¶ In hoc volumine contenta.

Diui Gregorij pp̄mi

- In beatum Job Moralis expositionis libri.xxxv.
- Pastoralis cure liber vnus in tres distinctus partes.
- De vita & miraculis patrum Italicorum: et de eternitate anime Dialogorum libri.iiij.
- Expositio in Cantica canticorum.
- In Ezechielem prophetam Homilie.xxij.
- In diuersas euangelij lectiones Homilie.xl.
- Expositio in.vij.psalmos penitentiales.
- Epistolarum ex registro pontificatus eiusdem collectarum libri.xij.

Omnia ad amussim castigata: et ad antiquorum exemplarium fidem recognita. ¶ Scripsit (hoc) alia nōnulla diuus Gregorius (vt Joannes de trittenhem testatur) scz in pphetas: in libros Regum: in libros Moysi: et in alias scripturas sanctas: que post mortem ei⁹ necdum multiplicata emuli sui nequissimi glorie & sanctitati eius inuidentes igni cōbusserunt: sicut Joannes diaconus in libro vite eius conquiritur.

¶ Complectitur autem vnūquodqꝫ volumen suum alphabeticum Inuentarium.

Venundantur Parisijs apud Claudium cheuallō: sub Sole aureo in via ad diuū Jacobum.

Amplissimo ac Reuerendissimo domino, domino Ludouico Guilliardo, Episcopo Tornacēsi Ludouicus Blaublōmeus. S.

Diui Gregorij opera, quotquot nobis reperire datū est, labore nostro velut a pristina mendorum rubigine, suo restituta candori, celeberrimo tuo nomini dicamus Pontifex optime, quum multis alijs de causis, tū ob hoc maxime, q̄ dignum te vel vnum putauimus, qui tantum hospitem, tāto virtutum omne genus velut pedisequarum grege comitatum acciperes, pontificem scilicet pontifex, optimus optimū. Nam vt de Gregorij laudibus extra omnē aleam positis interim taceamus, tu q̄ sis quū aliarum quoq̄, tum vero sacrarum literarum studiosus, (id quod ratū est in istiusmodi fortunę viro) vel hoc vno cōmonstras liquidissime: q̄ Iodocum Clichtoueum, virum & secularib⁹ disciplinis, et Christiana philosophia instructissimum, olim iam intima tibi familiaritate, hoc est domestica cōsuetudine sociaris. Porro cęterarum animi tui dotium quā primam laudem, quum nemo sit omnium, qui modo te norint, qui te virum bonum, non quidem vt alios multos antistites, sobrie scilicet ac parce, sed plenissimis buccis, omnibus punctis, totoq̄ foro non prędicet? At vero vt ad nostrum hūc tuum hospitem reuertamur, nemo nos temeritatis arguat, qui nouum R.D.T. hospitem Gregorium, ac non potius familiarem ac domesticum existimemus. Satis enim nobis compertum est, non deesse tibi quicquid scriptorum est vel ecclesiasticorum, vel ethnicorum: sed multum interest, quo cultu, quo habitu, qua demum facie quęq̄ accipias. Nam vtalia apud Libycos, alia apud Rhomanos, alia apud alios specie vnus idēq̄ olim colebatur Iupiter: ita sępe varijs vnus idēq̄ author figuris circūfertur: adeo vt hic integrum illum, omnibusq̄ membris absolutum videas: illic mutilum, truncum ac defectum. hic odorum ac suaueolentem, illic spurcum & foetidū, immaniq̄ vermium scaturigine putidum. Quę res q̄ displiceat literatis, vt nos dicamus, nihil est opus, quum diuus ille Hieronymus, in membranis purpureis auro argētoq̄ descriptos libros, ac vncialibus (quod aiūt) exaratos literis, mendosos tñ illos: pręę pauperibus schedulis, sed castigatis, sed integris immaculatisq̄, contempserit, nihiliq̄ duxerit: et non tam pulchros q̄ emendatos sibi codices optarit. Enimuero mehercle, si verum fateamur, tantum habet momenti in librorum trāscriptione ac potius impressione fidelitas, vt nihil ęque sit curandum. Nam quū vel minimum sępe mendum legenti sensum aufert, tum vero diastole nōnunq̄ pręposterę sita, de catholica sententiam hęreticam facit: si Aurelio Augustino credimus. Quo magis nos pinguium quorūdam nostrorū hominum vęsaniā ridemus, qui nullum habēt in comparandis sibi libris delectum, modo vel hilo minoris emant: ac posterius (si tamen eo perueniunt vt vitia deprehendant ac internoscāt, quę rara auis est) indignum se facinus comperisse clamitant, omnia scatere mendis, nihil sani esse, nihil integri. Proinde Antistes optime, nihil mireris velim, si librum hūc ne in membranis quidem descriptum (tantum abest vt in purpureis) nec auro argētoq̄ exaratū: aut cultu quopiam alio sumptuosiore cōspicuum, tuę reuerendissimę dicamus dignitati. Vt enim absint alia, integritas tamen authoris adest, seipsa laudata satis atq̄ commendata. Reposita siquidem sunt omnia ad antiquissimorum trium exemplarium fidem, non meo quidem vnius iudicio (quod nullum est, nisi forsitan vt vulgi) sed doctorum etiam nonnullorum theologorum censura. Quocirca te (vt finem tandem faciamus, ne nostris nugis occupatus seria intermittas) rogamus obtestamurq̄, vt hoc quicquid est munusculi nostri, lęta exporrectaq̄ fronte libens accipias: ac inter chartaceam illam tuam locupletissimam supellectilem reponi iubeas. Vale Antistitum decus, ac nos in tuorum numerum adscribe.

Parisijs ad decimūsextum Calendas Martias, Anno domini Millesimo quingentesimo vigesimotertio sc̄d̄m calculū Romanum.

¶ Vita diui Gregorij Primi authore Platina.

Gregorius patria romanus: patre Gordiano: viro senatorio: vno olim consensu: inuitus etiam pontifex creatur anno dñi.dc.xcix. Monachus nanq3 erat ac leuita. Is aūt cum principis cōsensus requireretur (vt antea dixi) nūcios cum literis miserat: qui Mauricium obsecrarent: ne pateret electionem cleri e populi Romani ea in re valere. Intercepte sunt litere a prefecto vrbis ac discerpte: scriptecq3 alie quibus rogabatur / vt quem populus ac clerus in pontificem legisset / eūdem imperator confirmaret. Quo nihil ei nūciari iucūdius ac gratius potuit: cum secum familiariter / dum Constantinopoli erat / Gregorius vixisset: filiūq3 eius e fonte baptismatis leuasset. Remisit itaq3 Mauricius nūcios / ac quidem propere / qui Gregorium confirmarent: cogerētq3 hoīem sanctissimum / pontificatus gubernacula in tāta perturbatione rerum suscipere. Is itaq3 non sibiipsi / s3 vtilitati hoīm / ac diuino honori consulens / quem certe ob religionem et pietatem rebus oībus semper antetulerat / spretis opibus / posthabitis voluptatibus / atq3 omni ambitione ꝛ potētia / gubernacula reip. christiane suscipiēs / ita vixit / vt vsq3 ad tēpora nostra neminem ex successoribus parem habuerit / nedum superiorem vel sanctitate vite / vel diligentia in rebus agēdis / vel doctrina ꝛ scriptis. Nam ꝛ librum de sacramentis cōposuit: et antiphonarium tam diurnum q̄3 nocturnum: et cōmētarios in Ezechielem: in quadraginta euāgelia: in Iob quoq3: (vt dixi) allegorice ad mores et historiam respiciēs: et librum quem Pastoralem appellauit: ad Ioannem episcopum Rauennatem / de ratione gubernādc ecclesie. Instituit preterea (ne quid ornatus ꝛ concentus inter sacrificandum deesset) vt antiphona canerētur. hec vulgo introit⁹ vocāt. Eius quoq3 inuentum est vt nouies Kyrie eleison caneretur / ꝛ Alleluia / interpositis septuagesime diebus vsq3 ad pascha. Cantatur etiam post euāgelium / post cōmunionem suo mandato. Idem quoq3 in canonem redegit / Dies q3 nostros i tua pace disponas. Preterea vo supplicationes maiores (quas greci litanias vocant) primus instituit. Stationum quoq3 magnam partem: maxime aūt que in basilica Petri habentur: die natali Iesu xp̄i: in epiphania: in dñica passione: in albis pasche: in ascensione: in pētecoste: natalibus apostolorū: in tertia dñica aduentus: in dedicatione eiusdem basilice: die festo sancti Andree: in cathedra Petri / dū maior litania fit: in sabbato quattuor tēporum. Quid plura de hoc sanctissimo viro cōmemorem? cū oīs institutio ecclastici officij / veteris presertim / ab eo sit inuenta ꝛ approbata. Quem quidē ordinem vtinā sequeremur. Non abhorrerēt hodie a lectiōe officij viri docti quēadmodum faciunt: ꝑpter barbariē nescio quā illi latinitati ꝛ cōpositioni additam. Ne vo vlla in re vir sanctissimus ecclesie deesset / synodum habuit apud sanctum Petrum. iiij. ꝛ. xx. ep̄orum: qua certe multa sustulit que nocitura / multa etiā addidit que ꝓfutura fidei nostre videbantur. Misit ꝛ viros optimos in Britāniam / Augustinum / Melitum / et Ioannem: cūq3 his monachos quosdam ꝓbatissime vite: quoꝝ monitis et predicationib⁹ / fidei nostre dogma Angli tum primū integre receperunt. Rediere etiā Gregorij opa / Gotthi ad vnionem catholice fidei. Sūt preterea q̄ scribāt Gregorium dialogum suum de morib⁹ ad Theudelindam Longobardoꝝ reginā misisse: cui⁹ lectione preferocem et indomitum viri sui Antharis animū ad religionem et mitiorem cultū redigeret. Erat em̄ matrona insignis et fidei christiane studiosissima. Nam ꝛ basilicam beati Ioānis baptiste Modoetie edificauit: qđ oppidum. x. millib⁹ passuum a Mediolano distat: et eādem ecclesiam predijs ac vasis aureis ornauit. Ferūt eo tpe quo Hermichildus a patre Leuigildo Gotthoꝝ rege interfect⁹ est / q fidem catholicā cōfiteretur / Iesu xp̄i tunicā / que forte vni militum obtigerat / inuentam esse apud vrbem in Zaphath in arca marmorea eo loci repositam: Thome Hierosolymitani ep̄i / et Ioānis Cōstātinopolitani ac Gregorij Antiocheni tēpore. Interea vo Maurici⁹ superatis in Hetruria et Cāpania Hexarco Romano duce / longobardis in oīa vitia ꝛ oēm arrogantiam plapsis / legē tulit: vt qui Romane militie adscriptus esset / nisi finita militia / aut māc⁹ ꝛ debilis ex vulnere fact⁹ / deo militare non posset. Hāc ob rem motus Gregorius hoīem admonet / ne ei⁹ religionem impugnet / cui⁹ benignitate ex infima sorte hoīm / ad summum gradū dignitatis peruenerat. Preterea vo cū Ioannes Cōstātinopolitanus ep̄s habita grecoꝝ synodo / seipm̄ ecumenicū. i. vniuersalem patriarchā creasset: monuissetq3 Gregoriū Mauricius / vt Ioanni obtēperaret: respōdit homo cōstantis ingenij ꝛ fidei / potestatem ligādi ꝛ soluēdi Petro traditam / eiusq3 successorib⁹ / non ep̄is Cōstātinopolitanis. proinde desineret iram dei in se concitare / dum seditiōes studiose nimium in ei⁹ ecclesia serit. Nequeq̄3 vo his malis ꝯtētus Mauricius / reuocatis militibus suis / qui in Italia erāt / longobardos adhortat / vt spretis federibus iam ictis / Romanos adorirentur. Quare Agilulphus ex Cisalpina mouēs / vastatis lōge ac late Hetrurie agris qua iter faciebat / vrbem Romam magnis illatis calamitatib⁹ integrū annum obsedit. Quo quidē tēpore Seuerus aquileiensis ep̄s in heresim plapsus est: que multoꝝ maloꝝ seminarium fuit. Nam Seuero mortuo / aquileiēsis ecclesia bifariam diuisa est: cū Agilulphus Longobardoꝝ rex Ioānem Aquileiēsem / Gregorius Candianum gradēsem forojulianis ep̄os prefecisset. Agilulphus vero omissa spe potiunde vrbis / obsidionem soluēs / Mediolanum redijt: at Mauricius non sponte / sed coacte penitētia ductus / cum Gregorio mitius agere cepit / q intellexerat quēdam monachi habitu indutum / strictum gladium in manu tenentem / in foro Constātinopolitano clamasse / imperatorem breui gladio moriturum. Hoc idem eius somnium confirmauit: quo se / vxorem ac liberos cedi videbat. Interim vo milites stipēdijs suis defraudati / Phocam cēturionē imperatorem creāt: et Mauricium obtrūcāt vndeuigesimo imperij sui anno. At Gregori⁹ exornati quibuscūq3 rebus potuit / basilicis romanis / dedicataq3 Gotthorū ecclesia / que in Suburra est / Agathe martyris nomine: Flauij Ricimerij viri consularis opus (vt litere sue indicant) paternam domum in cliuo Scauri positam non longe a circo maximo in monasterium redegit. Quo in loco ꝛ hospites continuo accipiebat: et pauperes vndiq3 cōfluētes / cibo ꝛ potu in vita retinebat. Vir certe omni laude dignus / si vitam / si mores / si doctrinam / si solertiā in rebus / tum diuinis / tum humanis inspicias. Neq3 est cur patiamur Gregorium hac in re a quibusdam literarum ignaris potissimum carpi / q suo mandato / veterum edificia sint diruta / ne peregrini et aduene (vt ipsi fingunt) ad vrbem religionis causa venientes / posthabitis locis sacris / arcus triūphales / et monumenta veterum cū admiratione inspicerēt. Absit hec calūnia a tanto pontifice / Romano presertim / cui certe post deū / patria q̄3 vita charior fuit. Multa ꝓfecto ex collapsis edificijs exedit vetustas / multa preterea demoliūtur homines edificandi gratia / vt quotidie cernimus. Impacta illa foramina / que tum in concauo fornicum / tum in cōiuncturis marmoꝝ quadratorūve lapidum videntur / nō minus a Romanis q̄3 a barbaris auellendi eris causa crediderim. In fornicib⁹ eni quo leuior esset moles / ollas cum numismatis collocabāt: lapides vo quadratos eneis clauis firmabant. Factum id quoq3 a Romanis dixi / si epirote / dalmate / pannonij / et fex totius orbis terraꝝ huc missa / Romani appellari possunt. Gregorius aūt cōfirmata omni rōne ecclesia dei / anno. xiij. mense. vj. die. x. pontificatus sui moritur: Phoce vo imperatoris anno secūdo / sepeliturq3 collachrymantibus omnibus in basilica Petri / ante secretarium. iiij. idus Martij. Eius vo in morte mensibus. v. diebus vndeuiginti sedes Romana tum vacat.

¶ Hanc tibi diui Gregorij vitam candidissime lector ex Platina in libro de vitis pontificum / hoc loco velut corollariū adiecimus / q ea quā mox post indicē sequentē habes / incerti atq3 innominati sit authoris: qui fere suspectus esse solet: vixq3 fidem facere.

Tabula principaliū Materiarū

¶ Sequitur principalium sententiarum Moralis expositionis beati Gregorij in librū Job/ Index Alphabeticus.

Tabula Principaliũ Materiarũ

Tabula Principaliũ Materiarum

Tabula principalium materiarum

Tabula Principaliū Materiarum

Tabula principaliũ Materiarũ

Indicis principaliũ Materiarũ finis.

¶ Finis indicis principaliũ Materiarum in Moralibus diui Gregorij contentarum.

Auctoritatũ ex vtroqȝ testamẽto expositarũ index.

Sacre scripture auctoritates passim in his moralibus beati Gregorij expositas ẽm Bibliorum ordinem in hoc indice reperias candide lector.

Capitula libri Geneseos in moralibus exposita.

Capitula libri Exodi.

Capitula libri Leuitici.

Capitula libri Numeri.

Leuite radent omnes pilos carnis sue.libro.v.capi.xxiij.fo.xxvj.M.
Fac tibi duas tubas argēteas. libro.xxx.capi.vij.fo.clxv.M.
Adhuc esca erat in ore ipsorum: et ira dei ascēdit sup eos.li.xv.ca.x.fo.lxxxij.I.
Iratus est dñs contra israel.li.xx.ca.xxv.folio.cxv.E.
Quid emularis pro me rc.libro.xxij.capi.xxiiij.fo.cxxv.G.
Erat Moyses vir mitissimus.in prefatione.capi.ij.
Virga Aaron floruit. libro.xiiij.ca.xxix.folio.lxxix.M.
Vacca precipitur offerri cum hysopo et ligno cedrino coccoq; bis tincto.li.vj.capi.xxv.fo.xxiiij.A.
Qui cadens apertos habebat oculos.lib.xxv.ca.xiiij.fo.cxxxviij.H.
Dixit homo cuius obturatus est oculus.dixit auditor sermonum rc.libro.xv.ca.xxiij.fo.lxxxv.C.

Capitula libri Deuteronomij.

Verba dei israel audire in monte non potuit: sed precepta in campestribus accepit.li.ij.capi.ij.fo.iiij.L.
Diliges primum tuum sicut teipsum.libro.vij.capi.xj.fo.xxxvij.A.et lib.xviij.capi.xv.fo.xcix.I.
Diliges proximum tuum sicut teipsum.libro.xix.ca.xx.fo.cviij.D.
Tentat vos dñs deus vester vt sciat si diligitis eum.li.xix.ca.vij.fo.cv.I.
Non operaberis in primogenito bouis:et non tondebis primogenita ouium.lib.viij.ca.xxxv.fo.xlvij.A.
Non apparebis in conspectu dñi vacuus.lib.vij.ca.xvij.fo.xxxviij.B.
Iuste quod iustum est exequeris.libro.ix.capi.xix.fo.lj.E.
Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad ligna cedenda.libro.x.capi.ix fo.lviij.E.
Non iunges bouem et asin[illegible].libro.j.cap.xvj.fo.ij.F.
Non indues vestem ex lana linoq; contextam.lib.viij.ca.xxxix.
Cum ad opus nature accesseris:mitte paxillum sub baltheo.lib.xxxj.cap.xxlj.folio.clxxvj.C.
Non alligabis os boui trituranti.lib.j.capi.ij.fo.vij.L.
Si fuerit inter vos homo q̄ nocturno pollutus fuerit somno.lib.ix.ca.xl.fo.lv.G.
Ego occidam et ego viuere faciam:percutiam/et ego sanabo.libro.vj.capi.xviij.folio.xxxij.L.
Attende celum et loquar.lib.ij.ca.xxvj.fo.viij.C et li.ix.ca.viij.fo.xxxix.C.
Nonne hec congregata sunt apud me.lib.xij.ca.xj.fo.lxviij.D.
Ignis exarsit ab ira mea: et ardebit vsq; ad inferos deorsū.li.xviij.c.xij.f.xcix.C.
Expectetur sicut pluuia eloquium meū.lib.xix.ca.vj.fo.cv.G.
Ex vinea enim sodomorum vitis eorum: et propago eorum ex gomorra.libro.xxv.capi.xiij.fo.cxxxviij.D.
Qui dixerit patri suo et matri sue/nescio vos rc.li.vij.ca.xviij.fo.xxxviij.E.

Capitula libri Josue.

Habitauit Chananeus in medio ephraim.libro.iiij.cap.xxiiij.folio.xix.C.
Non declines ad dexterā neq; sinistram.lib.xvj.ca.xvj.fo.lxxxix.F.

Capitula libri Judicum.

Hē sunt gentes quas dñs dereliquit.lib.iiij.ca.xxv.fo.xix.C.
Capillos in ignem ponere nazareis cur preceptum sit.li.ij.capi.xxxix.fo.x.E.
Gedeon ad bellum pcedēs pplm lagunculis armauit.li.xxx.ca.xxxij.fo.clxx.K.
Moriemur quoniam vidimus dñm.libro v.capi.xx.fo.xxvj.K.
Maxilla asini Sanson hostes peremit.libro.xiij.ca.viij.fo.lxxij.E.
Sanson dum viueret paucos quemadmodum interemit:sed destructo templo q̄ plures occidit.li.xxix.ca.vij.fo.clx.F.

Capitula libri Regum.j.

Repleti prius pro panibus se locauerūt: et famelici saturati sunt.li.vj.ca.ij.fo.xxix.M.
Pedes sanctorum suorum seruabit: et impij in tenebris conticescent.li.vj.ca.xvj.fo.xxxij.I.
Deus iudicabit fines terre.lib.xxix.ca.v.folio.clx.A.
Tollentes duas vaccas lactātes vitulos iunxerunt ad plaustrum.li.vij.ca.xviij.folio.xxxviij.G.
Tu es ille vir qui fecisti hanc rem.lib.vij.ca.xxij.fo.xxxix.C.
Est puer paruulus qui pascit oues.lib.x.capi.xxix.fo.lxj.I.
Cum esses paruulus in oculis tuis:caput te cōstitui in tribubus israel.lib.xxv.capi.xx.fo.cxxxix.H.
Spiritus dñi malus irruebat in Saul.libro.ij.capi.x.fo.vj.A.et lib.xviij.capi.ij.folio.xcvj.L.
Saul spopondit Dauid filiam suam.li.vj.capi.xiij.fo.xxxj.M.

Capitula libri Regum.ij.

Montes gelboe/nec ros/nec pluuia.lib.iiij.ca.iij.fo.xv.L.
Venientes filij remmon berothithe.lib.j.ca.xxxvj fo.iiij.A.
Bouibus calcitrantibus inclinata est arca.li.v.ca.ix.fo.xxiij.L.
Non tu edificabis mihi domū:qr vir sanguinum es.li.vij.ca.xxiiij.fo.xxxix.H.
Dauid valles salinarum percutit.lib.iij.capi.xviij.fo.xiij.M.
Arca domini sub pellibus est.lib.iij.capi.xxj.fo.xiiij.F.
Amalechites puerum in via deserit egrotum.li.v.ca.xxix.fo.xxviij.D.
Nunciauerūt regi dicētes.Adest Nathan ppheta.li.vij.ca.xxiij fo.xxxix.F.
Dominus trāstulit peccatum tuum.li.ix.capi.xxvij.fo.lij.K.
Nunquid pro his verbis non occidetur Semei.li.iij.ca.xv.fo.xiij.G.
Quid mihi et vobis filij Saruie.lib.xxx.ca.xvij.fo.clxviij.A.

Capitula libri Regum.iij.

Accepit Salomon sapiētiam in somnis.li.ij.ca.ij.fo.iiij.M.
Mulier infantem interimēs viuum concupiuit.lib.xxj.capi.viij.fo.cxviij.L.
Nebula impleuit domum dñi: et non poterant sacerdotes ministrare.lib.xxx.capi.j.fo.clxiiij.K.
Altare altare hec dicit dñs. Ecce fili⁹ nascetur de domo Dauid Iosias nomine.lib.vij.ca.xxij.fo.xxxix.C.
Cūq; audisset rex sermonem hominis dei quem inclamauerat cōtra altare in Bethel.li.vij.ca.xxiij.fo.xxxix.F.
Tu ne es ille vir qui conturbas israel.lib.vij.ca.xxij.fo.xxxix.C
Accinctis q; lumbis currebat ante achab.li.vij.ca.xxiij.fo.xxxix.F
Ecce dñs transit et spiritus grandis et fortis subuertens montes et conterens petras.li.v.ca.xxvj.fo.xxvij.F
Helias mulierem Iezabel fugit.lib.xix.ca.v.fo.cv.D
Vidisti achab humiliatum coram me.li.xxv.ca.vj.fo.cxxxvij.B
Vidi dominū sedentem super soliū suum lib.ij.ca.xxj.fo.vij.L.et li.xviij.ca.xxxvj fo.ciiij.A

Capitula libri Regum.iiij.

Dimitte eam:aīa eni ei⁹ in amaritudine est.li.ij.ca.xij.fo.x.G
Si hō dei sum/descendat ignis de celo.li.iiij.ca.vj.fo.xvj.L
Quid mihi et tibi est: vade ad prophetas patris tui.li.vij.ca.xxij.fo.xxxix.D
Cumq; venisset ad virum dei in mōte:apprehendit pedes eius rc.li.vij.ca.xxiij.fo.xxxix.F
Naaman veniente propheta ei non occurrit.li.vij.ca.xxij.fo.xxxix.D
Ligna cedentibus ferrū ex manubrio cecidit.li.xxij.ca.v.fo.cxxj.F
Iace sagittā: percuties syriam donec cōsumas eam.li.vij.ca.ij.fo.xxxv.E
Adorauerunt vniuersam militiam celi.li.xxij.ca.iij.fo.cxxj.A
Ecce dies veniunt:et auferētur omnis que in domo tua sunt in babylonem.lib.viij.ca.xxxvij.fo.xlvij.E
Ezechie supadditi sunt q̄ndecim anni cū ei per prophetā diceret.Dispone domui tue:qr morieris tu et nō viues.li.xlj.ca.j.fo.lxvj.M.et li.xvj.ca.vj.fo.lxxxvij.H

Thobias.

Quod tibi fieri non vis/alteri ne feceris.li.x.ca.vj.fo.lvij.K

Psalterium

Non sic impij non sic:sed tanq̄ puluis quē pijcit ventus a facie terre.li.xj.ca.xvij.fo.lxiiij L.
Et erit tanq̄ lignum quod plātatum est secus decursus aquarum.lib.xix.ca.xxvij.fo.cix.F
Et in via peccatorum non stetit.lib.xxix.ca.ij.fo.clix.E
Seruite dño in timore: et exultate ei cum tremore.li.v.ca.xviij.fo.xxv.H
Reges eos in virga ferrea:et tanq̄ vas figuli conteres eos.libro.vij.capitu.vij.fol.xxxvj.E
Nequando irascatur dñs:et pereatis de via iusta.li.xx.ca.iij.fo.cx.F
Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem.li.xxx.ca.xxx.fo.clxx.E
Abscondes eos in abscondito vultus tui a conturbatione hominū.lib.vj.ca.xxix fo.xxxiiij.I
Irascimini et nolite peccare.li.v.ca.xxxiij fo.xxix.C
Preueniamus faciem eius in confessione li.viij.ca.xv.fo.xliij.B
Filij hominū vsq; quo graui corde.li.xiiij ca.xxvj.fo.lxxix.et li.xix.ca.iiij.fo.cv.C
Mane astabo tibi.li.xvj.ca.xxvij.f.xcj.H.
Perdes omnes qui loquūtur mendaciū.li.xviij.ca.ij.fo.xcvij.A
Turbatus est pre ira oculus meus.li.v.capi.xxxiij.fo.xxix.C
In inferno aūt quis confitebit tibi.li.viij cap.xiiij.fo.xlij.K
Inueteraui inter oēs inimicos meos.lib.

Ex vtroq3 testamēto expositarū index.

Peccatori autẽ dixit deus: quare tu enarras iustitias meas. li. xj. ca. ix. fo. lxiij. D et li. xix. ca. vj. fo. cv. D.
Aduocauit celos sursum / et terram deorsum. li. xv. ca. xv. fo. lxxxiij. G.
Libera me de sanguinibus deus. li. iij. capi. xiiij. fo. xiij. C.
Ecce in iniquitatibus conceptus sum. libro. iiij. ca. ij. fo. xv. K. et li. xj. ca. xxviij. folio. lxvj. K.
Cor contritum et humiliatum deus non despicies. li. ix. ca. xxviij. fo. lij. F.
Dolor meus cõtra me est semper. lib. ix. ca. xliiij. fo. lv. M. et li. xij. ca. j. fo. lxviij. B.
Lauabis me: et super niuem dealbabor. libro. xxviij. ca. xvij. fo. clj. B. et li. xxix. ca. xj. fo. clxj. B.
Videbũt iusti ⁊ timebũt: et super eũ ridebũt ⁊ dicẽt / ecce homo q̃ non posuit deũ adiutorem suũ. li. vj. ca. x. fo. xxxiij. D.
Dixit insipiens in corde suo non est deus. li. xv. ca. xx. fo. lxxxiiij. H. et li. xviij. ca. j. folio. lxxxiiij. H.
Quoniam alieni insurrexerunt cõtra me: et fortes quesierunt animam meam. lib. xij. ca. xviij. fo. lxix. J.
Ecce elongaui fugiens. lib. iiij. cap. xxxv. folio. xx. J.
Ipsi calcaneum meum obseruauerunt. libro. v. ca. xxxviij. per totum.
Filij hominum dentes eorum arma et sagitte: et lingua eorum gladius acutus. lib. vj. ca. xv. fo. xxxij. E.
Super eos cecidit ignis: et non viderunt solem. li. ix. ca. xlvj. fo. lvj. K.
Letabitur iustus cum viderit vindictam impiorum. li. xxij. ca. xj. fo. cxxij. J.
Viri sanguinum ⁊ dolosi: nõ dimidiabũt dies suos. li. v. ca. xxviij. fo. xxviij. A.
Ostẽdisti ppl'o tuo dura: potasti nos vino cõpũctionis. li. xix. ca. xxviij. fo. cix. J.
Sicut adipe et pinguedine repleatur aĩa mea. li. xviij. ca. xj. fo. xliij. B.
Melior est misericordia tua super vitas. li. viij. ca. xxj. fo. xliiij. H.
Adhesit anima mea post te. lib. x. capi. ix. folio. lviij. G.
Exaudi deus orationem meam cum tribulor: a timore inimici eripe me. lib. vj. capi. xxj fo. xxxiij. E.
Intẽderũt arcum suum rem amaram ⁊c. li. xix. ca. xxviij. fo. cix. J.
Benedices corone anni benignitatis. lib. iiij. ca. xxij. fo. xviij. K.
Iniquitatem si cõspexi in corde meo: non audiat deus. li. xxij. ca. iij. fo. cxxj. A.
Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos de⁹. li. xxix. ca. xxviij. fo. clxiiij. K
Animalia tua habitabũt in ea. li. xj. ca. ij. folio. lxij. F.
Et speciei domus diuidere spolia. lib. xj. capi. xj. fo. lxiij. L.
Iter facite ei qui ascendit super occasum li. xix. ca. iij. fo. cv. A. et li. xxvij. capi. vij. folio. cxlviij. L.
Pluuiam voluntariam segregabis deus hereditati tue. li. xxix. ca. xx. fo. clxij. H.
Consolantem me quesiui et non inueni. libro. xvij. ca. ij fo. xcij. L.
Saluum me fac de⁹: qm̃ intrauerũt aque vsq; ad aĩam meã. li. xix. ca. iiij. fo. cv. D.
Lingua canum tuorum / ex inimicis ab ipso li. xx. ca. vij. fo. cxj. G.
Non me demergat tempestas aque: neq; absorbeat me profundum. li. xxvj. capit. xxx. fo. cxlv. L.
Deus manifeste veniet: deus noster et non silebit. li. xvij. ca. xix. fo. xcvj. E.

De necessitatibus meis erue me dñe. li. xx. ca xij. fo. cxij. K.
Suscipiant montes pacem populo tuo. libro. ix. ca. ij. fo. xlviij. M.
Inimici eius terram lingent. li. xx. cap. xj. folio. cxij. G.
Deiecisti eos dum alleuarentur. li. xxxij. ca. vij. fo. clxxxj. J.
Mihi autem adherere deo bonum est. libro. iiij. ca. xxxiiij. fo xx. J.
In laboribus hominum non sunt ⁊c. li. v. ca. xv. fo. xxiiij. M.
Mei autem pene moti sunt pedes. li. vj. capi. iij. fo. xxx. B.
Ut iumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. li. x. ca. xv. fo. lix F.
Posuerũt in celum os suum: et lingua eorum transiuit super terram. li. xij. capi. xxiiij. fo. lxx. H.
Obscurentur oculi eorum ne videãt: dorsum eorum semper incurua. lib. xxv. ca. xxiij. folio. cxl. A.
Cum accepero tempus: ego iustitias iudicabo. li. x. ca. xxxj. fo. lxij. A.
Calix in manu domini: vini meri plenus est mixto. li. xvij. ca. xiiij fo. xcv. G.
Turbati sunt omnes insipiẽtes corde: dormierunt somnum suum. li. xviij. capi. ix. fo. xcviij. G.
Misericors ⁊ miserator dominus: patiẽs et multum misericors. li. xx. capi. xxv. folio. cv. E.
Dormitauerunt qui ascenderunt equos. li. xxxj. ca. xviij. fo. clxxv. B.
Negauit consolari anima mea: memor fui dei et delectatus sum. li. xviij. ca. xxvij. folio. cj. L.
Ethiopia preueniet manus eius deo. lib. xviij. ca. xxxiiij. fo. ciij. H.
Etenim sagitte tue pertransierunt. libro xxix. ca. xv. fo. clxij. A.
Attendite popule meus legem meam ⁊c. in prefatione. ca. ij.
Erit tempus eorum in eternum. li. iiij. capi. vij. fo. xvj. A.
Et memoratus est quia caro sunt. lib. iiij. capi. ix. fo. xvj. L.
Statuit aquas quasi in vtrem. lib. viij. ca. xvj. fo. xliij. E
Tradidit in captiuitatem virtutes eorum: et pulchritudines eorum in manus inimici. li. viij. ca. xxxvij. fo. xlvij. E.
Ipse autem est misericors: et ppitius fiet peccatis eorum. li. ix. ca. xxxvj. fo. liiij. G.
Cum occideret eos: tũc inquirebant eum li. xj. ca. xvij. fo. lxiiij. L.
Conuersi sunt in arcum peruersum. libro xxvij. ca. xxvj. fo. cliij. J.
Vox domini super aquas. li. xix. capi. iiij. folio. cv. D.
Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum. li. xxij. ca. xliij. fo. cxxiij. E.
Ego dixi dij estis: et filij excelsi omnes. libro. iiij. ca. xvij. fo. xviij. A.
Concupiscit et deficit anima mea in atria domini. li. viij. ca. xix. fo. xliiij. A.
Deus meus pone illos vt rotam: et sicut stipulam ante faciem venti. lib. xvj. cap. xxx fo. xcij. A.
Melior est dies vna in atrijs super milia. li. xvi. ca. xxj. fo. xc. F.
Concupiuit ⁊ defecit anima mea in atria domini. li. iiij. ca. xxxix. fo. xxj. D.
Etenim passer inuenit sibi domum / ⁊ turtur nidum. li. xix. ca. xliij. fo. cix. B.
Eripuisti animam meam de inferno inferiori. li. xij. ca. vij. fo. lxvij. K.
Letetur cor meum vt timeat nomen tuũ. li. xx. ca. iiij. fo. cj. G

Venient ad te cuncti filij eorum. li. xxv. ca. j. fo. cxxxvj. G
In spiritu vehemẽti conteres naues tharsis. li. iiij. ca. xxj. fo. xviij. H
In me transierunt ire tue: et terrores tui conturbauerunt me. lib. vij. capi. iij. fol. xxxv. F
Posuerunt me in abominationẽ sibi: traditus sum. li. xxij. ca. xvij. fo. cxxiiij. B
Factus est inter mortuos liber. li. xxx. ca. xxx. fo. clxx. D
Misericordias tuas dñe in eternum cantabo. li. iiij. ca. xlij. fo. xxj. L
Tu terribilis es: ⁊ quis resistet tibi: ex tũc ab ira tua. li. xj. ca. xxiiij. fo. lxvj. A
Tu humiliasti sicut vulneratũ superbum li. xvij. ca. xv. fo. xcv. H
Quis in nubibus equabitur domino. lib. xviij. ca. xxix. fo.
Beatus populus qui scit iubilationem. libro. xxiiij. ca. vj. fo. cxxxj. M
Domine quis similis tibi. libro. xxix. cap. iiij. fo. clix. L
Quis nouit potestatem ire tue. lib. v. ca. v. fo. xxiij. C
Mane sicut herba trãseat: mane floreat et pertrãseat. li. xxix. ca. xviij. fo. clxij. D
In scapulis suis obũbrabit tibi. li. xxxij. ca. iiij. fo. clxxxj C
Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dñs. li. ix. ca. v. fo. xlix. E
Montes sicut cera fluxerunt a facie dñi. libro. xxx. ca. xxxiiij. fo. clxxj. E
Luna perfecta in eternum. lib. xiij. ca. xliij. folio. lxxiij. B
Quis nouit potestatem ire tue: pre timore tuo iram tuam dinumerare. li. x. ca. xj. folio. lviij. K
Scitote quoniã dñs ipse est deus. li. xxiij. ca. v. fo. cxxvj. K
Detrahentem occulte aduersus proximũ suũ hunc persequebar. lib. xiiij. cap. xxv. fo. lxxix. C
Ambulans in via imaculata: hic mihi ministrabit. li. xvi. ca. xxiij. fo. xc. L
In matutinis interficiebam oẽs peccatores terre. li. xvj. ca. xxviij. fo. xcj. H
Filij seruorum tuorũ habitabunt ibi. lib. viij. ca. xv. fo. xlij. M
In seculum anni tui. libro. xvj. capi. xxj. folio. xc. G
Mutabis eos ⁊ mutabuntur ⁊c. li. xvij. capi. v. fo xciij. F
Omnia sicut vestimentum veterascent. li. xviij. ca. xxxiij. fo. ciij. F
Confessionem ⁊ decorem induisti. li. xxxij ca. v. fo. clxxxj F
Omnis caro fenum et gloria eius flos feni. li. vij. ca. xx. fo. xxxviij. J. et li. xj. cap. xxvij. folio. lxvj. H
Ipse enim scit figmentum nostrũ. lib. xiij. ca. xiij fo. lxxiij. B
Memoria retinentib⁹ mandata eius vt faciant ea. li. xv. ca. vj. fo. lxxxij. A
Memẽto domine q̃ puluis sumus: homo sicut fenũ dies eius. li. xxiij. ca. xxviij. folio. cxxxj. B
Qui facit angelos suos spiritus: et ministros suos ignem vrentem. li. xj. ca. iij. folio. lxij. H
Emitte spiritum tuũ et creabuntur: et renouabis faciem terre. lib. xxix. ca. xix. folio. clxij. G
Montes excelsi ceruis. li. xxx. ca. xxix. fol. clxx. B
Tange montes ⁊ fumigabunt. li. xviij. capi. xxij. fol. cj. A

Ex vtroqz testamento expositarũ index.

Capitula libri Prouerbiorum.

Oculi domini contemplantur malos.li.ij. capi.iij.fo.v.B.
Qui iustificat impium/et qui condemnat iustū: vterq; abominabitur.lib.xviij.capi.iij.fo.xcvij.B.
Stultus si tacuerit sapiens reputabitur. li.xj.ca.xv.fo.lxiiij.D.
Oculi stultorum in finibus terre.lib.xvij.ca.iiij.fo.xciij.B.
In igne probatur aurum et argētū: homines vo receptibiles in camino humiliationis.li.xviij.ca.xliij.fo.xcix.D.
Ira viri iustitiam dei non operatur.lib.v.capi.xxxj.fo.xxviij.L.
Aqua profunda ex ore viri.lib.xvij.ca.xij.fo.xciiij.M.
Peccator cū venerit in ꝓfundum maloꝝ contēnit.li.xxvj.ca.xxxij.fo.cxlvj B.
Iustus in principio accusator est sui.lib.viij.ca.xv.fo.xliij.A.
Iustus quasi leo confidens absq; terrore erit.li.x.ca.xxij.fo.lx.G.
Aqua profunda ex ore viri.lib.xj.capi.vj.folio.lxiij.A.
Aque furtiue dulciores sunt:et panis absconditus suauior.li.v.ca.xviij.fo.xxv.I.
Abscōdit piger manum suam sub ascella. li.xxij.ca.x.fo.cxxij.F.
Sicut ignoras que sit via spiritus/et qua ratione compingantur ossa.lib.xxvij.capi.ij.fo.cxlvij.L.
Lucerna dn̄i spiraculum hominis qui inuestigat omnia secreta ventris.lib.viij.capi.xxj.fo.xliiij.F.
Rex q̄ sedet in solio iudicij dissipat omne malū intuitu suo.li.xix.ca.iiij.fo.cv.B.
Liuor vulneris abstergit mala: et plage in secretioribus ventris.lib.xxiij.ca.xxj.folio.cxxix.I.
Quis hominum intelligere poterit viam suam.li.xxxj.ca.xxiij.fo.
Thesaurus desiderabilis requiescit i ore sapientis.li.iiij.ca.xxxv.fo.xx.K.
Non est sapientia / non est prudentia/non est consilium contra dominum.li.vj.capi.xiiij.fo.xxxij.C.
Vir q̄ errauerit a via doctrine &c.li.xvij.capi.xj.fo.xciiij.I.
Adolescens iuxta viā suā:etiā cū senuerit nō recedet ab ea.li.xv.ca.iiij.fo.lxxxj.H
Ne trāsgrediaris terminos antiquos q̄s posuerūt patres tui.li.xvj.ca.xxj.f.xc.I
Noli esse in conuiuijs potatoꝝ:neq; comedas cū eis.li.xiiij.ca.xxv.fo.lxxix.D.
Vsq; quo piger dormis.li.viij.c.x.f.xlj K.
Prepara foris opus tuū:et diligēter exerce agrum tuum &c. li.x.ca.xvj.fo.lix.H.
Per agrum hois pigri transiui: et per vineam viri stulti.li.xx.ca.xxiij.f.cxliij.K.
Sicut vrbs patens absq; muroꝝ ambitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum.li.vij.ca.xxix.fo.xxxix.K et li.x.ca.ij.fo.lvij.D.
Sicut qui mel multū comedit non est bonum.li.xiiij.ca.xliij.fo.lxxvij.D.
Mel inuenisti/comede quod sufficit tibi. li.xx.ca.viij.fo.cxj.K.
Noli esse assiduus cum homine iracundo: ne discas semitas eius/et sumas scandalum.li.v.ca.xxxj.fo.xxviij.L.
Qui imponit stulto silentium / iras mitigat.li.vij.ca.xxiiij.fo.xxxix.I.
Quomodo resplēdēt in aquis vultus prospicientium: sic corda hominum manifesta sunt prudētibus.lib.xv.capi.xxvj.folio.lxxxv.K.
Sicut probatur aurum in cōflatorio & argentum.li.xxij.ca.lx.fo.cxxij.E.

Antequā conteratur exaltatur cor hominis et antequā glorificetur humiliabitur.li.xvj.ca.xj.fo.lxxxvj G.
Quomodo probatur in conflatorio argētum.li.xxvj.ca.xxx.fo.cxlv.I.
Qui auertit aurem suam ne audiat legem oratio eius erit execrabilis.li.v.ca.xxx.fo xxviij.I.et li.x.ca.xvij fo.lix.I.
Iustus quasi leo confidens absq; terrore erit.li.vj.ca.viij fo.xxxj.F.
Qui abscondit scelera sua non dirigetur. li.viij.ca.xv.fo.xliij.A.
Beatus homo qui semper est pauidus.libro.xvj.ca.xx fo.xc B.
Stellio manibus nititur: et moratur in edibus regum.li.vj ca.iiij fo.xxx G.
Generatio cuius excelsi sunt oculi: et palpebre eius in altum surrecte.lib.xvj.capi.xj fo.lxxxviij G.
Oculum qui subsannat patrem:et qui despicit partum matris sue &c.li.xviij.capi.xviij.fo.c.D.
Qui fortiter premit vbera ad eliciēdū lac exprimit butyrum.li.xxj.ca j fo.cxvij.C.
Regem locusta non habet.lib.xxxj.ca.xx.folio.clxxv G.
Nobilis in portis vir eius/cum sederit cū senatoribus terre.li.vj.ca.iiij.fo.xxx.D. et li.x.ca.xxx fo.lxj L.
Date ei de fructu manuum suarum:et laudent eam in portis opera eius.lib.vj.capi.iiij.fo.xxx D.
Ridebit in die nouissimo.lib. viij.capi.xl. folio.cxliij.M.
Aperi os tuum muto.lib.xv.capi.xxvij.folio.lxxxvj.A.
Syndonem fecit & vēdidit.li.xv.ca.xxvij.

Capitula libri Ecclesiaste.

Generatio preterit et generatio aduenit:terra vo in eternum permanet.lib.xviij. capi.v.folio xciij E.
Qui apponit scientiā apponit dolorem &c. li.xviij.ca.xxvj.fo.cj.L.
Aqua sapientie salutaris potabit eum.libro.xix.ca.iiij.fo.cv.D.
Moritur doctus similiter et indoctus.libro.ix.ca.xix.fo.lj.A.
Oculi sapientis in capite eius.lib.xvij.capi.iiij.fo.xciij.B.
Multas curas sequuntur somnia.li.viij. capi.xviij fo.xliij.I.
Melius est comedere et bibere.lib.iiij.capi.j.fo xv G.
Ira in sinu stulti requiescit.lib.v.ca.xxxj. folio.xxviij.L.
Melior est ira risu: quia per tristitiā vultus corrigitur animus delinquētis.lib. v.ca.xxxiij.fo.xxix.C.
Considera opera dei q̄ nemo possit corrigere quem ille despexerit.lib.xj.capi.v. folio.lxij.L.
Cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum.lib.xxij.capi.xij.folio.cxxij.M.
Cuncta tentaui in sapientia et dixi:Sapiēs efficiar:et ipsa longius recessit a me li.xxxij.ca.j.fo.clxxx.D.
Sūt impij qui ita sunt securi/ac si iustoꝝ opera haberent.li.vj.ca.xj fo.xlviij.et libro.xxiiij.ca.xxv.fo.cxxxv.C.
Qui in vno offenderit multa bona perdet lib.j.ca.ij fo.j.F.
Et oleum de capite tuo nō deficiet.lib.ij. ca.xxxviij.fo.x.D.
Quodcūq; potest manus tua facere/instāter operare.li.viij.ca.xij.fo.xlij.F.

Omni tempore sint vestimenta tua candida.li.ix.ca.xxix.fo.liij.H.
Si spiritus potestatem habentis ascēderit super te: locum tuum ne deseras.lib. iij.ca.xvij.fo.xlij.L.
Quia curatio faciet cessare peccata maxima.ibidem.
Ve tibi terra cuius rex puer est.lib.xvj.capi.xxvij.fo.xcj.H.
Si multis annis vixerit homo:et his omnibus letatus fuerit:meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum. li.vij.ca.xij.fo.xxxvij.D.
Quia lignum in quocūq; loco ceciderit siue ad austrum siue ad aquilonem.li.xij. ca.ij.fo.lxvij.B.
Qui obseruat ventum/non seminat. libro xxviij.ca.v.fo.cxlviij.F.
Letare iuuenis in adolescentia tua.libro iiij.ca.j.fo.xv.G.
Florebit amygdalus:impinguabitur locusta.li.xxxj.ca.xx.fo.clxxv.G.

Cantica canticorum.

Osculetur me osculo oris sui.libro.xiiij.ca.xxij.fo.lxxviij.H et li.xxvij.ca.xiij.fo.cl.E.
Nisi cognoueris te o pulchra inter mulieres: abi post gregem.li.xvj.ca. xxij fo.xc.I.et li.xxx.ca.xxv.fo.clxix.F.
Adolescentule dilexerūt te. lib.xix.ca.ix. folio.cvj.E.
Indica mihi vbi pascas vbi cubas in meridie.li.xxx.ca.xxxiiij.fo.clxxj.E.
En ipse stat post parietem nostrum. libro xviij.ca.xxxj.fo.ciij.A.
Surge propera amica mea.li.xxvij.capi. xviij.fo.clj.D.
Que est ista que ascendit per desertum.libro.j.ca xxxix.fo.iiij.D.
In lectulo meo quesiui quem diligit anima mea/q̄siui & non inueni illū.lib.v.ca.iij. fo.xxij G et lib.xxvij.ca.j.fo.cxlvij.I.
En lectulum Salomonis sexagita fortes ambiunt ex fortissimis israel.lib.vij.capi.ix.fo.xxxvj.I.
Mel & lac sub lingua tua.lib.xv.capi.v.folio.lxxxj.K.
Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem.li.xvij.ca.xxxij.
Sicut vitta coccinea labia tua.lib.ij.cap. xxxviij.fo.x.D.
Surge aquilo et veni auster:perfla hortū meum.li.ix.ca.ix.fo.xlix.E.
Q̄ pulchra es amica mea / q̄ pulchra es. lib.ix.ca.ix.ibidem B.
Dentes tui sicut greges tonsarū que ascēderūt de lauacro.li.xj.ca.xviij.f.lxv.A
Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli.li.xxiiij.ca.x.fo.cxxxij.F.
Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est.li.iiij.ca.xxxix.fo.xxj D.
Ego dormio et cor meum vigilat.li.v.capi.xxj.fo.xxvj.F.
Que est ista que progreditur quasi aurora.lib.iiij.ca.xv.fo.xvij. I.et li.xviij.capi.xvij.folio.c.A.
Que est ista que ascēdit dealbata.li.xviij. ca.xxxv.fo.ciij.M.
Mane surgamus ad vineas/videamus si floruit vinea nr̄a.li.xij.ca.xxvj.fo.lxx.M.
Nasus tuus sicut turris q̄ est in libano &c. lib.xxxj.ca.xxx.fo.clxxviij.E.
Que est ista que ascendit de deserto delicijs affluēs.li.xvj.ca.x.fo.lxxxviij.E.
Fuge dilecte mi fuge &c.lib.xvij.ca.xliij.folio.xcv.D.
Soror nostra paruula est:et vbera non ha

fo.xvij.E.et li.xvij.ca.xviij.fol.xcvj.B.
Et tantūmodo sola vexatio intellectū dabit auditui.lib.vij.cap.xiij.fo.xxxvij.F et li.xj.ca.xvij.fo.lxiiij.L.
Obsecro domine memento queso quomodo ambulauerim corā te in veritate.lib.xij.ca.xvj.fo.lxix.D.
Sola vexatio intellectū dabit auditui.li.xiij.ca.xxv.
Cultus iustitie silentiū.&c.li.vij.ca.xxv.et li.x.ca.ij.fo.xxxix.K.
Sup humū populi mei spine & vepres ascē dent.lib.xvij.ca.ix.fo.xciiij.D.
Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem.li.xxiij.ca.xxv.fo.cxxx.F.
Disciplina pacis nostre super eū: et liuore eius sanati sumus.li.ix.ca.xxiij.fo.lij.B
Beatus qui excutit manus suas ab omni munere.li.lx.ca.xxvj.fo.lj.B.
Locus fluuiorū riui altissimi.lib.xviij.capitu.xxiij.fo.cj.E.
Beati qui seminatis super oēs aquas.lib.xxj.ca.vij fo.cxviij.K.
Erit cubile draconū & pascua struthionū.li.vij.ca.xv.fo.xxxvij.K.
Mala bestia non transibit per eam.lib.vj.ca.xxj.fo.xxxiij.E.
In cubilibus in quib⁹ prius dracones habitabāt orietur viror iunci & calami.&c.li.xxix.ca.xviij.fo.clxij.F.
Et hoc qđ saluatum fuerit de domo iuda et quod reliquū est mittet radicē.li.viij.ca.xxxv.fo.xlvij.C
Mittet radicē deorsum:et faciet fructum sursum.li.xij.ca.xxiiij.fo.lxx.G.
Impegimus meridie quasi in tenebris:in caliginosis quasi mortui.lib.vj.ca.xiiij.fo.xxxij.D.
Celum metitur palmo.li.ij.ca.xij.fo.vj.C.
Omnis caro fenū.li.vij.ca.xx.fo.xxxviij.& li.viij.ca.xxviij.fo.xlvj.B.
Ecce occupauerūt animā meā: & irruerūt in me fortes.li.vij.ca.ix.fo.xxxvij.I.
Quis cognouit sensum dñi: aut quis cōsiliari⁹ ei⁹ fuit.li.xiiij.ca.xxiij.f.lxxviij.L.
Qui cōfidūt in dño mutabūt fortitudinē.li.xix.ca.xxvj.et li.xxiiij.ca.xj.fo.cix.F.
Oēs gentes velut nihilum & inane reputate sunt.li.xvij.ca.xj.fo.xciij.L.
Qui confidūt in dño mutabūt fortitudinē li.xviij.ca.xvij.fo.c.A.
Tacui semper silui:patiēs fui: sicut parturiens loquar.li.ix.ca.xvij.fo.lj.C.et li.x.ca.xxxj.fo.lxij.A
Reduc me i memoriā vt iudicemur simul &c.li.xxv.ca.vj.fo.cxxxvij.A.
Glorificabunt me bestie agri:dracones et struthiones.li.xxx.ca.vj.fo.clxxiiij.L.
Ponam iaspidē propugnacula tua:& portas tuas in lapides sculptos.lib.viij.capi.xxxvj.fo.xlvij.D.
Ego dñs et non est alter:formans lucē.li.iij.ca.vj.fo.xj.L.
Redite preuaricatores ad cor.li.xix.cap.x.et li.xxvj.ca.xxix.fo.cxlv.D
Sedeo regina & vidua non sum.li.iij.cap.xxiij.fo.xiiij.M.
Descende sede in puluere virgo filia babylon.lib.vj.capi.ix.fo.xxxj.F.et lib.xiiij.ca.ix.fo.lxxvj.F.
Denuda turpitudinē tuam:discooperi humerum/reuela crura/transi flumina.li.vj.cap.xj.fo.xxxj.I.
Omnibus his vestieris velut ornamento.lib.iij.ca.xix.fo.xiij.B.et li.xx.ca.xxiiij.fo.cxv.B.Item li.xix.ca.ij.fo.clix.E
Et si illa oblita fuerit: ego tamē nō obliuiscar tui.li.xxxij.ca.v.fo.clxxxj.D.

Qui dixerunt aie tue incuruare vt transeamus.li.xij.ca.xviij.fo.lxix.I.
Posuisti profundū maris viam.lib.xxxix capi.v.fo.clx.D.
Ponet desertū eius quasi delicias &c.li.xxx.ca.xxx.fo.clxx.E.
Dolores nostros ipse portauit.lib.j.ca.ix.folio.j.M.
Sicut agnus coram tondēte se/ ita obmutuit.li.iij.ca.xiiij.fo.xiij.B.
Generationes ei⁹ quis enarrabit.li.xviij.ca.xxxv.fo.ciiij.A.
Ecce ego sternā per ordinē lapides tuos.li.vj.ca.xxj.fo.xxxiij.F.
Dilata locū tentorij tui/ et pelles tabernaculorū.&c.li.xxix.ca.vij.fo.clx.E.
Omnes sitientes venite ad aquas.lib.j.capitu.xxj.fo.ij.L.
Pro saliuncula ascendit abies:pro vrtica crescit myrtus.li.xviij.ca.xj.f.xcviij.M
Ecce ego sternā per ordinē lapides tuos: & fundabo te in sapphiris.&c.li.xviij.capitu.xx.fo.c.D.
Sitiētes venite ad aq̄s.li.xx.ca.ij.f.cx.C.
Quare appenditis argentū: et nō in panibus.li.xxiij.ca.xxv.fo.cxxx.G.
Querite dominū dū inueniri potest.lib.ix ca.l.fo.lvj.K.
Iustus perit:et nemo est qui cogitet.li.v.ca.xiiij.fo.xxiij.L.
Abijt vagus in viā cordis sui:viā eius vidi et dimisi eū &c.li.xix.ca.iiij.fol.cv.C.
Canes muti non valentes latrare.li.xx.capitu.vij.fo.cxj.G.
Sustollam te sup altitudines terre &c.lib.xxxj.ca.xxxiiij.fo.clxxix.D.
Ponam te in superbiā seculoꝝ.lib.xiij.capitu.viij.fo.lxxij.G.
Qui sunt hi qui vt nubes volant.lib.xxvij ca.vj.fo.cxlviij.G.
Quasi sponso posuit mihi mitrā.in prefatione.capi.xj.
In terra tua duplicia possidebūt.in prefatione.capi.xiiij.
Spūs dñi super me:eo q̄ vnxerit me.li.iiij ca.x.fo.xvij.A.
Cecidim⁹ quasi foliū vniuersi:et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos li.xj.ca.xxiiij.fo.lxv.L.
Mittā ex eis q̄ saluati fuerint ad gētes in mari:in aphricā in lybiam tenētes sagittam &c.li.vij.ca.ij.fo.xxxv.E.
Celum mihi sedes est.li.ij.ca.xij.fo.vj.C.
Ad quē respiciā:nisi super humilē et quietum.li.iij.ca.xiiij.fo.xiij.D.
Tollatur impius ne videat gloriā dei.lib.xx.ca.iiij.fo.cx.I
Super quē requiescet spūs meus/nisi sup humilē et quietū et tremētem sermones meos.li.v.ca.xxxj.fo.x.B.
Vermis eorū non morietur.li.ix.ca.xlviij folio.lvj.M.

Capitula Hieremie.

Ecce constitui te hodie super gētes & regna vt euellas & destruas.li.xviij.ca.vj.fo.xcvij.M.
Ollā succensam ego video:et facies eius a facie aquilonis.li.xvj.ca.xj.
Et tenentes legem nescierunt me.li.ij.ca.xxvij.fo.viij.E.
Onager assuet⁹ in solitudine:in desiderio anime sue attraxit ventū amoris sui.lib.xvj.ca.xxiij.fo.xc.L.
Prohibite sunt stelle pluuiarū.li.ix.capi.iij.fo.xlix.A.& li.xxvij.ca.v.f.cxlviij.E.
Statue tibi speculā: pone tibi amaritudines &c.li.xxxj.ca.xxxj.fo.clxxviij.E.

Ventrem meum doleo: vētrem meum doleo.li.xij.ca.xxviij fo.lxxj.C
Sapiētes sunt vt faciāt mala: bene aūt facere nescierūt.li.xiiij.ca.xxvij.fo.lxxix.G.
Quousq̃ morabuntur in te cogitationes noxie.li.xxvij.ca.xix.fo.clj.K
Dicam aquiloni da:& austro noli prohibere.li.xxvij.ca.xxvj.fo.cliij.F
Percussisti eos nec doluerunt.libro.ij.ca.xvj.fo.vj.K
Dixi forsitan pauperes sunt et stulti: ignorantes viam domini/ et iudiciū dei sui.li.xiiij.ca.xxij.fo.lxxviij.I.
Dabo vobis pluuiā temporaneā et serotinam.li.xx.ca.ij fo.cx.D
Sicut frigidam facit cisterna aquā suam &c.li.xvj.ca.xxx.fo.xcij.C
Bonas facite vias vestras & studia vestra li.xxj.ca.iiij.fo.cxviij.C
Attendi & auscultaui: nemo quod bonum est loquit &c.li.xxv.ca.vj.fo.cxxxvij.B
A Dan auditus est fremit⁹ equorum ei⁹.li.xxxj.ca.xviij.fo.clxxv.C
Dilectus meus in domo mea fecit scelera li.ij.ca.xxviij.fo.viij.G
Vnusquisq̃ se a proximo suo custodiat.libro.iij.ca.v.fo.viij.G
Docuerūt linguā suam loqui mēdacium: vt inique agerent laborauerūt.li.xij.ca.xx.fol.l.A.
Non est qui extēdat vltra tentorium meū et erigat pelles meas.lib.xxvij.cap.viij.fo.cxlviij.M
Mittamus lignum in panem eius.lib.iij.ca.xij.M.et li.xij.ca.ij.fo.lxvij.C
Quare via impiorū prosperatur.lib.v.capi.xv.fo.xxiiij.M
Congrega eos quasi gregem ad victimā.li.xxvij.ca.xviij.fo.clj.D
Quare quasi colonus futurus es in terra: et quasi viator declinans ad manēdum.li.xiiij.ca.xxj.fo.lxxviij.G
Onagri steterunt in rupib⁹:traxerunt vētos quasi dracones &c.libro.xxix.capi.xviij.fo.clxij.E
A facie manus tue solus sedebam:quoniā comminatione replesti me.libro.iiij.ca.xxxv.fo.xx.I
Occidit ei sol cum adhuc esset dies.lib.vj.ca.xiiij.fo.xxxij.D
Diem hominis non concupiui/tu scis.lib.iiij.ca.xviij.fo.xviij.A
Maledictus homo qui spem suam ponit i homine.li.iiij.ca.xvij.fo.xviij.A
Peccatum iude scriptum est stilo ferreo.li.xiiij.ca.xxvj.fo.lxxix.F
Maledict⁹ vir qui annūciauit patri meo dicens:natus est tibi puer masculus.li.iiij.cap.iij.fo.xv.L
Non recordabor eius:neq̃ loquar vltra.li.xxiiij.ca.x.fo.cxxvij.I
Deserta facta ē terra a facie ire columbe &c.li.xxxij.ca.vj.fo.clxxxj.G
Factum est verbum domini ad Hieremiā prophetam dicens. Sta in atrio domus dñi loquens ad oēs ciuitates iuda &c.lib.xxx.ca.j.fo.clxiij.K
Equi amatores &c.lib.xxxj.cap.xviij.fol.clxxv.B
Ego sum iudex et testis.lib.ix.capi.xvij.folio.lj.C
Plaga inimici percussi te.libro.xiiij.ca.xx.fol.lxxviij.D
Postq̃ conuertisti me egi penitentiam.libro.xxiiij.ca.xxvj.fo.cxxxv.E
Edificabitur ciuitas domino a turre ananabel vsq̃ ad portam anguli.lib.xxv.capi.xj.fo.cxxxviij.A

Ex vtroq; testamēto expositarū index.

fo.cxxiij.H

¶ Capitula Jone.

Jonas niniue missus ire noluit.li.vj.ca.xij.fo.xxxij.A

¶ Capitula Sophonie.

Juxta est dies dñi magn⁹:iuxta et velox nimis.li.xvij.ca.xlx.fo.xcvj.F.

¶ Capitula Malachie.

Labia sacerdotis custodiūt sciētiam.li.xj.ca.iij.fo.lxij.H
Uobis autē qui timetis dominum orietur sol iustitie.li.viij ca.xxiiij.fo.xlvij.K

¶ Capitula Zacharie.

Super lapidē vnum septem sunt oculi.lib.xxix.capi.xxx.folio clxiij.C
Ecce angel⁹ qui loquebatur in me.li.iiij.ca.xxxj.fo.xx.B
Qui tetigerit vos:tanget pupillam oculi ei⁹.li.xxxij.ca.iiij.fo.clxxxj.C
Et ostendit mihi Jesum sacerdotem magnum stantem coram angelo dñi zc.libro.xx.ca.xx.fo.cxiiij.D
Et in candelabro aureo lucerne septem.libro.xxix.ca.xxx.fo.clxiiij.C
Leua oculos tuos z vide.Quid ē hoc qđ egreditur zc.li.xiij.ca.xxvj.fo.lxxix.F.
Et ecce vir oriens nomen eius.li.j.ca.xix.fo.ij.J.z li.xx.ca.xxij.fo.cxiiij E
Quid tu vides Zacharia?Ego video volumen volans.li.xv.ca.vj.fo.lxxxij.A
Percutiam pastorē et dispergentur oues li.ij.ca.xxviij.fo.viij.G

¶ Capitula Matthei.

Jechonias in descriptione quaterdenarum generationū bis nominatur.lib.xxviij.cap.ix.fo.clvj A
Super quem videris spiritum descendētem.li.ij.ca.xlj fo.x.H
Jam securis ad radicē arboris posita est.li.xvij.ca.j fo.xcij.J
Cuius ventilabrū in manu eius.li.xvij.capi.vj.fo.xclij G
Locustas et mel siluestre edebat.lib.xxxj.ca.xix fo.clxxv.F
Si filius dei es:dic vt lapides isti panes fiant.li.ij.ca xxiij.fo.vij.K
Duxit sathan dñm in montē excelsum.lib.iij.ca.xlij fo.xlij.A
Orate p psequētibus z calūniantib⁹ vos.li.xvj.c.xvj.f.lxxxix.A.z li.ix.ca.iij.f.l.G
Beati mūdo corde:qm ipsi deū videbūt.li.ij.ca.lij.fo.v.B
Audistis quia dictū est antiquis.non mechaberis.li.iij.ca.xxij.fo.xliij.K
Aperiēs dñs os suū.li.iiij.ca.iiij.f.xvj.D.
Qui dixerit fratri suo fatue:dign⁹ est gehenne ignis li.v.ca.vj.fo.cxlij.E
Beati qui esuriūt et sitiūt iustitiā:qm ipsi saturabūtur.li.vj.ca.ij.fo.xxix.M
Si oculus tuus dexter scādalizat te:erue eum et proijce abs te.lib.vj.ca.xxvj.fol.xxxiiij B.
Uos estis lux mundi.lib.xviij.capi.xxxij.fo xxxij.E
Succincti lumbos mentis vestre zc.li.xxj capi.xij.
Ne nos inducas in tentationē.li.iij.capi.iij.fo xj.D
Amen dico vobis:receperunt mercedem suam.li.iiij.ca.xiij.fo.xvij.H.et li.viij.ca.xxviij.fo.xlvj.C
Nesciat sinistra tua qđ faciat dextera tua li.viij.ca.xxxvij fo.xlvij.G
Uideant opera vestra bona:et glorificent patrē vestrū qui in celis est.lib.viij.cap.xxxviij.fo.xlviij.G.
Nolite solliciti esse in crastinum.lib.ix.capitu.ij.folio.lvj.L.
Nisi remiseritis hoībus pctā eorū:nec pater vester.zc.lib.x.cap.xviij.fo.lix.L.
Abeuntes diffamauerunt eum per totam illam terram.lib.xix.ca.xviij.fo.cviij.A
Intra in cubiculum tuū:et ora patrē tuū clauso ostio.li.xxij.ca.xviij.fo.cxxiij.D
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.lib.xxiij.cap.vij.fo.cxxxij.B.
Lucerna corporis tui est oculus tuus.zc.lib.xxviij.cap.xiij fo.clvj.M.
Si fuerit oculus tuus simplex:totū corp⁹ tuū lucidū erit.li.xiij.ca.xiij.f.lxxij.C
Querite pmū regnū dei:z hec oia adijciētur vobis.li.xv.ca.xx.fo.lxxxiiij.J
Dimitte nobis debita nostra.li.xvj.c.ij.folio.lxxxvij.A.z li.x.cap.xviij fo.lix.L
Que vultis vt faciant vobis hoīes:et vos facite illis.lib.x.cap.vj.fo.lvij.K.
Nunq̄ noui vos:discedite a me qui operamini iniquitatē.li.xj.ca.viij.fol.lxiij.E
Attendite ne iustitiā vestram feceritis corā hoībus.li.xix.cap.xviij.fo.cviij.A
Erat eni docēs sicut potestatē habēs.zc.lib.xxiij.cap.xiij.fo.cxxviij E.
Angusta est porta que ducit ad vitam.zc.lib xxviij.cap.xiij.fo.clvj.H.
Ex fructibus eorum cognoscetis eos.lib.xxxj.cap.vij.folio.clxxij.L.et lib.xv.ca.xxvj.fo.lxxxv.K.
Quid nob[i]s z tibi fili dei.li.ij.c.xxiij.f.vij.K
Permitte me prius ire et sepelire patrem meum.lib.vij.cap.xvij fo.xxxviij.E.
Uulpes foueas habent:z volucres celi nidos.zc.lib.xix.ca.j.fo.ciiij.H
Non ieiunabunt filij sponsi.zc.libro.ij.capitu xxiij fo.viij.A.
Et cū electa esset turba:intrauit et tenuit manū eius:z surrexit puella.libro.xviij.capitu.xxviij.fo.cij.D.
Nec accendunt lucernam et ponunt eam sub modio/sed super cādelabrum.libro xix.cap.xviij.fo.cviij.A.
Messis quidem multa:operarij vero pauci.li.xxvij.ca.xxij fo.clij.C.
Qui perseuerauerit vsq̄ in finē:hic saluus erit.lib.j.cap.vij.fo.j.M.
In viam gentium ne abieritis.libro.ij.capitulo.xxiij.fo.viij.A.
Quod dico vobis in tenebris/dicite in lumine.lib.xj.cap xj.fo.lxiij.L.
Si qs reliquerit domos aut agros zc.centuplū recipiet.lib.xv ca.vij.fo.lxxxij.A
Uos q̄ secuti estis me:in regeneratiōe cū sederit filius.zc.li.xx.ca.xvij.fo.cxiij.J
Uenite ad me oēs q̄ laboratis.zc.li xviij.ca.xxviij.C.z lib.j.cap xvj.fo.ij et li.iiij.ca.xxxix.fo.xxj C.z li.xx.ca.xvj.fo.cxij.G.z li.xxj.cap.iiij fo.cxviij C.
Confitebor tibi pater domine celi z terre:quia abscondisti hec a sapiētibus zc.libro.xxv.cap.xviij.fo.clxxxix.D.
Spirit⁹ qui solus exit a neglecta domo cum septem nequioribus redit.lib.vij.capitulo.viij.folio.xxxvj F.
Omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines:reddēt de eo rationem.libro.vij.cap.xxv.fo.xxxix.K.
Bonus homo de bono thesauro cordis pfert bona.lib.xj.cap.x.fo.lxiij.B.
Cum immundus spiritus exierit ab homine:ambulat per loca arida et inaquosa.lib.xiiij.cap.xxviij fo.lxxix H.
Estote prudentes sicut serpentes.libro.j.capi.ij.folio.j.F.
Qui seminatus est in spinis.lib.j.cap.iiij.folio.j.H.
Multi prophete voluerūt videre que vos videtis:et non viderūt.li.iiij.ca xxxvij.fo.xxj B.z lib xiij.cap.xxij fo.lxxiiij.K
Colligite primū zizania:z ligate ea i fasciculos ad cōburēdū.li.ix.c xlvij.f.lvj.L.
Semen quod secus viam cecidit:venerūt volucres et comederūt illud.li.xix.ca.j.fo.ciiij.H.z li.xxvj.capi.xiij.fo.cxlij.K.
Simile est regnum celorū grano sinapis.lib.xix.cap.j.fo.ciiij.J.
Et tollent de regno eius omnia scandala.lib.xix.cap.vj.fo.cv.H.
Dimittere eos ieiunos nolo.lib.j.capi.xix folio.ij.J.
Date illis vos manducare.libro.j.ca.xix.folio.ij.J.
Absit a te domine:non erit tibi hoc.lib.iij.cap.xv.fol xiij.F.
Que dicūt hoīes eē filiū hoīs.li.xviij.ca.xxxij.fo.ciij.C.z li.xxvij.ca.j f.cxlvij.H.
Si habueritis fidē sicut granum sinapis prefatione.cap.iiij.
Helias venturus est:et restituet omnia.li.ix.cap.iiij.fo.xlix.C.
Angeli eoꝝ semp vident faciē patris.li.ij.c.j.f.iiij.M.z li.xviij.c.xxxviij.f.ciiij D
Omne debitum dimisi tibi.li.xvj.capit.ij.folio.lxxxvij.A.
Uos q̄ secuti estis me:in regeneratiōe cū sederit filius hominis.zc.li.vj capi.iiij.fo.xxx.D z li.x.capi.xxx.fo.lxj.L.z li.xj.cap.xiiij fo.lxiiij G.
Nemo bonus nisi solus deus.libro.ix.capitu.xxij.fo.lj.F.
Uade z vende omnia que habes z da pauperibus:et habebis thesaurum in celis.lib.xxvj.cap.xxv.fo.cxliiij.L.
Diues vix intrabit in regnum celorum.libro.xxxj.cap.j.fo.clxxj L.
In domo patris mei māsiones multe sūt lib.iiij cap.xlij fo xxj K.
Nos qui portauimus pōdus diei z estus.li.viij.cap.vij.fo.xlj.C.
Potestis bibere calicem quē ego bibiturus sum.li.xvij.cap.iiij.fo.xciij.C.
Multi sunt vocati:pauci vero electi.libro xxv.cap.xj fo.cxxxviij.B.
Nonne ex denario conuenisti mecum.lib.xxv.cap.xviij.fo.cxxxix E.
Asellū dñm ascendisse.li.j ca.xxvj.fo.ij.F
Omne verbum quod locuti fuerint homines ociosum:reddēt rationem.libro.iiij capitu.ij.fo.xv.H.
Ligate et manus et pedes:z mittite eū in tenebras exteriores.lib.ix.capitu.xlvj.folio.lvj.J.
Liquantes culicem:camelum autem glutientes.lib.j.ca.xiiij.fo.ij.D.
Ue vobis hypocrite:qui circumitis mare lib.j.capi.xvj.fo.ij.G
Ue vobis scribe et pharisei.lib.vj.capi.ij.folio xxix.L.
Omnis q̄ se exaltat humiliabit:et q̄ se humiliat exaltabit.lib.xij.ca.ij.fo.lxvij.C.
Non est vestrum nosse tempora et momenta.prefatione cap.xiiij.
Quoniam abundauit iniquitas/refrigescet charitas multoꝝ.li.ij.ca.ij.f.iiij.L.
Que dicunt facite:iuxta opera vero eorū nolite facere.li.vj.ca.iiij fo.xxx.E.
Abūdabit iniqtas:et refrigescet charitas multorum.libro.xj.cap.xxvij.fo.lxvj.H z lib.xvj.cap.xxx.fo.xcij C.
Si dixerint vobis:ecce in deserto est:nolite exire.li.xx.cap.ix.fo.cxj M
Ubicūq̄ fuerit corpus:ibi cōgregabūtur

Capitula Marci.

Capitula Luce.

Capitula Joannis.

diliviij.ca.xxiij.fo.xliiij.M
Erat lux vera que illuminat omnē homi-nem.li.x.ca.xxx.fo.lxj.M
Nisi quis renatus fuerit ex aqua.li.iiij.ca.ij.fo.xv.K.et lib.ix.ca.xvj.fo.lj.A
Nemo ascendit in celū/nisi qui de celo de-scendit.li.xxvij.ca.xj.fo.cxlix.K
Spiritus vbi vult spirat:et vocem eius au-dis.lib.x.ca.x.fo.lviij.H.et libro.xxvij.ca.xvj.fo.cl.L
Qui biberit aquā quam ego dabo ei:nō si-tiet in eternū.li.vj.ca.vij.fo.xxxj.B
Qui non diligit fratrē suū quē videt: deū quem non videt quomodo potest dilige-re.lib.vij.ca.xj.fo.xxxvij.A
Alij laborauerūt:et vos in labores eorū in-troistis.li.ix.ca.xxij.fo.liij.A
Meus cibus est vt faciam voluntatē eius qui me misit.li.xxj.ca.vij.fo.cxviij.K
Ecce sanus fact⁹ es:iam noli peccare.pre-fatione.ca.ix.
Hic peccauit aut parētes eius.vbi supra.
Si crederetis Moysi: crederetis forsitan et mihi.li.iij.ca.xxj.fo.xiiij.G
Uade in domum tuam.lib.iiij.cap.xxxv.folio.xx.L
Et qui misit me pater:ipse testimoniū per-hibuit de me.li.xiij.ca xij fo.lxxiij.A
Pater non iudicat quenq̄: sed omne iu-dicium dedit filio suo.lib.xxij.ca.xix.fo lio.cxxiiij.E
Surge/tolle grabatū tuum: et vade in do-mum tuā.li.xxiij.ca.xxiiij.fo.cxxx.B
Ego sum panis viuus qui de celo descen-di.li.vj.ca.xix.fo.cxxx.F
Qui manducat meā carnem et bibit meū sanguinem:in me manet.li.vij.capi.iiij.fo.xxxv H
Habete sal in vobis:et pacem habete inter vos.lib.vij.ca xxiiij.
Nunc princeps huius mundi eijcietur fo-ras.li xvij.ca.xviij.fo.xcvj.C
Queritis me non quia vidistis signa : sed quia manducastis ex panibus meis.li.xxiij.ca.xxvj.fo.cxxx.H
Si quis sitit veniat ad me et bibat.libro.j.·ca.xxj.fo.ij.L
Nūquid aliquis de principibus credidit in eum.li.ij.ca xxvj.fo.viij C
Quidam dixerunt dominū bonū esse:qui-dam vero non.li.ij.ca.xxix.fo.viij.H
Tempus meum nōdum aduenit:tempus autem vestrum semper est paratum.lib.vj.ca.xxxiiij.J
Qui credit in me:sicut dicit scriptura:flu-mina de ventre eius fluent.li.xj.capi.vj.fo.lxiij.A.et lib.xviij.ca xx.fo.cj.B
Qui sine peccato est vestrum.mittat ꝛc.li-bro.j.ca.x.fo.lj.A
Ego sum lux mūdi.li.iiij.ca.xiij.f.xvij G
Omnis qui peccat:seru⁹ est peccati.li iiij.ca.xlij.fo.xxj K.
Uos ex patre diabolo estis.lib.xiij.capi.xvij.fo.lxxiij.M.
Si vos filius liberauerit:vere liberi eritis li.xxiij.ca.iij.fo.cxxxj.H.
Qui est caput omniū nostrū.in prefatione.capi xj.
Ego in iudiciū veni in hunc mundū.li.ij.ca.xxx fo.viij.J.
Hyems autem erat.li.ij.ca.ij.fo.iiij.
Non rapiet eos quisq̄ de manu mea.li.iij.ca.ij.fo.xj D.
Qui non intrat per ostiū in ouile ouiū/sed ascendit aliunde:hic est fur et latro.li.v.cap.xviij.fo.xxv.J.
Ego sum ostiū:si q̄s per me introierit/sal-uabitur.li.vj.ca.ij.fo.xxix.L.
Quousq̄ animam nostram tollis.li.vj.ca.xv.fo.xxxij.D.
Per me si quis introierit saluabitur:et in-gredietur:et egredietur/et pascua inue-niet.lib.vij.ca. vj.fo.xxxvj.B.
Potestatem habeo ponendi animā meā: et potestatem habeo iterum sumendi eā.lib.xxiiij.ca.ij.fo.cxxxj.F.
Infremuit iesus spiritu:et turbauit semet ipsum.lib.iij.ca.xiij fo.xiij.A
Uidetis q2 nihil ꝓficim⁹: ecce mūdus to-tus post eū abijt.li.vj.ca.xiij.fo.xxxij.A
Quid facimus q2 hic homo multa signa facit.lib.xviij.cap.ix.
Lazare veni foras.li.xxij.c.xiij.f.cxxiij D
Expedit vt vnus moriat hō ꝓ pplo:et non tota gens pereat.li.vj.ca.xij.fo.xxxij.A.
Ambulate dum lucem habetis: ne vos te-nebre comprehendant.li.vj.ca.xiiij.fol.xxxij.C.et li.ix.ca.xlvj.fo.lvj.J.
Ego si exaltatus fuero a terra / oīa trahā ad meipsum.li.xij.ca.viij.fo.lxvij.L.
Cum senueris extēdes manus tuas:et ali⁹ te cinget:et ducet quo non vis. lib.xxxj.ca.xxvj.fo.clxxviij.D
Lauit dominus pedes discipulorum.lib.ix.cap.xxiij.
Erat autem nox.lib.ij.ca.j.fo.iiij.M
Sciens Jesus quia omnia dedit ei pater.lib.iij.ca.xij.fo.xiij.A.
In hoc cognoscent oēs quia mei discipu-li estis.li.xxij.ca.x.fo.cxxij.H.
Apud vos manebit et in vobis erit. lib.ij.cap.xlj.fo.x.H.
Et iudex tradet exactori.lib.iiij.capi.xlj.folio.xxj.H.J.
Ego rogabo patrem : et alium paracletū dabit vobis/vt maneat vobiscū in eter-num.lib.v.cap.xx.fo.xxvj.A.
Nemo venit ad patrē nisi per me. libro. v.ca xxv.fo.xxvij E.
Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis.li.vj.cap.xxiij.fo.xxxiij.H.
Si quis diligit me/sermonē meum serua-bit:et pater meus diliget eum:et mansio-nem ꝛc.li.xix.ca.iij.fo.cv.A.
Non iam dicam vos seruos / sed amicos meos.li.x.cap.xxx.fo.lxj.L
Uos amici mei estis si feceritis ea q̄ preci-pio vobis.li.xxvij.ca.xj.fo.cxlix.H.
Uidebim⁹ eū sicuti est.li.v.ca.xx.f.xxvj.C
Si non abiero paracletus non veniet. lib.viij.ca.xvij.fo.xliij.G.
Mūdus autē gaudebit:vos autē cōtrista-bimini.li.viij.ca.xxxix.fo.xlvij.L.
Hec locutus sum vobis vt in me pacē ha-beatis:quia in mūdo pressuram habebi-tis.li.xxvj.ca.xj.fo.cxliij.E.
Uenit hora vt iam nō in ꝓuerbijs loquar vobis: sed palā de patre annunciabo vo-bis.li.xxx.ca.viij.fo.clxvj.D.
Pater volo vt vbi ego sum / et illi sint me-cum.li.xxvij.ca.xj.fo.cxlix.K.
Pater clarifica filiū tuum : vt filius tuus clarificet te.li.xxviij.ca.ij.fo.cliiij.J.
Stabat ad prunas: quia frigus erat.li.ij.cap.ij.fo.iiij.L.
Regnum meum non est de hoc mundo. li.viij.ca.vj.fo.xlj.A.
Quē queritis.lib.xvij.capi.xix.fo.xcvj.F.
Ecce mat tua.li.xiiij.ca.xxiij.f.lxxviij.M
Amen dico vobis:quia plorabitis et flebi-tis.li.vj.ca.viij.fo xxxj.D.
Hic est discipulus ille quē diligit Jesus.in prefatione.ca.ij.
Nō haberes in me potestatem:nisi tibi da-ta esset desup.li.iij.ca.xij.fo.xij.M
Inclinato capite tradidit spiritum.libro xj.cap.iij.fo.lxij H.
Palam de patre meo annunciabo vobis.li.xxx.ca.xxij fo.xxvj.C.
Tulerunt dn̄m meum et nescio vbi posue-runt eum.li.iij.ca.ix.fo.xij.E
Accipite spm̄ sanctū:quoꝝ remiseritis pec-cata remittunt eis.li.xxvij.ca.xxiiij.fo.clij.K.et li.xxviij.ca.xvj fo.clvij.J.

Ad Romanos.

Uia cum cognouissent deū: non sicut deum glorificauerunt.li.xvj.ca.xxvj.fo.xcj.F.et li.xxvj.ca xlj.fo.cxliij.G.
Femine eorum immutauerunt naturalem vsum in eum qui est contra naturam. li.xxiij.ca.iij.fo.cxxvj.D.
Sapientibus et insipientibus debitor sum lib.xxiiij.ca.xxj.fo.cxxxiiij.J
Inter se inuicē cogitationum accusantiū.lib.iiij.ca.xvij.fo.xviij.B.
Cogitationibus accusantibus aut etiam defendentib⁹.li.xv.ca.xvj.fo.lxxxiij.H.
Qui reddit vnicuiq̄ s̄m opera sua.li.xvj.ca.xj.fo.lxxxviij.H.
An ignoras quia patientia dei ad penitē-tiam te adducit.li.xvij.ca.iij.fo.xciij.A et lib.xxv.ca.ij.fo.cxxxvj.F.
Nō eni accepistis spiritū seruitutis iterū in timore:sed accepistis spiritū adoptio nis.li.ix.ca.xxxij.fo.liij.M.
Christus pro impijs mortuus est.li.iiij.ca pi.xxxix.fo.xxj.D.
Christus resurgens ex mortuis iā nō mo-ritur.li.xiiij.ca.xxxj.fo.lxxx.E.
Quem ergo fructum habuistis tunc.libro j.ca.xliij.fo.ij.D.
Qꝫ aūt mortuus est:pro peccato mortuus est semel.lib.ix.ca.xx.fo.lj.B.
Neq̄ exhibeatis mēbra vestra arma iniq̄-tatis peccato.li.ix.ca.xlvj.fo.lvj.K.
Non regnet peccatū in vestro mortali cor-pore.li.xliij.ca.lx.fo.lxxvij.D.
Uetus homo noster simul crucifixus est.li.xix.cap.xxviij.fo.cix.H.
Uideo aliam legem in mēbris meis. li.x.capi.xlj.fo.lix.A.
Uideo aliam legem in mēbris meis repu gnantem legi mētis mee. libro.xxiij.ca.xxviij.fo.cxxxj.B.
Lex quidē sancta:et mandatū sanctū et iu-stū et bonū.li.vij.ca.iiij.fo.xxxv.J.
Caput viri Christus : caput autem Chri-sti deus.li.viij ca.xxj fo.xliiij.F.
Ipse spiritus postulat pro nobis gemiti-bus.li.ij.ca.xxx.fo.viij.K.
Non sunt condigne passiones huius tēpo ris.li.ij.ca.xvj.fo.vj.J.K.
Uanitati subiecta est creatura non volēs sed propter eum qui subiecit eam in spe.li.iiij.cap.xlj.fo.xxj.G.
Nō accepistis spiritum seruitutis iterum in timore.li.vij.ca.v.fo.xxxvj.A.
Quos presciuit et ꝑdestinauit ꝯformes fie ri imaginis filij sui.li.xx.c.xxv.f cxv.E
Christus Jesus qui mortuus est ꝓ nobis immo qui et resurrexit qui est in dextera dei.li.xxij.ca.xviij.fo.cxxiij.C.
Unusquisq̄ nostrum rationē reddet ꝓ se deo.li.xxvj.ca.ij.fo.cxl.F.
Quis nos separabit a charitate Christi: tribulatio/an angustia/ an ꝑsecutio.ꝛc.li.xxxj.ca.xxiiij fo.clxxvj.J.
Ipsa creatura liberabitur a seruitute cor ruptionis in libertatem glorie filiorum dei.li.viij.ca.vij.fo.xlj.C.
Nō sunt condigne passiones hui⁹ tēporis ad futurā gloriā.li.viij.ca.vij. Ibidē.G

Ad Corinthios.j.

Ad Corinthios.ij.

Parco aūt ne q̄s existimet me super id q̄d videt in me. ꝛc̄. li. xviij. ca. v. fo. xcvij. G.
Charitas patiens est; benigna est. lib. viij. capi. j. fo. xl. C.
Uosmetipsos tentate si estis in fide / ipsi vos ꝓbate. li. xxxj. ca. xxvj. fo. clxxvij. F.
Scim⁹ si terrena dom⁹ nostra hui⁹ habita tiōis dissoluat. li. v. ca. xxvij. fo. xxvij. L.
Insipiēs tu q̄d seminas nō viuificabit / ni si prius moriat. lib. vj. cap. vij. fo. xxxj. B

¶ Ad Galathas.

Quem de⁹ suscitauit a mortuis. li. xv. ca. xxviij. fo. lxxxvj. B.
Nos natura iudei ꝛ nō ex genti bus. li. ij. ca. xxx. fo. viij. J.
Uiuo autē non ego: viuit vero in me Chri stus. li. viij. ca. xvlj. fo. xliij. D
Petrus / Jacobus / et Joannes qui vide: bantur columne / dexteras dederunt mi hi. lib. xvij. ca. xliij. fo. xcv. F.
O insensati galathe: q̄s vos fascinauit non obedire veritati ꝛc̄. li. xxx. c. xxj. f. clxviij. J
Misit deus filium suum factum ex mulie: re / factū sub lege. li. xj. ca. xxvj. fo. lxvj. F. et lib. xxix. cap. xxx. fo clxiiij. E.
Filioli mei q̄s iterū pturio / donec formet Christ⁹ i vobis. li. xxx. ca. xxj. f. clxviij. J
Qui autem sunt Christi: carnem suam cru cifixerunt cum vitijs ꝛ concupiscentijs. li. viij. ca. xxxi. fo. xlvj. G
In christo iesu neq̄ circūcisio aliq̄d valet neq̄ ꝓputiū ꝛc̄. li. xxx. ca. xxj. f. clxviij. H
Si circūcidamini christ⁹ vobis nihil pro: derit. lib. xxxj. ca. xiiij. fo. clxxiiij. J.
Mūd⁹ mihi crucifix⁹ est / ꝛ ego mūdo. li. v. ca. ij. f. xxij. E. ꝛ li. xviij. c. xxxvij. f. cxl. C

¶ Ad Ephesios.

Omnis operat⁹ est ſm cōsiliū vo lūtatis sue. li. xx. ca. iiij. f. cx. K.
Qui nos cōresuscitauit ꝛ conse dere fecit. li. iij. ca. xj. fo. xij. H et lib. vj. cap. viij fo. xxxj. E.
Eramus natura filij ire sicut et ceteri. lib. ix. cap. xvij. fo. lij. B
Qui prius fui blasphem⁹ ꝛ ꝑsecutor ꝛ con tumeliosus. lib. xviij. cap. xxiiij. fo. cj. G.
Uigilate memoriam mei retinētes. libro v. cap. x fo. xxiij. D.
Qui potens est omnia facere superabūdā: ter. li x. ca. xj fo. lviij. K.
Surge q̄ dormis ꝛ exurge a mortuis: et il: luminabit te xp̄s. li. xv. c. xxvj f. lxxxv. J
Obsecro vos fratres ego vinct⁹ in dn̄o / vt digne ambuletis. lib. v. ca. x. fo. xxiij. D
Sol nō occidat super iracūdiam vestram lib. v. ca. xxxj. fo. xxviij. L.
Tenebris obscuratū habentes intellectū lib. xxv. ca. iiij. fo. cxxxvj. J.
Ut exhiberet sibi gl'iosam ecclīam. li. ij. ca. xxix. fo. x. H. ꝛ lib. xx. ca. xxiiij. fo. cxv. B
Omnia autē que arguūtur a lumine mani festantur. li. iiij. ca. xviij. fo. xviij. C.
Redimentes tempus: quoniam dies mali sunt. lib. v. cap xxviij. fo. xxviij. A
Surge q̄ dormis ꝛ exurge a mortuis ꝛ illu minabit te xp̄s. lib. viij. ca. x fo. xxviij. B
Eratis aliquādo tenebre: nūc autē lux in domino. li. xvij. ca. xliij. fo. xcv. E.
Nō est vobis colluctatio aduersus carnē et sanguinē. lib. xiij. ca. v. fo. lxxij. B.

¶ Ad Philippenses.

Cupio dissolui ꝛ esse cum christo lib. iiij. cap. xij. fo. xxj. H.
Desideriū habens dissolui ꝛ cū Christo esse. lib. viij. ca. vij. fo. xlj. C ꝛ ibidem cap. xviij. fo. xliij. D.
In medio nationis praue ꝛ peruerse. lib. j. capitulo. j. folio. j. E.
Contra spiritalis nequitie in celestibus. li bro. ij. cap. xxj. fo. vij. G.
Qui cum in forma dei esset non rapinā. ꝛc̄. lib. ij. cap. xxij. fo. vij. J.
Uenit in similitudinem carnis peccati. li. iij. cap. xiij. fo. xiij C.
In medio nationis praue. lib. iiij. cap xiij folio. xvij. G.
Omnes que sua sunt querūt: nō que Jesu Christi. li. xvij. ca. iiij. fo. xciij. B
Nostra cōuersatio in celis est. li. j. ca. xxxj. fo. iij H. ꝛ lib. v. cap. xxviij. fol. xxvij. D ꝛ lib. vj. cap. vj. fo. xxx. K.
Mihi viuere Christus est ꝛ mori lucrum. lib. viij. cap. xviij. fo. xliij. D.
Hebreus ex hebreis: ſm legem phariseus ꝛc̄. Ibidem.
Sed que mihi fuerunt lucra: hec arbitra: tus sum propter Christum detrimenta. lib. viij. cap. xviij. fo. xliij. D.
Unū aūt que retro sunt oblitus: ad ea que ante sunt extētus: sequor ad palmam su perne ꝛc̄. lib. xxvj. ca. xxxvij. fo. cxlviij. A.
Non quero datum: sed requiro fructum. lib. xix. cap. xj. fo. cvj. K.

¶ Ad Thessalonicenses. j.

Neq̄ enim aliquando fuimus in sermone adulatiōis ꝛc̄. li. xix. cap. xix fo. cviij. B.
Nō vsi sumus hac potestate cū possimus oneri esse vt Christi apostoli ꝛc̄. lib. x. ca. xxix. fo. lxj. J.
Que enī est nostra spes aut gaudiū aut co rona glorie. lib. xj. ca. ix. fo. lxiij. G.
Dominus Jesus iterficiet eū spiritu oris sui. li. xiiij. ca. xj. fo. lxxvj. J.
Nemo moueatur in tribulatiōibus meis lib. iij. cap xvj. fo. xiij. H.
Ipsi enim scitis q̄ in hoc positi sumus. li. vj. cap. v fo. xxx. J.
Nolo vos ignorare fratres de dormienti bus. ꝛc̄. li. v. ca. xxj. fo. xxvj. F.
Dies domini sicut fur ita in nocte veniet. lib. iiij. cap. xx. fo. xviij. E.
Omnes vos filij lucis estis ꝛ filij diei: non sumus noctis neq̄ tenebrarum. lib. viij. cap. viij. fo xlj. G.

¶ Ad Thessalonicenses. ij.

Ita vt ꝛ nosipsi in vobis glorie: mur in ecclesijs dei pro patiē: tia vr̄a. li. v. ca. viij. fo. xxiij. J.
Pro eo q̄ charitatem veritatis non receperunt vt salui fierent. ꝛc̄. libro xxv. cap. xx. fo. cxxxix. G
Ut reueletur i suo tpe. li. xxix. c. xxx. f. clix. H
Qui aduersat ꝛ extollit sup om̄e q̄d dicit deus aut colit. li xxix. ca. iiij fo. clix. K.

¶ Ad Colossenses.

Corpus christi quod est ecclesia prefatione capitulo. xj.
Cōpleo ea que desunt passionū Christi i corpore meo. li. iij. ca. xj. fo. xij. H. ꝛ li. vj. ca. j. fo xxix. J.
Quod infirmum est dei: forti⁹ est homini: bus. li. xvj cap. xv. fo. lxxxix. D.
Mortui enim estis: ꝛ vita vestra abscondi ta est cum Christo in deo. lib. v. capi. iij. fo. xxij. K. et lib. viij. cap. xix. fo. xliiij. A.
Exuentes vos veterem hominē cum acti bus suis: ꝛ induentes nouum. ꝛc̄. lib. xix cap. xxviij. fo. cix. H.
Et auaritia q̄ est idolor̄ seruit⁹. li. xxvj. ca pi. iiij. f. cxl. D. ꝛ li. xxx. ca. xxxj. f. clxx. H
Sermo vester semper sit sale conditus. li. vij. cap. vj. fo. xxxvj. B.
Orātes simul ꝛ pro nobis vt deus aperiat nobis ꝛc̄. li. xxix. ca. xvj. fo. clxij. B

¶ Ad Timotheum. j.

Docere autē mulieri non permit to. li. iij. ca. v. fo xj. J
Cum adhuc peccatores essem⁹ ꝛc̄. li xviij. ca. xxiij fo. cj G
Qui prius fui blasphemus ꝛ persecutor et cōtumeliosus. li. xxv. ca. xvj. fo. cxxxviij. L. et lib. xviij. ca. xxiij fo. cj G
Laboro vsq̄ ad vincula quasi male ope: rans ꝛc̄. li. xxxj. ca. xxv. fo. clxxvij. B
Man⁹ cito nemini imposueris neq̄ com: municaueris. li. v. ca. xxix. fo xxviij. F
Prohibētium nubere: iubentiū abstinere a cibis ꝛc̄. lib. xvj. ca. iiij. fo. lxxxvij. E
Precipe hec ꝛ doce cum om̄i imperio. lib. xxiij. ca. xiij. fo. cxxviij. E
Noli aquam bibere / sed modico vino vte: re propter stomachum. libro. v. ca. xxix. fo. xxviij. F.
Radix om̄ malor̄ est cupiditas. li. xv. ca. x fo. lxxxij. G. et li. xx. ca. x. fo. cxij B
Qui solus habet immortalitatem. lib. xij. ca. xvij. fo. lxix. F
Si crucifixus est ex infirmitate: sed viuit ex virtute. lib. xiiij. ca. xxix. fo. lxxix. L
O timothee depositum custodi: deuitans prophanas vocum nouitates. lib. xviij. ca. xliij fo. xcix. G

¶ Ad Timotheum. ij.

Nemo militās deo implicat se ne gocijs secularib⁹. li. v. ca. xxij. fo. xxvj. H. ꝛ li. xvij c. viij. f. xciiij. a
Si commorimur ꝛ cōuiuemus lib x. ca xxij. fo. lx F
Ad oē op⁹ bonū pati. li. ix ca. xxj. f. cviij. H
Que audisti a me p mltos testes hec ꝯmē: da fidelib⁹ hoib⁹. li. xxx. c. xv. f. clxvij G
Ego enim iam delibor: et tempus mee re: solutiōis instat. libro. x. ca. xxij fo. lx. F. et lib. xxij. cap. vij. fo. cxxj. K

¶ Ad Titum.

Qui confitentur se nosse deum: fa ctis autem negant. lib. xx. ca. xvij. fo. cxiij. L

¶ Ad Hebreos.

Nonne omnes sunt administra: torij spirit⁹. li. ij. ca. ij. fo v. D
Nusq̄ āgelos apphēdit / sȝ semē abrahe. li. iiij cap x fo. xvij. A
Qui cum sit splendor glorie ac figura sub stantie eius. lib. v. ca. xxv fo. xxvij. D
Infirma mundi elegit deus. libro. iij. ca. xiij folio. xiij. D
Oia nuda ꝛ aperta sunt oculis ei⁹. li. xvij. ca. xj. fo xciiij. K. ꝛ li. xxxij ca. j fo. cij F
Nihil ad pfectū perduxit lex. li. vij. ca. iiij. fo. xxxv. J. et li. ix. ca xxxij. fo. liij. G
Non deserentes collectionem nostram si: cut est consuetudinis quibusdam. libro v. capi. iij. fo. xxij H
Sine fide impossibile est placere deo. lib. ij. ca. xxxiij. fo. ix. E
Abraham in casulis habitabat. libro. viij. ca. xlj. fo. xlviij. D
Cōfitentes quia peregrini ꝛ hospites sunt lib. xviij. ca. xviij. fo. c. C
Rogo autem fratres vt sufferatis verbū solatij / etenim perpaucis scripsi vobis. lib. v. ca. x. fo. xxiij. D

¶ Actuum.

Hic possedit agrum de mercede iniquitat. li. ix. ca. xxix. f. liij. H
Factus est repēte de celo sonus tanq̄ aduenictis spiritus ve: hementis. lib. xvij. ca. xvj. fo. xcv. L

Tabule auctoritatū ex vtroqȝ testamēto expositarū finis

Finis Tabule.

cc

¶ Vita sancti Gregorij pape huius nominis primi.

Gregorius nobili gñe ortus.

Gregorius vrbe Roma a patre Gordiano editus: nõ solũ de spectabili senatoꝝ prosapia: verũ etiã religiosam originẽ duxit. Nam Felix eiusdem apostolice sedis antistes/ eius atauus fuit. Sed tñ hãc Gregorius tante nobilitatis lineam moribus extulit: probis actibus decorauit. Deniq̃ vt post in propatulo claruit: nõ sine magno quodam presagio tale sortitus est nomen. Gregorius nãq̃ ex greco eloquio in nostra lingua vigilantius sonat. Re etenim vera vigilauit sibi: dũ diuinis inherendo preceptis/ laudabiliter vixit. Vigilauit ꝛ fidelium populis: dum doctrine affluentis ingenio/ eis quo tramite celestia scanderent/ patefecit.

Gregorius vigilantius interpretatur.

Disciplinis ꝙ̃o liberalibus ita a puero est institutus: vt q̃uis eo tempore florerent adhuc Rome studia litterarum: tñ nulli in vrbe ipsa secũdus esse putaretur. Inerat ei in parua adhuc etate maturum iam studium: adherere scʒ maioꝝ dictis: et si quid dignum potuisset auditu percipere/ non segniter obliuioni tradere: sed tenaci potius memorie cõmẽdare. hauriebatq̃ iam sitibũdo doctrine fluẽta pectore: que post cõgruẽti tempore mellito gutture eructaret.

Gregorius disciplis liberalibus eruditus fuit.

Hic in annis adolescẽtie (in quibus solet ea etas vias seculi ingredi) deo cepit deuotus existere: et ad superne vite patriam totis desiderijs anhelare. Sed dum diu longeq̃ cõuersionis gratiam differret: et postq̃ celesti afflatus desiderio/ seculari habitu cõtegi melius putaret: velletq̃ presenti mundo quasi specietenus deseruire: ceperũt multa etiam ex eiusdem mũdi cura succrescere: vt in eo non iam specie/ sed (vt ipse de se asserit) retineretur ꝛ mente. Tandem cum post parentum iam dudum obitum/ liberam disponendarum rerũ suarum haberet facultatem: qd̃ prius mente gestiebat aperuit: qꝫq̃ iam in diuinis erat obtutibus/ humanis etiam visibus ostendit.

Adolescẽtia Gregorij.

Mox eteni cuncta que habere potuit/ ad pietatis opus distribuens: vt xp̃m pro nobis factum egenum/ egẽs ipse sequeretur effecit. Sex deniq̃ in Sicilia monasteria construens: fratres illic xp̃o seruituros aggregauit. Septimũ ꝙ̃o intra vrbis muros instituit/ in quo ꝛ ipse postmodum regulari tramite multis sibi sociatis fratribus sub abbatis imperio militauit. Quibus monasterijs tantum de redditibus prediorum suoꝝ delegauit/ quãtum posset illic commorantibus ad quotidianũ victum sufficere. Reliqua vero cum omni domo predia vendidit/ ac pauperibus erogauit. Nobilitatẽq̃ illã quã ad seculum videbatur habere: totam ad nanciscendam superne gloriam dignitatis diuina gratia largiẽte conuertit. Et qui ante serico contextu ac gemmis micantibus trabeatusq̃ solitus erat per vrbes procedere: post vili contectus tegmine/ ministrabat pauper ipse pauperibus. Etenim mutato repente seculi habitu/ monasteriũ petijt: et ex huius mũdi naufragio nudus euasit. In quo tanta perfectionis gratia cepit conuersari: vt iam tunc in ipsis initijs in perfectoꝝ posset numero deputari. Electus autem cõmuni fratrum cõcordia in abbatem/ preesse non renuit. Inerat deniq̃ ei tãta abstinẽtia in cibis: vigilantia in orationibus: strenuitas in ieiunijs: vt infirmato stomacho vix consistere posset. Sustinebat preterea assiduas corporis infirmitates: ꝛ maxime ea pulsabatur molestia/ quã greco eloquio medici syncopim vocãt: cuius incõmodis ita dolore vitalium cruciabat: vt crebris interceptus angustijs/ per singula pene horarũ momenta ad exitum propinquaret.

Gregorius monasteria cõstruxit.

Gregorij infirmitates.

Qualis aũt in monasterio fuerit: quãq̃ laudabili studio vitam duxerit: ex ipsius possumus ꝟbis colligere: quibus ipse in pontificatu iam positus/ dum cũ Petro suo diacono colloqueretur/ flẽdo visus est dicẽs: Infelix quippe animus meus occupationis sue pulsatus vulnere: meminit qualis aliquando in monasterio fuit: quomodo ei labentia cũcta suberãt: quãtum rebus que voluuntur eminebat: ꝙ nulla nisi celestia cogitare consueuerat: ꝙ etiã retentus corpore/ ipsa iam carnis claustra contẽplatione transibat: ꝙ mortem quoq̃ (que pene cũctis pena est) videlicet vt ingressum vite/ et laboris sui premium amabat. At nũc ex occasione cure pastoralis: secularium hoĩm negocia patitur: et post tam pulchram quietis sue speciẽ terreni actus puluere fedatur. Perpendo itaq̃ quod tolero: perpẽdo qd̃ amisi. Cũq̃ intueor illud qd̃ perdidi: fit hoc grauius qd̃ porto. Ecce etenim nũc magni maris fluctibus quatior/ atq̃ in naui mẽtis tempestatis valide procellis illidor. Et dum prioris vite recolo: quasi post tergum reductis oculis viso littore/ suspiro. Quodq̃ adhuc grauius est: dum immensis fluctibus turbatus feror: vix iam portũ valeo videre quẽ reliqui. Hec aũt ipse de se non profectum iactando virtutum/ sed deflendo potius defectũ referre consueuerat: quẽ semp̃ se per pastoralem curã incurrisse metuebat. Sed q̃uis talia de se ex magne humilitatis intẽtione dixerit: nos tamen credere decet/ nihil eũ monastice perfectionis perdidisse occasione cure pastoralis: immo potiorem tũc sumpsisse profectum de labore conuersionis multoꝝ: q̃ȝ de proprie quondam quiete cõuersationis habuerit.

Gregorij perfectio in vita monastica.

Sed qualiter hic beatus vir ad diaconatus officiũ/ et post ad pontificatus culmen ascẽderit: subsequẽs sermo declarat. Deniq̃ cernẽs Romanus põtifex: qui tũc ecclesie preerat: virtutum gradibus Gregorium ad alta cõscẽdere: eũ a monasterio abstractũ/ ecclesiastici ordinis officio sublimauit: leuitãq̃ septimũ ad suum adiutoriũ assumpsit: nec multo post pro responsis ecclesiasticis ad vrbem Cõstãtinopolim Apogrisarium direxit. Nec tñ ille q̃uis in terreno conuersaretur palatio/ vite celestis intermisit propositum.

Gregorius efficitur romane sedis diaconus cardinalis.

Secuti sunt nãq̃ eum multi ex monasterio fratres/ germana deuicti charitate. Qd̃ diuina factum dispensatione conspicitur: vt eoꝝ videlicet exẽplo/ ad orationis placidũ littus quasi anchora fune restringeretur: ꝛ dum causarum seculariũ incessabili pulsu fluctuaret: ad illoꝝ cõsortium velut ad tutissimum portus sinum post terreni actus volumina fluctusq̃ refugeret. Et licet illud cõministerium ex monasterio a pristine quietis vita mucrone sue occupationis extinxerit: inter eos tñ per studiose lectionis alloquiũ quotidiane aspiratio cõpunctionis animabat. Hoꝝ ergo consortio non solũ a terrenis munitus incursibus/ verũ etiam ad celestis vite exercitia magis magisq̃ succẽsus est. Tũc ab eisdem fratribus enixe rogatus: maximeq̃ a Leandro venerabili viro Hyspalensi ep̃o: qui per causas gregis Visigotoꝝ legatus: eo tẽpore Constãtinopolim aduenerat: cõpulsus est vt librum beati Job multis inuolutum mysterijs enodaret. Nec ille negare potuit opus: qd̃ sibi charitate interueniẽte amor fraternus multis vtile imponebat futurũ. Sed eũdem librum quomodo iuxta litterã intelligẽdus: qualiter ad xp̃i ecclesieq̃ sacramenta referendus: quo sensu vnicuiq̃ fidelium sit aptandus: per trigintaquinq̃ libroꝝ seriem mirãda ratione perdocuit. In quibus libris ita de virtutibus vitijsq̃ disseruit: vt non solum videatur ꝟbis exponere/ sed formis aliquomodo visibilibus demonstrare. Vnde non est dubium eũ perfectionem ipsarũ assecutum esse virtutũ/ quarũ tam efficaciter intimare valuit effectus.

Compilatio libri moraliũ.

Qui cum adhuc esset in eadẽ regia vrbe positus/ nascẽte noua heresi de statu resurrectionis: in ipso quo exorta est initio iuuãte gratia catholice veritatis attriuit. Siquidem Euticius eiusdem vrbis ep̃s/ corpus nostrum dicebat in illa resurrectionis gloria impalpabile vẽtis aereq̃ subtilius esse futurum. Qd̃ ille audiẽs/ et ratione veritatis ꝛ exẽplo dñice resurrectionis probauit hoc dogma orthodoxe fidei omnimodo esse contrariũ. Catholica etenim fides habet: ꝙ ipsum corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum: subtile quidem sit per effectum spiritualis potẽtie: sed palpabile per veritatem nature: iuxta exẽplum dominici corporis: quo a mortuis suscitato/ dixit ipse discipulis: Palpate ꝛ videte: ꝙ spũs carnem ꝛ ossa nõ habet: sicut me videtis habere. In cuius assertione fidei venerabilis pater Gregorius adeo cõtra nascentem heresim laborare cõtẽdit: tãtaq̃ hãc instãtia iuuãte piissimo Tiberio imperatore comminuit: vt nullus exinde sit inuentus/ qui eius resuscitator existeret.

Gregorius nouã insurgẽtẽ heresim extinxit.

Lib. xiiij. moralium capi. xxxj. et. xxxij.

Lu. xxiiij.

Igitur postq̃ Romam venerandus leuita regressus est: aliquãto interiecto tẽpore/ tanta inundatione Tiberis fluuius alueum suum egressus est: atq̃ adeo inualuit: vt eius vnda super muros vrbis influeret: atq̃ in ea maximas regiones occuparet: ita vt plurima antiquarum edium monumenta deijceret. Qua etiam aquarum violẽtia/ horres eccle

Lues ciuitatis Romane.

fle subuersa sunt: in quib' nõnulla modiorum tritici mi-lia perierũt. Tunc siquidem multitudo serpẽtium cum magno dracone in modum turris valide: per hui' flumi-nis alueum in mare descẽdit: sed et suffocate bestie inter salsos maris turbidi fluct': in littore eiecte sunt. Subse-cuta est e vestigio clades/ quã inguinariam vocãt. Nam medio mense vndecimo adueniente: primum oim iuxta

Ezech. ix.

illud qđ in Ezechiele legitur: A sanctuario meo incipi-te: Pelagium papã percussit: et sine mora extinxit. Quo defuncto/ tãta strages populi facta est: vt passim subtra-ctis habitatorib'/ domus in vrbe plurime vacue rema-nerẽt. Sed quia ecclesia dei sine rectore esse non poterat:

Gregori' papa crea tur.

beatum Gregorium licet totis virib' renitentem/ plebs tamen ois elegit. Quẽ ille apicem attentius fugere ten-tans: sese oino indignũ tali honore clamitabat: metuens certe ne mũdi gloria quam prius eiecerat/ ei sub eccłia-stici colore regiminis aliquo modo surrepere posset. Un de factũ est: vt epistolam ad imperatorem Mauricium dirigeret: cui' filium ex lauachro sancto susceperat: ad-iurãs et multa prece deposcẽs: ne vnqꝫ assensum populo preberet: vt se hui' honoris gloria sublimaret. Sed pre-fectus vrbis Germanus noie/ eius nuncios anticipauit: cõprehensosqꝫ ac dirupẽis epistolis consensum quem po-pulus fecerat/ imperatori direxit. At ille grãs deo agẽs pro amicitia diaconi: eo qꝫ locum ei deferẽdi honoris vt cupierat reperisset: data illico preceptione ipsum institui precepit. Cũqꝫ tempus instaret vt benediceretur: et cla-

Exhorta-tio Grego-rij pestilẽ-tie tpe ex li. xj. epła-rũ. ca. ij. Ozie. iiij.

des populum deuastaret: verbum ad plebem pro agẽda penitentia hoc modo exorsus est: Oportet fratres dile-ctissimi: vt flagella dei que metuere ventura debuimus/ saltem presentia experti timeamus. Cõuersionis nobis aditum dolor aperiat: et cordis nostri duritiam ipa quã patimur pena dissoluat. Ut enim ꝓpheta teste predictũ est: Peruenit gladius vsqꝫ ad animam. Ecce etenim cũ-cta plebs celestis ire mucrone percutitur: et repentina singuli cede vastantur. Nec languor mortem preuenit/ sed languoris moram (vt cernitis) mors ipsa precurrit. Percussus quisqꝫ ante rapitur: qꝫ ad lamenta penitẽtie conuertatur. Pensate ergo fratres: qualis ad cõspectum districti iudicis peruenit/ cui nõ vacat flere quod fecit. Habitatores quippe non ex parte subtrahuntur/ sed pa-riter corruunt. Domus vacue relinquuntur: filiorꝫ fune-ra parẽtes aspiciũt: et sui eos ad interitum heredes pre-cedunt. Unusquisqꝫ ergo nostrum ad penitẽtie lamenta confugiat: dum flere ante percussionem vacat. Reuoce-mus ante oculos mentis quicquid errãdo commisim'. Et quod nequiter egimus/ flendo puniam'. Preuenia-

Ps. xciiij. Thre. iij.

mus faciem eius in confessione. Et sicut ꝓpheta admo-net: Leuemus corda nostra cum manib' ad dominum. Quippe corda cum manib' leuare/ est orationis nostre studium cũ merito bone operationis erigere. Dat profe-cto/ dat tremori nostro fiduciam/ qui per ꝓphetam cla-

Eze. xviij

mat: Nolo mortem peccatoris: sed vt conuertatur et vi-uat. Nullus autem de iniquitatum suarum immanita-te desperet. Ueternosas nãqꝫ Niniuitarũ culpas tridua-na penitẽtia abstersit: et cõuersus latro vite premia etiã in ipsa sententia sue mortis emeruit. Mutemus igitur corda: et presumamus nos iam percepisse quod petim'. Citius ad precem iudex flectitur: si a prauitate sua ani-mus corrigatur. Imminente ergo tante animaduersio-nis gladio/ nos importunis fletib' insistamus. Ea nãqꝫ que ingrata esse hominibus importunitas solet/ iudici veritatis placet: qꝛ pius ac misericors dñs vult a se pre-cibus exigi: qꝫ quãtum meremur/ non vult irasci. Hinc

Ps. xlix.

etenim per psalmistam dicit: Inuoca me in die tribula-tionis tue: eripiam te/ et magnificabis me. Ipse ergo si-bi testis est: qꝛ inuocantibus misereri desiderat/ qui ad-monet vt inuocetur. Proinde fratres charissimi/ contri-to corde/ et correctis operibus/ ab ipo ferie quarte dilu-culo ad septiformẽ litaniã deuota mẽte cũ lachrymis ve-niamus: vt districtus iudex cum culpas nostras nos pu-nire considerat: ipsam sententiam dãnationis temperan-do parcat. Hanc autem exhortationem beati Gregorij/ ideo huic opusculo inserendam putauimus/ vt a quãta perfectione predicationis initium sumpserit/ monstra-remus. Igitur dum magna multitudo sacerdotum/ mo-nachorꝫ/ diuersiqꝫ sexus clericatus iuxta preceptionem beati Gregorij die cõstituta dominũ rogatura venisset:

vsqꝫ adeo lues ipsa deseuijt: vt intra vnius hore spatium dum voces plebs ad dñm supplicationis emitteret: octo-ginta hoies ad terram corruentes spiritum exhalarent. Sed non destitit sacerdos tantus populo predicare: ne ab operatione diuini ꝓcepti plebs ipsa quiesceret. Cũqꝫ adhuc futurus antistes fuge latibulum prepararet: vr-bis sollicitudine portis vigilie deputãtur: donec oppor-tune et gloriose vt ordo sacer exposcit/ in eo diuina mu-nis compleretur. Obtinet is a negociatoribus/ vt in cra-tere occultatus educeretur ab vrbe: atqꝫ ita latebris tri-

Gregori' latẽter fu git ne cõse craretur i pontificẽ.

duo se occultauit: donec illum ieiunijs et orationib' po-pulus Romanus columna lucis tertia super cum nocte celitus emissa obtinuit: qꝫ nõ paruo noctis spatio a sum-mo celi vsqꝫ ad eũdem ipsum linea recta effulgẽs querẽ-tibus votum optabile demonstrauit. Sed et cuidam ana-choritę vrbi contiguo angeli ascendentes et descendẽtes per prefatam columnam super illo visi sunt. Qui mox fe-lix sacrũqꝫ suscipiens auspicium/ de ea quã vidit in som-nis sanctus Iacob scala: ibi dẽqꝫ domum dñi: dixit fore rectorem domus dei: que est ecclesia: immo ipsum dei tẽ-plum ibi est abscõditum exclamauit. Tandẽqꝫ electus dñi inuenitur/ capitur/ trahitur/ et ad beati Petri apłi basilicam ducitur: ibiqꝫ ad pontificalis gratie officium consecratus: papa vrbis efficitur. Quo in tempore cum a Joanne Rauennatis vrbis episcopo reprehensus fuis-set: cur a pastorali officio delitescendo se subducere vir tam idoneus voluisset: hac occasione compulsus volu-

Opuscula beati Gre gorij.

men egregium qđ pastoralis cura appellatur cõposuit/ quo manifesta luce patefecit: quales ad eccłie regimen assumi/ qualiter ipsi rectores viuere: quãta cõsideratiõe ꝓpriam quotidie debeãt fragilitatem pẽsare. Sed et ho-milias euãgeliorꝫ numero quadraginta cõposuit: quas in duobus codicibus equa sorte distinxit. Libros etiã dialogorꝫ quattuor edidit: in quibus rogatu Petri dia-coni sui virtutes sanctorꝫ quos in Italia clariores nosse vel audire potuisset/ ad exẽplum viuẽtium posteris col-legit: vt sicut in libris dispositionum suarum quibus sit virtutibus insudãdum edocuit: ita etiam de scripturis sanctorꝫ miraculisqꝫ eorũdem claritas quãta sit ostẽde-ret. Primam quoqꝫ et vltimam Ezechielis ꝓphete par-tes/ que videbantur obscuriores: per homilias viginti duas quãtum lucis intus habeãt/ demonstrauit. Scri-psit preterea super prouerbia: super cantica canticorꝫ: de prophetis: de libris regum: de heptatico: et alia nõnulla: epistolas cõplures: que singulatim cũcta edicere/ breui-tatis studio omisi. Quod eo magis miror: tot eũ ac tan-ta condere volumina potuisse: qui omni fere iuuentutis sue tẽpore (vt verbis ipsius loquar) crebris viscerũ cru-ciabatur doloribus: horis momẽtisqꝫ oib' fracta stoma-chi virtute satiscebat. Lentis quidem/ sed tamen conti-nuis febrib' anhelabat: et dolor eũ vehemẽs affligebat.

Infirmi-tates btĩ Gregorij.

Uerũ inter hec dum sollicitus pensaret: qꝛ scriptura te-ste: ois filius qꝫ recipit/ flagellatur: quo malis presentib' durius deprimebat: eo de eterna certius presumptione respirabat. Fatigabat eũ preterea de ordinandis vrbis vigilijs/ ne ab hostib' caperetur/ sollicitudo continua. Urebatur quoqꝫ ei' animus ꝓpter filiorꝫ hincinde dis-crimina nũciata. Sed tñ ille inter tot et talia deprehens-sus incõmoda: nunqꝫ ocio indulgebat: quin aut aliquid dignũ ecclesie scriberet: aut per cõtẽplationis grãm celi secretis interesset. Deniqꝫ cum de tota pene Italia lon-

Pietas et mia beati Gregorij.

gobardorꝫ gladios metuẽtes plurimi vndiqꝫ ad vrbem Romanam confluerẽt: solertissime ꝓ oib' curã gerebat: vniuersis cum verbi pabulo corporis subsidia ministra-bat. Adeo eñ eius animũ mie amor deuicerat: vt non so-lum horꝫ quos presentes habebat/ necessitatib' occurre-ret: sed insuper lõge positis opem sue largitatis impen-deret: ita vt etiã in monte Synai dei famulis constitutis: queqꝫ opportuna transmitteret. Nam alij quidẽ ponti-fices construẽdis ornandisqꝫ auro vel argento ecclesijs operam dabant: hic aũt totus erga aiarꝫ lucra vacabat: et quicqđ pecunie habere poterat/ sedule dispgere et da-re paupib' curabat: vt iustitia ei' maneret in scłm seculi:

Ps. cxj.

et cornu ei' exaltaret in gł̃ia: ita vt illud btĩ Job veraci-

Job. xxix.

ter dicere posset. Bñdictio perituri sup me veniebat: et cor vidue cõsolat' sum. Justitia indutus sum: et vestiui me sicut vestimẽto diademate iudicio meo. Oculus fui ceco: et pes claudo. Pater erã pauperũ: et causam quã

nesciebam/diligentissime inuestigabam. Et paulopost. Si comedi buccellam meã solus: et non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: et de vtero matris mee egressa est mecum. Ad cuius pietatis iustitie opus pertinet: quod Anglorum gentem per predicatores quos illuc direxit/de dentibus antiqui hostis eripiens eterne libertatis fecit esse participes. Etenim qui deo nostro fideliter adheret: semper ex eius largifluo munere ad altiora conscẽdit. Dum hic ergo sanctus ardenti studio pro colligendis particulatim fidelium animabus satageret/donauit illi pius dñs/ vt totã pariter anglorum gentem cõuerteret. Cuius cõuersio (vt putatur) facta diuinitus ex hac occasione fuit. Dum die quadam aduenientibus nuper mercatoribus multa venalia in forum Roma collata fuissent: multique ad emendum hincinde confluerent: cõtigit vt Gregorius antea quam pontificale decus nactus fuisset: cum ceteris aduenisset/ac vidisset inter alia pueros venales positos lactei corporis ac venusti vultus: capillos quoque precipui candoris habentes. Quos cum aspiceret: interrogauit (vt aiunt) de qua regione vel terra essent allati. Dictumque est: quia de Britãnia insula: cuius incole tali omnes decore niterẽt. Rursus interrogauit vtrum in eadem insula christiani essent/an paganorum erroribus implicati. Dictumque est paganos esse. At ille intimo ex corde longa trahens suspiria: proh dolor inquit: quod tam lucidi vultus hoies tenebrarum auctor possidet: tantaque frontispicii gratia mentem ab internis gaudiis vacuam gestat. Rursus ergo interrogauit/quod esset vocabulum gẽtis illius. Responsum est: quod Angli vocarẽtur. At ille. Bene inquit. Nam et angelicam habent faciem. Et tales angelorum in celis decet esse coheredes. Quod habet inquit nomen illa prouincia/de qua isti sunt allati? Responsum est: quia Deri vocarentur/id est prouinciales. At ille. Bene inquit Deri: quia de ira eruti/et ad misericordiam christi vocãdi. Rex autem prouincie illius quomodo vocatur? Respõsum est quod Adelle vocaretur. At ille alludẽs ad nomen ait. Ad laudem dei creatoris Alleluia illis in partibus oportet cantari. Accedensque ad Romane et apostolice sedis antistitem: rogauit vt gẽti Anglorum in Britanniam aliquot verbi ministros per quos ad christum conuerterentur mitteret: asserens et seipsum in hoc opus domino cooperante proficisci paratum esse: si tamen eidem apostolico pape hoc vt fieret placeret. Quod cum pontifex minime annueret/victus tandem infatigabilibus eius precibus assensit: ciuibus profectionis eius celans negocium: quandoquidem si id nouissent/nullo pacto acquieuissent. Quanto itaque celeriter potuit/iter cum apostolica benedictione arripuit. Hec interea ad Romanorum ciuium veniunt notitiam. Unanimes itaque tam vrbici quam suburbani proficiscenti ad ecclesiam beati Petri Pelagio occurrunt/terribili conclamantes voce. Quid enim vir apostolice egisti? Sanctum Petrum offendisti. Quibus pontifex motus (populum enim metuebat) Gregorium a profectione reuocauit. Uerum priusque nuncii eum cõuenissent: trium dierum iter iam confecerat. Interea vt iter agentibus moris est/dum circa sextam horam in prato quodam resideret et legeret: venit ad eum locusta: que prosiliens pagine quam percurrebat insedit. Quam cernens Gregorius mansuete ibi quiescere: ad sodales versus: locusta inquam hec dici potest: quasi loco isto subsistas. Scitis (inquit) nos iter ceptum non licere protendere. Uerũtamen surgite/et iumẽta sternite: vt quam diu licuerit: quo tẽdimus properemus. Dum autem hec mutuo confabularentur/apostolici nũcii equis sudãtibus superuenerũt/epistolam tradunt. Qua perlecta: ita est (inquit) socii: vt predixeram. Romam celeriter redibimus. Quod et factũ est. Mox autem vt ipse pontificatus officio functus est: opus diu desideratum perfecit: alios quidẽ predicatores mittens: sed ipse predicationem vt fructificaret suis exhortationibus ac precibus fulciẽs. Denique direxit ad eãdem insulã seruos dei Augustinum/Melitũ/et Iohãnem cum aliis multis deum timẽtibus monachis. Qui paucis diebus regem illum qui in capite morabatur insule: cum suo populo conuerterunt. Quibus deus faciẽdorum tantam miraculorum gratiam contulit: vt verbum fidei quod ore predicabant/signorum efficacia confirmarent: ex quo factum est: vt paucis predicãtibus annis ceter

tere etiam insule et ipsarum reges cum his qui eis subiecti erant/ad christi domini fidem accederent. De cuius gentis conuersione simul et miraculorum prodigiis que ibidem fiebãt: ita beatus Gregorius in libris moralibus perhibet dicens: Ecce lingua Britãnie que nihil aliud nouerat quam barbarum frendere/iam dudum in diuinis laudibus hebrea cepit verba resonare. Ecce quõdam tumidus iam substratus sanctorum pedibus seruit oceanus: eiusque barbaros motus quos terreni principes edomare ferro nequiuerãt: hos per diuinam formidinem sacerdotum ora simplicibus verbis ligant. Et qui cateruas pugnãtium infideles nequaquam metuerãt: iam nũc fideles humilium linguas timent. Quia enim perceptis celestibus verbis: clarescẽtibus quoque miraculis virtus eis diuine cognitionis infunditur: eiusdem diuinitatis terrore refrenãtur: vt praue agere metuãt: ac totis desideriis ad eternitatis gratiam peruenire concupiscant. Quod totum vt fieret/ita eidem beato Gregorio gratia diuina concessit: vt merito ab Anglorum populis debeat apostolus appellari: quia etsi aliis non est apostolus: sed tamen illis est. Nam signaculum apostolatus eius ipsi sunt in domino. Si vero vtrum aliquibus vir iste tanti meriti miraculis claruerit: superfluo queritur/cũ luce clarius cõstet: quod is qui virtutũ signa suis meritis valuit aliis quoque christo largiente acquirere: si exegisset opportunitas/facilius poterat hec etiam ipse promereri. Sed vt et his qui cum iudeis signa visibilia ad ostendẽdam sanctitatem expetũt/satisfactio non desit: et illis qui sanctorum exẽplis ad meliora accendi et prouehi querunt/edificatio prosit: quedam que per eum dominus ad excitãdum et corroborãdum nostre mẽtis torporem/et forte infidelitatem potius quam ignorãtiam operatus sit: manifestare decreui. Materfamilias nobilis erat in hac ciuitate romana/que religionis et deuotionis studio oblationes facere/et die dñica ad ecclesiam deferre/summoque põtifici ecclesiastice consuetudinis et familiaritatis eiusdem gratia offerre solebat. Hec vbi quadam die ex more ad cõmunicãdum de manu apostolici in ordine suo accederet: illique pontifex partem dominici corporis porrexisset dicẽs: Corpus dñi nostri Iesu christi prosit tibi in remissionem peccatorum/et vitam eternam: illa subrisit. Quod vir dñi cernens/illi cõmunionem sacram retraxit: et separatim super altare reposuit: eamque diacono seruandam vsque dum communicarent fideles tradidit. Expletis vero sacris mysteriis/interrogauit eam beatus Gregorius. Dic ergo dic quid cordi tuo emerserit: cum communicatura risisti? At illa. Recognoui (inquit) portiunculam illam ex eadem oblatione fuisse: quam ego meis manibus feci/et tibi obtuli: et cũ eam te intellexeram corpus christi appellasse: subrisi. Tũc sanctus domini pontifex sermonem deinde fecit ad populum: hortatusque est eum vt suppliciter dominum exoraret: quatenus ad multorum fidem corroborandam/carnis oculis ostenderet quod infidelitas huius mulieris mentis oculis videre et fidei lumine conspicere debuisset. Quod cum fuisset oratum: vna cum populo eadẽque muliere ab oratione surrexit: et altare cũctis cernentibus/et sese ad cernendum celeste spectaculum comprimẽtibus/corporalem palam reuelat: et vniuerso populo atque ipsa muliere contuente partem digiti auricularis sanguine cruentatam inuenit: ac mulieri dixit. Disce inquam veritati vel modo etiam dicẽti credere. Panis quem ego do/caro mea est: et sanguis meus vere est potus. Sed prescius conditor nostre infirmitatis/ea potestate qua cũcta fecit ex nihilo/et corpus sibi ex carne semper virginis (operãte spiritu sancto) fabricauit/panem et vinum aqua mixtum manente propria specie/in carnem et sanguinem suum ad catholicam pacem ob reparationem nostram spiritus sui sanctificatione conuertit. Indeque vniuersos iussit diuinam precari potẽtiam: vt in formam pristinam sacrosanctum reformaret mysterium: quatenus mulieri assumẽdum fuisset possibile: quod et factum est. Unde mulier post in sancta religione ac fide proficiẽs: participatione dominici sacramenti consecrata est. Et omnes qui viderant/in diuino amore/et orthodoxa credulitate feruentius excreuerunt. Quidam nobilissimus secundum carnis prosapiam et potentissimus/iuxta regiam in suo modo magnificentiam/cum per internuncios familiaritatem apostolice

Job.xxxi.

Gregorius anglos cõuertit.

Gregorius ad anglorum conuersionẽ iter arripiẽs pro ciuibus populi reuocatur.

Angli conuertuntur

Gregorius anglorum apostolus uocatur.

Miracula beatissimi Gregorii.

Joan.vi.

sedis adeptus esset: et frequenti admonitione epistolarum etiam a beato Gregorio transmissarum instructione erga dei et sanctorum cultum sufficienter fuisset imbutus: per strenuos viros munera summo pōtifici misit: petēs sanctorum apostolorum ac martyrum sibi transmitti reliquias. Cuius legatos vir ipse apostolicus honorabiliter suscipiens/aliquādiu eos secum habuit: atq; indefessenter sanctorum apostolorum memorias / ac mysteris martyrum circuiēs/et more prisco pro huiusmodi negocio missas celebrans: cum expleuisset eorum celebrationes: quorū reliquie petebant: particulatim eosdē pānos cōsecratos super quib⁹ sancta celebrauerat diuisit: et singulis singulatim buxetis imposuit. Munitisq; eis sigillo sue sācte auctoritatis petitorib⁹ visui ecclesiastico tradidit. Qui debita cum veneratiōe benedictionem petitam suscipiētes/leto animo in viam suam profecti sunt. Sed dū per aliquot dies regressionis sue iter carperēt: qui primus eorum habebatur/sodalibus curiose stulte se tanti itineris subijsse laborem ait: cum nescirent quid preciosi domino suo retroferrent. Quare cōfractis apostolice dignitatis sigillis/vascula aperta sunt: et in singulis panni reperte sunt portiuncule. Mox cum indignatione Romam regressi: archidiaconem adeūt. Ut quid inquiūt dominus apostolicus adeo dominum nostrum vilipendit: qui tantam gratiam apud eum obtinuisse sperauerat: vt ei illudere/ et nos dehonorationi / et offensioni sue addicere voluerit: Existimauim⁹ siquidem nos ossa apostolorum vel martyrum hinc ferre: sicut decreuerat dominus noster. Est autem tanta nihilominus longa quesita via/et difficillimo satis itinere: et date sunt nobis pāni modice portiuncule: ac si huiusmodi pāniculi genus apud nos nequiuisset inueniri. Nisi enī cauta sollicitudo subuenisset: vt quod gerebam⁹ cognoscerem⁹: stolide ad dominum nostrum/nec sine periculo honoris et gratie ei⁹ redijssem⁹. Quos archidiaconus modesta increpatione redarguit: cur in tanto opere p̄sumpserint vt apostolica sigilla corruperint: hortans eos redire/et q̄ acceperant domino suo cū honore deferre. Sed hi nullatenus monitis eius acquiescētes vsq; ad domini Gregorij venere presentiam: rexq; comperta patientissime eorum tulit stultitiam: eosq; sacrosanctis missarum precepie solēnijs interesse. Deinde cum ad locum sui sermōis est vētum: suadet populo/ dei et sanctorum gratiam orare: quatenus in hac re dignetur sic suam potētiam patefacere: vt q̄d mereatur fides/euidentius minus creduli et ignorantes possint cognoscere. Et data oratione accepit ab eo cultellum qui temerauerat signa/et super altare corporis sancti Petri acceptam vnam panni portionem per medium pungēs secauit: ex qua statim sanguis decucurrit/et oēm eādem particulam cruētauit. Uidētes autem legati / omnesq; populi stupēdum et arcanum sacre fidei miraculum/ceciderunt proni in terram/adorantes dūm/et dicētes: Mirabilis deus in sanctis suis: deus israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi sue: benedictus deus. Et facto silentio inter alia fidei documēta dixit ad eos beatus Gregorius: qui antea venerādas reliquias parui duxerant: Scitotē fratres/quia in consecratione corporis et sanguinis dñi nostri Jesu xp̄i: cum ob sanctificationem reliquiarum in honorē apostolorum vel martyrum ipsius quib⁹ specialiter assignabatur/sup sacrosanctum altare libamina offerebātur: semper illorū sanguis hos pannos intrauit: qui effusus est pro nomine dñi nostri Jesu xp̄i. Et edificatis in fide cūctis qui viderāt: munitisq; iterum vasculis signo suo: incomparabilis voti sui eis tradidit: qui cum gaudio reuersi hec per ordinem dño suo nunciarūt: et sui desiderij compotem reddiderunt. Ille vero preciosa sanctorū patrocinia reuerenter suscepit: et honorabiliter in loco venerabili condidit: quo de⁹ frequētiora q̄ in sancti Petri ecclesia miracula operari dignatur. Pater quoq; familias in vrbe Roma ditissimus: sed religione egenus erat. Hic non minus vitijs q̄ rebus abundabat. Nam cum eius vxor ei displicuisset: cōtra preceptum saluatoris nostri diuortium fecit. Res ad beatum Gregorium non latuit: q̄ et mali / et personarum magnitudo facile se prodidit. Huic itaq; beatus Gregorius suauissimis monitis suadere contēdit: vt vxorem in gratiam reciperet: a qua quoquo modo diuelli nisi morte/aut amborū

Miraculū de sanguine corporalis incisi p̄ btm̄ Gregoriū.

consensu intercedente nequiret. Sed is diabolica preuētus pertinacia monita eius spreuit. Quem beatus Gregorius apostolica auctoritate ab eccl̄ia sub anathemate nisi resipisceret sequestrauit. Quam excōmunicationem paruipendens duos magos pecunijs conducit: vt in virum apostolicum ad vindictam eius apodyxem artis sue exercerēt. Qui cum faciem ignorarēt: et quadam die ad p̄cessionem ex more pergeret beatus Gregorius illi eminus secus transitum stātes sibi eū rogāt insinuari. Quib⁹ responsum est. Qui solus pontificali dignitate equitās p̄cedētem et subsequētem cuneum ecclesiasticorū habet virorū. Instructes eū repēte equum maleficijs vexare ceperūt. Statimq; beatus Gregorius inuocato noīe dñi nostri Jesu xp̄i/et edito signo crucis p̄turbauit demonia. mox vt magos est cōtēplatus: illi cecati/et ab eisdem demonibus peruasi ceciderūt retrorsum. Unde intellexit eorū id p̄petratum nequitia: et cū iussisset eos adduci: interrogati rei ordinem p̄diderūt: quib⁹ respōdit beatissim⁹ pōtifex. Perpetuo ceci esse debetis: ne vidētes ad cōsuetam peruersitatem redire tētetis. In noīe aūt dñi nostri operante beato Petro liberi a vexatione demonū sitis. Qui cōfestim a demonib⁹ emūdati: et credentes fonte salutari perfusi sunt: ac p̄manente cecitate dānati/iubēte beato Gregorio decetero stipe sunt ecclesiastica aliti. Sed et tyrānus quidā Romane eccl̄ie possessiones et mācipia crudelissime deuastabat. Quāobrē beati pontificis per internūcios admonitiōe correptus maiori exarsit insania: adeo vt vrbē depopulādam adiret. Cui aduenīēti beatus Gregorius vt eū alloqueret occurrit. Tantāq; vim nutu diuino ei⁹ verbis inesse expertus est: vt humiliter viro ap̄lico satisfaceret: et se deincepe sibi subditum / et sancte Romane eccl̄ie deuotū famulum spopōdisset. Is deniq; postea vsq; ad exitum egrotus venerādi pape orationem poposcit: respōsumq; accepit: q̄ ei dñs adhuc spatium penitētie largiretur: et cum plenius cōualesceret/illis quib⁹ nutritus fuerat cibis indulgere studeret. Qui iussis obtēperās cōualuit: decaeteroq; fideliter vixit. Idem etiā perfectissimus et acceptabilis deo sacerdos cū forte in forū Traiani: q̄d opere mirifico constat esse extructum p̄cederet: in quo memorabile illud coperit: q̄ cum idem orbis princeps in expeditionem circūuallatus militum cuneis preiret: ibidem obuiam habuit viduam senio simulq; dolore ac paupertate cōfectam: cui⁹ lachrymis atq; vocib⁹ sic cōpellabatur. Princeps pijssime Traiane. Ecce hic sunt hoīes qui mihi modo vnicum filium/ senectutis scz mee baculum et omne solatium occiderūt: meq; vna cū eo volentes occidere: dedignātur etiā mihi pro eo rationem aliquā reddere. Cui ille festināter(vt res exigebat)pertransiēs: cū rediero inquit: dicito mihi: et faciā tibi oēm iustitiam. Tum illa: dñe inquit: Et si tu non redieris: ego quid faciam: Ad quā vocem substitit: et reos coram se adduci fecit. Nam cū suggereretur a cūctis accelerari negociū oportere: gressum a loco non mouit: quousq; vidue a fisco quod iuridicis sanctionib⁹ decretum est/ persolui fecerit: demūq; supplicātium precib⁹ et fletib⁹ sup facti sui penitētiam viscerali clemētia flexus nō tā tum potestate q̄ precatu et lenitate vinctos pretorialibus cathenis absoluit. Hui⁹ rei gr̄a cōpūctus venerabilis pōtifex cepit lachrymosis gemitib⁹ secū inter verba precātia hec siquidem p̄phetica et euāgelica reuoluere oracula. Tu dñe dixisti: Judicate pupillo: defendite viduam: et venite et arguite me. dimittite et dimittetur vobis: ne immemor sis queso (pctōr et ego indignus sum) p̄pter nomen glorie tue fidelissime p̄missiōis tue i hui⁹ deuotissimi viri facto. Perueniensq; ad sepulchrū beati Petri diuti⁹ orauit et fleuit: atq; veluti somno correptus in extasim rapt⁹ est. Quo per reuelationem se exauditum dicit: et ne vlteri⁹ iam talia de quoq̄ sine baptismate sacro defuncto presumeret petere: promeruit vestigari. Qua de re ab animis p̄fecte fidei et curiosis quedā valeāt queri: et plura ab his qui credunt veritati fideliter dicēti: que apud hoīes impossibilia sunt vel vidētur: facilia sunt apud deum et salubria explanare: tutius tamen videtur in hoc actu diuine pietatis et potestatis iudiciū venerari et neminem discuti. Deniq; a Petro diacono fideli et religioso viro: ac huic nostro patri sanctissimo pro sue religionis et vtilitatis merito valde familia:

Magos diuinitus cecitate percussit.

Cōtumacē et elatū virum humiliauit.

Orauit p Traiano impatore.

Esaie.j.

rissimo fideliter post obitum ei⁹ nobis narratum didici mus:ꝙ cum idem vas electionis et habitaculum sancti spūs visionem vltimam ꝓphete Ezechielis interpreta retur/ob pansum velum inter ipm̄ ⁊ eūdem exceptorem tractatus sui:illo per interualla ꝓlixius reticente:idem minister ei⁹ stilo perforauerit:et cuctum per foramen cō spiciēs/vidit colūbam candidiorem super ei⁹ capite se dentem:rostrūqꝫ ipsius ori diu tenere appositum:que cū ab eiusdem ore amoueretur/incipiebat sanctus pōtifex loqui:et a notario graphium ceris imprimi. Cum ꝟo re ticeret sancti spiritus organū/minister ei⁹ oculum fora mini iterum applicabat:eūqꝫ acsi in oratione leuatis ad celū manib⁹ simul et oculis colūbe rostrum more solito cōspicabatur ore suscipere. Qđ tādem eodem spiritu re uelante pontifex sanctus cognouit:et vehemētissime tri stis effectus interminat⁹ est apłica auctoritate miracu li diuini in se perpetrati conscium: ne in vita sua alicui quoquo modo patefaceret. Qđ ille interim secrētum cu stodiēs/post obitū sanctissimi sacerdotis cōpulsus quo rūdam inuidia(qui obiectabāt virum beatissimum pre sumptionis tumore tanta ac talia de celestium arcanoꝝ mysterijs fuisse locutum)hec ita se per oīa vidisse fideli ter reuelauit. Migrato nāqꝫ ad dn̄m pontifice cū fames validissima non modo in prefata ciuitate Romana/ve rum ⁊ in oībus circūregionib⁹ satis superqꝫ grassaretur: et is qui ei in sede pontificali successerat/horrea ecclesie emētibus frumēta aperiret:et illis quos beatus Grego rius per monasteria et xenodochia seu diaconias vel ho spitalia stipēdijs alendos ecclīasticis ordinauerat clau deret: ceperunt oēs famis cōpellēte inopia apostolicas aures inquietare dicētes. Dn̄e apostolice quos pater no ster decessor tuus sanctus Gregorius hactenus studuit pascere:tua sanctitas fame non sinat perire. Quoꝝ voci ferationem moleste ferēs respōdit. Si Gregorius ad fa mam sue laudis cūctos populos curauit suscipere :nos oēs pascere nō possum⁹. atqꝫ ita vacuos siuit abire. Que verba respōsionis cum sepius ad se clamātibus iterans redderet : apparuit ei per visum beatus Gregorius ter tio:illiqꝫ tertio blande increpans super sua detractione et ipsius tenacia seu miseroꝝ indigentia admonuit atqꝫ corripuit. Qui nec cor ad iussa flexit:nec ori ab obtrecta tione adhibere custodiam voluit : nec etiam manum ad largitatem extēdit. Unde illi quarto apparens beatus Gregorius horribiliter eū redarguit:et cōminans/eum in capite percussit:cui⁹ dolore vexatus paulopost defun ctus est. Hec breuiter de vita vel actib⁹ beati Gregorij dicta sint. Ceterum ꝙ diu mundi hui⁹ orbita voluitur: ei⁹ laudabile meritū semper accipit incrementum: quis ipsius sine dubio glorie adscribitur: vel qꝛ Angloꝝ eccle sia noua semper sobole fecūdatur: vel ꝙ illius doctrinis multi a peccatis elōgati/ad dn̄i clemētiam cōuertūtur: vel ꝙ boni quiqꝫ eius suasionib⁹ inflāmati/celestem pa triam desideranter inquirūt. Qui beatissimus pontifex postꝙ sedem Romane ⁊ apostolice ecclesie annis trede cim/mensibus sex /et diebus decem gloriosissime rexit: ex hac luce subtractus/ad eternam regni celestis sedem translatus est. Sepultus ꝟo est in ecclesia beati Petri apostoli ante secretarium Quarto Idus Martias:ali quādo in ipsis cum ceteris sancte ecclesie pastoribus re surrecturus in glorio. Scriptumqꝫ est in tumba ipsius Epitaphium huiusmodi.

Columba ad aures Gregorij visa dum dictaret.

Gregori⁹ detrahētē sibi percussit.

❡Epitaphium sancti Gregorij pape.

Epitaphium beati Gregorij.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum:
Reddere quod valeas viuificante deo.
Spiritus astra petit:leti nil iura nocebunt:
Cui vite alterius:mors magis ipsa via est.
Pontificis summi hoc claudūtur mēbra sepulchro:
Qui innumeris vixit semper vbiqꝫ bonis.
Esuriem dapibus superauit/frigora veste:
Atqꝫ animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebatqꝫ actu quicquid sermone docebat:
Esset vt exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad christum vertit pietate magistra
Acquirens fideiqꝫ agmina gente noua.
Hic labor/hoc studiū/hec tibi cura/hoc pastor agebas:
Ut domino offerres plurima lucra gregis.
Hisqꝫ dei consul factus letare triumphis:
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

❡Symbolum quod dictauit beate memorie sanctissimus Gregorius papa vrbis Rome huius nominis primus.

Credo in vnum deum patrem omnipotētem:et filium:et spiritū sanctum: tres personas : vnā substātiam. Patrem ingenitum: Filium genitum: Spiritum vero sanctum nec genitum nec ingenitum : sed coeternum de patre et filio procedētem. Confiteor vnigenitum filium consubstātialem ⁊ sine tēpore natum de patre/omnium visibilium et inuisibilium cōditorem : lumen ex lumine:deum verū de deo vero:splendorem glorie:figurā substantie. Qui manens verbū ante secula:perfectus homo creatus est iuxta finem seculorum. Conceptus et natus ex spiritu sancto et Maria virgine. Qui naturam nostram suscepit absqꝫ peccato. Et sub pontio Pilato crucifixus ⁊ sepult⁹:tertia die resurrexit a mortuis. Die aūt quadragesimo ascēdit in celum:sedet ad dexteram patris. Unde vētur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos: positurus ante oculos omnium omnia occulta singuloꝝ. Daturus sanctis perpetua premia regni celestis. Iniquis autem supplicia ignis eterni: innouaturusqꝫ seculum per ignē. Confiteor vnam fidem, Unum baptisma. Unā apostolicam et vniuersalem ecclesiam :in qua sola possunt laxari peccata. In noīe patris ⁊ filij et spiritus sancti. A M E N.

Miraculū de inuentione librorum moralium beati Gregorij.

Beatus Gregoriꝰ papa librum beati Job petente sancto Leandro Hispalensi episcopo exposuit: sicut in prologo Moraliū patenter videri potest: et ei expositū tradidit. Illeq; expositū eum in Hispaniā ad sedem Hispalēsem detulit. Hispalensis autē ciuitas vulgari nomine Sybilia vocatur: et est metropolis Hispanie. Decedente ergo beato Leandro/ sanctꝰ Isidorus germanus eius doctor precipuus/ loco eius factus est archiepiscopus. Post cuius decessum: libri Moraliū quos beatus Leander attulerat/ ita per negligētiam perditi sunt/ vt in tota Hispania nō inuenirentur. Post aliquot ergo annos Cyndesindus rex Hispanie conciliū triginta episcoporū in vrbe Toletona congregauit: vbi querimonia facta de amissione Moralium/ vnanimi cōsilio episcoporum/ prefatus rex Tagionem † cesaraugustanū episcopum Romā misit cum epistolis ad papā pro querendis eisdem libris. Erat enī Tagio episcopus diuine scripture amator feruētissimꝰ. Venit ergo Romā: presentatisq; regalibus epistolis et muneribus: cū de die in diem videret petitionem suam a papa differri/ quasi pre multitudine aliorum librorū/ illi quos querebat/ non possent in archiuo sedis apostolice reperiri: ad vltimū postulauit/ vt saltem sibi licētia daretur: vna nocte integra in ecclesia beati Petri vigilandi ꝛ orandi. Qua accepta/ cū enixius obsecraret deū vt iam tāq; sui itineris effectus prosperaretur: ecce circa mediā noctem in ipso orationis feruore persistens/ vidit totam ecclesiā immensō lumine repleri. Deinde prospicit magnā reuerendorū virorum niueis vestibꝰ indutorum multitudinē/ ianuā ecclesie ingredientē: et decēti ordine binos et binos ad altare sancti Petri tendētem. Cūq; nimio terrore perterritus/ de loco ī quo stabat/ se mouere non auderet/ ecce vidit duos ex eis de cetu illorum egressos ad se venientes. Ex quibus vnus dulciter salutans eum/ percontatur quis esset/ vnde/ et cur venisset: et cur ea hora ibi vigilaret. Episcopo vero ad singula respondēte/ totūq; itineris sui et orationis causam referente/ is qui aduenerat/ digitum protendens: In scrinio inquit illo qd cernis/ continentur libri quos queris. Tunc vero episcopus fiducia assumpta: Obsecro (inqt) mi dñe/ vt mihi seruo tuo pandere digneris: quenam sit illa quam cerno/ tam preclara virorum processio. Protinus ille respondens: Duo inquit illi quos precedentes/ seq; inuicem manu inserta vides cōplectētes/ beati apostoli sunt/ Petrus et Paulus. Reliqui vero quos post eos cernis stātes/ ipsi sunt successores eorum/ huius apostolice sedis pontifices. Et eodem ordine quo eos in episcopatu sunt secuti/ etiam nunc eos sequuntur. Et sicut hanc ecclesiā in vita sua dilexerunt/ ita ꝛ nunc post obitū diligunt: et frequenter eam inuisere veniūt. Tūc episcopus: Oro inquit mi domine/ vt dicas mihi: quisnam tu ipse sis. Ille respondit. Ego sum Gregorius: pro cuius libris tanti itineris laborem sustinuisti. Ideoq; nūc veni: vt tue satisfacerem petitioni. Tunc episcopus inquit Obsecro domine mi (si licet) mihi dicas quisnā istorū est beatus pater Augustinus: cuius libros non minus q̄ tuos dilexi. Respondit. Beatū Augustinū virum excellentissimū (de quo queris) altior a nobis cōtinet locus. Hec dixit: statimq; cum socio qui secum venerat/ ad cetum aliorum rediit. Postea vidēte episcopo: oēs simul ad altare beati Petri reuerēter submissis capitibus inclinantes/ eodem quo venerant ordine/ ianuā ecclesie repetierunt/ ꝛ cum lumine quod prius viderat recesserūt. Mane autem facto/ prefatus episcopus dño pape cūcta que viderat retulit. Sicq; acceptos ꝛ descriptos libros Moraliū in Hispaniā reportauit. Hancq; visionem eis deinceps prenotari et prescribi instituit.

Reuerendissimus dñs Dominicus episcopus Brixieñ. summi pontificis Sixti vicarius hanc prefationem Moralibus beati Gregorij pape inseruit.

Sanctus Job exēplar patientie/ librū edidit/ in quo dei prouidētiam magna ex parte nobis aperit: et quorūdam hominū falsas de iudicijs dei opiniones refellit: qui plerūq; penas ꝛ huius mundi molestias atq; incōmoda/ et econtra corporis ꝛ externa bona/ in causas referūt eis prorsus incognitas: cum tamen propheta dicat. Judicia dei abyssus multa. Et iterum de eisdem. Existimabam vt cognoscerē: hoc labor est ante me: donec intrem in sanctuarium dei: ꝛ intelligā in nouissimis eorum. Scripsit autē metro: cuius mēsura in trāslatione seruari nō potuit. Multa nāq; sūt versuū genera quibus prisci vtebant/ nobis incognita: ceu illud Deuteronomij cāticū: Audite celi que loquar: metro currit. ꝛ hoc similiter carmen ab eo loco: Pereat dies in qua natꝰ sum/ vsq; ad calcē fere opis hexametrū est. Ex quo liquet nō poetas modo gentilium/ sed vates quoq; nros numerosis versibꝰ vsos: et eox fuisse inuentores. Siquidē Moyses qui cecinit carmen illud: Cantemus dño/ gloriose enim honorificatus est: et quod supra memoratū est/ eos omnes precessit/ quos greci vetustissimos putāt: Homerū scilicet ꝛ Hesiodū/ et ipsum Troianum bellū: et longe superior fuit Museo/ Orpheo/ Mercurio/ et Apolline/ quemadmodum Eusebius cesariensis clare supputauit. Non magnū autē temporis decursum inter hos duos/ scilicet Job et Moysen autumant: qui recte coniectari existimantur ab Esau Job descendisse: et ipsummet historiā suam texuisse. Describit etiā hic propheta resurrectionē futuram omnibus alijs clarius/ dicens: Scio q̄ redēptor meus viuit: et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circūdabor pelle mea: et in carne mea videbo deum saluatorē meū: quē ego ipse non alius visurus sum. Diabolum etiā super omnes filios superbie regem/ sub figuris behemoth et leuiathan. i. elephantis et piscis magni siue serpentis marini/ imitandis conditionibus: et multa alia: que legentibus eruditionem egregiam/ et delectationem afferūt. Hunc beatus Gregorius declarandum suscepit: cōmentariaq; in eum edidit/ vt plurimū iuxta sensum tropologicum: in triginta et quinq; libros distincta/ tanta eloquētia/ tanta copia/ tanta sententiarū grauitate/ vt qui sacris litteris delectātur/ nihil fere habeant/ in quo magis possint/ que ad mores ꝛ beate viuēdum spectant/ cōtemplari: ꝛ idcirco Moralia appellata sunt. Eorū si auctorem spectes: non solū magne doctrine/ sed et auctoritatis tibi erunt: quippe qui inter precipuos enumeratur ecclesie doctores. Si vero eiusdem auctoris sanctitatē et religionem contemplatus fueris/ tunc pietatis speculum/ frugalitatis exemplar/ penitentie normā/ beate viuendi regulam/ et omnis virtutis ornamenta reperies. Hec cōmentaria/ quia magni admodum erant voluminis: non facile haberi etiam a cupiētibus poterant. Placuit autē clementissimo deo his nostris temporibus nouam artē docere homines/ vt per impressionē characterum facillima esset scriptio librorū: adeo vt a tribus hominibus solum tres mensē laborantibus per impressionem formata sint horum Moralium trecēta volumina: ad que tota eorum vita haud quaq; sufficeret: si digitis et calamo aut penna scribenda forēt. Hac ipsa arte cum multa opera hominū generi vtilia/ in p̄mis sacra/ dehic philosophorū/ poetarum/ oratorum/ historicorū/ grammaticorum/ ꝛ iurisconsultorū formata sint: tum etiā nuper hec Moralia Gregorij pontificis maximi ꝛ sanctissimi. ad que habenda et legenda litterarum studiosos/ q̄ maxime possum exhortor: ꝛ si quid ī me est auctoritatis: etiā admoneo/ ne tanta dei beneficētia abutantur: tantō sacrarum scripturarum explanationē paruifaciant/ tantam negligant disciplinā: que in hoc codice possunt paruo precio comparari.

¶ Sanctissimi celeberrimiq ecclesie doctoris Gregorij pape ad Leandrum epm in expositionē libri beati Job epistola feliciter incipit.

Reuerendissimo atq sanctissimo fratri suo Leandro coepiscopo Gregorius seruus seruorū dei. Dudū te frater beatissime in Cōstantinopolitana vrbe cognoscens: cū me illic sedis apostolice responsa cōstringerent: et te illuc iniūcta pro causis fidei regis Wisigothorū legatio pduxisset/ omne ī tuis auribus qd mihi de me displicebat/ exposui: quoniā diu lōgeq conuersionis gratiā distuli: et postq̄ celesti sum desiderio afflatus/ secularē habitum contēnere melius putaui. Aperiebatur enim iam mihi de eternitatis amore quod quererem: sed inolita me consuetudo deuinxerat/ ne exteriorē cultū mutarē. Cūq adhuc me cogeret animus presenti mundo quasi speciētenus deseruire/ ceperunt multa contra me ex eiusdē mundi cura succrescere: vt in eo iam nō specie/ sed (quod est grauius) mente retinerer. Que tādem cuncta sollicite fugiens/ portū monasterij petij: et relictis que mundi sunt (vt frustra tunc credidi.) ex huius mūdi naufragio nudus euasi. Quia enī plerūq nauē incaute religatā/ etiā de sinu tutissimo littoris vnda excutit/ cum tempestas excrescit: repente me sub pretextu ecclesiastici ordinis/ in causarū secularium pelago reperi: et quietē monasterij (quia habendo nō fortiter tenui) q̄ stricte tenenda fuerit/ perdendo cognoui. Nam cum mihi ad percipiendum sacri altaris ministerium/ obedientie virtus opponitur: hoc sub ecclesie colore susceptū est: quod si inulte liceat/ iterum fugiendo deflectatur. Post que nolenti mihi atq renitēti (cum graue esset altaris ministerium) etiam pōdus est cure pastoralis iniunctū. Quod tanto nunc durius tolero: quanto me ei imparē esse sentiens/ in nulla fiducie consolatione respiro. Quia enim mundi iā tēpora/ malis crebrescētibus/ termino appropinquante turbata sunt: ipsi nos qui internis mysterijs † deseruire credimur/ curis exterioribus implicamur: sicut eo quoq tempore quo ad ministeriū altaris accessi: hoc de me ignorante me actū est/ vt sacri ordinis pōdus acciperē: quaten⁹ in terreno palatio licētius excubarē. Ubi me scilicet multi ex monasterio fratres mei germana vincti charitate secuti sunt. Quod diuina factū dispensatiōe conspicio/ vt eorū semper exēplo/ ad orationis placidum littus quasi anchore fune restringerer: cum causarum seculariū incessabili impulsu fluctuarē. Ad illorū quippe consortiū velut ad tutissimi portus sinū/ terreni actus volumina fluctusq fugiebā: et licet illud me ministeriū ex monasterio abstractū/ a pristine quietis vita mucrone sue occupatiōis extinxerat: inter eos tamē per studiose lectionis alloquiū quotidiane me aspiratio cōpunctionis animabat. Tunc eisdem fratribus etiā cogēte te placuit (sicut ipse meministi) vt librū beati Job exponere importuna me petitione compellerent: et prout veritas vires infunderet/ eis mysteria tante pfunditatis aperirē. Qui hoc quoq mihi in onere sue petitionis addiderunt: vt non solū verba historie per allegoriarū sensus excuterē: sed allegoriarū sensus ptinus in exercitiū moralitatis inclinarē: adhuc aliud grauius adiūgētes/ vt intellecta queq testimonijs cingerē: et plata testimonia si implicita fortasse viderētur: interpositione supadditē expositionis enodarē. Ca. ij.

† al. mini.

Mox vero vt in obscuro hoc ope atq ante nos hactenus indiscusso/ ad tāta me pertrahi ac talia agnoui: solo auditus pōdere victus (fateor) lassatusq succubui. Sz repēte inter formidinē deuotionēq deprehensus/ cū in largitorē munerū oculos mētis attollerē/ cunctatione postposita/ illud ilico certus attendi: quia impossibile esse non poterat/ quod de fraternis mihi cordib⁹ charitas imperabat. Fore quippe idoneum me ad illa desperaui: sed ipsa mea desperatione robustior/ ad illum spem protinus erexi/ per quem aperta est lingua mutorum/ qui linguas infātium facit disertas: qui immensos brutosq asine ruditus/ p sensatos humani colloquij distinxit modos. Quid igitur mirum/ si intellectum stulto homini prebeat/ qui veritatem

Sap. x. d.
Nu. xxij. e

suā (cū voluerit) etiā per ora iumentorū narrat? Huius ergo robore cōsiderationis accinctus/ ariditatē meā ad indagandū fontē tante profunditatis exciraui. et q̄uis eorū q̄bus exponere cōpellebar/ longe me vita transcenderet/ iniuriosum tamen esse nō credidi/ si fluēta vsibus hominū plūbi fistula ministraret. Unde mox eisdem corā positis fratribus priora libri sub oculis dixi: et q̄ tēpus paulo vacantius reperi/ posteriora tractādo dictaui. Cūq mihi spatia largiora suppeterēt: multa augēs/ pauca subtrahens/ atq ita vt inuenta sunt nōnulla derelinquens/ ea que me loquente excepta sub oculis fuerāt/ per libros emendando composui: quia et cum postrema dictarem/ quo stilo prima dixerā/ sollicite attendi. Egi ergo vt et ea que locutus sum/ studiosa emēdatione trāscurrēs/ quasi ad similitudinē dictatus erigerē/ et ea que dictauerā/ nō longe a colloquētis sermone discreparēt: quatenus dū hoc tēditur/ illud attrahitur/ edita modo dissimili res nō dissimilis formaretur: q̄uis tertiā huius operis partē vt colloquēdo protuli/ pene ita dereliqui: quia cum me fratres ad alia pertrahunt/ hanc subtilius emendari noluerūt. Quibus nimirū multa iubentibus dum parere modo per expositiōis ministeriū/ modo per contēplationis ascensum/ modo per moralitatis instrumētum volui: opus hoc per triginta et quinq volumina extēsum in sex codicibus expleui. Unde et in eo sepe q̄si postponere ordinem expositionis inuenior: et paulo diutius cōtemplationis latitudini ac moralitatis insudo. Sed tamē quisquis de deo loquitur/ curet necesse est/ vt quicquid audientiū mores instruit/ rimetur: et hunc rectum loquendi ordinē deputet/ si cum opportunitas edificatiōis exigit/ ab eo se quod loqui ceperat/ vtiliter deriuet. Sacri enī tractator eloquij morē fluminis debet imitari. Fluuius quippe dū per alueū defluit/ si vallēs cōcauas ex latere cōtingit/ in eas protinus sui impetus cursum diuertit: cūq illas sufficienter impleuerit/ repēte se in alueum refundit. Sic nimirū sic diuini verbi esse tractator debet: vt cum de qualibet re disserit: si fortasse iuxtapositā occasionē congrue edificationis inuenerit: quasi ad vicinā vallem lingue vndas intorqueat: et cum subiecte instructionis campum sufficienter infuderit/ ad sermonis propositi alueū recurrat. Capitulū. iij.

Similitudo pulchra.

Sciendū vero est q̄ quedam historica expositione trāscurrimus: et per allegoriā quedā typica inuestigatiōe perscrutamur: quedā per sola allegorice moralitatis instrumenta discutimus: nōnulla autē per cuncta simul sollicitius exquirentes tripliciter indagamus. Nam primū quidē fundamēta historie ponimus: deinde per significationē typicā/ in arcē fidei fabricā mentis erigimus: ad extremū quoq per moralitatis gratiā quasi supducto edificiū colore vestimus. Uel certe quid veritatis dicta/ nisi reficiē de mētis alimenta credenda sunt? Que modis alternātibus multipliciter disserēdo/ ferculū ori offerim⁹: vt inuitati lectoris quasi conuiue nostri fastidiū repellamus: qui dum sibi multa oblata cōsiderat/ quod elegātius decernit assumat. Aliquādo vero exponere aperta historie verba negligim⁹: ne tardius ad obscura veniam⁹. Aliquādo autē intelligi iuxta litterā nequeūt: q̄ superficietenus accepta nequaq instructionē legētibus/ sed errorē gignūt. Ecce etenī dicit: Sub quo curuātur/ qui portāt orbē. Et de tāto viro quis nesciat q̄ nequaq̄ vanas poetarū fabulas sequit: vt mūdi molē subuehi gigāteo sudore suspicet. qui rursum pressus percussionibus dicit. Elegit suspēdium anima mea: et mortē ossa mea. Et q̄s rectū sapiens/ credat virū tanti pconij (quē videlicet cōstat ab eterno iudice pmia pro patiētie vtute recipere) decreuisse inter vbera suspēdio vitā finire? Aliq̄n etiā/ ne fortasse intelligi iuxta litteram debeāt/ ipsa se verba littere impugnant. Ait nāq: Pereat dies in qua natus sum: et nox in qua dictū est/ cōceptus est hō. et paulopost subiecit: Occupet eā caligo: et inuoluat amaritudine. Atq in eiusdē noctis maledictione subiūgit: Sit nox illa solitaria. Qui nimirū natiuitatis dies ipso ipulsu tpis euolut⁹: stare nō poterat. Ca. iiij.

Job. ix.

Job. vij.

Job. iij.

Quo igitur pacto hunc inuolui caligine optabat/ qui elapsus iam erat: et tamen si in natura rerum subsisteret/ sentire amaritudinē nequaq̄ posset? Constat ergo q̄ nullo modo de die insensibili dicitur: qui sensu pcussi amaritudinis optatur. Et si

cōceptionis nox reliquis noctib⁹ coniuncta discesserat/ quo pacto hanc fieri solitariam exoptat? Que vt a lapsu tēporis figi nō potuit/ita etiā nec a reliquarū noctiū cō

Job.vij.

iunctione separari. Qui rursum dicit. Usqꝫ quo non par cis mihi/nec dimittis me vt gluciā saliuā meā? & tamen

Job.vj.

paulo superi⁹ dixerat: Que prius tāgere nolebat anima mea/nūc pre angustia cibi mei sunt. Quis autē nesciat saliuā facilius posse glutiri q̄ cibū? Qui itaqꝫ se sumere cibū denūciat/icredibile est valde quo ordine glutire posse saliuā negat. Atqꝫ iterū dicit: Peccaui. qd faciā tibi o

Job.vij.

custos hoīm? vel certe: Cōsumere me vis pctis adolescē

Job.xxvij.

tie mee? Et tamē alia respōsiōe subiūgit: Nec eni reprehēdit me cor meū in oī vita mea. Quo ergo pacto a corde suo minime in omni vita reprehenditur/q̄ peccasse se publica voce testatur? Neqꝫ eni simul vnq̄ cōueniūt culpa operis/et irreprehēsibilitas cordis. Sed nimirū verba littere dū collata sibi cōuenire nequeūt/aliud in se aliquid qđ queratur ostendunt: ac si quibusdā vocibus dicat. Dū nostra nos cōspicitis superficie destrui: hoc in nobis querite/qđ ordinatū sibiqꝫ congruens apud nos valeat intus inueniri. Aliquādo autē qui vba accipere historie iuxta litterā negligit/oblatū sibi veritatis lumen abscōdit. Cūqꝫ laboriose inuenire i eis aliud intrinsecus appetit/ hoc qđ foris sine difficultate assequi poterat/

Job.xxxj.

amittit. Sanctus namqꝫ vir dicit: Si negaui quod volebant pauperibus: et oculos vidue expectare feci: si comedi buccellā meam solus/et nō comedit pupillus ex ea: si despexi pretereuntē/eo q̄ non habuerit indumentum: et absqꝫ operimēto pauperem: si non benedixerint mihi latera eius: et de velleribus ouium mearū calefactus est. Que videlicet si ad allegorie sensum violenter inflectimus/cuncta eius misericordie facta vacuamus. Diuin⁹ eteni sermo sicut mysterijs prudētes exercet: sic plerūqꝫ superficie simplices refouet. Habet in publico vnde paruulos nutriat: seruat in secreto vnde mētes sublimiū in admiratione suspēdat. Quasi quidā quippe est fluuius (vt ita dixerim) planus et altus: in quo et agnus ambulet/et elephas natet. Ut ergo vniuscuiusqꝫ loci opportunitas postulat/ita se per studium expositionis ordo immutat: quatenus tāto verius sensum diuine locutionis inueniat/quāto vt res queqꝫ exegerit/se per causarū species alternat. Quā videlicet expositionē recensendā tue beatitudini (nō quia velut dignā debui/sed quia te petēte memini promisisse) transmisi. In qua quicqđ tua sanctitas tepidum incultūqꝫ reppererit/ tanto mihi celerius indulgeat/quanto hoc me egrum dicere nō ignorat. Nam dū molestia corpus atteritur: afflicta mēte etiā dicēdi studia languescūt. Multa quippe annorū iam curricula deuoluūtur/quo crebris viscerum dolorib⁹ crucior: horis momētisqꝫ oībus fracta stomachi virtute lassesco: lentis quidē sed tamē cōtinuis febrib⁹ anhelo. In

Heb.xij.

ter que dū sollicitus penso quia (scriptura teste.) Ois filius qui a deo recipitur/flagellatur: quo malis presentibus durius deprimor/eo de eternis certius presumptione respiro. Et fortasse hoc diuine ꝓuidētie cōsiliū fuit/ vt percussum Job percussus exponerē: et flagellati mentem melius per flagella sentirem. Capitulum.v.

SEd tamen recte considerantibus liquet quia aduersitate nō modica/laboris mei studijs in hoc molestia corporalis obsistit: qđ carnis virtus cū locutionis ministeriū exhibere vix sufficit/mens digne nō potest intimare qđ sentit. Quid naqꝫ est officiū corporis nisi organum cordis? Et quālibet peritus sit cantandi artifex/ explere artē non valet/nisi ad hāc sibi ministeria exteriora concordēt: q2 nimirū canticum qđ docta manus imperat/quassata organa proprie nō resultant: nec artem flatus exprimit/si scissa rimis fistula stridet. Quāto itaqꝫ grauius expositionis mee qualitas premitur/in qua dicēdi gratia sic fractura organi dissipat/ vt hāc peritie ars nulla cōponat? Queso autē vt huius operis dicta percurrēs/ in his verborum folia nō requiras: q2 per sacra eloquia ab eorū tractatorib⁹ infructuose loquacitatis leuitas studiose cōpescitur / dū in tēplo dei nemus plantari prohibetur. Et cūcti procul dubio scimus q2 quotiens in folijs male lete segetis culmi proficiunt/minori plenitudine spicarū grana turgescūt. Unde et ipsam artē loquendi quā magisteria discipline exterioris insinuāt/seruare despexi. Nā sicut huius quoqꝫ epistole tenor enunciat/non metacismi collisionē fugio: nō barbarismi confusionē deuito/situs motusqꝫ prepositionum casusqꝫ seruare contemno: q2 indignū vehementer existimo/vt verba celestis oraculi restringā sub regulis Donati. Neqꝫ eni hec ab vllis interpretibus in scripture sacre auctoritate seruata sunt. Ex qua nimirū q2 nostra expositio oritur/dignū ꝓfecto est/vt quasi edita soboles speciē sue matris imitetur. Nouā vero translationē dissero: sed vt comprobationis causa exigit/nunc nouā/nūc veterē per testimonia assumo: vt q2 sedes apostolica (cui auctore deo presideo) vtraqꝫ vtitur: mei quoqꝫ labor studij ex vtraqꝫ fulciatur. Finis epistole.

Incipit prefatio sancti Gregorij pape in expositionem beati Job.

S. De qua stirpe vel quo tēpore fuerit Job. Cpm.j.

INter multos sepe q̄ritur qs libri beati Job scriptor habeat. Et alij quidē Moysen: alij vnū quēlibet ex ꝓphetis scriptorē huius operis fuisse suspicant. Quia eni in libro geneseos Jobab de stirpe Esau descēdisse/& Bale filio Beor i regnū

Genes. xxxvj. fal. Balach.

successisse describitur: hūc beatū Job lōge ante Moysi tēpora extitisse crediderunt: morē profecto sacri eloquij nescientes: quia in superioribus suis partibus solet breuiter longe post secutura perstringere/cū studet ad alia subtilius enūcianda properare. Unde & illic Jobab prius qꝫ reges i israel existerēt/fuisse memoratur. Nequaqꝫ ergo extitisse ante legē cognoscitur/qui israeliticorū iudicū tēpore fuisse signatur. Quod dū quidā minus caute considerant/Moysen gestorum illius quasi longe ante positi scriptorem putant: vt videlicet is qui potuit ad eruditionē nostram legis precepta edere: ipse credatur etiā ex gentilis viri historia/ virtutis ad nos exēpla mandasse. Nōnulli vero (vt dictū est) scriptorē huius operis vnū quēlibet ex prophetis arbitrantur: asserentes q̄ nullus tam mystica dei verba cognoscere potuit/nisi cuius mentē prophetie spūs ad superna subleuauit. Sed quis hec scripserit/ valde superuacue queritur: cū tamen auctor libri spūssanctus fideliter credatur. Ipse igitur hec scripsit: qui hec scribenda dictauit. Ipse scripsit: qui et illius operis inspirator extitit: & ꝑ scribētis vocem imitanda ad nos eius facta trāsmisit. Si magni cuiusdā viri susceptis epistolis legeremus verba: easqꝫ quo calamo fuissent scripta quererem⁹/ ridiculū profecto esset/ si nō epl'arū auctorē scire/sensūqꝫ cognoscere: sed q̄li calamo earū verba ipressa fuerit/indagare studerem⁹. Cū ergo rem cognoscimus: eiusqꝫ rei spiritū sanctū auctorē tenemus: quia scriptorē querimus: quid aliud agimus/nisi legētes litteras/de calamo ꝑscrutamur? Capitulū.ij.

ARbitrari tamen verius possumus: q̄ idē beatus Job qui certamina spiritualis pugne sustinuit: etiam consummate sue victorie gesta narrauit. Nec mouere debet quod i eodē libro dicitur: dixit Job: vel hec atqꝫ illa pertulit Job. Moris eni scripture sacre est: vt ipsi qui scribunt / sic de se in illa quasi de alijs loquātur. Hinc est eni quod Moyses ait: Erat

Nu.xij.

Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Hinc Joannes dicit: Hic est discipu-

Joā.xix.

lus ille quē diligebat Jesus. Hinc Lucas ait: q̄ ambu-

Lu.xxiiij.

larent duo ex discipulis in via: Cleophas et alius. Quē profecto aliū dum tam studiose tacuit: vt (quidā dicūt) quid nisi seipsum fuisse mōstrauit? Scriptores igitur sacri eloquij: qui impulsu sancti spiritus agitantur: sic de se in illo testimoniū quasi de alijs proferūt. Spiritus ergo sanctus per Moysen locutus est de Moyse: spiritus sanctus per Joannem locutus est de Joanne. Paulus quoqꝫ quia non ex seipso loqueretur/insinuat dicēs. An

ij.cor.xiij.

experimētum queritis eius qui in me loquit Christus? Hinc est q̄ angelus qui Moysi apparuisse describitur: modo angelus: modo dñs memoratur. angelus videlicet propter hoc q̄ exterius loquēdo seruiebat: dñs autē dicitur: quia interius presidens/loquēdi efficaciam ministrabat. Cum ergo loquens ab interiori regitur: et per obsequium angelus: & per inspirationē dñs nominatur.

Hinc Dauid ait: Attendite popule me⁹ legem meā: incli- (Ps.lxxvij.) nate aurē vestrā in verba oris mei. Non eni lex Dauid/ aut populus Dauid erat: sed personā eius ex quo loq̄ba tur assumens: ipsius auctoritate loquitur: cuius inspira tione replebatur. Hoc quotidie fieri i ecclesia cernim⁹/ si vigilanter intuemur. Nā stans in medio populi lector (Exo.iij.) clamat. Ego sum deus Abrahā/ deus Isaac/ et deus Ia cob. Et q̄ ipse deus sit/ vere profecto nō dicit: nec tamen per hoc qd̄ dicit/ veritatis regulā deserit: qz cuius mini sterium lectiōe exhibet/ ei⁹ dominiū voce pretēdit. Itaqz scriptores sacri eloquij/ quia repleti spiritu sancto sup se trahuntur: quasi extra semetipsos fiunt: et sic de se senten tias quasi de alijs proferunt. Unde et beat⁹ Iob sancto spiritu afflatus/ potuit sua gesta (que erant videlicet su perne aspirationis dona) quasi non sua scribere: quia eo alterius erant que loquebat: quo homo loquebatur que dei sunt: et eo alter que erant illius loquebatur/ quo spi ritus sanctus loquebatur que hominis sunt.

¶ S. Qz ad confutandā impudentiā populi christiani Iob homo gentilis introducitur. Capitulum.iij.

SEd iam debemus ista postponere: et ad consi derāda sacre historie gesta properare. Omnis homo eo ipso quo homo est: suum intelligere de bet auctorē: cuius voluntati tanto magis seruiat/ quan to se de seipso nihil esse pensat. Ecce autē conditi deum considerare neglexImus/ adhibita sunt precepta. Pre ceptis quoqz obtemperare noluimus: adiungūtur exem pla. ipsa quoqz imitari exempla declinauimus: que edi disse nobis positos sub lege cōspicimus. Quia enim de⁹ aperte quibusdā sub lege positis locutus est: quasi alie nos nos ab eisdem preceptis aspicimus: quibus hec spe cialiter locutus non est. Unde ad confutandā impuden tiam nostram/ gentilis homo ad exemplū deducitur: vt quia obedire homo legi sub lege positus despicit: ei⁹ sal tem comparatione euigilet/ qui sine lege legaliter vixit. Erranti igit homini data est lex: erranti vero etiā sub le ge/ adducitur testimonium eorum qui extra legem sunt: vt qz conditi/ conditionis nostre ordinem seruare nolui mus/ preceptis admoneremur: et quia preceptis obedi re cōtēpsimus/ exemplis cōfunderemur: nec (vt dictum est) eorum exemplis quos lex astringeret/ sed quos lex a peccato nulla cohiberet. Circūscripsit nos diuina proui dentia: circūuenit excusationē nostrā: vndiqz conclusus est aditus tergiuersationis humane. Homo gētilis/ ho mo sine lege/ ad medium adducitur: vt eorum qui sub le ge sunt/ prauitas confundatur. Quod bene per prophe- (Esa.xxiij.) tam ac breuiter dicitur: Erubesce sydon ait mare. In sy done quippe figuratur stabilitas in lege positorū: in ma ri autem vita gentiliū. Erubesce ergo sydon ait mare: qz ex vita gentiliū redarguitur vita sub lege positorū: atqz ex actione seculariū confunditur vita religiosorū: dum illi etiam promittēdo non seruant/ que in preceptis au diunt: et isti viuēdo ea custodiunt/ in quib⁹ nequaqz man datis legalibus astringuntur. Capitulum.iiij.

QUa vero auctoritate liber iste sit predit⁹/ ipsa sacrarū paginarū soliditas attestatur: dū per (Ezechiel. xiiij.) prophetā Ezechielem dicitur q̄ tres solūmo do viri liberentur/ Noe scilicet/ Daniel/ et Iob. Nec im merito inter hebreorū vitas/ in auctoritatis reuerētiam vita iusti gentilis adducitur: quia redēptor noster sicut ad redemptionē iudeorū et gētilium venit: ita vtrorūqz vocibus prophetari voluit: vt per vtrūqz populū dicere tur/ qui pro vtroqz populo quandoqz pateret. Uir itaqz iste summis virtutib⁹ fultus/ sibi notus erat et deo: qui si nō flagellaretur/ a nobis nullatenus agnosceret. Uir tus quippe etiā p quietē se exercuit: sed virtutis opinio cōmota per flagella fragrauit. et qui quietus i seipso qd̄ erat continuit/ cōmotus ad notitiā omniū odorē sue for titudinis aspersit. Sicut eni vnguēta/ nisi cōmota/ redo lere latius nesciunt: et sicut aromata fragrantiā suā non nisi cū incenduntur expandūt: ita sancti viri omne qd̄ vir (Mat.xvij) tutibus redolent/ in tribulationib⁹ innotescūt. Unde et recte in euangelio dicit. Si habueritis fidē tanqz granū sinapis: dicetis huic mōti/ trāsi hinc/ et transibit. Granū quippe sinapis nisi conteratur/ nequaqz vis virtutis ei⁹ agnoscitur: nā non cōtritum lene est. si vero conteratur/ inardescit: et quod in se acerrimū latebat/ ostendit. Sic vnusquisqz vir sanctus cū non pulsatur/ despicabilis ac lenis aspicitur: siquis vero illum tritura psecutionis op primat: mox omne qd̄ calidum sapit/ ostendit: atqz in fer uorem virtutis vertitur/ quicquid in illo ante despica bile infirmūqz videbat: quodqz in se trāquillitatis tem pore libens operuerat/ exagitatus tribulationibus co actus innotescit. Unde bene per prophetam dicitur: In (Ps.xlj.) die mandauit dn̄s misericordiā suam: et in nocte decla rauit. Misericordia enim dn̄i in die mandatur: quia in tranquillo tempore cognoscendo percipitur: in nocte ve ro declaratur: quia donum qd̄ in trāquillitate sumitur/ in tribulationibus manifestatur.

¶ S. Quantis virtutibus Iob claruerit. Capitulū.v.

SEd subtilius perscrutādum est cur tot flagel la ptulit: qui tantā virtutū custodiā sine repre hensione seruauit. Humilitatē quippe habuit: (Iob.xxxj.) quia et ipse testat: Si contempsi iudiciū subire cū seruo meo et ancilla mea: cum disceptarent aduersum me. Ho spitalitatē exhibuit: sicut ait. Foris non mansit peregri nus: ostiū meū viatori patuit. Disciplinē vigorē tenuit: (Iob.xxix.) vt ipse indicat dicens. Principes cessabant loqui: et digi tum superponebāt ori suo. Māsuetudinē in vigore custo (Ibidem.) diuit: sicut ipse fatetur dicēs. Cumqz sederem quasi rex circūstante exercitu: eram tamen merētium consolator. Eleemosynarū largitatē amplexatus est: vt insinuat di (Iob.xxxj.) cens. Si comedi buccellā meam solus: et pupillus nō co medit ex ea. Cum igitur omniū mandata virtutū perfi ceret: vnū ei deerat/ vt etiam flagellatus agere gratias sciret. Notum erat quia seruire deo inter dona nouerat: sed dignū fuit vt districtio seueritatis inquireret vtrum deuotus deo et inter flagella permaneret. Pena quippe interrogat/ si quietus quis veraciter amat. Quē hostis quidē vt deficeret petiuit: sed vt proficeret accepit. Fie ri enim dn̄s benigne permisit/ qd̄ diabolus inique postu lauit. Nam cum idcirco illū expetisset hostis vt cōsume ret: tentando egit vt eius merita augeret. Scriptū quip (Iob.j.) pe est: In oib⁹ his nō peccauit Iob labijs suis. Et qui dem quedā verba respōsionū illius imperitis lectorib⁹ aspera resonant: quia sanctorz dicta pie intelligere (sicut dicūtur) ignorant: et quia animū dolentis et iusti in se metipsis assumere nesciunt/ ideo doloris verba bene in terpretari non possunt. Mentem quippe patientis bene pensare nouit condescensio passionis. Credunt ergo bea tum Iob in suis sermonibus deliquisse/ minus caute in tuentes: qz si beati Iob responsa redarguūt/ falsam etiā de eo dn̄i sententiā fuisse testātur. Diabolo nāqz a dn̄o di (Ibidem.) citur: Considerasti seruū meum Iob q̄ non sit ei similis sup terrā: vir simplex et rectus ac timēs deū/ et recedēs a malo? Cui a diabolo mox respondetur: Nūquid gratis Iob colit deū? Nōne tu vallasti eū: cunctāqz substantiā eius? Sed mitte manū tuā/ et tange eū: sinō in faciē bene dixerit tibi. Hostis itaqz in beato Iob vires suas exer cuit: sed tamen contra deum certamen assumpsit. Inter deum namqz et diabolum beatus Iob in medio materia certaminis fuit. Capitulum.vj.

QUisquis ergo sanctū virum inter flagella po sitū in dictis suis peccasse asserit/ quid aliud qz deum qui pro illo proposuerat/ excessisse re prehēdit? Ipse quippe in se tentati causam suscipere vo luit: qui eū et ante flagella pretulit/ et preferens tentari per flagella permisit. Si ergo excessisse Iob dicitur: lau dator illi⁹ succubuisse perhibetur: q̄uis eum nullaten⁹ deliquisse etiā dona testantur. Quis enim nesciat q̄ cul pis non premia/ sed pene debeantur? Qui ergo duplicia recipere que amiserat meruit/ ex remuneratione edocuit: quia nequaqz vitium/ sed virtus fuit omne quod dixit. Assertioni quoqz huic adhuc adiūgitur/ q̄ ipse pro ami cis delinquentibus intercedit. In grauibus namqz pec catis quis positus/ dum suis premitur/ aliena nō diluit. Mundus ergo ostenditur esse de se: qui emundationem potuit obtinere pro alijs. Si vero hoc quibusdā displi cet/ q̄ bona sua ipse narrauit: sciendū est quia inter tot re rum damna/ inter tot corporis vulnera/ inter tot pigno rum funera/ amicis ad consolationē venientibus/ et ad increpationē prorūpentibus: de vita sua desperare coge batur: et quē tot detrimenta afflixerāt/ contumeliosa in super increpantiū verba feriebant. Hi nāqz qui ad cōso landū venerāt: dū quasi iniustitie eius exprobrabāt/ de sperare eū de semetipso funditus compellebāt. Qz ergo

bona sua ad mentē reuocat: non se per iactātiam eleuat/ sed quasi collapsum inter verba et vulnera ad spem animum reformat. Graui enī desperationis stimulo † mens percutitur: cū superne ire tribulationibus premit/ et foris linguarū opprobrijs vrgetur. Beat⁹ igit̄ Job tot dolorū iaculatione cōfossus: dū labefactari per opprobria timuit: ad statū se fiducie ex anteacta vita cōfirmādo reuocauit. Nequaq̄ ergo in iactantie vitiū cecidit: q2 contra internū desperationis impulsum/ p exteriora preconiorū suoꝝ verba pugnauit: vt dū bona que fecerat diceret: nequaq̄ de bono qd̄ prescierat † desperaret.

(al. telo.) (al. que: rerat.)

¶ S. Qd̄ cunctas tentationum machinas contra Job sathan erexit. Capitulum. vij.

Sed iam nunc ipsum ordinem tētationis eius exequamur. Inimicus seuiēs/ ꝛ sancti viri validissimū pectus debellare contēdens: cūctas contra eū tentationū machinas erexit. abstulit substantiā/ interfecit filios/ percussit corpus / instigauit vxorē/ amicos ad consolationē adduxit: sed in asperitatē increpationis excitauit. aliū quoq̄ amicū durius increpantē in extrema et acriori inuectiōe seruauit: vt saltē crebri⁹ feriendo cor attingeret/ qd̄ nouo vulnere semp iteraret. Quis enim in seculo potētem vidit/ damnis substātie eū moueri credidit: quē non cōcussum ex filiorū morte pulsauit. Uidens autē q2 ad augmentū diuine laudis etiā ex vulnere creuit orbitatis/ petiuit feriēdā salutē corporis. Intuēs etiā quia per dolorē corporis peruenire nequiuerit ad passionē mentis: instigauit vxorē. Ciuitatē quippe quā expugnare appetiuit/ nimis munitā vidit: ꝛ idcirco exterius tot plagas inferens/ quasi foris exercitum admouit: animum vero vxoris in verbis male persuasionis accendēs/ quasi intus ciuium corda corrupit. Ex bellis enim exterioribus discimus/ quid de interioribus sentiamus. Inimicus nāq̄ seuiens/ et vrbē exercitibus circūfusis vallans: si eius munimina inuicta conspexerit/ ad alia se pugnandi argumenta cōuertit: vt intus etiā quorūdam ciuiū corda corrūpat: quatenus cum extrinsecus impugnatores admouerit: internos quoq̄ habeat adiutores: atq̄ increscēte belli foris certamine/ de quorū intus fide confiditur: eorū perfidia vrbs destituta capiatur. Itaq̄ exterius quasi ariete cōstituto/ murū ciuitatis istius tot ictibus perculit/ quot vicibus aduersa nūciauit. Intus autē quasi ciuiū corda corrupit/ dū fortia huius vrbis munimina persuasione destruere coniugis studuit. Foris itaq̄ admouit impetum belli: intus venena consilij: vt tāto citius vrbē caperet/ quāto eam interius exteriusq̄ turbaret. Capitulū. viij.

Quia autē nōnunq̄ plus conturbant verba q̄ vulnera: amicorū se (vt dictum est) linguis armauit. Qui quidē quia seniores erant: de eorū verbis min⁹ fortasse doleri poterat. Heliu iunior subrogatur: vt sanctū pectus tāto acriori vulnere perc uteret/ quāto ꝯtra illud ict⁹ brachij validioris † excitaret. Ecce ad feriendū inuictissimū robur inimic⁹ seuiens/ quot tētationū iacula inuenit: ecce quot obsidionū machinamenta circūposuit: ecce quot percussionū tela trāsmisit: sed in his oībus mansit mens imperterrita/ stetit ciuitas inconcussa. Student hostes cū cōtra faciē veniūt: alios ex occulto transmittere: qui eo licentius pugnantis latus feriant/ quo is qui pugnat/ intentius venientes hostes contra faciem spectat.

(al. villo: ris.)

¶ S. Quāta fuerit patientia Job/ ꝛ de diuersis percussionum generibus.

¶ Igitur Job in huius certaminis bello deprehēsus/ suscepit dāna quasi hostes contra faciē: sustinuit verba consolātium quasi hostes ex latere: sed in his circūacto grauitatis sue clypeo/ vbiq̄ munit⁹ astitit: vndiq̄ venientibus gladijs vigilāter obuiauit. amissam substantiā tacite despicit. carnē in filijs mortuā equanimiter dolet. in se carnē pcussam patiēter tolerat. carnē in cōiuge male suadentē sapienter docet. Sup hec amici in asperā correptionē prosiliūt: et pro sedādo dolore venientes/ vim doloris adiungunt. Oīa ergo machinamēta tentationū sancto viro vertūtur in augmēta virtutū. Per vulnera quippe probatur eius patientia: p verba vero exercetur eius sapiētia. Ubiq̄ fortiter occurrit: q2 ꝛ flagella robore: et verba ratione superauit. Amici vero eius q̄ ad consolationē quidē venīūt/ sed vsq̄ ad verba increpationis excedunt/ ignorātia magis credendi sunt q̄ malitia deliquisse. Neq̄ enim tantū virū amicos iniquos habuisse credēdum est: sed dum discernere causam flagellorū nequeunt/ in culpam dilabuntur. Capitulum. ix.

Percussionū quippe diuersa sunt genera. Alia nāq̄ est pcussio qua peccator pcutitur/ vt sine retractatione puniat̄. alia qua peccator pcutitur vt corrigatur. alia qua nōnunq̄ quisq̄ pcutitur: non vt preterita corrigat/ sed ne vētura ꝯmittat: alia qua plerūq̄ pcutitur: per quā nec preterita culpa corrigitur/ nec futura ꝓhibetur: sed dū inopinata salus percussionē sequitur/ saluātis virtus cognita ardentius ametur: cūq̄ innoxius flagello atteritur/ et p patientiā meritoꝝ summa cumulet̄. Aliquādo enī peccator pcutit̄: vt absq̄ retractatione puniat̄: sicut perituro iudee dicitur: Plaga inimici pcussi te/ castigatione crudeli. Et rursum: Quid clamas ad me sup cōtritiōe tua? Insanabilis est dolor tuus. Aliquando percutit̄ peccator vt corrigatur: sicut cuidā in euāgelio dicitur: Ecce sanus factus es: iam noli peccare: ne deterius aliquid tibi cōtingat. Uerba enī saluantis indicant: q2 peccata precedētia habiti vim doloris exigebant. Aliquādo quisq̄ non pro preterita culpa diluenda: sed pro futura vitanda pcutitur. qd̄ aperte Paulus de semetipso testatur/ dicens: Ne magnitudo reuelationū extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee/ angelus sathane/ qui me colaphizet. Qui enī nō ait: q2 extulit: sed ne extollat: aperte indicat q̄ pcussione illa ne eueniat cōpescitur: non autē que euenit culpa purgatur. Nōnunq̄ vero quisq̄ nec pro preterita nec pro futura iniq̄tate pcutit̄: sed vt sola diuine virtutis potētia ex amputata pcussione monstretur. Unē cū dn̄o in euāgelio de ceco nato diceret̄: Quis peccauit hic: aut parētes ei⁹: vt cecus nasceretur? respōdit dn̄s dicens. Neq̄ hic peccauit/ neq̄ parentes eius: sed vt manifestētur opera dei. In qua manifestatione quid agitur: nisi vt ex flagello ꝛ meritorū virt⁹ augeat̄: ꝛ cū nulla ꝓterita iniquitas tergitur/ magna de patientia fortitudo generetur? Unde beatus idē Job prefertur prius voce iudicis: et post manui cōmittitur tentatoris. quē post flagella deus dū remunerās familiarius alloquit̄/ aperte quātū de verbere creuerit/ indicatur. Amici ergo beati Job/ dū percussionū genera distinguere nesciūt/ pcussum pro culpa crediderunt: ꝛ dū deū iustū in pcussione sua conātur asserere/ beatū Job cōpulsi sunt de iniustitia reprobare: nescientes videlꝫ ideo flagellatū/ vt ꝑ flagello ei⁹/ diuine gr̄e laus cresceret: nō autē vt p flagella pctā q̄ nunq̄ cōmiserat/ emēdaret. Unde ꝛ ad veniā citi⁹ redeūt: q2 ignorantia poti⁹ q̄ malitia peccauerūt. Quorū superbiā diuina iustitia eo vehementer humiliat/ quo neq̄ q̄ illos ad suā gratiā/ nisi per eū quē despexerāt reformat. Ualde quippe elata mēs retundit̄/ si ipsi sup quē se exaltauit/ supponat̄.

(Hiere. xxx.) (Ibidem.) (Joan. v.) (ij. Cor. xij.) (Joan. ix.)

¶ S. Qd̄ scti q̄si stelle noctē vite pn̄tis illuminat. Ca. x.

Sed libet inter hec mira diuine dispensationis opera cernere: quomodo ad illuminādā noctē vite presentis/ astra queq̄ suis vicib⁹ in celi faciē veniāt: quousq̄ in finē noctis redēptor humani generis quasi verus lucifer surgat. Nocturnū nāq̄ spatiū dū decedentiū succedentiūq̄ stellarū cursib⁹ illustrat̄/ magno celi decore pagitur. Ut ergo noctis nostre tenebras suo tēpore editus/ vicissimq̄ ꝑmutatus stellarū radius tāgeret/ ad ostendendā innocentiā venit Abel. Ad docēdā actionis mūditiā venit Enoch. Ad insinuādā longanimitatē spei ꝛ operis venit Noe. Ad manifestandā obedientiā venit Abraā. Ad demōstrandā cōiugalis vite castimoniā venit Isaac. Ad insinuandā laboris tolerātiā venit Jacob. Ad repēdendā ꝓ malo bone retributiōis gratiā venit Joseph. Ad ostēdendā mā suetudinē venit Moyses. Ad informādā ꝯtra aduersa fiduciā/ venit Josue. Ad ostēdendam inter flagella patientiā venit Job. Ecce q̄ fulgentes stellas in celo cernimus/ vt inoffenso pede opis/ iter nr̄e noctis ambulemus. Nam cognitioni hoīm diuina dispensatio quot iustos exhibuit: quasi tot astra sup peccātium tenebras celū misit: quousq̄ verus lucifer surgeret: qui eternū nobis mane nūcians/ stellis ceteris clarius ex diuinitate radiaret. Quem electi oēs dū bene viuēdo precesserunt: et rebus ꝛ vocibus prophetando promiserunt. Nullus etenim iustus fuit: qui non eius ꝑ figurā nuncius extiterit. Dignū quippe erat vt in semet:

ipsis bonū oēs ostēderet/de quo et oēs boni essent/ꝛ qđ prodesse oībus scirent. Unde et sine cessatione promitti debuit/qđ et sine estimatione dabat̄ ꝑcipi:et sine fine retineri/vt simul oīa secula discerēt/qđ in redēptione cōl seculoꝝ finis exhiberet. Uñ et necesse fuit vt etiā beat⁹ Job/ꝗ tanta incarnationis ei⁹ mysteria ꝓtulit/cū quē voce diceret/ex cōuersatione signaret: ꝛ ꝑ ea que ꝓtulit/ que passurus esset ostēderet: tantoq̄ verius passionis illius sacramēta prediceret/quāto hec nō loquēdo tm̄mo do/sed etiā patiendo prophetaret. Capitulū.xi.

Ephe.i.
Col.i.
Ephe.v.

SEd q̄ redēptor noster vnā se ꝑsonā cū sācta ecclesia quā assumpsit exhibuit(de ipō enī dicit̄: Qui est caput oīm nostrum. et de ecclesia eius scriptū est:Corpus Christi/qđ est ecclesia.) quisquis eū in semetipso significat:modo hūc ex capite:modo ex corpore designat: vt nō solū vocē capitis/sed etiā corporis teneat. Unde et Esaias ꝑpheta eiusdē dn̄i verba exprimens ait. Quasi spōso posuit mihi mitrā: ꝛ quasi spōsam ornauit me ornamēto. Quia igitur ipse in capite spōsus: ipse est in corpore sponsa:necesse vt cū nonnunq̄ aliquid de capite dicitur/sensim ac subito etiā ad vocē corporis deriuetur:et rursum cum de corpore aliquid dicitur/repente ad vocem capitis ascendatur. Capitulum.xij.

Esa.lxi.

BEatus ergo Job venturi cū suo corpore typū redēptoris insinuat: vxor vero ei⁹ q̄ eū ad maledicendū ꝓuocat/vitā carnaliū designat: qui intra sanctā ecclesiā incorrectis morib⁹ positi/quo ꝑ fidē bonis iuxta sunt/eo ꝑ vitā durius premūt:q̄ dū quasi fideles vitari nō possunt/a fidelib⁹ tāto deterius/quāto et interius tolerātur. Amici vero eius q̄ dū consulunt inuehūtur:hereticoꝝ figurā exprimūt:q̄ sub specie consulēdi/agūt negocium seducēdi. Unde ꝛ ad beatū Job quasi ꝓ dn̄o loquūtur/sed tamē a dn̄o nō approbātur:q̄ videlʒ oēs heretici dū deū defendere nitūtur/offendūt.

Job.xiij.

Unde eis aperte et ab eodē sācto viro dicit̄. Disputare cū deo cupio:prius vos ostēdens fabricatores mēdacij/ et cultores ꝑuersorū dogmatū. Constat ergo eos hereticorū typum errādo gerere: quos sanctus vir redarguit cultui peruersorum dogmatum deseruire.

℄ S. Q̄ ex ipso nomine Job vel amicorū eius vite meritum vel actio designatur.

Ps.viij.

℄ Ois vero hereticus in eo q̄ deū defendere nitit̄/veritati illi⁹ aduersat̄:psalmista attestāte/q̄ ait. Ut destruas inimicū ꝛ defensorē. Inimicus quippe ꝛ defensor est:qui deū quē ꝑdicat/morib⁹ impugnat. Nā q̄ beat⁹ Job venturi redēptoris specie teneat:etiā noīe demonstrat. Job quippe interꝑtat̄ dolēs. Quo nimirū dolore/vel mediatoris passio/vel sancte eccl'ie labor exprimit̄:q̄ multiplici ꝑsentis vite fatigatiōe cruciat̄. Amici quoq̄ ei⁹ ex vocabulo noīs/meritū sue indicāt actiōis. Nā Eliphaz latina lingua dn̄i contēptus dicit̄. Et qđ aliud heretici faciūt/nisi q̄ dū falsa de deo sentiūt/eū superbiēdo contēnūt? Baldath interꝑtatur vetustas sola. Bene autē oēs heretici in his q̄ de deo loquūtur:dū nō intētione recta/ sed appetitiōe tꝑalis glorie videri ꝑdicatores appetūt/ vetustas sola noiantur. Ad loquendū quippe nō zelo noui hoīs:sed vite veteris prauitate concitantur. Sophar quoq̄ latino sermone dicit̄ dissipatio specule/vel speculatorē dissipās. Mētes nāq̄ fideliū ad cōtēplāda sup̄na se erigūt:sed dū hereticoꝝ verba ꝑuertere recta cōtēplātes appetūt/speculā dissipare conātur. Capitulū.xiij.

IN tribus itaq̄ amicoꝝ Job noībus:tres hereticorū mētiū ꝑditionis casus exprimunt̄. Nisi enī deū contēnerēt/nequaq̄ de eo ꝑuersa sentirēt: et nisi vetustatis praua verba elate loquēdo ꝯberēt/ in noue vite intelligētia nō errarēt:ꝛ nisi in se speculationē bonoꝝ destruerēt:nequaq̄ eos sup̄na iudicia tā districto examine/ꝓ verboꝝ suoꝝ culpa reprobarēt. Contēnēdo igit̄ deū in vetustate se retinēt:sed in vetustate retinēdo/prauis suis sermonib⁹ speculationi rectorū nocēt.

℄ S. Q̄ hereticorū sacrificia deo accepta esse non possunt/nisi catholicis manibus offerantur.

℄ Quia vero nōnunq̄ heretici diuine gr̄e largitate perfusi/ad vnitatē sancte eccl'ie redeūt:bene hoc ipsa amicorū recōciliatione signat̄. pro q̄bus tamē beatus Job exorare precipitur:q̄ hereticorū sacrificia accepta deo esse nequeūt/nisi ꝑ eis vniuersalis ecclesie manibus offerantur:vt eius meritis remedium salutis inueniāt/quā verborū iaculis impugnādo feriebāt. Unde et septē pro eis sacrificia memorātur oblata: q̄ dū septiformis gr̄e spiritū cōfitentes accipiūt/q̄si septē oblatiōibus expiātur.

Apoca.i.

Hinc est qđ in Joānis apocalypsi ꝑ septē ecclesiarū numerū vniuersalis ecclesia designatur. Hinc ꝑ Salomonē de sapiētia dicit̄. Sapiētia edificauit sibi domū:excidit colūnas septē. Ipso ergo sacrificioꝝ numero recōciliati heretici:qđ pri⁹ fuerit exprimūt:qui ꝑfectioni septiformis gr̄e non nisi redeūdo iūgūtur. Bene autē tauros pro se et arietes obtulisse describūtur. In tauro quippe ceruix supbie:in ariete autē ducatus gregū sequētiū designat̄. Quid est ergo ꝑ eis tauros arietesq̄ mactare:nisi eorū ducatū superbū interficere: vt de se humilia sentiāt:et post se corda innocentiū nō seducāt? Ceruice enī tumēti ab eccl'ie vnitate resilierāt:ꝛ infirmos post se populos quasi sequētes greges trahebāt. Ueniant igit̄ ad beatū Job.i.reuertātur ad ecclesiā:et septenario sacrificio tauros ꝛ arietes mactādos offerāt: q̄ vt vniuersali ecclesie coniūgātur: humilitate interueniēte interficiāt quicq̄d prius tumidū de supbo ducatu sapiebant.

prouer.ix.

℄ S. Q̄ heretici arrogātes argui debent/licet pro eis sacrificiū feruenter non possit offerri.

℄ Per heliu autē q̄ recta quidē sensibus loquitur/sed ad stulta elationis verba deriuatur:ꝑsona vniuscuiusq̄ arrogātis exprimitur. Multi nāq̄ intra sanctā ecclesiā positi/recta que sapiūt/recte proferre contēnunt. Unde diuine increpationis verbis argu┐t:nec tamē pro illo sacrificiū offert̄: q̄ si fidelis quidē est/sed tamē arrogās:ꝑ veritatē credulitatis intus est/sed ꝑ tumoris sui obstaculū acceptabilis nō est. Hūc ergo icrepatio redarguit/ sed sacrificiū nō reducit: q̄ in ea quidē fide est i qua esse debuit: sed sup̄na hūc iustitia increpās ꝓ supflu is repellit. Unde ꝛ bene heliu latino sermone dicit̄/deus meus iste:vel deus dn̄s meus. Arrogātes enī viri intra sanctā ecclesiā positi/q̄uis deū elate viuēdo refugiāt/eū tn̄ veraciter credēdo cōfitētur. Quid est enī de⁹ me⁹ iste/nole dicere/nisi eū cui credit/apta professione mōstrare? Uel quid est dn̄m deū dicere:nisi hunc et deū per diuinitatē credere:et dominū ex incarnatione perhibere?

℄ S. Q̄ sicut Job in ꝑsenti duplicia/ita sancte ecclesie post huius vite pressuras due stole in vnitate iudeorū et gētiū ꝛ aīe ꝛ corporis incorruptiōe reddētur. Ca.xiiij.

BEne autē post damna rerū/post funera pignorū/post cruciatus vulnerū/post certamina pugnasq̄ verborū/duplici remuneratione subleuatur:q̄ nimirū sancta ecclesia adhuc etiam in hac vita posita/pro laboribus quos sustinet/duplicia munera recipit:cū susceptis plene gētibus/in fine mūdi Judeorū etiā ad se corda conuertit. Hinc enim scriptū est:Donec plenitudo gentiū introiret:et sic oīs israel saluus fieret.

Rom.xi.

Duplicia et postmodū recipiet: q̄ finito labore ꝑsentis tēporis/nō solū ad animarū gaudiū/sed etiā ad beatitudinē corporū ascendit. Unde bene ꝑ prophetā dicit̄: In terra sua duplicia possidebūt. Sancti quippe in terra viuentiū duplicia possidēt: q̄ nimirū beatitudine mentis simul et corpis gaudēt. Unde et Joānes in apocalypsi: q̄ ante resurrectionē corporū clamantes sanctorū aīas vidit:accepisse eas stolas singulas aspexit/dicēs. Et date sunt illis singule stole albe: et dictū est illis:vt requiescerent tempus adhuc modicū/donec impleretur numerus conseruorū et fratrū eorū. Ante resurrectionē q̄ppe stolas singulas accepisse dicti sunt:quia sola adhuc mētis beatitudine perfruūtur. Binas ergo accepturi sunt: quando cū animarū perfecto gaudio/etiā incorruptione corporū vestientur. Recte autē afflictio quidē beati Job dicitur:sed quātitas tēporis in ei⁹ afflictiōe reticetur: q̄ sancte ecclesie in hac vita tribulatio cernitur/sed quāto hic tēpore conterēda atq̄ differenda sit/ignorat̄. Unde et ore veritatis dicitur: Nō est vestrū nosse tēpora vel momenta:que pater posuit in sua potestate. Per hoc ergo q̄ beati Job passio dicitur: docemur quod experimēto nouimus. Per hoc vero q̄ quātitas tēporis i passione reticet̄/docemur quid nescire debeam⁹. ℄ In longum prefationis verba protraximus:vt quasi totum breuiter perstringendo loqueremur. Sed q̄ ad loquendi initiū dū loquendo peruenimus/debemus prius historie radicem figere/vt valeamus mentē postmodū de allegoriarum fructu satiare.

Esa.lxi.
Apoca.vi.
Act.i.

¶ Incipit textus libri primi Job. Caplm. j.

B Vir erat in terra hus / noīe Job. Et erat vir ille simplex ⁊ rectꝰ / ac timēs deū: et recedēs a malo. Natiqꝫ sunt ei septē filij: ⁊ tres filie. Et fuit possessio eiꝰ septē milia ouiū: et tria milia camelorꝫ: q̄ngēta quoqꝫ iuga boū: ⁊ quingēte asine: ac familia multa nimis. Eratqꝫ vir ille magnꝰ inter oēs oriētales. Et ibāt filij eius: ⁊ faciebant cōuiuia p domos vnusquisqꝫ in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas / vt comederēt et biberēt cum eis. Cūqꝫ in orbē transissent dies conuiuij / mittebat ad eos Job / ⁊ sanctificabat illos: consurgēsqꝫ diluculo offerebat holocausta p singulos. Dicebat enī: Ne forte peccauerit filij mei / ⁊ benedixerint deo i cordibꝰ suis. Sic faciebat Job cūctis diebꝰ. Quadā autē die cū venissent filij dei / vt assisterent corā dn̄o / affuit inter eos etiā sathan. Cui dixit dn̄s: Unde venis? Qui respōdens ait: Circuiui terrā: ⁊ perambulaui eā. Dixitqꝫ dn̄s ad eū: Nunquid considerasti seruum

B meū Job / q̄ nō sit ei similis in terra: homo simplex ⁊ rectus / ac timēs deū / et recedēs a malo? Cui respōdēs sathan ait: Nūquid frustra Job timet deū? Nonne tu vallasti eū ac domū eius / vniuersamqꝫ substantiā eius p circuitū? Operibus manuū eius benedixisti: et possessio eius creuit in terra. Sed extende paululū manum tuā: ⁊ tange cuncta que possidet: nisi in faciē benedixerit tibi. Dixit ergo dn̄s ad sathan: Ecce vniuersa que habet / in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manū tuam. Egressusqꝫ est sathan a facie dn̄i. Cū autē quadā die filij et filie eius comederēt ⁊ biberēt vinū in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad Job: qui diceret: Boues arabāt / ⁊ asine pascebant iuxta eos: ⁊ irruerunt sabei: tuleruntqꝫ omnia: ⁊ pueros pcusserunt gladio: ⁊ euasi ego solus vt nun-

C ciarem tibi. Cūqꝫ adhuc ille loqueretur / venit alter / et dixit: Ignis dei cecidit e celo: et tactas oues puerosqꝫ cōsumpsit: ⁊ effugi ego solus vt nunciarē tibi. Sed et adhuc illo loquēte: venit alius / ⁊ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas / ⁊ inuaserūt camelos / ⁊ tulerunt eos: necnō ⁊ pueros pcusserunt gladio: et ego fugi solus vt nunciarem tibi. Adhuc loquebat̄ ille: et ecce alius intrauit / ⁊ dixit: Filijs tuis et filiabꝰ vescētibꝰ et bibentibus vinū in domo fratris sui primogeniti: repente ventus vehemēs irruit a regione deserti: ⁊ pcussit quattuor angulos domus: que corruens oppressit liberos tuos / et mortui sunt: ⁊ effugi ego solus vt nūciarem tibi. Tunc surrexit Job / et scidit vestimēta sua: ⁊ tonso capite corruēs in terrā adorauit et dixit: Nudus egressus sum de vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc. Dn̄s dedit / dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit / ita factū est: sit nomē dn̄i benedictum. In omnibus his nō peccauit Job labijs suis: neqꝫ stultum quid contra deum locutus est.

¶ Moralis Expositio sanctissimi patris Gregorij magni: Ecclesie doctoris celeberrimi: in beatum Job.

D

¶ Incipit liber Primus super primo capitulo textus. Capitulum primum.

¶ Summariū. Qz res immensi preconij sit inter malos laudabiliter conuersari.

Vir erat in terra Hus / noīe Job.] Idcirco sanctus vir vbi habitauerit / dicit̄: vt eius meritū virtutis exprimatur. Hus nāqꝫ quis nesciat q̄ sit terra gētiliū? Gētilitas autem eo obligata vitijs extitit: quo cognitionē sui cōditoris ignorauit. Dicat̄ itaqꝫ vbi habitauerit: vt hoc eius laudibꝰ proficiat: q̄ bonꝰ inter malos fuit. Neqꝫ enī valde laudabile est bonū esse cū bonis / sed bonū esse cum malis. Sicut enim grauioris culpe est inter bonos bonum nō esse: ita immensi est preconij bonū etiā inter malos extitisse. Hinc est q̄ idem beatus Job sibimet attestatur / dicēs: Frater fui draconū: ⁊ sociꝰ struthionū. (Job. xxx.) Hinc Petrus magnis Loth laudibus extulit: q̄ bonū inter reprobos inuenit / dicēs: Et iustum Loth (ij. Pet. ij.) oppressum a nefandorū iniusta cōuersatiōe eripuit. E Aspectu enim et auditu iustꝰ erāt: habitās apud eos / q̄ de die in diem animā iusti iniquis operibus cruciabant. Qui nimirū cruciari non posset / nisi praua propinquorū opera ⁊ audiret et cerneret. Et tamen aspectu ⁊ auditu iustus dicitur: quia iniquorū vita / non delectādo iusti aures atqꝫ oculos / sed feriendo tangebat. Hinc Paulus discipulis (Phil. ij.) dicit: In medio nationis praue ⁊ peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Hinc pgami ecclesie dicit̄: (Apo. ij.) Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomen meū / ⁊ nō negasti fidē meā. Hinc sancta eccl'ia spōsi voce laudatur: cū in amoris cātico dicit̄: Sicut liliū inter spinas: sic amica mea inter filias. (Cāti. ij.) Bene ergo beatus Job memorata terra gentili / inter iniquos vixisse descríbit̄: vt iuxta spōsi p̄coniū / inter spinas liliū creuisse monstret̄. Ubi recte mox subdit̄. [Simplex et rectus.]

¶ S. Qz simplicitas sine virtute pro rectitudine habēda non sit. Capitulum. ij.

F Nonnulli nāqꝫ ita sunt simplices / vt rectum q̄d sit ignorent / sed eo vere simplicitatis innocentiam deserunt: quo ad virtutē rectitudinis nō assurgunt: quia dum cauti esse per rectitudinē nesciunt: nequaqꝫ innocētes persistere per simplicitatem possunt. Hinc est q̄ paulꝰ discipulos admonet / dicēs. Uolo vos sapientes esse in bono: simplices autē in malo. (Ro. xvj.) Hinc rursum dicit. Nolite pueri effici sensibꝰ: sed malitia paruuli estote. (j Corin. xiiij.) Hinc per semetipsam veritas discipulis precipit / dicens. Estote prudētes sicut serpētes: ⁊ simplices sicut colūbe. (Mat. x.) Utraqꝫ enim necessario in admonitione coniunxit: vt et simplicitatē columbe astutia serpentis instrueret: ⁊ rursum serpentis astutiā / colūbe simplicitas temperaret. Hinc est q̄ sanctus spiritꝰ presentiā suā hominibꝰ nō in columba solūmodo: sed etiā in igne patefecit. (Act. ij.) Per columbā quippe simplicitas: per ignem vero zelus indicatur. In columba ergo ⁊ in igne sanctus spiritus ostenditur: quia quicūqꝫ illo pleni sunt: sic mansuetudini simplicitatis inseruiūt: vt contra culpas delinquētium etiā zelo rectitudinis accendantur. Sequitur.

¶ S. Qz bona malis admixta deo accepta eē nō possūt.

¶ Timens deum: et recedēs a malo.] Deum timere / est / nulla que faciēda sunt bona p̄terire. Unde p Salomonē dicit̄: Qui deū timet / nihil negligit. (Eccl'. vij.) Sed quia nōnulli sic bona quedā faciūt: vt tamen a quibusdam malis minime suspendant̄: bene postqꝫ timēs deū dicit̄ / recedēs quoqꝫ a malo phibet̄. Scriptū quippe est. Declina a malo / ⁊ fac bonū. (Psalmo xxxvj.) Neqꝫ enim bona deo accepta sunt: que ante eiꝰ ocu-

G los maloꝝ admixtione maculant. Hinc nãq; p Salomo
Eccl. vij. nē dicit: Qui in vno offenderit/multa bona perdet. Huic
Jaco.ij. Jacobus attestat dicens: Quicũq; totã legē seruauerit:
offendat autē in vno: fact' est reus oĩm. Hinc Paul' ait:
j.Cor.v. Modicũ fermentũ totã massam corrũpit. Capim.iij.

BEatus igitur Job vt ostendat q̃ mũdus in bonis extitit: solerter indicatur q̃ alien' a malis fuit. Mos vero esse narrantiũ solet: vt cum palestre certamē insinuãt/pri' luctantiũ mēbra describant/ q̃ latũ validũq; sit pect'/q̃ sanũ: q̃ pleni intumeãt lacerti: q̃ subter posit' vēter nec mole grauet: nec extenuatione debilitet: vt cũ pri' aptos certamini art' ostēderint: tunc demũ magne fortitudinis ictus narrēt. Qz ergo athleta noster ɔtra diabolũ fuerat certaturus: q̃si ante arene spectaculũ/sacre scriptor historie/in athleta hoc spũales virtutes enumerãs/mētis mēbra describit/dicēs. Erat vir iste simplex ⁊ rect'/ac timēs deũ/⁊ recedēs a malo. Vt dũ mēbroꝝ positio magna cognoscit: ex hac ipa iã fortitudinis positiōe/subsequēs etiã victoria pnoscatur. Sequit

¶ S. Qz ɔstãs iob i amissiōe substãtie ⁊ filioꝝ extiterit.

¶ Natiq; sunt ei septē filij/et tres filie. Sepe ad auaritiã cor parētis illicit fecunditas prolis. Eo eñ ad ambitum ɔgregãde hereditatis accendit: quo multis heredibus fecundat. Ut ergo beati Job q̃ sancta mens fuerit/ ostendat: ⁊ iustus dicit: ⁊ multe ,plis pater fuisse phibet. Qui in libri huius exordio deuot' sacrificijs offerendis asserit: promptus autem largitatibus etiam post a semet ipso memoratur. Pēsemus ergo quãta fortitudine preditus extitit: quē ad hereditatis tenaciã/nec tot heredũ affectus inclinauit. Sequitur. Capim.iiij.

H EE fuit possessio eius septē milia ouium/et tria milia camelorũ: quingēta quoq; iuga boum/et quingente asine: ac familia multa nimis. Scimus qz ad maiorē dolorē mentē cõmouent damna maiora. Ut igit ostendat quãte virtutis extitit/multũ fuisse dicit qđ patiēter amisit. Nunq̃ quippe sine dolore amittitur: nisi qđ sine amore possidetur. Itaq; dum substãtia magna describit: ⁊ tamē paulopost patiēter amissa phibetur: quã sine dolore pdidit: cõstat quia sine amore possedit. Notãdũ quoq; est q pri' cordis diuitie/et post opes corpis describunt. Solet eteni rerũ abũdantia tanto magis a diuino timore mentē soluere/quãto magis hãc exigit diuersa cogitare. Nam dũ per multa spargit: stare in intimis fixa ,phibet. Qđ p semetipam veritas/cũ parabo-
Mat.xiij. et Luce viij. lam seminãtis exponeret/indicauit dicēs: Qui seminat' est in spinis/hic est qui verbũ dei audit: ⁊ sollicitudo isti' seculi/⁊ fallacia diuitiarũ suffocãt vbũ: ⁊ sine fructu efficitur. Ecce beatus Job ⁊ multa possidere dicit: et paulopost diuinis sacrificijs instãter deseruire phibetur. Cõsiderem' ergo cuius sanctitatis iste vir fuerit: qui ad tã sedula dei obsequia/et sic occupat' vacauit. Necdũ pcepti virt' emicuerat: que oĩa relinqui preciperet: sed tamē
J beat' Job eiusdē iam pceptionis vim in corde seruabat: qz nimirũ substantiã suã mente reliquerat: quã sine delectatione possidebat. Eratq; vir ille magnus inter oēs orientales. Oriētales viros esse pdiuites quis ignorat? Magnus vero inter oriētales extitit: ac si aperti' diceretur/qz ⁊ diuitibus ditior fuit. Et ibãt filij eius/et faciebant cõuiuia p domos: vnusquisq; in die suo: et mittētes vocabãt tres sorores suas/vt comederēt ⁊ biberent cum eis. Solet inter fratres maior substãtia discordie fieri grauioris causa. O inestimabilē paterne institutiōis laudē. Et pater diues dicit: ⁊ filij cõcordes asserunt. Et dũ diuidēda iter eos substãtia aderat: corda tñ oĩm indiuisa charitas replebat. Cũq; in orbē trãsissent dies ɔuiuij: mittebat ad eos Job/⁊ sanctificabat illos: surgēsq; diluculo offerebat holocausta p singulos. Cũ dicit mittebat ⁊ sanctificabat illos: apte demõstrat q̃d districtiōis erga illos psens ageret: q̃bus absens sollicitudine nõ deesset.

¶ S. Qz conuiuia sine culpa celebrari non possunt: ⁊ pene epulas comitatur voluptas. Capim.v.

SEd hoc nobis solerter est intuēdum: q pactis diebus cõuiuij/purgatio per singulos adhibet holocausti. Uir q̃ppe sanct' nouerat qz celebrari conuiuia sine culpa vix possent. nouerat qz magna purgatione sacrificiorũ diluende sunt epule conuiuiorum: ⁊ quicq̃d in semetipsis filij cõuiuãtes inquinauerãt: pater sacrificiũ immolãdo tergebat. Nõnulla q̃ppe sunt vitia que a ɔuiuijs aut separari vix possunt: aut certe nequaq̃
K possunt. Pene enim semp epulas comitatur voluptas. Nam cũ corpus in refectionis delectatione resoluit: cor ad inane gaudium relaxatur. Unde scriptum est: Sedit
Exodi xxxij. populus manducare ⁊ bibere: ⁊ surrexerunt ludere. Pene semp epulas loquacitas sequit. Cũq; venter reficit: lingua defrenatur. Unde recte diues apud iferos aquã appetere describitur/dicēs: Pater Abraã miserere mei:
Luce.xvj. ⁊ mitte Lazarũ vt intingat extremũ digiti sui in aquam: et refrigeret linguã meã: qz crucior in hac flãma. Prius epulat' quotidie dicit splendide: et post aquã petere in lingua memoratur. Qz eni (vt diximus) inter epulas valde defluere loquacitas solet: ex pena indicat culpã: cũ eũ quem epulatũ quotidie splendide veritas dixerat: in lingua pl' ardere phibebat. Hi qui chordarũ harmoniã tēperant: tanta hanc arte dispensant/vt plerũq; cũ vna tangitur/longe alia ac multis interiacētibus posita chorda quatiat: cũq; ista sonitũ reddit: illa que in eo cantu tēperata est/alijs impcussis tremit. Sicut ergo i scriptura sacra plerũq; de virtutib'/sic de vitijs agit: vt dũ loquēdo aliud insinuat: aliud tacendo innotescat. Capim.vj.

NIhil eni cõtra diuitem de loquacitate memoratur: sed dũ pena in lingua dicitur: que in cõuiuio inter alias grauior fuerit culpa mõstra-
L tur. Cũ vero septē p singulos dies fratres cõuiuia facere describũtur: ⁊ peractis diebus cõuiuij Job septē sacrificia offerre perhibetur: aperte historia indicat/q beatus Job octauo die sacrificiũ offerēs/mysteriũ resurrectionis colat. Dies nãq; qui nũc dñicus dicit/a morte redēptoris est tertius: sed in ordine conditionis octauus/qui ⁊ prim' in cõditione est. Sed qz reuolut' septimũ sequit: octau' recte numerat. Qui ergo octauo die offerre septē sacrificia dicit: plen' septiformis gratie spiritu/p spe resurrectiõis dño deseruisse phibet. Unde ⁊ psalm' p octauo pscribit: in q̃ gaudiũ de resurrectiõe nũciat. Ca.vij.

SEd quia beati Job filij tãta fuerãt disciplina bone institutionis accincti: vt neq; per facta in conuiuijs/neq; per vba delinquerent: apte mõstratur cũ subditur. Dicebat eni: Ne forte peccauerint filij mei: ⁊ benedixerint deo in cordib' suis. Perfectos quippe esse in opere et sermone docuerat: quibus de sola pater cogitatione metuebat.

¶ S. Qz de alterius cõsciētia nõ sit temere iudicandũ.

¶ Quia vero de alienis cordibus iudicare temere non debeamus: in sancti viri huius verbis agnoscimus: qui non ait: quia benedixerunt in cordibus suis: sed ne forte benedixerint deo in cordibus suis. Unde bene per Paulum dicitur: Nolite ante tempus iudicare/quoadusq; ve-
j.Cor.iiij. niat dñs: qui illuminabit abscondita tenebrarum: et manifestabit consilia cordium. Capim.viij.

M QUisquis eni in cogitatiōe a rectitudine exorbitat/in tenebris peccat. Nos ḡ tãto min' debem' aliena corda audacter rephendere: quãto scim' qz visu nr̃o non possum' aliene cogitatiõis tenebras illustrare. Sed in hac re solerter intuendũ est/ quãta pater seueritate potuit filiorũ opa corrigere: qui tãta sollicitudine studuit corda mũdare. Quid ad hec rectores fideliũ dicũt: q̃ discipuloꝝ suorũ et apta opera nesciunt: Quid in sua excusatione cogitant: qui in cõmissis sibi nec vulnera actionum curãt? Ut vero hui' sancti viri operis etiam perseuerãtia demõstretur/recte subiungit. Sic faciebat Job cunctis diebus. Scriptũ quippe est:
Matth.x. Qui pseuerauerit vsq; in finem/hic saluus erit. In sacrificio igitur sancta actio: in cũctis autē dieb' sacrificij/cõstantia sancte actionis ostendit. Hec breuiter historiã sequēdo transcurrimus: nunc ordo expositionis exigit vt exordiũ repetētes/allegoriarũ iã secreta pādam'. Ca.ix.

UIr erat in terra hus/noie Job. Hec per historiam facta credimus: sed per allegoriã iam qualiter sint impleta videam'. Job nãq; (vt dixim') interpretatur dolens: Hus vero cõsiliator. Quē ergo aliũ beatus Job suo nomine exprimit: nisi eũ quem propheta loquit dicens: Dolores nostros ipe portauit?
Esa.liij. Qui hus terram inhabitat: qz in corde populi cõsiliatoris regnat. Paulus quippe ait: Christum dei virtutem:
j.Cor.j. et dei sapientiam. Atq; hec ipsa sapientia per Salomonē dicit: Ego sapiētia habito in cõsilio: et eruditis intersum
Prouer. viij. cogitationibus. Hus ergo terram Job inhabitat: qz sa-

B
pietia que pro nobis passionis dolorē sustinuit:corda vi
te consilijs dedita/sibimet habitationē fecit. Cap.x.

E Et erat vir ille simplex et rectus.⌋ In rectitudi:
ne iustitia: in simplicitate autem mansuetudo
signatur. Plerūq3 nos cum rectitudinem iusti
tie exequimur/mansuetudinem relinquimus:et cū man:
suetudinem seruare cupimus/iustitie rectitudine decli:
namus. Dñs autē in carne veniēs:simplicitatē cū rectitu
dine tenuit:qz nec i mā suetudine districtionē iustitie:nec
rursum i districtiōe iustitie ꝟtutē mā suetudinis amisit.
Unde cū quidā deducta adultera hūc tētare voluissent:
vt in culpā aut imansuetudinis aut iniustitie laberetur:

Joan.viij.

ad vtraq3 respōdit/dicēs. Qui sine peccato est vestrū:pri
mus i illā lapidē mittat. Dat simplicitatē mā suetudinis:
Qui sine pctō est vestrū. Dat zelū iustitie: Prim⁹ in illā

Ps.xliiij.

lapidē mittat. Unñ et ei ꝓpheta dicit: Intēde ꝓspere:p:
cede/et regna:propter veritatē et mā suetudinē et iustitiā.
Ueritatē quippe exequēs/mansuetudinē cū iustitia con:
seruauit:vt nec zelū rectitudinis in mā suetudinis pōde:
re amitteret:nec rursum pondus mansuetudinis zelo re:
ctitudinis perturbaret. Sequitur. Caplm.xj.

Esa.xj.

A Ac timens deum:et recedēs a malo.⌋ Scriptū
est de illo:Et repleuit eū spiritus timoris do
mini. Incarnat⁹ enim dominus in semetipso
omne qd̄ nobis imperauit/ostendit: vt qd̄ precepto dice:
ret/exemplo suaderet. Iuxta humanitatis ergo naturā
redemptor noster deū timuit: qz vt superbū hoiem redime
ret:mente pro illo humilē sumpsit. Cuius bene p hoc q
recedere a malo Job dicitur / et actio designatur. Ipse
quippe recessit a malo:nō qd̄ faciendo contigit:sed qd̄ in:
ueniēdo reprobauit:qz vetustā quā natus inuenit/huma:
ne cōuersationis vitā deseruit:et nouam quā secum detu
lit:sequacium moribus impressit.

¶ Qz septenariū numerū frequētissime sacra scriptura
pro perfectione ponere consueuit.

B

¶ Natiq3 sunt ei septem filij/et tres filie.⌋ Quid in septe
nario numero/nisi summa pfectionis accipitur: Ut enim
humane rōnis causas de septenario numero taceamus:
que asserunt q idcirco perfectus sit:qz ex primo pari con
stat/et primo impari: ex primo qui diuidi potest/et primo
qui diuidi nō potest:certissime scim⁹ q septenariū nume
rū scriptura sacra ꝓ pfectione ponere cōsueuit. Unde et

Gen.ij.

septimo die dñm requieuisse ab operib⁹ asserit. Hinc est
etiam q septimus dies in requiē hominib⁹.i. in sabbatū
dat⁹ est. Hinc est q iubileus annus in quo plena requies
exprimit:septē hebdomadib⁹ ꝯsummat:qui monade ad
dita nostre adunationis impletur. Caplm.xij.

N Nati sunt ergo ei septē filij⌋ ad predicandū scz
viriliter incedentes apostoli. Qui dum perfe:
ctionis precepta peragūt : quasi superioris se:
xus fortitudinē in cōuersatione tenuerūt. Hinc est enim
q pfectione septiformis gratie spūs implēdi duodecim
sunt electi. A septenario quippe numero/in duodenariū
surgit. Nam septenari⁹ suis in se partib⁹ multiplicatus/

C

ad duodenariū tendit. Siue eni qttuor p tria/siue p qt:
tuor tria ducant:septē i duodecim vertunt. Unde et san:
cti apli quia sanctā trinitatē in quattuor mundi partib⁹
predicare mittebant/duodecim sunt electi: vt etiā nume:
ro perfectionē ostenderent: quā vita et voce predicarent.
⌊ Nate sunt et ei tres filie.⌋ Quid i filiab⁹/nisi infirmiores
fideliū plebes accipimus:fidē sancte trinitatis tenētes:
Que etsi ad pfectionē operis nequaq3 forti virtute pma:
nent:fidem tamē trinitatis cognitā constanter tenēt. In
septē ergo filijs ordo ꝑdicātiū:in trib⁹ vero filiab⁹ mul:
titudo auditoꝝ signat. Possunt etiā per tres filias/tres
ordines fideliū designari. Post filios quippe filie nomi:
nātur:quia post aploꝝ cōspectam fortitudinē:tres distin
ctiones fideliū in ecclesie cōuersatione secute sunt:pasto:
rum videlz et cōtinētium/atq3 coniugatoꝝ. Caplm.xiij.

Tres fide
liū distin-
ctiōes q̄ si
gurantur
p Noe Da
niel et iob

U Uide et Ezechiel propheta tres liberatos vi:
ros audisse se asserit: Noe scilicet/Danielem/
et Job. Quid enim per Noe/ qui arcam in vn
dis rexit/nisi prepositorum ordo designatur: qui dū ad
formā vite populis presunt:sanctā ecclesiam in tētationū
fluctibus regunt. Quid p Danielē/ cuius mira abstinen
tia describitur/nisi cōtinētium vita figuratur: qui dum
cūcta q̄ mundi sunt/deserūt/despecte babylonie alta mē
te dñantur. Quid per Job/nisi bonorū coniugatoꝝ vita

D

signat: Qui de rebus mūdi quas possidēt:dū pia opa fa
ciunt:quasi per terre viam ad celestem patriā tendūt. Qz
igitur post sanctos aplos tres iste fideliū distinctiōes se
cute sunt:recte post filios tres filie nate memorātur. Se:
quitur. ⌊ Et fuit possessio eius septē milia ouiū et tria mi
lia camelorū.⌋ Quia fideles auditores ex varia cōuersa:
tione collecti sūt: qd̄ pri⁹ vniuersaliter memoratis filijs
et filiab⁹ dicitur:hoc distincte postmodū appellatiōe ani
maliū subinfert. Quid eni aliud in septē milib⁹ ouiū/nisi
perfectā quorūdā innocentiā exprimit:que ad perceptio:
nem gratie ex legis pascuis venit: Quid vero in trib⁹ mi
libus camelorum:nisi ad plenitudinem fidei veniēs/tor:
ta gentilium vitiositas designatur: Caplm.xiiij.

I In scriptura autem sacra aliquando cameli no:
mine ipse dominus/aliquādo autem populus
gentilis exprimitur. Cameli enim nomine do:
minus designatur:sicut ab eodem dño iudeis aduersan:
tibus dicitur: Liquātes culicē:camelum aūt glutiētes.

Matthei
xxiij.

Culex eni susurrādo vulnerat : camelus autē spōte se ad
suscipiēda onera inclinat. Liquauerūt ergo iudei culicē:
quia seditiosum dimitti latronē petierunt. Camelū vero
glutierunt:qz eū q̄ ad suscipiēda nostre mortalitatis one
ra sponte descenderat:extinguere clamando conati sunt.
Rursus cameli noīe gentilitas designat. Unde et rebec:

Gen.xxiiij.

ca ad Isaac veniēs/dorso cameli deducit:qi ad Christū
ex gentilitate ecclīa ꝓperans:in tortis vitiosisq3 vite ve:
teris conuersationib⁹ inuenit. Que viso Isaac descēdit:
qi dño cognito/vitia sua gentilitas deseruit : et ab elatiōe
celsitudinis/ima humilitatis petiuit Que et verecunda:
ta pallio velatur:qz corā illo ex antеacta vita confundit.
Unde et per aplm eisdem gentib⁹ dicit: Quē ergo fructū

Ro.vj.

habuistis tunc in illis in quibus nūc erubescitis: Quia
igitur per oues/hebreos a pascuis legis ad fidem veniē
tes accipimus: nihil obstat vt per camelos/tortos mori:
bus/atq3 onustos idolorū cultibus/gentilium populos
sentiamus. Quia enim ex semetipsis sibi inuenerūt deos
quos colerent/quasi a semetipsis eis onus in dorso exere
uerat/quod portarent. Caplm.xv.

E

P Potest etiam per camelos(quia cōmune est ani
mal)samaritanorū vita signari. Cameli nāq3
ruminant/sed nequaq3 vngulam findunt. Sa:
maritani quoq3 quasi rumināt:quia ex parte legis verba
recipiunt/et quasi vngulam non findunt:quia eam ꝓ par
te contēnunt.qui et graue onus in dorso mentis tolerāt:
quia in omne quod faciūt/sine spe eternitatis elaborant:
fidem quippe resurrectionis nesciunt. Et quid esse gra:
uius atq3 onustius potest/q̄ afflictionē seculi pretereun:
tis pperi:et nequaq3 ad releuationē mentis/gaudia remu
nerationis sperare: Sed qz in carne dñs apparens/et he:
breoꝝ populos pfectionis gratia impleuit:et samaritano:
rū quosdā ad cognitionē fidei/mira opa ostēdendo ꝑdu
xit:dicat recte de vmbra q̄ veritatē exprimeret:q z septē
milia ouium/et cameloꝝ tria milia possideret. Sequitur.
⌊ Quingēta quoq3 iuga boū: et q̄ngēte asine.⌋ Iā superi⁹
dictū est q in quinquagenario numero (qui septē hebdo
madibus ac monade addita implet)requies designatur:
denario autem numero summa pfectionis exprimit. Qz
vero fidelib⁹ pfectio quietis ꝓmittit : quasi quinquage:
nario decies ducto ad quingētesimū puenitur. Ca.xvj.

F

I In scriptura autem sacra boum nomine aliquā
do hebetudo fatuorum:aliquādo bene operan
tium vita designatur. Quia enim bouis nomi:
ne stultorum vecordia figuratur: recte per Salomonem
dicitur: Statimq3 eam sequitur/quasi bos ductus ad vi

Prouer.
vij.

ctimā. Rursum:qz boū nomine vita vniuscuiusq3 operā:
tis exprimitur:legis ꝑcepta testant/que p Moysen pre:

Deut.xxv

cepit/dicens: Nō alligabis os boui triturāti. Qd̄ aperte

Luce.x.

rursus dicit: Dignus est operarius mercede sua. Asino:
rum quoq3 noīe aliquādo stultorū pigritia:aliquādo im
moderata petulantiū luxuria : aliqñ gētiliū simplicitas
designatur. Stultoꝝ pigritia/asinoꝝ appellatiōe figura

Deut.xxij

tur:sicut p Moysen dicitur: Nō iunges bouē et asinū. Ac
si diceret. Fatuos sapiētib⁹ in predicatiōe nō socies:ne p
eum qui implere rē nō valet/illi q̄ preualet obsistas. Im
moderata quoq3 petulātiū luxuria / asinoꝝ appellatione

Ezechiel.
xxiij.

exprimit: vt ꝓpheta testatur qui ait. Quorū carnes sunt
vt carnes asinoꝝ. Asinorū rursus noīe/simplicitas genti

Matt.xxi.

lis ostendit. Unde hierusalē tendens dñs/asellū sedisse

G

perhibet. Quid est enim sedẽdo asinũ hierlm venire: nisi gẽtilium simplicia corda possidẽdo/et ad visionẽ pacis regẽdo ꝛ presidẽdo pducere? Quod vno ꝛ facili testimonio ostẽditur: quia ꝛ p boues iudee operarij/et per asinos gẽtiles populi designant: cum per prophetã dicitur: Cognouit bos possessorẽ suum: ꝛ asinꝰ presepe dñi sui. Quis enim bos/nisi iudaicus populꝰ extitit: cuiꝰ ceruicẽ iugũ legis attriuit? Et qs asinꝰ/nisi gẽtilitas fuit? Quã quilibet seductor reperit quasi brutũ animal et nulla ratione renitẽs/quo voluit errore substrauit. Bos ergo possessorem/ꝛ asinus dñi ꝑsepe cognouit: qꝛ et hebraicꝰ populus deum quem colebat, sed ignorabat/reperit: et gentilitas legis pabulũ quod non habebat accepit. Qđ igitur superius nominatis ouibꝰ et camelis dicitur: hoc inferius in bobus ꝛ asinis replicatur. Habuit ergo ꝛ ante redemptoris aduentũ iudea boues: quia ad predicãdũ misit operarios: quibꝰ voce veritatis dicit. Ve vobis hypocrite: qui circũitis mare ꝛ aridã: vt faciatis vnũ ꝓselytũ: ꝛ cum fuerit factus/facitis eũ filium gehenne duplo q̃ vos. Quos graue iugũ legis presserat: qꝛ exteriora lr̃e mandata tolerabãt. Quibꝰ veritatis voce dicit: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiã vos. Tollite iugum meũ sup vos: ꝛ discite a me: qꝛ mitis sum/ꝛ humilis corde. Qđ ergo i euãgelio bene laborãtibus requies ꝑmittit: hoc est qđ hic iuga boum quingẽta memorant. Quia qui redẽptoris dominio colla subijciunt: quo nisi ad requiem tendunt? Caplm. xvij.

Esaie. j.

Mat. xxiij.

Matth. xj.

H

Vtrde ꝛ asine quingente perhibentur: quia vocate plebes gentilium/dum ad requiem venire desiderant: cũcta mãdatorum onera libenter portant. Vnde bene q̄ hãc requiem populus gẽtilis appeteret/Jacob filios alloquẽs/ꝓphetica hoc studuit voce signare/dicẽs. Isachar asinus fortis/accubans inter terminos: vidit requiẽ q̄ esset bona/ꝛ terrã q̄ optima et supposuit humerũ ad portãdũ. Inter terminos nãqꝫ accubare/est ꝓstolato mũdi fine requiescere: nihilqꝫ de his que nunc in medio versant/querere: sed vltima desiderate. Fortisqꝫ asinus requiẽ ac terram optimã videt: cũ simplex gentilitas idcirco se ad robur boni operis erigit: qꝛ ad eterne vite patriã tendit. Que ad portãdum onus humerũ supponit: qꝛ cõspecta supna req̄e/ꝑceptis etiã grauibus in operatione se subijcit: ꝛ quicqđ intolerabile pusillanimitas asserit: hoc ei leue ac facile spes remunerationis ostẽdit. Qꝛ ergo ad eternã requiẽ ꝓ electoꝝ parte iudea gẽtilitasqꝫ colligit: recte quingẽta iuga boũ/et quingente asine haberi perhibẽtur. Sequit. Caplm. xviij.

Gen. xlix.

Et familia multa nimis. Quid est q̄ priꝰ animalium multitudo describit: et familia in extremo memorat? nisi q̄ ad cognitionem fidei prius stulta mũdi collecta sunt: vt postea astuta eiꝰ etiã vocarent: Paulo attestãte/q̃ ait. Nõ multi sapiẽtes ẜm carnẽ: nõ multi potẽtes: nõ multi nobiles: sed q̃ stulta sũt mũdi/elegit deus/vt cõfundat sapientes. Ipsa nãqꝫ sancte ecclesie principia/litterarũ perhibentur ignara: vt videlicet cunctis predicatoribus suis redemptor ostenderet q̄ ad vitam credẽtes populos non sermo/sed causa suaderet. Sequitur. Caplm. xix.

j. Corin. j.

I

Erat vir ille magnus inter oẽs orientales. Ex redemptor noster oriẽs dicit: ꝓpheta testante ꝓhibetur/qui ait. Et ecce vir oriẽs nomẽ eius. Oẽs ergo q̃ in hoc oriẽte fide cõsistũt: recte orientales vocant. Sed qꝛ oẽs hoĩes tm̃modo hoĩes sunt: ipse aũt deꝰ ꝛ homo: recte dicit. Erat magnꝰ īter oẽs orientales. Ac si aperte diceret: Oẽs qui in fide deo nascunt/superat: qꝛ non vt ceteros adoptio/sed natura illũ diuinitatis exaltat: qui etsi in humanitate ceteris apparuit similis: diuinitate tamen mansit super omnia singularis.

Zacha. vj.

C S. S. Quid p allegoricum sensum per conuiuiũ filiorum ꝛ vocationem filiarum intelligatur.

C Et ibãt filij eiꝰ: ꝛ faciebãt cõuiuia p domos. Filij facturi cõuiuia p domos ibant: cũ ꝑdicatores apl̃i in diuersis mũdi regionibꝰ virtutũ epulas audientibꝰ quasi edẽtibus ministrabãt. Vnde ꝛ eisdẽ filijs de esuriẽtibꝰ plebibus dicit: Date illis vos mãducare. Et rursũ. Dimittere eos ieiunos nolo/ne deficiãt in via. i. in predicatione vestra verbũ consolationis accipiãt: ne a veritatis pabulo ieiuni remanẽtes: in huius vite labore succũbant. Hinc rursum eisdẽ filijs dicit: Operamini non cibũ qui perit: sed qui permanet in vitam eternam. Caplm. xx.

Mat. xiiij.
Marci viij.
Joan. vj.

K

Que conuiuia quomodo exhiberent adiungit: cũ ꝓtinꝰ subinfert. Vnusquisqꝫ in die suo. Si ignorãtie obscuritas sine dubitatiõe nox cordis est: intellectꝰ non immerito dies vocat. Vñ ꝛ p Paulũ dicit. Aliꝰ iudicat diẽ inter diẽ: aliꝰ iudicat oẽm diẽ. Ac si apte dicat: Aliꝰ quedã nõnullis intermissis itelligit: aliꝰ vero oĩa intellectu possibilia/ita vt sunt/videnda cognoscit. Vnusquisqꝫ ergo filꝰ i die suo cõuiuiũ exhibet: qꝛ sanctꝰ quisqꝫ ꝑdicat ex iuxta mẽsurã illuminate itelligẽtie/mẽtes audiẽtiũ epulis veritatis pascit. In die suo Paulꝰ fecerat cõuiuiũ/cũ dicebat. Beatiores erũt si sic ꝑmãserũt/ ẜm meũ cõsiliũ. De die suo vnũ quẽqꝫ admonebat cogitare/cũ diceret. Vnusquisqꝫ i suo sensu abũdet. Sequit. Et mittẽtes vocabãt tres sorores suas: vt comederent ꝛ biberẽt cũ eis. Sorores filij ad cõuiuiũ vocãt: qꝛ infirmis auditoribꝰ sancti apl̃i refectiõis supne gaudia ꝑdicant: eorũqꝫ mẽtes/qꝛ a veritatis pabulo ieiunas aspiciunt: diuini eloquij epulis pascunt. Bene autem dicit: Vt comederent ꝛ biberent cum eis. Caplm. xxj.

Roman. xiiij.

j. Cor. vij.
Roma. xiiij.

Scriptura eni sacra aliq̃ nobis est cibus aliq̃ potꝰ. Cibꝰ est in locis obscurioribꝰ: qꝛ q̃si exponẽdo frangit: ꝛ mãdendo glutit. Potꝰ vero est in locis aptioribꝰ: qꝛ ita sorbet sicut inuenit. Cibũ vidit ꝓpheta scripturã sacrã: q̃ exponẽdo frãgeret/cũ diceret: Paruuli petierũt panẽ: ꝛ nõ erat q̃ frãgeret eis. id est infirmi qꝫ scripture sacre valẽtiores sentẽtias petierũt exponẽdo cõminui: sed q̃ exponere debeat/nõ valet īueniri. Potũ vidit scripturã sacrã ꝓpheta/cũ diceret. Oẽs sitiẽtes venite ad aq̃s. Si potꝰ apta mãdata nõ essent: p se metipsam veritas nõ clamaret. Si qs sitit/veniat ad me/ꝛ bibat. Quasi cibũ ꝛ potũ vidit ꝓpheta Iudee defuisse/cũ diceret. Nobiles eiꝰ interierũt fame: et multitudo eiꝰ siti exaruit. Paucorũ quippe est/fortia ꝛ occulta cognoscere: multorũ vero historie apta sentire. Idcirco iudee nobiles nõ siti/sꝫ fame interijsse asserit: qꝛ hi q̃ ꝑesse videbant/dũ totos se exteriori intelligẽtie dederant: qđ de intimis discutiẽdo mãderẽt/nõ habebãt. Qꝛ vero sublimioribꝰ ab itellectu iterno cadẽtibꝰ paruuloꝝ intelligẽtia ꝛ i exterioribꝰ exsiccat: recte illic adiungit: Multitudo eiꝰ siti exaruit. Ac si apte diceret: Dũ vulgꝰ studiũ vite sue deserit/iã nec fluenta historie exq̃rit. Et tñ occulta sacri eloquij mãdata ꝛ apta se itellexisse testant: qui reprobãti se iudici cõquerẽtes dicũt. Mãducauimꝰ ꝛ bibimꝰ corã te. Qđ aperte exponẽdo subiungũt: In plateis nostris docuisti. Qꝛ ergo sacra eloquia in locis obscurioribus exponẽdo frãgunt: in locis vero aptioribꝰ ita vt inuẽta fuerint potantur: dicat recte. Mittẽtes vocabãt tres sorores suas/vt comederẽt ꝛ biberent cũ eis. Ac si aperte diceret: Infirmos quosqꝫ blãda ad se ꝑsuasiõe deducebãt: q̃tenꝰ eoꝝ mẽtes et magna p contẽplatione disserẽtes pascerẽt/ꝛ parua p historiã tradẽtes nutrirent. Sequit. Ca. xxij.

Threno. iiij.

Esa. lv.

Joan. vij.

Esaie. v.

Luce. xiij.

M

Cumqꝫ in orbẽ trãsissent dies cõuiuij: mittebat ad eos Job: ꝛ sanctificabat illos. Consurgẽsqꝫ diluculo/offerebat holocausta p singulos. In orbẽ dies cõuiuij trãseũt: cũ ꝑdicatiõis ministeria pagũtur. Peractisqꝫ cõuiuijs holocaustũ Job p filijs obtulit: qꝛ ꝓ apl̃is de predicatiõe redeũtibꝰ/patrem xp̃s redẽptor exorauit. Bene aũt mittẽdo scificare dr̃: qꝛ dũ spm̃ scm̃ qui a se ꝓcedit/discipuloꝝ cordibꝰ tribuit: quicqđ culpe inesse potuit/emundauit. Recteqꝫ ad offerenda holocausta diluculo cõsurgere ꝑhibet: qꝛ p hoc q̄ ꝓ nobis intercessiõis sue petitionẽ obtulit: discussa erroris nocte/humane mẽtis tenebras illustrauit: ne quo peti cõtagio ex ipsa predicatiõis gratia mens in occulto polluat: ne sibi que agit/tribuat: ne sibi tribuẽdo que agebat/amittat.

C S. L. Ex maledicere deo sit de eius beneficio superbire. Capitulum. xxiij.

Vnde recte subiũgitur. Dicebat eni. Ne forte peccauerit filij mei/ꝛ bñdixerit deo i cordibꝰ suis. Deo quippe bñdicere. i. maledicere: est de eiꝰ munere sibi gloriã ꝑbere. Vnde recte scĩs apl̃is post ꝑdicationẽ dñs pedes lauit: vt videlicet apte mõstraret: qꝛ plerũqꝫ ꝛ i bono ope peti puluis cõtatur: ꝛ inde inquinent vestigia loquẽtiũ: vnde audiẽtium corda mũdant. Nã sepe nõnulli dũ exhortatiõis vba faciũt/quãtũlibet tenuiter/sese intrinsecus: quia per eos gratia purgationis deriuat/extollũt. Cũqꝫ verbo aliena opera diluũt: quasi ex

A bono itinere puluerē male cogitationis sumūt. Quid ergo fuit post predicationē pedes discipulorum lauare: nisi post pdicatiōis gl'am, cogitationū puluerē tergere: gressusq; cordis ab interna elatione mūdare? Nec obstat ab dimoda mediatoris scientia qd dicit: Ne forte peccauerint. Nā cūcta sciens, sed in semetipso ⁊ ignorātiā nr̄am suscipiens: atq; dū suscipit docēs: nōnūq; quasi ex nostra dubitatiōe loquit: sicut dicit: Filius hois veniēs, putas inueniet fidē sup terrā? Expletis ergo conuiuijs sacrificium p filijs Job offerēs dicebat: Ne forte peccauerint filij mei: ⁊ bndixerit deo in cordibus suis: qr redēptor noster postq; predicatores suos a malis ipugnātib⁹ diluit: etiā inter bona que egerant, ⁊ a tentationib⁹ defendit.

(In allocutione sua. Lu. xviij.)

¶ S. C. Qr omnibus diebus sacrificium deo pro nobis filius offerre non cessat. Caplm. xxiiij.

Sic faciebat Job cunctis diebus. | Cūctis diebus Job sacrificiū offerre nō cessat: qr sine intermissione pro nobis holocaustū redēptor immolat, qui sine cessatione patri suam p nobis incarnationē demōstrat. Ipsa quippe eius incarnatio nostre mūdationis oblatio est. Cūq; se hoiem ostēdit, delicta hois interueniēs diluit: et humanitatis sue mysterio perenne sacrificiū immolat: qr ⁊ hec sunt eterna q̄ mundat. Caplm. xxv.

B Igitur quia in ipso expositionis exordio sic personam beati Job nūciare dñm diximus: vt designari per illum caput ⁊ corpus. i. Christū ⁊ ecclesiā diceremus: postq; caput nostrū quomodo designatū credat ostēdim⁹: nūc corp⁹ ei⁹ (qd nos sum⁹) quomodo exprimat, indicem⁹: vt qr audiuim⁹ ex historia qd miremur: cognouim⁹ ex capite qd credam⁹: cōsiderem⁹ nūc ex corpore qd viuēdo teneam⁹. In nobismetipsis nāq; debemus trāsformare qd legimus: vt cū p auditū se anim⁹ excitat: ad operandum qd audierat vita cōcurrat.

¶ S. C. Qr hi quos inhabitat cōsilij spirit⁹: in p̄sentib⁹ dolent: ⁊ ad eterna suspirant. Caplm. xxvj.

Vir erat in terra Hus, noie Job. | Si Job dolens, ⁊ Hus cōsiliator dicit: no immerito per vtraq; noia elect⁹ quisq; figuratur: qr nimirū cōsiliatore animū inhabitat: q̄ dolēs de p̄sentib⁹ ad eterna festinat. Nā sunt nōnulli qui vitā suā negligūt: ⁊ dum trāsitoria appetūt: dum eterna vel nō intelligūt: vel intellecta contēnunt: nec dolorem sentiunt: nec habere cōsiliū sciunt. Cūq; superna q̄ amiserunt nō cōsiderāt: esse se (heu miseri) in bonis felices putāt. Nequaq; eni ad veritatis lucē (cui cōditi fuerāt) mētis oculos erigūt: nequaq; ad cōtēplationē patrie eterne, desiderij aciē tendunt: sed semetipsos in his ad q̄ p̄iecti sunt, deserētes: vice patrie diligunt exiliū qd patiunt: et in cecitate quā tolerāt, quasi in claritate luminis exultāt. At cōtra electorū mētes dū transitoria cuncta nulla esse cōspiciunt, ad que sint cōdite, exquirunt. cūq; eorū satisfactioni nihil extra deū sufficit: ipsa inquisitiōis exercitatione fatigata illo cogitatio, in conditoris sui spe ⁊ cōtemplatione requiescit: supernis interseri ciuib⁹ appetit: et vnusquisq; eorū adhuc in mundo corpore posit⁹: mente tamē extra mundū surgit: erumnā exilij quā tolerat, deplorat: et ad sublimē patriā incessantibus se amoris stimulis excitat. Cū ergo dolēs videt q; sit eternū qd pdidit: inuenit salubre cōsiliū: tēporale hoc despicere qd pcurrit. Et quo magis crescit cōsilij sciētia vt peritura deserat, eo augeť dolor: q; necdū ad mānsura ptingat. Unde bene p Salomonē dicit: Qui addit sciētiā, addit ⁊ dolorē. Qui eni scit iā sūma q̄ adhuc nō habet: magis de infimis in quib⁹ retineť, dolet. Recte ergo in terra Hus habitare Job dicit: qr in sciētie cōsilio electi vniuscuiusq; dolens anim⁹ teneť. Intuendū quoq; est: q; null⁹ dolor mētis sit in actione precipitatiōis. Qui eni sine cōsilijs viuūt: q̄ seipsos rerū euentib⁹ p̄cipites deserūt: nullo interim cogitationū dolore fatigant. Nā qui solerter in vite cōsilio figit mentē: caute sese in omi actiōe circūspiciendo cōsiderat: ⁊ ne ex re q̄ agiť, repentinus finis aduersusq; surripiat: hūc prius molliter posito pede cogitatiōis palpat: p̄ēsat ne ab his q̄ agenda sunt, prepediat formido: ne in his q̄ differēda sunt, p̄cipitatio impellat: ne praua per cōcupiscentiā apto bello superent: ne recta o inanē gloriā insidiādo supplātent. Job ergo in terra Hus habitat: dū mens electi quo magis p cōsilium viuere nititur, eo angusti itineris dolore fatigat. Sequitur.

(Eccles. j.)

¶ S. C. Qr sancta ecclesia simplicitatis ⁊ rectitudinis vias a timore icipit: ⁊ i charitate cōsūmat. Caplm. xxvij.

D Simplex ⁊ rectus, ac timēs deū: ⁊ recedēs a malo. | Quisquis eternā patriā appetit: simplex p cul dubio ⁊ rect⁹ viuit: simplex videlicet opere: rectus fide: simplex in bonis q̄ infer⁹ pagit: rect⁹ in summis q̄ in intimis sentit. Sunt nāq; nōnulli q̄ in bonis q̄ faciunt, simplices nō sunt: dū nō in his retributionē iteri⁹: sed exteri⁹ fauorē q̄rūt. Uñ bene p quēdā sapientē dicit: Ue petōri terrā igredieti duab⁹ vijs. Duab⁹ quippe vijs petōr terrā ingrediť: qñ ⁊ dei est qd opere exhibet: et mundi qd p cogitationē q̄rit. Bñ autē dicit: | Timens deū, ⁊ recedēs a malo: | Qr sancta electorū eccl'ia simplicitatis sue ⁊ rectitudinis vias timore ichoat, sz charitate cōsummat. cui tūc est fundit⁹ a malo recedere, cū ex amore dei ceperit iā nolle peccare. Cū āo adhuc timore bona agit: a malo penit⁹ non recessit: qr eoipso peccat, q̄ peccare vellet: si peccare inulte potuisset. Recte ergo cū timere deū Job dicit: recedere etiā a malo phibetur: quia dū metū charitas sequit: ea que metu relinquiť, etiam per cogitationis ppositū culpa calcat. Caplm. xxviij.

(Eccli. ij.)

Et quia ex timore vnūquodq; vitiū premit: ex charitate autē v̄tutes oriunt: recte subiungit:

¶ S. S. Qr fecūditas sp̄ualis pp̄ter septiformē sp̄m in filijs septē ⁊ i trib⁹ filiab⁹ fides, spes, ⁊ charitas itelligāť

E ¶ Nati sunt ei septē filij et tres filie. | Septē quippe filij nobis nascuntur, cum p conceptionē bone cogitationis, sancti spiritus septē in nobis virtutes oriunt. Hanc nāq; internā plem pp̄heta dinumerat (cum sp̄us mentē fecundat) dicens: Requiescet sup eū sp̄us dñi: sp̄us sapientie ⁊ intellect⁹: sp̄us consilij et fortitudinis: sp̄us scientie ⁊ pietatis: et replebit eū sp̄us timoris dñi. Cum ergo p aduentum sp̄us sancti: sapientia ⁊ intellectus, consiliū, fortitudo, sciētia, pietas, ac timor dñi vnicuiq; nostrum gigniť: quasi mansura posteritas in mēte ppagatur: q̄ superne nostre nobilitatis gen⁹ eo ad vitā lōgius seruat: quo amori eternitatis sociat. Sed habent in nobis septē filij tres procul dubio sorores suas: quia quicq̄d virile hi virtutū sensus faciūt: spei, fidei, charitatiq; cōiungunt. Neq; eni ad denarij perfectionē septem filij perueniūt: nisi in fide, spe, ⁊ charitate fuerit omne qd agunt. Qr vero hanc precuntiū virtutū copiā multimoda bonorū operum cogitatio sequitur, recte subiungitur.

(Esaie. xj.)

¶ S. S. Qr possessio ouium ⁊ asinorū ⁊ camelorū sit subiugatio illorum quos aliquando vel formido dissoluit: vel superbia inflat: vel luxuria inquinat.

F ¶ Et fuit possessio eius septē milia ouiū, ⁊ tria milia camelorū. | Seruata quippe veritate historie, imitari sp̄ualiter possum⁹, qd carnaliter audiuim⁹. Oues eni septem milia possidem⁹, cū cogitationes innocuas perfecta cordis munditia intra nosmetipsos inquisito veritatis pabulo pascim⁹. Erūt q; nobis possessiōes etiam tria milia camelorū, si omne qd in nobis altū ac tortuosum est, rōni fidei subditur: ⁊ sub cognitione trinitatis sponte in appetitu humilitatis inclinať. Camelos quippe possidemus: si quod altū sapim⁹, humiliter deponamus. Camelos p cul dubio possidem⁹: cū cogitatiōes nostras ad infirmitatis fraterne cōpassionē flectimus: vt vicissim onera nostra portātes: aliene infirmitati cōpati ꝯdescēdēdo nouerimus. Possunt etiā p camelos (qui vngulā nequaq; findunt: sed tamē rumināt) terrenarū rerū bone dispēsationes intelligi: que qr habēt aliq̄d seculi, et aliq̄d dei, p cōmune eas necesse est animal designari. Neq; eni terrena dispēsatio (q̄uis eterne vtilitati seruiat) sine pturbatione mentis valet exhiberi. Caplm. xxix.

Quia igitur per hanc ⁊ ad presens mens cōfunditur: et in ppetuū merces parať: quasi cōmune aial ⁊ aliq̄d de lege habet: ⁊ aliq̄d nō habet. Ungulā quoq; nō findit: qr nō se penit⁹ aīa ab omni terreno ope disiūgit: sed tamē ruminat: qr bene dispēsando tēporalia, p certitudinis fiduciā celestia sperat. Terrene igiť dispēsationes quasi camelo more, capite legi cōcordāt: pede discrepāt: qr ⁊ celi sunt illa q̄ iuste viuentes appetūt: et hui⁹ mūdi sunt ea in quib⁹ ope versanť. Nos ergo cum easdē terrenas cognitioni trinitatis dispēsationes subdimus: quasi camelos fide possidemus. Sequiť.

Capitulum. xxx.

Quingēta quoq; iuga boum, et quīgēte asine. | Iuga boum in vsu nostre possessionis sunt: dū

G

concordes virtutes exarant duritiam mentis. Quingentas quoq; asinas possidemus: cum lasciuientes motus restringimus: et quicquid in nobis carnale exurgere appetit: spũalis cordis dñatu refrenamus. Vel certe asinas possidere: est cogitationes intra nos simplices regere. Que dũ in subtiliori intellectu currere nõ valent: quo quasi pigrius ambulãt, eo fraterna onera mãsuetius portãt. Sũt nãq; nõnulli qui dũ alta nõ intelligunt, per exteriora cõuersationis opa se humilius premũt. Bene ergo p asinas, pigrũ quidẽ aĩal: sed tamẽ portãdis oneribus deditũ, simplices cogitationes accipim⁹: quia dum nostrã plerũq; ignorãtiam cognoscim⁹: leuius onera aliena portamus. Cũq; nos quasi singularis sapientie altitudo non eleuat: ad ferendã alieni cordis inertiã, mẽs se nostra equanimiter inclinat. Recte autẽ siue iuga boũ, siue quingẽte asine referuntur: quia vel in hoc quod prudenter sapimus: vel in hoc quod humiliter ignoramus: dum eterne pacis requiem querimus: quasi intra iubilei numerum tenemur.

¶ S. C. Quod multa familia .i. multitudo cogitationũ sit sub mentis dominio restringenda. Caplm̃ xxxj.

H

Ac familia multa nimis. Multam familiã nimis possidem⁹: cũ cogitationes innumeras sub mentis dominatione restringimus: ne ipsa sui multitudine animã superẽt: ne peruerso ordine discretionis nostre principatum calcent. Et bene cogitationũ turba multe familie appellatiõe signatur. Nam scim⁹ quod absente domina, ancillarũ lingue perstrepunt: silentium deserunt: deputati operis officia negligũt: totũq; ordinẽ sibimet viuẽdi confundunt. At si repente dña veniat: mox perstrepentes lingue reticent: officia vniuscuiusq; operis repetunt: sicq; ad opus propriũ, ac si nõ recesserint, reuertuntur. Si igitur a domo mẽtis ad momentũ ratio discedat: quasi absente dña, cogitationum se clamor velut garrula ancillarũ turba multiplicat. Vt aũt ratio ad mentẽ redierit: mox se cõfusio tumultuosa cõpescit. et quasi ancille se ad iniunctũ opus tacite reprimũt: dũ cogitationes ꝓtinus causis se ꝓprijs ad vtilitatẽ subdunt. Possidem⁹ ergo multã familiã: cum recto iure innumeris cogitationibus rationis discretione dñamur. Quod nimirũ cum solerter agimus: iungi per eandem discretionẽ angelis conamur. Unde recte subiungit. Eratq; vir ille magnus inter oẽs orientales. Tunc nãq; magni inter oẽs orientales efficimur: cũ eis spiritibus qui oriẽti luci inherẽt, pressa carnalis corruptiõis nebula, discretiõis nostre radijs, inquãtũ possibilitas suppetit, sociamur. Unde et p Paulũ dicit. Nostra cõuersatio in celis est. Quisq;s tpalia ac defectiua sequit, occasum petit: quisquis vero supna desiderat: quia in oriẽte habitet demõstrat. Magnus ergo nõ inter occidẽtales, sed inter orientales efficit: qui nõ inter actiões malorũ ima et fugitiua querentiũ: sed inter choros proficere supernorũ ciuium conatur.

Philip. iij

¶ S. C. Quomodo singule virtutes in suo die conuiuium faciunt. Capitulum. xxxij.

I

Et ibãt filij ei⁹ et faciebãt conuiuiũ per domos: vnusquisq; ĩ die suo. Filij p domos cõuiuiũ faciũt, dũ virtutes singule iuxta modũ ꝓpriũ mẽtẽ pascũt. Un̄ et bene dicit: vnusquisq; in die suo. Dies enĩ vniuscuiusq; filij est illuminatio vniuscuiusq; virtut. Ut enĩ hec ipsa dona breuiter septiformis grãe replicẽ: alium diẽ habet sapiẽtia: aliũ intellect⁹: aliũ consiliũ: aliũ fortitudo: aliũ sciẽtia: aliũ pietas: aliũ timor. Neq; enĩ hoc est sapere quod itelligere: quia multi eterna quidẽ sapiũt, sed intelligere nequaq; possunt. Sapiẽtia ergo in die suo cõuiuiũ facit: quia mentẽ de eternorũ spe et certitudine reficit. Intellect⁹ in die suo cõuiuiũ parat: quia in eo quod audita penetrat: reficiẽdo cor, tenebras ei⁹ illustrat. Cõsiliũ in die suo conuiuium exhibet: quia dum precipitẽ esse ꝓhibet, ratiõe animũ replet. Fortitudo in die suo cõuiuiũ agit: quia dũ aduersa nõ metuit: trepidãti mẽti cibos cõfidẽtie apponit. Sciẽtia in die suo cõuiuiũ parat: quia in vẽtre mẽtis ignorantie ieiunium superat. Pietas in die suo cõuiuiũ exhibet: quia cordis viscera misericordie opꝫib⁹ replet. Timor in die suo conuiuiũ facit: quia dũ premit mentẽ ne de presentibus supbiat: de futuris illã spei cibo cõfortat. Sed illud in hoc filiorũ cõuiuio pscrutãdũ video, quod semetipsos inuicẽ pascunt. Valde enĩ singula quelibet destituit, si non vna alij virt⁹ virtuti suffragetur. Minor quippe est sapientia, si intellectu careat: et valde inutilis intellect⁹ est, si ex sapientia nõ subsistat: quia cum altiora sine sapiẽtie pondere penetrat: sua illũ leuitas grauius rũturũ leuat. Uile enim est cõsiliũ, cui robur fortitudinis deest. Quia quod tractãdo inuenit: carens virib⁹ vsq; ad pfectionẽ operis non perducit. Et valde fortitudo destruit, nisi p consilium fulciat: quia quo plus se posse conspicit, eo virtus sine rationis moderamine deteri⁹ in preceps ruit. Nulla est sciẽtia si vtilitatem pietatis nõ habet: quia dum bona cognita exequi negligit: sese ad iudiciũ arcti⁹ strigit. Et valde inutilis pietas est, si sciẽtie discretiõe caret: quia dũ nulla hanc scientia illuminat: quomodo misereat, ignorat. Timor quippe ipse nisi has etiã virtutes habuerit, ad nullũ opus ꝓcul dubio bone actiõis surgit: quia dũ ad cuncta trepidat: ipsa sua formidine a bonis oĩbus torpẽs vacat. Quia ergo alternato ministerio virtus a virtute reficitur: recte dicitur quod apud se filij vicissim cõuiuant. Cũq; vna aliam subleuando subleuat: quasi p dies suos numerosa soboles pascenda conuiuium parat. Sequitur.

K

¶ S. C. Tres sorores ad fratrũ conuiuia vocantur quando gaudent virtutes virtutibus: et inuicem sibi subseruiunt ac ministrant. Caplm̃. xxxiij.

Et mittẽtes vocabãt tres sorores suas vt comederent et biberẽt cũ eis. Cũ virtutes nostre in omne quod agunt: spem, fidem et charitatẽ ciunt: quasi operantes filij tres ad conuiuiũ sorores vocant: vt fides, spes, charitas, in op⁹ bonũ simul gaudeãt: quod vnaqueq; virtus administrat. Que quasi ex cibo vires accipiunt: dum bonis operibus fidẽtiores fiunt. et dum post cibum contemplationis rore infundi appetunt: quasi ex poculo ebriantur. Caplm̃. xxxiiij.

L

Sed quid est quod ĩ hac vita sine quauis tenuissimi cõtagij inq̃natione peragatur? Nõnunq̃ nãq; ipsis bonis que agim⁹, ad deterius ꝓpinquam⁹: quia dum letitiam mẽti pariunt: quandam etiã securitatem gignunt. Unde mens secura redditur, in torporẽ laxatur. Nonnunq̃ vero virtutes aliquãtula elatione nos polluunt: et tanto dejectiores apud deum faciũt, quanto apud nosmetipsos nos tumidiores reddũt. Un̄ bñ subiungit.

¶ S. C. Quod filios post conuiuium sanctificare est retractio operum et discussio cogitationum.

¶ Cũq; in orbẽ trãsissent dies cõuiuij: mittebat ad eos Iob, et sanctificabat illos. Peracto quippe orbe dierũ cõuiuij mittere ad filios et eos sanctificare, est: post virtutũ sensum, intẽtionẽ cordis dirigere: et omne quod agit, districta retractionis discussione mundare: ne bona estimẽtur que mala sunt: ne saltem veraciter bona putẽtur sufficientia, cũ pfecta nõ sunt. Sic enĩ mẽs plerũq; decipit vt aut qualitate mali: aut boni quãtitate fallat. Caplm̃. xxxv.

M

Sed hos virtutũ sensus meli⁹ preces quam discussiones inueniunt: nam ea que perscrutari in nobismetipsis pleni⁹ nitimur: sepe verius orando quam inuestigãdo penetramus. Cũ enim mens per quandã compũctionis machinam ad alta sustollit: omne quod ei de seipsa occurrerit, sub seipsa diiudicãdo certius contẽplatur. Unde et recte subiungitur.

¶ S. C. Quod holocaustum per singulos offerre sit singularium virtutum circũspecta et pura intentio.

¶ Consurgensq; diluculo, offerebat holocausta per singulos. Diluculo nãq; consurgimus, cũ compunctionis luce perfusi, humanitatis nostre noctem deserimus: et ad veri luminis radios, oculos mentis aperimus. Atq; holocaustum per singulos filios offerimus: cum pro vnaquaq; virtute dño hostiã nostre precis immolam⁹, ne sapiẽtia eleuet: ne itellectus dum subtiliter currit aberret: ne consilium dum se multiplicat confundat: ne fortitudo dum fiduciã prebet precipitet: ne sciẽtia dum nouit et non diligit inflet: ne pietas dum se extra rectitudinem inclinat intorqueat: ne timor dum plus iusto trepidat, in desperationis foueã mergat. Cũ ergo pro vnaquaq; virtute vt pura esse debeat: preces dño fundim⁹: quid aliud quam iuxta filiorũ numerũ holocaustũ per singulos exhibem⁹? Holocaustũ nãq; totum incensum dicit. Holocaustũ igitur dare, est totam mentẽ igne compũctionis incendere: vt in ara amoris cor ardeat: et quasi delicta ꝓprie sobolis, inquinamenta cogitationis exurat. Caplm̃. xxxvj.

Sed hec agere nesciunt nisi hi qui priusquam cogitationes ad opus prodeant, internos suos motus sollicite circũspicientes frenant. Hec agere

A q missos cognoscimus: vñ veniāt inuenim⁹. Capm.iij.

Sed ecce questioni questionē iungimus: et quasi dū ansam soluere nitimur / nodū ligam⁹. Quomodo eī aut semp assistere / aut videre semp faciē patris possunt: si ad ministeriū exterius pro nostra salute mittunt? Q̄ tamē citi⁹ soluim⁹: si quāte subtilitatis sit angelica natura / pēsam⁹. Neqȝ eni sic a diuina visione foras exeūt: vt interne contēplatiōis gaudijs priuētur: q̄ si cōditoris aspectū exeūtes amitterēt: nec iacētes erigere: nec ignorantibus vera nunciare possent: fontēqȝ lucis quem egredientes ipsi pderent: cecis nullatenus propinarēt. In hoc itaqȝ est nūc natura angelica a nature nostre conditiōe distincta: q nos et loco circūscribimur: et cecitatis ignorātia coarctamur. Angelor̄ vo spūs loco quidem circūscripti sunt: sed tn̄ eor̄ sciētie lōge super nos incōparabiliter dilatātur. Interi⁹ quippe exteriusqȝ sciēdo diffusi sunt: q̄ ipm fontē scie ɔtēplant. Quid eni de his que sciēda sunt nesciūt / q̄ scientē oīa sciunt? Eorū itaqȝ sciētia cōpatiōe nr̄e sciētie valde dilatata est: sȝ tn̄ cōparatione diuine scie angusta: sicut et ipsi illor̄ spūs / cōparatione quidē nostrorū corpor̄ / spūs sunt: sed cōparatione sūmi et incircūscripti spūs / sunt corp⁹. Et mittunt igitur et assistūt: q̄ per hoc q circūscripti sunt / exeūt: et p hoc q intus quoqȝ pñtes sunt / nunqȝ recedūt. Et faciē ergo patris semp vidēt: et tamē ad nos veniūt: q: et ad nos spūali pñtia foras exeūt: et tn̄ ibi se vnde recesserāt / p internā contēplationē seruāt. Dicat ergo. Venerunt filij dei vt assisterēt corā dño: q: illuc spūs conuersiōe redeūt: vnde nulla mentis auersione discedūt. Affuit inter eos etiā

B sathā. Valde q̄rēdū est quō īter electos angelos sathā adesse potuerit: q̄ ab eor̄ sorte / exigēte superbia / dudum dānatus exiuit. Sed recte īter eos affuisse describitur / q̄ etsi beatitudinē pdidit / naturā tn̄ eis similem nō amisit: et si meritis pgrauat: ɔditiōe nature subtilis attollit. Inter dei ergo filios corā dño affuisse dicitur: quia eo intuitu quo oīpotens de⁹ cūcta spūalia conspicit: etiam sathan in ordine nature subtilioris videt: attestante scriptu

Prouerbio.xv. ra / que dicit. Oculi domini contemplant malos et bonos. Sed hoc q affuisse sathan corā dño dicit: in graui nobis

Matth.v. questione versat. Scriptū quippe est: Beati mundo corde: qm̄ ipsi deū videbunt. Sathan vero qui mūdo corde esse non pōt: quomodo videndo domino affuisse potest? Sȝ intuendū q̄ affuisse corā dño: nō autē vidisse dñm perhibet. Venit quippe vt videret / nō vt videret. Ipse in ɔspectu dñi: nō aūt in cōspectu ei⁹ dñs affuit: sicut cecus cum in sole ɔsistit: ipse quidē solis radijs perfunditur: sed tn̄ lumen non videt quo illustratur. Ita ergo etiā inter angelos in cōspectu dñi sathan affuit / quia vis diuina que intuēdo penetrat oīa: non se vidētē imūdū spm̄ vidit. Q: eni et ipa q̄ deū fugiunt / latere nō pñt: dū cūcta nuda sint supno ɔspectui: sathan affuit absens pñti. Sequitur.

C. S. C. Q̄ nescire dei reprobare sit. Capitulum.iiij.

Textus. C Ui dixit dñs. Unde venis? Quid ē q venientibus angelis electis nequaqȝ dicitur. Uñ venitis: sathan vero vnde veniat / pcontat? Non eni requirimus nisi vtiqȝ q̄ nescimus. Nescire aūt dei re-

Luc.xiij. probare est. vnde q̄busdā in fine dicturus est: Nescio vos vnde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis. Sicut et nescire mētiri / vir verax dicit: qui labi per mendaciū dedignat: non q: si mentiri velit / nesciat: sed q falsa loqui veritatis amore contēnat. Quid ē ergo ad sathā dicere / vnde venis: nisi vias illius q̄si incognitas reprobare? Veritatis igit lumē tenebras q̄s reprobat / ignorat / et sathane itinera quia iudicans dānat: dignum est vt q̄si nesciens requirat. Hinc est q Ade peccāti cōditoris vo-

Gen.iij. ce dr̄ Adam vbi es? Neqȝ eni diuina potentia nesciebat post culpā seruus ad que latibula fugerat: sed q: lapsuȝ vidit in culpa: iam sub peccato velut ab oculis veritatis abscōditū: q: tenebras erroris ei⁹ nō approbat: q̄si vbi sit peccator ignorat: eūqȝ et vocat et req̄rit / dicens. Adā vbi es? Per hoc q vocat: signū dat quia ad penitētiā reuocat. Per hoc q requirit: aperte insinuat q̄ pctōres iure dānādos ignorat. Sathan ergo dñs nō vocat: sed tn̄ requirit dicēs. Unde venis? q: nimirū de⁹ apostatā spiritum ad penitētiā nequaqȝ reuocat: sȝ vias supbie ei⁹ nesciens dānat. Igit dū sathan de itinere suo discutit: electi angeli requirendi vnde veniāt nō sunt: q: eorū vie tāto deo note sunt / quāto et ipso auctore pagunt: dūqȝ soli ei⁹ voluntati inseruiūt / eo eē incognite nequeūt: quo per approbatiōis oculū ex ipso semp āte ipm fiūt. Sequit. Rñdēs

D sathan ait. Circuiui terrā et pambulaui eā. Solet per gyrū circuitus / laboris anxietas designari. Sathan ergo laborās terrā circuit: q: quiet⁹ in celi culmine stare cōtēpsit. Cūqȝ se nō trāsuolasse / sȝ pambulasse insinuat: quāto pcti pōdere in imis pmat / demōstrat. Perambulās q̄ terram circuit: q: ab illo spiritualis potentie volatu corruens: malitie sue pressus grauedine / foras ad gyrum la-

Ps.xj. boris venit. Hinc est eni q̄d et de ei⁹ membris per ps̄ dr̄. In circuitu impij ambulāt: q: dum interiora non appetūt: in exterior̄ labore fatigātur. Sequit. Nūquid considerasti seruū meū Job / q non sit ei silis in terra? vir simplex et rectus ac timēs deum / et recedēs a malo. Hoc q diuia voce btūs Job simplex et rect⁹ ac timēs deū et recedens a malo dr̄: q: subtilit mēbratimqȝ supra exposuim⁹: replicare que diximus deuitam⁹: ne dum discussa repetimus: tardius ad indiscussa veniamus.

C. S. C. Quid sit q ad sathā dñs loq dr̄: vel q sathā domino respondere perhibetur. Capitulum.v.

Hoc ergo nobis est solerter intuendum: quid sit q vel ad sathan loqui dñs dicit: vel q sathan dño rñdere phibet. Discutiēda quippe est / q̄nam sit ista locutio. Neqȝ eni vel a dño (qui summ⁹ atqȝ incircūscriptus est spūs) vel a Sathā (qui nulla est carnea natura vestitus) humano modo aereus flatus folle ventris attrahitur: vt per organū gutturis vocis expressione reddatur. Sed dum nature inuisibili natura incomprehensibilis loquit: dignū est vt mens nostra q̄litatē corpee lo-

E cutiōis excedēs / ad sublimes atqȝ icognitos modos locutionis intime suspendat. Nos nāqȝ vt ea q̄ sentimus intrinsec⁹ / extrīsec⁹ exprimam⁹: hec p organū gutturis per sonū vocis eijcim⁹. Alienis quippe oculis itra secretū mentis q̄si post parietē corpis stam⁹: sȝ cum manifestare nosmetipsos cupim⁹: q̄si per lingue ianuam egredimur: vt q̄les sum⁹ intrinsec⁹ / ostendamus. Spūalis autē natura nō ita est: q̄ ex mēte et corpe cōposita dupliciter non est. Sȝ rurs⁹ sciēdū est: q: ipa etiā natura icorporea cū loqui dr̄: eius locutio neqȝq̄ vna atqȝ eadē q̄litate formaf. Aliter eni loqtur de⁹ ad angelos: alit angeli ad deū. alit de⁹ ad sanctorū aīas: aliter sanctorū aīe ad deū. aliter de⁹ ad diabolū: aliter diabolus ad deū. Nā q: spūali nature ex corporea appositione nihil obstat: loquitur de⁹ ad angelos sanctos eo ipso q̄ eorū cordibus occulta sua inuisibilia ostendit: vt q̄cq̄d agere debeāt / in ipsa contēplatione veritatis legant: et velut quedam pcepta vocis / sint ipsa gaudia contemplationis. Quasi eni audiētibus dicitur quod videntibus inspiratur. Unde cū eor̄ cordib⁹ deus

F contra humanā superbiam aīaduersionē vltionis infunderet / dixit. Venite descendamus et confundam⁹ ibi lin-

Gen.xj. guam eorum. Dicitur eis q̄ aderant / venite: q: nimirum hoc ipsum nunqȝ a diuina contēplatione decrescere: in diuina cōtēplatione semp adcrescere est. et nunqȝ corde recedere: quasi quodā stabili motu ē semp venire. Quibus et dicit. Descēdam⁹ et cōfundam⁹ ibi linguā eor̄. Ascendunt angeli in eo q creatorē conspiciunt. Descēdunt angeli in eo q creaturā sese in illicitis erigentē / examine districtiōis premūt. Dicere ergo dei est: Descēdam⁹ et confūdam⁹ ibi linguā eor̄: in seipso eis hoc q̄d recte agat ostēdere: et per vim interne visionis / eorū mētib⁹ exhibenda iudicia occultis motib⁹ ispirare. Aliter loquūtur ange-

Apo.v. li ad deū: sicut et p Joānis apocalypsim dicūt: Dign⁹ est agnus qui occisus est / accipere virtutē et diuinitatē et sapientiā. Vox nāqȝ angelorū est in laude conditoris ipsa admiratio intime cōtēplationis. Virtutis diuine miracula obstupuisse / dixisse est: q: excitat⁹ cū reuerentia motus cordis / magnus est ad aures incircūscripti spiritus clamor vocis. Que vox se quasi p distincta vba explicat: dū sese per inumeros modos admiratiōis format. De⁹ ergo angelis loquitur: cū eis voluntas ei⁹ intima videnda manifestat. Angeli aūt loquuntur dño: cū per hoc q super semetipsos respiciunt / in motum admiratiōis surgunt. Aliter deus ad sanctor̄ animas: aliter sanctorum anime loquūtur ad deum. Capitulum.vj.

Apoca.vj. Unde et in Joānis Apocalypsi rursum dr̄: Vidi subter altare aīas interfectorū pter verbū dei / et propter testimoniū q̄d habebant: et clamabant voce magna / dicētes. Usqȝquo dñe sanctus et

G

ver⁹ nō iudicas ⁊ vīdicas sanguinē nrm̄ de his q̄ habitāt in terra? Ubi ilico adiūgit. Date sūt illis singule stole albe: et dictū est illis vt requiescerēt tēpus adhuc modicū donec impleat numer⁹ cōseruorū ⁊ fratrū eorū. Quid est em̄ aīas vindicte petitionē dicere / nisi diē extremū iudicij / ⁊ resurrectionē extictorū corporū desiderare? Magn⁹ quippe eorū clamor / magnū est desideriū. Tāto em̄ quisq₃ minus clamat / quāto minus desiderat: ⁊ tanto maiorem vocē in aures incircūscripti spūs exprimit / quāto se in ei⁹ desideriū plen⁹ fundit. Animarū igit̄ verba / ipsa sunt desideria. Nā si desideriū sermo non esset: propheta non diceret. Desiderium cordis eorū audiuit auris tua. Sed cū aliter moueri soleat mens que petit: aliter q̄ petitur: ⁊ sanctorū aīe ita i interni secreti sinu deo inhereant / vt inherendo requiescant: quomodo dicuntur petere / quas ab interna volūtate cōstat nullaten⁹ discrepare? Quō dicūtur vindictā desiderare / quas ⁊ volūtatē dei certū est et ea que futura sunt / non ignorare? Sed i ipso posite: ab ipso aliq̄d petere dicunt̄: nō q̄ quicq₃ desiderēt quod ab ei⁹ volūtate quē cernūt discordat: sed q̄ deo mēte ardētius inherent: eo etiā de ipso accipiunt vt ab ipso petant quod eum facere velle nouerūt. De ipso ergo bibunt qđ ab ipso sitiūt: et modo nobis adhuc incōprehensibili / in hoc qđ petendo esuriant / presciendo satiātur. Discordarent ergo a voluntate conditoris / si que eum vident velle / nō peterēt: eiq₃ min⁹ inhererēt: si volentē dare / desiderio pigriori pulsarent. Quibus responsum diuinitus dicitur: Requiescite tp̄s adhuc modicū: donec cōpleatur numerus cōseruorū ⁊ fratrū vestrorū. Desiderantib⁹ animab⁹ / requiescite tempus adhuc modicum dicere / est: inter ardorem desiderij ex ipsa prescientia solatium consolationis aspirare: vt et animarū vox sit hoc qđ amantes desiderāt: et respondentis dei sermo sit hoc qđ eas retributionis certitudine inter desideria cōfirmat. Respondere ergo eis est: vt collectionem fratrum expectare debeant: eorū mentibus libenter expectandi moras infundere: vt cū carnis resurrectionē appetunt: etiam ex colligendorum fratrum augmēto gratulentur.

Clamor magnus / desideriū magnum.

Uerba interiorum desideria. Ps. ix.

H

Capl̄m. vij.

Aliter loquit̄ deus ad diabolum: aliter diabolus ad deum.

ALiter deus loquitur ad diabolum: aliter diabolus ad deum. Loqui enim dei est ad diabolum: vias eius ac negocia animaduersione occulte districtionis increpare: sicut hic dicitur: Unde venis? Diaboli autem ei respondere: est omnipotenti maiestati ei⁹ posse nihil celare. Unde hic ait ⌊Circuiui terrā / et perambulaui eam.⌋ Quasi enim dicere ei⁹ est quid egerit / scire q̄ actus suos oculis illius occultare non possit. Sciendum vero est quia sicut hoc loco discimus: quattuor modis loquit̄ deus ad diabolum: tribus diabolus ad deum. Quattuor modis loquitur deus ad diabolū: quia ⁊ iniustas vias eius arguit: et electorū suorum contra illum iustitiam proponit: et tentandā eorū innocētiā ei concedendo p̄mittit: et aliquādo eū ne tentare audeat p̄hibet. Iniustas eni vias eius redarguit: sicut iā dictū est. ⌊Unde venis?⌋ Electorum suorum cōtra illū iustitiā p̄ponit / sicut dicit. ⌊Nūq̄d cōsiderasti s̄uū meū Job: q̄ non sit ei similis sup terrā?⌋ Tentandā eorū innocentiam concedendo p̄mittit / sicut ait. ⌊Ecce vniuersa q̄ habet / in manu tua sunt.⌋ Rursumq₃ eū a tētatiōe p̄hibet cū dicit. ⌊Tantum in eum ne extēdas manum tuā.⌋ Tribus autē modis loquit̄ diabolus ad deum: cum vel vias suas insinuat: vel electorum innocentiam fictis criminibus accusat: vel tentandam eorū innocētiā postulat. Uias quippe suas insinuat q̄ ait. Circuiui terrā et p̄ambulaui eā. Electorū innocentiā accusat / cū dicit. Nunq̄d frustra Job timet deum? Nōne tu vallasti eum ac domū eius vniuersamq₃ substantiā ei⁹ p circuitū? Tētādā eandē innocentiā postulat / cum dicit. Extende manū tuā / et tange cuncta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. Sed dicere dei est. Unde venis? (sicut ⁊ supra insinuauim⁹) vi sue iustitie itinera malitie ei⁹ increpare. Dicere dei est: Nūq̄d considerasti seruū meum Job / q̄ non sit ei similis super terram? tales electos suos iustificando facere: qualibus nimirū apostata angelus possit inuidere. Dicere dei est. Ecce vniuersa que habet / in manu tua sunt / ad probationē fidelium / contra eos occulta vi incursum illū sue malitie relaxare. Dicere dei est. Tantum in eū ne extendas manum tuam: ab imoderate tētatiōis impetu eum etiam permittendo restringere. Diaboli autē dicere est.

I

Loquit̄ deus ad diabolū quattuor modis.

Loquit̄ diabolus ad deum tribus modis.

Dicere dei.

Circuiui terram et perambulaui eam: sagacitatem sue malitie inuisibilibus eius oculis occultare non posse. Dicere diaboli est. Nunquid frustra Job timet deum: contra bonos intra cogitationum suarum latibula conqueri: eorūq₃ profectibus inuidere: atq₃ inuidēdo reprobationis rimas exquirere. Dicere diaboli est. Extende paululū manū tuā: ⁊ tange cuncta q̄ possidet: ad afflictionem bonorum / malitie estibus anhelare. Quo em̄ eorum tentationē inuidens appetit: eo illorum quasi probationem deprecans petit. Quia igitur internarum locutionū modos succincte diximus: ad intermissum paululum expositionis ordinem reuertamur. ⌊Nunquid considerasti seruum meum Job / q̄ non sit similis ei super terram? vir simplex et rectus: ac timens deū / et recedens a malo.⌋

K

Dicere diaboli.

ℭ S. L. Q̄r diabolus non contra Job / sed contra dn̄m certamen iniit. Capitulum. viij.

PRecedenti iam sermone tractatum est: q̄r diabolus non contra Job / sed contra deum certamen proposuit: materia vero certaminis beat⁹ Job in medium fuit. Et si in sermonibus suis dicimus Job iter flagella deliquisse (qđ sentire nephas est) deū dicimus in sua propositione victoriā p̄didisse. Nā ecce et i hoc loco intuendum est: q̄r non prius diabolus beatum Job a dn̄o petiit: sed eum dn̄s in diaboli despectū laudauit. Et nisi in sua iustitia permansurū nosset: non vtiq₃ p illo proponeret. Nec periturum in tētatione concederet: de q̄ an̄ tentationē / ex dei laudib⁹ / in tētatoris mente / inuidie fuerāt faces excitate. Sed antiqu⁹ aduersarius cū que accuset mala non inuenit: ipsa ad malū inflectere bona querit. Cūq₃ de operibus vincitur: ad accusandum verba nostra perscrutatur. Cum nec in verbis accusationem reperit: intentionem cordis fuscare contendit: tanq₃ bona facta bono animo non fiant: et idcirco perpendi a iudice bona non debeant. Q̄r em̄ fructus arboris esse et i estu virides conspicit: quasi vermē ponere ad radicē querit. Nam dicit. ⌊Nunquid frustra Job timet deum? Nōne tu vallasti eum ac domum eius: vniuersamq₃ substantiā ei⁹ per circuitū? Operibus manuum eius benedixisti: et possessio illius creuit in terra.⌋ Ac si aperte dicat. Qui tot bona in terra recipit: quid mirum est si pro eis se innocenter gerit? Innocens vere esset / si bon⁹ inter aduersa p̄sisteret. Cur aūt magnus dicit̄: quem merces sui vniuscuiusq₃ operis tanta rerū multiplicitate comitat̄? Astutus quippe aduersarius cum sanctū virum inter p̄spera bene egisse considerat: reprobare apud iudicem p aduersa festinat. Unde recte in Apocalypsi voce angelica dicitur. Proiectus est accusator fratrum nostrorum: qui accusabat illos ante cōspectū dei nostri die ac nocte.

L

Apoc. xij.

Capitulum. ix.

M

SCriptura autem sacra sepe diē p prosperis: noctem autem pro aduersis ponere cōsueuit. In die ergo et nocte accusare non desinit: q̄r modo nos in prosperis: modo in aduersis accusabiles ostendere contendit. In die accusat: cum p̄speris male nos vti insinuat. In nocte accusat: cū in aduersis nos non habere patientiā demōstrat. Beatum ergo Job q̄r necdū flagella attigerant: quasi adhuc vnde in nocte accusare posset / omnino non habebat. Quia vero in prosperis magna sanctitate viguerat: pro eisdē p̄speris bona illum egisse simulabat: versuta assertione mentiens q̄ non ad vsum domini substantiam possideret: sed ad vsum substantie dn̄m coleret. Sunt enim nōnulli qui vt fruantur deo: dispensatorie vtuntur hoc seculo. Et sunt nonnulli qui vt fruantur hoc seculo / transitorie vti volunt deo. Cum ergo bona diuini muneris narrat: putat q̄ fortis operarij facta leuiget: vt cuius vitam reprehendere de operibus non valet: eius mētem quasi ex cogitationib⁹ addicat: mētiēs q̄ nō amore dn̄i / sed temporalis prosperitatis appetitione seruierit omne qđ innocue exterius vixit. Uires ergo beati Job nesciens: sed tamen vniquēq₃ aduersis p̄bari veri⁹ sciēs / tentandum hunc expetit: vt qui p diem p̄speritatis inoffenso gressu incesserat: saltem in nocte aduersitatis impingeret: et ante laudatoris sui oculos offensione impatiētie prostratus iaceret. Unde subiungit.

ℭ S. L. Q̄r diabol⁹ nihil possit nisi permissus.

ℭ Sed extende paululum manum tuam: et tange cuncta que possidet: nisi in faciē benedixerit tibi.⌋ Cum sanctum virum sathan tētare appetit: et tū dn̄o vt manū suā

A nesciunt nisi hi q̄ virili custodia munire mētem nouerūt. Unde recte inopinata morte extinct⁹ Isboseth dicitur/ quē ꝛ scriptura sacra nō in domo ostiariū/sed ostiariam ij. Reg. iiij habuisse testaẗ/dicens. Uenientes filij Remon Berothite Rechab ꝛ Banaa: ingressi sunt feruente die domū Isboseth: qui dormiebat sup stratum suū meridie. Ingressi sunt autē domū: et ostiaria dom⁹ purgās triticū/obdormiuit. Assumentes spicas tritici/latenter ingressi sunt: ꝛ percusserūt eum in inguine. Ostiaria triticū purgat: cum mētis custodia discernēdo ꝟtutes a vitijs separat. Que si obdormierit/in mortē ꝓprij dn̄i sui isidiatores admittit: quia cū discretionis sollicitudo cessauerit: ad interficiēdum animū malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollūt: q2 mox bonarū cogitationū germina auferunt: atq3 in inguine feriunt: quia virtutē cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire/est vitā mentis/delectatione carnis perforare. Nequaq3 vero Isboseth iste hac morte succūberet: si non ad ingressū domus mulierē: id est mollem custodiā ad mentis aditū deputasset. Fortis nāq3 virilisq3 sensus preponi cordis foribus debet: quem nec negligētie somnus opprimat: nec ignorantie error fallat. Unde bene ꝛ Isboseth appellat⁹ est/qui custode femina hostilibus gladijs nudatur. Isboseth quippe vir cōfusionis dicit̄. Uir autē confusionis est/qui forti mētis custodia munit⁹ nō est: q2 dū virtutes se agere estimat/subintrantia vitia nescientē necant. Tota itaq3 virtute muniendus est aditus mentis: nequādo eam insidiantes hostes penetrēt foramine neglecte cogitatiōis. Prouer. iiij. Hic Salomon ait. Omni custodia serua cor tuū: qm̄ ex ipso vita procedit. Uirtutes ergo quas agimus: dignū est vt summopere ab intētionis origine pēsemus: ne ex malo ortu prodeant: etiam si recta sunt que ostētāt.

¶ S.C. Quāta sollicitudine abstinēdū sit a malo opere cū etiā districte sui dei iudiceẗ de cogitatiōe. Ca.xxxvij.

B Unde hic quoq3 recte subiungit̄. Dicebat enim [Ne forte peccauerint filij mei: ꝛ benedixerint deo in cordibus suis.] Filij in cordib⁹ maledicunt/cum recta nostra opera a non rectis cogitationibus prodeunt: cum bona in aperto exerunt: sed in occulto noxia moliuntur. Deo quippe maledicūt/cum mētes nostre se de se estiment habere q̄d sunt. Deo maledicunt/ cum se ꝛ ab illo accepisse vires intelligūt: sed tamē de ei⁹ muneribus propriā laudem querunt. Caplm̄.xxxviij.

Sciendum vero est: q2 bona nostra trib⁹ modis antiqu⁹ hostis insequitur: vt videlicet hoc q̄d rectum coram hominib⁹ agitur: in interni iudicis cōspectu vitietur. Aliquādo nāq3 in bono opere intētionem polluit: vt omne quod in actiōe sequit̄/eo purum mundūq3 nō exeat: quo hoc ab origine pturbat. Aliquando vero intētionē boni operis vitiare nō preualet: sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit: vt cum per ꝓpositum mētis securior quisq3 egreditur: subiuncto latenter vitio/quasi ex insidijs perimatur. Aliquādo vero nec intentionē vitiat: nec in itinere supplantat: sed opus bonū in fine actiōis illaqueat: quātoq3 vel a domo cordis/vel ab itinere operis lōgius recessisse se simulat: tanto ad decipiendū bone actionis terminū astutius expectat: ꝛ quo incautū queq3 q̄si recedēdo securū reddiderit: eo illū repētino nonunq̄3 vulnere durius insanabiliusq3 trāsfigit.

C Intentionē quippe in bono opere polluit: quia cū facilia ad decipiendū corda hominū cōspicit: eorum desiderijs aurā transitorij fauoris apponit: vt in his q̄ recta faciūt/ ad appetenda ima/tortitudine intentionis inclinentur. Unde recte sub iudee specie de vnaquaq3 anima misere Thren. j. intētionis laqueo capta: ꝑ prophetā dicit̄. Facti sunt hostes eius in capite. Ac si aperte diceretur. Cū bonū opus non bona intētione sumit̄: huic aduersantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principātur: tantoq3 eā plen⁹ possident/quanto et per initiū dominātes tenent. Cū vero intentionē vitiare nō preualēt: in via positos laqueos tegūt: vt in eo q̄d bene agit̄/cor exaltās se ex latere ad vitium deriuet̄: quatenus q̄d inchoās aliter proposuerat/ in actione longe aliter q̄3 ceperat percurrat. Sepe enim bono operi dum laus humana obuiat/mētem operantis immutat: que q̄uis quesita non fuerat/tamen oblata delectat. Cuius delectatione cū mens bene operantis resoluitur: ab omni intētionis intime vigore dissipatur. Sepe se bene inchoate nostre iustitie ex latere ira subiungit: et dum zelo rectitudinis immoderatius mētē turbat: cunctam quietis intime salutem sauciat. D Sepe grauitatē cordis quasi ex latere subiūcta tristitia sequitur: atq3 omne opus q̄d mens bona intētione inchoat: hac velamine merroris obumbrat. Que ꝛ nonnunq̄3 tanto tardius repellitur: quanto ꝛ preesse menti quasi serior famulatur. Sepe se bono operi letitia immoderata subiungit: cūq3 plus mētem q̄3 decet hilarescere exigit: ab actione bona omne pondus grauitatis repellit. Quia enī etiā bene inchoantibus subesse in itinere laqueos psalmista cōspexerat: recte ꝓphetico plenus spiritu dicebat. Psal. cxlj. In via hac qua ambulabam/absconderūt laqueū mihi. Q̄d bene ac subtiliter Hieremias insinuat: qui dum gesta foris referre studuit/que intus apud nosmetipsos gererētur/indicauit/ dicēs. Hiere. xlj. Uenerūt octoginta viri de sychem/ꝛ de sylo/ꝛ de samaria/rasi barba/ꝛ scissis vestib⁹/squalētes: ꝛ munera ꝛ thus habebant in manu/vt offerrent in domo domini. Egressus autē ismael filius nathanie in occursum eorū de maspha incedēs ꝛ plorans ibat. Cūq3 occurrisset eis/ dixit ad eos. Uenite ad godoliam filiū aicham. Qui cū venissent ad mediū ciuitatis/interfecit eos. Barbā quippe radunt/qui sibi proprijs de virib⁹ fiduciā subtrahūt. Uestes scindūt/qui sibimetipsis in exterioris decoris laceratione nō parcunt. Oblaturi in domo dn̄i thus et munera veniunt: qui exhibere se in dei sacrificio orationem cum operibus pollicentur. Sed tamen si se in ipsa sancte deuotiōis via caute circūspicere nesciūt: Ismael nathanie filius in eorum occursum venit: quia nimirū quilibet malignus spiritus: prioris sui Sathane videlicet exemplo: in supbie errore generatus: se ad laqueū deceptionis opponit. E De quo ꝛ bene dicitur. Incedens ꝛ plorās ibat: quia vt deuotas mentes interimere feriendo preualeat/ semetipsum quasi sub velamine virtutis occultat. et dū concordare se vere lugentibus simulat: ad cordis intima securius admissus: hoc quod intus de virtute latet/occidit. qui plerūq3 se spondet ad altiora prouehere. vnde ꝛ dixisse perhibetur. Uenite ad godoliam filium aicham. Atq3 dū maiora promittit: etiā minima † subtrahit. † al. animā Unde ꝛ recte dictum est. Qui cū venissent ad medium ciuitatis/interfecit eos. Uiros ergo ad offerenda deo munera venientes/in medio ciuitatis interficit: quia diuinis dedite operib⁹ mentes: nisi magna se circunspectione custodiant: hoste surripiente dum deuotionis hostiā portant: in ipso itinere perdunt vitam. De cuius hostis manu nō euaditur/nisi citius ad penitētiam recurrat̄. Unde illic apte subiungitur. Ibidem. Decē autem viri reperti sunt inter eos: qui dixerūt ad Ismael. Noli occidere nos: q2 habemus F in agro thesauros frumenti/ꝛ hordei/ꝛ olei/et mellis: et nō occidit eos. Thesaurus quippe ī agro est spes ī penitētia: que quia nō cernit̄/quasi in terra cordis suffossa cōtinet̄. Qui ergo thesauros in agro habuere/seruati sunt: q2 qui post incautele sue vitium/ad lamenta penitētie redeunt: nec capti moriuntur. Cum vero antiquus hostis neq3 in exordio intentionis ferit: neq3 in itinere actionis intercipit: duriores in fine laqueos tēdit. Quē tanto nequius obsidet/ quāto solū sibi remāsisse ad decipiēdum videt. Hos nāq3 fini suo laqueos oppositos ꝓpheta conspexerat: cū dicebat. Ps. lv. Ipsi calcaneum meum obseruabūt. Quia enim in calcaneo finis est corporis: quid ꝑ hūc nisi terminus signatur actionis? Siue ergo maligni spiritus: siue praui quiq3 homines/illorū superbie sequaces/ calcaneum obseruant: cum actionis bone finē vitiare desiderant. Gen. iij. Unde ꝛ eidem serpenti dicitur. Ipsa tuū obseruabit caput: ꝛ tu calcaneum eius. Caput quippe serpētis obseruare/est initia suggestionis ei⁹ aspicere/ꝛ manu sollicite cōsiderationis a cordis aditu funditus extirpare. Qui tamen cum ab initio deprehendit̄/percutere calcaneum molitur: quia etsi suggestione prima intentionē nō pcutit: decipere in fine tēdit. Si autē semel cor in intētione corrūpitur: sequētis actionis medietas et termin⁹ ab hoste callido secure possidet̄: qm̄ totā sibi arborē fructus ferre conspicit: quā veneni dente in radice vitiauit. Quia ergo summa cura vigilādum est: ne vel bonis operibus seruiens mens/reproba intentione polluatur: recte dicitur. [Ne forte peccauerint filij mei: et benedixerint deo in cordibus suis.] Ac si aperte diceretur. Nullū est bonū q̄d foris agitur: si nō pro eo intus ante dei oculos innocētie victima in ara cordis immolat̄. Caplm̄ xxxix.

[b] Tota itaq; virtute ꝓspiciēdus est fluuius operis/si pur⁹ emanat ex fonte cogitatiōis. Omni cura seruādus est a malitie puluere ocul⁹ cordis:ne hoc qđ in actione rectum hominibus ostētat: apud semetipm per vitiū prauę intentionis intorqueat. Curādum itaq; est ne bona nostra pauca sint:curandum ne indiscussa:ne aut pauca agentes/inueniamur steriles: aut indiscussa relinquētes/vecordes. Neq; eni vnaqueq; vere virt⁹ est: si mixta alijs virtutibus non est. Unde recte ad Moysen dicit. [Exo.xxx.] Sume tibi aromata/stacten ⁊ onychā:galbanum quoq; boni odoris:⁊ thus lucidissimū:faciesq; thymiama cōpositum opere vnguētarij/mixtū diligēter et purum. Thymiama quippe ex aromatibus cōpositum facimus/cum in altari boni operis virtutū multiplicitate redolemus. Quod mixtū ⁊ purū fit: qꝛ quāto virtus virtuti iungit:tāto incēsum boni opis sincer⁹ exhibetur. [Ibidem.] Ubi et bene subiūgitur. Cūq; in tenuissimū puluerem vniuersa aromata contuderis:pones ex eo coram testimonij tabernaculo. In tenuissimū puluerē aromata vniuersa cōterim⁹:cū bona nostra quasi in pila cordis occulta discussione tūdim⁹: et si veraciter bona sint/subtiliter retractam⁹. Aromata ergo in puluerē redigere:est virtutes recogitādo terere:et vsq; ad subtilitatē occulti examinis reuocare. Et notādum ꝙ de eodem puluere dicitur: [Ibidem.] Pones ex eo coram testimonij tabernaculo:qꝛ tūc nimirū bona nostra veraciter in cōspectu iudicis placēt: cū hec mens subtilius recogitādo cōterit:⁊ quasi de aromatibus puluerem reddit:ne grossum duruq; sit bonum [h] quod agitur:ne si hoc arcta retractationis manus nō cōminuat:odorem de se subtilius nō aspergat. Hinc est enī ꝙ sponse virtus sponsi voce laudatur cū dicitur. [Canti.iij.] Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe et thuris:⁊ vniuersi pulueris pigmētarij? Sācta quippe ecclesia sicut fumi virgula ex aromatibus ascendit: quia ex vite sue virtutibus in interni quotidie incēsi rectitudinē proficit.nec sparsa per cogitationes defluit: sed sese intra arcana cordis in rigoris virga cōstringit. Que ea que agit/dū recogitare semꝑ ac retractare non desinit: myrrhā quidē et thus habet in opere/ sed puluerē in cogitatione. Hinc est qđ de oblatoribus hostie ad Moysen iterum dicitur. Capl'm.xl.

[i] [Leui.j.] Etracta pelle hostie artus in frusta cōcident. Pellē nāq; hostie detrahim⁹:cū a mentis nostre oculis supficiē virtutū amouem⁹. Cui⁹ artus in frusta cōcidimus : cū distinguētes subtiliter eius intima mēbratimq; cogitamus. Curādū ergo est:ne cum malis vincimus/bonis lasciuiētibus supplātemur:ne fortasse fluxa prodeāt:ne incircunspecta capiant:ne ꝑ errorē viam deserant:ne per lassitudinē fracta anteacti laboris meritum perdant. In cunctis enim vigilanter debet se [I] mens circūspicere:atq; in ipsa circūspectionis sue prouidentia perseuerare. Unde ⁊ recte subiungitur.

¶ S.G. Qꝛ in vanum bono opere laboramus si vsq; in finem non perseueramus.

¶ Sic faciebat Iob cūctis diebus vite sue.] Incassum quippe bonum agitur/si ante terminū vite deseratur:qꝛ et frustra velociter currit: qui prius ꝙ̄ ad metas veniat/ [Eccli.ij.] deficit. Hinc est enī qđ de reprobis dicit. Ue his q perdi [Lu.xxij.] derunt sustinentiā. Hinc electis suis veritas dicit. Uos estis qui permāsistis mecū in tentationibus meis. Hinc [Gen.vij.] Ioseph qui inter fratres vsq; in finem iustus ꝑseuerasse describit:solus talarē tunicam habuisse perhibet. Nam quid est talaris tunica nisi actio consummata? Quasi enī protēsa tunica talū corporis operit: cū bona actio ante dei [Exo.xxix Et Leuitici.iij.] oculos vsq; ad vite nos terminū tegit. Hic est ꝙ ꝑ Moysen caudā hostie in altari offerre ꝓcipimur: vt videlicet omne bonū qđ incipimus/etiam ꝑseuerantie fine cōpleamus. Bene igitur cepta/cunctis dieb⁹ agēda sunt: vt cū malū pugnando repellit:ipsa bona victorie cōstantie manu teneātur. Hec itaq; sub intellectu triplici diximus:vt fastidienti anime varia alimenta proponētes:aliquid qđ eligendo sumat offeramus. Hoc tamen magnopere petimus:vt qui ad spiritualem intelligentiam mētem subleuat/a veneratione historie non recedat.

¶ Finit Liber primus moralium sancti Gregorij.

¶ Incipit liber Secūdus cōtinuās moraliter Primū caplm textus beati Iob. Caplm.j.

Scriptura Sacra [k]

mentis oculis quasi quoddam speculū opponit : vt interna nostra facies in ipsa videat. Ibi etenim feda: ibi pulchra nostra cognoscim⁹. Ibi sentimus quantū ꝓficim⁹:ibi a ꝓfectu ꝙ̄ longe distamus. Narrat aūt gesta fortiū:et ad imitationē corda ꝓuocat infirmoꝝ. Dūq; illoꝝ victricia facta cōmemorat/cōtra vitioꝝ prelia debilia nostra ꝯfirmat:fitq; verbis illi⁹ vt eo mēs min⁹ inter certamina trepidet:quo ante se positos tot viroꝝ fortiū triūphos videt. Nōnunꝙ̄ vero non solū nobis eorū ꝟtutes asserit : sed etiā casus innotescit: vt et in victoria fortiū qđ imitādo arripere:⁊ rursum videamus in lapsibus qđ debeam⁹ timere. Ecce enim Iob describitur tentatione auctus: sed Dauid tentatione ꝓstratus:vt et maiorū virtus spem nostram foueat:et maiorum casus ad cautelam nos humilitatis accīgat:quatenus dum illa gaudentes subleuant/ista metuentes premant: ⁊ audientis animus illinc spei fiducia:hinc humilitate timoris eruditus:nec temeritate supbiat:qꝛ formidine premitur:nec pressus timore desperet:quia ad spei fiduciam virtutis exemplo roboratur.

¶ S.G. Qꝛ Sathan inter filios dei affuit: absens ꝓsenti:sicut cecus nō videns lumē a quo illustratur. Et quomodo sancta scriptura ex qualitatibus aeris vel temporis/vel ex corporis situ vel positiōe/locorum fines exprimat:effectusq; causarum. Capl'm.ij.

[Textus. L] Uadā autē die cū venissent filij dei vt assisterēt corā dño:affuit inter eos etiā sathan.] Intueri libet quomodo sacra eloqa in exordijs narrationū qualitates exꝑmāt/terminosq; causarū. Aliquādo nāq; a positiōe loci: aliqñ a positiōe corporis: aliquādo a q̄litate aeris: aliqñ a q̄litate tpis signāt qđ de ventura actiōe subijciāt. A positione q̄ppe locoꝝ diuina scriptura exprimit subsequētiū merita:finesq; causarū: sicut [Deut.j.] de israel dicit:qꝛ ꝟba dei in mōte audire nō potuit:sꝫ precepta i cāpestrib⁹ accepit: subsequētē nimirū infirmitatē populi indicās/qui ascēdere ad summa nō valuit:sed semetipm in infimis neglecte viuēdo laxauit. A positione [Act.vij.] corporis futura denūciat:sicut in actibus aplorū stephanus Iesū q a dextris ꝟtutis dei sedet/stātē se vidisse manifestat. Stare quippe adiuuantis est. Et recte stare cernitur/q in bello certaminis opitulat. A qualitate aeris res subsequēs demonstrat:sicut euāgelista cū predicāte dño/nullos tūc ex iudeis credituros diceret/premisit dicens: [Ioan.x.] Hyems autē erat. Scriptū nāq; est. Qm̄ abunda- [Matth. xxiiij.] bit iniqtas/refrigescet charitas multorū. Idcirco ergo hyemis curauit tēpus exprimere: vt inesse auditorū cordib⁹ malitie frig⁹ idicaret Hic est ꝙ de negaturo Petro [Ioā.xviij. M] ꝓmittit: Quia frigus erat:et stās ad prunas calefaciebat se. Iā nāq; itus a charitatis calore torpuerat: ⁊ ad amorē ꝓsentis vite/ q̄si ad ꝑsecutoꝝ prunas īfirmitate estuāte recalebat. A qualitate quoq; temporis finis exprimit actionis: sicut non rediturus ad veniam/ad traditionis ꝑfidiā nocte iudas exijsse perhibet : cū egrediēte illo ab [Ioan xiij.] euāgelista dicit. Erat aūt nox Hic enī ⁊ iniq diuiti dicit [Luce.xij.] Hac nocte repetēt aiam tuā abs te. Ais quippe que ad tenebras ducit: non in die repeti/sed in nocte memoratur. Hinc est ꝙ Salomon qui sapiētiā nō ꝑseueraturus acce- [iij.Reg iij] pit:in somnis hāc nocte accepisse describitur Hinc est ꝙ [Gen.xviij] angeli ad Abraam meridie veniūt:punituri aūt sodomā [Gen.xix.] ad eam vesperi venisse memorantur. Qꝛ igit Beati Iob tētatio ad victoriā deducitur/a die cepta ꝑhibet cū dicitur. Quadā autē die cum venissent filij dei vt assisterēt coram dño:affuit inter eos etiam sathan. Qui autē dei filij/nisi electi angeli vocētur? De quib⁹ cum constet ꝙ obtutib⁹ maiestatis inseruiāt: valde querendū est vnde veniāt:vt corā dño assistant. De his quippe voce veritatis dicit: Angeli eorū in celis semꝑ vidēt faciē pris mei/qui [Matth. xviij.] in celis est. De his ꝓpheta ait. Milia miliū ministrabant [Dan.vij.] ei:et decies milies centena milia assistebant ei. Si igitur semꝑ vidēt/⁊ semꝑ assistūt:vigilāti cura querēdū est vnde veniāt q nunꝙ̄ recedunt? Sed cū de illis ꝑ Paulū dicitur: [Heb.j.] Nōne oēs sunt administratorij spūs in ministeriū missi/ꝓpter eos qui hereditatē capiunt salutis? per hoc

A

Diabol⁹ vires feriendi sibi nō tribuit

Lu. viij.

extendere debeat dicit: valde notandum est: q꞉ feriendi vires nec ipse sibi tribuit/q̄ cōtra auctorē omnium singulariter superbit. Scit nāq꞉ diabolus: q꞉ q̄ðlibet agere ex semetipso/non sufficit: q꞉ nec p semetipsum in eo q̄ est spūs existit. Hinc est qð in euangelio expellenda de homine legio dicebat: Si ejicis nos: mitte nos in gregē porcorum. Qui cum p semetipsum ire in porcos non poterat: quid mirum si sine auctoris manu/sancti viri domum contingere non valebat? Capitulum x.

Sathane voluntas semp iniq̄ nunq̄ iusta ptās.

j. Regum xviij.

Nō est formidand⁹ diabolus sed vis diuina timēda.

Sciendum vero est: q꞉ sathane voluntas semper iniqua est: sed nūq̄ potestas iniusta: q꞉ a semet ipso voluntatē habet: sed a dño potestatē. Qð em̄ ipse facere inique appetit: hoc deus fieri non nisi iuste permittit. Unde bene in libris Regum dicit: Spūs dñi malus irruebat in Saul. Ecce vn⁹ idēq꞉ spūs et dñi appellat et mal⁹: dñi videlicet p licentiā ptātis iuste: mal⁹ autē per desiderium voluntatis iniuste. Formidari ergo non debet/qui nihil nisi permissus valet. Sola ergo vis illa timēda est: q̄ cum hostem seuire pmiserit: ei ad visum iusti iudicij et iniusta illius voluntas seruit. Paululū vero manū postulat extendi: q꞉ exteriora sunt que expetit conteri. Nec em̄ sathan facere se aliq̄d multū putat/nisi cum in anima sauciat: vt ab illa patria feriens reuocet: a qua ipse longe telo superbie sue prostratus iacet. Sz q̄d est qð ait: Nisi in faciē benedixerit tibi? Nos nēpe quod amamus respicimus: qð vero auersari volum⁹/ab eo faciem declinamus. Quid itaq꞉ dei facies/nisi respectus eius gratie p̄hibet intelligi? Ait ergo. Extende paululum manum tuā: et tange cuncta que possidet: nisi in faciē b̄ndixerit tibi. Ac si aperte dicat. Ea que dedisti/subtrahe. q̄ si accepta perdiderit: respectum gratie tue ablatis rebus tēporalib⁹ non requiret. Si em̄ ea quibus delectat nō habuerit: fauorē tuū etiā maledicendo ptemnet. Cuius petitione callida nequaq̄ prouocata veritas vincitur: sed ad deceptionem suā hosti cōcedit: qð fideli famulo ad augmētū muneris suffragat. Unā mox subdit. Ecce vniuersa que habet/in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.

B

¶ S. L. Quō de⁹ tentatori in quibusdam dat licentiā/in alijs vero retinet et refrenat. Capitulum xj.

Considerandа est in verbis dñi dispensatio sancte pietatis: quomodo hostē nostrū pmittit et retinet: relaxat et refrenat. Alia ad tētādū dat: alia ad affligendum: sed ab alijs religat. Ecce vniuersa que habet/in manu tua sunt: tm̄ in eum ne extendas manum tuam. Substantiam prodit: sed tamē corp⁹ ptegit: qð quidem postmodū tentatori traditurus est: sed tamē nō simul ad omnia relaxat hostē: ne vndiq꞉ feriēs frāgat ciuem. Mala enim cum multa ejectis eueniūt: mira conditoris gratia ex tempore dispensantur: vt que coacervata perimerent/possint diuisa tolerari. Hinc paul⁹ ait

C

j. Corin. x.

Psalm. xxv.

Fidelis deus/q̄ non patiet vos tētari supra id quod potestis: sed faciet cum tētatiōe etiā exitū: vt possitis sustinere. Hinc Dauid ait. Proba me dñe et tenta me. Ac si aperte dicat. Prius vires inspice: et tunc vt ferre valeā tentari pmitte. Hoc tn̄ qð dicit: Ecce vniuersa que hz/in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuā: intelligi et aliter potest: quia fortem quidem pugnatorē suum dominus nouerat: sed tamen diuidere ei certamina contra hostem volebat: vt quāuis robusto bellatori victoria in cunctis suppeteret: prius tamen de vno certamine hostis ad dominum victus rediret: tūc q꞉ ei aliud iterum vincendo concederet: quatenus fidelis famulus eo mirabilius victor existeret: quo victus hostis se cōtra illum iterum ad noua bella prepararet. Sequitur.

¶ S. L. Qz deus est intra oīa/et extra omnia/et supra omnia/et infra omnia. Capitulum xij.

Hie. xxiij.

Ecc'iasti. xxiiij.

Sap. j.

Esa. lxvj.

Esa. xl.

Egressusq꞉ est sathan a facie domini. Quid est q̄ sathan a facie dñi egressus dicit? Quō enim exit ab eo q̄ vbiq꞉ est? Hinc nāq꞉ ait. Celum et terrā ego impleo. Hinc est q̄ sapiētia illi⁹ dicit. Girū celi circuiui sola. Hinc de eius spiritu scriptum est. Spiritus dñi repleuit orbē terrarū. Hinc est q̄ dñs dicit iterū. Celum mihi sedes est: terra autē scabellum pedum meorū. Hinc rursum de eo scriptum est. Celum metitur palmo: et omnem terram pugillo cōcludit. Sedi quippe cui presidet: interior ꝛ exterior manet. Celum palmo metiēs/et terram pugillo concludens ostenditur: q̄ ipse sit circumquaq꞉ cunctis reb⁹ quas creauit/exterior. Id nāq꞉ qð interi⁹ cōcludit: a concludente exteri⁹ continet. Per sedem ergo cui presidet/intelligitur esse interius supraq꞉. Per pugillum quo continet/exterius subterq꞉ signatur. Quia em̄ ipse manet intra oīa/ipse extra oīa/ipse super omnia/ipse infra omnia: et superior est p potentiā: et inferior per sustentationem. exterior per magnitudinē: interior p subtilitatē. sursum regēs: deorsum ptinens. extra circūdans: interius penetrans. nec alia ex parte superior alia inferior: aut alia ex pte exterior/atq꞉ alia manet interior: sed vnus idēq꞉ tot⁹ vbiq꞉ presidendo sustinens: sustinendo p̄sidens: circundando penetrans: penetrādo circūdans. Unde supi⁹ presidens: inde interi⁹ sustinens: et vn̄ exterius ambiens/inde interius replens. sine inquietudine superius regens: sine labore inferius sustinens. interius sine extenuatione penetrans: exterius sine extensione circūdans. Est itaq꞉ inferior et superior sine loco: est amplus sine latitudine: subtilis sine extenuatione. Quo igitur ab eo exitur: q̄ dum per molem corporis nusq̄ est/p incircūscriptam substantiam nusq̄ deest? Sed q̄ꝫdiu sathan pressus maiestatis potentia/appetitum sue malitie exercere non valuit/quasi ante faciem dei stetit.

D

Capitulum xiij.

A facie autē dñi exijt: q꞉ relaxatus diuinitus ab interne retentionis angustia/ad sui desiderij effectum venit. A facie dñi exijt: q꞉ diu ī vinculis disciplinae religata q̄uis volūtas noxia ad op⁹ processit. Cum enim (sicut dictum est) id quod voluit implere non valuit/quasi ante faciem dñi stetit: q꞉ illū ab effectu malitie supna dispensatio coarctauit. Sed a facie dñi exijt: quia potestatem tentationis accipiens/ad malitie sue vota peruenit. Sequitur.

¶ S. H. De cōuiuantib⁹ filijs Job ex ipsa comessatione diabolus tentandi occasionem accepit: et quō de minoribus ad maiora paulatim progreditur.

E

¶ Cum autē quadā die filij ꝛ filie ei⁹ comederēt et biberent vinū ī domo f̄r̄is sui p̄mogeniti: nūci⁹ venit ad iob/qui diceret. Boues arabant/et asine pascebantur iuxta eos: et irruerunt sabei: tulerūtq꞉ omnia: et pueros pcusserunt gladio: et euasi ego solus vt nunciarē tibi. Notandum q̄ tēpora tentationibus cōgruāt. Tunc quippe diabolus tentandi tēpus elegit: q̄n beati iob filios in conuiuio inuenit. Neq꞉ em̄ solūmodo intuetur hostis quid faciat: sed etiā q̄n faciat. Nam q̄uis potestatem acceperit/aptum tamen ad subuersionē tempus exquisiuit: vt videlicet nobis deo dispensante pderetur: q꞉ prenuncia tribulationis est letitia satietatis. Intuendum vero est/q̄ callide ipsa damna q̄ illata sunt nuncianк. Nō enim dicit boues a sabeis ablati sunt/sed q̄ ablati sunt boues arabant: vt videlicet memorato fructu opis/causa crescat doloris. Unde et apud grecos nō solū asine: sed asine fete rapte referunt: vt dū minima animalia audientis animum minus ex sui qualitate pcuterent: ampli⁹ ex fecunditate vulnerarent. Et q꞉ eo magis aduersa animum feriunt: quo cū multa sunt/etiā subita nunciant: aucta est mēsura gemituū/etiā particula nūciorum. Nā sequitur.

F

Cum adhuc ille loquerek/venit ali⁹ et dixit. Cap. xiiij.

Ignis dei cecidit de celo: et tactas oues puerosq꞉ consumpsit: et effugi ego solus vt nunciarē tibi. Ne rebus perditis minorē audienti dolorem moueat: ei⁹ animum ad excedēdum etiā ipsis nūciorum verbis instigat. Intuendū quippe est q̄ callide dicitur ignis dei: ac si aperte diceret. Illi⁹ animaduersionē sustines: quē tot hostijs placare voluisti. Illi⁹ irā toleras/cui quotidie seruiēs isudabas. Dū enī deū cui fuerat/aduersa intulisse indicat: leso commemorat in quo excedat: quatenus anteacta obsequia ad mentē reduceret: et frustra seruisse estimans: in auctoris iniuriam supbiret. Pia etem̄ mens cum se aduersa ab hominib⁹ ppeti conspicit: in diuine grē cōsolatione requiescit: cūq꞉ tentationum procellas increscere extrinsecus viderit: secessum spei dñice appetens/intra conscientie portum fugit. Ut vero versutus hostis vno eodēq꞉ tempe sancti viri robustissimum pectus/et humanis aduersitatibus et diuina dispensatione cōcuteret: et prius sabeos irruisse intulit: et mox ignē dei de celo cecidisse nunciauit: vt quasi oēm aditum consolationis excluderet: dum et ipsum aduersantem ostenderet: q̄ consolari animū inter aduersa po

G

tuiſſet: quatenus dum ſe tẽtatus vndiqꝫ deſtitui atqꝫ vndiqꝫ premi conſiderat: in contumeliã tanto audacius / quanto ⁊ deſperatius erumpat. Sequit. [Et adhuc loquente illo / venit alius ⁊ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas: ⁊ inuaſerunt camelos: ⁊ tulerũt eos: necnon ⁊ pueros percuſſerunt gladio: et effugi ego ſolus vt nunciarem tibi.] Ecce iterum ne quid minus de humana aduerſitate doluiſſet: chaldeorum turmas irruiſſe denunciat: ⁊ ne illum minus deſuper veniens aduerſitas feriat: iteratam irã in aere demõſtrat. Nã ſequit. [Loquebatur ille / et ecce alius intrauit et dixit. Filijs tuis et filiabus veſcentibus et bibẽtibus vinum in domo fratris ſui primogeniti: repente ventus vehemẽs irruit a regione deſerti: ⁊ cõcuſſit quatuor angulos domus: que corruẽs oppreſſit liberos tuos et mortui ſunt: et effugi ego ſolus vt nũciarẽ tibi.] Ca. xv.

Qui vno vulnere non proſternitur / idcirco bis terqꝫ percutitur: vt vſqꝫ ad intima quandoqꝫ feriatur. Nunciata itaqꝫ fuerat aduerſitas de ſabeis: nunciata diuina ei aduerſio ꝑ ignẽ de celo: nunciatur ab hominibus iterum cameloꝝ raptus / cedeſqꝫ puerorum: et diuine indignationis ira repetitur / dum ventus irruens concuſſiſſe domus angulos / atqꝫ extinxiſſe liberos indicat. Quia enim notum eſt ꝙ abſqꝫ superno nutu moueri elementa non poſſint: lateriter infertur ꝙ ipſe cõtra illum elemẽta mouerit / qui moueri permiſit. Quis ſathan a dño ſemel accepta poteſtate / ad vſum ſue nequitie

H

etiam elementa cõcutere preualet. Nec mouere debet ſi ſpiritus de summis proiectus / turbare in ventos aerem potuit: cum nimirum conſtat / quia ⁊ dãnatis in metallum / ad vſum aqua et ignis ſeruit. Queſitum eſt igit vt nũciarent mala: queſitum eſt vt multa: queſitum eſt vt ſubita. Sed cum prius aduerſa nũciauit: tranquillo adhuc pectori quaſi ſanis mẽbris vulnus inflixit. Cũ vero percuſſum cor feriendo repetijt: vt ad impatientie verba compelleret / ſuper vulnera vulnus irrogauit. Intuendum vero eſt ꝙ callide curauit hoſtis antiquus nõ tã iactura rerũ ſancti viri patiẽtiam rumpere / ꝙ ipſo ordĩe nunciorum. Qui ſtudens prius parua: ⁊ poſt nunciare maiora: in extremo filiorum mortẽ intulit: ne vilia pater rei familiaris dãna duceret: ſi illa iam orbatus audiret: et minus perutere rerum amiſſio: ꝑcognita morte filiorũ / quia videlicet nulla eſſet hereditas: ſi illos prius ſubtraheret / qui ſeruabantur heredes. Sed a minimis incipiẽs / i vltimũ grauiora nunciauit: vt dum gradatim deteriora cognoſceret: in eius corde doloris locum omne vulnus inueniret. Notandum ꝙ callide tot maloꝝ pondera et diuiſa et ſubita nunciantur: vt et repente ⁊ particulatim creſcens in audientis corde dolor ſeſe ipſe non caperet: ⁊ tãto ardentius in blaſphemiam accenderet / quãto ſubitis ac multiplicibus nuncijs in ſe anguſtius eſtuaret.

I

S. L. Quod diſſolutio prepoſitorum ſit ruina minorum.

Capitulum. xvj.

Sed neqꝫ hoc negligenter pretereundum puto: ꝙ filij in maioris fratris domo conuiuãtur cũ pereunt. Dictum nãqꝫ eſt ſuperius / ꝙ conuiuia peragi ſine culpa non poſſunt. Ut ergo nõ nõ illorũ loquamur: ſciendũ nobis eſt: quia omne quod a minoribus voluptuoſe agit / maiorũ diſciplina cohibet. Cum vero maiores ipſi voluptati deſeruiũt: nimirũ minoribus laſciuie frena laxantur. Quis enĩ ſub diſcipline ſe cõſtrictione retineat: quãdo et ipſi qui ius conſtrictionis accipiunt / ſeſe voluptatibus relaxant? Dũ ergo in maioris fratris domo cõuiuant / pereũt: quia tunc cõtra nos hoſtis vehementius vires accipit / quando et ipſos quos ꝓ cuſtodia diſcipline prelati ſunt: ventri ſeruire cognoſcit. Tanto enim licẽtius ad feriendum occupat / quãto ⁊ hi quod intercedere ꝓ culpis poterant / voluptati vacant. Abſit autẽ ne tanti viri filios ꝑ conuiuiorum ſtudia ingurgitãdo ventri vacaſſe ſuſpicemur: ſꝫ tñ veraciter nouimus / quia etſi per diſcipline quamqꝫ cuſtodiam neceſſitatis metas edendo non tranſit: accenſa tñ mentis intentio inter conuiuia torpeſcit: et minus in quanto ſit tentationum bello conſiderat: quia ſe per ſecuritatem relaxat. In domo ergo primi fratris filios obruit: quia antiquus hoſtis in minorũ morte / ſubuerſiõis aditũ per negligentiã maiorum querit. Sꝫ quia quãtis nũciorũ iaculis ſit percuſſus agnouimus: vir fortis noſter qualis inter vulnera ꝯſiſtat / audiamus. Sequitur.

Filij iob nõ ĩgurgitãdo ventri conuiuijs vacabant.

S. H. Quod iob in eo ꝙ filios luxit et deũ adorauit / manifeſte oſtendit ꝙ immobilis in dei et proximi charitate extiterit.

Tunc ſurrexit iob: ⁊ ſcidit veſtimenta ſua: et tonſo capite corruens in terram adorauit.] Nonulli magne conſtãtie philoſophiã putãt / ſi diſcipline aſperitate correpti: ictus verberũ doloreſqꝫ non ſentiãt. Nonulli vero tam nimis percuſſionũ flagella ſentiunt: vt immoderato dolore cõmoti / etiam in exceſſu lingue dilabantur. Sed quiſquis verã philoſophiã nititur tenere: neceſſe eſt vt inter vtraqꝫ gradiatur. Nõ eſt enim pondus vere virtutis: inſenſibilitas cordis: quia et valde inſana per ſtuporem membra ſunt: que et inciſa ſentire dolorem nequaqꝫ poſſunt. Rurſus virtutis cuſtodiam deſerit: qui dolorem verberũ vltra ꝙ neceſſe eſt ſentit: quia dũ nimia afflictione cor tãgitur: vſqꝫ ad impatiẽtie cõtumelias excitat: et qui per flagella corrigere malefacta debuerat: agit vt nequitia per flagellũ creſcat. Cõtra inſenſibilitatẽ quippe percuſſorum ꝑ prophetã dr: Percuſſiſti eos / nec doluerunt: attriuiſti eos / ⁊ renuerũt accipe diſciplinã. Cõtra puſillanimitatem percuſſorũ per pſalmiſtã dicit: In miſerijs non ſubſiſtent. In miſerijs nãqꝫ ſubſiſterent / ſi equanimiter aduerſa tolerarent. At poſtqꝫ mente inter flagella corruũt: quaſi inter illatas miſerias ſubſiſtendi conſtantiam perdunt.

K

Hiere. v.

Ps. cxxxix.

Capitulum. xvij.

L

Beatus itaqꝫ Iob quia vere phie regulam tenuit: cõtra vtraqꝫ mira ſe equitatis arte ſeruauit: vt nec quaſi dolorẽ nõ ſentiẽs / flagella ſperneret: nec rurſum vltra modũ dolorẽ ſentiens / contra iudicium flagellantis inſaniret. Cũctis rebus ꝑditis: cunctis liberis amiſſis: ſurrexit: ſcidit veſtimẽta ſua: et tonſo capite corruens in terrã adorauit. Quod veſtimẽta ſcidit / ꝙ tonſo capite in terram corruit / monſtrat nimirum quia flagelli dolorẽ ſenſit. Quod vero addit / adorauit: aperte oſtenditur quia ⁊ in dolore poſitus / cõtra flagellantis iudiciũ nõ exceſſit. Nec oĩno ergo non motus eſt: ne deum ipſa inſenſibilitate cõtẽneret: nec rurſum oĩno motus eſt / ne nimis dolẽdo peccaret. Sed quia duo ſunt precepta charitatis / dei videlicet amor ⁊ ꝓximi: vt dilectionem proximi exolueret / impẽdit filijs luctũ. ne dilectionem dei deſereret / expleuit inter gemitus adorationẽ. Solẽt nõnulli in ꝓſperis deũ diligere: in aduerſis autẽ poſiti flagellantem minus amare. Beatus autẽ Iob ꝑ hoc quod motus exterius exhibuit: oſtendit quia flagella patris agnouit. Per hoc ꝙ orando humilis manſit / oſtẽdit quia amorẽ patris nec in dolore deſeruit. Ne igit ſuperbus eſſet non ſentiens / in ꝑcuſſione corruit: ne autẽ ſe ferienti extraneum faceret / ad hoc corruit vt adoraret. Mos autẽ veterum fuit: vt quiſquis ſpeciem ſui corporis capillos nutriendo ſeruaret: eos tempore afflictionis abſcinderet: et rurſum qui trãquillitatis tempore capillos abſcinderet / eos in oſtenſione afflictionis nutriret. Beatus igitur Iob trãquillitatis tempore capillos ſeruare oſtẽdit / cum ad doloris vſum caput totondiſſe memorat: quatenus cũ in cunctis cum rebus manus ſuperna ꝑcuteret: etiã ſponte illum penitentie ſpecies diuerſa fuſcaret. Sed iſte exutus rebus / filijs orbatus / qui veſtimenta ſcidit: qui caput totondit / qui in terram corruit: quid dicat audiamus.

M

S. H. Quod in amiſſione exteriorum magna conſolatio ſit conſiderare ꝙ hec temporalia nec aliquando habuimus / nec ſemper habebimus.

Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc.] O quam alte ſedi interni cõſilij ꝓſidet iſte: qui ſciſſis veſtibus in terra proſtratus iacet. Quia enim iudicante dño cũcta amiſerat: ꝓ ſeruanda patiẽtia illud tempus ad memoriã reduxit: quo necdũ iſta que ꝑdidit habebat: vt dũ intuetur ꝙ aliquãdo illa nõ habuit / dolorem temperet ꝙ amiſit. Magna enim conſolatio eſt in rerum amiſſione: illa tempora ad mentem reducere / quibus nos contigit res quas perdidimus / non habuiſſe. Quia vero omnes nos terra genuit: hanc nõ ĩmerito matrẽ vocamus. Unde ſcriptum eſt: Graue iugũ ſup filios adã a die exitus de vẽtre matris eorum: vſqꝫ in diẽ ſepulture in matrẽ eorũ omniũ. Beatus igitur Iob vt patiẽter lugeat quod hic amiſit: vigilãter attendit qualis huc venerit. Ad augmẽtum autẽ ſeruande patiẽtie / adhuc ſolertius ĩſpicit qualis hinc recedat: et dicit. [Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc.] Ac ſi dicat. Nudũ me huc intrantem terra ꝓtulit: nudũ me hinc exeũtem itꝫ

Eccliaſti. xl.

terra recipiet. Qui ergo accepta habui/ sed relinquenda perdidi/ quid proprium amisi?

¶ S. C. Qr diabolꝰ humilitate nostra sternitur/ et patientia superatur. Capitulum. xviij.

A Q Uia vero consolatio nō solū ex cōsideratione ꝯditionis exhibēda est: sed etiā ex iustitia conditoris: recte subiungit. [Dn̄s dedit/ dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit/ ita factū est.] Sāctus vir tentante aduersario cūcta perdiderat: sed tamē sciens quia cōtra se sathan tentandi vires nisi ꝑmittente dn̄o nō habebat: non ait: Dominus dedit/ diabolus abstulit: sed dn̄s dedit/ dn̄s abstulit. Fortasse eñ fuerat dolendū si quod dn̄s dedit/ hostis abstulisset: at postq̄ȝ non abstulit/ nisi ipse q̄ dedit: sua recepit: nō nostra abstulit. Si enim nos ab illo accepimus quibꝰ in hac vita vtimur: cur doleamꝰ quod ipso iudicāte exigimur: q̄ largiēte feneramur? Nec aliquādo iniustus est creditor: qui dum ꝓfixo reddendi tempe nō cōstringit: quādo vult exigit qđ feneratꝰ. Ubi et bene subiungitur. Sicut dn̄o placuit/ ita factum est. Cū eñ in hac vita ea q̄ nolumus patimur: necesse est vt ad eū q̄ iniustū velle nihil pōt: studia nostre volūtatis inclinemus. Magna quippe est cōsolatio in eo qđ displicet: q̄ illo ordināte erga nos agit/ cui nō nisi iustum placet. Si igit iusta deo placere scimus: pati autē nulla nisi q̄ dn̄o placuerint possumus: iusta sunt cūcta que patimur: et valde iniustū est si de iusta passiōe murmuramꝰ. Sed quia oratoꝛ fortis quomodo assertionē ꝑtis sue contra aduersariū allegauit audiuimus: nūc quō in oratiōis sue termino iudicem bn̄dicēdo laudet audiamus. Sequitur. [Sit nomē dn̄i benedictū.] Ecce omne qđ rectū sensit/ dn̄i benedictione conclusit: vt hinc aduersarius inspiciat: et ad penam suam victus erubescat: quia ipse domino contumax etiā in beatitudine conditus extitit: cui homo hymnum glorie etiam percussus dicit. Capitulum. xix.

B I Ntuendū vero est/ q̄ hostis noster tot nos iaculis ꝑcutit/ quot tētationibus affligit. Quotidie nāq̄ȝ in acie stamus: quotidie tentationum eius tela excipimus. Sed et nos ꝯtra illū iacula mittimꝰ si confossi tribulationibus/ humilia respondemus. Beatus igitur Job percussus damno rerum: ꝑcussus morte filiorum: q̄ vim doloris vertit in laudē conditoris/ dicens: [Dn̄s dedit/ dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit/ ita factum est: sit nomē dn̄i benedictū.] superbum hostem humilitate percussit: crudelem patiētia strauit. Nec credamꝰ q̄ bellatoꝛ noster accepit: et nō inflixit vulnera. Quot eñ voces patientie in dei laudem percussus reddidit: quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit: et acriora valde q̄ȝ sustinuit inflixit. Afflictus eī terrena perdidit: sed afflictionem humiliter sustinens/ celestia multiplicauit. Sequitur.

¶ S. §. Qr Job percussus nec verbo nec cogitatione in deum peccauit.

C ¶ In omnibꝰ his nō peccauit Job: neq̄ȝ stultum aliq̄d contra deū locutus est. [Quia tentationū tribulationibus deprehensi/ etiā tacito cogitationū motu possumus non loquendo peccare: beato Job et oris testimoniū perhibetur et cordis. Prius enim dicit: non peccauit: et tūc demū subdit. Neq̄ȝ stultum aliquid contra deū locutus est. Qui eñ stultū locutus nō est/ culpā a lingua compescuit: sed cum premittitur/ nō peccauit: cōstat q̄ murmurationis vitiū etiā a cogitatione restrinxit. Nec ꝯ̄ peccauit: nec stultū locutꝰ est: q̄ nec ꝑ cōscientiā tacitꝰ tumult/ nec linguā in cōtumaciā relaxauit. Stulte autē ꝯ̄ deum loquit/ q̄ inter diuine animaduersionis flagella positꝰ/ iustificare semetipsum conat. Si eñ innocentē se asserere superbe audeat: quid aliud q̄ȝ iustitiam ferientis accusat? ¶ Hucusq̄ȝ nos verba historie transcurrisse sufficiat: iā nūc ad indagāda allegorie mysteria expositionis se sermo conuertat.

¶ S. C. Qr deꝰ tpa sine tpe intuet: et in luce tenebras videt: et diuersa ordināns non est diuersus. Capl̄m. xx.

S Ed in hoc qđ scriptū est: [Quadam die cū venissent filij dei vt assisterēt corā dn̄o: affuit inter eos etiam sathan.] discutiendum prius est: cur quadā die factū aliquid coram dn̄o dicit: cū apud illum nequaq̄ȝ cursus tēporis mutatione diei noctisq̄ȝ variet. Neq̄ȝ eñ in ea luce que sine accessu ea q̄ eligit illustrat/ et sine recessu ea que respuit deserit/ defectus mutabilitatis venit: quia in semetipso manēdo imutabilis/ mutabilia cūcta disponit: sicq̄ȝ in se transeuntia condidit/ vt apud se transire nequaq̄ȝ possint: nec tpꝰ intus in conspectu eiꝰ defluit: quod apud nos foris decurrit. Unde fit vt in eternitate eiꝰ fixa maneāt: ea q̄ nō fixa exterius seculorum volumina emanant. Cur ergo apđ eū dicit quadā die/ cui nimirum dies vna est eternitas sua? Quā videlicet nec fine claudi: nec initio vidit aperiri psalmista: cū dicit: Melioꝛ est dies vna in atrijs tuis sup milia. D Ps. lxxxiij Sed cū scriptura sacra de temporaliter editis loquit: dignū est vt verbis tpalibꝰ vtat: quatenꝰ cōdescēdēdo leuet: et dū de eternitate aliq̄d tēpoꝛaliter narrat/ assuetos tēpoꝛalibus sensim ad eterna traijciat: sicq̄ȝ bene nostris mētibꝰ eternitas incognita/ dū verbis cognitis blanditur/ infundat. Quid autem mirum si in sacro eloquio scđm mutabilitatē suam deꝰ ꝑpropere humane mēti nō aperit: q̄ et resurrectionis sue solēnitate celebrata/ quibusdā ꝓuectionū accessibus innotuit incorruptionem corꝑis qđ resumpsit? Luce. xxiiij. Luca q̄ppe attestāte didicimꝰ: q̄ q̄busdam se in monumento querētibus priꝰ angelos misit: et rursum discipulis ī via de se loquētibꝰ ipse q̄dē/ sȝ nō cognoscēdꝰ apparuit: qui post exhortationis moras/ cognoscendū se in panis fractione monstrauit. Ad extremū vero repente ingrediēs/ nō solū se cognoscibilē: sed etiā palpabilē prebuit. Qr eñ infirma adhuc gestabāt corda discipuli: in cognitiōe tanti mysterij ista fuerāt dispensatiōe nutriēdi/ vt paulisper aliq̄d q̄rētes inuenirēt: inueniētes crescerēt: et crescentes cognita robustiꝰ tenerēt. Quia igit nō repēte/ sȝ causarū ꝓborūq̄ȝ incremētis q̄si q̄busdā ad eternitatem passibus ducimur: intus apud eū quadā die aliq̄d factum dicit: q̄ ipsa quoq̄ȝ tpa sine tpe cōtuet. An quia etiam sathan affuit die q̄dā/ dū hoc factū dicit/ indicare sacra scriptura studuit: quia in luce deꝰ tenebras vidit? Cap. xxj.

E N Os quippe vno eodēq̄ȝ cōtuitu lucem et tenebras cōtueri nō possumꝰ: q̄ cū ī tenebris oculus figit/ lux fugat: et cū ad lucis se coruscationem verterit: tenebrarum vmbra discedit. Illa autē vis q̄ cūcta mutabilia imutabiliter videt: q̄si in die ei sathā affuit: q̄ apostate angeli tenebras sine obscuritate comprehendit. Nos (vt dictū est) vno eodēq̄ȝ intuitu contemplari nō possumꝰ et q̄ approbādo eligimꝰ: et q̄ reprobando dānamꝰ: q̄ cū ad hāc animꝰ ꝯtrahit/ ab illa cogitatione separatur: cum vero ad illam reducit/ ab hac cui inhesit remouetur. Deꝰ vero q̄ sine mutabilitate simul cuncta respicit/ sine distentione cōprehendit: videlicet et bona que iuuat/ et mala q̄ iudicat: et q̄ adiuta remunerat/ et q̄ iudicās dānat: in his q̄ diuerso disponit ordīe/ diuersus non est. In die ergo ei sathan affuisse describit: quia lumen eternitatis eiꝰ nulla mutabilitatis fuscatione tangitur: et in hoc q̄ ei tenebre presentes sunt/ affuisse inter filios dei dicit: q̄ rea vi iustitie immūdus spiritus penetratur: quos videlicet mūdoꝛū spirituū corda cōplent: eoq̄ȝ radio luminis iste transfigitur: q̄ illi vt luceant perfundūtur. Inter filios dei affuit: quia et si illi deo ad electorū adiutorium: iste ad ꝓbationē seruit. Inter filios dei affuit: q̄ et si ab illis in hac vita laborantibꝰ auxiliū pietatis impendit: iste occulte eius iustitie nesciēdo seruiens/ ministerium exequi reprobationis conatur. Unde bene in libris Regum per prophetam dicitur:

F ¶ S. §. Qr sancti angeli ad adiutoriū electorū: sathan vero ad probationem deo seruiat.

¶ Uidi dominū sedentē super solium suū: et exercitum celi a dextris eius et a sinistris: et dictū est: In quo decipiam achab: vt ascendat et cadat in ramoth galaath? iij. Reg. xxij. Et dixit alius ita: et alius aliter. Et egressus est vnus/ et dixit: Ego decipiam achab. et dictū est: In quo decipies? Qui respōdit dicēs: Egrediar et ero spūs mendax ī ore omniū ꝓphetarū eius. Quid eñ soliū dei/ nisi angelicas ꝑtātes accipimus: quarū mētibꝰ altiꝰ ꝑsidens interiꝰ cūcta disponit? Et quid exercitus celi/ nisi ministrantium angelorū multitudo describit? Quid est ꝯ̄ q̄ exercitꝰ celi a dextris et sinistris eiꝰ stare ꝓhibet? Deus enim q̄ ita est intra oīa/ vt etiā sit extra oīa: nec dextra nec sinistra concludit. Sed dextra dei/ angeloꝛū pars electa: sinistra aūt dei/ pars angelorū reproba designat. Non eñ ministrant deo solūmodo boni qui adiuuant: sed etiā mali q̄ ꝓbent. nō solū qui a culpa redeūtes subleuent: sed etiam qui redire nolētes grauēt. Nec qđ celi exercitꝰ dicit: an-

Hinc Dauid ait: Attēdite popule meꝰ legem meā: incli nate aurē vestrā in verba oris mei. Non enī lex Dauid/ aut populus Dauid erat: sed personā eius ex quo loq̄ba tur assumens: ipsius auctoritate loquitur: cuius inspira tione replebatur. Hoc quotidie fieri ī ecclesia cernimꝰ/ si vigilanter intuemur. Nā stans in medio populi lector clamat. Ego sum deus Abrahā/ deus Isaac/ ꝛ deus Ia cob. Et ꝙ ipse deus sit/ vere profecto nō dicit: nec tamen per hoc qđ dicit/ veritatis regulā deserit: qꝛ cuius mini sterijs lectiōe exhibet/ eiꝰ dominiū voce pretēdit. Itaq̄ scriptores sacri eloquij/ quia repleti spiritu sancto sup se trahūtur: quasi extra semetipsos fiunt: et sic de se senten tias quasi de alijs proferunt. Unde et beatꝰ Iob sancto spiritu afflatus/ potuit sua gesta (que erant videlicet su perne aspirationis dona) quasi non sua scribere: quia ea alterius erant que loquebat: quo homo loquebatur que dei sunt: et eo alter que erant illius loquebatur/ quo spi ritus sanctus loquebatur que hominis sunt.

[Ps. lxxvij.] [Exo. iij.]

¶ S. Qr ad confutandā impudentiā populi christiani Iob homo gentilis introducitur. Capitulum. iij.

Sed iam debemus ista postponere: et ad consi derāda sacre historie gesta properare. Omnis homo eo ipso quo homo est: suum intelligere de bet auctorē: cuius voluntati tanto magis seruiat/ quan to se de seipso nihil esse pensat. Ecce autē conditi deum considerare neglexinus/ adhibita sunt precepta. Pre ceptis quoq̄ obtemperare noluimus: adiungūtur exem pla. ipsa quoq̄ imitari exempla declinauimus: que edi disse nobis positos sub lege cōspicimus. Quia enim deꝰ aperte quibusdā sub lege positis locutus est: quasi alie nos nos ab eisdem preceptis aspicimus: quibus hec spe cialiter locutus non est. Unde ad confutandā impuden tiam nostram/ gentilis homo ad exemplū deducitur: vt quia obedire homo legi sub lege positus despicit: eiꝰ sal tem comparatione euigilet/ qui sine lege legaliter viuit. Erranti igit̄ homini data est lex: erranti vero etiā sub le ge/ adducitur testimonium eorum qui extra legem sunt: vt qꝛ conditi/ conditionis nostre ordinem seruare nolui mus/ preceptis admoneremur: et quia preceptis obedi re cōtēpsimus/ exemplis cōfunderemur: nec (vt dictum est) eorum exemplis quos lex astringeret/ sed quos lex a peccato nulla cohiberet. Circūscripsit nos diuina proui dentia: circūuenit excusationē nostrā: vndiq̄ conclusus est aditus tergiuersationis humane. Homo gētilis/ ho mo sine lege/ ad medium adducitur: vt eorum qui sub le ge sunt/ prauitas confundatur. Quod bene per prophe tam ac breuiter dicitur: Erubesce sydon ait mare. In sy done quippe figuratur stabilitas in lege positorū: in ma ri autem vita gētiliū. Erubesce ergo sydon ait mare: qꝛ ex vita gentiliū redarguitur vita sub lege positorū: atq̄ ex actione seculariū confunditur vita religiosorū: dum illi etiam promittēdo non seruant/ que in preceptis au diunt: ꝛ isti viuēdo ea custodiunt/ in quibꝰ nequaq̄ man datis legalibus astringuntur. Capitulum. iiij.

[Esa. xxiij.]

Qua vero auctoritate liber iste sit predicꝰ/ ipsa sacrarū paginarū soliditas attestatur: dū per prophetā Ezechielem dicitur ꝙ tres solūmo do viri liberentur/ Noe scilicet/ Daniel/ et Iob. Nec im merito inter hebreorū vitas/ in auctoritatis reuerētiam vita iusti gentilis adducitur: quia redēptor noster sicut ad redemptionē iudeorū et gētilium venit: ita vtrorūq̄ vocibus prophetari voluit: vt per vtrūq̄ populū dicere tur/ qui pro vtroq̄ populo quandoq̄ pateret. Uir itaq̄ iste summis virtutibꝰ fultus/ sibi notus erat et deo: qui si nō flagellaretur/ a nobis nullatenus agnosceret. Uir tus quippe etiā ꝑ quietē se exercuit: sed virtutis opinio cōmota per flagella fragrauit. et qui quietus ī seipso qđ erat continuit/ cōmotus ad notitiā omniū odorē sue for titudinis aspersit. Sicut enī vnguēta/ nisi cōmota/ redo lere latius nesciunt: et sicut aromata fragrantiā suā non nisi cū incenduntur expandūt: ita sancti viri omne qđ vir tutibus redolent/ in tribulationibꝰ innotescūt. Unde et recte in euangelio dicit. Si habueritis fidē tanq̄ granū sinapis: dicetis huic mōti/ trāsi hinc/ ꝛ transibit. Granū quippe sinapis nisi conteratur/ nequaq̄ vis virtutis eiꝰ agnoscitur: nā non cōtritum lene est. si vero conteratur/ inardescit: et quod in se acerrimū latebat/ ostendit. Sic vnusquisq̄ vir sanctus cū non pulsatur/ despicabilis ac lenis aspicitur: si qua vero illum tritura ꝑsecutionis op primat: mox omne qđ calidum sapit/ ostendit: atq̄ in fer uorem virtutis vertitur/ quicquid in illo ante despica bile infirmumq̄ videbat: quodq̄ in se trāquillitatis tem pore libens operuerat/ exagitatus tribulationibus co actus innotescit. Unde bene per prophetam dicitur: In die mandauit dn̄s misericordiā suam: et in nocte decla rauit. Misericordia enim dn̄i in die mandatur: quia in tranquillo tempore cognoscendo percipitur: in nocte ve ro declaratur: quia donum qđ in trāquillitate sumitur/ in tribulationibus manifestatur.

[Ezechiel. xiiij.] [Mat. xvij] [Ps. xlj.]

¶ S. Quantis virtutibus Iob claruerit. Capitulū. v.

Sed subtilius perscrutādum est cur tot flagel la ꝑtulit: qui tantā virtutū custodiā sine repre hensione seruauit. Humilitatē quippe habuit: quia et ipse testat: Si contempsi iudiciū subire cū seruo meo et ancilla mea: cum disceptarent aduersum me. Ho spitalitatē exhibuit: sicut ait. Foris non mansit peregri nus: ostiū meū viatori patuit. Disciplinę vigorē tenuit: vt ipse indicat dicens. Principes cessabant loqui: ꝛ digi tum supponebāt ori suo. Māsuetudinē in vigore custo diuit: sicut ipse fatetur dicēs. Cumq̄ sederem quasi rex circūstante exercitu: eram tamen merētium consolator. Elecmosynarū largitatē amplexatus est: vt insinuat di cens. Si comedi buccellā meam solus: et pupillus nō co medit ex ea. Cum igitur omniū mandata virtutū perfi ceret: vnū ei deerat/ vt etiam flagellatus agere gratias sciret. Notum erat quia seruire deo inter dona nouerat: sed dignū fuit vt districtio seueritatis inquireret vtrum deuotus deo et inter flagella permaneret. Pena quippe interrogat/ si quietus quis veraciter amat. Que hostis quidē vt vinceret petiuit: sed vt perficeret accepit. Fie ri enim dn̄s benigne permisit/ qđ diabolus inique postu lauit. Nam cum idcirco illū expetisset hostis vt cōsume ret: tentando egit vt eius merita augeret. Scriptū quip pe est: In oībꝰ his nō peccauit Iob labijs suis. Et qui dem quedā verba respōsionū illius imperitis lectoribꝰ aspera resonant: quia sanctoꝝ dicta pie intelligere (sicut dicitur) ignorant: et quia animū dolentis et iusti in se metipsis assumere nesciunt/ ideo doloris verba bene in terpretari non possunt. Mentem quippe patientis bene pensare nouit condescensio passionis. Credunt ergo bea tum Iob in suis sermonibus deliquisse/ minus caute in tuentes: qꝛ si beati Iob responsa redarguūt/ falsam etiā de eo dn̄i sententiā fuisse testātur. Diabolo nāq̄ a dn̄o di citur: Considerasti seruū meum Iob ꝙ non sit ei similis sup terrā: vir simplex ꝛ rectus ac timēs deū/ ꝛ recedēs a malo? Cui a diabolo mox respondetur: Nūquid gratis Iob colit deū? Nōne tu vallasti eū: cunctāq̄ substantiā eius? Sed mitte manū tuā/ ꝛ tange eū: si nō in faciē bene dixerit tibi. Hostis itaq̄ in beato Iob vires suas exer cuit: sed tamen contra deum certamen assumpsit. Inter deum namq̄ ꝛ diabolum beatus Iob in medio materia certaminis fuit. Capitulum. vj.

[Iob. xxxj.] [Iob. xxix.] [Ibidem.] [Iob. xxxj.] [Iob. j.] [Ibidem.]

Quisquis ergo sanctū virum inter flagella po situ in dictis suis peccasse asserit/ quid aliud q̄ deum qui pro illo proposuerat/ excessisse re prehēdit? Ipse quippe in se tentati causam suscipere vo luit: qui eū et ante flagella pretulit/ et preferens tentari per flagella permisit. Si ergo excessisse Iob dicitur: lau dator illiꝰ succubuisse perhibetur: q̄uis eum nullatenꝰ deliquisse etiā dona testantur. Quis enim nesciat ꝙ cul pis non premia/ sed pene debeantur? Qui ergo duplicia recipere que amiserat meruit/ ex remuneratiōe edocuit: quia nequaq̄ vitium/ sed virtus fuit omne quod dixit. Assertioni quoq̄ huic adhuc adiūgitur/ ꝙ ipse pro ami cis delinquentibus intercedit. In grauibus namq̄ pec catis quis positus/ dum suis premitur/ aliena nō diluit. Mundus ergo ostenditur esse de se: qui emundationem potuit obtinere pro alijs. Si vero hoc quibusdā displi cet/ ꝙ bona sua ipse narrauit: sciendū est quia inter tot re rum damna/ inter tot corporis vulnera/ inter tot pigno rum funera/ amicis ad consolationē venientibus/ et ad increpationē prorūpentibus: de vita sua desperare coge batur: et quē tot detrimenta afflixerāt/ contumeliosa in super increpantiū verba feriebant. Hi nāq̄ qui ad cōso landū venerāt: dū quasi iniustitie eius exprobrabāt/ de sperare eū de semetipso funditus compellebāt. Qr ergo

bona sua ad mentē reuocat: non se per iactātiam eleuat/
sed quasi collapsum inter verba et vulnera ad spem ani:
mum reformat. Graui enī desperationis stimulo † mens
percutitur: cū superne ire tribulationibus premit/et fo:
ris linguarū opprobrijs vrgetur. Beat⁹ igit Job tot do
lorū iaculatione cōfossus: dū labefactari per opprobria
timuit: ad statū se fiducie ex anteacta vita cōfirmādo re
uocauit. Nequaq̄ ergo in iactantie vitiū cecidit: q: con
tra internū desperationis impulsum/ p exteriora preco:
niorū suoꝝ verba pugnauit: vt dū bona que fecerat dice
ret: nequaq̄ de bono qd̄ prescierat † desperaret.

† al. telo.

† al. que: fierat.

℄ S. Qr cunctas tentationum machinas contra Job sathan erexit. Capitulum. vij.

SEd iam nunc ipsum ordinem tētationis eius
exequamur. Inimicus seuiēs/ꝛ sancti viri va
lidissimū pectus debellare contēdens: cūctas
contra eū tentationū machinas erexit. abstulit substan:
tiā/interfecit filios/percussit corpus/instigauit vxorē/
amicos ad consolationē adduxit: sed in asperitatē incre
pationis excitauit. aliū quoq̄ amicū durius increpantē
in extremis et acriori inuectiōe seruauit: vt saltē crebri⁹
feriendo cor attingeret/ qd̄ nouo vulnere semp iteraret.
Quia enim in seculo potētem vidit/damnis substātie eū
moueri credidit: quē non cōcussum ex filiorū morte pul:
sauit. Uidens autē q: ad augmentū diuine laudis etiā
ex vulnere creuit orbitatis/petiuit feriēdā salutē corpo
ris. Intuēs etiā quia per dolorē corporis peruenire ne:
quiuerit ad passionē mentis: instigauit vxorē. Ciuitatē
quippe quā expugnare appetiuit/nimis minutā vidit: ꝛ
idcirco exterius tot plagas inferens/quasi foris exerci:
tum admouit: animum vero vxoris in verbis male per:
suasionis accendēs/quasi intus ciuium corda corrupit.
Ex bellis enim exterioribus discimus/quid de interio:
ribus sentiamus. Inimicus nāq̄ seuiens/et vrbē exerci
tibus circūfusis vallans: si eius munimina inuicta con:
spexerit/ad alia se pugnandi argumenta cōuertit: vt in:
tus etiā quorūdam ciuiū corda corrūpat: quatenus cum
extrinsecus impugnatores admouerit: internos quoq̄
habeat adiutores: atq̄ increscēte belli foris certamine/
de quorū intus fide confiditur: eorū perfidia vrbs desti:
tuta capiatur. Itaq̄ exterius quasi ariete cōstituto/mu
rū ciuitatis istius tot ictibus perculit/quot vicibus ad:
uersa nūciauit. Intus autē quasi ciuiū corda corrupit/
dū fortia huius vrbis munimina persuasione destruere
coniugis studuit. Foris itaq̄ admouit impetum belli:
intus venena consilij: vt tāto citius vrbē caperet/ quāto
eam interius exteriusq̄ turbaret. Capitulū. viij.

QUia autē nonunq̄ plus conturbant verba q̄
vulnera: amicorū se (vt dictum est) linguis ar
mauit. Qui quidē quia seniores erant: de eoꝝ
verbis min⁹ fortasse doleri poterat. Heliu iunior subro
gatur: vt sanctū pectus tāto acriori vulnere percuteret/
quāto ꝯtra illud ict⁹ brachij validioris † excitaret. Ec:
ce ad feriendū inuictissimū robur inimic⁹ seuiens/quot
tētationū iacula inuenit: ecce quot obsidionū machina:
menta circūposuit: ecce quot percussionū tela trāsmisit:
sed in his oībus mansit mens imperterrita/ stetit ciuitas
inconcussa. Student hostes cū cōtra faciē veniūt: alios
ex occulto transmittere: qui eo licentius pugnantis la:
tus feriant/quo is qui pugnat/intentius venientes ho:
stes contra faciem spectat.

† al. viliso: ris.

℄ S. Quāta fuerit patientia Job/ꝛ de diuersis percus: sionum generibus.

℄ Igitur Job in huius certaminis bello deprehēsus/
suscepit dāna quasi hostes contra faciē: sustinuit verba
consolātium quasi hostes ex latere: sed in his circūacto
grauitatis sue clypeo/vbiq̄ munit⁹ astitit: vndiq̄ venie
tibus gladijs vigilāter obuiauit. amissam substantiā ta
cite despicit. carnē in filijs mortuā equanimiter dolet. in
se carnē pcussam patiēter tolerat. carnē in cōiuge male
suadentē sapienter docet. Sup hec amici in asperā cor:
reptionē prosiliūt: et pro sedādo dolore venientes/vim
doloris adiungunt. Oia ergo machinamēta tentationū
sancto viro vertūtur in augmēta virtutū. Per vulnera
quippe probatur eius patientia: p verba vero exercetur
eius sapiētia. Ubiq̄ fortiter occurrit: q: ꝛ flagella robo
re: et verba ratione superauit. Amici vero eius q̄ ad con
solationē quidē veniūt/sed vsq̄ ad verba increpationis
excedunt/ignorātia magis credendi sunt q̄ malitia de:
liquisse. Neq̄ enim tantū virū amicos iniquos habuisse
credēdum est: sed dum discernere causam flagellorū ne:
queunt/in culpam dilabuntur. Capitulum. ix.

PErcussionū quippe diuersa sunt genera. Alia
nāq̄ est pcussio qua peccator pcutitur/vt sine
retractatione puniat. alia qua peccator pcuti
tur vt corrigatur. alia qua nōnunq̄ quisq̄ pcutitur: non
vt preterita corrigat/sed ne vētura ꝯmittat: alia qua ple
rūq̄ pcutitur: per quā nec preterita culpa corrigitur/nec
futura ꝓhibetur: sed dū inopinata salus percussionē se:
quitur/saluātis virtus cognita ardentius ametur: cūq̄
innoxius flagello atteritur/et p patientiā meritoꝝ sum:
ma cumulet. Aliquādo enī peccator pcutit: vt absq̄ re:
tractatione puniat: sicut perituro iudee dicitur: Plaga
inimici pcussi te/castigatione crudeli. Et rursum: Quid
clamas ad me sup cōtritiōe tua? Insanabilis est dolor
tuus. Aliquando percutit peccator vt corrigatur: sicut
cuidā in euāgelio dicitur: Ecce sanus factus es: iam no
li peccare: ne deterius aliquid tibi cōtingat. Uerba enī
saluantis indicant: q: peccata precedētia habiti vim do
loris exigebant. Aliquādo quisq̄ non pro preterita cul:
pa diluenda: sed pro futura vitanda pcutitur. qd̄ aperte
Paulus de semetipso testatur/dicens: Ne magnitudo
reuelationū extollat me: datus est mihi stimulus carnis
mee/angelus sathane/qui me colaphizet. Qui enī nō ait:
q: extulit: sed ne extollat: aperte indicat q̄ pcussione illa
ne eueniat cōpescitur: non autē que euenit culpa purga:
tur. Nōnunq̄ vero quisq̄ nec pro preterita nec pro futu:
ra iniq̄tate pcutit: sed vt sola diuine virtutis potētia ex
amputata pcussione monstretur. Uñ cū dño in euāgelio
de ceco nato diceret: Quis peccauit hic: aut parētes ei⁹:
vt cecus nasceretur? respōdit dñs dicens. Neq̄ hic pec:
cauit/neq̄ parentes eius: sed vt manifestētur opera dei.
In qua manifestatione quid agitur: nisi vt ex flagello ꝛ
meritorū virt⁹ augeat: ꝛ cū nulla ꝑterita iniquitas ter:
gitur/magna de patientia fortitudo generetur? Unde
beatus idē Job prefertur prius voce iudicis: et post ma
nui cōmittitur tentatoris. quē post flagella deus dū re:
munerās familiarius alloquit/aperte quātū de verbere
creuerit/indicatur. Amici ergo beati Job/dū percussio:
nū genera distinguere nesciūt/pcussum pro culpa credi:
derunt: ꝛ dū deū iustū in pcussione sua conātur asserere/
beatū Job cōpulsi sunt de iniustitia reprobare: nesciēn:
tes videlꝫ ideo flagellatū/ vt ꝓ flagello ei⁹/ diuine glie
laus cresceret: nō autē vt p flagella pctā q̄ nunq̄ cōmise:
rat/emēdaret. Unde ꝛ ad veniā citi⁹ redeūt: q: ignoran
tia poti⁹ q̄ malitia peccauerūt. Quorū superbiā diuina
iustitia eo vehementer humiliat/quo neq̄ q̄ illos ad suā
gratiā/nisi per eū quē despexerāt reformat. Ualde q̄ppe
elata mēs retundit/ si ipsi sup quē se exaltauit/supponat

Hier. xxx.

Ibidem.

Joan. v.

ij. Cor. xij

Joan. ix.

℄ S. Qr scti q̄si stelle noctē vite pñtis illuminat. Ca. x.

SEd libet inter hec mira diuine dispensationis
opera cernere: quomodo ad illuminādā noctē
vite presentis/astra queq̄ suis vicib⁹ in celi fa
ciē veniāt: quousq̄ in finē noctis redēptor humani gene
ris quasi verus lucifer surgat. Nocturnū nāq̄ spatiū dū
decedentiū succedentiūq̄ stellarū cursib⁹ illustrat/ma:
gno celi decore pagitur. Ut ergo noctis nostre tenebras
suo tēpore editus/ vicissimq̄ pmutatus stellarū radius
tāgeret/ad ostendendā innocentiā venit Abel. Ad docē
dā actionis mūditiā venit Enoch. Ad insinuādā longa:
nimitatē spei ꝛ operis venit Noe. Ad manifestandā obe
dientiā venit Abraā. Ad demōstrandā cōiugalis vite ca
stimoniā venit Isaac. Ad insinuandā laboris tolerātiā
venit Jacob. Ad repēdendā ꝓ malo bone retributiōis
gratiā venit Joseph. Ad ostēdendā mānsuetudinē venit
Moyses. Ad informādā ꝯtra aduersa fiduciā/venit Jo
sue. Ad ostēdendam inter flagella patientiā venit Job.
Ecce q̄ fulgentes stellas in celo cernimus/ vt inoffenso
pede opis/iter nr̄e noctis ambulemus. Nam cognitioni
hoīm diuina dispensatio quot iustos exhibuit: quasi tot
astra sup peccātium tenebras celū misit: quousq̄ verus
lucifer surgeret: qui eternū nobis mane nūcians/stellis
ceteris clarius ex diuinitate radiaret. Quem electi oēs
dū bene viuēdo precesserunt: et rebus ꝛ vocibus prophetan
do promiserunt. Nullus etenim iustus fuit: qui non eius
p figurā nuncius extiterit. Dignū q̄ppe erat vt in semet:

ipsis bonū oēs ostēderēt/de quo et oēs boni essent/ꝛ qđ prodesse oībus scirent. Unde et sine cessatione promitti debuit/qđ et sine estimatione dabatur ꝑcipi:et sine fine retineri/vt simul oīa secula discerēt/qđ in redēptione cōl seculoꝝ finis exhiberet. Ubi et necesse fuit vt etiā beat⁹ Job/ꝙ tanta incarnationis ei⁹ mysteria ꝓtulit/eū quē voce diceret/ex cōuersatione signaret: ꝛ ꝑ ea que ꝓtulit/ que passurus esset ostēderet: tantoq; verius passionis illius sacramēta prediceret/quāto hec nō loquēdo tm̄ modo/sed etiā patiendo prophetaret. Capitulū.xi.

Sed qꝛ redēptor noster vnā se ꝑsonā cū sācta ecclesia quā assumpsit exhibuit (de ipso enī dicit: Qui est caput oīm nostrum. et de ecclesia eius scriptū est: Corpus Christi/qđ est ecclesia.) quisquis eū in semetipso significat:modo hūc ex capite:modo ex corpore designat: vt nō solū vocē capitis/sed etiā corporis teneat. Unde et Esaias ꝓpheta eiusdē dn̄i verba exprimens ait. Quasi spōso posuit mihi mitrā: ꝛ quasi spōsam ornauit me ornamēto. Quis igitur ipse in capite spōsus: ipse est in corpore sponsa:necesse vt cū nonnunq̄ aliquid de capite dicitur/sensim ac subito etiā ad vocē corporis deriuetur:et rursum cum de corpore aliquid dicitur/repente ad vocem capitis ascendatur. Capitulum.xij.

Ephe.j.
Col.j.
Ephe.v.
Esa.lxj.

Beatus ergo Job venturi cū suo corpore typū redēptoris insinuat: vxor vero ei⁹ q̄ eū ad maledicendū ꝓuocat/vitā carnaliū designat: qui intra sanctā ecclesiā incorrectis morib⁹ positi/quo ꝑ fidē bonis iuxta sunt/eo ꝑ vitā durius premūt: qꝛ dū quasi fideles vitari nō possunt/a fidelib⁹ tāto deterius/quāto et interius tolerātur. Amici vero eius q̄ dū consulunt inuehūtur:hereticorū figurā exprimūt: q̄ sub specie consulēdi/agūt negocium seducēdi. Unde ꝛ ad beatū Job quasi ꝓ dn̄o loquūtur/sed tamē a dn̄o nō approbātur: qꝛ videlꝫ oēs heretici dū deū defendere nitūtur/offendūt. Unde eis aperte et ab eodē sancto viro dicit. Disputare cū deo cupio:prius vos ostēdens fabricatores mēdacij/et cultores ꝑuersorū dogmatū. Constat ergo eos hereticorū typum errādo gerere: quos sanctus vir redarguit cultui peruersorum dogmatum deseruire.

Job.xiij.

C S. Qꝛ ex ipso nomine Job vel amicorū eius vite meritum vel actio designatur.

C Ois vero hereticus in eo q̄ deū defendere nitit/veritati illi⁹ aduersat:psalmista attestāte/q̄ ait. Ut destruas inimicū ꝛ defensorē. Inimicus quippe ꝛ defensor est:qui deū quē ꝑdicat/morib⁹ impugnat. Nā qꝛ beat⁹ Job venturi redēptoris speciē teneat:etiā noīe demonstrat. Job quippe interꝑtat dolēs. Quo nimirū dolore/vel mediatoris passio/vel sancte eccl̄ie labor exprimit: q̄ multiplici ꝑsentis vite fatigatiōe cruciat. Amici quoq; ei⁹ ex vocabulo noīs/meritū sue indicāt actiōis. Nā Eliphaz latina lingua dn̄i contēptus dicit. Et qđ aliud heretici faciūt/nisi q̄ dū falsa de deo sentiūt/eū superbiēdo contēnūt? Baldath interꝑtatur vetustas sola. Bene autē oēs heretici in his q̄ de deo loquūtur:dū nō intētione recta/sed appetitiōe tꝑalis glorie videri ꝑdicatores appetūt/vetustas sola noīantur. Ad loquendū quippe nō zelo noui hoīs:sed vite veteris prauitate concitantur. Sophar quoq; latino sermone dicit dissipatio specule/vel speculatorē dissipās. Mētes nāq; fideliū ad cōtēplāda supna se erigūt:sed dū hereticoꝝ verba ꝑuertere recta cōtēplātes appetūt/speculā dissipare conātur. Capitulū.xiij.

Ps.viij.

In tribus itaq; amicoꝝ Job noībus:tres hereticarū mētiū ꝑditionis casus exprimunt. Nisi enī deū contēnerēt/nequaq̄ de eo ꝑuersa sentirēt: et nisi vetustatis praua verba elate loquēdo ꝯberēt/in noue vite intelligētia nō errarēt: ꝛ nisi in se speculatione bonoꝝ destruerēt:nequaq̄ eos supna iudicia tā districto examine/ꝓ verboꝝ suoꝝ culpa reprobarēt. Contēnēdo igit deū in vetustate se retinēt:sed in vetustate retinēdo/prauis suis sermonib⁹ speculationi rectorū nocēt.

C S. Qꝛ hereticorū sacrificia deo accepta esse non possunt/nisi catholicis manibus offerantur.

C Quia vero nōnunq̄ heretici diuine grē largitate perfusi/ad vnitatē sancte eccl̄ie redeūt:bene hoc ipsa amicorū recōciliatione signat. pro qbus tamē beatus Job exorare precipitur: qꝛ hereticorū sacrificia accepta deo esse nequeūt/nisi ꝓ eis vniuersalis ecclesie manibus offerantur:vt eius meritis remedium salutis inueniāt/quā verborū iaculis impugnādo feriebāt. Unde et septē pro eis sacrificia memorātur oblata: qꝛ dū septiformis grē spiritū cōfitentes accipiūt/q̄si septē oblatiōibus expiātur. Hinc est qđ in Joānis apocalypsi ꝑ septē ecclesiarū numerū vniuersalis ecclesia designatur. Hinc ꝑ Salomonē de sapiētia dicit. Sapiētia edificauit sibi domū:excidit colūnas septē. Ipso ergo sacrificioꝝ numero recōciliati heretici:qđ pri⁹ fuerint exprimūt: qui ꝑfectioni septiformis grē non nisi redeūdo iungūtur. Bene autē tauros pro se et arietes obtulisse describūtur. In tauro quippe ceruix suꝑbie:in ariete autē ducatus gregū sequētiū designat. Quid est ergo ꝓ eis tauros arietesq; mactare:nisi eorū ducatū superbū interficere: vt de se humilia sentiāt:et post se corda innocentiū nō seducāt? Ceruice enī tumēti ab eccl̄ie vnitate resilierāt: ꝛ infirmos post se populos quasi sequētes greges trahebāt. Ueniant igit ad beatū Job.i.reuertātur ad ecclesiā:et septenario sacrificio tauros ꝛ arietes mactādos offerāt: qꝛ vt vniuersali ecclesie coniūgātur: humilitate interueniēte interficiāt quicq̄d prius tumidū de suꝑbo ducatu sapiebant.

Apoca.j.
prouer.ix.

C S. Qꝛ heretici arrogātes argui debent/licet pro eis sacrificiū feruenter non possit offerri.

C Per heliu autē q̄ rectis quidē sensibus loquitur/sed ad stulta elationis verba deriuatur:ꝑsona vniuscuiusq; arrogātis exprimitur. Multi nāq; intra sanctā ecclesiā positi/recta que sapiūt/recte proferre contēnunt. Unde diuine increpationis verbis arguit:nec tamē pro illo sacrificiū offert: qꝛ si fidelis quidē est/sed tamē arrogās: ꝑ veritatē credulitatis intus est/sed ꝑ tumoris sui obstaculū acceptabilis nō est. Hūc ergo icrepatio redarguit/sed sacrificiū nō reducit: qꝛ in ea quidē fide est i qua esse debuit:sed supna hūc iustitia increpās ꝓ supfluis repellit. Unde ꝛ bene heliu latino sermone dicit/deus meus iste:vel deus dn̄s meus. Arrogātes enī viri intra sanctā ecclesiā positi/q̄uis deū elate viuēdo refugiāt/eū tn̄ veraciter credēdo cōfitētur. Quid est enī de⁹ me⁹ iste/noīe dicere/nisi eū cui credit/apta professione mōstrare? Uel quid est dn̄m deū dicere:nisi hunc et deū per diuinitatē credere:et dominū ex incarnatione perhibere?

C S. Qꝛ sicut Job in ꝑsenti duplicia/ita sancte ecclesie post huius vite pressuras due stole in vnitate iudeorū et gētiū ꝛ aīe ꝛ corporis incorruptiōe reddētur. Ca.xiiij.

Bene autē post damna rerū/post funera pignorū/post cruciatus vulnerū/post certamina pugnasq; verborū/duplici remuneratione subleuatur: qꝛ nimirū sancta ecclesia adhuc etiam in hac vita posita/pro laboribus quos sustinet/duplicia munera recipit:cū susceptis plene gētibus/in fine mūdi Judeorū etiā ad se corda conuertit. Hinc enim scriptū est:Donec plenitudo gentiū introiret:et sic oīs israel saluus fieret. Duplicia et postmodū recipiet: qꝛ finito labore ꝑsentis tēporis/nō solū ad animarū gaudiū/sed etiā ad beatitudinē corporū ascendit. Unde bene ꝑ prophetā dicit: In terra sua duplicia possidebūt. Sancti quippe in terra viuentiū duplicia possidēt: qꝛ nimirū beatitudine mentis simul et corporis gaudēt. Unde et Joānes in apocalypsi: qꝛ ante resurrectionē corporū clamantes sanctorū aīas vidit:accepisse eas stolas singulas aspexit/dicēs. Et date sunt illis singule stole albe: et dictū est illis: vt requiescerent tempus adhuc modicū/donec impleretur numerus conseruorū et fratrū eorū. Ante resurrectionē q̄ppe stolas singulas accepisse dicti sunt: quia sola adhuc mētis beatitudine perfruūtur. Binas ergo accepturi sunt: quando cū animarū perfecto gaudio/etiā incorruptione corporū vestientur. Recte autē afflictio quidē beati Job dicitur:sed quātitas tēporis in ei⁹ afflictiōe reticetur: qꝛ sancte ecclesie in hac vita tribulatio cernitur/sed quāto hic tēpore contereda atq; differenda sit/ignorat. Unde et ore veritatis dicitur: Nō est vestrū nosse tēpora vel momenta:que pater posuit in sua potestate. Per hoc ergo q̄ beati Job passio dicitur: docemur quod experimēto nouimus. Per hoc vero q̄ quātitas tēporis i passione reticet/docemur quid nescire debeam⁹. C In longum prefationis verba protraximus: vt quasi totum breuiter perstringendo loqueremur. Sed qꝛ ad loquendi initiū dn̄ loquendo peruenimus/debemus prius historie radicem figere/vt valeamus mentē postmodū de allegoriarum fructu satiare.

Rom.xj.
Esa.lxj.
Apoca.vj.
Act.j.

¶ Incipit textus libri primi Job. Capl'm. j.

A

Vir erat in terra hus / noie Job. Et erat vir ille simplex ⁊ rectꝰ, ac timēs deū: et recedēs a malo. Natiqꝫ sunt ei septē filij: ⁊ tres filie. Et fuit possessio eiꝰ septē milia ouiū: et tria milia camelorū: q̇ngēta quoqꝫ iuga boū: ⁊ quingēte asine: ac familia multa nimis. Eratqꝫ vir ille magnꝰ inter oēs orietales. Et ibāt filij eius: ⁊ faciebant cōuiuia ꝑ domos vnusquisqꝫ in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederēt et biberēt cum eis. Cūqꝫ in orbē transissent dies conuiuij / mittebat ad eos Job, ⁊ sanctificabat illos: consurgēsqꝫ diluculo offerebat holocausta ꝑ singulos. Dicebat eni: Ne forte peccauerit filij mei / ⁊ benedixerint deo ī cordibꝰ suis. Sic faciebat Job cūctis diebꝰ. Quadā autē die cū venissent filij dei, vt assisterent corā dño / affuit inter eos etiā sathan. Cui dixit dñs: Unde venis? Qui respōdens ait: Circuiui terrā: ⁊ perambulaui eā. Di-

B

xitqꝫ dñs ad eū: Numquid considerasti seruum meū Job, ꝙ nō sit ei similis in terra: homo simplex ⁊ rectus, ac timēs deū / et recedēs a malo? Cui respōdēs sathan ait: Nūquid frustra Job timet deū? Nonne tu vallasti eū ac domū eius / vniuersamqꝫ substantiā eius ꝑ circuitū? Operibus manuū eius benedixisti: et possessio eius creuit in terra. Sed extende paululū manum tuā: ⁊ tange cuncta que possidet: nisi in faciē benedixerit tibi. Dixit ergo dñs ad sathan: Ecce vniuersa que habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manū tuam. Egressusqꝫ est sathan a facie dñi. Cū autē quadā die filij et filie eius comederēt ⁊ biberēt vinū in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad Job: qui diceret: Boues arabāt, ⁊ asine pascebant iuxta eos: ⁊ irruerunt sabei: tuleruntqꝫ omnia: ⁊ pueros ꝑcusserunt gladio: ⁊ euasi ego solus vt nun-

C

ciarem tibi. Cūqꝫ adhuc ille loqueretur / venit alter, et dixit: Ignis dei cecidit e celo: et tactas oues puerosqꝫ cōsumpsit: ⁊ effugi ego solus vt nunciarē tibi. Sed et adhuc illo loquēte: venit alius / ⁊ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas / ⁊ inuaserūt camelos / ⁊ tulerunt eos: necnō ⁊ pueros ꝑcusserunt gladio: et ego fugi solus vt nunciarem tibi. Adhuc loquebat ille: et ecce alius intrauit, ⁊ dixit: Filijs tuis et filiabꝰ vescētibꝰ et bibentibus vinū in domo fratris sui primogeniti: repente ventus vehemēs irruit a regione deserti: ⁊ ꝯcussit quattuor angulos domus: que corruens oppressit liberos tuos / et mortui sunt: ⁊ effugi ego solus vt nūciarem tibi. Tunc surrexit Job / et scidit vestimēta sua: ⁊ tonso capite corruēs in terrā adorauit et dixit: Nudus egressus sum de vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc. Dñs dedit / dñs abstulit: sicut dño placuit, ita factū est: sit nomē dñi benedictum. In omnibus his nō peccauit Job labijs suis: neqꝫ stultum quid contra deum locutus est.

¶ Moralis Expositio sanctissimi patris Gregorij magni: Ecclesie doctoris celeberrimi: in beatum Job.

D

¶ Incipit liber Primus super primo capitulo textus. Capitulum primum.

¶ Summariū. Qꝫ res immensi preconij sit inter malos laudabiliter conuersari.

Vir erat in terra Hus / noie Job.] Idcirco sanctus vir vbi habitauerit / dicit: vt eius meritū virtutis exprimatur. Hus nāqꝫ quis nesciat ꝙ sit terra gētiliū? Gētilitas autem eo obligata vitijs extitit: quo cognitionē sui cōditoris ignorauit. Dicat itaqꝫ vbi habitauerit: vt hoc eius laudibꝰ proficiat: ꝙ bonꝰ inter malos fuit. Neqꝫ eni valde laudabile est bonū esse cū bonis / sed bonū esse cum malis. Sicut enim grauioris culpe est inter bonos bonum nō esse: ita immensi est preconij bonū etiā inter malos extitisse. Hinc est qd idem beatus Job sibimet attestatur / dicēs: Frater fui draconū: ⁊ sociꝰ struthionū. Hinc Petrus magnis Loth laudibus extulit: qꝛ bonū inter reprobos inuenit / dicēs: Et iustum Loth oppressum a nefandorū iniusta cōuersatiōe eripuit. Aspectu enim et auditu iustꝰ erāt: habitās apud eos / q̇ de die in diem animā iusti iniquis operibus cruciabant. Qui nimirū cruciari non posset / nisi praua propinquorū opera ⁊ audiret et cerneret. Et tamen aspectu ⁊ auditu iustus dicitur: quia iniquorū vita / non delectādo iusti aures atqꝫ oculos / sed feriendo tangebat. Hinc Paulus discipulis dicit: In medio nationis praue ⁊ peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Hinc pgami ecclesie dicit: Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomen meū / ⁊ nō negasti fidē meā. Hinc sancta eccl'ia sponsi voce laudatur: cū in amoris cātico dicit: Sicut liliū inter spinas: sic amica mea inter filias. Bene ergo beatus Job memorata terra gentiū / inter iniquos vixisse describit: vt iuxta sponsi ꝑconiū / inter spinas liliū creuisse monstret. Ubi recte mox subdit. [Simplex et rectus.]

Job. xxx.

ij. Pet. ij.

E

Phil. ij.

Apo. ij.

Cāti. ij.

¶ S. Qꝫ simplicitas sine virtute pro rectitudine habēda non sit. Capitulum. ij.

Nonnulli nāqꝫ ita sunt simplices / vt rectum qd sit ignorent / sed eo vere simplicitatis innocentiam deserunt: quo ad virtutē rectitudinis nō assurgunt: quia dum cauti esse per rectitudinē nesciunt: nequaqꝫ innocētes persistere per simplicitatem possunt. Hinc est ꝙ paulꝰ discipulos admonet / dicēs. Uolo vos sapientes esse in bono: simplices autē in malo. Hinc rursum dicit. Nolite pueri effici sensibꝰ: sed malitia paruuli estote. Hinc per semetipsam veritas discipulis precipit / dicens. Estote prudētes sicut serpētes: ⁊ simplices sicut colūbe. Utraqꝫ enim necessario in admonitione coniunxit: vt et simplicitatē columbe astutia serpentis instrueret: ⁊ rursum serpentis astutiā / colūbe simplicitas temperaret. Hinc est ꝙ sanctusspiritꝰ presentiā suā hominibꝰ nō in columba solūmodo: sed etiā in igne patefecit. Per columbā quippe simplicitas: per ignem vero zelus indicatur. In columba ergo ⁊ in igne sanctus spiritus ostenditur: quia quicūqꝫ illo pleni sunt: sic mansuetudini simplicitatis inseruiūt: vt contra culpas delinquētium etiā zelo rectitudinis accendantur. Sequitur.

F

Ro. xvj.

j Corin. xiiij.

Mat. x.

Act. ij.

¶ S. Qꝫ bona malis admixta deo accepta eē nō possūt.

¶ Timens deum: et recedēs a malo.] Deum timere / est / nulla que faciēda sunt bona preterire. Unde ꝑ Salomonē dicit: Qui deū timet / nihil negligit. Sed quia nōnulli sic bona quedā faciūt: vt tamen a quibusdam malis minime suspendant: bene postqꝫ timēs deū dicit, recedēs quoqꝫ a malo phibet. Scriptū quippe est. Declina a malo / ⁊ fac bonū. Neqꝫ enim bona deo accepta sunt: que ante eiꝰ ocu

Eccl's. vij.

Psalmo xxxvj.

G

Eccĩ. vij. Jaco. ij. j. Cor. v.

los maloꝝ admixtione maculant. Hinc nāq; p Salomonē dicit: Qui in vno offenderit/multa bona perdet. Huic Jacobus attestat dicens: Quicūq; totā legē seruauerit: offendat autē in vno: fact⁹ est reus oīm. Hinc Paul⁹ ait: Modicū fermentū totā massam corrūpit. Caplm. iij.

BEatus igitur Job vt ostendat q̄ mūdus in bonis extitit: solerter indicatur q̄ alien⁹ a malis fuit. Mos vero esse narrantiū solet: vt cum palestre certamē insinuāt/pri⁹ luctantiū mēbra describant/ q̄ latū validūq; sit pect⁹/q̄ sanū: q̄ pleni intumeāt lacerti: q̄ subter posit⁹ vēter nec mole grauet: nec extenuatione debilitet: vt cū pri⁹ aptos certamini art⁹ ostēderint: tunc demū magne fortitudinis ictus narrēt. Qꝛ ergo athleta noster ɔtra diabolū fuerat certaturus: q̄si ante arene spectaculū/sacre scriptor historie/in athleta hoc spūales virtutes enumerās/mētl mēbra describit/dicēs. [Erat vir ille simplex ꝛ rect⁹/ac timēs deū/ꝛ recedēs a malo.] vt dū mēbroꝝ positio magna cognoscit: ex hac ipa iā fortitudinis positiōe/subsequēs etiā victoria pnoscatur. Sequit

S. Qꝛ ɔstās iob ī amissiōe substātie ꝛ filioꝝ extiterit.

[Natiq; sunt ei septē filij/et tres filie.] Sepe ad auaritiā cor parētis illicit fecunditas prolis. Eo em̄ ad ambitum ɔgregāde hereditatis accendit: quo multis heredibus fecundat. Ut ergo beati Job q̄ sancta mens fuerit/ ostendat: ꝛ iustus dicit: ꝛ multe ꝓlis pater fuisse phibet. Qui in libri huius exordio deuot⁹ sacrificijs offerendis asserit: promptus autem largitatibus etiam post a semet ipso memoratur. Pēsemus ergo quāta fortitudine preditus extitit: quē ad hereditatis tenaciā/nec tot heredū affectus inclinauit. Sequitur. Caplm. iiij.

H

ET fuit possessio eius septē milia ouium/et tria milia camelorū: quingēta quoq; iuga boum/et quingente asine: ac familia multa nimis.] Scimus qꝛ ad maiorē dolorē mentē cōmouent damna maiora. Ut igit ostendat quāte virtutis extitit/multū fuisse dicit qđ patiēter amisit. Nunq; quippe sine dolore amittitur: nisi qđ sine amore possidetur. Itaq; dum substātia magna describit: ꝛ tamē paulopost patiēter amissa phibetur: quā sine dolore pdidit: cōstat quia sine amore possedit. Notādū quoq; est q pri⁹ cordis diuitie/et post opes corpis describunt. Solet etenī rerū abūdantia tanto magis a diuino timore mentē soluere/quāto magis hāc exigit diuersa cogitare. Nam dū per multa spargit: stare in intimis fixa phibet. Qđ p semetipam ꝟitas/cū parabolam seminātis exponeret/indicauit dicēs: Qui seminat⁹ est in spinis/hic est qui verbū dei audit: ꝛ sollicitudo istī⁹ seculi/ꝛ fallacia diuitiarū suffocāt ꝟbū: ꝛ sine fructu efficitur. Ecce beatus Job ꝛ multa possidere dicit: et paulopost diuinis sacrificijs instāter deseruire phibetur. Cōsideremꝰ ergo cuius sanctitatis iste vir fuerit: qui ad tā sedula dei obsequia/et sic occupat⁹ vacauit. Necdū pcepti virt⁹ emicuerat: que oīa relinqui preciperet: sed tamē beat⁹ Job eiusdē iam pceptionis vim in corde seruabat: qꝛ nimirū substantiā suā mente reliquerat: quā sine delectatione possidebat. [Eratq; vir ille magnus inter oēs orientales.] Oriētales viros esse pdiuites quis ignorat? Magnus vero inter oriētales extitit: ac si aperti⁹ diceretur/qꝛ ꝛ diuitibus ditior fuit. [Et ibāt filij eius/et faciebant cōuiuia p domos: vnusquisq; in die suo: et mittētes vocabāt tres sorores suas/vt comederēt ꝛ biberent cum eis.] Solet inter fratres maior substātia discordie fieri grauioris causa. O inestimabilē paterne institutiōis laudē. Et pater diues dicit: ꝛ filij cōcordes asserunt. Et dū diuidēda īter eos substātia aderat: corda tñ oīm indiuisa charitas replebat. [Cūq; in orbē trāsissent dies ɔuiuij: mittebat ad eos Job/ꝛ sanctificabat illos: surgēsq; diluculo offerebat holocausta p singulos.] Cū dicit mittebat ꝛ sanctificabat illos: apte demōstrat qđ districtiōis erga illos psens ageret: qbus absens sollicitudine nō deesset.

Mat. xiij. et Luce viij.

I

S. Qꝛ conuiuia sine culpa celebrari non possunt: ꝛ pene epulas comitatur voluptas. Caplm. v.

SEd hoc nobis solerter est intuēdum: q pactis diebus cōuiuij/purgatio per singulos adhibet holocausti. Uir qppe sanct⁹ nouerat qꝛ celebrari conuiuia sine culpa vix possent. nouerat qꝛ magna purgatione sacrificiorū diluende sunt epule conuiuioꝝ: ꝛ quicqd in semetipsis filij cōuiuātes inquinauerāt: pater sacrificiū immolādo tergebat. Nōnulla qppe sunt vitia que a ɔuiuijs aut separari vix possunt: aut certe nequaq̄ possunt. Pene enim semp epulas comitatur voluptas. Nam cū corpus in refectionis delectatione resoluit: cor ad inane gaudium relaxatur. Unde scriptum est: Sedit populus manducare ꝛ bibere: ꝛ surrexerunt ludere. Pene semp epulas loquacitas sequit. Cūq; venter reficit: lingua defrenatur. Unde recte diues apud īferos aquā appetere describitur/dicēs: Pater Abraā miserere mei: ꝛ mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquam: et refrigeret linguā meā: qꝛ crucior in hac flāma. Prius epulat⁹ quotidie dicit splendide: et post aquā petere in lingua memoratur. Qꝛ enī (vt diximus) inter epulas valde defluere loquacitas solet: ex pena indicat culpā: cū eū quem epulatū quotidie splendide veritas dixerat: in lingua pl⁹ ardere phibebat. Hi qui chordarū harmoniā tēperant: tanta hanc arte dispensant/vt plerūq; cū vna tangitur/longe alia ac multis interiacētibus posita chorda quatiat: cūq; ista sonitu reddit: illa que in eo cantu tēperata est/alijs impcussis tremit. Sicut ergo ī scriptura sacra plerūq; de virtutib⁹/sic de vitijs agit: vt dū loquēdo aliud insinuat: aliud tacendo innotescat. Caplm. vj.

K

Exodi xxxij.

Luce. xvj.

NIhil enī cōtra diuitem de loquacitate memoratur: sed dū pena in lingua dicitur: que in cōuiuio inter alias grauior fuerit culpa mōstratur. Cū vero septē p singulos dies fratres cōuiuia facere describūtur: ꝛ peractis diebus cōuiuij Job septē sacrificia offerre perhibetur: aperte historia indicat q beatus Job octauo die sacrificiū offerēs/mysteriū resurrectionis colat. Dies nāq; qui nūc dñicus dicit/a morte redēptoris est tertius: sed in ordine conditionis octauus/qui ꝛ prim⁹ in cōditione est. Sed qꝛ reuolut⁹ septimū sequit: octau⁹ recte numerat. Qui ergo octauo die offerre septē sacrificia dicit: plen⁹ septiformis gratie spiritu/ꝓ spe resurrectiōis dño deseruisse phibet. Unde ꝛ psalm⁹ p octauo pscribit: in q̄ gaudiū de resurrectiōe nūciat. Ca. vij.

L

SEd quia beati Job filij tāta fuerāt disciplina bone institutionis accincti: vt neq; per facta in conuiuijs/neq; per ꝟba delinquerent: apte mōstratur cū subditur. [Dicebat enī: Ne forte peccauerint filij mei: ꝛ benedixerint deo in cordib⁹ suis.] Perfectos quippe esse in opere et sermone docuerat: quibus de sola pater cogitatione metuebat.

S. Qꝛ de alterius cōsciētia nō sit temere iudicandū.

Quia vero de alienis cordibus iudicare temere non debeamus: in sancti viri huius verbis agnoscimus: qui non ait: quia benedixerunt in cordibus suis: sed ne forte benedixerint deo in cordibus suis. Unde bene per Paulum dicitur: Nolite ante tempus iudicare/quoadusq; veniat dñs: qui illuminabit abscondita tenebrarum: et manifestabit consilia cordium. Caplm. viij.

j. Cori. iiij.

M

QUisquis enī in cogitatiōe a rectitudine exorbitat/in tenebris peccat. Nos ḡ tāto min⁹ debem⁹ aliena corda audacter rephendere: quāto scim⁹ qꝛ visu nr̄o non possum⁹ aliene cogitatiōis tenebras illustrare. Sed in hac re solerter intuendū est/ quāta pater seueritate potuit filiorū opa corrigere: qui tāta sollicitudine studuit corda mūdare. Quid ad hec rectores fideliū dicūt: q̄ discipuloꝝ suorū et apta opera nesciunt? Quid in sua excusatione cogitant: qui in cōmissis sibi nec vulnera actionum curāt? Ut vero hui⁹ sancti viri operis etiam perseuerātia demōstretur/recte subiungit. [Sic faciebat Job cunctis diebus.] Scriptū quippe est: Qui pseuerauerit vsq; in finem/hic saluus erit. In sacrificio igitur sancta actio: in cūctis autē dieb⁹ sacrificij/cōstantia sancte actionis ostendit. Hec breuiter historiā sequēdo transcurrimus: nunc ordo expositionis exigit vt exordiū repetētes/allegoriarū iā secreta pādam⁹. Ca. ix.

Matth. x.

UIr erat in terra hus/noie Job.] Hec per historiam facta credimus: sed per allegoriā iam qualiter sint impleta videam⁹. Job nāq; (vt dixim⁹) interpretatur dolens: Hus vero cōsiliator. Quē ergo aliū beatus Job suo nomine exprimit: nisi eū quem propheta loquit dicens: Dolores nostros ipe portauit? Qui hus terram inhabitat: qꝛ in corde populi cōsiliatoris regnat. Paulus quippe ait: Christum dei virtutem: et dei sapientiam. Atq; hec ipsa sapientia per Salomonē dicit: Ego sapiētia habito in cōsilio: et eruditis intersum cogitationibus. Hus ergo terram Job inhabitat: qꝛ sa:

Esa. liij.

j. Cor. j.

Prouer. viij.

A pietia que pro nobis passionis dolorē sustinuit: corda vite consiliis dedita, sibimet habitationē fecit. Cap.x.

Erat vir ille simplex et rectus. In rectitudine iustitia: in simplicitate autem mansuetudo signatur. Plerūq; nos cum rectitudinem iustitie exequimur, mansuetudinem relinquimus: et cū mansuetudinem servare cupimus, iustitie rectitudine declinamus. Dns autē in carne veniēs: simplicitatē cū rectitudine tenuit: q2 nec i māsuetudine districtionē iustitie: nec rursum i districtiōe iustitie virtutē māsuetudinis amisit. Unde cū quidā deducta adultera hūc tētare voluissent: vt in culpā aut imansuetudinis aut iniustitie laberetur: ad vtraq; respōdit, dicēs. Qui sine peccato est vestrū: primus i illā lapidē mittat. Dat simplicitatē māsuetudinis: Qui sine pctō est vestrū. Dat zelū iustitie: Primus in illā lapidē mittat. Unde et ei ꝓpheta dicit: Intēde, ꝓspere: procede, et regna: propter veritatē et māsuetudinē et iustitiā. Veritatē quippe exequēs, mansuetudinē cū iustitia conservavit: vt nec zelū rectitudinis in māsuetudinis pōdere amitteret: nec rursum pondus mansuetudinis zelo rectitudinis perturbaret. Sequitur. Caplm.xi.

Joan.viij. Ps.xliiij.

Ac timens deum: et recedēs a malo. Scriptū est de illo: Et repleuit eū spiritus timoris domini. Incarnatus enim dominus in semetipso omne qđ nobis imperavit, ostendit: vt qđ precepto diceret, exemplo suaderet. Iuxta humanitatis ergo naturā redemptor noster deū timuit: q2 vt superbū hominem redimeret: mentē pro illo humilē sumpsit. Cuius bene p hoc q recedere a malo Job dicitur, et actio designatur. Ipse quippe recessit a malo: nō qđ faciendo contigit: sed qđ inueniēdo reprobavit: q2 vetustā quā natus fuerat, humane cōuersationis vitā deseruit: et novam quā secum detulit: sequacium moribus impressit.

Esa.xi.

Qr septenariū numerū frequētissime sacra scriptura pro perfectione ponere consueuit.

B Natiq; sunt ei septem filij, et tres filie. Quid in septenario numero, nisi summa pfectionis accipitur? Ut enim humane rōnis causas de septenario numero taceamus: que asserunt q idcirco perfectus sit: q2 ex primo pari constat, et primo impari: ex primo qui diuidi potest, et primo qui diuidi nō potest: certissime scimus q septenariū numerū scriptura sacra ꝓ pfectione ponere cōsueuit. Unde et septimo die dnm requieuisse ab operibus asserit. Hinc est etiam q septimus dies in requiē hominibus, i. in sabbatū datus est. Hinc est q iubileus annus in quo plena requies exprimitur: septē hebdomadibus ɔsummatur: qui monade addita nostre adunationis impletur. Caplm.xij.

Gen.ij.

Nati sunt ergo ei septē filij, ad predicandū scz viriliter incedentes apostoli. Qui dum perfectionis precepta peragūt: quasi superioris sexus fortitudinē in cōuersatione tenuerūt. Hinc est enim q pfectione septiformis gratie spūs implēdi duodecim sunt electi. A septenario quippe numero, in duodenariū surgitur. Nam septenarius suis in se partibus multiplicatus, ad duodenariū tendit. Siue enim quattuor p tria, siue p quattuor tria ducantur: septē i duodecim vertuntur. Unde et sancti apli quia sanctā trinitatē in quattuor mundi partibus predicare mittebantur duodecim sunt electi: vt etiā numero perfectionē ostenderent: quā vita et voce predicarent. Nate sunt et ei tres filie. Quid i filiabus, nisi infirmiores fidelium plebes accipimus: fidē sancte trinitatis tenētes? Que etsi ad pfectionē operis nequaq; forti virtute pmanent: fidem tamē trinitatis cognitā constanter tenēt. In septē ergo filijs ordo pdicātiū: in tribus vero filiabus multitudo auditorū signatur. Possunt etiā per tres filias, tres ordines fidelium designari. Post filios quippe filie nominātur: quia post aplorū cōspectam fortitudinē: tres distinctiones fidelium in ecclesie cōuersatione secute sunt: pastorum videlz, et cōtinētium, atq; coniugatorū. Caplm.xiij.

C

Uide et Ezechiel propheta tres liberatos viros audisse se asserit: Noe scilicet, Danielem, et Job. Quid enim per Noe (qui arcam in vndis rexit) nisi prepositorum ordo designatur: qui dū ad formā vite populis presunt: sanctā ecclesiam in tētationū fluctibus regunt. Quid p Danielē (cuius mira abstinentia describitur) nisi cōtinētium vita figuratur: qui dum cūcta q mundi sunt, deserūt, despecte babylonie alta mēte dñantur. Quid per Job, nisi bonorū coniugatorū vita

Tres fidelium distinctiōes q figurantur p Noe Danielē et Iob

signatur: Qui de rebus mūdi quas possidēt: dū pia opa faciunt: quasi per terre viam ad celestem patriā tendūt. Qr igitur post sanctos aplos tres iste fidelium distinctiōes secute sunt: recte post filios tres filie nate memorātur. Sequitur. Et fuit possessio eius septē milia ouiū et tria milia camelorū. Quia fideles auditores ex varia cōuersatione collecti sūt: qđ prius vniuersaliter memoratis filijs et filiabus dicitur: hoc distincte postmodū appellatiōe animaliū subinfertur. Quid enī aliud in septē milibus ouiū, nisi perfectā quorūdā innocentiā exprimit: que ad perceptionem gratie ex legis pascuis venit? Quid vero in tribus milibus camelorum: nisi ad plenitudinem fidei veniēs, tota gentilium vitiositas designatur? Caplm.xiiij.

D

In scriptura autem sacra aliquando cameli nomine ipse dominus, aliquādo autem populus gentilis exprimitur. Cameli enim nomine dominus designatur: sicut ab eodem dño iudeis aduersantibus dicitur: Liquātes culicē: camelum aūt glutiētes. Culex enī susurrādo vulnerat: camelus autē spōte se ad suscipiēda onera icitnat. Liquauerūt ergo iudei culicē: quia seditiosum dimitti latronē petierunt. Cameliū vero glutierunt: q2 eū q ad suscipiēda nostre mortalitatis onera sponte descenderat i extinguere clamando conati sunt. Rursus cameli noie gentilitas designatur. Unde et rebecca ad Isaac veniēs, dorso cameli deducitur. q2 ad Christū ex gentilitate eccl'ia ꝓperans: in tortis vitiosisq; vite veteris conuersationibus inuenitur. Que viso Isaac descēdit: qr dño cognito, vitia sua gentilitas deseruit: et ab elatiōe celsitudinis, ima humilitatis petiuit. Que et verecundata pallio velatur: q2 corā illo ex anteacta vita confunditur. Unde et per aplm eisdem gentibus dicitur: Quē ergo fructū habuistis tunc in illis in quibus nūc erubescitis? Quia igitur per oues, hebreos a pascuis legis ad fidem venientes accipimus: nihil obstat vt per camelos, tortos moribus, atq; onustos idolorū cultibus, gentilium populos sentiamus. Quia enim ex semetipsis sibi inuenerūt deos quos colerent, quasi a semetipsis eis onus in dorso excreverat, quod portarent. Caplm.xv.

Matthei xxiij.

Gen.xxiiij

Ro.vi.

Potest etiam per camelos (quia cōmune est animal) samaritanorū vita signari. Cameli nāq; ruminant, sed nequaq; vngulam findunt. Samaritani quoq; quasi rumināt: quia ex parte legis verba recipiunt, et quasi vngulam non findunt: quia eam ꝓ parte contēnunt. qui et graue onus in dorso mentis tolerāt: quia in omne quod faciūt, sine spe eternitatis elaborant: fidem quippe resurrectionis nesciunt. Et quid esse grauius atq; onustius potest, q afflictionē seculi pretereuntis ppeti: et nequaq; ad releuationē mentis, gaudia remunerationis sperare? Sed qr in carne dñs apparens, et hebreorū populos pfectionis gratia impleuit: et samaritanorū quosdā ad cognitionē fidei, mira opa ostēdendo pduxit: dicitur recte de vmbra q veritatē exprimeret: q et septē milia ouium, et camelorū tria milia possideret. Sequitur. Quingēta quoq; iuga boū: et qngēte asine. Iā superius dictū est q in quinquagenario numero (qui septē hebdomadibus ac monade addita impletur) requies designatur: denario autem numero summa pfectionis exprimitur. Qr vero fidelibus pfectio quietis ꝓmittitur: quasi quinquagenario decies ducto ad quingētesimū peruenitur. Ca.xvj.

E

In scriptura autem sacra boum nomine aliquādo hebetudo fatuorum: aliquādo bene operantium vita designatur. Quia enim bouis nomine stultorum vecordia figuratur: recte per Salomonem dicitur: Statimq; eam sequitur, quasi bos ductus ad victimā. Rursum: qr boū nomine vita vniuscuiusq; operātis exprimitur: legis pcepta testantur, que p Moysen precepit, dicens: Nō alligabis os boui triturāti. Qđ aperte rursus dicitur: Dignus est operarius mercede sua. Asinorum quoq; noie aliquādo stultorū pigritia: aliquādo immoderata petulantiū luxuria: aliqn gētiliū simplicitas designatur. Stultorū pigritia, asinorū appellatiōe figuratur: sicut p Moysen dicitur: Nō iunges bouē et asinū. Ac si diceret. Fatuos sapiētibus in predicatiōe nō socies: ne p eum qui implere rē nō valet, illi q preualet obsistas. Immoderata quoq; petulātiū luxuria, asinorū appellatione exprimitur: vt ꝓpheta testatur qui ait. Quorū carnes sunt vt carnes asinorū. Asinorū rursus noie, simplicitas gentilis ostenditur. Unde hierusalē tendens dñs, asellū sedisse

F

Prouer. vij.

Deut.xxv

Luce.x.

Deut.xxij

Ezechiel. xxiij.

Matt.xxi.

G perhibet. Quid est enim sedēdo asinū hierl'm venire: nisi gētilium simplicia corda possidēdo/ et ad visionē pacis regēdo & presidēdo pducere? Quod vno & facili testimonio ostēditur: quia & p boues iudee operarij/ et per asinū gētiles populi designant: cum per prophetā dicitur: Cognouit bos possessorē suum: & asin⁹ presepe dn̄i sui. (Esaie. j.) Quis enim bos/ nisi iudaicus popul⁹ extitit: cui⁹ ceruicē iugū legis attriuit? Et qs asin⁹/ nisi gētilitas fuit? Quā quilibet seductor reperit, quasi brutū animal et nulla ratione renitēs/ quo voluit errore substrauit. Bos ergo possessorem/ & asinus dn̄i p̄sepe cognouit: q2 et hebraic⁹ populus deum quem colebat/ sed ignorabat/ reperit: et gentilitas legis pabulū quod non habebat accepit. Qd̄ igitur superius nominatis ouib⁹ et camelis dicitur: hoc inferius in bobus & asinis replicatur. Habuit ergo & ante redemptoris aduentū iudea boues: quia ad predicādū misit operarios: quib⁹ voce veritatis dicit. Ve vobis hypocrite: qui circuitis mare & aridā: vt faciatis vnū pselytū: & cum fuerit factus/ facitis eū filium gehenne duplo q̄ vos. (Mat. xxiij.) Quos graue iugū legis presserat: q2 exteriora l're mandata tolerabāt. Quib⁹ veritatis voce dicit: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos. Tollite iugum meū sup vos: & discite a me: q2 mitis sum/ & humilis corde. (Matth. xj.) Qd̄ ergo i euāgelio bene laborātibus requies pmittit: hoc est qd̄ hic iuga boum quingēta memorant. Quia qui redēptoris dominio colla subijciunt: quo nisi ad requiem tendunt?

Caplm. xvij.

H Asine & asine quingente perhibentur: quia vocate plebes gentilium/ dum ad requiem venire desiderant: cūcta mādatorum onera libenter portant. Unde bene q̄ hāc requiem populus gētilis appeteret/ Jacob filios alloquēs/ pphetica hoc studuit voce signare/ dicēs. (Gen. xlix.) Isachar asinus fortis/ accubans inter terminos: vidit requiē q̄ esset bona/ & terrā q̄ optima et supposuit humerū ad portādū. Inter terminos nāq3 accubare/ est p̄stolato mūdi fine requiescere: nihilq3 de his que nunc in medio versant/ querere: sed vltima desiderare. Fortisq3 asinus requiē ac terram optimā videt: cū simplex gentilitas idcirco se ad robur boni operis erigit: q2 ad eterne vite patriā tendit. Que ad portādum onus humerū supponit: q2 cōspecta superna requie/ p̄ceptis etiā grauibus in operatione se subijcit: & quicqd intolerabile pusillanimitas asserit: hoc ei leue ac facile spes remunerationis ostēdit. Q2 ergo ad eternā requiē p electorū parte iudea gētilitasq3 colligit: recte quingēta iuga bou/ et quingente asine haberi perhibētur. Sequit.

Caplm. xviij.

Ac familia multa nimis. Quid est q̄ pri⁹ animalium multitudo describit: et familia in extremo memorat? nisi q̄ ad cognitionem fidei prius stulta mūdi collecta sunt: vt postea astuta ei⁹ etiā vocarent: Paulo attestāte/ q̄ ait. (j. Corin. j.) Nō multi sapiētes s'm carnē: nō multi potētes: nō multi nobiles: sed q̄ stulta sūt mūdi/ elegit deus/ vt cōfundat sapientes. I Ipsa nāq3 sancte ecclesie principia/ litterarū perhibentur ignara: vt videlicet cunctis predicatoribus suis redemptor ostenderet q̄ ad vitam credētes populos non sermo/ sed causa suaderet. Sequitur.

Caplm. xix.

Erat vir ille magnus inter oēs orientales. Qr redemptor noster oriēs dicit: pphета testante phibetur/ qui ait. (zacha. vj.) Et ecce vir oriēs nomē eius. Oēs ergo q̄ in hoc oriēte fide cōsistūt: recte orietales vocant. Sed q2 oēs hoīes tm̄modo hoīes sunt: ipse aūt de⁹ & homo: recte dicit Erat magn⁹ iter oēs oriētales. Ac si aperte diceret: Oēs qui in fide deo nascunt/ superat: q2 non vt ceteros adoptio/ sed natura illū diuinitatis exaltat: qui etsi in humanitate ceteris apparuit similis: diuinitate tamen mansit super omnia singularis.

¶ S. S. Quid p allegoricum sensum per conuiuiū filiorum & vocationem filiarum intelligatur.

¶ Et ibāt filij ei⁹: & faciebāt cōuiuia p domos. Filij facturi cōuiuia p domos ibant: cū p̄dicatores apl'i in diuersis mūdi regionib⁹ virtutū epulas audientib⁹ quasi edētibus ministrabāt. Unde & eisdē filijs de esurietib⁹ plebibus dicit: (Mat. xiiij.) Date illis vos māducare. Et rursū. Dimittere eos ieiunos nolo/ ne deficiāt in via. i. in predicatione (Marci viij.) vestra verbū consolationis accipiāt: ne a veritatis pabulo ieiuni remanētes: in huius vite labore succūbant. Hinc rursum eisdē filijs dicit: Operamini non cibū qui perit: (Joan. vj.) sed qui permanet in vitam eternam.

Caplm. xx.

K Que conuiuia quomodo exhiberent adiungit: cū protin⁹ subinfert. Unusqsq3 in die suo. Si ignorātie obscuritas sine dubitatiōe nox cordis est: intellect⁹ non imerito dies vocat. Un̄ & p Paulū dicit. Ali⁹ iudicat diē inter diē: ali⁹ iudicat oēm diē. (Roman. xiiij.) Ac si aperte dicat: Ali⁹ quedā nōnullis intermissis itelligit: ali⁹ vero oīa intellectu possibilia/ ita vt sunt/ videnda cognoscit. Unusqsq3 ergo fili⁹ i die suo cōuiuiū exhibet: q2 sanct⁹ quisq3 p̄dicator iuxta mēsurā illuminate itelligētie/ mētes audiētiū epulis veritatis pascit. In die suo Paul⁹ fecerat cōuiuiū/ cū dicebat. Beatiores erūt si sic pmāserit/ s'm meū cōsiliū. (j. Cor. vij.) De die suo vnūquēq3 admonebat cogitare/ cū diceret. Unusqsq3 i suo sensu abūdet. (Roma. xiiij.) Sequit. Et mittētes vocabāt tres sorores suas: vt comederent & biberēt cū eis. Sorores filij ad cōuiuiū vocāt: q2 infirmis auditorib⁹ sancti apl'i refectiōis superne gaudia p̄dicant: eorūq3 mētes/ q2 a veritatis pabulo ieiunas aspiciunt: diuini eloquij epulis pascunt. Bene autem dicit: Ut comederent & biberent cum eis.

Caplm. xxj.

Scriptura eni sacra aliqñ nobis est cibus/ aliqñ pot⁹. Cib⁹ est in locis obscuriorib⁹: q2 q̄si exponēdo frangit: & mādendo glutit. Pot⁹ vero est in locis apteriorib⁹: q2 ita sorbet sicut inuenit. Cibū vidit pphета scripturā sacrā: q̄ exponēdo frāgeret/ cū diceret: Paruuli petierūt panē: & nō erat q̄ frāgeret eis. (Threno. iiij.) id est infirmi qq3 scripture sacre valētiores sentētias petierūt exponēdo cōminui: sed q̄ exponere debeat/ nō valet iueniri. Potū vidit scripturā sacrā pphета/ cū diceret. Oēs sitiētes venite ad aq̄s. (Esa. lv.) Si pot⁹ apta mādata nō essent: p se metipsam veritas nō clamaret. Si qs sitit/ veniat ad me/ & bibat. (Joan. vij.) Quasi cibū & potū vidit pphета Judee defuisse/ cū diceret. Nobiles ei⁹ interierūt fame: & multitudo ei⁹ siti exaruit. (Esaie. v.) Paucorū q̄ppe est/ fortia & occulta cognoscere: multorū u'o historie apta sentire. Idcirco iudee nobiles nō siti/ s3 fame interijsse asserit: q2 hi q̄ p̄esse videbant/ dū totos se exteriori intelligētie dederant: qd̄ de intimis discutiēdo māderēt/ nō habebāt. Q2 u'o sublimiorib⁹ ab itellectu iterno cadētib⁹ paruulorū intelligētia & i exteriorib⁹ exsiccat: recte illic adiungit: Multitudo ei⁹ siti exaruit. Ac si apte diceret: Dū vulg⁹ studiū vite sue deserit/ iā nec fluenta historie exq̄rit. Et tn̄ occulta sacri eloquij mādata & apta se itellexisse testant: qui reprobāti se iudici cōquerētes dicūt. Māducauim⁹ & bibim⁹ corā te. Qd̄ aperte exponēdo subiungūt: In plateis nostris docuisti. (Luce. xiij.) Q2 ergo sacra eloquia in locis obscurioribus exponēdo frāgunt: in locis u'o apteriorib⁹ ita vt inuēta fuerint potantur: dicat recte. Mittētes vocabāt tres sorores suas/ vt comederēt & biberent cū eis. Ac si aperte diceret: Infirmos q̄sq3 blāda ad se psuasiōe deducebāt: q̄ten⁹ eorū mētes et magna p contēplationē differētes pascerēt/ & parua p historiā tradētes nutrirent. Sequit.

Ca. xxij.

M Cumq3 in orbē trāsissent dies cōuiuij: mittebat ad eos Job: & sanctificabat illos. Consurgēsq3 diluculo/ offerebat holocausta p singulos. In orbē dies cōuiuij trāseūt: cū p̄dicatiōis ministeria pagūtur. Peractisq3 cōuiuijs holocaustū Job p filijs obtulit: q2 p aplis de predicatiōe redeūtib⁹/ p̄rem xp̄s redēptor exorauit. Bene aūt mittēdo sctificare dr̄: q2 dū spm̄ sctm̄ qui a se pcedit/ discipulorū cordib⁹ tribuit: quicqd culpe inesse potuit/ emundauit. Recteq3 ad offerenda holocausta diluculo cōsurgere phibet: q2 p hoc q̄ p nobis itercessiōis sue petitionē obtulit: discussa erroris nocte/ humane mētis tenebras illustrauit: ne quo pcti cōtagio ex ipsis predicatiōis gratia mens in occulto polluat: ne sibi que agit/ tribuat: ne sibi tribuēdo que agebat/ amittat.

¶ S. L. Qr maledicere deo sit de eius beneficio superbire.

Capitulum. xxiij.

Ude recte subiūgitur. Dicebat eni. Ne forte peccauerint filij mei/ & bn̄dixerint deo i cordib⁹ suis. Deo q̄ppe bn̄dicere. i. maledicere: est de ei⁹ munere sibi gloriā p̄bere. Unde recte sctis apl'is post p̄dicationē dn̄s pedes lauit: vt videlicet apte mōstraret: q2 plerūq3 & i bono ope pcti puluis cōtrahitur: & inde inquinant vestigia loquētiū: vnde audiētium corda mūdant. Nā sepe nōnulli dū exhortatiōis u'ba faciūt/ quātūcūq3 tenuiter/ sese intrinsecus: quia per eos gratia purgationis deriuat/ extollūt. Cūq3 verbo aliena opera diluūt: quasi ex

A bono itinere pulverẽ male cogitationis sumit. Quid ergo fuit post predicationẽ pedes discipulorum lavare: nisi post predicationis gloriam/ cogitationũ pulverẽ tergere: gressusq; cordis ab interna elatione mũdare? Nec obstat ab omnimoda mediatoris scientia qd dicit: Ne forte peccaverint. Nã cũcta sciens/ sed in semetipso ignorãtiã nr̃am suscipiens: atq; dũ suscipit voces: nõnũq; quasi ex nostra dubitatiõe loquit: sicut dicit: Filius hois veniẽs/ putas inveniet fidẽ sup terrã? Expletis ergo convivijs sacrificium pro filijs Job offerẽs dicebat: Ne forte peccaverint filij mei: et benedixerit deo in cordibus suis: qr redẽptor noster postq; predicatores suos a malis ipugnãtib9 diluit: etiã inter bona que egerant/ et a tentationib9 defendit.

i al. locutione sua. Lu. xviij.

❡ S. C. Qr omnibus diebus sacrificium deo pro nobis filius offerre non cessat. Caplm. xxiiij.

Sic faciebat Job cunctis diebus. Cũctis diebus Job sacrificiũ offerre nõ cessat: qr sine intermissione pro nobis holocaustũ redẽptor immolat/ qui sine cessatione patri suam pro nobis incarnationẽ demõstrat. Ipsa quippe eius incarnatio nostre mũdationis oblatio est. Cũq; se hoiem ostẽdit/ delicta hois interveniẽs diluit: et humanitatis sue mysterio perenne sacrificiũ immolat: qr et hec sunt eterna q mundat. Caplm. xxv.

B Igitur quia in ipo expositionis exordio sic personam beati Job nũciare dñm diximus: ut designari per illum caput et corpus. i. Christũ et ecclesiã diceremus: postq; caput nostrũ quomodo designatũ credat ostẽdim9: nũc corp9 ei9 (qd nos sum9) quomodo exprimat/ indicem9: ut qr audivim9 ex historia qd miremur: cognovim9 ex capite qd credam9: cõsiderem9 nũc ex corpore qd vivẽdo teneam9. In nobismetipis nãq; debemus trãsformare qd legimus: ut cũ p auditũ se anim9 excitat: ad operandum qd audierat vita cõcurrat.

❡ S. C. Qr hi quos inhabitat cõsilij spirit9: in psentib9 dolent: et ad eterna suspirant. Caplm. xxvj.

Vir erat in terra Hus/ noie Job. Si Job dolens/ et Hus cõsiliator dicit: no immerito per utraq; noia elect9 qui sq; figuratur: qr nimirũ cõsiliatore animũ inhabitat: q dolẽs de psentib9 ad eterna festinat. Nã sunt nõnulli qui vitã suã negligũt: et dum trãsitoria appetũt: dum eterna vel nõ intelligũt: vel intellecta contẽnunt: nec dolorem sentiunt: nec habere cõsiliũ sciunt. Cũq; supna q amiserunt nõ cõsiderãt: esse se (heu miseri) in bonis felices putãt. Nequaq; enĩ ad veritatis lucẽ (cui cõditi fuerãt) mẽtis oculos erigũt: nequaq; ad cõtẽplationẽ patrie eterne/ desiderij aciẽ tendunt: sed semetipsos in his ad q proiecti sunt/ deserẽtes: vice patrie diligunt exiliũ qd patiunt: et in cecitate quã tolerãt/ quasi in claritate luminis exultãt. At cõtra electorũ mẽtes dũ transitoria cuncta nulla esse cõspiciunt/ ad que sint cõdite/ exquirunt. cũq; eorũ satisfactioni nihil extra deũ sufficit: ipsa inquisitiõis exercitatione fatigata illorũ cogitatio/ in conditoris sui spe et cõtemplatione requiescit: supernis interseri civib9 appetit: et unusquisq; eorũ adhuc in mundo corpore posit9: mente tamẽ extra mundũ surgit: erumnã exilij quã tolerat/ deplorat: et ad sublimẽ patriã incessantibus se amoris stimulis excitat. Cũ ergo dolẽs videt q; sit eternũ qd pdidit: invenit salubre cõsiliũ: tẽporale hoc despicere qd pcurrit. Et quo magis crescit cõsilij sciẽtia ut peritura deserat/ eo auget dolor: q necdũ ad mãsura ptingat. Unde bene p Salomonẽ dicit: Qui addit sciẽtiã/ addit et dolorẽ. Qui enĩ scit iã sũma q adhuc nõ habet: magis de infimis in quib9 retinet/ dolet. Recte ergo in terra Hus habitare Job dicit: qr in sciẽtie cõsilio electi unuscuiusq; dolens anim9 tenet. Intuendũ quoq; est: q nullus dolor mẽtis sit in actione precipitatiõis. Qui enĩ sine cõsilijs vivũt: q se ipos rerũ eventib9 pcipites deserũt: nullo interim cogitationũ dolore fatigant. Nã qui solerter in vite cõsilio figit mentẽ: caute sese in omi actiõe circũspiciendo cõsiderat: et ne ex re q agit/ repentinus finis adversusq; surripiat: hũc prius molliter posito pede cogitatiõis palpat: pẽsat ne ab his q agenda sunt/ prepediat formidõne: in his q differẽda sunt/ pcipitatio impellat: ne prava per cõcupiscentiã aperto bello superent: ne recta p inanẽ gloriã insidiãdo supplãtent. Job ergo in terra Hus habitat: dũ mens electi quo magis p cõsilium vivere nitit/ eo angusti itineris dolore fatigat. Sequitur.

C

Eccles. j.

❡ S. C. Qr sancta ecclesia simplicitatis et rectitudinis vias a timore icipit: et i charitate cõsũmat. Caplm. xxvij.

D Simplex et rectus/ ac timẽs deũ: et recedẽs a malo. Quisquis eternã patriã appetit: simplex procul dubio et rect9 vivit: simplex videlicet opere: rectus fide: simplex in bonis q inferi9 pagit: rect9 in summis q in intimis sentit. Sunt nãq; nõnulli q in bonis q faciunt/ simplices nõ sunt: dũ nõ in his retributionẽ itẽri9: sed exteri9 favorẽ q̃rũt. Unde bene p quẽdã sapientẽ dicit: Ve pctõri terrã igrediẽti duab9 vijs. Duab9 quippe vijs pctõr terrã ingredit: qñ et dei est qd opere exhibet: et mundi qd p cogitationẽ q̃rit. Bñ autẽ dicit: Timens deũ/ et recedẽs a malo: qr sancta electorũ eccl̃ia simplicitatis sue et rectitudinis vias timore ichoat/ sz charitate cõsummat. cui tũc est fundit9 a malo recedere/ cũ ex amore dei ceperit iã nolle peccare. Cũ vero adhuc timore bona agit: a malo penit9 non recessit: qr eoipso peccat/ q peccare vellet: si peccare inulte potuisset. Recte ergo cũ timere deũ Job dicit: recedere etiã a malo phibetur: quia dũ metũ charitas sequit: ea que metu relinquit/ etiam per cogitationis ppositũ culpe calcat. Caplm. xxviij.

Eccli. ij.

Et quia ex timore unũquodq; vitiũ premit: et charitate autẽ virtutes oriunt: recte subiungit:

❡ S. S. Qr fecũditas spũalis ppter septiformẽ spm in filijs septẽ et i trib9 filiab9 fides/ spes/ et charitas itelligãt.

E ❡ Nati sunt ei septẽ filij et tres filie. Septẽ quippe filij nobis nascuntur/ cum p conceptionẽ bone cogitationis/ sancti spiritus septẽ in nobis virtutes oriunt. Hanc nãq; internã plem ppheta dinumerat (cum spũs mentẽ fecundat) dicens: Requiescet sup eũ spũs dñi: spũs sapientie et intellect9: spũs consilij et fortitudinis: spũs scientie et pietatis: et replebit eũ spũs timoris dñi. Cum ergo p adventum spũs sancti: sapientia et intellectus/ consiliũ/ fortitudo/ sciẽtia/ pietas/ ac timor dñi unicuiq; nostrum gignit: quasi mansura posteritas in mẽte ppagatur: q supne nostre nobilitatis gen9 eo ad vitã lõgius servat: quo amori eternitatis sociat. Sed habent in nobis septẽ filij tres procul dubio sorores suas: quia quicqd virile hi virtutũ sensus faciũt: spei/ fidei/ charitatiq; cõiungunt. Nec enĩ ad denarij perfectionẽ septem filij perveniũt: nisi in fide/ spe/ et charitate fuerit omne qd agunt. Qr vero hanc precuntiũ virtutũ copiã multimoda bonorũ operum cogitatio sequitur/ recte subiungitur.

Esaie. xj.

❡ S. S. Qr possessio ovium et asinorũ et camelorũ sit subiugatio illorum quos aliquando vel formido dissoluit: vel superbia inflat: vel luxuria inquinat.

❡ Et fuit possessio eius septẽ milia oviũ/ et tria milia camelorũ. Servata quippe veritate historie/ imitari spũaliter possum9/ qd carnaliter audivim9. Oves enĩ septem milia possidem9/ cũ cogitationes innocuas perfecta cordis munditia intra nosmetipsos inquisito veritatis pabulo pascim9. Erũtq; nobis possessiões etiam tria milia camelorũ/ si omne qd in nobis altũ ac tortuosum est/ rõni fidei subditur: et sub cognitione trinitatis sponte in appetitu humilitatis inclinat. Camelos quippe possidemus: si quod altũ sapim9/ humiliter deponamus. Camelos procul dubio possidem9: cũ cogitatiões nostras ad infirmitatis fraterne cõpassionẽ flectimus: ut vicissim onera nostra portãtes: aliene infirmitati cõpati condescẽdẽdo noverimus. Possunt etiã p camelos (qui ungulã nequaq; findunt: sed tamẽ ruminãt) terrenarũ rerũ bone dispẽsationes intelligi: que qr habẽt aliqd seculi/ et aliqd dei/ p cõmune eas necesse est animal designari. Neq; enĩ terrena dispẽsatio (q̃uis eterne utilitati serviat) sine perturbatione mentis valet exhiberi. Caplm. xxix.

F

Quia igitur per hanc et ad presens mens cõfunditur: et in ppetuũ merces parat: quasi cõmune aĩal et aliqd de lege habet: et aliqd nõ habet. Ungulã quoq; nõ findit: qr nõ se penit9 aĩa ab omni terreno ope disiũgit: sed tamẽ ruminat: qr bene dispẽsando tẽporalia/ p certitudinis fiduciã celestia sperat. Terrene igit dispẽsationes quasi camelorũ more/ capite legi cõcordãt: pede discrepãt: qr et celi sunt illa q iuste viventes appetũt: et hui9 mũdi sunt ea in quib9 ope versant. Nos ergo cum easdẽ terrenas cognitioni trinitatis dispẽsationes subdimus: quasi camelos fide possidemus. Sequit.

Capitulum. xxx.

Quingẽta quoq; iuga boum/ et quĩgẽte asine. Iuga boum in usu nostre possessionis sunt: dũ

A

ꝙ missos cognoscimus:vñ veniāt inuenimꝰ. Capm.iij.
SEd ecce questioni questionē iungimus:⁊ quasi
dū ansam soluere nitimur/nodū ligamꝰ.Quo:
modo eñ aut semp assistere/aut videre semp fa:
ciē patris possunt:si ad ministeriū exterius pro nostra sa
lute mittunt?Quod tamē citiꝰ solumꝰ:si quāte subtilitatis
sit angelica natura/pēsamꝰ. Neqꝫ enī sic a diuina visione
foras exeūt:vt interne contēplatiōis gaudijs priuētur:qꝛ
si cōditoris aspectū exeūtes amitterēt:nec iacētes erige:
re:nec ignorantibus vera nunciare possent:fontēqꝫ lucis
quem egrediētes ipsi pderent:cecis nullatenus propina
rēt. In hoc itaqꝫ est nūc natura angelica a nature nostre
conditiōe distincta:ꝙ nos et loco circūscribimur:et ceci:
tatis ignorātia coarctamur:Angeloꝝ vo spūs loco qui:
dem circūscripti sunt:sed tñ eoꝝ sciētie lōge super nos i:
cōparabiliter dilatātur. Interiꝰ quippe exteriusqꝫ sciēdo
diffusi sunt:qꝛ ipm fontē sciē ɔtēplanł. Quid enī de his
que sciēda sunt nesciūt/q̄ scientē oīa sciunt?Eoꝝ itaqꝫ
sciētia cōpatiōe nr̄e sciētie valde dilatata est:sꝫ tñ cōpara
tione diuine sciē angusta: sicut et ipsi illoꝝ spūs/cōpara:
tione quidē nostrorū corpoꝝ/spūs sunt:sed cōparatione
sūmi ⁊ incircūscripti spūs/sunt corpꝰ.Et mittunł igitur
et assistūt:qꝛ per hoc ꝙ circūscripti sunt/exeūt:et p hoc ꝙ
intus quoqꝫ p̄ntes sunt/nunqꝫ recedūt.Et faciē ergo pa:
tris semp vidēt:et tamē ad nos veniūt:qꝛ ⁊ ad nos spūa:
li p̄ntia foras exeūt:⁊ tñ ibi se vnde recesserāt/p internā
contēplationē seruāt. Dicał ergo [Venerunt filij dei vt
assisterēt corā dño:qꝛ illuc spūs conuersiōe redeūt: vnde
nulla mentis auersione discedūt. Affuit inter eos etiā

B

sathā.] Valde q̄rēdū est quō īter electos angelos sathā
adesse potuerit:q̄ ab eoꝝ sorte/exigēte superbia/ dudum
dānatus exiuit. Sed recte īter eos affuisse describitur/
qꝛ etsi beatitudinē pdidit/naturā tñ eis similem nō ami:
sit:⁊ si meritis pgrauał:ɔditiōe nature subtilis attollił.
Inter dei ergo filios corā dño affuisse dicitur:quia eo i:
tuitu quo oīpotens deꝰ cūcta spūalia conspicit:etiam sa:
than in ordine nature subtilioris videt:attestante scriptu

Prouer:bio.xv.

ra/que dicit. Oculi domini contemplanł malos ⁊ bonos
Sed hoc ꝙ affuisse sathan corā dño dicił:in graui nobis

Matth.v.

questione versał. Scriptū quippe est:Beati mundo corde:
qm̄ ipsi deū videbunt.Sathan vero qui mūdo corde esse
non pōt:quomodo videndo domino affuisse potest?Sꝫ
intuendū qꝛ affuisse corā dño:nō autē vidisse dñm perhi
beł. Venit quippe vt videreł/nō vt videret. Ipse in ɔspe
ctu dñi:nō aūt in cōspectu eiꝰ dñs affuit:sicut cecus cum
in sole ɔsistit:ipse quidē solis radijs perfunditur:sed tñ
lumen non videt quo illustratur. Ita ergo etiā inter an:
gelos in cōspectu dñi sathan affuit / quia vis diuina que
intuēdo penetrat oīa:non se vidētē īmūdū spm̄ vidit. Qꝛ
eñ et ipa q̄ deū fugiunt/latere nō pñt:dū cūcta nuda sint
supno ɔspectui:sathan affuit absens p̄nti. Sequitur.

C S.L. Qꝛ nescire dei reprobare sit. Capitulum.iiij.

Textus. C

ET dixit dñs. Unde venis?] Quid ē ꝙ venien:
tibus angelis electis nequaqꝫ dicitur. Vñ ve:
nitis:sathan vero vnde veniat/pcontał?Non
eñ requirimus nisi vtiqꝫ q̄ nescimus. Nescire aūt dei re:

Luc.xiij.

probare est. vnde q̄busdā in fine dicturus est: Nescio vos
vnde sitis. Discedite a me omnes operarij iniquitatis.
Sicut et nescire mētiri/vir verax dicił:qui labi per men
daciū dedignał:non qꝛ si mentiri velit/nesciat:sed ꝙ fal:
sa loqui veritatꝭ amore contēnat.Quid ē ergo ad sathā
dicere/ vnde venis:nisi vias illius q̄si incognitas repro:
bare?Veritatꝭ igił lumē tenebras qs reprobat/ignorat/
et sathane itinera quia iudicans dānat:dignum est vt q̄si
nesciens requirat Hinc est ꝙ Ade peccāti cōditoris vo:

Gen.iij.

ce dr̄ Adam vbi es? Neqꝫ eñ diuina potentia nesciebat
post culpā seruus ad que latibula fugerat: sed qꝛ lapsuꝫ
vidit in culpa:iam sub peccato velut ab oculis veritatis
abscōditū:qꝛ tenebras erroris eiꝰ nō approbat: q̄si vbi sit
peccator ignorat:eūqꝫ et vocat ⁊ reqrit/dicens. Adā vbi
es? Per hoc ꝙ vocat:signū dat quia ad penitētiā reuo:
cat. Per hoc ꝙ requirit:aperte insinuat qꝛ pctōres iure
dānādos ignorat. Sathan ergo dñs nō vocat: sed tñ re:
quirit dicēs. Vñ venis?qꝛ nimirū deꝰ apostatā spiritum
ad penitētiā nequaqꝫ reuocat:sꝫ vias supbie eiꝰ nesciens
dānat. Igił dū sathan de itinere suo discutił:electi ange
li requirendi vnde veniāt nō sunt:qꝛ eorū vie tāto deo no
te sunt/quāto et ipso auctore pagunł:dūqꝫ soli eiꝰ volun:
tati inseruiūt/eo eē incognite nequeūt:quo per approba

D

tiōis oculū ex ipso semp āte ipm fiūt. Sequił. [Rñdēs
sathan ait. Circuiui terrā et pambulaui eā.] Solet per
gyrū circuitus/laboris anxietas designari. Sathan er:
go laborās terrā circuit:qꝛ q̄etꝰ i celi culmine stare cōtē:
psit. Cūqꝫ se nō trāsuolasse/sꝫ pambulasse insinuat: quā:
to pcti pōdere i imis pmał/demōstrat. Perambulās ḡ
terram circuit:qꝛ ab illo spiritualis potentie volatu cor:
ruens:malitie sue pressus grauedine/foras ad gyrum la
boris venit. Hic est eñ qd et de eiꝰ membris per ps̄ dr̄.

Ps.xj.

In circuitu impij ambulāt:qꝛ dum interiora non appe:
tūt:in exterioꝝ labore fatigātur. Sequił [Nūquid consi
derasti seruū meū Job/ꝙ non sit ei silis in terra?vir sim:
plex et rectus ac timēs deum/⁊ recedēs a malo.] Hoc ꝙ
diuia voce btūs Job simplex et rectꝰ ac timēs deū ⁊ rece
dens a malo dr̄:qꝛ subtilił mēbratimqꝫ supra exposuimꝰ:
replicare que diximus deuitamꝰ:ne dum discussa repeti
mus:tardius ad indiscussa veniamus.

C S.L. Quid sit ꝙ ad sathā dñs loq̄ dr̄: vel ꝙ sathā do:
mino respondere perhibetur. Capitulum.v.

HOc ergo nobis est solerter intuendum:quid sit
ꝙ vel ad sathan loqui dñs dicił: vel ꝙ sathan
dño rūdere phibeł. Discutiēda quippe est/ q̄nam
sit ista locutio. Neqꝫ eñ vel a dño (qui summꝰ atqꝫ incir
cūscriptus est spūs) vel a Sathā(qui nullatenus est carnea na
tura vestitus)humano modo aereus flatus folle ventris
attrahitur:vt per organū gutturis vocis expressione red
datur. Sed dum nature inuisibili natura incomprehen:
sibilis loquił:dignū est vt mens nostra q̄litatē corpee lo

E

cutiōis excedēs/ad sublimes atqꝫ icognitos modos lo
cutionis intime suspendał. Nos nāqꝫ vt ea q̄ sentimus i:
trinsecꝰ/extrisecꝰ exprimamꝰ:hec p organū gutturis per
sonū vocꝭ ejicimꝰ. Alienis quippe oculis itra secretū men:
tis q̄si post parietē corpis stamꝰ:sꝫ cum manifestare nos:
metipsos cupimꝰ:q̄si per lingue ianuam egredimur: vt
q̄les sumꝰ intrinsecꝰ/ostendamus. Spūalis autē natura
nō ita est:q̄ ex mēte et corpe cōposita dupliciter non est.
Sꝫ rursꝰ sciēdū est:qꝛ ipa etiā natura icorporea cū loqui
dr̄:eius locutio neq̄qꝫ vna atqꝫ eadē q̄litate formał. Ali:
ter eñ loqtur deꝰ ad angelos:alił angeli ad deū. alił deꝰ
ad sanctorū aīas:aliter sanctorū aīe ad deū.aliter deꝰ ad
diabolū:aliter diabolus ad deū. Nā qꝛ spūali nature ex
corporea appositione nihil obstat:loquitur deꝰ ad ange:
los sanctos eo ipso q̄ eorū cordibus occulta sua inuisibi:
lia ostendit:vt q̄cq̄d agere debeāt/in ipsa contēplatione
veritatis legant:et velut quedam pcepta vocis/sint ipsa
gaudia contemplationis. Quasi eñ audiētibus dicitur
quod videntibus inspiratur. Unde cū eoꝝ cordibꝰ deus
contra humanā superbiam aīaduersionē vltionis infun:

F

Gen.xj.

deret/dixit. Venite descendamus et confundamꝰ ibi lin:
guam eorum. Dicitur eis q̄ aderant/venite : qꝛ nimirum
hoc ipsum nunqꝫ a diuina contēplatione decrescere:in di
uina cōtēplatione semp adcrescere est.et nunqꝫ corde re:
cedere:quasi quodā stabili motu ē semp venire. Quibus
et dicił. Descēdamꝰ et cōfundamꝰ ibi linguā eoꝝ. Ascen:
dunt angeli in eo ꝙ creatorē conspiciunt. Descēdunt an:
geli in eo ꝙ creaturā sese in illicitis erigentē/examine di:
strictiōis premūt. Dicere ergo dei est: Descēdamꝰ et con:
fūdamꝰ ibi linguā eoꝝ:i seipso eis hoc q̄d recte agał ostē:
dere:et per vim interne visionis/eorū mētibꝰ exhibenda
iudicia occultis motibꝰ ispirare. Aliter loquūtur ange:

Apo.v.

li ad deū:sicut et p Joānis apocalypsim dicitur: Dignꝰ est
agnus qui occisus est/accipere virtutē et diuinitatē ⁊ sa
pientiā. Vox nāqꝫ angeloꝝ est in laude conditoris ipsa
admiratio intime cōtēplationis. Virtutꝭ diuine mira:
cula obstupuisse/dixisse est:qꝛ excitatꝰ cū reuerentia mo:
tus cordis/magnus est ad aures incircūscripti spiritus
clamor vocis. Que vox se quasi p distincta vba explicat:
dū sese per inumeros modos admiratiōis format. Deꝰ
ergo angelis loquitur:cū eis voluntas eiꝰ intima viden:
da manifestał. Angeli aūt loquuntur dño:cū per hoc ꝙ
super semetipsos respiciunt/in motum admiratiōis sur
gunt. Aliter deus ad sanctoꝝ animas : aliter sanctorum
anime loquūtur ad deum. Capitulum.vj.

Apoca.vj.

VIde ⁊ in Joānis Apocalypsi rursum dr̄: Vi
di subter altare aīas interfectorū pp̄ter ver:
bū dei/et propter testimoniū qd̄ habebant:et
clamabant voce magna/dicētes. Usqꝫquo dñe sanctus ⁊

G

verꝰ nõ iudicas ⁊ vĩdicas sanguinẽ nr̃m de his ꝙ habitãt in terra? Ubi ilico adiũgit. Date sũt illis singule stole albe: et dictũ est illis vt requiescerẽt tẽpus adhuc modicũ donec impleat numerꝰ cõseruorũ ⁊ fratrũ eorũ. Quid est em̃ aiãs vindicte petitionẽ dicere/nisi diẽ extremũ iudicij/⁊ resurrectionẽ extinctoꝝ corpoꝝ desiderare? Magnꝰ quippe eaꝝ clamor/magnũ est desideriũ. Tãto em̃ quisqꝫ minus clamat/quãto minus desiderat:⁊ tanto maiorem vocẽ in aures incircũscripti spũs exprimit/quãto se in eiꝰ desideriũ plenꝰ fundit. Animarũ igiẗ verba/ipsa sunt desideria. Nã si desideriũ sermo non esset:propheta non diceret. Desiderium cordis eoꝝ audiuit auris tua. Sed cũ aliter moueri soleat mens que petit:aliter ꝙ petitur:⁊ sanctorũ aĩe ita ĩ interni secreti sinu deo inhereant/vt inherendo requiescant:quomodo dicuntur petere/quas ab interna volũtate cõstat nullatenꝰ discrepare? Quõ dicũtur vindictã desiderare/quas ⁊ volũtatẽ dei certũ est et ea que futura sunt/non ignorare? Sed ĩ ipso posite:ab ipso aliqd petere dicunẗ:nõ ꝙ quicqꝫ desiderẽt quod ab eiꝰ volũtate quã cernũt discordat:sed ꝙ deo mẽte ardẽtius inherent:eo etiã de ipso accipiunt vt ab ipso petant quod eum facere velle nouerũt. De ipso ergo bibunt qđ ab ipso sitiũt:et modo nobis adhuc incõprehensibili/in hoc qđ petendo esuriunt/presciendo satiãtur. Discordarent ergo a voluntate conditoris/si que eum vident velle/nõ peterẽt:eiqꝫ minꝰ inhererẽt:si volentẽ dare/desiderio pigriori pulsarent. Quibus responsum diuinitus dicitur: Requiescite tp̃s adhuc modicũ: donec cõpleatur numerus cõseruorũ ⁊ fratrũ vestroꝝ. Desiderantibꝰ animabꝰ/requiescite tempus adhuc modicum dicere/est: inter ardorem desiderij ex ipsa prescientia solatium consolationis aspirare:vt et animarũ vox sit hoc qđ amantes desiderãt:et respondentis dei sermo sit hoc qđ eas retributionis certitudine inter desideria cõfirmat. Responderẽ ergo eis est:vt collectionem fratrum expectare debeant:eorũ mentibus libenter expectandi moras infundere:vt cũ carnis resurrectionẽ appetunt:etiam ex colligendorum fratrum augmẽto gratulentur. Caplm̃.vij.

Clamor magnus/ desideriũ magnum. Verba animarum desideria. ps̃.ix.

H

Aliter loquiẗ deus ad diabolum:aliter diabolus ad deum.

ALiter deus loquitur ad diabolum:aliter diabolus ad deum. Loqui enim dei est ad diabolum:vias eius ac negocia animaduersione occulte districtionis increpare:sicut hic dicitur: Unde venis? Diaboli autem ei respondere:est omnipotenti maiestati eiꝰ posse nihil celare. Unde hic ait [Circuiui terrã/et perambulaui eam.] Quasi enim dicere eiꝰ est quid egerit/scireqꝫ actus suos oculis illius occultare non possit. Sciendum vero est quia sicut hoc loco discimus: quattuor modis loquiẗ deus ad diabolum:tribus diabolus ad deum. Quattuor modis loquitur deus ad diabolũ: quia ⁊ iniustas vias eius arguit:et electorũ suorum contra illum iustitiam proponit:et tentandã eorũ innocẽtiã ei concedendo ꝑmittit:et aliquãdo eũ ne tentare audeat ꝓhibet. Iniustas enĩ vias eius redarguit:sicut iã dictũ est. [Unde venis?] Electorum suorum ꝯtra illũ iustitiã ꝓponit/sicut dicit. [Nũqd cõsiderasti ſuũ meũ Job: ꝙ non sit ei similis sup terrã?] Tentandã coꝝ innocentiam concedendo ꝑmittit/sicut ait. [Ecce vniuersa ꝙ habet/in manu tua sunt.] Rursumqꝫ eũ a tẽtatiõe ꝓhibet cũ dicit. [Tantum in eum ne extẽdas manum tuã.] Tribus autẽ modis loquiẗ diabolus ad deum:cum vel vias suas insinuat:vel electorum innocentiam fictis criminibus accusat:vel tentandam coꝝ innocẽtiã postulat. Uias quippe suas insinuat ꝙ ait. Circuiui terrã et ꝑambulaui eã. Electorũ innocentiã accusat/cũ dicit. Nunqd frustra Job timet deum? Nõne tu vallasti eum ac domũ eius vniuersamqꝫ substantiã eiꝰ ꝑ circuitũ? Tẽtãdã eandẽ innocentiã postulat/cum dicit. Extende manũ tuã/et tange cuncta que possidet:nisi in faciem benedixerit tibi. Sed dicere dei est. Unde venis?(sicut ⁊ supra insinuauimꝰ) vias sue iustitie itinera malitie eiꝰ increpare. Dicere dei est: Nũqd considerasti ſuũ meum Job/ꝙ non sit ei similis super terram? tales electos suos iustificando facere:qualibus nimirũ apostata angelus possit inuidere. Dicere dei est. Ecce vniuersa que habet/in manu tua sunt/ad probationẽ fidelium/contra eos occulta vi incursum illũ sue malitie relaxare. Dicere dei est. Tantum in eũ ne extendas manum tuam: ab ĩmoderate tẽtatiõis impetu eum etiam permittendo restringere. Diaboli autẽ dicere est.

I

Loquiẗ deus ad diabolũ quattuor modis.

Loquiẗ diabolus ad deum tribus modis.

Dicere dei.

Circuiui terram et perambulaui eam: sagacitatem sue malitie inuisibilibus eius oculis occultare non posse. Dicere diaboli est. Nunquid frustra Job timet deum: contra bonos intra cogitationum suarum latibula conqueri:eorũqꝫ profectibus inuidere:atqꝫ inuidẽdo reprobationis rimas exquirere. Dicere diaboli est. Extende paululũ manũ tuã:⁊ tange cuncta ꝙ possidet:ad afflictionem bonorum/malitie estibus anhelare. Quo em̃ eorum tentationẽ inuidens appetit:eo illorum quasi probationem deprecans petit. Quia igitur internarum locutionũ modos succincte diximus:ad intermissum paululum expositionis ordinem reuertamur. [Nunquid considerasti seruum meum Job/ꝙ non sit similis ei super terram? vir simplex et rectus:ac timens deũ/et recedens a malo]

K

Dicere diaboli.

S.C. Qꝫ diabolus non contra Job/sed contra dñm certamen iniit. Capitulum.viij.

PRecedenti iam sermone tractatum est:qꝛ diabolus non contra Job/sed contra deum certamen proposuit:materia vero certaminis beatꝰ Job in medium fuit. Etsi in sermonibus suis dicimus Job inter flagella deliquisse(qđ sentire nephas est)deũ dicimus in sua propositione victoriã ꝑdidisse. Nã ecce et ĩ hoc loco intuendum est: qꝛ non prius diabolus beatum Job a dño petijt:sed eum dñs in diaboli despectũ laudauit. Et nisi in sua iustitia permansurũ nosset:non vtiqꝫ ꝓ illo proponeret. Nec periturum in tẽtatione concederet: de ꝙ añ tentationẽ/ex dei laudibꝰ/in tẽtatoris mente/inuidie fuerãt faces excitate. Sed antiquꝰ aduersarius cũ que accuset mala non inuenit:ipsa ad malũ inflectere bona querit. Cũqꝫ de operibus vincitur: ad accusandum verba nostra perscrutatur. Cum nec in verbis accusationem reperit:intentionem cordis fuscare contendit:tanqꝫ bona facta bono animo non fiant: et idcirco perpendi a iudice bona non debeant. Qꝛ em̃ fructus arboris esse et ĩ estu virides conspicit:quasi vermẽ ponere ad radicẽ querit. Nam dicit. [Nunquid frustra Job timet deum? Nõne tu vallasti eum ac domum eius: vniuersamqꝫ substantiã eiꝰ per circuitũ? Operibus manuum eius benedixisti:et possessio illius creuit in terra.] Ac si aperte dicat. Qui tot bona in terra recipit: quid mirum est si pro eis se innocenter gerit? Innocens vere esset/si bonꝰ inter aduersa ꝑsisteret. Cur aũt magnus diciẗ: quem merces sue vniuscuiusqꝫ operis tanta rerũ multiplicitate comitaẗ? Astutus quippe aduersarius cum sanctũ virum inter ꝓspera bene egisse considerat: reprobare apud iudicem ꝑ aduersa festinat. Unde recte in Apocalypsi voce angelica dicitur. Proiectus est accusator fratrum nostrorum: qui accusabat illos ante cõspectũ dei nostri die ac nocte.

L

Apoca. xij.

Capitulum.ix.

M

SCriptura autem sacra sepe diẽ ꝓ prosperis: noctem autem pro aduersis ponere cõsueuit. In die ergo et nocte accusare non desinit: qꝛ modo nos in prosperis:modo in aduersis accusabiles ostendere contendit. In die accusat: cum ꝓsperis male nos vti insinuat. In nocte accusat:cũ in aduersis nos non habere patientiã demõstrat. Beatum ergo Job qꝛ necdũ flagella attigerant: quasi adhuc vnde in nocte accusare posset/omnino non habebat. Quia vero in prosperis magna sanctitate viguerat:pro eisdẽ ꝓsperis bona illum egisse simulabat: versuta assertione mentiens ꝙ non ad vsum domini substantiam possideret: sed ad vsum substantie dñm coleret. Sunt enim nõnulli qui vt fruantur deo: dispensatorie vtuntur hoc seculo. Et sunt nonnulli qui vt fruantur hoc seculo/transitorie vti volunt deo. Cum ergo bona diuini muneris narrat:putat ꝙ fortis operarij facta leuiget: vt cuius vitam reprehendere de operibus non valet: eius mẽtem quasi ex cogitationibꝰ addicat: mẽtiẽs ꝙ nõ amore dñi/sed temporalis prosperitatis appetitione seruierit omne qđ innocue exterius vixit. Uires ergo beati Job nesciens: sed tamen vnũquẽqꝫ aduersis ꝓbari veriꝰ sciẽs/tentandum hunc expetit: vt qui ꝑ diem ꝓsperitatis inoffenso gressu incesserat: saltem in nocte aduersitatis impingeret: et ante laudatoris sui oculos offensione impatiẽtie prostratus iaceret. Unde subiungit.

S.C. Qꝫ diabolꝰ nihil possit nisi permissus.

Sed extende paululum manum tuam: et tange cuncta que possidet:nisi in faciẽ benedixerit tibi.] Cum sanctum virum sathan tẽtare appetit:et tñ dño vt manũ suã

B nesciunt nisi hi q̃ virili custodia munire mẽtem nouerũt. Unde recte inopinata morte extinct⁹ Isboseth dicitur/ quẽ ⁊ scriptura sacra nõ in domo ostiariũ/sed ostiariam habuisse testat̃/dicens. Uenientes filij Remon Berothite Rechab ⁊ Banaa:ingressi sunt feruente die domũ Isboseth:qui dormiebat sup stratum suũ meridie. Ingressi sunt autẽ domũ: et ostiaria dom⁹ purgãs triticũ/obdormiuit. Assumentes spicas tritici/latenter ingressi sunt:⁊ percusserũt eum in inguine. Ostiaria triticũ purgat:cum mẽtis custodia discernẽdo ꝟtutes a vitijs separat. Que si obdormierit/in mortẽ ꝓprij dñi sui insidiatores admittit: quia cũ discretionis sollicitudo cessauerit: ad interficiẽdum animũ malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollũt: qꝛ mox bonarũ cogitationũ germina auferunt:atq; in inguine feriunt: quia virtutẽ cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire/est vitã mentis/delectatione carnis perforare. Nequaq̃ vero Isboseth iste hac morte succũberet: si non ad ingressũ domus mulierẽ:id est mollem custodiã ad mentis aditũ deputasset. Fortis nãq; virilisq; sensus preponi cordis foribus debet:quem nec negligẽtie somnus opprimat: nec ignorantie error fallat. Unde bene ⁊ Isboseth appellat⁹ est/qui custode femina hostilibus gladijs nudatur. Isboseth quippe vir cõfusionis dicit̃. Uir autẽ confusionis est/qui forti mẽtis custodia munit⁹ nõ est:qꝛ dũ virtutes se agere estimat/subintrantia vitia nescientẽ necant. Tota itaq; virtute muniendus est aditus mentis: nequãdo eam insidiantes hostes penetrẽt foramine neglecte cogitatiõis. Hic Salomon ait. Omni custodia serua cor tuũ: qm̃ ex ipso vita procedit. Uirtutes ergo quas agimus: dignũ est vt summopere ab intẽtionis origine pẽsemus: ne ex malo ortu prodeant: etiam si recta sunt que ostẽtãt.

Prouer. iiij.

¶ S.C. Quãta sollicitudine abstinẽdũ sit a malo opere cũ etiã districte sui dei iudicẽt̃ de cogitatiõe. Ca.xxxvij.

B Uide hic quoq; recte subiungit̃. Dicebat enim [Ne forte peccauerint filij mei:⁊ benedixerint deo in cordibus suis.] Filij in cordib⁹ maledicunt/cum recta nostra opera a non rectis cogitationibus prodeunt:cum bona in aperto exerunt: sed in occulto noxia moliuntur. Deo quippe maledicũt/cum mẽtes nostre se de se estimant habere q̃ sunt. Deo maledicunt/ cum se ⁊ ab illo accepisse vires intelligũt:sed tamẽ de ci⁹ muneribus propriã laudem querunt. Caplm.xxxviij.

Sciendum vero est: q̃ bona nostra trib⁹ modis antiqu⁹ hostis insequitur: vt videlicet hoc q̃ rectum coram hominib⁹ agitur:in interni iudicis cõspectu vitietur. Aliquãdo nãq; in bono opere intẽtionem polluit: vt omne quod in actiõe sequit̃/eo purum mundũq; nõ exeat:quo hoc ab origine ꝑturbat. Aliquando vero intẽtionẽ boni operis vitiare nõ preualet:sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit: vt cum per ꝓpositum mẽtis securior quisq; egreditur: subiuncto latenter vitio/quasi ex insidijs perimatur. Aliquãdo vero nec intentionẽ vitiat:nec in itinere supplantat: sed opus bonũ in fine actiõis illaqueat:quãtoq; vel a domo cordis/vel ab itinere operis lõgius recessisse se simulat:tanto ad decipiendũ bone actionis terminũ astutius expectat:⁊ quo incautũ queq; q̃si recedẽdo securũ reddiderit:eo illũ repẽtino nonunq̃ vulnere durius insanabiliusq; trãsfigit.

C Intentionẽ quippe in bono opere polluit: quia cũ facilia ad decipiendũ corda hominũ cõspicit: eorum desiderijs aurã transitorij fauoris apponit: vt in his q̃ recta faciũt/ ad appetenda ima/tortitudine intentionis inclinentur. Unde recte sub iudee specie de vnaquaq; anima misere intẽtionis laqueo capta:ꝑ prophetã dicit̃. Facti sunt hostes eius in capite. Ac si aperte diceretur. Cũ bonũ opus non bona intẽtione sumit̃: huic aduersantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principãtur:tantoq; eã pleni⁹ possident/quanto et per initiũ dominãtes tenent. Cũ vero intentionẽ vitiare nõ preualẽt:in via positos laqueos tegũt: vt in eo q̃ bene agit̃/cor exaltãs se ex latere ad vitium deriuet̃:quatenus q̃ inchoãs aliter proposuerat/ in actione longe aliter q̃ ceperat percurrat. Sepe enim bono operi dum laus humana obuiat. mẽtem operantis immutat:que q̃uis quesita non fuerat/tamen oblata delectat. Cuius delectatione cũ mens bene operantis resoluitur:ab omni intẽtionis intime vigore dissipatur. Sepe se bene inchoate nostre iustitie ex latere ira subiungit: et

Threñ. j.

dum zelo rectitudinis immoderatius mẽtẽ turbat:cunctam quietis intime salutem sauciat. Sepe grauitatẽ cordis quasi ex latere subiũcta tristitia sequitur: atq; omne opus q̃ mens bona intẽtione inchoat: hec velamine meroris obumbrat. Que ⁊ nonnunq̃ tanto tardius repellitur:quanto ⁊ preesse menti quasi serior famulatur. Sepe se bono operi letitia immoderata subiungit: cũq; plus mẽtem q̃ decet hilarescere exigit: ab actione bona omne pondus grauitatis repellit. Quis enĩ etiã bene inchoantibus subesse in itinere laqueos psalmista cõspexerat: recte ꝓphetico plenus spiritu dicebat. In via hac qua ambulabam/absconderũt laqueũ mihi. Q̃ bene ac subtiliter Hieremias insinuat: qui dum gesta foris referre studuit/que intus apud nosmetipsos gererẽtur/indicauit/ dicẽs. Uenerũt octoginta viri de sychem/⁊ de sylo/⁊ de samaria/rasi barba/⁊ scissis vestib⁹/squalẽtes:⁊ munera ⁊ thus habebant in manu/vt offerrent in domo domini. Egressus autẽ ismael filius nathanie in occursum eorũ de masphã incedẽs ⁊ plorans ibat. Cũq; occurrisset eis/ dixit ad eos. Uenite ad godoliam filiũ aicham. Qui cũ venissent ad mediũ ciuitatis/interfecit eos. Barbã quippe radunt/qui sibi proprijs de virib⁹ fiduciã subtrahũt. Uestes scindũt/qui sibimetipsis in exterioris decoris laceratione nõ parcunt. Oblaturi in domo dñi thus et munera veniunt: qui exhibere se in dei sacrificio orationem cum operibus pollicentur. Sed tamen si se in ipsa sancte deuotiõis via caute circũspicere nesciũt: Ismael nathanie filius in eorum occursum venit:quia nimirũ quilibet malignus spiritus:prioris sui Sathane videlicet exemplo:in supbie errore generatus:se ad laqueũ deceptionis opponit. De quo ⁊ bene dicitur. Incedens ⁊ plorãs ibat: quia vt deuotas mentes interimere feriendo preualeat/ semetipsum quasi sub velamine virtutis occultat. et dũ concordare se vere lugentibus simulat:ad cordis intima securius admissus:hoc quod intus de virtute latet/occidit. qui plerũq; se spondet ad altiora prouehere. vnde ⁊ dixisse perhibetur. Uenite ad godoliam filium aicham. Atq; dũ maiora promittit:etiã minima † subtrahit. Unde ⁊ recte dictum est. Qui cũ venissent ad medium ciuitatis/interfecit eos. Uiros ergo ad offerenda deo munera venientes/in medio ciuitatis interficit: quia diuinis deditẽ operib⁹ mentes:nisi magna se circunspectione custodiant:hoste surripiente dum deuotionis hostiã portant: in ipso itinere perdunt vitam. De cuius hostis manu nõ euaditur/nisi citius ad penitẽtiam recurrat̃. Unde illic apte subiungitur. Decẽ autem viri reperti sunt inter eos: qui dixerũt ad Ismael. Noli occidere nos: qꝛ habemus in agro thesauros frumenti/⁊ hordei/⁊ olei/et mellis:et nõ occidit eos. Thesaurus quippe ĩ agro est spes ĩ penitẽtia:que quia nõ cernit̃/quasi in terra cordis suffossa cõtinet̃. Qui ergo thesauros in agro habuere/seruati sunt: qꝛ qui post incautele sue vitium/ad lamenta penitẽtie redeunt: nec capti moriuntur. Cum vero antiquus hostis neq; in exordio intentionis ferit: neq; in itinere actionis intercipit:duriores in fine laqueos tẽdit. Quẽ tanto nequius obsidet / quãto solũ sibi remãsisse ad decipiẽdum videt. Hos nãq; fini suo laqueos oppositos ꝓpheta conspexerat: cũ dicebat. Ipsi calcaneum meum obseruabũt. Quia enim in calcaneo finis est corporis:quid ꝑ hũc nisi terminus signatur actionis? Siue ergo maligni spiritus:siue praui quiq; homines/illorũ superbie sequaces/ calcaneum obseruant: cum actionis bone finẽ vitiare desiderant. Unde ⁊ eidem serpenti dicitur. Ipsa tuũ obseruabit caput:⁊ tu calcaneum eius. Caput quippe serpẽtis obseruare/est initia suggestionis ei⁹ aspicere/⁊ manu sollicite cõsiderationis a cordis aditu funditus extirpare. Qui tamen cum ab initio deprehendit̃/percutere calcaneum molitur:quia etsi suggestione prima intentionẽ nõ ꝑcutit:decipere in fine tẽdit. Si autẽ semel cor in intẽtione corrũpitur: sequẽtis actionis medietas et termin⁹ ab hoste callido secure possidet̃: qm̃ totã sibi arborẽ fructus ferre conspicit:quã veneni dente in radice vitiauit. Quia ergo summa cura vigilãdum est: ne vel bonis operibus seruiens mens / reproba intentione polluatur: recte dicitur. [Ne forte peccauerint filij mei: et benedixerint deo in cordibus suis.] Ac si aperte diceretur. Nullũ est bonũ q̃ foris agitur:si nõ pro eo intus ante dei oculos innocẽtie victima in ara cordis immolat̃. Caplm xxxix.

D Psal.cxlj. Hiere.xlj. E † al.animã Ibidem. F Ps.lv. Gen.iij.

A

Diabolus vires feriendi sibi non tribuit

Lu. viij.

extendere debeat dicit: valde notandum est: quia feriendi vires nec ipse sibi tribuit/ quia cōtra auctorē omnium singulariter superbit. Scit namq̄ diabolus: quia quolibet agere et semetipso/ non sufficit: quia nec per semetipsum in eo quod est spūs existit. Hinc est quod in euangelio expellenda de homine legio dicebat: Si eijcis nos: mitte nos in gregē porcorum. Qui enim per semetipsum ire in porcos non poterat: quid mirum si sine auctoris manu/ sancti viri dominum contingere non valebat? Capitulum x.

Sathane voluntas semper iniqua nunquam iusta potestas.

j. Regum xviij.

Non est formidandus diabolus sed vis diuina timenda.

Sciendum vero est: quia sathane voluntas semper iniqua est: sed nunquam potestas iniusta: quia a semetipso voluntatē habet: sed a dño potestatē. Quod enim ipse facere inique appetit: hoc deus fieri non nisi iuste permittit. Unde bene in libris Regum dicitur: Spūs dñi malus irruebat in Saul. Ecce vnus idemq̄ spūs et dñi appellatur et malus: dñi videlicet per licentiā potestatis iuste: malus autē per desiderium voluntatis iniuste. Formidari ergo non debet/ qui nihil nisi permissus valet. Sola ergo vis illa timēda est: que cum hostem seuire permiserit: et ad vsum iusti iudicij et iniusta illius voluntas seruit. Paululū vero manū postulat extendi: quia exteriora sunt que expetit conteri. Neq̄ enim sathan facere se aliquid multū putat/ nisi cum in anima sauciat: vt ab illa patria feriens reuocet: a qua ipse longe telo superbie sue prostratus iacet. Sed quid est quod ait: Nisi in faciē benedixerit tibi? Nos nempe quod amamus respicimus: quod vero auersari volumus/ ab eo faciem declinamus. Quid itaq̄ dei facies/ nisi respectus eius gratie perhibetur intelligi? Ait ergo. Extende paululum manum tuā: et tange cuncta que possidet: nisi in faciē benedixerit tibi. Ac si aperte dicat. Ea que dedisti/ subtrahe. nam si accepta perdiderit: respectum gratie tue ablatis rebus tēporalibus non requiret. Si enim ea quibus delectatur non habuerit: fauorē tuū etiā maledicendo contemnet. Cuius petitione callida nequaquam prouocata veritas vincitur: sed ad deceptionem suā hosti cōceditur: quod fideli famulo ad augmētū muneris suffragatur. Unde mox subditur. Ecce vniuersa que habet/ in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.

B

S. C. Quod deus tentatori in quibusdam dat licentiā/ in alijs vero retinet et refrenat. Capitulum xj.

Considerenda est in verbis dñi dispensatio sancte pietatis: quomodo hostē nostrū permittit et retinet: relaxat et refrenat. Alia ad tētādū dat: alia ad affligendum: sed ab alijs religat. Ecce vniuersa que habet/ in manu tua sunt: tamen in eum ne extendas manum tuam. Substantiam prodit: sed tamē corpus protegit: quod quidem postmodū tentatori traditurus est: sed tamē non simul ad omnia relaxat hostē: ne vndiq̄ feriēs frāgat ciuem. Mala enim cum multa electis eueniūt: mira conditoris gratia ex tempore dispensantur: vt que coaceruata perimerent/ possint diuisa tolerari. Hinc paulus ait Fidelis deus/ qui non patietur vos tētari supra id quod potestis: sed faciet cum tētatiōe etiā exitū: vt possitis sustinere. Hinc Dauid ait. Proba me dñe et tenta me. Ac si aperte dicat. Prius vires inspice: et tunc vt ferre valeā tentari permitte. Hoc tamen quod dicitur: Ecce vniuersa que habet/ in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuā: intelligi et aliter potest: quia fortem quidem pugnatorē suum dominus nouerat: sed tamen diuidere ei certamina contra hostem volebat: vt quāuis robusto bellatori victoria in cunctis suppeteret: prius tamen de vno certamine hostis ad dominum victus rediret: tuncq̄ ei aliud iterum vincendo concederet: quatenus fidelis famulus eo mirabilius victor existeret: quo victus hostis se cōtra illum iterum ad noua bella prepararet. Sequitur.

C

j. Corin. x.

Psalm. xxv.

S. C. Quod deus est intra oia/ et extra omnia/ et supra omnia/ et infra omnia. Capitulum xij.

Egressusq̄ est sathan a facie domini. Quid est quod sathan a facie dñi egressus dicitur? Quo enim exit ab eo qui vbiq̄ est? Hinc namq̄ ait. Celum et terrā ego impleo. Hinc est quod sapiētia illius dicit: Girū celi circuiui sola. Hinc de eius spiritu scriptum est. Spiritus dñi repleuit orbē terrarū. Hinc est quod dñs dicit iterū Celum mihi sedes est: terra autē scabellum pedum meorū. Hinc rursum de eo scriptum est. Celum metitur palmo: et omnem terram pugillo cōcludit. Sedi quippe cui presidet: interior et exterior manet. Celum palmo metiēs/ et terram pugillo concludens ostenditur: quod ipse sit circumquaq̄ cunctis rebus quas creauit/ exterior. Id namq̄ quod interius cōcluditur: a concludente exterius continetur. Per sedem ergo cui presidet/ intelligitur esse interius supraq̄. Per pugillum quo continet/ exterius subterq̄ signatur Quia enim ipse manet intra oia/ ipse extra oia/ ipse super omnia/ ipse infra omnia: et superior est per potentiā: et inferior per sustentationem. exterior per magnitudinē: interior per subtilitatē. sursum regēs: deorsum cōtinens. extra circūdans: interius penetrans. nec alia ex parte superior alia inferior: aut alia ex parte exterior/ atq̄ alia manet interior: sed vnus idemq̄ totus vbiq̄ presidendo sustinens: sustinendo presidens: circundando penetrans: penetrādo circūdans. Unde superius presidens: inde inferius sustinens: et vnde exterius ambiens/ inde interius replens. sine inquietudine superius regens: sine labore inferius sustinens. interius sine extenuatione penetrans: exterius sine extensione circūdans. Est itaq̄ inferior et superior sine loco: est amplus sine latitudine: subtilis sine extenuatione. Quo igitur ab eo exitur: qui dum per molem corporis nusq̄ est/ per incircūscriptam substantiam nusq̄ deest? Sed quādiu sathan pressus maiestatis potentia/ appetitum sue malitie exercere non valuit/ quasi ante faciem dei stetit.

Hie. xxiij.

Eccl'iasti. xxiiij.

Sap. j.

Esa. lxvj.

Esa. xl.

D

Capitulum xiij.

A facie autē dñi exijt: quia relaxatus diuinitus ab interne retentionis angustia/ ad sui desiderij effectum venit. A facie dñi exijt: quia diu in vinculis discipline religata quamq̄ volūtas noxia ad opus processit. Cum enim (sicut dictum est) id quod voluit implere non valuit/ quasi ante faciem dñi stetit: quia illū ab effectu malitie superna dispensatio coarctauit. Sed a facie dñi exijt: quia potestatem tentationis accipiens/ ad malitie sue vota peruenit. Sequitur.

S. G. De conuiuantibus filijs Job ex ipsa comessatione diabolus tentandi occasionem accepit: et quod de minoribus ad maiora paulatim progreditur.

E

Cum autē quadā die filij et filie eius comederēt et biberent vinū in domo fratris sui primogeniti: nūcius venit ad iob/ qui diceret. Boues arabant/ et asine pascebantur iuxta eos: et irruerunt sabei: tulerūtq̄ omnia: et pueros percusserunt gladio: et euasi ego solus vt nunciarē tibi. Notandum quod tēpora tentationibus cōgruāt. Tunc quippe diabolus tentandi tēpus elegit: quando beati iob filios in conuiuio inuenit. Neq̄ enim solūmodo intuetur hostis quid faciat: sed etiā quando faciat. Nam quāuis potestatem acceperit/ aptum tamen ad subuersionē tempus exquisiuit: vt videlicet nobis deo dispensante proderetur: quia prenuncia tribulationis est letitia satietatis. Intuendum vero est/ quā callide ipsa damna que illata sunt nunciantur. Non enim dicitur boues a sabeis ablati sunt/ sed quod ablati sunt boues arabant: vt videlicet memorato fructu operis/ causa crescat doloris. Unde et apud grecos non solū asine: sed asine fete rapte referuntur: vt dum minima animalia audientis animum minus ex sui qualitate pulsarent: amplius ex fecunditate vulnerarent. Et quia eo magis aduersa animum feriunt: quo cum multa sunt/ etiā subita nunciantur: aucta est mēsura gemituū/ etiā particula nunciorum. Nam sequitur. Cum adhuc ille loqueretur/ venit alius et dixit. Cap. xiiij.

F

Ignis dei cecidit de celo: et tactas oues puerosq̄ consumpsit: et effugi ego solus vt nunciarē tibi. Ne rebus perditis minorē audienti dolorem moueat: etiam animum ad excedēdum etiā ipsis nūciorum verbis instigat. Intuendū quippe est quā callide dicitur ignis dei: ac si aperte diceretur. Illius animaduersionē sustines: quē tot hostijs placare voluisti. Illius irā toleras/ cui quotidie seruiēs insudabas. Dū enim deū cui fuerat/ aduersa intulisse indicat: leso commemorat in quo excedat: quatenus anteacta obsequia ad mentē reduceret: et frustra seruisse estimans: in auctoris iniuriam superbiret. Pia etenim mens cum se aduersa ab hominibus perpeti conspicit: in diuine gratie cōsolatione requiescit: cumq̄ tentationum procellas increscere extrinsecus viderit: secessum spei dñice appetens/ intra conscientie portum fugit. Ut vero versutus hostis vno eodēq̄ tempore sancti viri robustissimum pectus/ et humanis aduersitatibus et diuina dispensatione cōcuteret: et prius sabeos irruisse intulit: et mox ignē dei de celo cecidisse nunciauit: vt quasi oem aditum consolationis excluderet: dum et ipsum aduersantem ostenderet: qui consolari animū inter aduersa pos

G tulisset:quatenus dum se tẽtatus vndiq̧ destitui atq̧ vn
diq̧ premi consideraret:in contumeliã tanto audaci⁹/quã
to ꝛ desperatius erumpat. Sequit̃.[Et adhuc loquente
illo/venit alius ꝛ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas:ꝛ
inuaserunt camelos:ꝛ tulerũt eos:necnon ꝛ pueros per
cusserunt gladio:et effugi ego solus vt nunciarem tibi.]
Ecce iterum ne quid minus de humana aduersitate vo
luisset:chaldeorum turmas irruisse denunciat:ꝛ ne illum
minus desuper veniens aduersitas feriat: iteratam irã
in aere demõstrat. Nã sequit̃.[Loquebatur ille/et ecce
alius intrauit et dixit. Filijs tuis et filiab⁹ vescentib⁹ et
bibẽtib⁹ vinum in domo fratris sui primogeniti: repen
te ventus vehemẽs irruit a regione deserti:ꝛ cõcussit q̃t
tuor angulos dom⁹:que corruẽs oppressit liberos tuos
et mortui sunt:et effugi ego sol⁹ vt nũciarẽ tibi.] Ca. xv.

Quivno vulnere non prosternitur/ idcirco bis
terq̧ percutitur:vt vsq̧ ad intima quandoq̧
feriatur. Nunciata itaq̧ fuerat aduersitas de
sabeis:nunciata diuina ai aduersio p ignẽ de celo:nunci
atur ab hominibus iterum cameloꝝ raptus/ cedesq̧ pue
rorum:et diuine indignationis ira repetitur/dum vent⁹
irruens concussisse domus angulos/atq̧ extinxisse libe
ros indicat̃. Quia eñ notum est q̃ absq̧ superno nutu
moueri elementa non possint:latenter infertur q̃ ipse cõ
tra illum elemẽta mouerit/qui moueri permisit: q̃uis sa
than a dño semel accepta potestate/ ad vsum sue neq̃tie
H etiam elementa cõcutere preualet. Nec mouere debet si
spiritus de summo proiectus/turbare in ventos aerem
potuit:cum nimirum constat/q̃ ꝛ dãnatio in metallum/
ad vsum aqua et ignis seruit. Quesitum est igit̃ vt nũcia
rent̃ mala:quesitum est vt multa:quesitum est vt subita.
Sed cum prius aduersa nũciauit:tranquillo adhuc pe
ctori quasi sanis mẽbris vuln⁹ inflixit. Cũ vero pcussum
cor feriendo repetijt: vt ad impatientie verba compelle
ret/super vulnera vulnus irrogauit. Intuendum vero
est q̃ callide curauit hostis antiquus nõ tã iactura rerũ
sancti viri patiẽtiam rumpere/q̃ ipso ordine nunciorum.
Qui studens prius parua:ꝛ post nunciare maiora: in ex
tremo filiorum mortẽ intulit:ne vilis pater rei familiarĩ
dãna duceret:si illa iam orbatus audiret: et min⁹ pcute
ret rerum amissio:pcognita morte filiorũ/quia videlicet
nulla esset hẽreditas:si illos prius subtraheret/ qui serua
bantur heredes. Sed a minimis incipiẽs/ i vltimũ gra
uiora nunciauit:vt dum gradatim deteriora cognosce
ret:in eius corde doloris locum omne vulnus inueniret.
Notandum q̃ callide tot maloꝝ pondera et diuisa et su
bita nunciantur:vt et repente ꝛ particulatim crescens in
audientis corde dolor sese ipse non caperet:ꝛ tãto arden
tius in blasphemiam accenderet/quãto subitis ac mul
tiplicibus nuncijs in se angustius estuaret.

I ¶ S.C. Q̃ dissolutio prepositorum sit ruina minorum.
Capitulum. xvj.

Sed neq̧ hoc negligenter pretereundum puto:
q̃ filij in maioris fratris domo conuiuãtur cũ
pereunt. Dictum nãq̧ est superius/q̃ conuiuia
peragi sine culpa non possunt. Ut ergo nr̃a nõ illorũ lo
quamur:sciendũ nobis est:q̃ omne qd̃ a minorib⁹ volu
ptuose agit̃/maiorũ disciplina cohibet̃ Cum vero maio
res ipi voluptati deseruiũt:nimirũ minorib⁹ lasciuie fre
na laxantur. Quis enĩ sub discipline se cõstrictione reti
neat:quãdo et ipsi qui ius constrictionis accipiunt / sese
voluptatibus relaxant: Dũ ergo in maioris fratris do
mo conuiuant̃/pereũt:q̃ tunc cõtra nos hostis vehemen
tius vires accipit/ q̃n et ipsos q̃ p custodia discipline pre
lati sunt:ventri seruire cognoscit. Tanto eñ licẽti⁹ ad fe
riendum occupat/quãto ꝛ hi q̃ intercedere p culpis po
terant/voluptati vacant. Absit autẽ ne tanti viri filios p
conuiuiorum studia ingurgitãdo ventri vacasse suspice
mur:s; tñ veraciter nouimus/quia etsi per discipline q̃s
q̧ custodiam necessitatis metas edendo non transit: ac
censa tñ mentis intentio inter conuiuia torpescit : et mi
nus in quanto sit tentationum bello considerat: q̃ se per
securitatem relaxat. In domo ergo primi fratris filios
obruit:q̃ antiquus hostis in minorũ morte/subuersiõis
aditũ per negligentiã maiorum querit. S; q̃ quãlis nũ
ciorũ iaculis sit perculsus agnouimus: vir fortis noster
qualis inter vulnera ꝯsistat/audiamus. Sequitur.
¶ S.H. Q̃ iob in eo q̃ filios luxit et deũ adorauit/ma

Filij iob nõ igurgitãdo ventri conuiuijs vacabant.

nifeste ostendit q̃ immobilis in dei et proximi charitate
extiterit.
K ¶ Tunc surrexit iob:ꝛ scidit vestimenta sua:et tonso ca
pite corruens in terram adorauit.] Nõnulli magne con
stãtie philosophiã putãt/si discipline aspitate correpti:
ictus verberũ doloresq̧ non sentiãt. Nõnulli vo tam ni
mis percussionũ flagella sentiunt: vt immoderato dolo
re cõmoti/etiam in excessu lingue dilabantur. Sed quis
quis verã philosophiã nititur tenere: necesse est vt inter
vtraq̧ gradiatur. Nõ est eñ pondus vere ṽtutis:insen
sibilitas cordis:quia et valde insana per stuporem mem
bra sunt:que et incisa sentire dolorem nequaq̧ possunt.
Rursus virtutis custodiam deserit:q̃ dolorem verberũ
vltra q̃ necesse est sentit:quia dũ nimia afflictione cor tã
gitur:vsq̧ ad impatiẽtie cõtumelias excitat̃: et q̃ per fla
gella corrigere malefacta debuerat:agit vt nequitia per
flagellũ crescat. Cõtra insensibilitatẽ quippe pcussorum
p prophetã dr̃: Percussisti eos/nec doluerunt:attriuisti
eos/ꝛ renuerũt accipe disciplinã. Cõtra pusillanimita
tem percussorũ per psalmistã dicit̃: In miserijs non sub
sistent. In miserijs nãq̧ subsisterent/ si equanimiter ad
uersa tolerarent. At postq̃ mente inter flagella corruũt:
quasi inter illatas miserias subsistendi constantiam per
dunt. Capitulum. xvij.

Hiere. v. — Ps. cxxxix.

L Beatus itaq̧ Job quia vere phie regulam te
nuit:cõtra vtraq̧ mira se equitati arte suauit:
vt nec quasi dolorẽ nõ sentiẽs/flagella sperne
ret:nec rursum vltra modũ dolorẽ sentiens/contra iudi
cium flagellantis insaniret Cũctis reb⁹ pditis : cunctis
liberis amissis: surrexit:scidit vestimẽta sua:et tonso ca
pite corruens in terrã adorauit. Q̃ vestimẽta scidit / q̃
tonso capite in terram corruit/monstrat nimirum q̃ fla
gelli dolorẽ sensit. Q̃ vero addit̃/adorauit : apte osten
ditur q̃ ꝛ in dolore posit⁹/cõtra flagellantis iudiciũ nõ
excessit. Nec oĩno q̃ non motus est:ne deum ipsa insensi
bilitate cõtẽneret:nec rursum oĩno motus est /ne nimis
dolẽdo peccaret. Sed q̃ duo sunt precepta charitatis /
dei videlicet amor ꝛ pximi:vt dilectionem proximi exol
ueret/impẽdit filijs luctũ.ne dilectionem dei desereret/
expleuit inter gemit⁹ adorationẽ. Solẽt nõnulli in pspe
ris deũ diligere:in aduersis autẽ positi flagellantem mi
nus amare. Beat⁹ autẽ Job p hoc qd̃ motus exteri⁹ ex
hibuit: ostendit q̃ flagella patris agnouit. Per hoc q̃
orando humilis mansit/ostẽdit q̃ amorẽ patris nec in
dolore deseruit. Ne igit̃ superbus esset non sentiens /in p
cussione corruit:ne autẽ se ferienti extraneum faceret/ad
M hoc corruit vt adoraret. Mos autẽ veterum fuit: vt quis
quis speciem sui corporis capillos nutriendo seruaret:
eos tempore afflictionis abscinderet:et rursum qui trã
quillitatis tempore capillos abscinderet/eos in ostensio
ne afflictionis nutriret. Beatus igitur Job trãq̃llitatis
tempore capillos seruare ostẽdit/cum ad doloris vsum
caput totondisse memorat̃:quatenus cũ in cunctis eum
rebus manus supna pcuteret:etiã sponte illum peniten
tie species diuersa fuscaret. Sed iste exutus rebus/filijs
orbatus/qui vestimenta scidit:qui caput totondit/qui in
terram corruit:quid dicat audiamus.
¶ S.H. Q̃ in amissione exteriorum magna consolatio
sit considerare q̃ hec temporalia nec aliquando habui
mus/nec semper habebimus.
¶ Nudus egressus sum de vtero matris mee:nudus re
uertar illuc.] O q̃ alte sedi interni cõsilij psidet iste: qui
scissis vestibus in terra prostratus iacet. Quia eñ iudi
cante dño cũcta amiserat: p seruanda patiẽtia illud tem
pus ad memoriã reduxit:quo nec dũ ista q̃ pdidit habe
bat:vt dũ intuetur q̃ aliquãdo illa nõ habuit / dolorem
temperet q̃ amisit. Magna enim consolatio est in rerum
amissione:illa tempora ad mentem reducere/qb⁹ nos pti
git res quas perdidimus/ non habuisse. Q̃ vero omnes
nos terra genuit:hanc nõ imerito matrẽ vocamus. Un̄
scriptum est: Graue iugũ sup filios adã a die exitus de
vẽtre matris eorum:vsq̧ in diẽ sepulture in matrẽ oĩũ
omniũ. Beatus igitur Job vt patiẽter lugeat quod hic
amisit:vigilãter attendit qualis huc venerit. Ad augmẽ
tum autẽ suende patiẽtie/adhuc solertius ĩspicit qua
lis hinc recedat:et dicit.[Nudus egressus sum de vtero
matris mee:nudus reuertar illuc.] Ac si dicat. Nudũ me
huc intrantem terra ptulit:nudũ me hinc exeũtem iteq̧

Ecclesiasti. xl.

terra recipiet. Qui ergo accepta habui / sed relinquenda perdidi, quid proprium amisi?

¶ S. C. Qr diabol⁹ humilitate nostra sternitur / et patientia superatur. Capitulum.xviij.

A Quia vero consolatio nō solū ex cōsideratione cōditionis exhibēda est: sed etiā ex iustitia conditoris: recte subiungit. [Dñs dedit / dñs abstulit: sicut dño placuit / ita factū est.] Sāctus vir tentante aduersario cūcta perdiderat: sed tamē sciens quia cōtra se sathan tentandi vires nisi pmittente dño nō habebat: non ait: Dominus dedit / diabolus abstulit: sed dñs dedit / dñs abstulit. Fortasse eñ fuerat dolendū si quod dñs dedit / hostis abstulisset: at postq̄ non abstulit / nisi ipse q̄ dedit: sua recepit: nō nostra abstulit. Si enim nos ab illo accepimus quib⁹ in hac vita vtimur: cur doleam⁹ quod ipso iudicāte exigimur: q̄ largiēte feneramur? Nec aliquādo iniustus est creditor: qui dum p̄fixo reddendi tempe nō cōstringit: quādo vult exigit qđ fenerat. Ubi ꝛ bene subiungitur. Sicut dño placuit / ita factum est. Cū eñ in hac vita ea q̄ nolumus patimur: necesse est vt ad eū q̄ iniustū velle nihil pōt: studia nostre volūtatis inclinemus. Magna quippe est cōsolatio in eo qđ displicet: q̄ illo ordināte erga nos agit / cui nō nisi iustum placet. Si igit iusta deo placere scimus: pati autē nulla nisi q̄ dño placuerint possumus: iusta sunt cūcta que patimur: ꝛ valde iniustū est si de iusta passiōe murmuram⁹. Sed quis orator fortis quomodo assertionē pris sue contra aduersariū allegauit audiuimus: nūc quō in oratiōis sue termino iudicem bñdicēdo laudet audiamus. Sequitur. [Sit nomē dñi benedictū.] Ecce omne qđ rectū sensit / dñi benedictione conclusit: vt hinc aduersarius inspiciat: et ad penam suam victus erubescat: quia ipse domino contumax etiā in beatitudine conditus extitit: cui homo hymnum glorie etiam percussus dicit. Capitulum.xix.

B Intuendū vero est / q̄ hostis noster tot nos iaculis pcutit / quot tētationibus affligit. Quotidie nāq̄ in acie stamus: quotidie tentationum eius tela excipimus. Sed ꝛ nos ɔtra illū iacula mittim⁹ si confossi tribulationibus / humilia respondemus. Beatus igitur Job percussus damno rerum: pcussus morte filiorum: q̄ vim doloris vertit in laudē conditoris / dicens: [Dñs dedit / dñs abstulit: sicut dño placuit / ita factum est: sit nomē dñi benedictū.] superbum hostem humilitate percussit: crudelem patiētia strauit. Nec credam⁹ q̄ bellator noster accepit: ꝛ nō inflixit vulnera. Quot eñ voces patientie in dei laudem percussus reddidit: quasi tot in aduersarij pectore iacula intorsit: et acriora valde q̄ sustinuit inflixit. Afflictus ei terrena perdidit: sed afflictionem humiliter sustinens / celestia multiplicauit. Sequitur.

¶ S. §. Qr Job percussus nec verbo nec cogitatione in deum peccauit.

C ¶ In omnib⁹ his nō peccauit Job: neq̄ stultum aliqđ contra deū locutus est.] Quia tentationū tribulationibus deprehensi / etiā tacito cogitationū motu possumus non loquendo peccare: beato Job ꝛ oris testimoniū perhibetur ꝛ cordis. Prius enim dicit: non peccauit: et tūc demū subdit. Neq̄ stultum aliquid contra deū locutus est. Qui eñ stultū locutus nō est / culpā a lingua compescuit: sed cum premittitur / nō peccauit: cōstat q̄ murmurationis vitiū etiā a cogitatione restrinxit. Nec q̄ peccauit: nec stultū locut⁹ est: q̄ nec p cōscientiā tacit⁹ tumuit / nec linguā in cōtumaciā relaxauit. Stulte autē ɔ deum loquit / q̄ inter diuine aduersionis flagella posit⁹ / iustificare semetipsum conat. Si eñ innocentē se asserere superbe audeat: quid aliud q̄ iustitiam ferientis accusat?

¶ Hucusq̄ nos verba historie transcurrisse sufficiat: iā nūc ad indagāda allegorie mysteria expositionis se sermo conuertat.

¶ S. C. Qr de⁹ tpa sine tpe intuet: ꝛ in luce tenebras videt: et diuersa ordināns non est diuersus. Caplm.xx.

Sed in hoc qđ scriptū est: [Quadam die cū venissent filij dei vt assisterēt corā dño: affuit inter eos etiam sathan.] discutiendum prius est: cur quadā die factū aliquid coram dño dicit: cū apud illum nequaq̄ cursus tēporis mutatione diei noctisq̄ varief. Neq̄ eñ in ea luce que sine accessu ea q̄ eligit illustrat / et sine recessu ea que respuit deserit / defectus mutabilitatis venit: quia in semetipso manēdo imutabilis / mutabilia cūcta disponit: sicq̄ in se transeuntia condidit / vt apud se transire nequaq̄ possint: nec tps intus in conspectu ei⁹ defluit: quod apud nos foris decurrit. Unñ fit vt in eternitate ei⁹ fixa manēat: ea q̄ nō fixa exterius seculorum volumina emanant. Cur ergo apđ eū dicit quadā die / cui nimirum dies vna est eternitas sua? Quā videlicet nec fine claudi: nec initio vidit aperiri psalmista: cū dicit: Melior est dies vna in atrijs tuis sup milia. Sed cū scriptura sacra de temporaliter editis loquit: dignū est vt verbis tpalib⁹ vtat: quaten⁹ cōdescēdēdo leuet: ꝛ dū de eternitate aliqđ tēporaliter narrat / assuetos tēporalibus sensim ad eterna traijciat: seq̄ bene nostris mētib⁹ eternitas incognita / dū verbis cognitis blanditur / infundat. Quid autem mirum si in sacro eloquio icōmutabilitatē suam de⁹ pteproperе humane mēti nō aperit: q̄ñ et resurrectionis sue solēnitate celebrata / quibusdā ꝓuectionū accessibus innotuit incorruptionem corpis qđ resumpsit? Luca quippe attestāte didicim⁹: q̄ quibusdam se in monumento querētibus pri⁹ angelos misit: et rursum discipulis i via de se loquētib⁹ ipse q̄dē / s; nō cognoscēd⁹ apparuit: qui post exhortationis moras / cognoscendū se in panis fractione monstrauit. Ad extremū vero repente ingrediēs / nō solū se cognoscibilē: sed etiā palpabilē prebuit. Qr eñ infirma adhuc gestabāt corda discipuli: in cognitiōe tāti mysterij ista fuerāt dispensatiōe nutriēdi / vt paulisper aliqđ q̄rētes inuenirēt: inuenientes crescerēt: ꝛ crescentes cognita robusti⁹ tenerēt. Quia igit nō repēte / s; causarū ɔborūq̄ incremētis q̄si q̄busdā ad eternitatem passibus ducimur: intus apud eū quadā die aliqđ factum dicit: q̄ ipsa quoq̄ tpa sine tpe cōtuet. An quia etiam sathan affuit die q̄dā / dū hoc factū dicit / indicare sacra scriptura studuit: quia in luce de⁹ tenebras vidit? Cap.xxj.

D Nos quippe vno eodēq̄ cōtuitu lucem et tenebras cōtueri nō possum⁹: q̄ cū i tenebris oculus figit / lux fugat: ꝛ cū ad lucis se coruscationem verterit: tenebrarum vmbra discedit. Illa autē vis q̄ cūcta mutabilia imutabiliter videt: q̄si in die ei sathā affuit: q̄ apostate angeli tenebras sine obscuritate comprehendit. Nos (vt dictū est) vno eodēq̄ intuitu contemplari nō possum⁹ et q̄ approbādo eligim⁹: et q̄ reprobando dānam⁹: q̄ cū ad hāc anim⁹ ɔtit / ab illa cogitatione separatur: cum vero ad illam reducit / ab hac cui inhesit remouetur. De⁹ vero q̄ sine mutabilitate simul cuncta respicit / sine distentione cōprehendit: videlicet ꝛ bona que iuuat / et mala q̄ iudicat: et q̄ adiuta remunerat / ꝛ q̄ iudicās dānat: in his q̄ diuerso disponit ordīe / diuersus non est. In die ergo ei sathan affuisse describit: quis lumen eternitatis ei⁹ nulla mutabilitatis fuscatione tangitur: ꝛ in hoc q̄ ei tenebre presentes sunt / affuisse inter filios dei dicit: q̄ ea vi iustitie immūdus spiritus penetratur: qua videlicet mūdorū spirituū corda cōplent: eoq̄ radio luminis iste transfigitur: q̄ illi vt luceant perfundūtur. Inter filios dei affuit: quia et si illi deo ad electorū adiutorium: iste ad ꝓbationē seruit. Inter filios dei affuit: q̄ et si ab illis in hac vita laborantib⁹ auxiliū pietatis impedit: iste occulte eius iustitie nesciēdo seruiens / ministerium exequi reprobationis conatur. Unde bene in libris Regum per prophetam dicitur:

E ¶ S. §. Qr sancti angeli ad adiutoriū electorū: sathan vero ad probationem deo seruiat.

¶ Uidi dominū sedentē super solium suū: ꝛ exercitum celi a dextris eius ꝛ a sinistris: ꝛ dictū est: In quo decipiam achab: vt ascendat et cadat in ramoth galaath? Et dixit alius ita: et alius aliter. Et egressus est vnus / et dixit: Ego decipiam achab. et dictū est: In quo decipies? Qui respōdit dicēs: Egrediar et ero spūs mendax i ore omniū ꝓphetarū eius. Quid eñ soliū dei / nisi angelicas ptātes accipimus: quarū mētib⁹ alti⁹ p̄sidens interi⁹ cūcta disponit? Et quid exercitus celi / nisi ministrantium angelorū multitudo describit? Quid est ergo q̄ exercit⁹ celi a dextris ꝛ sinistris ei⁹ stare phibet? Deus enim q̄ ita est intra oīa / vt etiā sit extra oīa: nec dextra nec sinistra concludit. Sed dextra dei / angelorū pars electa: sinistra aūt dei / pars angelorū reproba designat. Non eñ ministrant deo solūmodo boni qui adiuuent: sed etiā mali q̄ ꝓbent. nō solū qui a culpa redeūtes subleuent: sed etiam qui redire nolētes grauēt. Nec qđ celi exercit⁹ dicit: an

Marginalia: Ps. lxxxiij; Luce. xxiiij; iij. Reg. xxij.

G gelorū pars reproba in eo intelligi posse prohibeť. Quas enim suspendi in aere nouim⁹: aues celi noīamus. Et de (Ephe. vj.) eisdē spiritib⁹ paulus dicit: Contra spiritalia nequitie ī (Ephe. ij.) celestibus. Quorum caput enūciās ait: Scđm pricipem potestatis aeris huius. A dextera ergo dei et sinistra angelorū exercitus stat: q2 et volūtas electorū spirituū diuine pietati cōcordat: ꝛ reproborū sensus sue malitie seruiens: iudicio districtiōis eius obtēperat. Vñ ꝛ mox fallax spūs in mediū prosiliisse describiť: per quē achab rex exigētib⁹ suis meritis deciperet. Neqꝫ eñ fas est credere bonum spiritum fallacie deseruire voluisse / vt diceret: Egrediar / et ero spūs mendax in ore omnium ꝓphetarū eius: sed q2 achab rex ex precedentibus peccatis dignus erat vt tali debuisset deceptione dānari: quatenus q̄ sepe volens ceciderat in culpam: qñqꝫ nolens caperetur ad penā. Occulta iustitia, licētia malignis spiritib⁹ dať: vt qs volētes in petī laqueo strangulāt: in peccati penā etiam nolentes trahant. Q2 ergo illic a dextris atqꝫ a sinistris dei / exercit⁹ celi astitisse describiť: hoc ħ inter filios dei sathan affuisse ꝓhibeť. Ecce a dextris dei steterunt angeli / qui noīantur filij dei: ecce a sinistris angeli stant: q2 affuit inter eos etiam sathan. Capitulū. xxij.

SEd q2 allegorie mysteria idagare decreuim⁹: nō incōuenienter accipim⁹ ꝙ in die dñs sathan vidit: q2 vias eius in sapientie sue incarnatione corripuit: quasi cum nō vidisse fuerit / tādiu prauitatē illius in humani generis perditione tolerasse. Vñ ꝛ ei diuina voce mox diciť. [Unde venis?] In die sathan requiritur de vijs suis: q2 in luce manifestate sapiētie / occulti hostis insidie deteguntur. Q2 ergo incarnato dño diabolus increpať: ꝛ a sua pestifera effrenatione corripiť: recte (H) subiungitur. [Cui dixit dñs. Unde venis?] Tunc eñ sathane vias requirendo arguit, cū per mediatoris aduentum persuasionis eius nequitias reprimens increpauit. Nec immerito in hoc die filij dei corā dño astitisse referuntur: q2 videlicet ad eterne patrie vocationē electi oēs luce sapientie se illustrante collecti sunt. Quos q̄uis incarnata sapientia aggregare effectu operis venerat: diuinitati tñ illius iam per eius prescientiam intrinsecus assistebant. Sed quia de vijs suis antiquus hostis redemptore veniente discutiť / quid dicat audiamus.

¶ S g. De abadā vsqꝫ ad aduentum christi sathan nullum q̄ sibi pleno resisteret / repererit.

¶ Circuiui terrā / et perambulaui eam] Ab adam quippe ante aduentū dñi oēs post se gentium natiōes traxit. Circuiuit terrā ꝛ pambulauit: q2 p corda gētiū iniq̄tatis sue vestigia ipressit. Cadēs eni a sublimib⁹ / humanas mētes iure possedit: q2 in culpe sue vinculo volentes astrinxit: tantoqꝫ latius in mundo vagatus est / q̄to a reatu illius quisqꝫ liber per omia inuentus non est. Cui quasi ex ptāte mundū circuisse / est, nullum hominē q̄ sibi plene resisteret inuenisse. Sed iam sathan redeat. i. ab effectu sue malitie vis illū diuina constringat: quia iam apparuit in carne / qui in peccati contagiōe / ex carnis nibil habet infirmitate. Venit humilis / quem ꝛ superb⁹ hostis admiretur: quatenus qui fortia diuinitatis ei⁹ despexerat: etiā (I) humanitatis eius infirma pertimescat. Unde et mox significatione mirifica / contra eum ipsa humanitatis infirmitas obstupescenda ꝓponiť / vt dicať. [Nunqd considerasti seruū meū Job: ꝙ nō sit ei similis in terra?] Ob iob interpretať dolens: paulo ante iam diximus. Dolens vero (Esa. liij.) ipse veraciter p figuram dicitur: qui portare dolores nostros propheta attestante perhibeť. Cui in terra similis non est: q2 oīs homo tantūmodo hō est: ipse aūt de⁹ ꝛ hō. In terra ei similis nō est: q2 etsi adoptiuus q̄sqꝫ filius ad percipiendā diuinitatē proficit: nequaq̄ꝫ tamen vt de⁹ naturaliter eē accipit. Qui bene etiā seruus dictus est: quia formā serui suscipe dignatus est. Nec maiestati iniuriam intulit assumpta humilitas carnis: q2 et vt seruanda susciperet / nec tamen habita pmutaret: nec diuina hūanitate minuit: nec hūana diuinitate cōsūpsit: q2 etsi p Paulū (Philip. ij) dr: Qui cū in forma dei esset: non rapinā arbitrat⁹ est esse se equalē deo: sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiens: ei semetipsum exinaniuisse / est, ab inuisibilitatis sue magnitudine se visibilem demonstrasse: vt serui forma tegeret hoc qđ incircūscripte oīa ex diuinitate penetraret. Dei autem ad sathan per figurā dicere / est: nunqd considerasti seruū meū Job: vnigenitū filiū contra eum in forma serui admirabilē demonstrare. Eo eñ quo illū (K) tante virtutis in carne innotuit: quasi supbienti aduersario qđ dolens consideret indicauit. Sed q2 bonū qđ miraret intuierat: restat vt ad reprimēdā ei⁹ supbiā ꝟtutes illi⁹ adhuc enumerādo subiūgat. Sequitur. Ca. xxiij.

HOmo simplex et rectus ac timēs deum / ꝛ recedens a malo.] Venit nāqꝫ inter hoīes mediator dei ꝛ hoim homo xp̄s Jesus: ad pbendum exemplū vite hominibus simplex: ad nō parcendū vero malignis spiritibus rectus: ad debellandā superbiam timens deum: ad detergēdam vero in electis suis vite immunditiam / recedens a malo. De ipso enim per Esaiam pncipaliter diciť: Et replebit eum spiritus timoris dñi. (Esa. xj.) Et ipse a malo singulariter recessit: quia facta imitari noluit que in hominibus inuenit: quoniā attestante petro: Peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. (j. Pet. ij.) Sequitur. [Respondēs sathan ait. Nunqd frustra Job timet deū? Nōne tu vallasti eū ac domū ei⁹ / vniuersāqꝫ substantiā eius per circuitum? Operibus manuū ei⁹ benedixisti: ꝛ possessio illius creuit in terra.] Antiquus hostis redēptorem humani generis debellatorē suū in mūdū venisse cognouit: vñ ꝛ p obsessum hoiem ī euāgelio dr: Quid nobis ꝛ tibi fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? (Mat. viij.) Qui tamē prius cum hūc passibilē cerneret: cum posse mortalia ppeti humanitatis videret: omne qđ de ei⁹ diuinitate suspicat⁹ est: ei fastu supbie sue in dubiū (L) venit. Nibil quippe nisi supbum sapiens / dū esse hūc humilem conspicit / deū esse dubitauit. Unde ꝛ ad tentationū se argumēta conuertit / dicēs: Si fili⁹ dei es, dic vt lapides isti panes fiant. (Matt. iiij.) Quia igiť passibilem vidit: nō deum natum / sed dei gratia custoditū credidit. Unde et nunc inferre ꝓhibeť: Nōne tu vallasti eū ac domū ei⁹: vniuersamqꝫ substātiā ei⁹ p circuitum? Operib⁹ manuū ei⁹ bñdixisti: ꝛ possessio illius creuit in terra. Eū qppe ac domū ei⁹ a deo vallatā dicit: q2 tentādo ei⁹ conscientiā penetrare nō potuit. Substantiam ei⁹ vallatā asserit: q2 electos eius inuadere nō presumit. Operib⁹ manuū ei⁹ benedixisse deū, ꝛ possessionem eius excrescere in terra q̄ritur: q2 scꝫ tabescens videt ꝙ fides eius in notitiam hoim predicantibus apostolis multiplicať. Possessio quippe ei⁹ crescere dr: dū laborantib⁹ pdicatorib⁹ fideliū quotidie numer⁹ augeť. Hec itaqꝫ sathan deo dixisse / est / talia inuidendo sensisse. Hec sathan deo dixisse / est: de his tabescendo doluisse. Sequitur. Capitulum. xxiiij.

SEd extende paululū manū tuam / ꝛ tange cuncta que possidet / nisi in faciē benedixerit tibi.] (M) Quē eñ tranquillitatis tpe / dei gratia custoditum credidit: peccare posse per passionem putauit. Ac si aperte dicat: Interrogatus afflictionib⁹ hō et peccator agnosciť: qui in miraculis deus putatur. Dixit ergo dominu⁹ ad sathan. [Ecce vniuersa que habet / in manu tua sunt: tantum in eū ne extendas manū tuam.] Cū sacram historiā sub figurali intellectu discutim⁹: sathane man⁹ nō potestas / sed tentatio debet intelligi. Uniuersa itaqꝫ que habet / in manū tentātis daniť: ꝛ in eū tentatiōis manus extendi ꝓhibeť: qđ tñ fieri substantia amissa cōceditur: q2 nimirū pri⁹ iudea q̄ possessio eius fuerat / in infidelitate sublata est: ꝛ post eius caro patibulo crucis affixa. Qui igitur prius iudeā aduersantē ptulit: ꝛ postea vsqꝫ ad crucē venit: q̄si pri⁹ habita amisit: ꝛ post in semetipso aduersantis nequitiam pertulit. [Egressusqꝫ est sathan a facie dñi.] Sicut et superius dictum est / sathan a facie dñi exijt: q2 ad desiderij sui vota pueniť. Quasi eñ ante ipm erat: dū propter ipsum quod male sitiebat / implere nō poterat. [Cū autē quadā die filij eius ꝛ filie comederent ꝛ biberent vinum in domo fratris sui primogeniti.] Beati Job filios ac filias: vel aplorū ordinē: vel cunctorum fideliū multitudinē diximus designasse. Incarnatus autē dñs pri⁹ ex iudea ad fidē paucos elegit: et post sibi multitudinē ppli gētilis aggregauit. Quis aūt maior dñi fili⁹ / nisi iudaic⁹ populus accipi debet? qui et dudum date legis fuerat doctrina grātus. minor autē gētilis ppl's: qui ꝛ in mūdi extremitate collectus est. Quia igitur cū sathan vtilitati hoim nesciēs deseruiret: ꝛ corruptis persecutorum cordib⁹ licentiā dñice passionis expeteret: sancti apl'i necdū aggregādam deo gentilitatem nouerant: et soli iudee fidei arcana pdicabāt: cū sathan exisse a dño diciť: filij ꝛ filie in domo fratris primogeniti

A cōuiuari referunt. Dictū quippe eis fuerat: In viā gentium ne abieritis. (Matth. x.) Post mortē nāq3 resurrectionēq3 dn̄i/ in gentiū predicationē conuersi sunt. Unde in suis actibus dicunt: (Act. xiij.) Uobis oportebat loqui pmū ṽbum dei: sed qz repulistis illud/ ⁊ indignos vos iudicastis eterne vite: ecce ɔuertimur ad gentes. Hi itaq3 filij sponsi (de quib⁹ et eiusdē voce sponsi dr̄: (Matth. ix.) Nō ieiunabūt filij sponsi q̄diu cū illis est sponsus.) in domo fratris primogeniti conuiuant: qz videlicet adhuc apl̄i sacre scripture delicijs in solt⁹ iudaici populi collectione vescebant. Nūcius venit ad Job/ qui diceret.

¶ S. Qz simplices pfectissimis adherētes: eorum intellectu pascuntur.

¶ Boues arabant: ⁊ asine pascebant iuxta eos: et irruerunt sabei: tulerūtq3 oīa/ ⁊ pueros percusserunt gladio: ⁊ euasi ego solus vt nunciare tibi.] Capitulum. xxv.

Quid aliud in figura p boues/ q̄ bene operantes: quid aliud p asinas/ q̄ quosdam simpliciter viuentes accipimus? Que bene iuxta boues pasci referuntur: qz mētes simpliciū etiā cum alta capere nō possunt: eo magis vicine sunt/ quo et fraterna bona sua per charitatem credūt: cūq3 inuidere alienis censibus nesciūt: q̄si in pastu se minime diuidūt. Simul ergo se asine cū bobus reficiunt/ qz prudentibus coniūcti tardiores/ eorum intelligentia pascunt. Sabei autē captiuātes interpretant. Et q̄ alij captiuantiū nomine/ nisi immūdi spirit⁹ designant: qui cūctos quos sibi subijciunt/ in infidelitatē captiuos ducunt? Qui et pueros gladio feriunt: qz eos tentationis sue grauiter iaculis vulnerāt/ quos necdū iuuenilis cōstātia liberos vel robustos seruat. Qui bene quidem bona incipiunt: sed in ipsa adhuc inchoationis sue teneritudine captiuātib⁹ imūdis spiritibus substernūtur. Quos gladio hostis pcutit: qz eternitatis desperatione transfigit.

B ¶ S. Qz verbū dei nō pereat etiā cum non perierint hi aduersus quos mala futura predixit.

¶ Quid est autem hoc q̄ nuncius venit: qui diceret/ ego euasi solus? Quis est iste nuncius qui alijs pereuntibus solus euadit/ nisi ppheticus sermo? Qui dum fiūt mala oīa que predixit/ quasi san⁹ ad dominū solus redit. Dū enī vera dixisse de perditorū casu cognoscitur: quasi inter mortuos vixisse monstratur. Hinc est q̄ ad rebeccam (Genesis xxiiij.) in isaac coniugio deducendā puer mittit: quia videlicet ad desponsandā ecclesiam: interposita prophetia domino famulatur. Sabeis igit irruētib⁹ solus puer q̄ nunciaret euasit: qz malignis spiritibus infirmorū mētes in captiuitatē ducētib⁹/ sententia pphetica cōualuit: q̄ eandē captiuitatē prenuncians dicit: (Esa. v.) Propterea captiuus ductus est populus meus: qz nō habuit scientiam. Prophetia ḡ quasi saluat: dū captiuitas quā predixit ondit. Sequitur.[Cumq3 adhuc ille loqueret/ venit alter et dixit. Ignis dei cecidit de celo: ⁊ tactas oues puerosq3 cōsumpsit: et effugi ego solus vt nunciarem tibi.]

¶ S. Qz. dum prepositi gloriam pprlam querunt/ subditorum corda subuertunt. Capitulum. xxvj.

C Omnes qui predicatiōis officiū in synagoga tenuerunt/ celū recte vocati sunt: quia nimirum sapere supna credebant. Unī et moyses cum sacerdotes ac populum ad verba sue admonitiōis excitaret/ dixit. (Deutero. xxxij.) Attēde celū et loquar: ⁊ audiat terra verba ex ore meo. Per celū videlicet significans prepositorū ordinē: per terrā vero subditorū plebē. Hoc igit loco celum/ sacerdotes vel phariseos vel legis doctores nō incōueniēter accipimus: q̄ ante oculos hominū dū celestibus officijs inseruirent: quasi desup lucere videbant. Sed quia ipsi summopere in redemptoris nostri aduersitate cōmoti sunt: quasi ignis de celo cecidit: dū ad decipiendū ipsorū populū/ ab his etiā q̄ vere docere putabant/ flamma inuidie exarsit. (Luc. xx.) Testante quippe euāgelio nouim⁹/ q̄ doctrine veritatis inuidētes/ opportunitatē dn̄ice traditionis exquirebāt: sed metuētes pplm: q̄ moliebant/ immotescere nō audebāt. Hinc etiā in eo scriptū est: q̄ dissuadendis populis dicūt. (Joan. vij.) Nunq̄d aliq̄s de pncipib⁹ credidit in eum/ aut ex phariseis? Sed turba hec q̄ non nouit legē/ maledicti sunt. Quid aūt in ouib⁹ atq3 in pueris nisi innocētes quosq3/ sed tamen adhuc infirmos accipim⁹? Qui dū aduersitatē phariseorū ac principum tolerare timuerunt: infidelitatis concrematiōe cōsumpti sunt. Dicat ḡ Ignis dei cecidit de celo/ ⁊ tactas oues puerosq3 ɔsumpsit. i. a ppositorū cordibus flāma inuidie corruit: ⁊ q̄cq̄d boni in plebib⁹ oriebat/ incēdit: qz dū mali ppositi suū ꝯ veritatem honorem exigūt: ab omni rectitudine corda sequentiū subuertunt. Ubi ⁊ bene adiūgit: Et effugi ego solus vt nūciarē tibi. qz dū implet pdicta causa malitie/ fallacie interitū euadit smo pphetie/ q̄ ait: Et nunc ignis aduersarios cōsumit. Ac si aperte dicat: Malos non solum ignis per vindictā post cruciat/ sed nunc etiā p liuorem cremat: qz q̄ post puniendi sunt retributiōis supplicio: nūc semetipsos afficiunt inuidie tormento. Puer ḡ solus fugiens remeat: ⁊ igne perisse oues puerosq3 denūciat: dū ppheta iudaicū populū deserens/ vera se dixisse manifestat/ q̄ ait. Zelus apprehendit pplm ineruditū. Ac si apte dicat. Dū ṽba pphetarū discutere plebs noluit: sed credulitatē suā ṽbis inuidentiū dedit: zeli igne perijt: qz in aliene inuidie se flāma cōcremauit. Sequit.

[Sed ⁊ illo adhuc loquente/ venit ali⁹ ⁊ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas: ⁊ inuaserunt camelos/ et tulerunt eos: necnō ⁊ pueros percusserunt gladio: et effugi ego solus vt nunciarem tibi.] Capitulum. xxvij.

Quia chaldeos feroces interpretari nouimus: qui alij chaldeoꝝ noīe designant/ nisi persecutiōis auctores/ vsq3 ad aptos clamores malitie prorumpentes/ cū dicūt: (Luc. xxiij.) Crucifige crucifige eū? Qui de semetipsis tres turmas faciūt: cū se ad pponendas q̄stiones dn̄o pharisei/ herodiani/ ⁊ saducei diuisert. Qui ore q̄dem sapientie victi sunt: sed qz stultos quosdā post eos se traxisse credendū est: factis turmis camelos tulerunt. Unusquisq3 nāq3 eorū ordo in praua q̄ sapuit/ insipientiū corda corrupit: et dū psuadēdo ad interitū pertraxit: quasi tortuosas mentes infirmātiū ad captiuitatem duxit. Predicante q̄ppe in samaria dn̄o: multi ex samaritanis fuerunt i possessionē eiusdem redēptoris nostri adsciti. Sed nunq̄d hi qui p septē viris vni⁹ mulieris mortuis/ de resurrectiōis desperatione dn̄m tentāt: nequaq3 conati sunt credentes samaritanos a fide reducere: quos cōstat spem resurrectionis ignorare? Qui dū ex lege nonnulla recipiunt/ nōnulla cōtemnunt: quasi camelorum more velut aīal mundum rumināt: sz vt īmundum/ nequaq3 vngulam findūt. (E) Quis ⁊ eos cameli ruminātes: sed tamen vngulā non findentes indicāt: q̄ iudea iuxta litterā historiā audierāt: sed ṽtutem ei⁹ spiritaliter discernere nesciebāt. Quos trib⁹ turmis chaldei rapiunt: dū pharisei/ herodiani/ ⁊ saducei a b omī sensus rectitudine iniqua persuasione pertunt. Simulq3 pueros gladio feriunt: qz ⁊ sī qui in populo vti iam ratione poterant: eis ipsi non virtute rationis/ sed potestatis auctoritate contrahbant: dūq3 se quasi prepositos imitari a subditis volunt: etsi intelligere aliq̄d sequentes possunt: ex auctoritate tn̄ suscepti regiminis eos ad pniciem pertrahunt. A quibus bene solus puer qui nunciet fugit: qz phariseis/ herodianis/ atq3 saduceis iniqua patrātibus/ eos nimirū deserens ppheticus sermo conualescit: q̄ ait: Et tenentes legem nescierunt me. Sequitur.

¶ S. Qz primogenitus frater sit iudaicus ppls: et domus quattuor angulorū scribe et pharisei et sacerdotes et seniores ppli: ⁊ vent⁹ a regione deserti/ īmundoꝝ spirituum in sanctos cursus. (Hiere. ij.) Capitulum. xxviij.

F Adhuc loquebat ille: et ecce alius intrauit/ et dixit: Filijs tuis ⁊ filiab⁹ vescentib⁹ ⁊ bibentibus vinum i domo fratris sui primogeniti: repente ventus vehemens irruit a regione deserti: ⁊ concussit quattuor angulos domus: que corruens oppressit liberos tuos: et mortui sunt.] Pauloante iam diximus q̄ filios ⁊ filias/ pdicantes apostolos ⁊ plebes subditas sentiamus. Qui i domo fratris pmogeniti cōuiuari referunt: qz in habitatione adhuc iudaici populi sacre predicationis delicijs vescebant. Repente aūt vehemens vētus irruit a regione deserti. Regio deserti est cor infidelium: qđ dū creator deserit/ null⁹ inhabitator colit. Uentus aūt vehemens/ q̄d aliud q̄ tentatio fortis accipit? Uentus ḡ vehemens a regiōe deserti irruit: qz i passione redemptoris nostri/ contra fideles ei⁹ fortis tentatio a cordib⁹ iudeoꝝ venit. Pōt etiā deserti regio derelicta/ īmundoꝝ spirituū multitudo nō incōueniēter intelligi. A qua ventus venit/ ⁊ domū concussit: qz ab eis tentatio pdijt: ⁊ psecutorū corda cōmouit. Sed hec dom⁹ i qua

G

conuiuabant filij: in quattuor angulis stabat. Tres enĩ regentiũ ordines in synagoga cognouimus: sacerdotum scʒ/scribarũ/atqʒ seniorũ populi. Quibus si et phariseos iungimus: quattuor in hac domo angulos inuenimus. A regione igitur deserti ventus venit: et quattuor angulos domus concutit: qr ab imũdis spiritibus tẽtatio irruit/ et mẽtes quattuor ordinũ in malitiam psecutionis excitauit. Que domus corruens oppressit liberos: qr dum iudea in crudelitatem dñice psecutionis cecidit: aplorum fidẽ desperationis formidine obruit. Teneri enĩ tantummodo magistrũ viderũt: ꝛ iam negãtes p diuersa fugiebãt. Et quos manus interna eorũ spiritũ i presciẽtia ad vitã tenuit: a vita tñ fidei eos interim carnalis timor extinxit. Qui ergo auctorem suum iudea seuiente reliquerunt: quasi concussis angulis domo euersa necati sunt. Quid autẽ illo tpe de grege fideliũ factũ credimus: quo fugisse ipsos etiã arietes scimus? Sed inter hec vnꝰ qui enũciet euadit: qr cõualuisse se sermo ꝑpheticus qui hec

Hier. xj.

denũciauerat/ostendit dicẽs de psecutore populo: Dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. dicẽs de bonis predicatoribus/sed tamen in passione fugientibus:

Ps. xxx-vij.

Proximi mei a longe steterunt. Dicens de cunctis valde

Zacha. xiij.

formidantibus. Percutiam pastorem: et dispergentur oues gregis. Sequitur.

¶ S. Qr plebs iudaica/et legis sacramenta a capite et corpore suo amissa sunt ꝛ scissa. Caplm. xxix.

H

TUnc surrexit Job/et scidit vestimenta sua] Ruente domo/extinctis filijs/iob surrexit: qr iudea in infidelitate pdita/pdicatoribꝰ in pauore mortis cadẽtibꝰ: redẽptor humani generis dũ semetipsum a carnis sue morte suscitauit: quanto iudicio psecutores suos deseruit/demonstrauit. Surgere quippe eiꝰ/est: qua districtione peccatores derelinquat/ostendere. Quasi enĩ iacere eiꝰ est: patiẽter mala tolerare. Surgit ergo cũ cõtra reprobos iudiciũ iustitie exerit. Unde recte vestimẽta scidisse phibet. Quid enĩ vestimẽtũ dñi/nisi synagoga extitit? que ꝑphetis predicãtibus/expectationi incarnationis illius adhesit. Sicut enim his nunc

Ephe. v.

vestit a quibꝰ diligit: Paulo attestante/qui ait. Ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam/non habentem maculam aut rugam. Que enĩ maculã aut rugã non habere dr: profecto vestis rationabilis/et per actionem munda: et per spem tensa mõstrat. Ita cum incarnãdũ cum iudea credidit/adherendo nihilominus vestis fuit. Sed qui expectatus venit: veniens noua docuit: docens mira exercuit: mira faciens praua tolerauit: vestem qua indutus fuerat scidit: dum de iudea alios ab infidelitate sustulit: alios in incredulitate dereliquit. Quid est igitur vestis scissa/nisi iudea in contrarijs sententijs diuisa? Si enim vestis eiꝰ scissa nõ esset: euãgelista nõ diceret q pdicãte dño cõ-

Jo. vij.

tentio oriebat in populo: vt alij dicerẽt: bonus est: alij autem/nõ/sed seducit turbas. Quasi scissa vestis illiꝰ fuit: q̃ diuisa per sententias/vnitatẽ concordie pdidit: cũ ꝛ post resurrectionẽ suã qbusdã crediturie appuit: et qbusdã

I

nõ crediturie se abscõdit. Sequit. [Et tonso capite corruens in terram adorauit.] Quid per decisos capillos/nisi sacramentorũ subtilitas: quid per caput/nisi summa sacerdotij dignitas designat? Uñ et ad Ezechielẽ pro-

Ezech. v.

phetã dr: Tu fili hoĩs sume tibi gladiũ acutũ radentem pilos: et assumes eũ: ꝛ duces p caput tuũ ꝛ barbã. vt videlicet prophe fctõ/iudiciũ redẽptoris exprimat: q̃ in carne apparẽs caput rasit: qr a iudaico sacerdotio pceptorum suorum sacramenta abstulit. Barbã rasit: qr regnũ israeliticũ deserens: decorẽ ṽtutis eiꝰ amputauit. Caplm. xxx.

QUid vero hoc loco per terrã/nisi homo pctõr exprimit? Primo quippe peccanti homini di-

Gen. iij.

ctũ est. Terra es/et in terrã ibis. Terreq̃ noie peccatrix gẽtilitas designat. Nã cũ iustã iudea se crederet/constat q̃ reproba de gentilitate sentiret: paulo atte-

Gal. ij.

stante qui ait. Nos natura iudei: ꝛ nõ ex gẽtibus pctõres. Mediator igit noster quasi detonso capite in terram corruit: qr iudeã deserens/dũ sacramenta sua ab eiꝰ sacerdotio abstulit: ad notitiã gentiliũ venit. Capillos enĩ a capite rasit: qr sacramenta legis ab illo suo primo sacerdotio sustulit. Et in terrã corruit: qr saluã dis se pctõribꝰ dedit. dũqʒ eos qui sibi iusti videbant/ deseruit: hos qui se iniustos et fatebant et nouerant/assumpsit. Hinc ipse in

Joã. ix.

euãgelio dicit. Ego in iudiciũ veni in hunc mundũ: vt q̃ non vident/videãt: ꝛ qui vidẽt/ceci fiant. Hinc ꝛ colũna

K

nubis que in eremo populũ preibat: splendore ignis non

Exodi. xiij.

in die/sed i nocte radiabat: qr videlicet redẽptor noster sue cõuersationis exẽplo/ducatũ sequẽtibꝰ pstans/de iustitia sua cõfidẽtibꝰ nulla luce claruit: pctõrũ vero suorum tenebras agnoscentibus/ignem sui amoris infulsit. Nec q corruere Job dicit: indignum mens hoc significationi redẽptoris arbitret. Scriptũ nãqʒ est. Uerbũ misit dñs

Esa. ix.

in iacob: ꝛ cecidit in israel. Jacob quippe supplantator: israel vero vir videns deũ dicit. Et quid per iacob nisi iudaicus populus: qd p israel nisi gentilis ppls designat? Quia quẽ iacob p carnis mortẽ supplãtare studuit: hũc nimirũ per oculos fidei gentilitas deũ vidit. Ad Jacob ergo missum verbum in israel cecidit: qr eum quem ad se venientẽ iudaicus populus respuit/hunc repente confitens populus gentilis inuenit. De sancto quoqʒ spũ scriptum est. Cecidit spũs dñi sup eos. Idcirco autẽ verbũ

Act. ij.

dñi vel spũsanctus in sacra scriptura cadere dicitur: vt inopinatꝰ eiꝰ aduẽtus exprimat. Qd enĩ ruit vel cadit/ad ima repẽte venit. Mediator ergo in terrã q̃si corruisse/est: nullis signis pcurrẽtibꝰ inopinate ad gẽtes venisse. Bene autẽ dr q corruens adorauit: qr dũ ipse humilitatẽ carnis suscepit: in se credẽtibus vota humilitatis infudit. Fecit enĩ/qr fieri docuit: sicut et de eiꝰ spũ dr: Ipse

Ro. viij.

spũs postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. Neqʒ enĩ petit q̃ equalis est/sed postulare dr: qr nimirum quos repleuerit/postulantes facit: quãuis hoc ꝛ in semetipso redemptor noster ostẽdit: qui patrẽ etiã dũ passioni ꝓpinquaret/exorauit. Quid enĩ mirũ/si in forma serui exorãdo se patri subdidit: in qua etiam manus peccantiũ vsqʒ ad mortis extrema tolerauit? Sequitur.

¶ S. Qr synagoga adultera pallio littere retento dum lege carnaliter vti voluit/contempta est: et legislatorem criminata nudũ abire pmisit. Caplm. xxxj.

L

NUdus egressus sum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc.] Redẽptoris mater iuxta carnem synagoga extitit: ex qua ad nos p corpus visibilis processit. Sed hũc intra se tegmine littere adopertũ tenuit: dũ ad spiritalẽ eiꝰ intelligentia mentis oculos aperire neglexit. Hũc qr in carne humani corporis latentẽ videre deũ noluit: quasi in diuinitate nudum cõspicere cõtẽpsit. Sed nudus de vtero matris exijt: qr a synagoge † carne ꝓdiens cõspicuus ad gentes venit.

† al. synagoga.

Qd bene ioseph relicto pallio fugiente signatũ est. Dum

Genesis xxxix.

enĩ mulier adultera male illo vti voluisset: relicto pallio fugit foras: qr dũ synagoga deũ vẽturũ purũ hoiem credẽs/q̃si adulterino cõplexu cõstrigere voluit: ipse tegmẽ lre eiꝰ oculis reliqt: ꝛ ad cognoscẽdam diuinitatis sue potentiam/conspicuũ se gentibus prebuit. Unde et Pauꝰ

ij. Cor. iij.

dixit. Usqʒ hodie dum legitur moyses/velamen est sup cor eorum. qr videlicet adultera mulier apud semetipsam pallium retinuit: et quẽ male tenebat/nudũ amisit. Qr ĝ a synagoga veniens/fidei gentium cõspicuus apparuit: ex vtero matris nudus exijt. Sed nũquid hanc oĩno de-

M

seruit? Et vbi est qd p ꝓphetã dicit: Si fuerit numerus

Osee. xj.

filiorũ israel quasi arena maris/reliquie salue fient? Ubi est qd scriptũ est: Donec plenitudo gentium intraret: et

Rom. xj.

sic omnis israel saluus fieret? Erit ergo quãdoqʒ conspicuꝰ: vt etiã synagoge appareat. Erit in fine mundi ꝓculdubio/quãdo gentis sue reliquijs semetipm sicut ẽ dñs innotescat. Unde ꝛ bene hic dicit [Nudꝰ reuertar illuc] Nudus quippe ad vterũ matris reuertit/cũ i mũdi huius termino is q̃ in seculo factꝰ homo despicitur: synagoge sue oculis deus ante secula declaratur. Sequitur.

¶ S. Qr solius dei sit dare et auferre: et q redemptori nostro nullum ex consortio carnis pctm̃ adhesit.

¶ Dominus dedit/dñs abstulit: sicut dño placuit/ita factum est: sit nomen domini benedictum.] Redemptor noster per hoc q deus est/cum patre dat omnia. per hoc vero q homo est/a patre accipit omnia. Dicatur igitur de iudea/cum venturum incarnationis eius mysterium crederet: dominus dedit. Dicatur de iudea cum expectatam incarnationis presentiam contempsisset/dñs abstulit. Data quippe est/cum per quosdam futura credidit: sed exigente merito sue cecitatis ablata est: cum credita per quosdam venerari contempsit. In se autẽ credentes edocet/vt in flagellis positi/benedicere dño sciant/cum subditur. Sicut dño placuit/ita factum est: sit nomẽ dñi

B benedictum. Unde et testante euangelio cum appropinquare passioni dicitur: accepto pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaq; egit qui flagella aliene iniquitatis suscepit. Et qui nihil dignum percussione exhibuit: humiliter in persecutione benedicit: vt hinc videlicet ostendat quid vnusquisq; in flagello culpe ꝓprie facere debeat: si ipse equanimiter flagella culpe portat aliene: vt hinc ostẽdat quid in correptione faciat subditus/si in flagelli positus patri gratias egit equalis. Sequitur. [In omnibus his non peccauit Job: neq; stultum quid cõtra deum locutus est.] Qz nec peccasse/ nec stultũ aliquid cõtra deũ locutus asseritur: hoc de illo Petrus (sicut iam prediximus) aperte testatur/dicens. Qui peccatum nõ fecit: nec dolus inuentus est in ore eius. Dolus quippe in ore quãto apud homines prudentius callet: tanto apud deum stultius desipit: Paulo attestante/qui ait. Sapiẽtia huius mundi/stultitia est apud deum. Quia ergo dolus in ore eius non fuit: stultum procul dubio nihil dixit. Hũc contra deum/sacerdotes ꝛ principes stulte locutum crediderunt: cum interrogatus passionis tempore dei se filium testaretur: Unde et conquirentes dicũt. Quid adhuc egemus testibus? ecce ipsi audiuimus blasphemiã. Sed contra deum nihil stulte dixit: quia vera loquens: hoc de se infidelibus etiam moriendo intulit: quod paulopost redemptis omnibus resurgendo monstrauit.

Marci xiiij. — j. Pet. ij. — j. Cor. iij. — Matth. xxvj.

Capitulum. xxxij.

B Hec in significationem nostri capitis breuiter tractata transcurrimus: nunc in edificationem eius corporis/ea moraliter tractanda replicemus: vt qd actum foris narratur in opere/sciamus quomodo intus agatur in mente. Nam cum filij dei assistũt coram deo: inter eos quoq; assistit ꝛ sathan: quia plerũq; bonis nostris cogitationibus que in corde nostro aduẽtu spiritussancti operante seminantur: antiquus ille callide se interserit et subiungit inimicus: vt bene cogitata perturbet: maleq; pturbata dilaniet. Sed nequaq̃ nos in tentatione deserit/qui creauit. Nam hostem nostrum qui se contra nos in insidijs contegit: illustratione sui luminis nobis deprehensibilem reddit: propter qd ei mox dicitur. Unde venis? Callidum nãq; hostem requirere: est/ei' nobis insidias declarare: vt quo eũ subintrare ad cor cernimus: forti contra illum circunspectione vigilemus. Qui respõdens ait. [Circuiui terram/ꝛ perambulaui eam.] Sathane terrã circuire/est carnalia corda perscrutari: ꝛ vnde occasionem accusationis inuenire possit/exquirere. Terram circuit: quia humana corda circũuenit: vt bona tollat: vt mala mẽtibus inserat: vt inserta cumulet: vt cumulata perficiat: vt perfectos in iniquitatibus ad penam socios acquirat. Et notãdum q̃ nõ transuolasse/sed perambulasse se asserit: quia nimirũ nequaq̃ quem tentat/velociter deserit: sed vbi molle cor inuenerit: ibi pedem misere persuasionis figit: vt immorando
C actionis praue vestigia imprimat: et ex sue iniquitatis similitudine quos valet reprobos reddat. Sed cõtra hũc beatus Job laudatur et dicitur. [Nunquid considerasti seruum meum Job: q̃ nõ sit ei similis super terram? Uir simplex et rectus/ac timens deum: et recedens a malo.] Quẽ diuina inspiratio contra hostem roborat: hũc quasi in sathane auribus deus laudat. Laudare quippe eius est: et prius bona concedere: et post concessa custodire. Sed antiquus hostis eo cõtra bonos grauius seuit: quo vallari eos diuine protectionis munere conspicit. Unde et subiungens dicit. [Nunquid frustra Job timet deũ? Nõne tu vallasti eum ac domum eius: vniuersamq; substantiã eius per circuitũ? Operibus manuum eius benedixisti: et possessio illius creuit in terra.] Ac si aperte dicat: Cur laudas quem protegendo roboras? Despecto enim me/dignus tuis laudibus homo esset: si suis contra me viribus staret. Unde mox et malitiose de homine expetit: quod tamen protector hominis benigne concedit. Nam subditur.

¶ S. Qz electi in tentatione proficiunt: ꝛ qd eis diabol' preparat in ruinam: hoc eis deus conuertit in gloriam.

¶ Sed extende paululum manum tuam: ꝛ tange cũcta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi.] Plerunq; enim dum fecunde virtutum fructus reddimus: dũ continua prosperitate pollemus: aliquantulum mens erigitur: vt a semetipsa sibi existere bona que habet/arbitretur. Que nimirum bona antiquus hostis malitiose attrectare appetit: sed hec tentari deus non nisi benigne permittit: vt dum mens tentatione pulsata/in bonis de quibus gaudebat concutitur: imbecillitatis sue debilitate cognita: in spe diuini adiutorij robusti' solidetur. Fitq; mira dispensatione pietatis: vt vnde malignus hostis cor tentat vt interimat: inde misericors conditor hoc erudiat vt viuat. Unde ꝛ bene subiungitur. [Ecce vniuersa que habet/in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.] Ac si aperte dicat. Electi vniuscuiusq; bona sic tibi tentanda exterius tribuo: vt tamen ipse noueris quia perseuerantem mihi illum in mentis radice conseruo. Ubi et bene subditur. [Egressusq; est sathan a facie domini] quia per hoc q̃ vsq; ad defectum cordis preualere nequaq̃ permittitur: exclusus ab intimis/exterius vagatur. Qui etiamsi virtutes mentis plerunq; turbat: eo ipso foris est/quo resistente domino/vsq; ad interitum bonorum corda non vulnerat. Intantum quippe contra illa seuire permittitur: inquãtum necesse est vt tentationibus erudita solidentur: ne ea que agunt bona/suis viribus tribuant: ne in securitatis torpore se deserãt: ꝛ a formidinis accinctione dissoluant: sed ad profectus sui custodiam tanto solertius inuigilẽt/ quãto se cõtra aduersarium stare semper in acie tentationum vident. [Cum autem quadam die filij et filie eius comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad Job qui diceret. Boues arabant: et asine pascebãtur iuxta eos: ꝛ irruerunt sabei: tulerũtq; omnia: ꝛ pueros percusserunt gladio.]

D — Cur deus nos tẽtari permittat ab ãtiquo hoste.

Capitulum. xxxiij.

E In electorum corde prior bonorum sequẽtium sapientia nascitur: atq; hec per donum spiritus quasi primogenita proles profertur. Que profecto sapientia nostra fides est: propheta attestãte/qui ait. Nisi credideritis/non intelligetis. Tunc enim vere ad intelligẽdum sapimus: cum cunctis que conditor dicit/credulitatis nostre fidem prebemus. In domo ergo fratris primogeniti conuiuant filij/dũ virtutes relique epulãtur in fide. Que si non prima in corde nostro gignitur: reliqua queq; esse bona nõ possunt: etiam si bona videantur. In domo fratris primogeniti filij conuiuantur: dum virtutes nostre in habitaculo fidei/sacri eloquij cibo satiantur. Scriptum quippe est: Sine fide impossibile est placere deo. Tunc ergo virtutes nostre veras vite epulas sumunt: cum nutriri fidei sacramentis incipiunt. In domo fratris primogeniti conuiuantur filij: quia nisi virtutes relique sapiẽtie epulis replete: ea que appetũt/prudenter agant: virtutes esse nequaq̃ possunt. Sed ecce dũ
F bona que agimus/sapientie epulis fideiq; pascuntur: hostis noster arantes boues ꝛ pascentes asinas subtrahit: ꝛ pueros gladio occidit. Quid arãtes boues/nisi grauiores nostras cogitationes accipimus? Que dũ cor studiosa exercitatione cõficiunt: vberes profectuũ fructus reddunt. Quid pascẽtes intelligimus asinas/nisi simplices motus cordis? Quos dum studiose a duplicitatis errore cõpescimus/quasi in campo libere puritatis nutrimus. Sed plerũq; hostis callidus cũ graues cogitationes in corde cõspicit: subintroducta eas voluptatis delectatione corrũpit. et dum motus cordis simplices videt: subtilia inuentionum acumina ostendit: vt dum laus de subtilitate queritur/puritatis simplicitas amittatur. ꝛ si vsq; ad opus prauum pertrahere nõ valet: tẽtando tamen bonorum cogitationibus subrepens nocet: vt cũ turbare bona mẽtis agnoscitur: ea quasi funditus abstulisse videatur. Possunt etiã p arantes boues/cogitationes charitatis accipi: quibus prodesse alijs conamur: cũ fraterni cordis duritiã predicando scindere cupim'. Potest etiã per asinas (que nimirum sese onerantibus nulla ferocitatis insania resistunt) patientie mansuetudo signari. Et sepe hostis antiquus cum velle prodesse nos loquendo alijs cõspicit: in quodam torpore ocij mẽtem mergit: vt alijs prodesse nõ libeat: etiã cum a proprijs vacat. Arãtes ergo boues subtrahit: cũ cogitatiões mẽtis / fraterne vtilitatis fructibus deditas: per submissum negligentie torporem frãgit. Et q̃uis electorum corda intra arcana sue cogitationis inuigilent/ꝛ quid a tentatore sustineãt superantes pensent: eo tamẽ ipso malignus inimicus aliquid rapuisse se gaudet: quo cogitationibus bonorũ vel ad momentum preualet. Capitulum. xxxiiij.

Esaie. vij. — Heb. xj.

G

SEpe autẽ cũ preparatã mentẽ ad tolerantiam videt: quid ab ea maxime diligat exquirit: ꝛ ibi scandali laqueos inserit: vt quo magis res q̃s diligit: eo ꝑ eã facilius patiẽtia turbet. Et q̃dẽ electoꝝ corda ad se semꝑ sollicite redeũt: ꝛ semetipsa grauiter vel ꝑ leui motu excessionis affligũt. ꝛ dũ mota discũt quo stare debuerint: aliq̃n meliꝰ ꝯcussa solidant. Sed antiquus hostis dum tolerãtie cogitationes vel ad momentũ turbat: quasi abstulisse se ab agro cordis asinas exultat. In his autẽ q̃ agere disponimꝰ: rõnabili custodia q̃d q̃buiq̃ rebus cõgruat, sollicite pensamꝰ. Sed plerũq̃ hostis dũ subita ad nos perturbatione tentationis irruit: circũspectiões cordis inopinate preueniẽs: quasi ipsos custodes pueros gladio occidit. Sed tñ vnꝰ fugit: q̃ alios perisse nunciet: q2 in eo q̃d mẽs ab hoste patit: rationis discretio semꝑ ad animũ redit: et q̃si solã se euasisse indicat: q̃ apud semetipsam fortiter q̃cq̃d ꝑtulerit pensat. Alijs ergo pereũtibus vnus ad domũ redit: dum turbata tẽtationis motibus discretio ad cõsciẽtiã recurrit: vt q̃d repẽtinis icursibꝰ ꝑoccupata mẽs se ꝑdidisse pẽsat: hoc ꝯpũctiõis studio afflicta recipiat. Cũq̃ adhuc ille loqueret: venit alter et dixit. Ignis dei cecidit de celo: et tactas oues puerosq̃ ꝯsumpsit: ꝛ effugi ego solꝰ vt nũciarẽ tibi. Quid ꝑ oues nisi cogitationũ innocẽtia: q̃d ꝑ pueros, nisi bonorũ cordiũ munditia designat? Celũ vero aerem dici pauloante iã diximꝰ: vñ ꝛ aues celi noĩamꝰ. Et scimꝰ q̃ immũdi spũs q̃ de ethereo celo lapsi sunt: in huius celi terreq̃

H

medio vagãtur: qui tãto magis corda hominũ ascẽdere ad celestia inuidẽt: quãto se a celestibꝰ ꝑ elatiõis sue immũditiã ꝓiectos vidẽt. Q2 ḡ ab aereis potestatibꝰ ꝯ cogitationũ nr̃arũ munditiã flãma liuoris irruit: de celo ignis ad oues venit. Sepe enĩ mũdas mẽtis nr̃e cogitationes ardore libidinis accẽdũt: ꝛ q̃si igni oues cõcremãt: dũ castos motus animi, luxurie tẽtatione ꝑturbãt. Qui ignis dei dr̃: q2 etsi non faciẽte deo, tñ ꝑmittẽte generat. Et q2 impulsu subito ipsas nõnũq̃ circũspectiones mentis obruunt: q̃si custodes pueros gladio occidũt. Sed tñ vnus incolumis fugit: dũ omne q̃d mẽs patit, perseuerãs discretio subtiliter respicit: solaq̃ mortis periculum † euadit: q2 etiã ꝑturbatis cogitationibus discretio nõ succũbit: vt dãna sua aio renũciet: ꝛ quasi dñm ad lamentũ vocet. Sed illo adhuc loquẽte venit aliꝰ ꝛ dixit. Chaldei fecerunt tres turmas: et inuaserunt camelos, et tulerunt eos: necnõ ꝛ pueros percusserunt gladio: et effugi ego solus vt nũciarẽ tibi. Per camelos q̃ mũdũ aliq̃d habẽt dũ ruminãt: et immũdũ dũ nequaq̃ vngulam findunt: supra iã diximus bonas rerum tẽporaliũ dispẽsationes intelligi: in quibus quo est cura distensior: eo nobis multiplicius insidiatur inimicus.

† al' mortẽ gladij.

S. Quãta sit in rerum terrenarum dispensatione difficultas. Capitulum xxxv.

I

Iacula hostis in eos q̃ dispẽsandis terrenis ꝓsunt.

OMnis enĩ qui dispensandis terrenis rebus ꝓsidet: occulti hostis iaculis latius patet. Nonnulla enĩ prouidens agere nititur: ꝛ sepe dum cautꝰ futura subtiliter ꝓuidet: incautꝰ dãna presentia nequaq̃ videt. sepe dũ presentibꝰ inuigilat: ad instãtia ꝓuidenda dormitat. sepe dũ aliqua torpẽs agit: q̃ vigilãter agenda sunt negligit. sepe dũ plus iusto vigilantẽ se in actiõe exhibet: ipsa actionis sue inquietudine rebꝰ subditis peius nocet. Aliq̃n aũt lingue modũ ponere nitit, sꝫ onere dispẽsatiõis exigẽte silere ꝓhibet. Aliquãdo dũ nimis se cẽsura restrigit: tacet etiã q̃ loq̃ debuit. Aliq̃n ad inserẽda necessaria dũ se latiꝰ relaxat: dicit etiã q̃ loqui nõ debuerat. Plerũq̃ aũt tãtis cogitationũ voluminibꝰ implicat: vt ipsa ferre vix valeat, q̃ itra se ꝓuidꝰ versat: ꝛ cũ nil ope faciat: sub magno cordis sui põdere vehemẽter isudat. Q2 enĩ dura sũt q̃ apud semetipsum intꝰ patit: q̃etꝰ foris otiosus q̃ lassat. Plerũq̃ enĩ q̃si vẽtura animꝰ cõspicit: totãq̃ ꝯtra hec intẽtionẽ ꝓponit: magnusq̃ ardor cõtẽtiõis se inserit, sopor fugit, nox in diẽ vertit: ꝛ cũ q̃eta foris mẽbra lectulꝰ teneat: intꝰ magnis clamoribꝰ i cordis foro litigat.

Fit plerũq̃ vt nulla eueniãt q̃ ꝓuident.

Et fit plerũq̃ vt nulla eueniãt q̃ ꝓuident: totaq̃ cogitatio illa que diu plena se intẽtiõe parauerat, repẽte vacua quiescat. Tãto aũt lõgius mẽs a necessarijs cessat, quãto inanis latiꝰ cogitat. Q2 igit dispẽsationis curã maligni spũs mõ torpẽti vel ꝓcipiti actiõe feriũt: modo pigra vel immoderata locutiõe ꝯfundũt: pene aũt semꝑ nimijs cogitationũ molibꝰ ꝓmũt: tribꝰ turmis chaldei camelos rapiũt. Quasi enĩ tres turmas ꝯ camelos facere, est: terrenarũ dispensationũ studia modo illicito ope: mõ superflua locutiõe: modo inordinata cogitatiõe vastare: vt dũ se ad administrãda exteriꝰ mẽs efficaciter extẽdere nitit: a sua ꝯsideratiõe sepet: ꝛ eo dãna q̃ de semetipsa patit nesciat: q̃ erga aliena fortiori studio q̃ decet elaborat. Recta autẽ mẽs cũ curas dispẽsationis suscipit: quid sibi: q̃d ꝓximis debeat attẽdit: ꝛ nec ꝑ aliene sollicitudinis immoderationẽ sua studia negligit: nec ꝑ sue vtilitatis vigilãtiã, aliena postponit. Sed tñ plerũq̃ dũ ad vtraq̃ solerter mens inuigilat, dũ magnis erga se ꝛ ea q̃ sibi ꝯmissa sunt circũspectiõibꝰ vacat: repẽtino turbata cuiuslibet cause emergẽtis articulo, ita in ꝓceps rapit: vt ab ea subito cuncte circũspectiões eiꝰ obeuant. Unde et custodes camelorũ pueros, chaldei gladio feriũt: et tñ vnꝰ redit: q2 inter hec discretiõis ratio mẽtis nostre oculis occurrit: ꝛ sollicita sibimet aia, quid subito impulsu tentationis intrinsecus amittat, itelligit. Adhuc loq̃bat ille: ꝛ ecce aliꝰ itrauit ꝛ dixit. Filijs tuis ꝛ filiabus vescentibus et bibentibus vinũ in domo fratris sui primogeniti: repente ventus vehemẽs irruit a regione deserti: ꝛ cõcussit quattuor angulos domus: q̃ corruens oppressit liberos tuos, ꝛ mortui sunt: ꝛ effugi ego solus vt nũciarẽ tibi. Sicut supra iam diximus, regio deserti est immũdoꝝ spirituũ multitudo derelicta: que dũ cõditoris sui beatitudinẽ deseruit: quasi manũ cultoris amisit. a qua vẽtꝰ vehemẽs venit: ꝛ domũ subruit: q2 ab immũdis spiritibꝰ fortis tẽtatio surrepit: ꝛ a trãquillitatis sue statu conscientiam euertit.

K

S. Q2 his qui iustitia, prudẽtia, fortitudine, et tẽperantia, alijsq̃ bonis spiritalibus prediti sunt, grã dei aliquãdo se vtiliter subtrahat: vt qui de se presumit, quãtũ in se sit infirmus agnoscat. Capitulum. xxxvj.

L

IN quattuor ꝟo angulis domꝰ ista consistit: q2 nimirũ solidũ mẽtis nr̃e edificiũ, prudẽtia, tẽperãtia, fortitudo, iustitia sustinet. In q̃ttuor ergo angulis domꝰ ista subsistit: q2 in his q̃ttuor ꝟtutibꝰ tota boni opis structura cõsurgit. Unde ꝛ q̃ttuor paradisi flumina terrã irrigãt: q2 dũ his q̃ttuor ꝟtutibꝰ cor infundit: ab oĩ desideriorũ carnaliũ estu tẽperat. Sed nõnũq̃ dũ menti ignauia surrepit, prudentia frigescit: nã cũ fessa torpet, vẽtura nõ ꝓuidet. Nõnunq̃ dũ nõnullis mẽti delectatio surrepit, tẽperãtia nostra marcescit. In quãtum enĩ ad delectationẽ ꝓsentiũ ducimur: in tãtũ minꝰ ab illicitis tẽperamur. Nõnũq̃ se timor cordi insinuat: ꝛ vires nr̃e fortitudinis turbat: ꝛ eo minores ꝯ aduersa existimꝰ: quo q̃dã ꝑdere immoderatiꝰ dilecta formidamꝰ. Nõnunq̃ ꝟo amor suꝰ se mẽti igerit: eãq̃ latẽti motu a rectitudine iustitie diuertit: ꝛ q̃ se totã auctori reddere negligit: eo in se iustitie iuri ꝯdicit.

M

Uẽtꝰ ḡ vehemẽs q̃ttuor angulos domꝰ ꝯcutit, dũ fortis tẽtatio occultis motibꝰ q̃ttuor ꝟtutes q̃tit. ꝛ q̃si quassatis angulis domꝰ eruit: dũ pulsatis virtutibꝰ cõsciẽtia turbat. Intra hos autẽ q̃ttuor domꝰ angulos filij ꝯuiuant: q2 intra arcana mẽtis, q̃ ꝓncipaliter his q̃ttuor virtutibꝰ ad sũme rectitudinis culmẽ erigit: virtutes cetere q̃si q̃dã cordis soboles scinuicẽ pascunt.

Dona spũs sancti mentẽ nostrã ꝯ tẽtamẽta erudiunt et tẽperant. ꝛc.

Donũ q̃ppe spũs q̃d i subiecta mẽte ante alia prudentiã, tẽperantiã, fortitudinẽ, iustitiã format: eãdẽ mentẽ vt ꝯ singula q̃q̃ tẽtamẽta erudiat, i septẽ mox virtutibꝰ tẽperat: vt ꝯ stultitiã sapiẽtiã, ꝯ hebetudinẽ intellectũ, ꝯ precipitationẽ ꝯsiliũ, ꝯ timorẽ fortitudinẽ, ꝯ ignorantiã scientiã, ꝯ duritiã pietatẽ, ꝯ supbiã det timorẽ. Sed nõnunq̃ dũ mẽs nr̃a tãti munerꝰ plenitudine atq̃ vbertate fulcit: si cõtinua in his securitate ꝑfruit: a q̃ sibi hec sint obliuiscit: seq̃ a se habere putat, q̃d nunq̃ sibi abesse cõsiderat.

Grã spũs sancti aliq̃n vtiliter subtrahit.

Unde fit vt aliquãdo se hec eadẽ grã vtiliter subtrahat: ꝛ ꝓsumẽti mẽti quãtũ i se ifirmet ostẽdat. Tũc enĩ ꝟe cognoscimꝰ bona nostra vnde sint: quãdo hec quasi amittẽdo, sentimus q2 a nobis seruari nõ possunt. Ad hoc itaq̃ intimande humilitatis magisteriũ, fit plerũq̃ vt irruẽte tẽtationis articulo, tãta stultitia sapiẽtiã nostrã feriat: vt turbata mẽs qualiter malis imminẽtibꝰ obuiet: vel ꝯ tẽtationẽ quomodo se ꝑparet ignoret. Sed hac ipsa stultitia cor prudẽter erudit: q2 vnde ad momẽtũ desipit: eo post veriꝰ q̃ et humiliꝰ sapit: ꝛ sapiẽtia vnde q̃si amittit, inde certiꝰ possidet. Aliq̃n dũ sublimia intelligẽdo i elatione se animꝰ erigit: in rebꝰ imis ꝛ vilibus graui hebetudine pigrescit: vt repente sibi etiã ima clausa videat, que pernix sũma penetrabat. Sed hec ipsa hebetudo intelle-

A cū nobis dū subtrahit seruat: q̄ dū ad momentū cor hu-
miliat/verius ad sublimia intelligēda ꝯfirmat. Aliqñ dū
cūcta nos agere cōsilij grauitate gaudem⁹/pulsante cau
se emergētis articulo/precipitatiōe subita rapimur: et q̄
nos semꝑ disposite vixisse credidimus/repēte intima cō-
fusione vastamur: sed tñ eiusdē ꝯfusionis eruditiōe disci
mus/ne nostris virib⁹ ꝯsilia nr̄a tribuam⁹: ꝛ tanto matu
rius ad grauitatē restringimur: q̄to ad hāc q̄si amissam
redimus. Aliqñ dū mens fortiter aduersa cōtēnit: subor-
tis aduersitatis euētib⁹ hanc met⁹ vehemēs ꝑcutit: sed ꝑ
hunc ꝑcussa discit cui tribuat q̄ in q̄busdā fortiter stetit.
ꝛ tāto post validi⁹ fortitudinē retinet: quāto hāc repente
irruēte formidine sibi iā q̄si elapsam videt. Aliqñ dū ma-
gna nos scire gaudem⁹: repētine ignorātie cecitate torpe
scim⁹: sed q̄ ignorātia mētis ocul⁹ ad momētū claudit: eo
post ad sciam veri⁹ aperit: vt nimirū flagello sue cecitatis
erudit⁹: scire ipsum a quo habeat sciat. Aliqñ dū religio-
se cūcta disponimus: dū pietatis viscera plene nos habe
re gratulamur: quadā mētis duritia irruēte ꝑcutimur:
sed q̄si obdurati cognoscim⁹ cui pietatis habite bona tri
buam⁹: ꝛ pietas veri⁹ velut extincta recipit/dū q̄si amis-
sa amplius amat. Aliquādo dū subiectū se diuine formi
dini anim⁹ gaudet/repēte supbia tētāte rigescit: sꝫ tñ val
de mox timēs q̄ nō timet: ad humilitatē se iterū festinus
inflectit: ꝛ tāto hāc solidi⁹ recipit/quāto ei⁹ virtutis pō-
dus q̄si amittēdo pensauit. Euersa igit domo moriunt
filij: q̄ turbata in tētatione cōscientia: ad vtilitatē ꝓprie
cognitionis raptim et in momēto tēporis obruūtur geni
te in corde virtutes. Capitulum.xxxvij.

B Qui ꝑfecto filij int⁹ ꝑ spiritū viuūt/dū exteri⁹
carne moriunt: q̄ videlicet ꝟtutes nr̄e tētatio
nis tēpore etsi in momēto turbate ab stat⁹ sui
incolumitate deficiūt: ꝑ intētiōis tamē ꝑseuerantiā inte-
gre i mētis radice subsistūt. Cū q̄b⁹ etiā tres sorores oc-
cūbūt: q̄ in corde nōnunq̄ ꝑ flagella turbat charitas/ꝑ
formidinē ꝯcutit spes: ꝑ q̄stiones pulsat fides. Sepe eni
quasi a cōditoris amore torpescim⁹: dū vltra q̄ nobis cō-
gruere credimus/flagello fatigamur. Sepe dū pl⁹ q̄ ne-
cesse est mens formidat: fiduciā sibimet spei debilitat. Se
pe dū immēsis questionib⁹ anim⁹ tēdit: ꝑturbata fides
quasi defectura fatigat. Sed tñ viuūt filie que domo cō-
cussa moriunt: q̄ etsi intra cōsciētiā/spem/fidē/charita-
tēq̄ȝ pene occūbere ꝑturbatio ipsa renūciat: has tamē an-
te dei oculos viuas ꝑseuerantia recte intentiōis seruat.
Unde ꝛ puer q̄ hec nūciet solus euadit: q̄ mentis discre
tio etiā inter tentamēta incolumis ꝑmanet. Agitq̄ȝ puer
vt Job filios flendo recipiat: dum discretione nunciāte
dolens anim⁹ vires q̄s q̄si amittere ceperat/penitēdo cō
seruat. Mira autē hoc nobiscū dispēsatione agit: vt mēs
nostra culpe nōnūq̄ pulsatione feriat. Nā esse se magna-
rum virium homo crederet: si nullum vnq̄ earūdem vi-
riū defectū intra mētis arcana sentiret. Sed dū tētatiōe
irruēte quatit: ꝛ quasi vltra q̄ sufficit fatigat: et cōtra ho
stis sui insidias munimē humilitatis ostendit: et vnde se
C ꝑtimescit eneruiter cadere/inde accipit fortiter stare. Tē
tatus autē non solū vires a quo accipiat discit: sed quāta
eas vigilātia seruet intelligit. Sepe eni quē tentationis
certamē superare nō valuit: sua deteri⁹ securitas strauit.
Nam dū lassum se quisq̄ȝ in ocio remittit: dissolutā men-
tem corruptori ꝓstituit: at si eā ex dispēsatiōe supne pie
tatis/tētatio nō repēte vehemēter irruens/sed tēperato
accessu erudiens pulsat: nimirū ad insidias prouidēdas
Sedere. euigilat: vt cōtra hostē se in certamine cautius accingat.
Assurgere Unde ꝛ hic subiūgit. [Tūc surrexit Job.] Sedere eni quie-
scētis est: assurgere decertātis. Auditis ergo aduersis sur
gere/est: exceptis tētationib⁹ mētē ad certamina robustius
parare. Quib⁹ nimirū tētationib⁹ etiā discretio ꝓficit: q̄
Uestimen vt virtutes a vitijs subtili⁹ distiguat agnoscit. Unde ꝛ he
ta scidere. ne subiūgit. [Scidit vestimēta sua.] Uestimēta scidim⁹
cum discernēdo opera nostra retractam⁹. Cap.xxxviij.

Apoc.xvj. Si eni nos apd̄ deū opa nr̄a q̄si vestimēta nō te-
gerēt: neq̄ȝ voce angelica diceret. Beat⁹ q̄ vi-
gilat ꝛ custodit vestimēta sua: ne nudus ambu-
let: ꝛ videant turpitudinē eius. Turpitudo eni nr̄a tunc
cernit/cū vita rephēsibilis ante iustorū oculos i iudicio
nequaq̄ȝ subsequētis boni opis tegmine velat. Sed q̄ cū
culpe tētamur: ad lamenta accēdimur: atq̄ȝ ipsis lamen-
tis excitati/ad ꝯspiciēdā lucē iustitie subtili⁹ oculos mē

tis aperim⁹: q̄si in dolore vestimēta scindim⁹: q̄ ex fletu D
discretiōe crescēte/cūcta q̄ agim⁹/districtius irata manu
iudicamus. Tūc ois nr̄a elatio corruit: tūc cūcta ab alto
cogitationū supfluitas cadit. Unde ꝛ subdit. [Et tonso
capite corruēs in terrā adorauit.] Nā q̄d moraliter ꝑ ca-
pillos: nisi defluētes animi cogitatiōes accipim⁹? Unde
ꝛ als eccl'ie dicit: Sicut vitta coccinea labia tua sponsa: Canti.iiij
ꝛ eloquiū tuū dulce. Uitta q̄ppe crines capitis astringit.
Labia ergo spōse sicut vitta sūt: q̄ exhortatiōe sancte ec-
clesie/cūcte in auditorū mētibus diffuse cogitationes li-
gātur ne remisse defluāt: ne sese ꝑ illicita spargāt: ne spar
se cordis oculos depmāt: sed q̄si ad vnā se intētionē col-
ligāt/dū vitta eas sctē p̄dicatiōis ligat. Quā recte ꝛ coc-
cineā asserit: q̄ sctōrū predicatio solo charitatis ardore
flāmescit. Quid vero ꝑ caput: nisi ea q̄ principale vnius-
cuiusq̄ȝ actionis est/mens ipsa signat? Unde ꝛ al's dicit. Eccl'e.ix.
Et oleū de capite tuo nō deficiat. Oleū q̄ppe in capite est
charitas in mēte: et deficit oleum a capite/cum charitas
discedit a mēte. Caput ergo tōdere/est cogitatiōes sup-
fluas a mente resecare. Et tonso capite in terrā corruit: q̄
repressis presumptionis sue cogitationib⁹ q̄ in semetipso
infirmus sit/humiliter agnoscit. Capl'm.xxxix.

Difficile nāq̄ȝ est quēpiā magna agere: et apud
semetipm̄ de magnis actib⁹ cogitationū fidu-
ciā nō habere. Eo ipso eni quo ꝯ vitia fortit vi
uitur/cogitationū presūptio i corde generat: ꝛ cū mēs fo
ris culpā suā valēter ꝯterit: plerūq̄ȝ apd̄ semetipsam latē
ter intumescit: iāq̄ȝ se magni alicuius meriti estimat: nec
se peccare in cogitatione sue estimationis putat. Ante di-
stricti aūt iudicis oculos tāto deterius delinquit/quāto
E culpa quo occulti⁹: eo pene incorrigibilit ꝑpetrat: ꝛ tāto
ad vorādū lati⁹ ptꝫ fouea/quāto de semetipsa elati⁹ glo
riat vita. Unde (vt sepe iā diximus) pia ꝯditoris dispēsatio-
ne agit: vt de se cōfidēs aia dispensatoria tentatione pul
set: quaten⁹ infirmata q̄d sit inueniat: ꝛ p̄sumptiōis pro-
prie fastū deponat. Mox eni vt tētatio mentē pulsauerit:
ois cogitationū nostrarū p̄sumptio tumultusq̄ȝ cōquie-
scit. Mēs eni cū se in elationē erigit: q̄si in tyrannidē erū-
pit. Habet autē tyrānidis sue satellites fauentes sibimet
cogitationes suas. Sed si sup tyrannum hostis irruat: fa
uor mox satellitū cessat. Intrāte nāq̄ȝ hoste/satellites fu
giunt: eūq̄ȝ territi declināt: quē in pace positi callida adu-
latione laudabāt. Subductis vero satellitib⁹/ante hostē
solus remanet: q̄ recedētibus elatis cogitatiōib⁹/ꝑtur-
bat⁹ anim⁹ se solūmodo in tētatiōe videt. Auditis ergo
aduersis caput tōdet: q̄ tētatiōib⁹ vehemēter irruētib⁹
a p̄sūptiōis sue cogitatiōib⁹ mēs nudat. Quid est eni q̄ Nume.vj.
nazarei capillos nutriūt: nisi q̄ ꝑ vitā magne continētie
presūptionū cogitatiōes crescūt? Sed q̄d est q̄ deuotiōe
F cōpleta caput nazare⁹ radere: capillosq̄ȝ in igne sacrificij
ponere iubet: nisi q̄ tūc ad ꝑfectiōis summā ꝑtingimus:
cū sic exteriora vitia vincimus: vt etiā cogitationes sup-
fluas a mēte resecemus? Quas nimirū sacrificij igne cō-
cremare: est flāma eas diuini amoris incēdere: vt totum
cor i dei amore ardeat: ꝛ cogitatiōes supfluas cōcremās
q̄si nazarei capillos deuotiōis ꝑfectiōe cōsumat. Et no-
tandū q̄ in terrā corruēs adorauit. Capl'm.xl.

Ille eni verā deo orōnē exhibet/q̄ semetipm̄ q̄
puluis sit humilit videt: q̄ nihil sibi virtutis tri
buit: q̄ bona q̄ agit/eē de mia ꝯditoris agnoscit.
Unde ꝯpetēter dicit. [Nudus egressus sū de vtero ma
tris mee: nud⁹ reuertar illuc.] Ac si tētat⁹ anim⁹ ꝛ ifirmi
tatis sue inopia dephēsus dicat. Nudū me i fide prima
gr̄a genuit: nudū eadē gr̄a i assūptiōe saluabit. Est nāq̄ȝ
magnū animi turbati solatiū: vt pulsat⁹ vitijs cū se quasi
nudari virtutib⁹ conspicit: ad solam mie spem recurrat:
ꝛ eo se nudari non sinat: quo se a virtutibus humiliter nu
dum putat. qui etsi fortasse aliqua virtute in tentatione
detegit: infirmitatē tamē ꝓpriā agnoscens/ipsa meli⁹ hu
militate vestit: ꝛ valde robustius q̄ steterat iacet: cū sibi
sine diuino adiutorio cessat tribuere q̄d habet. Unde et
manum mox largitoris ꝛ iudicis humiliter agnoscit/di
cens. [Dn̄s dedit/dn̄s abstulit.] Ecce tētationib⁹ erudi
tus creuit: q̄ ꝛ in virtute habita largitatē dātis/ꝛ in per-
turbatiōe fortitudinis/potestatē tollentis agnoscit. Que
tamē fortitudo nō tollit: sed ꝑturbata fatigat: quatenus
concussa mens dū se hāc iāiāq̄ȝ quasi amittere trepidat:
semꝑ facta humilis nunq̄ȝ perdat. [Sicut dn̄o placuit/

G ita factū est:sit nomen dñi benedictū.] In hoc ꝙ interna perturbatiōe cōcutimur: dignū est vt ad cōditoris iudicium recurramus:vt inde cor nostrū adiutori suo maiores laudes exhibeat:vnde pulsatū verius ībecillitatē sue infirmitatis pēsat. Bene autē dicit:[In oībꝰ his nō peccauit Job labijs suis:nec stultū aliqd ꝯ deū locutꝰ est:] q: solerti cura custodire dolens animꝰ debet:ne cū se intꝰ tētatio stimulat/in verba foras illicite locutiōis erūpat: ne de ꝓbatione murmuret:⁊ ignis qui hūc velut aurū cōcremat/p excessum sermonis illiciti ī palee fauillā vertat.

¶ S. Q: prophetis sanctis ⁊ adest ⁊ abest spiritus prophetie. Capitulum.xlj.

Nihil ṽo obstat si hoc qđ de ṽtutibꝰ diximus: de his que in ostēsione ṽtutis dant/donis sancti spiritus sentiamꝰ. Alij namq: prophetie:alij genera linguarū: alij ṽtutes curationū dant. Sed q: dona hec ipsa nō semp in mēte eodē modo sunt: liquido ostēdit/ꝙ ne se mēs in presumptiōe eleuet:aliqñ vtiliter subtrahunt. Nā si ꝓphetie spūs ꝓphetis semp adesset:nimirū Heliseus ꝓpheta nō diceret: Dimitte eā:aīa eni eius in amaritudine est:et dñs celauit a me verbū. Si prophetie spūs ꝓphetis semp adesset: inquisitꝰ amos propheta nō diceret. Nō sum propheta. vbi ⁊ subdidit. Neq: filius ꝓphete:sed armētarius puer ego sum/vellicās sycomoros. Quō autē ꝓpheta nō fuit: q de futuris tot vera ꝑdixit: Aut quō ꝓpheta fuit:si de se in presenti vera denegauit: Sed q: eadē hora qua reqsitus est/ꝓphetie sibi spm̄ deesse sensit:de semetipso testimoniū veraciter intulit/dicēs. Nō sū ꝓpheta. Qui tñ secutꝰ adiūxit. Et nunc audi verbū dñi. Hec dicit dñs. Vxor tua in ciuitate fornicabitur:⁊ filij tui ⁊ filie tue in gladio cadent:⁊ humus tua funiculo metiet:⁊ tu in terra polluta morieris. Quibꝰ prophetie ṽbis aperte ostēdit:q: dū de se illa loqueret/ipletus est: ⁊ mox habere ꝓphetādi spiritū meruit:q: se prophetā nō esse humiliter agnouit. Si ꝓphetie spūs ꝓphetis semp adesset:Dauid regi de tēpli se cōstructione consulenti nequaq: nathan propheta cōcederet:qđ post paululū negaret. Vnde bene ⁊ in euangelio scriptū est. Sup quē videris spiritū descēdentē/⁊ manētē sup eū:hic est q baptizat. In cūctis naq: fidelibus spūs venit/sed in solo mediatore semp singulariter ꝑmanet:q: eiꝰ humanitatē nunq: deseruit/ex cuiꝰ diuinitate ꝓcedit. In illo igit manet/qui solꝰ ⁊ oīa ⁊ semp pōt. Nā fideles q hūc accipiūt/cū signorū dona semp habere vt volūt nō possunt: hūc se accepisse q̄si in trāsitus ostēsione testant. Sed cū rursum de eodē spiritu veritatis ore discipulis dicit:Apud vos manebit/⁊ in vobis erit:qđ est ꝙ diuina voce mediatoris signū hoc eadē sancti spūs mansio declarat/cū dicit: Super quē videris spiritū descendentē ⁊ manentē sup eum: Si igit iuxta magistri vocē ⁊ in discipulis manet:quō tā singulare signū erit qđ in mediatore ꝑmanet: Q: tamē citius agnoscimus:si dona eiusdē spiritus discernamus.

iiij.reg.iiij — Amos. vij — H — ij.Reg.vij — Joan.j. — Joā.xiiij. — Joan.j.

¶ S. Q: sunt quedā dona spūssancti sine quibus nemo ad vitā peruenit:⁊ alia in presenti vita ad subsidium temporalium necessitatum vtilia. Capitulum.xlij.

I Duplicia sunt dona spiritus.

Alia naq: sunt dona illius sine quibꝰ ad vitā nequaq: pertingit:alia quibꝰ vite sanctitas ꝓ aliorū vtilitate declarat. Mansuetudo naq:/humilitas/patientia/fides/spes/charitas/dona eiꝰ sunt: sed sine quibꝰ ad vitam hoīes ꝑuenire nequaq: possunt. Prophetie autē/virtus curationū/genera linguarū/interpretatio sermonū/dona eiꝰ sunt:sed q virtutis eiꝰ presentiā ꝓ correctione intuentiū ostendūt. In his igit donis sine qbꝰ ad vitā ꝑueniri nō potest:spūsſctūs in ꝑdicatoribꝰ suis siue electis oībus semp manet:in illis aūt qbꝰ p ostēsionē illiꝰ nō nr̄a vita seruat/s: alioꝝ q̄rit :nequaq: semp in ꝑdicatoribꝰ ꝑmanet:q: semp qdē eoꝝ cordi ad bene viuendū ꝑsidet:nec tñ per eos ṽtutū signa semp ostendit:s: aliqñ se eis a signorū ostēsionibꝰ subtrahit:vt eo humilius ṽtutes eiꝰ habeant:quo habite teneri nō possunt. Mediator autē dei ⁊ hoīm homo Christꝰ Jesus:in cunctis eū ⁊ semp ⁊ ꝯtinue habet ꝑsentē: q: ex illo idē spūs p substātiā ꝓfert. Recte ergo cū in sanctis ꝑdicatoribꝰ maneat:in mediatore singulariter manere perhibetur: q: in istis per gratiā manet ad aliquid:in illo autē per substantiā manet ad cūcta. Sicut eni corpus nostrū sensum tantūmodo tactus agnoscit : caput autem corporis vsum simul omniū quinq: sensuum possidet : vt videat/audiat/ gustet/odoret/⁊ tāgat:ita mēbra supni capitis ī qbusdā virtutibꝰ emicāt:ipm ṽo caput ī cūctis ṽtutibꝰ flagrat.

K

Dissimiliter ḡ spūs in illo manet cui se ad votū substātialit exhibet/⁊ a quo p naturā nunq: recedit. Dona ṽo eiꝰ qbꝰ ad vitā tēdit:sine periculo amitti nō possūt. dona aūt qbꝰ vite sanctitas demōstrat:plerūq:(vt dictū est) sine dispēdio subtrahunt. Illa ergo ꝓ nr̄a eruditiōe tenēda sunt: hec pro alienis profectibus exquirenda. In illis nos terreat formido ne pereant: in istis vero ad tēpus aliquādo sublatis cōsoletur humilitas:q: ad elationē mentem fortasse subleuant. Cum igit concessa nobis virtutum signa subtrahuntur:dicamus recte. Dñs dedit:dñs abstulit:sicut dño placuit/ita factum est: sit nomē dñi benedictum. Tunc enim vere ostēdimus q: accepta recte tenuimꝰ: cū ꝑfecto equanimiter ad momentum sublata toleramus.

¶ Finit liber Secūdus Moraliū sancti Gregorij.

¶ Sācti Gregorij liber Tertiꝰ in expositionē moralē capituli secūdi Textus beati Job.

Beatꝰ iob ad mortem petitus in tentatione : ad vitam creuit ex verbere: ⁊ antiquus hostis vnde se bona eius estimauit extinguere : inde voluit multiplicasse. Sed quia in ꝑmo certamine se succubuisse considerat:ad alia se tentationū bella restaurat:et de sancto viro mala adhuc ipudēter sperat : q: bona malꝰ credere nō potest/vel experta. Ea autē q in prima eius ꝑcussione premissa sunt:iterū subnectūtur cū dicit. Capitulum.j.

L

Factū est autē cū quadā die venissēt filij dei ⁊ starēt corā dño: venisset quoq: sathan iter eos: ⁊ staret in cōspectu eiꝰ: vt diceret dñs ad sathā:Vnde venis? Qui respōdes ait:Circuiui terrā/⁊ ꝑambulaui eā. Et dixit dñs ad sathā: Nūqd ꝯsiderasti seruū meū Job/ꝙ nō sit ei similis in terra:vir simplex ⁊ rectꝰ ac timēs deū:⁊ recedēs a malo/⁊ adhuc retinēs inocētiā? Tu autē cōmouisti me aduersus eū / vt affligerē eū frustra. Cui respōdēs sathan ait: Pellē ꝓ pelle/et cūcta q habet homo dabit ꝓ aīa sua. alioqn mitte manū tuā:⁊ tange os eiꝰ ⁊ carnē:⁊ tunc videbis ꝙ ī faciē benedicat tibi. Dixit ergo dñs ad sathan:Ecce ī manu tua est:verūtñ aīam illius serua. Egressus igit sathan a facie dñi : ꝑcussit Job vlcere pessimo a plāta pedis vsq: ad ṽticē eiꝰ: q testa saniē radebat:sedēs in sterqlinio. Dixit autē illi vxor sua: Adhuc tu ꝑmanes in simplicitate tua? bñdic deo/⁊ morere. q ait ad illā: Quasi vna de stultis mulieribꝰ locuta es. Si bona suscepimꝰ de manu dñi:mala quare nō sustineamus? In oībus his nō peccauit Job labijs suis. Igit audiētes tres amici Job oē malū qđ accidisset ei/venerūt singuli de loco suo/eliphas temanites/et baldath suites/⁊ sophar naamathites. Cōdixerāt eni vt parit venientes visitarent eū ⁊ cōsolarent. Cūq: eleuassent ꝓcul oculos suos:nō cognouert eū. Et exclamātes plorauerunt:scissisq: vestibꝰ sparserūt puluerē sup caput suū in celū . Et sederūt cū eo ī terra septē diebus ⁊ septē noctibꝰ: ⁊ nemo loquebat ei verbum. Videbāt eni dolorē esse vehementem.

M

¶ Hec q: latiꝰ supra disseruimꝰ: meliꝰ silēdo preterimꝰ: ne dū sepe discussa repetimꝰ/tardius ad indiscussa veniamus. Quis hoc quod voce dñi ad sathan dicit/vnde ve

A
nis: nequaq̃ estimo q̄ ita ei vt prius dicat̄. Cū eni ab eo
certamine in quo relaxat⁹ fuerat/ vict⁹ redit: ꝛ vnde venit
requirit̄ q̄ vnde veniat scitur: qd aliud q̃ infirmitas su:
perbie eius increpat̄: acsi apte diuina vox dicat. Ecce ab
vno et in infirma carne posito hoīe vinceris/ qui te cōtra
mē auctorē omniū erigere conaris. Unde mox dn̄s cum
beati Job bona sicut prius diceret/ hec cū victoria ꝛ triū
phis enumerās adiungit. [Et adhuc retinēs innocentiā
suā.] Ac si aperte dicat. Tu quidē exercuisti malitiā: sed
ille innocentiā nō amisit: ꝛ vnde te estimasti profectū ei⁹
imminuere: inde cōpulsus es eius profectui deseruire: q̄
mentis innocentiā quā gloriose tenuit in tranquillitate/
gloriosius seruauit in verbere. Sequitur.

❡ S. Q̄ iusti ꝛ frustra pcutiunt̄ ꝛ nō frustra: nō frustra
q̄ auget̄ vite meritū: frustra q̄ in eis nō punit̄ peccatū.

❡ Tu autē cōmouisti me aduersus eum: vt affligerem
eum frustra.] Cum sit deus iustus ꝛ verax: valde querē:
dum est/ quō beatū Job frustra afflixisse se indicat. Q̄
eni iustus est: frustra affligere nō potuit. Sed rursum q̄
verax est: aliter nō potuit dixisse q̃ fecit. Ut ergo iusto et
veraci vtraq̧ cōueniant: quaten⁹ ꝛ vera dicat/ et iniusta
nō faciat: cognoscamus beatū Job ꝛ iuxta aliqd frustra:
ꝛ rursum iuxta aliquid non frustra percussum. Q̄ eni iu
stus ꝛ verax hec de semetipso asserit: ostēdamus et verū
extitisse qd̄ dixit: ꝛ rectum fuisse qd̄ fecit. Necesse quippe
B
erat vt sanctus vir deo soli sibiq̧ cognit⁹/ quāta virtute
polleret/ ad imitandū cunctis innotesceret. Aperta nāq̧
alijs ꝟtutis exēpla nō daret/ si ipse sine tētatione perma
neret. Actū est ergo vt vires ei⁹ cūctis imitādas ipsa vis
pcussionis ostēderet: ꝛ flagella proderēt qd̄ in trāquilli:
tate latuisset. Sed eisdē flagellis creuit virtus patiētie:
atq̧ ex dolore verberis/ aucta est gloria remunerationis.
Ut ergo in dicto dn̄i veritas: rectitudo autē teneatur in
facto: beatus Job ꝛ non frustra percutitur/ q̄ auget̄ me:
ritū: et tamen frustra percutit̄: q̄ nullū punit̄ admissum.
Frustra enim percussus est/ cui culpa nulla recidit̄: ꝛ non
frustra percussus est/ cui virtutis meritum cumulatur.
Sed quid est qd̄ dicit̄/ cōmouisti me? Capl̄m. ij.

Unqd sathane verbis veritas accendit̄/ vt in
subditorū suorū cruciatus instigetur? Quis
hec de deo senserit: q̄ recto etiam homini indi
gna perpendit? Sed q̄ nos ferire nisi cōmoti nescimus:
ipsa diuina percussio cōmotio vocat̄: et ad nostra verba
diuina voce descēditur: vt eius factū ab homine vtcūq̧
capiat̄. Illa enim vis que absq̧ necessitate oīa creauit: et
sine despectu omnib⁹ presidet: ꝛ sine labore cuncta susten:
tat: ꝛ sine occupatione regit: etiā sine cōmotione corrigit:
sicq̧ humanas mētes ad ea q̄ voluerit flagellis format:
vt in diuersitatis vmbram a sue incōmutabilitatis luce
C
nō trāseat. Sequit̄. [Respōdens sathā ait. Pellē pro pel
le: ꝛ cuncta q̄ habet homo dabit pro aīa sua: alioqn mitte
manū tuā: ꝛ tāge os ei⁹ ꝛ carnē: ꝛ tūc videbis q̄ i faciē bn̄:
dicat tibi.] Antiqu⁹ hostis ex reb⁹ exterioribus colligit
qd̄ beato viro ad mētis crimē infligit. Pellē eni ꝓ pelle
dari asserit: q̄ sepe dū venire ictum contra faciē cernim⁹:
manū palpebris opponimus/ vt ab ictu oculos defenda:
mus: et corpus vulneri obijcimus: ne in corpore interio:
ri vulneremur. Sathan ergo hec ꝯsuete fieri sciēs/ dicit.
Pellē ꝓ pelle ꝛ cūcta que habet homo dabit ꝓ aīa sua.
Ac si apte dicat. Idcirco Job tot extra se flagella equani
miter patit̄: q̄ pauet ne ipse feriat̄. Cura ergo carnis est
q̄ dāno affectuū carnaliū motus nō est: q̄ dū sibimetipsi
metuit: minus suorū pcussiones sentit. Unde et mox eius
carnē feriendā postulat/ dicēs. [Mitte manū tuā: ꝛ tange
os eius ꝛ carnē: ꝛ tunc videbis q̄ in faciē benedicat tibi.]
Superius dixerat. Tāge cūcta q̄ possidet: et tūc videbis
q̄ in faciem benedicat tibi. Nunc quasi prioris proposi:
tionis oblitus factus/ de alijs alia postulat. Qd̄ tamen
recte diuina dispēsatiōe pmittit̄: quatenus altercator im
pudens vel sepe victus obmutescat. Sequitur.

❡ S. Q̄ sathan dicitur seruare q̄ nō permittit̄ tangere.

❡ Dixit ergo dn̄s ad sathan. Ecce in manu tua est: verū
tamē aīam illi⁹ serua.] Ecce iterum pmissionē verberis
comitat̄ custodia ꝓtectionis: ꝛ electū suū diuina dispen:
satio custodiēdo deserit: deserēdo custodit. alia illi⁹ pro:
dit: alia protegit. Si eni totū Job desereret in manu tāti
aduersarij/ homo qd esset? In ipsa ergo iustitia pmissio:
nis pmiscet̄ qdā libra pietatis: quaten⁹ in vno eodēq̧ cer
tamine ꝛ seru⁹ humilis ex oppressiōe ꝓficiat: ꝛ hostis su:
D
perbiens ex permissiōe succūbat. Manui itaq̧ aduersarij
sanct⁹ vir tradit̄: sed tn̄ in intimis adiutoris sui manu re
tinet̄. De illis q̄ppe ouib⁹ fuit: de qb⁹ in euāgelio ipsa veri
tas dicit. Nō rapiet eas q̄sq̄ de manu mea. ꝛ tn̄ expetenti
Joan. x.
hosti dicit̄. Ecce in manu tua est. Idē q̄ in manu dei: idē
in manu est diaboli. Nā dicēs: In manu tua est: cū ꝓtin⁹
adiungit: verūtamē animā illi⁹ serua: patēter pius adiu
tor innotuit: q̄ tenuit quē cōcessit: ꝛ dādo non dedit: quē
aduersarij sui iaculis ejciēs abscōdit. Capl̄m. iij.

Uid est autē hoc qd̄ ad sathan dicit̄: Animā
illi⁹ serua? Quo enim pacto ille custodit/ q̄ cu
stodita semꝑ irrūpere appetit? Sꝫ seruare sa:
than dicit̄/ irrūpere nō audere: sicut ecōtrario patrem in
orōne postulam⁹ dicētes: Ne nos inducas in tētationē.
Mat. vj.
Neq̧ eni in tētationē dn̄s inducit: q̄ semꝑ a tētatiōe sub
ditos misericorditer ꝓtegit: sed tn̄ in tentationē q̄si eius
inducere: est a tētatiōis nos illecebra nō munire. Et tūc
nos in tētatiōis laqueū nō inducit: cū tētari nos vltra q̃
possum⁹ nō pmittit. Sicut ergo dn̄s inducere nos i tēta:
tionē dicit̄: si nos ab aduersario iduci patiat̄: ita aduersa
rius seruare aīam dicit̄/ cū hāc tētādo superare ꝓhibet̄.
[Egressus igit̄ sathan a facie dn̄i.] Quō sathā a facie dn̄i
exeat: ea q̄ iā superi⁹ dicta sūt manifestāt. Sequit̄. [Per
cussit Job vlcere pessimo: a planta pedis vsq̧ ad verticē
ei⁹.] Duob⁹ semꝑ modis flagella pēsanda sūt: vt. s. ppēdā
tur aut q̄lia sint/ aut quāta. Nā sepe mīta ex q̄litate: sepe
grauia ex quātitate leuigant̄: si videlicet cū multa sunt/
nō sint grauia: cū vero grauia/ nō sint mīta. Ut igit̄ ostē:
dat̄ quō p asperitatē flagelli aduersari⁹ ꝯ sctm̄ virū non
solū per neqtiā q̄litatis/ sꝫ etiā p pōdus quātitatis exar:
sit: ad demōstrādā qualitatē dicit̄: pcussit eū vlcere pessi:
mo. ad insinuādā vero quātitatē subiūgit̄: a plāta pedis
vsq̧ ad verticē. vt nimirū nihil in mēte vacet a gloria: in
cuius nīl corpore vacat a pena. Sequitur.

❡ S. Q̄ multi secularib⁹ dignitatibus prediti vas ficti:
le qd̄ gestant/ q̃ cito sit conterendū nō attendunt.

❡ Qui testa saniē radebat/ sedēs i sterquilinio.] Unde
E
testa nisi ex luto cōficit̄? qd ꝟo est sanies corporis nisi lu:
tū? Saniē q̄ radere testa ꝓhibet̄: ac si aperte diceret̄. Lu:
to tergebat lutū. Pēsabat q̄ppe vir sanct⁹ vnde sumptū
fuerat qd̄ gestabat: ꝛ fragmēto vasis fictilis cōfractū vas
fictile radebat. Quo facto patēter ostendit̄ corp⁹ suū quo
modo sibi sanū subdidit: qd̄ ꝛ pcussum sic despiciēs cura
uit. quā ille mollitiē sane sue carni concessit: qui nō vestē/
nō digitos: sed testā etiā vulnerib⁹ admouit Testa q̄ ra:
debat saniē: vt semetipm̄ ꝛ in fragmēto cōsiderās: etiā de
extersione vulneris sumeret curā mētis. Capl̄m. iiij.

Uia vero sepe p ea q̄ circa corp⁹ sunt/ animus
inflat̄: ꝛ per hoc qd̄ erga nos agitur: fragilitas
nostri corpis ab oculis cordis amouet̄: (sicut
nonnulli seculares cū tēporalib⁹ dignitatib⁹ fulciunt̄/ dū
locis altiorib⁹ ꝓsidēt: dū multoꝝ obsequia sibi suppetere
ad votū vidēt: fragilitatē suā intueri negligūt: et vas fi:
F
ctile qd̄ gestāt/ q̃ sit velociter cōterēdū: obliuiscētes oī:
no nō attendunt) beatus Job vt cōsiderationem sue fra:
gilitatis etiā ex circūstātib⁹ traheret: ꝛ ante oculos suos
vim sue despectiōis augeret: nō qualibet in terra (q̄ pene
vbiq̧ imūda † reperit̄) sed i sterqlinio sedisse ꝓhibet̄. In
† al. mūda
sterquilinio ponebat corp⁹: vt ex terra assumpta que esset
carnis substātia/ bene ꝓficiens ppēderet anim⁹. In ster:
quilinio ponebat corpus: vt etiam ex loci fetore caperet
q̄ festine corpus ad fetorem rediret.

❡ S. Quid sit q̄ deus in hoc seculo sic despicit quos an:
te secula sublimiter elegit.

❡ Sed ecce cum beatus Job tot rerum damna sustinet:
tot funeribus pignorum percussus dolet: tot vulnera to:
lerat/ dum decurrentem saniem testa radit: dum per pu:
tredinem defluens in sterquilinio residet: intueri libet
quid est q̄ omnipotens deus quos sibi tā charos in eter:
num conspicit: tam vehementer quasi despiciens affligit.
Ecce autē dum beati Job vulnera cruciatusq̧ conside:
Cōmēdatio Joannis baptiste.
ro: repēte mētis oculos ad Joannē reduco: ꝛ nō sine gra
uissima admiratione ppendo: q̄ ille prophetie spiritu in:
tra matris vterū implet⁹: atq̧ (vt ita dixerim) prius q̃ na:
sceretur renat⁹: ille amicus spōsi: ille quo inter natos mu
lierū maior nemo surrexit: ille sic ꝓpheta/ vt plus etiā q̃
propheta/ ab iniquis in carcerē mittit̄: ꝛ p puelle saltatu

G capite truncat᷑: ꝛ vir tante seueritatis pro risu turpiū moritur. Nūquid nam credimus aliq̄d fuisse/qđ in ei⁹ vita illa sic despecta mors tergeret? Sed quando ille vel in cibo peccauit/qui locustas solūmodo ꝛ mel siluestre edit? Quid deo vel de qualitate sui tegminis deliquit/qui camelorū pilis corpus operuit? Quid de cōuersatione sua offendere potuit/q̄ de eremo nō recessit? Quid illū loquacitatis reatus polluit/qui disiunctus lōge ab hoīb⁹ fuit? Quādo illū vel silentij culpa attigit: qui ad se venientes tā vehemēter increpauit/dicēs: Genimina viperarū/q̄s demonstrauit vobis fugere a ventura ira? Quid est ergo q̄ Job dei testimonio prefert᷑: ꝛ tamē plagis vsq̨ ad sterquilinium sternitur? Quid est q̄ Joannes dei voce laudatur: ꝛ tamē pro temulenti verbis in saltatricis premiū morit᷑? Quid est q̄ deus omnipotēs sic vehemēter in hoc seculo despicit: quos sic sublimiter ante secula elegit: nisi hoc qđ pietati fideliū patet: q̄m idcirco sic eos premit in infimis: q̄ videt quomodo remuneret in summis: et foras vsq̨ ad despecta deijcit: q̄ intus vsq̨ ad incōprehensibilia perducit? Hinc ergo vnusq̄sq̨ colligat/quid illic sint passuri quos reprobat: si hic sic cruciat quos amat. Aut quomodo feriētur q̄ in iudicio arguēdi sunt: si sic eorū vita premit᷑: qui ipso iudice teste laudātur. Sequitur.

Matt.iij. / Luce.iij.

¶ S. Q̄ diabolus cū nos tentat/antique artis insidias repetit: ꝛ q̄ scit quō Adā decipi soleat/ad Euā recurrit: ꝛ q̄ iustus sit i sterquilinio q̄ iniustus fuerat in paradiso.

H ¶ Dixit autem illi vxor sua. Adhuc pmanes in simplicitate tua? Benedic deo/et morere.] Antiquus hostis humanū genus duobus modis tētare cōsueuit: vt videlicet corda stātiū aut tribulacionib⁹ frāgat: aut psuasionibus molliat. In vtrisq̨ ꝯ̄ beatū Job se vehemēter exercuit. Nā prius patrisfamilias intulit dāna rerū: orbauit patrē morte filiorū: pcussit incolumē putredine vulnerū. Sed q̄ putrescentē foris/sanū adhuc interi⁹ stare conspexit: ꝛ quē exteri⁹ nudū reddidit: hūc interi⁹ ditiorē fieri per exhibitā laudē conditoris inuidit: callide cogitans pensat q̄ cōtra se athleta dei vnde pmit᷑/inde subleuat᷑: victusq̨ ad subtilia tentādi argumēta conuertit᷑. Capitulum.v.

Nam antiq̄ artis insidias repetit: ꝛ q̄ scit quomodo Adam decipi soleat/ad Euā recurrit. Beatū enī Job inter tot rerū dāna: inter tot pcussionū vulnera/q̄si in q̄dā virtutū arce stare inuictū vidit. In alto quippe mētē fixerat: ꝛ idcirco hāc hostiles insidie irrūpere nō valebant. Querit᷑ ergo ab aduersario in hāc arcē munitissimā q̄bus gradib⁹ ascēdat᷑. Vicina est autē viro mulier/atq̨ subiecta. Cor igit᷑ mulieris tenuit: ꝛ q̄si scalā qua ad cor viri ascēdere potuisset/inuenit. Occupauit animā cōiugis: scalā mariti. Sed nihil hac arte preualuit: q̄ sanctus vir subiectā sibi mulierē/ꝛ nō ꝑpositam attēdit: ꝛ recta loquēs docuit quā serpēs vt peruersa loqueret᷑ instigauit. Dignū quippe erat vt fluxam mentem virilis censura restringeret: cum profecto et de ipso primo lapsu humani generis nosset: q̄ docere mulier recta nesciret. Vnde bene ꝛ p Paulū dicit᷑. Docere aūt mulieri nō pmitto. Q̄ nimirū aliq̄n cū docuit: a sapiētie eternitate separauit. Antiquus itaq̨ hostis ab Adā in sterquilinio victoriā pdidit: q̄ Adā in paradiso supauit: atq̨ adiutricē suā mulierē dū ad verba male psuasionis accēdit: ad doctrinā sācte eruditiōis misit: ꝛ q̄ excitata fuerat vt pderet/erudita est ne periret. Sic sic a nostris viris fortibus hostis percutitur: vt sua ei etiā tela rapiātur. Vnde enī se exaggerare estimat dolorē vulneris: inde ei contra semetipm suggerit arma ꝟtutis. Ex ꝟbis autē male persuadētis cōiugis vigilāter debem⁹ aspicere q̄ antiquus aduersari⁹ nō solū p semetipm: sed p eos etiā q̄ nobis adherent/statū satagit nostre mētis inclinare. Cū enim cor nostrum sua persuasione non subeuit/ad hoc nimirū per linguas adherentium repit. Hinc enī scriptū est. A filijs tuis caue: et a domesticis tuis attende. Hinc p prophetā dicit᷑. Vnusq̄sq̨ se a proximo suo custodiat: ꝛ in omi fratre suo nō habeat fiduciā. Hinc rursum scriptū est. Inimici hoīs domestici eius. Callidus nāq̨ aduersari⁹ cum a bonorū cordibus repelli᷑ se cōspicit: eos q̄ ab illis valde diliguntur exquirit: ꝛ per eorū verba blandiēs loquitur: qui plus ceteris amātur: vt dum vis amoris cor perforat: facile persuasiōis eius gladius ad intima rectitudinis munimina irrumpat. Post damna igitur rerum: post funera pignorū/post vulnera scissurasq̨ mēbrorum: antiquus

I

j.Timo.ij.

Diabolus non solū p se ipm sed ꝛ eos q̄ nobis adherēt nos tētat.

Ecclesiasti. xxxij. *Hiere.ix.* *Matth.x.*

hostis linguam mouit vxoris. Et notandum quo tempore viri mentem studuit virulento sermone corrumpere. Verba enim post vulnera intulit: vt nimirū cum vis doloris ingrauesceret: facile persuasionis suggestio peruersa preualeret. Capitulum.vj.

K

Sed si ipsum subtiliter tentationis eius ordinē perpēdimus: qua calliditate seuiat/inuenim⁹. Mouit nāq̨ pri⁹ dāna substantie: q̄ et extra naturā ꝑfecto essent/ꝛ extra corpus. Subtraxit filios: qđ si extra naturā quidē nō esset: sed tamē adhuc aliquatenus extra ꝓpriū corpus. ad extremū pcussit ꝛ corpus. Sed q̄ vulneribus carnis ad mētis vulnus puenire nō valuit/etiā cōiuncte mulieris linguā q̄siuit. Q̄ enī aperto certamine superari se doluit: de ore cōiugis iaculum quasi de insidijs intorsit: que profecto diceret. [Adhuc pmanes ī simplicitate tua? benedic deo/ꝛ morere.] Ecce tentando oīa abstulit: ecce tentādo mulierē reliquit. et sancto viro callide cuncta diripuit: sed valde callidius adiutricem suam mulierē reseruauit/que dicat. [Adhuc permanes ī simplicitate tua?] Verba sua Eua repetit. Nā q̄d est dicere: Simplicitatē desere/nisi obediētiam/pomū vetitū comedēdo/cōtemne? Et quid est dicere: Benedic deo ꝛ morere: nisi transcendēdo preceptū vltra q̄ȝ es cōditus viue? Sed Adam noster fortis in sterquilinio iacuit: qui in paradiso quondā debilis stetit: nam illico ad male suadentis verba respondit dicens.

Ordo tentatiōis cōtra Job.

¶ S. Quid sit quod Esaie.xlv. scriptū est: ego dñs formās lucē/ꝛ creans tenebras: faciēs pacē/ꝛ creans mala.

L ¶ Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona accepim⁹ de manu domini: mala quare nō sustineam⁹?] Ecce vbiq̨ hostis frangitur: vbiq̨ superatur. Per cūcta tentationū argumēta succubuit: q̄ ꝛ illud suum familiare solatium etiam de muliere amisit. Inter hec igitur sanctum virum intueri libet: foris rebus vacuū/ intrīsecus deo plenū. Cū Paulus apostolus in semetipso diuitias sapiētie interne cōspiceret: seq̨ ipsum exterius esse corruptibile corpus videret/ait. Habemus thesaurum istum in vasis fictilib⁹. Ecce in beato Job vas fictile scissuras vulnerum exterius sensit: sed hic thesaurus interius integer mansit. Foris enim per vulnera crepuit: sed indeficienter interius nascens thesaurus sapientie: per verba saucte eruditionis emanauit/dicens. [Si bona accepimus de manu domini: mala quare non sustineamus?] Bona. s. dona dei vel temporalia vel eterna: mala autem flagella presentia appellās: de quibus per prophetā dñs dicit. Ego dñs/ꝛ nō est alter: formans lucem/ꝛ creans tenebras: faciēs pacem/ꝛ creans mala. Neq̨ enī mala (que nulla sua natura subsistūt) a dño creant᷑: sed creare se mala dñs indicat/ cū res bene conditas nobis male agentibus in flagellum format: vt eaipsa et per dolorem quo feriunt/delinquētibus mala sint: ꝛ per naturā qua existūt/ bona. Vnde ꝛ venenū mors q̄dē est homini: sed tamen vita serpēti. Amore enī ꝑsentiū ab auctoris nostri dilectione recessimus: et peruersa mens dū dilectioni creature se subdidit: a creatoris societate disiunxit. Ex his ergo ab auctore ferienda erat: que errans auctori preposuerat: vt vnde homo culpam nō timuit superbus admittere: inde penam corripiendus inueniret: ꝛ tanto citius resipisceret ad illa que perdidit/quanto doloris plena esse conspiceret que quesiuit. Vnde et bene dicit᷑. Formans lucem/et creans tenebras: quia cū per flagella exterius doloris tenebre creantur: intus per eruditionem lux mentis accendit᷑. Faciēs pacē/ꝛ creans mala. q̄ tūc nobis pax cū deo redditur/cum hec que bene sunt condita/sed male cōcupita: in ea que nobis mala sunt/flagella vertuntur. Per culpam quippe discordes deo extitim⁹: dignum ergo est vt ad pacem illius per flagella redeam⁹: vt cū vnaqueq̨ res bene cōdita nobis in dolorem vertitur: correcti mēs ad auctoris pacem humiliter reformetur. Hec itaq̨ flagella beatus Job mala nominat: quia salutis et tranquillitatis bonū qua pturbatione feriant pensat. Sed illud valde in eius verbis intuendum est: cōtra persuasionem coniugis quanta considerationis arte se colligat dicēs. [Si bona accepimus de manu domini: mala quare non sustineamus?] Capitulum.vij.

ij.Corin. iiij.

Esa.xlv.

M

Magna quippe cōsolatio tribulatiōis est/si cū aduersa patimur/auctori nostri ad memoriā dona reuocemus. Nec frangit quod ex dolo-

A
Eccli. xi.

re obuiat: si menti citius hoc qđ ex munere subleuat/oc:
currat. Hinc nãq; scriptũ est: In die bonorũ ne immemor
sis malorũ: ⁊ in die malo⁊ ne immemor sis bono⁊. Quis:
quis eñ dona percipit: sed dono⁊ tẽpore nequaq; etiã fla
gella ptimescat: in elationẽ per letitiã corruit. Quisquis
autem flagellis atteritur: sed flagellorũ tẽpore nequaq;
se ex donis que cum contigit accepisse/consolatur: a sta:
tu mentis omnimoda desperatione destruitur. Sic ergo
vtraq; iungenda sunt: vt vnum semp ex altero fulciatur:
quatenus ⁊ flagelli penã memoria tẽperet doni: ⁊ doni le
titiam mordeat suspicio ac formido flagelli. Sanctus er
go vir vt oppressam mentem inter vulnera mulceat: in fla:
gellorũ dolorib⁹ blandimẽta donorũ pensat/dicens: [Si
bona suscepim⁹ de manu dñi: mala q̄re non sustineam⁹?]
vbi ⁊ bene premittit dicẽs: [Locuta es quasi vna ex stul:
tis mulierib⁹.] Quia eñ sensus praue volũtati mulierib⁹:
nõ autẽ sexus ĩ vitio est: nequaq; ait: locuta es quasi vna
ex mulieribus: sed quasi ex ineptis mulieribus: vt videli
cet ostendat: q: qđ prauum sapit/accidentis stultitie: nõ
autem condite sit nature. Sequitur.

❡ S. Q: sicut iniusta dicere: ita iniusta reticere pctm̃ est.

❡ In omnibus his nõ peccauit Job labijs suis.] Duo:
bus modis labijs delinquimus: cum aut iniusta dici:
mus: aut iusta reticemus. Nam si aliquãdo ⁊ tacere cul:
pa non esset: ppheta non diceret. Ve mihi q: tacui. Bea:
tus igit Job in cunctis que egit/labijs suis minime pec
cauit: q: nec cõtra ferientẽ supba dixit: nec cõtra suaden:
tem/recta reticuit. Nec loquẽs ergo/nec tacẽs deliquit:
quia ⁊ flagellanti patri gratias reddidit: ⁊ male suaden:
ti coniugi doctrine sapientiã ministrauit. Quia enim sci:
uit quid deberet deo: quid proximo. s. patientiam condi:
tori: sapientiam coniugi: idcirco et hanc redarguẽdo do:
cuit: et illum gratias agendo laudauit. Quis autem no:
strum si vnũ quodlibet vulnus tante huius percussionis
acciperet: non mox ab intimis prostratus taceret? Ecce
stratus foris vulneribus carnis: erectus intrinsecus mu
nimine pmanet mentis: ⁊ sub semetipso omne iaculũ trãs:
uolare cõspicit: qđ in se exterius districta manu feriens
hostis figit. Vigilanter deprehẽdit iacula: modo vulne:
ribus contra se a facie: modo verbis quasi ex latere intor:
ta. Et bellator noster circũuallantium certaminum fer:
uore deprehensus: vbiq; patientie sue clypeum opponit:
vndiq; venientibus spiculis obuiat: et per cuncta virtu:
tum latera circũspectam contra irruentia vulnera men:
tem roborat. Capitulum. viij.

Esaie. vj.

B

C

SEd antiquus hostis quo valẽtius vincitur/eo
adhuc ad insidias ardentius instigat. Nam q:
vxor increpata tacuit/protinus alios qui incre
pandi ad cõtumelias surgerent excitauit. Sicut eñ dã:
na rerum studuit crebrius nũciando percutere/ita nunc
robustũ pectus satagit verborũ cõtumelijs sepi⁹ ferien:
do penetrare. Sequit. [Igit audientes tres amici Job
omne malum quod accidisset ei: venerunt singuli de loco
suo: eliphas themanites: baldad suites: ⁊ sophar naama:
thites. Condixerant enim: vt pariter venientes visita:
rent eum/et consolarentur.]

❡ S. Q: vbi virtus discretionis perditur: intentio que
initium virtutis habuit: finem accipit criminis.

❡ Quia ex condicto ad afflicti consolationem venisse: et
inter se ⁊ erga pcussum quante charitatis fuerint/demõ:
stratur. Quis et per hoc qđ scriptura eos tanti viri ami
cos fuisse testatur: quis boni studij et recte fuerint inten:
tionis/ostẽditur. Sed tamẽ hec ipsa illorum intentio eis
ad verba prorũpentib⁹/ante districti iudicis oculos sub:
orta indiscretione fuscatur. Sequitur. [Cũq; eleuassent
procul oculos suos/non cognouerunt eum: ⁊ exclaman:
tes plorauerunt: scissisq; vestibus sparserũt puluerem su:
per caput suum in celum.

❡ S. Quis ordo in consolatione tenendus sit.

❡ Quia percussi speciem plaga mutauerat: amici plorã:
tes exclamant: vestes scindũt: capita puluere aspergunt:
vt cum mutatũ ad quem venerant cernerent: ipsam etiã
consolatorum speciem spontaneus dolor immutaret. Or
do quippe consolationis est/ vt cum volumus afflictum
quẽpiam a merore suspẽdere: studeamus prius merẽdo
eius luctui concordare. Dolẽtem nãq; non potest cõsola:
ri/qui non concordat dolori: quia eoipso quo a merentis
afflictione discrepat: minus ab illo recipitur/a quo men:
tis qualitate separatur. Sed emolliri prius debet anim⁹
vt afflicto congruat/congruens inhereat: inherens tra:
hat. Neq; eñ ferrũ ferro coniungit: si non vtrũq; exustio:
ne ignis liquetur. ⁊ durum molli non adheret/nisi prius
eius duritia temperata mollescat: vt quasi hoc ipm fiat
qđ curatur vt teneat. Sic nec iacentes erigimus/nisi a ri
gore nostri status inclinemur: quia dum rectitudo stan:
tis a iacentis situ discrepat: eum cui condescẽdere negli:
git/nequaq; leuat. Amici igitur beati Job vt afflictum a
dolore suspenderent: curauerunt necessario simul dolere.
Et cum vulneratum illius corpus viderent/studuerũt
ipsi vestes scindere. ⁊ cũ immutatũ cõspicerẽt: studuerũt
puluere capita fedare: quatenus afflictus vir tanto faci:
lius eorum verba reciperet: quanto in eis suum aliquid
de afflictione cognouisset. Capitulum. ix.

D

SEd inter hec sciẽdum est/quia is qui afflictum
consolari desiderat: mẽsuram necesse est dolori
quẽ suscipit ponat: ne nõ solum dolentẽ nõ mul
ceat: sed intẽperate dolẽs/afflicti animũ ad põdus despe
rationis premat. Sic enim dolor noster merẽtium dolori
iungendus est/vt per temperamẽtum subleuet: non autẽ
per augmẽtum grauet. Unde fortasse colligẽdum est: q
amici beati Job plusq; necesse fuerat/in consolatione do
luerũt: qui dũ pcussionẽ cernũt: sed pcussi mentẽ nesciũt:
ita in immẽsum luctũ versi sunt: ac si percussus vir tante
fortitudinis/ĩ plaga corporis etiã a corde cecidisset. Se:
quit. [Sederũtq; cum eo in terra septem dieb⁹ ⁊ septẽ no
ctib⁹: et nemo loquebat ei verbũ: videbãt enim dolorem
eius esse vehementẽ.] Utrum continuis septem diebus ⁊
septem noctib⁹ cũ afflicto Job sederint: an certe diebus
septem ⁊ noctib⁹ totidem instantia ei crebre visitationis
adheserint/ignoramus. Sepe enim rem quãlibet tot die:
bus agere dicimur: q̄uis non eisdem diebus ad eam con
tinue vacemus. Sepe vero scriptura sacra sic totum pro
parte: sicut pro toto partem ponere consueuit. Pro toto
enim partem loquitur: sicut Jacob familiam describens
dicit: Intrauit Jacob in Egyptũ cũ animabus septua:
ginta. Que nimirũ cũ aias memorat: cõstat quia intran:
tium et corpora comprehẽdit. Rursum totum pro parte
insinuat: sicut ad monumẽtũ maria queritur/dicẽs Tu:
lerũt dñm de monumẽto: ⁊ nescim⁹ vbi posuerũt eũ. So:
lum quippe corpus dñi quesitura venerat: ⁊ quasi totum
simul dominũ sublatum deplorat. An ergo ⁊ in hoc loco
totum pro parte dicatur/incertum est. Sed tamẽ hoc qđ
diu tacuerunt: ⁊ quãdoq; loquẽdo reprobati sunt: negle
cte pretereundũ nõ est. Sunt nãq; nõnulli q et loqui pci:
pitãter incipiũt: et effrenate cepta/effrenati⁹ exequũtur.
Et sunt nõnulli qui tarde quidẽ loqui inchoant: sed se:
mel inchoantes/ habere modum locutionis ignorant.
Amici igitur beati Job dolorem vidẽtes diu tacuerũt:
sed tarde inchoantes/indiscrete locuti sunt: quia parce:
re dolenti noluerunt. Tenuerunt linguã ne propere inci:
peret: sed incipiẽtem semel nequaq; moderati sunt: ne se
ex consolatione vsq; ad contumelias effrenaret. Et bona
qdẽ intentione ad cõsolãdũ venerant: sed hoc quod pia
mens deo mundũ obtulit: locutio precipitata vitiauit.
Scriptũ quippe est. Si recte offeras: non recte autẽ di:
uidas/peccasti. Recte nãq; offertur: cũ recta intentione
quid agitur. Sed recte non diuiditur: si nõ hoc quod pie
agitur/etiam subtiliter discernatur. Oblata enim recte
diuidere/est quelibet bona nostra studia sollicite discer:
nendo pensare. Quod nimirũ qui agere dissimulat/etiam
recte offerens peccat. Capitulum. x.

E

Gen. xlvj.

Joan. xx.

F

SEpe ergo et quod bono studio gerimus: dum
discernere caute negligimus/quo iudicetur fi:
ne nescimus: ⁊ nõnunq; hoc fit reatus criminis:
qđ putat causa virtutis. Quisq̄s autẽ amicorũ beati Job
facta cõsiderat: q̄ pia ad eũ intẽtiõe venerit/nõ ignorat.
Pensem⁹ eñ cui⁹ charitatis fuerit/ad afflictũ cõcordi:
ter cõuenisse: q̄ta vt⁹ lõganimitatis extiterit: septẽ dieb⁹
⁊ septẽ noctibus cũ afflicto tacuisse: que humilitas in ter:
ra tot diebus ac noctib⁹ sedisse: que cõpassio puluere ca:
pita cõspersisse. Sed tamen inchoãtes loqui/ vnde se esti
mauerunt premium mercedis acquirere: inde eos conti:
git reatũ reprehensionis inuenire: quia incautis sepe ad
peccati finẽ vertitur etiã qđ p solo studio mercedis in:
choatur. Ecce precipiti locutione pdiderũt bonũ qđ tã:
to labore mercati sunt. Et nisi diuina gratia offerre eos

G

sacrificium pro suo reatu precepisset: inde a dño iuste puniri poterãt: vnde se placere dño mirabiliter estimabant. inde iudici displicent/ vnde sibi quasi pro defensione iudicis per effrenationem placent. Idcirco vero hec diximus: vt ad memoriam legentium reuocemus: quatenus sollicite quisq; cõsideret ea que malo voto perpetrãtur/ quãta dñs sia aduersione puniat: si inchoata bono studio/ sed negligentia indiscretionis admixta/ tanta inuectione castigat. Quis nõ mercedis causam peregisse se crederet: si aut in defensione dei quisq; contra proximũ diceret: aut certe septẽ diebus ac noctibus ꝓ proximi dolore tacuisset? Et tamẽ amici beati Job hec agentes: ad culpam laborãdo venerũt: q2 consolationis quidẽ bonũ qḋ agebant nouerãt: sed cũ quãta agendũ esset discretionis libra/ nesciebant. Unde necesse est vt non solũ intueamur qḋ agimus: sed etiam cum quanta discretione agamus. Primũ quidẽ ne mala quoquo modo: postmodum vero ne bona incaute faciamus. Ad que nimirũ bona sollicite peragenda propheta nos admonet/ dicens. Maledictus homo qui facit opus dei negligẽter. Ad hoc vero ista ꝓficiunt: vt ante terribilis iudicis subtile atq; incõprehensibile examẽ: nõ solum mala que cõmisimus: sed ipsa etiã si qua in nobis sunt bene gesta timeamus: quia sepe in iusto iudicio culpa esse deprehenditur: qḋ virtus ante iudicium putatur. Et vnde expectat᷑ pia merces operis: inde supplicium iuste sequitur vltionis.

Hiere. xlviij.

❡ S. Q2 hec que supradicta sunt in ꝑsona Job/ allegorice referuntur ad Christum. Capitulum xj.

H

Hec iuxta historiã breuiter tractata ꝑcurrim᷒: nunc ad allegoriarũ mysteriũ verba vertam᷒. Sed q2 in exordio huius operis dũ de vnitate capitis ꝛ corporis tractarem᷒: sollicita intentione premisimus quanta in eis sit cõpago charitatis: (q2 nimirũ ꝛ dñs multa adhuc per corpus (qḋ nos sumus) patit᷑: et iam eius corpus. i. ecclesia: de suo capite/ videlicet dño/ in celo gloriat᷑:) ita nũc passiões exprimi eiusdẽ capitis debent: vt ostendat᷑ q̃ʒ multa etiã in corpore suo sustinet. Si enĩ caput nostrũ tormenta nostra nõ tãgerẽt: nequaq̃ʒ ꝓ afflictis mẽbris ꝑsecutori suo etiã de celo clamaret. Saule saule quid me ꝑsequeris? Si cruciatus nostri/ eius pene non essent: conuersus afflictusq; Paulus minime diceret. Suppleo ea que desunt passionũ Christi/ i carne mea. Et tamen resurrectione iam sui capitis exaltatus dicit: Qui nos conresuscitauit/ ꝛ consedere fecit in celestibus. Nempe hunc in terra persecutionũ tormenta constrinxerant: sed penarum suarum ponderibus pressus: ecce iam per gloriam capitis in celo residebat. Quia ergo in omnibus vnitum caput et corpus nouimus/ sic a persecutione capitis incipimus: vt subsequenter tamẽ ad corporis flagella veniamus. Sed hoc q̃ quadã die sathan coram domino astitisse dicitur: q̃ vnde veniat percontatur: q̃ beatus Job magnis cõditoris preconijs prefertur: quia iam sepe discussimus/ replicare deuitamus. Si enĩ diu mẽs rebus discussis inuoluitur: peruenire ad indiscussa prepeditur. Ibi ergo allegorie nunc initium ponimus/ vbi post verba sepe repetita/ adiunctum noui aliquid scim᷒. Itaq; ait. [Cõmouisti me aduersus eum/ vt affligerem eum frustra.] Si beatus Job redẽptoris nostri in passione positi speciẽ tenet: quomodo a dño ad sathã dicit᷑: Cõmouisti me aduersus eum? Mediator quippe dei ꝛ hominum homo Christus Jesus: vt culpas nostre trãsgressionis extingueret: venit mortalitatis nostre flagella tolerare. Sed qui vn᷒ cũ patre eiusdẽq; nature est: quomodo ꝑ sathan motum se aduersus eum pater asserit? cum cõstet q̃ patris filijq; concordiã nulla potestatis inequalitas: nulla volũtatis diuersitas interrũpat? Sed tamẽ idem qui patri est equalis per diuinitatẽ: venit propter nos ad flagella per carnem. Que nimirũ flagella non susciperet/ nisi formã dãnati hominis redimẽdo sumpsisset. Et nisi primus homo delinqueret: secũdus ad passionũ probra minime veniret. Cũ ergo primus homo per sathan a dño motus est: tunc est dñs in hoĩe secũdo cõmotus. Sathan itaq; ad huius afflictionẽ dominũ tunc cõmouit/ quando in paradiso primũ hominem a iustitie culmine inobedientie culpa ꝓstrauit. Nisi enim Adam primũ ꝑ volũtarium vitiũ in anime mortẽ traxisset: Adã secũdus sine vitio in carnis mortẽ volũtariam nõ veniret. Bene ergo ei etiã de redẽptore nostro dicit᷑. Cõmouisti me aduersus eum: vt affligerẽ illũ frustra. Ac si apertius dicat᷑. Dũ iste nõ sua: sʒ illi᷒ causa morit᷑: tũc me i hui᷒ afflictionẽ cõmouisti/ cũ illũ a me callida ꝑsuasiõe traxisti. De quo et bene addit᷑/ frustra. Frustra quippe afflict᷒ est: qui ꝛ culpe vitione pressus est: ꝛ culpe cõtagio inquinat᷒ non est. Frustra afflict᷒ est/ q2 in carne natus/ propria admissa nõ habuit: ꝛ tamẽ penã carnaliũ sine culpa suscepit. Hic est enĩ qḋ per ꝓphetam loquit᷑ dicẽs. Que nõ rapui: tũc exsoluebam. Alius nãq; ad paradisum cõditus/ diuine potentie similitudinẽ supbe rapere voluit: sed tamẽ culpas huius supbie sine culpa mediator exsoluit. Hic est qḋ patri quidã sapiẽs dicit. Cũ sis iust᷒/ iuste oĩa disponis: eũ quoq; qui nõ debet puniri/ cõdẽnas. Sed pensandũ est quomodo iust᷒ sit/ ꝛ oĩa iuste disponat: si eũ qui nõ debet puniri cõdẽnat. Mediator etenĩ noster puniri ꝓ semetipso non debuit: q2 nullũ culpe cõtagiũ ꝑpetrauit. Sed si ipse indebitã mortẽ nõ susciperet/ nũq̃ʒ nos a debita morte liberaret. Pater ḡ cũ iust᷒ sit/ iustũ puniens/ oĩa iuste disponit: q2 per hoc cũcta iustificat/ q̃ eũ qui sine pctõ est/ ꝓ pctõrib᷒ dãnat: vt eo electa oĩa ad culmẽ iustitie surgerẽt: quo ipse qui est sup oĩa/ dãna iniustitie nostre sustineret. Q2 ergo illic dãnatus cũ nõ debeat dicit᷑: hoc hic afflictus frustra memorat᷑. Qui tamẽ iuxta semetipsum frustra afflict᷒ est: iuxta vero nostra acta nõ frustra. Rubigo quippe peccati purgari nõ potuit/ nisi igne tormenti. Uenit itaq; sine vitio/ q̃ se subijceret spõte tormẽto: vt debita nostre iniquitati supplicia/ eo reos suos iuste amitterẽt: quo hunc a semetipsis liberũ iniuste tenuissent. Frustra ergo ꝛ non frustra afflict᷒ est: q2 in se quidẽ admissa non habuit: sed proprio cruore reatus nostri maculã tersit. Capitulum. xij.

K

Psal. lxviij.

R

Respondẽs sathan ait. Pellẽ pro pelle: ꝛ cũcta que habet homo dabit pro aĩa sua. Alioq̃n mitte manũ tuã ꝛ tãge os eius ꝛ carnẽ: ꝛ tũc videbis q̃ in faciẽ benedicat tibi.] Malign᷒ spũs cũ redẽptorẽ nostrũ miraculis coruscare cõspicit/ clamat. Scimus q̃ sis sanct᷒ dei. Qui hec dicens/ cognoscendo dei filium pertimescit: sed tamẽ vim supne pietatis ignorans/ dum passibilẽ cõsiderat/ hominẽ purũ putat. Multos autem sub sanctitatis specie i pastorali positos loco didicerat: qui alieni valde a viscerib᷒ charitatis/ pro minimo aliena dãna pẽsabãt. Hũc ergo q̃si ex alijs colligens: q2 subtractis multis superari nõ vidit: vsq; ad ei᷒ carnẽ ꝑ tactũ passiõis exarsit. Ueluti si diceret. Pellẽ pro pelle: ꝛ cũcta que habet homo dabit ꝓ aĩa sua. Alioq̃n mitte manũ tuã et tãge os ei᷒ ꝛ carnẽ: ꝛ tũc videbis q̃ in faciem benedicat tibi. Ac si apte dicat. Moueri ex his q̃ ext᷑ se sunt negligit: sed tũc veraciter q̃s sit agnoscit᷑: si i seipo qḋ doleat experiat᷑. Hec ꝑ se sathã eũ fieri appetit/ nõ verbis sed desiderijs dixit. Hec ꝑ mẽbra sua et verbis ꝛ desiderijs intulit. Ipse q̃ppe loquit᷑/ cũ iuxta ꝓphete vocẽ ei᷒ sequaces dicũt. Mittam᷒ lignũ i panẽ ei᷒: ꝛ eradam᷒ eũ de terra viuẽtiũ. Lignũ q̃ppe i panẽ mittere/ est ꝯfigẽdo ei᷒ corpori stipitẽ crucis adhibere: ꝛ vitã illi᷒ de terra viuẽtiũ eradere se posse existimãt: quẽ dum mortalẽ cõspiciũt/ finiri morte suspicant᷑. [Dixit aũt dñs ad sathã. Ecce in manu tua est: verũtamẽ aiam illi᷒ serua.] Conditorẽ oĩm sathane manui traditũ q̃s vel desipiẽs credat? sed tamẽ edoct᷒ veritate q̃s nesciat q̃ eiusdẽ sathane mẽbra sunt oẽs q̃ ei peruerse viuẽdo iungunt᷑? Mẽbrũ q̃ppe eius pilat᷒ extitit: q̃ vsq; ad mortis extrema venientẽ in redẽptionẽ nostrã dominũ nõ cognouit. Corpus aũt eius pricipes sacerdotũ extiterunt: qui redemptorẽ mundi a mũdo repellere vsq; ad crucem persequẽdo conati sunt. Cum ergo se pro nostra redemptione dñs mẽbrorum sathane manibus tradidit: quid aliud q̃ʒ eiusdẽ sathane manũ in se seuire permisit? vt vnde ipse exterius occũberet/ inde nos exterius interiusq; liberaret. Si igit᷑ sathane man᷒ ei᷒ potestas accipitur: eius manũ iuxta carnẽ pertulit: cui᷒ potestatẽ corporis vsq; ad sputa/ colaphos/ flagella/ crucẽ/ lãceamq; tolerauit. Unde et pilato eius videlʒ corporis mẽbro ad passionẽ veniẽs dicit. Nõ haberes in me potestatẽ vllã/ nisi tibi data esset desuper. Sed tamẽ hanc potestatẽ quã cõtra se ei extrinsecus dederat: suis seruire lucris intrinsecus cõpellebat. Pilatus enim vel sathan (qui eiusdem pilati caput extiterat) sub potestate illi᷒ sup quẽ potestatem acceperat tenebatur: q2 et superior ipse disposuerat hoc qḋ inferius accidẽs a persecutore tolerabat: vt cum ex mala mente infideliũ surgeret: vtilitati tamẽ electorũ

Luce. iiij.

M

Hiere. xj.

Joan. xix.

Act. ix.

Colo. i.

Ephe. ij.

I

A omniū ipsa quoqꝫ crudelitas deseruiret. Ipse igitur dis-
ponebat intus / qd̄ semetipsum pati nequiter permitte-
Joan. xiij. bat foris. Hinc est enī qd̄ de illo in cena dicit. Sciens ie-
sus quia omnia dedit ei pater in manus: et qꝛ a deo exi-
uit / et ad deum vadit: surgit a cena / et ponit vestimenta
sua. Ecce in manus persequentium iturus: sciebat q̄ in
manu sua ipsos etiam persecutores acceperat. Qui enim
omnia accepisse se nouerat: constat quia ⁊ ipsos a quibus
tenebatur / tenebat: vt ipse in se ad vsum pietatis intorque
ret: quicquid eorum cōtra se malitia permissa seuiret. Di-
catur ergo ei. Ecce in manu tua est. quia ad feriendam
carnem seuiens licentiam accepit: sed potestati illius ne-
sciens deseruiuit. Capitulum.xiij.

Animā vero illius serua: recipitur: nō q̄ hāc
tentare phibeat / sed q̄ hanc superare nō pos-
se cōuincitur. Neqꝫ enī sicut nos (qui puri ho-
mines sumus) irruēte sepe tētatiōe cōcutimur: ita redē-
Matth. iiij. ptoris nostri aīa tentationis est necessitate turbata. Ho-
stis nāqꝫ noster etsi in excelsum mōtē eum quē permissus
assumpsit duxit: si daturū se regna mūdi phibuit: si quasi
in panē vertēdos lapides ostendit: mentē tamen media-
toris dei ⁊ hominū tētatione quassare nō valuit. Sic enī
dignat⁹ est hec exteri⁹ cūcta suscipere: vt tamē mens ei⁹
interius diuinitati sue inherēs incōcussa pmaneret. Qui
Joā.xi. et si quādo turbat⁹ spiritu infremuisse dicit: ipse tn̄ diui-
nitus disponebat / quantū ipse humanit⁹ turbaret: imuta
biliter omnib⁹ psidens: et semetipm̄ mutabilem in satis-
factiōe infirmitatis ostēdens. Quietus ergo in semetip-
so manēs: disposuit quicquid p ostēdenda humanitate
quā susceperat: etiā turbulētus fecit. Quia vero cū recte
diligimus: nihil in reb⁹ cōditis aīa nostra charius ama-
mus: et sicut aīam nostrā nos eos diligere dicim⁹: quib⁹
amoris nostri exprimere pondus conamur: pōt per eius
animā / electoꝝ vita signari. Et cū sathā ad feriendā re-
dēptoris carnē permittitur / ab aīa separat: quia cū cor-
pus eius ad passionem accipit: electos eius a iure sue po
testatis amittit. Cūqꝫ illius caro per crucem moritur: ho
rū mens cōtra tentamēta solidatur. Dicat ergo. [Ecce
in manu tua est: verūtamen animā illius serua] Ac si ap-
te audiat. Licētiā contra corp⁹ eius accipe: ⁊ ab electis il
lius quos apud se ante secula prescīēs possidet / ius pra-
ue dominationis perde. Capitulum.xiiij.

B Egressus igitur sathā a facie domini: percussit
Job vlcere pessimo a planta pedis vsqꝫ ad ver-
ticem.] Nullus in hac vita electoꝝ venit: qui nō
huius hostis aduersa sustinuit. Membra autē nr̄i redē-
ptoris extiterūt etiā qui ab ipso mūdi exordio dū pie vi
uunt / crudelia passi sunt. An nō hui⁹ mēbrū Abel se esse
Esa.liij. phibuit: qui eius mortē de quo scriptū est: Sicut agnus
corā tondēte se obmutescet: et nō aperiet os suū: nō solū
placēs in sacrificio: sed etiā moriēs tacēdo signauit? Ab
ipso itaqꝫ mūdi exordio redēptoris nostri corpus expu-
gnare sathā conat⁹ est. A planta ergo pedis vsqꝫ ad ver-
ticē vulnus intulit: qui pri⁹ ab hoibus inchoans: vsqꝫ ad
ipm̄ caput ecclesie seuiēdo puenit. Benē autē dicit testa
C saniē radebat. Quid enī aliud in manu dn̄i testa est / nisi
caro ex nostre substantie luto sumpta? Etenī testa igne
solidat. Caro aūt dn̄i eo ex passiōe sua robustior extitit /
quo p infirmitatē moriēs / a morte sine infirmitate surre-
Ps.xxi. xit. Unde recte etiā p pphetā dicit. Exaruit velut testa
virtus mea. Sicut testa enī eius virt⁹ exaruit: qui susce-
pte carnis ifirmitatē passionis sue igne roborauit. Quid
vero p saniē nisi peccatū debet intelligi? Per carnē qp-
pe ⁊ sanguinē solēt carnis peccata designari. Unde per
Ps.l. psā. dicit. Libera me de sanguinib⁹. Sanies itaqꝫ putre-
do sanguinis est. Quid vero accipim⁹ saniē / nisi carnis
peccata ex lōga vetustate peiora? Vulnus itaqꝫ in saniē
vertitur: cū neglecta culpa vsu deterius grauatur. Me-
diator itaqꝫ dei ⁊ hominū homo christ⁹ iesus corp⁹ suum
manib⁹ psequentiū tradēs: saniem testa rasit: quia pecca-
Roman. viij. tum carne deleuit. Uenit enī (sicut scriptū est) in similitu
dinem carnis peccati: vt de peccato damnaret peccatuꝫ.
Dūqꝫ hosti obijcit innocentiā carnis sue: extersit conta-
gia carnis nostre: ex qua nos captiuos inimicus tenuit:
per illam nos liberos expiauit: quia quam nos instrumē
tum fecimus culpe: hec nobis per mediatorem versa est
in arma iustitie. Testa ergo sanies raditur: cū carne cul-
pa superat. Bene autē subditur. [Sedēs in sterqlinio.]

D Non in foro in quo lex pstrepit: nō in edificio / qd̄ se cul-
mine in alta sustollit: sed in sterquilinio residet: qꝛ vide-
licet redēptor humani generis ad carnē veniēs / (attestā-
j.Cor.j. te Paulo) ifirma mūdi elegit / vt cōfunderet fortia. An
non quasi ruentibus edificijs in sterquilinio residet: qui
relictis iudeis superbientib⁹: in ea quā dudum abiecerat
gentilitate requiescit? Extra habitaculū reperit in vul-
nere: qui in eo q̄ iudeā aduersantē ptulit: passionis dolo
rem a gēte ppria despectus sensit: Joāne attestante / qui
Joan.j. ait. In ppria venit: et sui eū nō receperunt. Sed quō ses
dens [illegible] cōquiescat: hec eadē de semetipsa ve
Luce.xv. ritas dicat. Ait enī. Gaudium erit in celo sup vno pecca-
tore penitentiam agēte: q̄ supra nonagintanouem iustis
qui non indigent penitentia. Ecce dolens in sterquilinio
sedet: qui post ppetratas culpas libenter corda peniten-
tium possidet. An nō q̄si quoddā sterquiliniū sunt corda
penitentium: qui dū mala sua flendo cōsiderant: q̄si ante
se stercora, sese abijciendo coaceruant? Percussus ergo
Job montē nō petijt / sed in sterqlinio sedit: quia ad pas-
sionem redēptor veniēs: alta superboꝝ corda deseruit: et
in afflictoꝝ humilitate requieuit. Qd̄ tamen de se et pri⁹
Esa'e lxvj. q̄ incarnaretur indicauit / cum p pphetā dixit. Ad quē
respiciā / nisi ad humilē et quietum ⁊ tremētē sermones
meos? Quis vero consideret / is qui tot pia hoibus in-
tulit / quot ab hoib⁹ peruersa tolerauit? Quis consideret
quāta nūc vsqꝫ tolerat: etiam cum de celo sup corda fide-
lium regnat? Ipse quippe quotidie patitur oīe quod a
reprobis ei⁹ electi lacerant. Et q̄uis caput huius corpo
ris / quod videlicet nos sumus: iam sese super oīa libe-
rum erexerit: reproboꝝ tamē vulnera ad huc p suū quod
deorsum retinet corpus sentit. Sed quid ista de infideli-
bus dicimus: cū in ipsa quoqꝫ ecclesia multos carnalium
prauis moribus cōtra redēptoris vitam pugnare videa-
mus? Sunt nāqꝫ nōnulli qui hunc / quia gladijs nō pos-
sunt / peruersis actibus insequūtur: quia dū sibi in eccl̄ia
vident deesse qd̄ ambiunt: hostes bonorū fiunt: et non so-
lum praue semetipsos actioni inserūt: sed etiā iustoꝝ re-
E ctitudinē inflectere ad peruersa moliuntur. Eterna qp-
pe intueri negligunt: et in appetitu temporaliū mentis pu
sillanimitate succumbunt: tantoqꝫ ab eternis altius cor-
ruunt / quanto bona tpalia esse quasi sola suspicant. His
iustoꝝ simplicitas displicet: ⁊ cum occasionē pturbatio-
nis inueniūt: suā eos arripere duplicitatē suadent. Un-
de hoc quoqꝫ ɔgruit apte quod subditur. [Dixit aūt illi
vxor sua. Adhuc pmanes in simplicitate tua? Benedic deo /
et morere.] Cuius enī speciē malesuadēs mulier tenuit /
nisi quorūlibet carnaliū in ecclesie sinu positoꝝ: qui quo
verbis professe fidei intus sunt: eo bonos icorrectis suis
moribus peius premūt? Nā minus fortasse nocuissent / si
non eos sancta ecclesia introrsus admittēs: vsqꝫ ad fidei
cubile reciperet: quos dū p pfessam fidē recipit: sibi pro-
cul dubio pene ineuitabiles facit. Hinc est q̄ pmente tur
ba / vna redemptorē nostrū mulier tetigit. vnde et idē re-
Mar.v. dēptor noster protin⁹ dicit. Quis me tetigit? Cui cum di
scipuli responderēt: Turbe te premūt ⁊ affligūt: et tu di-
cis: quis me tetigit? ilico adiūxit. Tetigit me aliqs. Nā
et ego noui virtutem de me exisse. Capitulum.xv.

Multi ergo dn̄m cōprimunt: ⁊ vna tāgit: qꝛ car
nales quiqꝫ in ecclesia eū pmunt a quo longe
F sunt: et soli tangunt q̄ huic veraciter humiles
adiūgunt. Turba igit pmit / qꝛ multitudo carnaliū quo
intus admittit / eo grauius tolerat. Premit et nō tāgit:
quia ⁊ importuna est p psentiā: ⁊ absens p vitā. Nōnunqꝫ
enim prauis nos sermonib⁹: nōnunqꝫ vero solis peruer-
sis morib⁹ insequuntur. Suadent nāqꝫ aliquādo que te
nēt: aliquādo vero etsi nō suadeāt / pbere tamē iniqtatis
exēpla nō cessant. Qui igitur ad mala nos vel verbis vel
exemplis illiciūt / pfecto psecutores nostri sunt: a quib⁹
tentationū certamina sumimus: que saltē in corde vica-
mus. Sciēdum vero est: qꝛ carnales in ecclesia aliquan-
do metu / aliquādo vero audacia suadere peruersa cōtē
dunt. cūqꝫ ipsi vel pusillanimitate vel elatione deficiunt:
hec iustorum cordib⁹ infundere quasi ex dilectione mo-
liūtur. Carnalem videlicet mentem petrus ante redem-
ptoris mortem resurrectionēqꝫ retinebat. Saruie filius
carnali mēte duci suo dauid adiunctus inheserat: sed ta
men vnus formidine / alter elatione peccabat. Ille quip-
Mat.xvj. pe mortem magistri audiēs dixit. Absit a te domine / non

G erit tibi hoc. Hic vero iniurias ducis nō ferens ait. Nunquid pro his verbis non occidetur semei: qui maledixit christo domini? Sed illi mox dicit. Redi post me sathana. et hic cū germano audiuit ꝓtin⁹. Quid mihi et vobis filij saruie: cur efficimini mihi hodie i sathā? Male itaq; suadētes angeli apostate appellatione cēsent: qui verbis blādis ad illicita quasi diligentes trahunt. Valde vero deteriores sunt qui huic culpe nō formidine, sed elatiōe succūbunt. Quoꝝ specialiter beati Job vxor figuram tenuit: q̄ marito suadere sūpba tentauit, dicens. Adhuc ꝑmanes in simplicitate tua? Benedic deo, et morere. Simplicitatē in marito redarguit: q̄ trāsitoria cuncta despiciens, puro corde sola eterna ɔcupiscit. Ac si apte dicat. Quid simpliciter eterna appetis: et sub malis p̄sentib⁹ eq̄nimiter ingemiscis? Excedēs eterna despice: et mala presentia vel moriendo euade.

(ij. Regū. xvj.)

Capitulum. xvj.

SEd electi quiq; cū praua int⁹ a carnalibus tolerāt: quantā in se formā rectitudinis ostēdāt, discam⁹ ex verbis vulnerati et incolumis sedētis et recti qui ait. [Locuta es q̄si vna ex stultis mulieribus. Si bona accepim⁹ de manu dn̄i, mala quare non sustineamus?] Sancti viri tribulationū bello deprehensi, cū vno eodēq; tēpore alios feriētes, alios suadentes ferunt: illis opponūt scutū patientie: istis iacula intorquēt doctrine: atq; ad vtrūq; pugnādi modū mira ꝟtutis arte se erigūt: q̄tenus et ꝑuersa intus sapienter doceant: et foris fortiter aduersa contēnant: hos docentes corrigāt: illos tolerātes ꝑmant. Insurgentes nāq; hostes patiēdo despiciūt: infirmātes ꝟo ciues cōpatiendo ad salutē reducunt: illis resistūt, ne et alios subtrahāt: istis medētur, ne vitam rectitudinis funditus perdant.

H

¶ S. Q̄ ad exemplū apl̄i pauli iusti positi i dolore tribulationis propter nō deserunt curā vtilitatis aliene.

¶ Videamus castroꝝ dei militē, cōtra vtraq; ꝓliantē. Ait enim. Foris pugne: int⁹ timores. Enumerat bella q̄ extrinsec⁹ tolerat, dicens. In periculis fluminum: periculis latronū: periculis ex genere: periculis ex gētibus: periculis in ciuitate: periculis in solitudine: periculis in mari: periculis in falsis fratrib⁹. In hoc autem bello que contra aduersariū spicula intorqueat, adiūgit. In labore et erūna: in vigilijs multis: in fame et siti: in ieiunijs multis: in frigore et nuditate. Sed inter tot certamina dep̄hensus dicat: quanto vigiliaꝝ munimine etiā castra custodiat. Nam ꝓtinus adiungit. Preter illa que extrinsecus sunt, instātia mea quotidiana: sollicitudo omniū ecclesiarum. Ecce in se bella fortiter suscepit: et tuendis se ꝓximis misericorditer impēdit. Narrat mala que patitur: subiūgit bona que impartit. P̄sem⁹ ergo cui⁹ laboris sit: vno eodēq; tp̄e foris aduersa tolerare: intus infirma ꝓtegere. Foris pugnas patit: quia verberib⁹ scinditur: cathenis ligatur. intus metū tolerat: quia passionem suā nō sibi, sed discipulis obesse formidat. Unde et eisdem scripsit, dicens. Nemo moueat in tribulationib⁹ istis. Ipsi enim scitis q̄ in hoc positi sum⁹. Aliorū quippe casus in propria passione metuebat: ne dum discipuli ip̄m afflictum pro fide verberibus agnoscerēt: fideles se esse ꝓfiteri recusarent. O immensa charitatis viscera: despicit q̄d ip̄e patit: et curat ne quid praue ꝑsuasionis discipuli in corde patiant. Ipse in se contēnit vulnera corporis: et in alijs vulnera medet cordis. Habent quippe hoc iusti propriū: vt in dolore positi tribulatiōis sue, curam nō deserant vtilitatis aliene: et cū de se aduersa patiētes dolent: alijs necessaria docētes ꝓuident: et quasi percussi quidā magni medici egrotant. Ipsi tolerant scissuras vulneris: et alijs ꝓferūt medicamēta sanitatis. Valde autē minoris laboris est, aut docere cū nihil toleras: aut tolerare cum nihil doces. Vn̄ sancti viri ad vtraq; se solerter extendūt: et cū tribulationib⁹ fortasse feriunt: sic exteriora bella suscipiūt: vt sollicite cogitēt ne ꝓximorū īteriora lacerent. Sic sic sancti viri fortiter i acie ɔsistūt: et illic iaculis aduersantia pectora ferūt: hic scuto post positos debiles tuent: atq; ita vtrobiq; velocitate circūspectiōis inuigilāt: quaten⁹ et ante se audaces cōfodiāt: et post se trepidos a vulnere defendant. Quia igitur sancti viri sic sciunt foris aduersa tolerare: vt intus etiam nouerit peruersa corrigere: dicit recte. Locuta es quasi vna ex stultis mulieribus. Quia enī electis dicit: Viriliter agite, et ɔfortet cor vestrū: mentes carnaliū que fluxa

(ij. Corin. vij. — ij. Cor. xj. — Ibidem. — I — j. Thessalo. iij. — ps. xxx.)

deo intentione deseruiūt, nō īmerito mulieres vocātur. Si bona accepim⁹ de manu dn̄i: mala quare nō sustineamus? Ac si dicat. Si ad bona eterna tēdim⁹: quid mirū si tēporalia mala sufferam⁹? Hec aūt bona sollicite Paulus inspexerat: quando illata equanimiter mala tolerabat, dicens. Non sunt condigne passiones huius temporis ad superuenturā gloriam, que reuelabitur in nobis. [In omnib⁹ his non peccauit Job labijs suis.] Sancti viri cū persecutionē intus forisq; patiuntur: nō solū l dei iniurijs minime excedunt: sed neq; contra ip̄os aduersarios ɔtumeliosa ꝟba iaculātur. Quod dux bonoꝝ recte Petrus admonet, dicens. Nemo vestrū patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus. Maledicus enī patitur qui passionis sue tēpore, in sui saltē iniuriā persecutoris effrenatur. Sed quia redemptoris corpus, sancta nimirū ecclesia, ita pondus dolorū portat: vt humilitatis modū per verba non transeat: recte de hoc dolente dicitur. In om̄ibus his nō peccauit Job labijs suis: neq; stultum quid contra deum locutus est.

(K — Rom. viij — j. Pet. iiij)

Capitulum. xvij.

IGitur audiētes tres amici Job om̄e malū q̄d accidisset ei: venerunt singuli de loco suo: Eliphas themanites: et baldad suites: et sophar naamathites. [In p̄fatiōe hui⁹ operis diximus: quia amici beati Job etsi bona intentione ad eū conuenerint: hereticorū tn̄ idcirco sp̄em tenent: quia ad culpā indiscrete loquēdo dilabūtur. Unde et illis ab eodē beato Job dicitur. Disputare cū deo cupio: pri⁹ vos ostendēs fabricatores mendacij: et ꝑuersoꝝ cultores dogmatum.

¶ S. Q̄ locus sanctorum sit humilitas: sicut ecōtra reproborum locus superbia.

¶ Sancta itaq; eccl̄ia omni hoc tempore peregrinationis sue in afflictione cōstituta, dū vulnera sustinet: dum membroꝝ suoꝝ lapsus dolet: i super alios sub christi nomine tolerat hostes christi. Ad augmentū nāq; doloris eius, etiā heretici in cōtentionē cōueniunt: eāq; quasi q̄busdā iaculis irrationabilib⁹ verbis transfigunt. Bene autē dicit. [Venerūt de loco suo.] Hereticoꝝ quippe locus ipsa sūpbia est: quia nisi prius i corde intumescerēt: ad praue assertionis certamina nō cōuenirent. Ita nāq; maloꝝ locus est sūpbia: sicut est ecōtra humilitas locus bonoꝝ. De quo loco ꝑ Salomonē dicitur. Si sp̄us potestatē habentis ascēderit sup te: locū tuū ne dimiseris. Ac si aperte dicat. Si tentatoris ip̄m contra te in aliquo preualere cōsideras: humilitatē p̄die non derelinquas. Qui quia locū nostrū humilitatē p̄die dixerit: verbis sequentib⁹ ostendit, dicēs. Q̄ curatio cessare faciet pctā maxima. Quid enī est aliud humilitas lamēti, nisi medicina peccati? Heretici igit de loco suo venūt: q̄ ɔtra sanctam ecclesiā ex sūpbia mouent. quoꝝ peruersa quoq; actio ex ipsa suoꝝ nominū interp̄tatione colligitur. Dicunt enī: Eliphas, baldad, sophar. et sicut superius diximus: eliphas interpretat⁹ est dei contēptus. Nisi enī deū contēnerent, nequaq̄ de eo ꝑuersa sentirēt. Baldad aūt interpretat vetustas sola. Dū enī vinci refugiūt: et ꝑuerso studio esse victores querunt: noue vite cōuersationē negligunt: et ex sola vetustate est q̄d intēdūt. Sophar ꝟo speculā dissipās interp̄tatur. Hi etenī qui in sancta ecclesia siti sunt: redēptoris sui mysteria fide ꝟa humiliter cōtēplant. Sed dū heretici cū falsis allegationibus veniūt, speculā dissipant: q̄ coꝝ mētes quos ad se trahūt, ab intentione recte contēplationis inclinant.

(L — Eccl̄s. x. — Ibidem. — M)

¶ S. Q̄ tres amici Job hereticoꝝ typū habeant: et ex ipsoꝝ noīb⁹ coꝝ actio et intētio exprimatur. Cap. xviij.

HEnc autem loca de quib⁹ veniunt, cōgrua hereticoꝝ actib⁹ describūtur. Dicitur enī: Themanites, suites, naamathites. Thema nāq; interpretatur auster: sui loquens: naama, decor. Austrum autem ventum calidum esse quis nesciat?

¶ Heretici igitur quia ardētius appetunt sapere: quasi plus q̄ necesse est student calere. Desidia quippe torpori frigoris: et rursum inquietudo imoderate curiositatis, imoderato cōcordat calori. Q̄ ergo āplius q̄ debēt, calorē sapientie percipere appetunt: ab austro venire referuntur. Ab hoc calore imoderate sapientie mentes fideliū paulus tēperare curauerat, cū dicebat. Non plus sapere, q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatē. Hinc est q̄ dauid vallem salinarū ꝑcutit: q̄ videlicet redemptor noster sue districtionis examine in his qui de illo praua

(Rom. xij. — ij. Regū viij.)

A sentiũt:stultitiā immoderati saporis extinguit. Sui autem dicit loquēs. Calorē quippe nō vt bene viuāt:sed vt elate loquant / habere desiderāt. A thema igitur et sui.i. a calore et loquacitate venire referuntur:quia per hoc q scripturaꝝ se studiosos exhibēt:solꝰ verbis loquacitatis / non autē visceribꝰ charitatis calēt. Naama vero interpretatur decor. qr eni docti non esse / sed videri appetunt / et eruditionis verbis speciem bene viuentium sumunt. Et per calorē loquacitatis in se imaginem ostēdūt decoris: vt eo p decorē lingue peruersa facile persuadeāt:quo se ditatem vite sensus calliditate occultant. Sed neqꝫ ipsa locoꝝ noīa / inordinata sunt narratiōe distincta. Prius enim thema / postmodum sui / ac deinde naama ponitur: qr prius illos inordinatus calor accēdit in corde:deinde nitor loquacitatis erigit:et tunc demũ decoros hominibus hypocrisis ostēdit. Condixerāt eni vt pariter veniētes visitarent eum et cōsolarentur. Cōdicūt ei sibi heretici quādo praua quedam cōtra ecclesiā cōcorditer sentiunt:et in quibꝰ a veritate discrepant / sibi in falsitate cōcordāt. Amici aūt qui nos de eternitate erudiunt: quid aliud faciūt / nisi in pegrinationis nostre nos afflictione ꝯsolant? Heretici autē qr sanctā ecclesiā sua docere desiderāt / ad eā quasi cōsolantes appropinquāt. Nec mirū q qui aduersantiũ formā exprimunt / nominātur amici: cum ipsi quoqꝫ traditori dicitur. Amice ad quid venisti? *Matth. xxvi.* Et diues qui inferni igni exuritur:ab abraam filius vocatur:quia etsi p nos mali corrigi negligūt:dignū tamē est vt a nobis nō ex sua nequitia / sed ex nostra benignitate amici nominentur. [Cūqꝫ eleuassent procul oculos suos / nō cognouerunt eū.] Heretici quiqꝫ cū sancte ecclesie facta cōsiderant / oculos leuant:quia ipsi videlicet in imo positi sunt:et cū eius opera respiciūt / in alto sunt sita que cernūt / sed tamen hāc in dolore positam / non cognoscunt. *B* Ipsa quippe appetit hic mala recipere:vt possit ad eterne remunerationis premiũ purgata peruenire. Plerūqꝫ ꝓspera metuit:et disciplina eruditionis hilarescit. Heretici igitur qr pro magno ꝓsentia appetunt:eā in vulneribꝰ positā nō cognoscūt. Hoc nāqꝫ qđ in illa cernunt / in suoꝝ cordiũ cognitione non relegunt. Cum ergo hec et aduersitatibus ꝓficit:ipsi suo stupori inherent: quia per experimentũ ignorant que vident. Capitulum.xix.

S Cissisqꝫ vestibꝰ sparserūt puluerem sup caput suū in celum.] Sicut vestimenta ecclesie cunctos fideles accipimꝰ:(Vñ et p ꝓphetā dr. Omnibꝰ *Esa. xlix.* his velut ornamēto vestieris) ita hereticoꝝ vestes sunt oēs qui eis concorditer inherentes / illorū erroribus inuoluunt. Habent vero heretici hoc propriū:q in eo gradu in quo de ecclesia exeunt / diu stare nō possunt: sed ad deteriora quotidie ruūt:et sentiendo peiora / in multis se partibus scindunt:atqꝫ a semetipsis plerūqꝫ longius confusionis sue altercatione † diuidunt. *† al. alteratione.* Quia ergo hos quos sue ꝑfidie adiūgunt / adhuc in multa diuisione dilaniāt: dicatur recte q amici qui veniūt / vestes rūpant. Rupti autē vestibꝰ corpꝰ ostendit:qr sepe scissis sequacibꝰ, malitia eoꝝ cogitationis aperit / vt discordia dolos pate- *C* faciat:qs grauis priꝰ concordie culpa claudebat. Puluerem vero in celū super capita spargunt. Quid vero per puluerem / nisi terrena itelligētia:quid p caput / nisi hoc quod principale nostrū est (mens videlicet) designatur? Quid per celū / nisi ꝓceptū supne locutionis exprimitur? Puluerē ꝗ super caput in celū spargere / est seculari intellectu mentē corrumpere:et de verbis celestibus terrena sentire. Diuina autē verba plus discutiūt plerūqꝫ ꝗ capiūt. Sup capita igit puluerē spargūt:qr in ꝓceptis dei p terrenā intelligentiā vltra suarū mentiū vires enituntur.

¶ S. Quid sit q amici iob septē diebus cum eo sedere i terra perhibentur.

¶ Sederūtqꝫ cum eo in terra septem diebus et septem noctibus.] In die que videmꝰ agnoscimꝰ:i nocte autem aut cecitate nil cernimus:aut dubietate caligamꝰ. Per diem itaqꝫ intelligentia:per noctem ignorantia designatur. Septenario vero numero summa vniuersitatis exprimitur. Unde et nō amplius ꝗ septē diebus omne hoc tempus trāsitoriū cōsummatur. Quid est ergo q amici iob consedere et septē diebus et septem noctibus referūtur / nisi q heretici vel in his in quibꝰ verū lumen intelligūt: vel in his in quibus ignorantie tenebras patiūtur: quasi infirmanti sancte ecclesie se condescendere simulāt / eiqꝫ *D* sub blandimentorum specie dolos deceptionis parant? Et ꝗuis vel in his que intelligūt:vel in his que intelligere nō possunt / elatiōis typo turgidi / magnos se apud semetipsos estimant:nonnūꝗ tamen se ecclesie sancte specietenus inclinant:et dum verba molliūt / virꝰ infundūt. In terra ergo consedere / est aliquid de imagine humilitatis ostendere:vt dum humilia exhibent / persuadeant superba que docent. Capitulum.xx.

P Otest vero p terrā ipsa etiam mediatoris icarnatio designari. Unde et ad israel dr. Altare de *Exo. xx.* terra facietis mihi. Altare eni de terra dño facere / est i incarnationē mediatoris sperare. Tūc quippe a deo munus nostrū accipit:quādo in hoc altari nostra humilitas (.i. sup dñice incarnatiōis fidem) posuerit quicquid operatur. In altari ergo de terra oblatū munꝰ ponimus:si actus nostros dñice incarnationis fide solidamus. Sed sunt nōnulli heretici qui factā mediatoris incarnationem nō denegāt:sed aut de diuinitate aliter ꝗ est estimāt:aut in ipsa a nobis incarnatiōis qualitate discordant. Qui ergo veram nobiscum incarnationē redēptoris perhibent: quasi cū Job in terra pariter sedent. Septem vero diebꝰ et septē noctibus i terra ꝯsedere describunt:quia vel in hoc q aliquid de plenitudine veritatis intelligunt:vel in hoc q sue stultitie tenebris excecātur:incarnationis mysteriū negare non ꝓsūt. Cū beato ꝗ Job in terra sedere / est veram redēptoris carnē cū sancta ecclesia credere. Aliquādo vero heretici cōtra nos etiā supplicijs seuiūt:aliquādo nos solis verbis insequuntur: aliquādo quietos lacessunt:aliquādo si nos tacentes videant / quiescūt:et mutis amici sunt / loquētibꝰ aduersantur. *E* Unde quia beatꝰ Job necdū ad illos aliquid differēs dixerat / recte subiungit. [Et nemo loquebat ei verbum.] Tacētes eni aduersarios habemus / si vere fidei filios predicādo generare negligimꝰ. Si autē recta loqui incipimus / graues mox cōtumelias ex eoꝝ responsione sentimꝰ: ptinus in aduersitatē ꝓsiliunt:et contra nos in vocē doloris erūpunt:quia videlicet metuūt:ne corda q i infimis pōdus stultitie aggrauat: ad altū vox recte loquētis trahat. Quia ergo (vt diximus) mutos aduersarij diligūt:loquētes odiunt:recte apud tacentē Job dicit. Nemo loquebat ei verbū. Nonnunꝗ tamen cū p torporē inertie / fidelium corda considerant: erroris semina spargere loquendo nō cessant. Cū vero mentes bonoꝝ vidēt alta sapere:et ad patriā reditū querere:de erūna huius exilij strenue dolere / circūspectione sollicita linguā frenāt:qr vident q cōtra corda dolētiū incassum loquentes citiꝰ obmutescunt. Vñ et recte cū diceret: Nemo loquebatur ei verbū:mox causa silētij subinfertur / cum dicit. Videbāt enim dolorem esse vehementē. Cū eni amoris dei dolor vehemēs corda nostra transfigit:passim praua loqui aduersarius metuit:qr videt q intentā mentē lacessens / non solū ad ꝑuersitatē trahere nō valet: sed ꝑfectā forsitā sapientiā et quos tenuerat perdit. *F*

¶ S. Qꝫ nōnunꝗ res geste in actiōe male sint:in significatione vero virtutē prophetie contineant : sicut in dauid et vxore vrie accipitur. Capitulum.xxi.

S Ed fortasse aliqs mouet nos hec ita dixisse : q que bene ab amicis gesta sunt : male ab hereticis gerenda significēt. Sed sic plerūqꝫ res quelibet per historiam virtꝰ est / per significationē culpa : sicut aliqñ res gesta / in facto causa dānationis est:in scripto autē ꝓphetie virtutis. Qđ verū citius ostendimus / si vnū sacre scripture testimoniū ad vtraqꝫ ꝓbanda proferamus. Quis nāqꝫ audiens / non solū fideliū / sed ipsoꝝ quoqꝫ infideliū nō oimodo detestet / q dauid in solario *ij. Reg. xi.* deambulans / bersabee vrie concupiscit vxorem? Quē tamen a prelio reuertētē / ire ad domū admonet / pedes lauare. Qui ꝓtinus respōdit dicens. Arca dñi sub pellibꝰ est:et ego in domo mea requiescā? Quē dauid ad mēsam ꝓpriā suscepit:eiqꝫ epistolas per qs mori debeat tradit. Cuius autē dauid in solario deambulās typū tenet / nisi eiꝰ de quo scriptum est: In sole posuit tabernaculum *Ps. xviij.* suum? Et quid est bersabee ad se ꝑducere / nisi legem litere / carnali populo contiūctā / spūali sibi intellectu sociare? Bersabee eni puteꝰ septimꝰ dicit: qr nimirū per cognitionē legis / infusione spūalis gratie / ꝑfecta nobis sapiētia ministrat. Quē vero vrias / nisi iudaicū populū designat? Cuiꝰ nomen interꝓtatū dicit:lux mea dei. Judais

G

cus eni popul⁹: qr de accepta legis sciētia extollit/ q̄si de dei luce gloriat. Sed huic vrie dauid vxorem abstulit/ sibiq; coniūxit: qr videlicet manu fortis (qđ dauid dicit) in carne redēptor apparens: dū de se spūaliter loqui legem innotuit: p hoc qđ iuxta litterā tenebat/ hāc a iudaico populo extraneā demōstrauit: sibiq; coniunxit: qr se p illam p̄dicari declarauit. Vriā tamen ad domū ire Dauid admonet/ pedes lauare: qr incarnatus dñs veniens iudaico pplo p̄cepit/ vt ad ɔsciētiā redeat/ sordes operum fletib⁹ tergat: spūaliter legis mandata intelligat: et post tantā duritiā p̄ceptoꝝ/ fontē baptismatis inueniens: ad aquā post laborē recurrat. Sed vrias quia arcā domini esse sub pellib⁹ meminit: rñdit/ q domū suā intrare nō possit. Ac si iudaicus populus dicat. Ego mādata dei in sacrificijs carnalibus video: et redire ad cōscientiam per spūalem intelligentiā non requiro. Quasi eni arcam esse sub pellib⁹ dicit: qui p̄cepta dei non nisi ad exhibendum ministeriū sacrificij carnalis itelligit. Hūc tamē etiā redire ad domū nolētē/ dauid ad mēsam vocat: quia q̄uis iudaicus popul⁹ ad conscientiam reuerti contēnat: ei tamen redemptor veniēs mandata spūalia p̄dicat dicens:

Joā. v.

Si crederetis moysi: crederetis forsitā ꝛ mihi: de me ei ille scripsit. Legem itaq; iudaic⁹ popul⁹ tenet: que ei⁹ diuinitatem loquit/ cui idem populus credere dedignat. Unde ꝛ vrias ad ioab cum epistolis ex quibus occidi debeat mittitur: quia idē ipse iudaicus populus legē portat/ qua conuincente moriatur. Dum eni mandata legis retinēs implere renititur: ipse nimiꝝ defert iudicium vnde dānetur. Quid ergo per factū istud dauid: scelestius: quid vria mūdius dici potest? Sed rursus per mysteriū quid dauid sancti⁹: quid vria infidelius inuenitur: quādo ꝛ ille per vite culpam/ prophetie signat innocentiā: et iste per vite innocētiam/ in prophetia exprimit culpam? Non ergo incōgrue per ea que bene ab amicis Job gesta sunt/ male ab hereticis gerēda signantur: dum virt⁹ sacri eloquij sic trāsacta narrat/ vt ventura exprimat: sic in facto rem approbat/ vt ei in mysterio contradicat: sic gesta dānat: vt hec mystice gerenda persuadeat. Ca. xxij.

H

I Gitur quia allegorie mysteria mēbratim enodantes expleuim⁹: nunc moralitatis intelligentiam raptim tangentes exequamur. Ad obscuriora q̄ppe differēda mens properat. et si aptis diu inuoluitur/ clausa vt dignū est/ pulsare prepeditur. Sepe antiquus hostis postq̄ mēti nostre tentationū certamē inflixerit: ab ipso suo certamine ad temp⁹ recedit: nō vt illate malitie finem prebeat: sed vt corda que per quietem secura reddiderit: repente rediēs facilius inopinatus irrumpat. Hinc est q ad tentandū beatū virū iterū redit: eiusq; cruciat⁹ expetit: quem tamen ei superna pietas retinendo cōcedit/ dicēs. [Ecce in manu tua est: tm̄ aiam illi⁹ sua.] Sic q̄ppe ille nos deserit/ vt custodiat: sic cadit/ vt tamen permisso tētatiōis articulo/ statum nobis nostre infirmitatis ostendat. Qui mox a facie dñi exijt: atq; a plāta pedis vsq; ad verticē acceptum feriēdo vulnerauit: qr nimirū cum licētiam percipit: a minimis incipiens/ atq; vsq; ad maiora perueniens/ quasi oīne corpus mentis illatis tētationibus lacerando trāsfigit. Sed tamen ad animā feriendo non peruenit: qr cunctis cogitationibus interior: inter ipsa vulnera delectationum que suscipit/ arcani propositi intentio resistit: vt q̄uis delectatio mentē mordeat: deliberationem tamen sancte rectitudinis vsq; ad consensus mollitiē non inflectat. Debemus tamen per asperitatem penitētie/ ipsa delectationum vulnera tergere: et censura districtionis rigide/ si quid fluxum emanat in cogitatione mundare. Unde bene mox subditur.

Diabolus cur q̄nq; a tētatione cesset.

I

¶ S. Qr moraliter testa saniē radimus cū culpā a voluntate et actione mundamus. Et quid mysterij sacrificium Hieroboal contineat.

¶ Qui testa saniē radebat.] Quid eni per testam nisi vigor districtionis: quid p saniem: nisi fluxus illicite cogitatiōis accipitur? Percussi ergo testa saniē radim⁹/ cuꝫ post pollutionē cogitationis illicite/ nosmetip̄os aspere diiudicādo mūdam⁹. Potest etiā testa fragilitas mortalitatis intelligi. Testa ergo saniē mundare/ est mortalitatis cursum fragilitatēq; pēsare: ꝛ putredinē misere delectationis abstergere. Nā dū quisq; cōsiderat/ q̄ citius caro ad puluerē redeat: festine superat hoc qđ se de carne ꝛ int⁹ turpiter impugnat. Cū ergo ex tētatione praua menti cogitatio influit: quasi ex vulnere sanies decurrit. Sed citius sanies tergit/ si in cōsideratione nostra fragilitas quasi i manu testa teneatur. Neq; eni paruipendenda sunt que q̄uis vsq; ad effectū non ptrahunt/ tamen illicite in mēte versantur. Hinc est q quasi a vulnerib⁹ redēptor saniē radere venerat/ cū dicebat. Audistis qr dictum est antiquis: Nō mechaberis. Ego autem dico vobis/ q si quis viderit mulierem ad cōcupiscendum eam/ iam mechat⁹ est eam i corde suo. Sanies itaq; tergitur/ cū culpa nō solū ab opere/ sed etiam a cogitatione resecatur. Hinc est q hieroboal cum a paleis frumenta excuteret/ angelum vidit: ad cuius imperiū protinus hedū coxit: quē super petram posuit: et ius carniū desuper effudit. que angel⁹ virga tetigit: eaq; ignis exiens de petra cōsumpsit. Quid est enim frumentū virga cedere: nisi rectitudine iudicij a vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hec agentib⁹ angelus apparet: quia tāto magis dñs interiora denūciat/ quanto se studiosius homines ab exteriorib⁹ purgant. Qui occidi hedum precipit: id est oēm appetitū carnis nostre immolari: carnesq; super petram poni: ꝛ ius carniū desuper fundi. Quē aliū signat petra/ nisi eū de quo per Paulum dicitur: Petra autem erat christus? Carnes ergo super petram ponim⁹ cū corpus nostrū in Christi imitatione cruciamus. Ius etiā carnium desuper fundit: qui in conuersatione christi ipsas etiam a se carnales delectationes exinanit. Quasi eni ius ex carne liquidū i petrā funditur/ quando mens a cogitationū carnaliū fluxu vacuatur. Que tamen mox angel⁹ virga tangit: qr intentionem nostrā nequaq̄ potestas diuini adiutorij deserit. De petra autē ignis exit/ et ius carnesq; ɔsumit: quia afflatus a redēptore spūs/ tanta cor nostrū flāma cōpunctionis cōcremat: vt omne qđ in eo illicitū est et operis et cogitationis exurat. Quod ergo illic est in petram ius fundere: hoc est hic saniem testa mūdare. Perfecta eni mens solerter inuigilat: vt nō solū peruersa agere renuat: sed oīne etiā quod in se p cogitationes turpiter liquatur tergat. Capitulum. xxiij.

K

† ius carnis delectatione.

Mat. v.

Judic. vj.

j. Coꝛ. x.

L

S Ed sepe de ipsa victoria bellum oritur: vt cum immunda cogitatio vincitur/ victoris anim⁹ elatione pulsetur. Sic ergo mentem necesse est per mundiciam erigi: vt tamen sollicite debeat in humilitate substerni.

¶ S. Qr in eo q Job in sterquilinio sedere dicit/ describitur vere humilitatis consideratio.

¶ Unde et cū de sancto viro diceretur: testa saniē radebat: protin⁹ aperte subiūgitur. [Sedēs in sterquilinio.] In sterquilinio quippe sedere/ est de se vilia quepiā ꝛ abiecta sentire. In sterquilinio nobis quippe sedere/ est ad ea que illicite gessim⁹/ mētis oculos penitēdo reducere: vt cū ante nos peccatorū stercora cernimus/ oīne quod i animo de elatione surgit inclinemus. In sterquilinio sedet/ qui infirmitatem suā sollicitus respicit: et sese de bonis que p gratiā perceperit/ nō extollit. An non in sterquilinio apud se abraā sederat: qui dicebat: Loquar ad dominum meū/ cū sim puluis et cinis? Aperte eni cernim⁹ in quo se apud se loco posuerat/ qui puluerē se ac cinerē etiā cū deo loquerēt estimabat. Si igitur ita se despicit qui vsq; ad honorē diuine collocutionis ascēdit: sollicita intētione pensandū est qua pena illi feriendi sunt qui et ad summa nō pficiūt: ꝛ tamen de minimis extollūtur. Nā sunt nōnulli qui cum parua agūt/ de semetipsis magna sentiūt: in altū mentem subleuāt/ et preire se ceteros virtutū meritis putāt. Hi nimiꝝ apud se introrsus humilitatis sterquiliniū deserunt/ ꝛ elatiōis fastigia ascēdūt: illum videlicet imitātes/ qui se primus apud se extulit/ sed eleuādo prostrauit. illū imitantes/ qui accepta cōditionis dignitate cōtentus non fuit/ dicens. In celū ɔscēdam: super astra celi exaltabo soliū meū. Unde et ei male consiicta babylonia. i. confusa multitudo peccantium dicit. Sedeo regina/ ꝛ vidua nō sum. Quisquis ergo introrsus intumescit/ in altū se apud semetip̄m ponit. Sz eo se grauius in isimis dep̄mit: quo de se isima veraciter sentire contēnit. Sunt vero nōnulli qui nihil quidē virtutis student agere: sed tamē cū alios peccare conspiciunt: iustos se in eoꝝ cōparatione suspicantur. Neq; enim corda omniū/ vna vel similis culpa trāsfigit. Hunc nāq; superbia illaqueat/ illū forsitā ira supplantat: hunc autem

Genesis. xviij.

M

Esa. xiiij.

Esa. xlvij.

B auaritia cruciat/illũ vero luxuria inflãmat. Et plerũqȝ cõtingit vt is quem superbia deprimit/aliũ respiciat qͣliter ira succendat:et quia se non citius ira instigat/meliorem se iracũdo iam reputat:atqȝ apud semetipsum quasi de iustitia extollitur: quia pensare vitium negligit quo grauius tenetur. Plerũqȝ cõtingit vt is quem auaritia sauciat/alium i luxurie voragine mersum cernat:et quia se a pollutione carnali alienum respicit:quibus ipse sordibus spiritualis vitij intrinsecus polluitur non attendit:dũqȝ in alio pensat malum quod ipse non habet/in se negligit considerare qđ habet:sicqȝ fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducitur:proprij iudicij lumine priuetur:et eo durius contra aliena superbiat:quo sua negligentius ignorat. Capitulum.xxiiij.

AT contra hi q̃ ad alta virtutũ surgere veraciter appetunt:cũ alienas culpas audiũt/mox ad cor ꝓprias reducunt:et tãto rectius illas diiudicãt/q̃to verius istas deplorant. Quia igitur electꝰ quisqȝ in infirmitatis sue ꝯsideratione se cõprimit/dicatur recte q̃ vir sanctꝰ in sterquilinio dolẽs sedet. Qui enim vere se humiliat:cõtinue cõsiderationis oculo quibus circũseptus sit delictoꝝ sordibus:proficiens pensat. Sciendũ vero est quia plerũqȝ in ꝓsperis iportuna tentatione mens tangit. Sed tamen aliquando et aduersa exteriꝰ patimur:et intus tẽtatiõis impulsu fatigamur: vt et carnẽ flagella cruciẽt/ꝛ tamen ad mẽtem carnalis suggestio inũdet. Unde ꝛ bene post tot beati Job vulnera/adhuc subiũcta sunt etiam male suadẽtis vxoris verba/que ait. [Adhuc ꝑmanes in simplicitate tua? Benedic deo/ꝛ morere.] Uxor quippe male suadẽs:est carnalis cogitatio mentẽ lacescẽs. Sepe enĩ (vt dictum est) et foris flagellis atterimur/ꝛ intus carnali suggestiõe fatigamur. Hinc est enim qđ Hieremias deplorat dicens: Foris interficit gladius:ꝛ domi mors similis est. Foris enĩ gladiꝰ interficit/cũ nos exteriꝰ feriens vindicta configit. Sȝ domi mors similis est:quia ꝛ flagella quidẽ sustinet:ꝛ tamẽ intus cõscientia a tentationis sordibꝰ munda nõ est. Hinc Dauid ait. Fiãt tanq̃ puluis ante faciem venti:et angelus dñi affligens eos. Qui enim in corde suo aura tentationis rapit:quasi ante venti faciem puluis eleuatur. Et cũ inter hec diuina districtio percutit: quid aliud q̃ angelus dñi affligit? Sed hec aliter aguntur a reprobis:aliter ab electis. Illorum nãqȝ corda ita tentãtur vt consentiãt:istorum vero tẽtationes quidem suscipiũt/sed repugnãt. Illorum mẽs delectabiliter capitur:etsi ad tẽpus quod male suggeritur displicet:sed postmodum per deliberationem libet. Isti vero sic tentationũ iacula excipiũt/vt semper resistendo fatigentur: et si quando vsqȝ ad delectationem tentata mens rapitur:ipsam tamen citius subreptionem sue delectationis erubescunt:et forti censura redarguunt: quicquid intra se exurgere carnale deprehendũt. Unde ꝛ bene mox subiungitur.

[margin: B — Uxor male suadẽs carnalis cogitatio. Trenõ.j. — Psalmo xxxiiij.]

C S. M. sub virtutis specie blãda ad nos facie vitia veniunt:sed quid veneni intus habeant/in fine ostendunt.

C [C] Locuta es quasi vna ex stultis mulieribus. Si bona suscepimus de manu dñi/mala quare nõ sustineamus?] Dignum quippe est vt sancta mens spirituali correptione comprimat/quicquid apud se carnale insolenter immurmurat:ne caro aut loquẽs aspere ad ĩpatiẽtiã ptrahat:aut loquens blãda ad libidinis fluxa dissoluat. Censura igitur virilis/illicite cogitatiõis suggestionẽ redarguens:dissolutam turpitudinis mollitiem deprimat/dicens. [Locuta es quasi vna ex stultis mulieribꝰ.] Et rursum consideratio muneru: cogitationis aspere impatientiã refrenet/dicẽs [Si bona suscepimꝰ de manu dñi: mala quare nõ sustineamꝰ?] Quisq̃s autem subigere vitia appetit:ꝛ ad eterna interne retributiõis culmina vere intentionis gressibus tendit:quo magis vallari se vitiorum bello vndiqȝ conspicit/eo se virtutũ armis robustius accingit:et tãto minus iacula metuit:q̃to ꝯtra hec venientia fortiter pectus munit. Sed plerũqȝ dum cõtra hoc tentationũ bellũ fulciri magnis ꝟtutibus nitimur: quedam se nobis vitia sub specie ꝟtutũ tegunt: et quasi blãda ad nos facie veniunt:sed cuius aduersitatis sint/discussa sentiũtur. Unde et amici beati Job quasi ꝓ consolatione cõueniunt:sed in contumelias erũpunt:quia insidiãtia vitia virtutũ faciem sumunt:sed hostili inuectione nos feriũt. Nam sepe immoderata ira iustitia/et sepe dissoluta remissio/misericordia vult videri. Sepe incautus timor/humilitas: sepe effrenata superbia appetit libertas apparere. Ad consolandum ergo amici veniunt: sed ad increpationis verba dilabuntur:quia nimirum vitia virtutum specie palliata/blanda quidem superficie ĩchoant:sed aspera nos contrarietate perturbãt. Bene autem dicitur. [Condixerãt enim sibi:vt pariter venientes visitarent eum.] Uitia quippe sibi sub virtutũ pretextu cõdicunt:quia sunt quedã vitia q̃ aduersum nos inter se quadã conuenientia coniũguntur: sicut superbia et ira: remissio et timor. Uicina nãqȝ est ira superbie:ꝛ remissio timori. Condicendo ergo veniũt/que contra nos sibi ex quadã prauitatis cognatione sociantur. Ca.xxv.

[margin: Qui vitia subigere appetit virtutũ se armis accingit. — Uitia quedã sub virtutũ specie se tegunt. — D]

SEd si erũnam nostre captiuitatis agnoscimus: si ex amore eterne patrie in intimis dolemus: vitia que male letis surrepunt/bene tristibus preualere nõ possunt. Unde et bene subditur. [Cũqȝ eleuassent procul oculos suos/non cognouerunt eum.] Afflictos enim nos vitia minime cognoscunt: qꝛ triste cor mox vt pulsauerint/reprobata resiliunt:et que nos letos quasi nouerant/quia penetrabant:merentes cognoscere nequeunt/quia ipso nostro rigore franguntur. Sed antiquus hostis quo in eis fortiter deprehendi se conspicit: eo illa sub virtutum imagine altius abscondit. Unde et subditur. [Et clamantes plorauerunt: scissisqȝ vestibus sparserunt puluerem super caput suum in celum:et sederunt cum eo in terra septẽ diebus ꝛ septẽ noctibus.] Signatur enim pietas per ploratum:discretio per scissionẽ vestium:affectus operum per puluerem capitum: humilitas per sessionem. Aliquãdo enim quasi ꝑtum quid hostis insidians simulat:vt ad crudelitatis terminũ deducat:sicut est cum plecti per disciplinã culpam prohibet: quatenus que hic nõ reprimitur/igne gehenne feriatur. Aliquãdo discretionis imaginẽ oculis obijcit:vt ad indiscretiõis laqueos perducat: sicut est cũ impulsu eius pro infirmitate nobis plus alimentorum quasi discrete concedimus:sed indiscrete contra nos bella carnis excitamus. Aliquãdo affectum simulat bonoꝝ operum: sed per hunc inquietudinem irrogat laborum:sicut est cum quis quiescere non valet:et quasi de ocio iudicari timet. Aliquando imaginem humilitatis ostendit:vt effectum vtilitatis subtrahat:sicut est cum quosdam plusq̃ sunt infirmos atqȝ inutiles sibimetipsis asserit: vt dum se nimis indignos considerant:res in quibus prodesse proximis poterant/ministrare pertimescant. Sed hec vitia q̃ sub virtutum specie antiquus hostis occultat:valde subtiliter manus compunctionis examinat. Qui enim veraciter intus dolet:que agenda foris/que ve nõ agẽda sint/fortiter preuidet. Si enim nos vis compunctionis in intimis afficit:omnis strepitus praue suggestionis obmutescit. Unde et subditur. [Et nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorẽ esse vehementem.] Si enim cor veraciter dolet:linguam contra nos vitia non habẽt. Nam cũ plene vita rectitudinis queritur: superuacua suggestio prauitatis obturatur. Sepe autem si forti nos studio contra vitiorum incentiua stringimus:ipsa etiam vitia ad vsum virtutis immutamus. Nõnullos nãqȝ ira possidet:sed hanc dum ratiõi subijciunt/in sancti zeli ministerium vertunt. Nonnullos superbia erigit:sed dum diuine formidini animũ inclinãt:hanc ad defensionem iustitie in vocẽ libere auctoritatis immutant. Nonnullos fortitudo carnis illecebrat: sed dum exercẽdis pijs operibus corpus subdũt:vnde iniq̃tatis stimulos passi sũt/inde pietatis lucra mercantur. Unde et bene idem beatus Job post multa certamina hostias pro amicis immolat. Quos enim per contentionem diu hostes ꝑtulit: quandoqȝ ꝑ sacrificium ciues reddidit:quia dum vitiosas quasqȝ cogitationes subigendo in virtutes ꝟtimus: tentationũ aduersa studia ꝑ intentionis hostiã quasi ad amica corda ꝑmutamus. C Hec nos in tribꝰ voluminibus tripliciter disseruisse sufficiat. In ipso nãqȝ operis huius exordio velut in molem nasciture arboris lingue radicem fiximꝰ: vt expositiõis ramos postmodum/ꝓut singula expetunt loca/ducamus.

[margin: Calliditas hostis antiqui. — E — Remediũ — F]

C Finit Liber Tertius Moraliũ sancti Gregorij.

G ¶ Liber Quartus Moralis expositiõis beati Gregorij: deducẽs secundũ capitulum finaliter, et tertium inchoatue. Capitulum primũ.

Qui textum cõsiderat/et sensum sacre locutionis ignorat: nõ tã se eruditione istruit/q̃ ambiguitate confundit: quia nõnũq̃ sibi littere v̱ba cõtradicũt: sz dũ a semetipsis p cõtrarietatẽ differunt: lectorẽ ad intelligentiã veritatis mittũt. Quid enĩ est q̃ Salomon ait: Melius est comedere et bibere: ⁊ nõ lõge post subijcit: Melius est ire ad domũ luctus: q̃ ad domũ cõuiuij? Cur luctũ cõuiuio ṗtulit: qui prius esum potũq̃ laudauit? Si enĩ p electionẽ bonum est comedere et bibere: procul dubio melius esse debet ad domũ gaudij/q̃ ad domum lamẽti properare. Hinc est qd̃ iterũ dicit. Letare iuuenis in adolescẽtia tua. Et paulopost adiunxit. Adolescentia et voluptas vane sunt. Quid est hoc q̃ vel prius reprehendenda ṗcipit: vel post precepta reprehendit/nisi q̃ ipsis littere verbis innuit: vt qui difficultatẽ exterius patitur: veritatis intelligentiam cõsideret quã sequatur? Que nimirum veritatis intelligentia cum per cordis humilitatẽ querit: assiduitate legendi penetrat. Sicut enĩ ignotorum hominũ facies cernimus/et corda nescim⁹/sed si familiari eis locutione coniungimur/vsu colloquij eorũ etiam cogitatiões indagam⁹: ita cum ĩ sacro eloquio sola historia aspicitur: nihil aliud q̃ facies videtur: sed si huic assiduo vsu cõiungimur: eius nimirum mentem quasi ex collocutiõis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex alijs colligimus: facile in verbis agnoscimus aliud esse quod intimant/aliud qd̃ sonent. Tanto autem quisq̃ notitie illius extraneus redditur: quanto in solã eius superficie ligatur.

(Ecc̃s. vij.) (Eccl̃s. xij.)

¶ S. Q̃ hec v̱ba ſm litterã accipienda nõ sunt. Cap. ij.

Ecce enim q̃ beat⁹ Job diei suo maledixisse describit/dicens: [Pereat dies in qua nat⁹ sum: et nox in qua dictũ est: conceptus est homo] si superficieten⁹ attendit: qd̃ his v̱bis reṗhensibilius inuenitur? Quis autem nesciat die in quo natus est/nequaq̃ tũc stare potuisse? Modus qppe est tpis: vt statũ non habeat mãsionis. Quia enĩ p venturã tendit ad esse: semper ex ṗteritis festinat nõ esse. Cur ergo vir tantus ei maledicere rei: quã nequaq̃ subsistere nõ ignoraret? Sz fortasse aliquis dicat: q̃ ex eo pondus virtutis eius aspicitur: quia tribulatiõe cõmotus/illi rei maledictũ irrogat: que ꝯstat q̃ minime subsistat. Sed hoc citius ꝓspecta rõ destruit: qr si subsistebat res cui malediceret/pniciosum maledictũ intulit: si autẽ non subsistebat/ociosum. Quisquis v̱o ei⁹ spũ plen⁹ est/qui ait: Omne verbũ ociosum quod locuti fuerint hoĩes/rationẽ reddent de eo in die iudicij: ita ociosa admittere/sicut etiã perniciosa formidat. Cui adhuc sentẽtie adiungit. [Dies ille vertatur in tenebras: non requirat eum deus desuper: et nõ illustret lumine: obscurẽt eum tenebre et vmbra mortis: occupet eum caligo: et inuoluatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat: non computetur in diebus anni: nec numeretur in mensibus. sit nox illa solitaria: nec laude digna: expectet lucem/et non videat: nec ortum surgentis aurore.] Dies qui elapsus cursu temporis scitur: cur verti in tenebras dicitur? Et cum constat quia non subsisteret: cur optat vt eum vmbra mortis obscuret? vel que diem caligo occupet: quẽ implicatio amaritudinis inuoluit? Aut quã noctẽ tenebrosus turbo possideat: quã null⁹ status tenet? Aut quõ optatur fieri solitaria/que trãseundo iã fuerat nulla? Aut lucẽ quõ expectet/que et sensu caret: et in proprio statu nõ permanet? Quibus adhuc verbis subijcit.

(H) (Mat. xij.) (J)

¶ S. Q̃ quãtum apud nos valet aqua baptismatis/tãtum apud veteres valuit vel pro paruulis sola fides: vel pro maioribus sacrificium: vel pro hebreis circũcisionis mysterium.

¶ Quare nõ in vulua mortu⁹ sum: egressus ex vtero non statim perij? Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberib⁹? Nunc enĩ dormiens silerẽ: ⁊ somno meo requiescerem.] Nũquid si egressus ex vtero statim perijsset: retributionis meritũ ex hac ipsa pditione susciperet? Nũquid eterna requie abortiui perfruunt? Quisquis enĩ regenerationis vnda nõ soluit: reat⁹ primi vinculis ligatus tenet. Quod vero apd̃ nos valet aqua baptismatis: hoc egit apud veteres vel p paruulis sola fides: vel p maioribus virtus sacrificij/vel p his qui ex abrahe stirpe prodierant/mysteriũ circũcisionis. Nã quia vnusquisq̃ cũ primi parẽtis culpa cõcipit/propheta testat/dicens. Ecce enĩ in iniquitatib⁹ concept⁹ sum: et in peccatis concepit me mater mea. Et qr is quẽ salutis vnda non diluit/originalis culpe supplicia non amittit: aperte p semetipsam veritas ṗhibet/dicens. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spiritusancto/non habebit vitã eternã. Quid est ergo q̃ in vulua se mortuũ fuisse desiderat/et potuisse se quiescere eiusdẽ mortis beneficijs sperat: dũ cõstat q̃ nequaq̃ eũ requies vite susciperet: si a reatu illũ originalis culpe nequaq̃ diuine cognitionis sacramẽta liberassent? Qui adhuc cũ quib⁹ quiescere potuisset/adiungit dicẽs. [Cum regibus ⁊ cõsulibus terre: qui edificãt sibi solitudines.] Quis ignoret q̃ reges terre ac ꝯsules eo a solitudine lõge sunt: quo innumeris obsequentiũ cuneis cõstipantur? vel q̃ difficile hi ad requiẽ tẽdũt: qui tam duris rationũ multiplicium nexibus astringunt: scriptura teste/que ait. Judiciũ durissimũ his qui ṗsunt fiet. Unde et in euangelio veritas dicit. Cui multũ datum est: multũ querent ab eo. Qui adhuc quos ĩ eadẽ requie socios habuisset/ĩsinuat dicẽs. Aut cũ principib⁹ qui possident aurum: et replẽt domos suas argẽto. Rarũ valde est vt qui aurum possidẽt/ad requiem tendãt: dũ per semetipsam veritas dicat. Difficile qui pecunias habent/intrabunt in regnũ celorũ. Nam qui hic multiplicãdis diuitijs inhiãt/que alterius vite gaudia sperãt? Qd̃ tamen vt redẽptor noster valde rarũ ex solo diuino miraculo euenire posse mõstraret: apud homines inquit hoc ĩpossibile est: apud deũ autẽ possibilia oĩa sunt. Quia igitur verba hec in superficie a rõne discordãt/ipsa tã littera indicat: q̃ in eis sanctus vir iuxta litterã nihil indicat. Capl̃m. iij.

(ps. l.) (Joh. iij.) (Sap. vj.) (Luc. xij.) (Mat. xix.)

Sed si prius ĩ sacro eloquio alia maledicta discutim⁹: h qd̃ beati Job ore prolatũ est/subtili⁹ indagam⁹. Quid ẽ ei q̃ dauid q̃ retribuẽtib⁹ sibi mala nõ reddidit/cũ saul ⁊ ionathas bello occũberẽt: gelboe mõtib⁹ maledixit/dicẽs. Mõtes gelboe/nec ros nec pluuia veniat sup vos: neq̃ sint agri pmitiarũ: qr ibi abiect⁹ est clype⁹ fortiũ/clype⁹ saul: q̃si nõ eẽt vnct⁹ oleo.

(L) (ij. Reg. j.)

¶ S. Quid sit qd̃ Hieremias dixit. Maledict⁹ vir qui dixit patri meo/natus est tibi masculus.

¶ Quid est qd̃ Hieremias cũ predicationem suã cerneret audientium difficultate prepediri: maledixit dicens. Maledict⁹ vir qui annunciauit patri meo dicẽs: Natus ẽ tibi puer mascul⁹? Quid ġ mõtes Gelboe saul moriẽte deliquerũt/q̃ten⁹ ĩ eos nec ros nec pluuia caderet: ⁊ ab oĩ eos viriditatis germine sniẽ ſmo siccaret? Sed quia gelboe interpretat decursus: p saul aũt vnctũ ⁊ mortuũ mors nostri mediatoris exprimit: non imerito p gelboe mõtes/supba iudeorũ corda signantur: que dũ in huius mundi desiderijs defluunt: in christi .i. vncti se morte miscuerunt. Et quia in eis vnctus rex corporaliter moriẽ: ipsi ab omni gratie rore siccant. De qb⁹ et bene dicitur: vt agri primitiarũ esse nõ possint. Supbe quippe hebreorũ mentes primitiuos fruct⁹ nõ ferũt/quia in redemptoris aduẽtu ex pte maxima ĩ pfidia remanẽtes: primordia fidei sequi noluerũt. Sancta nãq̃ eccl̃ia in primitijs suis multitudine gentiũ fecundata: vix in mundi fine iudeos quos inuenit suscipit: et extrema colligẽs: eos quasi reliquias frugũ ponit. De quib⁹ nimirũ reliquijs Esaias dicit. Si fuerit numer⁹ filiorũ isrl̃ q̃si arena marij: reliquie salue fient. Possunt tamẽ idcirco gelboe montes ore prophete maledici: vt dũ fruct⁹ exarescẽte terra non oritur: possessores terre sterilitatis dãno feriant: quatenus ipsi maledictiõis sniam acciperẽt: q̃ apud se mortẽ regis suscipere iniq̃tate sua exigẽte meruissent. Capl̃m. iiij.

(Hiere. xx.) (M) (Esa. x.)

Sed quid est q̃ a ꝓpheta maledictionis sniam vir ille suscepit: qui natiuitatẽ illius patri nũciauit? Hoc nimirũ tãto intrinsec⁹ maiori mysterio plenũ est/quãto extrinsec⁹ humana rõne vacuũ. Nam si quid exterius rõnabile fortasse sonuisset: nequaq̃ nos ad studiũ interioris intellectus accenderet. Eo ergo no

B bis plent⁹ aliquid int⁹ innuit: quo foris rationabile nihil
C ostẽdit. Si enĩ ex matris sue vtero hoc in mundo ꝓpheta
affligẽdus ꝓdijt: natiuitatis eius nũcius quid delịqt?
Sed qd ꝑsona ꝓphete fluctuãtis: nisi ꝑ pene meritũ ve-
niẽs humani generis mutabilitas designaƚ? Et quid ꝑ
patrẽ illius: nisi iste de quo nascimur mũdus exprimiƚ?
Et quis est ille vir q̃ natiuitatẽ nostrã patri annunciat/
nisi antiqu⁹ hostis? Qui cũ nos in cogitatiõibus fluctua-
re cõsiderat: maioꝝ mẽtes q̃ ex auctoritate huius mũdi
ꝑeminẽt: ad ꝑsuasionẽ nostre deceptionis instigat. Cũq̃
nos agere infirma conspexerit: eis quasi fortia fauoribus
extollit: et q̃ iã nat⁹ masculꝰ loquiƚ: cũ corruptores inta-
tis ꝑ mẽdaciũ nos extitisse gratulaƚ. Patri ergo mascu-
lũ natũ denũciat: quãdo huic mũdo eũ quẽ persuaserit
factũ innocẽtie corruptorẽ demõstrat. Nam cũ cuilibet
peccãti atq̃ superbienti diciƚ: Fecisti sicut vir: quid aliud
q̃ natus masculus ĩ mũdo ꝓhibetur? Iure igiƚ vir qui
masculũ natũ nũciat/malediciƚ: q: ipso ei⁹ nuncio repro-
bũ gaudiũ nostri corruptoris idicaƚ. His ergo scriptu-
re sacre maledictionib⁹ discim⁹: quid apud beatum iob ĩ
voce maledictionis inq̃rimus: ne quẽ deus post vulnera
et verbera remunerat: lector verba eius redarguere non
intelligens presumat. Quia igitur vtcũq̃ hec que in pre-
fatione fueraut exquirẽda distinximus: verba iam histo-
rie differentes exequamur.

¶ Tertium capitulum beati Job.

B Post hec aperuit Job os suum:
et maledixit diei suo / et locut⁹
est. Pereat dies in qua nat⁹ sũ:
et nox in qua dictũ est: concept⁹
est homo. Dies illa vertaƚ in te-
nebras. Nõ requirat eũ de⁹ de-
super: et nõ illustret lumine. Obscurent eum te-
nebre ⁊ vmbra mortis. Occupet eũ caligo: et in-
uoluatur amaritudine. Noctẽ illã tenebrosus
turbo possideat. Non cõputetur in dieb⁹ anni/
nec numeretur in mensib⁹. Sit nox illa solita-
ria: nec laude digna. Maledicãt ei qui maledi-
cunt diei: qui parati sunt suscitare leuiathan.
Obtenebrẽƚ stelle caligine ei⁹. Expectet lucẽ/
et non videat: nec ortũ surgẽtis auroꝛe: quia nõ
conclusit ostia vẽtris q̃ portauit me: nec abst̃u-
lit mala ab oculis meis. Quare non in vulua
mortu⁹ sum: egressus ex vtero non stati perij?
Quare except⁹ genib⁹? cur lactat⁹ vberibus?
Nũc ei dormiẽs silerẽ: ⁊ somno meo requiesce-
rẽ cũ regib⁹ ⁊ consulib⁹ terre: qui edificant sibi
solitudines: aut cũ principib⁹ qui possidẽt au-
rum: et replent domos suas argento: aut sicut
abortiuũ absconditũ non subsisterẽ: vel qui cõ-
cepti non viderũt lucẽ. Ibi impij cessauerũt a
tumultu: ⁊ ibi requieuerũt fessi robore: et quon-
dam vincti pariter sine molestia. Non audierũt
vocẽ exactoris. Paru⁹ ⁊ magn⁹ ibi sũt: ⁊ seru⁹
⁊ liber a dño suo. Quare misero data ẽ lux ⁊ vi-
ta his qui in amaritudine anime sunt? Qui ex-
pectant mortẽ/ ⁊ nõ venit: quasi effodiẽtes the-
saurũ: gaudentq̃ vehemẽter cũ inuenerint se-
pulchrũ. Viro cui⁹ abscondita est via: et circũ-
dedit eum deus tenebris. Anteq̃ comedo su-
spiro: ⁊ quasi inundantes aque: sic rugit⁹ me⁹:
quia timor quẽ timebã euenit mihi: et quod ve-
rebar accidit. Nõne dissimulaui? nõne silui? nõ-
ne quieui? Et venit super me indignatio.

¶ Post hec aperuit Job os suum: et maledixit diei suo
dicens. Pereat dies in qua natus sum.] Non est negle-
cte differendũ quod diciƚ: aperuit os suum. Scripture
enĩ sacra ex his que leuiter ꝓmittit: reuerenter expectã-
da indicat que subiũgit. Sicut enĩ clausa vascula qd int⁹
D habeãt ignoramus: aperto vero ore vasculoꝝ quid intrin-
secus ꝯtineatur agnoscimus: ita sanctoꝝ corda q̃ clauso
ore occulta sunt/ apto ore deteguntur: et cũ cogitatiões de-
tegunt: os aperire referuntur: vt intẽta mẽte quasi apertis
vasculis qd intus contineant festinemus cognoscere: ac
nosmetipsos eorũ intimo odore recreare. Vnde ⁊ subli-
mia ꝑcepta dño in mõte dicturo/ ꝑmittiƚ. Aperiens os Matth.v.
suũ dixit. Quis illic ⁊ hoc accipi debeat: q: tunc os suũ ĩ
preceptis aperuit: in quib⁹ dudum aperuerat ora ꝓphe-
tarũ. Valde autẽ solerter intuendũ est qđ diciƚ: post hec:
vt nimirũ rei virtus que agiƚ: veraciter ex tẽpore sentia-
tur. Prius enĩ vastitas reꝝ/ extinctio pignoꝝ/ dolor vul-
nerũ/ ꝑsuasio cõiugis/ aduentus amicoꝝ describitur: q̃
scidisse vestes: exclamãtesq̃ fleuisse: puluere capita ꝯsper-
sisse: ⁊ diu cõsidẽtes in terra tacuisse memoranƚ: ac dein-
de subiũgitur. Post hec aperuit iob os suũ: et maledixit
diei suo: vt ipso videlicet narrationis ordine perpenda-
tur: quia nequaq̃ maledictum per impatientiam protu-
lit: qui ad maledictionis vocem amicis adhuc tacenti-
bus erupit. Capitulum. v.

Si enĩ ira motus malediceret: audito dãno sub-
stantie/ cognita morte filioꝝ/ eum procul du-
bio ad maledictionẽ dolor excitaret. Sꝫ tunc
qd dixerit audiuim⁹. Ait nãq̃. Dñs dedit: dñs abstulit.
Rursum: Si ira motus malediceret: saltẽ ꝑcussus ĩ cor-
pore/ vel male suasus a cõiuge/ maledictũ inferre potuis-
set. Sed qd tunc respondit agnoscim⁹. Ait nãq̃. Locuta
es quasi vna ex stultis mulierib⁹. Si bona suscepim⁹ de
E manu dñi: mala quare nõ sustineamus? Post hec ꝟo de-
scribitur/ quia amici venerũt/ flent/ cõsident/ tacẽt: moxq̃
subiũgitur hoc: q̃ diei suo maledixisse ꝓhibetur. Minus
itaq̃ incongruũ est/ vt suspicemur eum nullo instigante:
nullo pulsante: ex impatientia ad vocem maledictionis
erũpere: quem nimirũ nouim⁹ inter dãna rerum/ mortẽ-
q̃ filioꝝ/ inter vulnera corporis/ inter ꝟba male suadẽ-
tis vxoris/ magna creatori ꝑconia humili mente reddi-
disse. Patefecit ergo qua mẽte hec quiet⁹ dixerit: q̃ tot
dei laudes etiã ꝑcussus enarrauit. Neq̃ enĩ postmodũ
ꝑcussus superbire potuit: quẽ et ĩ ꝑcussione dolor humilẽ
ostendit. S. q̃ cũ certe nouim⁹ q̃ maledictum sacra scri-
ptura ꝓhibet: cur recte aliquãdo fieri dicim⁹: que veta-
ri eodem sacro eloquio non ignoramus?

¶ S Quib⁹ modis scriptura proferat maledictum.

¶ Sciendũ vero est q̃ scriptura sacra duobus modis
maledictũ memorat: aliud videlicet qđ approbat: aliud
qđ dãnat. Aliter enĩ maledictũ proferƚ iudicio iustitie:
aliter liuore vindicte. Maledictum q̃ppe iustitie iudicio
ipsi primo homini peccãti prolatũ est: cũ audiuit. Male- Gen.iii.
dicta terra in opere tuo. Maledictũ iudicio iustitie pro-
fertur/ cũ ad abraã diciƚ. Maledicã maledicẽtibus tibi. Gen.xii.
Rursum quia maledictũ non iudicio iustitie/ sed liuo-
re vindicte ꝓmittur: voce Pauli apli ꝑdicantis admone-
mur: qui ait. Benedicite: et nolite maledicere. Et rursũ: Rom.xii.
Neq̃ maledici regnũ dei possidebũt. Deus ergo maledi-
cere dicitur: et tamẽ maledicere homo prohibetur: q: qđ
homo agit malitia vindicte/ deus non facit nisi examine
et virtute iustitie. Capitulum. vi.

F Cum ergo sancti viri maledictiõis sententiam
proferũt: nõ ad hãc ex voto vltionis/ sed ex iu-
stitia examinis erũpunt. Intus enĩ subtile dei
iudiciũ aspiciũt: ⁊ mala foris exurgẽtis/ quia maledicto
debeãt ferire/ cognoscunt: et eo ĩ maledicto non peccant:
quo ab interno iudicio nõ discordãt. Hinc est q̃ petrus
in offerentẽ sibi pecuniã simonẽ sententiã maledictionis
intorsit/ dicens. Pecunia tua tecũ sit in ꝑditionem. Qui Act.viii.
enĩ nõ ait est/ sed sit: nõ ĩ indicatiuo sed optatiuo modo se
signauit hec dixisse. Hinc helias duob⁹ q̃nquagenarijs iiii. Reg.i.
ad se venientib⁹ dixit. Si homo dei sum/ descẽdat ignis
de celo/ ⁊ ꝯsumat vos. Quoꝝ vtrorũq̃ sinĩa quãta seueri-
tatis rõne cõualuit: terminꝰ cause monstrauit. Nã ⁊ simõ
eterna perditione interijt: ⁊ duos quinquagenarios de-
sup venĩẽs flãma ꝯsumpsit. Virt⁹ ergo subsequens testi-
ficaƚ qua mente maledictionis sentẽtia ꝓmiƚ. Cũ enĩ et
maledicẽtis innocẽtia ꝑmanet: et tñ eũ qui maledicitur
vsq̃ ad interitum maledictio absorbet: ex virtuscꝫ partis
fine colligiƚ: q: ab vno et intimo iudice in reum sinĩa sum-
pta iaculaƚ. Igitur si subtiliter beati iob ꝟba pẽsamus:

G non est e⁹ maledictio ex malitia delinquentis: sed ex rectitudine iudicis. nõ est ira cõmoti/sed doctrina tranquilli. Qui enĩ tã recta maledicẽs intulit/nõ perturbationis vitio succubuit/sed doctrine magisterium impẽdit. Uidit quippe amicos cũ clamore flere: vidit vestes scindere: vidit puluere capita cõspergere: vidit consideratione sue percussionis obmutescere: τ vir sanct⁹ inspexit: q2 hi qui prospera tẽporalia requirebant/ex cõparatione mentis proprie/eũ tẽporalĩ fractũ aduersitate crediderũt. Perspexit p trãsitoria afflictione percussum desperate non flerẽt: nisi ipsi desperatã mentem ab spe incolumitatis interne subtraherent. τ dũ erũpit foras in vocẽ doloris: vulneratis intus ostendit virtutem medicaminis: dicens.

ℭ S. Q2 mutabilitatẽ huius transitorie vite in qua nati sumus/sanctus quisq3 perire desiderat.

ℭ Pereat dies in qua nat⁹ sum. Quid enĩ debet p diẽ natiuitatis/nisi oẽ hoc tẽpus nostre mortalitatis intelligi? qd q̃diu nos in hac nostre mutabilitatis corruptiõe retinet: eternitatis nobis incõmutabilitas non apparet. Qui igitur diem iam eternitatis videt/egre diem sue mortalitatis sustinet. Et notandũ q̃ non ait: pereat dies

H in qua conditus sum: sed pereat dies in qua nat⁹ sum. In die q̃ppe iustitie homo est cõditus: sed iã in tẽpore culpe nat⁹. Adã enĩ cõditus/sed cain prim⁹ est nat⁹. Quid est ergo: diei natiuitatis maledicere/nisi apte dicere: dies mutabilitatis pereat: et lumẽ eternitatis erumpat? Cap. vij.

I Sed quia perire duob⁹ modis dicere solem⁹ (aliter enĩ perire dicim⁹/qñ aliquid optamus vt nõ sit: et aliter perire dicimus quãdo optamus vt male sit) hoc qđ de hoc die subdit: Obscuret eũ caligo: et inuoluatur amaritudine: liquido ostendit quia dies iste non ita vt nõ sit/sed ita perire optat vt male sit. Inuolui enĩ amaritudine non põt: qđ oĩno perditum penitus est. Hoc aũt tẽpus nostre mutabilitatis nõ quãdoq3 ita periturũ. i. transiturum est vt male sit: sed vt penitus non sit: angelo in sacro eloquio attestãte/q̃ ait. Per viuentem in secula: q2 tẽpus iã non erit. Nã et si propheta dicit: Erit tẽp⁹ eorũ in eternũ: q2 p momenta tẽpus deficit: nomine tẽporis eorũ defectũ vocauit: ostendẽs q̃ sine fine omnimodo defectu deficiũt hi qui a visionis intime cõsolatione separantur. Quia ergo nostre mortalitatis hoc temp⁹ nõ ita vt male sit/sed ita perit vt nõ sit: querẽdum est qđ sit qđ non ita vt non sit: sed ita perire optat vt male sit. Humana enĩ anima seu angelicus spũs ita imortalis est vt mori possit: ita mortalis vt mori non possit. Nam beate viuere/siue per vitium siue p suppliciũ perdit. Essentialiter autẽ viuere/neq3 per vitiũ/neq3 p supplicium amittit. A qualitate enĩ viuendi deficit/sed omnimodũ subsistendi interitũ nec moriẽs sentit. Ut ergo breuiter dixerim/τ immortaliter mortalis est/et mortaliter immortalis.

Apoca. x.
Ps. lxxvij.

ℭ S. Q2 antiquus hostis dies interpretat: q̃ promittẽs eritis dij: quasi trãsfigurans se in angelum lucis/humano generi peccatum tentando persuasit.

K ℭ Dũ igitur dies vt pereat optat: et paulopost inuoluẽdus amaritudine dicit: quẽ credam⁹ q̃ vir sanctus diei nomine exprimere voluit: nisi apostatã spm̃/qui in viuendi essentia etiam moriẽdo subsistit: quẽ perditio vite nõ subtrahit: quia in eterno dolore positum seruando mors immortalis extinguit. Qui iã a beatitudinis gloria deiectus/adhuc optatur vt pereat: vt videlicet retrusus dignis supplicijs: etiam tentandi licentiam amittat.

ℭ S. Q2 per diem dilectio peccati/per noctem vero cecitas mentis possit intelligi. Capitulum. viij.

Is nimirũ diẽ se exhibet: q2 p prospera incipit: sed in noctis tenebras semp desinit: q2 ad aduersa perducit. Diẽ vsq3 ostẽdebat cũ diceret. In quacunq3 die comederitis ex eo/aperientur oculi vestri: τ eritis sicut dij. Sed noctem intulit: cũ ad mortalitatis tenebras perduxit. Dies itaq3 est illata promissio meliorũ: sed nox est exhibita ipsa experiẽtia calamitatum. Antiquus hostis dies est per naturam bene conditus: sed nox est per meritum ad tenebras delapsus. Dies est cum pollicendo bona/humanis aspectib⁹ lucis se angelum simulat: paulo attestante qui ait. Ipse enĩ sathanas trãsfigurat se in angelum lucis. Sed nox est cum mentes consentientiũ erroris tenebris obscurat. Uir ergo sanctus in dolore proprio causam totius humani generis deflens: et nihil speciale omnimodo in speciali vulnere cogitãs: reducat ad animũ originem culpe: et cõsideratione iustitie/dolorem tẽperet pene. Uideat humanũ genus/vnde et quo cecidit: τ dicat. Pereat dies in qua nat⁹ sum: et nox in qua dictũ est/cõceptus est homo. Ac si apte dicat. Pereat spes ab apostata angelo illata: qui diẽ se simulãs ex promissione diuinitatis emicuit: sed noctẽ se exhibẽs/lucẽ nobis nostre immortalitatis obscurauit. Pereat antiquus hostis/qui lucẽ promissionis ostendit: sed peccati tenebras cõtulit. Qui quasi diẽ se blãdiendo innotuit: sed vsq3 ad tenebrosam noctẽ ex impressa cordis cecitate perduxit.

Antiqu⁹ hostis diẽ se exhibet sed noctis tenebras infert.
Gen. iij.
ij. Cor. xi.

Sequitur. Dies illa vertatur in tenebras. Quasi lucet dies ista mẽtibus hominũ: cũ prauitatis eius persuasio prospera creditur: et qualis sit intrinsecus/non videtur. Sed cũ iniquitas illius sicut est agnoscitur: dies false promissionis quasi quibusdam ante iudicis nostri oculos tenebris obscuratur: quia videlicet qualis est ex merito/talis perspicitur in blãdimento. In tenebras ergo dies vertitur: quando aduersa intelligimus etiam que prospera suadendo pollicẽtur. In tenebras dies vertit: quando antiquus hostis qualis est seuiens/talis a nobis perspicitur etiã sub blãdimẽtis latens: ne fictis prosperitatibus quasi ex diei lumine illudat: et veris miserijs ad peccati tenebras pertrahat. Sequitur. Non requirat eũ deus desuper: et non illustret lumine. Omnipotens deus sicut ex nihilo bona facere potuit: ita cum voluit p incarnationis sue mysteriũ etiã perdita bona reparauit. Capitulũ. ix.

L Duas vero ad intelligendũ se/creaturas fecerat: angelicã videlicet τ humanam. vtrãq3 vero superbia percussit/atq3 ab statu ingenite rectitudinis fregit. Sed vna tegmẽ carnis habuit: alia vero nihil infirmũ de carne gestauit. Angelus nãq3 solũmodo spirit⁹: homo vero et spũs ẽ et caro. Misert⁹ ergo creator vt redimeret: illã ad se debuit reducere/quã in perpetratione culpe ex infirmitate aliquid constat habuisse: et eo amplius debuit apostatã angelũ repellere/quo cũ a persistẽdi fortitudine corruit: nihil infirmũ ex carne gestauit. Unde et recte psalmista cũ misertũ redemptorẽ hominibus diceret: ipsam quoq3 causam mie expressit/dicens.

ℭ S. Q2 ideo misert⁹ est homini: quia cũ caro esset: ex infirmitate peccauit.

ℭ Et memoratus est: quia caro sunt. Ac si diceret. Quo eorũ infirma vidit: eo districte culpas punire noluit. Est adhuc aliud quo et perdit⁹ homo reparari debuit: et superbiens spũs reparari non possit. Quia nimirũ angelus sua malitia cecidit: hominẽ vero aliena prostrauit. Quia ergo humanũ genus ad lucem penitentie/redemptoris aduẽtu reducitur: apostata vero angelus ad restaurationis lucem nulla spe venie: nulla cõuersionis emẽdatione reuocatur: dicat recte. Nõ requirat eũ deus desuper: et non illustret lumine. Ac si aperte diceret. Quia ipse tenebras intulit: toleret sine fine qđ fecit: nec vnq̃ lumen pristini status recipiat: quia hoc etiã non suasus amisit. Sequitur. Obscurent eum tenebre et vmbra mortis. Per vmbrã mortis/obliuio debet intelligi: quia sicut mors interimit vitã: ita obliuio extinguit memoriã. Quia ergo apostata angelus eterne obliuioni traditur/vmbra mortis obscurat. Dicatur igitur. Obscurẽt eũ tenebre τ vmbra mortis. i. sic eũ erroris sui cecitas obruat: vt nequaq̃ vlterius ad lucẽ penitẽtie p diuini respect⁹ memoriã resurgat. Sequitur. Occupet eum caligo: et inuoluatur amaritudine. Capitulum. x.

Ps. lxxvij.

M Antiquus hostis nequitie sue vinculis astrictus/aliud est qđ nunc patitur: aliud qđ in fine patietur. Quia enim a lucis intime ordine cecidit: nũc semetipsum intrinsecus erroris caligine confundit. Sed post hoc amaritudine inuoluitur: q2 ex merito spontanee caliginis/eterno gehenne tormento cruciatur. Dicatur ergo: Is qui serenitatem lucis intime perdidit: quid est quod ante extremum supplicium tolerat? Occupet eũ caligo. Subiungatur etiã que illũ pena subsequens etiam sine termino deuastat: Inuoluatur amaritudine. Omne quippe quod inuolutũ est: finem suũ q̃si nusq̃ indicat: quia sicut non ostendit quo incipit/ita nõ detegit quo desistit. Inuolui ergo amaritudine antiqu⁹ hostis dicitur: quia superbie eius supplicia non solum omnimoda/sed etiam infinita preparantur. Que videlicet eius pena tunc initium accipit: cum districtus ad extremum iudicium iudex venit. Unde et bene subditur.

A

¶ S. Quid per annum/diem/mensemq̄ intelligatur: et quid item sit annum domini placabilem predicari.

Psã. xlix.

¶ Noctẽ illã tenebrosus turbo possideat.] Scriptũ q̃ppe est. Deus manifeste veniet/deus noster/et non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit: ⁊ in circuitu eius tẽpestas valida. Tenebrosus ergo turbo hãc noctẽ possidet: q2 apostatã spiritũ a cõspectu districti iudicis ad eterna supplicia/pauenda illa tẽpestas rapit. Turbine ergo nox ista possidetur: q2 sup̄ba ei⁹ cecitas districta animaduersione percutit. Sequitur. [Non cõputetur in dieb⁹ anni: nec numeretur in mensibus.] Annum predicationẽ sup̄ne gratie nõ incõuenienter accipimus: quia sicut in anno cõgestis diebus tẽpus perficitur: ita in superna gratia virtutũ multiplex vita cõpletur. Potest per annũ etiã multitudo intelligi redemptorũ: q2 sicut ex dierũ multitudine annus duci: ita ex collectione bonorũ omniũ illa electorũ innumerabilis vniuersitas expletur. Hũc nãq3 annũ perfecte multitudinis Esaias predicat/dicẽs. Spũs dñi super me: eo q̄ vnxerit me. Ad annunciandũ mansuetis misit me: vt mederer contritis corde: ⁊ predicarem captiuis indulgentiã/⁊ clausis apertionẽ: vt predicarẽ annum placabilẽ dñi. Annus eñ placabilis dñi predica: cũ futura plebs fidelium/veritatis lumine illustranda predicitur. Quid vero per dies/nisi singule queq̄ electorũ mẽtes: quid p̄ menses nisi multiplicate eo⁊ ecclesie (que vnam catholicã faciũt) designan? Illa ergo nox non cõputetur in dieb⁹ anni: nec numeretur in mẽsibus: q2 antiquus hostis sup̄bie sue tenebris pressus: aduẽtum quidẽ redẽptoris cõspicit: sed nequaq̃ ad veniã cum electis redit. Hinc enim scriptum est. Nusq̃ enim angelos apprehendit: sed semen abrae apprehendit.

Esa. lxj.

Heb. ij.

¶ S. Q2 Christus non angelus sed homo fact⁹ est. Hoc enim fieri debuit qd̃ redemit.

B

¶ Idcirco nãq3 redemptor noster/non angelus: sed homo factus est: q2 hoc procul dubio fieri debuit qd̃ redemit: vt et p̄ditũ angelũ nõ apprehẽdendo desereret: ⁊ hominẽ in semetipso apprehendẽdo repararet. Capitulum. xi.

POssunt etiã dies hi qui i interna luce p̄manẽt/ angelici spirit⁹: mẽses autẽ eorũ ordines et dignitates intelligi. Singuli enim quiq̄ spirit⁹ quia lucent/dies sunt. Sed quia certi quibusdã dignitatibus distinguũtur: vt alij throni/alij dñationes/alij principatus/alij potestates sint: p̄ hac ipsa distributione agminum/menses vocãtur. Sed q2 antiquus hostis nequaq̃ ad meritum lucis/nequaq̃ ad ordinẽ supernorũ agminũ reducitur: nec in diebus anni/nec in mensibus numera. Sic quippe illũ perpetrate cecitas superbie grauat: vt vltra ad illa claritatis intime superna agmina non redeat. Nequaq̃ iam stantibus lucis dignitatibus admiscetur: quia tenebrarum suarum merito semp̄ ad ima deprimi. Qui quia ab illa patrie celestis frequẽtia exors in perpetuũ permanet: recte adhuc subiungitur. [Sit nox illa solitaria/nec laude digna.] Nox illa solitaria efficitur: q2 distinctione cõpetus a frequẽtia patrie superne separatur. Nõ tamẽ intelligi ⁊ aliter potest: vt videlicet hostem quẽ sibi sociũ ad perditionẽ fecerat amittat: et solus cum suo corpore hostis pereat: dũ mltos quos destruxerat/redẽptoris gratia reformat. Solitaria ergo nox efficitur: cum sublatis eis qui electi sũt: solus hostis antiquus eternis gehenne ignibus mãcipatur. Bene autẽ dici. [Nec laude digna.] Cũ enim humanũ genus erroris tenebris pressum/deos lapides crederet/per hoc q̄ idolis seruiebat: quid aliud q̃ seductoris sui facta laudabat? Unde per apl̃m Paulũ bene dici. Scimus q2 nihil est idolum: sed que immolãt gentes/demonijs immolãt. Qui ergo idolorum venerationi substrati sunt: qd̃ aliud q̃ noctis tenebras laudauerũt? Sed ecce iam cernimus q2 nox illa nõ esse laude digna cognosci: cũ iam a redẽpto humano genere/idolo⁊ veneratio reprobat. et nox solitaria relinquitur: quia cũ dãnato apostata spiritu ad tormẽta nõ itur. Sequitur. [Maledicant ei qui maledicũt diei: qui parati sunt suscitare leuiathan.] In trãslatione veteri ita non dicitur: sed maledicat eã qui maledixit diem: qui capturus est grandẽ cetum. Quibus verbis aperte ostẽditur: q̄ a sancto viro in fine mundi ventura antichristi perditio p̄ceui. Malignus nãq3 spiritus qui per meritum nox est: diem se in mũdi fine simulat: cũ se quasi deum hominibus ostentat: cum claritatem sibi diuinitatis fallaciter tribuit: ⁊ supra omne se qd̃ de⁹ vel dici vel coli/extollit. Noctẽ igi maledicit qui maledicit diem: q2 ille nunc ei⁹ malitiã destruit/qui illustratione aduent⁹ sui tũc etiã potentiã eius fortitudinis extinguet. Unde ⁊ bene subiũgi. [Qui capturus est grandẽ cetũ.] Huius enĩ ceti fortitudo in aquis capi: q2 antiqui hostis versutia baptismi sacramẽto superatur. Sed qd̃ trãslatiõe veteri de auctore omniũ dicitur/hoc trãslatione hac (que ad nos ex hebreo est arabicoq̄ sermone deriuata) de electis ei⁹ angelis memoratur. De his nãq3 dicitur.

C

I. Corin. viij.

D

¶ S. Q2 sancti angeli diabolo q̄ diuinitatẽ homini promiserit exprobrẽt: quo⁊ potestati substratus/et ad p̄bãdum electos excita/⁊ religatur ne extinguat infirmos.

¶ Maledicãt ei qui maledicũt diei.] Diẽ se quippe iste sup̄biens spũs ostẽtare etiã angelicis potestatib⁹ voluit: cum se super ceteros quasi in potentia diuinitatis extollens: tot post se ad interitũ legiones traxit. Sed hi nimirum qui in auctore suo humili corde persistiterunt: cũ errori eius noctem inesse conspicerent: diem claritatis ipsius de semetipsis humilia sentiẽdo calcauerũt. qui nunc nobis doli eius tenebras indicant: ⁊ q̃ sit illius despicienda ficta claritas/demõstrant. Dicatur ergo de tenebrosa nocte: que humane infirmitatis oculos claudit: Maledicãt ei qui maledicũt diei. i. illi electi spirit⁹ erroris eius tenebras dãnãdas denũcient: qui magnitudinẽ claritatis illius iam ab exordio fictã vidẽt. Bene autẽ subdi. [Qui parati sunt suscitare leuiathã.] Leuiathã q̃ppe interpretatũ dici additamẽtum eorũ. Quorũ scilz nisi hominũ? Recte autẽ additamẽtum eo⁊ dici: q2 postq̃ primã culpã mala suggestiõe intulit: hãc quotidie augere grauioribus p̄suasionib⁹ non desistit. Uel certe p̄ exprobrationẽ leuiathã vocatus est. i. additamentũ hominũ dict⁹. Eos nãq3 in paradiso immortales reperit: sed diuinitatẽ immortalibus promittendo/quasi eis aliq̃d vltra q̃ erant se addere spopõdit. Sed dum blãde nõ habita se daturũ perhibuit/callide ⁊ habita subtraxit. Unde et eũdem leuiathã ita p̄pheta describit dicẽs. Sup leuiathã serpentem vectẽ: super leuiathã serpentẽ tortuosum. Leuiathã quippe iste in eo q̄ se addere homini spopõdit: tortuosis ad eum finibus irrepsit: quia dũ falso impossibilia p̄misit: vere et possibilia sustulit. Capitulum. xij.

E

Esaie xxvij.

QUerendũ vero nobis est: cur qui serpẽtem dixerat/tortuosumq̄ illico subiũxit: interposuit vectẽ: nisi forte q̄ in serpẽtis tortitudine fluxa mollities: in vecte autem est duritia rigiditatis. Ut ergo hunc ⁊ durũ signaret ⁊ mollẽ/⁊ vectẽ nominat ⁊ serpẽtẽ. Durus quippe est p̄ malitiã/mollis per blãdimenta. Uectis ergo dici: q2 vsq3 ad necem percutit: serpẽs autẽ/q2 se p̄ insidias molliter infundit. Sed hunc leuiathan electi angelorũ spirit⁹/nũc in puteo abyssi clausum premũt. Unde scriptum est. Uidi angelum descendẽtem de celo/ habẽtem clauem abyssi ⁊ cathenã magnam in manu sua: et apprehẽdit draconẽ serpentem antiquũ/qui est diabolus et sathanas: et ligauit eũ per annos mille: ⁊ misit eum in abyssum. Quem tamen in mundi fine ad aperciora certamina reuocant: ⁊ totum contra nos in suis viribus relaxant. Unde illic rursum scriptũ est. Cum completi fuerint mille anni/solue sathanas. Ille enim apostata angelus qui ita cõditus fuerat vt angelorũ ceteris legionib⁹ emineret/ita sup̄biendo succubuit: vt nũc stantiũ angelorum ditioni substratus sit: quaten⁹ vel nunc ad vtilitatẽ nostrã eis ministrantib⁹ religatus lateat: vel tũc ad p̄bationẽ nostrã eis relaxantib⁹ totis se suis ɔtra nos virib⁹ solutus exerceat. Quia igi hi electi spirit⁹ superbũ apostatã cõprimunt/qui humiles hũc sequi noluerũt: ipsisq̄ administrãtib⁹ dispon vt ad intẽtionẽ aperti certaminis destruendus funditus quãdoq̄ reuoce: dica recte. Qui parati sunt suscitare leuiathã. Q2 tamẽ hostis callidus ad apta bella necdũ suscitatus est: quomõ quorũdã mẽtes nox ista nunc latẽter obscuret/insinuat. Sequi.

Apo. xx.

F

Ibidem.

¶ S. Q2 hypocrite qui quasi stelle in nocte vidẽtur/erroris sui caligine sepe ita obscurentur: vt etiam foris in actione confundantur. Capitulum. xiij.

OBtenebrẽtur stelle caligine eius.] In scriptura sacra stellarum nomine aliquãdo sanctorũ iustitia/que in huius vite tenebris lucet: aliquãdo vero hypocritarũ fictio demõstratur: qui bona que faciũt/ad percipiendas laudes hominibus ostendunt. Si enim

c

G recte viuentes/stelle nō essent:nequaq̄ Paulus discipu
Phil.ij. lis diceret. In medio nationis praue et peruerse:inter quos
lucetis sicut luminaria in mundo. Rursum si inter eos
qui recta agere videntur:quidam de actione sua retribu
tionē fauoris humani nō quererēt:nequaq̄ stellas Joan
Apo.xij. nes ruere a celestib⁹ videret/dicens. Misit draco caudā:
& traxit tertiam partem stellarum. Draconis enim cauda
stellarū pars trahit: quia extrema psuasione antichristi
quidā qui vidētur lucere/rapientur. Stellas nāq; in ter
ram trahere/est eos qui videtur studio vite celestis inhe
rere: ex amore terreno iniquitate aperti erroris inuolue
re. Sunt nāq; nonnulli qui ante humanos oculos velut
magnis operibus lucent:sed quia hec ipsa opera a mūdo
corde non prodeunt:capti in occultis cogitationibus/no
ctis huius tenebris obscurantur. Qui sepe ea que mūdo
corde non faciūt/etiā opera amittunt. Quia ergo nox pre
ualere permittit:quādo & inter bona opera cordis inten
tio minime mūdatur:dicatur recte. Obscurētur stelle ca
ligine eius.i. eos qui ante humanos oculos quasi bonis
operibus splendent:malitia antiqui hostis obscurare pre
ualeat:et hoc quod ante humana iudicia sumpserant/lu
men laudis deponant. Caligine quippe noctis obscuran
tur/cum eorum vita aperto errore confunditur:vt nimi
rum tales etiam foris in actione appareant:quales apud
semetipsos intus diuino parere iudicio non formidant.
Sequitur.[Expectet lucem et nō videat:nec ortum sur
gentis aurore. Capitulum.xiiij.

Joan.viij. In euangelio veritas dicit. Ego sum lux mun
di. Sicut autē idem redemptor noster vna per
sona est cum cōgregatione bonorum (ipse nāq;
caput est corporis:et nos huius capitis corpus) ita anti
Diabolus cum reprobis vna psona est. quus hostis vna persona est cū cuncta collectione repro
borum:quia ipse eis ad iniquitatē quasi caput preeminet:
illi autē dum ad persuasa deseruiūt/velut subiunctū ca
piti corpus inherēt. Quō ergo de hac nocte.i. antiquo ho
ste dicit:dignū est vt ad corpus eius.i. ad iniquos quosq;
diriuetur. Quia igitur redemptor noster humani gene
ris lux est:quid est qō de hac nocte dicitur: Expectet lu
D cem & nō videat:nisi q̄ sunt nonnulli qui fidem quā ope
ribus destruūt:tenere se sermonibus ostendunt? De qui
ad Tit.j. bus per Paulū dicit. Qui confitentur se nosse deū:factis
autem negant. Hi nimirū aut praua sunt que faciunt:aut
recta opera nō recto corde sectātur. Nō enim de suis ope
ribus retributiones perpetuas/sed transitorios fauores
querunt:& tamē q̄ quasi sanctos laudari se audiunt:esse
se veraciter sanctos arbitrant:& quāto se ex multorū esti
matione irreprehēsibiles putāt/tanto diē districti iudi
Amos.v. cij securi⁹ expectāt. De qb⁹ bene p pphetā dicit. Ue desi
derantib⁹ diē dñi. Quib⁹ beat⁹ Job debitā sentētiā pro
fert/pdicētis studio/nō optātis voto dicens.[Expectet
lucē/& nō videat.] Nox quippe illa/ille videlicet tenebro
sus hostis/in mēbris suis lucē expectat/et nō videbit:q̄
vl hi q̄ fidē sine opib⁹ retinēt:cū p eadē fide i extremo iu
dicio saluari se posse confidūt:spes eorū frustrabit:quia
J hāc male viuēdo demoliti sunt/quā cōfitendo tenuerūt.
vel hi q̄ p humana laude in bona actiōe se exhibēt/incas
sum a veniēte iudice retributionē bonoꝝ operū sperant:
q̄ dū hec in ostētationē faciūt laudis/iam premiū ab hu
Matt.vj. mano ore receperūt:veritate attestāte/que ait. Amē dico
vobis/receperūt mercedē suam. Ubi et bene subiūgitur:
[Nec ortum surgentis aurore.] Caplm.xv.

Aurora quippe ecclesia dicit: que a peccatorū
suorum tenebris ad lucē iustitie pmutat. Un
de et hāc spōsus in Canticorū cantico mirat/
Canti.vj. dicens. Que est ista que progreditur quasi aurora cōsur
gēs? Quasi aurora quippe electoꝝ surgit ecclia:que pra
uitatis pristine tenebras deserit: et sese in noui luminis
fulgorē conuertit. In illa igitur luce que in districti iudi
cis aduentu monstratur:corpus dānati hostis ortum sur
gētis aurore nō videt:quia cū districtus iudex ad retri
butionē venerit:iniquus quisq; suorū caligine meritoꝝ
pressus/quanta claritate sancta ecclesia in internū lumen
cordis surgat/ignorat. Tūc nāq; electorū mēs in altum
rapitur/vt diuinitatis radijs illustret:et quo eius respe
ctu perfunditur: eo vltra se gratia coruscāte subleuatur.
Tunc sancta ecclesia plena aurora fit: cum mortalitatis
atq; ignorātie sue tenebras funditus amittit. In iudicio
ergo adhuc aurora est/sed in regno dies:quia etsi iam cū

restauratione corporū videre lumen in iudicio inchoat:
ei⁹ tamē visum plenius in regno cōsummat. Ortus itaq;
aurore est exordiū clarescentis ecclesie: quem videre ne
queunt reprobi:quia a cōspectu districti iudicis malorū
suorū pondere ad tenebras pressi ptrahūtur. Unde recte
per prophetā dicit. Collatur impius ne videat gloriam
Psā.xxx. dei. Hinc est qō de hac aurora per Psā. dicit. Abscondes
eos in abscondito vultus tui/a cōturbatione hominum.
Electus enī quisq; in iudicio per internū visum in vultu
diuinitatis abscōditur:dū reproborū foris cecitas distri
cta animaduersione iustitie repulsa turbatur. Quō etiam
non incōuenienter ad presens accipim⁹/si simulatorū cor
da subtilius indagamus. Arrogantes nāq; & hypocrite
bonorū facta exterius aspiciūt:eosq; in factis suis lauda
ri ab hominib⁹ agnoscūt:eorūq; celebre nomen mirantur:
et q̄ pro bene gestis laudes suscipiant vident:sed quanto
studio easdē laudes fugiant/nō vident. Aperta eoꝝ ope
ra considerāt:sed q̄ sola spe intima hec operent/ignorāt.
Qui enī vera luce iustitie clari sunt: prius a tenebris in
terne intentionis immutātur: vt obscuritatem intus ter
rene appetitionis plene deserant: & corda sua ad superne
lucis desideria pfecte conuertāt:ne cū alijs apparēt luci
di/sibimetipsis sint obscuri. Arrogantes ergo q̄ bonorū
facta considerāt/corda nō pensant:imitātur vnde lauda
ri foris valeāt:nō vnde intus ad iustitie lumen surgāt.et
quasi ortū surgētis aurore videre nesciūt:quia intētionē
religiose mentis cōsiderare contēnunt. Caplm.xvj.

L Potest etiam sanctus vir gratia pphetici spiri
tus plenus:iudee perfidiā redēptore veniente
cōspicere: eiusq; cecitatis dāna per verba hec
quasi exoptātis qualitate pphetare/vt dicat. Expectet
lucē/& nō videat nec ortū surgentis aurore. Judea quip
pe lucē expectauit/& nō vidit:quia humani generis redē
ptorem venturū quidē prophetādo sustinuit:sed venien
tem minime cognouit: et quos ad spem aperuit mentis
oculos/ad presentiā lucis clausit. Que & surgentis auro
re ortū non vidit:quia infirma illa sancte ecclesie primor
dia venerari contēpsit. dūq; hanc labefactari suoꝝ † mor † al. sctōꝝ
tibus credidit:ad que fortia pueniret/ignorauit. Sed q̄
de infidelibus loquens/iniqui capitis mēbra innotuit/
ad ipsum rursum iniquorū caput verba cōuertit/dicēs.
[Quia non conclusit ostia ventris qui portauit me: nec
abstulit mala ab oculis meis.] Quō vnicuiq; hominū vē
ter est matris: hoc vniuerso humano generi extitit habi
tatio illa sūma paradisi. Ex ipsa nāq; ples humani gñis
velut ex vētre prodijt:& quasi ad incremēta corporis/sic
ad augmēta ppaginis foras emanauit. Ibi cōceptio no
stra coaluit/vbi origo hoīm homo prim⁹ habitauit. Sed
huius ventris ostia serpēs aperuit:quia persuasione cal
lida in corde hominis mandatū celeste dissoluit. Huius
ventris ostia serpens aperuit:quia munita supernis mo
nitis claustra mentis irrupit. Sanct⁹ igitur vir in pena
quam tolerat / ad culpā mentis oculos reducat. Doleat
hoc qō tenebrosa nox.i. antiqui hostis obscura suggestio
humanis mētib⁹ intulit:doleat hoc qō suggestioni calli
M de humana mēs in sua deceptiōe cōsensit/et dicat: Q̄r nō
conclusit ostia ventris qui portauit me: nec abstulit ma
la ab oculis meis. Nec moueat q̄ non conclusisse queri
tur:quem aperuisse paradisi ianuam detestatur. Non cō
clusit enim dicit/aperuit:et mala non abstulit/irrogauit.
Quasi enim auferret / si quiesceret: et quasi clauderet/si
ab irruptione cessaret. Pensat nāq; de quo loquitur:et
perpendit q̄ prauo spiritui quasi lucra nobis dedisse fue
rat/si damna non intulisset. Sic nos de latronibus loqui
mur: quia captiuis suis donant vitam/si nō abstulerint.
Libet hec ab inchoatiōe repetere:atq; ex eo quod in visu
presentis vite recognoscimus/moraliter retractare.

Capitulum.xvij.

Beatus Job considerans / postq̄ a mētis statu
succubuit genus humanū/quāta in reb⁹ pspe
ris fiducia subleuet:vel quāta ex aduersis per
turbatione frāgatur: ad illum quem habere in paradiso
potuit incōmutabilitatis statum /mente recurrit:et mor
talitatis lapsum per pspera et aduersa variantē/q̄ despi
cabilem cerneret/maledicendo declarauit/dicens.
¶ S. Quid sit q̄ Job diem in qua nat⁹ est / perire optat:
et noctem in qua est conceptus: et cur homo in die dica
tur nasci:in nocte vero concipi.

A

¶ Pereat dies in qua natus sum: et nox in qua dictum est: conceptus est homo.] Quasi dies quedā est cum mundi huius prosperitas arridet. Sed dies iste in noctē desinit: quia sepe tēporalis ꝓsperitas ad tribulationis tenebras ꝑducit. Hūc ꝓsperitatis diē ꝓpheta despexerat/cū dicebat. Diē hoīs nō cōcupiui: tu scis. Hanc tribulatiōis noctem postremo incarnatiōis sue tēpore passurū se dn̄s nunciabat: cum per psalmistā quasi ex preterito diceret: Usqꝫ ad noctem increpuerūt me renes mei. Potest autē per diem/peccati delectatio: ꝑ noctē vero cecitas mentis intelligi: per quā se homo patit in culpe ꝑpetratione prosterni. Optat igitur perire diē: vt omne qđ blandiri culpa cernitur/vigore iustitie interueniēte destruat. Optat etiam perire noctē: vt qđ cecata mēs etiam per cōsensum perpetrat/ꝑ aduersione penitētie extinguat. Sed querendum nobis est: cur in die homo natus dicit: in nocte conceptus? Scriptura sacra trib⁹ modis hominē appellat: scilꝫ aliquādo ꝑ naturā: aliqñ per culpā: aliqñ ꝑ infirmitatē. Homo qppe ꝑ naturā dicit: sicut scriptū est. Faciamus hominē ad imaginē et similitudinē nostrā. Homo ꝑ culpā/sicut scriptum est. Ego dixi dij estis/et filij excelsi oēs: vos autē sicut homines moriemini. Ac si apte dicat Sicut delinquentes obibitis. Unde ꝛ apl's Paulus ait. Cū sit inter vos zelus ꝛ cōtētio/nōne carnales estis/ꝛ ꝫm hominē ambulatis? Ac si aperte dicat. Qui discordes mētes ducitis: nōne adhuc ex reprehēsibili humanitate peccatis? Homo per infirmitatē dicit/sicut scriptū est: Maledictus homo qui spem suā ponit in homine. Ac si apte diceret: in infirmitate. Homo ergo in die nascitur/sed in nocte concipit: qꝛ nequaqꝫ ad delectationē peccati rapitur: nisi prius per voluntarias mētis tenebras infirmetur. Antea enim cecus in mente fit: ꝛ postmodū se reprobe delectationi substernit. Dicat ergo. Pereat dies in qua natus sum/et nox in qua dictum est: conceptus est homo. i. pereat delectatio que in culpā hominē rapuit: pereat incauta mētis infirmitas/q̄ eū vsqꝫ ad tenebras praui consensus excecauit. Homo enim dū blādimēta delectationis caute non ꝓspicit: etiā in noctē nequissime ꝑpetrationis ruit. Solerter ergo vigilandum est/vt cum blandiri culpa inchoat/ad quātū interitū mens trahat/agnoscat. Unde ꝛ apte subditur. [Dies illa vertatur in tenebras.] Dies quippe in tenebras vertit: cū culpa in ipso delectationis exordio ad quē perditiōis finem rapiat/videtur. In tenebras ꝙ diē vertimus: cū nosmetipsos districte punientes/ipsa delectationis praue blandimēta ꝑ districta penitētie lamēta cruciam⁹: ꝛ cū flendo insequimur quicquid in corde taciti ex delectatione peccamus. Quia enī fidelis quisqꝫ cogitationes in iudicio exquiri subtiliter nō ignorat (paulo attestāte/qui ait: Inter seinuicē cogitationum accusantiū aut etiā defendētium) semetipsum introrsus discutiens: ante iudiciū vehemēter examinat/vt districtus iudex eo iam tranquillus veniat: quo reatum suum quem discutere appetit/iam pro culpa punitū cernit. Unde et recte subiungitur.

Dic.xvij. — Ps̄.xv. — Homo tribus modis dicitur. — Gen.j. — Psalm.lxxxj. — j.Cor.iij. — Hieremie xvij. — B — Ro.ij.

¶ S. Ut a nobis non requirat deus que per penitentiā constat esse dimissa.

C — Que requirit deus.

¶ Non requirat eū deus desup.] Requirit deus q̄ iudicando discutit: non requirit q̄ ignoscēdo in suo iā iudicio impunita dereliquit. Hic itaqꝫ dies. i. hec pcti delectatio a dn̄o non reqrit/si ꝑ aduersione spontanea punit: paulo attestāte qui ait. Si nosmetipsos diiudicarem⁹: nō vtiqꝫ a dn̄o iudicaremur. Deo ergo diē nostrū requirere/est cōtra mētem nostrā subtiliter in iudicio omne qđ de culpa gratulamur admissum īdagare. In qua scilꝫ requisitiōe illā tunc seuerius ꝑcutit: quē sibi nūc molli⁹ pepercisse deprehēdit. Bene autem sequit. [Et non illustret lumine.] In iudicio nāqꝫ dn̄s apparēs: omne qđ tūc redarguit/lumine illustrat. Quasi enī sub quadā obscuritate tegitur: quicqd tunc in memoriā iudicis non reuocat. Scriptum quippe est. Oia autē q̄ arguunt: a lumine manifestantur. Quasi qddā tenebre pctā penitētiū abscōdunt: de quib⁹ ꝑ ꝓphetā dicit. Beati quorū remisse sūt iniqtates: ꝛ quorū tecta sunt peccata. Qꝛ ergo omne qđ tegitur/velut i tenebris occultat: in die extremi iudicij nō illustrat lumine/quod non discutitur vltione. Actus nāqꝫ nostros quos tunc iuste punire noluerit: ipsa sibi aliquo modo sciens diuina misericordia abscondit. In lumine vero ostenditur: quicquid tunc in conspectu omniū demonstrat. Hic ergo dies vertatur in tenebras: vt videlicet omne qđ delinquimus/nos per penitentiā feriamus. Hunc diem dominus nō requirat ꝛ lumine nō illustret: vt scꝫ nobis culpā nostrā ferientibus/ipse hanc extremi iudicij animaduersione non increpet. Ipse autē iudex venturus est: qui cuncta penetret/cuncta perstringat. Qui quia vbiqꝫ est: locus quo fugiatur/non est. Caplm.xix.

j.Cor.xj. — Ephe.v. — Ps̄.xxxj. — D

Sed quia correctionis nostre fletibus placatur: solus ab illo locū fuge inuenit/qui post ꝑpetratam culpā nūc se in penitētia abscōdit. Unde ꝛ apte adhuc de hoc delectationis die subiungitur.

¶ S. Ut carnalis delectationis diē tenebre fletuū ꝛ penitentie lamēta/ꝛ recordatio mortis obscurent.

¶ Obscurent eū tenebre ꝛ vmbra mortis.] Diē profecto tenebre obscurāt/quādo delectationē mentis inflicta penitentie lamēta trāsuerberāt. Possunt etiā per tenebras occulta iudicia designari. In luce nāqꝫ qđ videm⁹ agnoscimus: in tenebris vero aut omnino nihil cernimus: aut incerto visu caligamus. Occulta ergo iudicia quasi quedam ante nostros oculos tenebre sunt: quia ꝑscrutari nequaqꝫ possunt. Unde et de deo scriptum est. Posuit tenebras latibulū suū. Et qꝛ absolui nō meremur agnoscim⁹: sed preueniente nos diuina gratia per ei⁹ iudicia occulta liberamur. Diē igit tenebre obscurant: cum flendū nostre delectationis gaudiū/ab illo iuste a ꝑ aduersionis radio/inscrutabilia eius iudicia misericorditer occultāt. Ubi et apte subiungit. [Et vmbra mortis.] Caplm.xx.

Ps̄.xvij.

In scriptura enim sacra vmbra mortis aliquando obliuio mētis accipitur: aliquādo imitatio diaboli: aliquando mors carnis. Umbra enim mortis/obliuio mētis accipitur: quia (vt ꝛ superius diximus) sicut mors hoc qđ interficit: agit vt non sit in vita: ita ꝛ obliuio hoc qđ intercipit/agit vt nō sit in memoria. Unde ꝛ recte quia Joannes hebreorū populo eum cuius obliti fuerāt deū predicare veniebat: per Zachariā dicitur. Illuminare his qui in tenebris ꝛ in vmbra mortis sedent. In vmbra enī mortis sedere/est a diuini amoris noticia in obliuione latescere. Umbra mortis imitatio antiqui hostis accipitur. Ipse enī quia mortē intulit/mors vocatur: Joanne attestante/qui ait. Et nomen illi mors. Per vmbrā igitur mortis/eius imitatio designatur: quia sicut vmbra iuxta qualitatem corporis ducitur: ita actiones iniquorū de specie imitationis eius exprimūtur. Unde et recte Esaias cū gētiles populos ab antiqui hostis cerneret imitatione defecisse/eosqꝫ ad veri solis ortum resurgere: que certo futura cōsiderat/quasi ex ꝑteritis narrat/dicens. Sedentibus in tenebris ꝛ vmbra mortis: lux orta est eis. Umbra enim mortis/mors carnis accipitur: quia sicut vera mors est qua anima separat a deo: ita vmbra mortis est/qua caro separatur ab anima. Unde recte voce martyrum per prophetam dicitur. Humiliasti nos in loco afflictionis: et operuit nos vmbra mortis. Quos enim cōstat nō spiritu/sed sola carne mori: nequaqꝫ se vera morte/sed vmbra mortis dicūt operiri. Quid est ergo ꝙ beatus Job ad obscurādum diem praue delectationis postulat vmbram mortis/nisi ꝙ ad delenda peccata ante dei oculos/dei et hominū mediatorem requirit? qui solā pro nobis mortem carnis susciperet: ꝛ veram mortem delinquētium per vmbrā sue mortis deleret. Ad nos quippe venit/qui in morte spiritus carnisqꝫ tenebamur. vnam ad nos suam mortē detulit: et duas nostras quas reperit soluit. Si enī ipse vtrāqꝫ susciperet: nos a nulla liberaret. Sed vnam misericorditer accepit: et iuste vtrāqꝫ damnauit. Simplam suam duple nostre contulit: et duplam nostram moriens subegit. Unde et nō immerito vno die in sepulchro ꝛ duabus noctibus iacuit: quia videlicet lucē sue simple mortis/tenebris duple nostre mortis adiūxit. Quia ergo solam pro nobis mortem carnis suscepit: vmbram mortis pertulit: et a dei oculis culpam quam fecimus abscondit. Dicatur igitur recte. Obscurēt eum tenebre ꝛ vmbra mortis. Ac si aperte diceret. Ille veniat/qui vt a morte carnis et spiritus debitores eripiat: mortē carnis non debens soluat. Capitulum.xxj.

B — Luce.j. — Apo.vj. — Esa.ix. — F — Ps̄.xliij.

Sed quia nullum peccatū dn̄s inultum relaxat: aut enim nos hoc flēdo insequimur/aut ipse iudicando: restat vt ad emendationē suam semꝑ mens solerter inuigilet. In quo ergo sibi quisqꝫ misericorditer subueniri desiderat: hoc necesse est vt confitens

Nullum pctm̄ dn̄s inultum relaxat.

G

tergat. Unde ꝛ apte subiūgitur. [Occupet eum caligo.]
Quia enim caligine oculus confunditur: ipsa ꝑ peniten:
tiam mētis nostre cōfusio caligo nominat̄. Nam sicut ca
ligo nebulosa congerie obscurat diem: ita cōfusio ꝑturba
tis cogitationibus obnubilat mentē. De qua per quēdā

Eccli. iiij.

dicit̄. Est cōfusio adducēs gloriā. Cū enim ad mentē ma
le gesta penitēdo reducimus: graui mox merore cōfundi
mur. Perstrepit in animo turba cogitationū: meror con
terit/anxietas deuastat/in erūnā mens vertitur: et quasi
quodā nubilo caliginis obscurat̄. Hec nāq̄ caligo confu
sionis eoꝝ mentē salubriter oppresserat: quibus apostol⁹

Ro. vj.

dicebat. Quē enim fructū habuistis tunc in illis/in quib⁹
nunc erubescitis: Hūc ergo peccati diē caligo occupet. i.
blandimētum nequitie/afflictio penitētie digno merore
perturbet. Unde ꝛ apte subiūgitur. [Inuoluatur ama:
ritudine.] Dies enī amaritudine inuoluitur: cū ad cogni
tionem mente redeūte/ peccati blandimēta cruciatus pe
nitentie sequit̄. Diem amaritudine inuoluimus: cū praue
delectatiōis gaudiū que supplicia sequant̄ aspicimus: et
asperis hoc fletib⁹ circūdamus. Ut enim hoc qđ inuolui
tur/ex latere oīs partis operit̄: inuolui dies amaritudi:
ne optat̄: quatenꝰ que mala incorrectis imminēt/ex omni
parte quisq̄ cōspiciat: et voluptatis sue lasciuiā tristitie
lamētis tergat. Sed si diē (quā peccati delectationē dixi
mus) tot impeti precib⁹ audiuim⁹: vt videlicet circūdan
tes fletus expiēt/quicqd delectat⁹ ꝑ negligentiā anim⁹
deliquit: quāta sī aduersiōe penitētie hui⁹ diei nox ferien:
da est: videlicet ipse iā cōsensus ad culpā: Sicut enī mi:
noris culpe est cū carnaliter mens in delectationē rapit̄:
sed tamē delectatiōi sue ꝑ spiritū reluctatur: ita grauio:
ris ꝛ plene nequitie est/ad peccati illecebrā nō solū dele:

H

ctatione ꝑtrahi/sed etiā cōsensu famulari. Tanto igitur
arctiori manu penitētie/mēs a pollutione tergenda est/
quāto se ꝑ cōsensum cōspicit sordidius inquinatā. Unde
ꝛ apte subiungit̄. [Noctem illam tenebrosus turbo possi:
deat.] Quasi enim quidā turbo tēpestatis est/cōcitatus
spirit⁹ meroris. Nā dū peccatū quisq̄ qđ fecit intelligit/
dū prauitatis sue nequitiā subtiliter pensat/merore men
tem obnubilat: ꝛ quasi ꝯcusso serene letitie aere/omnē in
se tranqllitatē cordis penitētie turbine deuastat. Nisi eñ
recognoscentē se animū iste turbo cōtereret/nequaq̄ pro

Ps. xlvij.

pheta dixisset. In spū vehemēti conteres naues tharsis.
Tharsis quippe exploratio gaudij dicit̄. Capl'm. xxij.

S Ed cū vehemēs penitētie spirit⁹ mētem occu:
pat/oēm in ea explorationē reprehēsibilis gau:
dij perturbat: vt nihil ei iam nisi flere libeat: ni:
hil nisi qđ se terrere possit attēdat. Ponit nāq̄ ante ocu:
los illinc districtionē iustitie/hinc meritū culpe: conspi:
cit quo supplicio digna sit/si parcētis pietas desit/q̄ per
lamēta presentia ab eterna eruere pena cōsueuit. Spirit⁹
ergo vehemēs tharsis naues conterit: cū vis compūctio
nis valida/mētes nostras huic mundo quasi mari dedi:
tas/salubri terrore cōfundit. Dicat ergo. Noctem illam

I

tenebrosus turbo possideat. i. perpetrationem culpe/non
blandimenta secure quietis foueant: sed pie seuiens ama:
ritudo penitentie irrumpat. Sciēdum vero est quia cum
peccata impunita relinquim⁹/a nocte possidemur: cū ve:
ro hec animaduersione penitētie plectimus/nimirū nos
noctem quā fecimus possidemus. Sed tunc peccatū cor:
dis sub iure nostri possessionē reducit̄: si cū incipit/repri:

Gen. iiij.

matur. Unde et diuina voce Caim praua cogitāti dicit̄:
In foribus peccatū tuum aderit: sed sub te erit appetit⁹
eius: ꝛ tu dominaberis illi⁹. In forib⁹ quippe peccatum
adest/cū in cogitatiōib⁹ pulsat. Cuius appetitus subter
est: eiq̄ homo dominat̄/si cordis nequitia inspecta citius
prematur: et priusq̄ ad duritiam crescat/reluctāti menti
subigatur. Ut ergo delictū suum citius anim⁹ sentiat: et
culpe tyrannidē sub iure suo penitendo restringat: dicat̄
recte. [Noctem illam tenebrosus turbo possideat.] Ac si
aperte dicat̄. Ne captiua mens culpe seruiat: culpam a pe
nitentia liberam nō relinquat. Et quia qđ flendo insequi
mur: nequaq̄ nobis a venturo iudice hoc obijci certe spe
ramus: bene subditur.

¶ S. Qꝫ a venturo iudice nequaq̄ nobis vltra obijcia:
tur qđ hic in nobis flendo insecuti sumus.

¶ Non cōputetur in diebus anni/nec numeretur in mē:
sibus.] Illuminationis nostre annus tunc perficit̄: quan
do apparente eterno iudice/sancte ecclesie peregrinatio:
nis sue vita † completur. Tunc laboris sui remuneratio:

K

nem recipit: cū expleto hoc belli tēpore ad patriā redit.

† al' forte semita.

Unde bene per prophetā dicitur. Benedices corone an:
ni benignitatis tue. Quasi enī corona anni benedicit̄: cū

Ps. lxiiij.

finito laboris tēpore virtutū remuneratio confert̄. Dies

Ann⁹ benignitatis.

vero huius anni sunt singule queq̄ virtutes: mēses autē

Dies.

multiplicia facta virtutū. Sed ecce cum ꝑ fiduciā mens

Mensis.

erigit̄: vt speret q̄ veniente iudice de virtutibus remune:
retur: occurrunt eius memorie etiā mala que gessit: ꝛ val
de formidat ne districtus iudex qui venit vt virtutes re:
muneret: etiā ea que illicite gesta sunt examinās subtili:
ter pēset: ne cum annū cōplet/etiam noctem numeret. Di:
cat itaq̄ de hac nocte. [Non computetur in diebus anni:
nec numeretur in mensibus.] Ac si districtum iudicem
exoret dicēs. Cum expleto sancte ecclesie tempore/extre:
mo te examini manifestas: sic dona que contulisti remu:
nera/vt mala que cōmisimus nō requiras. Si enim nox
illa in diebus anni computat̄: omne qđ egimus/ex praui:
tatis nostre estimatione confundit̄. Et dies virtutū iam
non lucent: si hos in conspectu tuo annumerata nostre no
ctis tenebrosa confusio obscuret. Capl'm. xxiij.

S Ed si de nocte nostra moueri tūc inquisitionē
nolumus: magnopere nunc curandū est vt nos
in eius discussione vigilemus: ne quelibet no:
bis culpa impunita remaneat: ne mens puerīa que fecit/
defendere audeat: ꝛ defendēdo nequitie nequitiā adiun:
gat. Unde ꝛ bene subditur.

¶ S. Qꝫ nō relinquit peccatum solum/sed congeminat
qui qđ male agit defendit: et q̄ a radice Adam ram⁹ iste
erroris hucusq̄ in genere humano pullulat.

¶ Sit nox illa solitaria/nec laude digna.] Sunt nōnul:

L

li qui non solum nequaq̄ deflent quod faciunt: sed etiam
laudare ꝛ defendere nō desinūt. Et nimirum dum defen:

Culpa cū defendit̄ geminat̄.

ditur/culpa geminatur. Contra quod recte per quēdam
dicitur. Peccasti/nō adijcias iterum. Peccatū quippe

Eccli. xxj.

peccato adijcit: qui male gesta etiā defendit: et noctē illā
solitariam non relinquit/qui culpe sue tenebris etiam pa
trocinia defensionis adiungit. Hinc est q̄ primus homo
de erroris sui nocte requisitus/eādem noctem esse solita:
riam noluit: quia dum requisitione ad penitentiā vocare:
tur/ei adminicula excusationis adiunxit/dicēs. Mulier

Gen. iij.

quā dedisti mihi sociam: dedit mihi de ligno/et comedi.
scilicet excessus sui vitiū in auctorem latenter intorquēs:
ac si diceret. Tu occasionem delinquēdi prebuisti/q̄ mu:
lierem dedisti. Hinc est q̄ huius erroris ramus in huma
no genere ex illa nunc vsq̄ radice protrahitur: vt qđ ma:
le agitur/adhuc etiam defendat̄. Dicatur ergo. Sit nox
illa solitaria/nec laude digna. Ac si aperte exoret dicens.
Culpa quā fecimus/sola remaneat: ne dū laudatur ꝛ de:
fenditur/in cōspectu nos iudicis multiplicius astringat.
Peccare quidē non debuim⁹: sed vtinam alia nō iungē:
tes/ea que fecimus/sola deseramus. Sed inter hec scien

M

dum est: quia ille culpā suam veraciter insequitur/qui iā
ad amorem presentis seculi nullo appetitu prosperitatis
instigat̄: qui huius mūdi blādimenta q̄ sint fraudulēta
considerat: fauoresq̄ eius quasi quasdam persecutiones
pensat. Unde ꝛ bene subditur.

¶ Quid sit quod dicitur: Maledicāt ei/qui maledicūt
diei: et q̄ illi trāsactas culpas vere puniūt/qui seducto:
ris insidias in ipsa suggestione deprehendunt.

¶ Maledicant ei qui maledicunt diei.] Ac si aperte di:
cat. Illi huius noctis tenebras vere penitēdo feriāt: qui
iā lucē prosperitatis seculi despiciētes calcant. Si enim
diem letitiam delectationis accipimus: recte de hac no:
cte dicitur: Maledicant ei qui maledicūt diei. quia nimi:
rum illi veraciter mala transacta per animaduersionem
penitentie corrigunt: qui iā ad bona fallentia nulla dele:
ctatione rapiuntur. Nā quos adhuc noxia alia delectāt/
falsum est qđ cernit̄: quia perpetrata alia deplorant. Si
aūt (vt supra dictū ē) noctē suggestionē callidā antiq ho
stis accipimus/illi maledicere nocti intelligēdi sunt/qui
diei maledicunt: quia. s. illi transactas culpas vere puni:
unt/qui maligni seductoris insidias in ipsa suggestione
blanda deprehēdunt. Bene autem subditur. [Qui para:
ti sunt suscitare leuiathan.]

¶ S. Qꝫ diabolum contra se suscitāt/qui ea que mūdi
sunt/mente contēnunt: et ea que dei sunt/plena intentio:
ne desiderant. Capitulum. xxiiij.

A

OMnes enĩ qui ea que mũdi sunt/mente calcant: τ ea q̃ dei sunt/plena intẽtione desiderãt/leuiathan contra se suscitãt: quia eius malitiã instigatione sue cõuersationis inflãmant. nam qui eius volũtati subiecti sunt/quasi quieto ab illo iure possidẽtur: τ superbus eorũ rex quasi quadam securitate perfruitur/dum eorum cordibus incõcussa potestate dominatur. Sed cum vniuscuiusq3 spiritus ad cõditoris sui desiderium recalescit/cum torporem negligentie deserit/τ frigus insensibilitatis pristine igne sancti amoris accẽdit/cum libertatis ingenite meminit: τ teneri ab hoste seruus erubescit: quia idem hostis se considerat despici: quia vias dei videt apprehendi: dolet contra se captum reniti: τ mox zelo accenditur: mox ad certamẽ mouetur: mox ad tentationes innumeras contra rebellãtem mentem se excitat: atq3 in omni arte lacerationis instigat/vt tentationũ iacula intorquẽdo confodiat cor/qđ dudũ quieto iure possidebat. Quasi dormiebat quippe dum sopitus in prauo corde quiesceret: sed excitatur in prouocatione certaminis/cum ius amiserit peruerse dominatiõis. Huic ergo nocti maledicãt/qui parati sunt suscitare leuiathan. i. hi se contra peccatũ fortiter iudicio districtionis erigant: qui in suis tẽtationibus excitare antiquum aduersariũ non formidant. Scriptum nãq3 est. Fili accedẽs ad seruitutem dei: sta in iustitia τ timore: et prepara animã tuã ad tentationem. Quisquis enim accingi in diuino seruitio ꝓperat: quid aliud q̃ se contra antiqui aduersarij certamẽ parat: vt liber in certamine ictus suscipiat: qui quietus sub tyranno in captiuitate seruiebat? Sed in eo ipso ꝙ mens cõtra hostem accingitur: ꝙ alia vitia subigit/alijs reluctatur: aliquando de culpa aliquid (qđ tamẽ non valde noceat) remanere permittitur. Et sepe mẽs q̃ aduersa multa et fortia superat: vnũ in se et fortasse minimũ: q̃uis magna intentione inuigilet/nõ expugnat. Quod diuina nimirum dispensatione agitur: ne ex omni parte virtutibus splendẽs/in elationẽ subleuetur: vt dum in se paruũ quid reprehẽsibile videt: et tamen hoc subigere non valet: nequaq̃ sibi/sed auctori victoriam tribuat in his que subigere fortiter valet. Unde et bene subiungitur.

[Marginal note: Eccli. ij.]
[Marginal note: B]

¶ S. Qꝫ sancti nolentes aliquas peccati reliquias trahant: τ ꝙ ad erudiendum israelem tributarius in medio ephraim relinquatur chananeus.

¶ Obtenebrentur stelle caligine eius.] Stelle quippe huius noctis caligine obtenebrantur: quãdo et hi q̃ magnis iã virtutibus splẽdẽt/adhuc de obscuritate culpe aliq̃d renitẽtes sustinẽt: vt etiã magna vite claritate luceant: τ tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Qđ ad hoc (sicut dictũ est) agitur: vt mẽs ꝓficiens ad virtutem iustitie/sua melius infirmitate roboretur: τ inde verius in bonis luceat/vnde eam etiã nolentẽ parua reprehẽsibilia humiliter obscurant. Unde τ bene cũ israelitico populo percepta repromissionis terra partiretur: ephraim tribui chananeus gentilis populus nõ occisus: sed factus tributarius dicitur: sicut scriptũ est. Habitauit chananeus in medio ephraim tributarius. Quid enĩ chananeus/gentilis videlicet populus/nisi vitiũ significat? Et sepe magnis virtutibus terram promissionis ingredimur: quia spe intima de eternitate roboramur: Capitulum. xxv.

[Marginal note: C]
[Marginal note: Josue xvj.]

SEd dũ inter acta sublimia/vitia quedã parua retinemus: quasi chananeũ viuere ĩ terra nostra cõcedimus. Qui tamen tributarius efficitur: quia hoc ipsum vitiũ qđ subigere non possumus: ad vsum nostre vtilitatis humiliter retorquemus: vt eo de se mens et in summis vilia sentiat/quo suis viribus etiã parua q̃ appetit/nõ expugnat. Unde et bene rursum scriptum est. He sunt gẽtes q̃s dñs dereliquit: vt erudiret in eis israelem. Ad hoc nãq3 q̃dã minima vitia nr̃a retinẽtur: vt sese nr̃a intẽtio sollicitã in certamine semp exerceat: τ eo de victoria non superbiat: quo viuere in se hostes conspicit: a quibus adhuc vinci formidat. Israel ergo reseruatis gentibus eruditur: quando in quibusdã minimis vitijs elatio virtutis nostre cõprimitur: τ in paruis sibi resistentibus discit ꝙ ex se maiora nõ subigit. Hoc tamẽ qđ dicitur: Obtenebrentur stelle caligine eius: intelligi τ aliter potest. Nox quippe illa/cõsensus videlicet ad culpã/que ad nos primi parẽtis est excessu ꝓpagata: mentis nostre oculũ tãta obscuritate perculit: vt ois hõ ĩ huius vite exilio cecitatis sue tenebris pressus/quãtalibet vi ad eternitatis lumen intẽderit/penetrare non possit. Post penam nãq3 dãnati peccatores nascimur: atq3 ad hanc vitã cũ mortis nostre merito venimus: τ cũ ad superne lucis radiũ aciẽ mentis erigimus: ipsa infirmitatis nostre obscuritate caligamus. Et quidem multi in hac infirmitate carnis tanta virtute roborati sunt: vt resplẽdere mũdo quasi stelle potuissent. Multi in tenebris vite p̃sentis dũ superiora de se exẽpla exhibent/astrorũ more nobis desuper lucent: sed quãtalibet coruscatione operis fulgeant: quãtolibet se igne compunctionis accendãt: nimirũ constat ꝙ dum corruptibili adhuc carne grauati sunt/eternum lumen sicut est/videre nequaq̃ possunt. dicat ergo. Obtenebrentur stelle caligine eius: id est etiã illi in cõtẽplatiõe sua/antique noctis adhuc tenebras sentiãt: de quibus nimirũ constat ꝙ humano generi in huius vite caligine virtutũ suarũ iã radios expãdant: ꝙ etsi mẽte iam ad summa exiliunt: adhuc tamen in infimis prime culpe pondere grauantur. Unde fit vt et foris exempla lucis velut astra prebeãt: sed tamẽ intus vsq3 ad fixe visionis certitudinẽ/pressi noctis caligine nõ ascẽdant. Sepe autẽ ita mẽs accẽditur: vt q̃uis in carne sit posita: in deũ tamẽ/omni subiugata carnali cogitatione/rapiatur: nec tamẽ deũ sicut est cõspicit: ꝙ hanc nimirũ (sicut dictũ est) in carne corruptibili põdus prime dãnationis premit. Sepe etiã ita vt est/absorberi desiderat: vt eternam vitã (si possit fieri) sine interuẽtu corporee mortis attingat. Unde apostolus Paulus cũ ardenter internã lucem quereret: sed tamẽ vtcũq3 exterioris mortis dãna formidaret: ait. Qꝫ diu sumus in hoc habitaculo/ingemiscimus grauati: eo ꝙ nolumus expoliari/sed superuestiri: vt absorbeatur qđ mortale est/a vita. Capitulum. xxvj.

[Marginal note: D]
[Marginal note: ij. Cor. v.]

SAncti igitur viri videre verum mane appetũt: et (si cõcedatur) etiã cũ corpore illud attingere lucis intime secretũ volũt. Sed quãtolibet ardore intentiõis exiliant/adhuc antiqua nox aggrauat: τ corruptibiles huius carnis oculos quos hostis callidus ad cõcupiscẽtiam aperuit: iustus iudex a cõtuitu interni fulgoris premit. Unde τ bene subditur.

[Marginal note: E]

¶ S. Qꝫ quãtalibet virtute sancti nũc fulgeant/resurrectionis tamẽ gloriã nõdum intelligũt quã expectant.

¶ Expectet lucẽ/τ nõ videat: nec ortum surgẽtis aurore.] Quãtalibet nãq3 intẽtione adhuc peregrina mẽs satagat: videre lucẽ sicut est non valet: quia hanc ei damnationis sue cecitas abscondit. Ortus vero aurore/est illa noua natiuitas resurrectionis: qua sancta ecclesia etiam carne suscitata oritur ad contẽplandũ lumen eternitatis. Si enim ipsa carnis nostre resurrectio quasi quedã natiuitas nõ esset: de ea veritas nõ dixisset. In regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue. Esse ergo hanc ortum vidit/quã regenerationem vocauit. Sed quãtalibet virtute electi nunc fulgeant: que erit illa noue natiuitatis gloria/penetrare nequeũt: qua tunc cum carne ad contẽplandũ eternitatis lumen ascendunt. Unde τ apostolus Paulus ait ꝙ oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit/que preparauit deus diligentibus se. Dicat ergo. Expectet lucẽ et non videat: nec ortum surgentis aurore. quia spontaneo vitio tenebrata nostra infirmitas/nisi prius per mortẽ pene sue debitũ soluat: claritatẽ lucis interne nõ penetrat. Sequitur.

[Marginal note: Mat. xix.]
[Marginal note: F]
[Marginal note: j. Cor. ij.]

¶ S. Qꝫ iustitia exigit vt ea inuiti patiamur que ex arbitrio et sponte volentes fecimus.

¶ Quia non conclusit ostia vẽtris qui portauit me: nec abstulit mala ab oculis meis.] Sicut et superius dictũ est: non cõclusit: dicit/aperuit: et non abstulit/irrogauit. Hec itaq3 nox/videlicet culpa/ostia ventris aperuit: qꝫ concepto ad peccatum homini desideria concupiscentie carnalis reserauit. Ostia quippe ventris sunt desideria cõcupiscentie carnalis: de quibus per prophetam dicitur. Intra in cubicula tua/τ claude ostia tua. Cubicula quippe ingredimur/cũ secreta mentis nostre intramus. Ostia autem claudimus/cum desideria illicita coercemus. Hec itaq3 concupiscentie carnalis ostia dum consensus noster aperuit: ad innumera nos mala corruptionis pertraxit. Unde etiam nunc sub mortalitatis pondere gemimus: q̃uis ad hãc arbitrio nostro venerimus: quia et iudicij sic iustitia exigit: vt quod sponte fecimus/inuiti toleremus. Sequitur.

[Marginal note: Esa. xxvj.]

¶ S. Qꝫ peccatũ quattuor modis in corde: et quattuor consummatur in opere.

G

¶ Quare nõ in vulua mortuus sum: Egressus ex vtero nõ statī perij: Cur exceptꝰ genibꝰ: Cur lactatꝰ vberibꝰ:] Absit nos credere, ꝙ beatꝰ Job tanta spiritus sciẽtia preditus: tãta interni iudicis attestatione laudatꝰ: abortiuũ se optet interijsse. Sed quia (sicut etiã ꝑ remunerationẽ cognoscitur) intus habet testem sue fortitudinis: intus pẽsanda sunt eius pondera locutionis. Capl'm. xxvij.

Quattuor quippe modis peccatũ perpetratur in corde, quattuor consummatur in opere. In corde nãq; suggestione, delectatione, cõsensu, ⁊ defensiõis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per aduersariũ: delectatio per carnẽ: consensus ꝑ spiritũ: defensionis audacia per elationem. Culpa enim que terrere mentẽ debuit extollit: ⁊ deijciẽdo eleuat: sed grauius eleuando supplãtat. Unde et illã primi hominis rectitudinẽ antiquꝰ hostis his quattuor ictibꝰ fregit. Nã serpens suasit: Eua delectata est: Adã cõsensit: qui etiã requisitꝰ cõfiteri culpã per audaciã noluit. Hoc vero in humano genere quotidie agitur: qđ actum in primo parente nostri generis nõ ignoratur. Serpens suadet: quia occultus hostis mala cordibus hominũ latenter suggerit. Eua delectata est: quia carnalis sensus ad verba serpentis mox se delectatiõi substernit. Cõsensum vero Adam mulieri ꝓpositus prebuit: quia dũ caro in delectationẽ rapitur: etiam a sua rectitudine spiritꝰ infirmatus inclinatur. Et requisitus Adã cõfiteri culpã noluit: quia videlicet spũs quo peccando a veritate disiungitur: eo in ruine sue audacia nequiꝰ obduratur. Eisdẽ etiam quattuor modis peccatũ consummatur in opere. Prius nãq; latens culpa agitur: postmodũ vero etiã ante oculos hominũ sine confusione reatus aperitur: dehinc et in consuetudinem ducitur: ad extremum vero vel false spei seductionibus, vel obstinatione

H

misere desperationis enutritur. Hos itaq; peccati modos, qui vel in corde latẽter fiunt, vel patẽter opere ꝑpetrãtur, beatus Job cõsiderat: et humanũ genus in quot peccatorum gradibus lapsum sit, deplorat dicẽs. Quare nõ in vulua mortuus sum: egressus ex vtero nõ statim perij: Cur exceptus genibꝰ: Cur lactatus vberibus: Prima enĩ vulua cõceptionis fuit lingua male suggestionis. Sed peccator i vulua moreretur: si moriturum se homo in ipsa suggestione cognosceret. Qui tamen ex vtero egressus est: quia postq̃ in peccato cum suggerens lingua concepit: foras mox etiã delectatio rapuit. Post egressionẽ vero exceptus est genibus: quia cum ad delectationẽ carnis prodijt, nimirũ culpã per consensionẽ spũs, subiectis cunctis sensibus quasi suppositis genibus cõsummauit. Sed genibus exceptus etiã vberibꝰ est lactatus. In cõsensu enĩ culpe addictis spũs sensibus, multa casse fiducie argumẽta subsecuta sũt: q̃ natã in peccato aĩam, virulẽto lacte nutrierũt: ⁊ ne aspera mortis supplicia metueret, hãc blãdis excusationibꝰ fouerũt. Capl'm. xxviij.

J

Gen. iij.

Vnde ⁊ primus homo post culpã audacior extitit, dicẽs. Mulier quã dedisti mihi sociam: dedit mihi de ligno, et comedi. Qui quidẽ ꝑ timorẽ semetipsum abscõsurus fugerat, sed tamẽ requisitus innotuit quantũ etiam timẽs tumebat. Cũ enim ex peccato presens pena metuitur, ⁊ amissa dei facies non amatur: timor ex tumore est, non ex humilitate. Superbit quippe, qui peccatum, si liceat nõ puniri, nõ deserit. Sed his (sicut dictum est) quattuor modis culpa vt in corde agitur, etiam opere ꝑpetratur. Ait enim. Quare non in vulua mortuus sum: Vulua quippe peccantis est hominis culpa latens: que occulte peccatorẽ cõcipit: et reatum suum adhuc in tenebris abscondit. Egressus ex vtero non statim perij: A vulua de vtero exitur, cũ peccator que in occulto commiserit: hec etiam in aperto cõmittere non erubescit. Quasi enĩ ab occultationis sue vulua processerãt:

Esa. iij.

de quibus ꝓpheta dicebat. Et peccatũ suum sicut sodoma predicauerũt: nec abscõderũt. [Quare exceptus genibus:] Quia nimirũ peccator cum iam de iniquitate sua nõ confunditur: in iniquitate eadẽ, etiã adminiculis pessime cõsuetudinis roboratur. Quasi genibꝰ pctõr fouetur vt crescat: dum culpa consuetudinibus firmatur vt vigeat. [Cur lactatus vberibꝰ:] Quia dũ prodire culpa i vsum ceperit: nimirũ se vel falsa spe diuine misericordie, vel aperta miseria desperationis pascit: vt eo neq̃q̃ ad correptionem redeat: quo vel factorem suum pium sibi inordinate simulat: vel hoc qđ fecit, inordinate formidat. Beatꝰ igitur vir humani generis lapsus aspiciat: et qbꝰ precipitijs

K

mersum sit in foueã iniquitatis, intendit, dicens. Quare nõ in vulua mortuꝰ sum: id est, in ipsa occulta ꝑpetratiõe peccati, cur a carnis vita mortificare me nolui: Egressus ex vtero nõ statim perij: id est postq̃ ad aptã iniqtatẽ exij: cur me tũc saltẽ perditũ nõ cognoui: Perisset quippe i suo iudicio, si se perditũ cognouisset. Quare exceptꝰ genibus: id est etiã post apertã culpã, cur me adhuc in illa etiã cõsuetudo suscepit: vt valẽtiorẽ ad nequitias redderet: ⁊ prauis me vsibus sustinẽs foueret: Cur lactatus vberibꝰ: id est postq̃ in culpe consuetudinẽ veni: cur me ad atrociorẽ nequitiã, vel false spei fiducia, vel lacte misere desperatiõis enutriui: Cũ enĩ culpa i vsum venerit, etiam animus etiã si appetat, debilius resistit: quia quot vicibus praue frequẽtationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Capitulum. xxix.

Vnde fit vt eneruis animus cũ solui nõ valet, ad quedã se solatia false cõsolatiõis incliner: quatenus venturum iudicem tante sibi misericordie spondeat: vt eos etiam quos arguendos inuenerit, penitus nõ occidat. Cui rei hoc deteriꝰ accidit, ꝙ ei multorũ similiũ lingua consentit: cũ multi etiã male gesta laudibꝰ exaggerãt. Unde fit vt icessanter crescat culpa, fauoribus nutrita. Curari autẽ vulnus negligitur: qđ dignũ premio laudis videtur. Unde bene per Salomonẽ dicitur. Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Peccatores etenim lactant: cũ vel perpetrãda mala blãdimentis inferunt: vel perpetrata fauoribꝰ extollunt. An nõ lactatur: de quo per Psalm. dicitur: Qm̃ laudatur peccator in desiderijs anime sue: ⁊ cum iniqua egerit iniquus, benedicitur: Sciendum quoq; est ꝙ tres illi modi peccantiũ iuxta descẽsus sui ordinẽ facilius corriguntur: quartus vero iste difficiliꝰ emendatur. Unde ⁊ redẽptor noster puellã in domo: iuuenẽ extra portam: in sepulchro autẽ lazarũ suscitauit. Adhuc quippe quasi mortuus iacet in domo, q̃ latet in peccato. Iã quasi extra portã educitur: cuiꝰ iniqtas vsq; ad inuerecundiã publice ꝑpetrationis aperitur. Sepulture vero aggere ꝑmitur, q̃ in ꝑpetratiõe nequitie etiã vsu cõsuetudinis pressus grauatur. Sed hos ad vitã misteratꝰ reuocat: quia plerũq; diuina grã nõ solũ in occultis, sed etiã in aptis iniqtatibꝰ mortuos: ⁊ mole praue consuetudinis pressos, respectus sui lumine illustrat. Quartũ vero mortuũ redẽptor noster nũciãte discipulo ꝯgnoscit: nec tamẽ suscitat: quia valde difficile est, vt is quẽ post vsum male consuetudinis etiã ad vltimũ adulantiũ lingue exceperũt: a mẽtis sue morte reuocetur. De quo ⁊ bene dicitur. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Mortui enim mortuos sepeliũt, cũ pctõres pctõrem fauoribꝰ premũt. Quid est enĩ aliud peccare q̃ occũbere: ⁊ sepelire q̃ abscõdere: Sed q̃ peccantẽ laudibꝰ ꝓsequũtur: extinctũ sub verboꝝ suoꝝ aggere abscõdũt. Erat aũt ⁊ Lazarus mortuꝰ: sꝫ tamẽ nõ a mortuis sepultꝰ. Fideles quippe mulieres illũ obruerant: q̃ ⁊ eiꝰ mortẽ viuificatori nũciabãt. Unde et ꝓtinꝰ ad lucẽ redijt: quia cũ in pctõ animꝰ moritur: citius ad vitã reducitur: si sup hũc sollicite cogitationes viuunt. Aliquãdo autẽ (sicut ⁊ superiꝰ dictũ est) falsa spes mentẽ nõ intercipit: sed hanc deterior desperatio ꝓfigit: que dum omnẽ spem venie funditus interimit: erroris lacte animã vberius nutrit. Capl'm. xxx.

Prouer. j.
Pctõres lactant.
Ps. ix.

L

Peccantium tres modi facilius corriguntur: quartꝰ difficilius emendatur.
Xps tres mortuos suscitauit.

Quartum non suscitauit.

Luce. ix.
Mortui sepeliunt mortuos.

M

Consideret igitur sanctꝰ vir post primã culpã: quãto deteriꝰ homo mala ꝯmisit postq̃ paradisum ꝑdidit: vsq; ad quãta huiꝰ exilij prerupta descẽdit, et dicat. [Quare nõ in vulua mortuꝰ sum: id est cum serpẽtis suggestio pctõrem me cõciperet: tunc vtinã q̃ me mors sequeretur, agnouissem: ne vsq; ad delectationẽ suggestio raperet: ⁊ morti arctiꝰ ligaret. [Egressus ex vtero nõ statim perij: Ac si dicat. Utinã ad exteriorẽ delectationem exiens: quo interiore lumine priuabar agnouissem: ⁊ saltẽ in ipsa delectatione occũberẽ: ne ꝑ cõsensum mors acrius puniret. [Cur exceptus genibꝰ:] Ac si dicat. Utinam minime me cõsensus subiectis prauitati sensibus excepisset: ne ipsa me cõsensio ad audaciam deterius raperet. [Cur lactatus vberibꝰ:] Ac si dicat. Utinã blandiri saltẽ mihi post mala ꝑpetrata noluissem: ne tanto me culpe nequius astringerem, quanto me in illa mollius fouerem. His itaq; reprehẽsionum suarum vocibus in parẽte primo se peccasse redarguit. Sed si ad erumnã huiꝰ exilij nequaq̃ homo peccando descenderet: dicat qua perfrui

A

quiete potuisset. Sequit. Nũc enim dormiens silerem: et somno meo requiescerẽ. Ad hoc quippe in paradiso homo positus fuerat: vt si se ad conditoris sui obedientiam vinculis charitatis astringeret: ad celestem angelorũ patriã quãdoq; sine carnis morte trãsiret. Sic nãq; est immortalis cõditus: vt tamen si peccaret/ etiam mori posset: et sic mortalis est conditus: vt si non peccaret/ etiam nõ mori posset: atq; ex merito liberi arbitrij btitudinẽ illi⁹ regiõis attingeret: in qua vel peccare vel mori nõ posset. Ubi igitur post redẽptionis tempus/ carnis morte interposita electi transeunt: illuc ꝓcul dubio parẽtes primi si in conditionis sue statu ꝑstitissent: etiã sine morte corporũ trãsferri potuissent. Dormiẽs igit̃ sileret: ⁊ somno suo homo requiesceret: dum ad eterne requiẽ patrie ductus: quasi secessum quẽdam a clamore hoc humane infirmitatis inueniret. Post peccatũ nãq; quasi clamãs vigilat: q̃ cõtentionẽ carnis ꝓprie repugnãs portat. Hoc quietis silẽtium iã homo cõditus habuit: cũ contra hostẽ suũ liberũ volũtatis arbitriũ accepit. Cui q: sua sponte succubuit: mox de se qd̃ cõtra se perstreperet inuenit: mox i certamine infirmitatis tumult⁹ reperit: et q̃uis in pacis silentio ab auctore fuerat cõdit⁹: hosti tamẽ spõte substratus/ clamores de pugna tolerauit. Ipa eñi carnis suggestio quasi quidã clamor est ꝯtra quietẽ mentis: quã ante transgressionẽ homo nõ sensit: q: nimirũ qd̃ de infirmitate posset tolerare/ nõ habuit. Postq̃ vero se sponte hosti subdidit: astrict⁹ culpe sue vinculis: in quibusdã ei etiã nolẽs seruit: ⁊ clamores in mẽte patit̃/ cũ caro spiritui reluctat̃. An nõ clamores intrinsecus audiebat: qui praue

Ro.vij.

contra se legis verba tolerabat/ dicẽs. Uideo aliã legẽ in mẽbris meis/ repugnãtem legi mentis mee: et captiuum me ducẽtem in legem peccati: que est in membris meis.

B

Contemplet̃ ergo vir sanct⁹ in quanta cordis pace quiesceret: si serpẽtis verba suscipere homo noluisset: ⁊ dicat. Nunc enim dormiẽs silerem: ⁊ somno meo requiescerem: id est intra mentis secretũ ad conditoris cõtemplationẽ secederem: nisi me extra me tentationũ tumultib⁹ consensus prime culpe ꝑdidisset. Huius autẽ quietis gaudijs cum quib⁹ etiã socijs perfrueret̃/ adiungit dicens.

S. Q: per reges ⁊ consules sanctos velit angelos intelligi: cũ quib⁹ homo cõuenisset ab initio: nisi ipe onus peccati voluntarie sumpsisset. Capl̃m.xxxj.

CUm regibus et cõsulibus terre. Rebus insensibilibus discimus quid de sensibilibus atq; intelligibilib⁹ sentiam⁹. Terra nãq; aere fecũdatur: aer autẽ ex celi qualitate disponit̃. Sic iumentis homines: hoibus angeli: archãgeli vero angelis presũt. Nã q iumẽtis hoies presint: ⁊ vsu cernim⁹/ ⁊ verbis psalmiste

Ps̃.viij.

docemur: qui ait. Oia subiecisti sub pedibus eius/ oues ⁊ boues vniuersas: insup ⁊ pecora campi. Quia vero hominibus angeli presint: per prophetã testat̃ angelus dicens

Dañ.x.

Pricepe regni persarũ restitit mihi. Q: vero angeli a superiorũ angeloꝝ potestatib⁹ dispensent̃/ Zacharias pro-

Zach.ij.

C

pheta perhibet/ qui ait. Ecce angelus qui loquebat̃ in me egrediebat̃: ⁊ angel⁹ alius egrediebatur in occursum ei⁹/ et dixit ad eũ. Curre ⁊ loquere ad puerum istum/ dicens: Absq; muro habitabit̃ hierusalẽ. Si enim i ipsis officijs sctõrũ spirituũ neq̃q̃ potestates sũme minimas disponerent: nullo modo hoc qd̃ homini diceret/ angel⁹ ab angelo cognouisset. Quia igit̃ cunctorũ cõditor omnia per semetipm̃ tenet: ⁊ tamẽ ad distinguẽdũ pulchre vniuersitatis ordinẽ/ alia alijs dispẽsantibus regit: nõ immerito reges/ angeloꝝ spũs accipimus: qui quo auctori oim familiarius seruiunt: eo subiecta potius regunt. Cum regibus ergo dormiret: q: nimirũ iam cũ angelis homo quiesceret/ si ꝑsuasoris liguã sequi noluisset. Qui bene etiã cõsules vocant̃: q: spũali reipublice cõsulũt: dũ nos sibi ad regnum socios iungũt. Bene cõsules vocãtur: quia dum ipsis nunciantibus voluntatem cõditoris agnoscimus: in eis ꝓcul dubio consultũ ab hac angustijs nostre tribulationis inuenimus. Capitulum.xxxij.

SEd q: beat⁹ Job sancto eternitatis spũ impletur: ⁊ fuisse vel futurum esse eternitas nõ habet (cui nimirũ neq; preterita transeũt: neq; que futura sunt veniũt: quia cũcta per presens videt) potest futuros predicatores ecclesie in presentia spirit⁹ cõtẽplari: qui postq̃ de corporibus transeunt: nequaq̃ per morarũ spatia (sicut antiqui patres) a celestis patrie perceptione differũtur. Mox quippe vt a carnis colligatione exeũt/ in celesti sede quiescũt: Paulo attestãte/ qui ait. Scim⁹

D

ij.Cor.v.

q̃m si terrestris domus nostra hui⁹ habitatiõis dissoluatur: q: edificationẽ ex deo habem⁹/ domũ non manufactã eternã in celis. Prius autẽ q̃ redẽptor noster morte sua humani generis penã solueret: eos etiã qui celestis patrie vias sectati sunt: post egressum carnis/ inferni claustra tenuerũt: nõ vt pena quasi petõres plecteret/ sed vt eos i locis remotioribus quiescẽtes (q: necdũ intercessio mediatoris aduenerat) ab ingressu regni/ reat⁹ ꝑme culpe ꝓhiberet. Unde iuxta eiusdem redẽptoris nr̃i testimoniũ: diues q apud inferos torquet̃: in sinu Abrae requiescere Lazarũ cõtẽplatur. Qui ꝓfecto si adhuc in imis non essent: hos ille in tormẽtis posit⁹ nõ videret. Unde et idẽ redẽptor pro nostre culpe debito occumbẽs/ inferna penetrat: vt suos qui ei i hesẽrãt/ ad celestia reducat. Sed quo nũc homo redẽptus ascẽdit: illuc ꝓfecto si peccare noluisset: etiã sine redẽptione pertingeret. Consideret ergo vir sanctus/ quia si non peccasset/ illuc etiã nõ redemptus ascenderet: ad qd̃ predicatores sanctos/ post redemptionem necesse est cum magno labore peruenire. Et cum quibus iam nunc quiesceret/ insinuet dicens. Cum regibus ⁊ cõsulibus terre. Capitulum.xxxiij.

Luc.xvj.

REges quippe sunt sancti predicatores ecclesie: qui et cõmissos sibi recte disponere/ et sua bene regere corpora sciunt: qui dum desideriorꝫ motus in se temperant: sup subiectas cogitationes lege ꝟtutis regnant. Qui bene etiã terre consules vocant̃. Reges enim sunt: q: sibimetipsis presidẽt: terre autem consules/ quia extinctis peccatoribus vite prebent consultum. Reges sunt: quia semetipsos regere sciunt: terre autem sunt consules: quia terrenas mentes p exhortationis sue cõsilium ad celestia pertrahũt. An terre cõsul non erat qui dicebat: De virginib⁹ autẽ preceptũ dñi nõ habeo: cõsilium autem do? Et iterum. Beatior erit si sic permanserit/ sm̃ consilium meum. Bene autem subditur.

E

j.Cor.vij.

S. Q: serui dei trãquillas aĩas habeãt: filij vero mũdi huius densis cogitationũ tumultib⁹ in corde vexent̃.

Qui edificãt sibi solitudines. Omnes eñi qui vl' illicita appetũt: vel in hoc mũdo videri aliquid volunt/ densis cogitationũ tumultib⁹ in corde comprimuntur. Dũq; desideriorũ turbas intra se excitant: prostratã mentẽ pede misere frequentatiõis calcãt. Alius nãq; iuri se luxurie subdit: atq; ante mẽtis oculos schemata turpiũ ꝑpetrationũ fingit: et cũ effect⁹ nõ tribuit̃ operis: hoc crebri⁹ agitur intẽtione cogitationis. Uoluptatis ꝑfectio queritur: et concussus eneruiter anim⁹/ hincinde ⁊ sollicitus et cecatus/ occasionẽ nequissime expletiõis rimatur. Mẽs itaq; hec quasi quẽdam populũ patit̃: que insolẽti cogitationũ tumultu vastat̃. Alius ire se dñio strauit: ⁊ qd̃ i corde nisi iurgia etiã que desunt peragit? Hic sepe presentes non videt: absentib⁹ cõtradicit. intra semetipm̃ contumelias ꝓfert ⁊ recipit: receptis autẽ durius respõdet. ⁊ cum qui obuiet null⁹ assit: magnis clamoribus rixas in corde cõponit. Turbã itaq; hic intus sustinet/ quẽ põdus vehemens inflãmate cogitatiõis premit. Alius iuri se auaritie tradit: ⁊ fastidiens ꝓpria/ aliena cõcupiscit. Hic plerũq; concupita adipisci nõ valẽs/ diem quidẽ in otiũ: noctem vero in cogitationẽ versat. torpet ab vtili opere: quia fatigatur illicita cogitatiõe. cõsilia multiplicat: et sinũ mẽtis cogitationũ inuẽtionibus latius expandit. peruenire ad concupita satagit: atq; ad obtinenda hec quosdam secretissimos causarũ meatus querit. Qui mox vt in causa aliquid subtile inuenisse se estimat: iã se obtinuisse qd̃ concupiuit exultat. iam quid adepte rei adiungat/ excogitat: atq; vt in meliori statu debeat excoli pertractat. Quã quia iam quasi possidet: et quasi ad meliorem speciem adducit: mox insidias inuidentiũ cõsiderat: et quid contra se iurgij moueatur pensat: et exquirit quid respondeat: ⁊ cum rem nullam teneat: iam in defensione rei quã appetit/ vacuus litigator elaborat. Qui̾s enim nihil de concupita re ceperit: habet tamẽ in corde iam fructũ concupiscentie/ laborem rixe. Graui itaq; poppulo premitur: qui instigãtis auaritie tumultu vastatur. Alius se tyranni di superbie subijcit: ⁊ cor miserũ dum contra homines erigit/ vitio substernit. Honorũ sublimiũ infulas appetit: exaltari successibus exquirit: totumq; qd̃ esse desiderat/ sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. iam

Q:s q̃ illicita appetũt: vel i hoc mũdo aliqd videri volũt: densis cogitationum tumultib⁹ in corde comprimũtur.

F

G

quasi tribunali presidet: iam sibi parere obsequia subiecto
rũ videt: iam ceteris eminet/ iã alijs mala irrogat: alijs
que irrogauerit/ recompẽsat. Iã apud semetipsum stipa
tus cunctis ad publicũ ꝓcedit: iã quib⁹ obsequijs fulcia:
tur conspicit. qui tamẽ hec cogitans solus repetit: iã alia
cõculcat/ alia subleuat: iã de cõculcatis satisfacit odijs:
iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phan:
tasmata cordi infert: quid aliud iste ꝙ̃ somniũ vigilans vi
det? Qui ergo tot rerum causas quas fingit tolerat: nimi
rum intrinsecus natas ex desiderijs turbas portat. Ali⁹
iam illicita refugit: sed tamen bonis mundi carere perti:
mescit. concessa tenere appetit: videri inter holes minor
erubescit: et curat summopere ne inops sit i domo/ ne de:
spectus in publico. Exquirit quid sibi sufficiat: quid ne:
cessitas subiectorum petat: atqꝫ vt sufficiẽter iura patro:
natus subditis expleat: patronos querit quibus ipse fa:
muletur. sed dũ his familiariter iũgitur/ eorum ꝓcul du
bio causis implicat᷑. quib⁹ sepe cõsentit in illicitis: ⁊ mala
que ꝓpᷓ semetipm nõ appetit: cõmittit ꝓpter alia que nõ
dereliquit. Nã sepe dũ honorẽ suũ in hoc mũdo imminui
trepidat/ ea apud maiores psonas approbat: que p pro:
prium iudiciũ dãnat. Is dum sollicite cogitat qđ patro:
nis debeat: quid subiectis: quid sibi augeat: qđ affectibus
prosit: quasi tanta frequẽtia turbarũ premit᷑: quãta cura:
rum importunitate laceratur. Capitulum. xxxiiij.

Somniũ vigilans videt.

H

AT contra sancti viri qꝛ nihil hui⁹ mũdi appe
tunt: nullis procul dubio in corde tumultib⁹
premũtur. omnes quippe inordinatos deside
riorũ motus a cubili cordis manu sancte cõsiderationis
eijciũt: ⁊ quia transitoria cũcta despiciunt: ex his nascen:
tes cogitationũ insolẽtias non patiũtur. solam nãqꝫ eter
nam patriã appetũt: et quia nulla huius mũdi diligunt/
magna mentis trãquillitate perfruũtur. Unde ⁊ recte di
cit᷑. [Qui edificãt sibi solitudines.] Solitudines quippe
edificare/ est a secreto cordis/ terrenoꝝ desideriorum tu:
multus expellere: et vna intentione eterne patrie in amo:
rem intime quietis anhelare. An non cunctos a se cogita
tionũ tumultus expulerat: qui dicebat: Unã petij a dño:
hanc requirã: vt inhabitẽ in domo dñi oĩbus diebus vi:
te mee? A frequentia quippe terrenorũ desideriorũ fuge:
rat: ⁊ ad magnam videlicet solitudinẽ semetipsum cõtu:
lerat: vbi eo tutius nihil extraneum conspiceret/ quo in:
cõpetens nihil amaret. A tumultu rerum corporaliũ ma:
gnũ quẽdã secessum petierat quietã mẽtẽ: in qua tãto pu
rius deũ cerneret/ quanto hunc cũ se solo solũ inueniret.
Bene autẽ hi q sibi solitudines cõstruũt etiã cõsules vo:
cãtur: qꝛ sic in se solitudinẽ mentis edificant: vt tamẽ in
quo preualent) alijs per charitatẽ consulere minime desi
stant. Hũc ergo quẽ modo pretulim⁹ consulẽ: paulo sub:
tilius perpẽdamus quomodo ad prebẽda vite sublimio:
ris exempla subiectis populorũ cunctis/ virtutum calcu:
los spargat. Ecce ad insinuandam retributionẽ boni pro
malo/ de semetipso fatet᷑/ dicens. Si reddidi retribuenti:
bus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis
Ad dilectionem conditoris excitandam insinuat dicẽs.
Mihi autem adherere deo bonum est. Ad formã sancte
humilitatis imprimẽdam: secreta cordis sui indicat di:
cens. Domine nõ est exaltatum cor meum: neqꝫ elati sunt
oculi mei. Ad imitãdam zeli rectitudinem exemplo suo
nos excitat dicens. Nonne qui oderunt te dñe oderam: ⁊
super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderã
illos: ⁊ inimici facti sunt mihi. Ad eterne nobis patrie de:
siderium succendendũ/ vite presentis longitudinẽ deplo
rat dicẽs. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus
est. Largitate nimirum consulatus emicuit: qui exem:
plo conuersationis proprie/ tot nobis virtutum calcu:
los sparsit. Capitulum. xxxv.

Quid edificare solitudines.

Ps. xxvi.

Solitudines cõstruentes etiã ꝯsules vocantur.

Ps. vij.

I

Ps. lxxij.

Ps. cxx.

Psalm. cxxxviij.

Ps. cxix.

SEd iste alijs cõsulẽs: quomodo sibi etiã solitu:
dinẽ edificet narrat. Ait enĩ. Ecce elongaui fu:
giẽs: ⁊ mãsi in solitudine. Fugiẽs se elõgat: qꝛ a
turba desideriorũ temporaliũ in altam dei cõtẽplatiõem
se subleuat. Manet vero in solitudine: qꝛ perseuerat in re:
mota mẽtis intentione. De qua bene solitudine dño Hie
remias ait. A facie man⁹ tue sol⁹ sedebã: quoniã cõmina:
tione replesti me. Facies quippe man⁹ dei est illa percus:
sio iusti iudicij/ qua superbientẽ hoĩem a paradiso repulit:
⁊ in hac cecitate presentis exilij inclusit. Cõminatio vero
ei⁹ est terror adhuc supplicij sequẽtis. Post faciẽ igitur
manus adhuc nos mine terrificãt: qꝛ p experimentũ iudi
cij iam nos ⁊ pena presentis exilij pculit: et si peccare nõ
desistimus: eternis adhuc supplicijs addicit. Cõsideret
ergo vir sanct⁹/ proiect⁹ huc vnde hõ ceciderit atqꝫ hunc
post ista peccãtem/ quo adhuc iustitia iudicantis rapit: ⁊
cũctas a se desideriorum tẽporalium turbas eijciat: seqꝫ
in magna mẽtis solitudine abscondat/ dicẽs. A facie ma:
nus tue solus sedebã: quoniam cõminatione replesti me.
Ac si aperte dicat. Dum considero quid iam p iudicij ex:
perimentũ patior: a tumultu desideriorũ tẽporalium tre:
pidus mẽtis secessum peto: quia ⁊ adhuc illa acrius que
minaris/ eterna supplicia formido. Bene ergo de regib⁹
atqꝫ consulibus dicit᷑. [Qui edificant sibi solitudines.]
Qꝛ hi q et se bene regere/ ⁊ cõsulere alijs sciũt: qm̃ repre:
sentari interim illi intime quieti nõ possunt: hãc apud se:
metipsos p studiũ trãquille mẽtis imitant᷑. Sequit᷑. [Cũ
principibus qui possidẽt aurum: et replent domos suas
argẽto.] Quos alios principes/ nisi sancte ecclesie recto:
res vocat: quos indesinẽter in loco predicatoꝝ precedẽn:
tiũ diuina dispensatio subrogat? De quib⁹ eidem ecclesie
psalmista ait. Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi filij: consti:
tues eos pricipes sup omnẽ terram. Quid vero aurum/
nisi sapientiã appellat? de qua p Salomonẽ dicit᷑. The:
saurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Aurũ nẽ
pe sapientiã vidit: quam thesaurũ vocauit. Que et recte
auri appellatione signat᷑: quia sicut auro temporalia/ ita
sapientia bona eterna mercãtur. Si aurũ sapiẽtia non es:
set: nequaꝙ̃ laodicie ecclesie ab angelo diceret᷑. Suadeo
tibi emere a me aurũ ignitũ. Aurũ quippe emim⁹/ cũ acce
pturi sapientiã/ prius obedientiã prebem⁹. Ad quẽ vide
licet cõtractum bene nos quidã sapiens excitat/ dicens.
Cõcupisti sapientiã: serua mãdata: et dñs prebebit illam
tibi. Quid autẽ p domos/ nisi cõscientie designãtur? Un
de sanato cuidã dicit᷑. Uade in domũ tuã. Ac si apte au:
diat. Post exteri⁹ miraculũ ad ꝯsciẽtiã reuertere: ⁊ qua
lem te intrinsecus deo debeas exhibere/ perpende. Quid
etiã per argentum/ nisi diuina eloquia figurãtur? de qui:
bus per Psalmistã dicitur. Eloquia dñi eloquia casta:
argẽtum igne examinatum. Eloquiũ domini argentum
igne examinatũ dicit᷑: quia sermo dei si i corde figitur: tri
bulationibus probatur. Capitulum. xxxvj.

K

Ps. xliiij.

Prouer. xxj.

Apo. ij.

L

Joan. v.

Ps. xj.

VIr igitur sanct⁹ spiritu eternitatis plen⁹/ ꝗcqꝫ
futura sunt colligat: et quos longe post futu:
ra secula genuerint: laxato mentis sinu cõpre:
hendat: et magna admiratione consideret: cũ quibus ele
ctis sine labore in eternitate quiescceret: si per appetitũ su:
perbie nemo peccasset/ ⁊ dicat. [Nunc enim dormiens si:
lerem: et somno meo requiescerẽ cũ regibus et cõsulibus
terre: q edificant sibi solitudines: aut cũ principib⁹ q pos:
sidẽt aurũ: ⁊ replẽt domos suas argẽto.] Qꝛ enĩ si parẽtẽ
ꝑmũ nulla peti putredo corrũperet: nequaꝙ̃ ex se filios
g. hẽne generaret: sed hi q nũc p redẽptionẽ saluãdi sũt/
soli ab illo electi nascerent᷑: eosdẽ electos aspiciat: atqꝫ eũ
etiã q modo ꝗescere potuisset intẽdat. Videat sctõs aplos
sic susceptã ecclesiã regere: vt ei ꝑdicationis ṽbo nõ desi
nãt cõsultũ ꝑbere: eosqꝫ reges ⁊ cõsules appellet. Videat
post hos in eoꝝ loco rectores exurgere: q ⁊ sapiẽter viuẽ
do aurũ possideãt: ⁊ alijs recta ꝑdicãdo/ argẽto facere lo
cutiõis enitescãt: eosqꝫ pricipes repletis cõsciẽtiarũ do:
mib⁹ auro ⁊ argẽto diuites memoret. Sed qꝛ aliqñ ꝓphe
tico spũi neqꝙ̃ sufficit vt vẽtura ꝑuideat: nisi cordi ꝓphe
tãtis etiã ꝑterita ⁊ antiq̃ repsentet: sanct⁹ vir ĩtra supraqꝫ
oculos aperit: et nõ solũ vẽtura cõspicit: sed etiã trãsacta
ad memoriã reducit. Nam protinus adiungit.

M

❡ S. Os primi seculi patres abortiuos dicat: quia pre:
ter paucos quos Moyses scripsit/ maxia pars nobis hu
mani generis occultatur.

❡ Aut sicut abortiuũ abscõditũ nõ subsisterẽ: vel qui cõ
cepti nõ viderũt lucẽ. [Abortiuũ qꝛ ante plenũ tẽp⁹ orit᷑/
extinctũ ꝓtinus occultat᷑. Quos ꝗ sctũs vir alios aborti
uos vocat: cũ qb⁹ se ꝗescere potuisse ꝯsiderat: nisi electos
quosqꝫ qui ab ipso mũdi ꝑmordio ante redẽptoris tẽp⁹
exorti sunt: ⁊ tñ huic mũdo semetipsos mortificare cura
uerũt? Qui cõscripte legis tabulas nõ habẽtes: q̃si in vte
ro mortui sunt: qꝛ auctorẽ suum naturali lege timuerũt:
et cũ venturum mediatorem crederent/ studuerunt sum:
mopere mortificatis voluptatibus etiam que scripto nõ
didicerant precepta seruare. Tẽpus itaqꝫ illud qđ iuxta

A mundi initium mortuos huic seculo patres nostros ꝓtu
Gen. iiij. lit: quasi abortiuũ vterus fuit. Ibi nãq3 abel: q̃ occidenti
Gen. v. se fratri restitisse non legit. Ibi enoch: q̃ talẽ se exhibuit
Gen. ix. vt ambulatur⁹ cũ dño trãsferret. Ibi noe: qui per hoc q
Gen. xvij. diuino examini placuit: imũdo mundo supstes fuit. Ibi
abraam: q̃ dũ peregrin⁹ est seculo / fact⁹ est amicus deo.
Ge. xxvij. Ibi isaac: qui caligãtibus carnis oculis / p etatẽ quidem
presentia nõ vidit: sed per virtutem ꝓphetici spiritus in
futuris etiam seculis magna videndi luce radiauit. Ibi
Genesis iacob: q̃ irã fratris humiliter fugit: clemẽter edomuit: q̃
xxviij. prole q̃dem fecundus extitit: sed tamẽ spũs vbertate fe-
cũdior: eãdẽ ꝓlẽ sub ꝓphetie sue vinculis astrinxit. Be-
ne aũt abortiuũ hoc abscõditũ dr: quia a mundi primor-
dijs dũ quosdam paucos moyse scribente cognoscimus
pars nobis maxima humani generis occultatur. Neq3
eni tot iustos solũmodo vsq3 ad acceptã legem extitisse
credendũ est: quot moyses breuissima descriptione per-
stringit. Quia ergo a mundi primordio edita multitudo
bonorum ex magna parte notitie nostre subtrahitur: ab-
sconditum hoc abortiuũ vocat. Quod et nõ substitisse di-
citur: quia enumeratio paucis eorum frequentia nullo
apud nos memorie scripto retinet. Recte vero additur.
Uel qui concepti non viderunt lucem. Capitulũ. xxxvij.

B Ji nãq3 qui post acceptã legẽ in hoc mũdo na-
ti sunt: auctori suo eiusdẽ legis sunt admoni-
tione ꝯcepti: sed tamẽ ꝯcepti minime lucem vi-
derũt: q2 ad aduentũ incarnationis dñice / q̃uis hanc fi-
deliter crederent / peruenire nequiuerunt. Incarnatus
Jo. viij. quippe dñs dicit. Ego sum lux mundi. Atq3 ipsa lux ait.
Mat. xiij. Multi ꝓphete et iusti desiderauerũt videre q̃ videtis / ꝛ
nõ viderunt. Cõcepti igitur nõ viderũt lucem: q2 ad spẽ
venturi mediatoris / apertis prophetarum vocibus exci
tati / nequaq̃ potuerũt cernere ei⁹ incarnationem. In his
itaq3 cõcept⁹ interior formã fidei edidit: sed hanc vsq3 ad
apertam visionem diuine presentie nõ perduxit: q2 prius
hos a mũdo mors interueniens rapuit / q̃ manifesta veri
tas mundum illustrauit. Capitulum. xxxviij.

Ir igitur sanctus spiritu eternitatis plenus:
mani cordis cuncta labentia ad memoriam
astringit: et quia angusta ẽ oĩs creatura crea
tori: per eundem spiritũ qui nihil ex se / vel iuxta se aliõ /
nisi semp esse habet / omne qd̃ erit / qd̃ preterijt / conspicit:
ac intra supraq3 mentis oculũ tendit: et venientia vel trãs-
acta considerãs / ad eternum esse medullitus inardescit /
dicens. [Nunc enim dormiens silerem.] Nunc quippe
presentis est temporis. Et quid est stãtem semp in p̃senti
C quietem querere, nisi ad illud cui nihil venit / nihil prete-
rit / gaudium eternitatis anhelare? Quod nimirum veri
tas semper esse suum / vt nobis vtcũq3 infunderet: moyse
Exo. iij. mediante insinuat / dicens. Ego sum qui sum. Et dices
filijs israel. Qui est / misit me ad vos Sed ecce quia labẽ-
tia cõspicit: q2 semp presens gaudium querit: q2 venture
lucis memorat: q2 electorũ eius ordines enumerãs pen-
sat: ipsam iam nobis aptius quietẽ hui⁹ lucis insinuet:
et quid apud illam quotidie de prauorũ conuersiõe agi-
tur / verbis manifestioribus demonstret.

C. S. M. in luce que de⁹ est / nec est tumultus cõcupiscẽ-
tiarum: nec labor peccati / sed mundicia mentis / ꝛ pacifi-
ca quies. Capitulum. xxxix.

Bi impij cessauerũt a tumultu: ꝛ ibi requieue-
runt fessi robore] Paulo ante iam diximus: q2
corda peccãtũ per hoc qd̃ strepitus desiderio-
rum possidet: grauis cogitationũ instigantiũ tumultus
premit. Sed in hac luce quã concepti minime viderunt /
a tumultu suo impij cessare perhibent: q2 nimirũ media-
toris aduentũ / quem patres in lege positi diu prestolati
sunt: ad vite sue requiem ppl'i gentiles inuenerũt: Pau-
Roñ. xi. lo attestante / q̃ ait. Qd̃ querebat israel / hoc non est conse
cutus: electio aũt cõsecuta est. In hac itaq3 luce impij a
tumultu cessant: dum peruersoꝝ mẽtes veritate cognita
laboriosa mundi desideria fugiunt: et tranquillitati inti-
mi amoris acquiescunt. An nõ ad cessationem vocat lux
Mat. xi. ipsa? que ait: Uenite ad me omnes qui laboratis et one-
rati estis / et ego reficiam vos: tollite iugum meum super
vos: et discite a me: quia mitis sum et humilis corde: et
inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meũ
suaue est: et onus meũ leue. Quid enim graue mẽtis no-
stre ceruicibus iponit: qui vitari omne desiderium quod

perturbat precipit? Quid graue subiectis iubet: q̃ decli- D
nari laboriosa mũdi hui⁹ itinera admonet? Attestante au
tem Paulo apostolo: Christus pro impijs mortuus est. Roñ. v.
Sed idcirco dignata est pro impijs lux ipsa occumbere:
ne impij in tenebrarũ suarum tumultu remanerent. Con
tẽplet ergo vir sanctus q lux per incarnationis sue my-
sterium ex graui labore impios eripit: dum ab eorũ cor-
dibus desideria prauitatis tergit. cõtemplet q conuersi
quiq3 quietem quã percipere in eternitate desiderãt: hic
iam p trãquillitatẽ mẽtis degustant / ꝛ dicãt. [Ibi impij
cessauerũt a tumultu: ꝛ ibi requieuerũt fessi robore] Om-
nes eni q̃ in hoc mũdo fortes sunt robore: q̃si fortes sũt /
nõ robore defessi. Qui vero in auctoris sui amore roborã
tur: quo magis in concupita dei fortitudine ꝯualescunt:
eo a propria ꝟtute deficiũt. Et quo robusti⁹ eterna appe
tunt: eo a tẽporalib⁹ salubri defectiõe lassant. Hic psalmi
sta amoris sui robore fessus dicebat. Defecit in salutare Psalm.
tuum anima mea. In salutare enim dei proficiendo defe- cxviij.
cerat: quia eternitatis lucẽ desiderãs / a carnis iam fidu-
cia fractus anhelabat Hinc rursum dicit. Cõcupiuit et Psalm.
defecit ala mea in atria dñi. Qui nimirũ cum diceret cõ- lxxxiij.
cupiuit / recte subdidit: Et defecit. Qui valde minor est di
uinitatis cõcupiscẽtia: quã nõ mox etiã ꝓpri⁹ sequit de-
fectus. Qui eni ad appetẽda eternitatis atria accendit:
dignũ profecto est vt ab hoc temporalitatis amore lassẽt:
vt tanto frigescat ab studio seculi / quanto surgit arden-
tior in amorẽ dei. Quẽ scz si perfecte arripit / mundũ etiã
plene derelinquit: ꝛ eo fundit⁹ tẽporalib⁹ moritur: quo ad
supnã vitã alti⁹ afflatu eternitatis aiatur. An nõ robore
suo fessam se inuenerat / que dicebat: Aia mea liquefacta Can. v.
est / vt dilectus locutus est? Quia nimirũ mens dum oc-
culte locutionis aspiratione tangit: a statu sue fortitudi E
nis infirmata / ipso q̃ absorbet desiderio liquat: et inde se
apud semetipsam fessam inuenit: vnde vltra se esse conspi
cit fortitudinem quã cõscendit Hinc ꝓpheta cum visio-
nem dei se conspexisse diceret / adiungit. Elangui ꝛ egro Dan. viij.
taui per dies plurimos. q2 cum ad virtutem mẽs astrin-
gitur / a fortitudine propria caro lassatur. Capitulum. xl.

H Inc iacob qui angelum tenuit / vno mox pede Genesis
claudicauit: q2 q̃ ꝟo amore sublimia respicit / xxxij.
iam in hoc mũdo duplicibus incedere deside-
rijs nescit. Uno enim pede innititur / qui solo dei amore
roborat. et necesse est vt alt⁹ marcescat: q2 mentis virtute
crescente / oportet ꝓcul dubio vt carnis fortitudo torpe-
scat. Beatus igitur Job alta fidelium corda respiciat:
atq3 perpendat quem sinũ intime quietis inueniunt: dũ
a viribus proprijs in deum ꝓficiendo lassantur: et dicat
Ibi requieuerunt fessi robore. Ac si apte insinuet dicens.
Illic requies lucis remunerat: q̃s hic interius recreans
profectus fatigat. Nec mouere debet q lucem nominãs
nequaq̃ subdit in hac / sed ibi. Quam enim continere ele
ctos conspicit: quasi locum nostrum hanc esse deprehen-
dit. Unde psalmista cum incõmutabilitatem eternitatis
aspiceret / dicens: Tu autem idem ipse es: et anni tui non Ps. ci.
deficient: hanc electorum locum esse denũciat / subdens.
Filij seruorũ tuorũ habitabunt ibi. Deus enim qui sine
situ oĩa cõtinet / nobis ad se venientib⁹ locus non localis
manet. Ad quẽ locũ dũ ptingim⁹ / etiã in hac vita mẽtis
nostre tranquillitas quãta fuerit pturbatio videmus: q2
etsi iam iusti in prauorũ comparatione quieti sunt: in esti F
matione tamẽ quietis intime omnimodo quieti nõ sunt.
Unde et bene subditur. [Et quondam vincti pariter si-
ne molestia.] Justos enim q̃uis nullus desideriorũ car
nalium tumultus possideat: duris tamen vinculis eos i
hac vita positos / sue molestia corruptionis ligat. Scri- Sap. ix.
ptum quippe est. Corpus quod corrumpitur / aggrauat
animam: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa
cogitantem. Eo itaq3 ipso quo adhuc mortales sunt / cor
ruptionis sue põdere grauantur: et astricti molestia vin-
cti sunt: q2 i illa adhuc libertate vite incorruptibilis nõ
exurgũt. Aliud nãq3 de mẽte / aliud de corpore tolerant:
et contra semetipsos quotidie interno certamine desu-
dant. An non duro molestie vinculo ligant: quorũ nimi-
rũ mens sine labore ignorantia soluitur: et nõ nisi cũ stu-
dio laboris erudit? Que cuncta erigitur / libens iacet /
ab infimis vix leuat: et tamẽ eleuata ꝓtinus labit: semet-
ipsam laboriose vincendo / supna conspicit: sed reuerbe-
rata / lumen quod se irradiauerat refugit. An non duro

G

molestie vinculo ligant: quos cũ acceñsus spũs ad sinum pacis intime pleno desiderio pertrahit / feruente certamine caro perturbat? Que etsi iam ante faciem velut ex aduerso acie erecta nõ obuiat: adhuc tamẽ a mentis dorso quasi captiua submurmurat: ꝛ q̃uis timendo / sed tamen turpi strepitu in corde speciem pulchre quietis fedat. Electi igitur et si valenter oĩa superant / cũ securitatem pacis interne desiderant / grauis eis est molestia / adhuc habere qđ vincant. Qui his exceptis / etiã ea vincula sustinent: que grauis exterius necessitas astringit: esurire quippe / sitire / lassescere / vincula corruptiõis sũt: que scꝫ solui nequeunt / nisi cum in illam immortalitatis gloriam nostra mortalitas permutatur. Capitulum. xlj.

Replemus etenĩ refectionibus corpus / ne extenuatũ deficiat: extenuam⁹ abstinentia / ne nos repletũ premat. Uegetam⁹ hoc motibus / ne situ immobilitatis intereat: sed citius hoc collocando sistimus / ne ipsa sua vegetatione succũbat. Adiumentis hoc vestiũ tegim⁹ / ne frigus interimat: et quesita adiumenta pijcimus / ne calor exurat. Tot igitur diuersitatib⁹ occurrentes: qđ agimus / nisi corruptibilitati seruimus: vt saltem multiplicitas impensi obsequij corp⁹ sustineat: qđ anxietas infirme mutabilitatis grauat? Unde bene per

Ro. viij.

Paulũ dr. Uanitati enĩ subiecta est creatura nõ volẽs: sed ꝓpter eũ qui subiecit eam in spe: q꞉ et ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis / in libertatẽ glorie filiorũ dei. Uanitati quippe creatura non volens subdit: q꞉ homo qui ingenite constantie statum volens deseruit: pressus iuste mortalitatis pondere / nolens mutabilitatis sue corruptioni seruit. Sed creatura hec tũc a seruitute corruptionis eripitur / cũ ad filiorũ dei gloriam incorrupta resurgẽdo subleuatur. Hic itaq꞉ electi molestia vincti sunt: q꞉ adhuc corruptionis sue pena deprimuntur.

H

Sed cũ corruptibili carne exuimur / quasi ab his quib⁹ nũc astringimur / molestie vinculis relaxamur. Presentari nã꞉ iam deo cupimus: sed adhuc mortalis corporis obligatione prepedimur. Jure ergo vincti dicimur: quia adhuc incessum nostri desiderij ad deum liberum non habemus. Unde bene Paulus eterna desiderans / sed tamẽ adhuc corruptionis sue sarcinas portans / vin-

Phil. j.

ctus clamat. Cupio dissolui / et esse cum christo. Dissolui enim non quereret / nisi se proculdubio vinctum videret. Hec autem vincula quia certissime rumpenda in resurrectione consperexerat: iam quasi rupta gaudebat prophe-

Psalm. cxv.

ta / cum diceret. Dirupisti vĩcula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Contempletur itaq꞉ sanctus vir / q̃ conuersos peccatores lux interna recipiat / et dicat. Ibi impij cessauerũt a tumultu. Cõtempletur q̃ sancti viri desiderij exercitatione fatigati / alti⁹ in illo intimo sinu requiescant / et dicat: Et ibi requieuerũt fessi robore. Cõtẽplet q̃ cunctis simul corruptionis sue vinculis absoluti / ad illa libertatis gaudia incorrupta perueniãt: et dicat. [Et quondã vincti pariter sine molestia] Bene autẽ dicitur / quondam vincti: q꞉ dũ illa semp presens letitia cernitur:

I

omne qđ erit et defluet / quasi preteritũ iam videt. Dũ eterorũ finis attendit: omne qđ preterit / q̃si iam fuisse pensatur. Sed omnes hi quos illuc quies eterna suscipiet: hic in terra quid egerint narret. Sequitur.

❡ S. Q꞉ diabolus exactor intelligat: et q̃ in paruis et magnis: seruis ꝛ liberis ſm distinctionẽ meritoꝝ / accipiẽda sit in retributione sanctorum / distinctio dignitatum.

Exactor qđ sit.

❡ Non exaudierunt vocem exactoris] Quis ali⁹ debet nomine exactoris intelligi / nisi importunus ille persuasor: qui humano generi semel deceptionis nũmũ contulit: ꝛ ob hoc quotidie expetere mortis debitũ nõ desistit? Qui in paradiso homini peccanti pecuniã cõmodauit: sꝫ iniquitate crescente / hãc quotidie cũ vsuris exigit. De q̃

Luc. xij.

exactore in euãgelio veritas dicit. Et iudex tradet te exactori. Huius igitur exactoris vox / est tentatio misere suggestionis. Audimus aũt vocẽ exactoris / cum eius tẽtatiõe pulsamur: sed nõ exaudimus / si pulsanti resistim⁹. Audit enim q̃ tentationẽ sentit: exaudit vero / q̃ tentationi consentit. Dicat itaq꞉ de iustis. Non exaudierũt vocẽ exactoris: quoniam suggestionẽ eius et si audiunt / quia tentantur: nõ exaudiũt / q꞉ cõsentire cõtẽnũt. Caplm. xlij.

Ed qꝛ qđ valde mens amat / etiam in ſmone sepi⁹ replicat: btũs Job q꞉ eterne pacis frequentiam diligens conspicit: descriptioni ei⁹ iterum inseruit / dicens. [Paruus ꝛ magn⁹ ibi sũt: et seru⁹ liber

K

a dño suo] Q꞉ in hac vita nobis est discretio operũ: erit ĩ illa proculdubio discretio dignitatum: vt quo hic ali⁹ aliũ merito supat / illic alius alium retributione trãscen-

Joh. xiiij.

dat. Unde in euangelio veritas dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt. Sed in eisdẽ multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionũ diuersitas concors: q꞉ tãta vis amoris in illa pace nos sociat: vt qđ ĩ se quisq꞉ non acceperit / hoc se accepisse in alio exultet. Unde et non eque laborantes in vinea / eque cuncti denariũ sortiuntur. Et quidem apud patrem mansiones multe sunt: et tamen eũdem denariũ dispares laboratores accipiũt: quia vna cũctis erit beatitudo letitie: q̃uis nõ vna sit oĩbus sublimitas vite. Paruũ ꝛ magnum in hac luce cõspexerat / q̃ ex voce capitis dicebat. Imperfectũ meũ

Psalm. cxxxviij.

viderũt oculi tui: et in libro tuo oẽs scribent. Paruũ et magnũ cõspexerat / cũ dicebat. Bñdixit oẽs timentes se

Psalm. cxiij.

dñs: pusillos cũ maiorib⁹. Bene autẽ subdit. Et seruus liber a dño suo. Scriptũ quippe est. Oĩs q̃ peccat / seruus

Jo. viij.

est peccati: quia nimirum quisq꞉ se prauo desiderio subijcit / iniquitatis dominio dudum libera mẽtis colla supponit. Sed huic dominio contradicim⁹ / cũ iniquitati q̃ nos ceperat reluctamur: cũ cõsuetudini violenter resistimus: ꝛ desideria puersa calcãtes / contra hanc ius nobis libertatis ingenite vendicamus: cum culpam penitendo percutimus / et maculas sordium fletibus lauam⁹. Ple-

L

rũq꞉ autem iam mens quidem qđ se puerse egisse meminit / deplorat: iam praue acta nõ solum deserit / sed amarissimis etiã lamẽtis punit: ꝛ tamen dũ eorũ que egit reminiscit / grauiter iudicij pauore terret. Iam se perfecte conuertit: sed adhuc se perfecte in securitatem nõ erigit: q꞉ dũ quãta sit districtio extremi examinis pensat: inter spem formidinẽq꞉ sollicita trepidat: q꞉ iudex iustus veniens / quid de perpetratis reputet / quid relaxet / ignorat. Nam q̃ praua cõmiserit meminit: sꝫ an commissa digne fleuerit nescit: ac ne culpe imanitas modũ penitẽtie transeat metuit. Et plerũq꞉ culpam iam veritas relaxat: sed mens afflicta adhuc de venia dũ valde sibi est sollicita formidat. Seruus ergo hic iam fugit dñm / sed liber non est: quia peccatũ suũ homo iam corrigendo et penitẽdo deserit: sed tamẽ adhuc districtũ iudicẽ de eius retributione pertimescit. Ibi ergo seru⁹ a dño liber erit: vbi iam de peccati venia dubietas nõ erit. Ibi iam securam mentem culpe sue memoria nõ addicit: vbi nõ sub reatu animus trepidat: sed de eius indulgentia liber exultat. Sed si nulla ibi homo peccati sui memoria tangit / ereptum se vñ gratulat? Aut quomodo largitori gratias refert de venia quã accepit: si interueniẽte obliuiõe transacte nequitie / pene se esse debitorem nescit? Neq꞉ enĩ neglecte pretereundũ est qđ psalmista ait. Misericordias

Psalm. lxxxviij.

M

tuas dñe in eternum cantabo. Quomodo enĩ dei misericordias in eternum cantat / qui se fuisse miserum ignorat? Et si miserie transacte non meminit: vnde largitori misericordie laudes reddit? Sed rursum querendũ est / quomodo electorũ mens pfecta esse in beatitudine poterit / si hanc inter gaudia memoria sui reatus tãgit? Aut quomodo perfecte lucis clarescit gloria: quam reducta ad animũ obũbrat culpa? Sed sciendum est: q꞉ sicut sepe nũc tristiũ leti reminiscimur / ita tunc transacte neq̃tie sine lesione nostre beatitudinis recordamur. Plerũq꞉ enĩ incolumitatis tẽpore ad memoriã dolores pteritos sine dolore reducimus: et quo egros nos recolimus / eo nos incolumes pl⁹ amamus. Erit ergo ꝛ in illa beatitudine culpe memoria / non que mẽtem polluat: sed q̃ nos arcti⁹ letitie astringat: vt dum doloris sui animus sine dolore reminiscitur: et debitorem se medico verius intelligat: ꝛ eo magis acceptam salutem diligat: quo molestie meminit quam euasit. In illa itaq꞉ letitia sic tũc sine tedio mala nostra conspicimus: sicut nunc in luce positi / sine vlla cordis caligine animo tenebras videm⁹: quia etsi obscurum est quod mente cernimus: de iudicio est hoc luminis: non de passione cecitatis. Et in eternũ ergo laudes misericordie largitori nostro referimus: et nequaq꞉ miseria consciẽtie grauamur: q꞉ dum mala nostra sine aliquo mentis malo respicimus: ꝛ nũq꞉ erit qđ corda laudantiũ de transactis iniquitatib⁹ polluat: et semper erit qđ hec ad laudem liberatoris accẽdat. Quia ergo interne lucis requies sic in se magnos subleuat: vt tñ puulos nõ dere-

B linquat: dicat recte. [Paruus et magn⁹ ibi sunt.] Quia sūt sic ibi puersi peccatoris animus culpe sue memoria tangit: vt tamē nulla eiusdem memorie confusiōe depilmatur: congrue subiungatur. Et seruus liber a dño suo

¶ Finit liber Quartus Moraliū sancti Gregorij.

¶ Liber Quintus Moraliū beati Gregorij i Job: continuans Tertium capitulum vsq̧ in finem: et Quartum inchoans.

¶ S. Quid sit q̄ in hac vita nōnunq̄ bonis male sit / et malis bene. Capitulum.j.

De occultis dei iudicijs.

CUm valde occulta sint iudicia diuina: cur i hac vita nōnūq̄ bonis sit male / et malis bene: tūc occultiora sūt cum et bonis hic bene est / et malis male. Nā cū bonis h̄ male est / et malis bñ: hoc fortasse deprehendit: q̄ et boni si q̄ deliquerunt / hic recipiūt: vt ab eterna plení⁹ dānatione liberent: et mali bona q̄ pro hac vita faciunt / hic inueniunt: vt ad sola i posterum tormenta pertrahant. Unde et ardenti in inferno diuiti dicit. Memento fili q̄ recepisti bona in vita tua: et lazarus siŕ mala. (Luc. xvj.) At cum bonis hic bene est / et malis male: incertum valde est / vtrum boni idcirco bona accipiant: vt prouocati ad aliquid meli⁹ crescant: an iusto latentiq̧ iudicio hic suorū operū remunerationē percipiant: vt a premijs vite sequentis inanescāt: et vtrū malos idcirco aduersa feriāt / vt ab eternis supplicijs corrigentia defendant: an hic eorum pena incipiat: vt quādoq̧ complēda eos ad vltima gehenne tormēta pducat. B Quia ergo inter diuina iudicia graui incertitudinis sue caligine humana mens premitur: sancti viri cum sibi suppetere prospera hui⁹ mundi conspiciūt: pauida suspitione turbant. Timent enim ne hic laborū suorū fructus recipiant: timent neq̄ diuina iustitia latens in eis vulnus aspiciat: et exterioribus eos muneribꝰ cumulās / ab itimis repellat. Cum vero taciti cogitāt q̄ nec bona agūt / nisi vt soli dño placeant / nec in ipsa affluētia sue psperitatis exultant. Minus quidē de prosperis occulta contra se iudicia metuunt: sed tamen eadem psperа / q̄ se ab intima intentione prepediūt / egre ferunt: et moleste presentis vite blandimēta tolerāt: quia per hec se vtcūq̧ tardari i eterno desiderio nō ignorant. Plus enim in hoc mundo honor q̄ despectio occupat: et magis prosperitatis sublimitas / q̄ necessitatis aduersitas grauat. Per hanc nāq̧ nonnūq̄ cum homo exterius premitur: ad concupiscenda que intus sunt liberius relaxat. Per illam vero anim⁹ dū multis parere cogitur / a desiderij sui cursu retinetur. Unde fit vt sancti viri magis in hoc mūdo prospera q̄ aduersa formidēt. Sciunt nāq̧ q̄ mens dū blāda occupatione premitur: aliquādo libens ad exteriora deriuat. Sciunt q̄ sepe sic hanc clādestina cogitatio decipit: vt quomodo permutetur ignoret. Pensant autē que sint interna bona que cupiunt: et cognoscūt q̄ nihil sit omne quod blandū tēporaliter arridet. C Cūctaq̧ huius mūdi prospera mens eorū eo egre tolerat: quo superne felicitatis est amore sauciata. Tātoq̧ magis in presentis dulcedinis aspernatiōe erigitur: quanto hāc cōspicit q̄ furtiue sibi in eterne glorie despectu blādit. Unde et beat⁹ iob cū supernā requiem cōtēplatus diceret: Paruus et magnus ibi sunt: et Seruus liber a dño suo: ilico adiungit.

¶ S. Q̄ sancti viri ad patriam redire desiderātes peregrinationis huius claritatem et gloriā temporalis honoris contemnunt.

¶ [Quare data ē misero lux?] In scriptura sacra nōnūq̄ lucis appellatiōe psperitas: noctis aūt noīe / hui⁹ mūdi aduersitas designat. Unde et bene p psal. dicit. Sicut tenebre eius / ita et lumen eius. (Psalm. cxxxviij.) Quia eni sancti viri ita psperitatē seculi despicientes calcant: sicut aduersitatem eius calcantes tolerant: p magnā mētis celsitudinē mundi sibi et aduersa et prospera substernentes dicunt. Sicut tenebre eius / ita et lumen eius. Ac si aperte dicant. Sicut intētionis nostre fortitudinē eius tristitia non premūt: ita hanc nec blāda corrūpunt. Sed q̄ hec (vt diximꝰ) bonorum mentem etiā cū nō subleuant / perturbant: sancti viri / qui se in huius exilij erumnis miseros cognoscūt: clarescere in eius psperitate refugiunt. D Unde bene nūc dicit. Quare data est misero lux? Lux eñ miseris dat / q̄n hi qui sublimia cōtēplātes / esse se in hac pegrinatione miseros agnoscunt: claritatem transitorie psperitatis accipiunt. Et cū valde defleant q̄ tarde ad patriā redeunt: tolerare insup honoris onera cōpellunt. Amor eos eternorum cōterit: et gloria de tēporalibus arridet. Qui dū cogitant que sint q̄ in infimis tenent: et que sint q̄ de sublimibus non vident: que sint que se in terra fulciunt: q̄ autē de celestibus perdiderūt: prosperitatis sue merore mordent: q̄ etsi vident nequaq̄ ab ea se funditus opprimi: pensant tamen sollicite cogitationē suam i amore dñi et in eius dispensatione partiri. Uñ bene cum dicit: Quare data est misero lux: protinus adiungit. [Et vita his q̄ in amaritudine anime sunt.]

¶ S. Q̄ sicut i hoc seculo sancti nil appetunt: ita etiam amaritudinem eius non ferentes / hoc optāt vt nulla ei⁹ obligatione teneantur. Capitulum.ij.

IN amaritudine quippe anime sūt oēs electi / q̄ vel punire flendo non desinunt que deliquerūt: vel graui se merore afficiunt: q̄ longe hic a facie cōditoris proiecti: adhuc i eterne patrie gaudijs non sunt. De quorum corde bene per Salomonem dicit. Cor qđ nouit amaritudinē anime sue / in gaudio illi⁹ non miscebit extrane⁹. (Prouer. xiiij.) In amaritudine nāq̧ sūt et corda reproborū: q̄ ipsis etiā prauis suis desiderijs affligunt: s̄ eādē amaritudinē nesciunt / q̄ pēsare qđ tolerant / sponte sua excecati non possunt. At contra cor bonorū amaritudinē suā nouit: q̄ erūnā exilij in q̄ pīectum lacerat / intelligit: et q̄ sint tranquilla que perdidit: q̄ confusa in quibus cecidit / sentit. Sed hoc amaricatum cor ad gaudium suū quādoq̧ reducit: atq̧ in eius gaudio extraneus non miscetur: quia is qui nūc ab hoc merore cordis foras se per desideria sua eijcit: seclusus tūc ab illa intima ei⁹ solēnitate remanebit. E Hi itaq̧ qui in amaritudine anime sunt / mori mundo funditus cōcupiscunt: vt sicut in seculo ipsi nihil appetunt / ita iam a seculo nulla obligatione teneātur. Et plerūq̧ contingit / vt iam homo mundum mente nō teneat / sed tamē mūd⁹ hominē occupationibꝰ astringat: et ipse quidē mūdo iam mortuus est: sed ipsi mūd⁹ adhuc mortuus non est. Quasi enim viuus adhuc mundus eum conspicit / dum alio intentum / in suis actibꝰ rapere contēdit. Unde bene Paulus cum et ipse seculum pfecte despiceret: et talem se factum videret: quē iam hoc seculum concupiscere omnino nō posset: ruptis huius vite vinculis liber dicit. Mihi mūdus crucifixus ē: et ego mundo. (Gal. vj.) Mundus quippe ei crucifixus fuerat: q̄ hunc cordi suo iam mortuū non amabat. Sed et seipsum mūdo crucifixerat: quia talē se ei exhibere studuit / vt ab eo quasi mortuus concupisci non posset. Si enī vno in loco sint mortuus et viuens: etsi mortuus viuū nō videt: viuus tamen mortuū videt: si vero vtriq̧ mortui sunt: alter alterū nequaq̄ videt. Ita qui iam mūdū non amat / sed tamē ab illo vel nō volēs amat: etsi ipse velut mortuus mūdum non videt / hūc tñ mundus adhuc nō mortuus videt. Si vero nec ipse in amore mūdum retinet: nec rursum a mūdi amore retinetur: vicissim sibi vtriq̧ extincti sunt: q̄ dum alter alterū nō appetit / quasi mortuū mortuus non attendit. F Quia igit nec Paulus mūdi gloriā querebat / nec a mūdi gloria ipse q̄rebat: et se mūdo / et mūdum sibi crucifixū eē gloriat. Q̄d q̄ multi appetūt: sed tamē vsq̧ ad culmē extinctionis oīmode non assurgunt: recte gemētes dicunt. Quare data est misero lux / et vita his qui in amaritudine anime sunt? Vita q̄ppe amaricatis datur: cū hui⁹ mundi gloria tristibus gementibusq̧ tribuit. In qua nimirū vita pene se valdissimi timoris afficiunt: q̄ etsi ipsi mūdum non tenent: adhuc tamen tales esse se metuūt: qui a mundo teneant: quia nisi ei quātulūcūq̧ viuerent / hos a dvsum suū pculdubio nō amaret. Mare enim viua corpora in semetipso retinet: nam mortua extra se protinus expellit. Sequitur.

¶ S. Q̄ occulto dei iudicio nōnulli sancti q̄ in hoc mūdo mortificare se appetūt / preesse in regimine / vel occupari iniunctis honoribꝰ cōpellunt: et vñ locupletiores fiūt se destructiores existimant.

¶ [Qui expectant mortem: et non venit.] Desiderāt q̄ppe mortificare se funditus: atq̧ ab omni vita glorie tpalis

G

extinguere: sed occultis sepe dei iudicijs / vel preesse i regimine: vel occupari iniūctis honorib⁹ cōpelluntur: atq; inter hec mortificationē plenissimā indesinēter expectant. Sed expectata mors non venit: q2 eorū vsus temporali glorie etiam nolens viuit. Quā tñ p diuino amore † tolerant: et intus quidē seruant desideriū pietatis: foris aūt explent ministeriū ordinis: quatenus nec a pfectione p intentionē recedāt: nec dispositioni cōditoris per superbiam contradicant. Mira eni diuinitatis pietate agitur: cū is qui perfecto corde ad contemplationem tendit, humanis ministerijs occupatur: vt et multis infirmiorib⁹ eius mens perfecta proficiat: et quo semetipsum imperfectum respicit / inde ad humilitatis culmē perfectior assurgat.

† al. timore.

Capitulum. iij.

Nonnūq; etenim viri sancti vnde desideriorum suorum detrimenta tolerāt: inde maiora lucra conuersis alijs reportant: q2 dū eis vacare vt appetūt nō licet: rapere secum alios quibus admiscētur libet. Fit ergo mira dispositiōe pietatis / vt vnde se destructiores estimāt / inde locupletiores ad celestis patrie constructionē surgāt. Nōnūq; vero idcirco ad concepta desideria minime perueniūt: vt ipsa interueniente tarditate / ad eadē desideria laxato mentis sinu dilatētur: et que extenuari fortasse impleta poterant / magna dispositione agitur vt repulsa crescant. Sic quippe mortificari appetunt / vt iam perfecte (si liceat) conditoris sui faciem contemplentur. Sed eorū desiderium differtur / vt proficiat: et tarditatis sue sinu nutritur / vt crescat. Unde bene sponsa i sponsi sui desiderio anhelans clamat. In lectulo meo per noctem quesiui quem diligit anima mea: quesiui illum / et non inueni. Abscondit se sponsus cum queritur / vt nō inuentus ardētius q̄rat: et differt querens sponsa ne inueniat: vt tarditate sua capacior reddita / multiplicius quādoq; inueniat qd querebat. Unde beat⁹ Job cū diceret: Expectant mortem / et non venit: vt hoc ipsum q̄rētium desideriū subtilius expleret: ilico adiungit.

Cañ. iij.

H

¶ S. Q2 thesaurus noster cognitio sit: et q̄si sepulchrū contemplatio diuina: in q̄ mēs mūdo crucifixa quiescit.

¶ Quasi effodientes thesaurū. ⌋ Nōnūq; qui fodiēdo thesaurum querūt: cū fodere alti⁹ ceperint / ad laborem instanti⁹ inardescunt: q2 quo se thesauro abscondito iam iamq; appropinquare estimant: eo in effodiendo enixius laborāt. Qui igitur plene mortificationē suam appetūt: quasi effodientes thesaurū querūt: q2 quanto fiunt viciniores ad finē / tanto se exhibēt ardentiores i ope. Laborando ergo non deficiunt: sed magis ad vsum laboris crescunt: q2 quo iam premia propinquiora considerant: eo in opere delectabilius exudāt. Unde bene Paulus q̄busdam absconditum eterne patrie thesaurum querentibus dicit. Non deserentes collectionem nostrā: sicut est consuetudinis q̄busdā / sed consolantes: et tanto magis / quanto videritis appropinquantem diem. Laborantem quippe consolari / est / pariter in labore psistere: quia subleuatio est laboris visio collaborantis: sicut cum in itinere comes iungitur: via quidem nō abstrahitur: sed tñ de societate comitis leuiat labor itineris. Dū itaq; Paul⁹ cōsolantes se in laboribus q̄reret / adiunxit dicens. Tanto magis / quanto videritis appropinquantem diem. Ac si diceret. Eo labor crescat / quo ipa iā pmia laboris appropinquant. velut si aperte dicat. Thesaurum queritis: sed eo fodere ardentius debetis: quo iam iuxta quesitum aurū fodiendo puenistis. Quis hoc qd dicit: Expectant mortem / et non venit: quasi effodientes thesaurum: intelligi et aliter potest. Quia enim pfecte mori mūdo non possumus / nisi intra mentis nostre inuisibilia a visibilibus abscondamur: recte hi qui mortificationē suā appetunt: thesaurum effodiētibus cōparantur. Mūdo em̄ p inuisibilem sapiētiam morimur: de qua per Salomonē dicit. Si quesieris illā quasi pecuniam: et sicut thesauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerū supficie non iacet: q2 in inuisibilibus latet. Et tunc mortificationē nostrā cōtingentes: sapiētiam apprehendimus: si relictis visibilibus / in inuisibilibus abscondamur: si hic bene eā effodientes querimus / vt omne qd terrenū mens cogitat / a semetipsa / manu sancte discretionis eijciat: et thesaurum virtutis q̄ in se latebat / agnoscat. Facile ei in sese thesaurum quesitū inuenit: si eā q̄ se male psserat / molē a se terrene cogitationis repellit. Quia autem quesitā mortem

Heb. x.

I

Ibidem.

Puerb. ij.

sicut thesaurū dicit / recte subiūgit. ⌊ Gaudētq; vehementer cū inuenerint sepulchrū. ⌋ Sicut eni sepulchrū locus est quo abscōdit corpus: ita diuina contēplatio quoddā sepulchrū est mētis / quo abscōdit aīa. Quasi ei huic adhuc mūdo viuimus / cum mente in eū foris vagamur. Sz mortui i sepulchro abscōdimur / cū mortificati exteri⁹ / i secreto interne cōtēplationis celamur. Sancti igitur viri ab importunitate desideriorum tpaliū: a tumultu inutiliū curarū: a clamore pstrepētiū pturbationū: semetipos sacri verbi gladio mortificare nō desinūt: atq; intus ante dei faciem in sinu mentis abscondūt. Unde bene p ps. dicitur. Abscondes eos in abscondito vultus tui / a cōturbatione hominū. Quod q̄uis perfecte postmodum fiat: etiam nūc ex magna parte agitur / cum a temporaliū desideriorum tumultibus / delectatione in interiora rapiūtur: vt mens eorum dū in amorem dei tota tendit / nulla inutili perturbatione laceretur. Hinc est q Paulus per cōtemplationē mortuos / et quasi in sepulchro absconditos discipulos viderat: quibus dicebat. Mortui ei estis: et vita vestra abscōdita est cum christo in deo. Qui ergo mortem querit / gaudet dum sepulchrum inuenit: q2 qui mortificare se appetit / valde ad inuentā requiem contēplationis hilarescit: vt extinct⁹ mūdo lateat / et a cunctis exteriorū rerū pturbationibus intra sinum se intimi amoris abscondat. Si ṽo ad h q thesaur⁹ effodi dicit: etiam sepulchri inuētio subinfert: h necesse est vt intentio nra pspiciat / q antiq̄ suos mortuos cum diuitijs obruebāt. Qui igit thesaurū q̄rit: gaudet cum sepulchrū inuenerit: quia sapientiam perquirentes / cum sacre scripture paginas voluimus: cum exempla pcedentiū patrū perscrutamur: quasi ex sepulchro gaudium sumim⁹ / et mentis diuitias apud mortuos inuenimus / quia qui huic mundo perfecte extincti sunt / in occulto cum diuitijs requiescūt. Sepulchro ergo diues efficit / q̄ per exēpla iustorū in cōtēplationis virtute subleuat. Sed cum requirens dicat: Quare data est misero lux: cur hoc ipm reqrere psumat / insinuat dicens.

K

Ps. xxx.

Col. iij.

L

¶ S. Q2 hoc ipm qd recte nos agere credimus / vtrū in districti iudicis examine rectum sit ignoramus.

¶ Uiro cuius abscondita est via: et circūdedit eum de⁹ tenebris. ⌋ Uiro enim via sua abscondita est: quia etsi iā in qua sit vite qualitate considerat: adhuc tamen ad quē finem tendat / ignorat. Et si iam superna appetit: et si plenis hec desiderijs querit / adhuc tamē si in eisdem desiderijs permaneat / nescit. Peccata quippe deserentes ad iustitiam tendimus: et vnde venimus / nouimus: sed q̄ perueniamus / ignoramus. Quid hesterna die fuimus / scim⁹: sed quid contingat crastina nos esse / nescimus. Uiro ergo via sua abscōdita est: quia sic pedem ponit opis: vt tñ preuidere nequeat exitum cōsummatiōis. Capitulū. iiij.

Est et alia vie nostre absconsio: quia nōnūq; ea ipsa que recte nos agere credim⁹ / an in districti iudicis examine recta sint / ignoramus. Sepe enim (sicut et longe superius diximus) opus nostrum causa damnationis est / quod profectus putat esse virtutis. Sepe vnde placari iudex credit / inde ad irascendum placidus instigat: Salomone attestante / q̄ ait. Est via q̄ videt homini recta: nouissima autē eius ducūt ad mortem. Unde sancti viri cū mala superant / sua etiā bene gesta formidant: ne cum bona agere appetunt: de actionis imagine fallātur: ne pestifera tabes putredinis sub boni specie lateat coloris. Sciunt enim quia corruptionis adhuc pōdere grauati / diiudicare bona subtiliter nesciūt: et cum ante oculos extremi examinis regulam deducūt: hec ipsa in se nōnūq; et que approbāt metuūt: et tota quidē mente interna desiderant: sed tamē de incertitudine operum trepidi / quo gradiuntur / ignorant. Unde bñ postq; dictum est: Quare data est misero lux: adiungitur. Uiro cuius abscondita est via. Ac si dicatur. Cur huius vite successus accipit / qui sub qua sit estimatione iudicis iter sui operis / nescit: Bene aūt subditur. Et circundedit eū de⁹ tenebris. Tenebris nāq; homo circūdatur: q2 q̄uis celesti desiderio ferueat: quid de semetipso sit dispositū intrinsecus / ignorat. Et valde metuit / ne quid sibi in iudicio obuiet: quod se de se nunc in desiderio boni seruoris latet. Tenebris homo circūdat: quia ignorantie sue caligine premit. An tenebris circūdatus non est: qui plerūq; preteritorū nō meminit / futura non inuenit: presen-

M

Prouer. xiiij.

A — Sap. ix. — Psalm. xvij.

tis vix cognoscit? Tenebris circundatum se quidam sapiens viderat/cum dicebat. Que in prospectu sunt/inuenimus cum labore: et que in celis sunt/quis inuestigabit? His se tenebris ꝓpheta circũdatum vidit/cum dispositionis intime penetrare interna nõ potuit/dicens. Posuit tenebras latibulũ suum. Auctor enĩ noster quia nobis in hoc exiliũ deiectis/lucẽ sue visionis abstulit: sese nostris oculis q̃si in tenebrarũ latibulo abscõdit. Quas nimirũ cecitatis nostre tenebras cum studiose conspicimus: mentem ad lamẽta prouocam⁹. Flet enĩ cecitatem quam foris patit: si humiliter meminit quo ĩ interiorib⁹ lumine priuet. Cũq; tenebras q̃bus circũdatur respicit: splẽdoris ĩtimi ardẽti se desiderio affligit: omniq; intentionis adnisu semetipsam cõcutit: et supernam lucẽ quã cõdita deseruit/repulsa querit. Unde fit plerũq; vt in ipsis pijs fletibus illa interni gaudij claritas erumpat: et mens que in torpore prius ceca iacuerat: ad ĩspectionem fulgoris intimi suspirijs vegetata conualescat. Unde bene sequitur.

S. Qꝫ fletu suo aĩa pascitur: et dũ gemitu pniẽ afficitur: consolationis diuine refectione satiatur.

Anteq̃ȝ comedã/suspiro. Comedere nãq; est aĩe/superne lucis cõtemplationibus pasci. Suspirat ergo ante q̃ȝ comedat/qui prius gemitibus tribulationis afficit: et postmodũ cõtemplationis refectione satiat. Nisi enĩ suspiret/nõ comedit: qꝛ qui se in hoc exilio p desideriorum celestiũ lamẽta nõ humiliat: eterne patrie gaudia non degustat. A veritatis enĩ pabulo ieiuni sunt: q̃ in hac peregrinationis inopia letant. Suspirat autẽ q̃ comedit/qꝛ quos veritatis amor afficit/etiã refectio cõtemplationis pascit. Suspirans propheta comedebat/cũ diceret. Fuerũt mihi lachryme mee panes. Luctu enĩ suo aĩa pascit/cũ ad supna gaudia flẽdo subleuat: et intus quidẽ doloris sui gemitũ tolerat: sed eo refectiõis pabulũ percipit/quo vis amoris p lachrymas emanat. Unde et eãdẽ vim lachrymarũ adhuc beatus Job prosequitur/subdens.

B — Psal. xli.

Et quasi inundãtes aque/sic rugitus meus. Aque cũ inundant/cũ impetu veniunt: et crescẽtibus multipliciter voluminib⁹ intumescũt. Electi vero dum mẽtis sue oculis diuina iudicia opponũt/dũ de occulta sup se sententia trepidãt: dũ se ad deũ puenire posse cõfidunt: sed tñ ne non pueniãt metuũt: dũ preteritorum suoꝝ recolũt que deflent: dum que sibi adhuc futura sunt/qꝛ nesciunt ptimescũt: quasi quedã in eis aquarum more volumina colligunt: que in meroris rugitus quasi in subiecta littora defluũt. Uir igit sanctus vidit quãta sint in lamentis penitentie volumina cogitationum: et ipsas meroris vndas inundãtes aquas vocauit/dicens. Et quasi inundãtes aque/sic rugitus meus.

Capitulum. v.

C

Nõnunq̃ȝ vero iusti (sicut et paulo superius diximus) in ipsis bonis operib⁹ trepidãt: ac ne in eisdẽ occulto aliquo errore displiceãt: ptinuis lamentis vacant. Quos cum diuina subito flagella corripiunt: auctoris sui gratiã se offendisse suspicant: quia vel infirmitatib⁹ prepediti/vel amaritudinib⁹ pressi: ad impendẽda proximis pia opera nõ assurgunt. Et cor in lamentũ vertit: qꝛ corpus a deuotionis sue ministerio retardat. Cũq; se mercedẽ nõ augere cõsiderant: etiã trãsacta opera displicuisse formidãt. Unĩ etiam beatus Job cũ rugitũ suũ quasi inundãtes aquas diceret: ilico adiũxit. Quia timor quẽ timebã/euenit mihi: et quod verebar accidit. Iusti igitur viri deflent et pauẽt: et magnis se lamẽtis cruciãt: qꝛ deseri formidant. et q̃uis de correptione sua gaudeant: eorũ tamẽ trepidam mẽtem correptio ipsa pturbat: ne malũ qđ tolerant: non pia discussio discipline sit/sed aiaduersio iusta vindicte. Quod bene psalmista considerans ait. Quis nouit potestatẽ ire tue? Potestas quippe diuine ire nostra nõ potest mente cõprehẽdi: qꝛ ei⁹ dispẽsatio (obscuris sup nos dispositionibus) sepe vnde estimat deserere/ĩde nos recipit. et vnde nos recipe creditur/inde derelinquit: vt plerũq; hoc fiat gratia/qđ ira dr: et hoc aliq̃ ira sit/qđ gratia putat. Nõnullos enĩ flagella corrigũt: nõnullos ad impatiẽtie vesaniã pducũt: et alios prospera quia demulcent/ab insania mitigant: alios qꝛ eleuant/funditus ab omni spe conuersionis eradicant. Cũctos autem vitia ad ima pertrahunt: sed tamẽ quidã eo ab his facili⁹ redeunt/quo se in eis corruisse alti⁹ erubescũt. Et semp virtutes ad supna

Psalm. lxxxix.

D

subleuãt: sed nõnũq̃ȝ quidã dũ tumorem de virtutib⁹ cõcipiunt: per ipsum tramitẽ ascensionis cadunt. Quia ergo potestas diuine ire minime cognoscit: in cunctis necesse est vt sine cessatione timeatur. Sequitur.

S. Qꝫ hi qui in regimine cõstituti sunt/districte cogitare debent vt gloriã sue dignitatis dissimulẽt: et qꝫ nõ omnia eis liceãt. ergo ad loquendũ aut iudicandũ precipites/itra semetipsos q̃ntum possunt a cupiditatis tumultibus ad cõtẽplatiõis quietẽ confugiant.

Nõne dissimulaui? nõne silui? nõne quieui? et venit sup me ĩdignatio. Quis quolibet ĩ loco positi cogitando/loquẽdo/agendo peccemus: tunc tñ per tria hec animus effrenatius rapit/cũ mundi hui⁹ prosperitate subleuat. Nam cum preire se potestate ceteros conspicit: alta de se elate cogitans sentit. Et cum auctoritati vocis a nullo resistit/lingua licentius per abrupta defrenatur. Cũq; facere quod libet licet: iuste sibi omne estimat licere qđ libet. Sed sancti viri cũ mundi huius potestate fulciunt: tãto sub maiorẽ mentis disciplinã se redigũt/quãto sibi per impatientiã potestatis/suaderi illicita quasi licentius sciunt. Cor nãq; a consideranda sua gloria reprimũt: linguam ab immoderata locutione restringunt: et opus ab inquietudinis vagatiõe custodiunt. Capitu. vj.

Sepe enĩ q̃ in ptãte sunt: ea que recte faciunt: qꝛ elate cogitãt/amittũt: dũq; se ad cuncta vtiles estimant: etiã impẽse vtilitatis sibi meritum dãnant. Ut enĩ cuiuslibet facta digniora sint: necesse est vt ei apud se semper indigna videantur: ne eadem bona actio agentis cor subleuet: et subleuando plus auctorem de elatione deijciat/q̃ȝ ipsos forte quib⁹ impendit iuuat. Hinc est ei qꝫ rex Babylonie/dũ elata mẽte apđ se tacit⁹ volueret dicens: Nõne hec est Babylon/quam ego edificaui? in irrationale aĩal protinus versus est. Quod enim fact⁹ fuerat perdidit: quia humiliter noluit dissimulare quod fecit. Et qꝛ elatione cogitatiõis se sup homines extulit: ipsum quẽ cõem cum hominib⁹ habuit sensum hominis amisit. Sepe vero qui in potestate sunt: ad subiectorum passim contumelias erumpunt: et hoc quod vigilãtes regimini seruiunt/per lingue ꝓcacitatem perdunt: minori scꝫ formidine iudicis verba pensantes: qꝛ qui sine causa fratri/fatue/dixerit: gehẽne se ignib⁹ addicit. Sepe hi q̃ in potestate sunt: dum sese a licitis retinere nesciũt: ad illicita opera et inquieta dilabunt. Sol⁹ enĩ in illicitis non cadit/qui se aliquando et a licitis caute restringit. Qua videlicet constrictione religatum bene se Paulus insinuat dicens. Oĩa mihi licent/sed non omnia expediunt. Atq; vt ex ipsa religatione ostenderet in quanta se mentis libertate dilataret/ilico adiunxit. Oĩa mihi licẽt: sed ego sub nulli⁹ redigar potestatẽ. Cũ enĩ mens concepta desideria sequitur/seruire rebus cõuincitur quaꝝ amore superat. Sed Paulus cui cuncta licent: sub nulli⁹ potestatẽ se redigit: qꝛ semetipsum etiã a licitis restringendo/ea que delectata ꝓmererẽt/despecta trãscẽdit. Beatus igit Job vt nos erudiat qualis in potestate fuit/innotescit dicens. Nonne dissimulaui? Potestas nãq; cũ habet: et cogitanda est ad vtilitatẽ/et dissimulãda ꝓpter tumorem: quatenus is qui ea vtit: et vt ꝓdesse debeat/posse se sciat: et vt extolli non debeat/posse se nesciat. Qualis vero in ore fuerit/adiungit dicens. Nonne silui? Qualis erga illicita opera/adhuc subijcit. Nõne quieui? Potest autẽ silere et quiescere/adhuc subtilius perscrutari. Silere nãq; est mẽtem a terrenorum desideriorum voce restringere. Uis enim magni clamoris est tumultus cordis. Quiescunt quoq; qui bene in potestate sunt: cum terrenarum actionum strepitus ꝓ diuino amore intermittendo postponunt: ne dum ima indesinenter occupant: cor funditus a summis cadat. Sciunt enim qꝛ nequaq̃ȝ mens ad supna attollit: si curaꝝ tumultibus cõtinue in infimis occupatur. Quid enim de deo occupata obtineat/q̃ de illo apprehendere aliq̃d etiã vacans laborat? Bene autẽ per Ps. dicit. Uacate et videte/quoniã ego sum deus. Quia qui vacare deo negligit: suo sibi iudicio lumen eius visionis abscondit. Hinc etiã p Moysen dicit: vt pisces qui pennulas non habent/nõ edãtur. Pisces namq; qui habent pennulas/saltus dare super aquas solent. Soli ergo in electorum corpore quasi pisces transeunt: qui in eo qꝫ imis deseruiũt/aliquando ad superna conscendere mentis saltibus sciunt: ne semper

E — Dañ. iiij.

Mat. v.

j. Co. vj.

F

Ps. xlv. — Leui. xi.

G in profundis curarum lateant: et nullis eos amoris sumi quasi libertaeris aura contingat. Qui ergo reb⁹ tpalib⁹ occupant: tūc bñ exteriora disponūt / cū sollicite ad interiora refugiunt: cū nequaq̄ foris perturbationum strepitus diligunt: sed apud semetipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt. Capitulum. vij.

Praue etenī mētes tēporaliū rerū tumult⁹ intra semetipsas versare non cessant / etiā cū vacant. In cogitatione enim seruāt depicta que amant: et q̄uis nihil exterius faciant: apud semetipsas tamē sub pondere inquiete quietis elaborant. Quibus si earūdē rerū administratio prebeat: semetipsas funditus deserūt: et fugitiua hec tēporalia p intētionis cursum cōtinuis cogitationum passibus sequūtur. Pie aūt mētes hec et cum desunt / non querunt: et grauiter etiā cū assūt / ferunt / q2 per exterioꝝ curam a se exire pertimescūt. Qd̄ bene illa duorū fratrū vita signat: de quib⁹ scriptum est.

Genesis xxv. Factus est esau vir gnarus venandi / et homo agricola. Jacob autē vir simplex habitabat in tabernaculis. Uel sicut ī alia translatione dicit: habitabat domi. Quid enī per venationē Esau / nisi eorum vita figurat / qui in exteriorib⁹ voluptatib⁹ fusi carnē sequūtur? Qui etiam agricola esse describit: q2 amatores hui⁹ sclī / tāto magis exteriora colunt / quanto interiora sua inculta derelinquunt. Jacob vero vir simplex in tabernaculis vel in domo habitare perhibet: quia nimirū oēs q̄ in curis exterioribus spargi refugiunt: simplices in cogitatione atq3 in conscientie sue habitatione consistūt. In tabernaculis enim aut in domo habitare: est se intra mentis secreta restringere: et nequaq̄ exteri⁹ per desideria dissipare: ne dū ad multa foris inhiant: a semetipsis alienati cogitationibus recedant. Dicat igitur ꝓbatus vir et exercitat⁹ in prosperis. None dissimulaui? None silui? None quieui? Ut ei supra diximus: sancti viri cum eis transitoria prosperitas

H arridet: fauorem mundi quasi nescientes dissimulant: et forti gressu interius hoc vnde exterius subleuantur calcant. Silent autē: quia nullis praue actionis clamorib⁹ perstrepūt. Omnis nāq3 iniquitas apd̄ secreta dei iudicia habet voces suas. Unde scriptum est.

Genesis xviij. Clamor sodomorū ꝛ gomorreorū multiplicat⁹ est. Quiescunt ꝯo / cum nō solū nullo cupiditatū tpaliū turbulento appetitu rapiunt: verūetiā curis ꝑsentis vite necessarijs immoderatius occupari refugiūt. Sed hec agētes / paterna adhuc flagella sentiunt: vt tanto perfectiores ad hereditatē veniāt / quanto eos pie feriēs disciplina / quotidie etiam de minimis purgat. Justa itaq3 indesinenter faciunt: et assidue dura patiunt: q2 sepe ipsa iustitia nostra ad examē diuine iustitie deducta / iniustitia est: et sordet in districtione iudicis / quod in estimatione fulget operantis. Unde

j. Corin. iiij. paulus cū diceret: Nihil mihi cōsci⁹ sum: protinus adiūxit. Sed non ī hoc iustificatus sum. Qui causam mox cur nō sit iustificatus insinuās / ait. Qui aūt iudicat me: dominus est. Ac si dicat. Idcirco in eo q2 nihil mihi conscī⁹ sum / iustificatū me abnego: q2 ab eo qui me iudicat / examinari me subtilius scio. Capitulum. viij.

J Dissimulanda ergo sunt que exteri⁹ fauent: reprimenda que interi⁹ perstrepunt: declināda q̄ quasi necessaria inuoluūt: et tñ in his omnibus adhuc districti examinis flagella metuenda: quia et ipsa nostra perfectio culpa non caret: nisi hanc seuerus iudex in subtili lance examinis misericorditer penset. Bene autem subditur.

¶ Quāta maneant peccātes supplicia si tā valida districtio in hac vita iustos castigat.

¶ Et venit super me indignatio.] Magna quippe arte doctrine dicturus ꝟba / pretulit recte facta: vt hinc vnusquisq3 consideret: que peccantes postmodum supplicia maneāt: si etiam iustos tam valida hic flagella castigant.

j. Pet. iiij. Hinc est enī quod Petrus ait. Tēpus est vt iudiciū incipiat de domo dei. Et si iustus vix saluabitur: impius et pctōr vbi apparebūt? Hic Paul⁹ cū multa in Thessalo-

ij. Thes. j. nicensium laudē dixisset / ꝓtinus adiunxit. Ita vt et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei: pro patientia vestra et fide in oībus ꝑsecutionib⁹ vestris et tribulationibus quas sustinetis / ī exemplū iusti iudicij dei. Ac si diceret. Dum tot dura toleratis / qui tam recta agitis: q̄d aliud q̄3 iusti dei iudicij exempla datis? quia ex vestra pena colligendū est quomodo feriat quib⁹ irascit / si sic vos affligi patit / in quib⁹ letat: aut quomodo illos percussurus est / quibus iustū iudiciū exhibet: si etiam vos sic cruciat / quos pie redarguens fouet?

K ¶ S. Qr ꝟba vel facta sanctorū malis sepe displicēt / q2 eorū intētionē nō intelligūt: et quid sit q2 oza leuites arcam erigens / sinam mortis accepit. Capitulum ix.

Prima igit Job locutione terminata: vicissim ie amici qui consolaturi pie venerāt: ei⁹ increpationi subijciūt: vsq3 ad cōtētiōis verba prosiliūt / eā pro qua venerāt cām pietatis amittūt. Qui quidem non praua hoc intentione faciūt: sed q̄uis affectum percusso exhibeāt: pcussum tñ nō nisi ꝑ iniquitate credi derūt. vsq3 intētionē bonā nequaq̄ locutio cauta subsequit: ipsa pietatis ꝓpositio in trāsgressionis vitiū ꝟtitur. Pensandū nāq3 fuerat / cui ꝛ q̄ñ loquerent. Justus quippe erat ad quē venerant / ꝛ diuinis verberib⁹ cinctus. Ex anteacta ergo eius vita debuerūt ea que intelligere non valebant / illius verba perpendere: ꝛ ex flagellis ꝑsentib⁹ nō illū redarguere / sed de sua vita formidare: seq3 flagellato iusto / nō quasi ratiocinādo erigere / sed flendo sociare: vt nequaq̄ se eorū sciētia per verba ostenderet / sed loqui recte linguam cōsolātium magistri † dolor erudiret. † al. magister. Qui et si qua forsitan diuersa sentirēt: dignum profecto erat vt hec humiliter dicerent: ne percusso vulnera ꝑ immoderata verba cumularent. Sepe enī q2 intelligi non valent: deteriorib⁹ displicēt vel facta vel dicta meliorū: sed eo ab eis nō temere repchēdenda sunt / quo apprehēdi veraciter nequaq̄ possunt. Sepe aliquid a maioribus

L dispensatorie agit vel ꝑcipit / quod a minoribus error putat. Sepe multa a fortibus dicunt: que īfirmi idcirco diiudicēt / quia ignorāt. Quod bene boh⁹ calcitrantibus

ij. Reg. vj. inclinata illa testamenti arca signauit: quā quia casuram credens leuites erigere voluit: mox sententiam mortis accepit. Capitulum x.

Quid est nāq3 mens iusti / nisi arca testamenti? Que gestata a bobus calcitrantibus inclinatur: q2 nōnūq̄ etiam qui bene preest: dū subiectorū populorū cōfusione cōcutit / ad dispēsationis condescensionē ex sola dilectiōe ꝑmouet. Sz ī hoc quod dispensatorie agitur: inclinatio ipsa fortitudinis / casus putat imperitis. Unde ꝛ nōnulli subditi contra hāc / manum reprehensionis mittūt: sed a vita protinus ipsa sua temeritate deficiūt. Leuites ergo quasi adiuuās manū extendit: sed delinquēs vitam perdidit: q2 dum infirmi quiq3 fortiū facta corripiūt: ipsa viuentium sorte reprobātur. Aliq̄ñ etiā sancti viri quedā minima cōdescendentes dicunt: aliq̄ñ vero sūma cōtemplātes proferūt. dumq3 vim vel cōdescensionis vel altitudinis nesciūt: audacter hec stulti reprehendūt. Et quid est iustū de sua cōdescēsiōe velle corrigere / nisi inclinatā arcam supba reprehēsiōis manu releuare? Quid est iustū de īcognita locutione reprehendere / nisi motū eius fortitudinis / erroris lapsum

M putare? Sed perdit vitā / qui arcā dei tumide subleuat: quia nequaq̄ quis sanctorū corrigere recta presumeret / nisi de se prius meliora sensisset. Unde recte ꝛ leuites idē oza dicit: qd̄ videlicet robustus dñi interpretat: quia ꝑsumptores quiq3 nisi audaci mēte robustos se ī dño crederent / nequaq̄ meliorū facta vel dicta velut infirma iudicarent. Amici igit Job dum contra eum quasi in dei defensionē ꝓsiliunt: diuini precepti regulā superbientes excedunt. Cū vero quedā facta meliorū deterioribus displicent: nequaq̄ hoc qd̄ mentē mouet / reticendū est: sz cū magna humilitate ꝓferendū: quatenus intentio pie sentientis eo vere seruet formā rectitudinis / quo ꝑ iter graditur humilitatis. Et libere ergo dicēda sunt q̄ sentim⁹: ꝛ valde humiliter ꝓmenda q̄ dicim⁹: ne et q̄ recte intēdim⁹ / hec elate ꝓferēdo nō recta faciam⁹. Paul⁹ auditoribus suis multa humiliter dixerat: sed de ipsa exhortatione humili placare eos adhuc humilius satagebat / dicēs.

Heb. xiij. Rogo autē vos fratres vt sufferatis verbū solatij. etenī per paucis scripsi vobis. Ephesijs quoq3 mileti valedicēs afflictis ac gemētib⁹ / humilitatē suā ad memoriam

Act. xx. reuocat / dicens. Uigilate / memoria retinentes: q̄ꝛ per triēniū nocte ac die nō cessaui cū lachrymis monēs vnūquēq3 vestrū. Eisdem rursum ꝑ epistolā dicit. Obsecro

Ephe. iiij vos fratres ego vinct⁹ in dño: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. Hinc ergo colligat si q̄ñ aliquid recte sentit / q̄ꝫ ta humilitate debeat magistro loqui disci-

A pulus: si ipse magister gẽtiũ in his q̃ cũ auctoritate p̃di
cat: tam submisse discipulos rogat. Hinc vnusq̃sq̃ colli-
gat/ex quibus bene viuẽdi exempla precipit: hoc quod
bene intelligit/q̃ humiliter dicat: si paulus illis humili
se voce subdidit: quos ad vitam ipse suscitauit. Eliphas
autem/qui primus amicorum loquitur/q̃uis ad conso-
landum pietate veniat: humilitatem tamen locutiõis de-
serens/regulam consolationis ignorat. Qui dum loquẽ
di custodiam negligit: vsq̃ ad afflicti contumelias exce
dit/dicẽs. [Tigris perijt/eo q̃ nõ haberet predam. Ru-
gitus leonis et vox leene: et dentes catulorum leonũ dis-
sipati sunt.] Beatũ videlicet Job nomine tigridis qua-
si vitio varietatis notans. per leonis rugitum eiusdẽ vi-
ri terrorem: per leene vocem/loquacitatem coniugis: p
dissipatos vero dentes catulorum leonum/destructam
filiorum edacitatem et audaciam signãs. Unde et bene
amicorum sensum/qui in tumida se correptione extulit/
sententia diuina reprehendit dicens. Non estis locuti co
ram me rectum/sicut seruus meus iob. Capitulum.xj.

SEd querendum video cur paulus illorũ sentẽ
tijs tãta auctoritate vtit: si hec eorum sinẽ dñica
reprehensione cassant? Eliphas quippe verba
(1. Co.iij.) sunt que corinthijs intulit dicẽs/sicut scriptũ est. Cõpre
hẽdam sapientes in astutia eorũ. Quõ ergo quasi praua
respuemus/que paulus ex auctoritate astruit? aut quo-
modo attestatione pauli recta putabimus: q̃ p semetip-
B sum dñs non recta definiuit? Sed vtraq̃ hec citius q̃ nõ
sint diuersa cognoscimus: si eiusdem dominice sententie
verba subtilius pensamus: quia nimirum cum diceret:
Non estis locuti coram me rectum: illico adiunxit: Sicut
seruus meus iob. Liquet ergo quia quedam eorum di
ctis recta sunt: sed melioris comparatione superantur.
B Nã inter alia que irrationabiliter dicunt: multas ad bea
tum iob fortes sententias proferunt: sed comparate di-
ctis fortioribus/vim fortitudinis amittunt. Mira sunt
autem multa que dicunt: nisi in sancti viri aduersitatem
dicerentur. In semetipsis igitur magna sunt: sed quia in-
stum virum trãsfigere appetunt: eiusdem magnitudinis
pondus perdunt: q̃ et q̃libet forte frustra iaculum mit-
titur: vt dura saxa feriantur. Eo nãq̃ obtusum longius
resilit: quo intortum fortius venit. Igitur amicorũ Job
dicta/licet in quibusdam valde sint fortia/cum tamẽ san
cti viri fortem vitam feriunt: cunctum sui acuminis mu-
cronẽ retundunt. Quia ergo et in semetipsis magna sunt:
sed contra beatum Job nullo modo assumi debuerunt:
et paulus hec ex virtute pensans in auctoritate proferat:
et iudex quia incaute prolata sunt/ex persone qualitate
reprehendat. Sed quia eosdem amicos beati Job/here
ticorum tenere speciẽ superius diximus: nunc eorũ v̾ba
quomodo hereticis cõgruant/indagemus. Nam quedã
C valde recte sentiunt: sed tamen inter hec ad peruersa di-
labunt. Habent quippe hoc heretici ꝓpriũ/vt malis bo-
na p̾misceãt: quatenus facile sensus audientis illudant.
Si enĩ semp̾ praua dicerẽt: citi⁹ in sua prauitate cogniti/
quod vellent/minime p̾suaderẽt. Rursum si semp̾ recta
sentirent: p̾fecto heretici non fuissent. Sed dum fallẽdi
arte ad vtraq̃ deseruiunt: et ex malis bona inficiũt: et ex
bonis mala vt recipiãtur absondũt: sicut qui veneni po-
culum porrigit/ora poculi dulcedine mellis tãgit: dũq̃
hoc qd̾ dulce est/primo attactu delibat: etiã illud qd̾ est
mortiferũ/indubitãter absorbet. Itaq̃ heretici p̾miscẽt
recta peruersis: vt ostendẽdo bona/auditores ad se tra-
hãt: et exhibẽdo mala/latẽti eos peste corrũpãt. Aliquã-
do tamẽ p̾dicatione sancte ecclesie atq̃ exhortatiõe cor-
recti: ab hac sensus sui diuersitate saluant. Unde et amici
iob reconciliationis sue sacrificium eiusdem sancti viri
(† al. velut addicti.) manibus offerũt: atq̃ ad sup̾ni iudicis gratiam vel ad
ducti † reuocant. Quos bene in euãgelio illa decẽ lepro
(Luce xvij.) sorum mũdatio designat. In lepra quippe et pars cutis
in fulgorẽ ducit: et pars in colore sano retinet. Leprosi
itaq̃ hereticos exp̾imunt: qui dum rectis praua permi-
scent: colorem sanum maculis aspergunt. Unde et bene
vt saluẽtur clamant: Jesu preceptor. Quia enim in eius
verbis se errasse significant: hunc saluandi preceptorem
humiliter vocãt. cũq̃ ad cognitionẽ preceptoris redeũt:
mox ad formam salutis recurrant. Sed quia in amico-
rum dictis prefationem expositionis paulo longius du
ximus: ipsa iam eorũ verba subtiliter p̾sẽmus. Sequit.

D ¶ Sequitur capitulum quartum textus: sed
xij. expositionis moralis libri quinti.
¶ De tribus generibus locutionum.

REspondens autẽ eliphas the- (Job. iiij.)
manites dixit: Si ceperimus
loqui tibi/forsitã moleste acci-
pies. Sed cõceptum sermonẽ
tenere quis poterit? Ecce do-
cuisti multos: et manus lassas
roborasti. Uacillãtes ꝯfirmauerunt sermones
tui: et genua tremẽtia cõfortasti. Nũc aũt venit
super te plaga/et defecisti: tetigit te/et cõturba-
tus es. Ubi ẽ timor tuus/fortitudo tua/patiẽ-
tia tua/et perfectio viarũ tuarũ? Recordare ob-
secro te/quis vnq̃ innocens perijt: aut quãdo
recti deleti sunt? Quin potius vidi eos q̃ ope-
rantur iniquitatem/et seminant dolores/et me-
tũt eos: flãte deo perisse: et spiritu ire ei⁹ esse cõ-
sumptos. Rugitus leonis/et vox leene/et den-
tes catulorum leonũ cõtriti sunt. Tigris p̾ijt/
eo q̃ non haberet predã/et catuli leonis dissipa
ti sunt. Porro ad me dictũ est verbũ abscondi
tum/et quasi furtiue suscepit auris mea venas
susurrij eius. In horrore visionis nocturne/q̃n
solet sopor occupare homĩes: pauor tenuit me
et tremor: et omnia ossa mea perterrita sunt. Et
E cũ spirit⁹ me presente trãsiret: inhorruerũt pi-
li carnis mee. Stetit quidã cuius nõ agnosce-
bam vultum: imago corã oculis meis: et vocẽ
quasi aure lenis audiui. Nũq̃d homo dei com-
paratiõe iustificabitur: aut factore suo purior
erit vir? Ecce qui seruiunt ei/non sunt stabiles:
et in angelis suis reperit prauitatem. Quanto
magis hi qui habitant domos luteas: q̃ terre-
num habent fundamentum/cõsument velut a
tinea? De mane vsq̃ ad vesperam succidẽtur:
et quia nullus intelligit/in eternum peribunt.
Qui autem reliqui fuerint/auferent ex eis: mo-
rientur/et non in sapientia.

¶ Respõdens autẽ eliphas themanites dixit. Si cepe-
rimus loqui tibi: forsitan moleste accipies.] Jã superius
dicta sunt: q̃ his vocabulorũ interpretationib⁹ exp̾man-
tur. Quia ergo festine ad indiscussa tendim⁹/prolata re-
F plicare deuitamus. Hoc itaq̃ est solerter intuendum: q̃
hi qui hereticorũ speciẽ tenent: loqui molliter inchoant/
dicentes. Si ceperimus loqui tibi: forsitan moleste acci-
pies. Exasperare quippe heretici auditores suos in ex-
ordio locutiõis sue metuũt/ne vigilãter audiant: eorũq̃
valde tristitiã declinãt/vt negligentiam capiant. Et pe-
ne semp̾ blãda sunt q̃ proponũt: sed aspera q̃ ꝓsequendo
subinferũt. Unde et nũc amici iob a reuerẽtia mansuete
locutiõis incipiũt: sed vsq̃ ad iacula asperrime inuectio-
nis erũpũt: q̃ et radices spinarũ molles sunt: sꝫ tñ ex ipsa
sua mollitie ꝓferũt vñ pungunt. Sequitur. [Sed conce-
ptũ sermonem q̃s tenere poterit?] Tria sunt hominũ ge- (Tria ho-
nera: que gradatim ductis a se qualitatibus dissident. minũ gñá.)
Sũt nãq̃ alij qui et ad loquẽdũ praua concipiũt: et a lo-
cutione sua nulla silentij grauitate refrenantur. Et sunt
alij qui cum praua concipiũt: magno se silentij vigore re-
stringunt. Et sunt nõnulli qui virtutũ vsu roborati/vsq̃
ad eam celsitudinẽ ꝓuehuntur: vt ad loquendũ ne in cor
de quidẽ p̾uersa concipiãt/q̃ silendo cõpescãt. Eliphas
itaq̃ ex quo sit ordine ostenditur: qui conceptũ sermo-
nem tenere se non posse testatur. Qua in re et illud inno-
tuit: quod se loquendo offensurum nouit. Neq̃ enĩ reti-
nere verba que non potest/vellet: nisi per hec se vulnera
inferre prenosceret. Boni enim viri freno cõsilij retinent
p̾cipitationẽ verbi: et caute considerãt/ne relaxãtes lin-

G

Prouer. xvij.

gue lasciuiam: auditorum conscientiā incauta locutione transfigant. Unde bene per Salomonē dicitur. Qui dimittit aquam/caput est iurgiorum. Aqua quippe dimittitur/cum lingue fluxus effrenatur. Sed dimissor aque/caput iurgiorū efficitur: quia per lingue incōtinentiā/discordie origo propinatur. Igitur sicut praui in sensu leues sunt/ita ī locutione precipites: et reticere pertractando negligunt que loquantur: sed quod leuis conscientia concipit: leuior protin⁹ lingua prodit. Unde nūc eliphas ex suo experimēto colligit: quod desperate de oībus sentit/dicens. Sz cōceptum sermonē tenere quis poterit? Sequitur.

Qđ leuis consciētia cōcipit: leuior protinus lingua pdit.

S. Qz heretici vel peruersi dū bona iustorū referūt/ea que probant/q̄ntum possunt peruertunt.

Ecce docuisti plurimos: et man⁹ lassas roborasti: vacillātes cōfirmauerunt sermones tui: et genua trementia confortasti.] Si ipsius historie textus aspicitur: magna est lectoris vtilitas/q̄ ab amicis iurgantibus/in beatum Job pro laceratione vitiorum/virtutum preconia proferuntur. Nūq̄ quippe est tam robustum vite testimonium q̄ cum ille laudanda loquitur: qui ingerere crimen conatur. Pensemus autem cuius celsitudinis iste vir fuerit/qui indoctos docens/lassos roborans/vacillantesq̄ confirmans/inter curas domus/inter multiplicium rerum custodiam/inter affectus pignorum/inter studia tot laborum/erudiendis se ceteris impendit. Et illa quidem occupatus exercuit: sed tamen liber magisterio doctrine militauit. Temporalia regendo disposuit: eterna predicando nūciauit: vite rectitudinem et agendo videntibus ostendit/et loquendo audiētibus ingessit. Capitulū. xiij.

H

Sed siue heretici/seu peruersi quilibet/cum bona iustorū referūt: hec in argumētum criminis inflectūt. Inde nāq̄ eliphas cōtra beatum Iob occasionem obiurgationis colligit/vnde laudanda narrauit. Nam sequitur. [Nūc autem venit super te plaga/ et defecisti: tetigit te/et pturbat⁹ es.] Peruersi q̄ppe duobus modis bonorum vitam impetūt: quia aut praua eos dicere asserūt: aut recta non seruare que dicunt. Unde et beatus Job inferius ab amicis suis de locutione reprehenditur: nunc autem recta dixisse/sed hec non obseruasse laceratur. Ab iniquis ergo modo bonorum locutio: modo actio reprobatur: quatenus aut reprehēsa lingua taceat: aut eiusdem lingue sue adiudicata testimonio/ī criminie vita succumbat. Et notandum q̄ prius laudes lingue inferunt: et postmodum de vite infirmitate conqueruntur. Iniqui etenim ne publice praui videantur: loquuntur aliquando bona de iustis/que esse iam cognita et alij nouerunt. Sed sicut prediximus/hec ipsa protinus ad cumulum reatus pertrahunt: et credendum sibi in contrarijs/ex eo q̄ et pspera loquebantur/ostendūt: tanto q̄ mala quasi verius insinuant/q̄nto et bona quasi deuote laudabant. Ad vsum ergo intorquent criminis/voces fauoris: dū iustorum vitam inde post grauius vulnerant: vnde hanc paulo ante specietenus defendebant. Sepe autem eorum bona q̄ prius habita despiciūt: hec postmodum quasi perdita mirantur. Uñ et eliphas sancti viri virtutes quasi amissas asserit: enumerādo subiungit dicens.

Peruersi dupl'r bonorū vitā impetunt.

I

S. De q̄ttuor ḡdib⁹ ꝟtutū qb⁹ sci Iob vita distinguitur.

Ubi est timor tu⁹: fortitudo tua: et patiētia tua: et perfectio viarum tuarum?] Que nimirum cūcta ei sententie subrogat/quā premisit dicens. Nunc autem venit super te plaga/et defecisti: tetigit te/et conturbatus es. Quis ergo simul interisse asserit: in eo q̄ beatum Iob turbatum flagello reprehendit. Sed intuendum valde est: quia q̄uis inconuenieter eum increpet: congruenter tamē ordines ꝟtutū narrat. Quattuor q̄ppe gradibus vitam beati Iob ꝟtutes enumerādo distinxit: dū et timori fortitudinē: et fortitudini patiētiā: et patiētie pfectionē iunxit. In via etenī dei a timore incipitur/vt ad fortitudinē veniatur. Nā sicut in via seculi audacia fortitudinē: ita in via dei audacia debilitatem parit. et sicut in via seculi timor debilitatem: ita in via dei timor fortitudinem gignit: Salomone attestante/qui ait. In timore domini fiducia fortitudinis. Timori quippe domini inesse fiducia fortitudinis dicitur: quia nimirum mens nostra tanto valentius terrores rerum temporalium despicit/q̄nto se auctori earundem veracius per formidinem subdit. Que in timore domini constituta/non inuenit extra quod metuat: quia dum recto metu cōditori omniū iūgitur: potestate quadam supra oīa subleuatur. Fortitudo autē non nisi in aduersitate ostēditur. vñ et mox post fortitudinē patientia subrogatur. Tāto enī quisq̄ se ad fortitudinē profecisse verius demonstrat/q̄nto aliena mala robusti⁹ tolerat. Nam minus in se conualuit/quē aliena iniquitas sternit. Qui in eo quod ferre contrarietatem non valet: pusillanimitatis sue gladio confossus iacet. Quia vero perfectio de patientia nascitur: statim post patientiam/viarum perfectio subinfertur.

Prouer. xiiij.

K

Capitulum. xiiij.

Ille enim vere perfectus est: qui erga imperfectionem proximi/impatiēs nō est. Nam q̄ alienam imperfectionem ferre non valens/patientiam deserit: ipse sibi testis est q̄ perfecte necdum proficit. Hinc in euangelio veritas dicit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quid est enim animas possidere/nisi perfecte in omnibus viuere: cunctis mētis motibus ex virtutis arce dominari? Qui igitur patientiam tenet/animam possidet: quia inde contra aduersa omnia fortis efficitur: vnde sibi et seipsum vincēdo dominatur. Et quo se laudabiliter frangit/infractum se fortiter exerit: quia cum in suis se voluptatibus superat: sese ad contraria inuictum parat. Sed quia eliphas inuehēdo corripuit: nūc aliq̄ velut exhortādo subiūgit/dicens.

Luce. xxi.

S. Qz sancti qui ī hoc mundo pereunt/ad eternā gloriam pereundo seruantur.

L

Recordare obsecro: quis vnq̄ innocēs perijt: aut quādo recti deleti sūt?] Siue heretici (quorum amicos beati Iob tenere speciem diximus) siue peruersi quilibet/q̄ inordinate redarguunt/tam reprehensibiliter exhortantur. Ait nāq̄. Quis vnq̄ innocens perijt: aut quando recti deleti sunt? Sepe quippe hic et innocentes pereunt: et recti funditus delentur: sed tamen ad eternam gloriam pereundo seruantur. Si enim nullus innocens periret/propheta non diceret. Iustus perit: et nemo est qui recogitet. Si rectos deus prouidendo non raperet: nequaq̄ de iusto sapientia dixisset. Raptus est/ne malitia mutaret intellectum illius. Si iustos animaduersio nulla percuteret: petrus minime pronunciaret dicens. Tempus est vt incipiat iudicium de domo dei. Illi vero veraciter recti sunt: qui amore superne patrie/ad cuncta presentis vite aduersa preparantur. Nam qui pro eternis bonis mala hic perpeti metuunt: videlicet recti non sunt. Sed eliphas vel rectos deleri/vel innocentes hic perire non estimat: quia sepe hi qui non spe celestis glorie/sed pro terrena deo retributione deseruiunt: ipsi sibimet fingunt qđ querunt: et docere presumentes/cum terrenam securitatem predicant: cunctis suis laboribus ostendunt quod amant. Sequitur. [Quin potius vidi eos qui operātur iniquitatem/et seminant dolores/et metunt eos/flante deo perisse: et spiritu ire eius esse consumptos.

Sepe hic inocētes pereunt.

Esa. lvij.

Sap. iiij.

j. Pet. iiij.

Ueraciter recti.

S. Quare deus in hoc mundo quorūdam mala districte percutit/aliorum inulta permittit. Capitulum. xv.

Dolores seminare/est fraudulenta dicere: dolores autem metere/est dicendo preualere. Uel certe dolores seminant/qui peruersa agunt. dolores metunt: cum de eadem peruersitate puniuntur. Fructus quippe doloris est retributio damnationis. Sed cum protinus subinfertur: quia qui dolores seminant et metunt/flante deo pereunt/et ire eius spiritu consumuntur: hoc loco doloris messio: non iam pena/sed adhuc perfectio iniquitatis ostenditur: quia ex diuine ire spiritu/eiusdem messionis pena subrogatur. Seminant ergo hic dolores et metunt: quia iniqua sunt que faciunt: et in ipsa iniquitate prosperantur: sicut de iniquo per ps. dicitur. Polluuntur vie eius in omni tempore: auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorū suorum dominabitur. De quo paulo post subditur. Sub lingua eius labor et dolor. Dolores itaq̄ seminat/cum peruersa agit: dolores metit/cum ex eisdem peruersitatib⁹ temporaliter excrescit. Quomodo ergo flāte deo pereūt: q̄ plerūq̄ diu hic subsistere et iustis felici⁹ permittūtur? Hinc nāq̄ de illis iterum per psalmistam dicitur. In laboribus hominum non sunt/et cum hominibus non flagellabuntur. Hinc Hieremias ait. Quare via impiorum prosperatur? Quis enim (sicut scriptum est) dominus patiens redditor est: sepe diu tolerat/quos in perpetuū damnat. nonnunq̄ vero concite percutit: quia pusillanimitati innocentium consolando cōcurrit. Aliquando ꝗ

M

Dolores seminare

Dolores metere.

Ps. ix.

Questio de iniq̄s/ quō flāte deo peant

Ps. lxxij.

Hie. xij.

Respōsio

A

Cur deus iniquos toleret.

omnipotēs deus diu preualere iniquos patitur: vt iustorum mundius vita purgetur. Aliquādo vero iniustos celeriter trucidat: eorūq interitu innocentium corda confirmat. Si enim nunc omnes male agētes percuteret: extremū iudicium quibus exhiberet? Si autem nullū omnino percuteret: quis deum res humanas curare crederet? Nōnunq ergo iniquos ferit: vt ostendat: quia inulta mala non deserit. Nōnunq vero iniquos diu tolerat/ vt considerantibus insinuet ad qđ eos iudicium reseruet.

† al' delectionis.

Hec itaq sententia dilationis † iniquorū: si non cum fine presentis seculi de cunctis generaliter dicitur: ex magna parte procul dubio veritatis virtute vacuatur. Sed tūc vera erit/ cum iā iniquitatis dilatio nō erit. Que hoc fortasse modo intelligi rectius potest: quoniam nec innocēs perit/ nec rectus deletur: quia etsi carne hic atteritur/ in cōspectu eterni iudicis vera salute reparatur. Et qui seminant dolores et metunt/ flante deo pereunt: quia quanto hic altius peruerse agendo proficiūt/ tāto durius subsequenti damnatione feriuntur. Sed cum eidem sententie premittitur/ Recordare/ videlicet patet quia transacta res ad mentem reducitur/ non autem futura nunciatur. Tunc ergo eliphas verius diceret: si hec de iniquis generaliter fieri extrema animaduersiōe credidisset. Sed hoc q flare deus dicitur/ viget vt subtilius discernatur. Nos quippe cum flamus/ aerem ab exteriorib' introrsus trahimus: et introrsus tractum hunc exterius reddimus. Flare ergo deus in vindicte retributiōe dicitur: quia ab exterioribus causis introrsus iudicij consilium concipit: et ab interno consilio extrorsus sentētiam emittit. Quasi flāte deo ab exterioribus aliquid introrsum trahit: quādo foris mala nostra conspicit: et intus iudicium disponit.

B

Et rursum quasi flante deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur: quando ab interno conceptu cōsilij/ exterius iudicium damnationis infertur. Bene itaq dicitur: q qui dolores seminant/ flante deo pereūt: quia vnde foris peruersa faciunt: inde ab intimis recte feriūtur. Vel certe cum flare deus dicitur: quia et statim ire eius spiritus subinfertur: appellatiōe flatus illius potest ipsa eius animaduersio designari. Nos quippe cū irascimur: flatu furoris inflāmamur. Vt ergo vindictam cogitans dominus demonstraretur/ flare irascendo dicitur: nō q ipse in natura sua mutabilitatis vicissitudinem recipiat: sed q post longam patientiā quando vindictam peccatoris exequitur: is qui in semetipso trāquillus est/ pereuntibus turbulentus videtur. Mens quippe reproba quia aduersum suis actibus iudicem conspicit/ quasi commotus ei ostenditur: quia in conspectu illius suo reatu propelo ipsa turbat. Sed postq̄ quasi clementer admonuit/ aperte increpationis verba subiungit/ dicens. [Rugitus leonis/ et vox leene/ et dentes catulorum leonum contriti sunt.] Quid eni rugitū leonis appellat: nisi (vt paulo ante premisimus) seueritatē viri? Quid vocem leene/ nisi loquacitatem coniugis? Quid dentes catulorum leonum/

C

nisi edacitatem prolis? Quia enim filij conuiuātes extincti sunt: dentium expressione signantur. Que cuncta dum contrita eliphas rigidus exultat: quasi iure damnata denunciat. Cuius adhuc duritiam increpationis ingeminat cum subiungit.

S. Qz tigridis noīe hypocritarum varietas et rapacitas exprimit: quib' q̄si p̄da est iustoz sibi laus vēdicata.

Tigris perijt: eo q non haberet predam: et catuli leonum dissipati sunt. [Quē enim nomine tigridis: nisi beatum Job nota varietatis signat: vel aspersum maculis simulationis?

Capitulum.xvj.

Omnis nāq simulator in eo q videri rectus appetit/ mundum se per omnia non ostendit: qz dū virtutes quasdam per hypocrisim assumit: et occulte semetipsum vitijs subijcit/ quedam latentia vitia repente in faciem erūpunt: et supducte simulationis/ quasi visionis corium/ ex admixtione sua varium ostendūt: vt plerūq sit mirum cur homo qui tantis virtutibus pollere cernitur: etiam tam reprobis actibus inquinetur. Sed nimirum omnis hypocrita tigris est: quia dum mundus color de simulatione ducitur: vitiorum nigredine interrumpente variatur. Sepe enim dum de castitatis mūditia extollitur: sorde auaritie fedatur. Sepe dum de virtute largitatis speciosus ostēditur: luxurie maculis inquinatur. Sepe dum castitatis atq largitatis decore vestitur velut ex zelo iustitie/ crudelitatis atrocitate fuscatur.

D

Sepe largitate/ castitate/ pietate ex pulchra visiōe induitur/ sed interfusa obscuritate superbie notatur. Sicq fit vt intermixtis vitijs/ dum mundam in se speciem hypocrita non ostendit: quasi vnum colorem tigris habere nequaq possit. Que videlicet tigris rapit predā: qz humani sibi fauoris vsurpat gloriam. Quia enim rapta laude extollitur/ quasi preda satiatur. Bene autem hypocritarum laus preda dicitur. Preda quippe est/ cum aliena violenter auferuntur. Omnis autem hypocrita quia vitam iustitie simulans/ iustorum sibi laudem arripit/ alienum profecto est quod tollit. Eliphas itaq quia beatū Job incolumitatis sue tempore laudanda egisse cognouit: percussione subsequente/ illum hec tenuisse per hypocrisim credidit/ dicens. Tigris perijt/ eo q non haberet predam. Ac si aperte dicat. Varietas tue simulatiōis extincta est: quia et adulatio laudis ablata est. etiam tua hypocrisis predam non habet: quia percussa diuinitus/ humanis fauoribus caret. Translatione autem septuaginta interpretū nequaq tigris dicit/ sed Myrmicaleon perijt: eo q non haberet predam. Myrmicaleon quippe paruū valde est animal/ formicis aduersum: qđ se sub puluere abscondit: et formicas frumēta gestantes interficit/ interfectasq cōsumit. Myrmicaleon autem latine dicit vel formicarum leo: vel certe expressius/ formica pariter et leo. Recte autē formica et leo nominatur: quia siue volatilibus seu quibuslibet alijs minutis animalib' formica est: ipsis autem formicis leo. Has enim quasi leo deuorat: sed ab illis quasi formica deuoratur. Cum igitur eliphas dicit: myrmicaleon perijt: qđ in beato Job sub myrmicaleontis nomine nisi pauorē et audaciā reprehendit?

E

Ac si aperte dicat. Non iniuste percussus es: quia contra erectos timidus: cōtra subditos audax fuisti. Ac si apertius dicat. Contra astutos formido te pressit: contra simplices temeritas inflauit. Sed iam myrmicaleon predam non habet: quia tumida tua elatio dum verberibus premitur: ab aliena lesione phibetur. Sed quia amicos beati Job/ tenere hereticorum speciem diximus: vrget necessario vt hec eadem eliphas verba quomodo etiam typice sentienda sint/ intimemus.

S. Qz regnū diaboli: et gloria huius mūdi: et cōcupiscentia carnis in seruis dei contrite sunt.

[Rugitus leonis et vox leene: et dentes catulorū leonū contriti sunt.] Qz natura vniuscuiusq rei ex diuersitate cōponitur: in sacro eloquio per rem quālibet licite diuersa figurantur. Habet quippe leo virtutē: habet et seuitiā. Virtute ergo dominū: seuitia diabolū signat. Hinc enim de dn̄o dicit. Vicit leo de tribu iuda/ radix dauid. Hinc

Apo.v.

de diabolo scriptum est. Aduersarius vester sicut leo rugiens circuit querēs quem deuoret. Leene autē nomine aliquando sancta ecclesia: aliquādo babylonia designat.

F

Pro eo enī q contra aduersa audax est/ leena ecclesia dicitur: sicut eiusdem beati Job vocibus approbat: qui derelictā ab ecclesia iudeam indicās/ ait. Nō calcauerūt eā

Iob.xxviij.

filij institorū: nec pertrāsiuit per eā leena. Aliquādo vero leene noīe hui' mūdi ciuitas. i. babylonia exprimit: que cōtra vitā innocētiū imanitate crudelitatis effrenat: q antiquo hosti q̄si seuissimo leoni sociata/ puerse psuasionis ei' semina pcipit: et reprobos ex se filios ad sitītudinē illius q̄si crudeles catulos gignit. Catuli aūt leonū sūt qui

Reprobi vñ generentur.

bet reprobi/ ad iniquā vitā/ malignoz spirituū errore generati: q et simul oēs vniuersam mūdi ciuitatē quā p̄diximus babyloniā faciūt: et tñ ydē singuli babylonie filij: q̄si nō leena: sz leene catuli vocant. Sicut enī sion tota simul

Filij sion.

Filij babylonie.

eccl̄ia dicit: filij autē sion sanctoz quiq singli memorant: ita et filij babylonie singuli quiq reproboz/ et eadē babylonia simul oēs reprobi vocant.

Caplm.xvij.

Sed sancti viri q̄diu in hac vita sūt/ semetipsos sollicita circūspectiōe custodiūt: ne leo circuiens insidiando surrepat. i. antiquus hostis sub aliq̄ imagine ꝟtut' occidat: ne leene vox aurib' obstrepat. i. ne babylonis gl'ia sensū ab amore p̄rie celestis auertat: ne catuloz leonū dētes mordeāt. i. ne reproboz psuasio i corde cōualescat. At cōtra heretici iā q̄si de sanctitate securi sunt: qz vite sue meritis cūcta se superasse suspicant. Vnde et nūc dicit. Rugit' leonis et vox leene: et dētes catulorū leonū contriti sunt. Ac si diceret. Nos ideo nullis flagellis atterimur: quia et ꝟtutē antiqui hostis/ et cupi-

G

ditatem terrene glorie: et suasionem reproborum hominū vite meritis superando calcamus. Unde adhuc subdit. [Tigris perijt/eo q non haberet predam: et catuli leonū dissipati sunt.] Hunc vocabulo tigridis repetit/quē leonis appellatione signauit. Sathan quippe et propter seuitiam leo dicit/et propter multiformis astutie varietatem non incongrue tigris vocat. Modo enim se sicut est perditus/humanis sensib⁹ obijcit: modo quasi angelum lucis ostendit. Modo stultorum mētibus blandiendo persuadet: modo ad culpā terrendo pertrahit. Modo suadere vitia aperte nititur: modo suis in suggestionibus sub virtutis specie palliat. Hec itaq belua que tanta varietate respergit: iure tigris vocat: que apud septuaginta interpretes (vt prefati sum⁹) myrmicaleon dicitur. Quod videlicet aial abscōsum puluere: formicas (vt diximus) frumenta gestantes interficit: quia nimirum apostata angelus in terram de celo piectus: iustorū mentes q bonorū sibi operū refectionē preparāt/in ipso actionis itinere obsidet. cūq eas per insidias superat: quasi formicas frumenta gestantes improuisus necat. Recte autem myrmicaleon. i. leo et formica dicitur. formicis enim (vt dixim⁹) leo est: volatilibus formica: quia nimirum antiquus hostis sicut cōtra consentientes fortis est/ita contra resistētes debilis. Si enim eius suggestionibus assensus prebetur/quasi leo tolerari nequaq potest: si autem resistitur/ quasi formica atterit. Alijs ergo leo est/alijs formica: q crudelitatem illius carnales mentes vix tolerāt: spūales vero infirmitatē illi⁹ pede virtutis calcant. Heretici igitur q de sanctitatis presumptiōe supbiūt: quasi exultantes dicūt: Myrmicaleon (vel certe tigris) perijt: eo q non haberet predā. Ac si aperte dicāt. Vetustus aduersarius in nobis predā nō habet: q quātū ad nostra studia iā victus iacet. Idcirco autē myrmicaleontis appellatiōe vl' tigridis repetit: qui iam ptrito leonis rugitu fuerat designatus: q quicqd per gaudiū dicit/sepe replicat. Voces qppe ingeminat anim⁹ cum exultat. Unde et veraci letitia psalmista crebro repetit hoc: q se exauditū esse recognouit/dicens. Exaudiuit dñs vocem fletus mei: exaudiuit dominus deprecationem meam: dominus orationem meam suscepit.

Satban leo.
Satban tigris.
Diabolus dicit leo.
Diabolus dicitur formica.
H
Ps. vj.

Capitulum. xviij.

Sed sancti viri cum de quibusdam se vitijs ereptos hilarescunt: magno se metu etiam in ipsa exultatione concutiūt: q etsi iam de cuiuslibet procella tēpestatis erepti sunt: esse tamē se adhuc in incerti maris dubijs fluctib⁹ sciunt: et sic spe exultāt/vt pauore trepident: sic pauore trepidant/vt spei fiducia exultēt. Unde per eūdem psalmistam dicitur. Seruite domino in timore: et exultate ei cum tremore. At contra hi qui de specie sanctitatis intumescunt/cū vnum quodlibet vitiū superāt: mox mentē in superbiam erigūt: et quasi de vite sue perfectione gloriant. et pro eo q fortasse semel a periculo tēpestatis erepti sūt: iā q in mari nauigēt obliuiscunt. magnos se i oib⁹ estimāt: et vicisse se antiquū hostē funditus putant. infra se cūctos respiciūt: q se per sapientiam transcendere oēs arbitrantur. Unde et subditur.

Ps. lj.
I

¶ S. Qr heretici et hypocrite noua et inaudita pmittūt/ vt in admiratione sui simplices puertāt: neq ea q loquūtur/ad edificationē/sz ad ostētationē sciētie sue pferūt.

¶ Porro ad me dictum est verbum absconditū. [Verbum absconditū heretici audire se simulant: vt auditorū mentib⁹ quādam pdicationis sue reuerētiam obducant. Unde et latēter predicāt: quaten⁹ eorū pdicatio tāto sancta/quāto et occulta videat. Cōmunē autē scientiam habere refugiunt: ne ceteris equales estiment. Occulta vel noua semp exquirunt: que dum alij nesciūt/apud imperitorum mentes ipsi de scientie singularitate gloriantur. Quā occultam (vt diximus) insinuāt: quia scilicet vt admirationem ostēdere valeant: hanc se latenter percepisse confirmant. Unde apud Salomonem hereticorum speciem mulier tenens dicit. Aque furtiue dulciores sunt/et panis absconditus suauior. Unde hic quoq subdit. [Et quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij ei⁹.] Furtiue susurrij venas percipiunt: quia socialis scientie gratiam deserentes/ad hanc nequaq per ostium ingrediuntur: domino attestante/qui ait. Qui nō intrat per ostium in ouile ouium/sed ascendit aliunde: ille fur est et latro. Venas itaq diuini susurrij furtiue suscipit: qui ad percipiendam virtutis eius notitiam deserto publice predicationis ostio/praue intelligentie rimas querit. Qr vero fur et latro q intrat aliūde: tenebras diligit/et claritatē luminis pborrescit: recte subiūgit. [In horrore visionis nocturne: quādo solet sopor occupare hoies.

Prouer. ix.
Joan. x.
K

Capitulum. xix.

Sepe heretici dum altiora dicere conantur: ipsi sibi testes sūt/quia que proferūt/vera nō sunt. In nocturna quippe visiōe dubie cernitur. Rimas ergo susurrij in pauore nocturne visiōis se percepisse asserunt: qui vt ea que docent/alta alijs ostendant: vix ea se capere posse denunciant. Sed hinc colligendum est quomodo audientibus certa esse poterūt/que ipsi dubie viderunt. Miro ergo ordine cum alta loquentes profiliunt/in patefactione stultitie/ipsis sue altitudinis vocibus ligantur. Quātum vero de singularitate sapiētie elevantur: ostenditur cum protinus subditur. [Quando solet sopor occupare homines.] Ac si aperte ab hereticis diceretur. Cum homines inferius dormiunt: nos ad percipienda superna vigilamus: quia ea nobis nota sunt/ad que videlicet cognoscenda ceterorum hominū corda torpentia non assurgūt. Ac si apertius dicāt. In quibus intelligentia nostra se erigit: reliquorum hominum sensus dormit. Nonnunq vero cum hoc despici ab auditore qđ dicūt cōspiciunt: semetipsos simulant timere qđ dicunt. Ubi et subdit. [Pauor tenuit me et tremor: et oia ossa mea pterrita sunt.] Quia eni de doctrine sue altitudine miri videri appetunt: quasi pertimescunt que fingunt. et cum minoris laboris sit audire q dicere: ad ea proferenda audaces sunt/que scilicet astruunt: quia ipsi vix audire potuerūt. Unde adhuc subditur. [Et cum spiritus me presente transiret: inhorruerunt pili carnis mee. stetit quidā cuius non agnoscebam vultum.] Ut incomprehēsibilia se cognouisse indicent: non stetisse/sed transisse coram se spiritum narrant: et vultum se vidisse incognitum simulant: vt esse se ei cognitos qui ab humana mente cognosci non valet/ostendant. Ubi adhuc subditur. [Imago coram oculis meis: et vocē quasi aure lenis audiui.] Sepe heretici deum sibi imaginabiliter fingūt: quem intueri spiritualiter nequeunt: eiu sq vocē quasi aure lenis audire se perhibent: quia ad secreta illi⁹ cognoscenda/quasi esse se ceteris familiariores gaudent. Non enim ea docent que deus publice loquitur: sed que eorum auri quasi latenter aspirātur. Hec igitur diximus: vt quid sub hereticorum specie in eliphas sermonibus sentiendum sit/ intimemus. Sed q amici beati Job/tanti viri amici nō essent/nisi manifeste aliqđ ex veritate didicissent: q q̄uis in sententijs correptionis errant/in veritatis tamen cognitione non titubant: hec eadem paulo superius verba replicemus: vt subtilius discernam⁹ quomodo ea que de perceptione veritatis dicuntur: a recte sentientibus proferri veraciter possint.

L

Capitulum. xx.

Nonnunq vero heretici vera quedam et sublimia loquuntur: non q hec diuinitus ipsi percipiant: sed q ex sancte ecclesie contentione didicerunt: neq hec ad profectum conscientie/sed ad scientie ostentationem trahunt. Unde fit plerūq vt alta sciendo dicāt: sed viuendo que dicunt nesciant. Siue igitur ex hereticorū specie (videlicet nō vitam sciētie sed verba tenētium) seu ex persona certe amicorū beati Job (qui de cognitione veritatis potuerūt procul dubio percipiēdo experiri qđ studuerunt docendo eloqui) hec eadem que transcurrimus/subtilius dicta disseramus: vt dū sollicite eliphas sermo discutit/quāte scientie fuerit demōstretur: q̄uis in eadē scientia humilitatē non tenuit: qui cōmune bonum sibi specialiter arrogauit. Ait nāq.

M

¶ S. Qr verbum absconditum inuisibilis dei filius sit: cuius subtilitatem mens spiritu sancto afflata raptim et occulte agnoscit.

¶ Porro ad me dictum est verbum abscōditum. [Verbum quippe absconditum/inuisibilis filius vocatur: de quo Joannes ait. In principio erat verbum. Quod ipse quoq absconditum insinuat/dum subiungit. Et verbū erat apud deū: et deus erat verbū. Sed hoc verbū abscōditum electorum mentibus dicitur: cum potestas vnigeniti filij credentibus manifestatur. Potest etiam per verbum absconditum/allocutio intime aspirationis intelligi: de qua Joannes dicit. Unctio ei⁹ docet vos de omnibus. Que nimirum aspiratio humanā mentem tangendo subleuat: et temporales cogitationes deprimens/eternis

Joan. j.
j. Joan. ij.

B hanc desiderijs inflāmat: vt nihil ei iam nisi que superna
sunt libeat: et cuncta que inferius de humana perstrepūt
corruptione contemnat. Absconditum ergo verbum au-
dire, est locutionem sanctispiritus corde cōcipere. Que
profecto sciri non potest / nisi a quo haberi potest. Unde
et veritatis voce de hac abscondita locutione dicitur.
Jo.xiiij. Ego rogabo patrem: et alium paracletum dabit vobis/
vt maneat vobiscum in eternum. spiritum veritatis/ quē
mundus non potest accipere. Sicut enim idem paracle-
tus post mediatoris ascensum/ alius humani generis cō
solator/ in semetipso inuisibilis est: ita omnē quem reple-
uerit/ ad desideranda inuisibilia accendit. Et qm̄ mun-
dana corda sola visibilia diligunt/ hunc mundus non ac-
cipit: quia ad diligenda inuisibilia non assurgit. Secula-
res enim mentes q̃to se foris p desideria dilatant/ tanto
ad receptionem illius sinū cordis angustāt. Et quoniā
valde in humano genere pauci sunt / qui a desideriorum
carnalium sorde purgati/ ad perceptionem sanctispirit⁹
ipsa hac purgatione dilatātur: verbum hoc absconditū
dicitur: quia illud a quibusdā procul dubio in corde con
cipitur: qd̄ a maxima hominū parte nescit. Uel certe hec
ipsa afflatio sanctispiritus verbum absconditū est/ quia
sentiri potest: sed strepitu locutionis exprimi non potest.
Cum igitur diuina aspiratio sine strepitu mentem suble-
uat/ verbum abscōditum auditur: q2 sermo spirit⁹ in au-
re cordis silenter sonat. Unde τ subditur.

℄ S. Q2 multis modis ad aurem nostre intelligentie
deus venit: et ꝙ quādo nobis de diuinitatis natura per
contēplationem aliquid insinuat / nequaq̃ nobis loqui-
tur/ sed quasi susurrat.

B ℄ Et quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij
eius.] Uenas superni susurrij auris cordis furtiue susce-
pit: quia subtilitatem locutionis intime/ afflata mens et
raptim et occulte cognoscit. Nisi enim se ab exterioribus
desiderijs abscondat/ interna non penetrat. Occultatur
autem vt audiat: et audit vt occultetur: quia et subtra-
cta visibilibus/ inuisibilia cōspicit: τ repleta inuisibilibus/
visibilia pfecte cōtēnit. Notandū vero ꝙ non ait: Quasi
furtiue suscepit auris mea susurriū eius: sed venas susur
rij eius. Susurrium quippe occulti verbi/ est hec ipsa lo-
cutio aspirationis interne. Uene autem susurrij dicūtur
causarum origines / quibus hec ipsa aspiratio ad mentē
ducit. Quasi eni venas susurrij sui aperit/ cū nobis deus
latenter insinuat: quibus modis ad nostre intelligentie
aures venit. Aliquando em̄ nos amore: aliquādo terro-
re compungit. aliquando presentia q̃3 nulla sint ostēdit:
et ad eterna diligenda desiderium erigit. aliquando pri-
us eterna indicat/ vt post temporalia vilescant. Aliquan-
do nostra nobis mala aperit: τ ad hoc nos vsq̃3 vt alienis
etiam malis condoleamus/ extendit. Aliquando mala
aliena nostris obtutibus obijcit: τ compūctos mirabili-
ter a nostra prauitate nos corrigit. Uenas itaq̃3 diuini
C susurrij furtiue audire: est occultos diuine aspirationis
modos tenuiter τ latēter cognoscere. Quis adhuc vel
susurrium vel venas susurrij intelligere aliter valeam⁹.
Qui enim susurrat/ occulte loquitur: τ vocem non expri-
mit/ sed imitatur. Nos ergo quousq̃3 carnis corruptione
premimur: nullo modo claritatem diuine potentie sicut
in se incommutabilis manet videmus: quia acies infir-
mitatis nostre non sustinet hoc quod de eius eternitatis
radio super nos intolerabiliter fulget. Cum ergo se no-
bis oīpotens deus per rimas cōtēplationis indicat: ne-
quaq̃3 nobis loquitur/ sed susurrat: quia etsi se plene nō
intimat/ quiddā tn̄ de se humane mēti manifestat. Tunc
autem nequaq̃3 iam susurrat/ sed loquitur: cum eius no-
bis species certa reuelatur. Hinc est em̄ qd̄ in euangelio
Jo.xvi. veritas dicit. Palam de patre meo annunciabo vobis.
j. Jo.iij. Hinc Joannes ait. Uidebim⁹ eum sicuti est. Hinc Pau-
j. Corin. lus dicit. Tunc cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc
xiij. autem diuinū susurrium tot ad nos venas habet / quot
creatis operibus ipsa diuinitas presidet. Dum enim que
sunt cuncta creata cernimus: in creatoris admirationē
subleuamur. Nam sicut aqua leniter fluens/ rimata per
venas queritur vt augeatur: tantoq̃3 se latius fundit/
quanto venas apertiores inuenerit: ita nos dum stu-
diose diuinitatis notitiā ex creature eius consideratio-
ne colligimus: quasi susurrij ad nos venas illius aperi-
mus: quia per hoc quod factum cernimus/ virtutē crea-
toris admiramur: et per ea que sunt in publico: illud ad D
nos emanat quod latet ī occulto. Quasi enim per quēdā
ad nos sonitum erumpit: dum consideranda nobis sua
opera ostendit. in quo semetipm̄ vtcuq̃3 indicat: dum q̃3
sit incomprehensibilis/ manifestat. Quia igitur conside-
rare eum digne non possumus: non eius vocem/ sed vix su-
surrium audimus. plene enim perpendere neq̃3 ipsa que
sunt creata sufficim⁹. Recte autem dicitur. Quasi furti-
ue suscepit auris mea venas susurrij eius. Proiecti q̃p-
pe a paradisi gaudijs/ τ cecitatis penis mulctati: vix susur-
rij venas apprehendimus: quia ipsa quoq̃3 mira ei⁹ ope-
ra raptim tenuiterq̃3 pensamus. Capl'm.xxi.

Sciendum vero est: quia quanto virtutem illi-
us mens subleuata cōsiderat/ tanto eius recti-
tudinem repressa formidat. Unde et recte sub-
iungitur.

℄ Q2 anima in nocte huius vite cōtemplans deum/ ad
magnitudinis illius inhorrescat aspectum.

℄ In horrore visionis nocturne] Horror nocturne vi-
sionis est pauor occulte contemplationis. Humana etem̄
mens quo altius eleuata que sint eterna cōsiderat: eo de
factis temporalibus grauius tremefacta formidat: quia
tanto se ream verius cernit/ q̃to se ab illo lumine discre-
passe quod super se intermicat conspicit: sicq̃3 fit vt illu-
minata plus metuat: quia magis aspicit a veritatis regu-
la per quanta discordat: eamq̃3 graui formidine suus ipse
profectus quatit/ que prius quasi secura nihil videbat. E
Quis quantalibet virtute profecerit: non iam manife-
stum aliquid de eternitate comprehendit: sed adhuc sub
cuiusdam caligine imaginatiōis conspicit. Unde et hec
eadem visio nocturna dicitur. In nocte quippe (sicut et
superius diximus) dubie: in die autem constanter vide-
mus. Quia igitur ad contemplandum interni solis ra-
dium / nubes sese nostre corruptionis interserit: nec ad
infirmos nostre mentis oculos illud sicut est incommu-
tabile lumen erumpit: adhuc deum quasi in nocturna vi-
sione cernimus/ cum proculdubio sub incerta contēpla-
tione caligamus. Sed q̃uis extremū de illo aliq̃d mens
conceperit: in consideratione tamen eius magnitudinis
inhorrescit/ τ magis metuit: quia ipsis contemplationis
ei⁹ vestigijs se imparē sentit: atq̃3 ad se relapsa/ cū arcti⁹
diligit: cuius mirā dulcedinem ferre non valens/ vix hāc
sub incerta visione gustauit. Sed quia ad huius suble-
uationis culmen minime pertingitur/ nisi prius deside-
riorum carnalium importune perstrepens turba repri-
matur: recte subiungitur.

℄ S. Quibus modis sacra scriptura somnum accipiat. F
Et qd̄ sit ꝙ iacob lapide ad caput posito dormiēs/ scalā
celo inherentem/ et dominum scale innixum/ et angelos
ascendentes et descendentes vidit.

℄ Quando solet sopor occupare homines.] Quisquis
ea que mundi sunt agere appetit/ quasi vigilat. quisquis
vero internam quietem querens/ huius mūdi strepitum
fugit/ velut obdormiscit. Sed prius sciēdum est: quia in
scriptura sacra figurate positus tribus modis somnus
accipitur. Aliquando enim somno mors carnis: aliquan
do torpor negligentie: aliquando vero exprimitur (calca
tis terrenis desiderijs) quies vite. Somni nāq̃3 vel dor-
mitionis nomine/ carnis mors intimatur: sicut Paulus
j. Thessa. ait. Nolo vos ignorare fratres de dormiētibus. Et pau-
iiij. lo post. Ita τ deus eos qui dormierunt per Jesum addu
cet cū eo. Somno rursum torpor negligentie designatur:
Ro.xiij. sicut ab eodē Paulo di. Hora est iā nos de somno sur-
j. Cor. xv. gere. Et rursum: Euigilate iusti: τ nolite peccare. Sōno
quoq̃3 (calcatis carnis desiderijs) vite quies figurat: si-
Can.v. cut sponse voce in canticis canticorum dicitur. Ego dor-
mio/ et cor meū vigilat. quia videlicet sancta mens quo
se a strepitu temporalis concupiscentie comprimit/ eo ve-
rius interna cognoscit: et tanto alacrius ad intima vigi-
Genesis lat/ quāto se ab exteriori inquietudine occultat. Qd̄ bene
xxviij. per Jacob in itinere dormientem figuratur: qui ad caput
lapidem posuit/ τ obdormiuit: a terra scalam celo inherē-
tem: innixum scale deum: ascendentes quoq̃3 τ descenden
tes angelos vidit. In itinere quippe dormire/ est in hoc
presentis vite transitu/ a rerum temporaliū amore quie-
scere. In itinere dormire/ est in dierum labentium cursu
ab appetitu visibilium mentis oculos claudere: quos pri
Gen.iij. mis hominibus seductor aperuit: qui dixit. Scit enim

G

deus q in quocuq; die comederitis ex eo aperientur oculi vestri. Unde et paulopost subdit. Tulit de fructu illi⁹/ et comedit: deditq; viro suo/ q comedit: et aperti sunt oculi amborũ. Culpa quippe oculos concupiscentie aperuit: quos innocentia clausos tenebat. Angelos vero ascendentes et descẽdentes cernere: est ciues superne patrie contẽplari: vel quanto amore auctori suo semetipsos transcendendo inhereant: vel quãta cõpassione charitatis nostris infirmitatibus condescendant. Et notãdum est valde: q ille dormiens angelos conspicit/ qui in lapide caput ponit: quia nimirum ipse ab exterioribus operibus cessans/ interna penetrat: qui intenta mente (que principale est hominis) imitationem sui redemptoris obseruat. Caput quippe in lapide ponere/ est mẽte Christo inherere. Qui enim a presentis vite actione remoti sunt: sed ad superna nullo amore rapiuntur/ dormire possunt: sed videre angelos nequaq; possunt: quia caput in lapide tenere contemnunt.

Capitulum. xxij.

Sunt nãq; nõnulli qui mũdi qdẽ actiones fugiunt: sed nullis virtutibus exercentur. Hi nimirum torpore/ non studio dormiũt: et idcirco interna non conspiciunt: quia caput nõ in lapide/ sed in terra posuerunt. Quibus plerũq; contingit: vt quanto securius ab externis actionibus cessant/ tanto latius immũde in se cogitationis strepitum per ocium cõgerant. Unde sub iudee specie per prophetam torpẽs ocio anima defletur/ cum dicitur. Uiderunt eam hostes/ et deriserunt sabbata ei⁹. Precepto etenim legis/ ab exteriori opere in sabbato cessatur. Hostes ergo sabbata videntes irridẽt: cum maligni spiritus ipsa vacationis ocia ad cogitationes illicitas pertrahunt: vt vnaqueq; anima quo remota ab externis actionibus seruire deo creditur: eo magis eorum tyranni di illicita cogitando famuletur. Sancti autem viri qui a mundi operibus non torpore/ sed virtute sopiuntur: laboriosius dormiunt/ q vigilare potuerunt: quia in eo q actiones huius seculi deserentes superant/ robusto conflictu quotidie contra semetipsos pugnant/ ne mens per negligentiam torpeat: ne subacta ocio ad desideria immũda frigescat: ne ipsis bonis desiderijs plus iusto inferueat: ne sub discretionis specie sibimet parcendo/ a perfectione languescat. Agit hec/ et ab huius mundi inquieta concupiscentia se penitus subtrahit: ac terrenarum actionum strepitum deserit/ et per quietis studiũ virtutibus intenta vigilans dormit. Neq; enim ad contemplanda interna perducitur/ nisi ab his que exterius implicant/ studiose subtrahatur. Hinc est enim qd per semetipsam veritas dicit. Nemo potest duob⁹ dominis seruire. Hinc Paulus ait. Nemo militans deo/ implicat se negocijs secularibus: vt placeat cui se probauit. Hinc p prophetam dñs admonẽs dicit. Uacate et videte quoniã ego sum deus. Qa igitur nequaq; notitia interna concipitur/ nisi ab externa implicatiõe cessetur: recte nũc verbi absconditi et diuini susurrij tempus exprimitur/ cum dicitur. In horrore visionis nocturne/ quando solet sopor occupare homines. qr nimirũ mẽs nostra nullo modo ad vim intime cõtẽplationis rapitur/ nisi studiose pri⁹ a terrenorum desideriorum tumultu sopiatur. Sed human⁹ animus quadam sue contemplationis machina subleuatus: quo super se altiora conspicit: eo in semetipso terribilius contremiscit. Unde et apte subditur.

Threno. j.

H

Mat. vj.

ij. Timo. ij

Ps. xlv.

I

¶ S. Qr cũ mens ad celestia secreta se subleuat/ totum humane virtutis robur contremiscit: et quid sit q manue angelo viso timet/ et vxor eius non timet.

¶ [Pauor tenuit me et tremor/ et omnia ossa mea perterrita sunt.] Quid per ossa/ nisi fortia acta signant: De quibus et per prophetã dicitur. Dñs custodit omnia ossa eorum. Et sepe ea que agunt homines/ esse alicuius momẽti estimãt: quia districtiõis intime q sit subtile iudiciũ/ ignorant. Sed cum per cõtemplationẽ rapti/ superna conspiciũt: ab ipsa aliquo modo presumptionis sue securitate liquescunt: et tanto magis in diuino cõspectu trepidãt/ quanto nec bona sua digna eius examine quẽ conspiciunt pensant. Hinc est enim q is qui fortia operando profecerat/ per spiritum subleuatus clamabat. Omnia ossa mea dicent: dñe/ quis similis tibi: Ac si diceret. Carnes mee verba non habent: quia infirma mea apud te funditus silent. Ossa autem mea tue magnitudinis laudem dicunt: quia ipsa quoq; que esse in me fortia credidi: tua conside

ps. xxxiij.

ps. xxxiiij.

ratione contremiscunt. Hinc est enim q manue viso angelo pertimescens dicit. Morte moriemur: qr vidimus dominũ. Quem vxor protinus consolat dicens. Si dñs nos vellet occidere: de manib⁹ nostris holocaustũ et libamenta non suscepisset. Quid est hoc q ad visionem angeli vir fit timidus: et mulier audax/ nisi q nobis quotiens celestia demonstrant: spiritus quidẽ pauore se concutit: sed tamen spes presumit: Inde nãq; spes ad maiora audenda se erigit/ vnde turbatur spiritus: quia ea que superna sunt/ prior videt.

K

Judicum xiij.

Capitulum. xxiij.

Quia igitur cũ altiora secretorum celestiũ subleuata mens conspicit: cuncta humanarum virium soliditas cõtremiscit: recte nũc dicitur. [Pauor tenuit me et tremor: et omnia ossa mea perterrita sunt.] Ac si aperte diceretur. Subtilitatis intime arcana percipiens: vnde me apud me fortem credidi: ante conspectum iudicis inde titubaui. Districtionẽ quippe diuine iustitie contẽplantes: etiã de ipsis operibus iure pertimescimus/ que nos fortia egisse putabamus. Ducta nãq; ad internã regulã nostra rectitudo: si districtũ iudicium inuenit/ multis fortitudinũ suarum finibus in intimã rectitudinẽ impingit. Unde bene Paulus cum et virtutũ ossa habere se cerneret: et tamen sub districto examine hec eadem eius ossa trepidarent/ ait. Mihi pro minimo est vt a vobis iudicer: aut ab humano die. Sed neq; meipsum iudico: nihil enim mihi conscius sum. Sed quia auditis venis diuini susurrij: hec eadem eius ossa contremuerũt: illico adiũxit. Sed nõ i hoc iustificat⁹ sum. q aũt iudicat me/ dñs est. Ac si diceret. Recta egisse me recolo: attamen de meritis nõ presumo: quia ad eius examen vita nostra ducitur: sub quo nostre fortitudinis et ossa turbant. Sed cum mens in contemplatione suspẽditur: cum carnis angustiam superans/ per speculationis vim de libertate aliquid intime securitatis rimatur/ stare diu super semetipsam nõ potest: quia etsi hanc spiritus ad summa vehit: caro tamẽ ipso adhuc corruptiõis sue pondere deorsum premit. Unde et subditur. [Et cum spiritus me presente transiret: inhorruerunt pili carnis mee.] Nobis presentibus spiritus transit/ quando inuisibilia cognoscimus: et tamen hec non solide/ sed raptim videmus. Neq; enim in suauitate contẽplationis intime diu mens figit: qr ad semetipsam immẽsitate luminis reuerberata reuocatur. Cũq; internã dulcedinem degustat/ amore estuat. tre sup semetipsam nitit: sed ad infirmitatis sue tenebras fracta relabitur: et magna virtute proficiens/ videt quia videre non posset hoc qd ardenter diligit: nec tam ardenter diligeret/ nisi aliquatenus videret. Non ergo stat/ sed trãsit spiritus: quia supernã lucem nostra nobis cõtemplatio et inhiantibus aperit/ et mox infirmantibus abscondit. Et quia in hac vita quãtalibet virtute quis pfecerit: adhuc tamen corruptionis sue stimulum sentit: (corpus quippe quod corrũpitur/ aggrauat animã: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem) recte subditur.

j. Cor. iiij.

L

Sap. ix.

M

¶ S. Quid sit q leuitarum pili iussi sunt radi/ nõ euelli.

¶ [Inhorruerunt pili carnis mee.] Pili etenim carnis sunt quelibet superflua humane corruptionis. Pili carnis sunt vite veteris cogitationes: quas sic a mente recidimus/ vt de amissione earum nullo dolore fatigemur. Bene autem per Moysen dicitur. Leuite radant omnes pilos carnis sue. Leuita quippe assumptus vocatur. Oportet ergo leuitas omnes pilos carnis radere: quia is qui i obsequijs diuinis assumitur: debet ante dei oculos a cunctis carnis cogitationibus mundus apparere: ne illicitas cogitationes mens proferat: et pulchram anime speciem quasi pilis fructificantibus deformẽ reddat. Sed quãtalibet (vt diximus) quẽpiam virt⁹ sancte conuersationis euexerit: adhuc tamen ei de vetustate vite nascitur qd toleret. Unde et ipsi leuitarũ pili radi precepti sunt/ non euelli. Rasis etenim pilis in carne radices remanent/ et crescũt vt iterum radãtur: quia magno quidem studio superflue cogitationes amputande sunt: sed tamen amputari funditus nequaq; possunt. Semp enim caro superflua generat: que semp spiritus ferro sollicitudinis recidat. Sed tamen hec in nobis tunc subtilius cõspicimus/ cum speculationis alta penetramus. Unde recte nunc dicitur. Cum spiritus me presente transiret: inhorruerunt pili carnis mee.

Nume. viij.

Capitulum. xxiiij.

A

Humana etenim mens in contemplationis arce
subleuata: tanto semetipsam durius de suꝑfluis
cruciat/ quãto nimis subtile ↄspicit esse quod
amat. Et cũ pulchrũ intueť hoc qđ sup se appetit: distri:
cte iudicat quicq̃d in se infirmũ prius trãquille tolerabat.
Transeũte ergo spiritu/pili ꝑtimescũt: q: ante cõpũctio:
nis vim/cogitationes suꝑflue fugiũt: vt nihil fluxum/ni
hil iã remissum libeat: q: afflictã mẽtem etiã cõtra semet:
ipsam visitationis intime seueritas inflãmat. Cũq; hoc
qđ in corde illicitũ nasciť/cõtinua districtiõe resecať: fit
plerũq; vt vegetata mens/paulo altius radio sue specu:
latiõis inhereat: et pene figat spiritum qui trãsibat. Nec
tamẽ hec ipsa contẽplationis mora diuinitatis plene vim
aperit: q: eius immẽsitas humanas vires auctas suble:
uatasq; transcendit. Unde ꝛ bene subditur.

¶ S. G. si homo nõ peccasset/in carne futurus esset spi
ritualis: qui peccando factus est mente carnalis: atq; vi:
sibilibus immersus/ad inuisibilia non assurgit.

¶ Stetit quidam cuius nõ agnoscebã vultum. ⌋ Quidã
nãq; non dicimus/nisi de eo vtiq;/quẽ exprimere aut no
lumus/aut non valemus. Sed qua mente hoc loco diciť
quidam/videlicet exponiť cũ ꝓtin⁹ subinferť. Cuius nõ
agnoscebam vultũ. Humana quippe aĩa/primorũ homi
num vitio a paradisi gaudijs expulsa/lucẽ inuisibilium
perdidit: et totam se in amorem visibilium fudit: tantoq;
ab interna speculatione cecata est/quãto foras deformi:
ter sparsa. vnde fit vt nulla nouerit/nisi ea que corporeis

B

oculis (vt ita dixerim) palpãdo cognoscit. Homo enĩ q̃
si preceptum seruare voluisset: etiam carne spiritualis fu
turus erat: peccando factus est etiam mente carnalis: vt
sola cogitet que ad animũ per imagines corporũ trahit.
Corpus quippe est celi/terre/aquarũ animaliũ/cuncta:
rũq; rerum visibiliũ/quas indesinẽter intuetur. in quib⁹
dum totã se delectata mens proijcit: ab interne intelligen
tie subtilitate grossescit: et quia iam erigere ad summa se
non valet: in his infirma libenter iacet. Cum vero miris
conatib⁹ ab his exurgere nititur: magnũ valde est/si ad
cognitionẽ suam (repressa corporali specie) anima per du:
catur: vt semetipsam sine corporea imagine cogitet: et co:
gitando se/viam sibi vsq; ad considerandam eternitatis
substantiam paret.

Capitulum. xxv.

Hoc autem modo quasi quãdam scalam sibi ex:
hibet semetipsam: p quã ab exterioribus ascen:
dendo in se transeat: ꝛ a se in auctorem tendat.
Cum enĩ corporeas imagines deserit: in semetipsam mẽs
veniens/non modicũ ascendit. Sed q̃uis incorporea sit
anima: quia tamẽ corpori inheret/ex ipsa sui qualitate lo
calis cognoscitur/que carnali loco retinetur. Que dum
obliuiscitur scita: cognoscit incognita: meminit obliuio:
ni mandata: hilarescit post tristia: addiciť post leta: ipsa
sui diuersitate indicat/quantum a substantia eterne in:

C

cõmutabilitatis distat: que semper vt est/idem est: vbiq;
presens: vbiq; inuisibilis: vbiq; tota: vbiq; incõprehensibi
lis: per inhiantem mẽtem sine aspectu cernitur/sine voce
auditur/sine motu suscipiť/sine corpore tangiť/sine loco
retinetur. Hanc nimirũ substantiã cum animus cogitat
assuetus reb⁹ corporalib⁹/diuersarũ imaginũ phãtasma:
ta sustinet. Que dũ ab intẽtionis sue oculis abigit manu
discretionis: postponẽs ei oĩa/iam hanc aliquatenus cõ:
spicit. Quã si necdũ quid sit apprehendit: agnouit certe
quid nõ sit. Quia ergo ad insueta mens rapiť/cũ diuini:
tatis essentiã rimatur: recte nunc diciť. ⌊ Stetit quidã cu:
ius non agnoscebam vultum. ⌋ Bene autẽ dictũ est/stetit.
Ois quippe creatura q: ex nihilo facta est: ꝛ p semetipsã
ad nihilum tendit: nõ stare habet/sed defluere. Rationa:
lis vero creatura eo ipso quo ad imaginẽ auctoris condi
ta est/ne ad nihilũ trãseat figitur. Irrationalis autẽ ne:
quaq; figiť: sed donec visionis sue ministerio vniuersita:
tis speciem impleat/transeundo tardať. Nã etsi celum ac
terra post in eternũ permanẽt: ex semetipsis tamẽ nũc ad
nihilum properant: sed pro eorum vsu quibus seruiunt/
in melius mutãda ꝑseuerãt. Stare ergo/solius creatoris
est: per quẽ cũcta nõ transeuntẽ trãseunt: ꝛ in quo aliqua
ne trãseãt retinenť. Unde ꝛ redẽptor noster/quia diuini:
tatis eius status capi ab humana mente non potuit: hũc
nobis ad nos veniens creatus/natus/mortuus/sepult⁹/
resurgens/atq; ad celestia rediens: quasi transeũdo mon

Mar. x.

strauit. Quod bene per euangelium illuminato ceco inno
tuit: cui transiens auditum prebuit/sed stans oculos re:
parauit. Per humanitatis quippe dispensationẽ trãsire

D

habet: per diuinitatis vero potentiam (qua vbiq; presens
est) stare. Uoces igitur cecitatis nostre dominus audire
transiens diciť: quia humane miserie factus homo mise:
retur. Stans autem lucem reparat: quia infirmitatis no:
stre tenebras ex virtute diuinitatis illustrat. Bene ergo
postq̃ dictũ est: Cũ spiritus me presente transiret/subdi:
tur. ⌊ Stetit quidam cuius non agnoscebam vultũ. ⌋ Ac
si aperte diceretur. Eum quem per transitum sensi: non
transire deprehẽdi. Ipse est ergo qui transit: ipse qui stat.
Trãsit enim: quia teneri cognitus nõ valet. Stat autem/
quia inquantũ cognoscitur/incõmutabilis apparet. Quia
igitur raptim is qui semper idem est/cernitur: simul de⁹
et transiens et stans videtur. Uel certe stare eius est/nul

Exo. iij.

la mutatione variari: sicut ad Moysen dicitur. Ego sum

Jaco. j.

qui sum. Et sicut hunc Jacobus insinuat dicens. Apud
quem non est transmutatio/nec vicissitudinis obumbra:
tio. Quia vero quisquis iam aliquid de contemplatione
eternitatis apprehendit: hanc per coeternam eius speciẽ
conspicit: recte subiũgitur. ⌊ Imago coram oculis meis. ⌋
Imago quippe patris/filius est: sicut de cõdito homine

Gen. j.

Moyses insinuat dicens. Creauit deus hominẽ: ad ima:
ginem dei fecit illum. Et sicut per expressionem sapientie
de dei filio quidam sapiens dicit. Candor est enim lucis

Sap. vij. Heb. j.

eterne. Et sicut Paulus ait. Qui cum sit splendor glo:
rie: ac figura substantie eius. Cũ ergo eternitas ei⁹ cer:
nitur prout infirmitatis nostre possibilitas admittit: ima
go eius/mẽtis nostre oculis antefertur: quia cum vere in
patrem tendimus: hunc quãtum accipimus/per suã ima
ginem. i. per filium videmus: et per eam speciem que de
ipso sine initio nata est: eum aliquo modo cernere qui nec
cepit nec desinet/conamur. Unde et hec eadem veritas

E

Jo. xiiij.

in euangelio dicit. Nemo venit ad patrem/nisi p me. Be:
ne autem subditur.

¶ S. G. per auram lenem spiritussanct⁹ accipiatur/cu:
ius presentiam ex subtilitate sua Helias agnouit. vnde
in libro regum non in spiritu grandi et forti: neq; in com
motione: neq; in igne: sed in sibilo aure tenuis trãsitum
domini intellexit.

¶ Et vocem quasi aure lenis audiui. ⌋ Quid enim p vo:
cem aure lenis/nisi cognitio spiritussancti designatur?
Qui de patre procedẽs/ꝛ de eo quod est filij/accipiens/
nostre tenuiter notitie infirmitatis infunditur. Qui ta:
men super apostolos veniens: per exteriorẽ sonum tanq̃

Act. ij.

per vehementẽ spiritum demonstratur/cum dicitur. Fa
ctus est repẽte de celo sonus tanq̃ aduenientis spũs vehe
mentis. Sanctus enim spiritus cũ se notitie humane in:
firmitatis insinuat: et sonitu vehementis spiritus/et vo
ce aure lenis exprimitur: quia videlicet veniens/et vehe:

F

mens est et lenis. Lenis: quia notitiam suam/quatenus
cognosci vtcũq; valeat: nostris sensibus temperat. Uehe
mens: quia quãtũlibet hãc temperet: aduentu tamẽ suo
infirmitatis nostre cecitatem illuminãdo perturbat. Il:
lustratione enim sua nos leniter tangit: sed inopiam no:
stram immaniter cõcutit. Uox ergo dei quasi aure lenis
auditur: quia in hac adhuc vita positis contemplatori:
bus suis nequaq; se diuinitas sicut est insinuat: sed lip:
pientibus mentis nostre oculis claritatem suam tenui:

Exodi xxiiij.

ter demonstrat. Quod bene ipsa legis acceptione signa:
tur/cũ dicitur quia Moyses ascendit/ꝛ dominus in mõ:
tem descendit.

Capitulum. xxvj.

Mons quippe est ipsa nostra cõtẽplatio: in quã
nos ascẽdimus: vt ad ea que vltra infirmitatẽ
nostrã sunt vidẽda subleuemur. Sed in hãc
dñs descẽdit/q: nobis multum proficientib⁹/parũ de se
aliq̃d sensibus nostris aperit: si tamẽ dici in illo vel parũ
vel aliquid potest: qui vnus semp ꝛ idem ꝑmanẽs/intel:
ligi partiliter non potest: ꝛ tamen a suis fidelibus parti:
cipari diciť: cum in eius substantia pars nullaten⁹ admit
tatur. Sed quia hunc exprimere perfecto sermone nõ pos
sumus: humanitatis nostre modulo: quasi infantie imbe
cillitate prepediti: eum aliquatenus balbutiendo resona
mus. Quia vero ꝛ in magna cõtẽplatione subleuati/sub:
tile quid de eternitatis cognitiõe ꝑtingimus/sacre histo
rie verbis ostendiť/cũ de cognitione dei ꝓpheta nobilis

iij. Regũ xix.

Helias edocetur. Cui cum transiturum ante eum se dñs
promitteret/dicens: Ecce dominus transit: et spiritus

F grandis et fortis subuertens montes: et cōterens petras ante dominū: ilico adiungit. Non in spiritu dn̄s. Et post spiritum cōmotio: non in cōmotione dn̄s. Et post cōmotionē ignis: nō in igne dn̄s. Et post ignē sibilus aure tenuis: et ibi dn̄s. Spiritus quippe ante dominum euertit montes/ et petras cōterit: quia pauor qui ex aduētu eius irruit: et altitudinem cordis nostri deijcit: et duritiam liquefacit. Sed spiritui cōmotionis et igni non inesse dn̄s dicit: esse vero in sibilo aure tenuis nō negat: q2 nimirum mens cum in contēplationis sublimitate suspendit: quicquid perfecte cōspicere preualet/ deus nō est. Cum vero subtile aliquid conspicit: hoc est qđ de incomprehensibili substantia eternitatis audit. Quasi enim sibilū tenuis aure percipimus: cum saporē incircūscripte veritatis contēplatione subita subtiliter degustam9. Tunc ergo verum est qđ de deo cognoscimus: cum plene nos aliquid de illo cognoscere non posse sentimus. Unde bene illic subditur. Qđ cum audisset Helias: operuit vultum suum pallio: et ingressus stetit in ostio spelunce. Post aure tenuis sibilum/ vultum suum propheta pallio operuit: q2 in ipsa subtilissima cōtēplatione veritatis/ quāta ignorantia homo cōtegat/ agnoscit. Vultui nāq3 palliū supducere: est/ ne altiora mens querere audeat/ hāc ex cōsideratione proprie infirmitatis velare: vt nequaq3 intelligentie oculos vltra se precipitāter aperiat: sed ad hoc qđ apprehendere non valet/ reuerēter claudat. Qui hec agens/ in speluce ostio stetisse describitur. Quid nāq3 speluca nostra est/ nisi hec corruptionis habitatio: in qua adhuc ex vetustate retinemur? Sed cū aliqđ percipere de cognitione diuinitatis incipim9/ quasi iā in speluce nostre ostio stamus.

G Quia enim progredi perfecte nō possumus: ad cognitionē tamē veritatis inhiantes/ iam aliquid de libertatis aura captamus. In ingressu ergo speluce stare: est/ represso nostre corruptionis obstaculo/ ad cognitionē veritatis incipere exire. Unde et nube in tabernaculum descendente/ israelite e longinquo cernētes/ in papilionū suorū ostijs stetisse memorantur: quia hi qui aduentum diuinitatis vtcūq3 conspiciunt/ quasi iam ex habitaculo carnis procedunt. Quia igitur humana mēs quātalibet se virtute tenderit: vix de intimis extrema cognoscit: recte nunc dicitur: Et vocem quasi aure lenis audiui. Sed quoniam cum de se saltem parum nobis diuina cognitio exhibet: infirmitatis nostre ignorātiam perfecte docet: qui vocem aure lenis audiuit/ dicat que ex ipsa hac auditione didicerit. Sequitur.

Exodi xxxiij.

℄ S. Ex qui de flagello dei murmurāt/ iustitiam ferientis accusant.

℄ Nunquid homo dei cōparatione iustificabitur: aut factore suo purior erit vir? Humana iustitia diuine iustitie cōparata/ iniustitia est: q2 et lucerna in tenebris fulgere cernitur: sed in solis radio posita tenebrat. Quid ergo eliphas raptus in contēplatione cognouit/ nisi q2 iustificari homo dei comparatione non possit? Recta nāq3 credimus que exterius operamur: sed cum minime interna

H cognoscim9/ quasi in solis radio positi caligam9. Cū vero illa vtcūq3 percipimus/ ista nō vtcūq3 iudicam9: q2 tāto quisq3 subtili9 de tenebris iudicat/ quāto ei veri9 claritas lucis constat. Qui enim lucem videt: scit quid de tenebris estimet. Nā qui candorē lucis ignorat: etiā obscura pro lucidis approbat. Bene aūtē subdit. Aut factore suo purior erit vir? Quisquis de percussione murmurat: qđ aliud q2 iustitiam ferientis accusat? Puriorē ergo se vir factore suo estimat: si cōtra flagellum querelā parat: eūq3 sibi procul dubio postponit: cuius iudicium de sua afflictione redarguit. Ut ergo homo reprehēdere nō audeat iudicē culpe/ hūc humiliter cogitet auctorē nature: quia qui mire hominē ex nihilo fecit: factum impie non affligit. Quod tunc eliphas didicit/ cum vocem quasi aure lenis audiuit. In consideratione nāq3 diuine magnitudinis discit q2 humiliter in sua animaduersiōe timeat. Et q superna degustat/ inferiora eq̄nimiter tolerat: q2 plene intus conspicit/ quāti estimet qđ foris agit. Male enī se rectū putat: q regulā summe rectitudinis ignorat. Et sepe lignū rectū credit/ si ad regulā nō ducat: sed cum regule iungit: per quātam tortitudinem tumescit inuenit: q2 nimirū rectitudo accedēs increpat: qđ oculus decept9 approbat. Eliphas itaq3 quia superna cōspexit/ districtum iudiciū de inferiorib9 exercit. et q2uis beatū Job non recte redarguit: in comparatione tamen creatoris olim/ omnē

K creature modum recte describit/ dicens.

℄ S. Ex deus angelicam naturam cōdidit mirabilem: vt ex libero arbitrio qui manere nollent ruerent: et maioris meriti fierent qui mutabilitatis sue conditionem voluntatis statione fixissent.

℄ Ecce qui seruiūt ei/ nō sunt stabiles: et in angelis suis reperit prauitatem. quāto magis hi qui habitant domos luteas: qui terrenum habent fundamētum/ consumētur velut a tinea?

Capitulum. xxvij.

Natura angelica et si contemplationi auctoris inherēdo/ in statu suo immutabiliter permanet: eoipso tamen quo creatura est/ in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet. Mutari autem/ ex alio in aliud ire est: et in semetipso stabilē non esse. Unaqueq3 enim res quasi tot passibus ad aliud tēdit/ quot mutabilitatis sue motibus subiacet. Sola autem natura incomprehensibilis a statu suo nescit moueri: que ab eo qđ semper idem est/ nescit immutari. Nam si angelorum substātia a mutabilitatis motu fuisset aliena/ bene ab auctore condita: nequaq3 in reprobis spiritibus a beatitudinis sue arce cecidisset. Mire autem omnipotēs deus naturā summorū spirituū bonā/ sed mutabilē condidit: vt et qui permanere nollent/ ruerēt: et qui in cōditione persisterēt/ tanto in eatā dignius/ quāto ex arbitrio starent: et eo maioris apud deū meriti fierent/ quo mutabilitatis sue motū/ volūtatis statione fixissent. Quia ergo ipsa quoq3 natura angelica est in semetipsa mutabilis: quam videlicet mutabilitatē vicit p hoc q2 ei qui semp idem est/ vinculis amoris alligatur: recte nunc dicitur. Ecce qui seruiunt

L ei/ non sunt stabiles. Atq3 eiusdem protinus documentū mutabilitatis adiungit: cū de apostatis spiritibus subinfertur. Et in angelis suis reperit prauitatē. Ex quorū comparatione bene casus infirmitatis humane cōsiderationē colligit: cum ilico adiungit. Quāto magis hi qui habitant domos luteas/ qui terrenum habent fundamentum/ cōsumentur velut a tinea? Luteas quippe domos habitamus: q2 in corporibus terrenis subsistimus. Que bene paulus considerās ait. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Et rursum. Scim9 quia si terrestris domus nostra huius habitatiōis dissoluatur/ q2 edificationē ex deo habemus domū non manufactā. Terrenum quoq3 fundamentum est substantia carnis. Qđ in se sollicite psalmista conspexerat/ cum dicebat. Non est occultatum os meum a te/ qđ fecisti in occulto: et substantia mea in inferiorib9 terre. Tinea autem de veste nascitur: et eandem vestē de qua oritur/ oriendo corrūpit. Quasi quedā vero vestis anime caro est. sed hec nimirum vestis habet tineam suam: quia ab ipsa carnalis tētatio oritur/ ex qua laceratur. Quasi enim quadam sua tinea vestis nostra cōsumitur/ cum caro corruptibilis tentationem gignit: et per hanc ad interitum peruenit. Uelut a tinea homo cōsumitur/ cum de se oritur vnde cōteratur. Ac si aperte di-

ij. Cor. iiij

ij. Cor. v.

Psalm. cxxxviij.

M cat. Si illi spiritus esse ex se incōmutabiles nequeūt/ qui nulla carnis infirmitate deprimuntur: qua temeritate se homines in bono permanere constāter existimāt/ quos in eo quod intellectus ad summa vehit: carnalis infirmitas aggrauans prepedit: vt per corruptionis vitiū in semetipsis habeant: vnde ab intima nouitate veterascant?

Capitulum. xxviij.

Possunt quoq3 per angelos/ sancti doctores intelligi: sicut per prophetam dicit. Labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem requirent ex ore ei9: quia angelus domini exercituū est. Qui quantalibet virtute fulgeant: esse omnino sine culpa nequeunt: cū iter presentis illecebrose vite gradiunt: q2 cor nimirū gressus tangitur aut luto illiciti operis/ aut puluere cogitationis. Domos autem luteas habitant: qui de illecebrosa hac vita carnis exultant. Hanc domū luteam paulus contempserat habitare/ cum dicebat. Nostra autem conuersatio in celis est. Dicat ergo. Ecce qui seruiunt ei/ nō sunt stabiles: et in angelis suis reperit prauitatem. quanto magis hi qui habitant domos luteas/ qui terrenum habent fundamentum/ consumētur velut a tinea? Ac si aperte dicat. Si presentis vite viam illi sine contagione transire nequeunt: qui eterna cogitantes † se contra tēporalia accingunt: que detrimenta illi sustinent/ qui esse se in carnalis habitationis voluptatibus gaudent?

Malach. ij.

Philip. iij

† al. nunciantes.

A Qui enim seruiunt ei/non sunt stabiles: quia cū mens ad alta nititur/carnis sue cogitatione dissipatur: ita vt sepe animus dum intimis inhiat: dum sola celestia expectat/subita carnali delectatione percussus/a semetipso scissus iaceat: ꝛ qui se infirmitatis sue molestias superasse gaudebat: repētino vulnere prostratus gemat. Prauitas ergo ꝛ in angelis reperitur/dum ipsos quoq; qui veritatē nūciant/nōnunq; surreptio vite fallacis grauat. Si ergo hi etiā mūdi huiꝰ iniquitate feriunt: quos contra eā sancta intentio erigit: quibus ictibꝰ illi penetrant/quos ante eiꝰ iacula/ipsa infirmitatis sue delectatio sternit? Qui bene velut a tinea consumi describunt. Tinea quippe dānum facit/ꝛ sonitū non facit. Ita iniquorū mētes qꝛ dāna sua cōsiderare negligūt: integritatē quasi nescientes pdunt. Amittunt nāq; a corde innocētiam: ab ore veritatē: a carne continentiā: et p accessum temporis ab etate vitā. Sed hec se indesinēter amittere nequaq; conspiciūt: dum toto desiderio curis tēporalibus occupātur. Quasi ergo a tinea cōsumunt: qꝛ sine sonitu/culpe morsum tolerāt: dum quāta detrimēta vite ꝛ innocentie patiant/ignorāt. Unde et bene subdit. [De mane vsq; ad vesperā succident.] A mane vsq; ad vesperā peccator succidit: dum a vite sue exordio vsq; ad terminū iniquitatis ppetratione vulnerat. Omni nāq; tēpore reprobi p augmentū malitie ꝯtra se ictus ingemināt: quibꝰ succisi in profundum ruant. De quibꝰ bene p psalmistā dicit. (Psā.liiij.) Uiri sanguinū ꝛ dolosi nō dimidiabūt dies suos. Dies quippe dimidiare/est tempus vite male in voluptatibꝰ ductum/ad penitentie lamenta diuidere: atq; hoc ad bonum vsum partiendo reparare. Sed iniqui dies suos nequaq; dimidiāt: qꝛ puersam mētem nec in extremo tēpore imutāt. Quo cōtra bene Paulus admonet/dicēs. (Ephe.v. B) Redimētes tēpꝰ: qm̄ dies mali sūt. Tēpus quippe redimimꝰ/quādo anteactā vitā quā lasciuiendo pdidimꝰ/flēdo reparamꝰ. Sequit. [Et qꝛ nullus intelligit/ineternū peribunt.] Nullus videlicet eorū qui a mane vsq; ad vesperā succidētur. Nullus intelligit vel eorū qui pereunt/ vel eorū qui pditos mores pereūtium imitant. (Esaie.lvij) Unde alias scriptū est. Iustꝰ perit: ꝛ nemo est qui recogitet in corde suo: et viri misericordie colligūtur: qꝛ nō est qui intelligat. Iniqui ergo dū sola tēporalia appetunt: et que bona electis ineternū maneāt/scire contēnūt: dū iustorū afflictionē conspiciunt: sed que sit afflictionis retributio non agnoscūt: actionis sue pedē in ꝓfundum porrigunt: qꝛ a luce intelligentie sponte sua oculos claudunt. Multis enim malis voluptatibus decepti/dū que vident/tēporaliter diligunt/a semetipsis alienati non vident vbi ineternū ruunt. Potest etiam mane ꝓsperitas/vespere huius mundi aduersitas designari. De mane ergo vsq; ad vesperā reprobi succidunt: qꝛ ꝛ p prospera lasciuientes depereunt: ꝛ per aduersa impatientes ad insaniam exurgūt. Quos de mane vsq; ad vesperam nequaq; culpa succideret: si vl' prospera fomentū crederēt: vel aduersa sectionem sui vulneris estimarent. Capl'm.xxix.

C Sed quia nequaq; sic humani generis multitudo deseritur: vt cūcta ad interitum tendere permittatur: sunt nonnulli qui presentis vite oblectamēta despiciūt: etiam cum affluunt/transitoria esse considerātes: atq; hec ex amore eternitatis calcāt. Cūq; in hoc primo gradu iudicij gressus suos ponūt/vegetiores ad altiora perueniunt: vt cuncta temporalia nō solum quia citius sunt amittenda/despiciant: sed his inherere nō appetant: etiamsi eterna esse potuissent. ꝛ a pulchre conditis amorem subtrahunt: quia in ipsum auctorem pulchritudinis cordis passibus tendunt. Et sunt nonnulli qui bona vite presentis diligunt: sed tamen hec nullatenus assequuntur: qui rebus temporalibus totis desiderijs inhiant: mundi gloriam querunt/ et adipisci nequaq; possunt. Hos (vt ita dixerim) cor ad mundum pertrahit/mundus ad cor repellit. Nam sepe contingit vt ipsis suis aduersitatibus fracti ad mētem redeant: ꝛ in semetipsis reuersi/considerent q; sint inania que querebant: seseq; pro tam stulto desiderio protinus ad lamētum vertant: et tanto valentius eterna desiderent/quanto se stultius laborasse pro tēporalibus dolent. Unde bene descriptis reprobis subditur.

¶ S. Ex eos quos mundus hic despicit/deus eligit: et quid sit q puer Amalechita dux David in persecutione hostium efficitur.

¶ Qui autem reliqui fuerint/auferentur ex eis.] Quos alios reliquos/nisi huius mundi despectos accipimus? (D) Quos dum presens seculum ad nulliꝰ glorie vsum eligit/quasi minimos indignosq; derelinquit. Sed mundi reliquos auferre dn̄s dicitur: quia despectos huius seculi eligere dignatur: Paulo attestante qui ait. (j.Cor.j.) Nō multi sapientes fm carnem: non multi potentes: non multi nobiles: sed que stulta sunt mundi elegit deus/vt confundat sapientes: ꝛ infirma mundi elegit deus/vt confundat fortia. Quod bene in libris regum/egyptio puero in via lassescente signatur: (j.Reg.xxx) quem amalechita egrotum in itinere deserit: David vero inuenit: cibo reficit: ducem sui itineris facit: amalechitam persequitur: epulantem reperit/ꝛ funditus extinguit. Quid est enim q egyptius amalechite puer in itinere lassatur: nisi q amator presentis seculi peccati sui nigredine opertus: sepe ab eodem seculo infirmus despectusq; relinquitur: vt cum eo currere nequaq; valeat: sed fractus aduersitate torpescat? Sed hunc David inuenit: quia redēptor noster veraciter manu fortis/nōnunq; quos despectos a mūdi gloria reperit/in suum amorem cōuertit. Cibo pascit: quia verbi scientia reficit. Ducem itineris eligit: quia suum etiam predicatorem facit. Et qui amalechitam sequi nō valuit/dux David efficitur: quia is quem indignum mundus deseruit/non solum cōuersus in suam mētem dominū recipit/sed predicando hunc etiam vsq; ad aliena corda pducit. Quo videlicet duce David conuiuātem amalechitā inuenit et extinguit: qꝛ ipsis predicātibus Christus mūdi letitiā destruit: quos mundus habere comites despexit. Quia igit plerūq; quos mūdus relinquit/dn̄s eligit: recte nunc dicitur. (E) Qui reliqui fuerint/auferent ex eis. Sequit. [Morientur: ꝛ non in sapientia.] Quid est q superius reproborum interitum protulit/dicens: quia nullus intelligit: ineternū peribūt. ꝛ de electis dei ilico adiūxit: Qui reliqui fuerint/auferent ex eis. et hoc protinꝰ qd̄ eisdem electis non conueniat/dicens subdit. Morientur/ꝛ nō in sapientia? Si enim a reprobis diuinitus auferūtur/quo pacto mori non in sapiētia dicūtur? Sed nimirū sacre scripture consuetudo est: vt cum aliquid narrat/interposita alterius cause sententia/ad superiora protinus redeat. Nam postq; dixit: Et quia nullus est qui intelligat: ineternum peribūt: electorū mox sortem subintulit/dicens. Qui autem reliqui fuerint/auferent ex eis. Et rursum sententie sue oculū/in eum quē predixerat interitum reproborum mittens: subito adiungit. Morientur/ꝛ non in sapientia. Ac si diceret. Hi quos dixi quia nō intelligentes ineternum peribūt: procul dubio nō in sapientia morient. Sed hunc esse nōnunq; morem sacri eloquij melius ostēdimꝰ: si ex eo aliquā huius rei similitudinē proferamus. Paulus nāq; apostolus cū dilectū discipulum de instituēdis (F) ecclesie officijs admoneret: ne quos forte ad sacros ordines inordinate proueheret/dixit. (j.Tim.iiij) Manus cito nemini imposueris: neq; cōmunicaueris peccatis alienis: ꝛ ipsum castum custodi. Qui ad infirmitatem eius corporis protinus verba cōuertens ait. (j.Timo.v.) Noli adhuc aquā bibere: sed modico vino vtere/ꝓpt stomachū tuū/ꝛ frequētes tuas infirmitates. Statimq; subiungit/dicens. Quorūdā hominū peccata manifesta sunt precedentia ad iudiciū: quorūdam autem ꝛ subsequūtur. Quid ergo ad illud pertinet q ab infirmo aquā bibi prohibuit: hoc qd̄ de peccatis absconditis quorūdam hominū manifestisq; subiunxit? nisi q interposita de eius infirmitate sententia: ad hoc in extremo redijt/qd̄ superiꝰ dixit: Manus cito nemini imposueris: neq; cōmunicaueris peccatis alienis. Ut enim hec eadem peccata quanta sollicitudine perquirenda essent ostenderet: interposita contra infirmitatis molestiā discretionis admonitione/protinus intulit q in alijs patescerent: in alijs laterent/dicens. Quorundam hominum peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium: quorūdam autem et subsequuntur. Sicut ergo per hanc sententiam nō eisdem verbis Paulus congruit/quibus eam loquens de timothei infirmitate subiunxit: sed ad illud redijt qd̄ superius intermittendo narrauit: ita hoc loco eliphas cum de electis diceret: qui reliqui fuerint/auferentur ex eis: ilico adiungens: Morientur/et non in sapiētia: ad illud protinus recurrit qd̄ superius de reprobis protulit/dicens: et quia nullus intelligit: ineternum peribunt. Capitulum.xxx.

G

IDcirco autem reprobi electos despiciunt/q ad vitam inuisibilē per visibilē mortē tendunt De quibus bene nūc dicitur. Morientur: ⁊ nō in sapientia. Ac si aperte diceret. Mortem quidem ⁊ sapientiā pariter fugiunt/sed sapientiam penitus deserūt: mortis autem laqueos non euadūt. Et q2 quādoq3 morituri viuere moriēdo poterāt: dum mortem(que procul dubio ventura est)metuunt: ⁊ vitam simul ⁊ sapientiā perdunt. At contra iusti in sapientia moriunt: quia mortem quam deuitare funditus nequeunt: cum pro veritate imminet/ differre cōtemnunt: eamq3 dū equanimiter ferunt/penā propaginis vertūt in instrumētū virtutis: vt inde debeat vita recipi: vnde p prime culpe meritū cogit finiri. Sed quia eliphas hec contra iniquos veraciter protulit: beatum Job reprehensibilem estimans/de fastu se sapientie inflauit. Unde et post predicamenta tante rectitudinis/ irrisionis verba subiungit/dicens.

Capitulum Quintum Textus Libri beati Job.

VOca ergo si est qui tibi respondeat/⁊ ad aliquem sanctorū cōuertere. Uirum stultū interficit iracūdia: et paruulū occidit inuidia. Ego vidi stultum firma radice: ⁊ maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filij eius a salute/et conterentur in porta: ⁊ nō erit qui eripiat. Cuius messem famelicus comedet/ ⁊ ipsū rapiet armatus: et bibent sitientes diuitias eius. Nihil in terra sine causa fit: et de humo non egredietur dolor. Homo nascitur ad laborē: et auis ad volatum. Quāobrem ego deprecabor dominū: et ad deū ponā eloquiū meū. Qui facit magna ⁊ inscrutabilia: et mirabilia absq3 numero. Qui dat pluuiam super faciem terre/et irrigat aquis vniuersa. Qui ponit humiles i sublime/ ⁊ merentes erigit sospitate. Qui dissipat cogitationes malignorū, ne possint iplere man9 eorum qd ceperant. Qui apprehendit sapientes in astutia eorū/ ⁊ consilium prauorum dissipat. Per diem incurrent tenebras: ⁊ quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro saluum faciet egenū a gladio oris eorum: ⁊ de manu violenti pauperē. Et erit egeno spes: iniquitas autē cōtrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a dño. Increpationem ergo dñi ne reprobes: q2 ipse vulnerat ⁊ medet: percutit/et manus eius sanabūt. In sex tribulationibus liberabit te/et in septima nō tanget te malū. In fame eruet te de morte: ⁊ in bello de manu gladij. A flagello lingue absconderis/et non timebis calamitatē cum venerit. In vastitate ⁊ fame ridebis: et bestias terre non formidabis. Sed cū lapidibus regionū pactū tuū/ ⁊ bestie terre pacifice erunt tibi. Et scies q pacem habeat tabernaculum tuum: et visitans speciem tuam non peccabis. Et scies quoniā multiplex erit semen tuum: et progenies tua quasi herba terre. Ingredieris in abūdantia sepulchrū/sicut infertur aceruus tritici in tēpore suo. Ecce hoc/vt inuestigauim9/ ita est: qd auditum mente pertracta.

H

I

Uoca ergo si est qui tibi respōdeat.] Omipotēs enī de9 sepe eius precem in perturbatione deserit: qui precepta illius in trāquillitate contemnit. Unde scriptum est. Qui auertit aurē suam ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. Uocare autem nostrū est humili deum prece deposcere. respōdere vero dei/est: effectū precibus pbere. Ait ergo. Uoca si est qui tibi respondeat. Ac si aperte dicat. Quātūlibet afflictus clames/deū tibi respōdentē nō habes: q2 vox in tribulatione eum non inuenit: quē mens in tranquillitate cōtempsit. Ubi adhuc deridendo subiungit.[Et ad aliquē sanctorum cōuertere.] Ac si despiciēs dicat. Sanctos quoq3 inuenire in afflictione adiutores non vales: quos habere socios in hilaritate noluisti. Qui post irrisionem protinus sententiā subdit dicens.

[Prouer. xxviij.]

K

S. Quātum peccatum sit ira qd etiam homicidio cōparatur: ⁊ quomodo compesci debeat.

Uirū stultum interficit iracundia: ⁊ paruulū occidit inuidia.] Que nimirū sentētia vera esset/si illata cōtra tāti viri patientiā non fuisset. Sed nos pensem9 qd dicitur: quis ab auditore sui virtute elidatur: vt ostēdamus q rectū est qd pmitur/si nō in beatū Job iniuste pmeret: cum scriptū sit. Tu autem dñe cū trāquillitate iudicas. Sciendū nobis magnopere est: quia quotiens turbulentos motus animi sub mansuetudinis virtute restringimus/ad similitudinē redire cōditoris conamur. Nā cū trāquillitatē mētis ira diuerberat: dilaniatā quodāmodo scissamq3 perturbat: vt sibimetipsi non congruat: ac vim intime similitudinis amittat. Capitulum. xxxj.

[Sap. xij.]

QUanta ergo sit iracūdie culpa pensemus: per quā dū māsuetudo amittit/superne imaginis similitudo viciatur. Per iram sapiētia perditur: vt quid: quoue ordine agendū sit/oīno nesciat: sicut scriptū est. Ira in sinu stulti requiescit. quia nimirum intelligētie lucem subtrahit: cum mētem permouendo confundit. Per iram vita amittitur/etsi sapientia teneri videatur: sicut scriptum est. Ira perdit etiam prudētes. q2 scz cōfusus anim9 nequaq3 explet: etiam si quid intelligere prudenter valet. Per iram iustitia relinquit: sicut scriptum est. Ira viri iustitiam dei non operatur. q2 dū perturbata mens iudicium sue rationis exasperat: omne qd furor suggerit/rectū putat. Per iram gratia vite socialis amittitur: sicut scriptum est. Noli esse assiduus cū homine iracundo: ne discas semitas eius/et sumas scandalum anime tue. Et idem. Quis poterit habitare cum homine cuius spirit9 facilis est ad irascēdum? Quia qui se ex humana ratione non temperat: necesse est vt bestialiter solus viuat. Per iram concordia rumpitur: sicut scriptū est. Uir aiosus parit rixas: et vir iracūdus effundit peccata. Iracūdus quippe peccata effundit: quia etiam malos quos incaute ad discordiam prouocat/peiores facit. Per iram lux veritatis amittit: sicut scriptū est. Sol nō occidat sup iracūdiam vestrā. q2 cum menti iracūdia cōfusionis tenebras incutit: huic deus radium sue cognitionis abscōdit. Per iram sancti spirit9 splēdor excluditur quo cōtra/iuxta vetustā trāslationē scriptū est. Sup quē requiescet spirit9 meus/nisi sup humilē ⁊ quietū ⁊ trementem sermones meos? Cū enim humilē diceret/quietū protinus adiunxit. Si ergo ira quietē mētis subtrahit/suā sancto spiritui habitationē claudit: cuius recessione animus vacuus/ad apertā mox insaniā ducit: ⁊ vsq3 ad superficiem ab intimo cogitationū fundamento dissipat. Nam ire sue stimulis accensum cor palpitat: corpus tremit: lingua se ipedit: facies ignescit: exasperant oculi: ⁊ nequaq3 recognoscunt noti. Lingua quidē clamorē format: sed sensus quid loquat ignorat. In quo itaq3 iste ab arreptitijs longe est: qui actionis sue conscius non est? Unde fit plerūq3 vt vsq3 ad man9 ira psiliat: ⁊ q ratio longi9 recedit/ audacior exurgat: seq3 ipm anim9 retinere nō valet: q2 factus est potestati aliene: ⁊ eo furor mēbra foris in ictibus exercet: q int9 ipsam mēbrorū dominā mentē captiuā tenet. Aliqn aūt man9 nō exerit: s3 in maledictionis iaculū linguā vertit. Fratris nāq3 interitū precib9 exposcit: et h deū perpetrare expetit/qd ipse puersus hō facere vel metuit vł erubescit. Fitq3 vt voto ⁊ voce homicidiū pagat/ etiā cū a lesione pximi manib9 cessat. Aliqn ira pturbato aio q̄si ex iudicio silētium indicit: et quo se foras p linguā non exprimit/intus deterius ignescit: vt iratus q̄sq3 collocutionē suā proximo subtrahat: et nil dicendo q sit auersus dicat. Et nōnunq3 hec silentij seueritas p disciplīne dispensationem geritur: si tamen sollicite in intimis discretionis forma teneatur. Nōnunq3 vero dū accēsus animus a consueta locutione restringitur/per accessum

[L] [Eccl. vij.]

[Jaco. j.]

[Prouer. xxvj.]

[Ephe. iiij.]

[Esa. lxvj.]

M

A

tēporis penitus a proximi dilectione separat: et acriores stimuli ad mentem veniunt: causeq; q̄ grauiꝰ exasperent oriūtur: atq; in irati oculo festuca in trabē vertitur/dum ira in odiū permutatur. Plerūq; ira p silētiū clausa intra mentē vehemētius estuat: et clamosas tacita voces format: vba sibi quibꝰ exasperetur obijcit: et quasi in cause examine posita duriꝰ exasperata respondet: qđ Salomon breuiter isinuat/dicēs. Prestolatio impiorū furor. Sicq; fit vt perturbatus animus maiorem strepitum sui silentij sentiat: eūq; grauius clausa ire flamma cōsumat. Unde bene ante nos quidam sapiens dixit. Cogitatiōes iracundi vipere sunt generationis: mentem comedunt matrem suam.

puer.xj.

Capitulum.xxxij.

SCiendū vero est q nōnullos ira citiꝰ accendit/ facilius deserit. Nōnullos vero tarde quidem cōmouet/sed diutiꝰ tenet. Alij nāq; accēsis calamis similes/dū vocibꝰ perstrepūt: quasi quosdā accensionis sue sonitus reddūt: citius quidē flāmā faciūt/ sed protinꝰ in fauilla frigescūt. Alij autē lignis grauioribus durioribusq; nō dispares/accensionē tarde suscipiūt: sed tamē accensi semel difficiliꝰ extinguuntur: et quia se tardius in asperitatē cōcitant/furoris sui diutius ignē seruāt. Alij aūt (qđ est nequius) et citius iracūdie flammas accipiūt/et tardius deponūt. Nōnulli vero has et tarde suscipiunt/et citius amittunt. In quibꝰ nimirū quattuor modis liquido lector agnoscat: q: et ad trāquillitatē bonū vltimus plusq; primꝰ appropinquat: et in malo scđm tertius superat. Sed quid pdest q iracundia quomodo mentem teneat dicimꝰ: si nō etiā qualiter cōpesci debeat exprimamꝰ? Duobus enī modis fracta possidere animū ira desuescit. Primꝰ quippe est vt mens sollicita anteq̄ agere qđlibet incipiat/omnes sibi quas pati potest contumelias pponat: quatenꝰ redēptoris sui probra cogitans: ad aduersa se pparet. Que nimirū venientia tanto fortiꝰ excipit/quāto se cautiꝰ ex prescientia armauit. Qui enim improuidus ab aduersitate deprehendit/quasi ab hoste dormiēs inuenit: eūq; citius inimicꝰ necat: quia non repugnantē pforat. Nā qui mala iminētia per sollicitudinem prenotat/hostiles incursus quasi in isidijs vigilās expectat: et inde ad victoriā valenter accingit/ vnde nesciens deprehēdi putabatur. Solerter ergo animus ante actionis sue pmordia / cuncta debet aduersa meditari: vt semp hec cogitās/semper cōtra hec thorace patientie munitus: et quicquid accesserit/prouidus superet: et quicquid non accesserit/lucrum putet. Secundus autem seruande mansuetudinis modus est: vt cum alienos excessus aspicimus / nostra quibꝰ in alijs excessimus delicta cogitemus. Considerata qppe infirmitas propria / mala nobis excusat aliena. Patiēter nāq; illatā iniuriā tolerat qui pie meminit q fortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis extinguit/cū surgēte furore animi/sua cuiq; ad mētē culpa reuocatur: q: erubescit sibi pctā nō parcere/qui vel deo vel primo sepe se recolit parcenda peccasse.

B

Capitulum.xxxiij.

C

SEd inter hec solerter sciendū est/ q alia est ira quā ipatiētia excitat: alia quam zelꝰ iustitie format. Illa ex vitio/hec ex ɣtute generat. Si enī nulla ira ex virtute surgeret/diuine animaduersiōis impetū phinees per gladiū non placasset. Hanc irā q: heli nō habuit/motū cōtra se implacabiliter supne vltionis excitauit. Nā quo cōtra subditorū vitia tepuit/eo cōtra illū districtio eterni rectoris exarsit. De hac ira p psalmistā dicitur. Irascimini/et nolite peccare. Qđ nimirū non recte intelligūt: qui irasci nos nobis tantūmodo/non etiā proximis delinquētibꝰ volunt. Si enim sic proximos vt nos amare pcipimur: restat vt sic eorū erratibꝰ/ sicut nostris vitijs irascamur. De hac p Salomonē dicitur. Melior est ira risu: quia p tristitiā vultꝰ/corrigitur animus delinquētis. De hac iterū psalmista ait. Turbatꝰ est pre ira oculus meꝰ. Ira quippe per vitiū oculū mentis excecat: ira autē per zelū turbat: quia quo saltē recti emulatione cōcutitur/eo q̄ nisi trāquillo corde pcipi non pōt/cōtemplatio dissipat. Ipse nāq; zelꝰ rectitudinis / quia inquietudine mentē agitat: eiꝰ mox aciem obscurat: vt altiora in cōmotione nō videat/que bene peiꝰ trāquilla cernebat. Sed inde subtilius ad alta reducitur/ vnde ad tēpus ne videat reuerberatur. Nā ipsa recti emulatio eterna post paululū in trāquillitate largius aperit: que hic interim per cōmotionem claudit. et vnde mens turbatur ne videat/inde proficit vt ad videndū verius clarescat: sicut infirmanti oculo cū collyriū immittitur/lux penitꝰ negatur: sed inde eā post paululū veraciter recipit/vnde hanc ad tēpus salubriter amittit. Nunq; vero cōmotioni contēplatio iungitur: nec preualet mens pturbata conspicere/ad quod vix trāquilla valet inhiare: q: nec solis radius cernitur/cū cōmote nubes celi faciem obducunt: nec turbatus fons inspicientis imaginē reddit/quā trāquillus proprie ostēdit: quia quo eius vnda palpitat: eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cū per zelum animus mouet: curandū summopere est/ne hec eadem q̄ instrumento virtutis assumitur/menti ira dominetur: ne quasi domina precat: sed velut ācilla ad obsequium parata/a rationis tergo nunq; recedat. Tunc enim robustiꝰ ptra vitia erigit/cū subdita rationi famulat. Nā quātūlibet ira ex zelo rectitudinis surgat: si imoderata mentem vicerit/rōni protinꝰ seruire contēnit: et tanto se impudentius dilatat/quāto impatiētie vitiū virtutē putat. Unde necesse est vt hoc ante oīa/qui zelo rectitudinis mouetur/attendat/ne ira extra mētis dominiū trāseat: sed in vltione peccati tēpus modūq; considerās/ surgentem animi perturbationē subtiliꝰ retractādo restringat: aīositatem reprimat: et motꝰ feruidos sub equitate dispōat: vt eo fiat iustior vltor alienꝰ/quo priꝰ extitit victor suus: quatenꝰ sic culpas delinquentium corrigat: vt ante ipse q̄ corrigit/per patientiā crescat: et feruorē suum trāscendēdo diiudicet: ne intēperanter excitatꝰ ipso zelo rectitudinis: lōge a rectitudine aberret. Quia vero (sicut diximꝰ) etiā laudanda boni emulatio mētis oculū turbat: recte nunc dicit. [Uirum stultū interficit iracūdia.] Ac si apte diceretur. Ira per zelum sapientes turbat: ira vero per vitiū stultos trucidat: quia illa sub ratiōe restrigit: hec vero irrationabiliter deuicte menti dominatur. Bene autem subditur.

D

E

¶ S. Quomodo inuidia cognoscitur.

¶ Et paruulū occidit inuidia.] Inuidere enī nō possumus/nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulꝰ ergo est qui liuore occidit: q: ipse sibi testimoniū perhibet/q eo minor sit cuiꝰ inuidia torquetur. Hic est q hostis callidus primo homini inuidēdo surripuit: quia amissa beatitudine/minorē se immortalitate illius agnouit. Hinc est q cain ad ppetrandum fratricidium corruit: quia despecto suo sacrificio/ℓlatū sibi ifremuit/ cuiꝰ deus hostiā accepit. et quem meliorem se esse exhorruit/ne vtcūq; esset/amputauit. Hinc Esau ad psecutionem fratris exarsit: quia primogenitorū benedictione pdita/ quā tñ pro esu lenticule ipse vendiderat/ minorem se eo quē nascēdo pibat/ingemuit. Hinc Joseph fratres sui hismaelitis trāseuntibus vendiderunt: q: cognito reuelationis mysterio: ne se fieret melior/eius profectibus obuiare conati sunt. Hinc Saul dauid subditū lanceā intorquēdo persequit: quia quē magnis quotidie augeri virtutū successibus sensit/vltra se excrescere expauit. Paruulꝰ itaq; est q̄ inuidia occidit: q: nisi ipse inferior existeret/de bono alterius non doleret.

Gen.iiij.

Gen.xxv.

Ge.xxxvij

j.Regū xviij.

Cap.xxxiiij.

F

SEd inter hec sciendū est/quia q̄uis per omne vitium qđ perpetratur/humano cordi antiqui hostis virus infundit: in hac tamē nequitia/tota sua viscera serpens cōcutit: et imprimende malitie pestem vomit. De quo nimirū scriptum est. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Nam cum deuictū cor liuoris putredo corruperit: ipsa quoq; exteriora indicant q̄ grauiter animum vesania instigat. Color quippe pallore afficit: oculi deprimunt: mens accenditur: et membra frigescunt: fit in cogitatione rabies: in dentibus stridor. cūq; in latebris cordis crescens abscōditur odium: dolore ceco terebrat conscientiā vulnꝰ inclusum. Nil letum de proprijs libet: quia tabescentē mentem sua pena sauciat/quā felicitas torquet aliena. quantoq; extranei operis in altum fabrica ducitur: tāto fundamentum mentis liuide pfundius suffodit: vt quo alij ad meliora properant/eo ipso deterius ruāt. qua ruina videlicet etiam illud destruitur: quod i alijs actibus perfecto opere surrexisse putabatur. Nam inuidia cū mentem tabefecerit: cūcta que inuenerit bene gesta consumit. Unde bene per Salomonē dicitur. Uita carnium sanitas cordis: putredo ossium inuidia. Quid enī per vitā carnis / nisi infirma

Sap.ij.

Prouer. xiij.

G quedā ac tenera:ꝛ quid per ossa/nisi fortia acta signant? Et plerūqꝫ contingit vt quidā cū vera cordis innocentia/in nōnullis suis actibꝰ infirmi videant: quidam vero iam quedā ante humanos oculos robusta exerceant: sed tamen erga aliorū bona intꝰ inuidie pestilētia tabescāt. Bene ergo dicit. Uita carniū sanitas cordis:quia si mētis innocentia custoditur/ etiā siqua foris infirma sunt/ quādoqꝫ roborātur. Et recte subditur. Putredo ossium inuidia:quia ꝑ liuoris vitiū/ante dei oculos pereūt etiā fortia acta virtutū. Ossa qppe per inuidiam putrescere/ est quedā etiā robusta deperire. Sed cur hec de inuidia dicimꝰ/si nō etiam qualiter eruatur intimemꝰ? Difficile nāqꝫ est vt hoc alteri non inuideat/qđ adipisci alter exoptat:q꜄ quicqđ temporale ꝑcipitur:tāto fit minus singulis/quāto diuiditur in multis.ꝛ idcirco desiderātis mētem liuor excruciat:quia hoc qđ appetit/aut funditus alter accipiens adimit:aut a quantitate restringit. Qui ergo liuoris peste plene carere desiderat: illam hereditatē diligat/quā coheredū numerus nō angustat:que et omnibus vna est/ꝛ singulis tota:que tāto largior esse ostenditur/quāto ad hanc ꝑcipientiū multitudo dilatatur. Imminutio ergo liuoris est affectꝰ surgens interne dulcedinis:et plena mors eiꝰ/est perfectus amor eternitatis. Nā cum mens eiꝰ rei appetitu retrahitur/que accipientium numero partit:tāto magis proximū diligit/ quāto minꝰ ex profectu illius sua dāna pertimescit. Que si ꝑfecte in amore celestis patrie rapitur/plene etiā in ꝓximi dilectione solidatur:quia cum nulla terrena desiderat/nihil est
H qđ eius erga proximū charitati cōtradicat. Que nimirū charitas quid est aliđ q̄ mētis oculꝰ? qui si terreni amoris puluere tangitur/ab interne lucis mox intuitu lesus reuerberatur. Quia autē paruulꝰ est qui terrena diligit/ magnus qui eterna cōcupiscit:pōt etiā sic nō incōuenienter intelligi. Paruulum occidit inuidia:quoniam huiꝰ pestis languore non moritur /nisi qui adhuc in desiderijs infirmatur.

¶ Finit liber Quintus Moraliū sancti Gregorij.

¶ Liber Sextus beati Gregorij continuans moraliter Quintum capitulum Job.

¶ S. Quid per nomen Job e vulnera eiꝰ que a plāta pedis vsqꝫ ad verticē pertulit:quid itē per vxorem maledictionē suadere conantē:quidqꝫ per amicos consolatores accipiatur/breuiter recapitulatur. Capitulum primū.

S Eruata historie veritate/ beati Job dicta amicorūqꝫ illius/ mystica proposui interpretatione discutere:quia cūctis vera scientibus liquet q redemptorē mūdi totis suis allegationibus curat sancta scriptura ꝓmittere:cūqꝫ ꝑ electos omnes/vt ꝑ eius scꝫ mēbra/stu-
I duit designare. Unde et idē beatus Job latino eloquio dolens dicit:vt per eius et nomen et vulnera/ redēptoris
Esa.liij. nostri passio designetur:de quo ꝓpheta ait. Uere lāguores nostros ipse tulit:et dolores nr̄os ipse portauit. Cui tētator ablatis oībus/ꝛ seruos ꝛ liberos occidit:q꜄ non solū iudaicū populū ex timore seruiētē/sed ipsos quoqꝫ apostolos in suo amore regeneratos/passionis eius tempore telo ꝑfidie ꝑculit. Uulneribꝰ beati Job corpus atteritur:quia redēptor noster cōfigi clauis in crucis patibulo non dedignatur. A plāta autē pedis vsqꝫ ad verticē vulnera suscepit:quia sanctam ecclesiam/que corpus eiꝰ est/non solum per extrema et vltima:sed vsqꝫ ad summa mēbra persecutione seuiens tentator afflixit. Unde etiā
Colo.j. Paulus dixit. Compleo ea que desunt passionum christi in carne mea. Cui suadere vxor ad maledicendū nititur:quia carnales quiqꝫ intra sanctam ecclesiam adiutores callidi tētatoris existunt. Que enī eū ad maledicendum ꝓuocat/vitā carnaliū designat:qui (vt supra diximus) iam intra sanctam ecclesiam incorrectis moribꝰ posita/quo per fidem bonis iuxta sūt:eo per vitam durius ꝑmunt. Quia enim quasi fideles vitari nequeūt:a fidelibꝰ tāto deterius/quāto et interius tolerātur. Amici vero illius qui quasi ad cōsolandū venerūt: sed ad verba aspere inuectionis excedūt/hereticoꝝ speciē tenēt:qui cum contra bonos deū defendere nitūtur/offendūt. Hec itaqꝫ superius latiꝰ dicta/nunc breuiter studui ex mystica designatiōe succingere: vt lector meꝰ ex ipsa hac replicatione meminerit me in hoc opere spirituali intellectui deseruire:et tamen cū vtilitatis ipsiꝰ vsus postulat/ subtiliter
K quoqꝫ studeo historie verba discutere. cum vero necesse est/simul vtrūqꝫ cōplector: vt spiritales fructꝰ allegoria generet:quos tamen ex radice historie veritas producit. Amicos vero beati Job quos hereticorum speciē tenere diximꝰ:in dictis suis nequaq̄ per omnia reprobamus: q꜄ dum per supernā sententiā cōtra eos dicit: Non estis locuti corā me rectum:ꝛ protinꝰ subditur: Sicut seruꝰ meꝰ Job:profecto liquet/quia nō omnino despicit/qđ ex melioris cōparatione reprobatur. In reprehensione quippe eius incaute dilabūtur:sed tamen q꜄ tāti viri amici sunt/ ex familiaritate illiꝰ mystica multa didicerunt. Unde et (sicut superiꝰ diximꝰ) eoꝝ verbis etiam paulus vtitur:et hec in assertionis sue adiutoriū assumens/prolata ex veritate testatur. que tamen veritas recte reprehendit: quia quālibet fortis scientia cōtra sanctū virū ꝓferri non debuit. Possunt ergo mystice eliphas verba pēsari: quibꝰ ad beatum Job loquitur/dicens.

¶ S. Q̄ stultus fuerit iudeorum populꝰ / qui presentē dominum in carne spreuit:et filij eius sint qui perfidiam eius imitantur.

¶ Ego vidi stultum firma radice: et maledixi pulchritudini eius statim.] Capitulum.ij.

L S Tultus quippe iudeoꝝ populꝰ extitit: quia ipsam in carne presentiā eterne sapientie spreuit. Qui quasi firma radice ꝓualuit:q꜄ electorū vitam tēporaliter extinguēdo supauit. Sed hunc eliphas maledicēdo despicit:quia nimirū oēs heretici (quorū tenere speciem amicos beati Job diximꝰ) cū de nomine christi gloriātur/iudeoꝝ perfidiam ex auctoritate reprehendūt. De quo stulto protinꝰ subditur. [Longe fient filij eius a salute.] Filij huiꝰ stulti sunt oēs qui ꝑfidie illius predicatione generātur. Qui scꝫ a salute longe sūt: quia etsi tēporalē vitam sine afflictione ꝑcipiunt / eterna grauiꝰ vltione feriētur:sicut de eisdē filijs illius/ dn̄s di-
Matth. xxiij. cit. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite / qui circuitis mare ꝛ aridā/vt faciatis vnū proselytū:et cū fuerit factꝰ/ facitis eū filium gehēne duplo q̄ vos. Sequit. [Et conterentur in porta:et non erit q̄ eripiat.] Quis alius porte nomine/nisi mediator dei ꝛ hominū debet intelligi? qui
Joā.x. ait. Ego sum ostiū:ꝑ me si quis itroierit / saluabit. Filij igit huius stulti extra portā ꝓficiunt/et in porta cōterūtur:q꜄ praue iudeoꝝ soboles ante mediatoris aduentū/ in legis obseruatione floruerūt:sed in ipsa redemptoris nostri ꝑsentia/a diuinitatis obsequio / ꝑfidie sue meritis
M repulsi ceciderūt. Quos nimirū nō est q̄ eripiat: quia scꝫ dum ipsum redemptorem extinguere ꝑsequendo conati sunt:oblate sibi remediū ereptionis absciderunt. de quo bene subditur. [Cuius messem famelicus comedet:ꝛ ipsum rapiet armatꝰ.] Huiꝰ enim stulti messis fuerat sacri seges eloquij. Quedā nāqꝫ spicarum grana sunt verba ꝓphetarum. que stultus habuit/sed nō comedit: q꜄ iudaicus populꝰ legem quidē verbotenus tenuit: sed ꝑ fatuitatis fastidium ab eius intellectu ieiunauit. Huius ergo stulti messem famelicus comedit:quia nimirum gētilis populus verba legis intelligendo edit:ad que plebs iudaica sine intellectu laborauit. Hos famelicos fidei/ do-
Mat.v. minꝰ preuidit:cum ꝑ euangeliū dixit. Beati qui esuriūt et sitiunt iustitiam:qm̄ ipsi saturabūtur. De his fameli-
j.Reg.ij. cis Anna ꝓphetante dicit. Repleti prius/pro panibus se locauerunt:et famelici saturati sunt. Sed quia messem ꝑdidit:recte subiungit qualiter etiā ipse stultus perit / cū dicit. Et ipm̄ rapiet armatꝰ. Antiquus hostis iudaicum populū armatus rapuit:quia in eo vitā fidei fraudulente suggestiōis iaculis extinxit: vt vnde se iherere deo crederet /inde eius ordinatiōi repugnaret. Quod profecto
Joā.xvj. discipulos suos veritas ꝑmonet/dicens. Uenit hora vt omnis qui interficit vos/arbitretur obsequium se prestare deo. Sequitur.

¶ S. Quid sit q aliquis velox ingenio q̄ intelligit contēnit:ꝛ alius tardus et hebes vix tandē multo labore assequitur:qđ cū intellexerit operatur. Cap.iij.

E T bibent sitientes diuitias eius.] Huius stulti diuitias sitientes bibunt:q꜄ fluentis sacre lo

A

cutionis / que iudaicus populꝰ in superbie ostentatione possederat / cõuerse gẽtilium mentes irrigãtur. Unde et eisdem per prophetam dicitur. Omnes sitiẽtes venite ad aquas: et qui non habetis argentũ / properate.

Esa.lv.

Quia eñi argenti vocabulo eloquia diuina signantur: psalmista testatur dicẽs. Eloquia dñi eloquia casta: argentum igne examinatũ.

Ps.xi.

Qui ergo argentũ non habent / ad aquas vocãtur: quia nimirum gentilitas que scripture sacre precepta nõ acceperat / sacri eloquij inũdatione satiatur. quã tãto nunc auidius potat / quãto hanc diu sicca sitiebat. Eadẽ ergo diuina eloquia et messis ⁊ diuitie vocantur. messis / quia ieiunã mẽtẽ reficiunt: diuitie vero / quia magna nos morũ venustate cõponunt. Eadẽ ⁊ comedi dicũtur et bibi: quia nimirũ dũ quedã i eis obscura sunt: que non nisi interꝑtata intelligimꝰ: hec quasi mandendo glutimus. dũ quedã vero ad intelligẽdum facilia ita sumimus vt inuenimus / ea quasi nõ mansa bibimꝰ: quia non fracta sorbemꝰ. Hec sub intellectu mystico breui locutione transcurrimꝰ / ne quid forsitã ꝑterisse videamur. Sed quia beati Job amici esse nõ possent / nisi in quibusdam quoqꝫ magna morũ honestate fulgerent: restat vt in eorũ verbis virtutẽ sensuũ moraliter inquiramus: quatenus dum locutionis eorum pondus discutitur: cuius doctrine fuerint / ostendatur.

¶ S. Quid sit maledicere pulchritudini stulti.

¶ Ego vidi stultum firma radice: et maledixi pulchritudini eius statim. Quasi firma radice stultꝰ in terra figitur: qui totis desiderijs in terreno amore solidaꝶ. Unde ⁊ primꝰ cain ciuitatẽ in terra ꝯstruxisse dicitur: vt aperte mõstraretur qꝛ ipse i terra fũdamẽtũ posuit: q̃ a soliditate celestis p̃rie alienꝰ fuit.

B

Quasi firma radice stultꝰ attollitur / qñ sic tꝑali ꝓspitate fulcitur: vt oẽ qđ appetit assequatur: aduersa nulla sustineat: ꝯ infirmos sine repugnatione ꝑualeat: bene agẽtibus ex auctoritate cõtradicat: ad maiora cõmoda ex peiori semper actione perueniat: vt vnde viã vite deserit / inde ad tẽpus felicior viuat. Sed cũ malos florere infirmi cõspiciunt / trepidãt: et apud semetipsos peccantiũ prosperitate turbati: intus in gressibꝰ mentis nutant. Quoꝝ ꝓfecto speciẽ sumpsit psalmista / cum diceret.

Ps.lxxij.

Mei autẽ pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei: quia zelaui in peccatoribꝰ / pacẽ peccatorum videns. Cũ vero eorũ gloriã fortes aspiciunt / protinꝰ que post gloriã pena sequatur / attendũt: ⁊ alta intus cogitatione despiciũt hoc qđ foris superbi fastu vacue inflationis intumescũt. Bene ergo dicitur. Ego vidi stultum firma radice: ⁊ maledixi pulchritudini eiꝰ statim. Pulchritudini quippe stulti maledicere: est eiꝰ gloriã ex considerata damnatione iudicare: qꝛ eo atrocius in tormentis obruitur / quo altiꝰ in peccatis eleuatur: qꝛ trãsit qđ extollitur: ꝑmanet qđ punitur. Qui honoratur in via: i ꝑuctioe dãnabitur. Et quasi ꝑ amena prata in carcerẽ ꝑuenit / q̃ ꝑ p̃sentis vite ꝓspera ad interitũ tendit. Notandum vero qꝙ cũ stulti pulchritudini maledixisse se diceret / ꝓtinꝰ addidit stati.

C

Mos nãqꝫ humane et infirme mẽtis est: vt cũ earũ rerũ quas respicit / qualitate variatur: sepe eiꝰ iudiciũ cũ ipsa presentis rei specie ducatur: et iuxta hoc quod aspicit / intẽtio illius sensusqꝫ formetur. Nã plerũqꝫ nõnulli dum quorũdam gloriã cernũt / eiusdẽ glorie aspectibꝰ delectantur: ac magnum aliquid estimant: seqꝫ vt talia mereantur / exoptãt. Cum vero gloriosos quosqꝫ / aut deiectos subito / aut fortasse etiã morientes aspiciunt: quia humana gloria oĩmodo nihil sit / cũ gemitu fatẽtur: ita vt protinus dicant. Ecce q̃ nihil est homo. Qui hoc nimirum rectius dicerent / si cũ in gloria hoiem cernerent: tũc eiꝰ interitũ cogitãtes / transeuntẽ potentiã nihil esse sensissent. Tunc quippe est humana elatio pensanda q̃ nihil sit: cum sese super ceteros successibꝰ extollit. Tunc considerandũ est quo cursu felicitas transuolet: cũ ante humanos oculos quasi permanẽs pollet. Nam gloriã morituri nihil esse / in ipsa iam morte pẽsare infirmi quilibet possunt. Tũc enĩ ei etiam illi derogant / q̃ hanc ⁊ vsqꝫ ad mortẽ sequentes amãt. Bene itaqꝫ dicitur. Ego vidi stultum firma radice: ⁊ maledixi pulchritudini eius statim. Acsi aperte diceret. Contra stulti pulchritudinẽ / morã in maledictione non habui: quia cũ hãc cernerem / simul etiã penam sequentẽ vidi. Non eñi statim maledicerẽ / si qua me glorie illius delectatio tenuisset: sed sine tarditate maledixi: quia supplicia mansura conspiciẽs / eiꝰ potentiã sine dubitatione reprobaui. Sed quia iniqui quiqꝫ quo plꝰ in hoc mũdo ꝓficiunt: plures secũ ad interitum trahũt / recte subditur.

D

Longe fient filij eius a salute. Filij quippe huiꝰ stulti sunt / qui in ambitione huiꝰ seculi ex eius imitatione nascuntur: qui ꝓfecto tanto a salute lõgius fiunt / quãto i perpetratione nequitie nulla infirmitate feriuntur. De quibꝰ bene additur. Et cõterentur in porta: et nõ erit qui eripiat. Nam sicut vrbis aditus porta dicitur / ita est dies iudicij porta regni: quia per eũ ab electis oĩbus ad celestis patrie gloriam intratur.

Dies iudicij porta. regni.

Capitulum.iiij.

Vide ⁊ hũc diem cũ ad retributionẽ scẽ ecclesie salomon appropinquare cõspiceret / dixit. Nobilis in portis vir eius / quando sederit cum senatoribꝰ terre.

Prouer.xxxi

Uir quippe est ecclesie hũani generis redemptor: qui in portis se nobilem ostẽdit: qꝛ despectus priꝰ in cõtumelijs extitit / sed i ingressu regni sublimis apparebit. Qui cũ terre senatoribus residet: qꝛ iudicij sententiã cum sanctis eiusdẽ ecclesie ꝑdicatoribus decernit: sicut et ipse in euãgelio dicit. Uos qui secuti estis me / in regeneratione: cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos super sedes duodecim / iudicantes duodecim tribus israel.

Mat.xix.

Quod Esaias quoqꝫ longe ante prenuncians ait. Dominus ad iudicium veniet cũ senioribus populi sui.

Esa.iij.

De his portis Salomon iterũ dicit. Date ei de fructu manuũ suaꝝ: ⁊ laudent eam i portis opera eiꝰ.

Prouer.xxxi

Tũc quippe sancta ecclesia de fructu manuũ suaꝝ accipit: cum eã ad ꝑcipiẽda celestia / laboris sui retributio attollit. Tũc eam sua opa i portis laudãt / quãdo eius mẽbris in ipso regni aditu dicitur. Esuriui / et dedistis mihi mãducare: sitiui / ⁊ dedistis mihi potũ: hospes eram / ⁊ collegistis me: nudꝰ / ⁊ cooperuistis me.

Mat.xxv.

E

Filij igitur huiꝰ stulti ante portã elati sunt: sed in porta cõterentur: quia amatores huiꝰ seculi in p̃senti vita supbiũt: sed in ipso regni aditu eterna aiaduersione feriũtur. Bene autem subditur. Et nõ erit qui eripiat. Illos quippe veritas ab eterna aduersitate eripit: quos in tẽporalibꝰ prosperis per disciplinã premit. Qui ergo nunc renuit ꝑmi / tunc nõ valet eripi: qꝛ iniqui eũ quẽ per disciplinam negligunt habere patrẽ / afflictionis sue tẽpore per adiutoriũ nõ inueniũt ereptorẽ. Sequitur. Cuius messem famelicus comedet. Habet eñi stultus messem / quando iniquꝰ quisqꝫ donũ recte intelligẽtie accipit: scripture sacre sententijs docetur: bona loquitur / sed tamen nullo modo hoc qđ dicit operatur. verba dei profert: nec tamen diligit. laudãdo exaggerat: viuẽdo calcat. Quia ergo stultꝰ iste recta intelligit et dicit: sed tamẽ hec opãdo nõ amat: messem habẽdo ieiunat. Quã nimirũ famelicꝰ comedit: quia is q̃ ad deũ sanctis desiderijs anhelat: discit qđ audit: agit qđ didicerit: et dum doctoris praui recta predicatione reficitur: quid aliud q̃ stulti fruge saturatur? An non famelicos suos veritas vt stulti messem comederent admonebat / cũ per desideria sancta flagrãtibꝰ de phariseis ꝑcepit / dicens. Que dicunt facite: iuxta opera vero eoꝝ nolite facere.

Matth.xxiij.

Ac si apte diceret. Uerbi messem loquẽdo excolũt: sed hãc male viuendo minime cõtingũt.

F

Uestrã ergo famẽ messis ista reficiat: quia vobis hanc ꝑ fatuitatis sue fastidium seruãt. Bene autẽ subditur. Et ipsum rapiet armatus. Antiquꝰ nãqꝫ hostis quasi inermis vincitur: cũ mala apte suggerens humane mẽti / bona oĩa simul destruere conatur. Sed armatꝰ venit / quando bona alia intacta deserens / latenter alia corrumpit. Nã sepe quosdã in intellectu nõ tentat: eisqꝫ in sacri eloquij meditatione nõ obuiat: sed tamen eoꝝ vitam in operatione supplãtat. qui dum de sciẽtie virtute laudantur / nequaqꝫ suorum operũ dãna respiciunt. cũqꝫ i fauoris delectationẽ animꝰ ducitur / vite sue vulnera non medetur. Hũc ergo armatꝰ hostis rapuit: quẽ fraude tectꝰ in alia deserens / ex alia parte superauit. Sequitur. Et bibent sitientes diuitias eiꝰ. Sepe stultꝰ habet interni liquoris fontem / sed nõ bibit: qꝛ ingeniũ q̃dem intelligentie accipit: sed tamẽ veritatis sentẽtias cognoscere legẽdo contẽnit. scit qꝛ intelligere studẽdo ꝑualeat: sed ab omni doctrine studio fastidiosus cessat. Diuitie quoqꝫ mẽtis sunt verba sacre locutiõis. sed has diuitias stultꝰ oculis aspicit: et in ornamẽti sui vsum minime assumit: quia ꝟba legis audiẽs / magna q̃dem esse considerat: sed ad comprehẽdẽda hec nullo studio amoris elaborat. At cõtra aliꝰ sitim habet / ingeniũ nõ habet. amor hunc ad meditandũ

G

ꝑtrahit: sensus hebetudo contradicit. ⁊ sepe hoc ī diuine
legis eruditione quādoq̄ studendo intelligit: qḋ per ne
gligētiam ingeniosus nescit. Huiꝰ ergo stulti diuitias si
tientes bibunt / dum ꝓcepta dei que ingeniosi fastidiētes
nesciunt: hebetes amantes assequūtur. In his nimirum
tenebras hebetudinis illustrat oculus amoris: nam hoc
tardioribus sitis aperit / qḋ velocioribꝰ fastidium clau
dit. Qui et idcirco ad intelligētie alta perueniūt: q̄ age
re que intellexerūt / vel minima nulla contēnunt: et dum
sensum manibꝰ adiuuant: sese vltra altitudinē ingenio

Prouer. xxx.

sorum leuāt. Unde bene ꝑ Salomonē dicit. Stellio ma
nibus nitit: ⁊ morat in edibus regis. Plerūq̄ eni aues
quas ad volatū pēna subleuat / in vepribus residēt: et stel
lio qui ad volatū pēnas nō habet / nitens manibus / regis
edificiū tenet: quia nimirū sepe ingeniosi quiq̄ dum ne
gligentia torpent: in prauis actionibꝰ remanēt: et simpli
ces quos ingenij pēna nō adiuuat / ad obtinenda eterni
regni menia virtꝰ operationis leuat. Stellio ergo dū ma
nibꝰ nititur / in regis edibus moratur: quia illo simplex
ꝑ intentionem recti operis ꝑuenit / quo ingeniosus mini
me ascēdit. Sed his auditis / questio nostro cordi subori
tur: cur vel negligēti / intelligētie donū tribuatur: vel stu
diosus quisq̄ sensus sui tarditate ꝓpediatur? Ad quā
citius respōdetur / dū protinꝰ subdit. [Nihil in terra si
ne causa fit.] Idcirco eni sepe et desidiosus ingeniū acci
pit: vt igeniosus de negligētia iustius puniatur: quia qḋ
sine labore assequi potuit / scire contēnit. Et idcirco non
nunq̄ studiosus tarditate intelligētie premit: vt eo ma
iora premia retributiōis inueniat / quo magis in studio
inuentionis elaborat. Nihil ergo in terra est sine causa /
quādo ⁊ studioso tarditas ad premiū proficit: et desidio
so velocitas ad supplicium crescit. Capitulum. v.

H

AD intelligenda autē que recta sunt / aliquādo
laboris studio / aliquādo vero dolore percussi
onis erudimur. Unde cum dictū sit: Nihil ī
terra sine causa fit: apte protinus additur.

¶ S. Q nō ex elemētis huiꝰ mūdi / sed ex nobis est cau
sa per quam merito flagellamur.

¶ Et de humo non egreditur dolor.] Dolor nāq̄ quasi
de humo egreditur / cū homo ad dei imaginē conditus:
de rebꝰ insensibilibꝰ flagellatur. Sed q̄ per occulta me
rita mētiū / aperta prodeūt flagella penarū: de humo do
lor non egredit: q̄m sensus nostri malitia exigit vt a re
bus insensibilibꝰ feriatur. Ecce enim cernimꝰ q̄ ad cor
reptionē nostram / expectatꝰ imber arente terra suspendi
tur: et caliginosus aer inardescente sole siccatur: mare ꝓ
cellis tumescentibus seuit: et alios ad transmeandū sus
ceptos itercipit: alijs desideratum iter erecta ī cumulū
vnda interdicit: terra nō solum germina fecūditatis im
minuit: sed etiā semina accepta cōsumit. In quibꝰ nimi
rū cunctis patēter aspicit hoc qḋ quidā sapiēs de dn̄o te

Sap. v.

I

statur / dicens. Et pugnabit cū illo orbis terrarum cōtra
insensatos. Orbis quippe terrarū cū dn̄o contra insensa
tos pugnat: quando in pena delinquentiū / et elementorū
aduersitaq̄ militat. Sed tamē de humo dolor nō egredi
tur: q̄ res q̄libet insensibilis ad afflictionē nostrā stimu
lo nostre actionis excitatur. De humo dolor non egredi
tur: quia nequaq̄ pena de ea nascitur creatura q̄ ꝑcutit:
sȝ de ea proculdubio que peccādo vim ꝑcussionis extor
sit. Sed curandū magnopere est / vt cū ī rebꝰ exterioribꝰ
pondere doloris afficimur / spe ad sup̄na tendamꝰ: quate
nus eo mens ad alta perueniat: quo nos exterior pena
castigat. Unde et apte subiungitur.

¶ S. Q amatores huiꝰ mūdi ⁊ in hoc seculo et in futu
ro laboribꝰ deputati sunt: serui vero dei hinc mēte auo
lantes sub se habent omnia que contēnunt.

Hō ad la
borem na
scitur.

¶ Homo ad laborē nascitur / et auis ad volatum.] Ad
laborem q̄ppe nascitur homo: q̄ nimirum is qui accepta
est ꝓditꝰ ratione / cōsiderat q̄ valde sibi sit impossibile /
vt hec peregrinationis sue tempora sine gemitu euadat.
Unde bene Paulus cum tribulationes suas discipulis

j. Thes. iij.

enumeraret / adiūxit. Ipsi eni scitis q̄ in hoc positi sumꝰ.
Sed in eo q̄ caro flagellis afficitur / mens ad appetenda

ij. Cor. iiij.

altiora subleuat: Paulo rursus attestante / qui ait. Et li
cet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is
qui intus est / renouat de die in diē. Homo ergo ad labo
rem nascitur / et auis ad volatū: quia inde mens ad sum
ma euolat / vnde caro in infimis durius laborat. Potest
quoq̄ appellatione hoīs / carnaliū vita signari. Unde et

K

j. Cor. iij.

Paulus ait. Cum eni sit inter vos zelus et contētio / nō
ne carnales estis? Quibꝰ paulopost subiecit dicens. Nō
ne homines estis? In hac itaq̄ vita homo ad laborē na
scitur: quia carnalis quisq̄ cū transeuntia appetit / desi
deriorum suorū se pondere affligit. Grauis q̄ppe labor
est / hanc ipsam ꝓsentis vite gloriā querere / quesitā q̄nq̄
percipere / et perceptā cū omni circūspectione custodire.
Grauis labor est / hoc cū magna fatigatione apprehende
re / qḋ is q̄ apprehendit / nouerit diu stare non posse. San
cti autem viri q̄ transeūtia non amant / non solū nulla tē
poraliū desideriorū pōdera tolerant: sed et si qua aduer
sa cōsurgunt / in ipsis suis pressuris ⁊ lāguoribꝰ non labo
rant. Quid eni flagellis durius? et tamen de flagellatis

Act. v.

aplis scriptū est. Ibāt apli gaudentes a conspectu consi
lij: q̄m digni habiti sunt ꝓ nomine iesu contumeliā pati.
Quid ergo eorū mentibus labor est: quibꝰ et pena verbe
rū labor nō est? Homo ergo ad laborē nascit: quia ille hu
ius mundi veraciter mala sentit / q̄ eius bona inhianter
appetit. Nā cuius mens ad alta suspenditur / sub ipsa est
quicquid exterius cōtra ipsam mouetur. Capitulum. vj.

Auis ad
volatum.

B

BEne itaq̄ subditur. [Et auis ad volatum.] Q
tanto animus a laboris afflictione se subtra
hit / quāto per spem ad summa sustollit. An nō
quasi auis paulus ad volatum natus fuerat? qui tot ad

Phil. iij.

uersa sustinens dicebat: Nostra autem conuersatio in ce

ij. Cor. v.

lis est. Et rursum. Scimꝰ quoniā si terrestris domꝰ nr̄a
huiꝰ habitationis dissoluat / q̄ edificationē habemus ex
deo / domū non manufactā eternam in celis. Uelut auis
ergo ima trāscēderat: quē adhuc corpore in terra demo
rantē / iam in sublimibꝰ spei pēna subleuabat. Sed quia

L

nullꝰ suis viribꝰ valet sese in alta sustollere: vt cum a visi
bilibꝰ affligitur / in inuisibilia subleuetur: recte mox sub
ditur. [Quāobrem ego deprecabor dn̄m / et ad deū ponā
eloquium meū.] Ac si apte diceret. Illū rogo / ꝑ quē hec
tribui scio. Si eni hoc ꝑ se habere se crederet / deprecari
dn̄m nō indigeret. Sequitur. [Qui facit magna et īscru

Mirabi
lia dei.

tabilia et mirabilia absq̄ numero.] Quis omnipotentis
dei mirabilia ꝑscrutari sufficiat: q̄ cuncta ex nihilo crea
uit: q̄ ipsa mūdi fabrica mira potētie virtute disposita sit /
et sup aera celum suspendit: et sup abyssum terra librat:
q̄ ex rebus inuisibilibꝰ ac visibilibꝰ omnis hec vniuersi
tas existit: q̄ hominē fecerit (vt ita dixerim) in breui col
ligens mundū alterū / sed rationalē: q̄ hunc ex anima et
carne cōstituens / inuestigabili virtutis dispositione per
miscuit spm̄ et lutū? Ex his itaq̄ aliḋ nouimꝰ / aliḋ ⁊ su
mus: sed tamē mirari negligimus: q̄ ea q̄ incōprehensibi
li īdagatiōe mira sunt: hūanis oculis vsu viluerūt. Un
de fit vt si mortuus homo suscitet / in admirationē oēs
exiliant: et quotidie homo qui non erat nascitur / ⁊ nemo
miratur: cū ꝓculdubio oībus constet / q̄ plus sit crea
ri quod nō erat / q̄ reparari qḋ erat. Quia arida aarō vir

M

ga floruit / cūcti mirati sunt. et q̄tidie ex arente terra ar
bor producit: virtusq̄ pulueris in lignū vertit / et nemo
miratur. Quia quinq̄ panibꝰ / q̄nq̄ milia hoim saturati
sunt: creuisse escas sub dētibꝰ cūcti mirati sūt. quotidie
sparsa grana seminū / plenitudine multiplicant spicarū /
et nemo miratur. Aquā semel in vinū mutatam videntes
cuncti mirati sunt: quotidie humor terre in radicē vitis
attractus per botrum in vinū vertitur / ⁊ nemo miratur.
Mira itaq̄ sunt oīa q̄ mirari homines negligunt: quia
ad cōsiderandū (vt ꝓdiximus) vsu torpescūt. Bene autē
cum diceret: [Qui facit magna] adiunxit statim. [Et in
scrutabilia.] Mulꝰ enim fuerat magna facere: si tamē ea
que facta sunt / perscrutari potuissent. Recte aūt subdit.

¶ S. Q diuina miracula cōsiderari quidem debēt per
studium / nec tamen discuti per intellectum.

Miracl'a
diuina ꝯsi
derāda sit.

Miracl'a
diuina nō
discutien
da sunt.

¶ Et mirabilia absq̄ numero] quia minoris esset ma
gnitudinis: si q̄ inscrutabilia ꝯdidit / pauca fecisset. Sed
inter hec sciendū est: q̄ diuina miracula et semper debēt
cōsiderari per studiū: et nunq̄ discuti ꝑ intellectū. Sepe
nāq̄ humanus sensus dū quarūdam rerū rationem que
rens nō inuenit: in dubitatiōis se voraginē mergit. Un
de fit vt nōnulli hoīes mortuoꝝ corpora in puluerem re
dacta cōsiderent: dūq̄ resurrectiōis vim colligere ex ra
tione nō possunt: hec ad statū pristinū redire posse despe
rant. Mira igit que ex fide credēda sunt / ꝑscrutāda per
rationē nō sunt: q̄ si hec nostris oculis ratio expāderet /

B mira nō essent. Sed cū in his fortasse animus titubat:necesse est vt ea q̄ per visum nouit/nec tamen per rationē colligit/ad memoriā reducat:quatenus rei similis argumēto fidem roboret:quam labefactari sua sagacitate deprehēdit. Cōsiderato quippe humane carnis puluere/quorūdā mens concussa desperat quādo puluis ad carnem redeat:et rediuiuū corp⁹ per mēbrorum lineamenta componat.quādo illa terre ariditas p viuentia membra viridescat:ac sese p eoꝝ species formasqꝫ distinguat. Hoc nimirum per rationē cōprehēdi nō potest:sed tamen credi per exemplum facile potest. Quis enim ab vno grano seminis/immēsam surgere arborē crederet:nisi certū hoc p experimētum teneret? In tanta nāqꝫ vnius grani paruitate/et nulla sui dissimilitudine/vbi latet ligni duritia:et ligno tenerior medulla:asperitas corticis: viriditas radicis:sapor fructuum:suauitas odorum:diuersitas colorum:mollicies foliorum? et tamē quia hoc per experimētum nouimus:ex vno grano seminis prodire omnia non dubitamus. Quid ergo est difficile vt puluis in mēbra redeat/dum conditoris potentiam quotidie cernimus: qui et ex grano ligna mirabiliter: et adhuc mirabilius fruct⁹ et lignis creat? Dicat ergo. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absqꝫ numero.q2 diuinorū operū magnitudo/nec ex qualitate valet discuti:nec ex quantitate numerari. Unde et adhuc subdit. [Qui dat pluuiā super faciē terre:et irrigat aquis vniuersa. Qui ponit humiles in sublimi:et merentes erigit sospitate.] Quia amicos beati Iob eruditos ei⁹ societate credimus/necesse est vt hec eliphas verba mystice disseram⁹. Omnipotens enī deus terre pluuiā tribuit/cū arentia corda gentilium/superne gratia predicationis infundit. Capitulum.vij.

Resurrectio corporū p rōnē cōprehēdi nō potest: sed p exēplum.

B

Et aquis vniuersa irrigat:quia sterilitatē perditi hominis repletione spiritus ad fructificationem format:sicut p semetipsam veritas dicit. Qui biberit ex aq̄ quā ego dabo ei/nō sitiet in eternū. Uniuersitatis autē noīe homo signatur:q2 in ipo et vera species et magna cōmunio vniuersitatis ostēditur. Oē nāqꝫ qđ est/aut est et nō viuit.aut est et viuit/sed nequaq̄ sentit.aut est et viuit et sentit:sed nō intelligit/nec discernit. aut est/viuit et sentit et intelligit et discernit. Sunt nāqꝫ lapides:nec tamē viuūt. Sunt arbusta: viuunt quidem/nec tñ sentiunt. Herbarū quoqꝫ atqꝫ arborum vita viriditas vocatur:sicut per Paulū de seminib⁹ dicit. Insipiens tu/qđ seminas/nō viuificatur/nisi pri⁹ moriat. Sūt bruta animalia/viuunt et sentiunt: nec tñ intelligunt/aut discernūt. Sunt angeli: viuunt et sentiunt/et intelligēdo discernūt. Homo itaqꝫ q2 habet cōmune esse cū lapidib⁹/viuere cū arboribus/sentire cū animalib⁹/discernere cū angelis:recte noīe vniuersitatis exprimit:in quo iuxta aliquid ipsa vniuersitas tenet. Unde et discipulis veritas dicit. Euntes in mundū vniuersum/predicate euangeliū omni creature. Oēm videlicet creaturā solū intelligi hominem voluit:cui cōe aliquid cum omnib⁹ creauit. Quis hoc loco vniuersa intelligi et aliter possunt. Sācti enim spūs gratia cum sibi diuites subijcit/pauperes nō repellit:cū fortes humiliat/venire ad se debiles non recusat:cum nobiles colligit/simul et ignobiles apprehēdit: cum sapientes suscipit/imperitorum stultitiā non contēnit. Uniuersa ergo de⁹ aquis irrigat:q̄ dono sancti spiritus ex omni genere hoīm ad suā cognitionē vocat.

Jo.iiij.

Diuisio creaturarum.

j.Cor.xv.

Mar.xvj. Hō ē ois creatura.

C

¶ S. Q2 iuxta morū diuersitatem vim sui sermonis format deus in singulis.

¶ Possunt autē vniuersorū nomine/ipse morū dissimilitudines designari. Alius nāqꝫ elatione erigitur:alius pōdere timoris inclinatur:alius libidine estuat:alius auaritia anhelat:ali⁹ remissione se deijcit:alius ira feruescit Sꝫ per doctrinam sacri eloquij dum superbo humilitas tribuitur:timido cōfidentia pbetur:luxuriosus p castitatis studiū ab immunditia tergit: auarus p cōtinentiā ab ambitiōis estu tēperatur:remissus zeli rectitudine erigitur:iracūdus a pcipitationis sue excitatiōe refrenatur: vniuersa de⁹ aquis irrigat:q2 vim sui sermonis in singulis iuxta morū diuersitatem format:vt hoc in eius eloquio quisqꝫ inueniat/per qđ virtutis necessarie germen ferat. Unde p quendā sapientē de māne dulcedine dr: Paratum panē de celo prestitisti illis sine labore:oīe delectamentū in se habētem:atqꝫ ois saporis suauitatem. Manna quippe oē delectamentū atqꝫ ois saporis suauitatem

Sapien. xvj.

in se habuit:qđ videlicet in ore spūaliū iuxta voluntatē edentiū saporē dedit:quia diuin⁹ sermo et omnibus congruens/et a semetipso nō discrepās/qualitati audientiū cōdescēdit. quē dum electus quisqꝫ vtiliter iuxta modū suum intelligit/quasi acceptū māna i volūtarium saporem vertit. Et quia laborem boni operis gloria sequitur retributiōis:post aquaꝝ irrigationē recte subiungitur.

D

¶ S. Q2 hi qui pro amore dei modo se cōtēnunt/sublimes cum deo iudices venient. Capitulum.viij.

Qui ponit humiles in sublimi:et merentes erigit sospitate. [In sublimi humiles ponuntur: quia hi q̄ nunc p dei amore despecti sunt:tunc cum deo iudices venient:sicut hoc qđ pauloante dixim⁹: eisdem humilibus veritas pollicetur/dicens. Uos qui secuti estis me in regeneratione/cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue:sedebitis et vos super duodecim sedes:iudicantes duodecim trib⁹ israel. Tunc merētes dñs sospitate erigit:quia hi qui eius desiderijs accēsi/prospera fugiunt/aduersa patiuntur/cruciatus persequentiū tolerant/seqꝫ ipsos p lamenta castigāt:tāto sublimiorem tunc sospitatem recipiunt/quanto nūc cūctis mundi gaudijs deuote moriunt. Hic eteni per Salomonem dicit. Cor quod nouit amaritudinem anime sue/in gaudio ei⁹ nō miscebit extraneus. Humana eteni mens ale sue amaritudinē sentit:cū eterne patrie desiderijs accēsa/peregrinationis sue penā flendo cognoscit. sed i eius gaudio extrane⁹ nō miscebitur:q2 qui nūc a merore compūctionis alien⁹ est:tunc particeps ad letitiā consolationis nō est. Hinc est qđ i euāgelio veritas dicit. Amē amē dico vobis:q2 plorabitis et flebitis vos:mūdus aūt gaudebit. vos autē cōtristabimini:sed tristitia vestra vertet in gaudium. Et rursum. Uos igitur nūc quidē tristitiā habetis:iterū autē videbo vos/et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrū nemo auferet a vobis. Sospitate ergo dñs merētes erigere dr:q2 pro se afflictos temporaliter/vera salute consolatur. Qđ tamen de electis dei etiam in hac vita nil obstat intelligi. In sublimi quippe humiles ponuntur:quia cū se ex humilitate substernunt:alte mētis iudicio cūcta tēporalia trāseunt.cūqꝫ se indignos in oībus estimāt/recte cogitationis examine/hui⁹ mundi gloriā trāscendentes calcāt. Uideamus humilē Paulum.ecce discipulis dicit. Nō eni nosmetipsos pdicam⁹: sed Iesum christū dñm nostrū: nos autē seruos vestros per christum. Uideam⁹ hūc humilem in sublimi iā positum/dicentē. An nescitis q2 angelos iudicabimus. Et rursum. Conresuscitauit et cōsedere nos fecit in celestib⁹. Fortasse hunc exterius tunc cathena religabat:mente tñ in sublimibus posit⁹ fuerat:quia iā p spei sue certitudinē in celestibus sedebat. Sancti itaqꝫ viri foris despecti sūt: et velut indigni omnia tolerant:sed dignos se supnis sedibus cōsidētes/eternitatis gloriā cū certitudine expectant:et cū laborant foris a diuersitate psecutiōis:ad munitam recurrunt intrinsec⁹ arcem mentis: et inde cuncta sub se ire despiciūt/iter que et trāsire corporaliter etiā semetipsos cernunt.minas nō metuūt:q2 et tormēta patiēdo contēnunt. Hinc eñ per Salomonē dr: Iustus quasi leo confidēs absqꝫ terrore erit. Hinc ab eo scriptū ē iteꝝ. Non cōtristabit iustū/q̄cquid ei acciderit. Quis enim recti quiqꝫ in alto intētionis sue vertice siti sunt/dū mortē moriendo nō sentiūt:miro modo eos reproboꝝ iacula et feriunt/et nō contingunt. In sublimi ergo humiles sunt positi:quia vnde se in omnibus despiciunt/inde contra omnia securiores fiunt.

Mat.xix.

Prouer. xiiij.

Jo.xvj.

E

Jo.xvj.

j.Cor.j.

j.Cor.vj.

Ephe.ij.

F

Prouer. xxviij.

Puer.xij.

¶ S. Quid sit qđ scriptum est in Esaia.descēde/sede in puluere virgo filia babylonis. Capitulum.ix.

Quo cōtra recte sub babylōis specie per pphetam mēti reprobe dicit. Descēde/sede in puluere virgo filia babylonis:sede i terra: nō est solium filie chaldeorum. Hoc enim loco humana mēs virgo nō incorrupta (vt arbitror) dicit/sed infecunda. Et q2 babylon confusio interptatur/recte infecunda mens babylonis filia vocatur:que in eo q̄ nequaq̄ bona opera germinat:dum nullo ordine recte vite componitur/quasi cōfusione matre generatur. Sin autē virgo non infecunda dicit/sed incorrupta: postq̄ statū salutis pdidit/ad cōfusionis sue cumulū appellatur qđ fuit. Cui apte per increpationē dicit diuina voce:descende. In alto quippe human⁹ animus stat/quādo supernis retributionib⁹

Esa.xlvij.

G inhiat:sed ab hoc statu descēdit/cū turpiter victꝰ sese defluctibꝰ mūdi desiderijs subijcit. Cui bene mox additur. Sede in puluere. Descendēs enim in puluere residet: qꝛ celestia deserens/terreus cogitationibꝰ aspersus/ in infimis vilescit. Ubi adhuc ingeminādo subiungitur. Sede in terra. Ac si aperte exprobrans dicat. Quia celesti conuersatione noluisti te erigere: sub temetipso prostratus i terrenis actibꝰ humiliare. Unde et necessario protinus additur. Non est soliū filie chaldeoꝝ. Chaldei nāqꝫ feroces interpretant. Ualde autē feroces sunt/q̄ voluntates ꝓprias sequētes/nec suis parcere moribꝰ † sciūt. Ferocia sunt terrena desideria/q̄ non soliū ꝯtra precepta conditoris/sed sepe etiā contra percussionū verbera / durā atqꝫ insensibilē mentē reddunt. Sed filia ferociū soliū nō habet: qꝛ mens que ad amorem mundi ex prauis desiderijs nascit: atqꝫ eisdē desiderijs obdurat: in eo ꝙ se terrenis cōcupiscentijs subijcit /sedē iudicij amittit: nulliqꝫ apud se solio presidet: quia examine discretionis caret: et quasi a iudicij sui sessione repellit: quia per exteriores cōcupiscentias vagat. Liquet enī ꝙ mens q̄ intus ꝯsilij sedem perdiderit: foras se per desideria inumerabiliter spargit. Et quia agere intellecta dissimulat/cecat etiam recte vt nesciat qđ agat. et sepe iusto iudicio in sua ipsa voluntate relinquitur: et sub ea que anxie appetit/laboriosa mundi ministeria relaxatur.

† al. moribus.

Capitulum. x.

H Uide apte illic subdit. Quia vltra nō vocaberis mollis et tenera. tolle molā/et mole farinā. Constat nimirum ꝙ tenere sue filie parentes parcunt: nec duris atqꝫ seruitibꝰ hāc operibus affligunt. Omīps ergo deꝰ quasi tenerā filiā vocat: quando dilectā vniuscuiusqꝫ animā a laboriosis huiꝰ mūdi seruitijs reuocat: ne dum exterioribꝰ actionibus afficit: ab internis desiderijs obduretur. Sed chaldeorū filia mollis et tenera nō vocatur: qꝛ mēs prauis desiderijs dedita/ in eo quem anxie appetit/huiꝰ seculi labore relinquitur: vt foris mūdo velut ancilla seruiat: q̄ intus deū vt filia neq̄qꝫ amat. Unde et molā tollere/ac farinā molere iubet. Mola in girum ducitur/et farina profert. Unaqueqꝫ aūt mundi huius actio mola est: que dū multas curas congerit/ humanas mentes quasi per girum vertit: atqꝫ ex se quasi farinā proijcit: quia seducto corde/semper minutissimas cogitationes gignit.

Capitulum. xi.

I Omnunqꝫ vero qui quietus alicuiꝰ esse meriti creditur/positꝰ in qualibet actiōe denudatur. vnde illic protinꝰ subinfertur. Denuda turpitudinē tuam: discooperi humerū: reuela crura: transi flumina. In administratione quippe operis turpitudo denudatur: dū vilis mens abiectaqꝫ in actionis ostentatione cognoscit: que quieta priꝰ magna putabatur. Humerum mens discooperit/quādo opus suū qđ ignorabat/ostendit. Crura reuelat: qꝛ quibꝰ desideriorꝫ passibus / lucris mundi inhiet/manifestat. Flumina etiā transit: qꝛ actiones huiꝰ seculi q̄ quotidie ad terminū defluūt/indesinenter appetit. dūqꝫ alias relinquit / alias assequit: quasi de flumine semp ad flumē tendit. Hec paucis per excessum diximꝰ: vt mens a solio sancte intētionis excussa/ quo iaceat monstraremꝰ: qꝛ si ad ea que sup ipsam sunt/ inhiare cessauerit /sub semetipsam etiā indesinētēr ruit. In alto autē figitur /si amorē temporaliū deserēs/ad spem incōmutabilis eternitatis ligat. Bene ergo dicitur. [Qui posuit humiles in sublimi.] Atqꝫ apte subiungitur. [Et merentes erigit sospitate.] Sepe in hoc mūdo etiā leti quilibet erecti sunt/dum de ipsa gloria sue ꝓsperitatis intumescūt. Sed merētes dn̄s sospitate erigit: quia afflictos suos ad gloriā vere letitie soliditate sustollit. Sospitate quippe/nō insania erecti sunt: qui in bonis actibus positi/ spe i deū firma gratulātur. Nōnulli enī (sicut diximꝰ) et iniq̄tates ꝑpetrant: et gaudere nō cessant. de quibꝰ per Salomonē dicit. Qui letātur cū malefecerint: et exultāt in rebꝰ pessimis. Et rursum. Sūt impij qui ita sunt securi: ac si iustorū facta habeāt. Hi nimirū nō sospitate eriguntur/sed insania: quia supbiunt cū affligi debuerāt: et inde miseri in exultatione defluūt: vnde a bonis flentur: phreneticorum videlicet sensibus similes/qui insaniam qua preualēt/virtutē putant: qui ex morbo esse nesciunt hoc qđ amplius sanis possunt: et quasi creuisse se viribus estimāt/dum ad vite terminū per augmēta lāguoris appropinquāt. qui qꝛ rationis sensum non habēt/flent/et ridens: et tāto se in magna exultatione dilatāt/quāto et insensibiles malū qđ patiuntur /ignorant. Sospitate ergo dn̄s merentes erigit: qꝛ electorꝫ mens nō de presentis vite insania, sed de certitudine eterne salutis hilarescit. Unde apte mox de hac ipsa prauorꝫ destructiōe subiūgitur. [Qui dissipat cogitationes malignorꝫ /ne possint implere manus eorū quod ceperāt.] Reproborū mentes puersis cogitationibus semp inuigilāt: sed plerūqꝫ eis supna dispositio obuiat: et q̄uis prauitatē cōsilij nec fracti aduersitatibꝰ corrigant: tamen ne cōtra bonos preualeant/ eorū vires refrenat. Quos cōtra miro iudicio agitur: vt effectu quidē praui operis carcāt: et tamen iuste sentētie iudicis reos cōscientia addicat. Qui ergo mala cogitāt/ quid ipsi faciāt ostēdūt: qui vero mala implere nequeunt/ hi cōtra quos cogitauerant defendunt. Unde et adhuc bene subditur.

Pros. Ezech. ij. Eccles. viij.

K

¶ S. Qꝛ humana cōsilia in eo ꝙ dei consilio nitūtur resistere/obsequuntur: vt de fratribꝰ Joseph legitur: et de saul: et de iona: et de iudeis xp̄i nomē extiguere volētibꝰ. ¶ Qui cōprehendit sapiētes in astutia eorū: et consilia prauorꝫ dissipat.] Spe enī nonnulli humana sapientia inflati/dum desiderijs suis diuina iudicia cōtraire cōspiciunt: astutis eis reluctari machinationibꝰ conantur: et q̄ ad votum suū vim superne dispositionis intorqueant: callidis cogitationibꝰ insistunt: subtiliora consilia exquirunt. sed inde voluntatem dei peragūt: vnde hanc immutare cōtendūt: atqꝫ omnipotētis dei cōsilio dum resistere nituntur/obsequuntur: quia sepe et hoc eius dispositioni apte militat: qđ ei per humanū studium friuole resultat. Sapientes ergo dn̄s in ipsa eorꝫ astutia cōprehēdit: qñ eiꝰ cōsilijs humana facta etiā tunc cōgrue seruiūt / cū resistūt. Qđ melius ostendimꝰ/si pauca ad mediū gestarum rerum exempla proferamus.

Capitulum. xij.

L Joseph somniū viderat ꝙ suo manipulo fratrū eius se manipuli prosternebāt. somniū viderat ꝙ sol et luna secum reliquis stellis adorabant. Que quia pure fratribꝰ retulit: eorum corda protinus future dn̄ationis inuidia pauorqꝫ percussit. Cūqꝫ hunc ad se venire conspicerent/malitia seuientes dixerunt. Ecce somniator venit: venite occidamꝰ eū: et videamus quid illi proderint somnia sua. Cūqꝫ se eius dn̄io subijci metuunt /somniatorem in puteum deponunt: eūqꝫ hismaelitis trāseuntibꝰ vēdunt. qui in egyptū ductus: seruituti subditꝰ: luxurie accusatione dānatus: castitatis merito adiutus: prophetie iudicio ereptꝰ: omni egypto prelatꝰ est. ꝑ supernā vero sapientiā ꝓuidus frumēta congessit/et futuro periculo necessitatis obuiauit. Cūqꝫ in orbē fames irruit: de alimētorꝫ ꝑparatiōe sollicitꝰ iacob filios suos i egyptum misit: qui frumentorꝫ dispēsationi prepositum ioseph nescientes inueniunt: atqꝫ vt mererent alimenta ꝑcipere: eorꝫ dispensatorē compulsi sunt ꝓnis in terram ceruicibꝰ adorare. Pensemꝰ ergo geste rei ordinē: pensemus quomodo sapientes in ipsa sua astutia vis diuina comprehēdat. Ideo ab eis vēditꝰ fuerat ioseph/ ne adoraretur: sed ideo est adoratꝰ /qꝛ venditꝰ. Astute nāqꝫ aliquid agere ausi sunt/ vt dei consiliū mutarent: sed diuino iudicio qđ declinare conati sunt /renitēdo seruierūt. Inde quippe coacti sunt dei voluntatem ꝑagere: vnde hanc moliti sunt astute cōmutare. Sic diuinū consilium dum deuitat implet: sic humana sapiētia dum reluctat/ comprehēditur. Timuerunt fratres ne ioseph sup eos excresceret: sed hoc qđ diuinitus dispositū fuerat: cauendo factum est vt eueniret. Humana ergo sapiētia in seipsa cōprehēsa est: q̄ volūtati dei vnde ꝑ intentionē restitit: inde eius impletioni militauit.

Genesis xxxvij.

M

Capitulum. xiij.

Sic Saul dū dauid subiectū quotidiano succrescere virtutū successu conspiceret: suam ei i coniugiū filiā spopōdit: atqꝫ i eiꝰ dotem centū dari ab eo philistinorꝫ ꝑputia petijt: vt cū prouocatꝰ miles vltra se excrescere q̄reret: inimicorꝫ gladijs traditus vitā finiret: sicut scriptū est. Nō habet rex necesse sponsalia/nisi tm̄ centum ꝑputia philistinorꝫ: vt fiat vltio de inimicis regis. Porro saul cogitabat tradere dauid in manus philistinorum: sed dauid dispositiōis iterne fauore roboratus/centū se dare ꝓhibuit: et ducenta preputia reportauit. Cuiꝰ nimirꝫ operis saul argumēto superatus/ supna ꝓuidentia in sapiētie sue est cōsilio deprehensus: qꝛ vnde succrescētis militis vitā se extinguere credidit:

Exemplū de Saul.

j. Re. xviij.

A

virtutis eius gloriã inde cumulauit. Sed qꝛ nonnunq̃ astute se aliquid sapere etiam electi moliunt: libet ad mediũ aliũ sapientem deducere: et quomodo in internis cõsilijs astutia mortaliũ cõprehendat, demõstrare. Prudenter quippe Ionas sapere voluit: cũ ad predicandũ niniuitarũ penitẽtiã missus: qꝛ electis gẽtibus/iudeam deseri timuit/predicationis officiũ implere recusauit. Nauem petijt: fugere tharsis elegit: sed ꝓtinus tempestas exoritur: sors mittitur: vt videlicet cognoscatur cuius culpa mare turbetur. Ionas in culpa deprehẽdit/in profundũ mergitur/ceto sorbente repẽte deuoratur: atq; illic gestante belua peruenit/quo ire spõte contempsit. Ecce fugitiuũ dei tempestas inuenit/sors ligat/mare suscipit/belua includit: et qꝛ auctori suo obedire renititur: ad locum quo missus fuerat/suo reus carcere portatur. Iubente deo ministrare homo ꝓphetiã noluit: aspirãte deo/belua ꝓphetã vomit. Comprehendit ergo dñs sapiẽtes in astutia eoꝝ: qñ et hoc in vsum sue volũtatis redigit: p qđ sibi volũtas hũana ꝯtradicit. Perscrutemur adhuc hebreorum sapientiam: vt videam⁹ quid prouidendo ꝓhibuit: aut quid ꝓhibendo ꝓuocauit. Certe cũ ad redemptoris nostri miracula credentium turba cõflueret: cũ sacerdotes ppłi/inuidie facibus accẽsi: mundũ post eũ ire cernerent/vt proclamarent dicentes: Videtis qꝛ nihil ꝓficim⁹: ecce mũdus totus post eũ abijt: vt ab illo vim tante concursionis abscinderẽt/finire eius potentiã morte conati sunt/dicentes. Expedit vt vn⁹ hõ moriat: et nõ tota gens pereat. Sed redemptoris mors ad coniunctionẽ sui corporis.i.ecclesie valuit/nõ ad separationẽ. Unde ꝛ p legẽ turturi vel colũbe (i figura nostri sacrificij) secari guttur precipitur/et nõ penit⁹ abscindi: vt et post mortem corpori caput inhereat: quia videlicet mediator dei et hominũ id est caput oim nrm/et vere mũdationis hostia/vnde ꝓ nobis mortem ꝑtulit/inde nobis vertus inhesit. Post sectionẽ ergo caput turturis suo corpori inheret: quia christum ab ecclesia nec mors interueniens diuidit. Persecutores igitur pegerunt hoc qđ ꝑniciose moliti sunt: intulerũt mortẽ/vt ab eo abscinderẽt fideliũ deuotionem: sed inde fides creuit: vnde hãc se extinguere infidelium crudelitas credidit. Cũq; se estimãt ei⁹ miracula persequendo abscindere: hec nimirũ compulsi sunt nesciendo dilatare. Comprehẽdit ergo dñs sapientes in astutia eorum: quãdo et hoc ad pietatis sue obsequiũ redegit: quod cõtra illũ humana crudelitas exarsit. Iust⁹ nãq; et misericors mortaliũ acta disponens: alia concedit ꝓpitius/alia ꝑmittit irat⁹: atq; ea que ꝑmittit: sic tolerat/vt hec i sui consilij vsum vertat.

Exẽplum de Jona. Jone.j. — *Quõ dñs cõprehendit sapientes in astutia. Exemplũ de hebreis. Joã.xij. Joã.xj.* — B

Capitulum.xiiij.

Uide miro modo fit vt ꝛ qđ sine volũtate dei agitur: volũtati dei contrarium non sit: quia dum in bonũ vsum mala facta vertunt: eius consilio militant etiã que ei⁹ consilio repugnant. Hinc enim per psalmistã dicit. Magna opera domini/exquisita in omnes volũtates ei⁹. Sic quippe eius opera magna sunt: vt p omne qđ ab hoibus agit: eius voluntas exquiratur. Nã sepe inde ꝑficitur/vnde repelli putabat. Hinc rursum dicitur. Omnia quecũq; voluit dñs fecit in celo et in terra. Hinc Salomon ait. Nõ est sapientia: nõ est prudentia: non est consiliũ contra dñm. Restat ergo vt in cũctis que agim⁹: vim superne volũtatis inquiramus: cui videlicet cognite debet nostra actio deuote famulari: ꝛ q̃si ducem sui itineris ꝓsequi: ne ei etiam nolens seruiat/si hanc superbiens declinat. Uitari eni vis superni consilij nequaq̃ põt: sed magna sibi virtute hãc temperat: qui se sub eius nutibus refrenat: eiusq; sibi pondera leuigat: q hanc subiecto cordis humero volens portat. Sed quia persecutorum superi⁹ memoriam fecimus/qualiter etiã ea que subiuncta sunt/eorum cecitati congruant/ostendamus. Sequitur.

Psã.cx. — C — *P.cxxxiiij. Puer.xxj.*

[Per diem incurrẽt tenebras: et quasi in nocte/sic palpabunt in meridie.] Per diem tenebras incurrũt: quia i ipsa veritatis presentia perfidie errore cecati sunt. Clare quippe p diẽ cernit: per noctẽ vero nostra acies obscuratur. Persecutores igit redẽptoris nostri dũ diuine virtutis miracula cernerent/ꝛ tamen de ei⁹ diuinitate dubitarent/in die tenebras passi sunt: qꝛ visum in luce perdiderunt. Hinc est q eos ipsa lux admonet dicens. Ambulate dũ lucem habetis: ne vos tenebre cõprehendãt. Hinc est qđ de iudea dicit. Occidit ei sol: cũ adhuc eẽt dies. Hinc est q vocẽ penitẽtiũ in se ꝓpheta iterũ sumit/dicẽs. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. Hinc iterum dicit. Custos quid de nocte: custos quid de nocte? Dixit custos. Uenit mane et nox. De nocte etenim custos venit: quia humani generis ꝓtector/ꝛ manifestus in carne apparuit: et tamen hunc pressa perfidie sue tenebris iudea minime cognouit. Ubi bñ ex voce custodis additur/Uenit mane et nox: quia per eius presentiam et noua lux mundo inclaruit: et tamen in corde infidelium vetusta cecitas remansit.

Jo.xij. Hie.xv. — D — *Esa.lij. Esa.xxj.*

Capitulum.xv.

Bene autẽ dicit. [Quasi in nocte/sic palpabunt in meridie.] Hoc quippe palpãdo exquirim⁹/qđ oculis nõ videmus. Iudei autẽ apta eius miracula viderãt/ꝛ adhuc eũ q̃si palpãtes q̃rebant/cum dicerent. Quousq; animã nostrã tollis? Si tu es christ⁹: dic nobis palã. Ecce miraculoꝝ lux ãte oculos aderat: et tamen in cordis sui tenebras offendentes/adhuc req̃rẽdo palpabãt. Quoꝝ nimirum cecitas ad crudelitatẽ: crudelitas etiã vsq; ad apta opa ꝑsecutionis exarsit. Sꝫ redemptor humani generis/ꝑsecutorum suorũ manibus diu teneri nõ potuit. Unde ꝛ protin⁹ subditur. [Porro saluum faciet egenũ de gladio oris eorũ: et de manu violenti pauperem.] Ipse quippe ille paup est de quo p Paulũ dicitur. Propter nos egen⁹ factus est/cũ diues esset. Et qꝛ iudei accusando dñm tradiderunt: quem traditũ gẽtiles occiderũt: põt p oris gladium/accusantiũ iudeorum ligua signari: de quib⁹ p psalmistã dicitur. Filij hominũ/dẽtes eorũ arma ꝛ sagitte: ꝛ lingua eoꝝ gladi⁹ acutus. Qui euãgelio etiã teste clamauerũt. Crucifige/crucifige eũ. Per violenti vero manum/ipsa crucifigẽs gẽtilitas exprimi põt: que i redẽptoris morte/hebreoꝝ voces ope impleuit. Deus itaq; hũc pauperẽ et de violenti manu/et de oris gladio saluũ fecit: qꝛ videlicet redẽptor noster et vires gentiliũ/ꝛ linguas hebreorũ moriendo ex humanitate ꝑtulit: sed ex diuinitatis sue potẽtia resurgẽdo superauit. Qua videlicet resurrectione qđ aliud agitur: nisi vt ad spem vite subsequẽtis, īfirmitas nostra roboretur? Unde ꝛ bene mox subdit. [Et erit egeno spes.] Erepto quippe paupere/egen⁹ ad spem reducitur: qꝛ humilis fideliũ ppłs redemptore moriẽte/pauore cõcutit/sed resurgente solidatur. Ipsos nãq; primos huius ppłi pauperes/electos videlicet ꝑdicatores/visa eius mors ꝑculit: sed resurrectio ostensa reparauit. Saluato ergo paupere/spem egen⁹ recipit: qꝛ resurgẽte ī carne dño/fidelis quisq; ad eterne vite fiduciã conualescit. Sed ecce iã in manifesta ostẽsione veritas venit: iam carnis mortem ꝑtulit: eãq; resurgẽdo destruxit. iam resurrectionem gloria ascensionis honorauit: et tamen hebreoꝝ lingua adhuc eũ cõtumelijs lacessere nõ desinit. quos nimiꝝ equanimiter tolerat/vt alios tolerando conuertat: atq; alios minime cõuersos q̃tũ districti⁹ feriat. Tunc eni lingua infideliũ ab effrenatione sue locutionis obmutescet: cum venire eũ iustum iudicẽ viderit/quẽ tunc iniuste iudicauit. Unde ꝛ bene subdit. [Iniquitas autẽ contrahet os suũ.] Os eni suũ nunc adhuc iniquitas dilatat: quia humani generis redemptorẽ/lingua infideliũ contumelijs lacessere nequaq̃ cessat. Sed tunc os contrahet: cũ hoc qđ nonvult per studiũ/per suppliciũ claudet. qđ tamen bene accipi etiam de conuersis persecutorib⁹ põt. Saluato enim paupere/dũ egenus ad spem redit: cõtracto ore iniquitas obmutescit: qꝛ resurrectionis eius clarescente miraculo/dum copiosa multitudo infideliũ credidit: a redemptoris sui iniurijs contumelijsq; cessauit. Os eni suum quod deum deridendo aperuit: iam formidando contraxit.

Joã.x. — *ij.Co.viij.* — *Ps.lvj.* — E — *Lu.xxiij.* — F

[S. Ex exemplo Loth/cõtra vitã iusti/accusationis aditum non inueniunt peccatores. Capitulũ.xvj.

Libet hec moraliter/postposita iudeorũ significatiõe/trãscurrere: atq; a prauis generaliter quomodo agant indagare. Iniquoꝝ quippe hominũ mẽtes cũ quedã a proximis bene gesta ꝯspiciũt: in extẽso liuoris sui eculeo torquẽtur: et grauem malitie sue penã sustinent: cũ bona in alijs tabescẽtes vidẽt. Recte itaq; dicitur. [Per diem incurrẽt tenebras.] qꝛ mens eorum cũ de aliena melioratione affligit/de radio lucis obscuratur: qꝛ sepe in primis dũ bona aperta ꝯsiderãt: si qua mala lateãt inuestigãt: et sollicitis inquisitionib⁹ laborãt/si quid forte qđ accusare possint inueniãt. Sana

G

quidem mēbra cōspiciūt: sed clausis cordis oculis vulnus palpātes querūt. Unde et bene subdit᷑. [Et quasi in nocte: sic palpabunt in meridie.] Dies boni operis in proximo exterius lucet/ sed quasi in nocte palpant: quia liuoris sui intus tenebras tolerāt. Peruenire ad aliqua q̄ reprehendāt satagūt/ detractionis aditum q̄runt: sed quia hunc inuenire non valēt/ ceci exteri⁹ circūeunt. Quod bene exprimit᷑: cum loth ꝓtegentibus angelis in domo ei⁹ sodomite ostium non inuenerūt: sicut scriptū est.

Gen. xix.

Uimq̄ faciebāt loth vehemētissime: et iam proximū erat vt frangerent fores: et miserūt manum viri: et introduxerunt ad se loth: clauseruntq̄ ostiū: et eos qui erāt foris ꝑcusserūt cecitate/ a minimo vsq̄ ad maximū: ita vt ostium inuenire non possent. Quid est q̄ malis aduersantib⁹ intra domū loth reducitur et munit᷑/ nisi q̄ iust⁹ quisq̄ dum prauo᷑ insidias sustinet: ad mētē reuertitur/ et imperterrit⁹ manet? Sodomite autem viri in domo loth ostiū inuenire nequeūt: q᷑ corruptores mentiū/ cōtra vitam iusti nullum accusationis aditū deprehendūt. Percussi enim cecitate quasi domū circūeunt: q᷑ inuidentes facta dictaq̄ ꝑscrutātur. Sed q᷑ eis de vita iusti foris vndiq̄ ac laudabilis actio obuiat: errātes nihil aliud q̄ parietem palpant. Bene ergo dicit᷑. Quasi in nocte/ sic palpabunt i meridie: quia dum bonum quod vidēt accusare nequeūt: cecati malitia/ malū qđ nō vident/ ad accusationē querūt.

H

Unde et recte subiungit᷑. [Porro saluum faciet egenum de gladio oris eo᷑: et de manu violenti pauperē.] Paup quippe est/ quisquis apud semetipm̄ clar⁹ non est. Unde et per euangeliū veritas dicit.

Mat. v.

Beati pauperes spiritu: qm̄ ipsorum est regnū celorum. Duobus autē modis ad culpā vnusquisq̄ ꝑtrahitur. aut enim delectatiōe perducitur: aut terrore superatur. Gladi⁹ nāq̄ oris est iniquitas ꝑsuasiōis: manus autē violēti est aduersitas potestatis. Sed q᷑ veraciter humilis (q̄ hoc loco paup vocatur) quo nulla huius mūdi ꝓspera appetit: eo audenter etiā aduersa contēnit: recte dicit᷑. Saluum faciet egenum de gladio oris eo᷑: et de manu violenti pauperē. Acsi aperte diceret᷑. Sic in se de⁹ mētes humiliū solidat: vt eos ad ꝑpetrandā nequitiam nec blandimēta suasionum pertrahant/ nec dolores suppliciorū frangāt. Spes q̄ppe i eternitatem animū erigit: et idcirco nulla mala exterius que tolerat sentit. Unde et subdit᷑. [Et erit egeno spes.] Ad cuius spei videlicet fructū cum paup peruenerit: os elatus obmutescet. Unde et adhuc subditur. [Iniq̄tas autem contrahet os suū.] Nunc enī malus bonis derogat: et recta q̄ agere negligit/ hec in alijs obtrectādo lacerare nō cessat. Sed tunc iniquitas os suū ꝯtrahit/ cū iustis q̄ta suppetat gloria retributionis/ agnoscit. Tūc enī ei loqui cōtra bonos non vacat: quia malo᷑ suorum digna retributione/ linguam tormēta ligant.

I
i. Regū. ij.

Unde bene Anna ꝓphetante dicit᷑. Pedes sancto᷑ suorum seruabit: et impij in tenebris conticescent. Sed vt elect⁹ quisq̄ eterna supplicia euadat: et ad perēnem gloriam pauper ascendat: debet hic assiduis flagellis atteri: quatenus in iudicio valeat purgatus inueniri. Ipso nāq̄ infirmitatis nostre pōdere deorsum quotidie ducimur/ nisi mira manu artificis per subuenientia flagella releuemur. Unde et subditur.

Capitulum. xvij.

Beat⁹ homo qui corripitur a dn̄o.] Prima virtus est: ne perpetrari debeāt/ sed vitari peccata: secūda autē saltem perpetrata corrigere. Sed plerūq̄ culpas nō solum imminētes minime vitam⁹: verūetiā nec cōmissas agnoscim⁹. Et peccatoris mēs tāto altius tenebrescit/ q̄to nec dānum sue cecitatis itelligit. Unde fit plerūq̄ diuini muneris largitate: vt culpā pena subsequatur: et flagella oculos delinquētis aperiant: quos inter vitia securitas cecabat. Torpens quippe animus percussione tāgitur/ vt excitetur: quaten⁹ qui statū sue rectitudinis secur⁹ ꝑdidit/ afflict⁹ cōsideret q̄ iacet. Hinc itaq̄ ipsa asperitas correptiōis/ origo fit luminis.

Ephe. v.

Unde et ꝑ Paulum dicitur. Omne qđ arguitur/ a lumine manifestatur: argumentū enī salutis est vis doloris.

Eccle. x.

Hic est enī qđ Salomon ait. Curatio cessare facit peccata maxima.

Hebr. xij.

Hinc iterū dicit. Quem enī dn̄s diligit/ castigat: flagellat autem omnem filiū quem recipit.

Apoca. iij.

Hic voce angelica dn̄s ad Ioānem loquitur/ dicens. Ego quos amo: redarguo et castigo.

Heb. xij.

Hinc Paul⁹ ait. Oīs aūt disciplina in p̄senti quidē non videtur esse gaudij/ sed meroris: postea autem fructū pacatissimū exercitatis ꝑ eam reddit iustitie. Quis ergo cōuenire simul nequeant dolor et beatitudo: recte tamē nunc dicit᷑. Beatus hō q̄ corripitur a dn̄o: quia per hoc q̄ peccator dolore correptionis premitur: quādoq̄ ad beatitudinē (que sine interuētu doloris est) eruditur. Sequitur.

K

S. Quibus modis vulnerat deus quos ad salutem reducere curat.

[Increpationē ergo dn̄i ne reprobes.] Quisquis ꝓ culpa percutitur: sed in querela sue passionis eleuatur/ increpationem dn̄i reprobat: quia hanc iniuste se ꝑpeti accusat. Qui autē non pro purgatione criminis/ sed ꝓ fortitudinis probatione feriūtur/ cum causas sue ꝑcussionis inquirunt: nequaq̄ increpationē dn̄i reprobare dicendi sunt: quia in semetipsis castigando satagūt inuenire quod nesciunt. Unde et beat⁹ Iob ad libertatis verba inter percussionis verbera erumpēs: tāto de se rectius iudicia ferientis interrogat/ q̄to in semetipso veri⁹ causas ꝑcussionis ignorat. Eliphas itaq̄ quia hunc percussum non probationis examine/ sed purgationis estimauit: dum libere inter flagella loqueretur/ reprobasse dei increpationē credidit. Quem etiā apte hereticorum tenere speciem diximus: qui omne quod a sancta ecclesia recte agit᷑: apud iudicium suum semper ad vitium tortitudinis iflectūt. Quia vero bona intētiōe ad loquēdum ducitur: sed non curat discernere cui loquat᷑: adhuc supne dispensationis moderamina predicando subiungit/ dicens. Cap. xviij.

L

Quia ip̄e vulnerat/ et medetur: ꝑcutit/ et man⁹ eius sanabūt.] Duob⁹ modis omipotens de⁹ vulnerat/ quos reducere ad salutē curat. Aliquādo enī carnem percutit: et mētis duritiam suo pauore tabefacit. Vulnerādo ergo ad salutem reuocat/ cū electos suos affligit exteri⁹/ vt interius viuāt. Unī ꝑ Moysen quoq̄ loquit᷑ dicens.

Deutero. xxxij.

Ego occidā: et ego viuere faciā: ꝑcutiā/ et ego sanabo. Occidit enī vt viuificet: percutit vt sanet: q᷑ idcirco foris verbera admouet: vt intus vulnera delictorū curet. Aliquādo autē etiāsi flagella exteri⁹ cessare videātur/ intus vulnera infligit: quia mentis nostre duritiā suo desiderio ꝑcutit/ sed percutiendo sanat: quia terroris sui iaculo trāsfixos/ ad sensum nos rectitudinis reuocat. Corda enim nostra male sana sunt/ cum nullo dei amore sauciant᷑: cū peregrinatiōis sue erūnam non sentiūt: cū erga infirmitatē proximi nec q̄libet minimo affectu lāguescunt. Sed vulnerantur vt sanentur: q᷑ amoris sui spiculis mētes de⁹ insensibiles ꝑcutit: moxq̄ eas sensibiles per ardorē charitatis reddit. Unde et spōsa in cāticis cāticorū dicit. Vulnerata charitate ego sū. Male enī sana anima/ atq̄ in hui⁹ exilij statu ceca securitate prostrata: nec videbat deum/ nec videre req̄rebat. ꝑcussa autē charitatis eius spiculis/ vulnerat᷑ in intimis affectu pietatis/ ardet desiderio contēplationis: et miro modo viuificatur ex vulnere/ q̄ pri⁹ mortua iacebat i salute. estuat/ anhelat: et iā videre desiderat quē fugiebat.

M

Percussiōe ergo ad salutem reducit᷑: que ad securitatē quietis intime/ amoris sui ꝑturbatione reuocat᷑. Sed cū sauciata mens anhelare in deū ceperit: cū cuncta mundi hui⁹ blādimenta despiciens/ ad supnā se patriā per desideriū tendit: ad tentationē ei protin⁹ vertitur/ quicquid amicū pri⁹ in seculo blādūq̄ putabatur. Nā qui peccantē amare consueuerāt/ recte viuentē crudeliter ipugnāt. Et erect⁹ in deū anim⁹/ carnis sue bella tolerat: in q̄ pri⁹ vitijs seruiēs/ delectabiliter iacebat. voluptates p̄sce ad memoriā redeūt: et cōtradicentē mētem graui certamie affligūt. Sed q᷑ dū trāsitorio labore atterimur/ a perpetuo dolore liberamur: apte subiungitur.

S. Q᷑ in p̄senti vita electos suos non ꝑmittit de⁹ tētari supra id qđ possunt/ donec hui⁹ vite septimana completa/ nulla eos deinceps tentatio tangat.

[In sex tribulationib⁹ liberabit te: et i septia nō tāget te malū.] Quid enī senario numero quē septim⁹ sequit᷑/ nisi p̄sentis vite opatio decursusq̄ signat᷑? Sexto quippe die oīa perficiens/ hominē ꝯdidit: et septimo die de⁹ requieuit: qui. s. septim⁹ vesperā non habet: q᷑ subsequētem requiē nullus iam terminus claudit. Perfectij ergo oib⁹/ requies sequitur: quia post bona vite p̄sentis opa/ retributio eterne quietis inuenit᷑. In sex itaq̄ nos tribulationib⁹ dominus liberat: ne nos in septima malum tāgat: quia per paterne pietatis eruditionem presentis vite

A

labore nos atterit: sed in aduentu iudicij a verbere abscondit: vt tãto tũc ad salutem certiores exhibeat / quãto nunc nos flagella durius secãt. Qui apte mor ⁊ mala vite presentis / ⁊ adiutoria superne protectiõis enumerãs subdit. [In fame eruet te de morte: et in bello de manu gladij.] Sicut fames carnis est subtractũ subsidiũ corporis: ita ⁊ fames mentis est silentiũ diuine locutionis. Unde recte per prophetã dicit. Emittã famẽ in terrã: non famẽ panis / neq sitim aque: sed famẽ audiendi verbum dñi. Et quia humanã mentẽ cum diuina allocutio deserit / cõtra eã carnis tẽtatio inualescit: apte subiũgit: Et i bello de manu gladij. Bellũ quippe patimur / cũ carnis nostre tẽtationibꝰ impugnamur. de quo nimirũ bello per Psalmistã dicitur. Obũbrasti super caput meũ in die belli. Quia igitur reprobi dum fame verbi dei deficiũt / etiã belli gladio trãsfigunt: electos suos dñs ⁊ in fame a morte eripit: ⁊ in bello a gladio abscondit: q2 eorũ mentes dũ verbi sui pabulo reficit: ɔtra tentationes corporis fortes reddit. Sz sunt nõnulli q etsi ex diuino eloquio ab iterna se fame reficiunt: si iã ɔtra tẽtationes corporis / ɔtinẽtie ṽtute fulciunt: adhuc tñ pcuti humana detractionibus metuũt: et sepe dũ linguarum iacula formidant: peccati se laqueo strangulant. Unde et apte subditur.

Famees carnis.
Fames mentis.
Amos viij.
Psalm. cxxxix.

Capitulum.xix

B

Flagellũ lingue.

A Flagello lingue absconderis.] Flagellum lingue est exprobatio illate cõtumelie. Flagello lingue bonos feriũt / qui eorũ opera irridẽdo psequunt. Sepe eñi lingua a bono opere dũ vituperat reuocat: et quasi flagellũ se exerit: q2 dorsum timide mentis cedit. Hoc flagellum lingue / electorũ mẽtibus insidiari ppheta consperat: cũ supernũ adiutoriũ pollicens dicebat. Ipse liberabit me de laqueo venantiũ: ⁊ a verbo aspero. Venãtes eñi nihil aliud q̃ carnem q̃runt. Sed a venantiũ laqueo / atq ab aspero verbo eripimur / quãdo ⁊ insidias carnaliũ / ⁊ irrisionum pbra despiciẽdo superamꝰ. Aspera quippe eorũ verba sunt q bonis nostris itineribꝰ aduersant. Sed asperitatẽ ṽbi euadere / est / irrisiones detrahentiũ dissimulãdo calcare. Sancta ergo anima a flagello lingue abscõdit: q2 dũ in hoc mũdo honorẽ laudis non querit / nec cõtumelias detractionis sentit. Sed sunt nõnulli qui iã derogantiũ verba despiciunt: iã irrisiones p nihilo attendunt: adhuc tamen penas corporis cruciatusq pertimescunt. Antiquꝰ nãq aduersarius vt a recta intentiõe nos retrahat / multifor̃miter impugnat: et tentationẽ nostrã modo verbi fame: modo carnis certamine: modo flagello sermonis: modo calamitate psecutionis aggreditur. Sed quia perfectꝰ quisq cũ in semetipso vitia vicerit: statim mentẽ etiam contra vulnera passionis accingit: apte subiũgitur [Et nõ timebis calamitatem cum venerit.] Sancti eñi viri quia contra multiformẽ aduersariũ se pugnare considerãt: semetipsos i certamine multipliciter parãt. Habẽt eñi contra famem / diuini verbi pabulũ: contra belli gladium / continẽtie scutũ: contra flagellũ lingue / protectionem patiẽtie: contra exterioris calamitatis dãnum / interni amoris adiutoriũ. Unde miro modo agit: vt quo eos hostis callidus numerosius tẽtat: eo circũspecti dei milites virtutibꝰ ditiores fiãt. Et q2 electi quiq dũ presentis vite certamina fortiter tolerant: in terrore sibi venturi iudicij securitatẽ parãt: recte subiungitur.

Ps. cx.

Diabolꝰ multipl'r nos ipugnat.

C

Remedia

C S. Q2 dãnatis nulla humanitate compatientur electi / et sic soli di erunt: vt vltra nec timore nec dolore vllo affici possint.

Capłm.xx.

In vastitate et fame ridebis.] Tunc quippe reprobi vastitatẽ famẽq passuri sunt: cũ dãnati in extremo iudicio ab eterni panis visiõe separantur. Scriptũ nãq est. Tollat impius: ne videat gloriam dei. Et per semetipsum dñs dicit. Ego sum panis viuus / qui de celo descẽdi. Simul ergo eos vastitas fameq cruciat: qui non solũ foris tormẽta sentiũt / sed intus etiã inedie peste moriunt. Vastat igit gehẽna / q2 cõcremat: fames interficit / quia suã illis faciẽ redemptor abscõdit. Bene nãq retributionem interius exteriusq recipiũt: quia et cogitando miseri / et operãdo deliquerunt. Unde bene p Psalmistã dicit. Pones eos vt clibanũ ignis in tẽpore vultꝰ tui: dñs in ira sua conturbabit eos / ⁊ deuorabit eos ignis. Qd eñi ab igne deuorat: ab exteriori parte accendit. Clibanꝰ vero interiꝰ inflãmat. In tẽpore ergo vultꝰ dñi / iniusti oẽs / ⁊ vt clibanꝰ ponũtur / ⁊ ab igne deuorãtur: quia apparẽte iudice / cũ a visione illius eorũ multitudo repellitur: ⁊ intus per desideriũ ardet conscientia: ⁊ foris carnem cruciat gehẽna. Potest etiã flagellũ lingue / sententia vltime animaduersionis intelligi: qua districtꝰ iudex reprobis dicet: Discedite a me maledicti in ignem eternũ / qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Justus ergo a flagello lingue / atq a calamitate veniẽte absconditur: quia in tãta districtione sententie / blãda tũc iudicis voce refouetur / cũ dicit. Esuriui eñi / ⁊ dedistis mihi mãducare: sitiui / ⁊ dedistis mihi bibere: hospes erã / ⁊ collegistis me: nudꝰ / ⁊ operuistis me: infirmꝰ / ⁊ visitastis me: in carcere erã / ⁊ venistis ad me. Quibus pmittit. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnũ a constitutione mundi. In vastitate ergo et fame iustus ridebit: q2 cũ iniquos omnes extrema vitio percutit: ipse de gloria digne retributionis hilarescit. Nec dãnatis iã tunc ex humanitate compatitur: quia diuine iustitie per speciẽ inherens / inconcusso districtiõis intime vigore solidat. Erectas nãq in claritate supne rectitudinis electorũ mẽtes nulla misericordia afficit: q2 has a miserijs altitudo beatitudinis alienas reddit. Unde bene p Psalmistã dicit. Videbũt iusti et timebũt: ⁊ super eum ridebũt ⁊ dicent. Ecce homo qui nõ posuit deũ adiutorem suũ. Iniquos eñi iusti nunc vident: ⁊ metuũt: tunc visuri sunt et ridebũt. Quia eñi modo ad eorũ labi imitationem possunt / hic habẽt formidinem. Quia vero dãnatis tũc prodesse nequeũt: illic nõ habent compassionẽ. Eterno itaq supplicio deditis / non esse miserẽdũ / i ipa (qua beati sunt) iustitia iudicãtis legũt. qui (qd suspicari fas nõ est) qualitatẽ sibi percepte felicitatis iminuũt: si in regno positi / volũt qd implere nequaq possunt. Sed q̃squis ad vite pcepta se dirigit: priusq premia eterna pcipiat: hic iam initia secuture in perpetuũ securitatis degustat: vt antiquũ hostẽ nõ metuat: ⁊ interueniẽte mortis articulo / violentos eiꝰ ipetus nullatenꝰ phorrescat.

D

Flagellũ lingue.
Matthei xxv.

Ps. lj.

E

Cpm.xxj.

Ista nãq initium retributionis est / ipsa plerũq in obitu securitas mentis. Unde et recte subiũgitur. [Et bestias terre nõ formidabis] Callidus quippe aduersariꝰ bestia terre dicit: quia ad rapiendas mortis tẽpore peccatorũ aĩas / violẽtia crudelitatis efferat. Quos eñi viuẽtes blandiens decipit / morientes seuiẽs rapit. Quo cõtra de electorũ ecclesia p prophetã dominꝰ pollicetur dicẽs. Mala bestia nõ trãsibit per eã. Illi igitur terre bestiã moriẽtes timent: q cõditoris sui potentiam viuẽtes non timent. Sancti igit viri quia diuine se formidini medullitus subdũt: omne de aduentu aduersarij pondus timoris abijciũt. Hinc est eñi q Psalmista dñm exorat dicẽs. Ne quãdo rapiat vt leo animã meã. Hic rursus ait. Exaudi deꝰ orõnẽ meã cum deprecor: a timore inimici eripe animã meam. Viuentes quippe pfecti timent iudicẽ: ne moriẽtes metuant accusatorẽ. Bene ergo dicit. Et bestias terre nõ formidabis. Ac si aperte diceret. Qui a blãdiente modo hoste nõ vinceris: hunc seuientẽ postmodũ non timebis. Sed cum bene viuitur: valde cauẽdũ est ne mens despectis ceteris / de gloria singularitatis eleuet. Unde apte ad memoriã bonum sociale reducit: cũ ptinꝰ subinfert. [Sed cum lapidibus regionũ pactum tuũ.] Quasi distincte in mundo regiones sunt ecclesie gentium: que in vna fide posite / morũ linguarũq diuersitate diuidũtur. Quid ergo p regionũ lapides / nisi ecclesiarũ electos accipimꝰ? Quibꝰ primi instructoris voce dicitur. Vos autem tanq lapides viui superedificamini. De quibꝰ sancte ecclesie dñs per prophetam pollicetur / dicens. Ecce ego sternã p ordinẽ lapides tuos. Qui igit recte viuit / pacto se cum lapidibus regionum iũgit: quia i eo q mũdi desideria superat: vitã suã proculdubio ad sanctorũ pcedentiũ imitationẽ ligat. Sed cũ a mũdi dilectiõe † disiũgitur: malorũ spirituũ impugnationes crescunt: q tñ quo magis i merore queq atterunt / eo conditori humiliꝰ subdũt. Unde ⁊ subiũgitur. [Et bestie terre pacifice erunt tibi.] Notandum prius est q non ait pacate / sed pacifice: videlicet nõ quia pacẽ habent / sed q2 pacẽ faciũt. Hostes quippe callidi dũ isidiant affligunt: sed afflicta mens tanto magis ad eternam patriã reditũ diligit / q̃to i hoc erũnoso exilio laboriosius viuit: et veriꝰ

Diabolꝰ bestia terre dicit.

Esaie xxxv.

Ps. vij.
Ps. lxiij.

F

j. Pet. ij.
Esa. liiij.

† al. actione.

Utilitas afflictiõis

G se gratie sui adiutoris humiliat: cũ cõtra se insidias hostium acriores pensat. Terre ergo bestie electis pacifice fiunt: quia maligni spiritus cum bonorum corda aduersantes deprimũt: hec nolentes ad amorem dñi impellũt. Inde ergo cũ deo robustior pax oritur: vnde nobis ab aduersarijs durior pugna generatur. Caplm. xxij.

Possunt etiã p terre bestias / motus carnis intelligi: qui dũ mentem nostrã irrationabilia suadendo lacessũt: contra nos bestialiter isurgũt. Sed cũ cor diuinis sub lege deprimitur / etiã carnis incẽtiua detumescũt: vt etsi tẽtando submurmurãt / nequaq̃ tamẽ vsq̃ ad effectus operũ / quasi ad aperti morsus rabiem exurgant. Quis eni adhuc i hac corruptibili carne subsistens: has terre bestias plene edomat: cum ille ad tertiũ celum raptus egregius predicator dicat:

Rom. vij. Uideo aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis mee: ꝛ captiuũ me ducentẽ in lege peccati: q̃ est in mẽbris meis? Sed aliud est has bestias i campo operis seuientes aspicere: aliud intra cordis caueã frementes tenere. Redacte nãq̃ intra claustra continentie: etsi adhuc tentãdo rugiunt: vsq̃ ad morsum tamen (vt diximus) actionis illicite non excedũt. Pacifice itaq̃ sunt terre bestie: quia motus carnis etsi per desideria palpitant: aperta nos tamen cõtradictione operis non impugnant. Quis per hoc ipm q̄ pacifice dicũtur: etiam id qđ de malignis spiritibus diximus / non inconuenienter accipitur. Motus etenim carnis pacem nobis cũ deo faciunt:

H cum tentãdo contradicũt. Nam iusti mens in eo q̄ ad superna dirigitur: ex corruptibili carne graui bello fatigatur. Que ꝛ si quãdo a desiderijs celestibus / huius mundi qualibet minima delectatione tardať: ipso bello sue tentationis impellitur: vt illud toto corde diligat / quod cõtradictio nulla perturbat. Unde fit vt q̄etem intimam ad memoriam reuocet: ꝛ carnis sue illecebras fugiens / ad illam pleno amore suspiret. Considerare enim ex tẽtatione vnusquisq̃ compellitur vnde quo cecidit: qui postq̃ dei pacem deseruit / rixam sibi cõtra se exurgere ex semetipso sentit: ꝛ tunc verius videt de secura dei dilectione quid perdidit: qui ad se dilapsus / suam in se contumeliam inuenit. Pacem ergo nobis terre bestie faciũt: quia motus carnis dum nos tentãdo lacessunt / ad amorẽ quietis intime impellũt. Cplm. xxiij.

Bene autẽ subditur. [Et scias q̄ pacem habeat tabernaculũ tuum.] In scriptura sacra aliter pax plena dicitur / atq̃ aliter inchoata. Inchoatã q̃ppe pacẽ veritas discipulis dederat / cũ dicebat

Jo. xiiij. Pacem relinquo vobis: pacem meã do vobis. Et plenam

Luce. ij. Symeon desiderauerat / cum exoraret dicẽs. Nũc dimittis seruũ tuum dñe sm verbum tuũ in pace. Pax enim nostra ex desiderio conditoris inchoatur: ex manifesta aũt visione perficitur. Plena quippe tũc erit / cum mẽs nostra nec ignorantia cecatur: nec carnis sue impu

I gnatione cõcutitur. Sed quia eius exordia tangimus / cum vel mentem deo / vel carnem mẽti subiugamus: tabernaculum iusti habere pacem dicitur: quia videlicet eius corpus qđ mente inhabitatur / a peruersis desideriorum motibꝰ prius inquietatum / nũc sub iustitie dispositione refrenatur. Sed quid prodest per continentiam carnem restringere: si mens se per compassionem nesciat in proximi amore dilatare? Nulla nãq̃ est castitas carnis: quam non cõmẽdat suauitas mẽtis. Unde post pacem tabernaculi apte subiungitur. [Et visitans speciẽ tuã / nõ peccabis.] Species quippe hominis est alter homo. Recte enim species nostra dicitur proximus noster: q2 in illo cernimus quid ipsi sumus. Corporali enim visitatione / ad proximum gressuũ accessu venimus: spirituali vero non gressu sed affectu ducimur. Speciem ergo suã visitat / quisquis ad eum qu ibi similem per naturam cõspicit / passibus amoris tendit: vt in altero sua cõsiderans / ex seipso colligat qualiter infirmitati alteriꝰ cõdescendat. Speciem suam visitat: qui vt ipse alterum reficiat / se in altero pensat. Hinc nãq̃ per Moysen veritas

Gen. j. cum gesta describeret: gerenda signabat dicens. Protulit terra herbam virẽtem: et afferẽtem semen iuxta genꝰ suum: lignũq̃ faciẽs fructum: et habẽs vnũquodq̃ sementem sm speciem suam. Lignum quippe sm speciem suã semen producit: cum mens nostra ex sui consideratione se in alterum colligit: ꝛ recti operis germen parit. Hinc

K quidam sapiẽs dicit. Qđ tibi non vis fieri: alteri ne feceris. Hinc in euãgelio dñs dicit. Que vultis vt faciãt vobis hoies: et vos eadem facite illis. Ac si aperte diceret.

Mathei vij. Speciem vestrã in altero visitate: atq̃ ex vobismetipsis cognoscite quid vos oporteat alijs exhibere. Hinc Paulus ait.

j. Cor. ix. Factus sum iudeis tanq̃ iudeus / vt iudeos lucrarer: et his qui sub lege erãt / quasi sub lege essem: cum ipse non essem sub lege: vt eos qui sub lege erant lucrifacerem: et his qui sine lege sunt / quasi sine lege essem: cum sine lege dei nõ essem / sed i lege essem xpi. Et paulopost. Oibus oia factꝰ sum / vt oẽs saluos facerem. Neq̃ enim egregius predicator / vt quasi iudeꝰ fieret / ad perfidiam erupit: neq̃ vt quasi sub lege esset / ad carnale sacrificiũ rediit: neq̃ vt oibꝰ oia fieret / simplicitatem mẽtis in erroris varietatem cõmutauit: sed condescẽdẽdo appropinquabat infidelibus / non cadendo: vt videlicet singulos in se suscipiẽs / et se in singulos transfigurãs / compatiẽdo colligeret / si ita ipse vt illi esset / quid impendi sibi ab alijs recte voluisset: et tãto verius vnicuiq̃ errãti cõcurreret / q̃to salutis eius modum ex ppria consideratione didicisset. Bene ergo dicitur. Et visitãs speciem tuam nõ peccabis: q2 tũc peccatum plene vincitur: cum ex sua similitudine vnusquisq̃ perpendit q̃o in proximi dilectione dilatetur. Cum vero a vitijs caro restringitur cũ mens virtutibꝰ exerceť: restat vt loquẽdo quisq̃ doceat vitã alios / quã moribus seruat. Caplm. xxiiij.

Plena nãq̃ vberes fructꝰ predicationis colligit qui semina bone operationis pmittit. Unde post pacẽ tabernaculi ꝛ speciei nostre visitationem / recte subiũgiť. [Et sciẽs q̃m multiplex erit semen tuũ: et progenies tua sicut herba terre.] Post pacẽ q̃ppe

L tabernaculi / post speciei nostre visitatioẽm / semen iusti multiplex surgit: q2 nimirum post mẽbrorum macerationem / ac morum magnitudinem: tãto ei fecũdiꝰ predicationis verbũ tribuiť / q̃to hoc in eiꝰ pectore perfecti operis exaratione preueniť. Ille nãq̃ bene loquẽdi facũdiam accipit: qui sinũ cordis ad perfecte viuẽdi studia extendit. Nec cõsciẽtia loquẽtem prepedit / cũ vita linguã antecedit. Hinc est q̄ egyptij seruitio publico Joseph dis

Gen. xlvij. pẽsante subiecti / cũ iuri regis semetipsos tradẽtes humiliant: frumẽta etiã ad semen reportãt. Frugẽ quippe ad esum etiã liberi accipimus / cum et sacro eloquio pascimur: et tñ ad quedã que in hoc mũdo appetimus / in nostris voluptatibꝰ vacamꝰ. Sed serui facti / et ad semẽ frumẽta pcipimus: q2 dum plene deo subdimur / etiam verbo predicationis replemur. Et q̃m magna proles fidelium sequiť cũ sancta predicatio prerogať: post multiplicitatem seminis recte subiungiť. [Et progenies tua sicut herba terre.] Justi progenies herbe terre cõparať:

M q2 qui de eiꝰ imitatione nasciť: dũ arẽtem vite presentis gloriã deserit / spe interna viridescit. Uel certe iusti progenies sicut herba oritur: q2 dũ viuẽdo mõstrat qđ predicãdo asserit: multitudo sequẽtiũ innumerabilis exurgit. Sed quisq̃s iam terrena desideria despicit: quisq̃s se per actiue vite opera extendit: nequaq̃ ei sufficit magna exterius agere / nisi etiã per contẽplationem valeat interna penetrare. Unde ꝛ apte prius subinfertur.

¶ S Quid est q̄ Abraham cõiugem mortuam in sepulchro duplici sepelit: et qđ sit q̄ per moysen cum hysopo lignoq̃ cedrino vacca mactari precipitur.

¶ Ingredieris in abũdãtia sepulchrum: sicut infertur aceruus tritici in tẽpore suo.] Quid enim sepulchri noie nisi contẽplatiua vita signatur? Que nos quasi ab hoc mũdo mortuos sepelit: dum a terrenis desiderijs susceptos / in intimis abscõdit. Ab exteriori quippe vita mortui / etiam sepulti per cõtẽplationem fuerãt: quibꝰ Paulus dicebat.

Col. iij. Mortui enim estis: et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Capitulum. xxv.

Actiua q̃q̃ vita sepulchrũ est: q2 a prauis nos operibꝰ mortuos tegit. sed cõtẽplatiua perfectius sepelit: q2 a cũctis mũdi actionibꝰ funditꝰ diuidit. Quisq̃s ẽ iam i se cõtumelias carnis edomuit: superest vt mẽtẽ per studia sctẽ operationis exerceat. et q̃sq̃s iam mẽtẽ per sctã opa dilatat: superest vt hãc vsq̃ ad secreta intime cõtẽplationis studia extẽdat. Neq̃ enim pfectꝰ pdicator est / q̃ vel ppť cõtẽplationis studiũ operãda negligit: vel ppť operationis instãtiã cõtẽplãda postponit. Hinc est enim q̄ abrahã coniugẽ mortuã in sepulchro

Gen. xxiij.

B duplici sepelit:q₂ nimirum ꝑfectus quisq₃ ꝑdicator exti
ctam a ꝑntis vite desiderijs aīam suā/sub bone opatio-
nis tegmine ⁊ cōtēplationis abscōdit:vt a carnali cōcu
piscētia sub actiua contēplatiuaq₃ vita quasi insensibi-
lis lateat: que prius mūdi desideria sentiēs/mortaliter
viuebat. Hinc est ꝙ humani gn̄is redēptor per diem mi
racula in vrbibꝰ exhibet:et ad orationis studiū in mōte
pnoctat:vt ꝑfectis videlicet predicatoribꝰ innuat:qua-
tenus nec actiuā vitā amore speculationis fūditus de-
serāt:nec cōtēplationis gaudia penitus operationis ni
mietate cōtēnāt:sed quieti cōtēplātes sorbeāt qđ occu-
pati erga ꝓximos loquētes refundāt. Speculādo q̄ppe
in dei amore surgit:sed predicādo ad ꝓximi vtilitatem
Nūe.xix. reditur. Unde apud Moysen dn̄i in sacrificio vacca ma
etatur: offerri cum hysopo lignoq₃ cedrino bis tinctus
coccus precipit. Uaccā quippe mactamꝰ/cū carnē a la-
sciuia sue voluptatis extinguimus. quā cum hysopo li-
gnoq₃ cedrino ac cocco offerimꝰ:q₂ cū maceratione car
nis sacrificiū fidei/spei et charitatis adolemꝰ. Hysopꝰ
q̄ppe interna nostra mūdare cōsueuit. Et per Petrū dr̄
Act.xv. Fide mūdās corda eoꝝ. Lignū cedrinū nulla putredie
deficit:q₂ spem celestiū terminꝰ nō cōsumit. Unde ⁊ per
j.Pet.j. Petrū dr̄: Regenerauit nos in spē viuā: per resurrectio
nem iesu xp̄i ex mortuis:in hereditatem incorruptibilē
et incōtaminatā et immarcescibilem. Coccus ꝟo rubro
colore flāmescit: q₂ quē implet charitas incēdit. Unde
Luce.xij. et i euāgelio ꝟitas dicit. Ignē veni mittere i terrā. Sed
B bis tinctꝰ coccus offerri ꝑcipit:vt videlicet ante interni
iudicis oculos/charitas nostra/dei et ꝓximi dilectiōe
coloret:quatenꝰ cōuersa mens nec sic ꝓ amore dei quie-
tem diligat/vt curā ꝓximi vtilitatēq₃ postponat:nec sic
ꝓ amore ꝓximi occupationi inseruiat/vt quietem fun-
ditus deserens/ignem in se superni amoris extinguat.
Quisquis ergo semetipm̄ deo iam sacrificium obtulit:
si perfecta desiderat:curet necesse est vt non solū ad ope-
rationis se latitudinem:verūetiam ad culmina contem
plationis extendat. Capitulum.xxvj.

SEd inter hec magnopere sciēdum est q₂ valde
inter se diuerse sunt cōspersiōes aīoꝝ. Nōnul-
li nāq₃ hoim ita ociose mentis sunt:vt si eos la
bor occupatiōis excipiat/in ip̄a operis inchoatione suc
cūbāt. et nōnulli ita inq̄eti sunt/vt si vacationē laboris
habuerint/grauiꝰ laborēt:q₂ tāto deteriores cordis tu-
multus tolerāt/q̄̃to eis licentiꝰ ad cogitationes vacat.
Unde necesse est vt nec quieta mēs ad exercitatiōem se
immoderati operis dilatet:nec inquieta ad studiū cōtē
platiōis angustet. Sepe em̄ q̄ cōtēplari deū quieti pote
rāt/ occupatiōibꝰ pressi ceciderūt. et sepe q̄ occupati be-
ne humanis vsibꝰ viuerēt/gladio sue q̄etis extincti sunt.
Hinc nāq₃ est ꝙ nōnulli inquieti spūs dū plus exquirūt
cōtēplādo q̄̃ capiūt/vsq₃ ad peruersa dogmata erūpūt:
⁊ dū veritatis discipuli esse humiliter negligūt/magistri
Matthei errorꝝ fiūt. Hinc per semetipsam ꝟitas dicit. Si oculus
xviij. tuus dexter scādalizat te: erue eū et proijce abs te. Bo-
C num est tibi cū vno oculo i vitā intrare: q̄̃ duos oculos
habētem mitti i gehēnā ignis. Due q̄ppe vite/actiua vi
delicet ⁊ cōtēplatiua:cū conseruātur in mēte/quasi duo
oculi habētur in facie. Dexter nāq₃ oculus vita cōtēpla
tiua est:sinister actiua. Sed sunt nonnulli (vt diximus)
q̄ discrete intueri summa ⁊ spūalia nequaq₃ possūt:et tñ
alta cōtēplationis assumūt: atq₃ idcirco in ꝓfūdꝫ foueā
intellectus praui errore dilabūtur. Hos itaq₃ cōtēpla-
tiua vita vltra vires assumpta/cogit a veritate cadere:
q̄s in statu sue rectitudinis humiliter poterat sola acti-
ua custodire. Quibꝰ recte hoc quod prefati sumus/ ve-
ritas dicit. Si oculus tuꝰ dexter scandalizat te:erue eū
et proijce abs te. Bonum tibi est cū vno oculo in vitā in-
trare/q̄̃ duos oculos habētem mitti in gehēnam ignis.
Ac si aperte diceret. Cū ad cōtēplatiuā vitā idonea dis-
cretione non sufficis/solam securꝰ actiuam tene. Cūq₃
in hoc qđ pro magno eligis/deficis:eo cōtētꝰ esto quod
ꝓ minimo attēdis:vt si per cōtēplatiuā vitā a veritatis
agnitione cōpelleris cadere:regnū celoꝝ per solam acti
uam valeas saltem luscus intrare. Hinc rursum dicit.
Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis qui in me cre-
dūt:expedit ei vt suspēdatur mola asinaria in collo eiꝰ:
et demergatur in ꝓfundum maris. Quid per mare/nisi
seculū:quid per molā asinariā/nisi actio terrena signat?
Que dum colla mētis per stulta desideria constringit:
D hanc in laboris circuitum mittit. Sūt itaq₃ nōnulli qui
dum terrenas actiones deserūt/et ad cōtēplationis stu
dia/humilitate postposita/vltra intelligentie vires sur-
gunt:non solū se in errorem deijciūt/sꝫ infirmos quosq₃
a gremio veritatis diuidūt. Qui ḡ vnū de minimis scāda
lizat: meliꝰ illi fuerat alligata collo mola asinaria i ma-
re ꝓijci:q₂ nimirū ꝑuerse mēti expedibiliꝰ esse potuisset:
vt occupata mūdo terrena negocia ageret/q̄̃ per contē
platiōis studia ad multoꝝ perniciem vacaret. Rursum
nisi quibusdā mētibꝰ cōtēplatiua vita potiuu q̄̃ actiua
cōgrueret:nequaq̄̃ per Psalm̄. dn̄s diceret. Uacate ⁊ vi Ps̄.xlv.
dete quia ego sum deus. Capl̄m.xxvij.

SEd inter hec sciēdum est q₂ sepe ⁊ pigras mē-
tes amor ad opus excitat:et inquietas in cōtē
platione timor refrenat. Anchora enim cordis
est pondus timoris:et plerūq₃ fluctu cogitationū quati
tur/sed per discipline sue vincula retinetur:neq₃ hoc tē-
pestas sue inquietudinis ad naufragium ꝑtrahit: quia
in diuini amoris littore ꝑfecta charitas astringit. Un-
de necesse est vt quisquis ad contēplationis studia pro-
perat:semetipm̄ prius subtiliter interroget q̄̃tum amat.
Machina quippe mentis est vis amoris: que hāc dum
a mūdo extrahit/in alta sustollit. Prius ergo discutiat
si summa inquirēs diligit:si diligēs timet:si nouit inco-
gnita aut amādo cōprehēdere:aut non cōprehēsa timē-
do venerari. In cōtēplatione etem̄ mentem si amor non
E excitat/teporis sui torpor obscurat. si timor non aggra-
uat/sensus hāc per inania ad nebulam erroris leuat. et
cū clausa ei secretoꝝ ianua tardiꝰ aperitur/ab ea longiꝰ
ipsa sua presumptiōe repellitur:q₂ irrūpere appetit hoc
qđ non inueniēs querit. cūq₃ superba mens errorem pro
veritate ꝑcipit:quo quasi intus gressum porrigit/foras
tendit. Hinc est em̄ ꝙ legē daturus dn̄s/in igne fumoq₃ Exo.xix.
descēdit:q₂ ⁊ humiles per claritatem sue ostēsionis illu
minat:et supboꝝ oculos per caliginē erroris obscurat.
Prius igit̄ mēs ab appetitu glorie tp̄alis/atq₃ ab omī
carnalis cōcupiscentie delectatione tergenda est:et tūc
ad arcem cōtēplatiōis erigēda. Unde ⁊ cum lex accipi-
tur/populus a monte ꝓhibetur:vt videlicet q̄ infirmis
adhuc mētibus terrena desiderāt / cōsiderare sublimia
non presumāt. Unde ⁊ recte dr̄. Si bestia tetigerit mon
tem/lapidabitur. Bestia etem̄ mōtem tāgit:cum mens
irrationabilibꝰ desiderijs subdita/ad cōtēplationis al-
ta se erigit. sed lapidibꝰ percutitur:q₂ summa non susti-
F nens/ipsis superni ponderis ictibus necatur. Qui igi-
tur culmen ꝑfectionis apprehendere nituntur:cum con
templationis arcem tenere desiderāt:prius se in campo
operis per exercitium probent: vt sollicite sciāt si nulla
iam mala ꝓximis irrogāt:si irrogata a ꝓximis/equani
miter portāt:si obiectis tēporalibꝰ bonis nequaq₃ mēs
letitia soluitur:si subtractis nō nimio merore sauciatur.
ac deinde perpendāt si cum ad semetipsos introrsus re-
deunt:in eo ꝙ spūalia rimantur/nequaq₃ secū rerum tē-
poralium vmbras trahūt:vel fortasse tractas manu dis-
cretiōis abigūt. si incircūscriptum lumen videre cupiē-
tes/cunctas circūscriptionis sue imagines deprimunt:
et in eo qđ super se contingere appetūt/vincūt qđ sunt.
Unde recte nunc dicitur. Capl̄m.xxviij.

INgredieris in abundantia sepulchrum.] Uir
quippe perfectus in abundantia sepulchrum
ingreditur:q₂ prius actiue vite opera congre-
gat:et postmodum carnis sensum per cōtemplationem
mortuum huic mundo funditus occultat. Unde ⁊ apte
subditur [Sicut infertur aceruus i tēpore suo.] Actio-
nis nāq₃ tēpus primum/est cōtemplationis extremum.
Unde necesse est vt ꝑfectus quisq₃ prius virtutibꝰ men-
tem exerceat: atq₃ hāc postmodum in horreum quietis
condat. Hinc est em̄ ꝙ is quem legio demonum dn̄o iu- Lu.viij.
bente dereliquit/ad saluatoris sui pedes residet/verba
doctrine percipit/⁊ de regione sua simul discedere cum
salutis auctore cōcupiscit:sꝫ tamen ei ipsa que salutem
contulit veritas dicit. Reuertere ꝑmum in domum tuā
et narra q̄̃ta tibi fecerit deus. Cum em̄ quālibet parum
de diuina cognitione ꝑcipimus:redire ad humana iam
nolumus/et ꝓximoꝝ necessitatibꝰ onerari recusamus:
quietem contēplationis querimꝰ:nihilq₃ aliud nisi hoc
qđ sine labore reficit animū amamus. Sed sanatos nos

G veritas ad domū mittit: narrare que nobiscū acta sunt ꝑcipit: vt videlicet mens prius desudet in opere: et postmodum refici debeat per contēplationem.

¶ S Quid sit ꝙ iacob ꝓ rachel seruiuit/et liā accepit.

¶ Hinc est ꝙ Jacob pro Rachel seruiuit/et Liā accepit: cui ꝗ dr. Non est consuetudinis in terra nostra vt minores āte tradam᷒ ad nuptias ꝗ̄ maiores. (gen. xxix.) Rachel nāq̄ visum principium: Lia aūt laboriosa dr. Et quid p rachelem/nisi cōtēplatiua: qd per liam/nisi actiua vita signatur? In cōtēplatione qppe pricipiū (qd de᷒ est) queritur: in operatiōe aūt sub graui necessitatum fasce laboratur. Unde et rachel pulchra/sed sterilis: lia aūt lippa est/sꝫ fecūda: qꝛ nimirum mens cū cōtēplādo ocia appetit/plus videt: sed minus deo filios generat. cū ꝟo ad laborem se predicationis dirigit: minus videt/sꝫ amplius parit. Post Lie ꝗ̄ amplexus ad Rachelem Jacob puenit: qꝛ perfectus quisq̄ ante actiue vite ad fecūditatem iūgitur: et post ad requiē cōtēplatiue copulatur. Quia enim contēplatiua vita minor quidē tēpore/sed merito maior est ꝗ̄ actiua: sacri euāgelij verbis ostēdit: in quo due mulieres diuersa egisse referunt. Maria quippe redemptoris nostri ꝟba audiēs/ad pedes illi᷒ residebat: (Luce. x.) martha aūt corporalib᷒ ministerijs insistebat. Cūq̄ cōtra marie ociū martha quereret/audiuit. Martha martha sollicita es: et turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit: que nō (H) auferetur ab ea. Quid enim per mariam que verba dn̄i residēs audiebat/nisi contemplatiua vita exprimitur? Quid per martham exteriorib᷒ obsequijs occupatam/nisi actiua vita signatur? Sed marthe cura non reprehēditur: marie ꝟo etiā laudatur: qꝛ magna sunt actiue vite merita/sꝫ cōtēplatiue potiora. Unde nec auferri vnq̄ marie pars dr: qꝛ actiue vite opera cū corpore transeūt: contēplatiue aūt gaudia melius ex fine conualescunt. Quod bene ac breuiter Ezechiel ꝓpheta exprimit/cum volantia animalia contēplatus ait. (Ezech. j.) Et similitudo manus hoīs subtus pennas eoꝝ erat. Quid eñ per pennas animalium/nisi contēplationes possumus sentire sctōꝝ quibus ad summa transuolant: et terrena deserētes/sese in celestibus librāt? Quid per manus/nisi operationes accipimus? Quia cum in ꝓximi amore se dilatāt: bona que preualēt/etiā corporaliter administrāt. Sed man᷒ eoꝝ sub pēnis sunt: qꝛ actionis sue opera virtute contēplationis vincunt.

Capl'm. xxix.

Potest etiam per sepulchrum nō solum in hac vita nostra contēplatio: sed quies eterne ⁊ intime retributionis intelligi: in qua tāto veri᷒ quiescitur/q̄to in nobis corruptionis vita ꝑfectius necatur. In abundātia ꝗ̄ sepulchrum ingreditur: qui post congesta vite presentis opa/ mutabilitati sue plene mortuus/in secreto veri luminis occultat. Unde ⁊ per psalmistam dr: (Ps. xxx. J) Abscōdes eos in abscōdito vultus tui: a conturbatione hoīm. Quod bene etiam cōparatio adiūcta cōmēdat/cū dr. Sicut infertur aceruus in tempore suo. Frumētum quippe in segete sole tangitur: qꝛ in hac vita humana aīa respectu superni luminis illustratur. pluuias percipit: qꝛ veritatis eloquio pinguescit. vētis concutitur: quia tentationib᷒ exercetur. et secum crescētes paleas portat: qꝛ nequiorem cōtra se quotidie vitā peccantium tolerat. atq̄ ad aream deductū triturationis pondere premitur/vt a palearum connexione soluatur: qꝛ mens nostra celesti discipline supposita/dum correctionis flagella percipit/a societate carnalium mūdior recedit. et relictis paleis ad horreum ducitur: qꝛ foris remanentib᷒ reprobis/electa aīa ad superne mansionis gaudia eterna subleuatur. Bene ergo dicitur. Ingrederis in abundātia sepulchrum: sicut infertur aceruus in tēpore suo: qꝛ dum post afflictionem iusti premia patrie celestis inueniunt: quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur: et in alieno quidem tēpore percussiones sentiūt: sed in suo a percussione requiescūt. Electis quippe alienum tēpus est vita presens. vnde ⁊ quibusdā (Joan. vij.) adhuc infidelibus veritas dicit. Tēpus meum nōdum (Lu. xxij.) aduenit: tēpus aūt vestrum semper est paratum. Et rursum. Hec est hora vestra/et potestas tenebrarum. Sepulchrum ergo in tēpore suo sicut frumēti aceruus ingreditur: qꝛ ille eternam requiem percipit/qui prius hic vt ab exurēdis paleis liber sit/discipline pressuras sentit.

Elipha᷒ ꝟo qui ⁊ in locutionis sue serie tabernaculū/lapides/bestias/semen/herbas/sepulchrūq̄ noiauit: ꝙ non hec iuxta litteram dixerit: ipe innuit/qui post cūcta (K) clico subiūgit. [Ecce hoc vt inuestigamus ita est.] Liquet ꝓfecto ꝙ in his ꝟbis nihil ab eo iuxta superficiem dicitur: qꝛ nimirum ante faciem non iacet qd inuestigatur. Qui ergo hec inuestigasse se indicat: qꝛ in ꝟbis exterioribus interiora quesierit/demōstrat. Sed post cūcta ad stultitiam iactantie puenit: qꝛ protinus subdit. [Qd auditū mente ꝑtracta.] Quātalibet doctrina mens polleat: grauis ei᷒ imperitia est/velle docere meliorem. Unde ⁊ ea que ab amicis recte ꝓlata sunt: ab interno arbitro nō recta iudicātur. In eo nāq̄ vim sue rectitudinis amittūt: quo auditori non congruūt: qꝛ et medicamina vires perdunt: cū sanis mēbris apponūtur. In omne ergo qd dicitur/necesse est vt causa/tēpus ⁊ persona pensetur: si verba sentētie veritas roboret: si hāc tempus congruum postulet: si ⁊ veritatem sentētie/et congruētiam tēporis/ꝑsone qualitas non impugnet. Ille eñ laudabiliter spicula emittit: qui prius hostem quem feriat cōspicit. Male nāq̄ arcus validi cornua subigit: qui sagittam fortiter dirigens/ciuem fecit.

¶ Finit liber Sextus Moralium sancti Gregorij.

¶ Liber Septimus moralium sācti Gregorij pape in beatū Job sup capitulū sextū. Cap. j.

Quorūdam mentes plus flagella ꝗ̄ conuitia cruciāt: quorūdam ꝟo plus conuitia ꝗ̄ flagella castigāt. (L) Nam sepe cōtra nos quibuslibet penis durius tormēta ꝟboꝝ seuiunt: cūq̄ nos ad defensionē erigūt/in impatiētiam sternūt. Unde beato Job ne deesse tētatio vlla potuisset: nō solū hūc flagella desup fertūt: sꝫ grauiora plagis amicoꝝ colloquia affligunt: vt sancti viri aīa hincinde pulsata/ad motū iracūdie ⁊ elatiōis erūperet: et qcqd mūdum vixerat: ꝑ cōtumaciā supbe locutionis inquinaret. Sed tactus plagis grās retulit: lacessitus verbis recta respōdit: et percussus innotescit ꝗ̄ pro minimo salutem carnis habuerit. Loquēs quoq̄ indicat ꝗ̄ sapiēs tacebat. Sed quedā eius ꝟbis admixta sunt: que apud humana iudicia patiētie limitem transire videātur: que nos vere intelligimus: si superni sentētiam iudicis in eoꝝ examinatione pensamus. Ipse qppe beatum Job ⁊ prius ꝯtra aduersariū pretulit dicēs: Uidisti seruū meū Job: ꝙ nō sit silis ei sup terrā: vir simplex et rect᷒ ac timēs deū/et recedēs a malo? Ipse post probationem amicos ei᷒ redarguit/dicēs. Non estis locuti corā me rectū/sicut seru᷒ me᷒ Job. Restat ergo/vt cum mens in beati Job sermonib᷒ fluctuat: eoꝝ pondus ex eiusdem historie initio ac fine perpendat. (M) Ab eterno eñ iudice nec casurus laudari potuit/nec lapsus ꝑferri. Si igitur in ambiguitatis tēpestate deprehensi/prima hui᷒ historie ⁊ postrema cōspicim᷒: nauis cordis cōsiderationis sue funib᷒: quasi a prora ⁊ puppi restringit/ne in erroris saxa ꝑducatur. Nullis ergo ignorātie nostre ꝓcellis obruimur: si trāquillum supne sentētie littus tenemus. Ecce eñ dicit qd questione nō modica lectoris animum moueat. Sed qs hoc non rectū dicere audeat: qd in dei auribus rectum sonat?

¶ Sequit Capitulū Sextū textus libri Job.

Respōdēs aūt Job dixit. Utinā appēderent pctā mea qb᷒ iram merui: ⁊ calamitas quā patior in statera: q̄si arena maris hec grauior appareret. Unde ⁊ verba mea dolore sunt plena: qꝛ sagitte dn̄i i me sunt: quaꝝ indignatio ebibit spiritum meū: et terrores dn̄i militant contra me. Nūquid rugiet onager cū habuerit herbā: aut mugiet bos cū ante p̄sepe plenū steterit? Aut poterit comedi insulsum: qd nō est sale cōditū?

A Aut potest aliquis gustare qd gustatum affert mortem? Anime enim esurienti etiam amara dulcia esse videntur. Que prius nolebat tangere aia mea. nunc pre angustia cibi mei sunt. Quis det vt veniat petitio mea/et qd expecto tribuat mihi deus? et qui cepit ipse me conterat? Soluat manum suam: et succidat me: et hec mihi sit consolatio: vt affligens me dolore non parcat: nec contradicam sermonibus sancti. Que est enim fortitudo mea vt sustineam: aut quis finis meus vt patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea enea est. Ecce non est auxiliu mihi in me: et necessarij quoque mei recesserunt a me. Qui tollit ab amico suo misericordiam/timorem dni derelinquit. Fratres mei preterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. Qui timent pruinam irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati peribunt: et vt incaluerint/soluentur de loco suo. Inuolute sunt semite gressuum eorum: ambulabunt in vacuum/et peribunt. Considerate semitas theman: itinera saba: et expectate paulisper. Confusi sunt: qr speraui. Venerunt quoque vsque ad me: et pudore cooperti sunt.

B Nunc venistis: et modo videntes plagam meam timetis. Numquid dixi: afferte mihi: et de substantia vestra donate mihi: vel liberate me de manu hostis: et de manu robustorum eruite me? Docete me/et ego tacebo: et si quid forte ignoraui instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis: cum e vobis nullus sit qui possit arguere me? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis/et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis: et subuertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen qd cepistis/explete. Prebete aurem/et videte an mentiar. Respondete obsecro absque contentione: et loquentes id qd iustum est iudicate. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem: nec in faucibus meis stultitia personabit.

¶ S. Qr statere nomine/christus accipiatur: qui in se calamitatem nostram et peccata appendit.

¶ Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui: et calamitas quam patior/in statera: quasi arena ma-

C ris hec grauior appareret.] Quis alius statere nomine/nisi dei et hoim mediator exprimitur? qui ad pensandum vite nre meritum venit: ac secum iustitiam simul et misericordiam detulit: sed misericordie lance preponderans/culpas nostras parcendo leuigauit. In manu etenim patris/quasi statera miri libraminis factus: hinc in se calamitatem nostram/et illinc peccata suspendit. Sed grauis ponderis calamitatem moriendo innotuit: et apud misericordiam suam deus leue esse peccatum relaxando monstrauit: qui hoc primum gratie contulit: qr penam nostram nobis cognoscibilem fecit. Homo namque ad contemplandum auctorem conditus: sed exigentibus meritis ab internis gaudijs deiectus: in erumnam corruptionis ruens: cecitatem exilij sustinens/culpe sue supplicia et tolerabat et nesciebat: ita vt exilium patriam crederet: et sic sub corruptionis pondere/quasi in salutis libertate gauderet. Sed is quem intus homo reliquerat: assumpta carne foris apparuit deus. cumque se exterius prebuit/expulsum foras hoiem ad interiora reuocauit: vt iam dana sua videat: iam penam sue cecitatis ingemiscat. Calamitas ergo hois in statera grauis apparuit: qr malum qd pertulit/non nisi in presentia redemptoris agnouit. Lucem quippe nesciens/danationis sue tenebras voluptuose tolerabat: sed postquam vidit qd diligeret/intellexit etiam qd doleret: et graue sensit qd pertulit: qr dulce innotuit qd amisit. Uir igitur sanctus colloquentis amici sententijs a claustris silentij excussus: et prophetici spus afflatu repletus: dicat sua: dicat humani generis voce:

D Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui/et calamitas quam patior/in statera: quasi arena maris hec grauior appareret. ac si apte diceret. Danationis nostre malum leue creditur: qr necdum cognita redemptoris equitate pensatur. Sed vtinam veniat/et erumnam tanti exilij misericordie lance suspendat: et quid post exilium requiramus/edoceat. Sic enim innotescit qd amisimus/graue esse insinuat quod toleramus. Capitulum. ij.

Bene aut hec eadem peregrinationis nostre calamitas maris arene comparatur. Arena enim maris/vndarum estu exterius impellitur: qr et delinquens homo quam tentationum fluctus mobiliter pertulit: extra se ab intimis exiuit. Magni aut arena maris est ponderis: sed calamitas hois arena maris grauior dicitur: qr dura fuisse pena ostenditur: dum per misericordem iudicem culpa que leuigatur agnoscitur. Et qr quisque gratiam redemptoris agnoscit: quisque reditum ad patriam diligit: eruditus sub pondere peregrinationis gemit: post statere desiderium recte subiungitur. [Unde et verba mea dolore sunt plena.] Qui peregrinationem pro patria diligit/dolere etiam inter dolores nescit. Iusti aut verba dolore plena sunt: qr quousque presentia tolerat: ad alta loquendo suspirat. omne qd peccans pertulit/conspicit: atque vt ad statum beatitudinis redeat/sollicite iudicia quibus affligitur pensat.

E Unde subditur. [Quia sagitte dni in me sunt.] Sagittarum quippe noie/aliquando predicationis verba/aliquando animaduersionis sententie designantur. Predicationis namque eloquia sagittis exprimuntur: qr in eo quod vitia feriunt/male viuentium corda transfigunt. De his sagittis venienti redemptori dicitur. Sagitte tue acute potentissime: populi sub te cadent in corde. (Ps. xliiij) De quo et Esaias dicit. Mittam ex eis qui saluati fuerint/ad gentes in mare/in aphricam/in libyam/tenentes sagittam in italiam/et greciam. (Esa. lxvj.) Rursum sagittis aiaduersionis percussio designatur: sicut Ioas regi per Heliseum dr. Iace sagittam. Quo iaciente ait. Percuties syriam/donec consumas eam. (iiij. Regum xiij.) Uir igitur sanctus qr peregrinationis sue erumnam respicit: qr sub percussionibus dnice aiaduersionis ingemiscit/dicat.

¶ S. Qr serui dei in hoc mundo lugeant: et percussiones diuine mentem ne intumescat compungant: et ex his que tolerat/futura formidat.

¶ Unde et verba mea dolore sunt plena: quia sagitte dni in me sunt.] Ac si aperte diceret. Ego in exilij danatione non gaudeo: sed sub iudicio positus doleo: qr vim percussionis agnosco. Plerique aut sunt quos tormenta cruciant/sed non emendant. Quos contra apte subiungitur. [Quarum indignatio ebibit spiritum meum.] Quid enim est spiritus hois/nisi spiritus elationis? Capitulum. iij.

F Sagitte aut dni spiritum hois ebibunt: cum superne aiaduersionis sententie afflictam mentem ab elatione compescunt. Sagitte dni spm hois ebibunt/qr intentum exterioribus/introrsus trahunt. Epotatus namque Dauid spus fuerat/cum dicebat. In deficiendo ex me spm meum: tu cognouisti semitas meas. (Ps. cxli.) Et rursum. Renuit consolari aiam meam. memor fui dei/et delectatus sum: et exercitatus sum: et defecit paulisper spus meus. (Ps. lxxvj) Sagittarum ergo indignatio iusti spm ebibit: qr superne sententie electos quos in petis inueniunt/dum vulnerant immutant/vt duritiam suam transfixa mens deserat: atque ex salutifero vulnere sanguis confessionis currat. Pensant namque vnde quo lapsi sunt: pensant a quanta beatitudine ad que corruptionis sue tormenta ceciderunt: et non solum gemunt in his que sustinent: sed insuper metuunt hoc qd districtus iudex delinquentibus de gehenne ignibus minatur. Unde recte subiungitur. [Et terrores dni militant contra me.] Iustorum mens non solum perpendit qd tolerat: sed etiam pauet qd restat. videt qualia in hac vita patitur: metuit ne post hanc grauiora patiatur. Luget qr in huius cecitatis exilium a paradisi gaudijs cecidit: timet ne cum exilium relinquitur/mors eterna subsequatur. Iam ergo sententiam tolerat in pena: sed minas adhuc venturi iudicij formidat ex culpa. Hinc Ps. ait. In me transierunt ire tue: et terrores tui conturbauerunt me. (Psalm. lxxxvij.) Interni quippe iudicij postquam ire pertranseunt/etiam terrores conturbant: qr iam aliud de danatione patimur: et adhuc aliud de eterna vltione formidamus. Uir igitur sanctus perpendens mala que tolerat/dicat. Sagitte dni in me sunt: quarum indignatio ebibit spm meum. Sed grauiora

G imperpetuum metuēs/adiūgat. Et terrores militāt cō tra me. Ac si aperte diceret. Percussus quidē de presentibus doleo: sed hoc in dolore sit grauius: qr et in pena positus/adhuc supplicia eterna ptimesco. Sed qr iam statere inteructum desiderat: iam mala i quib9 humanum gen9 cecidit/pensat: q̄uis in gētili natione positus/ munere tamen pphetici spūs plenus/quo ardore redēptoris aduētum vel gētilitas vel iudea sitiat/verbis sequētibus demonstrat/dicens.

¶ S. Qr onagri z bouis noīe gētilis z iudaicus populus accipiatur: quoz clamor expectatio intelligitur.

¶ Nūquid rugiet onager cū habuerit herbam: aut mugiet bos cū ante presepe plenū steterit?] Quid nāqz per onagrum. i. agrestem asinum/nisi gētilis popul9 designatur? quē sicut natura extra stabula discipline edidit: ita vagus in voluptatum suaz cāpo pmansit. Quid per bouem/nisi plebs iudaica significat? q̄ iugo supne dñationis supposita/ad spem proselytos colligens: per corda que valuit/vomerem legis traxit. Sed beati Job vita attestante cognoscimus: vt expectasse redēptoris aduētum/multos etiam gētiles credamus. Et nascēte dño/ symeone in spiritu in tēplum veniēte/didicimus quāto desiderio ex plebe israelitica sancti viri incarnationis

Luce. x. eius mysterium videre cupierunt. Unde z per eūdem redemptorem discipulis dicitur. Dico vobis q̄ multi iusti et prophete desiderauerunt videre que videtis/et non viderunt. Capitulum. iiij.

H Herba ergo onagri/et fenum bouis est beciba mediatoris incarnatio: per quā simul gentilitas z iudea satiatur. Quia em̄ per pphetā dr:

Esaie. xl. Ois caro fenum: vniuersitatis cōditor ex nostra substātia carnem sumēs/fenum fieri voluit: ne nostra in perpetuum caro fenum remaneret. Tūc ḡ herbā onager inuenit/cū gētilis populus grām diuine incarnationis accepit. Tūc bos vacuū presepe nō habuit: cū plebi iudaice ei9 carnem expectāti lex exhibuit/ quē diu expectatum pphetauit. Unde z natus dñs in presepe ponitur: vt videlicet signaretur qr sancta aialia que ieiuna diu apud legem inuēta sunt: incarnationis eius feno satiarentur. Presepe em̄ natus impleuit/qui cibum semetipm̄ mētibus mortaliū prebuit/dicens. Qui comedit carnē meā:

Joā. vj. et bibit sanguinem meū: in me manet/et ego in eo. Sed qr diu z electoz gentilium vota dilata sunt: et ex hebraico populo sancti quiqz longo tēpore redēptionem suam expectādo gemuerūt: bene beatus Job pphetie mysteria enarrans/ex vtraqz natione causas afflictionis insinuat/dicēs. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit? Ac si aperte dicat. Idcirco gētilitas gemit: qr cā nec dū redēptoris sui gratia reficit: atqz ideo iudea mugitus dilatat: qr legem tenens/sed legis auctorem non vidēs:

I stans ante presepe ieiunat. Que nimirum lex: quia ante mediatoris aduentum nequāq̄ spiritualiter/sed carnaliter tenebatur: recte subiungitur:

¶ S. Qr insulsum cibum comedit qui legem carnaliter accipit.

¶ Aut poterit comedi insulsum/quod non est sale conditum?] In lege sal littere/est intelligētie virtus occulte. Qui ḡs ergo obsequijs carnalib9 intētus/hāc intelligere spūaliter noluit: quid aliud q̄ insulsum cibū comedit? Sed hoc in cibo sal cognita veritas misit: cū latere

Joan. v. in lege saporē occulte intelligētie docuit/dicēs. Si crederetis moysi/crederetis vtiqz z mihi: de me em̄ ille scri

Mar. ix. psit. Et rursum. Habete sal i vobis: z pacē habete inter vos. Sed qr ante mediatoris aductū/iudea legē carnaliter tenuit: preceptis ei9 dura iubētib9 gētilitas subdi recusauit. Insulsum ḡ cibū comedere noluit: q̄ priusq̄ spūs cōdimētum pciperet: seruare vim littere expauit. Quis nāqz gētiliū hoc qḋ illic precipit ferret: filioz carnem p obsequio religionis incidere: vboz culpas morte resecare? Unde z bene subditur adhuc. [Aut gustare aliquis pōt: qḋ gustatū affert mortē?] Lex nāqz carnaliter degustata mortē intulit: qr cōmissa delinquētiū dura aiaduersiōe distrinxit. Mortē detulit: qr et per precepū culpā innotuit: et hāc p grām nō deleuit: Paulo at-

Heb. vij. testāte/q ait. Nihil ad pfectum pduxit lex. Et rursum. Lex quidē sancta/et mādatum sanctum z iustum z bo-

Roñ. vij. num. Et paulopost. Peccatum vt appareat peccatum/

K per bonum mihi operatum est mortem. Ad xp̄m vo conuersa gentilitas: qr hūc signari per vba legis intelligit: angustata desiderijs suis: cum quē vehementer diligit/ inter precepta carnalia spiritualiter requirit.

¶ S. Qr iusti quicq̄d sibi in hac vita amarum est/dulce reputāt: et qḋ affligit/requiem putāt. Capm. v.

V Unde z ex voce mox ecclesie per pphetie spiritum subdit. [Que prius tangere nolebat aia mea: nūc pre angustia cibi mei sunt.] Ualde nāqz in errorem labitur/q beati Job vba ad solam plana historiā suspicat. Uir em̄ sanctus/et tot cōditoris sui preconijs fultus: q̄d magnū/vel potius q̄d vex diceret: si insulsum cibū comedi non posse dixisset? Aut quis ei9 esui mortifera alimenta obtulerat vt subiūgat: Aut pōt aliq̄s gustare/qḋ gustatū affert mortem? Que si de amicoz ei9 colloquijs dicta sentimus: ab intellectu hoc sententia subiūcta cōpescimur/qua ait. Que prius tangere nolebat aia mea/nūc pre āgustia cibi mei sunt. Absit em̄ ne vir sanctus in status sui incolumitate cōstitut9/amicoz suoz aliquādo dicta despexerit: qui (sicut ipo attestante post discim9) z seruis humilis fuit. Uerba ḡ eius a mysterijs nō vacāt: que (sicut ex fine historie discim9) et internus arbiter laudat. Que nequāq̄ etiā cum tanta veneratione vsqz ad mūdi extrema decurrerēt: si intellectu mystico grauida non fuissent. Beatus igitur Job qr mēbrum est sancte ecclesie: eius etiā loquatur ex voce

L dicēs. Que prius tāgere nolebat aia mea: nūc pre angustia cibi mei sunt qr nimirum amoris sui estibus anxia/ cibū scripture veteris conuersa gētilitas esurit: quē dudum supba despexit. Que tn̄et iudee vocib9 cōgruūt/si paulo cōsideratius disserātur. Ipsa quippe ex eruditione legis/ex vni9 dei cognitione sal habuit: et cūctas gentes tanquam animalia bruta despexit. Sed quia societatem gētilium ad semetipsam recipere/preceptis legis erudita cōtēpserat: quid aliud q̄ insulsum cibū sumēre

Exodi xxiij. fastidiebat? Diuina quippe sententia pposita morte vetuerat/ne plebs israelitica fedus cum alienigenis iūgeret: et vitā sancte religionis inquinaret. Unde z subdit. Aut gustare aliq̄s pōt/qḋ gustatum affert mortē? Sed qr ad redēptoris fidem hec eadem iudea ex electoz parte cōuersa est/lucē quā cognouerat/predicare per scōs aplos sue prolis infidelib9 satagebat. Eius aūt predicationis obsequiū hebreoz supbia repulit. Unde mox ad collectionem gētium exhortationis sue vba declina

Act. xiij. uit: sicut z per eosdē aplos dr. Uobis oportebat primū loqui verbū dei: sed q̄m repulistis illḋ/et indignos vos iudicastis eterne vite: ecce cōuertimur ad gētes. Unde hoc quoqz loco apte subiūgitur. Que prius tāgere nolebat aia mea/nūc pre angustia cibi mei sunt. Iudea quippe vitā gētilium dedignata/eam dudum quasi tangere noluit: cui9 societatem recipere spreuit: sed ad redēptoris grām veniēs: ab israeliticis infidelib9 repulsa: dum per sanctos aplos ad collectionem se gētilium dilatat: quasi hoc in cibū esuriēs accepit/qḋ indignum prius fa

M stidiosa despexit. Predicationis em̄ sue angustias pertulit: que apud hebreos despici quod loquebatur vidit. Sed pre angustia cibos quos dudum cōtēpserat/comedit: qr repulsa iudeoz duritia/gentiles suscipere populos quos despexerat/concupiuit. Quis igitur hec figuraliter diximus/restat nunc vt moraliter inquiramus. Uir sanctus redēptoris aduentum sub statere appellatione desiderās: dum se per eloquium aperit/nos ad viuendi studium erudit. dum sua narrat/ quedam nostra indicat. dum de se que recognoscamus insinuat/nos ad spem trepidos infirmosqz cōfirmat. Jam quippe per fidem mediatoris viuim9: et tamen adhuc pro expurgatione vitioz dura animaduersionis intime flagella sustinemus. Unde z post statere desideriū subdit. [Quia sagitte dñi in me sunt: quarum indignatio ebibit spiritum meum.] Sed ecce (vt superius dictum est) et diuine correptionis percussione cōfigimur: et tamen adhuc illud est grauius qḋ de terrore venturi iudicis ex extrema animaduersione formidamus. Unde protinus subinfertur. [Et terrores militāt contra me.] Debet tamen a metu z dolore animus excuti: et ad sola eterne patrie desideria extēdi. Tūc em̄ nobilitatem nostre regenerationis ostendimus/si eum vt patrem diligimus: quem nūc seruili mente vt dominum formidamus. Unde per

Ro.viij. B

Paulum dr: Non accepistis spiritū seruitutis iterum in timore: sz accepistis spiritū adoptionis filioꝝ: in quo clamam⁹: abba pater. Pondus itaq; formidinis mens electi postponat: in virtute se amoris exerceat: renouationis sue dignitatē desideret: ad cōditoris sui speciem anhelet. quē quouis cōspicere nō valet / eternitatem ei⁹ necesse est. i. intimum cibum suum esuriēs expectet. Unde ꝛ apte subditur. Capitulum. vj.

Nunquid rugiet onager / cū habuerit herbam: aut mugiet bos / cū āte ꝑsepe plenū steterit? Qui alij onagri appellatiōe signati sunt / nisi hi q̄ in capo fidei cōstituti / nulli⁹ officij loris ligantur? Uel quos bouis significatio exprimit / nisi hos quos intra sanctā ecclesiā ad predicationis officiū suscepti ordinis iugū premit? Herba ṽo onagri ꝛ pabulum bouis est interna refectio populi fidelis. Alij nāq; more bouis intra ecclesiā suscepti officij loris tenent. Alij more onagri / sacri ordinis stabula nesciūt: et in cāpo ꝓprie volūtatis degunt. Sed cum quis ex vita seculari interne visionis desiderio estuat: cū refectionis intime pabulum cōcupiscit: cū ieiunū se in peregrinationis hui⁹ cecitate cōsiderās / quib⁹ valet fletib⁹ reficit / quasi herbā non inueniēs onager rugit. Alius q̄q; necessitatem suscepti ordinis tolerat: in labore predicatiōis exudat: et ꝑ eternā iam cōtēplationem refici appetit: sed q: redēptoris sui speciē necdū cōspicit / q̄si bos ad presepe vacuū ligatus gemit. Quia eñ longe ab interna sapiētia positi / eterne hereditatis nō cernim⁹ viriditatem: velut bruta alalia a desiderata herba ieiunam⁹. De qua nimiꝝ herba redēptoris voce dr.

Joan.x. B

Per me si quis introierit / saluabit: et ingredietur ꝛ egredietur: et pascua inueniet. Sed plerūq; qđ esse amātib⁹ graui⁹ solet / seris bonoꝝ studijs / maloꝝ vita cōtradicit: et cū mens ad celeste desiderium rapit / bene cepta intētio interrūpētib⁹ stultoꝝ verbis ac moribus reuerberat: ita vt que iam per cōtēplatiōis adnisum ad summa euolauerat: ad expugnādā prauoꝝ stultitiam sese in infimis cōtra certamina accingat. Unde et subdit. Aut poterit comedi insulsum / qđ non est sale cōditū? Uerba quippe moresq; carnaliū / quasi cibum se nostris mētib⁹ ingerūt: vt in delectatiōis vētre rapiātur. Sed electus q̄q; insulsum non comedit: q: prauoꝝ dicta factaq; diiudicās / ab ore cordis repellit. Paul⁹ ad esum mentium inferri insulsa ꝓhibuit / cū discipulis

Col.iiij.

dixit. Sermo vester semꝑ in gr̄a sale sit cōditus. Et psalmiste quoq; verba reproboꝝ / i cordis ore insulsa sapuerunt / cū dicebat.

Ps.cxviij.

Narrauerūt mihi iniqui fabulatiōes: sed non ita vt lex tua dñe. Sepe aūt carnalium ṽba dum se importune nostris aurib⁹ ingerūt: in corde bellum tētationis gignunt: et q̄uis hec ꝛ ratio respuat / et lingua reprehēdat: cū labore tñ intus vincit / qđ foris cū auctoritate diiudicatur. Unde necesse est vt nec ad aures veniat / quod mens a cogitationis aditu vigilās repellat. Sācti igit viri cū eternitatis desiderijs anhelāt: in tātā altitudinē vite se subleuant: vt audire iam que mundi sunt / graue sibi ac deprimens pondus credant. Ualde nāq; insolens atq; intolerabile estimāt / quicquid illud non sonat quod intus amant. Capłm. vij.

C

Sed sepe mens iam per desideriū ad sublimia rapitur: iam fūditus ab stulta terrenoꝝ hoim locutione separat: nec tñ adhuc ꝑ amore veritatis ad perferendos presentis vite cruciatus accingit. iam supna appetit / iam in infimis stulta cōtēnit: sz necdum se ad perferende aduersitatis tolerātiam dirigit. Unde ꝛ subdit. Aut pōt aliquis gustare / qđ gustatum affert mortem? Durum quippe est appetere qđ cruciat: sequi qđ vitam fugat. Sed plerūq; mens iusti ad tātum se virtutis culmen extēdit: vt ꝛ apud se in interne rōnis arce presideat: et quorūdam foris stultitiam tolerando conuertat. Quos eñ ad fortia trahere nitimur / coꝝ necesse est vt infirma toleremus: q: nec iacētem erigit / nisi qui status sui rectitudinem per compassionem flectit. Cum ṽo aliene infirmitati cōpatimur / valentius a nostra roboramur: vt amore futuroꝝ mēs ad presentia aduersa se preparet: et cruciat⁹ corporis quos timebat / expectet. Auct⁹ nāq; desiderijs celestib⁹ angustatur: cūq; eterne patrie quāta sit dulcedo considerat / pro ea pñtis vite amaritudies ardēter amat. Unde post insulsi cibi fastidiū / post impossibilē mortis gustū / recte subiūgit.

D

C S. Q; electi cū in aliquo se offendisse nouerit / et nulla eis pro male gestis irrogantur aduersa / timent ne in eternum gratia deserat / quos in presenti vita nulla mali sui retributio castigat.

C Que prius tāgere nolebat aīa mea / nūc pre angustia cibi mei sunt. Mens eñ iusti proficiēs / que prius dum sola ꝓpria curaret / ferre aliena fastidiebat: que minus alienis compatiens / conualescere cōtra aduersa non poterat: cum ad tolerāda proximi infirma se attrahit / ad aduersa superāda conualescit: ita vt ꝑ amore veritatis / presentis vite cruciatus tanto post fortius appetat / quāto prius infirma fugiebat. Inclinatiōe nāq; sua erigitur: attractione tenditur: cōpassione roboratur. cūq; in amorē ꝓximi se dilatat / quasi ex meditatiōe colligit / quanta fortitudine in auctorem surgat.

Cruciat⁹ appetit mēs iusti.

Charitas nāq; que nos ad vim cōpassionis humiliat: altius in culmine cōtēplationis leuat: et multiplicata iam maiorib⁹ desiderijs estuat: iam ꝑuenire ad vitam spūs etiā per cruciatus corporis anhelat. Qđ ergo prius tangere nolebat / hoc post pre angustia comedit / qui desideria sua vix capiēs / et ipsas quas dudum timuerat / iam pro amore celestis patrie penas amat. Si eñ mens in deū forti intentione dirigit: quicq̄d sibi in hac vita amarum fit / dulce estimat: omne qđ affligit / requiem putat: transire ꝛ per mortem appetit: vt obtinere pleni⁹ vitā possit. funditus extingui in infimis desiderat: quo veri⁹ ad summa conscēdat.

Quo menti amarū fit dulce: ꝛ afflictio requies.

Sed hec de cuiuslibet iusti aio: hec de beati Job mēte mētior / nisi ipse subiūgat. Quis det vt veniat petitio mea: et qđ expecto / tribuat mihi deus: et qui cepit / ipse me cōterat: soluat manum suā / et succidat me: et hec mihi sit consolatio / vt affligens me dolore non parcat?

E

Sed hec fortasse per cōtumaciam expetit: fortasse in eo q̄ se ꝑfecte extingui desiderat / iniustitiam feriētis accusat. Absit hoc. Nam qua mēte id expetat / ṽbis sequētibus demōstrat / dicēs. Nec cōtradicam sermonib⁹ sancti. Nequaq; ergo de iniustitia ꝑcutientis murmurat: qui ꝑcussorem suum ꝛ inter ṽbera sanctum vocat. Sciēdum ṽo est / q: aliquādo nos aduersarius / aliquādo aūt cōterit deus. Ex cōtritione aūt aduersarij / a virtute deficimus: per cōtritionem ṽo dñi fracti / a vitijs in virtute roboramur. Hāc contritionem ꝓpheta ꝓspexerat / cū dicebat. Reges eos in virga ferrea: et tanq; vas figuli conteres eos.

Conterit nos aduersarius. Conterit nos deus. Ps.ij.

In virga nos dñs regit ꝛ cōterit: q: dispēsationis sue forti rectitudine cum nos interius reficit / exterius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat / intentionem spūs exaltat. Unde hec eadem contritio figuli vasi cōparatur: sicut ꝛ per Paulum dicitur: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Qui simul cōtritionem ꝛ regimen exprimēs ait. Licet is qui foris est noster homo corrumpitur: tamen is qui intus est / renouatur de die in diem. Capłm. viij.

ij.Cor.iiij

F

Sanctus igitur vir q̄ appropinquare deo etiam per flagella desiderat / per spiritū humilitatis dicat. Qui cepit / ipse me conterat. Plerūq; eñ vitioꝝ cōtritionem in nobis agere dñs inchoat: sed cū mens ex ipso exordio profectus extollitur: cūq; se iam quasi de virtutibus erigit / seuiēti contra se aduersario aditum pandit. qui cordis intima penetrās: omne qđ in eadem studium bone inchoationis inuenerit / cōfringit: tantoq; se vehemēti⁹ in eius cōfractione exhibet / quāto et grauius q: vel ad modicum fuerat proiectus / dolet.

Flagellū desiderat beat⁹ iob.

Unde ꝛ teste euāgelio / voce veritatis / ad neglectam domum cōsciētie spūs immūdus qui solus exijt / cum spiritibus septem redit. Ne ergo post diuine correptionis exordia antiquus hostis surripiat: atq; ad virtutum cōfractionem trahat: sanctus vir congrue exorat / dicens. Qui cepit / ipse me conterat. Ac si aperte dicat: hoc quod in me exorsus est / perficere feriēdo non desinat: ne desertum me aduersario ad contritionem tradat. Unde et apte subdit. Soluat manū suā / et succidat me.

Matt.xij.

Sepe nāq; fiducia longe ꝓsperitatis inflati / in quodam statu elationis erigimur. Cūq; nos extolli conditor cōspicit: sed amorem suū erga nos per verbera non exercet: quasi ad feriēda nostra vitia manū ligatā tenet. An non affectus sui manū ligauerat / cum peccanti populo dicebat: Jam nō irascar tibi. ꝛ: Zelus me⁹ recessit a te? Soluat ergo manum suā dicitur: exerceat affectum. Recte aūt subiūgitur. Et succidat me. Cum eñ securos nos ac de

G

virtutum affluētia elatos repētinus vel flagelli dolor/ vel infirmitatis tentatio percutit: ptinus ab status sui vertice mētis nostre elatio succisa cadit: vt de semetipa nihil audeat: sed infirmitatis sue ictu pstrata/ manum leuātis querat. Hinc est q sancti viri cū de occulta erga se dispositione suspecti sunt/ plus pspera ipa ptimescūt: tētari appetūt: flagellari cōcupiscūt: quaten⁹ incautam mētem metus ꝛ dolor erudiat: ne i hac peregrinationis via/ hoste ex insidijs erūpente/ sua eādem deteri⁹ securitas sternat. Hinc psalmista ait. Proba me dñe/ et tenta me. Hinc iterū dixit. Ego ad flagella parat⁹ sum. Quis enī sancte mētes corruptionis sue vuln⁹ sine putredine nō esse cōsiderāt: libēter se sub manu medici ad sectiōes parāt: vt aperto vulnere virus peccati exeat/ qđ sana cute intus occidebat. Unde ꝛ adhuc subdit. Et hec mihi sit consolatio: vt affligēs me dolore/ non parcat. Electi quippe cū perpetrasse se illicita nouerūt/ sed pscrutātes inueniūt q nulla p illis aduersa ppessi sunt: immēse formidinis terrore tabescūt: pauore estuāt: sinistris agitati suspitionibus laborāt: ne in eternū se gratia deseruerit/ quos in presenti vita mali sui retributio nulla castigat. timēt ne vltio que suspenditur/ grauior in fine seruetur. feriri paterna correptione desiderāt: et dolorē vulneris medicamina salutis putant. Recte ergo nūc dr: Hec mihi sit cōsolatio: vt affligēs me dolore/ nō parcat. Ac si apte diceret: Qui ideo hic quibusdam parcit/ vt eos in ppetuū feriat: ideo me hic feriat non parcēdo/ vt in ppetuū parcat. Ex afflictione enī consolor: q corruptionis humane putredinē sciēs/ ad spem salutis ex vulnere cert⁹ reddor. Quod qui non tumēti/ sed humili mēte edidit/ sub-

H

iūgēdo (vt pdiximus) patefacit/ dicēs. Nec cōtradicā sermonib⁹ sancti. Plerūq ad nos vba dei non sunt dictor sonitus/ sz effectus operationū. In eo enī nobis loquitur/ qđ erga nos tacitus operat. Beatus igit Job sermonib⁹ dei cōtradiceret/ si de ei⁹ percussionib⁹ murmuraret. Sz qđ de pcussore suo sentiat/ indicat: q (sicut iam diximus) quē ferietē tolerat/ sanctū vocat. Sequit.

¶ S. Quid sit fortitudo iustor/ et quid reproborum. Capitulum. ix.

Que est enī fortitudo mea vt sustineam: aut qs finis me⁹ vt patiēter agā? Sciēdum q alia iustor/ atq alia est fortitudo reprobor. Iustor quippe est fortitudo/ carnem vincere: ppijs voluptatibus cōtraire: delectationem vite presentis extinguere: hui⁹ mūdi aspera p eternis premijs amare: psperitatis blandimēta contēnere: aduersitatis metum in corde superare. Reprobor vero fortitudo est transitoria sine cessatione diligere: contra flagella cōditoris insensibiliter perdurare: ab amore rerum tēporalium nec ex aduersitate quiescere: ad inanem gloriā etiā cū vite detrimēto peruenire: malitie augmēta exquirere: bonor vitā non solū vbis ac moribus/ sed etiā gladijs impugnare: in semetipsis spem ponere: iniquitatem quotidie sine vllo desiderij defectu perpetrare. Hinc est qđ per Psalm. dr ad electos. Uiriliter agite/ et cōfortetur cor vestrū: oēs q speratis in dño. Hinc per pphetam dr reprobis. Ue qui potentes estis ad potādum vinum: et viri fortes ad miscēdam ebrietatē. Hinc per Salomonem dr q sancti qui q sine vlla debilitate desiderij internā requiē cōtēplātur. En lectulum salomonis sexagita fortes ambiūt/ ex fortissimis israel. Hinc psalmista cōtra reprobos in passione positi voce redēptoris insinuat/ dicēs. Ecce occupauerūt aiam meā: et irruerūt i me fortes. Quā bene vtrāq fortitudinem Esaias cōplexus est/ dicēs. Qui confidūt in dño/ mutabūt fortitudinem. Qui enī nequaq sumēt/ sed mutabūt dixit: profecto patēter innotuit: aliam esse que ponitur/ et aliam que inchoatur. An non etiā reprobi fortes sunt: q ad presentis vite concupiscētiam tot laboribus currunt: periculis se audenter obijciūt: pro lucris cōtumelias libēter ferūt: ab appetitus sui libidine nulla victi cōtrarietate resiliūt: percussionib⁹ durescūt: et mala mūdi tolerāt pro mūdo: eiusq (vt ita dixerim) gaudia querētes perdūt: nec tamen hec perdēdo fatigātur? Unde ꝛ bene ex humani gñis voce per Hieremiam dicit. Inebriauit me absynthio. Ebrius qppe qđ patitur nescit. Absynthio ergo ebrius est/ qui pre amore presentis seculi/ a sensu rationis alienus/ dum quicqđ pro mundo sustinet/ leue deputat: laboris amaritudinem

Flagellari cōcupiscūt sancti.
Ps. xxv.
Psalm. xxxvij.
Fortitudo iustor.
Fortitudo reproborum.
I
Ps. xxx.
Esaie. v.
Canti. iij.
Esaie. xl.
Declaratio fortitudinis reprobor.
Thre. iij.

quam tolerat ignorat: q nimirum delectabiliter ad cūcta ducitur: in quib⁹ penaliter fatigatur. At cōtra vir iustus ad mūdi pericula pro mūdo toleranda esse debilis studet: finem suū conspicit: vita presens q sit transitoria attēdit: et pro ea exteri⁹ labores perpeti renuit: cui⁹ intrinsecus delectationem vicit. Beatus igit Job presentis vite aduersitatib⁹ pressus dicat ex sua/ dicat ex oim voce iustor. Que est enim fortitudo mea/ vt sustineam? aut quis finis meus/ vt patiēter agam? Ac si aperte insinuet/ dicēs. Mala mundi pro mūdo tolerare nequeo: q iam in ei⁹ desiderio fortis non sum. Dum enī presentis vite finem cōspicio/ cur pōdus cruciatus ei⁹ patior: cui⁹ appetitum calco? Et q iniusti quiq (vt diximus) tāto fortius labores illi⁹ perferūt/ quāto auidius eius delectatione pascuntur: recte mox eādem reproborum fortitudinem subdit/ dicens.

K

Iusti⁹ ad mundi periculis pro mūdo debilis est.

¶ S. Q nonnulli reprobi ex percussione sicut lapides indurantur: alij vero in percussione consoni resonant sine correptione. Capitulum. x.

Nec fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea enea est. Quid hoc loco ere ac lapidibus/ nisi insensibilium hoim corda signātur? Qui sepe ꝛ supnos ictus accipiūt: et tū nulla discipline percussione mollescūt. Quo cōtra electis per pphetam pollicēte dño dr. Tollam a vobis cor lapideum: et dabo vobis cor carneū. Paulus quoq ait. Si linguis hoim loquar ꝛ angelor: charitatem aūt non habeā: fact⁹ sum velut es sonans/ aut cymbalum tinniēs. Scimus aūt qm pcussi lapides clarum sonum dare nequeunt: es vero cū percutitur/ canorus valde sonitus ex eius pcussione formatur. Q q vt lapides vita carēt/ sensum in sonitu nō habēt. Et sunt nōnulli qui lapidibus similes: ita ad pietatis precepta duruerūt: vt cū eos pcussio superne animaduersionis examinat: nequaq sonitum humilis confessionis reddāt. Quidam vero metallo eris i nullo discrepantes: cū flagella supne pcussiōis arripiūt/ pie cōfessionis sonitū emittūt. Sed q humilitatis voces ex corde non pferūt: ad statū salutis reducti/ nesciūt qđ pmiserunt. Illi ergo more lapidū pcussi/ nec voces habēt: isti aūt in nullo eris imitationem fugiūt: q in pcussione positi/ bona que nō sentiūt loquūtur. Illi venerationi ferientis et vba denegāt: isti pollicētes qđ non implent/ sine vita clamāt. Uir igit sanctus reprobor duritiā inter vbera fugiens dicat. Nec fortitudo lapidū fortitudo mea: nec caro mea enea est. Ac si apte fateret dicens. Reprobor similitudinē sub discipline vbere fugio: q nec more lapidum ita obdurui/ vt sub pcussiōis stimulo a ministerio cōfessiōis obmutescā. Nec rursum quasi es vocē cōfessionis resono/ et sensum vocis ignoro. Sed q ad pcussionem reprobi debiliter fortes sunt: electi aūt valēter infirmi: beatus Job dū fortem se per insaniā non esse asserit: fortem se p statum salutis innotescit. Capm. xi.

Ere et lapidib⁹ insensibiliū hoim corda signāt.
Ezech. xi.
i. Cor. xiij
L

Unde ergo hāc eādem fortitudinem perceperit insinuet: ne si sibi vires qs habet arroget: potenter ad mortem currat. Plerūq enī virtus habita deterius qm si deesset interficit: q dum ad sui cōfidētiā mētem erigit: hāc elationis gladio transfigit. Cūq eā quasi roborādo viuificat/ eleuādo necat. ad interitum videlicet ptrahit: quā per spē propriā ab interne fortitudinis fiducia euellit. Sz q beatus Job et virtute pollet/ et in semetipso fiduciam non habet: atq (vt ita dixerim) vires infirmus habet: apte subiūgit/ dicēs. Ecce nō est auxilium mihi in me. Patet iam ad cui⁹ spem pcussi anim⁹ recurrat/ cum in se sibi auxilium esse denegat. Sed q infirmum se i semetipso insinuat/ ad maioris adhuc fortitudinis meritum/ qđ etiā a proximis destituatur adiūgit. Sequit. Necessarij quoq mei recesserūt a me. Sed ecce despectus exterius/ intus solio iudicij presidet. Nam cum derelictum se asserit: ptinus ad sententiam erumpit/ dicens.

M

¶ S. De ordine charitatis: et q in psperitate dilectio vix agnoscatur.

¶ Qui tollit ab amico suo misericordiam: timorem dñi dereliquit. Quis hoc loco amici noie/ nisi quilibet proximus designatur? Qui eo fidelius nobis iūgitur/ quo pcepto nunc a nobis boni operis exēplo/ ad obtinēdam post eternā patriam veraciter auxiliatur. Quia aūt duo sunt precepta charitatis; dei videlicet amor/ ꝛ proximi:

[A] per amorē dei amor ꝓximi gignit:et per amorem proximi amor dei nutrit. Nam qui amare deũ negligit/profecto diligere ꝓximũ nescit. ⁊ tũc plenius in dilectione dei ꝓficimus:si in eiusdem dilectionis gremio prius proximi charitate ligamur†. [†al. lactamur.] Quia ei amor dei amorē ꝓximi generat/dicturus per legem dñs: Diliges ꝓximũ tuum sicut teipsum: ꝑmisit dicens. Diliges dñm deũ tuũ: [Deut. vj.] vt scilicet in terra pectoris nostri prius amoris sui radicē figeret:quatenus per ramos postmodũ dilectio fraterna germinaret. Et rursum q̃ amor dei ex ꝓximi amore coalescit/ testat Joãnes/qui increpat dicēs. [j. Joã. iiij.] Qui non diligit frem suũ quē videt/deũ quē nō videt/quomodo potest diligere? Que tñ diuina dilectio ꝑ timorē nascitur: sed in affectũ crescēdo ꝑmutat. Sepe vero omnipotens deus vt q̃ntum quisq; a charitate ei⁹ ac ꝓximi lōge sit/ vel in ea q̃ntum ꝓfecerit innotescat:miro ordine cuncta dispensans:alios flagellis deprimit:alios successib⁹ fulcit. Et cũ quosdam temporaliter deserit/i quorũdã cordibus que mala latent ostendit. Nã plerũq; ipsi nos miseros insequũtur/qui felices sine ꝑparatione coluerũt. Cũ enim quis posit⁹ in ꝓsperitate diligit/incertum valde est vtrũ ꝓsperitas an persona diligat. Amissio autē felicitatis interrogat vim dilectionis. Unde bene q̃dã sapiens dicit. [Eccl. xij.] Non agnoscit in bonis amic⁹:⁊ nō abscondit in malis inimicus. Nec ꝓsperitas quippe amicum indicat:nec aduersitas inimicũ celat:quia ⁊ ille sepe ꝓsperitatis nostre reuerentia tegit:⁊ iste ex ꝯfidentia aduersitatis aperit. Uir igit iust⁹ in flagellis posit⁹ dicat: [B] Qui tollit ab amico suo misericordiã:timorē dñi derelinquit. quia nimirũ qui ex aduersitate ꝓximum despicit:apte conuincit q̄ hunc in prosperis non amauit. [Cur deus quosdam flagellat.] Et cũ omnipotens de⁹ ideo flagello quosdam cruciet vt ⁊ ꝑcussos erudiat:⁊ nō ꝑcussis occasionē boni operis prebeat:quisquis percussum despicit/occasionē a se virtutis repellit:⁊ tãto se nequi⁹ ꝯtra auctorē erigit/quanto hũc nec piũ in salute ꝓpria/nec iustũ in alieno vulnere agnoscit. Intuēdũ vero est q̄ beat⁹ Iob sic sua loquitur: vt toti⁹ quoq; electi populi ꝑeũ vita signet. Qui eni eiusdem populi mēbrũ est/cũ vera que ipse patit narrat:ea etiã q̃ sustinet ille/denũciat/dicens. [Fratres mei preterierũt me sicut torrens/qui raptim trãsit in cõuallib⁹.] Reproborũ mens q̃ sola presentia diligit/plerũq; nũc tãto aliena existit a verbere/quãto post extranea remanet ab herẽditate. ⁊ sup̃ba iustos despicit/ quos paterna misericorditer seueritas affligit. Sepe vero reprobi eandem fidem qua viuimus retinēt:eiusdem fidei sacramēta percipiunt:eiusdē religionis vnitate cõtinent:sed tñ compassionis viscera nesciũt:charitatis vim qua i deũ flagramus/⁊ proximũ/non agnoscũt. Recte ergo ⁊ fratres ⁊ preterreũtes vocãtur/quia ex vno matris gremio nobiscũ per fidem ꝓdeunt:sed in vno charitatis studio erga deũ ⁊ ꝓximũ non figunt. Unde etiã apte torrenti qui raptim transit in cõuallib⁹/comparantur. [C] Torrēs nãq; ex montanis ad ima defluit:⁊ collect⁹ hyemalibus pluuijs estiuis solib⁹ arescit. Qui eñ terrena diligunt/ et spem superne patrie deserũt:quasi ex montib⁹ valles petunt:quos tamen hyems presentis vite multiplicat: sed estas venturi iudicij exsiccat:q̃ cũ sol superne districtionis incanduerit/reproborũ letitiam in ariditatem vertit. Bene autem dicit: Raptim transit in cõuallib⁹. Torrentem quippe ad cõualles raptim transire/est prauorum mentes ad ima desideria sine vllo obstaculo ac difficultate descendere. Capitulũ. xij.

Omnis eñ ascēsus in labore est/descensus in voluptate:q̃ ꝑ adnisum gressus ad superiora tenditur:per remissionē vero ad inferiora declinatur. Ad mõtis eñ verticē saxum subuehere magni laboris est:cũq; a sũmis ad ima dimittere labor non est. Sine mora videlicet proruit/q̃ magnis conatib⁹ ad sũma ꝑuenit. Longo studio seges serit:sole atq; imbre diutino nutrit:sed tamen vna ⁊ subita scintilla consumit. Et paulisper edificia ad alta proficiũt:sed repentinis casibus terram petũt. Robusta arbor in aera per tarda incrementa se erigit:sed q̃cq̃d diu ad alta protulit / semel ⁊ simul cadit. Quia igitur ascensus in labore est/descensus in voluptate:recte nũc dicit. [Fratres mei preterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallib⁹.] Quod tñ sentiri ⁊ aliter potest. Si enim conualles ima penarum loca intelligimus:iniusti quiq; sicut torrens raptim ad conualles transeunt:q̃ in hac vita quam totis desiderijs appetũt/ diu stare nequaq; possunt. Nã quot dies etatis accipiũt/quasi tot quotidie gressibus ad finem tendunt. [D] Augeri sibi optant tempora:sed quia ꝯcessa subsistere nequeunt/quot augmēta viuendi ꝑcipiũt/ diu viuendi spacia totidem perdunt. Momēta ergo temporũ quo sequũtur fugiunt:quo accipiunt amittũt. Raptim itaq; ad conualles transeunt/qui in lōgũ quidem voluptatum desideria pertrahũt:sed ad īferni claustra repente ꝑducunt. Quia eñ hoc etiam tempus q̃d qualibet longeuitate extēsum est:si fine claudit/longũ nō est: ex fine miseri colligũt breue fuisse q̃d amittendo tenuerunt. Unñ bñ ⁊ ꝑ Salomonē d̃r. Si multis annis vixerit [Eccl. xj.] homo:⁊ in his oib⁹ letatus fuerit/meminisse debet tenebroli tēporis ⁊ dierũ multorũ:q̃ cum venerint/vanitatis arguunt preterita. Stulta etenĩ mens cũ malũ repente inuenerit/quod nequaq; preterit:eternitatē ei⁹ tolerando intelligit:q̃ q̃d preterire potuit/ vanũ fuit. Sciēdũ vero est q̄ plerīq; agere recta desiderãt:sed sunt nõnulla que infirmis eorũ mentib⁹ ex presenti vita ꝯtradicũt. cũq; aduersa in infimis ꝑpeti metuunt/in sup̃ni iudicij rectitudinem offendũt. Unde recte subiungit.

[E] ❡ S. Qr hi qui temporaliũ damnorum metu veritatē vel iustitiam/vel ceteras virtutes pretermittunt/celestis ire vindictam incurrunt.

❡ Qui timēt pruinã/irruet sup eos nix. Pruina q̃ppe inferius gelatur:nix autē de superioribus ruit. Et sepe nõnulli dum tēporalia aduersa ꝑtimescunt:districtioni se eterne aiaduersionis objiciũt. De quibus bene ꝑ psalmistam dicit. [Ps. xlij.] Illic trepidauerunt timore/vbi non erat timor. Iste nãq; veritatē iam libere defendere appetit: sed tamen in ipso suo appetitu trepidus indignationē potestatis humane ꝑtimescit. cũq; in terra hominē contra veritatē pauet/eiusdē veritatis irã celitus sustinet. Ille peccatorũ suorũ cõscius/ea que possidet/indigētibus iam largiri desiderat:sed tamē ne datis reb⁹ egeat/ ipse formidat. Cũq; carnis subsidia reseruando trepid⁹ ꝑparat/ab alimentis misericordie animã necat. Et cũ pati in terra inopiã metuit/eternã sibi abundantiã supne refectionis abscindit. Recte ergo dicitur. Qui timēt pruinã/irruet super eos nix. Quia qui cõculcãda in infimis metuũt/a summis metuēda patiunt:⁊ cũ transire nolũt q̃d calcare poterãt: iudiciũ de supernis accipiũt/ quod tolerare nequaq; possunt. Sed hec agētes/mũdi gl̃iam tēporaliter obtinēt Quid autē tempore vocationis sue facturi sunt/cum cũcta simul pauidi deserunt:q̃ hic cũ graui timore seruauerunt? Unñ et apte subditur. [Tempore quo fuerint dissipati / peribunt.] Quos enĩ ꝑsentis vite sollicitudo ordinat/amissio dissipat:⁊ tunc etiã exterius pereũt/qui intus dudũ eterna negligēdo [F] perierunt. De q̃bus recte addit. Capitulũ. xiij.

Et vt incaluerint/soluentur de loco suo. Iniquus eñ quisq; cũ incaluerit/de loco suo soluit:q̃ iudicio intime districtionis appropinquans/cũ iam per cognitionem pene feruere ceperit/ab ea cui dudum inheserat carnis sue delectatiõe separat. Hinc est eñ quod per prophetam de reprobis dicitur. Et tantũmodo sola vexatio itellectũ dabit auditui. [Esaie xxviij.] q̃ videlicz eterna nõ intelligũt/nisi cũ pro tēporalib⁹ iã sine emēdatione puniunt. tunc mēs estuat/et infructuose penitētie se ignibus inflãmat. duci ad suppliciũ timet: presentē vitã ex desiderio retinet:sed de loco suo soluit: q̃ oblectamēta carnis deserēs/ei⁹ duritia ꝑ suppliciũ liquat. Sed quia iniqui omnes quid abstractionis sue tēpore patiant audiuim⁹:adhuc aliqua quib⁹ in libertatis sue spatio implicant/audiam⁹. Sequitur.

❡ S. Qr peccatũ ex peccato nascat/mira ⁊ subtilis distinctio:⁊ q̃d sit q̃d per Esaiam dicit: Erit cubile draconum ⁊ pascua struthionum. Capitulũ. xiiij.

Inuolute sunt semite gressuum eorũ. Omñe q̃d inuoluitur/in semetipsum replicatur. Et sunt nõnulli qui seducētibus vitijs obuiare quasi tota intētione deliberant:sed irruēte tētationis articulo/in deliberationis proposito non ꝑdurant. Ali⁹ nanq; prauo vsu †superbie inflat⁹/cum magna esse ꝑmia humilitatis ꝯsiderat/aduersum semetipsum se erigit:⁊ quasi tumorē turgidi fastus deponit:exhibere se quibuslibz [† al. ausu.]

G contumelijs humilẽ promittit:sed cũ repente hũc, vnius
iniuria verbi pulsauerit/ad cõsuetã ꝓtinus elationem re
dit:sicqꝫ ad tumorẽ ducit: vt nequaqꝫ q̄ humilitatis bo:
nũ cõcupierat recordet. Alius auaritia estuans/augen
dis facultatibus anhelat. is cum preterire om̄ia veloci:
ter conspicit/vagantẽ ꝑ concupiscentias mentem figit.
decernit iam nihil appetere:adepta tãtũmõ sub magni
moderaminis freno possidere:sed cũ repẽte fuerint ocu:
lis oblata que placeant/in ambitione ꝓtinus mens an:
helat:semetipsam non capit:adipiscendi hec occasionẽ
querit:et oblita cõtinẽtie quã secũ pepegerat/cogitatio:
nũ se stimulis ꝑ desideria acquisitionis inquietat. Alius
luxurie tabe polluit:et longa iam consuetudine captus
tenet. quãta aũt castitatis sit mũditia/cõspicit/et a car:
ne vinci turpe deprehẽdit. Restringere ergo voluptatũ
fluxa deliberat:et resultare ꝯsuetudini/quasi totis se vi:
ribus parat. Sꝫ vel obiecta oculis specie/vel ad memo:
riam reducta/cũ subita tẽtatione cõcutit/ꝓtinus a pri:
stina ꝑparatiõe dissipat. Et qui ꝯtra hãc clypeũ delibe:
rationis erexerat/delectationis iaculo ꝯfossus iacet:sicqꝫ
eũ luxuria eneruẽ supat:ac si nulla contra eã intẽtionis
arma preparasset. Alius vero iracũdie flãmis accenditur:
eiusqꝫ stimulis ad inferendas ꝓximis cõtumelias effre
nat. Cũ vero nulla furoris animũ occasio pulsat/quãta

H sit mãsuetudinis virtus/quãta patiẽtie altitudo cõside:
rat:seqꝫ etiã cõtra cõtumelias patientẽ parat:sꝫ cũ par:
ua q̄libet cõmotionis occasio nascitur:repẽte ad voces
et cõtumelias medullitus inflammat:ita vt non solũ ad
memoriã patiẽtia ꝓmissa nõ redeat:sꝫ et semetipsam mẽs
et ea que loquit conuitia nõ agnoscat. Cũqꝫ furori plene
satisfecerit/quasi post exercitiũ in trãquillitatẽ redit. et
tũc se ad silẽtij claustra recolligit:cũ lingue nõ patiẽtia
sꝫ ꝓcacitatis sue satisfactio frenũ ponit. Vix igit vel se:
ro post conuitia illata se cohibet:quia et a cursu sepe spu
mantes equos nõ presidentis dextera:sꝫ campi terminus
coercet. Bene ergo de reprobis dicit. Inuolute sunt se:
mite gressuũ eorꝫ:q̄ recta quidẽ deliberãdo appetunt:
sed ad cõsueta semp mala replicãtur. et quasi extra se ten
si/ad semetipsos ꝑ circuitũ redeũt:qui bona quidem cu
piunt/sed a malis nequaqꝫ recedunt. Esse quippe humi
les/sed tamẽ sine despectu:et cõtentti ꝓprijs/sed sine ne:
cessitate:esse casti/sꝫ sine maceratione corporis:esse patiẽ:
tes/sꝫ sine cõtumelijs volũt. cũqꝫ adipisci virtutes que:
runt:sꝫ labores virtutũ fugiũt:q̄d aliud q̄ꝫ exhibere bel:
li certamina in campo nesciunt:et triumphare in vrbibus
de bello concupiscunt? Capitulum. xv.

I Quamuis hocqꝫ eorꝫ semite inuolute memorã
tur/adhuc intelligi et aliter possit. Sepe nãqꝫ
nõnulli ꝯtra q̄dam se vitia vehemẽter accin:
gũt:sꝫ q̄dã subigere negligũt. cũqꝫ se contra ista non eri:
gũt/et illa cõtra se reparant q̄ subegerunt. Alius nãqꝫ iam
carnẽ a luxuria edomuit:sed tñ adhuc mentem ab aua:
ritia nõ refrenauit. cũqꝫ se in mũdo ꝓ exercenda auari:
tia retinet:cũqꝫ a terrenis actibus nõ recedit:erũpẽte oc:
casionis articulo/etiã in luxuriã labit, quã iã subegisse
videbat. Alius auaritie estũ vicit/sed nequaqꝫ vim luxu:
rie subdidit:cũqꝫ explende luxurie ꝑciũ preparat/iugo
quoqꝫ auaritie quã dudũ edomuit/cordis ceruicẽ sub:
dit. Alius rebelliãtẽ iam ipatientiã strauit/sꝫ inanẽ gloriã
necdũ vicit:et cũ se per hãc mũdi honoribus inserit/confl
xus causarum stimulis/ad ipatiẽtiam captus redit. cũqꝫ
inanis gloria ad defensionẽ sui animũ erigit:et illã victus
tolerat quã superauit. Alius vero iã inanẽ gl̄iam subdidit:
sed tamẽ impatiẽtiam necdũ strauit. et cũ multa resisten
tibus ꝑ ipatientiã minat/erubescens nõ implere quod lo:
quitur sub inanis glorie iugũ reuocat:et hoc victus ꝑ aliud
tolerat/q̄d plene se vicisse gaudebat. Sic ergo ope vica:
ria fugitiuũ suum vitia retinẽt:et quasi iã amissum sub
dominij sui iure recipiunt:atqꝫ ad vindictã sibi vicissim
tradunt. Peruersis itaqꝫ inuolute sunt gressuũ semite:
q̄ etsi deuicta vna nequitia pedẽ leuant:regnãte tñ alte
ra/hunc in ea etiã quã deuicerant implicant. Aliquãdo
vero inuolutis gressuũ semitis:et nulla culpa deuincit/
et alia ꝑ aliam ꝑpetrat. Nam sepe furto/negatiõis falla:
cia iungit:et sepe culpa fallacie/periurij reatu cumulat.
Sepe quodlibet vitiũ impudẽti presumptiõe cõmittit:
et sepe (q̄d om̄i culpa fit grauius) etiã de cõmisso vitio su:
perbit. Nã q̄uis de virtute nasci elatio soleat:nõnũq̄ꝫ ta:
men stulta mens de perpetrata se nequitia exaltat. Sed

K cum culpa culpe adiungit/quid aliud q̄ꝫ inuolutis se:
mitis atqꝫ innodatis vinculis/prauorꝫ gressus ligant?
Unde bene contra peruersam mentẽ sub iudee specie ꝑ
Esaiam dr̄. Erit cubile draconũ:et pascua struthionũ:
et occurrent demonia onocentauris:et pilosus clamabit
alter ad alterum. Quid nãqꝫ per dracones, nisi malitia:
quid vero struthionũ nomine/nisi hypocrisis designa:
tur? Struthio quippe volandi speciem habet/sed vsum
volandi non habet:q̄ et hypocrisis cunctis intuentibus
imaginẽ de se sanctitatis insinuat/sed tenere vitã sancti:
tatis ignorat. In ꝑuersa igit mente draco cubat/et stru:
thio pascit:quia et latens malitia callide tegitur:et in:
tuentiũ oculis simulatio bonitatis anteferk. Quid vero
onocentaurorũ nomine/nisi et lubrici figurant et elati?
Greco quippe eloquio onos asinus dicit:et appellatiõe
asini luxuria designatur:ꝓpheta attestante/qui ait. Ut
carnes asinorꝫ/carnes eorũ. Tauri autẽ vocabulo/cer:
uix supbie demõstratur:sicut voce dñica de iudeis sup:
bientibus per psalmistam dr̄. Tauri pingues obsederunt
me. Onocentauri ergo sunt/qui subiecti luxurie vitijs
inde ceruicẽ erigũt/vnde humiliari debuerãt. Qui car:
nis sue voluptatibus seruiẽtes:expulsa longe verecun:
dia/non solũ se amittere rectitudinẽ non dolent:sed ad:
huc etiam de opere cõfusionis gaudent. Onocentauris
autem demonia occurrunt:quia maligni spiritus valde

L eis ad votum deseruiũt:quos de his gaudere cõspiciũt
que flere debuerant. Ubi apte subiungitur. Et pilosus
clamabit alter ad alterum. Qui nãqꝫ alij pilosi appella:
tiõe figurãtur/nisi hi quos greci faunos † latini vero in:
cubos vocant? quorum nimirũ forma ab humana effi:
gie incipit:sed bestiali extremitate terminatur. Pilosi
ergo nomie/cuiuslibet peccati asperitas designat:quod
etsi quãdo quasi ab obtentu rationis incipit:semp tamẽ
ad irrationabiles motus tendit:et quasi homo in bestiam
desinit:dum culpa per rationis imaginẽ inchoans/vsqꝫ
ad irrationabilẽ effectũ trahit. Nam sepe edẽdi delecta
tio fuit gule:et seruire se simulat indigẽtie nature. cũqꝫ
ventrẽ in ingluuiẽ extendit:mẽbra in luxuriã erigit. Pi:
losus autem alter ad alterũ clamat/cũ perpetrata neq̄:
tia ad aliã ꝑpetrãdã malitiã prouocat:et quasi quadam
cogitationis voce/cõmissa iam culpa/culpam adhuc q̄
cõmittat inuitat. Sepe nãqꝫ (vt diximus) gula dicit: Si
abundanti alimẽto corpus nõ reficis:in nullo vtili labo:
re subsistis. Cũqꝫ mentẽ ꝑ desideria carnis accenderit/
morꝫ quoqꝫ luxuria verba proprie suggestionis facit/di
cens: Si misceri deus homines corporaliter nollet/mẽ:
bra ipsa coeundi apta vsibus nõ fecisset. Cũqꝫ hec quasi
ex rõne suggerit/mẽtẽ ad libidinũ effrenationẽ trahit.
Que sepe deprehẽsa/patrocinitũ mox fallacie et negatiõis

M inquirit:reaqꝫ se esse nõ estimat/si mentiẽdo vitã defen:
dat. Pilosus ergo alter ad alterꝫ clamat/qñ sub aliqua
ratiocinãdi specie/ꝑuersam mentem culpa subsequens
ex occasione culpe precedentis illaqueat. Cũqꝫ hãc pec:
cata dura atqꝫ aspera deprimunt:quasi conuocati in ea
cõcorditer pilosi dominant:sicqꝫ fit vt semper se gressuũ
semite deterius inuoluant/dum mentem reprobam cul
pa per culpam ligat.

¶ S. Qꝫ peccati consuetudine mens cecata nescit quo
vadat:et libẽter illecebris se subdat:q̄d exẽplo sansonis
et sedechie probatur. Capitulũ. xvj.

Sed inter hec sciendũ est/q̄ aliquãdo prius ocu:
lus intellectus obtunditur:et postmodũ captus
animus ꝑ exteriora desideria vagat: vt ceca mẽs
quo ducitur nesciat:et carnis sue illecebris sese libenter
subdat. Aliq̄ñ vero prius desideria carnis ebulliũt:et post
longũ vsum illiciti operis/oculũ cordis claudũt. Nam
sepe mens recta cernit:nec tamen audenter cõtra ꝑuer:
sa se erigit:et renitẽs vincit/dum hoc ipm quod agit di:
iudicans/carnis sue delectatiõe superatur. Quia enim
plerũqꝫ prius oculus contemplationis amittit:et post ꝑ
carnis desideria huius mũdi laboribus animus subiugat:
testatur Sanson ab allophylis captus:q̄ postq̄ꝫ oculos
perdidit/ad molã deputatus est:q̄ nimirũ maligni spi:
ritus postq̄ꝫ tentationũ stimulis intus aciem contempla:
tionis effodiũt/foras in circuitũ laborꝫ mittunt. Rursũ
quia sepe et recta operatio exterius ꝑdit:et tamẽ adhuc ra
tiõis lumẽ i corde retinet:ꝓpheta Hieremias insinuat:

Esaie xxxiiij.

Ezechie xxiij.

Ps. xxi.

† al. panas.

A — Hierem. xxxix.

qui dũ sedechie captiuitatẽ narrat: ordinẽ captiuitatis interne denũciat dicẽs. Occidit rex babylonis filios sedechie i reblatha in oculis ei⁹: ⁊ oẽs nobiles iuda occidit rex babylonis: oculos quoq; sedechie eruit. Rex babylonis est antiquus hostis, possessor intime cõfusionis qui prius filios ante intuentis oculos trucidat: quia sepe sic bona opa interficit: vt hec se amittere ipseq; capt⁹ est, dolens cernat. Nã i bona plerũq; gignit animus, ⁊ tñ carnis sue delectatiõib⁹ vict⁹, bona que genuit, amans pdit: ⁊ q̃ patit dãna cõsiderat: nec tñ ꝟtutis brachiũ cõtra regẽ babylonis leuat. Sed dũ videns nequitie perpetratione percutit: ad hoc quandoq; peccati vsu pducit: vt ipso quoq; rationis lumine priuet. Unde babylonis rex extinctis prius filijs, sedechie oculos eruit: qꝛ malignus spiritus subductis prius bonis operibus, post et intelligẽtie lumen tollit. Quod recte sedechias in reblatha patit. Reblatha quippe multa hec interꝓtat. Ei eī quãdoq; ⁊ lumen rõnis claudit, qui prauo vsu ex iniquitatis sue multitudine grauat. Capitulũ. xvij.

Quolibet aũt modo culpa pdeat: vel q̃buslibet occasionib⁹ erũpat: reprobor̃ tñ semite semp inuolute sunt: vt prauis ꝯcupiscẽtijs dediti, aut bona nulla appetãt: aut appetẽtes ĩfirmo desiderio ad hec nequaq̃ mentis liberos gressus tendant. Recta ei aut nõ incipiũt, aut i ipo fracti itinere: ad hec minime pertingunt. Unde fit plerũq; vt ad morẽ suum lassati redeant: seseq; ab intentione animi in carnis voluptatib⁹ sternãt: sola q̃ transeunt cogitent: nulla que secum pmaneant curent. Unde ⁊ apte subdit. [Ambulabunt in vacuum ⁊ peribũt.] In vacuũ quippe ambulãt, q̃ nihil secũ de fructu sui laboris portant. Ali⁹ nãq; adipiscẽdis honorib⁹ exudat: ali⁹ multiplicãdis facultatib⁹ estuat:

B

ali⁹ pmerẽdis laudib⁹ anhelat. Sed qꝛ cũcta hec q̃sq; moriens deserit: labores in vacuũ perdidit: qꝛ secũ ante

Deut. xvj.

iudicẽ nihil tulit. Quo cõtra bene p legem dicit: Nõ apparebis in cõspectu dñi vacuus. Qui eñ pmerẽde vite mercedẽ bñ agẽdo nõ puidet: in conspectu dñi vacuus

Ps. cxxv

apparet. Hinc de iustis p psalmistam dr: Uenientes autem veniẽt in exultatiõe, portãtes manipulos suos. Ad examẽ quippe iudicij portãtes manipulos veniũt, q̃ in semetipsis recta opera q̃bus vitam merean̄t ostendunt.

Ps. xxiij

Hinc de vnoquoq; electo psalmista iterũ dicit. Qui nõ accepit in vano animã suã. In vano nãq; animã suã ac-

†al. pximo.

cipit, q̃ sola p̃sentia cogitans, que sequãtur in ppetuo† non attẽdit. In vano aiam suã accipit, q̃ eius vitã negligens: ei curã carnis anteponit. Sed aiam suam iusti in vano nõ accipiũt: qꝛ intẽtione ꝯtinua ad ei⁹ vtilitatem referũt quicq̃d corporaliter operan̄t: quaten⁹ ⁊ transeũte opere, operis causa non transeat: que vite premia post vitam parat Sed hec curare reprobi negligunt: qꝛ pfecto ambulantes in vacuũ, vitam sequentes fugiunt: inuenientes pdunt. Melius vero a prauor̃ imitatione cõpescimur: si eor̃ damna ex fine pensamus. Unde bene etiam cum exhortatione subiungitur.

C

S. Qꝛ tepide cõuersantiũ illaqueata intẽtio in seculi huius turbine attendẽda sit: ⁊ ex alterius dãno correpti, firmiter in deũ pficere debeamus: ⁊ q̃d sit q̃ vitulis domi reclusis vacce trahẽtes plaustrũ cui arca est imposita, ibant in directũ p viam q̃ ducit in bethsamis.

Considerate semitas theman: itinera saba: ⁊ expectate paulisper.] Theman quippe auster: saba aũt rete interpretat. Quid hic p austrũ q̃ afflata teporibus mẽbra dissoluit, nisi fluxa viuẽdi remissio: quid p rete, nisi actionis obligatio demõstrat? Qui eñ dissoluta mente ea q̃ terrena sunt appetũt: nec gressu libero ad deũ pgũt, ipsi se suis inordinatis conatib⁹ ligãt: cũq; se fluxis ꝯuersationis sue actib⁹ implicant, q̃si remansuros in retis vinculis pedes ponũt. Ut eñ paulo superi⁹ quosdã ad deuictas iam culpas retrahi p aperta quedã ⁊ nõ deuicta vitia diximus: ita nõnulli ad ea que reliquerãt, redeũt p quedam que vel honestatis nomine, vel laudis honore palliãtur. Nã sunt plerĩq; q̃ iam aliena nõ appetũt: atq; ab hui⁹ mũdi iurgijs ĩchoate q̃etis amore diuidũt. eruditi sacris eloquijs sitiunt: vacare supnis contẽplatiõibus concupiscũt: nec tñ pfecta animi libertate curã rex familiariũ deserunt. cui sepe dum licite seruiũt: etiã illicitis hui⁹ mundi iurgijs implicãtur. cũq; terrenas res studiose tueri desiderãt, cordis requiẽ deserũt quã q̃re

D

bãt. ⁊ cũ substãtia fugiẽs cõtinua pulsione pꝛegit, ꝯceptuo in aio diuine sciẽtie ꝟmo dissipat: qꝛ iuxta veritatis sentẽtiã, obortũ semẽ spine opprimũt, cũ ꝟbum dei a memoria importune terrenar̃ rerũ sollicitudines expellunt. Dissolutis itaq; gressibus in rete ambulãt, q̃ dum mundũ pfecte nõ deserũt, semetipsos gradiẽdo obligãt ne gradian̄t. Et sunt plerĩq; q̃ non solũ aliena non appetunt: verũetiã cũcta q̃ possederãt, in mũdo derelinquũt: semetipsos despiciũt: nullã p̃ntis vite gloriã requirũt: ab huius mũdi se actibus separant: ⁊ pene quicq̃d pspeeritatis arriserit, calcant. Sed tamẽ adhuc vinculo carnalis cognationis obligati: dum amori ppinquitatis indiscrete deseruiũt: ad ea sepe p affectũ cognationum redeũt: q̃ iã ⁊ cũ pprio despectu subegerũt. Cũq; plusq̃ necesse est carnis ppinquos diligũt: retracti exterius a cordis parente causa diuiduntur. Nam sepe quosdam videm⁹ (q̃tum ad propriũ studiũ spectat) iam p̃ntis vite desideria nõ habere: mũdũ ⁊ opere ⁊ pfessiõe reliquisse: sed tñ pro inordinatis affectibus propinquorum, pretoria irrumpere: terrenarũ rerum iurgijs vacare: libertatem intime quietis relinquere: ⁊ mundi studia in se iã dudum destructa reparare. Quo itaq; isti nisi i rete am-

E

bulãt: quos a presenti seculo inchoata iam vite pfectio soluerat: sed inordinat⁹ amor terrene cognatiõis ligat? Qui eñ districto studio, et non dissolutis gressib⁹ eterne sponsionis p̃miũ sequitur: sicut semetipsos pro diuino amore despiciunt, sic cuncta quibus se sentiunt ĩpediri, postponunt: ⁊ cum pro deo necesse est vt quibus valent cunctis inseruiant: pro deo priuata obsequia etiam ppinquis negant. Hinc est eñ q̃ quidam cum diceret:

Mat. viij

Permitte mihi primo ire ⁊ sepelire patrẽ meum: protin⁹ ex ore veritatis audiuit. Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, ⁊ annuncia regnum dei. Qua in re notandum est: qꝛ electus discipulus dum a parentis sepultura compescit: hoc deuotum quẽq; exhibere patri mortuo ex affectu carnali ppter dominũ nõ licet: quod propter dñm et exteris debet. Hinc rursum veritas dicit. Capitulum. xviij.

Luc. xiiij

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem, ⁊ vxorem, ⁊ filios, ⁊ fratres, ⁊ sorores: adhuc autẽ ⁊ animam suam: nõ potest me⁹ esse discipulus. Quo in loco videlicet dum ppinquor̃ odio, anime quoq; nostre odium subinfer̄t, patẽter ostẽditur, qꝛ sic propinquos sicut nosmetipsos odio habere ꝑcipimur: vt hos ad eterna rapientes, eorũq; carnalem gratiã q̃ nos prepedit postponẽtes, discam⁹ temperata eos discretiõis arte ⁊ cõuenienter diligere, ⁊ salubriter odio habere: quatenus sic fiat per amorem odium surgere: vt valeamus eos verius p odiũ amare. Hinc rursum p

Deutero. xxxiij.

moysen dicit: Qui dixerit patri suo et matri sue, nescio vos: ⁊ fratribus suis, ignoro illos: ⁊ nescierunt filios su-

F

os: hi custodierunt eloquiũ tuum ⁊ pactũ tuũ: et fuauerunt iudicia tua. Ille eñ scire dominũ familiari⁹ appetit, qui pre amore pietatis nescire desiderat, quos carnaliter sciuit. Grauiter eñ dãno scientia diuina minuit: si cum carnis notitia partit. Extra cognatos ergo q̃sq; ac pximos debet fieri, si vult parenti omniũ veri⁹ iungi: quaten⁹ eosdẽ quos ppter deũ vtiliter negligit: tãto solidius diligat, quanto in eis affectũ solubilẽ copule carnalis ignorat. Debemus quidẽ ⁊ tẽporaliter his quib⁹ vicinius iungimur, plus ceteris prodesse: quia et flamma admotis rebus incendium porrigit: s; hoc ip̃m pri⁹ vbi nascit incendit. Debemus copulam terrene cognationis agnoscere: sed tamen hanc cũ cursum mentis prepedit, ignorare: quaten⁹ fidelis animus diuino studio accensus: nec ea que sibi sunt in infimis coniuncta, despiciat: ⁊ hec apud semetipsum recte ordinans, summorum amore transcendat. Solerti ergo cura puidẽdum est, ne carnis gratia surrepat: atq; a recto itinere cordis gressum deflectat: ne vim supni amoris impediat: et surgentẽ mẽtẽ supimposito pondere deorsum premat. Sic eteñ quisq; propinquor̃ debet necessitatibus ꝯpati: vt tamẽ p compassionẽ non sinat vim sue intentionis ĩpediri: vt affectus q̃dem mẽtis viscera repleat: sed tamen a spirituali pposito nõ auertat. Neq; eñ sancti viri ad impẽdẽda necessaria ppinq̃s carnis nõ diligũt: s; amore spũalium ipsam in se dilectionem vincũt: quaten⁹ sic eã discretiõis moderamine tẽperent: vt p hanc in paruo

G saltem ac minimo a recto itinere non declinēt. Quos bene nobis p significationē vacce innuūt: que sub arca domini ad mōtana tēdentes/affectu simul et rigido sensu gradiuntur: sicut scriptum est. (j. Reg. vj.) Tollentes duas vaccas q̄ lactabāt vitulos/iunxerunt ad plaustrū: vitulosq̧ earum clauserunt domi: ꝛ posuerunt arcam dei sup plaustrum. Et paulopost. Ibant in directū vacce p viā que ducit bethsamis: ꝛ itinere vno gradiebantur/pergētes ꝛ mugiētes: ꝛ nō declinātes neq̧ ad dexterā/neq̧ ad sinistrā. Ecce eñ reclusis domi vitulis/vacce que sub arca dñi plaustro religanꝭ/gemūt ꝛ pergunt: dant ab intimis mugitus: ꝛ tñ ab itinere nō demutāt gressus. Amorem q̄dem p cōpassionē sentiūt: sed colla posteri⁹ nō deflectūt. Sic sic necesse est vt incedere debeāt/q̄ sacre legis iugo suppositi/iam p internā sciam dñi arcam portant: quaten⁹ p hoc q̧ propinquoꝝ necessitatibus cōdolent: a cepto rectitudinis itinere non declinent. Bethsamis quippe dom⁹ solis dr̄. Arca ḡ dñi supposita bethsamis pergere/est cū supna scientia ad eterne lucis habitaculum ꝓpinquare. Sed tūc ꝟe bethsamis tendimus/cum viam rectitudinis gradiētes/ad vicina erroris latera nec ꝓ affectu pignorū declinamus. Quorū nimirū gratia mentē nostrā tenere debet: sed reflectere nō debet: ne hec eadē mens aut si affectu non tangiꝭ/dura sit: aut pl⁹ tacta/si inflectitur/remissa. Capitulum. xix.

H Intueri libet beatū iob: in q̄ diuini timoris iugo colla cordis attriuerat: sub quanto discretionis moderamine diuine scie arcam portat. Amissis nāq̧ vitulis mugit: q: audita morte filiorū/in terram tonso capite corruit: sed recto tamen itinere mugiens gradiꝭ: q: os ei⁹ in gemitu ad dei laudes aperiꝭ: cum ꝓtin⁹ dicit. Dñs dedit/dñs abstulit: sicut domino placuit/ita factum est: sit nomē dñi benedictū. Sed indiscrete mētes hāc viuendi regulā nesciūt: ꝛ q̄ vias dei dissolute appetūt/eo ad mundi itinera stulte replicanꝭ. Recte igitur sanctus vir post theman semitas/saba itinera memorat: quia quos auster reprobi teporis soluerit/hos nimirū rete implicatiōis tenet. Bene autem prauorū facta describens: considerare hec admonet: q: peruersa agēdo diligimus: sed hec visa in alijs diiudicamus: ꝛ que in nobis minus diiudicāda credim⁹/q̧ sint turpia/in aliorum actionibus cognoscimus: sicq̧ fit/vt ad semetipsam mens redeat: ꝛ agere qḋ reprehēdit erubescat. Quasi eñ a speculo feda facies displicet: cū mēs a vita simili in seipsa qḋ auersꝭ videt. Ait ḡ. [Considerate semitas theman/itinera saba: ꝛ expectate paulisp.] Ac si aperte diceret: Dāna alieni teporis attēdite/ꝛ tūc spem de eternis firmi⁹ sumitis: si recto cordis oculo qḋ in alijs displiceat/videtis. Capitulū. xx.

I Bene autem diciꝭ: Expectate paulisper. Sepe etenī dum p̄sentis vite breuitas quasi diu perseueratura diligitur: ab eterna spe animus frāgitur: ꝛ delectatus presentibus/desperatiōis sue caligine reuerberaꝭ. Cūq̧ lōgū putat quod ad viuēdi sibi spatiū restat: repēte vitā deserēs/eterna mala inuenit/q̄ vitare iam nequeat. Hinc est eñ qḋ p quendā sapientem (Eccl. ij.) diciꝭ: Ve his qui pdiderunt sustinentiam. Sustinētiam videlicet perdunt: qui dū diu se imorari visibilibus estimāt/spem inuisibiliū derelinquūt. Cūq̧ mēs in p̄ntib⁹ figiꝭ/vita terminaꝭ: ꝛ repente ad supplicia iprouisa perueniunt: que decepti suis presumptionibus/aut nūq̄ se (Mat. xxv) cōtingere: aut tarde crediderūt. Hinc veritas dicit: Vigilate itaq̧: q: nescitis diē neq̧ horā. Hinc rursum scri(j. Thes. v.)ptum est: Dies dñi sicut fur in nocte ita veniet. Quia enī ad rapiendā animā ꝓpinquans minime conspiciꝭ: furi in nocte cōparaꝭ. Tanto igiꝭ debȝ quasi semp veniēs metui/quanto a nobis non valet vētura prescíri. Unde ꝛ sancti viri quia breuitatem vite indesinēter aspiciūt/q̄si quotidie moriētes viuunt: ꝛ tanto se solidi⁹ māsuris ꝑparāt/quāto ꝛ nulla eē transitoria semp ex fine pēsant. Hinc quippe psalmista veloci cursu fugere vitam petō(Psalm. xxxvj.)ris aspiciēs/ait: Pusillum adhuc/ꝛ nō erit petōr. Hinc iterum dicit: Homo sicut fenū dies eius. Hinc Esaias (Ps. ci.) ait: Oīs caro fenum/ꝛ omnis gloria eius sicut flos agri. (Esa. xl.) Hinc mentes presumentiū Jacobus corripit/dicens: (Jaco. iiij.) Que est vita vestra? Vapor est ad modicum parēs. Recte ergo diciꝭ: Expectate paulisper: quia ꝛ imensum est quod sine termino sequiꝭ: ꝛ parū est quicquid finiꝭ. Longum quippe nobis videri non debet/quod cursu sui tēporis tendit vt non sit: quod dum per momēta ducitur/ipsa hoc momēta sua que differūt, impellunt: atq̧ vnde teneri cerniꝭ/inde agitur ne teneaꝭ. Bene aūt beat⁹ iob postq̧ breuitatem p̄sentis vite despiciens intulit/cōtra iniquos protinus in voce omniū electorū surgit/dicēs. (K) [Confusi sunt: quia speraui.] Cum bonis mala reprobi ingerunt/si hos a spe intima labefactari cōspiciunt: effectu deceptionis hilarescunt. Lucrum nāq̧ maximū/erroris sui ꝓpagationē deputāt: quia habere se ad perditionem socios exultant. Cū vero bonorū spes interius figitur: ꝛ nequaq̄ malis exterioribus ad ima reclinaꝭ: prauorū mentē confusio occupat: q: dū puenire ad afflictorū intima nequeūt: incassum se extitisse crudeles erubescunt. Sanctus igiꝭ vir dicat ex voce sua: dicat ex vniuersalis ecclesie afflicte gemētisq̧ constātia/q̄ inter aduersa reproboꝝ/supne retributionis gaudium sine vllo mentis defectu desiderat: atq̧ ad vitam moriēdo perdurat: Confusi sunt: q: speraui. Ac si aperte dicat: Quia duris persecutiōibus reprobi vim mei rigoris nō emolliūt: erubescentes ꝓcul dubio laborē sue crudelitatis pdūt. Unde mox venture retributionis bona/quasi iam p̄sentia cōspicit: ꝛ qui reatus i iudicio reprobos maneat/attendit subdens. [Venerunt quoq̧ vsq̧ ad me: ꝛ pudore cooperti sunt.] Usq̧ ad sanctam quippe ecclesiā in die iudicij reprobi veniunt: quia vsq̧ ad eius tunc ꝯspiciēdam gloriā pducunꝭ: vt ad maiora tunc reat⁹ sui supplicia/repulsi videant qḋ pdiderūt. (L) Tūc vero iniquos pudor cooperit: cum eos in conspectu iudicis testis ꝯsciētia addicit. Tunc iudex exteri⁹ cerniꝭ: sed accusator interius toleraꝭ. Tunc omnis ante oculos culpa reduciꝭ: ꝛ mēs super gehēne incēdia/suo graui⁹ igne cruciatur. De quibus recte p ꝓphetā diciꝭ: Dñe exalteꝭ man⁹ tua/vt non videāt: videant ꝛ cōfundanꝭ. Intellectū quippe reproborū nunc merita obscurāt: sed tunc cognitio reatus illuminat: vt ꝛ modo sequenda non videant: et tunc ea postq̧ amiserint cernāt. Nūc quippe eterna intelligere negligūt: vel appetere intellecta cōtemnūt: sed tūc ea intelligentes procul dubio desiderantesq̧ conspiciunt: cū desiderata assequi nequaq̄ possunt. Capitulū. xxj.

Que etiā beati iob verba amicis eius specialiter congruūt: qui duris obiurgationibus sancti viri animum labefactare conabantur. Ait enī: Confusi sunt/q: speraui. Ac si aperte diceret. Dū me stultis increpationibus ad desperationē flectere nequeunt: ipsi temeritatis sue insania confundunꝭ. Venerunt quoq̧ vsq̧ ad me: ꝛ pudore coopti sunt. Ac si dicat. Videntes corporis vulnera: sed mētis constantiā nescientes: dum me de iniustitia increpare ausi sunt/vsq̧ ad me necdum venerūt: sed dura me inuectione pulsantes/dū stare animū inter aduersa deprehendūt: quasi ad me ve(M)nientes erubescunt. Eo enim ad me veniunt/quo me in intimis agnoscunt. ibiq̧ eos pudor cooperit: vbi me stātem fortiter exterior iactura nō tangit. Sunt vero nonnulli qui timere deū nesciūt/nisi cū vel in se expta: vel i alijs cognita aduersitate terrenꝭ: quos ꝓspera p audaciā eleuant: cōtraria p infirmitatē turbāt. Ex quorū scȝ nūero amicos suos eē beat⁹ iob redarguit: cū ꝓtin⁹ subdit dicens. [Nunc venistis: et modo videntes plagam meam/timetis.] Ac si aperte dicat: Ego tūc deū timui/cum fultus ꝓsperis/flagellorum detrimenta non sensi. vos autē q: ex amore deū nō metuitis/ex sola eū ꝟberis ꝑcussione formidatis. Sequiꝭ [Nūquid dixi/afferte mihi: ꝛ de substātia vr̄a donate mihi: vl' liberate me de manu hostis: ꝛ de manu robustorū eruite me?] Si ad ꝑsonā sancte ecclesie hec ꝟba referunꝭ: quia amicos beati Job hereticorū tenere speciem diximus: recte se asserit eorū substātia nō indigere. Hereticoꝝ q̄ppe substātia/carnalis sapiētia nō incōuenienter accipiꝭ: qua dum peruerse fulciunꝭ quasi in verbis se diuites ostēdunt. quā eo sancta ecclesia non querit/quo hanc spirituali intellectu transcēdit. Sepe vero heretici cum peruersa de fide asserunt/nōnulla cōtra antiquū hostem subtilia de carnis tentationibus loquunꝭ. Nā nonnūq̄ eo in se quasi sana membra operationis ostendūt: quo in fide vulnerati serpentis morsu in capite tenentur. Sed sancta ecclesia audire ab his subtilia de tētationib⁹ nō vult: q: dū vera quedā de conuersatione asserunt/ad falsa perfidie perducunt.

B Uā recte nūc subdit: Nūqd dixi/afferte mihi: ⁊ de substantia vestra donate mihi: vel liberate me de manu hostis: ⁊ de manu robustorū eruite me: Manū quippe hostis/satane fortitudinē vocat: ⁊ manum robustoꝝ/vires malignorum spiritū appellat. Quos idcirco robustos memorat: qꝛ dū absqꝫ carnis infirmitate sūt ꝯditi: prauis eorum adnisib⁹ imbecillitas adiuncta non obuiat. Hoc vero quod subditur: [Docete me: ⁊ ego tacebo: ⁊ si quid forte ignoraui/instruite me] sub cuius distinctionis libramine pendeat: incertū videt: vtrū ad hoc subiūctū sit qđ intulerat: Nūqd dixi: an certe disiūcta a superiorib⁹ sua ꝓmat: q̄si p increpationē dicat: Docete me: et ego tacebo: ⁊ si qd forte ignoraui/instruite me. Qđ tñ vtriqꝫ distinctioni ꝯuenit: qꝛ ab intellect⁹ sani tramite p neutrā recedit. Sed qꝛ hec in trāscursu p allegoriā diximus/restat vt moraliter historie ṽba perscrutemur.

¶ S. Quāta sit securitas iuorū dei/⁊ in rephendendis vitijs sine personarum acceptione auctoritas: ⁊ q̄ sctūs q̄sqꝫ prudentiā ⁊ vires ⁊ opes carnaliū ꝯtēnat. Ca. xxij.

Beatus Job dāna rerū ꝑtulerat: malignoꝝ spirituū ꝑcussionib⁹ tradit⁹/dolores vulnerū sentiebat: sed sapientem dei stultitiā diligēs: stultā mūdi sapientiā mētis despectu calcauerat. Igit contra mundi diuites pauper: cōtra potestates ⁊ potentes oppressus: contra sapientes stult⁹ dicit. Tria ꝑdidit: qꝛ nec pauper eoꝝ substantiam: nec oppressus adiutorium cōtra robustos: nec stultus doctrinam sapiētie carnalis querit. Sāctus etenī vir qꝛ mēte sup semetipm rapit: et [B] paup inopia non angustat: ⁊ oppressus nihil patit: ⁊ volūtarie stultus carnalē sapientiā nō mirat. Hinc est enī q̄ oppressus Paulus pauper dicit: Aporiamur/sed nō destituimur: ꝑsecutionē patimur/sed non derelinqmur: deijcimur/sed non perimus. Hinc est q̄ sapientiā sancte [j. Coꝛ. j.] stultitie isinuās ait. Que stulta sunt mūdi/elegit de⁹: vt ꝯfūdat sapiētes. Et: Si qs videt iter vos sapiēs eē in h seculo: stultus fiat/vt sit sapiēs. Hic est q̄ gloriā oppressionis/⁊ diuitias desiderate pauptatis aperiens dicit: [ij. Coꝛ. vj.] Quasi moriētes/⁊ ecce viuim⁹: vt castigati/⁊ nō mortificati: q̄si tristes/semp aūt gaudētes: sicut egētes/multos autē locupletātes: tāq̄ nihil habētes/⁊ oia possidētes. Libet iter hec oculos mētis attollere: ⁊ electos dei exterius oppressos quāte intrisec⁹ arci ꝓsideāt/videre. cūcta quippe que foris eminēt/occultis eoꝝ obtutib⁹ p despectū iacent. Nam sup se interius rapti/in alto animū figunt: ⁊ queqꝫ in hac vita patiunt/quasi lōge infra labentia atqꝫ a se aliena cōspiciūt: atqꝫ (vt ita dixerim) dū mente extra carnē fieri decertant/pene ipsa que tolerant ignorāt. In hoꝝ ꝓfecto oculis quicquid tēporaliter eminet/altū nō est: nā velut in magni vertice montis siti/presentis vite plana despiciunt: seqꝫ ipos p spūalem [C] celsitudinē trāscendētes/subiecta sibimet intus vident quecūqꝫ p carnalē gloriā foris tumēt. Uñ ⁊ nullis ꝯtra veritatē potestatib⁹ parcunt: sed quos attolli per elationem ꝯspiciūt: p spiritus auctoritatē ꝓmunt. Hic est enī q̄ ad desertū moyses veniēs/egypti regē ex auctoritate [Exo. x.] aggredit/dicēs: Hec dicit dñs de⁹ hebreorū. Usqꝫquo non vis subijci mihi: Dimitte populū meū/vt sacrificet [Exo. viij.] mihi. Cui dum plagis pressus Pharao diceret: Ite/sacrificate deo vestro in terra ista: aucta protinus auctoritate respōdit: Non potest ita fieri. abominationes egyptiorum imolabim⁹ dño deo nostro: Hinc est q̄ peccantem regē/nathan aggredit: cui prius similitudinē perpetrate preuaricatiōis obijciens: ⁊ mox reū p ꝓprij iudi[ij. Regū xij.]cij vocē tenens/ꝓtinus adiūxit dicens: Tu es ille vir q̄ fecisti hāc rē. Hinc est q̄ vir dei ad destruendā idololatriā/samariā missus/hieroboā regem sup altare thura iacientē/non regem verit⁹/nō formidine mortis pressus/contra altare intrepidus auctoritatē libere vocis exer[iij. Regū xiij.]cuit/dicens. Altare altare: hec dicit dñs Ecce filius nascetur domui Dauid/iosias nomine: et imolabit super te sacerdotes excelsorum. Hinc est q̄ Achab superbus idolorū seruitio subactus: cum increpare heliā ꝓsume[iij. Regū xviij.]ret/dicēs: Tu ne es ille vir q ꝯturbas israel: Helias ꝓ[Ibidem.]tinus supbi regis stultitiā/obiurgationis libera auctoritate ꝑcussit/dicens. Non ego turbaui israel: sed tu et domus patris tui: q̄ dereliquistis mādata dñi/et secuti estis baalim. Hinc est q̄ heliseus veram magistri celsitudinē sequens: iorā filium achab ad se cū iosaphat re[D]ge venientē ex reatu ꝑfidie ꝯfudit/dicens. Quid mihi [iiij. Reg. iij.] ⁊ tibi est: vade ad ꝓphetas patris tui ⁊ matris tue. Uiuit dñs exercituū/in cui⁹ conspectu sto: qꝛ si nō vultū iosaphat regis iude erubescerem: nec attendissem qdē te/ [iiij. Re. v.] nec respexissem. Hinc est q̄ idem vir/naaman ad se cū equis ⁊ curribus venientē/ante ostiū domus fixit: ⁊ talentorū copia ac vestiū fulto non occurrit: non ianuam domus aperuit: sed vt lauari septies in iordane debuisset/per nuncium iussit. Unde ⁊ idem naaman irat⁹ recedebat/dicens: Putabā q̄ egrederet ad me: ⁊ stās inuocaret nomen dei sui. Hinc est q̄ petrus/cum eū sacerdotes ac principes etiā p flagella seuientes/in nomine iesu loqui prohiberent: cum magna protinus auctoritate respondit/dicens: Si iustū est in cōspectu dei vos potius [Act. iiij.] audire q̄ deū/iudicate. Non enī possum⁹ q̄ vidim⁹ ⁊ audiuimus/non loqui. Hinc est q̄ paulus cū resistentē cōtra veritatem sacerdotū principem cerneret: cūqꝫ minister illi⁹ alapa ꝑcussisset/non maledictū perturbatus intulit: sed replet⁹ spiritu sancto/libera voce ꝓphetauit/ [Act. xxiij.] dicēs: Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedēs iudicas me sm legem: ⁊ cōtra legē iubes me ꝑcuti: Hic est q̄ stephanus contra vim ꝑsequentiū auctoritatē vocis exercere/nec moriturus expauit/dicens. Dura cer[Act. vij.]uice ⁊ incircūcisi corde ⁊ auribus: vos semp spūi sancto restitistis. sicut patres vestri/⁊ vos. Capitulū. xxiij.

Sed qꝛ sancti viri ad verba tante altitudinis [E] zelo veritatis/nō autē vitio elationis exiliūt/ ipsi patenter indicāt/qui factis dictisqꝫ alijs et quāta hūilitate polleāt: ⁊ erga eos quos redarguūt/ quanta charitate ferueant/manifestāt. Superbia quippe odiū generat: humilitas amorē. Uerba itaqꝫ q̄ amor exasperat/ꝓfecto ex fonte humilitatis emanāt. Quō ergo stephanus ꝓferre increpationem p elationē potuit: qui pro eisdē quos increpauerat/ad deteriora crescētibus/seqꝫ lapidātib⁹/flexis genib⁹ orauit dicēs. Dñe/ne [Act. vij.] statuas illis hoc petm: Quō Paulus cōtra gentis sue sacerdotē ac principem asperitatis ṽba supbiēs intulit: qui humilitate se etiā discipulorū seruitio substernit/dicens. Non enī nosmetipsos ꝓdicam⁹: sed dominum no[ij. Coꝛ. iiij.]strum Jesum xp̄m: nos autē seruos vestros p christum. Quomodo petrus per elationem ꝓncipibus restitit: q̄ errori ꝯpatiens/reatum velut excusat/dicēs: Scio qꝛ p [Act. iij.] ignorātiā fecistis: sicut ⁊ ꝓncipes vestri: De⁹ autē q̄ ꝓnūciauit p os omniū ꝓphetarū pati christū suū/impleuit sic. Quos ad vitā misericorditer trahit dicens. Penite[Ibidem.]mini igit ⁊ conuertimini/vt deleant peccata vr̄a. Quō heliseus videre Naamā ex elatiōe noluit: qui nō solum se conspici/sed teneri etiā a muliere ꝑmisit: de qua scri[F]ptum est: Cū venisset ad virū dei in montē/apprehendit [iiij. Regū iiij.] pedes eius: et accessit Giezi vt amoueret eam: et ait vir dei: Dimitte eā: anima enī ei⁹ in amaritudine est. Quō Helias supbo regi increpationis verba p tumorē intulit: qui ante eius currū humiliter cucurrit: sicut scriptū est: Accinctisqꝫ lūbis currebat ante achab. Quō vir dei [iij. Regū xviij.] hieroboā presentiā ex elatione despexit: qui arētem dexteram eius saluti pristine protinus ex pietate reparauit: sicut scriptum est. Cūqꝫ audisset rex sermonē hois [iij. Regū xiij.] dei quē inclamauerat ꝫ altare in bethel: extēdit manū suā de altari/dicens. Apprehēdite eū: et exaruit manus eius. Et paulopost: Orauit vir dei faciē dñi: ⁊ reuersa ē manus regis ad eū: et facta est sicut prius fuerat. Quia enī supbia gignere virtutes nescit: q̄ta ex humilitate ꝓdijt vox increpationis/ostendit/quā signa comitātur. Quomodo nathā cōtra dauid regē p verba increpationis tumuit: qui cū increpāda culpa deesset/in terrā se in cōspectu ei⁹ ꝓnus strauit: sicut scriptum est: Nūciaue[ij. Re. xij.]runt regi dicētes: Adest nathā ꝓpheta. Cūqꝫ introisset [Exodi xviij.] ante cōspectū regis/adorauit eū pronus in terra. Quomodo moyses regi egyptio libere resistens/eum despicere potuit: qui deo familiariter colloquēs/sequentem se iethro cognatum suum humilis adorauit: Cui⁹ etiā consilio tantam obediētiam prebuit: vt post secreta dei colloquia/magnum lucrum ide duceret: quod foris ab ore hominis audiret. Capitulū. xxiiij.

Ex alijs ergo sanctoꝝ factis discimus quid de alijs pēsare debeamus. Sancti etenī viri nec ex elatione sunt liberi/nec ex timore submissi: sꝫ cū rectitudo eos ad libertatē vocis erigit/ꝯsideratio

G

infirmitatis ꝓprie in humilitate custodit. Culpas quip-
pe delinquentiū etsi ex alto increpātes feriūt semetipsos
tamen apud se subtilius iudicātes/quasi in abiectis po
nunt: et quo praua in alijs insequuntur/eo ad reprimen-
dos se atrociores redeūt: rursusq; quo sibimet meliora
agētibus nequaq̄ parcunt: eo vigilanti⁹ aliena facta re
prehēdunt. Quid eni de humana potētia mirari exteri⁹
poterūt/qui semetipsos quoq; despiciūt: etiā cum inti-
me pene iam arcē sublimitatis apprehendūt? Idcirco
ergo bene foris diiudicant altitudinē terrene celsitudi-
nis: q; intus oculum non grauat pōdus tumoris. Unde
et beatus Job cū in amicis dura loquētib⁹ terrenā pru-
dētiam/vires substātiāq; despiceret, dicēs: [Nūqd di-
xi/afferte mihi/et de substātia vestra donate mihi: vel li-
berate me de manu hostis: et de manu robustorum erui-
te me? Docete me et ego tacebo: et si quid forte ignoraui/
instruite me.] quid de seipso sentiat: paulo inferi⁹ mani
festat/dicens. [Super pupillum irruitis.] Luce itaq;
clarius patz q̄ste se infirmitatis conspiciat/quem pupil
lum vocat. Sequitur.

¶ S. Qz mundus debet esse a vitijs/qui aliorum cul-
pas arguit.

H

¶ Quare detraxistis sermonibus veritatis: cū e vobis
nullus sit qui possit me arguere?] Mūdus ipse esse a vi-
tijs debet/q curat aliena corrigere: vt terrena non cogi-
tet: vt desiderijs infimis non succūbat: q̄tenus tāto per-
spicaci⁹ alijs fugiēda videat/q̄to hec ipse p sciētiam et
vitā veri⁹ declinat: quia nequaq̄ pure maculā in mem-
bro cōsiderat oculus/quem puluis grauat: et supiectas
sordes tergere non valet man⁹ q lutum tenet. Quod iu-
xta antique trāslationis seriē/bene ad dauid erga exte-
riora bella laborantē/p significationem diuina vox in-
nuit cum dicit: Non tu edificabis mihi templum: quia
vir sanguinū es. Dei autem templum edificat: qui corri
gēdis atq; instituēdis proximorū mētibus vacat. Tem-
plum quippe dei nos sumus: q ad verā vitā ex ei⁹ inha-
bitatione cōstruimur: Paulo attestante/q ait: Templū
dei sanctū est/quod estis vos. Sed vir sanguinū templū
deo edificare ꝓhibet: q; qui adhuc actibus carnalibus
incumbit: necesse est vt instruere spūaliter mētes proxi-
morum erubescat. Bene ergo dicit: Quare detraxistis
sermonibus veritatis/cum e vobis nullus sit q me pos-
sit arguere? Ac si aperte diceretur: Qua temeritate au-
dita reprehenditis: q percussionis mee causas ignoran-
tes/adhuc reprehensibilia profertis? Sequitur:

ij. Regū vij.

j. Cori. iij.

¶ S. De ocioso et inordinato verbo.

¶ Ad increpandum tantū eloquia concinnatis: et in vē
tum verba profertis.] Duo sunt genera locutionū ipor-
tuna valde et noxia generi hūano. Unū quod curat etiā
puersa laudare. Aliud qd studet semp etiā recta corripe
re. Illud deorsum cum fluuio ducit: hoc vero cōtra fluē
ta veritatis obserare et alueū conat. Illud metus ꝓmit:
hoc elatio erigit. Illud gratiā ex fauorib⁹ captat: h ira
vt ex certamine ostendat exagitat. Illud in ꝓmptu subia-
cet: hoc sempe diuerso tumet. Ex hui⁹ ergo q̄litate bea-
tus Job amicos suos fuisse redarguit/cum dicit. Ad i-
crepandum tm̄ eloquia concinnatis. Sed vnde vsq; ad
iniuste increpationis audaciā puenitur/protinus inno
tuit cū subiūxit. Et in vētū verba ꝓfertis. In ventū em̄
verba proferre/est ociosa dicere. Nā sepe dū ab ociosis
verbis nequaq̄ lingua cōpescit: ad temeritatem quoq;
stulte increpatiōis effrenat. Quibusdā ei ruine sue gra-
dibus/desidiosa mēs in fouee lapsu ipellit. Nā dū ocio-
sa verba cauere negligim⁹/ad noxia puenimus: vt pri⁹
loqui aliena libeat/et postmodū detractionibus eoꝝ vi
tā de qbus loquit lingua mordeat: quādoq; aūt vsq; ad
aptas contumelias erūpat. Hinc irarū seminant stimu
li/oriunt rixe/accēduntur faces odiorū/pax tota extin-
guit cordiū. Unde bene per Salomonem dicit: Qui di-
mittit aquā/caput est iurgioꝝ. Aquā quippe dimittere
est linguā in fluxū eloquij relaxare. Quo cōtra et in bo-
nam partē asserit dicens: Aqua profunda verba ex ore
viri. Qui ergo dimittit aquā/caput est iurgioꝝ: q; q lin
guā non refrenat/concordiam dissipat. Unde e diuerso
scriptū est. Qui imponit stulto silentium/iras mitigat.

I

Prouer. xxvij.

Capitulum. xxv.

Quia autem multiloquio quisq; seruiēs recti
tudinem iustitie tenere non possit: testat pro-
pheta q ait. Uir linguosus non dirigetur sup terrā. Hinc
Salomon iterū dicit. In multiloquio peccatū nō deerit.
Hinc Esaias ait: Cult⁹ iustitie silentiū. videlicet indi-
cans/quia mētis iustitia desolatur/quādo ab imodera
ta locutione nō parcit. Hinc Jacobus dicit: Si qs pu-
tat se religiosum esse non refrenans linguā suam/sed se-
ducens cor suū: hui⁹ vana est religio. Hinc rursum ait:
Sit omnis homo velox ad audiēdum: tardus autē ad
loquendum. Hinc iterū adiūgit: Lingua inquietū ma-
lum plena veneno mortifero. Hinc p semetipsam nos ve
ritas admonet dicens. Omne verbū ociosum qd locuti
fuerint homines: reddent de eo rationem in die iudicij.
Ociosum quippe verbum est: quod aut ratione iuste ne-
cessitatis: aut intētione pie vtilitatis caret. Si ergo ra-
tio de ocioso sermone exigit: pensandū valde est que pe-
na illud multiloquiū sequat: in quo etiam p supbie ver-
ba peccat. Sciendū q̄q; est/q ab omi rectitudinis statu
depereūt: qui per noxia verba dilabunt. Humana etenim
mens/aque more/et circūclusa ad superiora colligit/q
illud repetit vnde descēdit: et relaxata deperit/q; se per
infima inutiliter spargit. Quot em̄ supuacuis verbis a
silentij sui censura dissipatur: quasi tot riuis extra se du
citur. Unde et redire interius ad sui cognitionē nō suffi
cit: quia per multiloquiū exteri⁹ sparsa/vim intime ꝯsi-
derationis amittit. Totā igit sese insidiātis hostis vulne-
rib⁹ detegit: q; nulla se munitione custodie circūcludit.
Unde scriptū est. Sicut vrbs patens et absq; murorum
ambitu: ita vir q non pōt in loquendo cohibere spiritū
suum. Quia em̄ murū silētij non habet: patet inimici ia-
culis ciuitas mētis: et cū se p vba extra semetipsā eijcit/
apertā se aduersario ostēdit. quā tanto ille sine labore su-
perat/quāto et hec eadē q vincit/ꝯtra semetipsam p mul
tiloquiū pugnat. Sed inter hec sciēdum est: q; cū pauo-
re nimio a locutione restringimur: interdū plus q̄ neces-
se est/intra claustra silētij coarctamur: et dum lingue vi-
tia incaute fugimus/occulte deteriorib⁹ implicamur.
Nam sepe dum ab eloquio immoderate ꝯpescimur: gra
ue multiloquium in corde toleramus: vt eo plus cogita
tiones in mente ferueant: quo illas violēta custodia in-
discreti silentij angustat. et plerūq; tāto latius defluūt/
q̄to se esse securius estimant/q; foris a reprehensoribus
nō videtur. Unde mēs nonnūq; in supbiā attollit: eosq;
quos loquētes audit/quasi infirmos cōspicit. Cūq; os
corporis claudit: q̄tum se vitijs supbiēdo aperiat/non
agnoscit. Linguā etem̄ ꝓmit cogitationē erigit: et cū se
per negligentiā minime ꝯsiderat: tanto apud se cūctos
liberius/q̄to et secretius accusat.

K

Psalm. cxxxix.

Puerb. x.

Esaie xxxij.

Jaco. j.

Ibidem.

Jaco. iij.

Mat. xij.

Prouer. xxv.

L

Capitulū. xxvj.

Plerūq; aūt nimis taciti cū nonnulla iniusta
patiunt: eo in acriorē dolorē ꝓdeunt quo ea
que sustinēt/nō loquūtur. Nā si illatas mole-
stias lingua tranquille diceret/a cōsciētia dolor emana
ret. vulnera em̄ clausa pl⁹ cruciāt: q; cū putredo q intri-
secus feruet/eijcit/ad salutē dolor apitur. Plerūq; ni-
mis taciti dum quorūdā mala respiciūt: et tm̄ in silentio
linguā premūt: quasi cōspectis vulneribus vsum medi-
caminis subtrahunt: et eo mortis auctores fiunt: quo vi-
rus quod poterant eijcere loquendo noluerunt. vñ et im
moderatum silentiū si in culpa nō esset/ꝓpheta non di-
ceret: Ue mihi quia tacui. Quid ergo inter hec nisi stu-
diose lingua sub magni moderaminis libratione frenā-
da est: nō insolubiliter obliganda: ne aut laxata in vitiū
defluat: aut restricta etiā ab vtilitate torpescat? Hic nā-
q; p quēdam sapientē dr: Sapiens tacebit vsq; ad tps.
vt nimirū cū opportunū cōsiderat: postposita cēsura si-
lentij/loquendo q cōgruūt/in vsum se vtilitatis impen
dat. Hinc Salomon ait: Tempus tacendi: et tempus lo
quendi. Discrete quippe vicissitudinum pensanda sunt
tempora: ne aut cum restringi lingua debz/per verba se
inutiliter soluat: aut cū loqui vtiliter potest/semetipsam
pigre restringat. Quod bene psalmista cōsiderās breui
postulatione complexus est dicens: Pone domine cu-
stodiam ori meo: et ostiū circūstantie labijs meis. Ostiū
namq; aperit et clauditur. Qui ergo ori suo nequaq̄ po
ni obstaculum/sed ostiū petijt: aperte docuit q et p disci
plinā retineri lingua debeat/et ex necessitate laxari: q̄te-
nus os discretum et ꝯgruo tēpore vox aperiat: et rursum
congruo taciturnitas claudat. Qd quia vel amici bea-
ti iob: vel oēs heretici (q̄z hi spēm tenēt) suare nesciūt:

M

Esa. vj.

Eccl. xx.

Eccl. iij.

Ps. cxl.

B in ventū verba pferre phibenť: q2 nimirū dicta q̄ discretionis pondus non solidat/aura leuitatis portat.

¶ Finit liber septimus moraliū sancti Gregorij.

¶ Liber Octau⁹ Moralis expositionis Gregorij magni in beatū Job: sextū continuās finaliter capitulū/et septimum incipiens.

¶ S. Q̄ vere humiles in perferēdis malis patientiā/ in repēdēdis bonis exerceant benignitatē. Capitulū.j.

PRecedēti tam libello tractauimus q̄ beatus Iob vim nobis humilitatis sue innotescit/dicens. [Super pupillū irruitis: et subuertere nitimini amicū vestrū.] Quante itaq3 infirmitatis se perpēdat insinuat/quē pupillum vocat. Quia vero ab amore recedere charitas etiā lesa nescit: et subuerti velle se queriť: et tñ amicū se eē testať. Cui⁹ verba (vt sepe iā diximⁱ) sic eidē specialiter congruunt: vt tamē per hec ex ꝓphetico spiritu etiam sententia fidelis populi ex voce ecclesie vniuersalis exprimatur: qui hereticorum contrarietatem tolerans: ⁊ infirmū se per humilitatem conspicit: et tñ a seruande dilectionis magnitudine nō recedit. Sancte quippe ecclesie populus/quia mortui patris est fili⁹/pu- B pillus non incongrue dicitur. Cuius resurgētis vitam tam quidem per fidem sequitur: sed necdum ꝑ speciem contemplatur. Super pupillū vero heretici irruunt: cū humilitatem fidelis populi importunis falsisq3 allegationibus affligunt. Et tñ amicus est quē nituntur euertere: quia fidelis dei popul⁹ ipsos quoq3 q̄s ꝑsequētes tolerat/amando nō desinit ad veritatem vocare. Sed inter hec sciendum est/quia sancti viri nec sustinere falsa per infirmitatē metuūt: nec lesi vnq3 a veritate ꝯticescūt. Unde ⁊ subdiť. [Uerūtamen qđ cepistis/explete. Prebete aurem: ⁊ videte an mentiar.] Qui enī aduersa perpeti nō timet/dicat: Uerūtamē qđ cepisti explete. Qui vero ipsis suis ꝑsecutoribus veritatis p̄dicamenta nō subtrahit/adiungat. Prebete aurē/⁊ videte an mētiar. Ac si aperte dicat: Nec ante illatas molestias trepido: nec ingratis auditoribus correctiōis adiutoriū abscōdo: q2 ⁊ malis ꝑ̄ssus exerceor: ⁊ ipsa meis ꝑsecutorib⁹ benigne impēsus cresco. Mens quippe sanctorū in hoc temptationū ꝑ̄lio ⁊ munita patiētie clypeo/⁊ gladijs amoris accincta: ad ꝑferēda mala sumit fortitudinē: ⁊ ad repēdēda bona exercet benignitatē: quatenus ⁊ odiorū tela potenter excipiat: ⁊ amoris iacula valenter reddat. Nequaq3 quippe ad bella armatus ꝑgit: qui aut clypeū sumens gladijs nō vtitur: aut vtēs gladijs/clypeo nō munit. Unde ⁊ miles dei/ aduersitatis bello deprehensus/ et scutū patiētie debet anteferre/ne pereat: ⁊ ad p̄dicandū promptus amoris inferre iacula/vt vincat. Cui⁹ armature summā Paulus breuiter insinuat/dicens: Charitas patiens est: benigna est. Cū vero vnū ex vtroq3 defuerit/charitas non est. si videlicet malos aut absq3 benignitate tolerans non amat: aut rursum sese sine patiētia exhibens/negligit tolerare q̄s amat. Ut ḡ s nobis charitas vera teneať: necesse est quatenus et benignitati patiētia: ⁊ rursū patiētie benignitas suffrageť: vt magnū quoddā in corde nostro edificium cōstruēs: ⁊ benignitatis arcē patiētia solidet: ⁊ patiētie fundata edificia benignitas exornet. Beatus igitur Iob ꝓmptus ad patientiā dicat: Uerūtamē qđ cepistis explete. benignitate p̄dit⁹ adiūgat: Prebete aurē/⁊ videte an mentiar. Quia vero sancta ecclesia ex magisterio humilitatis instituta/recta que errantibus dicit: non quasi ex auctoritate precipit/sed ex ratione ꝑsuadet: bene nūc diciť: Uidete an mētiar. Ac si aperte dicat: Ea q̄ assero/nequaq3 mihi ex auctoritate credite: sed an vera sint/ex rōne pensate. Que ⁊ si quando dicit quod ratione comprehendi non valet: ne de occultis humana ratio queri debeat/rationabiliter suadet.

Armatura sanctorum.

C

j. Cor. xiij

¶ S. Q̄ scientia tumida in inquisitionibus suis non veritatem inquirat sed gloriam. Ideoq3 contendunt superbi vt vincant/non vt discant. Capitulū.ij.

SEd sepe heretici dum occasionē ratiocinationis accipiūt: ad iurgia contētionis effrenanť. Unde ⁊ apte mox subdiť: [Respondete queso absq3 cōtētione.] Neq3 enī heretici inquisitiōib⁹ suis veritatē conanť assequi/sed victores videri. Cūq3 se foris ostēdi sapiētes appetūt: int⁹ ꝑ stultitiā elatiōis sue vinculis liganť. Unde fit vt cōtentionū certamina exquirant: ⁊ de deo (q̄ pax nostra est) loq̄ pacifice nesciant: atq3 ex pacis negocio rixe inuentores fiant. Quibus bñ per Paulū diciť: Si q̄s autē videť esse ꝯtentiosus: nos talem consuetudinē nō habem⁹: neq3 ecclesia dei. Recte autem subdiť: [Et loquentes id quod iustū est/iudicate.] Is nāq3 qui loquiť: dū de v̄bis suis auditoris sentētiam expectat: quasi eius iudicio supponiť a quo audiť. Qui igiť in dictis suis reprobationē metuit/ipse prius debet examinare quod dicit: quatenus inter cor et linguam equus quidam discretusq3 arbiter sedeat: subtiliter pensans si recta verba cor offerat: que vtiliter suscipiens/ad auditorū iudiciū lingua perducat. Beat⁹ igitur Job sua contra amicos agēs: sed contra hereticos nostra denūcians/precipitationē loquētiū rep̄hendat: atq3 ad eorum mentē verba recolligat dicens. Loquentes id quod iustum est iudicate. Ac si aperte diceret. Si in eo q̄ ad nos ꝑ egressum locutionis exitis/reprehēdi non vultis: intus iustitie libram tenete: vt tāto foris qđ diciť/ex veritatis pondere placeat/q̄to hoc interi⁹ trutina discretionis p̄sat. Et quia hi erga aliena dicta recta iudicia exerunt: qui iudicare prius propria sciunt/ E postq̄ dixit: Loquētes id quod iustū est iudicate: apte mox subdit: [Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem: nec in faucib⁹ meis stultitia personabit.] Ac si apte diceret: Si subtilius vestra perpenditis: verius aliena pensatis. et cum rectum ceperit esse quod dicitis/iustū cognoscitis quod audistis. Nequaq3 quippe mea vobis lingua stultitiā resonat/si a vestra consciētia nō ꝓcedat. Sic sancta ecclesia studet prius assertiones hostiū falsas ostendere: ⁊ tunc predicamēta veritatis aperire: quia cum recta se tenere estimāt/recta que audiūt/ contumaciter impugnant. Ante ergo necesse est vt errorem suum heretici sentiant/ne audite veritati contradicant: quia ⁊ si camporum sentes arator vomeris scissiōe non eruit: terra accepta semina in segetes non ꝓducit. Et cū putredinē medicus vulneris apertione nō eijcit: nequaq3 in loco putredinis sana caro coalescit. Prius ergo ꝑuersa destruēs dicat: Loquētes id quod iustum est iudicate. post autem recta adiungēs insinuet. Et nō inuenietis ī lingua mea iniquitatē: nec in faucib⁹ meis stultitia personabit. Solent aūt heretici alia aperte dicere: alia occulte sentire. Capitulū.iij.

PEr linguā quippe aperta locutio: per fauces F vero occulta tractatio designatur. Sancte ergo ecclesie nec in lingua iniq̄tas: nec stultitia in faucibus resonat: quia ea que per publicā locutionē p̄dicat/etiam per intimā fidem seruat: nec in apto aliud docet/atq3 ī occultis aliud retinet: sed ⁊ quod sentit/loquendo docet: ⁊ quod loquiť/viuēdo custodit: ac de sapientie superne conuiuio quicquid ꝑ linguam predicationis emanat: hoc per fauces tacite expectatiōis degustat. Sed beatus iob/vnū scz mēbrū vniuersalis ecclesie/ sua insinuans/atq3 electorum omniū corda manifestās/ omne quod sentit aperiat: vt mentis eius rectitudinem attestatio locutionis innotescat. Sequitur.

¶ S. Q̄ vita hominis vitijs oppressa/ ad celeste desiderium tendere non valet: et aliquando donis spiritalibus predita/ex occasione virtutum deterius peccat.

¶ Capitulum Septimum text⁹: et quartum libri Octaui Moralium.

MIlitia est vita hominis sup terrā: ⁊ sicut dies mercenarij dies ei⁹. Sicut ceruus d̄siderat vmbram: et sicut mercenarius prestolatur finē opis sui: sic et ego habui mēses vacuos/⁊ noctes laboriosas enumeraui mihi. Si dormiero/dicam: q̄ñ cōsurgam: ⁊ rursum expectabo vespe-

G ram/ ꝛ replebor dolorib⁹ vsq₃ ad tenebras. Indu-
ta est caro mea putredine et sordibus pulue-
ris. Cutis mea aruit/ et cõtracta est. Dies mei
velocius transierũt q̃ a texẽte tela succiditur:
et cõsumpti sunt absq₃ vlla spe. Memẽto q₂ vẽ-
tus est vita mea: ꝛ nõ reuertet oculus meus vt
videat bona: nec aspiciet me visus hoĩs. Ocu-
li tui in me: et nõ subsistam. Sicut consumitur
nubes et ptransit: sic q̃ descẽdit ad inferos non
ascendet: nec reuertet vltra in domũ suam: neq₃
cognoscet eũ amplius locus eius. Quapropter
et ego non parcã ori meo: loquar i tribulatione
spũs mei: cõfabulabor cũ amaritudine aĩe
mee. Nũquid mare ego sũ aut cet⁹: q₂ circũde-
disti me carcere? Si dixero/ cõsolabit me lectu-
lus me⁹: ꝛ reuelabor loquẽs mecũ i stratu meo:
terrebis me ꝑ somnia: et per visiones horrore
concuties. Quamobrem elegit suspẽdium aĩa
mea/ ꝛ mortẽ ossa mea. Desperaui. Nequaq̃ vl-
tra iam viuã. Parce mihi domine: nihil enim
sũt dies mei. Quid est homo quia magnificas
H eum: aut quid apponis erga eum cor tuũ? Visi-
tas eũ diluculo: ꝛ subito probas illum. Vsque-
quo nõ parcis mihi: nec dimittis me vt glutiã
saliuã meã? Peccaui. Quid faciã tibi o custos
hoĩm? Quare me posuisti cõtrarium tibi, et fa-
ctus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis
peccatũ meũ: et quare nõ aufers iniquitatem
meam? Ecce nunc in puluere dormiã: et si ma-
ne me quesieris/ non subsistam.

¶ Militia est vita hominis super terram. Hoc in loco
translatione veteri nequaq̃ militia vita hoĩs nuncupa-
tur/ sed tentatio. Sed si vtriusq₃ verbi sensus aspicit: di-
uersum quidem est qd̃ exteri⁹ resonat: s₃ vnũ eũdẽq₃ cõ-
corditer intellectum format. Quid eñ nisi pugna cõtra
malignos spiritus nomine tentationis expmitur? Et
quid appellatiõe militie/ nisi contra hostes exercitium
designat? Tẽtatio itaq₃ ipsa militia est: quia dum cõtra
malignorum spirituũ insidias vigilat: in bellorũ procin-
ctu ꝑcul dubio exudat. Notandũ vero q̃ hec eadẽ vita
hominis/ nõ tẽtationẽ habere dicit: sed ipsa tẽtatio esse
phibet. Sponte quippe a statu conditionis lapsa: ꝛ cor-
ruptionis sue putredini subdita: dum sibi ex semetipsa
molestias gignit: hoc est iam facta quod tolerat. Que eñ
statum mentis inclinata deseruit: quid in se nisi motum
varietatis inuenit? Unde nũc ꝛ si ad summa appetẽda
se erigit: mutabilitatis lubrice impulsu protinus ad se-
metipsam cadit. Vult in contemplatione stare/ sed non
valet. Cogitationis gressum figere nitit/ sed infirmita-
tis sue lapsibus eneruat. Que nimirũ mutabilitatis sue
onera quia volẽs expetijt/ nolẽs portat. Quiet⁹ hõ pos-
sidere carnẽ potuit: si bene ab auctore cõditus/ posside-
ri voluisset. Cũq₃ se erigere contra conditorẽ studuit/ in
semetipso ꝓtinus carnis contumelias inuenit. Sed q₂
cum culpa simul ab origine etiã pena propagat/ inserto
infirmitatis vitio nascimur: ꝛ quasi nobiscum hostẽ de-
ducimus/ quem cum labore superam⁹. Ipsa ergo homi-
nis vita tentatio est: cui ex semetipsa nascitur vnde pe-
rimatur. Que etsi semper ex virtute succidit/ quod ex i-
firmitate generat: semꝑ tamẽ ex infirmitate generat/ qd̃
ex virtute succidat. Sic itaq₃ humana vita tentatio est:
vt etsi iam ab iniquitatis perpetratiõe cõpescit: in ipsis
tamẽ bonis operibus modo malorũ memoria: modo se-
ductionis caligine: modo intẽtionis sue interruptione
fuscet. Alius naq₃ a luxuria carnem iam refrenat: sed ta-
men adhuc luxurie phãtasmata tolerat: q₂ q̃ volẽs fecit:
horũ inuitus meminit: ꝛ penã sustinet/ qd̃ voluptatẽ pu-
tauit. Quia vero ad deuictã culpam retrahi metuit: vẽ-
trẽ mire abstinentie vigore restringit/ vultusq₃ ex absti-
nentia pallescit. Cũq₃ in facie pallor aspicit: reuerenda

Tẽtatio.
Militia.

Si q̃s ab iniq̃tatis ꝑpetratione compescit: in bonis tñ operibus molestatur.

ab hominib⁹ vita laudat: moxq₃ inanis gloria ad absti-
nentis animũ cũ verbis fauoris venit. quã cõcussa mẽs
dum subijcere nõ valet/ eũ per quẽ venerat/ tergere a fa-
cie pallorem querit: sicq₃ fit vt infirmitatis nexib⁹ liga-
ta/ aut pallorem abstinẽtie fugiens/ iterũ per alimenta
subdi luxurie metuat: aut ipulsum luxurie ꝑ abstinẽtiã
superãs/ pallorẽ suũ inani glorie militare pertimescat.
Alius lapsum supbie superãs: toto iam desiderio statũ
humilitatis apprehendit. cũq₃ superbientes quosdam
vsq₃ ad oppressionẽ innocẽtium erumpere conspicit: ze-
li excitatione succensus/ postponere aliquatenus cogit
quod decreuit. vim rectitudinis exerit: prauisq₃ nõ mã-
suetudine/ sed auctoritate cõtradicit. Unde plerũq₃ fit
vt aut humilitatis studio zelũ rectitudinis deserat: aut
rursum zelo rectitudinis turbet humilitatis studiũ qd̃
tenebat. Cũq₃ fuari simul ꝛ zeli auctoritas ꝛ ꝓpositio-
nis humilitas nõ possit: sibimetipsi homo ex pturbatio-
ne incognitus reddit: ita vt vehemẽter ambigat ne apd̃
seductũ animũ aut supbia se auctoritatẽ zeli insinuet:
aut torpor pauidus humilitatem fingat. Alius q̃ta sit
fallacie culpa considerãs/ munire se arce veritatis decer-
nit: vt ex ore eius iam falsus sermo non ꝓdeat: seseq₃ fũ-
ditus a mendacij transgressione disiungat. Sed fit ple-
rũq₃ vt cũ verum dicit/ vita ꝓximi grauet. cũq₃ ingere-
re alteri lesionem metuit; ad hoc qd̃ dudũ presserat fal-
lacie vitium/ quasi ex studio pietatis redit. sicq₃ fit vt ꝛ
si malitia mentem non teneat: in ea tamen veritatis ra-
dium vmbra mẽdacij obscuret. Unde et sepe quia ꝓcõ-
tatus quisq₃ cõticescere non valet: aut falsum dicẽs suã
mentem trucidat: aut vera loquens proximi vitam gra-
uat. Alius amore conditoris excitatus/ a terrenis cogi-
tationibus mentem curat assidua oratione suspendere:
atq₃ hãc in secreta quietis intime securitate collocare:
sed in ipso sue oratiõis ascensu/ dum eleuari ab infimis
nititur/ infimorũ phãtasmate reuerberat: atq₃ ad intuẽ-
dam lucem mentis oculus tẽditur/ sed ex corporeo visu
surgentib⁹ terrenarum rerũ imaginibus obscurat. Vñ
fit plerũq₃ vt intendentis animus ipsa sua ifirmitate fa-
tigatus/ aut orationẽ deserẽs desidia torpeat: aut si diu
in oratione permanserit/ ante oculos eius obortarũ ima-
ginum caligo densescat.

Capitulũ. v.

Bene ergo dicit: Tẽtatio est vita hominis sup
terram: quando ibi quoq₃ reatum descensiõis
inuenit: vbi se profectum comprehendere ascẽ-
sionis putauit: ꝛ inde mens confunditur/ vnde surgere
a confusione nitebatur: vt per hoc ad semetipsam diuer-
berata redeat/ per quod semetipsam iam collecta et co-
adunata transibat. Iste ab eruditiõe diuine legis alie-
nus/ ignorantia sua deprimitur/ ne quid obtineãt de salu-
tis operet. Ille diuine legis sciẽtia preditus/ dum sibi
pre ceteris gaudet intellectũ suppetere: q₂ priuato gau-
dio exultat/ percepti intellectus in se munera dissipat: ꝛ
inde in dei iudicio ceteris deterior exhibet/ vñ clarior
ceteris ad tempus ostenditur. Hunc quia virtutum do-
na non subleuant/ etiam viam simplicem rectitudinis
declinat: ꝛ velut extraneum se a celesti munere deputãs/
eo quasi securius praua agit/ quo superni doni sublimis
munera nõ ꝑcepit. Illũ ꝓphetie spiritus replet/ ad pre-
scientiã subleuat: eiq₃ ventura q̃q₃ q̃si iam presẽtia ostẽ-
dit. S₃ dũ sepe et in multis sup semetipsum tollit/ vt fu-
tura veraciter cõtẽplet: mens in sui cõfidẽtiã deducta/
eũ qui haberi semꝑ non põt: semꝑ sibi adesse prophetie
spiritũ estimat. cũq₃ omne qd̃ senserit/ ꝓphetiã putat: q₂
sibi hãc ꝛ cũ nõ habet tribuit/ et inq̃stũ hr̃e potuit/ amit-
tit. Sicq₃ fit vt inde post aliorũ merita tristis redeat: vñ
estimationẽ omniũ letus preibat. Tẽtatio est ergo vita
hominis super terrã: que aut aliena a virtutibus ad ce-
leste ꝓmiũ surgere nõ valet: aut ditata donis spũalibus
aliq̃n deterius ex occasiõe virtutũ ruit.

Capitulũ. vj.

Quia autẽ paulo superius hoc esse tentationẽ
qd̃ militiã dixim⁹: sciendũ summopere est/ q̃
quiddã nobis appellatiõe militie ampli⁹ q̃
noĩe tentatiõis innuit. Hoc naq₃ nr̃o intellectui expres-
sione militie auget/ quod nimirũ ꝑ militiam ad finem
quotidie tendit. cũq₃ per ordinem militie locus crescit/
tota simul hominũ militia deficit. Militia ergo est vita
hominis sup terrã: q₂ sicut ꝛ superius dixim⁹: vnusq̃sq₃
dũ quotidie ad vite terminũ per temporum augmentũ

K
L
M

B tendit/augendo vitam viuere desinit. Dies quippe expe
ctant vt veniant: sed cum ad augmentū vite veniunt: iam
ab augmento vite subtrahuntur: quia ꝛ itinerantis gres=
sus dū in anteriora ꝓficit/qḋ restat iter decrescit. Uita
ergo nostra militia est: que quo ad augmētū ducitur/eo
vt non sit finit. Bene igit dicit/Militia est vita hoīs sup
terrā: q: dū per spatia temporū crescere appetit/ab eodē
spatio qḋ pcēdo colligit/crescēdo ptrāsit. Unde et apte
quoqꝫ militie cursus exprimit: cū protin⁹ subinfert. [Et
sicut mercenarij dies ei⁹.] Dies suos mercenari⁹ euolui
citius exoptat: vt ad laboris sui premiū sine tarditate p:
ueniat. Dies itaqꝫ hoīs vera ꝛ eterna sapiētia/recte mer=
cenarij dieb⁹ cōparant: q: presentē vitā/viā nō patriā/mi
litiam nō palmā deputat: ꝛ eo se abesse lōgius a ꝑmio cō=
spicit/quo tardius ad finē venit. Cōsiderandū quoqꝫ est
q mercenarius in alienis laborib⁹ exudat: sed tamē sibi
premiū propriū preparat. Uoce aūt redēptoris nostri di

Joā.xviij. citur. Regnū meū nō est de hoc mūdo. Oēs ergo q spe ce=
lestiū prediti/exercitio vite presentis atterimur: in alieno
laboramus. Nā sepe ꝛ reprobis seruire cogimur: mūdo q
mundi sunt reddere coarctamur: ꝛ alieno quidē labore fa
tigamur: sed tamē premia nostra pcipimus: et p hoc per=
uenimus ad ꝓpria/q pure ministram⁹ aliena. Quo cōtra

Lu.xvj. quibusdam veritas dicit. Si in alieno fideles nō fuistis:
quod vestrum est/quis credet vobis? Capitulum. vij.

B Sciendum quoqꝫ est q mercenarius sollicite cu
rat inspicere: ne vnqꝫ dies vacuus labat ab ope
re: ꝛ expectatus finis tēporis/ne inanis veniat
ad remunerationē. In laboris nāqꝫ studio cōspicit: quid
percipere in tēpore remunerationis possit. Nam cū opus
crescit: premij fiducia proficit. cum vero opus torpuerit/
spes a remuneratione lassescit. Unde et elect⁹ quisqꝫ vitā
suam quasi mercenarij dies pēsans: tāto fidētius spe ten
dit ad ꝑmiū/quāto nūc robusti⁹ pdurat ad laboris incre
mentū. Qui sit occursus ꝑsentis tēporis pēsat: dies cum
operib⁹ numerat/ne a labore vacua transeant vite momē
ta formidat. Aduersis gaudet/passione reficit/merore re
fouet: quia subsequentis vite premijs tanto se remunera=
ri largius conspicit/quāto pro amore illius quotidianis
se mortibus verius impendit. Hinc nāqꝫ est q ciues su=
perne patrie/conditori eius/psalmiste vocibus dicunt:

Ps. xliij. Propter te mortificamur tota die. Hinc Paulus ait:
j. Cor. xv. Quotidie morior ꝓpter gloriā vestrā fratres. Hic iterū
ij. Timo. j. dicit: Ob quā causam hec patior/sed non confundor. scio
enim cui credidi: et certus sum: quia potens est depositū
meū seruare in illum diem. Sancti igitur viri quot labo
res nūc veritati cōmēdantes exhibēt/tot iam remunera=
tionis sue pignora/intra spei cubiculū clausa tenēt. Sed
grauis nunc sentit estus in opere: vt quādoqꝫ refrigeriū
percipiat ex quiete. Unde ꝛ apte mox subditur.

S. Qꝫ sancti viri ex conscientia bone vite fidenter ex=
pectant premiū retributionis eterne.

C Sicut seruus desiderat vmbram: et sicut mercenari⁹
prestolatur finē operis sui: sic ꝛ ego habui mēses vacuos/
ꝛ noctes laboriosas enumeraui mihi. [Umbram quippe
seruo desiderare: est post tētationis estum/sudorēqꝫ ope=
ris/eterni refrigerij requiē querere. Hanc nāqꝫ vmbram

Ps. xlj. seruus iste desiderauerat/q dicebat: Sitiuit aīa mea ad
deū fontē viuū/quādo veniā et apparebo ante faciē dei?

Ps. cxix. Et rursum: Heu me/q: incolatus meus ꝓlongatus est.
Qui quasi a labore agri estū fugiens: atqꝫ ad obtinēdam

Ps. xlj. requiē refrigerij/tegmen querēs/iterū dicit: Ingrediar
in locū tabernaculi admirabilis: vsqꝫ ad domū dei. Hāc
vmbrā cōprehēdere Paulus anhelabat: desiderium ha=

Philip. j. bens dissolui/ꝛ cum Christo esse. Ad hanc vmbram ex de=

Mat. xx. siderij iam perfectione puenerant qui dicebant: Nos qui
portauimus pondus diei et estus. Bene autem qui desi=
derare vmbram dicit/seruus vocatur: quia elect⁹ quisqꝫ
quousqꝫ infirmitatis conditione cōstringitur: sub domi=
nantis corruptionis iugo quasi sub estus anxietate reti=
netur. Qui nimirū cū a corruptiōe exutus fuerit: tūc sibi=
metipsi liber et tranquillus innotescit. Unde ꝛ recte etiā

Ro. viij. per Paulū dicit: Ipsa creatura liberabit a seruitute cor
ruptionis/in libertatē glorie filioꝝ dei. Electos enī nūc
pena corruptionis aggrauat: sed tūc incorruptionis glo=
ria exaltat: et quātum ad presentis necessitatis pondera/
nunc in dei filijs de libertate nihil ostenditur: tātum ve=
ro ad subsequētis libertatis gloriā/tūc i dei famulis de

seruitute nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corru D
ptionis exuta: et dignitate libertatis accepta/in filioꝝ dei
gloriā vertit: q: vnita deo p spiritū/quasi hoc ipsum qḋ
creatura est/trāsisse ac subegisse declarat. Sed q: adhuc
vmbrā desiderat/seru⁹ est: q: quousqꝫ estum tētationum
tolerat/iugū misere cōditiōis portat. Ubi apte subdit.

S. Qꝫ spes remunerationis alleuiet pondus laboris.

Et sicut mercenarius prestolat finē operis sui.] Mer
cenarius etenim cū facienda opera conspicit: mentē pro=
tinus ex longinquitate ꝛ pondere laboris addicit. cū ve
ro lassescētem animū/ad cōsiderādum operis premiū re=
uocat/vigorem mox animi ad exercitium laboris refor=
mat: ꝛ qḋ graue ppendit ex opere/leue existimat ex remu
neratione. Sic electi quiqꝫ dum mūdi huius aduersa pa
tiūtur: cū inhonestates/cōtumelias/rerū damna/crucia
tus corporis tolerant: esse grauia quibus exercentur pen
sant: sed cū mentis oculū ad eterne patrie considerationē
tendunt: ex cōparatione premij/q̄ꝫ sit leue qḋ patiunt/in=
ueniunt. Qḋ enim valde esse importabile ex dolore osten
ditur: cōsideratione prouida ex remuneratione leuigat.
Hinc est q Paulus semp seipso robustior cōtra aduersa
erigit: quia nimirū finē sui operis sicut mercenarius pre=
stolatur. Graue nāqꝫ qḋ sustinet estimat: sed leue hoc per

ij. Cor. xj. premij cōsiderationē pensat. Ipse quippe q̄ꝫ sit graue qḋ
patitur indicat: qui in carceribus abūdantius/in plagis
supra modū/in mortibus frequēter se fuisse testatur: qui
a iudeis quiquies quadragenas vna minus accepit: qui
ter virgis cesus/semel lapidatus est: ter naufragium pas=
sus/nocte et die in profundo maris fuit: qui pericula flu=
minum/latronū/ex genere/ex gentibus/in ciuitate/in so
litudine/in mari/in falsis fratribus pertulit: qui in labo
re ꝛ erūna ꝛ ieiunijs multis: in fame ꝛ siti: in frigore et nu=
ditate laborauit: q foris pugnas: intus timores sustinuit:

ij. Cor. j. qui vltra vires grauatum se asserit dicens. Supra modū
grauati sumus supra virtutē: ita vt tederet nos etiam vi=
uere. Sed quomodo remunerationis lintheo sudores tā

Ro. viij. ti laboris tergat/ipse denūciat dicens: Nō sunt cōdigne
passiones huius tēporis ad futuram gloriam que reuela
bitur in nobis. Finē itaqꝫ operis quasi mercenarius pre=
stolatur: qui dum profectum remunerationis cōsiderat:
vile estimat quod pene deficiēs laborat. Apte autem sub=
ditur. [Sic et ego habui menses vacuos: ꝛ noctes labo=
riosas enumeraui mihi.] Electi quippe conditori rerū
seruiūt: ꝛ sepe rerū inopia coangustant. per amorē deo in=
herēt: et tamē vite presentis subsidijs egēt. Qui igit per
actiones suas presentia nō querūt/a mūdi cōpendijs mē
ses vacuos ducūt. Noctes quoqꝫ laboriosas tolerant: q:
aduersitatū tenebras nō solū vsqꝫ ad inopiā: sed sepe ad
corporis vsqꝫ cruciatū portāt. Despectū nāqꝫ egestatēqꝫ
ppeti/laboriosum bonis mētib⁹ nō est: sed cū vsqꝫ ad affli
ctionem carnis aduersitas vertitur/labor procul dubio
ex dolore sentitur. Capitulum. viij.

F Potest etiam non incōuenienter intelligi q san
ctus quisqꝫ menses vacuos sicut mercenarius
ducit: q: laborē iam sustinet: sed premiū necdū
tenet. hoc tolerat: illḋ expectat. Noctes vero laboriosas
enumerat: q: aduersitates sibi ꝑsentis tēporis sese in vir=
tutibus exercēdo coaceruat. Nā si proficere in mēte non
appetit: minus fortasse aspera q mūdi sunt sentit. Que ta
mē sententia si ad vocē sancte ecclesie ducit: intellect⁹ eius
paulo subtilius indagat. Ipsa quippe vacuos mēses ha
bet: q in infirmis suis mēbris terrenas actiōes absqꝫ vite
premio defluentes sustinet. Ipsa noctes laboriosas enu=
merat: que in mēbris fortib⁹ multiplices tribulationes

In hac vi=
ta sūt qdā
laboriosa:
quedā va=
cua: qdam
vacua ꝛ la
boriosa.

portat. In hac eteni vita qdā laboriosa sunt: qdā vacua:
quedā vero vacua simul ꝛ laboriosa. Amore quippe cōdi
toris/presentis vite tribulationib⁹ exerceri/laboriosum
quidē est: sed vacuū non est. Amore autē seculi voluptati=
bus solui: vacuū quidē est/sed nō laboriosum. Amore ve
ro eiusdē seculi aduersa aliqua pati: ꝛ vacuū simul est ꝛ la
boriosum: q: ꝛ ex aduersitate mens afficit: ꝛ remuneratio
nis premio nō replet. In his itaqꝫ sācta ecclesia qui in ea
iam positi/adhuc voluptatib⁹ defluūt: et proinde fructu
boni operis non ditātur: menses vacuos ducit: quia vite
tēpora sine retributionis munere expendit. In his vero
qui eternis desiderijs dediti/mūdi hui⁹ aduersa patiun
tur: laboriosas noctes enumerat: quia tribulationū tene=
bras q̄si in caligine vite ꝑsentis portat. In his autē qui

G et transeuntē mundū diligūt: τ tamē ei⁹ contrarietate fatigant: simul mēses vacuos τ noctes laboriosas tolerat: qꝛ eorum vitam retributio subsequēs nulla remunerat: τ presens tribulatio angustat. Recte autem nequaq̄ dies/ sed in eis menses vacuos habere se perhibet. Mensium quippe nomine/ dierū collectio et summa signatur. Per diem ergo vnaqueq̄ actio exprimi potuit: per menses autem/ actionum finis innuit. Et sepe cum in hoc mūdo aliquid agimus: intēta spei alacritate suspēsi: hoc ipsum qđ agimus/ vacuum nō putamus: sed postq̄ ad actionū terminum peruenimus: non obtinentes qđ appetimus/ laborasse nos inuacuum dolemus. Non solum igitur dies/ sed menses vacuos ducimus: cū nos in terrenis actibus sine fructu laborasse/ non ex actionum principio/ sed fine pensamus. Cum enim labores nostros aduersitas sequitur: quasi vite nostre vacui menses arguūtur: quia ex cōpletione actionū agnoscitur q̄ frustra in actionib⁹ sudabatur. Sed quia in sacro eloquio nōnunq̄ nox pro ignorantia ponitur: Paulo attestante/ qui venturā vitā scientibus discipulis dicit: Omnes vos filij lucis estis/ et filij diei. nō sumus noctis neq̄ tenebrarum. quibus premisit: Vos autem fratres non estis in tenebris/ vt vos dies illa tanq̄ fur comprehendat. potest hoc in loco ex eorum persona/ vox sancte ecclesie accipi: qui post ignorātie sue caliginem/ ad amorem rectitudinis redeunt: et veritatis radijs illustrati/ fletibus diluunt qđ errauerūt. Illuminatus etenim quisq̄ respicit: q̄ turpe fuerit quod presentis vite amore laborauit. Capitulum. ix.

I. Thes. v.

H In eis ergo sancta ecclesia in quibus ad vitam reuertitur/ laborē suum estuāti seruo/ τ desideranti finem mercenario comparat/ dicens: [Sicut seruus desiderat vmbram: et sicut mercenarius prestolatur finem operis sui: sic τ ego habui menses vacuos/ τ noctes laboriosas enumeraui mihi.] In comparatione etenim duo sunt que premisit: in expressiōe etiā fatigationis duo protinus subdidit. Ad estuantem quippe mēses vacuos reddidit: qꝛ quo magis eternū refrigeriū queritur: eo magis cōspicit q̄ vacue pro vita ista laborat. Ad prestolantē vero laboriosas noctes subintulit: qꝛ quo magis ex termino operis premiū quod assequamur inspicimus: eo magis ingemiscimus diu nos nescisse quod querimus. Unde et ipsa penitentis cura vigilāter exprimit: vt laboriosas noctes enumerasse diceretur: qꝛ quanto verius ad deum reuertimur/ tanto subtilius labores quos per ignorātiam in hoc mundo pertulimus/ dolendo pensamus. Nā quo vnicuiq̄ plus dulce fit quod de eternis desiderat: eo magis ei graue ostēditur: quod pro presentium amore tolerabat. Si vero ad solam historiam sequētis verba pēsantur: per hec procul dubio animus dolentis exprimit: qualiter p diuersos motus desiderij mestitia impellente variat. Nā subdit. [Si dormiero/ dicam: quādo cōsurgā? Et rursum expectabo vesperā.] In nocte quippe dies queritur: in die vespera desideratur: qꝛ nimirum dolor nō permittit placere que assunt. Cūq̄ mē

I tem p experimentū presentiū afficit: semp hanc/ quasi consolante desiderio/ ad alia per expectationē tēdit. Sed qꝛ τ afflicta mens p appetitum ducit: et tamen dolor ei⁹ etiā seductus desiderijs nō finitur: recte subiūgitur: [Replebor dolorib⁹ vsq̄ ad tenebras.] Causa autē eiusdem doloris exprimitur/ cū protinus subinfertur.

¶ S. Ex vita carnalium/ τ cogitationum puluere τ operum putredine inquinatur.

¶ Induta est caro mea putredine/ et sordibus pulueris. Cutis mea aruit/ τ contracta est.] Sed hec subtilius cōgruentiusq̄ disserimus: si ad premisse expositionis ordinem redeamus. Somno nāq̄ torpor ocij: surrectiōe autē exercitatio actionis exprimit. Vespere quoq̄ noīe quia somno congruit rursus ocij desideriū figurat. Sācta vero ecclesia quousq̄ vitam corruptionis ducit: flere mutabilitatis sue damna non desinit. Ad hoc nāq̄ homo cōditus fuerat: vt stante mente/ in arcem se contemplationis erigeret: et nulla hunc corruptio a conditoris sui amore declinaret. Sed in eo q ab ingenita standi soliditate voluntatis pedem ad culpam mouit: a dilectione conditoris in semetipso protinus cecidit. Amorem vero dei/ veram scilꝫ stationis arcem deserens: nec in se consistere potuit: quia lubrice mutabilitatis impulsu/ infra se p corruptionem proruēs: etiā a semetipso discessit. Qui nūc quia conditionis sue soliditate non figitur/ alternantis semp desiderij motu variatur: vt τ quietus actionē desideret/ τ occupatus ad ocium anhelet. Quia enim fixa mens stare cum potuit noluit: stare iam nō valet/ etiam cum vult.

K Cōditoris quippe sui contemplationē deserens: salutis sue fortitudinē perdidit: et quolibet posita/ semper egra alium locum querit. Varietatē ergo humane mentis exprimens dicat: Si dormiero: dicam: quādo cōsurgā? Et rursum expectabo vesperā. Ac si aperte diceret: Nihil pceptum menti sufficit: qꝛ ipsum qui vere sufficere potuit/ amisit. In somno nāq̄ surrectionē desidero: in surrectione vesperam expecto: quia et quietus exercitium actiōis appeto: τ exercitatus ocium quietis quero. Quod tamē intelligi et aliter potest. Capitulum. x.

Dormire nāq̄ est in peccatis iacere. Si em̄ sōni appellatiōe culpa designata nō eēt: neq̄ Paul⁹ discipulis diceret: Euigilate iusti/ τ nolite peccare. Unde et auditorem suum admonet dicens: Surge qui dormis/ et exurge a mortuis: et illuminabit te Christus. Et rursum: Hora est iā nos de somno surgere. Unde et Salomon peccantem increpat dicens. Usquequo piger dormis? Electus igitur quisq̄ cum peccati somno premitur/ ad iustitie vigilias exurgere conatur: sed sepe cū surrexerit/ ipsa se extolli virtutū magnitudine sentit. Unde et tentari se presentis vite aduersitatibus post virtutes desiderat: ne peius ex virtutum confidentia cadat. Si enim seruari se melius p tentationē non cognosceret: nequaq̄ psalmista diceret: Proba me dn̄e/ et tēta me. Bene ergo nūc dicitur: Si dormiero/ dicā: quādo cōsurgam? et rursum expectabo vesperam. quia et in peccati somno/ lumen iustitie queritur: et cum virtutum prospera mentem eleuant/ adiutrix aduersitas desideratur: vt profecto animus cum virtutum suarum gaudio plus q̄ debet attollitur: per contrarietatem presentis vite edito merore solidetur. Unde τ nequaq̄/ Formidabo vesperā/ dicitur/ sed expectabo. Expectamus etenim psperā: formidamus aduersa. Uir igitur sanctus vesperā expectat: quia cum exerceri hunc tribulatione necesse est/ ipsa ei fit aduersitas prospera. Potest vespere nomine/ etiam peccati tentatio designari: q̄ sepe tanto acrius mentē lacessit/ quāto τ eandē mentē spiritus ad superna altius euehit. Nequaq̄ enim sic in hac vita per exercitationem iustitie/ peccatum deseritur: vt in eadem iustitia inconcusse maneatur: quia etsi iam a cordis habitaculo culpam rectitudo eliminat: ipsa tamē culpa que repellitur: cogitationis nostre foribus astās/ vt sibi aperiatur/ pulsat. Qđ Moyses quoq̄ spiritualiter innuit/ cum facta corporaliter temporum momēta narrauit/ dicens. Facta est lux. atq̄ paulopost subijciens. Factū est vespere. Creator quippe oim/ humane culpe prescius/ tunc expressit in tempore/ qđ nūc versatur in mente. Lux quippe ad vesperum ducit: quia nimirū lucem rectitudinis/ vmbra sequitur tentationis. Sed quia electorū lux tentatione non extinguit: nequaq̄ nox/ sed vespera facta perhibetur: quia nimirum sepe tentatio in corde electorum lumē iustitie abscondit/ sed nō interimit: τ quasi ad pallorem trepidationis ptrahit/ sed funditus nō extinguit. Electi ergo post somnū surrectionem appetunt: post surrectionem vesperā prestolātur: qꝛ et de peccato ad iustitie lumen euigilant: τ in ipso iustitie lumine positi/ semper se cōtra illecebras tentationum parant. quas nimirum non timent/ sed expectant: quia vtilitati sue rectitudinis/ etiam tentamēta proficere nō ignorant. Quantalibet autem contra corruptionem suam virtute contenderint: habere integram salutem nequeunt/ quousq̄ dies presentis vite finiatur. Unde et subditur: [Et replebor doloribus vsq̄ ad tenebras.] Modo nāq̄ aduersa irruunt: modo ipsa quoq̄ prospera callida hilaritate blandiuntur. Modo surgētia vitia bellum carnis excitant: modo deuicta animum ad elationem vocāt. Bonorum igitur vita vsq̄ ad tenebras doloribus repletur: quia quousq̄ tempus corruptionis agitur/ interna exterāq̄ afflictione concutitur: et salutis securitatem nō inuenit/ nisi cum diem funditus tentationis relinquit. Unde bene τ hec eadem dolorū causa protinus subinfertur/ cum dicitur. Capitulum. xi.

Dormire est in peccatis iacere.

I. Cor. xv.
Ephe. v.
Ro. xiij.
Prouer. xxiiij.
Ps. xxv.
L
Gen. i.
M

Induta est caro mea putredine/ τ sordibus pulueris.] Ut em̄ paulo superi⁹ diximus: soliditatem ingenitā volūtarie homo deseruit/ τ sese in

A corruptionis voraginē mersit. vnde nūc vel per immūda opera labit᷑: vel per cogitationes illicitas fedat᷑. Ut enim ita dixerim: culpe sue penaliter subdita / ipsa iam natura nostra facta est extra naturam: ⁊ remissa vsq̃ ad peruersa opera ducit᷑: restricta autem peruersorum operum importuna cogitatione fuscat᷑. Per expletionem ergo actionis illicite / carnem putredo afficit: p leuitatem vero cogitationis improbe / quasi ante oculos puluis surgit. Consentiendo vitijs putredine atterimur: vitiorum vero imagines in corde tolerando / sordibus pulueris fedamur. Ait ergo. [Induta est caro mea putredine / ⁊ sordib⁹ puluer[is].] Ac si aperte diceret: Carnalē vitā quā patior: aut tabes lubrice operationis polluit: aut ex vitiorum memoria caligo misere cogitationis premit. Qd̄ tamen si ex voce ecclesie vniuersalis accipimus: aliquādo hāc procul dubio carnis putredine: aliquādo aūt grauari sordib⁹ pulueris inuenimus. Multi quippe in ea sunt: qui dū amori carnis inseruiūt / fetore luxurie cōputrescunt. Et sunt nōnulli q̃ a voluptate quidem carnis abstinent: sed tamē tota mente in terrenis actibus iacent. Dicat ergo sancta ecclesia vnius mēbri sui vocib⁹: dicat q̃d de vtroq̃ genere hominum tolerat: Induta est caro mea putredine / ⁊ sordibus pulueris. ac si aperte insinuet dicens: Sūt plerique qui mihi per fidem mēbra sunt / sed tamen sana vel munda per actionē non sunt: q᷑ aut victi desiderijs turpibus ad corruptionis putredinem defluunt: aut terrenis actibus dediti / puluere terrene cupiditatis ꝯsperguntur. In illis enī quos lubricos tolero: carnē videlicet putrescentē gemo: in istis autē quos terrena querētes patior / q̃d aliud q̃ fedata puluere mēbra porto? Unde ⁊ apte simul de vtrisq̃

B subiungit᷑. [Cutis mea aruit / et contracta est.] In sancte quippe ecclesie corpore hi q̃ solis exteriorib⁹ curis inseruiunt: cōgrue cutis vocant᷑. Que nimirū cutis arescendo attrahit᷑: q᷑ mētes carnalium dum presentia diligunt / et quasi iuxta posita cōcupiscūt / ad futura tendi p longanimitatē nolunt. Qui dū interne spei pinguedinē negligūt / vt attrahant᷑ arescunt: q᷑ si eorū corda desperatio non siccaret: nequaq̃ estus hec pusillanimitat[is] attraheret. Hāc nāq̃ attractionem psalmista formidauerat / cum siccitatē

Ps.lxij. mentis metuens dicebat: Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animā replet: cum hanc contra presentium desideriorū estum superne spei infusio refouet. Cutis ergo arescens attrahit᷑: cum cor rebus exterioribus deditum / atq̃ ex desperatione siccatum: in auctoris sui amorem non tendit᷑ / sed in semetipso (vt ita dixerim) rugosa cogitatione replicatur. Pensandū vero est q̄ carnales mentes idcirco presentia diligūt: q᷑ vita carnis q̃ fugitiua sit / minime ppendunt. Nā si velocitatē trāsitus eius aspicerēt: hanc etiam ꝓsperantem minime amarēt. Sancta autem ecclesia in electis suis quotidie quātus sit rebus exterioribus cursus con

C spicit: ⁊ idcirco in intimis pedē sollicite intentionis figit. Unde ⁊ apte subditur.

¶ S. Q᷑ vita carnalis nō incōgrue tele cōparat᷑ / que cū cōsummata fuerit / complicata succiditur.

¶ [Dies mei velocius trāsierūt / q̃ a texente tela succidit᷑.] Cōgrua valde similitudine tēpus carnis / tele ꝯparat᷑: q᷑ sicut tela filis / sic vita mortalis dieb⁹ singulis ꝓficit: sed quo ad augmētū ꝓficit / eo ad incisionē tēdit: q᷑ sicut et superius diximus / cū tēpora ꝑcepta pretereūt / vētura breuiātur: et de vniuerso vite spatio eo fiunt pauciora q̃ veniūt / quo multa sunt que trāsierūt. Tela quippe infra supraq̃ ligata / duob⁹ lignis innectit᷑ vt texat᷑: sed quo infer⁹ texta inuoluit᷑ / eo superius texēda deplicat᷑: ⁊ vnde se ad augmētum multiplicat / inde fit minus qd̄ restat. Sic nimirū vite nostre tēpora ⁊ trāsacta quasi inferius inuoluimus: et ventura a superiori deplicam⁹: q᷑ quo plus fiunt preterita / min⁹ esse incipiūt futura. Sed quia nec tela ad expressionem nostri tēporis sufficit (nam eius quoq̃ festinationem / vite nostre velocitas transit) recte nunc dicit᷑: Dies mei velocius transierūt / q̃ a texēte tela succiditur. Tela quippe tarditatē ꝓfectus habet: vita autē presens morā defectus nō habet. In illa quoq̃ cū laborātis manus figitur / aduentus terminus elongatur. in ista vero q᷑ tempus semper desinens indesinēter consumimus: ad finem nostri itineris etiam quiescēdo ꝑuenimus: et per cursum nostri transitus / etiam dormiētes imus. Electi igitur q᷑ presentis vite momenta decurrere sub festinatione cōspiciunt: nequaq̃ in hoc tante mobilitatis itinere / cordis in-

D tentionem figunt.

Capitulum.xij.

Unde et apte protinus subdit᷑. [Et consumpti sunt absq̃ vlla spe.] Reproborum mens erga dona vite presentis tāto amore constringit᷑: vt sic semꝑ hic appetāt viuere: quatenus (si valeant) viuēdi cursum desiderent nunq̃ finire. Cogitare quippe ventura despiciūt / spem totam in rebus trāseuntibus ponunt: habere nulla nisi que pretereūt cōcupiscunt. Cūq̃ nimis transeuntia cogitant: et mansura nullatenus sperant: sic cecitate insensibili cordis oculus claudit᷑: vt eterne luci nullatenus intendat᷑. Unde fit vt sepe iam corpus molestia quatiat: ⁊ vicina mors virtutē vitalis spiritus intercidat: nec tamen curare que mundi sunt desinant. Iamq̃ eos vltor ad iudiciū pertrahit: ⁊ tamen ipsi ordinatione sollicita rebus transeuntibus occupati: nihil aliud cogitant / nisi in hoc mūdo adhuc qualiter viuant. Relinquēdo omnia / quasi possidendo disponunt: quia spes viuendi non frangitur / etiam cum vita terminatur. Iam ad iudicium trahuntur per sententiam: ⁊ tamen adhuc habēdis rebus inherent per curam. Dura etenim mēte / abesse mors lōge credit᷑ / etiam cum sentitur. Sicq̃ a carne aīa soluitur / vt erga presentia imoderato amore se retinēs / cum ad eternū suppliciū ducit᷑: hoc ipsum quoq̃ nesciat quo ducatur: ⁊ deserens que amare cum termino noluit / repente sine termino inuenit / que nunq̃ preuidit. At contra electorum mens ad eternitatis intentionem tendit᷑ /

E etiam cū presens eā feliciter vita comitat᷑. Magna carnis salute vtit᷑: nec tamē eius fiducia animus retardat᷑. Nullus adhuc mortis articulus erūpit: et quasi presentē hāc quotidie conspicit. Quia enī vita indesinenter labit᷑ / spes ei viuendi funditus amputatur. Bene ergo de dieb⁹ preteruntibus dicitur: Consumpti sunt absq̃ vlla spe. Ac si aperte diceretur: Mentis fiduciam in presenti vita non posui: quia omne quod preterit / calcando despexi. Unde et mox apte subditur.

¶ S. Q᷑ ad exhibenda recta opera / exuta carne aīa nō recurrat: ⁊ q̄ deus post mortē non liberat quos ante mortem gratia ad veniam non reformat.

¶ [Memēto quia ventus est vita mea.] Hi etenim vitam carnis quasi ꝑmanentē diligunt: qui quāta sit vite sequētis eternitas nō attendūt. cūq̃ soliditatem perennitatis non considerant: exilium patriam / tenebras lumen / cursum stationem putant: quia qui maiora nesciunt: iudicare de minimis nequaq̃ possunt. Ordo quippe iudicij exigit: vt quod examinare nitimur / transcēdamus. Si enim preesse rebus animus non valet: nequaq̃ de his certa a quibus vincitur videt. Idcirco itaq̃ mens reproba presentis vite cursum estimare non sufficit: q᷑ admirationi illius ex amore succūbit. Sancti autē viri qui ad eterna

F cor eleuant: q̃ breue sit qd̄ fine claudit᷑ / pensant: ⁊ eo eorū sensibus vilescit qd̄ preterit: quo intellectu radiāte interlucet qd̄ acceptū nunq̃ recedit. Cūq̃ infinitatē perennitatis aspiciūt / nequaq̃ iam pro magno desiderant / quicq̃d finis angustat. Sꝫ subleuata mēs extra tēporū terminos ducit᷑ / etiam cū carne in tēpore tenet᷑: et tanto altius finiēda despicit / quāto veri⁹ infinita cognoscit. Sed hec ipsa humane breuitatis cōsideratio: auctori nostro magne virtutis oblatio est. Unde ⁊ recte nūc cū deꝑcatiōe immolatio eiusdē virtut[is] offert᷑ / cū dicit᷑. [Memēto q᷑ vētus est vita mea.] Ac si aperte diceret᷑: Transeuntē velociter benignus respice: q᷑ tāto a te videri misericordius debeo / quāto ipse a cōsideratiōe breuitat[is] mee oculos nō auerto. Sed q᷑ dū tēpus vite presentis abscindit᷑: ad operationē ꝓmerēde venie vlteri⁹ nō redit᷑ / recte subiungit᷑. [Nec reuertet᷑ ocul⁹ me⁹ vt videat bona.] Ad vidēda bona exuti ocul⁹ non reuertit᷑: q᷑ ad exhibēda recta opa exuta carne aīa nō recurrit. Hinc est q̄ diues quem inferni flāma cruciabat: q᷑ semetipm̄ reparare operando non posse agnouerat: nequaq̃ iā sibi / sed relictis fratrib⁹ ꝓdesse satage-

Lu.xvj. bat / dicēs: Rogo te pater Abrahā / vt mittas eū in domū patris mei. habeo enī q̃nq̃ fratres: vt testet᷑ illis / ne ⁊ ipsi veniāt in locū hūc tormentorū. Solet nāq̃ mestū animū spes vel falsa refouere. Sed vt penā suā reprobi grauius sentiāt / spem de venia amittūt. Unde flāmis vltricib⁹ traditus: nō sibi (vt diximus) sed opitulari fratrib⁹ concupiuit: q᷑ nunq̃ se ignīū carere tormētis (adiuncto desperationis supplicio) agnouit. Hic Salomon ait. Quodcūq̃

G Eccli.ix.

potest manus tua facere/instanter operare: qꝛ nec opus/
nec ratio/nec scientia/nec sapientia erunt apud inferos/
quo tu ꝑperas. Nequaq̄ ergo ad videnda bona oculus
reuertet̄: qꝛ retributionem suam mens inueniens: ad ope
ratiōis visum nullatenus reuocatur. Qꝛ igit̄ fugit omne
qd̄ cernitur/ꝛ mā sura sunt que sequūtur: bene beat⁹ Job
vno versu vtraq̄ cōplexus est dicens. [Memento qꝛ ven
tus est vita mea: nec reuertet̄ oculus meus vt videat bo
na.] Cursum quippe presentium contēplatus ait. Memē
to quia ventus est vita mea. Eternitatē vero sequētium
considerans adiungit. Nec reuertetur oculus meus vt
videat bona. Ubi apte quoq̄ vniuersi humani generis a
redemptionis munere destituti vocem protinus sumit
dicens. Capitulum.xiij.

Nec aspiciet me visus hominis.] Uisus quip-
pe hominis/est misericordia redemptoris: que
insensibilitatis nostre duritiā cū respicit emol-
Lu.xxij. lit. Unde teste quoq̄ euangelio dicitur: Respexit domi-
nus Petrum: ꝛ recordatus est Petrus verbi qd̄ dixerat
Jesus: et egressus foras/fleuit amare. Exutā vero carne
animā nequaq̄ iam visus hominis aspicit: qꝛ post mortē
non liberat/quā ante mortē gratia ad veniam non refor-
j.Cor.vj. mat. Hinc etenim Paulus dicit: Ecce nunc tempus acce
ps.cxxxv. ptabile: ecce nūc dies salutis. Hinc psalmista ait. Qm̄ in
seculum misericordia eius. Quia nimirū quem nequaq̄
modo misericordia eripit: sola post presens seculum iusti
Eccli.xj. tia addicit. Hinc Salomon ait: Quia lignū in quocunq̄
loco ecciderit/siue ad austrum/siue ad aquilonē/ibi erit.
quia cum humani casus tēpore/siue sanct⁹/siue malign⁹
spiritus egredientē animā claustra carnis/acceperit: in-
eternū secum sine vlla permutatiōe retinebit: vt nec exal-
tata ad supplicium proruat: nec mersa eternis supplicijs/
H vltra ad remedium ereptionis ascendat. Uir igitur san-
ctus humani generis dāna cōsiderās/qꝫ a presenti seculo
sine redēptoris cognitiōe subtrahit̄: atq̄ in eternis igni-
bus irreparabiliter sepelit̄: ꝛ eius vocem in se suscipiēs/
dicat. Nec aspiciet me visus hominis: quia nimirum re-
demptoris gratia quem nūc non intuet̄ vt corrigat/tunc
non respicit vt ab interitu abscondat. In iudiciū quippe
dn̄s veniens/peccatorem videt vt feriat: sed nō videt vt
ad largiendā salutis gratiam recognoscat. culpas exami
nat: ꝛ vitam pereuntiū ignorat. Unde sanctus vir cum se
post presentem vitam respectu hominis videri non posse
fateretur/apte mox subdidit.

¶ S. Qꝛ ẜm dei districtam iustitiam etiam qui sancti vi
dentur/macula peccati non carent.

¶ Oculi tui in me: et non subsistam.] Ac si aperte diceret:
Districtus ad iudicium veniens/et ad saluādum non vi-
des: ꝛ ad feriendū vides: quia quē in presenti vita dispen-
sationis tue miseratiōe non respicis: respiciēdo postmo-
dum per iustitiam extinguis. Nūc enim peccator quisq̄
deum nō metuit ꝛ viuit: blasphemat ꝛ proficit: quia. s. mi-
sericors creator quem expectādo vult corrigere/aspiciē-
Sap.xj. do non vult punire: sicut scriptum est: Dissimulans pec-
cata hominū/ꝑpter penitentiam. Sed tūc peccator cum
respicitur/non subsistit: quia cum districtus iudex meri-
J ta subtiliter inquirit/reus ad tormēta nō sufficit. Quis
hoc etiam voci iustorum congruit/quorum mens semper
sollicita venturo examini intendit. Omne enim qd̄ agūt/
metiunt: dum caute considerant qui ante quātum iudi-
cem stabunt. Intuentur potentiā illius magnitudinis: ꝛ
pensant quāto reatu cōstricti sunt proprie infirmitatis.
Enumerant mala ꝓprij operis: ꝛ cōtra hec exaggerāt bo
na gratie conditoris. Cōsiderant praua q̄ districte iudi-
cet: bona opera q̄ subtiliter penset: et perituros se absq̄
ambiguitate presciunt/si remota pietate iudicent̄: qꝛ hoc
ipsum quoq̄ qd̄ iuste videmur viuere/culpa est: si vitam
nostram cum iudicat/hanc apud se diuina misericordia
non excusat. Hinc eñ in hoc eodē libro scriptū est: Astra
nō sunt munda in cōspectu eius. Qꝛ apud eū districte iu
dicati: ipsi quoq̄ maculas inquinationis habent: qui per
munditiam sanctitatis lucent. Bene ergo dicitur: Oculi
tui in me/et non subsistam. Ac si aperte iusti voce dicere-
tur: Si subtili examinatione discutior/ad perferēdum iu
dicium nō assurgo: qꝛ ad penam vita non sufficit: si hanc
immanitas iuste retributionis premit. Bene autem eius-
dem humani generis et culpa breuiter et pena surrogat̄/
cum protinus subditur.

¶ S. Qꝛ quem semel culpa ad interitum pertrahit/mi- K
sericordia ad veniam non reducit. Capitlm.xiiij.

Sicut consumit̄ nubes ꝛ pertrāsit: sic qui descē-
dit ad inferos/non ascēdet.] Nubes quippe ad
altiora suspenditur/sed densata vento impellit̄
vt currat. calore autē solis dissipatur vt euanescat. Sic ni
mirum corda sunt hoim̄: que ꝑ accepte ratiōis ingenium
ad alta emigrāt: impulsa autē maligni spūs flatu/prauis
desiderioꝝ suorum motibus huc illucq̄ pertrahunt̄. sed
districto respectu supni iudicis/quasi solis calore lique
fiunt: ꝛ semel locis penalib⁹ tradita/ad operationis visum
vltra non redeūt. Uir igit̄ sanct⁹ elationis cursum/defe-
ctūq̄ humani generis exprimēs dicat. Sicut cōsumit̄ nu
bes et pertransit: sic qui descendit ad inferos/nō ascēdet.
Ac si aperte loqueret̄ dicēs: In altū currēdo deficit/qui
supbiendo ad interitū tendit. quē si semel culpa ad penā
ꝑtrahit: mīa vlteri⁹ ad veniā non reducit. Unde ꝛ adhuc
subdit̄: [Nec reuertet̄ vltra in domū suā.] Sicut dom⁹ est
corporis habitaculū corporale: ita vnicuiq̄ mēti hoc do
mus fit/qd̄ ex desiderio inhabitare consueuit. Ad domū
igitur suā non reuertit̄: qꝛ semel quisq̄ eternis supplicijs
tradit⁹: ad hoc iā vbi amore inheserat/nullaten⁹ reuoca-
tur. Potest etiā inferni noīe/peccatoris desperatio desi-
Ps.vj. gnari: de qua ꝑ psalmistā dicit̄: In inferno autē qs cōfite
Prouer. bitur tibi? Unde rursum scriptū est: Impius cum in pro-
xviij. fundū venerit peccatorū/ꝯtēnit. Qui sꝫ aūt īpietati suc
cūbit: vitā ꝑfecto iustitie moriendo derelinquit. Qui ve-
L ro etiā post peccatum mole desperationis obruitur: quid
aliō q̄ post mortē i inferni supplicio sepelit̄? Bene ergo
dicit̄: Sicut consumit̄ nubes ꝛ pertrāsit: sic qui descendit
ad inferos/non ascendet. Quia plerūq̄ cum ꝑpetratione
nequitie etiā desperatio sociat̄: ꝛ via iā reuersiōis abscin-
dit̄. Recte autē corda desperātiū nubibus cōparant̄: qꝛ et
caligine erroris obscura sūt: ꝛ petōꝝ multiplicitate cōdē
sa. sed cōsumpta pertranseūt: qꝛ claritate extremi iudicij
irradiata dissipant̄. Solet etiā dom⁹/inhabitatio cordis
Mar.v. intelligi. Unde sanato cuidā dicit̄: Uade in domū tuā. qꝛ
nimirū dignū est vt petōr post veniā ad mētē suā redeat:
ne iterū quo iuste feriat̄ admittat. Sed qui ad infernum
descenderit: ad domū suam vlteri⁹ non ascendit: quia cū
quē desperatio obruit: a cordis sui habitaculo foras mit
tit. Et redire introrsus non valet: qꝛ fusus exteri⁹/ad de-
teriora quotidie impulsus cadit. Ad cōtēplandū quippe
creatorē homo cōditus fuerat/vt ei⁹ semꝑ speciē quere-
ret: atq̄ in solēnitate illi⁹ amoris habitaret. sed extra se
per inobedientiā missus/mentis sue locū ꝑdidit: qꝛ tene-
brosis itineribus sparsus/ab inhabitatione veri luminis
elōgauit. Unde ꝛ apte adhuc subdit̄. Capitulū.xv.

Neq̄ cognoscet eū ampli⁹ locus eius.] Locus
quippe hoīs/sed nō localis/ipse. s. cōditor ex-
titit: qui hūc vt in semetipo cōsisteret creauit.
Quē nimirū locū tunc homo deseruit: cū seductoris ver-
ba audiens/a cōditoris amore discessit. Sed cū omnipo-
M tens deus redimēdo se homini etiam corporaliter osten-
dit: ipse (vt ita dixerim) fugitiui sui vestigia subsequēs/
ad retinendū quē amiserat hominē locus venit. Si enim
appellari locus nequaq̄ conditor posset: deum laudans
Ps.cj. psalmista non diceret: Filij seruorū tuorū habitabūt ibi
Ibi enī non dicimus/nisi cū locū specialiter designam⁹.
Sed sunt plerīq̄ q etiā post ꝑceptū redēptoris auxiliū/
ad desperationis tenebras deuoluunt̄: ꝛ tanto nequi⁹ pe-
reūt/quāto ꝛ oblata remedia mīe cōtemnūt. Recte ergo
de dānato hoīe dicit̄: Neq̄ cognoscet eū ampli⁹ loc⁹ ei⁹:
qꝛ a conditore suo tanto tūc districtius in iudicio non co
gnoscit̄/quāto nūc ad reparationis gratiā nec ꝑ dona re-
uocat̄. Unde ꝛ notandū summopere est q nō ait: Neq̄ co
gnoscet amplius locū suū: sed ait: Neq̄ cognoscet eū am
plius locus ei⁹. Dū eñ cognitio nō homini/sed loco tri-
buit̄/patenter ipse conditor loci noīe designat̄: qui distri
ctus ad examen vltimū veniens: in iniquitate durantib⁹
Lu.xiij. dicit: Nescio vos vnde sitis. Sed electi quiq̄ quo distri-
cte reprobos repelli considerant: eo semetipsos quotidie
a perpetrate nequitie sordibus sollicitius purgant. Cūq̄
perituros alios frigescere a vite amore conspiciunt/stu-
diose se ad penitentie lamenta succendunt. Unde et apte
subditur. [Quapropter ꝛ ego non parcam ori meo.] Ori
etenim suo non parcit: qui confiteri malum quod fecit/
nō erubescit. In laborē quippe os mittere/est hoc ad cō-

B fessionem perpetrate iniq̄tatis occupare. Sed iustus ori suo non parcit: quia iram iudicis districti preueniēs, verbis contra se proprie confessionis seuit. Hinc psalmista ait: Preueniamus faciem eius in confessione. (Psalm. xciiij.) Hinc per Salomonem dicitur: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit et dereliquerit ea, misericordiam consequetur. (Prouer. xxviij.) Hinc rursum scriptum est. Iustus in principio accusator est sui. (Prouer. xviij.) Sed nequaq̄ ad cōfessionem os panditur: nisi cum consideratione districti iudicij, per pauorem spiritus angustatur. Unde et apte mox subditur:

¶ S. De vtilitate confessionis et penitentie.

¶ Loquar in tribulatiōe spirit⁹ mei.] Tribulatio quippe spiritus linguam commouet: vt reatum praui operis vox confessionis impugnet. Sciendum quoq̄ est quia sepe ꝛ reprobi peccata confitentur, sed deflere ꝯtemnunt. (Sepe reprobi pctā cōfitenk: sꝫ deflere cōtemnunt.) Electi autem culpas suas quas vocibus cōfessionis aperiunt: districte animaduersionis fletibus insequunk. Unde beatus Job bene postq̄ se ori suo non parcere respondit: tribulationem mox spiritus subdidit. Ac si aperte fateretur dicens: Sic reatum lingua loquitur: vt nequaq̄ expers a meroris stimulo per alia spirit⁹ vagetur: sed culpas loquens, vulnus aperio. Culpas vero ad correptionem cogitans, salutem vulneris ex medicamine meroris quero. Qui enim mala quidem que perpetrauit insinuat, sed flere que insinuauerit recusat: quasi subducta veste vulnus detegit: sed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit. Confessionis igitur vocem solus necesse est vt meror excutiat, ne vulnus proditum sed neglectum: quo licentius iam per humanam notitiam tāgitur, B deterius putrescat. Quo contra psalmista plagam cordis non solum detexerat: sed detecte etiam medicamentum meroris adhibebat, dicēs: Iniquitatem meam ego pronunciabo: et cogitabo pro peccato meo. (Psalm. xxxvij.) Pronunciando enim occultum vulnus detegit: cogitādo autem quid aliud q̄ medicamentum vulneri apponit?

Capitulum. xvj.

Sed afflicte menti et sua sollicite damna cogitanti: rixa pro semetipsa oritur contra semetipsam. Nam cum se ad lamenta penitentie instigat: occulta se increpatione dilaniat. Unde et apte mox subditur: [Cōfabulabor cum amaritudine anime mee.] Pauore namq̄ diuini iudicij afflicti, dum quedam male gesta plangimus: ipsa vi nostre amaritudinis ad discutiendos nos vigilantius excitati: alia in nobis etiam que amplius defleamus inuenimus. Nam sepe qđ torpentes latuit: flentibus subtilius innotescit: et afflicta mens certius inuenit malum qđ fecerat et nesciebat: eiq̄ rixa sua verius aperit, quātum a veritatis pace deuiauit: quia reatum suum cuius secura non meminit, hunc in se commota deprehendit. Succrescens quippe amaritudo penitētie, verecūdanti cordi importune ingerit illicita que commisit: C districtum contra hec iudicem ostendit: suppliciorum minas incutit: pauore animū ferit: pudore cōfundit: motus illicitos increpat: quietem noxie securitatis turbat: que ei conditor bona contulit, que ipse bonis illius mala respondit enumerat: q̄ mire ab eo conditus: q̄ gratuito nutritus: q̄ rationis substantia in conditione ditatus est: q̄ conditoris gratia vocatus: q̄ sequi ipse ꝛ vocatus noluit: q̄ vocantis misericordia, nec surdum hunc renitentemq̄ despexit: q̄ illuminatus donis: q̄ sua sponte prauis actibus etiam post dona cecatus est: q̄ a cecitatis sue erroribus paterne sollicitudinis flagellis expiatus: q̄ a flagellorum doloribus ad salutis gaudia misericordie medicamento reductus est: q̄ quibusdam culpis etsi non grauibus subditus, peccare tamen et inter flagella non desinit: q̄ peccatorem suum superna gratia nec contempta dereliquit. Cum igitur afflictam mentem modo per replicationē donorū dei: modo per improperia actionis sue tanta seueritate increpat: habet in corde iustorum amaritudo anime linguam suam: que tanto eis subtilius loquitur, quāto et interius auditur. Unde et nequaq̄ dicitur: Fabulabor in amaritudine anime mee, sed cōfabulabor cum amaritudine anime mee: quia vis doloris que peccata singula reputans, torpentem animū ad lamenta excitat, quasi ad eum verba confabulationis format: in quibus semetipsum correctus inueniat: ꝛ ad sui iā custodiam sollicitior exurgat. Dicat itaq̄ vir iustus ex voce sua: ꝛ sancte ecclesie typum tenens, dicat ex nostra: Confabulabor cum amaritudine anime mee. D Ac si apertius insinuet dicens: Intus cōtra me cum cordis mei dolore colloquor: et foris me a verbere iudicis abscondo. Sed mēs penitentie doloribus pressa, in semetipsa constringik: atq̄ a cunctis delectationibus carnis forti cogitatione separatur: ad summa proficere appetit: et tamen adhuc de corruptione corporis contradictionem sentit. Unde et apte mox subditur.

¶ Nunquid mare sum ego aut cetus: q̄ circūdedisti me carcere?] Carcere homo circūdatur: q̄ plerūq̄ ꝛ virtutū profectib⁹ ad alta exurgere nititur: ꝛ tamē carnis sue corruptione prepedik. Qua bene exui psalmista deprecak dicens: Educ de carcere animā meā ad confitendū nomini tuo. (Ps̄. cxlj.) Quid vero appellatione maris, nisi corda carnaliū tumidis cogitationibus fluctuosa: quid autē ceti nomine, nisi antiquus hostis exprimik? Qui dū mentes secularium possidendo penetrat, quasi in eorum lubrica cogitatione natat. Sed cetus carcere constringitur: quia malignus spiritus in inferiorib⁹ deiectus, ne ad celestia euolare preualeat, pene sue pondere coarctatur: Petro attestante, qui ait: Deus angelis peccantibus non pepercit: sed rudentibus inferni detractos in tartarū, tradidit in iudicium cruciandos reseruari. (ij. Pe. ij.) Cetus carcere cōstringitur: q̄ tentare bonos quantū desiderat prohibek. Carcere quoq̄ mare circūdatur: q̄ carnaliū mentiū tumida insananq̄ desideria ad peragenda mala que appetunt, impossibilitatis sue angustia grauātur. Sepe enim dn̄ari melioribus cōcupiscunt: sed tamē eis diuino iudicio cūcta mirabiliter disponēte substrati sunt. Nocere bonis elati desiderāt: et tamē subiecti ab eis solatia sperāt. Pro explēdis voluptatibus carnis, longeuitatē vite presentis cupiunt: sed tn̄ ab ea sub celeritate rapiūtur. E De quibus bñ per psalmistā dicitur: Statuit aquas quasi in vtre. (Ps̄. lxxvij.) Aque quippe in vtre sunt, cum lubrica eorum desideria (q̄ operis effectum non inueniunt) sub carnali corde deprimuntur. Cetus ergo ac mare circūdatione premitur carceris: quia vel malignus spiritus vel sequaces illius (in quorū se mentibus colligit: atq̄ in eis vndas tumentium cogitationum voluit) vt implere mala que appetunt nequeāt: superna eos districtio angustat.

¶ S. Quid iusti desiderio pacis eterne faciant, si carceris huius egredi angustias concupiscunt.

Capitulum. xvij.

Sancti autem viri quo mundiori corde celestiū arcana considerant: auctis ad hec quotidie ardoribus anhelāt. Ibi iam plene satiari desiderant: vnde adhuc parum aliquid ore contēplationis degustant. Perfecte cupiunt carnis stimulū subdere: nihil in cogitatione illicitum de eius iam corruptione tolerare. sed quia scriptū est: Corpus qđ corrūpitur aggrauat animā: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: (Sap. ix.) intentione iam quidem vltra semetipsos eminent: sed tn̄ adhuc infirmitatis sue incertis motibus subditi, corruptiōis sue se carcere clausos dolent. Ait ergo. [Nunquid mare sum ego, aut cetus: quia circundedisti me carcere?] F Ac si aperte diceret: Mare vel cetus (iniqui videlicet, eorūq̄ auctor malignus spiritus) quia effrenari ad solam perpetrande iniquitatis licētiam appetunt: recte pene sue carcere cōstringūtur. Ego autem quia iam eternitatis tue libertatē desidero, cur adhuc mee carcere corruptionis premor? Qđ tamē nec a iustis superbe requiritur: quia amore veritatis accēsi, infirmitatis sue angustias trāsgredi pfecte cōcupiscūt. Nec ab auctore iustorū iniuste disponitur: q̄ electorū suorum vota differēs cruciat: ꝛ cruciās purgat: vt ad percipiēdū qđ desiderāt, quādoq̄ meli⁹ ex dilatione cōualescāt. Electi autē quousq̄ ob intima quiete differūtur, ad cor suū redeūt: ibiq̄ a carnis sue tumultib⁹ absconsi, quasi amenissimū secretū petunt. Sed in eo sepe tētationis aculeos sentiūt, carnis incentiua patiunk: ꝛ ibi grauissimos labores inueniūt, vbi magnā requiē a labore quesierāt. Unde sanctus vir post insinuatū corruptionis sue carcerē, ad quieta cordis spatia redire festinās: q̄ eandē rixā et in intimis inuenit, quā ab exterioribus fugit: protinus subdit dicens.

¶ Lx. Lx cū ad silentiū mētis nostre reuertimur, intra nos i cogitatiōib⁹ colloq̄mur: ꝛ q̄ subtilia sunt iudicia diuina metuētes, q̄si i lectuli requie sōnij visiōe turbamur.

G ¶ Si dixero: consolabitur me lectulus me⁹: et reuelabor loquens mecum in stratu meo: terrebis me per somnia: et per visiones horrore cõcuties. In sacro naq; eloquio lectulus/cubile vel stratum/secretum solet cordis intelligi. Hinc est enim q; sub vniuscuiusq; anime specie sponsa occultis stimulis sancti amoris excitata/in canticis canticorum dicit: In lectulo meo per noctes quesiui quẽ diligit aĩa mea. (Cañ.iij.) In lectulo quippe et p noctẽ dilectus queritur: qr nimirũ inuisibilis cõditoris species/repressa omni corporee visionis imagine/in cubili cordis inuenitur. Unde et eisdẽ suis dilectorib⁹ veritas dicit: Regnũ dei intra vos est. (Luce.xvij.) Et rursum: Si enĩ non abiero/paracletus non veniet. (Jo.xvj.) Ac si aperte diceret: Si ab intentionis vestre oculis corpus non subtraho/ad intellectũ vos inuisibilẽ p consolatorem spiritũ nõ pduco. Hinc de iustis p psalmistã dicitur: Exultabũt sancti in gloria: letabũtur in cubilibus suis. (Psalm. cxlix.) qr scilz cũ mala ab exterioribus fugiũt/securi intra mentium secreta gloriantur. Sed tũc letitia cordium perfecta erit/cum carnis ab exterioribus pugna non fuerit. Nam quousq; caro illicit: qr quasi nostre domus paries quatitur/etiã cubile turbatur. Unde et recte per eũdẽ psalmistã dicitur: Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate ei⁹. qr dum nos tentatio carnis concutit/tremefacta nostra infirmitas etiã mẽtis cubile cõfundit. Quid vero hoc loco somnia vel visiones accipim⁹/nisi imaginationes vltimi districtiq; examinis: qd iam vtcũq; per timorẽ cernimus: sed tamẽ vt est veraciter nõ videmus. Sancti itaq; viri (vt diximus) ad cordis secreta semp redeũt: cum ab hoc mũdo vel vltra votum prospera: vel vltra vires adH uersa patiuntur: atq; exterius laboribus fessi/quasi stratũ vel lectulum cubilia mentis petunt. Sed dum quibusdã imaginationibus cogitationũ/q̃ sint subtilia diuina iudicia cõspiciũt: quasi in ipsa stratus sui requie/somnij visione turbantur. Contemplantur enim q̃ districtus iudex veniat: qui oĩa vt immẽse magnitudinis cordiũ secreta illuminat/omnes ante oculos culpas reducit. Pensant quãta illa sit verecũdia/in conspectu tunc totius humani generis angelorũ omniũ/archangelorũq; confundi. Perpendũt qui post confusionẽ cruciatus maneat: cũ et reat⁹ animũ immortaliter morientẽ/et indesinẽter deficientem carnem gehẽna consumat. Cum itaq; tam pauida imaginatione mens quatitur/qd aliud q̃ in stratu triste somniũ videt? Dicat ergo. Si dixero/consolabitur me lectulus meus: et reuelabor loquẽs mecum in stratu meo: terrebis me p somnia: et per visiones horrore concuties. Ac si aperte fateatur/dicẽs: Si exteriora fugiens/introrsus redeo: et vtcunq; requiescere in cordis cubiculo concupisco: ibi mihi dum districtionis tue cõtemplationẽ obijcis: vehemẽter me p ipsas mee puidẽtie imaginatiões terres. Bene autem dicitur: Et reuelabor loquẽs mecum in stratu meo: quia nimirum cum ad mentis nostre silẽtium fessi reuertimur/quasi in stratu colloquẽtes/occulta intra nos cogitationũ verba versamus. Sed hec ipsa nostra collocutio in pauorem vertitur: quia ex illa vehementius intellectus nobis qui terrorẽ districti iudicis intentet/aperitur.

Capitulum.xviij.

I
Sõnia sex modis tãgunt animum.

Ne quis vero hec studeat iuxta litteram pscrutari/exquirẽdum magnopere est/quot modis tangant animũ imagines somniorum. Aliquãdo naq; somnia vẽtris plenitudine vel inanitate: aliquãdo vero illusione: aliquando cogitatione simul et illusione: aliquando reuelatione: aliquando autem cogitatione simul et reuelatione generantur. Sed duo q̃ prima diximus/oẽs experimẽto cognoscimus/subiũcta autẽ quattuor/in sacre scripture paginis inuenim⁹. Sõnia etenim nisi plerũq; ab occulto hoste per illusionẽ fierẽt/nequaq; hoc vir sapiens indicaret/dicẽs. Multos errare fecerũt somnia/et illusiones vane. (Ecclesia. xxxiiij.) Uel certe. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. (Leui. xix.) Quibus profecto verbis cuius sint detestationis ostẽditur: que augurijs coniungũtur. Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul et illusione procederent: Salomon minime dixisset: Multas curas sequũtur somnia. (Eccli.v.) Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur/Joseph preferendum se fratrib⁹ per somniũ nõ videret: nec Marie spõsum vt ablato puero in egyptũ fugeret/p somniũ veritas admoneret. (Genesis xxxvij. Matth.ij.) Rursum nisi aliquãdo somnia cogitatione simul et reuelatione procederẽt: nequaq; Daniel propheta Nabuchodonosor visionẽ disserens: a radice cogitationis inchoasset/dicens. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futurum post hec: et qui reuelat mysteria/ostendit tibi que vẽtura sunt. (K Dañ.ij.) Et paulopost subiũgit dicens. Uidebas/et ecce quasi statua vna grandis. statua illa magna et statura sublimis stabat contra te. et cẽ. Daniel itaq; dum somniũ et implẽdum reuerenter insinuat: et ex qua ortum sit cogitatione manifestat: patenter ostẽditur/qr hoc plerũq; ex cogitatione simul et reuelatione generatur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitatibus alternent/tanto eis credi difficilius debet/quanto et ex quo impulsu veniant facilius nõ elucet. Sepe naq; malignus spirit⁹ his quos amore vite presentis vigilãtes intercipit: prospera etiam dormientibus promittit: et quos formidare aduersa considerat/eis hec durius somnij imaginibus intentat: quatenus indiscretam mentẽ diuersa qualitate afficiat: eãq; aut spe subleuans/aut deprimẽs timore cõfundat. Sepe autẽ etiam sanctoꝝ corda afficere somnijs nititur: vt ab intentione cogitationis solide ad tẽpus saltem momẽtũq; deriuentur: q̃uis ipsi ptinus animũ ab illusiõis imaginatione discutiãt. Sed hostis insidiãs quo eos vigilantes minime superat/eo dormiẽtes grauius impugnat. Quẽ tamen hec maligne agere supna dispẽsatio benigne pmittit: ne in electorũ cordib⁹ ipse saltẽ a passiõis premio somn⁹ vacet. Bene ergo rectori oĩm dicitur: Si dixero/cõsolabitur me lectulus me⁹: et reuelabor loquẽs mecũ in stratu meo: (L) terrebis me p somnia: et p visiones horrore concuties. qr nimirũ deus mirabiliter cuncta dispensat: et ipse facit qd malign⁹ spirit⁹ iniuste facere appetit/qui hoc fieri nõ nisi iuste permittit. Sed qr iustorũ vita et per vigilias tentatione quatitur: et p somniũ illusione fatigatur: foris corruptionis sue molestias tolerat/intus apud semetipsam grauiter illicitas cogitatiões portat. Sz qd est qd faciat/vt pedẽ cordis a tot scãdalorum laqueis euellat? Ecce beate vir/quãta vndiq; premeris pturbatione cognouim⁹: sed qd consiliũ cõtra hanc inuenias/audiamus. Sequitur.

¶ S. Qr suspendium sanctorum sit extolli ad celestia: et mors ossium/terrene fortitudinis mortificatio.

¶ Quãobrem elegit suspendiũ anima mea: et mortẽ ossa mea. Quid per animã/nisi mẽtis intẽtio: quid p ossa nisi carnis fortitudo designatur? Omne autẽ qd suspenditur/procul dubio ab imis eleuatur. Anima ergo suspẽdiũ eligit/vt ossa moriantur: qr dũ mentis intẽtio ad alta se subleuat/omnẽ in se fortitudinẽ vite exterioris necat. Sancti enim viri certissime sciunt/quia habere in hac vita requiẽ nequaq; possunt: et idcirco suspendiũ eligũt: qr nimirũ desideria terrena deserentes/ad alta animũ tollũt. Suspensi autẽ mortem suis ossibus inferunt: quia amore supne patrie/in virtutum studijs accincti/hoc qd fortes prius in mundo fuerant/vinculo humilitatis insequũtur. Intueri libet quomodo animã suam Paulus suspẽderat: q̃ dicebat. Uiuo autẽ iã nõ ego: viuit vero in me Christ⁹. (M Gal.ij.) Et rursum. Desideriũ habẽs dissolui/et esse cum Christo. (Phil.j.) Et Mihi viuere Christus est: et mori lucrũ. Qui gesta terrene fortitudinis ad memoriã reuocans/quasi quedã in se ossa numerabat/dicens. Hebreus ex hebreis: scdm legem phariseus: scdm emulationẽ persequens ecclesiã dei. (Phil.iij.) Sed suspẽdio anime quia hec in se ossa interfecit: protinus asserit/qui subiungit. Sed que mihi fuerũt lucra/hec arbitratus sum propter Christũ/detrimẽta. (Phil.iij.) Que adhuc ossa in semetipso insinuat vehemẽti⁹ extincta/cũ subdit. Propter quẽ/omniũ detrimẽtum feci/et arbitror vt stercora. Mortuis vero ossibus q̃ exanimis pendeat ostendit/qui illico subiungit/dicens. Ut Christũ lucrifaciam/et inueniar in illo nõ habẽs meã iustitiã que ex lege est: sed eam que ex fide est Jesu Christi. Sed qr collatis ei⁹ testimonijs Paulũ ad alta suspẽsum/mundo mortuũ testati sumus: nũc beatũ Job si plenus eodẽ spiritu/exterioris vite cõcupiscentiã fugiat/ostendamus. Sequitur.

¶ S. Qr desperatio sanctorum sit terrenarum abdicatio voluptatum.

Capitulum.xix.

Desperaui: nequaq; vltra iam viuam. Sunt nõnulli iustoꝝ qui sic celestia appetũt: vt tamẽ a terrenorũ spe minime frangantur. Largita diuinitus patrimonia ad necessitatis subsidiũ possident: honores sibi temporaliter impensos retinẽt: aliena non ambiũt: suis licite vtuntur. Qui tamẽ ab eisdẽ rebus quas habent/alieni sunt: qr ad hec ipsa que possident/ex desiderio

[A] non tenent. Et sunt nonnulli iustorū qui ad cōprehēdendum culmen pfectionis accincti: dum altiora interius appetunt/exterius cūcta derelinquūt. qui rebus se habitis nudant/gloria honoris expoliant. qui internorum desiderio per assiduitatem se amici meroris afficiūt/habere de exterioribus consolationem nolūt. qui interius gaudijs dum mente appropiant/vitam in se funditus corporee delectationis necant. [Colo. iij.] Talibus nāq; per Paulū dicit. Mortui enī estis: et vita vestra abscondita est cū Christo in deo [Psalm. lxxxiij.] Horū vocē psalmista expresserat/cum dicebat: Concupiscit et deficit anima mea in atria dñi. Cōcupiscūt enī/sed non deficiūt: qui iā quidē celestia appetūt: sed adhuc tamē a terrenorū delectationibus minime lassant. Concupiscit vero et in atria dei deficit: qui cū eterna desiderat/in amore tēporaliū nō perdurat. [Psalm. cxviij.] Hinc psalmista iterū dicit: Defecit in salutari tuo anima mea. [Lu. xiiij.] Hinc p semetipsam veritas admonet/dicens. Si quis vult post me venire/abneget semetipsum. Et rursum. Nisi qs renūciauerit oibus que possidet/nō potest meus esse discipul⁹. Horū igit numero sanct⁹ vir/diuisa a terrenis desiderijs mēte/se inserit/qui ait: Desperaui/nequaq; vltra iam viuam. Justi quippe desperare/est presentis vite bona/eternitatis electione deserere: mā̄sura querere: et in reb⁹ tēporalibus fiduciā nō habere. Qui hec agens/nequaq; se vltra viuere asserit: qz videlicet viuificatrice morte quotidie a vita se passionis occidit. Absit enī ne vir sanct⁹ de diuine misericordie largitate desperet: ne gressum cordis a profectu intimi itineris subtrahet: ne amorē conditoris deserens/quasi a duce destitutus in via remaneat: et confossus gladio latrocinantis desperationis ruat. Sed ne eius dicta ad nostri intellect⁹ arbitriū videamur violēter inflectere: debemus ex posterioribus premissa pensare. Quo enī sensu hec dixerit: ipse protinus indicat/qui subiungit.

¶ S. Qz in breuitate huius vite magnificatur homo dono virtutum.

[B] ¶ Parce mihi dñe: nihil enim sunt dies mei. Neq; enī duo sibi hec verba cōueniunt: desperaui: et parce: nam qui desperat: nequaq; iam sibi parci postulat: et qui adhuc sibi parci desiderat/pfecto minime desperat. Aliunde ergo est qp desperat: aliūde vero qp parci sibi sanctus vir postulat: quia nimirū dum bona vite transeuntis per desperationem deserit/ad obtinendum que pmanent/in spe robustior exurgit. Desperando itaq; melius ad spem venire ducit: qui eo certius vētura appetit/quo presentia veri⁹ ex desperatiōe derelinquit. Et notandū qp vim nobis sui cordis insinuās: vnam quidē de se sentētiam ptulit: sed hanc tertio insinuādo replicauit. Qd enim superius dixerat: Elegit suspendiū anima mea: hoc replicans addidit: Desperaui. atq; eterna concupiscēdo/et tēporalia postponendo: hoc postremo intulit: Parce mihi. et qd superius dixit: mortē ossa mea: hoc nimirū subdidit: nequaq; vltra iam viuam. Hoc quoq; vltimo protulit: Nihil enim sunt dies mei. Capitulum. xx.

[C] Bene autē dies suos nihil esse considerat: qz (vt paulo superi⁹ sepe iā diximus) sancti viri quo verius summa cognoscūt/eo sublimius terrena despiciūt: et idcirco presentis vite dies nihil esse cōspiciunt: qz illuminate mentis oculos in consideratione eternitatis figunt. De qua dum ad se redeunt/quid se esse nisi puluerē agnoscunt: et infirmitatis sue conscij/districte iudicari metuunt? Cūq; vim tanti vigoris aspiciūt/trepidant examinari qd sunt. Unde et adhuc apte subiūgitur: Quid est homo quia magnificas eum: aut quid apponis erga eum cor tuum? Hominē deus magnificat: quia largitate rationis ditat: infusione gratie visitat: honore collate virtutis exaltat. Cūq; per semetipsum nihil sit/esse tamē cum cognitionis sue participē benignitatis munere concedit. Sed erga eūdem magnificatum hominē cor suum dñs apponit: qz post dona iudicium exerit: merita subtiliter pensat: vite pondera vehemēter examinat: et tāto ab eo post districtius penas exigit/quāto hunc impēso munere largius preuenit. Uir igit sanctus immensitatē superne maiestatis aspiciat: atq; ad infirmitatē propriam considerationis oculum reducat. Uideat qz caro capere nō valet hoc qd de semetipsa veritas per spiritū sanctum docet. Uideat qz etiam subleuatus hominis spiritus iudicium tolerare non sufficit: qd deus sub examine districte retributionis intentat/et dicat. Quid est homo quia magnificas eum: aut quid apponis erga eum cor tuum? [D] Ac si aperte clamet/dicens. Magnificat homo spirituali munere: sed tamen caro est. et vias eius post munera districte cōsideras: sed tamē si remota pietate iudicet pōdus qd de tua subtilitate imminet/ferre nec subleuat⁹ ad iustitiā spirit⁹ valet: qz etsi hunc vltra se tua dona dilatant: ad inquisitionē tamen tui districti examinis sua eū infirmitas angustat. Unde et adhuc apte subiungitur.

¶ S. Qz deus visitat hoiem cum in virtutib⁹ pueh it: et probat cū aliquādo/cū recedēdo cōcuti tētatiōe pmittit.

¶ Uisitas eū diluculo: et subito probas illum. Quis nostrū nesciat qz diluculū dicit/cū iam nocturna tēpora in claritatē lucis mutantur? Nos itaq; noctis tenebris premimur: cū perpetratione iniqtatis obscuramur. Sed nox in lucem vertitur/cū erroris nostri obscuritas/veritatis cognitione irradiat. Nox in lucem vertit/cum corda nostra iustitie fulgor illuminat: que cecitas culpe deprimebat. Hoc diluculū discipulorum mētibus oriri Paulus aspexerat/cum dicebat: Nox precessit: dies autem appropinquauit. [Ro. xiij.] Diluculo ergo nos dñs visitat: qz erroris nostri tenebras/luce sue cognitionis illustrat: contēplationis munere subleuat: in arcē virtutis exaltat. Sed notandum qp deus postq; diluculo visitat: subito hominē probat: qz et accedēdo corda nostra ad virtutes pueh it: et recedēdo cōcuti tētatione pmittit. Si enī post virtutū munera/nulla tētatione concutit/has se habere anim⁹ ex semetipso gloriat. Ut ergo et firmitatis dona habeat: et infirmitatē suam humiliter agnoscat: p accessum gratie ad alta sustollitur: et per recessum quid ex semetipso sit/pbatur. [E] Qd bene nobis ex historia sacre lectionis innuitur/qua Salomon et diuinitus accepisse sapientiam: et tamen post acceptam eādem sapiētiam/meretricum statim pulsatus questione memorat. Mox enim vt tante reuelationis gratiam accepit/certamē turpium mulierū pertulit: quia nimirū sepe cum mentē nostram concessis virtutib⁹ respectus intime largitatis illuminat: hanc protin⁹ etiam lubrice cogitationes turbant: vt q̃ subleuata immēso munere exultat: etiā tētatione pulsata/quid sit inueniat. [iij. Regū xix.] Sic et Helias visitatus diluculo/sermone celos aperuit: et tamen probatus subito/infirmus p deserta fugiens/vnam mulierem expauit. [ij. Cor. xij.] Sic Paulus ad tertiū celū rapt⁹ ducit: paradisi penetrās secreta cōsiderat: et tamē ad semetipsum rediēs/cōtra carnis bellum laborat: legem aliam in mēbris sustinet: cuius in se rebellione fatigari spiritus legē dolet. Diluculo ergo deus hominē visitat: sed subito post visitationē pbat: qz et collato munere subleuat: et abstracto ad paululum/ipsum sibi hominē demonstrat. Qd eousq; procul dubio patimur/quo detersa funditus labe peccati/ad promisse incorruptionis substantiam reformemur. Unde et adhuc apte subditur.

¶ S. Qz in hac vita saporem dulcedinis diuine gustamus/sed satiari nisi in regno beatitudinis illa omnino non possumus. Capitulum. xxj.

[F] Usquequo nō parcis mihi: nec dimittis me vt glutiam saluā meam? Saliua in os ex capite labitur: ab ore vero ad vētrem ducitur cū glutitur. Quid itaq; est caput nostrū/nisi diuinitas? per quā existēdi principium sumimus/vt creatura simus: Paulo attestāte/qui ait. Caput viri Christ⁹: caput autē Christi deus. [j. Cor. xj.] Quid autē venter noster est nisi mens? que dū cibum suum/supernū videlicet itellectum suscipit: refecta procul dubio omniū mēbra actionū regit. Nisi enī sacra eloquia aliquando mentem nomine ventris exprimerēt/Salomon vtiq; nō dixisset: Lucerna dñi spiraculum hominis: que inuestigat omnia secreta ventris. [Prouer. xx.] Quia nimirum dum nos gratia superni respectus illuminat/cūcta etiam mentis nostre nobis abscondita manifestat. Quid ergo saliue nomine/nisi sapor intime contemplationis accipitur? que ad os a capite defluit: quia de claritate conditoris adhuc in hac vita nos positos/vix gutta † reuelationis tangit. [† al. gust⁹.] Unde et redemptor noster veniēs saliuam luto miscuit: et ceci nati oculos reparauit: [Mar. viij.] quia superna gratia carnalem cogitationem nostram per admixtionē sue contemplationis irradiat: et ab originali cecitate hominem ad intellectum reformat. Nā quia a paradisi gaudijs expulsum/in hoc iā exilio natura edidit: quasi a natiuitate homo sine oculis processit. Sed sicut sanctus vir insinuat: hec saliua ad os quidem labitur: vt vero ad ven

G trem vsq3 perueniat/non glutit: quia diuinitatis cõtẽpla
tio sensum tãgit: sed plene mentẽ nõ reficit: qm pfecte ani:
mus conspicere non valet: qd adhuc qr caligo corruptio:
nis prepedit/raptim videt. Ecce enim electoꝝ mens iam
terrena desideria subijcit: iam cuncta que considerat pre
terire/transcẽdit: iam ab exteriorũ delectatione suspendi
tur: z que sint bona inuisibilia rimat: atq3 hec agens/ple
rũq3 in dulcedinẽ superne contemplationis rapit: iãq3 de
intimis aliqd quasi p caliginẽ conspicit: et ardenti deside
rio interesse spiritualib9 angelorum ministerijs conat: gu
stu incircũscripti luminis pascit: et vltra se euecta/ad se:
metipsam relabi dedignat. Sed qr adhuc corpus qd cor
rũpitur/aggrauat animã: inherere diu luci nõ valet/quã
raptim videt. Ipsa quippe carnis infirmitas transcendẽ
tem se animã retrahit: atq3 ad cogitanda ima ac necessa:
ria suspirantem reducit. Saliua ergo ex capite defluens
os tangit: sed ad ventrem minime peruenit: quia liquore
superne cõtemplationis iam quidẽ intellectus noster in:
funditur: sed nequaq3 mẽs plene satiatur. In ore etenim
gustus est/in ventre satietas. Saliuam itaq3 glutire non
possumus: qr superne claritatis bono satiari non permitti
mur: qd adhuc ex tenuitate gustam9. Sed quia hocipm
qd vtcũq3 iam super nos cognoscimus/ex pietate parcen
tis est. q vero hoc percipere perfecte nõ possumus: adhuc
ex pena vetuste dãnationis: recte nunc dicitur: Usq3quo
non parcis mihi: nec dimittis me vt glutiam saliuã meã?
Ac si aperte diceretur: Tunc homini plene parcis/cum
hunc ad perfectionem tue cõtemplationis admiseris: vt
H claritatẽ tuam raptus interius videat: z cum carnis sue
corruptio exterius non repellat. Tunc permittis vt sali:
uam glutiã/cum me sapore tue claritatis vsq3 ad abũdã:
tiam satietatis infuderis: vt nequaq3 iam p indigentiam
gustu oris esuriã: sed in te solidatus/irrigato mẽtis ven:
tre subsistam. Sed qui promereri vult bonũ qd expetit/
debet malum confiteri qd fecit. Sequitur.

¶ S Qr nisi misericordia dei subueniat: qui per nos ce:
cidimus/nostris resurgere virtutibus nõ valemus.

¶ Peccaui: quid faciam tibi o custos hominũ?] Ecce
fatetur malum qd fecit: sed bonum qd deo in recompensa
tionem debeat offerre non inuenit: quia ad abluendã cul
pam quelibet humane actionis virt9 infirma est/nisi hãc
misericordia parcentis foueat: z non iustitia recte iudicã
Ps. lxij. tis premat. Unde recte per psalmistã dicitur: Melior est
misericordia tua super vitam. quia quãlibet videatur in:
nocens/apud districtum tamen iudicem nostra nos vita
non liberat: si ei reatus sui debitum misericordie benigni
tas nõ relaxat. Uel certe cum dicitur: Quid faciam tibi?
patenter ostenditur/quia hecipsa bona que agere precipi
mur/nõ preceptori/sed nobis prosunt. Unde rursum per
Ps. xv. psalmistã dicitur: Quoniã bonorum meorũ nõ indiges.
Humilitas autem nostre destitutionis exprimitur/cum
deus hominũ custos vocatur: quia si ei9 nos custodia mi
I nime protegit: ante occulti hostis insidias/nostre sollici:
Psalm. tudinis oculus vigilãs dormit: psalmista rursus attestã
cxxvj. te/qui ait. Nisi domin9 custodierit ciuitatem: inuanum
vigilant qui custodiunt eam. Per nos nãq3 cecidimus:
sed nostris resurgere viribus non valemus. Culpa nos
voluntatis proprie semel strauit: sed pena culpe deterius
quotidie deprimit. Ad amissam rectitudinem surgere stu
diorum conatibus nitimur: sed meritorum pondere gra
uamur. Unde et apte subditur.

¶ S Quãta sit miseria mutabilitatis humane. Ca. xxij.

Quare posuisti me contrariũ tibi: z factus sum
mihimetipsi grauis? Tunc sibi contrarium
deus hominẽ posuit/cum homo deum peccan
do dereliquit. Serpentis quippe persuasionib9 captus/
hostis eius extitit: cuius precepta contempsit. Iustus ve
ro conditor hunc sibi contrarium posuit: quia inimicum
ex elatione deputauit. Sed hecipsa contrarietas culpe:
facta est homini pondus pene: vt corruptioni sue male li
ber seruiat: qui bene seruus de incorruptionis libertate
gaudebat. Salubrem quippe humilitatis arcẽ deserens/
ad infirmitatis iugum superbiẽdo peruenit: et ceruicem
cordis erigẽdo supposuit: quia qui subesse diuinis iussio
nibus noluit/sub suis se necessitatibus strauit. Quod me
lius ostendimus/si ea que deiectus sustinet: et prius car:
nis/et post pondera mentis exprimamus. Ut enim tacea
mus hoc q dolores tolerat/q febribus anhelat/sua quã:
dam egritudine cõstringit. Ipsa hec nostri corporis que K
salus vocat/egritudo est. Nã ocio tabescit: opere deficit.
inedia deficiens/cibo reficit vt subsistat: refectione lasse:
scens/abstinentia releuatur vt vigeat: aqua perfunditur/
ne arescat: lintheis tergit/ne ipsa nimis perfusione lique
fiat: labore vegetatur/ne quiete torpeat: quiete refouet/
ne laboris exercitatione succũbat: fatigat vigilijs: som:
no reparat: oppressa somno vigilijs excutit/ne sua pelus
quiete lasset: vestibus tegit/ne frigoris aduersitate pene:
tretur: qsito calore deficiens/aurarũ flatu refouet. Cũq3
inde molestias inuenit/vnde vitare molestias qsiuit: ma
le sauciata (vt ita dixerim) de ipso suo medicamine lan:
guescit. Remotis ergo febribus/cessantibusq3 doloribus
ipsa nostra sal9 egritudo est: cui curãdi necessitas nunq3
deest. Quot enĩ solatia ad viuẽdi vsum querimus/quasi
tot nostre egritudini medicamẽtis obuiamus. Sed ipm
quoq3 medicamen in vulnus vertitur: quia exquisito re:
medio paulo diutius inherentes/ex eo grauius defici:
mus/qd prouide ad refectionem param9. Sic nimirum
debuit presumptio corripi: sic superbia sterni. Quia enim
elatũ semel sumpsimus spiritum: ecce defluens quotidie
portamus lutum. Ipsa quoq3 mens nostra a secreti inte:
rioris securo gaudio exclusa/modo spe decipit: modo pa
uore vexatur: modo dolore deijcit: modo falsa hilaritate
releuatur. transitoria pertinaciter diligit: eorũq3 amissio:
ne incessanter atterit: qr z incessanter cursu rapiente per:
mutatur. Rebus autẽ mutabilib9 subdita/z a semetipsa L
variatur. Nam querẽs qd nõ habet/anxia percipit. Cũq3
hoc habere ceperit/tedet hoc percepisse qd qsiuit. Amat
sepe qd despexerat: despicit qd amauerat. Cum labore
que eterna sunt discit: sed horum repente obliuiscitur/si
laborare desierit. Diu querit vt parum quid de summis
inueniat: sed ad consueta citius relabens/nec parũ in his
que inuenerit perseuerat. Erudiri appetẽs/vix suã igno
rantiam superat: sed erudita/grauius cõtra scientie glo:
riam pugnat. Uix carnis sue sibi tyrannidem subijcit: sed
tamen adhuc intus culpe imagines tolerat: cuius iam fo
ris opera vincendo restrinxit. In auctoris sui inquisitio
ne se erigit: sed reuerberatã hanc/corporearũ rerum ami:
ca caligo cõfundit. Semetipsam qualiter incorporea cor
pus regat/intueri vult/z non valet. Requirit mire/qd si:
bi respondere non sufficit: z sub eo ignara deficit/qd pru:
denter requirit. Amplam se simul z angustam cõsiderãs/
qualem se veraciter estimet ignorat: quia si ampla non es:
set/nequaq3 tam inuestiganda requireret. Et rursum si
angusta nõ esset/hocipsum saltem qd ipsa requirit/inue:
niret. Bene ergo dicit: Posuisti me contrariũ tibi: z fact9
sum mihimetipsi grauis. Quia dum repulsus homo/et a
carne molestias/z a mente questiones tolerat: graue nimi
rum pondus semetipsum portat. Undiq3 angoribus pre M
mitur: vndiq3 infirmitatibus vrgetur: vt qui relicto deo/
se sibi ad requiẽ sufficere credidit: nihil in se nisi tumultũ
perturbationis inueniret: inuentũq3 se fugere qreret: sed
auctore contẽpto/quo se fugeret/non haberet. Cuius in:
firmitatis pondera bene quidã sapiens contẽplatus ait:
Graue iugum super filios Adam: a die exitus de ventre Eccli. xl.
matris eorũ/vsq3 ad diem sepulture in matrẽ oim. Bea:
tus autẽ Iob ista cõsiderãs: z quare ita ordinata sint in:
gemiscens: non iustitiam redarguit/sed misericordiã in:
quirit: vt percõtando ipse humiliter pulset/qd parcẽdo
diuina pietas immutat. Ac si aperte dicat: Cur quasi con
trarium tibi hominẽ despicis: qui certus scio/quia peri:
re ipsum quem despicere crederis/non vis? Unde bene
adhuc z humilitatẽ confessionis exprimit: et vocem libe:
re inquisitionis adiungit/dicens. Capl'm. xxiij.

Cur non tollis peccatum meum: z quare non au
fers iniquitatem meam?] Quibus profecto ver
bis quid aliud q desiderium prestolati media:
toris innuitur? de quo Ioannes ait: Ecce agnus dei/qui Ioan. j.
tollit peccatũ mundi. Uel certe ab humano genere tunc
peccatum plene tollitur/cum per incorruptionis gloriam
nostra corruptio permutatur. Esse nãq3 a culpa liberi ne:
quaq3 possum9: quousq3 in corpore mortis tenemur. Re:
demptoris ergo gratiã/vel resurrectionis soliditatẽ desi
derat/qui iniquitatẽ suam auferri funditus sperat. Un:
de mox et penam preuaricationis culpe quam ex origine
meruit: et iudicium quod ex propria actione pertimescit:
adiungens subdit.

A

¶ S.Ex presens mors sit pena peccati:⁊ in iudicio si a
peccatore ſm districtionẽ operũ ratio exigatur/non sub
sistit:nec habet quid respondeat iudici.
¶ Ecce nũc in puluere dormiã: et si mane me quesieris/
nõ subsistã.] Peccanti primo homini dictũ est. Puluis
es/⁊ in puluerẽ reuerteris. Mane autem dicit illa tunc
manifestatio mentiũ/que in aduentu iudicis apertis co:
gitationibus quasi post noctis tenebras demonstrat. De
quo iumirũ mane p Psalmistã dicit. Mane astabo tibi ⁊
videbo. Querere autẽ dei est/hominẽ subtili interroga:
tione discutere/⁊ districte discutiẽdo iudicare. Beatus
igitur Job humane delectionis dãna cõsiderãs/ videat
q; et presenti iã pena premit:et adhuc de futuris grauius
vrgetur:et dicat. Ecce nunc in puluere dormiã:⁊ si mane
me quesieris/nõ subsistã. Ac si apertius deploret/ dicẽs.
In presenti quidẽ mortẽ iam carnis patior:et tamen ad:
huc de futuro iudicio grauiorẽ morte/districtionis tue
sententiã pertimesco. Interitũ pro culpa sustineo:sed ad:
huc ad iudiciũ veniẽs/culpas restitui ⁊ post interitũ for
mido. Exteriorẽ ergo mortẽ cõsiderãs dicat. Ecce nunc
in puluere dormiã ulteriorem metuens adiungat. Et si
mane me quesieris/non subsistã. Quãtalibet enim iusti:
tia polleãt:nequaq̃ sibi ad innocẽtiã vel electi sufficiũt:
si in iudicio districte requirant. Sed hoc nunc ad solatiũ
sue exceptionis inueniũt/q̃d nequaq̃ se posse sufficere hu
militer sciũt. Sub humilitatis ergo tegmine a gladio se
tante animaduersionis abscondunt:et quo terrorem ven
turi iudicis p̃spolãtes continuo timore trepidãt:eo inde:
sinenter agitur vt pacatiores fiant. Sequitur.

¶ Capitulum octauũ Textus beati Job: et
xxxiiij.capitulũ libri octaui expositionis mora
lis beati Gregorij.

B

RESpondens autẽ Baldath sui
tes dixit. Usq; quo loqueris ta:
lia ⁊ spiritus multiplex sermõis
oris tui? Nũquid deus supplan:
tat iudiciũ:aut omps subuer:
tit quod iustum est? Etiam si
filij tui peccauerunt ei: et dimisit eos in ma:
nu iniquitatis sue:tu tamen si diluculo consur:
rexeris ad deũ/⁊ omnipotentem fueris depreca:
tus:si mundus et rectus incesseris: statim euigi:
labit ad te:et pacatũ reddet habitaculum iusti
tie tue:intantũ vt si priora tua fuerint parua:⁊
nouissima tua multiplicent nimis. Interroga
enim generationem pristinam:⁊ diligenter inue:
stiga patrũ memoriã. Hesterni quippe sumus:
⁊ ignoramus:q̃m sicut vmbra dies nostri sunt
sup terrã. Ipsi docebunt te:loquẽtur tibi: et de

C

corde suo proferẽt eloquia. Nũquid virere po:
test scirpus absq; humore:aut crescere carectum
sine aqua? Cum adhuc sit i flore/nec carpatur
manu:ante oẽs herbas arescit. Sic vie omniũ
qui obliuiscũtur deũ:⁊ spes hypocrite peribit.
Non ei placebit vecordia sua: et sicut tela ara:
nearũ fiducia eius. Innitetur super domũ suã/
⁊ non stabit:fulciet eã/⁊ nõ cõsurget. Humectus
videtur anteq̃ veniat sol:⁊ in ortu suo germen
eius egredietur. Super aceruũ petrarum radi
ces eius densabũtur:⁊ inter lapides cõmorabi
tur. Si absorbuerit eũ de loco suo/ negabit eũ:
et dicet. Non noui te. Hec est enim leticia vie eius:
vt rursum de terra alij germinentur. Deus nõ
proijciet simplicem/nec porriget manum ma:
lignis:donec impleat risu os tuũ: et labia tua
iubilo. Qui oderũt te/induẽtur cõfusione:et ta
bernaculum impiorum non subsistet.

D

¶ Respondens aũt baldath suites ait. Usq; quo loquẽ:
ris talis/⁊ spiritus multiplex sermonis oris tui?] Iniustis
semp grauia sunt verba iustorũ: et que ad edificationem
prolata audiũt/hec quasi superimpositũ põdus ferũt. Q̃d
de se apte baldath suites indicat dicẽs: Usq; quo loque:
ris talia? Qui enĩ vsq; quo dicit: quia edificationis ver:
ba iam portare non possit/ostendit. Sed cum corrigi ini:
qui despiciunt/bene prolata criminantur. Unde et proti
nus subiungit. Et spiritus multiplex sermonis oris tui.
Cum multiplicitas in sermone reprehenditur/esse pro:
culdubio intelligẽtie grauitas in sensu denegatur. Uis
quippe summa loquentium/quadripharia qualitate di:
stinguitur. Nam sunt nõnulli quos sentiendi simul ac di
cendi amplitudo dilatat:et sunt nõnulli quos sentiẽdi si:
mul ⁊ dicẽdi inopia angustat. Sunt nonnulli qui effica:
ciam dicẽdi habent/sed acumen sentiẽdi nõ habent. Et
sunt nonnulli qui acumine sentiendi subnixi sunt: sed ex
inopia locutionis obmutescũt. Hoc nãq; in hoĩbus cerni
mus/q̃d in rebus sepe insensibilibus videmus. Nã plerũq; et
abundans aqua ab intimis ducit/ et largis in superficiẽ
meatibus deriuatur. Plerũq; angusta in intimis latet:
et progrediendi rimas difficulter inueniens/foris angu:
stior erundat. Plerũq; minima i abscõditis oritur:cũq;
patenter qua exeat inuenit:ex largo foramine tenuis pro
cedit:magniq; se meatus dilatant:sed non est quod fun:
dant. Plerũq; vero ampla in absconditis surgit: sed an:
gustis p̃ssa meatibus tenuissima profluit. Sic itaq; in alijs

De q̃drifa ria loquẽ: tiũ varietate.

E

os patens emanat/q̃d largus ingenij fons ministrat. In
alijs intellectũ nec sensus porrigit/nec ligua fundit. In
alijs os quidẽ ad loquendũ patet/sed ad reddẽdum pa:
rata a sensu lingua nihil accipit. In alijs vero largus sen:
tiẽdi fons a corde exuberat: sed hũc quasi meatus tenuis
impar lingua coangustat. In quibus nimirũ quattuor di:
cendi qualitatibus sola crimini tertia subiacet:que hoc si:
bi per locutionẽ arripit/ad q̃d per ingeniũ non assurgit.
Nã prima laudãda est/que vtroq; valẽter pollet. Secun
da miserãda/que vtroq; humiliter caret. Quarta adiu:
uãda/que explere q̃d sentit nõ valet. Tertia vero despi:
ciẽda atq; reprimẽda/que dũ sermone se erigit/ sensu ia:
cet: que mẽbris inflatiõe tumentibus similis/ad aures au:
diẽtũ vasta/sz vacua p̃cedit. Q̃d nũc baldath beato iob
crimẽ intorquet/dicẽs. Spiritus multiplex sermonis oris
tui. Qui ei multiplicitatẽ sermonis ori tribuit/ profecto
cordis inopiam reprehendit. Ac si aperte dicat. Abundã:
tia spiritus in sermone oris attolleris:sed sensus indigẽ
tia coangustaris.

Capitulum.xxv.

PRaui autẽ cum recta reprehendũt: ne ipsi que
iusta sunt nescire videantur:nota oĩbus bona
que audiẽdo didicerunt/quasi incognita pro:
ferunt. Unde ⁊ baldath protinus adiũgit.[Nunq̃d deus

F

supplãtat iudiciũ:aut oĩpotẽs subuertit q̃d iustum est?]
Hoc beatus Job nec loquẽs negauerat: nec reticẽs igno:
rabat. Sed p̃caces quiq; (vt diximus)etiã nota iactanter
proferũt: vt loquẽdo docti videãtur. Cõtẽnunt modera
te cõticescere/ne credãtur ex imperitia tacuisse. Sciendũ
vero est:quia tunc diuine iustitie rectitudinem laudant/
cum se ad gaudiũ incolumitas subleuat: et alios flagel:
la castigãt:cũ se conspiciunt rerum prosperitate perfrui:
alios aduersitate fatigari. Nã dum p̃uerse agunt/sed ta:
men se rectos arbitrãtur:hoc q̃d sibi prospera suppetunt:
deberi suis meritis credunt: eoq; colligunt q̃ deus iniu:
ste non iudicat: q̃ quasi iustos se aduersitas nulla con:
tristat. Sed si eoꝝ vitã quãlibet breuiter vis superne cor
reptiõis attigerit/pulsati protinus consiliũ diuini exami:
nis increpãt:q̃d paulo ante incolumes admirando prefe:
rebant:iustũq; esse iudiciũ q̃d suis moribus aduersatur/
negãt:⁊ dũ de diuina equitate disputãt:ad resultatiõis
verba prosiliũt:⁊ correpti quia deliquerint/grauius de:
linquunt. Unde bene etiã per Psalmistã contra peccato:
ris confessionẽ dicit. Confitebitur tibi cũ benefeceris ei.
Despecta quippe vox cõfessionis est/quã format iocundi
tas prosperitatis. Sola autẽ confessio habet magni me:
ritum ponderis:quã a veritatis rectitudine nequaq̃ se:
parat vis doloris:quã vsq; ad iudiciũ vocis exacuit ad:
uersitas testis cordis. Nõ ergo mirũ q̃ baldath diuinã
iustitiã laudat:qui nihil aduersi ab eadem iustitia tole:
rat. Sed quia amicos beati iob/ hereticorũ tenere speciẽ
diximus:libet vt paucis quomõ baldath verba hereticorũ

ps.xlviij.

G surreptionib⁹ congruāt/demōstremus. Hi quippe dum
sanctam ecclesiam temporali corripi animaduersione cō
spiciūt/audacius in iactantiam peruerse predicationis
intumescunt: et superni examinis rectitudinem pretēdē
tes/prosperati se ex meritis asserunt: illam vero affligi
dignis retributionib⁹ attestantur: et verbis blandienti-
bus surreptionis aditū protinus iter dolores qrūt: atq
aliorū vitā exprobrātes/aliorum mortib⁹ feriūt: ac si illi
iā iuste defuncti sint/qui de deo credere digna noluerūt
Unde baldath suites postq̄ diuinā iustitiā protulit/illi-
co subiūxit. [Etiā si filij tui peccauerūt ei: et dimisit eos
in manu iniquitatis sue: tu tamen si diluculo ꝯsurrexeris
ad deum: et omipotentē fueris deprecatus: si mund⁹ et re-
ctus incesseris: statim euigilabit ad te: et pacatū reddet
habitaculū iustitie tue.] Ac si afflictis catholicis errorū
predicatores dicāt. Uite vestre prouidete: et q̄ peruersa
teneatis/ex eoꝝ qui inter vos defuncti sunt dānatione co
gnoscite: q2 cōditori oim nisi pfidia vestra displiceret: ne
quaq̄ a vobis tā numerosos populos interitu seuiente
subtraheret. Ait eni. Etiā si filij tui peccauerunt ei: et di-
misit eos in manu iniquitatis sue. Quasi aperte dicens.
In iniq̄tatis sue manu dimissi sunt: qui vitā nr̄e rectitu-
dinis imitari noluerūt. Tu tñ si diluculo ꝯsurrexeris ad
deū/et oipotentē fueris deprecatus. Capitulum. xxvj.

H Q Uia ei se heretici tenere lucē veritatꝭ estimāt/
sanctā ecclesiā quasi in erroris nocte positam/
ad diluculū veritatis vocāt: quatenus et per
cognitionē dei/quasi per diluculū surgat: et p precē peni
tentie preterita diluat. [Si mūdus et rectus incesseris.]
Mundus videlicet in cogitatiōe/rect⁹ in opere. [Statī
euigilabit ad te.] Ac si apte dicat. Quia is qui nūc tribu-
lationib⁹ tuis virtutē sue protectionis non exerit/quasi
ab adiutorio errātis dormit. [Et pacatū reddet habita-
culum iustitie tue.] i. presentis vite ꝯtrarietates amouet:
et trāquillitatis protin⁹ securitatē p̄bet. Quia eni peruersi
quiq3 temporale gaudiū singulare estimāt: diuine remu
nerationis bonū qd ipsi minime ambiūt/hoc alijs p magno
pollicent. Unde plerūq3 fit vt aut amissa recuperari spō
deant: aut ad maiora adhuc p̄sentis vite premia/audito
rum suorū animos extendāt. Qd patēter baldath expri-
mit/cū protin⁹ adiūgit. [Intantū vt si priora tua fuerint
parua/et nouissima tua multiplicent nimis.] Si vero ha-
bitaculū iustitie/consiliū mentis vocat: afflictis catholi-
cis erroꝝ magistri pacatū iustitie habitaculū pmittunt:
quia si eos ad sua ptrahunt/pfecto a contētione contice-
scunt. Nāq3 hi qui trahi ad puersa potuerūt/tāto iā trā-
quilli⁹ tēporali pace quieti sunt/quāto longius ab eter-
na separant. Opes quoq3 intelligētie se sequentibus cre-
scere spōdent. Unde et subditur. [Intātū vt si priora tua
I fuerit parua: et nouissima tua mlꝑplicent nimis.] Sed q2
eorū verbis nō facile credit (qm̄ sepe vita contēptibilis
demonstrat) antiquorū patrū sentētias proferūt: earūq3
rectitudinē in argumentum sui erroris inflectunt. Unde
et subditur.

C S. Qꝫ antiquorū patrū exēpla ad insinuandā transi-
torie huius vite instabilitatem intuenda sunt.

C Interroga eni generationē pristinā: et diligēter inue-
stiga patrū memoriā. [Generationē pristinā/ac patrum
memoriā nequaq̄ videri/sed inuestigari admonēt: quia
hoc in ea nolūt ꝯspici/qd liquido cūctis patet. Nōnūq̄
vero more bonorū/quedā moraliter docēt: et qualiter ex
p̄teritis presentia colligant īsinuāt: atq3 ex his que iam a
nostris oculis pertranseūdo subtracta sunt/q̄ nulla sint
que videntur demonstrant. Unde et adhuc subdit. [He-
sterni quippe sumus/et ignoramus: qm̄ sicut vmbra dies
nostri sunt super terram.] Generatio itaq3 pristina inter-
roganda proponitur: vt trāsire tempus vite p̄sentis sicut
vmbra mōstretur: quia videlicet si ea que erāt et iā trans-
acta sunt/ad memoriā reducimus: patēter cognoscimus
q̄ celeriter hoc quoq3 fugiat qd tenem⁹. Sepe vero here
tici eosdē nobiscū patres quos veneramur laudant: sed
intellectu deprauato/ipsis nos eorū laudib⁹ impugnāt.
Unde et adhuc subdit. [Ipsi docebūt te: loquēt tibi: et de
corde suo pferēt eloq̄a.] Notādū q2 superi⁹ dixerat: Spi
ritus multiplex sermonis oris tui: nūc vero reductis ad
memoriā patrib⁹ dicit. De corde suo proferent eloquia.
Ac si vitā sancte ecclesie heretici detestātes dicant. Mul
tiplicitatē spiritus in ore habes: in corde nō habes. Sed
illi contra te audiendi sunt/qui vba ex corde pferentes/
recta viuēdo docuerūt. Sepe aūt praui dum sue vitium
tortitudinis ignorāt: audenter aliorū rectitudinem lace
rant. Cūq3 cōtra bonos sibi auctoritatē increpatiōis ar-
ripuūt: aut ea bona pferunt/que nō viuēdo sed audiēdo
didicerunt: aut ea alijs mala mētiētes ingerunt/que ipsi
cōmittunt. Sed cū ea bona proferunt/que seruare contē-
nūt: sciendū ē quia plerūq3 veritas sic per ora aduersario
rum sonat: vt eoꝝ linguā mouens/vitā feriat: quatenus
culmen rectitudinis loquētes et ignorātes: ipsi sibi et ver-
bis iudices/et factis accusatores fiāt. Unde baldath mi-
ra quidē cōtra hypocritas subdit: sed mucrone verbi se
impetit: quia simulator iustitie nisi ex aliquātulo ipse es-
set: docere iustū nequaq̄ tāta temeritate p̄sumeret. Et q̄
dem fortia sunt valde que dicit: sed hec stultis/non autē
sapienti: prauis/non recto dicere debuit: quia et vecordē
se asserit/qui hortis sitiētib⁹/i flumine aquā fundit. Sed
interim postponentes cui dicitur: pensem⁹ subtiliter qd
dicatur: vt nos prolata instruant: q̄uis meritum sui au-
ctoris impugnant. Sequitur.

C S. Qꝫ sanctorū bona que vera sunt permanent: hypo-
critarū vero bona/quia falsa sunt/non perseuerant: et q2
superbi correctionis impatientes sunt.

C Nūquid viuere pōt scirp⁹ absq3 humore: aut crescere
carectū sine aqua? [Cui baldath scirpum vel carectum
compararet: ipse protin⁹ aperit/cū subiungit. [Cū adhuc
sit ī flore/nec carpatur manu/ante oēs herbas arescit. sic
vie omniū qui obliuiscuntur deum: et spes hypocrite pe-
ribit.] Scirpi ergo vel carecti noīe/hypocrite vitam si-
gnat: que speciem quidē viriditatis habet: sed ad huma-
nos visus fructū vtilitatꝭ nō habet: q̄ sterilitate opis ari-
da pmanēs/solo sanctitatꝭ colore viridescit. Cap. xxvij.

L S Ed neq3 sine humore scirp⁹/neq3 sine aqua ca-
rectum proficit: quia hypocritarū vita ad bōa
opera infusionē quidē superni muneris pcipit:
sed in cunctis que agit/exteriores laudes appetēs/a fru-
ctu percepte infusionis inanescit. Sepe nāq3 mira signo-
rum opera faciūt: ab obsessis corporib⁹ spirit⁹ pellunt: et
per prophetie donū/ventura queq3 sciēdo preueniūt: sed
tamen a largitore tot munerū/cogitationis intētione di-
uisi sunt: q2 per ei⁹ dona/nō eius gloriam/sed proprios fa
uores querunt: cūq3 per accepta dona in sua laude se ele-
uant: ipsis munerib⁹ contra largitorem pugnant. Inde
quippe cōtra dantē supbiunt: vnde ei amplius humiles
esse debuerunt. Sed eo postmodū eos districtior senten-
tia percutit/quo nunc supna bonitas et ingratos largi⁹
infundit. Fitq3 eis amplitudo muneris/incremētum dā
nationis: quia irrigati fructum nō ferunt: sed sub viridi-
tatis colore vacui in altum crescūt. Quos bene per euā-
gelium veritas exprimit/dicēs. Multi dicēt mihi in illa Mat. vij.
die: dn̄e dn̄e/nōne in nomine tuo pphetauimus: et in no-
mine tuo demonia eiecim⁹: et in nomine tuo virtutes mul-
tas fecim⁹? Et tunc confitebor illis: q2 nunq̄ noui vos:
discedite a me qui operamini iniquitatē. Scirp⁹ igitur
vel carectum absq3 humore vel aqua nō viuit: quia nimi-
M rum hypocrite nō nisi ex superno munere viriditatē bo-
ne operationis accipiunt. Sed quia hanc in vsum pprie
laudis arripiunt: in aqua quidē virides/sed tamen ina-
nes crescūt. Bene autē subdit. [Cum adhuc sit in flore/
nec carpatur manu/ante oēs herbas arescit.] Scirp⁹
in flore/est hypocrita in laude. Acutis vero angulis sur-
gens carectū manu nō carpitur: q2 exasperat⁹ p arrogan-
tiā sensibus/de prauitate sua hypocrita corripi dedigna-
tur. In flore suo manū carpentis incidit: q2 in laude hy-
pocrita posit⁹/ne hunc quisq̄ corripere audeat: asperita-
te sua protin⁹ vitam corripientis secat. Sanct⁹ nāq3 esse
non appetit/sed vocari: et cū fortasse corripitur/quasi in
opinionis gloria detruncat. Deprehensum se in prauita-
te irascitur: loqui sibi redarguentem p̄hibet: quia velut
in occulto vulnere tactus dolet. Qualis imperitis inno-
tuit/talis vult ab omib⁹ estimari: et paratior ē mori q̄ cor
ripi. Redargutiōe deterior reddit: quia quasi dire pcus-
sionis estimat iaculū/puritatis verbum. Unde exaspera
tus protin⁹ ī cōtumelias surgit: et que mala exaggeret
cōtra vitā correptoris īquirit. Demōstrare longe incōpa
rabiliter reū reprehensorem suū desiderat: vt innocentē
se nō suis actib⁹ sed alienis criminib⁹ ostendat: ita vt se-
pe homo redargutionis aliquid se dixisse peniteat: et q̄si

A

a carpentis manu/sic a corripientis animo quidā (vt ita dixerim) sanguis merois currat. Unde bene per Salomonē dicitur. Noli arguere derisorē/ ne oderit te. Nec enim iusto timendū est/ne derisor cū corripitur/cōtumelias inferat: sed ne tractus ad odiū/peior fiat. Inter hec sciendū est/ꝙ iustorū bona: quia ex corde incipiūt/ vsqꝫ ad presentis vite terminū crescunt. Hypocritarum vero opera/quia nequaqꝫ sunt i occulto radicata: sepe ante deficiunt/ꝙ presens vita finiatur. Nā plerūqꝫ studio sacre eruditionis insistunt: et qꝛ hāc nō preparandis meritis/ sed promerēdis fauoribus inquirunt: statim vt iudiciū humane laudis arripiūt: et per hoc gratiā transitorij profectus assequūtur: tota mēte secularib⁹ curis inseruiunt: atqꝫ a sacra fundit⁹ eruditiōe vacuantur: et agendo post indicāt/quantū tēporalia diligāt: qui sola pri⁹ eterna p̄dicabāt. Plerūqꝫ aūt assumpte speciē maturitatis ostendunt: quiete silentij: longanimitate patientie: continētie virtute decorātur. Sed cum per hec quesiti culmē honoris attigerint: cūqꝫ sibi iā reuerētia a cūctis impenditur: protin⁹ se in lasciuiā voluptatis fundunt: et bona se non ex corde tenuisse ipsi sibi testes sunt/ qui hec cito dimiserunt. Nonnūqꝫ vero aliqui que possident tribuunt: atqꝫ indigentibus cuncta largiuntur: sed tamē ante vite terminum/ auaritie prurigine accēsi/aliena appetunt: q̄ sua largiri videbantur: et pertinaci post crudelitate ambiūt/ quod ficta prius pietate reliquerunt. Unde et recte nūc dicitur.

Capitulum.xxviij.

B

Cum adhuc sit in flore/nec carpatur manu/ āte omnes herbas arescit.] Iuxta carnem quippe ⁊ iusti herba sunt: propheta attestante/ qui ait. Ōis caro fenum. [Esa.xl.] Sed ante oēs herbas arescere scirpus dicitur: qꝛ iustis in bono suo ꝑmanentibus / a viriditate assumpte rectitudinis hypocritarū vita siccat. Arescunt herbe etiā relique: quia iustoꝝ opera cum carnis vita deficiunt. Sed herbarū ariditatē scirpus preuenit: quia priusqꝫ de carne hypocrita trāseat: ea que in se ostenderat/ virtutū facta derelinquit. De quib⁹ etiā bn̄ ꝑ psalmistā dicitur. [P.cxxviij.] Fiāt sicut fenū edificiorū: qd̄ priusqꝫ euellatur/exaruit. Fenum quippe edificij in alto nascitur: sed nequaqꝫ pingui radice solidatur: qꝛ et hypocrita summa quidem agere cernitur: sed non in eis ex cordis puritate roboratur. Qd̄ nimirū fenū et nō euulsum citius arescit: qꝛ videlicet hypocrita et in presenti adhuc vita subsistit: et iam sanctitatis opera quasi viriditatis speciē amittit. Quia enim sine intentione recte cogitationis bona studuit agere: hec amittens/indicat se sine radice floruisse. Sed baldath (sicut p̄diximus) cui scirpum vel carectum cōparet ilico aperit/cum subiungit. [Sic vie omnium qui obliuiscuntur deum/et spes hypocrite peribit.] Quid enim in cunctis suis operibus hypocrita sperat/nisi honoris reuerentiā: gloriā laudis: a melioribus metui: sanct⁹ ab oībus vocari? Sed permanere spes hypocrite non valet: qꝛ

C

eternitatem non querens/fugit qd̄ tenet. Nequaqꝫ quippe mētis eius intētio in illa gloria figitur/q̄ sine fine possidetur: sed cū transitorijs fauoribus inhiat: perdit percipiēdo qd̄ laborat: veritate attestante/q̄ ait. [Mat.vj.] Amen dico vobis: quia receperunt mercedem suam. Sed hec spes recipiende mercedis diu teneri nō potest: quia pro ostēsis operib⁹ honor tribuit: sed vita ad terminum vrgetur. laudes resonāt/sed ad finem cū laudib⁹ tēpora festinant: et quia nequaqꝫ anim⁹ in eternitatis amore radicatur/cum ipsis ꝑfecto reb⁹ quas diligit labitur. Nemo nāqꝫ valet mobilia diligere: et ipse imobilis stare. Qui eni trāseūtia amplectitur/eoipso ad cursum ducitur/quo decurrentibus implicatur. Dicat ergo. Et spes hypocrite peribit: qꝛ humana laus quam magnis laborib⁹ appetit/impulsa tēporum momentis decurrit. Bene autem subditur.

[Nemo ꝑt imobilis stare: qui mobilia diligit.]

¶ S. Qꝛ vili ꝑcio op⁹ magnū vēdit/qui ideo i laborib⁹ continētie seruit/vt laus ei ab hoībus impendatur: ⁊ cū tempus retributionis aduenerit / hec que modo placet insania/in tormētis positis displicebit.

¶ Non ei placebit vecordia sua.] Magna quippe vecordia est/laboriosa agere/et aure laudis inhiare: forti operꝫ preceptis celestibus inseruire/sed terrene retributionis premiū querere. Ut enim ita dixerim/ qui pro virtute quā agit/humanos fauores desiderat rem magni meriti vili precio venalem portat. Unde celi regnum mereri potuit: inde nummū transitorij sermonis querit. Uili ergo precio opus vendit: quia magna impendit/sed minima recipit.

D

Capitulum.xxix.

Quib⁹ itaqꝫ hypocrite similes/nisi fecundis et neglectis vitib⁹ existunt/ que ꝑ vbertatem fructum ꝓferunt: sed nequaqꝫ per studiū a terra subleuantur. Qd̄ pingues palmites germināt / errantes bestie conculcant: et quo hoc vberius aspiciunt/profectū in infimis/auidius consumunt: quia nimirū hypocritarū opera dū clara mōstrātur/ quasi pinguia prodeunt: sed dū humanas laudes appetūt/quasi in terra deseruntur. Que hui⁹ mūdi bestie/maligni scꝫ spirit⁹ comedunt: qꝛ hec ad vsum perditionis inflectunt: tantoqꝫ ardenti⁹ rapiunt/quanto et magna clarius innotescunt. Unde bene per prophetam dicitur. Culmus stans/nō est i eo germē [Osee.viij.] et nō faciet farinā: qd̄ et si fecerit/alieni comedēt eā. Culmus quippe germē nō habet/cum vita meritis virtutum caret. Farinā culmus non facit/cum is qui in presenti seculo proficit/nil subtilitatis intelligit: nullum boni operis fructum reddit. Sed sepe ⁊ cum fecerit / farinam hāc alieni comedunt: quia et cū bona opera hypocrite ostendunt/de his malignorū spirituum vota satiātur. Qui eñ per hec placere deo nō appetunt: nequaqꝫ agri dñm / sed alienos pascunt. Fecūdo itaqꝫ hypocrita ⁊ neglecto palmiti similis/seruare fructum nō valet: quia botrus boni operis in terra iacet. Sed tamen hac ipsa vecordia sua pascitur: quia ꝓ bono opere a cunctis honorat: ceteris preeminet: subiectas hoim mētes tenet: maioribus locis attollit: fauoribus nutrit. Hec vero ei sua vecordia placet

E

interim: sed nō placebit: qꝛ cum retributionis temp⁹ aduenerit/ i pena displicet ꝙ vecors fuit. Tūc se stulte egisse intelligit/cū ꝓ delectatiōe laudis/sentētiā diuine correptionis acceperit. Tunc se vecordē fuisse considerat / cum se pro tēporali quā percepit gloria/ ꝑpetua tormenta castigāt. Tunc verā scētiam supplicia aperiunt: quia per hec profecto colligitur/nihil fuisse oīa que trāsire potuerunt. Unde et recte subditur.

¶ S. Qꝛ ad flatum mortis quasi ad vēti vehemētis impetum/hypocritaꝝ textura rumpat: et hi qui crucē in angaria portāt/christo nō commoriantur.

¶ Et sicut tela araneaꝝ fiducia eius.] Bene hypocritarum fiducia/aranearū telis similis dr̄: quia omne qd̄ ad obtinendā gloriā erudāt/ventus vite mortalis dissipat. Nā quoniā eterna nō querunt/bona tēporalia cum tempore amittunt. Pensandū quoqꝫ est ꝙ fila aranee ꝑ ordinem ducūt: qꝛ sua hypocrite quasi sub discretione opera disponunt. Aranearum tela studiose texit: sed subito flatu dissipatur: qꝛ quicqd hypocrita cum labore peragit/ aura humani fauoris tollit: et dū in appetitu laudis op⁹

F

deficit/quasi in ventū labor euanescit. Sepe nāqꝫ et vsqꝫ ad p̄sentis vite terminū /hypocritaꝝ facta ꝑdurant: sed quia ꝑ hec auctoris laudem non querunt/ bona ante dei oculos nunqꝫ fuerunt. Plerūqꝫ eni (vt p̄diximus) sacre legis eruditiōe fulciūtur: doctrine ṽba proferunt: omne qd̄ sentiūt/testimonijs accingunt: nec tamen ꝑ hec vitam audientium/sed proprios fauores querunt: quia nec proferre alia nouerunt/nisi que auditorum corda ad rependendas laudes excitent: nō autē ad lachrymas accēdāt.

Ca.xxx.

Mens quippe concupiscētijs exterioribus occupata/igne diuini amoris non calet: et idcirco ad supernum desideriū īflāmare auditores suos nequeunt verba que frigido corde ꝓferuntur. Neqꝫ enim res que in seipsa non arserit/aliū accendit. Unde fit plerūqꝫ vt hypocritaꝝ dicta et audientes nō erudiant: ⁊ eosdem ipsos qui ea proferūt/elatos laudib⁹ deteriores reddāt. Attestāte enim Paulo/ scientia inflat: charitas vero edificat. [j.Cor.viij.] Quē enim charitas edificando nō erigit/scientia inflando puertit. Plerūqꝫ se hypocrite mira abstinentia affligunt: omne robur corporis atterunt: et quasi carnis vitā funditus in carne viuētes extinguūt: sicqꝫ per abstinentiā morti appropiāt: vt pene quotidie morientes viuant. Sed ad hec humanos oculos querunt/admirationis gloriā expetunt: veritate attestāte/q̄ ait. Extermināt facies suas/vt appareāt hominibus ieiunātes. [Mat.vj.] Nā ora pallescunt: corpus debilitate quatitur: pect⁹ interrumpentib⁹ suspirijs vrget. Sed inter hec/ab ore proximoꝝ sermo admirationis querit: nihilqꝫ tanto labore aliud/nisi estimatio humana cogitat. Quos nimiꝝ bene simō ille significat: qui dominice pas-

G

Matth. xxvij.

sionis tẽpore in angaria crucem portat: de quo scriptum est. Inuenerunt hominẽ cyreneũ / venientẽ obuiã sibi / nomine simonẽ: hunc angariauerunt vt tolleret crucem iesu. Qđ eni per angariã agim⁹ / nõ hoc ex studio amoris operamur. Crucem ergo iesu in angaria portare / est afflictionẽ abstinentie pro alia q̃ necesse est intentione tolerare. An non iesu crucẽ portat in angaria / qui quasi ad preceptum dñi / carnem domat: sed tñ spũalem patriam non amat? Unde et simon idem crucẽ portat / sed nequaq̃ moritur: qꝛ ois hypocrita corpus quidẽ per abstinẽtiã affficit: sed tñ p amorẽ glie / mundo viuit. Capm. xxxj.

Gal. v.

Quo contra p Paulũ bene de electis dicitur: Qui autẽ sunt christi / carnem suam crucifixerunt cũ vitijs et concupiscentijs. Cum vitijs quippe et cõcupiscẽtijs carnem crucifigim⁹: si sic gulam restringim⁹ / vt iam de mundi gloria nihil queram⁹. Nã qui corp⁹ macerat / sed honorib⁹ anhelat: crucem carni intulit / sed mundo p concupiscentiã peius viuit: quia et sepe per sanctitatis imaginem / locũ regiminis indign⁹ assequitur: quẽ nisi aliquid in se virtutis ostenderet / nullo percipere labore mereretur. Sed trãsit qđ delectabiliter obtinet: et penaliter qđ sequit̃ manet. Sanctitatis nũc fiducia in ore hominũ ponit̃: sed cũ internus iudex secreta cordis examinat / testes vite exterius nõ querit. Bene ergo dicitur. Sicut tela arancarũ fiducia eius: quia apparente cordis teste / preterit omne qđ exteri⁹ de humano fauore cõfidit. Unde et adhuc apte subiungitur.

¶ S. Qꝛ instabilis sit dom⁹ que christum non habet in fundamento: et quid sit q̃ fatue ṽgines oleũ mendicant.

H

¶ Innitetur sup domũ suam / et nõ stabit. ⌋ Sicut dom⁹ exterioris conuersationis est edificium quod inhabitat corpus: ita dom⁹ nostre cogitationis est res q̃libet quã p dilectionem inhabitat animus. Omne quippe quod diligimus / quasi in hoc quiescentes habitam⁹. Unde Paulus quia in supernis cor fixerat / in terra quidem positus

Phil. iij.

sed tamen a terra extrane⁹ / dicebat. Nostra conuersatio i celis est. Mẽs itaq̃ hypocrite nihil aliud in omne quod agit / nisi opinionis sue gloriã cogitat: nec curat quo post p meritũ ducitur: sed quid iterim dicatur. Domus ergo eius / est delectatio fauoris: quã quasi quietus inhabitat: quia per cuncta sua opera ad hanc se intra animũ reclinat. Sed stare dom⁹ hec nõ valet: qꝛ laus cum vita preterit: et human⁹ fauor in iudicio nõ subsistit. Unde et fatue virgines que oleũ in vasis nõ sumpserant: qꝛ in alienis. s. vocib⁹ gloriam / et nõ in suis cõscientijs habebãt: turbate

Matth. xxv.

per sponsi presentiã / dicũt: Date nobis de oleo vestro: qꝛ lampades nostre extinguũtur. Oleum quippe a proximis petere / ẽ gloriã boni operis / a testimonio alieni oris implorare. Mens eteni vacua cũ cũctis suis laborib⁹ nihil se int⁹ tenuisse inuenerit: testimoniũ foris q̃rit. Ac si apte fatue ṽgines dicãt. Cũ nos repelli sine retributiõe cõspicitis / dicite in nostro opere quid vidistis. Capitulũ. xxxij.

I

Sed frustra tũc hypocrita sup hanc domũ laudis innitit̃: qꝛ nihil ei in iudicio attestatio humana suffragatur: qꝛ eãdẽ laudẽ quã post in testimoniũ exigit: prius i munere recepit. Uel certe super domũ suam hypocrita innitit̃ / cũ vanis fauoribus deceptus / quasi de fiducia sanctitatis eleuat̃. Multa quippe hypocrite in occulto mala faciunt: quedam vero bona in publico. Cũq̃ ex bonis patentib⁹ laudes recipiũt / ab occultis malis considerationis oculos auertunt: talesq̃ se estimãt / quales foris audiũt: nõ quales intus nouerunt. Unde fit plerũq̃ vt ad supernũ quoq̃ iudicium cũ fiducia veniant: quia tales se apud eternũ arbitrũ credunt / quales ab hominibus foris habebant̃. Sed stare domus hypocrite non valet: quia in terrore districti examinis / omnis anteacte fiducia sanctitatis cadit. Cũq̃ sibi oris alieni testimonia deesse cognouerit / ad sua se opera enumeranda cõuertit. Unde et adhuc subditur. ⌊ Fulciet eã / et nõ cõsurget. ⌋ Hoc nãq̃ qđ per se stare non valet / fulcit̃ vt stet: quia cũ vitam suam hypocrita labefactari in iudicio conspicit / hanc fulciẽdo statuere operũ enumeratione contendit. An nõ laudis sue habitaculũ hinc inde fulciunt: qui acta sua (vt prefati sum⁹) in iudicio enumerantes dicũt: Dñe dñe / nõne in nomine tuo ꝓphetauimus: et in nomine tuo demonia eiecim⁹: et i noĩe tuo ṽtutes multas fecim⁹? Sꝫ dom⁹ laudis tot allegationib⁹ fulta / minime ꝯsurgit: quia ꝓtin⁹ iudex dicit. Nũq̃ noui vos: discedite a me qui operamini iniquitatẽ. Et sciendũ est: quia

K

hoc qđ surgit / ab infimis ad superiora se erigit. Domus ergo hypocrite surgere nõ valet: quia per omẽ qđ iuxta ꝑcepta celestia agere potuit: a terra nũq̃ animum leuauit. Iure igit̃ tũc neq̃q̃ ad ꝑmiũ retributiõis erigit̃: q̃ p hoc quod nũc exhibet: in appetitu temporalis glorie iacet.

¶ S. Qꝛ illucescẽte sole iustitie / sicci erũt et aridi hypocrite: qui virides videntur et humecti. Ca. xxxiij.

Sed quia vita hypocrite scirpi appellatione signata / qualiter i iudicio reprobet̃ audiuimus: priusq̃ districtus iudex appareat: qualis ab hominibus habeatur audiam⁹. Sequitur. ⌊ Humectus videtur scirpus anteq̃ veniat sol. ⌋ Sepe in sacro eloquio dñs solis appellatione figurat̃: sicut p prophetã dicitur. Uobis autẽ qui timetis nomen dñi / orietur sol iustitie.

Mala. iiij

et sicut repulsi in iudicio impij dicere i sapientie libro describũtur. Errauim⁹ a via veritatis: et lumen iustitie non luxit nobis: et sol nõ est ortus nobis. Ante solẽ igitur scirpus humidus cernit̃: quia priusq̃ diuina districtio in iudicio cãdeat / omnis hypocrita infusum se sanctitati gratia ostentat. quasi virens aspicit̃: quia iust⁹ estimat̃. honoris locum obtinet: de gloria sanctitatis pollet: a cunctis veneratio defertur: opinio laudis extenditur. Scirpus itaq̃ iste i nocte humid⁹ est: sole autẽ veniente siccatur: qꝛ nimirũ hypocrita in tenebris vite ꝑsentis / sanctus ab oĩbus creditur: sed cũ district⁹ iudex venerit / q̃ sit iniqu⁹ apparebit. Dicat ergo. Humectus videtur anteq̃ veniat sol: quia virentẽ se nunc humanis oculis exhibet: sed in calore tunc diuini iudicij arescet. Sequitur. ⌊ Et in ortu suo germen eius egreditur. ⌋ Herba quelibet nascendo pri⁹ a terra ꝓducit̃: aura et estibus tangitur: sole ac pluuijs nutrit̃: et tunc demũ ad proferendũ sui seminis germen aperit̃. Scirp⁹ vero cum flore suo nascit̃ / moxq̃ dũ a terra surgit: sui secũ seminis germen ꝓducit. Bene ergo per herbas reliquas / sanctus quilibet: per scirpum vero hypocrita designatur: quia iusti viri priusq̃ in opere sancte conuersationis oriuntur / huius vite hyemẽ tolerant: eosq̃ grauium persecutionum estus fatigant. Sed cum recta faciunt / nequaq̃ hic sue rectitudinis remunerationem querunt. Cum vero a presentis mundi laboribus exeunt / ad eternam patriam venientes / expectata retributione perfruuntur. At contra hypocrita / quia mox vt in bono opere nascitur / presentis mundi recipere gloriã conatur: quasi scirpi more cũ germine oritur. Qui p eo qđ bene viuere incipit / querit statim vt a cunctis honoretur. Germen itaq̃ in ortu / est remuneratio in ichoatione. Sepe nãq̃ nõnulli apte prauitatis vias deserunt: sanctitatis habitũ sumunt: moxq̃ vt prima limina bene viuendi contigerint: obliti quid fuerint: affligi iam per penitentiam de consummatis nequitijs nolunt: laudari autem de inchoata iustitia appetunt: preesse ceteris etiã melioribus concupiscunt. Quos plerũq̃ dum iuxta votum presens prosperitas sequitur: multo q̃ prius fuerãt / de sanctitatis habitu peiores fiunt. Nã rebus multiplicibus occupati / atq̃ ipsa occupatione confusi / non solũ perpetrata minime deplorant / sed adhuc que deplorent̃ exaggerant.

Sap. v.

L

M

¶ Quid sit non operari in primogenito bouis / et lignorum auferre preputia. Capitulum. xxxiiij.

Qui eni mundũ deserunt / ad exteriora officia prouehi non debent: nisi per humilitatem diutius in eiusdem mũdi contẽptu solidẽtur. Citius nãq̃ bona depereunt / que hominib⁹ ante temp⁹ innotescunt: qꝛ et arbusta plãtata priusq̃ fixa radice coalescant / si man⁹ cõcutiens tãgit / arefacit. At si in altum radix figitur / et terre humorib⁹ conspersa solidatur: hec et manus impellit: sed non ledit. hec et ventorum flatus inflectendo concutiunt / sed non euertunt. Ne ergo eruatur vita cepti operis / diutine ac robuste in alto humilitatis figenda est radix cordis: vt cum ab humano ore / detractionis aura vel fauoris flauerit: etsi in quãlibet partẽ vtcũq̃ incuruat / animũ funditus non euellat: sed ad statum suum protin⁹ post inflexionẽ redeat: si apud se fortis in radice perdurat. Quid in reb⁹ excrescentibus pariete surgente robusti⁹? Qui tamen si dũ cõstruit̃ / impellatur: statim sine labore destruit̃: si autem per spatiũ temporis ab humore suo exiccari permittit̃ / sepe et arietum ictib⁹ minime quassat̃. Sic sic videlicet bona nostra

A et intēpestiue manifestata deperesit: ꝛ diutius occultata solidanꝰ: quia humane occupationis manus cū incipientem cōuersationis nostre vitā cōtigerit / quasi recentem parietem īpellit / eāq; facile destruit: quia adhuc humorem infirmitatis proprie non amisit. Cū vero in lōga gestis sue abiectione se anim' cōprimit / quasi more exiccati parietis / contra ictus obdurescit: et confractū protinus resilit / omne qđ solidū impactum fuerit. Hinc est q vitā inchoantiū moyses humanis occupationib' exerceri prohibuit / dicēs. Non operaberis in primogenito bouis: et nō tondebis primogenita ouiū. (Deu. xv.) In primogenito quippe bouis operari / est bone cōuersationis primordia / i exercitio publice actionis ostēdere. Ouiū quippe primogenita tondere / est ab occultationis sue tegmine / humanis oculis inchoata bona opera nostra denudare. In primogenito ergo bouis operari ꝓhibemur: atq; a primogenitis ouiū detondendis cōpescimur: quia et si quid robustum incipim' / exercere hoc in aperto citi' non debem'. Et cum vita nostra simplex quid atq; inocuū inchoat / dignum est vt secreti sui velamina non relinquat: ne nudū hoc hūanis oculis q̄si subducto vellere ondat. Ca. xxxv.

B Ad sola ergo diuina sacrificia boum primogenita ouiūq; proficiant: vt quicquid forte / simplex / innocuūq; incipimus / hoc ad honorem intimi iudicis i ara cordis immolemus. Quod ab illo procul dubio tanto libentius accipitur / q̄to et ab hominib' occultatum / nulla laudis appetitione maculatur. Sepe autem noue conuersationis primordia adhuc ex carnali vita sunt cōmixta: et idcirco innotescere citius nō debēt: ne cum laudantur bona que placent / deceptus laude sua animus deprehēdere in eis nequeat mala q̄ latent. Unde recte rursum per moysen dicit: (Leuiti. xix.) Quando ingressi fueritis terrā quā ego daturus sum vobis / ꝛ plantaueritis in ea ligna pomifera: auferetis preputia eorū. Poma que germināt / imunda erūt vobis: nec edetis ex eis. Ligna quippe pomifera / sunt opera virtutibus fecunda. Preputia itaq; lignorū auferimus / cū de ipsa inchoationis infirmitate suspecti / primordia nostrorum operum non approbamus. Poma autē que germināt / imunda dicimus: nostrisq; esibus nō aptamus: q: cū primordia boni laudantur operis / dignū est vt hoc animū nō pascat operantis: ne dū accepta laus suauiter carpitur / fruct' operis intēpestiue comedat. Qui ergo inchoate virtutis / ab humano ore laudem receperit / quasi plātati ligni ante tempus pomū comedit. Hinc p psalmistā veritas dicit. (Ps. cxxvi.) Uanū est vobis ante lucē surgere: surgite postq̄ sederitis. Ante lucem quippe surgere / est priusq̄ claritas eterne retributionis appareat / in presentis vite nocte gaudere. Sedendum ergo pri' est / vt post recte surgam': q: quisquis nūc sese sponte nō humiliat: nequaq̄ hūc sequens gloria exaltat. C Quod ergo illic ante lucem surgere / hoc hic hypocrite in ortu est germen ꝓferre: q: humanas laudes desiderans / vbi ad opus bonū nascit / ibi mox expetit vt gloriā retributionis assequat. An nō in ortu suo hi germen protulerāt: de quib' veritas dicebat: (Mar. xij.) Amāt primos discubitus in cōuiuijs: ꝛ primas cathedras in synagogis / et salutationes in foro: ꝛ vocari ab hoībus rabbi? Pro eo ergo q bene agere incipiūt: q: honorē consequi ab hominibus conantur: quasi scirpi more ab ortu suo cū germine exurgūt. Hi nimirū cū recta operari ꝑpetūt / ꝓus mēte sollicita eiusdē opis sui testes querūt: ꝛ tacita cogitatiōe pertractāt / si sunt q gerenda videāt: si digne hoc eloqui q viderint possint. Si vero eorum facta nullum fortasse hominum contingat aspicere / hoc se proculdubio estimāt ꝑdidisse: ꝛ iterū arbitri oculos quasi absentes deputant: quia ab eo vicem sui operis recipere in posterū recusant. Et q̄m cū rectum qđ hypocrita egerit / videri a multis querit: bene adhuc de hoc scirpo subiūgitur. [Sup aceruum petrarū radices ei' densabūtur: ꝛ inter lapides cōmorabitur.] Quid eni radicū nomine / nisi latētes cogitationes accipim': que in occulto ꝓdeunt / sed in ostēsione operum per apertū surgunt. sicut et de verbi semine ꝑ prophetā dicitur. (Esaie xxxvij.) Et hoc qđ saluatū fuerit de domo iuda: ꝛ qđ reliquū est / mittet radicem deorsum: ꝛ faciet fructum sursum. Radicē quippe deorsum mittere / est cogitationem bonam in abditis multiplicare. Fructum vero sursum facere / est per efficaciā opis / recta que cogitauit ostendere. Lapidum vero noīe / in sacra scriptura hoīes designātur: sicut sancte ecclesie p Esaiam dicit. (Esa. liiij.) D Ponam iaspidem ꝓpugnacula tua: ꝛ portas tuas in lapides sculptos. Qui eosdē lapides quid dixisset / aperuit cum subiūxit. Uniuersos filios tuos doctos a dn̄o. Et sicut admonēte Petro apl̄o dicit. (j. Pet. ij.) Et vos tanq̄ lapides viui superedificamini domus spūales. Hoc itaq; loco quia lapides dicti sunt: sed tñ viui minime dicunt: nuda appellatione lapidum ꝑmixti possunt reprobi et electi figurari.

C S. Q: in suā destructionem laborant qui nuncijs regis babylonis bona que agunt / quasi diuitias cōgregatas ostendunt. Capitulum. xxxvj.

Scirpus itaq; iste qui inter lapides cōmoratur: sup aceruū petrarum radices densat: quia ois hypocrita cogitatiōes suas in exquirenda hominum admiratione multiplicat. Per oē ei qđ hypocrite faciūt: q: occultis cogitationib' laudes hominū requirunt: quasi radices scirpi in aceruū petrarum mittūt. Operaturi quippe laudes suas cogitāt: laudati sūt has secum taciti in cogitationib' ꝟsant. Gaudent se ꝑcipuos in humana estimatione claruisse. Cūq; inflati fauoribus apud semetipsos intumescunt / sepe mirātur taciti etiam ipsi qđ sunt. Uideri quotidie semetipsis altiores cupiūt: ac mirꝫ inuēctionib' in ope excrescūt: q: sicut vt' humilitatis oē vitiū eneruat / sic arrogātia roborat. Cogit nāq; mentē iuuenescere: et cōtra vires valere: q: et qđ negat vigor valitudinis / amor impat laudis. Unde ꝛ factis suis (vt diximus) arbitros iquirūt. (E) Si vero eorum operi testes deesse cōtingat / narrāt ipi q̄ gesserint. Cūq; efferri fauoribus ceperit: sepe eisdem suis operib' que egisse se referunt: mentiēdo aliquid adiūgunt. Cum vero et vera dicunt: hec dicendo aliena faciunt: q: quesitis remunerati fauorib' / ab eoꝶ intima retributione vacuātur. In eo ei q bona sua patefaciunt: ostendunt malignis spiritib' q̄si insidiantibus hostibus que predentur. Quorū profecto vitā illa cunctis notissima Ezechie culpa figurauit: qui postq̄ vna pce / ꝛ subvni' noctis spatio / centum octogintaquinq; milia hostium angelo feriente ꝓstrauit: postq̄ occasui ꝓximū / ad altiora celi spatia solē reduxit: postq̄ vitā ꝓpinquante iā termino coarctatā / in tempora lōgiora ꝓtelauit: susceptis babylonici regis nuncijs: bona oīa que possidebat ostēdit: sed ꝓphete voce ꝓtinus audiuit. (iiij. Regū xx.) Ecce dies venient: et auferent oīa que in domo tua sunt / in babylonē. nō relinquet quicq̄, dicit dn̄s. Sic sic nimirum hypocrite postq̄ magnis virtutib' excrescūt: quia cauere malignorum spirituū insidias negligūt: et celari in eisdē virtutib' nolunt: bona sua ostēdendo / hostium fiunt: et ꝑdentes subito amittunt / quicquid diutius studentes operantur. Capitulum. xxxvij.

Hinc p Psalmistā dicit: (Ps. lxxvij.) Tradidit in captiuitatem virtutes eorū: ꝛ pulchritudines eorum in manus inimici. (F) Uirt' quippe et pulchritudo arrogantiū / inimici manib' traditur: quia omne bonū quod per concupiscentiā laudis ostendit / occulti aduersarij iuri mācipatur. Hostes nāq; ad rapinā ꝓuocat: q suas coꝶ notitie diuitias denudat. Quousq; eni ab eterne patrie securitate disiūgimur / ꝑ latronum insidiantiū iter ambulamus. Qui ergo in itinere depdari formidat: abscōdat necesse est bona q̄ portat. O miseri qui affectantes laudes hominū / in semetipsis dissipāt fructus laborum. cūq; se ostendere alienis oculis appetūt / dānant qđ agunt. Quos nimirū maligni spūs cum ad iactātiā ꝓuocāt / eorū (sicut dixim') opera captiuātes denudant. Unde sub cuiusdā gentis specie / antiquoꝶ hostiū malitiam signans: ꝑ ꝓphetā veritas dicit: (Johel. j.) Posuit vineā meam in desertum: decorticauit ficū meam: nudans expoliauit eam: albi facti sunt rami ei'. Insidiātibus q̄ppe spiritib' / dei vinea in desertum ponit: cū plena fructib' anima / humane laudis cupiditate dissipat. Ficū dei gens ista decorticat: q: seductā mentem / in fauoris appetitū rapiēs: quo hanc ad ostentationē ꝑtrahit / tegmē ei humilitatis tollit. eāq; nudās expoliat: q: quousq; in bonis suis absconditur / quasi proprij tegminis cortice vestitur. Cum vero mens hoc qđ egerit / videri ab alijs concupiscit: quasi expoliata ficus eum qui se texerat corticē amisit. Ubi apte subditur. Albi facti sunt rami ei': quia ostensa humanis oculis eius opera cādescunt de sanctitate nomen sumit: cum recta actio diuulgat. Sꝫ q̄m subducto cortice rami fici hui' arescunt: solerter intuendū est / quia facta arro

G gantiũ/humanis oculis ostẽsa: vnde placere appetũt/inde siccantur. Mens itaq; que pactantiã pditur: decorticata recte ficus vocat: quia ⁊ cãdida est per hoc q cernitur: ⁊ siccitati pxima per hoc q tegmine corticis nudat. Intus ergo sunt seruanda q agim⁹: si ab interno arbitro vicẽ recipere nostri operis expectam⁹. Hinc est enĩ qd p euãgelium veritas dicit. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit eleemosyna tua in abscondito: et pater tu⁹ qui videt in abscondito/ reddet tibi. Hinc est qd de electorũ ecclia p Psalmistã dr. Oĩs gloria eius filie regũ ab intus. Hinc Paul⁹ ait. Gloria nostra hec est/ testimoniũ cõscientie nostre. Filia quippe regũ ecclesia/ q in bono est opere spũaliũ principum pdicatione generata/ gloriã intus habet: quia hoc qd agit/ in ostentationis iactantia non habet. Gloriã suã Paulus testimoniũ conscientie memorat: qz fauores oris alieni non appetẽs/ vite sue gaudia extra semetipsum ponere ignorat. Occultanda sunt ergo que agim⁹: ne hec in hui⁹ vite itinere incaute portãtes/ latrocinantiũ spirituũ incursione perdam⁹. Et tamen veritas dicit. Capitulum. xxxviij.

Mat. vj.

Ps. xliiij.

ij. Cor. j.

Mat. v.

Videant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrũ qui in celis est. Sed aliud est profecto: cũ in ostẽsione operis/ gloria querit largitoris: aliud cũ laus priuata cõcupiscitur de dono largientis. Unde et rursus in euãgelio hec eadẽ veritas dicit. Attendite ne iustitiã vestrã faciatis corã hoibus/ vt videamini ab eis. Opus ergo nostrũ cũ hoibus ostenditur/ in cordis pri⁹ examinatione pensandũ est/ p eiusdem ostẽsionis studiũ quid querat. Si enĩ dantis gloriã querimus: etiã publica nostra opera/ in cõspectu illius occulta seruam⁹. Si vero p hec nostrã laudem cõcupiscim⁹: foras ab eius cõspectu iã fusa sunt/ etiã si a multis ignorẽtur. Sed valde perfectoꝝ est/ sic ostenso opere/ auctoris gloriã querere: vt de illata laude priuata nesciãt exultatione gaudere. Tunc solũ nãq; innoxie hominib⁹ laudabile opus ostẽdit/ cũ p despectum mẽtis veraciter laus ipẽsa calcat. Quã qz infirmi qq; pfecte ptẽnẽdo nõ supãt: restat necesse est vt bonũ hoc qd operantur abscondant. Sepe enim ab ipso ostẽsionis exordio/ ppriã laudẽ querunt: sepe vero in ostensione operis/ auctoris patefacere gloriã cupiũt: sed excepti fauorib⁹/ in laudis ppie cupiditatẽ rapiũtur. cũq; semetipsos diiudicare interius negligunt: sparsi exterius ignorant qd agunt: eorũq; opus sue elationi militat: atq; hoc se impendere obsequio largitoris putant. Scirpus ergo inter lapides cõmoratur: qz ibi hypocrita stat/ vbi mentis sue intentionem solidat. Nam cum attestationẽ pcipere multoꝝ ambit: quasi in lapidũ collectione subsistit. Sed iste hypocrita qui scirpi appellatione signat: cũ corpus abstinentia edomat: cum largiẽdo que possidet/ studio pietatis exudat: cum notitia sacre legis erudit: cũ verbo pdicationis vtitur: quis hunc tãta plenũ largitate cõspiciẽs/ a gratia estimet largitoris alienũ? Et tñ supna dispensatio largit huic dona operis/ ⁊ fortẽ denegat hereditatis. operãdi munera cumulat: et tamẽ vitã operãtis ignorat: quia cum perceptum mun⁹ ad laudem propriã trahit: in cõspectu lucis intime vmbra elationis obscurat. Unde et bene subditur. [Si absorbuerit eum de loco suo/ negabit eum: et dicet. Non noui te.] De loco suo hypocrita absorbet: cum a psentis vite fauorib⁹ morte interueniẽte separatur. Sed hunc absorptũ intern⁹ arbiter negat: seq; eum nescire denunciat: quia simulatoꝝ vitam iuste reprobando veritas ignorat/ nec recognoscit ei⁹ bona que egit: quia hec et recta intẽtione non ptulit. Unde ⁊ fatuis virginib⁹ in iudiciũ veniẽs dicit. Amen dico vobis: nescio vos. In quibus dñs mentis corruptionẽ considerat: carnis etiam incorruptionem dãnat. Sed vtinã hypocritis sua pditio sola sufficeret: et nequaq; puersa eorum studia ardenter alios ad vitã duplicitatis istigarẽt. Hoc nãq; vniuscuiusq; propriũ esse solet: vt qualis ipse fuerit/ tales sibi cõiungi et alios velit. diuersitatẽ vite refugiat/ atq; hoc imitandum imprimat qd amat. Unde et apud hypocritarũ sensum simplicitas oĩs i crimine est. Aptas quippe mẽtes diiudicãt: ⁊ puritatem cordis/ hebetudinẽ appellãt: omnesq; quos sibi adherere cupiũt: a simplicitatis itinere diuertunt: et quasi expulsa insipientia eos erudisse se estimant: in quibus puritatem mẽtis: id est arcem sapiẽtie debellant. Capitulum. xxxix.

Ibidem.

H

I

Mat. xxv.

Quia vero non solũ ex sua puersitate hypocrita/ sed adiuncta etiam sequacium pditiõe reprobatur: postq; nõ cognosci a iudice dicit/ recte protin⁹ subinfertur. [Hec est enim letitia vie eius: vt rursum de terra alij germinentur.] Ac si apte diceretur: Ueniẽte iudice nequaq; cognoscit/ sz multipliciter supplicia recipit: qz eo latius in sua iniqtate letatus est: quo ⁊ in alijs mala ppagauit. Cui enĩ hic nõ sufficit iniqtas propria: torqueat illic necesse est etiã ex merito reat⁹ alieni. Nunc itaq; simulatores gaudeãt: et humana iudicia se obtinuisse gloriẽtur. Despiciat iustoꝝ simplicitas: atq; a calliditate duplicium fatuitas vocetur. Citius despect⁹ simplicium trãsit: citius duplicium gloria pcurrit. Unde et apte subiungitur.

K

[S. Qz serui dei quorum vita nunc estimat insania: in nouissimo ridebunt qñ introibunt in gaudium dñi sui.

[Deus non proijciet simplicem: nec porriget manũ malignis.] Quia nimirum districtus in iudicio apparens: et despectũ simpliciũ glorificãdo erigit: ⁊ malignorũ gloriam reprobando confringit. Maligni enĩ vocatur hypocrite: qui bona non bene faciũt: et recta q agere videntur sub studio laudis operant. Manũ vero cui porrigimus/ hunc videlicz ab imis eleuam⁹. Malignis ergo de⁹ manũ nõ porrigit: qz qrentes terrenã gloriã in imo dereliquit: ⁊ qlibet recta videantur esse q agunt/ hos ad gaudia superna nõ prouehit. Uel certe ideo maligni appellantur hypocrite: qz benignitatem erga pximos ostendũt: ⁊ dolos sue iniquitatis operiũt. Per oĩe nãq; qd vel faciunt vel loquũtur: simplicitatẽ exterius exhibent: sed subtilitate iteri⁹ duplicitatis callent. puritatẽ superficie simulant: sed semper malitiã sub specie puritatis occultant. Quos cõtra bene p Moysen dicit. Non indues vestem ex lana linoq; cõtextam. Per lanã quippe simplicitas: p linum vero subtilitas designat. Et nimirũ vestis que ex lana linoq; conficit linũ interi⁹ celat: lanam in superficie demonstrat. Uestem ergo ex lana linoq; contextam induit/ qui in locutione vel actione qua vtit: intus subtilitatem malitie operit/ et simplicitatẽ foris innocẽtie ostẽdit Quia enim sub puritatis imagine deprehẽdi calliditas non valet: quasi sub lane grossitudine linũ latet. Bene autẽ post reproborũ supplicia/ iustorum remuneratio demõstratur/ cũ protin⁹ subditur. [Donec impleatur os tuũ risu: ⁊ labia tua iubilo.] Os quippe iustoꝝ tunc risu replebit: cũ eorum corda finitis peregrinationũ fletib⁹/ eterne letitie exultatiõe satiabũtur. De hoc risu discipulis veritas dicit. Mundus gaudebit: vos autẽ contristabimini: sed tristitia vestra vertet in gaudiũ. Et rursum: Uidebo vos/ ⁊ gaudebit cor vestrũ: et gaudium vestrum nemo tollet a vobis De hoc risu sancte ecclesie Salomõ ait. Ridebit in die nouissimo. De hoc iterũ dicit. Timenti dñm bene erit i extremis. Non autẽ tũc risus erit corporis/ sed risus cordis. Risus enim nunc corporis de lasciuia dissolutionis: nam risus cordis tunc de letitia nascetur securitatis. Cum ergo electi oĩes implentur gaudio manifeste contemplationis: quasi ad hilaritatẽ risus exiliũt in ore mẽtis. Iubilũ vero dicim⁹/ cum tantã letitiam corde concipimus/ qtã sermonis efficacia non explemus: ⁊ tamen mẽtis exultatio hoc qd sermone nõ explicat/ ore sonat. Bene autẽ os risu impleri dicitur/ et labia iubilo: quia in illa eterna patria cũ iustorum mens i exultationẽ rapitur/ lingua in cãtũ laudis eleuat Qui qm tantũ vident/ qtum dicere non valent/ in risu iubilãt: quia non explendo resonant quod amãt. Capitulum. xl.

L

Deutero. xxij.

Jo. xvj.

Ibidem.

Puer. xxxj

Eccli. j.

M

Donec aũt dicitur/ nõ q omipotẽs de⁹ eousq; malignos nõ subleuet: quousq; electos suos i iubilationis gaudia assumat: ac si post e pena eripiat/ quos ante in culpa deserens dãnat: sed q hoc nequaq; vel ante iudiciũ faciat/ cũ dubium hominibus videri possit an fiat. Nã post electorum suoꝝ iubilũ: quia malignus manũ nõ porrigat/ ex ipsa iã districtione vltimi examinis constat. Sic nãq; et per Psalmistã dicitur. Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. Non q a dextris domini nequaq; dñs sedeat: postq; inimicos illi⁹ feriẽs/ eius potestati substernit: sed q in eterna cunctis beatitudine psidet: et priusq; rebelliũ suorum corda pculcet. In qua nimirum constat quia subiectis hostibus sine fine et posterius regnat. sicut p euãgeliũ de marie sponso dicit:

Ps. cix.

Mat.j. A

Et nō cognouit eā donec peperit filiū suū primogenitū. nō q̄ hāc post natiuitatē dei cognouerit / sed q̄ nequaq̄ illam contigit:etiā cū cōditoris sui matrem esse nesciuit. Nā quia eā contingere nequaq̄ valuit:postq̄ redemptionis nostre ex eius vtero celebrari mysteriū agnouit:de illo pfecto tempore necesse erat vt euangelista testimoniū ferret:de quo ppter Joseph ignorantiā dubitari potuisset. Sic itaq̄ nunc dicit:Deus nō proyciet simplicē / nec porriget manū malignis:donec impleat risu os tuū/ꝛ labia tua iubilo. Ac si aperte diceret. Uitā simplicium nec ante iudiciū deserit:et malignorū mētes pcutere deserēdo/nec prius q̄ appareat pretermittit:nam q̄ sine fine reprobos cruciet:et electi ei⁹ īperpetuū postq̄ apparuerit/ regnent:profecto dubium non est. Sequitur.

¶ S.M. In die iudicij reprobi erubescent/cū in illa mūdi ruina q̄ vane laborauerint/tunc demū intelligent.

¶ Qui oderūt te/induētur confusione.] Justorū hostes in extremo examine confusio induit:quia cum transacta mala redundare sibi ante oculos mentis aspexerint: su⁹ eos vndiq̄ reatus deprimens vestit. Ad penam hi quippe tunc factorum suorum memoriam tolerant / qui nunc quasi a sensu rationis extranei gaudentes peccant. Ibi vident q̄tum debuerint fugere quod amauerunt:ibi cōspiciūt q̄ lugubre fuerit q̄d nūc i culpa gratulātur. Tūc animū reatus obnubilat:et recordatiōis sue iaculis ipsa se cōscientia ipugnat. Quis igit digne pēset iniquoꝝ cōfusio q̄ta tūc erit/qñ ꝛ foris eternus iudex cernit:et int⁹ ante oculos culpa vsat? Qui ad hec idcirco pueniūt: q̄ sola hic trāseuntia dilexerūt. Unde ꝛ apte mox subdit: [Et tabernaculū ipsoꝝ nō subsistet.] Tabernaculū quippe cōstruitur/vt ab estu corp⁹ et frigore defendat. Quid itaq̄ hoc loco tabernaculi nomine/nisi edificatio terrene felicitatis exprimitur:p quam sup se reprobi casura multiplicant/vt se a p̄sentis vite necessitatib⁹ quasi abestu ꝛ

B

imbrib⁹ defendāt? Honoribus nāq̄ excrescere ambiūt/ ne despecti videātur. Terrena aggregādo exaggerāt/ne inopie frigore tabescant. Cōtemnunt curare quod sequitur:et tota intentione satagunt ne quid in presentibus desit. Student nomen dilatare/ne lateant: et si cuncta ad desiderium suppetant/munitos se in omnibus ꝛ felices putant. Ubi ergo mentis habitationem construunt / ibi proculdubio tabernacula fixerunt. Aduersa impatiēter perferunt:remisse in prosperis letantur. Sola que assunt cogitant:nec ad affectū celestis patrie vlla recordatione respirāt. Gaudēt sibi suppetere bona que cupiūt:atq̄ vbi carne requiescūt/ibi et mentē extinguēdo sepeliūt: q̄ secularis cure telo trucidati/terrenaꝝ rerum aggerē / quē foris exquirendo multiplicant:hūc semper interius per cogitationem portant. Capitulum.xij.

Justi nec p̄ntia bōa magnipēdunt:nec presentia mala pertimescūt. C

At cōtra iusti nec oblata bona hic pro magno susceperūt:nec illata mala valde pertimescūt: sed cum bonis p̄sentib⁹ vtūtur / ventura mala metuūt:ꝛ cū de malis p̄sentib⁹ gemūt/bonorū sequentium amore consolant:sicq̄ temporali refouentur subsidio:sicut viator in stabulo vtitur lecto. pausat:et recedere festinat. quiescit corpore/sz ad aliud tēdit mente. Nōnunq̄ vero ꝛ aduersa ppeti appetūt/ l trāsitorijs, p̄speris refugiūt:ne delectatiōe itineris/a patrie puentione sequestrent:ne gressum cordis i via peregrinationis figāt: ꝛ quādoq̄ ad conspectum celestis patrie sine remuneratione perueniāt. Gaudent despici:nec dolent se necessitatibus affligi. Qui ergo cōtra presentia se aduersa nō munūt:quasi contra estus ꝛ pluuias habere tabernaculum nolunt. Unde ꝛ Petrus iure reprehendit:quia nec dum mētis pfectione roboratus/veritatis claritate cognita/ in terra figere tabernaculū conatur. Justi itaq̄ hic se cōstruere negligūt: vbi peregrinos se et hospites nouerūt. Quia enī in pprijs gaudere desiderāt:esse in alieno felices recusant. Iniusti autē q̄to longius ab eterne patrie hereditate diuisi sunt/tanto in terra altius fundamenta cogitationis figunt. Hinc est q̄ ab ipso humane cōditionis exordio:in electa prole enoch septim⁹ nascitur. Hinc est q̄ cain primū filiū suum enoch vocat: atq̄ ex eius nomine ciuitatē quā condidit appellat. Enoch quippe dedicatio dicitur. Iniqui ergo se in primordijs dedicāt:q̄ i hac vita (q̄ ante est) cordis radicē plantāt:vt hic ad vo-

Heb.xij.

tum floreāt/ꝛ a sequenti patria funditus arescāt. Ex iustis vero enoch septim⁹ oritur:quia eorū vite festa dedicatio i fine seruatur. Hinc est q̄ attestante Paulo/abraā

D

in casulis habitat:quia habentē fundamenta ciuitatem quā supernus artifex construxit/expectat. Hinc est q̄ iacob greges ouiū sequēs humiliter gradit:atq̄ huic esau obuiā veniens/tumultu multiplicis comitatus eleuat:

Genesis xxxij.

quia nimirū ꝛ electi hic elationem non habent:et i bonis carnis reprobi leti tument. Hinc ad israel dñs dicit. Si elegeris vnū de populo terre/et cōstitueris principē super te:nō faciet sibi equos ꝛ equites. Et tamen prim⁹ rex ab eodem populo elect⁹:repente vt culmen potestatis attigit/tria milia sibimet equites elegit/in elationē protinus prodiz:t ad edificationē precepti culminis erupit: quia foris restringere sub equalitate nō poterat:qd intus anim⁹ super ceteros tumebat. Quasi munitū sibi diues ille tabernaculū cōstruxerat/qui dicebat. Anima / habes multa bona reposita in annos multos:requiesce / comede et bibe et epulare. Sed quia ei⁹ tabernaculum in veritatis fundamento non substitit, ilico audiuit. Stulte/ hac nocte repetūt animā tuā abs te. que autē parasti/cui⁹ erūt? Bene ergo dicit. Tabernaculum impiorū non subsistet: quia vite effugiētis amatores/dū studiose se in p̄sentib⁹ construunt:repente ad eternam penam rapiuntur.

Lu.xij.

¶ Finit Liber Octauus moraliū sancti Gregorij.

¶ Liber Nonus Moralium beati Gregorij pape in capitulū Nonū sancti Job: Text⁹ expositionis vero Capitulum primum.

E

DEuersementes si semel ad studium contrarietatis eruperint: siue prauum siue rectū quid a contradicētibus audiant/aduersis hoc responsionibus impugnāt: quia cum psona p contrarietatē displicet:nec recta que protulerit placent. At contra bonorū corda (quib⁹ in odiū nō venit persona sed culpa) sic peruersa diiudicāt/vt recta que dicunt assumāt. Discernendis quippe contradicentium sensibus equissimi arbitri resident:ꝛ sic male plata respuūt:vt tamen approbēt que ex veritate cognoscūt. Solet nāq̄ inter spinarum multitudinem/etiā de frugis semine spica succrescere. Cauta ergo manu operātis agendum est:vt dū spina tollitur/ spica nutriatur:quatenus qui studet eradicare qd pungit/ nouerit seruare qd reficit. Unde ꝛ beatus Job:quia baldath suites recte p inquisitionē dixerat: Nunquid dñs supplātat iudiciū:aut omnipotēs subuertit qd iustū ē? quia vera in hypocritas robustaq̄ protulerat :bene hec et contra prauos generaliter prolata cōspiciens:studiū proprie defensionis calcat: atq̄ audita protinus approbat dicens.

F

¶ Textus libri Job Capitulum nonum.

ET respōdēs Job ait. Uere scio q̄ ita sit:et q̄ nō iustificetur homo cōpositus deo. Si voluerit contēdere cum eo: non poterit respōdere ei vnū pro mille. Sapiens corde est, ꝛ fortis robore. Quis restitit ei, ꝛ pacē habuit? Qui transtulit mōtes:ꝛ nescierunt hi quos subuertit in furore suo. Qui cōmouet terram de loco suo:ꝛ columne ei⁹ concutiuntur. Qui precipit soli:ꝛ nō orit: et stellas claudit quasi sub signaculo. Qui extendit celos sol⁹:ꝛ graditur super fluctus maris. Qui facit arcturum ꝛ oriona ꝛ hyadas: et interiora austri. Qui facit magna ꝛ incōprehēsibilia ꝛ mirabilia:quorū non est numerus. Si venerit ad me non videbo eū:si abierit nō itelligam. Si repēte interroget:quis respondebit ei? Uel quis dicere potest:cur ita facis? Deus cui⁹ ire nemo resistere potest:ꝛ sub quo curuan-

G

tur qui portant orbē. Quātus ergo sum ego vt respondeā ei: ꝛ loquar verbis meis cū eo? Qui etiā si habuero quippiā iustum nō respōdebo: sed meū iudicem deprecabor. Et cū inuocantē me exaudierit: nō credo ꝙ audierit vocē meā. In turbine enī cōteret me/ ꝛ multiplicabit vulnera mea: etiā sine causa. Nō cōcedit requiescere spiritū meū: ꝛ implet me amaritudinib⁹. Si fortitudo querit: robustissimus est. Si equitas iudicij: nemo audet pro me testimoniū dicere. Si iustificare me voluero: os meū condēnabit me. Si innocentē ostendero: prauū me comprobabit. Etiā si simplex fuero: hoc ipm ignorabit anima mea: ꝛ tedebit me vite mee. Unū est qd locutus sum: ꝛ innocentē ꝛ impiū ipse ꝯsumit. Si flagellat/ occidat semel: ꝛ nō de penis innocētiū rideat. Terra data est in man⁹ impij: vultum iudicū ei⁹ operit. Q: si nō ille est: quis ergo est? Dies mei velociores fuerūt cursore: fugerunt/ ꝛ non viderunt bonū. Pertransierunt quasi naues poma portātes: sicut aqla volans ad escā. Cū dixero: Nequaq̄ ita loquar: cōmu-

H

to faciem meā: ꝛ dolore torqueor. Verebar oīa opera mea: sciens ꝙ nō parceres delinquenti. Si aūt ꝛ sic ipi⁹ sum: q̄re frustra laboraui? Si lot⁹ fuero q̄si aquis niuis: ꝛ fulserint velut mūdissime man⁹ mee/ tamen sordib⁹ intinges me: et abominabūtur me vestimēta mea. Neq̄ enī viro qui similis mei est respōdebo: nec qui mecum in iudicio ex equo possit audiri. Non est q̄ vtrūq̄ valeat arguere: ꝛ ponere manū suam in ambobus. Auferat a me virgā suā: ꝛ pauor ei⁹ nō me terreat. Loquar/ ꝛ nō timebo eum. Nec enim possum metuens respondere.

¶ Vere scio ꝙ ita sit: ꝛ ꝙ nō iustificabitur homo compositus deo.] Homo quippe deo non cōpositus/ iustitiam ꝑcipit: cōpositus amittit: quia quisquis se auctori bonorum comparat/ bono se qd acceperat priuat. Qui enim accepta bona sibi arrogat: suis cōtra deū donis pugnat. Unde ergo despectus erigitur: dignū est vt erectus inde destruatur. Sanct⁹ aūt vir/ qꝛ oīne virtutis nostre meritum esse vitiū conspicit: si ab interno arbitro districte iudicetur: recte subiungit.

¶ S. Qꝛ qui de vite perfectione se erigit/ nec initium se habere ostendit.

I

¶ Si voluerit contendere cū eo: non poterit respondere ei vnū pro mille.] In scriptura sancta millenari⁹ numer⁹ pro vniuersitate solet itelligi. Hinc etenī Psalmista ait:

Ps. ciiij.

Verbi qd mādauit in mille generationes. cū ꝑfecto constet ꝙ ab ipso mūdi exordio vsq̄ ad redemptoris aduentum/ per euāgelistā non ampli⁹ q̄ septuaginta septē propagines numerentur. Quid ergo in millenario numero/ nisi ad ꝑferendā nouā sobolem/ ꝑfecta vniuersitas ꝑfecte generationis exprimit? Hinc et p̄ Joannem dicit: Et

Apo. xx.

regnabūt cum eo mille annis: qꝛ videlicet regnū sancte ecclesie/ vniuersitatis perfectiōe solidat. Quia vero monas decies m̄tiplicata i denariū ducit: denari⁹ p̄ semetipsum duct⁹ in cētenarium dilatatur: q̄ rursus per denarium duct⁹ in millenariū tenditur: cū ab vno incipimus vt ad millenariū veniam⁹: qd hoc loco vni⁹ appellatione/ nisi bene viuendi initium: quid millenarij numeri amplitudine/ nisi eiusdē bone vite ꝑfectio designatur? Cū deo autē contēdere/ est nō ei tribuere/ sed sibi gloriam sue virtutis arrogare. Sed sanct⁹ vir conspiciat qꝛ et q̄ summa iā dona ꝑcepit: si de acceptis extollit/ cūcta q̄ acceperat amittit: ꝛ dicat. Si voluerit ꝯtēdere cū eo: nō poterit respondere ei vnū p̄ mille. Qui enī cum auctore contendit/ vnū pro mille respondere non sufficit: qꝛ qui de perfectione se erigit/ habere se bene viuēdi nec initiū ostēdit

K

Unū nāq̄ pro mille respondere nō possum⁹: quia cum de bone vite perfectione extollimur/ hāc nos nec inchoasse monstramus. Sed tunc de nostra infirmitate verius cōcutimur: si q̄ sit imensa potentia iudicis/ considerando pensamus. Unde et subditur. Capitulum. ij.

Sapiens corde est/ et fortis robore.] Quid mirū si conditorē sapiētiū/ sapientē dicimus/ quem ipsam esse sapientiā scimus? Et quid mirum ꝙ fortē esse memorat/ quem ipsam esse fortitudinem null⁹ ignorat? Sed sanct⁹ vir duob⁹ verbis in laudē auctoris prolatis/ aliquid nobis intimat: vnde nos ad cognitionem nostrā trepidos reducat. Sapiēs quippe deus dicitur: quia occlta nostra subtiliter agnoscit. ꝛ esse fortis adiungitur: quia valenter cognita ꝑcutit. Nec falli ergo a nobis/ quia sapiens: nec vitari/ quia fortis est/ valet. Nūc vt sapiens omnia inuisibilis aspicit: tunc vt fortis sine vllo obstaculo quos reprobat punit. Qui hoc quoq̄ sic forti sapientia ordinat: vt humana mens cum contra auctorem se eleuat/ ipsa se sua elatione cōfundat. Unde et subditur. [Quis restitit ei/ et pacē habuit?] Qui enī cuncta mirabiliter creat: ipse vt creata sibimet conueniant ordinat. In quo ergo cōditori resistit/ pacis conuentio dissipatur: quia ordinata esse nequeunt/ que superni moderaminis dispositionem perdunt. Que enim subiecta deo/ in tranquillitate persisterent: ipsa se sibimet dimissa/ confundunt: quia in se pacem non inueniunt/ cui venienti desuper in auctore contradicunt. Sic summ⁹ ille angelicus spirit⁹: qui subiect⁹ deo in culmine stare potuisset/ semetipsum repulsum patit: quia per nature sue inquietudinē foris vagat. Sic prim⁹ humani generis parens/ quia auctoris ꝑcepto restitit/ carnis protin⁹ contumeliā sensit: et quia subesse conditori per obedientiā noluit/ sub semet

L

ipso ꝓstratus/ ꝛ pacem corporis protin⁹ amisit. Bene ergo dicitur Quis restitit ei et pacem habuit? quia peruersa mes vnde se contra auctorē erigit: inde se in semetipsa confundit. Resistere aūt deo dicimur: cū repugnare ei⁹ dispositionib⁹ conamur. Neq̄ enim nostra infirmitas incōmutabili eius sentētie obuiat: sed tamē qd explere nō valet/ tētat. Nā sepe humana infirmitas occulte vim dispositionis agnoscit: et tamen hāc si mutare valeat appetit. Contraire satagit: sed ipso se gladio contradictionis frāgit. Ordini interno renitit: s̄ suis victa conatib⁹ ligatur. Habere ergo pacem resistens nō pōt: quia dum sup̄biam confusio sequit: quod stulte per culpā geritur/ hoc in agentis penam mirabiliter ordinatur. Sed vir sanctus virtute prophetici spiritus plenus: cum confusionem generaliter humane superbie conspicit: ad speciale malum protinus plebis israelitice oculos mētis tēdit: et que pena elatos oēs maneat/ ex vni⁹ gentis interitu ostēdit. Nā repente subiūgit dicēs. [Qui trāstulit montes: et nescierunt hi quos subuertit i furore suo.] In scriptura sacra

M

sepe montium noīe/ predicātium altitudo designat. De quib⁹ p̄ Psalmistā dicit: Suscipiāt montes pacē populo tuo. Electi quippe p̄dicatores/ eterne patrie nō īmerito montes vocātur: quia p̄ vite sue celsitudinē ima terre nostrā deserunt/ ꝛ celo ꝓpinqui fiūt. Sed montes veritas trāstulit: cum p̄dicatores sanctos a iudee obduratione subtraxit. Unde recte etiam p̄ Psalmistā dicit. Transferētur montes in cor maris. In cor enim maris montes trāslati sunt: cum p̄dicantes apostoli a iudee perfidia repulsi/ ad intellectum gentiliū venerūt. Unde ipsi quoq̄ in suis actib⁹ dicunt. Uobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qꝛ repulistis illud/ ꝛ indignos vos iudicastis eterne vite/ ecce cōuertimur ad gētes. Sed hāc eandem trāslationem montiū hi ipsi nescierūt/ qui in dn̄i furore subuersi sunt: quia cū de suis finibus hebrei apl̄os pellerent/ lucrū se fecisse arbitrati sunt/ ꝙ p̄dicatiōis lumen amiserunt. Exigentib⁹ q̄ppe meritis/ iusta animaduersione ꝑcussi: tāto intelligentie errore cecati sunt: vt ꝙ lucem perderent/ hoc esse gaudium putarēt. Sed repulsis apostolis/ a romano protinus principe Tito iudea destruit: atq̄ in cūctis gentib⁹ sparsa dissipatur. Unde ꝛ translatis montibus recte subiungitur. Capitulum. iij.

Ps. lxxi.

Ps. xlv.

Act. xiij.

Qui commouet terram de loco suo: ꝛ columne eius cōcutiuntur.] De loco quippe suo terra cōmota est: cum plebs israelitica de iudee finibus euulsa: nimirum colla gentibus subdidit: quia subdi auctori recusauit. Que scil3 terra colūnas habuit: qꝛ

A
ptinacie

in sacerdotes et pricipes/legis doctores atq̃ phariseos/
ruitura ei⁹ fabrice ꝯstructura surrexit. In ipsis nãq̃ litte
re edificiū tenuit:et trãquillitatis sue tēpore/sacrificiorū
carnaliū quasi sup impositę fabrice onera portauit. Sed
translatis mōtibus/colūne concusse sunt: q: subductis a
iudea apostolis/nec ipsi viuere in illa pmissi sunt: qui ab
illa vite predicatores expulerunt. Dignū quippe erat vt
terrenam patriā subacti perderent:cuius amore nequaq̃
veriti sunt celestis patrie milites impugnare. Sed expul-
sis sanctis doctoribus/iudea funditus corruit:ꝛ iusto iu
dicantis examine/in erroris sui tenebris mentis oculos
clausit. Unde et adhuc subditur.

¶ S. Q: propter malitiā subditorū subtrahit lux pre-
dicationis/ꝛ claudat deus ora sanctorum doctorum.

¶ Qui precipit soli/et non oritur:ꝛ stellas claudit quasi
sub signaculo. Aliquādo nãq̃ in sacro eloquio solis no
mine predicatorū claritas designat: sicut p Joannē dici

Apo.vj.

tur: Factus est sol vt saccus cilicin⁹. In extremo quippe
tēpore sol quasi cilicin⁹ saccus ostēdit: q: fulgēs vita pre
dicantiū/ante reproborū oculos/aspera ꝛ despecta mon-
stratur. Qui stellarū quoq̃ claritate figurātur: quia dum
recta peccatoribus predicāt/tenebras nostre noctis illu-
strant. Unde ꝛ subtractis ꝑdicatorib⁹/per ꝓphetā dicit:

Hiere.iij.

Prohibite sunt stelle pluuiarū. Quia vero sol per diē ful
get: stelle obscuritatem noctis irradiant/et plerūq̃ in sa-
cro eloquio diei appellatione eterna patria/noctis autē
nomine presens vita signat: predicatores sancti vt sol no-
stris oculis fiunt: cum cōtemplationem nobis vere lucis
aperiunt: ꝛ velut stelle in tenebris lucent/cum per actiuā
vitā pro futuris nostris necessitatib⁹ terrena disponunt.

B

Quasi in die vt sol choruscant: cū ad cōtemplādam inter-
ne claritatis patriā/mētis nostre aciem subleuant. ꝛ qua-
si stelle in nocte resplendent: quia et cū terrena agunt/of-
fensurū iamiãq̃ nostri operis pedem/exēplo sue rectitu-
dinis dirigunt. Sed quia expulsis predicatoribus/non
fuit qui plebi iudaice in perfidie sue nocte remanenti vel
claritatem contemplationis ostenderet/vel actiue vite lu
men aperiret (veritas quippe/que hanc repulsam dese-
ruit/subtracto predicationis lumine/merito sue prauita-
tis excecauit) recte dicitur: Qui precipit soli/ꝛ non orit:
ꝛ stellas claudit quasi sub signaculo. Oriri quippe ei solē
noluit: a qua predicantiū animū diuertit. Et quasi sub si-
gnaculo stellas clausit: qui dū predicatores suos p silen-
tium intra semetipsos retinuit: cecis iniquorū mentibus
celeste lumen abscondit. Capitulum.iiij.

Pensandū vero est: q: idcirco aliqd sub signa-
culo claudim⁹: vt hoc cū tēpus ꝯgruit: ad me-
diū proferam⁹. Et sacro eloquio attestāte didi
cimus: q iudea que nūc deserit/ad sinū fidei in fine colli-

Esa.x.

gatur. Hinc nãq̃ per Esaiā dicit: Si fuerit numer⁹ filio-
rū israel quasi arena maris/reliquie salue fiēt. Hic Pau

Rom.xj.
C

lus ait: Donec plenitudo gētium intraret: ꝛ sic oīs israel
saluus fieret. Qui igit predicatores suos nunc iudee ocu
lis subtrahit/sed postmodū ostendit: quasi sub signaculo
stellas clausit: vt absconsis prius/et post choruscantibus
astrorū spiritualiū radijs noctē perfidie sue ꝛ nūc repul
sa non videat: ꝛ tunc illuminata deprehendat. Hinc est q
duo illi predicatores eximij dilata morte subtracti sunt:
vt ad predicationis vsum in fine reuocētur. De quib⁹ per

Apo.xj.

Joannē dicit: Hi sunt due oliue/ꝛ duo cādelabra in con
spectu dñi terre astātes. Quorū vnū in euāgelio p semet-

Matthei
xvij.

ipsam veritas pollicetur/dicēs: Helias vēturus est: et re
stituet oīa. Quasi ergo sub signaculo stelle clause sunt: q̄
et nūc occultātur ne appareant: ꝛ post vt prodesse valeāt/
apparebūt. Sed tamen plebs israelitica/que vbertim in
fine colligitur: in ipsis sancte ecclesie exordijs crudeliter
obdurat. Nam predicatores veritatis renuit: verba adiu
torij spreuit. Qd tamen mira auctoris dispensatione agi-
tur: vt nimirū predicantiū gloria que recepta in vno po-
pulo latere poterat/in cunctis gentibus repulsa dilatet.
Unde et apte mox subditur.

¶ S. Q: celi extensi sunt/quādo dilatatū est euangeliū/
et diffusa predicatio in orbem terrarum.

¶ S. Qui extendit celos solus. Quid nãq̃ celorū nomi
ne: nisi hec eadem celestis predicantium vita designatur?

Ps.xviij.

De quib⁹ p psalmistā dicit: Celi enarrāt gloriā dei. Ipsi
igit celi: ipsi sol esse memorantur. Celi scilz/q: intercedēdo
ꝓtegūt. Sol autē/quia predicādo vim luminis ostēdūt.

Cōmota igit terra celi extēsi sunt: quia cū iudea ad vim

D

persecutionis infremuit: apostolorū vitam dñs in cuncta-
rum gētium cognitionē dilatauit. Et dū illa per iudiciū
in mūdum captiua dispergitur: isti vbiq̃ per gratiam in
honore tendūtur. Angusti q̃ppe celi fuerāt/cū vna plebs
tot egregios predicatores tenebat. Quis enim gentilium
Petrū nosset: si in solius israelitici populi predicatiōe re
mansisset? Quis Pauli virtutes agnosceret/nisi hūc iu-
dea ad nostram notitiā persequendo transmisisset? Ecce
tā q plagis ꝛ cōtumelijs ab israelitica plebe repulsi sunt/
per mundi fines honorātur. Solus ergo dñs celos teten
dit: qui secreti mira dispēsatione cōsilij/ꝑdicatores suos
vnde permisit in vna gente opprimi: fecit in mundi cardi
nes inde dilatari. Sed neq̃ ipsa hec ꝑsenti dedita mūdo
gentilitas/cū culpas ei⁹ apostolorū lingua corripuit: ver
ba vite libenter accepit. nā protinus in elationē contradi-
ctionis intumuit: atq̃ ad crudelitatem se persecutionis
excitauit. Sed que predicationis verbis contraire niti-
tur: signorū citius admiratione tēperatur. Unde et apte
quoq̃ in auctoris laudem subiungitur.

¶ S. Q: pauperes Christi/huius mūdi potestates i mi
raculorum virtute calcauerunt. Capitulum.v.

Et graditur sup fluctus maris. Quid enī ma-
ris noīe/nisi in bonorū nece seuiēs mūdi huius
amaritudo signat? De quo ꝛ psalmistā dr. Cō-

Psalm.
xxxij.

gregans quasi in vtrē aquas maris. Aquas eteni maris
quasi i vtre dñs ꝯgregat: cū miro moderamine cūcta dis-
ponēs/in suis clausas cordib⁹ carnalium minas frenat.
Sup fluct⁹ ergo maris dñs graditur: q: cū se ꝓcelle ꝑse-
cutionis erigūt: miraculorū ei⁹ obstupefactione frāgunt.
Qui enī tumores humane vesanie mitigat: q̄si erectas in

E

cumulo vndas calcat. Nam cū morem suū gentilitas de-
strui noue cōuersationis ꝑdicatione cōspiceret: cū mūdi
huius diuites elationi sue cōtraire viderent facta paupe
rum: cū sapientes seculi aduersari sibi imperitorū verba
pensarēt: in ꝑsecutionis ꝓtin⁹ tēpestatē tumuerūt. Sed
qui verborū aduersitate cōmoti/ad ꝑsecutionis ꝓcellas
insiliūt: signorū (vt diximus) admiratione tēperant. Tot
ergo in his fluctib⁹ dñs gressus posuit: quot supbis ꝑse-
cutoribus miracula ostēdit. Unde bene rursum per psal-

Ps.xcij.

mistā dicit: Mirabiles elationes maris: mirabilis in ex-
celsis dñs. q: contra electorū vitā ad ꝑsecutionis vndas
mūdus se mirabiliter extulit: sed has supernorū cōditor/
sub leuata virtute ꝑdicātiū mirabilius strauit. ministros
eteni suos plus ostendit posse per miracula/q̄ potestates
terrene tumuerāt per irā. Qd bene etiā p Hieremiā dñs

Hiere.v.

exteriora narrās/interiora denūcians/dicit. Posui are-
nam terminū mari: preceptum sempiternū: qd nō preteri-
bit: ꝛ cōmouebūtur ꝛ nō poterūt: et intumescēt fluct⁹ eius
et non transibunt illum. Arenā quippe dñs mari terminū

F

posuit: quia ad frangendā mūdi gloriam/abiectos ꝛ pau
peres elegit. Cuius nimirum maris fluctus intumescūt:
cum potestates seculi/ad cōmotionem persecutionis exi
liunt. Sed transire arenam nequeunt: quia despectorū mi
raculis et humilitate franguntur. Sed dum mare seuit:
dum per insanie sue fluctus erigitur: quia tamē virtutis
intime ostensione calcatur/sancta ecclesia ꝓficit: atq̃ ad
statum sui ordinis per temporum incrementa consurgit.
Unde et apte mox subditur.

¶ S. Q: fundata in fide Christi ecclīa/in hyeme infide
litatis cōtra ꝑsecutorū procellas/primo martyres/deinde
doctores effulserūt: qb⁹ post laborū pressuras in interiori-
bus austri: id est secreto celestis patrie sinu preparata est
ab eterno cū angelis sanctis hereditas. Capitulū.vj.

Qui facit arcturū ꝛ oriones ꝛ hyadas/ꝛ interio-
ra austri. Nequaq̃ sermo veritatis vanas hesio
di/arati et callimachi fabulas sequit: vt arctu-
rū nominās/extremā stellarū septē caudā vrce suspicet: ꝛ
quasi orion gladiū teneat/amator insan⁹. Hec q̃ppe astro
rū noīa/a cultoribus sapientie carnalis inuenta sunt: sed
scriptura sacra idcirco eisdē vocabulis vtit/vt res quas
insinuare appetit/notitia vsitate appellationis exprimā-
tur. Nā si astra q̄ velIet/p ignota nobis noīa diceret: ho-
mo ꝓ quo hec eadē scriptura facta ē nesciret ꝓcul dubio
qd audiret. Sic igit i sacro eloquio sapiētes dei sermo-
nem trahunt a sapientib⁹ seculi: sicut in eo ꝓ vtilitate ho-
minis/vocē in se humane passionis ipse cōditor hominū
sumit deus: vt videlicet dicat: Penitet me fecisse homi-

G nem sup terrã. cũ ꝑfecto cõstet quia is qui cũcta priusq̃ veniant conspicit: nequaq̃ postq̃ aliquid fecerit / peniten do resipiscat. Quid ergo mirũ si spũales viri vtũtur ver bis carnaliũ: quãdo ipse ineffabilis et creator oĩm spũs / vt ad intellectũ suum carnem pertrahat / in seipso carnis sermonẽ format? In scriptura igit̃ sacra dum nota astro rum nomina audimus: de quib⁹ astris sermo mouetur / agnoscimus. Cum vero que enarrentur astra perpendi mus: restat vt ex eorum motibus ad spiritualis intelligẽ tie arcana surgamus. Neq̃ enim iuxta litterã mirum ali quid dicit̃ q̄ de⁹ arcturũ / oriones ⁊ hyadas fecit: de q̃ ni mirũ constat q̄ omnino in mũdo nihil sit / qđ ipse non fe cerit. Sed sanct⁹ vir hec fecisse deum dicit: p que signari proprie ea que spũaliter gerũtur intelligit. Quid nãq̃ ar cturi nomine / qui in celi axe cõstitutus / septẽ stellarũ ra dijs fulget / nisi ecclesia vniuersalis exprimit̃? que in Jo annis apocalypsi per septẽ ecclesias septẽq̃ cãdelabra fi guratur. Que dum dona i se septiformis gratie spiritus continet: claritatem summe virtutis irradians / quasi ab axe veritatis lucet. Capitulum. vij.

P Ensandũ quoq̃ est q̄ arcturus semp versat̃ / ⁊ nunq̃ mergit̃: q̄ et sancta ecclesia ꝑsecutiones iniquoꝝ sine cessatiõe tolerat: sed tamẽ vsq̃ ad mundi terminũ sine defectu perdurat. Sepe nãq̃ eam re probi quia vsq̃ ad internecionẽ persecuti sunt: quasi hãc se funditus extinxisse crediderũt: sed eo multiplici⁹ ad sta tum sui profect⁹ redijt / quo inter man⁹ persequentiũ mo riendo laborauit. Arcturus ergo dum versatur erigit̃ / q̄ tunc sancta ecclesia valẽtius in veritate reficitur / cum ar dentius pro veritate fatigatur. Unde apte quoq̃ post arcturũ protin⁹ oriones subdit. Oriones quippe in ipso pondere tẽporis hyemalis oriuntur: suo quoq̃ ortu tẽpe states excitant: ⁊ maria terrasq̃ perturbãt. Quid igitur post arcturũ p oriones / nisi martyres designant̃? Qui dũ sanctã ecct̃iam ad statũ p̃dicatiõis erigũt: põdus ꝑseq̃ntiũ molestiasq̃ passuri / ad celi faciẽ quasi in hyeme vene rũt. His eteni natis / mare terraq̃ turbata est: quia dum gẽtilitas mores suos destrui / apparẽte illorum fortitudi ne doluit: in eorũ necẽ nõ solũ iracũdos ac turbidos / sed etiam placidos erexit. Ex orionibus itaq̃ hyems inhor ruit: q̄ clarescẽte sanctoꝝ ꝯstãtia / frigida mẽs infideliũ / ad tẽpestatẽ se persecutionis excitauit. Oriones ergo ce lum edidit: cũ sancta ecclesia martyres misit. Qui dũ loq̃ recta rudib⁹ ausi sunt: omne põdus ex frigoris aduersita te ꝑtulerũt. Bene autẽ ꝑtin⁹ hyadas subdit: q̄ virescẽte † verno ad celi faciẽ ꝓdeunt: ⁊ cũ iam sol caloris sui vires exerit / ostẽdunt̃. Illius q̄ppe signi initijs inherent / q̄đ sa pientes seculi taurũ vocãt: ex quo augeri sol incipit / atq̃ ad extẽdẽda diei spatia feruẽtior exurgit. Qui itaq̃ post oriones hyadũ noie / nisi doctores sancte ecclesie designã tur? Qui subductis martyrib⁹ / eo iam tẽpore ad mũdi no titiã venerũt: quo fides clarius elucet: ⁊ repressa infideli tatis hyeme / alti⁹ p corda fideliũ sol veritatis calet. Qui remota tẽpestate persecutionis / expletis lõgis noctibus infidelitatis / tunc sancte ecclesie orti sunt: cũ ei iam pere dulitatis vernũ lucidior annus aperitur. Capłm. viij.

† al. iuue nescente.

N Ec immerito doctores sancti hyadũ nũcupa tione signãtur. Greco quippe eloquio hyetos pluuia vocatur: ⁊ hyades nomen a pluuijs ac ceperunt: quia orte procul dubio imbres ferunt. Bene er go hyadum appellatiõe expressi sunt / qui ad statum vni uersalis ecclesie / quasi in celi faciem deducti / super aren tem terrã humani pectoris / sancte predicationis imbres fuderunt. Si enim predicationis sermo pluuia nõ esset / Moyses minime dixisset: Expectet̃ sicut pluuia eloquiũ meum. et nequaq̃ per Esaiam veritas diceret: Manda bo nubibus meis ne pluant super eam imbrem. atq̃ hoc quod paulo ante protulimus: Quãobrem prohibite sunt stelle pluuiarum. Dum ergo hyades cũ pluuijs veniũt / ad celi spatia altiora sol ducitur: quia apparente docto rum scientia / dum mens nostra imbre predicationis in funditur / fidei calor augetur. Et perfusa terra ad fructũ proficit / cum lumẽ etheris ignescit: quia vberius frugem boni operis reddimus / dum per sacre eruditionis flam mã / in corde clarius ardemus. Dũq̃ per eos diebus sin gulis magis magisq̃ scientia celestis ostẽditur: quasi in terni nobis luminis vernum tempus aperitur: vt nouus sol nostris mentib⁹ rutilet: et eorum verbis nobis cogni

Deutero. xxxij.

tis / seipso quotidie clarior micet. Urgente etenim mun di fine / superna scientia proficit: ⁊ largius cum tẽpore ex crescit. Hinc nãq̃ per Danielem dicitur: Pertransibunt plurimi: et multiplex erit scientia. Hinc Joanni in priori parte reuelationis angelus dicit: Signa que locuta sunt septem tonitrua. Cui tamen in eiusdem reuelationis ter mino precepit / dicens. Ne signaueris verba prophetie li bri huius. Pars quippe reuelatiõis anterior signari pre cipitur: terminus prohibetur: quia quicqđ in sancte eccle sie initijs latuit / finis quotidie ostendit. Nonnulli vero a greca littera que y dicitur / hyadas nuncupatas arbitran tur. Quõ si ita est: significationi quã diximus / cõtrarium non est. Doctores enim his stellis non incõuenienter ex pressi sunt / que a litteris nomen trahunt. Sed q̃uis hya des ab eiusdem litte re visione non discrepent: certum ta men est q̄ hyetos imber dicitur: eo q̄ exorte pluuias ap portãt. Uir igitur sanctus redemptionis nostre ordinem cõtẽplatus admiretur / atq̃ admirans exclamet dicẽs: Qui extendit celos solus: et gradit̃ super fluctus maris. qui facit arcturũ ⁊ oriones ⁊ hyadas. Extẽsis etenim ce lis / dñs formauit arcturũ: q̄ in honorẽ deductis aposto lis / in celesti conuersatione fundauit ecclesiam. Formato quoq̃ arcturo / fecit oriones: q̄ roborata fide vniuersalis ecclesie / cõtra procellas mundi edidit martyres. Editis quoq̃ orionibus ꝑtulit hyadas: q̄ cõualescẽtib⁹ cõtra aduersa martyrib⁹ / ad infundendam ariditatẽ humano rum cordium / doctrinam contulit magistrorũ. Isti itaq̃ sunt astrorũ spiritualiũ ordines: qui dum summis virtu tibus eminent / semp ex supernis lucent. Sed post ista qđ restat / nisi vt sancta ecclesia laboris sui fructũ recipiens / ad vidẽda superne patrie interna ꝑueniat? Unde et apte quia dixit: Qui facit arcturum ⁊ oriones ⁊ hyadas: pro tinus addidit: ⁊ interiora austri. Capitulum. ix.

Dan. xij.

Apoca. x.

Q Uid nãq̃ hoc i loco austri nomine / nisi feruor sancti spiritus designatur? Quo dum replet⁹ quisq̃ fuerit / ad amorẽ patrie spiritualis igne scit. Unde et sponsi voce in canticorum canticis dicitur: Surge aquilo / ⁊ veni auster: perfla hortum meũ: ⁊ fluent aromata illius. Austro quippe veniente / aquilo surgens recedit: cum aduentu sancti spiritus expulsus antiquus hostis / qui in torpore mentem cõstrinxerat / deserit. Atq̃ hortũ sponsi auster perflat vt aromata defluant: quia ni mirum dum sanctã ecclesiã donorum suorum virtutibus spiritus veritatis impleuerit: ab ea longe lateq̃ odores boni operis spargit. Interiora ergo austri sunt occulti il li angelorum ordines / ⁊ secretissimi patrie celestis sinus: quos implet calor spiritussancti. Illuc quippe sanctorũ anime / ⁊ nunc corporib⁹ exute / ⁊ postea corporib⁹ restitu te ꝑueniũt: ⁊ quasi in austri abditis occultant̃. Ibi p diẽ quasi in meridiano tẽpore / ardẽtius solis ignis accendi tur: quia cõditoris claritas mortalitatis nostre iã pressa caligine / manifesti⁹ videtur: ⁊ velut sphere radius ad spa tia altiora se eleuat: q̄ de semetipsa nos veritas subtili⁹ illustrat. Ibi lumẽ intime cõtẽplationis sine interuenien te cernitur vmbra mutabilitatis: ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis: ibi inuisibiles angelorum chori quasi astra in abditis emicant: qui eo nunc ab homi nib⁹ videri nequeũt / quo flãma veri luminis altius per funduntur. Ualde itaq̃ mirum est q̄ missis apostolis dñs celos tetendit: q̄ tẽperatis persecutionũ tumoribus ma ris fluctus gradiẽs repressit: q̄ solidata ecclesia arcturũ statuit: q̄ roboratis contra aduersa martyribus oriones misit: q̄ repletis in trãquillitate doctoribus hyadas pre buit: sed post hec valde est admirabile q̄ sinum nobis ce lestis patrie quasi interiora austri preparauit. Pulchrũ est hoc omne / qđ quasi in celi facie de diuina dispensatio ne cernitur: sed longe illud ⁊ incõparabiliter pulchri⁹ ad quod inuisibiliter peruenitur. Unde bene iterum spõsus in sponse laudib⁹ dicit: Ecce pulchra es amica mea: ecce pul chra es. oculi tui colũbarum: absq̃ eo quod intrinsecus latet. Pulchram narrat / et pulchram replicat: quia alia est ei pulchritudo morum in qua nunc cernitur: et q̄ alia pulchritudo premiorum / in qua tunc per conditoris sui speciem subleuabitur. Cuius membra / videlicet omnes electi / quia ad cuncta simpliciter incedunt: eius oculi co lumbarum vocantur / qui magna luce irradiant: quia et signorum miraculis chorruscant. Sed quantum est om ne hoc miraculũ qđ videri nunc potest: illud de internis

Cãti. iiij.

Ibidem.

B

miraculū est mirabili⁹/qđ nūc videri non potest. De quo illic apte subditur. Absq; eo qđ intrinsecus latet. Magna quippe est gloria aperti operis: sed longe icōparabilis occulte remunerationis. Qđ ergo per beatū Job astrorū nomine: hoc Salomonis vocibus oculoꝝ appellatione significatur: ꝛ qđ per Salomonē dicitur: Absq; eo qđ intrinsecus latet: hoc nobis beatus Job intimat/cum austri interiora cōmendat. Sed ecce vir sanct⁹ exteriora nominās/interiora cōsiderans/aperta narrās/occulta penetrans/omne qđ interius exteriusq; agiꝛ/dicere conaꝛ. Sed opera summe magnitudinis quādo explicet lingua carnis? Unde ꝛ apte mox hec eadem opera melius definiendo † comprehendit dicens.

† al' deficiendo.

Capitulum.x.

Qui facit magna et inscrutabilia ꝛ mirabilia/ quorū nō est numerus. Diuine fortitudinis facta tūc veri⁹ explemus/cū hec nos explere nō posse cognoscim⁹. tunc facūdius loquimur/cū ab his obstupescēdo reticem⁹. Ad narrāda qppe dei opera hꝫ defectus noster qđ sufficiēter exerat linguā suā: vt q̄ cōprehendere idonee nō valet/hec idonee mut⁹ laudet. Unde bene p psalmistā diciꝛ: Laudate eū in potētatib⁹ ei⁹: laudate eū ꝟm multitudinē magnitudinis ei⁹. Ille qppe dn̄m ꝟm multitudinē magnitudinis eius laudat: qui se succūbere in eius laudis expletiōe cōsiderat. Dicat ergo: Qui facit magna ꝛ inscrutabilia ꝛ mirabilia/quoꝝ non est numerus. videlicet magna virtute/inscrutabilia ratiōe/innumerabilia multiplicitate. Diuina ergo opera q̄ explere dicēdo nō potuit/facūdi⁹ deficiēdo definiuit. Sed i cōsideratiōe rerū cur lōge extra nos ducimur/q̄ hoc ipm̄ qđ qđ erga nos agiꝛ/ignoramus? Unde ꝛ apte subiūgitur.

Psā.cl.

B

¶ S. Qꝫ exigētibus petis ita cecū est gen⁹ humanū: vt sepe qđ donū est grē/irā putet: ꝛ qđ ira est/grām estimet.

¶ Si venerit ad me nō videbo eū: et si abierit/nō intelligā eū.] Seclusum qppe ab internis gaudijs gen⁹ humanū/exigēte culpa mentis oculos pdidit: ꝛ quo meritoꝝ suoꝝ passib⁹ gradiꝛ/nescit. Sepe enī grē est donū/qđ irā deputat: ꝛ sepe diuine districtionis ira est/qđ gratiā putat. Nā plerūq; grām estimat dona virtutū: ꝛ tn̄ de eisdē donis elat⁹ corruit. Plerūq; velut irā metuit aduersa tētationū: ꝛ tamē eisdē tentationib⁹ pressus/ad virtutū custodiā cautior exurgit. Quis enī deo se ppinquare nō estimet/cū supnis excrescere se munerib⁹ agnoscit: cū vel prophetie donū: vel doctrine magisteriū pcipit: vel ad exercēdā curationū gratiā cōualescit? Et tamē sepe mēs cū de virtutis sue securitate resoluiꝛ: insidiante aduersario inopinate culpe telo pforatur. Et inde a deo ineternū lōge fit/vnde et ad tēpus sine cautele custodia ppinquauit.

Sepe grā putaꝛ ira. Sepe ira putaꝛ grā

Capitulum.xj.

Et qs se derelictū a diuina iā grā non deputet: cū post experimentū mūditie/lacessiri se carnis tentationib⁹ videt/inhonesta ad animū cōgeri/et ante cogitationis oculos/nōnulla improba ꝛ immunda versari? Et tamē cū fatigāt ista nec superāt: nequaq̄ per pollutionē trucidāt/sed p humilitatē seruāt: vt infirmū se anim⁹ in tentatione deprehēdēs/totū se ad diuinitatis adiutoriū conferat: ꝛ sui fiduciā funditus amittat. Sicq; fit vt i de alti⁹ deo inhereat/vnde se a deo pfundi⁹ cecidisse suspirabat. Accessus igiꝛ recessusq; dei/a mente nostra minime cognosciꝛ/quousq; rerū alternantiū finis ignoraꝛ: qꝛ et de tētatione incertū est vtrū pbet an trucidet: ꝛ de donis nequaq̄ deprehēdiꝛ/vtrū hic desertos remunerētan in via nutriāt/vt ad patriā perducāt. Homo ergo ab internis gaudijs semel expulsus/clausas cōtra se ianuas secreti spūalis aspiciat: atq; ad semetipsum foras proiectus in carne gemat: ꝛ cecitatis sue dāna cōsiderans dicat: Si venerit ad me/nō videbo eū: et si abierit/nō intelligam. Ac si aperte deploret dicēs: Postq̄ semel spōte oculos perdidi: qm̄ quesite noctis cecitatē patior: nec ortū iam nec occasum solis agnosco. Et tamen homo qui infirmitatis pena premiꝛ: ꝛ cecitatis sue caligine grauatur: ad superne lucis iudiciū properat: vt suoꝝ actuū rationem reddat. Unde mox subditur.

C

De tētatione incertū est vtrū pbet vel trucidet.

¶ S. Qꝫ magna superbia sit/in iudicijs diuinis rationem querere.

¶ Si repēte interroget: quis respōdebit ei?] Repēte de⁹ interrogat/cū nos ad districtionē sui examinis inopinatos vocat. Sed interrogationi illi⁹ homo respōdere non sufficit: qꝛ si remota tunc pietate discutiꝛ/in illo examine etiā iustoꝝ vita succūbit. Uel certe interrogat/cū duris nos psecutionib⁹ pulsat: vt cū mēs nr̄a magna de se i trāquillitate estimat: semetipsam veraciter qualis sit/in perturbatione deprehēdat. Et plerūq; qm̄ pcutiꝛ gemit/sed respōdere nō sufficit: qꝛ ꝛ ipsa ei pcussiōis sue aduersitas displicet: sed tamē semetipm̄ homo considerās tacet: ꝛ diuina iudicia discutere metuit: q̄ esse se puluerē agnoscit. Unde ꝛ per Paulū diciꝛ. O homo tu qs es q̄ respōdeas deo? Respōdere deo nō posse cōuinciꝛ/qui homo nōiaꝛ: qꝛ p hoc q̄ de humo sumpt⁹ est: iudicia supna discutere dign⁹ nō est. Unde hic quoq; apte subiungiꝛ. [Uel qs ei dicere potest: cur ita facis?] Auctoris facta semp indiscussa venerāda sūt: qꝛ iniusta nequaq̄ esse possunt. Rationē qppe de occulto ei⁹ iudicio † q̄rere/nihil est aliud q̄ ꝯ ei⁹ cōsiliū superbire. Cū ergo factoꝝ causa nō deprehendiꝛ/restat vt sub factis illius cū humilitate taceaꝛ: qꝛ nequaq̄ sufficit sensus carnis/vt secreta penetret maiestatis. Qui ergo in factis dei rationē nō videt: infirmitatē suā cōsiderās/cur nō videat/rationē videt. Unde ꝛ p paulū quoq; subsequēter adiungiꝛ: Nunq̄d dicet figmētū ei q̄ se finxit: quare me fecisti sic? Quo enī se cernit figmētū diuini operis: eo semetipm̄ redarguit/ne contra manū resultet operātis: qꝛ qui benigne qđ nō erat fecit: qđ est/iniuste nō deserit. Ad semetipsam ergo in pcussione mēs redeat: ꝛ qđ apprehēdere nō valet/non requirat: ne si diuine ire causa discutitur/amplius discussa puocetur: ꝛ quā placare humilitas poterat: inextinguibiliter superbia accēdat. Unde apte quoq; de hac eadem ira protinus subditur.

D

Rom.ix.

† al' psilio.

Ibidem.

¶ S. Quomodo verū sit q̄ nullus ire dei resistat: cū patens sit q̄ Moyses ꝛ multi alij restiterint.

¶ De⁹ cui⁹ resistere ire nemo pōt: et sub quo curuanꝛ q̄ portant orbē.] Mirū valde est q̄ ire dei nullū posse resistere diciꝛ: cū multos indignationi supne aiaduersionis obuiasse/eloquia diuina testenꝛ. An nō ire dei moyses restitit: qui p cadēte populo erect⁹/ipm̄ supne pcussionis impetū/mortis sue oblatione restrinxit/dicēs: Dimitte illis hanc noxā: alioquin dele me de libro tuo quē scripsisti? An nō ire dei aaron restitit: cū inter viuētes ac mortuos thuribulū sumpsit: atq; aiaduersionis ignē incensi fumo tēperauit? An nō phinees ire dei restitit: qui luxuriantes cū alienigenis/in ipso coitu trucidās: zelū suū diuine indignationi obtulit: et furorē gladio placauit? An non ire dei dauid restitit: q̄ angelo ferienti se offerēs/placationis gratiā ꝛ ante tēpus propositū exegit? An non Helias ire dei restitit: q̄ longo iā tēpore terra arēte/subductas de celo pluuias verbo reuocauit? Quomodo ḡ diuine ire nullū posse resistere diciꝛ: cū multos sepe restitisse exēplis existentib⁹ demōstraꝛ? Sed si subtiliter ꝛ hec beati Job eloquia/ꝛ illoꝝ sctā pēsam⁹: ꝛ verū cognoscim⁹ qꝛ diuine ire nō resistiꝛ: ꝛ verū qꝛ multi sepe restiterūt.

E

Exodi xxxij.

Nu.xvj.

Nu.xxv.

Capitlm.xij.

Omnes etenī sancti q̄ ire dei obuiāt: ab ipso accipiūt/vt cōtra impetū pcussionis ei⁹ opponātur: atq; (vt ita dixerim) cū ipso se erigūt cōtra ipm̄: eosq; diuina vis sibi oppcnit secū/qꝛ in eo qđ aduersū se uiētis irā foris obtinēt/int⁹ eos gratia irascētis fouet: et famulātes iterius leuat/quos quasi aduersantes exteri⁹ tolerat. Portat ergo cōtradictionē deprecātiū quā aspirat: et velut nolēti opponitur/qđ ab ipso vt fiat imperaꝛ. Moysi enī dicit: Dimitte me vt irascaꝛ furor meus cōtra eos: ꝛ deleam eos: faciāq; te in gentē magnā. Quid est seruo dicere/dimitte me/nisi deprecādi ausum prebere? Ac si aperte ei diceret: Pensa quantū apud me valeas: et cognosce qꝛ obtinere poteris quicq̄d p populo exoras. Qđ qꝛ hac mēte agitur: statim venia subiūcta testatur. Cum vero superna indignatio sese (vt ita dixerim) medullit⁹ mouet: hanc oppositio humana nō retinet: nec se vtiliter cuiuslibet deprecatio obijcit/cum semel deus aliquid ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim q̄ Moyses qui reatū totius plebis apud deum suis precibus tersit/dūq; se obicem obtulit/diuine iracundie vim placauit: ad petram oreb veniens/et pro aque exhibitione diffidens/repromissionis terrā ingredi/domino irascēte non potuit. Et sepe hac de re affligitur: sepe desiderio se excitāte turbatur: et dispositē vltionis iracūdiam repellere a semetipso nō valuit: qui hanc volēte domino et a populo amouit. Hinc Dauid: qui a prostrata plebe postmodum angeli gladium prece compescuit: prius plorans ꝛ eiulans/nudis pedibus filium fugit: ꝛ quousq; perpetrati facinoris

F

Quo sācti ire dei qñq; resistāt.

Quo qñq; ire dei nemo potest resistere.

ij. Regū xxiiij.

G iij. Regū xvij.

vitionem ad plenū reciperet: irā dei pro semetipso tempe:
rare nequaq̄ valuit. Hinc Helias vt sicut homo parum
aliqd quasi de diuina animaduersione sentiret: qui verbo
celos aperuit / ante indignationē mulieris territus p de:
sertū fugit: t pro semetipso infirmat in formidine: qui fu:
rorē dei placat alijs p interuētionē. Ire dei igitur t resi:
sti valet / quādo ipse qui irascit opitulat: et resisti oino nō
valet / qn̄ se t ad vlciscendū excitat: t ipse precē q̄ ei fundi

Hiere. vij.

tur non aspirat. Hinc ad Hieremiā dicitur: Tu ergo no:
li orare p populo hoc: t ne assumas p eis laudē t oratio:
nē: qz non exaudiā te in tpe clamoris eorū ad me. Et rur:

Hiere. xv.

sum: Si steterit Moyses t Samuel coram me / nō est aia
mea ad populū istū.

Questio d Moyse et Samuele.

Qua in re q̄ri vtiliter pōt: cur relictis
tot antiquorib' patrib' / ad effundēdā precē Moyses et
Samuel tantūmodo prestātius elegātiusq̄ nominātur?

Responsio.

Qd tamē facile agnoscim' / si ei' qui diligere et inimicos
precipit charitatis merita pensamus. Capitulum. xiij.

Aduitoris nāq̄ aurib' maxime illa oratio com
mendat: q̄ pro inimicis quoq̄ intercedere niti:

Luce. vj.

tur. Unde t per semetipsam veritas dicit: Ora:
te pro psequentib' t calūniantib' vos. Et rursum: Cū sta
bitis ad orandū: dimittite si qd habetis aduersus alterū.
Cū vero patrū priorū facta sacro eloquio describente re
uoluim': Moysen t Samuelē exorasse p aduersantibus
inuenim'. Unus quippe eorū seuiētis populi psecutiones
fugit: et tamen p vita sui psecutoris interuenit. Alter ex
principatu populi deiectus / ipsis suis aduersarijs dicit:
Absit a me hoc pctm̄ in dño: quo mus' cessem orare p vo:

H

bis. Quid est ergo in difficultate depcādi / Moysen t Sa
muelē deducere, nisi aperti' indicare: qz ei' ire neq̄ illi si
astarēt obsisterēt: qui idcirco p amicis interuenire citi'
possent: qz apud hunc intercedere t pro inimicis solerēt?

Hiere. xxx.

Hinc ad eādem iudeā dicit: Plaga inimici pcussi te / ca:
stigatiōe crudeli. Et rursum: Quid clamas ad me super
cōtritione tua? Insanabilis est dolor tuus. Uir igit san:

Nulli' interuentu ira diuina restringat cū iplacabiliter excitatur.

ctus aspiciat: quia nullius interuētu diuina ira restringi
tur: cū implacabiliter excitat: et dicat. Deus cuius resiste
re ire nemo potest. Qd bene t ad specialē intellectū duci:
mus: si eiusdē plebis israelitice damna pēsamus: quā re:
demptor p dispēsationis sue mysteriū ostensus / supbien:
tem deseruit: atq̄ ad cognitionis sue gratiam gentes vo:
cauit. Unde t apte mox subditur.

¶ S. Qz pondere diuino oēs curuantur: t nec ipsi perfe:
cti viri qui mundū regunt: nec ipsi angeli diuinitatis ei'
immensitatem comprehendant.

¶ Sub quo curuantur qui portant orbem.] Ipsi etenim
orbē portant: qui curā presentis seculi tolerant. Tantorū
quippe pondera vnusquisq̄ sustinere cōpellitur / quātis
in hoc mūdo principatur. Unde t terre priceps nō incō:
grue greco eloqo basileus dicit. Laos eni popul' inter:

I

pretat. Basileus igit basis laou vocatur: qd latina vide:
licet lingua basis populi dicit: qz videlicet ipse super se
populū sustinet: qui mot' illi' / potestatis pondere fixus
regit. Quo eni subiectorū suorum onera tolerat: eo quasi
suppositā columnam basis portat. Beatus igitur Job vir
tute pphetici spiritus plen' / aspiciat q̄ iudea deseritur:
atq̄ ad diuinitatis cultū gentiū principes inclinant / t di
cat: Deus cuius resistere ire nemo potest: sub quo curuā:
tur qui portant orbē. Ac si aperte fateatur dicēs: Et sub:
iectos quondā districte deseris: t erectas potestates gen
tium misericorditer flectis. Capitulum. xiiij.

Uāuis p hoc qd dicit: Sub quo curuātur qui
portant orbē: possint et angelice virtutes intel

Hebre. j.

ligi. Ipsi etenī orbem portant / qui regēdi mū
di curas administrant: Paulo attestante / qui ait. Nōne
omnes sunt administratorij spirit' / in ministeriū missi p:
pter eos qui hereditatē capiūt salutis? Ait ergo. [Deus
cuius resistere ire nemo potest: sub quo curuant qui por:
tant orbem.] Ac si humilitatē omnis creature cōspiciat /
et tremefact' dicat: Quis infirmorū hominū tuis nutib'
obuiet: cui' se fortitudini et virtutes angelice inclinant?
Uel certe quoniā cū curuamur / superiora nō cernimus:
erecti essent illi subtilissimi spūs / si plene potentiā ei' ma
iestatis attingerēt. Sed qui orbem portāt / sub deo curui
sunt: quia diuinitatis eius celsitudinē q̄uis subleuati vi
deāt: nec virtutes tamen angelice cōprehendūt. Quā vir
iustus pre infirmitate nō penetrās: sed hāc vtcūq̄ ex sub:
iectis summorū spirituū ministerijs pēsans: ad cōsidera:

K

tionē se propriā sollicita humilitate recolligit: sibiq̄ corā
se pre potestate superne magnitudinis vilescit / dicens.
[Quātus ergo ego sū vt respōdeā ei / t loquar Ubis meis
cū eo?] Ac si aperte dicat: Si creatura illa hūc cōsiderare
nō sufficit: que carne nō premit: qua mēte de ei' ego iudi:
cijs disputo: qui pondere corruptionis angustor? Sicut
autē sepe ad nos verba dei sunt iudicia illius: q̄ nostrorū
actuū sententiā loquūtur: ita verba nostra ad deum / sunt
opera que exhibem'. Sed cū deo loqui Ubis suis homo
nō valet: qui apud subtile eius iudiciū / nullā de suis acti
bus fiduciam tenet. Unde t apte subditur.

¶ S. Qz ex iustitia nō in nobis / sed in dño gloriādū est.

¶ Qui etiā si habuero quippiā iustum / non respondebo:
sed meū iudicē deprecabor.] Ut eni sepe dixim': omnis
humana iustitia / iniustitia esse conuincitur: si districte iu
dicetur. Prece ergo post iustitiā indiget: vt que succūbe
re discussa poterat / ex sola iudicis pietate conualescat.
Que cū plene a perfectioribus habet: haberi de illa quip
piam dicitur: quia mens humana t comprehensa vix per:
agit: et valde extrema sunt que cōprehendit. Dicat ergo:
Qui etiam si habuero quippiā iustū / non respōdebo: sed
meū iudicem deprecabor. Uelut si aperti' fateat dicens:
Etsi ad opus virtutis excreuero: ad vitam non ex meri:
tis / sed ex venia conualesco. Preci itaq̄ innitendum est
cum recta agimus: vt omne quod iuste viuimus / ex hu:
militate condiamus. Capitulum. xv.

Ed plerūq̄ ipsa nostra depcatio tā multis co:
gitationib' † quatit: vt pene a cōspectu iudicis

L † a Ltentationibus.

repulsa videat. t sepe hanc creator misericors
percipit: sed qz illibatā se vt vult exerere non valet / sup se
iudiciū reprobationis pauet. Unde t subdit: [Et cū in:
uocātē me exaudierit: nō credo q̄ audierit vocem meā.]
Plerūq̄ etenī mens diuini amoris igne accēdit: atq̄ ad
intuēda celestia t arcana subleuat. Ad summa tā rapit: et
perfecto desiderio cōpuncta / ab infimis alienat: sed repē:
tina tentatione pcussa / que intētione forti erecta in deum
fuerat / obortis cogitationib' transfixa curuat: ita vt seip
sam discernere nequeat: atq̄ inter vitia virtutesq̄ depre:
hēsa: ex qua pte sit valētior / nō agnoscat. Nā sepe ad hoc
vsq̄ perducit / vt miret quomodo tā summa cōprehēdat:
quā cogitatio illicita polluit. Et rursum: quomodo illi:
citas cogitatiōes recipiat / quā sup se valide feruor spūs
rapit. Quos alternātes cogitationū mot' in aio hñs psal:

Ps. cvj.

mista intuēs ait: Ascendūt vsq̄ ad celos: t descēdūt vsq̄
ad abyssos. Usq̄ ad celos quippe ascēdimus / cū summa
penetram': sed ad abyssos vsq̄ descēdimus / cū repēte a
cōtēplationis culmine p turpia tētamēta deijcimur. Mo
tus itaq̄ animi dū inter vota t vitia alternāt: nimirū sibi
certitudinem exauditionis obnubilāt. Recte ergo dicit:
Et cum inuocantē me exaudierit: non credo q̄ audierit
vocem meā. quia mens ex ipsa sua mutabilitate fit trepi:
da: t per hoc qd nolēs patitur / repulsam se abiectāq̄ su:

M

spicatur. Libet intueri vir sanct' quāta se subtilitate di:
iudicat: ne quid in illo diuina iudicia reprehēdāt. Infir
mitatem nāq̄ suam intuens ait.

¶ S. Qz sancti etiam sine causa flagellantur: non vt pu:
niantur sed vt probentur.

¶ Quātus ego sum qui respondeam ei: t loquar verbis
meis cū eo?] De iustitie sue meritis nō cōfidēs: sed ad so:
lam se spem postulationis cōferēs subdit. Qui etiā si ha:
buero quippiā iustum / nō respōdebo: sed meū iudicē de:
precabor. Sed de ipsa quoq̄ postulatione pauidus adiū:
git: Et cum inuocantē me exaudierit: nō credo q̄ audie:
rit vocem meā. Cur tanta circūspectione trepidat? cur tā:
ta sollicitudine formidat? nisi qz terrorē iudicis in extre:
ma districtione cōsiderat: et vim discussionis illius nō fe
rens: omne qd gerit / esse sibi insufficiēs pēsat. Unde t pti
nus subdit. [In turbine enim cōteret me.] Capitulum. xvj.

Eccator disq̄ in turbine atterit / q̄ erect' in trā:
quillitate videbat: qz quē diu superna lōganimi
tas tolerat / extrema iudicij seueritas necat. Q̄
recte turbo dicit: qz i elemētorū cōmotiōe reuelat: psalmi

Ps. xlix.

sta attestāte / q̄ ait: De' manifeste veniet: de' noster / t nō si
lebit. Ignis in cōspectu ei' ardebit: et in circuitu ei' tem:

Naum. j.

pestas valida. Unde t ppheta quoq̄ alius dicit: Dñs in
tēpestate t turbine vie ei'. In quo nimirū turbine idcir:
co iustus nequaq̄ conteritur: quia semp hic sollicite me:
tuit ne cōteratur. Perpēdit nāq̄ adhuc in presentis vite

A

itinere cõstitutus/humanis actibus exactor operũ q̃ di strictus appareat: qui quosdam tunc reatu culpe originalis astrictos etiã sine operibus dãnat. Unde recte vir sanctus ex humani generis voce ptin⁹ adiungit. [Et multiplicabit vulnera mea etiã sine causa.] Nõnulli eteni pri⁹ a presenti luce subtrahunt/q̃ ad pferenda bona malave merita actiue vite perueniãt. Quos q̃ a culpa originis/ sacramenta salutis non liberant: et hic ex proprio nil egerunt: et illuc ad tormẽta perueniũt. Quibus vnum vuln⁹ est/corruptibiliter nasci: aliud/carnaliter emori. Sed q̃ post mortẽ quoq; eterna mors sequit: occulto eis iustoq; iudicio etiã sine causa vulnera multiplicãtur. Perpetua quippe tormẽta percipiunt: qui nihil ex propria voluntate peccauerũt. Hinc nãq; scriptum est. Non est mundus in cõspectu eius: nec vnius diei infans sup terram. Hinc per semetipsam veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: nõ potest introire in regnũ dei. Hic Paulus ait: Eramus natura filij ire/sicut et ceteri. Qui itaq; nullum proprium adiungẽs/ex solo originis reatu perimitur: quid iste in illo extremo examine (quãtum ad humani sensus estimationẽ) nisi sine causa vulneratur? Sed tamen sub diuina districtione iustum est vt ppago mortalis velut infructuosa arbor/et in ramis seruet amaritudinem quã traxit ex radice. Ait ergo: In turbine enĩ conteret me: et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Ac si aperte humani generis damna considerãs dicat:

Sine causa vulnera multiplicantur.
Joan.iij.
Ephe.ij.

B

District⁹ iudex qua eos animaduersione trucidat/quos culpa proprie actionis damnat: si et illos ineternum pcutit: quos reatus arbitrij nõ addicit? Que nimirum dicta nec a beato Job discrepare specialiter cognoscim⁹/si hec q̃ vere prolata sunt indagam⁹. Semetipsum nãq; subtiliter pensans: atq; in omni actione diiudicans: superne districtionis vim quãta sollicitudine pertimescat/insinuat dicens: In turbine enĩ conteret me. Ac si apte dicat: Idcirco hunc semp et in tranquillitate timeo: q̃ per flagella qualis in turbine veniat/nõ ignoro. Que flagella.s. et metuens preuidit: et preuidẽs pertulit. Unde subiũgit: Et multiplicabit vulnera mea etiã sine causa. Ut enĩ sepe iã diximus: nequaq̃ beat⁹ Job pcussus est: vt in eo percussio vitiũ tergeret: sed vt meritũ augeret. Uulneratũ se itaq; sine causa asserẽs: hoc de se foris loquitur: qd̃ de illo veritas in occulto testat/dicẽs. Cõmouisti me aduersus eũ/ vt affligerẽ eũ frustra. Uir ergo sanctus supbe nõ dicit/ qd̃ veraciter dicit: nec p hec v̾ba a rectitudine discrepat/ per que a iudice nõ discordat: qui eorũdem protinus vulnerum continuationem exprimit cum subiungit. [Non concedit quiescere spiritum meum: et implet me amaritudinibus.]

Capitulum.xvij.

C

Sepe iustis exercitiũ virtutis est/sola exterius aduersa tolerare. Sz vt eoꝝ vires certamẽ plene probationis erudiat/hos nonnunq̃ et foris tormenta lacerant/et intus tentamenta castigant. Unde vir sanct⁹ impletũ se amaritudinibus asserit: quia cũ flagella exterius tolerat/illud est grauius qd̃ de tentatiõe aduersarij in intimis portat. Sed inter hec mitigat vim doloris/considerata equitas et potentia ferientis. Unde subiũgit. [Si fortitudo querit/robustissimus est: si equitas iudicij/nemo pro me audet testimoniũ dicere.] Ille quippe vite causas examinat/qui has p alienũ testimoniũ non explorat: quia qui districtus q̃q; ostẽditur illator pene/ipse diu tacit⁹ extitit testis culpe. Hinc enĩ p prophetam dicit. Ego sum iudex et testis. Hinc rursum ait: Tacui: semper silui: patiens fui: sicut parturiens loquar. Parturiẽs nãq; cũ dolore eijcit/qd̃ diu in abditis cum pondere portauit. Post longũ ergo silentiũ sicut parturiẽs dñs loquit: q̃ qd̃ apd̃ se nũc tacit⁹ tolerat/in vltiõe quãdoq; iudicij quasi cũ dolore manifestat. Sed requirendus nobis est iste vir iust⁹: si pro eo testimoniũ dicere quisq̃ presumeret/nũquid hunc a reatu liberaret? Et si huic ali⁹ testimoniũ non impẽdit/nũquid ad proferendũ p se testimoniũ saltẽ ipse conualescit? Sequit. [Si iustificare me voluero/os meũ condẽnabit me: si innocẽtẽ ostẽdero/prauũ me comprobabit.] Ac si aperte dicat: Quid de alijs loquar/qui ipse p me testimonium ferre non valeo? Sed quia innocentie tue testificari nõ sufficis/nũqd hoc ipsum quia innocentiam habeas scis? Subdit.

Ple.xlix.
Esa.xlij.

¶ S. Quãta sit homini in sui cogitatione difficultas: et q̃ recta que agimus/sciendo nescire debeamus.

¶ [Etiam si simplex fuero/hoc ipsum ignorabit anima mea.] Plerũq; si scimus bona que agim⁹/ad elationem ducimur: si nescimus/minime seruam⁹. Quis enĩ aut de virtutis sue cõscientia non quantulũcũq; superbiat? Aut quis rursum bonum in se custodiat qd̃ ignorat? Sed cõtra vtraq; quid superest/nisi vt recta que agim⁹/sciendo nesciamus: vt hec et recta estimem⁹/et minima: quatenus et ad custodiã sensificet animũ scientia rectitudinis/et in tumorẽ non eleuet estimatio minorationis.

D

Capi.xviij.

Sed sunt nõnulla que sciri a nobis facile nequeunt/etiã cũ gerũtur. Nam sepe recto studio cõtra delinquentiũ culpas accẽdimur: et cũ vltra equitatis metas p irã rapimur/hoc zelũ iuste districtionis estimamus. Sepe officiũ p̄dicationis assumimus/vt per hoc fraterne vtilitati seruiamus: sed nisi placeamus cui loquimur: nequaq̃ libẽter accipit qd̃ p̄dicam⁹. Cũq; placere mens vtiliter studet/ad amorẽ laudis pprie turpiter defluit: et q̃ a captiuitate vitiorũ alios curabat eruere/ipsa suis fauorib⁹ incipit captiua seruire. Quasi latrũculus quippe est appetit⁹ laudis humane: qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur: vt ex occultis educto gladio gradientiũ vita trucidet. Cũq; pposite vtilitatis intentio ad studia p̄uata deducitur: horrẽdo modo vnũ idẽq; opus culpa peragit: qd̃ virt⁹ inchoauit. Sepe et ab ipsis exordijs aliud cogitatio expetit: aliud actio ostẽdit.

Capitulum.xix.

E

Sepe se fidelẽ sibi nec ipsa cogitatio exhibet: q̃ aliud ante oculos mẽtis versat: et lõge ad aliud ex intẽtione festinat. Nã plerũq; nõnulli terrena premia appetũt/et iustitiã defendũt: seq; innocẽtes estimãt/et esse defensores rectitudinis exultãt. Quib⁹ si spes nũmi subtrahit/a defensiõe ptin⁹ iustitie cessat: et tñ defensores iustitie se cogitãt: sibiq; se rectos asserũt: q̃ neq̃q̃ rectitudinẽ/sed nũmos q̃rũt. Cõtra q̃s bene p Moysen dicit: Juste qd̃ iustũ est exequeris. Iniuste quippe qd̃ iustũ est exequit: q̃ ad defensionẽ iustitie/nõ virtutis emulatione/ sed amore p̄mij tpalis excitat. Iniuste qd̃ iustũ est exeq̃tur/q̃ ipsam quã p̄tẽdit iustitiã venũdare minime veret. Juste ergo iustũ exequi/est i assertiõe iustitie eãdẽ ipsam iustitiã q̃rere. Sepe recta agim⁹/et nequaq̃ p̄mia/neq̃q̃ laudes ab hoibus expectam⁹: sed tñ mens in sui fiduciã erecta: his a qb⁹ nihil expetit/placere cõtẽnit: eoꝝ iudicia despicit: seq; male liberã p abrupta elatiõis rapit: et inde sub vitio peius obruit: vnde q̃si deuictis vitijs nullis se appetitionibus subiacere gloriat. Sepe dũ nosmetipsos plus iusto discutim⁹/de ipo discretionis studio indiscretius erram⁹: et mentis nostre acies quo pl⁹ cernere nitit/ obscuratur: q̃ et qui importune solis radios aspicit/tenebrescit: et inde nihil videre cõpellit/vnde videre amplius conatur. Quia igit ab inquisitione nostra torpentes nos omnino nescim⁹: aut si subtili nos discussione requirim⁹/ plerũq; inter vitia virtutesq; caligamus: recte nunc dicitur: [Etiã si simplex fuero/hoc ipm ignorabit aia mea.] Ac si aperte diceret: Cõditoris cõtra me iudicia qua temeritate redarguo/qui ipm me ex infirmitatis caligine ignoro? Unde bene p pphetã dicit: Dedit abyssus vocẽ suã ab altitudine phãtasie sue. Abyssus quippe phãtasie altitudinẽ portat/cũ human⁹ anim⁹ immensa cogitatione caliginosus/semetipm etiam discutiẽdo non penetrat. Sed ab hac altitudine vocem dare/est: quia dũ se deprehendere nõ potest/cogitur in admirationẽ cõsurgere: vt eo perscrutari nõ audeat qd̃ sup ipsum est: quo incomprehensibilitatẽ suam ipse cogitans/non valet inuenire qd̃ est. Sed iustorũ corda quia ad perfectum se examinare nequeũt/egre hoc exilium cecitatis ferunt. Unde et bene subditur: [Et tedebit me vite mee.] Tedet iustum vite re: quia et operando vitam non desinit querere: et tamen eiusdem vite sue meritũ non valet inuenire. Librã quippe examinis a sinu intime equitatis trahit: et inde in se ergã effectũ inuẽtionis deficit: vnde sup se rapt⁹ ad vim inquisitionis excrescit. Sed est cõsolatio nostre caliginis/ reducta ad animũ iusta et incomprehensibilis potentia conditoris: que et iniquos sine vltione nõ deserit/et rectorum iustitiam incomprehẽsibilitatis immẽsitate transcẽdit. Unde et apte subiungitur.

Deut.xvj.

F

Abacuc.iij.

¶ S. Q: iudicium diuinum nec peccator nec iustus effugiat: et q̃ quãtalibet iusti simplicitas fuerit/ipsa diuine magnitudinis simplicitate superetur.

G ¶ Unum est qđ locutus sum: et innocentem et impium
ipse consumit.] Innocens a creatore cõsumitur: q quan:
talibet eius simplicitas fuerit/diuine magnitudinis sim
plicitate superatur † Quis enim simplicitatem stud iose — † al. deuo: ratur.
seruemus: ex cõsideratione tamen intime puritatis osten
ditur/ꝙ hec ipsa quã agim⁹, simplicitas non sit. Impius
quoq͡ a conditore consumitur: quia deo cuncta mirabili:
ter ordinante/ipsis suis versutijs eius impietas ligatur.
Nam inde se supplicijs ꝛ nesciẽs implicat/vnde se aliqđ
facere scienter exultat. Quia igit̃ omnipotens deus ꝛ bo
norum innocentiã simplicitatem͡q superat/ ꝛ malorũ astu
tiam penetrans damnat: recte nunc dicitur. Unum est qđ
locutus sum: ꝛ innocentem et impium ipse cõsumit. Ac si
aperte diceretur: Hoc apud me verbũ cogitationis pro:
tuli: q nec innocens/si districte discutior/apparebo: nec
impius si apud me latere voluero/a supni examinis acu
mine abscondar: quoniã districtus iudex cũcta compre:
hendẽs/occulta malitie mirabiliter penetrat: et suis hãc
inuentionibus bene ordinans dãnat. Uel certe ꝛ innocẽ:
tem ꝛ impiũ ipse cõsumere dicit̃: quia ꝗuis in meritis vi
te diuisi sint/prime tamẽ culpe merito eque ad carnis in:
— Eccl̃s. ij. — teritum pertrahũtur. Unde ꝛ per Salomonẽ dicit̃: Mo
ritur doctus similiter vt indoctus. Et rursum. Cuncta
subiacent vanitati: ꝛ omnia pergũt ad vnum locũ. De ter
ra facta sunt/ꝛ in terrã pariter reuertunt̃. Sequitur.
¶ S. Qꝛ cũ sancti a pressuris liberari desiderãt/deus in
eorum patientia ꝛ mortificatione delectatur.
¶ Si flagellat/occidat semel: ꝛ non de penis innocẽtum
rideat.] Quis hec nõ per superbiam ꝓbata crederet/nisi
sentẽtiam iudicis audiret/qua ait: Non estis locuti corã
me rectum/sicut seruus meus Iob? Restat ergo vt null⁹
auctoris verba reprehendere audeat: que constat quia iu
dex laudat. Sed tanto in intimis suis cauti⁹ subtilius͡q
rimãda sunt/quãto durius foris sonant. Capl'm. xx.

H Vir etenim sanctus humani generis dãna con
siderans/vnde ꝛ quo venerit pẽsans: ꝙ homo
pollicente aduersario/boni mali͡q scientiam
appetens scire/perdidit etiam semetipsm: ita vt veraciter
dicat: Etiam si simplex fuero/hoc ipsum ignorabit anima
mea: ꝙ post expulsionis penam flagella quoq͡ corruptio:
nis sustinet: ꝛ adhuc ad carnis vel certe ad mentis interi
tum etiam post tormentum tendit/ vt recte dicat: Et in:
nocẽtem et impium ipse consumit: mediatoris contra hec
gratiam requirit/dicẽs. Si flagellat/occidat semel. Nos
enim quia ꝛ a deo mente recessimus: ꝛ carne ad puluerem
redimus/pena duple mortis astringimur. Sed venit ad
nos qui pro nobis sola carne moreretur: qui simplam suã
duple nostre iungeret: et nos ab vtra͡q morte liberaret.
— Rom. vi. — De qua per Paulum dicitur. Qꝛ autẽ mortuus est pec:
cato/mortuus est semel. Damna ergo vir sanctus nostre
corruptionis aspiciat: ꝛ vnã que duas nostras destruat:
mortem mediatoris querat: at͡q hanc desiderans dicat:
I Si flagellat/occidat semel. Sed ecce quasi humilitati re
nititur/qđ protinus subinfertur. Et non de penis innocẽ
tum rideat. Quod tamen valde humillimũ sine difficul:
tate cognoscimus/si humili hoc mente pensamus. Cun:
ctis etenim liquet ꝙ omne desideriũ pena est cũ differt̃:
— Prouer. xiij. — Salomone quoq͡ attestãte/qui ait. Spes que differtur/
affligit animã. Ridere autem dei/est/humane nolle affli
— Ridere di prouer. i. — ctioni misereri. Unde per Salomonẽ rursum dñs repro:
bis in culpa durantibus dicit: Ego quoq͡ in interitu ve
stro ridebo. i. afflictioni vestre nulla pietate compatiar.
Ante redemptoris igitur aduentũ/penam suã electi om:
nes habuerũt: quia estuante desiderio/incarnatiõis eius
— Luc. x. — mysterium videre cupierunt: ipso attestãte/qui ait: Mul
ti dico vobis iusti ꝛ prophete voluerunt videre que vos
videtis/ꝛ non viderunt. Pene ita͡q innocentiũ/sunt desi
deria iustorũ. Quousq͡ ergo electorum suorum vota do
minus nõ compatiens distulit: quid aliud ꝙ̃ innocẽtum
penas risit? Ita͡q vir sanctus venturi redemptoris do:
— † al. graui: ter. — na considerans: ꝛ votorum suorũ dilationem patienter †
tolerans dicat: Si flagellat/occidat semel/ꝛ nõ de penis
innocentum rideat. Ac si aperte exoret/dicens. Quia vi:
ta nostra quotidie flagello vindicte pro culpa atteritur:
ille iam veniat/qui pro nobis semel sine culpa moriatur:
vt de innocentum penis deus vltra non rideat/si ipse car
ne passibilis appareat: in cuius se desiderijs mens no:
stra castigat. Capitulum. xxi.

K Uel certe si risum dei/eius letitiã appellat: de
innocentũ penis ridere dñs dicitur: qꝛ quo a
nobis ardentius ꝗrit̃/eo de nobis suaui⁹ leta:
tur. Quasi quoddã quippe ei ex pena gaudiũ facimus/
cum per sancta desideria pro eius nos amore castigam⁹.
— Ps̃. cxvij — Hinc psalmista ait: Constituite diem solẽnem in confre:
quẽtationibus/vs͡q ad cornu altaris. Solẽnem nã͡q do
mino diem in cõfrequẽtationib⁹ cõstituit: quisquis se assi
due in ei⁹ desiderio affligit. Qui nimirũ solẽnitatis dies
vs͡q ad altaris cornu tendi precipitur: quia tãdiu neces:
se est vt quis͡q se afficiat/quousq͡ ad superni sacrificij al:
titudinem: id est ad eterna gaudia pertingat. Iustus igi
tur vir quia impleri desideriũ suum appetit/ nõ differri/
humiliter dicit. Non de penis innocẽtum rideat. Ac si di
ceret. Uota nostra libenter accipiens vltra non differat:
sed ostendendo exhibeat eũ / qui nos in sua expectatione
castigat. Quia vero eum specialiter beatus Iob occidi se
mel petiuit: qui carnis solius mortem in mundi ꝓ nobis
sine culpa tolerauit: protinus aperit: qui ipsum quoq͡ ordinem
eius passionis adiungit / dicens. [Terra data est in ma:
nus impij: vultũ iudicũ ei⁹ operit.] Quid nã͡q terre no:
mine/nisi caro exprimit̃? Quis appellatiõe impij/nisi dia:
bolus designat̃? Huius impij manus fuerũt hi qui in re
dẽptoris nostri morte grassati sunt. Terra ita͡q data est ĩ
manus impij: qꝛ antiquus hostis redẽptoris mẽtem cor:
rũpere ꝑ se tẽtãdo nõ valuit: sꝫ ei⁹ carnẽ ꝑ suos satellites
ad triduũ permissus extinxit: ꝛ dispensationẽ supne pieta
tis nesciens/ex hac ipsa permissione seruiuit. Trib⁹ etenĩ
redẽptorem nostrũ tentationibus pulsans/cor dei teme:
rare nõ valuit. Sed cum Iude mentem ad traditionem
carnis eius excitauit: cum͡q ꝛ cohortem at͡q a pontifici:
— L — bus ꝛ phariseis ministros tradidit: nimirum iste impius
manus ad terram tetendit. Huius terre iudices/sacerdo
tes et principes / pilatus at͡q illusores milites fuerunt.
Iste ita͡q impius vultum iudicum eius operuit: qꝛ cor:
da persequẽtium ne auctorem suum cognoscerent/mali:
— ij. Cor. iij. — tie nubilo velauit. Unde et per Paulum dicitur: Us͡q in
hodiernũ diem cũ legitur Moyses/velamẽ est positũ su:
— ij. Cor. ij. — per cor eorũ. Qui rursus ait: Si enim cognouissent/nũ͡q
dominũ glorie crucifixissent. Uultus ergo iudicũ oper:
tus extitit: quia mens persequẽtium eum quem carne te:
nere potuit/deũ nec per miracula agnouit. Quia vero an
tiquus hostis cũ iniquis omnib⁹ vna persona est: sic ple:
rum͡q scriptura sacra de iniquorum capite. i. diabolo lo:
quitur: vt repente ad eius corpus: id est ad sequaces il:
lius deriuetur. Capitulum. xxij.

P Otest ergo nomine impij/infidelis ac persecu
tor populus designari: cui ꝛ hoc cõgruit omni
no quod subditur. Qꝛ si non ille est/quis ergo
est?] Ac si aperte diceretur: Quis vnꝗ͡ impius esse putan
dus est / si non ille populus qui ipsam pietatem persecu:
tus est/impius non est? Sed considerata vir sanctus iu:
daice plebis perfidia/ ad semetipsum mentis oculos re:
uocat: dolet ꝙ videre nequeat quem amat: merore affici:
— M — tur: quia ex presenti mũdo ante subtrahitur/ꝙ̃ salus mũ
di reueletur. Unde et subdit:
¶ S. Qꝛ antiqui patres fuerũt quasi portatores pomo:
rum/prenunciantes Christum/ꝛ odorem euangelij futu
ris gentibus porrigentes.
¶ Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt/ꝛ non
viderũt bonũ.] Cursoris quippe officiũ est secutura nun:
ciare. Omnes igitur electi qui ante aduẽtum redempto:
ris orti sunt: quia hũc aut audiẽdo tantũmodo/aut etiã
loquendo nũciarunt: quidã quasi in mundo cursores fue
rũt. Sed qꝛ ante prestolatũ redẽptoris tẽpus se subtrahi
preuident: transire se cursore velocius dolent: dies͡q suos
esse breues ingemiscũt: qꝛ vs͡q ad videndã redẽptoris lu
cem minime tendunt̃. Unde apte dicit̃: Fugerũt/ꝛ nõ vi
— Genesis. i. — derũt bonũ. Oĩa q̃ creata sunt/bona sunt: Moyse attestã:
te/q̃ ait. Uidit deus cũcta q̃ fecerat/ꝛ erant valde bona.
Sed hoc solũ bonũ principaliter bonũ est: per qđ hec oĩa
bona sunt/que bona nõ principaliter existunt. De quo bo
— Lu. xviij. — no veritas per euãgeliũ dicit. Nemo bon⁹ nisi solus de⁹.
Quia igit̃ antiquorũ patrũ prius dies finiti sunt/ꝙ̃ mũ:
do de⁹ in carne mõstraret̃: recte nũc de hisdẽ dieb⁹ dicit̃:
Fugerũt/ꝛ nõ viderũt bonũ. Ac si apte diceret̃: Ante ex:
pectatũ tempus elapsi sunt/qui ad redẽptoris presentiã
ꝑuenire nequerũt. Unde ꝛ adhuc subdit̃: [Pertrãsierũt

A quasi naues poma portantes.] Ibi qui poma deferentes
maria transmeant: ipsi quidem fructuũ odore perfruun:
tur: sed eorũdem fructuũ alijs cibos ferunt. Quid igitur
antiqui patres / nisi naues poma portantes extiterunt?
Qui diuine incarnationis mysterium prophetantes: ipsi
quidem spei odore potiti sunt: sed nobis fructũ de eadem
spei perfectione detulerũt. Qđ enĩ illi expectando odora:
ti sunt / hoc nos cernẽdo et percipiendo satiamur. Unde
Joan.iiij. et redemptor hisdem discipulis dicit: Alij laborauerunt /
et vos in labores eorum introistis. Quorũ videlicet dies
cõparãtur nauibus: quia decurrũt. Et recte poma portã
tibus: quia electos omnes quos ante redẽptoris presen:
tiam gestauerunt: p prophetie valuerunt spiritũ expecta
tione refouere: nõ autem manifesta exhibitione reficere.
Uel certe quia naues cũ poma portant / hec palcis admi
scent / vt ad terras illesa perducãt: recte patrum precedẽ:
tiũ dies describunt nauib⁹ poma portantibus similes: qr
antiquorũ dicta / in eo q̃ mysteria spiritualis vite denun
ciant: per interfusam hec historie stipulam seruant: et oper
tum nobis fructum spiritus deferunt / cũ carnalia loquũ
tur. Sepe nãq̃ dum quedã narrant propria / ad diuinita:
tis eleuãtur arcana. Qui crebro etiam cum altitudinem
diuinitatis aspiciunt / ad incarnationis ei⁹ mysteriũ repẽ
B te fundunt. Unde adhuc apte subiũgit. Capl'm.xxiij.

SIcut aquila volãs ad escam.] Mos quippe est
aquile / vt irreuerberata acie radios solis aspi:
ciat: sed cũ refectionis indigentia vegetur: ean:
dem oculorum aciem quã radijs solis infixerat / ad respe
ctum cadaueris inclinat: et q̃uis ad alta euolet / pro su:
mendis tamen carnibus terrã petit. Sic videlicet sic an:
tiqui patres fuerunt / qui inquantũ humanitatis infirmi
tas admittebat / creatoris lucem erecta mente contẽpla:
ti sunt: sed incarnãdum hunc in mundi fine prescientes /
quasi a solis radijs ad terrã oculos deflexerũt. Et quasi
de summis ad ima veniunt / dum hunc deũ supra omnia /
et hominẽ infra omnia agnoscũt. Quem pro humano ge:
nere dum passurũ morituruq̃ conspiciũt (qua scilz mor:
te semetipsos refici atq̃ reformari ad vitã nouerũt) qua:
si more aquile post cõtemplatos solis radios / in cadaue:
re escam querunt. Libet spectare aquilã solis radios in:
Esa.ix. tuentẽ / que ait: Deus fortis / pater futuri seculi / princeps
pacis. Sed ab alto volatu celsitudinis ad terras veniat:
escam cadaueris inferius inquirat. Paulopost etenĩ sub:
Esa.liij. didit dicens: Disciplina pacis nostre super eum: et liuo:
re eius sanati sumus. Et rursum: Et homo est / et quis co
gnoscet eũ? Subleuata ergo in diuinitate mens iusti eũ
dispensationis gratiam ex eius carne considerat: quasi a
summis repente vt aquila ad escam volat. Sed ecce ille
israeliticus populus immẽso dudũ prophetie spiritu infu
sus / eiusdẽ prophetie dona pdidit: atq̃ in ea nde quã pre
uidendo nunciauerat / non permãsit: et a se redemptoris
presentiã negando repulit: quã cũctis se sequẽtibus pro:
C nunciando declarauit. Unde et apte protinus per cõpas:
sionem ad eorum quoq̃ duritiam sermo cõuertitur: atq̃
ab eis quomodo prophetie gratia subtrahatur indicatur.
Nam subditur: [Cum dixero: nequaq̃ ita loquar: cõmu:
to faciem meã / et dolore torqueor.] Plebs quippe iudai
ca loqui vt prius noluit: que eũ quẽ predixerat negauit.
Sed cõmutata facie / torquet dolore: quia dũ internũ sui
hominis aspectum quo agnosci a conditore poterat / fedi
tate perfidie polluit: a presentibus malis incipiens / sub
eterna visione se dãnauit. Quasi enim cõmutata facie ab
auctore non cognoscitur / que perdita bone conscientie fi
de reprobatur. Sed nimirũ restat vt suppliciorum dolor
torqueat: quã suus non cognoscens conditor ignorat. Qr
igitur hec sub redemptoris nostri significatione trãscur:
rimus / nunc moraliter discutiẽdo replicemus. Dies mei
velociores fuerunt cursore: fugerũt / et non viderunt bo:
num. Sicut sepe iam diximus / sic primus homo cõditus
fuit / vt per augmenta tẽporum tendi posset eius vita tan
tũmodo / non euolui: sed quia sponte ad culpam decidit:
quo attigit vetitum / pertulit decursum: quem nunc ho:
mo presentis vite desiderio oppressus / indesinẽter et tole:
rat et optat. Ne enĩ finiat / viuere appetit: sed per augmẽ
ta vite quotidie ad finem tendit. Nec deprehendi valet /
incrementa temporum q̃ nulla sint / nisi cũ repente trans:
acta finiuntur: que venientia longa videbantur.
Capitulum.xxiiij.

VIr igitur sanctus statũ sue conditionis aspi:
ciat: et ex humani generis voce damna decur:
sus ingemiscat / dicens. [Dies mei velociores
fuerunt cursore: fugerunt / et non viderunt bonum.] Ac si
aperte dicat: Ad hoc homo cõdit⁹ fuit / vt bonũ qđ deus
est / videre potuisset: sed quia stare ad lucẽ noluit / fugien
do oculos amisit: qr quo per culpã cepit ad ima decurre:
re: eo cecitatẽ pertulit: ne intimũ lumẽ videret. De quib⁹
adhuc dieb⁹ apte subiũgit. [Pertrãsierunt quasi naues
poma portãtes.] Naues cũ poma portant / fructus terre
videlicet per fluctus ferũt. Terra vero hominis paradi:
sus extitit: que hũc incõcussum tenere potuit / si per inno
centiã stare voluisset. Sed quia ad mutabilitatis vndas
per culpam cecidit / ad presentis vite maria post terram
venit. Poma etiã terre huius fuerũt mandati sermo: con
cessa possibilitas operis: nature indita intelligentia con:
ditoris. Sed hec poma q̃ edere in terra renuimus / p ma:
ria iam portamus: quia concessa bona tot munerũ incon
cussi custodire in paradiso noluimus: et seruare nũc in tẽ
tationibus conamur. Tendẽtes ad terminum aura vite
presentis impellimur: mutabilitatis nostre fluctu fatiga
D mur. Sed quia per crucis mysterium ad ingenita nature
bona restringimur: quasi p lignũ poma portamus. Qđ
tamen intelligi et aliter potest. Naues etenĩ cũ poma por
tant / suauitatem odoris habent: sed grauitatẽ ponderis
non habent. Et humanũ genus a paradisi gaudijs expul
sum / vim cõtẽplationis pdidit robur cõdite fortitudinis
E amisit. cumq̃ ad superna repetenda se erigit / fragrat qui
dem odore memorie: sed digne non exerit pondus vite.
Pomorum ergo odoribus repletur: et tamen huc illucq̃
leuiter mentis nostre nauis impellitur: quia et paradisi
celsitudinẽ cum ardoris recordatione meminimus: et im:
portunos tentationum fluctus ex carne toleramus. Un:
de et apte subiungitur. Capitulum.xxv.

SIcut aquila volans ad escam.] Aquila etenim
alto valde volatu suspenditur / et annisu prepe:
ti ad ethera libratur: sed per appetitum vẽtris
terras expetit: sese q̃ a sublimib⁹ repẽte deorsum fundit.
Sic sic humanũ genus in parente primo ad ima de subli:
mibus corruit. Qđ nimirũ cõditionis sue dignitas in ra:
tionis celsitudine quasi in aeris libertate suspẽderat: sed
quia cõtra preceptum / cibum vetitum cõtigit: per vẽtris
concupiscentiã ad terras venit. et quasi post volatum car
nibus pascitur: quia illa libera contẽplationis inspiracu:
la perdidit: et deorsum corporeis voluptatib⁹ letatur. Si:
cut ergo aquila volans ad escã dies nostri velociter trãs:
eunt: quia quo ima petimus / eo subsistere in vita prohibe
mur. Sed cum hec ante mẽtis oculos cõtinua cogitatio:
ne reuoluimus / duris taciti questionibus vrgemur: cur
omnipotẽs deus cõdidit quẽ periturũ esse presciuit? cur
is qui summe potẽs et summe bon⁹ est / nequaq̃ voluit ho
F minẽ talẽ facere / qui perire non posset? Cũ vero hec taci:
ta mẽs interrogat / pauet ne ipso interrogationis ausu in
superbiam erumpat: seq̃ humiliter comprimit / et cogita:
tiones suas restrigit. Sed eo grauius affligitur / quo in:
ter mala que sustinet / etiam de cõditionis sue abscõdito
intellectu cruciatur. Unde hic quoq̃ apte subiungitur.
[Cum dixero: nequaq̃ ita loquar: cõmuto faciem meam:
et dolore torqueor.] Nequaq̃ quippe nos ita debere loqui
dicimus: cum nostre infirmitatis modum ex inquisitiõe
transcẽdẽtes / nosmetipsos pauore reprehendimus: et super:
ne reuerentie consideratione refrenamus. In qua refre:
natione scilz mẽtis nostre facies cõmutatur: qr que prius
non capiens audenter summa requirebat: infirmitatem
suam postmodũ agnoscẽs / venerari incohat qđ ignorat.
Sed in ipsa cõmutatiõe dolor est: quia valde affligitur /
quoniã prime culpe merito ad intelligẽda ea que de se ipsa
sunt cecatur. Que patitur / iusta esse cõsiderat. Pauet ne
in dolore p licentiã locutionis excedat. Qui silentiũ indi:
cit: sed excitat⁹ dolor eo ipso quo restringitur / augetur. Di:
cat ergo: Cũ dixero / nequaq̃ ita loquar: cõmuto faciem
meã / et dolore torqueor. Quia tunc grauı⁹ plerũq̃ affligi
mur / cũ quasi p cõsolationis studiũ / afflictiõis nostre no
bis conamur mala leuigare. Sed quisquis iã subtiliter
parentis primi damnatione propagata / humani generis
damna considerat / superest vt his adiungere propria me
tuat. Unde vir sanctus postq̃ cõmunia intulit / repente
specialia subiungit dicens.

G ¶ S. Quātum timere debeat qui sciēter peccat/cū Job tantis virtutum testimonijs approbatus: sua opera vereatur: et q̄ fraus tribus modis cōmittatur.

¶ Verebar oīa opera mea: sciens quia non parceres delinquenti.⌋ Que beatus Job opera exercuit/sacre huius historie textus ostendit. Holocaustis quippe multiplicibus auctorem placare studuit: quia iuxta filiorū numerum (vt scriptū est) consurgens diluculo/offerebat holocausta p singulos: eosq̄ nō solū ab immūdis actibus/sed praua quoq̄ cogitatione mundabat. De quo scriptura teste perhibet. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei: et benedixerint deo in cordibus suis. Affectum ergo compassionis exercuit: q̄ ipse de se amicoꝝ questionibus exactus dicit: Flebā quondā sup eo qui afflictus erat. Ministeriū pietatis impēdit/qui ait: Ocul⁹ fui ceco: et pes claudo. Castitatis mundiciā in corde custodiuit/qui obtestādo se aperit dicens: Si deceptum est cor meum super muliere. Humilitatis culmen medullitus tenuit/qui dicit: Si cōtēpsi iudiciū subire cum seruo meo et ancilla mea/cū disceptarēt aduersum me. Beneficia largitatis impendit/qui ait: Si comedi buccellā meā solus/et nō comedit pupillus ex ea. Et rursum: Si non benedixerint mihi latera eius: et de velleribus ouium mearū calefact⁹ est. Gratiam hospitalitatis exhibuit/qui dicit: Foris non mansit peregrinus: ostium meum viatori patuit. Et inter hec ad virtutū cumulum p excellentiorē viam charitatis/et inimicos dilexit/qui ait: Si gauisus sum ad ruinā eius qui me oderat. Et rursum: Nō enim dedi ad peccādū guttur meū: vt expeterē maledicens animā eius. Quid ergo vir H sanct⁹ sua opera verebatur: qui illa semp exhibuit/ex quibus placari deus et erga iniquitates solet? Quid ergo est q̄ mira opera faciens/hec ipsa etiam veretur pauēs/cum dicit: Verebar oīa opera mea/nisi q̄ in sancti viri actib⁹ verbisq̄ colligim⁹: vt si placere deo veraciter cupimus/postq̄ peruersa subigimus/ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus? Capitulum.xxvi.

Duo in bonis opib⁹ formidanda sunt. s. desidia et fraus.

Duo quippe sunt que in bonis operibus necesse est vt studiose formidentur: desidia videlicet/et fraus. Unde et per prophetā apud vetustam trāslationē dicit: Maledictus omnis qui facit opus dei fraudulēter et desidiose. Sed sciēdū magnopere est: quia desidia per torporē nascitur: fraus p priuatā dilectionē. Illā nāq̄ minor dei amor exaggerat/hanc autē male mētem possidens proprius amor creat. Fraudem quippe in dei opere pperat/quisquis semetipsum inordinate diligens/per hoc qḋ recte egerit/ad remunerationis trāsitorie bona festinat. Sciendum quoq̄ est/q̄ tribus modis fraus ipsa cōmittitur: quia per hāc procul dubio aut tacita cordis humani gratia/aut fauoris aura/aut res quelibet exterior desiderat. Quo cōtra recte de iusto per prophetā dicitur: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. (Esaie xxxiij.) Quia enim non solū fraus in acceptione pecunie est: mun⁹ procul dubio vnū non est. Tres vero sunt acceptiones munerū/ad quas ex fraude festinatur. Munus nāq̄ a corde est/captata gratia a cogitatiōe. Munus ab ore est gloria p fauorem. Munus ex manu/est premiū per I dationem. Sed iustus quisq̄ ab oī munere man⁹ excutit: q̄ in eo qḋ recte agit/nec ab humano corde inanē gloriā/nec ab ore laudē/nec a manu recipere donationē querit. Solus ergo in dei opere fraudē nō facit: qui cū ad studia bone actionis inuigilat: nec ad corporalis rei premia/nec ad laudis verba/nec ad humani iudicij gratiā anhelat. Ipsa igitur bona nostra quia insidiantis culpe euadere gladiū nequeunt/nisi sollicito quotidie timore muniant: p sanctū virū nūc recte dicit: Verebar oīa opera mea. Ac si humili confessione diceret: Que apte egerim video: sed quid in his latēter ptulerim/ignoro. Capitulū.xxvij.

Sepe enim bona nr̄a latrocinātis fraude pereūt: quia rectis se nostris actibus concupiscētie terrene subiungūt. Sepe desidia interueniēte deficiunt: quia a feruore quo cepta sunt/frigescēte amore tabescunt. Quia ergo culpe surreptio vel in ipso virtutis actu vix vicitur: quid ad securitatem superest/nisi vt studiose semper et in virtute timeatur? Sed post hec valde scrupulosum cordi se obijcit/quod subiūgit: ⌊Sciens q̄ non parceres delinquēti.⌋ Si enim delinquenti nō parcitur/quis ab eterna morte eripitur: cum a delicto mūdus nemo reperitur? An penitenti parcit/et delinquenti non parcit? Quia cum delicta plangimus/nequaq̄ iam delinquentes sumus. Sed quid est q̄ petrus cū negat respicit: et redemptoris negati respectu/ad lachrymas vocatur? Quid q̄ Paulus cum redemptoris nomē in terra conaretur extinguere/eius verba de celo meruit audire? Sed tamen culpa in vtroq̄ punita est: quia et de Petro/teste euāgelio scriptum est: Recordatus est Petrus verbi Jesu qḋ dixerat: et egressus foras/fleuit amare. Et de Paulo hec eadem que hunc vocauit veritas dicit: Ego ostēdam ei/quāta eum oporteat pro nomine meo pati. Delinquēti ergo domin⁹ nequaq̄ parcit: quia delictum sine vltione non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se penitens punit: aut hoc deus cum homine vindicās percutit. Nequaq̄ igitur peccato parcitur: quia nullatenus sine vindicta laxatur. Sic David audire post confessionem meruit: Dominus transtulit peccatum tuū. Et tamē multis post cruciatibus afflictus ac fugiens/reatum culpe quā perpetrauerat/exoluit. Sic nos salutis vnda a culpa primi parentis absoluimur: sed tamen reatum eiusdem culpe diluentes/absoluti quoq̄ adhuc carnaliter obimus. Bene ergo dicitur: Sciens q̄ non parceres delinquenti: quia delicta nostra siue per nos/siue per semetipsum resecat/etiam cum relaxat. Ab electis enim suis iniquitatū maculas studet temporali afflictione tergere: quas in eis in perpetuum non vult vindicare. Sed sepe mens dum plus iusto trepidat: dum pauore quatitur: dum sinistris suspicionibus vrgetur/tedet hanc viuere: que se ad vitā vel per labores ambigit peruenire. Unde et subsequenter adiungitur.

K — Lu. xxij. — Solutio. — Act. ix. — Delinquēti nequaq̄ parcitur. — ij. Reg. xij.

¶ S. Q̄ sancti viri ita incerti sunt/vt confidant: ita cōfidunt/vt tamen ex securitate non torpeant.

L ¶ Si autem et sic impius sum/quare frustra laboraui?⌋ Si enim remota pietate discutimur/opus nostrū pena dignū est/qḋ remunerari premijs prestolamur. Vir igitur sanctus sub occulto iudicio trepidans dicit: Si autem et sic impius sum/quare frustra laboraui? Non q̄ hunc laborasse penitet: sed q̄ incertus esse de premio et inter labores dolet. Sciēdum vero est q̄ viri sancti ita incerti sunt vt confidant: atq̄ ita confidunt/vt tamē ex securitate nō torpeāt. Quia ergo plerūq̄ mens et impensa rectis actib⁹ trepidat: restat vt postq̄ bonū opus agit/lachryme expiationis exquirātur: quatenus ad eterna premia meritum recti operis subuehat humilitas postulationis.

¶ S. Q̄ quātalibet mundicia sancti fulgeant/tamen ex hoc corpore qḋ corrūpitur in quo sunt/abominabiles se iudicāt: et ex concupiscentiarū sordibus sine quibus non sunt/immūdos se reputant. Capitulum.xxviij.

Sed tamen sciendum est: quia mundos nos ad perfectum reddere vel vita vel lachryme non valent/quousq̄ nos mortalitas nostre corruptionis tenet. Unde et apte subiungitur. ⌊Si lotus fuero quasi aquis niuis: et fulserint velut mundissime manus mee: tamen sordibus intinges me: et abominabuntur me vestimenta mea.⌋ Aque enim niuis/sunt lamenta hu- M militatis. Que profecto humilitas quia ante districti iudicis oculos ceteris virtutibus preeminet/quasi per magni meriti colorem candet. Sunt nāq̄ nonnulli qui lamēta habent: sed humilitatem non habent: quia afflicti plangunt: sed tamen in ipsis fletibus vel contra proximorum vitam superbiunt: vel contra ordinationē conditoris erigūtur. Hi nimirū aquas habent/et mundi esse nequeunt: quia humilitatis fletibus minime lauantur. Aquis autē niuis a culpa se lauerat/qui confidenter dicebat: Cor cōtritum et humiliatum deus non spernit. (Psal. l.) Qui enim lamētis affligūtur/sed murmurādo rebelles sunt: mentē quidem conterunt/sed humiliari contēnunt. Niuis aque niuis intelligi et aliter possint. Aqua enim fontis et fluminis ex terra oritur: aqua vero niuis ex aere proruit. Et sunt plerique qui per orationū lamēta se cruciāt: sed tamē totis lamentorū laborib⁹ ad sola terrena desideria exudant. Compungunt in precib⁹: sed felicitatis trāsitorie gaudia requirūt. Hos itaq̄ niuis aqua nō abluit: q̄ eorū flet⁹ ab imis venit. Quasi enī ex terre aqua pfusi sunt/qui pro terrenis bonis in precibus cōpungunt. Qui vero idcirco plorāt/quoniā premia eterna desiderant/aqua niuis hos diluit: quia celestis compunctio infundit. Nam cum perennē patriam p lamenta appetunt: eiusq̄ accensi desiderijs plangunt: a summis accipiunt vnde mundentur. Per manus

B autem quid aliud q̄ opera designantur? Unde quibusdā per ꝓphetā dicitur. Manus vestre sanguine plene sunt: id est opera crudelitate. Notādū vero q̄ vir sanctus non ait. Fulserint mūdissime manus mee: sz velut mūdissime manus mee: quia quousqȝ pena corruptiōis astringimur/ quālibet rectis operibus veram mūditiam nequaq̄ apprehendimus: sed imitamur. Unde ꝛ apte subiungitur. [Tamen sordibus intinges me.] Deus nos sordibus intingere dicitur/ intinctos sordibus demonstrare: quia quāto ad illum verius per bona opera surgimus/ tanto subtilius vite nostre sordes agnoscimus: quibus ab eius mūditia discordam⁹. Ait ergo. Si lot⁹ fuero quasi aquis niuis: ꝛ fulserint velut mundissime man⁹ mee: tamen sordibus intinges me. Ac si aperte dicat. Quis lamentis superne compunctionis infundar: quis ꝑ studia recte operationis exercear: in tua tamen munditia video q̄ mundus non sum. Intentā quippe deo animā/ ipsa adhuc corruptibilis caro diuerberat: eiusqȝ amoris pulchritudinem obscenis et illicitis cogitationum motib⁹ fedat. Unde et subditur. Capitulum.xxix.

Esa.j.

E [T abominabuntur me vestimēta mea.] Quid enī vestimēti nomine/ nisi hoc terrenum corpus exprimit/ quo induta anima tegit: ne in subtilitatis sue substantia nuda videat? Hinc etenī Salomon ait. Omni tempore sint vestimenta tua cādida: id est mēbra corporis a sordidis actibus munda. Hinc Esaias ait. Vestimentū mixtū sanguine erit in cōbustionē. Sanguine quippe vestimentū miscere/ est desiderijs carnalibus inquinare. Quibus nimirum se pollui psalmista formidauerat/ cum dicebat. Libera me de sanguinib⁹ de⁹/ deus salutis mee. Hinc voce angeli ad Joānem dicitur: Habes pauca nomina in sardis/ que non inquinauerunt vestimenta sua. More autem sacri eloquij/ vestimēta nostra nos abominari referunt: q̄ abominabiles reddunt: sicut per Petrum quoqȝ de iuda dicitur. Hic possedit agrum de mercede iniquitatis. Neqȝ enī emptum precio sanguinis/ agrum figuli iudas possidere potuit: qui relatis triginta argēteis/ traditionis crimē criminosiori in se protin⁹ morte mulctauit: sed possedit dictum est/ possideri fecit. Ita hoc loco Abominabuntur me vestimenta mea/ dicitur: abominabilem facient: q̄ nimirum dum cōtra mentem mēbra superbiunt: dum sancti desiderij studia: tētationum suarum tumultibus interrumpūt: ī ipso suo certamine posita anima agnoscit q̄ntum adhuc a diuinitate despicatur: que corruptionem suam plene appetēs transire/ sed non valēs/ sede puluere cogitationis inquinatur. Hanc vestimentorum abominationē senserat/ qui dicebat. Video aliam legē in mēbris meis/ repugnātem legi mentis mee: ꝛ captiuū me ducentē in lege peccati/ q̄ est in mēbris meis. Hec etiā vestimēta ī quibus perfecte placere nō poterat: quādoqȝ meli⁹ resumenda deponere festine cupiebat/ dicēs. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat ergo vir iustus: Si lotus fuero quasi aquis niuis/ et fulserit velut mundissime manus mee: tamen sordib⁹ intinges me: et abominabunt me vestimenta mea. quia q̄ntūlibet ad summa ex compunctione cōtemplationis ascenderit: quātūlibet in opere se per exercitium laboris occurrerit: indignum tamen adhuc aliquid de corpore mortis sentit: ꝛ abominabilem sese considerat in multis que de pondere corruptionis portat.

Ecc.ix. — Esa.ix. — D — Ps.l. — Apo.iij. — Act.j. — Ro.vij. — Ro.vij. — I

¶ S. Quod graue tormentū fit ī cordib⁹ electorū q̄ sensum sui reprehensoris non intelligunt. Capitulum.xxx.

Q Uid hoc quoqȝ fit grauius q̄ sepe neqȝ hoc intelligit vnde delinquit. Flagella suscipit: sed districto iudici quid in se maius quid ve minus displiceat non agnoscit. Unde et subditur. [Neqȝ enī viro qui similis mei est respondebo: neqȝ qui mecum in iudicio ex equo possit audiri.] Dum cum quolibet in iudicio ex equo contēdimus: et quid contra nos dicatur agnoscimus: ꝛ in his que dicimus audimur: ꝛ quo obiecta patenter apprehendimus/ audenter ad ꝓposita respondemus. Quia ergo inuisibilis iudex que facim⁹ videt/ quasi audit que dicimus: sed quia id quod ei displicet/ nequaq̄ plene cognoscimus/ quasi quid ipse dicit ignoram⁹. Vir igitur sanct⁹ vestimētorū suoꝝ abominationē cōsiderās/ eo ampli⁹ timet/ quo audiri in iudicio ex equo non valet: quia quousqȝ corruptionis sue pōdere premitur: hoc in sus grauius pena tolerat: q̄ ꝛ sensū sui reprehensoris ignorat. Ac si aperte dicat. In hoc ex equo non audior: quia ꝛ patent cūcta que facio: et tamen ipse nescio per quanta reprehendor. Sequitur. [Non est qui vtrūqȝ valeat arguere: ꝛ ponere manum suam ī ambobus.] Durum sonat vt queratur qui deum arguat: sed durū non erit si recurrat ad memoriam: quod ipse per alium prophetam dicit. per Esaiam quippe admonet dicens. Quiescite agere peruerse: discite benefacere: querite iudicium: subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduam: et venite et arguite me: dicit dn̄s. Ei nāqȝ quē arguim⁹/ rōnis auctoritate cōtraimus. Et quid est q̄ dn̄s agere sancta nos admonens adiungit. Venite et arguite me: nisi q̄ aperte insinuat/ quātā bonis actib⁹ fiduciam ꝑstat. Ac si patenter dicat: Recta agite: ꝛ animaduersionis mee motibus non iā per deprecationis gemitum/ sed per fiduciam auctoritatis obuiate. Hinc etenim Joannes dicit. Si cor nostrum nō reprehenderit nos/ fiduciam habemus ad deum. Hinc est q̄ Moyses quis placet seruiens: auditur tacens. cui silenti dicitur. Quid clamas ad me? Hinc est q̄ irascentem retinet/ cum audit. Dimitte me/ vt irascatur furor meus contra populū istū. Hinc est q̄ arguentē dn̄s non habuisse se queritur/ cū per prophetam dicit. Quesiui virum qui interponeret sepem: ꝛ staret opposit⁹ cōtra me/ ne dissiparē eam: et non inueni. Hinc est quod grauiter Esaias deplorat/ dicens. Omnes nos cecidimus quasi folium: et iniquitates nostre quasi vent⁹ abstulerūt nos. non est qui inuocet nomen tuū/ q̄ consurgat ꝛ teneat te. Sed possunt recti quilibet per accepte penitentie † meritū aliquando presentis motibus animaduersionis obuiare: non autem valēt virtute propria ab humano genere supplicia secuture mortis expellere. Vir igitur sanctus humanū genus cōsideret quo defluxit: eterne mortis damna conspiciat: cui nimirū constat quia nequaq̄ iustitia hūana contradicat. videat q̄ peruerse homo deliquerit: videat q̄ districte conditor contra hominem irascatur: ꝛ mediatorem dei ꝛ hominis deum et hominem requirat.

K — Esa.j. — j.Jo.iij. — Exodi xiiij. — Exodi xxxij. — Eze.xxij. — Esa.lxiiij. — L — † al's innocentie.

¶ Quod christus ad nos deo patri placandos nou⁹ hō venerit/ cōtradictor ad culpā/ amic⁹ ad penā. Capitulum.xxxj.

Q Uem quia longe post venturū considerat/ deplorans dicat. [Non est qui vtrūqȝ valeat arguere/ et ponere manū suā in ambob⁹.] Redēptor quippe humani generis/ mediator dei ꝛ hominis ꝑ carnem fact⁹: q̄ iust⁹ in hominib⁹ sol⁹ apparuit: et tamen ad penā culpe etiā sine culpa puenit: ꝛ hominē redarguit ne delinqueret: ꝛ deo obstitit ne feriret: exempla innocentie prebuit: penā malitie suscepit. Patiēdo ergo vtrūqȝ arguit: qui ꝛ culpā hominis per iustitiam aspirādo corripuit: et iram iudicis moriendo tēperauit. atqȝ ī vtrisqȝ manū posuit: quia et exempla hominib⁹ q̄ imitarentur ꝓbuit: ꝛ deo in se opera quibus erga homines placaretur ostendit. Null⁹ q̄ppe ante hūc extitit: q̄ sic ꝓ alienis reatib⁹ intercederet/ vt ꝓprios non haberet. Eterne igitur morti tanto q̄s in alijs obuiare non poterat/ quāto hunc reatus de ꝓprijs astringebat. Venit itaqȝ nou⁹ homo ad homines/ contradictor ad culpam/ amic⁹ ad penā: mira monstrauit/ crudelia ꝑtulit. Manū ergo suam in ambobus posuit: quia vnde reū recte docuit/ inde iratū iudicē placauit. Qui hoc quoqȝ ipsis suis miraculis mirabili⁹ prebuit: quia corda delinquentiū mansuetudine poti⁹ q̄ terrore correxit. Unde et subditur.

M

¶ S. Quod a timore legis/ in libertatē euāgelij antiq̄ sancti trāsire optabāt. Et q̄d sit q̄ helise⁹ non per giezi/ sed per seipsum sunamitis filium suscitauit.

¶ [Auferat a me virgā suā: et pauor eius nō me terreat.] Per legem quippe virgā de⁹ tenuerat/ cum dicebat. Si quis hec vel illa fecerit/ morte moriat. Sed incarnatus virgam abstulit: quia vias vite per mansuetudinē ostendit. Unde ei per psalmistam dicitur. Intende prospere procede et regna: propter veritatem et mansuetudinem ꝛ iustitiam. Capitulum.xxxij.

Ps.xliiij.

T Imeri quippe quasi de⁹ noluit: sed quasi pater vt amaret inspirauit. Quod liquido Paul⁹ dicit. Nō eī accepistis spm̄ seruitutis iterū ī timore: sz accepistis spm̄ adoptiōis filioꝝ: ī q̄ clamam⁹/ abba pr̄. Unde hic q̄qȝ apte subiūgit. [Loqr ꝛ nō timebo eū. neqȝ eī possum metuens respondere.] Vir etenī sctūs q̄ hūani generis redemptorem venire mitem conspicit: nō metū

Ro.viij.

G ad dñm/sed affectū ad patrē sumit: ⁊ timorē despicit: qꝛ
i. Jo. iiij. per adoptionis gratiam ad amorem surgit. Hinc Joan-
nes ait: Timor non est in charitate: sed perfecta charitas
foras mittit timorem. Hinc Zacharias dicit: Ut sine ti-
Lu. j. more de manu inimicorū nostrorū liberati/seruiam⁹ illi.
A peccati igitur morte timor nos suscitare non valuit:
sed ad statum vite aspirata mā̄suetudinis gratia erexit.
iiij. Regū. Quod bene in helisco sunamitis filium suscitante signa-
iiij. tur: qui cum baculo puerum mittens/ extincto filio vitā
minime reddidit: per semetipsum vero veniens/ seq; sup
mortuum sternens/ atq; ad eius membra se colligens/
huc illucq; deambulans: et in ore mortui septies aspirās:
hunc ad redituam lucē ꝓtinuo ꝑ ministeriū compassio
nis animauit. Auctor quippe humani generis deus/ q̄si
mortuum puerum doluit: cum extinctos nos iniquitatis
oculo miseratus aspexit. Et quia per moysen terrorem
legis protulit/ quasi per puerum virgam misit. Sed puer
cum baculo mortuum suscitare non valuit: quia Pau-
Heb. vij. lo attestante/ nihil ad perfectum adduxit lex. Ipse autē
per semetipsum veniens/ et super cadauer se humiliter
sternens/ ad exequanda sibi mortui membra se colligit: qꝛ
cum in forma dei esset/ non rapinam arbitratus est esse se
equalē deo: sed semetipsum exinaniuit/ formam serui ac-
cipiens: in similitudinem hominum factus/ et habitu in-
uentus vt homo. Huc illucq; ābulat: quia et iudeā iuxta
et longe positas gentes vocat. Super mortuum septies
oscitat: quia per apertionem diuini muneris/ gratie septi
formis spiritum in peccati morte iacētib⁹ aspirat. Mox-
q; viuens erigitur: quia is quem terroris virga suscitare
non potuit/ ꝑ amoris spiritū puer ad vitam rediit. Dicat
itaq; beat⁹ iob ex sua/ dicat ex voce humani generis. Au-
ferat a me virgam suam: et pauor eius non me terreat.
loquar et non timebo eum. Ubi apte subiungit. Neq; eñ
H possum metuens respondere. Respōdere quippe cuilibet
dicimur/ cum factis illius digna opera repensam⁹. Deo
ergo respondere/ est donis eius precedētibus nostra ob-
sequia reddere. Unde et psalmi quidam in quibus san-
cta operatio imitanda proponitur/ ad respondendū scri-
pti prenotantur. Rectum itaq; deus hominem cōdidit:
eūq; ad peruersa defluentem/ cum longanimitate tolera-
uit: Quotidie culpas aspicit: et tamē viuendi spatia non
citius abscindit. dona largitur: bonitate sua et erga ma-
los vtitur. Respondere homo tot beneficiis debet: sed ta-
men respondere metuens nō valet: quia humani generis
conditorē qui adhuc seruiliter formidat/ procul dubio
non amat. Nam tunc solum deo vera obsequia reddim⁹/
cum eum propter amoris fiduciam non timemus: cū nos
ad bona opera affectus/ non metus dirigit: cum malum
nostre menti iam non placet etiam si licet. Nam qui a per-
uersitate opere ex timore restringitur: peruersa libenter
ageret si liceret. Nequaq; ergo veraciter rectus est/ qui
J adhuc a prauitatis desiderio liber non est. Bene itaq; di-
citur. Neq; enim possum metuens respondere: quia vera
obsequia deo nō reddimus/ si ex timore mandatis illi⁹/
et non potius ex amore seruimus. Sed cum mēti nostre
ei⁹ dulcedinis amor accendit: omne desiderium p̄ntis vi-
te leuigatur: in tedium delectatio vertit: atq; hanc cū me
rore mens tolerat: cui victa prius reprobo amore seruie-
bat. Unde et apte subditur.

Textus beati Job Capitulū decimū: sed libri Noni moralis expositionis Capi. xxxij.

Tedet animā meam vite mee: di-
mittam aduersum me eloquiū
meū. Loqr in amaritudine ani-
me mee: dicā deo: noli me cōdē-
nare. Indica mihi: cur me ita iu-
dices. Nunquid bonum tibi vi-
det: si calūnieris me: ⁊ opprimas me opus ma
nuū tuarū: ⁊ ꝯsiliū impiorū adiuues? Nūqd ocu
li carnei tibi sunt: aut sicut videt homo: et tu vi
debis? Nunqd sicut dies hoīs dies tui/ et anni
tui sicut humana sūt tempa: vt queras iniqui-
tatem meam/ ⁊ peccatum meū scruteris: et sci-
K as quia nihil impiū fecerim? cum sit nemo qui
de manu tua possit eruere. Manus tue fecerūt
me ⁊ plasmauerūt me totū in circuitu: et sic re-
pente precipitas me? Memento queso q; sicut
lutum feceris me: ⁊ i puluerē reduces me. Nō-
ne sicut lac mulsisti me: ⁊ sicut caseum me coa-
gulasti? Pelle ⁊ carnibus vestisti me: ossibus et
neruis compegisti me. Uitā et misericordiam
tribuisti mihi: et visitatio tua custodiuit spiri-
tū meū. Licet hec celes in corde tuo: tamē scio
quia vniuersorū memineris. Si peccaui ⁊ ad ho
ram pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mū
dum me esse non pateris? Et si impius fuero/
ve mihi est: ⁊ si iustus/ nō leuabo caput: satura-
tus afflictione ⁊ miseria. Et propter superbiā
q̄si leenā capies me: reuersusq; mirabiliter me
crucias. Instauras testes tuos cōtra me/ ⁊ mul
tiplicas irā tuā aduersum me: ⁊ pene militant
i me. Quare de vulua eduxisti me? qui vtinam
cōsumptus essem/ ne oculus me videret. Fuis-
sem quasi non essem: de vtero translatus ad tu-
mulū. Nunquid non paucitas dierū meorū fi-
nietur breui? Dimitte ergo me vt plāgā paulu-
L lū dolorē meū/ anteq; vadam ⁊ nō reuertar ad
terram tenebrosam: ⁊ opertam mortis caligine:
terram miserie ⁊ tenebrarum: vbi vmbra mor-
tis/ ⁊ nullus ordo: sed sempiternus horror in-
habitat.

S. Qz sanctis p̄ns vita vilescit/ cū ꝯditoris dulcedinē senserit: et quāto plus ei ꝓpinquāt: tāto se ā̄pli⁹ accusant.

Tedet animā meā vite mee. Sed cū presens vita vi-
lescere/ cū conditoris amor dulcescere ceperit: sese cōtra
se anim⁹ accendit/ vt accusare se de culpis debeat: in qui-
bus se ante supernorum nescius defendebat. Unde ad-
huc recte subiungit. Dimittam aduersum me eloquiū
meum. Quasi pro se eloquio suo vtitur/ q̄ prauaq; gessit/
defendere excusationib⁹ conat. Sz aduersū se eloquium
dimittit/ qui accusare i se hoc incipit quod errauit. Se-
pe vero et cum delinquimus/ ea quoq; que agimus diiu-
M dicamus. Accusat mens ipsa quod ꝑpetrat: sed quia hoc
ex desiderio minime deserit/ erubescit confiteri quod fe-
cit. Cum vero toto iam iudicio carnis delectationem ꝓ-
mit/ aud aci voce in accusationis sue confessione se erigit.
Unde recte nunc dicitur. Dimittam aduersum me elo-
quium meum: quia fortis mens relaxare contra se verba
detestationis inchoat: que apud semetipsam prius infir-
me verecūdata retinebat. Sed sunt nōnulli qui apertis
vocibus culpas fatentur: sed tamen in confessione geme-
re nesciunt: et lugenda gaudentes dicūt. Unde et adhuc
apte subiungitur.

S. Qz irā dei amaritudo p̄ntis p̄nie extinguat.

Loquar in amaritudine aie mee. Qui culpas suas
detestando loquitur/ restat vt has in amaritudine ani-
me loquat: vt hec ipsa amaritudo puniat/ quicqd lingua
per mentis iudicium accusat. Sciendū vero est: quia ex
pena penitentie quā sibi mens irrogat/ aliquatenus secu
ritatem percipit: atq; ad interrogationē supni iudicis fi-
dentior exurgit: vt semetipsam subtilius inueniat: et er-
ga se queq; quomodo disponātur agnoscat. Unde et pro
tinus addit. Dicā deo: noli me cōdēnare. Indica mihi
cur me ita iudices. Qui peccatorem se in amaritudine
anime asserit: quid deo aliud q̄ ne condēnet dicit? quia
amaritudo presentis penitentie extinguit supplicia se-
quentis ire. Duobus autem modis in hac vita hominē
deus iudicat: quia aut per mala presentia irrogare iam
tormenta sequentia incipit: aut tormēta sequentia flagel-
lis presentibus extinguit. Nisi enim delictis exigentib⁹
iustus iudex ⁊ nunc et postmodū quosdam percuteret:
iudas apostolus minime dixisset. Secundo eos qui non
crediderunt/ perdidit. Et de iniquis psalmista non dice-
ret. Induantur sicut diploide confusione sua. Diploi-

De⁹ i hac vita iudicat duob⁹ modis.

Diplois.

B dem quippe duplū vestimentū dicimus. Confusione er:
go sicut diploide induti sunt: qui iuxta reatus sui meri:
tum / ꝛ temporali ꝛ perpetua aiaduersione feriuntur. So:
los quippe pena a supplicio liberat / quos imutat. Nam
quos presentia mala non corrigunt: ad sequentia perdu
cūt. Si autem nequaq̄ quosdam pena presens a suppli:
j. Cor. xj. cio eterno defenderet / Paul⁹ minime dixisset. Cum iudi
camur a domino / corripimur: vt nō cum hoc mundo dā:
nemur. Hinc voce angelica ad Joannem dicitur. Ego
Apo. iij. quos amo / redarguo et castigo. Hinc etiam scriptum ē.
Heb. xij. Quem diligit dn̄s / castigat. flagellat autem omnem filiū
quem recipit. Capitulum. xxxiiij.

SEpe ergo mens iusti vt magis secura sit / alti⁹
trepidat: et cum flagellis cingitur / superni iudi
cij incertitudine turbatur. Pauet ne initium
sequentis damnationis sit omne quod patit: et per cogi:
tationem interrogat iudicē / quia de vite sue meritis am:
bigit in percussione. Sed vite virtus cum ad oculos mē:
tis reducit / quasi consolatio a iudice respondet: quia ne:
quaq̄ ad perdendū percutit: quē in actionis innocentia
feriendo custodit. Bene itaq̄ nunc dicitur. [Indica mi:
hi / cur me ita iudices] Ac si apte diceretur. Quia flagel:
lando me iudicas: ostende q̄ ad iudicium per flagella se:
curum reddas. Quod tamē intelligi et aliter potest. Nā
plerūq̄ vir iustus flagella ad ꝓbationem pcipit: ꝛ vitam
suam subtilissima inquisitione discutiens / q̄uis se pecca:
torem et sentiat et fateatur: pro qua tamē specialiter cul:
pa pcutitur / minime cognoscit: atq̄ eo magis in percus:
B sione trepidat: quo causas sue percussionis ignorat. Pe:
tit vt semetipm̄ sibi iudex indicet: q̄tenus qđ ille animad
uertēdo pcutit / hoc in se flendo ꝛ ipse castiget. Scit nāq̄
q̄ equissim⁹ iudex iniuste quēpiā nr̄m nullo mō affligit:
ꝛ magno metu pcutit: quia ꝛ dolet in verbere / ꝛ dephen:
dere in se pfecte nō valet qđ deploret. Vñ adhuc subdit.

℄ S. Q̄ consilium diaboli totum sit in perditione gene:
ris humani.

℄ Nūquid bonum tibi videtur si calumnieris et oppri:
mas pauperem: opus manuū tuarum: et consiliū impio:
rū adiuues?] Hoc nimirum sic per interrogationem di:
citur vt negetur. Ac si aperte diceret. Tu qui summe bon⁹
es: noui quia bonū nō estimas / vt pauperē per calūniam
premas. Et scio ergo quia nō est iniustum qđ patior: et eo
magis doleo: quo causas iustitie ignoro. Notandum ve:
ro q̄ non ait vt opprimas innocentē / sed pauperem. Qui
em̄ districtioni iudicis nequaq̄ innocentiā / sed paupertatē
suam obijcit / non iam de vita audaciā arripit: sed q̄ se in:
firmum cōspiciat / ostendit. Ubi ꝛ cōgrue subiūgit. Op⁹
manuū tuarū. Ac si aperte dicat. Impie opprimere nō po
tes / quem fecisse gratuito recordaris. Bene autem subdi
tur. Et consiliū impiorum adiuues. Quos nāq̄ hoc lo:
co impios / nisi malignos spirit⁹ vocat? Qui cū redire ipsi
C ad vitam nequeūt / crudeliter socios ad mortem querūt.
Quorū nimirū cōsiliū fuit / vt beatum iob diuina corre:
ptio tāgeret: vt qui in tranquillitate iustus extiterat / saltē
per flagella peccaret. Sed impiorum consilium domin⁹
nō adiuuit: quia eorum tentationibus carnem iusti pro:
didit / animā negauit. Hoc indesinenter contra bonos cō
silium maligni spiritus ineunt: vt hi quos seruire deo i:
nocue in tranquillitate conspiciunt / vexati aduersitati:
bus / ad voraginē culpe rapiant. Sed eorū cōsilij acumē
destruit / quia pi⁹ conditor cū virib⁹ flagella moderatur:
ne virtutē pena trāseat: et ꝑ astutiā fortiū / humana infir:
j. Cor. x. mitas excedat. Unde bene ꝛ per Paulum dicitur. Fide
lis autem de⁹ / qui non patiet vos tētari supra q̄ potestis
sed faciet cū tētatione etiam prouentum / vt possitis susti
nere. Nisi enim misericors de⁹ cū virib⁹ tentamenta mo:
dificet / null⁹ ꝓfecto est qui malignoꝝ spirituum insidias
non corruens portet: q̄ si mensuram iudex tentationib⁹
non prebet / eo ipso protin⁹ stantē deijcit / quo vltra vires
onera imponit. Sic autem beatus iob negādo requisiuit
ista que protulit: sicut ꝛ requirēdo negat ea que ilico sub
iungit, dicens.

℄ S. Q̄ ante omne tempus / qui semper est / in presentia
sibi cuncta conspiciat.

℄ Nunq̄d oculi carnei tibi sūt: aut sicut videt homo / et
tu videbis? Nūquid sicut dies hominis / dies tui? ꝛ anni
tui sicut humana sunt tēpora: vt queras iniquitatē meā: et
peccatum meū scruteris: et scias quia nihil impium fece
rim?] Oculi carnei facti tēporū nō nisi in tempore agno: D
scūt: q̄ et ipsi ad videndum cum tempore prodeunt: cū tē
pore clauduntur: et humanus visus quodlibet opus se:
quitur / non precurrit: quia vix existentia aspicit / vētura
nullo modo agnoscit. Capitulum. xxxv.

DIes quoq̄ et anni hominis a diebus ꝛ annis
discrepant eternitatis: quia vitā nostrā q̄ tem:
pore incipit / tpe finit / dū intra sin⁹ sui latitudi
nē format / eternitas deuorat. Cui⁹ nimirum imensitas q̄
vltra citraq̄ super nos tendit / sine inchoatione et termi:
no eius eternū esse dilatat: eiq̄ trāsacta preterĕūt: nec ad:
huc ventura (quasi que non appareāt) desunt: quia is qui
semp esse habet / cuncta sibi presentia conspicit: cūq̄ aspi:
ciendo post et ante non tendit / nulla intuitus mutatione
variatur. Dicat ergo. Nūq̄d oculi carnei tibi sunt: aut si:
cut videt homo / ꝛ tu videbis? Nunquid sicut dies hois /
dies tui: ꝛ anni tui sicut humana sunt tempora: vt queras
iniquitatem meam / ꝛ peccatū meum scruteris: ꝛ scias q̄
nihil impiū fecerim? Ac si hūilit requirēs diceret. Cur me i tē:
pore per flagella examinas: quem apud te perfecte et an:
te tempora scisti? Cur culpas meas verberibus interro:
gās / quem per eternitatis tue potētiā nec priusq̄ conde:
res ignoras? Cui⁹ nimirum potentie mox pondus expri:
mit / cū subiūgit [Cū sit nemo q̄ de manu tua possit erue:
re.] Ac si aperte dicat. Quid tibi restat nisi parcere / cui⁹ E
virtuti nullus valet obuiare? Quo enim nemo est q̄ a tua ad
uersionem tuam ex merito sue virtutis retineat: eo a se fa
cilius tua pietas exigit vt parcat. Quia autē nos in deli
cto concepti / in iniquitatib⁹ editi: aut noxie praua perpe:
tramus: aut incaute etiam recta agendo delinquimus: di:
strictus iudex vnde nobis fiat placabilis / non habemus.
Sed cū nostrū opus ei⁹ obtutib⁹ dignū exhibere nō pos:
sumus: restat vt ad placationem illi⁹ suum ei opus offera
mus. Unde et subditur.

℄ S. Manicheorum error destruit: et dignitas cōditio
nis humane cōmendatur.

℄ Manus tue fecerunt me: et plasmauerunt me totum
in circuitu: et sic repente precipitas me?] Ac si humiliter
dicat. Quia sub iusto examine dignum non est tue placa:
tione quod feci: pensa misericorditer ne pereat quod feci
sti. Quibus etiam verbis puersum manichei dogma de:
struitur: qui duo esse principia mētiēs: a deo spiritum / a
sathana vero carnē conditā asserere conat. Sanctus etenī
vir ꝓphetici spūs gratia plenus / longe post vētura consi
derat: et errorum genimina ꝓuidens calcat / dicēs. Ma:
nus tue plasmauerūt me: et fecerunt me totum in circui:
tu. Qui enim ꝛ plasmatū se et factum totum in circuitu a
deo asserit / tenebrarum genti / nec in spiritu suo aliquid
nec in carne dereliquit. Nam plasmatum se propter in:
ternam hominis imaginē retulit: factum vero totum in
circuitu: in eo q̄ ex carnis constat indumento / memora:
uit. Capitulum. xxxvj.

NOtandum vero est: q̄ per hoc q̄ se plasmatum F
dei manibus asserit / misericordie iudicis / di:
gnitatem sue conditionis opponit. Q̄uis em̄
per coeternū patris verbū cūcta creata sint: in ipsa tamē
relatione creationis ostēdit: q̄tū cūctis aīalibus: q̄tum
rebus vel celestib⁹ / sed tamen insensibilibus homo prefe:
ratur. Cūcta quippe dixit et facta sunt. Cum vero facere
hominē decernit: hoc quod reuerenter pensandum est ꝓ:
mittit / dicens. Faciam⁹ hominē ad imaginē et similitu: Gen. j.
dinē nostrā. Neq̄ ei de eo sicut de reb⁹ ceteris scriptum
est: Fiat / ꝛ factū est: neq̄ vt aque volatilia / sic terra homi:
nem protulit: sed priusq̄ fieret / faciam⁹ dicitur: vt videli
cet quia rationalis natura condebatur / quasi cum consi:
lio facta videretur. Quasi per studium de terra plasmat:
ꝛ inspiratione conditoris in virtute spiritus vitalis erigi
tur: vt scʒ non per iussionis vocem / sed per dignitatē ope:
rationis existeret / qui ad conditoris imaginem fiebat.
Quod igitur per conditionem homo elegantius ī terra
creaturis ceteris accepit: hoc in flagello positus pietati
sui opificis opponit / dicēs. Man⁹ tue plasmauerūt me / ꝛ
fecerunt me totum in circuitu: ꝛ sic repente ꝓcipitas me?
Ac si aperte dicat. Cur tāta vilitate despicis / quem cum
tanta dignitate cōdidisti? Et quē ratione rebus ceteris
ꝓfers / cur ex dolore supponis? Sed tū hec eadem nostra
dignitas fulget ꝑ imaginem: et longe distat a beatitudi:
nis perfectiōe per carnem: quia dum spirit⁹ miscetur pul:

G uerī/quodāmō cōnectitur infirmitati. Quam scʒ infirmi
tatem beatus Iob pietati iudicis obijcit/cum subiungit.
¶ S. Qr homo ad veniam perueniat/cum irremissibile
sit peccatum diaboli.
¶ Memento queso ꝙ sicut lutum feceris me.] Angelorū
spiritus idcirco irremissibiliter peccauerūt: qr tanto ro:
bustius stare poterant/quāto eos carnis commixtio nō
tenebat. Homo vero idcirco post culpam veniā meruit:
quia per carnale corpus aliquid quo semetipso minor es:
set accepit. Unde et apud respectum iudicis argumētū
pietatis est hec eadem īfirmitas carnis: sicut per psalmi:
Ps. lxxvij. stam dicitur. Ipse autem est misericors/⁊ propitius fiet
peccatis eorum/et non disperdet eos. Et multiplicauit
vt auerteret iram suam ab eis/et non accendit omnē irā
suam: et rememoratus est qr caro sūt. Ut lutum ergo ho
mo factus est: qr de limo est ad cōditionem sumpt⁹. Lu:
tum quippe fit/cū se aqua terre conspergit. Sicut lutum
itaqʒ homo est conditus: quia quasi aqua infundit pul:
uerem/cum anima rigat carnem. Quod sanctus vir bene
pietati iudicis obijcit/cum postulans dicit. Memento
queso ꝙ sicut lutum feceris me. Ac si aperte dicat. Infir:
mitatem carnis considera: ⁊ reatū iniquitatis laxa. Ubi
apte quoqʒ mors eiusdem carnis adiungitur/cum proti:
nus subinfertur. Et in puluerem reduces me.] Ac si patē
ter postulet/dicens. Memento queso ꝙ per carnem a ter
ra venio: et per eius interitum ad terram tendo. Mate:
riam itaqʒ originis/et penam finis aspice: et culpe citius
transeuntis parce.

¶ S. Quomodo deus hominē plasmat/plasmatū viui:
ficat: viuificatum custodit. Capitulum. xxxvij.

H Sed quia qualitatem protulit hominis condi:
ti/nunc subiungit ordinem propagati/dicens.
[Nonne sicut lac mulsisti me: et sicut caseū me
coagulasti? Pelle ⁊ carnib⁹ vestisti me: ossib⁹ ⁊ neruis cō
pegisti me.] Plasmatus quippe homo sicut lutū factus
est: propagatus autem ⁊ sicut lac mulgeᵗ semine: et sicut
caseus coagulaᵗ in carne. Carnib⁹ et pelle induiᵗ: ossibus
neruisqʒ solidaᵗ. Per lutū ergo/prime cōditionis quali:
tas: p lac vero/sequentis ordo conceptionis exprimitur:
quia per coagulatiōis incrementa duciᵗ: vt paulisper in
ossa roboreᵗ. Sed angusta dei laus est descriptio creati
corporis: nisi etiā subsequēter exprimaᵗ mira aspiratio viui
ficationis. Unde et subditur. [Uitam ⁊ misericordiam
tribuisti mihi.] Sed incassum nobis bona conditor tri:
buit/si non omne quod tribuit/ipse custodit. Sequitur.
[Et visitatio tua custodiuit spiritum meū.] Hec autem
que de exteriori homine diximus/etiā interiori quēadmo
dū possint cōgruere/libet vt breuiter replicando mōstre
mus. [Memēto q̄so ꝙ sicut lutum feceris me.] Sicut lu
tū q̄ppe hō noster īterior existit: qr sancti spiritus gratia
I terrene menti infundiᵗ/vt ad intellectū sui cōditoris eri
gaᵗ. Humana nāqʒ cogitatio que peccati sui sterilitate
aruit/per vim sancti spiritus quasi irrigata terra viride:
scit. Sed sepe dum perceptis supni doni virtutibus sine
interruptione vtimur: ad priuatam fiduciam vsu conti:
nue prosperitatis eleuamur. vnde fit plerūqʒ vt idem qui
subleuauerat/parūper spiritus deserat: quatenus ipsum
sibi hominem ostendat. Quod sanctus vir protinus ex:
primit/cum subiungit. [Et i puluerē reduces me.] Quia
cū per subtractionem spiritus/mens aliquātulū in tēta:
tione deseritur/quasi ab humore pristino terra siccatur:
vt infirmitatē suā derelict⁹ sentiat: ⁊ sine infusione super:
ne gratie/quātū homo aruit/agnoscat. Qui apte quoqʒ
reduci ad puluerem diciᵗ: qr dimissus sibi/cuiuslibet ten
tatiōis aura raptaᵗ. Sed dum relicti cōcutimur/ex que
afflati cognouim⁹: subtili⁹ iā dona cogitam⁹. Unde sub
iūgit. Nōne sicut lac mulsisti me: ⁊ sicut caseum me coa:
gulasti? Mens etenim nostra cum per sancti spirit⁹ gra:
tiā ab vsu vetuste ꝯuersationis abstrahiᵗ/sicut lac mul:
geᵗ: qr in quadā noue inchoationis teneritudine et subti:
litate formatur. Sicut caseus coagulaᵗ: qr in ꝯstipatione
pinguescētis cogitationis astringiᵗ: vt nequaqʒ iam per
desideria defluat: sed in vno amore se colligēs/ad solidā
reformationem surgat. Capitulum. xxxviij.

P Ericūqʒ vero contra hec eadem rudimēta spē:
ritualia/ex vsu veteri caro submurmurat: et
mēs bella tolerat ex homine quē foris portat.
Unde subiūgit. [Pellib⁹ et carne vestisti me.] Pelle q̄p:
pe et carnibus interior homo vestiᵗ: qr in eo ꝙ ad supna
erigiᵗ/carnaliū motuū obsidiōe vallaᵗ. Sed tendentem
ad iustitiā nequaqʒ i tētatiōe cōditor deserit/qui per in:
fusionē gratie etiā peccantē ꝓuenit: sed subleuatā mentē
et ad bella exterius laxat/⁊ interi⁹ roborat. Unde adhuc
apte subiūgitur. [Ossibus ⁊ neruis compegisti me.] Car
K nibus ⁊ pelle vestimur/sed ossib⁹ neruisqʒ cōpingimur:
quia etsi tentatione foris irruente concutimur: intus ta:
men nos conditoris manus roborat ne frangamur. Car:
nis itaqʒ motibus nos humiliat ad dona: sed per ossa vir
tutum roborat contra tentamenta. Ait ergo. Carne ⁊ pel
le vestisti me: ossib⁹ et neruis cōpegisti me. Ac si aperte di
cat. Foris me ad probationē deseris: sed tū intus ne pe:
reā/virtutib⁹ astringendo custodis. Qui idcirco nobis
bene viuendi rectitudinē tribuit/quia benigne p̄teritā q̄
deliquimus parcit. Unde et adhuc apte subiungitur.
[Uitam ⁊ misericordiā tribuisti mihi.] Uita quippe tri:
buiᵗ/cum malignis mentibus benignitas aspiratur. Sʒ
vita sine misericordia accipi nequaqʒ valet: quia ad obti
nenda dōis iustitie bona non adiuuat: si prius misericor:
diter anteactas nequitias non relaxat. Uel certe vitā no:
bis et misericordiam tribuit: quia ea qua nos misericor:
dia ad bene viuendum preuenit: etiā subsequente custo:
dit. Nisi em̄ miam subroget/seruari nō valet vita quā h̄:
L bet. Ipso quippe quotidie vsu humane vite veterascim⁹:
⁊ exterioris hominis īpulsu/cogitatione lubrica ab in:
terioribus eximus. Et nisi nos superna visitatio vel ad
amorem cōpūgendo viuificet: vel ad timorē flagellando
restauret: repētino lapsu meno fundit⁹ tota destruitur. q̄
lōgo virtutis studio innouata videbaᵗ. Uñ subdiᵗ [Et
visitatio tua custodiuit spiritū meū.] Humanū quippe
spiritū visitatio supna custodit: cum huic virtutibus di
tatū/vel flagellando ꝑcutere/vel cōpungere amore non
desinit. Nam si dona p̄stat: sed hunc continue restauran:
do non subleuat/citius bonū perditur: qđ nō a largiente
custoditur. Sed ecce vir sanct⁹ dū se humiliter agnoscit/
cōferēda generaliter diuine misericordie secreta appre:
hendit. cūqʒ infirmitatē suā veraciter fateᵗ/repēte ad co:
gnoscendā vocationem gentiū sublimiter rapitur. Nam
protinus subditur.
¶ S. Qr vocatio gentium ab antiquo in dei consilio ab:
M scondita sit.
¶ Licet hec celes in corde tuo: tamen scio quia vniuer:
sorum memineris.] Ac si aperte dicat. Cur de me trepi:
do/qui et vniuersas gentes quia colligas scio? Quod ta
men in corde celas: quia hoc adhuc aperto sermone non
īdicas. Sed qui vniuersorum reminisceris/me proculdu
bio de venia certum facis. Capitulum. xxxix.

S Ciendū vero est/quia in quibusdā factis ⁊ cer:
ti de venia reddimur: ⁊ post perpetratas culpas
ad absolutionis nostre fiduciam correctione ⁊
penitentia subsequente roboramur: perpetrate tamē no:
stre nequitie adhuc memoria tangimur: et cogitatione
illicita aucēti nolētesqʒ pulsamur. Uñ ⁊ apte subiūgiᵗ.
¶ S Qr peccata p̄terita etiā cū per penitentiā abluta
fuerint/importuna cogitatio recurrens nobis perducat
ad mentem. Et quid sit ꝙ p moysen homo nocturno pol:
lutus somno/extra castra egredi iubetur: et non reuerti
permittitur/nisi lotus aqua post solis occasum.
¶ Si peccaui/et ad horam pepercisti mihi/cur ab iniq:
tate mea mundum me esse non pateris?] Ad horā domi:
nus peccatori parcit/cū reatum culpe cōcessis protinus
fletibus diluit. Sed ab iniquitate nostra mūdos nos es:
se non patitur: quia volentes quidem culpam fecim⁹: sed
nōnūqʒ nolentes eius memoriam cum delectatione tole:
ramus. Sepe nāqʒ hoc quod a conspectu iam iudicis fle:
tu interueniente deletum est/ad animum redit: et deuic:
ta culpa ad delectationem rursus inserpere nititur: atqʒ
in antiquo certamine rediuiua pulsatione reparatur: ita
vt quod prius egit in corpore/hoc importuna cogitatio:
ne postmodum verset in mente. Quod caute ille conspi:
cere athleta spiritualis nouerat/qui dicebat. Cōputrue: Ps. xxxvij.
runt et deteriorauerunt cicatrices mee/a facie insipien:
tie mee. Capitulum. xl.

Q Uid nāqʒ cicatrices/nisi sanationes sunt vul:
nerum? Laxatas ergo nequitias ad delecta:
tionem memorie redire ꝯspexerat/qui cicatri
ces deflebat. Cicatrices q̄ppe computrescere/est sanata

A tā peccatorum vulnera/rursus in tētationē serpere: atq; ex eorum suggestionibus post supductam cutē penitentie/fetorem culpe iterū dolorē q; sentire. Qua videlicet ī re ꝛ nihil foris opere agit: ꝛ sola intus cogitatiōe peccat: districtoq; se reatu mēs obligat: nisi hoc sollicitus lamentis tergat. Unde bene p moysen dicitur. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollut⁹ sit somnio: egredietur extra castra: et non reuertetur priusq̄ ad vesperum lauetur aqua: ꝛ post solis occasum regredietur in castra. Nocturnū quippe est somnū tentatio occulta: per quā tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concipitur: quod tamen corporis opere non explet. Sed somnio nocturno pollut⁹/egredi extra castra pcipit: quia videlicet dignum est/vt qui imunda cogitatione polluit/indignum se cūctorum fidelium societatibus arbitret: culpe sue meritū ante oculos ponat: ꝛ ex bonorū se estimatione despiciat. Pollutū ergo extra castra exire/est turpi impugnatione laborantē/sese ex cōtinentiū comparatione despicere. Qui ad vesperū lauat aqua/cū defectū suum cōspiciens ad penitētie lamenta cōuertit: vt fletibus diluat omne qđ in animo occulta inquinatio accusat. Sed post occasum solis ad castra redeat: q2 deferuescente tētationis ardore/necesse est vt iterū fiduciam erga societatem bonorū sumat. Post aque quippe lauationē/ occūbente sole ad castra reuertit: qui post lamēta penitētie/frigescente flāma cogitationis illicite/ad fidelium merita presumēda reparat: vt iam se a ceteris lōge esse non estimet: qui mun-

B dum se per obitum intimi ardoris gaudet. Sed inter hec sciendum est: q2 idcirco nonnūq̄ impulsu illicite cogitationis affligimur: quia in quibusdā terrene conuersationis actibus q̄uis licitis /libenter occupamur. Cūq; vel in minimis terrena actio per desiderium tangit: crescente ꝫ nos antiq̄ hostis fortitudie/mēs nostra nō minima importunitate tentationis inquinat. Unde et sacerdos legis/mēbra hostie p frusta concisa/caput atq; ea que erga iecur sūt/iubet ignib⁹ cremare: pedes vero atq; intestina hostie prius aqua diluere. Nos quippe ipsos sacrificium deo offerimus: cū vitam nostram cultui diuino dedicamus. Qui mēbra hostie per frusta concisa sup ignē ponimus: cū vite nostre opera virtutib⁹ distinguentes īmolamus. Caput atq; ea que iuxta iecur continentur/incendimus: cum in sensu nostro quo omne corpus regit/ atq; in occultis desiderijs flāma diuini amoris ardem⁹. Et tamen precipit/vt pedes atq; intestina hostie lauentur. Pedibus enim terra tangit: intestinis vero stercora gestant: quia plerūq; iam ex desiderio in eternitatē succēdimur: iam toto deuotionis sensu ad appetitum nostre mortificationis hiamus: sed quia adhuc terrenum pre infirmitate aliquid agimus: nonulla etiā q̄ iam subegimus illicita in corde toleramus. Cūq; cogitationes no-

C stras imūda tentatio inquinat: quid aliđ q̄ intestina nostre hostie stercus portant? Sed vt cōburi debeant/lauētur: quia nimirum necesse est vt imūdas cogitationes timoris fletus diluat: q̄s in acceptatione sacrificij supnus amor incendat. Et quicquid mens vel de inexplo certamine/vel de conuersationis pristine memoria patit/lauetur: vt tanto suauius in cōspectu sui spectatoris ardeat/ q̄to cum ei assistere ceperit: nil terrenū secū vel lubricum ī ara sue oratiōis imponit. Uir igit sanct⁹ humane mētis dāna cōspiciat/q2 plerūq; se cogitatiōe illicita inquinat: ꝛ postq̄ reatū operis iudex relaxat. ꝛ sua plorās/nr̄a que plorem⁹ aperiat/dicens. [Si peccaui/ꝛ ad horā pepercisti mihi: cur ab iniq̄tate mea mundū me esse nō pateris?] Ac si aperte dicat. Si culpam venia abstulit: cur hanc ꝛ a memoria non detersit? Capitulum.xlj.

Sepe autem ita mens in culpe recordatione cōcutitur: vt ad perpetrationem illius longe grauius q̄ prius quando capta fuerat/ vegetur: ꝛ deprehensa trepidat/seq; ipsam varijs motibus impulsa perturbat. metuit quidem ne vincatur tentationibus/ sed resistens/hoc ipsum quod lōgo labore certaminis affligitur/perhorrescit. Unde et apte subiungitur.

¶ S. Q2 viri sancti in pnti vita tentationū miseria affliguntur: impij vero non reluctantur/sed quiescūt in eis.

¶ Et si impi⁹ fuero/ve mihi est: ꝛ si iustus/nō leuabo caput: saturatus afflictione et miseria.] Impi⁹ nāq; ve habet/iustus miseriam: quia et eterna dānatio reprobū sequitur: ꝛ electus quisq; doloribus transitorie aduersita-

K tis expiat. Impi⁹ caput leuat: sed elat⁹ euadere ve quod sequitur nō valet. Iustus labore sui certaminis afflict⁹/ caput leuare nō sinitur/sed pressus a perpetuā afflictiōe liberatur. Ille se in voluptatibus erigit: sed supplicijs sequentibus mergit. Iste se in dolore deprimit: sed tn̄ a pōdere eterne animaduersionis abscondit. Cōsideret ergo vir sanctus q2 aut renitens homo vitijs/p̄senti labore afficitur: aut succumbens/perpetue afflictioni mācipatur: et dicat. Et si impi⁹ fuero/ve mihi est: ꝛ si iustus/nō leuabo caput: saturatus afflictione ꝛ miseria. Ac si aperte deploret dicens. Aut substrat⁹ carnis desiderijs/ supplicio eterno subijcior: aut repugnans illicitis motibus / pena p̄senti crucior: qr a labore certaminis liber nō sum. Sed superna dispensatio idcirco nos tota sibi intentione seruientes/carnis nostre pmittit impugnationib⁹ concutiē: ne mens nostra in supbiam audeat presumptione sue securitatis eleuari: vt dū pulsata trepidat/in solo auctoris adiutorio spei pedē robusti⁹ figat. Unde et adhuc apte subiungitur.

¶ S. Q2 aliquando iusti ne de sua iustitia intumescāt/ cadere permittuntur.

¶ Et propter superbiā/quasi leenā capies me.] Leena cum escam catulis exquirit: inhianter in foueam captio-

L nis ruit. Sicut enim ex quibusdam regionibus fertur: fit in eius itinere fouea/in quam pecus deponitur: vt illuc se eius appetitu proijcere leena prouocetur. que angusta simul et alta preparatur/vt in eam ruere ambiendo valeat: sed hanc saliendo nullo modo euadat. Alia quoq; fouea q̄ priori cohereat/effoditur: que tamen ei in qua pec⁹ est/extreme partis apertione coniungit. in qua nimirum cauea ponit/vt leena corruēs q2 desuper terrorib⁹ vrgetur: cum quasi in secretiori pte fouee occultare se appetit / cauea volēs intret. cuius iam seuitia nequaq̄ ptimescit/ quia clausa in cauea leuatur. Que enim sua sponte in foueam corruit: ad superiores partes circūsepta vectibus redit. Sic sic nimirū humana mens capta est: que ī libertate arbitrij condita/dum nutrire desideris carnis appetiuit: quasi leena catulis escam quesiuit/atq; in deceptionis sue foueam cecidit: que suadente antiquo hoste/ad cibum prohibitum manū tetēdit: sed in fouea protinus cafueam inuenit: quia sponte ad mortem veniēs/ corruptionis sue mox carcerem pertulit. Sed cum multa agere conatur/et non valet: eiusdem corruptionis sue obstaculis quasi cauee vectibus ligatur: atq; ad auras liberas gratia interueniente reducitur. Iam quidem eam in quā ceciderat dānationis foueam euasit: quia secuture mortis suppliciū/ manu redemptoris adiuta: ad veniam redeūdo superauit. Sed tn̄ coarctata cauea tolerat: quia supne quoq; discipline nexibus cingitur: ne p carnis desideria vaget. Que ergo sponte sua in foueam cecidit/ad auras liberas clausa redit: quia et p libertatem arbitrij in culpam corruit: et tamen hanc a suis motibus/cōditoris gratia coactam nolentēq; cōstringit. Post foueam itaq;

M caueam patit: que erepta ex eterno supplicio/a praue volūtatis motib⁹/sub celestis artificio dispēsatiōe religat. Recte igit dicit. Et ppter supbiam/quasi leenam capies me: quia et liber homo per cibum sibi mortem intulit: et reduct⁹ ad veniam / sub disciplina melius clausus viuit. Quasi leena ergo ppter superbiam capt⁹ est: q2 inde nunc cū disciplina sue corruptionis deprimit: vnde transgressionem precepti non timens/audacter in foueam saltum dedit. Capitulum.xlij.

Sed si parumper obtutus mentis a culpa primi parentis auertimus: nos adhuc quotidie vt leenam capi per vitiū elationis inuenimus. Sepe nāq; homo acceptis virtutibus in audaciam sue presumptionis erigitur: sed mira dispēsatiōe pietatis/ante ei⁹ oculos res quelibet in quā corruat/ordinat. Dūq; p culpam aliquid appetit: quid aliđ quam p̄dam in fouea concupiscit? Sua sponte inhians cadit: sed suis surgere viribus non valet. Qui cū se nihil ex se esse considerat/discit pculdubio cuius adiutoriū requirat. Quem tamē superna miseratio captū quasi a fouea euehit: quia hunc infirmitate cognita ad veniā reducit. Leene itaq; more / propter supbiam ad superiores partes in cauea remeat: qui cū de virtute extollit/lapsus ad desideria in humilitate religatur. Quia enim prius ppria presumptione pierat/ mira pietate agitur/vt infirmitatis sue iam notitia clau

G

sus viuat. Quod quia sanct⁹ vir crebro accidere hosbus conspicit: nostri in se periculi vocem sumit: vt cum nos eius fletus agnoscimus / que in nobis sunt flenda discamus. Sed cum mentem nostram elatio erigit: sūmi a nobis protinus cōpūctio amoris recedit. cum vero superna nos gratia visitat: stati per lachrymas ad sua desideria instigat. Unde et apte subiungitur.

℄ S. Qꝫ sancti viri cū a deo relinquūtur / ruine sue dispendia non sentiūt: cū vero visitans reuertit ad eos de⁹: mirabili cruciatu compūctionis semetipsos quales fuerant / discutiunt.

℄ Reuersusqꝫ mirabiliter me crucias.] Cū ab auctore relinquimur: nec ipsa vllatenus destitutionis nostre dāna sentim⁹. Quo enim longe nos cōditor deserit: eo mēs nostra īsensibilius obdurescit: nulla que dei sunt diligit: nequaqꝫ superna concupiscit: et qꝛ amoris intimi calorē non habet / frigida deorsum iacet: ac miserando modo fit quotidie tanto securior / quāto peior. cūqꝫ vnde sit lapsa nō meminit / et supplicia secutura non metuit / quātum lugenda sit nescit. At si afflatu sancti spiritus tangitur: ad considerationem protinus sue perditionis euigilat: in celestiū inquisitione se excutit / amoris summi estib⁹ inardescit: que se circūprimunt dāna considerat: et plorat proficiens / que prius leta torpebat. † Bene ergo conditori dicitur. Reuersusqꝫ mirabiliter me crucias: quia omnipotens deus vnde mentem nostram visitans / ad amorē suū erigit: inde hanc per lachrymas grauī⁹ affligit. Ac si apte dicat. Relinquendo me nequaqꝫ afficis: quia insensibilē reddis. sed cum reuerteris / crucias: quia dū te insinuas mihi / me qꝫ sim lugendus demonstras. Unde nequaqꝫ se penaliter / sed mirabiliter asserit cruciari: quia dum per fletum mens ad summa rapitur / compunctionis sue penam gaudens miratur. et libet affici: quia afflictione sua se conspicit ad alta subleuari.

† al. psbat

H

Capitulum. xliij.

SEpe autem cū nos a sācti desiderij exercitatione torpescere superna pietas cernit: exempla se sequentium nostris obtutibus obijcit: vt mens p ociū remissa / quo in alijs vigilantiā profectus considerat: eo in se pigritudinem torporis erubescat. Unde et recte subiungitur.

℄ S. Qꝫ electi cōtra nos testes dei sunt / vt qui negligimus precepta / ex aduerso confundamur per sanctorum exempla.

℄ Instauras testes tuos contra me: et multiplicas irā tuam: et pene militant in me.] Testes enim dei sunt qui p exercitiū sancti operis testant que electos secutura sint premia veritatis. Unū hos quoqꝫ qs pro veritate passos agnoscimus / greco eloquio martyres .i. testes vocamus. Et p Joannē voce angelica dñs dicit: In diebus meis antipas testis me⁹ fidelis: qui occisus est apud vos. Sed testes suos cōtra nos dñs instaurat / cū electorum vitam prauitati nostre cōtrariam / ad arguendos nos instruendosqꝫ multiplicat. Cōtra nos ergo testes illius instaurātur: qꝛ cuncta que agūt studijs nostre prauitatis aduersa sunt. Unde ꝛ sermo veritatis aduersarius vocat: cum mediatoris voce per euangelium dicitur: Esto consentiēs aduersario tuo cito / dum es cum illo in via. Atqꝫ de hoc eodem redemptore reprobi persequētes dicunt. Cōtrarius est operibus nostris. Et paulopost. Dissimilis ē alijs vita illius. Testes itaqꝫ suos contra nos dñs instaurat: quia bona que facere ipsi negligimus / hec ad correptionem nostram / fieri ab alijs demonstrat: vt qui preceptis non accendimur / saltem exemplis excitemur: atqꝫ i appetitu rectitudinis nil sibi mens nostra difficile estimet: quod perfecte peragi ab alijs videt. Et fit plerūqꝫ vt cum aliene vite bona conspicimus / nostra sollicitius dāna timeam⁹: et eo patescat quāto post pondere ad aduersionis impetimur / quo nūc a bonorū morib⁹ lōge discrepamus. Unde ꝛ testium instauratiōe memorata / protinus apte subiungitur [Et multiplicas irā tuam.] Eo nobis multiplicari ira dei dicit: quo esse multiplex indicat: qꝛ ex ipsa nunc bonorū vita et labore cognoscimus / si emendari dum temp⁹ est / nolumus / quāta post ad aduersione feriamur. Electos quippe dei cernimus et pia agere / ꝛ crudelia multa tolerare. Hinc ergo colligitur / districtus iudex quāta illic feriat districtione quos reprobat: si hic sic cruciat quos amat: petro attestāte / qui ait. Tempus est vt iudicium incipiat de domo dei. si autem primum a nobis: quis finis eorum qui non credūt dei euangelio? Omnipotens igit deus cū contra nos testes instaurat / iram multiplicat: qꝛ quo bonorū vitā nostris oculis obijcit: eo prauitatis perpetrate duritiam qua districtione in iudicio puniat / ostēdit. Nā cū solis se sequētib⁹ dona exaggerat: torpentes iam quia reliquerit / demonstrat. Cum bona ergo in alijs cernimus: valde necesse est vt ꝛ exultationem nostre formidini / et formidinem nostre exultationi misceam⁹: quatenus et de alienis pfectib⁹ charitas gaudeat: et de suis infirmitatibus cōscientia ptremiscat. Sꝫ cum fraterno profectu reficimur: cum districtionē super nos interni iudicis ex ipso nostro torpore pensamus: qd restat nisi vt ad discutiendū se animus redeat: et quicqd ī se reprobum / quicqd prauū deprehendit / affligat? Unde ꝛ apte subiūgitur [Et pene militant in me] Considератis quippe dei testibus / pene in nobis militant: qꝛ dū miranda illorū facta conspicimus: vitam nostram (q̄ ex eorū nobis comparatione displicet) studiosa afflictione cruciamus: vt quicquid in nobis polluerunt opera / diluant lamenta: ꝛ si quid adhuc culpa delectationis inquinat / pena meroris tergat. Beatus igitur iob: qꝛ vitā patrū pcedentiū cōspicit / quid in se gemere debeat / subtili⁹ agnoscit. Sed magni doloris magisterio / dum sua plangit / ad lamenta nos instruit: vt quo virtutes in alijs cernimus / eo apud districtum iudicem nostra sollicite delicta timeamus. Sequitur. [Quare de vulua eduxisti me: Qui vtinam consumptus essem: ne oculus me videret.] Quod nimirū prima oratione iā protulit / dicens: Quare non in vulua mortuus sum? Qui hoc quoqꝫ quod hic adijcit subdēs: Fuissem quasi non essem / de vtero trāslatus ad tumulū: illic verbis alijs nō aliter adiūgit dicēs. [Sicut abortiuum absconditum non subsisterem: vel q̄ concepti non viderunt lucem.] Quia vero hec superius late digessimus: pro vitando lectoris fastidio / exposita replicare declinamus. Sequitur.

K

L

℄ S. Qꝫ cum peccatum animam pulsat: si breuitas delectationis aspiciatur / nō multū iuuat. Capitulū. xliiij.

NUnquid non paucitas dierum meorū finietur breui?] Cautum se ac sollicitum viuere ostendit: qui breuitatem psentis vite ꝯsiderans / nō eius vsum / sed terminū conspicit: vt ex fine colligat nihil esse quod transiens delectat. Hinc nāqꝫ p Salomonē dicitur. Si annis multis vixerit homo / et in his omnibus letatus fuerit: meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum: qui cū venerit / vanitatis arguent preterita. Hic rursum scriptum est. In omnibus operib⁹ tuis memorare nouissima tua / ꝛ ineternū non peccabis. Igit cū culpa animū tentat: mēs necesse est vt breuitatem sue delectationis aspiciat: ne ad viuacem mortem iniquitas rapiat: cum constet q̄ ad terminum citius mortalis vita percurrat. Sed sepe oculus cōtemplatiōis nostre confundit: dū dolor noster flagellis crebrescentibus aggrauatur. Libet presentis vite exilium gemere / sed pre ipsa afflictione mens non valet dāna sue cecitatis estimare. vnde protinus subdit.

Eccls. xj.

Ecc. vij.

M

℄ S Qꝫ si peccatum cui ex cōsuetudine obligati sum⁹ / flendo delere nō possumus: nisi pietatis superne respectu compungamur.

℄ Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorē meū] Sicut enim moderata afflictio lachrymas exprimit / ita imoderata subducit: qꝛ meror ipse quasi sine merore fit: q̄ afflicti mentem deuorans / sensum doloris tollit. Uir igitur sanctus feriri plusqꝫ sufficit pertimescit / dicens. Dimitte ergo me vt plāgā paululū dolorē meū. Ac si aperte dicat. Flagella tue pcussiōis tempera: vt moderatis doloribus / estimare mala que patior / flendo conualescam. Quod tamē intelligi ꝛ aliter potest. Sepe nāqꝫ peccator iniquitatis sue vinculis ita constringitur / vt pōdus quidem peccatorum toleret: sed tamen quia tolerat ignoret. Sepe autem si cognoscat quāto reatu pmit / erumpere i lachrymas conat / ꝛ nō potest: vt hūc i se mēte libera: et cōuersatione integra psequat. Flere ergo dolorem suū non valet: qui et iniquitatis sue reatum considerat: et tamen pre terrene occupationis pondere / hunc ei gemere neqꝫq̄ vacat. Flere dolorem suum non valet: qui praue quidem cōsuetudini cōtraire nitit: sed tamen adhuc succrescentibus desiderijs carnis grauatur. Huius doloris presentia pphete mentem cruciauerat / cū dicebat. Dolor meus

Mat. v.

Tesles dei.

Apo. ij.

I

j. Pe. iiij.

Ps. xxxvij.

D contra me est semꝑ: quoniã iniquitatẽ meã ego ꝓnunciabo: et cogitabo pro peccato meo. Sed solutis iniquitatis vinculis, dimissum se nouerat qui exultabat / dicens. (Ps. cxv.) Disrupisti vincula mea / tibi sacrificabo hostiã laudis. Tunc igitur ad plangendum dolorẽ nos dñs dimittit: cũ et mala nobis que fecim⁹ demõstrat: atq; ad hec eadẽ flenda q̃ cognoscim⁹ adiuuat. Culpas oculis obijcit: et pia manu gratie / vincula cordis soluit: vt ad vacationẽ penitentie mẽs nostra se erigat: et carnis soluta cõpedib⁹ / i auctorẽ suũ libera gressum amoris tendat. Capitulum. xlv.

PLerũq; etenĩ vitam nostram ipsi reprehendimus: sed tamen libenter agimus hoc quod in nobis recte reprobamus. Ad iustitiam spirit⁹ nos erigit: ad consuetudinem caro restringit. Amori suo mens renititur / sed protinus delectata captiuatur. Bene itaq; dicitur. [Dimitte ergo me / vt plangam paululũ dolorem meum.] Quia nisi a reatu culpe quo nos ligaui mus / misericorditer dimittamur / perfecte flere non possumus hoc quod in nobisipsis contra nosmetipsos dolemus. Sed tunc veraciter reatus nostri dolor plangit: cũ tenebrosa illa inferni retributio intento timore preuidetur. Unde apte subiungitur.

S. Qr pene infernales nec trãsitorie sint nec fantastice: sed solide et perpetue.

D [Antequã vadam et nõ reuertar ad terram tenebrosam / et opertam mortis caligine.] Quid enĩ terre tenebrose nomine / nisi tetra tartari claustra signant? Que etne mortis caligo operit: qr dãnatos quosq; imperpetuũ a vite luce disiungit. Nec immerito infern⁹ terra dicit: qr quicũq; ab eo capti fuerint / stabiliter tenent. Scriptum quippe est: (Ecc. j.) Generatio preterit / et generatio aduenit: terra vo i eternũ stat. Recte igitur inferni claustra / tenebrosa terra nominantur: quia quos puniẽdos accipiunt / nequaq̃ pena trãsitoria / vel phãtastica imaginatione cruciãt: sʒ viñõe solida ꝑpetue dãnationi seruant. Que aliquãdo tñ laci appellatione signant: propheta attestãte / qui ait. (Eze. xvj.) Portauerunt ignominiam suã cũ his qui descẽdũt in lacũ. Infern⁹ ergo et terra nominat: qr susceptos stabiliter tenet: et lacus dicitur: qr hos quos semel ceperit / semꝑ fluctuãtes et trepidos tormẽtis circũfluentibus absorbet. Sanctus autem vir siue sua siue humani generis voce dimitti se postulat antequã vadat: nõ qr ad terram tenebrosam qui culpam defiet iturus est: sed quia ad hanc proculdubio qui plangere negligit / vadit: sicut debitori suo creditor dicit. Solue debitũ prius q̃ pro debito cõstringaris. qui tamen non cõstringit / si quod debet / soluere non moratur. Ubi et recte subditur. Non reuertar. Quia nequaq̃ vltra misericordia parcentis liberat: quos semel in locis penalib⁹ iustitia iudicantis dãnat. Capitulum. xlvj.

Q [3] Ue adhuc subtilius loca describunt / cum dicitur: [Terram miserie et tenebrarum.] Miseria ad dolorem pertinet / tenebre ad cecitatem. Ea ergo que a conspectu districti iudicis expulsos tenet / miserie et tenebrarũ terra ꝓhibet: qr foris dolor cruciat / q̃s diuisos a vero lumĩe / intus cecitas obscurat. Quis miserie et tenebrarum terra intelligi et aliter potest. Nã hec quoq; terra in qua nascimur / est quidem miserie / sed tenebrarum non est: qr multa hic corruptiõis nostre mala patimur: sed tamẽ adhuc in ea per conuersionis grãm ad lucẽ redimus: veritate suadente / que ait: (Jo. xij.) Ambulate dũ lucem habetis / ne vos tenebre comprehẽdãt. Illa vero simul miserie et tenebrarũ terra est: qr q̃sq̃s ad tolerãda eius mala descenderit: nequaq̃ vlterius ad lucem redit. In cuius adhuc descriptione subiungitur.

[Ubi vmbra mortis / et nullus ordo.] Sicut mors exterior ab anima diuidit carnem: ita mors interior a deo separat animam. Umbra ergo mortis est obscuritas diuisionis: quia dãnatus quisq; cum eterno igne succẽditur: ab interno lumine tenebrat. Natura vero ignis est vt ex seipso et lucẽ exhibeat et cõcrematiõnẽ. Sed transactorũ vltrix illa flãma vitiorũ / cõcrematiõnẽ habet / et lumẽ nõ habet. (Mat. xxv.) Hinc est enĩ q̃d reprobis veritas dicit. Discedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Quos rursum omnium corpus i vni⁹ (Mat. xxij.) persona significans dicit. Ligate et manus et pedes / et mittite eum i tenebras exteriores. Si itaq; ignis qui reprobos cruciat / lumen habere potuisset: is qui repellitur / nequaq̃ mitti in tenebras diceret. Hinc etiam psalmista ait. (Ps. lvij.) Super eos cecidit ignis / et nõ viderunt solem. Ignis enĩ super impios cadit: sed sol igne cadente nõ cernit: qr illos quos gehẽne flãma deuorat: a visione veri luminis cecat: vt et foris eos dolor cõbustionis cruciet: et int⁹ pena cecitatis obscuret: quatenus qui auctori suo corde et corpore deliquerũt / simul corde et corꝑe puniant: et vtrobiq; penas sentiant: qui dum hic viuerẽt / prauis suis delectationibus ex vtroq; seruiebãt. Unde bene per ꝓphetam dicit. (Eze. xxxij.) Descenderunt in infernũ cũ armis suis. Arma quippe peccantium sunt mẽbra corporis: quibus peruersa desideria que cõcipiunt / exequuntur. Un̄ recte p Paulum dicit. (Ro. vj.) Neq; exhibeatis mẽbra vestra arma iniquitatis peccato. Cum armis ergo ad infernũ descendere / est cũ ipsis quoq; mẽbris q̃bus desideria voluptatis expleuerunt / eterni iudicij tormẽta tolerare: vt tunc eos vndiq; dolor absorbeat: qui nunc suis delectationibus subditi / vndiq; ꝯtra iustitiam iuste iudicãtis pugnãt.

S Quomodo supplicia dãnatoꝝ ex iustitia iudicis ordinem habeant: i eis sũt q̃ ea patiunt / ꝯfusionẽ. Ca. xlvij.

MIrum vero est valde quod dicit: Ubi null⁹ ordo. Neq; enĩ omnipotẽs deus qui mala bene punit / inordinata esse vllomodo vel tormẽta permittit: quia ipsa quoq; supplicia que ex lance iustitie prodeũt / inferri sine ordine nequaq̃ possunt. Quõ nãq; i supplicijs ordo nõ erit: dũ damnatũ quẽq; iuxta modũ criminis / retributio sequitur vltionis? Hinc q̃ppe scriptum est. (Sap. vj.) Potentes potenter tormẽta patient: et fortiori bus fortior instat cruciatio. Hinc in babylonis damnatione dicitur. (Apo. xviij.) Quãtum exaltauit se / et in delicijs fuit: tãtũ date illi tormentũ et luctũ. Si igitur iuxta modũ culpe / pena distinguit: constat nimirũ q̃ in supplicijs ordo seruat. (L) Et nisi tormentorũ summam / meritorũ acta dirimerent / nequaq̃ iudex veniẽs dicturũ se messorib⁹ esse ꝓhiberet. (Mat. xiij.) Colligite primũ zizania / et ligate ea i fasciculos ad cõburendũ. Si enĩ null⁹ in supplicijs ordo seruabit: cur cõburẽda zizania in fasciculos ligant? Sed nimirum fasciculos ad cõburẽdũ ligare / est hos qui eterno igni tradẽdi sunt / pares paribus sociare: vt quos similis culpa inquinat / par etiam pena cõstrigat: et qui nequaq̃ dispari iniquitate polluti sunt: nequaq̃ dispari tormento crucient: quatenus simul dãnatio conterat / quos simul elatio subleuabat: quosq; non dissimiliter dilatauit ambitio nõ dissimilis angustet afflictio: et par cruciet flãma suppliciĳ / quos in igne luxurie par succendit flãma peccati. Sicut enĩ in domo patris mãsiones multe sunt pro diuersitate ꝟtutis: sic dãnatos diuerso supplicio gehenne ignib⁹ subijcit disparitas criminis. Que videlicʒ gehẽna q̃uis cũctis vna sit: non tamẽ cũctos vna eadẽq; qualitate succendit. Nam sicut vno sole omnes tangimur / nec tñ sub eo vno ordine omnes estuamus: qr iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic dãnatis et vna ẽ gehenna que afficit: et tamen non vna omnes qualitate cõburit: quia qd̃ hic agit dispar valitudo corporum: hoc illic exhibet dispar causa meritorũ. (M) Quomodo ergo nullus inesse ordo supplicijs dicit: in quibus ꝑfecto quisq; iuxta modum culpe cruciatur? Capitulum. xlviij.

SEd sanctus vir postq̃ vmbram mortis intulit / q̃nta sit confusio in dãnatorum mẽte subiungit: qr ipsa quoq; supplicia q̃ ordinata per iustitiam veniũt / ordinata proculdubio in corde morientiũ nõ sũt. Ut enĩ paulo superi⁹ diximꝰ: dũ dãnat⁹ quisq; foris flamma succendit: int⁹ cecitatis igne deuorat: atq; in dolore posit⁹ / exteri⁹ interiusq; cõfundit / vt sua deteri⁹ cõfusione crucient. Repulsis ergo ordo i supplicio nõ erit: quis in eorũ morte atroci⁹ ipsa confusio mentis seuit. Quã tamen mira potentia iudicantis equitas ordinat: vt pena animum quasi inordinata cõfundat. Uel certe abesse ordo supplicijs dicitur: qr quibuslibet reb⁹ in penã surgentib⁹ / propria qualitas non seruat. Unde et protin⁹ subinfert. [Et sempiternus horror inhabitat.] In huius vite tormẽtis timor dolorem habet: dolor timorem nõ habet: quia nequaq̃ mẽtem metus cruciat: cũ pati iam ceperit qd̃ metuebat. Infernum vero et vmbra mortis obscurat / et sempiternus horror inhabitat: quia eius ignibus traditi / et in supplicijs dolorem sentiũt: et i doloris angustia pulsante se semper pauore feriunt: vt et quod timẽt tolerẽt / et rursum quod tolerant / sine cessatione pertimescãt. De his etenĩ scriptum est. (Esa. lxvj.) Uermis eorũ non morietur: et

G ignis eorũ nõ extiguetur. Hic flãma q̃ succẽdit illuminat: illic (vt superius verbis psalmiste docuimus) ignis q̃ cruciat obscurat. Hic metus amittitur/cum tolerari iam ceperit quod timebat: illic ⁊ dolor dilaniat/⁊ pauor angustat. Horrẽdo igitur modo/erit tunc reprobis dolor cũ formidine/flãma cum obscuritate. Sic sic videlicet a damnatis sentiri pondus summe equitatis debet: vt quia a volũtate conditoris nequaq̃ sunt veriti discrepare dum viuerent: in eorum quandoq̃ interitu ipsa a suis qualitatibus etiam tormenta discordent: quatenus quo se impugnant/cruciatus augeant: et cum varie prodeunt/multipliciter sentiantur. Que tamen supplicia in se demersos et vltra vires cruciant: et in eis vite subsidium extinguẽtia seruant: vt sic vitam terminus puniat/quatenus semper sine termino cruciatus viuat: qui et ad finem per tormenta pperat: et sine fine deficiens durat. Fit ergo miseris mors sine morte: finis sine fine: defectus sine defectu: quia et mors viuit: et finis semp incipit: ⁊ deficere defect⁹ nescit. Quia igitur et mors perimit/et nõ extinguit: dolor cruciat/sed nullatenus pauorem fugat: flamma comburit/sed nequaq̃ tenebras discutit: q̃tum per notitiam presentis vite colligitur/supplicia ordinem non habent: que non suam per omnia qualitatem tenent: q̃uis illic ignis et ad consolationem non lucet: et tamen vt magis torqueat/ad aliquid lucet. Capitulum. xlix.

H Nam sequaces quoq̃ suos secũ in tormento reprobi flãma illustrante visuri sunt/quorũ amore deliquerũt: quatenus qui eorum vitam carnaliter contra precepta conditoris amauerunt: ipsorum quoq̃ eos interit⁹ in augmentũ sue dãnationis affligat. Quod pfecto euãgelio testante colligimus: in quo veritate nũciante/diues ille quem cõtigit ad eterni incendij tormenta descendere: quinq̃ fratrũ describit meminisse: qui abraã petijt/vt ad eorũ eruditionẽ mitteret: ne illuc eos quandoq̃ venientes par pena cruciaret. Qui igitur ad doloris sui cumulũ/propinquorũ absentiũ meminit: constat pculdubio quia eos/ad augmẽtũ supplicij/paulopost potuit etiã presentes videre. Quid autem mirum si secum quoq̃ reprobos aspiciat cremari/qui ad doloris sui cumulũ/eũ quẽ despexerat/in sinu abrae lazarum vidit? Si ergo ei vt pena cresceret/et vir elect⁹ apparuit: cur non credendum sit q̃ videre in supplicio eos etiam quos contra deum dilexerat possit? Qua ex re colligit/q̃ eos q̃s inordinate nũc reprobi diligũt: miro iudicij ordine/secum tunc in tormentis videbunt: vt penã ppriẽ punitionis exaggeret illa auctori preposita carnalis cognatio: pari ante oculos vltione dãnata. [Margin: Luc. xvi.]

I Ignis itaq̃ qui in obscuritate cruciat: credendũ est q̃ lumen ad tormentũ seruat. Qd si approbare testimonijs in sua expressiõe non possumus: superest vt e diuerso doceamus. Tres quippe hebree gentis pueri/per chaldei regis imperiũ succensis camini ignibus/ligatis manibus pedibusq̃ proiecti sunt: quos tamẽ cum idem rex in camini incendio miserat⁹ exploraret: illesis vestibus deambulantes vidit. Ubi aperte colligit: q̃ mira dispositione cõditoris/ignis q̃litas in diuersa virtute tẽperata/⁊ vestimẽta non attigit/et vincula incendit: sanctisq̃ viris ⁊ ad inferendũ tormẽtũ flãma friguit/⁊ ad solutionis ministeriũ exarsit. Sicut ergo electis ignis ardere nouit ad solatiũ: ⁊ tñ ardere ad suppliciũ nescit: ita e diuerso gehẽne flamma reprobis et nequaq̃ lucet ad cõsolationis grãm/⁊ tñ lucet ad penam: vt damnatorũ oculis ignis supplicij et nulla claritate candeat: et ad doloris cumulum/dilecti qualiter crucientur ostendat. Quid autem mirum si gehẽne ignẽ credim⁹ habere supplicium simul obscuritatis et luminis: quãdo experimẽto nouimus/q̃ et tedarum flãma lucet obscura? Tunc edax flãma cõburit quos nunc carnalis delectatio polluit: tunc infinite patens inferni barathrũ deuorat: quos nunc inanis elatio exaltat: atq̃ quolibet ex vitio hic voluntatem callidi persuasoris expleuerũt: tũc cũ duce suo reprobi ad tormẽta pueniunt. Capim. l. [Margin: Dan. iij.]

Et q̃uis angelorum atq̃ hominũ longe sit natura dissimilis: vna tñ pena implicat/q̃s vnus i crimine reatus ligat. Quod bene ac breuiter insinuat propheta qui ait: Ibi assur et omnis multitudo eius: ⁊ in circuitu eius sepulchra illius. Quis nãq̃ assur superbi regis nole/nisi ille per elationẽ cadens antiquus hostis exprimit? Qui pro eo q̃ multos ad culpã ptrahit: cum cuncta sua multitudine ad iferni claustra descẽdit. Sepulchra autem mortuos tegũt. Et quis alius mortẽ acrius pertulit/q̃ is qui conditorẽ suũ despiciẽs/vitam reliquit? Quẽ videlicet mortuũ cũ humana corda suscipiũt: ei⁹ pculdubio sepulchra fiunt. Sed in circuitu eius sepulchra illius sunt: quia in quorũ se mentib⁹ nunc per desideria sepelit: hos sibi postmodum per tormenta coniungit. Et q̃a nunc in semetipsis reprobi malignos spiritus illicita perpetrando suscipiunt: tunc sepulchra cum mortuis ardebũt. Ecce q̃ maneat dãnatos pena cognouimus: et instruente nos sacro eloquio/q̃tus in dãnatione ignis/q̃ta in igne obscuritas/q̃tusq̃ in obscuritate pauor sit/nullatenus ambigimus. [Margin: Eze. xxxij.] [Margin: K] [Margin: Sathã scz]

¶ S. Sz nihil prodest que maneãt peccatores tormenta cognoscere/nisi ad hoc demus operam/vt possimus euadere.

¶ Sed quid prodest ista prenosse/si non contingat euadere? Tota ergo intentione curandũ est: vt cum vacationis tempus accipim⁹/bene viuẽdi studio/malorum vltricia tormẽta fugiamus. Hinc quippe p Salomonẽ dicit: Quodcũq̃ potest manus tua facere/instanter operare: quia nec opus/nec ratio/nec sapientia/nec scientia erit apud inferos: quo tu properas. Hinc esaias ait. Querite dominũ dũ inueniri potest: inuocate eũ dum prope est. Hinc Paulus dicit. Ecce nũc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Hinc rursum ait: Dum tempus habemus/operemur bonum ad omnes. Capitulum. lj. [Margin: Ecc. ix.] [Margin: Esa. lv.] [Margin: ij. Cor. vj.] [Margin: Gal. vj.]

Sed plerũq̃ se ad viam rectitudinis animus accendit: torporem discutit: tãtoq̃ in celestib⁹ desiderio rapit: vt pene nil ex eo inferi⁹ remansisse videatur. Et tamen cum ad carnis curam reducitur (sine qua presentis vite via nullo modo explet) ita hunc inferius depressum tenet: ac si adhuc de summis nulla contigisset. Auditis verbis celestis oraculi/in amorem patrie celestis erigitur: sed resurgente presentis vite studio/sub terrene cure aggere sepelitur: atq̃ in terra cordis neq̃q̃ superne spei semen pficit: quia cogitationis infime spina densescit. Quam videlicet spinã p semetipsam veritas manu sancte exhortationis eradicat/dicens. Nolite solliciti esse in crastinũ. Cõtra hãc quoq̃ p Paulũ dicit. Carnis curam ne feceritis in concupiscentijs. Sed in his nimirũ ducis ac militis verbis agnoscimus: q̃ tunc ab ea mortifero vulnere anim⁹ pungitur/cũ in ea mẽsura equitatis nõ tenet. Neq̃ enĩ adhuc mortali in carne viuẽtib⁹/funditus cura carnis abscinditur: sed vt discrete aĩo seruiat/tẽperatur. Nã quis sollicitos nos esse veritas i crastinũ phibet: haberi vtcũq̃ curã in p̃sentibus nõ negat: quã tẽdi ad tẽpus qd sequit vetat. Et nimirum Paul⁹ cum carnis curam fieri in cõcupiscẽtia non sinit: proculdubio i necessitate concedit. Discretiõe ergo magni moderaminis carnis cura frenãda est/vt seruiat/⁊ minime principetur: ne quasi dñia animũ vincat: sed subacta mentis dñio/quasi ancilla famuletur: vt iussa assit: atq̃ ad nutum cordis repulsa dissiliat: vt vix a tergo sancte cogitationis appareat: et nunq̃ cõtra faciẽ recta cogitãtis obsistat. Qd bene nobis historia sacre lectiõis innuitur: cum abraã tribus angelis occurrisse memorat. Ipse q̃ppe venientibus extra ostiũ occurrit: sara vero post ostiũ stetit: quia videlicet vt vir ac dñs domus spiritualis/noster. s. intellectus/debet i cognitiõe trinitatis/claustra carnis excedere: et quasi habitatiõis infime ianuã exire. cura aũt carnis vt femina foris nõ appareat: et videri iactãter erubescat: vt quasi post tergũ viri sub discretione spũs/solis necessarijs intenta: nequaq̃ sciat pcaciter detegi/sed verecũde moderari. Cui tñ sepe cũ dicit vt de se minime p̃sumat: sed totã se in diuine spei fiduciã transferat: despicit: ⁊ cessãte studio/adesse sibi vite subsidia posse diffidit. Unde ⁊ hec eadẽ sara pmissiões dei audiẽs ridet/sz ridẽs corripit: correpta aũt ptinus fecundat: ⁊ q̃ iuuentute vigens fecũdari nõ potuit/annis fracta senilib⁹/vtero marcescente concepit: q̃ cũ cura carnis sui cõfidentiã habere desierit: cõtra spem ex diuina pmissione accipit/qd habituram se ex humana ratione dubitauit. Unde et bene Isaac id est risus dicitur/qui generatur: quia cum superne spei fiduciam concipit: quid mens nostra aliud q̃ gaudium parit? Curandum itaq̃ est ne aut necessitatis metas cura carnis transeat: aut in eo quod moderate exequitur/de se presumat. Sepe vero animus fallitur: vt qd [Margin: L] [Margin: Mat. vj.] [Margin: Ro. xiij.] [Margin: M] [Margin: Gen. xviij.]

A voluptuose appetit/necessarium suspicet: quatenus omne qđ libet/vite debitam vtilitatem putet. Et sepe qꝛ effectus prouidentiam sequitur/in sui fiduciam mens leuatur. Cūq; sibi adest qđ deesse ceteris viderit: cogitatione tacita de magnitudine sue prouisionis hilarescit: tātoq; iam a vera prouisione longe fit/q̄to ipsam quoq; elationem quam patitur nescit. Unde solerti semper custodie intentione pensandum est vel quid opere agim⁹/ vel quid corde versamus: ne aut mētem prepediens/foris se terrena cura multiplicet: aut saltem de ei⁹ moderamine intus se cogitatio exaltet: vt cū diuina iudicia temporali circūspectione metuimus: sempiterni supplicia horroris euadamus.

¶ Finit Liber Nonus Moralium sancti Gregorij.

¶ Liber Decimus Moralium sācti Gregorij in Undecimum capitulum textus beati Job: expositionis vero primum capitulum.

Uotiēs in arene spectaculum fortis athleta descēderit: hi qui impares virib⁹ existunt/vicissim se eius impugnationi subijciūt: ꝛ vno victo cōtra hūc ꝑtinus alter erigit: atq; hoc subacto/alt⁹ surrogatur: vt luctātis vires q̄q; molliores inueniant: quas ipsa sua crebrescens victoria fatigat: quatenus cū nouus quisq; congreditur: is qui vinci viriū qualitate non valet/personaꝝ saltem mutatione superetur. Sic sic in hoc hoim angelorūq; spectaculo beatus Job fortis athleta prodijt: ꝗrūq; cōtra mutationes aduersantium valeat/continuatione indefessi roboris ostendit. Cui primus se eliphas: secundus aūt baldath obijcit: atq; ad extremum B se sophar in eius expugnatione supponit: qui ad inferendos ictus totis se conatibus erigūt: sed tamen ad feriēdam altitudinem robusti pectoris non pertingūt. Ipsa quippe eoꝝ verba patenter insinuant/ꝙ ictus in auras iactant: quia cum sanctum virum non recte redarguūt: expressa inuacuum verba percussionis perdunt. Quod liquido ostenditur/cum sophar naamathitis responsio a contumelijs inchoatur/qui ait.

¶ Textus beati Job capitulum vndecimum: sed libri decimi Moralis expositiōis Capi.ij.

Respondēs aūt sophar naamathites, dixit: Nunquid q̄ multa loquitur/nō audiet: aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebūt hoies: ꝛ cū ceteros irriseris/a nullo confutaberis? Dixisti em̄: Purus est sermo meus: et mūdus C sum in cōspectu tuo. Atq; vtinā deus loqueret tecum: et aperiret labia sua tibi/vt ostenderet tibi secreta sapiētie: ꝛ ꝙ multiplex esset lex ei⁹: et intelligeres ꝙ multo minora exigaris ab eo q̄ meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei cōprehēdes: et vsq; ad perfectum oīpotentem reperies. Excelsior celo est: et q̄d facies? Profundior inferno: et vnde cognosces? Longior terra mensura eius: et latior mari. Si subuerterit oīa vel in vnum coarctauerit: quis cōtradicet ei: vel q̄s dicere ei potest: cur ita facis? Ipse enim nouit hoim vanitatem: et vidēs iniquitatem nōne cōsiderat? Uir vanus in superbiam erigatur: et tāq; pullum onagri se liberum natū putat. Tu aūt firmasti cor tuū: et expādisti ad eū manus tuas. Si iniq̄tatem que est in manu tua/abstuleris a te: et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tunc leuare poteris faciem tuā absq; macula: et eris stabilis: et nō timebis. Miserie q̄q; obliuisceris: et quasi aquarū que preterierūt non recordaberis: et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperā. Et cū te cōsūptum putaueris orieris vt lucifer: et habebis fiduciā ꝓposita tibi spe: et defossus secur⁹ dormies. Requiesces, et nō erit q̄ te exterreat. Et deprecabūtur faciem tuam plurimi. Oculi aūt impioꝝ deficiēt: ꝛ effugium peribit ab eis: et spes illoꝝ/abominatio anime. D

¶ S. Qꝛ recte dictis semp ꝑcacces et aduerso rñdeāt.

¶ Nunquid q̄ multa loquit/nōne ꝛ ipse audiet? aut vir linguosus iustificabit?] Mos esse ꝑcacium solet: vt recte dictis semp e diuerso respōdeāt: ne si ad prolata consentiāt/inferiores esse videātur. Quib⁹ iustoꝝ ꝟba quālibet pauca sonuerint/multa sunt: qꝛ quo eoꝝ vitia resecant/auditū grauant. Unde ꝛ ad crimen trahit hoc qđ recta predicatione cōtra crimina profert. Ipm quippe q̄ ex ꝟitate fortes sentētias dixerat: sophar redarguēs/verbosum vocat: qꝛ cū ab ore iustoꝝ sapiētia culpas increpat: stultoꝝ aurib⁹ superfluitas loquacitatis sonat. Praui nāq; nil rectum nisi qđ ipsi senserint putāt: et iustoꝝ verba eo ociosa estimāt/quo suis hec sensib⁹ inueniūt diuersa. Nec fallacem quidē sophar sentētiam ꝓtulit: ꝙ vir ꝟbosus iustificari nequaq; possit: qꝛ dum q̄sq; per ꝟba defluit: ꝑdita grauitate silentij/mētis custodiā amittit. Hinc q̄ppe scriptū est: Cultus iustitie/silentiū. Hinc Salomon ait: Sicut vrbs patens ꝛ absq; muroꝝ ambitu: ita vir q̄ non potest in loquēdo cohibere spiritū suum. Hinc rursum dicit: In multiloquio peccatū non deerit. Hinc psalmista testaꝰ dicēs: Uir linguosus non dirigeꝰ sup terrā. Sed virtus vere sentētie perdit/que sub discretionis custodia non ꝓfertur. Certum itaq; est ꝙ ꝟbosus iustificari vir nequeat. Sed bonū bene nō dr: qꝛ non intēditur cui dicaꝰ. Uera quippe contra malos sentētia/si bonoꝝ rectitudinem impetit/vim suā perdit: et eo retusa resilit/quo illud est forte quod ferit. E

Esaie. xxxij. Prouer. xxv. prouer. x. Psalm. cxxxix.

¶ S. Qꝛ iusti ex reprehensione corrigātur: superbi ꝟo ad defensionis sue insaniam erigātur. Capitulum. iij.

Uia aūt praui audire bona patiēter nequeūt et cū vite emēdationē negligūt: ad ꝟba se responsiōis accingūt: aperte sophar insinuat/qui subiūgit. [Tibi soli tacebūt hoies: et cū ceteros irriseris a nullo cōfutaberis?] Imperita mēs (vt diximus) veritatis sententias grauiter tolerat/et silentiū penā putat: atq; omne qđ rectū dr/dedecus sue irrisionis arbitraꝰ: qꝛ cū vera vox/prauoꝝ se aurib⁹ admouet/memoriā culpa mordet: et in redargutione vitioꝝ/quo intus cognitione mēs tāgiꝰ: foris ad studiū cōtradictiōis excitaꝰ. Ferre vocē nō valet: qꝛ tacta i vulnere sui reatus dolet: et p hoc qđ gňaliter cōtra puersos dr/se impeti spāliter suspicaꝰ. Qđ em̄ int⁹ egisse se meminit/audire foris erubescit. Unde mox se ad defensionē preparat: vt reatus sui verecūdiam per ꝟba praue refutatiōis tegat. Sicut F em̄ recti de q̄busdā que ab eis nō recte gesta sunt/correptionis vocē/ministeriū charitatis estimāt: sic puersi cōtumeliā derisiōis putāt. Illi se ꝓtin⁹ ad obediētiā sternunt: isti ad insaniā sue defensionis erigūtur. Illi correptionis adiutoriū/vite sue patrociniū deputāt: p qđ dū pňtis vite culpa corripiꝰ: vēturi iudicis ira tēperatur. Isti cū se impeti redargutiōe cōspiciūt/gladiū ꝑcussionis credūt: qꝛ dū per correptiōis vocē culpa detegiꝰ: pňtis glīe opinio fedaꝰ. Hinc q̄ppe i laudē iusti per Salomonē dicit ꝟitas: Doce iustū/et festinabit accipe. Hinc prauoꝝ cōtumaciā despicit dicēs: Qui erudit derisorē/ipse sibi facit iniuriā. Nam fit plerūq; vt cū correpta i se mala defēdere nequeūt: ex verecūdia peiores fiāt: ac se in sua defensione supbiāt: vt quedā vitia cōtra vitā corripiētis exq̄rāt: et eo se criminosos nō estimēt/si crimina et alijs imponāt. Que cū vera inuenire nequeūt/fingūt: vt ipi q̄q; habeāt qđ nō impari iustitia icrepare videāꝰ. Uñ et sophar qꝛ q̄si irrideri se p increpationem doluit/ꝓtin⁹ mētiēdo subiūgit. [Dixisti em̄: pur⁹ est ꝟmo me⁹: et mūd⁹ sum i cōspectu tuo.] Qui beati Job dictoꝝ meminit/q̄ falso hoc voci illi⁹ impingaꝰ agnoscit. Nō em̄ mundum se dicere potuit/q̄ ait: Si iustificare me volue:

Puerb. ix. Ibidem.

G ro:os meũ cõdẽnabit me. Sed habet hoc prauoꝝ malitia: vt cũ vera in se flere mala renuit/fingat aliena. Nam quasi solatio facinoris vtitur / si falsis vocibus et vita corripientis inquinetur. Capitulum. iiij.

Sciendum vero est ꝙ plerũqꝫ peruersi exterius bona optãt: vt mala esse que in presentib⁹ habẽtur ostẽdãt: et quasi fauẽtes prospera / expetunt vt benigni videanẽ. Unde ꝛ sophar protinus subijcit dicẽs. [Atqꝫ vtinam deus loqueref tecũ/ et aperiret labia sua tibi.] Ipse quippe sibi homo loquif/cũ per hoc qđ sentit/ nequaqꝫ diuinitatis spũ, a carnalis prudẽtie intellectu separaẽ: cũ caro sensum exerit: et mẽtem q̄si ad intelligẽtiam prouocãs foras mittit. Unde ꝛ adhuc Petro terrena sapiẽti veritas dicit: Non em̄ sapis que dei sunt: sed que hoim. Cui tñ recta cõfitẽti dr̄: Caro ꝛ sanguis non reuelauit tibi: sed pater me⁹ qui i celis est. Quid aũt dei labia/ nisi iudicia eius accipimus? Clausis nãqꝫ labijs vox premif/ ꝛ sensus tacẽtis ignoraẽ. apertis aũt/ sermo dum promitur/ animus loquẽtis innuitur. Labia itaqꝫ sua de⁹ aperit: cũ volũtatem suã hoib⁹ per aperta indicia ostendit. Quasi em̄ reserato ore loquitur/ cũ remota obscuritate dispositiõis intime / renuit occultare quod vult. Nam velut clausis labijs sensum nobis suum non indicat/ cũ per occulta iudicia cur qđ faciat celat. Sophar itaqꝫ beatum Job/ vt de carnali intellectu redarguat: seqꝫ ipm q̄ꝫ te sit benignitatꝫ ostẽdat: ea bona optat que ꝛ cũ habẽtur ignorat/ dicẽs: [Atqꝫ vtinã de⁹ loqueretur tecum/ et aperiret labia sua tibi.] Ac si patẽter dicat: Imperitie tue potius q̄ꝫ pene cõpatior: qui sola carnis prudẽtia preditũ/ a veritatis te spũ vacuũ agnosco. Si em̄ dei iudicia occulta cognosceres/ tam proaces cõtra illũ sentẽtias non sonares. Et qui oipotẽs de⁹ cũ ad cõsiderãda nos sua iudicia subleuat: ignorãtie nr̄e protinus cecitatem fugat: que apertis ei⁹ labiis/ ad nos eruditio procedat: protinus adiũgẽdo manifestat/ dicens.

¶ S. Qꝫ secreta sapiẽtie dei nullus inquirẽdo valet inuenire: et ꝙ charitas dei cum mia eadem sit: qꝫ ad innumera opera mentem multiformiter accendit.

¶ Ut ostenderet tibi secreta sapiẽtie: et ꝙ multiplex sit lex eius.] Publica sapiẽtie supne sunt opera/ cum oipotẽs deus regit quos creat: p̄ficit bona q̄ inchoat: et aspirando adiuuat/ quos visitationis sue lumine illustrat. Cũctis etem̄ liquet qꝫ q̄s gratis cõdidit benigne dispo nit. Et cũ spũalia dona largitur: ipse perficit qđ ipse ex munere sue benignitatis inchoauit. Secreta vero sapientie supne sunt opera: cũ deus quos creauit deserit: cũ bona q̄ preueniẽdo ceperat/ nequaqꝫ prosequẽdo consũmat: cũ claritate nos sue illustrationis illuminat: et tñ p̄missis carnis tẽtationib⁹ tenebris cecitatis pulsat: cũ dona que contulit/ minime custodit: cum ꝛ mẽtis nostre ad se desideria excitat: et tamen occulto iudicio/ difficultate nos nostre imbecillitatis angustat. Capitulum. v.

Que nimirum secreta ei⁹ sapiẽtie pauci valẽt inquirere/ sed nullus inuenire: qꝫ qđ sup nos de nobis ab immortali sapientia non iniuste disponit. iustum pfecto est vt a nobis adhuc mortalib⁹ ignoreẽ. Sed hec ipsa sapiẽtie illi⁹ secreta cõspicere: vtcũqꝫ tam incõprehensibilitatis ei⁹ est potẽtiam videre: qꝫ etsi in ipsa consilioꝝ ei⁹ inquisitione defeciꝫ⁹: deficiẽdo tamen veri⁹ discimus quẽ timeam⁹. Ad hec se Paulus sapiẽtie illi⁹ secreta tetenderat cum dicebat. O altitudo diuitiaꝝ sapiẽtie ꝛ sciẽtie dei: q̄ꝫ incõprehensibilia sunt iudicia eius/ et inuestigabiles vie ei⁹. Quis em̄ cognouit sensum dñi: aut quis consiliari⁹ ei⁹ fuit? Qui superius etiã ex ipsa inquisitione lassescẽs/ sed tñ ad cognitionem infirmitatis sue proprie lassescẽdo p̄ficiẽs/ premittit dicẽs. O homo tu quis es/ qui respondeas deo? Nũquid dicet figmentum ei q̄ se finxit: quare me fecisti sic? Qui igiẽ ad occulta dei ptingere non valẽs/ ad infirmitatis sue cognitionem redijt: atqꝫ ad eruditionem se propriam deficiẽdo reuocauit (vt ita dicã) secreta sapiẽtie non inueniẽs inuenit: qꝫ cũ ad supna consilia requirẽda lassesceret/ didicit vt humili⁹ timeret: et quẽ sua infirmitas a cognitione intima repulit/ hũc ei veri⁹ humilitas iunxit. Sophar itaqꝫ et per sciẽtie studiũ peritus/ et per audaciã tumide locutionis ignarus: qꝫ ipse grauitatem nõ habet: melior optat qđ habet/ dicẽs. [Atqꝫ vtinã de⁹ loquereẽ tecũ/ et aperiret labia sua tibi: vt ostẽderet tibi secreta sapiẽtie.] Qui eã quoqꝫ qua se sup amicũ pollere estimat/ optãdo sapiẽtiã ostẽtat: cũ protinus subdit: [Et ꝙ multiplex sit lex eius.] Quid hoc loco dei lex accipiẽ/ nisi charitas debet? p quã semp in mẽte legũtur p̄cepta vite q̄liter i actiõe tenẽãtur. De hac etem̄ lege veritatis voce dr̄: Hoc est preceptũ meũ/ vt diligatis inuicẽ. De hac Paul⁹ ait: Plenitudo legis est dilectio. De hac itẽ dicit: Alter alteri⁹ onera portate: et sic adimplebit legẽ xp̄i. Lex etem̄ xp̄i quid cõgruẽti⁹ intelligi q̄ꝫ charitas potest? Quã tũc vere p̄ficim⁹/ cũ fraterna onera ex amore toleramus. Sed hec eadẽ lex multiplex dr̄: qꝫ studiosa sollicitudine charitas ad cũcta virtutum facta dilatatur. Que a duob⁹ quidem preceptis incipit: sed se ad innumera extendit. Huius nãqꝫ legis initium/ dilectio dei est ꝛ proximi. Capitulum. vj.

Sed dei dilectio per tria distinguiẽ: qꝫ ex toto corde et ex tota aĩa/ et ex tota virtute diligi cõditor iubeẽ. Qua i re notãdũ est ꝙ diuin⁹ s̄mo cũ deũ diligi precipit: nõ solũ narrat ex quo sꝫ etiã insoemat ex q̄ꝫto: cũ subiũgit: ex toto: vt videlicet qui pfecte deo placere desiderat/ sibi de se nihil reliquat. Proximi aũt dilectio ad duo precepta deriuaẽ: cũ et per quẽdã iustum dr̄. Qđ ab alio tibi odis fieri: vide ne tu alteri facias. Et p semetipsam veritas dicit: Que vultis vt faciãt vobis hoies: ꝛ vos facite illis. Quib⁹ duob⁹ scꝫ vtriusqꝫ testamẽti mãdatis: per vnũ malitia cõpesciẽ: per aliud benignitas p̄erogaẽ: vt malum qđ pati non vult quisqꝫ non faciẽs cesset a nocẽdi opere: et rursum bonũ qđ sibi fieri appetit/ impendẽs/ erga vtilitatem se proximi exerceat ex benignitate. Sed hec nimirum duo dum sollicita intẽtione cogitãtur: cor ad innumera virtutum ministeria tendiẽ: ne vel ad inferẽda que nõ debet/ desiderijs inquieta mens feruEat: vel erga exhibẽda q̄ debet ocio resoluta torpescat. Nam cũ cauet alteri facere qđ neqꝫ q̄ꝫ vult ab altero ipsa tolerare: sollicita se intentione circũspicit: ne supbia eleuet: et vsqꝫ ad despectum proximi/ animum deijciẽs exaltet. ne ambitio cogitationẽ dilaniet: cũqꝫ hãc ad appetẽda aliena dilatat: angustet. ne cor luxuria polluat/ et subiectũ desiderijs p illicita corrũpat. ne ira exasperet: et vsqꝫ ad p̄ferẽdam cõtumeliam inflãmet. ne inuidia mordeat/ et alienis felicitatib⁹ emula/ sua se face consumat. ne immoderate linguã loquacitas ptrahat: eãqꝫ vsqꝫ ad lasciuiã obtrectationis extendat. ne odiũ malitia excitet: et os vsqꝫ ad iaculũ maledictionis irritet. Rursum cũ cogitat vt ea alteri faciat q̄ ipsa sibi fieri ab altero expectat: pensat nimirũ vt malis bona/ et bonis meliora respõdeat: vt erga proaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat: vt malitie peste languẽtib⁹/ gr̄am benignitatis impẽdat: vt discordes pace viuat: vt cõcordes ad cõcupiscẽtiã vere pacis accingat: vt indigẽtib⁹ necessaria tribuat: vt errãtib⁹ viã rectitudinis ostẽdat: vt afflictos vbo ꝛ cõpassione mulceat: vt accensos i hui⁹ mũdi desiderijs increpatione restrigat: vt minas potẽtiũ ratiocinatione mitiget: vt oppressoꝝ angustias q̄ꝫta preualet ope leuet: vt foris resistẽtib⁹ opponat patiẽtiã: vt intus supbiẽtib⁹ exhibeat cũ patiẽtia disciplinã: vt erga errata subditoꝝ sic mansuetudo zelũ tẽperet/ quaten⁹ a iustitie studio nõ eneruet: sic ad vltionem zelus ferueat: ne tñ pietatis limitẽ feruẽdo transcẽdat: vt ingratos beneficijs ad amorẽ prouocet: vt gratos quosqꝫ ministerijs in amore seruet: vt proximoꝝ mala cũ corrigere non valet/ taceat: vtqꝫ cũ corrigi loquẽdo p̄nt: silẽtiũ consensum esse ptimescat: vt sic ea q̄ tacet toleret/ ne tñ in aĩo virus doloris occultet: vt sic in maliuolis munus benignitatꝫ exhibeat: ne tñ p gr̄am a iure rectitudinis excidat: vt cũcta proximis q̄ preualet impẽdat: sꝫ hec impẽdẽdo nõ tumeat: vt sic in bonis q̄ exhibet/ tumoris precipitiũ paucat: ne tñ a boni exercitio torpescat: vt sic que possidet tribuat: q̄tenus q̄ꝫta sit largitas remunerãtis/ attẽdat: ne cũ terrena largiẽ/ suam plusq̄ꝫ necesse est inopiam ptimescat: et i oblatione muneris hilaritatis lumen tristitia obscuret. Capitulum. vij.

Bene ergo lex dei multiplex dicitur: quia nimirum cũ vna eadẽqꝫ sit charitas: si mentem plene ceperit/ hanc ad innumera opera multiformiter accẽdit. Cui⁹ diuersitatem breuiter exprimim⁹/ si in electis singulis bona illius perstringendo numeremus. Hec nãqꝫ primũ per Abel ꝛ electa deo munera ob-

Mat. xvj.
et Marci. viij.
Mat. xvj.
Rom. xj.
Joan. xv.
Rom. xiij
Gala. vj.
Thobie iiij.
Mat. vij.
Virt⁹ charitatis.

A

tulit:et fratris gladium non reluctando tolerauit. Hec Enoch & inter hoies spūaliter viuere docuit:et ad sublimem vitam ab hoib⁹ etiam corporaliter abstraxit. Hec

Gen. vij.

Noe despectis oib⁹/solum deo placabilem ostēdit:atq; in arce fabricam studio longi laboris exercuit:et mūdo

Gen. ix.

superstitem pia opera exercēdo seruauit. Hec per Sem et Japhet humiliter verēda patris erubuit:et supiecto dorsi pallio que non videbat/abscōdit. Hec Abrae dex-

Gen. xxij.

tram qz ad mortem filij obediēdo extulit:hūc prolis innumere gētium patrem fecit. Hec Ysaac mētem quam

Genesis xxvij.

semper ad munditiam tenuit/caligantib⁹ etate oculis/ ad videnda longe post ventura dilatauit. Hec Jacob

Genesis xxxvij.

compulit & amissum bonum filium medullitus gemere/ et prauorū filiorū presentiam sub equanimitate tolerare.

Gen. xlij.

Hec Joseph docuit a fratribus venūdatum/libertate animi infractis seruitium perpeti:& eisdem post fratrib⁹ mēte non elata principari. Hec Moysen delinquēte po-

Exodi xxxij.

pulo et vsq; ad petitionem mortis in precibus strauit: et vsq; ad interfectionem populi per zeli studium erexit: vt & pro pereūte plebe sese morti obijceret:et ꝯtra peccā-

Nūe. xxv.

tem protinus vice dñi irascentis seuiret. Hec Phinees brachiū in vltionem peccātiū erexit: vt arrepto gladio

Josue. ix.

coeūtes transfigeret:et irā dñi iratus placaret. Hec Josue exploratorē docuit: vt & pri⁹ cōtra falsiloquos ciues veritatē vbo defenderet:et hanc postmodū gladio ꝯtra

j. Reg. iij.

hostes allegaret. Hec Samuel & in pricipatu humilem prebuit/et integrū in dilectione seruauit:q̄ cum psequētem se plebem diligeret/ip̄e sibi testimonium extitit:qz

j. Regum xxiiij.

culmen ex quo deiect⁹ est/non amauit. Hec Dauid ante iniquū regem & humilitate cōmouit ad fugā/et pietate repleuit ad veniā. qui psecutorem suum & timēdo fugit

B

vt dñm:et tñ cum potestatē feriēdi reperit/non agnouit

ij Re. xij.

inimicum. Hec Nathan & cōtra peccātem regē in auctoritatē libere increpationis sustulit:et cū regis culpa de-

Esaie. xx.

esset/in petitione humiliter strauit. Hec per Esaiam nuditatem carnis in predicatione nō erubuit:et subducto

iij. Re. ij.

carnali velamine/supna mysteria penetrauit. Hec Heliam/qz feruoris zelo viuere spūaliter docuit:ad vitam quoq; et corporaliter abstraxit. Hec Heliseum:qz magistrum simpliciter diligere instituit/magistri spiritu du-

Hier. xlij.

pliciter impleuit. Per hāc Hieremias ne in egyptum populus descenderet/restitit:sed tñ et inobediētes diligēs:quo descēdi phibuit/et ip̄e descēdit. Hec Ezechie-

Eze. viij.

lem:qz prius a terrenis desiderijs sustulit: post per cin-

Dan. xiiij.

cinnum capitis in aere librauit. Hec in Danielem:quia a regijs dapibus gulam cōpescuit:et & esurientium ora

Dan. iij.

leonum clausit. Hec tribus pueris:qz in tranquillitate positis incēdia vitiorū subdidit: tribulationis tempore

Act. xv.

et flammas in fornace tēperauit. Hec in Petro & minis terrētium principum fortiter restitit: et in circūcisione

C

submouēda/minorum verba humiliter audiuit. Hec in Paulo & manus persequētium humiliter pertulit:et tamen in circumcisionis negocio longe se imparis prioris sensum audēter increpauit. Multiplex ḡ ista lex dei est/ que singulis rerū articulis nō pmutata cōgruit:& causis se variātib⁹ non variata coniungit. Capitm. viij.

j. Cor. xiij.

Ctius nimirū legis multiplicitatem bene paulus enumerat dicēs: Charitas patiēs est/benigna est:non emulat/non inflatur/non agit perperam/non est ambitiosa/non querit que sua sunt/nō irritatur/non cogitat malum/non gaudet super iniquitate/congaudet aūt veritati. Patiēs quippe est charitas:

Quō charitas ē patiens & benigna.

qz illata mala equanimiter tolerat. Benigna vo est:qz pro malis bona largiter ministrat. Non emulatur:quia per hoc ꝙ in presenti mundo nil appetit:inuidere terrenis successib⁹ nescit. Non inflatur:qz cum premium eterne retributionis anxia desiderat: de bonis se exterioribus non exaltat. Non agit perperam:qz quo se in solum dei ac proximi amorem dilatat:quicquid a rectitudine discrepat/ignorat. Non est ambitiosa:qz quo ardenter intus ad sua satagit:foris nullaten⁹ aliena concupiscit. Non querit que sua sunt:quia cūcta que hic transitorie possidet/velut aliena negligit:cū nihil sibi esse ppriū/ nisi qđ secum pmaneat/agnoscit. Non irritatur:qz et iniurijs lacessita/ad nullos se vltionis sue motus excitat: cum pro magnis laborib⁹ maiora post premia expectat. Non cogitat malum:qz in amore mūditie mentem solidans/dum omne odium radicitus eruit/versare in aīo

D

quod inquinet nescit. Non gaudet sup iniquitate: quia quo sola dilectione erga oēs inhiat:nec de pditione aduersantium exultat. Congaudet aūt veritati:qz vt se ceteros diligēs/per hoc qđ rectum in alijs cōspicit/quasi de augmēto proprij pfectus hilarescit. Multiplex ergo ista lex dei est:que cōtra vniuscuiusq; culpe iaculum:qđ perimēdam mētem impetit/instructionis sue munimine semper occurrit: vt quia antiquus hostis varia circūfusione nos obsidet/ipsa hūc de nobis multipliciter expugnet. Quam nimirum legem si sollicita cōsideratiōe pensamus:auctori nostro q̄tum quotidie delinquamus agnoscimus. Si aūt culpas perpēdimus/pfecto equanimiter flagella toleram⁹:nec ex dolore charitas ad impatientiam prorūpit: cum suo se iudicio conscientia addicit. Unde Sophar quid diceret sciēs:sed cui diceret nesciēs/postq; premisit dicēs: Ut ostēderet tibi secreta sapiētie:et ꝙ multiplex sit lex eius:protinus adiungit:

¶ S. Qz sepe magnis doctoribus contingit vt nimia charitate feruentes/modum correctionis excedant: et quid sit ꝙ per Moysen dicitur: Qui casu ferro de manubrio lapso nolens hominem occiderit/ad vnam leuiticarum vrbium confugiat.

¶ Et intelligeres ꝙ multo minora exigaris a deo/q̄ meretur iniquitas tua.] Dolor quippe (vt diximus) flagelli temperatur/cum culpa cognoscitur: qz tāto quisq; patientius ferramētum medici tolerat/q̄to putridum cōspicit esse qđ secat. Qui igitur multiplicitatem legis intelligit/cuncta que patitur/q̄ sint minora perpendit: quia per hoc ꝙ culpe pōdus agnoscitur/afflictionis pena leuigatur. Capitulum. ix.

Ed inter hec sciēdum est qz sine magna iniquitate non fuerit ꝙ Sophar virū iustum vsq; ad obiectionem iniquitatis increpauit. Unde et

E

eorū audaciam veritas iuste redarguit/sed benigne ad grām reducit:qz apud misericordem iudicem nequaq; sine venia culpa relinquitur/cū per feruorem zeli ex ei⁹ amore peccatur. Sepe nāq; magnis hoc doctoribus mirandisq; cōtingit: vt quo alta charitate feruēt/eo modū correptionis exaggerent: et lingua aliq̄d qđ non debet dicat:qz mentē dilectio q̄tum debet inflāmat. Sed verbum prolate cōtumelie tāto citi⁹ parcitur/q̄to & ex qua radice prodeat pensatur. Unde & per Moysen dñs pre-

Deut. xix.

cepit dicēs: Si quis abierit cū amico suo simpliciter in siluam ad ligna cedenda:et lignum securis fugerit manum:ferrūq; lapsum de manubrio amicum eius pcusserit & occiderit:hic ad vnam supradictarū vrbium fugiet/ et viuet:ne forte proximus ei⁹ cuius effusus est sanguis/ doloris stimulo psequatur:et apprehēdat eū:et pcutiat aiam ei⁹. Ad siluam quippe cū amico imus/quotiēs cū quolibet proximo ad intuēda delicta nostra cōuertimur: et simpliciter ligna succidim⁹/cū delinquētiū vitia pia intētione resecamus. Sed securis manum fugit:cū sese

F

increpatio plusq; necesse est in asperitatem pertrahit. Ferrū de manubrio prosilit/cū de correctione sermo durior excedit:et amicū percutiēs occidit: qz auditorem suū prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit. Correpti nāq; mens repēte ad odium prorūpit:si hāc immoderata increpatio plusq; debuit addicit. Sed is qui incaute ligna pcutit/et primū extinguit:ad tres necesse est vrbes fugiat/vt in vna earū defensus viuat:qz si ad penitētie lamēta conuersus/in vnitate sacramēti sub spe/ fide & charitate abscōditur/reus ppetrati homicidij nō tenetur:eūq; extincti proximus & cū inuenerit nō occidit: qz cū districtus iudex venerit/qui sese nobis per nature nostre consortium iūxit: ab eo proculdubio vindictam de culpe reatu non expetit: quē sub ei⁹ venia spes fides et charitas abscondit. Citius ḡ culpa dimittit/que nequaq; malitie studio perpetratur. Unde et Sophar iniquum vocat quē supna sentētia laudauerat:nec tñ a venia reprobatus excluditur/qz ad vba cōtumelie/diuini amoris zelo pmouet. Qui pro eo ꝙ beati Job merita non agnoscit:ex imperita adhuc irrisione subiūgit/dicens.

¶ S. Qz in quibusdam donis suis quasi ex vestigijs bonitatis conspicimus deum.

¶ Forsitan vestigia dei cōprehēdes:et vsq; ad pfectum oipotētem reperies.] Quid dei vestigia/nisi benignitatem illi⁹ visitatiōis vocat? Quib⁹ nimirū pgredi ad superna pvocamur:cum ei⁹ spūs afflatu tāgimur:et extra

G

carnis angustias subleuati/per amorem agnoscim⁹ contemplandam auctoris nostri speciem/quam sequamur. Nam cū mētem nostram spūalis patrie amor inflāmat: quasi sequentibus iter insinuat: et subiecto cordi velut quoddam vestigium dei gradiētis imprimitur: vt ab eo rectis cogitationum gressib⁹ via vite teneatur. Quē enī nec dū cernimus: restat necesse est vt ꝑ vestigia sui amoris indagemus: quatenus vsqꝫ ad contēplationis speciē qñqꝫ mens veniat/quā nūc quasi a tergo subsequēs/per sancta desideria explorat. Hec Psalmista auctoris nostri vestigia bene sequi nouerat/cū dicebat: Adhesit aīa mea post te. Quem reperire quoqꝫ vsqꝫ ad visionem sue celsitudinis satagebat/cū dicebat: Sitiuit aīa mea ad deum fontem viuum: quādo veniam ꝛ apparebo ante faciem dei? Tūc quippe cognitione manifesta oīpotēs reperitur/cum mortalitatis nostre funditus corruptione calcata/ab assumptis nobis in diuinitatis sue claritate conspicitur. Nūc autem a carnali cogitatione animum infusi spiritus gratia subleuat: et in contēptum rerum transeūtium exaltat: totūqꝫ mēs quod appetebat in infimis/despicit/atqꝫ ad superna desideria ignescit: et contēplationis sue vi extra carnem tollitur: que corruptionis sue pondere adhuc in carne retinet. Incircūscripti luminis iubar intueri conatur/et non valet: qꝺ infirmitate pressus animus et nequaqꝫ penetrat/et tñ repulsus amat. Iam nāqꝫ de se conditor per qꝺ ametur ostendit: sꝫ visionis sue speciem amātib⁹ subtrahit. Sola ḡ ei⁹ vestigia conspiciētes gradimur: qui hūc per donoꝝ suoꝝ signa sequimur/quem necdum videmus.

Ps. lxij.

Ps. xlj.

¶ S. Qꝫ deus in nature sue altitudine humane simul atqꝫ angelice subtilitati sit inuestigabilis. Capīm. x.

H

Quem nimirum vestigia comprehendi nequeūt: qꝛ vnde/vbi/quibusve modis veniant ei⁹ spiritus dona/nesciūtur: veritate attestāte/que ait. Spūs vbi vult spirat: et vocem eius audis: et nescis vnde veniat aut quo vadat. In retributiōis aūt culmine reperiri oīpotēs per cōtemplationis speciem potest/sed tamen ad ꝑfectum non potest: qꝛ etsi hūc in claritate sua qñqꝫ conspicimus/non tamen eius essentiam plene contuemur. Angelica etenī vel humana mens cū ad incircūscriptum lumen inhiat: eo ip̄o se quo est creatura/coangustat: et super se quidem per prouectum tēdit: sed tamen ei⁹ fulgorem comprehēdere nec dilatata sufficit: qui ꝛ transcendēdo ꝛ portādo oīa ꝛ implendo cōcludit. Unde ꝛ adhuc subditur: [Excelsior celo est: et quid facies? Profundior inferno: et vnde cognosces? Longior terra mēsura eius/et latior mari.] Qꝺ deus celo excelsior/inferno profundior/terra longior/mariqꝫ latior esse describitur: tāto spūaliter debet intelligi/quanto de eo quicqꝫ nefas est iuxta corporea lineamēta sentire. Sed celo est excelsior: qꝛ incircūscriptione sui spiritus cūcta transcēdit. Inferno ꝑfundior: qꝛ transcendendo subuehit. Terra longior: qꝛ creature modum perennitate sue eternitatis excedit. Mari latior: qꝛ rerum tēporalium fluctus sic regēs possidet/vt hos sub omnimoda potentie sue presentia coangustando circūdet. Quis possint et celi appellatiōe angeli/et inferni vocabulo demonia signari: per terram ꝟo iusti hoies/per mare aūt peccatores intelligi. Excelsior itaqꝫ est celo: qꝛ ipsi quoqꝫ electi spiritus visionem tante celsitudinis perfecte non penetrant. Profundior inferno est: qꝛ malignoꝝ spirituum astutias longe subtilius qꝫ ipsi putauerāt/iudicans dānat. Terra longior: qꝛ longanimitatem nostram patientia diuine longanimitatis exuperat: que nos ꝛ peccātes tolerat: et cōuersos ad premia remuneratiōis expectat. Mari latior: qꝛ vbiqꝫ facta peccātium/retributiōis sue presentia occupat: vt ꝛ cū non presens per speciē cernit/presens per iudicium sentiatur. Cūcta tamen ad solum referri hoiem possunt: vt ip̄e sit celum/cū iam per desiderium summis inheret. Ip̄e infern⁹/cū tētationum suaꝝ caligine ꝑturbatus in infimis iacet. Ip̄e terra: qꝛ in bono opere fixe spei vbertate fructificat. Ipse mare: quia in quibusdam trepidus quatit: et aura sue mutabilitatis agitatur. Sed celo est excelsior deus: qꝛ potētie eius magnitudine vincimur/etiā cū super nosmetip̄os eleuamur. Inferno ꝑfundior: qꝛ nimirum plus indicat/qꝫ ip̄e se humanus animus in tentationib⁹ inuestigat. Terra longior: qꝛ fructus vite quos in fine retribuit/nequaqꝫ

Joan. iij.

I

Homo est celū/infernus/terra et mare.

K

nunc vel spes nostra cōprehēdit. Mari latior: qꝛ humana mens fluctuās/multa de his que vētura sunt cōijcit: sed cum iam cernere que estimauerat ceperit/angustam se fuisse in sua estimatione cognoscet. Capm xj.

Excelsior igitur celo sit: cum ip̄a in eum nostra cōtēplatio deficit. Unde ꝛ psalmista cor i altū posuerat: sed necdum se eum contigisse sentiebat/dicēs. Mirabilis facta est sciētia tua ex me: confortata est/nec potero ad eam. Inferno ꝑfundiorem nouerat/qui semetip̄m discutiēs: sed eius subtiliora iudicia pertimescēs/dicebat. Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificat⁹ sum. qui aūt iudicat me/dñs est. Lōgiorem terra viderat: cum minora ei esse humane mētis vota pensabat/dicens. Qui potens est oīa facere superabūdanter qꝫ petimus aut intelligimus. Latiorem mari cō spexerat/qui timendo pensabat quia nequaqꝫ mens humana immensitatem districtionis ei⁹ agnosceret: quālibet inquirēdo fluctuaret/dicēs: Quis nouit potestatem ire tue: pre timore tuo iram tuam dinumerare? Cuius bene potētiam egregi⁹ nobis doctor insinuat/cum breuiter narrat: Ut possitis cōprehendere cum omnib⁹ sanctis/que sit latitudo/longitudo/sublimitas/et ꝑfundum. Habet quippe deus latitudinem: qꝛ dilectionem suam vsqꝫ ad collectionem persequentium tendit. Habet longitudinem: qꝛ ad vite patriam nos lōganimiter tolerando perducit. Habet sublimitatem: qꝛ ipsorum quoqꝫ intelligētiam qui recepti in supernam fuerint cōgregationem/transcendit. Habet profundum: qꝛ dānatis inferius districtionis sue iudicium incōprehensibiliter exerit. Que scꝫ quattuor nobis in hac vita positis singulis exercet: qꝛ et latitudinem amādo/et longitudinem tolerādo/et celsitudinem non solū nostrā intelligētiam/sed etiā vota superādo/et ꝑfunditatem suā exhibet/occultos ꝛ illicitos cogitationum motus districte iudicādo. Sed ei⁹ celsitudo ꝛ profunditas qꝫ sit inuestigabilis/null⁹ agnoscit: nisi qui vel cōtēplatione ad summa ꝑuehi: vel occultis motib⁹ resistēs/tentationum experit importunitate turbari. Unde ꝛ beato Iob dicit: Excelsior celo est/et quid facies? Profundior inferno: et vñ cognosces? Ac si ei aperte despecto diceret. Profunditatem ei⁹ atqꝫ excellentiam quādo tu cognoscere sufficis: qui vel virtute ad summa euehi/vel temetip̄m reprehendere in tentationibus nescis? Sequitur.

Psalm. cxxxviij.

j Cor. iiij.

Ephe. iij.

Psalm. lxxxix.

Ephe. iij.

L

¶ S. Qꝫ celum et infernus ꝛ mare ꝛ terra coarctantur in vnum: cum vna eadēqꝫ mens ꝛ deum per contēplationem intuet: et ex carnis mole ad tentationum tenebras redit: et quasi a tertio celo elapsa/lege membrorum ꝛ stimulo carnis fluctuans agitatur.

¶ Si subuerterit omnia/vel in vnum coarctauerit: quis contradicet ei? vel quis dicere ei potest: cur ita facis?] Subuertit dñs celum: cum terribili ꝛ occulta dispensatione/humane contemplationis celsitudinem destruit. Subuertit infernum: cum cuiuslibet mentem in suis tētationib⁹ pauidam/cadere etiam ad deteriora permittit. Subuertit terram: cum fructificationem boni operis aduersis irruentib⁹ intercidit. Subuertit mare: cū fluctuationem nostre titubationis emergenti subito pauore confundit. Dubietate quippe sua cor anxium/hoc ipsum qꝛ titubat/valde formidat: et quasi mare subuertitur/cum ipsa in deū nostra trepidatio considerato ei⁹ iudicij terrore turbatur. Capm. xij.

M

Qualiter igitur qño celum vel infernus/terra vel mare subuertitur breuiter diximus: nunc aliquātulum laboriosius restat: vt hec qualiter in vnum coarctari valeāt demōstremus. Sepe nāqꝫ contingit vt ad summa iam mētem spūs eleuet: sed tñ hanc importunis caro tentationibus impugnet. Cūqꝫ ad cōtemplāda celestia animus ducitur/obiectis actionis illicite imaginib⁹ reuerberatur. Nam carnis repēte hūc stimulus sauciat: quē extra carnem contēplatio sancta rapiebat. Celum ḡ simul infernusqꝫ coarctatur: cū vnā eādēqꝫ mentem ꝛ subleuatio contēplationis illuminat: et importunitas tentationis obscurat: vt ꝛ videat intendendo qꝺ appetat: et succūbēdo in cogitatione/toleret qꝺ erubescat. De celo quippe lux oritur: infernus aūt tenebris possidetur. In vnum ergo celum infernusqꝫ redigitur: cum mens que iam lucem patrie superne considerat: etiam de carnis bello tenebras occulte tentationis

A portat. Certe iam Paulus tertij celi culmen ascēderat:
iam paradisi secreta cognouerat:et tñ adhuc carnis bel
Rom.vij. la tolerās gemebat/dicēs: Uideo aliam legē in mēbris
meis/repugnātem legi mētis mee/et captiuū me ducen
tem i lege peccati que est i mēbris meis. Quid ḡ in hui⁹
tāti pdicatoris pectore/nisi celū de⁹ infernūq̄ coarcta:
uerat/q̄ et visiōis intime iā lumē acceperat/et tū adhuc
tenebras de carne tolerabat: Sup se viderat qđ let⁹ ap:
peteret:in se cernebat qđ metuēs doleret. Jam celestis
patrie lux irradiauerat:sȝ adhuc tētationis obscuritas
animū cōfūdebat. Cū celo ḡ infernū ptulit/q: et illumi:
natum securitas erexit/et tentatū gemit⁹ strauit. Et se:
pe contingit vt fides in mēte iam vigeat:sed tñ ex parte
aliquātula i dubietate cōtabescat:q̄ten⁹ et certa se a vi:
sibilibus eleuet:et ex quibusdā se incerta pturbet. Nam
plerūq̄ ad eṫna appetēda se erigit:⁊ subortis cogitatio:
num stimulis agitata/sibimetipsi ꝯdicit. Cap.xiij.

IN vnum ḡ terra mareq̄ coarctatur/cum vnā
eādēq̄ mētem ⁊ certitudo solide fidei roborat:
et tñ ex aliquantula mutabilitate pfidie/aura
dubietatis versat. An nō in suo pectore coarctari terrā
mareq̄ cognouerat:qui ⁊ per fidē sperās/et per infideli
Mar.ix. tatem fluctuans dicebat: Credo dne/adiuua incredulī:
tatem meā? Quid itaq̄ est q̄ et se credere asserit:et adiu
uari in se incredulitatem querit:nisi q̄ coarctari in suis
cogitationib⁹ terrā cū mari deprehēderat:q̄ et exorare
certus iam per fidem ceperat:et adhuc incertus vndas
perfidie ex incredulitate tolerabat? Qđ tñ occulta fieri
B dispēsatione pmittit:vt cū mēs iam surgere ad rectitu:
dinem ceperit/prauitatis sue reliquijs impugnet: qua:
tenus hec ipsa impugnatio aut resistentem exerceat/aut
delectationib⁹ seductam frāgat. Recte itaq̄ nūc dr: Si
subuerterit oīa/vel i vnū coarctauerit/q̄s cōtradicet ei?
vel q̄s dicere ei pōt: cur ita facis? q: nimirum diuinum
iudiciū nec aduersitate valet imminui/nec inquisitiōe
cognosci:cū vel virtutes quas tribuerat/subtrahit:vel
has oīno non adimēs/vitioꝝ cōcuti impugnatione per
mittit. Sepe nāq̄ in elatione cor attollitur/cū letis suc:
cessibus in virtute roboratur. sed dum latentes motus
audacie in cogitatione cōditor conspicit/se sibi hoiem
ostendēdo derelinquit:vt ei⁹ mens derelicta quid sit in:
ueniat:que male in se secura gaudebat. Unde cū subuer
ti oīa/vel in vnū coarctari diceretur/ptinus additur.
¶ S. Qz ex vitijs vitia nascuntur:et qui minima negli
git paulatim cadit.
¶ Ipse eñ nouit hoim vanitatem: et vidēs iniq̄tatem/
nōne cōsiderat?] Ac si premissa patefaciēdo subiūgeret/
dicēs: Quia tolerādo succrescere vitia cōspicit/iudicā:
do dona confundit. Rectus ∂o in discretione ordo ser:
C uatur/cū prius nosci vanitas/et post cōsiderari iniq̄tas
phibetur. Ois quippe iniq̄tas vanitas:non tñ ois vani:
tas esse iniq̄tas solet. Uana nāq̄ agim⁹/quotiēs trāsito
Euane: ria cogitam⁹. Unde ⁊ euanescere dr qđ repēte ab intuē:
scere. tium oculis aufertur. Hinc psalmista ait. Uniuersa va:
Psalm. nitas ois homo viuēs:qm̄ per hoc q̄ viuendo ad interi:
xxxviij. tum tendit/recte quidem vanitas dr:sed nequaq̄ recte
etiā iniquitas appellat:q: etsi de pena est culpe qđ defi:
cit/non tñ hoc tpm culpa est qđ a vita percurrit. Uana
sunt itaq̄ que transeūt. Unde ⁊ per Salomonem dicit:
Eccl.j. Oia vanitas. Apte aūt post vanitatem ptinus iniq̄tas
subinfertur: q: dum per quedam transitoria ducimur/
in quibusdam noxie ligamur. cūq̄ mens incōmutabili:
tatis statum non tenet/a semetipsa defluēs/ad vitia pro
pit. A vanitate ḡ ad iniq̄tatem labitur/que assueta reb⁹
mutabilib⁹ dum ex alijs ad alia semper impellitur/sub:
orientibus culpis iniquinatur. Capm.xiiij.

POtest tñ ⁊ vanitas culpe intelligi:et iniquita
tis noie/reatus grauior demonstrari. Si eñ
aliq̄n vanitas culpa non esset/psalmista nō di
Psalm. ceret Quāq̄ in imagine dei ambulet homo/tamen vane
xxxviij. cōturbatur. Thesaurizat:et ignorat cui congreget ea.
q: q̄uis trinitatis imaginem in natura seruem⁹: vanis
tamen delectationis motib⁹ perturbati/in cōuersatiōe
nostra delinquim⁹: vt modis nos semper alternātibus
cupido concutiat/metus frāgat/letitia mulceat/dolor
affligat. Ex vanitate ḡ (vt ⁊ superi⁹ dictū est) ad iniqui
tatem ducimur/cū prius p leuia delicta defluimus: vt
vsu cūcta leuigāte/nequaq̄ post cōmittere etiā grauio:
ra timeam⁹. Nam dū moderari lingua ociosa ∂ba negli D
git/more inolite remissiōis capta/audax ad noxia prū:
pit. dū gule incūbitur/ad leuitatis ptinus insaniā pdi
tur. cūq̄ mēs subigere delectationem carnis renuit/ple
rūq̄ et ad pfidie voraginē ruit. Unde bene Paulus ple
bis israelitice dāna ꝯspiciēs: vt imminētia ab auditori
bus mala cōpesceret/cursuit ex ordine transacta narra
re/dicēs. Neq̄ idololatre efficiamini/sicut q̄dā ex ipsis: j.Corin.x.
quēadmodū scriptū est: Sedit ppl's mādu care ⁊ bibere Exodi
et surrexerūt ludere. E sus q̄ppe potusq̄ ad lusum impu xxxij.
lit:lusus ad idololatriā traxit: q: si vanitatis culpa ne:
quaq̄ caute cōpescit/ab iniq̄tate ptinus mens incauta
deuorat: Salomone attestāte/qui ait: Qui modica sper Eccli xix.
nit/paulatim decidit. Si eñ curare parua negligimus Parua
insensibiliter seducti/audēter etiā maiora ppetramus. nō sunt ne
Et notādum q̄ non videri/sed cōsiderari iniquitas dr. gligenda.
Studiosi⁹ quippe cōspicim⁹ que cōsideram⁹. De⁹ itaq̄
hoim vanitatē nouit/iniquitatē ꝯsiderat: q: nec minora
delicta inulta deserit:et ad maiora feriēda sese intētius
accingit. Qui igit a leuiorib⁹ malis incipit/et ad grauio
ra puenit: vanitas mētē obnubilat:iniq̄tas excecat. Que
nimirȝ mēs amisso mox lumine/tāto se alti⁹ per tumorē
erigit/q̄to ⁊ iniq̄tatis capta laqueis/a veritate longi⁹
recedit. Unde ⁊ apte q̄q̄ quo vanitas cū iniq̄tate ptra: Uanitatis
bat exprimit:cum repente subiungit. Capm.xv. finis.

UIr vanus in superbiam erigit.] Uanitatis
q̄ppe finis est: vt cū peccato mētem sauciat/
hāc ex culpa audacē reddat: quaten⁹ sui rea:
tus oblita/que amisisse se innocētiam nō dolet/iusto ex:
cecata iudicio/simul ⁊ humilitatem pdat. Et fit plerūq̄
vt prauis desiderijs seruiens/a iugo se diuini timoris
excutiat:et quasi in maloꝝ ppetratione iam libera/oīne E
qđ voluptas suggerit/implere contendat. Unde cū vir
vanus se erigere in superbiam dr/ilico subinfertur.
¶ S. Qz diuina miseratio quasi domesticum animal
loris aduersitatum electos plerūq̄ ligat/ne per deside:
rioꝝ siluam effrenum libertate discurrat.
¶ Et quasi pullum onagri se liberum natum putat.]
Per pullum q̄ppe onagri/omne agrestiū gen⁹ exprimi:
tur: qđ nature dimissum motib⁹/loris dominātium non
tenet. Agri nāq̄ aīalia libertatem habēt ⁊ ire quo appe:
tūt/et quiescere cū lassantur. Et q̄uis insensatis aīali:
bus homo longe sit melior: hoc tñ plerūq̄ homini non
licet/qđ brutis aīalib⁹ licet. Que eñ ad aliud minime
seruātur/eoꝝ motus pculdubio nequaq̄ sub disciplina
restringit. Homo aūt q: ad sequētem vitam ducitur: ne:
cesse pfecto est vt in cūctis suis motib⁹/sub dispositiōe
discipline religet:et quasi domesticū aīal loris vinctum
seruiat: atq̄ eternis dispositionibus restrictum viuat.
Qui ḡ implere cūcta que desiderat/per effrenatam liber
tatem querit: q̄d aliud q̄ pullo onagri esse similis concu F
piscit: vt discipline hūc lora nō teneāt: sed audenter va:
gus per siluam desideriorȝ currat? Sepe aūt diuina mi:
seratio quos pdire in effrenationem illicite libertatis
cōspicit: obiectione pspere aduersitatis frāgit: quaten⁹
elisi discāt q̄ reproba erectiōe tumuerāt: vt iam flagelli
experimētis edomiti: quasi iumēta domestica precepto
rum loris mētis colla subijciāt: et vite presentis itinera
ad nutum presidentis peragāt. Quib⁹ bene loris ligatū
se nouerat/qui dicebat: Ut iumētum fact⁹ sum apud te/ Ps.lxxij.
et ego semper tecū. Unde ⁊ seuus ille psecutor ab agro
perfide voluptatis ad domum fidei reductus/rectoris
sui calcarib⁹ punctus audiebat: Durum est tibi contra Act.ix.
stimulū calcitrare. Restat ḡ vt si esse iam similes pullo
onagri nolum⁹: in cūctis que appetimus/nutum prius
intime dispēsationis exquiram⁹: vt mens nostra in oīne
qđ nititur/superni regiminis loro teneatur: et inde ma:
gis vota sua ad vitā impleat: vnde vite sue studia ⁊ con
tra propriam volūtatem calcat. Multa Sophar fortia
protulit: sed q̄ meliori se hec loquitur/nescit. Unde ad:
huc increpādo subiūgit. [Tu aūt firmasti cor tuū: et ex:
pandisti ad eum manus tuas.] Firmari cor non hoc lo:
co per virtutem dr/sed per insensibilitatem. Ois nāq̄
animus qui districtionis intime cōsiderationi se subij:
cit/ex eius ptinus timore mollescit: eūq̄ sagitta diuine
formidinis penetrat: q: infirma viscera per humilitatē
gestat. Quisq̄s aūt pertinacia insensibilitatis obdure:
scit/quasi cor firmat: ne hoc iacula timoris supni confo:

G Ezechie. xxxvj.

dilant. Unde quibusdam per pphetam dñs misericorditer dicit. Tollam a vobis cor lapideum: et dabo vobis cor carneum. Cor quippe lapideum tollit/cũ a nobis superbie duritiam subtrahit: et cor carneum tribuit/cum eãdem prius nostrã duritiam ad sensibilitatem vertit. Per manus õo (vt iam crebro docuim⁹) opera designãtur. Cum culpa igit̃ manus ad deũ expandere/est pra largitoris grãm de virtute operũ superbire. Qui eñ in conspectu eterni iudicis loquẽs sibi bona que facit/tribuit: ad deũ manus superbiẽs tendit. Sic pfecto cõtra electos reprobi: sic cõtra catholicos heretici semp effrenantur: vt cũ obiurgare facta nequeũt/bonos reprehendere de factoꝝ elatione moliãtur: quaten⁹ eos quos redarguere ex infirmitate actionis non valẽt/ex crimine tumoris accusent. Unde et ea bona que exterius fiunt/nequaq̃ bona esse iam censent/que quasi p studium tuergide cogitationis exhibẽtur. qui sepe humiliatum mẽte increpant: et q dictis suis semetipsos feriunt/ignorant. Sed q iustum virum Sophar hactenus reprehendendo corripuit/nunc velut docendo subiungit.

¶ S. Ex in oratione faciem absq̃ timore leuam⁹/cum tales nos post orationem exhibem⁹/quales p orationis tẽpus iudici apparere optam⁹. Et q contẽplatiue vite stabilitatem pdidisse dicẽda nõ est/etiã si aliquãdo deficiat/cũ semp id qd amittit inquirat. Cpm xvj.

Si iniquitatem que est in manu tua/abstuleris a te: et non mãserit in tabernaculo tuo iniustitia: tũc leuare poteris faciẽ tuã absq̃ macula: et eris stabilis/et non timebis.] Omne peccatũ aut sola cogitatione cõmittit̃/aut cogitatione simul z opere pperatur. Iniqtas ẽ in manu est/culpa i opere. Iniustitia õo in tabernaculo/iniqtas in mẽte. Mens qppe nostra tabernaculum non incõgrue vocat̃: in qua apud nosmetipsos abscõdimur/cũ foris in ope nõ videmur. Sophar itaq̃ q iusti viri amic⁹ est/nouit qd dicat: sed q iustum increpat/hereticoꝝ tenens speciẽ/pferre recte etiã que nouit/ignorat. Sz nos calcãtes hoc qd ab eo tumide dr pensemus ei⁹ verba q̃ vera sint si recte dicerent̃. Prius eñ a manu iniquitatem subtrahi: et post a tabernaculo admonet iniustitiam abscindi: q quisq tam praua a se opera exteri⁹ resecat: necesse pfecto est vt ad semetipm rediẽs/solerter sese in mẽtis intẽtione discernat: ne culpa quã iam in actione non habet/adhuc in cogitatione pduret. Unde bene etiã per Salomonem dr. Prepara foris opus tuũ/et diligẽter exerce agrum tuũ: vt postea edifices domum tuam. Quid nãq̃ est preparato opere/agrum diligẽter exteri⁹ exercere: nisi euulsis iniquitatũ sentibus/actionem nostrã ad frugem retributionis excolere? Et quid est post agri exercitium/ad edificiũ domus redire: nisi q plerũq̃ ex bonis operibus discimus: quãtam vite munditiam in cogitatione construamus? Pene cũcta nãq̃ bona opera ex cogitatione prodeunt. Sed sunt nõnulla cogitationis acumina que ex operatione nascũtur. Nam sicut ab animo opus sumitur/ita rursus ab opere animus erudit̃. Mẽs qppe diuini amoris exordia capiẽs/imperat bona que fiant. Sed postq̃ fieri imperata ceperint/ipsis suis exercitata actionib⁹ discit: cũ imperare bona inchoauerat/q̃tum minus videbat. Foris ẽ ager excolitur/vt dom⁹ postmodum construatur: q plerũq̃ ab exteriori opere videmus/q̃tam subtilitatem rectitudinis in corde teneam⁹. Quẽ bene Sophar seruare ordinẽ studuit: cũ prius auferri iniquitatem a manib⁹: z post a tabernaculo iniustitiam dixit: q nequaq̃ plene animus in cogitatiõe erigitur/qñ adhuc ab eo extrinsecus in opere erratur. Cpm. xvij.

Prouer. xxiiij.

H

I

Que si perfecte duo hec tergimus/ad deũ statim sine macula faciẽ leuam⁹. Interna qppe facies hois/mens est: in qua nimirũ recognoscimur/vt ab auctore nostro diligamur. Quã scz faciem leuare est/in deo animum per studium orationis attollere. Sed eleuatam faciẽ macula inquinat/si intẽdẽtem mẽtẽ reatus sui cõsciẽtia accusat: q ab spei fiducia ptinuo frãgitur/si intẽta precib⁹ necdum deuicte culpe memoria mordet̃. Diffidit nãq̃ accipere se posse qd appetit/que pfecto reminiscit̃ nolle se adhuc facere qd diuinitus audiuit. Hinc per Joãnem dr: Si cor nostrũ non reprehẽderit nos fiduciã habem⁹ apud deũ: et q̃cqd petierim⁹/ab eo accipiem⁹. Hinc Salomon ait: Qui auertit aurem suã ne audiat legẽ/oratio ei⁹ erit execrabilis. Cor qppe nos in petitione rephẽdit/cũ resistere se precepris eius quẽ postulat meminit: et oratio fit execrabilis cũ a censura auertit̃ legis: q dignũ pfecto est vt ab eius bñficijs sit q̃sq̃ extrane⁹/cui⁹ nimirũ iussionib⁹ nõ vult esse subiect⁹. Qua in re hoc est salubre remediũ: vt cũ se mens ex memoria culpe reprehẽdit: hoc prius i oratione defleat qd errauit: quaten⁹ cũ erroris macula fletib⁹ tergit̃ in petitione sua cordis facies ab auctore munda videat̃. Sed curãdũ nimis est/ne ad hoc rursus puat/qd se mũdasse fletib⁹ exultat: ne dũ deplorata iterũ culpa cõmittit̃/in cõspectu iusti iudicis ipa etiã lamẽta leuigent̃. Solerter qppe debem⁹ meminisse qd dr: Ne iteres verbum in oratione tua. Quo videlicet dicto vir sapiẽs nequaq̃ nos phibet sepe veniã petere: sz culpas iterare. Ac si apte dicat: Cũ male gesta defleueris/nequaq̃ rursus facias qd in precib⁹ iterũ plãgas. Ut ẽ ad precẽ facies sine macula leuet̃: ante orationis semp tpa debet sollicite conspici/q̃cqd põt in oratione reprobari: talẽq̃ se mens z cũ ab oratione cessat/exhibere festinet: qualis apparere iudici in ipso oronis tpe exoptat. Sepe nãq̃ immũda quedã vel illicita in aio versam⁹/quotiẽs a precibus vacam⁹. Sed cũ se mẽs ad studiũ oronis erexerit eaꝝ reꝝ imagines reuerberata patit̃: qb⁹ libẽter prius ociosa premebat̃: et quasi iam faciẽ aia ad deũ leuare nõ sufficit: q in se nimiꝝ inquinata mẽte/maculas pollute cogitatiõis erubescit. Sepe curis mũdi libẽter occupamur. Cũq̃ post hec studio orationis intẽdim⁹/nequaq̃ se mẽs ad celestia erigit: q põd⁹ hãc terrene sollicitudinis in pfũdum mersit: et i prece facies mũda nõ ostẽdit̃: q cogitationis infime luto maculatur. Ca. xviij.

K

Eccli vij.

L

Nõ mũq̃ õo cor a cũctis excutim⁹: et illicitis motib⁹ etiã cũ a prece vacat/phibem⁹: sed tñ q nos culpas rari⁹ cõmittim⁹/aliena pigri⁹ delicta relaxamus: et quo peccare noster animus sollicitius metuit/eo districti⁹ hoc qd in se ab alio delinquit̃/abhorrescit. Unde fit vt inueniat̃ quisq̃ tardior ad veniam/quo pficiẽdo factus est cautus ad culpam: et qui ipe excedere in alterum metuit: hoc qd in se exceditur/puniri durius exquirit. Sed quid hac doloris macula reperiri deteri⁹ põt: que in cõspectu iudicis charitatem non inquinat/sed necat? Uitã quippe ale quelibet culpa polluit: seruatus õo contra proximos dolor occidit. Menti nãq̃ vt gladi⁹ figitur: et mucrone illi⁹ ipsa viscerum occulta pforãtur. Qui scz a transfixo corde si prius non educit̃/nihil in precib⁹ diuine opis obtinet̃: q z vulneratis mẽbris imponi salutis medicamina nequeunt/nisi ferrũ a vulnere ante subtrahat̃. Hinc est eñ q per semetipsam veritas dicit: Nisi remiseritis hoib⁹ peccata eoꝝ/nec pater vester qui in celis est/remittet vobis peccata vestra. Hinc admonet dicens: Cum stabitis ad orãdum/dimittite si quid habetis aduersus alterũ. Hinc rursum ait. Date/z dabitur vobis: dimittite/z dimittet̃ vobis. Huic cõtra institutionẽ postulationis/conditionem posuit pietatis/dicens. Dimitte nobis debita nostra/sicut z nos dimittimus debitorib⁹ nostris: vt profecto bonum qd a deo cõpũcti petimus: hoc primum cũ proximo cõuersi faciamus. Tunc igitur vere sine macula faciem leuamus/cum nec nos prohibita mala cõmittimus: nec ea que in nos commissa sunt/ex proprio zelo retinemus. Graui nãq̃ mens nostra orationis sue tempore confusione deprimitur: si hanc aut sua adhuc operatio inquinat: aut aliene malitie seruatus dolor accusat. Que duo quisq̃ dũ terserit/ad ea que subnexa sunt/protinus liber exurgit. [Et eris stabilis/et non timebis.] Quia nimirum tanto minus iudicem trepidat: quanto in bonis actibus solidius stat. Timorem quippe superat/qui stabilitatem seruat: quia dum sollicitus studet peragere quod mansuete cõditor imperat: securus etiã cogitat quod terribiliter intentat. Sciendum preterea est q nonnulla bona sunt ad que indefessi persistimus: et rursum nonnulla sunt a quibus continue deficientes labimur: atq̃ ad hec magnis conatib⁹ per interualla tẽporum reformamur. Capitulum x.

Mat. vj.

Ibidem.

M

Luce. vj.

Mat. vj.

In actiua etenĩ vita sine defectu mens figitur: a contẽplatiua autem infirmitatis sue pondere victa lassatur. Illa qppe tãto firmi⁹ durat/quãto ad vicina se erga vtilitatem pximi dilatat. Hec

j. Joã. iij.

Prouer. xxviij.

A tãto celeri⁹ labit/q̃to ꝛ carnis claustra transgrediens/ sup semetipsam ire conat. Illa p plana se dirigit: ꝛ idcirco pedẽ operis robusti⁹ figit. Hec aũt quo sup se alta appetit/ad se eo citi⁹ fessa descendit. Qd̃ bene ac breuiter Ezechiel insinuat: cum eoꝝ que viderat motus aialium narrat/dicẽs. Non reuertebãtur cũ incederẽt. Ac paulopost subijcit adiũgẽs. Et aialia ibãt ꝛ reuertebãtur. Sãcta quippe aialia aliquãdo vadũt/ꝛ minime redeũt: aliqñ vadũt/et ptinus reuertũtur: qꝛ electoꝝ mentes cũ per collatã sibi actiue vite grãm/erroris vias deserunt/ redire ad mala mũdi nesciũt que reliquerũt. cũ vero per cõtẽplationis aciem/ab hac se eadem actiua vita suspẽdunt/eunt ꝛ redeunt: qꝛ per hoc ꝙ diu persistere minime in cõtẽplatione sufficiũt/sese iterũ ad operationem fundunt: vt in his que sibi iuxta sunt/se exercẽdo refoueãt: et sup se rursum surgere contẽplãdo conualescant. Sed dum hec eadem contẽplatio more debito per tẽpoꝝ interualla repetitur: indeficienter procul dubio ꝛ in ei⁹ soliditate persistitur: qꝛ etsi infirmitatis sue pondere superata mens deficit: hãc tamen iterum cõtinuis conatib⁹ reparata cõprehẽdit. Nec stabilitatem suam in ea perdidisse dicẽda est: a qua et si semper deficit: hanc et cum perdiderit/semper inquirit. Sequitur.

Margin: Ezech. j.

¶ S. Qꝛ post tẽtationes hui⁹ seculi in quib⁹ cõsumpti videtur electi/quasi sol repẽte a tenebris erumpant.

¶ Miserie quoq; obliuisceris: et quasi aquaꝝ que preterierũt non recordaberis. Mala vite presentis tãto durius animus sentit/quãto pensare bonum qd̃ sequitur negligit: et qꝛ non vult premia considerare que restant/ grauia estimat esse que tolerat. Unde ꝛ contra flagelli ictum/cogitatio ceca cõqueritur: et quasi infinita calamitas creditur/que dieb⁹ cursu labentib⁹ quotidie finitur. At si semel quisq; ad eterna se erigat: atq; in his que incõmutabiliter permanẽt/oculum cordis figat: prope nihil esse hoc conspicit/quicquid ad finem currit. Presentis vite aduersa tolerat: sed quasi nihil esse omne qd̃ labitur/pensat. Quo em̃ se interi⁹ gaudijs robusti⁹ inserit: eo minus exterius dolores sentit. Unde Sophar nequaq; veritus ausu temerario docere meliorem/exhortatur ad iustitiam: et demõstrat q̃ nulla iusti oculis videatur pena. Ac si aperte dicat. Si degustas gaudium qd̃ intus pmanet: leue fit protinus omne qd̃ foris dolet. Bene aũt presentis vite miserias aquis preterefluentibus cõparat: qꝛ calamitas transiens/electi mentem nequaq; vi cõcussionis subruit: sed tamen tactu meroris infũdit. Nam madet quidẽ per cruorem vulneris: et si a sue certitudine non frãgitur salutis. Capitulum .xx.

Margin: B

Sepe aũt non solũ flagella atterũt: sed in vniuscuiusq; iusti aio malignoꝝ quoq; spũum tentamẽta grassantur: vt exterius ex percussione doleat: et intus aliquatenus ex tentatione frigescat. Sed nequaq; gratia deserit: qꝛ quo nos duri⁹ ex dispensatione pcutit/eo amplius ex pietate custodit. Nam cũ tenebrescere p tẽtationem ceperit/sese iterũ lux interna succendit. Unde ꝛ subdit: [Et quasi meridian⁹ fulgoꝛ consurget tibi ad vesperũ.] Fulgoꝛ quippe meridian⁹ in vespere/est virtutis renouatio in tentatione: vt repentino charitatis feruoꝛe mẽs vigeat: que iã tãq; lumen sibi gre occubuisse formidabat. Qd̃ adhuc Sophar subtili⁹ aperit/cũ subiũgit: [Et cũ te cõsũptum putaueris/orieris vt lucifer.] Sepe nãq; tot tentamẽta nos obsidẽt: vt ipsa nos eoꝝ numerositas pene ad lapsum desperationis inclinet. Unde plerũq; cum mens in tedium vertitur/vix ipsa virtutis sue dãna cõsiderat: et tota dolẽs quasi iam et a sensu doloris aliena frãgitur: et enumerare non valet/quãto cogitationum tumultu vastat. Ruituram se per momẽta conspicit: et q; ne arma repugnãtionis arripiat/graui⁹ meroꝛ ipse contradicit. Circũductos quolibet oculos obscuritas obsidet: et cũ visum tenebre semp impediant/mesta mens nihil aliud q̃ tenebras videt. Sed apud misericoꝛdem iudicem sepe hec ipsa que adnisum q̃s orationis aggrauat/pro nobis subtili⁹ tristitia orat. Nam tũc meroris nostri caliginem cõditoꝛ conspicit: ꝛ subtracti luminis radios refundit: ita vt erecta protinus per dona mens vigeat: quã pauloante decertãtia vitia superbie calce deprimebãt. Moꝛ coꝛporis pondus discutit: atq; ad contẽplationis lumen post turbationis sue tenebras erũpit. Moꝛ in gaudium profectus attollitur: que inter tentamẽta peius cadere ex desperatione cogebatur. Sine cogitatiõis certamine presentia despicit: sine dubitationis obstaculo de vẽtura retributione confidit. Iustus ergo cũ se consumptum putauerit/vt lucifer oritur: quia mox vt tenebrescere tentationum caligine ceperit/ad lucem gratie reformatur: et in seipso monstrat diem iustitie/qui casurus pauloante timuit noctem culpe. Capitulum .xxj.

Margin: C

Margin: D

Recte autem lucifero iusti vita cõparatur. Solem q̃ppe precurrẽs lucifer nunciat. Et quid nobis sanctorum innocentia/nisi sequẽtis iudicio claritatem clamat? In eorum nãq; admiratione conspicimus/qd̃ de maiestate veri luminis estimemus. Necdum redẽptoris nostri presentiam videmus: sed tamen virtutem illius in electorum suorum moribus admiramur. Quia igitur bonorum vita in consideratione sua oculis nostris vim veritatis obijcit/clarus ad nos lucifer ante solem venit. Sciendum ꝟo est ꝙ hec que ex tentationum spũalium aduersitate discussimus/iuxta exteriora quoq; mala nil obstat intelligi. Sãcti etenim viri qꝛ summa medullitus diligunt/in infimis dura patiuntur: sed in fine gaudij lumen inueniunt: quod habere in hoc spatio percurrentis vite contẽnũt. Unde nũc per Sophar dicitur: [Et quasi meridianus fulgoꝛ consurget tibi ad vesperum.] Peccatoris em̃ lumen in die/ est obscuritas in vespere: quia in presentis vite felicitate attollitur: sed aduersitatis tenebris i fine decoloratur. Iusto autem meridianus fulgoꝛ ad vesperum surgit: qꝛ quanta sibi claritas maneat/cum iam occumbere ceperit/agnoscit. Hinc nãq; scriptum est: Timẽti deum/bene erit in extremis. Hinc per psalmistam dicitur: Cum dederit dilectis suis somnum/hec est hereditas domini. Qui in huius quoq; vite adhuc certamine positus/cum se consumptum putauerit/vt lucifer oritur: qꝛ foris cadens/intus innouatur: et quo magis exterius aduersa tolerat/eo vberius virtutum lumine interi⁹ choruscat: Paulo attestãte/q aĩt. Sed licet is q foris est noster homo corrũpitur: tamen is qui intus est/renouatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leue tribulationis nostre/supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis. Et notandum est ꝙ nequaq; cum consumptus fueris: sed cum te consumptum putaueris dicit: qꝛ et qd̃ videmus/in dubietate est: et qd̃ speramus/in certitudine. Unde ꝛ idem Paulus non se consumptum nouerat/sed putabat: qui et in aduersa tribulationum corruens/vt lucifer resplẽdebat/dicens: Quasi morientes/et ecce viuimus: quasi tristes/semper autem gaudentes: sicut egentes/multos autem locupletantes. Capitulum .xxij.

Margin: Eccli. j.

Margin: Psalm. cxxvj.

Margin: E

Margin: ij. Co. iiij.

Margin: ij. Cor. vj.

Sciendum quoq; est ꝙ bonoꝝ mens quo durioꝛa p veritate tolerat/eo eternitatis premia certius sperat. Unde ꝛ apte subditur: [Et habebis fiduciam/proposita tibi spe.] Tãto nãq; spes i deũ solidioꝛ surgit/quãto pro illo quisq; grauioꝛa ptulerit: qꝛ nequaq; retributiõis gaudium de eternitate colligitur: qd̃ non hic prius pia tribulatione seminatur. Hinc etenim per psalmistam dr: Eũtes ibãt ꝛ flebant/mittẽtes semina sua: venientes aũt venient in exultatione/portantes manipulos suos. Hic Paulus ait: Si cõmoꝛimur/ et conuiuemus: si sustinemus/et conregnabimus. Hinc discipulos admonet dicẽs: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Hinc sanctoꝝ gloriam Ioanni angelus indicãs ait. Hi sunt qui venerũt de tribulatione magna: et lauerũt stolas suas: et dealbauerũt eas in sanguine agni. Qui igit nũc p tribulatiõem seritur/vt post gaudij fruct⁹ metat: tanto maioꝛ fiducia mentem roborat/quãto hãc fortioꝛ pro veritate afflictio angustat. Unde apte protinus adiungit. [Et defossus securus doꝛmies.] Sicut enim malis presens securitas laboꝛ est: ita bonis presens laboꝛ ppetuam securitatem parit. Unde ꝛ defossum se securum doꝛmire iam nouerat/qui dicebat: Ego enim iam delibor: et tempus mee resolutionis instat. bonum certamen certaui: cursum cõsummaui: fidem seruaui: de reliquo reposita mihi est corona iustitie/quã reddet mihi dñs in die illa iust⁹ iudex. Qꝛ enim cõtra mala transeũtia sine defectu certauerat: de mansuris nimiꝝ gaudijs sine dubietate presumebat. Quis defossus ꝛ aliter intelligi potest. Sepe nãq; reb⁹

Margin: F

Margin: Ps. cxxv.

Margin: ij. Tim. ij.

Margin: Act. xiiij.

Margin: Apoc. vij.

Margin: ij. Timo. iiij.

G transitorijs occupati/pensare negligim⁹ per quāta pec-
camus: sed si reducto considerationis oculo/a sinu cor-
dis terrene cogitationis ager excutit/quicquid in mēte la-
tebat/inuenit. Unde sancti viri animoꝝ suoꝝ latebras
perscrutari non desinūt: seseqꝫ subtiliter indagātes/terre-
naꝝ reꝝ curas abijciūt: et effossis plene cogitationib⁹/
cū nullo se reatu criminis mordeni deprehēdūt: velut in
stratu cordis apud se securi requiescunt. Latere quoqꝫ
ab hui⁹ mūdi actib⁹ appetūt/semper sua cōsiderāt: et cū
loro regiminis minime cōstringūtur/iudicare que alie-
na sunt/recusant. Defossi ergo securi dormiunt: quia dum sua
intima vigilāter penetrāt/a laboriosis se hui⁹ mūdi one-
ribus sub quietis ocio occultāt. Unde et adhuc subdit:

Presētia querēs amissiōem metuit.

[Requiesces/et non erit qui te exterreat.] Quisqꝫ enim pre-
sentem gloriam querit/profecto despectū metuit. Qui sem-
per ad lucra inhiat: semp videlicet dāna formidat. Cui⁹
enim perceptione reficit/ei⁹ rei procul dubio et amissione sau-
ciatur: et quo obligat⁹ mutabilib⁹ ac perituris inheret:

Eterna desiderās prosperitatibus non turbatur.

eo longe in infimis ab arce securitatis iacet. At contra
quisqꝫ in solo eternitatis desiderio figitur/nec prosperi-
tate attollitur/nec aduersitate quassatur: dum nil habet
in mūdo qđ appetat: nihil est qđ de mūdo pertimescat.

Prouer. xij.

Hinc etenim Salomon ait: Non cōtristabit iustum quicquid
et acciderit. Hinc iterū dicit: Justus quasi leo cōfidēs

Prouer. xviij.

absqꝫ terrore erit. Bene itaqꝫ nūc dicitur: Requiesces/et non
erit qui te exterreat. Quia tāto quisqꝫ a se plenius pauo-
rem qui ex mūdo est abijcit/quāto in semetipso veri⁹ cō-
cupiscētiā mūdi vincit. An non absqꝫ terrore qui ex mū-
do est/Paulus in corde requieuerat/qui dicebat: Cer-

H tus sum enim quia neqꝫ mors/neqꝫ vita/neqꝫ angeli/neqꝫ prin-
cipatus/neqꝫ instantia/neqꝫ futura/neqꝫ fortitudo/neqꝫ
altitudo/neqꝫ profundum/neqꝫ creatura alia poterit nos
separare a charitate dei: que est in xpo Jesu dño nostro?
Cuius videlicet fortitudo charitatis/vera sancte eccle-
sie voce laudatur/cum per canticum canticoꝝ dicitur:

Cāti. viij.

Ualida est vt mors dilectio. Uirtuti etenim mortis/dile-
ctio cōparatur: quia nimirum mētem quam semel ceperit/
a delectatione mūdi funditus occidit: et tanto hanc va-
lentius in auctoritatem erigit/quāto et insensibilem cō-
tra terrores reddit. Capitulum. xxiij.

S Ed inter hec sciēdum est/quod praui cū recta pre-
dicāt/valde difficile est vt ad hoc qđ taciti am-
biūt/non erūpāt. Unde et Sophar protin⁹ ad-
iūgit: [Et deprecabūtur faciem tuā plurimi.] Neqꝫ enim
iusti viri idcirco se per innocētie itinera arcta custodiūt
vt ab alijs exorētur. Sed siue heretici seu peruersi qui-
libet/per hoc quod inter hoies quasi innocēter viuūt/vide-
ri intercessores pro hoib⁹ volūt: et cum sanctis loquētes
insinuāt qđ ipsi appetūt/hoc alijs pro magno pollicen-
tur: dumqꝫ celestia predicant/in futa repēte sponsionibus
ostendunt quod ament. Sed ne diu terrena pollicendo
patescant quod sunt/ad verba rectitudinis citi⁹ recur-
runt. Unde mox subditur:

❡ S Quod in eterna miseria nullum sit impijs effugium.
Et quod abominatio sit sanctoꝝ/delectatio peccatorum.

❡ Oculi aūt impioꝝ deficiēt: et effugiū peribit ab eis.]
Quod oculoꝝ noie vis intētionis exprimat/per euangeliū

J veritas attestat/dicēs: Si oculus tuus fuerit simplex/
totum corpus tuū lucidum erit. quia videlicet si operatio-
nem nostrā intētio mūda preuenerit/quālibet aliter ho-
minibus videat: interni tamen iudicis oculis mūdum sub-
sequētis actionis corpus ostenditur. Oculi ergo impioꝝ/
intētiones sunt in eis carnaliū desideriorꝝ. Qui idcirco
deficiūt/quia eterna negligūt: et sola semper transitoria
prestolantur. Adipisci quippe terrenā gloriā cogitāt: mul-
tiplicari reb⁹ tēporalib⁹ exoptant: ad mortem quotidie
cursu rerū labētiū tendūt: sed cogitare mortalia morta-
liter nesciūt. Carnis vita per momēta deficit: et tamen carnale
desideriū crescit. Res habita instāte fine corripit: et ha-
bēdi anxietas non finitur. Sed cū mors impios subtra-
hit/eoꝝ profecto desideria cū vita terminātur. Quoꝝ scꝫ
oculi tūc superna visione deficiūt: quia suo hic iudicio a ter-
rena deficere delectatione noluerunt. Hos illoꝝ oculos
a iocūditate pessima claudi Psalmista conspexerat/cū

Ps. cxlv.

dicebat. In illa die peribūt oēs cogitationes eoꝝ. quia
et eterna mala nūqꝫ cogitata reperiūt: et subito amittūt
bona tēporalia que diu tractata tenuerūt. A quib⁹ et omne
effugium perit: quia eoꝝ malitia ab animaduersiōe distri-
cti iudicis quo se valeat occultare/nō inuenit. Nam nūc

K iniqui cum tristia aliqua vel aduersa patiuntur/effugij
latebras inueniūt: quia ad voluptatem protinus desiderioꝝ
carnalium recurrūt. Ne enim paupertas cruciet/diuitijs
animum demulcent. Ne despectus proximorū deprimat:
sese dignitatibus exaltāt. Si fastidio corpus atteritur/
antepositis epularum diuersitatibus nutritur. Si quo
animus mestitie impulsu deijcitur: mox per interposita
locoꝝ blandimēta releuatur. Tot ergo hic habēt effugia/
quot sibi preparāt delectamēta. Sed quandoqꝫ ab eis effugiū
perit: quia eoꝝ mens omissis oib⁹/se solūmodo et iudicem
conspicit. Tūc voluptas subtrahitur/et voluptatis cul-
pa seruatur: et repēte miseri pereūdo nesciūt/quia peritura
tenuerunt. Qui tamen quousqꝫ corporaliter viuūt/que-
rere nocitura non desistūt. Unde adhuc subditur. [Et
spes illoꝝ abominatio anime.] Quid hic peccator totis
cogitationib⁹ sperat/nisi vt potestate ceteros transeat:
cūctos rerum multiplicitate transcendat: aduersantes
dominādo subijciat: obsequētib⁹ mirandus innotescat:
ire ad votum satisfaciat: benignum se cū laudatur/ostē-
dat: quicquid gula appetit offerat: ad hoc qđ voluptas spe-
rat/operis expletione concurrat? Bene ergo spes illorum
abominatio anime dicit: quia ea que carnales ambiūt/
spūales quiqꝫ iudicio rectitudinis auersantur. Nam
quod peccatores voluptatem estimant: hoc iusti procul
dubio penam putant. Capitulum. xxiiij.

A Bominatio est igit aīe/spes prauoꝝ: quia nimi-
rum spūs deficit/vbi caro requiescit. Ut enim

L caro mollib⁹/sic aīa duris nutritur. illā blan-
da resouēt: hāc aspera exercēt. illa delectationib⁹ pascit:
hec amaritudinib⁹ vegetatur. Et sicut carnē dura sau-
ciāt/sic spiritū mollia necāt. sicuti illā laboriosa interi-
mūt/ita hāc delectabilia extinguūt. Spes itaqꝫ carna-
lium/abominatio aīe dicitur: quia inde in perpetuū spūs interit/
vnde ad tēpus caro suauiter viuit. Sed hec Sophar re-
cte diceret/nisi beatus Job cūcta largi⁹ etiam viuēdo
predicasset. At postqꝫ sanctiorē monere de vita nitit: do-
ctiorēqꝫ se erudire sapiētie magisterio conat: ipse dicto-
rum suoꝝ pōdus leuigat: qui indiscretione interposita
omne qđ loquit destruit: quia liquorē sciētie pleno vasculo
superfundit. Sic nāqꝫ ab indiscretis opes scientie/sicut
a stultis sepe opes corporalis substātie possidētur. Nō-
nulli enim qui reꝝ terrenaꝝ multiplicitate subnixi sunt/
aliquādo multa et habētib⁹ tribuūt: vt ipsi cūctis hec lar-
gius habere videātur. Ita puerili cū vera sapiunt/recta
quedam etiā rectiorib⁹ loquūtur: non vt alios audiētes
doceāt/sed vt ipsi quanta doctrina polleant/innotescāt.
Preire se quippe sapiētia cūctos estimāt: et idcirco ni-
hil se cuilibet dicere/vltra mensuras sue magnitudinis
putāt. Sic praui quilibet/sic oēs heretici superba voce me-
liores docere non metuūt: quia oēs se inferiores arbitrā-
tur. Sed sancta ecclesia elatos quosqꝫ ab estimationis
sue culmine reuocat: et discretionis manu ad equalitatis

M cōpagē reformat. Unde beatus Job qui eiusdem sancte
ecclesie mēbrū est: vidēs quod amicoꝝ mens per verba prelate
eruditiōis intumuit: illico respōdit dicēs.

❡ Capitulum Duodecimum text⁹ beati Job quod continuat Capitulum. xxv. expositionis Moralis sancti Gregorij.

R Espōdēs aūt Job dixit: Ergo
vos estis soli hoies: et vobiscū
morietur sapiētia? Et mihi est cor
sicut vobis: nec inferior vestri
sum. Quis enim hec que nostis/
ignorat? Qui deridet ab ami-
co suo sicut ego: inuocabit deū: et exaudiet eū.
Deridetur enim iusti simplicitas: lāpas cōtēpta
apud cogitationes diuitū: parata ad tēpus sta-
tutum. Abūdāt tabernacula predonum: et au-
dacter prouocāt deū: cū ipse dederit oīa in man⁹
eoꝝ. Nimirum interroga iumēta: et docebūt te:
et volatilia celi. et indicabūt tibi. Loquere ter-
re/et respōdebit tibi: et narrabūt pisces maris.

A Quis ignorat φ oĩa hec manus dñi fecerit? In cu' manu aĩa oĩs viuẽtis: ꝛ spũs vniuerse carnis hoĩs. Nõne auris verba diiudicat. ꝛ fauces comedentis saporẽ? In antiquis est sapientia: et in multo tẽpore prudẽtia. Apud ipm est sapientia ꝛ fortitudo: ꝛ ipẽ habet cõsiliũ ꝛ intelligentiã. Si destruxerit, nemo est q̃ edificet: si incluserit hoiem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, oĩa siccabũtur: et si emiserit eas: subuertent terrã. Apud ipm est fortitudo et sapientia. Ipse nouit ꝛ decipientẽ: ꝛ eũ q̃ decipit. Adducit cõsiliarios in stultũ finẽ: ꝛ iudices in stuporẽ. Balthei regũ dissoluit: et precingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios: et optimates supplãtat. Cõmutãs labiũ veraciũ ꝛ doctrinã senũ auferẽs. Effundit despectionẽ super principes: et eos qui oppressi fuerant, releuat. Qui reuelat profunda de tenebris: ꝛ producit in lucem vmbram mortis. Qui multipli-

B cat gentes ꝛ perdit eas: ꝛ subuersas in integrũ restituit. Qui immutat cor principũ popli terre: et decipit eos, vt frustra incedãt p inuiũ. Palpabunt quasi in tenebris: et non in luce: et errare eos faciet quasi ebrios.

Capitulum.xxv.

Ergo vos estis soli hoies: et vobiscum orietur sapiẽtia? Quisq̃s se pretre oẽs rõne estimat, qd iste aliud q̃ solum se esse hominẽ exultat? Et sepe contingit, vt cũ per tumorẽ mens in altũ ducitur, in despectu oim, sui admiratione subleuet. In cogitatione eteñ proprij fauores oriuntur: sibiq̃ de singularitate sapientie blandiũtur. Ipsa fatuitas pensat ea que audierit, ac verba que profert: ꝛ mirat sua, ridet aliena. Qui ergo solũ se sapere estimat, quid aliud q̃ hanc eãdem secũ oriri sapientiã putat? Nã quã adesse alijs abnuit, soli sibi hãc tribuẽs, profecto intra tẽpora sue breuitatis claudit. Pensandũ vero est, vir sanctus quãta discretione vtitur: vt amicorũ superbientiũ arrogantia cõprimatur, cũ protin' adiungit. Et mihi est cor sicut et vobis: nec inferior vestri sum. Quis eñ nesciat, quãtum beati Job vita atq̃ sciẽtia amicorũ eius scientiam excedat? Sed vt eor superbiã corrigat, esse se inferiorẽ negat: ꝛ ne sue hũilitatis limitẽ trãseat, esse se superiorẽ tacet: nec preferendo se, sed cõferẽdo, indicat φ de se hi

C qui sibi longe sunt impares, discãt vt nũ sponte inflectitur sapientia q̃ eminet, nequaq̃ se contra vires erigat sciẽtia que tacet. Quos bene mox ad equalitati sensum reuocat: qi tumere valde quasi de singularitate magnitudinis pensat, cũ subsequenter adiũgit. Quis eñ hec que nostis ignorat? Ac si aperte dicat: Cũ cunctis sint nota que dicitis, de dictor sciẽtia singulariter cur tumetis? Quia igitur elationẽ arrogãtium ad equalitatis cõmunionem reuocans, correptione perfecta redarguit, ad doctrine nunc sententias erumpit: vt amici eius humilitati prius discerent veritatis pondera q̃ reuerẽter audirent. Sequitur.

¶ S. Qd viri virtutũ cum deridẽtur ab ipsis: ad testẽ consciẽtie deũ concurrãt, in quo gloriant. Ca.xxvj.

Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, inuocabit deum, ꝛ exaudiet eũ. Sepe enim infirma mens eũ de bonis actib' aura humani fauoris excipitur, ad gaudia exteriora deriuatur: vt postponat qd intus appetit: ꝛ in hoc libẽter resoluta iaceat qd foris audit: ita vt beatã nõ tam fieri q̃ dici se gaudeat. Cũq̃ laudis sue vocib' inhiat, qd esse ceperat, relinqt. Inde q̃ a deo disiungit, vnde in deo laudãda videbat. Nõnunq̃ vero recto operi anim' constãter innititur, ꝛ tñ humanis irrisionib' vrgetur. miranda agit, ꝛ opprobria recipit: ꝛ q̃ exire foras p laudes potuit, repulsus cõtumelijs, ad semetipm redit: ꝛ eo seipm int' robusti' in deo solidat, q̃ foris nõ inuenit in q̃ requiescat. Tota eñ spes in auctorẽ figit, ꝛ inter irrisionũ conuitia solus interior testis implorat: atq̃ afflicti anim' fit deo tãto pximus, quãto ꝛ a gratia humani fauoris alien'. In precẽ protin' fundit: ꝛ pressus exteri', ad penetrãda que int' sunt, mũdius liquat. Bene itaq̃ nunc dicit: Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, inuocabit deum, ꝛ exaudiet eũ: quis bonor menti dũ praui exprobrãt, ostendũt quẽ suorũ actuũ testem querãt. Que dũ compuncta sese in pcib' accingit: inde intra se superne exauditioni iungit, vnde extra se ab humana laude separat. Capm.xxvij.

D Notandũ vero q̃ puide interponit, sicut ego: qz sunt nõnulli quos ꝛ humane irrisiones depmunt: ꝛ tamen diuinis aurib' exaudibiles nõ sunt. Nam cum derisio contra culpam nascitur: pfecto nullũ virtutis meritũ in derisione generatur. Baal eteñ sacerdotes clamosis hunc vocib' implorantes derisi ab Helia fuerãt, cũ dicebat. Clamate voce maiori, de' eni vester est: ꝛ forsitan loquit: aut in diuersorio est. Sz hec ei' irrisio ad ṽtutis vsum nõ fuit: qz p culpe meritum venit. Proinde ergo nũc dicitur: Qui deridet ab amico suo sicut ego, inuocabit deũ, ꝛ exaudiet eum. Quia illũ facit humana derisio deo pximũ, quẽ ab humanis prauitatib' vite innocentia seruat alienũ. Sequitur.

iij. regũ. xviij.

¶ S De sapientia sanctorum, ꝛ prudentia filiorum huius seculi.

E ¶ Deridetur eñ iusti simplicitas. Hui' mundi sapiẽtia est, cor machinationib' tegere, sensum verbis velare: que falsa sunt, vera ostẽdere: q̃ vera sunt, falsa demõstrare. Hec nimirũ prudẽtia vsu a iuuenib' scitur: hec a pueris pcio discitur: hãc q̃ sciunt, ceteros despiciẽdo superbiũt: hanc q̃ nesciunt, subiecti ꝛ timidi in alijs mirãtur: quia ab eis hec eadẽ duplicitas, iniquitatis nomine palliata diligitur, dũ mẽtis puersitas, vrbanitas vocatur. Hec sibi obsequẽtibus pcipit honorum culmina querere: adepta tẽporalis glorie vanitate gaudere: irrogata ab alijs mala multiplici' reddere: cũ vires suppetunt, nullis resistentib' cedere: cũ virtutis possibilitas deest, quicqd explere per malitiã non valẽt, hoc in pacifica bonitate simulare. At cõtra sapientia iustor est, nil per ostẽsionẽ fingere: sensum verbis aperire: vera vt sunt diligere, falsa deuitare: bona gratis exhibere: mala libẽtius tolerare q̃ facere: nullã iniurie vltionẽ querere: p veritate contumeliam lucrum putare. Sed hec iustorũ simplicitas deridet: qz ab hui' mũdi sapientib' puritatis virt', fatuitas credit. Omne eñ qd innocẽter agit, ab eis procul dubio stultũ putatur: ꝛ quicqd in opere veritas approbat, carnali sapiẽtie fatuũ sonat. Quid nãq̃ stulti' videtur mundo, q̃ mentem verbis ostendere: nil callida machinatione simulare: nullas iniurijs cõtumelias reddere: pro maledicentib' orare: paupertatẽ querere: possessa relinq̃re: rapiẽti nõ resistere: pcutienti maxillam alterã prebere? Vñ bene hui' mũdi dilectorib' ille egregi' dei sapiẽs dicit: Abominationes egyptiorum immolabimus dño deo nostro? Oues quippe egyptij edere dedignãtur: sed qd abominant egyptij, hoc israelite deo offerũt: qz simplicitatẽ cõscientie quã iniusti quiq̃ velut infimã abiectãq̃ despiciunt: hãc iusti in virtutis sacrificiũ vertunt: ꝛ excolentes recti puritatẽ ac mãsuetudinẽ deo immolãt: quã abominãtes reprobi fatuitatẽ putant. Que nimirũ iusti simplicitas breuiter sed sufficienter exprimitur, cũ protinus subinfertur. Lampas contempta apud cogitationes diuitum.

Sapiẽtia hui' mũdi

Sapiẽtia iustorum.

Exo.viij.

F ¶ S. Qd iustorũ simplicitas apud se int' q̃si lãpas fulgeat: ꝛ supbor fast' eor humiliatẽ cõtẽnat. Ca.xxviij.

Quid hoc loco significatur nomine diuitũ, nisi elatio superbor? Qui vẽturi iudicij respectum nõ habẽt, dũ supbis apud se cogitationibus tument. Nam sunt nõnulli quos census p tumorẽ nõ eleuat: sed p misericordie opa exaltat. Et sunt nõnulli qui dũ terrenis se opib' abundare pspiciũt: veras dei diuitias nõ requirũt: atq̃ eternã patriã non amãt: quia hoc sibi sufficere φ reb' tẽporalib' fulciunt, putãt. Non est ergo cẽsus in crimine, sed affect'. Cũcta eñ que de' pdidit, bona sunt: sed qui bonis male vtit, profecto agit vt quasi p edacitatis ingluuiẽ, eo quo viuere debuit pane moriat. Paup ad requiem lazar' venerat: supbũ ṽo diuitem tormẽta cruciabãt. Sed tamẽ diues abraã fuerat, qui in sinu lazarũ tenebat. qui tñ auctori suo colloquens dicit: Loquar ad dñm deũ meũ, cũ sim puluis et

G

cinis? Quid itaq; iste diuitias suas estimare nouerat: q̄ semetipm puluerē cinerēq; pensabat? Aut quā do hunc res possesse extollerēt: qui de se quoq; / earū videlicz possessore / tā abiecta sentiret? Atq; iterū sunt nōnulli quib⁹ et res terrene nō suppetūt: et tamen apud se p fastū tumoris eriguntur. Hos et cēsus ad ostensionē potētie minime subuehit: et tamen morū ꝑteruia inter reprobos diuites addicit. Quoscūq; ergo sequētis vite amor nō humiliat: hoc in loco sacer sermo diuites appellat: quia in iudicij quoq; vltione non discrepant: vtrū rebus / an solis moribus intumescant. Qui cum vitā simplicium in hoc mūdo humilē abiectāq; conspiciūt / elatis protin⁹ despectibus irridēt. Nequaq; quippe his hoc exteri⁹ adesse cōsiderant / ad qd̄ ipsi totis conatib⁹ anhelant. Quasi stultos ergo despiciūt / qui scz ea nō habēt, que ipi vtiq; vel habendo vel solūmodo amādo mirantur. et quasi mortuos deputant: quos nequaq; secū viuere carnaliter pēsant. Qui enim ab hui⁹ mūdi appetitu moritur / a terrenis mentib⁹ profecto omni modo extinct⁹ estimatur. Quod bene nostri miraculū redēptoris signat / cū ab immūdo

Mar.ix.

spiritu hominē liberat: de quo nimirū scriptum est: Clamans et multū discerpēs eum / exijt ab eo: et fact⁹ est sicut mortu⁹: ita vt multi dicerēt / quia mortu⁹ est. Jesus aūt

H

tenēs manū eius / eleuauit eū / et surrexit. Velut mortu⁹ quippe ostēditur / qui a maligni spiritus potestate liberatur: quia quisq̄s iā terrena desideria subijcit / vitam in se carnalis cōuersationis extiguit: et mūdo mortuus apparet: quia possessore prauo qui per immunda desideria se agitabat / caret. Quē multi mortuum dicūt: quia qui spūaliter viuere nesciūt / eum q̄ carnalia bona nō sequitur / extinctum funditus arbitrantur. Capitulū .xxix.

Sed quia ipsi quoq; derisores simpliciū / xpianitatis noīe censentur: reuerentia religionis pssi / exhibere malum publice irrisionis erubescūt. Unde fit vt apud se tumidi tacētesq; derideāt: quos abiectos valde atq; infimos p simplicitatē putāt. Bene ergo dicitur. [Lampas contēpta apud cogitatiōes diuitū.] Quia supbi quiq; dū pensare bona sequētia (vt superi⁹ diximus) nesciūt: pene nihil estimāt quē non vident habere qd̄ amant. Sepe nāq; ꝯtingit vt elect⁹ quisq; q̄ ad eternam felicitatē ducitur / cōtinua hic aduersitate deprimatur: non hūc rerū abundātia fulciat: nō dignitatum gloria honorabilē ostēdat: nulla ei obsequentiū frequentia suppetat: nulla hūc humanis oculis vestiū pōpa cōponat: a cūctis vero despicabilis cernitur: et hui⁹ mūdi gloria indign⁹ estimatur: sed tñ ante occulti iudicis oculos virtutib⁹ emicat: vite meritis chorus cat: honorari metuit: despici nō refugit: corp⁹ continētia afficit: sola in

I

animo dilectione pinguescit: mentē semp ad patiētiam preparat: et erect⁹ pro iustitia / de ꝑceptis ꝯtumelijs exultat: afflictis ex corde cōpatitur: de bonorū prosperitatibus quasi de proprijs letatur: sacri verbi pabula in mente sollicit⁹ ruminat: et inquisit⁹ quodlibet eloqui dupliciter ignorat. Bene itaq; iusti simplicitas / et lāpas esse dr / et contēpta. Lampas / qr interi⁹ lucet: et cōtēpta / qr exterius non lucet. Jnt⁹ ardet flāma charitatis: foris nulla gloria resplēdet decoris. Lucet ergo et despicitur / qui flagrans virtutib⁹ / abiect⁹ estimatur. Mentes quippe carnalium pensare bona nō valent / nisi que carnaliter vidēt.

j. Re. xvj.

Hinc est q Dauid sanctū / pater ipe desperauerat: quē pro phete samuelis oculis pñtari recusabat. Qui ad vnctionis gratiā dū septem filios deduxisset: a ꝓpheta requisitus an numerū sobolis explesset: cū magna despectione rñdit: Est adhuc puer paruul⁹ q̄ pascit oues. Quo deducto et electo protin⁹ audiuit Homo videt in facie: de⁹ autem intuetur cor. Lampas ergo Dauid per innocentiam fuerat: sed tamen valde contempta: quia exteriora cernētibus non lucebat. Sciendū vero est q iustus q̄sq; aut temporalem gloriam non habet: aut hanc sub semetipso frangit si habet: vt honori suo liber emineat / ne ei victus delectatione succumbat. Hinc enim est q ille p̄dicator egregius ante humanos oculos apostolat⁹ sui

j. Thes. ij.

gloriam humiliauerat / qui dicebat. Non vsi sumus hac potestate / cum possimus oneri esse / vt Christi apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrū. Eius vero auditorib⁹ nimirū tumor diuitū adhuc i corde remāserat:

ij. Cor. x.

cū dicebāt. Epistole graues sunt et fortes: pñtia aūt corporis infirma / et sermo ꝯtēptibilis. Quē enī talia dicere posse cognouerant / secum cōmuniter viuere non posse

K

iudicabant. Cūq; eum et humilem viuendo cernerent / et altū sermone pensarent: sua eos elatio cōpulit: vt quē p scripta timuerant / p pñtie verba despicerent. Quid igitur Paul⁹ nisi contēpta lampas apud cogitationes diuitū fuit: quia vnde magisteriū humilitatis exhibuit, inde a rudib⁹ discipulis supbie cōtumelias recepit. Horrendo etenī modo lāguor supbientiū vnde detumescere debuit / excreuit: dū menio elata carnaliū hoc quasi dedignabile repulit: qd̄ magister imitabile ostendit. An contempta lāpas nō erat / qui tot virtutib⁹ emicās / tanta a ꝑsecutoribus aduersa tolerabat? Legatione in cathena fungitur: eiusq; vincula in omni ꝑtorio manifestātur. virgis ceditur: multisq; ex genere / ex gentib⁹ periculis vrgetur: lapidib⁹ listris tūditur: pedib⁹ extra vrbē trahitur: qr extinct⁹ estimatur. Sed vsq; quo lampas ista contemnitur / vsq; quo despicabilis habetur? Nunq̄d non fulgorem suū nullaten⁹ exerit: et nūq; quanta claritate candeat ostēdit? Ostendit plane. Nam cū lāpas contempta apud cogitatiōes diuitū diceretur / protinus additur. [Parata ad tēpus statutū.] Statutū quippe contēpte lāpadis tēpus / est extremi iudicij p̄destinat⁹ dies / quo iustus quisq; qui nunc despicitur / quanta potestate fulgeat / demonstratur. Capitulum .xxx.

L

Tunc enī cū deo iudices veniūt: q̄ nunc ꝓ deo iniuste iudicantur. Tunc eorū lux tāto lati⁹ emicat / quāto eos nūc man⁹ ꝑsequentiū duri⁹ angustat. Tūc reprobōrum oculis patescet q celesti ptāte

Mat. xix.

subnixi sunt: q̄ terrena oīa spōte reliq̄runt. Unde electis veritas dicit: Uos q̄ secuti estis me in regeneratione / cū sederit fili⁹ hōis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos sup duodecim sedes: iudicantes duodecim trib⁹ israel. Neq; enī plus q̄ duodecim iudices illa interni cōsessus curia nō habebit: sed nimirū duodenario numero quātitas vniuersitatis exprimitur: qr quisquis stimulo diuini amoris excitatus / hic possessa reliquerit: illic procul dubio culmen iudiciarie potestatis obtinebit: vt simul tūc iudex cū iudice veniat: q̄ nunc ꝯsideratione iudicij / sese

Prouer. xxxj.

spontanea paupertate castigat. Hinc est enī qd̄ de sancte ecclesie sponso p Salomonē dicitur: Nobilis in portis vir

Esa. iij.

ei⁹ / quando sederit cum senatorib⁹ terre. Hinc Esaias ait: Dñs ad iudicium veniet cū senioribus populi sui. Hinc eosdē seniores veritas non iam famulos, sed ami-

Joan. xv.

cos denūciat / dicens: Non iam dicā vos seruos: sz amicos meos Quos nimirū Psalmista intuens ait: Mihi

Psalm. cxxxviij.

autē nimis honorati sunt amici tui de⁹. Quorū dum celsitudinē cordis aspiceret / mundi gloriā qua calce calcarent / protin⁹ addidit: Nimis confortat⁹ est principatus

M

eorū. Ac ne paucos esse crederem⁹ / quos ꝑficere vsq; ad summā tante ꝑfectionis agnoscim⁹ / ilico adiūxit. Dinumerabo eos: et sup harenā multiplicabuntur. Quot itaq; nūc pro amore veritatis sese libenter humiliāt / tot tunc in iudicio lāpades chorusceāt. Dicatur igitur recte: Lampas contēpta apud cogitationes diuitū: parata ad tempus statutū. Quia vniuscuiusq; iusti anima velut abiecta contēnitur / cum degens interi⁹ gloriā nō habet: sed admirabilis cernitur / dū desuper fulget. Libet inter hec ad redemptoris vias / mentis oculos tollere: sensimq; a mēbris ad caput ꝑuenire. Ipse enī nobis lāpas veraciter extitit: qui ꝓ redēptione nostra in cruce moriēs / tenebrosis nostris mentib⁹ lucem per lignū fudit. Hac nos lāpade Joannes illuminari conspexerat / cum dicebat:

Joan. j.

Erat lux vera / que illuminat oēm hominē et cē. Quam tamen apud cogitatiōes diuitū contēptam vidit: cū paulopost subdit: Jn propria venit: et sui eū non receperunt.

Ibidem.

Lu. xxiij.

Hui⁹ lampadis flāmas Herodes explorare voluit: cū ei⁹ miracula videre ꝯcupiuit: sicut scriptū est: Erat enī ex multo tēpore cupiens videre eū: eo q audisset multa de illo: et sperabat signū aliquod videre ab eo fieri. Sed lāpas hec ante ei⁹ oculos nullo radio lucis emicuit / qr ei qui se nō pie, sed curiose q̄sierat: nihil de se mirabile ostēdit. Inq̄situs q̄ppe redemptor tacuit: expectatus miracula exhibere cōtempsit: seseq; apud se in occulto retinens: eos quos exteriora querere comperit / ingratos foris reliquit: magis eligens apte a supbiētibus despici / q̄ a nō credētib⁹ vacua voce laudari. Unde et ꝓtin⁹ lāpas ista ꝯtēpta est: sicut illic subditur: Spreuit aūt illū Herodes cū exercitu suo: et illusit indutū veste alba. Ca. xxxj.

A

SEd contempta lampas que in terra irrisiones
tolerat/de celo lucidi⁹ per iudiciū chorufcat.
Unde hic apte subiūgitur. [Parata ad tēp⁹
statutū.] De quo videlicet tēpore p Psalmistā dicitur:
Ps.lxxiiij. Cū accepero temp⁹/ego iustitias iudicabo. Hinc i euā
Joan.vij. gelio p semetipsam veritas denūciat/dicēs: Tēp⁹ meū
nondū aduenit. Hinc Petr⁹ ait: Quē oportet celū susci
pere/vsq ad tempora restitutionis. Lāpas ergo q̄ nūc
contēnitur/ad statutū temp⁹ vētura preparat: quia ipse
peccata in die vltimo iudicat: qui nūc peccantium deri
siones portat. Et tāto tūc duri⁹ districtionē exerit/quā
to nunc vocādo peccatorib⁹ leuius patientiā sternit. Qui
eñ diu cōuertendos expectat/nō cōuersos sine retracta
tione cruciat. Qd per pphetam scz breuiter insinuat di
Esa.xlij. cens: Tacui/semp silui/patiens fui: sicut parturiens lo
quar. Ut eñ iam pdiximus/parturiēs cū dolore eijcit
hoc qd in intimis tpe lōgo gestauit. Qui ḡ semp siluit/
sicut parturiēs loquit: qr venturus iudex/q̄ sine vltione
diu facta hominum pertulit: qñq cū feruore examinis/
quasi cū dolore mētis/quāte aduersionis sententiam
intus seruauerit/ostēdit. Nemo igit hanc lampadē cū la
tet despiciat/ne contēptores suos cū de celo fulserit/exu
rat. Cui eñ nunc nō ardet ad veniam/tunc pcul dubio
ardebit ad penā. Qr ḡ per supernā grām vocationis tē
pus accepimus: dū adhuc licētia supestz viuo irē q̄ vbiq
est/mores in meli⁹ pmutādo/fugiam⁹. Solū qppe aia d
uersio illa non inuenit/quē correctio abscōdit. ¶ Hec

B nos largiente dño in duobus iam corporib⁹ trāscurri s
se sufficiat. Quia eñ sacri libri sequentia mysteriorum
virtutibus extensa/cōplecti breuiter exponēdo non pos
sumus: ea necesse est vt alijs voluminibus reseruemus:
quaten⁹ lector tanto feruētior ad legēdi studiū redeat/
quāto ex lectionis quoq intercisione respirat.

¶ Finit liber Decim⁹ Moraliū sancti Gregorij: & to
tius operis pars secunda: nā quinq pmi libri partē
primā explēt: quāuis in fine qnti nō sit adnotatū.

¶ Liber Undecim⁹ toti⁹ operis: tertiam inchoans partem Moralis expositionis sancti Gregorij pape: quo continuatur textus Capituli Duodecimi Beati Job.

QUāuis i prolixo
opere eē culpabilis stili muta
bilitas non debet: ne qs tamen
me ex locutionis mee immuta
tiōe reprehēdat/in epl'a libris
pmissa causam reddidi cur ter
tiā hui⁹ operis partē ad aliaz
vsq similitudinē minime emē
dando perduxi. Quibus scz ex
clusis/hoc quoq addit: qd ab eo versu quo dicit: Abun
dant tabernacula predonū/eiusdē partis expositio inci

C pit: & vsq ad hoc qd scriptū est: Dulcedo eoz vermis: dis
serēdo ptingit. Que nimirū tā multa sunt vt in vno cor
pore cōprehendi nō possent/nisi sub magna breuitate di
cerent. Qui ergo ab alijs actib⁹ vacat/legat cetera mul
tipliciter dicta. Qui vero ad studiose legendū nō vacat/
hui⁹ partis ei breuitas placeat: in qua non tā q̄ sentim⁹
dicim⁹/q̄ ea que sunt dicenda signamus. Igit quoniā
in ea multa sicut me loquēte excepta sunt/ita dereliqui
immutationē stili lector me⁹ equanimiter accipe: quia
& sepe eosdem cibos edētibus/diuersitas placet coctio
nis. Sed quotiens partes singulas ad legendū sumis/
reducere semper ad memoriā eam quam preposui cau
se originem stude: quia & per beatum Job (qui dolēs di
citur) passiones dñi eiusq corporis .i. sancte ecclesie de
signātur: & amici ei⁹ hereticoz tenēt speciē. qui (vt sepe
iā diximus) deū dū defendere nitunt/offendūt. Qui dū
fiete consulunt/sanctoz mentem fortiter affligūt: nec ta
men p cuncta que loquūtur/a veritatis cognitione desi
piūt: sed plerūq & stultis prudentiā/& fictis vera permi
scent/vt dū ex veritate aliqd prerogāt/facile ad falsita
tem trahant. Unde amici quoq beati Job modo despi
cabilia/modo aūt mira sunt q̄ loquunt: que tamē sctūs
vir aliquādo reprobādo cōuincit: aliquādo vero repro
bando suscipit: atq ad vsum rectitudinis ptrahit etiā
que ab eis recta/sed nō recte proferunt. Itaq inopiam
suam despicientes despicit: atq in sterquilinio corpore
posit⁹/in quāto virtutū culmine apud se sedeat/ostēdit:

D cum nil esse presentis vite diuitias memorat: quas abū
dare & reprobis narrat/dicens:

¶ S. Qd aliud est qd oipotens de⁹ misericorditer tri
buit: aliud qd iratus haberi permittit. Capitulum.j.

ABundant tabernacula predonū: et audacter
prouocant deū: cum ipse dederit oīa in ma
nibus eoz. [Facile est hominē tunc diuitias
despicere cū habet/difficile vero est eas cū nō habet/vi
les estimare. Unde patēter ostendit quātus contempt⁹
terrenarū rerū in beati Job cogitatione fuerit: qui tūc
dicit nulla esse q̄ abūdant reprobis/quādo oīa amisit.
Ait ergo: Abūdant tabernacula predonū/& audacter p
uocant deū: qr plerūq mali eo magis contra deū super
biunt/quo ab ei⁹ largitate & contra meritū ditātur. et q̄
prouocari bonis ad meliora debuerāt: donis peiores fi
unt. Sed intelligendū nobis est/quomō pdones appel
lentur/dū protin⁹ addit. [Cū ipse dederit oīa in ma
nib⁹ eoz.] Si eñ pdones sunt: violēter abstulerūt. Et
dubiū non est: qr violentoz non sit adiutor de⁹. Quomō
igitur ipse dat/qd hi q̄ predones sunt/nequiter tollunt?
Sed sciendū est: qr aliud est qd oīpotēs de⁹ misericor
diter tribuit: aliud qd irat⁹ haberi sinit. Nā qd predo
nes peruerse faciūt: hoc dispensator equissimus fieri nō
nisi iuste pmittit: vt & is qui rapere sinit/cecat⁹ mēte cul
pam augeat: & is qui rapinā patitur/iam in eiusdem ra
pine dāno p alia quā ante perpetrauit culpa feriat. Ec
ce eñ quidā in montis fauce † psitut⁹ insidiat itinerāti † al. strice

E bus: sed is qui iter agit/iniqua fortasse quedā aliquādo
perpetrauit: eiq omps de⁹ malū suū in presenti vita re
tribuens/atq hūc insidiatoris manib⁹ tradens/vel spo
liari reb⁹/vel etiā interire pmittit. Qd ergo predo inius
ste appetiit/hoc equissim⁹ iudex iuste fieri pmisit: vt & il
le reciperet qd iniuste fecerat: & iste grauius quādoq fe
riatur/per cui⁹ nequissimā volūtatē/culpam oēs deus
in alterū iuste vīdicauit. Ille purgat q̄ opprimit: in isto
reat⁹ augetur qui opprimit: vt vel de pfundo nequitie
quādoq ad penitētiā redeat: vel non reuertēs/tāto gra
uius eterna dānatione feriatur/quāto diu est i sua iniq
tate toleratus. Cū illo ḡ misericorditer agit vt petm fi
niat/cum isto districte vt multiplicet/nisi ad peniten
tiam recurrat. In illo mala purgant/dū vim sustinet: i
isto cumulant/dū facit. Oīpotēs itaq de⁹ qd fieri p
hibet/iustū est vt fieri sinat: vt vnde nūc expectat/& non
conuersos diu tolerat/quādoq inde pl⁹ feriat. Bene er
go dicit: Abūdant tabernacula predonū: & audacter p
uocant deū/cū ipse dederit oīa in manib⁹ eorū: quia qd
iniqui tollūt/eis hoc ipse dat: qui illis ad rapinā posset
resistere/si misereri voluisset. Qd tñ intelligi de rebus
quoq spiritualibus potest. Capitulum.ij.

F NAm plerūq nōnulli doctrine dona percipiūt:
sed ex eisdem donis intumescūt/& magni pre
ceteris videri volūt. Atq oipotentē deum p
uocare/est de ei⁹ donis inter pximos supbire. Qui etiā
predones non immerito vocant: qr dum loquūtur que non
faciūt/in vsum locutionis sue verba iustoz tollūt. Sed
qr hec ipsa verba superna eis gratia tribuit: quoiū tamē
vitam in prauis morib⁹ relinquit: per semetipsos quidē
predones sunt: sed tamen bona q̄ habent/diuinitus acce
perūt. Sequit [Nimirū interroga iumenta/& docebunt
te: volatilia celi/& īdicabūt tibi. Loquere terre/& respō
debit tibi: et narrabūt pisces mari.] Quid p iumēta nisi
sensu pigriores: qd per celi volatilia/nisi sūma atq sub
limia sapientes itelligere debem⁹? De iumentis qppe .i.
Ps.lxvij. sensu pigriorib⁹ scriptū est: Animalia tua habitabūt in
ea. Et qr sublimia sapiētes/in verbis nostri redēptoris
euolant: scriptū est: Ita vt volucres celi veniāt/& habi
tent in ramis ei⁹. Quid vero p terram: nisi terrena sapiē
Gen.iij. tes? Unde & pmo homini celestia deserēti dictū est. Ter
ra es: & in terrā ibis. Quid p pisces maris/nisi curiosos
hui⁹ seculi debem⁹ accipere? de quibus Psalmista ait:
Ps.viij. Pisces maris/qui perambulāt semitas maris. Qui ima
gnis rerum inqsitionib⁹ quasi in abditis fluctib⁹ latēt.
Quid aūt cuncta hec inqsita doceant/adiungit dicens:
[Quis ignorat q oīa hec man⁹ dñi fecerit?] Ac si ap
te dicat. Siue sensu tardiores/seu sublimia sapiētes/si
ue terrenis actib⁹ deditos/seu hui⁹ mūdi occupatos in

G quisitionib⁹ requiras: cũcta hec creatorẽ oim deũ fatent: & de potestate ei⁹ cõcorditer sentiũt: q̃uis sub ea non cõcorditer viuant. Qd enim iust⁹ quisq3 etiam viuendo loquit, hoc iniust⁹ plerũq3 de deo vel sola voce compellit fateri: fitq3 vt mali/auctori oim (cui operib⁹ resistũt) attestatione famulent: qr quẽ impugnare morib⁹ ausi sũt/ creatorẽ oim negare nõ possunt. Qd tamen intelligi etiã iuxta solã speciem littere vtiliter põt: qr omnis respecta creatura quasi dat vocẽ attestationis ꝓpe ipsam quã habet speciem suã. Jumenta vel volatilia/terram vel pisces requirim⁹: dũ consideram⁹ q̃ nobis concorditer respondent/ ꝙ cũcta dñs fecerit: qr dũ nostris oculis suas species igerũt/se a semetipsis nõ esse testant. Eo ipo em̃ ꝙ creata sunt/per ostẽsam specẽ creatori suo quasi vocẽ confessionis reddunt: qui quia omnia cõdidit/qualiter etiam debeant administrari disposuit. Uñ subditur.

¶ S. Qz spirit⁹ aliquando pro substãtia aie/aliquãdo pro efficientia spiritali ponatur. Capm. iij.

In cui⁹ manu anima oĩs viuẽtis/et spiritus vniuerse carnis hominis. Per manũ quippe potestas exprimit. Anima igitur oĩs viuentis et spiritus vniuerse carnis hominis/in ei⁹ potestate est a quo est: vt ipse ꝓuideat qualiter sit/q̃ prestitit esse qd non fuit. Potest vero p animã omnis viuentis/ iumentorum vita signari. Oĩpotens autẽ de⁹ iumentoꝝ animã vsq3 ad corporeos sensus viuificat: hoim ℣o spiritũ

H vsq3 ad spiritalẽ intellectum tẽdit. Inei⁹ ergo manu est anima oĩs viuẽtis: et spirit⁹ vniuerse carnis hoĩs: dum et in illo hoc ꝓstat anime vt viuificet carnẽ: et in isto ad hoc viuificat animã/vt ad intelligendã ꝑueniat eternitatem. Sciendũ ℣o est: quia in sacro eloquio spũs hoĩs duob⁹ modis poni cõsueuit. Aliquãdo nãq3 spũs ꝓ aĩa: aliquando pro effectu spiritali ponit. Pro anima nãq3

Joan. xix. spirit⁹ dicitur: sicut de nostro capite ipso scriptũ est: Inclinato capite tradidit spiritũ. Si em̃ aliud spm̃ q̃3 animã euãgelista diceret: exeũte vtiq3 spiritu/anima remãsisset. Pro effectu quoq3 spiritali spũs dicitur: sicut scri-

Ps. ciij. ptum est: Qui facit angelos suos spirit⁹: & ministros suos ignem vrentẽ. Angeli quippe. i. nũcij/i sacro eloquio nõnunq3 ꝑdicatores vocant: sicut p ꝓphetã dicitur: La-

Mal. ij. bia sacerdotis custodiũt scientiã: & legẽ requirũt ex ore eius: qr angelus dñi exercituũ est. Omipotens ergo de⁹ angelos suos spũs facit: qr ꝑdicatores suos spũales efficit. Hoc autẽ loco si aĩa oĩs viuẽtis ipsa corporis vita signat/spiritu vniuerse carnis hominis/effectus intelligentie spiritualis exprimitur. Sequitur.

¶ S. Qz electi/cibi diuini sentiũt saporem: reprobi ℣o sonũ ei⁹ audiũt: s3 corde frigido q̃liter sapiat nesciũt.

¶ Nonne auris verba diiudicat: & fauces comedentis saporem? Pene nullũ latet ꝙ quinq3 sensus corporis nostri: videlicet visus/audit⁹/gustus/odorat⁹/et tact⁹: in oĩne qd sentiũt atq3 discernũt/ ℣tutẽ discretionis & sensus a cerebro trahũt. Et cũ vn⁹ sit iudex sensus cerebri qui intrinsec⁹ ꝑsidet: p meatus tamen proprios sensus

I quinq3 discernit/deo mira operante: vt neq3 oculus audiat/neq3 auris videat/neq3 os olfaciat/neq3 naris gustet/neq3 man⁹ odoretur. Et cum per vnum sensum cerebri omnia disponantur: quilibet tamen horum sensus aliud facere nõ potest/preter id qd ex dispositione cõditoris accepit. Ex istis ergo corporalibus exterioribus/ interiora et spiritualia colligenda sunt: vt p id qd in nobis publicum est/trãsire debeamus ad secretũ qd in nobis est et nosmetipsos latet. Capm. iiij.

Intuendum quippe est: qr cũ vna sit sapientia/ aliũ min⁹/aliũ magis inhabitat: alij hoc/alij aliud prestat: & q̃si cerebri more/nobismetipsis velut quibusdã sensib⁹ vtit: vt q̃uis ipsa sibimet nunq3 sit dissimilis/p nos tamen diuersa & dissimilia semp operetur: quaten⁹ iste sapiẽtie/ille sciẽtie donum percipiat: iste genera linguaꝝ/ille grãm curationũ habeat. Sed i his verbis beati Job quib⁹ ait: Auris verba diiudicat: & fauces comedentis saporẽ: etiã de electis ac reprobis aliquid videt innuere: qr verba sapiẽtie que reprobi audiunt/electi non solũ audiunt/sed etiã gustant: vt eis in corde sapiat/qd reproboꝝ non mẽtibus/sed solũmodo auribus sonat. Aliud nãq3 est nominatũ cibũ audire solũmodo: aliud ℣o etiã gustare. Electi itaq3 cibũ sapientie sic audiũt/vt degustẽt: quia hoc qd audiunt/eis p amorem medullit⁹ sapit. Reproboꝝ vero scientia vsq3 ad co-

K gnitionẽ sonitus tendit: vt quidẽ virtutes audiant/sed tamẽ corde frigido qualiter sapiant ignorent. Quib⁹ videlicet verbis beat⁹ Job amicoꝝ suoꝝ imperitiã: & eoꝝ qui de doctrina sapiẽtie inflãtur/arrogantiã reprobat: qr aliud est de deo aliquid scire: aliud ℣o hoc qd cognoscitur/fauce intelligentie gustare. Recte ergo dicit. Nõne auris verba diiudicat: & fauces comedentis saporẽ. Ac si aperte arrogãtib⁹ diceret. Doctrine verba que vobis vsq3 ad aurẽ veniũt: mihi etiã per saporẽ intimũ intelligẽtie fauces tangũt. Quia vero infirma etas etiam cum recte sapit/ad ꝑdicandũ non debet incaute prosilire/subditur. In antiquis est sapientia: & in multo tempore prudẽtia. Illa em̃ dicta in sapiẽtie radice solidata sunt: que p viuendi vsum/etiam actuũ experimẽto cõualescunt. Sed quia multis & lõgior vita tribuitur: & sapientie gratia nõ cõfertur: recte adhuc in cuius iudicio ipsa dona pendeãt demonstrat/dũ subditur. Apud ipsum est sapiẽtia & fortitudo: ipe habet ꝯsiliũ & intelligẽtiam. Hec non incõgrue de vnigenito sũmi patris accipimus: vt ipm̃ esse dei sapientiã & fortitudinẽ sentiam⁹. Nam Paul⁹ quoq3 nostro intellectui attestat/dicens. Christũ dei virtutem & dei sapiẽtiã: qui apud ipm̃ semp

j. Cor. j. Joan. j. est: quia in ꝑncipio erat verbũ: & verbũ erat apud deum: & deus erat verbum. Habet autem deus consiliũ & intelligẽtiam: consiliũ videlicet/quia disponit sua: intelligẽtiam/quia cognoscit nostra. Capitulũ. v.

L Potest quoq3 in cõsilij nomine/ipa occulti iudicij mora signari: vt ꝙ aliquando tardi⁹ delinquẽtes percutit: non quia iniquorum culpa non conspicitur: sed vt dãnationis eorum sentẽtia q̃ pro agenda penitẽtia differt/quasi tarda ex consilio ꝓdire videatur. Qd ergo foris quãdoq3 aperta sententia indicat: hoc apud omnipotẽtem dominũ ante secula in consilio latebat. Sequitur.

¶ S. Qz illos includat deus quibus nõ aperit/et illos destruat quos relinquit.

¶ Si destruxerit/nemo est qui edificet: si incluserit hominẽ/nullus est qui aperiat. Oĩpotẽs de⁹ humanũ cor destruit/cum relinq̃t: edificat dũ replet. Neq3 enim humanã mentẽ debellando destruit/sed recedẽdo: qr ad ꝑditionẽ suã sufficit sibi dimissa. Unde plerũq3 fit vt cũ audiẽtis cor exigentib⁹ culpis oĩpotentis dei gratia nõ repletur/incassum exterius a predicatore moneatur: qr mutũ est os oĩne qd loquitur: si ille interi⁹ i corde nõ clamet: qui aspirat verba q̃ audiunt. Hinc ꝓpheta ait.

Ps. cxxvj. Nisi dñs edificauerit domũ: inuanũ laborauerũt q̃ edi-

Eccl. vij. ficant eã. Hinc Salomon dicit: Considera opera dei/ꝙ nemo possit corrigere quẽ ille despexerit. Nec mirum si a corde reprobo ꝑdicator minime audit/dũ nõnũq3 ipe quoq3 dñs in his que loquitur/resistentiũ morib⁹ impu-

Gen. iiij. gnat. Hinc est em̃ ꝙ Cain et diuina voce admoneri potuit/& mutari nõ potuit: qr exigente culpa malitie/iam intus deus cor reliquerat: cui foris ad testimoniũ verba

M faciebat. Bene autẽ subdit. Si incluserit hominẽ/null⁹ est qui apiat: qr oĩs homo p id qd male agit/quid sibi aliud q̃3 conscientie sue carcerẽ facit: vt hunc animi reatus premat/etiã si nemo exteri⁹ accuset. Qui cũ iudicãte deo i malitie sue cecitate relinquit, quasi intra semetipsum claudit: ne euadendi locũ inueniat, quẽ inuenire minime meret. Nã sepe nõnulli a prauis actib⁹ exire cupiũt: sed qr eorũdẽ actuũ pondere ꝑmunt: in male ꝯsuetudinis carcere inclusi/a semetipsis exire nõ possũt. Et quidã culpas proprias punire cupiẽtes: hoc qd recte se agere estimãt in grauiores culpas vertunt: fitq3 mõ miserabili: vt qd exitũ putãt: h inclusionẽ inueniãt. Sic videlicet reprob⁹ iudas cũ mortẽ sibi contra pctm̃ itulit: ad eterne mortis supplicia peruenit: & pei⁹ de pctõ penituit q̃3 peccauit. Dicat ḡ: Si incluserit hominẽ/nullus est qui apiat: qr sicut nemo obsistit largitati vocãtis: ita null⁹ obuiat iustitie relinquẽtis. Includere itaq3 dei/est

Exo. iiij. clausis nõ apire. Uñ & ad Moysen dr̃ de pharaõe. Ego obdurabo cor ei⁹. Obdurare q̃ppe p iustitiã dicit deus: qñ cor reprobũ p grãm nõ emollit. Recludit itaq3 hominẽ quẽ in suoꝝ operũ tenebris relinq̃t. Capm. vj.

Quasi em̃ aperire hãc inclusionem isaac ꝑmogenito filio voluit: cũ hunc fratri ꝑponere benedicendo conat⁹ est. Sed filiũ quẽ pater vo-

A luit/ dño reprobauit:ꝛ quē dño voluit/pater etiā nolen:
do benedixit: vt qui primogenita fratri ꝑ esca vendide
rat/ꝑmogenitoꝝ benedictionē nō acciperet/quā ex cu:
piditate gule reliquisset. qui terrena ambiēs fugitiua se:
quens/hereditare cupiens bñdictionē/reprobatus est.
Non eñ inuenit pnīe locū/quāq̄ cū lachrymis inq̄sisset
eam: quia videlicet fructum non habēt lamēta/que stu:
dēt cū gemitu desiderare peritura. Aperire itaq̄ isaac
nec filio potuit: quem deus omnipotēs iusto iudicio in
sue carcere malitie inclusit. Sequitur.
¶ S. Q: si cordi nostro spiritus sancti irrigatio desue
rit/omnis terre plantatio arescit.
¶ Si cōtinuerit aquas: oia siccabunt. Si emiserit eas/
subuertent terrā.] Si aqua sciētia ꝑdicationis accipit:
(Prouer. xviij.)
(sicut scriptū est: Aqua ꝓfunda vba ex ore viri: ꝛ torrēs
redūdans fons sapientie) cū aqua cōtinetur: cuncta sic:
cantur: q: si scientia predicatoꝝ subtrahitur/eoꝝ qui vi
ridescere in spe eterna poterāt: corda protinus arescūt:
vt in desperata siccitate remaneāt/dū fugitiua diligen:
tes/nesciūt sperare māsura. Sin vero aque nomine san:
(Joan. vij.)
cti spirit⁹ gratia designatur (sicut veritatis voce in euā
gelio dicit: Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flu:
mina de vētre ei⁹ fluēt aque viue: vbi statim euāgelista
subiūxit: hoc aūt dixit de spiritu quē accepturi erāt cre:
dentes in eū) cōgruus in his sermonib⁹ intellect⁹ patet:
quibus ait: Si cōtinuerit aquas/omnia siccabuntur: q:
si sancti spūs grā ab audiētis mēte subtrahit/arescit ꝓ:
B tin⁹ intellect⁹ qui iam per spem viridescere in audiente
videbatur. Q: autē nō aquam sed aquas memorat: plu:
ralitatis appellatione/ad septiformē donoꝝ spiritaliū
gratiā recurrit: quia quasi tot aquis vnusquisq̄ infun:
dit/quot donis repletur. De quib⁹ apte subiūgitur. [Si
emiserit eas/subuertēt terrā.] Quid eñ terra/nisi pctōr
(Gen. iij.)
accipit: cui p sententiā dictū est: Terra es/ ꝛ i terrā ibis.
Manet itaq̄ terra immobilis/cū preceptis dominicis
peccator obedire contēnit: cū ceruicē supbie erigit: atq̄
a veritatis lumine oculos mētis claudit. Sed quia scri
ptum est: Pedes ei⁹ steterunt/et mota est terra (quia cū
veritas i corde figit/mētis imobilitas agitatur) si san:
cti spūs gratia supno munere iuxta vocem ꝑdicantis in:
funditur: statim terra subuertitur: quia peccatricis mē:
tis duritia ab immobilitatis sue obstinatione permuta
tur: vt tantū se postmodū preceptis diuinis flendo subij:
ciat/q̄tum supbiendo prius cōtra dominū ceruicē cor:
dis erigebat. Videas nāq̄ q terra cordis hūani/aqua
diuini muneris infusa/post libēter iniurias tolerat: quas
pri⁹ vehemēter irrogabat: post etiā sua tribuat/que pri⁹
ꝛ aliena rapiebat: post carnē abstinendo cruciet/q̄ prius
satietate carnis per mortifera turpitudinū oblectamē:
ta defluebat: post etiā persecutores diligat/que pri⁹ dili
gere etiā se amantes nolebat. Capitulū. vij.

C Um igit mens humana diuino mūere infusa/
contra hoc qd̄ consueuerat/agere ceperit/ ter:
ra subuersa est: quia deorsum missa est que pri:
us eminebat: ꝛ sursum leuata est facies que pri⁹ in ꝓfun:
do premebatur. Libet in hui⁹ rei exemplū vnū e multis
ad mediū Paulū vocare: qui cū acceptis cōtra xp̄m epi
stolis damascum pergeret: sancti spūs gratia in itinere
infusus/ab illa sua ꝓtin⁹ crudelitate mutat⁹ est: et post:
modū plagas pro christo accepit/quas veniebat infer:
re christianis: ꝛ qui pri⁹ carnaliter viuēs/in mortē cona
batur sanctos dñi tradere: gaudet postmodū ꝓ vita san
ctoꝝ sue carnis sacrificiū imolare. Ille crudelitatis ei⁹
(j. Tim. j.)
frigide cogitatiōes verse sunt in ardorē pietatis. Et q̄
pri⁹ fuit blasphem⁹ ꝛ ꝑsecutor: humilis post fact⁹ ē pius q̄
predicator. Qui lucrū maximū putauit/se in discipulis
christū occidere/iam vitā suā christū estimat/ꝛ mori lu
crum. Emissa ergo aqua terra subuersa est: quia Pauli
mens mox vt sancti spirit⁹ gratiā accepit: statū sue imo:
bilitatis atq̄ crudelitatis imutauit. Quo cōtra p ꝓphe:
(Osee. vij.)
tam dñs cōtra ephraim querit dicēs: Ephraim factus
est subcinericius panis/qui nō reuersatur. Panis nāq̄
subcinerici⁹ sup se cinerē portās: partē mundiorē deor:
sum ꝑmit: parteq̄ supiorē tanto sordidiorē habet/q̄to
in ea cinerē tolerat. Mens itaq̄ q̄ terrena cogitat: quid
super se aliud q̄ cineris molē portat? Sz si reuersari vo
luerit: mundā faciē quam deorsum presserat: superi⁹ re:
ducit: cū cinerem quem portabat/excusserit. Si igit ter:
renarū cogitationū cinerem a mente excutim⁹: quasi pa D
nem subcinericiū reuersam⁹: vt illa nostra intentio iam
postponi debeat/quam prius cogitationis infime cinis
premebat: ꝛ mūda facies ad supiora veniat: vt recta no:
stra intētio mole iam terreni desiderij non premat. Qd̄
nequaq̄ agere possum⁹/nisi sctī spūs grā perfundamur:
q: videlicet oīpotēs de⁹ si aquas emiserit/subuertēt ter
rā. Sequit. [Apud ipm̄ ē fortitudo ꝛ sapiētia.] Ca. viij.

P Aulo superi⁹ dictū fuerat: Apud ipsum est sa
pientia ꝛ fortitudo: nūc autē dicit: Apud ipm̄
est fortitudo et sapiētia. Quia eñ omnipotēs
deus cum pietatis sue mysterio homo factus est: prius
mansuetudinis doctrinā ꝓtulit/ꝛ postmodū in iudicio
q̄te sit fortitudinis ostēdit: recte superius sapiētia an:
te fortitudinē memorat: cū de patris vnigenito dicitur/
Apud ipsum est sapientia ꝛ fortitudo. Quia vero ad iu:
dicandū veniēs/in terrore sue virtutis appebit: ꝛ repul
sis reprobis/electis suis in regno ꝑpetuo qualiter sit sa
pientia pr̄is indicabit: recte in subsequenti sentētia apd̄
ipum esse pri⁹ fortitudo/ꝛ post sapiētia dicit. In verbis
itaq̄ priorib⁹ quib⁹ ait: Apud ipm̄ est sapiētia ꝛ fortitu
do/aperte indicat quia hoc qd̄ mansuet⁹ edocuit quali:
ter credēdū fuerit/in iudicij virtute terribilis ostēdet.
In verbis vero subsequētibus quib⁹ ait/Apud ipm̄ est
fortitudo ꝛ sapientia: luce clari⁹ demōstrat/q pri⁹ in iu:
dicio p virtutē reprobos destruet: ꝛ postmodum electo:
rum mētib⁹ eterni regni ꝑfecto lumine infulgebit. Sed
quia ante extremi diem iudicij iudicare quotidie occul
tis dispositionibus facta mortalium nō desistit: ad hoc
quod nunc agitur/redditur cum subditur.
¶ S. Q: sapientia hui⁹ mundi/stultitia est apud deū. E
¶ Ipse nouit decipientem: ꝛ eū qui decipitur. Adducit
consiliarios in stultū finē: et iudices in stuporē.] Cū ois
qui ꝓximū suū decipere conat/iniquus sit: ꝛ iniquis ve
(Mat. vij.)
ritas dicat: Nūq̄ noui vos: discedite a me qui operamini
ni iniquitatē: qualiter hoc in loco dicit: q: dñs decipiē:
tem nouit? Sed q: scire dei/aliquando cognoscere dici:
tur: aliquādo approbare: ꝛ scit iniquū quia cognoscēdo
iudicat (Neq̄ enim iniquū quēpiā iudicasset/si nequaq̄
cognosceret) et tamen iniquū nescit: q: ei⁹ facta non ap:
probat. Et nouit ergo/q: deprehēdit: ꝛ non nouit/ quia
hunc in sue sapientie specie nō cognoscit: sicut de veraci
quolibet viro dicit/quia falsitatē nesciat: non quia cum
vel ab alijs falsum dicit/hoc reprehēdere ignorat: sed eā:
dem ipsam fallaciā ꝛ scit in examine/et nescit in amore:
vt videlicet ipse hāc nō agat/quam actā ab alijs dānat.
Et fit plerūq̄ vt nōnulli insidijs vacātes/aliene vite ꝑ:
uersitatis sue laqueos tendāt: ꝛ cū hos nesciūs/eisdem la
queis capi cōspicitur: vtrū hec diuinit⁹ videant/fortas:
F se dubitatur: mirāturq̄ hoies si hec de⁹ videat/cur fieri
ꝑmittat. sed ipse nouit decipientē/ꝛ eū q̄ decipitur. No:
uit eñ decipientē: q: plerūq̄ anteriora ei⁹ mala ꝓspicit:
ꝛ hunc iusto iudicio cadere etiā in alia peccata ꝑmittit.
Nouit decipiētē: q: in manu suoꝝ operū dimissum hūc/
(Apo. xxij.)
vt ad peiora proruat deserit: sicut scriptū est. Qui nocet/
noceat adhuc: ꝛ qui in sordib⁹ est/sordescat adhuc. No:
uit quoq̄ ꝛ eū qui decipitur: q: sepe cōmittunt hoies ma
la que sciūt: ꝛ idcirco ꝑmittūtur decipi/vt cadant in ma
la etiam que nesciūt. Qd̄ tamen deceptis aliquando ad
purgationē: aliquādo vero ad vitionis initiū fieri solet.
Adducit autē consiliarios in stultū finem: cum etiā bo:
num quodlibet nō bona intentione faciunt: sed ad tēpo:
ralis muneris retributionē tendunt. Si eñ ipse summi
patris vnigenit⁹: quia p hoc q factus homo/eterna nun:
ciauit/magni cōsilij angelus est vocat⁹: recte cōsiliarios
ꝑdicatores accipim⁹: qui suis auditorib⁹ consiliū vite
prebēt. Sed cū predicator quisq̄ ideo eterna ꝑdicat/vt
temporalia lucra cōsequatur: profecto in stultum finem
deducitur: quia illuc per laborem tendit: vnde per men:
tis rectitudinem fugere debuit. Capitulum. ix.

B Ene autē subditur: [Et iudices in stuporem]
Oēs eñ qui examinādis alioꝝ moribus pre:
sunt: recte iudices vocant. Sed cū is q̄ preest/
subiectorum vitam nequaq̄ sollicite discutit: nec quem
qualiter corrigat agnoscit: in stuporē iudex deduct⁹ est:
quia qui iudicare male acta debuit: nequaq̄ ea que iu:
dicanda sunt/deprehendit. Sequitur.
¶ S. Q: qui de castimonia superbiunt/nonnunq̄ deo

dispensante/in immunditiã carnis cadere pmittantur.

G ¶ Baltheū regū dissoluit/et pcingit fune renes eorū.] Qui membrorum suoꝝ motus bene regere sciunt:nō im merito reges vocanł. Sed cū de ipsa continētia elatio: ne mēs tangit:plerūq; omipotēs de⁹ eius superbiã de: serens/hanc in immunditiã operis cadere pmittit. Re: gum itaq; baltheū dissoluit:quãdo in his qui bene rege re sua mēbra videbãtur:ppter elationis culpã/castita: tis in eis cingulū destruit. Quid vero in fune accipitur nisi peccatū:sicut p Salomonē dicił: Iniquitates sue capiunt impiū:ꝛ funib⁹ peccatorū suorum cōstringitur. Et quis in renib⁹ carnis delectatio pncipatur:district⁹ conscientiarū iudex qui regū baltheū dissoluit:fune pre cingit renes eorū:quaten⁹ dissoluto castitatis cingulo: scꝫ eoꝝ mēbris delectatio peccati dñetur:vt quos in oc: culto superbia inquinat/q̃ sunt detestabiles/etiam i pu: blico ostendat. Sequitur.

(Prouer. v.)

¶ S. Qꝫ apud deum sine gloria sint qui de prelatione sua ab hominibus gloriam querunt.

¶ Ducit sacerdotes iglorios:ꝛ optimates supplãtat.] Magna sacerdotis gloria est rectitudo subditorū. Vn bene egregius pdicator discipulis dicit: Que enim est nostra spes aut gaudiū/aut corona glie:nōne vos ante dñm? Sed cum sacerdotes vitã discipuloꝝ negligunt: et nullū de eorū profectib⁹ ante dñm fructū ferunt/quid aliud q̃ ingloriꝫ ducunł? qꝛ ante districtū iudicē nimiꝝ gloriã tunc non inueniūt/quã modo in subditoꝝ suorū morib⁹ pdicationis studio nō exquirūt. Bene autem di

(i. Thes. ij.)

H citur: [Et optimates supplãtat.] Quia cū mentē regen tium iusto iudicio deserit:hec internū retributionis p: miū nō requirit:ꝛ in eo supplãtatur quo fallił:vt peter na gloria de pncipatu tēporali gratulel. Supplantãtur igitur optimates:quia dū vera celestis patrie pmia ne: gligūt/in suis hic voluptatib⁹ cadunt. Sequił: [Cōmu tans labiū veraciū:ꝛ doctrinã senū auferens.] Cū sacer dos nō agit bona q̃ loquił:et etiã sermo subtrahitur/ne loqui audeat qđ nō operatur:sicut p prophetã dr: Pec: catori autē dixit de⁹: Quare tu enarras iustitias meas: ꝛ assumis testamentū meū per os tuū? Unde etiã depca tur dicens: Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsq;quaq;. Perpendit nãq; q oipotens deus veritatis verbū facientib⁹ tribuit:ꝛ nō faciētib⁹ tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petijt:quid aliud q̃ gratiam bone operatiõis q̃siuit? ac si aperte diceret: A bono ope: re errare me non sinas:ne dū amitto ordinem bene viuē di/rectitudinē perdam loquendi. Cpm. x.

(Ps. xlix.)

Et plerūq; doctor qui docere audet qđ negli: git agere:cū deserit bona loq̃ que operari con tempsit:docere subiectos incipit praua q̃ agit vt iusto omipotentis dei iudicio/in bono iã nec linguã habeat:qui habere bonam vitam recusat:quaten⁹ cum mens eius terrenaꝝ rerū amore incenditur:de terrenis rebus semp loquatur. Unde in euangelio veritas dicit: Ex abundantia cordis os loquił. Bon⁹ homo de bono thesauro pfert bona:ꝛ mal⁹ homo de malo thesauro p: fert mala. Hic etiã Ioãnes ait: Ipsi de mūdo sunt:ideo de mundo loquunł. Bene ergo dicił: Cōmutans labiū veraciū/ꝛ doctrinã senū auferens:qꝛ hi q̃ pri⁹ celestia p: dicãdo veraces erãt:dū tēporalia diligētes/ad terrena corruūt/labiū veraciū cōmutatur:ꝛ senum doctrina tol litur:quia diligētes tēporalia/prioꝝ suorū precepta mi nime sequūtur:vt locū regiminis quasi ad fructū volu: ptatis teneant/nō ad vsum laboris. Qđ tamen aperti⁹ de iudeis valet intelligi/qui ante incarnationē dñi ve: ces fuerunt:qꝛ hunc venturū esse crediderūt atq; nūcia: uerūt:sed postq̃ in carne apparuit/hunc esse negauerūt. Labiū itaq; veraciū mutatū est:quia quē venturū dixe rant/negauerunt presentē. Et doctrina senū ablata est: quia nequaq̃ ea credē do secuti sunt:que patres suos p: dixisse meminerūt. Unde etiã helia veniēte pmittitur q reducat corda filiorū ad patres eoꝝ:vt doctrina senū que nūc a iudeoꝝ corde ablata est:tunc miserãte dño re: deat:quãdo hoc intelligere de dño ceperint filij qđ pdi: cauerunt patres. Sin vero senes eosdem quoq; iudeos accipim⁹:qui suadēte perfidia/veritatis vbo contraire conati sunt:doctrina senū ablata est. postq̃ hãc ecclesia et gentib⁹ videlicet iuuēcula accepit:que p Psalmistã dicit: Sup seniores intellexi. Quã quia opando tenuit/

(Mat. xij.)
(I.)
(i. Io. iiij.)
(Mal. iiij.)
(Ps. cxviij.)

qualiter sup seniores intellexerit ostendit/dū protinus subdit dicēs: Quia mãdãta tua exquisiui. Quia eñi stu: duit operãdo implere qđ didicit:accepit intelligere qđ doceret. Unde adhuc apte subditur. [Effūdit despecti onē super principes:ꝛ eos qui oppressi fuerãt/releuat.]

K Cū eñi iudeorū populus in legis mandato pmaneret/ ꝛ cuncta gētilitas nulla dei precepta cognosceret:ꝛ illi per fidē principari videbanł:ꝛ isti in pfundo pssi iacue runt p infidelitatē. Sed cū incarnationis dñice myste: rium iudea negauit:gentilitas credidit:ꝛ pncipes i de: spectionem ceciderūt:ꝛ hi qui oppressi in culpa perfidie fuerant/in vere fidei libertatē leuati sunt. Hunc vero is: raelitaꝝ casum longe ante Hieremias intuens ait: Fa: ctus est dño velut inimic⁹:pcipitauit israel:pcipitauit omnia menia ei⁹:dissipauit munitiones ei⁹. Cpm. xj.

(Threñ. ij.)

Menia autē in vrbis ornamēta sunt/munitio: nes vero in defensionem. Et alia sunt dona q̃ nos muniūt:alia que ornãt. Prophetica qp: pe doctrina/genera linguarum/curationū virtus:quasi quedã menia mētis sunt. Que et si quisquis nō habeat: stare munitus per fidē ꝛ iustitiã pōt:q̃uis ornatus vir: tutū dignitudine minime esse videal. Spes vero fides et charitas/nō nostra menia sed munitiōes sunt/que si ha: bere negligim⁹/hostilib⁹ insidijs patemus. De iudea er go quia prophetiã atq; doctrinã/vel miraculorū signa abstulit:menia pcipitauit. Quia vero spem/fidem/atq; charitatē ppter eius duritiã auferri permisit/munitio nes ei⁹ dissipare studuit. Rect⁹ vero ordo seruatus est:

L vt pri⁹ menia/ꝛ post munitiōes dissipate dicerenł:qꝛ cū peccatrix aia relinquił:prius ab ea virtutum dona que ad manifestationē spirit⁹ data sunt:ꝛ postmodū spei/fi: dei/atq; charitatis fundamenta destruūtur. Que cūcta dñs a pfidis ablata/gētilitati tribuit:atq; ex his q̃ infi delib⁹ abstulit/mētes fidelium ornauit. vnde scriptum ē: Et speciei dom⁹ diuidere spolia. Cū eñi virtutū spolia a iudeis abstulit/domui cordis gētiliū quam p fidē in: habitare dignatus est:speciem donoꝝ dedit. Qđ vide: licet gestum est/cū verba dei/iudeorum popul⁹ ad solã litterã (que occidit) accipet:ꝛ cōuersa gentilitas p spm (qui viuificat) penetraret. Unde mox subditur:

(Ps. lxvij.)

¶ S. Qꝫ mira dei dispēsatione agił vt oia in hac vita habeãtur incerta/ne quis de accepta gratia itumescat/ vel de peccatorum immanitate desperet.

¶ Qui reuelat profunda de tenebris/et pducit in lucē vmbrã mortis.] Cū eni queq; mystica de occultis pphe tarū verbis a credētib⁹ agnoscunł:quid aliud q̃ pfun: da de tenebris reuelanł? Unde ipsa quoq; vitas disci: pulis in parabolis loquens ait. Qđ dico vobis in tene: bris/dicite i lumine. Cū eñi mysticos allegoriarum no: dos per explanationē soluim⁹:in lumine dicimus qđ in tenebris audiuim⁹. Umbra autē mortis erat legis au: ritia:que vnumquēq; peccantem morte corporis puni: ri sanciebat. Sed postq̃ redemptor noster asperitatem

(Mat. x.)

M legalis sanctionis per mãsuetudinem tēperauit:nec tã pro culpa mortem carnis inferri cōstituit/sed mors spi: ritus q̃tum timēda esset indicauit/in lucem procul du: bio vmbram mortis produxit. Capitulū. xij.

Ista eñi mors i qua caro separatur ab aia/vm bra illi⁹ mortis est/in qua aia separał a deo. In lucē q̃ vmbra mortis pducił/cū intellecta mor: te spirit⁹/mors carnis minime timetur. Qđ tamē ꝛ alī: ter intelligi pōt. Principes etenim nō imerito vocanł/q̃ magno cōsilij iudicio suis cogitationib⁹ semp pncipan tur:omnesq; stultos motus potestate sapiētie coprimūt. Sed sepe cōtingit vt in occulto anim⁹ de ipsa sua sapiē tia in elatiōis fastū subleuel:ꝛ sub eis vitijs corruat:de quib⁹ se victorem fuisse gaudebat. Recte ergo dicitur. Effundit despectionem super principes.] Sed quia nō: nunq̃ hi qui in vitijs iacere vidētur/ad penitētie lamē ta currunt:seq; cōtra culpas quib⁹ subiacebãt erigunt: apte subiūgitur: [Et eos qui oppressi fuerant/releuat.] Nōnulli eñi superno illustrati munere/aspiciūt i q̃ta pec catorū suoꝝ turpitudine iacent/factoꝝ maculas lachry mis lauãt:ꝛ sub se postmodū carnis sue mot⁹ depmunt: a quib⁹ ante premebanł. Qđ nimiꝝ magna omipotētis dei dispensatione agił/vt videlicet in hac vita omia ha beãtur incerta:ꝛ null⁹ ex habita castitate superbiat:qꝛ effundit despectionē sup principes. Nullus ex victorū

A suorū depressione desperet: quia eos q̄ oppressi fuerant/ releuat. Et qm̄ cū hec agunt/ ex occultis dei cōsilijs sup vnūquēq; sententia aperta producit/ recte subiūgitur. [Et reuelat profunda de tenebris.] Profunda enim de tenebris dn̄s reuelat: quando apertā sententiā ex occultis suis consilijs indicat: vt de vnoquoq; q̄ sentiat/ ostēdat. Quia em̄ videt nunc creator omnia: et ipse in consilijs nō videtur: recte de illo per Psalmistā dicitur: Posuit tenebras latibulū suū. (Ps. xvij.) Sed quasi de istis tenebris ad lumen exit: quādo quid de vniuscuiusq; actibus sentiat/ ostendit. Et quia cum is qui peccatoꝝ suorum pōdere premebat/ ad rectitudinis statum ducitur: pri⁹ ipsam mortē cōspicit/ in qua z deficere consueuerat: z hāc cōsiderare nesciebat/ recte additur: [Et producit in lucem vmbrā mortis.] Umbra enim mortis est praua operatio: que de imitatione antiqui hostis/ quasi de corporis lineamētis exprimit. De quo etiā sub cuiusdā significatione dicit: Et nomē illi mors. (Apo. vj.) Et plerūq; eius maligna cogitatio mentes hominū latet: atq; per hoc q̄ nescitur/ amplius preualet. Umbra ergo mortis in lucem producitur: dum sanctorū mentibus maligna operatio antiqui hostis/ vt destrui possit/ aperit. Sequitur.

¶ S. Q̄ beat⁹ Job prophetie spiritu intellexit vocationem gentium z reprobationē iudeoꝝ. Capm. xiij.

B Qui multiplicat gētes/ z perdit eas: z subuersas in integrum restituit.] Intelligi fortasse valet/ quoniā gentes dn̄s multiplicat et pdit: qz nascūtur quotidie moriturl. Et subuersas i integrū restituit: quia resurgent qui fuerint mortui. Qd̄ tamen melius accipimus/ si hoc qualiter in earum mente agitur sentiamus. Multiplicat em̄ gentes et perdit: qz eas et per fecunditatem sobolis extendit: z tamen in ꝓpria infidelitate derelinqt. Sed subuersas in integrum restituit: quia quas i infidelitatis casu reliquerat/ quādoq; ad fidei statum reducit. Quibus videlicet in mētis integritatē restitutis: antiquus ille populus q̄ fidelis deo esse videbatur/ reprobatus/ corde repulsus est: vt sua ꝑfidia deceptus/ contra ipsum post insurgeret quem ante predicauit. Sequitur: [Qui immutat cor principum populi terre: et decipit eos vt frustra incedant per inuium. Palpabunt quasi in tenebris/ z non in luce: z errare eos faciet quasi ebrios.] Cor enim pricipū terre imutatum est: cum i iudea summi sacerdotes z seniores populi, illi conabantur suo consilio obsistere/ quē prius vēturum predicabant. Cumq; ei⁹ nomen persequendo molirētur extinguere: decepti sua malitia/ incedere per inuiū frustra conabantur: quia crudelitati eorum patere via non poterat/ contra auctorem omniū. Miracula cernebant: virtute terrebantur/ sed credere renuētes/ adhuc signa querebant/ cū dicerēt. Quod ergo tu facis signū/ vt videam⁹ z credam⁹ tibi quod operaris? (C. Joan. ij.) Bene itaq; dicitur. Palpabunt quasi in tenebris/ z nō in luce. Qui em̄ inter tot aperta miracula trepidat/ quasi i tenebris palpat: quia quod tangit/ non videt. Omnis vero qui errat; nunc huc nunc illuc ducitur. Et qz aliquando ostēdebantur credere cum dicerent: Nisi esset hic a deo: nō poterat facere quicq;: aliquando vero hunc a deo esse negabant/ cum despicientes dicerent: Nonne hic est fabri filius? nonne mater eius dicitur maria: z fratres ei⁹ Jacobus z ioseph et simon et iudas: et sorores eius nōne omnes apud nos sunt? (Mar. vj.) recte subiungitur. Et errare eos faciet quasi ebrios. Capitulū. xiiij.

Videbant quippe eum z suscitare mortuos: z tamen esse mortalem. Quis nō crederet deū/ quem conspiciebant suscitare mortuū? Sed rursum cū hunc mortalem conspicerent: despiciebāt credere hunc esse imortalem deum. Per hoc ergo q̄ omnipotēs de⁹ talē se eorum oculis exhibuit/ qui posset z diuina ostēdere/ z humana pati: errare eos quasi ebrios fecit: vt eorū supbia que incarnatiōis ei⁹ mysteriū despicere maluit q̄z sequi: z contra humanitatē eius se extolleret/ z intus lucentē deitatis ei⁹ potētiam miraret. Que cūcta qz beati iob oculis presentia ꝑ ꝓphetie spm̄ facta sunt/ recte subiungitur. [Ecce omnia.] In illo enim ea q̄ secutura erant/ videbat assistentia/ cui nec futura veniunt/ nec preterita discedūt: sed cuncta simul ante eius oculos assistūt. Et qz ea ipsa que vētura erāt: alia esse vidit in operibus/ alia in dictis: recte subiūgitur.

¶ Sequitur Textus beati Job Capitulū decimūtertiū: qd̄ continuat expositio Moralis libri vndecimi sancti Gregorij. D

Ecce omnia hec vidit oculus meus et audiuit auris mea: et intellexi singula. Secundū scientiā vestrā et ego noui: nec inferior vestri sum. Sed tamen ad oīpotentē loquar/ et disputare cū deo cupio: prius vos ostendēs fabricatores mēdacij: et cultores peruersoꝝ dogmatum. Atq; vtinam taceretis: vt putaremini esse sapiētes. Audite ergo correctiones meas/ et iudicium labiorum meoꝝ attendite. Nunq̄d deus indiget vestro mendacio: vt pro illo loquamini dolos? Nunq̄d faciem eius accipitis/ et ꝓ deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem celare nihil potest: aut decipiet (vt homo) vestris fraudulētijs? Ipse vos arguet qm̄ in abscondito faciē eius accipitis. Statim vt se cōmouerit/ turbabit vos: et terror eius irruet super vos. Memoria vestra cōparabitur cineri: et redigētur in lutū ceruices vestre. Tacete paulisper: vt loquar quodcūq; mihi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dētibus meis/ et animā meam porto in manibus meis? Etiā si occiderit me/ in ipso sperabo. Uerūtamē vias meas in cōspectu eius arguā: et ipse erit saluator meus. Non em̄ veniet in cōspectu eius oīs hypocrita. Audite sermonē meū/ et enigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus: scio q̄ iust⁹ inueniar. Quis est qui iudicetur mecū? Ueniat. Quare tacens cōsumor? Duo tantū ne facias mihi et tunc a facie tua nō abscōdar. Manum tuā longe fac a me: et formido tua nō me terreat. Uoca me/ z ego respōdebo tibi. aut certe loquar: et tu responde mihi. Quātas habeo iniq̄tates et peccata: scelera mea et delicta ostende mihi. Cur faciē tuam abscondis et arbitraris me inimicū tuū? Contra foliū quod vento rapitur/ ostēdis potentiā tuā: et stipulā siccā persequeris? Scribis em̄ ꝯtra me amaritudines: et cōsumere me vis peccatis adolescentie mee. Posuisti i neruo pedē meū: z obseruasti oēs semitas meas: et vestigia pedū meorū cōsiderasti. Qui quasi putredo cōsumend⁹ sum: et quasi vestimentū quod comeditur a tinea. (E) (F)

¶ Et vidit oculus me⁹: z audiuit auris mea.] Sed vilitatē dicta nō habent/ si intellectu carent. Un̄ apte subditur: [Et intellexi singula.] Cū enim aliquid ostendit vel audit: si intellect⁹ non tribuit/ ꝓphetia minime est. (Gen. xlj.) Uidit nāq; pharao per somniū q̄ erant egypto ventura: sed quia nequiuit intelligere qd̄ vidit/ ꝓpheta nō fuit. Sic aspexit balthasar rex articulum man⁹ scribētis in pariete sed propheta non fuit: quia intellectū rei quā viderat nō accepit. (Dan. v.) Ut igit beat⁹ Job ꝓphetie spm̄ se habere testet: non solū vidisse se z audisse/ sed etiā intellexisse oīa asserit. De quo intellectu quia non extollitur: subiuncta eius verba testant/ cū ait: [Scd̄m scientiam vestram z ego noui: nec inferior vestri sum.] Quibus videlicet dictis innotuit: q̄te humilitatis fuit/ qui se eis inferiorem negat: quorū longe vitam sancte viuēdo trāscenderat. Nam z scd̄m eoꝝ sciam se nosse cōfirmat: q̄ sciēdo celestia/ eorum terrenas cogitationes per prophetie quoq; spiritum transibat. Sequitur.

¶ S. Q̄ loqui cum deo/ sit orare humiliter: disputare

G aũt/ex ɔ̃sciẽ ɔ̃fidentia ꝓ meritis postulare audacter.
¶ Sed tamen ad omnipotentẽ loquar: et disputare cum deo cupio.] Cũ omĩpotẽte loquimur: dũ eius misericordiã deprecamur. Cũ eo vero disputam⁹: dũ nos illi⁹ iustitie cõiungentes/facta nostra subtili indagatione discutim⁹. Uel certe cũ deo disputare/est: cũ qui hic ei⁹ preceptis paruit: cũ illo postmodũ ad iudicãdos populos iudicẽ venire: sicut cũcta relinquentib⁹ ꝑdicatorib⁹ di-
Mat. xix. cit: Uos q̃ secuti estis me in regeneratione/cũ sederit filius hoĩs in sede maiestatis sue: sedebitis ꝛ vos sup duodecim thronos/iudicãtes duodecim trib⁹ israel. Unde
Esa. j. et p Esaiã dñs dicit: Eripite iniuriã accipientẽ: iudicate pupillo: ꝛ iustificate viduã/ꝛ venite disputem⁹. Rectũ quippe est vt cũ deo de populis in iudicio disputẽt/qui ad verba dei/ꝑsens sclm̃ pfecte derelinquũt. Loqui ergo ad orõnẽ: disputare ad iudiciũ ptinet. Uir igit̃ sanctus mõ ad omnipotentẽ loquit̃: vt cũ omĩpotente postmodũ disputet: q: ille cũ deo postmodũ iudex veniet/q̃ hic ei modo in prece familiaris extiterit. Sed sancta ecclesia (cui⁹ sepe iam beatũ iob speciẽ tenere ꝑdiximus.) non solũ tũc de iniq̃s iudicat/cũ vltimi iudicij dies aduenerit: sed nũc etiã de cũctis praue agentib⁹ vel stulte sentientib⁹ iudicare nõ cessat. Unde subdit̃. Cꝑm. xv.

P Rius vos ostendens fabricatores mẽdacij/ et cultores peruersoꝝ dogmatũ.] Quibus videlicet verbis aperte ostendit̃ q amici ei⁹ q̃si ex hereticoꝝ specie/sãcti viri iudicijs aduersant̃. Licet
H eñ qi catholicoꝝ figurã nõ teneãt: qui cultores peruersorum dogmatũ vocãtur. Qua in re hoc quoq̃ oportet intẽdi/q mẽdacij fabricatores dicunt̃. Sicut eñ edificiũ lapidib⁹: ita mendaciũ sermonibus fabricatur. Ubi eñ nõ dolosa locutio/sed sensus veritatis est: quasi munita moles nõ ex fabrica/s; ex natura cõsurgit. Sequit̃. [Atq̃ vtinã taceretis: vt putaremini esse sapiẽtes.] Sicut clausa ianua/in domo que int⁹ mẽbra lateãt ignoratur: sic plerũq̃ stult⁹ si tacuerit/vtrũ sapiens sit an stultus/abscondit̃: si tñ nulla alia opera prodeãt/q̃ sensum etiã tacẽtis loquant̃. Sanct⁹ igit̃ vir amicos suos aspiciens velle apparere qđ nõ erant: eos ad tacendũ admonuit/ne possent apparere qđ erãt. Unde et p Salomonẽ
Prouer. xvij. dicit̃. Stult⁹ si tacuerit/sapiens putabit̃. Sed q: stult⁹ cũ loquitur/per hoc q sua infert: sapientiũ verba pensare nõ sufficit: recte adhuc postq̃ silentiũ indixit/adiungit. [Audite ergo correptiones meas: ꝛ iudiciũ labiorũ meoꝝ attẽdite.] Bene aũt pri⁹ correptionẽ/ꝛ postmodũ iudiciũ intulit: q: nisi per correptionẽ pri⁹ tumor stulti deprimat̃, nequaq̃ p intelligẽtiã iudiciũ iusti cognoscitur. Sequit̃. [Nũquid deus indiget vestro mẽdacio: vt pro illo loquamini dolos?] Deus mẽdacio non eget: q: veritas fulciri nõ querit auxilio falsitatis. Heretici aũt quia ea q̃ praue de deo intelligũt: ex ꝟitate tueri nõ possunt/quasi ad ꝓbandũ radiũ luminis/vmbrã falsitatis
I requirũt. Et ꝓ eo dolos loquũtur/dũ infirmas mentes in intellectu illi⁹ stulta seductione decipiũt. Sequitur. [Nunq̃d faciẽ ei⁹ accipitis: ꝛ ꝓ deo iudicare nitimini?] Stulti cũ prudentiũ facta conspiciunt/hec eis oĩa reprehensibilia esse videntur: sueq̃ imperitie atq̃ infirmitatis obliti/tanto intentius de alienis iudicant/q̃to sua profundius ignorant. Capitulum. xvj.

A T contra iusti cũ prauorũ facta redarguũt/ semp sue infirmitatis cõscij/eos etsi exteri⁹ seuiendo/tñ interi⁹ ɔpatiẽdo reꝑhendũt: q: illius solius est pctã hoĩm sine cõpassione discutere: q̃ ex nature sue oĩpotentia ignorat peccare. Quia igit̃ amici beati Job ita ei⁹ facta reꝑhenderãt: ac si in se ipsi reprehensibile nihil haberent/recte nunc dicit̃: Nunq̃d faciẽ ei⁹ accipitis: ꝛ ꝓ deo iudicare nitimini? Faciẽ q̃ppe ei⁹ accipere/est auctoritatẽ illi⁹ in iudicio sumere. et quasi ꝓ deo iudicare nitit̃/qui cũ infirma q̃q̃ in altero reꝑhẽdit/apud se introrsus p ɔpassionẽ nõ infirmat̃. Sequit̃: [Aut placebit ei quẽ celare nihil potest: aut decipiet̃ (vt homo) vr̃is fraudulẽtijs?] Fraudem deo heretici exhibent: q: ea astruũt q̃ nequaq̃ ipsi pro quo loquũtur placent. eũq̃ dũ quasi defendere nitunt̃/ offendũt: dũ in aduersitate eius corruũt/cui videtur ex predicatiõe famu-
Ps. viij. lari. Unde ꝛ p Psalmistã dicit̃: Ut destruas inimicũ ꝛ defensorẽ. Dis quippe heretic⁹ oĩpotenti deo inimicus ꝛ defensor est: q: vnde hũc quasi defendere nitit̃: inde ve-
ritati illi⁹ aduersat̃. Quia autẽ latere deũ nihil põt: hoc
K in eis indicat/qđ intus sentiũt: nõ qđ famulari foris videntur. Quia igit̃ eoꝝ fraudulẽtijs de⁹ vt hõ nõ fallit̃: recte subiũgitur. [Ipse vos arguet: qm̃ in abscõdito faciẽ ei⁹ accipitis. Statim vt se cõmouerit/turbabit vos ꝛ terror ei⁹ irruet sup vos.] Hoc qđ in abscõdito accipi asserit faciẽ dei: duob⁹ modis valet intelligi. Sunt nãq̃ nõnulli qui et veritatẽ in corde sentiũt: ꝛ tñ q̃ falsa sunt/ de deo foris loquunt̃. Ne eñ vinci videant̃: ꝛ cognoscũt veritatem interi⁹: ꝛ tñ hanc exteri⁹ impugnant. Unde ꝛ nũc bene dicit̃: Ipse vos arguet: qm̃ i abscõdito faciem ei⁹ accipitis. Ac si apte diceret̃: Tãto magis de falsitate apud eũ estis reꝑhẽsibiles q̃to ꝛ apud vosmetipsos qđ verũ est videtis. Et sunt nõnulli q̃ quãdo ad mẽtem redeunt/dei iustitiã ꝛ rectitudinẽ contẽplant̃: ꝛ orando ac flendo cõtremiscunt: sed postq̃ contẽplationis hora transierit: sic audaces ad iniquitates redeunt: ac si post dorsum ei⁹ positi/a iustitie ei⁹ lumine minime videant̃. Hi itaq̃ apud se in abscõdito quasi corporaliter videntem accipiunt faciẽ dei: q: ei ꝛ cũ pñtes fiunt/blandiuntur fletib⁹: ꝛ cũ quasi a cõspectu illius recedũt/moribus detrahunt. Qui tãto ampli⁹ de malis suis feriẽdi sunt/ q̃to et in occulto cogitationis recta dei iudicia cognoscunt. Unde ꝛ subditur. Capitulũ. xvij.

S Tatim vt se cõmouerit/turbabit vos: ꝛ terror eius irruet sup vos.] Cũ sit nature incõmutabilis omĩpotens deus: in ira iudicij pturbabi-
L lis nõ est. Sed humano verbo mot⁹ dei dicitur ipsa rectitudinis ei⁹ districtio/qua humana prauitas feritur. Justi autem viri ante deum metuũt: q̃ eius contra eos ira moueatur: et ne cõmotũ sentiãt/tranquillũ timent. At cõtra peruersi tunc iã feriri ptimescũt/cum feriunt̃: eosq̃ tũc terror eius a somno sui torporis exsuscitat/cũ
Esaie xxviij. vindicta pturbat. Unde ꝛ p prophetã dicitur: Et tantũ sola vexatio intellectũ dabit auditui. Cũ eñ de ꝑceptis dei ɔtẽptis atq̃ despectis verberari p vindictã ceperit:
ps. lxxvij. tunc intelligũt qđ audierunt. Et Ps. ait: Cum occideret eos/tunc inq̃rebant eũ. Bene itaq̃ dicitur: Statim vt se cõmouerit/turbabit vos: ꝛ terror eius irruet super vos. quia reprobis cordibus non timor redem/sed pena timorem parit. Sequitur.
¶ S. Q; superborũ gloria in fine luto ꝛ cineri ɔparet̃.
¶ Memoria vestra cõparabitur cineri.] Oẽs qui cogitatiõe terrena huic seculo ɔformãtur: per oĩe qđ agũt/ huic mundo relinq̃re sui memoriã conãtur. Alij bellorũ titulis: alij altis edificioꝝ mentibus: alij disertis doctrinarũ seculariũ libris instãter elaborant: sibiq̃ memorie nomen edificãt. Sed cũ ipa ad finẽ celerius vita percurrat: quid in ea firmũ stabit/quando ꝛ ipsa celeriter mobi-
Ps. j. lis pertransit? Aura etenĩ cinerẽ rapit: sicut scriptũ est. Nõ sic impij nõ sic: sed tanq̃ puluis quẽ proijcit ventus a facie terre. Recte ergo stultoꝝ memoria cineri ɔpara-
M tur: quia illic ponitur/vbi ab aura rapiatur. Quilibet etenĩ quisq̃ pro faciẽda gloria sui noĩs elaboret: memoriã suã quasi cinerẽ ponit: quia hanc citius vẽtus mor-
Ps. cxj. talitatis rapit. Quo cõtra de iusto scriptũ est: In memoria eterna erit iustus. Eo ipso enim quo facta sua solius dei oculis imprimit: nomen sue memorie in eternitatẽ figit. Sequitur. [Et redigentur in lutũ ceruices vestre.] Sicut per oculũ visus: sic per ceruicem solet superbia designari. Ceruix itaq̃ in lutũ redigitur: cũ supb⁹ q̃sq̃ humiliat̃ i morte/ꝛ elata caro tabescit i putredine. Intueamur ei q̃lia in sepulchris iaceãt diuitũ cadauera: q̃ illa i extincta carne sit imago mortis: q̃ tabes corruptionis: ꝛ certe ipi erãt q̃ extollebant̃ honorib⁹: habitis reb⁹ tumebãt: despiciebãt ceteros: ꝛ q̃si solos seeẽ gaudebãt: ꝛ dũ nõ ppenderẽt quo tendebãt/nesciebãt q̃d erant. S; in lutũ ceruix redacta est: q: despecti iacẽt in putredine q̃ tumebãt i vanitate. In lutũ ceruix redigit̃: q: q̃tũ carnis potẽtia valeat/tabes corruptiõis ꝓbat. Sequitur: [Tacete paulisper/vt loquar qđcũq̃ mihi mẽs suggesserit.] Sensu carnis locutos indicat: q̃s idcirco ad silẽtiũ restrigit: vt ea q̃ illi mẽs suggesserit dicat. Ac si apte dicat: Nõ ego carnaliter/s; spũaliter loquor: q: p sẽsum spũs audio/q̃ p misteriũ corpis ɔfero. Uñ mox ad alta ɔscẽdit: seq̃ i mysterijs eleuat: ꝛ increpationẽ quã ptulerat/ad mystica ꝟba pmutat/dicens. [Quare lacero carnes meas dẽtib⁹ meis: ꝛ aiam meã porto i mãib⁹ meis?]

A ¶ S. Qꝫ sancti viri carnes suas dẽtibꝰ lacerãt/cũ internis sensibus carnalia opera sua discutiunt. Capl'm.xviij.

In scriptura sacra dẽtes aliquãdo sancti ꝑdicatores: aliqñ vero interni accipi sensus solẽt. De sanctis enĩ predicatoribꝰ sponse dictũ est: Dentes tui sicut greges tonsarum/que ascẽderũt de lauacro. Unde ⁊ viri eorũ ostẽsis in figura gentibꝰ dicit: Macta ⁊ mãduca .i. vetustatẽ earũ cõtere: ⁊ in corpus ecclesie videlicet in tua mẽbra conuerte. Rursum qꝛ dẽtes/interiores sensus accipi solẽt: Hieremias ꝓpheta testat dicẽs: Fregit ad numerũ dẽtes meos. Per dẽtes etenĩ cibus frãgitur vt glutiat. Unde non immerito in dẽtibus internos sensus accipimꝰ: qui singula que cogitãt/quasi mãdũt et cõminuũt: atqꝫ ad ventrem memorie trãsmittunt. Quos ꝓpheta ad numerũ fractos dicit: qꝛ iuxta mẽsurã vniuscuiusqꝫ peccati/intelligẽtie cecitas generat in sensibus: ⁊ ſm ꝙ quisqꝫ egit exteriꝰ/in eo obstupescit qđ de internis atqꝫ inuisibilibꝰ intelligere potuit. Unde recte etiã scriptũ est: Ois homo q̃ comederit vuã acerbã/obstupescent dẽtes eius. Quid nãqꝫ vua acerba/nisi pctm̃ est? Uua quippe acerba/est fructꝰ ante tẽpus. Quisqꝫ enim presentis vite delectationibꝰ satiari desiderat: quasi fructus ante tẽpus comedere festinat. Qui igit vuã acerbã comedit: dẽtes eius obstupescũt: qꝛ qui presentis mũdi delectatione pascitur/interni eius sensus ligantur: vt iã spiritalia mãdere: id est/intelligere nequeãt: qꝛ vnde in exterioribꝰ delectati sunt/inde in intimis obstupescũt. Et dum peccato aĩa pascitur/panẽ iustitie edere non valet: qm̃ ligati dentes ex peccati cõsuetudine/iustũ qđ intus sapit/edere nequaqꝫ possunt. Hoc igitur loco qꝛ dẽtes (vt prediximus) internos sensus accipimus: ꝯsiderare magnopere q̃ agere iusti soleãt/debemꝰ. Qui plerũqꝫ si qua in se quãlibet leuiter carnalia esse deprehendũt: hec internis sensibꝰ retractãtes/vehemẽter in semetipsis insequũtur/afflictione se conterũt: magnisqꝫ cruciatibus vel minima in se praua diiudicãt: atqꝫ hec per penitentiã dãnant. Qđ idcirco agunt: vt in cõspectu eterni iudicis ⁊ ipsi inueniri (inquantum est possibile) irreprehẽsibiles debeãt: ⁊ hi qui eos sic se iudicare cõspiciunt: emẽdare semetipsos a culpis grauioribus inardescãt. Qđ videlicet beatus Job corã amicis suis tẽporalẽ gloriã tenẽtibus/⁊ trãseuntia bona laudãtibus fecerat: sed tamẽ eorũ sensum ad cognoscendam vtilitatẽ flagelli sui ꝑducere non valebat: vt scilꝫ pensare possent/ꝙ non solũ prospera omnipotẽs deus tribueret: sed nõnunqꝫ etiam aduersa ꝓpitius irrogaret. Unde bene nũc dicit. [Quare lacero carnes meas dẽtibus meis?] Ac si aperte dicat: Cur internis sensibus carnalia si qua fuerint in me facta discutio/si meis spectatoribꝰ prodesse non possum? Ubi ⁊ apte subditur: [Et animã meam porto in manibus meis?]

Cãti.iiij. — Act.x. — Threñ.iij. — Eze.xviij. ⁊ Hiere. xxxj. — B

¶ Qꝫ sancti viri animã suam in manibus portant/cum bonorũ operũ exẽpla proximis ostendũt. Capitulũ.xix.

C — Aiaꝫ i manibus portare.

Animã in manibus portare/est intentionẽ cordis in operatione ostendere. Habent nãqꝫ hoc iusti propriũ/vt in omne qđ dicunt/atqꝫ omne qđ agunt: non solũ profectũ suũ: sed etiã proximorũ edificationẽ querãt. Et aliquãdo in quibusdã semetipsos diiudicãt: vt pigros auditores ad cõsiderãdos semetipsos reuocent. Aliquãdo bona opera ostendũt: vt spectatores eorũ erubescãt nõ imitari qđ vidẽt. Nam scriptũ est: Uideant vestra bona opera: ⁊ glorificẽt patrẽ vestrũ qui est in celis. Qui igitur intẽtionem suam ꝑ opera insinuat: animã suam in manibus portat. Sed cũ iustus quisqꝫ nec se diiudicando: nec bona opera ostendendo/vtilitati proximorũ proficit: per hoc qđ egerit/ad verba doloris redit. Unde recte nũc dicit: [Quare lacero carnes meas dentibus meis: et animã meam porto in manibꝰ meis?] Id est cur vel me districte corã hoĩbus diiudico: vel quid appetam/in opere ostendo: si vtilitati proximorũ/nec mala diiudicãdo/nec bona ostendẽdo proficio? Sed tamen iusti etiã cũ hec dicũt: nunqꝫ a prebẽdo proximis bono exẽplo deficiunt. Unde adhuc corã amicis suis beatus Job virtutem patientie exhibens et ostendens/ait:

Matth.v.

¶ S. Qꝫ virtus patientie nõ in prosperis/sed in aduersis agnoscatur.

¶ [Etiam si occiderit me: in ipso sperabo.] Nunqꝫ est patiẽtie virtꝰ in ꝓsperis. Ille aũt vere est patiẽs/q̃ ⁊ aduersis atterit: ⁊ tamẽ ab spei sue rectitudine nõ curuatur. De reprobi nãqꝫ sensu scriptũ est: Cõfitebit tibi/cũ benefeceris ei. In hoc itaqꝫ mẽs iusta ab iniusta discernit: ꝙ oĩpotẽtis dei laudẽ ⁊ inter aduersa cõfitet/ꝙ nõ cũ rebus frãgitur/nõ cũ casu glorie exterioris cadit: sed in hoc magis qualis cũ rebus fuerit demõstrat: q̃ et sine rebꝰ robustior stat. Sequit: [Uerũtamẽ vias meas in cõspectu eius arguã: ⁊ ipse erit saluator meus.] Cũ Paulus aplus dicat: Si nosmetipsos diiudicaremꝰ: nõ vtiqꝫ iudicaremur: eo tũc dñs saluator inuenit: quo nũc ꝓ timore dei/pctm̃ nostrũ a nobismetipsis redarguit. Unde electi qꝫ culpis suis nunqꝫ sciũt parcere/vt possint culparũ iudicẽ placatũ inuenire. Et vere cũ postmodũ inuenire saluatorẽ credũt/quẽ modo iudicẽ metuũt. Nã qui sibi nunc in culpa parcit/ei postmodũ in pena nõ parcit. Dicat ergo: Uerũtamẽ vias meas in conspectu eius arguã. Que vero vtilitas de hac argutione sequat/adiũgat. Et ipse erit saluator meus. Sequit. [Nõ enĩ veniet in cõspectu eiꝰ oĩs hypocrita.] Cũ constet ꝙ iudex veniens: agnos ad dexterã/hedos vero ad sinistrã ponat: qua nũc ratione dicit: in cõspectu eius hypocritã nõ esse vẽturũ: qui .s. si inter hedos erit: ad sinistram iudicis apparebit?

Vere patiens. — Pã.xlviij — D — j.Cor.xj. — Electi culpis suis nũqꝫ sciũt parcere: vt possint iudicem culparũ placatum inuenire.

¶ S. Qꝫ hypocrite dũ hominũ iudicia querunt/diuino se iudicio nõ exhibent: nec ante deum venit/cuius vitam deus moresqꝫ contẽnit: et ꝙ duobus modis sancti in conspectu dei veniant. Capitulum.xx.

Sed sciendũ est ꝙ duobꝰ modis in cõspectu dñi venimus. Uno q̃dẽ quo hic pctã nostra subtiliter ꝑpẽdẽtes/in eiꝰ nos cõspectu punimꝰ: ⁊ flẽdo diiudicamꝰ. Nã quotiẽs conditoris nri potentiã ad sensum reducimꝰ/totiẽs in cõspectu illiꝰ stamꝰ. Unde recte ꝑ virũ dei Heliã dicit: Uiuit dñs deꝰ israel/in cuiꝰ cõspectu sto. Alio quoqꝫ modo ĩ cõspectu dñi venimꝰ/cũ in extremo iudicio ante tribunal eius assistimꝰ. Hypocrita igit ꝑ examẽ vltimũ/ante conspectũ iudicis venit: sed qꝛ modo culpas suas cõsiderare ac deflere dissimulat: in cõspectu dñi venire recusat. Sicut enim iusti viri cũ districtionẽ vẽturi iudicis cõtẽplant: pctã sua ad memoriã reducũt: deflẽt q̃ cõmiserũt: ⁊ districte se iudicãt ne iudicent: ita hypocrite quo exteriꝰ hoĩbꝰ placẽt/eo se interiꝰ aspicere negligũt: totosqꝫ se in ṽbis proximorũ fundũt: ⁊ sanctos se esse estimãt: qꝛ sic se haberi ab hoĩbꝰ pẽsant. Cũqꝫ mentẽ ꝑ verba sue laudis sparserint: nunqꝫ hãc ad cognitionẽ reducunt culpe: nunqꝫ considerãt vbi internũ iudicem offendãt: nihil de eiꝰ districtione metuũt: qꝛ sic se placuisse ei sicut hoĩbus credũt. Qui si terrorẽ eius ad mentem reducerẽt: hoc ipsum qđ in mala intentiõe positi placẽt hoĩbus/plꝰ timerẽt. Bene itaqꝫ dicit: Nõ enĩ veniet ĩ cõspectu eius oĩs hypocrita: qꝛ districtionẽ dei ante oculos nõ ponit/dũ placere humanis oculis cõcupiscit. Qui si mentẽ suã discutiẽs/semetipsum ĩ ꝯspectu dei poneret: ꝓfecto iam hypocrita nõ esset. Sequit: [Audite sermonẽ meũ: ⁊ enigmata ꝑcipite auribꝰ vris.] Per hoc ꝙ enigmata noĩat: figuratas se habere locutiones demonstrat. Unde apte quoqꝫ voce fidelis populi subditur.

Duobꝰ modis in conspectu dñi venimus. — iij. Regũ xvij. — E

¶ S. Qꝫ sancti etsi hoc agant ꝙ exteriꝰ nõ labunt ĩ ope/nequaqꝫ tamẽ hoc agũt vt nõ labant in cogitatione.

F

¶ [Si fuero iudicatus: scio quia iustus inueniar.] Qđ ab eiusdẽ etiã beati Job persona non discrepat: quãdo hoc ipse foris de seipso loquitur: qđ de illo veritas hosti eius interius dixerat: Uidisti seruum meũ Job/ꝙ non sit ei similis super terram? Et quidem idem vir valde est inferius quod de se memorat/q̃ꝫ qđ de illo dominus dixerat. Aliud est enim iustum esse: aliud est ei similẽ nõ esse. Humiliter igitur de semetipso sensit: qui dũ iustus sine cõparatione extitit: non se pre ceteris: sed iustum tantũmodo inueniri posse memorauit. Capitulum.xxj.

Job.j.

Hoc tamen in eius verbis videtur habere questionis: qđ qui superius dixit: Uias meas in conspectu eius arguã: et inferius dicit: Consumere me vis peccatis adolescẽtie mee: et peccata sua subtiliter agnoscẽs/adhuc longe inferius adiungit: Signasti quasi in sacculo delicta mea: nunc ait: Si fuero iudicatus/scio quia iustus inueniar? Neqꝫ enim simul conuenire queunt peccata et iustitia. Sed sanctus vir sibi iniquitatem tribuẽs/⁊ omnipotẽti dño purgationẽ suam: ⁊ peccatorem se cognoscit ex se: et iustum se factum nõ ignorat ex munere. Qui in recto quoqꝫ opere positus: ex abũdanti gratia meruit flagella sustinere. Jamqꝫ se in iudicio iu

Questio. — Respõsio.

G stum inveniri gaudet: qui se ante iudiciū ꝑcussum videt. Unde ꝛ cū longe post dicat: Signasti quasi in sacculo delicta mea: statim subdit: Sed curasti iniquitatem meam. Qui ergo iustū inveniri se in iudicio memorat: nequaꝗ̄ se iuste flagellatum negat: quis flagello eius dñs nō peccata studuit tergere/ sed merita augere. Sequit: [Quis est qui iudicetur mecū? veniat.] Sancti viri ita se in operibus suis deo auctore custodiunt/ vt omnino vnde accusent/ exterius nō inveniatur: interius vero in cogitationibus suis tanta se cautela circūspiciunt: vt si fieri valeat/ semper irreprehensibiles interni iudicis oculis assistant. Sed quātū agere possunt ne exteri' labant in opere/ tantum interius agere nequaꝗ̄ possunt: vt nequaꝗ̄ labantur in cogitatione. Humana eni conscientia eo ipso ꝙ ab intimis recedit/ semꝑ in lubrico est. Unde fit vt etiā sancti viri frequēter labātur in corde. Beatus ergo Job tā voce sua ꝗ̄ voce electorum loquens/ dicat. Quis est qui iudicetur mecū? veniat. Quia eni in exterioribus actib' vnde reprehēdatur nō habet: libere accusatorē querit. Quia vero etiam iustorū corda semetipsa nōnunꝗ̄ de stulta cogitatiōe reprehēdunt: ꝓpter hoc fortasse subditur. [Quare tacens cōsumor?] Tacens enim cōsumitur: qui de stulta se cogitatione reprehēdens/ apud semetipsum dente conscientie mordetur. Ac si apte dicat: Si vixi vt accusatorē exteri' nullū timerem: vtinā sic vixissem/ vt intra meipm accusatricem cōscientiā nō haberē. Tacēs eni consumit/ qui intus in se invenit vnde vratur. Sequitur. [Duo tm̄ ne facias mihi: ꝛ tunc a facie tua non abscondar.] Hoc loco quid dei faciē/ nisi animaduersionē debemus accipere? In qua dum peccata respicit/ punit. A qua videlicet nullus etiam iustus absconditur: si duo que postulat/ nō amoueantur: de quibus subdit.

[Utinā sic vixissem vt intra memetipm accusatricē ɔsciam nō haberem.]

H

¶ S. Qꝫ sancti patres ad eam legē venire desiderabant in qua nō timore seruirēt/ sed amore. Capitulū. xxij.

Manū tuā longe fac a me: ꝛ formido tua non me terreat [In quibus videlicet duob' qd aliud per ꝓphetie vocē/ ꝗ̄ tēp' grē ꝛ redēptiōis inquirit? Lex nāꝗ sub ꝑcussione vltionis populū tenuit: vt quisꝗs sub illa peccaret/ protinus morte puniretur. Nec plebs israelitica ex amore dño/ sed ex timore seruiebat. Nunꝗ̄ vero īpleri iustitia ꝑ timorē pōt: qꝛ iuxta Joānis vocē/ ꝑfecta charitas foras mittit timorē. Et Paul' ꝗ̄ ad optiōis filios cōsolat/ dicēs. Nō accepistis spiritū seruitutis iterū in timore: sed accepistis spiritū adoptiōis filiorum/ in quo clamamus: abba pater. Ex voce igit generis humani/ legalis ꝑcussiōis duritiā trāsire cōcupiscēs/ atꝗ a formidine ꝑvenire ad dilectionē appetēs/ ꝗ̄ duo a se omnipotēs deus longe faciat exorat/ dicens. Manum tuā longe fac a me: ꝛ formido tua nō me terreat. i. ꝑcussionis duritiam remoue/ formidinis pondus tolle: sed irradiante gratia dilectiōis/ spiritū securitatis infunde: quia si lōge a ꝑcussiōe ꝛ formidine nō fuero: scio qꝛ a districtione tui examinis non abscondar: quoniā in conspectu tuo iustus esse nō valet: qui tibi nō per dilectionē/ sed ꝑ formidinē seruit. Unde et ipsam cōditoris sui presentiā/ quasi familiariter ac corporaliter querit: vt ꝑ hāc ꝛ audiat qđ ignorat: ꝛ in his audiat que nouit. Nā protinus adiūgit. [Voca me/ ꝛ respōdebo tibi: aut certe loquar: ꝛ tu respōde mihi.] Qui dū humanis oculis per assumptā carnē apparuit: sua hominibus peccata aperuit/ que et perpetrabant et nesciebant. Unde subditur.

[j. Jo. iiij.] [Ro. viij.] [I]

¶ S. Qꝫ a luce veritatis in tantas ignorantie tenebras corruerimus/ vt nosipsos ignoremus.

¶ Quantas habeo iniquitates et peccata: scelera mea et delicta ostende mihi.] Quis vocare ac respondere ꝛ intelligi aliter possit. Vocare enim dei est: nos amādo ꝛ eligendo respicere. Respōdere autē nostrum est: amori illi' bonis operibus parere. Ubi apte additur. Aut certe loquar/ ꝛ tu responde mihi. Loquimur nāꝗ/ cū eius faciē per desideriū postulam'. Respōdet vero de' loquētib'/ cū nobis se amātibus apparet. Sed qꝛ quisquis eternitatis desiderio anhelat: semetipm subtiliter reprehēdēs/ facta sua discutit: ꝛ ne quid in illo sit in quo auctoris sui faciem offendat querit: recte subiungit. Quātas habeo iniquitates et peccata: scelera mea et delicta ostende mihi. Iste in hac vita iustorū labor est: vt semetipsos inveniāt: et invenientes/ flendo atꝗ corrigēdo ad meliora perducant. Et quis inter iniquitatē atꝗ peccatum nihil distare perhibeat Joannes apostolus qui ait: Iniquitas peccatum est: ipso tamen vsu loquēdi plus iniquitas ꝗ̄ peccatum sonat: et ois se homo libere peccatorē fatet: iniquū vero dicere nonnunꝗ̄ erubescit. Capitm. xxiij.

[Qui eternitatis desiderio anhelat: scꝫ subtiliter reprehendens facta sua discutit. ꝛc.] [j. Jo. iij.] [K]

Inter scelera vero ꝛ delicta hoc distat/ ꝙ scelus etiā pondus peccati trāsit: delictū vero pōdus peccati nō transit: qꝛ et cū offerri sacrificiū ꝑ legem iubet: nimirū precipit sicut ꝓ peccato/ ita etiā ꝓ delicto. Et nōnunꝗ̄ scelus in opere est: delictū vero plerūꝗ in sola cogitatione. Unde et ꝑ psalmistā dicit: Delicta quis intelligit? Quia videlicet peccata opis tāto citi' cognoscūtur/ quāto exterius vident: peccata vero cogitatiōis eo ad intelligēdū difficilia sunt/ quo invisibiliter ꝑpetrātur. Quisquis igit eternitatis desiderio anxius/ apparere vēturo iudici desiderat mūd': tāto se subtili' nunc examinat/ quāto nimirū cogitat vt tūc terrori illi' liber assistat. ꝛ ostēdi sibi exorat vbi displicet: vt hoc in se ꝑ penitentiā puniat/ seꝗ hic diiudicans iniudicabilis fiat. Sed inter hec intueri necesse est: quāta peregrinationis nostre pena nos ꝑculit/ ꝗ̄ in eā cecitatē venim': vt nosipsos ignoremus. Perpetram' mala: nec tamē hec celeri' deprehendim' vel ꝑpetrata. Exclusa ꝗppe mēs a luce veritatis: nil in se nisi tenebras invenit: ꝛ plerūꝗ in peccati foueā pedē porrigit/ ꝛ nescit. Qđ nimirū de sola exilij sui cecitate patitur: qꝛ ab illuminatione dñi repulsa/ ꝛ semetipsam videre perdidit: ꝗ̄ auctoris sui faciē nō amauit. Unde ꝛ subditur: [Cur faciem tuā abscondis: ꝛ arbitraris me inimicū tuū?] Humanū genus cōtēplationē lucis intime habuit in paradiso: sed sibimetipsi placēs/ quo a se recessit/ lumē conditoris ꝑdidit: eiusꝗ faciē declinādo/ ad ligna paradisi fugit: qꝛ post culpā videre metuebat/ quē amare consueuerat. Sed ecce post culpā venit in penā: ex pena autē ad amorē redit: quia quis fuerit culpe fruct' invenit: atꝗ illā faciem quā timuit in culpa/ excitat' requirit ex pena: vt iam caliginē cecitatis sue fugiat/ atꝗ hoc ipsum ꝙ auctorem suū nō videt/ grauiter ꝑhorrescat. Quo videlicet desiderio cōpunctus sanctus vir clamat: Cur faciē tuam abscondis/ ꝛ arbitraris me inimicū tuū? quia si vt amicū aspiceres/ tue me visionis lumine nō ꝑuares. Qui mobilitatē quoꝗ cordis humani subsequens adiungit.

[Distantia inter scelera ꝛ delicta.] [Ps. xviij.] [Tanto se quisꝗ subtilius nunc examinat: quanto cogitat vt vēturi iudicis terrori liber assistat. ꝛc.] [L]

¶ S. Qꝫ recte homo folio cōparetur/ qui tentationibus suis quasi ventorum flatibus agitatur.

¶ Contra folium qđ vento rapitur/ ostendis potentiam tuā: et stipulā siccā persequeris? [Quid est eni homo nisi foliū/ qui videlicet in paradiso ab arbore cecidit? Quid est nisi foliū: qui tentationis vento rapitur/ et desideriorum flatibus leuatur? Capitulum. xxiiij.

[Hō foliū.]

Mens quippe humana quot tentationes patit/ quasi tot flatibus mouetur. Hāc eni plerūꝗ ira ꝑturbat. cū recedit ira: succedit inepta letitia. Luxurie stimulis vrget: estu auaritie lōge lateꝗ ad ambiēda ꝗ̄ terrena sunt tendit. Aliquādo hāc supbia eleuat: aliquādo vero inordinat' timor in infimis deponit. Qui ergo tot tentationū flatib' leuat et ducit: recte folio homo cōparat. Unde bene quoꝗ ꝑ Esaiā dicit: Cecidimus quasi foliū vniuersi: ꝛ iniquitates nostre quasi vētus abstulerūt nos. Quasi vētus quippe nos iniquitas abstulit: quis nullo fixos virtutis pōdere in vanā elationē leuauit. Bene autē post foliū/ etiā stipula appellat homo. Qui eni arbor fuit in cōditiōe/ foliū a semetipso fact' est in tētatiōe: sed post stipula apparuit in delectione. Quis enim de alto cecidit/ foliū: qꝛ vero ꝑ carnē terre ꝑximus fuit/ etiam cū stare videbatur/ stipula esse memorat. Sed qꝛ viriditatē intimi amoris ꝑdidit: iam stipula sicca est. Consideret itaꝗ vir sanct'/ ꝛ homo quāte vilitatis sit/ ꝛ de' quāte districtiōis: ꝛ dicat. Contra foliū qđ vento rapit/ ostendis potentiā tuā: ꝛ stipulā siccā ꝑsequeris? Ac si apte deploret dicēs: Cur tāta rectitudine impetis eū quē sic infirmū esse in tentatione cognoscis? Sequitur.

[Quot tētatiōes mēs patit: tot quasi flatib' mouetur.] [M] [Esa. lxiiij.]

¶ S. Qꝫ peccata nostra de' scribere dicit/ cū ea vel diutius punit/ vel retinet punienda.

¶ Scribis enim cōtra me amaritudines. [Qꝛ oē qđ loquimur/ trāsit: qđ vero scribim'/ manet: de' nō loqui/ sed scribere amaritudines dicitur: cū diu sup nos eius flagella ꝑdurāt. Semel quippe peccanti homini dictū est. Terra es: ꝛ in terrā ibis. Et sepe apparētes angeli hoībus precepta dederunt. Moyses legislator ꝑ districtionem peccata coercuit. Ipse vnigenit' summi pris ad nos redimēdos

A venit:moriēdo mortē absorbuit:vitā ꝑpetuā denūciauit
nobis:quā ostēdit in se. Sed tamē illa q̄ in paradiso data
est de morte carnis nostre sententia : ab ipso initio generis
humani/vsq3 ad finē seculi nō mutaſ. Quis est em̄ homo
qui viuit:ꝛ nō videbit mortē:Nō bene rursū Ps intuēs
Ps.lviij. ait:Tu terribilis es:et q̄s resistet tibi:ex tūc ira tua. Qr
videlicet peccāti in paradiso homini irat⁹ semel de mor-
talitate carnis nostre sententiā fixit:q̄ nunc ꝛ vsq3 ad vlti
mū mutari nullo modo valebit. Dicat ergo. Scribis con
tra me amaritudines. Ubi adhuc subditur.

C S. Qꝫ grauia sint in ꝯspectu dei pctā iuuenū ꝛ senū:si
et iusti sic metuūt q̄ in adolescētie teneritudine deliq̄rūt.

C Et ꝯsumere me vis pctis adolescētie mee.] Ca.xxv.

Ecce vir iustus q̄r in iuuētute sua se peccasse nō
inuenit/adolescētie facta ꝑtimescit. Sed scien-
dū est:q̄r sicut in corpore/ita sunt etiā incremen
ta etatis in mēte. Prima quippe hoīs etas infantia est:cū
etsi innocēter viuit/nescit tamē fari innocētiā quā habet.
Ac deinde pueritia sequiſ:in qua iā valet dicere qđ vult.
cui succedit adolescētia:q̄ videlicet ꝑma est etas in opa-
tiōe.quā iuuētus sequiſ.s.apta fortitudini:ac postmodū
senect⁹ etiā ꝑ tēp⁹ iā cōgrua maturitati. Quis igiſ primā
etatē aptā bonis actib⁹ adolescentiā diximus:et iusti viri
cum in magna mētis maturitate ꝓficiūt:nōnunq̄ ad me-
moriā actionū suarū initiū reducūt:seq3 tm̄ de suis ꝑmor
B dijs reprehendūt/quātū ex grauitate mētis altius ꝓfece
runt:q̄r eo indiscretos se fuisse inueniunt/quo discretiōis
artem postmodū plenius cōsequunſ:recte nūc per sancti
viri vocē/adolescētie peccata formidanſ. Qđ si ad ipsam
litterā est tenēdum:hic considerandū est quantū sint gra
uia peccata iuuenū ꝛ senū:si et illud sic iusti metuunt/qđ
in infirma etate deliquerunt. Sequitur.

C S. Qꝫ pes hominis in neruo poniſ/cū praua eius in-
tentio districto iudicio punienda ligatur.

C Posuisti in neruo pedē meū:ꝛ obseruasti oēs semitas
meas:ꝛ vestigia pedū meorū cōsiderasti.] In neruo deus
pedem hoīs posuit:q̄r prauitatē illi⁹ forti districtiōis sue
sentētia ligauit. Cui⁹ oēs semitas obseruat:q̄r subtiliter
singula ei⁹ queq3 diiudicat. Semita eteni angustior solet
esse q̄ꝫ via. Qr autē vias actiōes:nō īmerito semitas ipas
actionū cogitatiōes accipim⁹. De⁹ itaq3 oēs semitas ob-
seruat:q̄r in singulis quibusq3 nostris actib⁹/etiā cogita
tiones pēsat. Et vestigia pedū cōsiderat:q̄r intētiones no
strorū operū q̄ꝫ recte ponanſ/examinat:ne ꝛ hoc qđ bonū
agiſ/nō recto desiderio agaſ. Possūt quoq3 ꝑ pedū vesti
gia/quedā male acta signari. Nā pes in corpore/est vesti
giū in via. Et plerūq3 dū q̄dā praue agim⁹:intuētib⁹ hoc
fratrib⁹ exēplū malū ꝑbem⁹:ꝛ q̄si inflexo extra viā pede/
sequētib⁹ vestigia distorta relinquim⁹:dū ꝑ nostra opera
ad scandalū aliena corda ꝓuocam⁹. Ualde autē laborio
sum est custodire ne mala homo facere audeat:ne i bonis
actib⁹ ꝑ intentionē turbet:ꝛ inter recta opa sinistra eū co
C gitatio illudat. Que tm̄ cūcta oīpotēs de⁹ subtiliſ exami-
nat:atq3 i iudicio singula repēsat. Sed quādo homo qui
carnis sue īfirmitate ꝯstringiſ:ꝯtra cūcta valeat subtiliſ
assurgere:atq3 incōcussa cogitatione rectitudinē tenere:
Unā apte subdiſ.[Qui q̄si putredo cōsumēdus sum:ꝛ q̄si
vestimētū qđ comediſ a tinea.] Sicut eni vestimētū a de
se exorta tinea comediſ : ita hō in semetipso habet putre-
dinē de qua cōsumaſ:atq3 hoc est/qđ est vnde ꝯsumaſ vt
nō sit. Qđ intelligi ꝛ aliter potest:si ex voce tētati hoīs di
catur:Qui q̄si putredo cōsumēdus sum:ꝛ q̄si vestimentū
qđ comediſ a tinea. Homo eni q̄si putredo cōsumiſ/dū
carnis sue corruptiōe cōteriſ. Cui q̄r immūda tētatio nō
aliūde/sed a semetipso nasciſ:more tinee carnē tētatio q̄si
vestē de qua exijt consumit. In semetipso q̄ppe habet ho
mo vñ tenteſ. Quasi ḡ tinea vestē ꝯsumit/q̄ ex veste eadē
ꝓcessit. Sciēdū quoq3 q̄ tinea sine sonitu ꝑforat vestimē
tū:ꝛ plerūq3 cogitatio ita trāsfigit mentē: vt mens ipa nō
sentiat:nisi postq̄ꝫ fuerit ei⁹ aculeo trāsfixa. Bene ergo dr
q̄ homo tāq̄ꝫ vestimētū a tinea cōsumiſ: q̄r nōnunq̄ tēta
tionū nostrarum vulnera nō cognoscimus/nisi postq̄ꝫ ab
eis confossi in mente fuerim⁹. Quā videlicet infirmitatē
nostram bene adhuc sanctus vir cōsiderans adiungit.

C Sequitur capitulū Decimūquartū textus
beati Job:sed capitulū.xxvj.expositionis mo-
ralis sancti Gregorij.

Homo nat⁹ de muliere/breui vi- D
uēs tēpore/repletur multis mi
serijs. Qui quasi flos egrediſ ꝛ
conteriſ:ꝛ fugit velut vmbra:ꝛ
nūq̄ in eodē statu ꝑmanet. Et
dignū ducis sup huiuscemodi
aperire oculos tuos: ꝛ adducere eū tecū in iudi
ciū: Quis potest facere mūdū de immūdo/con
ceptū semine: Nōne tu q̄ sol⁹ es: Breues dies
hoīs sunt:numer⁹ mēsium eius apud te est. Cō
stituisti terminos ei⁹/qui preteriri non poterūt:
Recede ergo paululū ab eo/vt quiescat:donec
optata veniat sicut mercenarij dies ei⁹. Lignū
habet spē. Si precisum fuerit: rursum virescat:
ꝛ rami eius pullulāt. Si senuerit in terra radix
eius:ꝛ in puluere emortu⁹ fuerit trūcus illius:
ad odorē aque germinabit:ꝛ faciet comā:quasi
cū ꝑmū plātatū est. Homo vero cū mortu⁹ fue-
rit:ꝛ nudat⁹ atq3 cōsumptus: vbi q̄so est: Quđ
si recedāt aque de mari: ꝛ fluuius vacuefactus
arescat:sic homo cū dormierit/nō resurget. Do
nec atteraſ celū/non euigilabit/ nec cōsurget de E
somno suo. Quis mihi hoc tribuat vt i inferno
ꝓtegas me:ꝛ abscōdas me donec pertrāseat fu
ror tuus:ꝛ cōstituas mihi tēpus i quo recorde-
ris mei: Putasne mortuus hō rursum viuat:
Cūctis dieb⁹ quib⁹ nunc milito/expecto donec
veniat īmutatio mea. Uocabis me:ꝛ ego respō
debo tibi. Operi manuū tuarū porriges dexte-
rā. Tu q̄dē gressus meos dinumerasti:sed par-
ce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo deli
cta mea: sed curasti iniq̄tatē meā. Mōs cadēs
defluit:ꝛ saxū trāsferſ de loco suo. Lapides ex-
cauāt aq̄:et alluuione paulatim terra cōsumiſ:
ꝛ hoīes ergo similiter ꝑdes. Roborasti eū pau-
lulū:vt i ꝑpetuū trāsiret. Immutabis faciē ei⁹/
et emittes eū. Siue nobiles fuerint filij ei⁹ siue
ignobiles:nō intelliget. Attamē caro ei⁹ dū vi-
uet/dolebit:ꝛ aīa illius sup semetipso lugebit.

C S. Humane vite breuitatem ꝛ calamitatem describit.
Capitulum.xxvj.

Homo natus de muliere/breui viuēs tēpore:re- F
pleſ multis miserijs.] In sacro eloquio mulier
aut ꝓ sexu poniſ/aut ꝓ infirmitate. Pro sexu Gal.iiij.
q̄ppe/sicut scriptū est: Misit de⁹ filiū suū factū ex mulie-
re/factū sub lege. Pro infirmitate vero/sicut ꝑ quēdam Eccli.xlij
sapiētē diciſ: Melior est iniq̄tas viri q̄ꝫ bñfaciēs mulier.
Uir eteni/fortis q̄libet ꝛ discret⁹ vocaſ: mulier vero/mēs
infirma vel indiscreta accipiſ. Et sepe cōtingit/vt etiam
discret⁹ quisq3 subito labaſ in culpā : atq3 indiscret⁹ ali⁹
et infirm⁹ bonā exhibeat operationē. Sed is q̄ indiscret⁹
atq3 infirm⁹ est: nōnunq̄ de eo qđ bene egerit/amplius ele-
uatur/atq3 grauius in culpā cadit. discret⁹ vero quisq3 etiā
ex eo qđ male se egisse intelligit/ad districtionis regulam
arctius se reducit:ꝛ inde altius ad iustitiā proficit/vnde
ad tēpus a iustitia cecidisse videbaſ. Qua in re recte dici-
tur: Melior est iniq̄tas viri q̄ꝫ benefaciēs mulier:q̄r non-
nunq̄ etiā culpa fortiū/occasio virtutis fit:et virt⁹ infir-
morū/occasio peccati. Hoc igiſ loco mulieris noīe/quid
nisi infirmitas designaſ/cū diciſ: Homo natus de mulie-
re: Ac si apertius dicaſ: Quid i se habebit fortitudinis:q̄
natus est ex infirmitate: [Breui viuēs tēpore/repleſ mul
tis miserijs.] Ecce viri sancti vocib⁹ pena hoīs breuiter
est expressa:q̄r ꝛ angustaſ ad vitā/ꝛ dilataſ ad miseriā. Si
enim subtiliter consideraſ/omne qđ hic agiſ/pena ꝛ mise Sꝫ qđ hic
ria est. Ipsi eteni corruptioni carnis seruire ad necessaria agitur: mi
atq3 concessa/miseria est:vt cōtra frigus vestimēta:cōtra seria est.

G

famē alimēta: cōtra estū frigora requirunt. Qz multa cautela custodit salus corporis, q etiam custodita amittit / emissa cū graui labore reparat: et tamē reparata / in dubio semp est: quid hoc aliud q̄ mortalis vite miseria est? Qz amam⁹ amicos / suspecti ne offendi valeāt: formidam⁹ inimicos / atqz securi de eis nō sum⁹ / vtiqz q̄s formidam⁹: q plerūqz inimicis sic cōfidēter quasi amicis loqmur: et nōnunq̄ pura verba proximoꝝ / et multū nos fortasse diligentiū / q̄ verba suscipim⁹ inimicoꝝ: et qui falli nunq̄ vel fallere volum⁹ / et cautela nr̄a grauī⁹ erramus: q̄d itaqz hoc nisi humane vite miseria est? Qz amissa celesti patria repulsus homo delectat exilio / grauat curis: et tamē cogitare dissimulat q̄ grauē sit qz multa cogitant: q priuat⁹ est interno lumine: et tamē in hac vita diu vult ꝑpeti cecitatē suā: quid hoc aliud q̄ de pena nr̄a nata miseria est? Sed q̄uis diu hic stare desideret: ipso tamē cursu mortalis vite impellit vt egrediat. Unde vir sanct⁹ recte subiungit. [Qui quasi flos egredit et cōteritur: et fugit velut vmbra: et nunq̄ in eodē statu permanet.] Capl'm .xxvij.

Quasi flos etenim egredit / qz nitet in carne: sed cōterit / qz redigit in putredinē. Quid eni sunt nati hoies in mūdo: nisi quidā flores i cāpo? Tēdamus oculos cordis in hāc latitudinē mūdi presentis: et ecce quasi tot florib⁹ quot hoibus plenus est. Uita itaqz in carne / flos in feno est. Unde bene p psalmistā dicitur: Homo sicut fenū dies eius: et sicut flos agri ita florebit. Esaias quoqz ait: Oīs caro fenū: et oīs gloria ei⁹ sicut flos agri. Homo eteni more floris procedit ex occulto: et subito apparet in publico: qui statim ex publico p mortē retrahit ad occultum. Carnis nos viriditas ostēdit: sed ariditas pulueris ab aspectib⁹ retrahit. Quasi flos apparuim⁹ qui nō eram⁹: quasi flos arescimus qui tēporaliter apparebam⁹. Et qz per momēta homo quotidie cōpellit ad mortē: recte adiungit. [Et fugit velut vmbra: et nunq̄ in eodē statu pmanet.] Sed cū sol quoqz indesinēter cursum suū peragat: nunq̄ se i stabilitate figat: cur cursus vite hoīs vmbre poti⁹ q̄ soli cōparat: nisi qz amisso amore cōditoris / calorē cordis pdidit: et in solo iniqtatis sue frigore remāsit? Qz iuxta veritatis vocē / Abūdabit iniqtas: et refrigescet charitas multoꝝ. Qui igitur in amore dei / cordis calorē non habet: nec tn̄ vitam quā diligit tenet: scilz velut vmbra fugit. Unde recte quoqz de illo scriptū est: qz secut⁹ est vmbrā. Bene autē dicit: Et nunq̄ in eodē statu pmanet: qz dū infantia ad pueritiā / pueritia ad adolescentiā / adolescētia ad iuuentutē / iuuētus ad senectutē / senectus transit ad mortē: in cursu vite presentis ipsis suis augmētis ad detrimēta impellit: et inde semp deficit / vnde se p̄ficere i spatiū vite credit. Fixū eteni statū hic habere non possum⁹: vbi trāsituri venim⁹: atqz hoc ipm nostrū viuere / quotidie a vita trāsire est. Quē videlicet lapsum prim⁹ homo ante culpam habere nō potuit: qz tēpora eo stāte trāsiebāt. Sed postq̄ deliquit: in quodā se quasi lubrico tēporalitatis posuit: et qz cibū comedit vetitum: stat⁹ sui ꝓtinus inuenit defectū. Quā tamē mutabilitatē nō solū exteri⁹ / sed interi⁹ quoqz homo patit / dum ad meliora opera exurgere conatur. Mens eteni mutabilitatis sue pōdere ad aliud semp impellit q̄ est: et nisi i statu suo arcta custodie disciplina teneat: semp in deteriora dilabit. Que enim semp stantē deseruit / statū quē habere potuit / amisit. Unde nūc cū ad meliora nitit: quasi cōtra ictū fluminis conat. Cū vero ab intētione ascēdendi resoluitur / sine labore ad ima reducit. Capitulū .xxviij.

Quia eni in ascensu labor est / in descēsu ocium: intraturos per angustā portam dn̄s admonet: dicens: Contēdite intrare per angustā portā. Dictur⁹ quippe anguste porte introitū / ꝑmisit cōtendite: qz nisi mētis cōtētio ferueat / vnda mūdi nō vincit / p quā ais semp ad ima reuocat. Qz igit homo velut flos nascitur et cōterit: qz sicut vmbra fugit / atqz in statu suo nunq̄ pmanet: quid in hac cōsideratione subiungat / audiamus. Sequit. [Et dignū ducis sup huiuscemodi aperire oculos tuos: et adducere eum tecū in iudiciū?] Cōsiderauit quippe superius et omnipotētis dei potētiā: et infirmitatē suā. deduxit ante oculos se et deū: pēsauit quis cum quo ad iudiciū veniat. Uidit hinc hominē / inde cōditorem. i. puluerē / et deum: et recte ait. Et dignū ducis sup huiusce modi aperire oculos tuos? Omnipotēti deo oculos aperire / est iudicia exercere / quē feriat videre. Nā q̄si claus oculis nō vult aspicere quē nō vult ferire. Unde mox de ipso quoqz iudicio adiūgit: Et adducere eū tecū in iudiciū. Sed qz cōtēplatus est ad iudiciū venientē deū: rursum cōsiderat infirmitatē suam. Uidet qz mūdus per semetipm esse nō possit: qui vt esse possit / de immūditia processit: atqz subiūgit. [Quis potest facere mūdū de immūdo conceptū semine? Nōne tu qui solus es?] Is qui p se solus est mūdus: mūdare preualet immūda. Homo enim in corruptibili carne viuens / habet tentationū immunditias impressas in semetipso: qz nimirū eas traxit ab origine. Ipsa quippe ꝓpter delectationē carnis ei⁹ cōceptio / immūditia est. Unde et Ps̄ ait: Ecce eni in iniquitatib⁹ cōceptus sum: et in delictis peperit me mater mea. Hinc est ergo q plerūqz tētatur et nolens. Hinc est q immūda quedā in mente patit / q̄uis ex iudicio reluctet: quia conceptus de immūditia / dū ad mūditiam tendit / hoc conatur vincere qd̄ est. Quisquis autē occulte tētationis motus / atqz immunditiā cogitationis euicerit: nequaq̄ sibi suam mundiciā tribuat: qz de immūdo conceptū semine / nullus facere mundū potest / nisi is q̄ mundus per semetipsum solus est. Qui ergo iā ad locū mūditie mente peruenit: cōceptionis sue viam respiciat per quā venit: atqz inde colligat / qz ex sua virtute nō habet mundiciā viuendi: cui de immūditia factū est initiū subsistēdi. Potest vero hoc in loco intelligi: qz beat⁹ Job incarnationē redēptoris intuit⁹ / solū vidit in mūdo hominē de immūdo semine nō esse conceptū: qui sic in mundū venit ex virgine / vt nihil haberet de immūda cōceptione. Neqz enim ex viro et femina / sed ex sancto spiritu et Maria virgine processit. Solus ergo in carne sua vere mundus extitit / qui delectatione carnis tangi non potuit: quia nec per carnalem huc delectationem venit.

Marginalia, left column: Quid⁹ q̄si tot florib⁹ q̄t hoibus plen⁹ est. — Ps̄. cij. — Esaie. xl. — H — Questio. — Responsio. — Matthei xxiiij. — Fixum statū h̄ habere nō possumus. — I — Mutabilitatē hō nō solū exteri⁹ sed interi⁹ q̄qz portat — Nisi mēs arcta custodie disciplina teneat: semp in deteriora dilabit. — Lu. xiij.

Marginalia, right column: K — Psal. l. — L

¶ Finit liber vndecimus Moraliū sancti Gregorij.

¶ Libri Duodecimi Moraliū sancti Gregorij: capitulum primū / qd̄ cōtinuat decimūquartum capitulum textus beati Job.

Mos iustoꝝ est tāto sollicitius p̄sentē vitā q̄ sit fugitiua cogitare / q̄to studiosius nouerit celestis patrie bona eterna ꝑpēdere. Ex his eni q̄ manētia intus aspiciūt: foris fugā rerū labentiū subtili⁹ attēdūt. Unde beat⁹ Job cū de lapsu humani tēporis sentētiam protulisset dicēs: Homo nat⁹ de muliere / breui viuēs tēpore: et rursum: et fugit velut vmbra: et nunq̄ in eodē statu pmanet: adhuc de breuitate ei⁹ adiūgit: [Breues dies hominis sunt: numer⁹ mēsiū ei⁹ apud te est.] Hoc eteni apud nos velut nō esse cōsiderat / qd̄ tāta velocitate trāscurrit. Qz vero apud oīpotentē deū etiā labentia stant: apud eū esse numerū nostroꝝ mēsium ꝓhibet. Uel certe in diebus breuitas tēporis: in mensib⁹ vero quasi multiplicata dierum spatia designantur. Nobis ergo breues dies sunt. Sed qz vita nostra post tendit: apud deum numerus nostroꝝ mensiū esse memorat. Unde p Salomonē dicitur. Longitudo dierum in dextera eius. Sequitur.

¶ S. Quid sit q Ezechie .xv. anni sunt additi ad vitam: cū ei p Esaiā dictū sit: morieris tu / et non viues.

¶ [Constituisti terminos eius / qui preteriri nō poterūt.] Nulla q̄ in hoc mūdo hoibus fiūt: absqz omnipotētis dei occulto consilio veniūt. Nā cūcta deus secutura p̄sciēs / ante secula decreuit / q̄liter p secula disponant. Statutū quippe iā hoi est: vel quātū hūc mundi ꝓsperitas sequat: vel q̄tū aduersitas feriat: ne electos eius aut imoderata ꝓsperitas eleuet / aut nimia aduersitas grauet. Statutū quoqz est quātū in ipsa vita mortali tpaliter viuat. Nā et si annos q̄ndecim Ezechie regi ad vitā addidit oīpotēs de⁹: cū eū mori pmisit / tūc eū p̄sciuit esse moriturū. Qua igitur re q̄stio orit / quō ei p ꝓphetā dicat: Dispone domui tue / qz morieris tu / et nō viues: cui cū mortis sentētia dicta est: ꝓtinus ad ei⁹ lachrymas est vita addita. Sed p ꝓphetam dn̄s dixit q̄ tpe mori ipse merebat: p largitatē vero miserationis illo eum tēpore ad mortem distulit / quod ante secula ipse presciuit. Nec propheta igitur fallax: qz tēpus mortis in-

Marginalia, right column: M — puer. iij. — iiij. Re. xx.

B notuit/quo vir ille mori merebat̄.nec dn̄ica statuta cōuul sa sūt:qꝛ vt ex largitate dei anni vite crescerēt:hoc quoqꝫ ante secula prefixum fuit:atqꝫ spatium vite qđ inopinate foris est additum/sine augmēto in prescientia fuit intꝰ sta tutum. Bene ergo dicitur. Capitulum.ij.

Constituisti terminos eiꝰ: qui preteriri nō pote rūt.] Qđ tamē intelligi etiā iuxta spiritū valet: qꝛ nōnunqꝫ in ꝟtutibꝰ ꝓficere conamur:ꝛ quedā dona pcipimꝰ:a quibusdā vero repulsi 1 imis iacemꝰ. Ne mo eni est:qui tm̄ virtutis apprehēdat/quātū desiderat: qꝛ oīpotēs deus interiora discernēs/ ipsis spūalibus ꝓfe ctibꝰ modū ponit:vt ex hoc homo qđ apprehēdere cona: tur ꝛ nō valet/i illis se nō eleuet q̄ valet. Unde ille quoqꝫ egregiꝰ predicator qui raptꝰ ad tertiū celū fuerat/paradi si arcana penetrauerat: esse post reuelationē tranquillus atqꝫ intētatus nō valebat. Sed qꝛ omnipotēs deꝰ termi: nos constituit homini/qui preteriri nō poterūt:et eleua: uit hunc ad cognoscenda sublimia: et reduxit iterum ad infirma tolerāda: vt modū sui mensuram aspiciens/dum securitatem cōprehendere conaretur et non posset:ne per elationē extra se iret: per humilitatē cogeretur itra suos semper terminos redire. Sequitur.

¶ S. Qꝛ sancti quasi mercenarij in laboribꝰ huiꝰ mūdi gemūt:ꝛ ad retributionis sue denariū suspirant.

¶ Recede paululum ab eo/vt quiescat donec optata ve niat sicut mercenarij dies eius.] Hoc loco recede dicit̄/ vim flagelli amoue. Quis eni valet deo recedēte requiesce: re/cū solus ipse sit requies:et a quo quisqꝫ quanto lōge fue: B rit/fit tāto et inquietꝰ? Itaqꝫ sic recede abeo dicit̄/vt in: telligas/feriēdo. Apte autē subiungit̄: Donec optata ve: niat sicut mercenarij dies eius. Mercenarius quāto lon: ge est a fine operis/tanto ꝛ a retributione mercedis. Ita vir quisqꝫ sanctꝰ in hac vita positus/dum longe se esse ab exitu vite presentis conspicit/longe se esse ab eternis gau dijs gemit. Quid est ergo dicere: Recede paululū ab eo vt quiescat/nisi iam flagella vite presentis subtrahe:ꝛ bo na eterne quietis ostende? Unde etiā de ipsa quiete addi tur: Donec optata veniat sicut mercenarij dies eius. Tūc nāqꝫ homini optata sicut mercenarij dies venit/quando eternam requiem pro recōpensatione sui laboris accepe: rit. Quātum vero ad presentis vite speciem spectat/ad: huc beatus Job humanum genus multis miserijs reple tum/q̄ sit despectum insinuat:quantūqꝫ ipsa insensibilia ipsum preire videantur narrat/cum dicit.

¶ S. Qꝛ sctōꝝ mors i nobis p exēplū fructificat. Ca.iij

Lignū hꝫ spē. Si p̄cisū fuerit/rursū virescit:et rami eiꝰ pullulāt. Si senuerit radix eiꝰ iterra/ ꝛ i puluere mortuꝰ fuerit trūcꝰ illiꝰ/ad odorē aq̄ germinabit:ꝛ faciet comā:q̄si cū ꝓmū plātatū est. Ho: mo vero cum mortuus fuerit et nudatus atqꝫ cōsumptꝰ/ vbi queso est?] Sed quia hoc iuxta litteram patet: debe: mus sensum ad interiora reducere: et qualiter hec iuxta spiritū intelligi debeāt/perscrutari. In scriptura etenim sacra/ligni nomine aliquādo crux/aliquādo vir iustus/ C aut etiā iniustus/aliquādo vero incarnata dei sapientia Hiere.xj. figuratur. Crux etenim ligno signat̄/cū dicit̄: Mittamꝰ lignū in panē eiꝰ. Lignū quippe in panē mittere/est/dn̄i: co corpori crucē adhibere. Rursum ligni noīe vir iustus Ezechie. xvij. aut etiā iniustꝰ exprimit̄:sicut p prophetā dn̄s dicit: Ego dominꝰ humiliaui lignū sublime:ꝛ exaltaui lignū humi: Lu.xiiij. le. Quis iuxta eiusdē veritatis vocē/Omnis q̄ se exaltat/ humiliabit̄: et q̄ se humiliat/exaltabit̄. Salomon quoqꝫ Eccle.xj. ait. Si ceciderit lignū ad austrū/aut ad aquilonē:in quo: cūqꝫ loco ceciderit/ibi erit. In die eteni mortis sue iustꝰ ad austrū cadit:peccator ad aquilonē:qꝛ ꝛ iustꝰ p feruorē spiritus ad gaudia ducit̄: ꝛ peccator cū apostata angelo Esa.xiiij. (q̄ dixit: Sedebo in monte testamēti/in lateribꝰ aquilonis) in frigido suo corde reprobatur. Rursum per lignum in: Puer.iij. carnata dei sapientia figurat̄:sicut de ea scriptum est: Li Lu.xxiij. gnū vite est his q̄ apprehēderint eā.et sicut ipsa ait: Si in viridi ligno hec faciunt/in arido q̄d fiet? Hoc itaqꝫ loco cū lignū prefertur homini/q̄d homo nisi carnalis quisqꝫ accipit̄? Et quid ligni nomine: nisi iusti vniuscuiusqꝫ vi: ta designat̄? Lignū eteni habet spem: si precisum fuerit/ rursum virescit:qꝛ cū in morte passionis p veritate iustus afficit̄/in eterne vite viriditate recuperat̄. Et qui hic vire bat per fidē/illic virescit p speciē. Et rami eius pullulāt: qꝛ plerūqꝫ ex passione iusti/fideles quiqꝫ ad amorem cele

stis patrie multiplicant̄:ꝛ viriditatem vite spūalis acci: D piūt/dū hic ꝓ deo fortiter egisse gratulant̄. Sequit̄: [Si senuerit in terra radix eiꝰ:ꝛ in puluere mortuꝰ fuerit trū: cus illius:ad odorē aque germinabit:ꝛ faciet comā quasi cū primū plantatū est.] Quid radix iusti/nisi sancta ꝑdi: catio:(qꝛ ab ipsa orit̄/ꝛ in ipsa subsistit)et q̄d terre vel pul ueris noīe/nisi peccator accipit̄?cui voce cōditoris dicit̄. Terra es/ꝛ i terrā ibis. Uel certe sicut habet nostra trās: Gen.iij. latio: Puluis es/ꝛ in puluerē reuerteris. Iusti igitur ra dix in terra senescit:et in puluere truncus emoritur/quia apud corda prauoꝝ eiꝰ predicatio despecta/cūctisqꝫ viri: bus effeta creditur. Et in puluere trūcus emoritur:qꝛ in: ter manus ꝑsequentiū corpꝰ illius examinatur. Iuxta sa Sap.iij. piētie eteni vocē/Uisi sunt oculis insipientiū mori:ꝛ esti: mata est afflictio exitus illorum. Sed iste cuius radix in terra senuit:et in puluere trūcus mortuus est/ad odorem aque germinat: qꝛ p afflatū sancti spūs/in electorū cordi: bus exemplo sui operis germē virtutis facit. Aque eteni appellatione/nōnunqꝫ sancti spūs irrigatio designari so: let:sicut scriptum est: Si quis sitit/veniat ad me ꝛ bibat. Joan.iiij. Qui autē biberit ex aqua quā ego dabo ei/nō sitiet i eter Joan.vij. num. [Et faciet comam quasi cum primū plātatum est.] Succiso trunco comā facere/est extincto corporaliter iu: sto/ipso sue passionis exemplo multorum corda suscitare: et ex fide recta viriditatē veritatis ostendere. Bene au: tem dicitur: Quasi cū primū plantatū est. Omne qđ hic a iustis agit̄/secūda plātatio est: qꝛ prima videlicet planta tio non in opere iustorū/ sed in prescientia conditoris est. Et qꝛ cuncta que agunt electi/sicut prius interius cōspi: E ciuntur atqꝫ disponuntur: ita postmodū exterius ꝑficiun: tur:bene dicit̄: Faciet comā quasi cum primū plātatum est.i.viriditatē suam ostēdit in effectu operis:quā priꝰ ha buit in prescientia conditoris. Capitulum.iiij.

Potest etiam radix iusti/ipsa natura humanita tis intelligi/ex qua subsistit. Que videlicet ra dix senescit in terra/cum natura carnis deficit in puluerē redacta. Cuius in puluere trūcus emorit̄:qꝛ extinctū corpus/a sua specie dissipatur. Sed ad odorē aque germinat:qꝛ per aduētū sancti spūs resurgit. Et fa ciet comā quasi cū primū plantatū est:qꝛ ad illā speciē re dit/ad quā percipiendā creatꝰ fuerat:si in paradiso posi: tus peccare noluisset. Qđ fortasse etiā de dn̄o ipso/scilicꝫ bonoꝝ oīm capite/valet intelligi:iuxta hoc vtiqꝫ qđ pre: diximꝰ:qꝛ de semetipso ait: Si in viridi ligno hec faciūt/ in arido q̄d fiet? Se eni lignū viride/et nos lignū aridū dixit: quia ipse in se vim ꝑ diuinitatis habuit/nos vero q̄ tal.lumē. puri hoīes sumus/lignū aridum appellamur. Habet er: go lignū spem si p̄cisum fuerit qꝛ rursuz virescit:qm̄ et si occidi p passionē potuit:per resurrectionis gloriā rursus ad vite viriditatē venit. Huiꝰ rami pullulant:qꝛ resurre: ctione illius multiplicati/ longe lateqꝫ fideles creuerūt. Huiꝰ radix in terra quasi senuit:qꝛ eiꝰ predicatio in deoꝝ perfidie despecta fuit. Et in puluere truncus emortuus est:qꝛ in corde ꝑsequentiū (qđ perfidie sue vēto leuabat̄) ꝗ contēptibilis ꝛ despectꝰ est habitꝰ:qꝛ carne potuit occidi. Sed ad odorē aque germinauit: qꝛ p virtutē dei/extīcta caro illius ad vitā redijt:iuxta qđ scriptū est: Quē deus Act.ij. suscitauit a mortuis. Quia enim deus trinitas est/extin: ctā carnē vnigeniti filij sancta trinitas: id est pater ꝛ idē filius et spūssanctus resuscitauit. Et fecit comā quasi cū primū plantatū est: qꝛ illa apl̄orū debilitas que in morte illius expauit ꝛ negauit ꝛ negādo aruit:p resurrectionis eiꝰ gloriā rursus ad fidē viruit. In cuiꝰ ligni cōparatio: ne quid oīs hō nisi puluis est? Unde ꝛ subdit̄: Cap.v.

Homo vero cū mortuus fuerit/ꝛ nudatus atqꝫ cōsumptus:vbi queso est?] Nullus homo sine peccato est:nisi ille qui in hunc mundū non ve: nit ex peccato. Et qꝛ oēs in culpa ligamur/ipsa amissiōe iustitie morimur:cōcessa prius in paradiso veste innocen: tie nudamur:interitu etiam carnis subsequente consumi mur. Homo itaqꝫ peccator moritur i culpa:nudatur a iu: stitia:cōsumitur in pena. Hanc nuditatē peccatoris filij tegere dignatꝰ est pater:qui eo redeunte dixit: Cito ꝓfer Lu.xv. te stolam primā. Prima quippe stola est vestis innocētie: quā homo bene cōditus accepit: male a serpente persua: sus perdidit. Cōtra hāc rursum nuditatem dicitur. Bea tus q̄ vigilat/et custodit vestimēta sua/ne nudus ambu: Apo.xvj. let. Uestimēta quippe custodimꝰ/cū precepta innocētie ser

Nullꝰ hō: mo sine pctō est.

G uamus in mente:vt cū nos iudicij culpa nudat/ad emis:
sam redeūtes innocētiā penitētia opiat. Hī aūt ḋr:Ubi
queso est:q̄ pctōr homo illic stare noluit vbi cōdit⁹ fuit:
hic ꝟo vbi cecidit/diu esse ꝓhibet. Patriā volēs pdidit:
a peregrinatiōe ꝟo sua quā diligit/inuit⁹ expellit. Ubi
ergo est qui in et⁹ amore nō est/vbi verū esse est: Sequit.
[Quomodo si recedāt aque de mari/ꝛ fluui⁹ vacuefact⁹
arescat:sic homo cū dormierit/nō resurget.] Mare mens
hoīs/ꝛ quasi fluctus maris sunt cogitatiōes mētis: que
aliquādo p irā tumescūt:p gratiā trāquille fiūt:per odiū
cū amaritudine defluūt. Sed cū homo morit/aq̄ maris
recedūt: q̄ iuxta psalmiste vocē/In illa die peribūt oēs
Ps̄.cxlv. cogitatiōes eoꝝ. Et rursum de morte scriptū est: Amor
Eccl̄s.ix. quoq̄ ꝛ odiū simul peribūt. Arescit ergo fluui⁹ vacuefa:
ctus:q̄ subducta aīa/vacuū remanet corp⁹. Quasi eni al:
ueus fluminis vacuus/est corpus exanime. Qua in re vi
gilāter intuendū est:q̄ vita p̄sens/videlicet quousq̄ aīa
Uita p̄ns moratur in corpore/mari cōparat ꝛ fluuio. Aqua eni ma:
ꝯparatur ris amara est:fluuius dulcis. Et quia hic viuētes modo
mari ꝛ flu: quibusdā amaritudinib⁹ afficimur: modo autē dulcedi:
uio. ne trāquilli ac mites iuenimur:p̄sentis vite decursus cō:
paratione exprimit maris ꝛ fluminis.

S. Q̄ nisi prius elementa ardore soluantur/resurre:
ctio mortuorum non fit. Capitulum.vj.

H
Questio. SEd in his durū valde videtur esse qḋ subdit:
[Sic hō cū dormierit/nō resurget.] Cur itaq̄
laboram⁹/si in resurrectiōis retributionem non
j.Coꝛ.xv. tendim⁹: Quomodo aūt dicit:nō resurget/cū scriptū sit:
O:s q̄dē resurgem⁹:sed nō oēs imutabimur: Et rursū:
Si in hac vita tm̄ in Christo sperantes sumus/miserabi:
liores sum⁹ oibus hoib⁹. Et p semetipām veritas dicit:
Joan.v. O:s qui in monumētis sunt/audiēt vocē ei⁹:et procedēt
Respōsio. qui bona fecerūt/in resurrectionē vite. Sed subiūcta sen
tētia indicat/q̄ discretio in premissa lateat. Nam subdit:
[Donec atterat celū/nō euigilabit:nec ꝯsurget de somno
suo.] Liquet eni q̄ nō resurget/scilꝫ donec atterat celū:
q̄ nisi mūdi huius finis aduenerit/humanum genus a
somno mortis ad vitā non euigilabit. Nō ergo quia oīno
nō resurgat: sed q̄ ante cōtritionē celi/humanū gen⁹ mi
nime resurgat/insinuat. Notādum quoq̄ est/cur postq̄
superi⁹ hoiem mortuū dixit/inferi⁹ non mortuū/sed dor:
mientē noiat/eūq̄ de somno suo minime resurgere/donec
celū atterat narrat:nisi q̄ patenter dat intelligi: q̄ in cō:
paratione ligni reuirētis/hoiem mortuū peccatorē nomi
nat:a vita scilꝫ iustitie extinctū. Ubi autē de morte car:
nis loquitur:nō hanc mortē/sed somnum maluit vocare:
spem ꝓcul dubio resurrectionis insinuās: q̄ sicut citius
homo a somno euigilat:ita cōcite ad cōditoris nutum a
morte corporis resurget. Uehemēter eni ab infirmis mē:
tibus nomē mortis pertimescit:somni autē vocabulū nō ti
j.Thes.iiij metur. Unde ꝛ Paul⁹ discipulos admonet/dicēs: Nolu
mus autē ignorare vos fratres de dormiētib⁹:vt nō cōtri
J stemini sicut et ceteri qui spem nō habēt. Si eni credim⁹
q̄ Jesus mortu⁹ est ꝛ resurrexit:ita ꝛ de⁹ eos qui dormie
rūt/p Jesum adducet cū eo. Quid est q̄ p̄dicator egregi⁹
mortē dn̄i/mortē vocat:mortē seruorū dn̄i/nō mortē sed
somnū noiat: nisi q̄ infirma corda audientiū respiciēs/
medicamentū predicationis sue mira arte cōponit:ꝛ illū
quē iā resurrexisse nouerat/eis mortuū insinuare nō dubi:
tat: eos vero qui necdū resurrexerāt/vt spem resurrectio
nis insinuet:nō mortuos:sed dormientes vocat. Non eni
verebat dicere mortuū quē auditores iā resurrexisse co:
gnouerāt: ꝛ verebat dicere mortuos quos resurgere vix
credebant. Beatus igitur Job quia carne mortuos/ad
vitā rursus euigilare non dubitat: eos dormiētes poti⁹
q̄ mortuos appellat. Sequitur.

S. Q̄ ante aduentum Christi nemo tam probate vite
fuit/quin ad infernū descenderet:et q̄ ibi loca sint in qui:
bus sancti dei quiescebant:et item alia inferiora in quib⁹
mali puniebantur. Capitulum.vij.

QUis mihi tribuat vt in inferno ꝓtegas me:]
Quia ante aduētū mediatoris dei ꝛ hominis:
ois homo q̄uis mūde ꝓbateq̄ vite fuerit/ad
inferni claustra descēdit dubiū nō est: q̄m homo qui per
se cecidit/per se ad paradisi requiē redire non potuit/nisi
veniret ille qui sue incarnationis mysterio eiusdē nobis
Gen.iij. paradisi iter aperiret. Unde ꝛ post culpā primi hominis/
ad paradisi aditum romphea flāmea posita esse memora:

tur:que et versatilis dicit/pro eo q̄ quādoq̄ veniret tem K
pus/vt etiam remoueri potuisset. Nec tamē ita iustorum
animas ad infernum dicimus descendisse/vt in locis pe:
nalibus tenerētur. Sed esse supiora inferni loca/esse alia
inferiora credēda sunt:vt ꝛ in superioribus iusti requie:
scerēt:ꝛ in inferiorib⁹ iniusti cruciarētur. Unde ꝛ psalmi:
sta propter preuenientē se dei gratiā dicit:Eripuisti ani Ps̄.lxxxv.
mā meā ex inferno inferiori. Beatus igitur Job ante me
diatoris aduentū ad infernum se descēdere sciens:condi
toris sui illic protectionem postulat:vt a locis penalibus
alienus existat: vbi dum ad requiē ducitur/a supplicijs
abscondatur. Unde subiungit.

S. Q̄ furor districtiōis diuine tūc ptrāsijt cū electo
rū aīas in infernū descēdēs redēptor noster secū eduxit.

Et abscōdas me donec ptranseat furor tuus.] Furor
etenim omnipotētis dei i hoc quotidie vim sue districtio
nis peragit:q̄ viuētes indigne/dignis supplicijs demer
git. Qui furor nunc quidē transit:sed in fine pertrāsit: q̄
modo agit/sed in mundi termino cōsummat. Qui tn̄ iste
furor/quantum ad electorū animas/in redēptoris nostri
aduētu pertrāsijt: q̄ eas ab inferni claustris ad paradisi
gaudia mediator dei ꝛ hoim dū ip̄e illuc pie descēderet/
reduxit. Inter hec vero sciendum est q̄ furoris nomē di:
uinitati nō cōgruit:quia naturam dei simplicē/perturba:
tio nulla cōfundit. Unde ei dicit: Tu autē dn̄ator virtu:
tis cū tranquillitate iudicas:ꝛ cū magna reuerētia dispo
nis nos. Sed q̄ iustorū aie per mediatoris aduentū erāt L
quādoq̄ ab inferni locis (q̄uis nō penalibus) liberāde:
hoc quoq̄ iustus vir preuidet/ꝛ petendo subiungit:

S. Q̄ tēpus in quo recordat⁹ est nostri deus/prim⁹
eius aduentus sit:in quo nos iustificauit:et secundus/in
quo nos glorificabit. Capitulum.viij.

ET cōstituas mihi tēpus i quo recorderis mei.]
At vbi venit plenitudo tēporis/misit de⁹ filiū Gal.iiij.
suū/factū ex muliere/factū sub lege:vt eos qui
sub lege erāt/redimeret. Hanc itaq̄ redemptionē vir dn̄i
presciēs/i qua erāt multi etiā ex gētilitate liberādi (sicut
ipse ait: Licet hec celes i corde tuo:tamē scio q̄ vniuer:
sorū memineris) apud omnipotentē deum tēpus sibi cō
stitui sue recordationis petit. Hinc est eni qḋ in euāgelio
dn̄s dicit: Et ego si exaltatus fuero a terra/oia trahā ad Joā.xij.
meip̄m.oia videlicet electa. Non eni ab inferno rediens
dn̄s electos simul et reprobos traxit: sed illa exinde oia
sustulit/que sibi inhesisse p̄sciuit. Unde etiā p Osee ꝓphe Osee.xiij.
tā dicit: Ero mors tua o mors: ero morsus tuus inferne.
Qḋ eni occidim⁹/agim⁹ vt penit⁹ non sit. Ex eo enim qḋ
mordem⁹/partē abstrahim⁹/partēq̄ relinquimus. Quia
ergo in electis suis fundit⁹ dn̄s occidit mortē:mors mor
tis extitit. Quia vero ex inferno partē abstulit/partēq̄ re
liquit/non occidit fundit⁹/sed momordit infernū. Dicit
ergo: Ero mors tua o mors.i.in electis meis te funditus
perimo. Ero morsus tu⁹ inferne:q̄ sublatis eis te ex pte M
trāsfigo. Sciens igit beatus Job hunc aduentū ad infe:
ros redēptoris nostri:petat qḋ futurū preuidit/et dicat:
Et cōstituas mihi tēpus in quo recorderis mei. Sequit:
[Putasne mortu⁹ hō rursum viuat:] Solēt iusti viri in
eo qḋ ipsi certum ac solidum sentiunt/quasi ex dubietate
aliq̄d ꝓferre:vt infirmorū in se ꝟba trāsferāt. Sꝫ rursum
per fortē sententiā infirmāti dubietati oīmodo ꝯtradicūt:
quaten⁹ per hoc qḋ dubie ꝓferre cernunt/infirmis aliqua:
tenus condescendāt:ꝛ p hoc q̄ certā sententiā ꝓferūt/in:
firmoꝝ mentes dubias ad soliditatem trahant. Qḋ nimi
rū dum faciūt/exemplū nostri capitis sequūtur. Passio:
ni quippe dn̄s ꝓpinquās/infirmantiū in se vocē sumpsit/
dicens: Pater mi/si possibile est/transeat a me calix iste. Matthei
eorūq̄ timorem/vt abstraheret/suscepit:et rursus p obe: xxvj.
dientiā vim fortitudinis ostēdens/ait. Uerūtamē non si
cut ego volo/sed sicut tu. vt cū hoc iminet qḋ fieri nolu:
mus:sic p infirmitatē petam⁹ vt non fiat:quatenus p for:
titudinē parati simus:vt voluntas conditoris nostri etiā
contra voluntatē nostrā fiat. Hoc igit exēplo nōnunq̄ a
fortibus infirmitatis verba suscipienda sunt:vt per eorū
post predicamenta fortia/infirmorū corda gratius robo
rentur. Unde beatus Job cū quasi dubitātis verba pro:
tulit/dicēs: Putasne mortu⁹ homo rursum viuat: illico
sententiam sue certitudinis adiunxit/qua ait:

S. Certitudinē suā de resurrectiōe sanct⁹ Job īdicat:
qui immutationē suā tāto desiderio expectat. Cap.ix.

A

CUnctis diebus quibus nũc milito/expecto do
nec veniat imutatio mea.] Qui itaq3 mutatio:
nem suã tanto desiderio expectat/ꝗ3 sit de resur
rectione certus/insinuat:et cursum vite presentis quãtũ
despiciat inotescit/q̃ hũc militiã appellat. Per militiam
quippe semp ad finẽ tendit: et quotidie ꝯclusiõis termi:
nus expectat. Cursum itaq3 vite hui⁹ despicit:ꝛ statũ so:
liditatis reqrit:q̃ p hoc ꝙ mutabiliter militat/ad imuta:
tionẽ suã puenire festinat. Justo qppe in hac vita ipsa sar
cina sue corruptiõis onerosa est:ꝙ vigilie defatigãt:som
nus qrit/vt vigiliarũ labor atq3 anxietas tẽperet. Sz nõ:
nunꝗ3 etiã somn⁹ occidit:fames corp⁹ atterit:atq3 vt eius
necessitas repellat/cibi requirunt:sed sepe ꝛ cibi grauãt/
qui ad repellendũ debilitatis grauamẽ q̃siti fuerãt. Gra:
uis itaq3 est sarcina corruptiõis:que nisi ita grauis esset/
paulus neq̃ꝗ3 diceret: Uanitati creatura subiecta est/nõ
volẽs:sed ꝓpter eũ q̃ subiecit eã in spe:qꝛ et ipsa creatura
liberabit a seruitute corruptionis/in libertatẽ glie filio:
rũ dei. Scimus eñ ꝙ oĩs creatura ingemiscit et parturit
vsq3 adhuc. Sãctus ergo vir incorruptiõis statũ deside:
rãs dicat: Cũctis dieb⁹ qb⁹ nũc milito/expecto donec ve
niat imutatio mea. In q̃ imutatiõe qd agatur/adiũgit.

Ro. viij.

¶ S. Qꝛ tũc vocãti deo respõdeat quãdo in icorruptio
ne similis ei erit:nunc autem corruptibilis incorruptibi:
li non aperte respondet.

¶ Uocabis me/ꝛ ego respondebo tibi.] Respõdere cui:
libet dicimur/cũ ei⁹ factis cõgrua ad vicẽ opa reddim⁹.
In illa igit cõmutatiõe vocat dñs/ꝛ rñdet hõ:qꝛ ante in:
corrupti claritatẽ/incorrupt⁹ hõ ostẽdit post corruptio:
nem. Nũc eteni quousq3 subditi corruptiõi sum⁹/aucto:
ri nostro minime respõdem⁹:qꝛ dũ corruptio ab incorru:
ptione lõge est/similitudo apta nr̃e respõsiõis nõ est. De
illa vero imutatiõe scriptũ est: Cũ apparuerit/similes ei
erimus:qm̃ videbim⁹ eũ sicuti est. Tũc ergo vocãti deo
veraciter respondem⁹/quãdo ad summe incorruptionis
iussum incorruptibiles surgimus. Capitulũ.x.

j. Jo. iij.

B

ET qꝛ hoc pcipere creatura ex semetipsa non va
let:sed soli⁹ oĩpotẽtis dei dono agit/vt ad tãtã
incorruptiõis gloriã pmutet:recte subiungit.

¶ S. Qꝛ humana natura nisi dei gratia erigatur/per se
non conualescit.

¶ Operi manuũ tuarũ porriges dexteram.] Ac si aperte
dicat: Idcirco creatura corruptibilis ꝑsistere ad incorru
ptionẽ potest:qꝛ tue potestatis manu erigit:et tui respect⁹
gratia vt ꝑsistat tenet. Humana nãq3 creatura coipso ꝙ
creatura est/in semetipsa habet sub se defluere: sed a cõdi
tore suo homo accepit vt ꝛ sup se cõtẽplatione rapiat:ꝛ in
semetipo in incorruptiõe teneat. Creatura ergo ne sub se
defluat/sed in incorruptione ꝑsistat/ad incorruptibilita
tis statũ auctoris sui dextera leuat. Potest quoq3 dexte
re noie/fili⁹ designari:qꝛ oĩa p ipm̃ facta sunt. Operi igit
manuũ suarũ porrexit oĩpotẽs de⁹ dexterã suã: qꝛ vt ab:
iectũ atq3 in infimis iacens ad sũma erigeret gen⁹ huma
nũ/incarnatũ ad hoc vnigenitũ misit. Ex cui⁹ nobis in:
carnatiõe datũ est:vt qui ex volũtate ꝓpria in corruptio
nẽ cecidim⁹:vocanti nos deo quãdoq3 ad incorruptionis

C

gloriã respõdere valeam⁹. Qua i re largitatẽ diuine mie
pensare qs valeat/ꝙ ad tantã pducit gliam hoiem post
culpã? Pensat de⁹ mala q̃ facim⁹: et tamẽ p benignitatis
sue gratiã ea misericorditer relaxat. Unde ꝛ subdit:

¶ S. Qꝛ oĩa nr̃a opa quasi in sacculo sigillata sũt/q̃diu
non penitem⁹/donec excutiãtur in iudicio:ꝛ ꝙ ea que hic
penituimus/nequaꝗ3 deus in vltimo examine iudicat.

¶ Tu qui dẽ gressus meos dinumerasti:sed parce pctis
meis.] Gressus de⁹ dinumerat/cũ singula queq3 nr̃a ope
ra ꝓpter retributionẽ signat. Quid eñ in gressibus/nisi
vnaq3q3 nr̃a actio designat? Oĩpotens itaq3 de⁹ ꝛ gressus
dinumerat/ꝛ pctis parcit:qꝛ ꝛ subtiliter acta nr̃a conside
rat/ꝛ tñ hec penitẽtib⁹ misericorditer relaxat. Qui ꝛ duri
tiã in peccãtib⁹ cõspicit:sed tñ hãc ꝑueniente gr̃a ad peni
tẽtiã emollit. Culpas ergo dinumerat/cũ nosipos ad sin
gula q̃ fecim⁹/deflẽda cõuertit. quas misericorditer rela:
xat:qꝛ eas dũ nos punim⁹/ipse nequaꝗ3 i extremo exami:
ne iudicat: Paulo attestãte/q̃ ait. Si nosmetipos diiudi
carem⁹/nõ vtiq3 iudicaremur. Uñ adhuc subdit: Ca.xj.

j. Cor. xj.

SIgnasti quasi in sacculo delicta mea:sed cura:
sti iniqtatẽ meã.] Signant quasi in sacculo de:
licta nr̃a:qꝛ hoc qđ nos exteri⁹ agimus/nisi pe
nitẽtia interueniẽte diluam⁹:in secreto iudiciorũ dei sub
quadã occultatione seruat: vt quãdoq3 etiã de sigillo se:
creti exeat ad publicũ iudiciũ. Unde etiã p Moysen dici:

D

tur. Nõne hec congregata sunt apud me:ꝛ signata in the
sauris meis? In die vltionis reddã illis. Cũ vero ꝓ ma:
lis q̃ fecim⁹/discipline flagello atterimur/ꝛ hec p penitẽ:
tiã deflem⁹/iniquitatẽ nostrã signat ꝛ curat:qꝛ nec inulta
hic deserit:nec i iudicio puniẽda reseruat. Signat igitur
delicta:qꝛ ea hic subtiliter attẽdit vt feriat.curat vero:qꝛ
hec p flagellũ fundit⁹ relaxat. Unde iniquitatẽ quoq3 il:
lius ꝑsecutoris sui quẽ in terrã ꝓstrauerat/signando cu
rauit/cũ de illo ad ananiã dixit: Uas electionis mihi est
iste:vt portet nomẽ meũ coram gentib⁹ et regibus ꝛ filijs
Israel. Ego eñ ostẽdã illi/quãta eũ oporteat ꝓ noie meo
pati. Cui eñ adhuc ꝓ trãsactis excessib⁹ vẽturas passio:
nes minatur:ꝑfecto hoc qđ deliquerat/in corde signatũ
tenebat. Sed ꝓcul dubio delicta ei⁹ signãdo curauerat/
quẽ vas electiõis vocabat. Uel certe peccata nostra signã
tur in sacculo/cũ mala que fecimus/sollicito semp corde
pensam⁹. Quid nãq3 est cor hoĩs/nisi saccul⁹ dei? Ubi dũ
studiose cõspicimus p quanta deliquim⁹/pctã nostra q̃si
in dei sacculo signata portamus. Au nõ pctm̃ suũ Dauid
signatũ tenebat i sacculo/qui dicebat: Iniquitatẽ meam
ego agnosco:et delictũ meum coram me est semp? Et qꝛ
culpas quas nos intuẽdo ꝛ penitẽdo cognoscimus:pius
nobis conditor relaxat/recte post signata in sacculo deli:
cta/subiungit: Sed curasti iniquitatẽ meam. Ac si aper:
te dicat: Que modo signas vt penitẽdo videam/agis pro:
cul dubio ne in retributione videantur. Sequitur.

Deutero. xxxij.

Act. ix.

Psal. l.

¶ S. Qꝛ quibusdam subitis et repentinis tẽtationibus
excellentes viri (qui quasi mõtes sunt) aliquãdo ruant:ꝛ
alij nõnulli lentis ꝛ mollibus blandimentis quasi aquis
fluxu cõtinuo excauantibus forte propositũ mentis:vsq3
in luxuriam permittente deo dissoluuntur.

E

¶ Mons cadẽs defluit:ꝛ saxũ trãsfert de loco suo. La:
pides excauant aque:ꝛ alluuione paulatim terra ꝯsumit:
et hoies ergo siliter perdes.] Hoc crebro agit/vt cadẽti:
bus rupib⁹/saxũ ad loca alia transferat:vt aq̃ lapideo ex:
cauẽt:ꝛ paulatim terra alluuionib⁹ ꝯsumat. Sed magna
nobis intẽtione discutiendũ est qđ infert: Et hoies ergo
siliter pdes. Quid est eñ hoc ꝙ cadẽti mõti/ꝛ saxo trãsla
to/ꝙ excauato lapidi/ꝛ p alluuionẽ terre cõsumpte/pdi:
tio humana cõparat/nisi hoc qđ patẽter dat intelligi:qꝛ
duo sunt genera tentationũ? Unũ qđ in mente etiã iusti
hoĩs p repentinũ euentũ agit: quaten⁹ sic subito tẽtet/vt
hũc inopinato ꝓuẽtu ꝯcutiat ꝛ ꝓsternat:casumq3 suũ nõ
nisi postq3 ceciderit/videat. Aliud ꝟo qđ paulatim venit
in mentẽ:ꝛ resistentẽ animũ lenib⁹ suggestionib⁹ inficit:ꝛ
oẽs in eo vires iustitie non nimietate sua/sed assiduitate
cõsumit. Quia ergo alia est tentatio q̃ iustos plerũq3 subi
ta inuasiõe ꝓsternit:dicat. Mons cadẽs defluit:ꝛ saxum
trãsfert de loco suo.i.mẽs sancta cui⁹ loc⁹ iustitia fuerat/
impulsu subito transfert ad culpã. Rursum qꝛ alia est tẽ:
tatio q̃ se cordi hoĩs leniter infundit:omnẽq3 duritiã for:
titudinis corrumpit atq3 cõsumit/dicatur: Lapides ex:
cauant aque: quia videlicet duritiam mentis absorbent
assidua ꝛ mollia blandimenta libidinis: et lentũ atq3 sub:
tile vitium corrumpit durum ꝛ forte propositum mentis.
Unde subditur. Capitulum.xij.

F

ET alluuione paulatim terra cõsumit.] Sicut
eni influente aqua paulati terra ꝯsumit: sic le:
niter surripiẽte vitio mẽs etiã fortis absorbet.
Un deniꝗ3 subiũgit.] Et hoies ergo silr pdes.] i. qꝛ cũ tẽ:
tationẽ iusto iudicio ei⁹ mẽti q̃ stare in alto cernit/repẽ:
te dari pmittis:cadere ac defluere montẽ facis:ꝛ cũ vo:
lũtas ad vitiũ cõmutat/q̃si ad locũ aliũ transfert saxũ.
Cũ vero tẽtationẽ lentã atq3 subtilẽ/sz tñ assiduã: eorũ q̃
fortes esse credunt/ꝑualere mẽtib⁹ sinis: q̃si lapides ex:
cauant aq̃:ꝛ alluuione paulatim terra ꝯsumit:qꝛ nimirũ
suggestione leni subacta mẽtis duritia mollit. Uideam⁹
dauid ille q̃ꝫtũ mõs alt⁹ fuerit/q̃ tãta dei mysteria ꝓphe
tico spũ valuit cõtẽplari:sed aspiciam⁹ ꝗ3 subito casu de:
fluxit:q̃ dũ i solario deãbulãs/alienã cõiugẽ cõcupiuit ꝛ
abstulit:eiusq3 virũ cũ dãno sui exercit⁹ interemit: repẽti:
no casu mõs cecidit/cũ mẽs illa mysterijs celestib⁹ assue:
ta/inopinata tentatiõe deiecta est:tãq3 imanissime turpi
tudini subacta. Saxũ itaq3 de loco suo trãslatũ est/cũ ꝓ:
phete anim⁹ a ꝓphetie mysterijs exclusus/ad cogitãdas

ij. Reg. xj.

G turpitudines venit. Videamꝰ etiā q̄liter lapides excauāt
iij. Reg. xj aque/ꝛ alluuione paulatim terra consumitur. Salomon
quippe immoderato vsu atq̧ assiduitate mulierū ad hoc
vsq̧ perductꝰ est: vt templū idolis fabricaret: ꝛ qui prius
deo templū cōstruxerat/ assiduitate libidinis/ etiā perfi=
die substratꝰ/ idolis cōstruere templa non timuit. Sicq̧
factum est/ vt ab assidua carnis petulantia/ vsq̧ ad men=
tis perfidiā perueniret. Quid itaq̧ aliud q̄ aque excaua=
runt lapidē: et alluuione paulatim terra consumpta est?
Quia surripiēte paulisper infusiōe peccati/ terra cordis
illius ad cōsumptionē defluxit. Consideret ergo beatus
Iob vtrasq̧ tētationes: vel subitā et immēsam/ vel lentā
atq̧ longiorē: consideret casus hoim: ꝛ ex his que exteriꝰ
accidūt/ rapiat interius contēplationē/ dicēs: Mons ca=
dens defluit: ꝛ saxū transfert de loco suo. Lapides exca=
uant aque: ꝛ alluuione paulatim terra consumitur: et ho
mines ergo similiter perdes. i. Sicut hec insensibilia mo
do subito corruūt: modo paulisper infusa aquarum mol=
litie cōsumūtur: ita etiā eum quē rationabilē condidisti:
vel subita tētatione deijcis: vel lōga ac lenta cōsumi per=
mittis. Atq̧ mox eādem rationabilē creaturā verbis se=
quētibus explicat/ dicēs. [Roborasti eum paululū/ vt in
perpetuū transiret.] Paululū roboratus est homo: quia
hic viuēdi vires ad modicum accepit/ vt in perpetuum
transeat: vbi eius vitā terminꝰ non cōcludat. Sed in hac
breuitate vbi roboratus est/ colligat vnde in ꝑpetuitate
inueniat vel vt semꝑ gaudeat: vl' vt suscepta supplicia nō
euadat. Qui pro eo ꝙ paululum roboratus est/ vt in per=
petuum transeat: aperte mox subditur.

H ¶ S Eu sanctorū anime que intꝰ claritatē dei vidēt/ qđ
extra est/ nō ignorāt: carnaliū vero anime vtrū filij vel ce
tera q̄ maxime amauerūt/ bene vl' male se habeāt/ nesciūt.
¶ Immutabis faciem eius/ ꝛ emittes eum.] Facies ho=
minis immutatur/ cum eius species morte atterit̄. Emit
titur vero/ quia ab his que volens tenuit: trāsire ad eter
na cogitur nolens: dūq̧ ad illa perducitur/ hec que diu
cogitata tenuit/ qualiter sese habitura sint relicta/ nescit.
Unde et additur. Capitulū. xiij.

SIue nobiles fuerīt filij eius siue ignobiles/ nō
intelliget.] Sicut enī hi q̄ adhuc viuētes sunt:
mortuorū aīe q̄ loco habeant̄ ignorāt/ ita mor=
tui vitā in carne viuentiū post eos qualiter disponat̄ ne=
sciunt: qꝛ ꝛ vita spiritꝰ longe est a vita carnis. et sicut cor=
porea atq̧ incorporea diuersa sunt genere: ita etiā distin=
cta cognitiōe. Qđ tamē de animabus sanctis sentiendū
non est: qꝛ que intus oīpotētis dei claritatē vident: nullo
modo credendum est: quia foris sit aliquid qđ ignorent.
Sed carnales quiq̧ qui amorē precipuū filijs impēdūt/
hoc eos beatus Iob nescire postmodū asserit: qđ hic ve=
hementer amauerunt: vt siue nobiles siue ignobiles sint
filij/ nesciāt: quorum eos semꝑ cura fatigabat. Qđ tamē
I si intelligi spiritualiter debet: non incongrue filiorū noīe/
opera designātur: sicut de muliere Paulus dicit: Qꝛ sal=
j. Timo. ij. ua erit per filiorum generationē. Neq̧ enim mulier que
continentie studēs/ nequaq̄ filios generat/ salua nō erit:
sed per generationē filiorū saluari dicit̄: quia per effectū
bonorū operū perpetue saluti sociat̄. Nobiles ergo sunt
filij/ recta opera: ignobiles autē/ facta ꝑuersa. Et sepe ho
mo agere quelibet bona intentione nititur: sed tamen pro
multis que surripiunt/ eius acta apud omnipotentē deū
qualiter habeant̄/ incertum est. Siue itaq̧ nobiles fuerit
filij eius siue ignobiles/ non intelliget: qꝛ subtili examine
discussa/ vtrū approbent̄ eius opera an reprobētur/ igno
rat. Et hic ergo homo in dolore laboris est positꝰ: et illuc
ducit̄ in timore suspitionis. Unde adhuc de ipso ꝑsentis
vite labore subiungit̄: [Attamen caro eius dū viuit/ dole
bit: et anima eius suꝑ semetipso lugebit.] De coniugibus
j. Cor. vij. Paulus dicit: Tribulationē tamen carnis habebūt hu=
iusmodi. Sed tribulationē carnis hic pati possunt: etiam
iam qui spūaliter viuūt. Cur ergo inesse cōiugibꝰ carnis
tribulatio/ quasi specialiter dicit̄/ que etiā a vita spūaliū
longe nō est/ nisi ꝙ hi frequēter maiores tribulatiōes ex
carne suscipiūt/ qui carnis voluptatibꝰ delectant̄? Bene
autē dicit̄: Et aīa eius suꝑ semetipso lugebit: qꝛ quisquis
gaudere in se appetit/ eo ipso iā in luctu est/ quo a vera le
titia recessit. Uera quippe letitia mentis/ creator est. Di=
gnū itaq̧ est/ vt in se semꝑ homo merores inueniat/ q̄ de=
relicto creatore/ in se gaudiū querebat. Sequitur.

¶ Textus capituli. xv. btī Iob: expositio mo= K
ralis vero libri duodecimi Capl'm. xiiij.

REspōdēs autē eliphas thema=
nites dixit. Nūquid sapiens re
spōdebit quasi in vētū loquēs:
et implebit ardore stomachum
suū? Arguis verbis eū qui nō
est equalis tibi: et loquens qđ
tibi non expedit. Quātum in te est/ euacuasti ti
morē: et tulisti preces corā deo. Docuit enī ini=
quitas tua os tuū: et imitaris linguā blasphe=
mantiū. Cōdēnabit te os tuū: ꝛ nō ego: ꝛ labia
tua respondebūt tibi. Nunquid primus homo
tu natus es: ꝛ ante oēs colles formatus? Nun=
quid consiliū dei audisti/ et inferior te erit eius
sapiētia? Quid nosti qđ ignoremus: q̇d intelli=
gis qđ nesciamus? Et senes et antiqui sunt in
nobis: multo vetustiores q̄ patres tui. Nunq̇d
grāde est vt cōsoletur te deus? Sed verba tua
praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuū/ ꝛ
quasi magna cogitans/ attonitos habes ocu= L
los? Quid tumet cōtra deū spūs tuus vt ꝑfe=
ras de ore tuo huiuscemodi sermōes? Quid est
homo vt imaculatus sit: et vt iustus appareat
natus de muliere? Ecce inter scōs eius nemo
imutabilis: et celi nō sunt mūdi in ꝯspectu eiꝰ:
q̄to magis abominabilis et inutilis homo: q̄
bibit quasi aquā iniquitatem? Ostendā tibi au=
di me: quid vidi narrabo tibi. Sapiētes cōfitē=
tur: ꝛ nō abscōdunt patres suos. Quibus solis
data est terra: et nō trāsiuit alienus ꝑ eos. Cun
ctis diebus suis impius suꝑbit/ et numerus an
norū incertus est tyrannidis eius. Sonitus ter
roris semꝑ in auribus illiꝰ: ꝛ cū pax sit: ille sem=
per insidias suspicatur. Non credit ꝙ reuerti
possit de tenebris ad lucē: circūspectans vndiq̧
gladiū. Cū se mouerit ad querēdū panē: nouit
ꝙ paratus sit in manu eius tenebrarum dies.
Terrebit eū tribulatio: et angustia vallabit eū:
sicut regē qui preparat̄ ad preliū. Tetendit enī M
aduersus deū manū suam: ꝛ cōtra oīpotētē ro=
boratus est. Cucurrit aduersus eū erecto collo:
et pingui ceruice armatus est. Operuit faciem
eius crassitudo: et de lateribus eius aruina de=
pēdet. Habitabit in ciuitatibus desolatis: ꝛ in
domibus desertis/ que in tumulos sūt redacte.
Nō ditabitur/ nec perseuerabit substātia eius:
nec mittet in terrā radicē suā. Nō recedet de te
nebris. Ramos eius arefaciet flāma: et aufere=
tur spūs oris eius ab eo. Non credat frustra er=
rore deceptus/ ꝙ aliquo precio redimēdus sit.
Anteq̄ dies eius impleātur peribit: et manus
eius arescēt. Ledetur quasi vinea in primo flo=
re botrus eius: et quasi oliua proijciens florem
suū. Cōgregatio enī hypocrite sterilis: ꝛ ignis
deuorabit tabernacula eorū qui munera liben=
ter accipiunt. Cōcepit dolorē/ et peperit iniqui
tatem: et vterus eius preparat dolos.

REspondēs autē eliphas themanites dixit. Nū
quid sapiēs respōdebit quasi in ventū loquēs:
et implebit ardore stomachū suū?] Crebro iam
diximus beatū Iob typū scte vniuersalis eccle: amicos
vero illiꝰ hereticoꝝ speciē tenere: qui quasi ex defensione

A dñi/occasionē stulte locutiōis inuenisse:et ꝯtumeliosa cō
tra bonos ꝟba iaculanṫ. Quib⁹cūcta q̄ a fidelib⁹ sentiun
tur:q̄si ī vētū ꝓlata displicēt. Vñ nūc dr̄. Nunq̄d sapiēs
respondebit q̄si in ventū loquēs? Nec bonorum verba di:
cta rationis/sed stimulos furoris existimant. Vñ et sub:
ditur. Et implebit ardore stomachum suum. Qr ea etiā
q̄ se sciūt ꝯtumeliose dicere/studēt semꝑ (vt dictum est)
ex dñi defensione palliare. Unde eliphas subdit.

¶ S. Qr cum peruersi vera mala cōtra bonos non inue
niūt/falsa fingunt:vt alijs derogādo/ipsi iusti videātur.

¶ Arguis verbis eū qui nō est equalis tibi: et loqueris
quod tibi non expedit. Nullū vero existimant timorem
dñi habere/nisi eū quē potuerint ad sue confessionis stul
titiā trahere. Unde adiūgit. Et tū in te est/euacuasti ti
morem:ꝛ tulisti preces coram deo. Tulisti dicit/abstuli
sti. ac si aperte dicat: De tua iustitia ꝓsumens/creatoris
tui gratiam despicis deprecari. Cum enī vera mala here
tici contra bonos non inueniūt/fingūt que redarguant/
vt iusti esse videanṫ:et fit plerūq̃ vt ad aperta contume:
liarū verba ꝑueniāt. Unde adhuc subdit. Docuit enim
iniquitas tua os tuum:et imitaris linguā blasphemantiū.
Iniquitas os docet/quando ex mala vita cōcipiṫ/quod
ꝑeius dicatur. Quia autem beatus iob tanto in ore liber

B fuerat/quanto iustus in opere:ab amicis suis hereticorū
typum tenētibus/ꝛ de iniqua vita/et de audaci ore rep:
hendiṫ:vt dicaṫ. Docuit enī iniquitas tua os tuū. Ac si
aperte ei diceret: Qd̄ ꝑuerse loqueris/ex ꝑuersiore vixi:
sti vita. Sepe vero heretici dū quasi venerant deū/ei⁹
mysterijs cōtradicūt:et humilitatē putāt/si veritatē de:
negāt. Sūt nāq̃ nōnulli q̄ deo se iniuriam irrogare existi
māt/si eū verā carnē assumpsisse fateanṫ:aut si hūc veraci
ter pro nobis carne mori potuisse crediderint. Cūq̃ deo
quasi plus honoris conantur tribuere/coguntur laudes
veras bonitatis illi⁹ negare. Quid enī ei est in charitatis
sue laude potenti⁹/q̄ vt illa sibi pro nobis digna ad sus:
ceptionē faceret/q̄ ei videnṫ indigna? Sācta autē eccl'ia
veram carnem/veram mortem illius confiteṫ:sed hec di:
cens/ab hereticis irrogare deo cōtumeliā crediṫ. Unde
nunc dr̄. Et imitaris linguā blasphemātiū. Cui si quid
ī hoc mūdo aduersitatis euenerit:hoc ei ꝯtingere ex ipa
hac iniuria sue cōfessionis dicūt. Unde adhuc subditur:
Cōdēnabit te os tuū/ꝛ nō ego:et labia tua respōdebūt
tibi. Quia enī ex errore confessionis existimāt mala ad:
uersitatis erumpere: labia sua ei asserunt rñdere: vt cul:
pa eloquij sit causa flagelli. Capitulum.xv.

C Aliquādo vero eā comprimere q̄si ratiocinan
tes volunt. Unde eliphas btm̄ iob reprehen:
dere quasi ex ratione conatur/dicens. Nun
quid primus homo tu natus es:et ante colles format⁹?
Nūquid consilium dei audisti:et inferior te erit eius sa:
pientia? Ac si verbis apertioribus dicat: Qui de eterno
loqueris/pēsa q̄r tēporalis es. Qui de eius sapientia dis:
putas:pensa quia eius cōsilium ignoras. Sed quia ad h̄
heretici verba dominice defensionis assumunt/vt docti
esse videantur:et dū diuinā gloriam defendere videntur/
suam scientiā hoib⁹ innotescūt: ipsa hoc eliphas subiun:
cta verba testanṫ:q̄ loqui quidem de sapientia dei cepit/
sed statim ad suam elationē cecidit/dicēs. Quid nosti
quod ignoremus:quid intelligis quod nesciam⁹? Que
videlicet dicta patenter ostēdūt/ex qua mētis elatione ꝓ
deat/quicquid quasi ad dñicam defensionem sonat. Se:
quitur: Et senes et antiqui sunt in nobis/multo vetu:
stiores q̄ patres tui. Quia omnes heretici a sancta vni:

j. Jo.ij. uersali eccl'ia sunt egressi:testaṫ Joānes/q̄ ait. Ex nobis
prodierūt:sed nō erant ex nobis. Sed vt ea que asserūt/
cōmendare stultis mentib⁹ hoim q̄si de antiquitate pos:
sint/antiquos patres se habere testanṫ:atq̃ ipsos docto:
res ecclesie/sue professionis magistros dicunt. Cūq̃ pre
sentes ꝑdicatores despiciunt/de antiquorū patrum ma:
gisterio falsa ꝓsumptione glorianṫ:vt ea que ipsi dicunt/
etiā antiquos patres tenuisse fateanṫ: quatenus hoc qd̄
rectitudine astruere non valent/quasi ex illorū auctori:

Hebre.xij. tate cōfirmēt. Quia ꝟo scriptū est: Quē diligit dñs/casti
gat:flagellat autē omnē filiū quē recipit: sepe sancta ec:
clesia multis ī hac vita aduersitatibus laborat:et repro:
borum vita tanto sine flagello dimittiṫ/quanto ad nulla
ꝑmia seruatur. Sed afflictiones sancte ecclesie videntes
heretici/eā despiciūt:ꝛ tot illā flagellis atteri/ex praue

professionis merito suspicanṫ. Vñ adhuc subdiṫ: Nun: D
quid grāde est/vt cōsoleṫ te de⁹? Sed verba tua praua h̄
prohibent. Ac si ei patenter dicat: Si professionem fidei
corrigeres/iādudū cōsolationem a flagellis habere po:
tuisses. Sequitur. Quid te eleuat cor tuū/et quasi ma:
gna cogitans/attonitos habes oculos? Sepe iustorum
mens ita ad altiora cōtemplāda suspenditur: vt exteri⁹
eorum facies obstupuisse videanṫ. Sed quia hāc contem:
plationis vim ī occulto agere heretici ignorāt: hoc a iu:
stis et recta sapiētibus fieri magis per hypocrisim q̄ per
veritatē putant:quia h̄ qd̄ ipsi habere nequeunt/inesse
veraciter alijs non suspicantur. Sequitur.

¶ S. Qr sepe iustorum et iniustorum similia sūt verba
et opera/intentio tamen diuersa. Nota in sequentibus
heresim manicheorum. Capitulum.xvj.

Quid tumet cōtra deum spirit⁹ tuus: vt profe:
ras de ore tuo huiuscemodi sermones? Ple
rūq̃ iusti aliquibus necessitatib⁹ afflicti/sua
opera coguntur fateri. quod beat⁹ iob fecerat/quem post
iustitiam flagella deprimebant. Sed cum eorum dicta in
iusti audiunt/hec per elationem potius q̄ per veritatem
existimant prolata. Ex suis enī cordibus verba iustorū
pensant:et dici humiliter posse vera bona nō existimant.

E Sicut enī grauis culpe est/sibi hoc hominē arrogare qd̄
nō est:sic plerūq̃ culpa nulla est/si humiliter bonū dicat
qd̄ est. Vñ sepe ꝯtingit vt iusti et iniusti habeāt verba si:
milia:sed tamen semꝑ cor longe dissimile:et ex quib⁹ di:
ctis dñs ab iniustis offenditur/in eisdem quoq̃ a iustis

Luc.xviij placatur. Nam pharisceus ingressus templū/dicebat. Je
iuno bis in sabbato:decimas do oīm q̄ possideo. sed iusti
ficatus magis publicanus q̄ ille exijt. Ezechias quoq̃
rex cum molestia corporis afflictus/ad extremitatē per:

Esaie xxxviij. uenisset vite:in orōne compunct⁹ dixit: Obsecro dñe/me:
mento queso quomodo ambulauerim coram te in verita
te et in corde perfecto. Nec tñ dñs hanc confessionem ꝑ:
fectionis eius despexit/aut renuit/quem mox in suis pre:
cibus exaudiuit. Ecce phariseus se iustificauit in opere:et
ꝛ ezechias iustū se esse asseruit etiam in cogitatione: atq̃
vnde ille offendit/inde iste dominū placauit. Cur itaq̃
hoc: nisi q̄r omnipotēs deus singulorū ꝟba a cogitatio:
nibus pensat:ꝛ in eius auribus superba non sunt que hu:
mili corde proferuntur. Unde beatus iob cum sua opa
protulit/cōtra deū nullo modo tumuit:q̄r ea q̄ veraciter
fecerat/humiliter dixit. Sed solent heretici errorū suoꝝ
dictis/vera aliqua permiscere:et amici beati iob q̄uis in
reprehensione eius omnimodo fallantur: possunt tamen
et quedā vera dicere:que ex illius assiduitate didicerūt.
Quoꝝ dicta si omnia refutanda essent/eliphas sententiā

j. Cor.iij. Paulus apostolus minime ꝓtulisset/dicens: Apprehen
dit sapientes in astutia eorū. Quia igitur et ea que recta

F dicūt/cōtra beatū iob recte non dicunt:nos in eorum di
ctis et calcemus vitium indiscretionis/et discutiam⁹ vi
res rectitudinis. Sequitur. Quid est homo/vt imacu:
latus sit? Eo enim ipso quo dicitur homo/terrenus ex
primitur et infirm⁹: homo enī ab humo appellat⁹ est. Et
quomodo esse valet sine macula/qui sponte sua ad infir:
mitatē cōcidit fact⁹ de terra? Ubi ꝛ addiṫ. Et vt iustus
appareat nat⁹ de muliere. Primā quippe viro iniustitiā
mulier ꝓpinauit in paradiso. Quomodo ergo iustus ap
parebit qui de illa natus est/que iniustitie propinatrix ex
titit? Sequitur.

¶ S. Qr sancti q̄ propter excellentiam vite celi dicūtur/
ex semetipsis ante districtū dei iudiciū ad perfectum mū
di esse non possunt. Capitulum.xvij.

Ecce inter sanctos eius nemo īmutabilis: et ce:
li non sunt mundi in conspectu eius. Hoc ce:
lorum nomine repetijt/quod sanctorū pri⁹ ap:
pellatione signauit. Nam de eisdem sanctis scriptum ē.

Ps.xviij. Celi enarrant gloriam dei. Qui per naturam omnes in
semetipsis propriā mutabilitatē habent:sed dum immu
tabili veritati studiose semper inherere desiderant:inhe:
rendo agunt vt imutabiles fiant. Cūq̃ ad hanc toto af:
fectu se tenent/quādoq̃ accipiunt vt sup semetipsos du:
cti/vincant hoc q̄ in semetipsis mutabiles extiterunt.
Quid enī mutabilitas/nisi mors quedam est? Que dum
rem quālibet in aliud īmutat/quasi occidit quod fuerat/

j. Timo.vj vt incipiat esse qd̄ nō erat. Et de auctore oīm scriptū est:
Qui solus habet īmortalitatē. q̄r videlicet in semetipso

G

solus imutabilis est. De quo per Jacobū dicitur. Apud
quem nō est trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio.
Ipa eni mutabilitas vmbra est, q̄ quasi obscuraret lucē/
si hanc per aliquas vicissitudines pmutaret. Sed quia in
deo mutabilitas non venit, nulla eius lumē vmbra vicis:
Job. xv.
situdinis intercidit. Bene autem dicitur. Celi non sunt
mūdi in conspectu eius: quia per semetipsos ante distri:
ctum dei iudicium nec ipsi esse mundi ad perfectum pos:
sunt/ qui mundicie predicatores fiunt: Joanne attestan:
j. Joan. j.
te/ qui ait. Si dixerimus quia peccatum nō habem⁹: ipsi
nos seducimus. Si igitur inter sanctos illius nemo im:
mutabilis est: et celi in cōspectu illius nō sunt mundi/ qs
apud se de iustitie opere presumat? Unde et subditur.
¶ S. Q̄ quasi aquas homo iniquitatem bibit/ cum sine
timoris obstaculo peccatum deglutit.
¶ Quanto magis abominabilis et inutilis homo/ qui bi:
bit quasi aquas iniquitatem? Qui imaculatum p̄us ho
minem ꝛ iustum p se esse negauerat/ hunc abominabilem
ꝛ inutilem appellat. abominabilem scꝫ propter inmundi:
tiam macule: inutilē vero propter iniustitiam imperfecte
vite. Qui tn̄ abominabilis ꝛ inutilis intelligi et aliter po:
test. Aliqn̄ em̄ homo puersus quedam recte agere videt:
sed per ea que iniqua sunt/ etiā ea que eius recta sunt/ de:
struuntur. Et quia multū deo displicent mala: neqꝫ illa
placent q̄ videntur bona. Qui ergo in malis suis deo abo:
minabilis est: i bonis est inutilis: qꝛ dū se p praua opera
deo execrabilē exhibet: nec illō de eo qd̄ rectū videt pla:
cet. Bene aūt dr̄. Qui bibit quasi aquas iniquitatē. Hoc
nāqꝫ quod comeditur/ cum mora glutitur: qꝛ mādit ut
glutiatur. Quod autem bibit: tāto ad glutiendū moram
H
non habet/ quāto nullā ꝛ ad mādēdū necessitatem habet.
Culpa ergo qua a stulto homine sine vlla retractatione
perpetratur: quasi aqua iniquitas bibitur. Qui em̄ illici:
ta sine timore facit/ quasi potum iniustitie sine obstaculo
glutit. Sequitur. Capitulum. xviij.

Ostendam tibi/ audi me: quod vidi/ narrabo ti:
bi. Habent hoc omnes arrogantes proprium:
vt cum rectum quid vel parum senserint/ i visum
hoc elationis inflectant: atqꝫ vnde per itellectum sibimet
ipsis altiores fiant/ inde per tumorē in foueam elationis
cadant: seqꝫ doctis doctiores existiment: reuerentiā sibi
a melioribus exigant: ꝛ docere sanctiores quasi ex aucto
ritate cōtendant. Uñ nūc dr̄. Ostēdā tibi/ audi me. Et qꝛ
cū minore auctoritate docet is qui audita/ q̄ꝫ is qui ea q̄
viderit loquitur: vt fortiorē sibimet auctoritatē eliphas
arroget/ dicit: Quod vidi/ narrabo tibi. Quia vero nōnū
q̄ꝫ heretici de dānatis suis patribus confunduntur: ꝛ ta:
men eorū sententias quasi cū auctoritate ad medium p:
J
ferūt: ex quorū stultitia iure reprobant: recte ipsa hereti:
corum audacia subinfertur/ cū dicit. Sapientes cōfitē
tur/ et nō abscondūt patres suos. In quorū et laudē p:
siliūt/ ꝛ eos velut solos ecclesie prefuisse gloriātur. Unde
adhuc subdit. Quibus solis data est terra: et non transi:
uit alien⁹ p eos. Solis suis patrib⁹ datā terram existi:
mant: qꝛ solos errorū suorū magistros rexisse veraciter
ecclesiam putant. Quis vero alien⁹/ nisi apostata angel⁹
vocat? Unde et per ps̄. de cūctis simul malignis spiriti
Ps. liij.
bus dr̄: Quoniā alieni insurrexerūt in me: et fortes que:
sierūt animā meā. Heretici igit qꝛ doctorū suorū corda
apostate angelo existimāt nō fuisse subiecta/ transisse per
eos alienum denegant. Cui videlicet alieno p vnū quēqꝫ
trāsire/ est iniquas i corde ei⁹ cogitatiōes imittere. Un:
de et per prophete vocē de malignis spiritib⁹ contra stan
Esa. lj.
tem animā dicit: Et dixerunt aie tue: Incuruare vt trans:
eamus. Sed eliphas themanites qꝛ quedam narratur⁹
audiri vult/ q̄uis multa que dicenda sunt sciat: sed quia
beato iob dicenda non erant/ nesciat: audiamus sententi:
as quas contra beatum iob protulit. Nec em̄ debem⁹ cui
sed solum pensare quid dixit. Sequitur.
¶ S. Q̄ sancti etsi ad horam insolescant/ nequaq̄ tn̄ in
superbia perseuerant.
¶ Cūctis diebus suis impi⁹ supbit. Solēt etiā electi i
quibusdam suis cogitationibus atqꝫ actibus superbire.
Sed qui electi sunt/ cūctis dieb⁹ suis supbire nō possunt
quia priusq̄ vitā finiāt/ ad humilitatis metū ab elatione
corda cōmutāt. Impius vero dieb⁹ suis oib⁹ superbit: qꝛ
sic vitam terminat/ vt ab elatione minime recedat. Circū
spicit quod temporaliter floret/ et pensare negligit quo

in eternū ducit. In vita carnis fiduciā ponit: eaqꝫ diu p:
K
manere existimat/ que ad presens tenet. Solidatur i ela:
tione anim⁹/ in despectū adducit omnis ppinquus/ q̄ꝫ re
pentina mors surrepat/ nūq̄ꝫ cōsiderat: q̄ꝫ sit ei⁹ incerta fe
licitas/ nunq̄ꝫ pensat. Qui si incertitudinem fugacis vite
conspiceret/ incerta pro certo nequaq̄ꝫ teneret. Unde et
bene subditur.
¶ S. Q̄ deus non attendat q̄tū q̄sqꝫ faciat/ sed q̄tum
velit. Et q̄ ideo finē nr̄m latere nos voluit/ vt semper ad
mortem parati simus.
¶ Et numer⁹ annorū incert⁹ est tyrānidis ei⁹. Super:
bire em̄ minime debuisset/ etiā si annorū suorū numerum
certū habere potuisset: vt sciēs q̄tū viueret/ presciret qñ
se ab elatione remoueret. At postq̄ꝫ presens vita semper
incerta est: tanto semp mors surrepens timeri debet/ q̄to
nunq̄ꝫ preuideri valet. Bene autem superbiam impij/ ty:
rānidem vocat. Proprie em̄ tyrānus dr̄/ qui in cōmuni
republica non iure principatur. Capitulum. xix.

Sed sciendū est: qꝛ omnis supb⁹ iuxta modū p:
prium tyrānidē exercet. Nam qd̄ nōnunq̄ꝫ ali⁹
in republica per acceptam dignitatis potentiā/
alius in prouincia/ alius in ciuitate/ alius in domo pro:
pria: alius per latentem nequitiam hoc exercet apud se
in cogitatione sua. Nec intuet dn̄s q̄tū quisqꝫ male va:
leat facere: sed q̄tū velit. Et cū deest potestas foris/ apd̄
se tyrānus est: cui iniquitas dominat intus: quia etsi exte
rius non affligit proximos/ intrinsec⁹ tamē habere pote:
statem appetit vt affligat. Et qꝛ omnipotens deus corda
pensat/ iam in eius oculis impius egit qd̄ cogitauit. Ad
L
hoc autē cōditor noster latere nos voluit finem nostrum:
vt dum incerti sum⁹ qñ moriamur/ semp ad mortē para:
ti inueniamur. Unde recte post q̄ꝫ dictū est: Cūctis dieb⁹
suis impius superbit/ adiūgit. Et numer⁹ annorū incer:
tus est tyrānidis eius. ac si aperte diceret. Cur quasi de
certo extollitur/ cuius vita sub pena incertitudinis tene:
tur? Sed omnipotens de⁹ praue agentib⁹ non solum vē:
tura supplicia reseruat: sed eorum corda hic etiam vbi de
linquūt/ penis implicat: vt eo ipso quo peccāt/ semetipsos
feriāt: vt semp trepidi semperqꝫ suspecti mala ab alijs pa
ti metuant/ que se alijs fecisse meminerunt. Unde adhuc
de hoc impio subditur.
¶ S. Q̄ reprobi non tantum ad futura supplicia reser:
uant: sꝫ iā hic eorū corda cōsciētie igne torquentur.
¶ Sonitus terroris semp in aurib⁹ illius: ꝛ cū pax sit/ il
le insidias suspicat. Nil autem simplici corde felicius: qꝛ
quo innocentiam erga alios exhibet/ nihil est quod pati
ab alijs formidet. Habet enim quasi arcē quādā fortitu:
dinis/ simplicitatē suā. Nec suspect⁹ est pati/ qd̄ se fecisse
non meminit. Unde bene per Salomonē dr̄: In timore
Puer. xiiij.
domini/ fiducia fortitudinis. Qui ꝛ rursum ait. Secura
mens/ quasi iuge cōuiuiū. Quasi eni cōtinuatio refectio:
Ibidem.
nis est/ ipsa tranquillitas securitatis. At cōtra mens pra
ua semper est in laboribus: quia aut molitur mala q̄ inse
M
rat: aut metuit ne hec sibi ab alijs iferātur. Et quicquid
contra proximos excogitat/ hoc contra se excogitari a p:
ximis formidat. Fit vndiqꝫ suspecta/ vndiqꝫ trepida.
Omnis qui ad memoriam venit/ exquirere cōtraria cre:
ditur. Cui ergo tranquillitas securitatis deest/ huic pro
culdubio terroris sonitus semper in auribus est. Et sepe
contingit vt illi quilibet proximus suus simpliciter lo:
quatur/ nil aduersum cogitet. Sed cum pax sit/ ille insi:
dias suspicatur: quia qui semper dolose agit/ simpliciter
erga se agi non estimat. Et quia scriptum est: Impius
Prouer. xviij.
cum in profundum venerit peccatorꝫ/ cōtēnit: inuolut⁹ i:
quitatis sue tenebris/ iam de luce desperat. Unde ꝛ seq̄:
tur. Non credit q̄ reuerti possit de tenebris ad lucem:
circūspectans vndiqꝫ gladiū. Quia dū feriri se vndiqꝫ i:
sidijs credit/ salute desperata/ semper ad nequitiam ex:
crescit. Capitulum. xx.

Aliquādo vero iste puersus etiam supna iudi
cia attēdit: et super se hec euenire metuit. Sꝫ
cū stipendiū vite p̄sentis q̄rit/ hec eadē iudi:
cia que metuere ceperat/ auaritie deuict⁹ insania ɔtēnit.
Et quidē mori se posse in peccato existimat: sed tamen a
peccato non cessat. Unde et subditur. Cum se mouerit
ad querendum panem/ nouit q̄ paratus sit in manu eius
tenebrarū dies. Panis etem̄/ stipendiū vite presentis:
tenebrarū vero dies/ tempus vltionis accipitur. In actu

B

itaq; suo aliquando iste peruer sus iram superni iudicij
ppendit presentẽ/sed a malo non auertit: vt etiã ipsa ãq;
ab eius interitu valeat auerti. Accusante se autem cõsciẽ
tia feriri metuit: sed tamẽ semper auget quo feriatur. Cõ
tẽnit enim reditum suũ: de sperat veniam: supbit in culpa:
sed tamen testem sue neqtie intus habet timorẽ. Et ãuis
praua videatur foris audacter agere: de his tamen apd
semetipsum cogitur trepidare. Unde scriptũ est. Cũ eni

Sap.xvij.

sit timida nequitia/dat testimoniũ cõdẽnationi. qr cum
illicita ãs ppetrat/pauet qd facit: et aptus dãnationis
testis/est ipse timor iniquitatis: qr et timet qd agit: et tñ
malũ nõ vincit qd timet. De quo et adhuc subdit. Ter
rebit cũ tribulatio: et angustia vallabit, cũ/sicut regem q
preparatur ad prelium. In omne quod iniquus agit/tri
bulatione et angustia vallatur: qr cor eius anxietate et su
spitione cõfunditur. Alius occulte appetit vi aliena diri
pere: qui laborat in cogitationibus ne deprehẽdi valeat.
Alius relicta veritate mentiri deliberat: vt audientium
animum fallat. Sed quãtus labor est sollicite custodire/
ne ipsa eius fallacia deprehendi queat? Ponit quippe an
te oculos quid sibi a veritatẽ scientibus responderi pos
sit: et cũ magno cogitatu pertractat quomodo per argu
menta falsitatis/documẽta veritatis exuperet. Hincinde
se circũtegit: et contra hoc vbi deprehendi potuerit/veri
tati similem responsionẽ querit. Qui si velit verũ dicere/
vtiq; sine labore potuisset. Plana quippe veritatis via/
et graue est iter mendacij. Unde et per prophetã dicitur.

Hiere.ix.

Docuerũt enĩ linguam suam loqui mendaciũ: vt inique
agerent/laborauerunt. Bene ergo dicit. Terrebit eũ tri

B

bulatio/et ãgustia vallabit eum: quia apud semetipsum i
labore timoris deficit: qui securitatis sociam viam veri
tatis relinquit. Qui bene regi preparato ad prelium cõ
paratur: qr in eo ipso malo quod agit/et terret et festinat/
et ex conscientia trepidat/et ex desiderio anhelat: metuit
et superbit: pauescit suspitionibus: et mentem per auda
ciam erigit.

Capitulum.xxi.

SIcedũ ãq; ẽ: qr rex q pparat ad plium: sic de ho
ste suspect⁹ est/vt eundẽ ãq; quẽ ducit exercitũ/
metuat ne labefactet: ne destitutione militum/
iaculis pateat inimicoꝝ. Iniquus ergo angustia vallat
sicut rex qui preparatur ad prelium: quia videlicet falsa
agens/falsa loquens/formidat ne suos amittat milites/
id est argumẽta falsitatis: et inermis iaculis pateat/si ei
fortasse defuerit qd ex fallacia opponat. Sz ãuis anim⁹
trepidet/ ãuis ɔsciẽtia accuset: cupiditate tñ sua iniqu⁹
vincitur: et suppresso pauore/audaciam de iniquitatib⁹
sumit. Et sepe etiam vltione menti proposita/se ɔtra deũ
erigit/quelibet ab eo aduersa perpeti deliberat/dummo
do hic (dũ valet) omne quod placet agat. Unñ et subdit:

¶ S. Qr hi cõtra deũ manũ tendũt/q mala agentes deũ
contemnũt: et pingui ɔtra eũ ceruice armant/qui ex opu
lentia rerum seculariũ inflati/quasi ex pinguedine vite p
sentis contra creatorem se erigunt.

C

¶ Tetendit eni aduersus deum manum suam: et contra
omnipotentẽ roboratus est. Cucurrit aduersus eum ere
cto collo: et pingui ceruice armat⁹ est. Hec de ipso iniq
rum capite/scz antichristo/aperti⁹ sentiuntur/qui contra
deum manũ erigens/roborari dicit: quia paruo in tempo
re permittitur exaltari: vt cũ ad modicũ gloriari sinitur/
eo in perpetuũ atroci⁹ puniat. Sed qr eius membra sunt
omnes iniqui: hoc qd in fine mundi ille tunc singulariter
acturus est vn⁹: videamus modo qualiter a malis agat
singulis. Sũt nãq; nõnulli q et si qua aliquãdo agere cõ
tra omnipotentis dei iudiciũ nitunt/ipsa impossibilitate
explẽde sue voluntatis fracti/ad semetipsos respiciunt:
atq; ad eũ quẽ cõtẽnere voluerãt cõuertunt: et q discede
re lõge poterãt/si quod vellẽt implere valuissent/p h ali
quãdo saluant: qr qd nequiter voluerũt/iplere nequiue
runt. Unñ ad se reducti/cuius sint conditionis aspiciunt:
et plãgũt se contraria veritati voluisse. Et sunt nonnulli
qui hoc quod peruerse contra deũ appetunt/iusto dei iu
dicio/implere nequi⁹ pmittunt. Et cũ eos malicia accẽ
dit: potẽtia roborat: tãto iam semetipsos in errore cogno
scere nequeũt/ quãto i reb⁹ affluentib⁹ extra se semp per
potentiã trahunt. De quorũ nũc intentione dicitur. Te
tendit enĩ aduersus deũ manũ suã: et contra oĩpotentem
roborat⁹ est. Cõtra deũ quippe manũ tẽdere/est in ope
ratiõe praua/despectis dei iudicijs/pseuerare. Et quia

tunc magis irascitur de⁹ qñ pmittit impleri qd saltem cõ
cipi in cogitatione non debuit: contra omnipotentem ini
quus iste roboratur: qr psperari in mala sua actione per
mittitur/quatenus et peruersa faciat/et tamen feliciter vi
uat. De quo adhuc subditur. Cucurrit aduersus eum
erecto collo. Erecto collo contra deũ currere est/ea que
creatori displicent/cũ audacia ppetrare. De q recte dici
tur. Cucurrit/id est in malo opere obstaculũ de aduersi
tate nõ habuit. De quo adhuc additur. Capitulum.xxij.

ET pingui ceruice armatus est. Pinguis cer
uix est opulenta superbia/affluentibus videli
cet reb⁹ quasi multis carnib⁹ fulta. Potẽs igi
tur iniquus pingui ceruice contra deũ armat: qr reb⁹ tẽ
poralib⁹ tumẽs/cõtra pcepta veritatis/quasi de magni
tudie carnis erigit. Quid enĩ paupertas/nisi ãdã macies:
et quid rerũ abũdãtia/nisi pinguedo est vite psentis? Pin
gui ergo ceruice se cõtra deũ erigit, q tẽporalem abũdan
tiã in supbiam assumit. Habẽt enĩ hoc potentes et iniqui
pprium: vt fallacib⁹ diuitijs occupati/ veras dei opes ne
gligant: et quãto minus qd verũ est inquirũt/tanto am
pli⁹ falsis diuitijs extollant. Cura etenĩ multiplex terre
narũ rerũ quia occupat/excecat. Unñ adhuc apte subiun

E

git. Operuit faciẽ ei⁹ crassitudo. Uisus quippe in facie
est/in qua et prima corpis honorabilior ps est. Non ergo
imerito mẽtis intẽtio p faciẽ designat: quã quolibet ver
timus/illuc videm⁹. Faciem ergo crassitudo opit: qr desi
derata terrenarũ rerũ abũdãtia oculos mentis premit: et
hoc qd in eis esse honorabile debuit/ ante dei oculos fe
dat: qr curis multiplicibus aggrauat. Quib⁹ tamẽ nec sõ
lum sufficit vt ipsi supbiant: nisi et hi q eis cõiuncti sunt/
de eorũ pinguedine etiã ipsi glorient. Nã sunt nonnulli
q patronis maiorib⁹ adiuti supbiũt: et de eorum potẽtia
contra inopes extolluntur. Unde et adhuc subditur. Et
de lateribus eius aruina depẽdet. Quia aruina pingue
do carnis est/et latera dicere diuitũ solem⁹ hos q̃s eis cõ
iunctos cernimus: aruina de ei⁹ laterib⁹ dependet: quia
ãsq; potẽti et iniquo adheret: ipse ãq; de ei⁹ potentia ve
lut ex pinguedine rerũ tumet: vt patroni puersi iniquita
tem seques/deũ nõ timeat/ão valet et ãtũ valet pauperes
affligat/de glĩa tpali cor eleuet. Cũ ergo talis est q iniq
potenti adheret/de ei⁹ pfecto latere aruina depẽdet. De
quibus adhuc subditur.

Capitulum.xxiij.

HAbitabit in ciuitatib⁹ desolatis/et in domibus
desertis: q in tumulos sunt redacte. Quia enĩ
a cõuersatione cõuiuentiũ ciuitas appellat/ci

F

uitates desolate sunt ipsi obsequentiũ cuncti peruersorũ:
quorũ clamoribus puersus iste laudat/cũ ad praua opa
p nequitiã rapit. Unde scriptũ est. Laudatur peccator i

Ps.ix.

desiderio aie sue: et q iniqua agit/benedicit. Domus vero
deserte/sũt cogitationes praue: quas iniquus iste inhabi
tat: quia per omne quod agit/ iniquorũ hominũ placere
cogitationib⁹ appetit. Que ciuitates desolate/et domus
deserte recte noiant: qr nisi omps de⁹ taliũ cõuersatiões
cogitatiõesq; pcedentib⁹ eorũ culpis relinqueret: ad gra
uiora ppetrãda minime puenirẽt. Bene autẽ dicit. Que
in tumulos sunt redacte. Ruẽtis nãq; domorũ atq; ciui
tatũ edificia tumulos faciũt: qñ dũ praui quiq; confusis
actionibus sibimetipsis ad peruersa opera iunguntur:
ostẽdunt pculdubio qr de edificio vite ceciderũt. Sequi
tur. Non habitabitur/nec perseuerabit substantia eius:
nec mittet in terrã radicẽ suã. Qr hic non habitabitur
dictum est/in quibusdã codicibus reperi. non ditabitur:
sed sensus nõ discrepat: ãuis a se smo discordet. Ille enĩ
virtutib⁹ ditat/cuius mentẽ inhabitat omps deus. Sed
qr supbi cogitatio ab auctoris sui gratia non inhabitat:
pfecto p hoc virtutib⁹ nõ ditat. Propter h ergo q inte
rius est vacuus: dicat/non inhabitabit: ppter hoc vo qd
trãsitoriũ foris tumet: recte subiungitur. Nec perseuera
bit substãtia eius. Ac si aperte dicat. Hoc qd habere vide
tur exterius/trãsit: et illud qd trãsire nõ poterat/interius
non habet. Unde et apte adiũgit. Nec mittet in terram
radicem suam. Qd si de hac terra dictum accipimus/li
quet proculdubio quia arbor que in terra radicem nõ ha
bet/vel tenuissimis commota flatibus cadit. Et supbus
quisq; dũ contra omnipotentem dominũ roboratur/dũ
currit erecto collo/et pingui ceruice contra auctorẽ eri
gitur/stare quasi arbor videtur. Sed status eius sine ra
dice est: qr velut ad leuẽ flatum/sic ad motum occulte sen

G

Ps. cxlj.

tentie vita eius eruitur. Sin vero hoc loco terrā / eterne vite retributionē accipimus: de qua pphēta ait: Portio mea in terra viuentiū: iniquus iste i terram radicem suā non mittit: qr nūq̄ ad eterne vite desiderium / cordis sui cogitationem plantat. Capitulum. xxiij.

Quod enim radix arbori / hoc vnicuiq̄ hoīm cogitatio sua est: quia in hoc quod exterius videtur / per illō tenet quod exteri⁹ nō videtur. Unde ꝛ per pphetā dicit. Mittet radicē deorsum / et faciet fructum sursum. Cū em̄ cogitationē nostram ad cōpatiēdū indigenti ꝑmo tendimus / q̄si radicē deorsum mittim⁹: vt retributionis fructū suꝑius faciam⁹. Seq̄t. [Non recedet de tenebris] Si superbus iste a culpa ad iustitiam redire voluisset: de tenebris recederet. Sz quia lucem iustitie non querit / de tenebris non recedit. Cuius etiā exēplo hi qui ei adherent / in terrenis ꝑfectibus anhelant / auaritie facibus accendunt / desideriorum carnaliū ignibus vrūtur. Unde ꝛ subdit. [Ramos eius arefaciet flāma.] Si eni sibi quosdā eternam patriam querentes adiūgeret: ramos i se virides haberet. Sed quia ipsi quoq̄ qui ei ꝯiuncti sunt / terrenis desiderijs estuāt: dū desideriorum flamma / clientū eius animos accendit / sz ramos ei⁹ arefacit: vt fructū boni operis non ferant: qr ad appetēda infima ꝑ nequitiā anhelāt. Bene autē subdit: [Et auferet spū oris sui] Supb⁹ etem̄ quisq̄ quo in hac vita pl⁹ valet / eo sibi lingue frena audacius relaxat: vt loquatur ꝑuersa q̄libet: nullū de verbis suis metuat: istos cōtumelijs feriat: illos maledictionibus iaculetur. Nōnūq̄ vero in blasphemiā cōtra cōditorē rapitur: sicut de talib⁹ ꝑ psalmistā dr. Posuerūt in celū os suū: et lingua eorū trāsiuit suꝑ terrā. Unde et diues in igne posit⁹ / stillari sibi aquam ex digito lazari in linguā postulat. Qua ex re intelligit: qr vbi ampli⁹ peccauerat / ibi atrocius ardebat. Recte ergo nūc dicitur. Et auferetur spiritu oris sui: quia eo percussionis sententiam accipit / quo oris sui spm̄ sub diuina formidine non restrinxit. Sequitur.

H

Ps. lxxij.

Luc. xvj.

Esaie xxxvij.

¶ S. Qz elemosynas ex rapinis pauperū / vel ex alijs malis operibus contractas non suscipiat deus. Et qui i his diuites sunt / nullo precio redimantur.

¶ Non credit frustra errore deceptus: q̄ aliquo precio redimēdus sit.] Quotiēs post culpam elemosynas facimus: quasi pro prauis actibus preciū dam⁹. Unde ꝛ per pphetā de eo qui hec nō agit / dicit. Nō dabit deo propitiationē suā: nec preciū redemptionis aīe sue. Nonnūq̄ vero diuites elati / inferiores opprimūt: aliena rapiunt: ꝛ tn̄ quasi quedam alijs largiunt. ꝛ cū multos deprimant: aliq̄ñ quibusdā opem defensionis ferunt: et pro iniquitatibus quas nunq̄ deserūt / dare preciū vident. Sed tunc elemosyne preciū nos a culpis liberat, cū ꝑpetrata plangim⁹ ꝛ abdicam⁹. Nā qui ꝛ semꝑ peccare vult / ꝛ q̄si semꝑ elemosynam largiri / frustra ꝑciū tribuit: quia nō redimit animā quam a vitijs non cōpescit. Unde et nūc dicit. Non credat frustra errore deceptus q̄ aliquo ꝑcio redimendus sit. Quia elemosyna suꝑbi diuitis cum redimere non valet: quā ꝑpetrata simul rapina pauperis āte dei oculos ascendere non permittit. Capitulum. xxv.

Ps. xlviij.

I

Quod fortasse itelligi aliter potest: quia sepe superbi diuites cū elemosynā tribuunt / nō hāc pro eterne vite desiderio / sed pro extendenda vita tēporali largiunt: mortē se posse differre donatiōib⁹ credūt. Sed non credat frustra errore deceptus / q̄ aliq̄ ꝑcio redimēdus sit: qr obtinere ex impenso munere non valet / vt finē debitū euadat: cuius etiā nequitia intercidit vitam. Unde et subditur. [Anteq̄ dies eius impleātur / ꝑibit: ꝛ manus eius arescēt.] Prefixi dies singulis ab interna dei ꝑsciētia nec augeri pn̄t / nec minui: nisi cōtingat vt ita ꝑsciātur: vt aut cū optimis operibus longiores sint: aut cū pessimis breuiores: sicut ezechias augmētum dierum meruit impensione lachrymarū: et sicut de peruersis scriptū est. Indisciplinatis obuiat mors. Sed sepe iniqu⁹ q̄uis in occulta dei prescietia longa vite ei⁹ tpa non sint predestinata: ipse tn̄ quia carnaliter viuere appetit / longos animo dies proponit. Et qr ad illud tēpus ꝑuenire non valet qđ expectat: q̄si anteq̄ dies illius impleant / perit. Qđ tn̄ intelligere et aliter possum⁹. Plerūq̄ em̄ quosdam cernim⁹ et ꝑuerse agere / et vsq̄ ad senectutē vltimā ꝑuenire. Quō em̄ dicitur: Anteq̄ dies eius impleant / peribit: cū in quibusdā sepe videamus qr etate

Prefixi dies singulis ab interna dei prescietia nec augeri pn̄t nec minui et cetera.

K

longa iam membra deficiunt: ꝛ tamen prauitatē suā eorū desideria exequi non desistunt? Sunt nāq̄ nonnulli qui post vitam perditam / ad semetipsos redeūt: et accusante se conscientia ꝑuersa itinera relinquūt: cōmutant opera: antique sue prauitati contradicūt: terrenas actiones fugiunt: desideria sugna sectant. sed priusq̄ in eisdem sanctis desiderijs solidētur / ꝑ torporē mentis ad ea q̄ diiudicare ceperāt / redeunt: atq̄ ad mala q̄ fugere disposuerāt / recurrūt. Quia em̄ sepe cōtingit vt pro vtilitate multorū / etiā sancti viri exteriorib⁹ actibus seruiāt: et ꝑpl'ex gubernationibus occupent: hoc infirmi aspicientes / et ꝑ vetustam adhuc superbiam querentes imitari / exterioribus se actionib⁹ inserūt: sz quāto ad eas nō eruditi spiritalib⁹ veniūt / tāto eas carnaliter exequūtur. Nisi ei pri⁹ cor longo studio ꝛ diutina conuersatione i desiderijs celestibus cōualescat / cū ad exteriora agenda refunditur / a bonni statu boni operis eradicatur. Unde recte q̄q̄ de hoc iniquo dicitur. [Anteq̄ dies eius impleantur / peribit.] Qz et si q̄đ boni fortasse cepit agere / priusq̄ in eo ꝑ longitudinem temporis conualescat / ad exteriora relabitur: et peruerse deserit / que recte inchoasse videbat. Ubi ꝛ apte subdit. [Et manus eius arescēt] Quia dum exteriorib⁹ actib⁹ intēpestiue inuoluit / ab oī iumirū bona operatione siccatur. Unde adhuc bene subditur.

¶ S. Qz hypocrite ideo aridi et infecūdi sint in conspectu dei: quia corā hoib⁹ opera sua congregant.

¶ Ledetur quasi vinea in primo flore botrus ei⁹: ꝛ quasi oliua proijciens florem suum. Cōgregatio em̄ hypocrite sterilis.] Notandū q̄ sic de hoc iniquo generaliter loquitur: vt tamen diuin⁹ sermo ad specialē eius nequitiam deriuetur. Qui em̄ dicens: Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius: et quasi oliua ꝑijciens florem suū: protinus subdit: Congregatio em̄ hypocrite sterilis: patenter indicat / qr in hoc iniquo reprobationis sententiam cōtra eius hypocrisim ferat. Capitulum. xxvj.

L

Sed nūc pensandū nobis est / qualiter hypocrita sicut vinea i primo flore / vel sicut oliua florē proijciens ledatur. Si florentē vineam ꝑ inequalitatem aeris imoderatum frigus attigerit / protin⁹ ab oī humore viriditatis arefacit. Et sunt nonnulli qui post peruersa itinera / sanctas vias sectari appetūt: sed priusq̄ in eis (vt diximus) desideria bona roborētur: quedā illos ꝑsentis seculi prosperitas accipit: q̄ eos rebus exterioribus implicat: et eorū mentē dū a calore intimi amoris retrahit / quasi ex frigore extinguit: ꝛ quicq̄d i eis de ꝟtutū flore apparere videbatur / interficit. In terrenis quippe actib⁹ valde frigescit anim⁹ / si necdum fuerit per intima dona solidatus. Unde necesse est vt loca maiora vel exteriora opera q̄ humanis sunt necessitatib⁹ profutura / illi exercenda suscipiant: q̄ hec diiudicare atq̄ sub semetipsis ꝑmere ex virtute intima nouerūt. Nam cum īfirmus quisq̄ vel ad locum regiminis / vel ad exteriora agenda trahitur: quo quasi extra se ducit / eradicatur: qr et arbor q̄ radices in altū prius non mittit / citius ventorum impetu sternitur. Si se ad altum vertice extollit: eo citius ad ima corruit / quo altius in aere sine radicibus excreuit. Nōnunq̄ ꝟo florentē vineā nō frigus / sz estus arefacit. Cūq̄ imoderato calore tāgit / discusso flore botrus tabescit. Et plerūq̄ contingit / vt hi qui ad bona opera recta intentione non veniunt / cum placere se hominibus vidēt: ad exercenda hec eadē opera vehementius accendantur: humanis placitura oculis agere anxie studeāt: et quasi i sancto studio feruescāt. Quid itaq̄ istos / nisi i flore est⁹ contigit / quos humane laudis appetitio a fructu alienos fecit? Unde et bene subdit. Et q̄si oliua ꝑijciens florem suum. Oliua quippe cum in flore est / si immoderata nebula tangitur / a plenitudine fructuū vacuat. Et quotiens inchoantes quiq̄ bona opera / laudari ab aspicientibus ceperint / atq̄ in suis laudibus delectari / fit caligo intelligentie in cogitatione: vt iam discernere nequeant qua intētione quid faciāt: et fructū perdāt operis / velut ex nebula fauoris. Unde bene per Salomonē dr. Mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea / si flores fructus parturiunt. Florent quippe vinee / cum mentes fidelium bona opera ꝑponūt. Sed fructus nō pariunt / si ab eo quod ꝑposuerint / aliquib⁹ victi errorib⁹ infirmantur. Capitulum. xxvij.

M

Cant. vij.

Non ergo intuendum est si vinee floreant / sed

B si flores ad partũ fructuũ conualescant: quia mirum non est si quis bona inchoat: sed valde mirabile est / si intentione recta in bono opere perdurat. Unde fit plerũq; vt si in bono opere recta intentio non tenet / etiam ipm hoc opus quod bonum credit / amittat. Nã quosdã sepe vidimus terrena q̃ possederãt reliquisse: et vti iam transitoriũ q̃rere: nullis p hac vita iurgijs immisceri. Cũ itaq; hoc in se fidelis anima ostendit: quasi oliua florem protulit. Sed cum quidã ex talibus rursus ceperint mũdi gloriã quã cõtempserant querere / et terrenis rebus quas spreuisse videbant / insatiabiliter inhiare / vacare iurgijs / proximorũ lesiones exquirere: mirũ piecit oliua florem quẽ pposuit: q2 rudimẽta boni studij ad pfecta opera nõ pduxit. Sed sciendum est / quia hec semp eis eueniũt / qui deum puro ac simplici studio non sequũtur. Unde recte subditur. [Congregatio enim hypocrite sterilis. Cepta em bona non amitteret / si hypocrita non fuisset. Congregãt vero et hypocrite bona opera: sed eorum sterilis est ipsa cõgregatio: quia per hoc quod agũt / fructũ recipere l eterna retributione non appetũt. Fecundi ac virides in suis operibus / humanis oculis videntur: sed in conspectu occulti iudicis / infecundi et aridi apparent. Sepe vero estu auaritie accensi / eo maiora de se opera humanis oculis ostendunt / quo ampliora sibi ab hominibus offerri munera appetunt Unde adhuc subditur.

¶ S Quid sit munꝰ ab ore et a manu percipere.

D ¶ Et ignis deuorabit tabernacula eorũ / q̃ mũera libenter accipiũt.] Sicut em corpus in tabernaculo / sic mens habitat in cogitatione. Sz ignis tabernacula deuorat / cum estus auaritie / cogitationes deuastat Et fit plerũq; vt hypocrita aur vel queq; bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: sed q2 hec non accipit / maiores ab eis recipere laudes q̃rit: et fortassemunus se accepisse non estimat: q2 dona corpalia recipere recusat. Unñ sciendum est: q2 aliq̃ munus a manu / aliq̃ vero ab ore porrigitur. Nam qui nũmum tribuit / munus ex manu dedit. Qui autem verbum laudis impendit: munus ab ore protulit. Hypocrita itaq; et si exteriora dona q̃ terrene forsitan necessitati congruunt / accipere recusat: plus est quod sibi retribui appetit: cũ vltra meritũ laudari desiderãs / munus ab ore querit. Et quia in ipso laudis appetitu nimio cor ardore succendit / dicatur recte. Et ignis deuorabit tabernacula eorum: qui munera libenter accipiunt.

Capm. xxviij.

Sin vero eorũ tabernacula / corpora debemus accipere / in quibus illorum anime habitant: ignis eorum tabernacula deuorat: q2 qui hic in mente ardẽt igne auaritie / illic etiam in carne cõcremant ignibꝰ gehẽne. Et q2 mẽs hypocrite nunq; vacat a malitie cogitatione (nã siue terrena queq; seu laudem appetat / hec alijs inuidet que sibi tribui anhelat / tanto ceteros ostendere peruersos molitur / q̃to videri sanctior oibus appetit: vt ex eo q alij despicabiles fiunt / ipse reuerentior semper appareat. Unde fit vt de

C opinione proximi ante humana iudicia / lingue sue laqueos pretendat: vt eorum quibus placere appetit / solꝰ estimationẽ capiat. Unde et sequitur. [Cõcepit dolorem / et peperit iniquitatem: et vterus eius pparat dolos] Dolorem quippe concipit / cum pûersa cogitat. Iniquitatem parit: cũ expler e ceperit qđ cogitauit. Inuidendo dolorẽ concipit: derogãdo iniq̃tatẽ parit. Grauis quippe ẽ iniquitas: q̃ is q̃ puersus est / ostẽdere alios puersos molitur: vt inde ipse quasi sanctus appareat: q alios sanctos nõ esse docuerit. Sciẽdũ vero q in sacro eloquio ventris

Prover. xx. vel vteri noie mẽs solet intelligi Hinc est em qđ per Salomonem dicit. Lucerna dñi spiraculum hois: q̃ inuestigat omnia secreta ventris. Lux em gratie que desup venit / spiraculũ homini pstat ad vitã. Que videlicet lux oia secreta ventris inuestigare dicit: q2 occulta mẽtis penetrat / vt ea q̃ de seipsa latebãt animã / ante eiꝰ oculos flen-

Hier. iiij. da reducat Hinc Hieremias ait: Uentrẽ meum vẽtrem meũ doleo. Qui vt ventrẽ suũ qđ dixisset ostenderet: adiũxit. Sensus cordis mei turbati sunt. Uteri itaq; noie / recte mens accipit: q2 sicut ples in vtero concipit / sic cogitatio in mente generat: et sicut in ventre cibi / ita cõtinẽtur in mente cogitationes. Uterus itaq; hypocrite preparat dolos: quia tanto semper maiorẽ malitiam contra proximos in mente concipit / q̃to solus pre omnibus videri innocentior querit. Hec idcirco eliphas protulit: q2 bẽm iob tãto pcussum vbere ppter hypocrisim putauit. Sed

D eius verba et si multis cõgruunt: ab ipso solo aliena sũt / pro quo solo dicebant: q2 sanctus vir nihil in suis actibꝰ duplicitatis habuit: quem testis veritas de cordis simplicitate laudauit.

¶ Finit liber Duodecimus moraliũ sancti Gregorij.

¶ Liber decimustertius Moraliũ scti Gregorij: exponens moraliter duo capitula textꝰ beati Job: scilicet decimumsextum et decimumseptimum. Capitulum pmum.

Sic hoc peruersorum propriũ solet: q sua mala per zuitiũ bonis ingerant / priusq; de eis ipsi veraciter accusent: et dũ metuũt increpari de his que faciũt / aduersãtes suis prauitatibus iustos hec facere testant. Sancti autẽ viri patienter audiunt etiã que se nũq; fecisse meminerũt: q̃uis ea mala q̃ sibi ingeri cõspiciũt / ab ipsis suis criminatoribus nouerint ppetrata: et cũ eos predicando corrigere non possunt / patiendo tolerant: quatenus si fructũ cõuersionis eorũ cõsequi nõ valent: ex ipsis tñ pmiũ longanimitatis acquirant. Unde et sancta ecclesia Dauid prophete vocibus dicit. Supra dorsum meũ fabricauerũt peccatores. quia videlicet dum hereticos vel quoslibet reprobos quos corrigere non valet tolerat / facta peccantiũ supra dorsum portat. Beatus itaq; iob vidẽs eliphas amicum suum multa contra se de hypocrisi cõquerentem: qui ex consolationis vbo ad amaritudinẽ increpationis eruperat: et simulatus cõsolator apparebat: per patientiã suã typum seruat eccl'e: q̃ nouit talia audiendo tolerare: et cum eius sermo admittitur / ratiocinando destruere: et dicit.

De patientia iustorũ.

E fo. cxxvij

¶ Sequitur Capitulum decimũsextũ textus beati Job.

Respondens aũt iob dixit: Audiui frequẽter talia. Cõsolatores onerosi oẽs vos estis. Nunquid habebũt finẽ verba ventosa: aut aliquid tibi molestũ est si loquaris? Poteram et ego similia vestri loqui. Atq; vtinã esset anima vestra pro aia mea. Cõsolarer et ego vos sermonibꝰ:

F et mouerẽ caput meũ sup vos. Roborarẽ vos ore meo / et mouerẽ labia mea / quasi parcẽs vobis. Sed quid agã? Si locutus fuero: nõ quiescet dolor meus: et si tacuero non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus: et in nihilum redacti sunt oẽs artus mei. Ruge mee testimoniũ dicunt cõtra me: et suscitatur falsiloquus aduersus faciẽ meã contradicẽs mihi. Collegit furorẽ suũ in me: et comminans mihi / infremuit cõtra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua: et exprobrãtes percusserunt maxillã meã: satiati sunt penis meis. Cõclusit me deus apud iniquũ: et manibꝰ impiorũ me tradidit. Ego ille quondã opulẽtus / repente cõtritus sum. Tenuit ceruicẽ meã: cõfregit me / et posuit me sibi quasi in signũ. Circũdedit me lanceis suis: cõuulnerauit lũbos meos. Non pepcit: et effudit in terrã viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus: irruit in me quasi gigas. Saccũ consui super cutẽ meã: et operui cinere carnẽ meam. Facies mea intumuit a fletu: et palpebre mee caligauerũt. Hec

G passus sum absq̃ iniquitate manus mee: cum haberē mundas ad deū preces. Terra ne operias sanguinē meū: neq̃ inueniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enī in celo testis meus: et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei. Ad deū stillat oculus me⁹. Atq̃ vtinā sic iudicaretur vir cū deo/ quō iudicatur fili⁹ hoīs cū collega suo. Ecce enī breues anni transeunt: et semitā per quā non reuertar/ ambulo.

¶ Audiui frequēter talia. Electi quippe frequēter aliena mala quasi sua audiūt: et ab his eis crimen impingit/ a quibus crimina impīncta perpetrant. Hac autē responsione beatus Job illud ecclesie tempus significat: q̄ oppressa ab aduersarijs/ temporali eorū potētia quasi deiecta credit. Unde sequitur. Consolatores onerosi omēs vos estis. Siue eī heretici seu praui quilibet/ cum laborare bonos in aduersitate conspiciunt: in eo q̄ illos consolari appetūt/ mala eis persuadere conant. Unde nō immerito bonorū mentibus onerosa fit eorū consolatio: qr inter verba dulcedinis/ virus propinare cupiūt erroris: et dum dictis lenib⁹ dolores quasi leuigant: peccati on⁹ imponere festinant. Sed electi viri etiā cū temporali gloria priuant: interni vigorē iudicij nō amittunt. Nā sciūt et foris aduersa pperti: et tamen interius infracti/ recta sine pauore defendere. Unde subiūgitur. Nūquid habe-

H bunt finē verba ventosa? Uentosa eīn verba sunt que inflationi tēporali poti⁹ q̄ rectitudini seruiunt. Sępe autē mali etiā bona dicūt: sed qr bene nō dicūt: ventosa verba pferunt. Nā dicta eorū et si quando sana sunt p sententiā/ inflata tamē sunt per elationem. Capitulum. ij.

In hoc vero quod dictū est: Cōsolatores onerosi omnes vos estis: quid aliud beati Job magisterio docemur/ nisi vt quisq̃ perpendere sollicite sciat/ ne luctus tempore/ verba increpationis īferat? Si eīn sunt quedam que increpari iure debeant/ in afflictione postponēda sunt: ne cōsolator increpādo dolorem augeat/ quem lenire pposuerat. Sequit. Aut aliqd tibi molestū est si loquaris? Mali viri cum alijs sibi similib⁹ cōuitiosa verba proferūt: eo citius obmutescunt: quo de se talia mox audiūt/ qualia suis auditoribus dicūt. Cum autem bonos viros per conuitiosa verba iaculantur/ nil eis molestie ex cōuitio nascit: quia cōtra tacentes loquūtur. nec cōpellunt audire qō sunt: qr iusti conuitia nō red-

I dunt/ etiā dū coguntur audire qō non sunt. Bene ergo dicit. Aut aliqd tibi molestū est si loquaris? Ac si ei apte diceret: Eo pl⁹ loqueris/ quo a me molestū aliqd de tua actione non audis. Unde et subditur.

¶ S. Qr pro qualitate personarum temperāda sit correctio doctorum.

¶ Poteram et ego similia vestri loqui. Narrat iustus quid facere potuit: sed ne iustitiam deserat/ quod facere potuit/ declinat. Sequitur. Atq̃ vtinam esset anima vr̄a pro aīa mea. cōsolarer et ego vos sermonibus: et mouerē caput meū sup vos. Roborarē vos ore meo: et mouerem labia mea/ quasi parcens vobis. Aliqū necesse est vt prauis mētibus q̄ humana pdicatione corrigi nequeunt: diuina flagella optari benigne debeant. Qō cū magno fit amoris studio: videlicet non errantis pena/ sed correptio queritur: et oratio potius q̄ maledictio esse monstratur. In his autē verbis hoc beatus iob monstratur intendere: vt amici qui dolori illius p charitatē compati nesciebant: ab experimento discerent/ aliene afflictioni qualiter misereri debuissent: atq̃ edomiti dolorib⁹/ a sua passione traherēt/ cōsolationē alijs q̄liter inferrent: et tūc salubri⁹ intrinsec⁹ viuerēt: cū aliqd extrinsec⁹ de infirmitate sentirent. Notandum q̄ non ait: Utinā esset aīa mea p aīa vestra: sed vtinā eēt aīa vestra p aīa mea: qr pfecto sibi maledixeret/ si se illis fieri similē optaret. Illis vero meliora voluit/ quos sibi fieri similes quesiuit. Cōsolamur vero prauos in flagello constitutos: cū de exteriore percussione interiorem in eis conualescere salutē indicamus.

Caput etiā mouemus: cū mentē (que principale nostrū est) ad cōpassionem inflectimus. Eosq̃ inter flagella roboramus/ cū doloris eorū vim verbis mitibus lenimus. Sunt nāq̃ nonnulli qui dū interna nesciūt: de malis exterioribus desperabiliter affligūtur. de quib⁹ per psalmistam dicitur. In miserijs non subsistent. Ille etenī bene nouit in exterioribus miserijs subsistere: qui scit semper de spe iterna gaudere. Qr vero non ait parcens: sed quasi parcens/ vobis nequaq̃ hoc negligēter ptereundū puto: qr sancta ecclīa disciplinę vigorē cū pmixtione mā suetudinis suās/ aliquando malis et quasi parcens non parcit: aliquando vero et quasi non parcens parcit. Quod melius ostendim⁹/ si ipsa que plerūq̃ accidunt/ proferamus. Ponam⁹ itaq̃ ante oculos mentis duos prauos intra sanctam ecclesiā esse constitutos: quorū sit vnus potens et proteruus: alter mitis et subditus. Si qua miti et subdito culpa surripuerit: hanc protinus increpando predicator insequitur et corripit: eūq̃ corripiendo a culpa liberat: atq̃ ad viam rectitudinis reformat. Quid itaq̃ huic nisi non parcens pepercit? quia dum correptionis verbum non distulit/ citius hunc a culpa liberauit. Libere eīn arguens non pepercit: sed in eo q̄ correxit/ pepcit. At contra potens et pteruus cum aliquid perpetrasse cognoscitur: temp⁹ queritur vt de malo quod fecit increpetur. Nisi enim predicator sustineat quando proferre congrue correptionem possit: auget in eo malum quod insequitur. Sepe enī contingit vt talis sit/ q̄ nulla increpationis verba suscipiat. Quid itaq̃ in huius culpa predicatori agendum est: nisi vt in sermone admonitionis quē p cōmuni salute omniū auditorum facit: tales culpas ad medium deducat: quales eū perpetrasse considerat: qui et presto est/ et de se solo adhuc argui non potest/ ne deterior fiat? Et cum generaliter contra culpam inuectio intēditur: correptionis ver-

L bum libenter ad mentem ducit: qr potens prauus ignorat q̄ sibi hoc specialiter dicat. Quid itaq̃ isti predicator suus nisi parcens minime pepercit? cui et specialiter correptionis verba nō intulit: et tamē vulnus illius sub communi admonitione percussit. Unde fit plerūq̃: vt eo vehementius ppetratā culpā lugeat: quo reatū suū et cū se pcussum sentiat/ nesciri putat. Capitulum. iiij.

Magna itaq̃ predicationis arte agendum est: vt qui ex aperta correptione deteriores fiunt quodā tēperamēto correptionis ad salutem redeant. Unde etiā Paulus dicit. Que putamus ignobiliora mēbra esse corporis/ his honorē abūdantiorē circūdamus: et inhonesta nostra abundantiorem honestatem habēt: honesta autē nostra nulli⁹ egent. Sicut enim inhonesta mēbra in corpore: ita quidā sunt intra sanctā ecclesiam potētes et proterui. Qui dum aperta inuectione feriri nequeūt: quasi honore tegminis velant. Sed hec de occultis potentū delictis loquimur. Nam quando et alijs cognoscentibus peccant: alijs etiā cognoscentibus increpandi sunt: ne si predicator tacet/ culpam approbasse videat: atq̃ hec crescens in exēplū veniat/ quā pastoralis lingua non secat. Sancta ergo ecclesia cū p predicato-

M res suos quedam facta malorum sub dispensatione inuectionis increpat: labia quasi parcēs mouet/ sed tamē parcendo non parcit: quia ab inuectione culpe generaliter non tacet/ quam specialiter tacet. Sequit. Sed qd agā? Si locutus fuero/ non quiescet dolor meus: et si tacuero/ non recedet a me. Hoc psone beati iob qualiter pgruat/ nullus ignorat. Sz si ad sancte ecclesie typū trahat: hec et cum loquit/ dolor minime quiescit: quando locutione sua peruersos minime corrigi conspicit. Et cū tacet/ dolor minime recedit: quia etsi aduersa conticuerit/ hocips̄ amplius quod tacet gemit: qr se tacēte/ peruersorum culpas excrescere conspicit. Sequitur.

Ars corrigendi proteruos.

j. Cor. xij.

¶ S. Quanta aduersitatum tempore a falsis et fictis fratribus patiantur electi.

¶ Nunc autem oppressit me dolor meus: et in nihilū redacti sunt oēs art⁹ mei. Dolore suo sancta ecclesia premitur: quādo in malitia sua crescere peruersos intuetur. Et qr dū praui crescūt: etiā infirmi q̄ in ea sunt/ ad sequendos studis prauitatis irritantur: recte addit. Et ad nihilum redacti sunt omnes artus mei. Sicut enim per ossa/ fortes: sic p artus/ infirmi quiq̃ designari solent. Membra ergo ecclesie ad nihilū rediguntur: qū ex imitatione prauorū in hoc mūdo crescentiū/ infirmi quiq̃ deterius infirmant. Uidētes etenī felicitatē malorū/ sepe ab ipso fidei statu dilabuntur: bona temporalia appetunt: et veluti in nihilum rediguntur: qr dum manētē dei essentiā de

Ps. cxxxix.

A scrūt:diligētes trāsitoria/q̄si ad non esse tendūt. Vñ aūt dicitur: Nunc autē oppressit me dolor meus:q̄r videlicet tēpus doloris ecclesie modo est:⁊ tēp⁹ gaudij postmodū sequet. Sepe vero contingit vt sancta ecclesia non solum infideles atq; extra positos aduersarios toleret: sed eo⁊ quoq; insidias atq; aduersitatem vix ferat quos int⁹ habet. Vñ beati viri voce apte mox subditur: [Et ruge mee testimonium dicunt contra me.] Capitulum.v.

Quid per rugas/nisi duplicitas designat? Ruge itaq; sunt sancte ecclesie/omnes qui i ea duplicitervinunt:qui fidem vocib⁹clamant/operibus denegant. Hi nimi⁊ pacis tēpore:q̄r hui⁹mūdi potestatibus eandē fidē honori esse cōspiciūt/fideles se esse mētiunt. Sed cū sanctā ecclesiā subita aduersitatis procella turbauerit:ilico ostendūt qd in perfida mente moliūtur. Has aūt rugas in electis suis sancta ecclesia non habet:q̄r videlicet nesciunt aliud de se foris ostendere/et intus aliud habere. Unde recte egregius predicator dicit. Ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiā nō habentem maculā aut rugam. Maculā quippe aut rugā nō habet/ que e turpitudine operis/⁊ duplicitate sermonis caret. Sed quia nunc intra sinū fidei multos etiā reprobos tenet:cū tp̄s p̄secutiōis exarserit/ipsos hostes patit/quos predicatiōis verbis alere antevidebat. Dicat ergo. Ruge mee testimoniū dicunt cōtra me.i.ipsi me insequendo

B increpant, qui nunc in meo corpore positi/duplicitatis sue in se malitiā nō emēdant. Unde bene adhuc subdit: [Et suscitat falsiloquus aduersus faciē meam/ cōdicēs mihi.] Etiā pacis sue tēpore sancta ecclesia falsiloquum patit:dū sunt in ea multi qui de eternitatis promissione diffidūt/⁊ tñ se fideles eē mentiunt. Qui dum predicationi eius apte cōtradicere nō presumūt: falsiloquū non cōtra faciem/sed quasi post dorsum patitur. Sȝ cū malitie tēpus eruperit:is qui nūc metuens derogat/ad contradicendū ante faciē venit:q̄r verbis vere fidei/aptis vocibus obsistit. Sciēdum vero est: q̄r cū hec a carnalib⁹ patimur:nō tam ipsi sunt qui in nostra morte seuiūt/q̄ꝫ malig,nus spiritus/q̄ eorū mentib⁹ principat: sicut p paulū dicit. Nō est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinem:sed aduersus principes et potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū harū. Vñ cū hic q̄ꝫ de falsiloquo loqueret:apte mox ad describēdū eius falsiloqui principem/verba ɔuertit/dicēs. [Collegit furorem suum i me: et cōminans mihi/infremuit contra me dentibus suis. hostis me⁹terribilibus oculis me ītuit⁹ est. Quid aliud omnes iniqui q̄ꝫ membra sunt diaboli? Ipse itaq; p eos agit q̄cq̄d in eorum cordibus vt agere debeant immittit.

Non tā in nos seuiūt puersi q̄ꝫ sp̄us maliguus.

Ephe.vj.

C S. Q̄r sicut pauperes spiritu et simplices ad p̄dicandum christus elegit:ita astutos et duplices antichristus ad falsitatis predicationem assumet. Capitulum.vj.

Habet autem etiā nunc diabolus cōtra sanctam ecclesiam furorem:sed sparsus ei⁹ furor est: q̄r occultas tentationes per singulos mouet. Cū vero cōtra eam in aperta persecutione ɔruperit/furorem suum in eam colligit:q̄r in afflictione illius tota se intentione constringit. Mēbra autē eius hoc pacis tempore idcirco cōtra electos collectū furorem non habent: quia malitiam suam minus se sentiunt posse implere q̄ꝫ volūt. Cum vero sibi suppetere licentiam prauitatis aspexerit: tāto hanc audacius feriunt/q̄ꝫto et cōtra illam ex vnanimitate glomerant. Recte itaq; nunc dicitur Collegit furorem suum in me. Cuius adhuc furor vt latius exponatur/dicitur. Et cōminās mihi infremuit cōtra me dentibus suis. De quo et subdit [Hostis meus terribilib⁹ oculis me intuitus est.] Ille quippe antiquus hostis ecclesie cōtra hāc dentibus fremit:eāq; terribilib⁹ oculis intuet: q̄r per alios crudelia exercet:et p alios q̄ exerceant prouidet. Dētes nāq; hui⁹hostis sunt bonorū p̄secutores atq; carnifices:q̄ eius membra laniant/dū electos illius suis p̄secutionibus affligunt. Oculi vero huius hostis sunt hi qui cōtra eā prouidēt mala que faciāt:suisq; consilijs p̄secutorū eius crudelitates īflammāt. Antiquus ergo eius aduersarius fremit cōtra eā dētibus suis:dū p crudeles reprobos in ea insequitur vitam bonorū. Intuetur hanc terribilibus oculis:q̄r prauorum cōsilijs non cessat mala exquirere i quibus hanc semp deteri⁹affligat. Nā sicut incarnata veritas in p̄dicatione sua paupes idiotas ⁊ simplices elegit:sic ecōtrario dānatus ille hō quem in fine mūdi apostata angelus assumit: ad predicandam falsitatē suam astutos ac duplices atq; huius mūdi sciētiā hn̄tes electur⁹ est. Unde et per esaiam dicit. Cp̄m.vij.

D

Antichristus scȝ.

Esa.xviij.

Ve terre cymbalo alarū que est trans flumina ethiopie:que mittit in mari legatos et in vasis papyri super aquas. Terra quippe cui ve dicit:ille p̄ncipaliter homo dānatus est/ qui alarū cymbalum vocat:q̄r hi qui p supbiam in altitudinem cogitatiōis euolāt:eūdē puersū hominē p̄dicādo sonāt. Que. terra recte trans flumina ethiopie esse perhibet. Ethiopia etenī nigrū populū mittit:et omnē hominē mundus iste quia peccatorē ɔfert/quasi nigrū ethiopia populum parit. Sed terra cui ve dicitur:trans flumina ethiopie esse perhibetur:quia dānatus ille homo tanta immensitate iniquus est/vt oim peccantiū peccata trāscendat. Qui mittit in mare legatos:q̄r p̄dicatores suos i seculū spargit. De quibus recte subdit qualiter mittant/dū dicitur: In vasis papyri sup aquas. Ex papyro quippe charta ē. Quid itaq; p papyrum/nisi secularis scientia designat? Vasa ergo papyri sunt corda doctorū seculariū. In vasis igit papyri sup aquas legatos mittere/est p̄dicationē suam in sapiētia carnaliū sensibus ponere:et defluentes ad culpam populos vocare. Qui ergo illic p vasa papyri:ipsi hic quia carnaliter vident/p oculos designantur. De quibus et adhuc subdit. [Aperuerūt sup me ora sua exprobantes.] Ora sua reprobi exprobrātes aperiūt: cum et erroris sui mala p̄dicare nō metuunt: et predicamenta recte fidei irrident. De quib⁹sciēdū est:q̄r illos p̄cipue in sancta ecclesia p̄sequūtur:q̄s multis cōspiciunt esse ɔfuturos. qui vitam carnalium verbo correptionis conterūt:eosq; in ecclesie corpore spiritaliter vertunt. Unde et subditur.

E

C S. Q̄r christi maxillam pcutit/qui veritatis p̄sequit predicatores:et doctrine euangelice contradicit:et de varijs pressuris ecclesie.

C [Percusserunt maxillā meā:satiati sunt penis meis.] Maxilla q̄ppe ecclesie/sancti p̄dicatores sunt: sicut sub iudee specie p Hieremiam dicit. Plorās plorauit in nocte/⁊ lachryme ei⁹in maxillis eius: q̄r in aduersitate ecclesie illi ampli⁹plāgūt:q̄ vitā carnaliū cōfringere predicando nouerūt. Per ipsos quippe sancta ecclesia quȏ a vitijs ɔterit:⁊ quasi gluttiens in sua mēbra cōuertit. Vñ ipsi quoq; primo predicatori velut maxille ecclesie dicitur: Occide et manduca. Capitulum.viij.

Thren.j.

Hinc est etiā q̄ samson maxillam asini tenuit/et hostes peremit:q̄r redēptor noster simplicitatem atq; patiētiā p̄dicātiū/sue manu virtutis tenens/a vitijs suis carnales interfecit. Et maxilla i terram ɔiecta postmodū aquas fudit:quia data morti predicator corpora/magna populis mōstrauere miracula. Maxillā ergo ecclesie puersi feriunt/cū bonos p̄dicatores insequūt Et quia tunc reprobi grande se aliquid fecisse estimāt/cū vitā p̄dicatorū necant: post percussionem maxille apte subiūgitur. [Satiati sunt penis meis.] Illa quippe eos pena satiat: que mentem ecclesie precipue castigat. Sequitur. [Conclusit me deus apud iniquum: et manib⁹impiorū me tradidit] Electorū populus apō iniquū cōcludit:cū ei⁹caro antiqui hostis p̄secutionibus temporaliter dat. Qui non spiritu sed manib⁹ impiorum traditur:q̄r quo hunc in mente capere nequeūt/eo cōtra carnem illius crudelius inardescūt. Sed sanctus ecclesie populus cū aduersa ppeti grauiter cepit: et infirmos suos ɔspexerit ad deteriora delabi:pacis sue tempora ad mētē reuocat/quādo fideles suos p̄dicationis sue opulentia pascebat. Vñ apte subiūgitur [Ego ille quōdam opulentus/repente cōtritus sum.] In eo q̄ se repente cōtritū asseruit:infirmorū mentē improuidam designauit. Qui dū mala q̄ ventura sunt puidere nesciūt:tāto eis grauiora fiunt/q̄to ab eis inopinata tolerant. Firmis autē mētibus repēte aduersa nō veniūt:q̄r p̄usq̄ꝫ veniāt/preuident. Qd̄ tñ nūc q̄ꝫ sancta ecclesia in quibusdā retro labētibus petit:q̄ post doctrine opulentiā/subitis aliquando vitijs cōterunt:vt sic in quibusdā malis corruāt/ac si verbi pabulum nūq̄ꝫ habuissent. Sequit. [Tenuit ceruicem meam:confregit me:⁊ posuit sibi quasi in signum] Sicut in malis ceruice supbiā:sic in bonis libertatis erectionem signat. Vñ nōnūq̄ꝫ ipsa q̄ꝫ supbia ɔ erectionis auctoritate ponit:sicut p prophetā dñs sancte ecclesie pol:

Judicum xv.

F

G Esa. lx.

licens dicit. Ponã te in supbiam seculorũ. Et quia pse-
cutionis tempe infirmi quidã vera que sentiũt, pdicare
libere non psumunt: recte de hoc hoste dicitur. Tenuit
ceruicem meam: confregit me. Capitulum. ix.

H Ortasse autẽ hi ceruicis appellatione signati
sunt, qui pacis eius tẽpore plusq̃ decet erigũ
tur: et sub occasiõe defendẽde rectitudinis, vi
tio deseruiunt elationis. Qui persecutionis tpe idcirco
aduersa plus sentiũt: q᷑ de psperis extollunt. De quibus
bene dicit. [Tenuit ceruicẽ meã, cõfregit me.] Id ẽ, ela-
tionẽ quã in infirmis habui, districtiõe sue pcussiõis in-
clinauit. [Et posuit sibi quasi in signũ.] Constat nimirũ
quia idcirco signum ponitur, vt sagittarum emissione fe-
riat. Fidelis itaq̃ ppl's in signũ hosti suo est positus: q᷑
eũ semp suis ictib᷒ impetit: eũq̃ suis psecutionibus affli
git. Qui enim in hac vita assidue mala tolerat: velut in si-
gnũ positus, ictus excipit ferientis. Unde et predicator
egregius cũ psecutionũ mala toleraret: atq̃ sub persecu-
tione aduersarioꝝ gemeret: tenerã discipulorum mẽtem

i. Thes. iij.

de suis afflictionib᷒ consolans ait. Ipsi enim scitis q᷑ in
hoc positi sumus. Ac si eis apte dicat. Quid in hoc tempo
re vulnera nostra miramini: qui si eterna gaudia queri-
mus, huc ad hoc venimus vt feriamur? Sequitur. [Cir-
cũdedit me lanceis suis: cõuulnerauit lumbos meos: nõ
pepercit: et effudit in terrã viscera mea.] Hec iuxta litte-
rã beato Iob cõgruere posse videbant: per hoc qđ dicit.
Circũdedit me lãceis suis, cõuulnerauit lumbos meos:
nõ pepcit: nisi subderetur qđ de eo minime scriptũ legit,
effudit in terrã viscera mea. Ex q̃ re necesse ẽ vt dum hec
iuxta lr̃am inuenire nõ possumus: ea q̃ in verbis ei᷒ fm
historiam sonãt, iuxta spm̃ requiramus. Sancta ecclesia

H

lanceis ab hoste suo circũdat: q̃ñ in mẽbris suis ab impu-
gnatore callido tentationum iaculis impetit. Bene sũt
circũdari lanceis dicimur: q᷑ antiqu᷒ hostis tentationis
sue vulnere ab omni parte nos impetit. Sepe eñ dum gu
la restringit vt libido subigat: inanis glorie aculeus mẽ
tem pulsat. Si autẽ corpus abstinẽtie afflictione non at-
terit: cõtra mentẽ libidinis flãma se excitat. Sepe dũ ser
uare parsimoniã nitimur, ad tenaciam labimur. Et sepe
dum possessa effuse tribuimus, ad auaritiam ducimur:
quia rursum colligere querimus quod tribuam᷒. Dum
ergo antiqui hostis iacula vbiq̃ nos impetunt: recte nũc
dicitur. Circundedit me lanceis suis. Et quia omne pec-
catum hostis quidem callidus suadet: sed nos ei᷒ suasio
nibus consentiendo ppetram᷒: apte subiungitur. [Con-
uulnerauit lũbos meos.] In lumbis quippe luxuria est.
Unde et is qui cupiebat voluptatem libidinis a corde

i. Pet. i.

extinguere, predicauit dicẽs. Succincti lumbos mentis
vestre. Cum ergo antiquus hostis fidelem populum ad
luxuriam pertrahit: hũc pculdubio in lumbis ferit. Ubi
notandum quoq̃ est q᷑ non ait vulnerauit, sed conuulne
rauit lumbos meos. Sicut enim loqui aliquando vnius

I

est: colloqui vero duorũ vel fortasse multorũ: sic antiqu᷒
hostis q᷑ nos ad culpam sine nostra voluntate non rapit:
nequaq̃ lũbos nostros vulnerare, sed cõuulnerare dici-
tur: quia hoc q̃d nobis ille male suggerit, nos sequentes
ex volũtate ppria implemus: et quasi cum ipso nos pari-
ter vulneramus: q᷑ ad ppetrandũ malum ex libero simul
arbitrio ducimur. Sequitur. [Non pepercit.] Ac si dicat,
non destitit. Capitulum. x.

E T effudit in terrã viscera mea.] Quid aliđ san-
cte ecclesie viscera debem᷒ accipere: nisi eorum
mentes qui eius quedam in se mysteria ptinẽt:
qui ad intima sacramenta deseruiũt? Sed antiquus ad-
uersarius cum fideles quosdam qui interioribus sacra-
mentis deseruire videbant, ad secularia negocia pertra-
hit: eius proculdubio viscera in terram fundit: q᷑ illos i
rebus infimis conculcat qui prius in occultis ac spirita
libus actibus latebant. Sequitur. [Concidit me vulne-
re super vulnus.] In infirmis suis sancta ecclesia vulne
re super vulnus conciditur: q̃ñ peccatum peccato addit:
vt culpa vehementius exaggeret. Quem enim auaritia
pertrahit ad rapinã, rapina ducit ad fallaciam: vt perpe
trata culpa et falsitate etiã defendat: quid iste nisi super
vulnus cõcisus est vulnere? Unde bene quoq̃ p prophe-

Osee. iiij.

tam dicitur. Maledictũ et mendacium et homicidium ⁊
furtum ⁊ adulterium inundauerunt: ⁊ sanguis sanguinẽ
tetigit. Solet enim sanguinis nomine signari peccatum.

K Psal. l.

Unde is qui a peccatis liberari desiderat: p penitentiam
clamat. Libera me de sanguinibus. Sanguis ergo san-
guinẽ tangit, cũ culpa culpã cumulauerit. Et q᷑ cum vul
nus vulneri addit: vires ꝯ nos antiq̃ hostis vehemẽtius
excrescũt: recte subiũgit. [Irruit i me q̃si gigas.] Facile
q̃ppe inimico resistit: si nõ ei vel in multis lapsib᷒ vel in vno
diutius ꝯsentiat. Sin vero eius suasionibus aia subesse
consueuerit: q̃to se ei crebrius subijcit, tãto eũ sibi intole
rabiliorem facit, vt ei reluctari nõ valeat: quia nimirum
malignus aduersarius contra hanc ex praua cõsuetudi-
ne deuictam, quasi more gigantis pugnat. Sed tamẽ ple
rũq̃ sancta ecclesia etiam post perpetratas culpas men-
tes fidelium ad penitentiam reuocat: et peccata operis
virtute spõtanee afflictiõis mundat. Unde bene subdit:
[Saccum consui super cutem meam: et operui cinere car
nem meam.] Quid in sacco et cinere nisi penitentia: quid
in cute et carne nisi peccatum carnis debet intelligi?
Cũ ergo q̃dã post lapsum carnis ad penitẽtiam redeũt,
quasi saccus super cutẽ consuitur, et cinere caro operit:
quia culpa carnis p penitentiã tegitur: ne in districti iu-
dicis examine ad vltionẽ videatur. Infirma autem mem-
bra sua sctã ecclesia cũ a peccatis retrahit, atq̃ ad penitẽ
tie remedium ducit: hec proculdubio fletibus adiuuat,
vt ad recipiendam auctoris sui gratiã cõualescant: et per
fortes plangit quod non fecit: quod in mẽbris suis debi-
libus quasi ipsa fecit. Unde bene adhuc additur.

❡ S. Q᷑ plati sancte ecclesie subditorũ peccata quasi p-
pria plangunt: et dum viderint aliquos penitẽtes, aliq̃s
in malis perseuerantes, iudicia diuia mirantur. Cap. xi.

F Acies mea intumuit a fletu.] Facies q̃ppe san-
cte ecclesie sunt hi q̃ in locis regiminis positi,
apparent primi: vt ex eorũ specie sit honor fi-

L

delis populi: etiam si quid in corpore latet deforme. Qui
nimirũ plati plebib᷒ plangunt culpas infirmantiũ: seq̃
sic de alienis lapsib᷒, ac si de pprijs affligunt. Et sepe dũ
q̃sdã vident ad veniã post culpas redire: quosdam i iniq̃-
tate psistere, occulta oĩpotẽtis dei iudicia mirantur: sed
penetrare nequeũt. Obstupescũt eñ q̃ nõ itelligunt. Uñ
et apte subdit. [Et palpebre mee caligauerũt.] Palpe-
bre eñ recte appellati sunt qui ad preuidenda pedum iti
nera vigilant. Sed q᷑ occulta dei iudicia nec dũ prepositi
ti vigilantes intelligũt: palpebre sancte ecclesie caligant.
Sed vt sepe iã me dixisse memini: beatus Iob sancte ec-
clesie typum tenens, modo voce corporis, modo autem
voce capitis vtitur: et dum de mẽbris eius loquitur, re-
pente ad verba capitis leuatur. Uñ hic q̃q̃ subiungit.
❡ S. Q᷑ sanguis christi melius loquitur q̃ abel, q᷑ san
guis abel vltionẽ, sanguis vero iesu veniã impetrat.

M

❡ Hec passus sum absq̃ iniquitate manus mee cum ha
berem mundas ad deum preces.] Absq̃ iniquitate enim
manus sue ptulit: qui peccatum non fecit: nec inuentus
est dolus in ore eius: et tamẽ dolorẽ crucis pro nostra re
dẽptione tolerauit. Qui solus pre oĩbus mũdas ad deũ
p̃ces habuit: q᷑ ⁊ in ipso dolore passionis p persecutorib᷒
orauit, dicens. Pater dimitte illis: non eñ sciunt quid fa
ciunt. Quid eni dici, q̃d cogitari in prece mundius põt:
q̃ eũ et illis misericordia intercessiõis tribuit, a q̃bus to
leratur dolor? Unde factũ est, vt redẽptoris nostri san-
guinẽ quẽ psecutores seuiẽtes fuderãt, postmodum cre
dentes biberent: eũq̃ esse dei filiũ pdicarent. De quo vi-
delicet sanguĩe apte subiũgitur. [Terra ne operias san-
guinẽ meũ: nec inueniat in te latendi locũ clamor meus.]

Gen. iij.

Peccãti homini dictum est. Terra es, et in terram ibis.
Que. s. terra redẽptoris nostri sanguinem nõ abscondit:
q᷑ vnusq̃sq̃ peccator redẽptiõis sue p̃ciũ sumẽs, cõfitet
ac laudat: et quibus valet proximis innotescit. Terra etiã
sanguinẽ eius non operuit: q᷑ sancta eccl'ia redemptiõis
sue mysteriũ in cũctis iã mũdi ptib᷒ pdicauit. Capm̃ xij.

N Orandũ quod subdit. [Neq̃ inueniat in te latẽ-
di locũ clamor me᷒.] Ipse enim sanguis redẽ
ptionis qui sumitur, clamor nostri redempto-
ris est. Unde etiam Paulus dicit. Et sanguinis asper-
sionem melius loquentem q̃ abel. De sanguine abel di-
ctum fuerat. Uox sanguinis fratris tui clamat ad me de
terra. Sed sanguis Iesu melius loquitur q̃ abel: q᷑ san-
guis abel mortem fratricide fratris petijt: sanguis autẽ
dñi vitam persecutoribus impetrauit. Ut ergo in nobis
sacramentum dominice passionis non sit ociosum: debe-

Sanguis christi cla-mor ei᷒ est. Heb. xij. Gen. iiij.

A

mus imitari quod ſumimus:et predicare ceteris quod veneramur. Locum enim latendi clamor eius in nobis inuenit: ſi hoc quod mens credit/lingua tacet. Sed ne in nobis clamor eius lateat: reſtat vt vnuſquiſq; iuxta modulum ſuum/viuificationis ſue myſterium proximis innoteſcat. Libet mentis oculos ad dñice paſſionis horam reducere: cum iudei perſequētes ſeuirēt/diſcipuli timentes fugerēt. Qui enī in carne mori videbatur/nequaq; deus eſſe credebatur. Unde hic apte ſubditur.

¶ S. Qr teſtis filij ſit pater ⁊ conſcius: qr in omni trinitatis opere vnum conſilium eſt/et vna voluntas.

¶ Ecce enim in celo teſtis meus/et conſcius meus in excelſis.] Cum enim filius labefactaretur in terra: erat ei teſtis in celo. Teſtis quippe filij pater eſt: de quo ipſe in euāgelio dicit. Et qui miſit me pater: ipſe teſtimonium perhibet de me. Qui recte etiam conſcius dicitur: quia vna voluntate/vno conſilio pater cum filio ſemper operatur. Cuius etiam teſtis eſt: qr nemo nouit filium niſi pater. Tūc ergo in celo teſtem/et conſcium in excelſis habuit/quādo hi qui eum morientem in carne cernebāt/diuinitatis eius potētiam cōſiderare neſciebāt. Et cū ignorarēt hoſtes: in morte tamē mediatoris dei ⁊ hoim nouerat quid cū ipſo operaretur pater. Qd fortaſſe etiā ad vocem eius corporis referri valet.

Joan.v.

B

Capl̄m.xiij.

Sancta nāq; eccleſia idcirco aduerſa vite preſentis tolerat: vt hanc ſuperna gratia ad premia eterna perducat. Carnis ſue mortem deſpicit/qr ad reſurrectiōis gloriā intēdit. Et tranſitoria ſunt que patitur: perpetua que preſtolatur. De quibus nimirum bonis perpetuis dubietatem non habet: qr fidele iam teſtimonium redēptoris ſui gloriam tenet. Carnis quippe eius reſurrectionem mente cōſpicit/atq; ad ſpem fortiter conualeſcit: quia quod in ſuo videt iam factum capite/ſperat in eius quoq; corpore (qd videlicet ipſa eſt) abſq; dubietate ſecuturum. Quā ſcz eccleſiam pſalmiſta cōſpiciens in perpetua pfectione manſuram/ſub appellatione lune deſcribit/dicens: Luna perfecta in eternum. Quam qr ad reſurrectionis ſpem dominica reſurrectio roborat/recte ſubiunxit: Et teſtis in celo fidelis: qr vt de ſua reſurrectione non trepidet/iam cum in celo qui reſurrexit a mortuis/teſtem habet. Fidelis itaq; populus cum aduerſa patitur/cum duris tribulationibus fatigatur: ad ſpem ſequētis glorie mentem erigat: et de redēptoris ſui reſurrectione confidens dicat: Ecce enī in celo teſtis meus/et conſcius meus in excelſis. Qui recte conſcius dicitur: quia naturam noſtram non ſolum creando nouit/ſed etiam aſſumendo. Scire enī eius/eſt noſtra ſuſcepiſſe. Unde etiā per pſalmiſtam dicitur: Ipſe enī ſcit figmentum noſtrum. Quid enī mirum vt figmentum noſtrum dicatur ſpecialiter ſcire: cū conſtat nihil eſſe qd neſciat? Sed figmētum noſtrum ſcire eius/eſt: hoc in ſeipſo ex pietate ſuſcepiſſe. Que tamen vox cum beato Iob congruere nobis etiam ſingulis poteſt. Omnis enī qui ex eo qd agit/humanas laudes appetit: teſtem in terra querit. Qui autem de actibus ſuis oipotēti deo placere feſtinat: teſtem ſe in celo habere cōſiderat. Et ſepe contingit/vt ipſa quoq; in nobis bona opera ab incautis hominibus repchēdantur. Sed qui teſtem in celo habet: reprehenſiones hominum metuere non debet. Unde adhuc ſubditur: [Verboſi amici mei. ad deum ſtillat oculus meus.

Pſalm. lxxxviij.

Pſā.clj.

C

Capl̄m.xiiij.

Quid enī per oculum/niſi cordis intentio deſignatur? ſicut ſcriptum eſt: Si fuerit oculus tuus ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit. Quia cum bona intentione quid agitur: eius intentionis actio apud deū minime fuſcatur. Cum ergo verboſi amici ſunt. i. cum ⁊ ipſi derogant/qui in fide ſociantur/ad deū neceſſe eſt vt oculus ſtillet: quatenus noſtra intentio tota in amoris intimi compunctione defluat: et tanto ſubtilius ſe ad interiora erigat/quāto per exteriora opprobriis repulſa/intus redire cogitur/ne foras euaneſcat. Sequitur. [Atq; vtinam ſic iudicaretur vir cum deo/quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.] Peccatores quidem nos eſſe ſemper agnoſcimus: ſz tamen ſepe in flagello poſiti/pro quo magis peccato flagellemur/ignoramus: et noſipſos ſubtili inquiſitione diſcutimus: vt ſi quomodo poſſimus/cauſam perſecutionis noſtre inueſtigare valeamus. Que dum plerūq; non latet: ſit nobis oneri cecitas noſtra: et de eo qd patimur/plus dolemus. Quiſquis ẜo cum collega ſuo ad iudicium accedit: et quod ſentit dicit: et quicqd contra dicitur/agnoſcit: et quo voluerit/pulſat: et nouit vnde pulſatur. Qui enī diuina animaduerſiōe percutitur/dum nouit quidem quia vapulat/ſed cur vapulet ignorat: quaſi dicit ipſe qd ſentit: ſed quid contra ſe dicitur/neſcit: quia ipſe quidem ingemiſcit in verbere: ſed deus apte non declarat pro qua eum feriat vitione. Itaq; nūc dicitur: [Atq; vtinam ſic iudicaretur vir cum deo/quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.] Ac ſi aperte diceretur: Sicut in omni qd dico audior: ſic omne quod de me dicitur/audirem. Quod tamen in hac vita fieri nullatenus poteſt: quia magna eſt interpoſitio oculis cordis noſtri ad contemplandam ſubtilitatem dei: ipſa videlicet infirmitas noſtra. Sed tūc ad purum intuebimur eum a quo nūc ſubtiliter intuemur: cum hac infirmitate depoſita/ad contemplationis interne gratiam venerimus. De qua Paulus dicit: Tunc cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum. Unde beatus Iob videns eandem cognitionem pleniſſime hic perfici nullatenus poſſe: de cecitate quidem vite preſentis gemit: ſz tamen ſe de eius breuitate conſolatur/dicens. [Ecce enim breues anni tranſeunt: et ſemitam per quam non reuertar ambulo.] Omne quod tranſit/breue eſt: etiam ſi tardius terminari videatur. In mortis autem ſemita per quam non reuertimur/ambulamus: non q̄ ad vitam carnis minime reſurgēdo reducimur/ſed q̄ ad labores huius vite mortalis/vel ad conquirēda laboribus premia iterum non venimus.

Mat.vj.

D

j.Corin.j.

¶ Sequitur Capitulum Decimūſeptimum textus beati Iob: ſed moralis expoſitiōis ſancti Gregorij Capitulum.xv.

B

Spiritus meus attenuabitur: dies mei breuiabūtur: et ſolum mihiupereſt ſepulchrum. Non peccaui: et in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me/⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiuſuis manus pugnet cōtra me. Cor eoꝝ longe feciſti a diſciplina: propterea non exaltabuntur. Predam pollicetur ſocijs: et oculi filioꝝ eius deficiēt. Poſuit me quaſi in pꝛuerbium vulgi: et exēplum ſum coram eis. Caligauit ad indignationem oculus meus: et mēbra mea quaſi in nihilum redacta ſunt. Stupebūt iuſti ſuper hoc: et innocēs cōtra hypocritam ſuſcitabitur. Et tenebit iuſtus viā ſuam: et mūdis manibus addet fortitudinem. Igitur oēs vos conuertimini ⁊ venite: et non inueniam in vobis vllum ſapientem. Dies mei tranſierunt: cogitationes mee diſſipate ſunt/torquētes cor meū. Noctem verterunt in diem: et rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero: infernus domus mea eſt: et in tenebris ſtraui lectulum meū. Putredini dixi: pater meus es: mater mea/et ſoror mea vermibus. Ubi eſt ergo nunc preſtolatio mea: et patiētiam meam quis conſiderat? In pfundiſſimum infernum deſcendent oīa mea. Putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

F

¶ S. Qr timore iudicij quāto finem ſuum magis propinquare cognoſcunt electi/eo ſemetipſos terribilius diſcutiunt. Capitulum.xv.

Spiritus meus attenuabitur.] Attenuatur ſpiritus timore iudicij: quia electoꝝ mentes quo amplius extremo iudicio propinquare ſe ſentiunt/eo ad diſcutiēdas ſemetipſas terribilius contremiſcunt: et ſi quas in ſe carnales vnq; cogitationes inueniūt/penitētie ardore conſumūt: nec cogitationes ſuas dilatari carnali voluptate permittūt: qr eo ſemetipſas

G

diiudicantes subtilius feriũt/quo districtum iudicem prestolantur vicinum. Unde fit vt ꝓpinquum sibi semper exitum suspicentur. Nam reproboꝝ mentes idcirco multa nequiter agũt: q: hic se viuere diutius arbitrantur. Iustoꝝ ergo attenuatur spũs/sed crassescit iniquorum. Quo eñ per elationem tument/eo attenuationem spũs non habẽt. Iusti vo dum breuitatem sue vite considerant: elationis ⁊ immũditie culpas declinãt. Unde et subditur. [Dies mei breuiabuntur: et solum mihi superest sepulchrũ.] Qui eñ cõsiderat qualis erit in morte: semper fit timidus in operatione: atq; vnde in oculis suis tam quasi non viuit/inde veraciter in oculis sui cõditoris viuit. Nil quod transeat appetit: cũctis presentis vite desiderijs cõtradicit/et pene mortuum se considerat: q: moriturum minime ignorat. Perfecta eñ vita est mortis imitatio. quã dum iusti sollicite peragũt/ culparum laqueos euadũt. Unde scriptum est: In oib⁹ operib⁹ tuis memorare nouissima tua/ et in eternũ non peccabis. Unde ⁊ beatus Iob q: dies suos considerat breuiari/et solum sibi superesse sepulchrum pensat: apte subiũgit. [Non peccaui: et in amaritudinibus moratur oculus me⁹.] Ac si aperte dicat: Culpam non feci: et flagella suscepi. Sed hac in re animum mouet/qui in multis se hui⁹ historie locis peccasse confitetur: qua ratione peccasse se nunc abneget? Sed ad hec ratio celeriter occurrit: q: nec tantum peccauit vt flagella mereretur: nec tamen esse sine peccato potuit Nam q: non pro corrigenda culpa/sed ꝑ gr̃a augẽda ꝑcussus est/iudex ip̃e testat᷑/ qui laudat ⁊ ferit. Et rursum q: sine peccato non fuerit: nec ipse negat/qui a iudice laudatur: atq; ideo laudat᷑/ q: non negat. Sed credo q: melius hec verba discutim⁹: si dicta ex voce capitis sentiamus. Capl̃m. xvj.

Perfecta vita ẽ mortis imitatio.

Eccl̃i vij.

Dubitatio.

Solutio.

H

Redemptor etenim noster ad ereptionem nostram veniẽs. et non peccauit/et amaritudinẽ pertulit: q: penam culpe nostre sine culpa sua suscepit. de cui⁹ voce subditur: [Libera me/et pone me iuxta te: et cuiusuis manus pugnet ꝯtra me.] Ip̃e etenĩ non peccauit in cogitatione vel opere: ipse in amaritudine moratus est per passionem: ip̃e liberatus est per resurrectionem: ip̃e iuxta patrem posit⁹ est per ascensionẽ: q: profectus in celum sedet ad dexteram dei. Et q: post ascensionis ei⁹ gloriam iudea in discipuloꝝ eius persecutione cõmota est/recte nũc dicitur. [Et cuiusuis manus pugnet cõtra me.] Tũc quippe in mẽbris illius furor persequẽtium seuijt: cum ꝯtra fidelium vitam flamma crudelitatis exarsit. Sed quo irent iniqui aut quid agerent: dum is quem persequebãtur in terra/iam sedebat in celo? De quibus adhuc subditur.

¶ S. Qꝫ reproboꝝ corpus sub disciplina sit/mens vero procul.

I

¶ [Cor eoꝝ longe fecisti a disciplina.] Si eñ discipline custodiam nossẽt: et nequaq̃ redẽptoris nostri ꝓcepta contẽnerent: ipsa eos carnis sue mortalitas ad amorem vite immortalis excitasset. Hoc ipsum nãq;/in hac vita corruptioni nos esse subiectos/iam de flagello disciplinee est. Esse eñ ⁊ frigore/fame sitiq; turbari/morbis affici/quãdoq; etiã extingui: quid sunt hec aliud q̃ flagella peccati? Sed sunt nõnulli qui ⁊ flagella tolerãt: et tamen mentem ad flagellantis metum minime reformãt. Unde recte nunc dicitur. [Cor eoꝝ longe fecisti a disciplina.] Quia et si corpus sub disciplina est/cor sub disciplina non est: dum ⁊ flagellatur quisq;/et tamen ad humilitatem mẽtis non reducitur. Neq; itaq; hoc dicitur: ac si oĩpotens ⁊ misericors deus longe cor hois a disciplina faciat: sed q: sponte delapsum/ibi remanere vbi cecidit iudicando permittat: sicut et in oratione quoq; dicimus: Et ne nos inducas in tentationem. i. induci minime permittas. Sequitur: [Propterea non exaltabũtur.] Cor eñ si sub disciplina esset/superiora appeteret: ad ipsis scendis bonis transeuntibus non inhiaret. Quoꝝ igitur cor sub disciplina non est: recte illis dicitur. Propterea non exaltabũtur: q: dum in infimis voluptatib⁹ dimissi/terrena bona semper desiderant/cor ad superna gaudia nunq̃ leuant. Exaltarentur quippe/si mentem ad spem patrie celestis erigerẽt. Sed qui per disciplinã custodire vitam minime student: semper ex desiderio in imis iacent: et (qđ est grauius) iacendo se erigunt: q: de rebus transitorijs extolluntur. Extolli aũt possunt/sed

Mat. vj. Luce. xj. Quomo: ⁊ ne nos indu cas in tẽtationem.

exaltari nequeũt: q: inde profundius in imo sunt/vnde apud se altiores fiũt. Cor itaq; quod sine disciplina est: exaltari non valet: q: humana mens sicut male eleuata in infimis premitur/sic bene pressa in sublimibus leuat᷑. Sequitur: [Predam pollicetur socijs: ⁊ oculi filiorum eius deficient.] Postq̃ de multitudine iniquoꝝ. i. de antiqui hostis corpore beatus Iob sententiam protulit: mox ad ipsum eoꝝ principem. i. caput oĩm ꝑditoꝝ sentẽtiam vertit: atq; a plurali numero ad singularem redit.

K

¶ S. Qꝫ socij diaboli sint apostate angeli: qui cum eo corruerunt: filij vero/qui per dilectionem ab eo gignuntur. Capitulum xvij.

Ita quippe vnum corpus sunt diabolus ⁊ oẽs iniqui: vt plerũq; noie capitis censeatur corp⁹: et noie corporis appelletur caput. Nam capitis noie censetur corpus: cum de peruerso hoie dicitur. Ex vobis vnus diabolus est Et rursum noie corporis appellatur caput: cum de ipso apostata angelo dicitur. Inimicus homo hoc fecit. Iste igit᷑ princeps oĩm peruersorum alios socios habet/atq; alios filios Qui nãq; sunt ei⁹ socij/nisi apostate angeli: qui cum eo de celestis patrie sede ceciderũt? Uel quos alios filios habet/nisi peruersos hoies/qui de ei⁹ praua persuasione in malitie operatione generãtur? Unde etiam veritatis voce infidelib⁹ dicitur: Uos ex patre diabolo estis. Peruersus itaq; iste auctor erroris predam socijs pollicetur: q: malignis spiritib⁹ prauoꝝ ꝓmittit alas in eoꝝ fine rapiendas. [Et oculi filioꝝ ei⁹ deficiẽt.] Quia dum intentiones hoim ad sola terrena speranda excitat: hoc illos amare facit/qđ diu tenere non possunt. Neq; enim valet amoris praui intẽtio permanere: quãdo ⁊ hoc qđ amat/ ipsumq; qui amat/constat sub celeritate deficere. Possunt quoq; et per socios fortasse intelligi crudelissimi quiq; et omni malitia iam repleti: per filios vero hi qui adhuc deceptorijs promissionib⁹ illusi/augende prauitati nutriũtur: vt illos iam velut ex merito malitie diabolus quasi socios habeat: qui iam non habent in perditione quo crescant. istos aũt quasi filios/quos ꝓmissionibus lactat vt ad peiora ꝑficiãt. Sed oculi filioꝝ eius deficiẽt: q: prauoꝝ intẽtiones cadũt/cum omne qđ hic appetũt/deserũt: et illic qđ doleant/sine fine patiuntur. Sequit᷑. [Posuit me quasi in ꝓuerbiũ vulgi/et exẽpliũ sum coram eis.] Hec beat⁹ Iob dicat ex se: dicat ex vocibus oĩm electoꝝ. Oĩs quippe qui flagello percutitur: quasi in ꝓuerbium ponitur vulgi: q: stultus quisq; dum cuiq; maledicere appetit/ex illi⁹ similitudine maledictionem sumit/quem percussum tẽporaliter videt: eãq; penam suo optat aduersario/quam euenisse conspicit iusto. Sicq; fit vt non recte sapientibus/in exẽplum deducatur rectus: dum ⁊ pena iusti esse dãnatio credit᷑: et que illi maneat gloria/nulla spe fidei preuidet᷑. Sequitur.

Unũ corpus sunt diabolus et oẽs iniqui.

Diabol⁹ habet socios ⁊ filios.

Ioã. viij.

L

Oĩs q̃ flagellat᷑: q̃si in prouerbiũ ponit᷑ vulgi.

¶ S. Qꝫ iusti cum vident sanctoꝝ innocentiam a peccatoribus opprimi/iudicia dei mirãtur: ad quorum secreta non penetrant. Capl̃m. xviij.

Caligauit ad indignationem oculus meus: et membra mea quasi in nihilum redacta sunt. Ad indignationem oculus caligat quãdo ipsi quoq; qui in ꝓsico corpore. i. in ecclesia lumen veritatis habẽt/dum se diutius a prauis despici ac dedignari cõspiciũt/de occulti iudicij admiratione turbantur: et secretum dei penetrare nequeũt/cur preualere peruersi cõtra bonoꝝ innocentiam permittũtur. Quis etenim non obstupescat: cum Herodias apud temulentum regẽ saltatu filie obtinet vt caput amici sponsi/ ꝓphete ⁊ plusq̃ ꝓphete/ante ora conuiuantium in disco deferatur? Sz cum iusti ad indignationem caligant/infirmi plerũq; vsq; ad infidelitatem corruũt. Unde subditur: [Et membra mea quasi in nihilum sunt redacta.] Membrorum quippe nomine/teneritudo exprimitur infirmorum: qui dum peruersos prospiciunt florere/iustosq; cruciari: ad hoc nonnunq̃ perueniunt/vt se bona vel inchoasse peniteãt: atq; ita ad agẽda mala citius recedũt/ac si eorum vite nocuerit bonum quod inchoauerãt Hoc autem qđ ait: Caligauit ad indignationem oculus meus: verbis planioribus aperit adiungens.

M

De decollatiõe Ionis baptiste.

¶ S. Qꝫ contra hypocritas sancti suscitãtur/cum eorum gloriam honoresq; contẽmnunt: et ad sola bona celestia mentem erigunt: que sibi cum malis communia esse

A

non poſſunt.

¶ Stupebũt iuſti ſuper hoc: et innocẽs cõtra hypocri-
tam ſuſcitabitur.] Hoc loco innocens necdum pfectus
iuſtus accipitur: qui bona adhuc inchoans/et iñocere
alijs nõ nouit/perfecta tamen ipſe agere nequaꝗ̃ valet.
Et qꝛ corda paruuloꝝ dum peruerſos florere in preſen-
ti vita conſpiciũt: inuidie facib⁹ ſuccendũtur. Tãto eñ
quiſqꝫ plus inuidet alijs bona preſentia/ꝗ̃to ea ipſe mi-
nus contẽpſerit. Nam qḋ haberi ab oibus non valet ſi-
mul totũ: huic deſit qḋ alter habuerit. Succenditur ꝟo
cõtra hypocritam innocẽs/ dum glorie ſimulatoris in-
uidet etiam qui nulli nocere ſolet. Sin vero hoc in loco
innocẽs quilibet in bono pfectus accipitur/cõtra hypo
critam innocẽs ſuſcitatur/quãdo hũc ꝛ florere cõſpicit:
et tamen cum ſuo eum flore contẽnit: et predicando que
recta ſunt/tãto eũ deſpiciẽdũ ceteris eſſe denũciat/ꝗ̃to
eũ cõſpicit illa anxie querere/que cũ eo diu non valeant
pmanere. In quo adhuc ſenſu ſubiũgitur. Cᵽm.xix.

Et tenebit iuſtus viam ſuam: et mũdis mani-
bus addet fortitudinem.] Cõſiderato quippe
hypocrita/iuſtus viam ſuam tenet: quia dum
illum ex peruerſa voluntate obtinere ea que mũdi ſunt
intuetur: ipſe ad amorem celeſtium robuſti⁹ ſtringitur:

B

ſciẽs qꝛ bonis deſiderijs premia eterna nõ deerũt: dum
et prauis ꝛ duplicib⁹ cordib⁹ bona tẽporalia non negã-
tur. Qua ex re mundis quoqꝫ manibus addit fortitudi-
nem: qꝛ conſpiciẽs peruerſos obtinere terrenam gloriã:
bona ſua opera prouehit ad perfectionem: et tãto altius
tẽporalia deſpicit/ꝗ̃to hec abundare etiã malis cernit.
Qꝛ enim ſint deſpicienda conſiderat: que deus oipotẽs
etiam pũerſis preſtat. Si eñ pricipaliter magna eſſent:
nequaꝗ̃ hec cõditor aduerſarijs ſuis tribueret. Unde
et indignum ſibi eſſe perpẽdit vt illa bona appetat/que
abundare conſpicit ꝛ malis: ſed ad percipieuda celeſtia
mentem ſuam dirigit / que ſibi cum reprobis cõmunia
eſſe non poſſunt. Igitur poſtꝗ̃ exteriores profectus ma
loꝝ/bonoꝝ vero interiores intulit: exhortationis verba
ptulit dicẽs: [Igitur vos oẽs cõuertimini / et venite.]
Que videlicet exhortationis ꝟba pprie ad electos for-
mat: quos ad eternitatem vocat. Qui duob⁹ modis in-
uitãtur/ſcꝫ vt cõuertãtur/ et veniãt. conuertãtur nimirꝫ
fide/veniãt opere. Uel certe cõuertãtur deſcrẽdo mala:
et veniãt bona faciẽdo: ſicut ſcriptum eſt: Declina a ma-
lo/et fac bonum. Mirandum ꝟo qḋ ſubditur. [Et non
inueniam in vobis vllum ſapiẽtem.] Quid eſt ꝙ eos ad
ſapiẽtiam vocat: et tamen optat ne illos ſapientes inue-
niat: niſi ꝙ ad veram ſapiẽtiam venire non poſſunt/qui
falſe ſue ſapiẽtie fiducia decipiũtur: de quib⁹ ſcriptum
eſt: Ue qui ſapiẽtes eſtis in oculis veſtris: et coram vo-
biſmetipſis prudẽtes. Et quibus rurſum dicitur. No-
lite prudẽtes eſſe apud voſmetipſos. Unde idem predi-
cator egregi⁹ hos quos carnaliter ſapientes inuenerat:
vt ſapientiam veram perciperẽt/prius fieri ſtultos que-
rebat/dicens: Si qs videtur inter vos ſapiẽs eſſe in hoc
ſeculo: ſtultus fiat/vt ſit ſapiẽs. Et per ſemetipſam veri
tas dicit: Confiteor tibi pater dñe celi ꝛ terre: qꝛ abſcon-
diſti hec a ſapiẽtibus ꝛ prudentibus: et reuelaſti ea par
uulis. Quia ergo hi qui apud ſemetipſos ſapiẽtes ſunt/
ad veram ſapientiam peruenire non poſſunt: recte bea-
tus Job conuerſionem auditorum deſiderans/exoptat
ne in eis vllum ſapientem inueniat. Ac ſi eis aperte di-
cat: Stulti eſſe apud voſmetipſos diſcite: vt in deo vere
ſapientes eſſe valeatis. Sequitur.

Pſalm. xxxvj.

Eſaie.v.

Rom. xij.

C

j.Cor.iij.

Matt.xj. et Lu.x.

¶ S. Qꝛ cogitationes ſanctoꝝ ſiue in lucris animaꝝ/
ſiue in diſpenſatione rerum tẽporalium torqueãt corda
eoꝝ: qꝛ alternãtib⁹ pſperitatib⁹ et ĩ nocte timẽt ne ruãt:
et in die ſuſpecti ſunt ne preſumant. Cᵽm.xx.

Dies mei tranſierunt: cogitationes mee diſſi-
pate ſunt: torquẽtes cor meũ.] Sãcta electo-
rum eccleſia per diurna ꝛ nocturna tempora
conſpicit vite ſue ſpatia tranſire: qꝛ noctem in aduerſita
tibus/diem vero in proſperitatibus habere conſueuit.
Quaſi eñ lux ei oritur ex tranquillitate pacis: et nox ex
dolore perſecutionis. Sed cum poſt quietis ocia ad ex-
creſcẽtis cõtra ſe perſecutiõis laborem redit/dies ſuos
tranſire teſtatur. In quib⁹ tamen dieb⁹ ſolet tanto gra-
uioribus curis premi/ꝗ̃to ad ſe de ipſa trãquillitate pa-
cis ſubtiliores a iudice rõnes cogitat exquiri. In tran-
quillitate etenĩ pacis modo animarum lucra cogitat:
modo terrenarum rerum diſpenſationes curat. Que vi-
delicet terrenoꝝ actuum diſpenſationes tãto bonis mẽ
tibus grauiores ſunt/quãto eaꝝ intuitu/ab intuẽdis ce
leſtib⁹ vel ad modicũ auellũtur. Uñ bene beatus Job
ſiue ſua ſeu voce vniuerſalis eccleſie poſtꝗ̃ dies ſuos
tranſiſſe teſtatur: ilico ſubiũxit. [Cogitationes mee diſ
ſipate ſunt: torquẽtes cor meum.] Quia dum bonis men
tibus tẽporalis felicitas tranſit: etiam cura eis terrene
diſpenſationis ſubtrahitur/que eas in cogitationibus
torquere videbatur. Dum eñ erecte ſemper eſſe ad perci
piẽda celeſtia appetũt: eo ipſo quo aliquãdo ex diſpenſa-
tione terrena ad ima cogitãda deſcẽdũt/torqueri ſe ſen-
tiunt. Unde fit vt ipſa quoqꝫ aduerſitas perſecutionis
vertatur in magnam exultationem letitie pꝑter adeptã
quietem cordis. Unde ꝛ apte ſubditur: [Noctem verte-
runt in diem.] Diſſipate etenĩ cogitationes noctem in
diem vertũt: qꝛ nõnunꝗ̃ iuſtis ampli⁹ placet ex aduerſi
tate mala perpeti / ꝗ̃ ex pſperitate terrene diſpenſatio-
nis cura fatigari. Sed quia nouerũt cautius ꝛ aduerſa
tranſire/et pſpera rurſus illuceſcere/apte ſubiungitur.
[Et rurſum poſt tenebras ſpero lucem.] Lux eñ poſt
tenebras ſperatur: qꝛ vel poſt noctem vite preſentis eter
num lumen percipitur: vel ita hic aduerſitas atqꝫ pſpe-
ritas alternant/vt ſibi ſuccedere viciſſim non deſinant.
Unde fit vt in luce nox in ſuſpitione ſit: et in nocte lux
in preſumptione: ſicut ſcriptum eſt: In die bonoꝝ ne im
memor ſis maloꝝ: et in die maloꝝ ne immemor ſis bono
rum. Sed ecce qꝛ auctoris noſtri grã redempti ſumus:
hoc iam celeſtis muneris habemus: vt cum a carnis no-
ſtre inhabitatiõe ſubtrahimur / mox ad celeſtia premia
ducamur: qꝛ dum conditor ac redẽptor noſter clauſtra
inferni penetrans / electoꝝ exinde aias eduxit/nos illo
ire non patitur/vnde iam alios deſcendendo liberauit.
Hi ꝟo qui ante ei⁹ aduentum in hunc mũdum venerũt:
quãtãlibet iuſtitie virtutẽ haberẽt: ex corporib⁹ educti
in ſinu celeſtis patrie ſtatim recipi nullo modo poterãt
qꝛ necdum ille venerat qui inferni clauſtra ſua deſcẽſio-
ne ſolueret: et iuſtoꝝ aias in perpetua iam ſede colloca-
ret. Unde beatus Job ꝛ afflictionem ſentiẽs: et adhuc
differri retributionem iuſtoꝝ ſciens/apte ſubiungit.

D

Eccli. xj.

E

¶ Qꝛ ſancti licet ad infernum poſt mortem ab Adam
vſqꝫ ad xp̄m deſcẽderint/ibi tamen quaſi ĩ lectulo quie-
ſcebãt: ſolas tenebras pro pena habẽtes: et hoc eis ſum-
mum tormentum erat / ꝙ expectatum ſaluatorem non-
dum videbant. Capitulum.xxj.

Si ſuſtinuero/infernus domus mea eſt: et in te-
nebris ſtraui lectulum meum.] Priores etenĩ
ſancti ꝛ ſuſtinere aduerſa poterãt: et tñ e corpo
ribus educti/adhuc ab inferni locis liberari non pote-
rant: qꝛ necdum venerat/qui illuc ſine culpa deſcende-
ret: vt eos qui ibi tenebãtur ex culpa/liberaret. Tũc ꝟo
homo ſuum lectulum in tenebris ſtrauit/quando lucem
iuſtitie per ſuaſori callido conſentiendo deſeruit. Et qꝛ
in ipſis quoqꝫ inferni locis iuſtoꝝ aie ſine tormẽto tene
bantur: vt ꝛ pro originali culpa adhuc illuc deſcẽderẽt:
et tamen ex proprijs actibus ſupplicium non haberent:
quaſi ĩ tenebris lectulum ſtrauiſſe/eſt/in inferno ſibi re-
quiem preparaſſe. Graue etenĩ tedium electis fuit/poſt
ſolutionem carnis/adhuc ſpeciem nõ videre creatoris.
Quod tedium non immerito beatus Job tenebras vo-
cat. Sed quia hoc ex pena infirmitatis venit: recte eam-
dem mox infirmitatem ſubdit/dicens.

F

¶ S. Qꝛ natura corrupta ꝛ praua conſuetudo vermes
concupiſcentiarum in nobis generant: et ex putredine
huius carnis hmõi ſoboles oriatur.

¶ Putredini dixi: pater me⁹ es: mater mea ꝛ ſoror mea
vermibus.] Quid eſt ꝙ dixit putredini/pater meus es:
niſi ꝙ omnis homo ab origine iam vitiata deſcendit?
Unde ꝛ additur: Mater mea ꝛ ſoror mea vermibus: qꝛ
videlicet ꝛ ab ipſa putredine/et cum ipſa in hũc mũdum
venimus. Quãtum eñ ad materiam corruptibilis car-
nis/mater noſtra ac ſoror vermes ſunt: qꝛ et de putredi-
ne pceſſimus / et cum putredine venimus quam porta-
mus. Qḋ ſi intelligi ſpiritaliter poteſt: et mater natura:
et conſuetudo non immerito ſoror vocatur: qꝛ ab illa eũ
iſta ſumus. Que videlicet mater ꝛ ſoror vermes ſunt: qꝛ
ex natura corruptibili ꝛ cõſuetudine peruerſa cogimur

G vt quasi quibusdam vermibus/sic inquietis cogitationibus in mēte fatigemur. Carnis enim natura viciata/ et cōsuetudo peruersa qꝛ innumeras curas in corde infirmitatis nostre generāt: bene mater ⁊ soror vermes vocātur. Mordent eñ animum cure/dum inquietāt. Non eñ cessant iusti viri vel sollicite cogitare ⁊ pertractare quid agant: vel ꝓuide inspicere quo post presentem vitam ducendi sunt. Quia ergo tūc electi ante aduentum dñi ⁊ in labore vite presentis se esse cernebant: et tamen post presentem vitam necdum celestia bona percipere/ multis cogitationibꝰ vrebātur. Expectabant eñ grām redēptoris sui: nec tamen ad eam poterāt in carne viuēdo peruenire. Unde ⁊ apte subditur: [Ubi est ergo nūc prestolatio mea?] Que esse potuit prestolatio iustoꝝ/nisi iustus ⁊ iustificans deus: qui ad penas humani generis sponte descenderet: et captiuos mortis/iustitie sue virtute liberaret. Huiꝰ enim presentiam minime cessabant intenta cogitatione prestolari: quam quādoqꝫ esse venturam nouerāt/sed venire citius querebant. Unde non ait. Ubi est ergo prestolatio mea? sed ait: Ubi est ergo nunc prestolatio mea?

Desponsit expectatio iustoꝝ (margin)

Capitulum .xxij.

Dum eñ addit nūc/ostendit qꝛ quod quādoqꝫ ꝟēturum erat/venire citius desiderabat. Sequitur: [Et patiētiam meā quis cōsiderat?] Expressit desideriū quo festinat in carne positus redimi: et ab inferis ad supna reuocari. Et quidem paucoꝝ hoim ista fuit perpendere: vt scirent de presentis vite laboribus: vel de subsequēti post mortem dilatione cogitare. Qđ vtrūqꝫ iusti ante aduētum redēptoris nostri se H perpeti dolebāt. Unde et recte dicitur: Et patientiam meam quis considerat? Et quidem non deest qui patiētiam consideret: sed cū citius non exaudit: quasi minus cōsiderare deus dicitur. Ipsa eñ humani generis (que venit in mūdi fine) redēptio/ab his qui a mundi initio precesserunt/tarda credebatur: qꝛ longo tēporis spatio a celestium remuneratione disiuncti sunt: veritate attestante/que ait: Multi ꝓphete ⁊ reges voluerunt videre que videtis/⁊ nō viderūt. Itaqꝫ qđ nūc dicitur: Patiētiam meam quis considerat? ardētis desiderij vota panduntur. Neqꝫ eñ (vt prediximus) iustoꝝ patiētiam non considerat deus: sed quasi non cōsiderare dicitur/ad votum desiderij minus citiꝰ apparere: et in prolixiora tempora dispensationis sue grām differre. Dicat ergo. Patientiam meam quis considerat? qꝛ qđ disponēti breue est/longum est amāti. Unde adhuc dilationis sue dāna considerans: hoc qđ iam predixerat/repetit: et descensurus ad ima: vocē doloris ingeminat/dicēs [In profundissimum infernum descendēt oīa mea.] Cum constet qꝛ apud inferos iusti non in locis penalibꝰ/sed in superiori quietis sinu tenerentur: magna nobis oboritur questio: quidnam sit qđ beatus Job asserit dicēs. In ꝓfundissimum infernum descendēt oīa mea. Qui etiā ante aduentum mediatoris dei ⁊ hoim in infernū descēsurus erat: liquet tamen qꝛ in ꝓfundissimum infernum descēsurus non erat. An ipsa superiora loca inferi/profundissimum I infernum vocat? Quia videlicet quātum ad sublimitatem celi/iam huiꝰ aeris spatium non immerito dici infernus potest. Unde cum apostate angeli a celestibꝰ sedibus in hoc caliginoso aere sint demersi: Petrus apostolus dicit: Angelis peccātibꝰ non pepercit: sed rudentibus inferni detractos in tartarū tradidit in iudicio cruciādos reseruari. Si itaqꝫ quātum ad celsitudinem celi/aer iste caliginosus infernus est/qātum ad eiusdem aeris altitudinem/terra que inferius iacet: ⁊ infernꝰ intelligi ⁊ ꝓfundus potest. Qātum vero ad eiusdem terre altitudinem/et illa loca inferi que superiora sunt alijs receptaculis inferni: hoc loco non incongrue inferni profundissimi appellatione signantur: quia qđ aer ad celū/ terra ad aerem: hoc ille est superior infernorum sinus ad terram.

Luce.x. (margin)

ij. Pet.ij. (margin)

Capitulum .xxiij.

Sed mirum valde est qđ adiūgit: Descendent oīa mea. Cum eñ sola anima descensura esset ad inferni loca: quid est quod sanctus vir illuc perhibet oīa sua descēdere: nisi qꝛ ibi se esse totum vidit/ vbi pōdus sue remunerationis intelligit? Quia hoc qđ ex se insensibile in terra deserit: quousqꝫ ad incorruptionem resurrectionis redeat/se esse non sentit. Oīa itaqꝫ sua in infernum ꝓfundissimum descēsura perhibet/quo solam suam aīam descēnsuram videt: quia ibi totus est/ vbi sentire possit quod receperit. Uel certe in infernum oīa eiꝰ descendūt: qꝛ laboꝝ oīm retributionē adhuc in sola inferni quiete recipi prestolabatur. Et quasi illuc descendit omne qđ egit: qꝛ ibi quietem retributionis sue ex oībꝰ inuenit. Unde etiam ipsa quies prestolata subiūgitur/cū illico subinfertur: [Putas ne saltem ibi erit requies mihi?] In quibus nimirum verbis et innotescit quod desiderat: et tamen esse se adhuc de suscipiēda requie dubium designat: ne cuiꝰ sancta opera tot flagella secuta sunt: occulto iudicio superni iudicis post flagella tēporalia etiā mansura tormēta sequerentur. Qua in re cum magno nobis timore pensandum est: quis nostrum tam de requie eterna securus sit: si de ea adhuc ⁊ ille trepidat cuius virtutis preconia ⁊ ipse iudex qui percutit/ clamat. Si eñ iustus vix saluabitur: impius ⁊ peccator vbi parebūt? Beatus eñ Job ad requiem se post flagella peruēturum nouerat: sed vt nostra timore corda concuteret: ipse visus est de eterne quietis retributione dubitare/cum dicit. Putas ne/vt nos videlicet perpendamus qūta debemꝰ formidine vēturum iudicium semper expauescere: quādo ⁊ ille qui a iudice laudatꝰ est: adhuc de retributione iudicij in suis vocibꝰ securus non est. K

¶ Finit Liber Decimustertius Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber Decimusquartus Moralis expositionis. Capitulum primum.

Superiori huius L operis pte tractauimus qꝛ omnipotēs deus vt mētes corrigeret sub lege positoꝝ: beati Job vitam ad testimonium adduxit: qui legem non nouit/et tamen tenuit: qui precepta vite que scripto non acceperat/custodiuit. Huiꝰ prius actio deo attestante laudatur: et ꝓbari postmodum diabolo insidiāte permittitur: vt per tentamēta tribulationis ostenderet quātum prius in tranquillitate ꝓfecisset. Huius vitam inimicus generis humani more suo improbus/ et laudari deo attestante cognouit: et tamen ad tentandum expetijt. Quem cum tot dānis rerum: tot orbitatibus percussum sternere nequiuisset/vxorem ei in stimulū male ꝑsuasionis excitauit/vt saltem per familiaria verba corrūperet/quem per tot sterneren nuncioꝝ tormēta minime valeret. Sed quum adiutorio femine quod cōtra Adam prius in paradiso obtinuit: cōtra hūc secūdum in sterquilinio positū/roborari non potuit: ad alia se tentandi argumēta conuertit: vt amicos eiꝰ quasi cōsolantes adduceret: et tamen eoꝝ mētes in asperitatem increpationis excitaret: quatenus eum cuiꝰ patientiam flagella non vicerant/inter flagella saltem aspera verba M superarent. Sed inimicus callide insidians fraudem quam cōtra sanctum virum parauerat/pertulit: qꝛ sancto viro quot occasiōes perditionis intulit/tot causas victorie ministrauit. Contra tormenta quippe patientiam: contra verba sapientiam tenuit: qꝛ et dolores verberum equanimiter sustinuit: et stultitiam male suadētium sapienter frenauit. Sed qꝛ in ipsis passionibus doctisqꝫ locutionibus sancte ecclesie typum tenet: amicis eius (vt sepe iam diximus) quedā recta/et quedā stulta loquentibꝰ/non immerito heretici figurātur: qui pro eo qꝛ sancto viro amici sūt/multa de reprobis recta dicūt. sed pro eo qꝛ speciem hereticoꝝ tenēt/plerūqꝫ in oīs sui excessu dilabūtur: et verboꝝ suoꝝ iaculis/sancti viri pectus feriūt: sed contra mētem inexpugnabilem ipsa sua percussione fatigantur. Nos igitur subtili debemus discretione distinguere et quid sit in eorum verbis quod vere de reprobis sentiunt: et quid contra beatum Job fatuum sonant.

¶ Capitulum secundum Libri Decimiquarti: exponēs capitulum Decimūoctauum textus beati Job.

B Respōdēs autem Baldath suites dixit: Usq̄ ad quem finem ṽba iactabis? Intellige prius: et sic loquamur. Quare reputati sumus vt iumenta: et sorduimus coram te? Quid perdis aīam tuam in furore tuo? Nunquid ꝓpter te derelinquetur terra: et transferētur rupes de loco suo? Nōne lux impij extinguetur: nec splēdebit flāma ignis eiꝰ? Lux obtenebrescet in tabernaculo illius: et lucerna que super eum est/ extinguetur. Arctabuntur gressus virtutis eiꝰ: et precipitabit eum consilium suum. Immisit enim in rete pedes suos: et in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo: et exardescet cōtra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius: et decipula illius super semitam. Undiq̄ terrebūt eum formidines: et inuoluēt pedes eius. Attenuetur fame robur eius: et inedia inuadat costas illius. Deuoret pulchritudinem cutis eius: et consumat brachia illiꝰ primogenita mors. Auellatur de tabernaculo suo fiducia eiꝰ: et calcet super eum quasi rex interitus. Habitent in tabernaculo illiꝰ socij eiꝰ qui non est: aspergatur in tabernaculo eiꝰ sulphur. Deorsum radices eiꝰ siccentur: sursum autem atteratur messis eius. Memoria illiꝰ pereat de terra: et non celebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras/ et de vrbe transferet eum. Non erit semen eiꝰ neq̄ progenies in populo suo: nec vlle reliquie in regionibus eius. In die eius stupebūt nouissimi: et primos inuadet horror. Hec sunt ergo tabernacula iniqui: et iste locus eiꝰ qui ignorat deum.

Respondēs aūt baldath suites/ dixit. Usq̄ ad quem finem verba iactabis? Intellige prius: et sic loquamur.] Oēs heretici sanctam ecclesiam in quibusdam incognitis superbire putant: quedā vero nec intelligere suspicantur. Unde baldath suites beatum Iob quasi in superbiam astruit erupisse: quē fatetur verba iactare. Sed signat ipse q̄tra elatiōe tumuerat: qui beatum Iob loqui que nō intelligeret putabat. Et q2 oēs heretici in estimatione sua a sancta se ecclesia despici conquerūtur: apte subiungitur.

C S. Q̄z superbi cum se despici suspicantur/ ad contumelias prosiliunt.

C C Quare reputati sumus vt iumenta: et sorduimus coram te?] Humane mētis est ꝓpriū: hoc sibi fieri suspicari/ qđ facit. Arbitrātur enim se despici/ qui bonoꝝ mores despicere consueuerūt. Et q2 in his que cōprehendi valent ratione/ contra hereticos ostendit ecclesia rationabile non esse qđ astruūt: estimari se ab eius iudicio velut iumēta suspicātur. Et qua despectus sui suspicione ꝓtinus ad dedignationem prosiliunt: atq̄ ad eiusdem ecclesie contumelias excitātur. Unde subditur [Quid perdis animam tuā in furore tuo?] Heretici vel zelum rectitudinis/ vel spiritalem gratiam sancte predicationis: non virtutis pondus/ sed insaniam furoris estimāt. Quo furore videlicet perire fidelium animas arbitrantur: q2 inde interire ecclesie vitam credūt: vnde eam contra se inferuere conspiciunt. Sequitur: [Nunquid propter te derelinquetur terra?] Se eñ vbiq̄ deum colere: se totum mūdum existimāt occupasse. Quid est ergo dicere: Nunquid ꝓpter te derelinquetur terra/ nisi hoc qđ sepe fidelibus dicūt: q2 si hoc est verum qđ vos dicitis/ oīs a deo terra derelicta est: quam iam pre multitudine nos tenemus. Sācta aūt vniuersalis ecclesia predicat/ saluari veraciter nisi intra se non posse: asserēs q̄ oēs qui extra ipsam sunt/ minime saluabūtur. At cōtra heretici quia etiam extra ipsam saluari se posse confidūt/ in quolibet loco sibi diuinum adiutorium adesse profitentur. Unde dicunt. Nunquid ꝓpter te derelinquetur terra. i. vt quisq̄s extra te fuerit/ minime saluetur? Unde etiā subditur. [Et transferētur rupes de loco suo.] Heretici rupes vocāt eos quos sublimibus in humano genere excedere sensibus estimāt: quos ꝑfecto doctores se habere gloriātur. Cum vo sancta ecclesia puer[illegible] que sūt ꝑdicatores intra sinum recte fidei colligere studet: qđ aliud q̄ de locis proprijs rupes mouet: vt intra eam recta sentiētes humiliter taceāt/ qui in peruersis suis sensibus prius rigidi stabant? Sed hoc fieri heretici omnino contradicūt: et ꝓpter eiꝰ vocem/ rupes de loco proprio transferri renituntur: quia videlicet nolunt vt ad eam venientes/ vera humiliter sentiant hi qui apud eos elatis sensibus falsa sapiebant.

D C S. Q̄z bona malis/ et mala bonis in hac vita indifferenter eueniūt: in vita vo eterna sola vera bona bonis et vera mala malis seruantur. Capīm. iij.

Plerūq̄ vero heretici cum quosdam in sancta ecclesia/ vel inopia vel flagellis laborantes aspiciūt: semetipsos mox in arrogātiam iustitie extollūt: et quicquid aduersum fidelibꝰ euenisse considerant: hoc factum pro eoꝝ iniquitatibus putant: nescientes nimirum q2 actionum meritum presentis vite qualitas nullatenus probat. Nam plerūq̄ et bona malis/ et mala bonis eueniunt: pro eo q̄ et vera bona bonis et vera mala malis in eterna retributione seruantur. Baldath itaq̄ typum hereticoꝝ de ꝓsperitate vite presentis se extollentium tenens/ aduersus beati Iob flagella/ quasi ex eoꝝ voce contra iustoꝝ opprobria inflat: et diserte quidem contra impios disputat: sed q̄ peruerse cōtra iustum talia dicat/ ignorat: nam subiecit dicēs. [Nonne lux impij extinguetur: nec splendebit flamma ignis eius?] Hec si in presentis vite diffinitione denunciat/ fallitur: quia plerūq̄ et impijs indesse lumen prosperitatis cernitur: et pios tenebre ignobilitatis ac paupertatis abscondunt. Sin vero ad hoc eius sermo dirigitur/ vt ostendat quid impij in suo fine patiātur/ veraciter dicitur: Nonne lux impij extinguetur: nec splendebit flamma ignis eius? Quod si dici de impio recte potuit/ contra sanctum tamen virum in flagello constitutum dici non debuit. Sed nos vires brachiorum illius in suis sententijs perpendentes/ pensemus q̄ valide iacula intorquet: et desinamus aspicere intorquēdo quem impetit: nimirum scientes quia frustratis ictibus lapidem ferit. Dicat ergo:

E C S. Q̄z vnusquisq̄ reproborum flammam propriam habeat in corde illius concupiscētie a qua abstrahitur et illicitur.

C Nonne lux impij extinguetur?] Quia habēt ⁊ impij lucem suam: ꝓsperitatem scꝫ vite presentis. Sed lux impij extinguetur: quia fugitiue vite prosperitas cum ipsa citius vita terminatur. vbi apte subditur. Nec splendebit flamma ignis eius Omnis nāq̄ impius habet flammam ignis proprij: quem in corde suo ex feruore desideriorum tēporalium accendit: dum modo istis/ modo illis cupiditatibꝰ estuat: et cogitationes suas per multiplicia blandimēta seculi amplius inflāmat. Ignis aūt si flāmam non habet/ nequaq̄ fuso lumine splēdet. Flamma itaq̄ ignis eius est decor vel potestas exterior/ que de interno eius ardore ꝑcedit: quia quod ante in hoc mundo adipisci desiderat/ plerūq̄ ad cumulum perditionis obtinet: ⁊ siue in potestate culminis/ siue in diuitijs multiplicatur: quasi per exteriorem gloriam lucet.

F Sed non splendebit flamma ignis eius/ cum in die extremo oīs exterior decor subtrahitur: et solo suo intrinsecus ardore concrematur. Flamma ergo ab igne subtrahitur/ cum gloria exterior ab interno eius ardore separatur. Habent etiam iusti flammam ignis sui: sed nimirum que resplendeat: q2 videlicet eorum desideria in bonis operibus lucent. Iniquorum vero flamma minime splendet: q2 per hoc q̄ mala appetunt/ ad tenebras pertrahuntur. Unde ⁊ sequitur. [Lux obtenebrescet in tabernaculo illius.] Si plerūq̄ tristitiam tenebras accipimus: nō immerito lucem accipere gaudium debemꝰ. Lux ergo in tabernaculo illius tenebrescit: quia in eiꝰ conscientia quam male inhabitat: gaudium quod de

G temporalibus rebus fuerat/deficit. Unde et apte sub-
iungitur. Capitulum.iiij.

Et lucerna que super eum est/extinguetur.] Ut enim de vsu multorum loquar: lucerna lumen in testa est. lumen vo in testa est/gaudium in carne. Lucerna ergo que super eum est/extinguitur: quia cum malorum suorum retributio impium sequit: in eius mēte gaudium carnale dissipatur. Bene autem de lucerna hac non dicitur/que apud eum est: sed que super eum est: quia iniquoꝝ mentem terrena gaudia possidentsicq; eam in voluptatibus absorbent/vt sup ipsam sint/non apud ipsam. Iusti autem etiam cum prosperitatem vite presentis habēt/eam sub semetipsis premere nouerunt: vt hoc quod apud se in bonis hilarescūt/grauitatis cōsilio transeant: et virtutis regimine excedāt. Lucerna ergo impij que super eū est/extinguitur: quis citius eius gaudium deficit/quod eum totum in hac vita possedit. Et qui nunc male se in voluptatib⁹ dilatat: eum post in supplicijs pena coangustat. Unde adhuc subditur: [Arctabuntur gressus virtutis ei⁹.] Nunc em̄ quasi totiens virtutis sue gressus exerit/quotiens potestatis sue violentias exercet. Sed gressus virtutis eius arctabūtur: q: vires malitie illi⁹ quas nūc in voluptate sua exhibet/postmodum pena constringit. Sequitur.

¶ S. Q: sapientes huius seculi in proprium sensum precipites ruunt.

¶ Et precipitabit eum consilium suum.] Habet nunc consilium omnis iniquus presentia appetere: eterna deserere: iniusta agere: iusta deridere: sed cum iudex iustorum iniustorūq; venerit/ suo vnusquisq; impius cōsilio
H precipitabit: q: per hoc qd̄ hic appetere prauis cogitationibus eligit / in eterni supplicij tenebras mergitur. Quem enim hic gloria temporalis extollit/illic sine termino pena premit. Qui hic in voluptate letat⁹ est: illic perpetua visione cruciatur. Et fit plerūq; vt ipsa huius mundi prosperitas que ab impijs inhianter appetitur: coꝝ gressus ita obliget/vt etiam cum ad bona opera voluerint redire/vix possint: q: recta agere non valēt/cum huius mundi amatoribus displicere timent. Unde agitur/vt per gloriam quā impius ex peccato assequitur/ eius adhuc peccata amplius multiplicentur.

¶ S. Q: dignitas ad quā ambitiose cum culpa peruenitur/sine culpa relinqui non possit.

¶ Immisit enim in rete pedem suum: et in maculis ei⁹ ambulat.] Qui pedes in rete mittit / non cum voluerit eijcit. Sic qui in peccatis se deijcit/non mox vt voluerit surgit: et qui in maculis retis ambulat/gressus suos ambulando implicat: et cum expediri ad ambulandum nititur/ne ambulet obligatur. Sepe namq; contingit/vt quis huius mundi delectatione persuasos/in eo ad honoris gloriam pertingat/vt ad desiderioꝝ suoꝝ effectū perueniat: et peruenisse se ad hoc quod expetijt letetur. Sed qr bona mūdi non habita in amore sunt: et plerūq; habita vilescūt: percipiendo discit/q̄ sit vile quod expetijt. Unde reuocatus ad mentem exquirit qualiter sine
I culpa fugiat/qd̄ se cum culpa cōspicit adeptum. sed ipsa eum dignitas que implicauit tenet: et sine culpis alijs fugere non valet hoc vbi nō sine culpa peruenit. Immisit ergo in rete pedes suos / et in maculis eius ambulat: quia cū expediri nititur/tunc veraciter conspicit q̄ duris nexib⁹ tenetur. Neq; em̄ vere obligationem nostram cognoscimus/nisi cū euadere nitentes/quasi leuare pedes conamur. Unde ꝛ hanc eādem obligationem apte subiungit. Capitulum.v.

Tenebitur planta illius laqueo.] Quia videlicet stringitur finis in peccato. Et quia hostis generis humani cum vniuscuiusq; vitā in culpa obligat/ad eius mortem anxius anhelat: recte subiūgitur: [Et exardescet cōtra eum sitis.] Antiquus quippe noster inimicus cū in peccato vitam illaqueat/ sitit: vt mortem peccatoris bibat. Qd̄ tamen ꝛ aliter intelligi potest. Nam peruersa mens cum in peccatum se venisse conspicit/quadam cogitationis superficie euadere peccati laqueos querit: s3 vel terrores vel opprobria hoim timens/eligit in eternum mori/q̄ ad tempus aliquid aduersitatis perpeti. Unde totū se vitijs inserit/ quibus iam se semel obligatum sentit. Cuius ergo vsq; ad finem vita in culpa constringitur: ei⁹ planta laqueo
K tenetur. Sed q: se quo malis obligatū pensat/eo de suo reditu desperat: ipsa iam desperatione acrius ad huius mūdi concupiscētias estuat: fit desiderioꝝ feruor in mēte: et peccatis precedētibus irretitus animus/ad maiora etiam delicta succenditur. Unde ꝛ subditur: [Et exardescet cōtra eum sitis.] In eius quippe animo cōtra eum sitis exardescit: q: quo agere peruerse cōsueuit/eo ad bibenda mala vehementer accenditur. Impio quippe sitire/est/huius mūdi bona concupiscere. Unde ꝛ redēptor noster ante pharisei domum hydropicum curat: et cum contra auaritiam disputaret/scriptum est: Audiebant autem omnia hec pharisei: qui erant auari: et deridebant illum. Quid est ergo q̄ ante pharisei domum hydropicus curatur/nisi q̄ per alterius egritudinem corporis/in altero exprimitur egritudo cordis? Hydropicus quippe quo amplı⁹ biberit/ amplius sitit: et omnis auarus ex potu †sitim multiplicat: quia cum ea que appetit adeptus fuerit/ad appetenda alia amplius anhelat. Qui enim adipiscēdo plus appetit/huic sitis ex potu crescit. Sequitur.

Luce.xvi

†al's pctō.

¶ S. Q: honor temporalis ꝛ amor lucri ꝛ cetera hmōi quasi esca sūt in laqueo: quib⁹ cū appropinquauerit improuide errans/captus tenetur. Et q̄ sit quedam affinitas vitiorum ꝛ morum/sm̄ quam deceptiones suas diabolus optime considerat. Capitulum.vi.

Absconditaest in terra pedica eius: et decipula illi⁹ sup semitam.] In terra pedica abscōditur/cum culpa sub terrenis commodis occultatur. Inimicus quippe insidians ostendit humane mēti in terreno lucro qd̄ appetat/et occultat peccati la-
L queum/vt eius animam stringat: quatenus videat quid est quod concupiscere valeat: et tamen nequaq̄ videat in quo culpe laqueo pedem ponat. Decipula vo a decipiendo vocata est. Et tunc ab antiquo hoste super semitam decipula ponitur/quādo in actione huius mundi quam mens appetit/peccati laqueus paratur: que vides licet nō facile deciperet/si videri potuisset. Sic quippe decipula ponitur/vt dum esca ostenditur/nequaq̄ ipsa a transeunte videatur. Quasi esca quippe in laqueo est lucrum cum culpa: et hui⁹ mundi prosperitas cum iniquitate. Dum itaq; a concupiscente lucrum appetitur: quasi pedem mentis apprehendit decipula que non videtur. Sepe ergo pponuntur animo cū culpa, honores/ diuitie/salus ꝛ vita temporalis: que menti infirma dum quasi escam videt/et decipulam non videt: per escā quā videns appetit/in culpa constringitur que non videtur. Existūt etem̄ qualitates morum que ceteris vitijs sunt vicine. Nam mores asperi/aut crudelitati/aut superbie solent esse coniuncti. Mores autem blandi/et q̄ decet paulo amplius letiores/nonnunq̄ luxurie ꝛ dissolutioni. Intuetur q̄ inimicus generis humani vniuscuiusq; mores cui vitio sint ppinqui / et illa opponit ante faciem: ad que cognoscit facili⁹ inclinari mētem: vt blandis ac letis morib⁹ sepe luxuriam/nōnūq̄ vanā gloriam: asperis vo mentib⁹ iram/supbiam vel crudelitatem proponat. Ibi q̄ decipulam ponit/vbi esse semitam mētis cō-
M spicit: q: illic periculum deceptionis inserit/vbi viā esse inuenerit ppinque cogitatiōis. Et q: peruersus homo omne qd̄ facit/etiā pati metuit: atq; hoc sibi ab oib⁹ fieri estimat: qd̄ ipse oibus quib⁹ valet parat/recte sequitur: [Undiq; terrebūt eum formidines.] Tales em̄ cōtra se oēs esse suspicatur/qualis ipse esse ꝯtra oēs nititur. Que nimirum formidines quid in ei⁹ actione faciāt/subinfertur/cum dr̄: [Et inuoluēt pedes eius.] Capitm̄.vij.

Astutia inimici.

Pedes quippe si inuoluti fuerint/gressus liberos habere nō possunt: et nullum carpere iter valent: q: sua eos inuolumēta retinēt. Praua itaq; desideria ad pessimam actionem trahūt: sed pessima actio restrigit in formidine. Que videlicet formido inuoluit pedes/ne in rectam exire valeāt actionem. Et sepe cōtigit vt idcirco quisq; bonus esse metuat/ne hoc a prauis ipse patiatur qd̄ se bonis fecisse reminiscitur. dumq; hoc pati qd̄ fecit metuit/vndiq; territus/vndiq; suspectus quasi pedes inuolutos habet. qui timore irretitus/nil libere agere preualet. qui in bono opere quasi inde gressum perdidit: vnde ad mala que concupierat excessit. Sequitur [Attenuetur fame robur ei⁹: ꝛ inedia inuadat costas illius.] Scripture sacre more/optare vi-

B detur qd̄ futurum preuidet: scȝ non maledicētis animo sed predicētis. Ois itaqȝ homo qꝛ ex aīa ⁊ carne cōstat: quasi ex robore ⁊ infirmitate cōpositus est. Ex ea enim parte qua spūs rationalis est conditus non incongrue dicitur robustus. ex ea vero qua carnalis/infirmus est. Robur ergo est hoīs aīa rationalis/que impugnantibꝰ vitijs resistere per rationem valet. Unde ⁊ superius per beatum Job dictum est: Roborasti eū paululum/vt in perpetuum pertransiret. Ex rationali quippe anima habet homo vt in perpetuum viuat. Huius ergo iniqui robur fame attenuatur: qꝛ eiꝰ anima nulla interni cibi refectione pascitur. De qua scȝ fame deꝰ per prophetam loquitur: Emittam famem in terram: non famem panis/ neqȝ sitim aque: sed audiēdi verbum dn̄i. Bene aūt subditur: Et inedia inuadat costas illiꝰ. Coste enim viscera constringūt: vt latentia intrinsecus eorum soliditate muniantur. Coste ergo uniuscuiusqȝ sunt sensus animi/ qui latentes cogitationes muniūt. Inedia igitur inuadit costas/quando omni spiritali refectione subtracta/ sensus mentis deficiūt: et cogitationes suas regere vel tueri nō possunt. Inedia inuadit iniqui costas/quia fames interna sensus mētis extenuat: vt cogitatiōes suas nullatenus regant. Nam dum sensus mentis obtusi fuerint/cogitationes ad exteriora prodeūt: et quasi costis

Amos viij.

B infirmantibus/ea que in occulto sana latere poterant/foras viscera fundūtur. Unde fit vt cogitationibꝰ exteriꝰ sparsis/exterioris glorie speciem deceptus appetat animus: nihilqȝ diligat nisi qd̄ pulchrum foris viderit. Cōtra quem adhuc apte subiungitur:

¶ S. Qꝫ primogenita mors sit superbia. Et qꝙ multi diuites possent habere sine culpa opes ⁊ gloriam/si hec cum humilitate haberent. Capl̄m. viij.

DEuoret pulchritudinem cutis eius: et consumat brachia illius primogenita mors. Pulchritudo cutis est gloria tēporalis: que dum foris cōcupiscitur/quasi species in cute retinetur. Brachiorum ꝟo noīe non incōgrue opera designātur: qꝛ corporale opus brachijs agitur. Quid aūt mors nisi peccatum est/qd̄ ab interiore vita aīam occidit? Unde scriptum est: Beatus ⁊ sanctus: qui habet partem in resurrectione prima. qꝛ ille post ī carne feliciter resurget: qui in hac vita positus/a mentis sue morte resurrexerit. Si igitur peccatum mors/nō incōgrue primogenita mors supbia valet intelligi: qꝛ scriptum est: Initium oīs peccati superbia. Pulchritudinem igitur cutis eiꝰ/et brachia illiꝰ primogenita mors deuorat: qꝛ iniqui gloriam vel operationem/superbia supplantat. Potuit eñ etiā in hac vita sine culpa gloriosus existere/si superbus minime fuisset. potuit auctoris sui iudicio/quibusdā suis operibus cōmēdari/nisi hec ipsa opera ante eius oculos elatio supplantaret. Sepe eñ quosdam diuites videmꝰ q̄ opes ⁊ gloriam habere sine culpa potuissent: si hec habere cum humilitate voluissent. Sed extollūtur rebus: inflātur honoribꝰ: dedignātur ceteros: omnēqȝ vite sue fiduciam in ipa abundantia rerum ponūt. Unde ⁊ quidam diues dicebat: Anima/habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce/comede/bibe/epulare. Quas cogitationes dum supernus iudex aspicit: de ipa hac eos sua fiducia euellit. Unde hic q̄qȝ apte subditur:

Apoc. xx.

Eccli. x.

C

Luce. xij.

¶ Qꝫ possunt esse corda sanctorum sine regno peccati/ licet sine peccato non possint.

¶ Euellatur de tabernaculo suo fiducia eius: et calcet super eū quasi rex interitus. Hoc loco interitus noīe/ ipse hostis generis humani/qui interitum intulit/designatur: qui per suum quēdam satellitem exprimitur: de quo ad Joannem dicitur. Nomen illi mors. Iste itaqȝ interitus i oīe exitus quasi rex sup impium calcat: quia quem prius blādis persuasionibꝰ decepit: ad extremum violentis nexibꝰ ad supplicium rapit: tātoqȝ cum duriꝰ deprimit/quāto in prauis actibꝰ vehementiꝰ astrinxit. Qui hic quoqȝ reprobi mentem dum possidet calcat: qꝛ quotiēs eā delectationibꝰ pressit/quasi totiēs sup eā pedes sue tyrānice dn̄ationis posuit. Capl̄m. ix.

Apoca. vj.

SI ꝟo interitus noīe non aperte diabolus sed peccatum debet intelligi: ex quo contingit reprobos ad interitum trahi/talis nimirū interitus quasi rex calcat mētem/cum eā non resistētem possidet. Non eñ pōt in hac vita homini posito tentatio deesse peccati. Sed aliud est peccato tētāti resistere: aliud domināti seruire. Iniquus aūt quisqȝ qꝛ resistere peccati suasionibꝰ nescit: subiugari aūt eiꝰ dn̄io non pertimescit: recte de eo dr̄: Calcet super eum quasi rex interitus. Huiꝰ quippe interitus regnum a discipulorū cordibus repellebat Apl̄us/cū dicebat: Non regnet peccatū in vestro mortali corpore. Non eñ ait: non sit/sed nō regnet: qꝛ non esse non potest: non aūt regnare in cordibꝰ bonorū potest. Quia ḡ cū quelibet culpa cor iniqui pulsauerit/ resistēs illud non inuenit: sed suo dn̄io subiternit/dicat recte: Euellatur de tabernaculo suo fiducia eius: et calcet super eū quasi rex interitus. De tabernaculo suo ergo fiducia eiꝰ euellitur/quādo puersus quisqȝ qui multa sibi ad votū in hac vita parauerat: repētina morte dissipatur. Et calcat sup eū quasi rex interitus: qꝛ vel hic vitijs premitur: vel mortis sue tēpore per hoc qꝙ ad supplicia rapitur/potestati demoniace subiugatur. Qd̄ idcirco ita in reproborū mentibꝰ agitur: qꝛ et cum occasio perpetrandi peccati deest/desideriorū cogitationes eorū cordibꝰ nullatenꝰ desunt. Et cū semper diabolum sequātur in opere: valde tamen se illi obligāt in cogitatione. Prius ḡ culpa in cogitatione est/postmodum ꝟo ī opere. Unde filie babylon dr̄: Descende/sede in puluere virgo filia babylon: sede in terra. Cum eñ semper puluis terra sit/non tamen terra semper est puluis. Quid ergo per puluerem/nisi cogitationes debemꝰ accipere? Que dum importune ac silenter in mēte euolāt/eius oculos excecant. Et quid per terram/nisi terrena actio designatur? Et quia reproborū mens prius ad praua cogitāda deijcitur/et postmodum ad faciēda: recte filie babylon (que ab interne rectitudinis iudicio descendit) per ferientem sententiam dicitur: vt prius in puluere/et post in terra sedeat: qꝛ nisi se in cogitatione pſterneret: in malo opere non inhesisset. Sequitur. Habitent in tabernaculo illius socij eius qui non est. Id est in mente eiꝰ/apostate angeli per cogitationes nequissimas cōuersentur: eius videlicet socij/qui idcirco iam non est: qꝛ a summa essentia recessit: et per hoc quotidie excrescente defectu quasi ad non esse tendit/qꝙ semel ab eo qui vere est/cecidit. qui recte quoqȝ non esse dicitur: quia bene esse perdidit/q̄uis nature essentiam non amisit.

D

Rom. vj.

Esaie. xlvij.

E

¶ S. Qꝫ peccatum congrue incendio sulphuris cōparetur/quod fetet ⁊ ardet. Capl̄m. x.

ADhuc tamen easdem iniqui cogitatiōes subtilius exprimens subiūgit/dicēs. Aspergatur in habitaculo eiꝰ sulphur. Sulphur qd̄ aliud q̄ȝ fomētum ignis est? Qd̄ tamen sic ignem nutrit vt fetorem grauissimū exhalet. Quid itaqȝ in sulphure nisi peccatum carnis accipimus? Qd̄ dum puersis cogitationibus quasi quibusdā fetoribꝰ mentem replet/eterna ei incēdia preparat: et dū fetoris sui nebulam ī mēte reproba dilatat/cōtra eam flammis subsequētibꝰ quasi nutrimēta subministrat. Nam qꝛ per sulphur fetor carnis accipitur: ipa sacri eloquij historia testatur: que contra Sodomam ignē et sulphur pluisse dn̄m narrat. Qui cū carnis eiꝰ scelera punire decreuisset/in ipa qualitate vltionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fetorem habet/ignis ardorem. Qui itaqȝ ad puersa desideria ex carnis fetore arserant/dignū fuit vt simul igne et sulphure perirēt: quatenus ex iusta pena discerēt/ex iniusto desiderio quid fecissent. Hoc ḡ in tabernaculo iniqui sulphur aspergitur: quotiēs peruersa carnis delectatio in eiꝰ mente dominat̄. Quem qꝛ indesinēter praue cogitationes possidēt: eūqȝ ferre boni operis fructū vetāt/recte subiūgitur: Deorsum radices eiꝰ siccētur: sursum aūt atteratur messis eius. Quid nāqȝ radicum noīe/que in occulto site sunt/et germen in apertū ferūt/ nisi cogitationes accipimꝰ: que dum non vidētur in corde/visibilia opera pducūt? Unde ⁊ messis noīe/eadem aperta operatio signatur: que videlicet ex latenti radice pducitur. Et qꝛ oīs iniquus prius in cogitationibus tentationum arescit/et postea a bonis actibꝰ deficit: recte per baldad dicit̄: Deorsum radices eiꝰ siccentur: sursum aūt atteratur messis eiꝰ. Quia dum prauus quisqȝ cogitationes suas in infimis rebꝰ ponit: et sempiterne viriditatis gaudia appetere negligit: quid aliud q̄ȝ radices suas deorsum siccari permittit? Cuiꝰ sursum messis atteritur: qꝛ oīs eiꝰ operatio a superno iudicio quasi nihi-

Gen. xix.

F

G lum deputatur:etiam si ante humanos oculos bona videatur. In imo itaque radices sunt/et superius messis: quia hic prius bonas cogitationes mittimus: ut quandoque bonorum operum fructum percipere in eterna retributione mereamur. Sed iniquus quisque cum bonas cogitationes deserit:et ad ea que sunt exterius semetipsum fundit:deorsum siccantur radices eius. Sursum vero messis eius atteritur: quia qui hic sterilis persistit/post hanc vitam ad nulla premia vocatur. Sequitur:

¶ S. De antichristi damnatione:et de persecutione quam facturus est:et de morte Enoch et Helie. Capitulum .xi.

MEmoria illius pereat de terra: et non celebretur nomen eius in plateis.] Intuendum est nobis/quia sic Baldath sutites de unoquoque iniquo loquitur:ut latenter ad caput omnium iniquorum eius verba vertantur. Caput quippe iniquorum diabolus est. Ipse quippe in ultimis temporibus illud vas perditionis ingressus/quod antichristus vocabitur/nomen suum longe lateque diffundere conatur. Quod nunc unusquisque imitatur/cum de memoria terreni nominis gloriam laudis sue extendere nititur:atque opinione transitoria letatur. Sic ergo hec verba intelligantur de unoquoque iniquo:ut referri quoque debeant ad ipsum specialiter caput iniquorum. Dicat itaque. Memoria illius pereat de terra:et non celebretur nomen eius in plateis. Platee quippe appellatione greca/a latitudine sunt vocate. Memoriam vero suam in terra statuere antichristus conatur:cum in terrena gloria appetit(si esset possibile)in perpetuum permanere. Nomen suum in plateis celebrari gaudet/cum longe lateque operationem sue iniquitatis extendit. Sed quia diu hec eius **H** iniquitas non sinitur extolli/dicatur: Memoria illius pereat de terra:et non celebretur nomen eius in plateis. i. citius laudem terrene potestatis amittat:et omne gaudium sui nominis perdat/quod longe lateque in brevi temporis prosperitate diffuderat. Sequitur: [Expellet eum de luce in tenebras. De luce ad tenebras ducitur/cum de honore vite presentis ad supplicia eterna damnatur. Unde et apertius subditur. [Et de orbe transferet eum.] De orbe quippe transfertur/cum superno apparente iudice de hoc mundo tollitur in quo perverse gloriatur. Qui pro eo quod cum omnibus sequacibus suis fine mundi interveniente damnabitur/recte subiungitur: [Non erit semen eius neque progenies in populo suo: nec ulle reliquie in regionibus eius.]

j. Thes. ij. Scriptum quippe est quia dominus Iesus interficiet eum spiritu oris sui:et destruet illustratione adventus sui. Dum ergo eius iniquitas cum mundi statu terminatur/progenies eius in populo suo non relinquetur:quia et ipse et eius populus cum eo ad supplicium pariter urgetur: et omnes iniqui qui de eius perversa persuasione in pravis actionibus nati sunt:illustratione adventus domini eterno interitu cum eodem suo capite feriuntur. Ac nulla eius progenies in mundo remanet:quia districtus iudex iniquitates illius cum ipso mundi fine concludit. Quod vero hec aperte de antichristo intelligi debeant/demonstrat cum subditur. Capitulum .xij.

I IN diebus eius stupebunt novissimi: et primos invadet horror.] Tanta enim tunc contra nos iniquitate effrenabitur/ut etiam electorum corda non parvo pavore feriantur. Unde scriptum est: Ita ut in errorem inducantur/si fieri potest/etiam electi. Quod videlicet dicitur:non quia electi casuri sunt/sed magnis terroribus trepidaturi. Tunc vero contra eum certamen iustitie et novissimi electi habere narrantur et primi:quia scilicet et hi qui in fine mundi electi reperiuntur/in morte carnis prosternendi sunt:et illi etiam qui a prioribus mundi partibus precesserunt/Enoch scilicet et Helias ad medium revocabuntur:et crudelitatis eius sevitiam in sua adhuc mortali carne passuri sunt. Huius vires in tantam potestatem laxatas/novissimi obstupescunt/et primi metuunt:quia licet iuxta hoc quod spiritu superbie sublevatur/omnem temporalem eius potestatem despiciunt: iuxta hoc tamen quod ipsi adhuc in carne mortali sunt (in qua cruciari temporaliter possunt) ipsa que fortiter tolerant supplicia perhorrescunt: ita ut in eis uno et eodem tempore et constantia ex virtute sit/et pavor ex carne: quia etsi electi sunt ut tormentis vinci nequeant:per hoc tamen quod homines sunt:et ipsa metuunt tormenta que vincunt. Dicatur ergo: In diebus eius stupebunt novissimi et primos invadet horror: quia videlicet tanta tunc signa monstraturus/et crudelia ac dura facturus est:ut **K** ad stuporem perducat quos in fine mundi invenerit:et priores patresque in eius expugnationem servati sunt: carnalis mortis dolore transfigat. Igitur quia de iniquis omnibus, vel de ipso iniquorum capite multa narravit:generali mox diffinitione subiungit. [Hec sunt ergo tabernacula iniqui: et iste locus eius qui ignorat deum.] Superius enim dixerat:Expellet eum de luce ad tenebras:et de orbe transferet eum. Cuius cum mala subiungeret/adiunxit. Hec sunt tabernacula iniqui:et iste locus eius qui ignorat deum. videlicet indicans: quia is qui nunc deum ignorando extollitur: tunc ad propria tabernacula pervenit/quando eum sua iniquitas in supplicia demergit:et locum suum quandoque invenit tenebras:qui dum hic de falsa gauderet luce iustitie/locum tenebat alienum. Perversi enim in omne quod per simulationem faciunt/nomen glorie iustorum quasi locum occupare alienum nituntur. Sed ad locum suum tunc perveniunt/cum iniquitatis sue merito/perpetuo igne cruciantur. Hic namque per omne quod agunt/percipiende laudis desiderio serviunt: et per imaginem bonorum operum/sinum mentis ad avaritiam extendunt. Eat igitur nunc iniquus/et multis apparatibus tumidus/sua hic habitacula construat:nomen glorie extendat:plura ✝multiplicet:seque abundantibus opibus delectet. cum vero ad supplicia eterna pervenerit:perfecte cognoscet/quia hec sunt tabernacula iniqui/et iste locus eius qui ignorat deum. Recte vero hec Baldath dixerat: sed cui diceret/ignorabat. Vehementer autem iustum cor affligitur/quando contra illud sententie ex iniusta estimatione proferuntur. Unde beatus Iob protinus respondit/dicens: **L**

✝ alias rura

¶ Sequitur capitulum .xix. textus: sed Moralis expositionis Capitulum .xiij.

RESpondens autem Iob dixit: Usquequo affligitis animam meam: et atteritis me sermonibus? En decies confunditis me: et non erubescitis opprimentes me. Nempe et si ignoravi:mecum erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini: et arguitis me opprobrijs meis. Saltem nunc intelligite quia deus non equo iudicio afflixerit me:et flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens et nemo audiet. Vociferabor et non est qui iudicet. Semitam meam circumsepsit/et transire non possum:et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria mea:et abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique et pereo:et quasi evulse arbori abstulit spem meam. Iratus est contra me furor eius:et sic me habuit **M** quasi hostem suum. Simul venerunt latrones eius:et fecerunt sibi viam per me/et obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit a me et noti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt me propinqui mei:et qui me noverant obliti sunt mei. Inquilini domus mee et ancille mee sicut alienum habuerunt me:et quasi peregrinus fui in oculis eorum. Servum meum vocavi:et non respondit:ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor mea: et orabam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me:et cum ab eis recessissem detrahebant mihi. Abominati sunt me quondam consiliarij mei:et quem maxime diligebam aversatus est me. Pelli mee:consumptis carnibus adhesit os meum:et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Miseremini mei. miseremini mei/

A saltem vos amici mei/ q: man⁹ dñi tetigit me. Quare persequimini me sicut deus/et carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat vt scribā tur sermones mei? Quis mihi det vt exarent i libro stilo ferreo/ ꝛ plumbi lamina vel celte scul pant in silice? Scio eñ ꝙ redēptor me⁹ viuit: et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rur= sum circūdabor pelle mea: et i carne mea vide= bo deū. Quē visur⁹ sum egoipse ꝛ oculi mei cō= B spectun sunt: et non ali⁹. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Quare ergo nūc dicitis: perse quamur eū, et radicē verbi inueniam⁹ ꝯtra eū? Fugite ergo a facie gladij: quoniā vltor iniqui= tatum gladi⁹ est: et scitote esse iudicium.

Usquequo affligitis animā meam/et atteritis me sermonibus? [Sancti viri eloquia (vt se= pe iam diximus) aliquādo ex persone ꝓpria/ aliquādo vero ex voce capitis/aliquando autē ex typo sunt vniuersalis ecclesie sentienda. Ualde vero affligit anima iustoꝝ/quando illi cōtra bonos districtas sentē= tias intorquēt/qui bene viuere ignorāt: ꝛ ex voce sibi iu stitiā vēdicant/quā moribus impugnāt. Unde amicis beati Job (vt sepe iam diximus) hereticorū typū tenē= tibus/recte ab eodē respondet. Usquequo affligitis ani= mam meā/ꝛ atteritis me sermonibus? Atterunt eñ bo= ni sermonib⁹ iniquoꝝ/quādo ꝯtra eos illi in verbis tu= ment: qui aut in peruersa fide/aut in prauis moribus ia cent. Sequitur. [En decies cōfunditis me.] Numerati vicibus locutionū amicoꝝ Job/adhuc nisi quinquies locutos eos esse cognoscim⁹: sed ꝓpter hoc ꝙ ab eis qn= C quies increpationes audierat: quorū increpationibus quinquies ipse respōdit: decies se ꝓhibet esse confusum/ quia ꝛ in eo grauiter laborauit/ꝙ frustra increpat⁹ est: ꝛ in eo confusionē pertulit/ꝙ verba doctrine nō audien= tibus dixit. Itaqꝫ cū audiēs taceret/ꝛ cū loquēs nō au diretur/ipse laborē pertulit: qui ꝛ tacēdo patiēter/ꝛ eis loquēdo inutiliter/cordis dolorē sensit. Uñ ꝛ superius dixit: Quid agā? Si locut⁹ fuero/non q̄escit dolor me⁹: et si tacuero/non recedit a me. Sin vero ad typū sancte ecclesie hec verba referim⁹/liquet ꝙ magnū ei⁹ est gau= diū/seruare decalogi precepta. Sed hanc ꝑuersi decies confundūt: quia per oēe qđ peccāt prauis suis morib⁹/ decalogi ꝑcepta relinquūt: ꝛ totiens bonis cōfusionem faciūt/quotiēs in suis actib⁹ diuinis vocibus obsistūt. Sequitur: [Et nō erubescitis opprimentes me.] Sunt nōnulli quos ad ꝑpetrandā nequitiā oborta subito ma litia inuitat: sed tñ humana verecūdia reuocat. Et ple= rūqꝫ per hoc ꝙ exterius erubescūt/ad interiora sua re= deunt: ꝛ contra se internū iudiciū sumunt: quia si ꝓpter hominē mala facere metuunt: quanto magis ꝓpter deū qui cuncta inspicit/nec appetere mala debuerūt? Inq̄= bus fit vt mala maiora corrigāt ꝑ bona minima: scꝫ per exteriorem verecūdiā/interiorē culpam. Et sunt q̄dam qui postq̄ deū in mente ꝯtēpserint/multo magis huma na iudicia spernūt: atqꝫ oēe malum qđ appetunt/auda eter peragere nō erubescunt. Quos ad perpetrandū ma lum occulta iniquitas inuitat: ꝛ nulla apta verecundia retardat: sicut ꝛ de quodā iniquo iudice dicitur: Deum

Lu.xviij. non timebat: ꝛ hoiem non reuerebat. Hinc est etiā qđ de

D quibus iā impudēti fronte peccātibus dictū est: Et pec

Esa.iij. catum suū quasi sodoma ꝑdicauerūt. Plerūqꝫ ergo ta= les sunt aduersarij sancte ecclie/qui a ꝑpetrandis ma= lis/nec timore dñi/nec hoim pudore refrenātur. Quib⁹ bene ꝑ beatum Job dicit: Et nō erubescitis opprimen= tes me. quia ꝛ si prauū fuit mala voluisse/peius est male appetita nō erubescere. Sequit: [Nempe etsi ignoraui/ mecū erit ignorātia mea.] Habēt hoc heretici propriū/ vt de inani sciētie sue arrogantia inflētur: ꝛ recte credē tium simplicitatē sepe derideāt: ꝛ nullius esse meriti vi= tam humilē ducant. Capitulum.xiiij.

At cōtra sancta ecclesia in oēe qđ veraciter sapit/sensum suū humiliter deprimit: ne sciē= tia infletur: ne in requisitione occultorū tu= meat: ꝛ perscrutari aliqua que vltra vires sunt illi⁹ ꝑsu= mat. Utilius etenī studet nescire que perscrutari nō va let/q̄ audacter diffinire q̄ nescit. Scriptum quippe est: Sicut qui mel multū comedit/non est ei bonum: sic qui

Prouer. xxv.

scrutator est maiestatis/opprimetur a gloria. Dulcedo etenim mellis si plusq̄ necesse est sumitur: vnde delecta tur os/inde vita comedentis necatur. Dulcis quoqꝫ est requisitio maiestatis: sed qui plus hanc scrutari appe= tit/q̄ humanitatis cognitio permittit: ipsa hunc ei⁹ glo ria opprimit: quia velut immoderate mel sumptū/per= scrutantis sensum dum non capitur/rumpit. Nobiscū vero esse dicitur quod pro nobis est. Et rursum non no biscum esse dr̄ quod cōtra nos est. Quia ergo sciētia sua hereticī cor inflat: fideles aūt cognitio ignorātie sue hu miliat/dicat beat⁹ Job voce sua: dicat etiam cōfessione vniuersalis ecclie: Nēpe ꝛ si ignoraui/mecum erit igno rantia mea. Ac si aperte hereticis dicatur: Oīs vestra scientia vobiscum non est: quia contra vos est/dum stul ta elatione vos erigit. Mea vero ignorātia mecum est: quia pro me est: qm̄ dum perscrutari de deo aliquid su= perbe non audeo: in veritate me humiliter seruo. Et q: hec ipsa heretici que scire querunt/ad vsum solius ela= tionis arripiunt: vt contra fideles et humiles docti vi= deantur/recte subiungitur: [At vos contra me erigimi ni.] Sed hec fortasse melius verba perpendimus/si ip=

E sis specialiter amicis beati Job quēadmodū cōgruāt/ demonstremus. Ipsi etenī percussum iustum vidētes/ ad sua intima redire debuerunt: et nequaq̄ beatū Job verbis increpationis premere/sed se deflere: quia si sic percussus fuerat qui ita seruiebat: qua vltione feriri me= rebant/qui nō ita seruierāt? Quibus bene dicit: At vos contra me erigimini. ac si eis aperti⁹ dicatur: Qui eri= gi contra vosmetipsos ex mea ꝑcussione debuistis.

¶ S. Qz pri⁹ mundādi sunt hi per quos alioꝝ peccata mundant. Et quid sit ꝙ oīs israel cum ad vlciscendū scelus beniamin iubēte dño ascendisset/semel ꝛ iterū ce sus est: et sic demū tertio victor extitit. Cap.xv.

F Ordo quippe erectiōis i bono iste est: vt primū contra nos/postmodū cōtra malos erigamur. Nam q̄ cōtra bonos erigitur/ꝑ superbiā infla= tur. Cōtra nosmetipsos enī erigimur/quādo mala ꝓpa recognoscētes/ districta nosmet ipsos pnie vltione feri= mus: quādo nequaq̄ nobis i peccatis parcim⁹: ꝛ nullis erga nos cogitationū blandimētis inclinamur. Qui si districte pri⁹ nostra i nobis mala insequimur: iustū quoqꝫ est/vt etiā contra aliena mala vtiliter erigamur: et ea q̄ in nobis punim⁹/etiam in alijs redarguēdo superem⁹. Sed hāc erectionē mali nesciūt/quia se relinquūt/ꝛ bo nos impetūt. Sibi se intra ꝯscientiā suam mollitie blā= de adulationis inclināt: ꝛ cōtra bonorū vitā districtio= ne asperitatis erigunt. Unde amicis beati Job in ei⁹ flagello tumentib⁹/recte nūc dicit: At vos cōtra me eri gimini. i. vosmetipsos redarguendos relinquitis: et me districtis sentētijs increpatis. Qui eñ semetipsum pri⁹ nō iudicat/q̄d in alio rectū iudicet ignorat. Et si nouit fortasse per auditū qđ recte iudicare debeat: recte tamē iudicare aliena merita nō valet: cui ꝯsciētia innocentie proprie nullā iudicij regulā ꝑbet. Hinc est ei ꝙ insidiā= tibus quibusdam et puniendā adulterā deducentibus dicit: Qui sine peccato est vestrū/prim⁹ in illā lapidem

Joā. viij.

mittat. Ad aliena q̄ppe puniēda peccata ibāt/ꝛ sua reli= querāt. Reuocātur itaqꝫ int⁹ ad ꝯsciam/vt pri⁹ propria corrigāt/ꝛ tunc aliena reprehēdant. Hinc est ꝙ cū trib⁹ beniamin in carnis scelere fuisset obruta: collect⁹ omnis israel vlcisci iniquitatē voluit: sed tamen semel et iterū in belli certamine ipse prostrat⁹ est. Consulto autē dño si ad vlciscēdū ire debuissent/iussum est. Qui iuxta diui ne vocis imperium perrexit: ꝛ semel ꝛ scđo ꝑdidit: ꝛ tūc demū peccatricē tribū valde feriēs pene funditus exti= xit. Quid est ꝙ in vltionē sceleris inflāmatur/et tamen prius ipse prosternitur: nisi ꝙ prius ipsi purgandi sunt/ per quos aliorum culpe feriunt: vt ipsi iam mūdi per vl tionem veniant/qui alioꝝ vitia corrigere festinant. Uñ necesse est vt cum ꝯtra nos vltio diuini examinis cessat/ nostra seipsam conscientia reprehēdat: atqꝫ ad lamenta penitentie ipsa se contra semetipsam erigat: nec contra bonos elata et sibi humilis/sed contra se rigida sit: bo= nis vero omnibus submissa. Superbis ergo corripien= tibus recte nūc dicitur: Capitulum.xvj.

G

ET vos cōtra me erigimini/ et arguitis me opprobrijs meis.] Q ñes elati graue esse opprobrium deputāt mala tēporalia: et tanto vnūquēq; esse a deo despectum credunt/ quanto hunc afflictum percussionis flagello conspiciunt. Nil eteni in moribus/ nil in actibus querunt: sed quoslibet in hac vita percussos viderint/ esse iam diuino iudicio dānatos arbitrantur. Unde bene nunc beati Job voce dicitur: Et arguitis me opprobrijs meis. quia hi qui eū iustum ante flagella nouerāt/ iniustum esse ex ipsa iam sua percussione iudicabāt. Unde et sepe heretici quia affligi quosdam intra sanctam ecclesiam vident: (Scriptum quippe de deo est. Flagellat omnem filiū quem recipit) tribulationes fidelium non nisi ex peccato esse suspicatur: seq; ideo iustos credūt: quia in prauitatis sue sensu dimissi/ sine flagello durauerunt. Sequitur.

Heb. xij.

H

¶ S. Qz ideo non iusto dei iudicio se dicat afflictū/ qz apud se afflictiōis causam nō inueniebat: nō attendēs flagello merita augeri/ nō peccata puniri.

¶ Saltem nunc intelligite: quia deus nō equo iudicio afflixerit me.] Q ꝙ durum sonat vox iusti verberibus afflicti: quam tamē non elatio/ sed dolor expressit. Sed iustus non est/ qui iustitiam in dolore deserit. Beat⁹ autem Job quia mire cor habuit/ nec in dura voce peccauit. nam si hunc peccasse in hac voce dicimus: impleuisse diabolum astruimus quod proposuit/ dicēs: Tange os eius et carnem/ si nō in faciem benedixerit tibi. Grauis itaq; questio oritur: Si eteni nō peccauit in eo qꝺ dicit Saltem nunc intelligite: quia deus nō equo iudicio afflixerit me: deum (quod dici nephas est) iniuste egisse aliquid consentimus. Si vero peccauit/ diabolus de illo quod promisit exhibuit. Astruendum est igitur: quia et deus recte circa beatum Job egerit: et tamen beatus Job ex eo ꝙ dicit se non iusto dei iudicio afflictum/ mētitus non sit: et antiquus hostis in eo qꝺ de beati viri ꝓmiserat culpa/ mentitus sit. Nōnunꝗ namq; ideo praua creduntur verba bonorum: quia interiori sua intelligētia minime pensantur. Beatus enim Job vitam suam attenderat: et ea que patiebatur flagella pensabat: et videbat equum non esse/ vt ad talem vitam talia flagella reciperet. Et cum dicit non equo se iudicio afflictum/ hoc libera voce locutus est: quod in secreto suo dñs de illo aduersario eius dixerat: Cōmouisti me aduersus eum/ vt affligerem eum frustra. Quod enim dicit deus quia frustra beatum Job affixerit/ hoc rursum beatus Job asserit: quia non equo iudicio a dño sit afflict⁹. In quo itaq; peccauit/ qui a sententia auctoris sui in nullo discrepauit? Capitulum. xvij.

Iust⁹ non est ꝗ iustitiā i dolore deserit.

Grauis questio.

Solutio.

Cur non nunꝗ praua credantur verba bonorum.

I

Obiectio.

SEd fortasse aliquis dicat/ id nos de nobis bonum dicere/ qꝺ de nobis in occulto iudex dixerit: sine peccato esse non posse. Nam quem iust⁹ iudex laudat/ esse hunc iure laudabilem nō dubitatur. At vero si se ipse laudauerit/ iam eius iustitia laude digna esse non creditur. Quod videlicz recte dicitur: si qꝺ iudex iustus per equam sentētiam perhibet: hoc de se is de quo agitur/ presumat post dicere per elatam mētem. Nam si ipse quoq; in humili cogitatione pmanens/ exigente causa vel dolore/ bona de se veracia dixerit: in tantum a iustitia nō recessit/ inquantū a veritate nullo modo discrepauit. Unde Paulus quoq; aplūs multa de se fortia pro discipulorum suorū edificatione narrauit: sed hec narrando minime deliquit: quia a veritatis tramite/ et attestatione certa et corde humili nō recessit. Iustam itaq; beatus Job vitam suam sentiens/ dicat non se esse iusto iudicio afflictum Nec peccat in hac voce/ qui a nō discrepat ab auctore: quia is quem deus frustra percussit/ ipse quoq; semetipsum asserit nō iusto iudicio afflictum Sed rursus alia questio oritur: quam tam in huius operis memini exordio solutam: cum oipotens deus frustra nil faciat/ cur beatum Job frustra se afflixisse testetur? Iustus enim conditor noster tot verberibus in beatum Job non vitia illius curauit extinguere/ sed merita augere. Equum ergo fuit quod fecit per augmentum boni meriti: non tamen videbatur equū ꝙ causas credebatur punire peccati. Beatus autem Job peccata sua illis flagellis deleri credidit/ nō merita augeri: et idcirco non equum iudicium vocat: quia vitam suam cū flagellis examinat. Ergo si vita et flagella pēsantur/ non equū fuit qꝺ beatus Job (sicut dixi) ꝑ iram districtionis sibi fieri credidit. Si vero misericordia iudicis attenditur/ qua per penam iusti viri/ vite eius merita cumulantur: equum vel potius misericors iudiciū fuit. Igitur et vera Job dixit/ dum vitam cum flagello pensauit. et deus non iniusto iudicio Job afflixit/ quia merita ex flagello cumulauit. et diabolus qꝺ promiserat non impleuit: quia beatus Job inter verba que durum sonant/ a vera sententia et mente humili non recessit. Sed hec afflicti verba minus fortasse intelligimus/ nisi sententiā iudicis cognoscam⁹. Qui cū inter vtrasq; partes sententiam daret/ dicit amicis Job: Non estis locuti coram me rectum/ sicut seruus meus Job. Quis ergo stulta mente beatum Job in locutione sua peccasse fateatur/ dum ipsa voce iudicis recte locut⁹ asseritur? Quam qdem vocem si ad personā sancte ecclesie referamus/ infirmis eius mēbris nō incongrue aptamus: que persecutiōis eius tēpore dum et merita illius et flagella considerant: qz iniustos florere conspiciunt/ et iustos interire: hoc iustum esse nullatenus suspicant. Bene autē beati viri voce subditur: Caplm. xviij.

Alia q̄stio

K

ET flagellis suis me cinxerit.] Aliud quippe ē flagellis percuti/ aliud cingi. Flagellis nāq; percutimur/ cum consolationem et in dolorib⁹ ex rebus alijs habemus. Nam cum tanta nos afflictio deprimit/ vt ex nullius rei cōsolatione respirare anim⁹ possit: non iam flagellis solūmodo ferimur/ sed etiā cingimur: quia tribulationum verbere ex omī parte circūdamur. Cinctus enim flagellis Paulus fuerat/ cum dicebat. Foris pugne/ intus timores. Cinct⁹ flagellis fuerat/ cū dicebat. In periculis ex genere: periculis ex gentibus: periculis in ciuitate: periculis in solitudine et c. que ita enumerat/ vt nusꝗ se habuisse requiem ostēdat. Sancta vero ecclesia cum tribulationū suarum flagellis cingitur/ in ea infirmi quiq; in pusillanimitatis casu rediguntur: ita vt se eo iam desperatos existiment/ quo exaudiri se tardius vident. Recte adhuc etiam ex eo typo sancti viri voce subiungitur. [Ecce clamabo vim patiens/ et nemo audiet: vociferabor/ et non est qui iudicet.] Omnipotens deus quid nobis profuturum esse valeat sciens/ dissimulat exaudire dolentiū vocem/ vt augeat vtilitatem: vt purgetur vita per penam: et quietis tranquillitas que hic inueniri nō valet/ alibi queratur. Sed hanc dispensationis gratiam nonnulli etiam fidelium ignorant. Ex quorum etiam persona nūc dicitur: Ecce clamabo vim patiens/ et nemo exaudiet: vociferabor/ et non est qui iudicet. Non est enī qui iudicet dicit/ quando iudicare dissimulat ipse qui est: qz causam nostram contra aduersariū preter eum qui iudicet non est. Nec tamen hoc sine iudicio est ꝙ iudicium differtur: qz cum hec beat⁹ Job diceret/ et sancti viri merita/ et aduersarij pena crescebant. Hoc ipm ergo iudiciū differre iudicis est. Sed aliud est qꝺ iuste intrinsec⁹ disponit de⁹: aliud qꝺ foris flagellis attritus expetit anim⁹. Unū adhuc de ipsa verberū depressione subiungit.

L

ij. Cor. vij

ij. Cor. xj.

¶ S. Qz electi nōnunꝗ ignorātia vel infirmitate peccant/ sed ad amissam iustitiā per penitentiā redeunt.

¶ Semitam meā circūsepsit/ et transire nō possum: et in calle meo tenebras posuit.] Circū septam veprib⁹ semitam suam vidit/ cū trāsire ad securitatem cupiens/ euadere flagella nō potuit. Et qz se pcuti aspexit: nec tamē pcussione dignā vitā in semetipso reperit: quasi in calle cordis/ ignorātie sue tenebras inuenit: q̄ cur ita flagellaret/ penetrare nō potuit. Qꝺ ad infirma quoq; membra sancte ecclesie nō incōgrue refert/ qñ per hoc qꝺ graue se egisse meminerunt/ a bono quoq; opere retardantur: et ex infirmitate propria timidi/ bona cōtra hec fortia aggredi non presumūt. Timent enī magna bona incipere/ q̄ se in suis actib⁹ infirmos esse meminerunt. Et cū plerūq; etiā bonū qꝺ eligāt nesciūt: q̄si in calle suo positas tenebras phorrescūt. Nā sepe ita de suo opere fit anim⁹ incert⁹: vt ignoret oīno quid virt⁹/ q̄d culpa sit. In calle ergo suo tenebras inuenit/ q̄ in his que agere appetit: quid eligere debeat/ nescit. Capitulū. xix.

M

QUia igit sepe infirmitate/ nōnunꝗ vero ignorantia peccat: ex infirmantib⁹ mēbris dicit. Semitā meā circūsepsit: et trāsire nō possum. Ex eis vero q̄ ad ipm op⁹ bonū qꝺ eligāt caligāt/ subdit:

A Et i calle meo tenebras posuit. Ex pena etenim culpe est
videre bonũ qđ agere debeat: ꝛ tamen implere nõ posse:
et rursũ ee grauiori pena culpe est/qđ agere debeat nec
videre. Unde ꝛ contra hec vtraqꝫ psalmiste voce dicit:
Ps.xxvi. Dñs illuminatio mea/ꝛ salus mea/quẽ timebo. Contra
ignorãtie enĩ tenebras illuminatio: cõtra infirmitatem
vero salus est dñs: quãdo ꝛ ostendit qđ debeat ad agen:
dum appeti: et vires prebet/vt qđ ostenderit/possit im:
pleri. Sequitur.

℄ S. Qꝫ corona a capite abstrahitur/cum a prepositis
bona spiritualia negliguntur.

℄ Spoliauit me gl'ia mea: et abstulit coronã de capite
meo.] Qꝫ cũcta hec beati viri in afflictione politi ꝑsone
conueniant/dubiũ non est. Sed quia historie verba pa:
tent/iuxta litteram expositione non indigent. Oportet
ergo vt ꝑ sensus debeant mysticos inuestigari. Ait nãqꝫ
Spoliauit me gloria mea. Gloria quippe vniuscuiusqꝫ
iustitia est. Sicut vero vestimentum tegit a frigore: ita
iustitia munit a morte. Unde non immerito iustitia ve:
Ps.cxxxi. stimento comparatur/cum per prophetam dicit: Sacer
dotes tui induantur iustitia. Quia vero afflictiõis sue
B tempore hoc iustitie vestimentum quod apud deum ꝓ:
tegit/sancta ecclesia i membris suis infirmantib' amit:
tit: dicatur recte: Spoliauit me gloria mea. i. iustitia ab
infirmis ablata est/que ab eis auferri non posset/si me:
dullitus inhesisset. Sed idcirco tolli potuit: quia more
vestimenti exterius adhesit. Qua in re querendum est/
quomodo sancte ecclesie membra dici valeant: q̃ potue:
runt iustitiam perdere/quam tenere videbantur. Sed
sciendum est ꝙ plerũqꝫ a membris eius infirmantibus
iustitia ad temp' amittitur: sed cum per cognitionẽ cul
pe postmodum ad penitentiam redeunt/sese ad eandem
iustitiam quam perdiderant/fortius q̃ credebãt astrin
gunt. Ubi adhuc subdit. Et abstulit coronam de capi:
te meo. Sicut caput corporis prima pars est: ita princi:
pale interioris hominis mens est. Corona vero victorie
premium est/qđ desuper ponit: vt qui certauerat/remu:
neretur. Quia ergo multi aduersitatib' pressi/minime
in certamine perdurant/in eis sancta ecclesia quasi co:
ronam de capite amittit. Corona quippe i capite/est su:
perna remuneratio in mente. Et sunt pleriqꝫ qui dũ ad:
uersitatibus affligũtur/superna premia cogitare negli:
gunt: et ad perfectionem victorie peruenire nõ possunt.
C In his itaqꝫ corona de capite aufertur: quia supernum
et spiritale premiũ de mẽtis cogitatione tollitur: vt ex:
teriora iam tranquilla appetant: ꝛ eterna premia q̃ cogi
Sacerdotes ꝑs mẽbroꝝ dñi prima. tare consueuerant/non requirant. Uel certe caput fide:
lium non immerito sacerdotes accipimus: qui pars mẽ
brorum dñi prima sunt. Unde et per prophetam caput
et cauda exterminari dicitur: vbi videlicet ꝛ capiti no:
mine sacerdos/ꝛ caude appellatiõe ꝓphete reprobi de:
signãtur. Corona ergo de capite aufertur/cum superne
remunerationis premia etiam ipsi deserunt/qui in hoc
ecclesie corpore preesse videbãt. Et plerũqꝫ ducib' ca:
dẽtibus/latius succumbit exercitus qui sequebãt. Unñ
mox post damna maiorũ/de multimoda labefactatione
ecclesie subsecutus adiunxit. Capitulũ xx.

Destruxit me vndiqꝫ/et pereo. et quasi auulse
arbori abstulit spem meã.] Quasi vndiqꝫ enĩ
ecclesia destruit/atqꝫ i infirmis membris de:
perit/qñ ipsa q̃ videbãt fortia/corruunt: qñ corona de
capite abstrahitur. i. qñ eterna premia etiam a prepositꝭ
negligunt. Bene autẽ de infirmis cadentib' subditur:
Et quasi auulse arbori abstulit spem meã. Arbor quip:
pe vento impellit vt cadat. Et quẽ mine terrẽt vt ad in:
iustitiam corruat: quid aliud q̃ arbor flatum venti per:
tulit: ꝛ statum sue rectitudinis amisit? Quasi enĩ ex ven
to spem perdidit/qui prauoꝝ minis ac ꝑsuasionib' de:
uictus/eterna q̃ sperabat premia reliquit. Et quia ple:
rũqꝫ contingit/vt penas quis metuens iustitiã deserat:
fit iudicante deo/vt etiam iustitiã deserẽs/penas q̃s ti:
muit/nõ euadat: et q̃ mẽtis interitum minime timuit/
etiã carnis mala toleret q̃ timebat. Unñ adhuc subdit.

℄ S. Qꝫ qui percussione flagelli superatur/nõ quasi fi:
lius/sed quasi hostis feritur.

℄ Iratus est contra me furor ei': ꝛ sic me habuit quasi
i.Cor.x. hostem suũ.] Predicatore quippe egregio attestãte di:
dicim': quia fidelis est de'/qui nõ patietur nos tentari
supra id qđ possum' ferre: sed faciet cũ tentatione ꝓuẽ: D
tum/vt possim' sustinere. Per prophetam quoqꝫ dñs di
Hie.xxx. cit: P'aga inimici percussi te/castigatiõe crudeli. Qui
ergo ita ꝑcutitur vt vires illius a percussione superent:
non hunc dñs iam quasi filium per disciplinã: sed quasi
hostem per iram ferit. Cum ergo virtutẽ nostre patien:
tie flagella transeũt/valde metuendũ est ne peccatis no
stris exigentib'/nõ iam quasi filij a patre: sed quasi ho:
stes a dño feriamur. Et qꝛ fit plerũqꝫ vt etiam maligni
spũs afflictorũ cordibus multa suadeant: atqꝫ inter fla:
gella q̃ exterius feriũt/cogitationes noxias in mentib'
fundant: post furorem dñi recte subiungitur:

℄ S. Qꝫ diaboli latrones dei dicunt. ideo latrones/qꝛ
semper nocendi voluntatẽ habent. ideo dei/quia etiã in
hoc qđ male volunt/diuine seruiũt voluntati: que ꝑ eoꝝ
ministeriũ iuste homines vel punit vel damnat.

℄ Simul venerunt latrones ei': ꝛ fecerunt sibi viã per
Latrões dei spũs maligni. me.] Latrones nãqꝫ ei' maligni sunt spirit': qui exqui:
rendis hominũ mortib' occupant. Qui viã sibi in affli:
ctorũ cordib' faciũt/quando inter aduersa que exteri'
tolerant: cogitationes quoqꝫ prauas immittere nõ desi:
E stunt. De quib' adhuc dicit. [Et obsederũt i giro taber
Maligni spũs ex oĩ latere mẽtẽ obsidẽt naculũ meũ] In giro enĩ tabernaculũ obsident/quãdo
ex omni latere suis tẽtationibus mentẽ cingunt. Quam
modo lugere de tẽporalib'/modo desperare de eternis/
modo in impatientiã ruere: atqꝫ in deũ blasphemie ver:
ba iaculari/pessima suggestiõe ꝑsuadẽt. Que tamẽ ver
ba (vt iam ꝓdiximus) beato Job etiam iuxta historiã
congruũt: qui dũ mala q̃ pertulit/ante oculos cõgessit:
non quasi corrigendũ filium/sed quasi hostem ꝑcussum
se esse iudicauit. Per quẽ sibi etiam latrones ei' viam
fecerunt: qꝛ maligni contra eũ spiritus licentiam ꝑcus:
sionis acceperunt. Cuius in giro tabernaculum obsede
runt: quia sublatis rebus ꝛ filijs/etiam corpus ei' oĩe
vulneribus attriuerunt. Capitulũ xxi.

Sed mirum valde est/cũ latrones diceret: cur
addidit eius: vt videlicet eosdem latrones dei
esse monstraret. Qua in re si voluntas ac pote:
stas malignorum spirituũ discernatur: cur latrones dei
dicantur: aperitur. Maligni quippe spũs ad nocẽdum
nos incessabiliter anhelant: sed cũ prauam voluntatem
ex semetipsis habeãt: potestatẽ tñ nocẽdi nõ habent: nisi
eos volũtas summa ꝑmittat. Et cũ ipsi quidem iniuste
nos ledere appetunt: quẽlibet tamen ledere nõ nisi iuste
a dño permittuntur. Quia ergo in eis voluntas iniusta
est/et potestas iusta: ꝛ latrones dicuntur/ꝛ dei: vt ex ip:
sis sit qđ inferre mala iniuste desiderant: et ex deo ꝙ desi
F derata iuste consummant. Sed qꝛ (vt sepe iam dixim')
sanctus vir positus in dolore penarum/modo suis/mo:
do ecclesie/modo redemptoris nostri vocibus vtitur: ꝛ
plerũqꝫ sic sua narrat: vt tamen per typũ ea que sunt san
cte ecclesie ac redẽptoris nostri proferat: postposita pau
lisper cura historie; in his q̃ subiũgit/qualiter redẽpto:
ris nostri vocib' congruat/demõstremus. Sequitur.

℄ S. Allegorice ad christum ꝛ synagogam referuntur
sequentia.

℄ Fratres meos longe fecit a me: ꝛ noti mei quasi alie:
ni recesserunt a me. Dereliquerũt me propinqui mei: et
qui me nouerant/obliti sunt mei.] Hoc melius ostendi:
mus/si Joannis ad medium testimonium proferimus/
Joan.i. qui ait: In propria venit: et sui eũ non receperũt. A deo
quippe fratres longe facti sunt: ꝛ noti recesserunt: quem
tenẽtes legem/prophetare hebrei nouerant/et ꝓsentem
minime recognoscebant. Unde recte dicitur: Dereliq̃:
runt me propinqui mei: et q̃ me nouerãt/obliti sunt mei.
Judei etenim propinqui per carnem/noti per legis in:
structionem/quasi obliti sunt quẽ prophetauerãt/dum
eum ad incarnandũ verbis legis canerẽt: ꝛ incarnatum
verbis perfidie negarẽt. Sequitur. [Inquilini domus
Sacerdotes inquilini domus dei. mee et ancille sicut alienũ habuerũt me.] Inquilini do:
mus dei fuerant sacerdotes/quoꝝ origo in dei seruitio
deputata iam ꝑ officiũ in ꝯditione tenebãt. Ancille au:
tem nõ imerito intelligunt leuitarũ aie/ad secreta taber
naculi/quasi ad interiora cubiculi familiari' seruiẽtes.
Dicat ergo de sacerdotib' sedula cura seruiẽtib': dicat
de leuitꝭ ad interiora dom' dei obsequẽtib'. Inquilini
dom' mee ꝛ ancille sicut alienũ habuerũt me: quia incar
natum dñm quẽ dudum ꝑ legis verba predixerant: co:

G gnoscere ac venerari noluerunt. Qui adhuc apertius q ab eorũ peruersa voluntate non sit cognitus/manifestat cũ subdit. [Et quasi peregrin⁹ fui in oculis eorum.] Redẽptor etenim noster dũ a synagoga cognit⁹ nõ est/ in domo sua quasi peregrin⁹ extitit. Qđ aperte pphetã testatur dicẽs. Quare sicut colon⁹ futurus es in terra: ꝛ quasi viator declinãs ad manendũ: Quia enim vt dñs audit⁹ nõ est: nõ possessor agri/sed colon⁹ est credit⁹. Qui quasi viator ad manẽdũ immodo declinauit: qꝛ paucos ex iudea abstulit/et ad vocationẽ gentiũ pergens/iter ceptũ peregit. Peregrin⁹ ergo in eoꝝ oculis fuit: quia dum sola que videre poterãt/cogitabãt: non valuerũt intelligere in dño/qđ videre non poterãt. Dũ enĩ despiciunt carnem visibilẽ/non pueniunt ad inuisibilẽ maiestatẽ. Dicatur igit̃ recte: Et quasi peregrinus fui i oculis eorũ. De quo adhuc populo apte subiũgitur. [Seruũ meũ vocaui/ꝛ non respõdit.] Quid enĩ iudaic⁹ populus nisi seruus fuit: qui non amore filij obsequebat̃ dño/sed timore seruili: Quo cõtra nobis p Paulum dicit̃. Non accepistis spm̃ seruitutis iterũ in timore: sed spm̃ adoptionis filiorũ: in quo clamam⁹/abba pater. Hũc igit̃ seruũ vocauit dñs: qꝛ collatis munerib⁹ quasi emissis eũ vocib⁹ ad se ducere studuit. Sed nõ respõdit: qꝛ digna opa donis ei⁹ reddere contẽpsit. Vocat nos enĩ de⁹/cũ muneribus puenit. respõdem⁹ vero vocationi ei⁹/cum digne iuxta pcepta munera deseruim⁹. Quia ergo tot muneribus iudaicũ populũ puenit/dicat. Seruũ meũ vocaui. Sed quia etiã post tot eũ munera contẽpsit/subiungat/ Et non respondit. Sequitur.

Die. xiiij.

Ro. viij.

[¶] S. Qꝛ multipharie olim de⁹ locut⁹ est patrib⁹ i prophetis/nouissime ore proprio locut⁹ est. Caplm̃. xxij.

H

Ore proprio deprecabar illũ.] Ac si aperti⁹ diceret: Ego ille qui ante incarnationem meam tot ei precepta faciẽda p propheta ora mandaueram: incarnat⁹ ad eũ veniẽs/ore eũ proprio deprecabar. Unde ꝛ Mathe⁹ cũ pcepta ab eo dari in monte describeret/ait. Aperiẽs os suũ dixit. Ac si patẽter dicat. Tũc os suũ aperuit/qui pri⁹ apuerat ora prophetarũ. Hinc est etiã qđ de illo ab sponsa psentiã eius desiderante dr: Osculetur me osculo oris tui. Sãcta qppe ecclesia quot precepta ex eius predicatione cognouit/quasi tot oris ei⁹ oscula accepit. Bene autẽ dicit̃/deprecabar: qꝛ in carne monstrat⁹ dũ mãdata vite humiliter dixit/quasi supplicentẽ seruum vt viueret/rogauit. Ubi ꝛ apte subdit̃.

Mat. v.

Canti. j.

Quõ xps seruum rogauerit.

[¶] S. Qꝛ halit⁹ Christi odor sit carnis eius.

[¶] Halitũ meũ exhorruit vxor mea.] Quid vxor dñi/nisi synagoga accipit̃/in legis federe/carnali ei intelligẽtia subiecta: Halit⁹ vero ex carne est. Sed infidelis populus carnẽ dñi carnaliter intellexit: quia purũ hũc hominẽ credidit. Halitũ ergo ei⁹ vxor exhorruit: qꝛ synagoga eũ quẽ videbat hoiem/deũ credere expauit. Cũqꝫ ab eius ore verba corporaliter audiret: in eo intelligere diuinitatꝭ arcana recusauit: ꝛ creatorẽ esse nõ credidit/ quẽ creatum vidit. Carnis ergo halitum carnalis vxor exhorruit: que carnalibus sensib⁹ dedita/incarnationis eius mysterium non agnouit. Sequitur.

I

[¶] S. Quomodo de⁹ cum spiritus sit/membra corporalia habere dicatur.

[¶] Et orabã filios vteri mei.] In deo qui corporis forma non circũscribitur: mẽbra corporis. i. man⁹/oculus/ vterus ita nominant̃/vt ex membroꝝ vocabulis/effect⁹ ei⁹ potentie designetur. Oculos quippe habere dr: quia cuncta videt. Man⁹ habere describit̃: quia cuncta operatur. In vtero autẽ ples cõcipit̃: q̃ in hac vita profertur. Quid ergo vterũ dei/nisi ei⁹ consiliũ debem⁹ accipere: in quo ante secula p predestinationẽ cõcepti sumus/ita vt creati p secula producamur. De⁹ ergo qui manet ante secula/vteri sui filios orauit: qꝛ eos quos potẽter p diuinitatẽ condidit: incarnat⁹ veniẽs humiliter rogauit. Sed quia in ipsa carne q̃ apparuit/ab eorũ estimatione despect⁹ est/ subiũgitur: [Stulti quoqꝫ despiciebãt me.] Sapiẽtibus a veritatis fide cadentib⁹/recte de stultis quoqꝫ addit̃: quia dũ dñm pharisei ac legisperiti despicerent: eoꝝ incredulitatẽ etiã populi turba secuta est: q̃ in eo q hoiem vidit/redẽptoris mũdi predicamẽta despexit. Nã sepe stultorũ nomine hi q̃ sunt i plebe pauperes/ designãtur. Unde ꝛ p Hieremiã dr. Dixi/forsitã pauperes sunt ꝛ stulti/ignorãtes viã dñi/ꝛ iudiciũ dei sui. Re

Cur i deo mẽbra corporis nominãtur.

Quõ de⁹ incarnat⁹ filios humiliter rogauerit.

Hiere. v.

lictis autem mũdi sapiẽtibus atqꝫ diuitib⁹/redemptor noster q̃rere pauperes ꝛ stultos venerat. Unde nunc quasi in augmẽtum doloris dr: Stulti quoqꝫ despiciebãt me. Ac si apte diceretur: Ipsi me etiã despexerunt/ pro q̃b⁹ sanã ista stultitiã predicationis assumpsi. Scriptũ qppe est: Quia in dei sapiẽtia nõ cognouit mũd⁹ p sapientiã deũ: placuit deo p stultitiã pdicationis saluos facere credentes. Verbũ quippe dei sapiẽtia est: sed stultitia hui⁹ sapiẽtie dicta est caro verbi: vt qꝛ carnales quiqꝫ p carnis sue prudentiã ptingere nõ valebant ad sapientiam dei: per stultitiã pdicationis. i. per incarnationem verbi sanarẽtur. Ait ergo. Stulti quoqꝫ despiciebãt me. Ac si apte diceretur: Et ab ipsis despect⁹ sum/ p quib⁹ stult⁹ estimari verit⁹ non sum. Et quia iudeoꝝ plebs cum miracula nostri redẽptoris cerneret: hũc ex signis honorabat/dicens: Hic est Christ⁹: cũ vero humanitatis ei⁹ infirma ɔspiceret/eũ creatorem credere dedignabatur dicens: Nõ: sed seducit turbas: recte subiũgit̃. Ca. xxiij.

K

j. Cor. j.

Et cum ab eis recessissem/detrahebant mihi.] Quasi accedebat quippe ad corda populorũ dñs/cum eis miracula demõstraret: ꝛ quasi recedebat/cũ nulla signa ostẽderet. Sed recedẽti dño detrahebãt/cum a miraculis quiescẽti prebere fidem nolebãt. Sed q̃d mirũ eũ ppeti ista a plebib⁹/cũ ipsi quoqꝫ q̃ legis doctores esse videbant̃: qui eũ verbis propheticis incarnandũ esse phibebant/ꝛ incarnatum viderũt: ꝛ ab eo tamen pfidie interruptione diuisi sunt: De quib⁹ subditur: [Abominati sunt me quondã cõsiliarij mei: ꝛ quẽ maxime diligebã/auersatus est me.] Dictis liquet quia de⁹ cõsiliarijs nõ eget: qui ipsis quoqꝫ cõsiliarijs hoĩm sapiẽtie consiliũ prebet. De quo etiã scriptum est: Quis cognouit sensum dñi: aut quis ei⁹ consiliari⁹ fuit: Sed quẽadmodum cũ panis vel vestimentũ egenti tribuit̃: hoc se dñs accepisse testat̃: ita cũ nescienti cuilibet rectũ consiliũ datur/hoc ipse accipit/cui⁹ ille membrũ est qui erudit̃. Oẽs etenĩ fideles mẽbra nostri redemptoris sumus: ꝛ sicut ipse i nobis p misericordiã largitatis pascitur: ita ipse i nobis p doctrine ɔsiliũ iuuat̃. Scribe itaqꝫ ꝛ legisdoctores qui erudire populos ad vitã ɔsueuerãt/ q̃d aliud q̃ futuri redẽptoris consiliarij fuerũt: Qui tñ dum incarnatũ dñm cõspicerẽt/cõsilijs suis multos ab ei⁹ fide diuiserunt: q̃uis prius ad credendũ incarnationis ei⁹ mysteriũ p pphetarũ verba multos docuisse viderẽtur. Et quia ille apud deũ magis in amore est/q̃ ad eius amorẽ plurimos trahit: adhuc de eodẽ legisdoctorum atqꝫ phariseoꝝ ordine subdit̃: Et quẽ maxime diligebã/auersat⁹ est me. Ipse enĩ ordo suadẽte pfidia/a fide veritatis auersus est: qui pri⁹ in labore predicationis seruiẽs/maxime diligebat̃. quẽ non solum ad nõ credẽdum/sed vsqꝫ ad psequendũ quoqꝫ dñm populoꝝ turba secuta est: ꝛ vsqꝫ ad passionem illi⁹ seuitie facibus accensa. In qua videlicet passione discipuloꝝ corda turbata sunt. Unde ꝛ nunc subditur.

L

Esa. xl. et Ro. xj.

[¶] S. Qꝛ allegorice passionis tẽpore adherente christo sexu firmiori fugerunt apl̃i: ꝛ dubitãtib⁹ de resurrectione discipulis/tm̃ in eis superant labia sermonis.

M

[¶] Pelli mee cõsumptis carnibus adhesit os meũ.] In osse fortitudo/in carnib⁹ vero infirmitas corporis designatur. Quia igitur xpus ꝛ ecclesia vna psona est: quid p os/nisi ipse dñs designat̃: Quid p carnẽ/nisi discipli: qui passionis ei⁹ tẽpore infirma sapuerũt. Per pellẽ vero que exterior carne manet i corpore/quid nisi ille sancte femine figurant̃: q̃ ad preparãda subsidia corporis/ exteriorib⁹ dño ministerijs seruiebãt: Nam cũ ei⁹ discipuli q̃uis necdũ firmi veritatis fidem populis pdicarẽt: ossi suo inherebant carnes. Et cum sancte mulieres ea que necessaria erãt/exteriora preppararẽt: quasi pellis exterius manebat in corpore. Sed cũ ad crucis horam vẽtum est/eius discipulos grauis ex psecutione iudeorum timor inuasit: fugerunt singuli: mulieres astiterũt. Quasi ergo consumpta carne/os domini pelli sue adhesit: quia fortitudo ei⁹/passionis tempore fugiẽtibus discipulis/iuxta se mulieres iuenit. Stetit eqdẽ aliq̃ȼdiu petrus: sed tamen post territ⁹ negauit. Stetit etiã Johannes 'cui ipso crucis tẽpore dictũ est: Ecce mater tua. sed pseuerare minime potuit: qꝛ de ipso quoqꝫ scriptũ est: q adolescens q̃dam sequebatur illũ amictus syndone super nudo: ꝛ tenuerunt eum: at ille reiecta syndone/nud⁹

Joã. xix.

Mat. xiiij

A ꝓfugit ab eis. Qui etsi post vt verba redẽptoris sui audiret ad horã crucis rediit: prius tamen territus fugit. Mulieres autẽ non solũ nõ timuisse neqꝫ fugisse: sed etiã vsqꝫ ad sepulchrũ stetisse memorant. Dicat ergo: Pelli mee cõsumptis carnib⁹ adhesit os meũ. Hoc est: hi q̃ mee fortitudini propinquius inherere debuerant/ passionis mee tẽpore timore cõsumpti sunt: ꝛ eas quas ad exteriora ministeria posui/ in passione mea sine formidine inherere mihi fideliter inueni. Ubi et aperte subintelligit̃ q̃ hec verba p mysteriũ dicant̃: dũ sequitur. Cap. xxiiij.

Et derelicta sunt tantũmodo labia circa dentes meos. Quid eñ circa dẽtes aliud q̃ labia habem⁹: etiã si nulla flagella patiamur? Sed qd p labia/ nisi locutio: quid p dentes/ nisi sancti apostoli designãtur? Qui in hoc eccl'ie corpore idcirco sunt positi/ vt vitã carnalium correptiõe mordeãt: eãqꝫ a sue pertinacie duritia confringant. Unde ꝛ eidẽ primo apostoloꝝ quasi denti in ei⁹ corpore posito d̃r: Macta ꝛ mãduca.

Act. x.

Sed quia passionis ei⁹ tempore isti dentes pre timore mortis amiserunt morsum correptiõis: amiserunt fiduciam roboris: amiserũt efficaciã oĩmode operationis: ita vt duo ex illis ambulãtes/ post eius mortẽ ac resurrectionẽ in via loquerent̃ ꝛ dicerẽt. Nos sperabam⁹ q̃ ipse esset redẽptur⁹ israel: recte nunc dicit̃ Et derelicta sunt tm̃modo labia circa dẽtes meos. Cõfabulabãt adhuc de illo/ sed iã in illo minime credebãt. Tãtũmodo ergo labia circa dẽtes eius remãserãt: q̃ virtutẽ bone operationis amiserãt: ꝛ sola de illo cõfabulatiõis v̾ba retinebãt.

Lu. xxiiij

B Perdiderãt morsum correptiõis: ꝛ habebãt motum locutionis Labia itaqꝫ tantũmodo circa dẽtes relicta sunt: q̃ adhuc quidẽ cõfabulari nouerãt: sed predicare iam eum/ aut mordere infideliũ vitia formidabãt. Peractis itaqꝫ his que in voce capitis dixit/ ad ꝓpria beat⁹ Job verba reuertit̃/ dicẽs. Miseremini mei/ miseremini mei/ saltem vos amici mei: q̃ man⁹ dñi tetigit me. Hoc habere solet propriũ mẽs piorum: q̃ cũ iniusta ab aduersariis patit̃/ nõ tam ad irã q̃ ad p̃ces moueat̃: vt si moderari eorũ prauitas placide valeat/ plus deprecari eligant q̃ irasci. Unde recte nunc d̃r. Miseremini mei/ miseremini mei/ saltẽ vos amici mei: q̃ man⁹ dñi tetigit me. Ecce eos a quib⁹ se p contumelias affligi cõsiderat/ amicos vocat: q̃ bonis mentib⁹ etiã ipsa fiũt ꝓspera/ que videnẗ aduersa. Nã peruersi quiqꝫ bonorũ dulcedine aut cõuertunt̃ vt redeãt: ꝛ eo ipo amici sunt/ quo boni fiunt. aut in malitia ꝑseuerant: ꝛ in hoc quoqꝫ etiã nolẽtes amici sunt: q̃ si qua bonorũ delicta sunt/ ea suis ꝑsecutionibus etiã nescientes purgãt. Notandũ quoqꝫ q̃ eis que secreto apud deũ gesta sunt/ beati viri in publico v̾ba ꝯcordãt. A sathan qꝑpe ꝑcussus fuerat: nec tamẽ ꝑcussionẽ suã sathane tribuit/ sed tactũ se manu dñi appellat: sicut ipse quoqꝫ sathã dixerat: Mitte manum tuã et tãge os eius ꝛ carnẽ: si nõ in faciem benedixerit tibi.

C Sciebat qꝑpe vir sanctus/ q̃ ꝛ per hoc ipm qđ peruersa volũtate ꝯtra se sathan egerat/ potestatẽ nõ a semetipo/ sed a domino habebat. Sequitur.

¶ S. Q̃ superbi rectores ita infirmos affligant/ quasi ipi de infirmitate nihil habeant: et q̃ diuina manu afflictis nõ tã increpatio q̃ consolatio debeatur. Cap. xxv.

Quare persequimini me sicut deus: et carnib⁹ meis saturamini? Non abhorret a locutiõe pietatis/ q̃ a deo se ꝓhibet ꝑsequi. Est nãqꝫ ꝑsecutor bon⁹: sicut de semetipso ore ꝓphetico dñs dicit: Detrahentẽ occulte aduersus ꝓximũ suum/ hunc persequebar.

Ps. c.

Cũ vero sanctus quisqꝫ flagellari permittit̃/ sit q̃ ꝑsecutionẽ cõtra cõmissa vitia ex interna dispẽsatiõe patiat̃ Crudeles aũt persecutoꝝ mentes cũ potestatem feriendi appetunt/ cõtra bonorum vitã non studio purgationis/ sed liuoris facibus accendunt̃. Et quidẽ hoc faciunt/ qđ deus opꝫ fieri permittit. Sed dũ vna causa cũ deo etiã p eos agit̃: non tamen volũtas vna in eadem causa seruatur: quia cũ om̃s deus amãdo purgationẽ exhibet/ iniustoꝝ prauitas seuiẽdo malitiã exercet. Qđ ergo dicit̃: Quare ꝑsequimini me sicut de⁹: ad exteriorẽ hoc percussionẽ retulit: non ad intimã intentionẽ: quia etsi hoc agũt exterius/ qđ de⁹ agi disposuit: non tamen hoc qđ de⁹ in sua actiõe appetu it/ vt boni ex afflictione purgent̃. Qđ intelligi ꝛ aliter põt. Tãto eñ om̃s de⁹ iusti⁹ aliena vitia ꝑcutit/ quãto in semetipo nihil habet vitiorum.

D Hoies vero cũ per disciplinã alios feriunt: sic alienã infirmitatẽ debẽt ꝑcutere/ vt etiam ad suã nouerint oculos reuocare: vt ex semetipsis ꝯsiderent/ q̃tum aliis feriendo parcãt: cũ se quoqꝫ ipsos dignos ꝑcussiõibus nõ ignorãt. Itaqꝫ nunc d̃r: Quare ꝑsequimini me sicut deus? Ac si apte diceret̃: Ita me ex infirmitatibus meis affligitis: ac si ipsi more dei de infirmitate nihil habeatis. Unde ꝯsiderandũ est q̃ si q̃ fortasse sint q̃ asperitate correptionis indigeãt: tũc eis dura correptio a nobis admouẽda est/ cũ dei man⁹ cessat a verbere. Cũ vero superna flagella insunt: non a nobis iam correptio/ sed cõsolatio debet̃: ne dum in dolore increpationẽ iũgim⁹/ ꝑcussionẽ ꝑcussioni sociemus Bene autem subdit̃. Et carnib⁹ meis saturamini. Quoꝝ mens ꝓximoꝝ penas esurit: saturari ꝓculdubio alienis carnib⁹ querit. Sciẽdum quoqꝫ est/ q̃ hi etiã q̃ aliene vite detractiõe pascuntur: alienis ꝓculdubio carnib⁹ satiãtur. Unde p Salomonẽ d̃r: Noli esse in cõuiuiis potatorũ/ neqꝫ comedas cũ eis qui carnes ad vescendũ ꝯferunt.

Prou. xxiij.

Carnes quippe ad vescendũ ꝯferre/ est/ in collocutione derogatiõis vicissim proximoꝝ vitia dicere. De quorũ illic pena mox subdit̃ Q̃ vacãtes potib⁹/ ꝛ dantes symbolũ ꝯsument̃: ꝛ vestietur pãnis dormitatio. Potib⁹ vacãt/ qui de opprobrio aliene vite se deebriãt. Symbolũ vero dare/ est/ sicut vnusquisqꝫ solet ꝓ parte sua cibos ad vescẽdũ/ ita in cõfabulatione detractionis verba ꝯferre. Sed vacãtes potib⁹ ꝛ dantes symbolũ cõsumentur: quia sicut scriptum est: Oĩs detractor eradicabit̃. Uestietur autẽ pãnis dormitatio: q̃ despectũ ꝛ inopẽ a cũctis bonis operibus mors sua inuenit: quẽ hic ad aliene vite exq̃rẽda crimina/ detractionis sue lãguor occupauit. Cap. xxvi.

Sed tot dura q̃ beatus Job sustinet/ dignũ nõ est vt per silentiũ transeant/ eaqꝫ a notitia hominũ ignorãtie obscuritas tegat. Tanti qꝑpe edificari ad seruandã patientiã valent: quanti impiente se superna gratia ei⁹ patientie facta cognouerint Unde ꝛ idem beatus Job in exemplum vult pertrahi flagella q̃ sentit: qui statim subiungit/ dicens.

E

¶ S. Q̃ per plumbi laminã/ iudeorum corda accipiãtur/ in quibus lex scripta diuinitus cito deleri potuit. Per silicem vero gentiles/ in quibus lex magno labore sculpta perseuerat.

¶ Quis mihi tribuat/ vt scribãtur sermões mei? Quis mihi det vt exarent̃ in libro stilo ferreo/ ꝛ plũbi lamina vel celte sculpãtur in silice? Certa q̃ btũs Job ꝓtulit/ q̃ forti patrũ sentẽtia edoct⁹ grauis ille iudeorũ ppl'us ꝯgnouit: stilo ferreo et plũbi lamina scripta sunt. Q̃ v̾o hec etiã dura gẽtiliũ corda cognouerũt: qđ ea nisi sculpta in silice videm⁹? Et notãdũ: q̃ in plũbo qđ scribit̃/ ipsa metalli mollitie citi⁹ deletur: in silice vero tardi⁹ quidẽ valẽt littere exprimi/ sed difficilius deleri. Non ergo immerito p plũbi laminã iudea exprimit̃: que p̃cepta dei ꝛ sine labore ꝑcepit/ et cũ celeritate pdidit. Recte p silicẽ gentilitas figurat̃: q̃ verba sacri eloquii vix custodiẽda suscipere potuit: sed tamẽ fortiter suscepta seruauit.

F Per stilũ vero ferreũ/ quid aliud q̃ fortis dei sentẽtia designatur? Unde per ꝓphetã dicit̃: Peccatũ iude scriptũ est stilo ferreo in vngue adamãtino. In vngue finis est corporis. Ita vero lapis dur⁹ est adamas/ vt ferro nõ valeat secari.

Hie. xvij.

Per stilũ vero ferreũ fortis sentẽtia: per vnguẽ vero adamantinũ finis signatur etern⁹. Peccatum itaqꝫ iude stilo ferreo in vngue adamantino scriptum dicit̃: q̃ culpa iudeorũ p fortẽ dei sententiã in fine seruatur infinito. Recte quoqꝫ p plumbi laminã eos accipim⁹ quos auaritie põdus grauat: quib⁹ per increpãtem ꝓphetã dicitur. Filii hominũ vsquequo graui corde? Per plũbũ nãqꝫ cui⁹ natura grauis est põderis/ peccatum auaritie specialiter designatur: quod mentẽ quã infecerit/ ita grauem reddit/ vt ad petenda sublimia attolli nequaq̃ possit.

Ps. iiij.

¶ S. Quid sit qđ in zacharia scriptũ est de talento plũbi ꝛ massa plũbea missa in os amphore sup quã sedebat impietas: et de duabus mulierib⁹ alas habentibus.

¶ Hinc enim in Zacharia scriptum est: Leua oculos tuos/ et vide. Quid est hoc quod egreditur? et dixit: Quid nam est? Et ait: Hec est amphora egrediens. ꝛ dixit: Hec est oculus eorum in vniuersa terra.

Zach. v.

Capitulum. xxvij.

6

E

T ecce talentum plūbi portabat:ꝛ ecce mulier
vna sedēs in medio amphore / ꝛ dixit. Hec est
impietas. Et proiecit eā in medio amphore:ꝛ
misit massam plumbeā in os eius Qui de hac visiōe am
phore ꝛ mulieris ꝛ plūbi/ vt latiꝰ quid cognouisset ostē
deret:adhuc secutus adiūxit. Et leuaui oculos meos/ꝛ
vidi:ꝛ ecce due mulieres egredientes/et spūs in alis ea
rū: ꝛ habebāt alas quasi alas milui:ꝛ leuauerūt ampho
ram inter terrā et celū. Et dixi ad angelū qui loquebat
in me. Quo iste deferunt amphorā? Et dixit ad me. Vt
edificet ei domꝰ ī terra sennaar. Qđ ꝓphete testimoniū
inutiliter ꝑ documento plumbi protulimꝰ/si non etiam
repetētes exponamus. Ait eni. Leua oculos tuos/ ꝛ vi
de. Quid ē hoc qđ egreditur? Et dixi. Quid nā est? Et
ait. Hec est amphora egrediēs. Volens deus prophete
ostēdere humanū genus:ex qua a beo maxime culpa di
labatur:per imagiuē amphore quasi patēs os auaritie
designauit. Auaritia q̄ppe velut amphora est/ q̄ os cor
dis in ambitu apertū tenet. Et dixit. Hec est oculus eo
rū in vniuersa terra. Multos obtusi sensus homines cer
nimꝰ:ꝛ tamē eos in malis actibꝰ astutos videmꝰ: ꝓphe

Hier. iiij.

ta quoq; attestāte/ qui ait. Sapiētes sunt vt faciāt ma
la: bene autē facere nesciūt. Hi itaq; sensu torpent:sed i
his q̄ appetunt/auaritie stimulis excitant:ꝛ qui ad bōa
vidēda ceci sunt: excitantibus p̄miȷs ad pagenda mala
vigilātes fiūt. Vñ recte de hac eadē auaritia dr: Hec ē
oculꝰ eoꝝ ī vniuersa terra. Ecce talētū plūbi portabat.
Quid est talentū plūbi/nisi ex eadē auaritia pōdꝰ pcti?
Et ecce mulier vna sedēs in medio amphore. Quā mu
lierē ne fortassis q̄ esset dubitare possimꝰ/ilico angelꝰ in

h

notuit. Nā illic mox sequit:Et dixit. Hec ē īpietas. Et
ꝓiecit eā ī medio āphore. Impietas ī medio āphore ꝓij
citur:qꝛ nimirū ī auaritia semꝑ īpietas tenetur. Et mi
sit massam plūbi in os eiꝰ. Massa plumbi ī os mulieris
mittitur:qꝛ scꝫ īpietas auaritie/ peccati sui pōdere gra
uatur. Si eni ad ea que deorsum sunt nō ambiret/ erga
deū ac ꝓximos impia nequāq; existeret. Cap. xxviij.

E

T leuaui oculos meos ꝛ vidi:ꝛ ecce due mulie
res egredientes/ et spūs in alis earum. Quid
aliud in his duabꝰ mulieribus accipimꝰ/ nisi
duo principalia vitia/ superbiā videlicet ꝛ gloriā ianē?
que impietati absq; vlla dubitatiōe cōiuncta sunt. Que
ꝛ in alis suis spm̄ habere narrant:quia in actionibꝰ suis
sathane volūtati deseruiūt. Ipsum q̄ppe propheta spm̄
appellat:de quo Salomō ait. Si spūs potestatē haben
tis ascēderit sup te:locū tuū ne dimiseris. Et de quo in

Mat. xij.

euāgelio dñs dicit. Cū imūdus spūs exierit ab homine/
ambulat ꝑ loca arida ꝛ inaquosa. Spūs in alis earū est:
quia supbia ꝛ inanis gloria ꝑ oīe qđ agunt/ sathane vo
lūtati famulantur. Et habebant alas quasi alas milui.
Miluus semꝑ nature studet insidiari pulloꝝ. Iste ergo
mulieres alas habēt quasi alas milui: qꝛ actiones earū
diabolo sunt ꝓculdubio similes: qui insidiat semꝑ vite

I

paruulorū. Et leuauerūt amphorā inter celū ꝛ terram.
Supbia ꝛ vana gloria habēt hoc propriū: vt eum quem
infecerint/ī cogitatione sua sup ceteros homines extol
lāt:ꝛ modo ꝑ ambitū rerū/ modo ꝑ desideriū dignitatū
quē semel captū tenuerint/ quasi in honoris altitudinē
eleuēt. Qui autē inter celū ꝛ terrā est:ꝛ ima deserit/et su
periora minime attingit. Leuāt ergo iste mulieres am
phorā inter celū ꝛ terrā:quia supbia ꝛ inanis gloria mē
tem ꝑ auaritiā honoris captā ita eleuāt:vt quoslibet ꝓ
ximos despiciētes/quasi ima deserant/ꝛ alta gloriātes
petāt. Sed tales q̄q; dū supbiūt/ꝛ eos mente transeunt
cū quibꝰ sunt: ꝛ superioribꝰ ciuibus minime iungūtur.
Amphora ergo leuata inter terrā ꝛ celū dicit:quia aua
ri quiq; ꝑ supbiam atq; inanē gloriā ꝛ ꝓximos iuxta se
despiciunt:ꝛ supiora q̄ vltra ipsos sunt/nullatenꝰ appre
hendūt. Inter terrā itaq; ꝛ celū ferunt:qꝛ nec equalita
tem fraternitatis in infimis per charitatem tenent:nec
tamē summa ꝑtingere sese extollendo preualent. Et di
xi ad angelum qui loquebat in me:Quo iste deferūt am
phoram? Et dixit ad me: Vt edificetur ei domus in ter
ra sennaar. Eidē amphore edificatur domꝰ in terra sen
naar. Sennaar q̄ppe fetor eoꝝ dicit. Et sicut bonꝰ odor

ij. Cor. ij.

ex virtute est:(Paulo attestāte qui ait: Odorem notitie
sue manifestat ꝑ nos in omī loco:quia christi bonꝰ odor
sumus deo:) ita ecōtrario fetor ex vitio. Radix enim est
omniū malorū cupiditas. Et quia quodlibet malū per

K

auaritiā gignitur:dignū est vt domus auaritie in fetore
construat. Sciendū quoq; est q̄ sennaar latissima vallis
est:in qua turris a superbientibꝰ edificari ceperat:q̄ lin
guaꝝ facta diuersitate destructa est. Que.s.turris baby
lon dicta est:ꝑ ipsa videlicet cōfusione mētium atq; lin
guarum. Nec īmerito ibi auaritie amphora ponit/ vbi
babylon.i.confusio edificat:quia dum ꝑ auaritiam ꝛ im
pietatem certum est omnia mala exurgere:recte hec ipsa
auaritia atq; impietas in confusione ꝓhibent habitare.
Hec paucis ꝑ excessum diximꝰ: vt peccati pōdus expri
mi ꝑ plumbi laminā monstraremꝰ. Que tamen beati iob
verba sancte quoq; ecclesie ꝯgruunt/ q̄ duo sacri eloquij
testamēta custodiēs:q̄si secūdo sermones suos scribi ex
petit/dicēs. Quis mihi tribuat vt scribāt s̄mones mei?
quis mihi det vt exarētur in libro? Que quia forti sentē
tia modo ꝑ pondus auaritie grauibꝰ:modo autē duris
cordibꝰ loquit:stilo ferreo in plūbi lamina/ vel certe ī si
lice scribit. Sed iure beatū iob redēptoris nostri eiusq;
ecclesie vti vocibus dicimꝰ/si quid de eodem redēptore
nostro qđ apte loquit inuenimus. Capitulū. xxix.

Q

Vo etenī pacto credendū est:qꝛ ex eo aliquid
per figurā insinuat:si eū nobis aptis vocibus
non demōstrat? Sed tā qđ de eo sentit apiat:
ōesq; nouis ambages cogitationū tollat. Seqt: [Scio
enī q̄ redemptor meꝰ viuit.] Qui enī nō ait cōditor/sed
redēptor:apte eū denūciat/qui postq; omnia creauit:vt
nos de captiuitate redimeret:inter nos incarnatus ap

L

paruit:suaq; passione nos a ꝑpetua morte liberauit. Et
notandū q̄tra fide se in virtute eiꝰ diuinitatis astringat:
de quo ꝑ Paulum dicit:Quia etsi crucifixus est ex infir

ij. Co. xiij.

mitate/sed viuit ex virtute dei. Ait nāq;: Scio enī q̄ re
demptor meꝰ viuit. Ac si aptis vocibꝰ dicat: Infidelis
quisq; illum flagellatum/ derisum/palmis cesum/coro
na spinea coronatū/sputis illitū/crucifixū/ mortuū no
uerit:ego illū post mortē viuere certa fide credo/libera
voce ꝓfiteor:qꝛ redēptor meus viuit:qui inter impiorū
manꝰ occubuit. Sed quid beate Iob ꝑ resurrectionē il
lius/ etiā de sue carnis resurrectione cōfidis: apta que
so voce profitere. Sequitur.

¶ S. Qꝛ multi puri hoies quales nos sumꝰ/cū christo
surrexerūt/ne de resurrectione nostra vlla dubitatio ha
beretur: et q̄ resurrectionem nostram etiam in elemen
tis suis mundus imitatur.

¶ Et in nouissimo die de terra surrecturꝰ sum] Qꝛ vi
delicet resurrectionē quā in se ondit/in nobis etiā quan
doq; facturꝰ est. Resurrectionē quippe quā in se osten
dit/nobis ꝓmisit:qꝛ sui capitis gloriā sequunt mēbra.
Redēptor q̄ noster suscepit mortē/ne mori timeremus.
Ostēdit resurrectionē/vt nos resurgere posse ꝯfidamꝰ.
Unde ꝛ eādem mortē nō plusq; triduanā esse voluit:ne
si in illo resurrectio differret/in nobis omī modo despe
raret. Qđ bene de illo ꝑ ꝓphetā dr: De torrēte in via bi

Ps. cix.

M

bit:ꝓpterea exaltauit caput. Quasi enī de quodā flumi
ne nostre passionis nō in māsione bibere/sꝫ in via digna
tus est:qꝛ mortem trāsitorie.i.ad triduum contigit:atq;
in ea morte quā contigit/nequāq; sicut nos vsq; ad finē
seculi remāsit. Dum q̄ die tertio resurrexit:quid in eiꝰ
corpore.i.ecclesia sequatur/ostendit.

¶ S. Qꝛ virga leui q̄ floruit reliquis aridis ꝑmanētī
bus xp̄s sit:qui primitie dormientiū surrexit/reliquoꝝ
resurrectione in finem mundi dilata.

¶ Exemplo quippe mōstrauit qđ ꝓmisit in p̄mio:vt si
cut ipm resurrexisse fideles agnoscerēt:ita in seipis in
fine mūdi resurrectiōis p̄mia sperarēt. Ecce nos ꝑ mor
tem carnis vsq; ad finē mundi remanemꝰ ī puluere:ille
aūt die tertia ab ariditate mortis viruit:vt diuinitatis
sue nobis potētiam ipa innouatiōe sue carnis ondederet.
Qđ bene ꝑ Moysen virgis duodecim ī tabernaculo po
sitis demonstrat. Nā cum Aaron sacerdotiū (qui de tri

Nu. xvij.

bu leui fuerat) despiceret:nec digna tribꝰ q̄ offerret ho
locausta crederet:duodecim virge/iuxta duodecim tri
bus in tabernaculo poni precepte sunt:ꝛ ecce virga leui
viruit:ꝛ quicq̄d ꝯutioī munere Aaron haberet/osten
dit. Quo videlicet signo q̄d innuit/nisi q̄ omes qui vsq;
ad finē mūdi iacemꝰ in morte:q̄si virge relique in aridi
tate remanemus? Sed cūctis virgis in ariditate rema
nentibus/virga leui ad florē rediȷt:qꝛ corpus dñi/veri

B

scʒ sacerdotis nostri/in mortis ariditate positū/in florē resurrectiōis erupit. Quo flore aaron recte sacerdos esse cognoscitur: qꝛ hac resurrectionis gloria redēptor noster qui de tribu iuda ꝛ leui ortus est: itercessor ꝓ nobis esse mōstratur. Ecce ergo iā virga aaron post ariditatē floret: sed virge duodecim tribuū in ariditate remanēt: quia iam quidē corp⁹ dn̄i post mortem viuit: sed nostra adhuc corpora vsqꝫ ad finē mundi a resurrectionis gloria differunt. Unde caute hanc candē dilationē intulit dicens. Et in nouissimo die de terra surrecturus sum.

Habemus ergo spem resurre- **Capitulum.xxx.** ctionis nostre ꝯsiderata gloria capitis nostri. Sed ne quis vel cogitatiōe tacita forsitan dicat q̄ idcirco ille surrexit a morte: quia vn⁹ idēqꝫ de⁹ et homo mortē quam ex humanitate ꝑtulit / ex diuinitate superauit: nos vero qui puri hoīes sum⁹ / a mortis surgere dānatione nō possumus: recte in resurrectionis ei⁹ tēpore etiā multoꝝ sanctorū corpora surrexerūt: vt et in se nobis exemplū ostenderet: et de alioꝝ q̄ nobis per purā humanitatē similes fuerunt / nos resurrectione roboraret: quaten⁹ cū se homo desperaret ꝑcipere qđ in se ostēderat de⁹ homo: hoc in se fieri posse p̄sumeret / qđ in ipsis factū cognosceret / quos puros fuisse hoīes non dubitaret. Sunt vero nōnulli qui considerātes q̄ spūs a carne

D

soluit̄: q̄ caro in putredinē vertit̄: q̄ putredo in puluerē redigit̄: q̄ puluis ita ī elemēta soluit̄ / vt nequaqꝫ ab humanis oculis videat̄: resurrectionē fieri posse desperēt: ꝛ dū arida ossa īspiciūt / hec vestiri carnib⁹ / rursumqꝫ ad vitā viridescere posse diffidāt. Qui si resurrectiōis fidē ex obedientia non tenēt: certe hanc tenere ex ratione debuerant. Quid eñ quotidie nisi resurrectionē nostram in elemētis suis mūd⁹ imitat̄? Per quotidiana quippe momēta lux ipa tēporalis quasi morit̄: dum superuenientibus noctis tenebris / ea que aspiciebatur subtrahit̄: et quasi quotidie resurgit / dum lux ablata oculis suppressa iterū nocte reparat̄. Per momēta quoqꝫ temporꝫ cernim⁹ arbusta viriditatē folioꝝ amittere: a fructuū ꝓlatione cessare: ꝛ ecce subito quasi ex arescenti ligno velut quadā resurrectiōe veniēte videm⁹ folia erūpere: fruct⁹ grādescere: et totā arborem redriuo decore vestiri. Indesinēter cernim⁹ parua arborū semina terre humorib⁹ cōmendari: ex quibus non longe post aspicimus magna arbusta surgere / folia pomaqꝫ ꝓferri. Cōsiderem⁹ ergo paruū cuiuslibet arboris semen qđ in terram iacitur / vt arbor ex illo ꝓducat̄: et cōprehendam⁹ (si possum⁹) vbi in illa tāta breuitate seminis / tam immēsa arbor latuit / que ex illo ꝓcessit: vbi lignū / vbi cortex / vbi viriditas folioꝝ / vbi vbertas fructuū. Nunquid nam in semine tale aliquid videbatur cū in terrā iaceret? Et tamen occulto rerū omniū opifice cuncta mirabiliter ordināte: et in

C

mollitie seminis latuit asperitas corticis: ꝛ in teneritudine illi⁹ abscōsa est fortitudo roboris: et in siccitate ei⁹ vbertas fructificationis. Quid ergo mirū si tenuissimū puluerē vel a nostris oculis ī elemētis redactū / cū vult in hominē reformat / q̄ ex tenuissimis seminib⁹ immensa arbusta redintegrat? Quia ergo rationales sum⁹ ꝯditi / spem resurrectionis nostre ex ipsa debem⁹ rerū specie ꝛ contēplatione colligere. Sed qꝛ in nobis sensus torpuit rationis: accessit ī exēplū gratia redēptoris. Uenit nāqꝫ ꝯditor noster: suscepit mortē: ostēdit resurrectionem: vt q̄ resurrectiōis spem ex ratione tenere noluim⁹ / hanc ex ei⁹ adiutorio ꝛ exēplo teneremus. Dicat igit̄ beat⁹ Job. Scio q̄ redēptor me⁹ viuit: et in nouissimo die de terra surrectur⁹ sum. Et q̄squis resurrectiōis in se ꝟtutē fieri posse desperat: verba in gētilitate positi viri fidelis erubescat: ꝛ penset q̄ste pene sit pōdere ferienđ⁹ / si adhuc non credit suā: qui iam resurrectionē dn̄i cognouit factā: si ꝛ ille suā credidit / q̄ adhuc dn̄i iesu sperabat esse faciēdā.

Sed ecce resurrectionē audio: **Capitulum.xxxi.** effectū tamen eiusdē resurrectionis exquiro. Credo nāqꝫ qꝛ resurrectur⁹ sim: sed volo vt audiam qualis. Sciendū q̄ppe mihi est: vtrum in quodam alio subtili fortasse vel aereo: an in eo quo moriar corpore resurgam? Sed si in aereo corpore surrexero: iam ego non ero qui resurgo. Nā quō est vera resurrectio / si vera esse nō poterit caro? Aperta ergo ratio suggerit: quia si vera caro nō fuerit / ꝓculdubio resurrectio vera nō erit. Neqꝫ enim recte resurrectio dici pōt: vbi nō resurgit qđ cecidit. Sed has nobis beate Job dubietatis nebulas tolle. qꝛ per acceptā sanctispūs gratiā / de spe nobis loqui nostre resurrectiōis cepisti: aperte idica / si caro nostra veraciter resurgat. Sequitur.

D

¶ S Qualiter euttci⁹ de resurrectiōe senserit: ꝛ quō ꝑ Gregoriū p̄sente Tiberio augusto ꝯuict⁹ sit ꝛ correct⁹.

¶ Et rursum circūdabor pelle mea.] Dum apte pellis dicitur: omnis dubitatio vere resurrectionis aufert̄ / qꝛ nō sicut Eutcius cōstātinopolitane vrbis ep̄s scripsit: corp⁹ nostrū in illa resurrectiōis gloria erit impalpabile vētis / aereqꝫ subtilius. In illa eñ resurrectiōis gl̄ia erit corpus nostrū subtile quidē ꝑ effectū spiritalis potentie: sed palpabile ꝑ veritatē nature. Unde etiā redēptor noster dubitātib⁹ de sua resurrectione discipulis / ostēdit man⁹ ꝛ lat⁹ / palpanda ossa carnēqꝫ p̄buit / dicēs: Palpate ꝛ videte: qꝛ spūs carnē et ossa non habet: sicut me videtis habere. Qui cū eidem Euticio in ꝯstātinopolitana vrbe posit⁹ / hoc euāgelice ꝟitatis testimoniū ꝓtulissem / ait: Idcirco dn̄s hoc fecit: vt dubitationē resurrectionis sue de disciploꝝ cordibus amoueret. Cui inquā: Mira est res valde quā astruis / vt inde nobis dubietas surgat: vnde discipuloꝝ corda a dubietate sanata sunt. Quid eñ deteri⁹ dici pōt: q̄ꝫ vt hoc nobis de ei⁹ vera carne dubiū fiat: ꝑ qđ discipuli ei⁹ ad fidē ab omī sunt dubietate reparati? Si eni hoc nō habuisse astruit̄ quod ostendit: vnde fides discipulis eius ꝯfirmata est / inde nostra destruit̄. Qui adiūgebat etiā / dicens. Corpus palpabile habuit qđ ostēdit: sed post ꝯfirmata corda palpantiū: omne illud in dn̄o qđ palpari potuit / ī subtilitatē est aliquā redactū. Ad hec ipe r̄ndi dicēs: Scri-

E

ptū est: Christus resurgēs a mortuis: iā nō morit̄: mors illi vltra nō dominabit̄. Si qđ ergo in eius corpore post resurrectionē potuit imutari: ꝯtra veridicā Pauli sententiā / post resurrectionē dn̄s rediit in mortē. Qđ q̄s dicere vel stultus presumat: nisi qui veram carnis resurrectionē denegat? Tunc mihi obiecit dicens: Cū scriptū sit: Caro ꝛ sanguis regnū dei possidere non possunt: qua ratione credēdū est resurgere veraciter carnem? Cui inquā: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturā: atqꝫ aliter iuxta culpā vel corruptionem. Caro quippe iuxta naturam: sicut scriptum est. Hoc nūc os ex ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. ꝛ: Uerbū caro factū est: et habitauit in nobis. Caro vero iuxta culpā: sicut scriptum est: Nō ꝑmanebit in hominib⁹ istis spūs me⁹ / eo q̄ sunt caro. Et sicut Ps̄ ait. Memorat⁹ est qꝛ caro sunt: spūs vadēs / et nō rediens. Unde ꝛ discipulis Paul⁹ dicebat: Uos aūt in carne non estis / sed in spū. Neqꝫ eñ in carne nō erant: quib⁹ ep̄las transmittebat: sed quia passiones carnaliū desiderioꝝ vicerāt: iā liberi ꝑ virtutē spiritus in carne nō erāt. Quod ergo Paul⁹ apostol⁹ dicit: Quia caro et sanguis regnū dei possidere non possunt: carnem vult s̄m culpā intelligi: nō carnem s̄m naturam. Unde ꝛ moxꝫ qꝛ carnē s̄m culpā diceret / ostendit subdens: Neqꝫ corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo celesti regni gloria caro s̄m naturam erit: sed s̄m passionū desideria non erit: quia deuicto mortis aculeo / in eterna incorruptione regnabit. **Capitulum xxxii.**

Quibus dictis idē Euticius cōsentire se protinus respōdit: sed tn̄ adhuc corpus palpabile resurgere posse denegabat. Qui etiā ī libello quē de resurrectione scripserat / Pauli quoqꝫ apostoli testimoniū ididerat / dicētis: Tu qđ seminas / nō viuificatur nisi prius moriatur: ꝛ qđ seminas / nō corp⁹ qđ futurū est seminas / sed nudū granū. Hoc nimirū ostendere festināns / qꝛ caro vel impalpabilis vel ipa nō erit: dum sanct⁹ ap̄lus de resurrectionis agēs gloria / nō corp⁹ qđ futurū est seminari dixerit. Sed ad hec citius respōdet̄.

F

Nā Paul⁹ ap̄ls dicēs: Nō corp⁹ qđ futurū est seminas: sed nudū granū: hoc insinuat quod videm⁹: qꝛ granū cum culmo ꝛ folijs nascit̄: qđ sine culmo ꝛ folijs semiat̄. Ille itaqꝫ ī augmēto gl̄ie resurrectiōis nō dixit grano seminis deesse qđ erat / sꝫ adesse qđ nō erat: iste aūt dū verū corp⁹ resurgere denegat: neq̄q̄ dicit adesse qđ deerat / sꝫ deesse qđ erat. Tūc itaqꝫ de hac re in lōga ꝯtētiōe ꝑducti: grauissima a nobis cepim⁹ simulatiōe resilire: cū pie memorie Tiberius ꝯstātin⁹ impator secreto me ꝛ illū suscipiens: qđ iter nos discordie ꝟsaret̄ agnouit: ꝛ vtriusqꝫ partis allegationē p̄sans: eūdē librū quē de resurrectione

Marginal notes: Lu.xxiiij. — Rom.vj. — j.Cor.xv. — Gen.ij. — Joan.j. — Gen.vj. — ps̄.lxxvij. — Gal.iiij. — j.Cor.xv.

G scripserat: suis quoqȝ allegationibus destruens/ deliberauit vt flāmis cremari debuisset. A q̄ vt egressi sum⁹/ me egritudo valida/ eundē vero Euticium egritudo ꝛ mors ꝓtin⁹ est secuta. Quo mortuo: q2 pene nullus erat q̄ eius dicta sequeretur: dissimulaui cepta ꝓsequi: ne in fauillas videret ꝟba iaculari. Dum tñ adhuc viueret/ ꝛ ego validissimis febrib⁹ egrotarē: quicūqȝ noti mei ad eum salutationis gratia ꝓgebant: vt eoꝝ relatione cognoui/ ante eorū oculos pellē manus sue tenebat dicens: Confiteor q2 oēs in hac carne resurgem⁹. Qđ (sicut ipsi fatebant) omnino pri⁹ negare ꝯsueuerat. Sed nos ista postponētes/ in beati Job sermonibus subtiliter exquiramus/ si vera erit resurrectio: verumqȝ corpus in resurrectione. Capitulum xxxiij.

Ecce eñ iam de spe resurrectionis dubitare nō possum⁹/ dū ait: Et in nouissimo die ꝺ terra surrectur⁹ sum. Dubietatē quoqȝ de reparatione ꝟa corporis abstulit/ qui ait: Et rursum circundabor pelle mea. Qui adhuc ad auferēdas ambages nostre cogitationis subdit. [Et in carne mea videbo deum.] Ecce resurrectionē: ecce pellem: ecce carnem apertis fatetur vocibus. Quid ergo remanet vnde possit mens nostra duH bitare? Si itaqȝ iste vir sanctus ante effectū resurrectionis dñice/ reducendā carnem in integro statu credidit: qui erit reatus nostre dubitationis/ si vera carnis resurrectio nec post exemplū creditur redemptoris? Si eñ post resurrectionem corpus palpabile nō erit: profecto alius surgit q̄ moritur: ꝛ (qđ dictu nephas est credere) quia ego morior/ et alius resurgat? Unde queso te beate Job subiunge que sentis: et huius nobis questionis scrupulum tolle. Sequitur.

¶ S. Q2 post resurrectionē caro nostra et eadem futura sit per naturam/ et diuersa per gloriam.

¶ Quem visurus sum egoipse: et oculi mei conspecturi sunt/ et nō alius.] Si eñ (sicut quidā erroꝝ sequaces arbitrant) post resurrectionem corpus palpabile nō erit: sed inuisibilis corporis subtilitas caro vocabitur: q̄uis substātia carnis nō sit: profecto alius est qui moritur: et alius qui resurgit. Sed beatus Job hanc eis sententiā veridica voce destruit/ q̄ ait: Quē visur⁹ sum egoipse: et oculi mei conspecturi sunt/ ꝛ non ali⁹. Nos autem beati Job fidē sequētes/ ꝛ redēptoris nostri post resurrectionem corp⁹ palpabile veraciter credētes: fatemur carnē nostrā post resurrectionē futurā ꝛ eādem ꝛ diuersam. eādē per naturā/ diuersam p glīam. eādē p veritatem/ diuersā p potētiā. Erit itaqȝ spiritalis† q2 ꝛ incorruptibilis. Erit palpabilis: q2 nō amittet essentiā veracis nature. Sed sctūs vir eādem resurrectionis fiduciā qua spe teneat/ q̄ta certitudine prestolet/ adiūgit. Sequit. [Reposita est hec spes mea in sinu meo.] Nil nos habere certius credimus/ q̄ hoc qđ in sinu tenemus. In sinu ergo

†al. subtilis.

I suo spem repositā tenuit/ quia vera certitudine de spe resurrectionis ꝑsumpsit. Sed quia venturū diem resurrectiōis innotuit: iā nūc seu voce sua/ seu typo sancte ꝛ vniuersalis eccl̃e prauorū facta redarguit: ꝛ iudiciū qđ in resurrectiōis die sequit/ predicit. Nā protinus subdit: [Quare ergo nunc dicitis/ persequamur eū: et radicem verbi inueniam⁹ cōtra eum? Fugite ergo a facie gladij: q2ñ vltor iniquitatū gladius est: ꝛ scitote esse iudicium.] Priori quippe sententia iniquoꝝ facta rep̄hēdit: sequēti aūt ex diuino iudicio penas innotuit. Ait enim: Quare ergo nunc dicitis/ persequamur eum: ꝛ radicem verbi inueniamus contra eum? Peruersi quilibet quia malo studio bene prolata audiunt: ꝛ in lingua iusti accusationis aditum inuenire appetunt: quid aliud q̄ contra eū verbi radicem querunt: ex qua videlicet loquēdi originem sumant: et ramos praue loquacitatis in accusatione dilatent. Sed vir sanctus cū a prauis talia sustinet: non contra eos/ sed magis pro ipsis dolet: et male cogitata redarguit: ac mala eis que fugiant ostendit/ dicēs: [Fugite ergo a facie gladij: quia vltor iniquitatum gladius est: et scitote esse iudicium.] Caplm. xxxiiij.

Omnis qui ꝑuersa agit: eo ipso quo hoc despicit/ esse dei iudicium nescit. Si enim hoc timendū sciret: que in illo sunt puniēda/ non ageret. Nā sunt plerīqȝ qui extremū esse iudicium verbotenus sciunt: sed peruerse agendo testantur quia nesciūt. Qui eñ hoc non formidat vt debet: necdum cognouit cum q̄to turbine terroris adueniat. Si enim pensare pōdus treK mendi examinis nosset: ire diē vtiqȝ timēdo precaueret. Faciem quoqȝ gladij fugere/ est animaduersiōis districte sententiam priusq̄ appareat placare. Uitari namqȝ terror iudicis non nisi ante iudicium potest. Modo nō cernitur/ sed precibus placatur. Cum vero in illo tremēdo examine sederit/ et videri potest/ et placari iam non potest: quia facta prauorum que diu sustinuit tacitus/ simul oīa reddit iratus. Unde necesse est nūc timere iudicem: cum necdum iudiciū exercet: cū diu mala sustinet: cum adhuc mala tolerat que videt: ne cum semel manū in retributione vltionis excusserit/ tanto in iudicio districtius feriat/ q̄to ante iudicium diutius expectat.

¶ Finit liber Decimusquartus Moraliū sancti Gregorij.

¶ Liber Decimusquitus Moraliū beati gregorij pape exponens consequēter duo capitula text⁹ scti Job: icipiēdo a capitulo vicesimo.

Respōdēs autē sophar naamathites dixit. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi: ꝛ mēs in diuersa rapitur. DoctriL nam qua me arguis/ audiam: ꝛ spiritus intelligētie mee respōdebit mihi. Hoc scio a principio ex quo posit⁹ est homo super terrā: ꝙ laus impiorum breuis sit et gaudium hypocrite ad instar puncti. Si ascēderit vsqȝ ad celum superbia eius: et caput eius nubes tetigerit: quasi sterquiliniū in fine perdetur: et qui eum viderant dicent. Ubi est? Uelut somniū auolans non inuenietur: trāsiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat/ non videbit: neqȝ vltra intuebitur eū loc⁹ suus. Filij eius atterētur egestate: ꝛ man⁹ illius reddent ei dolorē suum. Ossa eius implebūtur vitijs adolescentie eius: et cum eo in puluere dormièt. Cum eñ dulce fuerit in ore eius malum: abscōdet illud sub lingua sua. Parcet illi. ꝛ nō derelinquet illud: ꝛ celabit in gutture suo. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsec⁹. Diuitias quas deuorauit/ euomet: ꝛ de vētre illius extrahet eas deus. Caput aspidū suget: ꝛ occidet eū lingua vipere. Nō videM at riuulos fluminis torrentis mellis et butyri. Luet que fecit oīa: nec tñ cōsumet. Iuxta multitudinē adinuētionum suarū sic et sustinebit: q2ñ confringens nudauit pauperis domum: rapuit ꝛ non edificauit eā: nec est satiatus venter eius. Et cum habuerit que cōcupierat: possidere nō poterit. Nō remāsit de cibo eius: ꝛ ꝓpterea nihil ꝑmanebit de bonis eius. Cum satiat⁹ fuerit/ arctabit: estuabit/ et oīs dolor irruet sup eum. Utinā impleatur venter eius/ vt emittat in eū iram furoris sui: et pluat super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea. ꝛ irruet in arcū ereum. Gladius deductus ꝛ egrediēs de vagina sua ꝛ fulgurans in amaritudine sua. Uadēt ꝛ venient super eum horribiles: omnes tenebre abscondite sunt in occultis eius. Deuorabit eū ignis qui non succenditur: affligetur relictus in tabernaculo suo. Reuelabunt celi iniquitatem eius/ et terra cōsurget aduersus eū. Apertum erit germen dom⁹ illius: detrahetur in die furoris dei. Hec est pars hominis impij a deo: et hereditas verborum eius a domino.

A

Quia amici Beati Job nequaꝙ̄ peruersi esse potuerūt/ sophar naamatitis verba testant: qui de ore eius terrorem venturi iudicij audiēs, ꝓtinꝰ adiungit: [Idcirco cogitationes mee varie succedūt sibi: et mens in diuersa rapitur.] Ac si et aptis vocibus dicat: Quia extremi iudicij terrorē cōsidero: idcirco cogitationū tumultibꝰ in timore cōfundor. Tāto se quippe animꝰ ampliꝰ in cogitatiōe dilaniat/ quāto illud esse terribile qđ imminet pēsat. Et in diuersa mēs rapit/ quādo modo mala q̄ egit/ modo bona q̄ agere neglexit/ modo reprehensibilia in quibꝰ est/ modo recta q̄ sibi adhuc deesse cōspicit/ sollicito pauore ꝑpēdit. Sed amici beati Job cū assiduitate vite illiꝰ edocti bene viuere nouerit: pēsare tamē subtiliter dei iudicia nesciētes/ mala hic iustoꝝ quēpiā posse recipere nō credebant. Unde ⁊ eundē sanctū virū iniquum esse suspicati sunt/ quē flagellatū viderūt. atqꝫ ex hac suspitione agebant/ vt in eius quoqꝫ increpationem dilaberent. ad quā tamē increpationē quasi sub quadā reuerētia descēdunt. Unde sophar subijcit dicēs: [Doctrinā qua me arguis/ audiā: ⁊ spiritꝰ intelligētie mee respondebit mihi.] Ac si apte dicat: Tua quidē verba audio: sꝫ an recte ꝓlata sint/ spū mee itelligētie discerno. Nā qui dicētis vba despiciūt: doctrinā eius nō ad adiutoriū/ sed ad occasionem certaminis sumūt: vt audita poliꝰ iudicēt q̄ꝫ sequātur. Qis itaqꝫ sub quodā moderamine ꝑmissis/ in aptā tā beati viri exprobrationē prosilit/ cum subiungit.

B

¶ S. Quicq̄d inter initium ⁊ finem clauditur/ breue sitꝫ q in articulo mortis hypocritarū glīa euanescat.

¶ Hoc scio a principio ex quo positꝰ est homo super terram: q laus impioꝝ breuis sit: et gaudium hypocrite ad instar puncti.] Liquet nunc quia sue intelligentie spiritu inflatus/ eas quas cōtra impios sentētias profert/ in beati Job redargutiōibus inflectit. Quem enim prius iusta agere/ et postmodū penas tolerare cōspexit/ omne in illo hypocrisim estimat fuisse qđ vidit: quia videlicet a iusto deo iustum famulum affligi posse nō credidit. Sed nos easdem eius sentētias quas nō recte rectas protulit: sollicita intentione pensantes exequamur: ⁊ contēnētes quod falsum contra beatum Job loquitur/ intueamur q̄ꝫ vera dicat/ si hec contra impios loqueret. Ait itaqꝫ: [Hoc scio a pricipio ex quo positus est homo super terram q laus impiorum breuis sit.

Capitulum.ij.

Dicturus breuitatē vite presentis/ cordis oculū ad exordiū reduxit originis: vt ex anteactis colligat: q̄ꝫ nulla sunt q̄ videtur aliqua esse dū sunt. Si enī ab ipso humani generi exortu vsqꝫ ad hoc tēpus in quo sumꝰ/ mentis oculos ducimꝰ: omne qđ finiri potuit/ q̄ꝫ breue fuerit videmꝰ. Ponamus enim quēlibet hoiem a primo die mūdi conditū/ vsqꝫ ad hodiernū diem vitā ducere: hodie tamē eādē vitā quā quasi longā ducere videbat/ finire: ecce finis adest/ preterita iā nulla sunt: qꝛ cūcta transierūt. Futurū in hoc mūdo nihil est: qꝛ nullum ad vitā vel breuissimū restat momētū. Ubi est ergo longū tēpus qđ inter initiū fineqꝫ deprehēsum/ ita ꝯsumitur ac si nec breue vnqꝫ fuisset? Impij itaqꝫ qꝛ presentē vitā diligunt: in eo ꝓcul dubio elati pcipere laudē querūt. Lingue fauoribus extollunt: nec esse boni/ sed dici appetunt. Quā videlicet laudē longā esse existimāt/ dum assequūtur: sed breuem intelligūt fuisse/ dū amittūt. In fine quippe eis ostēdit/ q̄ꝫ nihil fuerit qđ amauerūt. Unde recte cōtra eosdē impios dicit: Hoc scio a ꝑncipio ex quo positꝰ est homo sup terrā/ q laus impioꝝ breuis sit. Ubi apte subiungit. [Et gaudiū hypocrite ad instar puncti.] Sepe hypocrita dū sanctū se simulat: et iniquū exhibere minime formidat: ab oibus honorat: eiqꝫ sanctitatis glorie defertur ab his qui exteriora cernūt/ sed interiora ꝓspicere nequeūt. Unde fit vt gaudeat in prima sessione: hilarescat in primo recubitu: infletur in prima salutatione: eleuetur in reuerenti voce obsequētium: ⁊ superba cogitatiōe tumeat in famulatu subditoꝝ: sicut voce quoqꝫ veritatis de talibꝰ dicit: Oia vero opa sua faciūt: vt videantur ab hominibꝰ. Dilatāt enī phylacteria sua: ⁊ magnificant fimbrias suas. Amant autē primos recubitus in cenis/ ⁊ primas cathedras in synagogis/ ⁊ salutationes in foro: et vocari ab hominibꝰ rabbi. Sed hoc eorū gaudiū eternitati cōparatū/ q̄d erit quādo irruente mortis articulo/ ita cōsumitur ac si omnino nō fuerit? Cuius nimirū gaudij letitia pertrāsit/ ⁊ pena ꝑmanet: et cū res amittit/ causa durat. Bene autē dicit: Gaudiū hypocrite ad istar puncti. In pūcto enī stiluo mox vt ponit leuatur: nec mora vlla agitur/ vt ꝑ expressionē dā lineam trahatur. Gaudiū itaqꝫ hypocrite ad similitudinem pūcti est: qꝛ apparet ad momētum/ sed disparet imperpetuū: ⁊ sicut stilus in puncto dum ponitur leuatur/ sic hypocrita ꝑsentis vite gaudia dum tangit/ amittit. De quo subditur.

Matthei xxiij.

D

C

¶ S. Quod huius seculi gloriam electi reputant sicut stercus: et q non ex estimatione humana/ sed ex diuino iudicio quilibet sit sanctus.

¶ Si ascenderit vsqꝫ ad celū superbia eius/ et caput eiꝰ nubes tetigerit: quasi sterquilintū in fine perdetur.] Superbia hypocrite vsqꝫ ad celū ascēdere dicit: quādo eius elatio celestē agere vitā videtur. Cuius etiā caput quasi nubes tāgit: quādo principalis pars (videlicet intellectꝰ illius) sanctoꝝ precedētiū coequari meritis credit. Sed quasi sterquilintū in fine ꝑdetur: qꝛ in morte sua cum ad tormenta ducit: stercoribus vitiorum plenus/ a malignis spiritibus conculcatur.

Capitulum.iij.

Gaudia eteni vite ꝑsentis/ q̄ iniusti estimant magna bona/ iusti stercora deputāt. Unde scriptū est: De stercore boum lapidatꝰ est piger. Is ergo qui deū sequi noluerit: ab amore eterne vite pigrescit. Et quotiēs rerū temporaliū dāno ꝑcutitur/ et his nimis affligit/ que iusti viri velut stercora cōtēnunt. Qui et terrenarū rerū percussione atterit: quid aliud q̄ꝫ de boum stercore lapidat? Et recte hypocrita sterq̄linio similis dicit: quia dū temporalē gloriā habere appetit: modo ꝑ cogitationē apud semetipsum tumet: modo eādē gloriam alijs inuidet/ eāqꝫ alios veraciter habētes irridet. Quot ergo vitijs plenꝰ est: quasi tot stercoribꝰ in ꝯspectu eterni iudicis illius pectꝰ feret. Dicat igit: [Si ascēderit vsqꝫ ad celū superbia eius/ ⁊ caput eius nubes tetigerit: quasi sterquilintū in fine ꝑdetur.] Qui et si celestem vitā se agere simulat: et si intellectū suum esse similē veris predicatoribus ostētat/ quasi sterquilintū tamen in fine perdetur: quia mēs illius pro vitiorū suorum fetore dānabitur. Sequitur. [Et qui eum viderant/ dicent: Ubi est?] Plerūqꝫ hypocritarū vita etiā ab hominibꝰ reproba in fine cognoscitur: vt signis iam apertioribus/ qui fuerint/ ostendātur. Qui ergo hunc elatum viderunt/ de extincto dicēt/ Ubi est? Quia neqꝫ hic vbi elatus fuerat apparet: neqꝫ in eternitatis requie/ de qua esse putabat. De cuius breuitate vite adhuc apte subiungitur.

Eccl. xxij

E

¶ S. Quod sanctitas hypocritarum somniantiū similitudinem habeat: in quibus est ostēsio phantasmatis/ nō certitudo virtutis.

¶ Uelut somniū auolans non inuenietur: transiet sicut visio nocturna.] Quid est vita hypocrite/ nisi quedam visio phantasmatis: que hoc ostendit in imagine/ qđ nō habet ex veritate? Unde recte quoqꝫ somnio cōparatur: qꝛ ab eo omnis laus et gloria quasi dū tenet/ amittit. Sepe nāqꝫ in nocturna visione nōnulli pauperes/ factos se diuites admirant: deferri sibi honores aspiciūt/ diuitiarū moles/ obsequētium multitudinē/ pulchritudinem vestiū/ abundantiam ciborum sibimet adesse considerant. Gaudent se euasisse penuriam/ quam cum gemitu tolerabant. sed repēte cū euigilant: inueniunt q̄ꝫ falsum fuerit qđ gaudebant/ eosqꝫ euigilasse penitet: quia vigilātes inopia vera tenet. Sic hypocritarū mentes dum aliud est qđ agūt: atqꝫ aliud qđ hominibꝰ ostendūt/ laudes de ipsa sanctitatis ostentatione recipiūt: in estimatione hominū multis melioribus preferūtur: ⁊ cum intus apud se tacita cogitatione superbiant/ foris se humiles demonstrāt. Cūqꝫ ab hominibꝰ immoderate laudantur: tales esse se quoqꝫ apud deum existimant/ quales se gaudent hominibꝰ innotuisse. Unde fit vt etiā eterne vite percepturos se premia presumāt: ⁊ qui hic de humanis fauoribus exultant/ illic se habituros requiem omnino non dubitēt. Sed inter hec occulta vocationis hora surrepit: ⁊ cū carnis oculos claudunt/ mētis aperiunt: moxqꝫ vt supplicia eterna receperint/ ibi vident quia virtutū estimatione diuites in somnis fuerunt. Bene ergo de hoc hypocrita dicitur:

F

G [Transiet velut visio nocturna.] Quia hoc qđ se ad momentū diuitē humanis estimationib⁹ vidit: de ostēsione est phātasmatis/nō de soliditate virtutis. Nam cū mēs eius in morte carnis euigilat: cognoscit procul dubio qꝛ fauores circa se hominū dormiēs videbat. Sequitur:

❡ S. Qꝫ locus hypocrite sit cor adulantium: et qꝫ vitia adolescētie eius cum eo in puluerem deueniāt/cum vsqꝫ ad mortē in iniquitate perseuerant.

❡ Oculus qui eū viderat/nō videbit: neqꝫ vltra eū intuebitur loc⁹ suus.] Quis est loc⁹ hypocrite/nisi cor adulātium? Ibi qppe requiescit/ vbi fauores inuenerit. Ocul⁹ ergo qui eū viderat/nō videbit: qꝛ subtract⁹ morte/stultis amatorib⁹ suis absconditᷓ: qui eū cōsueuerāt admirādo cōspicere. Nec vltra eū loc⁹ suus intuebitᷓ: quia lingue adulātiū hūc ad iudiciū fauorib⁹ nō sequunᷓ. Sed tamē quousqꝫ viuit/ea q̄ ipse agit/etiā seq̄ces suos docere non desinit: ꝛ ꝑ erroris sui prauitatē alios quoqꝫ ad eā quam exhibet/generat simulationē. De qb⁹ hic apte subditᷓ: [Filij ei⁹ atterenᷓ egestate.] Scriptū est: In maliuolā animā nō introibit sapiētia. Et ꝑ psalmistā dicitᷓ: Diuites eguerūt ꝛ esurierūt. Si enī de exteriori fame egestas eoꝝ ꝛ esuries diceretᷓ/ ꝓfecto diuites nō essent: q̄ pane corporis idigerēt. Sed qꝛ dū exteri⁹ multiplicanᷓ/interi⁹ inanes fiunt: ꝛ diuites pariter ꝛ egētes esse memoranᷓ: qꝛ videlicet pane sapiētie satiari minime merenᷓ. Filij itaqꝫ huius hypocrite atterunᷓ egestate: qꝛ hi q̄ in hypocrisi ex eius imitatione nascuntur: dū veritatis soliditatē non tenēt/in cordis egestate deficiunt.

Sap. j. / ps. xxxiij.

Capitulum. iiij.

H Et manus illius reddēt ei dolorē suū. Quid ꝑ manus nisi opa designanᷓ? Manus itaqꝫ illius ei dolorē reddēt: qꝛ dānationē iustā ex iniq̄ recipiet opatione. Bene autē nō dabūt/sed reddēt dicitᷓ: qꝛ ꝑuerse ei⁹ actiōes/eternū ei supplicium q̄si quoddā debitū soluēt. Sed priusqꝫ ad eterna supplicia ꝑueniat: qualē se hic exhibeat/pleni⁹ adiungat. Sequitᷓ: [Ossa eius implebunᷓ vitijs adolescētie ei⁹: ꝛ cū eo in puluere dormient.] Origo praue inchoationis causas culpe etiā presumēdo multiplicat. Dū enī mala agere quisqꝫ ceperit: vsu iā deteri⁹ i hoc qđ inchoauerat excrescit. Quid itaqꝫ adolescētia hui⁹ hypocrite/nisi inchoatio prauitatis est? In adolescentia quippe iam libido feruescere inchoat. Et tunc adolescētiam hypocrita habet: cum appetere ꝛ amplecti libidinē glorie ceperit. Quā in eo dū adulantiū blāda fomenta multiplicant/robustiorem reddunt: ꝛ quasi in ossa conuertunt. Hoc enim qđ male cepit: peius quotidie per consuetudinē roborat. Dicatur itaqꝫ: Ossa eius implebūtur vitijs adolescētie eius: qꝛ dure in eo prauitatū cōsuetudines a vitio sumpte sunt pessime inchoationis. Unde scriptū est in prouerbijs: Adolescēs iuxta viam suā/etiā cum senuerit/nō recedet ab ea. Que nimirum ossa cum eo in puluere dormiēt: qꝛ eousqꝫ in illo inique cōsuetudines perdurāt: quo hunc ad mortis puluerem ꝑtrahent. Cum eo enim in puluere ossa vel vitia dormire/ est vsqꝫ ad puluerem eū non deserere. i. vsqꝫ ad mortē ab iniquitate minime cessare. Tenent igitur illum praue cōsuetudines que semel ceperunt: atqꝫ quotidie duriores existunt. Et cum illo in puluere dormiunt: qꝛ nō nisi cū eius vita finiūtur. Sed hec intelligi ꝛ aliter possunt.

H / Prouer. xxij. / I

Capitulum. v.

H Abet nāqꝫ hypocrita nonnunq̄ forte ac validū aliq̄d in operatione: sed dū multa bona se simulat habere que nō habet: perdit etiā ea q̄ habet. Unde bene nunc dicitᷓ: [Ossa eius implebūtur vitijs adolescētie eius.] Quia cū leuis ac mobilis multa pueriliter facit: etiā in his que fortia egerit/in vitio mollescit. Que videlicet eius ossa cum eo in puluere dormiēt: quia. s. sicut puluis est ois simulatio illa quā agit: ita ꝛ in illo si q̄d habet validū/omni soliditate vacuatur: vt per virtutis arrogantiam hoc quoqꝫ ꝑdat/qđ in eo potuit esse virtutis. Ossa ergo cum eo in puluere dormire: est cū prauis eius actibus etiam si qua sunt bene acta/deperire. Sequitur: [Cum enī dulce fuerit in ore eius malū: abscondet illud sub lingua sua.] In ore hypocrite malū dulce est: quia ei est iniquitas suauis i mēte. Os quippe cordis/cogitatio est: de qua scriptū est: Labia dolosa in corde et corde locuta sunt mala. Sed hoc malū qđ in ore hypocrite dulce est/sub lingua eius absconditᷓ: qꝛ asperitas malitie q̄ latet in mente/sub tegmine blāde locutionis operitᷓ. Malum nāqꝫ in lingua ꝛ non sub lingua esset/si loquens hypocrita malitiam sue prauitatis aperiret. Sed sicut pleriqꝫ iustorum/cū quosdā agere ꝑuerse conspiciūt: q̄ duris sunt increpationibus feriendi/in lingua asperitatē sumūt: sed sub lingua mentis sue benignitatem contegunt: (Unde ꝛ sancte ecclesie sponsi voce dicitᷓ. Mel ꝛ lac sub lingua tua. Qui enī mentis sue dulcedinē aperire infirmis nolūt: sed loquētes quadā eos asperitate feriūt: ꝛ tamē inter verba aspera quasi latenter q̄dā dulcedinis intermittūt: hi videlicet non in lingua/sed sub lingua habent dulcedinem: quia inter dura que ꝓferūt/emittūt quedā blāda ꝛ dulcia: quib⁹ cōtristati mens possit ex benignitate refoueri.) ita peruersi quiqꝫ qꝛ malum nō in lingua, sed sub lingua habēt/sermonib⁹ dulcia pretendūt: et cogitationib⁹ peruersa moliunᷓ. Hinc est enī qꝫ Ioab Amase mentū dextera tenuit: sed sinistrā ad gladiū latēter mittēs/eius viscera effudit. Dextera quippe mētū tenere/est: quasi ex benignitate blandiri. Sed sinistrā ad gladiū mittit: qui latenter ex malitia ꝑcutit. Hinc de ipso quoqꝫ eorū capite scriptum est: Sub lingua eius labor et dolor. Qui enim non aperte mala que cogitat ostendit: laborem ac dolorē eorū quorū mortē appetit/nō in lingua exerit/ sed sub lingua premit. Bene autē de hoc hypocrita subditur:

ps. xj. / K / Cāti. iiij. / ij. Reg. iij. / ps. ix.

❡ S. Qꝫ peccatores abscondentes peccata sua/parcant sibi: ꝛ qꝫ scientia legis de qua gloriātur/nō viuificet eos: sed animā tanq̄ venenum inficiat.

❡ Parcet illi/ꝛ nō derelinquet illud: et celabit in gutture suo.] Malo enī qđ diligit parcit: qꝛ nō hoc in semetipsum penitēdo persequitᷓ. Unde ꝛ additur: Nō derelinquet illud. Si enī vellet relinq̄re/nequaq̄ parceret: qꝛ persequeretur. Sed hoc celat in gutture: qꝛ sic seruat in cogitatione/vt nunq̄ ꝓferat in voce. Sequitᷓ. [Panis eius in vtero illius: vertetur in fel aspidū intrīsecus.] Qđ panis in vtero: hoc est satietas temporalis delectationis in mēte. Satietᷓ ergo nūc hypocrita illata laude: delectetᷓ honoribus: panis eius in vtero illi⁹ vertetᷓ in fel aspidū intrinsecus: qꝛ satietas trāsitorie delectationis/in retributionis fine ad amaritudinē vertitur: ꝛ fel aspidum. i. malignorū spirituū persuasio fuisse cognoscitur: qđ hic laus glorie esse credebatᷓ. Tūc etenī iniqui vidēt qꝫ antiqui serpētis veneno infecti sunt: dū flāmis vltricibus traditi/cū eodē suo persuasore cruciātur. Panis itaqꝫ iste aliud in ore sapit/sed aliud in vtero: qꝛ transitorie delectationis letitia dulcis est: cū hic quasi mādēdo agitᷓ: sed amarescit in vtero: qꝛ peracta letitia deglutitur ad penā.

L

Capitulū. vj.

V El certe qꝛ panis/scripture sacre intelligētia nō incōuenienter accipitur (que mentē reficit: eiqꝫ boni operis vires prebet: et plerūqꝫ hypocrita etiā sacri eloquij erudiri mysterijs studet: nō tamē vt ex eisdē viuat/sed vt ceteris hoib⁹ q̄ꝫ sit doctus appareat) panis eius in vtero illi⁹ in fel aspidū intrinsec⁹ vertitur: quia dū de sacre legis sciētia gloriatᷓ: vite potū conuertit sibi in veneni poculū: ꝛ inde reprobus moritᷓ/vnde ad vitā erudiri videbatᷓ. Neqꝫ hoc autē incōuenienter accipitur: qꝫ nōnunq̄ hypocrita dū doctrine verbo ad ostēsionē studet: diuino iudicio cecatus/hoc ipsum verbū praue intelligit qđ male q̄rit. Cū in errorē hereseos labitᷓ: cōtingit ei vt sicut de felle aspidū: sic infelix de pane moriatᷓ: ꝛ in doctrina sua mortē inuenit: qꝛ in verbis vite vitā minime q̄siuit. Sepe vero euenit vt diuine admonitiōis eloquia/etiā si recte hypocrita intelligat: qꝛ i opere nequaq̄ seruat: hec etiā priusq̄ ꝓsentis vite cursum finiat/amittat: vt ꝑdat scire/qđ sciēdo noluit agere. Unde ꝛ subditur.

M

❡ S. Qꝫ hypocrite in reprobū sensum iuste traduntur: et quia contemnunt finem/que dicunt/ad vltimum nec dicunt nec faciunt.

❡ Diuitias q̄s deuorauit/euomet: ꝛ de vētre illi⁹ extrahet eas de⁹.] Uult hypocrita scire diuina eloq̄a: nec tamē facere. Uult docte loq̄/nec viuere. Pro eo ꝗ qꝫ nō agit q̄ nouit/etiā hoc qđ nouit amittit: vt qꝛ sciētie sue purā operationē nō sociat/contēpta puritate boni opis/ꝛ scientiā ꝑdat. Diuitias igitᷓ sacre legis quas legēdo deuorauit/obliuiscēdo euomit: easqꝫ de vētre illi⁹ deus extrahit: qꝛ qđ obseruare noluit/iusto iudicio de ei⁹ memoria euellit: ne ꝑcepta dei saltē in lingua teneat/que nō seruauit in vita. Unde ꝑ prophetā dicitᷓ: Peccatori autē dixit de⁹: q̄re tu enarras iustitias meas/ꝛ assumis testamentū meū per os tuū? Que etiā verba doctrine si quādo cōtigat vt hypocrita vsqꝫ ad finem videatᷓ in ore retinere/inde magis

ps. xlix.

A Ps.cij. dānabit: vnde bono dei munere etiā malus minime peꝛ uat. Scriptū q̄ppe est: Memoria retinētib⁹ mādata ei⁹/ vt faciāt ea. Qui ergo mandata illi⁹ memoria retinet: sed neq̄q̄ facit/ hic ī doctrine ꝟbis sentētias q̄b⁹ dānet tenet.

¶ S. Quid sit ꝙ Zacharias volumē volās vidit/ cui⁹ lōgitudo viginti cubitoꝝ/ ⁊ latitudo decē cubitorū erat.

Zacha.v. ¶ Hinc quippe in Zacharia scriptū est: Quid tu vides Zacharia? Et dixi. Ego video volumen volās: lōgitudo eius viginti cubitorū: ⁊ latitudo ei⁹ decē cubitoꝝ. Et dixit ad me: Hec est maledictio que egredit̄ sup faciem vniuerse terre: qꝛ oīs fur (sicut ibi scriptū est) iudicabit̄. Quid nāqꝫ est volumen volās nisi scriptura sacra? Que dū de celestib⁹ loquit̄: ad superiora mētis nostre leuat intētionē: qꝛ dū illam sup nos esse aspicim⁹: ima attēdere ⁊ concupiscere deuitamus. Capitulū.vij.

Que latitudinē decē cubitoꝝ: longitudinē vero viginti habere phibet̄: qꝛ latitudo operatiōis nr̄e simpla est: ⁊ lōganimitas spei in duplū tēdit̄: qm̄ ꝓ bono nr̄o opere ⁊ hic nobis mētis requies: ⁊ illic gaudia eterna ꝑparant̄: veritate attestāte/ q̄ ait: Si q̄s reliq̄rit domū aut agros. ⁊c. centuplū in hoc seculo recipiet: ⁊ in futuro vitā eternā possidebit. Centenarius quippe numer⁹ decēplicato denario fit perfect⁹. Hic itaqꝫ centuplū recipit: qui etsi nihil habuerit: ipsa tñ ꝑfectione mētis iā ī hoc seculo habere nihil q̄rit. Qꝛ ergo ꝑ hāc duplū nobis pro simplo reddit̄: recte hoc volumen ꝑ viginti cubitos in lōgum tendit̄/ qđ ꝑ decē dilatat̄. Seq̄ qꝛ hec ipsa sacra eloquia ad eternā damnationē sunt eis qui illa vel scire nolūt: vel certe sciendo contēnunt: recte de hoc volumine dicit̄: Hec est maledictio que egredit̄ sup faciē vniuerse terre. Et cur maledictio dicat̄ adiūgit: qꝛ oīs fur (sicut ibi scriptū est) iudicabit̄. Hypocrita igit̄: qꝛ ſm ꝟba legis que nouit/ viuere contēnit: ⁊ de doctrina fauores q̄rit/ fur iudicabit̄: qꝛ per hoc ꝙ iusta loquitur/ laudē sibi vite iustorū rapit. De quo adhuc bene subditur.

Matth.xix. Marci.x. Lu.xviij. Zacha.v. B

¶ S. Qꝛ qui suggestionē diaboli quasi leniter ab initio suadentis libenter accipit: postmodū captus/ veneno tētationis violente necatur.

¶ Caput aspidum suget: et occidet eum lingua vipere. Aspis paru⁹ est serpēs: vipera vero ꝓlixioris est corpis. ⁊ aspides oua gignūt: atqꝫ ex ouis eoꝝ filij procreant̄. vipere autē cū cōceperint/ filij earū in vētre sceutūtq̄ ruptis lateribus⁹ matrū ex earū ventribus procedūt. Unde ⁊ vipera eo ꝙ vi pariat/ nominat̄. Uipera itaqꝫ sic nascitur vt violenter exeat: ⁊ cū matris sue extinctione ꝓducat̄. Quid ergo ꝑ aspides paruos/ nisi latētes suggestiōes immūdoꝝ spirituū figurātur? qui cordibus hoīm parua pri⁹ ꝑsuasione surrepūt. Quid vero ꝑ linguā vipere/ nisi violenta diaboli tētatio designat̄? Pri⁹ em̄ leniter surrepit: postmodū vero etiam violenter trahit. Caput itaqꝫ aspidum sugit: qꝛ initiū suggestiōis occulte paruū prius in corde nascitur: sed occidit eum lingua vipere: quia postmodum capta mens veneno violēte tentationis necatur. Primū subtilibus cōsilijs ad cor hoīs immūdi spiritus loquuntur: qui dū leniter ꝑsuadēt/ quasi venenū aspidū fundūt. Unde scriptum est: Oua aspidū ruperūt: et telas aranee texuerunt. Qui comederit de ouis eorum/ morietur: ⁊ qđ confotum est/ erumpet in regulum. Capitulum.viij.

C Esaie.lix.

Oua quippe aspidū prauis hominib⁹ rumpere/ est malignoꝝ spirituū consilia/ que in eoꝝ cordibus latēt/ ꝑuersis operib⁹ aperire. Telas quoqꝫ aranee texere/ est ꝓ hui⁹ mundi cōcupiscētia temporalia quelibet operari. Que dū nulla stabilitate solidata sunt/ ea procul dubio ventus vite mortalis rapit. Bene autem additur. Qui comederit de ouis eorū/ morict̄: qꝛ qui immundoꝝ spirituū cōsilia recipit/ vitā in se anime occidit. Et qđ confotū est/ erūpet in regulū: qꝛ cōsilium maligni spūs qđ corde tegitur/ ad plenā iniquitatē nutritur. Regulus nāqꝫ serpentū rex dicit̄. Quis ꝟo reproborū caput est/ nisi antichristus? Qđ ergo confotū fuerit/ erūpet in regulū: qꝛ is qui in se enutriēda aspidis cōsilia recipit: mēbrum iniqui capitis factus/ in corp⁹ antichristi accrescat. De hoc itaqꝫ hypocrita dicit̄: Caput aspidū suget/ ⁊ occidet eum lingua vipere: qꝛ cū iniquā suggestionē antiqui hostis libenter suscipit: violētis se postmodū eius tentationibus deuictus tradit. Unde in paradiso quoqꝫ stāti homini verba blāde ꝑsuasionis intulit: sed quē semel rapuit ad consensum/ iam nunc etiā renitentē trahit: et corruptionis sue delectationib⁹ deuictū/ pene violēter interficit. Sed fortasse hec ipsa intelligere etiā per contrariam interpretationē valemus. Nā quia veneno suo aspis concite/ vipera autem tardius occidit: per aspidem violenta et lubrica: per viperam vero lenis ⁊ diuturna tentatio designat̄. Unde ⁊ illi mors in suctione capitis: vipere autē in lingua esse perhibetur: quia repētina tentatio sepe inopinatam mentem mox vt sugit interficit: longa vero tentatio quia praua diutius persuadēdo suggerit/ velut ex lingua vipera occidit. Et quia omnis hypocrita immundorum suggestione spirituū quasi serpentum veneno penetratus/ que sunt superna sanctispiritus dona/ nequaq̄ considerat: dum intentionē cordis in exterioribus fauoribus diuulgat: recte subiungitur.

D

¶ S. Qꝛ per mel dulcedo diuinitatis: per butyrū dulcedo misericordie/ quā Christus deus et homo nobis ostēdit/ non incongrue accipiatur.

¶ Non videat riuulos fluminis torrētis mellis ⁊ butyri.] In euangelio dn̄s dicit: Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de vētre ei⁹ fluēt aque viue. Ubi euāgelista subiungit dicēs: Hoc autē dixit de spiritu quē accepturi erant credētes in eū. Riuuli ergo sunt fluminis dona spiritussancti. Riuul⁹ est fluminis charitas: riuul⁹ est fluminis fides: riuul⁹ est fluminis spes. Sed quoniā omnis hypocrita nec deū nec proximū diligit: cū transitoriam mundi gloriā querit/ riuulos fluminis nō videt: qꝛ irrigatione nō infundit̄ charitatis. Hypocrita dū presentia lucra querit: munera futura despicit: et fidem non habens/ riuulū fluminis mente nō videt: qꝛ est fides rerum argumētum non apparentiū. Et dum retinet hypocrita que vidētur: spem negligit eorū que non vidētur. Riuulum ergo fluminis per desideriū nō videt: quia solis visibilibus intēdit. Et ī scriptū est: Qđ enim videt quis/ quid sperat? Riuulos ergo fluminis vidisset/ si a presentis mūdi gloria oculos clauderet: eosqꝫ ad celestis patrie amorem aperiret. Et notandū ꝙ nō riuos/ sed riuulos dicit. Accipi em̄ riuuli fluminis possunt ea dona spiritalia: que in amantis mētem ita de celestibus subtiliter currunt: vt per os carnis expleri non possint. Sepe nāqꝫ amantis animus tanto contēplationis munere repletur: vt videre valeat/ qđ loqui non valet. Fluminis autem torrens est ipsa inundatio spiritussancti/ que in contēplantis animū exuberanti infusione colligitur: cum mens plusq̄ intelligere sufficit repletur. Capitulum.ix.

Joan.vij. E Ro.viij.

Et sciendū qꝛ cum nos spūssancti gratia infundit: melle nos pariter ⁊ butyro replet. Mel enī desup cadit: butyrū vero ex aīaliū lacte colligitur. Mel itaqꝫ ex aere/ butyrū ex carne est. Sūmi autē patris vnigenitus cū sit deus super omnia: homo est factus inter oīa. Qui cū nos dulcedine diuinitatis sue/ ⁊ mysterio incarnationis repleuit: melle nos pariter et butyro satiauit. Quia ergo spirit⁹ Christi mentem quā repleuerit/ et diuinitatis eius dulcedine/ ⁊ incarnatiōis fide letificat: isti riuuli torrētis fluminis mellis simul ⁊ butyri esse memorantur: quia et de cognitione dei alta mentē suauitate reficiūt: ⁊ de incarnationis gratia charismatis hanc mysterio perungūt. Sed iste hypocrita qꝛ in exterioribus fauorib⁹ fusus/ hec interna dona nō ꝑcipit: ad que post supplicia tendat/ adiungit cum subditur.

F

¶ S. Qꝛ peccatores in morte ideo non consumūtur/ vt semper supersit in eis qđ consumatur.

¶ Luet que fecit omnia: nec tamen cōsumetur.] Persoluit enim in tormēto ea que hic illicita seruauit desideria: ⁊ flammis vltricibus tradit⁹/ semper moritur: qꝛ semper in morte seruatur. Non enim in morte cōsumitur: quia si consumeretur vita morientis/ cum vita etiam pena finiretur. Sed vt sine fine crucietur/ viuere sine fine in pena cōpellitur: vt cuius vita hic mortua fuit in culpa: illic eius mors viuat in pena. Dicat ergo: Luet q̄ fecit omnia: nec tamen consumetur: quia cruciatur/ et nō extinguitur: moritur et viuit: deficit et subsistit: finitur semper et sine fine est. Hec solo auditu valde sunt terribilia: quanto magis passiōe? Sed quia multitudo iniquitatis eius exigit vt carere supplicijs nunq̄ possit: apte subiungitur. [Iuxta multitudinem adinuentionum suarum: sic ⁊ sustinebit.] Qui enim multa inuenit ad culpam: nouis inuētionibus cruciatur in pena. Nam qđ hic suspicari non potuit: hoc illic vltioni traditus sentit. Sicut enim exercitati in bo

G

nis operibus electi:nonnũq̃ plus studẽt agere q̃ eis di:
gnatus est dñs iubere (carnis enim virginitas nequaq̃
iussa est/ sed tantũmodo laudata: nam si illa iuberet/ ni:
mirũ coniugiũ iam culpa crederet: et tamen multi ῩῩute
ῩῩginitatis pollẽt: vt videlicet plus impẽdãt obsequio q̃
acceperũt precepto) sic plerũq̃ puersi q̃q̃ in prauis acti:
bus exercentur: vt plus inueniãt in peruersa operatione
quod faciãt/ q̃ ex vsu reprobor ũ iniq̃tatis accipere exem:
pla potuerũt. Unde ꝛ amplioris retributionis tormento
feriũtur: q꞉ ꝛ ipsi ex semetipsis amplius actiones prauas
de quibus feriri debeãt/ inuenerũt. Bene itaq̃ dicitur.

¶ S. Q꞉ licet omniũ dãnatorum immania sint tormẽta
grauius tamen puniunt adinuẽtores maloꝝ: qui studio
malignitatis ea flagitia ex se excogitauerunt/ quoꝝ exẽ:
pla in alijs reprobis inuenerunt. Capl̃m. x.

Iuxta multitudinẽ adinuẽtionum suarũ/ sic et
sustinebit.] Nõ enim inueniret iniquitatẽ nouã
nisi ꝛ quereret: ꝛ nõ quereret/ nisi ex studio per:
petrare festinaret. Pẽsatur ergo in tormento eius nimie:
tas male cogitationis: et dolorẽ recipit digne retributio:
nis. Et q̃uis dãnatorum omniũ sit dolor infinitus: gra:
uiora tamen tormẽta recipiunt/ qui multa in iniq̃tatibus
ex suis quoq̃ desiderijs inuenerunt. Sed q꞉a sophar hui⁹
hypocrite intulit penã: protinus adiũgit culpã: nec vnã
quãlibet narrat: sed eã de qua oẽs oriũtur. Scriptũ q̃ppe

j. Ti. vj.

est. Radix omniũ malorum est cupiditas. Cui ergo cupi:
ditas dominari dicit: subiectus ꝓculdubio malis omni:

H

bus demõstratur. Nã subiungit: [Quoniã confringens
nudauit pauperis domũ: rapuit et non edificauit eã: nec
est satiatus venter ei⁹.] Domũ pauperis confringit ꝛ nu:
dat: q̃ eũ quẽ per potentiã conterit: spoliare quoq̃ p auá:
ritiam nõ erubescit. Rapit eã ꝛ non edificat. Ac si aperte
diceretur: Qui hanc edificare debuit/ insuper rapit. Uen

Matthei xxv.

turus naq̃ in iudicio dñs dicturus est reprobis: Esuri:
ui/ ꝛ non dedistis mihi mãducare: sitiui/ ꝛ nõ dedistis mi
hi potũ: hospes eram/ ꝛ non collegistis me: nudus/ et non
operuistis me ꝛc̃. Ex qua culpa subiũgit. Discedite a me
maledicti in ignem eternũ: qui paratus est diabolo et an:
gelis ei⁹. Si igitur tanta pena multat qui nõ dedisse sua
cõuincit: qua pena feriendus est q̃ redarguit aliena abstu
lisse? Rapuit ergo et non edificauit eam: quia non solum
de suo nil tribuit: sed etiã quod erat alienum tulit. Bene
autẽ subditur: [Nec est satiatus vẽter eius.] Uenter q̃p:

Auaritia desideratis reb⁹ nõ extinguitur: sed augetur.

pe iniqui auaritia est: quia in ipso colligit quicquid per:
uerso desiderio glutitur. Liquet vero quia auaritia de:
sideratis rebus nõ extinguitur/ sed augetur. Nam more
ignis/ cũ ligna que consumat acceperit/ excrescit: et vnde
videtur ad momentum flãma comprimi: inde paulopost
cernit dilatari. Et sepe omnipotens deus cum auari mẽ:
ti vehemẽter irascitur: prius et permittit ad votum cun:
cta suppetere: ꝛ post ea per vltionem subtrahit: vt pro eis
debeat supplicia eterna tolerare. Unde et subditur. [Et

I

cum habuerit q̃ concupierat: possidere non poterit.] Ma
loris quippe iracũdie est/ cum hoc tribuitur qð male de:
sideratur: atq̃ inde repẽtina vltio sequitur: q꞉ hoc quoq̃
obtinuit/ qð deo irascẽte concupiuit. Unde ꝛ per Psal:

ps̃. lxxvij. Nũeri. xj.

mistam dicit: cũ escam carnis male populus desiderasse
perhibetur: Adhuc esca eorum erat in ore ipsoꝝ: et ira dei
ascendit sup eos: et occidit plurimos eorũ. Solent naq̃
tardius apparere diuina iudicia: cũ prepediuntur/ vt im:

Quãto ci: tius malũ votũ iple: ri pmittit. tanto cele: ri⁹ punit.

pleri debeãt mala vota. Nam q̃to citius malum votum
impleri permittit/ plerũq̃ tanto celerius punitur. Unde
ergo hypocrita festine multiplicat vt potens sit: inde agi:
tur cũ celeritate ne sit: q꞉ ꝛ arbusta que tardi⁹ crescunt/ an
nosa perdurant: ꝛ que in tẽporis breuitate proficiunt ce
lerius arescunt: ꝛ quasi cũ festinãt esse/ tendũt ad non esse.
Sequitur: [Nec remansit de cibo eius.] Capl̃m. xj.

Quibus ei⁹ est oĩe hoc qð puerso desiderio con:
cupiuit. Sed pcusso hypocrita/ de cibo suo nil
remanet: q꞉ cũ ipse ad eterna supplicia ducitur
a cunctis bonis q̃ possederat alienatur. Unde adhuc sub
ditur: [Propterea nihil pmanebit de bonis ei⁹.] Si eni
de bonis suis et aliquid pmaneret: secum q̃ habuerat tol
leret. Sed quia omnia ambiẽs/ timere iudicem noluit: ex
hac vita subtractus/ ad iudicẽ nudus vadit. Cui tamen
iniquo ad retributionẽ minus est q̃ in subsequenti pena
cruciatur/ si in hac saltem vita liber esse permittitur. Sed

ij. Cor. iij.

nulla est libertas in culpa: quia scriptũ est: Ubi spũs dñi
ibi libertas. Et plerũq̃ peruerse menti ipsa sua culpa fit

K

pena. Unde ꝛ recte subiungitur.

¶ S. Q꞉ auaritia ex copia nõ extinguitur/ sed augetur:
et q̃ ea que auaris deus ad tẽpus habere permittit/ post:
modum subtrahit: vt iam hec vltio incipiat a viuis/ que
perficietur in mortuis.

¶ [Cũ satiat⁹ fuerit/ arctabit.] Pri⁹ quippe anhelat per
auaritiã concupita congregare. Et cũ quasi in quodam
ventre auaritie multa congesserit/ satiat⁹ arctatur: q꞉ dũ
anxiat qualiter acquisita custodiat/ ipsa eum sua satietas
angustat. Diuitis enim cuiusdã vberes fruct⁹ ager attu:
lerat: sed q꞉ vbi eos tãtos reponeret non habebat/ dixit:

Lu. xij.

Quid faciã/ quia nõ habeo quo cõgregẽ fructus meos?
Et dixit Hec faciã: Destruã horrea mea: et maiora edifi
cabo. Qui ergo ex abundãtia coangustat⁹ dicebat: Quid
faciam: quasi multo cibo pressus estuabat. Pẽsem⁹ quot
votis appetijt/ vt vberes fructus ager illius afferret. Ec
ce autẽ vota completa sunt: quia fructus vberes ager at:
tulerat. Sꝫ q꞉ ad recõdẽdũ loca nõ sufficiũt: multiplicat⁹
diues quid faciat ignorat. O angustia ex satietate nata.
De vbertate agri angustatur animus auari. Dicẽs naq̃
quid faciã: ꝓfecto indicat: q꞉ votoꝝ suorũ effectib⁹ pres:
sus/ sub quodã rerũ fasce laborabat. Bene ergo dicitur:
Cũ satiat⁹ fuerit/ arctabitur: q꞉ mens auari que prius ex
abundantia requiẽ quesierat/ post ad custodiã graui⁹ la:
borat. Unde hic quoq̃ adhuc subdit: [Estuabit: et oĩs

L

dolor irruet in eũ.] Prius naq̃ dolorẽ habuit in ipsa sue
concupiscentie fatigatione/ qualiter concupita raperet:
quomodo alia blandimẽtis/ alia terroribus auferret: at
postq̃ acq̃sitis rebus puenit ad desideriũ: alius hunc do
lor fatigat: vt cũ sollicito timore custodiat/ qð cũ graui
labore meminit acquisitũ. Hincinde insidiatores metuit:
atq̃ se hoc perpeti qð ipse fecit alijs/ pertimescit. Formi:
dat potẽtiorẽ alterũ/ ne hũc sustineat violentũ: pauperem
vero cũ cõspicit/ suspicat furem. Ipsa quoq̃ que cõgesta
sunt: curat magnopere ne ex nature ꝓprie defectu per ne:
gligentiam cõsumantur. In his itaq̃ omnibus q꞉ timor
ipse pena est: tãta infelix patit q̃ta pati timet. Post hoc
quoq̃ ad gehennã ducitur: et eternis cruciatibus manci
patur. Omis ergo dolor super eũ irruit/ quẽ ꝛ hic prius
pena concupiscentie: postmodũ vero cura custodie: ꝛ illic
quãdoq̃ pena vltionis cremat. Capl̃m. xij.

Ois dolor sup auarũ irruit.

Mira autẽ est securitas cordis/ aliena non que:
rere: sed vniuscuiusq̃ diei victu cõtentũ mane
re. Ex qua videlicet securitate etiã perẽnis re
quies nascit: q꞉ bona ꝛ tranquilla cogitatione ad gaudia
eterna trãsitur. Quo contra reprobi ꝛ hic fatigãtur in de:
siderijs/ ꝛ illic in tormẽtis: ꝛ ejsq̃ de labore cogitatiõis la:
bor doloris nascitur: dum ab estu auaritie trahuntur ad
ignem gehẽne. Et q꞉ (vt supra iã diximus) sepe peruersus
quisq̃ q̃to citi⁹ puenit ad desiderium/ tanto facili⁹ rapi:

M

tur ad tormentũ: optando subiũgit. [Utinã impleat vẽ:
ter eius: vt emittat in eũ iram furoris sui: et pluat sup illũ
bellum suũ.] Super hunc hypocritã bellũ suũ dñs pluit:
cũ iudiciorũ suoꝝ gladijs eius opera pcutit. Bellũ naq̃
deo pluere/ est iniqui vitã districtis sentẽtijs desup ad in:
teritũ vrgere. Bellum deo pluere/ est superbientia cõtra se

Bellũ deo pluere.

corda pcutere: ꝛ mentẽ aridã quasi quibusdã guttis plu:
uie descẽdentibus/ iudiciorũ suorũ iaculis ferire: vt cũ iã
ad iudiciũ rapitur: modo meminerit q꞉ male cõcupiuit:
et cõcupita prius cõgregare studuit: modo doleat q̃ con:
gregata deserit: quãdoq̃ autem et vltionis ignẽ sentiat/
quẽ ne bene viueret/ preuidere contempsit. Sequitur.

¶ S. Q꞉ qui presentes necessitates (que sũt quasi arma
ferrea) metuentes/ multa per auaritiam rapiunt/ arcum
ereum diuine vltionis incurrunt.

¶ [Fugiet arma ferrea: et irruet in arcum ereum.] Scien
dum q̃ auaritia aliquando per elationẽ surrepit: aliquã
do vero per timorem. Sunt naq̃ nõnulli qui dum potio:
res videri appetunt: ad alienarum rerum ambitum succẽ
duntur. Et sunt nonnulli qui dum sibi subsidiorũ neces:
saria deesse timent: mentẽ ad auaritiam relaxãt/ et aliena
ambiunt: cũ sua sibi sufficere non posse suspicantur. Om:
nio vero necessitas non incongrue ferrum vocatur: quia
vitã inopis merroris vulnere cruciat: sicut de eius quoq̃
necessitatibus scriptum est: qui a fratribus vẽditus affli:

Ps̃. ciiij.

ctam vitam ducebat: Ferrum pertransiuit animam eius.
Quid ergo sunt arma ferrea/ nisi necessitates vite presen

A tis/que dure premūt/⁊ vitā inopis insequūtur: Ferrum quippe erugo cōsumit: es autē cōsumere difficilius solet. Ferro ergo necessitas presens que transitoria est: ere aūt sententia eterna figurat. Et qꝛ iudiciū supernū ab iniqui mente non attendit/iuste arcui cōparat: qm̄ velut ex insi dijs percutit/dū illud is qui pcutit/non attēdit. Fugiet ergo arma ferrea/⁊ irruet in arcū ereū: quia dū presentes necessitates metuēs/multa per auaritiā rapit: extremi iudicij districtis se percussionibus anteponit. Et cum fugit arma ferrea/ab arcus erei sagittis inuenitur: qꝛ mala tēporalia stulte precauens/sententia eterna percutit. Qui enim hic inopie duritiā cū culpa fugit: illic perpetuitatē iuste vltionis inuenit. Capitulum.xiij.

Iniquus fugiens arma: irruit in arcum.

Sed paulo ad iudiciū rapiatur: adhuc que iniquus iste hic operetur/insinuat. Sequitur.

¶ S. Qꝛ qui diabolo tentanti consentit/de vagina cogitationis educitur per suggestorem: et vltro egreditur per liberam voluntatem.

¶ Eductus ⁊ egrediēs de vagina sua: ⁊ fulgurās i amaritudine sua.] Iniquus iste insidiat depredationib⁹ proximoꝝ: sed dum praua in cogitatione machinatur/quasi adhuc gladius in vagina est. Dum vero malū qđ cogitauit/iniquepficit/de vagina sua egreditur: quia de occultatione cogitationis sue per iniquitatē male operatiōis aperit. Ostēditur in opere/qualis latuit in cogitatione. Et notandū q ait: Eductus ⁊ egrediens de vagina sua. eductus.s. per seductorē: egrediens vero p propriā volūtatem. Nā is qui ducit/ducentē procul dubio sequit. qui

B autē egreditur/sm̄ suā pergere voluntatē videt. Qui ergo ad mala queq opa ⁊ ab antiquo hoste trahit: et tamē suo liberoarbitrio in eorū desiderijs obligat: de vagina sua eductus et egrediēs dicitur: quoniā hoc q ex praua cogitatione exit ad pessimā operationē: et illius est spūs qui suggessit: ⁊ ei⁹ neqtie qui ex ppria volūtate cōsensit. Cuius adhuc potentie terror ostēditur/cū protin⁹ subinfertur. [Et fulgurās in amaritudine sua.] Fulgur qppe cū repēte desuper venit/cū terrore ante oculos clarescit: claritatē ostendit: et anteposita percutit. Sic sic videlicet iniqu⁹ cū gloriā vite psentis assumpserit: vnde in hoc mūdo per potētiam clarus ostendit/inde agit vt in vltimo feriat †. Quasi fulgurare iniqui est: in hui⁹ vite honore clarescere. Sed qꝛ splendor glorie illius eterne gehenne supplicijs mancipatur: recte nūc dicitur: Fulgurās in amaritudine sua. Qui enī modo quasi ex terrore et claritate feriens gaudet: inde post supplicia imperpetuū sustinet. Et quidem de quodā diuite scriptū est: qꝛ epulabat quotidie splēdide. Sed aliud est splēdere: atq aliud fulgurare. Nonnunq quippe splendor sine percussione est: fulguris vero nomine splendor exprimit cū percussione. Qui itaq in potestate positus alijs nocet: nō incongrue fulgurans dicit: qꝛ vnde ipse contra bonos quasi ex luce glorie extollit/inde bonorū vita cruciat. Sequitur.

†al. multi feriantur.

Lu.xvi. Aliud est splendere: aliud fulgurare.

¶ S. Qꝛ horribiles diaboli dicitur/qui vadunt et ve-

C niunt: dum vitia vitijs occurrentia adinuicem sibi in corde captiuo succedunt.

¶ Vadent ⁊ venient super eū horribiles.] Qui hoc loco horribiles nisi maligni spirit⁹ appellant: bonis videlicet mentib⁹ pauendi atq fugiendi? Et qꝛ ijdem maligni spiritus certis quibusq vitijs singuli obsequi sunt credendi: cum peruersus iste alia quidē vitia ad momentū deserere videt: sed alia agere incipit: sup hunc profecto horribiles vadūt ⁊ veniūt: qꝛ peruersi mentē et si alia mala deserūt/alia occupant. Sepe nāq videas iniquū in terrena potestate cōstitutum/graui furore cōmoueri: quicqđ ira suggerit exequi. ⁊ eū furor abscesserit/mox eius mentē luxuria deuastat. cū luxuria ad tēp⁹ intermittit: elatio protinus quasi de continentia in eius cogitatione subrogat. atq vt a ceteris timeatur/appetit videri terribilis. Sed cū res exigit vt loqui quid humiliter debeat: quasi postposito terrore supbie/remissa locutione blanditur: ⁊ cum supbus videri deserit/duplex effici non ptimescit. In cuius ergo mentē vitia vitijs succedūt: recte de eo dicitur: Vadent ⁊ venient sup eum horribiles: qꝛ quot vitijs decedentib⁹ ⁊ succedentib⁹ premit/tot malignis spiritibus eius anim⁹ quasi eūtib⁹ ac redeūtibus deuastat. Sed hec que agit/extrinsecus p partes prodeūt: nam mēti eius simul oīa mala colligātur. Vnde ⁊ subditur. [Omnes tenebre abscondite sunt in occultis eius.] Cuius enī hypocri

Horribiles mali: gni spūs.

ta actiones bonas in supficie ostēdat: quedā tamen in eo malorū operū tenebre apparēt: sed tamē minus prodit in opere/q̄ in eius latet cogitatione. Nā qui cūcta simul in effectu non explet: cuncta que noceāt/in mente tacitus tenet. Omnes ergo tenebre in occultis eius abscondite dicuntur: quia etsi in se mala omnia non ostendit/omnia tamen inferre proximis appetit. D

¶ S. Qꝛ ab ipsa mundi origine ignis gehenne creatus est: in quo qui in carne et anima peccauerūt/in vtroq ardebunt. Capitulum.xiiij.

Sed mens ista sic reproba qua vltione sit ferienda/subiūgit. Sequit: [Deuorabit eū ignis qui nō succēditur.] Miro valde modo paucis verbis expressus est ignis gehēne. Ignis nāq corporeus vt esse ignis valeat/corporeis indiget fomentis. Qui cū necesse est vt seruetur/per congesta ligna pcul dubio nutritur: nec valet nisi succensus esse/⁊ nisi refotus subsistere. At contra gehēne ignis cū sit incorporeus/et in se missos reprobos corporaliter exurat: nec studio humano succenditur: nec lignis nutritur: sed creatus semel durat inextinguibilis: ⁊ succēsione nō indiget: et ardore non caret. Bene ergo de hoc iniquo dicitur: Deuorabit eum ignis qui non succendit: qꝛ omnipotētis iustitia futurorū prescia/ab ipsa mūdi origine gehenne ignem creauit: qui in pena reproborū esse semel inciperet: sed ardorē suum etiā sine lignis nunq finiret. Sciendum vero est q oēs reprobi: qꝛ ex anima simul ⁊ carne peccauerunt: illic in aīa pariter ⁊ carne cruciantur. Vnde per psalmistā dicit: Pones eos vt clibanum ignis in tēpore vultus tui: dn̄s in ira sua cōturbabit eos: ⁊ deuorabit eos ignis. Cliban⁹ nāq intrinsecus ardet: is vero qui ab igne deuoratur/ab exteriori incipit parte cōcremari. Vt ergo sacra eloquia ardere et exterius ⁊ interius reprobos demōstrarēt: eos ⁊ ab igne deuorari/⁊ sicut clibanum poni testātur: vt per ignē crucient in corpore/et per dolorē ardeant in mēte. Vnde hic quoq cum de hoc impio diceret: Deuorabit eū ignis qui non succendit: protinus de eius spiritu additur.

Ps̄.xx. E

¶ S. Qꝛ amatores huius vite/⁊ hic de corpore nolētes educunt/et in inferno in corpore tenentur inuiti.

¶ [Affligetur relict⁹ in tabernaculo suo.] Iniqui enī tabernaculū caro est: qꝛ ipsam letus inhabitat: ⁊ si sit possibile/optat vt eā nunq relinquat. Iusti vero qꝛ gaudiū suū in spe celestiū ponunt: corūq cōuersatio in celis est: cum adhuc in carne sunt: quasi in carne iam non sunt: qꝛ nulla carnis delectatione pascunt. Vnde ⁊ qbusdā dicit. Vos autē nō estis in carne: sed in spū. Neq enī i carne nō erāt/qui p magistri ep̄las exhortationis eloquia suscipiebāt: sed quasi iam nō in carne esse/est dea more carnaliū nihil habere. At cōtra iniqu⁹ iste: qꝛ omne gaudiū suū in carnali vita posuit/in tabernaculo carnis habitauit. Quā videlicet carnē cū in resurrectiōe receperit: cum ea gehēne igni tradit⁹ ardebit. Tūc ab ea educi appetit: tunc ei⁹ tormenta euadere (si valeat) q̄rit: tūc incipit velle vitare qđ amauit. Sed qꝛ eādem carnē deo preposuit: iudicāte deo agit/vt ex ea ampli⁹ in igne cruciet. Hic itaq eā relinq̄re nō vult: ⁊ tn̄ ab ea abstrahit. illic eā relinq̄re appetit: ⁊ tamē in ea ppter supplicia seruat. Ad augmentū itaq tormēti/⁊ hic de corpore nolēs educit: ⁊ illic in corpore tenetur inuit⁹. Quia ergo ei⁹ spūs carnē quā sibi male amando preposuit/euadere in tormento volet et non valet/recte nunc dicit. [Affligetur relictus in tabernaculo suo.] De cuius accusatione mox dicitur. F

¶ S. Qꝛ hypocritarū mala q̄ modo vident abscōdita/⁊ angelis ⁊ hominib⁹ in fine patebunt. Capitulū.xv.

Reuelabūt celi iniquitatem eius: ⁊ terra cōsurget aduersus eū.] Quid per celos/nisi iustos: ⁊ quid per terrā nisi peccatores accipim⁹? Vnde ⁊ in dn̄ica oratione petimus: Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra: vt videlicet voluntas nostri conditoris sicut in omnib⁹ iustis perficit: ita ⁊ in nobis †quoq peccatoribus impleatur. De iustis quoq scriptū est: Celi enarrant gloriā dei. Et peccāti homini sententia infert qua dr̄: Terra es/⁊ in terrā ibis. Hui⁹ itaq impij ad illud terribile iudiciū deducti/reuelant celi iniquitatē: ⁊ terra ꝯsurgit aduersus eū: vt q̄ hic nec bonis vnq̄ nec malis pepercit: in illo eū tremendo examine/⁊ iustoꝝ vita et peccatorum pariter accuset. Et grauius quidē est si quid iustis potius q̄ peccatorib⁹ noceat. Vnde et p prophetā dicit.

Matt.vi. Luce.xi. †al. oīb⁹. Ps̄.xviij. Gen.iij.

G Sanguis eius in medio ei⁹ est: super lympidissimā petrā effudit illū: nō effudit illū sup terrā vt possit operiri pul-uere. Per terrā videlȝ ⁊ puluerē pctōres: p petrā ꝟo lym-pidissimā iustū signās: q̄ grauib⁹ pctōꝝ cōtagijs nō exa-speratur. Sanguis ergo sup lympidissimā petram effun-ditur: quando malitia cruente mentis in afflictione iuste anime grassat. Cū ergo sit grauius iustos q̄ȝ iniuste iniu-stos affligere: multo tamē est grauius et iustis pariter et iniustis nocere. Quia ergo hic iniquis ⁊ iustis pariter no-cuit: ⁊ iniustis in accusatione condēnationis reuelabunt celi iniquitatē eius: et terra cōsurget aduersus eū: quia et illis obstitit qui celestia: ⁊ eos pressit q̄ ima sapuerunt. Possunt vero per terram nō solū peccatores et reprobi, sed ⁊ hi qui terrenis actib⁹ occupati, elemosynarū ⁊ la-chrymarū ope ad eternā vitam perueniunt, designari: de quibus per psalmistā dicit: cū venire dñs ad iudiciū nū-ciaretur: Aduocauit celos sursum ⁊ terrā: vt discerneret populū suum. Celos quippe sursum aduocat: cum hi qui sua omnia relinquētes, conuersationē celestis vite tenue-rūt: ad cōsedendū in iudicio vocātur, atqȝ cum eo iudi-ces veniūt. Terra etiā sursum vocatur: cū hi qui terrenis actib⁹ obligati fuerant: in eis tamen plus celestia q̄ȝ terre-na lucra quesierūt. quibus dicit Hospes eram, ⁊ collegi-stis me: nudus, ⁊ operuistis me. Hypocrite itaqȝ huius, celi iniquitatē reuelāt: atqȝ aduersus eū terra consurgit: dum ⁊ hi qui cū deo iudices veniunt: ⁊ hi qui per iudiciū liberant, prauitatis illius testes existunt. Nihil ergo de his que egit, in tēpore dānationis ei⁹ abscondit: et si qui-dem acta illi⁹ modo hominib⁹ per duplicitatē multa ce-lant: sed i dānatiōis die quicq̄d in eo intrinsecus latebat, ostendit. Unde apte subiungit. Capitulum. xvj.

Ezechiel. xxiiij. — *Ps. xlix.* — *Matthei xxv.* — H

Apertū erit germen domus illius: detrahetur in die furoris dei.] Tūc germen domus illi⁹ aperit: cū omne malū qđ in conscientia illius nascebatur, ostendit. Modo quippe germē domus hypo-crite manet occultum: quia et si bona in imagine apparet ei⁹ opatio, sed latet intētio. Aliud est nāqȝ qđ agit: aliud qđ intēdit. Sed cū adueniēte iudice vniuscuiusqȝ cōsciē-tia ad testimoniū fuerit deducta: (Unde scriptū est. Co-gitationibus accusantib⁹ aut etiā defendentibus) in hoc hypocrite germē domus aperit: q̄ in eius mente cogita-tio puersa detegitur. Et in die furoris dei detrahit: quia ostensa ira iudicis, flāmis vltricibus tradit⁹, ab eius cō-spectu separatur. Qui enim summa cogitare dū viueret noluit, peccatorū suorum pondere depressus, a facie iudi-cis in ima suppliciorū cadet. Nunc autē et peccantē consi-derat iudex et tolerat: atqȝ ad cōuersionē singulos (quia dies patiētie, ⁊ necdū est dies furoris) expectat. Sed in hoc die patiētie quasi immobilis manet hypocrita, dum ⁊ multa mala ppetrat: ⁊ hūc flagella nulla castigāt. Sed in furoris die detrahet: q̄ vīdicte tēpore raptus ad sup-plicia, ab eterni iudicis vultu separatur. Sequitur:

Rom. ij. — I

¶ S. Q̄ sancti partē suam nō a dño, sed ipsum dominū accipiunt: peccatores vero quia extra deū partē querunt, partem suam ignem inueniunt.

¶ Hec est pars hominis impij a deo: ⁊ hereditas verbo-rum eius a dño.] Si enī bene agere in hac posit⁹ vita vo-luisset, partem apud dñm celestis regni cōsortium habe-ret. Sed q̄ prauis subdi desiderijs elegit, partē suam a dño in tormentis inuenit: q̄ eiusdē dñi participare gra-tiam nō quesiuit. Bene autē dicit: Et hereditas verboꝝ ei⁹ a dño. Qui enī pro magnis malis in suppliciū mergi-tur, fortasse credebat q̄ pro verbis que male dixerat, mi-nime iudicaretur. Sed cū districta omnipotentis dei iu-stitia supplicium a reprobis pro peruersis actibus exigit, eis mala vsqȝ ad verborum retributionem reddit: vt qui de magnis malis debitores sunt, supplicijs traditi, etiā nouissimū quadrantē soluant. Illis enī minima parcun-tur, qui maiora in se districte mala defleuerunt. Nā quos magna premūt, etiam mala minima in gehēna pariter af-fligūt. Sancti autē viri nō partē a dño accipere, sed par-tem suā ipsum dñm habere desiderant. Unde ꝓpheta de-precatur dicēs: Portio mea dñe. Iniqu⁹ vero quia por-tionē suam habere ipsum dñm nō quesiuit, partē suā ex-tra dominū ignē inuenit: et ab eius facie exclusus: q̄ gau-dere in ipso non appetijt, sub ipso crucietur. Hec sophar ita intulit, vt per ea que cōtra hypocritam dixerat, beati Job vitā feriret: existimās q̄ is qui a dño pcussus esset, cuncta bona que egerat, mente simplici non egisset. Quē enim percussum vidit, deo displicuisse credidit. Sed amici beati Job etiā in hac re hereticorū speciē tenēt: qui in sancta ecclesia dum quosdā bene agētes aspiciunt sub fla-gellis gemere: eos existimāt bona merita in bonis actib⁹ non habere: ⁊ malos credūt, quos affligi verbere diuino conspiciūt: videlicet nesciētes: quia multe tribulationes iustorū: et flagellat omnē filium quē recipit. Sed beatus Job more sancte et vniuersalis ecclesie (que a peruersis verborum iacula equanimiter tolerat: ⁊ cū superborū di-cta audit: humilitatis sue tramitē non relinquit) cū ma-gna cordis humilitate subiunxit, dicens.

Psalm. cxviij. — K

¶ Sequitur Capitulum. xxj. textus: sed expo-sitionis Moralis Capitulum. xvij.

Respondens autem Job dixit: Audite queso sermōes meos: et agite penitētiam. Sustinete me, vt ego loquar: ⁊ post mea (si videbit) ꝟba ridete. Nūquid ꝯ hoīez disputatio mea est, vt me-rito non debeam cōtristari? Attēdite me, ⁊ ob-stupescite: ⁊ supponite digitū ori vestro. Et ego quādo recordat⁹ fuero ptimesco: ⁊ concutit car-nem meā tremor. Quare ergo impij viuūt suble-uati sunt, cōfortatiqȝ diuitijs? Semē eorū per-manet corā eis: propinquorū turba ⁊ nepotū in conspectu eorū. Domus eoꝝ secure sunt ⁊ paca-te: ⁊ nō est virga dei sup illos. Bos eoꝝ cōcepit, ⁊ nō abortiuit: vacca peperit, et non est priuata fetu suo. Egrediūtur quasi greges paruuli eo-rū: ⁊ infantes eorū exultāt lusibus. Tenēt tym-panū ⁊ citharam: ⁊ gaudēt ad sonitum organi. Ducūt in bonis dies suos: ⁊ in puncto ad infer-na descendunt. Qui dixerunt deo, Recede a no-bis: scientiā viarum tuarū nolumus. Quis est oipotens, vt seruiam⁹ ei? Et q̇d nobis ꝓdest si orauerim⁹ illū? Uerūtamē q̄ nō sunt in manu eorū bona sua: consiliū impiorū longe sit a me. Quotiens lucerna impioꝝ extinguetur: ⁊ sup-ueniet eis inundatio: ⁊ dolores diuidet furoris sui. Erunt sicut palee ante faciē venti: ⁊ sicut fa-uilla quā turbo dispergit. Deus seruabit filijs illius dolorem patris: ⁊ cū reddiderit tūc sciet. Uidebūt oculi ei⁹ interfectionē suā: ⁊ de furore oipotentis bibet. Quid enī ad eū ptinet de do-mo sua post se? Et si numer⁹ mensiū eius dimi-dietur: nūquid deum docebit quispiā sciētiam, q̇ excelsos iudicat? Iste moritur robust⁹ ⁊ san⁹, diues ⁊ felix: viscera ei⁹ plena sunt adipe: et me-dullis ossa illi⁹ irrigātur. Ali⁹ vero moritur in amaritudine aīe sue absqȝ vllis opibus: ⁊ tamē simul in puluere dormient, et vermes operient eos. Certe noui cogitationes vestras, ⁊ senten-tias cōtra me iniq̄s. Dicitis enī Ubi est dom⁹ principis: ⁊ vbi tabernacula impiorum? Inter-rogate quēlibet de viatoribus: et hec eadē illū intelligere cognoscetis. Quia in diē pditionis seruat malus, et ad diē furoris ducet. Quis ar-guet corā eo viam ei⁹: ⁊ q̄ fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducet, ⁊ in cōgerie mortuorū vigilabit. Dulcis fuit glareis cocyti: et post se omnē hominē trahit, et ante se innumerabiles. Quomodo igit cōsolamini me frustra, cū respō-sio vestra repugnare ostensa sit veritati?

L — M

A

Audite queso sermones meos: et agite penitentiam.] Qui enī cū diceret: audite/addidit: queso: cū quāta humilitate loquaē insinuat/dum contra se superbientes rogat: vt eorū sensum ad salutis doctrinam reducat. Sancti autē viri dū intra vniuersalem ecclesiā non solū docere recta / sed etiam puersa tolerare parati sunt: irrideri nō metuunt. Unde et subditur.

¶ S. Qꝫ boni in locutionibus suis aut sibi aut suis auditoribus prodesse intendunt.

¶ Sustinete me/vt et ego loquar: et post mea (si videbiē) verba ridete.] Boni etenī cū loquunē/duo sunt q̄ in suis locutionibꝰ attendūt: vt videlicet aut sibi et auditoribus suis/aut sibimet solis prosint/si auditoribꝰ prodesse non possunt. Cū enim bene audiunē bonā q̄ dicunt/sibi simul et auditoribꝰ prosunt. Cū vero ab auditoribꝰ deridētur: sibi ꝓcul dubio profuerunt/quos a culpa silentij liberos fecerūt. Beatꝰ itaqꝫ Job vt sibi et suis auditoribꝰ prosit/dicat. Audite q̄so sermones meos/et agite penitētiā. Ut autē ipse qđ debet/exoluat/etiā si auditoribꝰ prodesse nō valeat, adiungit. Sustinete me/vt et ego loquar: et post mea (si videbiē) verba ridete. Et notandū: qꝛ dum subiūgeret: agite penitētiā/ꝑmisit audite. cū vo subderet: post mea si videbiē verba ridete/ꝑmisit: sustinete me. Audire quippe volētis est/sustinere nolentis. Amici ergo eius si doceri appetūt audiāt: si autē irridere parati sunt/sustineant que dicunē. qꝛ videlicet superbis mētibus pondus

B

graue est oneris/doctrina humilitatis. Sequitur.

¶ S. Qꝫ Job qꝛ inter flagella deo displicuisse se credidit: ideo tristabaē. Et qꝫ qui deo placet/licet hominibus displiceat/non est vnde contristetur.

¶ Nunquid contra hominē disputatio mea est/vt merito nō debeā cōtristari?] Omnis qui deo placēs/hoībus displicet: causas tristitie nullas habet. Qui autem aut hominibꝰ placēs/deo displicet/aut simul deo et hoībus displicere se credit: si hunc tristitia non afficit/a virtute sapientie alienus existit. Beatus autē Job displicuisse deo inter flagella se credidit: et idcirco animū ad tristitiā reuocauit: qꝛ despiciendus non erat/cui se displicuisse formidabat. Si autē de vite sue meritis contra hominē disputaret/nequaqꝫ ꝯtristari debuisset: sed qꝛ ꝑ flagella presentia anceps factus de anteacta vita fuerat: in flagello tristitiam iure requirebat. Unde etiā subdit: [Attendite me et obstupescite]. i. cōsiderate que egi/et admiramini in hac percussiōe que patior. Qui adhuc recte infert dicēs: [Et superponite digitum ori vestro.] Ac si aperte dicat: Sciētes bona que egi/et considerātes mala q̄ patior: vosmetipsos etiam a verborū culpa compescite: atqꝫ in meis percussionibus vestra dāna formidate. Uel certe quia digitis quoqꝫ discernimus/nō incongrue per digitū discretio designaē. Unde et per psalmistā dicitur: Benedictus dn̄s deꝰ meꝰ/qui docet manus meas ad preliū: et digitos meos ad bellū. Per manꝰ videlicet operationē/per digitos vero discretionē signans. Capitulum.xviij.

Psalm. cxliiij.

C

Digitus ergo ori supponitur/cū per discretionem lingua refrenaē: ne ꝑ hoc qđ loquitur/in stultitie culpā dilabatur. Ait ergo: Supponite digitū ori vestro: id est locutioni vestre discretionis virtutem adiungite: vt per hec que recta cōtra hypocritā dicitis/quibꝰ sint dicēda/videatis. Sequiē: [Et ego quādo recordatus fuero/pertimesco: et cōcutit carnē meā tremor.] Quia beatus Job actuū suorū oblitus non fuerat/extrema locutio eius ostēdit. Qua ex re hoc qđ ab eo nūc amicis diciē: Et ego quādo recordatꝰ fuero/ꝑtimesco: et concutit carnem meā tremor: cōstat nimirū qꝫ ꝑ irrisionē dicaē. Ac si aperte diceret: Si me aliqđ hypocrite habuisse meminero/in penitentie mox fletu contremisco. Carnē vero suam (si recordatus fuerit) tremore ꝓhibet cōcuti: id est infirmitatem operis ultionis pauore fatigari. Sed quia multa sophar de subita dānatione impij (in quibus beati Job potentiam momordit) asseruit: sanctus vir cōtra eius dicta subiungit/dicens.

¶ S. Felicitatis huius vite enumerat gaudia.

¶ Quare ergo impij viuūt/subleuati sunt/ꝯfortatiqꝫ diuitijs?] Nisi enī eos patientia diuina toleraret/nequaqꝫ diu vitā in peccatis ducerēt. Subleuātur nāqꝫ diuitijs/cum esse potentes incipiunt: confortantur vero cum diu in hac vita subsistere permittūtur. Quos enī substantia eleuat/in sue fastu potentie dierū longitudo confortat. Uel certe subleuati et confortati referūtur: quia subleuanē honoribus/cōfortantur rebus. Sed sunt plerique qui et honoribus subleuati/et diuitijs confortati/ea que in hac cōcupiscunt vita accipiūt: successione autē sobolis priuantur. Istis nimirū ipsa sua potentia pena est/cum et magnā se habere hereditatē cōsiderant: et heredes non habent quibus relinquāt. Quid itaqꝫ prodest si assint omnia: et desint filij qui successores fiant? Sequiē. [Semen eorū permanet corā eis.] In augmentū magne felicitatis/cū magno patrimonio datur et heredes: ac nequa necessitas saltem tēporalis ab oculis subtrahat eos in quibꝰ animus exultat: de hoc eorū semine diciē: Permanet corā eis. Quid autē si filij dati sunt/sed ipsi sterilitate feriūtur? Sic ī eis genus extinguitur/sicut parentum sterilitate extingui timebatur. Sequitur. [Propinquorū turba et nepotum in conspectu eorū.] Ecce adest vita/assunt honores et diuitie/assunt filij/assunt nepotes. Quid si qua mētem intestina cogitatio exuraē: et securitatis gaudia domestica rixa transuerberet? Que est mundi huius felicitas/si leta nō est? Sequitur. [Domus eorum secure sunt et pacate: et nō est virga dei super illos.] Secure et pacate sunt: quia peccātes viuūt/lugēda agunt/et gaudia non relinquūt. Uirga eos superne disciplinenon percutit: et tanto amplius in culpa proficiunt/quanto minus ex culpa feriunē. Sed quia intus que prosperātur audiuimus / in agris quoqꝫ que prosperitas arridet/videamus. Sequitur. [Bos eorum cōcepit/et non abortiuit: vacca peperit/et non est priuata fetu suo.] Uulgaris locutionis vsus est/vt bouem masculum/et vaccam feminā vocent: sed litterature locutio bouē cōmunis generis appellat. Unde nunc dicitur. Bos eorū concepit/et non abortiuit: vacca peperit/et non est priuata fetu suo. Dn̄is gregū prima felicitas est si grex sterilitatē non habens concipit: secunda si conceptus ad partum venit: tertia autē si hoc quod partū est/per nutrimenta ad prouectum ducatur. Ut ergo tota simul adesse impijs demonstrareē eorum greges beatus Job asserit concepisse/et nō abortisse: peperisse/et fetu proprio non esse priuatos. Minor autem est felicitas/si cum greges crescunt/custodes quoqꝫ gregū non proficiūt. Unde et ad fecūditatem gregū/mox fecūditas familie subrogaē. Nam dicitur. [Egrediūtur quasi greges paruuli eorum: et infantes eorum exultant lusibus.] Ut sicut maiora ad habendum concessa sunt/ita multi germinent ad custodiēdum. Sed quia dixit: Exultāt lusibus ipsum quoqꝫ infantum lusum ī domo iniquorum ne vilem valde esse crederemus/subiungens ait. [Tenent tympanū et citharā: et gaudent ad sonitum organi.] Ac si patenter dicat: Cum domini honoribus et rebus tument/subiecti in ludicris actibus gaudent. Sed o beate vir / quid tam multa nobis de iniquorum voluptatibꝰ narras? Iam diu est qꝫ in eorum descriptione loqueris/post multa breuiter distingue que sentis. Sequitur:

D

E

¶ Quicquid tēporale est/subitum est: et ad instar puncti momentaneum. Capitulum.xix.

F

Ducunt in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descendunt.] Ecce beate vir eorum gaudia diu narraueras: quomodo nūc asseris qꝫ in puncto ad inferna descendant/nisi qꝫ omnis longitudo tēporis vite presentis punctus esse cognoscitur/cū fine terminatur? Cum enim ad extremum quisqꝫ perducitur/de preterito iam nil tenet: quia tempora cuncta delapsa sunt: in futuro nil habet: qꝛ vnius hore momenta non restant. Uita ergo que sic angustari potuit/punctus fuit. Ut enī prediximus/in puncto stilum ponimus et leuamꝰ. Quasi ergo in puncto vitam tetigit/qui hanc accepit et amisit. Potest in puncto quoqꝫ intelligi: qꝫ sepe hi qui diu in iniquitate tolerati sunt/subita morte rapiuntur: vt nec flere ante mortem liceat que peccauerunt. Sed quia nōnunqꝫ etiam vita iustorum subito fine terminatur: melius illud accipimus/si hoc de eorum temporali vita sentiamus: qꝛ quicquid transire potuit/subitum fuit. Amicis autē beati Job (qui idcirco hunc iniustum esse crediderūt: qꝛ flagellatum viderūt) recte eiusdē sancti viri voce de iniquorum flore et perditiōe ostēsum est: qꝛ presentis vite ꝓsperitas innocētie testis nō est: qꝛ multi ad perennē vitā per flagella redeūt: et plerique ad infinita supplicia perducēdi sine flagello moriuntur. De quibus adhuc subditur.

¶ S. Qꝫ ideo peruersi deo dicūt Recede a nobis: qꝛ eiꝰ

G doctrinam et regulam charitatis contēnunt.

¶ Qui dixerunt deo: recede a nobis.] Hec verbis dicere vel stulti minime presumūt: sed tamen peruersi omnes deo/recede/non verbis sed moribus dicūt. Qui enim illa agunt q̄ deus oīpotēs prohibet: quid aliud faciunt q̄ suum animū contra omnipotētem claudunt? Sicut enim eius precepta cogitare/eum ad se introducere est: ita eius mandatis obsistere/eum a cordis inhabitatione repellere est. Dicunt ergo: Recede a nobis: qui ei ad se aditum prebere recusant/cumq̄ prauis actibus impugnant: etiam si verbis laudare videantur. Dicūt etiam: Scientiam viarum tuarum nolumus: eo ipso quo eius scientiam apprehendere contēnunt. Sunt nāq̄ nonnulli qui ex eo qđ veritas dicit: Seruus qui non cognouit volūtatem domini sui/et facit digna plagis/vapulabit paucis: et seruus sciens volūtatem dn̄i sui/et non faciens iuxta eam/vapulabit multis: nolunt scire quod faciant: et quasi minus se vapulaturos existimant/si nesciant qđ operari debuerūt. Sed aliud est nescisse/aliud scire noluisse. Nescit nāq̄ q̄ apprehendere vult et nō valet. Qui autem vt nesciat/aurem a voce veritatis auertit/iste non nesciens/sed contēptor addicitur.

Luce. xij.

Capitulū. xx.

Uia dn̄i.

Ia autem dei pax: via dei humilitas: via dei patiētia est. Sed quia hec omnia iniqui despiciunt/dicunt: Scientiā viarū tuarū nolumus. Dū enim in presenti vita superbiūt: dū honorib⁹ inflātur: dum etiam si non habent appetūt/vias dei in sua cogitatione contēnunt. Quia eni via dei in hac vita humilitas fuit: ipse hic deus dn̄s redēptor noster ad probra/ad contumelias/ad passionē venit: et aduersa huius mūdi equanimiter pertulit: prospera fortiter vitauit: vt et prospera doceret eterne vite appeti/et aduersa presentis vite non formidari. Sed q̄ iniqui gloriā vite presentis appetūt/ignominiam fugiūt/dicere memorant: Scientiā viarū tuarū nolumus. Scire quippe nolūt/qđ facere contēnūt. Quorum adhuc verba subdūtur/cum dicitur.

H

¶ S. Q̄ si inuisibilia visibilibus in ordine creaturarū prestāt: quāto ergo magis inuisibilis omniū visibilium et inuisibilium conditor omnia superat.

¶ Quis est omnipotēs vt seruiamus ei?] Mēs eni hoīs male exteri⁹ fusa: sic in rebus corporeis sparsa est/vt neq̄ ad semetipsam intus redeat/neq̄ eū qui est inuisibilis/cogitare sufficiat. Unde carnales viri iussa spiritalia contēnentes: deum quia corporaliter non vident/quandoq̄ ad hoc perueniūt/vt etiā nō esse suspicentur. Unde scriptū est: Dixit insipiens in corde suo: non est deus. Unde nunc quoq̄ dicit: Quis est oīpotēs vt seruiamus ei? Plerūq̄ eni plus appetūt homines seruire hominib⁹ quos corporaliter vidēt/q̄ seruire deo quē nō vidēt. Per omne eni qđ faciūt/ad finem oculorum tendūt: et q̄ in deū oculos corporis tendere non possunt/ei obsequia prebere vel despiciunt/vel si ceperint/fatigātur. Esse enim/sicut dictū est/non credunt/quē corporaliter non intuent. Qui si auctorē omniū deū humiliter quererēt/id qđ non videtur/ea re que videtur/esse melius i semetipsis inuenirēt. Ipsi quippe ex aīa inuisibili et corpore visibili subsistunt: et si hoc ab eis qđ nō videtur abstrahit/ilico corruit qđ videtur. Et patet quidē carnis oculi: sz videre quicq̄ vel sentire non possunt. Sēsus enim visionis perijt: q̄ habitator recessit. et dom⁹ carnis remanet vacua: q̄ abscessit ille inuisibilis spūs/qui p eius respicere fenestras solebat. Q̄ ergo reb⁹ visibilib⁹ inuisibilia prestātiora sunt/carnales quiq̄ ex semetipsis pēsare debuerunt: atq̄ per hāc (vt ita dixerim) scalam cōsiderationis tendere in deum: quia eo est/quo inuisibilis permanet: et eo summus pmanet/quo comprehēdi nequaq̄ potest. Sunt vero nonnulli qui deū et esse/et incomprehensibilē esse non ambigūt: qui tamē ab eo non ipsum/sed dona exteriora querūt. Que cum ei seruientibus deesse conspiciunt/ipsi seruire contēnunt. De quorum adhuc verbis adiungitur:

Ps̄. xlij.

I

¶ S. Que in oratione postulanda sint et quomodo.

¶ Et quid nobis pdest si adorauerim⁹ illū?] Cū de⁹ in oratione nō querit/citi⁹ in oratione anim⁹ lassatur: q̄ cū illa quisq̄ postulat/que fortasse iuxta occultum iudicium deus tribuere recusat: ipse quoq̄ venit in fastidiū/qui nō vult dare qđ amatur. Sed se magis dn̄s q̄ ea que condidit vult amari/eterna potius q̄ terrena postulari: sicut scriptū est: Querite primū regnū dei et iustitiā eius/et hec oīa adijcient vobis. Qui eni non ait dabunt/sed adijcientur: profecto indicat aliud esse qđ principaliter dat/aliud qđ superaddit. Quia enim nobis in intētione eternitas/in vsu vero tēporalitas esse debet: et illud datur: et hoc nimirū ex abūdanti superaddit. Et tamē sepe homines dū bona tēporalia postulāt: eterna vero premia nō requirūt: petunt qđ adijcit: et illud non desiderant vbi adijciatur. Nec lucrū sue esse petitionis deputant/si hic sint tēporaliter pauperes/et illic beatitudine diuites i eternū viuāt: sed solis/vt dictū est/visibilib⁹ intēti/labore postulationis renuūt inuisibilia mercari. Qui si superna quererent/iam cū fructu laborē exhiberent: q̄ cum mens in precibus ad auctoris sui speciē anhelat/diuinis desiderijs inflammata/supernis coniungit: ab inferiorib⁹ separatur: amore feruoris sui se aperit vt capiat: et capiēs inflāmat: et superiora amare iam sursum ire est. dūq̄ magno desiderio ad celestia inhiat/miro modo hoc ipsum quod accipere querit/degustat. Sequitur.

Matthei vj.

K

¶ S. Q̄ sancti habeāt i manu bona tēporalia/q̄ ita vt res postulat/hilari animo tribuūt: reprobi vero nō tā ea habēt/q̄ ab eis capti mente tenētur. Capitulum xxj.

Uerūtamen quia non sunt in manu eorum bona sua: consilium eorum longe sit a me.] Bona in manu habet/qui despiciendo tēporalia sub dn̄io mentis premit. Nā quisquis ea nimie diligit/se magis illis q̄ sibi ipsa supponit. Multi etenim iustorū i hoc mundo diuites fuerunt rebus/et honoribus fulti: habere multa videbātur: quorum mētem quia eorū que aderant delectatio nimia non possidebat/bona illorum in manu erāt: quia potestati animi subiecta tenebantur. At contra iniqui ita se totis desiderijs in exteriorum rerum appetitionibus fundunt: vt non magis ipsa habita teneant: sed ab his que habēt/captiua mēte teneantur. Quia igit non sunt in manu eoꝝ bona sua/recte subiūgitur: Consilium eorū longe sit a me. Quid nāq̄ est iniquorū cōsilium/nisi terrenā gloriā querere: eternā negligere: salutē temporalem cum dāno interiori appetere: et dolores transitorios ad eternos gemit⁹ cōmutare? Uir igitur sanctus hos intuens quorum cogitationes intuens aspernit/et dicat: Consiliū eorū longe sit a me. Quia nimirū esse bonum incōparabiliter videt: ad breue tēp⁹ eligit hic sub flagello gemere/q̄ eterne vltionis supplicia tolerare. Sed neq̄ in hac vita hi qui in ea prosperari appetunt/continue prosperantur. Nam plerūq̄ eorum gaudia suborti gemitus interrumpunt. Unde subditur.

Bona tēporalia in manu sūt habenda.

L

¶ S. Q̄ lucerna carnaliū extinguit/quotiens diuitijs vel honoribus vel glorijs priuantur.

¶ Quotiēs lucerna eoꝝ extinguetur.] Sepe impius lucernam suā/filiorū vitam estimat: sed cū filius qui nimie amatur/subtrahitur: lucerna impij que videbatur extincta est. Sepe impius presentis honoris gloriā lucernā putat: sed dū ablata dignitate deijcit/lucerna extincta est/que ei iuxta desideriū lucebat. Sepe impi⁹ opes terrene substantie adesse sibi quasi magnam luminis lucernā putat: sed cū irruēte damno diuitias quas plus se amabat/pdiderit: quid iste aliud q̄ lucernā in cui⁹ lumine gaudebat † amisit? Qui ergo gaudere de eternis non appetit/neq̄ hic vbi solidari vult/potest continue letari. Nam quotiens lucerna impiorum extinguet: et superueniet eis inundatio: et dolores diuidet furoris sui. Inūdatio impijs superuenit/cum dolorum fluctus ex aliqua aduersitate patiunt. Omnipotēs enim deus cū se despici/et in terrenis videt concupiscentia letari: hoc quoq̄ doloribus percutit/qđ sibi videt in cogitatione impij preferri. Bene autē dicitur [Et dolores diuidet furoris sui.] Qui enim eternos dolores impio per retributionem seruat: et aliquādo eius mētem etiam temporali dolore transuerberat (quia hic quoq̄ et illic peuit furoris sui sup impiū dolores diuidit. Neq̄ eni pena presens q̄ iniusti animū a prauis desiderijs nō immutat/ab eternis supplicijs liberat. Unde et per psalmistā dicit: Pluit sup pctōres laqueos: ignis/sulphur et spirit⁹ procellarū/pars calicis eorū. Dicendo etenī laqueos/ignis/sulphur et spirit⁹ pcellarū/multos nimirū dolores intulit. Sed q̄ ab his dolorib⁹ peccator qui nō corrigit/ad eterna supplicia vocat/eosdē dolores non iam totum calicē/sed partem calicis dixit: q̄ videlicet eorū passio hic quidē p dolores incipit: sed in vltione perpetua cōsummat. De quorū adhuc fine subiungitur:

M

† al. gradiebat.

Ps̄. x.

A

¶ S. Qꝫ reproborum vita fauille et palee comparetur.

Erunt sicut palee ante faciem venti: et sicut fauilla quā turbo dispergit. Capl'm. xxij.] Iniquus cum in potestate cōspicitur: cum valde in oppressionibus et violentijs effrenatur / ab infirmorū cogitationibus grauissimium / et quasi in hoc mundo radicatus estimatur. Sed cū districti iudicis sentētia venerit / omnes iniqui quasi palee ante vētū erūt: qꝛ (vt ita dicam) irē flatu subito leuāt atqꝫ asportant ad ignē: quos hic in suis quōdā preiudicijs quasi duri pōderis superiacentē molē indigētiū lachryme mouere non poterant. Et ad repētis iudicij man⁹ leues sunt: qui per iniustitiā proximis graues fuerūt. [Et sicut fauilla quā turbo dispergit.] Ante omnipotētis dei oculos iniqui vita fauilla est: qꝛ etsi apparet ad momentum viridis abe⁹ tamē iudicio iam cōsumpta cernitur: qꝛ cōsumptioni est eterne deputata. Hanc fauillam turbo dispergit: qꝛ deus manifestus veniet: de⁹ noster / et non silebit. Ignis in cōspectu ei⁹ ardebit: et in circuitu ei⁹ tēpestas valida. Hui⁹ eni tēpestatis turbine ab eterni cōspectu iudicis iniqui rapiūtur: et qui hic mentē desiderio peruerso solidauerāt / ibi palee et fauille videbūtur: qꝛ eos ad eterna supplicia turbo rapiens asportat. Sequitur.

B

¶ S. Qꝫ peccata patrū redūdant in filios vsqꝫ ad tertiā et quartam progeniem.

¶ De⁹ seruabit filijs illi⁹ dolorem patris: et cū reddiderit: tūc sciet.] Scriptū nouim⁹: Qui reddis peccata patrū in filios ac nepotes in tertiā ꝛ q̄rtā progeniē. Et rursum scriptū est: Quid est qꝙ inter vos parabolā vertitis in prouerbiū istud in terra Israel / dicentes: Patres comederunt vuam acerbam: ꝛ dentes filiorum obstupuerunt? Viuo ego dicit dn̄s de⁹: si erit vobis vltra parabola hec in prouerbiū i israel. Ecce omnes aīe mee sunt: vt anima patris / ita et anima filij mea est. Aīa que peccauerit / ipsa morietur. In vtraqꝫ igitur hac sententia dum dissimilis sensus inuenitur / auditoris animus vt discretionis viā subtiliter requirat instruitur. Peccatum quippe originale a parentibus trahimus: ꝛ nisi per gratiam baptismatis soluamur / etiam parentum peccata portamus: qꝛ vnū adhuc videlicet cum illis sumus. Reddit ergo peccata parentum in filios / dum pro culpa parentis / ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rursum non reddit parentum peccata in filios: qꝛ cū ab originali culpa p baptismū liberamur: iam non parentū culpas / sed quas ipsi cōmittim⁹ / habem⁹. Qꝺ tamē intelligi etiā aliter potest: quia quisquis praui parentis iniquitatem imitaꝛ / etiam ex eius delicto cōstringiꝛ. Quisqꝫ aūt parentis iniq̄tatē non imitaꝛ / nequaqꝫ delicto illius grauatur. Unde fit vt iniquus fili⁹ iniqui patris nō solum sua que addidit / sed etiā patris peccata psoluat: cū vitijs patris quib⁹ iratum dominū nō ignorat / etiā suam malitiā adiūgere non formidat. Et iustum ē vt q̄ sub districto iudice vias parentis iniqui nō timet imitari: cogatur in vita presenti etiam culpas parētis iniqui psoluere. Unde et illic dictum est: Anima patris mea est: et anima filij mea est. Anima que peccauerit / ipsa morieꝛ: qꝛ in carne nōnūqꝫ filij etiā ex patris peccato perimunꝛ. Deleto aūt originali peccato / ex parentū nequitia in anima non teneꝛ. Quid eni est qꝙ paruuli filij plerūqꝫ a demonibus arripiunꝛ / nisi qꝙ caro filij ex patris pena mulctaꝛ? In semetipso eni percutiꝛ pater iniquus: ꝛ pcussionis vim sentire cōtemnit. Plerūqꝫ percutiꝛ in filijs / vt acrius vraꝛ: et dolor patris carni filiorū redditur / quaten⁹ p filiorum penas mens patris iniq̄ puniatur. Cū vero non paruuli sed iam prouectiores filij ex parentū culpa feriunꝛ / quid aliꝺ aperte datur intelligi / nisi qꝙ illorū etiā penas luūt / quorū facta secuti sūt? Unde ꝛ recte diciꝛ: Usqꝫ ad tertiā et quartā pgeniem. Quia eni vsqꝫ ad tertiā et quartā pgeniem / eam quā imitanꝛ filij parentū vitam possūt videre: vsqꝫ ad eos vltio extēditur / qui viderūt q̄d male sequerentur. Capitulum. xxiij.

C

Exo. xx.

Eze. xviij.

Hie. xxxj.

Dubitatiō

Solutio prima.

Solutio secunda.

Cur paruuli plerūqꝫ a demonijs arripiantur.

Cur prouectiores filij ex parētū culpa feriantur.

Impiorū oculos culpa claudit sꝫ tādē pena aperit.

Et qꝛ impiorū oculos culpa claudit / sꝫ i extremū pena aperit: recte subiungiꝛ. Et cū reddiderit / tunc sciet. Nesciꝛ eī ipi⁹ mala q̄ fecit / nisi cū pro eisdē malis puniri iā ceperit. Uñ et p pphetā diꝛ: Et tantū modo sola vexatio intellectū dabit auditui. Tūc nāqꝫ intelligit qꝺ audiuit / cū se iam pro cōtemptu vexari doluerit. Hinc per Balaam de semetipso diciꝛ: Dicit homo cuius obturatus est ocul⁹: dixit auditor sermonū dei / qui visionem omnipotentis intuit⁹ est: q̄ cadet: et sic aperientur oculi eius. Consiliū quippe contra israelitas prebuit: sed post in pena videt quid prius ex culpa cōmiserit. Electi autē quia ne peccare debeant puident: eis videlicet oculi ante casum patent. Iniquus vero post casum oculos aperit: quoniam post culpam iā in pena sua conspicit: qꝛ malum debuit vitare quod fecit. De cuius inutili iam tunc sententia subinferꝛ: [Uidebūt oculi eius interfectionem suam: et de furore omnipotentis bibet.] Qui si in hac vitā posit⁹ / culpam suā videre voluisset / de oipotētis postmodū furore non biberet. Sed qui hic auertit oculos a respectu criminis / illic declinare nō valet sententiam damnationis. Sepe vero hi q̄ supplicia eterna non metuunt / praue agere p temporali saltem percussione ptimescunt. Sed sunt nōnulli qui ita in iniquitate duruerūt: vt nec in ipsis metuant feriri que amāt / dūmodo que puerse cogitauerit expleant. Unde hoc in loco de iniqui huius obduratione subiungitur. [Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se: aut si numerus mensium eius dimidietur?] Neqꝫ enim sic debem⁹ accipere: vt iniquus iste postea q̄ damnatus eternis supplicijs fuerit / de domo sua id est cognatis quos reliquerit / minime cogitabit: cum p semetipsam veritas dicat: qꝛ diues qui in inferno sepultus fuerat / de quinqꝫ fratrib⁹ quos reliquerat / etiam in supplicio positus curam gerebat. Omnis nāqꝫ peccator prudēs erit in pena / qui stultus fuit in culpa: quia ibi iā dolore constrict⁹ / ad rationē oculos aperit / quos hic voluptati dedit⁹ clausit: et pena torquente exigiꝛ vt sapiat / qui excecante se superbia desipiebat. Cui tamen sua sapientia iam tunc minime proderit: quia hoc vbi operari iuxta sapientiā debuit / tps amisit. Pro summo hic nāqꝫ bono cōcupiscit germen generis habere: domū familia ꝛ opibus replere: et diu in hac carnis corruptione viuere. Sed si fortasse aliquid ad ei⁹ desideriū veniat: qꝺ tamen obtinere non possit / nisi cum offensione conditoris: eius animus ad paululū perturbatus cogitat quia si hoc egerit vnde offensam sui conditoris incurrat: in domo / in filijs / in vita pcutiꝛ. Sed supbia sua protinus instigat⁹ obdurescit: et quālibet in domo / quālibet in vita percussionē sentiat: nequaqꝫ curat: dummodo que cogitauerit expleat: et quousqꝫ viuit / voluptates suas pficere non desistit. Ecce eni dom⁹ ei⁹ p culpa pcutiꝛ: sed q̄d ad eum ptinet de domo sua post se? Ecce pro vitione praui operis ea que esse potuit vite longitudo breuiaꝛ: sꝫ q̄d ad eū pertinet / si numer⁹ dierū ei⁹ dimidieꝛ? Et in hoc ergo se peccator contra deū erigit / vbi deus oipotēs ei⁹ erectionem frangit: et nec illata pcussio mentē humiliat / quā in deliberatione contra dominū obstinatio obdurat. Et notandum q̄ grauis culpe reat⁹ sit / et penam p culpa menti pponere: et tn̄ nec tormēti metu sub iugo cōditoris ceruicem cordis inclinare.

Nume. xxiiij.

D

Luc. xvj.

Ois peccator prudēs erit i pena: qui stult⁹ fuit in culpa.

E

¶ S. Qꝫ secreta dei iudicia nemo ad plenum intelligat.

Sed ecce cū hec audim⁹ / cor di nostro questio oriꝛ: cur oipotēs et misericors de⁹ in tantā cecitatem cadere rationem mentis humane permiserit? Ne vero quisqꝫ vltra q̄ debet occulta dei iudicia discutere psumat: recte subiūgiꝛ. [Nunquid deū quispiā docebit scientiā / qui excelsos iudicat?] Cū de his que de nobis aguntur ambigimus / debem⁹ alta q̄ nobis sunt certa cōspicere: et eā q̄ de nostra nobis incertitudine surrexerat / cogitatiōis querelam placare. Ecce enim qꝙ electos ad vitam flagella reuocāt: et a malis actibus reprobos nec flagella cōpescunt / omnipotentis dei iudicia super nos valde occulta sunt / ꝛ iniusta non sunt. Sed si tendamus oculū mētis ad superiora: in illis aspicimus quia de nobis quid iuste cōqueri non habemus. Omnipotēs eni de⁹ angelorū merita discernēs / alios in eterna luce sine lapsu pmanere constituit: alios sponte lapsos a statu sue celsitudinis in eterne damnationis vltione prostrauit. Nobiscū igitur iniuste nil agit / qui et subtiliorē nobis naturam iuste iudicauit. Dicat ergo. Nunquid deū quispiā docebit scientiam / q̄ excelsos iudicat? Qui eni sup nos mira facit / constat procul dubio qꝛ de nobis scienter omnia disponit. His itaqꝫ premissis adiungitur / vbi human⁹ anim⁹ in requisitione fatigaꝛ. Nā subditur. [Iste moritur robustus et san⁹ / diues et felix. viscera eius plena sunt adipe: et medullis ossa illi⁹ irrigātur: ali⁹ vo moritur in amaritudie aīe sue absqꝫ vllis opib⁹]

Capl'm. xxiiij.

F

G Ista cum ita sint / qs omnipotentis dei secreta discutiat /
cur hec ita esse pmittat? Sed electi / et reprobi vita qdem
dispat est: carnis autē in morte corruptio dispar non est.
Unde subiūgitur. [Et tamen simul in puluere dormiēt:
et vermes operient eos.] Quid ergo mirū si prosperitate
vel aduersitate presentis seculi dissimiliter ad momentū
currunt: qui per corruptionem carnis ad terram † simili:
ter redeunt?

† al's ad eterna.

Capitulum. xxv.

Lla est q̄ solūmodo vita cogitanda: in qua cum
resurrectione carnis ad finē dissimilē pertingi:
tur retributionis. Que ē em̄ iniquis salus aut ro:
bur / qui adeps ꝛ diuitie: dū totum hic cū celeritate relin
quūt: et illic retributio q̄ nūq̄ relinqui possit / inuenitur?
Sicut autē hui⁹ iniqui letitia transit ad penam, ita affli:
cti innocentis pena trāsit ad letitiā. Nec diuitie ergo de:
bēt mentem extollere / nec inopia perturbare. Unde bea:
tus iob inter dāna rerū nulla admittit ad animum dāna
cogitationū: sꝫ ad eos qui se in percussione despiciunt / re
darguendo subiungit dicens.

¶ S. Qꝫ heretici de sanctis sentiant iniqua / q̄ nequaq̄
eos flagellari a deo nisi propter peccata existimant: et q̄
amio terrene sollicitudinis non rodat iustum / qui deuo
rat impium.

¶ Certe noui cogitationes vestras / et sententias cōtra
me iniquas. Dicitis em̄. Ubi est dom⁹ principis: ꝛ vbi ta
bernacula impiorū? Impiū em̄ crediderāt / quē ablatis
rebus tēporaliter destructū videbāt. Sed sanct⁹ vir tan:
to eos alta cōsideratione diiudicat / quanto inter dāna q̄
ptulerat / infracta rectitudine stabat. Quid enim ei foris
rerum dāna nocuerāt / qui illū non amiserat quē interi⁹
amabat? Hoc ꝯo qd̄ dicitur: Simul in puluere dormiēt /
et vermes operient eos: si quis forsitan accipere per alle:
goriam velit / explere breuiter possumus: si de iniquo hoc
diuite ea que sūt iam dicta replicem⁹. Dicit nāq̄: Uisce:
ra eius plena sunt adipe. Sicut enim ex abundanti cibo
adeps / ita ex abū dātia rerū supbia nascitur: q̄ impinguat
mentē diuitis / dū eleuat anim⁹ supbientis. Superbia qp
pe cordis / quasi quedā pinguedo est crassitudinis. Un:
de qi plerīq̄ ex abūdātia peccata ppetrāt / p prophetam
dicitur. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorū. Sequit:
Et medullis ossa illius irrigant. Amatores hui⁹ seculi
quasi ossa habent / qn in hoc mūdo fortitudinē dignitatū
possident. Sed si in exteriori dignitate desint / terrene et
domestice diuitie / q̄tum ad iudicium suum / ossa quidē
habent / sed medullas in ossibus non habent. Quia ergo
sic iste amator huius seculi exteriori potestate fulcitur:
vt etiam īteriori terrene dom⁹ abūdātia saginet / dicitur:
Et medullis ossa illi⁹ irrigant. Uel certe ossa sunt huius
diuitis praue et dure consuetudines: medulle vero i ossi
bus sunt ipsa desideria male viuendi: que neq̄ ex prauita
tis satisfactione satiantur. Que medulle q̄si ossa irrigāt /
cum praua desideria puersas consuetudines suas inuolu
ptatum delectatione conseruant.

H

Ps̄. lxxij.

I

¶ S. Qꝫ peccatores hoc scient in penis / qd̄ excecati in
supbia dū viuerent scire nolebāt: sed quia tempus operā
di tunc nō erit / nihil eis hec scientia pderit. Cap. xxvi.

Et sunt nōnulli q in hoc mūdo diuitias nō ha:
bent / sed habere cōcupiscūt. clari esse appetūt:
q̄uis in hoc mūdo qd̄ cupiūt / obtinere non possint
ꝛ cū nullis reb⁹ vel honorib⁹ fulti sunt: per mala tn̄ deside
ria in cōspectu interni iudicis reos conscientia addicit.
Talis etei q̄sq plerīq̄ iō affligit: qi ditescere ac supbi:
re nō pualet. De q̄ et subdit: Alius vero morit i amaritu
dine aīe sue absq̄ vllis opibus. Ecce vnde diues supbo
corde ꝛ inaniter gaudet, inde paup eli⁹ supbo corde ina:
niter affligit. Bene autē de vtrisq̄ subiūgitur: Et tamen
simul i puluere dormient: ꝛ vermes operiēt eos. In pul:
uere em̄ dormire / est in terrenis desiderijs oculos mētis
claudere. Unde vnicuiq̄ peccāti et in culpa sua dormien
ti dicitur: Surge qui dormis / et exurge a mortuis: et il:
luminabit te christus. Uermes vero (qui de carne nascū
tur) eos simul operiunt: quia siue diuitis siue pauperis
superbientis animum cure carnales premunt. In rebus
etenī terrenis pauper et diues reprobus, q̄uis nō pari p
speritate fulciant / pari tamē anxietate turbant: qi qd̄ il:
le iam cū metu habet iste cum anxietate appetit: et qi ha:
bere nō valet, dolet. Dicatur ergo. Simul in puluere dor
mient / ꝛ vermes operiēt eos: quia etsi nō simul reb⁹ tem:
poralibus subleuant: simul tamē in cura rerū tēporaliū
mētis torpore sopiunt. Simulq̄ eos vermes operiūt: qi
vel istū vt cōcupita habeat / vel illum ne habita amittat /
carnales cogitationes premūt. Beatus autē iob q̄ nec ha
bitis rebus elatus fuerat: nec amissas cum anxietate re:
quirebat: quia nullis exterioris dāni cogitationib⁹ mor:
debat / cū vermes cordis nō operuerāt. Et qi in terrena
cura mētē suam nō deiecerat / nequaq̄ i puluere dormie:
bat. Sequitur. [Certe noui cogitatiōes vestras et sentē:
tias cōtra me iniquas.] Cū scriptū sit: Quis scit hominū
que sunt hominis / nisi spiritus hominis qui in ipso est?
qua ratione nūc dicitur: Certe noui cogitationes vr̄as?
Sed tūc spiritus hominis ignoratur ab altero / cum ver:
bis vel operibus non demōstrat. Nā cum scriptū sit: Ex
fructib⁹ eorū cognoscetis eos: p hoc quod foris agitur /
quicquid intus latet / aperitur. Unde recte quoq̄ p Sa:
lomonē dicit: Quomodo in aquis resplendent vult⁹ pro:
spicientium: sic corda hominū manifesta sunt prudentib⁹.
Proinde beatus iob cum amicorum colloquentiū cogi
tationes nosse se diceret / adiunxit: Et sententias contra
me iniquas: vt ex patenti re ostenderet / quia hoc quod
in eis latebat / inuenisset. Unde ipsas quoq̄ eorū iniquas
sententias adiungit / dicens.

Ephe. v.

K

j. Cor. j.

Mat. vij.

Puer. xvij.

¶ S. Qꝫ impij in hoc seculo sibi tabernacula figant / et
domus et principatus constituant / sancti vero / viatores
dicunt / et pertrāseūt: nec in hoc mundo radices sui amo
ris figere dignantur.

¶ Dicitis eni. Ubi est dom⁹ pricipis / ꝛ vbi tabernacula
impiorum? Infirmi quiq̄ qui i hoc mūdo florere appe:
tunt: et sicut magna mala / sic flagella pertimescūt / in eis
qs flagellatos aspiciunt / culpas ex pena metiunt. Quos
em̄ pcussos cernūt / deo displicuisse suspicant. Unū amici
beati Job quē pcussum viderunt / ipsū fuisse crediderūt:
videlicet estimantes qi si impius non fuisset / eius taber:
nacula pmanerent. Sed ista nō cogitat, nisi qui adhuc in
firmitatis tedio laborat: qui in presentis seculi delectatio
ne gressum cogitationis figit: qui transire ad eternā pa:
triam perfectis desiderijs nescit. Unde bene subiungit.
[Interrogate quēlibet de viatoribus / et hec eadē illum
intelligere cognoscetis: quia in diem pditionis seruatur
malus / et ad diem furoris ducitur.] Capitulum. xxvij.

L

Epe etenī diu diuina patientia tolerat / quos iā
ad supplicia pscita condēnat. pmittit florere /
quos adhuc cernit deteriora ppetrare. Quia ei
videt ad quam dānationis foueam tendant: hoc eis pro
nihilo esse existimat / q hic peruersi relinquenda multi:
plicāt. Sed quisquis psentis vite gloriā diligit / magnā
eē felicitatē deputat hic sm̄ votū florere: q̄uis cogatur
postmodū supplicia eterna tolerare. Solus ergo ille cō:
spicit nil esse q iniqu⁹ floret: qui iam gressum cordis ab
amore presentis seculi amouit. Un̄ recte cū de sequenti
dānatione impij diceret / pmittit: Interrogate quemli:
bet de viatoribus: et hec eadem illum intelligere cogno:
scetis. Uiator quippe dicitur / q presentem vitam / viam
sibi esse / et non patriā attēdit: q in dilectione pretereūtis
seculi cor figere despicit: qui nō remanere in trāseuntib⁹ /
sed ad eterna puenire concupiscit. Qui enim in hac vita
viator esse non appetit / huius vite prospera minime con:
temnit: et ea q ipse desiderat, cū abūdare alijs viderit, mi
ratur. Unde dauid propheta quoniā a dilectione presen:
tis seculi iam corde trāsierat, iniqui gloriam describens
dicebat. Uidi impiū superaltatū et eleuatū sicut cedros
libani. Sed quia cor huic mūdo nō subdidit, hunc iure
despexit / dicens: Trāsiui / et ecce non erat. Esset quippe
aliquid in eius estimatione impius / si ipse ab hoc seculo
per intentionē minime transisset. Sed is qui nō transeū:
ti magnum aliquid esset / transeunti animo q̄ nihil esset
apparuit: qi dum eterna retributio cogitatur / psens glo
ria q̄ sit nulla cognoscitur. Hinc moyses cū superne cō:
tēplationis gloriā quereret / dixit. Transiens videbo vi:
sionem. Nisi enim gressum cordis a seculi amore remouis
set, nequaq̄ intelligere supna potuisset. Hic Hieremias
luctum cordis sui considerari deposcens / ait. O vos om:
nes qui transitis per viam / attendite et videte si est dolor
sicut dolor meus. Qui enim presentem vitam non quasi
viam transeunt / sed quasi patriam attendunt / luctum
cordis electorum considerare nesciunt. Illos ergo vt do
lorem suum considerēt exquirit: quos in hoc mundo con

Sepe diu tolerātur dānande.

Uiator.

M

Ps. xxxvj.

Exo. iij.

Thren. j.

A

Prouer.xxxi

tigit animū non fixisse. Hinc p salomonē dicit: Aperi os tuum muto: et causis omniū filiorum qui pertranseunt. Muti enī dicuntur qui predicatorum verbis contradicendo minime resistunt. Qui etiam pertransceuntes sunt: qr intentionem mentis in amore vite presentis figere dedignant. Igitur quia malus ad diē pditionis seruat/ vt ad diē furoris ducatur: hoc non nisi qui est viator/ itelligit: quoniā q cor in p̄sentibus figit/ q̄ iniquo seruantur supplicia non deprehendit. De quo adhuc subditur:

¶ S. Qr antichristū in fine seculi deus interficiet spiritu oris sui: et destruet illustratione aduentus sui.

¶ Quis arguet coram eo viam eī⁹: et que fecit/ quis reddet illi? S. pe malus indignationē conditoris sui quā in eternū passurus est: et in hac quoqz vita posit⁹ expertitur/ dum prosperitatem quam amat amittit: et aduersitatem quā formidat inuenit. Et q̄uis increpari de suis prauitatibus a iustorum lingua etiam in prosperis valeat: scimus tamen q cum facta sua puersum quēqz deijciunt/ iustorū increpatio conualescat. Qua autē ratione nūc dicitur. Quis arguet coram eo viam ei⁹: dum etiam iustis tacētib⁹ hoc quoqz notum sit: quia totiēs hic iniquis arguitur/ quotiēs ei⁹ prosperitas interueniente aduersitate turbatur. Capitulum.xxviij.

Sed beatus iob dū de omniū maloz corpore loqueret/ subito ad omniū iniquorū caput verba conuertit. Vidit enim q in fine mundi sathan hominē ingrediens/ quem sacra scriptura antichristum appellat: tanta elatione extollitur: tanta vtute principatur: tantis signis et prodigijs in sanctitatis ostensione eleuatur: vt argui ab homine eius facta non valeāt: qr cū potestate terroris adiungitur etiā signa ostense sanctitatis. et ait. Quis arguet coram eo viam eius? Quis videlicet hominum illum increpare audeat: cuius visum ferre ptimescit? Sed tamen eius viam non solum helias et enoch/ q̄ i ei⁹ exprobrationē ad mediū deducūtur: sz etiā oēs electi arguūt dū ptēnūt/ dū vtute mētis ei⁹ malitie resistūt Sz qr h ex diuina g̃ra ꝛ nō suis virib⁹ faciūt/ recte nūc dicitur: Quis arguet coram eo viam eius? Quis etenī nisi de⁹/ cuius adiutorio electi vt resistere valeant fulciūtur? Aliquādo enī in scriptura sacra cū interrogatione qs ponit/ omipotēs designat. Vñ scriptū ē: Quis suscitabit eū? De quo per Paulum dicitur: Quem deus suscitauit a mortuis. In eo ergo q sancti viri eius iniquitati contradicunt/ non ipsi sunt qui viam eius arguunt: sz ille est ex cuius gratia confortantur. Et quia p̄sentis eius qua in homine vēturus est/ multo atrocior in pſecutiōe erit/ q̄z nūc eū minime cernit: qr specialit adhuc illo vase suo proprio non gestatur: bene dictum est. Corā eo. Multi enim nunc vias antichristi diiudicantes corripiūt: sed hoc quasi in eius absentia faciunt: dū illū arguūt/ quem adhuc specialiter nō intuent. Cū vero in illo dānādo hominē venerit: quisquis eius presentie resistit: corā eo viā eius arguit/ cuius vires et conspicit ꝛ cōtēnit. Vel certe viam eius arguere/ est/ psperitatem cursus eius eterno supplicio interueniente turbare. Quod quia solus dñs ppria virtute facturus est: de quo scriptum est: Quē dominus iesus iterficiet spiritu oris sui: ꝛ destruet illustratione aduentus sui/ recte dicitur: Quis arguet coram eo viam eius? Unde ꝛ sequitur: Et que fecit/ quis reddet illi? Quis nimirum nisi dñs? Qui solus illi perdito homini que fecit reddet/ dū potestatem ei⁹ tā validam per aduentum suū eterna dānatione contriuerit. Sed quia iste princeps malorum: in hac vita q̄diu est positus/ quid agat audiamus. Sequitur.

B

Gen. xlix.

Gal.i.

C

ij.Thes.ij.

¶ S. Qr congeries mortuorum sit multitudo peccātiū: in quorū mentibus q̄si i sepulchris suis sathan vigilat.

Ipse ad sepulchra ducetur: et Caplm.xxix. in cōgerie mortuorum vigilabit. Quia sepulchra mortuos tegūt: quid aliud per sepulchra/ q̄z reproborum corda signantur: in quibus extincte a vita beatitudinis aie velut in sepulchris latent? Iniquus ergo iste ad sepulchra ducit: qr in prauoz cordibus recipitur: q̄r soli eū illi suscipiūt/ in quibus mortue a deo anime reperiunt. De quo recte etiā dum ei⁹ supplicia describunt p pphetā dicitur: In circuitu illi⁹ sepulchra eius/ omnes interfecti/ et qui ceciderūt gladio. Illi quippe in inferno iuxta ipsum sunt: in quib⁹ idem malign⁹ spiritus mortuus iacet. Qui iniquitatis ei⁹ gladio pcussi ceciderunt. Unde scriptū est: Qui liberasti dauid seruum tuū de gladio maligno. Recte aūt dicit. Et in congerie mortuorū vigilabit: qr nūc in congregatione peccantiū astutie sue insidias exerit. Pro eo autem quia in mundo raritas bonorū est/ ꝛ multitudo malorū: recte mortuorū congeries nominat: vt ipsa iniquorum multitudo signetur. Lata enī via est q ducit ad pditionē/ et multi sunt qui ingrediūtur per eam. Sathan itaqz in congerie mortuoz vigilare/ est/ in reproborū cordib⁹ malitie sue astutias exercere. De quo adhuc subditur.

Eze. xxxij

D

Psal. cxliij.

¶ S. Qr diaboli suggestiones dulces sūt his q̄s amor huius mundi voluit in profundum dānationis.

¶ Dulcis fuit glareis cocyti. Greca lingua cocyt⁹ luctus dicit: q tñ luct⁹ feminarū vel quorūlibet infirmātiū solet intelligi. Sapientes vero hui⁹ seculi a luce veritatis exclusi/ quasi vmbras quasdam de veritatis inquisitione tenere conati sunt. Unde cocyton fluuium currere apud inferos putauerūt: videlicet designantes q hi qui digna dolorib⁹ opera faciūt/ in infernū ad luctū decurrūt. Sed nos despiciam⁹ vmbram carnalis sapientie/ q tam de veritate lucē tenem⁹: ꝛ cognoscamus voce beati viri cocyton luctum infirmantiū dici. Scriptum quippe est: Viriliter agite/ ꝛ confortet cor vestrū. Qui enī in deo confortari renuūt/ ad luctū per anime infirmitatē tendunt. Glareas vero lapillos fluminū appellare consueuim⁹/ quos aqua defluens trahit. Quid ergo p glareas cocyti/ nisi reprobi designant/ qui suis voluptatib⁹ dediti/ q̄si semp a flumine ad ima detrahunt? Qui enī contra volupeates huius seculi stare fortiter nolunt/ glaree cocyti fiūt: qr suis quotidie lapsib⁹ ad luctū tendunt: vt in eternū post lugeant/ qui modo se in suis voluptatib⁹ delectabiliter relaxant. Et quia antiquus hostis suū vas illū reprobū hominem ingressus/ dum dona puersis tribuit/ dum eos i hoc mundo honoribus extollit/ dū eoz oculis prodigia ostendit/ dum fluxe mentes hūc in suis pdigijs admirātur ꝛ sequūtur: bene de eo dicitur: Dulcis fuit glareis cocyti. Cū enī hūc electi desplaciūt: cū mentis calce contemnūt/ illi eum sequentes diligunt/ qui velut ab aqua voluptatis ad perpetuū luctū trahunt: qui per terrenā cōcupiscētiā more glaree quotidianis lapsib⁹ ad ima dilabūtur. Alijs nāqz gustū sue dulcedinis p superbiā: alijs per auaritiam: alijs p inuidiam: alijs per fallaciam: alijs per luxuriam porrigit: et ad quāta vitiorum genera pertrahit/ quasi tot sue dulcedinis potus propinat. Nam cum aliquid superbum persuadet/ fit dulce quod dicit: quia videri prelatus ceteris homo peruersus appetit. Dum menti auaritiam infundere molitur/ fit dulce quod occulte loquitur: qr per abūdātiā necessitas vitat. Dum aliquid de inuidia suggerit/ fit dulce quod dicit: quia peruersa mens dum alium decrescere viderit/ exultat se eo minorem minime videri. Cum aliquid de fallacia persuadet/ fit dulce quod suggerit: qr eo ipso quo fallit ceteros/ prudens videtur sibi. Cum luxuriam decepte menti loquitur/ fit dulce qd suadet: qr in voluptate animū resoluit. Quot ergo vitia carnalium cordibus inserit/ quasi tot potus sue eis dulcedinis porrigit. Quā tamē (vt predixi) eius dulcedinem non percipiūt/ nisi qui presentib⁹ voluptatibus dediti/ ad perpetuū luctū trahuntur. Bene ergo dicitur: Dulcis fuit glareis cocyti: quia amarus electis/ ꝛ suauis est reprobis. Illos enī solummodo suis delectationib⁹ pascit quos quotidianis lapsib⁹ ad gemitum impellit. Sequitur.

Psal. xxx.

E

F

¶ S. Qr diabolus ab initio mūdi multo plures ante se traxit/ q̄z finis mūdi hēat/ cū antichrist⁹ venerit. Ca.xxx.

Et post se omnē hominem trahit/ ꝛ ante se innumerabiles. Hoc loco homo/ humana sapiens dicit. Sed cum plus sint omnes q̄z innumerabiles/ querēdū est nobis/ cur ante se innumerabiles/ et post se omnes trahere dicat/ nisi q antiquus hostis reprobū tūc hominē ingressus/ cūctos quos carnales inuenerit/ sub sue iugū ditiōis rapit? Qui et nūc priusqz appareat/ innumerabiles quidem/ non tñ omnes carnales trahit: qr quotidie a carnali ope ad vitam multi reuocantur: atqz ad statū iustitie alij per breuem/ alij vero per longam penitentiam redeūt. Et nūc innumerabiles rapit/ cū falsitatis sue stupenda hominib⁹ signa non exhibet. Cum vero coram carnaliū oculis miranda eis prodigia fecerit post se tunc non innumerabiles/ sed omnes trahit: quia

G qui bonis presentibus delectant/potestati illius se absq retractatione subijciunt. Sed sicut prefati sum⁹: quia pl⁹ est omnē hominē q̄ innumerabiles trahere: cur prius dicitur qđ omnē hominē trahit/ꝛ post i augmēto innumerabiles subijciuntur? Ratio nāq expetit: vt prius qđ minus est/et post in augmento quod maius est diceretur. Sed sciēdū qꝛ hoc loco plus fuit inumerabiles dixisse q̄ oēs. Post se em̄ omnē hominē trahit: qꝛ in tribus annis et dimidio omnes quos in studijs vite carnalis inuenerit/iugo sue dominationis astringit. Ante se vero innumerabiles traxit: qꝛ per quinq milia et adhuc ampli⁹ annorum curricula/q̄uis carnales omnes trahere minime potuit: multo tamē plures sunt in tam longo tempore hi quos ante se inumerabiles rapit/q̄ oēs quos in tam breui tēpore rapiēdos inuenerit. Bene ergo dicit: Post se omnē hominē trahit/et ante se innumerabiles: qꝛ ꝛ tūc minus tollit cum oēs tulerit: et nunc ampli⁹ diripit/cū corda omniū nō inuadit. Hec beat⁹ iob/qꝛ cōtra iniquorū principem mire disseruit/qui in hac vita extolli permittitur, sed in aduentu dn̄i destruet: de se patenter ostendit qꝛ flagella dn̄ica non ex offensione susceperit: qm̄ si iniquus q̄sq in hac vita pmittit̄ pspera/necesse est vt elect⁹ dei debeat sub flagelli freno retineri. Ex qua re amicos arguit/dicens. | Quomodo igitur consolamini me frustra/cū responsio vestra repugnare ostensa sit veritati? | Amici bti iob eū consolari non poterant / in quo suis

H sermonib⁹ veritati ɔtraibāt. Cūq hūc hypocritā vel impiū dicerēt/per hoc q̄ ipsi mentiētes ppetrabant culpā: augebant pculdubio penā iusti vulnerib⁹ afflicti. Nam sanctorū mentes qꝛ veritatē diligūt/etiam culpa fallacie torquet aliene. Quanto enim graue mendacij esse crimē aspiciunt/tanto hoc non solum in se/sed etiam in alijs oderunt.

Finit Liber.xv. Moralium sancti Gregorij:

Sequitur.xxij. capitulum Text⁹ libri beati Job: principium libri decimisexti moralis expositionis beati Gregorij in eundem librum.

Respōdēs autē eliphas themanites dixit. Nūquid deo ɔparari potest homo/etiā cum perfecte fuerit sciētie? Quid prodest deo si iustus fueris: aut quid ei cōfers si imaculata fuerit vita tua? Nūquid timēs arguet te: et veniet tecū in iudiciū/et non propter malitiā tuam plurimā/et infinitas iniqtates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorū sine causa: ꝛ nudos spoliasti vestibus. Aquā lasso non dedisti: et esurienti subtraxisti panē. In fortitudie brachij tui possidebas terram: et potentissim⁹ obtinebas eā.

I Uiduas dimisisti vacuas: et lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circundatus es laqueis: et conturbat te formido subita. Et putabas tenebras te non visurū: et impetu aquarum inundantiū nō opressum iri. An cogitas q̄ deus excelsior celo sit et super stellarū verticē sublimet? Et dicis: Quid enim nouit deus? Et quasi per caliginē iudicat. Nubes latibulū eius/nec nostra considerat: et circa cardines celi perambulat. Nunquid semitā seculorū custodire cupis/quā calcauerūt viri iniqui: qui sublati sūt āte tempus suū: et fluuius subuertit fundamentū eorū? Qui dicebāt deo: Recede a nobis. et quasi nihil possit facere oṗs: estimabant eum: cū ille implesset domos eoꝝ bonis. Quorum sententia procul sit a me. Uidebunt iusti/et letabuntur: et innocēs subsānabit eos. Nonne succisa est erectio eorū: et reliquias eorū devorauit ignis? Acquiesce igit̄ ei: et habeto pacem: et per hec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illi⁹ legē/et pone sermones eius in corde tuo. Si reuersus fueris ad oipotētē/edificaberis: et lōge facies iiquitatē a tabernaculo tuo. Dabit p terra silicē: ꝛ p silice torrentes aureos. Eritq oṗs ɔtra hostes tuos/ ꝛ argētū coaceruabitur tibi. Tunc super oipotentē delicijs affluēs: et eleuabis ad deū faciē tuam. Rogabis eū/et exaudiet te: ꝛ vota tua reddes. Decernes rem/et veniet tibi: ꝛ in vijs tuis splendebit lumē. Qui eni hūiliat⁹ fuerit erit in gloria: et qui inclinauerit oculos suos ipse saluabitur Saluabitur innocēs: saluabitur aūt munditia manuum suarum. K Capitulum.j.

Ui contra veritatis verba in allegatione deficiūt: sepe etiā nota replicant/ne tacendo victi videant̄. Unde eliphas beati iob sermonib⁹ pressus/ea dixitque nulli⁹ ignorat. Ait ei. | Nūquid deo cōparari potest homo/etiā cum perfecte fuerit scientie? | In cōparatione eni dei scientia nostra ignorantia est. Ex dei nāq participatione sapimus: non comparatione. Quid ergo mirꝫ L cum illū quasi per doctrinam dicitur: quod sciri potuit etiam si taceretur? Qui adhuc dei potentiam quasi defendendo subiungit.

S. Qꝛ iustitia nostra non indigeat deus.

Quid prodest deo si iustus fueris: aut quid ei cōfers/si immaculata fuerit vita tua? | In omni quippe quod bene agimus/nosipsos/non autem deum iuuamus. Unde et per psalmistam dicitur: Dixi dn̄o/deus meus es tu: qm̄ bonorum meorum non eges. (Ps.xv.) Ipse eīn vere nobis dn̄s: quia et vtiq deus est: qui bono non indiget seruientis: sꝫ M bonitatem confert quam recipit: vt oblata bonitas non ipsi/sed prius accipientibus/et post reddentibus prosit. Nam et si in iudicio dn̄s veniēs dicit: Qđ diu fecistis vni de his fratribus meis minimis/mihi fecistis: mira hoc pietate loquitur ex suorum compassione membrorū. (Mat.xxv.) Et ipse nos per hoc q̄ caput nostrum est/adiuuat: qui p nostra bona opera i suis membris adiuuatur. Adhuc adiūgit eliphas quod nullus ignorat/dicens. | Nunquid timens arguet te: et veniet tecum ad iudicium? | Quis h̄ vel desipiens sentiat/q̄ dn̄s ex timore nos arguat: et ex metu iudicium contra nos suum proponat? Sed qui verba sua metiri nesciunt/proculdubio ad ociosa dicta dilabuntur. In quibus si se minime repꝛehēdūt: statim ad noxia et contumeliosa verba prosiliunt. Unde eliphas q̄ ociosa intulit/ad cōtumeliosa protinus verba prorupit/dicēs. | Et non propter malitiam tuam plurimam/et infinitas iniquitates tuas. | Ecce a torpenti corde ad verba venit ociosa: ab ociosis autem verbis per crimen fallacie ad contumelias exarsit. Isti quippe sunt casus culpe crescentis/vt lingua cum non restringitur/nequaq̄ vbi ceciderit iaceat: sed semper ad deteriora descendat. Ea vero que subiuncta sunt/quia valde iuxta historiam patent/exponenda ad litteram non sunt. Sed quia amicos beati iob hereticorum speciem tenere diximus/ipsum vero significationē sancte ecclesie gerere/iā nūc eliphas verba quomodo hereticorum falsitati congruant/demonstremus. Nā sequitur. | Abstulisti enim pign⁹ fratrū tuoꝝ sine causa: et nudos spoliasti vestibus. Aquā lasso nō dedisti: et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachij tui possidebas terram: et potētissimus obtinebas eam.

S. Quid sit q̄ p moysen iubet̄ vt ante solis occasum debitori fratri pignus restituatur. Capitulū.ij.

In scriptura sacra pignoris appellatiōe aliquādo dona spiritussancti/aliquando vero signatur confessio peccati. Pign⁹ nāq accipitur donum spiritussancti: sicut per Paulū dicit̄: Qui dedit nobis pign⁹ spūs. (ij.Cor.i.) Ad hoc em̄ pignus accipimus, vt de pro.

A missione que nobis fit/certitudinē teneamus. Donū ergo sancti spiritus pignus dicitur: qr p hoc nostra aīa ad interioris spei certitudinem roboraē. Rursum pignoris nomine/peccati confessio solet intelligi: sicut in lege scriptū (Exo.xxij.) est: Cū debet tibi quippiam frater tuus/et abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue. Frater etenī noster debitor nobis efficitur: cū quilibet proxim⁹ in nos aliquid deliquisse monstraē. Peccata quippe debi (Mat.xviij.) ta vocam⁹. Unde peccatori suo dicit: Omne debitum dimisi tibi. Et in dñica oratiōe quotidie precamur: Dimit (Mat.vj.) te nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. A debitore autē nostro pign⁹ accipim⁹/quādo ab eo qui in nos peccasse cognoscitur/peccati ei⁹ iam confessionē tenem⁹: per quā relaxare peccatū qđ in nos ꝑpetratum est postulamur. Qui enī peccatum quod cōmisit fateē/et veniā petit: iā quasi pro debito pignus dedit. Qđ nimirū pign⁹ ante solis occasum reddere iubemur: qr priusq̄ᷓ in nobis p dolorem cordis sol iustitie occidat/debemus ei confessionem venie reddere/a quo cōfessionē accipimus culpe: vt qui se deliquisse ī nos meminit/a nobis mox relaxatum sentiat quod deliquit. Quia ergo sancta ecclesia quoslibet ab hereticis ad veritatem fidei reuertentes recipit, prius vt confiteri erroris sui culpā debeant persuadet: quasi sub hereticorum specie p eliphaz dicit: Abstulisti enī pign⁹ fratrū tuorū sine causa. id est/ab his qui a nobis ad te veniunt/inutiliter confessionem (B) erroris exegisti. Sin vero (vt prediximus) pignus sancti spiritus dona sentim⁹/heretici sanctā ecclesiam fratrum suorū pign⁹ dicūt abstulisse: quia eos qui ad illā veniūt/dona spūalia suspicanē amittere. Unī et sequitur.

¶ S. Qr heretici in catholica ecclesia panē sane doctrine et vestimenta discipline negant esse/apud se esse affirmant, ideoq̄ʒ catholicis insultant.

¶ Et nudos spoliasti vestibus. Eos quos heretici puersis ꝑdicationibus trahunt/ꝑcepta doctrine sue quasi quedam vestimenta habere existimāt: et tādiu illos vestitos putāt/q̄ᷓdiu hec que ipsi predicauerūt/ab illis seruari ꝯsiderāt: ex quibus cū quidā ad sanctā ecclesiam redeunt/eos protinus doctrine vestimenta perdidisse suspicantur.

Capitulum.iij.

SEd cū nudus expoliari nequeat/querendū nobis est: quomodo pri⁹ nudi/⁊ post spoliati memorantur? Sed sciēdum est quia oīs q̄ cordis puritate ꝑfruitur/eo ipso quo duplicitatis in se tegumētū nō habet/nudus est. Et sunt nōnulli apud hereticos qui cordis quidem puritatem habent/sed tamen doctrine eorū dogmata puersa suscipiunt. Hi nimirū et ex sua puritate nudi sunt: et quasi ex eorū ꝑdicatione vestiuntē. (C) Et qr tales quiq̄ʒ facile ad sanctam ecclesiā redeunt/eo q̄ duplicitatis malitia nō vtunē/eos heretici nudos/fatenē/quos ab ea dicunt vestibus expoliatos: quia simplices quosq̄ʒ pigros atq̄ʒ hebetes putant/quos praua sua dogmata ꝑdidisse considerant. Sequitur. Aquam lasso non dedisti: et esurienti subtraxisti panē. Heretici quo veritatis soliditatē nō tenent/eo nōnūq̄ᷓ student vt loquaciores appareant: et contra catholicorum fidem quasi de doctrine sciētia gloriant. Cūctos quos aspiciūt/prauis ad se trahere sermonib⁹ q̄rūt: et vnde sibi alios ad interitum sociant/inde se agere aliquid viuaciter putāt. Eos vero lassos dicimus/qui sub huius seculi onere laborioso fatigant. Unde ⁊ per semetipsam veritas dicit: Uenite ad me omnes qui laboratis et onerati estis/⁊ ego reficiam vos. Heretici igiē qr sua dogmata predicare nō cessant/sanctam ecclesiam quasi de imperitia irrident/dicentes. Aquā lasso nō dedisti: et esurienti panē subtraxisti. Se enī aquā lasso dare existimant/cū quibusdam sub terreno fasce laborātib⁹ sui poculum erroris prebent. Et panē se esurientib⁹ non subtraxisse suspicantur: qr etiam de inuisibilib⁹ atq̄ʒ incōprehensibilib⁹ requisiti, cū superba audacia respondent. Et tūc se doctos pre oīb⁹ credunt/cū loqui de incognitis infelicius presumūt. Sancta vero ecclesia dū quēpiā videt esurire qđ ꝯ non ꝑūt accipere: aut si iam sunt sibi cognita/modeste supprimit: aut si adhuc videnē incognita/humiliter fateē: eorūq̄ʒ ad ordinate humilitatis sensum reuocat/cū p suū illis predicatorem (Ro.xij.) dicit: Nō plus sapere q̄ᷓ oportet sapere: sed sapere ad so (Ro.xj.) brietatē. Et rursum: Noli altū sapere/sed time. Atq̄ʒ ite (Ecc.iij.) rum. Altiora te ne quesieris: et fortiora te ne scrutat⁹ fueris. Et rursum. Mel inuenisti: comede qđ sufficit tibi/ne (D) forte satiatus euomas illud. Mel quippe inuenire/ē sancti (Puer.xxv.) intellect⁹ dulcedinē degustare. Qđ tūc sufficiēter comeditur/quādo nostra intelligentia iuxta mensurā sensus sub moderamine teneē. Nam satiatus mel euomit/q̄ plus appetens penetrare q̄ᷓ capit: et illud perdit vñ potuit nutriri. Quia ergo sancta ecclesia ab infirmis mentibus prohibet alta perscrutari/beato Job dicitur: Esurienti subtraxisti panem.

Capitulum.iiij.

ET quia eius quoq̄ʒ magnitudini heretici inuident/q̄ in fide vera populos vniuersaliter teneant/cū terrene ꝓsperitatis tp̄s inueniūt/contra eā superbis vocib⁹ excedūt: et exprobrātes apertū q̄ᷓtum pri⁹ ei⁹ potētie latēter inuidebāt. Nā sequiē. In fortitudine brachij tui possidebas terram: et potētissim⁹ obtinebas eam. Ac si patenter dicāt: Qr in predicatione tua terrā vniuersaliter occupasti/potētia fortitudinis/nō ratio veritatis fuit. Quia enī christianos ꝑncipes predicationem eius tenere conspiciunt/hoc qđ ei a populis creditur/non virtutē rectitudinis/sed causam secularis potentie esse suspicantur. Sequitur. Uiduas dimisisti vacuas: et lacertos pupillorum cōminuisti. Plebes q̄ hereticis predicantibus sunt subiecte/ex carnali intelligentia errorum eorū semina peruersa concipiūt/eisq̄ʒ in (E) sua dānatione sociant. Sed cū sancta ecclesia ipsos errorum predicatores vel ratione victos ad se suscipit: vel studio peruersitatis obduratos sub discipline sue vincula restringit: destituti heretici cū remanere apud se plebes sine ꝑdicatorib⁹ vident: quid aliud a sancta ecclesia q̄ᷓ viduas vacuas relictas dolent? Et qr subtractis hereticorū magistris/eorū discipulos in suo opere infirmari suspicanē: quasi lacertos pupilloꝝ comminutos ab ecclesia esse conqueruntur. Uel certe qr sancta ecclesia dū quosdā ab hereticis venientes suscipit: liquet nimirū q̄ pristino eorū errori ꝯtradicit. Nā sūt nōnulli qui ita virginitatē carnis student/vt nuptias dānent: et sūt nōnulli qui ita abstinentiā laudāt/vt sumentes alimēta necessaria detestenē. De qb⁹ p Paulū dr/Prohibētiū nubere: iubētium (j. Timo. iiij.) abstinere a cibis q̄s de⁹ creauit ad ꝑcipiendū cū gratiaꝝ actione fidelibus. Qr ergo eos a carnali intentiōe sue superstitionis reuocat: heretici cū hos āspiciūt aliter viuere q̄ᷓ docuerūt: lacertos eorū ab operatione quā pri⁹ tenuerāt/cōminutos esse ab ecclesia detestanē. Unī et ī hoc tēpore discipline siq̄d ei aduersitatis euenerit/hoc euenisse ex digna peccatorū retributione suspicanē. Nā subdiē. Propterea circūdat⁹ es laqueis: et cōturbat te formido subita. Illā formido subita cōturbat q̄ cōsiderare negligit q̄ ex districtione iudicis venientis iminet. Qr ergo fidelē populū heretici culpis ꝑfidie oppressum credūt/circūdatū laqueis accusant. Et qr existimant q̄ (F) futura non preuideat/in percussione sua hūc subita formidine cōturbatū putāt. Qui adhuc insultantes adiungūt. Et putabas te tenebras non visurū: et impetu aquarū inundantiū non oppressum iri. Ac si aperte dicat. Securitatem pacis in spe tibi proposueras: et idcirco de presumptiōe tua q̄si de luce gaudebas: nec te vnq̄ʒ opprimī tribulationib⁹ existimasti. Sed ecce dū superueniētib⁹ malis affligeris: an sint recta q̄ tenes/ipse que te opprimunt tribulationū tenebre ostendūt. Quas videlicet tribulationes eliphas aq̄s inundantib⁹ cōparat: qr dū alie super alias irruūt/quasi aq̄s tumentib⁹ vnde vndas sequūtur. Sequitur. An cogitas q̄ deus excelsior celo sit: et super stellarum vertices sublimetur? ⁊ dicis. Quid enim nouit de⁹? et quasi per caliginē iudicat. Nubes latibulū eius: nec nostra cōsiderat: et circa cardines celi perambulat.

Capitulum.v.

SUnt plerīq̄ʒ ita hebetes/vt formidare nesciāt/nisi qđ corpaliter vident. Unde fit vt deū non metuāt/quē videre non possunt. Heretici autē qr se esse sapientes arbitranē: ꝟba contra catholicos irrisionis proferūt: atq̄ʒ ab eis illū nō timeri suspicanē/quē videre corporaliter nequeūt: vt quasi p torporem sensus auctorem suū existiment (qr celo excelsior est: ⁊ sup stellarū vertices sublimatur) ex longinquo videre non posse: et qr inter nos ⁊ celestem sedem partes aeree interfūt: quasi in nube latens p caliginē iudicet: ⁊ superioribus intentus/minus ima ꝑpendat: ⁊ dū celi cardines ambiendo ꝯstringit/inferiora non videat. Sed qđ de deo illa vel decipiēs

G suspicet? Qui nimirum dū sit semper omnipotens: sic intendit oībus/ vt assit singulis: sic adest singulis / vt simul omnibus nūq̄ desit. Nam etsi quosdam peccantes deserit: eisdem tamen ipsis adest per iudicium, quibus deesse cernitur per adiumentum. Sic itaq̄ exteriora circūdat/ vt interiora impleat: sic interiora implet / vt exteriora circūdet: sic summa regit / vt ima non deserat: sic imis p̄sens est / vt a superioribus non recedat: sic latet in sua specie/ vt tamen cognoscatur in operatione: sic cognoscitur i suo opere / vt tamen comprehendi non valeat a cognoscentis estimatione: sic adest / vt videri nequeat: sic videri non valet / vt tamen eius p̄sentiam ipsa sua iudicia testenť: sic se nobis intelligēdum prebet / vt tamen ipsum nobis radiū sui intellectus obnubilet: et rursum sic caligine nos ignorantie reprimit / vt tamen menti nostre radijs sue claritatis intermicet: quatenus et subleuata quippiam videat/ et reuerberata cōtremiscat: et quia eū sicuti est videre nō potest / aliquatenus videndo cognoscat. Sed hec heretici sanctam ecclesiam scire non estimant: quia stulto iudicio solos se esse sapientes putant. Ex quorū adhuc typo subiūgitur: [Nunquid semitam seculorum custodire cupis: quam calcauerunt viri iniqui?] Sicut semita redemptoris nostri humilitas ita semita seculorum superbia est. Seculorum itaq̄ semitā viri iniqui calcant: quia per huius vite desideria in elatione perambulāt. De quib⁹ adhuc iniquis subditur.

¶ S. Deus mutat sñiam / cōsilium vero imobile manet.

H ¶ Qui sublati sunt ante tempus suum: et fluui⁹ subuertit fundamentum eorum. Capitulum. vj.

Quō iniq̄ ante tp̄us subtrahū-tur.

Cum tempus vite a diuina nobis prescientia sit p̄culdubio prefixum: querendum valde est / q̄ ratione nunc dicit: q̄ iniqui ex presenti seculo ante tempus proprium subtrahanť? Omnipotens enim deus et si plerūq̄ mutat sententiam / consilium nūq̄. Eo ergo tempore ex hac vita quisq̄ subtrahitur / quo ex diuina potentia ante tempora p̄scit. Sed sciendū q̄ creās et ordinans nos oīpotens deus iuxta singulorū merita disponit et terminum: vt vel malus ille breuiter viuat / ne multis bene agentibus noceat: vel bonus iste diutius in hac vita subsistat: vt multis bonis operibus bonus existat: vel rursum malus longius differatur in vita: vt praua adhuc opera augeat: ex quorū tētatiōe purgati iusti verius viuant. vel bonus citius subtrahať / ne si hic diu vixerit / eius innocentiam malitia corrūpat. Sciendū tamē quia benignitas dei est p̄ctōribus spatiū penitētie largiri. Sz quia accepta tempora non ad fructum penitētie, s; ad vsū iniquitatis vertunt / quod a diuina misericordia mereri poterant, amittunt. Quis omnipotens deus illud tempus vniuscuiusq̄ ad mortem p̄sciat / quo eius vita terminatur: nec alio in tempore quisq̄ mori potuit / nisi ipso q̄ moriť. Nā si ezechie anni additi ad vitā quīdecim memorātur: tempus quidē vite creuit ab illo termino quo mori ipse merebať. Nā diuina dispositio eius tempus tūc p̄sciuit: quo hunc postmodum ex presenti vita subtraxit.

iiij. Reg. xx.

J Cū ergo ita sit / quid est quod dicit: quia iniqui sublati sunt ante tēpus suū / nisi q̄ omnes qui p̄sentem vitā diligunt / longiora sibi eiusdem vite spatia p̄mittūt? Sed cū eos mors superueniens a presenti vita subtrahit / eorum vite spatia q̄ sibi longiora quasi in cogitatione tendere cōsueuerant / intercidit. De quibus recte dicitur: Et fluui⁹ subuertit fundamentum eorum.

¶ S. Q̄ reprobi in hac vita ciuitates edificant / et delectationū suarū solēnia dedicant: sancti vero dedicationē sabbati sui expectant.

¶ Iniqui enim dum corde transire ad eterna negligūt / et cuncta presentia fugitiua esse non intuentur: mentem i amore presentis vite figunt: et quasi longe habitationis in ea sibi fundamētum construūt: quia in terrenis rebus per desiderium solidantur. Sic primus in terra cain ciuitatem construxisse describitur: qui videlicet peregrinus apte monstrať: q̄ ipse in terra fundamentū posuit / qui a soliditate eterne patrie alien⁹ fuit. Peregrin⁹ q̄ppe a summis / fundamētū in infimis posuit / qui stationē cordis in terrena delectatiōe collocauit. Vñ et in eius stirpe enoch (qui dedicatio interpretať) p̄mus nasciť: in electorū vero progenie enoch septimus fuisse memoraťq̄: q̄ videlicet reprobi in hac vita que ante est / semetipsos edificando dedicant: electi vero edificationis sue dedicationē in fine tē-

Gen. iiij.

poris. i. in septio tp̄e expectāt. Videas nāq̄ plurimos tēporalia sola cogitare: honores querere: ambiendis reb⁹ inhiare: nil post hanc vitam requirere. Quid itaq̄ isti nisi in prima se generatione dedicāt? Videas electos nil p̄sentis glorie querere: libēter inopiam sustinere: mala mūdi equanimiter perpeti / vt possint in fine coronari. Electis ergo enoch in septima generatione nascitur: quia sui dedicationem gaudij / in extreme retributiōis gloria requirunt. Et quia quotidiano tēporis lapsu ipsa presentis vite mortalitas decurrit: atq̄ reproborum dedicationem eosdem reprobos subtrahendo destruit: recte de iniquis diciť / Et fluuius subuertit fundamentū eorū. i. ipse cursus mutabilitatis statum i eis subuertit peruerse constructionis. Sequitur: [Qui dicebāt deo: Recede a nobis.] Hec etiam beatum Job dixisse q̄s ambigat? Sed que i eius dictis exposuimus / propter legentis fastidium replicare deuitamus. Sequitur. [Et quasi nihil possit facere omnipotens / estimabant eum.] In his quoq̄ sermo, e non sententia immutatur. Nam quod per beatū iob dictum est: Quis est omnipotens vt seruiamus ei? hoc per eliphas dicitur: Et quasi nihil possit facere omnipotens / estimabant eum. Sequitur. Capitulum. vij.

K

Cum ille impleßet domus eorū bonis.] Malorū domos dñs bonis implet: q̄ etiā ingratis sua dona non denegat: vt aut benignitatem conditoris erubescant / et ad bonitatem redeant: aut redire omodo contēnētes / inde illic grauius puniaňť: vnde hic e bonis dei largitoribus mala reddiderunt: vt duriora eos tunc supplicia puniant / quorū hic malitiā nec dona vicerunt. Sequitur: [Quorū sententia procul sit a me.] Hoc etiam per beatum Job dictum est. Ait nāq̄: Quorū cōsilium longe sit a me. Quis aliud sñia / atq̄ aliud cōsilium possit intelligi. Sententia quippe in ore est / cōsilium i cogitatione. Dum ergo eliphas longe se a malorum sententia: beatus vero iob a consilio optauit / cōstat nimirum q̄ iste malorū verbis: ille vero etiam cogitatione desiderat esse dissimilis. Sequitur.

L

¶ S. Q̄ iusti in hac vita in peccatis reproborum tabescūt / adhuc de suo fine incerti: postmodū vero iā non habentes quod metuāt / i iteritu eorū gaudebūt: vnaq̄ erit eis cum iudice et districtio et voluntas.

¶ Videbunt iusti / et letabuntur: et innocens subsannabit eos.] Iusti cum hic iniustos errare conspiciunt: de errore pereuntium letari non possunt. Si enim gaudent erroribus, iusti non sunt. Rursum si per insultationem letanť: eo q̄ tales non sunt quales alios esse cōspiciūt / omnino superbi sunt. Vnde et phariseus iustificationem perdidit: quia publicani meritis gaudendo se p̄tulit / dicēs: Gratias ago tibi: quia non sum sicut ceteri hominum: raptores / iniusti / adulteri / velut etiam hic publican⁹. Rursum si dicimus q̄ perfecto gaudio exultare iusti possunt de morte prauorū / quale est in hoc mundo gaudium de vltione peccantiū: in quo adhuc incerta est vita iustorū? Discernamus igitur tempora tremoris et exultationis. Vident etenī nūc iniustos iusti: et de eorū nequitia tabescunt. Cūq̄ eos perire conspiciunt: de sua quoq̄ vita suspecti fiunt. Quando ergo videbunt iusti iniquorū interitum et letabunť / nisi cū districto iudici perfecta iam securitate exultationis inheserint: cū in illo extremo examine illorum dānationem conspiciūt: et de se iam qđ metuāt nō habebūt? Nūc itaq̄ reprobos aspiciūt et gemūt: tunc aspiciūt et subsannant: q̄ eos exultādo cōspiciunt / quos modo nec sine gemitu iniqua p̄petrantes / nec sine metu vident p̄ iniq̄tate morientes. Vnde per hoc qđ subditur: q̄ de dānatione eorum vltima dicatur / ostenditur: nam protinus subinfertur.

Luc. xviij

M

¶ S. Q̄ gloria peccatorum succidetur in fine: et ipsas carnis reliquias quas in sepulchro deseruerat aīa rursum accipiet / vt pariter flamma gehenne corpus et animam affligat.

¶ Nonne succisa est erectio eorum: et reliquias eorū deuorauit ignis?] Hic nāq̄ iniqui erecti sunt: quia i prauis actionibus extolluntur: q̄ et peruerse agunt: et tamen pro p̄uersis actibus minime feriuntur. Peccant et florent: peccata augent / e terrena bona multiplicant. Sed eorū erectio tunc succiditur: cum vel a presenti vita ad interitum / vel a cōspectu eterni iudicis ad eternū gehēne incēdium p̄trahunť. Qui etsi hic mortuā suā carnē reliquūt: ipsam

A quoq; in resurrectione recipiūt/vt cum carne ardeant/ī qua peccauerunt. Sicut enim eorum culpa in mente fuit et corpore:ita eorū pena in aīa erit pariter et carne. Quia ergo nec hoc eis erit a tormento liberū:quod hic mortuū relinquūt:recte nunc dicitur: Reliquias eorū deuorabit ignis. Sequitur: Capitulum. viij.

Acquiesce igitur ei/et habeto pacem:et per hec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem:et pone sermones eiꝰ ī corde tuo. Culpa superbie est docere meliorem. Quam sepe heretici perpetrant qui de his que praue sentiunt/ quasi docere catholicos presumunt. Tūc eñ eos putant deo accedere:si illos contigerit eoꝝ puersitatibꝰ cōsentire. Et acquiescentibus pacem promittūt:q2 cōtra eos qui libi cōsentiunt/iam iurgari desistūt. Fructus autem optimos sibi consentientibus pollicent:quia eos solos bona opera agere existimant/qs ad sua dogmata se trahere exultant. Quibꝰ et hoc congruit qd adiungit. Suscipe ex ore illius legem. Quia ea que ipsi sentiunt/ex ore dei procedere suspicant. Et pone sermones eiꝰ in corde tuo. Ac si apte astruat dicēs:Quos nūc vsq; in ore/et non in corde tenuisti. Q2 eñ eorū peruersa dogmata respuit:non cum vba dei in sensu/sed in ostensione habuisse criminantur. Unde quasi sub quadā specie dulcedinis infundunt virus pestifere persuasionis: vt verba dei ecclesiam in corde suo ponere admoneāt. Que si vnq; a corde illius recessissent/ab illis talia nullatenus audiret. Sequitur. [Si

B reuersus fueris ad omnipotentem/edificaberis: et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.] Fidelem populū heretici a deo discessisse existimant:quia eum suis predicationibus resistentem vident. Quem cum malis presentibus afflictum conspiciunt:quasi per admonitionem ad conditoris gratiam trahere conātur/dicētes. Si reuersus fueris ad omnipotentē/edificaberis. Ac si aperte dicant:Quia nostris dogmatibus resistendo a dño recessisti:idcirco a iustitie edificatione destructus es. Tabernaculum vero aliquando accipimus habitaculū corporis/aliqñ vo habitaculū cordis. Nā sicut aīa habitamꝰ in corpore:ita p cogitationes habitamꝰ in mente. Iniquitas ergo in tabernaculo mētis est pūersa intentio in studio cogitationis. Iniqtas autem in tabernaculo corporis:p expletionem operis actio carnalis. Eliphas itaq; q2 amicus beati viri extitit/quedam vera sentiens:et tñ in his in quibus a rectitudine deuiat/hereticorum speciem tenens:beatum iob ex virtutibꝰ flagellatū nesciens/errasse credidit/quem pcussum vidit:eiq; si reuersus ad oīpotentem fuerit/pollicet dicens:Longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. ac si patenter dicat. Quisquis ad deum post errata reuertitur:in cogitatione simul et ī opere mundatur. Sequitur.

C ¶ Q2 infirmi sanante deo ita cōualescant/vt postmodū doctrine claritate effulgeant. Capitulum. ix.

Dabit p terra silicem:et pro silice torrētes aureos.] Quid per terram/nisi infirmitas actionis:quid per duritiam silic[is]/nisi fortitudo signatur? Quid per torrētes aureos/nisi doctrinā intime claritatis accipimus? Omnipotens autē deus ad se conuersis pro terra dat silicem:quia p infirma actione fortitudinem tribuit robusti operis. Dat etiā pro silice torrētes aureos:q2 pro robusto opere doctrinam multiplicat clare pdicationis:vt peccator quisq; conuersus et ex infirmo fortis existere valeat:et in sua fortitudine vsq; ad pferenda verba intime claritatis exurgat:quatenus in eo et infirmitas actionis in qua velut terra soluitur:bene viuendi fortitudine solidet:et rursus cum sensus ex vita trahit/ex ipsa fortitudine torrentes aurei defluant: q2 in ore bene viuentium doctrine claritas inundat. Sequitur.[Eritq; omnipotens contra hostes tuos:et argētum coaceruabitur tibi.] Quos magis alios hostes patimur q̄ malignos spiritus? Qui in nostris nos cogitationibus obsident: vt ciuitatem valeant nostre mentis irrūpere:eamq; sub sui iugo dominij captam tenere. Argenti autem nomine/sacra eloquia designari testatur psalmi-

Ps.xi. sta qui ait. Eloquia domini eloquia casta/argētum igne examinatū. Et sepe cū eloquijs sacris intendimus:malignorū spirituum insidias grauius toleramus:quia menti nostre terrenarum cogitationū puluerē aspergunt: vt intentionis nostre oculos a luce intime visionis obscurent. Quod nimirū psalmista ptulerat/cū dicebat. Decli-

D Ps.cxviij. nate a me maligni:et scrutabor mandata dei mei. Uidelicet patent insinuans:q2 mādata dei perscrutari non poterat/cū malignoꝝ spirituū insidias in mente tolerabat. Quod etiā in Isaac opere sub allophylorū prauitate co-

Gen.xxvj. gnoscimꝰ designari/qui puteos quos Isaac foderat/ terre congerie replebant. Hos eñ nos nimirū puteos fodimus/cum in scripture sacre abditis sensibus alta penetramꝰ. Quos tamen occulte replēt allophyli:quando nobis ad alta tēdētibus, immūdi spūs terrenas cogitatiōes ingerunt:et quasi inuentam diuine sciētie aquam tollūt. Sed quia nemo hos hostes sua virtute superat:per eliphaz dicitur. Eritq; omnipotens contra hostes tuos: et argentum coaceruabitur tibi. Ac si aperte diceretur: Dū malignos spiritus dñs sua a te virtute repulerit/ diuini intus eloquij talentū lucidum excrescit. Sequitur.

¶ S. Q2 diuitibꝰ affluūt multiplices intellectus/qui ī scripturis sanctis discernere sciunt. Capitulum. x.

E Tunc super omnipotētē delicijs afflues.] Super oīpotentē delicijs affluere/est in amore illiꝰ scripture sacre epulis satiari. In cuiꝰ nimirum vbis tot delicias inuenimus/quot ad profectum nostrum intelligentie diuersitates accipimus: vt modo nuda nos pascat historia:mō sub textu littere velata medullitꝰ nos reficiat moralis allegoria:modo ad altiora suspendat contemplatio/in presentis vite tenebris iam de lumine eternitatis intermicans. Et sciendum q̄ quisq; delicijs affluit/in quadā sui remissione soluitur:atq; a laboris studio q̄si ex lassitudine relaxatur:q2 nimiꝝ aīa cum internis delicijs abūdare ceperit/terrenis iā operibꝰ incubare minime cōsentit:sed amore cōditoris capta, et sua captiuitate iam libera:ad cōtēplādam eius speciem deficiendo suspirat/et quasi lassescēdo conualescit: quia dū sordida onera portare iam nō valet: ad illum per quietē properat quem intus amat. Hinc etiam in admiratione

Can.viij. sponse scriptū est: Que est ista que ascendit de deserto delicijs affluens? Quia nimirū sancta ecclesia nisi vborum dei delicijs afflueret:de deserto vite psentis ascēdere ad supiora non posset. Delicijs ergo affluit:et ascēdit:q2 dū mysticis intelligētijs pascit/ad supna quotidie contemplāda subleuat. Hinc etiam psalmista ait: Et nox illumi-

Ps.cxxxviij natio mea in delicijs meis.q2 dū per itellectū mysticum studiosa mens reficitur:iam in ea vite psentis obscuritas fulgore diei subsequētis illuminatur: vt etiā in huiꝰ corruptionis caligine in intellectum illius vis futuri lumi-

F nis erūpat:et verborū delicijs pasta pregustando discat/ quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur. [Et eleuabis ad deū faciem tuam.] Ad deum faciem leuare/est cor ad sublimia inuestigāda attollere. Nam sicut per corporis faciem hominibus:ita p interiorem imaginem deo noti atq; conspicabiles sumus. Cum vero reatu culpe deprimimur:ad deū leuare cordis nostri faciem veremur. Dum enim nulla bonorū operū cōfidētia fulcitur:intueri summa mens trepidat:q2 ipsa se conscientie accusat. Cum vero iam penitētie lamentis culpa diluitur:et sic perpetrata plangunt/vt plāgenda minime ppetrent:magna menti fiducia nascit:et ad cōspiciēda superne retributionis gaudia cordis nostri facies leuat. Sz hec eliphas recte diceret/si infirmū moneret. Cū vero iustū virū pꝑter flagella despicit:quid aliud q̄ verba sciētie nesciēs fundit? Que nimirū dicta si ad hereticorū typum ducimus: ipsi falsis promissionibus ad deum nos faciē leuare pollicentur. Ac si fideli populo patenter dicant: Q2 diu predicationem nostrā non sequeris/cor in infimis premis. Quia vero eliphas beatum Job ad deum reuerti admonuit: a quo videlicet idem vir beatus nunq̄ recessit: adhuc pol-

Prouer. xviij. licendo subiungit: Rogabis eum/et exaudiet te. Rogāt quippe dominū/sed exaudiri minime merentur / qui iubentis dñi pcepta contēnūt. Unde scriptum est: Qui declinat aurem suā ne audiat legem:oratio eius erit execrabilis. Q2 diu ergo eliphas beatum Iob non exaudiri credidit:hunc nimirum in suo opere errasse iudicauit. Unde et adhuc subdit. Capitulum xi.

Cur volenti bonum posse subtrabatur. Et vota tua reddes.] Qui vota vouit: sed hec p infirmitate soluere nō valet/et ex peccati pena agitur: vt volenti bonū posse subtrahatur. Cū vero in conspectu intimi iudicis ea que obstinet culpa detergitur:fit ptinꝰ vt votū possibilitas sequatur. Sequi-

G

Cur bona iustis subtracta: tribuantur iniustis.

tur.[Decernes rem: et veniet tibi.] Hoc esse propriū infirmantium iudiciū solet: vt tāto quempiam existimēt iustū/ q̄to hunc adipisci conspiciunt omne quod appetit: cū videlicet nouerimus nōnū q̄ bona terrena iustis subtrahi: que largo munere tribuūtur iniustis: quia et desperatis egris medici quicquid poposcerint/ dari precipiūt: et eis quos reduci posse ad salutē prouident/ que appetūt dari contradicūt. Sed si dicta hec eliphas de donis spiritalibus intulit: sciendū q̄ res decernitur et venit: cum virtus que et desiderio appetit/ largiente deo etiā effectu pspe ratur. Unde et adhuc subditur.

¶ S. Q apud deum nulla est iustitia hominis/ si eā extollit arrogantia mentis.

¶ Et in vijs tuis splēdebit lumē.] In vijs q̄ppe iustorū lumē splēdere/ est per mira opera virtutū signa sue claritatis aspergere: vt quocūq̄ p intētionē pergūt/ ab intuentiū cordibus peccati noctē excutiāt: et exēplo sui operis in eis iustitie lumē fundāt. Sed q̄talibet sit iustitia operis/ apud internū iudicem nulla est: si hanc eleuat tumor mentis. Unde et subditur:[Qui eī humiliat⁹ fuerit/ erit in gloria: et q̄ inclinauerit oculos suos/ ipse saluabitur.] Que nimirum snīa a veritatis ore nō discrepat: dicentis.

Luc. xiiij. Ois q̄ se exaltat/ humiliabitur: et qui se humiliat/ exaltabitur. Unde et per Salomonē dicit: Anteq̄ cōterat/ exal-

Prouer. xviij. tatur cor hominis: et anteq̄ glorietur/ humiliat. Recte autē dicit: Qui inclinauerit oculos suos/ ipse saluabitur: quia q̄tū p mēbrorū ministerium deprehendi potest/ prima superbie ostensio esse in oculis solet. Hinc enim scri-

Ps. xvij. ptum est: Et oculos superborum humiliabis. Hinc de ipo supbietiū capite dicit: Omne sublime videt. Hinc de illa que ei per infidelitatem adhesit/ scriptū est: Genera-

Prouer. xxx. tio cuius excelsi sunt oculi: et palpebre eius in altū surrecte. Oculos ergo inclinare/ est nullū respiciendo despicere: sed se minorē atq̄ imparem cunctis quos aspicit/ estimare. Saluabit itaq̄ qui oculos inclinat: q̄ qui falsum superbie verticem deserit/ veritatis altitudinem ascendit.

H

Sequitur:[Saluabitur innocēs: saluabit autem munditia manuū suarū.] Que scz sententia si de celestis regni retributione promittitur/ veritate fulcitur: quia cū de deo

Roma. ij. scriptum sit: Qui reddit vnicuiq̄ sm opera eius: illum in extremo examine iustitia eterni iudicis saluat: quem hic eius pietas ab immundis operibus liberat. Sin vero ad h saluari quisq̄ hic mūditia manuū suarū credit: vt suis viribus innocens fiat/ procul dubio erratur: quia si superna gratia nocentē nō preueniret: nunq̄ pfecto inueniret quem remuneret innocentē. Unde veridici Moysi voce dicitur: Nullus q̄ apud te per se innocens est. Superna ergo pietas prius agit i nobis aliquid sine nobis: vt subsequēte quoq̄ nostro libero arbitrio/ bonum quod iam appetimus/ agat nobiscum: quod tamen per impensam gratiā in extremo iudicio ita remunerat in nobis: ac si solis processisset ex nobis.

Quē iustitia saluet i extremo examine.

Nota errorem.

Exodi xxxiiij.

Superna pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis.

Capitulum. xij.

j. Cor. xv.

Quia enī diuina nos bonitas vt innocentes faciat/ preuenit: Paulus ait: Gratia aūt dei sum id quod sum. Et quia eandē grām nostrum liberum arbitriū sequitur/ adiūgit. Et grā ei⁹ in me vacua nō fuit: sed abūdātius illis oib⁹ laboraui. Qui dū se de se

Ibidem. nihil esse cōspiceret/ ait. Nō aūt ego. Et tū quia se esse aliquid cū gratia inuenit/ adiūxit: Sed gratia dei mecū. Nō

I

enī diceret mecū: si cū preueniente gratia subsequens liberū arbitriū nō hēret. Ut ergo se sine grā nihil esse ostēderet/ ait. Nō ego. Ut vero se cū grā opatū esse p liberū arbitriū demōstraret/ adiūxit: sed grā dei mecum. Munditia itaq̄ manuū suarū innocēs saluabit: q̄ q̄ hic preuenit dono vt innocēs fiat: cum ad iudiciū ducit/ ex merito remunerat. Que cūcta eliphas (sicut pdictū ē) etsi recte protulit/ cui tamen pferret ignorauit: quia docere meliorē non debuit/ sz audire. Que tū oīa p typum/ hereticorū pmissionibus cōgruūt: q̄ cum fideles quosq̄ in presenti vita afflictos inueniūt/ eos ex culpa perfidie pcussos arbitrantur: eisq̄ si sua dogmata sequantur/ salutem innocentie per bonorum operū munditiā pmittunt. Sed mēs fidelium tanto eos altius despicit/ q̄to illos innocentiam nō videt habere quā pollicent. Unde bene per salomonē

Typ⁹ hereticorum.

puer. j. dicitur. Frustra iactat rete ante oculos pēnatorū. Pennati quippe sunt bonorū spūs: qui dū ad altiora per spem veritatis euolant: apposita prauorū hominum deceptionis retiacula declinant. Sequitur.

¶ Textus capituli vicesimitertij beati Job: quod continuat libri decimisexti Moraliū beati Gregorij capitulo duodecimo

K

Respōdēs autem Job ait. Nūc quoq̄ in amaritudine est sermo me⁹: et man⁹ plage mee aggrauata ē sup gemitū meū. Quis mihi tribuat vt cognoscā et inueniā illū: et veniā vsq̄ ad soliū ei⁹? Ponā corā eo iudiciū: et os meū replebo increpationibus: vt sciā verba q̄ mihi respōdeat: et intelligā quid loquat mihi. Nolo multa fortitudine cōtendat mecū: nec magnitudinis sue mole me premat. Proponat equitatem cōtra me: et pueniet ad victoriam iudiciū meū. Si ad oriente iero: nō apparet. Si ad occidentē: non intelligā eū. Si ad sinistrā: quid agam? Non apprehendā eū. Si me vertam ad dexterā: non videbo illū. Ipse vero scit viā meā: et probabit me quasi aurum quod per ignem transit. Uestigia eius secutus est pes meus: viam eius custodiui: et non declinaui ex ea. A mādatis labiorum eius non recessi: et in sinu meo abscondi verba

L

oris ei⁹. Ipse enim solus ē: et nemo auertere potest cogitationē eius: et anima eius quodcunq̄ voluit hoc fecit. Cum expleuerit in me voluntatē suā: et alia multa similia p̄sto sunt ei. Et idcirco a facie eius turbatus sum: et considerans eū timore sollicitor. Deus molliuit cor meū: et oīpotēs cōturbauit me. Nō eī perij ppt iminētes tenebras: nec faciē meam operuit caligo.

¶ S. Q iusti q̄to plus in hoc mundo laborant/ tanto amplius contēplari deum desiderant.

¶ Respondens autem iob dixit. Nunc quoq̄ in amaritudine est sermo meus: et manus plage mee aggrauata est super gemitū meum.] More suo beatus iob planioribus verbis inchoat: sed dicta sua alta mysterij psecutione cōsummat. Mederi quippe dolor afflicti ex amicorū cōsolatione debuerat: sed q̄ cōsolatio ad blādimēta fallacie erupit/ afflicti dolor inhorruit. Quē enī eliphas spon-

M

dere cōuerso meliora non timuit/ quasi ex noxio medicamine vulnus creuit. Unde recte dicit: Nūc quoq̄ in amaritudine est sermo meus: et manus plage mee aggrauata est sup gemitū meū. q̄ videlicet inordinate consolationis intentio/ pcussionem quā minuere debuit/ multiplicauit. In quibus nimirū verbis p typū sancte ecclie etiā fidelium dolor exprimit: q̄ eo amplius gemūt/ q̄ malos blandiri cōspicit: qui iuxta Pauli vocē: Per dulces sermones

Ro. xvj.

et benedictiones seducūt corda innocentiū. Caplm. xiij.

Quae etiam verba ad considerandam subtilius mentem fidelium recte referuntur. Qui esse sine amaritudine nesciunt/ etiam si in hoc mundo psperari videant. Quibus cū aduersitas euenit/ cum quem inuenit/ ingeminat dolorem. Unde recte dicitur: Nunc quoq̄] vt aperte monstretur/ quia electorū mens sine amaritudine et in psperitate non fuerit. Bene autē dicitur: Et manus plage mee aggrauata est super gemitum meum. Man⁹ quippe plage est fortitudo percussionis. Primā nāq̄ percussionē suā electi considerāt: quia a conditoris sui visione diuisi sunt: q̄ nequaq̄ illuminationis intime claritate perfruunt: sed in presentis vite exilio quasi i cecitatis loco religati gemūt. Semp ergo habent i hac manu plage gemitum suum. Sed cum adhuc etiā aduersa in hac vita accedunt: man⁹ plage eorum etiam super gemitum grauatur. Erat eī plage gemit⁹ etiā cū p̄sentis vite aduersa deessent. Sed amaritudo hmōi pcussionis/ ex tentatione crescit aduersitatis. Dicit ergo: Et manus plage mee aggrauata est super gemitū meū: quia iustū quēq̄ in hac vita aduersitas non letum percussit/ sed in eo dolorem vulneris multiplicauit. Fit tamen

A miro oīpotētis dei moderamīe / vt cū in hoc mūdo mēs iusti aduersitatib⁹ plus laborat: auctoris sui contēplandam faciem ampli⁹ sitiat. Unde hic apte subiūgitur:

¶ S. Q: electi dū deū cognoscūt per fidem / desiderāt videre per speciem: et cū fidei oculis eū presentem angelis quasi ī solio suo intuētur: inueniūt apud ipm causas rationabiles ꝛ iustas que extrinsecus videntur iniuste.

¶ Quis mihi tribuat / vt cognoscam ꝛ inueniam illum: et veniā vsqꝫ ad soliū ei⁹? Electus quisqꝫ nisi deū cognouisset / vtiqꝫ non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidem / atqꝫ aliud per speciem: aliud inuenire per credulitatem / aliud per cōtēplationem. Ex qua re agit / vt electi oēs eū quē fide cognouerūt / videre quoqꝫ per speciē anhelent. Cui⁹ amore flagrātes estuāt: qꝛ ei⁹ dulcedinis suauitatem iam in ipsa sue fidei certitudine degustant. Quō bene ille in gerasenoꝝ regione sanatus a demonib⁹ designat: qui vult abire cum Jesu: sed ei a magistro salutis dicitur: Redi in domum tuam: et narra q̄ta tibi fecerit deus. (Lu. viij.) Amanti eñ adhuc dilatio imponitur: vt ex dilati amoris desiderio / meritum retributionis augeatur. Fit ergo nobis oīpotēs deus dulcis in miraculis: et tamen in sua celsitudine manet occultus: vt ꝛ quedā monstrādo de se / occulta nos inspiratione in suo amore succēdat: et tñ in abscōdēdo maiestatis sue gloriam / amoris sui vim per estū desiderij augeat. B Nisi eñ sanctus vir videre hūc in sua maiestate quereret / nō vtiqꝫ subinferret. Et veniam vsqꝫ ad solium eius. Capim. xiiij.

Quid nāqꝫ est solium dei / nisi illi āgelici spūs / qui (scriptura teste) throni vocati sunt? Qui ergo vsqꝫ ad soliū dei venire vult: quid aliud q̄ interesse angelicis spiritib⁹ concupiscit: vt nulla iam defectiua tēpoꝝ momēta sustineat: sed ad permanētem gloriā in cōtēplatione eternitatis exurgat. Que tamen ꝟba etiā in hac vita positis iustis cōueniūt. Nam cū cōtra votū suū atqꝫ desideriū quodlibet agi cōspiciūt: ad occulta dei iudicia recurrūt / vt in eis videāt qꝛ inordinate intus non disponitur / qđ inordinatū foris currere videtur. Cū eñ presidētem angelicis spiritib⁹ creatorē oīm / fidei oculis cōtēplātur / ad ei⁹ nimirū soliū veniūt. Et qꝛ considerant q̄m is qui mire angelos regit / iniuste hoies nō disponit: profecto inueniūt causales rationes q̄ iuste sint: dum ipe cause extrinsecus videantur iniuste. Dūqꝫ id humiliter faciūt: semetipos sepe in sua volūtate reprehendūt: sua in se nōnūq̄ꝫ vota diiudicāt / dum meliora esse ea que disponit cōditor / pensant. Unde bene adhuc subditur:

¶ S. Q: qui subtile dei iudicium intuetur / amaritudine penitentie seipsum pei sequitur.

¶ Ponam corā eo iudiciū: et os meū replebo increpationib⁹. Corā deo iudiciū ponere / est intra secretū mētis per fidei cōtēplationem ad tremēdum examen maiestatis illi⁹ oculos nostre cōsiderationis aperire: q̄ḡ C peccator homo mereat̄ attēdere: et occult⁹ nūc ꝛ tacitus iudex q̄ terribilis post appareat considerare. Ex qua re agit̄ vt ad cognitiōem sui aīa subtili⁹ reuocetur: et quo occultū iudicem magis terribilem videt: eo de suis actibus formidolosi⁹ angustet̄. Anxie trepidat: culpas suas lamētis insequit̄: penitendo increpat / qualē fuisse se meminit. Unde nunc quoqꝫ postq̄ dictū est: Ponā corā eo iudiciū / recte subiungit̄: Os meū replebo increpationibus. Qui eñ sibi in cōspectu dei iudiciū ponit: os suum increpationib⁹ replet: qꝛ dū subtile examen tremēdi cōtra se iudicis cōtēplatur: amare se penitētie inuectione ꝓsequit̄. Sepe aūt dum culpas nr̄as pensare negligim⁹: que earū repħēsio in iudicio sequat̄ / ignoramus. Dū ꝟo eas penitēdo ꝓsequimur: quid nobis de eis iudex ī suo examine dicere possit / inuenim⁹. Unde adhuc apte subiūgitur: Ut sciam ꝟba que mihi respōdeat: et intelligā quid loquat̄ mihi. Tūc eñ culpas plangimus / cū pensare cepērim⁹. Sed tūc subtili⁹ pensamus / cū solliciti⁹ plāgimus: atqꝫ ex lamētis in corde nostro pleni⁹ nascit̄ / quid est qđ peccātib⁹ diuina districtio minat̄: que erūt illa reproboꝝ improperia / q̄ terror / q̄ implacabilis maiestatis aiaduersio. Tāta eñ tūc dñs reprobis irat⁹ dicit: q̄ta eos pati ex eq̄tate ꝓmiserit. Que nimirū verba aiaduersionis illi⁹: iusti dūmodo sollicite metuūt / euadunt. Sed quis in illo examine inueniri iustus valeat: si ꝟm sue fortitudinis maiestatem / vitam hoīm discutiat

deus? Apte ergo subiungitur.

D ¶ S. Q: nihil nobis fortitudo diuina ꝓdesset / nisi nobis per assuptam humanitatem cōgrueret. Capi. xv.

Nolo multa fortitudine cōtēdat mecū. nec magnitudinis sue mole me premat. Mens etenī q̄libet iusti / si ab oīpotēte dño districte iudicatur / mole magnitudinis premit̄. In qb⁹ nimirū verbis hoc quoqꝫ intelligendum est: q̄ sanctus vir dum dei fortitudinem deuitat: q̄d eius aliud q̄ infirmitatem desiderat? Et scriptum est: Quō infirmum est dei / forti⁹ est hoīb⁹. (j. Corin. j.) Unde et ꝓtinus adiūgit: Proponat equitatem cōtra me: et ꝑueniet ad victoriā iudiciū meū. Quis eñ alius nisi mediator dei ꝛ hoīm homo xp̄s iesus equitatis noīe designatur? de quo scriptum est: Qui factus est sapientia nobis a deo ꝛ iustitia. (j. Corin. j.) Que scꝫ iustitia dum in hūc mūdum cōtra vias pctōꝝ venit: antiquum hostem vincim⁹ / a quo capti tenebamur. Dicat ergo: Nolo multa fortitudine cōtēdat mecū: nec magnitudinis sue mole me premat. ꝓponat equitatem cōtra me: et peruenit ad victoriā iudiciū meū. i. ad redarguēdas vias meas incarnatum filiū mittat: et tūc insidiātem aduersarium ꝑ absolutionis mee iudiciū victor excludam. Si eñ in diuinitatis fortitudine sic vnigenit⁹ fili⁹ inuisibilis maneret / vt nil de nostra infirmitate susciperet: infirm⁹ homo ad eū inuenire accessum gr̄e q̄n potuisset? Cōsideratum quippe pōdus ei⁹ magnitudinis opprimeret poti⁹ q̄ iuuaret. Sed fortis sup oīa / apparuit infirmus inter oīa: vt dum nobis ex assūpta infirmitate cōgrueret / ad ꝑmanētem nos suam fortitudinem eleuaret. In altitu- E dine eñ sua diuinitas a nobis vtpote puulis apprehendi non potuerat: sed strauit se hoīb⁹ per humilitatem † et quasi in iacentem ascēdimus. surrexit / et leuati sum⁹. († Als humanitatē.) Unde hoc quoqꝫ mox subditur / per qđ diuinitas inuisibilis atqꝫ incōprehēsibilis demonstret̄. Nam sequitur:

¶ S. Q: deus implēs oīa / si in pte querit̄ / non inuenit̄.

¶ Si ad orientem iero / non apparet: si ad occidētem / nō intelligā eū: si ad sinistrā / quid agā? Non apprehēdā eū. Si me vertā ad dexterā / non videbo illū. Creator q̄ppe oīm in pte non est: qꝛ vbiqꝫ est. Et tñ minus inuenitur / q̄n is q̄ tot⁹ vbiqꝫ est / in pte querit̄. Incircūscript⁹ nāqꝫ spūs oīa intra semetipm hꝫ: q̄ tñ et implēdo circūdat / et circūdādo implet: et sustinēdo trāscēdit / et trāscēdēdo sustinet. Bene aūt postq̄ dictū est: Si ad oriētē iero / nō apparet: si ad occidētē / non intelligā eū: si ad sinistrā / q̄d agā? Non apprehēdā eū: si me vertā ad dexterā / non videbo illū: ilico adiūxit. Ipse ꝟo scit viā meā. Ac si aperte dicat: Uidere nō valeo vidētem me: et eū qui me subtiliter intuet̄ / intueri nō possum. vt videlicet ostēdat q̄ tāto cauti⁹ formidād⁹ est / q̄to cōspicabilis nō est. Qui eñ ita nos aspicit / vt a nobis aspici nequeat: eo magis timēd⁹ est / quo cūcta vidēs minime videtur. Cū eñ cōtra nos latere quēpiam in insidijs credim⁹: eo illū amplius metuim⁹ / quo minime videm⁹. Cūqꝫ ei⁹ insidias neq̄q̄ deprehēdim⁹ vbi sūt: et ibi eas metuim⁹ vbi nō sūt. F Creator aūt noster q̄ vbiqꝫ tot⁹ est: et cernēs cūcta nō cernit̄: tāto magis metuēd⁹ est / q̄to inuisibilis ꝑmanēs / de nr̄is actib⁹ q̄n et q̄d decernat ignorat̄. Que tñ ꝟba intelligi ꝛ aliter pñt. Ad oriētē q̄ppe imus / cū mētē in cōsideratiōe maiestatis ei⁹ attollim⁹. Sꝫ nō apparet: qꝛ q̄lis in natura sua est / a cogitatione mortali videri nō preualet. Si ad occidētem / non intelligā eum. Capim. xvj.

Ad occidētem imus / cū subleuatū in deo cordis oculū / sed ipa immēsitate luminis reuerberatum / ad nosmetipos reducim⁹: et lassati discim⁹ valde sup nos esse qđ querebam⁹: nostrāqꝫ mortalitatē cōsiderātes / indignos nos adhuc esse deprehēdimus q̄ immortalem videre valeam⁹. Si ad sinistrā / q̄d agā? Non apphēdā eū. Ad sinistrā ire / est pctōꝝ delectatiōib⁹ cōsētire. Et nimirū ꝯstat: qꝛ deū apphēdere nō valet / q̄ adhuc ī delectatiōe pcti ꝑ sinistrā iacet. Si me ꝟtā ad dexterā / nō videbo illū. In dexterā ꝓcul dubio ꝟtit̄ q̄ de virtutib⁹ eleuat̄. Sed deū videre nō valet / q̄ priuata letitia de bonis actib⁹ gaudet: qꝛ ī eo cordis oculum tumor elatiōis premit. Unñ bñ ałs dr̄. Non declines ad dexterā aut ad sinistrā. (Deutero. xvij.) In qb⁹ cūctis plerūqꝫ se aīa discutit: nec tñ plene deprehēdere semetipam valet. Unñ hic apte subdit̄: Ipse ꝟo scit viā meā. Ac si patēter dicat. Ego me ꝛ districte discutio: et ꝑfecte scire non possum:

G et tñ ille quem videre non valeo/videt subtiliter cũcta que ago. Sequit: [Et pbabit me quasi aurũ qđ p ignẽ transit. Aurũ in fornace ad nature sue claritatẽ proficit/ dũ sordes amittit.] Quasi aurũ ergo qđ per ignẽ transit pbãtur ale iustoꝝ: quibꝰ exustione tribulationis z subtrahũtur vitia/et merita augẽtur. Nec elationis fuit q sanctus vir in tribulatione se positum auro cõparauit: qꝛ qui dei voce iustus ante flagella dictꝰ est: nõ idcirco tẽtari pmissus est/vt i eo vitia purgarẽtur/sꝫ vt merita crescerẽt. Aurum vo igne purgat. Minus ĝ de se estimauit ipe q̃ erat: dum tribulationi traditꝰ/purgari se credidit/q purgãdum in se aliquid nõ habebat. Sciẽdum vo est: qꝛ q̃uis de se humilia sentiat animꝰ iustoꝝ: ea tamen que agũt/q̃ sint recta cõspiciũt: sed de eoꝝ rectitudine non presumũt. Unde adhuc subdit: [Uestigia eiꝰ secutus est pes meꝰ. Uiam eiꝰ custodiui: et non declinaui ex ea. A mandatis labioꝝ eiꝰ non recessi: et i sinu meo abscondi vba oris mei.] Sed in his oibꝰ an se esse aliqđ existimet/videamus. Sequitur.

¶ S. Qꝛ solus deus principaliter z immobiliter est/de quo per Moysen dictum est/ Qui est/ misit me ad vos.

¶ Ipse eñ solus est.] Qua sentẽtia subiũcta ostẽdit: qꝛ in tot bonis q egerat/nil esse se credidit. Sed hec ipa superius vba repetẽtes/vt possumus pstringamus. Uestigia eiꝰ secutus est pes meꝰ. Quasi quidam nãq gressus dei sunt ipe quas cernimꝰ operationes eiꝰ: quibꝰ bonus quisq malusq regit: quibꝰ iusti iniustiq suis ordinibꝰ disponũtur: qbꝰ et subiectꝰ q̃sq ad meliora q̃tidie ducitur: et aduersus ad deteriora corruẽs tolerat. De qbꝰ nimirũ gressibꝰ pphεta dicebat. Uisi sunt gressus tui deꝰ. H Nos itaq cũ virtutem lõganimitatis atq pietatis eiꝰ intuemur: et intuẽtes imitari pcẽdimꝰ: q̃d aliud q̃ gressuũ eiꝰ vestigia seqmur: qꝛ extrema quedã eiꝰ operationis imitamur. Hec eñ patris sui vestigia vitas admonebat imitari/cũ diceret: Orate pro psequẽtibꝰ et calũniãtibus vos: vt sitis filij patris vri q in celis est: q solẽ suũ oriri facit sup malos z bonos. (Mat.v.) Capi xvij.

P Ostq̃ñ beatus Iob q certa fide iam dixerat Scio q redẽptor meus viuit/et in nouissimo die de terra surrecturus sum: sic in futura operatione incarnãde sapiẽtie intẽdere: sicut nos eiusdem sapiẽtie iam preterita opera per fidẽ videmꝰ: q mediator dei z hoim benignꝰ ad tribuẽdũ/humilis ad sustinẽdum/patiẽs ad exẽplum prebẽdum fuerit. Cuiꝰ nimirũ vitã dum beatꝰ Iob supno spũ repletꝰ/sollicita intẽtione cõspiceret: futurã mãsuetudinis illiꝰ humilitatẽ preuidẽs: q̃si ad exẽpliũ sibi ppositũ recurrit: vt q̃cq̃d i hac vita ageret/ad imitationis illiꝰ vestigia ligaret: quatenus q occulte dispositionis eiꝰ sublimia videre nõ poterat/q̃si in terra cõspiciẽs ad imitationem eiꝰ vestigia teneret. De qbꝰ eiꝰ vestigijs per Petrũ dr: Christꝰ passus est p nobis: vobis relinquẽs exẽpliũ/ vt sequamini vestigia eiꝰ. (i. Pet.ij.) De quo adhuc subdit: [Uiam eius custodiui: et nõ declinaui ex ea.] Custodit etenĩ et nõ declinat/q hoc vbi intẽdit operat. Custodire q̃ppe per intẽtionem/est I non declinare p operationẽ. Hec nãq est sollicitudo iustoꝝ: vt actus suos quotidie iuxta vias vitatis examinẽt: et eas sibi in regulã pponẽtes/a rectitudinis earũ tramite nõ declinẽt. Sup semetipos q̃ppe quotidie ire cõtẽdũt: et q in virtutũ verticẽ puehũtur/cauta rephẽsione diiudicãt q̃cq̃d de eis ex semetipis remanet infra semetipos: et totos se illo festinant trahere/ vbi se inuenisũt ex pte puenisse. Sequit: [A mãdatis labioꝝ eiꝰ nõ recessi..] Sicut bene obsequẽtes famuli dnoꝝ suoꝝ vultibus semp intẽti sunt; vt ea que pceperint/festine audiãt et implere cõtẽdãt: sic iustoꝝ mẽtes p intẽtionem suam oipotẽti dño assistũt: atq in scriptura eiꝰ quasi os eiꝰ intuẽtur: vt qꝛ per eã deꝰ loquit omne qđ vult: tãto a volũtate eiꝰ non discrepẽt/q̃to eãdem volũtatem illiꝰ in eiꝰ eloquio agnoscũt. Unde fit vt eiꝰ vba non p eoꝝ aures supuacue transeãt: sed hec in suis cordibus figãt. Unde hic subditur: [Et in sinu meo abscondi vba oris eius] In sinu etenĩ cordis vba oris eiꝰ abscõdimꝰ: q̃ñ mãdata illius non transitorie/sed implenda opere audimus. Hinc est q de ipa matre virgine scriptum est: Maria autem conseruabat oĩa vba hec/cõferẽs in corde suo. (Luce.ij.) Que nimirum vba z cum ad operationem pdeũt/in sinu cordis abscõsa latent: si per hoc qđ foris agitur/intus agẽtis animus non eleuat. Nam cũ cõceptꝰ sermo ad opus ducit: si p hoc humana laus querit: sermo dei in sinu mẽtis proculdubio non occultatur. Sed nosse velim beate vir/cur te tãta intẽtione examines: cur tãta sollicitudine astringas. Sequitur. K Capitulum xviij.

I Pse eñ solus est: et nemo auertere potest cogitationem eiꝰ.] Nũquid nam non sunt angeli z hoies/celum z terra/aer z maria/cũcta volatilia/quadrupedia/atq repentia? Et certe scriptum est: Creauit/vt essent oĩa. (Gene.i.) Cum ĝ in rerum natura tam multa sint: cur beati viri voce nũc dr: Ipe eñ solus est? Sed aliud est esse/ aliud principaliter esse: aliud mutabiliter/atq aliud immutabiliter esse. Sunt eñ hec oĩa: sed principaliter non sunt: qꝛ in semetipis minime subsistũt: et nisi gubernãtis manu teneãtur/esse nequaq̃ possunt. Cũcta nãq in illo subsistunt a quo creata sunt: nec ea que viuũt/sibimetipis vitã tribuunt: neq ea que mouẽtur z non viuunt/suis nutibꝰ ad motum ducũtur: sed ille cũcta mouet/qui quedam viuificat: quedam vo non viuificata in extremam essentiam mire ordinãs seruat. Cũcta q̃ppe ex nihilo facta sunt: eorũq essentia rursum ad nihilum tẽderet/nisi eã auctor oim regiminis manu retineret. Oĩa itaq que creata sunt: per se nec subsistere preualent/nec moueri: sed intãtum subsistũt inquãtum vt esse debeãt acceperũt. Intãtum mouẽtur/inquãtum occulto instinctu disponũtur. Ecce eñ peccator flagellandus est de rebꝰ humanis. Arescit in eiꝰ laboribꝰ terra: cõcutitur in eiꝰ naufragijs mare: ignescit in eiꝰ sudoribus aer: obtenebrescit cõtra eum inũdationibꝰ celum: L inardescũt in eiꝰ oppressionibꝰ hoies: mouentur in eius aduersitate z angelice virtutes. Nunquid nam hec que inanimata/vel que viuẽtia diximꝰ/suis instinctionibus et non magis diuinis impulsionibꝰ agitantur? Quicq̃d est itaq qđ exteriꝰ sentit: per hoc ille intuẽdus est q hoc interiꝰ disponit. In omni igitur causa solus ipe intuendus est/qui principaliter est. Qui etiã ad Moysen dicit Ego sum q sum. Sic dices filijs israel: Qui est/misit me ad vos. (Exo.iij.) Cum itaq flagellamur per ea que videmus/illũ debemꝰ sollicite metuere/quẽ non videmus. Uir itaq sctũs despiciat q̃cq̃d exteriꝰ terret: quicq̃d per essentiã suam (nisi regeret) ad nihilum tenderet: et mẽtis oculo suppressis oibꝰ intueatur vnum: in cuiꝰ essentie comparatione esse nostrũ nõ esse est: et dicat. Ipe eñ solꝰ est. De cuiꝰ mox immutabilitate apte subiungitur.

¶ S. Qꝛ sentẽtiam dei licet quidam deprecãdo auertetint: hoc ipm erat apud eiꝰ clemẽtiam/vt sic fieri posset.

¶ Et nemo auertere põt cogitationẽ eiꝰ. Sicut eñ immutabilis natura est/ita immutabilis cogitatione. Cogitatiõem q̃ppe eiꝰ nullꝰ auertit: qꝛ nemo resistere occultis eiꝰ iudicijs preualet. Nam et si fuerũt q̃dam q deprecationibꝰ suis eiꝰ cogitatiõem auertisse videãtur/ita fuit eiꝰ interna cogitatio/vt sentẽtiã illiꝰ auertere deprecãdo potuissent: et ab eo acciperẽt qđ agerẽt apđ ipm. Dicat M ergo: Et nemo auertere põt cogitationẽ eiꝰ: qꝛ semel fixa iudicia mutari nequaq̃ pñt. Unñ scriptũ est: Preceptum posuit/et nõ preteribit. (Psalm. cxlviij.) Et rursum Celũ et terra transibũt: vba aũt mea non transibũt. (Luce.xxi.) Et rursum: Non eñ cogitatiões mee sicut cogitationes vre: neq vie mee sicut vie vre. (Esaie.lv.) Cũ ergo exteriꝰ mutari videt sentẽtia: interius cõsiliũ nõ mutat: qꝛ de vnaquaq re immutabiliter intus cõstituit/q̃cq̃d foris mutabiliter agit. Sequitur:

¶ S. Qꝛ etiam que contra voluntatem dei fieri videntur/voluntati eius non obsistunt. Et q eo ordine voluntas peruersa diaboli in hoc vtilitati sanctorum seruiat vt purget eos. Capitulum. xix.

E T aia eiꝰ quodcũq voluit hoc fecit.] Cum sit cũctis corporibꝰ exterior/cũctis mẽtibꝰ interior deus: ea ipa vis eiꝰ qua oĩa penetrat/cunctaq disponit/aĩa illiꝰ appellatur. Cuius videlicet volũtati nec illa obsistũt que cõtra volũtatem illiꝰ fieri videntur: qꝛ ad hoc nõnunq̃ permittit fieri etiam qđ non precepit: vt per hoc illud certiꝰ impleatur quod iubet. Apostate quippe angeli peruersa volũtas est: sed tamen a deo mirabiliter ordinatur / vt ipse quoq eius insidie vtilitati bonoꝝ seruiãt: quos purgãt dum tentant. Sic itaq eiꝰ anima quodcũq voluit hoc fecit: vt inde quoq volũtatem suam impleat/vnde volũtati illiꝰ repugnari videbatur. Terreatur ĝ vir iustus: et tante maiestatis

A pondus considerans/infirmũ se esse dephẽdat. Sed in-
ter ꝟba hec pcũctari libet ac dicere: O beate Job inter
tot flagella posit⁹/cur adhuc aduersa formidas? Jam
tribulationib⁹ cingeris: iam innumeris afflictionibus
angustaris. Malum timeri debet/qd necdũ susceptum
est: tu i tãto posit⁹ dolore qd metuis? Sed ecce vir iust⁹
nostris inquisitionib⁹ satisfaciẽs adiũgit. Cũ expleue-
rit in me volũtatem suã: et alia multa similia presto sunt
ei. Ac si aperte dicat. Jam perpẽdo que patior: sed ad-
huc formido que pati possum. Explet eñ in me volũta-
tem suã: qꝛ multis me ꝑsecutionib⁹ affligit. Sed multa
similia presto sunt ei: qꝛ si ferire cogitat/adhuc inuenit
vbi plaga crescat. Hinc itaqꝫ pẽsandum est ꝙ pauidus
ante flagellum fuit/qui etiam pcussus adhuc metuit ne
feriatur. Incõprehẽsibilem qppe vim ei inesse cõsiderãs
et potestatis ꝛ examinis/esse vir iust⁹ noluit nec de fla-
gello secur⁹. Unde adhuc metu⁹o adiũgit. Et idcirco
a facie ei⁹ turbatus sum: et considerãs eũ timore sollici-
tor. Bene a facie dñi turbat/qui terrorem maiestatis
illius cordis sui obtutib⁹ ꝓponit. et ei⁹ rectitudinis pa
uore cõcutitur: dũ se reddẽdis rõnib⁹ cõspicit idoneum
non esse/si districte iudicet. Recte aũt dr: Et cõsiderãs
eũ/timore sollicitor: qꝛ diuine aiaduersionis vim eũ mi-
nime qsqꝫ considerat/minime formidat ꝛ tãto magis in
B hac vita quasi secur⁹ est/qũto a cõsideratione interne di-
strictionis alien⁹. Sẽper etẽm iusti viri ad cordis secre
tarium redeũt: vim occulte districtiõis intuẽtur: maie-
statis intime iudicio assistunt; vt eo magis qñqꝫ securi
sint/quo hic quãdiu viuerẽt/securi esse noluerũt. Nam
maloꝝ mẽtes cum renuũt cõsiderare qd timeãt: ad hoc
qñqꝫ gaudentes perueniũt/qd timẽtes nullo modo eua
dant. Sed ecce de beato Job nouimus: ꝙ crebris dei sa
crificijs deditus/ꝙ hospitalitatibus/ꝙ indigẽtijs pau
perum impẽsus/ꝙ suis etiã subditis humilis/ꝙ sibi ad
uersantibus benign⁹ fuit: et tñ tot flagella suscepit: nec
iam secur⁹ extitit inter flagella: sꝫ adhuc metuit/adhuc
diuine districtionis vim cõsiderãs contremiscit. Quid
nos itaqꝫ miseri/quid peccatores dicemus/si sic timet ꝙ sic
egit? Sed tanti timoris pondus an a semetipso habeat/
innotescat. Sequitur. Capitulum.xx.

Deus molliuit cor meum: et oĩpotẽs conturba
uit me. Ex diuino munere cor iusti molliri
dicitur: qꝛ superni iudicij timore penetratur.
Molle est eñ qd penetrari potest: durum qd penetrari
Prouer. xxviij. non potest. Unde per Salomonem dr: Beat⁹ homo qui
semper est pauidus. qui vero mentis est dure/corruet in
malum. Uirtutem ꝙ sue formidinis non sibi/sed aucto-
ri tribuit/qui ait. Deus molliuit cor meũ: et oĩpotẽs cõ-
turbauit me. Non aũt secura/sꝫ perturbata sunt corda
bonoꝝ: qꝛ dum futuri examinis pondus cõsiderãt/quie
tem hic habere non appetũt: securitatem suã districtio-
nis intime consideratione perturbãt. Qui tamen inter
C ipsa timoris supplicia sepe animum reuocant ad dona:
et vt semetipsos consolatione refoueãt: inter hoc qd me-
tuunt/reducũt oculum ad dona que acceperũt: vt spes
subleuet/quem timor premit. Unde ꝛ sequitur:

S. Qꝫ in corda iustoꝝ in ipso orationis sacrificio se-
pe carnales se cogitationes ingerũt/et ea polluunt.

Non eñ perij ꝓpter imminentes tenebras: nec faciẽ
meã operuit caligo. Ille eñ in flagello positus/a salu-
te corporis ꝓpter imminentes tenebras perijt: ꝙ idcirco
ꝓ transactis percutitur/vt a futuris supplicijs abscon-
datur. Flagella quippe/bonoꝝ aut vitia ꝑpetrata pur-
gãt/aut ea ꝙ poterant perpetrari futura deuitãt. Beat⁹
aũt Job qꝛ in flagello positus/nec a peccatis preceden-
tibus purgabatur/nec ab imminentib⁹ tegebatur/sed
eius tãtũmodo in flagello virtus augebatur/fiducialı-
ter dicit. Non eñ perij ꝓpter imminentes tenebras: nec
faciem meam operuit caligo. Qui eñ semper diuine for-
midinis pondus aspexit: ei⁹ cordis faciem caligo pecca
ti non operuit. Et is quem supplicia nulla sequebantur:
salutem corporis ꝓpter imminẽtes tenebras nõ amisit.
Et notãdum ꝙ ipse priora denunciãs/nequaqꝫ ait: faciẽ
meam non tetigit/sed non operuit caligo. Sepe eñ etiã
corda iustoꝝ suborte cogitationes polluũt: terrenarum
rerum delectationibus tãgũt: sed dum citius manu san
cte discretionis abiguntur: festine agitur ne cordis fa-
ciem caligo operiat/que hãc iam ex illicita delectatiõe
tãgebat. Nam sepe in ipso orationis sacrificio importu- D
ne se cogitationes ingerunt: que hoc rapere vel macula-
re valeant/qd in nobis deo flentes immolamus. Unde
Abraam cũ ad occasum solis sacrificium offerret/insi- Gen. xv.
stentes aues pertulit: quas studiose/ne oblatum sacrifi-
cium raperẽt/abegit. Sic nos cum in ara cordis holo-
caustum deo offerimus: ab immundis hoc volucrib⁹ cu
stodiam⁹: ne maligni spũs ꝛ ꝑuerse cogitationes rapiãt
qd mẽs nostra offerre se dño vtiliter sperat. Sequitur:

Textus capli vicesimiquarti beati Job: sed
Moralis expositionis libri decimisexti.xxj.

AB oĩpotente non sunt abscõdi-
ta tẽpora: qui aũt nouerũt eum
ignorãt dies illius. Alij termi-
nos trãstulerũt: diripuerũt gre-
ges: ꝛ pauerunt eos. Asinũ pu-
pilloꝝ abegerũt: et abstulerũt
pro pignore bouẽ vidue. Subuerterunt paupe-
rũ viã: et oppresserũt pariter mansuetos terre.
Alij quasi onagri in deserto egrediũtur ad op⁹
suũ: vigilãtesqꝫ ad predã ꝑparãt panẽ liberis
Agrũ nõ suũ demetũt: et vineã eius quẽ vi op-
presserant/vindemiãt. Nudos dimittũt hoies:
indumẽta tollẽtes: quibus non est operimentũ
in frigore: quos imbres montiũ rigant: et non E
habẽtes velamen/ãplexantur lapides. Uim fe-
cerũt depredantes pupillos: et vulgũ pauperẽ
spoliauerũt. Nudis et incedẽtibus absqꝫ vesti-
tu ꝛ esuriẽtibus tulerũt spicas. Inter aceruos
eorũ meridiati sunt: qui calcatis torcularibus
sitiunt. De ciuitatibus fecerũt viros gemere:
et anima vulneratorũ clamauit: et deus inul-
tũ abire nõ patitur. Ipsi fuerũt rebelles lumi-
ni. Nescierunt vias eius: nec reuersi sunt ꝑ semi
tas illius. Mane primo cõsurgit homicida: in-
terficit egenũ et pauperem: ꝑ noctẽ ꝟo erit ꝙsi
fur. Oculus adulteri obseruat caliginẽ: dicẽs:
non me videbit oculus: ꝛ operiet vultũ suum.
Perfodiũt in tenebris domos: sicut i die cõdi
xerãt sibi: et ignorauerũt lucẽ. Si subito appa-
ruerit aurora: arbitrãtur vmbrã mortis: et sic in
tenebris ꝙsi i luce ambulãt. Leuis est sup faciẽ
aque. Maledicta sit pars ei⁹ in terra: nec ambu
let ꝑ viã vinearũ. Ad nimiũ calorẽ transeat ab
aquis niuium: et vsqꝫ ad inferos peccatũ illi⁹.
Obliuiscat ei⁹ mia. Dulcedo illi⁹ vermes. Non F
sit in recordatione: sed cõterat sicut lignũ infru
ctuosũ. Pauit eñ sterilẽ et ꝙ nõ parit: et vidue
bene nõ fecit. Detraxit fortes in fortitudie sua
et cũ steterit: nõ credet vite sue. Dedit ei de⁹ lo-
cum penitẽtie: et ille abutitur eo in suꝑbia. ocu
li aũt ei⁹ sunt in vijs illi⁹. Eleuati sunt ad mo-
dicum ꝛ nõ subsistẽt: et humiliabũtur sicut oĩa
et auferẽtur: et sicut summitates spicarũ cõte-
rẽtur. Qd si nõ est ita: ꝙs me potest arguere esse
mentitum: et ponere ante deum verba mea?

S Qꝫ oĩpotẽtem deum fideles quiqꝫ ꝛ sciunt per fi-
dem/et nesciũt per speciem. Magnoqꝫ moderamine at-
tendẽdũ est in nature humane circũspectione/non plus
sapere ꝙm oportet sapere. Caplm.xxj.

AB oĩpotẽte non sunt abscõdita tempora: qui
aũt nouerunt eũ/ignorãt dies illius. Quid
dies dei/nisi ipsa ei⁹ eternitas appellat? que
nõnũqꝫ vni⁹ diei ꝓnũciatione exprimitur: sicut scriptũ
Psalm. lxxxiij. est: Melior est dies vna in atrijs tuis super milia. Non-
nunqꝫ ꝟo pro sua longitudine/dieꝝ multoꝝ appellatio-

Ps.ci. G

ne signatur: de quib⁹ scriptum est: In seculum seculi an-
ni tui. Nos itaq intra tēpora voluimur/ p hoc q creatu-
ra sum⁹. deus aūt q creator est oīm/ eternitate sua tēpo-
ra nostra cōprehēdit. Ait ergo. Ab oipotēte nō sunt abs-
cōdita tempora: qui aūt nouerūt eū/ ignorāt dies illi⁹.
Quia ipē qdē nostra cōprehēsibiliter conspicit: nos aūt
ea que ei⁹ sunt/ cōprehēdere nullaten⁹ valem⁹. Sed na-
tura dei cū simplex sit/ mirādum valde cur dicit/ q noue-
rūt eū/ ignorāt dies illi⁹. Neq em aliud ipse: atq aliud
dies ei⁹ sunt. De⁹ nāq hoc est qd habet. Eternitatē qp-
pe habet: sed ipē est eternitas. Lucē habet/ sz lux sua ipē
est. Claritatē habet/ sz ipē est claritas sua. Nō est g in eo
aliud esse/ et aliud hre. Quid est itaq dicere: q nouerūt
eū/ ignorāt dies illi⁹: nisi q et q cognoscūt eū/ adhuc ne-
sciūt? Nam et q iam eū fide tenēt/ adhuc per speciē igno-
rant. Et cum ipē sibi sit eternitas/ quē veraciter credi-
mus: qualiter tñ sit ipa ei⁹ eternitas/ ignoram⁹. In hoc
nāq qd de diuine nature potētia audim⁹: ea nōnuq co-
gitare cōsueuim⁹/ que per experiētiam scim⁹. Omne em
qd cepit r desinit: initio r fine concludit. Q si mora ali-
quātula differt vt finiat/ longū dr. In qua vez lōginqui-
tate cū qsq mētis oculos reducit retro p memoriā/ ten-
dit ante p expectationē/ quasi spatiū tēporis dilatat in
mēte. Cūq audit eternitatē dei/ humano more intēdē-
ti aīo longa vite spatia pponit: in quibus metiatur sem-
per et qd abijt retro qd retineat in memoria: et qd ante
restat qd expectetur ex intētione. Sed quotiēs in eter-
nitate ista cogitam⁹: eternitatem necdum cognouim⁹.
Ibi quippe est quod nec initio incipit/ nec fine terminat:
vbi neq expectat qd veniet: neq percurrit qd debeat re-
H cordari: sed est vnū qd semper esse est. Quod etsi nos et
angeli cum initio videre incipimus: esse tamen hoc sine
initio videmus: vbi sic semper sine fine esse est: vt nunq
se animus tendat ad sequētia/ ac si multiplicentur que
sunt/ et longa fiāt. Nam r si per pphetie spiritum dictū
est: Dñe qui regnas in eternum/ et in seculum r adhuc:
more sacri eloquij/ humano modo spūs hoibus est locu-
tus: vt ibi adhuc diceret/ vbi expectatio nō inesset. Ad-
huc em eternitas non habet/ que semp esse habet: in qua
nulla pars sue longitudinis preterit/ vt pars alia succe-
dat: sed totum simul esse est: et nil deest qd cernat: in qua
omne qd est/ animus videt: et tardū non esse/ et longum
esse. Sed hec de eternitatis diebus loquētes/ conamur
magis videre aliqd q videmus. Dicatur igitur recte:
Qui aūt nouerūt eū/ ignorāt dies illi⁹: q etsi iam deum
p fidem nouim⁹: qualiter tñ sit ei⁹ eternitas sine preteri-
to ante secula/ sine futuro post secula/ sine mora lōga/ si-
ne pstolatione ppetua/ non videm⁹. Beatus itaq Job
sancte ecclesie typum tenēs/ quia sub magno se scientie
freno moderat/ ne plus sapiat q oportet sapere: et dies
dei non posse cōprehēdi testificādo/ ad hereticoz mox su-
perbiam respectum mētis reducit: qui alta sapere appe-
tunt: et quod capere vtcūq non possunt/ perfecte se scire
gloriantur. Nam sequitur:

I ¶ S. Q heretici patrum instituta transgrediuntur/
et actiuos viros a ministerio sanctorum auertunt.

¶ Alij terminos transtulerūt: diripuerūt greges: et pa-
uerunt eos.] Quos alioz noie/ nisi hereticos designat:
q a sancte eccle gremio extranei exeūt? Ipi em termi-
nos transferūt: q cōstitutiones patrū preuaricādo tran-
scēdūt. De qbus nimiz cōstitutionib⁹ scriptum est: Ne
Prouer. xxij. transgrediaris terminos antiquos qs posuerūt patres
tui. Qui greges diripiūt r pascūt: q imperitos quosq
peruersis ad se psuasionib⁹ trahūt: et doctrinis pestife-
ris ad interficiēdum nutriunt. Capl'm. xxij.

Cātico. j. Nam q gregum noie imperiti populi designen-
tur: spōsi vba testātur: q spōsam suā alloquit/
dicēs: Nisi cognoueris te o pulchra inter mu-
lieres egredere et abi post vestigia gregū i. nisi honorē
tuum (quo ad similitudinē dei es cōdita) bene viuendo
cognoueris: a conspectu mee contēplationis egredere:
et imperitoz vitā imitare populoz. Sequit: [Asinum
pupilloz abegerūt: et abstulerūt pro pignore bouem vi-
due.] Quos hoc loco pupillos accipim⁹: nisi electos dei
in mētis teneritudine positos: qui magna fidei grā nu-
triūtur: et patris sui iam p se mortui faciem necdum vi-
dent. Et sunt plerīq in eccla q quosdam cōspiciūt cele-
stia appetere: terrena oia despectui habere: et q vis ipsi

K in huius mūdi laborib⁹ insudēt/ eis tñ quos ad celestia
anhelare cōspiciūt: de reb⁹ quas in hoc mūdo possidēt/
huius vite adiutorium ferūt. Et q vis ipi agere spirita-
lia nequeāt: ad summa tñ tēdētib⁹ libēter subsidia mini-
strāt. Portare em asinus onera holm solet. Quasi g qui-
dam asinus electoz est: q terrenis actib⁹ deseruiens/ de-
portat onera vsib⁹ holm. Et sepe cū heretici quēlibet ta-
lem a sancte eccle gremio auertunt/ quasi pupilloz asi-
num abigūt: q cū huc ad perfidiam suā pertrahūt/ a mi-
nisterio bonoz repellunt. Que aūt vidua/ nisi sancta ec-
clesia debet intelligi/ que occisi viri sui interim visione
priuata est? Bos aūt hui⁹ est vidue vnusquisq predica-
tor. Et sepe contingit vt heretici puersis suis dogmati-
bus ipsos etiam qui predicatores videbātur/ trahant.
Bouem g vidue auferūt: cū de sancta ecclesia etiā predi-
cātem tollūt. Ubi recte est adiūctum/ Pro pignore. Pi-
gnus nāq cū tollit: aliud quidē est qd tenet/ sed tñ ad-
huc aliud queritur. Et plerūq heretici ideo eos conan-
tur auferre q predicāt: vt eoz etiam sequaces trahant.
Pro pignore g bos vidue tollitur: qn idcirco ipē q pre-
dicabat rapitur/ vt alij sequātur. Ex cui⁹ ruina plerūq
agitur: vt hi quoq de sancte eccle gremio exeāt: q in eis
bonis morib⁹ prediti/ mites atq humiles esse videban-
tur. Unde r subdit: Subuerterūt pauperum viā: et op-
presserunt pariter mansuetos terre. Paupertatis nāq
noie/ sepe humilitas designari solet. Et nōnunq hi qui
mansueti atq humiles videtur: si seruare discretionem
L nesciūt/ exemplis alioz cadūt. Sūt vero nōnulli heretici
qui populis admisceri fugiūt: sed secessum vite secretio-
ris petunt: qui plerūq eos quos inueniūt/ eo ampli⁹ pe-
ste sue psuasionis inficiūt: quo quasi ex vite meritis re-
uerentiores videntur. De quibus subditur.

¶ S. Q heretici vt sanctiores estimentur/ solitariam
sibi vitā eligūt: et sanctoz verba suo sensu exponentes/
auditorib⁹ suis panem prebēt erroris. Capl'm. xxiij.

Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad
opus suum.] Onager em agrestis est asinus.
Et recte hoc i loco onagris cōparātur here-
tici: q in suis voluntatib⁹ dimissi/ a vinculis sunt fidei
Hiere. ij. et rōnis alieni. Unde scriptū est: Onager assuetus in so-
litudine/ in desiderio aie sue attraxit vētum amoris sui.
Onager quippe in solitudine assuetus est: q dum terrā
cordis sui discipline virtute non excolit: ibi habitat vbi
fruct⁹ non est. Qui in desiderio aie sue vētū amoris sui
attrahit: q ea que ex desiderio sciētie in mēte concipit:
j. Cor. viij. inflare preualent/ non edificare. Cōtra quos dr. Sciētia
inflat: charitas vero edificat. Unde hic quoq cōgrue in-
sertur: Egrediūtur ad opus suū. Non em dei/ sed suum
opus peragūt: dum non recta dogmata/ sed ppria desi-
Psalm. c. deria sequūtur. Scriptū quippe est: Ambulās in via im-
maculata: hic mihi ministrabat. Qui g non i via imma-
culata ambulat: sibi magis q dño ministrat. Sequitur:
Ad predā vigilāt heretici. [Vigilātes ad predā preparāt panē liberis.] Ad predā
vigilāt/ qui vba iustoz ad sensum pprium semper rape-
re conātur: vt per hec puersis filiis panē erroris parent.
De quo videlicet pane apud Salomonem vbis mulie-
Prouer. ix. ris prauitatis heretice typum gerētis dr. Aque furtiue
dulciores sunt: et panis abscōditus suauior. Sequitur:
[Agrūnon suū demetūt: et vineā ei⁹ quē vi oppresserāt/
vindemiāt.] Potest agri noie/ scripture sacre latitudo
signari: quā heretici non suā demetūt: q ex ea sentētias
lōges suis sensib⁹ diuersas tollūt. Que vinee quoq ap-
pellatiōe exprimitur: q p veritatis suas botros fructū
pfert. Cui⁹ vinee dñm. i. scripture sacre cōditorē/ qsi vi
opprimūt: q ei⁹ sensum in vbis sacri eloquij infl ctere
Esa. xliij. violēter conātur/ q dicit: Seruire me fecisti i pctis tuis:
pbuisti mihi laborē in iniqtatib⁹ tuis. Et eādem vineā
vindemiāt: qui ex ea sentētiaz botros p sue intelligētie
intētione coaceruāt. Pōt agri vel vinee noie/ vniuersa
eccla designari: quā puersi predicatores demetūt: et au-
ctorem ei⁹ in mēbris suis opprimēdo vindemiāt: quia
creatoris nostri grām persequentes/ dum quosdam de
illa qui recti videbātur rapiūt: quid aliud q spicas vel
botros animaz tollūt? De quib⁹ adhuc subditur: [Nu-
dos dimittūt hoies/ indumēta tollentes: quib⁹ non est
operimētum in frigore.] Sicut vestimēta corpus/ sic bo-
Apo. xvj. na opera protegūt animam. Unde cuidam dr: Beatus
q vigilat/ et custodit vestimēta sua/ ne nudus ambulet.

A

Heretici itaq; cū in quorūdā mētib⁹ bona opa destruūt nimirū velamina indumētorū tollūt. Vñ aūt dr. Quib⁹ nō est operimētū in frigore. Operimētū quippe ad iusticiam ptinet. frig⁹ ad culpā. Et sunt nōnulli q in quibusdam reb⁹ pctā faciūt: in quibusdā vo recta opera sequūtur. Qui ḡ ex aliis actib⁹ delinquit: atq; ex aliis iusticiā pagit: quid iste nisi in frigore vestitur? Et alget ⁊ regit: q̄ ex alio opere feruescit ad iusticiā: et ex alio frigescit ad culpā. Sed cū heretici bona opera talib⁹ subtrahūt/ agūt ne in frigore habeāt quo vestiātur. Recte ḡ dicit: Nudos dimittūt hoīes/ indumēta tollētes/ quib⁹ nō est operimētum in frigore. vt videlicet solum culpe frigus interimat/ quos calor alterius operis ex parte aliqua tegebat.

Apo.xvi.

Capitulum.xxiiij.

Potest vo per frigus desiderium/ p vestimētū operatio signari. Et sunt plerīq; q adhuc peruersis desideriis estuāt/ sed cōtra se spūaliter decertātes/ rectis sibi operib⁹ repugnāt: et bonis actib⁹ tegūt hoc qd sinistrū sibi resultare p tentationē sentiūt. Hi itaq; vñ mala desiderāt, inde algēt: vnde aūt bona operātur/ inde vestiti sunt. Cū vo heretici puersis allegationibus recte fidei eis opera subtrahūt: quid agunt nisi vt hi q adhuc desideriorū carnaliū frigora sentiūt/ sine bonorū actuū vestimēto moriātur? Sequit. Quos imbres montium rigāt: et non habētes velamen/ amplexantur lapides. Imbres sunt mōtium vba doctorum. De qb⁹ mōtib⁹ voce eccl'ie dr: Leuaui oculos meos ad mōtes. Hos itaq; imbres mōtium rigāt: q̄ sctōrū patrū fluēta satiāt. Velamen aūt (vt iam pdiximus) boni operis tegmen accipimus: quo quisq; tegit/ vt ante oīpotētis dei oculos/ prauitatis ei⁹ feditas operiat. Vñ scriptum est. Beati/ quorū remisse sunt iniquitates: et quorū tecta sunt peccata. Quos aūt lapidum noīe/ nisi fortes in sancta eccl'ia viros accipimus? qbus per primum pastorem dr: Et vos tāq; lapides viui supedificamini. Hi itaq; q de nullo suo opere confidūt: et ad sctōrū martyrū ptectionem currūt: atq; ad sacra eorū corpora fletibus insistūt/ pmereri se veniam eis intercedētib⁹ depcātur. Quid ḡ isti in hac humilitate faciūt/ nisi q̄ bone actionis velamen non habent/ lapides amplexantur?

Ps.cxx.

B

Ps.xxxi.

C S. Descriptio persecutionis quam in membris suis sancta ecclesia ab hereticis patitur.

C Vim fecerūt depredātes pupillos: et vulgū pauperē spoliauerūt. Cum psperitatē vite pñtis heretici nō habēt: infirmis mētib⁹ vbis blādiorib⁹ peruersa psuadēt. Si qua vo illis psperitas tpis pñtis arriserit: etiā violēter trahere quos preualēt nō desistūt. Pupillorū itaq; noīe designātur hi q adhuc sunt teneri intra sanctam ecclesiā cōstituti. quorū vitā misericors pater moriēdo seruauit/ q ad bonā iam intētionē deducti sunt: sz adhuc in bonis actib⁹ nulla vtute roborātur. Heretici igit depredātes pupillos vim faciūt: q̄ cōtra infirmas fideliū mētes/ vborū et operū violentia grassant. Vulgus aūt pauper est ppl's indoctus: q si vie sapiētie diuitias haberet: vestimentū sue fidei neq̄q̄ amitteret. Quasi quidā qppe intra sctām eccl'iam senatores sunt viri doctiores: qui cū sciēt iam in corde multiplicāt/ veris apud se diuitiis abūdāt. Sed heretici vulgū pauperē spoliāt: q̄ dum doctos nō preualēt/ indoctos quosq; a velamine fidei pdicatione pestifera denudāt. Sequitur.

C

Capm.xxv.

Nudis ⁊ incedētib⁹ absq; vestitu ⁊ esurientib⁹ tulerunt spicas. Qd ait nudis/ hoc replicat absq; vestitu: sz aliud est nudū esse/ aliud nudū incedere. Ois em̄ qui nec bona nec mala operat/ nudus est ⁊ ociosus: q aūt mala agit/ nud⁹ incedit: q̄ sine velamine boni operis per iter prauitatis pergit. Sūt vo nōnulli q malū sue nequitie cognoscētes/ satiari pane iusticie festināt: percipere sacri eloquii dicta desiderāt. Qui quotiēs patrū sentētias pedificādis mētib⁹ in cogitatione versant/ quasi de bona segete spicas portāt. Heretici igit nudis ⁊ incedētib⁹ absq; vestitu ⁊ esuriētib⁹ spicas tollūt: q̄ sive quidā ociosi sint/ et in nullis se bonis exerceāt/ seu pariter impudicitie absq; velamine boni operis pergāt: etiā si quādo iam ad penitētiā redire cupiūt: et pabulum verbi cōcupiscūt/ eis esuriētib⁹ spicas tollūt: q̄ in eorū mēte pniciosis psuasionib⁹ patrum sentētias destruūt. Nec immerito spicas signare patrū sentētias dicim⁹: q̄ sepe dum per figurata eloq̄a pferūtur/ ab eis tegmen littere quasi aristarū paleas subtrahim⁹/ vt medulla spūs reficiamur. Sequit: Inter aceruos eorū meridiati sunt: qui calcatis torcularib⁹ sitiūt. Oēs q sctām eccl'iam psequūtur/ quid aliud q̄ torcular calcant? Qd diuina agi dispositione pmittit/ vt aiarū botri in spiritale vinū defluant: que carne corruptibili exute/ ad regna celestia velut in apothecam currāt. Nam iniusti dū iustos deprimūt: quasi botros sub pedib⁹ mittūt. Cōpressi aūt botri ad supni cōuiuii satietatē exuberāt/ qui prius quasi in hui⁹ aeris libertate pendebāt. Vnde dauid pphēta sancte eccl'ie afflictionem cōspiciēs/ psalmum p torcularib⁹ scribit. Sed oēs q vitā fideliū persequuntur/ calcant ⁊ sitiūt: q̄ agēdo crudelia ferociores fiūt: et impietatis sue meritis cecati/ eo ambiūt grauiora facere/ quo iam grauia fecerunt. Heretici aūt cū per se potestatem psecutionis nō habēt: hui⁹ seculi potētes cōmouēt/ eorūq; mētes ad psequēdum trahūt/ et quib⁹ valēt psuasionib⁹ accendūt. Quos cū crudelia agere cōtra catholicorū vitā cōspiciūt: quasi in ipo solis feruore requiescūt. Bene ḡ nūc dr: Inter aceruos eorū meridiati sunt: qui calcatis torcularib⁹ sitiūt: q̄ eorū se multitudini adiūgūt/ quos iam vidēt grauia agere: et adhuc sitire grauiora. Quorū feruor dum eorū desideria satiat/ in eorū actib⁹ quasi in meridie quiescūt. Sequit: De ciuitatib⁹ fecerūt viros gemere. Q̄ ciuitates a cōuiuētibus ppl'is appellātur: non immerito ciuitatū noīe vere sunt fidei eccl'ie designate: que in singulis mūdi partib⁹ posite/ vnā catholicā faciūt: in qua fideles oēs de deo recta sentiētes cōcorditer viuūt.

D

Capi.xxvi.

Hinc itaq; in euāgelio dñs cōuiuātium ppl'orū etiā per locorū distinctiōem cōcordiā designauit: cū satiaturus de quinq; panib⁹ populum/ quīquagenos p turmas vel cētenos discūbere precepit: vt vez turba fideliū escā suā et locis disiūcta/ et morib⁹ cōiūcta pciperet. Jubilei quippe requies quīquagenarii numeri mysterio cōtinet: et quīquagenari⁹ bis ducit vt ad centenariū perducatur. Quia ergo prius a malo quiescitur opere vt post aīa plenius quiescat in cogitatione/ alii quinquageni/ alii aūt centeni discumbūt: q̄m sunt nōnulli q iam a prauis actib⁹ habēt requiē operis: et sunt nōnulli q a puersis cogitationib⁹ habēt iam requiem mētis. Heretici igit q̄ peruersis sepe hui⁹ mūdi potētib⁹ adherētes/ bonorū socialem vitā atq; cōcordiā psequūtur: recte nūc dr: De ciuitatib⁹ fecerūt viros gemere. Quos recte beatus Job memorat viros: q̄ illos magis heretici extinguere ambiūt/ q perfectis gressib⁹ p viā dei non fluxe ⁊ eneruiter/ sed viriliter currūt. Qui cū vulnus pfidie ingeri in paruulorū fidelium mēte conspiciunt: semper ad clamorem ⁊ gemitus redeūt. Vnde et recte dr: Et aīa vulneratorū clamabit: et de⁹ inultum nō patitur. Vulneratur quippe aīa iustorū/ cū fides turbatur infirmorū: quib⁹ iam hoc ipm clamare/ est de alieno lapsu tabescere. Sed de⁹ inultum abire non patitur: q̄ etsi iusto ordine iniustum aliquid fieri iuste pmittit: inultum tñ abire non sinit iniustū qd fieri iuste pmisit: q̄ et per reproborū iniustitiā quasdā quas inesse cōsiderat culpas pcutit electorū: et tñ eterna iusticia ferire non negligit iniustitiam ferientium. Sequitur:

E

Mat.xiiij
Mar.vj.
Luce.ix.
Joā.vj.

F

C S. Q̄ heretici q bona que intelligūt/ male interpretando peruertunt/ et facere contēnunt: postmodum ita dantur in reprobum sensum/ vt faciant ea que non cōueniunt: nec hoc ipm intelligunt qd male agunt.

C Ipsi fuerūt rebelles lumini. Plerūq; peruersi ⁊ cognoscūt recta que sequi debeāt: ⁊ tñ sequi despiciūt que cognoscunt. Lumini ḡ rebelles sunt: q̄ sua desideria sequēdo/ bonum despiciūt qd nouerūt. Qui ergo non per ignorātiam/ sz per supbiam delinquūt: elationis sue scutum iaculis vitatis obiiciūt/ ne salubriter ī corde feriātur. Ex qua vez eorū supbia agit: vt q̄ nolunt facere que cognoscunt: nec cognoscāt iam bona que faciāt/ sed sua eos cecitas a veritatis lumine fūditus excludat. Vnde et apte subdit. Nescierunt vias ei⁹/ nec reuersi sunt p semitas illi⁹. Qui em̄ prius sciēdo rebelles sunt/ postmodum cecantur vt nesciāt: sicut de quibusdā dr: Q̄ cū cognouissent deum: non sicut deū glorificauerūt/ aut gr̄as egerūt. De quib⁹ paulopost addit: Tradidit illos deus in reprobum sensum/ vt faciant ea que non conueniunt. Quia em̄ glorificare noluerūt quē cognouerāt: reprobo

Rom.j.

[G] sensui traditi/ad hoc relicti sunt vt nescirẽt iam pẽsare mala que faciebãt. Bene aũt dicitur. Capi. xxvij.

Nescierunt vias ei⁹:nec reuersi sunt p semitas illi⁹. Angustior quippe est semita q̃ via. Qui aũt bona manifestiora agere ꝯtẽnũt:nequaq̃ ad subtiliora intelligẽda ꝑueniũt. Expectauit aũt omnipotẽs de⁹/vt pei⁹ semitas pergerẽt:sed vtinã per eas vel reuerti voluissent: vt vite itinera que noluerũt p innocẽtiam/saltem p penitẽtiã tenerẽt. Qua in re q̃ta sint misericordie viscera dei oĩpotẽtis ostẽditur:q̃ eos quos a se discedẽtes aspicit/vt reuertãtur querit. Unde post enumeratas culpas delinquẽtium/synagogam per vocem ꝓpheticam reuocat/dicẽs: [Hiere. iij.] Ergo saltem amodo voca me/pater me⁹/dux virginitatis mee tu es. Sequit̃:

¶ S. Q: qui in fraterno odio sunt/homicide dicãtur.

¶ Mane primo consurgit homicida:interficit egenum et pauperem:per noctẽ ꝟo erit quasi fur.] Cũ homicida in nece proximoꝝ per nocturnum maxime silentium soleat grassari: cur hoc in loco mane primo consurgere ad interficiendum egenum ⁊ pauperem d̃r: in nocte ꝟo q̃si fur esse perhibetur: Sed ipsis ꝟbis littere dum sibi non congruunt:ad indaganda spiritus secreta reuocamur. In scriptura sacra mane aliq̃n aduẽt⁹ dñice incarnationis:aliq̃n aduẽt⁹ iam terribilis ⁊ districti iudicij:aliq̃n ꝟo presentis vite ꝓsperitas poni cõsueuit. Mane etenĩ aduent⁹ dñice incarnationis extitit:sicut ꝓpheta dicit. [Esaie. xxj] Uenit mane ⁊ nox:q: et noue lucis primordia in redemptoris presentia fulserũt: et tñ a ꝑsecutoꝝ cordib⁹ perfidie sue tenebre non sunt deterse. Rursum per mane ad[H]uentus iudicij designatur. Unde per psalmistam dicit̃: [Psalm. c.] In matutinis interficiebã oẽs peccãtes terre.sicut ⁊ ele[Psalm. v.]ctoꝝ quoq̃ personam exprimẽs ait: Mane astabo tibi et videbo. Rursum per mane presentis vite prosperitas [Eccli. x.] designat̃:sicut per Salomonem d̃r: Ue tibi terra cuius rex est puer:et cui⁹ principes mane comedũt. Q: eñ mane primũ diei tp̃s est/vespere extremũ:nequaq̃ reficiendi sum⁹ de hui⁹ vite ꝓsperitate que preuenit:sed de his que i fine diei.i.in mũdi termino sequũtur. Mane ergo comedũt/q̃ de hui⁹ mũdi ꝓsperitatib⁹ extollũtur:et dũ [j. Joã. iij.] presentia vehemẽter curãt/futura non cogitãt. Omnis enim qui odit fratrem suum/homicida est. Mane itaq̃ primo cõsurgit homicida/quia in presentis vite gloria ꝑuersus quisq̃ erigitur:et illoꝝ vitam deprimit/q̃ dum sequẽtem gloriã sitiũt:quasi satiari in vespere exquirũt. Prauus etenĩ quisq̃ in hoc mũdo dignitatem transitorie potestatis arripiẽs:tãto se acrius ad peragẽda mala dilatat/quanto per charitatis viscera nullum amat. Quotiis enim cogitationib⁹ contra bonos seuit/totiẽs innocentium vitam interimit. Qui si disponente deo subito gloriam accepte potestatis amiserit:locum mutat: sed mẽtem non mutat:quia ad hoc protinus dilabitur/quod subinfertur. Capitulum. xxviij.

[J] Per noctem ꝟo erit quasi fur.] In nocte q̃ppe tribulationis atq̃ deiectionis sue/etsi exercere crudelitatis manum non valet: eis tamen quos preualere conspicit/consilia peruersitatis prebet. Huc illucq̃ discurrit:et queq̃ potest in bonoꝝ lesionem suggerit. Qui recte quasi fur d̃r:q: in ipsis suis ꝑuersis consilijs metuit ne deprehẽdatur. Qui ḡ cõtra egenum et pauperem mane homicida est:per noctem quasi fur absconditur: q: peruersus quisq̃ qui in ꝓsperitate vite ꝑfitis humilium vitam deprimẽdo interimit:in aduersitate atq̃ deiectione positus/per iniqua cõsilia latẽter ledit:atq̃ id q̃d per se explere nõ valet:adherẽdo huius mũdi potestatib⁹ exercet. Sequitur:[Oculus adulteri obseruat caliginem/dicẽs: non me videbit ocul⁹.] Hoc etiã iuxta litterã nil obstat intelligi: q: qui adulterium ꝑpetrare desiderat/tenebras exquirit. Sed q: cõtra hereticos sentẽtia ꝓmitur:dignũ est vt hoc q̃d d̃r/mystice [ij. Co. iiij.] sentiatur. Nam Paulus ait: Non eñ sumus sicut plurimi adulterãtes ꝟbũ dei. Adulter q̃ppe i carnali coitu non prolem sed voluptatem querit. Et ꝑuersus quisq̃ ac vane glorie seruiẽs/recte adulterare verbũ dei d̃r:q: per sacrum eloquium non deo filios gignere/sed suam sciẽtiam desiderat ostẽtare. Quẽ eñ libido glorie ad loquẽdum trahit/voluptati magis q̃ generationi operã impẽdit. Ubi ⁊ apte subditur: Non me videbit oculus: q: adulteriũ q̃d in mẽte agitur/valde est difficile vt ab humano visu penetretur. [K] Q̃d peruersa mens tanto securius perpetrat/quãto se ab hominib⁹ videri non metuit quos erubescat. Sciẽdum quoq̃ est:q: sicut is qui adulterium facit/carnem aliene coniugis sibi illicite coniungit: ita oẽs heretici cum fidelem animam in suo errore rapiũt/quasi cõiugem alienam tollũt:q: videlicet mens deo spũaliter inherẽs/et et quasi i quodam amoris thalamo coniũcta:cũ peruersis ꝑsuasionib⁹ ad prauitatem dogmatis ꝑducit̃:quasi aliena coniũx a corruptore maculatur. Bene aũt subdit̃:[Et operiet vultum suum.] Idcirco faciem suam adulter operit/ne cognoscatur. Oĩs aũt qui sentiẽdo vel agẽdo nequiter viuit/vultum suum operit:q: ad hoc peruersitate dogmatis vel operis tendit: vt ab oĩpotẽte deo in iudicio recognosci non possit. Unde quibusdam in fine dicturus est: [Mat. vij.] Nunq̃ noui vos/discedite a me qui operamini iniquitatem. Quid aũt vultus cordis humani est/nisi similitudo dei: Quẽ videlicet vultum ꝑuersus operit: vt cognosci nequeat: cum vitam suam vel malis actibus/vel perfidie errore confundit. Sed talis quisq̃ cũ prosperitate vite presentis iustos fulciri cõspicit: eis peruersa suadere minime presumit:si qua ꝟo illos ꝓcella aduersitatis inuenerit: ad ꝟba protinus pestifere ꝑsuasionis erũpit. Unde subditur:[Perfodiũt in tenebris domos:sicut in die cõdixerãt sibi/et ignorauerũt lucẽ.] Quid nãq̃ hoc loco domoꝝ noĩe/nisi cõsciẽtie designãtur:in quib⁹ habitam⁹/ cum tractando quid agimus. Unde cuidam sanato d̃r: [Lu. viij.] [L] Uade in domum tuam ad tuos: et annũcia illis q̃ta tibi dñs fecerit.i.a peccati iam vitio securus ad cõsciẽtiã reuertere:et in vocẽ predicationis excitare. Justi itaq̃ cum in presenti seculo die ꝓsperitatis clarescunt:eis erroꝝ magistri peruersa suadere metuũt. Sed consilia exquirũt/deiectionem ꝓsperitatis eoꝝ summopere prestolantur: vt in aduersitatis tenebris eoꝝ mẽtes suadẽdo perfodiant/quibus prospere viuentibus peruersa loqui minime audebãt. Quos mox in aduersitate vt viderit/exurgũt:et non nisi ex peccati merito talia illos perpeti asserũt:q: solam presentis vite gloriam diligẽtes/flagellum dãnationem credũt. In tenebris ḡ domos ꝑfodiũt q: bonoꝝ mentes ex ip̃a eoꝝ corrũpere aduersitate moliuntur. Bene aũt d̃r: Sicut in die condixerãt sibi:quia cum iustos conspicerent prosperitatis luce claruisse:q̃m loqui non poterant/ad maligna solũmodo contra eos consilia vacabant. Capitulum. xxix.

Jue sũt heretici siue peruersi quilibet/cũ iustos in deiectiõe cõspiciũt/gaudẽt: cũ ꝟo eos ad regẽde potestatis viderint culmen erũpere/ꝑturbãtur/metuunt/afflictionib⁹ tabescũt. Unde et subdit̃: Si subito apparuerit aurora/arbitrãtur vmbrã [M] mortis. Iniqui semꝑ afflictionem fidelium expectant: eosq̃ in tribulatione videre desiderant. Et in tenebris domos ꝑfodiunt: dum cor innocẽtium/sed tamen infirmoꝝ/deiectiõis tẽpore pessima collocutione corrũpũt. Sed plerũq̃ cõtingit vt dum bonos quosq̃ in deiectione cõspiciũt: subito occulta dispẽsatione diuina iustus quispiam qui videbat̃ oppressus aliqua seculi potestate fulciat̃:eiq̃ prosperitas vite presentis arridet quem prius aduersitatis tenebre premebãt Quam nimi͛ prosperitatem illi⁹ cum ꝑuersi conspiciũt/sicut dictum est/ꝑturbãtur. Mox eñ ad corda sua redeũt:ante mentis oculos reuocant quicq̃d se ꝑuerse egisse meminerũt: vindicari in se omne vitiũ formidãt:et vnde lucet ille q̃ potestatẽ suscipit/inde ꝑuersus quisq̃ qui corrigi metuit in tristitia tenebrescit. Bene ḡ d̃r. Si subito apparuerit aurora/arbitrãtur vmbram mortis. Aurora q̃ppe mẽs iusti est;que peccati sui tenebras deserẽs/ad lucem iam erũpit eternitatis : sicut de sancta quoq̃ ecclesia dicit̃: Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens: [Cãti. vj.] Quo igit̃ iustus quisq̃ iustitie luce irradiat⁹/in presenti vita honorib⁹ sublimat̃:eo ante ꝑuersoꝝ oculos tenebre morti fiũt:q: qui ꝑuersa se egisse meminerũt/corrigi ꝑtimescũt. Sẽꝑ nãq̃ desiderãt in suis prauitatib⁹ relaxari: incorrecti viuere:et de culpa gaudium hr̃e. Quoꝝ ipsa letalis letitia cõuenienter exprimit̃/ cũ ꝓtinus subinfertur. Et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Peruersa etenim mente gaudent in facinoribus:per culpam suam quotidie ad supplicium trahuntur/et securi sunt. [Eccle. viij.] Unde et per Salomonem d̃r: Sunt impij qui ita securi

B prouer. ij.

sunt/quasi iustoꝝ facta habeãt. De quibus rursum scriptum est: Qui letantur cũ male fecerint/et exultãt in rebus pessimis. Sic itaq; in tenebris quasi in luce ambulant: q2 ita gaudẽt in nocte peccati/ac si eos lux iustitie circũfundat. Uel certe q2 tenebre vitã presentem nõ incõuenientẽr exprimũt: in qua aliene cõsciẽtie nõ videntur. Lux ṽo nostra patria eterna est: in qua dum vult⁹ aspicimus/corda in nobis nostra vicissim videm⁹. Iniqui autem quia vitam presentem iam diligũt: atq; hec exilij tempora cõplectuntur/ac si iam in patria regnent: recte dicitur. Sic in tenebris quasi in luce ambulãt: quia sic in presenti cecitate leti sunt: ac si iam eterne patrie luce perfruantur. Sequitur: Capitulum. xxx.

Leuis est sup faciem aque.] A plurali numero ad singularem redit: q2 plerũq; vnus mala inchoat/et imitãdo multi subsequũtur. Sed ei⁹ principaliter culpa est/ qui puersis sequẽtib⁹ exẽpla prebuit iniq̃tatis. Unde ad illũ redit crebro sententia/ q̃ auctor extitit in culpa. Aque aũt superficies huc illucq; aura impellitur: et nulla stabilitate solidata passim mouetur. Iniqui igitur mens plusq̃ aque superficies leuis est: q2 quelibet hãc aura tentationis attigerit/sine tarditate aliqua retractationis trahit. Si eñ cor fluxum cuiuslibet puersi cogitamus/ quid aliud q̃ in vẽto positã aque superficiem cernimus? Nũc nãq; illud aura superbie impellit/nunc aura luxurie/nũc aura inuidie/nũc aura fallacie ptrahit. Sup faciem ẽ aque leuis est is quẽ quilibet erroris vẽtus cũ venerit impellit. Unde bene q̃q;

Psalm. lxxxij.

per psalmistam d̃r. Deus me⁹ pone illos vt rotam: et sicut stipulam ante faciem vẽti. Ut rota quippe ponũtur

B

iniqui: q2 in circuitu laboris missi/dum ea que ante sũt negligũt: et ea que deserẽda sunt sequũtur/ex posterioribus eleuantur/et in anteriorib⁹ cadũt. Qui recte quoq; stipule ante faciem vẽti cõparãtur: q2 irruẽte aura tẽtationis/dum nulla subnixi sunt rõne grauitatis/eleuantur vt corruãt: et sepe eo se alicuius meriti existere estimãt/quo eos in alta flatus erroris portat. Sequitur:

¶ M. Q2 heretici q2 nec in fide ecclesie/nec in via charitatis ambulant: etsi ab hominibus ad tẽpus videntur benedicti/ipsi tñ maledictione eterna dãnantur.

¶ Maledicta sit pars ei⁹ in terra: nec ambulet per viã vinearũ.] Quisq̃s in vita presenti recta agit ꝛ aduersa sustinet: laborare quidem ĩ aduersitate cernitur: sed ad benedictionem hereditatis ppetue cõsummaẽ. Quisq̃s vero puersa agit/et tñ prospera recipit: seq; a malis actibus nec donoꝝ largitate cõpescit: psperari quidem cõspicitur/sed reatu ppetue maledictionis ligaẽ. Unde recte nunc d̃r: Maledicta sit pars ei⁹ in terra. Quia etsi ad tẽpus benedicitur/in reatu tñ maledictionis teneẽ. De quo ꝛ apte subditur: Nec ambulet per viã vinearũ.

C

Uia nãq; vinearũ/est rectitudo eccl̃iaꝝ. Qua in re siue hereticum siue carnalem quẽpiam nil obstat intelligi: q2 via vinearũ ĩ. rectitudo eccl̃iaꝝ amittitur/dum vel fides recta/vel rectitudo iustitie non tenetur. Ille nãq; p viã vineaꝝ ambulat/q̃ sancte vniuersalis eccl̃ie predicationem pensans/neq; a fidei/neq; a bonoꝝ actuum rectitudine declinat. In via quippe vinearũ ambulare/ est sancte ecclesie patres velut depẽdẽtes botros aspicere: quoꝝ verbis dum intendit in labore itineris/amore debriatur eternitatis. Sequitur:

¶ S. Q2 quidam sicut in peccato immoderati fuerũt/ et vltra modum frigidi: ita cum calescere incipiunt/nimij sunt: nec in aliquo habent mensuram.

¶ Ad nimium calorem transeat ab aq̃s niuium.] Idcirco iniq̃tas frigori cõparaẽ: q2 peccãtis mẽtem torpo-

Hiere. vj.

re cõstringit. Unde scriptum est: Sicut frigidã facit cisterna aquã suã/sic frigidã fecit malitiã suã. Quo cõtra charitas calor est: q2 vez mẽtem accẽdit quã replet. De

Matthei xxiiij.

quo calore scriptũ est: Abũdabit iniquitas: refrigescet charitas multoꝝ. Et sunt nõnulli q̃ dum iniq̃tatum suarum frigora declinãt/ad verã fidem vel sanctitatis habitum veniũt. Sed q2 plusq̃ necesse est de suis sensibus presumũt: sepe in fide quã acceperũt/ea que nõ capiũt/pscrutari volunt/vt rõne magis in deo q̃ fide teneantur. Q2 ṽo humana mens pscrutari nõ valet diuina secreta: omne q̃d rõne pscrutari non possunt/credere contẽnũt: et per inquisitionem nimiam in errorem labuntur. Hi itaq; cũ necdum crederent: vel adhuc ad iniq̃tatis opera vacarẽt/aque niuium fuerũt. Sed cũ carnalia facta

D

deserẽtes/in fide ad quam perducti sunt/plus apperũt pscrutari q̃ capiũt: amplius pfecto calent/q̃ calere debuerũt. Bene ẽ de hoc puerso quolibet pphetãtis dũtaxat sentẽtia/nõ optãtis d̃r: Ad nimium calorem trãseat ab aquis niuium. Ac si aperte diceretur: Qui humiliter sub discipline vinculo non restringitur/ab infidelitate sua vel puersi operis frigore p immoderatam sapiẽtiã in errorem labitur. Unde bene quoq; egregius predicator discipulorum suoꝝ cordib⁹ hũc exquisite sapiẽtie nimium calorem deuitãs ait. Non plus sapere q̃ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Ne fortasse nimi⁹ calor interimeret/quos prius aque niuiũ .i. infidelitas vel torpentium actionum frigora morituros tenebant. Et q2 valde difficile est/vt is qui se sapientem estimat/ mentem ad humilitatem reducat: et recta predicãtibus credat: sensũq; sue puersitatis abijciat/recte subiungitur.

Propheta non optat mala.

Rom. xij.

¶ S. Q2 peccatum vsq; ad inferos ducitur/quod ante mortem per penitentiam non emendatur.

¶ Et vsq; ad inferos peccatũ illius.] Peccatum q̃ppe vsq; ad inferos ducitur/q̃d ante finem vite presentis per correptionem ac penitẽtiam non emẽdatur. De quo videlicet peccato per Joannem dicitur. Capi. xxxj.

Peccatũ vsq; ad inferos ducitur.

Est peccatum ad mortem/non pro illo dico vt roget q̃s. Peccatum nãq; ad mortem/est peccatum vsq; ad mortem: quia scilicet peccatum quod hic non corrigitur/eius venia frustra postulatur. De quo adhuc subditur: [Obliuiscatur eius misericordia.] Omnipotẽtis dei misericordia obliuiscet eius dicitur/qui oĩpotentis dei iustitie fuerit oblitus: q2 quisq̃s eum nũc iustum non timet/postea inuenire non valet misericordem. Que nimirum sententia non solum ei intenditur/qui vere fidei predicamẽta deserit: sed etiam qui in fide recta positus carnaliter viuit: quia vltio eterne animaduersionis non euadiẽ/vtrum in fide/an in opere peccet. Nam etsi dãnationis dispar est qualitas: culpe tamen que nequaq̃ p penitentiam tergiẽ/nulla absolutionis suppetit facultas. Sequitur.

j. Joan. v.

Pctm̃ ad mortem.

Oĩpotẽtis dei mĩa illi⁹ obliuiscit: q̃ ei⁹ iustitiã fuerit oblit⁹

E

¶ S. Q2 carnalis dulcedo delectationis in consciẽtia nutrit vermẽ doloris/et tota carnalis voluptas ad putredinem fetoris festinat.

¶ Dulcedo illius vermis.] Qui in hoc appetit mundo prosperari: ceteros excedere: rebus et honorib⁹ tumere: huic nimirum cura secularis in delectatione est/et quies in labore. Ualde etenĩ fatigaẽ si desit cura seculi qua fatigetur. Quia autem nature est vermium/momẽtis singulis incessanter moueri: non immerito signatur nomine vermium/inquietudo cogitationum. Peruerse itaq; mentis dulcedo vermis est: q2 inde delectabiliter pascitur: vnde per inquietudinem incessanter agitatur. Potest quoq; apertius vermis noĩe caro designari. Unde et superi⁹ d̃r: Homo putredo/et filius hominis vermis. Luxuriosi igitur cuiuslibet atq; carnis voluptatibus deditiẽ/quãta sit cecitas demonstratur/cum diciẽ. Dulcedo illius vermis. Quid nãq; caro/nisi putredo ac vermis est? Et quisq̃s carnalibus desiderijs anhelat/quid aliud q̃ vermem amat? Que enim sit carnis substantia/ testantur sepulchra. Quis parẽtum/quis amicorum fidelium/quãlibet dilecti sui tãgere carnem scaturiẽtem vermibus potest? Caro itaq; cum concupiscitur/pensetur quid sit exanimis/et intelligitur quid amatur. Nil quippe sic ad edomandum desirioꝝ carnalium appetitum valet/q̃ vt vnusquisq; hoc q̃d viuum diligit/quale sit mortuum penset. Considerata etenim corruptione carnali/citius cognoscitur q2 cum illicite caro concupiscitur/tabes desideratur. Bene ergo de luxuriosi mente dicitur: Dulcedo illius vermis: quia is qui in desiderio carnalis corruptionis estuat/ad fetorem putredinis anhelat. Hec/sicut in huius partis tertie initio promisisse me memini/sub breuitate transcurri: vt ea q̃ in hoc opere sequũtur (q2 magna obscuritate implicata sunt) opitulante deo latius differantur.

Quies in labore et fatigatio in quiete.

Nature ẽ vermium incessãter moueri.

F

¶ Finit Liber Decimussextus Moralium sancti Gregorij: tertia pars operis totius.

¶ Sequitur Liber Moralium beati Gregorij pape Decimusseptimus: cõtinuans tertium Capituli. xxiiij. sancti Job. Capitulũ primum

G

QUotiens in sancti viri historia per nouum volumen enodare mysteriũ typice expositionis aggredimur: opꝫ vt ex eiusdẽ viri vel noie vel passione significationem mysticam principaliter pferamus: quatenus habitaculoꝝ more/dum suꝑscriptionum titulũ in ipa postis frõte prefigim⁹: qꝛ cui⁹ est dom⁹ agnoscitur: securi⁹ intreł. Crebro aũt dixisse me memini/qꝛ beatus Job passiones redẽptoris nr̃i eiusq̃ corporis .i. sancte eccłie ⁊ passione sua signauit ⁊ noie. Job quippe interpretał dolẽs. Et quis ali⁹ in hoc dolẽte figuratur/ nisi is de quo scriptũ est: Uere lãguores nr̃os ipse tulit: et dolores nr̃os ipse portauit? De quo rursum dr̃: Liuore ei⁹ sanati sum⁹. Amici v̾o ei⁹/hereticoꝝ spẽm tenent: qui (vt sepe iam diximus) deũ dum defendere nitũtur/ offendũt. Sãctus ḡ vir p vulnera et v̾ba sic loquił sua/ vt etiã nr̃a significet: et plerũq̃ per ꝓphetie spiritũ v̾tura narret/presentia transcẽdat: nõnũq̃ v̾o sic de presentibus disserit/vt de futuris reticescat. Cognita itaq̃ discretionis hui⁹ custodia/cũ immutatione vocis illi⁹ nr̃a quoq̃ intelligẽtia alternet: vt tãto veri⁹ ei⁹ sensib⁹ congruat/quãto se ⁊ cũ eius vocib⁹ immutat. Uerbis itaq̃ precedẽtib⁹ sanctus vir p disertas prudẽtie arte sententias iniqui cuiuslibet culpas ꝓtulit: et q̃ sit dãnãda ei⁹ actio expressit. De cui⁹ pena mox subijcit/dicens:

Esa. liij. / Ibidem.

H

C S. Qꝛ malorum vitam in eo videt deus/ꝙ iudicat: in eo ꝙ non miseretur/ignorat.

C Non sit in recordatione: sed cõteratur quasi lignũ infructuosum.] In recordatiõe ẽm ꝯditoris nõ reducił/ quisq̃s vsq̃ ad finẽ vite vitijs subiugał. Nam si hũc supni respect⁹ memoria tãgeret/ ꝓcul dubio ab iniq̃tate reuocaret. Eius q̃ppe merita exigũt/vt fundit⁹ ab auctoris recordatione deleał. Sciẽdum v̾o est/ꝙ recordari deus nequaq̃ ꝓprie dr̃. Qui ẽm obliuisci non põt/quo pacto recordari põt? Sed qꝛ eos nos quoꝝ recordamur/amplectimur: ab his aũt quoꝝ obliuiscimur/elõgamur: humano vsu ⁊ recordari deus dr̃/cũ dona tribuit: et obliuisci/cũ in culpa relinquit. Sed qꝛ cuncta pensat/cũcta sine intermissionis alternatione considerat: et recordatur bonoꝝ/quoꝝ tñ nunq̃ obliuiscił: et nullatenus recordatur maloꝝ/quos tñ per iudicium semꝑ intuetur. Quasi ẽm redit ad bonoꝝ memoriam/quam tñ nunq̃ deserit: et q̃si nequaq̃ malos respicit/quoꝝ tñ facta considerat: sed super hec damnationis iudicium in vltimis seruat. Hinc ẽm scriptum est: Oculi dñi cõtẽplãtur bonos ⁊ malos. Hinc per psalm̃. dr̃: Uultus dñi suꝑ facientes mala: vt ꝑdat de terra memoriã eoꝝ. Considerat igitur quos puniat: sed eosdem ipsos ante non vidit/q̃s nescit. Nam quibusdam in fine dicturus est. Nescio vos vnde sitis: discedite a me oẽs operarij iniquitatis. Miro igił modo prauoꝝ vitã et intueł et obliuiscił: qꝛ quos per districtionem sentẽtie iudicat: quãtum est ad memoriam misericordie ignorat. Qui qꝛ in eius recordatione nõ veniũt/q̃si infructuosum lignum ex ei⁹ iudicio cõterũtur. Terra quippe eos tẽporali sumptu aluit: predicatiõis desuꝑ pluuia infudit. Sed qꝛ eoꝝ vita nequaq̃ fructum boni operis ꝓtulit: irat⁹ hãc agricola abscidit: vt iuxta veritatis sentẽtiam locũ non occupet/quẽ tenere alius ad fructũ valet. De hoc infructuoso ligno per Matheũ dicił. Iam securis ad radicem arboris posita est. Ois ergo arbor que non facit fructũ bonũ/excideł et in ignẽ mittetur. Hoc aũt loco vt eterna reprobi supplicia designẽtur: nequaq̃ lignũ dr̃ abscidi/sed cõteri: qꝛ vcꝫ reprobos mors quidẽ carnis abscidit: sed pena subsequẽs cõterit. Quasi ẽm hic inciditur/cũ a presenti vita separał. Sed in gehẽna cõteritur/cũ ꝑpetua dãnatione cruciał. Uir aũt sanctus qꝛ districtam puersi penam ꝓtulit: protinus ad culpam recurrit: vt ex iniustitie immensitate edoceat/ꝙ tanta eius dãnatio non sit iniusta.

Ps̃. xv. / Psalm. xxxiij. / Mat. vij. / I / Mat. iij. / Ibidem.

C S. Qꝛ reprobi infructuosam carnem in hui⁹ mundi delicijs enutriũt/et aiam xp̃o marito viduam cõtẽnũt.

C Pauit ẽm sterilem ⁊ que non parit: et vidue bene nõ fecit.] Que hoc loco sterilis/nisi caro noiatur? Que dũ sola presentia appetit/bonas gignere cogitationes nescit. Que aũt vidua/nisi anima nũcupatur? Quam quia sibi conditor cõiũgere voluit/ad thalamum vteri virginalis venit: Psalmista attestante/qui ait. Et ipse tanq̃ sponsus/procedẽs de thalamo suo. Que recte vidua dicitur: qꝛ eius vir pro ea mortem pertulit: et nunc in celi penetralibus ab eius oculis occultus quasi in parte alterius regionis viuit. Capitulum. ij.

K / Ps̃. xviij.

INiquus ergo sterilem pascit: et vidue benefacere negligit: qꝛ carnis desiderijs seruiẽs/curam aie vitãq̃ contẽnit. Tota nãq̃ intentione oiq̃ studio cogitat/q̃uo sine vllis necessitatib⁹ caro moritura subsistat: et curare aie vitã despicit/que vel i morte vel in beatitudine ꝓcul dubio in ꝑpetuum viuit. Recte aũt cũ diceręt: Pauit sterilem/ ꝓtinus adiungitur: Et que nõ parit. Quasdam nãq̃ ex sacra historia feminas nouim⁹ steriles extitisse: et tñ in tẽpore extremo peperisse. Caro aũt non solũ sterilis/sed etiã que nõ parit dicitur: qꝛ suo sensu bonas cogitationes gignere nec in vltimis valet. A vigore ẽm iam ꝓprio deficit/et tamen adhuc transitoria concupiscere nõ desistit. Iãq̃ a pristino robore lassata/pene ab ipo quẽ diligit mũdo repellitur: et tñ adhuc annisu improbo obtinere tẽporalia conatur. Agere iam puersa non sufficit: sed tamen cogitare vel que non agit nequaq̃ desistit. Recte ḡ non solum sterilis/sed etiã nõ pariẽs dr̃: qꝛ suo sensu (vt diximus) ad bone cogitationis prolem: nec cũ infirmata fuerit fetatur. Qđ tamen intelligi etiã de hereticis predicãtib⁹ potest. Unusquisq̃ ẽm predicator erroris/dum plebem extra vnitatem ecclesie positam docet/ꝑfecto sterilem et eã que parere non valet pascit: qꝛ ei visum sui laboris impẽdit/que spũales fructus nequaq̃ reddit. Bene aũt vidue non facit: quia videlicet sancte vniuersali ecclesie cuius vir aduersa mortis pertulit: viuere ac deseruire cõtẽnit. Uidue ẽm benefacere/est in eius que mortui viri sui amore cõteritur/cõsolatione laborare. Unꝫ et psalmiste voce hec eadem vidua/scꝫ sancta ecclesia querił/ dicens. Consolantem me quesiui/et non inueni. Tũc solum quippe consolãtem inuenit/cum ex ea morte quam vir eius ꝑtulit/multos intra semetipsam surgere ad vitam cernit. Sepe aũt predicator erroris/hui⁹ mũdi diuitibus iũgitur: qui pro eo ꝙ terrenis occupationibus incubũt/dictoꝝ depꝛhẽdere astutias ignorãt: et cũ potẽtes esse exteri⁹ ambiũt/puerse predicatiõis laqueo sine labore capiũtur. Unde ⁊ subdił. [Detraxit fortes in fortitudine sua.] In fortitudine q̃ppe sue prauitatis fortes quosq̃ detrahit/cũ per sui erroris astutiam mũdi hui⁹ potẽtes rapit. Quo cõtra per Paulum dr̃: Infirma mũdi elegit de⁹: vt cõfunderet fortia. Fortitudo aũt puersi predicatoris est elata scientia locutionis: qua inflatus/ceteros despicit: atq̃ in cõtẽptu oim quasi singulariter apud se peritus intumescit. Qui magna de se sentiens/sed vera de dño ignorãs: longe a fidei cognitione diuiugitur/et tamen videri fidei predicator conatur. Unde adhuc subditur. Capitulum. iij.

L / Ps̃. lxviij. / j. Coꝛ. j. / M

ET cum steterit/non credet vite sue.] Stat in hoc mũdo puersus quisq̃ predicator/quousq̃ terreno viuit in corpore. Sed vite sue credere renuit: qꝛ de deo vera cognoscere contẽnit. Uite ẽm sue crederet/si de conditoris sui substantia recta sentiret. Hec itaq̃ superius de quolibet iniquo prolata dicebamus: sed repẽte ad erroris predicatorem intellectũ vertimus/q̃uo peior diu toleratur. Unde sciẽdum est qꝛ sic ad speciem ducimur/vt nequaq̃ tñ a gñe funditus euellamur. Nam puersus quisq̃ etiã si rectam fidem in sinu vniuersalis ecclesie tenere videatur/stat/et vite sue non credit: quis recta quidem sunt que per fidem de conditore intelligit/sed tamen fidei opa tenere cõtẽnit: et incredulitatis reatu arguił/qui ab eo qđ se ostendit credere viuẽdo reprobatur. Hinc enim per Ioãnem dicił: Qui dicit se nosse deum/et mandata eius non custodit/mendax est. Hinc Paulus ait. Confitenł se nosse deum/factis autem negãt. Hinc Iacobus dicit: Fides sine operibus mortua est. Sed inter hec conditor mira dispẽsatione consilij ⁊ culpas respicit: et viuẽdi tempora impẽdit: vt longiora tẽporalis vite spatia aut conuerso fiant in adiutoriũ muneris/aut non conuerso ad augmẽtum dãnationis. Unde adhuc subditur:

j. Ioã. ij. / Ad titũ. j. / Iaco. ij.

C S. Qꝛ multum timere debẽt hi quos ad penitẽtiam

A
deus expectat:⁊ q̄ cōtēptus clemētie prouocat irā/
¶ Dedit ei de⁹ locū pnie:⁊ ille abutitur eo i superbia.}
Quisquis delinquit et viuit:idcirco hūc diuina dispen-
satio in iniquitate tolerat/vt ab iniquitate ↄpescat. Sed
qui diuti⁹ toleraꝛ/nec tñ ab iniquitate ↄpescit:mun⁹ qdē
supne patientie pcipit/sed reatus sui vinculis ex ipso se
munere arcti⁹ astringit. Nam q꞉ accepta pnie tempora
diuertit ad culpā:districtus in vltimis iudex impēsa ar-
gumenta misericordie cōuertit ad penā. Hinc nāqꝫ per

Roma.ij.

Paulū dr̄: An ignoras q꞉ patientia dei ad pniam te ad-
ducit? Tu aūt ſm duritiā tuā ⁊ cor ipenitens/thesauri-
zas tibi irā in die ire/⁊ reuelatiōis iusti iudicij dei. Hic

Esa.lxv.

Esaias ait: Puer centū annorū morieꝛ:⁊ pctōr centum
annorū maledict⁹ erit. Ac si apte nos deterreat/dicens:
Vita quidē pueri in longū trahiꝛ/vt a factis pueriltb⁹
corrigatur:sed si a peccati ppetratione/nec tēporis lon-
ginqtate cōpesciꝛ:hec ipsa vite longinqtas quā per mise-
ricordiam accepit/et ad cumulū maledictionis crescit.
Vñ necesse est/vt cū nos diuti⁹ expectari cōspicim⁹/ipa
prerogate pietatis tpa/quasi dānationis argumēta ti-
meamus:ne ex clemētia iudicis crescat suppliciū pctō-
ris:⁊ vñ qsqꝫ eripi a morte poterat/inde graui⁹ ad mor-
tem tendat. Qḋ idcirco plerūqꝫ agitur:q꞉ nequaqꝫ a pre-
sentibus mētis oculus separaꝛ. Considerare nāqꝫ pctōr
redēptoris vias negligit:⁊ idcirco in suis itinerib⁹ iūne
cessatione veterascit. Vñ ⁊ subdiꝛ:

¶ S. Qꝫ peccatores non vias dei/sed suas suspiciunt.

B

Oculi enim ei⁹ sunt in vijs illi⁹.} Cap.iiij.
Vias em̄ suas peccator intueꝛ: q꞉ sola cogita-
re/sola cernere nititur/que sibi ad cōmodū tē-

Phil.ij.⁊
j.Cor.xj.

poralē suffragētur. Hinc etem̄ Paul⁹ dicit: Omēs que
sua sunt querūt:non q̄ Jesu xp̄i. Via nāqꝫ elati/supbia:
via raptoris/auaritia: via est lubrici/cōcupiscētia car-
nalis. In vijs ergo suis iniqu⁹ quisqꝫ oculos deprimit:
quia solis virijs vt p hec animo satisfaciat/intēdit. Vñ

Prouer.
xvij.

per Salomonē dr̄: Oculi stultorum in finibus terre. q꞉
hoc solum tota cordis intētione cōspiciunt:per qḋ ad fi-
nem terreni desiderij pducantur. Nequaqꝫ vero sue cō-
siderationis obtuitū in terra peccator figeret:si ad san-
cta sui redemptoris itinera mentis oculos leuaret. Vñ

Eccle.ij.

per Salomonem rursum dr̄: Oculi sapientis in capite
eius. q꞉ videlicet sapiēs quisqꝫ illū tota intētione consi
derat/cui⁹ se membrū esse p fidē pēsat. Has nāqꝫ huma-
ne cōuersationis vias videre contēpserat/qui dicebat:

ps.cxviij.

In mandatis tuis exercebor:⁊ considerabo vias tuas.
Ac si apte spondeat/dicens: Que mea sunt/iam videre
refugio:q꞉ per imitationis tue viā pergere ↄuersatiōis

Vie redē-
ptoris.

gressib⁹ inardesco. Qui em̄ presenti iā mundo contradi-
cit/amoris excitatione continua/redemptoris sui vias
cordis oculis obijcit:vt mens prospera fugiat/⁊ ad ad-
uersa ppeꝛet:nihil qḋ demulcet appetat:nihil qḋ deter-

C

rere creditur ptimescat:merorē gaudiū deputet:presen-
tis vite gaudia dāna meroris putet:abiectionis detri-
menta non timeat:sed p hec manentis glīe locū querat.
Has etem̄ vias sequētium monstrabat oculis veritas/

Joan.xij.

cū dicebat: Si quis mihi ministrat/me sequaꝛ. Ad has
vias tumētia discipuloꝝ corda reuocabat/cū locū iam

Mat.xx.

glorie q̄rerēt:sꝫ eiusdē glorie iter ignorarēt/dicēs: Po-
testis bibere calicē quē ego bibitur⁹ sum? Confessionis
quippe illi⁹ celsitudinē a dextris sinistrisqꝫ q̄sierāt/sed
quāta ad hāc esset itineris angustia/non videbāt. Vñ ⁊
coꝝ moꝝ oculis imitādus passiōis calix obijcitur:vt vi-
delicet si ad sublimitatis gaudia tenderēt/pri⁹ viā hu-
militatis inuenirēt. Quia igiꝛ ↄsiderare peccator vias
dei negligit/sed solis i quib⁹ carnaliter delectetur intē-
dit:recte nūc dr̄: Oculi em̄ ei⁹ sunt in vijs illi⁹. Sequiꝛ.
{Eleuati sunt ad modicū/⁊ nō subsistēt.} Iniquoꝝ glo-
ria cū plerūqꝫ in annoꝝ multitudinē tenditur/ab infir-
morum mentib⁹ esse longa ⁊ quasi stabilis estimaꝛ. Sed
cū repentin⁹ hāc finis intercipit/breuem procul dubio
fuisse redarguit:qm̄ determinans innotescit:quia qḋ p-
terire potuit/modicum fuit. Eleuantur ergo ad modi-
cum/⁊ minime subsistūt:q꞉ eo ipso quo videri alti appa-
runt/a vera dei essentia longe p elationē fiunt. Subsiste-
re etem̄ nequeūt:q꞉ ab eterne essentie soliditate diuidū-
tur:atqꝫ hanc primā ruinā tolerāt:q꞉ per ꝓuatam gloriā

ps̄.lxxij.

in semetipsis cadunt. Hinc em̄ p Psalmistā dr̄: Deiecis-
ti eos cū alleuarentur. q꞉ eo intrinsec⁹ corruūt/quo ma-

D

Hic extrinsecus surgunt. Capitulum.v.
Hanc breuitatē glorie tēporalis aspiciēs iteꝝ
dicit: Vidi impiū superexaltatū et eleuatū sup

ps.xxxvj.

cedros libani:transiui/⁊ ecce nō erat. Hinc iterum ait:
Pusillū adhuc/⁊ nō erit peccator. Hinc Jacob⁹ dicit:

Ibidem.
Jaco.iiij.

Que est em̄ vita vestra? Vapor est ad modicum parēs.
Hinc ꝓpheta breuitatē glorie carnalis pēsans/denun-

Esa.xl.

ciat dicēs: Ois caro fenū:et ois gloria ei⁹ sicut flos feni.
Iniquoꝝ quippe potētia feni florib⁹ comparatur:q꞉ nī-
mirum carnis gloria dū niteꝛ/cadit:dū apud se extolliꝛ
repētino intercepta fine terminaꝛ. Sic nāqꝫ aurarū fla-
tu in altum stipula rapitur:sed casu cōcito ad ima reuo-
catur. Sic ad nubila fum⁹ attolliꝛ/sed repēte ad nihilū
tumescendo dissipatur. Sic ab infimis nebula densescē-
do se erigit:sed exort⁹ hāc solis radi⁹ ac si nō fuerit abs-
tergit. Sic i herbaꝝ supficie nocturni roris humor ↄsp-
gitur:sed diurni luminis subito calore siccatur. Sic spu-
mose aquaꝝ bulle incohoantib⁹ pluuijs excitate ab inti-
mis certatim prodeūt:sed eo celeri⁹ dirupte depereūt/
quo inflate citi⁹ extēduntur. Cūqꝫ excreuerūt vt appare-
ant/crescendo peragūt ne subsistant. De iniquis igiꝛ tē-
poralis glorie elatione tumētibus:sed tamē nullatē hac
soliditate durātib⁹/dicatur recte. Eleuati sunt ad mo-
dicum/⁊ nō subsistent. De quibus adhuc subditur:{Et
humiliabūtur sicut omnia/⁊ auferentur.} Sic prouect⁹
esse contēplationis debꝫ:vt ex paucis ad multa/ex mul-
tis ad oia ↄsideranda rapiatur:quaten⁹ gradatim edu-

B

cta proficiat/⁊ trāsitoria omīa ↄprehēdēdo diiudicās/
ipsa pene incōprehēsibiliter excrescat. Unde sanct⁹ vir
cū prauoꝝ gloriam defectūqꝫ discuteret/ad cuncta pro-
tin⁹ mentis oculū tetendit/dicēs. Humiliabūtur sicut
omīa:⁊ auferentur. Oia ꝑfecto terrena. Ac si aperte di-
cat: Stare vllo modo nequnt:q꞉ ipsa quoqꝫ fugiūt qui-
bus innituꝛ. Quiqꝫ tēporalia diligunt/cū his ex tempo-
ris volubilitate percurrūt. Sed q̄ri pōt cum per Salo-

Eccle.j.

monē dr̄: Generatio preterit/⁊ generatio aduenit:terra
vero in eternū stat:cur beatus Job omīa humiliari as-

Questio.
Respōsio

serat et auferri? Qḋ tamen facile discutim⁹/si terra ⁊ ce-
lum vel qualiter trāseat/vel qualiter maneat/distingua-
mus. Utraqꝫ nāqꝫ hec per eā quā nunc habent imaginē
transeunt:sed tamen p essentiā sine fine subsistunt. Hinc

Col.vij.

nāqꝫ per Paulum dr̄: Preterit em̄ figura hui⁹ mundi.

Matth.
xxiiij.

Hinc p semetipsam veritas dicit: Celū ⁊ terra trāsibunt:
verba autem mea non transibunt. Hinc ad Joānem an-

Apo.xxj.

gelica voce perhibetur: Erit celum nouum/et terra no-
ua. Que quidem non alia condenda sunt/sed hec ipsa
renouantur. Celum igitur ⁊ terra trāsit ⁊ erit:quia ⁊ ab
ea quam nunc habet specie per ignem tergitur:et tamē

Ps̄.cj.

in sua semp natura seruatur. Unde p Psalmistā diciꝛ:
Mutabis ea: ⁊ mutabuntur. Quā quidē vltimā cōmu-

F

tationē suā ipsis nobis nunc vicissitudinib⁹ nunciant/
quib⁹ nostris vsib⁹ indesinenter alternāt. Nam terra a
sua specie/hyemali ariditate deficit/vernali humore vi-
ridescit. Celū quotidie caligine noctis obduciꝛ/⁊ diur-
na claritate renouatur. Hinc ergo fidelis q̄sqꝫ colligat
et interire hec/⁊ tñ per innouationē refici: q̄ constat nūc
assidue velut ex defectu reparari.

¶ S. Qꝫ in die iudicij impijs quasi aristis ꝓiectis in
ignē/iustitie sanctoꝝ quāt⁹ sit cādor patebit. Cap.vj.

Inter hec igitur vir sanct⁹ cum prauorum cur-
sum cōspicit/quāta quādoqꝫ aiaduersione de-
ficiāt innotescit:dum protin⁹ subdit:{Et sicut
summitates spicarum conterētur.} Spicarum quippe
summitates/ariste sunt. Ariste aūt ↄiuncte in spica pro-
deūt:sed crescēdo paulisper/a se hirsute ⁊ rigide † disiū-

† ol.turgi-
de.

gūtur. Sic nimirū sic ad hui⁹ mundi gloriā praui diui-
tes surgunt. Nature em̄ sibi cōmunione ↄiūcti sunt/sed
cōtra se vicissim crescēdo diuidūtur. Ali⁹ q̄ppe altū de-
spicit:⁊ alter in alteꝝ inuidie facibus ignescit. Qui q̄ ex
tumore mētis a charitatis vnitate se separāt:q̄si arista-
rum more cōtra se rigidi stant. Quid ergo prauos hui⁹
mūdi diuites dixerim/nisi aristas q̄sdā generis huma-
ni? Qui dū cōtra se supbiūt/sed bonoꝝ vitā vnanimiter
affligunt:aduersum se q̄dem diuisi sunt:sed tamen ↄcor-
diter grana deorsum premunt. Nunc igiꝛ ariste ad alta
prosiliūt:grana latēt:q꞉ ⁊ reproborum potētia eminet/⁊
electorum gloria nō apparet. Illi se honorū fascib⁹ ostē-
dunt:isti in humilitate se deprimūt. Sed triture temp⁹

G aduenlet/qđ ꝛ aristarū rigiditatē frangat/ꝛ solida grana non cōterat. Tunc quippe superbia iniquoꝝ cōminuit: tūc electoꝝ vita quāta itegritate fulgeat declarat: quia cū iniusti deficiūt/ex hac ipsa aristaꝝ contritione agit/ vt grana appareant q̄ latebant. Cūq; ariste frāgunt/ granoꝝ candor ostendit: q: iniquis in supplicia eterna cadentib⁹/sanctoꝝ iustitia quāta veritate candeat/ demonstrat. Unde recte quoq; per Joannē dr: Cui⁹ ventilabrū in manu sua est: ꝛ ꝑmundabit areā suam: et triticū quidē recondet i horrea: paleas autē comburet igni inextinguibili. Beat⁹ igit Job prauoꝝ elatio quanta aduersione frangatur aspiciat: eosq; aristis percussis comparās dicat: Sicut spicarū summitates cōterent: q: nimirū rigiditas supboꝝ triture vltime fortitudine frāgitur: q̄ nunc electoꝝ vitam despiciēs eleuatur. Sequit.

Mat. iij. Luc. iij.

C S. Q: sit indignū ꝛ iniustum vt sancti si in aliquo offendant/a male viuentibus increpentur.

C Quod si non ita est/ quis me arguere poterit esse mētitum: ꝛ ponere ante deū verba mea? Si ita nō est vt loquitur/ ꝑfecto de falsitate hunc omnes arguere possunt. Cur ergo dr. Et si nō ita est/ quis me arguere poterit eē mentitū: dū scz nouerim⁹ q: fallacē cuilibet reprehēdere licet? Sz si loquētis sensū subtili interrogatione discutimus/ q̄ sint recta q̄ protulit/ citi⁹ iuenim⁹. Justus nāq; et si quid vnq̄ delinquēdo loquit: dignū nō est vt ab iniustis ꝛ praue viuentibus iudicetur. Unde sanctus vir amicorum superbiā deprimēs: nō solū si ita est: verūetiā si ita nō est vt protulit/ nequaq̄ se reprehendi posse confidit: q: nimirū illi recte redarguere falsa possunt/ q̄ falsa agere nesciūt. Nā correptiōis ausum cōtra fallaciā perdūt/ q̄ adhuc fallaciter viuunt. Ait ergo: Qđ si ita nō est/ quis me poterit arguere esse mētitū? Ac si aperte dicat: Ita sunt cuncta vt protuli: que tamen si ita non essent/ a vobis redargui nequaq̄ possem: q: dū adhuc ꝓprie fuccūbitis: alienam reprehēdere fallaciā nō valetis. Ubi e

H aptē subditur: Et ponere ante deum verba mea. Quisquis eni dicta fallacia veracit reprehēdit/ audita cogitans/ atq; hec ex regula veritatis pēsans/ verba āte deū ponit: quia apud se in conspectu veritatis examinat/ q̄d foris cōtra fallaciā decernat. Ante deū quippe verba ponere/ est cōsiderato intimo iudice/ exteriora dicta pensare. Uir aūt sanctus ab amicis supbientibus verba sua ante deū poni posse nō estimat: Ac si apte dicat. Idcirco que loquor/ ponere ante iudicē non valetis: quia ei⁹ vobis factē peccantes abscōditis. Qđ tamen ꝛ ex typo sancte ecclesie nil obstat intelligi: que cum de infirmis suis actibus ab hereticoꝝ irrisione reprehēditur/ ipsam irrisionis eorū astutiā dedignatur: quia tolerabili⁹ deo est/ vt in infirmitate quis atq; ignorantia cū humilitate iaceat/ q̄ cū elatione alta cōprehēdat. Sed quia sanctus vir multa cōtra eos protulit/ q̄ fugitiua potestate superbiunt/ ꝛ ventosis honoribus intumescūt: baldath suites

I ex eus correptione proficiens: apud quem vera sit potentia agnoscit/ dicens.

C Textus Capituli. xxv. libri Job.

Respondens autē baldath suites dixit. Potestas ꝛ terror apud eum est qui facit concordiam in sublimib⁹ suis. Nūquid est numerus militum illi⁹? Et super quem non surget lumē illius? Nunquid iustificari potest homo comparatus deo: aut apparere mundus nat⁹ de muliere? Ecce luna etiam non splendet: ꝛ stelle nō sunt munde in conspectu eius: q̄to magis homo putredo: ꝛ filius hominis vermis?

C S. Q: angeli prepositi gētibus inter se non dissidēt/ dum pro meritis singuloꝝ quisq; sui ministerij op⁹ implet/ in quib⁹ voluntati diuine obsequit. Capitulū. vij.

Potestas ꝛ terror apud deū est: qui facit cōcordiā in sublimib⁹ suis. Ac si aperte dicat: Solus corda mortalium veraciter terret: qui hec ex diuinitatis sue potentia veraciter possidet. Humana eni potentia quē terrorem incurit/ que iure eiusdem potentie quando careat nescit? Recte aūt dr: Qui facit cōcordiā in sublimib⁹ suis: q: multi sibimet inferius dissident: sed ad concordē supernoꝝ plenitudinem currunt: ꝛ interne pacis causa agitur: vt sepe ea q̄ sunt exterius/ sine pace disponantur. Nam bonos oipotens de⁹ ad meritum prouehit/ cū contra eoꝝ vitā malos seuire ꝑmittit. Atq; in concordiā cōponunt summa/ dū cōfundunt infima: q: inde in celestib⁹ electos suos angelorum choris sociat: vnde in terrenis ꝛ infimis reproborū mores suis nutib⁹ aduersantes portat. Sed inter hec libet inq̄rere si pax in sublimib⁹ sūma retinet: quid est qđ ꝑ angelum danieli dr: Ego veni ꝓpter sermones tuos: pinceps aūt regni persarū restitit mihi viginti ꝛ vno dieb⁹: ꝛ ecce michael vn⁹ de principib⁹ primis venit i adiutoriū mihi. Et paulopost: Nūc reuertar vt ꝓelier aduersum ꝓncipem persarū. Cū eni egrederer/ apparuit ꝓnceps grecorum adueniens. Quos itaq; alios principes gentiū/ nisi angelos appellat/ q̄ sibi resistere exsurgi potuissent? Que ergo esse pax in sublimib⁹ pōt/ si inter ipsos quoq; angelicos spūs ꝓliandi certamē agit/ qui semp cōspectui veritatis assistūt? Sed q: certa angeloꝝ ministeria dispēsandis singulis quibusq; gentib⁹ sunt ꝓlata: cū subiectoꝝ mores aduersum se vicissim ꝓpositorum spirituū opem merent: ipsi q̄ presunt spūs/ cōtra se venire referunt. Is nāq; angelus q̄ danieli loquebat/ captiuis israelitici populi in ꝑside ꝯstitutis prelat⁹ agnoscit. Michael autem eoꝝ q̄ ex eadē plebe in iudee terra remāserant/ ꝓpositus inuenitur. Unde ꝛ ab hoc eodē angelo paulopost danieli dr: Nemo est adiutor meus in oib⁹ his/ nisi michael ꝓnceps vester. De quo ꝛ hoc qđ premisimus dicit: Et ecce Michael vn⁹ de ꝓncipib⁹ primis venit in adiutoriū mihi. Qui dū nequaq̄ simul esse/ sed venire in adiutorium dr: aperte ei populo prelat⁹ agnoscit/ q̄ captiuus in alia parte tenebat. Quid est ḡ angelū dicere: Ego veni ꝓpt sermones tuos: ꝓnceps aūt regni persarū restitit mihi/ nisi sua subditis opera nūciare? Ac si aperte dicat: Prece quidē tuarū merita exigunt vt israelitic⁹ populus a iugo sue captiuitatis exuatur: sed est adhuc qđ in eodē populo persarū dominio purgari debeat: vnde ereptionem illius/ persarū princeps mihi iure ꝯtradicat: q̄uis preces tuas eorū quoq; lachryme q̄ in iudea relicti sūt/ adiuuent. Unde hoc quoq; qđ diximus subiūgit. Michael ꝓnceps vester venit in adiutorium mihi. Cūq; vt aduersus principē persarū prelietur/ egreditur: grecoꝝ sibi ꝓnceps adueniens apparet. Qua ex re innuit q: aduersum grecos quoq; aliquid iudea cōmiserat: quorum ꝑfecto causa ereptioni illi⁹ resistebat. Prophete igitur preces angelus exaudit/ sed persaꝝ princeps restitit: q: etsi iā vita iusti deprecātis ereptionē populi exigit/ eiusdem tamen populi adhuc vita contradicit: vt q: necdū plene hi qui i captiuitatē fuerāt ducti/ purgati sunt: iure eis adhuc Perse dominent. Michael adiuuat/ sz grecorum ꝓnceps ad prelīū venit: q: mereri quidē veniam tam longe oppressorum captiuitas poterat: sed ereptionis eoꝝ beneficio hoc quoq; qđ in grecos deliq̄rant/ obstabat. Recte ergo dr/ q: cōtra se angeli veniūt: q: subiectarum sibi gentiū vicissim merita contradicunt. Nam sublimes spūs eisdem gentib⁹ principantes nequaq̄ ꝓ iniusta agētib⁹ decertāt: sed eoꝝ facta iuste iudicantes examinant. Cūq; vniuscuiusq; gentis vel culpa vel iustitia ad supne curie consiliū ducitur/ eiusdem gētis ꝓpositus vel obtinuisse in certamine/ vel nō obtinuisse ꝓhibetur. Quorum tamē oīm vna victoria est sui super se opificis volūtas summa: quā dū semp aspiciūt/ qđ obtinere non valēt/ nunq̄ volūt. Bene ergo dicit. Qui facit concordiam in sublimibus suis. Sequitur.

Dan. x.

K L M

C S. Q: sancti angeli contra diabolū potestatiue decertant: et quecūq; contra eū appetunt possunt.

C Nūquid est numerus militū eius? In cogitatione humane rationis supernorum spirituū numerus nō est: quia quāta sit illa frequētia inuisibilis exercit⁹ nescit. De quo ꝑ Danielē dr. Milia miliū ministrabant ei: ꝛ decies milies cētena milia assistebāt ei. Supernoꝝ ciuiū numerus infinit⁹ ꝛ definitus exprimitur: vt qui deo est numerabilis/ esse hominib⁹ innumerabilis demonstret: q̄uis aliud est assistere/ aliud ministrare. Assistūt enim ille procul dubio potestates/ que ad quadā hoib⁹ nūciāda non exeunt. Ministrāt vero hi q̄ ad explenda officia nunciorum veniūt: sed tamen ipsi quoq; cōtemplatione

Dan. vij.

B ab intimis non recedunt. Et quia plures sunt qui ministrant/ꝙ hi qui principaliter assistunt: assistentium numerus quasi definitus: ministrantium vero infinitus ostenditur. Capitulum.viij.

Angelici spũs milites dei dicuntur.

ANgelicos vero spũs recte dei milites dicimꝰ qꝛ decertare eos cõtra potestates aereas nõ ignoramus. Que tñ certamina nõ labore/sed imperio pagunt: qꝛ quicquid agẽdo ɔtra immũdos spiritus appetũt/ex adiutorio cũcta regentis possunt. De hac nãqꝫ militia nascente rege nostro scriptũ est: Subito facta est cũ angelo multitudo militie celestis. Cui tamen militie electoꝝ quoqꝫ hominũ numerꝰ iũgitur: qui per sublime mẽtis desideriũ/a terrene ɔuersationis seruitute liberantur. De quibus per Paulũ dr̃: Nemo militans deo/iplicat se negocijs secularibꝰ. Qui licet nũc pauci appareant: in inuisibili tamẽ patria innumerabiles regnãt: qꝛ et si ex cõparatione prauoꝝ pauci sunt/in congregationis sue frequentia metiri nequaqꝫ possunt. Quia vero eorũdem militũ virtꝰ non proprijs viribus/sed superne gratie infusione roboraẗ: recte subiungitur: [Et sup quẽ nõ surget lumen illiꝰ.] Lumen quippe dei/est gratia preueniẽs. Que si in nostro corde nequaqꝫ gratuito cõsurgeret/profecto mens nostra in peccatoꝝ suorũ tenebris obscura remaneret. Unde ꝛ subditur.

Luc.ij.

ij. Ti.ij.

¶ S. Qꝛ ꝙdiu sumus in corpore huiꝰ mortis/a peccato immunes esse non possumus.

¶ Nunquid iustificari põt homo ɔparatꝰ deo/aut apparere mundꝰ natus de muliere? Versus iste superius a beato Job dr̃: ꝛ nũc in eius exprobratione replicatur. Omis nãqꝫ vir iustus dei illustratione iustus est/nõ cõparatione. Humana quippe iustitia auctori cõparata/

B iniustitia est: quia etsi in ipsa sui cõditione homo persisteret/creatori nõ posset equari creatura. Cui tamen ad grauiora defectus pondera accessit et culpa quã serpẽs insidians intulit/ꝛ mulier infirmata ꝑsuasit. Unde nũc quia homo ꝑ mulierẽ culpe subditũ nascitur/reatus primi infirmitas in prole ꝑpagatur. Et quia in radice putruit humani gñis ramus/in cõditionis sue viriditate minime subsistit. Unde recte nunc dr̃: Nunquid iustificari põt homo cõparatus deo: aut apparere mũdus natus de muliere? Ac si aperte diceret: Ne cõtra auctorem suũ homo superbiat/cõsideret vñ huc venit: et intelligat quid sit. Sed ecce nõnulli per donũ spũs adiuti/contra infirmitatẽ sue carnis erigũtur: virtutibus emicant: signorum quoqꝫ miraculis choruscant: nullus tamẽ est ꝗ sine culpe vitam trãseat/quousqꝫ carnem corruptionis

C portat. Unde adhuc subditur: [Ecce etiã luna nõ splendet: ꝛ stelle nõ sunt munde in cõspectu eius.] Quid ꝑ lunam/nisi cũcta simul ecclesia: quid ꝑ stellas/nisi singulorum bene viuentium anime designanẗ: qui inter prauorum hominũ conuersationes/dũ magnis virtutibꝰ eminent/quasi in tenebris noctis lucent. Unde per Paulũ quoqꝫ discipulis dr̃: Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Quia em̃ sancta ecclia lune appellatione exꝑmitur/ꝑpheta testaẗ, dicẽs: Eleuatꝰ est sol: ꝛ luna stetit in ordine suo. Eleuato em̃ sole/in suo ordine luna statuiẗ quia ascẽdẽte ad celos dño/sancta protinꝰ ecclesia in ꝑdicationis auctoritate roboraẗ. Et qꝛ stellarũ noie electi signanẗ/rursum Paulꝰ insinuat/dicens. Cap.ix.

Phil.ij.

Abac.iij.

j.Cor.xv.

STella em̃ a stella differt in claritate. Luna ergo nõ splendet: ꝛ stelle nõ sunt munde in cõspectu eius: qꝛ nec sancta ecclesia virtute propria tot miraculis emicat/nisi hanc ꝑuenientis gratie dona ꝑfundãt: nec singuloꝝ bene viuentiũ mẽtes a peccatorũ maculis mũde sunt/si remota pietate iudicenẗ: qꝛ apud districti iudicis oculos/sua vnũquẽqꝫ corruptibilitas inquinat/nisi hãc quotidie gratia parcẽtis tergat. Electorũ quippe animꝰ prodire ad libertatem iustitie nititur: sed adhuc compede infirmitatis tenetur: et culpas quidẽ subigere ꝑfecte desiderat: sed quousqꝫ corruptiõe carnis astringiẗ/eius vinculis etiã cũ non vult ligatur. Hinc itaqꝫ colligãt/quãto peccatoꝝ põdere pressi sunt/qui ɔtra hec decertare negligũt: si plene culpam nec illi superãt/qui contra hãc viriliter pugnãt. Unde ꝛ postqꝫ dictũ est: Ecce em̃ luna nõ splendet: et stelle nõ sunt mũde in cõspectu eiꝰ: protinꝰ addit: [Quãto magis homo putredo: et filiꝰ hominis vermis?] Ac si apte diceretur: Si ipsi quoqꝫ esse sine contagio nõ valent/qui inter presentis vite tenebras virtutibus lucent: quãto reatu iniquitatis obstricti sunt/qui adhuc carnaliter viuũt? Si a peccato esse liberi nequeũt/qui iam in celestibus desiderijs conuersantur: que peccatorum pondera tolerãt/qui carnis sue voluptatibus dediti/adhuc putredinis iugum portant? Hinc Petrus ait: Si iustus vix saluabitur/impius et peccator vbi parebunt? Hinc ꝑ Esaiã dicitur: Super humũ populi mei spine et vepres ascendent: quanto magis super omnem domũ gaudij ciuitatis exultãtis? Humũ quippe populi sui dñs electorum omnium mentem vocat: super quam spinas ac vepres ascendere perhibet: quia nec ipam quoqꝫ esse absqꝫ punctionibus vitiorum videt. Domus vero gaudij ciuitatis exultantis est mens prauorũ: que dum ventura supplicia cõspicere negligit/in carnis voluptate se deserẽs/iniꝰ aniter hilarescit. Ait ergo: Super humũ populi mei spine ꝛ vepres ascendẽt: ꝗto magis super omnẽ domũ gaudij ciuitatis exultãtis? Ac si apte dicat. Si ꝛ illoꝝ mentem vitia deprimũt/qui se pro celestis patrie desiderio affligũt: quibꝰ culpis substrati sunt/qui sine vlla formidine sese in carnis voluptate derelinquũt? Notandum vero in sermone suo quantũ baldath ordinẽ cõditionis nostre tenuit et natiuitatis: qui hominẽ non vermẽ/sed putredinẽ: filiũ ꝟo hominis vermẽ vocat. Primꝰ nãqꝫ humani generis parens/homo nõ filiꝰ hominis: ex quo quisqꝫ ꝑdijt: non solũ homo/sed filius quoqꝫ hominis fuit. Sicut ergo ex homine filius hois/ita ex putredine nascitur vermis. Unde recte homo putredo/filius vero hominis vermis vocaẗ. Primꝰ quippe homo putredo nõ vermis: qꝛ et si per mortẽ putruit/nõ tamen ex putredine per natiuitatẽ venit. Qui autẽ hominis est filius/

D

j. Pe. iiij.

Esa.xxxij.

E vermis dr̃: qꝛ iam ex mortaliũ corpoꝝ corruptione ꝑpagatur. Igitur qꝛ amicoꝝ verba finita sunt: beatus Job altiori acumini ꝑsecutionis innititẗ: eiusqꝫ dicta tã sunt valida ꝙ extrema: quia et vsus esse iurisperitorũ solet: vt argumentum quo aduersarijs suis eminere se ꝑcuDunt/ad prosecutionis conclusionem seruent.

¶ Textus libri beati Job Capitulum.xxvj.

REspondẽs autẽ Job dixit. Cuius adiutor es: nunꝗd imbecillis: et sustentas brachiũ eius ꝗ non est fortis? Cui dedisti consiliũ? Forsitã illi qui non habet sapientiam: ꝛ prudentiam tuã ostendisti plurimã. Quẽ docere voluisti? Nonne eũ qui fecit spiramentũ? Ecce gigantes gemũt sub aquis: ꝛ qui habitant cũ eis. Nudus est infernꝰ coram illo: ꝛ nullũ est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonẽ sup vacuũ: ꝛ appendit terrã super nihilum. Qui ligat aq̃s in nubibus suis: vt nõ erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultũ solij sui: et expandit sup illud nebulã suam. Terminũ circundedit aq̃s: vsqꝫ dum finiãtur lux ꝛ tenebre. Colũne celi cõtremiscunt ꝛ pauent ad nutũ eiꝰ. In fortitudine illius repente maria congregata sunt: ꝛ prudentia eius percussit superbũ. Spũs eiꝰ ornauit celos: ꝛ obstetricante manu eiꝰ eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarũ eius. Et cũ vix paruã stillã sermonis eiꝰ audierimus: quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

F

REspõdens autẽ Job dixit. Cuiꝰ adiutor es? Nũquid imbecillis/ꝛ sustentas brachiũ eius qui nõ est fortis?] Adiuuare imbecillẽ charitatis est: adiuuare potentẽ velle/elationis. Qꝛ igiẗ amici eiꝰ hereticoꝝ spẽm tenẽtes/quasi adiuuãtes deum/sapientiã suã ostendere conabanẗ: iuste baldath reprehenditur/vt dicaẗ: Cuiꝰ adiutor es? Nunꝗd ibecillis/ꝛ sustentas brachiũ eiꝰ qui nõ est fortis? Ac si aperte dicat. Dñ eũ iuuare niteris/cuiꝰ magnitudini succũbis: offe

G qd impendis solatium/de ostētatione est/nō de pietate. Sed iter hec sciendū est: q pleruq etiā deū (q videlicet imbecillis non est) hūiliter agētes adiuuam⁹. Uñ τ per Paulū dr: Adiutores eñ dei sum⁹. [j. Cor. iij.] Nā cū ei quē ipse p internā grām infundit/nos exhortatiōis voce cōcurrim⁹: hoc qd ille p spūm sctm agit intrinsec⁹/nos exteri⁹ ministerio vocis adiuuam⁹: τ tunc solū nr̄a exhortatio ad perfectionē ducit/cū in corde de⁹ fuerit q adiuuet. Uñ et alis dicit: Neq qui plantat est aliqd/neq q rigat: sed qui incrementū dat/de⁹. [Ibidem.] Plantare quippe τ rigare/adiuuare ē. Qd vtrūq vacuū erit ministeriū/si i corde de⁹ non dat incrementū. Sed qui de sensu suo altā sapiunt/esse humiliter dei adiutores nolūt: qr dū se deo vtiles eē estimāt/a fructu se vtilitatis alienāt. Unde τ veritatis voce discipulis dr: Cū feceritis oia que pcepta sunt vobis/dicite: serui inutiles sum⁹: qd debuim⁹ facere/fecimus. [Luc. xvij.] Sequitur. [Cui dedisti cōsiliū: forsitā illi q nō habet sapientiā?] Dare stulto ɔsiliū/charitatis est: dare sapienti/ostētationis: dare vero ipi sapie/puersitatis. Et qr hi quos tenere hereticoꝝ spēm diximus⁹ per locutionē suā ostētationi poti⁹ q̄ vtilitati seruiebāt: recte adhuc cōtra baldath subdit: [Et prudētiā tuā ostēdisti plurimā.] Ois cui prudētia recta est/plurima nō est: qr iuxta Pauli vocē: non plus appetit sapere q̄ oportet sapere. [Rom. xij.] Cui vero est plurima/non est recta: qr dū vltra modum tendit/in quolibet latere culpe declinat. Prudentiā vero suā plurimā ostendūt/qui videri pre alijs prudētiores appetūt. Unde fit pleruq vt cum moderate sapere nesciūt/etiā fatua loquant. Pro qua re ipe adhuc excessus prudentie subiūgitur/vt dicat: [Quē docere voluisti: nōne eum qui fecit spiramentū?] Per spiramentum viuim⁹: per prudentiā sapiētes sum⁹. Pri⁹ autē nostrū est viuere/postmodū sapere: quia vt sapiētes esse valeamus/pri⁹ agitur vt simi⁹. Qui ergo vitā dedit/ipse ꝓcul dubio τ prudentiā contulit. Baldath aūt quia beatum

H Job flagellatū ꝓ culpa credidit: occultū dei iudicium (qd humiliter venerari debuit) superbanisus ē temeritate penetrare. Ipsi ergo se p prudentiā pretulit/cui⁹ iudiciū nō intelligēdo iudicauit. Ipsi se per prudentiam pretulit/a q viuendi spiraculū accepit: ac si pl⁹ ipo esset sapiēs/a quo habebat vt esset. Sed qr beat⁹ Job sancte ecclesie typū tenēs/pauca in supboꝝ correptione protulit (quos tenere hereticoꝝ speciē nō ignorauit: sicut superius dixit: Disputare cū deo cupio: pri⁹ vos ostendēs fabricatores mendacij: τ cultores puersoꝝ dogmatū) repente se ad doctrinā erigit: τ cōtra elatoꝝ iperitiā/sciētie sue latitudinē per sententias expandit/dicēs: [Ecce gigantes gemunt sub aquis.]

C. S. Q potentes hui⁹ seculi quasi gigantes ex ꝓpria supbia confundūtur: et ideo magis suppositi sunt/vnde tumide appetunt multis preesse. Capim. xj.

D Ignū quippe erat/vt per increpationē prius tumorē sapiētie terrene retūderet/τ p doctrinā postmodū ad plena mysterijs verba trāsiret. [I] Gigātes eñ/vel apostatas angelos/vel supbos qsq homines/nil obstat intelligi. Hinc eñ p prophetam dr: Mortui nō viuēt: gigātes nō resurgēt. [Esa. xxvj.] Quos nāq mortuos: nisi peccatores nominat? Et qs gigantes/nisi eos qui de peccato etiā supbiūt appellat? Illi aūt nō viuūt: qr peccādo vitam iustitie pdiderūt. Isti etiā resurgere post mortem nequeunt: quia post culpam suā inflati per superbiā/ad penitētie remedia nō recurrunt. Hinc rursum scriptum est: Uir qui errauerit a via doctrine/in cetu gigantū cōmorabitur. [Prouer. xxj.] quia quisqs iter rectitudinis deserit: quoꝝ se numero nisi superborū spirituū iungit? Bene autē contra elatos dr: Ecce gigātes gemunt sub aquis. Ac si apte diceretur. Cur de scientia hō supbiat/cum ignorantie abyssus τ ipos supbissimos angelorum spūs premat? Si autē gigantū nomine/potentes huius seculi designant: in aqs possunt populi figurari: Joāne attestāte/q ait. Aque eñ sunt populi. [Apoc. xvij] Bene autē contra supbientē dicit: Ecce gigātes gemūt sub aquis: qr elati oēs dum in hac vita assequi honoꝝ celsitudinē cupiūt: sub ponderib⁹ populoꝝ gemūt. Nam quāto quis hic altius erigit: tanto curis grauiorib⁹ oneratur: eisq ipsis populis mēte τ cogitatione supponit/quibus supponit dignitate. Et bene his verbis ac breuiter indicatur: qr ois supbia coꝛpo in imo iacet/quo in alta se erigit: vt inde magis cūctis supposita sit/vnde cunctis appetit superesse. [K] Homo quippe in sublimibus eleuatus/tātos super se sustinet/quātos suppositos regit. Hi autē qui talib⁹ sociātur/ipi etiā laboris eoꝝ pticipatione depmūtur. Nā cū eis laborē etiā tolerant ponderis/dū pariter gloriā affectāt honoris. Unde cū diceret: Ecce gigātes gemūt sub aquis/protin⁹ adiūxit: Et qui habitāt cum eis. Ac si dicat: Pariter gemunt/qui eoꝝ glorie ex delectatione sociant. Ipsa aūt occupatio secularium dignitatum tanto facilioꝛib⁹ vitijs pmitur/q̄to maioribus curis grauatur. Humanus nāq anim⁹ videre τ deuitare peccata vtinā valeat vel qetus. Qr ergo vidit desideratas rerū celsitudines absq peccatis ministrari nō posse et qr diuine ire non abscōdit quicqd illicitū ppetratur: apte secut⁹ adiūxit: [Nudus est infern⁹ corā illo: τ nullum est operimentū pditioni.] Qd Paulus apls quoq ait: Omnia enim nuda τ aperta sunt oculis eius. [Heb. iiij.] Inferni vero τ perditionis nomine/diabolum omnesq dānationis eius socios designauit. Quis vero illic sit coram quo infernus est nudus/sequitur dicens.

C. S. Q iuste de⁹ diaboli potestatem super corda vacua extendat: et item ex gratia cui vult miseretur.

C Qui extendit aquilonē super vacuū.] Aquilonis nomine/in sacro eloquio appellari diabol⁹ solet: qui vt torporis frigore gētium corda cōstringeret/dixit: Sedebo in mōte testamēti/in lateribus aqlonis. [Esa. xiiij.] Qui sup vacuū extēditur: quia illa corda possidet/q diuini amoris gratia nō replent. Sed tamen oipotēti deo suppetit/etiam vasa diaboli cūctis virtutib⁹ vacua sue gratie munere implere: i eisq diuini amoris soliditatem ponere/quos nulla ɔspicit rectitudinis actione roborari. [L] Unde apte subiungit: [Et appendit terrā sup nihili.] Quid eñ terre nomine/nisi sancta ecclesia designat? que dum verba pdicatiōis suscipit/fructū boni opis reddit. De qua p Moysen dr: Audiat terra verba ex ore meo: expectetur sicut pluuia eloquiū meū. [Deutero. xxxij.] Et quid p nihilū/nisi gētiles populi designātur? De quib⁹ p ꝓphetā dr: Oēs gentes velut nihilū τ inane reputate sunt. [Esa. xl.] In eo q nihilo terra suspendit/qd prius vacuum ab aqlone tenebatur: qr illa corda gētilium repleta sunt charitate dei/que pressa prius fuerant torpore diaboli. Capim. xij.

P Otest vero τ p hoc vacuū iudee infidelitas/τ p terram (sicut dixim⁹) sancte ecclesie fructificatio designari. Uir ergo sanct⁹ iudee peuntē casum aspiciat: et gētilitatis merita ad veniam redeuntis cernat/ac dicat: Qui extēdit aquilonē sup vacuum: et appendit terrā sup nihili. Nam qr iudeoꝝ corda fide vacua diabolo sunt subdita/extēdit aqlonē sup vacuū. Quia vero nullis existentib⁹ meritis (sicut dictū est: p nihilo saluos facies eos) sup gētes dñs fundauit ecclesiam suā: q per ꝓphetā nihilū sunt vocate: apte secutus adiunxit: Appendit terram super nihili. [Ps. lv.] Hoc vero quo ordine factū sit/mirifica subdēs rōne contexit. Ait eñ.

C. S. Q ſm capacitatē audientiū contēperare se debeat lingua doctorū. Et quid sit qd in lege scriptum est q qui foderit cisternā τ nō operuerit eam: si ceciderit in eā bos vel asin⁹/dñs cisterne reddet preciū iumentoꝝ. [M]

C Qui ligat aquas in nubib⁹ suis: vt non erūpant pariter deorsum.] Quid hoc loco aquā/nisi sciētiā: quid nubes/nisi pdicatores appellat? Nam qr in sacro eloquio aliqñdo aqua scientia dr: Salomone attestāte didicimus/q ait. Aqua ꝓfunda vbs ex ore viri: τ torrēs redūdans fons sapiētie. [Prouer. xviij.] Aqua signari sciam dauid ꝓpheta testat/dicēs. Tenebrosa aqua in nubib⁹ aeris. i. occulta scientia in ꝓphetis. [Ps. xvij.] q ante aduētum dñi dū occultis sacramētis grauidi/mysteria imensa gestarēt: intuētium oculis/eoꝝ intelligētia caligabat. Nubiū vero noīe qd hoc i loco aliud q̄ pdicatores sancti. i. apostoli designātur: q p mūdi partes circūquaq trāsmissi: et vbis nouerant pluere: τ miraculis choruscare. Quos Esaias propheta lōge ante intuēs/dixit. Qui sunt isti qui vt nubes volant? [Esa. lx.] Quia igit vir iste ꝓphetico plenus spū/in hac locutione sua ad laudē dei initia nascētis eccl̄ie desiderat exordiri: studet ei⁹ ordinē ab aploꝝ pdicatione narrare: q curauerūt sūmopere rudibus populis plana τ capabilia/nō summa atq ardua pdicare. Nam si scientiā sanctā (que hic aq noīe designat) vt hauriebant corde/ita ore funderent: īmensitate ei⁹ auditores suos opprimerent

A rent poti⁹ ꝙ̄ rigatē̃t. Unde religata intrinsec⁹ scientia/ vt non pariter deorsum erumperet / auditores suos di:stillatione verboꝝ nutriēs. nubes ista loquebaẜ/ dicens.
j.cor.iij. Non potui loqui vobis quasi spūalibus/sed q̄si carnali:bus. tanqꝫ paruulis in christo lac vobis potū dedi/non escam. Quis eñ ferre potuisset /si rapt⁹ ad tertiū celū/ raptus in paradisum/ ꝛ arcana verba audiēs: q̄ loq̄ ho:mini nō liceret: tam imensos supne sciētie sinus apiret? Aut cui⁹ nō virtutē auditoris oppimeret/si ea que in:trinsec⁹ haurire poterat: inquantū carnis lingua suffice:ret extrinsec⁹: inundās aque hui⁹ iminēsitas emanasset? Ut vero auditores rudes nō inundatione sciētie/sꝫ mo:derata p̄dicatiōis distillatiōe foueanẜ, ligat de⁹ aquas in nubib⁹: vt nō erūpant pariter deorsum: quia doctorū predicationē temperat/ vt auditorū infirmitas/ dictoꝝ rore nutrita conualescat. Quod bene in euangelio mysti:ca descriptione narratur: dū dicitur. Ascendit Iesus in
Luc.v. nauiculā petri: ꝛ rogauit vt a terra duceret pusillum: et ita sedens p̄dicabat turbis. Per nauē petri quid aliud ꝙ̄ cōmissa petro ecclesia designatur? De qua vt dñs tur:bis cōfluentib⁹ p̄dicet/ eā a terra paululū reduci iubet. Quā nec in altum ducit: ꝛ tamen a terra p̄cipit remoueri: profecto significās p̄dicatores suos rudib⁹ debere po:pulis nec alta nimis de celestib⁹/ nec tamen terrena pre:dicare. Aqua itaqꝫ ligaẜ in nubib⁹: q̄ predicatorum sciē:tia infirmorum mentibus loquens/ quātū sentire valet/ docere prohibetur. Capl̄m.xiij.

B
Exo.xxj. Nam plerūqꝫ si auditoꝝ cor verbi immensitate corrumpitur/lingua docentiū indiscretionis pena mulctaẜ. Unde scriptū est: Si quis ape:ruerit cisternam ꝛ foderit/et nō operuerit eam/ ceciderit qꝫ bos vel asin⁹ in eam: dñs cisterne reddet preciū iu:mentoꝝ. Quid est enī aperire cisternā/nisi intellectu va:lido scripture sacre arcana penetrare? Quid autē p bo:uem ꝛ asinū / mūdū.s. ꝛ imundū animal/nisi fidelis quisqꝫ et infidelis accipiẜ? Qui ergo cisternā fodit/cooperiat: ne illuc bos vel asin⁹ ruat. i. q̄ in sacro eloquio iam alta i:telligit: sublimes sensus corā nō capientib⁹ p silentium tegat: ne per scādalū mētis aut fidelē paruulū/aut infi:delem qui credere potuisset/ interimat. Ex morte ei iu:mētorum debet preciū: quia illud scꝫ admisisse conuinciẜ/ vnde ad agendā penitentiā re⁹ teneẜ. Quisquis namqꝫ ad alta scientie fluenta pueniens/cū hec apud bruta au:dientiū corda nō ptexerit/pene re⁹ addiciẜ/si per verba ei⁹ in scandalū siue munda seu mens imunda capiatur.

C Operienda est itaqꝫ cisterna: q̄ corā paruulis mētibus tegenda est alta scientia: ne vnde cor docentiū ad sūma attolliẜ/ inde infirmitas auditoꝝ ad ima dilabatur. Di:catur igiẜ recte: Qui ligat aquas in nubib⁹: vt nō erum:pant pariter deorsum. Pariter nāqꝫ aque erūperent / si corā infirmis auditorib⁹ quāta est sciētia ex ore loquen:tis emanaret: si simul se ois plenitudo p̄dicationis effū:deret: ꝛ nil sibi cū pficientib⁹ reseruaret. Dignū quippe est vt qui predicat/ audiētis modū consideret : quaten⁹ ipsa p̄dicatio cum auditoris sui icremētis crescat. Sic q̄ppe agere vnusquisqꝫ p̄dicatoꝝ debet/sicut cū illo diui:nitus agiẜ: vt nequaqꝫ cūcta q̄ sentit/ infirmis insinuet: quia et quousqꝫ ipse carne mortalitatis infirmus est: ea que supna sunt cuncta non sentit. Predicare ergo rudi:bus nō debet q̄tum cognoscit: q̄ ꝛ ipse de supnis myste:rijs cognoscere nō valet quāta sunt. Hic est eni q̄ Pau:
j.cor.xiij. lus apl̄s postq̄ mysterijs celestib⁹ iterfuit/dicit. Uide:mus nunc p speculū in enigmate: tūc autem facie ad fa:ciem. Unde ꝛ continue hic sequitur.

¶ S. Qꝫ in hac vita gloria dei ex parte cognoscitur: sꝫ sicut est / nondum videtur.

¶ Qui tenet vultum solij sui: ꝛ expādit sup illud nebu:lam suā.] In vultu solet cognitio demonstrari. Solij er:go ei⁹ vult⁹ teneẜ: q̄ a nobis i hac vita regni ei⁹ gloria/ non quanta intrinsec⁹ habeẜ agnosciẜ. Sup qđ recte ex:pandi nebula diciẜ: q̄ sicut est illa celestis regni gloria/
Sap.ix. nō videtur. Nā corp⁹ qđ corrumpiẜ/ aggrauat animā: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Auidendo ergo eo nebula aspgimur: q̄ ipsa nostre igno:rātie obscuritate caligam⁹. Unde recte p Psalmistam
Ps.xvij. diciẜ: Caligo sub pedib⁹ ei⁹: ꝛ ascendit sup cherubin: et volauit sup pēnas ventoꝝ: ꝛ posuit tenebras latibulum suū. Caligo est nāqꝫ ei sub pedib⁹: q̄ non ea claritate ab inferiorib⁹ cerniẜ/ q̄ in superiorib⁹ dñatur. Ascendit ei

D super cherubin/et volauit. Cherubin quippe plenitudo sciētie dr̄. Proinde sup plenitudinē sciētie ascendisse p:hibetur/ ꝛ volasse: q̄ maiestatis ei⁹ celsitudinē scientia nulla cōprehēdit. Uolauit igiẜ/ q̄ longe in altum ab in:tellectu nostro se rapuit. Uolauit sup pēnas ventoꝝ: q̄ scientiā transcēdit aiaꝝ. Qui posuit tenebras latibulū suū: quia dū caligine nostre infirmitatis obscuramur: p ignorantiā nostrā nobis absconditẜ/ ne a nobis modo in eterna ꝛ intima claritate videaẜ. Ubi et ꝛ in canticis cā:
Can. viij. ticoꝝ a spōsa dr̄. Fuge dilecte mi/ fuge. Cap.xiiij.

Fugit nos dicim⁹/ quotiēs mēti nostre id qđ reminisci volum⁹/non occurrit. Fugit nos di:cimus q̄tiēs id qđ reminisci volum⁹/ memo:ria nō tenem⁹. Sancta ergo ecclesia postqꝫ mortē ac re:surrectionē dñi ascensionēqꝫ describit: clamat ei, p̄phetico plena spū: Fuge dilecte mi/ fuge. Ac si diceret. Tu q̄ ex carne cōprehensibilis fact⁹ es / ex diuinitate tua/ itel:ligētiā nostri sensus excede: ꝛ in teipso nobis incōprehen:sibilis pmane. Tenet ergo vultum solij sui/ qui maiesta:tis sue potentiā mortalibus abscōdit. Sed si eius soliū angelicas virtutes accipim⁹(ipsis q̄ppe velut sedi regie p̄sidet)sui nobis solij vultū tenet: q̄ q̄ꝫdiu in hac morta:li carne subsistim⁹/ que q̄taqꝫ sint illa angelorum mini:steria/ nō videm⁹. Expandit sup illud nebulā suā: q̄ pro:culdubio ꝛ cor nostrū ad q̄rendū subleuat: ꝛ tamē occul:ta moderatione agitur/ vt ipsa requisitionis sue imensita:

E
Abac.iij. te reprimatur. Unde scriptū est: Dedit abyssus vocem suā/ ab altitudine phātasie sue. Exclamare eni mēs hu:mana in admiratione cōpellitur/ dū altitudine conside:rationis in requisitionib⁹ suis eoipso quo lati⁹ extendi:tur/ angustaẜ. Uel certe q̄ soliū dei ipsi nos sum⁹: vultū solij sui nō imerito tenere dr̄: dū nostra scientia pgredi ad altiora p̄hibeẜ. Sup qđ soliū suū nebulā deus asper:gere diciẜ: q̄ inuisibilis manens/ occulta sup nos indi:cia exerit: vt ꝛ fiat in promptis qđ videre possimus: et tñ origo facti lateat ꝛ abditis: vt cur fiat/ nescire debeam⁹. Unde ꝛ apte subditur:

¶ S. Qꝫ nulli eternitatis scientia tribuaẜ/ q̄ꝫdiu vita hec transitoria agitur.

¶ Terminū circūdedit aquis/ vsqꝫ dū finianẜ lux ꝛ te:nebre.] Quia plerūqꝫ in sacro eloquio(vt supra diximus⁹) aquarū noie populi designātur: aquas dñs termino cir:cūdat: quia humani gñis ita sciētiā moderatur: vt quo:usqꝫ vicissitudines alternantiū tempoꝝ transeant: perfe:cte ad cognitionē claritatis intime nō ptingat. Sin ve:ro lucis noie iustos accipim⁹: tenebrarū vero appellati:
Ephe.v. one peccatores(Unde ꝛ Paul⁹ dicit: Eratis aliquādo tenebre/ nūc aūt lux in dño.) hoc ipm qđ diximus⁹/ sentiri nil obstat: quia pfecta eternitatis sciētia nulli tribuitur quousqꝫ cursus iustorū iniustorūqꝫ finiaẜ. Sed quia mi:

F rū nō est carnales populos superna nescire: sanct⁹ vir in eiusdem diuine potētie admiratione se erigit: ꝛ q̄ ipsam quoqꝫ angelorū perfectorūqꝫ hominum sciētiā trāscat/ intuetur dicens.

¶ S. Qꝫ electi ꝛ ipsi angeli maiestatē diuinā quā assi:due vident/ ptremiscūt/ nō timore sed admiratione.

¶ Columne celi contremiscūt/ ꝛ pauent ad nutū eius.] Quid aliud colūnas celi/ q̄ꝫ vel sctōs angelos vel sūmos ecclesie p̄dicatores appellat? Sup q̄s in celestibus cre:scens vniuersa spūalis fabrice structura surrexit: sicut

Apo.iij. alis sancta scriptura testaẜ/ dicens: Qui vicerit/ faciam illum columnam in templo dei mei. Nā quisquis in dei opere recta intētione firmaẜ/ colūna in structura fabri:ce spūalis erigiẜ: vt in hoc tēplo qđ est ecclesia positus/ ꝛ vtilitati sit ꝛ decori. Eos vero Job colūnas celi / q̄s
Gal.ij. apl̄s colūnas vocat ecclesie/ dicēs. Petr⁹ et Jacob⁹ et Joānes q̄ videbanẜ colūne eē/ dextras dederunt mihi. Possum⁹ etiā colūnas celi ꝛ ipsas ecclesias nō incōue:nienter accipere: q̄ multe vnā catholicā faciūt/ toto ter:rarū orbe diffusam. Unde ꝛ septē ecclesijs scribit Joan:nes apl̄s: vt vnā catholicā septiformis gratie plenā spū designaret. Et de dño nouim⁹ dixisse Salomonem: Sa:
Puerb.ix. piētia edificauit sibi domū: excidit colūnas septē. Qui vt se id de septē ecclesijs dixisse inotesceret: secutus etiā sacramēta ipsa: diligenter iseruit: dicēs. Immolauit vi:
Ibidem. ctimas: miscuit vinū/ et pposuit mēsam: misit ancillas suas vt vocarent ad arcem et menia ciuitatis. Si quis

G est paruulꝰ: veniat ad me. Immolauit ei dñs victimas/ seipm offerēdo pro nobis. Miscuit vinū/preceptor suorum poculū ex narratione historica et intelligētia spūali contēperans. Unde al's dictū est: Calix in manu domini: vini meri/plenꝰ est mixto. Et posuit mēsam/id est scripturā sacrā. que fessos ad se atq; a seculi oneribus venientes/pane verbi nos reficit/ꝛ cōtra aduersarios sua refectione nos roborat. Unde al'as ab ecclesia dr: Posuisti in cōspectu meo mēsam/aduersus eos qui tribulāt me. Misit ancillas suas/aplo͞ꝝ videlicet animas/in ipo suo initio infirmas: vt vocarēt ad arcem ꝛ menia ciuitatis: quia dum eternam vitam denunciant/ad alta nos menia supne ciuitatis icuāt. q̄ profecto menia nisi humiles nō ascēdūt. Unde illic ab eadē sapiētia subditur. Siqs est paruulꝰ/veniat ad me. Ac si apte dicat: Quisquis se apd se magnū estimat: aditū sibimet accessus angustat: quia tanto ad me altiꝰ ptingit/q̄to vniuscuiusq; mens apud se verius humiliatur.

Ps. lxxiiij

Ps. xxij.

Capitulum. xv.

SEd quātalibet quisquis virtute pficiat/quātalibet sciētia excrescat/penetrare non sufficit quo nos cōditor moderamine iudicio͞ꝝ regit. Dicat ergo: Colūne celi contremiscūt/ꝛ pauēt ad nutū eiꝰ. Quia in plerisq; nec ipsi ptingere ad volūtatis eius celsitudinē preualēt: qui eiusdē volūtatis pmia denunciātes vidēt. Qd̄ (sicut superiꝰ diximꝰ) de sanctis quoq; angelis nil obstat itelligi: qr ipse quoq; virtutes celestium/que hūc sine cessatione cōspiciūt/in ipsa sua cōtemplatione ꝯtremiscūt. Sed idem tremor ne eisdē penalis sit: nō timoris est/sed admirationis. Quia vero quantꝰ pauor sit admirationis eiꝰ intulit: nunc ordinem nostre salutis narrat. Sequitur.

Tremor celestium virtutum nō timoris est sed admiratiōis

Cum S. Qr incarnato dño seculariū corda cōcorditer crediderūt: ꝛ superbꝰ diabolꝰ sapiētia nō virtute superatꝰ est/quoniā dū eum in quē nihil habebat/iiuste appetijt/quem iure tenebat/amisit.

H

In fortitudine illius repēte maria cōgregata sunt: ꝛ prudētia eiꝰ pcussit superbū.] Quid aliud maris nomine/q̄ presens seculū designat: in quo corda hominū terrena querentiū/diuersis cogitationū fluctibꝰ intumescūt. qui elatione supbie cōcitati/dū alterna intētione se ipetunt: quasi aduersante se vnda collidūt. Sed iam in fortitudine illius maria ꝯgregata sunt: qr incarnato dño/discordātia seculariū corda cōcorditer credunt. Iā petrus in mari ambulat: qr nimirū christi pdicatoribꝰ illa quondā tumida humili auditu corda substrata sunt: vt recte etiā in euāgelio huiꝰ mundi mansuetudinē figurauerit: q pcellosā maris aqua dñi pedibꝰ presso tumore calcata est. Sed quonā modo id actum sit aperit/dū dr: Et prudentia eiꝰ percussit superbū. Quis hic superbus aliꝰ appellatur/nisi ille q̄ dixit: Ascendā sup altitudinē nubiū/similis ero altissimo? Et de quo voce dei dr: Qui factus est vt nullū timeret: ꝛ ipse est rex sup oēs filios superbie. De quo etiā huic sentētie dauid pphā ꝯcordat/ dicēs: Tu humiliasti sicut vulneratū superbū. Sz q̄uis simplici nature diuinitatis nō sit aliud esse/aliud sapere: nec aliud sapere/ꝛ aliud fortē eē (q̄ppe qr ipa fortitudo q̄ sapiētia: ꝛ ipa sapiētia q̄ diuinitatis essentia est) vigilanter tñ intuendū puto/q vir iste pphetico plenus spiritu/superbū diabolū prudētia dei potius maluit dicere/q̄ fortitudine esse pcussum. Non eni ait fortitudo/ sed prudentia eius pcussit suphum. Nā q̄uis (sicut dictum est) pp̄ter naturā simplicem dei fortitudo sapientia sit: dñs tñ diabolū (quātū ad faciē spectat) nō vtute/ sed ratione superauit. Ipse nāq; diabolꝰ in illa nos parentis primi radice supplantās/sub captiuitate sua q̄si iuste tenuit hoiem: qui libero arbitrio cōditus/et iniusta suadēti consensit. Ad vitā nāq; cōditus in libertate proprie volūtatis/sponte sua factus est debitor mortis Delenda ergo erat talis culpa: sed nisi p sacrificiū deleri nō poterat. Querēdū erat sacrificiū. Sz quale sacrificiū poterat p absoluēdis hoibꝰ inueniri? Neq; eteni iustū fuit vt p rōnali hoie brutoꝝ aīalium victime cederent. Unñ ait apl's: Necesse est ergo exēplaria celestiū his mūdari: ipsa autē celestia melioribꝰ hostijs q̄ istis. Ergo si bruta aniatia propter rationale animal.i.pro homine digne victime non fuerūt: requirendus erat homo qui pro hominibꝰ offerri debuisset: vt pro ratiōali peccāte rationalis hostia mactaret. Sed quid/q homo sine peccato inueniri nō poterat? ꝛoblata p nobis hostia quādo nos a peccato mūdare potuisset/si ipa hostia/peccati contagione nō careret? Inquinata q̄ppe inquinatos mūdare nō potuisset. Ergo vt rationalis esset hostia/homo fuerat offerēdus. Ut vero a peccatis mūdaret hominē/homo esset sine peccato. Sed quis esset sine peccato homo/ si ex peccati cōmixtione descenderet? Proinde venit p pter nos in vterū virginis filius dei: ibi p nobis factus est homo. Sumpta est ab illo natura/non culpa. Fecit p nobis sacrificiū: corpꝰ suum exhibuit p peccatoribꝰ: victimam sine peccato: que ꝛ humanitate mori/et iustitia mundare potuisset.

Pa. lxxxvi.

Pudentia xps pcussit superbum.

Esa. xiiij.

Iob. xlj.

Psalm. lxxxviij.

I

Heb. ix.

K

Caplm. xvi.

HUnc ergo cū post baptisma vidit antiquꝰ hostis/mox tentatiōibꝰ impetijt: et per diuersos aditus ad interiora eiꝰ molitus irrepere/ victꝰ est/atq; ipsa inexpugnabilis mētis eiꝰ integritate prostratꝰ. Sz quia ad interiora non valuit/ad eius se exteriora ꝯuertit: vt qi mētis virtute victus est/eū quem decipere tentatiōe nō valuit: carnis saltē videretur morte superare: atq; (vt ante nos dictū est) pmissus est in illud qd̄ ex nobis mortalibꝰ mediator acceperat. Sed vbi potuit aliquid facere/ibi ex omni parte deuictꝰ est: ꝛ vnde accepit exteriꝰ potestatē dñice carnis occidēde/inde iterior potestas eiꝰ qua nos tenebat/occisa est. Ipse nāq; interius victus est/dū quasi vicit exterius: et qui nos iure debitores mortis tenuit/iure in nobis ius mortis amisit: qr p satellites suos eius carnē perimēdā appetijt: in quo nil ex culpe debito inuenit. Dñs ergo noster p nobis mortē soluit indebitā/vt nobis mors debita non noceret. Bñ itaq; dictū est: Prudētia eiꝰ pcussit superbū: qr antiquꝰ hostis p excessum psumptionis sue eum etiā perdidit/ quē inique psuasionis lege possedit: ꝛ dū audacter cum in q̄ nihil sibi cōpetebat appetijt: iure illū quē quasi iuste tenebat amisit. Prudētia itaq; nō virtute percussus est: qui dū ad tētandū deum soluit/ab homine possidendo religatur: vt inde eū qui sub ipso erat perderet: vnde cum illo qui sup ipm est/congredi presumpsisset. Occiso autē carne dño/que pdicatores eius virtutū gloria sit secuta/narratur cum subditur.

L

Cum S. Qr apostoli accepto spūsancto/ornati sunt miraculis/ꝛ constanter obedire deo magis q̄ hominibus parati fuerint.

Spūs eiꝰ ornauit celos.] Quos celos/nisi eos de quibus scriptum est: Celi enarrant gloriā dei? Quos tūc ornauit spūs/cum repleuit. Qd̄ Luca referēte didicimꝰ/ qui ait: Factus est repēte de celo sonꝰ tāq; aduenientis spūs vehementis: ꝛ repleuit totam domū vbi erant sedētes. Et apparuerūt illis dispertite lingue tāq; ignis: seditq; super singulos eo͞ꝝ. Et repleti sunt oēs spusancto ꝛ ceperunt loqui varijs linguis/prout spūsanctꝰ dabat eloqui illis. Ecce ergo acceperūt ornamenta virtutis: quos immēsa ante possederat feditas timoris. Scimus eni q ille aplo͞ꝝ/id est celo͞ꝝ primus/ante acceptā huius spūs gratiā: quotiēs dū mori timuit/vitā negauit. Qui nō penis: nō afflictiōibꝰ: nō terribili potestate cuiusq;/ sz vnꝰ mancipij sola est interrogatione prostratꝰ. Et quidem mancipiū/ne sexꝰ firmior terribile demōstraret/ancilla est inquirēte tentatꝰ. Rursusq; vt talis sexus infirmitas etiā officij sui delectione vilesceret: nō ab ancilla tm̄modo: sed ab ostiaria est ancilla requisitꝰ. Ecce q̄ vilis est ad tentandū psona requisita: vt apte proderetur quāta eū timoris infirmitas possideret: qui nec ante vocem ostiarie ancille subsisteret.

Ps. xviij.

Act. ij.

De negatione petri.

M

Caplm. xvij.

SEd iam hic pauloante timidus/qualis post aduentum spūs extiterit/videamꝰ. Certe Luca testante didicimꝰ/contra sacerdotes ac principes quāta dñm auctoritate predicauit. Nā cum facto miraculo questio fuisset exorta: ꝛ sacerdotū principes/ seniores ac scribe i aplo͞ꝝ persecutionē cōcurrerēt/eos in medio statuētes: in qua virtute miraculū fecerint/pcunctari curauerunt Quibꝰ replctꝰ spūsancto Petrus dixit: Principes populi ꝛ seniores/si nos hodie diiudicamur in benefacto hois infirmi/in quo iste saluꝰ est factus: notū sit omnibus vobis/et omni plebi israel: quia i nomine iesu christi nazareni/quē vos crucifixistis: quē deus suscitauit a mortuis: in hoc iste astat coram vobis sanꝰ. Cūq; erga hec psequētium furor excresceret: cosq;

De eiꝰ fortitudine ꝛ ꝯstātia.

Act. iiij.

B

sacerdotes ac ꝑncipes iesum predicare prohiberent: cōtra irā principū qua auctoritate petr⁹ excreuerit indicatur/cū illic protinus subdit. Petr⁹ vero ⁊ apl̄i dixerūt: Obedire oportꝫ deo magis q̃ҙ hominib⁹. Sed cū auctoritatē predicātiū/resistentium precepta non premerent: ad flagella peruenit. Nā subdit. Tunc principes sacerdotum cesis denunciauerunt/ne loquerent in noīe iesu: ⁊ dimiserūt eos. Sed q2 aplōrū virtutē premere nec flagella valuerūt: patenter ostēditur/cū ꝓtin⁹ subiūgitur. Et illi quidē ibant gaudētes a cōspectu consilij: qm̄ digni habiti sunt ꝓ nomine iesu ꝯtumeliā pati. Mox etiā post flagelloꝝ gaudia qd̄ agerēt/indicatur. Oīn autem die in tēplo ⁊ circa domos nō cessabant docētes ⁊ euangelizātes christū iesum. Ecce ille pauloante timid⁹/iā linguis loquit: coruscat miraculis: infidelitatē sacerdotum ac principum libera voce increpat: ad predicandū iesum exēplum auctoritatis ceteris ꝑstat. ne ī noīe eius loqui debeat/verberib⁹ prohibet: nec tamen cōpescitur. Contēnit flagella cedentiū: qui pauloāte requirentium verba timuerat: ⁊ qui ancille vires requisit⁹ expauit/vires principū cesus premit. Sancti eni spūs iam virtute solidatus/huius mūdi altitudines libertatis calce deprimebat: vt in imo esse decerneret: quicq̄d cōtra creatoris gratiā altum tumeret. Capl̄m. xviij.

B

HEc sunt ornamēta celoꝝ: hec sunt dona spūs: que diuersis manifestari ꝟtutib⁹ solent: quas occulte dispensatiōis munere diuisas Paul⁹ enumerat dicēs: Alij quidē per spm̄ dat sermo sapiētie/alij autē sermo scientie ꝭm eūdem spm̄/alteri fides ieodem spū/alij gratia sanitatum in vno spū: alij operatio virtutū/alij ꝓphetia/alij discretio spirituū/alij genera linguaꝝ/alij interpretatio sermonū. Que mox generali diffinitione cōcludens ait: Hec autem omnia operatur vnus atq̃ҙ idē spūs/diuidēs singulis prout vult. De his etiā celis i psalmo dictū est: Verbo dn̄i celi firmati sunt. De his quoq̃ҙ ornamentis spūs subdit: Et spū oris eius omnis virtus eoꝝ. Bene itaq̃ҙ dicit: Spūs eius ornauit celos: q2 ꝑdicatores sancti nisi promissa paracleti dona percipere nt/nullo fortitudinis decore claruissent. Sed q2 sanctis apostolis virtutū gratia decorati/vite predicatio contra infideliū corda cōualuit: ⁊ antiqu⁹ hostis obsessas infideliū mētes ꝑdicatoꝝ vocib⁹ expulsus reliq̄t: post ornamenta celorum apte subiungitur.

[i. cor. xij.]

[ps. xxxij.]

[Ibidem.]

¶ S. Ex mediāte manu diuina antiqu⁹ hostis a peccatorū cordibus quasi de cauernis suis eiectus est.

¶ Et obstetricāte manu eius educt⁹ est coluber tortuosus. [Quis eni colubri appellat nomine/nisi antiqu⁹ hostis ⁊ lubric⁹ ⁊ tortuosus: qui decipiēdo homini colubri ore locut⁹ est? De quo ꝑ ꝓphetā dicit: Leuiathā serpentem: vectē tortuosum. Qui idcirco loqui serpētis ore ꝑmissus est: vt ex ipso vase ei⁹ homo cognosceret/qualis esset qui intus habitaret. Serpēs q̄ppe non solū tortuosus est/sed etiā lubricus. Qui ergo in rectitudine veritatis nō stetit/tortuosum aial irrauit. Quia igit suggestioni ei⁹ si ꝑmo non resistitur: repēte totus ad interiora cordis dum nō sentitur illabitur/verba ad hominē per animal lubricū fecit. Cauerne vero hui⁹ colubri/corda fuerāt iniquoꝝ. Que quia ad prauitatē propriā traxit: quasi in eoꝝ habitatiōe requieuit. Sed obstetricāte manu dn̄i/tortuosus coluber de ꝓprijs cauernis expulsus est: quia dū nobis diuina gratia medet: is qui nos tenuerat antiqu⁹ a nobis hostis eijcit: sicut incarnata veritas dicit: Nūc ꝑnceps hui⁹ mūdi eijciet foras. Unde iam nūc sanctos oēs nō tenēdo possidet/sed tentando persequit. Nā q2 nō i eis intrinsec⁹ regnat/cōtra eos pugnat extrinsec⁹: ⁊ q2 int⁹ dominiū ꝑdidit/bella molitur foris. Ille eni eū de carnalib⁹ hominum cordib⁹ expulit: qui propter homies ad incarnationē venit. Dūq̃ҙ corda infideliū tenuit/quasi manū ad latibula serpētis misit. Unde recte ꝑ ꝓphetā dr̄. Delectabit infans ab vbere super foramine aspidis: ⁊ in cauerna reguli qui ablactat⁹ fuerit/manū suā mittet. Nō nocebūt: ⁊ nō occidēt i vniuerso monte sancto meo. Quē nāq̃ҙ infantē ab vbere/vel eū qui ablactatus fuerit/nisi deū appellat? Quid vero foramine aspidis vel cauernis reguli/nisi corda signauit iniquorum? Quia antiqu⁹ hostis dū totū se in eoꝝ cōsensū cōtulit: quasi i foramine ꝓprio coluber tortuosus sinus astutie colligēdo glomerauit. Quem ⁊ aspidis noīe appellat occulte ferientem/⁊ reguli aperte ferientem. Manum ergo suā dn̄s in foramine reguli atq̃ҙ aspidis misit: quādo iniquoꝝ corda diuina potestate tenuit: ⁊ comprehensum exinde aspidē vel regulū/id est captiuū diabolum traxit: vt in monte sancto eius (q̄d est ecclesia) electis fidelib⁹ non noceret. Hinc nāq̃ҙ in cāticis cāticoꝝ sponso venienti dicit: Coronaberis de capite amana/de vertice sanir ⁊ hermon/de cubilibus leonū. Quid aliud em̄ leonū nomine: q̃ҙ demonia designant/qui ira cōtra nos atrocissime crudelitatis inseuiūt? Et q2 peccatores ad fidē vocati sunt/quoꝝ quondā corda/leonū cubilia fuerūt: dn̄s vicisse mortem dn̄s eoꝝ confessione creditur: q̄si de leonum cubilibus coronat. Remuneratio quippe victorie corona est. Totiēs ergo ei coronā fideles offerūt/quotiēs hunc vicisse mortem ex resurrectiōe confitētur. Leo ergo de cubilib⁹ suis pellit: quia obstetricāte manu dn̄i/tortuosus coluber i cauernis quas tenuerat/habitare ꝓhibetur. Nā vict⁹ a fideliū cordib⁹ exijt: qui super hec antea scep tro perfidie regnauit. Ecce in paucis breuibusq̃ҙ sentētijs sanctus vir aduētus dn̄ici ordinē retulit/pondera expressit: quid ex eius incarnatiōe fieri potuit/admirando narrauit.

[Isaie xxvij.]

C

[Joan. xij.]

[Esa. xi.]

D

[Cāti. iiij.]

¶ S. Ut terribilis erit de⁹ in iudicio: q̄ etiā cū iudicād⁹ venit: vna voce suos ꝑsecutores strauit: ⁊ quāta sit ei⁹ ira/cui⁹ intolerabilis est etiā māsuetudo. Capl̄m. xix.

E

SEd qui mira fecit in humilitate veniens: cōsiderari non pōt cū q̄nto terrore venturus est in maiestatis sue fortitudine apparēs. Q: do primi aduētus illi⁹ pēsari ⁊ conspici nrantū potuit/inq̃ҙtū ad redimēdos carnales veniēs/diuinitatis sue magnitudinem carnalib⁹ oculis tēperauit. Quis vero eius celsitudinis terrorē ferat: cū secūdi aduentus potentia per ignem iudiciū exercēs/in potestatis sue maiestate claruerit? Unde vir sanctus aduentū illius narrat primū: sed lacatur ad scd̄m/dicēs. Ecce hec ex parte dicta sūt viarū eius. Et cū vix paruā stillā sermonū ei⁹ audierimus: quis poterit tonitruū magnitudinis illi⁹ intueri? Quid hoc loco viarū nomine/nisi actiōes dn̄i appellat? Unde ⁊ per ꝓphetā dn̄s dicit: Non eni sunt vie mee sicut vie vestre. Aduentum ergo dn̄i narrans/vias dei ex parte retulerat: quia alia eius actio fuit qua nos condidit: alia qua redemit. Ea itaq̃ҙ que de dn̄i actione narrauit: extremi iudicij cōparatione leuigans/ait. Ecce hec ex parte dicta sunt viarū eius. Quā ⁊ paruā stillā sermonum eius appellat: quia quicq̄d altum/quicquid terribile in hac vita positi/de ei⁹ consideratiōe cognoscim⁹: ex immensitate celestiū secretorum velut tenuis ad nos gutta superni liquoris emanat. [Et quis poterit tonitruū magnitudinis ei⁹ ītueri?] Ac si apte dicat: Si humilitatis eius admirādo vix scimus: horrendum atq̃ҙ terribilē maiestatis eius aduentū/qua virtute tolerabimus? Hūc tonitruū aduent⁹ illi⁹ etiā Psalmista insonat dicēs: De⁹ manifeste veniet: de⁹ noster/⁊ non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit/⁊ in circuitu eius tempestas valida. Hūc Sophonias ꝓpheta denunciat dicens: Iuxta est dies dn̄i magnus: iuxta et velox nimis. Uox diei dn̄i amara: tribulabitur ibi fortis. Dies illa dies ire: dies tribulationis et angustie: dies calamitatis et miserie: dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies nebule ⁊ turbinis: dies tube et clāgoris. Terrorē ergo districti examinis/quē Sophonias tubā/beat⁹ vero Job tonitruū appellat: Johel quoq̃ҙ considerans ait: Conturbent omnes habitatores terre: quia venit dies dn̄i: quia ꝓpe est dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies nubis ⁊ turbinis. Magn⁹ enim dies domini ⁊ terribilis valde: et quis sustinebit eum? Sed q̃ҙ incōprehensibilis sit atq̃ҙ incōsiderabilis illa magnitudo qua in secūda ostēsione ventur⁹ est: bene vtcūq̃ҙ perpendim⁹/si primi aduētus pōdera sollicita cōsideratione pensam⁹. Certe vt nos a morte redimeret: mori dn̄s venit: et defectum nostre carnis in suo corpore penasq̃ҙ tolerauit. Qui priusq̃ҙ ad cruci patibulum perueniret: teneri/conspui/illudi/et alapis cedi se pertulit. Ecce ad q̄sta ꝓpter nos venire probra consensit: et tamen priusq̃ҙ se teneri ꝑmitteret/ꝑsecutores suos requisiuit/dicens: Quē queritis? Cui illico respōderūt: Jesum nazarenū. Quib⁹ cum repēte diceret: Ego sum: vocē solūmodo mitissime responsionis edidit: et armatos persecutores suos protinus i terram strauit. Quid

[Esa. lv.]

[De aduentu xp̄i.]

[De horrore aduēt⁹ eius ad iudicium.]

[ps. xlix.]

F

[sopho. i.]

[Johel. ij.]

[Joā. xviij.]

G ergo facturus est cum iudicatur⁹ venerit: qui vna voce hostes suos percussit/etiam cō iudicādus venit? Quod est illud iudiciū qđ immortalis exercuit: qui i vna voce nō potuit ferri mortur⁹? Quis eius iram toleret: cui⁹ & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Consideret ergo vir sanctus & dicat: Cū vix paruā stillā sermonū ei⁹ audierim⁹/quis poterit tonitruū magnitudinis illi⁹ intueri?

Quis ei⁹ irā toleret cui⁹ mansuetudo si potuit tolerari?

¶ Finit liber decimusseptimus moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur liber Moralium sancti Gregorij Decimusoctauus.

D Lerūq3 in sacro eloquio sic nōnulla mystica describūtur: vt tamen iuxta narrationem historicā prolata videātur. Sed sepe dicta alia in eadē historica narratione permixta sunt/per q̄ superficies historie cūcta cassetur: que dum nil historicū resonāt/aliud in eis inquirere lectorē cogūt. His eni dictis q̄ aperta credimus/cū interiecta aliqua obscuri⁹ inuenim⁹/quasi q̄busdā stimulis pūgimur: vt ad aliqua alti⁹ intelligēda vigilem⁹/& obscurius prolata sentiam⁹ ea etiā que aperte dicta putauim⁹. Cū ergo beatus Job de sermone dn̄i et de magnitudine tonitrui loqueretur: eisdem verbis protinus subinfertur:

¶ Libri Decimioctaui Moralium in Vigesimūseptimū caplm Text⁹ beati Job Caplm. j.

h A Ddidit q3 iob assumens pabolam suā dixit: Viuit deus qui abstulit iudiciū meū & oipotēs q̄ ad amaritudinē adduxit animam meā: q2 donec superest halitus in me & sp̄s dei in naribus meis: non loquentur labia mea iniq̄tatē: nec lingua mea meditabitur mēdaciū. Absit a me vt iustos vos esse iudicē. Donec deficiā non recedam ab innocentia mea. Justificationem meā quā cepi tenere nō deserā. Neq3 enim reprehendit me cor meū i oi vita mea. Sicut ipi⁹ inimic⁹ meus: et aduersari⁹ meus quasi iniquus. Que est eni spes hypocrite/si auare rapiat: & nō liberet de⁹ aiam eius? Nunq̄d deus audiet clamorē ei⁹/cū venerit sup eū angustia? Aut poterit i oipotēte delectari & inuocare deū3 oi tpe? Docebo vos p manū dei q̄ omps habeat: nec abscondā. Ecce vos oēs nostis: & q̄d sine causa vana loquimini? Hec est pars hois ipij apud deum & hereditas violentoꝝ: quā ab oipotēte suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius in gladio erunt: & nepotes eius nō saturabūt pane. Qui reliqui fuerint ex eo: sepelientur i interitu: et vidue illius nō plorabunt. Si cōportauerit quasi terram argentū: & sicut lutū pparauerit vestimenta: preparabit quidē sed iustus vestietur illis: & argentum innocēs diuidet. Edificauit sicut tinea domū suā: & sicut custos fecit vmbraculum. Diues cū3 dormierit nihil secum auferet. aperiet oculos suos: & nihil inueniet. App̄hendet eum quasi aqua inopia: nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus vrens & auferet: & velut turbo rapiet eū de loco suo. Emittet super eum & nō parcet. De manu eius fugiens fugiet. stringet super eum man⁹ suas: et sibilabit super illum intuens locum eius.

i

k A Ddidit quoq3 Job assumens parabolā suā & ait. Quo profecto versu ostendit huius sanctissimi viri dicta q3 mystice sint plata: dum parabola. i. similitudo assumpta narratur ab eo: qui nihil inferius per cōparationē vel similitudinē loquitur Absit eni ne hoc loco pabolā illud musice organum sentiamus. Neq3 eni fas est credere q3 in afflictione penarū mosicis vteretur: cū per scripturā suā veritas dicat. Musica i luctu/iportuna narratio est. Nominata ergo parabola/ex textu ipso loquente iā discimus ne iuxta textū tm̄modo eius verba pensem⁹. Ad eā itaq3 similitudinē cūcta trahenda sunt/q̄ figurate ecclesia designat. Et in ipso quidē locutionis exordio dicta aperte plata sunt/ sed subiūctis obscurioribus implicant. Nā plana (vt solet) locutione inchoat: sed verba sua p mysticos sensus grauida narratione consummat. itaq3 ait.

Eccli. xxij.

¶ S. Q3 sancti cōtra verba detrahentia vtunt sapientia: cōtra persecutoꝝ gladios patientia.

¶ Viuit deus qui abstulit iudiciū meū: & omnipotens qui ad amaritudinē adduxit animā meā. Quib⁹ nimirū verbis beatus Job & sua narrat: & sancte ecclesie tempora afflicte significat: in quib⁹ aperta infideliū pertinacia premit: & psecutionis amaritudine pturbat. Duob⁹ nāq3 modis eccl̄ia tētari ab aduersarijs solet; vt videlicet psecutionem aut verbis patiat/aut gladijs. Sancta vero eccl̄ia summopere habere sapientiā & patientiā studet. Sed exercet eius sapiētia cū tentatur verbis/& exercet ei⁹ patiētia cū tētatur gladijs. Nūc vero de ea psecutione loquitur/in qua non gladijs/sed falsis assertionibus lacessitur. Multos autē nouim⁹ qui cū in hac vita aliqua aduersa patiūtur/deū esse non credūt. Nōnulli vero deū esse estimāt: sed res humanas minime curare. De illis quippe p Dauid d̄r. Dixit insipiēs in corde suo: nō est deus. Illi vero apud se dicūt: Quō scit de⁹: et si est scientia in excelso? Et rursus: Et dixerunt/nō videbit dn̄s: nec intelliget de⁹ iacob. Vir ergo iste sancte eccl̄ie typum gestās/in ipsa afflictionis sue amaritudine cōstitutus/cōtra vtrosq3 respōdit. Nā q2 essentiā vita hab3/ mors non habet: vt deū esse fateret/ait. Viuit de⁹. Vt vero eū res humanas curare phiberet/ subdidit. Qui abstulit iudiciū meū: et ad amaritudinē adduxit animam meā. Ista etenī que patit/nō casu se ppeti/s3 deo oia disponente testat: nec tētatori suo amaritudinis sue potestatē tribuit/sed auctori. Scit nāq3 q2 diabol⁹ licet afflictionē iustoꝝ semp appetat: tamen si ab auctore nostro potestatē nō accipit/ad tētationis articulū nullatenus cōualescit. Unde & oīs voluntas diaboli iniusta est: & tamen pmittente deo ois potestas iusta. Ex se enim tentare quoslibet iniuste appetit/sed eos qui tentandi sūt/ et put tētādi sunt/nō nisi tētari de⁹ iuste pmittit. Ca. ij.

L

Ps. xiij.
Ps. lxxij.

V Nde etiā in libris regū de diabolo scriptum est: q2 sp̄s dn̄i malus irruebat in Saul. Vbi iuste querit: si dn̄i/cur malus? & si malus/cur dn̄i dicetur? Sed in duob⁹ verbis cōprehensa est potestas iusta in diabolo/& volūtas iniusta. Nam & ipse dicitur sp̄s malus per nequissimā voluntatē: et idem sp̄s dn̄i per acceptā iustissimā potestatē. Bene ergo dicitur: Viuit de⁹ qui abstulit iudiciū meū: et omps q̄ ad amaritudinē adduxit animā meā. quia etsi hostis sciuit q̄ ferire appetit: creator i si est qui eū ad aliquid preualere pmittit. Sed q2 sanct⁹ vir ad aliquid inuocata dei vita se ↄstrinxit: audiam⁹ qđ sese ↄstringēdo subiūgit. Sequit.

j. Regum xviij.

M

¶ S. Q3 illud gen⁹ mendacij in quo q̄s vitā pstando mentitur/facillime relaxari credendum sit: et de mēdacio obstetricum egypti.

¶ Quis donec superest halitus in me: et sp̄s dei in naribus meis: nō loquētur labia mea iniquitatē: nec lingua mea meditabitur mendaciū. Qđ prius iniquitatē: hoc postmodū repetens mendaciū dicit. Nā & omne mendacium iniquitas est: & oīs iniquitas mendaciū: quia pfecto ab equitate discrepat/quicq̄d a veritate discordat. Sed inter hoc qđ ait Loqui/& postmodum subdit Meditari/magna distātia est. Nōnunq3 eni peius est mēdacium meditari q3 loqui. Nā loqui plerūq3 precipitationis est: meditari vero studiose prauitatis. Et quis ignoret in q̄ta distātia culpa distinguit: vtrū precipitatione aliquis/an studio mentiatur? Sed vir sanct⁹ vt perfecte adhereat veritati/nec studio se phibet/nec pcipitatione

Pei⁹ est q̄nq3 mendaciū meditari q3 loqui.

A mentiri. Sũmopere enim cauendũ est omne mẽdacium: q̃uis nõnunq̃ sit aliquod mẽdacij gen⁹ culpe leuioris: si quisq̃ vitã prestãdo mẽtiat. Sed q: scriptũ est: Os qđ mẽtitur / occidit animã: ꝛ / Perdes omnes qui loquunt mẽdaciũ: hoc quoq̃ mẽdacij genus perfecti viri summopere fugiũt: vt nec vita cuiuslibet per eorũ fallaciã defendatur: ne sue anime noceant / dũ prestare vitã carni nituntur aliene: q̃q̃ hoc ipsum peccati genus facillime credimus relaxari. Nã si quelibet culpa sequẽti solet pia operatione purgari / quãto magis hec facile abstergit: quã mater boni operis pietas ipsa comitat? Nonnulli vero ex obstetricum fallacia conatur asserere hoc mendacij genus nõ esse peccatum: maxime q̧ illis mẽtientibus scriptũ est: q: edificauit illis dñs domos. In qua magis recõpensatione cognoscit / quid mendacij culpa mercatur. Nam benignitatis earũ merces que eis in eterna potuit vita retribui: pro admissa culpa mendacij / in terrenã est recompensationem declinata: vt in vita sua quã mentiẽdo tueri voluerunt / ea que fecerunt bona reciperent: ꝛ vlterius qđ expectarẽt mercedis sue premiũ non haberẽt. Nam si subtiliter perpẽdatur: amore vite presentis mẽtite sunt / non intentione mercedis. Parcendo quippe conate sunt infantium vitam tegere / mentiendo suam. Et licet in testamẽto veteri nõnulla possint talia reperiri / pene nunq̃ tamen hoc vel tale genus mẽdacij a perfectis admissum studiosus ibi lector inueniet: q̃uis mendacium quãdam tenere veritatis imaginem videatur. ꝛ sub veteri forsitan testamento minoris culpe esse potuit: in quo per taurorũ hircorũq̧ victimas / sacrificiũ non fuit ipsa veritas / sed vmbra veritatis. Nam in testamento nouo preceptis altioribus manifestata per carnẽ veritate proficim⁹: iustũq̧ est vt facta quedam que ĩ illo populo vmbre veritatis deseruierant / deseramus.

Margin: Sap. j. — Ps. v. — Facillime h pctĩ genus relaxatur. — De mẽdacio obstetricum. — Exod. j. — B

Capitulum. iij.

SI quis vero per testamẽtum vetus vult suum tueri mendaciũ: quia minus illic quibusdã fortasse nocuerit: dicat necesse est rerum alienarũ raptum: dicat retributionẽ iniurie (que infirmis illic concessa sunt) sibi nocere non posse. Que omnia cũctis liquet quãta animaduersione veritas insequit / que nobis iã significationis sue vmbra postposita / in vera carne declaratur. Sed quia sanctus vir nec loqui se: nec meditari mẽdacium spondet: hec ipsa in quibus veritati cõgruit / exequendo subiungit. Absit a me vt iustos vos esse iudicem. Donec deficiam / non recedã ab innocentia mea. Ab innocentia quippe recederet / si bona de malis estimaret: Salomone attestãte / qui ait: Qui iustificat impiũ / ꝛ qui condẽnat iustũ: vterq̧ abominabilis est ante deũ. Sunt nãq̧ nõnulli qui dũ malefacta hominũ laudib⁹ efferũt: augẽt que increpare debuerũt. Hinc enĩ p prophetã dicit. Ve q consuũt puluillos sub omni cubito manus: ꝛ faciũt ceruicalia sub capite vniuerse etatis. Ad hoc quippe puluill⁹ ponitur / vt mollius quiescat. Quisquis ergo male agentibus adulat / puluillũ sub capite vel cubito iacentis ponit: vt qui corripi ex culpa debuerat / in ea fultus laudib⁹ molliter quiescat. Hinc rursum scriptum est: Ipse edificabat parietem: illi autẽ liniebãt eũ. Parietis quippe nomine / peccati duritia designat. Edificare ergo parietẽ / est cõtra se quẽpiam obstacula peccati cõstruere. Sed parietem liniũt / qui peccata ppetrantibus adulãtur: vt qđ illi peruerse agẽtes edificant / ipsi adulãtes quasi nitidũ reddãt. Sed sanctus vir sicut mala de bonis nõ estimat: ita iudicare bona de malis recusat / dicẽs. Absit a me vt iustos vos iudicẽ. donec deficiam / non recedã ab innocẽtia mea. Ubi apte subiũgit. [Justificationẽ meam quã cepi: tenere nõ deseram] Ceptã nãq̧ iustificationẽ desereret / si in peccantiũ laudem declinaret. Sed q: tũc verius a peccatis alienis absistimus: cũ prius nos a proprijs custodimus: cur de eis peccare ptimescat / rationis causam insinuat / cum subiungit.

Margin: Prouer. xvij. — Eze. xiij. — C — Ibidem.

¶ S. Q: sanctos cor suum non reprehendit: quos peccati consensus non accusat.

¶ Neq̧ enim reprehẽdit me cor meũ in omni vita mea.] Ac si aperte dicat. Pro vobis non debeo ad culpam pertrahi / qui peccare in proprijs formidaui. Sciendũ vero est q̧ quisq̧s a preceptis dñicis discordat opere: quotiẽs ea audit / a corde suo reprehendit atq̧ confunditur: q: id qđ nõ fecerit memorat. Nam in quo se errasse cõsiderat: ipsa se latenter cõscientia accusat. Unde Dauid ppheta deprecat dicens. Tunc non cõfundar / dũ respicio in oĩa mãdata tua. Grauiter nãq̧ vnusquisq̧ cõfundit: quãdo mandata dei vel legendo vel audiẽdo respicit / que viuẽdo contẽpsit. Hinc eñ Joannis voce dicit. Si cor nostrũ nõ reprehẽderit nos / fiduciã habemus ad deũ: ꝛ quicq̧d petierim⁹ ab eo / accipiem⁹. Ac si diceret. Si id qđ pcipit facimus / id qđ petimus obtinem⁹. Ualde nãq̧ apud deũ vtraq̧ hec sibi necessario cõgruunt: vt ꝛ oratione operatio / et operatione fulciat oratio. Hinc etenim Hieremias ait: Scrutemur vias nostras: ꝛ queramus ꝛ reuertamur ad dñm. Leuemus corda nostra cum manibus ad deũ in celos. Uias eteni nostras scrutari / est cogitationũ interna discutere. Corda vero cũ manibus leuat / qui orationẽ suam operib⁹ roborat. Nã quisquis orat / sed operari dissimulat: cor leuat / ꝛ manus nõ leuat. Quisquis vero operatur ꝛ non orat: manus leuat / ꝛ cor nõ leuat. Juxta ergo Joannis vocẽ / tunc cor fiduciã in oratione accipit: cũ sibi vite prauitas nulla cõtradicit. De qua recte fiducia a sancto viro nunc dicitur: Neq̧ enĩ reprehẽdit me cor meũ in omni vita mea. Ac si aperte dicat: Nequaq̃ se fecisse reminiscit vnde in suis precibus confundat.

Margin: D — Ps. cxviij. — j. Jo. iij. — Thre. iij.

Capitulum. iiij.

SEd q̃ri potest quo pacto a corde suo rephendi se denegat / q̃ se peccasse superi⁹ accusat / dicẽs: Peccaui: qđ faciã tibi o custos hominũ? Uel certe: Si iustificare me voluero: os meũ condẽnabit me. Sed sciendum est q̧ sunt peccata que a iustis vitari possunt: ꝛ sunt nonnulla que etiã a iustis vitari non possunt. Cuius enim cor in hac corruptibili carne consistens / in sinistra cogitatione non labitur: vel si vsq̧ ad consensus foueam nõ mergat? Et tamẽ hec ipsa praua cogitare / peccare est. Sed dũ cogitationi resistit: a confusione sua anim⁹ liberat. Mens ergo iustorũ etsi libera est a puerso opere / aliquãdo tamẽ corruit in peruersa cogitatione. Et ĩ peccatũ ergo labit: quia saltem in cogitatione declinat: et tamen vnde semetipsam postmodũ flendo reprehẽdat / nõ habet: quia ante se reparat / q̃ per cõsensum cadat. Recte ergo is qui peccatorẽ se cõfessus est: nequaq̃ se a suo corde reprehẽdi cõfitetur: q: et si qua illicita fortasse cogitando defuit vnq̃ rectitudini / forti tamen mentis certamine restitit cogitationi. Sequitur.

Margin: E — Sũt pctã q̃ a iustĩ vitari pñt / et nõ possũt. — Nam praua cogitare peccare est.

¶ S. Q: sancti pessimorũ consortia execrantur.

¶ Sicut impius inimicus meus / et aduersarius meus quasi iniquus.] In sacro eloquio sicut et quasi aliquãdo nõ pro similitudine ponit / sed p veritate. Unde est illud: Uidimus gloriã eius / gloriã quasi vnigeniti a patre. Unde ꝛ hic quoq̧ sicut ꝛ q̃si p affirmatiõe potius q̃ p similitudine dictum videtur. Inter impiũ vero ꝛ iniquũ hoc distare nonnunq̃ solet: q: omnis impius iniquus: non tamen oĩs iniquus est impius. Impius nãq̧ p infideli ponitur. i. a pietate religionis alienus. Iniquus vero dicit qui prauitate operis ab equitate discordat: vel si fortasse christiane fidei nomen portat. Beati igitur Job voce typica / sancta ecclesia quia alios recte fidei contradicẽtes tolerat / impiũ se habere fatetur inimicũ. Quia vero alios sub pretextu fidei intus positos in prauis operibus patitur: iniquũ suum aduersariũ detestatur. Si autẽ sicut et quasi oportet magis vt pro similitudine positum sentiamus: sancta ecclesia eos quos viuẽtes carnaliter intra se tolerat: de similitudine impiorũ notat. Intus quippe et inimicus est / qui fidelẽ se dũ affirmat vocibus / moribus negat. Et quia eũ velut infidelem estimat / qui illã specietenus intus positus vitio praue actiõis impugnat: recte dicit. Sicut impius inimicus meus: et aduersarius me⁹ quasi iniquus. Ac si apte dicat: A me etiã fide discrepat / qui mihi opere non concordat. Sequitur.

Margin: Joan. j. — Distantia inter ipiũ et iniquũ. — Impius. — Iniquus. — F

¶ S. Q: sancti non p hypocrisim fauorẽ hoĩm rapiãt / licet aliquãdo ad eruditionẽ pximoꝝ bona sua ostẽdant.

¶ Que enĩ spes est hypocrite si auare rapiat: ꝛ nõ liberet deus animã eius?] Hypocrita qui latina lingua dicit simulator: iust⁹ esse nõ appetit / sed videri. Et idcirco auarus raptor est: quia dũ inique agens desiderat de sanctitate venerari: laudem vite rapit aliene. Studiũ vero esse hypocritarũ solet: vt qđ sunt supprimãt: ꝛ hoc qđ nõ sũt / esse se hoĩbus innotescãt: q̃ten⁹ mensurã suã p estimationem trãscant / et preire se ceteros actionis noĩe ostendãt. Refugiunt videri qđ sunt: et ante oculos hominũ superducta quadam innocentie honestate se vestiunt. Unde recte per euangeliũ voce nostri redẽptoris increpant / cũ

G Matthei xxiij. et Luce xj.

cis dicitur. Ue vobis hypocrite: q2 similes facti estis se-pulchris dealbatis: que foris quidem parent hominibus speciosa: intus vero sunt plena ossib9 mortuorũ ⁊ oi spur-citia. Ita ⁊ vos foris quidẽ apparetis hoibus iusti: int9 vero pleni estis auaritia ⁊ iniquitate. Capitulũ. v.

Quo contra omnes veraciter sancti non solum gloriã supra modũ suũ omnino non appetunt: sed etiam hoc ipm videri refugiũt / qd esse me-ruerũt. Unde ille predicator egregi9 veritatis ↄtra pseu-doapostolos loquens: dũ virtutes eximias operationis sue pro discipulorũ eruditiõe narraret: dũ tot se pericula tolerasse coaceruata persecutione describeret: et post hec vsq3 ad tertiũ celũ / rursumq3 in paradisum raptum se esse memoraret: vbi tãta cognoscere potuisset / quãta loq oi-no nõ posset: erat de se adhuc fortasse admirabiliora locu-turus / sed ab humana laude alta se cõsideratione tempe-rans / subdit. Parco autẽ / ne quis me existimet supra id quod videt in me: aut audit aliquid ex me. Habebat ergo adhuc dicendum de se aliquid qui parcit dicere: sed egit vtrũq3 doctor egregi9: vt ⁊ loquendo que egerat / discipu-los instrueret: et tacendo se intra humilitatis limitem cu-stodiret. Nimis nãq3 esset ingratus / si de se discipulis to-ta reticeret: ⁊ fortasse nimis incaut9 / si de se tota vel disci-pulis proderet: sed mirabiliter (vt dictũ est) egit vtrũq3: vt loquendo erudiret vitam audientiũ / et tacendo custo-diret suam. Sciendũ vero est q sancti viri quotiens de se aliquid sequẽtibus innotescũt: morem mercatoris sui imi-tantur. Nã deus qui nos prohibet ne proprio ore laude-mur: per scripturã sacrã laudes suas loquitur: non quia ipse eis indiget / qui ↄficere laudibus nescit: sed dum suã nobis magnitudinẽ narrat: nostrã ad se imperitiã suble-uat: et bona sua loquẽdo nos edocet / quẽ cino homo nõ cognosceret / si de se tacere voluisset. Idcirco ergo laudes suas indicat / vt valeamus eum audiẽtes cognoscere / co-gnoscentes amare / amãtes sequi / sequentes adipisci / adi-piscentes vero eius visione perfrui. Unde psalmista ait: Uirtutẽ operum suorum annunciabit populo suo: vt det illis hereditatem gẽtium. Ac si aperte dicat. Idcirco for-titudinem sue operatiõis insinuat: vt eum qui audierit / donis ditescat. Morem ergo sui creatoris imitantes san-cti viri / nõnunq3 quedam de se vt audiẽtes instruant / nõ vt ipsi proficiant / manifestant: ⁊ tamen in his alta se consi-deratione custodiunt: ne dum alios a terrena intentione erigũt / ipsi in terrene laudis appetitione mergant. Quo-rum plerũq3 dicta imitant hypocrite: sed dictorũ sensum penitus ignorant: quia qd iusti agunt ad vtilitatẽ proxi-mi / hoc ipsi faciunt ad extensionẽ nominis sui. Sanctus autẽ vir hypocritas intuens nequaq3 gloriam futurã ap-petere / sed cupere presentẽ tenere / ait: Que enim spes est hypocrite: q2 dũ presentia diligit / futura minime sperat. Scriptũ nãq3 est: Qd enim videt quis / qd sperat? Idcir-co ergo ab hypocrita ad eterna premia p spem minime tẽ-ditur: quia qd alio querẽdum fuerat: hic se tenere gloria-tur. Cuius quia culpa prolata est: etiam pena subiungit / cũ protinus subinfertur: [Nũquid clamorẽ eius audiet deus: cum venerit sup illum angustia?] Clamorẽ eius an-gustie tẽpore deus non audit: quia trãquillitatis tẽpore in preceptis suis ipse clamantem dñm non audiuit. Scri-ptum quippe est: Qui auertit aurem suã ne audiat legẽ: oratio eius erit execrabilis. Sanct9 itaq3 vir intuens q2 oẽs qui nunc operari recta contẽnunt / extremo se tẽpore ad petitionis verba cõuertunt / dicit: Nũquid clamorem eius audiet deus? Quibus profecto verbis / vocibus no-stri redẽptoris obsequit / qui ait: Nouissime veniũt et fa-tue virgines dicẽtes. Dñe dñe aperi nobis. Et responde-tur eis: Amen dico vobis: nescio vos. q2 tãto magna tũc exercetur seueritas / quãto nũc maior mia prorogat: ⁊ di-stricte tunc iudiciũ nõ correctis exerit / qui pietatem nũc delinquẽtibus patiẽter impẽdit. Hinc eteni ↄpheta ait: Querite dñm dum inueniri potest: inuocate eum dũ pro-pe est. Modo eni nõ videt / ⁊ prope est: tũc videbit / et pro-pe nõ erit. Necdũ in iudicio apparuit: et si queritur, inue-nitur. Nam miro modo cum in iudicio apparuerit: ⁊ vi-deri potest / ⁊ non potest inueniri. Capitulum. vj.

H

Ro. viij. I Clamans nõ audit. Prouer. xxviij. Mat. xxv. Esaie. lv.

Hinc Salomon sapientiã refert ⁊ suauiter blan-dientẽ / ⁊ terribiliter iudicantẽ / dicẽs. Sapien-tia foris predicat: in plateis dat vocẽ suã. Cu-ius vocẽ quoq3 insinuat / subdẽs. Usquequo paruuli dili-gitis infantiã: et stulti ea que sibi sunt noxia cupient: ⁊ im-prudentes odibũt sciẽtiã? Cõuertimini ad correctionẽ meã: en proferã vobis spiritũ meũ: ⁊ ostẽdam verba mea. En vidimus qualib9 verbis expressa est dulcedo vocan-tis. Uideamus nunc quib9 insinuatur modis seueritas increpantis: vt in fine quandoq3 se exerceat districtio pu-nientis. Quia vocaui inquit / et renuistis: extẽdi manum meã / et nõ fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meũ: ⁊ increpationes meas neglexistis. Dicat iam quali-ter feriat quos ad se nullatenus reuertẽtes tãta longani-mitate sustentat. Ego quoq3 in interitu vestro ridebo: et subsannabo cũ vobis qd timebatis aduenerit: cum irrue-rit repẽtina calamitas: ⁊ interitus quasi tẽpestas ingrue-rit: quãdo venerit sup vos tribulatio ⁊ angustia. Tũc in-uocabũt me / ⁊ non exaudiã: mane consurgent / ⁊ non inue-nient me. Ecce itaq3 sapientissimi Salomonis cuncta de superno iudicio diligenter expressa sunt: q2 ⁊ prius dulci-ter vocat / ⁊ postmodum terribiliter increpat: et ad extre-mũ irretractabiliter dãnat. Bene ergo dicitur: Nunquid clamorem eius audiet deus / quando venerit sup illũ an-gustia? Quia nimirũ omnis hypocrita tũc remedium in clamore non inuenit: qui nunc tẽpus cõgruum clamoris perdit. De cuius adhuc prauitate subiungitur:

Puer. j. K Ibidem. Ibidem.

S. Q2 qui in hoc mũdo delectatur / in deo delectatio-nem habere non possit.

Aut poterit in omnipotente delectari? [Qui eni terre-narũ rerũ amore vincit: in deo nullatenus delectat. Esse quidẽ sine delectatione aia nunq3 potest. Nã aut infimis delectat / aut summis: ⁊ quanto altiori studio exercet ad summa / tãto maiori fastidio torpescit ad ĩfima: quãtoq3 acriore cura inardescit ad infima / tanto tepore dãnabili frigescit a summis. Utraq3 eni simul et equaliter amari nõ possunt. Unde Ioannes apl's sciẽs inter spinas amo-rum seculariũ / superne charitatis messem germinare nõ posse: prius q3 eterni amoris semina ↄferat / de audiẽtium cordibus sancti verbi manu / amorum secularium spinas eradicat / dicens: Nolite diligere mũdum / neq3 ea que in mundo sunt. Mox q3 subiungit: Quia si quis diligit mun-dũ: non est charitas patris in eo. Ac si apte dicat: Utriq3 se amores in vno corde non capiunt: nec in eo seges sup-ne charitatis pullulat: in quo illam spine infime delecta-tionis necant. Atq3 ipsas ex hac infima delectatione na-scentes enumerat pũctiones / dicẽs. Quia omne qd in mũ-do est / cõcupiscentia carnis est: et cõcupiscentia oculorũ: ⁊ superbia vite. que nõ est ex patre: sed ex mũdo est: ⁊ mũ-dus transit / et concupiscẽtia eius. Delectari ergo in deo hypocrita non valet: quia in eius mente desideria supna non prodeũt: quã profecto spine terreni amoris premunt. De quo apte subditur: [Et inuocare deum in omni tem-pore.] Tunc quippe hypocrita deũ inuocat / cum hũc ter-renarum rerum tribulatio angustat. Nam cũ in hoc secu-lo effectũ quesite felicitatis inuenerit: auctorem qui hanc ipsam felicitatẽ tribuit / nõ requirit. Quia vero (vt predi-ximus) esse ars docentium debet / vt in auditorũ suorum mẽtibus prius studeant ↄuersa destruere: et postmodum recta predicare: ne bonũ sancte predicationis semen ple-na malis corda non capiant: inde ad Hieremiam dicitur: Ecce constitui te hodie super gentes ⁊ regna: vt euellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Prius itaq3 iubetur vt destruat / ⁊ postmodum edificet: prius vt euellat / ⁊ postmodũ plantet: quia nequaq3 recte veritatis fundamentum ponit nisi prius erroris fabrica destruatur. Beatus Iob postq3 causas vniuersalis eccle-sie / amicorũ suorum dictis quasi cõtra hereticorũ verba respondit: eorũq3 elationẽ multimoda respõsione destru-xit: iam docere se perhibet: vt videlicet aperte videatur in his que subdidit / recta plãtare: in his vero que premi-sit / euulsisse peruersa. Sequitur:

Aia nõ potest esse si-ne delecta-tione. L j. Ioan. ij. Ibidem. M Hiere. j.

S. Q2 superbi sibi attribuunt qd sapiunt / sancti vero totum deo ascribunt.

Docebo vos p manũ dei q omnipotẽs habeat / nec abscõ-dam. [Sic beat9 Iob loquit verbis suis: vt aliqd signet ex nris. Nã sãcta eccl'ia docẽs / inquãtũ cognoscere expe-dit / nihil veritatis abscõdit. Q2 eni man9 dei vocat fili9 (oia quippe p ipm facta sunt) p manũ dei docere se phibet eos qs i ↄppria sapiẽtia remanere fatuos videt. Ac si apte dicat: Ego ex me aliqd nescio: sed qcqd de ṽitate sentio / hoc ex eiusdẽ veritatis largitate ↄprehẽdo. Uos idcirco

[B] recta non sapitis: quia hanc eãdem vestram sapientiã nõ dei manui/ sed vobismetipsis datis. Nam hostes sancte ecclesie si quid veri aliquando sentiunt: id propriis viribus tribuũt: et tanto magis se priuãt supna sapiẽtia/ quãto illã quasi ex suo ingenio habere priuatã volũt. Quib⁹ aliquãdo datur ad iudicium suum: vt recte quidẽ aliqua sciant: sed ex ipsa hac scientia obligatiores ad penã fiant. Unde apte subditur. Capitulum. vii.

[Luce. xii.] Ecce vos omnes nostis et quid sine causa vana loquimini? Scriptum est: Seruus qui cognouit volũtatẽ dñi sui/ et nõ paruit: et nõ fecit sm voluntatem eius/ plagis vapulabit multis. Qui autem non cognouit/ et fecit digna plagis/ vapulabit paucis. [Jaco. iiii.] Rursumq; scriptũ est: Scienti igitur bonũ/ et non faciẽti: peccatũ est illi. Ad maioris ergo culpe cumulũ hostes suos sancta ecclesia perhibet et scire qđ sequi debeant: et sequi nolle qđ sciunt. [Psalm. liiii.] De quibus alĩs dictum est: Descendant in infernum viuentes. Uiui sunt qui sentiunt que erga illos fiunt. Mortui enĩ nec sciunt omnino/ nec sentiũt. Mortui itaq; qui non sentiunt/ pro nescientibus: viuentes vero qui sentiunt/ pro scientibus poni solent. Uiuentes ergo est in infernum descendere: scientes sentientesq; peccare. Sequitur.

¶ S. Qz heretici et successores eorum iudicium dei euadere non possunt/ quibus in errore suo sepultis gaudent hi quos illi corrũpunt/ cũ ad viam veritatis reducunt.

[B] ¶ Hec est pars hominis impii apud deum: et hereditas violẽtorum quã ab omnipotente suscipient. Quã profecto partẽ hereditatẽq; protin⁹ insinuat cũ subiũgit. Si multiplicati fuerint filii eius/ in gladio erunt: et nepotes eius non saturabũtur pane. [Impii vocant heretici.] Non absurde impii vocant heretici: qui per errorẽ praui dogmatis a cognitiõe sunt veritatis alieni: quos sequẽti verbo etiã violẽtos appellat: quippe qui scripture sacre sententias recta dogmata continentes/ ad intellectũ prauum conãtur violenter inflectere. [Uiolenti.] Uiolenti enim sunt et si non rebus hominũ/ certe sensibus preceptorũ. [Filii violẽtorum.] Filii autẽ violẽtorum sunt sequaces hereticorum: qui dũ eorũ errori consentiunt/ quasi ex eorum predicatione generãtur. Sed multiplicati in gladio erunt: quia q̃uis modo immensa multitudine in perdita libertate succrescunt/ venturi tamen iudicis sententia feriuntur. Unde p Moysen dñs dicit: Gladius meus [Deu. xxxii.] mãducabit carnes. Dei enim gladius carnes comedit: qz in extremo iudicio ei⁹ sentẽtia eos qui carnaliter sapiũt/ occidit. Qua in re querẽdum est: cur dicatur q hanc partem atq; hereditatẽ suã praui ab omnipotẽte percipiũt? Sed recte considerãtibus liquet: qz etsi ex seipsis habuerunt iniuste agere: supne tamen equitati suppetit/ iniuste acta/ iuste iudicare: vt diuina sentẽtia ordinet in penã/ qđ inordinata sua actio traxit ad culpã. De quib⁹ apte subiungit: [C] Et nepotes eius non saturabuntur pane. Nepotes quippe hereticorũ sunt qui de errãtium filiorũ predicatione nascuntur. Quos nequaq; panis satiat: quia dum in sacri verbi pabulo plus querunt sentire q̃ capiũt: semp a veritatis cognitione ieiunant: et predicamẽta doctrine que student ad questionẽ querere/ habere non valent ad refectionẽ. Quia vero nonnullos ex eisdem hereticis sancta ecclesia colligit: nonnullos in malitia sua ptinaces relinquit: protinus addit: Qui reliqui fuerint ex eo/ sepelientur in interitu. Ex eo videlicet hereticorum populo derelicti sepeliũtur in interitu: qz dũ ad lucem veritatis non redeũt: profecto in pena ppetua intelligẽtia terrena deprimũtur. Et quia nõnunq; dum auctor errantiũ plebiũ rapitur ad penã: seducte plebes reformãtur ad veritatis scientiam: et tunc ad verã cognitionẽ redeunt subditi/ cũ ad eterna supplicia perueniunt hi qui male fuerant prelati: apte subiũgitur: Et vidue illius non plorabũt. Quas viduas eius accipim⁹/ nisi subiectas plebes morte illi⁹ feliciter destitutas? Quia sepe (vt dictum est) dũ predicator erroris ad eterna supplicia rapit: subiecte plebes illius ad cognitionis vere gratiam reuertũtur. His enim plebibus peruersus predicator quasi maritus prefuit: quia male eis cõiunctus inheserat corruptor mẽtis. Nequaq; ergo vidue vel destitute plorãt: quia morte praui doctoris viã veritatis inueniũt: ex cuius interitu affligi posse videbant. Uel certe nõ plorãt vidue: quia in suo errore remanentes: dũ sanctũ fuisse estimãt predicatorẽ suum/ spe falsa ne lugeant consolantur. Sequitur.

[D] ¶ S. Qz catholici hereticos eisdẽ auctoritatibus quas proferunt/ superant: et quasi Goliam proprio gladio detruncant. Capitulum. viii.

Si cõportauerit sicut terrã argẽtum: et sicut lutũ preparauerit vestimenta: preparabit quidẽ/ sed iustus vestietur illis: et argentum innocẽs diuidet. Argẽtum intelligi sacri eloquii claritas solet: sicut alĩs dicitur: Eloquia dñi eloquia casta: argentum [Ps. xi.] igne examinatũ. Et quia nõnulli eloquiũ dei nõ interi⁹ per exhibitionẽ: sed exterius per ostẽsionem habere concupiscũt: idcirco per prophetã dicit: Disperierunt omnes [Soph. i.] inuoluti argẽto. Hi nimirũ/ qui eloquio dei nõ interiori refectione se replẽt: sed exteriori ostẽsione se vestiunt. Unde et horum argentũ. i. hereticorũ eloquiũ terre cõparat: quia de scriptura sacra vt aliquid sciant/ ex appetitu terrene laudis elaborant. Qui etiam sicut lutum preparant vestimẽta: quia fluxe et inquinabiliter ea quibus se tueri volunt/ scripture sacre contexunt testimonia. Preparabit quidẽ: sed iustus vestietur illis: quia vir recta fide plenus (que sanctis solet ad iustitiã deputari) ea ipsa scripture sacre que hereticus affert testimonia colligit: et erroris eius pertinaciam inde cõuincit. Cõtra nos nãq; dum sacre legis testimonia apportant: secũ nobis afferunt vnde vincantur. Unde et Dauid typũ dñi/ Golias vero hereticorum superbiam signans: hoc rebus locuti sunt/ qđ nos verbis aperimus. Golias quippe cũ gladio: Dauid vero cũ pera pastorali venit ad preliũ. Sed eũdem Goliã Dauid superãs/ suo gladio occidit. Qđ nos quoq; agimus: [E] qui promissi Dauid membra ex eius fieri dignatione meruimus. Nam cũ superbiẽtes hereticos et sacre scripture sententias deferentes/ eisdem verbis atq; sentẽtiis quas proferũt vincimus: quasi elatũ Goliam suo gladio detrũcamus. Iustus ergo vestitur eis vestimentis que preparat iniustus: quia vir sanctus eisdẽ sentẽtiis ad veritatẽ vtitur: quibus se peruersus quisq; doctũ ostendere cõtra veritatem conatur. Et argẽtum innocens diuidet. Argẽtum innocentẽ diuidere est: eloquia dñi minute discreteq; exponere: et vnicuiq; quid digne congruat coaptare. Nam eloquium dñi qđ hic argẽtum vel vestimenta: hoc alibi spolia nominatur. Qđ etiam psalmista testatur per comparationẽ dicẽs: Letabor ego sup eloquia tua: sicut [Ps. cxviii.] qui inuenit spolia multa. Que spolia idcirco vocata sũt: quia ad fidem dñi gentilitate transeunte/ iudei sacris eloquiis quibus induti fuerant/ exuũtur. Capitulum. ix.

De hac quoq; argenti vel spoliorum diuisione alĩs dicit: Beniamin lupus rapax: mane comedet predã/ vespere diuidet spolia. [Gen. xlix.] Quibus profecto dictis Paulus aplus designat/ de Beniamin stirpe progenitus: qui mane predã comedit: qz in primordiis suis fideles quos potuit rapiẽs/ crudelitati pprie satisfecit. [F] Uespere spolia diuisit: qz fidelis postmodũ factus/ sacra eloquia exponendo distribuit. Cuius hoc argentũ quod diuidit innocens/ intelligi et aliter potest. Heretici nãq; vt facile valeant peruersa suadere: dictis suis quedam recta pmiscent: vt alios audientiũ ex rectis sensibus trahãt/ ex peruersis feriãt. Qui in pceptis dei quia sana [Luc. xvii.] insanaq; locutione variãtur: bene in euãgelio decẽ leprosorum sũt specie designati: quorũ colori sano dũ vitiosus candor aspergitur/ immoderato candore fedãtur. Unde [Rom. xii.] admonemur non plus sapere q̃ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatẽ. Qui etiã qz nec deũ diligunt/ de q̃ male sentiunt: nec proximũ/ a quo diuidũtur: decalogi preceptis aduersi sunt: atq; ideo ad deprecãdum dominum decem veniunt. Pro eo autem q sanis insana miscuerunt: coloris diuersitate variantur. Sed quia in eius preceptis offenderãt: id illum vnde offenderant vocant dicentes. Iesu preceptor. [Luc. xvii.] vnde et mox curari meruerunt. Ergo quis vir catholicus que ab eis recte vel que praue sentiũtur/ intelligit: argentum innocens diuidit. i. que ab eis salubriter/ vel que pestifere fuerint dicta/ discernit. Sequit: Edificauit sicut tinea domum suam: et sicut custos fecit vmbraculum. Tinea sibi domum corrumpendo edificat. Nec meliori potuit comparatione hereticus demonstrari: qui locum sue perfidie non nisi in mentibus quas corruperit facit: qui etiam sequaces suos ab eterno igne liberos esse pollicetur. Spondet quippe eis refrigerium quietis eterne: sed verba eius soliditatem non habent: quia plenitudine veritatis carent. Unde subiungitur.

G [Et sicut custos fecit vmbraculū.] Umbraculū nāq; custodis nullo fundamento solidat: sed tēpore mox trāseūte destruit. Et pmissa ab hereticis requies/cū tēpore destruit: que post hāc vitā nullatenus inuenit. Et quia sepe heretici in contemptu vniuersalis ecclesie/potentū seculi patrocinijs fulciuntur: eisq; diuites ptectione atq; administratiōe quāta preualēt opitulari nō cessant: ipse etiam quilibet diues contra conditorē suū reb⁹ tēporalib⁹ intumescens/sancti viri nunc sentētia tangit/atq; ab speciali hereticorū interitu/ad generalem elatorū omniū diffinitionē sermo deriuat/cū subdit: [Diues cū dormierit/nihil secum auferet: aperiet oculos suos/ꝛ nihil inueniet.]

Ps. lxxv. Cui nimirū sententie psalmista concinēs dicit: Turbati sunt oēs insipiētes corde: dormierūt somnū suū: et nihil inuenerūt oēs viri diuitiarū in manibus suis. Ut enim in sua manu diuites post mortem quicq; inueniāt/eis ante mortē dicitur/diuitias suas in quorum manibus ponāt:

Lu. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis: vt cū defeceritis/recipiant vos in eterna tabernacula.

¶ S. Qꝫ presentes diuitie somno cōparant: que subito marcescūt. ꝛ ꝙ supbi in nouissimo ad inopiā redacti/impellente diabolo quasi vento vrente a fornace vitiorum impelluntur in incendia tormentorum.

¶ Diues cū dormierit/nihil secū auferet.] Res suas cū moreret secum tolleret, si ad petētis vocem cū viueret sibi tulisset. Nam terrena omnia que seruādo amittimus/largiēdo seruamus: patrimoniūq; nostrū retētū perdit/manet erogatū. Diu enim cū reb⁹ nostris durare nō possumus: qꝛ aut nos illas moriendo deserimus: aut ille nos viuentes quasi deserunt pereundo. Agendū ergo nobis est: vt res absolute perituras/in nō pereuntem cogamus transire mercedem. Capitulum. x.

H SEd mirandū valde est qꝺ dicit. Cū dormierit/aperiet oculos suos/et nihil inueniet. Ut dormiam⁹ quippe/oculos claudim⁹: et euigilātes aperimus. Sed hac in re qꝛ homo ex aīa ꝯstat ꝛ corpore: cū vnius rei somnus dicit/alteri⁹ vigilie demōstrant: qꝛ cū corpus obdormiscit in morte/tunc aīa euigilat in vera cognitione. Et dormit ergo diues/et oculos aperit: quia cū carne moritur/eius aīa videre cogitur qꝺ prouidere contēpsit. Tūc profecto in vera cognitione euigilat: tunc nihil esse cōspicit qꝺ tenebat. Tunc se vacuā inuenit: que plenā rebus pre ceteris se hoībus esse letabat. Dormit/et nihil secū aufert. nihil nimirū de reb⁹ quas tenuit. Nam culpa rerū simul ducit: q̃uis hic omnia pro quib⁹ culpa ꝑpetrata est relinquātur. Sat ergo nūc et acceptis rebus tumeat: seseq; super ceteros extollat: glorieꝫ se habere qꝺ proxim⁹ nō habet. Ueniet q̄nq; tēpus vt euigilet: et tunc cognoscat q̄ vacuum fuerit qꝺ in somno tenuerat. Sepe nāq; contingit dormienti inopi/vt se per somnū diuitem videat: atq; eisdē rebus animū extollat: letetur se habere qꝺ non habuit: iāq; dedignari querat a quibus dedignatum esse se doluit. Sed repēte euigilās: euigilasse doleat/qui interim diuitiarū imaginē vel dormiens tenebat. Gemit enī protin⁹ sub paupertatis pōdere: ꝛ inopie sue angustijs premit: ꝛ eo peius/quo ad tēp⁹ breuissimū vel vacue

I diues fuit. Sic sic nimirū hui⁹ mūdi sunt diuites: q̄ reb⁹ acceptis tumēt. Bene operari de sua abundātia nesciūt: quasi dormiētes sunt diuites. sed paupertatē suā euigilātes inueniunt: qꝛ nihil secū ad illud iudiciū qꝺ pmanet ferūt: et quāto nūc ad breue tēpus sublimi⁹ elati sunt/tāto cōtra se impetuū graui⁹ igemiscūt. Dicat ergo: Aperiet oculos suos/et nihil inueniet: qꝛ illic aperit ad supplicia/quos hic ad miam clausos tenebat. Aperit oculos/ꝛ pietatis fructū nō inuenit: quos hic clausos tenuit cū viueret. Tarde quoq; illi oculos aperiūt: q̄ teste sapientia/dāSap. v. nationis sue tēpore dicturi referūtur: Quid nobis ꝓfuit supbia/aut diuitiarū iactantia q̄d cōtulit nobis? Trāsierunt oīa illa tāq̄ vmbra: ꝛ tanq̄ nūcius pcurrēs. Uilia ꝛ fugitiua fuisse q̄ tenuerant iā amissa cognoscunt: q̄ q̄diu aderant/stultis eorū cordib⁹ ꝛ magna ꝛ māsura videbāLu. xvj. tur. Sero diues aperuit oculos qn̄ lazarū requiescētem vidit/quem iacentem ante ianuā videre contēpsit. Intellexit ibi qꝺ hic facere noluit. in dānatione sua cognoscere cōpulsus est q̄d fuit qꝺ pdidit/quādo indigentē proximū non agnouit. De quo adhuc subdit. [Apprehēdet eū quasi aqua inopia: nocte opprimet eū tēpestas.] Uideamus nūc inopiā ardētis diuitis/cui⁹ tāta abūdātia fuit epulantis. Ait enī. Pater Abraā miserere mei: ꝛ mitte Lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā/ꝛ refrigeret linguā meā: qꝛ crucior in hac flāma. Quib⁹ verbis nobis nō hoc innotescit: qꝛ illic ī tāto ardore vna tūc ad sufficiētiā refrigerij aque stilla requirat: sed ꝙ is q̄ de abūdātia peccauerit: illic estuanti nimis crémetur inopia. Uidem⁹ enim in verbis diuitis et subtilissimo dei iudicio/q̄ digna tali culpe pena responderit. Agente nāq; inopia illic vsq; ad minima petenda cōpulsus est/qui hic agēte tenacia/vsq; ad minima negāda puenit. Quid retribui subtilius: quid districtius potest? Guttā aque petijt/q̄ micas panis negauit. Apprehendet eū quasi aqua inopia. Non immerito aque tunc illa inopia comparatur: quia in inferno cruciat que susceptos in profundis absorbēs/solet lacus nomine designari. Unde p ꝓphetā quoq; humani generis voce dicitur: Lapsa est in lacum vita mea. Ereptorum vero exultatione cantatur: Domine deus meus clamaui ad te/et saluasti me. Dñe abstraxisti ab inferis animā meā: saluasti me a descendentibus in lacum. [Nocte opprimet eum tempestas.] Capitulū. xj.

Ibidem. K

Threñ. iij.

Ps. xxix.

QUid hoc loco noctem/nisi abscōditum tēpus repentini exitus appellat? Tempestatis vero noīe/iudicij turbine designat. Qꝺ etiā Ps̄ testatur dicēs: Deus manifeste veniet: deus noster/et nō silebit. Ignis in conspectu eius ardebit: ꝛ in circuitu eius tēpestas valida. De qua tēpestate etiā sapiētia per Salomonē dicit: Ego quoq; in interitu vestro ridebo: et subsannabo cū vobis qꝺ timebatis aduenerit: cū irruerit repētina calamitas: et interitus quasi tempestas ingruerit. Et quia ipsa venturi exitus ignorantia nox vocatur: nocte opprimit eum tempestas. i. turbo eū diuini iudicij quē ignorat apprehēdit. Hinc est nāq; qꝺ per semetipsam veritas dicit: Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret/vigilaret vtiq;: et nō sineret perfodi domū suam. Et vos estote parati: quia qua hora nō putatis/fili⁹ hoīs veniet. Hinc etiam contra malum seruū dicitur: Si autē dixerit malus seruus ille in corde suo: morā facit dñs meus venire: ꝛ ceperit percutere conseruos suos: māducet autem et bibat cū ebrijs: veniet dñs serui illius in die qua non sperat/ꝛ hora qua ignorat. Hinc Paulus discipulis dicit. Uos autē fratres nō estis ī tenebris: vt vos dies illa tāq̄ fur cōprehendat. Oēs enī vos filij lucis estis/et filij diei nō sumus noctis neq; tenebrarū. Hinc superbienti diuiti dei voce dicit: Stulte/hac nocte animā tuā repetūt a te: que autē preparasti/cui⁹ erūt? Nocte animā reddere phibetur: qui mortē nō prouidēs/in tenebris cordis abstrahitur. Ait ergo: Nocte opprimet eū tempestas. Quia enī non vult agere bona q̄ videt: deprehendit interitus sui tēpestate quā non videt. De quo adhuc subdit. [Tollet eū ventus vrens ꝛ auferet.] Quis hoc loco vētus vrens/nisi malignus spūs vocatur: qui desideriorū flāmas in corde excitat/vt ad eternitatē suppliciorū trahat? Peruersum ergo quēlibet vētus vrens tollere dicit: qꝛ insidiator malignus spūs qui viuētem quēq; accendit ad vitia: mortētem trahit ad tormenta. Nā qꝛ ventus vrens immundus spūs solet intelligi: qui male suggestiōis flatu ad terrena desideria iniquorū corda succēdit: Hieremias ꝓpheta testatur/dicēs. Ollam succēsam ego video: ꝛ faciem eius a facie aquilonis. Olla nāq; succensa est cor humanū/secularium curarū ardoribus/desideriorūq; anxietatibus ferues. Que a facie aquilonis succēditur. i. diaboli suggestionibus inflāmatur. Ipse enī vocari noīe aquilonis solet/qui dixit. Sedebo in mōte testamēti/in laterib⁹ aquilonis: ascendā sup altitudinē nubiū. Ab huius igit vrentis venti vnliusciuisq; electi mēs adustione temperatur: quādo in ea vitiorū feruor extinguit/et desideriorū carnaliū flāma frigescit. Unde ꝛ sancta ecclesia in sponsi sui laudib⁹ leta clamat: Sub vmbra illi⁹ quē desiderauerā sedi. De hui⁹ ardoris tēperie ei p Esaiā promittēte dño dicitur: Pro saliunca ascendet abies: ꝛ pro vrtica crescet myrtus. Pro saliunca nāq; in ea ascendit abies: dum in sanctorū corde ꝑ abiectione terrene cogitationis/altitudo superne contemplationis exoritur. Urtica vero ignee omnino nature est. Myrtus aūt tēperatiue fertur esse virtutis. Pro vrtica igit crescit myrtus: cū iustorū mentes a prurigine et ardore vitiorum/ad cogitationū temperiē trāquillitatēq; pueniunt: dū iam terrena nō appetunt: dū flāmas carnis desiderijs celestib⁹ extinguūt. Capitulū. xij.

Ps. xlix.

Prouer. j.

L

Matthei xxiiij.

Ibidem.

j. Thes. v.

Lu. xij.

M

Hiere. j.

Esa. xiiij.

Canti. ij.

Esaie. lv.

A
Luce.j.
Marie obumbratio.

PRopter hoc quoq; mētis refrigerium celitus datum Marie dicit: Uirtus altissimi obūbrabit tibi. Cuius hac in re per obūbratiōis vocabulum/ incarnādi dei vtraq; potuit natura signari. Umbra enim a lumine formaṫ et corpore. Dñs autem per diuinitatem lumen est: qui mediāte anima/ in eius vtero fieri dignat⁹ est per humanitatē corpus. Quia ergo lumen incorporeum in eius erat vtero corporandū: ei que incorporeum concepit ad corpus/ dicit: Uirtus altissimi obūbrabit tibi.i.corp⁹ in te humanitatis accipiet incorporeū lumen diuinitatis. Sed iam de iniquo quolibet qḋ cepim⁹ exequamur. Tollit ergo eū vētus vrens: q: videlicet malignus spūs eū quē nunc succenderit igne peruerse cōcupiscentie/ rapit postmodū ad flāmas gehēne. Sequitur: [Et velut turbo rapiet eū de loco suo.] Locus peruersorū est tēporalis vite delectatio/ ⁊ carnis voluptas. Quasi turbine igitur vnusquisq; de loco suo rapiṫ: cū a cunctis suis delectationibus extremo territus die separatur. De quo extremo die apte mox subditur:

¶ S. Q: deus cū sanctos flagellat/ parcit eis: reprobor vero flagella presentia/ sunt initia tormentorum.

¶ Emittet sup eū: et nō parcet.] Peccatorē de⁹ quotiēs feriendo corrigit/ ad hoc flagellū emittit/ vt parcat. Cū vero eius vitā in peccato pmauētem feriendo concludit/ flagellū emittit: sed nequaq; parcit. Qui eni flagellū emisit vt parceret: ad hoc emittit quādoq; vt non parcat. In hac nāq; vita dñs tāto magis studet vt parcat/ quāto magis expectādo flagellat: sicut ipe voce angeli ad Joannē ait: Ego quos amo/ arguo ⁊ castigo. Et sicut alias dicit: Quem diligit dñs/ castigat. flagellat autē oēm filiū quē recipit. E contra autē de flagello dānationis scriptū est: In operibus manuū suarū cōprehensus est peccator. De quo per Hieremiā dñs dicit: dum incorrigibiliter delinquētes populos videt: quos nō iam sub disciplina filios: sed sub districta pcussione hostes intuetur: Plaga inimici percussi te/ castigatiōe crudeli. Et qḋ hic dicit: Nō parcet: ibi quoq; verbis alijs declaraṫ: Quid clamas sup cōtritione tua: insanabilis est dolor tuus. Unde hoc semp electi prouidēt: vt ante ad iustitiā redeant/ q; sese ira iudicis inextinguibiliter accendat: ne vltimo flagello deprehensis simul eis finiaṫ vita cū culpa. flagellū nāq; tunc diluit culpam/ cum mutauerit vitā. Nā cuius mores nō mutat/ non expiat actiones. Dis ergo diuina pcussio: aut purgatio in nobis vite psentis est/ aut initiū pene sequentis. Propter eos eni qui ex flagello proficiunt/ dictū est: Qui fingis dolorē in precepto. Q: dū flagellaṫ iniquus et corrigiṫ/ audire preceptū noluit: audit dolorē. Dolor ergo in precepto fingiṫ ei: qui a malis operibus quasi precepti vice/ dolore cohibetur. De his vero quos damnauit flagella ⁊ nō liberāt/ dicit: Percussisti eos/ nec doluerūt: attriuisti eos/ ⁊ renuerūt accipere disciplinā. His flagella ab hac vita inchoant: et in eterna percussione pdurant. Unde per Moysen dñs dicit: Ignis exarsit ab ira mea: et ardebit vsq; ad inferos deorsum. Quātum ad presentē eteni percussionē spectat/ recte dicitur: Ignis exarsit ab ira mea. Quātū vero ad eternā dānationē/ apte mox subdiṫ: Et ardebit vsq; ad inferos deorsum. Licet a quibusdā dici soleat illud qḋ scriptū est: Nō iudicat deus bis in idipm. Qui tamē hoc qḋ p ,pphetā de iniquis dicit/ non attēdūt: Et duplici cōtritione cōtere eos. Et qḋ al's scriptū est: Jesus populū de terra egypti saluās: scḋo eos q nō crediderūt pdidit. Quib⁹ tamē si cōsensum prebem⁹/ quālibet culpā bis feriri nō posse: hoc ex peccato pcussis atq; in peccato suo moriētibus debet estimari: q: eor percussio hic cepta/ illic perficiṫ: vt incorrectis vnum flagellum sit qḋ tēporaliter incipit: sed in eternis supplicijs cōsummaṫ: quaten⁹ eis q omnio corrigi renuūt: iam presentiū flagellorū pcussio/ sequentiū sit initiū tormētorum. Emittet ergo sup eū/ ⁊ nō parcet. Sequitur. Capl'm.xiij.

B
Apo.iij.
Heb.xij.
Ps.xci.
Hiere.xxx.
Dis diuina pcussio aut ē purgatio i nobis vite psentis aut initiū pene subsequētis
Ps.cxlij.
Hiere.v.
Deu.xxxij
C
Naum.j.
Hiere.xvij.
Jude.j.

DE manu eius fugiēs fugiet.] Ille eteni de manu fugit ferientis: qui sue prauitatem corrigit actionis. Uel certe q: in sacro eloquio manus operatio solet intelligi/ de manu pcussi fugit/ qui dū praui interitū conspicit/ vias prauitatis relinquit. Unde adhuc subdiṫ: [Stringet sup eū manus suas.] Manus qppe stringere/ est vite sue opera in rectitudine cōfirmare. Unde etiam Paulus ait: Remissas man⁹ ⁊ dissoluta genua erigite. Dū itaq; alienū interitū conspiciūt: reuocantur ad cor/ vt recogitent suum: ⁊ vnde alius ad tormēta duciṫ/ a tormēto alius inde liberaṫ. Stringit ergo super eum manus suas: q: conspicit in aliena pena qḋ timeat: et dū delinquentē sic pcussum cōspicit/ dissoluta sua opera/ iustitie vigore cōstringit. Sicq; fit vt qui iniqu⁹ viuens/ multos ad culpā traxerat delectatiōe peccati: quosdam moriens a culpa reuocet terrore tormenti. Qḋ etiam prouenire bonis psalmista testatur/ dicēs: Letabiṫ iustus cū viderit vindictā impiorū: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. In peccatorū moriētium sanguine iusti lauātur manus: quia dum eorū pena cōspicitur/ conspicientis vita mundaṫ. Sequitur. [Et sibilabit sup illum: intuens locū eius.] Quid in sibilo/ nisi intentio admirationis exprimitur? Si vero i sibilo alia fortasse significatio queritur: moriēte peccatore/ hi qui interitū eius aspiciūt: os in sibilo stringunt/ dū ad ea que contēpserāt/ verba spiritualia conuertūtur: vt iam credere ⁊ predicare incipiant: que prius dū iniquū florere cernerent/ nō credebant. Nā fit plerūq; vt infirmorū animus eo magis de auditu veritatis trepidet: quo florere contemptores veritatis videt. Sed dum iusta vltio iniustos subtrahit: alios a prauitate cōpescit. Unde per Salomonē dicitur: Mulctato pestilente/ sapiētior erit paruulus. Uir igitur sanctus postq; potentū penas qui extolluntur in seculo/ sufficienter expleuit: rursus ad hereticorū superbiam qui extolluntur in eloquio/ verba conuertit.

D
Ps.lvij.
Prouer.xxj.
Heb.xij.

¶ Text⁹ beati Job capl'm vigesimūoctauū: libri vero.xviij. moralis expositiōis Capi.xiiij.

HAbet argētum venarū suarum principia: ⁊ auro locus est i quo conflatur. Ferrū de terra tolliṫ: ⁊ lapis solutus calore in es vertitur. Tēpus posuit tenebris: ⁊ vniuersorum finem ipse cōsiderat. Lapidem quoq; caliginis ⁊ vmbram mortis diuidit torrens a populo peregrinante: eos quos oblitus est pes egētis hois/ ⁊ inuios. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igni subuersa est. Locus sapphiri lapides eius: ⁊ glebe illius aurum. Semitā ignorauit auis/ nec intuitus est oculos vulturis. Non calcauerunt eam filij institor: nec ptransiuit p eā leena. Ad silicē extendit manū suā: subuertit a radicibus montes. In petris riuos excidit: ⁊ oē pciosum vidit oculus eius. Profunda quoq; fluuiorū scrutatus est: ⁊ abscondita pduxit in lucem. Sapientia vero vbi inueniṫ: ⁊ qs est locus intelligētie? Nescit homo preciū eius: nec inuenitur in terra suauiter viuētiū. Abyssus dicit: Nō est i me. ⁊ mare loquitur: Non est mecū. Nō dabitur aurū obryzum p ea: nec appēdeṫ argentū in cōmutatione eius. Nō cōferetur tinctis Indie coloribus/ nec lapidi sardonyco pciosissimo: vel sapphiro. Nō adequabitur ei aurū vl' vitrū: nec cōmutabūtur pro ea vasa auri excelsa ⁊ eminētia: nec cōmemorabunṫ in cōparatione ei⁹. Trahiṫ aūt sapiētia de occultis. nō adeq̄biṫ ei topaziū de ethiopia: nec tincture mūdissime cōponenṫ. Unde ergo sapiētia venit/ ⁊ quis est locus intelligētie? Abscōdita est ab oculis oīm viuentiū: volucres quoq; celi latet. Perditio ⁊ mors dixerūt. Aurib⁹ nostris audiuim⁹ famā ei⁹. De⁹ intelligit viā eius: ⁊ ipse nouit locū illius. Ipse eni fines mūdi intueṫ: ⁊ oīa que sub celo sūt/ respicit. Qui fecit vētis pōdus: ⁊ aquas appēdit mensura. Quādo ponebat pluuijs legē ⁊ viam procellis sonātibus: tunc vidit illam: et narra-

E
F

G

uit: ⁊ preparauit ⁊ inuestigauit: ⁊ dixit homini:
Ecce timor domini ipsa est sapientia: et recedere a malo / intelligentia.

¶ S. Qꝫ heretici de sanctis libris / assertionum suarum principia assumunt / sed miscent mendacia. Et qꝫ frustra extra vnitatem ecclesie quasi pro ecclesia penas patiunt: cum martyrium nō faciat pena / sed causa: nec clarescere potest aliquis fulgore virtutis / qui nō arserit in officina charitatis. Capitulum .xiiij.

Habet argentū venarū suarum principia / ⁊ auro locus est in quo cōflat.] In argēto eloquiū: in auro vite vel sapientie claritas designari solet. Et qꝛ heretici sic de eloquij sui nitore superbiunt: vt nulla sacrorum librorum auctoritate solidētur (qui libri ad loquendū nobis quasi quedā argenti vene sunt: qꝛ de ipsis locutionis nostre originem trahimus) eos ad sacre auctoritatis paginas reuocat: vt si vere loqui desiderēt / inde sumere debeāt quid loquātur. Et ait: Habet argentum venarū suarum principia. Ac si aperte dicat: Qui ad vere predicationis verba se preparat: necesse est vt causarum origines a sacris paginis sumat: vt omne qđ loquitur / ad diuine auctoritatis fundamētum reuocet: atqꝫ in eo edificium locutiōis sue firmet. Ut enī prediximꝰ: sepe heretici dū sua studēt puersa astruere: ea pferunt que pfecto in sacrorū librorū paginis nō tenentur. Unde ⁊ discipulū suum predicator egregius admonet / dicēs: O timothee / depositū custodi: deuitās pphanas vocū nouitates. quia dum laudari heretici tanqꝫ de excellenti ingenio cupiūt: quasi noua quedā pferūt / que in antiquorum patrū libris veteribꝰ non tenenf: sicqꝫ fit vt dum videri sapientes desiderāt / miseris suis auditoribꝰ stultitie semina spargant. Bene autē subditur.] Et auro locus est in quo conflatur.] Ac si aperte dicat: Uera fideliū sapiētia / cui vniuersalis ecclia locus est: tribulationē vobis persequētibus patif / sed a cunctis peccatoꝝ sordibus persecutionis vestre igne purgaf. Unde scriptū est: In igne probatur aurū ⁊ argētum: hoīes vero receptibiles in camino humiliatiōis. Quo in loco potest hoc quoqꝫ cōuenienter intelligi: vt de sua heretici increpari stulta passione videātur. Nam sepe pro Jesu christi / dn̄i ac redēptoris nostri nomine multa patiuntur: seseqꝫ eisdē passionibꝰ eius fieri martyres sperant. Quibus sancti viri voce nūc dicitur: Auro locus est in quo conflaf. Nā iuxta hoc qđ iam et ante nos dictū est: quisqꝫ extra vnitatē ecclie patitur: penas pati potest: martyr fieri nō potest: qꝛ auro locꝰ est ĩ quo cōflatur. Quid itaqꝫ ad hec heretici dicitis? Conflari per afflictionē carnis / vel etiā per martyriū vultis / sed locū in quo debeatis conflari / nescitis. Audite qđ sancti predicatoris voce dicif: Auro locꝰ est in quo conflaf. Hūc ergo cōflationis locū querite: hāc fornacē qua aurū apte purgari valeat / inuenite. Una est ecclesia ĩ qua quisquis cōflari voluerit: ab omni etiā poterit peccatoꝝ sorde purgari. Si quid p deo amaritudinis / si qđ tribulatiōis extra hāc positi sustinetis / incēdi potestis tantūmodo / non purgari. Dicat Hieremias dicat quomodo cōflationis vestre ignis omni virtute sit vacuus. Frustra cōflauit cōflator. Malitie enī eorū nō sunt cōsumpte. Ecce ignis externus cōflans / ⁊ dure passiōis admouet penā: ⁊ tamē erroris nō excoquit culpā: ⁊ tormēta crudeliū dat penarū / et bonorū non facit incremēta meritorū. Huius etiā conflationis ignis qui extra catholicā toleratur ecclesiā: qꝫ nullius oīno virtutis sit / Paulus apostolus insinuat / dicens: Si tradidero corpus meū ita vt ardeam: charitatē autē non habeā / nihil mihi pdest. Capitulum .xv.

[Margin: Libri sacri sūt quasi vene argenti. De qđ loquif pdicator: ad diuine auctoritatis fundamētū reuocet · j. Tim. vj. · H · Prouer. xvij. · I · Hiere. vj. · j. Coꝛ. xiij]

Alij quippe praua de deo sentiūt: alij recta de auctore tenent: sed vnitatem cum fratribꝰ non tenent. Illi errore fidei / isti vero schismatis perpetratione diuisi sunt. Unde ⁊ in ipsa prima parte decalogi vtrarūqꝫ partiū culpe repeimunf: cum diuina voce dicif: Diliges dn̄m deum tuum ex toto corde tuo / ⁊ ex tota anima tua / ⁊ ex tota virtute tua. Atqꝫ mox subditur: Diliges proximū tuū sicut teipsum. Qui enī de deo peruersa sentit: liquet profecto / quia deū non diligit. Qui vero de deo recta sentiens / a sancte ecclesie vnitate diuisus est: constat quia proximū nō amat / quem habere socium recusat. Quisquis ergo ab hac vnitate matris ecclesie siue p heresim de deo pueŕsa sentiendo / seu errore schismatis proximū non diligendo diuiditur / charitatis huius gratia priuaf: de qua hoc qđ premisimus / Paulus dicit: Si tradidero corpus meū ita vt ardeam: charitatē autē non habeam / nihil mihi pdest. Ac si aperta voce diceret: Extra locum suum / conflationis mihi ignis adhibitus / tormēto me cruciat / mūdatione nō purgat. Hūc omnes sancte pacis amatores / summo studio locū querūt: hunc querētes inueniūt: hunc inuenientes tenent: scientes / peccatorum remissio vel vbi vel quādo vel qualibꝰ def. Ubi quippe / nisi in ecclesie matris sinu? Quādo: nisi ante venturi iudicij diem? Quia ecce nunc tēpus acceptabile: ecce nunc dies salutis. et / Querite dn̄m dum inueniri potest: inuocate eum dū prope est. Qualibus / nisi conuersis: qui ad paruuloꝝ imitationē / magistra humilitate formanf? quibus dicif: Sinite paruulos venire ad me: taliū enī est regnum celorum. et / Nisi conuersi fueritis / et efficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in regnum celorum. Quia ergo non nisi in catholica ecclesia veri martyres fiunt: dicitur recte: Auro locus est in quo conflaf. quia nō clarescet anima i fulgore eterne pulchritudinis: nisi (vt ita dicam) prius hic arserit in officina charitatis.

[Margin: K · ij. Coꝛ. xiij · ij. Coꝛ. vj. · Esaie. lv. · Mat. xix. · Matthei xviij.]

¶ S. Qꝫ reprobi dū seruos dei pditos virtutibꝰ vident / qꝛ de presentibꝰ nō possunt / de preteritis eos accusant.

¶ Pensandū preterea est qꝫ occulto cōsilio omnipotēs deus quosdā ab ipsis exordijs suis innocētes custodiēs / vsqꝫ ad virtutū prouehit culmen: vt etate crescēte / simul in eis proficiat ⁊ annorum numerositas / ⁊ celsitudo meritorū. Alios vero in exordijs suis deserens / scaturientibꝰ vitijs ire per abrupta permittit. Plerūqꝫ tamē etiā eos respicit: et ad sequēdum se / sancti amoris igne succendit: atqꝫ insolitas in eorum cordibus prurigines vitiorū vertit in feruorem virtutum: ⁊ eo magis ignescunt ad desiderium requirende pietatis dei / quo magis erubescunt memoriam iniquitatis sue: sicut sepe contingit / vt in pugne certamine miles ante ducis sui oculos cōstitutus / hostili virtuti turpiter cedat: et eneruiter prebens terga feriatur: qui tamen hoc ipsum qđ turpiter cessit erubescens: ante ducis sui oculos maiores ex ipsa verecundia vires sumit: tātaqꝫ post fortia exercet / quātis et presentē gloriam virtutis peragat: ⁊ preterite ignominiā debilitatis tegat. Sic ergo nōnunqꝫ quidā i dei seruitio ex anteacta acriꝰ debilitate roboranf: eosqꝫ ad custodienda mandata et futurorum trahit desiderium: ⁊ impellit memoria preteritorum: vt hinc ad ventura amor prouocet / illinc de preteritis verecundia instiget. Capitulum .xvj.

[Margin: L]

Quos tamen aduersarij ecclie dū summis preditos virtutibus viderint: eisqꝫ in presenti vita vnde derogēt qꝛ inuenire nequaqꝫ possunt / accusare illos de preteritis moliunf: sicut Moysen nostrū manicheus impetit: in quo sequētium virtutum gratiā / transacti homicidij conatur culpa fedare. In quo nō attēdit postmodū qꝫ patiens ad sustinēdum / sed prius qꝫ preceps ad feriendū fuerit. Talibus ergo aduersarijs beatꝰ Job subtilissima cōsideratione obuiās / postqꝫ dixit: Habet argentum venarum suarum principia / et auro locus est in quo conflatur: apte subdidit:

[Margin: M]

¶ S. Qꝫ contēni non debeat / qui se a terrenis occasionibus separauit.

¶ Ferrum de terra tollif.] Solēt heretici de iustitie sue cōtra nos elatione gloriari: atqꝫ opa sua ostētationis inflatiōe iactare: nosqꝫ iniquos (vt diximꝰ) aut esse aut fuisse criminanf. Per humillimā ergo confessionē ⁊ veracē defensionē cōtra eos vir sanctꝰ loquif / dicens. Ferrū de terra tollif. Ac si aperte dicat: Fortes viri qui acutissimis linguarū gladijs in hac acie defendēde fidei ferrum fiūt: aliquādo terra in infimis actionibꝰ fuerūt. Peccati qꝫ pe homini dictū est: Terra es / ⁊ in terrā ibis. Sed de terra ferrū tollif: cū fortis ppugnator ecclie / a terrena quā prius tenuit actione separaf. Nō ergo in eo debet despici quicqđ fuit / qꝛ iā cepit esse qđ nō fuit. An nō Mattheus in terra inuētus est / qui terrenis negocijs implicatꝰ / telonij vsibꝰ seruiebat? Sed de terra sublatꝰ in fortitudinē ferri cōualuit: cuiꝰ videlꝫ lingua qꝫsi acutissimo gladio / euāgelij administratiōe dn̄s infideliū corda trāsfixit: ⁊ qꝛ infirmꝰ priꝰ despectusqꝫ fuerat p terrena negocia: fortis postmodū factꝰ est ad celestia pdicamēta. Unde adhuc subiungif:

[Margin: Gen. iij.]

¶ S. Qꝫ corda dura cū diuini amoris igne tacta fuerit liquefiūt: ⁊ que credere noluerāt / predicare incipiunt.

[B] ¶ Et lapis solutus calore/in es vertitur.] Tunc lapis calore soluit̃:cū cor durū/atq3 a diuini amoris igne frigidum/eodē diuini amoris igne tangitur/τ in feruore spūs liquatur: vt ad sequētem vitam desideriorū estu ardeat/ quā prius audiēs/insensibilis manebat. Ex quo ardore scilz et emollitur ad amorē/et roborat̃ ad operationē: vt sicut prius durus fuerat in amore seculi: ita se postmodū fortem exerat in amore dei:et qđ ante audire respuerat/iā et credere τ predicare incipiat. Capitulum.xvij.

Lapis ergo solutus calore/in es vertitur:quia dura mēs superni amoris igne liquefacta/ad veram fortitudinē cōmutat̃: vt peccator qui prius insensibilis extiterat/postmodū et p auctoritatem fortis/τ p predicationē sonorus fiat. Qđ bene p Esaiam [Esaie.xl.] dicit̃: Qui confidūt in dño/mutabunt fortitudinē. Fortitudinē mutam⁹:cū cōuersi/tāta virtute presens seculum fugim⁹/quāta hoc ante querebam⁹. Qz autē male ab aduersarijs catholicoꝝ morib⁹ anteacta vita reputat̃: recte subditur [Tēpus posuit tenebris:et vniuersorum finem ipse considerat.] Ipse posuit tēpus tenebris:iniquis videlicet modū/quo iniqui esse desistāt. Unde eis per apo [Ephe.v.] stolū dicit̃: Eratis aliquādo tenebre:nūc autē lux i dño. [Ro.xiij.] Sicut alijs quoq3 discipulis idē doctor egregius dicit: Nox precessit: dies autē appropīquauit. Abijciam⁹ ergo opera tenebrarū/τ induamus nos arma lucis: sic vt ī die honeste ambulem⁹. Unde τ in cāticis canticoꝝ ecclīa ve [Cāti.vj.] niente dicit̃: Que est ista q̄ progredit̃ quasi aurora cōsur [B] gēs? Apte enim ecclesia aurore ꝯparata describitur: que per cognitionē fidei/a peccatorū suorū tenebris in clara [Uniuersorū finē de⁹ cōsiderat.] luce iustitie cōmutatur. Tempus ergo posuit tenebris: et vniuersorū finem ipse cōsiderat. Uniuersorū nomine/τ electos voluit τ reprobos cōprehēdi. Nam bona faciens et ordinans deus:mala vero non faciens: sed ab iniquis facta ne inordinata eueniāt/ipse disponēs:cōsiderat vniuersorū finē:τ patienter tolerat omnia:atq3 intuet̃ electorum terminū/q̄ ex malo mutentur ad bonum. Intuetur etiā reproborū finē/q̄ de malo opere dignū se trahantur ad supplicium. Uidit finem persequentis sauli:qui pro [Act.ix.] stratus diceret. Dñe/quid me iubes facere? Uidit finem quasi obsequētis discipuli/q̄ pro cōmisso scelere guttur laqueo stringeret:seq3 τ peccantē puniret:et deterius puniendo deciperet. Uidit nimietas delinquentes:sed considerauit finem delinquentium penitentia correctorum. Uidit quoq3 sodomā delinquentem:sed considerauit finem ardoris luxurie/ignem gehēne. Uidit gētilitatis finem:q̄ possessa iniquitatū tenebris/quandoq3 fidei luce claresceret. Uidit etiā iudee terminū: q̄ ab ea luce fidei quā tenebat/obdurate perfidie se tenebris cecaret. Unde adhuc congrue subditur:

¶ S. Qz inter sanctos et reprobos ignis diuinus in iudicio diuidet.

[C] ¶ Lapidē quoq3 caliginis τ vmbrā mortis diuidit torrens a populo peregrinante.] Quid durus ille perfidia iudeorū popul⁹:qui auctorē vite per fidē videre noluit/ quem per prophetiam predixit/nisi lapis caliginis fuit: quia τ crudelitate dur⁹ extitit:et infidelitate nebulosus? Qui alio quoq3 vocabulo vmbra mortis dicitur. Umbra quippe talis exprimitur/qualia ei⁹ rei de qua trahit̃ fuerint lineamenta. Quis autē mortis noīe/nisi diabolus vocatur? De quo p quādā ministri sui significationē dicit̃: [Apo.vj.] Et nomē illi mors. Cuius ille populus vmbra extitit: qz iniquitatē illius sequēs/ei⁹ in se imaginē expressit. Quid vero torrētis nomine/nisi ille a conspectu tremendi iudicis per vltimū examē egrediēs/atq3 electos et reprobos [Dañ.vij.] diuidēs ignis vocat̃? Unde τ p prophetā dicit̃: Fluuius igneus rapidusq3 egrediebatur a facie eius.

¶ S. Qz iudea que apud se panē legis habuerat/et que regibus claruerat τ ꝓphetis quasi sapphiris τ glebis aureis:quia mortē et resurrectionē Christi credere noluit/ igne inuidie succēsa funditus perijt. Capitulū.xviij.

Quis autē in hoc mundo peregrinat̃ populus/ nisi qui ad sortē electorū currēs/habere se patriā nouit in celestib⁹:τ tāto magis se illic sperat inuenire propria/quāto hic cuncta que pretereūt/esse [Ppl's peregrin⁹:nūe rus electoꝝ.] s se deputat aliena? Peregrin⁹ itaq3 est ppl's omniū numerus electorū:qui hāc vitā quoddā sibi exiliū deputātes/ad supernā patriam tota cordis intentione suspirāt. [Heb.xj.] de quibus Paulus dicit. Confitentes qz peregrini et hospites sunt super terrā. Qui enim hec dicūt/significant se [D] patriā inquirere. Hanc peregrinationē idem quoq3 apo [ij.Cor.v.] stolus tolerabat/cum diceret: Dum sumus in corpore/peregrinamur a dño. Per fidē enim ambulam⁹/et non per speciē. Huius peregrinationis erūnam satagebat euadere/cū dicebat. Desideriū habens dissolui/et cum Christo [Phil.j.] esse. Et rursum: Mihi viuere Christus est/τ mori lucrū. Huius peregrinationis pondus graue sentiebat psalmista/cum diceret. Heu me:quia incolatus meus prolonga [Ps̄.cxix.] tus est:habitaui cū habitātibus cedar:multū incola fuit anima mea. Ab hac eripi quātocyus anhelabat/cum supnis desiderijs flagrans diceret: Sitiuit aīa mea ad deū [Ps̄.xlj.] viuum/quādo veniam τ apparebo ante faciem dei? Sed hoc desiderium nesciunt/qui cor in terrenis voluptatib⁹ defigunt. Dum enim sola que sunt visibilia diligūt/profecto inuisibilia vel si credunt esse/nō diligūt:quia dum nimis se exterius sequūtur/etiā mente carnales fiunt. Simul enim in hac vita vterq3 populus currit: sed nō simul ad perpetua peruenit: quia lapidem caliginis et vmbrā mortis diuidit torrēs a populo peregrināte. Ac si aperte dicat: Eos quos modo vel infidelitas excecat/vel crudelitas obdurat: flāmarū fluui⁹ a conspectu eterni iudicis exiens/ab electorum tunc populo separat: vt tūc a bonis ignis districti examinis diuidat: quos nunc in suis cōcupiscentijs tenebre vitiorū excecant. Potest fortasse in torrentis nomine/ipsa irrigatio sancte predicationis intelligi: iuxta id qđ p Salomonē dicit̃: Oculū qui subsannat [Prou.xxx.] patrem/et qui despicit partū matris sue/effodiant illum corui de torrētibus. Peruersi quippe dū diuina iudicia [E] reprehendūt/subsannāt patrem. Et quilibet heretici dū predicationē sancte ecclesie/fecūditatēq3 illi⁹ deridēdo contēnunt/quid aliud q̄3 partū matris despiciunt? Quā nō immerito eoꝝ quoq3 matrē dicimus:qz de ipsa exeūt/ qui cōtra ipsam loquunt̃: Joanne attestāte/qui ait: A no [j.Joā.ij.] bis exierūt:sed nō erant ex nobis. Nā si fuissent ex nobis/ mansissent vtiq3 nobiscum. Corui vero de torrentibus veniunt/cū predicatores viri ad defensionē sancte ecclesie/ e sacrorum librorum fluentis procedūt. Qui etiam recte corui vocati sunt:quia nequaq̄3 de iustitie luce supbiunt: sed per humilitatis gratiā, peccatoꝝ in se nigredinē con [Cant.j.] fitētur. Unde etiā ab electorū ecclesia dicit̃: Nigra sum: [j.Joan.j.] sed formosa. Et Joānes ait: Si dixerim⁹ qz peccatū nō habemus/nosipsos seducim⁹. Qui videlicet corui subsannantis oculū effodiūt: quia prauorū ac pertinaciū hominum intentionem vincunt. Ex hoc itaq3 testimonio si hic quoq3 torrēs predicatio debet intelligi: lapidē caliginis et vmbrā mortis diuidit torrens a populo peregrinante: quia sanctorum predicatio obduratas mentes reproborum deserit:et ad pia humilium se corda conuertit. Unde adhuc subditur: [Eos quos oblitus est pes egentis hominis/et inuios.] Capitulum.xix.

[F] Quis hoc loco alius accipit̃ egenus homo/nisi ille de quo per Paulū dicit̃: Qui propter nos [ij.Corin.viij.] egen⁹ fact⁹ est/cū diues esset? Cui⁹ videlz egētis hoīs pedes/sancti p̄dicatores fuerūt: p quoꝝ ꝓfecto presentiā gentilitatē circuiens: mundū pambulauit vniuersum. De quib⁹ p ꝓphetā dicit̃: Et inambulabo ī eis. An pes ei⁹ nō erat/q̄ tētus in cōpedib⁹ dicebat: Pro quo [Ephe.vj.] legatione fungor in cathena? Sed eoꝝ q̄ vmbra mortis τ lapis caliginis extiterunt/pes hoīs egētis oblitus est: qz in ipso initio nascētis ecclesie/dū sancti apostoli celoꝝ regnū iudee predicare voluissent: videntes q̄ ei nihil omnino proficerēt/ad predicādum gentibus defluxerūt: sicut ipsi in suis actibus dicūt: Uobis oportebat primū loqui [Act.xiij.] verbū dei: sed qm̄ repellitis illud/τ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuertimur ad gentes. De quibus et per psalmistā dicit̃: Trāsferent̃ mōtes in cor maris. qz re [Ps̄.xlv.] pulsi a iudea apostoli/in hoc gentilitatis salum translati sunt. Qui sunt ergo qui immēsa duritia pro obscuritate cordis/quasi quidā lapis caliginis/τ vmbra mortis a peregrinante sanctoꝝ populo diuiduntur/nisi hi quos pes egētis hominis est oblit⁹. i. quos p̄dicatores dñi/ videlicet p humilitatē pauperis/ꝓ supbie sue tumore reliquerunt: eorūq3 omnino obliti sunt/dū predicationis sue semina ad solam fructificationem gentium transtulerunt? Quos recte quoq3 τ inuios vocat: qz dū in īfidelitate sua obdurati sunt/verbis vite ad cor viā prebere noluerunt. Sed iudea hec que sic obduruit/vel qualis dudū fuerit/

G vel quid post pertulerit/audiam⁹. Sequitur. [Terra de qua oriebatur panis, in loco suo igne subuersa est.] Panem iudea dare cõsueuerat/ que legis verba proferebat. Quã videlicet legẽ qz itelligere iã reprobi atqz explanare non poterãt: pphета Hieremias in lamẽtis deplorat/

Thren.iiij dicẽs: Paruuli petierũt panẽ: z qui frãgeret eis/ nõ erat. Sed hec terra in loco suo igne subuersa est: quia fidelium signa cõspiciens/ inuidie se face concremauit. Quia enim semp inuidia de supbia nasci solet/ in loco suo igne perijt: que idcirco arsit inuidia: qz supbiã nõ reliquit. Terra ergo que prius panem habuit/ post igne subuersa est: qm synagoga que mãdata dei per legẽ protulit/ nascentẽ ecclesiã persequẽs/ inuidie se igne cõsumpsit. An nõ emulationis sue facibus ardebat/ cum redẽptoris nostri signa cõ-

Joan.xi. spiciẽs/ per quosdam suos diceret: Quid facimus/ qz hic homo multa signa facit? vel certe/ Videtis qz nihil proficimus: ecce totus mũdus post eũ vadit. Videbãt vnde cõuerti debuerãt: atqz exinde puersiores fiebant. Querebant extinguere/ quẽ cernebant mortuos viuificare. In ore tenebãt legẽ/ sed legis persequebãtur auctorem. Terra ergo de qua oriebatur panis/ i loco suo igne subuersa est: quia iudea in semetipsa z prius habuit legẽ que reficeret/ z post inuidiã que concremaret. De cuius adhuc descriptione subiungit. [Locus sapphiri lapides ei⁹: z glebe illius aurũ.] Auget reatũ culpe sequentis/ preconium glorie precedẽtis. Nã vniuscuiusqz casus tanto maioris

H est criminis: quanto priusqz caderet/ maioris potuit esse virtutis. Dicatur ergo de iudea/ dicat quid fuerit: z precedentium magnitudo virtutũ crescat ad cumulũ sequẽtium delictorũ. Locus sapphiri lapides ei⁹/ et glebe illi⁹ aurũ. Quid enim hoc loco per lapides/ nisi sanctorum ac fortium mentes accipimus? Capitulum.xx.

IN scriptura etenĩ sacra aliquãdo lapides ĩ malo/ aliquãdo vero in bono accipi solẽt. Nã cũ lapis pinsensibilitate ponit/ dura p lapides cor-

Matth.iij da signant. Vnde et p Mattheũ dicit: Potẽs est de⁹ de lapidib⁹ istis suscitare filios Abrae. Qui videlz noie lapidũ corda gentiliũ designat: dura tũc atqz insensibilia per

Ezech.xj. infidelitatẽ. Et p pphetã dñs pollicet dicẽs. Auferã cor lapideũ de carne vestra: z dabo vobis cor carneũ. Rursũ p lapides/ mẽtes fortiũ designari solẽt. Vnde z p Petrũ

j.Pet.ij. sanctis dr: Et vos tanqz lapides viui supedificamini domus spũales. Et p pphetã dñs venienti ecclesie pollicet/

Esa.liiij. dicẽs: Ecce ego sternã p ordinem lapides tuos: z fundabo te in sapphiris: z ponã iaspidẽ ppugnacula tua: z portas tuas in lapides sculptos: et oẽs terminos tuos in lapides desiderabiles/ vniuersos filios tuos doctos a domino. Strauit nãqz in illa p ordinẽ lapides: qz in ea sanctas aĩas meritorũ diuersitate distinxit. Fũdauit eam in sapphiris: qui scz lapides coloris aerei in se similitudinẽ tenẽt: qz robur ecclie in alabus celestia appetẽtib⁹ solidatur. Et qm iaspis viridis est coloris/ iaspidem ppugnacula eius posuit: qz illi cõtra aduersarios p sancte ecclie defensione obiecti sunt: qui internis desiderijs virentes/ nulla teporis reproba ariditate marcescunt. Portas ve-

J ro eius posuit in lapides sculptos. Hi quippe porte sunt ecclesie/ p quorũ vitã atqz doctrinã intrat eã multitudo credẽtium. Qui pro eo etiam qz magnis operib⁹ pollent: z id qd loquentes asserunt/ viuẽtes ostendũt: nõ puri sed sculpti lapides eẽ memorant. In quoz eñi vita recta operatio cernitur/ quasi in eisdem ipsis exprimit qd egerũt. Vbi omnẽ quoqz sanctorũ numerũ generali collectione concludens, subdidit: Oẽs terminos tuos in lapides desiderabiles. Et tanqz si audiẽtes ista peterem⁹ vt hos lapides quos diceret indicaret/ adiũxit. Vniuersos filios tuos doctos a dño. Quia igit de iudea nunqz sancte aie que celestẽ vitã ducerẽt defuerũt/ dicitur: Locus sapphiri lapides ei⁹. Et qz magna vite ac sapiẽtie claritate per fidẽ fulsit/ adiũgitur. Et glebe illius aurũ. Quid per glebas/ nisi collectiones singulorũ ordinũ ac multitudines designãtur? Glebe autẽ ex humore z puluere cõstringuntur. Omnes ergo q rore gratie infusi/ ex mortis debito se puluerem esse veraci cognitione cõfessi sunt: dum vite virtute clarescerent/ quasi auree in illa glebe iacuerunt. Glebas hec terra habuit in prophetis: glebas in doctoribus: glebas in patribus antiquis: qui magna se infusione gratie in professionis et operis vnanimitate tenuerũt. Dicat ergo. Et glebe illius aurum: qz in ea multitudo spiritualiũ tanto maiori virtute claruit/ quãto se in deũ ac proximũ maiori vnanimitate constrinxit. Sed hoc aurum per-

K fidie est postmodum tenebris obscuratum. Cuius profecto nigredinẽ Hieremias propheta intuens deplorat/ di-

Thren.iiij cens: Quomodo obscuratũ est aurum: mutatus est color optimus? Aurũ nãqz obscuratũ est: quia in eis antiquus ille fidei atqz innocentie splẽdor/ irruente pfidia/ malitie se nocte fuscauit. Quia igit qd fuit audiuimus/ locus.s. sapphiri lapides eius: et glebe illius aurũ: nunc iam dilectus ille dei populus/ cur tanta hec bona perdiderit/ audiamus. Sequitur. Capitulum.xxj.

SEmitã ignorauit auis: nec intuitus est oculos vulturis.] Quis hoc loco auis nomine: nisi ille signatur qui corpus carneũ qd assumpsit/ ascẽdendo ad ethera librauit? Qui apte quoqz etiã vulturis appellatione exprimitur. Vultur quippe dum volat/ si iacens cadauer conspicit/ ad esum se cadaueris deponit: et plerũqz sic in morte capitur/ dum ad mortuum animal de summis venit. Recte ergo mediator dei z hominũ/ redẽptor noster vulturis appellatione signatur: qui manens in altitudine diuinitatis sue/ quasi quodam volatu sublimi cadauer mortalitatis nostre cõspexit in infimis/ z sese de celestib⁹ ad ima submisit. Fieri quippe pper nos homo dignat⁹ est: z dum mortuũ animal petijt: mortẽ apud nos qui apud se erat imortalis/ inuenit. Sed hui⁹ vulturis oculus fuit ipsa intentio nostre resurrectionis: qz ipse

L ad triduũ mortuus/ ab eterna nos morte liberauit. Ille ergo perfidus iudee populus mortalẽ vidit: sed quomodo morte sua nostram mortẽ destrueret/ minime attẽdit. Cõspexit quidẽ vulturẽ: sed oculos vulturis nõ aspexit. Qui dũ humilitatis ei⁹ vias quib⁹ nos ad alta subleuauit/ cõsiderare noluit/ semitã auis ignorauit. Neqz enim pensare studuit: qz ei⁹ nos humilitas leuaret ad celestia: z mortis eius intẽtio reformaret ad vitam. Semitã igit ignorauit auis: nec intuitus est oculos vulturis: quia et si vidit eum quẽ in morte tenuit: videre noluit quanta vite nostre gloria de eius morte sequeret. Vnde et ad crudelitatem quoqz persecutionis exarsit: verba vite recipere renuit: predicatores regni celorum prohibendo/ scuiendo/ feriẽdo repulit. Qui scilicet repulsi iudeam ad quã missi fuerant deserentes/ in gentilitatis collectionem dispersi sunt. Vnde adhuc subditur.

¶ S. Ex apostolis z successoribus eorũ quasi ecclesiastici negociatoribus a iudea repulsis/ ad gentes quasi silices duros manus predicationis conuersa est.

¶ Non calcauerunt eam filij institorum: nec pertrãsiuit per eam leena.] In cũctis latinis codicibus institores positos reperimus: i grecis vero negociatores inuenimus. Ex qua re colligi valet/ qz hoc in loco pro negociatorib⁹ institores/ scriptores ignorãdo posuerunt. Institores eñi negociatores dicimus: pro eo qz exercẽdo operi insistant. Sed vterqz sermo licet in voce dissonet/ in intellectu non

M discrepat: qz oẽs qui fidelium mores instituũt/ spiritale negocium gerunt: vt cum predicationẽ suam auditorib⁹ prebẽt/ ab eis fidẽ z opera recta percipiãt: sicut de sancta

Prouer. xxxj. ecclesia scriptum est: Syndonẽ fecit z vendidit. de qua et paulopost illic dicit: Vidit qz bona est negociatio ei⁹. Qui hoc loco institores/ nisi pphete sancti vocati sunt: qui synagoge mores ad fidem instituere curauerũt prophetando? Quorum nimirũ filij sancti apostoli nuncupant: qui vt deũ hoiem crederẽt/ ad eãdem fidẽ ex eorũ sunt predi-

Ps.xliiij. catione generati. De quib⁹ ecclesie p psalmistã dicit: Pro patrib⁹ tuis nati sunt tibi filij: cõstitues eos pricipes sup omnẽ terrã. Sed qz repulsi apostoli a synagoge finibus sunt egressi: recte nũc dicit: Nõ calcauerũt eã filij institorũ. Calcarẽt quippe eã institorũ filij/ si pdicatores sancti eiusdẽ synagoge vitia calce virtutis premerẽt. Si autẽ institores eosdẽ sancte ecclie predicatores accipim⁹: institorũ filios/ pastores z doctores q aplorũ vitã secuti sunt/ nil obstat intelligi. Qui synagogã minime calcauerũt: qz dũ eorũ patres. i. apostoli ab illa repulsi sunt/ ipsi quoqz ab eius vocatione cessauerunt. Caplm.xxij.

PEr quã videlz synagogã leena nõ pertransijt: qz sancta ecclesia collectioni gentiũ dedita/ nequaqz sese ad illũ iudee populũ diuti⁹ occupauit. Recte autẽ ecclesia leena nũcupatur: qz male viuẽtes in vitijs/ ore sancte pdicationis interficit. Vnde z ipsi pri-

Act.x. mo pastori quasi hui⁹ leene ori dicit: Macta et manduca.

A Quod mactatur quippe/a vita occidit:id vero qd comedi-
tur/in comedentis corpore cōmutatur. Macta ergo et mā-
duca dicitur.i.a peccato eos in quo viuunt interfice: et a
semetipsis in tua illos membra conuerte. Et quia hec eccl'ia
corpus est dn̄i:ipse etiam dn̄s iacob voce leo vocatur et le-
Gen.xlix. ena vocatur ex corpore/dū ei sub iude specie dicit: Ad pre-
dam fili mi ascēdisti:requiescēs accubuisti vt leo & quasi
leena. Quis suscitabit eū? Hec igitur leena nequaq; dr q:
per iudeam transijt, sed non pertransijt. Apostolis nāq;
predicantib⁹ prius ex illa tria milia/postmodū q̄nq; mi-
lia crediderūt. Ecclesia itaq; per synagogam transijt/ s;
nō ptrāsijt:q: ex illa ad fidē paucos rapuit:s; tamen illū
īfidelē populū a perfidia funditus non extinxit. Sed qd
sepe iā dixim⁹/repulsa ab infidelitate iudeorū / deflexit
ad vocationem gentiū. Vn̄ adhuc de eadē leena dicitur.
[Ad silicem extendit manū suam:subuertit a radicibus
montes.] Manū quippe ad silicem extendit: q: ad duri-
tiam gentium sue brachiū p̄dicationis misit. Vn̄ et idē
beatus iob passionis sue historiam prescieñs gentibus in-
B notescendam/dicit: Scribantur hec stilo ferreo in plum-
bi lamina/vel celte sculpantur in silice. Quid vero h̄ in
loco montes nisi huius seculi potētes accipim⁹: qui pro
terrena substātia in altū tument? De quib⁹ psalmista ait:
Ps.cxliij. Tāge montes/et fumigabūt. S; montes a radicib⁹ sunt
euersi/q: predicante sancta ecclesia: sūme huius seculi
potestates in adoratū omnipotētis dei ab ītima cogita-
tione ceciderunt. Radices enim montium cogitationes
sunt intime superbor. Et a radicibus mōtes cadunt:q:
ad colendum deum/potestates seculi ab imis cogitatio-
nibus prosternuntur. Recte etenī per radicem cogitatio
occulta signatur:quia per hoc quod intus non cernitur
Esaie erumpit quod videatur foris. Vnde et in bonam partē p
xxxvij. prophetam dicitur: Emittet id quod saluatum fuerit de
domo iuda:et quod reliquum est /mittet radicem deor-
sum/et faciet fructum sursum. Ac si aperte diceretur: In
imis cogitatio nascitur/ vt in sūmis retributio reddat.
Dicat ergo: Ad silicem extendit manū suā:subuertit a ra-
dicibus montes:q: dū duritiam gentium sancta p̄dica-
tio petijt/ supboꝝ altitudinem funditus strauit. Q: ve-
ro eos quos a cogitationibus terrenis euacuat / donis
celestibus replet/et quos infimis curis exhaurit/supnis
rigat fluentis:mox subdit. [In petris riuos excidit].i.i
duris gentiliū cordib⁹ fluuios predicationis aperuit: si-
cut per prophetam quoq; de irriganda dicitur aridita-
Ps.cvj. te gentilium: Posuit desertum in stagnū aque:et terram
sine aqua in exitus aquarum. Atq; in euāgelio promittit
Jo.vij. dn̄s dicens: Qui credit in me sicut dicit scriptura /flumi-
na aque viue de ventre eius fluent. Quod promissum tūc
audiuimus/etiam nunc completum videmus. Ecce enī
in sanctis predicatoribus/et non ex iudea progenitis/per
cunctā ecclesiam toto orbe diffusam/fluenta celestiū mā-
datorum vbertim manāt ore gentilium. Quia enim i pe-
tris riuos aperuit:ex duris quoq; cordib⁹ fluuius sancte
C predicatiōis emanauit. Sequitur. [Et omne preciosum
vidit oculus eius.] Sciendum magnopere est:quia tan-
to vnaqueq; anima fit preciosior ante oculos dei / q̄to p
amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos. Hinc
j.Reg.xv. ad saul dicitur. Nonne cū paruulus esses in oculis tuis:
caput te constitui in tribubus israel? Ac si aperte diceret.
Magnus mihi fuisti/q: despectus tibi:s; nunc q: magn⁹
tibi es/factus es despect⁹ mihi. Vn̄ & p pphetam dicitur:
Esa.v. Ve qui sapientes estis in oculis vestris:et coram vobis-
metipsis prudentes. Tanto ḡ fit quisq; vilior deo / q̄to
p̄ciosior sibi:tanto preciosior deo/q̄to propter eū vilior si-
Ps.cxxxvij. bi:q: hūilia respicit/et alta a lōge cognoscit. Cap.xxiij.

O Mne itaq; preciosum vidit ocul⁹ eius. In scri-
ptura sacra videre dei/aliquādo p eligere poni-
tur:sicut in euangelio scriptum est: Cum esses
Jo.j. sub ficu/vidi te.i.positū te sub vmbra legis elegi. Vidit
j.Cor.j. ergo preciosum:quia humilia elegit. Infirma enim mun-
di elegit deus/vt cōfunderet fortia. Vidit p̄ciosum / cū
humanā animā de se abiectam sapientie gratie sue illu-
stratione respexit. De qua videlicet aīa per prophetā di-
Hiere.xv. citur: Si separaueris p̄ciosum a vili/quasi os meū eris.
Vilis quippe deo est mundus presens:preciosa vero ei ē
aīa humana. Qui ergo preciosum a vili separat / q̄si os
dn̄i vocatur:q: per eū de⁹ verba sua exerit:q ab amore pre-
sentis seculi/loquendo que potest/hūanā animā euellit.

Et quia testamenti noui doctores ad hoc vsq; perducti D
sunt/vt occultas quoq; allegoriarum caligines in veteri
testamento rimarentur:recte subditur.
¶ S. Q: populus christianus in fluuijs legis et prophe-
tarum reuelante xp̄o scrutatus sit p̄fundos intellect⁹/et
pduxerit in lucem que moyses velata facie abscōderat.
¶ Profunda quoq; fluuiorum scrutatus est:& abscōdi-
ta produxit in lucem.] Quid nāq; hic aliud flumina/nisi
antiquorū patrū dicta nūcupantur? Quis enī pensare suf-
ficiat/q̄ vehemēs fluuius dum legem cōderet/ex pecto-
re moysi erupit? q̄ vehemens fluuius ex dauid corde de-
fluxit? q̄nta a salomonis ore atq; omnium prophetarum
fluminū fluenta manarunt? S; horū fluminum iudea spe-
ciem tenuit/dum littere superficiem seruans/eorū p̄fun-
da nesciuit. Nos vero q: reuelāte dn̄o iudeis iterna spūalia
querimus:eorū profunda rimamur. Quod ipse dn̄s face-
re dicitur:q: id nos agere ipso donāte preualemus. Per
nos ergo/qui non litteram que occidit/sed spiritum qui
viuificat sequimur:profunda fluuiorum dn̄s scrutatur/
et abscondita in lucem producit:quia dicta legis que ca-
ligosa nimis historia obscurat/nūc expositio spiritualis
illuminat. Vnde et loquens in parabolis per euangeliū
Mat.x. veritas discipulis p̄cepit/dicens Quod dico vobis i te-
nebris/dicite in lumine:et quod in aure auditis/p̄dicate
super tecta. Aperte nāq; dicta exponentium fecerunt no-
E bis esse tam conspicuas sillas antiquorū patrum. Vnde
esaias propheta plana sancte ecclesie expositionis verba
cōspiciens/& non allegoriarum tenebris obscura / excla-
Esaie mauit dicēs: Locus fluuiorum riui latissimi et patētes.
xxxiij. Testamēti enī veteris dicta q̄si angusti et clausi riui fue-
rāt:q immēsas sciētie sue sententias collectione obscuris-
sima constringebant. At cōtra doctrina sancte ecclesie ri-
ui et lati et patentes sunt:quia ei⁹ dicta & inuenientib⁹ mul-
ta sunt/& querentib⁹ plana. Ait ergo: Profunda fluuioꝝ
scrutat⁹ est:et abscōdita pduxit in lucē. Quia dum suis
expositoribus intelligentie spiritum infudit/antiquas p-
phetantium obscuritates aperuit. Et hoc iam sancta ec-
clesia per spiritum agnoscit/qd synagoga prius per litte-
Exodi ram intelligere oīno non valuit. Vnde et moyses cum po-
xxxiiij. pulo loqueretur/faciē velabat:vt videlicet designaret q il-
le iudeorū popul⁹ legis v̄ba cognosceret:sed eiusdem cla-
ritatē legis omnimodo non videret. Vnde recte p Pau-
ij.Cor.iij. lum dicitur: Vsq; in hodiernū enim diem cū legitur moy-
ses:velamen est positum super cor eorum. Sed quia di-
cta dei nullatenus sine eius sapientia penetrātur(nisi enī
qui spiritum eius acceperit/eius nullo modo verba co-
gnoscit)sanctus vir de inuestiganda eadem dei sapiētia
verba subiungit/dicens.
¶ S. Q: nihil deo digne recōpensari pōt:cuius gratia
est/q inuentus a nobis:et q passus est pro nobis.

Capitulum xxiij.

S Apientia vero vbi inuenitur/et qs est loc⁹ intel-
ligētie? Nescit homo preciū eius:nec inuenitur i F
terra suauiter viuentium. Abyssus dicit/nō est
in me:& mare loquitur/nō est mecū. Nō dabitur aurū obry-
sum pro ea:nec appēdetur argentū in cōmutatione ei⁹.]
Notandū prius est/q duo sibi proposuit/et duo subdidit
respondendo. Ad id nāq; qd superius dixit: sapiētia ve-
ro vbi inuenitur/et quis est locus intelligentie? isto versu
respondit: Abyssus dicit/non est in me:& mare loquitur/nō
est mecū. Ad id vero quod dixerat: Nescit hō p̄ciū ei⁹?
nec inuenitur in terra suauiter viuentium:inferiorem ver-
sum reddidit/dicēs: Nō dabitur auꝝ obryzum p ea:nec ap-
pendetur argentum in cōmutatione eius. Ad vtraq; er-
go respondit:sed augēdo quod obiecerat/non soluēdo.
Cum sapientie nāq; locū quereret/ac deinde inferius re-
deret:abyssus dicit/non est in me:nō vbi esset/sed vbi non
esset indicauit. Rursus cum ab homine eius p̄ciū dice-
ret ignorari/atq; ad hoc inferius responderet:non dabi-
tur aurum obryzum p ea:nō qd esset ei⁹ p̄ciū/sed quid nō
esset ostendit. Cūctis aūt liquet/q neq; hec humana sa-
pientia vel teneri loco/vel emi diuitijs potest. Sed vir
sanctus mysticis sensibus plenus/ad alia nos intelligen-
da trāsmittit:vt non creatam/sed creantē sapientiā requi-
ramus. Nam nisi in verbis istis allegoriarum secreta ri-
memur:ea vtiq; que sequūtur/oīno sunt digna despectui
si ex sola historica narratione pensentur. Paulopost nāq;
dicit: Non adequabitur ei aurū vel vitrum. Et cum (sicut

G nouimus) vitrū longe atq̧ dissimiliter auro sit vilius: cur post auri nomen/metalli vtiq̧ preciosi/ pro imēsa laude vitrū quoq̧ dixit sapientie non equari? Ipsa ergo littere difficultate cōpellimur: vt ad sententias borū ꝯborū mysticas vigilemus. Uir itaq̧ sanct⁹ quam sapientiā cō: [j. Cor. j.] templat/nisi eā de qua Paulus apostolus dicit: Chri: stum dei virtutem et dei sapiētiam? De qua per Salomo [Puer. ix.] nem scriptum est: Sapientia edificauit sibi domum. et de [Ps. ciij.] qua psal. ait: Omnia in sapiētia fecisti. Huius nimirum sapientie homo precium nescit: quia nihil dignū estima: tioni illius inuenit. Nō autē hoc sapientie preciū ē cē di citur et nesciri: sed idcirco nesciri: q2 deest. eo scz loquen: di genere/ quo in augustijs quisq̧ deprehēsus/ cum reme diū subuentionis non inuenit: fateri solet q2 quid faciat nescit. Huius ergo sapientie ꝑciū nescire/ est digni opis meritū/ quo illam ꝑcipiat/ nō inuenire. Ad hoc nāq̧ pre: cium dam⁹/ vt eius vice rem quā appetim⁹/ possidere de beamus. Quid aūt nos dedim⁹/ vt hanc sapientiā q̄ chri [Rom. xj.] stus est/ percipere mereamur? Gratia quippe redēpti su mus. Illa nāq̧ sola opera male viuendo dedimus: q̄bus si iusta retributio seruaretur/ nō christus/ sed supplicia redderent. Sed aliud homo per iustitiam meruit: aliud ꝑ gratiam accepit. Testatur paulus: prius sc̄s mēs illius se: men gratuite veritatis acciperet: quibus sentib⁹ ꝑmeba: [j. Timo. j.] tur erroris. Qui pri⁹ inquit fui blasphem⁹ et ꝑsecutor et cōtumeliosus: sed misericordiā cōsecut⁹ sum: q2 ignorās feci in incredulitate. Testat̄ ꝓ qualib⁹ christus mori di: [Roma. v.] gnat⁹ est: Cum adhuc (inq̄t) peccatores essemus/ ſm tp̄s christus pro impijs mortuus est. Qui ergo veniēte sapiē tia ipsi inuēti sum⁹/ q̄d boni operis dedimus/ quo acci: pere eandē sapientiā mereremur? Huius itaq̧ sapientie [H] homo pꝛeciū nescit: quia quisquis a brutis animalibus rationis intellectu discretus est/ qm̄ q̄ suis meritis non sit saluatus intelligit/ nihil se dedisse boni operis vt ad fi dem veniret/ agnoscit. Quasi enim ad ꝑcipiendum sapiē tiam ꝑciū dare est/ cognoscendū deum actionis sue mer: cede preuenire. Non esse huius sapientie precium cogno [Roma. xj.] uerat/ q̄ dicebat. Quis prior dedit ei/ et retribuetur illi? [Ephe. ij.] Hinc iterū scriptū est: Grā salui facti estis ꝑ fidem: ꝛ hoc non ex vobis/ sed dei donū est: non ex operibus/ vt ne q̄s [j. Cor. xv.] glorief. Hinc de semetipso iterum loquitur/ dicēs. Grā dei sum id q̄d sum. Ex huius nimirum aspiratione gra: tie quia virtutū opera protinus in corde generanf: vt ex libero quoq̧ arbitrio subsequaf actio/ cui post hāc vitā retributio eterna respōdeat: illico adiecit: Et gratia eius in me vacua non fuit.

Capitulum. xxv.

SEd sunt nōnulli qui saluos se suis virib⁹ exul: tant: suisq̧ precedentibus meritis redemptos se esse gloriant. Quorū ꝑfecto assertio inuenif sibimetipsi contraria: q2 dū et innocentes se asserunt/ et redemptos/ hoc ipsum in se redēptionis nomē euacuant. Omnis nāq̧ qui redimitur/ ex aliqua proculdubio capti uitate liberatur. Unde ergo quilibet iste redemptus est/ [I] si prius non fuit sub culpa captiuus? Liquet itaq̧ q2 mul tum desipit/ quisquis hec sapit. Hominis quippe meritū superna gratia non vt veniat inuenit/ sed postq̄ venerit fa cit: atq̧ ad indignam mentē veniēs deus dignam sibi ex: hibet veniendo: et facit in ea meritum quod remuneret/ q̄ hoc solum inuenerat quod puniret.

¶ S. Qr latro i cruce subita repletus gratia/ habuit fi: dem/ spem/ et charitatem.

¶ Libet inter hec mētis oculos ad illū latronem redu: cere/ qui de fauce ascendit crucem: de cruce paradisum. Intueamur qualis ad patibulum venerit: et a patibulo qualis abscessit. Uenit reus fraterno sanguie/ venit cruē tus: sed interna gratia est mutatus in cruce: et ille q̄ mor: tem fratri intulit/ moriens domini vitam predicauit/ di: [Luc. xxiij] cens. Memento mei dn̄e dum veneris in regnum tuum. [Latro in cruce clauatus.] In cruce claui man⁹ eius pedesq̧ ligauerāt: nihilq̧ i eo a penis liberum nisi cor et lingua remanserāt. Inspirāte deo totū illi obtulit/ q̄d in se liberū inuenit: vt iuxta hoc [Roma. x.] q̄d scriptum est: Corde crederet ad iustitiam: ore confite retur ad salutem. In corde autē fideliū tres summopere [j. Cor. xiij.] manere virtutes testaf apl̄s/ dicens. Nunc autem manēt fides/ spes/ charitas. Quas cunctas subita repletus gra tia/ ꝛ accepit latro ꝛ seruauit i cruce. Fidē nāq̧ habuit/ qui regnaturū dn̄m credidit/ quem secū pariter morien: tem vidit. Spem habuit/ qui regni eius aditum postula: uit/ dicens: Memento mei dn̄e dū veneris in regnū tuū. [K] Charitatē quoq̧ in morte sua viuaciter tenuit/ q̄ fratrē ꝛ collatronē ꝓ simili scelere morientē/ et de iniquitate sua arguit/ et ei vitam quam non cognouerat predicauit/ di: cens. Neq̧ tu times deum: qui in eadem es dānatione: ꝛ nos quidem iuste: nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa/ ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Confitebatur dn̄m quē videbat secū humana infirmitate morientem/ qm̄ ne: gabāt apostoli eū quē miracula viderant diuina virtute facientem.

Capitulum. xxvj.

SEd hi q̄ saluari hominē ꝓprijs viribus astru: unt/ eandē cōfessionē hominis ab ipsius eē vir: tute hominis suspicantur. Q̄d si ita esset/ in dei [Ps. cx.] laude psalmista non diceret: Confessio et magnificentia opus eius. Ab eo itaq̧ accipimus recta confiteri: a q̄ no: bis ꝛ magna danf operari. Quia ergo nil boni operis de dimus/ quo hanc sapientiam ꝑcipere mereremur: dicaf recte Nescit hō preciū eius/ quoniā quisq̧ iam ratione vtitur: tanto altius sub huius sapientie intellectu se de: spicit/ quāto eiusdē sapientie virtus interna cognoscit: vt indignū se ad hanc ꝑuenisse videat: per quā gratuito agitur vt dign⁹ fiat. De qua bene mox subditur.

¶ S. Qr qui hui⁹ mūdi suauitatib⁹ se exponūt/ ꝛ inter blādimēta voluptatū ꝯsanf: ab intellectu sapiētie et co: gnitione diuina penitus alieni sunt.

¶ Nec inuenitur in terra suauiter viuentiū. Quid hoc [Ps. cxlij.] i loco terre signaf noīe/ nisi aīa hūana? De qua ps̄. dicit: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Hec aūt sapientia inueniri in terra suauiter viuentium nō valet: quia q̄sq̧ adhuc hui⁹ vite voluptatib⁹ pascif/ ab eterne sapie intel: [L] lectu separatur. Nā si hc sap̄it/ expuls⁹ ab internis gau: dijs/ de ea in quā cecidit/ exilij sui cecitate lugeret. Hinc [Eccl̄s. j.] nāq̧ ꝑ Salomonē dr̄: Qui apponit sciētiā/ apponit et do lorem. q2 quāto pl⁹ homo ceperit scire quid perdidit/ tā: to plus lugere incipit corruptionis sue sententiam quā inuenit. Cōsiderat nāq̧ vnde quo lapsus est/ q2 a paradi: si gaudijs ad erūnas vite presentis/ ab angelorū societa: tibus venit ad curas necessitatum. pensat in quot iam pe riculis iacet: qui prius sine periculo stare contempsit. lu: get exiliū quod dānatus patitur/ et suspirat ad celestis glorie statum: quo perfrui secur⁹ posset/ si peccare noluis [Ps̄. xxx.] set. Quod bene psalmista considerans ait: Ego dixi i pa uore meo. proiectus sum a vultu oculorum tuorum. Con templat⁹ quippe interna gaudia visionis dei ꝛ socialem frequētiā angeloꝝ ꝑsistentiū/ reduxit oculos ad ima: vi: dit quo iaceret q̄ ad hoc cōditus fuerat/ vt in celestib⁹ sta: re potuisset: pensauit vbi cēt: et quod deesset ingemuit: ꝓ: iectūq̧ se a vultu oculorū dei doluit: quia in comparatio ne lucis intime/ grauiores senserat exilij sui tenebras q̄s tolerabat.

Capitulum. xxvij.

HInc est q̄ ad animū suū ex presenti vita nulli⁹ [Ps. lxxvj.] gratiā cōsolationis admittit/ dicens. Negaui consolari animā meā. Nā plerūq̧ huius seculi [M] diuites solent mētis tedio affecti/ bona tꝑaliter accepta conspicere/ et tristitiam delinire. Cum em̄ merore q̄dam se tāgi sentiūt/ equos aspiciūt: auri argentiq̧ sui vascula cōtemplantur: predia circuēunt. Cūq̧ per hec tꝑalia ocu: los libenter trahunt/ obortū a se merorē vincūt. Un̄ eis ꝛ [Luc. vj.] in euangelio veritas dicit: Ue vobis diuitibus/ qui hic habetis consolationē vestrā. Sed sanctus vir qui hoc lu: get/ q2 ab eternis gaudijs cecidit/ consolationem de tem poralib⁹ non admittit/ dicens: Negaui consolari animā meā. ac si aperte dicat. Qui de tēporaliū amissione nō lu geo/ de tēporaliū abūdātia consolari neq̄q̄ possum. Cui tāq̧ si nos audientes ista diceremus/ Quid igitur que: ris/ qui consolari in his que mundi sunt renuis? illico ad [Ps. lxxvj.] iecit: Memor fui dei/ et delectatus sum. Ac si apte dicat: Terrenarū rerū me nec abūdantia refouet: auctoris au: tē mei quē adhuc videre non valeo/ vel sola memoria de: lectat. Hec est igitur amaritudo sapientiū: q2 dū spe in al [Eccl̄s. vij.] ta erecti sunt/ nullis hic gaudijs animū sternunt. Hinc enim scriptum est: Cor sapiētium/ vbi tristitia est: et cor stultorum/ vbi letitia. Hinc iacobus dicit: Miseri estote et lugete et plorate/ et risus vester in luctum cōuertaf/ ꝛ [Iac. iiij.] gaudium in merorē. Hinc ꝑ semetipsam veritas attesta: [Mat. v.] tur dicens: Beati qui lugent: qm̄ ipsi consolabuntur. In ueniri ergo sapiētia in eorum terra nō pot: st/ q̄ suauiter

B

viuũt:q᷑ tãto verius stulti sunt/q̃to maiora pdentes/in minimis letantur. Hinc petr⁹ eandem prauoꝝ stultitiam reprehendit/dicens. Voluptatem existimãtes diei delicias coinquinatiõis et macule. Hinc Salomon ait: Risum deputaui errorem:ꝛ gaudio dixi. quid frustra deciperis? Dicat itaq̃ vir sanctus de sapientia. Nec inuenitur in terra suauiter viuentiũ:q᷑ nimirũ qui in hoc mundo suauiter viuunt:ita adhuc stulti sunt/ vt hocipsum q̃q̃ nesciant vnde ceciderunt. Sequitur.

ii. Pet.ij.
Eccs.ij.

¶ S. Qr filij huius seculi dũ carnaliter sapiẽtes eẽ appetũt:deũ in se esse nequaq̃ ostendũt: quia duplicium et fictorũ corda quasi abyssus sunt:et amaras et inquietas alas spũssanctus minime inhabitat.

¶ Abyssus dicit/non est i me. Quid hoc loco abyssũ nisi corda hominum vocat? que et per lapsum fluida/et per duplicitatis sunt caligině tenebrosa. Que nimirũ abyssus non esse in se hanc sapientiam pfitet:q᷑ iniqua mens dum esse sapiens carnaliter appetit/stultam se ad spũalia ostendit. Nã q᷑ teste Paulo/sapiẽtia hui⁹ mundi stultitia est apud deum:tãto quisq̃ amplius intus stultus fit/ q̃to conatur exterius sapiens videri. De hac abysso per Joannẽ dicit: Vidi angelũ descendentẽ de celo / habentem clauem abyssi/ꝛ cathenã magnã in manu sua : et apprehendit draconẽ serpentem antiquũ/ qui est diabolus et sathanas:ꝛ ligauit eum p annos mille:et misit in abyssum/ꝛ clausit:et signauit sup illũ/ vt non seducat ampli⁹ gentes/donec cõsumment mille anni. Millenario eteni nu mero nõ quãtitatẽ temporis/sed vniuersitatẽ q̃ regnat ecclesia/designauit. Antiquus autẽ serpens ligatus cathena i abyssum mittit:q᷑ religat⁹ a bonoꝝ cordib⁹/apud reproboꝝ mẽtes reclusus eis atroci⁹ dñat. Qui paulopost q̃q̃ de puteo abyssi educi describit:q᷑ de iniquorum cordib⁹ nũc occulte seuiẽtib⁹/ tũc accepta cõtra ecclesiã potestate/in vim aperte persecutionis erumpet. Hec itaq̃ abyssus in qua nũc diabolus seruatur occult⁹/ nõ esse in se sapientiã dicit:q᷑ alienam se a vera sapientia iniquis operib⁹ ostendit. Dũ eñi malitiã quisq̃ tegit i corde: ore autẽ blãdimẽta exhibet/dũ cogitationes suas duplicitate obnubilat:dũ puritatis verba quasi fatuitatem deuitat:dũ vias simplicis innocentie declinat / quasi habere abyssus dei sapientiam recusat. Et quia huic mũdo mentes dedite/pñtis vite curis et sollicitudinib⁹ pturbãt: et idcirco eiusdẽ sapiẽtie trãquillitate pfrui neq̃q̃ pñt: recte subiũgit: Et mare loquit/ nõ est mecũ. Quid eñi maris noĩe/nisi seculariũ mentium amara inquietudo significat? Que dũ se vicissim inimicitijs ĩpetũt/q̃si aduersantes se vnde collidunt. Recte etenĩ mare vita secularium dicitur:q᷑ dũ procellosis actionum motib⁹ concitatur/ ab interne sapientie quiete atq̃ stabilitate disiũgit. Quo cõtra bene per prophetã d: Sup quẽ requiescet spiritus meus/nisi super humilem et quietũ et trementẽ sermones meos? A terrenis autem mentibus tanto longi⁹ spũs fugit/quãto apud has quietẽ non inuenit. Hinc est eni qḋ de quibusdã per psal. dr: Contritio et infelicitas in vijs eorum/et viam pacis non cognouerunt. A qua nimirum contritiõe perturbationis nos dñs reuocat/dicẽs: Venite ad me oẽs q̃ laboratis et onerati estis/ et ego vos reficiã: tollite iugũ meũ sup vos:ꝛ discite a me q᷑ mitis sum ꝛ humilis corde:ꝛ inuenietis requiẽ aiab⁹ vestris. Quid eñi i hac vita laboriosius q̃ terrenis desiderijs estuare? aut qḋ h̃ quieti⁹ q̃ hui⁹ seculi nihil appetere? Ca.xxviij.

i.Cor.xiij.
Tãto qs stultior fit q̃nto conat sapiẽs videri.
Apo.xx.
B
Esa.lxvj.
Ps.xiij.
Mat.xj.
C
Exo.xvj.

Hinc est q̃ israeliticus populus custodiam sabbati accepit in munere. hic econtra est egypt⁹ muscarũ multitudine pcussa. Popul⁹ nãq̃ q̃ deũ sequit/ accipit sabbatũ.i.requiem mentis: vt nullo i hac vita desideriorũ carnaliũ appetitu fatiget. Egyptus vo que huius mũdi speciẽ tenet/ muscis pcutit. Musca eñi nimis insolens et inquietũ aial est. In qua quid aliḋ/ q̃ insolentes cure desideriorũ carnaliũ designant? Unde alĩs dicit: Musce morientes pdunt suauitatem vnguẽti.q᷑ cogitationes supflue que assidue in aĩo carnalia cogitante ꝛ nascunt ꝛ deficiũt:eã suauitatẽ qua vnusq̃sq̃ intrinsecus per spiritum vnctus est/ pdunt: q̃m integritate ei⁹ pfrui non pmittunt. Egypt⁹ ergo muscis percutitur : q᷑ eorũ corda q̃ terrenã vitã diligũt / dũ desideriorũ suorũ inquietudinibus feriuntur/turpitudinib⁹ cogitationum carnalium ad ima depressa sũt: vt ad quietis intime desideriũ nõ leuent. Unde cũ mira ope pietatis ad cor veritas venit/pri⁹ ab eo cogitationũ carnalium estus eijcit:ꝛ post in eo virtutum dona disponit. Qḋ bene nobis sacra euangelij historia insinuat:in q̃ dũ ad resuscitãdã filiã principis inuitatus dñs duceret/protin⁹ additur: Et cũ eiecta esset turba/intrauit:et tenuit manũ eius / et surrexit puella. Foras ergo turba eijcitur/vt puella suscitet: q᷑ si non pri⁹ a secretioribus cordis expellitur ĩportuna secularium multitudo curarum/aĩa que intrinsecus iacet mortua/nõ resurgit. Nã dũ se p innumeras terrenorũ desideriorũ cogitationes spargit/ad ↄsiderationẽ sui sese nullaten⁹ colligit. In his itaq̃ inquietudinũ fluctib⁹ habitare sapientiã non posse cognoscẽs/ait. Et mare loquit: non est mecũ. Null⁹ quippe eã plene recipit/nisi q̃ ab omi se abstrahere actionũ carnalium fluctuatione contendit. Unde ꝛ alĩs dicitur. Sapientiã scribe ĩ tempe ocij:et qui minorat actu/ipse percipiet eã. Et rursum: Vacate et videte/quoniã ego sum deus. Capitulum.xxix.

D
Mat.ix.
Eccle. xxxviij.
Ps.xlv.

Sed quid est q̃ plerosq̃ antiquorum patrũ nouimus hanc sapientiã ꝛ intrinsec⁹ viuaciter tenuisse:et curas mundi extrinsecus solẽniter ministrasse? An perceptione huius sapientie ioseph priuatũ dicim⁹:qui famis tempore toti⁹ egypti curas suscipiens/nõ solũ egyptijs alimenta prebuit / sed vitam quoq̃ exterorũ aduenientiũ ministerij sui arte seruauit? An ab hac sapiẽtia daniel alien⁹ extitit:q̃ a chaldeoꝝ rege in babylonia princeps magistratuũ effectus:tanto maioribus curis occupat⁹ est/quãto et sublimiori dignitate oib⁹ pre latus? Cũ igitur constet plerũq̃ etiã bonos non terreno studio terrenis curis implicari:patẽter agnoscim⁹ quia sic nõnunq̃ ciues hierusalem angarias soluunt babylonie:sicut sepe ciues babylonie ĩpendũt angarias hierusalem. Nam sũt nõnulli qui verbũ vite pro sola sapientie ostentatione predicant/elemosynarum opem pro appetitu vane glorie subministrant. Et quidem hierusalem videntur esse q̃ agũt/sed tamen babylonie ciues sunt. Sic itaq̃ aliquãdo cõtingit vt qui solã celestem patriam diligũt/terrene patrie curis subiacere videant. Quorũ tamẽ ministeriũ a prauorũ operib⁹ plerũq̃ in actu/nõnũq̃ vero ante supernum iudicẽ in sola cogitatione discernitur. Pleni q̃ppe supna sapia discernũt q̃liter debeant et ad aliḋ vacare intrinsec⁹/ꝛ ad aliḋ extrisecus occupari: vt si forte occulta dei ordinatiõe aliq̃d eis non appetentib⁹ de hui⁹ sctĩ curis ĩponit:cedãt deo quẽ diligũt:et pre amore ei⁹ intrinsecus solã illi⁹ desiderent visionem : pre timore vero ei⁹ ĩpositã sibi extrinsecus hũiliter expleant actionem: vt et vacare deo appetãt ex gratia dilectiõis: et rursum curas superimpositas ex cõditione expleãt seruitutis. Cũq̃ occupationes extrinsecus pstrepũt / intrinsec⁹ in amore pacatissima quies tenetur : atq̃ occupationem tumultus exterius perstrepentis dispensat/interius psidens iudex ratio/et tranquillo moderamine ea que circa se minus sunt tranquilla:disponit. Sicut eni vigor mẽtis frenãdis preest motibus carnis : sic sepe superimpositos tumult⁹ occupatiõis bñ regit amor quietis : q᷑ exteriores cure si puerso amore nõ appetunt / non confuso s; ordinato animo ministrari queũt. Sancti etenim viri nequaq̃ eas appetũt: s; occulto ordine sibi supipositas gemunt:ꝛ q̃uis illas per meliorem intentionẽ fugiãt/ tñ p subditã mentẽ portãt. Quas quidẽ sũmopere (si liceat) vitare festinãt:sed timẽtes occultas dispensationes dei/ tenẽt qḋ fugiũt:ꝛ exercent quod vitãt. Intrãt eni ad cor suũ/ꝛ ibi cõsulũt q̃d velit occulta volũtas dei: seseq̃ subditos debere esse summis ordinationibus cognoscẽtes/ humiliant ceruicem cordis iugo diuine dispensationis. Quisq̃s ṽo talis est:q̃libet tumultus ↄsent extrisec⁹: nũq̃ ad ei⁹ iteriora pueniũt. Itaq̃ agit vt aliḋ ĩtrisec⁹ voto aliḋ extrinsec⁹ teneat officio:et hac sapia non iã turbulenta atq̃ confusa/sed trãquilla corda repleant. Hĩ ergo de ea dicit: q᷑ abyssus dicit/non est in me:et mare loquitur/non est mecũ. Ac si aperte diceret: Perturbate mentes seculariũ eoipso clamãt:quoniã a vera sapiẽtia lõge diuise sunt/quo quiete non sunt. Quia vero hec dei sapiẽtia manens cum patre ante secula/incarnanda erat in fine seculorum/vt ad redimendum gen⁹ humanũ/nõ sanctos angelos/non iustos homines mitteret:sed in manifestatione visiõis per semetipsam veniret:recte subiũgit:

¶ S. Cur ad redimendum hominem non misit de⁹ angelum/sed ipse venit.

Questio.
E
Respõsio
Ciues hierusalem ise pe soluũt angarias babylõie ꝛ viceuersa.
Quõ qui solã celestẽ patriã diligũt: terrene pñtie curis subiacere videant.
F
Quõ ↄformẽt se homines diuine voluntati.

G

Quid per aurū obryzum.

¶ Non dabitur aurum obryzum pro ea.] Quid namq̃ p aurū obryzum/nisi sancti angeli designantur? Qui recte et aurū vocantur/et obryzum: aurum/quia fulgēt claritate iustitie: obryzum/qr nullū habuerūt vnq̃ cōtagium culpe.

Homines iusti in hac carne corruptibili nō possūt. Sap. ix. Probatō j. Jo. j. Jaco. iij. ps. cxlij.

Homines vō iusti q̃diu in hac carne corruptibili mortaliter viuūt: aurū quidem eē possunt/obryzum omnino non possunt: qr corpus qd corrumpitur/aggrauat aiam: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Nā q̃uis in hac vita ex magne iustitie claritate resplendeāt: nequaq̃ tñ ad purū peccatorū sordib⁹ carent: Joanne apostolo attestante/qui dicit: Si dixerim⁹ quia peccatum non habemus/nosmetipsos seducimus/et veritas ĩ nobis non est. et affirmante Jacobo qui astruit/dicens: In multis eñ offendim⁹ omnes. Propheta etiā deprecāte/qui ait: Ne intres in iudiciū cū seruo tuo: quia non iustificabitur in cōspectu tuo oīs viuens. Aurum ergo obryzum illi nūcupantur/qui in ea qua conditi sunt innocentia pdurātes/et fulgent claritate iustitie/et nec vel minimis maculantur sordibus culpe. Capitulum. xxx.

Sed quia p hac sapiētia null⁹ angelorū redemptor humani generis mittēdus fuit: neq̃ spē ĩ his (quos in adiutorio hominū sepe apparuisse didicim⁹) angelis poneret/dictū est: Nō dabitur aurū obryzum pro ea. Ac si aperte diceretur: Per semetipsam sapientia manifestabitur/vt humanum gen⁹ a culpa redimatur. Nullus vice ei⁹ angel⁹ mittitur: qr per creatorem necesse est vt creatura liberetur. Vñ et in euāgelio dñs dicit: Si vos fili⁹ liberauerit/vere liberi eritis. Sed vir sanct⁹ spiritu eiusdem sapientie repletus/quosdam in iudea preuidet non esse defuturos/qui spē in legislatore ponerent: et sue salutis auctorem moysen putarent: sicut ꝛ cuidā sanato maledicentes dicūt. Tu discipulus sis ei⁹: nos aūt moysi discipuli sumus. Unde adhuc congrue subinfertur:

Jo. viij.

Joan. ix.

H

[Nec appendetur argentum in cōmutatione ei⁹.] Qr enī argento sepe eloquia diuina signantur: possunt argenti vocabulo etiā eiusdē eloquij scriptores intelligi: quorum vita inter turbas hominū resplenduit luce virtutū. Sed qr lex peccata indicare potuit/non auferre: non quisq̃ veterum patrum/nō legislator moyses humani generis redēptor extitit. Argentū ergo in cōmutatione huius sapientie nō appenditur: qr quilibet sancti esse potuerūt: in cōparatione vnigeniti filij nulli⁹ meriti fuisse pensantur: qui nisi huius sapientie seruos se cognoscerent/sancti nullaten⁹ fuissent. Ad hoc quippe illi missi sunt/vt in cordibus hominū viam huic sapiētie predicando prepararent: neq̃ vt pro ea/sed per eam subiectos populos regerent. Qr enī certum erat q̄ per accessum temporum/deficientis seculi languores excrescerent/actum est vt eterna dei sapientia in fine seculorum per semetipsam veniret ad grandē hūc et nimie infirmitatis egrotum. i. per totum mundum iacens languidum gen⁹ humanū: vt transmissis prius pdicatoribus/quasi quibusdam visitatorib⁹: tanto postmodū maior veniret potētia medici/q̃to magis morb⁹ creuisset egroti. Quia vero null⁹ vice ei⁹ ad saluandos nos mittitur/dicatur recte: Nec appendetur argētū in cōmutatione eius. qm̃ vita iustorū pdicantiū quātalibet sanctitatis luce polleat/aduentū nobis supne sapientie p suam presentiam non cōmutat. Sed fuere multi gentilium/q̃ mundi hui⁹ sapientū disciplinis dediti/ea que sunt iter homines honesta seruarent: ꝛ saluādos seruata honestate se crederent: nec iam mediatorem dei ꝛ hominū quererent: cum quasi sufficientem sibi philosophorum doctrinam tenerent. In quorū despectu mox subditur.

Cur dei sapientia in mūdū venerit.

I

¶ S. Qr sapiētia huius seculi q̃ ficta est colorib⁹ rhetorum/christo cōparata nihil sit: ꝛ nulla philosophie honestas ad salutem sine xp̃o proficiat.

¶ Nō conferetur tinctis Indie colorib⁹.] Quid enī p Indiā que nigrū populū mittit/nisi hic mūdus accipitur? ĩ quo vita hominū per culpam obscura generatur. Tincti autē colores sunt Indie/hui⁹ mūdi sapiētes: q̃ q̃uis p infidelitatē ꝛ plerūq̃ p actionem fedi sunt: ante humanos tñ oculos superinducte honestatis colore fucantur. Sed coeterna dei sapientia tinctis indie colorib⁹ non cōfertur: quia quisq̃s hāc veraciter itelligit/ab his hominibus quos mundus sapiētes coluit/q̃ longe distet agnoscit. Ipsaq̃ eius mandatorū verba ab hui⁹ mūdi sapientibus differūt: qui dū intendūt eloquētie/eorū dicta q̄si pulchra apparent specie et fucatione tincture: ꝛ cū virtute rerum careāt: aliud se esse q̃ sunt verborum cōpositionib⁹ q̄si superductis colorib⁹ mentiuntur. At cōtra doctrina sapientie et predicatione pulchra est/et pura veritate cōspicua: nec aliud se p fallaciā ptendit exteri⁹/et aliō reseruat interi⁹: neq̃ in dictis suis pulchra videri appetit nitore sermonis/sed integritate veritatis. In mandatis igitur suis dei sapientia non confertur tinctis indie coloribus: quia dū fucata eloquentie ornamenta non habet: q̄si vestis sine tinctura placet. Quā fucationē tincture bene Paulus despexerat/cum dicebat: Que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis/sed in doctrina spiritus. Volebat quippe hanc sapientiam sola puritate veritatis ostendere: non autē eloquij tinctione fucare. Sequitur:

Differunt verba sapiētiū mūdi et sapiētie dei.

K

j. Cor. ij.

[Nec lapidi sardonyco preciosissimo vel sapphiro.] Sardonycum vel sapphirum lapides preciosos eē quis nesciat? Et dum multi alij preciosi sint lapides/qui longe istos estimatione magnitudinis antecellant: cur sapphirus vel sardonycus potissimū preciosus nominatus est: cum vterq̃ lapis iste aliorū lapidū comparatione vilissimus sit? nisi vt eos lapides qui preciosi describūtur/dum preciosos non esse cognoscimus/in eorū intelligentia aliud exquiramus. Sardonycus quippe terre rubre similitudinem tenet. Sapphirus vero aeream habet speciem. Possunt ergo in sardonyco per terram rubeam homines/in sapphiro autē per aereā visionē angeli designari. Nā cum rubre terre speciem lapis sardonyc⁹ habeat/nō imerito hominē designat: quia et adā qui prim⁹ est cōditus/latino sermone terra rubra nominatur. Quid est ergo quod dicitur: quia hec sapientia lapidi sardonyco vel sapphiro non confertur/nisi q̄ is qui est dei virtus et dei sapiētia/mediator scz dei et hominū christ⁹ iesus/tanta magnitudine excellat oīa/vt ei nec in terra primi homines/nec in celo angeli comparentur? Unde et p psalmistā dicitur: Quis in nubibus equabitur domino: aut quis similis erit deo inter filios dei? Capitulum. xxx.

Adam.

L

ps. lxxxviij.

Possunt autem p sardonycū lapidē patres testamenti veteris/p sapphirū vō predicatores exprimi testamēti noui. Illi quippe q̃uis magnā iustitie vitam tenerent/carnali tñ propagini seruiebant. Quia igitur cōstat q̄ quedam terrena agerent: non imerito p sardonycū lapidē q̃ (vt pdixim⁹) terre rubre tenet speciē/designantur. Per sapphirū vero q̃ etherei ē coloris/testamenti noui congrue pdicatores accipimus: q̃ carnalis ppaginis desideria postponentes/celestia sola sectati sunt. Unde et propheta ɔspiciēs cūcta carnis desideria sanctos apostolos spiritali ardore transcendere: admirat⁹ ait: Qui sunt hi qui vt nubes volāt? Ac si aperte dicat: Nos per terrā gradimur/qui adhuc coniugijs implicamur/ꝛ propagāde soboli opera carnis impēdimus: isti vero in terra nō ambulāt/sed vt nubes volāt: qui dū celestia appetūt: de terrenis desiderijs nihil tāgunt. Ait ergo: qr dei sapiētia sardonyco vel sapphiro lapidi nō cōfertur: ac si patenter insinuet dicens: Ei qui homo īter homines cernitur/nec in antiquis quisq̃ nec in nouis patribus equatur: quia ex deitate habet q̄ in humanitate quēq̃ similem non habet. Unde adhuc subditur:

Esa. lx.

M

[Non adequabitur ei aurū vel vitrum.] Quis hoc sanum sapiens iuxta litterā sentire dignetur? Vitrū quippe (vt superi⁹ diximus) auro longe est vilius: et postq̃ dictū est/q̄ aurum huic sapientie non equatur/adhuc quasi crescendo subiūgitur: q̄ ei quoq̃ nec vitrū possit equari. Sed ipsa nos littera ab historico intellectu deficiens/ad indagandum allegorie mysteriū mittit. Auri nāq̃ metallū nouim⁹ potiori metallis omnib⁹ claritate fulgere. Vitri quoq̃ natura est: vt extrinsecus visu pura/intrinsecus perspicuitate pluceat. In alio metallo quicquid intrinsecus cōtinetur/absconditur: in vitro vero quilibet liquor qualis continetur interius/talis exterius demonstratur: atq̃ (vt ita dixerim) omnis liquor in vitreo vasculo clausus patet. Quid ergo aliud in auro vel vitro accipimus: nisi illam supernam patriam: illam beatorum ciuium societatem/quorum corda sibi inuicem et claritate fulgent/ꝛ puritate trāslucent? Quā Joānes in apocalypsi ɔspexerat cū dicebat. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ciuitas aurū mūdū similis/vitro mūdo. Qr enī sancti oēs summa in ea beatitudinis claritate fulgebunt: instructa auro dicitur. Et quoniā ipsa eorū claritas vicissim sibi in alternis cordibus patet/ꝛ cū vniuscuiusque

Apo. xxj.

A cuiusq; vultus attenditur/simul et conscientia penetratur: hoc ipsum aurũ vitro mũdo simile esse memoratur. Ibi quippe vniuscuiusq; mentem ab alteri⁹ oculis/ mẽbrorũ corpulentia non abscondet: sed patebit anim⁹: patebit corporalib⁹ oculis ipsa etiam corporis harmonia: sicq; vnusquisq; tunc erit conspicabilis alteri: sicut nunc esse nõ potest conspicabilis sibi. Capitulum.xxxi.

NUnc autem corda nostra q̃diu in hac vita sumus/ quia ab altero in alterum videri nõ possunt: non intra vitrea/ sed intra lutea vascula concluduntur: cui scilicet luto per passionem mentis inherere propheta formidabat/ cum diceret: Eripe me de luto/ vt non inhereã. Quod nimirum habitaculũ corporis Paul⁹ domũ terrestrem noiat/ dicens: Scim⁹ qm̃ si terrestris dom⁹ nostra huius habitationis dissoluaf/ q̃ edificationem ex deo habemus/ domum non manufactam eternam in celis. In hac itaq; terrestri domo q̃diu viuimus/ ipsum (vt ita dicã) corruptionis nostre parietem mentis oculis nullatenus penetramus: ꝛ vicissim in aliis videre occulta non possumus. Unde sancta ecclesia

B sponsi sui speciem videre in diuinitate desiderans/ nec tamen valens: qr eternitatis illius formã quã intueri concupiuerat/ ab ei⁹ oculis assumpta humanitas abscondebat: in canticis canticorum merẽs dicit: En ipse stat post parietem nostrum. Ac si aperte dicat: Ego hunc in diuinitatis sue iam specie videre desidero: sed adhuc a visione illius ꝑ assumpte carnis parietem excludor. Quousq; itaq; in hac corruptibili carne viuimus/ cogitationes nostras in alterutrum non videmus. Unde rursum per eũdem Paulum dicitur: Quis scit hominũ q̃ sunt hois/ nisi spiritus hominis qui in ipso est? Et rursum. Nolite iudicare ante tempus/ donec veniat dñs/ qui et illuminabit abscondita tenebrarum: ꝛ manifestabit consilia cordium. Illa itaq; ciuitas que sua vicissim singulis corda manifestat/ ex auro dicitur similis vitro mundo: vt designetur auro clara/ vitro perspicua. Sed q̃uis in ea sancti om̃es tanta claritate fulgeant: tanta ꝑspicuitate trãsluceant: ei tamen sapientie de cuius imagine habent omne quod sunt/ equari non possunt. Bene ergo dicitur. Non equabitur ei aurum vel vitrum. Ad hoc enim sancti oẽs ad illa gaudia eterna perueniunt: vt esse deo similes possint: sicut scriptum est: Cum apparuerit/ similes ei erim⁹: quoniam videbimus eum sicuti est. Et tamen scriptum est: Domine deus virtutum quis similis tibi? Et iterũ. Aut quis erit similis deo inter filios dei? Unde ergo similes et vnde non similes/ nisi quia huic sapientie et similes erunt ad imaginem: et tamen non erunt similes ad equalitatem? Aspiciendo quippe eternitatem dei/ fit eis vt eterni sint: et dum visionis eius donum percipiunt/ ex perceptione beatitudinis imitantur quod vident. Et similes ergo sunt quia beati fiunt: et tamẽ creatori similes non sunt: quia creatura sunt. Et habent itaq; quandam dei similitudinem: qr non habent finem: et tñ incircũscripti equalitatem non habent/ qui habẽt circũscriptionẽ.

C Dicatur igif recte: Non adequabif ei aurũ vel vitrum: qr quãtalibet sancti claritate et ꝑspicuitate fulgeãt: aliud est homines esse sapientes in deo/ atq; aliud esse hominem sapientiam dei. Quã profecto sapiẽtiã ille veraciter agnouit/ qui mediatori dei ꝛ hominũ aliquẽ ꝯparare sanctorum minime presumpsit. Uñ et subditur. Capitm̃.xxxii.

NEc cõmutabũf ꝓ ea vasa auri excelsa et eminẽtia. Excelsum quippe vas auri helias extitit: excelsum vas auri hieremias: excelsa atq; eminentia auri vasa priores patres fuere. Sed hec dei sapiẽtia/ vt a carnali nos conuersatiõe redimeret/ apparuit in carne: et qui illam veraciter non agnouit/ mediatorẽ dei et hominum hominem iesum christum vnum esse ex prophetis putauit: quem electorũ oculi fide tenuerunt deũ/ cũ viderent hominẽ. Unde ab eo sanctis discipulis dicitur: Quem dicũt homines esse filiũ hominis? Cui cũ protinus responderent: Alii Joannẽ baptistam/ alii heliam/ alii vero hieremiã: aut vnũ ex prophetis/ de suo mox sensu requiruntur. Uos autem quẽ me esse dicitis? Cui petr⁹ toti⁹ ecclesie voce respondens ait: Tu es christus filius dei viui. Quia igitur iuxta Pauli vocem/ christum nouimus dei virtutem et dei sapientiã: petr⁹ pro hac sapiẽtia vasa auri excelsa ꝛ eminentia commutare noluit: quia de illa non aliud q̃ erat intellexit. Magnum quippe (vt dictum est) vas auri Joãnes: magnum vas auri helias vel hieremias fuit. Sed quisquis eũdem deũ quẽlibet eorũ eẽ crediderit/ vas auri excelsum et eminẽs ꝓ sapientia cõmutauit. Ecclesia vero pro hac sapientia vasa auri excelsa et eminẽtia non cõmutat: qr christũ filiũ dei nõ vnũ eẽ ꝓphetaꝝ/ sed vnũ ꝓphetaꝝ dñm credit. Ipsaꝝ quippe ad se venisse sapientiã videns/ noluit se in illis aureis vasis figere/ sed in eam studuit fide certissima ꝑtransire. Unde in canticis canticorum dicit: Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Nũ quem diligit anima mea/ vidistis? Paululum cum pertransissem eos/ inueni quem diligit anima mea. Quos eñ vigiles qui custodiunt ciuitatem/ nisi priores patres vel prophetas accipim⁹? qui studuerunt ad custodiam nostram sancte predicationis voce vigilare. Sed cum redemptorem suũ ecclesia q̃reret/ in ipsis antiquis predicatoribus spem figere noluit/ cũ dixit. Paululum cum pertransissem eos/ inueni quem diligit anima mea. Illum quippe inuenire nõ posset/ si istos pertransire noluisset. In istis se custodibus infideles fixerant/ qui christum dei filiũ vnũ quẽlibet esse illoꝝ credebant. Uoce igitur ac fide petri inuẽtos vigiles sancta ecclesia trãsiit: que prophetarũ dominũ vnũ quẽlibet ex ꝓphetis credere contempsit. Dicatur ergo: Nec cõmutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia: quia electi q̃q; sanctorum vitam et venerantur ex sublimitate/ ꝛ tamẽ

E non suscipiunt ad errorem. Quos enim puros homines esse sciunt/ deo homini omnino nõ conferunt. Uñ adhuc subditur: Nec cõmemorabunf in cõparatione ei⁹. Omnes enim superne patrie electi/ sancti quidem et iusti sũt: sed participatione sapientie/ non comparatione. Quid eñ sunt homines deo comparati? Lumen autem sapientia: lumen et serui sapientie vocari solent. Sed illa lumen illuminans/ isti lumen illuminatũ: sicut scriptum ẽ: Erat lux vera que illuminat omnem hominem veniẽtem i hũc mundum. Istis autem tantummodo dicitur. Uos estis lux mũdi. Iustitia quidem sapientia/ iustitia et serui sapientie nũcupanf: sed illa iustitia iustificãs: isti autem iustitia iustificata. De deo quippe qui sapiẽtia est/ dicitur: Ut sit ipse iustus et iustificãs. Isti vero dicũt/ Ut nos effi ceremur iustitia dei in ipso. Aliter ergo venerandum est lumẽ illuminans/ aliter lumen illuminatũ: aliter iustitia iustificans: aliter iustitia iustificata. Capitulum.xxxiii.

SApientia vero est et sapit: nec habet aliud esse/ aliud sapere: Qui autẽ sapiẽtie esse quidẽ sapientes ꝑñt: nec tñ hoc hñt esse quod sapere: nam esse possunt/ et sapientes non esse. Habet vitã sapientia/ sed non aliud habet et aliud est: quippe cui hoc est eẽ qd̃ viuere. Serui autẽ sapiẽtie cũ habent vitã/ aliud sunt ꝛ aliud habent: quippe quibus non est hoc ipm̃ esse quod viuere: nam possunt iuxta aliquid esse/ nec viuere. Aliud quippe

F illis est esse/ aliud viuere: quia in ipo parente primo essentiam habuere per initium: vitam per accessum: qm̃ prius de terra factus est homo: ꝛ postmodũ (sicut scriptum est) Inspirauit in faciem eius spiraculum vite: et factus est homo in animam viuentem. Sapientia vero habet essentiam/ habet vitam: sed hoc qd̃ habet/ ipa est. Proinde incõmutabiliter viuit: quia nõ ex accidenti/ sed essentialiter viuit. Sola ergo cum patre et cũ sancto spiritu veraciter est: cuius essentie comparatum esse nostrum non eẽ est. Huic si coniũgimur/ sumus/ viuim⁹/ sapimus: huic si comparamur/ nec sapimus nec viuimus omnino/ nec sumus. Hinc est q̃ sancti omnes quãdo in dei visione proficiũt: quanto magis diuinitatis interna cõspiciũt/ tãto magis se nihil esse cognoscunt. Rursũ quippe legitur q̃ abraam cinerem et puluerem se esse professus est/ nisi cũ habere dei meruit collocutionem. Ait enim. Loquar ad dominũ meũ/ cum sim puluis et cinis? Esse enĩ se aliquẽ fortasse crederet/ si veracem essentiam q̃ sup ipsum ẽ/ minime sensisset. At vero vbi ad imutabilẽ cõtẽplãdũ super se raptus est/ impletus tante contemplationis potentia/ dum videret illum/ nil se esse nisi puluerem vidit. Hinc ẽ etiam q̃ ꝓpheta repletus eadẽ sapientia/ exclamat: Memento domine q̃ puluis sumus. Qui rursus eiusdẽ incõmutabilitatẽ essentie cõtẽplatus/ ait: Omnes sicut vestimentum veterascent: ꝛ sicut opertorium mutabis eos/ et mutabunf: tu autẽ idem ipe es: et anni tui non deficient. Hinc ad Moysen dicitur. Ego sum qui sum: et dices filiis israel: Qui est/ misit me ad vos. Solus quippe veraci

Marginal notes: Psal.lxviii. — ii.Cor.v. — Cañ.ii. — i.Cor.ii. — i.Cor.iiii. — i.Joan.iii. — Ps.lxxxiii. — Mat.xvi. — i.Cor.i. — D — Cañ.iii. — Joã.i. — Mat.v. — Rom.iii. — i.Cor.v. — Gen.ii. — Gen.xviii. — Psal.ci. — Exo.iii.

G ter est/qui solus incõmutabiliter pmanet. Nam oẽ quod mõ sic et mõ aliter est/iuxta nõ esse est. Permanere enim in statu suo nõ potest. Atq; aliquomodo ad non eẽ itur/ dũ ab eo qđ fuerat semp ad aliud per momenta tẽporum ducit. Ut ergo in participatione illius essentie aliquid simus/cognoscamus nosmetipsos: quia prope nihilum sumus. Bene itaq; dicitur. Nec cõmemorabũtur in cõparatione eius. quia vasa auri excelsa et eminẽtia/q̃ ex participatione sapientie nobis venerãda sunt: in cõparatione sapientie etiam memoranda non sunt. Quia vero hec sapientia humanis cordibus latenter infunditur (sicut de sanctospũ quoq; dictum est: Spiritus vbi vult spirat: et vocem eius audis/et nescis vnde veniat/aut quo vadat) idcirco subiungitur. [Trahitur em̃ sapientia de occultis.] De occultis sapiẽtia trahitur: q̃ cũ sit inuisibilis/ nõ nisi inuisibiliter inuenitur. Que recte quoq; trahi dicitur: q̃ sicut flatũ trahimus vt corpus viuat: sic ab intimis sapientie spũs ducitur/vt ad vitam anima subsistat.

Joan.iij.

Unde psal. ait. Os meũ aperui/et attraxi spiritum. Que nimirũ sapientia/humana carne cum anima rationali suscepta/dũ ab intimis apparuisset in pmptu: mundus hic quia auctorem suũ inuisibilẽ videre non potuit: quem visibilem conspexit hominẽ/eũ quoq; et inuisibilem agnouit deũ. Conuersa est ab infidelitatis sue tenebris superba prius sua auersione gentilitas: ostensis signis atq; pdigijs creuit fides: propagata sũt fide/in veneratione oĩm sancte ecclẽ culmẽ emicuit. Cui cum deessent apti aduersarij/tẽtari cepit a suis. Nã multe quoq; in ea hereses exorte/cõtra eã duri certaminis bella parauerũt. Exercenda quippe est hoc tempore per laborem: que sequenti tendit ad remunerationẽ.

Ps.cxviij.

H Qua ex re actũ est vt in ea nõnulli prodirẽt/qui mediatorem dei et hominũ hominẽ christũ iesum purum hominẽ creatũ dicerent: sed ex grã deificatũ: tãtũq; ei sanctitatis tribuerent/q̃tũ de sanctis ceteris/ei? videlicet famulis/agnouissẽt. Quos btũs Job prophetie spiritu afflat?/sententie sue definitione redarguit/dicens.

Capitulum.xxxiij.

Non adequabit̃ ei topaziũ de ethiopia. [Quid per ethiopiam nisi presentẽ mũdũ accipim?: que coloris nigredine designat peccatorũ populum/feditatẽq; meritorũ. Aliquãdo vero ethiopie nomine specialiter gentilitas designari solet/infidelitatis prius nigra peccatis. Quã veniente dño abacuc propheta vidit timore perterritam/et ait: Tabernacula ethiopũ expauescent: tabernacula terre madian. Dauid quoq; pphèta videns q̃ ad iudeam redimendam veniret dñs: sz ante gentilitas crederet/et postmodum iudea sequeret/ (sicut scriptum est. Donec plenitudo gẽtium introiret: et sic omnis israel saluus fieret) dicit: Ethiopia preueniet manus eius deo. id est prius q̃z iudea credat/saluandam se offert omnipotenti dño peccatis nigra gentilitas. Topaziũ vero pciosus lapis est: et quia greca lingua pan oẽ dicitur: pro eo q̃ omni colore resplendet: topazium quasi topandiũ vocat̃. Dũ vero in deũ conuersa gentilitas credidit/et ex ea multi ita sunt dono spũs locupletati: vt quasi multis coloribus/sic multis virtutibus luceant. Sed ne acceptis quisq̃ virtutibus extollatur/a sancto viro nunc dicitur: Nõ adequabitur ei topazium de ethiopia. Ac si aperte dicat. Nullus sanctorum quibuslibet virtutibus plen?/ex ista tamen nigredine mundi collectus/equari ei potest de quo scriptum est: Quod nascet̃ ex te sanctum/ vocabit̃ filius dei. Nos quippe etsi sancti efficimur/nõ tamen sancti nascimur: quia ipa nature corruptibilis cõditione constringimur: vt cum propheta dicamus: Ecce enĩ i iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis peperit me mater mea. Ille autem solus veraciter sanct? natus est: qui vt ipsam conditionem nature corruptibilis vinceret: ex cõmixtione carnalis copule conceptus non est. Huic se sapiẽtie quasi quoddã topazium de ethiopia equari voluit/cum quidam heresiarches dixit: Non inui deo christo deo facto: qm̃ si volo/et ipe possum fieri. Qui iesum christũ dñm nostrũ non per mysteriũ cõceptionis/ sed per pfectũ gratie deum putauit: puersa allegatione astruẽs eũ purum hominẽ natũ: sed vt deus esset/per meritum pfecisse: atq; ob hoc estimãs ⁊ se ⁊ quoslibet alios posse ei coequari/q̃ filij dei p gratiã fiunt: non intelligẽs non attendens: quia non adequabit̃ ei topazium de ethiopia. Aliud est em̃ natos hoĩes gratiam adoptionis accipere: aliud vnũ singulariter p diuinitatis potentiã deum ex ipo cõceptu pdijsse. Nec equari potest gloria vnigeniti hĩra p naturã/alijs accepte p gratiã.

Ro.xi.
Ps.lxvij.
I
Luc.j.
Psal.l.
Christ? solus veraciter sctũs nat? est. Quidã heresiarches dixit Non inuideo xpo deo facto: qm̃ si volo ⁊ ipse possum fieri.

Capitulum.xxxv.

K Mediator quippe dei atq; hominũ homo christus iesus non (sicut iste hereticus desipit) alter in humanitate/alter in deitate est. Nõ purus homo concept? atq; editus: post p meritũ vt de? esset accepit: sed nũciãte angelo/⁊ aduenĩẽte spũ/mox ṽbũ in vtero: mox itra vterũ verbũ caro: et manẽte incõmutabili essentia/que ei est cũ patre ⁊ cũ sanctospũ coeterna/assũpsit intra virginea viscera, vñ ⁊ ipassibilis pati/et imortalis mori/et eternus ante secula/tpalis posset esse in fine seculorũ: vt p ineffabile sacramẽtũ/cõceptu sancto/⁊ partu inuiolabili/s̃m veritatem vtriusq; nature/eadẽ virgo et ancilla dñi esset et mater. Sic quippe ei ab helizabeth dicitur: Unde hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me: Et ipa virgo concipiens dixit. Ecce ancilla dñi: fiat mihi s̃m verbum tuũ. Et q̃uis ipse aliud ex patre/aliud ex virgine: non tñ ali? ex patre/alius ex virgine: sed ipse est eternus ex patre. ipse tẽporalis ex matre: ipse qui fecit/ipse qui factus est: ipe speciosus forma pre filijs hominum p diuinitatem: et ipse de quo dictũ est: Uidimus eũ/⁊ nõ erat aspect?: ⁊ nõ est species ei neq; decor/p humanitatẽ. Ipe ante secula de patre sine matre: ipe i fine seculorum de matre sine patre. Ipe tẽplũ/ipse cõditor tẽpli: ipse auctor opis/ipse opus auctoris: manẽs vnus ex vtraq; et i vtraq; natura: nec naturarũ copulatione cõfusus/nec naturarum distinctione geminatus. Sed quia nõ hec tractanda suscepimus/ad exponẽdi ordinẽ redeamus. Notandum nobis est q̃ sanctus vir vt longe distare ab hac sapientia angelos demonstraret/dixit. Non dabitur aurũ obryzum pro ea. Qui vt antiquos etiam patres sacri eloquij tractatores inferiores ostenderet/adiũxit: Nec appẽdetur argentum in cõmutatione eius. Ut philosophorũ quoq; sapientiã huic monstraret longe subesse/intulit. Non conferet̃ tinctis indie coloribus. atq; subiũxit. Nec lapidi sardonyco preciosissimo vel sapphiro. Ut i illa q̃q; superna ciuitate nullum peruenire ad equalitatẽ vnigeniti demonstraret/addidit. Non adequabitur ei aurũ vel vitrũ. Ut prophetas quoq; ei subesse ostenderet/adiunxit. Nec cõmutabuntur pro ea vasa auri excelsa ⁊ eminentia: nec cõmemorabuntur in cõparatione eius. Trahitur enĩ sapiẽtia de occultis. Ad extremũ vero vt ipos quoq; in ecclesia hereticos increparet: qui a gentilitatis errore venientes/fidem quam percipiunt/per superbiã scindunt/addidit. Non adequabitur ei topaziũ de ethiopia. Ac si patenter insinuet/dicens Hi qui ex peccati nigredine ad conuersionem veniunt/equari deo omnino nõ possunt: q̃uis multis colorum virtutibus resplendere videantur. Quorum vt superbia refutetur/apte subiungit̃. Nec tincture mundissime componentur. Tincture enim mundissime vocantur hi qui veraciter sunt humiles/veraciter sancti: qui sciunt quidem q̃ ex semetipsis virtutũ speciem non habent: sed hanc ex dono gratie desuper venientis tenent. Tincti enim non essent/si sanctitatem naturaliter habuissent. Sed mũdissime tincture sunt: quia humiliter custodiunt supuenientem in se virtutum gratiam quam acceperũt. Hinc est em̃ q̃ sponsi voce de sancta ecclesia dicitur. Que est ista que ascendit dealbata? Quia em̃ sancta ecclesia celestem vitam naturaliter non habet: sed supueniente spiritu pulchritudine donorũ cõponitur: nõ alba/sed dealbata memorat̃. Et notandũ q̃ supius cũ dixisset: nõ cõferet̃ tictis indie colorib?/eosdẽ colores non intulit mũdos. Hoc vero in loco vt tincturã veracũ virtutũ ab illa philosophorum fucatione distingueret: tincturas dicens/addidit mũdissimas. Tincture em̃ mundissime recte nominãtur hi qui prius per praua opa fedi fuerãt: supueniente tamẽ spiritu/nitore gratie vestiunt̃: vt longe aliud appareant esse q̃z erant. Unde etiam baptisma id est tinctio dicitur ipsa nostra in aquã descẽsio. Tingimur quippe: et qui prius indecori eram? deformitate vitiorũ/accepta fide reddimur pulchri grã et ornamento virtutum. Sequitur.

In hereticum.
Mod? incarnatiõis verbi.
Luce.j.
Maria virgo et ãcilla dñi ⁊ mr̃ fuit.
Esa.liij.
L
Can.vj. et Can.j.
M

¶ S. De q̃diu mortaliter viuitur/per quasdam imagines/non in propria natura potest videri deus.

¶ Unde ergo sapientia venit: et quis est locus intelligẽtie? Absconditta est ab oculis omnium viuentium.] Pensandũ magnopere est quod a sancto viro requiritur/vn:

B

de sapientia veniat. Ab eo etenĩ venit a quo orta est. Sed quia ab inuisibili et coeterno patre nascit/eius via occulta est. Unde ⁊ per pphetã dicit: Generationem illius qs enarrabit? Locus vero intelligentie ei⁹ est mens humana: quam hec dei sapientia dum repleuerit/sanctam facit. Quia ergo et inuisibilis est de quo prodijt: et incertũ nobis est in cuius mente intellecta requiescat: recte nunc dicitur. Unde ergo sapientia venit: et quis est locus intelligentie?

Esa.liij.

Capitulum.xxxvj.

Quõ sapiẽtia abscõdita sit ab oculis oĩm viuẽtium.

SEd hoc valde mirum est quod protinus subinfertur. [Abscondita est ab oculis omniũ viuentium.] Sapientia quippe que de⁹ est: si oĩm viuẽtium oculis occulta esset/hãc ꝓculdubio sctõrũ nemo vidisset. Sed ecce huic sententie Joannem audio côcordantem/qui ait. Deũ nemo vidit vnq̃. Rursumq̃ cum testamenti veteris patres intueor: multos horum teste ipsa sacre lectionis historia deũ vidisse cognosco. Vidit quippe Jacob dominũ/qui ait. Vidi dominũ facie ad faciẽ: et salua facta est anima mea. Vidit Moyses deũ: de quo scriptũ est. Loquebat dñs ad moysen facie ad faciẽ: sicut loqui solet homo ad amicum suum. Vidit idem Job dominũ/qui dicit. Auditu auris audiui te: nũc aũt oculus me⁹ videt te. Vidit Esaias dominũ / qui ait. Anno quo mortuus est rex ozias/vidi dominũ sedentem sup soliũ excelsum et eleuatum. Vidit Micheas dñm/qui ait. Vidi dominũ sedentem sup soliũ suũ: ⁊ omnẽ exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris Quid ẽ ergo q̧ testamẽti veteris patres deũ se vidisse testati sunt: et tamẽ de hac sapientia q̃ de⁹ ẽ dicitur: Abscondita est ab oculis omniũ viuentiũ: Et Joãnes ait: Deũ nemo vidit vnq̃: nisi hoc quod patenter dat intelligi: q̧ q̃diu hic mortaliter viuit/videri per quasdam imagines de⁹ potest: sed p ipsam nature sue speciem non potest: vt aĩa grã spũs afflata/per figuras quasdam deum videat: sed ad ipsam vim eius essentie non pertingat. Hinc est enĩ q̧ Jacob q̃ deũ se vidisse testatur: hũc non nisi in angelo vidit. Hinc est q̧ Moyses q̃ cũ deo facie ad faciem loquebat/sicut loq̃ solet homo cũ amico suo: ei inter ipsa v̓ba sue locutiõis dicit. Si inueni gratiã in conspectu tuo: ostende mihi teipm manifeste/vt videam te. Certe enim si de⁹ nõ erat cum q̃ loquebatur/ostende mihi deum diceret: et non ostende temetipsum. Si autẽ deus erat cum quo facie ad faciem loquebatur: cur petebat deum videre quem videbat? Sed ex hac eius petitione colligitur: quia eũ sitiebat p incircũscripte nature sue claritatẽ cernere/quem iam ceperat per quasdã imagines videre: vt sic superna essentia mentis eius oculis adesset: quatenus ei ad eternitatis visionem nulla imago creata temporaliter intercedet. Et viderũt ergo patres testamenti veteris dñm: et tamẽ iuxta Joãnis vocem: deũ nemo vidit vnq̃: et iuxta beati Job sententiam: sapientia que deus est/abscondita est ab oculis oĩũ viuentium: quia in hac mortali carne consistentibus ⁊ videri potuit per quasdam circũscriptas imagines: et videri non potuit per incircũscriptum lumen eternitatis.

Gen.xxxij.

Exodi xxxiij.

Esa. vj.

iij. reg.xxij.

j. Jo iiij.

B

exo.xxxiij.

Capitulum.xxxvij.

SI vero a quibusdã potest in hac adhuc corruptibili carne viuentibus/sed tamen inestimabili v̓tute crescentibus quodã cõtẽplatiõis acumine eterna dei claritas videri: hoc quoq̧ a beati Job sententia non abhorret/qui ait. Abscondita est ab oculis omnium viuentium: quoniã quisq̃s sapientiã que de⁹ est videt: huic vite fundit⁹ moritur/ne iam ei⁹ amore teneat. Nullus quippe eã vidit/q̃ adhuc carnaliter viuit: quia nemo potest deũ simul amplecti et seculũ. Qui enĩ deum vidit: eo ipso moritur: quo vel intentione cordis vel affectu operis ab huius vite delectationib⁹ tota mente separat. Unde adhuc ad eundẽ quoq̧ Moysen dicit: Nõ eni videbit me homo/⁊ viuet. Ac si aperte diceret. Nullus vnq̃ deum spiritualiter videt/⁊ mundo carnaliter viuit. Unde Paulus quoq̧ apostolus qui adhuc dei inuisibilia (sicut ipse testatur) ex parte cognouerat: iam huic mundo totum se mortuũ esse perhibebat/dicens. Mihi mundus crucifixus est: ⁊ ego mũdo. Sicut ei iam longe superius diximus: non sufficit vt diceret mũdo crucifixus sum: nisi etiam pmitteret: mihi mundus crucifixus est: vt nõ solum se mundo mortuũ/sed etiã mũdũ sibi mortuũ esse testaretur: quatenus nec ipse mundũ/nec ipsum iam mundus appeteret. Si enĩ duo fortasse in vno loco sint: quorum vnus viuus/alter vero sit mortuus: etsi mortuus viuentem non videt: viuus tñ mortuum videt. Predicator autem dei vt ostenderet quia per abiectionem qua se humiliando deiecerat/talis iam factus esset: vt nec ipse mũdum/nec mundus ipsum concupisceret: non solum ait se mundo crucifixum: vt ipse mundi gloriã quã appeteret/tanq̃ mortuus nõ videret: sed etiam mũdũ sibi asseruit crucifixum: in quo tanta se humilitate deiecerat/vt ⁊ ipsẽ mũdus tanq̃ ad eũ mortuus/Paulũ humilẽ atq̧ despectũ iã videre nequaq̃ posset. Sciendũ vero est q̧ fuere nõnulli qui deũ dicerent etiã in illa regione beatitudinis in claritate quidem sua conspici/sed in natura minime videri. Quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neq̧ enĩ illi simplici et incõmutabili essentie aliud ẽ claritas/aliud natura: sed ipsa ei natura sua claritas / ipsa claritas natura est. Quia enim suis dilectoribus hec dei sapiẽtia se q̃nq̧ ostenderet: ipse pollicet dicens. Qui diligit me/diligetur a patre meo: et ego diligã eũ /et manifestabo meipsum illi. Ac si paterter dicat. Qui in vestra me cernitis: restat vt in mea me natura videatis. Hinc rursus ait: Beati mundo corde: quoniã ipsi deum videbunt. Hinc Paulus dicit: Nũc videm⁹ per speculũ in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tũc aũt cognoscam sicut et cognit⁹ sum.

C

Ibidem.

Gal. vj.

D

Math. v.

j. Cor.xiij.

Capl̃m.xxxviij.

SEd quia de deo p primũ eccl̃ie predicatorẽ dicitur: In quẽ desiderãt angeli prospicere: sunt nõnulli q̃ nequaq̃ deũ videre vel angelos suspicantur: et tñ dictũ p veritatis sniam scim⁹: Angeli eorũ in celis semp vident faciem patris mei q̃ in celis est. Nunquid ergo aliud veritas/aliud predicator insonat veritatis? Sed si sententia vtraq̧ confertur: q̧ sibi nequaq̃ discordent agnoscitur. Deũ quippe angeli et vident/et videre desiderãt: ⁊ sitiũt intueri/⁊ intuent. Si ei sic videre desiderãt vt effectu sui desiderij minime pfruant: desideriũ sine fructu anxietatẽ habet/et anxietas penã. Beati vero angeli ab omni pena anxietatis longe sunt: quia nunq̃ simul pena et beatitudo ꝯueniũt. Rursum cũ eos dicim⁹ dei visione satiari: q̧ et psalmista ait: Satiabor dũ manifestabit gloria tua: considerã dũ nobis est q̧m satietatem solet fastidium subsequi. Ut ergo recte sibi vtraq̧ cõueniãt, dicat veritas/q̧ semp vident: dicat predicator egregius/q̧ semp videre desiderãt. Ne enim sit in desiderio anxietas/desiderãtes satiant: ne autẽ sit in satietate fastidium/satiati desiderant. Et desiderãt igitur sine labore/q̧ desideriũ satietas comitat: ⁊ satiant sine fastidio/quia ipsa satietas ex desiderio semp accenditur. Sic quoq̧ et nos erimus q̃n ad ipm fontẽ vite venerim⁹. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atq̧ satietas. Sed lõge abest a siti necessitas/longe a satietate fastidiũ: q̧ ⁊ sitientes satiabimur/⁊ satiati sitiem⁹. Videbim⁹ igit deũ: ipsumq̧ erit premium laboris nostri / vt post mortalitatis huius tenebras/accessa ei⁹ luce gaudeam⁹. Sz cũ eius lucem dicimus accessam: obsistit aĩo quod Paulus dicit Qui lucem habitat inaccessibilem: quem vidit nullus hominũ/sed nec videre põt. Et rursum audio q̧ psalmista ait. Accedite ad eum/⁊ illuminamini. Quõ ergo accedendo illuminamur/si ipsam lucẽ qua illuminari possum⁹/non videm⁹? Si vero accedendo ad eũ ipsam q̃ illuminamur lucẽ videm⁹/quõ inaccessibilis esse phibet? Qua in re pensandum est q̧ inaccessibilem dixit: sz homini/sz humana sapienti. Scriptura quippe sacra oẽs carnalium sectatores/hũanitatis noĩe notare solet. Vñ idem apl̃s q̃busdã discordãtibus dicit. Cũ eni sit inter vos zelus et cõtẽtio/nõne carnales estis: et sm hominẽ ambulatis? Quibus paulopost subiecit. Nonne homines estis? Et vnde alĩs testimonium protulit: q̧ oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoĩs ascẽdit: que pparauit de⁹ diligẽtib⁹ se. Et cum hoc hoĩbus dixisset absconditum: mox subdidit. Nobis autẽ reuelauit de⁹ p spm suũ. ipm se ab hominis vocatione discernẽs: qui raptus supra hominẽ diuina iam saperet. Ita etiã hoc loco cũ lucem dei inaccessibilẽ phiberet: vt ostẽderet q̃bus/subdidit. Quẽ vidit null⁹ hominũ/sed nec videre põt. More suo homines vocãs oẽs humana sapiẽtes: q̧ qui diuina sapiunt/videlicet supra hoies sunt. Videbimus igit deũ/si per celestẽ conuersationem supra homines eẽ mereamur. Nec tñ ita videbim⁹ sicut videt ipse seipsum. Longe quippe disparliter videt creator se/q̧ videt creatura creatorem

E

j. Pe.j.

Mat.xviij

Ps.xvj.

F

j. Ti.vj.

ps.xxxiij.

Humani tatis noĩe in scriptura notant oẽs carnalium sectatores.

j. Cor.iij.

j. Cor.ij.

Nõ videbimus deũ sicut videt ipse seipm.

G Ratio. Nam cẽtũ ad imensitatem dei/ quidam nobis modus fi-
gitur contemplationis: quia eo ipso pondere circũscribi
mur/ quo creatura sumus. Capitulum. xxxix.

SEd profecto non ita conspicim⁹ deũ sicut ipse
conspicit se: sicut non ita requiescimus in deo/
quẽadmodũ ipse requiescit in se. Nam visio no
stra vel requies erit vtcũq; similis visioni vel requiei il-
lius: sed equalis non erit. Ne enim taceamus in nobis (vt
ita dicã) cõtẽplationis penna nos subleuat: atq; a nobis
ad illũ erigimur intuendũ: raptiq; itẽtione cordis ꝛ dul-
cedine cõtẽplationis/ aliquo modo a nob[is] imus in ipm:
et iam hoc ipsum ire nostrum minus est requiescere: ꝛ tñ
sic ire perfecte requiescere est. Et perfecta ergo reqes ẽ/
quia deus cernitur: et tñ adequãda nõ est requiei illius:
qꝛ non a se i aliũ trãsit vt quiescat. Est itaq; reqes (vt ita
dicam) similis atq; dissimilis: qꝛ qđ illi⁹ requies est/ hoc
nostra imitatur. Nã vt beati atq; eterni simus in eternũ:
imitamur eternum. Et magna nobis est eternitas imita
tio eternitatis. Nec exortes sumus ei⁹ quẽ imitari possu
mus: qꝛ et videtes participamur/ ꝛ pticipãtes imitamur
Que nimirũ visio nũc fide inchoat/ sed tunc in specie pfi-
citur: qñ coeternã deo sapientiã quã modo per ora pdi-
cantiũ quasi per decurrentia flumina sumimus/ in ipso
suo fonte biberimus.

Finit liber Decimusoctauus Moralium sancti Gregorij.

Libri Decimenoni Moralium sancti Gregorij magni: cõtinuãtis capitulũ vicesimũocta uum textus beati Job Capitulum primum.

b QUid mirũ si eter
na dei sapientia cõspici non va
let: qñ ipsa quoq; inuisibilia q̃
p eã pdita sũt/ humanis oculis
cõprehendi non possunt? In re
bus ergo creatis discim⁹ crea-
torẽ omniũ q̃ta humilitate ve-
neremur: vt in hac vita vsurpa-
re sibi de omipotẽtis dei specie
mens humana nil audeat: qđ solũ electis suis premium
in subsequenti remuneratione seruat. Unde bene postq̃
dictũ est: Abscõdita est ab oculis omniũ viuentiũ: illico
subinfert: Uolucres quoq; celi latet. In scriptura enim
sacra volucres aliqñ in malo: aliquãdo in bono dantur i
telligi. Per volucres quippe nõnunq̃ potestates aeree
designantur/ bonorum studijs aduerse. Unde veritatis
Mat. xiij. voce dicit: Dũ semẽ quod secus viam cecidit: venerunt
volucres et comederũt illđ. qꝛ nimirũ maligni spũs hũa
nas mentes obsidẽtes/ dũ cogitatiões noxias ingerunt/
verbũ vite a memoria euellũt. Hinc rursum cuidam diui-
Mat. viij. ti superba sapienti dicitur: Uulpes foueas habent: et vo
lucres celi nidos: filius autẽ hominis non habet vbi ca-
put suũ reclinet. Uulpes valde fraudulẽta sunt aialia: q̃
in fossis vel specubus se abscondũt: cũq; apparuerint: nũ
q̃ rectis itineribus/ sed tortuosis anfractib⁹ currũt. Uo-
lucres vero (vt nouimus) alto volatu se i aera subleuãt.
Nomine ergo vulpium/ dolosa atq; fraudulẽta: nomine
I autẽ volucrũ/ hec eadẽ supba demonia designantur. Ac
si dicat. Fraudulẽta et elata demonia in corde vestro. i.
cogitatione superbie inueniũt habitationẽ suam: fili⁹ aũt
hominis vbi caput suum reclinet non habet. i. humilitas
mea requiem in superba mente vestra non inuenit. Quasi
enim quodam volatu volucris illa prima se extulit/ q̃ p
Esa. xiiij. elatã cogitationẽ dixit: In celũ conscendã: sup astra celi
exaltabo soliũ meũ: sedebo in mõte testamenti/ in laterib⁹
aqlonis: ascẽdã super altitudinẽ nubiũ/ et ero similis al
tissimo. Ecce q̃ alta supbe volando petijt. Quẽ etiam vo
latũ et primis hominib⁹ psuasit. Ipsi quippe volãdo q̃si
sup se ire conati sunt: qñ eis dictũ est vt gustarent/ et es-
sent sicut dij. Cũq; similitudinẽ diuinitatis appetũt: im-
mortalitatis munera pdiderũt. Qui in terrã moriendo
nõ issent/ si sup terram humiliter stare voluissent. At con-
tra in bono volucres poni solent: sicut in euangelio dñs
cũ similitudinem regni celestis et grano sinapis denun-
Mat. xiij. ciaret/ dixit. Cui simile est regnũ dei: et cui simile estima
bo illud? Simile est grano sinapis qđ acceptũ hõ misit i
hortum suum: et creuit et factũ est in arborẽ magnã: ꝛ vo-
lucres celi requieuerunt in ramis ei⁹. Ipse q̃ppe est gra- K
nũ sinapis: qui in horti sepultura plãtatus/ arbor magna
surrexit. Granũ nãq; fuit/ cũ moreret: arbor/ cum resurge
ret. Granũ per humilitatẽ carnis: arbor p potẽtiã maie-
statis. Granũ/ quia vidim⁹ eũ et nõ erat aspect⁹. Arbor au
tem/ qꝛ speciosus forma p̃ filijs hominum. Capitulũ. ij.

HUius arboris rami sancti predicatores sunt.
Et videam⁹ q̃ late tendant. Quid ei de eis di
cit? In omnẽ terrã exiuit son⁹ eorũ: ꝛ in fines
orbis terre verba eorum. In istis ramis volucres reqe- Ps. xviij.
scunt: qꝛ sancte aie q̃ quibusdã virtutũ pẽnis a terrena co
gitatione se subleuãt: in eorum dictis atq; cõsolatiõibus
ab hui⁹ vite fatigatiõe respirãt. Hoc igit in loco postq̃
de sapiẽtia dictũ est: Abscõdita est ab oculis omnium vi
uentium: recte subiũgit. Uolucres quoq; celi latet: qꝛ in
hac corruptibili carne cõstituti/ nature ei⁹ potentiã ipsi
quoq; videndo non penetrãt/ qui iam p meritũ sancte cõ
templationis volant. Ubi apte subiungitur.

S. Qꝛ maligni spiritus famã tantũ de deo p scriptu-
ras sanctas ꝛ miracula audiunt: sed de ei⁹ sapientia nihil
intelligunt.

Perditio et mors dixerunt: aurib⁹ nostris audiuim⁹
famã eius. Quid pditionis et mortis noĩe/ nisi maligni
spũs designant? Qui inuẽtores mortis et pditionis ex-
titerunt: sicut de ipso eorũ principe sub ministri eius spe-
cie per Joannẽ dicitur: Et nomẽ illi mors. Cui subiecti Apo. vj.
omnes supbi spũs/ de hac sapientia que deus est dicunt:
Aurib⁹ nostris audiuim⁹ famã ei⁹: qꝛ nimirũ visionem il-
lius plena beatitudine habere nequiuerũt. Uidere q̃ppe L
pfecte coeternã deo sapiẽtiã/ hoc ẽ qđ habere. Uñ ad Joã-
nẽ de munere vincentis dicit: Dabo illi calculũ cãdidũ/
ꝛ i calculo nomẽ nouũ scriptũ: qđ nemo scit nisi q accipit. Apo. ij.
In hac etenĩ vita scire aliqđ vel videre possum⁹/ etiã q̃đ
nõ accipim⁹. Habere vero nomẽ nouũ i calculo scriptũ. i.
in eterno premio notitiam dei humanis mẽtibus inusi-
tatam scire nemo potest: nisi qui hanc etiam acceperit ha
bere. Quia itaq; (vt diximus) videre deũ/ hoc est quod ha-
bere: ideo iniqui spũs hãc sapientiã non vident: quia re-
pulsi per supbiã nequaq̃ eã habere potuerunt. Ad lucẽ
quippe ei⁹ clauserũt oculos cordis/ suꝑfusis eius radijs
repugnãtes: sicut intelligi etiã de eisdẽ malignis spiriti-
bus potest quod scriptũ est: Ipsi rebelles fuerũt lumini
Famã ergo sapientie malignis spiriti b⁹ audisse/ sed ean-
dẽ sapientiã nõ vidisse/ ẽ et ei⁹ potentiã ex virtute illius co
gnouisse: et tamẽ sub ea humiliter stare noluisse. Unde ꝛ
veritatis voce de ipso malignorum spirituum capite dici
tur. Ille homicida erat ab initio/ et in veritate non stetit. Jo. viij.
Sequitur.

S. Qꝛ solius dei est scire seipsum: et quos predestina-
uerit: et ad quos veniat: et in quibus quiescat.

Deus intelligit viam eius: et ipse nouit locum illius. Hec coeterna deo sapiẽtia aliter viã hꝫ: atq; aliter locũ. M
Locũ vero/ si quis intelligit non localẽ. Nam teneri cor-
poraliter non põt deus: sꝫ (vt dictũ est) locus itelligitur
nõ localis. Locus sapientie pater est: locus patris sapiẽ-
tia: sicut ipsa sapientia attestante dicitur. Ego in patre: ꝛ Jo. xiiij.
pater in me. Capitulum. iij.

ALiter ergo sapientia habet viã/ atq; aliter lo-
cum. Uiam per hũanitatis trãsitũ: locum ve-
ro per statũ diuinitatis. Inde enĩ non transit/
vnde eterna ẽ: sed inde trãsit/ vnde ppter nos apparuit
tpalis. Sic nãq; in euangelio scriptũ est: quia egrediens Mar. x.
ab hierico dñs transibat. Duo autẽ ceci sedentes iuxta
viam/ clamauerũt dicentes. Dñe miserere nostri fili Da-
uid. Ad quorũ vocẽ (sicut illic scriptũ ẽ) stetit iesus/ et lu-
men reddidit. Quid est autẽ transeundo audire: stando
lumen restituere: nisi q per humanitatem suam nobis mi
sertus est: q̃ per diuinitatis sue potentiam/ a nobis men-
tis nostre tenebras exclusit? Qui enĩ ppter nos natus et
passus est: qui resurrexit/ ascendit in celum/ q̃si trãsit ie-
sus: quia hec nimirum actio tpalis est. Sed stans eos teti
git ꝛ illuminauit: qꝛ nõ sicut illa dispensatio temporalis/
ita verbi eternitas transit: que in se manens innouat oĩa.
Stare enim dei/ est incommutabili cogitatione mutabi-
lia cũcta disponere. Qui ergo clamorem petentium trãsi-
tens audiuit/ stans lumen reddidit: qꝛ etsi ppter nos tẽ-
poralia ptulit: inde tamen nobis lucem tribuit/ vnde hr̃e
mutabilitatis trãsitũ nescit. Quia igitur qñ per carnem

A

appareret hoibꝰ incertum fuit: recte nũc dr: Deus intelligit viam eiꝰ: et ipse nouit locum illiꝰ. Ac si aperte diceretur: Humane cogitationi occulta sunt vel qñ per carnem ad hoies sapiẽtia veniat: vel quõ apud patrem inuisibilis etiã cũ foris apparuerit/persistat. Quis hoc intelligi et aliter potest. Nam via eiꝰ nõ incõuenienter accipitur hoc ipm qd venit ad cor: seseq nobis intrinsecꝰ infundit. Locus vo eiꝰ fit cor: ad qd veniẽs permanet.

Mat.iij.

De hac quippe via illiꝰ dr. Vox clamãtis in deserto/parate viã dño. i. in corde vestro venienti sapiẽtie aditum reserate. sicut alis dr: Iter facite ei qui ascẽdit sup occasum.

Ps.lxvij.

Sup occasum fuit ascẽdere/ipsam mortem quam pertulerat/resurgẽdo superasse. Ait ergo. Ei qui ascendit sup occasum/iter facite. i. resurgẽti dño in vris cordibus per fidem viã prebete. Hinc Joãni per spiritum dicitur: Preibis ante faciẽ dñi parare vias eiꝰ. Quisquis etem predicãdo a sordibꝰ vitiorum corda audiẽtium mundat: veniẽti sapiẽtie viã preparat. Habet ergo viam ista sapiẽtia/habet et locum. Viam qua venit: locũ quo manet:

Luce.j.

Joã.xiiij.

sicut ipa ait. Si qs diligit me/sermonẽ meũ seruabit: et pater meꝰ diliget eũ: et ad eũ veniemꝰ/et mansionẽ apud eum faciemus. Via est igit qua venit: locus quo manet. Sed quo venit que vbiq est? Venire est sapiẽtie/per illuminationẽ mẽtis nostre/indicare presentiam maiestatis sue. Et qr hoibus incertum est/vel in cuiꝰ corde veniat/vel in quo postq venerit/pmanẽdo requiescat: recte nũc dr: Deus intelligit viã eiꝰ: et ipse nouit locũ illiꝰ. qr soliꝰ diuine visionis est cernere: vel quibꝰ modis intellectus sapiẽtie ad cor hois veniat: vel cuius mens intellectum vite quẽ pceperit/mortiferis cogitationibus non omittat. Et qr hec eadem sapientia p humanitatis gratiã manifestata/in cunctis mũdi ptibus/electorum fuerat

B

corda repletura: recte subditur. Capi.iiij.

Respicere dei.

Ipse enim fines mũdi intuetur: et oia que sub celo sũt/respicit.] Respicere quippe dei/est ea que amissa ac perdita fuerãt/ad suam gratiam reformare. Unde scriptum est: Rex qui sedet in solio iudicij/dissipat omne malum intuitu suo. Respiciendo nãq leuitatis nostre mala coercuit: et magna merita maturitatis dedit. Unde adhuc subditur:

Puerb.xx.

¶ S. Qr aias vagas et mobiles diuina gra virtute constãtie et stabilitate iustitie stabilit: et aliqñ ne extollãtur reprimit tentationibus/quos sublimat virtutibus.

¶ Qui fecit ventis pondus.] Velocitate enim ac subtilitate ventorum in scriptura sacra solent aie designari: sicut per psalmistã de deo dr. Qui ambulat sup pennas vẽtorum. i. qui transgreditur virtutes aiarum. Fecit ergo ventis pondus: qr dum supna sapiẽtia replet aias/eas maturitate indita graues reddit. non illa grauitate qua dicit: Filij hoim vsq quo graui corde? Aliud nãq est grauem esse p consilium/aliud p peccatum: aliud est grauem esse p constãtiam/aliud per culpam. Ista enim grauitas pondus habet oneris: illa virtutis. Pondus ergo accipiũt anime: vt ab intẽtione dei non iam leui motu dissiliant: sed in eum fixa constantie grauitate consistant. Adhuc ille populus leuiter mouebatur/de quo per pphetã dr: Abijt vagus in viã cordis sui. viam eiꝰ vidi/et dimisi eũ. Graue aũt consilium cordis oẽm incõstãtiam vagationis expellit. Et qm sunt aie que leui motu nũc ista/nũc illa desiderẽt: oipotẽs deus qr ipsas leues fluctuatiões mentium non leuiter pensat: vagationem cordis relinquẽdo diiudicat. Sed cũ per gratiam respicit vagam mentem/in consilij stabilitatem figit. Recte ergo nunc dr: Qui fecit vẽtis pondus. qr cum leues motus animi misericorditer dignatur aspicere: hũc ptinus ad constãtie maturitatem format. Vel certe vẽtis pondus facere est: concessam hic electis de virtutibꝰ gloriam pmixta infirmitate temperare. Unde et subditur: [Et aquas appendit mensura.] Aque in scriptura sacra aliquãdo spiritũ sanctum: aliquãdo sciẽtiam sacram: aliquãdo sciẽtiam prauam: aliquãdo tribulationem: aliquãdo defluentes populos: aliquãdo mentes bonorum fidei predicamẽta sequẽtium designare solẽt. Per aquam quippe sancti spiritus infusio designat: sicut in euangelio dr: Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de vẽtre eius fluent aque viue. Ubi euãgelista secutus adiũxit: Hoc aũt dixit de spiritu quẽ accepturi erãt credẽtes in eum. Rursum per aquam sacra sciẽtia designat: sicut dr: Aqua sapientie salutaris potabit eos. Per aquam quoq praua scientia appellari solet: sicut apud Salomonem mulier que typum hereseos tenet: callidis suasionibꝰ blãditur/dicens. Aque furtiue dulciores sunt. Aquarum etiam noie nõnunq solent tribulationes intelligi: sicut per psalmistam dr. Saluum me fac deus: qm intrauerũt aque vsq ad aiam meã. Per aquã populi designãtur: sicut p Joã. dr: Aque vo fuut populi. Per aquã quoq non solum fluxus decurrẽtium pplorum/sed etiã bonorum mẽtes fidei predicamẽta sequẽtium designãtur: sicut ppheta ait. Beati q seminatis sup oẽs aquas. Et per psalmistam dicit: Vox dñi sup aquas. Hoc ergo in loco quid aquarum noie nisi electorum corda signantur: que per intellectum sapientie/auditum iam superne vocis acceperũt? De quibus recte dicitur: Capitulum.v.

Pe.lxvij.

Esa.lvij.

Pŝ.iiij.

C

Aq in scriptura sacra diuersa designant.

Joã.vij.

D

Eccli.xv.

prouer.ix.

Psalm. lxviij.

Apo.xvij.

Esa.xxxij

Psalm. xxviij.

Et aquas appendit mensura.] quia sancti ipsi qui subleuante spiritu ad summa rapiuntur/qudiu in hac vita sunt: ne aliqua elatione supblaut/quibusdam tentationibꝰ reprimũtur: vt nequaq tãtũ pficere valeãt qntum volũt: sed ne extollãtur supbia/fit in eis ipsarum quedã mensura virtutum. Hinc est enim q Helias dum tot virtutibus in alta pfecisset: quadam mensura suspensus est: dum Jesabel postmodũ qruis reginam/tñ mulierculã fugit. Perpẽdo quippe hũc mire virtutis virũ ignẽ de celo trahere: et scdo quinquagenarios viros cũ suis oibꝰ petitione subita concremare. verbo celos a pluuijs claudere: vbo celos ad pluuias aperire: suscitãtem mortuos/vẽtura quoq preuidẽtem: et ecce rursus aio occurrit quo pauore ante vnã mulierculam fugerit. Cõsidero virum timore pculsum/de manu dei mortem petere/nec accipe: de manu mulieris mortem fugiẽdo vitare. Querebat enim mortẽ dum fugeret/dicẽs: Sufficit mihi: tolle aiam meã: neq enim melior sum qm patres mei. Unde ergo sic potẽs/vt tot illas vtutes faciat? Unde sic infirmus/vt ita feminã ptimescat: nisi qr aque appendũtur mensura: vt ipi sancti dei hoies et multũ valeãt p potẽtiam dei: et rursum quadã mensura moderati sint per infirmitatem suã? In illis vtutibꝰ Helias quid de deo acceperat: in istis infirmitatibꝰ quid de se esse poterat/agnoscebat. Illa potẽtia virtus fuit: ista infirmitas custos virtutis. In illis virtutibꝰ qd ostẽdebat acceperat: in istis infirmitatibꝰ hoc qd acceperat/custodiebat. In miraculis mõstrabat Helias: in infirmitatibꝰ seruabat. Sic Paulũ video fluminũ et latronũ/ciuitatis et solitudinis/maris ac terre picula sustinẽtẽ/frenãtẽ ieiunijs ac vigilijs corpꝰ/sustinẽtẽ frigoris et nuditatis erũnam/ad ecclesiarum custodiã vigilãter se ac pastoraliter exercentem/ad tertiũ celũ raptũ/rursũq eũ in paradisũ raptũ/et audisse arcana vba q nõ licet hoi loqui: et tñ sathane angelo ad tẽtãdũ cõcedit: orat vt eximi debeat/et nõ exaudit. Cuiꝰ cũ ipa initia cõuersiõis aspicio: ppẽdo q ei superna pietas celos aperit: seseq illi iesus de sublimibꝰ ostẽdit. Qui lumẽ corpis ad tps pdidit: lumen cordis in ppetuũ accepit. Ad Ananiã mittit: vas electionis vocat: et tñ de ciuitate eadẽ quã post visionẽ Jesu ingressꝰ fuerat/fugiẽs recedit: sicut ipe testat/dicẽs: Damasci ppositus gẽtis arethe regis custodiebat ciuitatẽ damascenorum/vt me cõphẽderet: et p fenestrã in sporta dimissus sũ p murũ: et sic effugi manꝰ eiꝰ. Cui licẽter dicã: O Paule in celo iam iesum cõspicis: et in terra adhuc hoiem fugis? In paradisum duceris/secreta dei vba agnoscis: et adhuc a sathane ãgelo tẽtaris? Unde sic fortis vt ad celestia rapiaris? Unde sic infirmꝰ/vt in terra hoiem fugias: et adhuc a sathane ãgelo aduersa toleres: nisi qr ipe q te subleuat/rursum subtilissima te mensura moderat: vt et in miraculis tuis nobis pdices vtutẽ dei: et rursum in timore tuo reminisci nos facias infirmitatis nre. Que tñ infirmitas ne in desperationẽ nos ptrahat cũ pulsat: dũ de infirmitate tua dñm rogares: qr auditꝰ nõ es: nobis quoq locutꝰ es quid audisti. Sufficit tibi gra mea. nã virtus in infirmitate perficitur. Capi.vj.

Cur ipi sancti qui ad sũma rapiũtur/tentationibꝰ reprimũtur.

iii Regũ xix.

Exẽplum de Helia.

E

Ibidem.

Exẽplum de Paulo

F

Aperta ergo voce dei ostẽdit qr custos est virtutis/infirmitas. Tũc quippe bene interiꝰ custodimur: cũ per dispensationẽ dei tolerabiliter tentamur exteriꝰ aliqñ vitiis/aliqñ pressuris. Nam eis quoq quos viros nouimꝰ fuisse virtutũ: tẽtatiões atq certamina nõ defuere vitiorum. Hinc est enim q ad cõsolationẽ nostrã idẽ predicator egregiꝰ de se qdã talia prodere di

Custos virtutis infirmitas.

G

Roñ. vij.

gnat/dicēs. Uideo aliā legē in mēbris meis/repugnā-tem legi mētis mee:et captiuū me ducētem i lege pecca-ti/que est in mēbris meis. Ad ima q̄ppe ptrahit caro/ne extollat spūs:et ad alta sustollit spūs/ne psternat caro. Spūs leuat/ne iaceamus in infimis:caro aggrauat/ne extollamur ex sūmis. Si non subleuāte spiritu nos caro tētaret pfectione pcul dubio tētationis sue in ima deij-ceret. Rursum v̄o si nō tētāte carne ad summa nos spūs subleuaret:in supbie casu ipa nos peius subleuatione p-sterneret. Sed fit certo moderamine:vt dū vnusq̄sq̄ san-ctoꝝ tam quidē interi⁹ ad sūma rapit/sed adhuc tentat exterius/nec desperationis lapsum/nec elationis incur-rat:q̄m nec tētatio exterior culpā pficit:q2 interior intē-tio sursum trahit: nec rursum intētio interior in supbiā eleuat:qr tētatio exterior humiliat dum grauat. Sicq3 magno ordine cognoscimus/in interiori pfectu qd acci-pimus:in exteriori defectu qd sum⁹. Et miro modo agi-tur/vt nec de virtute quisq̄ extolli debeat/nec de tenta-tione desperare: q2 dū spūs trahit/et caro retrahit:sub-tilissimo iudicij interni moderamine/infra summa/r su-pra infima in quodam medio aīa libratur. Bene ergo dr. Et aquas appēdit mensura. Sequit: [Qñ ponebat plu-uijs legē/et viā pcellis sonātib⁹:tūc vidit illā et enarra-uit r preparauit r inuestigauit.] Solēt p pluuias pdi-cātium dicta signari. Unde per Moysen dr. Expectetur sicut pluuia eloquiū meū. Quoꝝ videlicet v̄ba cū blan-de psuadēt/pluuie sunt:cum v̄o terribilia de vēturo iu-dicio intonāt/sonātes procelle. Et notādum q̄ pluuijs lex ponitur:vt via pcellis sonātib⁹ aperiatur. Lex q̄ppe est ipsis predicatorib⁹ posita:vt viuēdo impleant qd lo-quēdo suadere festināt. Nam loquēdi auctoritas perdi-tur/quādo vox opere non adiuuat. Hinc em̄ per psalmi-stam dr: Peccatori aūt dixit deus:Quare tu enarras iu-stitias meas:et assumis testamētum meū per os tuum? Tu v̄o odisti disciplinam:et proiecisti sermones meos post te. Sermones etenim dei post se predicator proijcit cū hoc qd dicit/facere contēnit. Qñ aūt dictis ei⁹ alter obediat:dum ipse respuit opere/qd predicat voce:et dis-simulat audire qd narrat. De ista pdicationis lege scri-ptum est:Qui soluerit vnum de mādatis istis minimis/ et docuerit sic hoīes:minimus vocabit in regno celoꝝ. Qui aūt fecerit r docuerit sic:magnus vocabit in regno celoꝝ. Regnum celoꝝ/vez ecclīam presentem appellat: de qua scriptum est: Et colligēt de regno ei⁹ oīa scanda-la. In supno etenim regno scandala que ex eo colligi de-beant/non habentur. Qui ergo soluit opere/et sic docet voce: in isto regno celoꝝ erit minimus: in illo nec mini-mus. Uiam aūt pcellis sonātibus posuit/cū predicato-ribus suis ad corda hoīm terrore vēturi iudicij percul-sa aditum fecit. Prius itaq3 lex ponitur/vt postmodū via pandatur: q2 illa vox cor audiētis penetrat/que hoc qd sonuerit/opere conseruat. Capitulum. vii.

Deuto. xxxij.

H

Ps̄. xlix.

Matth. v.

Mat. xiij.

Job xxviij.

I

Gen. xxij.

Deut. xiij.

Tunc aūt cum legem pluuijs r viam pcellis sonātibus poneret:hāc sapiētiam deus vidit et enarrauit:preparauit r inuestigauit. Usi-tata sacri eloquij locutione videre dei dicit:videre nos facere:sicut iusto viro dn̄s dicit: Nūc cognoui q̄ timeas deum. Et israelite premonentur. Tentat vos dn̄s deus vester:vt sciat si diligitis eum.i. vt scire vos faciat. Tūc ergo cum legem pluuijs poneret:hoc est mandatum cu-stodie predicatorib⁹ daret/hāc incarnatam sapientiam videri r enarrari a pdicatorib⁹/preparari r inuestigari ab auditorib⁹ fecit. Sibi quippe illam preparat:quisq̄s illam bene viuēdo in diem iudicij propitiam parat. Et notādum q̄ de ea quattuor dicta sunt. Ait enim/Uidit/ enarrauit/preparauit/inuestigauit. Uidit nāq3/q2 spe-cies est:enarrauit/quia verbum:preparauit/quia reme-dium:inuestigauit/quia occultum. Sed hoc quod eter-na dei sapientia species patris r verbum dicitur:quādo ob humana mente penetratur? Quis nāq3 intelligat vel verbum sine tempore/vel speciem sine circūscriptione? Dicendum ergo erat aliquid quod de illa homo cogno-sceret in se. Unde apte subditur:

¶ S. Qz in eo sapiētiam dn̄i se habere potest homo co-gnoscere/si timeat deum:et quem in sua natura nō intel-ligit/in se quodāmodo cognoscit.

¶ Et dixit homini. Ecce timor domini ipsa est sapien-tia:r recedere a malo/intelligētia.] Ac si aperte dicere-tur. Ad temetipsm homo reuertere:cordis tui secreta p-scrutare. Si deū te timere dephēdis: pfecto cōstat quia hac sapiētia plenus es. Quā si adhuc cognoscere nō po-tes qd sit i se/iam cognoscis interim qd sit i te. Que em̄ apud se ab angelis metuit: apud te timor dn̄i vocatur: q2 hāc habere te certū est/si timere te deū incertū nō est. Hinc etiā per psalm. dr. Initium sapiētie timor dn̄i.q2 tūc penetrare cor inchoat/cū hoc extremi iudicij pauo-re pturbat. Ad paruitatem igit nostram diuin⁹ sermo se attrahit: sicut pater cū paruulo filio loquit/vt ab eo possit intelligi/sponte balbutit. Quia em̄ naturā sapien-tie penetrare non possumus quid sit in se:ex condescēsio-ne dei audiuimus quid sit in nobis:cum dr:Ecce timor dn̄i/ipsa est sapiētia. Sed q2 ille veraciter vim diuini ti-moris intelligit/qui se a cunctis prauis operibus custo-dit: recte subditur. Et recedere a malo/intelligentia. Ea igitur que sequuntur:q2 pphetie spiritu plena sunt/ ipsa sacre historie v̄ba testantur/cum dicitur.

K

Ps̄. cx.

¶ Capitulū Uicesimūnonū text⁹ beati Job libri vero Capitulum. viij.

Addidit quoq3 iob assumēs pa-rabolā suā/r dixit: Quis mihi tribuat vt sim iuxta mēses pri-stinos/scdm dies quib⁹ de⁹ cu-stodiebat me? Quādo splende-bat lucerna ei⁹ sup caput meū: et ad lumen eius ambulabā in tenebris. Sicut fui in dieb⁹ adolescentie mee/quādo secreto de⁹ erat in tabernaculo meo. Quādo erat oṗs me-cū/et in circuitu meo pueri mei. Quando laua-bā pedes meos butyro et petra fundebat mihi riuos olei. Qñ pcedebā ad portam ciuitatis/et in platea parabant cathedrā mihi. Uidebant me iuuenes/r abscōdebant: r senes assurgētes stabāt. Principes cessabāt loqui:r digitū sup-ponebant ori suo. Vocē suā cohibebāt duces:r ligua eorū gutturi suo adherebat. Auris audi-ens beatificabat me; et oculus videns testimo-niū reddebat mihi: eo q̄ liberassem pauperem vociferantē/et pupillū cui nō esset adiutor. Be-nedictio perituri sup me veniebat: r cor vidue cōsolat⁹ sū. Justitia indut⁹ sū/et vestiui me si-cut vestimēto et diademate iudicio meo. Ocls fui ceco r pes claudo. Pater erā pauperꝝ: r cau-sam quā nesciebā diligētissime iuestigabā. Cō-terebā molas iniq̄: et de dētib⁹ illi⁹ auferebā p-dā. Dicebāq3/i nidulo meo moriar:et sicut pal-ma multiplicabo dies. Radix mea aperta ē se-cus aquas:et ros morabit in messiōe mea. Glo-ria mea semp innouabit: et arcus me⁹ in manu mea istaurabit. Qui me audiebāt/expectabant sententiā:et intenti tacebāt ad cōsiliū meū. Uer-bis meis addere nihil audebāt:et sup illos stil-labat eloquiū meū. Expectabant me sicut plu-uiā:et os suū aperiebāt quasi ad imbrem seroti-nū. Si quādo ridebam ad eos/non credebant: et lux vult⁹ mei nō cadebat in terrā. Si voluis-sem ire ad eos: sedebā primus. Cūq3 sederem quasi rex circūstante exercitu: eram tamen me-rentium consolator.

L

M

Addidit q3 Job assumēs parabolam suam.] Quia em̄ parabola similitudo noiatur:apte cōstat q̄ per exterioꝝ v̄boꝝ formā/mysteria loquit:q ad loquēdum/parabolam assūpsisse memorat. Cum etem̄ sua narrat:q̄cq̄ sunt sancte ecclesie vētura denūciat: et per hoc quod ipse patit/indicat qd illa pa-tiatur. Nonnunq̄ v̄o sic sue historie verba permiscet/vt

[B] nil allegoricũ insonet. nõnũꝗ̃ ꝟo sic suos dolores loqui-
tur/ac si ex voce dolentis eccl'ie loquat. In hac ꝟo vlti-
ma sui pte sermonis/vltimum tempus designat eccl'ie:
q̃n aduersarios suos .i. carnales quosq; vel hereticos
atq; gẽtiles/quos nũc studet sapiẽtie auctoritate cõpri
mere/effrenata iactãtia elatos cogitur in risu tolerare.
Unde in hoc quoq; sermone dr. Nũc aũt deridẽt me iu-
niores tẽpore/quoꝝ non dignabar patres ponere cũ ca-
nibus gregis mei. Et ipsa ordinis ratio exposcit/vt per
ꝟba beati Job vltima/extremi sancte eccl'ie designẽtur
dies: q̃n persecutione crescẽte/apertas hereticoꝝ voces
tolerare cõpellitur: cũ motus cordis sui quos nũc intra
cogitationũ sinus cõtegũt/tũc in voce manifestati erro-
[Apoc. xx.] ris aperiũt. Nũc eñ (sicut per Joãnem dr) draco i abys-
so clausus tenetur: q2 diabolica malitia i eoꝝ subdolis
cordibꝰ occultat. Sed sicut illic scriptum est: educetur
draco de puteo abyssi: q2 qḋ modo pre timore tegitur/
tũc cõtra ecc'l'iam publice de iniquoꝝ cordibꝰ omne ser-
pentinum virus aperitur. Nũc eñ abscõdit se sub blan-
diente lingua seculũs conscientia: et malitia calliditatis
quasi quadam se tegit abysso simulationis. Nũc dñs (si
[ps̃. xxxij.] cut psalmiste voce dr) congregat sicut in vtre aquas ma
ris. Vter quippe carnalis est cogitatio. Aque ergo ma-
ris in vtre cõgregate sunt: cum amaritudo peruerse mẽ-
tis nõ erũpit exteriꝰ in vocem praue libertatis. Veniet
ꝓfecto tempus quãdo cõtra hãc peruersi atq; carnales
aperta voce predicẽt: qḋ nũc occulta cogitatione moliũ
[B] tur. Veniet tẽpus quãdo catholicam ecc'l'iam non solũ
iniustis vocibus/sed etiã crudelibꝰ plagis premãt. Ab
aduersarijs nãq; suis duobus modis eccl'ia persecutio-
nem patitur: scʒ aut verbis/aut gladijs. Sed cum ꝟbis
persecutionem sustinet/exercetur eiꝰ sapiẽtia: cum vero
gladijs/exercetur eiꝰ patiẽtia. Sed verboꝝ persecutio-
nes ab hereticis nũc etiã quotidie toleramꝰ: cũ ipsi here-
tici linguis nobis subdolis ⁊ falsa humilitate blandiũ-
tur. Persecutiones ꝟo gladioꝝ iuxta finem mũdi secu-
ture sunt: vt grana celestibꝰ horreis recondẽda/tãto ve-
rius a petõꝝ paleis exuãtur/quãto arctius affliguntur.
Tũc electi oẽs qui in illa fuerint tribulatione cõprehen
si: reminiscũtur hoꝝ tẽpoꝝ/in quibꝰ nũc ecclesia fidei pa
cem tenet: et supba hereticoꝝ colla cõprimit non poten-
tatu culminis/ſʒ iugo rõnis. Reminiscũtur nostri/qui
quieta fidei tempora ducimꝰ: qui etsi in bellis coarcta-
mur gẽtium/non tamen in dictis expugnamur patrum.
Beatꝰ ergo Job sancte eccl'ie typũ tenẽs/que tũc in il-
lis angustijs inuenit: et tñ nostre (vt dixi) quiet' remini
scit: sua transacta narrat/⁊ alijs vẽtura denũciat/dicẽs:
¶ S. Tantas tribulationes ecclesie in fine mundi ven
turas per spiritum ꝓphetie sanctus Job preuidit/vt cõ
[C] paratione earum/huius temporis pressure desiderari
non immerito videantur.
¶ Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos?]
Multa eñ talia sancta ecclesia doloribꝰ pressa dictura
est. Tãtis quippe illam futurum est tribulationibꝰ an-
gustari/vt hec tempora cum magno suspirio desideret:
que nos cum magno dolore toleramus. Dicat ergo/di-
cat per vocẽ beati Job Quis mihi tribuat vt sim iuxta
menses pristinos? Quia eñ statutus dierum numerus/
menses vocãtur: quid aliud nomie signat mensium/nisi
collectiones animarum? Dies quippe dum colliguntur
in mensibus/subtrahuntur: q2 et in hoc tempore sancta
ecclesia dum veritatis luce splendẽtes animas colligit/
in intimis abscondit. Aliquãdo etiam mensis pro perfe
[Esa. lxvj.] ctione ponitur: sicut propheta ait. Erit mensis ex mẽse.
perfectio videlicet eis in requie/quibus nunc perfectio
fuerit in operatione. Capitulum .ix.

Reminiscatur ꝙ̃ perfectionis pristine: reducat
ad memoriam q̃nta predicatione sua collectis
aiabus reportabat lucra/et angustata tribula
tionibus dicat. Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses
pristinos? In quibꝰ profecto mensibꝰ qualis fuerit/enu
merãdo subiũgit/dicẽs: [Secũdum dies quibꝰ deus cu
stodiebat me quãdo splendebat lucerna eiꝰ super caput
meũ: et ad lumen eiꝰ ambulabam in tenebris.] Tũc q̃p-
pe videt ex se persecutione cogẽte infirmoꝝ multos cade-
re/quos nunc vt mater intra pacis sinum puulos fouet:
et intra tranquillas fidei cunas cõtinet: q2 admixti for-
tibus/ipsa fidei tranquillitate nutriũtur. Tũc ꝟo tales
multi casuri sunt: et per viscera charitatis quicq̃d in dã-
[D] no paruuloꝝ sustinet/se perpeti animus pfectoꝝ dolet.
Infirmoꝝ etem̃ dãna ad corda fortiũ per cõpassionem
transeũt. Unde per Paulum dr: Quis infirmat/et ego
[ij. Cor. xj.] non infirmor? Quis scandalizatur/et ego non vror? Tã-
to eñ quisq; pfectus est: q̃to perfecte sentit dolores alie
nos. Unde sancta ecclesia infirmis tũc cadentibꝰ angu-
stata/cum hoꝝ reminiscitur tẽporum/iure dictura est:
Scd̃m dies quibꝰ deus custodiebat me. q2 se tũc i illis
estimat cadere/que se nũc in istis respicit custodiri. Be-
ne aũt dr. Quãdo splẽdebat lucerna eiꝰ sup caput meũ/
et ad lumen eiꝰ ambulabam in tenebris. Lucerne enim
noie/lumen signatur sacre scripture: de qua ipse ecclesie
[ij. Pet. j.] pastor dicit: Habemus firmiorem ꝓpheticum sermonẽ/
cui bene facitis attendẽtes/quasi lucerne lucenti in cali
ginoso loco/donec dies illucescat/et lucifer oriat in cor
[Psalm. cxviij.] dibus vestris. Et psalmista ait: Lucerna pedibꝰ meis
verbũ tuũ dñe. Quia aũt principale nostrũ mens est: ap-
pellatione capitis mẽs vocatur. Unde per psalmistam
[Ps̃. xxij.] dicitur. Impinguasti in oleo caput meu. Ac si aperte di
cat. Charitatis pinguedine replesti mentem meã. Nũc
ergo lucerna sup caput ecclesie splẽdet: q2 sacra eloquia
tenebras nostre mẽtis irradiãt: vt in hoc caliginoso vi-
te presentis loco dum verboꝝ dei lucem percipimꝰ/que
sunt agẽda/videamus. Nunc ad lumen in tenebris am-
bulat/q̃n sancta vniuersalis ecclesia etsi aliene occulta
cogitationis non penetrat (q2 quasi faciem non cogno-
[E] scit i nocte) tamen ponit gressus boni operis directa lu-
mine superne locutionis. Sequitur:
¶ S. Reminiscitur ecclesia fecunditatis sue quã in pri
mo tempore habuit: cuius circa mundi finem maxima
predicationis virtute coborretur.
¶ Sicut fui i diebꝰ adolescẽtie mee: quãdo secreto deꝰ
erat in tabernaculo meo.] Sicut vniuscuiusq; hoĩs/sic
sancte ecclesie etas describitur. Paruula q̃ppe tũc erat:
cum a natiuitate recẽs/verbum vite predicare non po-
[Cãti. viij.] terat. Hinc eñ de illa dicit. Soror nostra paruula est/
et vbera non habet. q2 nimiꝝ sancta ecclesia priusq̃ꝫ ꝓfi-
ceret per incremẽta virtutis/infirmis quibusq; audito-
ribus prebere non potuit vbera predicationis. Adulta
ꝟo ecclesia dr: q̃n dei ꝟbo copulata/sancto repleta spũ/
per predicationis mysterium in filioꝝ cõceptione fecũ-
datur: quos exhortãdo parturit/conuertẽdo parit. De
[Canti. j.] hac eiꝰ etate dño dr: Adolescẽtule dilexerũt te. Uniuer-
se quippe ecclesie (que vnã catholicam faciũt) adolescẽ-
tule vocantur: non iam vetuste per culpam/sed nouelle
per grãm: non senio steriles/sed etate mentis ad spirita-
lem congrue fecũditatem. Tũc ergo cum in diebꝰ illis
ecclesia quasi quodam senio debilitata/per predicatio-
nem filios parere nõ valet: reminiscitur fecũditatis an-
tique/dicẽs: Sicut fui in diebꝰ adolescẽtie mee. Cuius
[F] post eosdem dies quibꝰ deprimitur: iam tñ circa ipm fi-
nem tẽpoꝝ/grãdi predicationis virtute roboret. Nam
susceptis ad plenũ gẽtibꝰ/oẽm israeliticũ ppl'm qui tũc
[Roma. xj.] inuentꝰ fuerit/in fidei sinum trahit. Scriptum q̃ppe est:
Donec plenitudo gẽtiũ introiret: et sic ois israel saluus
fieret. Sed ante illa tẽpora erũt dies in quibꝰ ab aduer
sarijs paulum videbit oppressa/cũ et hoꝝ dieꝝ remi-
niscitur/dicẽs. Sicut fui in diebꝰ adolescẽtie mee/q̃n se-
creto deus erat in tabernaculo meo. Capl'm .x.

Quid hoc loco tabernaculum/nisi habitatio-
nem mẽtis accipimus? Quia per omne qḋ co
gitãdo agimus/in cõsilio nostri cordis habi-
tamus. Quisq̃s aũt mãdata dei tacitus cogitat/secreto
illi deus i tabernaculo est. Habitationem etem̃ cordis
[Ps̃. xviij.] sui ante dei esse oculos viderat/qui dicebat: Et medita
tio cordis mei in conspectu tuo semper. Exteriora nãq;
opera patẽt oculis hoĩm: lõge ꝟo incõparabiliter inte-
riores ac subtilissime cogitationes nostre patẽt oculis
[Heb. iiij.] dei. Oia eñ (sicut scriptum est) nuda ⁊ aperta sunt ocu-
lis eiꝰ. Et sepe in exteriori opere ante oculos hoĩm inor
dinati apparere metuimꝰ: et in interiori cogitatiõe illiꝰ
respectũ non metuimꝰ: quẽ videntem oia non videmus.
Multo eñ magis intrinsecus deo q̃ꝫ extrinsecus hoibꝰ
conspicabiles sumus. Unde ⁊ sancti oẽs foris se intusq;
circũspiciũt: et vel reprehẽdẽdos se exteriꝰ: vel iniquos
[Ezech. x.] se interiꝰ videri inuisibiliter timẽt. Hic est q̃ꝫ animalia
que per ꝓphetam vidẽtur: in circuitu ⁊ intus plena ocu

G illa esse memorātur. Quisq̄s em̄ exteriora sua bene dispo
nit/sed interiora negligit:in circuitu oculos habet/sed
intus non habet. Sancti ꝟo oēs quia ⁊ exteriora sua cir
cū̄spiciunt/vt bona de se exēpla fratrib⁹ prebeant: et in:
teriora sua vigilanter attēdūt:q̄ sese irreprobabiles in:
terni iudicio obtutibus parant:et in circuitu oculos et
intus habere perhibentur:magisq̄ se quo deo placeant/
in sua interna componūt:sicut per psalmistam quoq̄ de
Ps. xliiij. sancta ecclesia dr̄:Omnis gloria ei⁹ filie regis ab intus.
Sed q̄ exteriora sua etiam irreprehensibilia custodit:
iure de ea subditur. In fimbrijs aureis circūamicta va:
rietatibus. vt ⁊ pulchra sibi intus sit/et alijs foris:et se
prouehēs per internam gloriam/⁊ alios erudiēs per ex:
teriora operum exēpla. Beatus igitur Job dicat ex se:
dicat ex p̄sona vniuersalis ecclesie:Quādo secreto deus
erat in tabernaculo meo. Ut em̄ demōstraret q̄ntum in:
tus p̄fecerit:secreto deū fuisse in suo tabernaculo perhi:
buit. Ut etiā ostendat rectitudinis opera q̄ntum extrin
secus custodiuit/adiūgit:Quādo erat oīpotēs mecum/
et in circuitu meo pueri mei. Oīs em̄ qui diuina prece:
pta metuūt/dei tabernacula fiunt. Unde(vt supra iam
diximus)per semetip̄sam veritas dicit de eo qui illius
Joā. xiiij. mandata custodit:Ego ⁊ pater meus veniemus:et mā:
sionem apud eū faciemus. Quo cōtra peruersi quiq̄ dū
interna non appetunt:in suis se cogitationib⁹ foras fun
Esa. xlvj. dunt. Unde eis per prophetam dr̄:Redite preuaricato
res ad cor. Et rursum:Ue q̄ cogitatis inutile. In actio
nibus quippe suis verentur hoīes quos corporaliter vi:
dent: et deum sibi presentem non estimāt esse: quem non
H vident. Quo cōtra in laude iusti dr̄:dum egypti regem
cōtēneret/et dei mandatis obediret:q̄ inuisibilem tāq̄
videns sustinuit. Peruersum quippe terre principem
quasi non vidit/quem ab oculis sui cordis abiecit. Re:
gem ꝟo inuisibilem tanq̄ vidēs sustinuit:q̄ ab ei⁹ timo
ris intuitu/mentis oculos non deflexit. Sācta itaq̄ ec:
clesia in magnis tunc tribulationibus deprehensa:cum
multos a deo conspicit praua cogitatione discedere:vi
det p̄fecto mentis coꝝ habitaculum discedente deo va:
cuum remanere:et iure deplorans/dicit:Quādo secreto
deus erat in tabernaculo meo. Capitulum. xj.

Quibus ꝟbis non immerito etiā simulatio re
ligionis plāgitur: q̄ nōnulli etiam nūc chri:
stiani esse non appetūt/sed videri. His vide:
licet de⁹ in publico est/non in secreto. Sed sancta eccle:
sia deū in secreto habere desiderat:q̄ illos vere fideles
respicit/quos ad fidei vitā corde pleno p̄manere cogno
scit. Que iuxta exteriorem quoq̄ vigoris sui rectitudi:
nem dicit: [Qñ erat oīpotēs mecum:et in circuitu meo
pueri mei.] Pueri scz vocātur q̄ celestib⁹ mādatis inser
uiunt. Unde per p̄phetam dn̄s dicit. Ecce ego ⁊ pueri
Esa. viij. mei quos mihi dedit de⁹. Et rursus in euāgelio. Pue:
Joā. xxj. ri/nunq̄d pulmētarium habetis? Nūc ḡ in circuitu ei⁹
sunt pueri: q̄ in cūctis fere gētib⁹ reperiūtur q̄ celestis
J mādata custodiūt/et spiritalis discipline regulis obse:
quūtur. Qui prefecto tunc ad obsequium pueri deerūt/
quādo praui qui reperti fuerint/spiritualis eius man:
data contēnunt. Sequitur.

¶ S. Qñ tūc ecclesia pedes predicatoꝝ butyro lauabat
cum beatoꝝ opeꝝ pinguedine ⁊ obedientie ad ipe colle:
ctum de gloria predicationis puluerem eis detergebat.

¶ Qñ lauabam pedes meos butyro. Q̄ xp̄m ⁊ ecclēiam
vnā esse p̄sonam crebro iam dixim⁹: illum vcz hui⁹ cor:
poris caput:hāc aūt illi⁹ capitis corpus: aliter hec ꝟba
iuxta vocem capitis accipi:atq̄ aliter iuxta vocē corpo
ris debēt. Quos ḡ pedes dn̄i nisi sanctos predicatores
accipimus? De quib⁹ dicit:Et inambulabo in eis. Bu:
tyro ḡ pedes lauātur:q̄ predicatores sancti bonoꝝ ope
rum pinguedine replētur. Etenī vt supra iam diximus:
vix ip̄sa predicatio sine aliquo transit admisso. Nam q̄il
bet predicās / aut ad q̄ntulācūq̄ indignationē trahit̄/si
cōtēnitur:aut ad q̄ntulācūq̄ gl̄iam/si ab audiētib⁹ vene
ratur. Unde ⁊ ap̄lis pedes loti sunt:vt a q̄libet paruo
cōtagio i ip̄a predicatione cōtracto:q̄si a quodā itinere
Jaco. iij. collecto puluere mūdarētur. Et btūs Jacob⁹ dicit: No
lite plures magistri fieri fratres mei. Et paulopost: In
multis em̄ offendim⁹ oēs. Pedes ḡ lauāt̄ butyro:q̄ pi:
guedine boni operis infūditur atq̄ mūdatur collectus
puluis de gl̄ia p̄dicationis. Uel certe butyro pedes la:
uantur dum sanctis predicatorib⁹ debita ab audiētib⁹ K
stip̄ēdia cōferūtur:et quos fatigat iniūcte predicatiōis
labor/exhibita a discipulis pīguedo boni operis fouet:
non q̄ ideo predicēt vt alātur/sed ideo alātur vt predi:
cent.i. vt predicare subsistāt.non vt in intētionem sumē
di victus transeat actio predicationis / sed ad vtilita:
tem predicationis deseruiāt ministeria sustentationis.
Unde a bonis predicatorib⁹ non causa victus predica:
tio impēditur/sed causa predicationis accipitur vict⁹.
Et quotiēs predicātibus necessaria ab audiētib⁹ confe
rūtur:non solent de rerum munere/sed cōferētium gau:
Philip. iiij. dere mercede. Unde per Paulum dr̄:Non quero datū/
sed requiro fructū. Datum quippe est res ip̄sa que impē:
ditur:fructus ꝟo dati est/si benigna mēte future merce:
dis studio aliquid impēdatur. Ergo datum in re acci:
pimus/fructū in corde. Et q̄ discipuloꝝ suoꝝ apostol⁹
mercede potius q̄ munere pascebatur:nequaq̄ datum/
sed fructum se querere fatetur. Unde ⁊ subdidit proti:
Ibidem. nus dicēs:Habeo aūt oīa/et abūdo. Butyro ḡ lauātur
pedes:cū predicatores sancti(vt diximus)ipsa predica
tione fatigati/auditoꝝ suoꝝ bonis operibus fouentur.
Ad philemonē. Fessos nāq̄ pedes butyro vnxerat ille q̄ audiebat:Ui:
scera sanctoꝝ requieuerūt per te frater. Hoc butyro vn:
ij. Tim. j. ctus fuerat pes qui in cathena tenebatur/dicēs:Det mi
sericordiam dn̄s onesifori domui: q̄ sepe me refrigera:
uit:et cathenam meā non erubuit. Si ergo ex voce capi
tis hec verba pensamus /recte pedes(sicut dictum est)
predicatores accipimus. Capitulum. xij.

L Si autem sentire ista ex voce soli⁹ corporis de:
bemus:nimiꝝ pedes ecclesie sunt inferioꝝ ope
rum ministri : qui dum ad vsus necessarios ea
que sunt exterius exercent /per extremum ministerium
velut pedes terre inherēt. Sed debent hi q̄ presunt:qui
doctrine studio inuigilāt:solerti cura occupatoꝝ corda
requirere : eisq̄ eam quam ipsi vacādo perciplūt crebre
admonitionis voce infusionem pinguedinis ministra:
re. Nam q̄ in vno corpore inuicem pro se mēbra sollici:
ta sunt:sicut illoꝝ ministerijs nostra extrema fulciūtur:
ita necesse est vt nostris studijs illorum interiora replēā
tur. Quando igitur sancti doctores quibusdam ad ex:
trema ministeria deditis/vnctionem dn̄ice incarnatio:
nis predicant/butyro eloquij pedes lauāt. Solēt etiam
pedes ipsa itineris asperitate lacerari. Unde ⁊ omnino
difficile est in terrenis actionib⁹ huius vite iter agere:
et nulla ex labore itineris vulnera sustinere. Cum ergo
vigilantes prepositi auditores suos curis exteriorib⁹
intentos ad cor reuocant : vt que inter ipsa licita opera
admiserint mala/cognoscant:et q̄ cognouerint defleāt:
pedes butyro lauant : quia eorum vulneribus/penitēti:
tie vnguenta subministrant. Reminiscatur igitur tunc
ecclesia vehemēter afflicta/quomodo pacis sue tēpore/
M per exhortationis verbum membra in se etiam extrema
mundabat/et dicat:Quando lauabam pedes meos bu:
tyro. Qd̄ de beato Job admirabiliter libet intueri:qui
inter tot curas rerum : inter tot affect⁹ pignorum:inter
tot studia sacrificioꝝ / subiectis suis q̄libet extremis:
bona sequētis vite predicabat:vt eos de celestib⁹ imbue
ret/qui sibi ad terrena opera deseruirent. Quid ad hec
nos ep̄i dicimus/qui cōmissis nobis verbum vite impē
dere non curamus? quādo cōiugatum virum prohibere
non valuit a butyro predicationis / vel secularis habi:
tus/vel magne occupatio facultatis. Sed seruata veri:
tate historie/ad sancte eccl̄ie iam ꝟba redeamus : q̄ per
beatum Job.i.per os mēbri sui loquit̄:q̄nta sint que tem
pore extremo patietur / cum transactoꝝ suoꝝ reminisci:
tur:vt per eam videlicet verbi pinguedine operantium
vita lauaretur. Que ipsam quoq̄ predicatoꝝ suoꝝ vigi
lantiam plenius exequens/subdit:

¶ S. Qñ petra riuos olei fundebat/cum corda discipu
lorum spiritussancti vnctione xp̄s impleuit.

¶ Et petra fūdebat mihi riuos olei.] Quia petre noīe
christus accipitur : predicator egregius fatetur/dicēs:
j. Corin. x. Petra aūt erat xp̄s. Que vcz petra nūc ad vsum sancte
ecclesie olei riuos fundit:q̄ i ea loquēs dn̄s predicamē:
ta vnctionis intime emanat. De hac petra olei riuus
exijt:liber Matthei : liber Marci : liber Luce : et liber
Joānis. In diuersis hui⁹ mūdi ptib⁹ quot p̄dicamēta
edidit / tot petra hec per ora ap̄loꝝ omnium olei riuos

B fudit. Totiẽs adhuc de petra hac olei riuus funditur: quotiens a sancto spiritu vngendis mentibus auditoꝝ ea que in libris veteribus de christo dicta sunt/explanã tur. Et riui vocantur olei: quia decurrunt ⁊ vngũt. In quibus quisquis rigitur/vngitur: quisquis vngitur/ interius impinguatur. Capitulum.xiij.

Ps̃.lxij. De qua nimirum pinguedine Psalmista ait. Sicut adipe ⁊ pinguedie repleatur aĩa mea. Potest noĩe olei/ipa sanctispũs vnctio desi- Esaie.x. gnari: de qua per ꝓphetam dr̃. Cõputrescit iugum a facie olei. Iugum quippe a facie olei cõputrescit: qꝛ dum sanctispũs gratia vngimur: a captiuitatis nostre seruiture liberamur. Dũqꝫ maligni spũs dñatio supba repellitur/iugum cõteritur: quo libertatis nostre colla preme- Esaie.v. bãtur. De hoc rursus oleo scriptum est: Vinea facta est dilecto meo ĩ cornu filio olei. Filius quippe olei fidelis popul⁹ dr̃: qui ad fidem dei interna sanctispũs vnctione generatur. Multis ḡ tũc sancta ecclesia tribulationib⁹ depressa: dona spũs ⁊ mira que nũc habet predicamẽta ad memoriam reuocet: et suum silẽtium deploret/dicẽs. Petra fundebat mihi riuos olei. Quib⁹ ꝟbis congrue subiicit. Qñ ꝓcedebam ad portam ciuitatis: et in platea parabãt mihi cathedram. Videbant me iuuenes et abscõdebãtur/et senes assurgẽtes stabãt. Pricipes cessabãt loqui: et digitũ supponebãt ori suo. Vocem suam cobibebãt duces: ⁊ lingua eoꝝ gutturi suo adherebat. Mos veteꝝ fuit: vt seniores in porta consisterẽt/et causas introeũtium iudicarẽt: quaten⁹ tãto esset pacificus B vrbis popul⁹/q̃nto ad hãc discordes ingredi nõ liceret. Sed nos sacrã historiã venerãtes/hec egisse beatũ Job pro cultu iustitie certũ tenem⁹: atqꝫ ad indagãda allego- Porta bona actio. rie mysteria ducimur. Quid ḡ per ciuitatis portam/nisi bona queqꝫ actio designatur: per quã aĩa ad cõuẽtum Ps̃.ix. regni celestis ingredit̃. Vñ et ꝓpheta ait: Qui exaltas me de portis mortis: vt annũciem oẽs laudatiões tuas in portis filie sion. Porte quippe mortis sunt actiones praue: que ad interitum trahunt. Quia aũt sion speculatio dr̃: portas sion/actiones bonas accipimus: per quas supnam patriã ingredimur / vt regis nostri glĩam cõtẽplemur. Quid ꝟo per cathedram/nisi magisterij auctoritas designat̃: Greca aũt lingua platea ꝓ latitudie dr̃. Nũc ḡ sancta ecclĩa ad ciuitatis portã ꝓcedit: qꝛ vt aditum celestis regni percipiat/in sctis se actionib⁹ exerit. Cui in platea paratur cathedra: qꝛ in magne auctoritatis latitudine sui magisterij exhibet libertatẽ. Que eñ recta que sentit/publica voce predicat: q̃si in platea sup cathedrã sedet/cũ nullũ de sua predicatione metuit: nullius pressa terrorib⁹/se sub silentio abscõdit. An non in publico ad docẽdum presidet: quã simul ⁊ sentiẽdi veritas/et docẽdi potestas fulcit: Sed cũ ad portam ꝓcederet/et ĩ platea sup cathedrã sederet: q̃d a leuibus/q̃d ve C a grauib⁹ ageret̃/adiũgit dicẽs: Videbãt me iuuenes/ et abscõdebãtur: et senes assurgẽtes stabãt. Si historie intẽdimus/que dixit credim⁹: si allegorie/que predixit videmus. Iuuenes nãqꝫ dici solẽt q̃ nulla cõsilij grauitate fulciũtur. Senes ꝟo non eos scriptura sacra vocare cõsueuit: q̃ sola q̃ntitate tẽpoꝝ/sed moꝝ grãdeuitate ma- Sap̃.iiij. turi sunt. Vnde ꝑ quẽdam sapiẽtem dr̃: Senectus eñ venerabilis est/nõ diuturna: neqꝫ nũero annoꝝ cõputata. Cani aũt sunt sensus hoĩs: et etas senectutis vita immaculata. Vnde recte quoqꝫ dñs ad Moysen dicit: Cõgrega mihi septuaginta viros de seniorib⁹ israel quos tu nosti q̄ senes populi sunt. In quib⁹ quid aliud q̃ senectus cordis requirit̃: cũ tales iubẽtur eligi/qui senes esse sciũtur: Si eñ senectus in eis corporis quereretur/ a tãtis sciri poterãt/a q̃ntis videri. Dum ꝟo dr̃: Quos tu nosti q̄ senes populi sunt: ꝑfecto liquet qꝛ senect⁹ mẽtis non corporis eligẽda nũciatur. Capi.xiiij.

Sanctam ḡ ecclesiã vidẽt nũc iuuenes ⁊ absconduntur: senes ꝟo ei assurgẽtes assistũt: qꝛ vigorem eius atqꝫ rectitudinem immaturi formidant: grãdeui glorificãt. Leues quippe sunt qui fugiũt: graues ꝟo atqꝫ perfecti hãc vite sue meritis assurgẽdo venerãtur. Disciplinam quippe illi⁹ ꝑfecti diligũt/imperfecti reprehẽdũt. Vidẽt ergo hãc iuuenes ⁊ abscõdũtur: quia deprehendi in suis occultis actibus metuunt. Senes ꝟo assurgẽtes stant: qꝛ perfecti quiqꝫ ex humilitate indicãt quantum in bona operatione profecerunt.

Sed qꝛ hec de suis loquit̃: narret quoqꝫ qualiter ab ex- D teris timeatur. Principes cessabãt loqui: et digitũ superponebãt ori suo. Vocem suã cohibebãt duces: et lingua eoꝝ gutturi suo adherebat. Qui hoc loco alij duces intelligi vel principes possunt/nisi heretice prauitatis auctores: De quib⁹ per psalmistam dr̃: Effusa est cõ- Ps̃.cvj. tẽtio sup principes eoꝝ: et seduxerũt eos in inuio/et nõ in via. Ipi etẽm dũ dispẽsatiõem dei ꝑuerse interpretari nõ metuũt: ꝑfecto plebes subditas nõ in eam viã que xp̃s est/sed ĩ inuium trahũt. Sup quos recte quoqꝫ effusa cõtẽtio dr̃: qꝛ suis sibi vicissim allegationib⁹ cõtradicũt. Arrius quippe tres ꝑsonas in diuinitate suscipiẽs tres etiã deos credidit. Quem cõtra Sabelli⁹ vnũ deũ suscipiẽs/vnã credidit esse ꝑsonam. Inter quos sancta ecclesia rectum predicationis sue tramitem indeclinabiliter tenẽs/et vnũ deũ predicãs/tres ꝑsonas cõtra sabellium asserit: et tres ꝑsonas asserẽs/vnũ deũ cõtra arrium cõfitetur. Quia aũt in sacro eloquio Manicheus virginitatem laudari cõperit/cõiugia dãnauit. At contra Iouinianus qꝛ cõcedi cõiugia cognouit: virginitatis mũditiam despexit. Vnde fit vt semꝑ hereticis ꝑuersa intelligẽtia cõfusis: vicissim sibi eoꝝ nequitia ⁊ in culpa cõcordet/et in sentẽtia discrepet. At cõtra sancta ecclesia per medias vtrarũqꝫ partiũ lites/ordinata pace gradit̃: et sic scit superiora bona suscipere/vt nouerit etiã inferiora venerari: quatenus nec summa equet infi- E mis: nec rursum ima despiciat / cum summa veneratur. Nũc ḡ hereticarũ plebiũ principes/auctoritatẽ sancte ecclĩe ꝑpẽdẽtes cessant loqui: et quasi ori suo digitũ superponũt: dũ falsis querelis non rõne vocis se reprimi/ sꝫ virtutis manu significãt. Vocem suã duces cohibẽt: qꝛ nimiꝝ hi q̃ post se errantes ꝑplos trahere conãtur/ne loqui ꝑuersa nũc audeãt: et auctoritatis frenãtur põdere/et virtute rõnis. Quoꝝ lingua suo gutturi adheret: qꝛ etsi peruersa loqui libera voce nõ audẽt: intus tamen apud se cõtegũt cũcta que cõtra veram fidem ꝓponere falsa moliũtur. Hoꝝ ergo tẽpoꝝ/sequẽti tribulatiõe deprehensa/reminiscens ecclesia deplorat/dicẽs: Quãdo ꝓcedebam ad portã ciuitatis/et in platea parabant cathedram mihi. Videbãt me iuuenes/et abscõdebãtur: et senes assurgẽtes stabant. Principes cessabant loqui/ et digitũ supponebãt ori suo. Vocem suã duces cohibebant: et lingua eoꝝ gutturi suo adherebat. Ac si aperte dicat. Cum predicare mihi voce publica licuit: oĩs qui mee veritati nõ fuit subiectus/expauit. Illo nãqꝫ tẽpore cũ sancta ecclĩa aduersitate premit̃: prauis quibusqꝫ predicatorib⁹ licẽtia locutionis datur. Capi.xv.

Quod longe ante Hieremias intuẽs ait. Sed et lamie nudauerũt mãmam: lactauerũt catu- Thre.iiij. los suos. Quid nãqꝫ lamias / nisi hereticos appellat: humanam quidẽ faciem/sꝫ beluina per impietatem corda gestãtes. Qui tũc mãmam nudãt: cum errorem suum libere predicant. Tunc catulos lactant: quia F male sequaces paruuloꝝ animas dũ peruersa insinuãt: ad impietatem nutriendo confirmant. Sequitur:

¶ S. Qꝫ rectoribus ecclesie summopere attendendum est q̄ in discipline rigore mansueti sint.

¶ Auris audiẽs beatificabat me: et oculus vidẽs testimonium reddebat mihi. Dum beatificari se ab audientibus: sibiqꝫ testimonium reddi a vidẽtib⁹ fatetur: beatus Job qualis in sermone/qualis in opere fuerit/ostenditur. Neqꝫ eñ aut in opere iam ꝑfectus est/cui adhuc lingue prauitas contradicit: aut in sermone laudabilis qui hoc q̃d loquitur/opere non ostẽdit. Vt igitur beat⁹ Job amicoꝝ suoꝝ increpationib⁹ exactus/vtrũqꝫ se habuisse perhibeat: sese ⁊ audiẽtib⁹ et vidẽtib⁹ venerationi fuisse manifestat. Quod si ad vocem sancte ecclesie referamus: ille ei⁹ verba beatificat/qui ea que audierit/opere consummat. Ille ei testimonium reddit: q̃ exẽplis vite illius bene viuẽdo respõdet. Sãctam etẽm ecclesiam ille veraciter videt: cui⁹ testatur vita qꝛ videt. Ad hoc nãqꝫ bonoꝝ intra eam rectitudo cernitur: vt quiqꝫ hanc viderint/a suis prauitatib⁹ corrigantur. Necdum ergo intra sanctam ecclesiam videt bonos/q̃ non est emẽdat⁹ a malis. Sed vñ ei testimoniũ reddat̃/ostẽdit̃ cũ subiũgit: Eo q̃ liberassem pauperem vociferãtem/et pupillũ cui non erat adiutor. Benedictio perituri sup me veniebat/et cor vidue cõsolat⁹ sũ. Magne misericordie ista

G

sunt opera: liberare vociferātem pauperē: pupillo adiutorium ministrare: periturū eripere: cor vidue cōsolari. Superi⁹ eñ dictū est quid exhibuit per doctrinam. Ait nāqꝫ. Auris audiens beatificabat me. Nunc aūt narrat que per miam impendit/dicēs. Eo qꝫ liberassem pauperem vociferātem/et pupillum cui nō erat adiutor. Vox quippe cum opere sibi necessario cōcordat. Hec beatus Job ɀ exhibuit subditis: ɀ tñ per sanctam eccl'iam exhibēda signauit. Que vtrūqꝫ nūc incessabiliter exercet: vt vez filios suos et loquēdo pascat/et defendēdo ptegat: quatenus ɀ per v̄ba bonos satiet/et per patrocinia tueatur a malis. Bene aūt scriptū est Germinet terra herbā virētem ɀ faciētem semen: et lignū pomiferū faciēs fructum iuxta gen⁹ suū. Qd̄ sic est veraciter factū/vt significet aliqd veraciter faciēdū. Per terram qppe figurat eccl'ia: que ɀ v̄bi nos pabulo reficit/ɀ patrocinij vmbraculo custodit. que ɀ loquēdo pascit/et opitulādo ptegit: vt non solū herbā refectionis pferat/sed ɀ cū fructu operis/arborem protectionis. Capl'm. xvj.

Gen. j.

Perpendēdum quoqꝫ video his qui plebium gubernationib⁹ presunt: qd̄ superi⁹ dicēs: Videbāt me iuuenes/et abscōdebāt: nūc astruit: Cor vidue cōsolatus sum. Ista disciplina regiminis/vt ante eū iuuenes abscōdātur: q̄sta mansuetudo pietatis/vt per eū viduaꝝ corda cōsolētur. Sūt nāqꝫ nōnulli ita districti / vt oēm etiā mansuetudinem benignitatis amittāt: et sunt nōnulli ita mansueti/vt perdāt districti iura regiminis. Unde cūctis rectorib⁹ vtraqꝫ summopere sunt tenenda: vt nec in discipline vigore benignitatem mansuetudinis/nec rursum in mansuetudine districtionem deserāt discipline: quaten⁹ nec a cōpassione pietatis obdurescāt/cū cōtumaces corrigūt: nec discipline vigorē molliāt/cū infirmoꝝ animos consolātur. Regat ergo discipline vigor mansuetudinem: et māsuetudo ornet vigorē: et sic alteꝝ cōmēdet ex altero: vt nec vigor sit rigidus/nec mansuetudo dissoluta. Hec aūt que supra dixim⁹ pietatis opera/sancta eccl'ia ɀ corporaliter exhibet/et spiritaliter exhibere non cessat. Nam pauperem vociferātem liberat: cū pctōri veniā deprecāti eas quas cōmiserat culpas relaxat. De talib⁹ qppe pauperib⁹ d̄r: Beati pauperes spū: qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Et taliū pauperꝫ clamor est/psalmiste voce dicentium Cito nos anticipet misericordia tua: q: pauperes facti sumus nimis. Pupillum v̄o cui non est adiutor liberat: dū vnusquisqꝫ mortuo antiquo patre diabolo/ad sancte eccl'ie sinum currēs/in ea exhortationis adiutorium inuenit: qui iam desideria mundi persequētis fugit. Potest pupilli noīe/fidelis quisqꝫ etiam propter mortem boni patris intelligi: cui⁹ ad tēpus visione destitutus est/q̄uis solatio destitut⁹ non est. Benedictio etiā perituri sup eā venit: cū peccatoris interitum preuenit: et eū sanctis exhortationib⁹/a culpe fouea reducit. Unde scriptum est. Qui conuerti fecerit pctōrem ab errore vie sue/saluabit aiam ei⁹ a morte: et operit multitudinem pctōꝝ. Si eñ magne mercedis est a morte eripere carnem qñqꝫ morituram: quāti est meriti a morte aiam liberare/in celesti patria sine fine victuram? Cor aūt vidue cōsolatur/dū fideli cuiqꝫ aie qui eternas dn̄i retributiones narrat: q̄si viri sui bona ad memoriam reuocat. Cui q: spiritualiter anima iuncta est: eo mortuo vidua dicitur: sꝫ sancte ecclesie vocibus ex eius resurrectione refouetur. Magnam ergo consolationem cor vidue suscipit: quādo fidelis anima in verbis ecclesie de aduentu illi⁹ aliquid cui spiritualiter est cōiūcta/cognoscit. Sequitur: [Justitia indutus sum/et vestiui me sicut vestimēto.] Vestimento vtiqꝫ cum vestimur / ex omni parte circūdamur. Ille ꝫ iustitia sicut vestimēto vestit/qui se vndiqꝫ bono opere ptegit: et nullā partē actiōis sue pctō nudā relinquit. Nam q̄ in alijs actionib⁹ iust⁹ est/in alijs iniustus: quasi hoc latus cooperuit/illud nudauit: nec iam bona sunt opera que subortis alijs prauis operibus inquinātur. Hinc eñ per Salomonem d̄r: Qui in vno offenderit/multa bona perdet. Hinc Jacobus dicit: Quicūqꝫ totā legē seruauerit: offendat aūt in vno/factus est oīm reus. Quam vez sentētiam suam ipse diligēter exposuit/cum subiunxit: Qui eñ dixit/non mechaberis. dixit/et non occides. Qd̄ si non mechaberis/occidas autem: fact⁹ es transgressor legis. Capitulum. xvij.

H

Matt. v.
Psalm. lxxviij.

I

Jaco. v.

Eccl'a. ix.
Jaco. ij.

Oculis ꝫ oculis circūquaqꝫ porrectis/vndiqꝫ nobis adhibēda custodia est. Unde recte q̄qꝫ per Salomonem d̄r: Omni custodia serua cor tuū: q: ex ipso vita pcedit. Dicturus eñ custodia/premisit omni: vt vez vnusquisqꝫ hincinde se diligēter inspiciat: et q̄diu in hac vita est/contra spiritales inimicos in acie se positū sciat: ne mercedem quā per has actiōes colligit/per alias amittat: ne hinc hosti fores obstruat/et aliūde aditū pandat. Si qua etenī ciuitas cōtra insidiātes inimicos magno valletur aggere/fortib⁹ cingat muris: insomni muniat custodia: vnū v̄o in ea foramen tātūmodo immunitum p negligētiam relinquat: inde pcul dubio hostis ingredit/q̄ vndiqꝫ exclusus videbat. Phariseus nāqꝫ ille q̄ in tēplum oraturus ascēdit/ciuitatem mētis sue q̄ta munitione vallauerit/audiamus. Jeiuno (inquit) bis in sabbato: decimas do oim̄ q̄ possideo. Qui premisit: Gratias ago tibi: magna certe munimina adhibuit. Sed videam⁹ vbi insidiāti hosti immunitum foramen reliquit: Quia non sum sicut publican⁹ iste. Ecce ciuitatem cordis sui insidiantib⁹ hostib⁹ per elationem aperuit/quā frustra per ieiunium ɀ elemosynas clausit. Incassum munita sunt cetera: cū locus vn⁹ de quo hosti patet aditus/munit⁹ non est. Gratias recte egit: sed puerse se sup publicanū extulit. Ciuitatem cordis sui extollēdo pdidit/quā abstinēdo ɀ largiēdo seruauit. Victa est p abstinētiam gula: destructa vētris ingluuies: superata est largitate tenacia / auaritia depssa. Quibus hoc laborib⁹ actum credimus? Sed o quot labores vno vitio pcussi ceciderūt: q̄ta bona vnius culpe gladio sunt perēpta. Unde magnopere oportet ɀ bona semper agere: et ab ipsis nos bonis operib⁹ caute in cogitatione custodire: ne si mētem eleuant/bona non sint/que nō auctori militāt/sed elationi. De qua re non inordinate agim⁹: si ex libris/licet non canonicis/sed tñ ad edificationem ecclesie editis/testimonium pferamus.

K

puer. iiij.

Lu. xviij.

L

Libri non canonici ad edificationem ecclesie editi sunt.

¶ S. Qr qui vitia superant/cum de victoria sua superbiunt/ipso hoste super se ruente intereunt.

¶ Eleazar nāqꝫ in prelio elephātem feriēs strauit: sed sub ipso quē extinxit occubuit. Quos ergo iste significat quē sua victoria oppressit/nisi eos qui vitia superāt: sed sub ipsa q̄ subijciūt/supbiendo succubūt? Quasi eñ sub hoste quem psternit moritur/qui de culpa quā superat eleuatur. Pensandum ꝫ magnopere est: q: bona pdesse nequeūt/si mala que subrepūt nō cauētur. Perit omne qd̄ agitur/si non sollicite in humilitate custodit. Unde bene quoqꝫ de ipso primo parēte d̄r: Posuit eū dn̄s in paradiso voluptatis: vt operaretur ɀ custodiret illū. Operatur quippe qui agit bonū qd̄ precipit: sed qd̄ operat⁹ fuerit non custodit/cui hoc subrepit quod prohibetur. Beatus igitur Job q: ex omni parte bono se opere texerat/dicat: Justitia indutus sum: et vestiui me sicut vestimento. Ubi protinus subdidit. Capl'm. xviij.

j. Machab. vj.

Gen. ij.

Et diademate iudicio meo.] Justoꝝ iudicia recte diademati cōparātur: q: per magni operis gloriā/ad retributionis ducunt coronam. Que nimiꝝ iudicia secū quotidie introrsus agūt: quid deo/quid pximo debeāt/solerter aspiciūt: atqꝫ ad agenda bona se vehemēter accēdūt: et de ppetratis malis districte redarguūt. Unde bene q̄qꝫ per Salomonem d̄r. Cogitationes iustoꝝ iudicia. Justi qppe ab omni strepitu seculari ad corda sua redeūt: ibiqꝫ ascendūt tribunal mētis: atqꝫ ante oculos se et pximum statuūt: deducūt ad mediū regulā testamēti: qua d̄r: Que vultis vt faciant vobis hoīes/et vos eadem facite illis. Transferūt in se psonam pximi: et sollicite attendūt quid sibi si ita essent/fieri vel non fieri iuste voluissent: sicqꝫ districto iure atqꝫ iudicio causam suam et pximi iuxta tabulas diuine legis in foro cordis examināt. Bene ergo d̄r. Cogitationes iustoꝝ iudicia: q: ipse coꝝ intimus motus cordis quasi quedam libra est iudiciarie potestatis. Quibus peractis/q: retributionem inferi⁹ non requirūt: recte coꝝ iudicia diademati cōparantur. Diadema quippe in superiori pte corporis ponitur. Justoꝝ ergo iudicium diadema d̄r: q: per hoc non in terrenis ɀ infimis/sꝫ sursum remunerari concupiscunt. Sequitur:

M

puer. xij.

Mat. vij.

¶ S. Qr in pferēda sentētia nihil pperam agēdum sit/ne q̄libet temere dicta indiscussaꝝ imperita reddamus.

¶ Ocul⁹ fui ceco/et pes claudo. Pater erā pauperꝝ: et

B causam quam nesciebam / diligẽtissime inuestigabam.]
Inter hec lectoris animus forsitan querat: cur beatus
Job suas tã subtiliter virtutes enumeret. Sanctorum
quippe virorũ est / bona que fecerint occultare / ne cõtin-
gat eos lapsum elatiõis incurrere. Unde p semetipsam
Mat.vj. veritas dicit. Attendite ne iustitiam vestrã faciatis co-
ram hominibus: vt videamini ab eis. Hinc est etiam q
duos cecos iuxta viã sedentes illuminans precepit di-
Mat.ix. cens. Videte ne quis sciat. De quib⁹ illico scriptum est.
Abeuntes diffamauerunt eũ per totã terrã illam. Sed
querendũ nobis est / quid sit hoc qđ ipse omnipotẽs (cui
hoc est velle qđ posse) et taceri virtutes suas voluit: & ta
men ab his qui illuminati sunt / q̃si inuit⁹ indicatur / nisi
q seruis suis sequentib⁹ exemplũ dedit: vt ipsi quidem
virtutes suas occultari desiderent: & tamẽ vt alij eorum
exemplo proficiant: prodant inuiti: et facta quidem sua
occultando o seipsos custodiant: sed dum pdunt inuiti /
bona ad pximos suos exẽpla trãsmittant. Occultentur
ergo studio / necessitate publicẽtur: et eoꝝ occultatio sit
custodia propria: eoꝝq publicatio sit vtilitas aliena.
Mat.v. Rursum qꝛ scriptum est: Neq accendunt lucernã / & po-
nunt eam sub modio: sed sup candelabrũ / vt luceat om-
nib⁹ qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra corã homi-
nibus / vt videãt opera vestra bona / & glorificẽt patrem
vestrũ qui in celis est. Aliquãdo sancti viri & coram ho-
minibus cõpellũtur bona facere: aut eadem hoibus sua
facta narrare: sed ad eum finem omnia referẽtes / vt non
ipsi eisdem operibus / sed pater eorũ qui in celis est / de-
B beat glorificari. Dum enim sancta predicant / ipsa predi
catio eoꝝ fortasse despicitur / quorũ vitam nescitur. Cõ-
pelluntur ergo vitam suam dicere: vt auditorum suo-
rum valeant vitam mutare. Et facta sua referunt / vt ve
nerationi sint: venerari appetunt / vt reuerenter audian
Ezech.j. tur. Scriptũ quippe est: Cum eleuarent aialia de terra /
eleuabantur pariter & rote: quia videlicet cum audito-
rum mentes predicantiũ vitã suspiciũt / necessario vtiq
etiam vim predicationis admirantur. Capitulũ.xix.

Hinc est ergo q predicatores boni & honorem
pter elationem fugiunt: & honorari tñ ppter
imitationẽ volunt. Sic nimirũ Paulus apo
stolus discipulis loquens & honorẽ fugit: et tñ q̃tũ esset
j.Thes.ij. honorãdus ostendit. Nam cum thessalonicẽsibus dice-
ret: Neq eni aliq̃n fuimus in sermone adulatiõis: sicut
scitis: neq in occasione auaritie: deus testis est: secutus
adiunxit. Neq querẽtes ab hoibus gloriã: neq a vobis
† al.oneri. neq ab alijs / cum possim⁹ honori † vobis esse vt christi
apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrũ. Rur-
ij.Co.iiij. sus corinthijs (honorem fugiẽs) dicit. Non eni nosmet-
ipsos predicamus: sed Jesum christum dominũ nostrũ:
nos autẽ seruos vestros per Jesum christũ. Quos tamẽ
videns falsorum apostoloꝝ persuasionibus a vere fidei
C tramite deuiare: eis se summopere q̃tũ esset venerãdus
ostẽdit dicẽs. In quo quis audet (in insipiẽtia dico) au
deo & ego. Hebrei sunt / & ego. Israelite sunt / et ego. Se-
men abrae sunt / et ego. Ministri christi sunt / et ego. Ut
minus sapiens dico / plus ego. Quibus etiã subiungit:
q ei quoq tertij celi secreta patuerint: q raptus etiam
paradisi arcana penetrauit. Ecce honorem fugiens / ser-
uum se discipulorum predicat. Ecce honorem pro vtili-
tate audiẽtium querens / falsis apostolis vite sue meri-
ta superponit. Egit quippe doctor egregius: vt dum ip-
se qualis esset agnoscitur: & vita et lingua male predicã-
tium eius cõparatione vilesceret: illos videlicet cõmẽ-
daret / si se absconderet: cumq se non ostenderet / errori lo
cum dedisset. Miro igitur modo & humilitatis exhibet
gratiam / et vtilitatis querit incrementa: vt et seruum se
discipulorum predicet / et aduersarijs potiorem demon-
stret. Ostendit discipulis quid humilitatis acceperit:
ostẽdit aduersarijs quid sublimitatis. Innotescit disci
pulis qualis apud se maneat in cogitatiõe. Innotescit
aduersarijs qualis foris appareat in operatione. San-
cti ergo viri cum cogũtur bona narrare que faciũt / non
elationi seruiũt / sꝫ vtilitati. Unde beatus Job amicis
suis se iniuste increpãtib⁹: atq idcirco nesciẽtibus bo-
na sua loquẽdo aperit: vt nimirꝫ discerẽt / non contra ei⁹
vitam increpãtes erigi / sed hãc tacentes imitari: q̃uis
(vt supra iam diximus) hũc ad memoriam facta sua re-
ducere / inuecta ab increpantib⁹ desperatio cõpellebat.

D Nam inter tot dolores vulneris & verba desperatiõis /
cũ bona que fecit narrat / quasi collapsum ꝟbis & verbe-
ribus ad spem animum reformat. Dicat ergo bona que
fecit / vt non cogatur inter tot mala de se desperare que
audit. Oculus fui ceco / et pes claudo. Cum sancti ope-
ris exẽpla pensamus: intuẽdum nobis prius est q̃ rect⁹
narrãdi ordo seruetur: vt ante iustitie / et post misericor
die opera describãtur. Ille q̃ppe bene agit que pia sunt
q̃ scit prius seruare q̃ iusta: vt collatus i pximis riuus
misericordie de iustitie fonte ducatur. Caplm.xx.

Misereri volẽs pxi mo sibi ipĩ pri⁹ debet misereri.

Nam multi pximis quasi opera misericordie
impẽdũt / sꝫ iniustitie facta non deserũt. Qui
si veraciter pximis misericordiam facere stu
dent: sibiipsis prius debuerant iuste viuendo misereri.
Ecclesiastici.xxx. Unde scriptum est: Miserere aie tue placens deo. Qui
ergo misereri vult pximo / a se trahat necesse est originẽ
Deut.vj. miserendi. Scriptum naq est: Diliges pximũ tuũ sicut
teipsum. Quõ ergo alteri miserẽdo pius est / qui adhuc
iniuste viuẽdo fit impius sibimetipsi? Unde per quẽdã
Ecclesiastici.xiiij. sapiẽtem dr: Qui sibi nequã est / cui bon⁹ erit? Ad exhibẽ
dam quippe misericordiam vt indigẽtib⁹ plene exteri⁹
valeat impẽdi / duo sibi necessaria cõgruũt. i. homo qui
prebeat / et res que prebeatur. Sed longe incõparabili-
ter melior est homo q̃ res. Qui itaq indigẽti proximo
exteriorem substãtiam prebet: sed vitam suã a nequitia
non custodit: rem suã deo tribuit / et se peccato. Hoc qđ
minus est obtulit auctori / et hoc qđ maius est seruauit
E iniquitati. Bene itaq per beatum Job prius dr: Justi-
tia indutus sum / et vestiui me sicut vestimento: et sicut
diademate iudicio meo. Ac deinde subiũgitur. Oculus
fui ceco / et pes claudo. Quia tunc est apud deũ oblatio
vere rectitudinis / cũ de radice iustitie pcedũt rami pie
tatis. Sed qꝛ in ipõ misericordie opere plus solet apud
internũ iudicẽ anim⁹ pensari q̃ factũ: notãdum q ceci
oculũ fuisse se asserit / pedẽ claudi. Hec etenĩ dicẽs / pfe-
cto indicat qꝛ et illi per semetipm manum prebuerat / et
hũc portãdo sustinebat. Ex qua re colligit: sup egenos
ac debiles q̃tum misericordie illi⁹ viscera fundebãtur.
Unde & subdit. Pater eram pauperum. Que vꝫ ꝟba si
ad vocem sancte ecclesie typica interpretatione refera-
mus: ipa est ocul⁹ ceco / qꝛ per ꝟbum lucet: ipa pes clau-
do / qꝛ per adiutoriũ cõtinet. Cecos enĩ predicãdo illu-
minat: claudos vero opitulãdo sustẽtat. Cecus quippe
est q̃ adhuc quo pergat non videt. Claudus aũt est qui
non potest ire quo videt. Crebro naq peccatũ aut igno-
rãtia aut infirmitate ppetratur: vt vel nesciat homo q̃d
Ps.xxvj. velle debeat: vel non oẽ qđ voluerit possit. Quo cõtra
recte per Psalmistam dr: Dñs illuminatio mea & salus
mea. Quia enĩ dñs et sciẽtiam & virtutem prebet: et con-
tra ignorãtiam illuminatio / et cõtra infirmitatem salus
Psalm.xxxiiij. vocatur. Hinc etiam de iniquis dr. Fiant vie eoꝝ tene-
bre & lubricum. vt scꝫ per tenebras quo ire debẽt non vi-
deant: qui etsi recta viderẽt / in eis tamen per lubricum
F stare non possent. Isti itaq per lubricũ inter bona clau-
dicãt: illi per tenebras que bona sequantur ignorãt. Sã
cta itaq ecclesia extremis tribulationibus deprehẽsa /
antiquorum reminiscitur temporum / quando & docen-
do illuminare consueuerat / et adiuuãdo firmare: et pre-
cedentis membri sui ore loquitur / dicẽs: Oculus fui ce-
co / et pes claudo. Capitulum.xxj.

Que qꝛ duos in se populos colligit: iudaicum
scꝫ atq gẽtilem: recte etiam potest ceco gẽti-
lis: claudo aũt iudaicus populus designari.
Gẽtilis quippe quasi oculos non habuit: qꝛ non recepta
lege non vidit quo ire debuisset. At contra iudaicus ha
bẽs oculos / claudus fuit: qꝛ legem quidẽ sciẽdo tenuit:
sed in ea gressum recti operis non tetendit. Si enĩ gẽti-
lis populus cecus minime fuisset / pphta non diceret:
Esaie.ix. Populus q̃ sedebat in tenebris / lucem vidit magnam.
Rursum si israeliticus populus a bono opere minime
Ps.xvij. claudicasset / nequaq̃ voce dñi psalmista dixisset. Filij
alieni mẽtiti sunt mihi: filij alieni inueterati sũt / et clau
dicauerũt a semitis suis. Qui nimirꝫ populus claudus
idcirco notatur: qꝛ sanum gressum in operatione non ha
buit: quippe qui vtroq pede vti noluit / dum vnũ testa-
mẽtum recepit / aliud spreuit. Quem cũ ad se veniẽtem
sancta ecclesia suscipit: qꝛ ei iam vetus tenẽri / et nouum
testamẽtum inserit / ad dirigẽdos gressus illi⁹ quasi alte

G rum pedē iugit. Qui fidelis sancte eccl'ie populꝰ adhuc
recte subiūgit. Pater erā pauperū. qꝛ veꝫ humiles qui
pauperes spū dicti sunt / ex eiꝰ predicatione generātur.
Sed oportet vt in his oībꝰ ipa historie subtiliter verba
pensemus. Ait eīm. Pater erā pauperum: et causam quā
nesciebam / diligētissime inuestigabam. Plerūqꝫ enim
multi hoīes paupertibꝰ largiūtur: non qꝛ eosdem paupe-
res diligūt / sed qꝛ si minime tribuāt / irام iudicij supni
formidāt: qui si deū non metuerent / que habēt / dare no-
luissent. Et quidē in bono opere primus incipiētiū gra-
dus est, vt qui adhuc primum sicut se nescit diligere: iā
tā incipiat iudicia supna formidare. Quia igitur aliud
est bonū opus ex precepto / aliud vero etiā ex affectu fa-
cere: sanctus vir vt mentem nobis sue operationis insi-
nuet / dicat: Pater erā paupeꝝ. Non em̄ patronū se vel
primū vel adiutorem paupeꝝ / sed patrē fuisse testat: qꝛ
nimiꝝ magno charitatis officio studiū mie vertit i affe
ctum nature: vt eos quasi filios cerneret p amorem / qbꝰ
quasi pater preerat per protectionem. Qꝛ igit vis miseri-
cordie illiꝰ naturā fuerat imitata / patrē se paupeꝝ fuis-
se commemorat. Ubi etiā subdit. Et causam quā nesciebā
diligētissime inuestigabam. In qbꝰ veꝫ verbis pensanda
sunt oia q̄ distincte narrātur / q nulla ab eo merces pre-
termittit. Justus quippe est in actionibꝰ suis: pius in in-
firmitatibꝰ proximoꝝ: strenuus in negocijs paupeꝝ. Qui
em̄ eterne retributionis bona cogitat / necesse est vt ad
oēm se causam secuture mercedis extēdat. Hine em̄ per
Salomonem dr. Qui deū timet / nihil negligit. Hic etiā
Paulus ait: Ad oīne opus bonū parati. Sed inter hec
sciēdum est / qꝛ aliquādo in actionibꝰ nostris minora bo
na pretermittēda sunt p vtilitate maioꝝ. Nam qs igno-
ret esse boni operis meritū / mortuū sepelire? Et tā cui-
dam q ad sepeliendū patrē se dimitti poposcerat / dictū
est. Sine vt mortui sepeliāt mortuos suos: tu aūt vade
et annūcia regnū dei. Postponendū nāqꝫ erat obsequiū
huiꝰ ministerij officio predicationis: qꝛ illo carne mor-
tuos in terrā cōderet: isto aūt aīs mortuos ad vitā resus
citaret. Per prophetam qꝫ primatibꝰ synagoge dicit.
Querite iudicium: subuenite oppresso. Et tamen Pau
lus apl'us dicit. Contēptibiles q sunt in eccl'ia / illos cō
stituite ad iudicādum. Auditores etem̄ suos ad virtutē
sapiētie / ad linguaꝝ genera / ad prophetie quoqꝫ indagā-
da mysteria succendebat / dicens. Emulamini spiritua-
lia: magis aūt vt prophetetis. Sed qꝛ spūalia dona nō ca-
perēt / si terrena eos negocia depressissent: lōge ante pre-
misit / dicēs. Contēptibiles q sunt in eccl'ia / illos consti-
tuite ad iudicādū. Ac si aperte dicat. Qui minoris me-
riti sunt in ecclesia / et nullis magnoꝝ donoꝝ virtutibus
pollent / ipsi de terrenis negotijs iudicēt: quatenus per
quos magna nequeūt / bona minora suppleātur. Quos
et cōtēptibiles noiat: et tā sapiētes vocat / cū dicit. Sic
non est sapiēs inter vos quisqꝫ / qui possit iudicare inter
fratrem suū? Qua ex re quid colligit / nisi vt hi terrenas
causas examinēt / qui exterioꝝ reꝝ sapientiam percepe-
runt? Qui aūt spiritualibus donis ditati sunt / profecto
terrenis non debent negotijs implicari: vt dum non co-
guntur inferiora bona disponere / exercitati valeant bo-
nis superioribus deseruire. Capitulum xxij.

Sed curādum magnopere est / vt hi q donis spi
ritualibus emicāt / nequaqꝫ proximoꝝ infirman
tium negotia funditus deserant: sed hec alijs
quibꝰ dignum est / tractāda committāt. Unde Moyses
quoqꝫ ad populum viros pro se septuaginta constituit:
vt quāto se ab exterioribꝰ causis † abscōderet / tāto ardē
tius interna penetraret. Sicqꝫ fit vt summi viri magis
ad spūalia dona pficiāt / dum eoꝝ mentes res infime nō
conculcāt: et rursum viri in ecclesia vltimi sine bono ope
re non viuāt / dum in rebꝰ exterioribꝰ inueniūt recta que
agāt. Sācta quippe eccl'ia sic consistit vnitate fidelium:
sicut corpus nostrum vnitum est cōpage mēbroꝝ. Alia
nāqꝫ sunt mēbra in corpore que intuēde luci deseruiūt:
alia que a terreno actu minime disiūgūtur. Oculus qp-
pe luci intēditur / et ne cecari valeat / a puluere custodi-
tur. Pes vo tūc suū officium recte peragit / cū suscipiē-
dum terre puluerem non refugit. Que tā corporis mem
bra vicissim sibi sua officia impartiendo copulantur: vt
pes oculis currat / et oculus pedi prospiciat. Sic itaqꝫ sic
sancte ecclesie mēbra debētꝫ officio esse distincta / et cha
ritate cōiūcta: vt summi viri eoꝝ viam puideāt / qui in
terrenis negotijs vacāt: quatenus velut ad lumen ocu-
loꝝ pes ambulet: et rursum quicquid terrenis negotijs
implicati agūt / hoc ad maiorem vtilitatem referaut: vt
pes cuiꝰ via prospicitur / non sibi tātūmodo / sed etiā ocu-
lis gradiatur. Dum itaqꝫ sibi inuicem alterna admini-
stratione cōueniūt / miro modo agitur: vt qꝛ electi quiqꝫ
vicissim sibi impēdēdo qd̄ valent faciūt: eoꝝ fiāt opera
etiā que facere ipsi non possunt. Sed inter hec sciendum
est / qꝛ cū proximoꝝ causis exterioribꝰ qui apte deseruiāt
desunt: debent hi quoqꝫ qui spūalibus donis pleni sunt /
eoꝝ infirmitatibꝰ cōdescēdere: terrenisqꝫ illoꝝ necessita
tibus inqꝫtum decēter valeāt / charitatis cōdescensione
seruire. Nec tedere animum debet / si sensus eiꝰ contem
plationi spūalium semper intentus / aliqñ dispensandis
rebꝰ minimis quasi minoratus inflectitur: qñ illud verbū
per qd̄ constat ois creatura / vt pdesset hoibꝰ / assumpta
humanitate voluit paulominus ab angelis minorari.
Quid ḡ mirum si homo se propter hoiem attrahit / dum
creator hoim et angeloꝝ / formam hois propter hoiem su-
scepit? Nec tamen minoratur sensus cū sic attrahitur:
qꝛ tanto subtiliꝰ superiora penetrat / quāto humiliꝰ pro
amore cōditoris nec inferiora cōtēnit. Quid indignum
nobis vel difficile est / si supra infraqꝫ animum ducimꝰ:
qui eadem manu corporis lauamus faciem / qua etiam
calceamus pedem? Beatus igitur Job qui cum magna
ageret / minima non despexit / dicat. Caplm. xxiij.

Et causam quā nesciebam / diligētissime inue-
stigabam.] Qua in re notandum video / ne ad
proferēdam sentētiam vnqꝫ precipites esse de-
beamus: ne temere indiscussa iudicemꝰ: ne quelibet ma-
la audita nos moueāt: ne passim dicta sine probatione cre
damus. Qd̄ profecto perpetrare ptimescimus / si aucto-
ris nostri subtiliꝰ facta pensamus. Ipse quippe vt nos
a precipitata sentētie platione cōpesceret / cū oia nuda
et aperta sint oculis eiꝰ: mala tā sodome voluit audita
iudicare: qui ait: Clamor sodomoꝝ et gomorreoꝝ mul-
tiplicatus est: et peccatum eoꝝ aggrauatū est nimis: de-
scēdam ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me / opere cō
pleuerint / an non est ita: vt sciā. Oipotēs itaqꝫ dn̄s ⁊ oia
sciēs / cur ante probatiōem quasi dubitat / nisi vt grauita-
tis nobis exēplum pponat: ne mala hoim ante presuma
mus credere q̄ probare? Et ecce per angelos ad cogno
scēda mala descēdit: moxqꝫ facinorosos pcutit: atqꝫ ille
patiens / ille mitis / ille de quo scriptū est: Tu aūt dn̄e cū
tranquillitate iudicas: ille de quo scriptum est rursum:
Dn̄s patiēs est redditor: in tāto crimine inuolutos inue
niēs / qñ patiētiam ptermisit: et diē extremi iudicij ex-
pectare ad vindictā noluit: sed eos igne iudicij ante iu-
dicij diē preuenit. Ecce malū quasi cū difficultate cre-
didit cū audiuit: ⁊ tā sine tarditate pcussit: cū veꝝ agno
scendo reperit: vt nobis veꝫ daret exemplum / q maio-
ra crimina ⁊ tarde credenda sunt cū audiūtur / et citius
puniēda sunt cū veraciter agnoscūtur. Huius ḡ dilige-
tie beatus Job sollicitudinem gerens ait. Et cām quā
nesciebam / diligētissime inuestigabā. Que scꝫ vba etiā
p vocē eccl'ie ad interpretationē typicam possumꝰ non
incōueniēter referre. Ipsa quippe p electos suos cū mala
carnaliū iudicat: hoc qd̄ nescit inuestigat: qꝛ mala que
nescit operādo / inuestigat per iudiciū corrigēdo. San-
cta itaqꝫ eccl'ia cum iniustoꝝ fuerit ad tps improbitate
cōpressa / reminiscit dicēs. Causam quā nesciebā / dilige-
tissime inuestigabam. Ac si aperte dicat. Mala que i ele-
ctis meis agēdo nō noueram / in iniquis hoibꝰ districte
iudicando plectebam. Et qꝛ nūc virtute predicationis
sue diabolum cōterit: atqꝫ ex eius ore vniuscuiusqꝫ quē
suscipit animam rapit: sequitur:

¶ S. Ex dentibus diaboli predam eripit / qui ab erro-
re vel malitia aliquem predicando conuertit.

¶ Conterebam molas iniqui: et de dentibus illiꝰ aufe-
rebam predam.] O qualem de ore diaboli predam tulit
qñ ipm raptorem Saulum cōuertēdo rapuit: qñ adhuc
spirans minaꝝ / acceptis epistolis pergebat damascum:
et dum psequēdo fideles / cōgregaret plebem diabolo /
cognoscēdo fidem ipse aggregatus est christo. Totiens
ex iniqui dentibus ecclesia predam tulit / quotiēs ex er-
roris morsu animam predicando diripuit. Quis nāqꝫ
iniquus verius dici potest q̄ diabolus? Cuiꝰ molas cō-

Marginalia: H; Eccl's xij.; ij. Timo. iij.; Luce. ix.; Esaie. j.; j. Cori. vj.; j. Cor. xij.; j. Cori. vj.; Ibidem.; I; † alijs laboribus.; K; L; Gen. xviij; Sap. xij.; M

A terimꝰ/quotiens disserendo cõtra eius insidias occulta illiꝰ machinamenta mõstramꝰ:ac sic de eiꝰ dẽtibꝰ predã tollimꝰ:quia mẽtẽ quã iam ad peccatũ frãgẽdo momor derat/ad salutẽ vite ꝯuertẽdo reuocamꝰ. Caꝑm.xxiiij.

PEr molas quippe occulte eiꝰ insidie/per dentes vero apta iã culpe perpetratio demõstratur. De quibꝰ nimirũ molis ac dẽtibus ꝑ psalmistã scriptũ est:Deꝰ vero ꝯteret dẽtes eoꝝ i ore ipoꝝ: molas leonũ ꝯfringet dñs. (Ps.lvij.) Sed sanctus vir ante se asserit molas cõterere/vt post de dentibꝰ illiꝰ predã potuisset auferre:quia tũc veraciter predã de eius dentibꝰ tollimꝰ/cũ priꝰ molas illiꝰ conterere scimꝰ. Prius eni necesse est occulta consiliorũ illiꝰ machinamenta prodere: vt auditoris nostri animã valeamꝰ postmodũ ab aperto lapsu reuocare. Huiꝰ iniqui molas ipse summus pastor ecclesie predicãdo cõterebat/cũ diceret. (j. Pe.v.) Sobrij estote ⁊ vigilate:qꝛ aduersariꝰ vester diabolꝰ tanq̃ꝫ leo rugiens circuit/querẽs quem deuoret:cui resistite fortes in fide. Cõtra hũc leonem sancta ecclesia quia eiꝰ insidias conspicit/fidei caulas munit. Cuiꝰ totiẽs molas frãgit/q̃tiens hereticoꝝ argumenta destruit:totiensqꝫ ab eiꝰ dẽ

B tibus predã diripit/quotiẽs ab errore quempiam predicando cõuertit. Et qꝛ plerīqꝫ iustoꝝ tunc erũt qui se ecclesiastice pacis tẽpore ab hoc mundo exituros esse crediderũt:beatꝰ Job dum sua narrat/voces q̃ꝫ iustorum sequentiũ indicat/dicens.

¶ S. Qꝛ sancta eccl'a filios suos i nido pacis enutriat

¶ Dicebãqꝫ. In nidulo meo moriar:⁊ sicut palma multiplicabo dies. Quid hoc loco per nidi nomẽ exprimit nisi tranquilla quies fidei/qua vnusquisqꝫ infirmus nutrit? Multitudo q̃ppe illa bonoꝝ q̃ ꝑsecutionũ tẽporibꝰ fuerit deprehensa/nutrimentoꝝ suorũ dies quasi i nido sic in loco quietis explere se credidit. Nã nisi sancta ecclesia infirmos quosqꝫ filios nunc in nido pacis enutriret/ Psalmista nõ diceret. (Psalm. lxxxiij.) Etenĩ passer inuenit sibi domũ:⁊ turtur nidũ vbi reponat pullos suos. Jã quippe domũ inuenit sibi passer:quia eternũ celi habitaculũ noster redẽptor intrauit. Et turtur inuenit nidũ:qꝛ sancta ecclesia amore cõditoris affecta crebris gemitibus vtitur:⁊ velut nidũ sibi.i.pacatissimã fidei quietẽ cõstruit: in qua crescentes filios quasi plumescentes pullos quousqꝫ ad superiora euolẽt/charitatis gremio calefactos fouet. Igitur qꝛ tũc erũt qui pacis tẽpore se ad superna migrare.i.a nido euolare crediderũt:eoꝝ vox beati Iob

C voce preuenit/cũ ait. Dicebãqꝫ: In nidulo meo moriar. Quia vero hoc ipsum sibi pacis ociũ ex multoꝝ dierũ longitudine ꝓmittebãt:recte subiũgit/dicẽs. Et sicut palma multiplicabo dies. Palma eĩ tarde ꝓficit/sed diu in viriditate subsistit. Cũ multis aũt difficultatibꝰ sancta ecclesia ad fidei statũ venit:⁊ pro collectione pluri morũ in eiusdẽ fidei gloria diutius stare cõcupiscit. Sicut palma ergo multiplicare se dies credidit:que emergente subite tẽtatiõis articulo/pacis sue gratiam ⁊ tarde a fidelibus adeptam/⁊ citius ab infidelibus interceptam dolet. Capim.xxv.

NEc immerito iustoꝝ vita palme ꝯparatur:qꝛ scꝫ palma inferius tactu aspera est:⁊ quasi aridis corticibꝰ obuoluta:superiꝰ vero ⁊ visu et fructibus pulchra. inferius corticũ suaꝝ iuolutiõibꝰ angustatur: sed superiꝰ amplitudine pulchre viriditatis expãditur. Sic quippe est electoꝝ vita/despecta inferius/superius pulchra. in imo ista quasi multis corticibꝰ obuoluitur/ dũ innumeris tribulationibꝰ angustat: in summo vero illa quasi pulchre viriditatĩ folijs amplitudine retributionis expandit. Habet quidem aliud palma/quo a cũctis arborũ generibꝰ differt. Omis nãqꝫ arbor in suo robore iuxta terrã vasta subsistit:sed crescẽdo superiꝰ angustatur:et quanto paulisper sublimior:tãto in altũ subtilior redditur. Palma vero minor ab imis inchoat:et iuxta ramos ac fructus ampliori robore exurgit:et que tenuis ab imis proficit:vastior ad sũma succrescit. Quibus itaqꝫ alia arbusta nisi terrenis mentibꝰ inueniunt esse similia:inferiꝰ vasta/superius angusta:quia nimirũ oẽs huiꝰ seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: (Cõtra huius seculi dilectores) in celestibus debiles. Nam pro temporali glĩa vsqꝫ ad mortẽ desudare appetunt:⁊ pro spe perpetua/ne parum quidẽ in labore subsistũt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant:⁊ ꝓ celesti mercede vł tenuissimi verbi ferre cõtumelias recusant. terreno iudici toto etiã die assistere fortes sunt:in oratiõe vero corã dño vel vnius hore momẽto lassant. Sepe nuditatẽ/dejectionẽ/famẽ/ pro acquirẽdis diuitijs atqꝫ honoribꝰ tolerãt:⁊ earum rerũ se abstinentia cruciant:ad quas adipiscẽdas festinant. superna autem laboriose querere tãto magis dissimulãt/quãto ea retribui tardius putant. Hi itaqꝫ quasi aliarũ arboꝝ more deorsum vasti sunt: sursum angusti: (D) quia fortes in inferiora subsistũt/sed ad supiora deficiũt. At cõtra ex qualitate palmarũ designat proficiẽs vita iustorũ:qui nequaq̃ꝫ sunt in terrenis studijs fortes/et in celestibꝰ debiles:sed longiꝰ atqꝫ distantius studiosos se deo exhibẽt/q̃ꝫ seculo fuisse meminerũt. Nam cũ quibusdã per predicatorẽ nostrũ dicit: Humanum dico/ꝓpter īfirmitatẽ carnis vestre. sicut eĩ exhibuistĩ mẽbra vestra seruire imunditie ⁊ iniquitati ad iniq̃tatẽ:ita nũc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem. eorũ ꝓculdubio infirmitati cõdescendit:ac si eis apertius diceret. Si nequaq̃ꝫ ampliꝰ potestis: saltem tales estote in fructu bonorũ operum/quales fuistis dudũ in actione vitiorũ:ne debiliores vos habeat † sancta libertas heredes/quos in carne validos habuit vsus terrene voluptatis. Capim.xxvj.

(† Al's sancta libertas charitatis q̃ꝫ in car. ⁊c.)

SUnt vero nõnulli qui cũ celestia appetũt:atqꝫ huiꝰ mũdi noxia facta dereliquũt/ab inchoatione sua q̃tidie inconstantie pusillanimitate deficiũt.

E Quibꝰ hos nisi arbustis reliq̃s similes dixerim:qui nequaq̃ꝫ tales superiꝰ surgunt/quales inferiꝰ oriunt? Hi quippe ad cõuersionem veniẽtes/nõ tales quales ceperunt perseuerãt:⁊ quasi more arborũ/inchoatione vasti sunt/sed tenues crescũt:qꝛ paulisper per augumenta tẽporũ patiũtur detrimenta virtutũ. Sensim q̃ppe in eis desideria sup̃na languescũt:⁊ qui robusta ac fortia ꝓposuerãt/debilia atqꝫ īfirma cõsũmãt:dũqꝫ etatis augmẽto proficiũt/quasi flexibiles crescũt. Palma vero (sicut dictũ est) vastior in summitate est q̃ꝫ esse ceperit ex radice:qꝛ sepe electorum conuersatio plus finiendo peragit/ q̃ꝫ ꝓponit inchoando. ⁊ si tepidius prima inchoat/feruentius extrema consummat. videlicet semper inchoare se estimat:⁊ idcirco infatigabilis in nouitate ꝑdurat. Hãc scꝫ iustorũ constantiam propheta intuens ait. Qui cõfidunt in dño/mutabunt fortitudinem:assument pennas (Esa.xl.) vt aquile:currẽt ⁊ nõ laborabunt:ambulabunt/⁊ nõ deficient. Mutãt quippe fortitudinẽ:qꝛ fortes student esse in spirituali opere/qui dudũ fuerãt fortes in carne. Assumunt autẽ pẽnas vt aquile:qꝛ contẽplãdo volant. Currũt ⁊ nõ laborãt:qꝛ velocibꝰ magna celeritate predicãt. Ambulãt ⁊ non deficiũt:qꝛ intellectꝰ sui velocitatẽ retinent/vt tardioribꝰ condescẽdãt. In cunctis vero bona que accipiũt/quanto alijs libẽter accõmodãt/tãto ipsi incõmutabiles in nouitate perdurãt:et qui tenues a radice inchoationis exeũt/fortes in culminis perfectione conualescũt. Dicat itaqꝫ beatꝰ Job ex persona sua:dicat ex voce sancte ecclesie ꝓ his quos pacis tẽpore ad se conuersos habuerat/atqꝫ i bonis moribꝰ ꝑseueraturos cre-

F debat. Dicebãqꝫ: In nidulo meo moriar:et sicut palma multiplicabo dies. Quasi eĩ palmã multiplicare se dies credidit:que mentes fideliũ ad extremũ vsqꝫ robustiores exurgere putabat. Cũ eni multorũ corda ꝑsecutionibus ceperint lassata mollescere/dolet iam in se quasi ad debilitatẽ tẽdere/quos mirat fortia ꝓposuisse. Et quia mente semꝑ sp̃uali sciẽtie intẽdit/recte subiungit. Radix mea aperta est secꝰ aquas. Iuxta aquas eni radix aperitur/quãdo ad ꝑcipiẽda veritatis fluẽta latenter cogitatio mentis expandit. Ut eni in superiori libro iã diximꝰ:solet i sacro eloquio radicis nomine/occulta cogitatio designari. Radicẽ igitur nostram secus aquas aperimus/cum infusioni itime cogitationem taciti cordis intendimus. Capim.xxvij.

QUe scꝫ verba si ad vocem sancte ecclesie ducimus/radix illius ipsa debet incarnatio redẽptoris intelligi. Que iuxta aquas aperta est/ dũ deꝰ inuisibilis ꝑ assumptionẽ humanitatĩ sue patuit aspectibꝰ visionis nostre. Creator q̃ppe qui in diuinitate videri nõ poterat/assumpsit a nobis vnde videret a nobis. Radix ergo secus aquas aperit:qꝛ auctor humani gñis ꝑ humanitatẽ suã hominibꝰ demonstrat. Unde recte quoqꝫ per Psalmistã dicit:Et erit tãq̃ꝫ lignũ qđ (Ps.j.)

G plantatū est sec⁹ decursus aquaꝝ. Decursus q̄ppe aqua
rū sunt quotidiani transit⁹ deficientiū populoꝝ. Et de
seipsa veritas dicit: Si in ligno viridi hec faciut/in ari
do quid fiet? Lignū ergo secus decursus aquarū est:q̄
fructū ꝛ protectionē sui nobis vmbraculi proferens/ap
paruit creator in carne: vt humanū genus p resurrectio
nem robustū figeret/qđ p defectū quotidie ibat in mor
tem. Sequit̄ [Et ros morabitur i messione mea.] Sub
audis dicebā. Messio em̄ sancte eccl'ie non inconuenien
ter accipit̄/cū pfecte anime corporibus abstracte/velut
mature segetes a terra decise/ad celestia horrea demi
grāt. qđ q2 nō nr̄a virtute/sed celesti gr̄a largiente agit̄/
bene ait. Et ros morabit̄ in messiōe mea. Ros nāq3 de
super cadit: messis deorsum colligitur. Ergo ros mora
bitur in messiōe: q2 gr̄a desuper veniēs agit/vt digni si
mus qui de inferiorib⁹ colligamur. Ipsa q̄ppe nos de
super infundente/fructū bonoꝝ operū ferim⁹. Unde re
j.coꝝ.xv. cte quoq3 p Paulū dr̄. Gratia dei sum id qđ sum: et gr̄a
eius in me vacua nō fuit. Si em̄ queraī quid sit ros de
super veniēs/ait: Gratia dei sum id qđ sum. Si intuea
mur messem sub roze crescentē/ait. Et gratia eius in me
vacua nō fuit: sed abūdanti⁹ illis omnib⁹ laboraui. Se
quitur. [Gloria mea semp innouabit̄: ꝛ arcus me⁹ i ma
nu mea instaurabitur.] Subaudis dicebam. Superiori
q̄ppe sentētie coniūgit̄/qđ locutione cōtinua subinfert̄/
cū ait: Dicebāq3: In nidulo meo moriar: et sicut palma
multiplicabo dies. Ac deinde subiūgit̄. Radix mea ap
ta est secus aquas: ꝛ ros morabit̄ in messione mea. Glia
mea semp innouabit̄: ꝛ arcus me⁹ in manu mea instaura
bitur. Cunctis vera scientib⁹ liquet/q2 ad vetustam vi
H tam vitia pertinent: virtutes ad nouā. Hinc em̄ Paul⁹
Col.iij. dicit. Exuentes vos veterē hominē cū actib⁹ suis/ꝛ in
Ro.vj. duentes nouū. Hinc rursus ait. Uetus homo noster si
mul crucifixus est. Hinc Psalmista ex typo humani ge
Ps.vj. neris loquēs/iter malignos spūs dephēsus dicit: Inue
teraui inter oēs inimicos meos. A feruore etem̄ mentis
vel inter spūales inimicos/vel inter carnales quosq3 p
ximos/ipso aliquo modo viuēdi vsu veterascim⁹: et as
sumpte nouitatis spēm fuscamus. A qua tamē vetusta
te quotidie si studio circūspectionis inuigilam⁹: orādo/
legendo/bene viuendo renouamur: q2 vita nostra dum
lachrymis lauatur/bonis operib⁹ exercetur/sanctis me
ditationib⁹ tenditur: ad nouitatē suā sine cessatione re
parat̄. Beat⁹ igitur Job sic sua narrat/vt nostra signifi
cet: q2 sancta ecclesia cum fideles suos conspicit ad vite
veteris culpas redire: eos quos nouitatē mētis intuet̄
perdere/cogit̄ plorare. Predicator q̄ppe egregi⁹ disci
j.thes.ij. pulis suis dicit: Que est em̄ nr̄a spes aut gaudiū aut co
rona glorie? Nōne vos ante dn̄m? Sancta ḡ ecclesia q̄si
amissam gloriā deplorat/cum fideles suos ad vitam ve
terem redire ꝯsiderat. Ait em̄. Dicebā: gloria mea semp
innouabit̄. q2 eos quos i se noue vite militare credidit:
vetustis desiderijs seruire cognoscit. Capm̄.xxviij.

Arcus.
I
Arcus autē nomine in sacro eloquio aliquan
do maloꝝ insidie/aliquādo dies iudicij/ali
quando ṽo ipsa eadē sacra eloquia designā
Ps.lxiij. tur. Per arcū quippe insidie figurant̄: sicut p Psalmi
stam dicit̄: Intēderunt arcū suū/rē amaram. Per arcū
quoq3 dies extremi iudicij designatur: sicut p eūdē rur
Ps.lix. sum Psalmistā dr̄: Ostendisti populo tuo dura: potasti
nos vino cōpunctionis. Dedisti metuentib⁹ te significa
tionem/vt fugiant a facie arc⁹. In arcu tm̄ quanto lon
ge trahit̄ chorda/tāto de eo districtior exit sagitta. Sic
nimirū sic extremi iudicij dies quanto lōge differtur vt
veniat/tanto cū venerit/de illo districtior sentētia pce
dit. Idcirco autē diuersis nunc cladib⁹ percutimur: vt
his correcti/paratiores tunc inueniri valeamus. Un̄ il
lic premissum est: Ostēdisti populo tuo dura. flagella vi
delicz seculi que secuturū graui⁹ iudicij diem pcurrūt.
Potasti nos vino cōpunctionis: vt terrena gaudia i la
chrymas verterēt̄. Dedisti metuētib⁹ te significationē/
vt fugiant a facie arc⁹. Ac si diceret. Hoc tēpus miseri
cordie est: illud tēpus iudicij erit. Per ista ḡ hui⁹ tem
poris flagella significas/quomodo tūc pcussurus es q̄s
nō parcēs iudicas: qui sic districte modo pcutis q̄s par
cis. Aliquando aūt per arcum etiā sacra scriptura signa
tur. Ipsa q̄ppe arc⁹ est ecclesie/ipsa arcus est dn̄i: de qua
ad corda hoīm sicut ferientes sagitte/sic terrentes sentē
tie veniūt. Unde recte quoq3 p Psalmistā dicit̄. Arcū K
suū tetēdit ꝛ parauit illū: ꝛ in ipso parauit vasa mortis: Ps.vij.
sagittas suas ardentib⁹ effecit. Arcū nāq3 suū dn̄s tetē
dit: q2 cūctis peccatorib⁹ per scripturā sacrā minas ex
hibuit. In quo arcu scz vasa mortis preparat: q2 ſm elo
quij sui sn̄iam/eos q̄ nūc corrigi negligūt/reprobos dā
nat. In quo etiā sagittas suas ardētib⁹ effecit: q2 in eos
quos per terrorē corrigit/accēsas ṽboꝝ sn̄ias emittit.
De hoc predicatorum arcu per Esaiam dicit̄. Cū sagit Esa.vij.
tis ꝛ arcu egrediūtur illuc. q2 nimirū sancti apostoli, ad
feriendam gentilis vite duritiam cū districtis verborū
spiculis venerūt. Quid igit̄ hoc in loco arcus noie/nisi
sacrū eloquiū debet intelligi? In chorda etem̄ testamē
tum nouū/in cornu ṽo testamētū vet⁹ accipitur. In ar
cu autē dū chorda trahitur/cornu curuatur. Sic in hoc
eodem sacro eloquio dum testamentū nouū legitur/du
ritia testamēti veteris emollitur. Ad ei⁹ nāq3 spiritalia
ꝛ blāda precepta illi⁹ littere se rigor inclinat: q2 testamē
tum nouū dū quasi quodā bone operatiōis brachio tra
hitur/in testamēto veteri seueritatis iura flectunt̄. Nec
indecēter dicimus chordā testamento nouo congruere:
qđ de incarnatione dn̄ica certū est extitisse. Quasi ergo
chorda trahitur/ꝛ cornua curuant̄: q2 dū in testamento
nouo incarnatio mediatoris agnoscit̄/ad spiritualē in
telligentiā rigor testamenti veteris inclinat̄. Ait igitur
sanct⁹ vir. Dicebam: gloria mea semp innouabit̄: et arc⁹
meus in manu mea instaurabitur. Arcus in manu est:
scriptura sacra in operatione. In manu etem̄ arcum te
net/qui diuia eloquia q̄ intellectu cognoscit/operatiōe
pficit. Instaurat̄ ergo arc⁹ in manu/dū quicq̄d in sacro
eloquio studendo cognoscit̄/viuendo cōplet̄. Hinc etiā
Salomon dū fortes spūalis pugne describeret bellato L
res/ait. Omes tenentes gladios/ꝛ ad bella doctissimi. Cāti.iij.
Quid nāq3 i diuia scriptura p gladiū figuret̄/Paul⁹ ape Ephe.vj.
ruit/dicēs. Et gladiū spūs: qđ est ṽbū dei. Cap.xxix.

Salomon autē nō ait: oēs habētes gladios/sed
tenētes: q2 videlicet verbū dei nō est mirabile
solūmodo scire/sed facere. Habet q̄ppe/sz non
tenet gladiū/qui diuinū quidē eloquiū nouit: sed ſm il
lud viuere negligit. Et doctus esse ad bella tā nō valet/
q̄ spiritualē quē habet gladiū minime exercet. Nā resi
stere tētationib⁹ oīno nō sufficit: q̄ hunc verbi dei tene
re gladiū male viuēdo postponit. Sctā itaq3 eccl'ia que
subsequēti persecutione deprimit̄/malorum abūdantiā
ꝛ bonorū inopiā pensans: beati Job vocib⁹ dāna sua p
nunciat/dicēs. Dicebāq3: in nidulo meo moriar: ꝛ sicut
palma multiplicabo dies. Radix mea apta est sec⁹ aq̄s:
et ros morabit̄ in messione mea. Gloria mea semp inno
uabitur: et arc⁹ meus in manu mea instaurabitur. Que
videlicet cuncta considerans/nequaq̄ spe cassa falleba
tur. Nam perfecti quiq3 multos nunc eius conspiciunt
adiutores: sed pensant proculdubio q2 emergente perse
cutionis articulo/ex his pleriq3 hostes illius fiunt/qui
esse pacis tempore eius ciues videntur. Non autem de
omnibus ita desperant: sed tamen plerūq3 contingit vt M
hi de quibus maiorē fidei fiduciam habuerūt/ipi eius
dem fidei hostes atrociores fiant: vt eos tunc videāt cō
tra sacra eloquia agere: ex quorum se operatione credi
derant hec eadem sacra eloquia ad predicationis gra
tiā restaurare. Que tn̄ tpa iam nūc inchoasse ingemisci
mus: cū multos intra ecclesiā positos cernim⁹: q̄ aut no
lūt opari qđ intelligūt: aut hoc ipm̄ q̄q3 sacrū eloquium
intelligere ac nosse ꝯtēnūt. A ṽitate etem̄ auertētes au
ditum/ad fabulas conuertunt̄: dū oēs que sua sunt que
runt/non que sunt Jesu xp̄i. Scripta dei vbiq3 reperta
opponuntur oculis: sed hec cognoscere homines dedi
gnant̄. Pene nullus querit scire qđ credidit. Multitu
do ergo bonorum precedentium arcum suū destrui do
lebat/que sacrum eloquium restaurari semper per stu
dium subsequentium credebat.

¶ Finit liber Decimusnonus Moralium
Sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber. xx. Moralis expositiōis sancti Gregorij/doctoris ecclesie: super reliqua Capituli vicesiminoni textus beati Job.

Capitulum primum.

A

QVãuis omnem sciẽtiã atq; doctrinã scriptura sacra sine aliqua cõparatione trãscẽdat: vt taceam q vera ꝑdicat: q ad celestẽ patriam vocat: q a terrenis desiderijs ad superna amplectẽda cor legentis imutat: q dictis obscurioribus exercet fortes: et paruulis hũili sermone blãdit: q nec sic clausa est vt pauesci debeat: nec sic patz vt vilescat: q vsu fastidiũ tollit: et tãto amplius diligit, quãto amplius meditatur: q legẽtis animũ humilibus verbis adiuuat: sublimibus sensibus leuat: q aliquo modo cũ legentibus crescit: q a rudibus lectoribus quasi recognoscit, et tamen doctis semp noua reperitur: vt ergo de rerũ pondere taceã, sciẽtias tamen omnes atq; doctrinas ipso etiã locutionis sue more transcẽdit: qr vno eodẽq; sermone dũ narrat textũ, prodit mysteriũ: et sic scit preterita dicere: vt eo ipso nouerit futura predicare: et nõ imutato dicẽdi ordine, eisdẽ ipsis sermonibus nouit et ante acta describere, et agẽda nũciare: sicut hec eadem beati Iob verba sunt: q dũ sua dicit, nostra ꝑdicit: dũq; lamenta ꝓpria per sermonẽ indicat, sancte ecclesie causas per intellectũ sonat. Ait enim. Qui me audiebãt, expectabant sententiã: et intẽti tacebãt ad consiliũ meũ. Verbis

B

meis addere nihil audebãt: et sup illos stillabat eloquiũ meũ. Expectabãt me sicut pluuiã: et os suum aperiebãt q̃si ad imbrẽ serotinũ. Hanc etenĩ apud beatũ Iob fuisse subiectorũ reuerentiã indubitãter credimus. Sed sicut iam sepe diximus, sancta ecclesia hereticorũ vel carnalium tribulationibus pressa, ꝑteritorũ reminiscit tẽporũ: in quibus omne qd ab ea dicit, cũ metu a fidelibus audit, et aduersariorũ suorũ proteruiã deplorans, dicit.

¶ S. Quãte reuerẽtie Iob fuerit apud auditores suos, et quãte discretionis in sermonibus proferendis.

¶ Qui me audiebant, expectabant sẽtẽtiam: et intẽti tacebant ad consiliũ meũ. Ac si aperte dicat. Nõ vt hi proterui ac tumidi, qui dũ veritatis verba suscipere renuũt, predicationis mee sentẽtias quasi docẽdo precurrunt. Cuius nũc discipuli intenti ad eius consiliũ tacent: qr verba eius nõ audẽt impugnare, sed credere. Vt enim proficere ex ipsis possint, ea proculdubio non iudicaturi, sed secuturi audiũt. De quibus recte subiũgit. Verbis meis addere nihil audebãt: qr nimirũ heretici cũ contra hãc libertate pessima fuerint effrenati, dictis eius addere aliquid presumũt, cũ predicamentorũ eius rectitudinẽ

C

quasi emẽdare moliunt. Que adhuc de bonis auditoribus subdit. Et super illos stillabat eloquiũ meum. In hac stillatione eloquij, quid aliud q̃ mẽsura predicationis accipit: quia oportet vt exhortationis gratia singulis iuxta capacitatẽ ingenij cõferat. Per h̃ ergo qd dicit, Verbis meis addere nihil audebãt: reuerẽtia laudatur audiẽtiũ. Per h̃ vero qd subdit: Et sup illos stillabat eloquiũ meũ: indicat dispẽsatio magistrorũ. Debet enim subtiliter is qui docet, ꝑspicere, ne plus studeat q̃ ab audiẽte capiatur predicare. Debet enim ad infirmitatẽ audientium semetipsum ꝯtrahendo descẽdere: ne dũ paruis sublimia, et idcirco nõ profutura loquitur: se magis curet ostendere, q̃ auditoribus prodesse. Capitulum .ij.

Exodi xxvij.

LVbente autẽ dño non solũ phiale ad mensam tabernaculi, sed etiã cyathi ꝑparantur. Quid enim per phialas, nisi larga predicatio: quid vero per cyathos, nisi minima et tenuis de deo locutio designat? In mensa igit dñi et phiale ꝑparent et cyathi: qr videlicet in doctrina sacri eloquij non solũ exhibenda sunt magna et arcana q̃ debriẽt, sed etiã parua et subtilia que quasi per gustũ notitiã ꝑstent. Huius ergo discretissime dispẽsationis sue sancta ecclesia extremis pressa temporibus reminiscat, et dicat: Sup illos stillabat eloquium meũ. Vbi apte quoq; subiũgitur. Expectabãt me sicut pluuiã: et os suũ aperiebãt quasi ad imbrẽ serotinũ. Verba quippe sancte ꝑdicationis sicut pluuiam sustinemus, cũ vera humilitate ariditatẽ nostri cordis agnoscimus: vt potu sancte ꝑdicationis irrigemur. Vnde

Ps. cxlij.

recte deo p Psalmistã dr: Aia mea sicut terra sine aqua tibi. His doctrine fluẽtis ifundi, ꝓpheta nos admonet,

Esa. lv.

dicẽs. Sitiẽtes venite ad aquas. Qui dũ i extrema gte iam seculi verba sancte ꝑdicationis accipimus, quasi ad

D

imbrẽ serotinũ os cordis aperimus. Nã si os in corde nõ esset, Psalmista nõ diceret. Labia dolosa i corde et corde locuti sunt mala. Os igit cordis qr verbis intẽdimus

Ps. xj.

vltime ꝑdicationis, hoc velut serotinis aperimus fluẽtis. Que nimirũ ꝑdicatio ex eius ad nos sacrificio ꝓdijt, qui p Psalmistã dicit: Eleuatio manuũ mearũ sacrificium

Ps. xiiij.

vespertinũ. Quia enim redẽptor noster iuxta mũdi finem vim persequentiũ ptulit: semetipsum pro nobis sacrificiũ vespertinũ dedit. De hoc imbre serotino alias scriptũ est: Dabo vobis pluuiã temporaneã et serotinã. Tẽporaneã

Hiere. v.

quippe pluuiã dedit: qr electis suis priori tempore legis intellectũ cõtulit. Serotinã quoq; pluuiã tribuit: qr ꝑdicari diebus vltimis incarnationis sue mysteriũ fecit. Qd qr sancta ecclesia quotidie annũciare nõ desinit, ora cordis audiẽtiũ velut ex ibre serotino ifundit. Sequit.

¶ S. Qr prelatus quisq; ea circa subditos suos debet vti censura, vt eis ꝓpterea sic se grauẽ exhibeat vt nõ reddat odiosum: sic hilarem, vt non faciat vilem.

¶ Si quãdo ridebam ad eos, nõ credebant: et lux vultus mei nõ cadebat in terrã. Hec si iuxta historie verba ꝑcipimus, credi necesse est q vir sanctus talem se exhibuerit subditis: vt etiã ridẽs timeri potuisset. Sed cũ superius patrem se pauperũ, viduarũ vero consolatorẽ fuisse perhibet: magna valde discretione res indiget: quomodo i

E

tanto terrore regiminis: tanta q̃q affuerit lenitas et mãsuetudo pietatis. Sine magna enim benignitatis lenitate nõ fuit hoc, q se patrẽ pauperũ, et viduarũ consolatorem dicit. Sed rursum sine magna seueritate nõ potuit etiam ridẽs timeri. Qua in re qd aliud docemur, nisi q talis debet esse dispẽsatio regiminis: vt is q preest, ea se circa subditos mẽsura moderet: quatenus et arridẽs timeri debeat: et iratus amari: vt eũ nec nimia letitia vilẽ reddat: nec imoderata seueritas odiosum. Sepe enim subiectos frangimus, dũ plus iusto vigorẽ iustitie tenemus. Qui ꝑfecto vigor iam iustitie nõ erit, si se sub iusto moderamine nõ custodit. Et sepe a discipline metu resoluimus subditos, si nostro regimini hilaritatis frena laxamus: qr dum nos quasi licenter letos aspiciunt, audacter ipsi ad illicita resoluuntur. Capitulum .iij.

SEd vt rectoris vultus etiã letus debeat timeri, necesse est vt ipse vultum sui cõditoris sine cessatione timeat. Illi etenĩ mẽti difficile de letitia credit: q se ꝓ amore dñi continue affligat, a subditis scitur. Qui enim incessanti estu spũalis desiderij superna appetit, valde de eo in dubiũ venit hoc qd aliquãdo ante homines hilarescit. Vnde et idẽ beatus Iob nõ longe post dicturus est. Semper enim quasi tumẽtes super me fluctus timui deũ. Sic quippe metuebat iudicem suũ: quasi iminẽtes impetus fluctuũ iam tãq moriturus. Cuius ergo ita mentẽ meror diuini timoris ifuderat, recte hilaritati illius subditi nõ credebant: qr cogebant ridenti nõ credere, cuius cor in timore cõditoris nouerant q̃ cõ-

F

tinua mestitia tenebat. Hoc quoq; iuxta historiam non inconuenienter accipitur, qd protinus subinfertur.

¶ S. Qr sanctorũ lux in terrenorum desiderijs non est quorum cõuersatio in celis est.

¶ Et lux vultus mei nõ cadebat i terrã. Scriptũ quippe est: Oculi stultorũ in finibus terre. Rursumq; p eũdẽ Salomonẽ dicit: Oculi sapiẽtis in capite eius. Paulus quoq;

Eccle. ij.

dit. Caput viri christus. Oculi ergo sapiẽtis in capite eius

j. Cor. xj.

sunt, dũ redemptoris sui semp opera q̃ imitari debeat, contẽplatur. Lux ergo vultus eius in terrã non cecidit: qr ea q̃ terrena sunt, p cõcupiscentiã nõ aspexit. Sed qr superficiẽ historie sub breuitate discussimus: quid in his de intellectu mystico lateat, ꝑpẽdamus. Vnã eẽ ꝑsonã xp̃m et ecclesiã plerũq; iã diximus: et sepe vox capitis ad vocẽ corporis: sepe vox corporis ad vocẽ capitis trãsit. Qui ei sunt i carne vna, nil obstat vt ꝯueniãt etiã i voce vna. Dicat q̃ voce capitis de electis suis: dicat ecclia. Si qñ ridebã ad eos, nõ credebãt. Ridere etenĩ dei est, sanctorũ vias ꝓspere quenti fauore ꝓsperari: sicut de his quoq; p visum dicit, quos in hoc seculo felicitatis blandimenta comitãtur, Arrisit illis tempus. Vnde econtra ira appellatur dñi, a bonis actionibus infirmari: sicut scriptũ est: Nequãdo

Ps. ij.

irascatur dñs, et pereatis de via iusta. Si igit irasci dñs perhibetur, cũ viã iustitie hoies perdũt: recte arridere dominus dicitur, cum bona nostra opera fauor gratie

[G] superne comitatur.

¶ S. Q graue peccatū sit incauta securitas: et valde vtile sit/etiā cum stamus/formidare ruinam.

¶ Sed electi quiqʒ q̄diu i hac vita sunt/securitatis sibi confidentiā nō promittūt. Horis em̄ omnib' contra tentamēta suspecti/occulti hostis isidias metuūt: q etiā tentatione cessante/vel sola grauiter suspiciōe turbant. Nā sepe multis graue periculū icauta securitas fuit: vt callidi hostis insidias nō tentati/sed iam p̄strati cognoscerēt. Vigilandū q̄ppe semper est/vt mēs cōtinue sollicita nunq̄ relaxetur intētione supna: ne laboriosa deserens/in cogitationib' fluxis/quasi in quibusdā mollib' stramētis iacens/venienti corruptori diabolo mēs se resoluta prostituat. Semp vero est ad certamē aduersarij erigēdus anim': semp contra occultas insidias cautela prouidēda. Hinc etem̄ abacuc p̄pheta ait. Super custodiā meā stabo. Hinc rursum scriptū est: Statue tibi speculā: pone tibi amaritudines/q euangelizas sion. Hinc per Salomonē dr: Beat' vir qui semp est pauidus: qui autē mentis est dure/corruet in malū. Hinc iterū dicit. Vniuscuiusqʒ ensis super femur suū/p̄pter timores nocturnos. Nocturni quippe timores sunt insidie tētationis occulte. Ensis autē sup femur est custodia vigilās: carnis illecebras premens. Ne ergo nocturnus timor .i. occulta ⁊ repētina tentatio subrepat: semper necesse est vt femur nostrum superpositus custodie ensis premat.

[Marg.: Abac.ij. / Hie.xxxj. / Prouer. xxviij.]

[H] Capm.iiij.

SAncti etem̄ viri sic de spe certi sunt: vt tamē semp sint de tētatione suspecti: quippe q̄bus dicit: Seruite dn̄o in timore: ⁊ exultate ei cū tremore. vt ⁊ de spe exultatio/⁊ de suspiciōe nascatur tremor. Quoꝝ voce iteꝝ Ps̄. ait: Letetur cor meū vt timeat nomen tuū. Qua in re notandū q nō ait: letet vt securū sit: sed letet vt timeat. Meminerūt nāqʒ q̄uis eoꝝ actio prosperetur: q adhuc in hac vita sunt: de qua per eūdem Job dr: Tētatio est vita humana super terrā. Meminerūt rursum qd̄ scriptum est: Corpus qd̄ corrūpitur/aggrauat animā: ⁊ dep̄mit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Meminerūt ⁊ metuūt: ⁊ certitudinē sibi in se p̄mittere nō presumūt: sed positi inter gaudiū spei/⁊ tentationis metū/cōfidunt ⁊ timēt: confortant ⁊ titubant: certificātur ⁊ suspecti sunt. Bene ergo per vocē electi mēbri sub figura nostri capitis dr: Si quādo ridebā ad eos/nō credebāt mihi: q redēptori nostro quasi arridēti nō credim': dū multis iā donis testantib' ⁊ grām fauoris ei' accipim': et tamen adhuc sub eius iudicio de nostra infirmitate titubam'. Videamus qualiter Paulo ⁊ arridetur iam p supnā grām: et ipse adhuc quasi nō credit p suspicionis metū. Iā e celo illi dn̄s loquēs: eiusqʒ interi' oculos apertēs: exteri' claudēs: potentiam sue maiestatis ostēderat: iam de eo Ananie dixerat: Vas electionis mihi est: iā ad tertiū celū super se rapt' fuerat: iā in paradisū duct'/arcana verba que dicere nō posset audierat: ⁊ tamen adhuc timid' dicit: Castigo corpus meū/⁊ i seruitutē redigo: ne forte alijs predicās/ipse reprob' efficiar. Ecce arridenti sibi diuine gratie iam credit p spem: ⁊ necdū tamen credit p securitatē. Iam q bene hec verba redemptoris nostri vocib' congruūt: etiam subiecta testant/cū dicit. Et lux vult' mei nō cadebat in terrā. Quid nāqʒ terra nisi peccator vocatur? cui prima sententia dictū est: Terra es ⁊ in terrā ibis. Lux q̄ vult' dn̄i in terrā nequaq̄ cadit: q visionis ei' claritas peccatorib' non apparet. Scriptū nāqʒ est: Tollat impius/ne videat gloriā dei. Quasi em̄ lux in terrā caderet/si i extremo iudicio veniēs/claritatem maiestatis sue peccatorib' aperiret. Q si hec v̄ba ex sancte ecclesie voce suscipim'/nō incōgrue itelligere poterim'/lucē vultus ei' in terrā nō cadere: q occupatis in terrenis actionib'/vetat summa cōtemplationis sue mysteria predicare. Dici em̄ infirmis fortia p̄hibet/ne dū incapabilia audiūt/p̄dicatiōis verbis quib' subleuari debuerāt/opprimātur. Lux q̄ppe ip̄a corporea q̄ oculos sanos irradiat/infirmos obscurat: ⁊ dū lippiētibus oculis claritati solis intēditur/plerūqʒ eis cecitas ex luce generatur. Sācta itaqʒ eccl̄ia oppressa p̄secutionis tēpore: memor autē preterite discretionis sue dicat: Lux vultus mei nō cadebat in terrā. Sed q ex ei' capite hec verba intelligere cepim'/in ipso adhuc qd̄ sequitur exequamur. Nam subditur.

[Marg.: Ps̄.ij. / Ps̄.lxxxv. / Sap.ix. / Act.ix. / j.Cor.ix. / Gen.iij. / Esa.xxvj.]

¶ S. Q in eorum cordib' qui carnē aīe p̄ponunt/christus non primū locum habet/sed vltimum.

[K]

¶ Si voluissem ire ad eos/sedebā prim'.] Q in corde reproborū priori loco actiones carnis sunt/⁊ posteriori actiones anime: in eorum procul dubio cogitationibus Christ' nō prim'/sed vltim' sedet. Sed electi quiqʒ q ea pre oībus q̄ eterna sunt cogitant: ⁊ posteriori cura ac minima si qua sunt tēporalia disponunt (qb' ⁊ magistra voce veritatis dr: Querite primū regnum dei ⁊ iustitiā eius: ⁊ hec oīa adijcientur vobis) in eorū corde dn̄s primus sedet. Vbi apte premittit: Si voluissem ire ad eos. Quia em̄ (sicut scriptū est:) oīa operatur s̄m cōsilium voluntatis sue: non s̄m nostrū meritum: sed quia ip̄e ita vt vult/visitatiōe sua nos dn̄s illustrat. Itaqʒ et cū vult venit: et cum venerit/primus sedet: q et aduentus eius in corde nostro gratuit' ẽ: ⁊ appetit' ei' desiderij in cogitatione nostra eq̄lis ceteris desiderijs nō est. Sequit.

[Marg.: Mat.vj. / Ephe.j.]

¶ S. Q p̄dicator circunstantē eccl̄ie exitū quē regit/diuinarū p̄missionū auctoritatib' debeat cōsolari.

¶ Cūqʒ sederē quasi rex circūstante exercitu: eram tamen merentiū consolator.] Quasi rex dn̄s sedet i corde: quia circūstrepentes regit animoꝝ mot' in nostra cogitatione. In mēte q̄ppe quā inhabitat/dū torpentia excitat: inquieta frenat: frigida accēdit: accēsa moderatur: emollit rigida: fluxa restringit: ex ip̄a hac diuersitate cogitationū quasi quidā illū exercit' circūstat. Siue certe quasi rex sedet circūstante exercitu: q presidentem illū mentib' electoꝝ circūstat turba virtutū. Qui etiā merentiū consolator est: ex ea p̄missione qua dicit. Beati q̄ lugent: qm̄ ipsi ꝯsolabunt. Et rursus: Iterū videbo vos et gaudebit cor vestrū: ⁊ gaudiū vestrū nemo tollet a vobis. Ea vero q̄ de sancte ecclesie capite diximus/nil obstat si ad vocē quoqʒ eiusdem ecclesie referamus. In ea quippe ordo doctoꝝ quasi rex p̄sidet/quē fidelium suorū turba circūstat. Que scʒ multitudo fideliū recte quoqʒ exercit' dr: q in p̄cinctu bonoꝝ operū indesinēter quotidie ꝯtra tentationū bella p̄paratur.

[Marg.: Quō xp̄s q̄si rex sedet in corde nostro. / Fruct' tali' sessiōis / Mat.v. / L]

Capm.v.

COrda quoqʒ merentiū sancta ecclesia consolatur/dū per p̄sentis peregrinationis erūnas afflictas mētes electorum pensat: ⁊ has eterne patrie promissione letificat. Cōsiderat etiā q cogitatiōes fideliū diuino sint timore pcusse: ⁊ quos de deo cōspicit districta audisse vt timeant: agit quoqʒ quatenus ⁊ mā suetudinem pietatis eius audiāt vt presumāt. Sic nāqʒ sancta ecclesia fidelibus suis de pietate et iustitia redēptoris in predicationis serie spem miscet ⁊ metū: quatenus nec incaute de misericordia cōfidant: nec desperate iustitiā timeant. Nam v̄bis sui capitis formidātes refouet/dicēs. Nolite timere pusill' grex: q complacuit patri vestro dare vobis regnum. Atqʒ iterū p̄sumētes terret/cum dicit. Vigilate ⁊ orate/vt nō intretis in tentationē. Rursum formidātes refouet/dicens. Gaudete: q nomina vestra scripta sunt in celo. Sed in semetipsis p̄sumentes deterret/cū ait. Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē. Formidātes refouet/cum dicit. Oues mee vocē meā audiūt: ⁊ ego cognosco eas/⁊ sequunt me et ego vitā eternā do eis: ⁊ nō peribūt in eternū: ⁊ nō rapiet eas quisq̄ de manu mea. Sed i semetip̄is presumētes deterret/dicens. Dabunt signa magna ⁊ p̄digia: ita vt i errorē iducant/si fieri pōt/etiā electi. Formidātes refouet/dicēs. Qui perseuerauerit vsqʒ in finē: hic salu' erit. Presumentes deterret/dicēs. Cū venerit filius hominis/putas inueniet fidē in terra? Metuētes refouet/cum latroni dicit. Hodie mecum eris in paradiso. Sed terret presumētes/dū iudas ex apostolat' gloria in tartarum labitur. De quo per sentētie diffinitionē dr: Duodecim vos elegi/⁊ vn' ex vobis diabol' est. Formidantē refouet/cū dicit. Si dimiserit vir vxorem suā/et recedens ab eo duxerit virū alterū/nunquid reuertetur ad eam vltra? Nunq̄d non contaminata et polluta erit mulier illa? Tu autē fornicata es cum amatorib' tuis multis: tn̄ reuertere ad me/dicit dn̄s. Sed presumentem deterret/cū dicit. Quid clamas sup ꝯtritione tua? insanabilis est dolor tu'. Formidātem refouet/dicens. Ergo saltem ammodo voca me/pater meus: dux virginitatis mee tu es. Sed presumentē deterret/dicēs. Pater tuus amorre': ⁊ mater tua cethea. Formidātē refouet/cū ait: Reuertere auersatrix israel: et non auertā faciem meā a

[Marg.: Sācta ecclesia in p̄dicatione sua spem miscet et metum. / Lu.xij. / Luc.xxij. / Luc.x. / Ibidem. / Joan.x. / M / Mar.xiij. / Matth. xxiiij. / Lu.xxiij. / Joan.vj. / Luc.xvj. / Hiere.iij. / Hie.xxx. / Hiere.iij. / Ezec.xvj. / Hiere.iij.]

A vobis:quia sanctꝰ ego sum/dicit dñs:et nō irascar in ꝑpetuum. Sed presumentē deterret/cū ꝓphetam suum ab intercessione ꝓhibet/dicēs. Nō assumas pro eis laudē ⁊ orationē:qꝛ nō exaudiā clamorē eoꝝ in tempore afflictionis:qꝛ si steterint corā me moyses ⁊ samuel/nō est anima mea ad populū istū. Sācta itaqꝫ ecclesia auditorum suoꝝ mētē ⁊ de misericordie benignitate subleuat: et de iudicij districtiōe ꝑturbat:quatenus in ꝑdicatiōe sua dū bene vtrūqꝫ ꝑmiscet/electi eiꝰ nec de exhibita iustitia presumāt:nec de preterita iniquitate desperent.

(Hierē. vij.)

¶ S. Qꝛ prelatis eccłie sese cōplecti debeāt ⁊ affectꝰ misericordie ⁊ districtio discipline.

¶ Sed hoc qđ ait:Cū sederē quasi rex circūstante exercitu/erā tamen merentiū consolator: sciēdum nobis est ꝙ valde lectorē edificare etiā iuxta historiā ꝑt/si perpēdat quomodo bonis rectoribꝰ mixta sit ⁊ regēdi auctoritas/et benignitas cōsolādi. Ait eni. Cūqꝫ sederē quasi rex circūstāte exercitu.ecce auctoritas regiminis. Erā tamen merentiū consolator.ecce ministeriū pietatis.

Disciplina eni vel misericor- Capl'm. vj. dia multū destituitur/si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribꝰ debet ⁊ iuste cōsolās misericordia/⁊ pie seuiēs disciplina. Hinc est ꝙ semiuiui illius vulneribꝰ qui a samaritano i stabulū ductꝰ est/⁊ vinū adhibet ⁊ oleū: vt per vinū mordeātur vulnera/per oleū foueātur:quatenus vnusquisqꝫ qui sanādis vulneribꝰ preest:in vino morsum districtionis adhibeat:in oleo mollitiē pietatis.per vinū mundētur putrida:per oleū sanāda foueantur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate/faciēdūqꝫ quoddam ex vtraqꝫ tēperamētū: vt neqꝫ multa asperitate exulcerētur subditi:neqꝫ nimia benignitate soluant. Hoc nimiꝝ illa tabernaculi arca significat:in qua cū tabulis virga simul ac māna est:qꝛ cū scripture sacre scientia est in boni rectoris pectore: si est virga districtionis/sit ⁊ māna dulcedinis. Hinc etiā Dauid ait. Uirga tua et baculꝰ tuꝰ ipa me ꝯsolata sunt. Uirga eteni ꝑcutimur:⁊ baculo sustētamur. Si ergo est districtio virge ꝗ feriat/sit ⁊ cōsolatio baculi que sustētet. Sit itaqꝫ amor/sed nō emolliēs:sit rigor/sed non exasperans:sit zelus/sed nō immoderate seuiēs:sit pietas/sed nō plus ꝗ̄ expediat parcēs.

(Luc. x.) (B) (Ps. xxij.)

Intueri libet in moysi pectore misericordiā cū seueritate sociatā. Uideamus amantē pie/⁊ districte seuiētem. Certe cū israeliticꝰ populus ante dei oculos pene inueniabilē contraxisset offensam:ita vt eius rector audiret: Descende/peccauit populꝰ tuꝰ:ac si ei diuina vox dicēret:Qui in tali peccato lapsus est/iā meus non est: atqꝫ subiūgeret:Dimitte me/vt irascaꝛ furor meꝰ cōtra eos: et deleā eos:faciāqꝫ te in gentē magnam:ille semel ⁊ iterum pro populo cui ꝑerat/obiicē se ad impetū dei irascētis opponēs ait. Aut dimitte eis hanc noxā:aut si nō facis/dele me de libro tuo quē scripsisti. Pēsemꝰ ergo quibus visceribꝰ eūdem populū amauit:pro cuiꝰ vita de libro vite deleri se petijt. Sed tamen iste qui tanto eiꝰ populi amore cōstringitur:cōtra eius culpas pēsemꝰ quāto zelo rectitudinis accendaꝛ. Mox eni vt petitione primā (ne delerētur) culpe veniā obtinuit/ad eūdē populū veniens ait. Ponat vir gladiū suū super femur suū. Ite et redite de porta vsqꝫ ad portam per medium castroꝝ: et occidat vnusquisqꝫ fratrē ⁊ amicū ⁊ proximum suum. Cecideruntqꝫ in die illo ꝗ̄si vigintitria milia hominū. Ecce qui vitam omniū etiā cū sua morte petijt:paucoꝝ vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris:foris accensus est zelo seueritatis. Tanta fuit pietas/vt se ꝓ illis coram dño morti offerre nō dubitaret: tāta seueritas/vt eos quos diuinitus feriri timuerat/ipse iudicij gladio feriret. Sic amauit eos quibꝰ ꝑfuit/vt ꝓ eis nec sibi parceret:⁊ tamen delinquētes sic persecutꝰ est quos amauit/vt eos etiā dño parcēte ꝓsterneret. Utrobiqꝫ legatꝰ fortis/vtrobiqꝫ mediator admirabilis/causam populi apud deū precibꝰ/causam dei apđ populū gladijs allegauit. Intus amans diuine ire supplicādo obstitit: foris seuiēs culpā feriēdo ꝯsumpsit. Succurrit cūctiꝰ omnibus ostensa morte paucorū. Et idcirco omīps deus fidelem famulū suum citius exaudiuit agentē ꝓ populo:qꝛ vidit quid sup populū acturus esset ipse ꝓ deo. In regimine ergo populi vtrūqꝫ moyses miscuit: vt nec disciplina deesset misericordie/nec misericordia discipline. Unde hic quoqꝫ iuxta vtrāqꝫ virtutē dicitur. Cūqꝫ sederē quasi rex circūstante exercitu/erā tamen merētiū consolator. Sedere quippe circūstāte exercitu/vigor est ac disciplina regiminis. Merētiū vero corda cōsolari/ministeriū pietatis. Sed quia inter hec necesse est/vt expositionis sermo ad spūalem intelligētiam recurrat:sancta ecclesia ab aduersarijs suis extremis temporibꝰ pressa/ remiuiscit trāsacta iuri regiminis: reminiscitur ⁊ quāta afflictis exhibuerit beneficia pietatis. Cuius videlicet disciplina et misericordia tunc a leuibus irridetur. Unde et subditur.

(Exemplū i moyse. exo. xxxij.) (C) (D)

¶ Capitulū tricesimū textꝰ beati Job: Libri vero.xx.expositionis moralis Capitulū.vij.

Nunc aūt derident me iuniores tēpore:quoꝝ nō dignabar patres ponere cū canibus gregis mei. Quorū virtꝰ manuū mihi erat pro nihilo:⁊ vita ipa putabanꝛ indigni. Egestate et fame steriles:qui rodebāt in solitudine:squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas ⁊ arborum cortices:⁊ radix iuniperoꝝ erat cibꝰ eorum. Qui de cōuallibꝰ ista rapiētes/cum singula reperissent:ad ea cū clamore currebāt. In desertis habitabant torrentiū:⁊ in cauernis terre/ vel super glareā. Qui inter huiuscemodi letabātur:⁊ esse sub sentibus delicias computabant. Filij stultorum ⁊ ignobiliū ⁊ in terra penitus nō parentes. Nunc in eoꝝ canticū versus sum:⁊ factus sum eis in prouerbiū. Abominātur me/⁊ longe fugiunt a me:⁊ faciem meā conspuere non verētur. Pharetram eni suam aperuit ⁊ afflixit me:⁊ frenū posuit in os meū. Ad dexterā orietis calamitates mee illico surrexerunt. Pedes meos subuerterūt: ⁊ oppresserūt quasi fluctibus semitis suis. Dissipauerunt itinera mea: insidiati sunt mihi ⁊ ꝑualuerūt:⁊ nō fuit qui ferret auxiliū. Quasi rupto muro ⁊ aperta ianua irruerūt super me:⁊ ad meas miserias deuoluti sunt. Redactꝰ sum in nihilū. Abstulit quasi ventus desiderium meum: et velut nubes pertrāsijt salus mea. Nunc autē in memetipso marcescit anima mea:et possident me dies afflictionis. Nocte os meū perforatur doloribus:et qui me comedunt/non dormiūt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meū:et quasi capitio tunice succinxerunt me. Cōparatus sum luto ⁊ assimilatus sum fauille ⁊ cineri. Clamo ad te/⁊ nō exaudis me:sto/et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelē: et in duritia manus tue aduersaris mihi. Eleuasti me/⁊ quasi super ventū ponens/elisisti me valide. Scio quia morti trades me: vbi cōstituta est domus omni viuēti. Uerūtamen non ad consumptionē eorum emittis manū tuam:⁊ si corruerint/ipse saluabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat:⁊ cōpatiebatur anima mea pauperi. Expectabā bona/⁊ venerūt mihi mala:prestolabar lucem/et eruperunt tenebre. Interiora mea efferbuerunt absqꝫ vlla requie: preuenerunt me dies afflictionis. Merens incedebā:sine furore consurgens in turba clamabam. Frater fui draconū:⁊ sociꝰ struthionum. Cutis mea denigrata est sup me:⁊ aruerūt ossa

(E) (F)

A morũ sunt pnicie/ꝛ sensuũ prauitate despecti. Qui her: bas quoqꝫ ꝛ arboꝝ cortices mãdunt:qꝛ elatiõis sue obl ce repulsi:in sacro eloquio magna ꝛ intima percipere ne queũt:sed vix i illo q̃dam tenera ꝛ exteriora cognoscũt. Per herbas quippe dicta planiora:per arboꝝ cortices patrum eloquia exteriora signanᷣ. Qui ergo ea scire ap petunt:ex quib⁹ docti nequaq̃ sint: sed esse videanᷣ/dũ in sacris voluminib⁹ vim charitat erga deũ ac ꝓximũ medullit⁹ nõ exq̃rũt: quasi herba vel cortice pascunᷣ:qꝛ vel ima vel exteriora sunt q̃ mentes supbientiũ nutriũt. Uel certe herbas mãdere/est de scptura sacra minima ꝓcepta seruare/maiora ꝯtẽnere. Quos bñ veritas incre pat/dicens. Ue vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite:q̃ de cimatis mentã ꝛ anetũ ꝛ cuminũ:ꝛ reliq̃stis q̃ grauiora sunt legis. Qui arborũ quoqꝫ cortices mandunt:qꝛ sunt nonnulli qui in sacris voluminib⁹ solam littere supficiẽ venerantur:nec quicq̃ de spũali intellectu custodiunt: cũ nihil in verbis dei amplı⁹ nisi hoc qđ exterius audie rint/esse suspicanᷣ. Quos tamẽ in cunctis erroꝛib⁹ suis inanis glorie appetitus possidet:eosqꝫ honoris ambit⁹ captiuos tenet:ꝛ plerũqꝫ per ipsa q̃ loquunᷣ/nihil aliud q̃ terrena lucra appetunt. De quibus per Paulũ dicit: Huiusmodi enim Christo dño non seruiunt/sed suo vẽ tri. Unde recte quoqꝫ subiungitur.

Matth. xxiij.

Ro.xvi.ꝛ Phil. iij.

❡ S. Qꝫ hereticoꝝ intẽtio in auaritia sit:de cui⁹ radi: ce punctiones peccatorum nascuntur.

B ❡ Et radix iuniperorũ erat cib⁹ eorũ.] Arbor namqꝫ iuniperi ꝓ folijs pũctiones habet. Sic quippe sunt hir: suta q̃ profert:vt spinis similia contrectantem pungere valeant. Spina vero est omne peccatũ:quia dum trahit ad delectationẽ/quasi pungẽdo lacerat mentem. Unde iusti voce ꝛ penitẽtis dicitur: Cõuersus sum in erumna mea/dũ confringitur spina.q.d.s.mens ad lamentũ verti tur/vt peccati punctio penitẽdo frangatur. In transla: tione ꝟo alia non cõfringi/sed cõfigi spina perhibetur: quod videlicet ab eodem sensu non dissonat: quia peni: tentis animus ad luctum ducitur/dum perpetrata cul pa in memoria fixa retinetur. Capl'm.x.

Ps.xxxi.

Quid ergo ꝑ radicẽ iuniperi/nisi auaritia de: signanᷣ/ex qua petõꝝ olm spine ꝓducunᷣ? De qua ꝑ Paulũ dicitur: Radix omniũ maloꝝ est cupiditas. Ipsa quippe latenter oriᷣ in mẽte:sed pũ: ctiones peccatorum omniũ patenter producit in opere. Quas videlicet pũctiones ab hac radice surgẽtes/stati predicator egregi⁹ insinuat/cũ subdit. Quam quidam appetẽtes errauerũt a fide/ꝛ inseruerũt se doloꝛib⁹ mul tis. Qui cũ multos dolores dixit:quasi nascentes inno tuit ex hac radice punctiones. In iuniperis ergo pecca ta:in radice vero iuniperorũ quid aliud q̃ auaritiam.i. materiã intelligim⁹ peccatorũ? Quia igitur plerũqꝫ he retici sola i ꝟbis suis exteriora lucra sectãtur:nec igno rant quia ꝑuersa astruunt:sed erroris ꝓdicamẽta nõ de: serunt:dũ sumpt⁹ ꝑcipere quasi doctorũ volunt:bene de eis sancti viri iuste voce dicit. Et radix iuniperoꝝ erat cibus eorũ:qꝛ dũ totis mẽtis sue sensib⁹ auaritiã cogi: tant:quasi eo alimẽto vescuntur/de quo nasci proculdu bio petõꝝ sequentiũ pũctiones solẽt. Qui si q̃n in sacro eloquio q̃dam quasi prudẽter inueniũt:q̃ dũ non intelli gunt/ꝑ suis esse assertionib⁹ suspicãtur:mox miseris au ditorib⁹ suis quoꝝ non aĩas sed substãtias appetũt:hec vociferãtes aspergũt. Unde cõgrue subinfertur.

j.Timo.vj.

C

❡ S. Qꝫ heretici õ humilitate sctẽ scpture aliqua testi monia extorquẽtes/quasi victores exclamãt:ꝛ vbi deest auctoritatis occasio/q̃ male sentiũt/clãculo ꝑsuadẽt.

❡ Qui de ꝯuallib⁹ ista rapiẽtes/cũ singula reperissent/ ad ea cũ clamore currebãt.] De cõuallib⁹ illa rapiũt:qꝛ hec de humilibus dictis patrũ/supbo spiritu colligunt. Que dũ pro suis se partib⁹ inuenisse gloriãtur/ad ea cũ clamorib⁹ currunt:qꝛ videlicet oĩe qđ sentiũt/ appeti: tu laudis ad aures hominũ diffamare conanᷣ. Sequiᷣ:] In desertis habitabãt torrẽtiũ:ꝛ i cauernis terre/vel sup glareã.] Torrentes dicimus riuos q̃ aquis hyema: libus colligunᷣ:qui certis etiã tẽporibus arescunt. In re itaqꝫ inuẽtores ꝑuersoꝝ dogmatũ torrentes vocanᷣ: quia a calore charitatis frigidi/quasi in torpore tempo ris hyemalis excrescunt:qꝛ nõ ꝑpetua plenitudine pro: fluũt/sed catholicoꝝ allegationib⁹ quasi estiuis solib⁹ exsiccanᷣ. Et quidẽ inuẽtores ꝑuersoꝝ dogmatum cõ: tra sanctã ecclesiã exorti:feruore iam veritatis extincti sunt:sed tamen eoꝝ discipuli ea que illi docuerũt/tene: re ac defendere nõ desistunt. Hi ergo qui illorũ sequunᷣ errores/in desertis torrentiũ habitant.i.in eoꝝ predica tione confidunt:quorũ eloquia catholicorũ iam respon sione ꝛ ratiocinatione siccata sunt. Capl'm.xi.

D

Quid ꝟo aliud cauernas terre q̃ occultas he: reticorum ꝓdicatiões accipimus? Sic enim heretici inter se clãdestinis conuẽticulis coe: unt:vt errori suo reuerẽtiam quã ex ratione non valent: prebeãt ex occultatione:ꝛ infirmis animab⁹ prauitatis sermo tãto reuerẽdus appareat/q̃to secret⁹. Unde apud Salomonem mulier ex typo hereseos dicit. Aque fur: tiue dulciores sunt:ꝛ panis absconditᷣ suauior. Que oc culta.s.ꝓdicamẽta detestaᷣ veritas/dicẽs. Si quis vo: bis dixerit:ecce hic est Christ⁹/aut ecce illic/nolite cre: dere. Et rursum. Si dixerint vobis:ecce i deserto est/no: lite exire.ecce in penetralib⁹/nolite credere. Sicut enĩ fulgur exit ab oriẽte/ꝛ paret vsqꝫ in occidentẽ:ita erit ꝛ aduẽtus filij hoĩs. Hoc itaqꝫ illic i penetralibus/quod hic dr in cauernis. In cauernis ergo heretici habitant: qꝛ plerũqꝫ errorem suũ secretis ꝓdicationib⁹ occultãt: vt quo se doctiorib⁹ prudentioribusqꝫ nõ indicãt/eo ad se vehemẽtius imperitos trahãt. Unde bene etiam subin: fertur: Uel sup glareã. Glareã quippe illos minutissimos lapides dicim⁹/quos aqua pluuialis trahit. Doctores igitur peruersoꝝ dogmatũ super glareã habitant:quia illas hominũ mentes trahũt/q̃ nulla grauitatis stabili: tate solidanᷣ:quas velut de loco semp ad locũ flumina errorum ducũt. Unde et ꝓdicator egregius cũ auditores suos non tẽporaliter duci:sed forti cuperet grauitate so lidari/admonuit dicẽs: Ut iam nõ sim⁹ paruuli fluctu: antes/nec circũferamur omni vento doctrine. Sancta itaqꝫ eccl'ia ab aduersarijs ad modicũ depressa:cũ sibi audaces errantiũ mẽtes insultare conspexerit:que eoꝝ conuersatio fuerit/ad memoriã reducit/dicens. In de: sertis habitabant torrentiũ:ꝛ in cauernis terre/vel sup glareã. Quia enĩ eorũ ꝑuersa ꝓdicatio amisso igne cha: ritatis ex frigore mẽtis cõualuit:profecto in torrentiũ desertis habitauit. Quia vero apta et libera nõ fuit/in cauernis latuit. Quia autem plebẽ non fixam sed mobi lem tenuit:non super petram/sed super glaream mãsit. De quibus adhuc subditur.

Puerb.ix.

Matth. xxiiij.

E

❡ S. Qꝫ heretici delicias estiment cũ errori suo quos decipiunt associant.

❡ Qui inter huiuscemodi letabanᷣ:ꝛ esse sub sentibus delicias computabãt.] Quid nomine sentium/nisi eas quas iam supradiximus/pũctiones petõꝝ intelligim⁹? Quia autem ꝑuerse mẽtes gaudent in iniq̃tatib⁹ quas flere debuerunt:oẽs heretici tanto se inani letitia extol: lunt/q̃to magis ad peiora cõualescunt:atqꝫ esse sub sen: tibus delicias deputãt:quia inde peruersam mẽtem ad gaudium subleuant/vnde spinas petõꝝ portant. Nam si quãdo ad errorẽ suum valuerint quẽpiam trahere:se se ꝑ letitiam iactãt:atqꝫ vnde sibi peccata quotidie etiã alios ꝑdendo cõgregant:inde se esse quasi duces ad iu: stitiã exultant. Bene ergo dicitur:qꝛ inter huiuscemodi letabanᷣ:ꝛ esse sub sentibus delicias cõputabant. Tra: hunt enĩ quos valent ad perditionẽ suam:et se sub pec catis esse/vel culpis culpas addere non credũt:sed vir: tutũ opulentiã cumulare.

F

❡ S. Qꝫ imitatores reprobORUM filij eorum dicãtur: stulti/quia erronei:ignobiles/quia a generositate cele: sti immunes.

❡ Filij stultorum ꝛ ignobiliũ:ꝛ in terra penitus nõ pa: rentes.] Eorũ videlicet filij/q̃ fuerunt errorũ magistri. Filij igitur dicunᷣ/nõ de eoꝝ semine/sed de imitatione generati:qui docẽdo ꝑuersa/stulti fuerũt ꝑ ignorantiã: viuẽdo nequiter/ignobiles per actionẽ. Qui redẽptori nostro nulla sapiẽtie/nulla vite cognatiõe cõiuncti sũt. De quo Salomonis voce in laude sancte eccl'ie dicitur: Nobilis in portis vir eius. Hi itaqꝫ qꝛ ꝑuersa errantium exẽpla secuti sunt/filij stultorum ꝛ ignobiliũ esse memo rãtur. Recte autẽ subiungiᷣ: Et in terra penit⁹ nõ parẽ tes. Quia dũ hic videri aliquid appetũt:nimirũ a terra viuentium extortes fiũt. Sed hoc qđ in hereticorũ typo diximus:omnino nil obstat si etiã de ꝑuersis atqꝫ carnali: bus (q̃uis in recta fide positis) sentiam⁹. Neqꝫ enĩ ias:

Prouer. xxxi.

G

eta electoꝝ ecclesia solos sibi aduersarios deputat q̄ ab eius fide positi extra uissentiunt/sed eos quoq̄ qui vitā illius male viuēdo iterius premūt. Contēpletur igitur erumna irruentis aduersitatis afflicta: quomodo ꝓspe ritatis sue tēpore iniquoꝝ ꝛ intra se viuentiū prauitate grauata sit. Cōtēplet̄ ꝙ exigentibus meritis quorundā non iniuste in illa vita turbata sit omniū/ꝛ dicat. [Qui rodebāt in solitudine/squalētes calamitate ꝛ miseria.] Sicut in prima hui⁹ operis parte ꝑfatus sum: per virtu tem ꝯtemplationis nōnunq̄ solet intelligi solitudo mē tis. Sed hoc in loco cum solitudo per obiurgationē di citur: quid aliud q̄ꝫ boni destitutio demōstrat̄? Unde ꝛ sub iudee typo Hieremias peccatoris aīam deplorat/

Thren.j.

dicens. Quomodo sedet sola ciuitas plena populo? Sꝫ cum ꝑ beatū Job de prauis dicit̄: Rodebāt ī solitudi ne: libet ītueri hoc etiā qđ per Psalmistā dictū est: Ini

ps.lxxj.

mici eius terram lingent. Capitm.xij.

Uo q̄ppe sunt genera hominū ambitioni sue seruientiū: vnū videlicet qđ semper ad auari tiā blandimētis vtitur lingue: aliud vero qđ apta vi ītēdit rapine. Nā rodim⁹ cum aliquid exterius forti adnisu atterim⁹. Lambitur enī quādo hoc qđ edi facile nō potest/impressa lingue lenitate gustat̄. Omnes igitur etiā sub specie fidei praue viuentes/qui aliena ap petunt/sed ea que appetūt/rapere nequaq̄ꝫ possunt: blan dis autem sermonibus/ꝛ quasi mollitie dulcedinis cō cupita abstrahere conant̄: quid aliud q̄ꝫ terram ligunt? quia terrena queq̄ꝫ que virtute nequeunt auferre/molli

H

tie lingue molliuntur. Qui vero in hoc mūdo aliqua po testate suffulti sunt: et concupiscentes aliena/blandiri quidē ex fraude despiciūt: q̄ꝛ etiā īiusto robore possunt implere quod volunt: hi hoc qđ appetunt/nō lābunt/sed rodūt: q̄m propinquorū vitā fortitudine viriū velut ad nisu dentiū demoliunt̄. Cōspiciat itaq̄ꝫ sancta ecclia ve ras diuitias eterne patrie: cōspiciat frequentiā supnorū ciuiū: cōspiciat in electis suis cultum mētis/ꝛ innume rabiliū dona virtutū: atq̄ꝫ ab eis ad prauorū vitā omni bono destitutā/mentis oculū reuocet: ꝛ ex illorū cōpara tione videat qualiter ista cūctis virtutib⁹ sit vacua: q̄ꝛ supna deseruit: ꝛ infima cōcupiuit. Uideat quomō ple rūq̄ꝫ id qđ appetit: si fortasse preualeat/etiā violēter ra pit. Uideat tales se q̄si īrra se positos diu tolerasse: atq̄ꝫ ex eorū culpis vsq̄ꝫ ad bonoꝝ quoq̄ꝫ pericula ac detrimē ta peruenisse/ꝛ dicat. Qui rodebāt ī solitudine. Ac si ap te cōqueratur dicēs. Aliena etiā violenter rapiendo nō roderent/nisi pri⁹ ipsi in interiorib⁹ suis soli ac vacui a virtutū cultura remanerent. Bene aūt eoꝝ qualitatem explicat dicēs. Squalentes calamitate ꝛ miseria. Egra namq̄ꝫ caro si studiose curari negligit̄: squalore desuper ducto in infirmitate deteri⁹ grauatur: et dū calamitati egritudinis negligētie miseria addit̄: grauior molestis oborto squalore tolerat̄. Natura igit̄ humana bene con dita/sed ad infirmitatē vitio proprie volūtatis lapsa/in calamitatē cecidit: q̄ꝛ pressa innumeris necessitatib⁹/ni hil in hac vita nisi vnde affligeret̄ inuenit. Sed cum eis dem nature nostre necessitatib⁹ plerūq̄ꝫ plus q̄ꝫ expedit deseruimus/mētisq̄ꝫ curā negligim⁹/ex miseria negligē tie/infirmitati nostre addim⁹ squalorē culpe. Necessita tes nāq̄ꝫ naturales hoc habere valde periculosum solēt: ꝙ sepe in eis minime discernit̄/quid circa illas vtilita tis studiū: et quid per voluptatis vitiū agatur. Crebro enī occasione seductionis inuenta: dū necessitati debita reddim⁹: voluptatis vitio deseruim⁹: et infirmitatis ve lamine ante discretionis oculos excusatio nostra se pal liat: ac quasi sub patrocinio explēde vtilitatis occultat Infirmitatem vero nature nostre per negligentiā rela xare/nihil est aliud q̄ꝫ calamitati miseriā addere: ac vi tiorū squalorē ex eadē miseria multiplicare. Unde san cti viri in omne qđ agunt: studiosissima intētione discer nunt/ne quid plus ab eis nature sue infirmitas q̄ꝫ sibi debetur exigat: ne sub necessitatis tegmine in eis vitiū voluptatis excrescat. Aliud enī ex infirmitate: aliud ex tentationis suggestione sustinent: ꝛ quasi quidā rectissi mi arbitri inter necessitatē voluptatēq̄ꝫ constituti: hāc con solādo subleuāt/illā premēdo frenāt. Unde fit vt et si infirmitatis sue calamitatē tolerent: tamē ad squalo rem miserie ꝑ negligentiā non descēdāt. Hoc ipsum enī esse ī calamitate/ē necessitates nature ex carnis adhuc

Miseria humana ex carne propria.

I

Periculū circa necessitates naturales

Discretio sctōꝝ viro rum in oī actione.

corruptibilis infirmitate sustinerē. Quas videlicet ne cessitates cupiebat euadere q̄ dicebat. De necessitatib⁹ meis eripe me. Sciebat enī plerūq̄ꝫ voluptatum culpas ex necessitatū occasione prorūpere: ꝛ ne qđ spōte illicitū admitteret/hoc ipsum satagebat euelli qđ nolens ex ra dice tolerabat. At cōtra praui gaudēt in his corruptio nis sue necessitatibus: q̄ꝛ nimirū eas ad vsum voluptatū retorquent. Cum enī reficiendis cibo corporib⁹ nature seruiūt: ꝑ delectationē gule/voluptatis ingluuie distē duntur. Cū tegendis mēbris vestimēta querūt: non so lum que tegant/sed etiam que extollāt expetūt: ꝛ cōtra torporē frigoris non solū que ꝑ pinguedinē muniāt/sed etiā que per mollitiē delectēt: non solum que ꝑ mollitiē tactū mulceant/sed etiam q̄ per colorē oculos seducāt. Necessitatis igit̄ cām in vsum voluptatis vertere: qđ est aliud q̄ꝫ calamitati sue squalorē miserie sociare? Pres sa itaq̄ꝫ tēpore aduersitatis ecclesia/reminiscat̄ eorū ex q̄ꝝ merito talia sustinet/ꝛ dicat. Qui rodebāt in solitu dine/squalentes calamitate ꝛ miseria. Calamitate.s. nō squalerēt: si insitis necessitatib⁹ voluptatum miseriā nō superadderēt. Quas videlicꝫ necessitates ex parētis ꝓ mi culpa meruim⁹. Hi vero qui calamitati sue miseriā adiungūt: ex cruciatu pene ad augmēta ꝓrumpunt cul pe. Sed vtinā tales cū ad meli⁹ permutari despiciūt: ita ꝑuersa agerent/vt non ea etiam alijs ꝓpinarent. Utinā illis mors sua sola sufficeret: ꝛ nō virulētis ꝑsuasionib⁹ alienam etiam vitā necarent. Inuident enī alios eē qđ non sunt: dolent alios adipisci qđ perdunt. Nam si qua forte in alioꝝ actib⁹ exoriri bona cōspiciūt: mox ea ma nu pestifere exprobrationis euellunt. Unde ꝛ sequitur.

R

ps.lxx.

Cōtrariū praui agunt: cala mitati sue miseriam sociātes.

Et mandebāt herbas ꝛ arbo rū cortices. Capitm.xiij.

[Quid enī ꝑ herbas nisi tenera ac terre proxima bene incohoātiū vita: ꝛ quid per arborum cortices nisi exteriora opera eorū q̄ iam subli mia appetunt/designant̄? Praui nāq̄ꝫ cū recta incipiē tes aspiciunt: aut irridendo/aut quasi cōsulendo cōtra dicūt. Cum vero iam quosdam ꝑsēnt ad sūma ꝓficere: quia eorū profectus funditus dissipare nequeūt: a q̄busdam illos suis operib⁹ diuertūt. Herbas itaq̄ꝫ eis ꝛ ar borum cortices mādere/est/vel studia bene inchoantiū vel operationes quorūdam iā more arborū ad supiora tendentiū/pestiferis ꝑsuasionib⁹ quasi q̄busdā malitie sue dentib⁹ dissipare. Herbas mādunt reprobi/cum in firmorū initia irridēdo consumūt. Arborū quoq̄ꝫ corti ces mādunt: cum manu peruersi cōsilij a vita recte crescē tium/tegmen bonoꝝ operū subtrahūt. Hos autē in qui busdā actibus velut arbores expoliāt: illos vero velut herbas (quia despiciētes trahunt) quasi que calcant co medunt. Quorūdam iam fortitudinē in alta surgentem ex parte demoliunt̄: quorūdam vero teneritudinē ꝛ ad huc in imis positā penitus conterunt. Dicat igit̄: Man debāt herbas ꝛ arborum cortices: q̄ꝛ praui irrisionib⁹ in nōnullis exteriora opera/in nonnullis autē per spem virentia corda dissipabāt. Uel certe herbas mādere/est leuia q̄dam ac tenera de antiquis patrib⁹ imitari. Arbo rum vero cortices edere/est eoꝝ opera supficieten⁹ age re/sed intentionē rectam in eisdē operibus non tenere. Sunt enī nōnulli qui dum ꝑsentis mundi gloriā eiusdē mundi actionib⁹ adipisci non possunt: speciē sanctitatis appetunt: habitū venerationis sumūt: imitatores anti quorū patrum videri cōcupiscūt: et que dā quidem par ua ac leuia peragūt: sed eorū fortia et que ex soli⁹ charis tatis radice ꝓdeūt/imitari contēnunt. Hi videlicꝫ her bas edunt: q̄ꝛ magna negligūt/ꝛ vilib⁹ satiantur. Ple rūq̄ꝫ tamen etiā q̄dam quasi robustiora opera exercent: sed intentionē rectā in eisdem operibus non tenēt. Qui bus profecto arborum cortices mandere/est exteriores electorum actus assumere: ꝛ intentionē bonam in bonis actibus nō habere. Dū enim ꝓ humana laude recta ope ra exquirūt: sed imitari eoꝝ recte operātium negligunt/ ex solis arboꝝ corticib⁹ replentur. Toto nāq̄ꝫ desiderio ꝑsentis vite gloriā vel abundantiā querūt. Unde et re cte subiungit̄: [Et radix iuniperoꝝ erat cib⁹ eorū.] Ins tus enī q̄uis ꝑ fidem positi/dū plerūq̄ꝫ auaritie cogita tionib⁹ seruiūt/quasi illud comedūt: vnde ī extremo vi te suppliciorū aspera proferunt̄. Qui dū non frugem di uini eloquij cōcupiscūt: sed ad rerū temporaliū ambitū seruiūt: nequaq̄ꝫ pane tritici/sꝫ radice iuniperi satiant̄.

L

M

A Ipsa quippe eos ab imis atq; infimis oborta occupant que illos more iuniperi postmodū ex duritia retributionum velut ex asperitate foliorum pungant. Contēnentes nāq; deū hic minime sentiunt quātum sit malū qḋ agunt. Adhuc enim iuniperi radicem comedūt: sed huius radicis q̄z sint rami asperi/non attendunt: quia nimirū praua actio modo quasi ex radice delectat in culpa: sed postmodum quasi ex ramis pungit in pena. Ubi et bene subiungitur. [Qui de cōuallibus ista rapientes/cum singula reperissent: ad ea cum clamore currebant.] In comparatione videlicet supernorū/omnis presens vita conuallis est. Hi autem q: sublimia mōtium/id est fortia acta sanctorū contēplari nesciunt: semp in oblectatione infima quasi in conuallibus conuersantur: et dum quodlibet lucrum vel parui stipendij inueniunt/cum clamore currunt: q: hoc abstrahere etiam iurgando moliūtur. In conualle enim repertis singulis cū clamore currere/ est subortis causarum occasionibus etiā pro parua stipe litigare. Plerūq; autē quē sanctum bona actio ostentat: oborta terreni commodi occasio examinat. Uideas nāq; nōnullos iā sublimia agere: iam in abstinētie/iam in doctrine opere patrū precedētium exempla sectari: sed cum repēte presentis vite lucrum quasi fructum conuallis inuenerint: ad hoc cū clamore currunt: quia quasi dirupta ad illud superducte sanctitatis tranquillitate prosiliunt. Capitulū.xiiij.

B Possunt quoq; per herbas atq; arborum cortices non solū (vt predictū est) bonorum opera/ sed in hac vita consolationes ac prosperitates intelligi. Sepe enī omnipotens deus electos suos cū donis interioribus ditat: exterioribus etiam honoribꝰ sublevat. Cūq; eos preferendo ceteris honorabiles reddit/ latius imitabiles ostendit: ꝛ nōnunq̄ꝫ praui eorū quidem vitam despiciūt: sed felicitatem in hoc mundo assequi cōcupiscunt. Quia igitur blandimenta hic transitorie consolationis querūt/herbas comedūt. quia in cogitationibus suis exteriorē eorū gloriam meditātur/arborū cortices mandunt. Et quoniā in his omnibus soli auaritie tota intentione deseruiunt/radice iuniperi replentur. Que cuncta de conuallibꝰ rapiūt: quia ex amore huius infime ꝛ corruptibilis vite immensis cupiditatibꝰ inardescunt. Et cū singula rapiunt/ad ea cū clamoribus currūt: quia videlicet sanctorū patrū quorum merita adipisci nō querunt/loca atq; regimina apprehendere satagunt. et cum tranquille nequeūt/hec plerūq; assequi etiā dirupta concordie pace moliūtur. Qui pro eo q̄ longe a patrū precedētium actione disiuncti sunt/recte subiungitur. [In desertis habitabant torrētium: et in cauernis terre/vel sup glaream.] In bona etenim parte recte torrētes/sanctos predicatores accipimꝰ: qui dū in presenti vita diuinis nobis eloquijs influunt/ aquarū multitudine quasi in hyeme colligūtur. Qui ꝛ estiuo sole adueniēte se subtrahūt: quia cum eterne patrie lux emicuerit/predicare cessabūt.

C Horū torrentiū deserta sunt vite tēporalis cōmoda. Ea nāq; deserunt: et ad lucra se celestia adipiscenda conuertunt. Cuncta autē hec torrēs ille reliquerat/qui dicebat. Philip. iij. Propter quē oīa detrimentū feci: ꝛ arbitror vt stercora. Sed q: prauorū mētes ea in hac vita adipisci appetūt: q̄ despiciētes iusti derelinquūt/ in desertis torrentiū habitare referunt. Illa enī que sanctis indigna sunt: ipsi percipere pro magno cōcupiscūt. Cauerne autē terre sunt cogitationes praue: in quibꝰ se ab humanis oculis abscōdūt. Praui quippe vt sunt/ab hoībus videri refugiunt: dūq; aliud q̄z sunt simulāt/ sese in cōsciētie sue latibulis quasi in cauernis occultant. Qui cuncta hec nō agerent/nisi de eterna ꝛ solida vita desperarent: nisi in hoc incerto tēporalitatis animū figerent. Unde bene subdit: Uel sup glaream. Glarea nāq; est vita p̄sens: q̄ indesinēter ad terminum suū ipso defectu mutabilitatis quasi impulsu fluminis ducit. Super glaream itaq; habitare/ est fluxui vite presentis inherere: ꝛ ibi intētionē ponere/vbi gressum nequeat fixe stādo solidare. Est aliud l glarea qḋ nequaq̄ꝫ debeat tacendo preteriri: quia cum pes in eius superficie ponitur: ipsa eiꝰ volubilitate labit/atq; ad ima deuoluitur. Cui videlicet rei in nullo discrepat vita prauorum: quia cū pro amore mundi aliqua student licita atq; honesta agere: quasi planū in superficie pedē ponūt: sed repente pes ad ima labitur: q: eoꝝ actio dum plura semp appetit/vsq; ad iniqua ꝛ illicita descendit. Cū ergo sancta ecclesia huius tēporis cōtraria tolerat: ad vitam carnaliū (quos aduersos sibi etiam in p̄speris sustinuit) p memoriā recurrat: ꝛ quorū merito hec patiat/agnoscat/dicēs. In desertis habitabant torrentium: ꝛ in cauernis terre/ vel sup glareā. Q: enim patrū doctrina destituti sunt/in desertis torrentiū: quia in occultis se cogitationibus tegunt/in cauernis terre: q: vero in presentis seculi mobilitate intentionē suam figere appetunt/super glaream habitare referūtur. Sed vtinam tales qui peccata nolunt impugnare tentantia/flendo tergerent vel cōmissa. vtinam mala sua saltē perpetrata cognoscerent: atq; sterili ficulnee cophinū stercoris: id est infructuose menti pinguedinem lamentationis admouerent. Capitulū.xv.

D Sed habet hoc plerūq; humanus animus propriū: q̄ mox vt in culpam labitur/a sui adhuc longius cognitione separetur. Hoc ipsum nāq; malum qḋ agit/ menti se obicem ante oculū rationis interserit. Unde fit vt anima prius voluntarijs tenebris obsessa/ postmodū bonum iam nec qḋ querat agnoscat. Quanto enim magis malis adheret: tanto minus intelligit bona que perdit. Lux quippe veritatis q: subtiliter reproborū culpas examinat: quo habita negligit/eo permittit districtus iudex vt nec amissa requirat: et cum ab actu repellitur/fugit a sensu: vt cuius quasi facies in opere contēnitur/eius per recordationē iā nec terga videantur. Hinc itaq; est q̄ reprobi subiecti fēdis sceleribꝰ gaudent. de quibus per Salomonē dicit. Qui letantur cum malefecerint: et exultant in rebus pessimis. Prouer. ij. E Hinc est q̄ lachrymarum causas tripudiantes peragunt. Hinc est q̄ mortis sue negocium ridentes exequuntur. Unde hic quoq; apte subiungitur.

¶ S. Q: peccatores flagitiorum consuetudinem (que vtiq; animā crebris punctionibus cruentant ꝛ lacerant) deliciosam putant.

¶ Qui inter huiuscemodi letabantur: ꝛ esse sub sentibus delicias cōputabant. [Inter huiuscemodi letantur: quia nimirū attendunt transitoria q̄ percipiūt: ꝛ intueri negligunt p̄manētia bona que perdunt. Cūq; amore temporalium flagrāt: verā letitiā volētes ignorāt. Quā si studiose cognoscere quererent/ q̄z flenda sint gaudia que appetunt viderēt. Sed dum meliora scire contēnunt: sola sibi velut summa eligunt: que visibiliter oculis fugaci seductione blandiuntur. Uisibilia scilꝫ sequētes cor figunt: et tāto extrinsecus gaudēt/quāto recordationē sui intrinsecus nō habēt. Miscent tamē eoꝝ gaudijs plerūq; tribulationes: atq; ex rebꝰ ipsis ex quibꝰ superbiūt/flagellant. Neq; enī sine grauibꝰ curarū molestijs possunt temporalia q̄ appetūt/vel nō habita q̄rere/vel quesita seruare: inter equales prestantiorē gloriā appetere: a minoribus reuerētiam plusq̄z oportet exigere: ꝛ minꝰ q̄z debent eandē maioribꝰ exhibere: plerūq; potētiam per iniustitiā ostendere: semp praua agere: ꝛ tamē ne opinionē prauitatis habeant/formidolose custodire. F Hec profecto oīa miseros pungūt: sed easdē pūctiones ipso rerū temporaliū victi amore non sentiunt. Unde et recte nunc dicit. Et esse sub sentibꝰ delicias cōputabant: quia peccatoꝝ delectationibus pressi: ex affectu vite presentis q̄z sint aspera que patiuntur ignorant. Letant itaq; sub sentibꝰ: q: rebꝰ quidē temporalibꝰ gaudent: sed tamen dum dispensare sine tribulatione eadem tēporalia non valent: ea cura pungunt miseri qua premunt. Manēt sub sentibꝰ: ꝛ hoc ipsum delicias estimāt: quia ꝛ dura quidē ex presentis vite amore tolerāt: ꝛ tamē ex affectu nimie cupiditatis obligati/laborē eiusdē tolerantie voluptatē putāt. Unde recte Hieremias totiꝰ in se humane cōuersationis speciem sumēs/ per lamentū querit dicēs. Inebriauit me absynthio. Threñ. iij. Ut enim in superiori iā parte prediximꝰ: ebrius quisq; qḋ patitur nescit. Qui vero absynthio inebriat: ꝛ hoc qḋ sūpsit amarū est: ꝛ tamē nō intelligit eādē amaritudinē qua repletur. Humanū igit genꝰ recto dei iudicio in voluptatibus suis sibi dimissum: atq; per easdē voluptates spontaneis tribulationibꝰ traditū/absynthio est ebriū: q: ꝛ amara sunt que pro huius vite amore tolerat: et tamē eādem amaritudinem cecitate cupiditatis quasi insensibilitate ebrietatis ignorat. Mūdi enī gloriā sitiēs/dū multas p ea tribulationes reperit/amarū est qḋ bibit. Sed q: hoc nimis inhianter sūpsit: eiusdē amaritudinis malū discernere iā pre ipsa ebrietate nō sufficit. Capitu.xvj.

G

Amant eni peruersi hoies ꝓ huius mũdi gloria etiã tribulationes: cũctisq; ꝑ ea sudorib⁹ libẽter seruiũt: ⁊ grauiũ laborũ iugo deuotissime colla submittunt. Qđ bene sub ephraim specie Osee prophetãte describit/ qui ait. Ephraim vitula docta diligere triturã. (Osee.x.) Uitula eni triture laboribus assueta: relaxata plerũq; ad eũdem laboris vsum etiam non cõpulsa reuertitur. Ita prauorũ mens huius mũdi seruituti dedita: et rerum temporaliũ fatigationibus assueta: etiã si sibi libere vacare liceat: subesse tamẽ terrenis sudoribus festinat: ⁊ vsu misere cõuersationis triturã laboris querit: vt a iugo mũdane seruitutis cessare nõ libeat/ etiã si liceat. Qđ videlicet iugum dñs a discipuloꝝ ceruice subleuãs/ cum dicit: Attẽdite vobis ne forte grauẽtur corda vestra in crapula et ebrietate: ilico adiunxit: Et in curis huius vite: ⁊ superueniat in vos repentina dies illa. (Luce.xxi.) Et rursus: Uenite ad me oẽs qui laboratis et onerati estis: ⁊ ego reficiam vos. (Mat.xi.) Tollite iugũ meũ sup vos: et discite a me/ qꝛ mitis sum/ ⁊ humilis corde. Quid est eni dominũ mitem se in magisterio atq; humilẽ dicere: nisi relictis exercende elationis difficultatibus/ plana quedam bene viuendi itinera demõstrare? Sed qꝛ prauorũ mentes plus ꝑ aspera elationis q̃ per blanda humilitatis ac mansuetudinis delectantur: esse sub sentibus delicias deputãt. Dura eni pre amore seculi quasi quedã mollia ac delectabilia ferre parati sunt/ dũ in hac vita rerũ culmina apprehẽdere conãtur. (H) Cessationem dñs a mũdi laborib⁹ imperat: sancte quietis dulcedinẽ persuadet: ⁊ tamen vesana iniquorum mens plus se assequi aspera carnaliter/ q̃ tenere blanda spũaliter gaudet: plus acerbitate fatigationis/ q̃ quietis dulcedine pascit. Qđ apte in semetipso nobis israeliticus populus ostendit: qui dũ refectionẽ manne desup perciperet: ab egypto ollas carniũ/ pepones/ porros cepasq; concupiuit. (Exo.xvi.) Quid eni signat in mãna/ nisi esca gratie/ suaue sapiẽs/ ad refectionẽ interioris vite/ bene vacantibus desup data? Et qđ p ollas carniũ/ nisi carnalia opera in tribulationũ laboribus quasi ignib⁹ excoquẽda? Quid per pepones/ nisi terrene dulcedines? Quid per porros ac cepas exprimit: que plerũq; qui comedũt lachrymas emittunt/ nisi difficultas vite presentis/ que a dilectorib⁹ suis et non sine luctu agitur/ et tamen cũ lachrymis amatur? Manna igitur deserẽtes/ cũ peponibus ac carnibus porros cepasq; quesierunt: qꝛ videlicet peruerse mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt: et pro carnalib⁹ voluptatibus laboriosa huius vite itinera etiam lachrymis plena concupiscunt: contẽnunt habere vbi spiritualiter gaudeant: desideranter appetunt vbi et carnaliter gemant. Horũ itaq; vecordiã veridica voce Job reprehẽdat: qꝛ nimirũ puerso iudicio/ ꝑturbata trãquillis/ dura lenibus/ aspera mitib⁹/ trãsitoria eternis/ suspecta securis anteponũt. (I) Horũ vecordie sancta ecclesia recordat: cũ seuis extrinsecus aduersitatibus premitur: quos intra se velut fideles cõtinuit: sed eorum vitam aduersantem fidei diu tolerauit/ et dicat. Qui inter huiuscemodi letabantur: et esse sub sentibus delicias computabãt. Qui nimirum mala que agunt/ et iniquorum precedentium prauitate didicerunt. Unde et recte subiungitur. [Filij stultorum et ignobilium.]

Capitulum.xvij.

Sciendum nobis est q̃ alij intra sanctã ecclesiã vocantur stulti: sed tamẽ nobiles: alij vero stulti/ ⁊ ignobiles. Stulti nãq; dicunt: sed esse ignobiles nequeunt: qui carnis prudẽtiam contẽnentes/ profuturam sibi stultitiam appetunt: ⁊ ad nobilitatem interne prolis/ virtutis nobilitate subleuãtur: qui fatuam sapientiam mundi despiciunt: ⁊ sapientem dei stultitiam cõcupiscũt. Scriptum quippe est: Quod stultum est dei/ sapientius est hominib⁹. (j.Cor.j.) Hanc nos stultitiam Paulus cõprehendere admonet/ dicens. Si quis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat/ vt sit sapiens. (Ibidem.) Hanc stultitiã qui perfecte secuti sunt: voce sapiẽtie audire meruerunt. Uos qui secuti estis me in regeneratione/ cũ sederit filius hominis i sede maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos sup sedes duodecim/ iudicãtes duodecim tribus israel. (Mat.xix.) Ecce relinquẽtes temporalia/ gloriam potestatis eterne mercati sunt. Quid itaq; in hoc mũdo stulti⁹ q̃ sua deserere? Et quid in eternitate nobili⁹ q̃ cũ deo iudices venire? Horũ scilicet iudicũ nobilitas Salomone attestante memoratur: cũ hoc qđ iam prefat⁹ sum dicit. Nobilis in portis vir eius/ quãdo sederit cum senatoribus terre. (K) Ualde quippe nobiles considerat quos senatores vocat. (Prouer.xxxi.) Hanc in se nobilitatẽ Paulus aspexerat/ cũ cognationi cõditoris p spiritũ vinctus dicebat. Genus ergo cum simus dei/ nõ debemus estimare auro vel argento aut lapidibus sculpture artis ⁊ cogitationi hoĩs diuinũ esse simile. (Act.xvij.) Genus videlicet dei dicimur: nõ ex eius natura editi: sed per spiritũ illi⁹ ⁊ volũtarie ꝯditi/ ⁊ adoptiue recreati. Tãto ergo ad hãc nobilitatẽ quisq; erigit: quãto per acceptam imaginẽ ad similitudinẽ illius ex imitatione renouatur. At contra sunt stulti et ignobiles: qui dum supnã sapientiã semetipsos sequẽtes fugiunt/ in sua ignorãtia quasi in abiecte prolis vilitate sopiũtur. Quo enim id ad qđ conditi sunt/ nõ intelligũt: eo etiã cognationẽ accepte per imaginẽ generositatis perdũt. Stulti sunt ergo ⁊ ignobiles quos ab eterne hereditatis consortio repellit seruitus mẽtis. Scriptũ quippe est: Omnis qui facit peccatũ/ seru⁹ est peccati. (Joh.viij.) Et voce egregij predicatoris dicitur: Sapiẽtia huius mũdi/ stultitia est apud deũ. (j.Cor.iij.) Qui ergo dum terrena saperent: ab intima generositate repulsi sunt/ stulti simul et ignobiles fuerunt. Quorũ dũ plerique actus imitãtur/ filij stultorũ ⁊ ignobilium fiũt: dũq; eos sensibus ac moribus sequũtur/ stulti sunt/ quia veram sapientiam nõ intelligunt: et ignobiles/ quia nulla spiritus libertate renouãtur. Sed hi q̃uis iniquorum actus exerceant: plerũq; tamen in hac vita occupant loca iustorum: atq; eorũ se filios estimãt/ quorũ per honoris cõcupiscentiam officia exterius administrant. Quos sancta ecclesia per correptionẽ ad cognitionẽ sui reuocat: vt videlicet in prauis desiderijs positi/ quorum sint filij attendant. (L) Nõ eni eorũ sunt filij quorũ loca tenẽt: sed quorũ opera exercent. Dicatur igit recte. Filij stultorum ⁊ ignobiliũ. Ubi apte subiũgitur. [Et in terra penitus non parentes.] Sicut enim plerique in terra sunt/ et a cognitione hominũ abiectione vilitatis sue quasi quadã superductione velaminis abscõdunt: ita sunt nõnulli in ecclia: qui dũ abiectioni se prauorũ operum subdunt/ diuino cõspectui noti nõ sunt. Quib⁹ ⁊ quãdoq; dicendũ est. Amen dico vobis: nescio vos. (Matthei.xxv.) Esse ergo in terra et apparere: est in fide recta p virtutẽ operis nobilitatem mentis ostẽdere. Esse vero in terra/ ⁊ penit⁹ nõ apparere/ est in ecclia quidẽ p fidẽ cõsistere: sed nil dignũ fidei in opere demõstrare. Hi itaq; intra sanctam ecclesiã diuinitatis oculis et vidẽtur per iudiciũ: et tamen p bone vite meritum nõ videntur: quia ea que confitẽdo tenent/ viuendo non exhibent. De quibus Paulus dicit. Confitẽtur se nosse deum/ factis autẽ negãt. (ad Titũ.j.) Hi in sancta ecclesia fidem quã tenere se asserũt/ premũt potius q̃ venerant: dũ sua magis illius nomine/ q̃ eius adipisci lucra concupiscunt.

Capitulum.xviij.

Electi ergo dũ seruare fidei meritũ rectis operibus curant/ ad auctoris sui notitiã etiã inter reprobox tumultus appropiquãt. Qđ bene in euãgelio i muliere sanguinis fluxu laborãte signatũ est: (M) de qua cũ dñs diceret: Quis me tetigit? Petrus ratiocinando respõdit. (Luce.viij.) Turbe te cõprimunt ⁊ affligunt: et dicis quis me tetigit? Sed audire causas vere ratiõis meruit/ cum ei dominus dixit. Tetigit me aliquis. Nam ego noui virtutẽ exijsse de me. Ecce turbe premebant dominũ: sed tamen sola tetigit que ad illum humiliter venit: quia nimirũ multi etiam in sancta ecclesia reprobi veritatem cognoscendo premunt/ quã bene viuendo tangere negligunt. Premunt ⁊ lõge sunt: quia diuinã notitiam professionibus sequũtur/ moribus fugiũt. Premũt inquã: sed longe sunt: quia eidem fidei quã loquendo astruũt/ agendo contradicunt. Sicut ergo hoc testimonio docemur: quia nõnulli dominũ tangendo non tangunt/ ita nõnulli videntur a domino etiam cum non videntur: quia occultis eius obtutibus et ad damnationis supplicium apparent: et ad electionis meritum non apparent. Dicatur igitur recte: Et in terra penitus nõ parentes: quia etsi illos specietenus ecclesia tenuit: eos tamen intra illam conditor quasi non vidit quos ignorauit. Qui tranquillitatis tempore idcirco fidem verbotenus tenent: quia eandem fidem florere generaliter vident. Sed cum repentina cõtra illam procella aduersitatis oboritur: mox ab ea negatione publica disiunguntur: ⁊ quicquid prius quasi venerantes tenuerant: contra hoc postmodum deridentes pugnant. Unde apte subditur.

A

¶ S. Q͛ hereticorū opprobria et contēptus ad patientiā sanctoꝝ cooperātur in bonū: et frenū silentij oportere imponi vbi predicatio videtur contemni.

¶ Nunc in eorum cāticum versus sum: ⁊ factus sum eis prouerbiū. Quibus videlicet verbis illud sancte eccl'ie tempus exprimitur: quo publice a reprobis irridet/ quādo iniquis crescētibus/ i opprobriū fides/ ⁊ veritas erit in crimē. Tāto quippe despectior vnusquisq₃ erit/ quāto iustior esse potuerit: tanto abominabilis/ quāto laudabilis. Sācta itaq₃ electoꝝ ecclesia afflictionis tēpore ꝓuerbium prauis efficitur: q₃ cū bonos mori p tormēta cōspiciunt/ ab eis similitudinem maledictionis sumunt. Quo enim transitoriā mortē vident: sed ꝑmanentē vitā non vident: tanto magis deridēdo mala ꝑsentia fugiūt/ quāto p intellectū intrinsecus ad bona permanētia nō ꝑtingūt. Sed ea que subiūcta sunt: quia obscurioribus sententijs implicata nō sunt/ debemus subbreuitate trāscurrere: vt ad ea in qb⁹ laborādū est/ valeam⁹ citi⁹ ꝑuenire. Sequit. Abominātur me ⁊ longe fugiūt a me: ⁊ faciem meā conspuere non verētur. Longe a sancta ecclesia fugiūt oēs iniqui: non passibus gressuū/ sed qualitatib⁹ morū: longe fugiunt nō loco/ sed merito: dum crescēte sup̄bia/ aperta eā exprobratione contēnunt. Faciem nāq₃ eius conspuere est: non tm̄ in absentia bonis detrahere: sed vnūquēq₃ iustum etiā in presentia ꝯfutare. Quos tūc praui dū aperte irridēdo despiciūt/ in eoꝝ contumelijs fluxa verba quasi defluentes saliuas emittunt. Capitulum. xix.

B

SEd scit sancta eccl'ia in passionib⁹ crescere: atq₃ inter opprobria honorabilē vitā tenere: scit nec aduersis deijci/ nec de ꝓsperis gl'iari. nouit cōtra ꝓspera mentē suā in deiectione sternere: nouit contra aduersa animū ad spem sup̄ni culminis exaltare: scit bona sua misericordie redemptoris: scit mala sua iustitie tribuere iudicio: q͛ et bona illo largiente habeat: ⁊ mala illo permittente patiat. Unde ⁊ moꝝ de dn̄o subiungit dicēs. Pharetram enim suā aperuit/ et afflixit me. Quid per pharetrā dei/ nisi occultū cōsilium designat? Sagittā vero de pharetra dn̄s eijcit/ quādo de occulto cōsilio aptā sententiā emittit. Quia eni flagellat qui sq₃/ cognoscim⁹: sed qua ex causa flagellū veniat/ ignoram⁹. Cū vero post flagella/ vite correctio sequit: etiā ipsa cōsilij virtus aperitur. Pharetra enim clausa est/ consiliū occultum. Sed aperta pharetra affligimur: quādo p id qđ post flagellū sequit/ quo consilio flagellamur videm⁹. Cū pctā dn̄s videt: ⁊ tamē manū ad vindictā nō cōmouet: quasi clausam pharetrā tenet. Sed feriendo indicat/ quātū ei in nobis displicuit hoc qđ diu vidēdo tolerauit. Sācta itaq₃ electorū ecclesia tribulationib⁹ pressa dicat. Pharetrā enim suā aperuit/ ⁊ afflixit me. Que aduersarioꝝ voces insolētes sustinēs/ dū cernit q͛ ei⁹ predicatio nō admittit: quorūdam duritiā deserēs/ predicationis sue v̄ba moderat. Perpendēs etenī ꝑsecutores suos ad exhortationis sue

C

vocē deteriores existere/ magis eligit tacere. Cūq₃ indignos qui audiāt cōspicit: predicationē suā obducto silentio astringit. Unde apte subiūgit. Et frenū posuit in os meum. Frenū sibi apud quosdā positū cognouerāt/ qui

Act. xiij.

dicebant. Uobis oportebat primū loqui verbum dei/ sed qm̄ repellitis illud/ ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuertimur ad gentes. Frenum sibi silentij superimpositum sancti viri apud dura reproborum corda con

Psalm. cxxxvj.

spiciunt: qui per prophetā dicunt: Quomodo cantabim⁹ canticū domini in terra aliena? Frenū poni etiam Pau

ad Titū. iij.

lus admonuit: qui discipulo precepit/ dicēs Hereticum post primā ⁊ secundā correctionem deuita: sciens q₃ subuersus est qui eiusmodi est/ ⁊ delinquit ꝓprio iudicio cōdēnatus. Sancti quippe doctores plerūq₃ alta consideratione resistentium corda conspiciunt: et dum ea derelicta diuinitus vident/ afflicti gementesq₃ cōticescunt. An non aliquādo frenum Salomon doctoribus imponit/ qui di

Puer. ix.

cit: Noli arguere derisorem/ ne oderit te. Sed si ab increpatione idcirco reticemus: quia contra nos insurgere derisorio odia formidamus/ non iam lucra dei/ sed nostra querimus. Qua in re sciendū est/ q͛ nonnunq₃ cum redarguūtur praui/ deteriores existunt. Ipsis ergo et non nobis parcimus: si ab eorū redargutione pro eorum amore cessamus. Unde necesse est vt aliquādo toleremus tacendo qđ sunt: quaten⁹ in nobis discāt videndo qđ nō sunt. Quia igitur sancta ecclesia que verba sua semꝑ per charitatem exerit: ea etiam nōnunq₃ ex charitate restringit/ di

D

cat. Frenum posuit in os meum. Ac si aperte fateatur dicens: quia in quibusdam profectum non vidi: predicationis ab eis impetū temperaui: vt vitam meā saltem per patiētiam discerent: cum verba mea admittere per oblatam predicationem nollent. Capitulū. xx.

SEd plus nobis hoc plerūq₃ in tribulationibus dolet/ q͛ eas ab illis patimur/ in quibus germano amore cōfidebamus. Unde ⁊ subditur.

¶ S. Q͛ nōnunq₃ qui in ecclesia sub noīe Christi militant/ Christi in eadē nomen impugnant.

¶ Ad dexteram orientis calamitates mee illico surrexerun. Ad sinistrā quippe calamitates surgerent: si a quibuslibet extra religionem positis/ ⁊ aperte Christū negātibus/ persecutionis aduersa sustineret. Cū vero ab aliq₃bus quasi fidelibus tentationem cruciamentorū patitur: quasi ad dexterā illi calamitates oriuntur: quia hi q̄ sub Christi noīe militāt/ Christi in ea nomē impugnāt. Ipso enim locutionis vsu/ pro dextero habere dicimur: qđ pro magno pensamus: pro sinistro vero id qđ despicimus. qđ

Zach. iij.

Zacharias aperte insinuat/ dicens. Et ostēdit mihi Jesum sacerdotem magnū stantem coram angelo dn̄i: ⁊ Sathan stabat a dextris eius/ vt aduersaretur ei. Qui vt patentius hoc qđ premisit ostēderet/ secutus adiūxit. Et dixit domin⁹ ad sathan. Increpet dn̄s in te sathan: q͛ elegit hierusalē. Nunqđ nō est iste torris erut⁹ de igne? Et Je

E

sus indut⁹ erat vestib⁹ sordidis. Sordidis enī vestib⁹ Jesus indut⁹ est: q₃ q̄uis alien⁹ ab oī pctō: tamē in similitudine venit carnis pcti. Cui venientī sathan a dextris stetit. Pro magno nāq₃ dn̄s iudaicū populū/ ⁊ pro nihilo gentes habere videbat. Sed postq₃ incarnatus apparuit: gētilitas q̄ pro sinistro habita fuerat/ credidit: iudaicus vero populus ad perfidiam declinauit. Sathan ergo illi a dextris stetit: quia illum ei populū rapuit/ qui dudū dilectus fuit. Sed q₃ ipse iudaicus popul⁹ modo perdit⁹/ in fine est quādoq₃ crediturus/ ꝓpheta testante/ qui ait: Reliquie salue fient: sathan a dextris suis dn̄s remouit/

Ibidem.

dicens. Increpet dn̄s in te sathan. et eiusdem populi liberationē indicās subdit: Qui elegit hierusalē. Qui nimirum populus qi ad gehēne incendia ꝑfidia duce defluebat: sed dū ad fidem reducatur/ ab eodem eterni ignis in

Ibidem.

cendio liberatur: statim de eo illic subdit. Nunquid non est iste torris erutus de igne? Sicut ergo illic pro dextera plebs iudaica: ita hoc in loco dextre vocabulo fidelis popul⁹ sancte eccl'ie designat. Unde ⁊ vēturus iudex he

Mat. xxv.

dos ad sinistrā/ agnos ad dexteram ponit. Sed cum sanctam ecclesiam aduersitatis tempore ipi quoq₃ lacessunt qui fideles esse videbantur/ ei procul dubio calamitates ad dexteram surgunt. Capitulum. xxij.

F

Zach. vj.

BEne autē hec ipsa dextra orientis vocatur. De ipso q̄ppe eiusdē capite scriptū est: Oriēs est nomen eius. Nam quia ab oriente lux surgit: recte oriēs dicitur cui⁹ iustitie lumine nostre iniustitie nox illustratur. Ad oriētis ergo dexterā calamitates surgunt: q₃ hi quoq₃ ad persecutionē ꝓsiliūt/ qui electa mēbra redēptoris nostri esse credebant. Juxta quā videlicet calamitates recte illico asserit surgere: q₃ dū nō erāt extranei q̄ ꝑsequūtur/ ab eis repēte mala ⁊ illico fiūt. Si vero dextera hi q̄ veraciter fideles sunt appellant: calamitates ad dexterā oriētis surgūt: q₃ erūpēte ꝑsecutionis articulo/ crudeles prauorū impetus iusti patiuntur. Sequit.

¶ S. Q͛ dū maligni spūs vel ꝑuersi hoīes extrema ecclesie mēbra ꝑsequunt/ videt de⁹ nō ferre auxiliū cū statī nō eripit: cū eos quos amat/ aliqn̄ vtiliter derelinquat.

¶ Pedes meos subuerterūt: et oppresserūt quasi fluctibus semitis suis. Quid p pedes ecclesie/ nisi extrema illius mēbra signentur? Que dum ad opera terrena deseruiūt: tāto celeri⁹ ab aduersarijs falli possūt/ quāto sublimia minus intelligunt. Hos itaq₃ pedes aduersarij subuertunt: videlicet cū extrema mēbra illius ad sui dogmatis errorem trahūt. Subuersi pedes viam tenere nequeunt: cū infirmi quiq₃ persecutoꝝ suorū vel ꝓmissionibus persuasi/ vel minis territi/ vel cruciatibus fracti/ ab itinere recto deuiant. Bene autē aduersariorū semite fluctib⁹ cōparant/ cū dicit. Et oppresserunt quasi fluctib⁹ semitis suis. q₃ sc₃ vita prauoꝝ insolēti inquietudine molesta: ad obruendā (vt ita dixerim) nauem cordis quasi tēpestas illabit. De qua videlicet tēpestate per Salomonē dicit.

G

Prouer.x.

Quasi tempestas trãsiens non erit impius. Cũqz infirm⁹
qui sqz peruersos florere conspicit: hunc in peruersitatis
pelagus vnda misere imitationis mergit. Sequit. [Dissi
pauerunt itinera mea: insidiati sunt mihi/ ꝛ preualuerũt:
et nõ fuit qui ferret auxiliũ.] Dicat hec beat⁹ Job de ma
lignis spiritibus/ videlicet hostib⁹ occultis: dicat vniuer
sa ecclia de prauis psequentib⁹. s. aduersarijs aptis. Ipsi
quippe eius itinera dissipant: cũ in quorũdam infirmoꝝ
mentib⁹ veritatis vias callida psuasione perturbãt. Ipsi
insidiãtes preualẽt: cum eos quos apte ad malũ trahere
nequeũt/ bona simulãdo peruertũt. Sed mirũ valde qꝺ
subijcit: Nõ fuit q̃ ferret auxiliũ: cũ de diuino adiutorio

Ps. ix.

Pš clamet: Adiutor in opportunitatib⁹/ in tribulatiõe.
Et: Sperent in te qui nouerũt nomen tuum/ qm̃ nõ dere-

Eccli. ij.

linques querẽtes te dñe. Et cũ rursum scriptũ sit: Quis
sperauit in dño/ ꝛ cõfusus est: pmansit in mãdatis eius/ ꝛ
derelict⁹ est? Et: Quis inuocauit illũ/ ꝛ despexit eũ? Qua

Solutio.

itaqz ratione nũc dicit: Nõ fuit qui ferret auxiliũ: nisi qꝛ
oipotẽs deus eos quos inetternũ diligit/ aliquãdo ad tẽ-

Esa. liiij.

pus relinquit. Unde scriptũ est: Ad punctũ in modico re
liqui te: ꝛ in miserationib⁹ magnis cõgregabo te. In mo-
mento indignationis abscondi faciẽ meã parũper a te: et
in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hinc etiã

Ps. cxviij.

psalmista deprecatur/ dicens. Nõ me derelinquas vsque-
quaqz. Derelinqui igitur se/ sed ad modicũ posse vtiliter
nouerat/ qui ne vsquequaqz relinqueret/ petebat. Sãctos

H

eteni suos dñs veniẽdo adiuuat: derelinquendo probat/
donis firmat/ tribulationibus tentat. Unde recte quoqz

Eccli. iiij.

per quẽdam sapiẽtẽ dicitur: In primis elegit eũ/ timorẽ
et metũ et probationẽ inducet sup illũ: ꝛ excruciabit illũ
in tribulatione doctrine sue/ donec tentet illum in cogita
tionibus illi⁹. Justi quippe animã gratia vocat: tentatio
interrogat. Et oipotẽs d⁹ electoꝝ suoꝝ aduersarios tẽ-
poraliter permittit excrescere: vt per maloꝝ seuitiam pur
getur vita bonorũ. Nunqz quippe dñs aduersus bonos
eos seuire pmitteret: nisi etiã quãtum prodessent videret.
Nam dũ iniusti seuiũt: iusti purgãtur: ꝛ vtilitati innocen
tium militat vita prauorũ: dũ hanc ꝛ premẽdo humiliat/
ꝛ humiliãdo semp ad melius format. Unde recte quoqz

Puer. xj.

p Salomonẽ dicit. Qui stultus est/ seruiet sapiẽti. Et ta
men sepe cõspicimus sapientes subesse/ stultos vero arcẽ
dominij tenere: sapientes seruiliter obsequi/ stultos tyrã
nica elatione dñari. Quomodo igit definitiõe diuine sen-
tẽtie sapiẽti stultus seruit: dũ plerũqz hũc iure tẽporalis
dominij opprimat? Sed sciendũ est: qꝛ cõtra sapiẽtis vitã/
dũ stultus preminẽs terrorẽ potestatis exercet/ dum hũc
laborib⁹ fatigat/ cõtumelijs lacerat: pfecto hũc ab omni
vitiorũ rubigine vrendo purgat. Stultus ergo sapienti
etiã dominãdo seruit: quẽ ad meliorem statum premẽdo
prouehit. Sic nõnunqz pupillis dñis ad discipline magi-
sterium serui presunt/ terrent/ premũt ꝛ feriũt: ꝛ tamẽ esse
serui nullo modo desistũt: qꝛ ad hocipsum ordinati sunt/
vt proficiẽtibus dñis etiã feriendo famulent. Quia igit

I

mala reproborũ bonos dũ cruciant purgant/ vtilitati iu-
storum militat etiã potestas iniquorũ. Sed plerũqz iusti
tribulatione deprehensi/ tardam manũ subuenientis esti-
mant: cũ se persequentiũ immanitas paulo longius angu-
stat. Et cõcita quidẽ sunt ereptoris remedia: sed hoc qꝺ
ab ereptore citius agit/ dolori tardum videtur. Cũqz ad-
esse postulationi auxiliũ querit/ ũ vocẽ nõ statim sequit:
quia desit estimat. Unde nunc dicit. Et nõ fuit qui ferret
auxilium. Qua videlicet in voce ipsa vis passionis expri-
mitur: qꝛ supernũ auxiliũ etsi adest quãtum ad ordinatã
prouidentiã protectoris/ deesse tamẽ creditur quãtũ ad
concita vota patientis. Sequitur.

¶ S. Qꝛ miserias errantium sancti suas reputant/ cum
eorum corda rupto fidei muro persuasione heretica vi-
dent dissipata. Capitulum. xxiij.

Mali ru-
pto muro
sup bonos
irruunt.

Esa. xxvj.

Quasi rupto muro et aperta ianua irruerũt sup
me: et ad meas miserias deuoluti sunt.] Quid
hoc loco muri noie/ nisi redẽptor humani ge-
neris appellat? De quo p sãcte ecclie edificatiõe p pphe-
tã dicit. Ponet in ea murus et antemurale. Ipse eni no-
bis murus est: q̃ ad corda nostra ptingere malignoꝝ spi-
rituũ cursum vetat. Qui nře quoqz fidei etiã antemurale
posuit: qꝛ priusqz se p carnẽ ostẽderet: pdicatores sui my-
sterij pphetas misit. Recte qppe antemuralis noie vocã-
tur: q dũ subsequentẽ pdicauerũt dñm: q̃si ante murũ ste-
terũt. Sed quasi murus rũpit: cũ prauoꝝ psuasionib⁹ fi-

K

des q̃ de redẽptore nostro est/ in quorũdã corde dissipat.
Cũqz puersis in hac vita potestas tribuit: q̃d aliud q̃z ia
nua erroris aperit? Quasi rupto ergo muro ꝛ apta ianua
sup bonos irruunt mali: cũ accepta tẽporaliter potestate
peruersi ipsa quoqz in quorũdã corde destruere munimi-
na fidei conant. De quib⁹ apte dr. Et ad meas miserias
deuoluti sunt. qꝛ videlicet prĩ⁹ ad suas. Nisi eni puerse vi
uẽdo/ ad suas ante miserias caderẽt: neqz ad eas post-
modũ ꝛ alios suaderẽt. Sed post suas reprobi ꝛ ad nřas
miserias deuoluunt: quãdo ad ea mala in q̃b⁹ iã ipsi ipli
cati sũt/ etiã quosdã nobis vnitos trahũt. Potest quoqz
itelligi muri noie/ munitio discipline: Salomone attestã-

Prouer.
xxiiij.

te/ q̃ ait. Per agrũ hois pigri transiui/ ꝛ p vineã viri stul
ti: ꝛ ecce totũ repleuerãt vrtice: operuerãt supficiẽ ei⁹ spi-
ne: et maceria lapidũ destructa erat. Per agrũ eni homi-
nis pigri/ atqz per vineã viri stulti transire/ est cuiuslibet
vitã negligẽtis inspicere/ eiusqz opera cõsiderare. Quã vr
tice vel spine replent: qꝛ in corde negligẽtium prurientis
terrena desideria ꝛ punctiones pullulãt vitiorũ: quippe qꝛ
scriptũ est: In desiderijs est omnis ociosus. Maceria la
pidũ destructa erat: id est disciplina patrũ ab eius corde
dissoluta. Nã qꝛ destructã maceriã lapidũ/ dissolutã esse
disciplinã vidit: protin⁹ ille secut⁹ adiunxit. Qꝺ cũ vidis-
sem/ posui in corde meo/ ꝛ exẽplo didici disciplinã. Quasi
rupto ergo muro hostis ingredit: cum vel malignorum

L

spirituũ vel prauorũ hominũ psuasiõe callida discipline
munimina in corde dissipentur. Sed cũ eiusdẽ discipline
vigor in corde reproborũ soluit: ante eorũ oculos cuncta
bonorũ opera despectui habẽt: nihilqz esse estimant/ quic-
q̃d de virtutib⁹ electoꝝ vidẽt. Unde ꝛ apte subdit [Re-
dactus sum in nihilũ.] Apud estimationẽ qppe malorũ/
in nihilũ redigimur: qꝛ ea q̃ ipsi q̃si summa diligũt/ bona
tpalia nõ tenem⁹. Despectis nãqz supernis pmissionibus
terrena desiderãt: et si q̃ in eorũ mẽte aliq̃d de appetitu
eternitatis oritur: suborta cit⁹ trãsitoria delectatiõe dis-
sipat. Unde et statim subiũgitur. [Abstulit quasi vẽtus
desideriũ meũ.] Fidelis qppe popul⁹ se pati denũciat qꝺ
eos quos diligit pati dolet. Uent⁹ ergo desideriũ tollit:
cũ res quelibet transitoria eternitatis appetitũ destruit.
Ubi adhuc congrue subinfertur. [Et velut nubes ptrãsijt
sal⁹ mea.] Nubes qppe in alto eminet: sed hãc ad cursum
flatus impellit. Sic nimirũ sic sũt tpalia iniquorũ bona.
Uelut in alto quidẽ p honoris celsitudinẽ degere viden-
tur: sed ad cursum vite quotidie q̃si quibusdã mortalita
tis sue flatibus impellunt. Salus ergo vt nubes transijt:
qꝛ puersorũ gloria quo alta est/ fixa nõ est. Sed expletis
desiderijs actibusqz infirmãtiũ/ ad electoꝝ vocem sermo
cõuertitur/ cũ protin⁹ subinfertur. [Nũc autẽ in memet-
ipso marcescit aĩa mea: et possident me dies afflictionis.]
Electorũ quippe aĩa nunc marcescit: quia in illa postmo-
dum eterna exultatione viridescit. Modo eos dies affli-

M

ctionis possidẽt: qꝛ dies letitie post sequunt. Scriptũ qp-

Eccli. j.

pe est: Timenti deum/ bene erit in extremis. Et rursum

Prouer.
xxxj.

de ecclia dicit: Ridebit in die nouissimo. Nunc eni tẽpus
afflictionis est bonis/ vt sequat eos exultatio quãdoqz si-
ne tẽpore. Hinc ab eis alr̃s dicit: Humiliasti nos in loco

Locus af
flictiõis vi
ta presens

afflictionis. Locus nãqz afflictiõis est vita psens. Justi
ergo hic. i. in loco afflictionis humiliati sunt: qꝛ in eterna
vita. i. in loco gaudij sublimant. Cũ vero marcescere ani
mã diceret: recte etiã premisit: In memetipso: qꝛ in nobis-
metipsis quidẽ afficimur: sed in deo mens nostra refoue-
tur: tãtoqz a viriditate gaudij longe fit/ quãto adhuc ab
auctoris repulsa lumine ad se redit. Tunc autẽ ad vere
letitie viriditatẽ puenit: quãdo p eterne cõtemplationis
gratiã subleuata etiã semetipsam transit. Sed hec q̃ alle-
gorica indagatiõe transcurrim⁹: oportet vt per oĩa etiam
iuxta historiã teneam⁹. Que tamẽ nunc idcirco pretereo:
qꝛ hec apta esse legẽtibus non ignoro. Diebus autẽ perse
cutionis vltime: qꝛ multi qui pereũt/ ꝛ pauci sunt q̃ saluã-
tur: idcirco vir sanct⁹ passionis sue tẽpore ꝛ pauca de bo-
nis/ ꝛ mlta de puersis loquit. Unde ꝛ mox ad eoꝝ psonã
qui corruũt/ verba cõuertit: sicqz sua insinuat/ vt audien-

†al. caden
tibus.

tibus † possint cõgruere q̃ narrat. Nã sequitur.

¶ S. Qꝛ in nocte tribulationum huius seculi etiam qui
perfecti videbant: ꝛ quasi ossa carnalium/ aliquãdo lassi-
tudine succumbant: et a sanctorum infestatione maligni
spiritus nunqz quiescant.

A ¶ Nocte os meũ perforatur doloribus: et qui me comedunt/ non dormiunt.] Si ipsi historie intendimus: patet causa quoniam sancti viri corpus per sinus vlcerũ scaturiens vermium multitudo lacerabat. Capitulũ.xxiiij.

SI vero allegorie mysteriũ perscrutamur: quid per ossa nisi fortes quiqꝫ in sancte ecclesie corpore designantur? Que quasi suo robore membra continent: dũ mores infirmantiũ stabiliter portant. Sed cũ tribulationis vltime cõtra eã feruor excreuerit: in nocte os illius perforatur doloribus: quia nonnunquam tormentis victi/ etiã ipsi ad pfidiã defluũt/ qui ad fidẽ alios tenere videbãtur. Ait ergo. Nocte os meũ perforatur doloribus. Ac si apte dicat. Tribulationis tenebris pressi/ ita afflictiõe tenebrantur: vt et ipsi q in me habebãt vigorẽ fortitudinis/ quasi iã quẽdã habeant foramẽ timoris. Bñ aũt dr. Et q me comedũt/ nõ dormiũt: qꝛ maligni spũs q carnales quosqꝫ de ecclia cõsumũt: tãto magis quiescere a tẽtatiõe nesciũt: quãto nullo carnis põdere grauantur. Sed psecutores sctẽ ecclie qꝛ valde pueri sunt/ essent vtinã pauci. Sequitur.

Diaboli a tẽtatiõibus quiescere nesciunt.

¶ S. Qꝫ immẽsitate pcussionũ sancti qui Christo quasi vestimẽtum adherent/ victi tormentis deficiunt: et cõstricto capitio libertas predicationis suffocata extinguitur.

¶ In multitudine eorũ consumitur vestimentũ meum: et quasi capitio tunice succinxerunt me.] Si historie intẽdimus: quid aliud vestimentũ beati Job q̃ eius corpus accipimus? cuius videlicet vestimẽtum consumitur/ dũ caro cruciatur. Juxta allegorie vero mysteriũ/ vestimẽtũ

B

est sancte ecclie/ fideliũ vita. Nã sicut tota simul ecclesia vestimẽtum Christi: ita fideles quiqꝫ eiusdẽ ecclie vestimẽta deputãtur. Si enĩ sancta ecclia vestimẽtum Christi non esset: Paulus profecto non diceret: Ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiã/ non habẽtem maculã neqꝫ rugã. i. nec per petm̃ habentẽ maculã/ nec p duplicitatẽ rugã: qꝛ et p iustitiã mũda est: et p simplicẽ intentionẽ tensa. Que igitur abluta est ne habeat maculã: tensa est ne habeat rugam/ vtiqꝫ vestis est. Sicut ergo indumentũ Christi tota generaliter ecclia dicitur: sic indumẽtum sunt ecclie/ singulorum anime q ab errore cõuerse eãdem ecclesiam credendo/ eãqꝫ fideliter inherẽdo circũdãt. De quibus eidem ecclesie p prophetã dñs dicit. Uiuo ego/ qꝛ oĩbus his velut ornamento vestieris. Sed cum procella seue psecutionis oboritur: pleriqꝫ fideliũ ab eius amore separantur/ qui ei sedule inherere videbantur. Dicat ergo. In multitudine eorum consumitur vestimẽtum meum. qꝛ dũ multi sunt qui cruciant: destruũtur plurimi q ei cõnexione amoris inherebãt. Bene autẽ subditur. [Et quasi capitio tunice succinxerunt me. Tunice quippe capitiũ colliũ circũdat inductis. Collum vero si stringitur/ vocis vsus et vitalis flatus necatur. Sanctã ergo ecclesiã reprobi quasi capitio tunice cõstringunt: qꝛ in ea psecutionibus suis virã fidei/ et predicationis vocẽ extinguere conantur. Hoc quippe conari psecutores eius specialiter solent: vt ab ea ante oĩa verbũ predicationis tollãt. Unde et hi q sancte fidei primordijs resistebant: cessis apostolis denũciabant/ dicẽtes. Precipiendo precepimus vobis ne doceretis in nõie isto: et ecce replestis hierusalẽ doctrina vestra. Corpus ergo sancte ecclie quasi capitio tunice cinxerant: qui cõstrictis predicatoribus velut eius collum prementes/ in ea claudere iter vocis volebant. Sed electi quoqꝫ psecutionis sue tẽpore paratiores sunt mori q̃ tacere. Qui dum in morte temporaliter corruũt/ a stultis quibusqꝫ et carnalibus despecti ac viles estimantur: quia cũ videre reprobi nequeũt/ que electi bona spũaliter teneant: quos carnaliter extingui cõspiciũt/ infelices arbitrantur. Unde et subditur. [Cõparatus sum luto: et assimilatus sum fauille et cineri.] In reproborũ quippe iudicio/ sancta electorũ ecclia luto cõparatur: quia tẽporaliter cõculcata despicitur. Fauille assimilatur et cineri: quia dũ bona eius interiora non vident: ad sola hanc mala peruenisse estimant/ q in ea exhiberi corporaliter vident. Fidelis tamen electorũ populus cum multos ex se cadere conspicit: optat (si obtinere valeat) aduersitatis sue tẽpora mutari. Huius quia oratio differtur/ gemitus augetur. Unde adhuc subditur. Capitulum.xxv.

Epbe.v.

Esa.xlix.

C

Act.v.

CLamo ad te/ et non exaudis: sto/ et non respicis me.] Sancta quippe ecclesia persecutionis sue tempore fide stat/ desiderijs clamat. Sed dolet se quasi non respici: dum sua videt in tribulationibus vota differri. Alto nãqꝫ cõsilio oĩpotẽs deus cũ sancti eius aduersariorũ psecutionibus cõprimuntur: cũqꝫ assiduis vt liberentur interpellationibus clamant: differre solet voces petẽtium/ vt merita patientiũ crescant: quatenus eo magis exaudiãtur ad meritum/ quo citius nõ exaudiuntur ad votum. Unde alias scriptũ est: Deus meus clamabo per diẽ: nec exaudies/ et nocte. Atqꝫ ipsa vtilitas de exaudiendi mora mox subditur/ cũ illic protinus subinfertur: Et nõ ad insipiẽtiam mihi. Ad multiplicandam quippe sanctorũ sapientiam pficit/ q postulata tarde percipiũt: vt ex dilatione crescat desiderium: ex desiderio intellectus augeatur. Intellectus vero cũ intẽditur: eius in deũ ardẽtior affectus aperitur. Affectus aũt ad promerẽda celestia tanto fit capax/ quãto fuerit expectãdo lõganimis. Sed tamen inter hec sanctorũ patiẽtiam dolor viget ad vocẽ: et cum dilati proficiunt/ metuunt ne deficientibus viribus despecti reprobentur. Sequitur.

Cur deus differat voces petentium.

Ps. xxi.

D

¶ S. Qꝫ improprie deus dicatur zelare/ et irasci/ et penitere/ et misereri: et cetera huiusmodi: et q crudelis dicatur/ tunc cum districte peccata vlciscitur.

¶ Mutatus es mihi in crudelẽ: et in duritia manus tue aduersaris mihi.] Lõge ab hac sentẽtia vetusta trãslatio dissonat: quia qd̃ in hac de deo dicitur: hoc in ista de aduersarijs ac persecutoribus memoratur. Sed tamen qꝛ hec noua translatio ex hebreo nobis arabicoqꝫ eloquio cuncta verius transfudisse perhibetur: credẽdum est quicquid in ea dicitur: et oportet vt verba illius nostra expositio subtiliter rimetur. Ait ergo. Mutatus es mihi in crudelem: et in duritia manus tue aduersaris mihi. In scriptura sancta cum de deo aliquid indignum dicitur: mouetur legentis animus/ velut si aliquãdo de deo aliquid indignũ dicatur. Pene oĩe quippe qd̃ de deo dicitur: eo ipso iã indignum est/ quo potuit dici. Nam cuius laudi nõ sufficit obstupescens conscientia/ quãdo sufficit loquens lingua? Sanctus ergo spũs hoc ipsum hoĩbus intelligẽtibus insinuãs/ q̃ sint ineffabilia summa et diuina: his etiã verbis nõnunquam de deo vtitur/ que apud hoĩes habentur in vitio: vt ex his q indigna videntur hoĩbus/ et tamẽ dicuntur de deo/ admoneantur scire homines q nec illa iã deo digna sint: que dũ digna habẽtur apud homines/ digna putantur deo. Dicitur enĩ deus zelans: sicut scriptũ est. Dñs zelotes nomẽ eius. Dicitur iratus. vnde scriptũ est. Iratus est dñs cõtra Israel. Dicitur deus penitẽs: sicut scriptũ est. Penitet me fecisse hominẽ super terrã. Et rursus. Penitet me q cõstituerim Saul regem in Israel. Dicitur misericors: sicut scriptum est. Misericors et miserator dñs/ patiẽs et multum misericors. Dicitur pscius: sicut de illo ait Apl's. Quos presciuit et pdestinauit cõformes fieri imaginis filij sui. Dum nec zelus/ nec ira/ nec penitẽtia/ nec proprie misericordia/ nec prescientia esse possit in deo. Hec nãqꝫ omnia ab humanis in illũ qualitatibus tracta sunt: dũ ad nostre infirmitatis verba descenditur: vt quasi quibusdã nobis gradibus factis/ et iuxta nos positis/ p ea que nobis vicina cõspicimus/ ad summa eius ascẽdere quãdoqꝫ valeremus. Zelare enĩ dicitur/ qui cũ cruciatu mẽtis castitatẽ custodit vxoris. Irasci dicitur: qui furore animi cõtra puniendum vitiũ accẽditur. Penitere dicitur/ cui id qd̃ fecit/ displicet: et econtra mutando aliquid aliud facit. Misericors dicitur/ qui pietate ad proximũ permouetur. Misericordia autẽ a misero corde vocata est: eo q vnusquisqꝫ intueatur quẽpiam miserum: atqꝫ ei compatiẽs/ dum dolore animi tangitur/ ipse cor miserum facit vt eum a miseria liberet cui intendit. Prescire dicitur/ qui vnãquãqꝫ rem anteq̃ veniat videt: et id qd̃ futurũ est/ priusq̃ psens fiat/ preuidet. Deus ergo quomodo zelans est: qui in custodiẽda castitate nostra nullo mẽtis cruciatu tãgitur? Quomodo irascitur in vlciscendis vitijs nostris: qui nulla perturbatione animi commouetur? Quomodo est penitens/ qui qd̃ semel fecerit/ se fecisse nequaq̃ dolet? Quomodo habet misericordiã/ qui cor nunq̃ miserum habet? Quomodo est prescius: dũ nulla nisi que futura sunt/ presciantur? Et scimus quia deo futurũ nihil est: ante cuius oculos preterita nulla sunt: presentia non transeunt/ futura nõ veniunt: quippe quia omne quod nobis fuit et erit/ in eius prospectu presto est: et omne qd̃ presens est/ scire potest potius q̃ prescire. Et tamen dicitur zelans/ dicitur iratus/ dicitur penitens/ dicitur misericors/ dicitur prescius: vt quia castitatem anime vniuscuiusqꝫ custodit/ humano modo zelans vocetur: cuius mentis cruciatu non tan-

Dissonãtia vetuste trãslatiõis

Cõmẽdatio huius noue translationis.

E

Qꝫ qd̃ de deo dicitur eo ipso indignũ est quo dici potuit.

Exodi xxxiiij.

Nu.xi.

Gen. vi.

j. Reg. xv.

Ps. lxxxv.

Ro. viij.

F

G

gatur. Et quia culpas percutit/dicitur irasci: quis nulla animi perturbatione moueatur. Et qr ipse immutabilis id qd voluerit mutat/penitere dicit: quis rē mutet/cōsilium non mutet. Cum miserie nostre subuenit/misericors vocatur: quis miseris subueniat/τ cor miserū nūq̄ habeat. Et qr ea q̄ nobis futura sunt videt: que tamē ipsi semp presto sunt/pscius dicit: quis nequaq̄ futurū preuideat/qd presens videt. Nā τ queq̄ sunt/nō ab eternitate eius ideo vident qr sunt: sed ideo sunt qr vident. Dū ergo ad verba mutabilitatis nr̄e descēditur: ex eis quibusdam gradib⁹ ascendat q̄ potest ad incōmutabilitatē dei: vt videat sine zelo zelantē: sine ira irascētem: sine dolore τ penitētia penitētē: sine misero corde misericordē: sine preuisionib⁹ presciētē. In illo enī nec pterita nec futura reperiri queūt/sed cūcta mutabilia imutabiliter durāt: τ q̄ in seipsis simul existere nō possunt/illi simul oīa assistūt: nihilq̄ in illo preterit qd trāsit: qr in eternitate eius modo quodā incōprehensibili/cūcta volumina seculor̄ transeūtia manent/currentia stant. Capitulum. xxvj.

Sicut ergo accipimus sine zelo zelantē, sine ira irascentē: ita a sancto viro etiā sine crudelitate dici potuit crudelis. Crudelis q̄ppe dicit/qui districte feriēdo nō parcit: vt videlicet hoc loco crudelis districte feriēs possit intelligi/et vlciscēde culpe nō parcēs. Unde Esaias quoq̄ cū videret vltimi iudicij diem nō iam cū venia sed cum districtione esse futurū/ait. Ecce dies dn̄i veniet/crudelis τ indignatiōis plen⁹: τ ire furorisq̄ eius: ad deponendā terrā in solitudinē/τ peccatores ei⁹ cōterendos de ea. Sanctus igit̄ vir vt hāc eādem crudelitatem sibi potius assereret cōgruere posse q̄ deo/ait: Mutatus es mihi in crudelē. Ac si apte dicat: Qui in teipso crudelitatis nihil habes: mihi quē respirare a persecutiōe non sinis/crudelis videris. Ita enī deus crudelis esse nō potest: sicut nec mutari vllaten⁹ potest. Sed qm̄ in deo nec crudelitas nec mutabilitas vnq̄ venit: dū mihi dicit/q in semetipso deū nec crudelem nec mutabilem sentiat/ostendit. Nam dū circa nos quedam prospera et aduersa variantur: in eo q nos mutamur/quasi eius circa nos mutatū animū suspicamur. Ipse vero i se incōmutabilis pmanens/aliter atq̄ aliter in cogitatione sentitur hominū pro qualitate meritorū. Nam et lux solis cū nequaq̄ est sibimetipsi dissimilis/infirmis aspera: sanis autem oculis lenis videt: eorum videlicet immutatiōe/nō sua. Unde vt prediximus dicens: Mutatus es: adiūxit mihi: vt ipsa hec crudelitas atq̄ mutatio nō sit in qualitate iudicis/sed in mēte patientis. Qd verbis quoq̄ alijs refert dicēs. [Et in duritia manus tue aduersaris mihi.] Manus etenim dei dura creditur/cū volūtati nostre cōtraria/hoc qd et in nobis displicet/feriēdo psequit: τ flagella ingeminat/cū dolentis anima clemētiam expectat. Que tamen iuxta allegorie mysteriū/bene sancte ecclesie verbis congruūt ex vocibus infirmor̄: qui plerūq̄ se pl⁹ feriri estimāt q̄ mereri putant: et quasi crudelitatem arbitrātur iudicis/districtionē equissimā sectiōis: qr τ cū vulnus egri medicinali ferramento abscindit/medicus crudelis vocat: qui tamē p secantis manus duritiā aduersatur vulneri/sed concordat saluti. Sequitur.

S. Qr quasi sup vētum fundati repente sternunt/qui transitoriorū bonorū successionibus delectantur.

Eleuasti me: et quasi super vētum ponens/elisisti me valide. Quia presentis vite gloria quasi i alto cernit/sed nulla stabilitate solidat: velut eleuatus sup ventū ponit/qui prosperitate trāsitoria letat: qm̄ ad hoc solū hūc fugitiue felicitatis aura subleuat: vt repēte deteri⁹ in infimis sternat. Quia enim sancta ecclesia cunctis in honore est/infirmi quiq̄ in ea qui trāsitorijs successib⁹ letātur: quid nisi sup ventum positi videntur eleuati: quia subsequēte psecutionis tēpore/dū prosperitatis aura ptransit/eorū protinus eleuatio corruit: τ repēte cadentes discūt: qr eleuati prius in ventū se dederūt. Que videlicet verba etiā sancti viri persone specialiter congruūt: nō ad id qd erat/sed ad id qd esse videbat. Neq̄ enim mentē illius prosperitas fugitiua leuauerat/quā inter tot rerum affluētias/miro semp virtutis pondere pmebat: sed iuxta hoc qd videri exteri⁹ potuit/qui in suis humilis/in alienis oculis eleuat⁹ fuit: et quasi sup vētum positus/elisus est valide: qr reb⁹ exterioribus fult⁹/vnde estimabatur surgere/videbatur inde cecidisse. Quē videlicet casum sanctus vir in mente nō pertulit: quia nulla aduersitas deijcit/quem prosperitas nulla corrūpit. Qui enim veritati inheret/vanitati nullo modo succūbit: quia dū forti pede cogitationis intus intētionem fixerit/omne qd foras mutabiliter agitur/ad arcē mentis minime ptingit. Sequitur.

K

S. Qr sancti mortē presentē non ad cōsumptionē sibi esse intelligunt/qui de resurrectione sua confidunt: qui τ si aliqñ peccāt/p penitentiā reformant. Capl̄m. xxvij.

Scio qr morti trades me: vbi constituta est domus omni viuēti. In superiori hui⁹ operis parte tractatū est/q ante aduētum dn̄i ad inferni receptacula etiam iusti descenderunt: quis nō in supplicijs/sed in requie seruarētur. Qd nunc testimonijs edocere negligimus: quia in ea iam sufficienter pbatū putamus. Hoc ergo qd dicitur: Scio qr morti trades me: vbi cōstituta domus est omni viuenti: recte beato Job etiam iuxta historiā congruit: dū nimirū cōstat: qr ante redemptoris gratiā/ad inferni claustra etiam iusti ducerentur. Ipsa q̄ppe inferni receptio/dom⁹ omniū viuētium dicit: quia nullus huc venit q̄ ante mediatoris aduentū non illuc ipsa corruptionis sue cōditione ptrāsijt. Null⁹ huc venit/qui ad carnis mortē eiusdem corruptionis sue gressibus non tetendit. De qua videlicet morte per psalmistā dicit. Quis est homo q̄ viuit/τ non videbit mortē? Nam et si ad celū rapt⁹ Helias esse phibet/mortem tamē distulit/nō euasit. De ipso q̄ppe ore veritatis dr̄. Helias quidē ventur⁹ est: τ restituet omnia. Uenit enī restituturus oīa: qr ad hoc nimirū huic mūdo restituitur: vt τ pdicatiōis munera impleat: τ carnis debitū soluat. Que tamē sancti viri sententia iuxta allegorie mysteriū sancte ecclesie vocibus ex psona cōgruit infirmor̄: qui fidē verbotenus tenent/sed cōtra precepta fidei suis desiderijs famulātur. Ait etenī. Scio q morti trades me/vbi cōstituta domus est omni viuenti. Quia enī multos in se voluptatibus deditos cōspicit: eorūq̄ iā interitū pspicit: pensat q in via vite psentis suis quidē desiderijs seruiūt: sed tamē ad mortis domū perueniunt omnes qui in ea carnaliter viuunt. Sunt vero nonnulli qui in voluptatū suarū foueam corruūt: sed tamē p lamēta penitētie ab imis citius pedē reducunt: quos supne percussionis verbera ad eruditionē potius q̄ ad extinctionē secant. Ex quibus apte subiungitur. [Uerūtamen non ad cōsumptionē eorum emittis manū tuam: et si corruerit/ipse saluabis.] In quibus profecto verbis hoc solerter debet itelligi/q beatus Job dū sua narrat/in se alios trāsfigurat. Uelut enī de se specialiter dicebat. Eleuasti me: τ quasi super ventū ponēs/elisisti me valide. scio qr morti trades me: vbi constituta est dom⁹ oī viuēti. τ tamē nō de se/sed de alijs adiūgit. Uerūtamen non ad cōsumptionē eorū emittis manum tuā. Dū enim de se loquēs ratiocinando causas de alijs subdit: q̄ multorū psonas in se significet/corripit τ ostendit. Manū itaq̄ suā dn̄s ad cōsumptionē peccantiū nō emittit/cū feriendo a pctis corripit/τ corruentes saluat: dum cadentes ad culpā in salute corporis vulnerat: vt pstrati exteri⁹/interi⁹ surgāt: q̄ten⁹ iacētes corpore/ad iteriorē statū redeāt: q̄ stātes exteri⁹/ab statu mēt[is] iacebāt. Seq̄t.

Psalm. lxxxviij.

Matthei xvij. Quō restitutur⁹ sit omnia.

L

M

S. Qr cōpassio quā afflictioni pximorū debem⁹/non tā sit in largitione exteriorū q̄ in mentis affectu: qr extra nos sunt que damus/affect⁹ autem intus ex nobis.

Flebā quondā super eo qui afflict⁹ erat/et cōpatiebatur anima mea pauperi. Quis vera cōpassio est passioni proximi ex largitate cōcurrere: nōnunq̄ tamē cū exteriora queq̄ abūde ad largiendū suppetunt/celerius dantis man⁹ dationē inuenit/q̄ animus dolorē. Unde scire necesse est/qr ille pfecte tribuit/qui cū eo qd afflicto porrigit/afflicti quoq̄ in se animū sumit: vt pri⁹ in se dolēti[s] passionē trāsferat: τ tūc cōtra dolorē illi⁹ p ministeriū concurrat. Nam sepe (vt prediximus) largitorē muneris/rerum facit abundātia/τ nō virtus cōpassionis. Qui enim afflicto pfecte cōpatitur/plerūq̄ τ hoc indigēti tribuit/in quo ipse si dederit angustatur. Et tūc plena est cordis nostri cōpassio/cū malū inopie pro proximo suscipere nō metuim⁹: vt illū a passione liberemus. Quā videlicet pietatis formā mediator nobis dei et hoim dedit. Qui cum posset nobis etiam non moriendo concurrere/subuenire tamē moriendo hominib⁹ voluit: qr nos videlicet minus amasset/nisi et vulnera nostra susciperet. nec vim nobis sue dilectionis ostēderet/nisi hoc qd a nobis tolleret ad

B tēpus ipse sustineret. Passibiles quippe mortalesq̧ nos reperit: ⁊ q̄ nos existere fecit ex nihilo: reuocare videlicet etiā sine sua morte potuit a passione. Sed vt quanta esset virtus cōpassionis ostēderet: fieri ꝓ nobis dignat⁹ est/ qđ esse nos voluit: vt in semetipso tēporaliter mortē susciperet/ quā a nobis in ꝑpetuū fugaret. An nō in diuinitatis sue diuitijs nobis inuisibilis ꝑmanēs/ miris nos potuit virtutibus ditare? Sed vt ad internas diuitias rediret hō/ foras apparere dignat⁹ est paup de⁹. Capitulum xxviij.

Unde et predicator egregius vt ad largitatis gratiā viscera nostre cōpassionis accenderet/ dixit. Propter nos egenus fact⁹ est/ cū diues esset. Qui etiā dicit: Non vt alijs sit remissio/ vobis autē tribulatio. hec ꝓculdubio cōdescēdēdo infirmis intulit: q̄m quibusdā inopiā ferre nō valentib⁹/ tolerabili⁹ est minus tribuere/ q̄ post largitatem suam ex inopie angustia murmurare. Nā vt ad magna largiēdi studia audientiū mētes accēderet: paulopost intulit: dicēs. Hoc autē dico Qui parce seminat/ parce ⁊ metet. Plus ergo nōnūq̄ esse dicim⁹ cōpati ex corde q̄ dare: q̄ quisq̧ ꝑfecte indigēti cōpatit/ minus estimat omne qđ dat. Nisi enī dātis manū bona volūtas vinceret/ eisdē predicator egregius discipulis nō dixisset: Qui nō solū facere/ sed ⁊ velle cepistis ab anno priori. Facile q̄ppe est i bono opere obedire/ etiā volētem. Sed hec magna in discipulis virtus extiterat/ eos bonū qđ illis preceptū est/ ⁊ ante voluisse. Quis itaq̧ vir sanct⁹ apud omnipotētē deū aliq̄ maius datū nouerat mētis esse q̄ muneris/ dicat. Flebā quondā sup eo q̄ afflict⁹ erat: et compatiebat aīa mea pauperi. Exteriora etenim largiēs/ rē extra semetipsum prebuit. Qui aūt fletū et cōpassionē proximo tribuit/ et aliq̄d etiā de semetipso dedit. Idcirco autē plus cōpassionē q̄ datū dicimus: q̄ rē qualibet plerūq̧ dat etiā qui nō cōpatitur: nunq̄ autē qui vere compatit/ qđ necessariū ꝓximo cōspicit/ negat. Que nimirū sentētia bene q̄q̧ sctē ecclie vocib⁹ cōgruit: que dū afflictos quosq̧ ꝑ lamēta penitētie cōspicit/ suos ei oratione cōtinua fletus iungit: ⁊ totiēs egeno cōpatit/ quotiēs menti virtutib⁹ nudate/ intercessionis sue ꝓcib⁹ opitulat. Sup afflictū q̄ppe cōpatientes plāgim⁹/ quādo aliena dāna nostra deputam⁹: ⁊ culpas delinquentiū nostris mūdare fletibus nitimur. Qđ videlicet agētes plus plerūq̧ nobis q̄ his pro quib⁹ agit subuenim⁹: q̄ apud intimū arbitrum et grām charitatis aspirantem/ cōmissa queq̧ ꝑfecte diluit propria/ qui pure plāgit aliena. Persecutionis igit vltime sancta ecclesia tribulatione deprehēsa/ reducat ad memoriā pacis tēpore bona q̄ gessit/ dicēs. Flebā quōdam sup eo qui afflictus erat: et cōpatiebatur anima mea pauperi. Que interne lucis gaudia eterna desiderans/ sed tamē adhuc dilata (quia malis exteriorib⁹ premitur) sancti viri vocibus adiungat.

S. Q̄ sancta eccla ab ipsis quos ꝑ charitatis grām q̄si viscera sua ante gestauerat/ ꝑsecutionis impetū ferat.

C Expectabā bona/ ⁊ venerūt mihi mala: prestolabar lucem/ ⁊ eruperunt tenebre. Fidelis enim popul⁹ expectat bona/ sed mala suscipit: prestolat lucē/ et tenebras incurrit: q̄ ꝑ remunerationis grām interesse iam iāq̧ angelorū se gaudijs sperat: ⁊ tamē hic diuti⁹ dilat⁹/ man⁹ ꝑsequētiū tolerat: et q̄ se quātocyus estimabat eterne lucis retributiōe ꝑfrui: hic adhuc cōpellit ꝑsecutorū suorū tenebras pati. Que videlicet mala ꝑsequentiū minus doleret/ si ab infidelibus aduersarijsq̧ consurgerēt. Sed eo deterius mentē electorū cruciāt/ quo ab illis veniunt de quibus bona presumebant. Unde adhuc subdit. Interiora mea efferbuerūt absq̧ vlla requie. Sancte quippe ecclesie interiora efferuescere/ est ipsos quoq̧ quos ꝑ amorē fidei velut viscera ante gestauerat/ in ꝑsecutiōis atrocitate tolerare. Qui secreta pect⁹ illi⁹ cognoscētes: quāto sciunt vbi magis doleat/ tāto deteri⁹ ab afflictione ei⁹ minime quiescunt. Quos tamē ⁊ pacis sue tēpore grauiter tolerat: q̄ suis predicationibus eorum mores cōtrarios pensat. Gemit enim cū eorum vitā sibi dissimilē conspicit. De quib⁹ ⁊ apte subiungitur. Capitulum xxix.

Preuenerunt me dies afflictionis. Scit nāq̧ sancta electorū eccla q̄ ꝑsecutione vltima mala multa passura sit: s̄ hāc afflictiōis sue dies preuenisit: q̄ malorū vitā intra se grauiter etiā tēpore pacis portat. Nā q̄uis dieb⁹ vltimis apta infideliū ꝑsecutio sequat: hāc tamē ⁊ pelusq̧ appareat: bi q̄ in ea ꝓbotemus fideles sunt/ prauis motibus antecurrunt. Sequit.

S. Q̄ sancti in culmine honoris statū custodiūt humilitatis: ⁊ licet potestati semꝑ amica sit impatiētia/ mansuete tolerant ipsos quos ex officio suo increpant.

D Merens incedebam: sine furore consurgens in turba clamaui. Notādum sollicite iuxta historiā video q̄ sanctus vir q̄ paulo superi⁹ dixit: Eleuasti me: infert⁹ adiūgit. Merēs incedebā. Miro enī ordine/ vno eodēq̧ tēpore cōuenire in actib⁹ bonorū solet: ⁊ foris honor culminis/ ⁊ intus afflicte meror humilitatis. Unde sanctus quoq̧ vir eleuatus rebus et honorib⁹/ merens incedebat: q̄ eū hūc prelatū hominib⁹ gloria potestatis ostēderat: interi⁹ tamē merore suo secretū sacrificiū dn̄o cōtriti cordis offerebat. Sacrificiū quippe deo est spiritus cōtribulatus. Sciūt autē electi quiq̧ ꝯsideratiōe intima cōtra exterioris excellētie tentamenta pugnare. Qui si ad exteriorem felicitatē suā cor apponerēt/ iusti profecto nō essent. Sed q̄ cor humanū nō potest de ipsis ꝓsperitatib⁹ rerū quātulacūq̧ gloria nullo modo tētari: contra ipsam prosperitatem suam sancti viri intrinsecus dimicāt. Nō dico ne in elatione/ sed ne in eiuo saltē amore succūbant. Cui valde succubuisse est/ captiuā mētē eius desiderijs subdidisse. Quis autem terrena sapiens/ tēporalia amplectens/ beatum Job inter tot ꝓspera letum nō crederet/ cum ei suppeteret salus corporis: vita filiorū: incolumitas familie: integritas gregū? Sed quia in his oībus nō gaudebat/ ipse sibi testis est/ qui ait: Merens incedebā. Sācto enim viro adhuc in hac peregrinatiōe posito/ omne qđ sine visione dei abundat/ inopia est: q̄ cum sibi oīa electi adesse vident/ gemūt q̄ omniū auctorē non vident: eisq̧ totum hoc minus est: q̄ adhuc species vnius deest: sicq̧ eos foris exaltat gratia sup̄ne dispēsationis/ vt tamē intus sub disciplina teneat meror magistre charitatis. Per quā videlicet discunt/ vt de his q̄ exteri⁹ acceperūt/ apud semetipsos semꝑ amplius humiliēt: mētem sub iugo teneant discipline: nunq̄ ex potestatis licentia/ ad impatientiam erumpant. Unde apte subiungitur. Sine furore consurgens in turba clamaui. Sepe nāq̧ seditiosorū tumult⁹ hominū/ prepositorū suorū mentē lacessunt: suiq̧ ordinis limitē inordinatis motib⁹ excedūt. Et plerūq̧ qui p̄sunt/ nisi in ore cordis spiritussancti freno teneātur/ in irate retributionis atrocitatem prosiliunt: quantūq̧ preualent agere/ tantū sibi in subditis estimāt licere. Amica etenim potestati pene semꝑ impatiētia est: eiq̧ etiam male subiecte imperat: quia qđ ipsa sentit/ potestas exequitur. Sed sancti viri plus se interius patientie iugo subijciunt/ q̄ foris hominibus presunt: ⁊ eo veriorem principatū foris exhibent/ quo humiliorē deo intrinsecus famulatum tenent: atq̧ idcirco sepe plus quosdā tolerant/ quo se de eis vlcisci ampli⁹ possunt ac ne vnq̄ ad illicita transeāt/ plerūq̧ nolūt ꝑ se exequi etiā qđ licet. subiectorū strepit⁹ sufferunt: per amorē increpāt/ quos per mansuetudinē portant. Unde nunc recte dicit. Sine furore cōsurgēs in turba clamaui. quia nimirū boni cōtra tumultus insolentiū clamorem habent/ et furorē non habent: q̄m eos quos clemēter tolerāt/ docere nō cessant. Sed hec que iuxta historiā de vno diximus: iuxta allegoriā necesse est vt de diuersis electis eccle sentiamus. Ipsa quippe in electis suis etiā per ꝓspera incedit merēs: q̄ nil sibi vere prosperū deputat/ quousq̧ bonū qđ singulariter q̄rit/ apphēdat. Fideles q̄ppe illi⁹ tēporali q̄dē pace ꝑfruūtur/ sed ꝑpetue suspirāt: honorātur/ ⁊ afflicti sunt: q̄ plerūq̧ ibi videtur in culmine/ vbi ciues non sunt. Ipsa etiā in turba sine furore consurgit ⁊ clamat: q̄ prauorū vitam studio recte emulationis/ nō autem vesania furoris insequit. Irascitur et amat/ seuit ⁊ trāquilla est: quaten⁹ infirmos suos et corrigat ex emulatione/ ⁊ foueat ex pietate. Sequitur.

S. Q̄ vere sancti sunt qui inter malos conuersari innocenter possunt.

Frater fui draconū/ et socius struthionū. Quid draconū noīe nisi malitiosorū hoīm vita signatur? De quibus ⁊ ꝑ prophetā dicit. Traxerūt ventū quasi dracones. Peruersi etenim quiq̧ ventū quasi dracones trahūt/ cū malitiose superbia inflantur. Qui autē struthionum appellatione intelligi/ nisi simulatores solent? Struthio etenim pennas habet/ ⁊ volatū non habet: q̄ simulatores quiq̧ speciem sanctitatis habēt/ sed virtutem sanctitatis non habent. Uisio quippe eos bone actionis decorat: sed

Marginalia: ij. cor. viij. — Ibidem. — Fideles expectant bona ⁊ suscipiunt mala. — Ps. l. — Amicā potestati impatientia. — Dracones — Struthiones.

G e terra minime pẽna vi: tutis leuat. Electus itaq; sancte ecclie populus q: pacis sue tẽpore intra se quosdã maliciosos ac simulatores patit/ dicat. Frater fui draconum/ et socius strutbionum. Qđ beati quoq; Job vocibus specialiter cõgruit/ qui ad culmẽ magne fortitudinis/ bon⁹ inter malos fuit. Capitulum.xxx.

Null⁹ pfec: ct⁹ est q inter primo rum mala patiẽs nõ est.

Nullus quippe pfect⁹ est/ q̃ inter proximoꝝ mala patiẽs non est. Qui enĩ equanimiter aliena mala nõ tolerat/ ipse sibi p impatientiã testis est/ q: a boni plenitudine longe distat. Abel qppe esse renuit/ quẽ Cain malitia non exercet. Sic in tritura aree grana sub paleis premunt: sic flores inter spinas pdeunt: ꝛ rosa que redolet/ crescit cũ spinis q̃ pũgit. Duos nãq; filios habuit prim⁹ homo: sed vn⁹ elect⁹/ alter reprob⁹ fuit. Tres quoq; filios Noe arca cõtinuit: sed duob⁹ in humilitate psistẽtib⁹/ vnus ad patris irrisionẽ ruit. Duos Abraam filios habuit: sed vn⁹ innocẽs: alius vero fratris psecutor fuit. Duos quoq; Isaac filios habuit: vn⁹ in humilitate seruat⁹/ alter vero ꝛ priusq̃ nasceret/ reprobat⁹ est. Duodecim Jacob filios genuit: sed ex his vn⁹ p innocẽtiã vẽdit⁹: ceteri vero p malitiã vẽditores fratris fuerũt. Duodecim quoq; apostoli in sancta ecclia sũt electi: sed ne improbati remanerẽt/ vn⁹ eis admixt⁹ est/ qui eos psequẽs probaret. Sic nãq; iusto peccator cum malitia iũgatur/ sicut in fornace auro palea cũ igne sociatur: vt quo ardeat palea/ purgetur aurum. Hi ergo veraciter boni sunt/ qui in bonitate psistere etiã inter malos possunt. Hinc etiam sponsi voce sancte ecclie dicit: Sicut liliũ inter spinas/ sic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielẽ dñs dicit: Fili hominis/ increduli ꝛ subuersores sũt tecũ: ꝛ cũ scorpionibus habitas. Hinc Petr⁹ vitã beati Loth glorificat/ dicẽs. Et iustũ Loth/ oppressum a nefandorũ iniusta cõuersatione eripuit. Aspectu enĩ ꝛ auditu iust⁹ erat/ habitans apud eos q̃ quotidie animã iusti iniqs operib⁹ cruciabant. Hinc Paul⁹ discipulorũ vitam glorificat: ꝛ glorificãdo cõfirmat/ dicẽs: In medio nationis praue ꝛ peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mũdo/ verbũ vite cõtinentes. Hinc p Joannẽ angelus pgami ecclie attestatur/ dicens. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomẽ meũ: et nõ negasti fidem meã. Beatus igit Job vt ostendat cui⁹ fortitudinis fuerit: insinuet cũ quibus vixit/ dicẽs: Frater fui draconũ/ et soci⁹ struthionũ. Q: minus esset q ipse bona ageret/ nisi ꝛ ad bonitatis sue cumulum/ ab alijs mala toleraret. Sequitur.

Cant.ij. Ezech.ij. H ij.Pet.ij. Phil.ij. Apo.ij.

¶ S. Q: sancti in apostatatione reproborum tabescũt: ꝛ denigrant ꝛ arescũt/ dũ zeli sui ardore torquẽtur.

¶ Cutis mea denigrata est sup me: et ossa mea aruerunt pre caumate. Hec iuxta historiã pensare negligimus: q: videlicet sermonis virt⁹ patet ex pena passionis. Sed q: (vt sepe iã diximus) plerũq; beat⁹ Job sic narrat gesta/ vt gerẽda prenũciet: bene hoc sancte ecclesie vocibus congruit/ que dolorẽ psecutionis vltime in infirmis grauiter sentit. Cũq; ab illa alij pereunt/ valentiores quiq; merore cruciãtur. Exterior quippe causa ei⁹ est terrena dispẽsatio: interior vero cura celestis. Cutis ergo noie/ infirmi signãtur: qui nũc in ea exteriori vtilitati deseruiũt. Per ossa vero fortes eius figurati sunt: in quib⁹ corporis illius tota cõpago solidatur. Quia igit aut prouocati muneribus/ aut psecutionibus afflicti/ multi in ea ab statu fidei infirmi cadunt: eãq; ipsi postq̃ ceciderũt psequũtur: q̃d aliud q̃ cutis sue nigredinem patitur: vt in ipsis postmodum feda appareat/ in quib⁹ prius pulchra videbat? Dũ enĩ hi qui pri⁹ exteriora bene dispẽsare cõsueuerãt/ cõtra electos dei postmodũ seuiũt/ q̃si cutis ecclie anteacte iustitie colorem pdidit/ que ad nigredinẽ iniquitatis venit. Qđ Hieremias etiã sub pcipui metalli specie deplorat/ dicens. Quomodo obscuratũ est aurũ/ mutatus est color optim⁹? Peruersi ergo dũ ab eius sacramẽtis exeũt/ plerũq; inter reprobos locum honoris sumũt: vt ipsi contra sanctã ecclesiã ex auctoritate seuiãt/ qui hãc atroci⁹ quasi sciendo contẽnunt. Unde ꝛ cum diceret: Cutis mea denigrata est: addidit/ sup me: q: hos q̃s prius ad decorẽ iustitie quasi candidos habuit/ post deteri⁹ nigros portat. Sed cũ cutis ad nigredinẽ vertit/ fortes qui in illa sunt/ zelo fidei contabescunt. Unde apte subiũgit. Et ossa mea aruerũt pre caumate. Sic nãq; ꝛ priori tẽpore os fortissimũ sancte ecclie/ quadã ariditate tedij paulus estuabat: cum quibusdã cadentibus diceret: Quis infirmat/ ꝛ ego non infirmor? Quis scandalizatur/ et ego nõ vror? Cutis ergo denigrat: ꝛ ossa pre caumate arescunt: quia dũ infirmi ad iniquitatem prosiliunt / fortes quiq; zeli sui igne cruciantur. Sequitur.

I Thre.iiij. ij.Cor.xi. B

¶ S. Q: abstinẽtia et doctrina sanctorum in luctum eis vertatur/ cũ se ab eis contẽni vident quib⁹ verbo ꝛ exemplo prodesse studebant. Capitulum.xxxi.

Uersa est in luctũ cithara mea: et organũ meũ in vocẽ flentium. Q: organũ per fistulas/ ꝛ cithara p chordas sonat: potest p citharã recta operatio/ p organũ vero sancta pdicatio designari. Per fistulas qppe organi/ ora pdicantiũ/ p chordas vero cithare/ intẽtionẽ recte viuẽtiũ nõ incõuenienter accipim⁹. Que dũ ad vitã aliã p afflictionẽ carnis tendit/ q̃si extenuata chorda in cithara p intuẽtiũ admirationẽ sonat. Sicca etenim chorda vt cõgruũ in cithara cãtũ reddat: q: ꝛ sancti viri castigãt corpus suũ/ et seruituti subijciũt: atq; ab infimis ad superiora tẽdũt. Pensandũ quoq; est q chorda in cithara si minus tendit/ nõ sonat: si amplius/ raucũ sonat: q: nimirum virtus abstinẽtie aut oino nulla est/ si tantum quisq; corpus nõ edomat/ quãtum valet: aut valde inordinata est/ si corp⁹ atterit plusq̃ valet. Per abstinẽtiam qppe carnis vitia sunt extinguẽda/ nõ caro: ꝛ tanto q̃sq; sibimet debet moderamine preesse / vt et ad culpã caro nõ supbiat: ꝛ tamẽ ad effectũ rectitudinis in operatione subsistat. Intueri inter hec egregiũ predicatorẽ libet/ quãta arte magisterij fidelium alas velut in cithara chordas tẽsas/ alias ampli⁹ tẽdẽdo extenuat/ atq; alias a tẽsione sua relaxãdo cõseruat. Alijs etenĩ dicit. Nõ in comessationib⁹ ꝛ ebrietatib⁹: nõ in cubilib⁹ et impudicitijs. Et rursus ait. Mortificate mẽbra vestra que sunt sup terrã. Et tamẽ pdicatori charissimo scribit/ dicẽs. Noli adhuc aquã bibere: sed modico vino vtere/ pter stomachũ tuũ/ et frequẽtes tuas infirmitates. Illas ergo chordas extenuãdo tẽdit/ ne nõ tẽse oĩmodo nõ sonent: hanc vero a tẽsione tẽperat/ ne dum plus tendit/ minus sonet. Siue autẽ sancti pdicatores in ecclia/ seu quilibet simplices ꝛ abstinẽtes/ prout vires accipiunt/ in ea pximis suis canticum bone exhortationis reddũt. Nã ꝛ prudentes quiq; ad predicatiõis fructum solerter inuigilãt: atq; vt alios ad vitã ptrahãt/ sono magne psuasiõis elaborãt: ꝛ qui in ea tardioris ingenij vident/ ex ipso sue vite merito inquantum se posse conspiciunt / exhortationis erga alios auctoritatẽ sumunt: atq; ad celestẽ patriã quos valent trahere nõ desistũt. Sed sancta ecclia extremis psecutionib⁹ pressa/ cũ verba sua a reprobis contẽni cõsiderat: amoris sui gratiã ad sola lamenta format: quia nimirũ deflet/ quos exhortãdo trahere non valet. Dicat ergo: Uersa est in luctum cithara mea: et organum meũ in vocem flẽtium. Ac si apte fateat dicẽs. Pacis quidẽ mee tẽpore p alios paruus more cithare: per alios vero more organi magna et sonora predicabã: sed nunc versa est in luctũ cithara/ et organum in vocẽ flentiũ versum est: q: dum me contẽni cõspicio/ eos qui predicationis cantũ nõ audiunt/ deploro. Hec per quosdã sancta ecclesia in fine factura est: hec per quosdã i suis iã exordijs fecit. Prim⁹ quippe martyr stephan⁹ iudeis psequentib⁹ pdesse pdicando conatus est: quos tamẽ post verba predicationis dũ videret ad iacẽdos lapides cõuolasse/ fixis genib⁹ orabat/ dicẽs. Dñe Jesu/ ne statuas illis hoc peccatũ. Quid ergo huic qui diu ꝛ paruas et magna narrauerat/ nisi iã sue cithare atq; organi cantus silebat: atq; in luctũ versa fuerant: q: eos quos predicãdo non traxerat/ amãdo flebat? Quod nimirum quotidie sancta ecclesia agere nõ desistit: que predicationis verbũ pene vbiq; conticuisse iã conspicit. Alij nãq; loqui dissimulãt: alij recta audire contẽnunt. Sed electorũ mens dum tacere cãtum predicationis cõspicit/ gemens ac tacita ad fletus redit. Dicat ergo: Uersa est in luctum cithara mea / et organum meum in vocem flẽtium. q: electus quisq; quo sancte predicationis vox siluit/ dãna ecclesie grauius plangit. Hucusq; beatus Job descripsit mala que pertulit: hoc vero ex loco incipit narrare subtilius bona que fecit. Sed dolores verba historica atq; allegorica expositione transcurrimus: virtutum vero opera ex magna parte iuxta solius historie textum tenemus: ne si hec ad indaganda mysteria trahimus/ veritatẽ fortasse operis vacuare videamur.

De discretiõe i abstinentia seruanda. Nõ caro sz carnis vitia sunt extinguẽda. L Ro.xiij. ad Col.iij. j.Ti.v. M Act.vij. Alij loqui dissimulant/ alij recta audire contemnũt.

¶ Finit Liber.xx. Moraliũ sancti Gregorij.

Sequitur Liber Moraliũ sancti Gregorij vicesimusprimus: continuans capitulum tricesimũ primum textus beati Job.

R. Quid sit ꝙ iacob virgas populeas ⁊ amygdalinas decorticauit: et in canalibus in quibus greges bibebãt/ posuit. Capitulum.j.

A

Qu ita libratiõe pẽsand⁹ sit intellectus sacri eloquij.

Ntellectus sacri eloquij inter textũ ⁊ mysteriũ tanta est libratiõe pensandus/ vt vtriusqꝫ partis lance moderata/ hũc neqꝫ nimie discussionis põdus deprimat: neqꝫ rurs⁹ torpor incurie vacuũ relinquat. Multe quippe eius sententie tãta allegoriarũ conceptione sũt grauide: vt quisquis eas ad solam tenere historiam nititur/ earum notitia per suam incuriam priuetur. Nonnulle vero ita exterioribus preceptis inseruiũt: vt si quis eas subtili⁹ penetrare desiderat/ intus quidẽ nihil inueniat: sed hoc sibi etiã quod foris loquũtur/ abscondat. Unde bñ quoqꝫ narratione historica p significationem dicitur: Tollẽs iacob virgas populeas virides ⁊ amygdalinas et ex platanis: ex parte decorticauit eas: detractisqꝫ corticibus/ in his que spoliata fuerant candor apparuit: ille vero que integre erant/ virides permanserũt: atqꝫ in hũc modũ color effect⁹ ẽ vari⁹. Ubi et subdit: Posuitqꝫ eas in canalibus in quibus effundebat aqua: vt cum venissent greges ad bibendũ/ ante oculos haberẽt virgas: ⁊ i aspectu earum conciperent. Factũqꝫ est vt in ipso calore coitus oues intuerent virgas: et parerent maculosa ⁊ varia/ ⁊ diuerso colore respersa. Quid est enim virgas virides amygdalinas atqꝫ ex platanis ante gregũ oculos ponere/ nisi per scripture sacre seriem/ antiquorũ patrũ vitas atqꝫ sententias in exemplum populis prebere? Que nimirum quia iuxta rõnis examẽ recte sunt/ virge nominantur. Quib⁹ ex parte corticẽ subtrahit/ vt in his que expoliant/ intim⁹ candor appareat: ⁊ ex parte corticem seruat: vt sicut fuerant exterius/ in viriditate permaneant: variusqꝫ virgarũ color efficitur: dũ cortex ex parte subtrahitur/ ex parte retinetur. Ante cõsideratiõis enim nostre oculos/ precedentiũ patrũ sentẽtie/ quasi virge varie ponunt. In quibus dum plerũqꝫ intellectũ littere fugim⁹/ quasi corticem subtrahim⁹: et dũ plerũqꝫ intellectũ littere sequimur/ quasi corticẽ reseruam⁹. Dũqꝫ ab ipsis cortex littere subducit/ allegorie candor interior demõstratur: et dum cortex relinquitur/ exterioris intelligentie virentia exẽpla mõstrant. Quas bene iacob in aque canalibus posuit: quia et redemptor noster in libris eas sacre sciẽtie quibus nos intrinsecus infundimur/ fixit. Has aspicientes arietes cum ouibus coeunt: quia rationales nostri spiritus dum in earum intentione defixi sunt/ singulis quibusqꝫ actionibus permiscentur: vt tales fetus operũ pareant/ qualia exempla pcedentiũ in vocib⁹ preceptorũ vident: et diuersum colorẽ proles boni operis habeat: qꝛ ⁊ nõnũqꝫ subtracta littere cortice/ acuti⁹ interna cõsiderat: et reseruato nõnũqꝫ historie tegmine/ bene se i exterioribus format. Nã qꝛ diuine sententie aliquando interius rimande sunt/ aliquando exterius obseruande: p Salomonem quoqꝫ dicitur: Qui fortiter pmit vbera ad eliciendum lac/ exprimit butyrum: et qui vehemẽter emũgit/ elicit sanguinẽ. Ubera quippe fortiter premim⁹/ cum verba sacri eloquij subtili intellectu pẽsam⁹. Qua pssione dũ lac qrim⁹/ butyrũ inuenim⁹: qꝛ dũ nutriri vel tenui itellectu qrim⁹/ vbertate interne pinguedinis vngimur. Qđ tamẽ nec nimie nec semp agendũ est: ne dũ lac qritur ab vberib⁹/ sanguis sequatur. Plerique etenĩ quidam dũ verba sacri eloquij plusqꝫ debent discutiunt: in carnalem intellectum cadunt. Sanguinem quippe elicit/ qui vehementer emungit: qꝛ carnale efficit hoc qđ ex nimia spiritus discussione sentit. Unde necesse est vt beati Job opera (que inter increpãtiũ amicorum verba idcirco narrat: ne afflicta mens illi⁹ in desperatione deficiat) iuxta pondus historie perscrutemur: ne si hec animus plusqꝫ necesse est spiritualiter inuestiget/ a verborum eius vberibus sanguis nobis p lacte respondeat. Si quando vero quedam mystica in suorum operum narratiõe pmiscet: ad hec necesse est vt mens concita redeat/ ad que hanc vt ipse dari tur intelligi ordo loquentis vocat. Nam sanct⁹ vir postqꝫ ea que sibi per flagellum dñi fuerant inflicta narrauit: nunc per ordinem proprias enumerando virtutes/ qualis ante flagellum fuerit innotescit: sic vite sue historiam texens: vt et perrarum aliquid quod allegorice intelligi possit/ interserat: quatenus et ex magna parte historica sint que memorat: et tamen aliquando per hec eadem ad spiritualem intelligẽtiam consurgat. Qua itaqꝫ fortitudine ab omni lapsu exteriora sua custodie interioris disciplina constrinxerit/ insinuat dicens.

Figura. Gen. xxxj.

B

puer. xxx.

Capitulũ tricesimũprimũ textus beati Job

D

Epigi fedus cũ oculis meis: vt ne cogitarem quidem de virgine. Quã eni partẽ haberet i me deus desuper: ⁊ hereditatẽ omnipotẽs de excelsis? Nũquid nõ perditio est iniquo/ et alienatio operantibus iniustitiam? Nonne ipse considerat vias meas/ ⁊ cũctos gressus meos dinumerat? Si ambulaui in vanitate/ ⁊ festinauit i dolo pes me⁹: appẽdat me in statera iusta: et sciat deus simplicitatem meam. Si declinauit gressus meus de via: et si secutus est oculus meus cor meũ: ⁊ si in manibus meis adhesit macula: seram/ et alius comedat: et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super mulierem: et si ad ostium inimici † mei insidiat⁹ sum: scortum alterius sit vxor mea: et super illam incuruentur alij. Hoc eni nephas est/ ⁊ iniquitas maxima. Ignis est vsqꝫ ad perditionem deuorans/ et omnia eradicans genimina. Si contẽpsi subire iudicium cum seruo meo et ancilla mea: cum disceptarent aduersum me. Quid eñ faciam cum surrexerit ad iudicandum deus: et cum quesierit: quid respondebo illi? Nunquid non in vtero fecit me/ qui et illum operatus est: et formauit me in vulua vn⁹? Si negaui qđ volebant pauperibus/ ⁊ oculos vidue expectare feci. Si comedi buccellã meã sol⁹/ et non comedit pupillus ex ea. Qꝛ ab infantia mea creuit mecũ miseratio: et de vtero matris mee egressa est mecũ. Si despexi pretereuntem/ eo ꝙ nõ habuerit indumentũ/ ⁊ absqꝫ operimento pauperẽ. Si nõ bñdixerunt mihi latera ei⁹: et de vellerib⁹ ouiũ mearũ calefactus est. Si leuaui sup pupillũ manũ meã/ etiam cum viderẽ me i porta superiorẽ: humerus meus a iunctura sua cadat: ⁊ brachiũ meũ cum ossibus suis cõfringat. Semp eñi quasi tumentes super me fluctus timui deũ: ⁊ pondus eius ferre non potui. Si putaui aurũ robur meũ: ⁊ obryso dixi fiducia mea. Si letatus sum super multis diuitijs meis: et quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem cum fulgeret: ⁊ lunã incedentem clare: ⁊ letatum est i abscondito cor meũ: ⁊ osculat⁹ sum manũ meã ore meo: que est iniquitas maxima: et negatio ꝯtra deũ altissimũ. Si gauisus sum ad ruinã eius qui me oderat: ⁊ exultaui ꝙ inuenisset eum malũ. Non eñi dedi ad peccãdũ guttur meũ: vt expeterem maledicens animã ei⁹. Si non dixerũt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus eius vt saturemur? Foris non mãsit peregrin⁹: ostiũ meũ viatori patuit. Si abs-

B

† al. amici.

F

G

cōdi quasi homo peccatū meū/et celaui in sinu meo iniquitatem meam. Si expaui ad multitudinem nimiā: ꝛ despectio propinquorū terruit me/ꝛ nō magis tacui/nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat auditorē/vt desideriū meū audiat omnipotens: ꝛ librū scribat ipse qui iudicat: vt in humero meo portē illū/et circūdem illum quasi coronā mihi: Per singulos grad⁹ meos pronunciabo illum: ꝛ quasi principi offeram eum. Si aduersum me terra mea clamat/et cū ipsa sulci eius deflent: si fructus eius comedi absq̧ pecunia: ꝛ animā agricolarū ei⁹ afflixi: pro frumento oriatur mihi tribulus: et p hordeo spina.

¶ S. Q̄ serui dei non solum ad mūditiā carnis/sȝ etiā ex proposito et pacto ad puritatem cordis operam dare debeant. Capitulum. ij.

PEpigi fedus cum oculis meis vt ne cogitarē quidem de virgine. Cū sit inuisibilis anima/nequaq̧ corporearū rerū delectatione tangit/nisi q̧ inherens corpori/quasi quedam egrediēdi foramina eiusdē corporis sensus habet. Visus quippe/ audit⁹/gustus/odoratus ꝛ tactus quasi quedam vie mētis sūt/ qb⁹ foras veniat: et ea que extra eius sunt substantiā/ concupiscat. Per hos etenī corporis sensus quasi per fenestras quasdā exteriora queq̧ aīa respicit/respiciens concupiscit. Hinc etenī Hieremias ait: Ascendit mors per fenestras nostras: ingressa est domos nostras. Mors quippe per fenestras ascēdit/et domū ingredit/cū per sensus corporis cōcupiscentia veniens/habitaculum intrat mētis. Quo contra hoc qđ sepe iam diximus de iustis/ per Esaiā dicit: Qui sunt hi qui vt nubes volant/et q̄si colūbe ad fenestras suas? Iusti namq̧ volare vt nubes dicti sunt/q: a terrenis cōtagijs subleuant: et quasi colūbe ad fenestras suas sunt/q: per sensus corporis exteriora q̄q̧ intētione non respiciunt rapacitatis: eosq̧ foras non rapit concupiscentia carnalis. Quisquis vero per has corporis fenestras incaute exterius respicit/plerūq̧ in delectationem peccati etiā nolēs cadit: atq̧ obligat⁹ desiderijs/ incipit velle qđ noluit. Preceps quippe anima dū ante nō preuidet ne incaute videat quod cōcupiscat: caca post incipit desiderare qđ vidit. Unde et prophete mens q̄ subleuata sepe mysterijs internis intererat: quia alienam coniugem incaute vidit/obtenebrata postmodū sibimet illicite coniūxit. Sanctus autē vir q̄ acceptis corporis sensibus velut subiectis ministris quidā equissim⁹ iudex preest: culpas conspicit anteq̧ veniant: ꝛ velut insidianti morti fenestras corporis claudit/ dicens. Pepigi fedus cum oculis meis: vt ne cogitarem quidem de virgine. Ut enī cogitationes cordis caste seruare potuisset: fedus cum oculis pepigit: ne pri⁹ incaute aspiceret/ qđ postmodū inuit⁹ amaret. Valde nāq̧ est graue qđ caro deorsum trahit: ꝛ semel species forme cordi per oculos illigata/ vix magna luctaminis manu soluit. Ne ergo q̄dā lubrica ī cogitatiōe ꝑsem⁹: prouidendū nobis est q: ītueri nō decet: qđ nō lȝ cōcupisci. Ut enī mūda mens in cogitatione seruet/ a lasciuia voluptatis sue deprimendi sūt oculi/ quasi quidam raptores ad culpā. Neq̧ enī eua lignū vetitum cōtigisset/ nisi hoc pri⁹ incaute conspiceret. Scriptum quippe est: Vidit mulier q̧ bonū esset lignum ad vescēdū/ꝛ pulchrū oculis/aspectuq̧ delectabile: et tulit de fructu illius/et comedit. Hinc ergo pensandū est/ q̄to debeam⁹ moderamine erga illicita visum restringere nos qui mortaliter viuimus: si et mater viuētium per oculos ad mortē venit. Hinc etiā sub iudee voce q̄ exteriora videndo cōcupiscēs/bona interiora ꝑdiderat: ꝓpheta dic. Ocul⁹ me⁹ depredatus est animā meā. Concupiscendo enim visibilia/inuisibiles virtutes amisit. Que ergo interiorem fructū per exteriorem visum ꝑdidit: per oculum corporis pertulit predam cordis. Unde nobis ad custodiendā cordis munditiā/exteriorū quoq̧ sensuum disciplina seruanda est. Nā q̄ātalibet virtute mens polleat/ q̄ātalibet grauitate vigeat: carnales tamen sensus puerile quiddam exteri⁹ perstrepunt: ꝛ nisi interioris grauitatis pōdere/ꝛ quasi iuuenili quodā vigore frenent/ ad fluxa queq̧ et leuia mētem eneruē trahūt. Videam⁹ igitur quomodo beatus iob id qđ in eo fluxum ac puerile caro sapere potuit/ iuuenili sapientie vigore restrinxit. Ait eī Pepigi fedus cū oculis meis. Et quia non in re actionē tantūmodo/sȝ ꝛ cogitationē luxurie extinxit: secutus adiunxit. Ut ne cogitarē quidē de virgine. Sciebat nimirū luxuriā esse in corde refrenandā: sciebat p sancti spiritus donū/q̧ redemptor noster veniens/legis precepta transcenderet: et ab electis suis nō solum luxuriā carnis/ sed etiā cordis aboleret/dicens. Scriptū est: Non adulterabis: ego autē dico vobis/ quoniā oīs q̄ viderit mulierem ad cōcupiscēdū eā/iam mechatus est eam in corde suo. Per moysen quippe luxuria perpetrata: per auctorē vero mundicie/luxuria cogitata dānat. Hinc est enim q̧ discipulis prim⁹ ecclesie pastor dicit. Propter quod succincti lumbos mentis vestre/sobrij pfecte sperate in eā q̄ offertur vobis gratiā. Lūbos enī carnis succingere/ē luxuriam ab effectu refrenare. Lūbos aūt mentis succingere est/hanc etiā a cogitatione restringere. Hinc est q̧ angelus qui ioannē alloquit/zona aurea sup mamillas cinct⁹ esse perhibetur. Quia enī testamenti noui mūditia etiam cordis luxuriā frenat: angel⁹ q̄ in eo apparuit/ in pectore cinctus venit. Quem bene zona aurea stringit: q: quisq̧s superne patrie ciuis est: nō iam timore supplicij/sȝ amore charitatis imūditiā deserit. Malū vero luxurie aut cogitatione perpetratur/aut opere. Callidus nāq̧ aduersarius noster cum ab effectu operis expellit/ secreta polluere cogitationis molitur. Unde et serpēti a dn̄o dicit: Pectore et ventre repes. Serpens videlicet ventre repit/ quando hostis lubricus p humana mēbra sibimet subdita vsq̧ ad expletionē operis luxuriā exercet. Serpens autem repit pectore/quādo eos quos in opere luxurie non valet/polluit in cogitatione. Alius itaq̧ luxuriam iam ppetrat actione huic serpens repit ex ventre. Alius autem perpetrandam versat mente huic serpens repit ex pectore. Sed quia per cogitationem ad explenda opera peruenitur/recte serpens prius pectore/postmodum repere vētre describitur. Unde beatus iob quia disciplinā etiam ī cogitatione tenuit/vna custodia serpentis pectus vētrēq̧ superauit/dicens. Pepigi fedus cum oculis meis: vt ne cogitarem quidem de virgine.

¶ S. Q̄ virtutes inuicem se complectunt: nec castitas sine humilitate/nec humilitas sine castitate aliq̄d valet. Capitulum. iij.

QUam nimirū cordis munditiā quisquis adipisci non appetit/q̄d aliud q̄ȝ eiusdē a se munditie auctorē repellit? Unde beat⁹ iob protin⁹ subdit: Quam enim partē deus haberet in me desuper: et hereditatē omnipotens de excelsis? Ac si aperte dicat Si mētē in cogitatione polluero/ei⁹ q̄ mūditie auctor ē/esse hereditas neq̄q̧ possū. Nulla eī bona sūt cetera/ si occulti iudicis oculis castitatis testimonio non approbantur. Omnes quippe virtutes in conspectu conditoris sui vicaria ope se subleuant: vt quia vna virtus sine alia/ vel nulla est omnino vel minima/ vicissim sua coniunctione fulciātur. Si enim vel castitatem humilitas deserat: vel humilitatem castitas relinquat: apđ auctorem humilitatis et munditie prodesse quid preualet vel superba castitas/vel humilitas inquinata? Sanctus igitur vir vt ab auctore suo in bonis reliq̄s possideri mercat: cordis mūditiam custodiens dicat. Pepigi fedus cū oculis meis/ vt ne cogitarē quidem de virgine. Quā enī partem haberet de⁹ in me desup/et hereditatem oīpotēs de excelsis? Ac si aperte fateat dicens Habere me possessionem suam excelsorum conditor renuit: si mens mea ante cōspectum illius in infimis desiderijs tabescit. Sed inter hec sciendum est aliud esse quod animus de tentatione carnis patitur: aliud vero cū per consensum delectatiōib⁹ obligat. Plerūq̧ enī cogitatione praua pulsatur/sed renitit: plerūq̧ aūt cum peruersum quid concipit/hoc intra semetipsum etiā per desideriū voluit. Et nimirū mentē neq̄q̧ cogitatio imūda inq̄nat cum pulsat: sed cum hanc sibi p delectationē subiugat. Hinc etenī predicator egregi⁹ dicit. Tētatio vos non apprehendat/nisi humana. Humana quippe tentatio est/qua plerūq̧ in cogitatione tangimur etiā nolētes: q: vt nōnūq̧ ꝛ illicita ad animū veniāt: hoc vtiq̧ in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis

Margin notes (left column): Vie mentis sens⁹ exteriores. — ED — Hiere. ix. — Esa. lx. — ij. Reg. xj. — F — Gen. iij. — Trren. iij.

Margin notes (right column): K — Mat. v. — j. Pet. j. — Gen. iij. — L — Cordis mūditiam q̄sq̧s adipisci non appetit/ eiusdem a se auctorē munditie repellit. — M — Oēs virtutes vicaria se ope subleuant. — j. Cor. x.

A pondere habem⁹. Iā vero demoniaca est/et nō hūana tētatio:cū ad hoc qđ carnis corruptibilitas suggerit/per cōsensum se anim⁹ astrīgit. Hinc iterū dicit. Non regnet peccatū in vestro mortali corpe. Peccatū qppe in mortali corpore non esse/sed regnare phibuit:qr in carne corruptibili non regnare potest:sed non esse non potest. Hoc ipsum nāqꝫ et de peccato tentari peccatū est:quo qr q̄diu vivimus/pfecte oīmodo nō carem⁹. Sancta pdicatio quoniā hoc expellere plene nō potuit/ei de nostri cordis habitaculo regnū tulit:vt appetitus illicit⁹ et si plerūqꝫ bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit:saltem si igredit/non dominet. Vir igitur sanct⁹ dicēs: Pepigi fed⁹ cū oculis meis:vt ne cogitarē qdem de virgine: nequaqꝫ vult intelligi qr ei⁹ animū culpa in cogitatione non contigit:sed quia nunqꝫ hunc ex cōsensu superauit. Nam velut integerrimam possessionē dei/mentem suam contra aduersarij depredationē vendicat:qui protin⁹ adiungit: Quam eni partē haberet deus in me desup/et hereditatem oīpotens de excelsis? Ac si aperte dicat. Carne quidem mortali corruptionis conditioni subiaceo:sꝫ auctori vnde seruio/si ei integrum a consensu culpe animum non defendo? Sequitur.

B ¶ S. Qr iusti dum tēporaliter flagellātur/probant: reprobi vero qui in laboribus hominū modo nō sunt/eterno anathemate cōdēnantur. Capitulum.iiij.

Unquid non perditio est iniquo: et alienatio operantib⁹ iniquitatem?] O q̄ta consolatio egrotis/et quātus meror sanis. Festina consolatio bonorū/est cōsiderat⁹ finis malorū. Dū eni ex eorū interitu malū cōspiciūt qđ euadūt/leue existimāt qcqđ aduersum in hac vita patiunt. Eant ergo nūc reprobi/et delectationū suarū desideria cōpleant:in finis sui dānatione sensuri sunt/quia mortem male viuentes amauerunt. Trāsitorio autem hic verbere affligant electi:vt a prauitate flagella corrigāt/quos paterna pietas ad hereditatem seruat. Nūc eteni flagellat iustus/et verbere disciplinę corrigit:qr ad eterne hereditatis patrimoniū preparatur. In suis autē voluptatib⁹ relaxatur iniustus:quia tāto ei tēporalia bona suppetunt/quāto eterna denegātur. Iniustus ad debitam mortē currēs/effrenatis voluptatibus vtitur:qr et vituli qui mactādi sunt/i liberis pastibus relinquūtur. At cōtra iustus a delectationis transitorie iocunditate restringitur:qr ꝛ nimirū vitulus ad laboris vsum vite deputatus sub iugo retinet. Negantur electis in hac vita bona terrena:qr et egris quib⁹ spes viuendi est/nequaqꝫ a medico cuncta que appetunt/conceduntur. Dantur aūt reprobis bona que in hac vita appetūt:qr et desperatis egris omne quod desiderāt/nō negatur. Perpendāt igit iusti que sint mala q̄ iniqs manent: ꝛ nequaqꝫ eorū felicitati inuideāt q̄ pcurrit. Quid est enī qꝫ de eorū gaudijs admirent/qñ et ipsi p iter asperū ad salutis patriam:et illi quasi per amena prata ad foueam tendunt? Dicat ergo vir sanctus. Nūquid non perditio est iniquo et alienatio operantibus iniquitatem? Quod videlicet alienationis verbum durius sonaret/si hoc interpres in sue lingue voce tenuisset. Quod enim apđ nos alienatio/hoc apud hebreos anathema dicitur. Tūc ergo alienatio erit reprobis/cum ab hereditate districti iudicis se anathema esse conspiciunt:quia hic cum peruersis moribus contempserunt. Floreant igitur iniqui/a flore eterne hereditatis alieni. Iusti vero semetipsos solerter inspiciāt:et in cunctis actionibus suis a dño se videri pertimescant. Unde et apte mox subdit. [Nonne ipse cōsiderat vias meas:et cūctos gressus meos dinumerat?] Quid viarū nomine/nisi actiones denūciat? Hinc enim per Hieremiā dicit: Bonas facite vias vestras et studia vestra. Quid vero gressuū appellatione/nisi vel mot⁹ mētiū/vel profect⁹ accipim⁹ meritorū? Quibus pfecto gressibus ad semetipsam nos veritas vocat/dicens: Uenite ad me omnes qui laboratis ꝛ onerati estis. Ad se quippe venire nos dñs pcipit:nimirū nō gressibus corporis/sed pfectib⁹ cordis. Ipse nāqꝫ ait. Ueniet hora quando neqꝫ in monte hoc neqꝫ in hierosolymis adorabitis patrem. Et paulo post. Ueri adoratores adorabunt patrē in spū et veritate. Nā et pater tales querit qui adorent eum. In corde ergo esse gressus insinuat/qñ et vt veniamus vocat: et tamen motu corporis nequaqꝫ nos ad alia transire denunciat. Capitulum.v.

Similitudo.

C

Uie actiones designant.
Hie.vij.
Quid gressus.
Mat.xj.
Joan.iiij.

Sicut autē dñs vniuscuiusqꝫ considerat vias/sic dinumerat gressus: vt ne minutissime quidem cogitationes eius iudicio:ac verba tenuissima que apud nos vsu viluerunt/indiscussa remaneant. Hinc ei dicit: Qui irascit fratri suo/reus erit iudicio. Qui dixerit fratri suo racha/re⁹ erit concilio Qui dixerit fatue/reus erit gehēne ignis. Racha quippe in hebreo eloquio vox indignātis est:que quidem animū irascētis ostēdit: nec tamē plenū verbū iracundie exprimit. Prius ergo ira reprehenditur sine voce:postmodū vero ira cum voce/sed necdū pleno verbo formata: ad extremū quoqꝫ cū dicit fatue/ira redarguit:q̄ cum excessu vocis expletur etiā pfectione sermonis. Et notandum qꝫ in ira perhibet reum esse iudicio:in voce ire qđ est racha reum cōcilio:i verbo vocis qđ est fatue reū gehēne ignis. Per gradus eteni culpe creuit ordo sententie: quia in iudicio adhuc causa discutitur:in cōcilio autē iā causę sententia definitur. In gehenna vero ignis ea que de concilio egredit/sentētia expletur. Quia igitur humanorum actuum dñs subtili examine gressus enumerat: ira sine voce iudicio: ira in voce cōcilio:ira vero in voce atqꝫ sermone gehenne ignibus mancipatur. Hāc subtilitatē cōsiderationis eius propheta aspexerat/cum dicebat. Fortissime/magne/potēs dñs exercituū nomē tibi:magnus cōsilio:incōprehensibilis cogitatu:cuius oculi aperti sunt super omes vias filiorum adā:vt reddas vnicuiqꝫ fm vias suas/ꝛ fm fructum adinuentionū ei⁹. Sic easdem vias dñs subtili examinatione considerat:vt in vnoquoqꝫ nostrū nec ea que remuneret bona pretereat:nec mala que videlicet displicent/sine increpatione derelinquat Hinc est eni qꝫ angelum ecclesie pgami/et in quibusdā laudat/ꝛ in qbusdam redarguit/dicens. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane:et tenes nomē meū:et nō negasti fidem meā. Et paulo post: Sed habeo aduersum te pauca:qr habes illic tenentes doctrinam balaā Hinc angelo thyatire dicit. Noui opera tua et charitatē tuā/ꝛ fidē ꝛ ministeriū et patiētiā tuā/et opera tua nouissima plura priorib⁹:sed habeo aduersum te pauca: qr pmittis mulierē hiezabel que se dicit pphetem/docere/ꝛ seducere seruos meos:et fornicari/et māducare idolothytū Ecce bona memorat/nec tamen resecāda mala sine penitentia relaxat:qr scꝫ sic singulorū vias considerat:sic gressus enumerans pensat: vt subtili examine ppendat:vel q̄tū quisqꝫ ad bona proficiat:vel q̄tum ad mala deuians suis profectibus contradicat. Incrementum quippe meritorꝫ qđ bone vite studijs auget/plerūqꝫ mali admixtione retrahit:et bonū qđ anim⁹ operādo construit/hoc alia perpetrādo puertit. Unde sancti viri tanto se subtilius in cogitatione cōstringūt/q̄to a supno iudice districti⁹ cōsiderari conspiciunt. Mentem quippe discutiūt:inuenire si qua deliquerint querunt:vt tāto fiant irreprehēsibiles iudici/quanto semetipsos q̄tidie ꝛ sine cessatione reprehēdunt. nec tamen hac de re iā gaudia securitatis sumūt:qr ab illo se videri considerāt/qui in eis et illa videt que videre ipsi in semetipsis nō valent. Et quidem beatus iob pfectionis vitam inter veteres tenuit:sed quia eius intentio ad redēptoris aduentū pphetico spiritu erūpit:in illius preceptis pensat ipse q̄ multa de perfectione minus habeat. Unde et subdit. Si ambulaui i vanitate/ꝛ festinauit in dolo pes me⁹: appendat me in statera iusta:ꝛ sciat deus simplicitatē meam.

D

Qr districte dñs dinumerat gressus vniuscuiusqꝫ.
Mat.v.

Hie.xxxij.

E

Apo.ij.

F

¶ S. Qr sancti viri vtrū amore an odio digni sunt/non satis itelligūt:sꝫ reuelari sibi a deo vtrum simpliciter an aliter ambulent/humiliter postulant. Capitulum.vj.

Scire dei dicit/scire nos facere: visitato nostre locutionis modo:qui letum diē dicim⁹ ex quo cōtingit vt letemur Hinc est eni qꝫ ad abraam dñs dicit: Nūc cognoui qꝫ timeas deū. Neqꝫ eni creator tēporū quicqꝫ cognouit ex tempore:sed cognoscere eius est/ex cuiuslibet cause emergentis articulo nobis cognitionem prebere. Quis vero statere nomine/nisi mediator dei et hominum designat? In quo equa lance oīa merita nostra pensant:et in cuius pceptis agnoscim⁹ quid in nostra vita minus habeamus. In hac autem statera appendimur/quotiens ad vite eius exempla puocamur. Hinc nāqꝫ scriptū est: Christus pro nobis passus est: vobis relinquēs exemplum/vt sequamini vestigia eius: qui peccatum non fecit/nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur/nō maledicebat:dū pateret/nō cōmi

Gen.xxij.

Christ⁹ posit⁹ ē nobis i exemplū.

j. Pet.ij.

G nabat. Hinc per Paulū dicit. Per patiētiā curram⁹ ad ppositum nobis certamen: aspicientes in auctorem fidei & ɔsummatorem iesum: q̄ proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contēpta. Ad h̄ itaq; dn̄s apparuit in carne, vt humanā vitā admonendo excitaret: exempla p̄bendo accenderet: moriendo redimeret: resurgēdo repararet. Cum ergo nulla in se beat⁹ iob iure redarguenda repit, ad excedentem oia redemptoris vitā, mentis oculos tendit: vt in illa cognoscat ipe quid min⁹ habeat, cū dicit. Si ambulaui in vanitate, et festinauit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta: et sciat deus simplicitatē meā. Ac si apte dicat: Si qua vnq̄ leuiter, si qua p̄niciose ppetraui, dei et hominū mediator appareat: vt in ei⁹ vita cognoscam, an ego veraciter simplex fuero. Qui em̄ (vt diximus) suorū tēporū viros excesserat, mediatorem dei & hominū querebat: vt in illo pensatus agnosceret, si vitam simplicē vere tenuisset. Dicat ergo. Appendat me in statera iusta, et sciat deus simplicitatē meā. Quod

Heb. xij.

H est, scire me faciat. Ac si patenter fatea⁊ dicens. Iā tum ad humane vite modum, nulla in me reprehendēda iā video: sed nisi mediator dei et hominū cum subtilioris vite preceptis appareat: q̄tum adhuc a vera simplicitate discrepem non cognosco. Rectus vero ordo serua⁊, si pri⁹ i vanitate, et postmodum pes i dolo festinasse dicitur. Vanitas quippe ad leuitatem, dolus vero ad malitiā pertinet. Et nōnulli plerūq; ad q̄dā post malitiosa pueniunt: quia prius leuia non declinant. Sequitur. Capitulū. viij.

Si declinauit gress⁹ meus de via. Totiēs gress⁹ de via declīat: q̄tiēs nr̄a cogitatio iter rectitudinis p ɔsensū relinq̄t erroris. Quasi n̄ tot gressus extra viā ponim⁹, quot peruersis desiderijs ab celestis vite delectatione separamur. Vt em̄ prefati sum⁹, adhuc carnis corruptibilis pondere grauati, nequaq̄ valemus sic viuere: vt nulla nos possit culpe delectatio pulsare. Sz aliō est nolentē tāgi, aliud cōsentientē animā perimi. Sācti aūt viri tāto vigilantiori se circūspectione custodiunt, q̄to se pulsari sinistris motibus vel transitorie delectatiōis dedignantur. Unde et adhuc subdit.

¶ S. Quāta sollicitudine sancti cor suū custodiāt: & exteriora membra ab illicito tactu vel aspectu auertant.

¶ Si secutus est oculus me⁹ cor meū. Ecce iterū per interioris vigoris custodiā, ad exteriorū mēbrorū disciplinā redit: vt si quid fortasse cor illicitum cōcupisceret: pressus discipline magisterio oculus videre recusaret. Sicut enim sepe tentatio p oculos trahi⁊, sic nōnūq̄ concepta intrinsecus, compellit sibi extrinsecus oculos deseruire. Nā plerūq; res quelibet innocēti mēte respici⁊: sed ipso cōspectu anim⁹ ɔcupiscētie gladio confodi⁊. Nō enim (vt exēpli causa iā dixim⁹) dauid vxie coniugē ideo studiose respexit, q̄ cōcupierat: sz post⁹ iō concupiuit, q̄ incaute respexit. Fit vero recte retributionis examine: vt q̄ exteriori negligenter vtitur oculo, iteriori nō iniuste cecat. Sepe aūt iā itrinsec⁹ cōcupiscentia domina⁊: et illecebratus anim⁹ ad vsus suos sensus corporeos famulari more tyrānidis exigit: suisq; voluptatib⁹ oculos seruire compellit: atq; (vt ita dicam) fenestras luminis ad tenebras aperit cecitatis. Unde sancti viri cum sinistra pulsari delectatione se sentiūt: ipsa p que forme species ad mentē ingredi⁊: discipline magisterio lumina restringunt, ne praue cogitationis visio lenocinata famule⁊. Que si subtiliter custodiri negligi⁊, cogitationis immunditia ɔtinuo ad operationē transit. Unde et mox subditur.

Sicut tentatio per oculos trahi⁊: sic ɔcepta itrinsecus cōpellit sibi extrinsec⁹ oculos deseruire.

I

Oculi restringēdi sunt.

¶ S. Q̄ nisi festine resistatur tentationi nascēti in corde, subito ita roboratur, vt ipsam mentem mēbroz dominam teneat captiuam.

¶ Et si i manibus meis adhesit macula. Sāctus ergo vir sciens q̄ plerūq; praua cogitatio p oculos veniat ad mentē: paulo superius dixit. Pepigi fedus cum oculis meis: vt ne cogitarē quidē de virgine. Perpēdēs etiam q̄ nōnunq̄ in mente ori⁊: sed huic oborte oculi puerse famulan⁊, ait. Si secutus est oculus meus cor meū. Ac si aperte dicat. Nec passim videre volui que cōcupiscerem, nec vidēdo vnq̄ secutus sum que concupiui. Dicat ergo. Si secutus est oculus meus cor meū: q̄ et si quid vnq̄ illicitū mens eius (vt videlicet humana) cōcepit: altiori disciplinae magisterio constrictus, sequi per illicita, sibiq; famulari ocul⁹ noluit. Pensemus adhuc conscientias nostras: et quāti culminis vir iste fuerit, ex nostri cordis delectione videamus. Ecce est qui illicita aliquando cogitauit: quia ea citius inter arcana cordis gladio sancti vigoris extinxit: peruenire illa vsq; ad opera non permisit. Unde vt premisimus, ilico subiungit. Et si in manibus meis adhesit macula. Quō em̄ macula in manibus id est culpa in actionibus inhereret: quā cēsura discipline non sinebat in cogitatione ɔsicere? Neq; em̄ culpa ad op⁹ prodire permitti⁊, si intus vbi nasci⁊ extingua⁊. Si aūt tentationi i corde nascenti festine nō resisti⁊, hac eadem qua nutri⁊ mora robora⁊: et existens foris in operibus, vinci vix preualet: q̄ ipsam intus mēbrorū dominā mētem captiuam tenet. Quia vero vir sanctus supiora oia sub conditione intulit: si hec vnq̄ perpetrauerit, sententia se maledictionis astringit, dicens.

R

Festine resistēdū est tētationi in corde nascenti.

¶ S. Q̄ doctor ecclesie si aliter docet q̄ viuat, ipso ieiuno alius q̄ð seminatum est comedit: et sepe q̄ð gignit verbo, occidit exemplo. Et de iudicio salomonis in quo mulier que filium suffocauerat, ab ea cuius filius viuebat, subtilissimo examine distincta est.

¶ Seram, et alius comedat: & progenies mea eradice⁊. More sacri eloquij serere dicimus, verba vite predicare. Hinc etem̄ ppheta ait. Beati qui seminatis super omnes aquas. Sancte quippe ecclesie predicatores super omnes aquas seminare conspexit: qui cunctis late populis v̄ba vite quasi celestis panis grana tradiderunt. Comedere autem est bonis operibus satiari. Unde per semetipsam v̄itas dicit: Meus cib⁹ est, vt faciā voluntatē eius q̄ me misit. Si ergo ea que protulit facere pretermisit, ait. Seram, et alius comedat. Ac si aperte dicat. Quod os meū loqui⁊, non ego sed alter operetur. Predicator quippe q̄ a suis vocibus moribus discrepat: ieiunus serit q̄ð alius mānducet: quia suo semine ipse nō pascitur, quando a verbi sui rectitudine praua actione vacuatur. Capitulū. viij.

Esa. xxxij.

Iohā. iiij.

L

Et q̄ plerūq; discipuli incassum bona audiūt, cum ex magistri vita, operū exēplo destruun⁊: recte subiungi⁊: Et pgenies mea eradice⁊. Doctoris em̄ pgenies eradica⁊, q̄n is qui per verbū nascitur, per exemplū necatur: quia quem lingua vigilans gignit, vite negligētia occidit. Neq; enī torpenti nobis est mente transeundū: quod apud Salomonē mulier filiū quem vigilans lactare consueuerat, dormiēs interemit: q̄ nimirū magistri vigilantes quidē sciētia, sed vita dormientes, auditores suos quos p vigilias predicationis nutriunt: dū quod dicunt, facere negligūt: p somnum torporis occidūt: et negligēdo opprimūt, quos alere verborum lacte videban⁊. Vñ plerūq; dū ipsi reprehēsibiliter viuunt: & habere discipulos vite laudabilis nequeunt: alienos sibi attrahere conan⁊: quaten⁹ dū bonos se habere sequaces ostēdūt, apd iudicia hominū excusent mala q̄ agūt: et quasi p subditorū vitā, mortiferā tegāt negligentiam. Unde illic mulier filiū q̄ extinxerat propriū, quesiuit alienum. Sed tamē veram matrē salomonis gladius inuenit: q̄ videlicet cuius fructus viuat: vel cuius intereat, extremo examine ira districti iudicis demonstrat. Ubi & illō est solerter intuendū, q̄ viuens filius prius diuidi p̄cipi⁊: vt soli postmodū matri redda⁊: q̄ in hac vita q̄si partiri cōcedi⁊ vita discipuli, dum ex illa nonnūq̄ alter apud deū meritū: alter vero apud homines laudem habere pmittitur. Sed falsa mater eū quē nō genuit, occidi non metuit: q̄ arrogātes magistri & charitatis ignari, si plenissimum nomen laudis ex alienis discipulis consequi nequeunt, eorū vitā crudeliter insequūtur. Inuidie em̄ face succēsi, nolunt alijs viuere, quos se ɔspiciūt non posse possidere. Vñ illic puersa mulier clamat. Nec me⁹ sit, nec istius. Ut enī diximus: quos sibi obsequi non vident ad gloriā tēporalem, eos alijs inuident viuere per veritatem. Vera autē mater satagit, vt eius fili⁹ saltem apud extraneū sit et viuat: q̄ concedūt veraces magistri vt ex eorū discipulis alij quidem magisterij laudem habeant, si tamē integritatem vite iidē discipuli non amittant. Per que pietat⁹ viscera hec eadē vere mater agnoscitur: q̄ omne magisteriū i examine charitatis approbatur. Et sola totū recipere meruit: que quasi totū ɔcessit: q̄ fideles pposíti, p eo q̄ ex bonis discipulis suis non solum alijs laudē non inuidēt: sed vtilitatē eis etiā pfect⁹ exorant: ipsi et integros et viuentes filios recipiunt, q̄ñ in supremo examie ex eorū vita pfecte retributiōis gaudia ɔsequūtur. Hec paucis per excessum diximus: vt ad

iij. reg. iij.

M

ditorū ꝓgenies ꝑ doctorum negligētiam qualiter extin-
guitur/monstraremus: quia quisquis iuxta hoc qđ loq̄t
nō viuit: quos ꝟbo genuit/a stabilitate rectitudinis ope-
re euellit. Sed btūs iob quos ꝑdicatione vigilans edi-
dit/nequaq̄ꝫ actione dormiens extinxit: atq̄ꝫ ideo fiden-
B ter dicit/ Si quo minus predicta cōpleui: seram/et alius
comedat: et progenies mea eradicetur. Qui adhuc se de
inquinatione praui operis discutiens/subdit. | Si dece-
ptum est cor meum super mulierem: et si ad hostiū inimici
mei insidiatus sum. |

¶ S. Qz i sacro ordine cōstitutos/ita studiosa cōcupi-
scentia/sicut seculares adulterij inquinat culpa: ꝛ ꝙ sce-
lus luxurie oīa bona opera euacuat/et virtutum omniū
plantaria eradicat. Capitulum.ix.

Q Uāuis nonnūq̄ꝫ a reatu adulterij nequaq̄ꝫ di-
screpet culpa fornicationis/cū veritas dicat:
Mat.v. Qui viderit mulierem ad cōcupiscendū eam/
iam mechat⁹ est eā in corde suo. Qꝛ eñ greco ꝟbo mech⁹
adulter dicit: cū nō aliena cōiunx/sed mulier videri pro-
hibet/aperte veritas ostendit/quia etiam solo visu cum
turpiter vel innupta cōcupiscit/adulteriū perpetrat. Qđ
tñ plerūq̄ꝫ ex loco vel ordine cōcupiscētis discernit: quia
B scꝫ sic hunc i sacro ordine studiosa cōcupiscētia/sicut il-
lū adulterij inq̄nat culpa. In ꝑsonis tñ non dissimilibus
idē luxurie distinguit reat⁹: in quib⁹ fornicationis culpa
qꝛ ab adulterij reatu discernitur/ꝑdicatoris egregij lin-
gua testat: q̄ inter cetera asserit/dicēs. Neq̄ꝫ fornicarij/ne
j.Cor.vj. q̄ idolis seruientes neq̄ꝫ adulteri regnū dei possidebūt.
Quod enim disiuncte reatui sententie subdidit/q̄ꝫ valde
a se dissideat ostēdit. Per hoc ergo quod dicitur: Si de-
ceptum est cor meū super mulierem: neq̄ꝫ cogitasse vir san-
ctus de fornicatiōis macula demonstrat. Per hoc autē
qđ subiicit: Et si ad ostiū iimici mei īsidiat⁹ sum: paten-
ter innotescit ꝙ a reatu adulterij liber fuit. Sed ad hec
fortasse aliq̄s dicat: Quid de se mirū sanct⁹ vir asserit/si
nō solū ab adulterij crimine/verūetiā a fornicationis in-
quinatione se liberū seruauit? Hec autē paruipendim⁹/
si virtutū ei⁹ tēpora minime pensamus. Necdū enim ad
ad restrictionē carnis/reuelate gratie districtior censura
ꝓcesserat: q̄ nō solū corporis/sed et cordis lasciuiā repre-
hēdit. Necdū multorū cōtinentiū castitatis bona imitā-
da ꝓtulerant: et tñ beat⁹ iob exēpla mūditie que non acce-
perat/tradebat. A multis autē nūc etiā post prohibitio-
nē dei/carnis imūditia ꝑpetrat. Hinc ergo colligendum
est/cū q̄ta culpa nūc etiā post ꝑceptū in grauibus delin-
quitur/cū tanta laude ante a grauib⁹ abstinebat. Qui si
hoc vnq̄ꝫ fecerit/eandē culpam verti sibi expetit in penā/
dicens. | Scortū sit alterius vxor mea: et sup illam incur-
uentur alij. | Et quia plerūq̄ꝫ hoc qđ faciendo non ꝑpen-
dimus q̄ꝫ graue sit/patiēdo pensamus: eiusdem vim faci-
noris qđ se pati si reus sit/debere denūciat: exprimendo
manifestat/dicens. | Hoc eni nefas est/et iniquitas ma-
xima: ignis est vsq̄ꝫ ad perditionem deuorans: et oīa era-
dicās genimina. | Hoc inter peccatum distat et crimen ꝙ
omne crimē peccatū est: nō tamē omne peccatum crimen
est. Et in hac vita multi sine crimine: nullus vero eē sine
peccatis valet. Unde ꝛ predicator sanctus cum virum di-
gnum gratia sacerdotali scriberet/nequaq̄ꝫ dixit: Si q̄s
sine peccato: sed/si quis sine crimine est. Quis vero esse si-
j.Jo.j. ne peccato valeat/cū Joannes dicat: Si dixerimus quia
peccatum non habem⁹/nosmet ipsos seducim⁹/et veritas
in nobis nō est? In qua videlicet peccatorū et criminum
distinctiōe pensādū est: qꝛ nōnulla pctā animā polluunt
quā crimina extiguūt. Un̄ beat⁹ iob crimē luxurie diffi-
niēs ait. Ignis ē vsq̄ꝫ ad ꝑditionē deuorās: qꝛ nimirꝫ rea-
tus hui⁹ facinoris nō solū vsq̄ꝫ ad iq̄nationē maculat/sed
vsq̄ꝫ ad ꝑditionē vorat. Et qꝛ quālibet alia fuerint bona
opa/si luxurie scel⁹ non abluit imēsitate huius criminis
obruunt: secut⁹ adiūxit. Et oīa eradicans genimina. Geni
mina quippe sunt aīe operatiōes bone. Cui tamē si per-
uerso ordine caro dominat/igne luxurie oīa bene ꝓlata
cōcremant. Nulla quippe ante omnipotētis dei oculos
iustitie pietatis ꝓ sunt opera/q̄ corruptiōis ꝯtagio mon-
strant immunda. Quid eñ ꝓdest si pie quisq̄ꝫ necessitati
cōpatit proximi: quando impie in semetipso destruit ha-
bitationē dei? Si ergo per cordis munditiam/libidinis
flāma nō extinguit/incassum quelibet virtutes oriūtur:
sicut per moysen dicit: Ignis exarsit ab ira mea/et arde-
bit vsq̄ꝫ ad inferos deorsum: comedet terram ꝛ nascentia
D eius. Ignis quippe terram atq̄ꝫ eius nascētia comedit/
cū libido carnē atq̄ꝫ per hanc omnia benegesta consumit.
Nam quicquid procedit ex fruge rectitudinis/hoc nimi-
rum cōcremat flamma corruptionis. Dicat ergo. Ignis
est vsq̄ꝫ ad perditionem deuorās/et omnia eradicans ge-
nimina: quia si corruptionis malo non resistitur: et illa ꝓ-
culdubio pereunt/que bona videbantur. Sed solent nō-
nullos ad humilitatem vitia sternere/atq̄ꝫ ad tumorem
mentis/virtutes eleuare. Capitulum.x.

Q Uerendū ergo nobis est/si beatus iob in tan-
ta castitatꝭ mūditia etiā humilis fuit? Sꝫ san-
ctus vir cum alta virtutum teneat: q̄ꝫ de se hu-
milia teneat/repente aperit/cum subiungit. | Si ꝯtēpsi
iudiciū subire cū seruo meo ꝛ ācilla mea/cū disceptarēt
aduersum me. | Qui ei iudicari cum seruis ancillisq̄ꝫ nō
renuit: liquido indicat ꝙ cōtra nullū vnq̄ꝫ proximū apđ
se tumidus fuit. Inter hec autē libet inueri/ vitam suam
i oībus quāta vir sanct⁹ discretione custodiuit. Non enī
longe superius dixit: Uidebant me iuuenes/et abscōde-
bant: et senes assurgentes stabant: principes cessabant lo-
qui: et digitū supponebant ori suo: vocem suā cohibebāt
duces: ꝛ lingua eorū gutturi suo adherebat. Nūc ꝟo ait:
¶ S. Qz sublimibus viris multū prosit ad custodiā hu-
E militatis cōsiderata equalitas humane conditionis. Et
ꝙ homo a principio nō hoib⁹ sed aīalib⁹ prelatus est.
¶ Si cōtempsi iudiciū subire cum seruo meo et ancilla
mea/cum disceptarent aduersum me. | Quis digne consi-
derare valeat huius viri tam sublimia virtutū modera-
mina? In quo tanta est auctoritas regiminis/vt ad silen-
tiū restringant duces: tāta humilitas cordis/vt ex equo
ad iudiciū venire permittant ancille. Ecce apparet miro
modo in potestate principibus potētior: in certamie ser-
uis equalis: in ectu principum memor regiminis: in cer-
tamine famulorū memor conditionis. Se quippe subre-
ro dño famulū cōspicit: ideoq̄ꝫ cordis altitudine se super
famulos nō extollit. Unde et protin⁹ subdit: | Quid enī
faciā cum surrexerit ad iudicādū deus: ꝛ cum quesierit/
quid respondebo illi? | Qui venturū iudicē cogitat/inde-
sinenter quotidie rationū suarū in mīli⁹ † causas parat: † al. meri-
quia dum eternū dominū tremore cordis intuetur/iura tis.
temporalis dominij super subiectos moderari cōpellit.
Perpendit enim nil esse ꝙ tpaliter preest ceteris/q̄ñ illi
ad reddēdam rationē subest/qui sine fine dominat. Se-
pe nāq̄ꝫ transitoria potestas animum per abrupta elatio-
nis rapit. Et quia eo quisq̄ꝫ extollitur/quo se esse sup ali-
os videt/illum oportet qui super se est semper aspiciat:
vt ex ei⁹ metu q̄ supra oīa est/crescentē intrinsecus animi
F tumorē premat. Intueat eñ q̄ sub ipso sint/sed conside-
ret sub quo ipse sit: vt ex consideratione veri dñi/decre-
scat tumor false dominationis. Unde beatus iob qꝛ eius
iudiciū q̄ super oīa est/metuit: hic ad tēporale iudicium
famulis equalis venit/dicens Si cōtēpsi iudiciū subire
cum seruo meo et ancilla mea/cū disceptarent aduersum
me. Quid eñ faciā cū surrexerit ad iudicādū deus: et cū
quesierit/quid respōdebo illi? Qui vt semper cor i humi-
litate deprimat/nequaq̄ꝫ in eisdem famulis cōspicit ꝙ si-
bi status est dispar: sed ꝙ natura communis. Unde etiā
subdit. Capitulum.xj.

N Unquid non in vtero fecit me qui ꝛ illum ope-
ratus est/et formauit in vulua vnus? | Poten-
tibus viris magna est virtus humilitatis: con-
siderata equalitas cōditiōis. Oēs nāq̄ꝫ homines natura
equales sumus: sꝫ accidit dispēsatorio ordine/vt q̄busdā
ꝓlati videamur. Si igit hoc a mente deprimim⁹ qđ tem-
poraliter accessit: inuenim⁹ citi⁹ quod naturaliter sumus.
Plerūq̄ꝫ enim se aīo accepta potestas obijcit: ꝛ elīq̄ꝫ tumi-
dis cogitationib⁹ fallit. Manu ergo humillime conside-
rationis deprimendus est tumor elationis. Si eñ apud
semetipsam mēs descēdit de vertice culminis/citi⁹ pla-
nitiē inuenit naturalis equalitatis. Nam (vt prefati su-
mus) omnes homines natura equales genuit: sed vari-
ante meritorū ordine/alios alijs dispensatio occulta post-
ponit. Ipsa autē diuersitas que accessit ex vitio/recte est
diuinis iudicijs ordinata: vt qꝛ oīs homo iter vite eq̄ nō
gradit/alter ab altero regat. Sancti autē viri cū ꝑsunt/
nō i se potestatē ordinis/sed equalitatem conditionis at-
tendūt: nec preesse gaudent hoībus/sed prodesse. Sciūt

G

Gen.ix.

cū ꝙ antiqui patres nostri nō tam reges hoīm/ꝙ pasto:
res pecoꝝ fuisse memorant̄. Et cū noe dn̄s filijsq͛ ei⁹ dice
ret: Crescite et multiplicamini et iplete terram /subdidit.
Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia ter:
re. Non enī ait: sit super homines qui futuri sunt: sed sit
super cuncta animalia terre. Homo quippe animalibus
irrationabilibus/non autē ceteris hoībus natura ꝓlat⁹
est: et idcirco ei dicitur/vt ab animalib⁹ et nō ab homine
timeat̄: qꝛ cōtra naturā supbire est/ab equali velle time:
ri: Quis plerūq͛ a subditis etiam sancti viri timeri appe:
tunt: sed quādo ab eisdē subditis deū minime timeri de:
prehēdūt: vt humana saltē formidine peccare metuant/
q̄ diuina iudicia nō formidant. Nequaq͛ ergo prepositi
ex hoc quesito timore supbiūt: in quo non suā gloriā /sed
subditoꝝ iustitiā querunt. In eo enim ꝙ metū sibi a per:
uerse viuentibus exigunt/quasi non hominibus sed bru
tis animalib⁹ dominātur: qꝛ videlicet ex qua parte bestia
les sunt subditi/ex ea etiam debent formidini iacere sub
strati. Cum vero deest vitium quod corrigat̄/nō de excel
lentia potestatis/sed de equalitate conditionis gaudent:
et nō solū ab eis metui /sed etiā plusq͛ necesse est honorari
refugiūt. Neq͛ enim leue se perpeti dānum humilitatis
credunt/si ab eis pro merito fortasse ordinis pluris esti:
ment̄. Hinc est enī ꝙ primus pastor ecclesie / cū adorante
se cornelio/super se sibi honorē videret oblatū: ad equali:

Act.x.

tatem cōditionis sue citi⁹ recurrit/dicens. Surge/et ipse
ego homo sum. Quis enī nesciat ꝙ cōditori suo homo de

H

beat/et non homini ꝓsterni? Quis ergo humiliari sibi pl⁹
q̄ debuit ꝓrimū viditne vltra hūanitatis metas mens
intumesceret/esse se hominē recognouit: quatenus illatī
sibi honoris elationē frangeret/ex considerata equalita:
te cōditionis. Hinc a Joāne angelus adoratus creaturā

Apo.xix. et xxij.

se esse cognouit/dicens. Vide ne feceris: conseruus tuus
sum et fratrum tuorum. Hinc propheta cum ad videndū
sublimia rapit̄/fili⁹ hoīs vocat̄: vt ductus ad celestia/ho:
minē se esse meminerit. Ac si eū diuina vox verbis apertio
ribus admoneat/dicens. Memento q̄d sis / ne de his ad
que raperis extollaris: sed altitudinem reuelationis tē:
pera memoria conditionis. Ex eo ergo colligendum est
quāta cōmunis nature mēoria in corde deprimi debeat
terrene potestatis tumor/si ex hūanitatis vocabulo agit̄/
ne cogitationis elatio ex secretis celestibus generet̄. Cu:
ius videlicet humanitatis bene beat⁹ iob semper recorda
tionem tenuit/qui ait Nunquid non in vtero fecit me qui
et illum operatus est: et formauit ī vulua vnus? Ac si aper
te dicat. Cur non eque debeamus in cuiuslibet negocij iu
dicio discurri: qui per conditoris potentiā sumus equali:
ter facti? Sed quia castitatis ei⁹ atq͛ humilitatis acta

I

cognouim⁹/nūc liberalitatis opa cognoscam⁹. Sequitur.

¶ S. Qꝫ hi qui charitatē dei habent/ſm facultatis sue
mensurā pauperib⁹ ipsū qui nō ex desiderio sed ex necessi:
tate postulāt/nihil negare debent. Capitulum.xij.

Si negaui quod volebāt pauperib⁹: et oculos vi:
due expectare feci.] Per hec dicta vir sanctus
ostendit̄ non solū ad inopiā pauperib⁹: sed etiā
ad habendi desideriū deseruisse. Sed quid si ipsa vellent
pauperes que fortasse accipere non expediret? An quia ī
scriptura sacra dici pauperes humiles solent: ea sola esti:
manda sunt accipere pauperes/que humiles petunt? Et
proculdubio oportet vt incūctanter detur quicq̄d cū ve:
ra humilitate requiritur: id est quod non ex desiderio/
sed ex necessitate postulatur. Nam valde iam superbire ē
extra metas inopie aliquid desiderare. Unde et superbe
petentibus dicitur. Petitis et non accipitis: eo ꝙ male
petatis. Quia ergo illi sunt veraciter pauperes qui infla
ti per superbie spiritum non sunt: quos aperte veritas ex:

Mat.v.

primit/cum dicit: Beati pauperes spiritu: recte nunc per
sanctum virum dicitur. Si negaui quod volebant paupe
ribus. q̄ñ qui ea volunt que profecto liquet ꝙ eis non ex
pediunt: eo ipso ꝙ superbie abundant spiritu/iam paupe
res nō sunt. Sed beatus iob dum pauperes humiles ap:
pellat: quicquid ab eo accipere pauper voluit/non nega:
uit: quia veraciter quisq͛ humilis quod non potuit obti
nere nec voluit. Sed cum largitatem mentis sue indicat:
quia ad votum se pauperibus concurrisse manifestat: ne:
cesse est vt queramus ne lumen misericordie dationis tar
ditate fuscauerit. Unde subiungit. Et si oculos vidue ex
pectare feci. Petentem se viduam expectare noluit: vt
non solum ex munere/sꝫ ex celeritate quoq͛ muneris bo:
norum operum merita augeret. Unde alīs scriptum est.

K

Ne dicas amico tuo/vade et reuertere: et cras dabo tibi/

Puer.iij.

cum statim possis dare. Sed nōnulli solent exterius mul
ta largiri: cōmunis autem vite gratiam repellentes / ha:
bere pauperes socios in domestica conuersatione refu:
giunt. Unde beatus iob vt non solum se insinuet exterius
multa prebuisse: sed apud se quosq͛ inopes etiam in do:
mestica conuersatione recepisse: protinus adiungit.

¶ S. Qꝫ serui dei cum pupillis et viduis subsidia tpa:
lia et mensam debeant habere cōmunem.

¶ Si comedi buccellā meā solus/et non comedit pupil:
lus ex ea.] Scilicet pietati se ꝓiudicium facere estimās/
si solus comederet quod dn̄s omnium cōmuniter creas:
set. Que profecto cōmunio conuersationis esse cum tali:
bus intra domesticos parietes debet/ex quibus eterne ꝓ
ficiant merita retributionis. Unde sanctus vir non quē:
libet: sed ad manducandum socium pupillum se habuis:
se perhibet. Sed tanta hec pietatis viscera / vtrum a se:
metipso habuerit an a conditoris sui gratia sit cōsecut⁹/
innotescat. Sequitur.

¶ S. Qꝫ sancti non sibi/sed conditori suo tribuāt si q̄d
boni habeant.

¶ Quia ab infantia mea creuit mecū miseratio: et de vte:
ro matris mee egressa est mecum.] Miseratio etenim etsi
eius fuerit arbitrij vt cum ipso proficeret: liquet tamen
quia eius arbitrij nō fuit /vt cū ipso de vtero exiret. Con
stat ergo qꝛ sue virtuti nil tribuit/qui profecto testat̄ / qꝛ
hoc ex conditoris munere accepit. Bonum igit̄ quod a
conditore habuisse se intimat: liquet proculdubio qꝛ ad
laudē conditoris narrat: indicans ab ipso se accepisse vt

L

pl⁹ eēt: a q̄ accepit vt eēt: qꝛ sicut suo ope ī vtero ꝯdit⁹ non
fuit: ita nec sua ꝟtute ab vtero pius fuit. Sꝫ pensandū no:
bis ē: ꝙ asserit/Creuit mecū. Nonnulli em̄ quo ad etatē
crescunt: ab innocētia decrescunt. Electis vero cū foris
etas corporis/intus (si dici liceat) crescit etas virtutis.
Sequitur.

¶ S. Qꝫ opera mīe cū benignitate et hilaritate debeant
fieri: qꝛ q̄ fastu elatiōis aliq̄d dat/ampli⁹ ex cōtēptu cul:
pā q̄̄ ex munere meretur mercedem. Capitulum.xiij.

Si despexi pretereuntē: eo ꝙ non habuerit īdu:
mentū/et absq͛ operimēto pauperē: si non bene:
dixerūt mihi latera eius/et de vellerib⁹ ouium
meorū calefactus est.] Qꝫ pauperē nō despexit/ virtutē
humilitatis exhibuit: ꝙ autē operuit/pietatis. Due quip
pe iste virtutes ita sibimet esse connexe debent: vt vicario
semper opere fulciantur: quatenus nec humilitas cū ve:
nerat̄ proximū /largitatis gratiā deserat: nec pietas cū lar:
git̄/ itumescat. Erga indigentiā itaq͛ proximi/hūilitatē
pietas fulciat/humilitas pietatē: vt cū indigentē rebus

M

necessarijs/nature tue consortem videris: nec per impie:
tatem desinas tegere/nec per supbiam negligas venerari
quē tegis. Nā sunt nōnulli qui mox vt ab egenis fratri:
bus fuerint necessaria postulata: post dona largituri ī eos
prius contumeliosa verba iaculantur. Qui etsi reb⁹ mi:
nisteriū pietatis perficiunt/verbis tamē gratiā humilita
tis ꝑdunt: ita vt plerūq͛ videat̄ qꝛ illate iam iniurie satis:
factionē soluūt: cū post cōtumelias dona largiunt̄. Nec
magni est operis ꝙ postulata tribuūt/qꝛ ipo dationis sue
munere/vix eundē excessum sermonis tegunt Quib⁹ be
ne per ecclesiasticū librū dicit̄. Omni dato nō des tristi:
tiā verbi mali. Et rursum. Ecce verbum sup datū bonū:

Eccle. xviij.

et vtraq͛ cū hoīe iustificato. videlicet vt datum exhiberi
debeat ꝑ pietatem: et bonū verbum tribui ꝑ humilitatem
At contra alij egenos fratres non student rebus fulcire
cum possint: sed blādis tantū sermonibus fouere. Quos
vehemēter iacobi predicatio sancta reprehendit / dicēs:

Jaco.ij.

Si autē frater aut soror nudi sunt/et indigent victu quo:
tidiano: dicat autē aliquis ex vobis illis: Ite in pace/ ca:
lefacimini et saturamini: non dederitis autē eis que neces
saria sunt corpori/quid vobis proderit? Quos Joānes

j. Jo.iij.

quoq͛ apostolus admonet/dicens. Filioli mei/ non dili
gamus verbo nec lingua /sed opere et veritate. Dilectio
nāq͛ nostra semꝑ exhibēda est et veneratione ſmonis/ et
ministerio largitatis. Capitulum.xiiij.

Ultū vero ad edomandā dantis supbiam va
let: si cum terrena tribuit /ꝟba sollicite magi:
stri celestis penset/q̄ ait. Facite vobis amicos

Luc.xvj.

A de mãmona iniq̃tatis: vt cũ defeceritis/recipiãt vos in eterna tabernacula. Si ei eorũ amicitijs eterna tabernacula acq̃rimus/dantes ꝓculdubio pensare debem⁹: q̃ patronis potius munera offerimus/q̃ egenis dona largimur.
ij.cor.viij. Hinc per Paulum dicitur: Uestra abundantia illorum inopiam suppleat: vt et illorũ abundantia vestre inopie sit supplementum. Ut videlicet sollicite perpendam⁹/ q̃ et eos quos nũc inopes cernimus/ abũdantes quãdoq̃ videbimus: et qui abũdantes aspicimur/ si largiri negligimus: quãdoq̃ inopes erimus. Qui itaq̃ nũc tẽporale subsidiũ pauperi tribuit: ab eo postmodum ꝑpetua recepturus (vt ita dicam) quasi ad frugem terrã excolit/ que qđ acceperit/ vberi⁹ reddit. Restat ergo vt nunq̃ elatio surgat ex munere: quãdo videlicet diues ex eo q̃ paupi tribuit/ agit vt imperpetuũ paup non sit. Beatus igitur Job vt diligẽter ostenderet: humilitas atq̃ mia q̃nta in eo fuerit cõfederatione sociata/ ait. Si despexi pretereũtem/ eo q̃ non habuerit indumentum: et absq̃ operimẽto pauperẽ: si non benedixerunt mihi latera eius: et de vellere ovium mearũ calefactus est. Ac si aperte diceret: In amore ꝓximi vno eodẽq̃ ordine/ et supbie vitiũ et impietatis ꝓmens: ꝓtereuntẽ quẽpiã et humiliter aspiciẽs non despexi/ et misericorditer calefeci. Quisquis enim sup
B eũ cui aliq̃d tribuit/ fastu se elationis extollit: maiorem culpam intrinsecus superbiendo peragit: q̃ extrinsecus largiendo mercedem. Fitq̃ ipse bonis interioribus nud⁹/ cum nudum despicit vestiẽs: eoq̃ agit vt seipso deterior fiat/ quo se indigenti proximo meliorem putat. Minus quippe inops est qui vestem non habet/ q̃ qui humilitatem. Unde necesse est vt cum nature nostre consortes exteriora non habere cõspicimus: q̃ multa nobis desint bona interiora pensemus: quatenus sese super inopes cogitatio nostra non eleuet/ cum solerter videt quia nos tanto verius/ q̃nto et interius indigentes sumus. Et q̃ sũt nõnulli qui pietatis sue viscera tendere vsq̃ ad incognitos nesciũt: sed solis quos per assiduitatem notitie didicerint miserent: apud quos nimirũ plus familiaritas q̃ natura valet: dum quibusdam necessaria nõ quia hoĩes/ sed quia noti sunt largiunt: bñ nũc per btm Job dicitur: Si despexi pretereuntẽ: eo q̃ non habuerit indumentum. Ignoto enim proximo misertum se indicat/ quẽ pretereũtem vocat: quia videlicet apud piam mentem plus natura valet/ q̃ notitia. Nam et vnusquisq̃ qui indiget/ eo ipso quo homo est/ ei iam incognitus non est. Sequitur.

S. Q̃ sancti in proprijs causis ius habentes cũ inferioribus ꝑsonis/ grauari se etiam iniuste aliq̃n patiũtur.

Si leuaui super pupillum manũ meã: etiã cũ viderẽ
C me in porta superiorẽ. Mos apđ veteres fuit: vt ad portam seniores sederent/ qui certantium iurgia iudiciaria examinatione discernerent: quatenus vrbem in qua concorditer oporteret viuere/ discordes minime intrarent.
Amos. v. Unde et per prophetam dñs dicit: Constituite in porta iudiciũ. Hoc itaq̃ loco quid porte nomine exprimit/ nisi id qđ agebat in porta? Sicut enĩ pugnare castra dicim⁹/ pro eo q̃ pugnat ex castris: ita iudicium qđ in porta agi cõsueuerat/ porta nominat. In porta ergo se superiorem videt: q̃ se melioris partis esse in iudicio eq̃tatis merito cõspicit. Beatus igitur iob q̃ nec tunc contra pupillum manũ exercuit: cũ se etiam ꝑ iustitie meritum potentiorẽ vidit: nobis timoris regulam insinuãs/ dicit. Si leuaui super pupillũ manum meam: cum viderem me in porta superiorem. Ac si patenter dicat: Neq̃ tunc vtilitatis mee negocia virtute contra pupillum exeq̃ volui: quando me in iudicio etiã ex iustitia potiorem vidi. Capitulum.xv.

Sancti etenim viri quando cũ ꝑsonis minorib⁹ cõtẽtionũ negocia subeũt/ dum grauare vel in minimis timent: ipsi cõtra iustitiã grauari neq̃q̃ refugiunt. Sciunt quippe quia omnis humana iustitia iniustitia esse deprehendit/ si diuinitus districte iudicetur. Unde hoc qđ sibi cõpetit/ cauent vehementer exigere: ne eorũ actus supnã rectitudinẽ contingat subtiliter examinare. Sed vt inueniri iusti in diuino examine valeant: plerũq̃ apud humana iudicia grauari se et iniuste patiunt. Beat⁹ autem iob vite sue celsitudinẽ narrans: et multa sunt et mira que dixit. Sed quia plerũq̃ humana mens renuit bona credere/ que nescit operari: maledicti sibi sententiam protinus subijcit/ si qua horum que dixerat/ opere non impleuit: dicens.

S. Q̃ bonum concordie per patientiam cõseruetur/ D sine qua socialis vita nõ perseuerat: et q̃ q̃si per discordiã homines dissident: quasi membra a corpore cadant.

Humer⁹ meus a iunctura sua cadat: et brachiũ meum cum ossibus suis conteratur. Quia operatio corporea per humerũ ac brachiũ agit: bona que ore ꝓtulit/ si opere non impleuit/ cadere sibi humerũ/ et cõteri brachium exoptat. Ac si aperte dicat. Si ea que dixi/ operari renui: ipsum quod mihi ad operandũ datũ est corporis mẽbrũ perdam: vt videlicet cadat a corpore/ quod exercere nolui ad vtilitatem. Si vero hec maledicti sententia ad spiritualem est intelligentiam referẽda: liquet ꝑfecto q̃ brachium corpori per humerũ iungit. Et sicut per brachiũ bona operatio/ ita per humerũ socialis vite coniunctio designatur. Unde propheta quoq̃ intuẽs sanctos vniuersalis ecclesie populos deo cõcorditer seruituros/ ait: Et
Sopho.iij seruient ei humero vno. In eo ergo quod dicit: Si leuaui super pupillum manum meam: cum viderẽ me ĩ porta superiorem: miram virtutẽ patiẽtie seruasse se asserit/ qui grauari se a personis minimis/ nec contra hoc quod sibi iuste cõpetere poterat/ declinauit. Quod tamẽ si minime fecerit/ adiungit. Humer⁹ meus a iunctura sua cadat. q̃ nimirum qui patientiã seruare contẽnit: socialẽ vitam citius per impatientiã deserit. A iũctura etenim humerus cadit/ cũ aduersitatis aliq̃d ferre minim⁹ non valẽs/ fraternã cõcordiã relinquit. et quasi mẽbrũ separat a corpore: cũ is q̃ operari bona poterat/ a bonorũ omniũ abscindit vniuersitate. Neq̃ enim vnq̃ seruari concordia nisi ꝑ solã patientiam valet. Crebro nãq̃ in humana actione nascit/ vnde mentes hominum vicissim a sua vnitate ac dilectione separentur. et nisi ad aduersa toleranda se animus preparet/ proculdubio humerus corpori non inheret. Hinc
Gal.vj. etenim Paulus ait: Inuicem onera vestra portate: et sic adimplebitis legem christi. Hinc per semetipsam veritas dicit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Capitulum.xvi.

Recte autẽ humero cadẽte subiũgitur: Et brachiũ meũ cũ ossib⁹ suis conteratur: quia nimirum cuncta nostra operatio cum quibuslibet videat elicita virtutibus/ soluit/ nisi per charitatis vinculũ patientia conseruet. Sua enim bona ꝑdit operari/ q̃ aliena mala renuit ꝑpeti. Feruore quippe iracundi spiritus lesus quisq̃ a dilectione resilit: et cum se exteri⁹ grauari non tolerat: intus se ꝑ amissum lumen charitatis obscurat nec videt iam quo tendat pedem boni operis/ qui oculum perdidit dilectionis. Sed sancti viri humerus a iunctura sua non cadit: quia videlicet eius dilectio a socialis vite concordia per impatiẽtiã non recedit. Eiusq̃ brachiũ minime frangit: q̃ ois ei⁹ opatio in cõiunctione humeri. i. in charitatis cõnexione custodit. Sed quia cõsideratione bona hec tãta egerit: atq̃ a malis oĩbus sese abstinuerit/ adiungit dicens.

S. Quantũ sancti et vnde presentium tribulationum fluctus tantum metuant.

Semꝑ enĩ quasi tumentes super me fluctus timui deum: et pondus ei⁹ ferre non potui. A pauore tãte similitudinis pẽsem⁹ (si possum⁹) q̃nta in sctõ viro fuerit vis timoris. Fluctus eteni cum tumẽtes desuper iminẽt: cũq̃ eã quã deferunt mortẽ minant/ nulla tũc nauigãtib⁹ rerum cura tẽporaliũ: nulla carnis delectatio ad mentẽ reducitur: ea ipsa quoq̃ ex naui proijciũt ꝓ q̃b⁹ longa nauigia sumpserũt: cũcte res in despectũ mẽtis veniũt/ amore viuendi. Quasi ergo tumẽtes sup se fluctus deum metuit: q̃ dum verã vitã desiderat/ oĩa despicit q̃ hic possidẽs portat. Nã velut tẽpestate deprehensi pondus nauis abijcimus: quando ab oppressa mente desideria terrena remouemus. Fitq̃ vt subleuata nauis enatet/ que mergebatur onerata: q̃ nimirũ cure que in hac vita deprimũt/ mentẽ in profundum trahunt. Que videlicet mens tanto altius inter tentationũ fluctus attollitur/ q̃nto sollicitius ab huius seculi cogitatione vacuatur. Est vero et aliud quod de maris concussione debeat solerter intueri. Tẽpestas quippe cum oritur: prius leues vnde/ et postmodũ volumina maiora concitant: ad extremũ fluctus se in alta erigunt: et nauigantes quosq̃ ipsa sua altitudine subuertunt. Sic nimirũ extrema illa ꝓperat/ q̃ vniuersum mundum subruat tẽpestas animarum. Nunc enĩ bellis et cladibus quasi quibusdã vndis sua nobis exordia ostẽdit

G et q̄to ad finē quotidie propinquiores efficimur / tanto grauiora irruere tribulationū volumina videmus. Ad extremum vero cōmotis omnib⁹ elementis superueniēs iudex finem omnium apportat: q: videlicet nūc tēpestas fluctus in celum leuat. Unde et dicit. Adhuc modicū / et ego mouebo non solum terram / sed etiā celum. Quam tēpestatē quia sancti viri vigilāter aspiciunt / quasi tumentes super se quotidie fluctus expauescunt: atq: ex his tribulationibus que mūdū feriunt / p̄uident que sequātur. Bene autē subdit: Et pondus eius ferre non potui. qm̄ q̄ extremi iudicij aduentum intenta mente considerat: profecto videt quia tantus pauor iminet / q̄tum non solum tunc videre / sed etiam nunc preuidere pertimescat. Consideratione nāq: tanti terroris metu animus palpitat: et intentionis sue oculos declinans / intueri qd̄ preuidet recusat. Bene ergo dicitur: Et pondus eius ferre non potui: q: cum sup̄ne maiestatis vim ad iudiciū venientis / terrorēq: tanti examinis considerando anim⁹ conat exquirere: mox ad semetipsum refugiens / sese expauescit inuenisse. Sed inter hec pensandum est: quia beatus Job ista de se loquitur laudatus ⁊ flagellatus. Si igitur saltē ad meritorū p̄fectū ita percussus est qui sic timuit: quomodo feriendus est qui contēnit? Quomodo depressura sūt dei iudicia eos qui se eleuant: si et illos ad tēpus deprimunt / qui hec semper in humilitate formidāt? Quomodo pōdus dei poterit ferre qui despicit: si hoc et ille ī viribere pertulit / qui p timorē preuidit? Unde sūmopere formidandū nobis est illud tante districtiōis examen. Constat autem quia in hac vita cum p̄cutit: si p̄cussionē correctio sequitur: disciplina patris est / non ira iudicis: amor corrigentis est / non districtio punientis. Ex ipso ergo p̄senti verbere iudicia eterna pensanda sunt. Hinc etenim perpendere sūmopere debemus quomodo feratur illa q̄ reprobat / si ferri modo vix valet eius ira que purgat.

¶ Finit liber Vicesimusp̄rimus Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber Vicesimussecundus moralium sancti Gregorij continuans capitulū Tricesimumprimum textus beati Job. Capm.j.

QUod ãte sepe iã dictum est / hoc me crebro repetere onerosum non est: quia ⁊ p̄dicator egregius dicit: Eadē vobis scribere mihi q̄dem non pigrum / vobis autem necessarium. Beatus Job idcirco gestas virtutes narrat: quia inter increpationis verba et percussionis verbera deprehensus / a spei fiducia mentem suam labefactari considerat. Multa quippe ⁊ egisse se mala ab increpantibus amicis audierat: et ne ꝟbis pariter et flagellis pressa in desperationē mens corruat: hanc p suarū ꝟtutū memoriā ad spem reformat: vt nequaq̄ se debeat in calamitate deijcere / que tranquillitatis sue tempore se meminerat tam sublimia egisse. Quia igitur intentionis eius causam diximus: restat vt auditas virtutes illi⁹ subtiliter perpendamus. Hoc autem primū sciēdū est: quia quisquis virtute aliqua pollere credit: tūc veraciter pollet / cum vitijs ex alia parte non subiacet. Nam si ex alia vitijs subditur: nec hoc est solidum vbi stare putabatur. Unaqueq: enim virtus tanto minor est / q̄to desunt cetere. Nam sepe quosdam pudicos quidem vidisse nos contigit / sed non humiles: quosdã vero quasi humiles / sed nō misericordes: quosdam quasi misericordes / s; neq̄q̄ iustos: quosdam vero quasi iustos / sed in se potius q̄ in dño cōfidentes. Et certū est q: nec castitas ī ei⁹ corde vera est / cui hūilitas deest: quippe quia superbia se intrinsecus corrumpente fornicat / si semetip̄m diligens / a diuino recedit amore. Nec hūilitas vera est / cui misericordia tūcta non est: quia nec debet humilitas dici / que ad compassionem fraterne miserie nescit īclinari. Nec misericordia vera est / que a rectitudine iustitie existit aliena: quia que potest per īiustitiā pollui / nescit p̄culdubio sibimetipsi misereri. Nec iustitia vera est que fiduciam suam non in conditore omnium / sed in se fortasse aut in rebus cōditis ponit: q: dū a creatore spem subtrahit / ipse sibi principalis iustitie ordinē p̄uertit. Una itaq: virt⁹ sine alijs aut omnino nulla est / aut imp̄fecta. Ut enī (sicut quibusdã visum est) de primis quattuor virtutibus loquar: prudentia / tēperantia / fortitudo atq: iustitia / tanto p̄fecte sunt singule / q̄to vicissim sibimet coniuncte. Disiuncte autem p̄fecte esse nequaq̄ possunt: quia nec prudētia vera ē que iusta / temperans ⁊ fortis non est: nec p̄fecta tēperantia / que fortis / iusta et prudens nō est: nec fortitudo integra que prudens / temperans et iusta nō est: nec vera iustitia / que prudens / fortis et temperans non est. Beatus itaq: Job q: non vnã sine alis / sed cōiūctas in se virtutes habuerit / enumerãdo singulas innotescit: nam bona pudicitie insinuans dicit. Si deceptū est cor meū super muliere. Atq: vt eidē pudicitie demōstraret humilitat̄ gratiā nullaten⁹ defuisse: post cetera subiungit. Si contēpsi iudiciū subire cū ꝟuo meo. Qui vt humilitati sue ostenderet misericordiā fuisse cōiūctā / paulopost dicit: Si negaui quod volebant paup̄ibus. Atq: vt misericordiā suā ostēderet de iustitie radice descēdere: paulo superi⁹ premisit dicens. Si ambulaui in vanitate: ⁊ festinauit in dolo pes meus. Atq: vt monstraret q̄ fuerit ad cuncta pauidus / ⁊ ad oīa circūspect⁹: inferius asserit dicens. Semp enī quasi tumētes sup me fluctus timui deū. Qui s. in p̄sper̄ postus / atq: abundantia rerū fultus: si spem aut in suis actibus / aut in circūfluentibus rebus poneret: profecto iust⁹ non esset. Sed q̄m iste vir sanct⁹ in se spem posuit qui apte dicit: Ecce non est auxilium mihi in me?

¶ S. Q: non ī defluentib⁹ diuitijs sed in deo qui stat ī eternum / confidendum sit. Capitulum.ij.

QUid ergo nunc superest / nisi vt ipsas quoq: diuitias qua mēte possederit inotescat? Ait enī. [Si putaui aurū robur meum / ⁊ obrizo dixi: fiducia mea.] Obrizum dicimus obrude aurū. Sanctus ergo vir nec aurū robur / nec sibi eē obrizum. i. rudis auri molē fiduciam credidit: quia spem atq: delectationē suã in solius gratia conditoris figēs: neq: de q̄titate auri: neq: de spe peccauit. De creatore q̄ppe desperasse fuerat / spem in creatura posuisse. In rebus autē dubijs spē fixerat diues ille / q̄ dicebat. Aia habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce / comede / bibe / epulare. Sed hunc sup̄na vox increpat / dicēs. Stulte / hac nocte animã tuã repetunt a te: q̄ autē parasti / cuius erunt? Eadē enī nocte sublat⁹ est: q̄ in rerū sibi abūdãtia multa tempora fuerat p̄stolat⁹: vt. s. qui in longū sibi subsidia colligēdo p̄spiceret / subsequentē diē vel vnū minime videret. Quasi in aq̄s enī defluentib⁹ fundamentū ponere / est ī rebus labētibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim ī perpetuū deo / trãseunt oīa. Quid ergo nisi ab stante fugere / est trãseūtibus rebus inherere? Quis nãq: vnq̄ decurrentiū fluminū tumidis vorticibus rapt⁹ / manere ī se fixus potuit / deorsum vnda defluēte? Quisquis ergo defluere deuitat: superest vt quod defluit fugiat: ne p h qd̄ amat / in hoc cogat p̄uenire qd̄ vitat. Qui eī rebus labentib⁹ inheret: illo videlicet trahit / quo tendit quod tenet. Prius itaq: curandū est / ne q̄s tēporalia diligat: ac deinde ne in eisdem tēporalib⁹ que non ad delectationē sibi / sed ad vsum retinet / fiduciam ponat: qm̄ cōiūctus decurrentibus mox statum suum anim⁹ p̄dit. Nam vite presentis fluctus trahit quē leuat: et valde demēs est q̄ in vnda voluit / ⁊ plãtã figere conat. S; sunt plerīq: q̄ etsi in reb⁹ trãseūtib⁹ fiduciã nequaq̄ ponūt / cū tñ sibimet ad vsus necessarios abūde assunt / mēte tacita letãt. Quia in re dubiū non est / q: tanto q̄sq: min⁹ dolet q: desint eterna / q̄to magis gaudet q: assint tp̄alia: ⁊ q̄ minus dolet q: desunt tp̄alia / certi⁹ expectat vt assint eterna. Hoc itaq: de terrenis rebus gaudium beat⁹ Job nō se habuisse testificans subiūgit dicens. [Si letatus sum super multis diuitijs meis: et quia plurima reperit manus mea.] Capl̄m.iij.

SAncti quippe viri in huius p̄egrinationis erūna qm̄ eã quã appetūt adhuc creatoris sui speciem p̄templari minime sinunt / omnē presentis vite copiam / inopiam deputant: quia videlicet nil extra deū sufficit menti q̄ veraciter deum querit: et plerūq: eis ipsa sua abundantia fit vehementer onerosa: quia hoc ipsum grauiter tolerant / q: festinantes ad patriam in itinere multa portant. Unde fit vt hec cum indigentib⁹ proximis deuote partiãtur: quatenus dum sumit iste quod nō habet: deponat ille quod amplius habebat: nec cōuia

B tor vacuus ambulet:nec eũ quem retardare in via pote=rat/nimium onus grauet. Electi ğ de multa abũdãtia minime letantur:quã vez pro amore celestis patrimonij aut largiẽdo dispergũt/aut despiciẽdo deserũt. Sequi=tur: Si vidi solem cũ fulgeret/et lunã incedẽtem clare: et letatũ est in abscõdito cor meũ: et osculatus sum ma=num meã ore meo:que est iniquitas maxima/et negatio cõtra deũ altissimũ. Incertum non est q̃ vtraq; hec lu=minaria humanis ministerijs deputata/celi militie vo=cantur. In quo℞ cultũ multos nouimus (scriptura teste) cecidisse:sicut scriptũ est: Adorauerunt vniuersam mili=tiam celi. Et q2 sol ꝛ luna aliter videntur ad visum/aliter ad venerationem:eo more quo a cultorib⁹ suis venerari solẽt:solem ꝛ lunam beat⁹ Job nequaq̃ vidisse se perhi=bet:nec letatũ fuisse cor suũ / nec osculatũ manũ ore suo. In qua vez osculatiõe/qd aliud q̃ grã venerationis expri=mitur? Qḋ si fecisset vnq̃ / hoc iniquitatem maximam et dei negationem vocat. Sed postq̃ tãta de se locis su=perioꝛib⁹ virtutũ culmina narrauit:qd nũc mi℞ memo=rat/si solem ac lunam non se adorasse manifestat? Unde pensandum est q̃ postq̃ in auro non habuisse fiduciam/ nec in multis diuitijs letatũ se fuisse testatur/adhuc ad sublimiora ducit; vt tãto nos magis erudiat/q̃to de se aliqua subtili⁹ narrat. Ait enĩ. Si vidi solem cũ fulgeret et lunã incedẽtem clare: et letatum est in abscõdito cor meũ. Quid hoc in loco videre ẽ/nisi desiderãter intue=ri? Unde psalmista ait: Iniquitatem si cõspexi in corde meo:non exaudiat de⁹. Que nimi℞ iniqtas in ore exprĩ=mi non posset/si non cõspiceretur i corde. Sed aliud est

B videre per iudiciũ/aliud per appetitũ. Beatus ğ Job fulgẽtem solem et clare incedẽtem lunã nequaq̃ vidisse se phibet:vt se demõstret phs lucis speciem non appe=tisse. Ac si post despectum terrene sue abũdãtie/patẽter insinuet: Quid dicã? q2 nequaq̃ in auro letat⁹ sum: qui in ipa q̃q; luce corporea delectat⁹ non sum. Sãcti etenĩ viri postq̃ oĩa presentis vite oblectamẽta despiciũt:pre=stit⁹ lucis interne dulcedine / ab hac exteriori animum luce quasi a tenebris auertunt:multũq; secũ intrinsecus cõtẽdũt: ne hui⁹ lucis que fulget extrĩsecus delectatio=ne rapiantur. Lux quippe visibilis si incaute diligitur/ a luce inuisibili cor cecatur:q2 q̃to extra se inhians ani=mus fundit/tãto ampli⁹ in internis obtutib⁹ reuerbera=tur. Unde solerter quiq; ne corporeis sensib⁹ nimis ad exteriora dilabãtur:cõtinuo studio intra mẽtem suã oc=culta custodie disciplina se colligũt:vt tãto magis inue=niãtur interi⁹ integri/q̃to minus fuũt exteri⁹ fusi. Hoc enĩ vigore discipline intra mẽtis sue se arcana cõstrinxe=rat:q exteriori vite appetitũ fugiẽs/dicebat. Diẽ hois nõ cõcupiui/tu scis. Qḋ ğ apud ꝓphetã ẽ: Diem hois nõ cõcupiui/tu scis: hoc de semetipo beatus Job verbis

C alijs asserit/q fulgẽtem solem ꝛ lunã incedẽtem clare nõ viderit:atq; ex his in cordis abditis letat⁹ non sit:quia nimirum gaudere nõ poterat de his que per delectatio=nis desiderium non videbat. Capitulum.iiij.

SI vo cũcta hec que iuxta historiam tractãdo discurrim⁹: per allegorie quoq; mysteria per=scrutemur:qd hoc in loco aurũ accipimus/ni=si preclari intellectus ingeniũ:qd obryzum/nisi humanã mẽtem? Que dũ igne amoris excoquit:semper in se ser=uat claritatẽ pulchritudinis quotidiana innouatione feruoris. Nescit enĩ mens p corporẽ veterascere:q studet per desiderium semp inchoare. Hinc nãq; per Paulum dicit: Renouamini spũ mẽtis vr̃e. Hinc psalmista q ad pfectiõis iam culmen puenerat: quasi inchoãs dicebat: Dixi/nũc cepi.q2 vez si lassescere ab inchoatis bonis no=lumus: valde necesse est vt inchoare nos quotidie cre=damus. Nec abhorret a rationis ordine/q̃ auro dicim⁹ ingenium designari:q2 sicut in ornamẽto aurum suppo=nitur; vt gẽma℞ desup ordo disponat: ita clara sancto℞ ingenia diuinis munerib⁹ humiliter substernũtur:et di=stincta super se gra℞ dona percipiũt. Et nisi quid simile aurũ cũ sapiẽtia haberet:quidã sapiẽs minime dixisset. Sapiẽtia absconsa ꝛ thesaurus inuisus/que vtilitas in vtrisq;? Sancti aũt viri robur suũ aurũ non deputãt:q2 q̃tolibet ingenio fulgeãt/nihil se esse ex suis virib⁹ pen=sant. Et cũ sentire oĩa valẽter possunt:prius intelligere semetipos cupiunt:quatenus lumen ingenij more solis prius illustret locũ in quo oritur: et postmodum cetera ad que pcedẽdo dilatat:ne si intendendo cognoscẽdis alijs semetipos nesciãt/ibi solis radius vbi oritur obte=nebrescat. Ingenij itaq; virtutem ad cognoscẽdam p=priam infirmitatem dirigũt:atq; ex infirmitatis sue me=lius cognitione cõualescũt. Aurũ ergo robur nõ credit/ si in accepto ingenio fiducia non habet. Qḋ bene Salo=

D mon admonẽs ait. Habe fiduciam in dño ex toto corde tuo:et ne innitaris prudẽtie tue. Dicat ergo: Si putaui aurũ robur meũ:et obryzo dixi/fiducia mea. Ac si aper=te fateat dicẽs: Nec que veraciter intellexi/meo ingenio tribui:nec menti pprie si qua egisse me bona cõtigit/hec principaliter deputaui. Qui adhuc subtilius humilita=tem nobis sui cordis insinuans/adiũgit dicẽs: Si leta=tus sum sup multis diuitijs meis:et q2 plurima reperit

E manus mea. Quid multas diuitias appellatas per si=gnificationem credimus/nisi abũdãtia acumina consi=lio℞? Que querẽtis man⁹ inuenit:cũ hec cogitatio tra=ctãtis gignit. Has etenĩ Salomon sapiẽtie diuitias cõ=tẽplatus ait. Corona sapientium diuitie eo℞. Qui q2 di=uitias nõ metalla terrena sed prudẽtiam nominat:illico per contrarietatem subdit. Fatuitas stulto℞ imprudẽ=tia. Si enĩ coronam sapiẽtiũ terrenas diuitias diceret: pcul dubio fatuitatem stulto℞ paupertatem potius q̃ imprudentiam fateretur. Sed dum fatuitatem stulto℞ imprudẽtiam subdidit/sapiẽtum diuitias q2 prudẽtiã dixerit indicauit. Has i se Paulus sciẽtie diuitias cõ=tẽplatus: et cõtẽplationem suã consideratione humane fragilitatis humiliãs/ait. Habemus thesaurum istum in vasis fictilib⁹. Multas itaq; apud nos diuitias repe=rimus: cũ dona abũdãtis intelligẽtie/sacra eloquia in=uestigãdo pcipimus:atq; in his plura/nec tamẽ sibimet diuersa sentimus. Non est aũt secura letitia/in diuinis paginis vel fortia vel multa cognoscere/sed cognita cu=stodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligẽdo ope=rari debeat agnoscit. Quãto enĩ intellectu latius exten=ditur/tãto ad explẽda opera arcti⁹ ligatur. Unde i euã=gelio veritas dicit: Cui multum datũ est/multũ queret ab eo:et cui cõmẽdauerũt multum/plus petent ab eo.

¶ S. Quid sit q̃ filijs ꝓpheta℞ ligna cedentibus fer=rum de manubrio lapsum disparuit/ qḋ Heliseo lignũ aquis immergente/reuersum est. Capitm v.

DEputemus igit intelligentiam datam quasi pecuniã mutuatam: que quo plus nobis cre=ditur ex benignitate/eo debitores ampli⁹ te=nemur in opere. Et plerũq; eadem intelligẽtie accepta pecunia cũ ad vsuras auditorib⁹ dat/amittit/nisi caute tribuat. Neq; enĩ negligẽter intuẽdũ est/q̃ ꝓpheta℞ filij cũ in Iordane ligna cederent:vni eo℞ securis ex ma=nubrio in pfundum lapsa disparuit. Ferrũ quippe i ma=

F nubrio/est donũ intellectus in corde. Ligna vo per hoc cedere/est praue agẽtes increpare. Qḋ nõnũq̃ dũ fluxe agit:dum lapsus vane glĩe in accepta eadem sciẽtia nõ vitat:ferrũ in aqua perdit: q2 ex dissoluto opere intelli=gẽtia fatuat. Quã profecto intelligẽtiam ad hoc nouĩ=mus dari:vt ante dantis oculos ex bona debeat actiõe restitui. Unde recte is qui ferrum amiserat/clamabat. Heu heu heu dñe mi: et hoc ipm mutuo acceperam. Ha=bẽt enĩ hoc electi ꝓpriũ:vt si quãdo eis in sua scientia furtiua vane glĩe culpa surrepit:ad cor velociter redeãt; et deqd in se ante districti iudicis oclos dãnabile inue=niũt/lachrymis insequãtur. Qui flentes non solũ caute inspiciũt mala que cõmiserũt:s3 ex accepto munere que reddere etiã bona debuerũt:q2 nimi℞ tanto se amplius peccatores sentiunt/q̃to ex neglectis bonis que agere poterãt/debitores tenẽtur. Recte ergo qui ferrũ perdi=dit/clamabat. Heu heu heu:et hoc ipm mutuo accepe=ram. Ac si dicat. Illud per dissolutionem negligentie perdidi:qḋ vt per bona opera redderem/ex gratia cõ=ditoris accepi. Sed nunq̃ deus mẽtem deserit/que in peccatis se veraciter agnoscit. Unde ꝛ mox Heliseus veniẽs:lignum deorsum mittit/et ferrũ in supficiem at=tollit:q2 vez redẽptor noster pie nos respiciẽs/cor pecca=toris humiliat:et ei quã amiserat intelligẽtiã reformat. lignum mergit ꝛ ferrũ releuat:q2 cor affligit/ꝛ sciẽtiam reparat. Unde bene alia translatione dr: q̃ confregit li=gnum atq; iactauit:et sic ferrum sustulit. Lignum nãq; cõfringere/est cor ab elatione cõterere. Lignum ad ima iactare/est eleuatum cor in cognitione vt diximus pro=

Margin notes: iiij. Regũ xvij. — Psal. lxv. — Osee. xvij. — Quid au=rũ obryzũ. — Ephe. iiij. — Ecclesia. xx. c. xlj. — Puer. iij. — Prouer. xiiij. — ij. Co. iiij. — Nõ est se=cura leti=tia multa cognosce=re: sed co=gnita cu=stodire. — Luce. xij. — iiij. Re=gum. vj.

G

pric infirmitatis humiliare. Atq; illico ferrum ad supficiem redit: q2 ad vsum exercitationis pristine intelligētia recurrit. Igit qm donū intellect⁹ qd accipit/vix cū tot difficultatib⁹ custodit (curādum quippe est/ne octo torpeat: curādum ne in exercitatione operis vitio elationis euanescat) sancti viri minime exultāt/cū cognoscūt que faciāt: sz cū faciūt que cognouerāt: et si intelligēdo congaudēt muneri largitoris: merentes tamen considerant debitum operis: vt vez actione persoluāt/qd eis ꝑrogatum est in cognitiōe. Stultus nāq; est debitor: qui gaudēs pecunias mutuas accipit/et tēpus quo reddere debeat non attēdit. Moderatur aūt letitia accipiēdi quādo solerti ꝓuidētia etiā cōstitutum tēpus reddēdi cogitatur. Quia igit viri iusti in his que vigilāter intelligūt/secura letitia non extolluntur: dicatur recte. Si letatus sum sup multis diuitijs meis/et q2 plurima reperit man⁹ mea. Ac si aperte diceret: Nequaq̄ me in eo locupletem ex iustitia credidi: quo recta que agere debui etiā multa cognoui: nec intelligētia cor extulit: q2 illud consideratio debite operationis pressit. Capm. vj.

Sācti viri exultāt cū faciūt que cognouerant.

Sciendum vo est q plerūq; cōtingit vt cum intelligētie altitudo percipitur: circa semetipm animus valde sollicitus ab elationis lapsu teneatur. Sed cum mira que intelligit/etiā operari ceperit: eo ipso nōnunq̄ quo foras ostenditur/labitur/atq; in suis actib⁹ se ceteros preire gloriat. Beatum igit Job sicut intelligentie aurum non extulit: nec lumen quoq; ante humanos oclos mire operationis eleuauit. Unde et apte subiungit:

¶ S. Q2 sancti nec de bono opere suo/nec de fama/nec coram hoīb⁹ nec in conscientia gloriantur.

H

¶ Si vidi solem cum fulgeret.] Sol quippe in fulgore est bonū opus in manifestatiōe. Scriptum nāq; est. Luceat lux vr̄a corā hoīb⁹/vt videāt opera vr̄a bona: et glorificēt patrē vestrū qui i celis est. Et rursum: Sint lūbi vr̄i precincti: et lucerne ardētes. Qd eñ hoc in loco fulgēte sole: id in euangelio lucernis ardētib⁹ designatur. Bonum quippe opus cū in medio ꝑfidoꝝ lucet: lucerna ardet in nocte. Cum vero in ecclesia resplēdet: sol fulget in die. Bonum opus si adhuc tale est qd soli mali mirentur/lucerna vez in nocte est: si autem ita ꝑficit vt mirari a bonis ac perfectioribus possit/nimirum sol est in die. Bonum opus cū per actiuam vitam in corporib⁹ lucet: quasi lucerne more/lumen ex testa resplēdet. Cū vo per solam virtutem mētis in cōtēplatione attollitur/quasi more solis de celo veniēs lux videt. Q2 igit multa beatus Job hospitalitatis ac misericordie de se bona narrauerat: que ꝑfecto tāto adhuc minima q̄to corporaliter nouerat gesta: ad virtutum spiritualium culmen mētis oculum reuocans/perfectionis sue meminit: et lucē exēploꝝ quam de se alijs tribuit/solem vocauit.

Matt. v.
Sol in fulgore bonū opus i manifestatiōne.
Luce. xij.

¶ S. Q2 electi in malis preteritis sepius oculos mentis figūt q̄ in bonis que agūt: et soli bona sua non vidēt que alijs ad exēplum videnda prebent.

¶ Sunt vo nōnulli qui cū bona aliqua faciūt: iniquitatum suaꝝ protinus obliuiscūtur: et cordis oculum in cōsideratione bonoꝝ opeꝝ que exhibēt figūt: atq; eo se iam sanctos existimāt/quo inter bona que agūt/maloꝝ suorum in qb⁹ et fortasse adhuc implicati sunt/memoriam declināt. Qui sez si districtionē iudicis vigilāter attenderent: plus de malis suis metuerēt/q̄ de impfectis bonis exultarent: plus inspicerent q de his que adhuc eis agēda sūt debitores tenētur/q̄ q operātes quedā/iam debiti partē soluūt. Neq; eñ absolut⁹ est debitor q multa reddit/sed qui oīa: nec ad brauium victorie peruenit qui in magna pte spectaculi velociter currit/si iuxta metas veniens/in hoc qd est reliquū deficit. Nec ad q̄libet destinata loca pgētib⁹ inchoādo ꝓdest longū iter carpere/si nō etiā totū valeāt consummare. Qui q̄ eternā vitā querim⁹/quid aliud q̄ quedā itinera agim⁹/per que ad patriā festinamus? Sed qd prodest q carpimus multa/si ea que ad perueniēdum restāt/negligim⁹ reliqua? More itaq; viatoꝝ/nequaq̄ debem⁹ aspicere q̄tum iam iter egim⁹/sed q̄tum supest vt peragamus: vt paulisper fiat preteritum/qd indesinēter et timide adhuc attēditur futurum. Amplius igitur debem⁹ inspicere que bona needū fecimus/q̄ ea que iam nos fecisse gaudem⁹. Sed habet hoc humana infirmitas ꝓpriū: vt plus ei intueri libeat qd sibi in se placet/q̄ qd sibi i se displicet. Eger quippe oculus cordis dū laborare in cōsideratione sua metuit: quasi quoddā stratum delectationis in animo vbi molliter iaceat requirit: atq; idcirco q̄ cōmoda de peractis bonis sit assecut⁹/intelligit: sed q̄ dāna de neglectis patitur/nescit. Plerūq; enim hoc vitio tētātur etiā electi. Plerūq; eoꝝ cordi suggeritur vt bona queq; que fecerūt/ad animum reuocēt/et securitatis iam letitia exultent. Sed si vere electi sunt: ab eo in quo sibi placēt/mentis oclos diuertūt: oēm in se de peractis bonis letitiam deprimūt: et de his que se minus egisse intelligūt/tristitiam requirūt: indignos se estimāt: et pene soli bona sua non vidēt: que in se vidēda oib⁹ ad exēplū prebēt. Hinc est q Paulus dum expleta in se bona postponeret: et sola adhuc reliqua q̄ essent explēda cogitaret/dixit. Ego me non arbitror apprehēdisse. Hinc est q vt posset se de bonis que agebat humiliare/studebat ad animum preterita mala reducere/dicēs Qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus. Capitulum. vij.

K

Pl⁹ libet homini intueri qd sibi in se placet q̄ qd sibi in se displicet.

Phil. iij.

Quia et si aliquādo dixit. Bonū certamen certaui: cursum cōsummaui: fidem seruaui: intuēdum summopere est q2 eo illud tempore intulit/quo iam ex corpore discessurū se esse cognouit. Ibi quippe premisit/dicēs Ego eñ iam delibor/et tēp⁹ mee resolutionis instat. Tūc ergo ad memoriam perfectionem reducit operis: cum iam preuidit ad largitatis spatium minime subesse tēpus operationis. Sicut eñ dū viuim⁹ debem⁹ bona nostra a memoria repellere ne extollāt: ita appropiquāte exitu/plerūq; ea ad memoriam iuste reuocam⁹/vt vez fiduciam prebeāt/et desperatum timorem premāt. Qui et si corinthijs bona sua enumerādo narrauit/illos confirmare studuit/non se ostendere. Nam q2 eadē bona nō in se attēderet/patefacta tribulatione ꝑpēle tentationis edocuit: qui expresse subiunxit: Propter qd placeo mihi i infirmitatib⁹ meis Ut ergo discipulos instrueret/de se summa referebat. Ut vero se in humilitate custodiret/cōsiderationis oculum non in virtutibus suis/sed in infirmitatibus fixerat. Habēt itaq; propriū sancti viri: vt bona q̄dē que agūt videant: et tñ cum peregerint/ab eoꝝ memoria oculos auertant. Unde recte per beatū Job dr: Si vidi solē cū fulgeret. Ac si aperte diceret: Opus meū etiā cū alijs exēploꝝ lucem tribueret/ad presūptionis grām nō attēdi: q2 dum de eo extolli timui/ab intuēdo eo oculos auerti. Sequitur: [Et lunā incedētem clare.] Post premissum solem apte quoq; incedētem clare lunam subdidit: q2 vez post opus boni fama laudabilis sequit: per quā celebre nomen in hac presentis vite nocte possidet. Si eñ verū est (qd quidā putāt) illustrationem lunā per occultū circulum a radio solis accipere: vt possit lucē nocturnis cursibus exhibere: ab hui⁹ significationis ordine hec quoq; suspitio non abhorret. Fama quippe a bono opere vires accipit/et fauoris grām quasi claritatē luminis aspergit. Est et aliud in luna qd per similitudinem bonā spargēti fame cōueniat. Lux nāq; ei⁹ etiā in tenebraꝝ tēpore iter ambulātib⁹ ostēdit: q2 et dū de aliena vita lux laudis emicat/alios ad exercitium boni operis illustrat. Cūq; illi⁹ opinio clara cognoscit: huic quasi pgēti in itinere exēpli lumen prebet. Sz nōnunq̄ opus qd ab aliena opinione sumit: minus mundo desiderio in aīo format. Nam infirme mētes cū bona de alijs audiūt: aliquādo se ad operationem rectam non amore virtutis/sed delectatione laudis accendūt. Et ꝑfecto liquet: q2 sicut nature solis est vt queq; attigerit/accendat et siccet: ita lunaris ignis est ꝓprium/vt quicqd cōtigerit/exurat quidem/sed vaēdo humidum reddat. Ad vitā igitur bonā alios pro amore vel affectus recti operis: alios vo amor laudis inflammat. Sed cum recti operis affectu accēdimur: quasi per ignem solis a vitioꝝ humore siccamur. Cum vo quem ad opus bonum laudis amor prouocat: concupita fama quasi luna attingit: q2 videlicet ei⁹ animum et accendit et resoluit. Accendit/scz ad exercitium operis: resoluit vero ad concupiscentiam fauoris. Plerūq; tamen ad exercenda bona opera/aliena nos vtiliter exempla persuadent. Et cum mente humili opinionis aliene bona suscipimus: nostra vel ad melius bona ꝓducimus/vel ad bona mala permutamus. Cūq; nos de vita proximi fame splendor irradiat/mens nostra

ij. Timo. iiij.

L

M

B (vt prediximus) que ad obtinendum ꝟtutis iter se dirigit / quasi in lune lumine gressus ponit. Sed sicut ex aliena opinione proficimus, sic plerūq; si fame nostre laudibus inhiamus / a ꝟtute vacuamur: quia cum delectatur animus in hoc q̄d de se extrinsecꝰ haberi cōsiderat: illud obliuiscitur ad q̄d introrsus anhelabat. Capitulū. viij.

Quia igitur sanctum virum intelligētia scientie non corrupit: de multis diuitijs gaudere despexit. Quia vero eum magnitudo operis non inflauit / solē fulgentē non vidit. Quia autē illū nec fama laudis extulit: clare incedentē lunā minime attendit. Sūt enī nōnulli qui eo in elationē corruūt: quo per subtilē intelligentiā vel q̄ non faciūt bona cognoscunt. Hi nimirū sup multis diuitijs letantur: cū quelibet sūma intelligēdo reperiūt: atq; in elatione ipsis inuētionibus corrūpunt. Sunt vero nōnulli quos intelligētia quidē nō eleuat: sed exhibita opatio exaltat. Qui dū actiones suas respiciūt / apud mentē suā sibi ceteros dedignādo postponūt. Hi videlicet etsi in multis diuitijs non gaudent / solē tñ fulgentē vidēt: q2 de sola boni opis magnitudine quasi alios despiciēdo tumēt. Et sūt nōnulli q̄s nec operatio ppria extollit: sed cū laudari ab hoibꝰ pro hac eadē bona opatione ceperint / ipsis hoim fauoribus deuicti / quasi magnos se quosdā in sua cogitatione cōspiciūt / atq; a cordis custodia dissoluūtur. Hi profecto

D etsi fulgentē solem videre noluerūt / lunā tñ clare incedētem respiciūt: q2 inter huiꝰ vite tenebras dum in opinionis sue claritate animum defigūt: humilitatis gratiam quasi ex nocturno lumine amittūt: & intuētes lunam / se nō vidēt / qui semetipsos nescire incipiūt / dū mētis oculos in trāsitoriū fauorē figunt. Sic autē pfectus est hominū / sicut incremēta cōspicimꝰ arbustoꝝ. Vis quippe future arboris / prius in semine est: postmodum in ortu: atq; ad extremū pducitur i ramis. Sic nimirū sic vniuscuiusq; virtus succrescit operantis. Seminatur nāq; in intelligentia: oritur in operatione: atq; ad vltimū cōualescit vsq; ad pfectus magni latitudinē. Sed cū quēlibet sua intelligentia extollit: arbor que oriri poterat / in semine putrescit. Cū vero post operationē bonā elationis peste corrūpitur / quasi iam orta siccatur. Cū aūt neq; intelligētia neq; operatio corrumpit / sed excrescente magnitudine dum fauor laudantiū sequitur / atq; ab statu suo bene operantis animū euertit: linguarū ventos arbor pertulit / & omne quod in ea robustum creuerat / tempestas fame radicitus euulsit. Quo enī arbor altius ad superiora surrexerit / eo ventorū vim vehemētius sentit: q2 quo plus quisq; in bonis operibus attollitur: eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur. Si itaq; adhuc arbor in semine est: metuendū est ne ipsa scientie cognitione putre

C fiat. Si iam ad virgultum prodijt / curandū est ne hanc manus elationis tangat / atq; a viriditate sue actionis arefaciat. Si autem valenti robore iam ad alta se subleuat: valde formidandum est ne hanc admote laudis vētus grauior radicitus euellat. Capitulum. ix.

Sed inter hec sciēdū est: q2 ne imoderatis laudibus erigamur: plerūq; miro rectoris nostri moderamine / etiam detractionibus lacerari permittimur: vt cū nos vox laudātis eleuat: lingua detrahentis humiliet: q2 & arbor sepe que vnius venti impulsu ita impellitur / vt pene iam erui posse videatur: alterius e diuerso venientis flatu erigitur: & que hac ex parte inflexionē pertulit / ab alia ad statum redit. Unde et illa arbor alte radicata quasi inter aduersantes vētos

ij. Cor. vj. fixa steterat / que dicebat. Per gloriā & ignobilitatē: per infamiā & bonam famā. Sepe enī laus bene agentis auribus insolēter admota: dum foris sermonibus perstrepit / intus quādā menti tacitā elatiōis tēpestatē gignit: fitq; vt hoc q̄d animus de humanis fauoribꝰ gaudet: nō facile exteriꝰ ostēdat: sed tñ corruptionis vim nō tenuiter interiꝰ sentiat. Et sunt nōnulli quos ita laus inflat: vt vsq; ad verba elationis ptrahat. Quidā vero vt prediximꝰ: hoc ipm patefacere quo eleuantur erubescūt: atq; auditis suis preconijs extolluntur: sed tñ vsq; ad elatiōis verba non exeūt: & gaudere se in talibꝰ nō ostendūt. Unde beatus Job q2 nouerat arrogantē se non solū nullo modo in verbis: sed etiā in cogitatione quoq; tacita minime fuisse / postq; dixit: Si vidi solē cū fulgeret / et lunā incedētē clare: illico subdidit: Et letatū est in abscōdito cor meū. Qua videlicet attestatione q̄d nobis innuitur / nisi q nobis magno metu & circūspectione opus est: ne mens nostra vnq; de suis laudibꝰ vel tacita letetur? Quisquis enī quasi claritatē lune / fame sue magnitudinē cōspicit: sibiq; in occulto mentis gaudiū facit: cui iste nisi auctori se pretulit / cuius dono vt bñ oparetur percipit: et tamen in eiꝰ munere de gratia sue laudis hilarescit? Despecto enim honore conditoris / seipm plus amare cōuincitur / cuius pconijs letatur. Quis nōnunq; etiā sancti viri de bona sua opinione gaudeāt: sed cū per hāc ad meliora pficere audiētes pensant: nec iam de opinione sua / sed de proximorū gaudēt vtilitate: q2 aliud est fauores querere: et aliud de profectibus exultare. Qua in re necesse est: vt cū audientiū vtilitati nō proficit / mentem nostrā fama laudabilis non eleuet / sed fatiget. Cū enim humane lingue attestatiōe laudamur: occulta pulsatione reqrimur quid de nobisipsis sentiamus / vt i h humiles permaneamꝰ. Superba etenī mens etiā cū de se falsa bona dicuntur / exultat: q2 nō apud deū qualiter viuat / sed apud hoīes qualiter innotescat excogitat. Judiciū enī de se oīpotētis dei despiciēs / & solūmodo hoim querēs / inter auditas laudes extollitur: & q̄ hoc solū q̄sierat / quasi de brauio operis letatur. At cōtra si cor veraciter humile est: bona que de se audit / aut minime recognoscit: & quia

D

Gaudent nōnūq; sancti viri de bona sua opinione.

E falsa dicūtur metuit: aut certe si adesse ea sibi veraciter scit: eo ipso formidat / ne ab eterna dei retributione sint perdita / quo hec considerat hoibus diuulgata: pauetq; vehemēter / ne spes futuri muneris i mercedē pmutetur trāsitorij fauoris. Qua ex re agitur vt electorū animꝰ magno laudū suaꝝ igne crucietur: atq; ab oī torporis sui rubigine meroꝛe cogitationis excoquatur. Cauta enī consideratiōe trepidat: ne aut de his in quibꝰ laudatur & nō sunt / malus dei iudiciū inueniat: aut de his i quibꝰ laudatur & sunt / competēs pmiū pdat. Unā plerūq; fit vt sicut iniustus ex laude sua polluitur: ita vir iustus audita sua laude purgetur. Nā dū bona q̄ egit / ab hoibus pferri cognoscit: subtile cōtra se (vt dictū est) extremi iudicij examē metuit: ac trepidus ad cōscientiā recurrit: & quicquid illic inest reprehensibile corrigit. Dū enī bona sua innotuisse formidat / subtilitatē secuturi examinis pertimescens / si qua i se mala occulta sunt āputat. Pauet nāq; si saltē talis deo nō ondit / qualis ab hoibꝰ putatur: & neq; pētus est / vt in quo potuit inotescere / in hoc debeat remanere. Jam ei de bonis suis q̄si retributionē sibi factā estimat: nisi eis & alia q̄ ab hoibꝰ nesciūtur adiūgat

Prouer. xxvij. Unde bene p Salomonē dr. Sicut pbatur in conflatorio argētū / & in fornace aurū: ita pbatur homo ore laudantis. Argentū quippe vel aurū si reprobū est / igne consumitur: si probū vero / igne declaratur. Sic nimirū est & sensus operātis. Nam qualis sit / in eo q laudatur ostenditur. Si enī se auditis suis laudibꝰ extollit: quid iste aliud q̄ aurū vel argentū reprobū fuit: quē videlicet fornax lingue ꝯsumpsit? Si autē fauores suos audiens / ad supni iudicij cōsiderationē redit / ac ne de his apud occultū arbitrum

F grauetur metuit / quasi ex purgationis igne ad magnitudinē claritatis excrescit: & vnde incendiū trepidationis sustinet / inde clarius fulget. Beatus igitur Job q2 neq̄q; de operatione se pretulit: fidenter dicit. Si vidi solē cū fulgeret. Quia ꝟo hūc a iudicij interioris intuitu fama laudabilis non diuertit / adiūgit. Et lunā incedentē clare. Quia aūt opinionis sue gratia animū deuinci nec tacita cogitatione permisit / protinus subdidit. Et si letatū est in abscondito cor meum. Capitulum. x.

Et quia plerūq; inconsiderata mens dū trāsitorio fauori nō renititur: ad hoc vsq; ptrahitur: vt laudet ipsa q̄d facit / ꝯditiōi q̄ pmissa est / quadr: Si letatū est in abscōdito cor meū: cōgrue subinfert

Prouer. xix. Et osculatus sum manū meā ore meo. Per manū quippe opatio: per os aūt locutio designatur: sicut p Salomonē dr: Abscondit piger manū suam sub axilla sua: & laborat si ad os suū porrigit eā. Pigro labor est manū suam ad os porrigere: q2 desidiosus quisq; pdicator nec hoc vult operari q̄d dicit. Manum quippe ad os porrigere / est voci sue opere concordare. Manum ergo suam osculatur ore suo: qui laudat q̄d facit: et testimonio proprie locutionis sibi virtutem tribuit operis. Qua in re quis despicitur / nisi is qui ipsa operādi munera largitur? Unde bene per egregium predicatorem dicitur. Quid au

G

tem habes qđ non accepisti? Si aūt accepisti/quid glo:
riaris quasi non acceperis? Sācti aūt viri sciūt post pri
mi parētis lapsum/de corruptibili stirpe se editos:et nō
virtute ꝓpria/sed preueniēte superna grā ad meliora se
vota vel opera cōmutatos:et quicqđ sibi mali inesse co:
gnoscūt/de mortali ꝓpagine sentiūt meritum: quicqđ vero
in se boni inspiciūt/immortalis gratie cognoscūt donū:
eiq; de accepto munere debitores fiūt/qui et preueniēdo
dedit eis bonū velle qđ noluerāt:et subsequēdo conces

Apoc.iiij.

sit bonum posse qđ volūt. Unde bene per Joannem dr:
Adorauerūt viuētem in secula seculoꝝ/mittentes coro:
nas suas ante thronū dñi. Coronas nāq; suas ante thro
num dñi mittere/est certaminum suoꝝ victorias nō sibi
tribuere/sꝫ auctori:vt ad illum referāt gloriam laudis/
a quo se sciunt vires accepisse certaminis. Beatus ergo
Job qr sic bona que operatus est narrat: vt tamen hec
sue operationi non tribuat/sed ad auctoris laudem re:
currat:manum suam ore suo osculatū fuisse se denegat.
Ac si patēter dicat:Ego mea opera tanq̄ mea non ꝓfe:
ro:qr auctoris sui gratiam negare cōuincitur/quisquis
sibi tribuit qđ operatur. Unde et protinus subdit. Que
est iniquitas maxima/et negatio cōtra deum altissimū.
Liquet etenim qr illum negat:cui⁹ despecta gratia/sibi
vires boni operis arrogat. Quod recte quoq; et iniqui:
tas maxima vocatur:qm̄ omne peccatum qđ ex infirmi
tate est/spem nequaq̄ perdit: qr a superno iudice veniā
requirit. Presumptio aūt virtutis ꝓprie/tāto grauius

H

in desperatione est/q̄to longius ab humilitate. Cūq; vi
res sibi tribuit operis: ad adiutorium non recurrit au:
ctoris. fitq; vt eo grauius peccator pereat/quo et ipsum
hoc qr est peccator ignorat. Sequitur:

¶ S. Qr summa sit perfectio charitatis diligere inimi
cos/et de eorum profectu gaudere/et de ruina dolere.

¶ Si gauisus sum ad ruinam ei⁹ qui me oderat:et exul
taui q̄ inuenisset eū malū. Oīpotētis dei nos esse disci:
pulos sola custodia charitatis ꝓbat. Hinc est enī q̄ per

Joā.xiij.

semetipsam veritas dicit: In hoc cognoscent oēs quia
mei discipuli estis/si dilectionem habueritis ad inuicē.
Que nimirꝫ dilectio si cor nostrū veraciter replet/duo:
bus modis ostendi solet:scꝫ si et amicos in deo/et inimi:
cos diligimus ꝓpter deum. Sed sciēdum est qr inimici
dilectio tunc veraciter custoditur:cum nec de profectu
obijcimur/nec de ruina illi⁹ letamur. Nam sepe in dile:
ctionis imagine erga inimicū animus fallitur/seq; huc
diligere estimat/si ei⁹ vite contrari⁹ non existat. Sed di
lectionis vim/occulte et veraciter aut profectus inimici
aut casus interrogat. Hac etenī de re ad plenum semet:
ipsam mēs hois nescit/nisi eum quem sibi aduersarium
credit:in defectu vel profectu mutasse modum sui stat⁹
inuenerit. Si enī de ꝓsperitate addicitur:et de calami:
tate se odientis letatur:constat qr non amat quē nō vult
esse meliorem:eūq; etiam stantem voto persequitur/quē
cecidisse gratulatur. Capitulum.xj.

I
Letificat
nos q̄nq;
ruina ini
micoꝝ.

SEd inter hec sciēdum est qr euenire plerūq; so
let vt non amissa charitate/et inimici nos rui:
na letificet: et rursum eius gloria sine inuidie
culpa contristet:cum et ruēte eo quosdam bene erigi cre
dimus:et proficiēte illo/plerosq; iniuste opprimi formi
damus. Qua in re mētem nostram nec ei⁹ iam defectus
erigit:nec eius profectus addicit/si recta nostra cogita
tio nō quid in ipo/sed qđ de ipo circa alios agat/atten:
dit. Sed ad hec seruāda valde est necessarium subtilissi
me discretiōis examen:ne cum nostra odia exequimur/
fallamur sub specie vtilitatis aliene. Si enī de inimici
morte gaudendum oīno non esset/psalmista nō diceret:

Ps.lvij.

Letabitur iustus cum viderit vindictam impioꝝ. Sed
aliud est impium:aliud vero inimicum perpeti. Nam sūt
plerīq; inimici qui non sunt impij:et sunt nōnulli impij
qui nobis specialiter non vidētur inimici. Humana au
tem mēs oēm inimicum quē tolerat/etiā impium et ini:
quum putat:qr ei⁹ culpas apud cogitationem suā liuor
accusator exaggerat. Quibuslibet vero flagitijs premat:
minus iniquus creditur/si aduersari⁹ minime sentitur.
Qua in re discernēdum est aliud esse qđ nobis:aliud vero
qđ sibi et ceteris noster inimicus nocet. Nam si alijs bo:
nus est:sine nostra forsitan culpa esse nō potest nobis ma
lus:nec oīno iam de ei⁹ ruina gaudēdum est/cui⁹ nos so
los certum est aduersa tolerasse. Cum vero noster ac mali:

K

torum hostis perimitur:de ereptione proximoꝝ potius
q̄ de inimici interitu necesse est vt animus letet. Oportet
nāq; vt pereūte aduersario subtiliter pensare debeam⁹
et quid debem⁹ ruine peccatoris/et quid iustitie ferien
tis. Nam cum peruersum queq; oīpotēs percutit:et cō:
dolendum est miserie pereūtis:et congaudendum iusti:
tie iudicis:vt nobis et in luctu sit pena morientis proxi
mi:et rursus in gaudium vertat exhibita equitas iudi:
cantis dei:quatenus nec pereūti homini existamus ad:
uersarij:nec iudicāti deo inueniamur ingrati. Beatus
igitur Job/qr cūcta in aduersitate odia perfecte calca:
uit/dicat:Si gauisus sum ad ruinam eius qui me ode:
rat:et exultaui q̄ inuenisset eum malum. quia videlicet
et inimicum diligēs/dum aduersario ruenti cōdoluit:
in malis illi⁹ ipse ad bonum creuit: vt inde iste ad beni
gnitatem cresceret/vnde illum mala que merebatur in:
uenissent. Quia vero sepe nonnulli eos quos sibi aduersa:
rios estimant/maledictione feriūt:qm̄ virtute nequaq̄
possunt (in quib⁹ patēter apparet que mala si possent fa
cerent:qr ea que facere nequeūt/imprecari minime desi:
stunt) beatus Job ostendēs se a culpa etiā maledictio:
nis alienum/secutus adiūxit [Non enī dedi ad peccan:
dum guttur meū/ vt expeterem malediceṡ aīam eius.]
Peccaret quippe si hoc optaret a deo fieri:qđ ipse face:
re vel oīno nō posset:vel si posset/minime deceret. Nam

L

qui maledictionibus inimicum impetūt:quid aliud in
illo facere deum volunt/nisi qđ ipsi facere aut nequeunt
aut erubescūt? Mortem nāq; aduersario exoptant:quā
et si possunt/inferre metuunt:ne aut perpetrati homici:
dij rei teneantur: aut iniqui appareant etiam cum sint.
Quid est ḡ deo dicere:occide quē odi/nisi apertis ei vo:
cibus clamare: Hoc fac meo aduersario qđ me in illum
facere nec peccatorem decet? In quibus profecto vobis

Luce.vj.
j.Pet.iij.

pensandum nobis est vbi iste vir legerat:Diligite inimi
cos vestros.et vbi legerat:Benedicite/et nolite maledi
cere. Et rursum. Non reddentes malum pro malo:nec
maledictum pro maledicto. Sed exterius non audita
superne gratie precepta seruabat: qr hec in mente illius
sancti spūs afflatus scribebat. Cui tamen minus esset
q̄ positos extra diligeret:nisi et interius viuentes se:
cūq; quotidie conuersantes etiam familiares aduersa:
rios toleraret. Unde subiungit:

¶ S. Qr sancti viri multos ex domesticis suis exopta
tores mortis sue equanimiter tolerant.

¶ Si nō dicerūt viri tabernaculi mei:quis det de car:
nibus ei⁹ vt saturemur? Que nimirꝫ sentētia pōt quoq;
per mysteriū ex voce redēptoris intelligi. Uiri quippe
ei⁹ tabernaculi de carnib⁹ illi⁹ saturari cupierūt:vel iu:
dei scꝫ ꝑsequētes/vel gētiles credentes: qr et illi moliti
sunt corpus illi⁹ quasi cōsumēdo extinguere:et isti esu:

M

riētem mētem suā desiderāt quotidiane immolationis
sacrificio de ei⁹ carnibus satiare. Capłm.xij.

SEd nūc solius historie virtutem sequētes:pen
semus q̄ta fortitudine sancti viri animus ex:
tra intraq; sollicitus ad oīa paraē. Qui si iniu
ste agētibus aut vnq̄ per silētium cederet:aut per recti:
tudinem nō cōtrairet/ꝓfecto aduersarios nō habuisset.
Sꝫ in eo q̄ viās vite tenuit:exoptatores sue mortis inue
nit. Foris patentes aduersarios ptulit/intus latentes.
Minor est aūt virtus certaminis/foris quēpiam videre
mala que superet:et intus qđ toleret non habere. Perfe
cte aūt magnitudinis laus est aduersa ꝑpeti:et exterius
fortiter/et interi⁹ clemēter. Nam sunt nōnulla q̄ in ipsa
quoq; familiaritū cōuersatiōe corrigi nequeūt sine culpa
corrigētis:atq; ideo cū vel corrigētē indignant:vel oīmo:
do hec agentem grauāt/magna magisterij arte dissimu:
landa sunt:ipsaq; hac dissimulatione tolerāda. Que cō:
tra nos illata cit⁹ a corde laxam⁹/si nr̄a circa ꝓximos
errata cognoscimus. Uñ bene q̄q; per Salomonem dr:

Eccle.vij

Cūctis sermonib⁹ qui dicūē/ne accōmodes cor tuū: ne
forte audias seruū tuū maledicētē tibi. Scit enī tua cō:
sciētia qr et tu crebro maledixisti alijs. Dū enī pensam⁹
quales erga alios fuim⁹/esse circa nos tales alios min⁹
dolemus:qr aliena iniustitia in nobis vindicat/qđ in se
iuste nostra conscientia accusat. Sequitur.

¶ S. Quante hospitalitatis sanctus Job fuit / cuius
ostium patens peregrinus et viator inuenit.

¶ Foris non mansit peregrin⁹:ostium meū viatori pa:

A tulit. Quia teste Paulo/charitas patiēs ꝛ benigna de:
j.Co.xiij. scribitur: per patiētiam aliena mala equanimiter tole:
rat:per benignitatem quoqꝫ bona misericorditer impē:
dit sua. Unde beatus Job ꝛ patiēter domesticos male:
dicētes pertulit:et viatores atqꝫ peregrinos apud se be
nigne suscepit: illis morum exempla tribuēs/istis exte:
rioꝝ ope cōcurrēs: illis ꝑ māsuetudinem non concitus
ad irascēdum:istis ꝑ misericordiam ad subueniendum
paratus. Uir etenim sanctus redēptorem gñis humani ꝑ
ꝓphetie spiritū intuens/predicamēta q̄ꝫ illi⁹ in opere
Luce.vj. seruabat:qb⁹ nos admonet:dicēs. Dimittite/et dimitte
tur vobis:date/et dabit vobis. Dare nāqꝫ ad res ꝑtinet
quas exteri⁹ habem⁹:dimittere aūt ad relaxādum dolo
rem quē interi⁹ ex aliena culpa cōtrahim⁹. Sed sciēdū
qꝛ qui dimittit ꝛ non dat:etsi nō plene operat⁹ est/melio
rem tñ partē mie tenuit. Qui aūt dat/et minime dimit:
tit/oīno miam nullā facit: qꝛ ab oīpotēte deo munus ex
manu nō accipit/qḋ corde obligato in malitia ꝓfertur.
Mūdari etenī debet prius anim⁹ qui eleemosynā ꝓbet:
qꝛ omne qḋ datur deo/ex dātis mente pensatur. Cūcta
itaqꝫ malitie macula ab interiori nostro hoīe cogitatio:
nis immutatione tergenda est: qꝛ iram iudicis placare
nescit oblatio/nisi ex mūditia placeat offerētis. Ubi scri
Gen.iiij. ptum est: Respexit deus ad Abel ꝛ ad munera eius: ad
Cain aūt ꝛ ad munera ei⁹ non respexit. Neqꝫ etenim sa:
B crum eloquium dicit: Respexit ad munera Abel/et ad
Cain munera nō respexit:sed prius ait quia respexit ad
Abel:ac deinde subiunxit: Et ad munera eius. Et rur:
sum dicit quia non respexit ad Cain: ac deinde subdi:
dit: Nec ad munera eius. Ex dātis quippe corde id qḋ
datur accipit. Idcirco nō Abel ex muneri b⁹:sꝫ ex Abel
munera oblata placuerunt. Prius nāqꝫ ad eū legit dñs
respexisse q̄ dabat/q̄ꝫ ad illa que dabat. Unde bene bea:
tus Job dictur⁹ nobis in hospitalitatis gr̃a largitatem
suā/prius circa aduersarios ꝓtulit patiētiam ꝛ benigni
tatem suā;ꝙ de ruina nō exultauit inimici:ꝙ verbis ma
ledicis ꝑsecutores suos nō impetijt/ꝙ seuiētes intrinse
cus equanimiter tolerauit:et tunc demū hospitalitatis
sue munificētiam ꝓtulit:vt audito scꝫ narrationis eius
ordine/discam⁹ qꝛ exteriora munera ex interna cordis
mūditia cōdiūtur:vt virtutū ei⁹ cōtexio lectorē doceat/
qualis apḋ se esse debeat/cū exteriora bona alijs submi
nistrat. Sed q̄s se inter tāta virtutū culmina sanctū esse
non crederet? Quis nō vtcūqꝫ ipsis tot meritis tentare:
tur:vt si qñ vt homo delinqueret/delictū suū hoib⁹ noī:
let innotesci:et leue esse crederet/si q̄d in minimis pecca
ret:culpāqꝫ suā mallet silētio tegere/q̄ꝫ voce cōfessionis
aperire? Sepe nāqꝫ cōtingit vt elat⁹ virtutib⁹ animus/
dum multa bona in estimatione ꝓximoꝝ de se spargi co
C gnouerit:agnosci non velit si q̄d est qḋ reprehensibiliter
facit. Quas vcꝫ erroris tenebras idcirco mens tolerat:
qꝛ cordis oculū tumor grauat. Unde beatus Job inter
tot eximia facta virtutū/qui tam summus extitit in ope
ratione/vt demōstraret q̄ꝫ humilis fuerit in mēte:proti:
nus adiūgit: Si abscōdi quasi homo peccatum meum:
et celaui in sinu meo iniquitatem meam.

¶ S. Qꝫ quasi homo abscondit peccatum qui ad imi:
tationem primi hominis vel erubescit confiteri qḋ ma:
lefecit/vel defendit. Capitulum.xiij.

Hec sunt nāqꝫ vere humilitatis testimonia: et
iniquitatem suā quēqꝫ cognoscere/et cognitā
voce cōfessionis aperire. At cōtra vsitatū hu:
mani generis vitiū est:et labendo peccatum cōmittere/
et cōmissum negādo abscōdere/et cōuictum defendēdo
multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hoīs hec aug:
mēta nequitie ducimus:ex quo ipsam radicem traxim⁹
culpe. Sic nāqꝫ ille dum lignū vetitū contigisset/abscō:
dit se a facie domini inter ligna paradisi. In qua abscō
sione scꝫ qꝛ deum latere nō poterat: non latēdi effectus
describit/sed affect⁹ notat. Qui cū argueret a dño ꝙ de
Gen.iij. ligno vetito cōtigisset/ilico respōdit: Mulier quā dedi:
sti mihi sociā:ipsa mihi dedit de ligno/et comedi. Ipsa
quoqꝫ mulier inquisita respōdit/dicēs. Serpēs decepit
me: ꝛ comedi. Ad hoc quippe requisiti fuerant/vt pecca
tum qḋ transgrediēdo cōmiserāt/confitendo delerent.
Unde ꝛ serpens ille persuasor qui non erat reuocādus
ad veniā:non est de culpa requisitus. Interrogat⁹ itaqꝫ
homo est vbi esset:vt perpetratā culpam respiceret/et cō
fitēdo cognosceret q̄ꝫ lōge a cōditoris sui faciē abesset. D
Sed adhibere sibimet vtriqꝫ defensionis solatia/q̄ꝫ con
fessionis elegerūt. Cūqꝫ excusare peccatū voluit vir per
mulierem/mulier per serpētem: auxerūt culpam quam
tueri conati sunt:oblique Adam dñm tāgēs/ꝙ ipse pec:
cati eoꝝ auctor extiterit/qui mulierem fecit: et eua cul:
pam ad dñm referēs/q̄ serpentem in paradiso posuisset.
Qui enī ore diaboli fallentis audierāt: Eritis sicut dij.
qꝛ deo esse siles in diuinitate nequiuerūt/ad erroris sui
cumulum deum sibi facere similem in culpa conati sunt.
Sic ergo reatum suū dum defendere molitūtur:addide
runt: vt culpa eoꝝ atrocior discussa fieret/q̄ꝫ fuerat ꝑpe:
trata. Unde nunc q̄ꝫ humani gñis rami ex hac adhuc
radice amaritudinem trahunt:vt cum de vitio suo q̄sqꝫ
arguitur:sub defensionum ṽba quasi sub quedam se ar:
boꝝ folia abscōdat:ꝛ velut ad quedam excusationis sue
opaca secreta faciem cōditoris fugiat/dum non vult co
gnosci quod fecit. In qua videlicet occultatione non se
dño/sed dñm abscōdit sibi. agit quippe ne oīa videntem
videat:non aūt ne ipse videatur. Quo cōtra cuiqꝫ pecca:
tori iam exordium illuminationis est humilitas confes
sionis: qꝛ sibimet ipsi iam parcere renuit/qui malum nō
erubescit cōfiteri qḋ fecit:et qui defendēdo accusari po
tuit/accusando se celerrime defendit. Unde ꝛ mortuo
lazaro qui mole magna premebatur: nequaq̄ꝫ dr̄ Reui:
Joan.xj. uisce:sed Ueni foras. Ex qua scꝫ resurrectione que ge:
sta ī illi⁹ est corpore:signatur qualiter nos resuscitemur
in corde:cum videlicet mortuo dr̄ Ueni foras:vt nimiꝝ
E homo in peccato suo mortuus/et per molem male cōsue
tudinis iam sepultus/qꝛ intra cōsciētiam suam abscon:
sus iacet per nequitiam:a seipso foras exeat per cōfessio:
nem. Mortuo enī veni foras dr̄: vt ab excusatione atqꝫ
occultatione peccati ad accusationem suam ore ꝓprio
ij.Re.xij. exire ꝓuocetur. Unde Dauid ꝓpheta ab illa tanti mo:
le facinoris reuiuiscens:ad vocem dñi quasi foras exijt/
dū per Nathan correptus/qḋ fecerat accusauit. Quia
igitur hec occultationis culpa in humano genere vehe:
mente excreuit:bene beatus Job cū diceret: Si abscō:
di peccatum meū/interposuit/Quasi homo. Hominis
quippe esse proprium conspicit quod ex parētis veteris
imitatione descēdit. Ubi apte subditur: Et celaui in si:
nu meo iniquitatem meam.

¶ S. Qꝫ ꝑfecte humilitatis indiciū sit peccata ꝛ vltro
accusare:et alijs accusantib⁹ nō negare. Capi.xiiij.

Scriptura etenī sacra plerūqꝫ sinū ponere pro
mēte cōsueuit:sicut voce eccl̃ie de ꝑsecutorib⁹
nostris / qui nobis natura quidē cōiūcti sunt/
Psalm. lxxviij. sed vita disiūcti:per psalmistam dr̄: Redde vicinis no:
stris septuplum in sinu eoꝝ. Ac si aperte diceret: In mē
te sua recipiāt hoc qḋ in nostris corporib⁹ seuiētes ope:
rantur: vt dum nos exteri⁹ ex parte puniūt/ipsi interi⁹
ꝑfecte puniātur. Quia igitur sinus secretū mētis acci:
F pitur:in sinu iniquitatem celare/est hāc in cōsciētie lati
bulis occultare: nec per confessionem detegere/sed per
Jaco.v. defensionem velare. Quo cōtra Jacob⁹ dicit: Cōfitemi:
ni alterutrū peccata vestra:et orate ꝓinuicem vt salue:
Prouer. xxviij. mini. Salomon quoqꝫ ait. Qui abscōdit scelera sua/nō
dirigetur: q̄ aūt cōfessus fuerit ꝛ dereliquerit ea/miam
cōsequetur. Sed inter hec sciēdum est ꝙ plerūqꝫ hoīes
et culpas confitētur/et humiles non sunt. Nam multos
nouimus q̄ arguēte nullo/petōres se esse cōfitētur:cū ho
de culpa sua fuerint fortasse correpti/defensionis patro:
cinium querūt/ne petōres esse videātur. Qui si tūc cum
id sponte dicūt/petōres se esse veraci humilitate cogno:
scerēt:cū arguūtur ab alijs/esse se qḋ confessi fuerāt/non
negarēt. Que in re indicia vere confessionis sunt:si cum
quisqꝫ se petōrem dicit:id de se dicēti etiā alteri non cō:
Prouer. xviij. tradicit. Nam qꝛ scriptum est: Iustus in principio accu:
sator est sui:non magis petōr/sed iustus videri appetit:
cum peccatorem se quisqꝫ nullo arguēte cōfitetur:sꝫ cō:
fessionis veritatem ꝓbat/cū alter malū qḋ fecimus in:
crepat. Qḋ si supbe defendim⁹:liquet qꝛ petōres nos ex
nobis ficte dicebamus. Unde summopere curādum est
vt mala que fecim⁹/et spōte fateamur:et hec alijs arguē
tibus nō negemus. Supbie quippe vitiū est/vt qḋ de se
fateri quisqꝫ quasi sua sponte dignatur / hoc sibi dici ab
alijs dedignetur. Beatus itaqꝫ Job q̄ꝫ̃te fuerit humili:
tatis ostēdit/qui se ꝛ inter aduersarios nouerat viuere:

G

et tamen nõ verebatur culpas voce cõfessionis aperire. Sed notãdum q̄ superi⁹ virtutes suas loquitur/inferi⁹ peccatum fatetur. Hinc eñ liquido demonstrat q̄ vera de bonis suis dixerat/qui noluit tacere de malis. Modo virtutes suas indicat/modo culpam: q2 et ꝑpetrasse rit peccatũ et non tacuerit manifestat. Unde certissime apparet quãte mũditie in oipotentis dei oculis fuerit: qui ꝛ vitauit mala ne cõmitteret:et tamen que eũ cõmittere contigit/hoib⁹ non abscõdit:quatenus ei ꝛ iustitie sit gloria declinasse peccatum:et iustitie custodia qđ nõ potuit declinare/prodidisse. Uideatur vir iste cuilibet magnus in virtutib⁹ suis/mihi certe sublimis apparet etiã in peccatis suis. Mirentur in eo q̄ volũt castitatiu cõtinẽtiam:mirẽtur integritatem iustitie:mirẽtur viscera pietatis: ego in eo non minus admiror confessionem humillimam peccatoꝝ/q̄ tot sublimia gesta virtutum. Scio enim q̄ per infirmitatis verecũdiam plerũq3 grauioris est certaminis cõmissa peccata ꝓdere/q̄ non admissa vitare:et vnũquodq3 malum q̄uis robustius vitetur/tamen humili⁹ proditur. Beatus ergo Job qui tot magnis operibuu fultuu confiteri culpam nõ erubuit/ ostendit in virtutibus q̄ humilis fuit. Sed q2 ex humilitate vera secura semper auctoritas nascitur/ et tãto fortis nil metuat/q̄to ad rerum culmina animus per elationiu desiderium non anhelat/expressa confessione peccati/recte subiũgitur: [Si expaui ad multitudinem nimiam/et despectio ꝓpinquoꝝ terruit me:et non magis tacui/nec egressus sum ostiũ.] Magna est securitas cordiu/nil cõcupiscẽtie habere secularis. Nam si ad terrena adipiscẽda cor inhiat/securũ tranquillũq3 esse nullatenus potest:q2 aut nõ habita cõcupiscit vt habeat: aut adepta metuit ne amittat:et dũ in aduersis sperat ꝓspera/in ꝓsperis formidat aduersa:huc illucq3 quasi q̄busdam fluctib⁹ voluit:ac per modou varios reꝝ alternantium mutabilitate versatur. Capitulum xv.

H

Si vero semel in appetitione supne patrie forti stabilitate anim⁹ figitur:minus rerum tẽporalium perturbatione vexatur. A cũctis q̄ppe externiu motib⁹ eãdem intentionem suã quasi quẽdam secretissimum secessum petit : ibiq3 incõmutabiliter inherẽs/et mutabiliu cũcta transcẽdẽs/ipa iam tranquillitate quietis sue in mundo extra mũdum est. Excedit ꝓfecto ima oia intentione summoꝝ:et cũctis reb⁹ quas non appetit/libertate quadã se supesse sentit:nec tẽpestatem reꝝ tẽporalium intus sustinet/quã intuetur foris: q2 terrena oia que cõcupita opprimere mẽtem poterãt/ despecta subtertacẽt. Unde bene per ꝓphetam dicitur: Statue tibi speculam. vt dum quisq3 speculat̃ sũma/superemineat infimis. Hinc etiam Abacuc dicit: Sup custodiam meã stabo. Stat quippe super custodiam suã/ qui per solertiã discipline/terrenis desiderijs non succũbit/sed supeminet:vt dum semper stantem appetit eternitatem/infra se sit ei omne qđ transit. Cũ q2 sanct⁹ vir quãtalibet virtute ꝓfecerit/eũ in hac vita positũ adhuc extrinsecus carnis infirmitas premit (vnde scriptũ est: Ꝙ̄uis in imagine dei ambulet homo/tñ vane conturbatur)plerũq3 agit̃ vt ꝛ turbet̃ exteri⁹/ ꝛ imperturbabilis duret interi⁹:et qđ vane cõturbari potest/de infirmitate carnis sit:q̄uis in imagine dei ambulet de virtute mentis:quatenus ꝛ roboretur intus diuino adiutorio:et tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Ubi bene Abacuc iteꝝ vnã sentẽtiam ꝓtulit ad vtraq3 seruiẽtem. Ait enim. Et introiuit tremor in ossa mea:et subtuu me turbata est virt⁹ mea. Ac si diceret: Non mea virtus est in qua superi⁹ raptus imperturbabilis maneo:sed mee infirmitatis est/in qua inferi⁹ turbor. Ipse ergo super se impturbabilis est:ipse sub se ꝑturbabilis:q2 sup se ascẽderat/inq̄tum rapiebat̃ ad sũma: et sub semetipso erat/ inq̄tum adhuc reliquias trahebat in infima. Ipse sup se imperturbabilis est:q2 i dei iam cõtẽplationem transierat. Ipse sub se ꝑturbabiliu:q2 sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Huic sentẽtie Dauid ꝓpheta concinẽs ait. Ego dixi in excessu mentis mee:oĩs homo mẽdax. Cui respõderi potest:Si oĩs/et tu. Falsaq3 iam erit sentẽtia quam mendax ipe ꝓtulisti. Si ṽo ipse non es mẽdax/vera tam sentẽtia non erit:q2 dũ tu verax es/ non oĩs homo cognoscitur mendax. Sed notandum est q̄ premittit:Ego dixi in excessu mẽtis mee. Per excessum ergo mentiu etiam semetipm transijt / cum de hoĩs qualitate definiuit. Ac si patẽter dicat: De falsitate oĩm hoim inde verã sentẽtiam ꝓtuli/vnde ego ipe sup hoiem fui. Intãtum ṽo ꝛ ipe mendax inq̄tum homo: intãtum autem oino non mẽdax/inq̄tum per excessum mẽtiu super hoiem. Sic itaq3 hic perfecti oẽs:q̄uis adhuc aliqđ turbulẽtum de infirmitate carnis tolerãt:iam tñ intrinsecus tranquillissimo secreto perfruũtur per cõtẽplationem mẽtis : vt quicq̄đ acciderit exteri⁹/in nullo turbet interius. Unde beatus Job securitatem in se esse mentis ostendens : postq̄ de se tot virtutum predicamenta protulit/hoc qđ premisimus secutus adiunxit.

Margin: Hiere. xxxi. — Abacuc. ij. — ps. xxxviij — I — Ps. cxv. — K

¶ S. Q2 sancti eos non timeãt a quib⁹ nihil expectãt: et contẽpti a ꝓximis cum omni patiẽtia sustinẽtes/ad contumelias nec verbum reddunt. Caplm. xvj.

Si expaui ad multitu dinem nimiam: et despectio ꝓpinquoꝝ terruit me:et non magis tacui: nec egressus sum ostium.] Ac si aperti⁹ dicat. Turbatiu contra me extrinsecus alijs/ipe in me intrinsecus impturbabiliu mansi. Quid nãq3 i hoc loco ostiũ/ nisi os debemus accipere? Per hoc quippe quasi egredimur/dum verbiu quibus possumus secreta nostri cordis aperimus:et quales intus manemuu in consciẽtia/ tales foras egredimur per linguã. Sunt ṽo nõnulli qui oino despici metuũt:ac ne viles fortasse iudicẽtur/sapiẽtes videri appetũt. Hi cogũtur ostium egredi:q2 pulsati cõtumelijs/q̄ magni apud se lateãt/loquẽtes denunciant. Dũq3 per impatientiam victi/quedã de se que nesciebantur produnt/tanq̄ per oriu ostium egrediuntur. Unde beatuu Job dicturuu q̄ oris ostium non fuisset egressus/bene premisit/tacui : q2 videlicet impatientia turbatus/a domo consciẽtie exisset/si tacere nescisset.

L

¶ S. Q2 exemplo domini/ibi de doctrina celesti silendum est vbi auditoreu non ad edificationem/sed ad curiositatem conueniunt.

¶ Sãcti etenĩ viri in cõmotionis tẽtatione semetipos ostẽdere oino refugiũt:et cũ audiẽtib⁹ ꝓdesse nequeũt/ etiã despici tacẽteu volũt:ne de sapiẽtie sue ostẽtatione gloriẽtur. Cũq3 aliquid dicũt prudẽter:non querũt gloriam suã/sed auditoꝝ vitam. Cum ṽo cõspiciũt q2 auditoꝝ vitã loquẽdo lucrari non possunt ; tacẽdo abscõdũt sciẽtiã suã. Ad imitãdum q̄ppe viã dñi:quasi ad quoddam nobis ꝓpositum signum currim⁹. Ipse enĩ q2 Herodem vidit nõ profectũ querere/sed signa vel sciẽtiam velle mirari:requisitus ab eo tacuit : et q2 cõstãter tacuit/ ab eo irrisus exiuit. Scriptum nãq3 est. Herodes aũt viso Jesu gauisus est valde:erat enĩ cupiẽs ex multo tempore videre eũ:eo q̄ audiret multa de illo:et sperabat signum aliqđ videre ab eo fieri. Ubi subditur. Interrogabat aũt illũ multis sermonib⁹:at ipe nihil illi respondebat. Tacens ṽo dñs q̄ sit despectus ostenditur/cum illic protinus subinfertur. Spreuit aũt illum Herodes cũ exercitu suo/et illusit . Qđ videlicet factum oportet nos audientes discere:vt quotiẽs auditores nostri/nostra volũt quasi laudãda cognoscere:non aũt sua puersa mutare:oino taceam⁹:ne si ostẽtationis studio verbum dei loquimur/et illoꝝ culpa que erat/esse non desinat:et nostra que non erat/fiat. Capitulum xvij.

Margin: Lu. xxiij. — M

Dicat fortasse aliq̄s: Unde nouimus quo corde q̄s audiat? Sed multa sunt que audiẽtis animum produ̇t:maxime si auditores nostri et semp laudãt qđ audiũt:et nunq̄ qđ laudãt sequũtur. Hãc inanem loquẽdi gloriã predicator egregi⁹ fugerat cũ dicebat: Non enĩ sumuu sicut plurimi/adulterantes verbũ dei/sed ex sinceritate:sicut ex deo corã deo in xp̄o loquimur. Adulterari nãq3 verbũ dei/est aut aliter de illo sentire q̄ est : aut ex eo non spũales fruct⁹/sed adulterinos fetus querere laudis humane. Ex sinceritate vero loqui est/nil in eloquio extra q̄ oporteat querere. Sicut ex deo aũt loquitur / qui scit nõ se a se habere/sed ex deo accepisse qđ dicit. Coram deo ṽo loquit̃/qui i omni qđ dicit:non humanos fauores appetit / sed oipotentis dei presentie intẽdit:non suam/sed auctoriu gloriam requirit. Qui aũt scit quidem ex deo se accepisse quod dicit:et tamen dicẽdo ꝓpalam gloriam querit:sicut ex deo loquitur /sed non coram deo:q2 eum quem cordi suo nõ proponit cum predicat/quasi absentem putat. Sed sancti viri ex deo loquuntur et coram deo; quia ab eo se sci:

Margin: ij. Cor. ij.

A

unt habere quod dicũt: ꝛ ipsum suis sermonibus adesse iudicē adiutorēq; cōsiderant. Unde fit vt cum se a proximis despici agnoscunt / suaq; dicta vite audientium non prodesse / abscondant q̄te virtutis sint: ne si secretũ cordis inutiliter sermo prolatus aperiat / ad inanē gloriam prorũpat. Beatus igitur iob inter obstinatas mētes non appetens ex virtutis sue patefactione clarescere / ait: Si despectio propinquorũ terruit me / ꝛ non magis tacui: nec egressus sum ostium. Qui enī per humilitatem solidus / nequaq; despici timuit: hunc vt foras lingua eijceret / impatientia non euicit. Ubi bene premittitur. Si expaui ad multitudinē nimiā. vt cuius constātie fuerit agnoscatur: quia videlicet nequaq; terret exterius numerus hominum: quem non deuastat interius turba vitiorum. In hac etenim vita qui nulla prospera appetit / nulla procuidubio aduersa pertimescit. Que scꝫ ṽba si ad intellectũ mysticum ptrahim⁹ / i eis citius operationē nostri redēptorꝭ inuenim⁹. Ipse quippe ad multitudinem nimiā nō expauit / q̄ pscutores suos cum gladijs ꝛ fustibus venientes / vna tm̄ rñsiōe perculit / dicens. Ego sum. Ipsum despectio propinquorum nō terruit: qui nos ab eternis supplicijs liberās / palmas in facie equanimiter accepit. Ipse tacuit / ꝛ ostium egressus non est: qui sub ipsa iam hora passionis cũ humanitatis

B

infirma patere / diuinitatis potentiam exercere noluit. Mediatori quippe dei ꝛ hominũ quasi egredi ostiũ fuisset: si cum teneretur vt homo / maiestatis sue potētiā voluisset ostēdere: ꝛ per diuinitatis magnitudinem / suscepte carnis infirma transire. Ut enim apertus homo mori posset / de⁹ mãsit occult⁹: q2 si cognouissent / nunq; dominũ glorie crucifixissent. Non est ergo egressus ostiũ: qui ꝛ requisitus a pilato tacuit: atq; inter persecutorum manus ꝛ corpus passioni obtulit / qđ pro electis assumpserat: ꝛ resistētibus noluit demōstrare quod erat. Unde etiā p psalmistā dicit: Posuerũt me i abominationē sibi: tradit⁹ sum / ꝛ non egrediebar. Cũ enī despiceret q2 hō videbat / egressus esset: si occultā maiestatē suā ostētare voluisset. Sed q2 infirmitatē pdidit / potētiā abscondit: in eo q persecutoribus suis incognitus mansit / ad eos minime exiuit. Qui tñ ad electos exit: q2 diuinitatꝭ sue suauitatem querētib⁹ aperit. Unde et per pphetam dicit. Existi in salutem populi tui: vt saluos facias christos tuos. Sequitur:

Marg.: j. Cor. ij. — Psalm. lxxxvij. — Abac. iij.

❡ S. Q2 efficaciores voces in auribus dei habeāt desideria sancta / q̄ verba clamorosa. Capitm. xviij.

Quis mihi tribuat adiutorem / vt desiderium meum oipotēs audiat?] Sanctus vir postq̄ tot virtutum suaꝝ sublimia gesta narrauit: sciens q suis meritis ad summa puenire nequeat / adiu-

C

torem querit. Et quē nimirꝫ nisi vnigenitum dei filium cōtēplatur / qui humanā naturam in hac mortalitate laborātem dũ suscepit adiuuit? Ipse q̄ppe adiuuit hoiem factus homo: vt q2 puro homini via redeundi non patebat ad deũ: via redeũdi fieret per hoiem deum. Longe quippe distabamus a iusto et immortali / nos mortales et iniusti. Sed inter ꝛ immortalem iustum ꝛ nos mortales iniustos apparuit mediator dei ꝛ hoim mortalis et iustus: q̄ et mortē haberet cũ hoib⁹ / et iustitiam cũ deo: vt q2 per ima nostra lōge distabam⁹ a summis: in seipso vno iūgeret ima cũ summis: atq; ex eo nobis via redeũdi fieret ad deũ / quo summis suis ima nostra copularet. Hũc ḡ beatus Job per totius ecclesie significationem loquēs / mediatorem requirit: q̄ cũ dixisset: Quis mihi tribuat adiutorem / apte subdidit: [Ut desideriũ meũ oipotēs audiat.] Sciebat quippe q ad requiem liberationis eterne / humane preces nisi per aduocatũ suũ audiri non possent. de quo per Joānem aplm̄ dr̄: Si quis peccauerit / aduocatum habemus apud patrem Jesum xp̄m iustum: et ip̄e est ppitiatio p pctis nostris: non pro nostris aũt tm̄ / sed etiā pro toti⁹ mũdi. De quo Paulus aplꝯ dicit. Christus Jesus q̄ mortuus est p nobis / imo q̄ et resurrexit: q̄ est in dextera dei: q̄ etiā interpellat pro nobis. Unigenito enī filio p hoie interpellare est / apud coeternũ patrē seip̄m hoiem demōstrare. eiq; pro humana natura rogasse / est eādem naturam i diuinitatis sue celsitudine suscepisse. Interpellat igitur pro nobis dñs non voce / sed miseratione: q2 qđ dānari in electis noluit suscipiēdo liberauit. Adiutor ḡ queritur vt desiderium

Marg.: j. Joan. ij. — Ro. viij.

exaudiatur: q2 nisi pro nobis interpellatio mediatoris intercederet / ab aure dei pcul dubio nostraꝝ precũ voces silerēt. Notādum q̄q; est / q nequaq; dicitur preces:

D

sed desideriũ meũ oipotēs audiat. Uera quippe postulatio non in oris est vocibus / sed in cogitationibus cordis. Ualentiores nāq; voces apud secretissimas aures dei non faciũt ṽba nostra / sed desideria. Eternam etenī vitā si ore petimus / nec tñ corde desideramus / clamantes tacemus. Si ṽo desideramus ex corde / etiam cum ore cōticescim⁹ / tacētes clamam⁹. Hinc est q in eremo populus vocib⁹ perstrepit: et Moyses a strepitu ṽboꝝ tacet: et tñ silens aure diuine pietatis auditur / cui dicitur: Quid clamas ad me? Intus ḡ in desiderio est clamor secretus / qui ad humanas aures nō peruenit: et tamen auditum cōditoris replet. Hinc est q Anna ad tēplum pergens: ore quidem tacuit / et tñ tot sui desiderij voces emisit. Hinc in euāgelio dñs dicit: Intra in cubiculum tuũ / et clauso ostio tuo ora patrē tuũ in abscōdito: et pater tuus q̄ videt in abscōdito / reddet tibi. Clauso quippe ostio petit in cubiculo: qui tacēte ore in cōspectu supne pietatꝭ fundit affectũ mētis. Et vox auditur in abscōdito / cũ per sancta desideria silenter clamatur. Unde recte q̄q; per psalm̄. dr̄: Desiderium pauperꝝ exaudiuit dñs: preparationē cordis eoꝝ audiuit auris tua. Sed beatus Job quē sibi in exaudiēdo desiderio adiutorem q̄rat / subiũctis ṽbis aperit dicēs. Capm̄. xix.

Marg.: Uera postulatio ñ est in oris vocib⁹: sꝫ in cordis cogitationib⁹: nam desideriũ omipotēs audit. — Mat. vj. — Psa. lx.

Et librum scribat ipse qui iudicat.] Quia enī

E

timēti adhuc populo lex est transmissa per seruum: diligētib⁹ vero filijs euangelij gratia est collata per dñm: qui ad redēptionem nostram veniens / nouum nobis testamētum cōdidit: sed de eiusdem nos testamēti mādato discutiēs / q̄nq; etiā iudex venit: necessarium non est vt per expositionem clarescat: q2 librũ scribit ip̄e qui iudicat. Ipsa enī per se veritas dicit: Pater non iudicat quēq̄: sed omne iudicium dedit filio. Erit ergo tũc auctor iudicij / qui nũc est cōditor libri: vt tũc districtus exigat / qđ modo mansuctus iubet. Sic nāq; quotidie conspicimus q magistri pueris elemēta litterarum blandiētes imponũt: sed hec ab eis seuiētes exigunt: et que dant cum mansuetudine / cũ verbere requirunt. Blanda nāq; nũc sonant eloquij diuini mandata: sed erũt aspera in exactione sentiēda. Mansueta modo est admonitio vocātis: sed tũc districta vētura est iustitia iudicis: eo q certum est q2 nihil vel minimi mādati sine discussione pretereat. Quo videlicet pstat / q2 librũ scripsit ip̄e qui iudicat. Quem scꝫ librum noui testamēti / q2 ip̄e per se humani generis redēptor in extremo cōderet: bene Ezechiel ppheta denũciat / dicēs: Ecce sex viri veniebāt de via porte superioris q̄ respicit ad aquilonem: et vniuscuiusq; vas interitus in manu eius. Uir quoq; vnus in medio eoꝝ vestitus lineis / et atramentarium scriptoris ad renes eius. Quid nāq; aliud in sex viris veniētib⁹ / nisi sex etates humani generis designant? Qui de via porte superioris veniũt: q2 a conditione paradisi sicut ab ingressu mũdi a superiorib⁹ generationibus euoluũtur. Que porta ad aquilonem respicit: q2 vex

F

mens humani generis vitijs aperta / nisi calorem charitatis deserēs / torporem mētis appeteret: ad hāc mortalitatis latitudinē non exisset. Et vniuscuiusq; vas interitus in manu ei⁹: q2 vnaqueq; gñatio singulis quibusq; etatib⁹ euoluta / ante redēptoris aduētum in sua operatione habuit / vñ penā dānationis sumpsit. Uir q̄q; vn⁹ in medio eoꝝ vestit⁹ lineis: q2 redēptor noster etiam de sacerdotali tribu iuxta carnē parētes habere dignat⁹ / vestitus lineis venire phibet. Uel certe q2 linũ de terra: non aũt sicut lana de corruptibili carne nascit: q2 indumētum sui corporis ex matre virgine / non aũt ex corruptione cōmixtionis sumpsit: pfecto ad nos vestitus lineis venit. Et atramētarium scriptoris ad renes eius. In renibus posterior corporis pars est. Et q2 ipse dñs postq̄ pro nobis mortuus est / et resurrexit ꝛ ascēdit i celum: tunc testamētum nouum per aplos scripsit: vir iste atramētarium ad renes habuit. Qui enī scripturam testamenti noui postq̄ decessit condidit / atramentarium quasi a tergo portauit. Hoc ergo atramētarium viro lineis vestito inherere considerat / qui dicit: Et librũ scribat ipse qui iudicat. Sed cur beate Job ab eo q̄ iudex est / librum scribi desideras? Sequitur.

Marg.: Joā. v. — Ezech. ix.

G

¶ S Ꝙ noui testamēti librū antiqui sancti legere desiderabāt: i quo est ⁊ doctrina pfectoꝝ opeꝝ/et certitudo premij post cōpletionem preceptoꝝ. Caplm.xx.

Vt in humero meo portem illū: ⁊ circūdē illū quasi coronā mihi.] Librū quippe i humero portare/est scripturā sacrā operādo pficere. Et notandum ꝙ ordinate describit et prius in humero portare: ⁊ postmodū sicut corona circūdari: qꝛ vez sacri eloquij mādata/si modo bene portātur in opere/post nobis coronam victorie exhibent in retributione. Beatus aūt Job cur scribi librū a iudice postulat: q ad testamēti noui puenire tpa non valebat? Sed sicut sepe iam dictum est/electoꝝ vocib⁹ vtit: atqꝫ ex eoꝝ significatione postulat/qḋ profuturū eis p oīa preuidebat. Ipse nāqꝫ p spiritū hunc apud se librū iam dudū tenebat/quē per grām aspirationis acceperat ⁊ viuēdo cognoscere/et p viuēdo nūciare. Sed inter hec sciēdum est: qꝛ cū eiusdē sacri eloquij precepta cogitam⁹: cūqꝫ mētem a vite corruptibilis amore diuertim⁹/quasi quibusdā cordis passibus ad interiora pperam⁹. Nemo aūt infima deserēs/repēte fit sūmus: qꝛ ad obtinēdum pfectionis meritum dū quotidie mēs in altū ducit/ad hoc pcul dubio velut ascēsionis cuiusdā gradibus puenit. Unde hic qꝫ apte

H

subiūgitur: [Per singulos grad⁹ meos pnūciabo illū.] De his quippe meritoꝝ gradib⁹ per psalm. dr: Ambulabūt de virtute in virtutē. De his iteꝝ sanctā ecclīam cōtēplatus ait: Deus in gradib⁹ ei⁹ dinoscet dū suscipiet eam. Neqꝫ em̄ (sicut dictū est) repēte ad sūma puenitur: sed ad virtutū celsitudinē p incremēta mēs ducit. Hinc nāqꝫ est ꝙ pphета idem iteꝝ dicit: Exercitatus sum/et defecit paulisper spūs meus. Quid est itaqꝫ qḋ ait: spūs me⁹/nisi spūs hoīs: vez spūs elationis? Et qꝛ per occultam grām ad amorē dei tēperata desup mensura pficimus: qīto in nobis quotidie de dei spū virt⁹ crescit/tāto noster spūs deficit. Qui spūs erroris qꝛ nō a nobis subito penit⁹ amputat: bene paulisper defecisse phibet. Tūc v̄o in deo plene pficim⁹/cū a nobisipsis fūditus defecerimus. Hec itaqꝫ crescētium mensure virtutū/sancti viri vocib⁹ gradus dicūtur. Electus etem̄ qsqꝫ a rudimenti sui pus teneritudine inchoās/ad robusta postmodum et fortia cōualescit. Qḋ aperte in euāgelio demōstrat veritas dicens: Sic est regnū dei queadmodū si iactet homo semētem in terram/et dormiat: et resurgat nocte ac die/et semen germinet: et increscat dū nescit ille. Cuius nimiꝝ seminis incremēta denūciās adiūgit: Ultro em̄ terra fructificat primū herbā/deinde spicā/deinde plenum frumētū in spica. Cuius pfectus quoqꝫ etiā finem subrogat/dicēs: Et cū ex se pduxerit fruct⁹/statim mittit falcem: qm̄ venit tēp⁹ messis. Ecce veritatis voce per qualitates frugū: distincta sunt incremēta meritorum. Ait em̄: Primum herbā/deinde spicā/deinde plenū frumētū in spica. An non herba adhuc tūc fuerat Petrus/cū ab ancille ore subito vnius flatu sermonis inflex⁹ est: iam qdē per deuotionē viridis sed adhuc per infirmitatem tener? Plenū v̄o frumētū in spica inuēt⁹ est/qñ persequētib⁹ principib⁹ resistebat/dicēs. Obedire oportet magis deo ꝙ hoīb⁹. Plenū v̄o frumētū in spica inuēt⁹ est/qñ in tritura psecutiōis tot v̄bera ptulit: et tñ neqꝫ paleaꝝ more imminut⁹ est: sꝫ granū integrū māsit. Paulisper qppe i vnaquaqꝫ aīa (vt ita dicā) inēne grē humor exuberat: vt herba in frugem crescat. Nemo ꝙ quēlibet primū cū adhuc herbā videt/de frumēto desperet. Ab herbaꝝ quippe folijs que huc illucqꝫ molliter defluunt/surgētia frugū grana solidātur. Caplm.xxj.

Psalm. lxxxiij.

Mar. iiij.

Marci xiiij.

I

Act. v.

Bene aūt Daniel ppheta loquēte ad se dño/dispositionem nobis sui corporis insinuare studuit: hec meritoꝝ incremēta signauit. Ait em̄. Audiui vocē verboꝝ ei⁹: et audiēs iacebam cōsternat⁹ sup faciē meā: vultusqꝫ me⁹ herebat terre. Et ecce man⁹ tetigit me: et erexit me sup genua mea/et sup articulos manuū meaꝝ: et dixit ad me. Daniel vir desiderioꝝ/intellige v̄ba que ego loquor ad te: et sta in gradu tuo: nūc em̄ missus sum ad te. Cūqꝫ dixisset mihi sermonem istū steti tremēs: et ait ad me: Noli metuere. Quam vez positionem sui corporis dum v̄ba intrinsecus loquētis audiret nequaꝙ nobis tāta cura exprimeret/si a mysterijs vacare cognouisset. In scriptura em̄ sacra iusti viri non solum qḋ dicūt ppheтia est/sed etiam plerūqꝫ qḋ agūt.

Dan. x.

K

Vir itaqꝫ sanctus internis mysterijs plenus/per positionem quoqꝫ corporis exprimit virtutem vocis: et per hoc ꝙ primum i terra prostratus iacuit: ac per hoc ꝙ se postmodum in manuum suaꝝ articulis ⁊ genib⁹ erexit: per hoc qḋ ad extremum erectus quidem sed tremēs cōsistit: in semetipso nobis oēm ordinem nostri profectus innotescit. Verba em̄ dei in terra iacentes audimus/cū in peccatis positi/terrene pollutioni coniuncti/sanctoꝝ voce spiritualia precepta cognoscimus. Ad que precepta quasi super genua ⁊ super manuum nostrarum articulos erigimur: quia a terrenis contagijs recedentes/quasi iam ab infimis ventrem leuamus. Sicut enim totus terre inheret qui consternatus iacet: ita qui in genibus ⁊ manuum suarum articulis incuruatur/inchoāte profectu ex magna iam parte a terra suspēditur. Ad extremum vero voci dñice erecti quidem/sed trementes assistimus: cum a terrenis desiderijs pfecte subleuati: v̄ba dei quo plenius cognoscimus/plus timemus. Adhuc enim quasi in terra iacet/qui ad celestia erigi terrenorum desiderijs negligit. Quasi subleuat⁹ autem adhuc manibus ⁊ genibus incūbit: qui quedam iam contagia deserit/sed quibusdam adhuc terrenis operibus non cōtradicit. Jam vero ad verba dei erectus assistit/qui perfecte mentem ad sublimia erigit: et per immūda desideria incuruari contēnit. Bene autem tremētem se stetisse indicat: qꝛ examen subtilitatis interne quo plus ad illud proficitur/ampli⁹ formidatur. Ubi apte diuina voce subiungitur: Noli metuere: qꝛ cum plus ipsi qḋ timeam⁹ agnoscimus/plus nobis de deo per internam gratiam infunditur qḋ amemus: quatenus ⁊ cōtēptus noster paulisper transeat in timorem: et timor transeat in charitatem: vt qꝛ querēti nos deo per cōtēptum restitimus/per timorem fugimus: et cōtēptu qꝫ et timore postposito/solo ei amore iūgamur. Paulisper em̄ etiam timorem ei⁹ discimus/cui⁹ soli⁹ dilectioni inheremus. Appositis igitur quasi quibusdam gradib⁹ pfectus nostri/mentis pedem prius per timorem in imo ponimus: et postmodū per charitatē ad alta amoris leuamus: vt ab eo quo quisqꝫ tumet/reprimat vt timeat: et ab eo qḋ iam metuit/subleuet vt presumat. Hos aūt virtutū gradus nō magni laboris est prendere: cū ab vna ad alterā transitur. Sed subtilissima disputatione res indiget/cū mens pensare nititur/in vna eadēqꝫ virtute quib⁹ profectus sui gradibus eleuetur. Ut em̄ prima elemēta virtutum/fidem scꝫ et sapientiam loquar/obtineri singula perfecte nequeunt: nisi ad hec distinctis ordinatisqꝫ modis quasi quibusdam gradibus ascendamus. Ipsa em̄ fides que ad bona alia perfecte capessenda nos imbuit/plerūqꝫ in exordijs suis et nutat ⁊ solida est/et iam certissime habet: † ⁊ tñ de ei⁹ fiducia adhuc sub dubitatiōe trepidat. Pars nāqꝫ ei⁹ prius accipit/vt in nobis postmodum pfecte cōpleat. Si em̄ certo gradu in credentis mēte non pficeret/requisitus in euāgelio pater sanandi pueri non dixisset: Credo dñe: adiuua incredulitatem meā. Adhuc ꝙ ascēdebat ad fidem quam iam pceperat: q vno eodēqꝫ tempore clamabat se ⁊ iam credere/et adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiā ꝙ redēptori nostro a discipulis dr. Auge nobis fidem. vt que iam accepta p initium fuerat/quasi per augmēta graduum ad perfectionem veniret. Capitulum.xxij.

L

M

† al. et nota et solida certissime habet.

Marci.ix.

Ipsa qꝫ sapientia ꝙ esse bonoꝝ opeꝝ solet magistra/anhelanti menti per incremēta tribuit: vt ad eā pcul dubio magni moderaminis gradibus ascēdat. Qḋ bene Ezechiel ppheta figurata narratione denūciat: q de eo viro quē in excelso mōte viderat/narrat dicēs: Mēsus est cubitos mille/et trāsduxit me p aquā vsqꝫ ad talos. Rursumqꝫ mensus est mille/et trāsduxit me p aquā vsqꝫ ad genua. Et mēsus ē mille/et trāsduxit me p aquā vsqꝫ ad renes. Et mēsus est mille/et trāsduxit me p torrētē/quē nō potui ptrāsire: qm̄ intumuerant aque pfunde torrētis/q non pōt transuadari. Quid nāqꝫ millenario numero/nisi collati muneris plenitudo signat? Uir itaqꝫ q apparuit/mille cubitos metitur: et ppheta p aquas vsqꝫ ad talos ducit: qꝛ redēptor noster cū nobis ad se conuersis boni exordij plenitudinem tribuit: dono spūalis sapiētie/prima nostri operis vestigia infundit. Aquā quippe vsqꝫ ad talos ventre est iam nos p acceptam sapiētiam desiderate rectitudinis

Ezechie. xlvij.

A vestigia tenere. Qui rursum mille metitur: et propheta vsq; ad genua per aquā ducitur: quia cum boni operis plenitudo tribuit/ad hoc vsq; nostra sapiētia augetur/ vt in prauo iam actibus minime flectatur. Hinc nāq; per Paulū dicitur: Remissas manus ꝛ dissoluta genua erigite: ꝛ gressus rectos facite pedibus vestris. [Heb. xij.] Aqua ergo ad genua puenit/cū nos pcepta sapiētia/perfecte ad boni operis rectitudinē stringit. Qui iterū metit mille/et ꝓpheta per aquā vsq; ad renes ducit: q: videlicet tunc in nobis plenitudo operis excrescit/quādo in nobis precepta sapiētia omnem quoq;/inq̄tum est possibile/delectationē carnis extinxerit. Nisi eñ carnis delectatio esset in renib⁹/ Ps. minime dixisset. Vre renes meos ꝛ cor meū. [Ps. xxv.] Aqua igit ad renes venit/cū dulcedo sapiētie etiā incētiua carnis interimit: vt ea que vrere mentem poterant/delectationis incēdia frigescāt. Qui adhuc mēsus est mille/torrētē videlicet quē ꝓpheta pertransire non potuit/de quo etiā dicit: q̄n intumuerūt aque profūde torrētis/q̄ non pōt trāsuadari. Percepta nāq; pfectione operis, ad cōtemplationē venitur. In qua scʒ contēplatione dū mens in altū ducit/subleuata videt in deo quia nō pōt penetrare qd videt: ꝛ quasi tāgit aquā torrentis quā pertrāsire non valet: q: ꝛ intuetur speculādo qd libeat: ꝛ tñ hoc ipm perfecte nō valet intueri quod libet. Propheta ergo quandoq; ad aquā peruenit/quam nō pertrāsit: q: ad contēplationē sapiētie cū ad extremū ducimur/ipsa eius immensitas q̄ ex se hoiem subleuat/ ad se humano animo plenā cognitionem negat: vt hanc ꝛ tangendo amet: ꝛ tamen nequaq̄ ptransēdo penetret. Beat⁹ igitur Job hec incrementa virtutum/q: distincte hoibus superno munere tribui conspexit/gradus vocauit: q̄n per ipsa ascenditur/vt ad celestia obtinenda veniat. B Sacri itaq; libri. i. diuini eloquij memoriā faciēs dicit: Per singulos grad⁹ meos pronūciabo illū: quia nimirū ille ad doctrinam dei veraciter ascēdit/qui ad obtinēdā hanc gradib⁹ sancte operatiōis eruperit. Et quasi p singulos gradus suos librū pronūciat: qui percepisse se eius scientiā nō per verba tm̄modo/sed etiam p opa demonstrat. Unde adhuc subditur. Et quasi principi offerā eū. Oē enim qd offerimus/in manibus tenemus. Venientē ergo ad iudiciū principi librū offerre est verba preceptoꝝ illius in actione tenuisse. Sequitur.

¶ S. Qꝫ aduersus ꝑpositos eccl'ie terra clamat cū sulcis suis/quando deesse sibi doctrine seminariū subditi conqueruntur: vel cum eis a prelatis peccati exempla monstrantur. Capitulum. xxiij.

Si aduersum me terra mea clamat: et cum ipsa sulci eius deflent: si fructus eius comedi absq; pecunia/ꝛ animā agricolaꝝ ei⁹ afflixi: pro frumento oriatur mihi tribul⁹: ꝛ pro hordeo spina.] Quid est clamare terrā: deflere sulcos: ꝛ fruct⁹ proprios emendo comedere? Cui vnq̄ necesse est sua emere? Quis clamantē audiuit terrā? Quis sulcos deflentes vidit? Et cū sulci terre semp ex terra sint/qd est q pronūciatione distincta ꝛ clamasse terra: ꝛ sulci eius cū ea deflesse denegantur? Cum eni nihil sit aliud sulc⁹ terre q̄ terra/magne distinctionis ratiōe non caret/qd subiūgit: et cum ea sulci eius deflent. Qua videlicet i re q: ordo historie C deficit/sese nobis intellect⁹ mysticus quasi apertis ianuis foribus ostendit. Ac si patēter clamet. Quia rationē littere defecisse cognoscitis/nimirū restat vt ad me sine dubitatione redeatis. Omnis eni qui vel priuato iure domesticam familiā regit: vel p vtilitate cōi fidelibus plebibus preest: in hoc q iura regiminis in cōmissis sibi fidelib⁹ possidet/quid aliud q̄ terrā icolendā tenet? Ad hoc quippe diuina dispēsatione ceteris vnusquisq; preponitur: vt subiectoꝝ anim⁹ quasi subacta terra predicationis illi⁹ semine fecundet. Sed terra cōtra possessorē clamat: si cōtra eū qui sibi preest/aliquid iniustū vel priuata domus vel sancta ecclesia murmurat. Clamare q̄ppe terrā est/cōtra regētis iniustitiam rationabiliter subiectos dolere. Ubi recte subiūgitur. Et cum ea sulci eius deflent. Terra eni et iā nullis operibus exculta/plerūq; ad vsum hois aliqd alimentum profert: exarata vero fruges ad satietatē parit. Et sūt nōnulli q̄ nullo lectionis † nullo exhortationis vomere pscissi/quedam bona/q̄uis minima/tamen ex semetipsis proferūt/quasi terra necdū exarata. Sunt vero nonnulli q̄ ad audiendum semp atq; retinendum sanctis predicationibus ad meditationib⁹ intēti: a priori mentis duritia quasi quodā lingue vomere scissi/semina exhortationis accipiūt: ꝛ fruges boni operis p sulcos volūtarie afflictiōis reddūt. Sepe vero cōtingit vt hi qui psunt/iniusta aliq̄ faciāt: Atq; vt ipsi subiectis noceāt/qui prodesse debuerāt. Que dū rudes quiq; cōspiciūt/cōmoti contra rectorem murmurāt: nec tamen valde proximis per cōpassionem dolent. Cū vero hi qui iā aratro lectionis attriti sunt: atq; ad frugē boni opis exculti/grauari vl' in minimis innocētes aspiciūt: per cōpassionem protin⁹ ad lamēta vertūtur: q: velut sua plāgunt ea que ꝓximi iniuste patiūtur. Perfecti nāq; cū semp de spūalibus mouētur/ tanto sciunt de alienis corporalibus dānis igemiscere/ quāto iā edocti sunt non dolere de suis. Ois ergo q̄ preest/si puersa in subditis exercet: ꝯtra hūc terra clamat/ et sulci deflent: q: ꝯtra ei⁹ iniustitiā rudes quidē populi in murmurationis vocib⁹ erūpūt: sed perfecti quiq; pro prauo ei⁹ opere se in fletib⁹ affligūt: qd q; imperiti clamāt/ꝛ non dolent: hoc ꝓbatioris vite subiecti deflent et tacent. Cū clamāte ergo terra sulcos plangere est/p hoc vnde multitudo fideliū iuste contra rectorē querit: vberioris vite holes ad lamenta puenire. Sulci itaq; et ex terra sunt/ꝛ tamen a terre vocabulo distinguūtur: quia hi qui in sancta ecclesia mentē suā labore sancte meditatiōis excolūt: ceteris fidelib⁹ tāto meliores sunt/quāto p accepta semina fecundiores operū fruges reddūt. Et sunt nōnulli q̄ sanctis plebib⁹ plati/vite quidē stipēdia ex eccl'iastica largitate consequūtur: sed exhortationis ministeria debita non impendunt. Contra quos adhuc E exemplum sancti viri recte subiungitur/cum ab eo protinus subinfertur.

¶ S. Qꝫ absq; pecunia fruct⁹ ecclesie comedit qui ecclesiastica commoda accipiēs/predicationis debitum non impendit.

¶ Si fruct⁹ ei⁹ comedi absq; pecunia. Fruct⁹ eteni terre absq; pecunia comedere/est ex ecclesia quidē sumpt⁹ accipere: sed eidē ecclesie predicationis preciū non prebere. De qua videlicet pdicatione auctoris voce dr. Oportuit te cōmittere pecuniā meā nūmulariis: ꝛ veniēs ego recepissem vtiq; qd meū erat cum vsura. [Mat. xxv.] Terre igit fructus absq; pecunia comedit: qui eccl'iastica cōmoda ad vsum corporis pcipit: sed exhortationis ministeriū populo nō impēdit. Quid ad hec nos pastores dicimus: q̄ aduētum districti iudicis pcurrētes/officiū quidē preconis † suscipim⁹: sed alimēta eccl'iastica muti māducamus? Exigim⁹ qd nostro debetur corpi: sʒ nō impēdim⁹ qd subiectoꝝ debem⁹ cordi. Ecce vir sanct⁹ tot in hoc seculo pignorib⁹ obstrictus/inter occupationes innumeras liber ad studiū pdicationis fuit. Qui fructus terre nunq̄ sine pecunia comedit: q: nimirū subditis verbum bone admonitionis reddidit: a quibus fructū corporee seruitutis accepit. Hoc nāq; debet omnipotēti deo ois qui pest populo/hoc qui multis/hoc qui paucioribus pest: vt sic debita ministeria a subditis exigat: q̄ten⁹ subditis ipse etiā qd semp admonitiōis debeat/sollicit⁹ attēdat. Oēs nāq; q̄ sub dispēsatiōe pditoris vicario nobis F ministerio iūgimur/sub vno ac vero dño: qd nobis aliud nisi inuicē serui sum⁹? Cū igitur is qui subest/seruit ad obsequium: restat pculdubio vt is q̄ pest/seruiat ad verbū. Cū is q̄ subest/iussis obtēperat: oportet vt is q̄ pest curā sollicitudinis ac pietatis ipēdat. Sicq; fit vt dum studiose nūc seruire nobis inuicē per charitatē nitimur qñq; cum vero dño cōi exultatione dñemur. Cap. xxiiij.

Sed sunt nōnulli q̄ in eo q officiū pdicationis exhibent: aliis inuidēt bonum qd habent: atq; ideo iā veraciter non habēt. Quibus recte per Jacobū dicit. Qꝫ si zelū amarū habetis inter vos: ꝛ cōtētiones sunt in cordibus vestris: nō est ista sapiētia desursum descēdens/sed terrena/aialis/diabolica. [Jaco. iij.] Unde hic quoq; cū dictū est: Si fruct⁹ ei⁹ comedi absq; pecunia: recte subiūgit. Et aiam agricolaꝝ ei⁹ afflixi. Agricole quippe hui⁹ terre sunt hi q̄ minori loco positi: quo valent zelo/quanto possunt opere/ad eruditionē sancte ecclesie in pdicationis gratia cooperātur. Quos videlicet terre hui⁹ agricolas hoc est nō affligere: eoꝝ laborib⁹ nō inuidere: ne rector ecclesie dū soli sibi ius predicationis vendicat/etiā aliis recte pdicantib⁹ inuidia

[Margin notes: † Aras locationis. — † Als predicatiōis.]

G se mordente contradicat. Pia etenim pastor mens que nō propriam gloriam sed auctoris querit: ab omnibus vult adiuuari qđ agit. Fidelis nāq predicator optat / si fieri valeat / vt veritatem quam solus loqui non sufficit / ora cunctorum sonent. Unde cum Josue duobus in castris remanentibus atq prophetantibus vellet obsistere: re- (Num. xj.) cte per Moysen dicit: Quid emularis p me? Quis tribuat vt oīs populus prophetet / et det eis dñs spiritum suum? Prophetare quippe oēs voluit: qui bonū qđ habuit / alijs non inuidit. Quia igitur beatus Job cuncta hec suspense intulit: et si ea minime fecerit / sententia se maledictionis astringit: sequitur.

C. S. Qz contra negligentes prepositos non immerito a subditis murmuratur.

Pro frumento oriatur mihi tribulus: et pro hordeo spina. Ac si aperte dicat. Si iniustum quid erga subditos gessi: si exegi debita: et ipse qđ debui nō impēdi: si exercitationē boni operis alijs inuidi: pro bonis q in eternū reficiunt / tribuātur mihi in iudicio mala q pungūt. Pro frumēto quippe tribulus / et pro hordeo spina orit / cum i retributiōe vltima / de qua remuneratio laboris queritur / punctio doloris inuenitur. Et notādum q sicut a frumento hordeū distat: quis vtrūq reficiat / sic a tribulo spina: quis sit vtrūq qđ pungat: quia tribulus mollior / et ad pungendum semper durior est spina. Ait ergo: Pro frumento oriatur mihi tribulus / et pro hordeo spina. Ac si patenter dicat: Egisse quidem et magna me bona et minima scio. sed si non ita est: pro bonis magnis mala minima: et pro bonis minimis mihi respōdeant mala maiora. (H) Quis hoc intelligi et aliter pot. In frumento quippe spirituale opus quod mentē reficit: in hordeo autē terrenarum rerum dispēsatio figurat. In qua sepe dū seruire infirmis atq carnalibus cogimur / quasi sua iumentis alimenta preparamus: atq ipse nostrorum vsus operum quasi more hordei habet aliquid de admixtione palearū. Et plerūq contingit vt rector qui preest / dū iniusta ptra subditos exercet / dum nullo bonos blandimēto refouet / dū (qđ grauius est) bene operantes quosq ex inuidia affligit: etiam qdam bona aliquādo faciat / ac si frumentū serat: seseq in dispēsandis terrenis rebus nonnūq in auaritie studio / pro vtilitate carnalium misceat: et sic eiusdem laboris fructum velut messem hordei expectet. Sed subiecti quoq pro eo q in maximis grauātur / gaudere in eius bonis minimis nequeūt: qz nec h op⁹ corā deo placet qđ alteri⁹ operis iniustitia polluit: nec ipa terrenarū rerū dispēsatio p vtilitate subditorū suscipi creditur / quādo is qui pest / anhelare per auaritiā videt. Unde fit vt ad ipsa etiā pauca bona que fieri inter multa mala considerant: nō laudes / sed gemit⁹ reddant: atq infirmātes murmurēt / dū perpendunt puri operis nō esse qđ vident. Ait ergo. Si aduersum me terra mea clamat / et cū ipsa sulci eius deflent: si fruct⁹ eius comedi absq pecunia / et animā agricolarū eius afflixi: pro frumento oriatur mihi tribul⁹ / et pro hordeo spina. Ac si aperte dicat. Si magna que debui / sollicite nō feci: pfictiones murmuri a subiectis re- (I) cipiam / etiā de bono qđ feci. Si neglexi exhibere qđ fo- ueat / iuste in querelā prosiliēs eorum lingua me pūgat. Qua in re semp sollicita cōsideratione pēsandum est / ne aut hi qui psunt / exempla mali operi subiectis pbeant: eorūq vitā sue gladio prauitatis extinguāt: aut hi qui alieno regimini subiacent / facile iudicare audeāt facta rectorū: atq p hoc qđ de his qui sibi prelati sūt / murmurant: nō humano / sed ei qui cūcta disponit / diuino ordi- (Eze. xxxiiij.) ni contradicāt. Illis nāq dr: Oues mee his q cōculcata pedib⁹ vestris fuerāt pascebant: et q pedes vestri turbauerāt / hec bibebāt. Oues eñ turbata pedib⁹ bibunt: cū subiecti ea ad exemplū viuendi appetūt / q plati quoq prauo opere puertunt. At ptra a platis hi audiūt: Nos eñ quid sum⁹? Nec ptra nos est murmur vestrū / sz ptra dñm. Qui eñ ɔ suppositā sibi ptātē murmurat: liquet q illū redarguit q eandē hoi ptātem dedit. C Tādē beati Job plenas mystica virtute sniās / in qb⁹ ptra amicoz vba rndit / deo largiēte digessim⁹: nūc supest vt ad helíu vba veniam⁹: q tanto grauiori circūspectione pēsanda sunt / qnto et p iuuētuti audaciā spū feruētiore pferunt.

C Finit Liber. xxij. Moraliū sancti Gregorij: totius operis pars quarta.

C Sequit Totius operis pars quinta: in qua incipit liber beati Gregorij Vicesimustertius expositionis Moralis. Capitulum primū. (K)

PRefationē hui⁹ operis totiēs necessario repeto / quotiēs ad hoc i distinctione voluminū locutionis mee pausatione succedo: vt cum legendi exordiū sumitur / prius ipsa memorie lectionis causa renouetur: et tāto robusti⁹ surgat doctrine edificiū / quanto ex considerata cause origine studiosius ponit in mente fundamentū. Beat⁹ Job deo soli sibiq cognit⁹ / in trāquillitate ad nostram notitiam perducend⁹ / tactus est verbere: vt odorem suarum virium tanto latius spargeret / quāto more aromatum melius ex incensione fragraret. Nouerat in bonis pie subditos regere: et a malis se districte custodire. Nouerat bene vti rebus habitis: sed nesciebamus si patiens remaneret ablatis. Nouerat quotidiana deo pro sanis pignoribus sacrificia soluere: sed incertum erat si ei gratiarum sacrificiū et orbatus immolaret. Ne quid ergo vitij salus tegeret / dignū fuit vt hoc dolor aperiret. Data itaq est cōtra sanctum virum hosti callido tentandi licentia. Qui dū bona ei⁹ multis cognita interimere appetit / etiam bonum patiētie qđ latebat ostendit: et quem se angustare persequēdo credidit / flagellis auctum et in exemplo dilatauit. Nec (L) sine graui arte exercuit licentiā quam accepit. Nam cōbussit greges: extinxit familias: obruit heredes: pcussit salutē corpis: et ad intorqndū grauioris tētatiōis iaculū / linguā seruauit vxoris: quaten⁹ sancti viri forte ac solidum pectus et per dāna rerum dolore sterneret: et per verba coniugis maledictione pforaret. Sed quot vulnera seuiēs intulit / tot sancto viro nesciēs victorias ministrauit. Nam fidelis dei famul⁹ vno eodēq tēpore inter vulnera et verba deprehensus: et dolentē carnē eqnimiter ptulit: et desipientē cōiugē prudēter increpauit. Antiqu⁹ itaq hostis quia vici se in domesticis doluit / protinus exteriora requisiuit. Amicos nāq ei⁹ de locis singulis quasi p exercēda charitate cōmouit: eorūq ora sub specie cōsolationis apuit: sed p hec iacula increpationis intorsit: que eo duri⁹ cor secure audiētis infigerēt / quo inter ostense et non seruate charitatis tenebras improuisa vulnerarent. Post hos quoq ad cōtumelias etiā heliu iunior excitatur: vt trāquillitatē tante mansuetudinis saltē de dignata leuitas pturbaret etatis. Sed ptra tot antiqui hostis machinas stetit inuicta cōstantia: stetit equanimitas infracta. Nam vno eodēq tpe verbis aduersantib⁹ opposuit prudentiā / rebus vitā. Nemo igit sanctū virū qui sis de illo aperte post flagella scriptū sit: In omibus his nō peccauit Job labijs suis: saltē postmodū in contētione amicoz estimet inter verba deliqsse. Sathan qppe tentationē illi⁹ expetijt: sed de⁹ q hunc laudauerat / in seipso eius intētionem certaminis accepit. Quisquis ergo beatum Job deliquisse i suis sermo- (M) nibus querit / quid aliud q deū qui pro illo pposuit / pdidisse cōfitetur? Quia vero antiqui patres fructiferis arborib⁹ similes / non solū pulchri sunt per speciem / sed etiā vtiles per vbertatem: sic eorū vita pensanda est: vt cū miramur q sit viriditas in historia / inueniam⁹ et quāta sit vbertas in allegoria: quaten⁹ cum blandū est qđ i folijs redolet / cognoscam⁹ et q dulce sit qđ in fructib⁹ sapit. Nullus qppe supne adoptionis grām habuit / nisi qui hanc per cognitionē vnigeniti accepit. Dignū itaq est vt ipse in eoz vita et lingua resplēdeat: qui eos vt resplendere merēatur illustrat. Nā cū in tenebris lucerne lumē accēditur / pri⁹ lucerna eadē que videri cetera efficit videt. Unde necesse est vt si vere intēdim⁹ illuminata cernere / studeam⁹ mentis oculos ad ipm illuminans lumen aperire. Qđ et in eisdē beati Job sermonib⁹ etiā remotis allegoriaz vmbris / quasi depressis alte noctis tenebris chorusci more pertrāseuntis intermicat / cū dicitur: Scio q redēptor me⁹ viuit: et i carne mea videbo deū. Hoc nimirū in nocte historie Paul⁹ lumē inuenerat / cū dicebat. Oēs in Moyse baptizati sunt / i nube et (j. Cor. x.)

Antiqu⁹ hosti amicos Job de locis singulis cōmouit.

A in mari: et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt: et omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spirituali / consequente eos petra: petra autem erat christus. Si igitur redemptoris speciem petra tenuit: cur non figuram illius beatus Job insinuet: qui eum quem voce protulit / etiam passione signavit? Unde et non immerito / Job videlicet dolens dicitur: quia illius in se imaginem exprimit / de quo per Esaiam longe ante annunciatur: quod dolores nostros ipse portavit. (Esa. liij.) Sciendum quoque est / quod redemptor noster unam se personam cum sancta ecclesia quam assumpsit exhibuit. De ipso enim dicitur: Qui est caput / christus. (Ephe. j.) Rursumque de eius ecclesia scriptum est: Et corpus christi / quod est ecclesia. (Col. j.) Beatus igitur Job qui mediatoris typum eo verius tenuit / quo passionem illius non loquendo tantummodo / sed etiam patiendo prophetavit: cum in dictis factisque suis expressioni redemptoris innititur / repente ad significationem corporis aliquando derivatur: ut quia christum et ecclesiam unam personam credimus: hoc etiam unius persone actibus significari videamus. (Ordo terrationis Job breviter compendiosus.) Uxor vero eius que eum ad maledicendum provocat / quid aliud quam pravitatem carnalium signat? Qui intra sanctam ecclesiam incorrectis moribus positi / eo durius vitam fidelium / quo vicinius premunt: quia dum vitari a fidelibus quasi fideles nequeunt / tanto gravius quanto et interius tolerantur. Capitulum ij.

B Amici vero eius qui quasi dum consulunt invehuntur / hereticorum figuram exprimunt: qui sub specie consulendi / agunt negotium seducendi. Unde et ad beatum Job dum pro domino verba faciunt / a domino reprobantur: quia videlicet omnes heretici dum deum defendere nituntur / offendunt. Unde eis apte et ab eodem viro sancto dicitur. Disputare cum deo cupio / prius vos ostendens fabricatores mendacii / et cultores perversorum dogmatum. Constat ergo eos hereticorum typum gerere: quos sanctus vir redarguit cultui perversorum dogmatum deservire. Quia igitur Job interpretatur dolens: quo nimirum dolore vel mediatoris passio / vel sancte ecclesie labor exprimitur: que multiplici presentis vite fatigatione cruciatur: amici quoque eius ex vocabulo nominis meritum sue indicant actionis. Nam Eliphaz latina lingua dicitur dei contemptus. Et quid aliud heretici faciunt / nisi quod dum falsa de deo sentiunt / eum superbiendo contemnunt? Baldath interpretatur vetustas sola. Bene autem omnes heretici in his que de domino loquuntur / dum non intentione recta / sed appetitione temporalis glorie videri predicatores appetunt / vetustas sola nominantur. Ad loquendum quippe non zelo novi hominis / sed vite veteris pravitate concitantur. Sophar quoque latino sermone dicitur dissipatio specule / vel speculationem dissipans. Mentes namque fidelium ad contemplanda superna se erigunt: sed dum hereticorum verba pervertere recta contemplantes appetunt / speculam dissipare conantur. (C) In tribus itaque amicorum Job nominibus / treis hereticis perditionum casus exprimuntur. Nisi enim deum contemnerent / nequaquam de illo perversa sentirent: et nisi vetustatem contraherent / in nove vite intelligentia non errarent: et nisi speculationem bonorum destruerent / nequaquam eos superna iudicia tam districto examine pro verborum suorum culpa reprobarent. Contemnendo igitur deum / in vetustate se retinent: sed in vetustate se retinendo / pravis suis sermonibus speculationi rectorum nocent. Post hos quoque Heliu iunior in beati Job exprobratione longitur: ex cuius persona videlicet species quorundam doctorum fidelium / sed tamen arrogantium designatur. Cuius verba non facile intelligimus / nisi ea ex subsequenti dominica correptione pensemus. Ait namque de illo dominus: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Cum vero dicit sententias / sed non addit protinus quales: vult procul dubio bonas intelligi. Nam cum sententie nominantur / nisi etiam male dicantur / male sentiri non possunt. In bono enim semper sententias accipimus / que sine reprobationis adiectione ponuntur: sicut scriptum est. Sapientior sibi videtur piger: septem viris loquentibus sententias. (Prover. xxvj.) Qui vero dicitur quia eius sententie imperitis sermonibus involvuntur / hoc summopere ostenditur: quia ab eo cum elationis fatuitate proferuntur. Magna quippe in eo imperitia est / humiliter dicere nescire quod dicit: et veritatis sensibus elationis verba miscere. Capitulum iij.

Omne enim quod dicitur / quadripartita potest qualitate distingui: si aut mala male / aut bona bene / aut mala bene / aut bona male dicantur. Male enim malum dicitur / cum res perversa suadetur: sicut scriptum est: Benedic deo / et morere. Bonum bene dicitur / cum recte recta predicantur: sicut Johannes ait. Agite penitentiam appropinquabit enim regnum celorum. (Mat. iij.) (D) Malum bene dicitur / quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur / ut reprobetur: sicut Paulus ait: Femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum qui est contra naturam. (Rom. j.) Quo loco execranda quoque vitiorum facinora subdidit: sed honeste inhonesta narravit: ut multos ad honestatis formam inhonesta narrando revocaret. Male autem bonum dicitur / cum rectum aliquid recto studio non profertur: sicut illuminato ceco pharisei dixisse perhibentur: Tu sis discipulus eius. (Joan. ix.) Quod maledictionis utique dixerunt studio / non orationis voto. Vel sicut Caiphas ait. Expedit unum hominem mori pro populo: ut non tota gens pereat. (Joan. xj.) Bonum quippe / sed non bene locutus est: quia dum crudelitatem necis appetiit: redemptionis gratiam prophetavit. Hoc igitur modo Heliu quoque dicere non bene bona reprehenditur: quia in his que veraciter loquitur / arrogans inflatur. Qui in eo speciem arrogantium signat: quia per sensum rectitudinis in tumoris verba se elevat. Sed quid est quod tres amicos reconciliari per septem sacrificia divina vox precipit: Heliu vero sub unius tantummodo sententie increpatione dereliquit: nisi quod nonnunquam heretici divine gratie largitate perfusi / ad unitatem sancte ecclesie redeunt. Quod bene ipsa amicorum reconciliatione signatur: pro quibus tamen beatus Job exorare precipitur: quia nimirum hereticorum sacrificia accepta deo esse non possunt / nisi per eius universalis ecclesie manibus offerantur: ut eius meritis remedium salutis inveniant: quam verborum suorum iaculis impugnando feriebant. Unde et septem pro eis sacrificia memorantur oblata: quia dum septiformis gratie spiritum confitentes accipiunt / quasi septem oblationibus expiantur. Hinc in Joannis apocalypsi per septenarium ecclesiarum numerum universalis ecclesia designatur. (Apoca. j.) (E) Hinc per Salomonem de sapientia dicitur: Sapientia edificavit sibi domum: excidit columnas septem. (Prover. ix.) Ipso ergo sacrificiorum numero reconciliati heretici / quid prius fuerint exprimuntur: qui perfectioni septiformis gratie non nisi redeundo iunguntur. Bene autem tauros pro se et arietes obtulisse describuntur. In tauro quippe cervix superbie / in ariete autem ducatus gregum sequentium designatur. Quid itaque est pro eis tauros arietesque mactare / nisi eorum superbum ducatum interficere: ut de se humilia sentiant: et post se corda innocentium iam non seducant? Cervice enim tumenti ab ecclesie universitate resilierant et infirmos post se populos quasi sequentes greges trahebant. Veniant igitur ad beatum Job. i. revertantur ad ecclesiam: et septenario sacrificio tauros et arietes mactandos offerant: quia ut universali ecclesie coniungantur / humilitate interveniente interficiant quicquid prius tumidum de superbo ducatu sapiebant. Capitulum iiij.

Heliu vero per quem vane glorie amatores signati sunt / etiam intra sanctam ecclesiam constituti (qui ea que recte sentiunt / humiliter proferre contemnunt) nequaquam per sacrificium reconciliari precipitur: quia arrogantes quidem / sed tamen fideles / pro eo quod iam intus sunt: per septem sacrificia revocari non possunt. Quos tamen sub Heliu specie sententia divina redarguit: atque in eis non veritatis sententias / sed elationis mentem ac verba tumida reprehendit. (F) Que nimirum reprehensio quid aliud signat / nisi quod eos intra positos superne districtionis increpatio vel per flagellum corrigit: vel per iustum examen sibimetipsis relinquit? Tales quippe intra sanctam ecclesiam recta quidem predicant: sed tamen deo iudice audire merentur adversa: quia per ea bona que non propria proferunt / non auctoris sui gloriam / sed propriam laudem querunt. Unde hoc quoque caute pensandum est quod divina voce de Heliu dicitur: Quis est iste? Prima quippe exprobratio est talis interrogatio. Nam quis est iste non dicimus: nisi de eo utique quem nescimus. Nescire autem dei / reprobare est. unde quibusdam quos reprobat / in fine dicturus est: Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. (Luc. xiij.) Quid est ergo de hoc arrogante requirere quis est iste: nisi apte dicere: Ego arrogantes nescio: id est eorum vitam in sapientie mee virtute non approbo: quia laudibus humanis dum inflantur / a vera gloria eterne retributionis inanescunt. Cuius dum sententias minime respuit: sed tamen eum ipsum qui illas protulit reprehendit: quasi aperte insinuat dicens: Novi quod dicit / sed ignoro qui dicit: quia veraciter prolata approbo: sed eum qui de bonis que profert extollitur / non agnosco. Ut vero apertius ostendamus in elationis iactantia Heliu quam

G turpiter defluat: formā prius ostēdere boni p̄dicatoris debemꝰ: quatenꝰ ex statu huiꝰ rectitudinis mōstretur ali quido tortitudo q̄ prauus sit incuruatiōis. Sancte vniuersalis ecclesie sp̄ualis quisq̄ predicator in cunctis q̄ dicit / solerti cura se inspicit: ne in eo q̄ꝺ recta p̄dicat / vitio se elatiōis extollat: ne vita a lingua discordet: ne pacē quā in ecclesia annūciat / in seipso dū bene dicit et male viuit amittat. Sed studet sūmopere ꝯtra maledicos rumores aduersantiū et defendere loquēdo q̄ꝺ viuit: et ornare viuēdo q̄ꝺ dicit. Nec in his oībus suā / sed auctoris gloriam querit: atq̄ oēm sapiētie gratiam quā vt loqueretur accepit: non suis se estimat meritis / sed eorum intercessionibꝰ pro quibus loquit̄ accepisse. Sicq̄ dum infra se deijcit / sup est: quia sue nimirum magis mercedi ꝓficit: eo q̄ bona q̄ exercere p̄ualet / alienis meritis reddit. Indignū se omnibꝰ iudicat: etiā cum dignīꝰ cūctis viuat. Scit eni q̄ bona q̄ innotescūt hominibus / sine periculo esse vix possunt. Et q̄uis sapiētem se esse sentiat: vellet tamen esse sapiēs non videri: atq̄ hoc sibi omnimodo q̄ꝺ loquendo proditur pertimescit: et si liceat tacere appetit: dū esse multis tutiꝰ silētiū cernit: eosq̄ se feliciores putat / quos intra sanctā ecclesiā locus inferior per silentiū occultat: ⁊ tamen vt sanctā ecclesiā defendat: q̄ ad loquendū vi charitatis impellit̄: ex necessitate quidē officiū locutionis suscipit: sed ex magno desiderio ociū taciturnitatis querit. Hoc seruat voto: illud exercet ministerio. Hanc autē dicendi formulā arrogantes ignorant. Nec eni loquūtur quia cause eueniūt / sed causas venire appetunt vt loquantur. Quorū nunc heliu sp̄em signat: qui in locutione sua imenso se vitio elatiōis exaltant. Igitur finitis beati iob sermonibus subditur.

H **Capitulum. xxxij. Textus beati Iob.**

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob / eo q̄ iustus sibi videretur. Et iratꝰ indignatusq̄ est heliu filiꝰ barachel buzites de cognatione ram. Iratꝰ est autem aduersum Iob / eo q̄ iustum se esse diceret coram deo. Porro aduersum amicos eiꝰ indignatꝰ est / eo q̄ non inuenissent responsionem rationabilem: sed tm̄modo condēnassent iob. Igitur heliu expectauit Iob loquentē: eo q̄ seniores essent qui loquebantur. Cum autem vidisset q̄ tres respondere nō potuissent: iratus est vehementer. Respondensq̄ heliu filius barachel buzites dixit. Junior sum tempore: vos autē antiquiores. Idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meā sententiam. Sperabam enim q̄ etas ꝓlixior loq̄retur: ⁊ annorum multitudo doceret sapientiā.

I Sed vt video / sp̄us est in hominibus / ⁊ inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Non sūt longeui sapientes: nec senes intelligūt iudiciū. Ideo dicā / audite me: ⁊ ostendā vobis etiā ego meam sapientiā. Expectaui eni sermones vestros: audiui prudētiam vestram. Donec discептaretis sermonibꝰ vestris: et donec putabam vos aliquid dicere / considerabā. Sed vt video / non est qui arguere possit iob: ⁊ respōdere ex vobis sermonibus eius. Ne forte dicatis inuenimus sapientiam: deus ꝓiecit eū: non hō. Nihil locutꝰ est mihi: ⁊ ego non s̄m sermones vestros respondebo illi. Extimuerūt / nec responderūt vltra: abstuleruntq̄ a se eloquiū. Quoniam igitur expectaui: ⁊ non sunt locuti: steterūt / nec responderunt vltra: respondebo et ego partē meam / ⁊ ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus / ⁊ coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absq̄ spiraculo / q̄ꝺ laguunculas nouas dirūpit. Loquar et respirabo paululum: aperiam labia mea / et respondebo. Non accipiā personā viri: et deum homini non equabo. Nescio eni q̄diu subsistā: et si post modicum tollat me factor meus. K

S. Q̄ nomen heliu et loci ⁊ cognationis eius intentionem ipsius denotant. Caplm. v.

Omiserunt autē tres viri isti respondere iob: eo q̄ iustus sibi videretur. Hoc q̄ꝺ de eo dicit̄ / eo q̄ iustus sibi videretur / sacre huius scriptor historie ad amicoꝝ iudiciū retulit: non autem beatū Job de elationis tumore reprobauit. Sequitur. Et iratus idignatusq̄ est heliu filius barachel buzites de cognatione ram. Bene hec sīpa vel eiꝰ / vel parentis / vel loci / vel cognatiōis nomina notā proprie exprimūt actiōis. Heliu quippe interpretatū sonat deꝰ meus iste / vel deꝰ dn̄s. Per quē (sicut superiꝰ diximus) designat̄ recta fides arrogantiū intra ecclesiam positorū. Unde his et hoc ipsum eius etiā nomen cōgruit. Nā q̄uis iuxta diuina precepta nō viuūt / deū tamen oīm esse recognoscūt: quia in veritate carnis etiā formā deitatis intelligunt: sicut per prophetā dicitur: Scitote quoniā dominꝰ ipse est deus. Barachel vero interpretatū dicit̄ benedictio dei: buzites autē contēptibilis. Quod arrogāter predicantibꝰ bene vtrūq̄ concordat: quia in p̄dicationis facundia benedictionē quidē gratie diuine percipiūt: sed in elatis suis moribꝰ esse eam contēptibilem ostendunt. Ps. xcix.

L Ipsa q̄ppe que acceperūt bona / eo despicabilia faciūt: quo nequaq̄ eis bn̄ vti nouerunt. Apte aūt etiam de cognatione ram dicitur. Ram quippe interpretatur excelsus. Excelsus nāq̄ est fideliū populus / qui huiꝰ vite infima et abiecta cōtēnit. Excelsi sunt qui dicere cū Paulo nouerunt: Nostra aūt ꝯuersatio in celis est. Heliu itaq̄ de cognatione ram dicitur: quia vnusquisq̄ predicator arrogans intra vniuersalē ecclesiā positꝰ / sanctis populis fidei veritate sociat̄: q̄uis ab eoꝝ vita elatiōis prauitate disiungitur. Sequitur. Phil. iij.

S. Q̄ sectatores vane glorie / dū se oībꝰ p̄ferunt / alios nihil scire nec recte viuere iudicant.

Iratꝰ est autē aduersus Job: eo q̄ iustum se diceret corā deo. Porro aduersus amicos eiꝰ indignatꝰ est: eo q̄ nō inuenissent responsionem rationabilem / sed tm̄modo cōdēnassent Job. Solerter intuēdum est q̄ beatum iob ideo reprehēdit: q̄ corā deo se iustū esse dixerit: amicos vero eius ideo redarguit / q̄ condēnantes eū / responsionē contra illū rationabilē non dederūt. Istis namq̄ indicijs aperte colligit̄ / q̄ per eū species amatorū vane glorie designatur. Job q̄ppe de presumpta iustitia / amicos vero eiꝰ de stulta responsione redarguit. Cuncti eni vane glorie sectatores / dum se omnibꝰ preferunt / alios quidē de fatuis sensibꝰ / alios autē de indignis meritis reprehendunt. i. alios cēsent nihil scire / alios nō bene viuere. Et q̄uis iuste eos extra ecclesiā positos praua sentire redarguūt: tamen etiā eos qui intꝰ sunt / pro vite despectu contēnunt: et contra illos ex magnitudine recte sentiendi / contra istos vero quasi ex merito bene viuendi superbiunt. M

Caplm. vj.

Bene autē heliu modo beatū Job / modo amicos eiꝰ increpare perhibet̄: quia amatores vane glorie aliquādo intra sanctā ecclesiam constituti: et aduersarios premunt dū vera predicāt: ⁊ eiusdem sancte ecclesie moribus ꝯtradicunt / dū de ipsa predicatiōe gloriātur. Premūt aduersarios virtute dicti: premunt sanctā ecclesiā qualitate dicendi. Illos predicatione veritatis / istā vitio elationis ipugnāt. Sequit̄. Igitur heliu expectauit Job loquētē: eo q̄ seniores essent qui loquebantur. Cū aūt vidisset q̄ tres respōdere nō potuissent / iratꝰ est vehementer. Q̄uis sancta eccl̄ia sit procuidubio aduersarijs suis antiquior: quia de illa ipsi / non autem exijt ipsa de illis: sicut de eis p Joannē dicit̄: Ex nobis exierunt / sed non erāt ex nobis: recte tamen eisdem aduersarijs heliu iunior fuisse describitur: quia nimirū post exorta hereticoꝝ bella / esse intra sanctam ecclesiā fastu scienti e inflati arrogantes ceperunt. Cū enim grauiora hostiū prodiere certamina / tūc sunt.

A profecto subtiliora sensuum spicula requisita: tũc argumentorum obstacula: tunc perplexior indago verborũ. Que sepe viri feruentes ingenio dũ cõgrue inueniũt/arroganter intumescunt: et qḋ per elationis vitiũ plerũq; contingit: hisdem acutis sensibus quib⁹ hostem feriunt/prosternunt: dũ in his q̃ recte de deo sentiũt: non dei/sed suã gloriam querunt. Unde heliu quoq; multa quidem recte loquitur: et tñ diuina voce ac si peruersa dixerit/increpatur. Cũ vero dicit q: heliu expectauit iob loquentem/eo q; seniores essent qui loquebant: apte beato Job non pro sua/sed ꝑ amicoꝝ reuerentia honorẽ reseruasse mõstratur: quia videlicet arrogãtes intra positi eãdem sanctã ecclesiam quã defendũt despiciunt: et plerũq; cõtingit vt plus ingenia male sapiẽtiũ q̃ simplicẽ vitam innocentium venerentur: pl⁹ reseruent linguis extra loquentiũ/q̃ meritis intra positorũ: q̃uis vtrisq; ex diuerso obuiẽt/cũ et ab illis rectitudine sensuũ/et a sancta ecclesia morum prauitate discordent. Sequitur.[Respõdensq; heliu filius barachel buzites dixit. Junior sum tempore: vos aũt antiquiores. Jdcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meã sentẽtiam. Sperabam eni q; etas prolixior loqueretur: et annorũ multitudo doceret sapientiã.] Cuncta hec q̃ ab eo ꝑ tumorẽ supbie ꝓferũtur: cursim poti⁹ perstringẽda sunt/q̃ attentius exponenda. Que eni soliditate grauitatis carẽt: expositionis subtilitate nõ idigẽt. Sꝫ solũ puto breuiter insinuã-

B dum/q; heliu q̃diu ꝓ etatis sue respectu tacuit/sapientior fuit: cũ vero in aliis annoꝝ multitudinẽ semetipsũ preferens despicit/q̃ pueriliter desipiat ostẽdit. Nã contra eius sententiam et etas prolixior loquitur/et per annorũ multitudinem sapientia docetur: quia etsi longeuitas sensum non prebet: vsum tamen vehementer exercet. Sequitur.

¶ S. Q: quattuor modis arrogantiũ tumor dinoscit. Cũ aut bonũ a seipsis habere se [illegible]ãt: aut a deo sꝫ meritis suis: aut cũ se iactant habe[illegible] nõ habent/aut cũ ex eo quod singulariter sibi habere videntur/ceteros contemnunt.

¶ Sed vt video/spũs est in hominib⁹: et inspiratio omnipotentis dat intelligentiam.] Hec recte diceret/si eãdem intelligẽtiã sibi pre ceteris nõ arrogaret. Neq; eni parua cõdemnatio est ex eo bono qḋ cõiter dat: priuate gloriari: scire bonũ vnde acceperit/et nescire quõ bono vti debeat qḋ accepit. Capłm.vij.

Arrogantiũ tumorum species q̃ttuor. Quattuor quippe sunt species q̃bus omnis tumor arrogantiũ demõstratur: cũ bonum aut a semetipsis habere se estimant: aut si sibi datum desup credunt: pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certe cũ iactant se habere qḋ nõ habent: aut despectis ceteris singulariter videri appetunt hr̃e qḋ habent. A semetipso enim bonũ se habere iactabat: cui per

j.Cor.iiij. aplm dr: Quid autem habes qḋ nõ accepisti? Si autem accepisti/quid gloriaris quasi non acceperis? Rursum

C ne darĩ nobis bona gratie ꝓ nostris precedentib⁹ meritis crederem⁹: idẽ apl's admonet/dicẽs: Gratia estis sal

Ephe.ij. uati per fidẽ: et hoc nõ ex vobis/sed dei donũ est: non ex operib⁹: vt ne quis glorie[t]. Qui etiam de semetipso ait:

j.Timo.j. Qui prius fui blasphem⁹ et persecutor et contumeliosus: sed misericordiã cõsecut⁹ sum. Quib⁹ verbis aperte declarat/q; grã nõ pro meritis tribuat: dũ ex seipso docuit et q̃d de malitia meruit: et quid de beniuolentia accepit. Rursum nõnulli iactant se habere qḋ nõ habẽt: sicut di

Hie.xlviij. uina voce per ꝓphetã de moab dr: Superbiã eius et arrogantiã ei⁹ ego noui: et q; nõ sit iuxta eum virtus eius.

Apo.iij. Et sicut angelo ecclesie laodicie dicitur: Quia dicis q; diues sum et locupletatus/et nulli⁹ egeo: et nescis q: tu es miser et miserabilis/et pauꝑ et cec⁹ et nudus. Rursum nõnulli despectis ceteris videri appetunt singulariter bonum habere qḋ habẽt. Unde et pharise⁹ idcirco de templo absq; iustificatione descẽdit: q: bonorũ operum meritum sibi quasi singulariter tribuẽs oranti publicano se pretulit. Sancti quoq; apli ab hoc elatiõis vitio reuocãtur: qui de predicatione redeũtes/cum elati dicerẽt:

Luc.ix. Dñe in noĩe tuo etiã demonia nobis subiecta sunt: ne de hac miraculoꝝ singularitate gauderẽt: ilico eis rñdit dominus/dicens. Uidebam sathanã velut fulgur de ce

Esa.xiiij. lo cadentem. Ipse q̃ppe singulariter elat⁹ dixerat. Super astra celi exaltabo soliũ meũ: sedebo i mõte testamẽti in laterib⁹ aquilonis: similis ero altissimo. Et mire dñs

D vt in discipuloꝝ cordib⁹ elationem premeret/mox iudiciũ ruine retulit: qḋ ipse magister elationis accepit: vt i auctore superbie discerẽt/q̃d de elationis vitio formidarẽt. In hac itaq; arrogantie quarta specie crebro humanus anim⁹ labitur: vt id qḋ habet/habere se singulariter glorietur. In qua tamen similitudini diabolice vicinius appropinquat: q: quisquis bonũ se habere singulariter gaudet: q̃squis videri sublimior ceteris q̃rit/illum videlicet imitat q̃ despecto bono societatis angeloꝝ/sedẽ suã ad aquilonẽ ponens: et altissimi similitudinẽ superbe appetẽs/per iniquũ desideriũ quasi ad quoddam culmẽ conatus est singularitatis erumpere. Heliu ergo q̃uis dari a dño sapientiã cõfitetur: in hac tamen elationis specie labitur/vt sapientiorem se ceteris gaudeat: et quasi de singulari bono sese inaniter extollat. Quod verbis sequentibus indicat/dicens.[Nõ sunt longeui sapientes: nec senes intelligunt iudiciũ: ideo dicam/audite me: ostendam vobis et ego meam sentẽtiam. Expectaui eni sermones vestros: audiui prudentiã vestrã donec disceptaretis sermonib⁹/et donec putabam vos aliq̃d dicere considerabã.] Quantũ ad intentionem littere spectat: loquẽs heliu indicat q̃ superbe tacuerit. Cũ enim dicit. Expectaui sermones vestros: et putabã vos aliq̃d dicere: apte declarat se ad ṽba senum iudicãtis potius studio/q̃ tacẽtis voto tacuisse. Quia hec meli⁹ vitã arrogantiũ designãt: qui aliquãdo intra sanctam ecclesiã

E positi/cũ eiusdem sancte ecclie aduersarios conspiciũt: non in eis annos tẽpoꝝ/sed intentionem solent pensare verborũ. Nam quãtolibet sint eisdẽ arrogantibus antiquiores heretici/eos audacter cõprimũt: in quorũ ṽbis dogmata ꝑuersa reprehẽdũt. Seqt.[Sed vt video/non est qui arguere possit Job: et respondere ex vobis sermonibus eius: ne forte dicatis/inuenim⁹ sapiẽtiam: de⁹ ꝓiecit eum/non homo.] Capłm.viij.

Sepe heretici per hoc q; esse et hominib⁹ despicabiles solent/cũ a cũctis fere gentibus sanctã ecclesiã venerari cõspiciũt: opinionem ei⁹ quibus valent obtrectatiõib⁹ lacerare cõtendũt/dicẽtes: Idcirco illi cũcta tẽporalia suppetunt: q: ei ꝑmia eternoꝝ munerum suberabunt. Quoꝝ vocib⁹ heliu obuiat/dicẽs. Ne forte dicatis/inuenim⁹ sapientiã: deus proiecit eũ/nõ homo. Ac si arrogantes intra sanctã ecclesiam sed tamẽ fideles contra hereticos dicãt: Per hoc q; sanctam ecclĩam in honore hominũ florere tẽporaliter cernitis/ꝓiectã eã a dño non credatis. Scit eni redẽptor eius et in hoc itinere solatia veniẽti tribuere: et pueniẽti ad eternã patriã supna ꝑmia reseruare. Incassum igit̃ dicitis: q: de⁹ eam/et nõ homo proiecerit/cũ venerari illam a cũctis fere hominib⁹ videtis: q: sic ei terrene glorie adiumẽtum tribuit/vt ꝑ hoc multiplicius etiam ad celestia subuehatur. Sequitur:[Nihil locutus est mihi

F et ego non ꝺm vestros sermones respondebo illi.] Quid est quod ait: Nihil locutus est mihi? Nũquid sancta ecclesia per predicatores iustos cũ intra se arrogantes cõspicit/erudire ac redarguere ꝑtermittit? Exercet hec/et q̃tidie exercere nõ cessat. Sꝫ heliu q loquentẽ publice beatũ Job audierat/dicat: Nihil locutus est mihi: q: nĩ mirũ omnes arrogantes voces quidẽ sancte ecclie audiunt: sed sibi eas dici dissimulãt/quãdo elationis vitium emẽdare cõtẽnunt. Nec se de supbia redargui estimãt: quia esse se humiles putant/q̃ etiã redargui despiciunt/dũ sapiẽtiores se et ipsis redarguẽtibus arbitrãtur. Qḋ vero ait: Nõ ꝺm sermones vestros respõdebo ei: hñ beato Job nõ ꝺm sermones eoꝝ respõdere se dicit. Arrogãtes eni intra ecclesiã positi/respondẽt contra eam: sꝫ nõ sicut heretici exterius cõstituti. Neq; eni contradicunt ei praua ꝑdicãdo/sed peruerse viuẽdo: quia nec de deo vt heretici indigna sentiũt: sed de se plus q̃ necesse est digna suspicantur. Sequitur. Capłm.ix.

Arrogantes voces ecclesie sibi dici dissimulant.

Extimuerunt nec responderunt vltra: abstuleruntq; a se eloquiã. Bene ad heliu ṽba amici Job extimuisse referũtur: quia nõnunq̃ arrogantes ecclie defensores q̃uis ordinẽ dicẽdi nõ teneãt/tamẽ aduersarios ipsa dictoꝝ virtute ꝑturbãt. Sequit̃:[Quoniã igitur expectaui/et nõ sunt locuti: steterũt nec responderunt vltra.] Finis esse locutionis sapiẽtium solet: vt eousq; dicãt quo aduersariis siletium imponant.

G
Nō eni se ostēdere/sed praua docētes cōpescere cupiūt.
Postq̄ vero de amicis Job dictū est: Extimuerūt nec
responderūt vltra: abstulerūtq̄ a se eloquiū: heliu subiū
gens ait: Expectaui/ et nō sunt locuti: steterūt/nec respō-
derūt vltra. Et illis iā silētibus adhuc verba multipli-
cat: q̄ videlicet vir arrogās et formā in se arrogantium
intētans: non aduersariorū dicta superare/sed suā sapiē-
tiā ostētare festinat. Unde et sequit. Respondebo et ego
partem meā/et ostēdam scientiam meā. Hanc eni par-
tem suā omis arrogās estimat: si sciētiam non tam habe-
at q̄ ostēdat: q̄ nimirū oēs elati sciētiam habere nō ap-
petunt/ sed ostēdere. Quo cōtra bene p moysen dicitur:
Uas qđ nō habuerit operculū nec ligaturā desup/ imū-
dum erit. Tegmē quippe operculi vel ligatura/est cēsu-
ra discipline: q̄ qsq̄s non premit/ q̄si vas imundū pollu-
tūq̄ reprobatur. An nō vas sine operculo heliu fuerat: q̄
hanc esse partē suam estimauerat / si ostēderet sciētiam
quā habebat? Quasi eni vas sine operculo vel ligatura
polluitur/qui p studium ostētationis patēs/nullo vela-
mine taciturnitatis operitur. Caplm. x.

Predicatores autē sancti partem suam repu-
tant/si intus quidē ipsi de sapiētia gaudeant:
foris autē alios ab errore cōpescant: neq̄ a se
ipsi ita loquēdo exeunt/ vt gaudium mētis in ostēsione
ponāt diserte locutionis: sed bonū sciētie i cordis secre
to meditātur: et ibi gaudēt vbi hoc pcipiūt: nō vbi inter
tot tētationum laqueos innotescere cōpellunt: q̄uis cū
bonum qđ accipiūt innotescūt/media interueniēte cha
ritate/ex pfectu audiētium et nō ex ppria ostēsione gra-
H
tulātur. Arrogantes eni cum sciētiam accipiūt: nihil se
accepisse estimant/si hāc eos occultā habere contingat.
Nusq̄ quippe suū gaudiū nisi in ore hominū ponūt. Un
Mat.xxv.
de et fatue virgines in vasis suis oleū nō sumpsisse refe-
runtur: q̄ arrogantes oms cum se ab aliquibus fortasse
vitijs continēt/bonū glorie intra ɔsciētias habere non
possunt. In vase autē pprio sumpserat Paulus oleum:
ij.Cor.j.
qui dicebat. Gloria nostra hec est/testimoniū consciētie
nostre. Inane ergo vasculū ferre/est intus corde vacuo/
foris humani fauoris iudiciū q̄rere. Heliu itaq̄ q̄ glo-
riā dū exterius q̄rit: intra vas oleū non habet/dicit. Re
spōdebo et ego partē meam: et ostēdam sciētiam meam.
Unde et hoc ipsum qđ de feruore vane glie intus patit/
verbis sequentibus aperit/ dicens.

¶ S. Qr supbi spiritu sācto plenos se esse asserūt/ cui9
feruor in virtute minoris intelligentie animos superat
et transcendit.

¶ Plen9 sum sermonib9/et coarctat me spiritus vteri
mei. En venter me9 quasi mustū absq̄ spiraculo: quod
lagunculas nouas dirūpit. Loquar et respirabo paulu-
lum: aperiam labia mea/et respōdebo. Nōnūq̄ arrogā-
tes viri dū pdicatores sanctos magna eloqui/ac pro lo-
cutione sua venerari conspiciūt/locutionis eorum celsi
tudinē et nō vtilitatē intētionis imitant: neq̄ hoc amant
qđ illi appetūt/sed hoc summopere appetūt q̄ clari ho-
I
minibus ostendant. Nā sepe cōtingit vt sapientes viri
cum se nō audiri considerant/ori suo silētiū indicāt: sed
plerūq̄ dū conspiciūt q̄ iniquorū facinora ipsis tacenti-
bus et non corripiētibus crescūt: vim quandam spiritus
sustinēt/vt in locutionē aperte correptionis erumpant.
Hiere.xx.
Unde ppheta Hieremias cū predicatiōis sibi silētiū i-
dixisset dicēs: Non recordabor ei9/neq̄ loquar vltra in
noie illius: ilico adiūxit. Et factus est i corde meo qua-
Hiere.xx.
si ignis exestuās/clausus q̄ in ossib9 meis: et defeci ferre
nō sustinens. Audiui enim cōtumelias multorū. Pro eo
eni q̄ se minime audiri cōspexit/silentiū appetijt: sed cū
crescētia mala cerneret/in eodē silētio non pmansit. Q̄
eni foris tacuit: ex tedio locutionis int9 ignē pertulit de
zelo charitatis. Inflāmātur quippe corda iustorū / cum
non correpta crescere conspiciunt acta malorū: eorumq̄
culpe se participes credunt/quos in iniquitate crescere
silendo permittūt. Dauid ppheta postq̄ sibi silentiū in
Psalm. xxxviij.
dixerat/dicēs: Posui ori meo custodiā/ dum cōsisteret
peccator aduersum me: obmutui et humiliat9 sū: et silui
a bonis: in ipso suo silentio iusto zelo charitatis exarsit/
qui ilico subdidit: Et dolor me9 renouat9 est. Cōcaluit
cor meū intra me: et in meditatiōe mea exardescet ignis
Int9 q̄ cor cōcaluit: q̄ dilectionis ardor p admonitio-
nem locutiōis exteri9 emanare recusauit. Ignis in me-
ditatione cordis exarsit: q̄ increpatio delinquentium a
K
correptione oris refrixit. Charitatis eni zelus ɔsolatio-
ne admirabili augēdo se tēperat: quādo contra iniquo-
rū opera per vocē correptiōis emanat: vt et q̄ corrigere
nō valet: increpare nō desinat: ne se participē delinquen
tium/ex cōsensu taciturnitatis addicat. Caplm. xj.

Vitia se-
pe mētiun
tur se esse
virtutes.
Sed quia sepe nōnulla vitia virtutes se esse mē
tiūtur: sicut effusio nōnunq̄ misericordia: et te
nacia nōnūq̄ parsimonia: et crudelitas aliquā
do iustitia vult videri: ita plerūq̄ mētē ad loquēdi im-
petū vane glorie anxietas nequaq̄ se intra silentium ca
piēs/quasi zelus charitatis inflāmat: atq̄ appetite ostē
sionis vis ad effrenationē locutiōis impellit: et q̄si sub
studio cōsulēdi libido erūpit apparēdi. Non eni curat
loquēdo quid psit/sz q̄d appareat: nec studet vt malum
qđ cernit corrigat/sed bonū qđ sentit ostēdat. Unde he-
liu quoq̄ spiritu elatiōis extēsus/et sese intra silētij clau
stra nō capiens/ait: Plen9 sum ei sermonib9/et coarctat
me spirit9 vteri mei. En venter meus quasi mustū absq̄
spiraculo: qđ lagūculas nouas dirūpit. Qđ si intellige-
re spiritualiter debem9/hoc loco videlicet ventrē sinum
cordis appellat. In musto vero sancti spirit9 feruor ac-
Mat.ix.
cipitur: de quo in euāgelio dns dicit. Uinū nouum mit
tunt in vtres nouos. Ex quo dū repēte replerētur apli:
dum linguis omibus loquerētur: a iudeis nesciētib9: sz
Act.ij.
tamen vera attestātibus dictū est: Hi musto pleni sunt.
Lagunculas vero/infirmas ipsa humanitate consciēn-
L
tias/vel certe hec terrena corporū vascula non inconue-
ij.Co.iiij.
nienter accipim9: de quib9 Paulus apls ait: Habem9
thesaurum istū in vasis fictilib9. Heliu autē quia (sicut
superi9 dixi) sic inflatiōe elationis extēditur: ac si ad lo-
quendū p charitatis gratiā ardore spūssancti accenda-
tur: sensus sui spiritū in eo qđ tacuit/quasi musto absq̄
spiraculo ɔparauit. Et bene ait: qđ lagūculas nouas di
rumpit: quia sancti spirit9 feruor nō solū veteri: sz etiā
noua vita vix capitur. Mustū ergo lagunculas nouas
dirūpit: quia feruoris eius potentia etiā spiritualia cor
da transcēdit. Loquar et respirabo paululum: aperiā la-
bia mea/et respōdebo. Bene ait respirabo: q̄ sicut labor
iustorū ē videre praua nec corrigere: ita grauis est labor
arrogantiū/si qđ sapiunt/non ostendūt. Uim quippe in
trinsecus estuantē ferre vix possunt: si omne qđ sentiūt/
paulo tardius innotescūt. Unde necesse est vt cū res bo
na agitur/prius eius elatio in corde vincatur: ne si a ra-
dice misere intentionis prodeat / amaros nequitie fru-
ctus producat.

¶ S. Qr hi q̄ adhuc vitijs impugnari se sentiūt/aliorū
curam suscipere otius non presumant. Caplm. xij.

Hi ergo qui adhuc vitiorū bello subiacent/ne-
quaq̄ p predicationis vsum pesse magisterio
ceterorū debent. Hinc est enim q̄ iuxta diuine
dispēsatiōis vocē/ab anno vigesimo et q̄nto leuite taber
naculo seruiūt: sed a quinquagesimo custodes vasorum
M
fiunt Quid eni per anū quintū ac vigesimū/ i quo flos
iuuētutis oborit: nisi ipsa cōtra vnūquodq̄ vitiū bella
signātur? Et quid p quinquagesimū: in quo et iubilei re
quies cōtinetur/nisi interna requies edomito bello mē
tis exprimit? Quid vero per vasa tabernaculi/nisi fide-
liū anime figurātur? Leuite ergo ab anno vigesimo et
quinto tabernaculo seruiūt: et a quinq̄gesimo custodes
vasorū fiunt: vt videlicet qui adhuc impugnantiū vitio-
rum certamina p cōsensum delectationis tolerāt/aliorū
curam suscipere non psumant. cū vero tentationū bella
subegerint: quo apud se iā de intima tranq̄llitate securi
Ro.vij.
sunt/animarū custodiā sortiant. Sed quis hec tentatio-
nū prelia sibi pfecte subigat: cū Paulus dicat: Uideo
aliā legē in mēbris meis repugnātem legi mētis mee/et
captiuū me ducentem i lege peccati? Sed aliud est bel-
la fortiter perpeti: aliud bellis eneruiter expugnari. In
istis exercetur virt9/ne extolli debeat: in illis omimodo
extinguit/ne subsistat. Qui igit scit fortiter tētationem
ferre certaminis: cū tētatione concutit/in alta arce pre-
sidet quietis: q̄ etiam apud semetipsū sub seipso esse cō-
tētiones vitiorū conspicit/quib9 nulla fract9 delectatio
ne consentit. Sequit. Non accipiā personā viri: et deū
homini nō equabo. Nescio eni q̄diu subsistam: et si post
modicum tollat me factor me9. Recta consideratio q̄
deū homini idcirco non equat: q̄ q̄diu hic subsistat: vel

A quādo ad dei iudicium tollatur/ignorat. Et bene ait: Post modicū tollat me factor meus. qr q̄libet longum fuerit tēpus vite presentis: eo ipso breue est/quo permanens non est. Neq3 enim dignū est vt diutinū iudicetur/quicquid fine circūscribitur. Sed inter has sententias quas ex veritate solidas pfert: ad verba rursum elationis erumpit/dicens.

Textus capituli Tricesimitertij Libri beati Job.

Audi igitur Job eloquia mea: et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meū: loquat lingua mea in faucibus meis. Simplici e corde meo sermōes mei: et sententiā labia mea purā loquent. Spiritus dei fecit me: et spiraculū oīpotēns viuificauit me. Si potes/responde mihi: et aduersus faciem meā consiste. Ecce et me sicut et te fecit deus: et de eodē luto ego quoq3 formatus sum. Veruntamen miraculum meū non te terreat: et eloquentia mea nō sit tibi grauis. Dixisti ergo in aurib9 meis: et vocem verborum tuorū audiui: Mundus sum ego/et absq3 delicto immaculatus: et nō est iniquitas in me.

B Quia querelas in me reperit/ideo arbitratus est me inimicū sibi. Posuit ī neruo pedes meos: custodiuit oēs semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Respondebo tibi: quia maior sit deus hoīe. Aduersus eum cōtendis qr nō ad omnia verba responderit tibi. Semel loquitur de9: et secūdo idipsum non repetit. Per somniū in visione nocturna: quādo irruit sopor super homines/et dormiūt in lectulo: tūc aperit aures virorum/et erudiēs eos instruit disciplina: vt auertat hominem ab his que fecit: et liberet eū de superbia: eruens aīam eius a corruptione/et vitam illius vt nō transeat in gladium. Increpat quoq3 per dolorem in lectulo: et omnia ossa ei9 marcescere facit. Abominabilis ei fit in vita sua panis/et anime illi9 cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius: et ossa que tecta fuerāt/nudabūtur. Appropinquabit corruptioni anima ei9: et vita illi9 mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquēs vnum de similibus/vt annūciet hominis equitatem: miserebitur eius/et dicet: Libera eū: vt non descendat in corruptionē. Inueni in quo ei propitier.

C Consumpta est caro eius a supplicijs: reuertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabit deū/et placabilis erit ei: et videbit faciem eius in iubilo: et reddet homini iustitiā suam. Respiciet homines/et dicet: Peccaui/et vere deliqui: et vt eram dignus nō recepi. Liberauit aīam suā ne pergeret in interitum/sed viuens lucem videret. Ecce hec oīa operat de9 trib9 vicibus per singulos: vt reuocet animas eorū a corruptione/et illuminet luce viuētium. Attēde iob et audi me: et tace dum ego loquor. Si autem habes quid loquaris: responde mihi. Loquere. Volo enim te apparere iustū. Qd si nō habes: audi me: et tace: et docebo te sapientiam.

S Qr superbi ea ipsa q̄ recte sentiūt/recte pferre nō possunt/vnde eos quos infra se vidēt/nō cōsulendo sed dominando alloquuntur.

Audi ergo Job eloquia mea: et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meū: loquatur lingua mea in faucib9 meis. Prius fenius de qua elatione descēdit: qr beatū Job audire se admonet/qr os aperuisse se phibet qr linguā suā in faucibus loqui pmittit. Hoc em habet proprium doctrina arrogantium: vt humiliter nesciant inferre quod docēt: et recta que sapiunt/recte ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur: qr cum docent/quasi in quodam sibi videntur summitatis culmine residere: eosq3 quos docent/vt longe infra se positos/veluti in imo respiciunt: quibus non consulendo loqui/sed vix dominando dignantur. Recte autē his per prophetam dominus dicit: Vos autem cum austeritate imperabatis eis et cum potētia. Cum austeritate em et potentia imperant: qui subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere: sed aspere inflectere dominando festinant.

D — Propriū doctrine arrogantium. — Ezech. xxxiiij.

Capitulum. xlij.

At cōtra vera doctrina tanto vehemēti9 hoc elationis vitiū fugit p cogitationē/q̄to ardenti9 verbor suor iaculis ipm magistrum elationis insequit. Cauet em ne eū magis elatis morib9 pdicet quē in corde audientiū sacris sermonib9 insectatur. Humilitatē nāq3 (q̄ magistra est oim materq3 virtutū) et loquēdo dicere: et viuēdo conatur ostendere: vt eā apud discipulos veritatis plus morib9 q̄3 sermonibus eloquat. Vñ Paul9 thessalonicēsib9 loquens: quasi culminis pprij apostolat9 oblit9/ait. Facti sum9 paruuli in medio vestrū. Vñ Petrus apls cū diceret: Parati semper ad satisfactionē omni poscenti vos rōnem de ea que in vobis est spe: in ipsa doctrine scia qualitatem docendi asseruit esse seruandā/subdēs: Sed cū modestia et timore/pscīam habētes bonā. Hoc aūt qd discipulo paulus ait: Precipe hec et doce cū omni imperio: nō dnatione potētie: sed auctoritatē suadet vite. Cū imperio quippe docetur/qd prius agit q̄3 dicat. Nā doctrine subtrahit fiduciā/qm cōscientia prepedit linguā. Non ergo et potestatem elate locutiōis: sed bone fiducie insinuauit actionis. Unde etiam de dño scriptum est: Erat em docens sicut potestatem habens: nō sicut scribe et pharisei. Singulariter nāq3 ac principaliter sol9 ex potestate bona locutus est: qr ex infirmitate mala nulla cōmisit. Ex diuinitatis quippe potētia habuit id qd nobis p humanitatis sue innocentiam ministrauit.

Humilitas magistra et mater est omniū virtutum. — j. Thes. ij. — j. Pet. iij. — E — j. Ti. iiij. — Mat. vij.

S Qr rect9 ordo sit in doctrina/vt consideremus in primis quales sum9/et quales fuim9. Si nec sumus nec fuim9 quales illi sunt quos emēdare curamus/nō extollamur. Itē si nulla bona in eis sunt quor mala corrigimus/summopere attendendū est/qr ita illos potest diuina gratia permutare: vt nos posterius in bonis que ante accepimus/perueniant.

Capitulū. xliij.

Nos em qui infirmi hoies sum9/cū de deo hominibus loquimur: debem9 primū meminisse quid sumus/vt ex propria infirmitate pensemus quo docēdi ordine infirmis fratrib9 consulamus. Consideremus igitur qr aut tales sum9 quales nōnullos corrigimus: aut tales aliqn fuimus: etsi iam diuina gratia operante nō sumus: vt tāto tēperanti9 humili corde corrigam9/q̄to nosmetipsos veri9 in his quos emēdamus agnoscim9. Si autē tales nō sumus nec fuim9 quales adhuc illi sunt quos emēdare curam9: ne cor nostrū forte supbiat/et de ipsa innocētia peius ruat: quor mala corrigim9/alia eor bona nobis ante oculos reuocem9. Que si omino nulla sunt: ad occulta dei iudicia recurramus: quia sicut nos meritis nullis hoc ipsum bonum qd habem9 accepim9: ita illos quoq3 pōt gratia superne virtutis infundere: vt excitati posteri9 etiā ipsa possint bona q̄ nos ante accepim9 preuenire. Quis em crederet qr p apostolat9 meritū Saulus lapidatū stephanū precessurus erat: qui in morte eius lapidātium vestimēta seruabat? His ergo primū cogitationib9 humiliari cor debet: et tunc demū delinquētium iniqtas increpari. Sed hunc (vt sepe dictū est) locutionis modū helius ignorare ostēditur/qui in locutione sua elationis typo quasi potentis cuiusdā auctoritatis inflat/dicens. Audi igitur Job eloquia mea: et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meū: loquatur lingua mea in faucibus meis. In faucib9 vero loqui est silēter dicere: et non elatis morib9 vociferari. Quib9 verbis arrogātes intra sancte

F — Cōsiderationes habēde in aliorū correctione. — Prima. — Secūda. — Tertia.

G

ecclesiā positos signat. Hi enī velut in faucib⁹ loq̄ dicū: tur:quādo nō cōtra aduersarios extra viuētes clamāt: sed quosdā intra sinū sancte eccl̄e q̄si vicinos ac iuxta positos increpant. Sepe vero arrogantes eandē quā te: nent arrogantiā se fugere ostēdunt:ꝛ dū sic cūcta agunt vt nullū lateant/hec priuate singulis q̄si silēter narrant: quaten⁹ non solū de sensu intelligētie/sed de ipso apud homines etiā arrogātie contēptu glorietur. Unde nunc dicit: Loquat lingua mea in faucib⁹ meis. Ac si aperte dicat. Que cōtra te prudēter sentio/ecce silenter narro. Aliquando aūt in tantā impudentie elationē ꝓsiliunt: vt alijs tacētibus/ipsi soleant laudare qd̄ dicūt. Unde subiūgit: Simplici e corde meo sermones mei/ꝛ sentē: tiam labia mea purā loquētur. Magne ꝟtutis laus est simplicitas locutionis. Quā quia arrogātes nō habēt/ habere se hāc sollicit⁹ asserūt:vt securius audiant. Et pure se locuturos denūciāt:q2 duplicitatis sue malitiā deprehēdi formidāt. Sepe autē ꝛ falsis vera ꝑmiscent: vt inde eoꝝ mendacio citi⁹ credatur:vnde inesse eis as: sertio veritatis agnoscit. Quis igit helin ꝛ pure se locu turū ꝓhibuit:ꝛ dicta sua appellādo sniās fauore precu: currit:eandē iam sniam quā ꝑmisit adiūgit/dicens:

¶ S. Qr sermo inordinate prolat⁹ sciam quā in audiē tiū sensib⁹ gignere debuerat fedat:et q̄d sit q̄ vir q̄ semi nis fluxū sustinebat/imund⁹ erat. Capm. xv.

H

Spiritus dei fecit me:et spiraculum oīpotentis viuificauit me. Subdituru s vera/ꝑmisit ela: ta:et dicturus hoc quod recte saperet/ante in: notuit q̄ntum tumeret. Sic nimirū sic arrogantium mē: tes insaniūt:vt ꝛ in eis q̄ recte sentiūt/elatiōis sue torti tudine deprauent. Unde fit vt etiā eoꝝ recta auditores nequaq̄ instruāt:q2 profecto illos ꝑ ea que tumide sen: tiūt:nō ad sui reuerentiā/sed ad contēptū vocant. Dūq̄ dictis prudentib⁹ stultitie verba miscent:q2 stultitia ab audiēte despicit/etiā prudētia non tenetur. Hinc enī ꝑ

Leui. xv.

Moysen dicit: Uir qui fluxū seminis sustinet/imund⁹ erit. Quid est enī sermo nisi semen? Qui dum ordinate emittit:audiētis mēs quasi cōcipiētis vterus ad boni opis prolē fetat. Si vero importune defluit/emittētem polluēs/generādi virtutē perdit. Nā si sermo semen nō esset:de ꝑdicante Paulo nequaq̄ athenienses dicerent:

Act. xiiij.

Quid vult sibi seminiuerbi⁹ hic dicere? De q̄ et Lucas dicit. Ipse enī erat dux verbi. Semen ergo vsui ꝓpagi: nis dicatū incōpetenter fluens/cetera mēbra coinqnat: cum sermo per quē in audientiū sensib⁹ nasci scientia de: buit:si inordinate prodeat/etiā que recte senserit fedat. Unde Heliu quoq̄ etiam q̄ recte potest sentire/cōma: culat:dum cui vel quid loquat ignorat. Et quasi fluxū seminis sustinet/cum linguā vtilitati congruā/ꝑ verba vane locutionis mouet. Bono autem ordine et factū se astruit ꝛ animatū. Per spm̄ factū/ꝛ per spiraculū se na: rat animatū. Facto quippe adā/scriptū est. Inspirauit

Gen. ij.

in faciē eius spiraculum vite:ꝛ fact⁹ est homo in animā viuentē. Sed hec q̄ recte astruit/vtrū recte exequat au: diamus. Sequit. Si potes/respōde mihi: ꝛ aduersus faciem meā resiste. Ecce dū narrat ordinē vere ꝯditio: nis/in fastum superbe elationis erūpit:atq̄ alijs verbis

I

hoc idē replicat/dicens. Ecce ꝛ me sicut ꝛ te fecit de⁹: et de eodē luto ego q̄q̄ format⁹ sum. Uerūtamen mira: culum meū nō te terreat:ꝛ eloquētia mea nō sit tibi gra: uis. Quid est ꝙ q̄ Heliu ordinē ꝟe cōditiōis agnoscit: ꝛ modum recte locutionis ignorat? Quid est q̄ se beato Job ꝛ cōditus exequat/ꝛ locutur⁹ exaltat:nisi hoc q̄ ar rogātes oēs cūctis quidē hominib⁹ se equaliter cōdi tos meminerunt:sed per fastum scientie auditores suos eq̄les sibi vel esse vel credere dedignant:eisq̄ se ꝑ natu: re conditionē cōferunt/sed per tumorem scientie suppo nunt? Equales quidē se iudicāt extitisse nascēdo:sꝫ nō equales remāsisse viuēdo. Atq̄ i eo q̄ equales quasi vi: uendo tā nō sunt:illud ad malus miraculū reuocant/q̄ eq̄les nascendo fuerūt. Unū inflatus Heliu dicit: Ecce et me sicut ꝛ te fecit de⁹:ꝛ de eodem luto ego quoq̄ for: matus sum. Uerūtamen miraculū meū non te terreat:ꝛ eloquentia mea nō sit tibi grauis. Capm. xvi.

H

Abēt hoc etiā arrogātes ꝓpriū q̄ plerūq̄ di: cant/mira se dicere semp existimāt:ꝛ locutio: nē suā admirādo ꝓueniūt:q2 vel i acutis sens: ib⁹ ipa elatio q̄nta sit fatuitas ignorāt. Notādū q̄q̄ est q̄ Paul⁹ dū mire hebreos admoneret/adiūxit. Rogo autē vos fratres vt sufferatis verbū solatij/etenī ꝑpau: cis scripsi vobis. Heliu aūt inania protulit/ꝛ quasi con: solando subiūxit. Miraculū meū nō te terreat:ꝛ eloquē: tia mea non sit tibi grauis. Ille dicta sua verbū solatij: hic vero eloquētiam ꝛ miraculum vocat. Ecce q̄ dist in cti sapores prodeunt fructuū ex diuersa radice cogita: tionū. Ille de magnis humiliter sentit;iste de minimis se inaniter erigit. Quid q̄ iter hec nisi hoc solerter est i: tuendū q̄ ꝛ ascensuri in imo se esse considerant:et casuri semp in ꝑcipitio stant? Salomone attestante/q̄ ait. An: te ruinā exaltat cor/ꝛ ante gloriā humiliat. Sequitur.

Heb. xiij.

K

Ascēsuri i imo se esse ꝯsiderāt:ꝛ casuri sēp in precipi: ti stant.

¶ S. Qr superbi nō tam cōsolari q̄ increpare desiderāt.

¶ Dixisti ergo in aurib⁹ meis:ꝛ vocē ꝟboꝝ tuoꝝ audi: ui. Atq̄ eandē vocē subiūgens ait. Mund⁹ sum ego: et absq̄ delicto immaculat⁹:et non est iniquitas in me. Quia querelas i me reperit:adeo arbitrat⁹ est me inimi: cum sibi. Posuit i neruo pedes meos: custodiuit oēs semitas meas. Moxq̄ ꝯtra hec verba q̄ beatū Job di: xisse narrauit/sniam suā ꝓferens/ait. Hoc est q̄ i quo non es iustificatus. Profecto beatus Job veraciter dixerat:q̄ absq̄ culpa fuerit flagellat⁹. Hoc enī ipse de se qd̄ de illo ad diabolū dn̄s dixit: Cōmouisti me aduer sus eū/vt affligerē illū frustra. Sed Heliu nō credidit cessante culpa potuisse eū etiam ꝓ gratia flagellari. Ne: sciebat enī flagellis ei⁹ non deleri vitiū/sed meritū au geri:ꝛ ꝓ eo q̄ sine delicto se dixerat flagellatum/hac eū sententia increpat/dicens. Hoc est ergo in quo nō es iu: stificat⁹. Habent enī hoc arrogantes ꝓpriū/vt plus ar: guere appetant q̄ ꝯsolari:ꝛ queq̄ hoīb⁹ euenire cogno: scunt/ex solis euenisse iniq̄tatib⁹ arbitrent. Nesciūt q̄ ꝑ occulta iudicia subtiliter q̄rere:atq̄ id qd̄ non intel: ligūt/humiliter ꝑscrutari:q2 eos sepe a secretis inuesti: gationib⁹ iudicioꝝ dei/ipsa scie sue elatio eijcit dū ex: tollit. Obstaculum nāq̄ veritatis est tumor mentis:q2 dum inflat obnubilat. Qui ꝛ si quādo scientiā videntur adipisci:quasi de quadā rerū cortice ꝛ nō de secrete dul cedinis medulla pascunt:micantibusq̄ igenijs sepe ex: teriora tm̄modo attingunt:sed interni gustum saporis ignorāt. videlicet foris acuti/sed int⁹ ceci sunt. Neq̄ id de deo sentiunt qd̄ dulce interi⁹ sapiat:sed qd̄ excussum exteri⁹ sonet. Qui et si secreta q̄dam intelligendo perci: piunt/eoꝝ dulcedinem experiri nō possunt:ꝛ si nouerūt q̄lia sunt/ignorant vt dixi q̄lia sapiunt. Cap. xvij.

Pōt q̄s ꝑ gratia fla gellari.

L

Propriū arrogan: tium.

Obstacu: lū ꝟitatis tumor mē tis.

E

Et fit plerūq̄ vt fortiter dicant:sed tā iuxta ea q̄ dicūt/viuere nesciant. Unū bene quidam sa: piens dixit: Mihi autem det de⁹ hec dicere ex sentētia. Snia quippe a sensu vocata est. Et recte q̄ in: telligit nō ex sola scientia/sed ex sentētia dicere appetit qui nequaq̄ tm̄modo sciendo dicere/sꝫ sentiēdo deside rat experiri qd̄ dicit. Sed mens arrogantiū dictoꝝ suo rum sensum nō penetrat:q2 ab interno gustu recto iudi: cio in eos fauores redigit/quos foris amat. Uera autē sciētia afficit/nō extollit:nec superbientes q̄s repleuerit/ sed lamentantes facit. Qua quisq̄ cū repletus fuerit:ꝑ: mo loco se scire appetit:ꝛ iam sui cōscius/tanto per illā robustius sapit;q̄nto se infirmum in illa verius recogno scit:atq̄ ampliorem viam huius scientie ipsa ei humili: tas aperit. dūq̄ imbecillitatem suā conspicit: ipsa ei co: gnitio secretoꝝ sublimiū absconditos sinus pandit.quo cognitione pressus subtilior reddit/quo ad occulta ra: ptatur. Heliu ergo in flagellis beati Job idcirco vera: cem rōnem non inuenit:q2 eam q̄rere humiliter nescit:ꝛ increpare poti⁹ q̄ consolari paratior dicit: Hoc est q̄ in quo nō es iustificatus. Notandū quoq̄ est q̄ beat⁹ Job in neruo pedē suū positum dixit:sed nequaq̄ mundum se hoc modo quo ei obijcitur/absq̄ peccato vel imma: culatum et sine iniquitate fuisse memorauit. Sed helin dū cū austeritate studuit increpare q̄ dicta sunt/menti: ens addidit q̄ dicta nō sunt. Qui enī semp increpare ap: petunt/ꝛ nunq̄ fouere/multa plerūq̄ increpando men: tiuntur. Nam vt arguere docte videant: fingūt nōnūq̄ q̄ redarguāt:ꝛ cū ipsi equino more in cursum sue ostēta: tionis inferuēdr/in subiectoꝝ inuectionib⁹ ex fictis sibi iniquitatib⁹ campū parant. Sciendū preterea est sicut ꝛ superi⁹ dixi:q̄ arrogātes viri inflatis suis sermonib⁹ sepe fortia dicta ꝑmiscent:nec cōsiderāt aliquādo quid viuant/sed pēsant studiose quid doceant. Quoū nunc

Uera scie virtus.

B

M

A Heliu speciē tenet: q̄ nō recte viuere appetit/sed docere. Quia ergo sciēs/sed arrogās loquit: taceamus iā qđ tumidū viuit: ⁊ audiamus qđ solidum dicit. Post tot itaq̄ elationis verba/tandē sciētiā suā ostēdere inchoans ait. [Respondebo tibi q̄ maior sit deus hoīe.] Dicat fortasse ab aliquo: Quis ista vel cū nō audit ignorat? Sed nimirū hec sententia vilis credit/si non ex ipsa intentionis sue radice pēsetur. Flagellato videlicet loquebatur: qui et percussiōis verbera acceperat/⁊ causas verberum nesciebat. Idcirco ergo intulit. Capitulum.xviij.

Respondebo tibi q̄ maior sit de⁹ hoīe. vt flagellatus homo cōsiderās q̄ illo maior est deus: in omne qđ patit/eius iudicio se postponat: cui se minorē esse nō dubitat: ⁊ qđ a meliore patit/iustū credat/ etiā si eiusdē iustitie causas ignorat. Quisq̄s enim etiā p̄ peccato pcutit: nisi murmurādo renitat: eoipso iā iustus esse inchoat/quo feriētis iustitiā nō accusat. Homo nāq̄ sub deo est cōdit⁹: ⁊ ad ꝯditiōis ordinē redit/quādo sibi equitatē iudicis sui etiā quā nō intelligit/anteponit. Bene ergo dicit. Respōdebo tibi q̄ maior sit de⁹ hoīe. vt cōsiderata potentia creatoris/deferueat tumor mentis per memoriā cōditionis. Unde Dauid ꝓpheta cum percussionis pōdere in excessum vocis erūpere cogeret: ad considerationem cōditiōis sue se recolligēs/ait: Obmutui/ et nō aperui os meū: qm̄ tu fecisti me. Pensauit enim cōditionis sue ordinē/et iustitiā percussionis inuenit: quia qui benigne eū qui nō erat cōdidit/ eū profecto qui erat/ non nisi iuste percussit. Sequitur. [Psalm. xxxviij.]

¶ S. Q̄ in scriptura sancta semel dixit deus quicquid expedit homini: nec singulis cogitatiōibus hominū per prophetarum voces vel angelorum ministeria interrogatus respondeat. [B]

¶ Aduersus eū contēdis/q̄ nō ad oīa verba respōderit tibi. Semel loquit deus/⁊ secūdo idipm̄ nō repetit.] Afflicti cordis est propriū: vt in omne qđ appetit/⁊ tamē rerū ordinē contrariū sentit: si possit fieri/cur ita vel nō ita sit/diuinis sibi respōderi vocib⁹ velit: vt deū de cūctarerū cōtrouersia cōsulat/⁊ respōsionis ei⁹ cognita ratiōe cōquiescat. Heliu autē ꝓuidēs q̄ scripturā sacrā dn̄s cōderet: vt in ea vel publicis vel occultis cūctoꝝ questionib⁹ respōderet/ait: Aduersus eū cōtēdis/q̄ nō ad oīa verba respōderit tibi. Semel loquit de⁹: et scđo idipm̄ nō repetit. Ac si diceret. Deus singuloꝝ cordibus priuatis vocibus nō respōdet: sed tale eloquiū cōstruit/p qđ cunctorū questionibus satisfacit. Capitulum.xix.

In scripture q̄ppe eius eloquio causas nr̄as singuli si requirim⁹ inuenim⁹: nec opus est vt in eo qđ specialit q̄sq̄ tolerat/respōderi sibi diuina voce specialiter q̄rat. Ibi eni nobis oīb⁹ in eo qđ specialiter patimur/cōiter respōdet: ibi vita p̄cedentiū fit forma sequētiū. Ut eni vnū e plurib⁹ ꝓferam⁹: ecce dū passione aliqua vel molestia carnis afficimur/scire fortasse occultas causas passionis eiusdē vel molestie optam⁹: quaten⁹ in eo qđ patimur/ex ipsa rerū sciētia cōsolemur. Sed q̄ de specialib⁹ tētatiōib⁹ nr̄is nequaq̄ nobis singulis specialiter respondet/ad scripturā sacrā recurrim⁹. Ibi videlicet inuenim⁹ q̄ paul⁹ carnis sue infirmitate tētatus/ audiuit: Sufficit tibi gr̄a mea: nā virt⁹ in infirmitate pficitur. Qđ idcirco illi in infirmitate ꝓpria dictū est: ne sigillatim nobis oīb⁹ diceret. In scriptura igit sacra vocē dei afflicto Paulo audiuim⁹: ne cū fortasse affligimur/ singuli audire eā priuata ꝯsolatione q̄reremus. Nō ergo dn̄s ad oia ṽba nobis respōdet: q̄ semel loquit/⁊ scđo idipm̄ non repetit. i. in his q̄ p scripturā sacrā ad patres nostros ꝓtulit/nos erudire curauit. Discāt itaq̄ sancte doctores eccl̄ie: discāt ⁊ arrogātes cum intra eam laborare quosdā pusillanimitate ꝯspiciūt: q̄ nobis de⁹ ad ṽba oia nō respōdet: q̄ semel loquit de⁹: ⁊ idipz scđo nō repetit. i. cogitationib⁹ vel tētationib⁹ singuloꝝ nō iā passim p prophetarū voces/non p angelica officia satisfacit: q̄ scriptura sacra q̄cq̄d potest singulis euenire cōprehēdit: atq̄ in illa p exēpla precedētiū/etiā vitā sequētiū informare curauit. Quis qđ ait: Semel loquit de⁹: ⁊ scđo idipm̄ nō repetit: hoc intelligi subtili⁹ pōt: q̄ pat vnigenitū cōsubstantialē sibi filiū genuit. Loqui eni dei/est ṽbū genuisse. Semel autē loqui dei/est verbū aliud preter vnigenitū nō habere. Unde ⁊ apte subdit: Et scđo idipm̄ nō repetit: q̄ videlicet hoc ipm̄ verbū. i. filiū nō nisi vnicū genuit. [C] [j. Cor. xij.] [In scriptura sacra q̄c q̄d pōt singulis euenire/dn̄s cōprehendit ⁊c.]

Qđ autē nō ait: locut⁹ est/sed loquit: non videlz tēp⁹ preteritū nec futurū ponens: liquet oib⁹ q̄ deo nec preteritū tēpus cōgruit nec futurū. Tanto ergo in eo quodlibet tēpus ponit libere: quāto nullū vere. Neq̄ eni q̄dlibet libere dici poterat/si saltē vnū ꝓprie diceret. Inde itaq̄ dici in deo tēpus audacter q̄dlibet licet: vnde i eo dici ꝓprie nullū licet. Uerbū nāq̄ pater sine tēpore genuit. Et quis digne fari queat illā ineffabilē natiuitatē/q̄ de eterno natus est coetern⁹/q̄ existēs ante secula genuit equalē/q̄ gignente nat⁹ posterior nō est? Que videlz nos mirari possum⁹/sed intueri minime valem⁹. Illi⁹ autē natiuitatis vim iā mirari posse/aliq̄ten⁹ videre est. Sed quomodo videm⁹ qđ neq̄q̄ ꝯprehēdim⁹? Est aūt qđ de visu carnis ptrahere ad sensuz spūs debem⁹. Nā si q̄s i tenebris clausis oclis iaceat: atq̄ ante eū subitū lucerne lumē erūpat/ clausi ei⁹ oculi ipso aduētu luminis feriunt vt pateſcant. Cur ergo turbati sunt/si clausi nihil viderūt? Nec tamē aliq̄d pfectū fuit: qđ videre clausi potuerūt. Nā si pfecte totū vidissent: cur aperiri quererēt qđ viderēt? Sic itaq̄ sic sum⁹: cū de incōprehēsibili natiuitate intueri aliq̄d conamur. Eoipso eni q̄ fulgoris admiratiōe pcutit anim⁹: et quasi videt qđ videri nō valet: velut in tenebris posit⁹/ vim lucis oculis clausis videt. Heliu nāq̄ ait. Semel loquit de⁹: Dauid vero ṽbi vnigeniti natiuitatē intuēs ait: Semel locut⁹ est de⁹. Q̄ eni vnigenit⁹ fili⁹ idē verbū patris ⁊ pfectione nat⁹ dicit: ⁊ ꝓ eternitate semp nasci perhibet: sacra scriptura libere dicere de deo cōsueuit: q̄ locutus est/⁊ loquit. In eo eni q̄ pfectū verbū genuit/⁊ locutus est pater: in eo aūt q̄ semp gignit/vtiq̄ loquit: q̄uis hoc qđ pfectū diximus/ꝓprie nō dicamus. neq̄ eni qđ factū non est/ꝓprie dicit esse perfectū: sed eius plenitudinē per quādā angustiā nostre locutionis exprimimus: sicut etiā de patre dn̄s dicit. Estote pfecti/sicut ⁊ pater vester celestis pfectus est. Quia vero hec diuine nature secreta admiratio nō facile occupatis p terrena desideria mentibus innotescit: apte dei locutio qualiter ad nos fiat insinuat dicens: [Per somniū in visione nocturna: quando irruit sopor sup homines/et dormiunt in lectulo.] [D] [E] [Matth. v.]

¶ S. Q̄ in nocte vite presentis diuina natura ad plenū nō agnoscit: ⁊ idipm̄ qđ quasi in caligine conspici potest/ tūc demū videm⁹/cū ab huiusmodi mundi tumultuosa cōcupiscētia segregati/q̄si clausis corporalib⁹ sensib⁹ in quiete cōtēplationis diuine dormimus. Capitulum.xx.

Quid est qđ p somniū nobis locutio diuinitatis innotescit/nisi q̄ dei secreta non cognoscimus/si in terrenis desiderijs vigilemus? In somnio eni exteriores sensus dormiūt/⁊ interiora cernūtur. Si interna ḡ cōtēplari volum⁹/ab externa īplicatiōe dormiam⁹. Uox videlz dei q̄si p somniū audit/q̄n tranquilla mēte ab hui⁹ secli actiōe q̄escit: ⁊ in ipso mētis silētio diuina p̄cepta pēsant. Cū eni ab externis actiōib⁹ mēs sopitur: tūc plenius mādatoꝝ dei pōdus agnoscit. Tūc ṽba dei mēs viuaci⁹ penetrat/cū ad se admittere curarū secularium tumult⁹ recusat. Male aūt hō vigilat: q̄n eū secularium negocioꝝ est⁹ insolēter inq̄etat. Aurē q̄ppe cordis terrenarū cogitationū turba dū ꝯstrepit claudit: atq̄ i secretario mētis quāto mi⁹ curarū tumultuātiū sonus cōpescit/tāto ampli⁹ vox presidētis iudicis non audit. Neq̄ eni pfecte hō sufficit ad vtraq̄ diuisus: sed dū sic interi⁹ erudiri appetit vt tū exteri⁹ implicet: vnde exteri⁹ auditū aperit/inde interi⁹ obsurdescit. Moyses admixt⁹ egyptijs q̄si vigilabat: et idcirco vocē dn̄i in egypto posit⁹ nō audiebat. Sed extincto egyptio postq̄ in desertū fugit/ illic dū q̄draginta annis deguit/q̄si ab inq̄etis terrenoꝝ desiderioꝝ tumultibus obdormiuit: atq̄ idcirco diuinā vocē pcipere meruit: q̄ per supnā gratiā quāto magis ab appetēdis exteriorib⁹ torpuit/tāto veri⁹ ad cognoscēda interiora vigilauit. Rursus israelitici ppl'i turbis prelatus/vt legis p̄cepta pcipiat/in mōtē ducit/atq̄ vt interna penetret/ab externis tumultib⁹ occultat. Caplm̄. xxj. [Impedimētum cognitionis dei secretorum.] [F] [Exod. iij.] [Exo. xix.]

Unde ⁊ sancti viri qui exteriorib⁹ ministerijs deseruire officij necessitate cogūtur: studiose semp ad cordis secreta refugiūt: ibiq̄ cogitationis intime cacumē ascendūt: et legē quasi in mōte percipiūt: dū postpositis tumultib⁹ actionū tēporaliū/in cōtēplationis sue vertice supne volūtatis sententiā perscrutant. Hinc est q̄ idē moyses crebro de reb⁹ dubijs ad tabernaculum redit: ibiq̄ secreto dominū consulit: et quid [Cautela sanctorū virorum.] [Exemplū de moyse.]

G certius decernat agnoscit. Relictis quippe turbis ad ta
bernaculū redire est/ postpositis exterioꝝ tumultib⁹/se
cretū mētis intrare. Ibi enī dn̄s cōsulit: et qđ foris agen
dum est publice/intus silēter audit. Hoc quotidie boni
rectores faciūt: cum se res dubias discernere nō posse co
gnoscūt: ad secretū mētis velut ad quoddā tabernaculū
reuertunt: diuinaqꝫ lege pspecta/q̄si corā posita arca dn̄i
cōsulunt: ⁊ qđ prius intus tacētes audiūt: hoc foris post
modū agentes innotescūt. Ut enim exterioribus officijs
inoffense deseruiant/ad secreta cordis recurrere incessabi
liter curāt: ⁊ sic vocē dei quasi p somniū audiūt/dū in me
ditatione mētis a carnalib⁹ sensib⁹ abstrahunt. Hinc est
ꝙ sponsa in canticis canticoꝝ sponsi vocē quasi p somniū
Cāti.v.
audierat/q̄ dicebat: Ego dormio: et cor meū vigilat. Ac
si diceret. Dū exteriores sensus ab huius vite sollicitudi
nibus sopio: vacante mente viuacius interna cognosco.
Foris dormio: sed int⁹ cor vigilat: q2 dū exteriora q̄si non
sentio/interiora solerter apprehēdo. Bene ergo heliu ait:
[Q2 p somniū loquit deus. atqꝫ apte subdidit/in visione
nocturna.] Nocturna eñ visio apparere cōtēplationi mē
tis sub q̄busdā imaginationib⁹ solet. In diurna autē lu
ce certius cernimus: in nocturna vero visione cūctāter vi
demus. Et quia sancti oēs q̄diu in hac vita sunt/diuine
nature secreta quasi sub quadā imaginatiōe ↄspiciūt (q2
videlicet necdū sicut sunt ea manifestius contēplant) be
H
ne heliu postq̄ dixit deū nobis per somniū loqui/subdit:
Nox vita presens.
In visione nocturna. Nox q̄ppe est vita p̄sens: in q̄ q̄diu
sumus/p hoc ꝙ interna cōspicimus/sub incerta imagina
tione caligam⁹. Propheta nāqꝫ ad vidēdū dn̄m quadā
Esa.xxvi.
se p̄mi caligine sentiebat/dicēs. Aīa mea desiderauit te in
nocte. Ac si aperte diceret: In hac obscuritate vite p̄sen
tis videre te appeto: sed adhuc infirmitatis nubilo cir
cūscribor. Dauid quoqꝫ huius noctis caliginem vidēs/
Ps̄.v.
claritatē veri luminis prestolatus ait: Mane astabo tibi/
et videbo. Adhuc ergo in nocte minus se videre cōspicit:
qui ad videndū deū futurū mane cōcupiscit. Quia vero
(vt diximus) ab exteriori actiōe cessare dormire est: bene
heliu subdit. [Quando irruit sopor sup hoīes.] Q2 autē
sancti viri cū exteriori actioni nō deseruiūt: intra mentis
cubilia cōquiescūt: apte subiūxit. [Et dormiūt i lectulo.]
Sāctis enī viris dormire in lectulo/est intra mentis sue
Ps̄.cxlix.
cubile quiescere. Unde scriptū est: Exultabūt sācti i glo
ria: letabūtur in cubilib⁹ suis. Dicat ergo ꝙ semel nobis
loqtur deus p somniū in visione nocturna/quādo irruit
sopor sup hoīes/⁊ dormiūt in lectulo: q2 mimirū tunc se
creta diuinitatis agnoscim⁹/cū ab hui⁹ mūdi tumultuo
sa cōcupiscentia intra mētis nostre cubilia segregamur.
Quia vero (vt sepe iam diximus) aurē cordis tumultus
seculariū negocioꝝ claudit: ⁊ quies secrete cōsideratiōis
aperit/apte subiungit. [Tunc aperit aures viroꝝ: ⁊ eru
I
diens eos instruit disciplina. Cū enī ab exteriorib⁹ actio
nibus sopiuntur: aperta aure interni examinis causas au
diunt. Qui dum subtiliter vel flagella publica vel iudi
cia occulta cōsiderant: semetipsos afficere flendo nō ces
sant. Unde bene dictum est:

¶ S. De quattuor modis in compunctione afficimur.

¶ Et erudiens eos instruit disciplina: q2 cōsiderāti mē
ti ⁊ sese p penitētiā lacerāti/ q̄si q̄dā plage pcussiōis sunt
lamenta cōpunctionis. Unde etiā Salomon recte vim p
Puer.xx.
cussionis vtriusqꝫ coniungēs ait: Liuor vulneris abster
git mala/⁊ plage in secretiorib⁹ vētris. Per liuorē quip
pe vulneris/disciplinā insinuat corporee pcussiōis. Pla
ge vero in secretioribus vētris sunt interna mētis vulne
Sicut vēter cibis plen⁹ extēditur: ita mens prauis cogitatiōib⁹ dilatata subleuatur.
ra/q̄ per punctionē fiunt. Sicut enī vēter cibo replet⁹ ex
tendit: ita mēs prauis cogitationibus dilatata subleuat.
Abstergūt igit mala ⁊ liuor vulneris ⁊ plage in secretio
ribus ventris: quia ⁊ disciplina exterior culpas diluit: et
extēsam mētem cōpūctio penitētie vltione trāsfigit. Sed
hoc inter se vtraqꝫ hec differunt: ꝙ plage percussionū do
lent lamenta compunctionū sapiunt. Ille affligētes cru
ciant: ista reficiūt dum affligunt. Per illas in afflictione
meror est: per hec in merore letitia. Quia tamē ipsa com
punctio mentē lacerat: eādem compūctionē nō incōgrue
disciplinā vocat. Quattuor quippe sunt qualitates qui
bus iusti viri aīa in cōpunctione vehementer afficit. Cū
aut maloꝝ suorum reminiscit/considerans vbi fuit: aut
iudicioꝝ dei sententiā metuens ⁊ secū querens/cogitat
vbi erit: aut cū mala vite presentis solerter attendēs/me
rens cōsiderat vbi est: aut cū bona sup̄ne patrie contēpla
K
tur: que q2 necdū adipiscit: lugēs cōspicit vbi nō est. Ma
loꝝ suoꝝ Paul⁹ meminerat: ⁊ ex eis se in q̄b⁹ fuerat af
fligebat/cū diceret. Nō sum dign⁹ vocari apl̄s: q2 psecu
j.Cor.xv.
tus sum ecclesiam dei. Rursum diuinū iudiciū subtiliter
pensans: in futuro male esse metuebat dicēs. Castigo cor
j.Cor.ix.
pus meū et seruituti subijcio: ne forte alijs p̄dicans ipse
reprob⁹ efficiar. Rursus mala p̄sentis vite pēsabat cum
diceret. Dū sumus in hoc corpore/peregrinamur a dn̄o.
ij.Cor.v.
Et/Video aliā legem in mēbris meis repugnātem legi
mentis mee: ⁊ captiuū me ducentē in lege peccati que est
in mēbris meis. Infelix ego homo/q̄s me liberabit de cor
Rom. vij.
pore mortis hui⁹? Et rursum bona eterne patrie cōside
rabat dicēs. Videmus nūc p speculum in enigmate: tunc
j.Cor.xiij.
autē facie ad faciē. Nūc cognosco ex parte: tūc aūt cogno
scam sicut ⁊ cognit⁹ sum. Atqꝫ iterū. Scimus q̄m si terre
ij.Cor.v.
stris domus nostra huius habitatiōis dissoluat: ꝙ edifi
cationē ex deo habem⁹/domū nō manufactā/ eternam in
celis. Cui⁹ domus bona intuēs/Ephesijs dicit. Ut scia
Ephe.j.
tis q̄ sit spes vocationis eius: ⁊ que diuitie glīe heredita
tis ei⁹ in sanctis: et q̄ sit supeminens magnitudo virtutis
ei⁹ in nos qui credim⁹. Mala vite p̄sentis beat⁹ Iob cōsi
derās ait. Tētatio est vita humana sup terrā. Un̄ Dauid
Psal.xxxviij.
quoqꝫ ait. Uniuersa vanitas ōis hō viuēs. Et q̄q̄ i ima
gine dei ambulet hō: tamē vane cōturbatur. Qui rursum
L
eternā patriā cōtēplatus: et hec mala pēsans in q̄b⁹ erat:
atqꝫ illa bona cōsiderās i q̄b⁹ adhuc nō erat/ait. Heu mi
Ps̄.cxix.
q2 incolat⁹ meus plongatus est. Et/Ego dixi in pauore
Ps̄.xxx.
meo: proiect⁹ sum a vultu oculoꝝ tuoꝝ. Subleuatus in
extasi (qđ nostri iterpretes pauorē nō pprie vocauerūt)
a vultu oculoꝝ dei vidit se esse proiectū. Post interni q̄p
pe luminis visionē/q̄ in ei⁹ aīa per contēplationis gratiā
radio claritatis emicuit/ad semetip̄m rediit: ⁊ cognitio
ne percepta/vel quib⁹ illic bonis deesset/vel quib⁹ malis
Presentis vite mala sicut sunt/ conspicere nō valet q̄ bona eterne p̄tie p contēplationē gustare non potest.
hic adesset/inuenit. Neqꝫ enī q̄s presentis vite mala sicut
sunt cōspicere preualet: si bona eterne patrie p cōtēplatio
nis gustū cōtingere necdū valet. Unde a vultu oculoꝝ
dei proiectū se esse cognouit. Subleuatus q̄ppe vidit qđ
se hic videre nō posse ad se relapsus ingemuit. Perfectā
scilꝫ aīam ista cōpunctio afficere familiari⁹ solet: qua oēs
imaginationes corporeas insequēter sibi obuiantes discu
tit: et cordis oculū figere in ipso radio incircūscripte lu
cis intēdit. Has quippe figurarū corporaliū species/ad
se intus ex infirmitate corporis traxit. Sed pfecte cōpun
cta hic summopere inuigilat; ne cū veritatē querit/eam
imaginatio circūscripte visionis illudat: cūctasqꝫ sibi ob
uiantes imagines respuit. Quia enī p illas infra se lapsa
est/sine illis sup se ire conat: ⁊ postq̄ per multa indecēter
sparsa est/in vnū se colligere nitit: vt si magna vi amoris
preualet/esse vnū atqꝫ incorporeū contemplet. Unde ali
M
quādo ad quādam inusitatam dulcedinē interni saporis
admittitur: ac raptim aliquo modo ardenti spiritu affla
ta renouatur: tātoqꝫ magis inhiat/quāto magis qđ amet
degustat: atqꝫ hoc itra se appetit/qđ sibi dulce sapere in
trinsecus sentit: q2 videlicet eius amore dulcedinis sibi
coram se viluit: ⁊ postq̄ hanc vtcūqꝫ pcipere potuit: quid
sine illa dudum fuisset inuenit. Cui inherere conatur: sed
ab eius fortitudine/ sua adhuc īfirmitate repellit: ⁊ quia
eius munditie contēperari non valet / flere dulce habet:
sibiqꝫ ad se cadenti infirmitatis sue lachrymas sternere.
Neqꝫ enim mētis oculū potest in id qđ intra se raptim cō
spexerat figere: quia ipso vetustatis sue vsu deorsum ire
cōpellitur. Inter hec anhelat/estuat/sup se ire conatur:
sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabi
tur. Quia ergo sic affecta anima cōtra semetipsam graue
certamen tolerat: ⁊ quia ōis hec de nobis cōtrouersia cū
nos afficit q̄uis delectatione permixta nō modicū dolo
rem parit: heliu postq̄ dixit deū nobis per somniū loqui:
et locutiones eius nostras aures aperire: non immerito
eandem apertionē aurium disciplinā vocat: q2 eo magis
nos afficiēdo conterit / quo magis ad nos per occultam
eius inspirationis gratiā interne intelligentie sonus erū
pit. Neqꝫ enim fleret extrinsecus quisqꝫ qđ est: si nō intrin
secus potuisset sentire qđ nōdum est. Nāqꝫ cum nosmet
ipsos inspicimus bene cōditos: sed ad persuasionem dia
bolicam pestifera consensione deceptos: in nobismetipsis
attendimus aliud esse quod fecimus, aliud quod facti
sumus: conditione nos integros / sed culpa vitiatos.

A

Proinde cōpūcti appetimꝰ vitare qđ fecimꝰ: vt ad id qđ facti fuimꝰ/reformemur. Unde ⁊ apte sequit. Cap.xxij.

Ut auertat hominē ab his que fecit: et liberet eū de superbia.] Quid enī homo de seipso nisi peccatū fecit? Et scriptū est. Initium oīs peccati superbia. Bene ergo dicit: qꝛ homo cū ab his que fecerit auertit: de sup̄bia liberatur. Cōtra cōditorē quippe superbire est precepta eius peccādo trāscendere: qꝛ quasi a se iugū dn̄ationis eius excutit: cui p obedientiā subesse contēnit. At contra qui id quod fecit vitare appetit: id qđ a deo factus est recognoscit: et ad conditionis sue ordinē humiliter redit/dum sua opera fugiens/talem se esse qualis a deo factus est diligit. Quia vero per hanc intelligentiam gloria sempiterna recipitur/supplicia eterna vitantur: apte subiungitur.

Eccl.x.

ℭ S. Qꝛ de corruptione transeunt ad gladium/qui de peccato ad supplicia rapiuntur.

ℭ Eruens animā eius de corruptione: ⁊ vitā illius vt nō transeat in gladium.] Oīs quippe peccator ab hac corruptione vitiorū illuc ad gladium cōpellitur transire penarum: vt vnde hic inique delectatus est/inde illic iuste cruciatur. Notandū est ergo q deꝰ nobis p somniū loquens: prius nos a corruptione et postmodū a gladio liberat: qꝛ nimirū illius vitam illic eripit ab vitione supplicij: cuius hic mentē subtrahit a delectatione peccati. Neqꝫ enim illic habet qđ formidare debeat de gladio sententie: quem hic post emendationē suam pollutio nō corruperit culpe. Bene ergo dicit. Eruens animā eius de corruptione: et vitā illius vt nō transeat in gladiū. De corruptione nāqꝫ ad gladiū trāsire est/post peracta vitia ad toleranda supplicia peruenire. Sequitur.

Deꝰ nobis p somniū loquens priꝰ nos a corruptione et postmodum a gladio liberat.

B

ℭ S. Qꝛ occulto dei iudicio agitur/ vt in cuiusqꝫ ordinis loco/in cuiusqꝫ secreti recessu homo sine tentationibꝰ non viuat: et plerūqꝫ quod sibi ad requiem parat/ mutetur in perturbationem. Capitulum.xxiij.

Increpat quoqꝫ per dolorem in lectulo: ⁊ omnia ossa eius marcescere facit.] In scriptura sacra lectus siue grabatus seu stratū aliquādo voluptas carnis/aliquando repausatio in bonis operibus/aliquādo requies tēporalis accipit. Quid est enī q in euangelio sanato cuidā dn̄s dicit: Surge/tolle grabatū tuum: et vade in domū tuā: nisi q per grabatum voluptas corporis designatur? Et iubetur vtiqꝫ vt hoc sanus portet vbi infirmus iacuerat: quia nimirū oīs qui adhuc vitijs delectatur/infirmus iacet in voluptatibꝰ carnis. Sed sanatus hoc portat vbi infirmus iacuerat: qꝛ diuino adiutorio ereptus/a vitijs eiusdem carnis contumelias postmodū tolerat/in cuꝰ prius desiderijs requiescebat. Rursum per lectum vel stratū repausatio in bonis operibꝰ designatur. Unde in apostolorū actibus Petrus apl̄us dicit. Enea sanet te dn̄s Jesus christus: surge ⁊ sterne tibi. Quid est dicere surge/nisi mala que perpetrasti derelinque? Et quid est dicere/sterne tibi: nisi mercedis causas in quibus requiescere debeas operare? vt ⁊ deserat resurgendo que fecit: et inueniat sternendo qđ fecerit. Quod vtrūqꝫ propheta breuiter cōprehendit dicens. Declina a malo/et fac bonū. Declinare quippe a malo est ab eo quo iacuit surgere: bonum vero facere est mercedis opera in quibus requiescere debeat preparare. Qui enim declinat a malo/sed bona adhuc nō facit: surrexit quidē ab eo quo iacuit: sed vbi requiescere debeat nōdum strauit. Et rursum lectus vel stratū requies tēporalis accipit: sicut scriptum est. Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Cū enim quisqꝫ curis secularibus fatigatus: deserere per diuinā gratiā huius mundi itinera laboriosa cōpungitur: cogitare solet quomodo presentis vite desideria fugiat/et ab eius laboribus requiescat: sibiqꝫ mox desiderate quietis ordinem querit: ⁊ velut quoddā stratum sicut a cūctis laboribus cessationis locum inuenire cōcupiscit. Sed qꝛ in hac vita adhuc homo positus: in cuiuslibet ordinis loco/in cuiuslibet secreti secessu viuere sine tētationibus nullatenus potest: plerūqꝫ in id qđ ad requiē construitur/maior dolor tentationis inuenitur. Unde recte p prophetā dicit: Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ac si diceret. Omne qđ hic sibi parauit ad requiem: hoc ei mutasti occulto iudicio ad perturbationem. Qđ pio quidē dei consilio agit: vt huius peregrinationis tēpore electoꝝ vita turbetur. Capitulū.xxiiij.

Joan.v.

Act.ix.

C

ps̄.xxxvj.

Ps̄.xl.

Uiuere sine tētationibus nullatenꝰ hō potest.

Uia quippe est vita presens qua ad patriā tendimus: ⁊ idcirco hic occulto iudicio frequēti perturbatione cōterimur/ne viam pro patria diligamus. Solēt enī nōnulli viatores cū amena fortasse in itinere prata conspiciunt/pergendi moras innectere: et a cepti itineris rectitudine declinare: eorūqꝫ gressus tardat pulchritudo itineris dū delectat. Electis ergo suis ad se pergētibus dn̄s huius mūdi iter asperū facit: ne dū quisqꝫ vite presentis requie quasi amenitate vie pascitur: magis eū diu pergere q̄ citius peruenire delectet: ne dū oblectatur in via/obliuiscatur qđ desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita oīs nostra quā fortasse parauimus requies turbatur/recte dicit: Increpat quoqꝫ p dolorem in lectulo: id est in presentis vite requie/vel tentationis nos stimulis/vel flagelli afflictione cōturbat. Nam sepe humanus animꝰ quālibet breui tēpore sine tentatione in bonis studijs fuerit/mox de eisdē studijs in qbꝰ quiescēdo se exerit: de ipsis virtutibꝰ quibus multiplicari nitit/dū proficere se sentit eleuatur. Unde pio rectoris nostri moderamine/impulsu tētationis afficit/vt in eo ipso profectus sui elatio cōprimat. Quapropter postq̄ dixit: Increpat quoqꝫ p dolorē in lectulo: apte subiunxit:

D

Uia ad patriā presens vita.

ℭ S. Qꝛ tentationū profectus sit/cum infirmitatem nostram recolimus/et cognoscimꝰ quid diuino munere possumus: et quid ex nobis sumus.

ℭ Et oīa ossa eius marcescere facit. Ossa in scriptura sacra virtutes accipimꝰ: sicut scriptū est. Dn̄s custodit oīa ossa eoꝝ. vnū ex eis nō cōteretur. Quod vtiqꝫ non de ossibus corporis/sed de viribus dicit mentis. Nā certe nouimus q ⁊ multorū martyrum corporaliter ossa confracta sunt: ⁊ persecutores dn̄i/latronis illius cui dictū est: Hodie mecum eris in paradiso: sicut latronis alteriꝰ in cruce crura fregerūt. Cū ergo increpat per dolorē in lectulo: omnia ossa facit marcescere: qꝛ cum in ea requie quam nobis ab hoc seculo preparamus/flagello tētationis afficimur: qui fortasse de virtutibꝰ nostris inflari potuimꝰ/cognite infirmitatis nostre tedio extenuamur. Cū enī sicut cupimus ad deum proficimꝰ: si profectū nostrum tētatio nulla pulsaret/alicuiꝰ nos fortitudinis esse crederemus. Sed qꝛ nobiscū superna dispēsatione agit/vt infirmitatis nostre qꝛ proficientes obliuiscimur: tentati recolamꝰ: et in ꝓfectu nostro quid de diuino munere/et in tentatione cognoscimꝰ quid de ꝓprijs viribus sumus. Que nos profecto tētatio ad plenum raperet: nisi ꝓtectio superna seruaret. Sed pulsat nec frangit: impellit nec mouet: quatit nec deijcit: vt de nostra infirmitate sentiamꝰ esse q quatimur: ⁊ de diuino munere esse q stamꝰ. Et qꝛ sepe aīa alicuius boni sibi conscia/cū virtutes suas sibi ad memoriā reuocat/quadā delectatione pascit: ⁊ quasi gratulatione ꝓprie plenitudinis impinguat: bene dicit/q tētatione pulsante marcescūt ossa: qꝛ dū propria infirmitas tentatione interrogante cognoscit/oīs illa nostrarū viriū velut pinguis viridisqꝫ gratulatio subito anxietatis merore siccatur: ⁊ q nos alicuiꝰ esse momēti bona nostra pēsando credidimꝰ: pulsati paulo ampliꝰ perituros nos iā iāqꝫ formidamꝰ. Tūc omne bonoꝝ nostroꝝ gaudiū vertit i pauorē penarū. Tūc iniquos nos esse dep̄hēdimꝰ: q sanctos paulo ante credebamꝰ. Tabescit mens/stupēt oculi: omne qđ prius ꝓsperū arridebat euanescit: lux ipsa fastidio est: et sole se in aīa tenebre meroris effundunt: nihil qđ delectet aspicit: triste est quicqđ occurrit. Unde ⁊ apte sequitur:

E

Psalm. xxxiij.

F

ℭ S. Qꝛ homini in tētatiōibꝰ cōstituto p̄sentis vite dulcedo amarescit: ⁊ nihil aliud q̄ gemere ⁊ flere delectat.

ℭ Abominabilis ei fit in vita sua panis/ ⁊ aīe illiꝰ cibus ante desiderabilis. Ac si apte dicat: afflicta mens sibi in amaritudinē verti considerat/ quicquid se antea blande libenterqꝫ satiabat. Capitulum.xxv.

In scriptura enī sacra panis aliqn̄ ipse dn̄s/aliquādo sp̄ualis gr̄a/aliqn̄ diuine doctrine eruditio/aliqn̄ hereticoꝝ p̄dicatio/aliqn̄ subsidiū vite presentis/aliqn̄ iocūditas humane delectatiōis accipitur. In pane dn̄s signatur: sicut ipse in euāgelio dicit: Ego sum panis viuꝰ/q de celo descendi. Rursum p panē gr̄a doni sp̄ualis accipit: sicut p ꝓphetā dicit: Qui obturat aures suas ne audiat sanguinē: ⁊ claudit oculos suos ne videat malū/iste in excelsis habitabit: munimēta saxorum sublimitas eius/panis ei datus est. Quid est enī obturare aures suas ne audiat sanguinē: nisi peccatis suas

Panis multiplex

Joan.vj.

Esaie xxxiij.

G

dentibus que de sanguine et carne nascūtur/non prebere cōsensum? Et quid est ne malum videat oculos claudere/nisi omne quod rectitudini aduersum est/non approbare? Iste in excelsis habitabit: quia cū huius cū adhuc carō in inferioribus retinet/mentē iam in sublimibus figit. Munimēta saxorū sublimitas eius: quia q̄ obiecta desideria terrene conuersationis calcat/ad supernā patriam per precedētium patrū exempla se subleuat. Et quia per contēplationis donū gratia spūali satiatur/apte subiungitur: Panis ei datus est: id est refectionē spūalis gratie percipit: quia se a bonis infimis celestia sperando suspendit. Hinc etiam de sancta ecclesia per Dauid dn̄s dicit:

Ps.cxxxj.

Pauperes eius saturabo panibus. quia l illa mētes humilium polite/spiritualiū implentur refectione donorū. Rursum per panē diuine doctrine eruditio designatur: sicut per prophetā dicit: Qui habitatis in terra austri/cū

Esaie.xxj.

panibus occurrite fugienti. In terra quippe austri habitant: qui in sancta ecclesia positi/superni spiritus charitate perflātur. Fugit autem/qui huius mūdi mala euadere concupiscit. Qui ergo in terra austri habitat/fugienti cum panibus occurrat: id est is qui iam sancto spiritu intra ecclesiā plenus est: eū qui mala sua euadere nitit/eruditionis eloquio cōsoletur. Fugienti. s. cum panibus occurrere/est metuēti eterna supplicia/doctrine sacre escas offerre: et modo tumorē terrore cōprimere: modo pauorē exhortatione refouere. Quia panis refectio scripture sacre nō incōuenienter accipitur: p eūdem prophetā iudeis

Esaie.lv.

solam litteram seruantibus dicit: Quare appēditis argētum: et non in panibus? Ac si diceret. Pensatis sacra eloquia/sed nō in refectione: quia dū solā littere speciem custoditis/de spirituali intelligētia pinguedinē interne refectionis amittitis. Unde illic apte subiungit. Et laborē vestrum non in saturitate.

Capitulum.xxvj.

H

Rursum per panem hereticorū predicatio designat: sicut p Salomonē mulier heretice ecclesie typū gestans et stultos cōuocans dicit: Panes occultos libēter edite. Uel sicut in nostra trāslatione scriptum est: Aque furtiue dulciores sunt: et panis absconditus suauior. Sunt enī nonnulle hereses q̄ aperte metuūt predicare qd̄ sentiūt: et apud infirmorū mētes verba sua tāto magis condiūt/quāto quasi amplius reuerēter abscōdunt. Unde nō immerito dicitur: Panes occultos libenter edite. Miseris enim cordibus occulta hereticorū verba eo magis sapiunt/quo eū reliquis cōmuniter non habentur. Rursum per panē subsidiū presentis vite accipit:

Puer.ix.

sicut Iacob ad Laban trāsiens ait: Dn̄e deus si dederis mihi panē ad manducandū/et vestē ad induēdum. Et sicut in euangelio dn̄s turbis sequentibus dicit. Queritis me: non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus meis/et saturati estis. De septem enim panibus fuerant satiati. Et per eorū personā dn̄s illos intra sanctam ecclesiā detestat/qui p sacros ordines ad dn̄m ꝓpinquātes: non in eisdē ordinibus virtutum merita/sed subsidia vite presentis exquirūt: nec cogitāt quid viuendo imitari debeāt/sed q̄ compēdia percipiendo satient. Satiatos quippe de panibus dn̄m sequi: est de sancta ecclesia tēporalia alimēta sumpsisse. Et nō pro signis est dn̄m sed pro panibus querere: ad religionis officiū non ꝓ augēdis virtutibus/sed ꝓ requirēdis subsidijs inhiare. Rursum p panem iocunditas humane delectationis accipitur. Unde Hieremias propheta cum synagoge puditos mores defleret/dixit. Oīs populus eius gemēs et querēs panē: dederūt preciosa queq; ꝓ cibo ad refocillandam animā. Gemens enim populus querit panem/dum praua hominū multitudo affligitur: quia non ad votum de presentis vite iocunditate satiatur. Sed et preciosa queq; pro cibo dat: qr virtutes mentis in appetitū delectationis transitorie inclinat. Et refocillare animā nititur: quia puersis desiderijs satisfacere conatur. Unde bene mox ex voce illic electe multitudinis subdit. Uide dn̄e et considera: qr facta sum vilis. Uilis quippe plebs dei efficit: quādo prauorū numero crescente/in eis non summa et celestia: sed abiecta et terrestria sectatur.

Gen.xxviij.

Ioan.vj.

I

Threń.j.

Ibidem.

Capitulum.xxvij.

Elui itaq; quid aliud panem q̄ presentis vite delectationē vocat? Qui postq̄ vim tētationis expressit/ilico subdidit. Abominabilis ei fit in vita sua panis: et anime illius cibus ante desiderabilis. quia videlicet omne qd̄ prius de ipsa prosperitate viuēdi dulce sapiebat: postmodum per vim tentationis amarescit. Nōnunq̄ vero quicquid gaudij/quicquid virtutis facere videbatur/subito in pauore tētationis amittitur: et quasi euacuatus eisdem virtutibus tristis animus solo merore possidetur. Cū enim paulo vehemētius impulsu tentationis afficitur: quia exercere vim solite fortitudinis non valet: eam iam velut perditam dolet: seq; ex se vacuum sentiēs/infirmitatem suam ex ipsa sua vanitate cognoscit. Unde ab omni mox iocunditate quasi frangitur: et escas prioris letitie respuens: eo quem solum libenter appetit/luctu satiatur. Unusquisq; enī cum sibi bene viuendi ꝓsperitas arridet/hilarescit: atq; ipsa hilaritas animū velut desiderabilis cibus reficit. Sed cum tentatione paulo amplius imminente pulsatur: a mente eius per meroris fastidiū gaudium omne respuitur/que prius eodem gaudio quasi satiata letabatur. Quia igitur homo tentatus/ab ore cordis omnem cibum respuit delectationis: nihilq; ei aliud q̄ semetipsum et cognoscere et flere delectat: bene dicitur. Abominabilis ei fit i vita sua panis: et anime illius cibus ante desiderabilis. Sed sicut superius diximus: idcirco moderamine occulte dispensationis ita tentari permittimur: vt qui ex diuino munere in virtute proficimus: etiam quid sumus ex propria infirmitate memoremur. et qui ex perceptione muneris opera virtutis inferimus/ex infirmitatis nostre memoria sacrificium humilitatis offeramus. Aliquādo autem post profectū viriū non solum tentant vitia/sed etiam flagella castigent. Cum autem tentamur vitijs/pia dispēsatione nobiscum agitur: ne his virtutibus quibus proficimus extollamur. Cū vero flagellis atterimur/malis increpātibus admonemur/ne mundo blādiente seducamur. Uitia dum nos tentant: proficientes in nos virtutes humiliant: flagellis dum tentant/surgentes in corde huius mūdi voluptates eradicant. Per tentantia vitia discimus/quid de nobis simus: per ferientia flagella cognoscimus qd̄ de mundo fugiamus. Per illa restringimur ne intrinsecus extollamur: per ista comprimimur ne quid extrinsecus appetamus. In hac ergo vita dum sumus: et flagellis atteri/et aliquādo tentari vitijs necesse est. Siue enī in laboribus flagellorum seu in certamine vitiorum/non solū nobis nostra infirmitas innotescit: sed etiam in quāta virtute profecerimus agnoscimus.

K

Cur tentari permittimur.

Differēter tentamur vitijs: differēter atterimur flagellis.

L

¶ S. De vtilitate tentationis: et q̄ in aduersis magis se agnoscat homo q̄ in prosperis.

¶ Nemo quippe vires suas in pace cognoscit. Si enī bella desunt: virtutū experimēta nō prodeūt. Improuidus miles est qui fortē se in pace gloriatur.

Capitulum.xxviij.

Nemo vires suas i pace cognoscit.

Uia ergo sepe viriū merita per flagellorū aduersa patefiunt: apte subiungit dicēs. [Tabescet caro illius: et ossa que tecta fuerant nudabūtur.] Cum enim flagellis premētibus omnis exterior voluptas atterit: interne fortitudinis ossa nudant. Quid autem hoc loco carnis nomine/nisi ipsa delectatio carnalis accipitur? Uel quid per ossa nisi virtutes anime designātur? Tabescit ergo caro vt ossa nudentur: quia dum flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur: ea que dudum quasi sub carne latuerāt virtutum fortia patefiunt. Nemo quippe quantum profecerit/nisi inter aduersa cognoscit. Cum enim assunt prospera: cerni virium documenta non possunt. Unde alias scriptum est: In die mandauit dominus misericordiam suam/et nocte declarauit. quia videlicet vnusquisq; superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit: sed quātum perceperit/in aduersitate perturbationis ostendit. Tabescat ergo caro/vt nudentur ossa. Feriamur paternis perturbationibus: vt quātum proficimus agnoscamus. Flagellis enim dn̄i/pinguedo carnalis delectationis atteritur: sed virtutum nostrarum ossa patefiunt. Decus nostrum exterius ipsa huius mundi aduersitate fedatur: sed quid in nobis intrinsecus latebat ostenditur. Cesis nāq; apostolis denunciatū est: ne loquerētur vltra in nomine Iesu: sed magna exultatione gauisi sunt: q̄ digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: illisq; aduersarijs cum fiducia responderunt. Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Ecce inter aduersa validius fidei robur emicuit: ecce obscissa est integritas carnium: sed patefacta sunt ossa virtutum. Hinc de eis per sapientiam dicitur: Deus tentauit illos: et inuenit illos dignos se. Tentati sunt

Caro delectatio carnalis.

M

Ps.xlj.

Act.v.

Sap.iij.

A quippe aduersitate plagarū: sed digni inuenti sunt nudatione ossium. Nam quia hec illorū illa tentatio est que ex flagellis adhibetur / illic aperte declaratur / dū sequitur.

Ibidem. Tanq̄ aurum in fornace probauit illos / et quasi holocausti hostiam accepit illos. Quia ergo vniuscuiusq̄ vires nō nisi per aduersa patefiūt: bene dicitur. Tabescet enim caro eius: et ossa que tecta fuerant / nudabūtur. Tabescit enim caro dum omne qđ fluxum infirmūq̄ est / flagellis atteritur. Nudātur ossa / dum per hec in nobis etiam qđ validum iacet aperit. Quia vero sicut et superi⁹ dictum est: in ipsa aduersitate tentationis nō solum detegitur robur fortitudinis / sed etiā agnoscitur infirmitas humanitatis: et tētatus quisq̄ ostēdit quidē quātum de deo profecerit: sed in ipsis flagellorū afflictionib⁹ etiam quātum de semetipso sit infirmus agnoscit: (q: nō tantūmodo nudantur ossa: sed etiam tabescit caro) apte subiungitur.

C S. Ex qui tentantur / corruptioni et morti appropinquant / nisi per dei gratiā liberentur: que vtiliter plerūq̄ se subtrahit: et q̄ nihil sit homo sine illa / ex propria infirmitate intelligit.

C Appropiquabit corruptioni anima eius / et vita illius mortiferis.] Tentati enim vniuscuiusq̄ iusti anima corruptioni appropinquare dicitur: quādo ne eā virt⁹ possit extollere / per flagella cōpellitur quid sit ex propria infirmitate sentire. Corruptioni videlicet appropiquat: quia ex suis se viribus perditioni proximū non ignorat: vt hoc quod a perditione longe est / nō sibi / sed dño tribuat. Appropinquat vero mortiferis: q: ex infirmitate carnis proximū se peccatis mortem ferentibus respicit: a quibus diuino munere tāto magis longe fit / quāto se eis proximū ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis sue Dauid corruptioni appropinquauerat / cum dicebat: Memento domine q̄ puluis sumus: homo sicut fenum dies eius. Per cōtēplationem quoq̄ infirmitatis proprie Paulus mortiferis appropinquauerat / cum dicebat. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātem legi mētis mee: et captiuū me ducētem in lege peccati que est in mēbris meis. Infelix ego homo / quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? Corruptioni ergo et mortiferis appropinquare est / cōsiderata infirmitate humanitatis sue peccatorē se ex suis meritis cernere: atq̄ apud se arrogātiam ex proprijs viribus non habere. Quid enim sumus: si a conditoris nostri protectione deseramur? Que nimirum protectio minus necessaria credit / si semp habeatur. Sed vtiliter plerūq̄ subtrahit: vt sibimetipsi homo q̄ sine illa nihil sit ostēdatur. Manus igitur dei aliquando nos nobis per aduersa insinuat: que etiam nesciētes nos in prosperis portat. Qua destituti dū cadere incipimus / et tamen adiuti retinemur: et doctrina fit qđ in lapsu trepidamus: et custodia qđ in statu permanemus. Nemo ergo se alicuius virtutis estimet / etiā cum quid fortiter potest: quia si diuina protectio deserat: ibi repente eneruiter obruitur: vbi se valenter stare gloriabat. Quid est enim q̄ vir dei cōtra altare samarie ad prophetandū direct⁹: presente rege auctoritatem libere vocis exercuit: eiusdēq̄ regis extēsum brachiū in rigorē miserabiliter astrinxit: qđ tamen mox misericorditer saluti restituit? Cuius in domo inuitatus comedere noluit: quia ne in via comederet prohibitionis dñice precepta seruauit. Qui tamē in eadē via et seductus comedit: et pastus interijt. Qua in re quid subtili consideratione colligimus: quid (vt ita dixerim) formidādū suspicamur: nisi q̄ forsitan q: apud semetipsum tacitus / pro preceptis dñicis regem se contēpsisse gloriabatur: ab interna mox soliditate quassatus est: et inde ei in opere culpa surripuit / vnde gloria in corde surrexit: vt prophete falsi verbis deceptus disceret: q: nequaq̄ ꝓprie fortitudinis fuerit / q̄ regis verbis restitisset? Bene autē ex eius ore mortis sentētiam accepit / cuius seductione a vite precepto deuiauit: vt inde penā veraciter sumeret / vnde culpā negligēter admisisset. Quia igitur vnūquēq̄ electum suum diuina gratia tunc magis erudiendo custodit: eum quasi percutiēs deserit: dicatur recte: Appropinquabit corruptioni anima eius: et vita illius mortiferis. vt quo se suis viribus vicinum morti per aduersa considerat: eo in cunctis que fortiter egerit / ad diuine spei munimen fugiens solidius viuat.

Margin: Ps̄.cij. — Ro.vij. — Nihil sumus si a dei protectione deseramur. — Nemo se alicui⁹ virtutis estimet. — iij. Regū xiij. — B — C

C Finit Liber Uicesimustertius Moralium sancti Gregorij.

C Sequit liber Moraliū beati Gregorij pape Uicesimusquartus sup Job: continuans textū capituli Tricesimitertij. Capitulum.j.

D Eliu vim superne dispēsationis insinuans / de electi vniuscuiusq̄ percussione intulit dicēs. Appropinquabit corruptioni aīa eius / et vita illius mortiferis. Et dū tentatū hominē demōstrat vnū: in qua tētatione sit positum humanū gen⁹ ostendit vniuersum: dūq̄ narrat quid specialiter agat in singulis: liquido intimat quid generaliter agat in cūctis. Sic eni tētationē exposuit quorūdā proprie singulorū: vt possit intelligi et vniuersaliter omniū. Cunctū quippe electorū gen⁹ in hac vita huius tedio laboris affical. Unde et mox huic generali pestilētie generale subintulit remediū medicine / dicens:

Margin: Gñale remediū medicine contra gñalē pestilentiā tētationis.

C S. Ex Christ⁹ / magni cōsilij angel⁹ / similis nobis locutus est equitatē: homo ꝓ hoibus interpellans: et impetrauit indulgētiam / exauditus pro sua reuerentia.

C Si fuerit pro eo angel⁹ loquēs vnū de similib⁹ / vt annunciet hoīs equitatē / miserebitur ei⁹.] Quis eni est iste angel⁹ / nisi ille q̄ ꝑ ꝓphetā dicit magni cōsilij angelus? Quia eni greca ligua euāgelizare denūciare dicit: semetipm nobis annūciās dñs angelus vocat. Et bene ait: Si fuerit ꝓ eo angel⁹ loquēs: q: sicut ait apl's / etiā interpellat ꝓ nobis. Sed qđ ꝓ nobis loquat audiam⁹: Unū de similib⁹. Mos medicine est / vt aliqn̄ silia silibus: aliqn̄ cōtraria cōtrarijs curet. Nā sepe calida calidis: frigida frigidis: sepe aūt frigida calidis: calida frigidis sanare consueuit. Ueniēs ergo ad nos desup medic⁹ noster: tātisq̄ nos inueniēs lāguoribus pressos: quiddā nobis simile / et quiddā contrariū apposuit. Ad hoīes quippe homo venit / sed ad pctōres iustus. cōcordauit nobis veritate nature / sed discrepauit a nobis rigore iustitie. Uitiosus eni homo corrigi nō poterat / nisi ꝑ deū. Uideri autē debuit qui corrigebat: vt prebēdo imitationis formā / anteacte malitie mutaret vitā. Sed videri ab hoīe nō poterat deus: ergo homo factus est / vt videri potuisset. Capitulum.ij.

Margin: Esaie.xj. — Euāgelizare denūciare. — B

I Uistus igit atq̄ inuisibilis deus apparuit similis nobis homo visibilis: vt dū videret ex simili / curaret ex iusto: et dū veritate generis concordat conditioni / virtute artis obuiaret egritudini. Qz ergo in carne veniens dñs nō culpam nostram ex vitio / nō penā ex necessitate suscepit (nulla eni labe peccati pollutus / reatus nostri teneri conditione nō potuit) atq̄ ideo mortē nostrā omni necessitate calcata / cum voluit / spōte suscepit: recte dicit q̄ ꝓ tentato hoīe iste angelus vnū de similib⁹ loquit: q: nec ita nat⁹ vt reliqui: nec ita mortu⁹: nec ita resuscitatus. Nō eni operāte coitu / sed spūsancto superueniente cōceptus est. Natus autē materna viscera et fecūda exhibuit: et incorrupta seruauit. Rursum nos oēs cū nolum⁹ morimur: q: ad soluēde pene debitū culpe nostre cōditione coarctamur. Ille autē q: nulli admixt⁹ est culpe: nulli ex necessitate succubuit pene. Sed q: culpam nostrā dominādo subdidit: penā nostrā miserando suscepit: sicut ipse ait: Potestatē habeo ponendi animā meā: et potestatē habeo iterum sumēdi eā. Qui etiā premisit: Nemo tollit eam a me: sed ego ponā eam a meipso. Rursum nō vt reliqui suscitatus est: q: nr̄a resurrectio i seculi finem dilata est: illius vero die tertio celebrata. Et nos quidē per illū resurgimus: nam ipse per se. Neq̄ enim qui deus erat / sicut nos ab alio vt resuscitari potuisset indigebat. In eo ergo eius resurrectio distat a nostra: q̄ non per nosmetipsos resurgimus / sicut ipse. Pro eo enim q̄ simpliciter homines sum⁹ / superiori adiutorio vt resurgere valeamus indigem⁹. Ille autē eiusdem resurrectionis vim cū patre et spiritusancto de⁹ exhibuit: quā tamen solus in humanitate percepit. Capitulum.iij.

Margin: Conditio redemptoris nostri. — F — Joan.x.

Q Uia igit dñs vere natus: vere mortuus: vere suscitat⁹: in oībus tamen distat a nobis magnitudine potētie / sed sola cōcordat nobis ℣itate nature: bene dicit q: ꝓ nobis angelus iste vnū de silibus loquitur. Cū enim in cūctis operationibus suis immēsa nos virtute trāscēdat: in vno tamē a nobis. L in forme ve

G ritate non discrepat. Per hoc ꝓ nobis patri loquitur: p qd̄ semetipsum nobis similē ostēdit. Loqui quippe eius vel interpellare/est ipsum se pro hominib⁹ hominē demōstrare. Et bene cū dixisset/Unū de similib⁹ loquitur: ilico adiunxit. [Ut annūciet hominis equitatem.] Quia nisi ille hominibus similis fieret/ equus homo ante deū non appareret. Inde quippe annunciat equitatē nostram: vnde suscipere dignat⁹ est infirmitatem nostrā. Oēs videlicet nos inimica illa ꝑsuasio in culpe contagio ab ipsa radice polluerat: nullusq; erat qui apud deū pro peccatorib⁹ loquens/a pctō liber appareret: q2 ex eadē massa editos eq̄ cunctos par reat⁹ inuoluerat. Proinde venit ad nos vnigenitus patris: assumpsit ex nobis naturam/non perpetrās culpā. Sine pctō quippe esse debuit/qui pro peccatoribus interuenire potuisset: q2 nimirū aliene pollutionis contagia nō tergeret/si propria sustineret. Bene ergo dicitur: quia in eo q̄ similis apparuit/eq̄tatē hoīs annūciauit. Intercedēs em̄ ꝓ peccatorib⁹/ semetipsum iustū hominē qui ꝓ alijs indulgentiā mereret̄ ostēdit. Sequitur.

¶ S. Q2 in eo q̄ vbū caro factū est/ ꝛ in ꝓprio sanguine Christ⁹ introiuit in sancta/nostra redēptio inuenta est.

¶ Miserebitur eius/ꝛ dicet. Libera eum/vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.] Mediator dei ꝛ hoīm homo Christ⁹ iesus in eo miseretur homini: quo formā hominis sumpsit: qua misericordia ꝓ redēpto homine dicit patri: Libera eum vt non descendat in corruptionē. Sicut iā supra diximus/dicere eius est liberare hominē: naturā hoīs assumendo liberam demōstrare. H Ex ea quippe carne quā sumpsit/etiā hanc ostendit liberam quā redemit. Que redempta videlicet caro nos sumus: qui cognitione nostri reatus astringimur. Sed mediatoris tanti equitate liberamur: sicut ipse ait: Si vos filius liberauerit/vere liberi eritis. (Joan. viij.) Et bene ꝓ hoc redēpto homine dicitur:

Capitulum.iiij.

Non descēdat in corruptionē. Superius enim dictū fuerat: Appropinquabit corruptioni aīa eius. postmodū dicitur. Non descendat in corruptionē. Ac si diceret. Quia cognoscendo infirmitatem suam/esse se corruptioni proximū nō ignorat: idcirco ad corruptionis interitum nō descendat. Ad corruptionem enim iuste descēderet/ si suis viribus lōge se a corruptione esse iudicaret. Sed q2 corruptioni appropinquauit humiliter/debet ab ea misericorditer liberari: vt eo contra pugnātia vitia fortis sit/quo se suis meritis agnoscit infirmū. Quisquis enī supra se extollitur/ipō elationis sue pōdere grauatur: ꝛ eo se in infimis mergit/quo in supbie vitiū proruēs/ab eo qui vere excelsus est elongauit: atq; inde magis ima appetit/ vnde se coniunctū summis estimauit: sicut p prophetā extollēti se anime dicit̄. (Ezechiel. xxxij.) Quo pulchrior es descēde/et dormi cū incircūcisis. Ois enim qui feditatē infirmitatis sue cōsiderare negligit: sed p elationis fastum virtutis sue gloriam attēdit: vnde pulchrior est/inde descendit: q2 extollēdo se de suis meritis/inde in ima deterius corruit / vnde gloriosum se esse iudicauit. I Qui descēdens cum incircūcisis dormit: quia in eterna morte cū ceteris peccatoribus deficit. Quia ergo homo iste humiliter corruptioni se propinquū esse cognouit/bene de eo dicit̄: Libera eū vt nō descendat in corruptionē. vt eo magis euadat penam/quo oculos suos non auertit a culpa. Q2 vero nullus erat cui⁹ meritis nobis dn̄s propitiari debuisset: vnigenit⁹ patris formā infirmitatis nostre suscipiens/solus iustus apparuit: vt ꝓ peccatoribus intercederet. Et bene pro redempto homine isto loquēs angelus dicit. Inueni in quo ꝓpitier ei. Ac si apte mediator dei ꝛ hominū dicat. Quia null⁹ hoīm fuit qui coram deo intercessor iustus ꝓ hoībus appareret: memetipsum ad propitiandū hominib⁹ hominē feci: ꝛ dum me hominē exhibui/in quo iuste hominib⁹ propitiarer inueni. Et q2 infirmitatē suscipiens dn̄s dum penā nostram moriendo tolerauit: corruptionē nostram resurgendo mutauit: bene ergo iste angelus mortalitatis nostre flagella subiungit: cordiq; miseretur/dicens. [Consumpta est caro eius a supplicijs: reuertatur ad dies adolescentie sue.] In illo quippe primo homine a deo recedente repulsi a paradisi gaudijs: in hāc mortalis vite erūnam cecidim⁹: et q̄ grauem culpam serpentis suasione cōmisimus / pena nostre vltionis sentimus. Huc enim lapsi nihil extra deum nisi quo affligimur inuenimus. Et quia per oculorū visum K carnem secuti sumus/de ipsa carne quā preceptis dei preposuimus flagellamur. In ipsa quippe quotidie gemitū/ in ipsa cruciatum/in ipsa interitū patimur: vt hoc nobis mira dispositione dominus in penā verteret/per qd̄ fecimus culpā: nec aliūde esset interim cēsura supplicij/nisi vnde fuerat causa peccati: vt ei⁹ carnis amaritudine homo erudiretur ad vitam: cuius oblectatiōe superbie peruenit ad mortē. Quia ergo innumeris humanum genus carnalis vite supplicijs premebatur: sed redēptore nostro veniente/et vitia corruptionis nostre et tormenta deleta sunt: dicatur de hoc redempto homine.

¶ S. Q2 Christo interpellāte ꝓ nobis/genus humanū tentationum tormentis cōsumptum/reuersum est ad id vnde ceciderat anteq̄ peccaret.

Capitulum.v.

Consumpta est caro ei⁹ a supplicijs: reuertat̄ ad dies adolescētie sue.] Ac si diceret. Mortalitatis sue pena/ quadam vetustatis sue senectute defectus est: reuertat̄ ad dies adolescētie sue: id est prioris vite integritate renouet̄: vt nō eo maneat quo lapsus est: sed ad hoc redēptus redeat/ad qd̄ percipiendū cōditus fuit. Scriptura enī sacra sepe adolescentiā ꝓ nouitate vite ponere cōsueuit. Unde venienti spōso dicit̄: Adolescētule dilexerūt te. (Canti. j.) i. electorū anime gratia baptismatis renouate: que nō in vite veteris vsu deficiūt/sed noui hominis cōuersatiōe decorātur. Senectutē quippe veteris hoīs inter vitia tabescētem deflebat ille qui ait: Inueteraui inter oēs inimicos meos. (Ps̄. vj.) Econtra alius gaudere in virtutibus admonet/dicēs: Letare iuuenis in adolescētia tua. (L Eccl̄s. xj.) Ac si diceret. Fortis quisq; gaudeat in renouatione sua. i. letitiā suam non in vite veteris voluptate/sed in cōuersationis noue virtute cōstituat. Quia vero ad hoc nouitatis robur nō nostris viribus/sed redēptore interueniēte reuocamur: pro hoc flagellato hoīe deprecās angelus dicat. Reuertatur ad dies adolescentie sue. Et q2 dum redēptor noster patrem pro nobis interpellat: nos quoq; vite pristine torpore discusso/ad sitim oratiōis accendimur: apte de hoc hoīe redēpto subiungit̄. [Deprecabitur deū/ꝛ placabilis ei erit.] Prius enī postulare angelū/et postmodū hoīem dicit: q2 nisi ante ipse dn̄s p incarnationē suam interpellans patrem/vitam nostrā peteret: nunq̄ se insensibilitas nostra ad postulāda ea que eterna sunt excitaret. Sed incarnationis eius precessit oratio: vt torporis nostri euigilatio subsequatur.

¶ S. Q2 post labores tētationum / orationū instātiam/ placato deo serui dei quasi in excessu mētis suspensi dum presentia contēnunt / quedam de deo sentiunt/que tamen effari non possunt.

Capitulum.vj.

M Quia vero post tentationes/sepe post immēsas amaritudines menti nostre in occulto gaudio lux veritatis erumpit: bene de hoc tētato hoīe ꝛ deprecāte subiūgitur. [Et videbit faciem ei⁹ in iubilo.] Superi⁹ dictū est quomodo de⁹ innotescēdo afficit: nūc vero dicit̄: quomodo dū innotescit exhilarat. Aliter enim quisq; cōpūgitur/cū interna intuēs, malorū suorū pauore terret̄: aliter vero cōpungit̄/ cū gaudia supna cōspiciēs/ spe quadā ꝛ securitate roborat̄. Illa compunctio afficientes ꝛ tristes/hec vero letas lachrymas mouet. Iubilum nāq; dicit̄/qn̄ ineffabile gaudiū mente cōcipit̄: qd̄ nec abscōdi possit/nec sermonib⁹ aperiri: et tn̄ quibusdā motib⁹ prodit̄/quis nullis ꝓprietatib⁹ exprimat̄. Uñ Dauid ꝓpheta intuēs electorū aīas tātum gaudiū mēte cōcipere/ quantū sermone nō valent aperire: ait. Beat⁹ popul⁹ qui scit iubilationē. (Psalm. lxxxviij.) Nō enī ait/qui loquit̄: sed qui scit: q2 sciri quidē iubilatio intellectu potest: sed dicto exprimi non potest. Sentit̄ p illam q̄ppe qd̄ vltra sensum est. Et cū vix ad hoc cōtemplandū sufficiat consciētia sentiētis: quō ad hoc exprimēdum sufficiat lingua dicētis? Q2 ergo cordibus nr̄is lux se veritatis insinuans: modo districtā iustitiā pretēdēdo cōtristat: modo interna gaudia aperiendo letificat: post tētationū amaritudines: post tribulationū luct⁹/apte subiungit̄. [Uidebit faciē ei⁹ in iubilo.] Mēti enī nostre de cōsideratione cecitatis sue prius ignis tribulationis immittit̄: vt oīs vitiorū erugo cōcremet̄: ꝛ tūc mūdatis oculis cordis/illa letitia patrie celestis aperit̄: vt prius purgem⁹ lugēdo qd̄ fecim⁹: ꝛ postmodū manifestius cōtēplemur p gaudia qd̄ queram⁹. Prius a mētis acie exurente tristitia interposita malorū caligo detergitur: ꝛ tūc resplendēte raptim choruscatiōe incircū scripti

B luminis illustratur. Quo vtcūq3 conspectu in gaudio cuiusdam securitatis absorbetur: et quasi post defectum vite presentis vltra se rapta/in quadā nouitate aliquo modo recreatur. Ibi mens ex immēso fonte infusione superni roris aspergitur: ibi non se sufficere ad id qđ rapta est contēplatur: et veritatem sentiēdo/videt quia quanta est ipsa veritas/non videt. Cui veritati tāto magis se longe existimat/quāto magis appropinquat: q: nisi illā vtcūq3 conspiceret/nequaꝗ3 eam conspicere se non posse sentiret. Adnisus ergo animi dum in illam intenditur/immensitatis eius chorusco sēte circūstātia reuerberat. Ipsa quippe cuncta implens/cuncta circunstat: et idcirco mens nostra nequaꝗ3 se ad cōprehendēdam incircūscriptā circunstantiam dilatat: quia eam inopia sue circūscriptionis angustat. Unde ad semetipsam citius labitur: et prospectis quasi quibusdā veritatis vestigijs/ad sua ima reuocat. Necipsa tamen per contēplationē facta non solida et permanens visio: sed (vt ita dixerim) quasi quedam visionis imitatio/dei facies dicitur. Capitulum.vij.

Qia enim per faciē quēlibet agnoscimus/non immerito cognitionē dei/faciē eius vocamus. Unde Jacob postꝗ3 cū angelo luctat⁹ est/ait: Uidi dominū facie ad faciem. Ac si diceret. Cognoui dominū: quia me cognoscere ipse dignatus est. Quam cognitionem plenissime fieri Paulus testatur in fine/dicens. Tunc cognoscam sicut et cognitus sum. Quia ergo post laborum certamina/post tentationum fluctus sepe in excessu anima suspēditur: vt cognitionē diuine presentie cōtēpletur: quā tamen presentiam et sentire possit/et explere nō possit: recte post tot labores de hoc tentato homine dicitur: Uidebit faciē eius in iubilo. Quia vero vnusquisq3 quanto amplius celestia contēplatur/tanto magis a terrena operatione corrigitur: bene post gratiā contēplationis/iustitiam subdidit operationis/dicēs. Et reddet homini iustitiā suam. Justitia nostra dicitur/nō que ex nostro nostra est: sed que diuina largitate fit nostra: sicut in dñica oratiōe dicimus: Panem nostrum quotidianū da nobis hodie. Ecce et nostrū dicim⁹: et tamē vt det oram⁹. Noster quippe fit cū accipitur/qui tamē dei est: q: ab illo datur. Et dei ergo est ex munere: et noster fit veraciter p acceptionē. Ita ergo hoc loco homini suā iustitiam dñs reddit: non quā ex semetipso habuit/sed quā cōditus vt haberet accepit: et in qua lapsus pseuerare noluit. Illam ergo iustitiā reddet deus homini/ad quā conditus fuit: vt inherere deo libeat: vt minacē eius sententiam ptimescat: vt serpentis callidi blandis iam promissionibus nō credat. Qđ eni in paradiso egit/hoc quotidie antiquus hostis agere non desistit. Uerba quippe dei de cordibus hominū molitur euellere: atq3 in eis ficta pmissionis sue blandimenta radicare. quotidie hoc qđ deus minatur leuigat: et ad hoc credendum qđ falsum promittit inuitat. Falso enim pollicetur tēporalia: vt mētibus hoim ea supplicia leuiget/que deus minat eterna. Nā cū presentis vite gloriā spondet/qd aliud dicit ꝗ3 gustate et eritis sicut dij? Ac si aperte dicat. Caplm.viij.

Temporalē concupiscentiam tangite: et in hoc mundo sublimes apparete. Et cum timorē diuine sentētie amouere conatur: quid aliud loquitur ꝗ3 id qđ primis hominib⁹ dixit: Cur precepit vobis de⁹/vt nō comederetis de omni ligno paradisi? Sed q: diuino munere redēpt⁹ homo iustitiā recepit/quā dudū cōditus amisit: robustiorē se iam cōtra blādimēta calli de psuasionis exercet: q: experimēto didicit quātū obediens esse debeat precepto. Et quē tūc culpa duxit ad penam: nūc pena sua restringit a culpa: vt tāto magis delinquere metuat/quāto cogente supplicio et ipse iam quod perpetrauit accusat. Unde et sequitur.

¶ S. Qz qui sanctorū patrū exempla respicit/eorū comparatione se inferiorem cognoscit.

¶ Respiciet homines/et dicet. Peccaui.] Sed peccatorem se nō cognosceret/si iustitiā nō haberet. Nemo ꝗppe tortitudinē suam nisi cū rectus esse ceperit/deprehendit. Nam qui oīno peruersus est/neq3 hoc potest videre qđ est. Qui vero peccatorē se intelligit/iā ex parte aliqua iustus esse inchoauit: atq3 id qđ non iustus fecerat: et eo q iustus est accusat. Qua accusatione sua deo inherere inchoat/dum rectum contra se iudicium proferens/hoc in se qđ illi sentit displicere/cōdēnat. Recepta ergo iustitia sua dicit homo iste. Peccaui. Et notandum q premittitur/Respiciet homines: et tunc deinde subiūgitur. Et dicet: peccaui. Ideo enim nonnulli peccasse senescunt: quia homines non attendūt. Nam si cōsiderarēt homines/citius agnoscerent quātum peccando infra homines cecidissent. Et ꝗuis scriptura sacra aliquando homines ponere soleat humana sapiētes: sicut ait apostolus: Cū eni sit inter vos zelus et contentio/nonne carnales estis? et paulopost subijcit dicens: Nonne hoīes estis? nonnunꝗ3 tamen homines dicit eos quos a bestijs ratio distinguit: id est quos nō atteri bestiali passionum motu demōstrat. Quibus per prophetam domin⁹ dicit. Uos autē greges pascue mee homines estis. quia illos nimirum dominus pascit/quos voluptas carnis iumētorum more non afficit. At cōtra hi qui carnali affectioni succumbūt: nō tam homines/sed iumenta nominātur: sicut de quibusdā qui in peccato suo moriunt/per prophetā dicitur: Cōputruerunt iumenta in stercore suo. Jumenta quippe in stercore suo computrescere est/carnales homines in fetore luxurie vitam finire. Nō enim esse homines/sed iumēta declarantur: de quib⁹ p prophetā dicitur: Unusquisq3 ad vxorem proximi sui hinniebat. Et de quib⁹ pphēta alius dicit: Ut carnes asinoꝝ/carnes eorum: et fluxus equorum/fluxus eorū. Unde et per David dicit: Homo cum in honore esset/nō intellexit: cōparatus est iumentis insipientibus: et similis factus est illis. Cū ergo vocentur homines hi qui iustitie ratione suffulti sunt: et irrationabilia iumēta nominentur hi qui carnali delectationi deseruiunt: recte de hoc penitente dicitur. Capitulum.ix.

Respiciet homines/et dicet: peccaui.] Ac si dicatur. Sanctorum virorū exempla conspicit: atq3 eorum comparatione se pensans/iniquū se esse deprehēdit. Qui enim plenissime intelligere appetit qualis est/tales nimirū debet conspicere qualis non est: vt ex bonorū forma metiatur/quanto ipse deserto bono deformis est. Ex his quippe quib⁹ plenissime bona assunt/perpendit recte que sibi minus sunt: atq3 in illorū pulchritudine conspicit feditatē suam/quā in semetipso et potest pspici/et sentire nō potest. Lucē nāq3 debet conspicere/qui vult de tenebris iudicare: vt in illa videat quid de tenebris estimet/per quas videre prepeditur. Peccator nāq3 si incognita vita iustorū semetipsum conspicit/peccatorem se nullatenus cōprehēdit. Uidere enim se nō potest/quia fulgorem lucis nesciens: cum semetipsum conspicit/quid aliud ꝗ3 tenebras attendit? Justorū ergo debemus vitam conspicere: vt subtiliter deprehēdamus nostrā. Illorum videlicet species quasi quedā forma nobis imitanda proponitur: quia viua lectio est vita bonorū. Unde et non immerito ijdem iusti in sacro eloquio libri nominantur: sicut scriptū est: Libri aperti sunt: et alius liber apertus est/qui est vite: et iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libris. Liber nāq3 vite est ipsa visio aduenientis iudicis. In quo quasi scriptum est omne mandatum: quia quisquis eū viderit/mox teste conscientia quicquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referūtur: quia iustorum tunc vita cōspicitur/in quibus mandata celestia opere impressa cernūtur. Et iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris: quia in ostensa vita iustorum quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerunt: atq3 ex eorum qui fecerunt comparatione damnantur. Ne ergo vnusquisq3 tunc videns eos/qđ non fecit defleat: nunc in eis quod imitetur attēdat. Qđ quidem facere electi non cessant. Meliorem namq3 vitam considerant: et deterioris vsus conuersationem mutant. Unde sponsi voce sancte ecclesie in canticis canticorum dicitur. Capitulum.x.

Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli: qui pascuntur in lilijs/donec aspiret dies/et inclinentur vmbre. Que enim sunt duo vbera/nisi ex iudea ac gentilitate veniens vterq3 populus/qui in sancte ecclesie corpore per intentionem sapientie arcano est cordis infixus? Ex quo populo hi qui electi sunt/idcirco capree hinnulis comparantur: quia per humilitatem quidem paruos sese ac peccatores intelligūt: sed eis per charitatem currentibus/si qua obstacula de impedimento temporalitatis obuiant/transeunt: et datis contēplationis saltibus/ad superna transcendunt. Qui vt hec agant/precedentiū sanctorum exempla conspiciunt. Un-

Margin notes: Genesis xxxij. — j.Cor.xiij — Justitia nrā quō nostra. — Matth.vj — Callidus serpens q̄tidie agit qđ i paradiso fecit. — Gen.iij. — j.Cor.iij. — Ezechiel. xxxiiij. — Johel.j. — Hiere.v. — Ezechiel. xxiij. — Ps.xlviij. — Justorū vita cōspicienda. — Apo.xx. — Liber vite: visio aduenientis iudicis. — Canti.iiij. — Quid per duo vbera

G

sentiunt: prius pacis quiete nutriuntur: post cognitam vero dulcedinem tanto iam tolerabilius tentationum certamina sustinent: quanto in deo altius cognouere quod ament.

Mar.ix. Mat.xxvij

Unde et petrus prius in montē ducitur: prius claritatem transfigurationis dñice contēplatur: et tūc demū tentari ancilla interrogāte pmittitur: vt per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius/ad illud flendo et amando recurreret qd viđisset: et cū eū timoris vnda in peccati pelagus raperet/esset prioris dulcedinis anchora que retineret. Sepe etenim tam diutina sunt tētationū certamina/quā longa inchoationū fuerant blandimenta. Sepe vero maius datur in inchoatione dulcedinis: minus autem in labore pbationis. Sepe minus in inchoatione dulcedinis/maius in labore probationis. Nunquā vero laborem tentationis dispar sequitur pfectio firmitatis: quia iuxta summā certaminis/remuneratur quisque plenitudine perfectionis. Plerūque autē in eo quisque conuersus labitur: quod dum quibusdā donis gratie dulcedine inchoationis excipitur: cōfirmationē accepisse se perfectionis arbitratur: et plenitudinis cōsummationē estimat: que adhuc blandimēta esse inchoationis ignorat. Unde fit vt dum subita tentationis procella tangitur/despectum se deo et perditum suspicetur. Qui si inchoationi sue non passim crederet: adhuc in prosperis positus/mentē ad aduersa pparauerat: et vitijs venientibus postmodū tam firmius resisteret/quā ea etiā sagacius puidisset. Que quidē trāquillius si preuidet tolerat. Eorū tamen oīno certamina/etiā si puideat/nō declinat: quia cursus nostri itinerum nequaquā peragitur sine puluere tentationis. Plerūque autē cōuersus quisque talibus tentationum stimulis agitatur/qualibus ante puersionis gratiā nunquā pulsatum se esse reminiscitur: nō quia tunc hec eadē radix tētationis deerat: sed quia nō apparebat.

H

Capitulum.xiiij.

Humanus quippe animus multis cogitationibus occupatus: sepe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus/vt omnino quod tolerat nesciat: quia dum per multa spargitur/ab interna sui cognitiōe remouetur. Si autem deo vacare appetat/et ramos multimode cogitationis abscindat: tūc libere conspicit/quod de intima radice carnis procedit. Carduus nanque si nascitur in via/itinerantiū pedibus teritur: atque ipso vsu transeuntium eius superficies ne appareat confringitur. Sed quāuis desuper fructificantes spine non appareant/subter tamē radix occulta pdurat. Si autem cū transeuntium pedes terere et calcare cessauerit/mox in superficiē surgendo progreditur: et per spinam prodit in publicū/quicquid in radice viuebat occultum. Ita etenim corde secularium sepe occulta quedam tentationū radix non facile apparet exurgere: quia velut in via actionū sita: transeuntiū teritur pede cogitationū: et p innumeras curas quasi multis itinerantibus pmitur/ne videatur. Si autē p cōuersionis gratiā a via cordis curarū turba remouetur: vt nulla actionū insolētia cōterat: nullus cogitationū tumultus premat: tūc quod occultum latebat agnoscitur: tunc de radice vitiorū pungit libere spina tentationum. Cōtra quā bene viuētis manu agitur/vt inquātum potest fieri/non tegatur occulta/sed radicitus euellatur. Quod donec fiat/vniuscuiusque conuersi animam ita hec spina conturbat/vt sepe pcussione subita pene superari se sentiat: eiusque vulnus medullitus inflictū exitialiter pertimescat.

I

Capitulum.xv.

Plerūque vero ipsi tētationū stimuli dū in vsum veniunt/dilatantur: et non quidē acriores/sed longiores existunt. Minus aūt dolent/sed magis inficiunt: quia dū menti diutius adherēt: tanto fiunt minus pauendi/quanto magis assueti. Inter hec quoque deprehensa mens huc illucque distenditur: et multiplicibus tentationū estibus dissipatur: et sepe hinc inde prouocata/cui tētāti vitio obuiet: vel quod primū impugnet/ignorat. Unde plerūque euenit/vt dum nimis insurgentia vitia cruciant: dum repugnantis animū iā iāque quasi in lapsum desperationis inclinant/conuersus quisque hanc ipsam sublimitatis viam quā sibi ad remedium elegit expauescat: et quasi in sūmo eductus titubat/qui in imo solidus stabat. Ita vero circūfrementibus tentationū motibus angustatur: vt recte de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vita sua panis: et aīe illius cibus ante desiderabilis. Uel certe/Appropinquauit corruptioni anima eius/et vita illius mortiferis. Sed quia misericors deus probari nos pmittit tentationibus/non reprobari (sicut scriptū est: Fidelis autē deus qui non patietur

j.Cor.x.

vos tētari supra id qd potestis: sed faciet cum tentatiōe etiā prouentū/vt possitis sustinere) citius nobis consolationis ope succurrit: et surgentes tētationum stimulos mitigat: īpugnātesque se cogitationū motus interna pace tranquillat. Moxque aīa imēsam de spe celesti letitiam percipit/dum deuictum malū respicit quod tolerauit: vt iure de hoc tētato liberatoque homine dici debeat/Uidebit faciem eius in iubilo. et: Liberauit animā suā ne pgeret in interitū: sed viuens lucem videret. Istis itaque duabus vicibus: id est conuersionis et probationis/p merorē letitiāque trāsactis/superest tertia: cuius et merorem adhuc sustineat/et gaudia cōsequatur.

K

Capitulū.xvj.

Declaratio tertie vicis.

Post cōuersiōis nāque certamina/post probationis erumnam/restat adhuc dura tentatio: quia venire non potest ad perfecte gaudia libertatis/nisi prius debitū soluerit humane pditiōis. Conuersus autem quisque sibi caute sollicitus/tacite secum considerare non cessat: eternus iudex quā districtus adueniat: suūque terminū quotidie prospicit: et ante seueritatē tante iustitie quas rationes vite sue sit positurus attendit. Et si cūcta praua opera que intelligere potuit deuitauit: venturus tamē coram districto iudice illa magis que in semetipso non intelligit ptimescit. Quis enim considerare valeat/quāta mala per momenta temporū ipsis incōstantibus cogitationū motibus ppetramus? Facile est enim opera peruersa vitare: sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Et tamen scriptū est: Ue vobis qui cogitatis inutile. Et rursum: In die cum iudicabit dñs occulta hominū. Qui etiā pmisit. Inter seinuicē cogitationū accusātiū/aut etiā defendentium. Et rursum. Labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala. Et rursū: Etenim in corde iniquitates operamini in terra. Humana autem anima semel eternitatis statum deserens/ad fluxum temporalitatis delapsa/hanc mutabilitatem alternantium motionū: quā dū caderet volēs appetijt: dū conatur surgere/cogitur inuita tolerare. Inde quippe punita est vnde delectata: quia inde cōuersa habet laborem certaminis: vnde puersa appetijt gaudiū voluptatis.

Cōuersus quisque sollicite cōsiderat eternus iudex quā districtus adueniat.

Mich.ij.
Rom.ij.
Ps.xj.
Ps.lvij.

L

Capitulum.xvij.

Sepe ergo electis etiā nolētibus in cogitatione surripitur: qd in se quidem solerter inspiciunt/et ante dei oculos quanti sit reatus attendunt: et cū de his oībus semp iudicia districta ptimescant: tunc tamē hec vehemēter metuūt/cū ad soluēdū hūane cōditionis debitum venientes/districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit tanto timor acrior/quāto et retributio eterna vicinior. Ante oculos autē cordis nihil inane tūc trāsuolat de phantasmate cogitatiōis: quia subductis e medio omnibus/se et illū tantummodo cōsiderāt cui appropinquant. Crescit pauor vicina retributione iustitie: et vrgente solutione carnis: quāto magis districtum iudiciū iam iamque quasi tangitur/tanto vehementius formidatur. Et si ea que sciūt/nunquā se pretermisisse meminerit/formidāt tamen illa que nesciunt: quia videlicet semetipsos diiudicare et comprehendere omnino nō possunt: atque vrgente exitu/subtiliori terrentur metu. Unde redemptor noster solutioni carnis appropinquans: et mēbrorū suorū seruans speciem: factus in agonia/cepit prolixius orare. Quid enī pro se ille cum in agonia esset peteret/qui in terra positus celestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte/nostre mentis in se certamē expressit: qui vim quandam terroris ac formidinis patimur: cum per solutionem carnis eterno propinquamus iudicio. Nec enim tunc cuiuslibet anima immerito terretur/quando post pusillum hoc inuenit quod in eternum mutare non possit.

Electi vehementer metuūt: cū districto iudici appropinquare se cernunt. Unde pauor tūc crescit

M

Cur xp̄us in agonia factus plixius orauit.

Appropinquante morte cuiuslibet aīa nō immerito terretur.

Capitulum.xviij.

Consideramus quippe quia viam vite psentis nequaquā sine culpa trāsire potuimus: cōsideramus etiā quia ne hoc quidem sine aliquo reatu nostro est/quod laudabiliter gessimus/si remota pietate iudicemur. Quis enī nostrū vitam pcedentiū patrū valeat vel superare vel assequi? Et tamē Dauid dicit: Ne intres in iudiciū cū seruo tuo: quia nō iustificabitur in cōspectu tuo oīs viuens. Paulus cum diceret: Nihil mihi cōscius sum: caute subiunxit. Sed non in hoc iustificatus sum. Iacobus dicit: In multis enī offendimus oēs. Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatū non habemus/ipsi nos seducimus: et veritas in nobis nō est. Quid ergo facient tabule si tremūt columne? Aut quomodo virgulta immobi

Ps.cxlij.
j.Cor.iiij.
Iaco.iij.
j.Joan.j.

A lia stabunt: si huius pauoris turbine etiã cedri quatiuntur: Solutioni ergo carnis appropinquans / nonnunq̃ terrore vindicte etiam iusti anima turbat. Cui et si quid tranquillũ in hac vita sapere potuit / mortis articulo interueniente concutit: vt iure dici debeat: Abhominabilis fit ei panis in vita sua: et anime eius cibꝰ ante desiderabilis. Uel certe ꝓpter pauoris penã hoc qđ illic subditur: Appropinquabit corruptioni anima eiꝰ / et vita illiꝰ mortiferis. Sed quia iustorũ anime a leuibꝰ quibusq̃ contagijs / ipso sepe mortis pauore purgant: et eterne retributionis gaudia iã ab ipsa carnis solutione percipiunt: plerũq̃ ꝯo cõtẽplatiõe quadã retributiõis eterne etiã priusq̃ carne expoliant hilarescũt: et dũ vetustatis debitũ soluunt / noui iã muneris letitia ꝑfruunt: recte dicit. Uidebit faciem eiꝰ in iubilo. vel certe liberauit animã suam ne pgeret in interitũ: sed viuens lucem videret. Justi itaq̃ aĩa in iubilo faciẽ dei cõspicit: q̃r tãtũ de letitia interna ꝑcipit / q̃ntum capere vel assumpta vix possit. Ibi igitur lucem viuẽs videt: q̃r spirituale oculum in radios interni solis infigit. Ibi lucẽ viuens videt: q̃r omni iam mutabilitatis vicissitudine atq̃ obumbratione calcata / veritati eternitatis inheret: eiq̃ inherendo quẽ cernit / ad si-

B militudinẽ incõmutabilitatis assurgit: atq̃ i semetipsam auctoris sui inconuersibilem speciem dum respicit assumit. Que eñ ad mutabilitatem per semetipsam lapsa est /

Epilogꝰ. ad imutabilitatis statũ imutabilẽ videndo format. Igit heliu de afflicto hoc liberatoq̃ homĩe: q̃r prius meroris amaritudinẽ / et postmodũ gaudia consolationis expressit: apte subiũxit. Hec oĩa operat deꝰ tribus vicibus per singulos: videlicet cõuersionis / probationis / et mortis: quia ꝑ tria hec / et duris priꝰ stimulis meroris afficitur: et magnis postmodum securitatis gaudijs refouet. Et q̃r electi vniuscuiusq̃ mens hisdem tribꝰ vicibꝰ: id est vel labore conuersionis / vel tẽtatione ꝓbatiõis / vel formidine solutionis atteritur / atq̃ ipsa attritiõe purgata liberatur: apte subiungitur. Capitulum. xix.

Ut reuocet animas eorũ a corruptiõe: et illuminet luce viuẽtium.] Lux quippe / morientiũ est quã corporeis oculis cernimꝰ. Qui autem adhuc huic mũdo viuũt / luce morientiũ tenebrescunt. Illuminantur aũt luce viuentiũ / q̃ despecto tẽporali lumine / ad splendorẽ interne claritatis recurrũt: vt ibi viuãt / vbi verũ lumẽ sentiendo videant: vbi nõ aliud lumẽ atq̃ aliud vita / sed vbi ip̃a lux vita sit: vbi sic nos lux exterius circũscribat: sic interius impleat / vt incircumscripte exterius circũscribat. Illuminant ergo hac luce viuentium: quã tanto tunc subtiliꝰ cõspiciunt / quãto nũc ad illã purius viuũt. Magna heliu actenus de fortis protulit: sed hoc

Arrogãtis ꝓpriũ. viuusq̃sq̃ arrogans habere ꝓprium solet: q̃ dum vera ac mystica loquitur / subito per tumorẽ cordis quedã inania et superba permiscet. Foris eñ placere appetit i hoc qđ veraciter sentit: et inde mox inanescit a vero / vnde p elationis typum recedit ab intimo. Quia eñ approbari doctus exterius querit / intus plenitudinẽ q̃ docebat amittit. Ubi ⁊ helia quẽ tenere arrogantiũ typũ sepe iã diximus: postq̃ multa sapientie ꝓfunda digessit: subito post easdẽ sententias veraces ac mysticas / fastu scientie inflatus extollitur: cuius mox inflationis merito eius sensus

C ad inania verba deriuat. Nã subdidit dicens. [Attende Job ⁊ audi me: et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris / responde mihi. Loquere. Uolo enim te apparere iustũ. Quod si non habes / audi me: tace / et ego docebo te sapientiã.] Qualẽ se apud se habeat / hac locutione manifestat qua dicit. Attende iob et audi me: et ta-

Immẽsa superbia. ce dũ ego loquor.] Immensa eñ supbia est / a seniore sibi reuerentiam exigere: et silẽtiũ ĩperare meliori se. Cap. xx.

Uia aũt predicatores iusti dũ quoslibet corripiunt / sepe per humilitatis gratiam ad cogitationũ suarũ intima reuertunt: atq̃ in eo ipso quod corripiũt: ne quid fortasse fallant exquirunt / correptisq̃ licẽtiã tribuũt: vt si quid pro seipsis iustiꝰ sentiant / fateant: hoc nonnũq̃ etiã arrogantes imitari appetunt. Pauilisp eñ in verbis elatione postposita / quasi eorum quos corripiunt / si forte reperire potuerint iustitiã querunt: non q̃r ita sentiunt / sed quia ornari per humilitatis speciem concupiscunt. Metuunt enim ne supbi ac tumidi (q̃r sunt) eẽ videant. Unde helia statim subdidit / dicẽs: Si autem habes quod loquaris / responde mihi. Loquere. Uolo enĩ te apparere iustũ. Sed q̃r hec ex corde non

D ꝓtulit / audire qđ quesierat nõ expectauit. Nam illico subiũxit. Quod si nõ habes / audi me: tace / et docebo te sapiẽtiã. Qui enĩ veraciter querunt audire quod iustum est: equanimiter expectant audire quod querunt. Helia aũt qui veraciter requisitionis verba non protulit / dici quod quesierat non permisit: sed mox quod intrinsecus gestabat erupit: qualisq̃ se in oculis suis habebat ostendit / dicens. Tace / et docebo te sapientiã. Arrogantes enim viri quando aliquid humiliter sonant / diu in eiusdem humilitatis specie non perdurant. Cum fortasse querant vt audiant / mox loquendo obuiant ne doceantur: quia supficiem vocis quam protulerant / citius ostentationis intentio comprimit: que ex radice cordis exurgit: atq̃ eandem humilitatis formam specietenus sumptam eo celerius probant quia aliena est / quo illam diutiꝰ tenere non possunt. Ecce helia iustitiam cum requirit vt discat / pro-

E mittit quia doceat. Ecce quasi requirendo quod iustum est / aliquid planum sonuerat lingua: sed mox celare non potuit hoc quod altum tumebat conscientia. Nam repente subiunxit: Tace / et docebo te sapiẽtiam. Quia vero arrogantes omnes in eo quod proferunt typo superbie inflantur: et velut in alto positi / sic doctorũ speciem sumũt: ac si eorum verba dignatione quadam super indignos homines celitus effundantur: hinc a scriptore huius historie versus interponitur quo dicatur.

Textꝰ Capituli tricesimiquarti Libri beati Job.

Pronuncians itaq̃ heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea. ⁊ eruditi auscultate me. Auris enim verba probat / et guttur escas gustu diiudicat. Judicium eligamus nobis: et inter nos videamus quid sit melius: q̃r dixit iob. Justus sum: ⁊ deus subuertit iudiciũ meum. In iudicando enim me / mẽdacium est: et violenta est sagitta mea absq̃ vllo peccato. Quis est vir vt est iob: qui bibit subsannationẽ quasi aquam: qui graditur cum operantibꝰ iniquitatem. et ambulat cum viris impijs? Dixit enim: Non placebit vir deo: etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite: Absit a deo ĩ-

F pietas: et ab omnipotente iniquitas. Opus enĩ hoĩs reddet ei: et iuxta vias singulorũ restituet eis. Uere enim deus nõ cõdẽnabit frustra: nec oĩpotens subuertet iudiciũ. Quẽ cõstituit aliũ sup terrã / aut quẽ posuit super orbẽ quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suũ / spiritũ illius ⁊ flatum ad se trahet. Deficiet oĩs caro simul / et homo in cinerẽ reuertet. Si habes ergo intellectũ / audi quod dicit: et ausculta vocẽ eloquij mei. Nũquid qui nõ amat iudiciũ / sanari potest? Et quomodo tu eũ qui iustus est intantum ꝯdemnas? Qui dicit regi apostata: qui vocat duces ĩpios. Qui nõ accipit personas principũ / nec cognouit tyrãnũ: cũ disceptaret cõtra pauperẽ. Opus enĩ manuũ eius sunt vniuersi. Subito morient / et ĩ media nocte turbabuntur populi: ⁊ ꝑtransibunt et auferent violẽtũ absq̃ manu. Oculi enĩ eiꝰ sup vias hoĩm: et oẽs gressus eorũ cõsiderat. Nõ sunt tenebre / ⁊ nõ est vmbra mortis: vt abscõdant ibi q̃ operant iniquitatẽ. Neq̃ enĩ vltra in hoĩs potestate est: vt veniat ad deũ in iudiciũ. Cõteret multos ⁊ innumerabiles / ⁊ stare faciet alios ꝓ eis. Nouit enĩ opera eorũ: ⁊ idcirco inducet noctẽ: et conterent

G sentiunt: prius pacis quiete nutriuntur: post cognitam vero dulcedinem tanto iam tolerabilius tentationum certamina sustinent: quanto in deo altius cognouere quod ament. Unde et petrus prius in montem ducitur: prius claritatem transfigurationis dñice contemplatur: et tunc demum tentari ancilla interrogante permittitur: vt per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius / ad illud flendo et amando recurreret quod vidisset: et cum eum timoris vnda in peccati pelagus raperet / esset prioris dulcedinis anchora que retineret. Sepe etenim tam diutina sunt tentationum certamina / quam longa inchoationum fuerant blandimenta. Sepe vero maius datur in inchoatione dulcedinis: minus autem in labore probationis. Sepe minus in inchoatione dulcedinis / maius in labore probationis. Nunquam vero laborem tentationis dispar sequitur perfectio firmitatis: quia iuxta summam certaminis / remuneratur quisque plenitudine perfectionis. Plerunque autem in eo quisque conuersus labitur: quod dum quibusdam donis gratie dulcedine inchoationis excipitur: confirmationem accepisse se perfectionis arbitratur: et plenitudinis consummationem estimat: que adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat. Unde fit vt dum subita tentationis procella tangitur / despectum se deo et perditum suspicetur. Qui si inchoationi sue non passim crederet: adhuc in prosperis positus / mentem ad aduersa prepararet: et vitijs venientibus postmodum tam firmius resisteret / quam ea etiam sagacius preuidisset. Que quidem tranquillius si preuidet tolerat. Eorum tamen omnino certamina / etiam si preuideat / non declinat: quia cursus nostri itinerum nequaquam peragitur sine puluere tentationis.

H Plerunque autem conuersus quisque talibus tentationum stimulis agitatur / qualibus ante conuersionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur: non quia tunc hec eadem radix tentationis deerat: sed quia non apparebat. Capitulum. xiiij.

Humanus quippe animus multis cogitationibus occupatus: sepe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus / vt omnino quod tolerat nesciat: quia dum per multa spargitur / ab interna sui cognitione remouetur. Si autem deo vacare appetat / et ramos multimode cogitationis abscindat: tunc libere conspicit / quod de intima radice carnis procedit. Carduus namque si nascitur in via / itinerantium pedibus teritur: atque ipso visu transeuntium eius superficies ne appareat confringitur. Sed quamuis desuper fructificantes spine non appareant / subter tamen radix occulta perdurat. Si autem eum transeuntium pedes terere et calcare cessauerit / mox in superficiem surgendo progreditur: et per spinam prodit in publicum / quicquid in radice viuebat occultum. Ita et in corde secularium sepe occulta quedam tentationum radix non facile apparet exurgere: quia velut in via actionum sita: transeuntium teritur pede cogitationum: et per innumeras curas quasi multis itinerantibus premitur / ne videatur. Si autem per conuersionis gratiam a via cordis curarum turba remouetur: vt nulla actionum

I insolentia conterat: nullus cogitationum tumultus premat: tunc quod occultum latebat agnoscitur: tunc de radice vitiorum pungit libere spina tentationum. Contra quam bene viuentis manu agitur / vt inquantum potest fieri / non tegatur occulta / sed radicitus euellatur. Quod donec fiat / vniuscuiusque conuersi animam ita hec spina conturbat / vt sepe percussione subita pene superari se sentiat: eiusque vulnus medullitus inflictum exitialiter pertimescat. Capitulum. xv.

Plerunque vero ipsi tentationum stimuli dum in vsum veniunt / dilatantur: et non quidem acriores / sed longiores existunt. Minus autem dolent / sed magis inficiunt: quia dum menti diutius adherent: tanto fiunt minus pauendi / quanto magis assueti. Inter hec quoque deprehensa mens huc illucque distenditur: et multiplicibus tentationum estibus dissipatur: et sepe hinc inde prouocata / cui tentationi vitio obuiet: vel quod primum impugnet / ignorat. Unde plerunque euenit / vt dum nimis insurgentia vitia cruciant: dum repugnantis animum iam iamque quasi in lapsum desperationis inclinant / conuersus quisque hanc ipsam sublimitatis viam quam sibi ad remedium elegit expauescat: et quasi in summo eductus titubat / qui in imo solidus stabat. Ita vero circumfrementibus tentationum motibus angustatur: vt recte de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vita sua panis: et anime illius cibus ante desiderabilis. Uel certe / Appropinquauit corruptioni anima eius / et vita illius mortiferis. Sed quia misericors deus probari nos permittit tentationibus / non reprobari (sicut scriptum est: Fidelis autem deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione etiam prouentum / vt possitis sustinere) citius nobis consolationis ope succurrit: et surgentes tentationum stimulos mitigat: impugnantesque se cogitationum motus interna pace tranquillat. Moxque anima immensam de spe celesti letitiam percipit / dum deuictum malum respicit quod tolerauit: vt iure de hoc tentato liberatoque homine dici debeat / Uidebit faciem eius in iubilo. et: Liberauit animam suam ne pergeret in interitum: sed viuens lucem videret. Istis itaque duabus vicibus: id est conuersionis et probationis / per merorem letitiamque transactis / superest tertia: cuius et merorem adhuc sustineat / et gaudia consequatur. Capitulum. xvi.

Post conuersionis namque certamina / post probationis erumnam / restat adhuc dura tentatio: quia venire non potest ad perfecte gaudia libertatis / nisi prius debitum soluerit humane conditionis. Conuersus autem quisque sibi caute sollicitus / tacite secum considerare non cessat: eternus iudex quam districtus adueniat: suumque terminum quotidie prospicit: et ante seueritatem tante iustitie quas rationes vite sue sit positurus attendit. Etsi cuncta praua opera que intelligere potuit deuitauit: venturus tamen coram districto iudice illa magis que in semetipso non intelligit pertimescit. Quis enim considerare valeat / quanta mala per momenta temporum ipsis inconstantibus cogitationum motibus perpetramus? Facile est enim opera peruersa vitare: sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Et tamen scriptum est: Ue vobis qui cogitatis inutile. Et rursum: In die cum iudicabit dñs occulta hominum. Qui etiam premisit. Inter se inuicem cogitationum accusantium / aut etiam defendentium. Et rursum. Labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala. Et rursum: Etenim in corde iniquitates operamini in terra. Humana autem anima semel eternitatis statum deserens / ad fluxum temporalitatis delapsa / hanc mutabilitatem alternantium motionum: quam dum caderet volens appetijt: dum conatur surgere / cogitur inuita tolerare. Inde quippe punita est vnde delectata: quia inde conuersa habet laborem certaminis: vnde peruersa appetijt gaudium voluptatis. Capitulum. xvij.

Sepe ergo electis etiam nolentibus in cogitatione surripitur: quod in se quidem solerter inspiciunt / et ante dei oculos quanti sit reatus attendunt: et cum de his omnibus semper iudicia districta pertimescant: tunc tamen hec vehementer metuunt / cum ad soluendum humane conditionis debitum venientes / districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit tanto timor acrior / quanto et retributio eterna vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transuolat de phantasmate cogitationis: quia subductis e medio omnibus / se et illum tantummodo considerant cui appropinquant. Crescit pauor vicina retributione iustitie: et vrgente solutione carnis: quanto magis districtum iudicium iam tamque quasi tangitur / tanto vehementius formidatur. Et si ea que sciunt / nunquam se pretermisisse meminerit / formidant tamen illa que nesciunt: quia videlicet semetipsos diiudicare et comprehendere omnino non possunt: atque vrgente exitu / subtilius terrentur metu. Unde redemptor noster solutioni carnis appropinquans: et membrorum suorum seruans speciem: factus in agonia / cepit prolixius orare. Quid enim pro se ille cum in agonia esset peteret / qui in terra positus celestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte / nostre mentis in se certamen expressit: quia vim quandam terroris ac formidinis patimur: cum per solutionem carnis eterno propinquamus iudicio. Neque enim tunc cuiuslibet anima immerito terretur / quando post pusillum hoc inuenit quod in eternum mutare non possit. Capitulum. xviij.

Consideramus quippe quia viam vite presentis nequaquam sine culpa transire potuimus: consideramus etiam quia ne hoc quidem sine aliquo reatu nostro est / quod laudabiliter gessimus / si remota pietate iudicemur. Quis enim nostrum vitam precedentium patrum valeat vel superare vel assequi? Et tamen Dauid dicit: Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Paulus cum diceret: Nihil mihi conscius sum: caute subiunxit. Sed non in hoc iustificatus sum. Jacobus dicit: In multis enim offendimus omnes. Joannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus / ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Quid ergo facient tabule si tremunt columne? Aut quomodo virgulta immobi

Marginal notes: Mar. ix. — Mat. xxvij — K — Declaratio tertie vicis. — Conuersus quisque sollicite considerat eternus iudex quam districtus adueniat. — Mich. ij. — Rom. ij. — Ps. xj. — Ps. lvij. — L — Electi vehementer metuunt cum districto iudici appropinquare se cernunt. Unde pauor tunc crescit — M — Cur christus in agonia factus prolixius orauit. — Appropinquante morte cuiuslibet anima non immerito terretur. — Ps. cxlij. — j. Cor. iiij. — Jaco. iij. — j. Joan. j. — j. Cor. x.

A lia stabunt:si huius pauoris turbine etiã cedri quatiun tur? Solutioni ergo carnis appropinquans/nonnunq̃ terrore vindicte etiam iusti anima turbat. Cui et si quid tranquillũ in hac vita sapere potuit/mortis articulo interueniente concutit: vt iure dici debeat: Abominabilis fit ei panis in vita sua:et anime eius cibꝰ ante desiderabilis. Uel certe ꝓpter pauoris penã hoc qđ illic subditur: Appropinquabit corruptioni anima eiꝰ/et vita illiꝰ mortiferis. Sed quia iustorũ anime a leuibꝰ quibusq̧ contagiis/ipso sepe mortis pauore purgant:et eterne retributionis gaudia iã ab ipsa carnis solutione percipiunt: plerũq̧ ꝺo cõtẽplatiõe quadã retributiõis interne etiã priusq̃ carne expoliant hilarescũt:et dũ vetustatꝭ debitũ soluunt/noui iã muneris letitia ꝑfruunt: recte dicit. Uidebit faciem eiꝰ in iubilo. vel certe liberauit animã suam ne ꝑgeret in interitũ:sed viuens lucem videret. Justi itaq̧ dũ in iubilo faciẽ dei cõspicit:q: tãtũ de letitia interna ꝑcipit/q̃tum capere vel assumpta vix possit. Ibi igitur lucem viuẽs videt:q: spirituale oculum in radios interni solis infigit. Ibi lucẽ viuens videt:q: omni iam mutabilitatis vicissitudine atq̧ obumbratione calcata/veritati eternitatis inheret:eiq̧ inherendo quẽ cernit/ad si-

B militudinẽ incõmutabilitatis assurgit:atq̧ i semetipsam auctoris sui inconuersibilem speciem dum respicit assumit. Que eñ ad mutabilitatem per semetipsam lapsa est/

Epilogꝰ. ad imutabilitatꝭ statũ imutabilẽ videndo formaṫ. Igiṫ heliu de afflicto hoc liberatoq̧ homie:q: prius meroris amaritudinẽ/et postmodũ gaudia consolationis expressit:apte subiũxit. Hec oia operaṫ deꝰ tribus vicibus per singulos:videlicet cõuersionis/probationis/et mortis: quia ꝑ tria hec/et duris priꝰ stimulis meroris afficitur: et magnis postmodum securitatis gaudiis refoueṫ. Et q: electi vniuscuiusq̧ mens hisdem tribꝰ vicibꝰ:id est vel labore conuersionis/vel tẽtatione ꝓbatiõis/vel formidine solutionis atteritur/atq̧ ipsa attritiõe purgata liberatur:apte subiungitur. Capitulum.xix.

Ut reuocet animas eorũ a corruptiõe:et illuminet luce viuẽtium. Lux quippe moriẽtiũ est quã corporeis oculis cernimꝰ. Qui autem adhuc huic mũdo viuũt/luce morientiũ tenebrescunt. Illuminantur aũt luce viuentiũ/q̃ despecto tẽporali lumine/ad splendorẽ interne claritatis recurrũt: vt ibi viuãt/ vbi verũ lumẽ sentiendo videant: vbi nõ aliud lumẽ atq̧ aliud vita/sed vbi ipa lux vita sit: vbi sic nos lux exterius circũscribat:sic interius impleat/vt incircunscripte exterius circũscribat. Illuminanṫ ergo hac luce viuentium: quã tanto tunc subtiliꝰ cõspiciunt/quãto nũc ad illã purius viuũt. Magna heliu ac valde fortia protulit:sed hoc

Arrogãtiũ ꝓprium. viuusq̧sq̧ arrogans habere ꝓprium solet: q dum vera ac mystica loquitur/subito per tumorẽ cordis quedã inania et superba permiscet. Foris eñ placere appetit i hoc qđ veraciter sentit:et inde mox inanescit a vero/vnde ꝑ elationis typum recedit ab intimo. Quia eñ approbari doctus exterius querit/intus plenitudinẽ q̃ docebaṫ amittit. Uñ ⁊ heliu quẽ tenere arrogantiũ typũ sepe iã diximus:postq̃ multa sapientie ꝓfunda digessit: subito post easdẽ sententias veraces ac mysticas/fastu scientie inflatus extollitur:cuius mox inflationis merito eius sensus

C ad inania verba deriuaṫ. Nã subdidit dicens. Attende Job ⁊ audi me:et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris/responde mihi. Loquere. Uolo enim te apparere iustũ. Quod si non habes/audi me: tace/et ego docebo te sapientiã. Qualẽ se apud se habeat/hac locutione manifestat qua dicit. Attende iobet audi me:et ta-

Immẽsa superbia. ce dũ ego loquor. Immensa eñ supbia est/a seniore sibi reuerentiam exigere:et silẽtiũ iperare meliori se. Cap.xx.

Quia aũt predicatores iusti dũ quoslibet corripiunt/sepe per humilitatis gratiam ad cogitationũ suarũ intima reuertunṫ:atq̧ in eo ipso quod corripiũt:ne quid fortasse fallanṫ exquirunt/correptisq̧ licẽtiã tribuũt: vt si quid pro seipsis iustiꝰ sentiant/ fateanṫ:hoc nonnunq̃ etiã arrogantes imitari appetunt. Pusillis eñ in verbis elatione postposita/quasi eorum quos corripiunt/si forte reperire potuerint iustitiã querunt:non q: ita sentiunt/sed quia ornari per humilitatis speciem concupiscunt. Metuunṫ enim ne supbi ac tumidi (q: sunt) eẽ videanṫ. Unde heliu statim subdidit/dicẽs: Si autem habes quod loquaris/responde mihi. Loquere. Uolo eni te apparere iustũ. Sed q: hec ex corde non

D ꝓtulit/audire qđ quesierat nõ expectauit. Nam illico subiũxit. Quod si nõ habes/audi me:tace/et docebo te sapiẽtiã. Qui eni veraciter querunt audire quod iustum est: equanimiter expectant audire quod querunt. Heliu aũt qui veraciter requisitionis verba non protulit/dici quod quesierat non permisit:sed mox quod intrinsecus gestabat erupit:qualẽq̧ se in oculis suis habebat ostendit/ dicens. Tace/et docebo te sapientiã. Arrogantes enim viri quando aliquid humiliter sonant/diu in eiusdem humilitatis specie non perdurant. Cum fortasse querunt vt audiant/mox loquendo obuiant ne doceantur: quia superficiem vocis quam protulerant/citius ostentationis intentio comprimit: que ex radice cordis exurgit:atq̧ eandem humilitatis formam specietenus sumptam eo celerius probant quia aliena est/quo illam diutiꝰ tenere non possunt. Ecce heliu iustitiam cum requirit vt discat/ pro-

E mittit quia doceat. Ecce quasi requirendo quod iustum est/aliquid planum sonuerat lingua: sed mox celare non potuit hoc quod altum tumebat conscientia. Nam repente subiunxit: Tace/et docebo te sapiẽtiam. Quia vero arrogantes omnes in eo quod proferunt typo superbie inflantur:et velut in alto positi/sic doctorũ speciem sumũt: ac si eorum verba dignatione quadam super indignos homines celitus effundantur:bene a scriptore huius historie versus interponitur que dicatur.

Textꝰ Capituli tricesimiquarti Libri beati Job.

Pronuncians itaq̧ heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea/⁊ eruditi auscultate me. Auris enim verba probat/et guttur escas gustu diiudicat. Judicium eligamus nobis:et inter nos videamus quid sit melius: q: dixit iob. Justus sum:⁊ deus subuertit iudiciũ meum. In iudicando enim me/mẽdacium est: et violenta est sagitta mea absq̧ vllo peccato. Quis est vir vt est iob: qui bibit subsannationẽ quasi aquam: qui graditur cum operantibꝰ iniquitatem/et ambulat cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir deo: etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite: Absit a deo i-

F pietas:et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hois reddet ei:et iuxta vias singulorũ restituet eis. Uere enim deus nõ cõdẽnabit frustra: nec oipotens subuertet iudiciũ. Quẽ cõstituit aliũ sup terrã/aut quẽ posuit super orbẽ quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suũ/spiritũ illius ⁊ flatum ad se trahet. Deficiet oĩs caro simul/et homo in cinerẽ reuerteṫ. Si habes ergo intellectũ/audi quod diciṫ:et ausculta vocẽ eloquii mei. Nũquid qui nõ amat iudiciũ/sanari potest? Et quomodo tu eũ qui iustus est intantum ꝯdemnas? Qui dicit regi apostata: qui vocat duces ipios. Qui nõ accipit personas principũ/nec cognouit tyrãnũ: cũ disceptaret cõtra pauperẽ. Opus eni manuũ eius sunt vniuersi. Subito morienṫ/et i media nocte turbabuntur populi: ⁊ ꝑtransibunt et auferent violẽtũ absq̧ manu. Oculi eni eiꝰ sup vias hoim:et oẽs gressus eorũ cõsiderat. Nõ sunt tenebre/⁊ nõ est vmbra mortis: vt abscõdanṫ ibi q̃ operanṫ iniquitatẽ. Neq̧ eni vltra in hois potestate est: vt veniat ad deũ in iudiciũ. Cõteret multos ⁊ innumerabiles/⁊ stare faciet alios ꝓ eis. Nouit eni opera eorũ:⁊ idcirco inducet noctẽ:et conteret

G tur. Quasi ipsos percussit eos in loco videntium. Qui quasi de industria recesserunt ab eo: et omnes vias eius intelligere noluerunt: vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni: et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? Et quo absconderit vultum / quis est qui contempletur eum? Et super gentes et super omnes homines. Qui regnare facit hominem hypocritam: propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum te quoque non prohibebo. Si erraui: tu doce me. Si iniquitatem locutus sum / vltra non addam. Numquid a te deus expetit eam quia displicuit tibi? Tu enim cepisti loqui: et non ego. Quod si quid nosti melius / loquere. Viri intelligentes loquantur mihi: et vir sapiens audiat me. Job autem stulte locutus est: et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi probetur iob vsque ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis, qui addidit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim constringatur: et tunc ad iudicium prouocet sermonibus suis deum.

Capitulum. xxi.

H Pronunciatis quoque heliu etiam hec locutus est. Quid enim per huius pronunciationis vocabulum / nisi inflatio elationis ostenditur? vt verba que de alta superbie radice veniebant: cum quadam quasi altitudine et distinctione procederent. Ita videlicet predicare omnes arrogantes solent. Cum quodam enim fastu proferunt hoc quod singulariter intellexisse se credunt: et fortasse tunc humilitatem predicant / cum per elationis typum exempla superbie ostentant. Unde fit vt eorum predicatio concors sibi manere non possit: quia id quod rectum loquentes seminant / peruerse tumentes impugnant. Humilibus namque auditoribus verba sua non compatiendo / sed vix dedignando largiuntur. Longe quippe se in altum positos estimant: et super eosdem auditores suos quasi precedentis doctrine respectum vix de summo dignanter inclinant. At contra verba iustorum ex radice veniunt humilitatis: vt fructum valeant ferre pietatis: et quicquid salubre potuerint: non tumendo / sed compatiendo subministrant. Per verba quippe charitatis vel se in auditoribus suis / vel auditores suos in se ita transformant: ac si et illi per istos hoc quod audiunt docerent: et isti per illos hoc quod docendo proferunt discant. Heliu ergo typum arrogantium tenens: et cum pronunciationis ostentatione inchoans / quid dicat audiamus. Sequitur. Audite sapientes verba mea: et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat: et guttur escas gustu diiudicat. Ac si diceret. Sicut nec auris escas / nec guttur verba cognoscit: ita nec stultus quisque sententiam sapientis intelligit. Sapientes ergo atque eruditi audite quod dico: qui potestis ea que fuerint dicta cognoscere. Videamus igitur quantum tumeat / qui verba sua non nisi a sapientibus audiri decenter existimat. Verus autem sapientie predicator dicit. Sapientibus et insipientibus debitor sum. At contra arrogans in predicatione sua aures tantummodo sapientium expectat: quia non ideo predicat / vt possit quoslibet sapientes efficere: sed ideo sapientes querit / vt possit quod senserit superbiendo monstrare. Sicut enim superius dictum est / non illos appetit erudire / sed se ostendere: nec intuetur / quam iusti qui audiunt fiant: sed ipse quam doctus cum auditur appareat.

Sicut nec auris escas nec guttur verba agnoscit: ita nec stultus sententiam sapientis intelligit.

Roma. v.

Capitulum. xxii.

Quia vero predicationem arrogantium nullus admitteret / si non aliquid de humilitatis imagine permisceret: heliu postquam per tumida verba se extulit: rursum quasi ad equalitatis concordiam condescendit / dicens. Judicium eligamus nobis: et inter nos videamus quid sit melius. Sed verum hoc iudicium ex humili corde quesierit / facile cognoscimus si subsequentia eius verba pensemus. Sequitur. Quia dixit iob. Justus sum: et deus subuertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est: et violenta sagitta mea absque vllo peccato. Hec beatum Job dixisse queritur: que tamen quia minime dixerit / requisita sacre historie verba testantur. Sed qui iudicium eque quesierat / ex culpa quam finxit protinus sententiam promulgat. Nam sequitur.

N Quis est vir vt est Job qui bibit subsannationem quasi aquam: qui graditur cum operantibus iniquitatem: et ambulat cum viris impijs? Ecce iudicium querens / iudicium protulit: et post allegationem suam nulla beati Job expectata sententia / eum damnatione dignum ex reproborum societate iudicauit. Ait enim. Quis est vir vt est iob? Utique subaudiamus / nullus. Atque subiungit. Qui bibit subsannationem quasi aquam. Aqua autem cum bibitur / ita liquide sumitur: vt ad sorbendum nulla sui pinguedine retardetur. Subsannationem vero vt aquam bibere est / deum sine aliquo obstaculo cogitationis irridere: vt in eo quod superbit lingua vel conscientia / nulla trepidatio contradicat. Hec autem eius sententia super beatum Job quantum a tramite veritatis exorbitet: illa domini attestatione cognoscimus / qua ad diabolum dicit: Numquid considerasti seruum meum iob / quod non sit ei similis in terra? Ecce quem veritas dicit absque comparatione iustum, eum heliu asserit absque comparatione peccatorem. Sed hec esse propria arrogantium predicatorum solent: vt etiam afflictos auditores suos magis districte corripere appetant / quam blande refouere. Plus enim student vt mala obiurgando increpent / quam bona laudando confirment. Superiores quippe videri desiderant: et magis gaudent cum eorum animum tra leuat / quam charitas exequat. Semper inuenire optant quod increpando rigide feriant. Unde scriptum est: In ore stulti virga superbie. quia videlicet percutere rigide scit / sed compati humiliter nescit. Solent etiam predicatores iusti auditores suos obiurgando corripere: solent in eorum vitijs districta increpatione seuire. Unde scriptum est. Verba sapientium quasi stimuli / et sicut claui in altum defixi. Recte autem eorum verba claui vocata sunt: quia culpas delinquentium nesciunt palpare / sed pungere. An Joannis verba claui non erant / cum dicebat: Progenies viperarum / quis vobis demonstrauit fugere ab ira ventura? An verba Stephani claui non erant / cum dicebat: Vos semper spiritui sancto restitistis. An verba Pauli claui non erant / cum dicebat: O insensati galathe / quis vos fascinauit? Et rursum cum corinthijs diceret: Cum enim sit inter vos zelus et contentio / nonne carnales estis: et secundum hominem ambulatis?

Quid subsannationem bibere vt aquam.

Contra arrogantes.

Prouer. xiiij.

Verba predicatorum claui.

Eccle. xij.

Mat. iij.

Act. vij.

Gal. iij.

L

j. Cor. iij.

Capitulum. xxiij.

Sed necesse est vt caute videamus: quia predicatores iusti in ipsis quos corrigunt / cum ex parte alia fortasse aliquid bone operationis inueniunt: ad eandem obiurgationis verba cum quanta dispensatione descendunt. Ecce Paulus corinthios docens: eosque in culpa diuisionis aspiciens exorsus est / dicens. Gratias ago deo meo semper pro vobis / in gratia dei que data est vobis in christo iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo. Multum profecto laudauit quos in christo diuites et in omnibus dixit. Et ecce adhuc blandimenta multiplicat / dicens. In omni verbo et in omni scientia / sicut testimonium christi confirmatum est in vobis. Testimonium christi confirmatum est in vobis dixit: ac si opere peregissent / quod doctrina didicerant. Et mox in laudis consummatione subiunxit: Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia: expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi. Queso te Paule istis tot fauoribus iam quo tendas insinues. Ecce paulopost sequitur: Obsecro vos autem fratres per misericordiam domini nostri iesu christi: vt id ipsum dicatis omnes: et non sint in vobis schismata. Significatum est enim mihi de vobis fratres mei / ab his qui sunt cloes: quia contentiones inter vos sunt. De quibus contentionibus paulopost subdidit / dicens. Cum enim sit inter vos zelus et contentio / nonne carnales estis: et secundum hominem ambulatis? Ecce quibus laudibus ad aperta correctionis verba descendit: ecce in corde audientium quam blandi fauoris manu viam districte increpationis aperuit. Paulus namque superborum brachia studuit per blandimentorum vincula religare: vt postmodum potuisset vulnus superbie ferro correptionis incidere. Erant profecto in corinthijs et que laudari debuissent / erant et que argui. Peritus itaque medicus prius sana membra que circa vulnus erant laudando palpauit: et postmodum putridum sinum vulneris feriendo transfixit. Habet ergo in sanctis predicatoribus ad vtraque aptum doctrine regula pondus suum: vt et recta facientes nutriant: et peruersa animaduertentes abscindant.

j. Cor. j.

M

Peritus medicus.

Capitulum. xxiiij.

Nonnunquam vero etiam predicatores iusti rigide feriunt. Sed aliud est cum iustitia stimulat / aliud

Justorum predicatorum modus corrigendi.

A

cum superbia inflat. Iusti cum seuere corrigunt / interne dulcedinis gratiam non amittunt. Nã sepe pro inquietudine refrenãda prauorũ / duritiam districti rigoris assumunt: sed intus charitatis igne liquefiunt: atq; eorum amore ardent: in quos aspera correptione seuiunt seq; etiã eis intrinsec⁹ in secreto cordis humiliant: quos duris foris aiaduersionũ stimulis quasi despiciendo castigant. Plerũq; autẽ et non despiciẽdo despiciunt / et non desperando desperant: vt tãto eos celerius a culpa reuiuiscere acresilire faciant / quãto iam quasi vicinius mortis foueam ostentant. Tanta autem dispensatione se tẽperent: vt neq; cũ se erigunt / intrinsecus rigidi sint: neq; rursum cũ se humiliant / extrinsecus remissi: qꝛ et in disciplina hũilitatẽ custodiũt / et inhũilitate disciplinam.

¶ S. Quãto moderamine sancti in correctiõe vtantur.

¶ Sepe etiã quodã decenti moderamine suas culpas corã discipulis indicant: vt illi audiẽtes discant / quõ semetipsos de suis actiõib⁹ subtiliter reprehendant. Paulus disciplinam tenuit / cũ corinthijs diceret: Cũ enim sit inter vos zelus et cõtẽtio / nonne carnales estis: et ſm hominem ambulatis? Sed humilitatem in disciplina non pdidit: qꝛ deprecando premisit / dicens. Obsecro vos fratres p misericordiã dei: vt idipsum dicatis oẽs: et nõ sint i vobis schismata. Rursum humilitatem tenuit / cum eisdem corinthijs loquẽs paulo latius fortasse q̃ voluerat / semetipsum reprehendit / dicens. Factus sum insipiens.

j. Cor. iij. — j. Cor. j. — ij. Cor. xij.

B

Sed disciplinã in hac humilitate nõ pdidit: qꝛ ilico adiũxit. Vos me coegistis. Exemplum magne humilitatis exhibuit / cum discipulis dixit: Non enim nosmetipsos pdicamus: sed iesum christum dominũ nostrũ: nos autẽ seruos vestros per christum. Sed in hac humilitate disciplinam iustitie non amisit / qui eisdẽ delinquentibus dicit. Quid vultis: in virga veniam ad vos? ⁊c. Sciũt ergo pdicatores sancti vtroq; moderamine artẽ magisterij tẽperare: et cũ delinquentiũ reat⁹ inueniũt / sciunt modo seuere corripere: modo humiliter depcari. Sed cum arrogãtes viri eos imitari appetunt / sumũt ab eis aspera verba correctionis: et sumere ab eis veraciter nesciũt pces humilitatis. Magis enim terribiles volunt esse q̃ mites: et idcirco discunt vnde se erigant: et discere negligunt / vt animum submittant. Cũq; admonere delinquẽtes placide nesciunt / nimio rigoris vsu per suectiõis iracundiam etiam contra recte agentes effrenantur. Quorum iste heliu speciem tenens: beatum iob non refouet / sꝫ obiurgat dicẽs. Quis est vir vt est iob: qui bibit subsannationem quasi aquam: qui graditur cũ operantib⁹ iniq̃tatem / et ambulat cum viris impijs? Capitulum. xxv.

ij. Cor. iiij. — j. Cor. iiij. — Ars sctoꝝ pdicatoꝝ.

Aliena sp est a ṽitate supbia.

Et qꝛ aliena semp est a veritate supbia / mox et ad falsa prorũpit / dicẽs. [Dixit enim. Non placebit vir deo / etiã si cucurrerit cũ eo.] Qð profecto qꝛ minime dixerit: quisq̃s beati iob verba legit agnoscit. Sed qui idcirco loquit᷑ / vt semetipsum ostendendo supbiat: quid mirũ si in alterũ fingit quod reprehendat? Quomodo eñ veritati cohereat in verbis increpationis quẽ intra semet ipm lõge ab eadẽ ṽitate dirimit tumor mentis? Sequitur. [Ideo viri cordati audite me.] Ecce iterum fastu supbie inflatus / eos tãtũmodo qui quasi digne intelligendo se assequi valeant querit: ⁊ sic qð sentiebat erũpit / dicens. [Absit a deo impietas: et ab oĩpotente iniquitas. Opus eñi hominis reddet ei: et iuxta vias singulorum restituet eis.] Bene dixit quia i oĩpotente deo iniquitas vel impietas non est. Sed in hac vita nequaq̃ semp hoc agit᷑ qð subiũxit: qꝛ iuxta opus suum singulis / et iuxta vias ppꝛias reddit. Nam et multos illicita ac pũersa perpetrantes gratuito ꝓuenit / atq; ad opera sancta conuertit: et nõnullos rectis actibus deditos / flagello interueniente corripit: ac sic placentes q̃si displiceant affligit: Salomone attestante q̃ ait. Sunt iusti quib⁹ multa eueniunt / quasi opera egerint impiorum. Et sunt impij qui ita securi sunt / ac si iustorũ facta habeãt. Quod nimirũ omnipotens deus iestimabili pietate dispensat: vt et iustos flagella crucient / ne opera extollant: et iniusti saltem sine pena hanc vitam peragant: qꝛ ad tormẽta que sine fine sunt / male agẽdo festinant. Nã qꝛ aliq̃ iusti nequaq̃ iuxta opera flagellant᷑: hac ipsa historia quam tractam⁹ ostendit᷑. Neq; eñi idẽ beatus Job p culpa fuerat flagellatus / qui ante flagelli stimulum ipso iudice attestante laudatus est. Uerius ergo heliu diceret si dixisset

C

In hac vita non semper dñs reddit iuxta opus singulis. — Eccle. viij. — Ratio. — Probatiõ

qꝛ in oĩpotẽte deo impietas atq; iniquitas non est: etiam cũ iuxta vias ppꝛias hominib⁹ reddere nõ videt᷑. Nã ⁊ qð a nobis non intelligitur / ex occulti iudicij non iniusta lãce pfertur. Quia ṽo predicatores arrogãtes dũ multa inania spargunt / etiã sepe vera ac solida pꝛoferunt: Heliu recte subiungit. Capitulum. xxvj.

D

Uere eñi deus nõ condẽnabit frustra: nec oĩnipotens de⁹ subuertet iudiciũ. [Ad diabolum dñs dixit. Cõmouisti me aduersus eũ / vt affligerem eũ frustra. Heliu autẽ dicit: qꝛ nõ condẽnabit dñs frustra. Quod vtiq; discordare dictis veritatis creditur / nisi subtili cõsideratione pensetur. Aliud nãq; est dãnare: alið affligere. Affligit ergo iuxta aliquid frustra: sed frustra nõ dãnat. An non iuxta aliquid frustra iob afflixerat / cũ nõ delebat᷑ vitium: sed meritũ augebat᷑? Frustra enim cõdẽnare non potest: quia dãnatio fieri non ex parte ad aliquid potest: q̃ videlicet in extremo punit oĩne qð hic quisq; inique cõmiserit. Nec omnipotens de⁹ subuertit iudiciũ: qꝛ et si minus recta videntur esse que patimur: recte tñ in occulto examie decernunt᷑. Sequitur.

Aliud est dãnare: alið affligere.

¶ S. Qꝛ ad amorem suum nõnullos deus et corpore et spiritu trahit / vt nihil caro / nihil mens de exterioribus appetat.

E

¶ Quẽ cõstituit aliũ super terram: aut quẽ posuit super orbẽ quẽ fabricatus est?] Ut videlicet subaudias / nullum. Per se quippe mundũ regit / quem per se condidit: nec eget alienis adiutorijs ad regendũ / qui nõ eguit ad faciẽdũ. Sed hec idcirco colligunt᷑ / vt liquido indicet: qꝛ oĩpotens deus si per semetipsum regere non negligit quod creauit: qð bene creauit / vtiq; bene regit: qꝛ quod pie condidit / impie non disponit: et qui necdum facta curauit vt essent / que sunt facta non deserit. Quia ergo ipse est in regimine / qui auctor extitit in creatione: ideo curã nostri non preterit. Unde et apte subiungit. [Si direxerit ad eum cor suũ: spiritum illius ⁊ flatum ad se trahet.] Curuũ cor est / cum ima appetit: dirigit᷑ / cum ad superna subleuat᷑. Si ergo homo cor suum ad dominũ dirigit: spiritum et flatum illius dñs ad se trahit. Spiritũ videlicet pro internis cogitationib⁹: flatum vero qui per corp⁹ trahitur / pro externis actionibus ponit. Deo ergo spiritum hominis et flatũ ad se trahere est / ad cõuersionem sui desiderij ⁊ interiora nostra et exteriora cõmutare: vt nihil iam menti exterius libeat / nihil caro inferius vel si appetit adipisci conetur: sed omne qð homo est / ad eum videlicet a quo est et interi⁹ desiderãdo ferueat: ⁊ exterius se edomando constringat. Unde et ãpte subiungit.

Dñs p se mundũ regit quẽ p se pdidit.

Deo spm hoĩs et flatum ad se trahere quid sit. Oĩne qð hõ est: ad eum a quo est referendum est.

¶ S. Qꝛ sancti spiritu humilitatis tacti / in nulla voluptate obediũt carni: ⁊ hic moriẽdo mũdo / vitiorũ appetit⁹ in cõsideratione dissolutionis sue in cinerẽ redigunt.

F

¶ Deficiet oĩs caro simul: ⁊ homo i cinerẽ reuertetur.] Simul eñi oĩs caro deficit / qñ iã nullis suis motibus seruit: quia presidens spiritus cuncta eius fluxa restrigit: et quodã districtionis sue gladio omne quod in illa male viuebat interficit. Hoc nimirum discipline gladio semetipsum hieremias interfecerat / cum dicebat: Postq̃ cõuertisti me / egi penitentiam: et postq̃ ostendisti mihi / pcussi femur meũ. Quid eñi in femore nisi voluptas carnis accipitur? Et quid est qð ait: Postq̃ ostendisti mihi / pcussi femur meum? nisi q̃ postq̃ supna spiritaliter vidit: omne qð in se inferi⁹ carnaliter viuebat extinxit: vt quanto magis summa patescerent / tãto amplius ima que tenuerat non liberẽt. Nã quãto incipit quisq; superius viuere / tanto et inchoat inferius interire. Iuxta effectũ nãq; carnalis operatiõis / omnis caro Pauli simul intererat / cum dicebat. Uiuo autem iam non ego: viuit vero in me christus. Capitulum. xxvij.

Hiere. xxxj.

Quãto incipit q̃sq; supi⁹ viuere: tanto i̇ choat inferius interire.

Bene etiam heliu hoc loco subdidit: Et homo i cinerem reuertetur. In peccato eñi quisq; positus / mortalitatis sue obliuiscitur: et terram se esse nõ meminit: dũ adhuc per superbiam inflatur. Post conuersionis vero sue gratiam / cum humilitatis spũ tãgitur: quid esse se aliud q̃ cinerem recordat᷑? Iã in cinerem dauid reuersus fuerat / cum dicebat. Memento domine q̃ puluis sumus. Abraam in cinerem reuersus fuerat / dicens. Loquar ad dñm meum / cum sim puluis et cinis? Et si viuentẽ carnẽ necdũ in terra mors soluerat / hoc tñ apud se erãt qð se futuros absq; dubitatiõe preuidebant. Hinc ait ps dicit᷑: Auferes spiritũ eorũ et deficient:

Gen. xviij. — Ps. ciij.

G

et in puluerem suũ reuertent. Qui autẽ eorum spũs / nisi spũs supbie noiat? Tollit ergo spũs eorum vt deficiant: id est subducto supbie spũ / nihil se esse cognoscant. Et reuertantur in puluerẽ. i. humilient ex infirma conditione. Propter hunc puluerem (ad cuius memoriã q̃ semetipsos cõsiderant reuocant) per sapientiã dicitur: Iusti fulgebũt: et sicut scintille in arũdineto discurrent. Sancti ciuiri dum peccatoribus permiscentur: eos exẽplorũ suorũ igne succẽdũt: atq; per omne quod nitent / in cinerem redeunt: qz pietatis flãma cõsumpti / dũ infirmitatẽ conditionis sue cõspiciunt / nihil aliud q̃ fauillã se esse cognoscũt: vt a supbie sue duritia resoluti / per penitentiam dicãt id qđ supra protulimus: Memento dñe quia puluis sumus. Vñ ergo dicit: qz cum ad se spm̃ hominis dñs traxerit: deficiet oĩs caro simul: et homo in cinerẽ reuertetur. Hec heliu et vera sunt et magna que dicit: sed quia male mox ex eo quod bene sensit intumuit: verbis sequentib⁹ ꝓdit dicens. Si habes ergo intellectũ / audi quod dicit: et ausculta vocem eloquij mei.

Sap. iij.

℄ S. De superbia vbi nasci intelligitur / eradicãda est: qz difficile inueterata deprehenditur. Capitm̃. xxviij.

Habent hoc propriũ omnes arrogantes: vt cum fortasse acutũ aliquid sentiũt / inde mox ad vitium elationis erũpant: sensusq; omniũ in sui comparatione despiciant / seq; in suo iudicio aliorum meritis anteponãt. Quibus contingit miseris / vt plus vidẽdo tenebrescant: quia dum subtilia attendunt / semetipsos intueri nesciunt: ꝛ quo intelligentiam acutius percipiunt / eo per superbiam deterius cadunt. Qui bene quidem subtilia conspicerent: si in eo qđ ꝓferunt se viderent. Supius nãq; heliu dixerat: Si habes quod loquaris / responde mihi. Loquere: volo ei te apparere iustum. Nũc autem ait. Si habes intellectum / audi quod dicitur. Ecce quomodo paulisper elatio per verborum incrementa ꝓficit. Superius dubitauit si possit beatus iob proferre qđ iustũ est: nũc vero discutit / si hoc qđ dicit / saltem possit audire. Ibi dixit. Si habes quod loquaris / respõde mihi: ac si diceret: dic aliquid / si tamẽ dign⁹ poteris esse q̃ dicas. Hic aũt ait: si habes intellectum / audi qđ dicitur. Ac si aperte dicat / audi me / si tamen dignus poteris esse q̃ audias. Isti sunt quotidiani defectus qui in cordib⁹ reproborũ fiunt: quibus indesinenter ad deteriora descẽdũt: qz dum minora incaute negligũt: ad maiora pniciose ꝓsilipunt. Iam ꝛ hoc de supbia fuerat: q; beatum Iob id quod iustum est / loqui posse dubitabat. Sed dum hanc ĩ semetipso considerare negligit / ad nequiora peruenit: vt nõ solũ posse ab eo dici quod iustum est dubitet / sed etiã dicẽtẽ se iusta ab eo intelligi posse desperet. Unde vitiũ supbie ab ipsa mox radice secandũ est: vt cũ latenter oritur / tunc vigilanter abscindatur: ne prouectu vigeat / ne vsu roboret. Difficile em̃ in se quisq; inueteratã supbiam deprehendit: qz nimirũ hoc vitiũ q̃to magis patimur / tãto minus videmus. Sic quippe in mente supbia / sicut in oculis caligo generat. Quo se hec latius dilatat: eo vehementius lumen angustat. Paulisper ergo elatio in precordijs crescit: et eum se vastius extẽderit / oppresse mẽtis oculũ funditus claudit: vt captiuus anim⁹ typũ elationis et pati possit: et tñ id quod patit / videre nõ possit. Sz qz arrogãtes viri aliqñ (vt diximus) recta non recte sentiũt / et bona inuenire nouerũt: sed hec bene proferre contemnũt: heliu post elationis typũ quo dixerat: Si habes intellectũ audi qđ dr: subdit dicens. Capitulum. xxix.

H

Quotidiani defect⁹ reproboꝝ.

Remediũ cõtra supbiam.

I

Q̃to vitium supbie magis patimur: tanto min⁹ videmus.

Unquid qui non amat iudiciũ / sanari potest? Quomodo tu cũ qui iustus est / intantũ condẽnas? Bonã quidẽ sniam ꝓtulit: sed btõ Iob ꝓferenda non fuit. In omne eni qđ dicit: summopere intuẽdũ est quid dicat / cui dicat / qñ dicatur / quõ dicatur. Heliu aũt attẽdit qđ diceret: sed cui diceret non attẽdit. Beatus quippe iob amabat iudiciũ: qz causas suas cum dño pẽsare subtiliter nouerat. Nec ꝯdẽnauerat eum qui iustus est: sed cur sine peccato ꝑcussus fuerat / in dolore posit⁹ cum humilitate requirebat. Amat iudiciũ quisq; vias suas subtiliter discutit: et secretarium cordis ingressus / qđ dñs ipsi tribuat / quid ipse domino debeat pensat. Quod beat⁹ iob quomodo non fecerat / q̃ tã crebra sacrificia in expiatione filiorũ etiã pro cogitationibus offerebat? Quis ergo heliu dixit: q; is qui iudiciũ non amat / sanari nõ possit: arguens beatũ Iob q; iudiciũ non amaret: ꝛ qz cũ qui iustus est cõdẽnasset: illico eiusdem iusti id est domini iustitiã subdit dicens.

In oĩ qđ dĩ intuendũ est / qđ cui / quando / quõ dicatur.

Quis amet iudicium.

N

℄ S. De ex imitatione diaboli apostasie culpam incurrunt / qui honoꝝ sui gloria letãtes / preesse hominib⁹ potestate et dñatione delectantur.

℄ Qui dicit regi apostata: qui vocat duces impios. Sepe nouimus q; plerĩq; qui presunt / inordinatum sibi metum a subditis exigunt: et non tam propter dñm / q̃ ꝓ domino venerari volunt. Int⁹ enim se tumore cordis extollunt: cunctosq; subditos in sui comparatiõe despiciunt: nec condescendendo consulunt / sed dominando ꝓmunt: qz videlicet alta cogitatione se erigunt: et equales se illis q̃bus eos preesse cõtigit / non agnoscũt. Cõtra hunc tumorẽ per ecclesiasticum librũ dicit: Ducẽ te cõstituerũt: noli extolli: sed esto in illis quasi vnus ex illis. Hunc tumorem dñs per prophetam in pastoribus increpans / ait. Uos autẽ cũ austeritate imꝑabatis eis / ꝛ cum potentia. Ipsa em̃ bona que subditis dicunt: dominãdo potius q̃ ꝯsulendo proferũt: qz videlicet quicq; eis quasi ex equo dicere / semetipsos existimant decidisse. Singularitate eni gaudent culminis / ꝛ nõ equalitate cõditiõis. Sed quia hec tumẽtia corda rectorũ subtiliter dñs pensat: bene cõtra eos dicitur. Qui dicit regi / apostata. Unusquisq; em̃ superbus rector totiens ad culpã apostasie dilabit: quotiens preesse hominibus delectatus / honoris sui singularitate letatur. Sub quo enim sit nõ considerat: et q; equalibus quasi non sit equalis exultat. Uñ autẽ hec vitiorũ radix pullulat in corde regentium / nisi ex imitatione illius qui despectis angelorũ societatib⁹ dixit: Ascendã super altitudinẽ nubiũ / ꝛ similis ero altissimo? Quis ergo vnusquisq; rector quotiens extollitur in eo q; ceteros regit / totiens per lapsum supbie a summi rectoris seruitio separatur: et cũ equales sibi subditos despicit: eius supra se dominiũ sub quo oẽs equales sunt non agnoscit: recte dicitur. Qui dicit regi / apostata. Capitulum. xxx.

R

Eccli. xxxij.

Eze. xxxiiij.

L

Esa. xiiij.

Cõtra superbos rectores.

Uia vero cũ dominãdo ꝓsunt: exẽplo sue supbie subditos ad impietatem trahũt: apte subiungitur.

Q

℄ S. De impij duces sint qui verbo et exemplo ducatũ prebent erroris.

℄ Qui vocat duces impios. Ad viam nãq; pietatis ducerent / si subditorum oculis / humilitatis exempla monstrarent. Dux autem est impius qui a tramite veritatis exorbitat: et dum ipse in preceps ruit / ad abrupta sequentes inuitat. Dux est impius qui per tumoris exemplum viam ostẽdit erroris. Paulus dux impius eẽ metuebat / cũ potestati sue celsitudinẽ reprimebat dicẽs. Nec querẽtes ab hominibus gloriam / neq; a vobis / neq; ab alijs: cũ possimus oneri esse vt christi apostoli / sed facti sumus ĩ medio vestrum paruuli. Paruulus in medio coꝝ fact⁹ fuerat: qz timebat ne si inter discipulos honorẽ sue celsitudinis vendicaret / exempla elationis ostenderet. Timebat nimirum ne dum ipse sibi potestatem pastoralis potentie quereret: grex subditus per abrupta sequeretur: et ad ĩpietatẽ sequentes duceret / qui pietatis officiũ suscepisset. Unde necesse est vt is qui preest / q̃ exẽpla subditis ꝓbeat / solerter attẽdat: ꝛ tãtis se sciat viuere / q̃tis ꝓesse: ac vigilanter inspiciat / ne in eo q; prelatus est intumescat: ne iura debite potestatis immoderatius exigat: ne discipline ius mutetur ĩ rigorẽ superbie: et vnde a peruersitate subditos restringere poterat: inde magis ĩtuẽtiũ corda ꝑuertat: ne (vt dictũ est) ĩpietatis dux per officiũ pietatis existat. Nõ autẽ debet hominũ ducatũ suscipere / q̃ nescit homines bene viuendo preire: ne qui ad hoc eligitur vt aliorũ culpas corrigat / quod resecare debuit / ipse cõmittat. Hincinde ergo se qui presunt circũspiciant: vt sibi et subditis viuant: vt bonũ qđ faciunt / et intra sinum mentis abscondant: et tamen ex eo ad profectum sequentium exempla recte operationis impartiãt. vt subditoꝝ animaduertẽtes culpas corrigant: nec tamen ꝓ vim eiusdem animaduersionis intumescant. vt quedam leniter correpta tolerent: nec tamen discipline vincula eadem lenitate dissoluant. vt quedam tolerando dissimulent: nec tamen ea crescere dissimulando ꝑmittãt. Laboriosa sũt ista: ꝛ nisi diuina gratia fulciat / ad custodiendum difficilia. Recte vero de aduentu districti iudicis per sapiẽtie librũ dicit. Horrende et cito apparebit: quoniã iudiciũ durissimũ his qui presunt fiet. Quia ergo plerũq; per po

j. Thess. ij.

M

Sap. vj.

A testatem regiminis ad culpam prorūpitur elationis: atq; apud districtum iudicem ipsa elatio impietas estimatur: bene de diio per Heliu dicitur: Qui vocat duces impios. De ipso quippe ducatu dū superbiunt: exemplo suo subditos ad impietatem trahūt. Unde magnopere curandū est vt qui regendis hominib⁹ pferē: apud se intra secreta: rū mentis in cathedra presidcat hūilitatis. Cūq; iudicātū ei a ceteris foris assistē: vigilanti oculo icessanter aspiciat: cui quandoq; iudici ipse de his iudicandus assistat: vt q̄to nunc ante eum quē nō videt sollicitius trepidat: tanto eum cum viderit securior cernat.

¶ S. Qz rectores ecclie sollicite cogitare oportcat q̄n de animabus eorum qui sibi commissi sunt/in iudicio reddent rationem.

¶ Penset ergo qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tātūmodo anima fortassevix sufficit: qz quot regēdis subditis preest/reddende apud eum ratiōis tempore (vt ita dicam) tot solus animas habet. Que nimirū cogitatio si assidue mentē excoquit/omnē supbie tumorem pmit. Et rector prouidus tāto iam neq; rex apostata/neq; dux impi⁹ vocabiē/q̄to ei cogitatiōe sollicita potestas que accepta est/non honor/sed onus estimatur. Nam cui B esse nunc iudicem libet: huic videre tunc iudicē nō libet. Numerari eñ culpe nequeunt: que habende potestatis amore perpetranē. Tūc solū vero potestas bene geritur: cum non amando/sed timēdo retineē. Que vt ministrari recte valeat: oportet primum vt hanc non cupiditas/sed necessitas imponat. Precepta autem nec pro formidine debent deseri/nec ex libidine amplecti: ne aut peius quis quasi ex humilitate superbiat/si diuine dispēsationis ordinem fugiendo contēnat: aut eo iugum superni rectoris abijciat: quo cum super ceteros priuatum regimen delectat. Potestas ergo cum percipitur: non ex libidine amāda est/sed ex longanimitate toleranda: vt inde tūc ad iudicium salubriter leuis sit/vnde nunc ad ministeriū patienter grauis innotescit.

¶ Finit liber vicesimusquartus moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur liber Moralis expositionis sancti Gregorij Vicesimusquintus: continuās capitulum Tricesimūquartum text⁹ beati Job.

Capitulum primum

Ipsa humane cōditionis qualitas idicat: q̄z longe rebus ceteris prestat. Nam C collata homini ratio asserit q̄ tum oia que vel vita vel sensu vł ratione carent/natura rationalis antecedit. Et tamen quia ab internis atq; inuisibilibus oculos claudimus/et visibilib⁹ pascimus: plerūq; hominem non ex eo quod ipse est/sed ex his q̄ circa ipsum sunt veneramur. Cūq; non intuemur quid ipse sit: sed quid possit/in acceptione psonarum/nō ex personis: sed ex rebus adiacentibus ducimur. Sicq; fit: vt is quoq; apud nos intus in despectionem veniat/q̄ foris honoratur: quia dum pro his q̄ circa illum sunt honorabilis habeē/rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipotens deus vitam hominum ex sola qualitate interrogat meritorū: et sepe inde plus punit: vnde huic maiora ad ministerium contulit: veritate attestante q̄ ait. Cui multū datū est/multum; queretur ab eo. Unde bene nunc per Heliu dicitur. *Luc. xij.*

¶ S. Qz personā hominis deus non accipiat: ꝛ oppressores pauperum in tremendo iudicio non agnoscat.

¶ Qui non accipit psonā principū: nec cognouit tyrannū/cum disceptaret cōtra pauperē. Potest autem p principem vel tyrānū quisq; supbus intelligi: per pauperē vero humilis designari. Tyrannum ergo disceptantem contra pauperem non cognoscit: qz supbos oēs vitam nunc humiliū deprimentes/in iudicio nescire se perhibet/dicendo: Nescio vos vnde sitis. Et qz sic potenter cum vult destruit: sicut cum voluit potenter creauit: apte ratiocinando subiungitur. *Lu. xiij.*

¶ S. Qz subita et impremeditata mors incuruatos et huius mundi amore captos rapiat.

¶ Opus enim manuū ei⁹ sunt vniuersi.] Atq; mox subditur. [Subito morientur: et in media nocte curuabuntur populi/et pertransibunt. Q3 libet sero de hac vita tollantur iniqui: subito et repente tollūtur: quia finem suū cogitando preuidere nesciunt. Subitū est hoi qd ante cogitare nō potuit. Subito diues ille raptus ē qui horrea que preparabat deseruit: et inferni locū quē non preuidebat inuenit. Ad altū exercebat animā per cogitationem: sed ad altū emisit per sententiam. Aliud dum viueret cōtemplatus est: aliud dum moreretur expertus. Reliquit eñ diu tractata tēporalia: et inopinata inuenit eterna. Unde ei pp̄ter hanc ignorantiā cecitatis sue bene per diuinā sentētiā dicit: Hac nocte repetūt animā tuā a te. In nocte quippe ablata est/q̄ in obscuritate ē cordis emissa. In nocte ablata est: q̄ considerationis lucem habere noluit/vt quod poterat pati preuideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus/Paul⁹ apostolus dicit. Uos autē fratres nō estis in tenebris: vt vos dies illa tāq̄ fur comprehendat. Uos filij lucis estis et filij diei. non sum⁹ noctis neq; tenebrarum. Dies ei exitus tanq̄ fur i nocte ita comprehendit/quando stultorum animas futura nō p̄uidentes eijcit. Unde hic quoq; apte subiungitur. [Et in media nocte curuabuntur populi/et pertransibunt.] In media eñ nocte curuati ptranseunt: qui obscuritate sue negligētie humiliati rapiunē. Tunc curuabunē p sniam iudicij/qui nūc curuati negligunt per humilitatem cordis. Electi aūt ne inuiti curuenē in morte/sponte curuātur in humilitate. Unde sancte ecclesie de conuersa prole persecutorum dicitur. Uenient ad te curui filij eorum: qui humiliauerunt te. Et bene de morientibus populis nō ait: trāsibūt/sed pertrāsibunt: quia etiā viuendo tēporaliter quotidie ad finem tendimus: et p̄sentē vitā quasi q̄dam viam subigendo transim⁹. Hoc ipm ei morituros viuere/quasi ad mortē ire est. Et quot dies vite pagim⁹: quasi in itinere ad locum ppositum tot passib⁹ ppinquamus. Ipsa quippe augmēta/detrimenta sunt tēporū: qz vite nostre spatia q̄ta esse ceperint/incipiunt iam tanta non esse.

Subito et repēte tollūē iniqui. *Luc. xij.* *j. Thes. v.* *Ps. lxxxv.*

Capitulum. ij.

Primus vero homo ita conditus fuit/vt manente illo/decederent tēpora: nec cū tēporibus ipse transiret. Stabat enī momentis decurrentibus: qz nequaq̄ ad vite terminū p dierū incremēta tendebat. Stabat tāto robustius/q̄to semper stanti ardentius inherebat. At vbi vetitū contigit: mox offenso creatore cepit ire cum tempore. Statu videlicet immortalitatis amisso: cursus eum mortalitatis absorbuit. Et dum iuuētute ad senium/senio traheretur ad mortem: transeundo didicit/stando quid fuit. Cuius nos quia de propagine nascimur/radicis amaritudinem quasi i virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus: eius cursum nascendo sortimur: vt eo ipso quotidiano momento quo viuimus/incessanter a vita transeamus: et viuendi nobis spatium vnde crescere creditur/inde decrescat. Quia ergo ad summam moriendi quotidie tendimus per incrementa viuendi: bene de morientibus nequaq̄ transibunt dicitur/sed pertransibunt: quia transeunt etiam dum viuunt: sed pertranseunt dum moriuntur. Sequitur.

F *Uiuendi spatiū vnū crescere crediē/decrescit.*

¶ S. Qz dū patientia dei peccatores ad penitētiā expectat/ipsi cōtēnentes ꝛ rapientis diaboli non vident manum: et violentia malitie violenter trahuntur i gehēnā.

¶ Et auferent violentum absq; manu.] Subaudis diuina iudicia. Absq; manu vero auferent eum qui manu violētus fuit. Absq; manu auferent: quia videlicet subito extra vigente inuisibiliter rapitur/qui visibiliter rapiebat. Uidit ipse quos rapuit: sed quis illum in morte rapiat non videt. Absq; manu ergo violētus aufertur: quia et raptorem suum non intuetur/et tamē ducitur. Quem tanto sequitur districtior snia/q̄to peccanti ei magna est patientia prorogata: quia diuina seueritas eo iniquū acri⁹ punit/quo diutius ptulit. Sepe hō euenit: vt dū pctōres superna clemētia expectat/i maiorē cordis cecitatē psiliāt. Unde scriptum est: An ignoras/quia benignitas dei ad penitētiam te adducit? Tu autem sm duritiā tuā et cor impenitēs/thesaurisas tibi irā i die ire et reuelationis iusti iudicij dei. Et ecce dū violent⁹ q̄sq; quos valuerit rapit: dū inualidos opprimit/et dū diu omne qd nequiter concupiscit exercet: qz nō subito percutitur/sed eius i finem pena differtur: nequissima ei⁹ actio a deo videri non

Differenter transiē et pertransitur. *Inuisibiliter rapiē qui visibiliter rapiebat.* *Diuina securitas eo acrius iniquum punit q̄ diutius ptulit.*

G ecclesiā positos signat. Hi em̄ velut in faucib⁹ loq dicū-tur: quādo nō cōtra aduersarios extra viuētes clamāt: sed quosdā intra sinū sancte eccle q̄si vicinos ac iuxta positos increpant. Sepe vero arrogantes eandē quā te-nent arrogantiā se fugere ostēdunt: ꝛ dū sic cūcta agunt vt nulli lateant/hec priuatē singulis q̄si silēter narrant: quaten⁹ non solū de sensu intelligētie/sed de ipso apud homines etiā arrogātie contēptu glorietur. Unde nunc dicit: Loquat lingua mea in faucib⁹ meis. Ac si aperte dicat. Que cōtra te prudēter sentio/ecce silenter narro. Aliquando aūt in tantā impudentie elationē psiliunt: vt alijs tacētibus/ipsi soleant laudare qd̄ dicūt. Unde subiūgit: Simplici ꝛ corde meo sermones mei/ꝛ sentē-tiam labia mea purā loquētur. Magne ꝟtutis laus est simplicitas locutionis. Quā quia arrogātes nō habēt/ habere se hāc solliciti⁹ asserūt: vt securius audiant. Et pure se locuturos denūciāt: q̄ duplicitatis sue malitiā deprehēdi formidāt. Sepe autē ꝛ falsis vera pmiscent: vt inde eoꝝ mendacio citi⁹ credatur: vnde inesse eis as-sertio veritatis agnoscit. Quis igit Heliu ꝛ pure se locu-turū phibuit: ꝛ dicta sua appellādo snias fauore precu-currit: eandē iam sniam quā pmisit adiūgit/dicens:

C S. Qz sermo inordinate prolat⁹ sciam quā in audiē-tiū sensib⁹ gignere debuerat fedat: et qd̄ sit q vir q̄ semi-nis fluxū sustinebat/imund⁹ erat. Capm. xv.

H Spiritus dei fecit me: et spiraculum oipotentis viuificauit me. Subditurus vera/pmisit ela-ta: et dicturus hoc quod recte saperet/ante in-notuit q̄ntum tumeret. Sic nimirū sic arrogantium mē-tes insaniūt: vt ꝛ in eis q̄ recte sentiūt/elatiōis sue torti-tudine deprauent. Unde fit vt etiā eoꝝ recta auditores nequaq̄ instruāt: q̄ profecto illos p ea que tumide sen-tiūt: nō ad sui reuerentiā/sed ad contēptū vocant. Dūq̄ dictis prudentib⁹ stultitie verba miscent: q̄ stultitia ab audiēte despicit/etiā prudētia non tenetur. Hinc em̄ p

Leui. xv. Moysen dicit: Uir qui fluxū seminis sustinet/imund⁹ erit. Quid est em̄ sermo nisi semen? Qui dum ordinate emittit: audiētis mēs quasi cōcipiētis vterus ad boni opis prolē fetat. Si vero importune defluit/emittētem polluēs/generādi virtutē perdit. Nā si sermo semen nō esset: de pdicante Paulo nequaq̄ athenienses dicerent:

Act. xvij. Quid vult sibi seminiuerbi⁹ hic dicere? De q̄ et Lucas dicit. Ipse em̄ erat dux verbi. Semen ergo vsui ppagi-nis dicatū incōpetenter fluens/cetera mēbra coinqnat: cum sermo per quē in audientiū sensib⁹ nasci scientia de-buit: si inordinate prodeat/etiā que recte senserit fedat. Unde Heliu quoq̄ etiam q̄ recte potest sentire/cōma-culat: dum cui vel quid loquat ignorat. Et quasi fluxū seminis sustinet/cum linguā vtilitati congruā/p verba vane locutionis mouet. Bono autem ordine et factū se astruit ꝛ animatū. Per spm̄ factū/ꝛ per spiraculū se ue-

Gen. ij. rat animatū. Facto quippe adā/scriptū est. Inspirauit in faciē eius spiraculum vite: ꝛ fact⁹ est homo in animā viuentē. Sed hec q̄ recte astruit/vtrū recte exequat au-diamus. Sequit. Si potes/respōde mihi: ꝛ aduersus faciem meā resiste. Ecce dū narrat ordinē vere pditio-nis/in fastum superbe elationis erūpit: atq̄ alijs verbis

I hoc idē replicat/dicens. Ecce ꝛ me sicut ꝛ te fecit de⁹: et de eodē luto ego q̄q̄ format⁹ sum. Uerūtamen mira-culum meū nō te terreat: ꝛ eloquētia mea nō sit tibi gra-uis. Quid est hoc q Heliu ordinē re cōditiōis agnoscit: ꝛ modum recte locutionis ignorat? Quid est q se beato Iob ꝛ cōditus coequat/ꝛ locutur⁹ exaltat: nisi hoc q ar-rogātes omes cūctis quidē hominib⁹ se equaliter cōdi-tos meminerunt: sed per fastum scientie auditores suos eq̄les sibi vel esse vel credere dedignant: eisq̄ se p natu-re conditionē cōferunt/sed per tumorem scientie suppo-nunt? Equales quidē se iudicāt extitisse nascēdo: sz nō equales remāsisse viuēdo. Atq̄ i eo q equales quasi vi-uendo iā nō sunt: illud ad maius miraculū reuocant/q eq̄les nascendo fuerūt. Uñ inflatus Heliu dicit: Ecce et me sicut ꝛ te fecit de⁹: ꝛ de eodem lu⁹o ego quoq̄ for-matus sum. Uerūtamen miraculū meū non te terreat: ꝛ eloquentia mea nō sit tibi grauis. Capm. xvj.

H Abēt hoc etiā arrogātes pprīū q prius q̄ di-cant/mira se dicere semp existimāt: ꝛ locutio-nē suā admirādo pueniūt: q̄ vel i ea cuius sen-sib⁹ ipa elatio q̄nta sit fatuitas ignorāt. Notādū q̄q̄ est q Paul⁹ dū mire hebreos admoneret/adiūxit. Rogo

Heb. xiij. K autē vos fratres vt sufferatis verbū solatij/etem̄ ppau-cis scripsi vobis. Heliu aūt inania protulit/ꝛ quasi con-solando subiūxit. Miraculū meū nō te terreat: ꝛ eloquē-tia mea non sit tibi grauis. Ille dicta sua verbū solatij: hic vero eloquētiam ꝛ miraculum vocat. Ecce q̄ diuersi sapores prodeunt fructuū ex diuersa radice cogita-tionū. Ille de magnis humiliter sentit; iste de minimis se inaniter erigit. Quid g̃ iter hec nisi hoc solerter est i-tuendū q ꝛ ascensuri in imo se esse considerant: et casuri semp in pcipitio stant? Salomone attestante/q̄ ait. An-te ruinā exaltat cor/ꝛ ante gloriā humiliat. Sequitur.

Ascēsuri i imo se esse ꝯsiderāt: ꝛ casuri sēp in precipi-ti stant.

C S. Qz supbi nō tam cōsolari q̄ increpare desiderāt.

C Dixisti ergo in aurib⁹ meis: ꝛ vocē ꝟboꝝ tuoꝝ audi-ui. Atq̄ eandē vocē subiūgens ait. Mund⁹ sum ego: et absq̄ delicto immaculat⁹: et non est iniquitas in me. Quia querelas i me reperit: adeo arbitrat⁹ est me inimi-cum sibi. Posuit i neruo pedes meos: custodiuit omēs semitas meas. Moxq̄ ꝯtra hec verba q̄ beatū Iob di-xisse narrauit/sniam suā ꝯferens/ait. Hoc est g̃ i quo non es iustificatus. Profecto beatus Iob veraciter dixerat: q absq̄ culpa fuerit flagellat⁹. Hoc em̄ ipse de se qd̄ de illo ad diabolū dn̄s dixit: Cōmouisti me aduer-sus eū/vt affligerē illū frustra. Sed Heliu nō credidit cessante culpa potuisse eū etiam p gratia flagellari. Ne-sciebat em̄ flagellis ei⁹ non deleri vitiū/sed meritū au-geri: ꝛ pro eo q sine delicto se dixerat flagellatum/hac eū sententia increpat/dicens. Hoc est ergo in quo nō es iu-stificat⁹. Habent em̄ hoc arrogantes pprīū/vt plus ar-guere appetant q̄ ꝯsolari: ꝛ queq̄ hoib⁹ euenire cogno-scunt/ex solis euenisse iniq̄tatib⁹ arbitrent. Nesciūt q̄p-pe occulta iudicia subtiliter q̄rere: atq̄ id qd̄ non intel-ligūt/humiliter pscrutari: q̄ eos sepe a secretis inuesti-gationib⁹ iudicioꝝ dei/ipsa scie sue elatio eijcit dū ex-tollit. Obstaculum nāq̄ veritatis est tumor mentis: q̄ dum inflat obnubilat. Qui ꝛ si quādo scientiā videntur adipisci: quasi de quadā rerū cortice ꝛ nō de secrete dul-cedinis medulla pascunt: micantibus sz ingeniis sepe ex-teriora tm̄modo attingunt: sed interni gustum saporis ignorāt. videlicet foris acuti/sed int⁹ ceci sunt. Neq̄ id de deo sentiunt qd̄ dulce interi⁹ sapiat: sed qd̄ excussum exteri⁹ sonet. Qui et si secreta q̄dam intelligendo perci-piunt/eoꝝ dulcedinem experiri nō possunt: ꝛ si nouerūt q̄lia sunt/ignorant vt dixi q̄lia sapiunt. Cap. xvij.

Pōt q̄s p gratia fla-gellari.

L

Propriū arrogan-tium.

Obstaculū ꝟitatis tumor mē-tis.

E Et fit plerūq̄ vt fortiter dicant: sed tā iuxta ea q̄ dicūt/viuere nesciant. Unde bene quidam sa-piens dixit: Mihi autem det de⁹ hec dicere ex sentētia. Snia quippe a sensu vocata est. Et recta q̄ in-telligit nō ex sola scientia/sed ex sentētia dicere appetit qui nequaq̄ tm̄modo sciendo dicere/sz sentiēdo deside-rat experiri qd̄ dicit. Sed mens arrogantiū dictoꝝ suo-rum sensum nō penetrat: q̄ ab interno gustu recto iudi-cio in eos fauores redigit/quos foris amat. Uera autē scientia afficit/nō extollit: nec supbientes q̄s repleuerit/ sed lamentantes facit. Qua quisq̄ cū repletus fuerit: p̄-mo loco se scire appetit: ꝛ iam sui cōscius/tanto per illā robustius sapit/q̄nto se infirmum in illa verius recogno-scit: atq̄ ampliorem viam huius scientie ipsa ei humili-tas aperit. dūq̄ imbecillitatem suā conspicit: ipsa ei co-gnitio secretoꝝ sublimiū abscōditos sinus pandit. qua cognitione presius subtilior redditur/quo ad occulta ra-piatur. Heliu ergo in flagellis beati Iob idcirco vera-cem rōnem non inuenit: q̄ eam q̄rere humiliter nesciit: ꝛ increpare poti⁹ q̄ consolari paratior dicit: Hoc est g̃ in quo nō es iustificatus. Notandū quoq̄ est q beat⁹ Iob in neruo pedē suū positum dixit: sed nequaq̄ mundum se hoc modo quo ei obijcitur/absq̄ peccato vel imma-culatum et sine iniquitate fuisse memorauit. Sed Heliu dū cū austeritate studuit increpare q̄ dicta sunt/menti-ens addidit q̄ dicta nō sunt. Qui em̄ semp increpare ap-petunt/ꝛ nunq̄ fouere/multa plerūq̄ increpando men-tiuntur. Nam vt arguere docte videant: fingūt nōnūq̄ q̄ redarguāt: ꝛ cū ipsi equino more in cursum sue ostēta-tionis inferuescūt/in subiectoꝝ inuectionib⁹ ex fictis sibi iniquitatib⁹ campū parant. Sciendū preterea est sicut ꝛ superi⁹ dixi: q arrogātes viri inflatis suis sermonib⁹ sepe fortia dicta pmiscent: nec cōsiderāt aliquādo quid viuant/sed pēsant studiose quid doceant. Quosā nunc

Uñ snia.

Uere scie virtus.

I

M

A

Heliu speciē tenet: q̄ nō recte viuere appetit/sed docere. Quia ergo sciēs/sed arrogās loquit̄: taceamus iā qđ tumidū viuit: ⁊ audiamus qđ solidum dicit. Post tot itaq̄ elationis verba/tandē sciētiā suā ostēdere inchoans ait. [Respondebo tibi q̄ maior sit deus hoīe.] Dicat̄ fortasse ab aliquo: Quis ista vl' cū nō audit ignorat? Sed nimirū hec sententia vilis credit̄/si non ex ipsa intentionis sue radice pēsetur. Flagellato videlicet loquebatur: qui et percussiōis verbera acceperat/⁊ causas verberum nesciebat. Jdcirco ergo intulit. Capitulum.xviij.

Respondebo tibi q̄ maior sit deꝰ hoīe. vt flagellatus homo cōsiderās q̄ illo maior est deus: in omne qđ patit̄/eius iudicio se postponat: cui se minorē esse nō dubitat: ⁊ qđ a meliore patit̄/iustū credat/etiā si eiusdē iustitie causas ignorat. Quisq̄s enim etiā ꝓ peccato pcutit̄: nisi murmurādo renitat̄: eoipso iā iustus esse inchoat/quo ferientis iustitiā nō accusat. Homo nāq̄ sub deo est cōditꝰ: ⁊ ad ꝯditiōis ordinē redit/quādo sibi equitatē iudicis sui etiā quā nō intelligit/anteponit. Bene ergo dicit̄. Respōdebo tibi q̄ maior sit deꝰ hoīe. vt cōsiderata potentia creatoris/deferueat tumor mentis per memoriā cōditionis. Unde Dauid ꝓpheta cum percussionis pōdere in excessum vocis erūpere cogeret̄: ad considerationem cōditiōis sue se recolligēs/ait: Obmutui/

Psalm. xxxviij.

et nō aperui os meū: qm̄ tu fecisti me. Pensauit enim cōditionis sue ordinē/et iustitiā percussionis inuenit: quia qui benigne eū qui nō erat cōdidit/ eū profecto qui erat/ non nisi iuste percussit. Sequitur.

¶ S. Ex in scriptura sancta semel dixit deus quicquid

B

expedit homini: nec singulis cogitatiōibus hominū per prophetarum voces vel angelorum ministeria interrogatus respondeat.

¶ Aduersus eū contēdis/q̄ nō ad oīa verba respōderit tibi. Semel loquit̄ deus/⁊ secūdo idipm̄ nō repetit.] Afflicti cordis est propriū: vt in omne qđ appetit/⁊ tamē rerū ordinē contrariū sentit: si possit fieri/cur ita vel nō ita sit/diuinis sibi respōderi vocibꝰ velit: vt deū de cūcta rerū cōtrouersia cōsulat/⁊ respōsionis eiꝰ cognita ratiōe cōquiescat. Heliu autē ꝓuidēs q̄ scripturā sacrā dñs cōderet: vt in ea vel publicis vel occultis cūctoꝝ questionibꝰ respōderet/ait: Aduersus eū cōtēdis/q̄ nō ad oīa verba respōderit tibi. Semel loquit̄ deꝰ: et scđo idipm̄ nō repetit. Ac si diceret. Deus singuloꝝ cordibus priuatis vocibus nō respōdet: sed tale eloquiū cōstruit/p qđ cunctoꝝ questionibus satisfacit. Capitulum.xix.

In scripture q̄ppe eius eloquio causas n̄ras singuli si requirimꝰ inuenimꝰ: nec opus est vt in eo qđ specialit̄ q̄sq̄ tolerat/ respōderi sibi diuina voce specialiter q̄rat. Jbi enī nobis oībꝰ in eo qđ specialiter patimur/cōiter respōdet̄: ibi vita p̄cedentiū fit forma sequētiū. Ut enī vnū e pluribꝰ ꝓferamꝰ: ecce dū passione aliqua vel molestia carnis afficimur/ scire fortasse occultas causas passionis eiusdē vel molestie optamꝰ: quatenꝰ

C

in eo qđ patimur/ex ipsa rerū sciētia cōsolemur. Sed q̄ de specialibꝰ tētatiōibꝰ n̄ris nequaq̄ nobis singulis specialiter respondet̄/ad scripturā sacrā recurrimꝰ. Jbi videlicet inuenimꝰ q̄ paulꝰ carnis sue infirmitate tētatus/

j. Cor. xij.

audiuit: Sufficit tibi grā mea: nā virtꝰ in infirmitate pficitur. Qđ idcirco illi in infirmitate ꝓpria dictū est: ne sigillatim nobis oībꝰ diceret̄. Jn scriptura igit̄ sacra vocē dei afflicto Paulo audiuimꝰ: ne cū fortasse affligimur/singuli audire eā priuata ꝯsolatione q̄reremus. Nō ergo dñs ad oīa v̄ba nobis respōdet: q̄ semel loquit̄/⁊ scđo idipm̄ non repetit. i. in his q̄ p scripturā sacrā ad patres nostros ꝓtulit/nos erudire curauit. Discāt itaq̄ sancte doctores eccle: discāt ⁊ arrogātes cum intra eam laborare quosdā pusillanimitate ꝯspiciūt: q̄ nobis deꝰ ad v̄ba oīa nō respōdet: q̄ semel loquit̄ deꝰ: ⁊ idipz scđo nō repetit. i. cogitationibꝰ vel tētationibꝰ singuloꝝ nō iā passim p prophetarū voces/non p angelica officia satisfacit: q̄ scriptura sacra q̄cq̄d potest singulis euenire cōprehēdit: atq̄ in illa p exēpla precedētiū/etiā vitā sequētiū informare curauit. Quis qđ ait: Semel loquit̄ deꝰ: ⁊ scđo idipm̄ nō repetit: hoc intelligi subtiliꝰ pōt: q̄ pat̄ vnigenitū cōsubstantialē sibi filiū genuit. Loqui enī dei/est v̄bū genuisse. Semel autē loqui dei/est verbū aliud preter vnigenitū nō habere. Unde ⁊ apte subdit̄: Et scđo idipm̄ nō repetit: q̄ videlicet hoc ipm̄ verbū. i. filiū nō nisi vnicū genuit.

In scriptura sacra q̄cq̄d pōt singulis euenire/ dñs cōprehendit ⁊c.

Qđ autē nō ait: locutꝰ est/sed loquit̄: non videlz tēpꝰ preteritū nec futurū ponens: liquet oībꝰ q̄ deo nec preteritū tēpus cōgruit nec futurū. Tanto ergo in eo quodlibet tēpus ponit̄ libere: quāto nullū vere. Neq̄ enī q̄dlibet libere dici poterat/si saltē vnū ꝓprie diceret̄. Jnde itaq̄ dici in deo tēpus audacter q̄dlibet licet: vnde i eo dici ꝓprie nullū licet. Uerbū nāq̄ pater sine tēpore genuit. Et quis digne fari queat illā ineffabilē natiuitatē/q̄ de eterno natus est coeternꝰ/q̄ existēs ante secula genuit equalē/q̄ gignente natꝰ posterior nō est? Que videlz nos mirari possumꝰ/sed intueri minime valemꝰ. Jlliꝰ autē natiuitatis vim iā mirari posse/aliq̄tenꝰ videre est. Sed quomodo videmꝰ qđ neq̄q̄ ꝯprehēdimꝰ? Est aūt qđ de visu carnis ptrahere ad sensuz spūs debemꝰ. Nā si q̄s i tenebris clausis oculis iaceat: atq̄ ante eū subitū lucerne lumē erūpat/clausi eiꝰ oculi ipso aductu luminis feriunt̄ vt patescant. Cur ergo turbati sunt si clausi nihil viderūt? Nec tamē aliq̄d pfectū fuit: qđ videre clausi potuerūt. Nā si pfecte totū vidissent: cur aperti quererēt qđ viderēt? Sic itaq̄ sic sumꝰ: cū de incōprehēsibili natiuitate intueri aliq̄d conamur. Eoipso enī q̄ fulgoris admiratiōe pcutit̄ animꝰ: et quasi videt qđ videri nō valet: velut in tenebris positꝰ/vim lucis oculis clausis videt. Heliu nāq̄ ait. Semel loquit̄ deꝰ: Dauid vero v̄bi vnigeniti natiuitatē intuēs ait:

D

Semel locutꝰ est deꝰ. Qr̄ enī vnigenitꝰ filiꝰ idē verbū patris ⁊ pfectione natꝰ dicit̄: ⁊ ꝓ eternitate semp nasci perhibet̄: sacra scriptura libere dicere de deo cōsueuit: q̄ locutus est/⁊ loquit̄. Jn eo enī q̄ pfectū verbū genuit/⁊ locutus est pater: in eo aūt q̄ semp gignit/vtiq̄ loquit̄: q̄uis hoc qđ pfectū diximus/ꝓprie nō dicamus. neq̄ enī qđ factū non est/ꝓprie dicit̄ esse perfectū: sed eius plenitudinē per quādā angustiā nostre locutionis exprimimus: sicut

E

etiā de patre dñs dicit. Estote pfecti/sicut ⁊ pater vester celestis pfectus est. Quis vero hec diuine nature secreta admiratio nō facile occupatis p terrena desideria mentibus innotescit: apte dei locutio qualiter ad nos fiat insinuat dicens: [Per somniū in visione nocturna: quando irruit sopor sup homines/et dormiunt in lectulo.]

Matth. v.

¶ S. Ex in nocte vite presentis diuina natura ad plenū nō agnoscit̄: ⁊ idipm̄ qđ quasi in caligine conspici potest/tūc demū videmꝰ/cū ab huiusmodi mundi tumultuosa cōcupiscētia segregati/q̄si clausis corporalibꝰ sensibꝰ in quiete cōtēplationis diuine dormimus. Capitulum.xx.

Quid est qđ p somniū nobis locutio diuinitatis innotescit/nisi q̄ dei secreta non cognoscimus/si in terrenis desiderijs vigilemus? Jn somnio enī exteriores sensus dormiūt/⁊ interiora cernūtur. Si interna ḡ cōtēplari volumꝰ/ab externa iplicatiōe dormiamꝰ. Uox videlz dei q̄si p somniū audit̄/qn̄ tranq̄lla mēte ab huiꝰ sc̄li actiōe q̄escit̄: ⁊ in ipso mētis silētio diuina p̄cepta pēsant̄. Cū enī ab externis actiōibꝰ mēs sopit̄: tūc plenius mādatoꝝ dei pōdus agnoscit̄. Tūc v̄ba dei mēs viuaciꝰ penetrat/cū ad se admittere curarū secularīū tumultꝰ recusat. Male aūt hō vigilat: qn̄ eū secularīū negocioꝝ estꝰ insolēter inq̄etat. Aurē q̄ppe cordis terrenarū cogitationū turba dū pstrepit claudit: atq̄ i secretario mētis quāto minꝰ curarū tumultuātiū sonus cōpescit̄/tāto ampliꝰ vox presidētis iudicis non audit̄. Neq̄ enī pfecte hō sufficit ad vtraq̄ diuisus: sed dū sic interiꝰ erudiri appetit vt tñ exteriꝰ implicet̄: vnde exteriꝰ auditū aperit/inde interiꝰ obsurdescit. Moyses admixtꝰ egyptijs q̄si vigilabat: et idcirco vocē dñi in egypto positꝰ nō audiebat. Sed extincto egyptio postq̄ in desertū fugit/illic dū q̄draginta annis deguit/q̄si ab inq̄etis terrenorū desiderioꝝ tumultibus obdormiuit: atq̄ idcirco diuinā vocē pcipere meruit: q̄ per supnā gratiā quāto magis ab appetēdis exterioribꝰ torpuit/tāto veriꝰ ad cognoscēda interiora vigilauit. Rursus israelitici ppl̄i turbis prelatus/vt legis p̄cepta pcipiat/in mōtē ducit̄/atq̄ vt interna penetret/ab externis tumultibꝰ occultat̄. Capl'm.xxi.

Jmpedimētum cognitionis dei secretorum.

Exod. iij.

Exo. xix.

Unde ⁊ sancti viri qui exterioribꝰ ministerijs deseruire officij necessitate cogūtur: studiose semp ad cordis secreta refugiūt: ibiq̄ cogitationis intime cacumē ascendūt: et legē quasi in mōte percipiūt: dū postpositis tumultibꝰ actionū tēporaliū/in cōtēplationis sue vertice supne volūtatis sententiā perscrutant̄. Hinc est q̄ idē moyses crebro de rebꝰ dubijs ad tabernaculum redit: ibiq̄ secreto dominū consulit: et quid

Cautela sanctorū virorum.

Exemplū de moyse.

G certius decernat agnoscit. Relictis quippe turbis ad tabernaculũ redire est/ postpositis exteriorꝫ tumultib⁹/secretũ mẽtis intrare. Ibi enĩ dñs cõsulit:et qđ foris agendum est publice/intus silẽter audit. Hoc quotidie boni rectores faciũt:cum se res dubias discernere nõ posse cognoscũt:ad secretũ mẽtis velut ad quoddã tabernaculũ reuertunt:diuinaqꝫ lege ꝓspecta/q̃si corã posita arca dñi cõsulunt:ꝛ qđ prius intus tacẽtes audiũt:hoc foris postmodũ agentes innotescũt. Ut enim exterioribus officiis inoffense deseruiant/ad secreta cordis recurrere incessabiliter curãt:ꝛ sic vocẽ dei quasi p somniũ audiũt/dũ in meditatione mẽtis a carnalib⁹ sensib⁹ abstrahunt. Hinc est ꝙ sponsa in canticis canticoꝝ sponsi vocẽ quasi p somniũ

Cãti.v.

audierat/q̃ dicebat: Ego dormio:et cor meũ vigilat. Ac si diceret. Dũ exteriores sensus ab huius vite sollicitudinibus sopio: vacante mente viuacius interna cognosco. Foris dormio:sed int⁹ cor vigilat:q2 dũ exteriora q̃si non sentio/interiora solerter apprehẽdo. Bene ergo heliu ait: [Qr p somniũ loquit deus.atqꝫ apte subdidit/in visione nocturna.] Nocturna eñ visio apparere cõtẽplationi mẽtis sub q̃busdã imaginationib⁹ solet. In diurna autẽ luce certius cernimus:in nocturna vero visione cũctãter videmus. Et quia sancti oẽs q̃diu in hac vita sunt/diuine nature secreta quasi sub quadã imaginatiõe ꝯspiciũt(q2 videlicet necdũ sicut sunt ea manifestius contẽplant) bene heliu postq̃ dixit deũ nobis per somniũ loqui/subdit:

H

Nox vita presens.

In visione nocturna. Nox q̃ppe est vita p̃sens:in q̃ q̃diu sumus/p hoc ꝙ interna cõspicimus/sub incerta imaginatione caligam⁹. Propheta nãqꝫ ad vidẽdũ dñm quadã

Esa.xxvj.

se p̃mi caligine sentiebat/dicẽs. Aia mea desiderauit te in nocte. Ac si aperte diceret: In hac obscuritate vite p̃sentis videre te appeto: sed adhuc infirmitatis nubilo circũscribor. Dauid quoqꝫ huius noctis caliginem vidẽs/

Ps.v.

claritatẽ veri luminis prestolatus ait: Mane astabo tibi/ et videbo. Adhuc ergo in nocte minus se videre cõspicit: qui ad videndũ deũ futurũ mane cõcupiscit. Quia vero (vt diximus) ab exteriori actiõe cessare dormire est:bene heliu subdit. [Quando irruit sopor sup hoies.] Qr autẽ sancti viri cũ exteriori actioni nõ deseruiũt:intra mentis cubilia cõquiescũt:apte subiũxit. [Et dormiũt i lectulo.] Sãctis enĩ viris dormire in lectulo/est intra mentis sue

Ps.cxlix.

cubile quiescere. Unde scriptũ est: Exultabũt sãcti i gloria:letabũtur in cubilib⁹ suis. Dicat ergo ꝙ semel nobis loq̃tur deus p somniũ in visione nocturna/quãdo irruit sopor sup hoies/ꝛ dormiũt in lectulo:q2 mimirũ tunc secreta diuinitatis agnoscim⁹/cũ ab hui⁹ mũdi tumultuosa cõcupiscentia intra mẽtis nostre cubilia segregamur. Quia vero(vt sepe iam diximus) aurẽ cordis tumultus secularium negocioꝝ claudit:ꝛ quies secrete cõsideratiõis aperit/apte subiungit. [Tunc aperit aures viroꝝ:ꝛ eru

I

diens eos instruit disciplina. Cũ enĩ ab exteriorib⁹ actionibus sopiuntur:aperta aure interni examinis causas audiunt. Qui dum subtiliter vel flagella publica vel iudicia occulta cõsiderant: semetipsos afficere flendo nõ cessant. Unde bene dictum est:

¶ S. Ex quattuor modis in compunctione afficimur.

¶ Et erudiens eos instruit disciplina: q2 cõsiderãti mẽti ꝛ sese p penitẽtiã lacerãti/ q̃si q̃dã plage ꝑcussiõis sunt lamenta cõpunctionis. Unde etiã Salomon recte vim ꝑ

Puer.xx.

cussionis vtriusqꝫ coniungẽs/ait: Liuor vulneris abstergit mala/ꝛ plage in secretiorib⁹ vẽtris. Per liuorẽ quippe vulneris/disciplinã insinuat corporee ꝑcussiõis. Plage vero in secretioribus vẽtris sunt interna mẽtis vulnera/q̃ per punctionẽ fiunt. Sicut enĩ vẽter cibo replet⁹ extendit:ita mẽs prauis cogitationibus dilatata subleuat.

Sicut vẽter cibis plen⁹ extẽditur:ita mens prauis cogitatiõib⁹ dilatata subleuatur.

Abstergũt igit mala ꝛ liuor vulneris ꝛ plage in secretioribus ventris: quia ꝛ disciplina exterior culpas diluit:et extẽsam mẽtem cõpũctio penitẽtie vitione trãsfigit. Sed hoc inter se vtraqꝫ hec differunt: ꝙ plage percussionũ dolent/lamenta compunctionũ sapiunt. Ille affligẽtes cruciant:ista reficiũt dum affligunt. Per illas in afflictione meror est:per hec in merore letitia. Quia tamẽ ipsa compunctio mentẽ lacerat:eãdem compũctionẽ nõ incõgrue disciplinã vocat. Quattuor quippe sunt qualitates quibus iusti viri aia in cõpunctione vehementer afficit. Cũ aut maloꝝ suorum reminiscit/considerans vbi fuit:aut iudicioꝝ dei sententiã metuens ꝛ secũ querens/cogitat vbi erit:aut cũ mala vite presentis solerter attendẽs/merens cõsiderat vbi est:aut cũ bona supne patrie contẽplatur:que q2 necdũ adipiscit:lugẽs cõspicit vbi nõ est. Maloꝝ suoꝝ Paul⁹ meminerat: ꝛ ex eis se in q̃b⁹ fuerat affligebat/cũ diceret. Nõ sum dign⁹ vocari aplus:q2 ꝑsecutus sum ecclesiam dei. Rursum diuinũ iudiciũ subtiliter pensans:in futuro male esse metuebat dicẽs. Castigo corpus meũ et seruituti subiicio: ne forte aliis p̃dicans ipse reprob⁹ efficiar. Rursus mala p̃sentis vite pẽsabat cum diceret. Dũ sumus in hoc corpore/peregrinamur a dño. Et/Video aliã legem in mẽbris meis repugnãtem legi mentis mee: ꝛ captiuũ me ducentẽ in lege peccati que est in mẽbris meis. Infelix ego homo/q̃s me liberabit de corpore mortis hui⁹? Et rursum bona eterne patrie cõsiderabat dicẽs. Uidemus nũc p speculum in enigmate:tunc autẽ facie ad faciẽ. Nũc cognosco ex parte: tũc aũt cognoscam sicut ꝛ cognit⁹ sum. Atqꝫ iterũ. Scimus qm̃ si terrestris domus nostra huius habitatiõis dissoluat:ꝙ edificationẽ ex deo habem⁹/domũ nõ manufactã / etẽrnam in celis. Cui⁹ domus bona intuẽs/Ephesiis dicit. Ut sciatis q̃ sit spes vocationis eius:ꝛ que diuitie glĩe hereditatis ei⁹ in sanctis:et q̃ sit supeminens magnitudo virtutis ei⁹ in nos qui credim⁹. Mala vite p̃sentis beat⁹ Iob cõsiderãs ait. Tẽtatio est vita humana sup terrã. Hĩc Dauid quoqꝫ ait. Uniuersa vanitas oĩs hõ viuẽs. Et q̃q̃ i imagine dei ambulet hõ:tamẽ vane cõturbatur. Qui rursum eternã patriã cõtẽplatus:et hec mala pẽsans in q̃b⁹ erat: atqꝫ illa bona cõsiderãs i q̃b⁹ adhuc nõ erat/ait. Heu me: ꝙ incolat⁹ meus ꝓlongatus est. Et/Ego dixi in pauore meo:proiect⁹ sum a vultu oculoꝝ tuoꝝ. Subleuatus in extasi(qđ nostri iterpretes pauorẽ nõ ꝓprie vocauerũt) a vultu oculoꝝ dei vidit se esse proiectũ. Post interni q̃ppe luminis visionẽ/q̃ in ei⁹ aia per contẽplationis gratiã radio claritatis emicuit/ad semetipsũ rediit: ꝛ cognitione percepta/vel quib⁹ illic bonis deesset/vel quib⁹ malis hic adesset/inuenit. Neqꝫ enĩ q̃s presentis vite mala sicut sunt cõspicere preualet:si bona eterne patrie p cõtẽplationis gustũ cõtingere necdũ valet. Unde a vultu oculoꝝ dei proiectũ se esse cognouit. Subleuatus q̃ppe vidit qđ se hic videre nõ posse ad se relapsus ingemuit. Perfectã scilꝫ aiam ista cõpunctio afficere familiari⁹ solet:qua oẽs imaginationes corporeas insc̃ẽter sibi obuiantes discutit:et cordis oculũ figere in ipso radio incircũscripte lucis intẽdit. Has quippe figurarũ corporaliũ species/ad se intus ex infirmitate corporis trarit. Sed ꝑfecte cõpuncta hic summopere inuigilat : ne cũ veritatẽ querit/eam imaginatio circũscripte visionis illudat:cũctasqꝫ sibi obuiantes imagines respuit. Quia enĩ ꝑ illas infra se lapsa est/sine illis sup se ire conat: ꝛ postq̃ per multa indecẽter sparsa est/in vnũ se colligere nitit: vt si magna vi amoris preualet/esse vnũ atqꝫ incorporeũ contemplet. Unde aliquãdo ad quãdam inusitatam dulcedinẽ interni saporis admittitur:ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renouatur:tãtoqꝫ magis inhiat/quãto magis qđ amet degustat:atqꝫ hoc itra se appetit/qđ sibi dulce sapere intrinsecus sentit: q2 videlicet eius amore dulcedinis sibi coram se viluit:ꝛ postq̃ hanc vtcũqꝫ ꝑcipere potuit:quid sine illa dudum fuisset inuenit. Cui inherere conatur:sed ab eius fortitudine/sua adhuc ĩfirmitate repellit:ꝛ quia eius munditie contẽperari non valet / flere dulce habet: sibiqꝫ ad se cadenti infirmitatis sue lachrymas sternere. Neqꝫ enim mẽtis oculũ potest in id qđ intra se raptim cõspexerat figere: quia ipso vetustatis sue vsu deorsum ire cõpellitur. Inter hec anhelat/estuat/sup se ire conatur: sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur. Quia ergo sic affecta anima cõtra semetipsam graue certamen tolerat:ꝛ quia oĩs hec de nobis cõtrouersia cũ nos afficit q̃uis delectatione permixta nõ modicũ dolorem parit:heliu postq̃ dixit deũ nobis per somniũ loqui: et locutiones eius nostras aures aperire : non immerito eandem apertionẽ aurium disciplinã vocat:q2 eo magis nos afficiẽdo conterit / quo magis ad nos per occultam eius inspiratiõis gratiã interne intelligentie sonus erũpit. Neqꝫ enim fleret extrinsecus quisqꝫ qđ est:si nõ intrinsecus potuisset sentire qđ nõdum est. Nãqꝫ cum nosmetipsos inspicimus bene cõditos:sed ad persuasionem diabolicam pestifera consensione deceptos:in nobismetipsis attendimus aliud esse quod fecimus/aliud quod facti sumus : conditione nos integros / sed culpa vitiatos.

K

j.Cor.xv.

j.Cor.ix.

ij.Cor.v.

Rom. vij.

j.Cor.xiij.

ij.Cor.v.

Ephe.j.

Psalm.xxxviij.

L

Ps.cxix.

Ps.xxx.

Presentis vite mala sicut sunt/conspicere nõ valet q̃ bona eterne p̃rie p contẽplationẽ gustare non potest.

M

A

Proinde cōplicti appetimꝰ vitare qḋ fecimꝰ: vt ad id qḋ facti fuimꝰ / reformemur. Unde ꝛ apte sequit. Cap.xxij.

Eccli.x.

¶ Ut auertat hominē ab his que fecit: et liberet eū de superbia.] Quid enī homo de seipso nisi peccatū fecit? Et scriptū est. Initium oīs peccati superbia. Bene ergo dicit: q: homo cū ab his que fecerit auertit: de sūpbia liberatur. Cōtra cōditorē quippe superbire est precepta eius peccādo trāscendere: qi quasi a se iugū dñationis eius excutit: cui p obedientiā subesse contēnit. At contra qui id quod fecit vitare appetit: id qḋ a deo factus est recognoscit: et ad conditionis sue ordinē humiliter redit / dum sua opera fugiens / talem se esse qualis a deo factus est diligit. Quia vero per hanc intelligentiam gloria sempiterna recipitur / supplicia eterna vitantur: apte subiungitur.

¶ S. Qz de corruptione transeunt ad gladium / qui de peccato ad supplicia rapiuntur.

¶ Eruens animā eius de corruptione: ꝛ vitā illius vt nō transeat in gladium.] Ois quippe peccator ab hac corruptione vitiorū illuc ad gladium cōpellitur transire penarum: vt vnde hic inique delectatus est / inde illic iuste cruciatur. Notandū est ergo q deꝰ nobis p somnū loquens: prius nos a corruptione et postmodū a gladio liberat: q: nimirū illius vitam illic eripit ab vltione supplicij: cuius hic mentē subtrahit a delectatione peccati. Neqz enim illic habet qḋ formidare debeat de gladio sententie: quem hic post emendationē suam pollutio nō corruperit culpe. Bene ergo dicit. Eruens animā eius de corruptione: et vitā illius vt nō transeat in gladiū. De corruptione nāqz ad gladiū trāsire est / post peracta vitia ad toleranda supplicia peruenire. Sequitur.

Deꝰ nobis p somnū loquens priꝰ nos a corruptione et postmodum a gladio liberat.

B

¶ S. Qz occulto dei iudicio agitur / vt in cuiusqz ordinis loco / in cuiusqz secreti recessu homo sine tentationibꝰ non viuat: et plerūqz quod sibi ad requiem parat / mutetur in perturbationem. Capitulum.xxiij.

¶ Increpat quoqz per dolorem in lectulo: ꝛ omnia ossa eius marcescere facit.] In scriptura sacra lectus siue grabatus seu stratū aliquādo voluptas carnis / aliquando repausatio in bonis operibus / aliquādo requies tēporalis accipit. Quid est enī q in euangelio sanato cuidā dñs dicit: Surge / tolle grabatū tuum: et vade in domū tuā: nisi q per grabatum voluptas corporis designatur? Et iubetur vtiqz vt hoc sanus portet vbi infirmus iacuerat: quia nimirū ois qui adhuc vitijs delectatur / infirmus iacet in voluptatibꝰ carnis. Sed sanatus hoc portat vbi infirmus iacuerat: q: diuino adiutorio ereptus / a vitijs eiusdem carnis contumelias postmodū tolerat / in cuiꝰ prius desiderijs requiescebat. Rursum per lectum vel stratū repausatio in bonis operibꝰ designatur. Unde in apostolorū actibus Petrus apłus dicit. Enea sanet te dñs Jesus christus: surge ꝛ sterne tibi. Quid est dicere surge / nisi mala que perpetrasti derelinque? Et quid est dicere / sterne tibi: nisi mercedis causas in quibus requiescere debeas operare? vt ꝛ deserat resurgendo que fecit: et inueniat sternendo qḋ fecerit. Quod vtrūqz propheta breuiter cōprehendit dicens. Declina a malo / et fac bonū. Declinare quippe a malo est ab eo quo iacuit surgere: bonum vero facere est mercedis opera in quibus requiescere debeat preparare. Qui enim declinat a malo / sed bona adhuc nō facit: surrexit quidē ab eo quo iacuit: sed vbi requiescere debeat nōdum strauit. Et rursum lectus vel stratū requies tēporalis accipit: sicut scriptum est. Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Cū enim quisqz curis secularibus fatigatus: deserere per diuinā gratiā huius mundi itinera laboriosa cōpungitur: cogitare solet quomodo presentis vite desideria fugiat / et ab eius laboribus requiescat: sibiqz mox desiderate quietis ordinem querit: ꝛ velut quoddā stratum sicut a cūctis laboribus cessationis locum inuenire concupiscit. Sed q: in hac vita adhuc homo positus: in cuiuslibet ordinis loco / in cuiuslibet secreti recessu viuere sine tētationibus nullatenus potest: plerūqz in id qḋ ad requiē construitur / maior dolor tentationis inuenitur. Unde recte p prophetā dicit: Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ac si diceret. Omne qḋ hic sibi parauit ad requiem: hoc ei mutasti occulto iudicio ad pturbationem. Qḋ pio quidē dei consilio agit: vt huius peregrinationis tēpore electorū vita turbetur. Capitm.xxiiij.

Joan.v.

Act.ix.

C

ps̄.xxxvj.

Ps̄.xl.

Uiuere sine tētationibus nullatenꝰ hō potest.

D

¶ Uia quippe est vita presens qua ad patriā tendimus: ꝛ idcirco hic occulto iudicio frequēti perturbatione cōterimur / ne viam pro patria diligamus. Solēt enī nōnulli viatores cū amena fortasse in itinere prata conspiciunt / pergendi moras innectere: et a cepti itineris rectitudine declinare: eorūqz gressus tardat pulchritudo itineris dū delectat. Electis ergo suis ad se pergētibus dñs huius mūdi iter asperū facit: ne dū quisqz vite presentis requie quasi amenitate vie pascitur: magis eū diu pergere q̄ citius peruenire delectet: ne dū oblectatur in via / obliuiscatur qḋ desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita ois nostra quā fortasse parauimus requies turbatur / recte dicit: Increpat quoqz p dolorem in lectulo: id est in presentis vite requie / vel tentationis nos stimulis / vel flagelli afflictione cōturbat. Nam sepe humanus animꝰ quālibet breui tēpore sine tentatione in bonis studijs fuerit / mox de eisdē studijs in qbꝰ quiescēdo se exerit: de ipsis virtutibꝰ quibus multiplicari nitit / dū proficere se sentit eleuatur. Unde pio rectoris nostri moderamine / impulsu tētationis afficit / vt in eo ipse profectus sui elatio cōprimat. Quapropter postq̄ dixit: Increpat quoqz p dolorē in lectulo: apte subiunxit:

Uia ad patriā presens vita.

¶ S. Qz tentationū profectus sit / cum infirmitatem nostram recolimus / et cognoscimꝰ quid diuino munere possumus: et quid ex nobis sumus.

E

¶ Et oīa ossa eius marcescere facit. Ossa in scriptura sacra virtutes accipimꝰ: sicut scriptū est. Dñs custodit oīa ossa eorū: vnū ex eis nō cōteretur. Quod vtiqz non de ossibus corporis / sed de viribus dicit mentis. Nā certe nouimus q ꝛ multorū martyrum corporaliter ossa confracta sunt: ꝛ persecutores dñi / latronis illius cui dictū est: Hodie mecum eris in paradiso: sicut latronis alteriꝰ in cruce crura fregerūt. Cū ergo increpat per dolorē in lectulo: omnia ossa facit marcescere: q: cum in ea requie quam nobis ab hoc seculo preparamus / flagello tētationis afficimur: qui fortasse de virtutibꝰ nostris inflari potuimꝰ / cognite infirmitatis nostre tedio extenuamur. Cū enī sicut cupimus ad deum proficimꝰ: si profectū nostrum tētatio nulla pulsaret / alicuiꝰ nos fortitudinis esse crederemus. Sed q: nobiscū superna dispēsatione agit / vt infirmitatis nostre qi proficientes obliuiscimur: tentati recolamꝰ: et in pfectu nostro quid de diuino munere / et in tentatione cognoscimꝰ quid de pprijs viribus sumus. Que nos profecto tētatio ad plenum raperet: nisi ptectio superna seruaret. Sed pulsat nec frangit: impellit nec mouet: quatit nec deijcit: vt de nostra infirmitate sentiamꝰ esse q quatimur: ꝛ de diuino munere esse q stamꝰ. Et q: sepe aīa alicuius boni sibi conscia / cū virtutes suas sibi ad memoriā reuocat / quadā delectatione pascit: ꝛ quasi gratulatione pprie plenitudinis impinguat: bene dicit / q tētatione pulsante marcescūt ossa: q: dū propria infirmitas tentatione interrogante cognoscit / ois illa nostrarū viriū velut pinguis viridisqz gratulatio subito anxietatis merore siccatur: ꝛ q̄ nos alicuiꝰ esse momēti bona nostra pēsando credidimꝰ: pulsati paulo ampliꝰ perituros nos iā iāqz formidamꝰ. Tūc omne bonorū nostrorū gaudiū vertit ī pauorē penarū. Tūc iniquos nos esse dephēdimꝰ: q̄ sanctos paulo ante credebamꝰ. Tabescit mens / stupēt oculi: omne qḋ prius psperū arridebat euanescit: lux ipsa fastidio est: et fore se in aīa tenebre meroris effundunt: nihil qḋ delectet aspicit: triste est quicqd occurrit. Unde ꝛ apte sequitur:

Psalm. xxxiij.

F

¶ S. Qz homini in tētatiōibꝰ cōstituto psentis vite dulcedo amarescit: ꝛ nihil aliud q̄ gemere ꝛ flere delectat.

¶ Abominabilis ei fit in vita sua panis / ꝛ aīe illiꝰ cibus ante desiderabilis. Ac si apte dicat: afflicta mens sibi in amaritudinē verti considerat / quicquid se antea blande libenterqz satiabat. Capitulum.xxv.

¶ In scriptura enī sacra panis aliqn ipse dñs / aliquādo spūalis grā / aliqn diuine doctrine eruditio / aliqn hereticorū pdicatio / aliqn subsidiū vite presentis / aliqn iocūditas humane delectatiōis accipitur. In pane dñs signatur: sicut ipse in euāgelio dicit: Ego sum panis viuꝰ / q̄ de celo descendi. Rursum p panē grā doni spūalis accipit: sicut p pphetā dicit: Qui obturat aures suas ne audiat sanguinē: ꝛ claudit oculos suos ne videat malū / iste in excelsis habitabit: munimēta saxorum sublimitas eius / panis ei datus est. Quid est enī obturare aures suas ne audiat sanguinē: nisi peccatis suas

Panis multiplex

Joan.vj.

Esaie xxxiij.

G

dentibus que de sanguine et carne nascitur/non prebere
cõsensum? Et quid est ne malum videat oculos claude:
re/nisi omne quod rectitudini aduersum est/non appro:
bare? Iste in excelsis habitabit: quia ꝗuis eū adhuc ca:
ro in inferioribus retinet/mentē iam in sublimibus fixit.
Munimēta saxorū sublimitas eius: quia ꝗ obiecta desi:
deria terrene conuersationis calcat/ad supernā patriam
per precedētium patrū exempla se subleuat. Et quia per
contēplationis donū gratia spūali satiatur/apte subiun:
gitur: Panis ei datus est:id est refectionē spūalis gratie
percipit:quia se a bonis infimis celestia sperando suspen
dit. Hinc etiam de sancta ecclesia per David dñs dicit:

Ps.cxxxj.

Pauperes eius saturabo panibus.quia ī illa mētes hu:
milium polite/spiritualiū implentur refectione donorū.
Rursum per panē diuine doctrine eruditio designatur:si

Esaie.xxj.

cut per prophetā dicit: Qui habitatis in terra austri/cū
panibus occurrite fugienti. In terra quippe austri habi:
tant: qui in sancta ecclesia politi/superni spiritus charita
te perflātur. Fugit autem/qui huius mūdi mala euade:
re concupiscit. Qui ergo in terra austri habitat/fugienti
cum panibus occurrat:id est is qui iam sancto spiritu in:
tra ecclesiā plenus est: eū qui mala sua euadere nitit/eru
ditionis eloquio cōsoletur. Fugienti.s.cum panibus oc:
currere/est metuēti eterna supplicia/doctrine sacre escas
offerre:et modo tumorē terrore cōprimere:modo pauorē
exhortatione refouere. Quia panis refectio scripture sa:
cre nō incōuenienter accipitur:p eūdem prophetā iudeis

Esaie.lv.

solam litteram seruantibus dicit: Quare appēditis argē
tum:et non in panibus? Ac si diceret. Pensatis sacri elo:
quia/sed nō in refectione:quia dū solā littere speciem cu:
stoditis/de spirituali intelligētia pinguedinē interne re:
fectionis amittitis. Unde illic apte subiungit. Et laborē
vestrum non in saturitate. Capitulum.xxvj.

H

Rursum per panem hereticorū predicatio desi:
gnat:sicut p Salomonē mulier heretice eccle
typū gestans et stultos cōuocans dicit: Panes
occultos libēter edite. Uel sicut in nostra trāslatione scri

Prouer.ix.

ptum est: Aque furtiue dulciores sunt:et panis absondi:
tus suauior. Sunt enī nonnulle hereses q aperte metuūt
predicare qd sentiūt:et apud infirmorū mētes verba sua
tāto magis condiūt/quāto quasi amplius reuerēter abscō
dunt. Unde nō immerito dicitur: Panes occultos liben
ter edite. Miseris enim cordibus occulta hereticorū ver
ba eo magis sapiunt/quo cū reliquis cōmuniter non ha:
bentur. Rursum per panē subsidiū presentis vite accipit:

Gen.xxviij

sicut Jacob ad Laban trāsiens ait: Dñe deus si dederis
mihi panē ad manducandū/et vestē ad induēdum. Et si

Joan.vj.

cut in euangelio dñs turbis sequentibus dicit. Queritis
me:non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex pa:
nibus meis/et saturati estis. De septem enim panibus fue:
rant satiati. Et per eorū personā dñs illos intra sanctam
ecclesiā detestat/ qui p sacros ordines ad dñm ꝓpinquā
tes:non in eisdē ordinibus virtutum merita/sed subsidia
vite presentis exquirūt:nec cogitāt quid viuendo imita:

I

ri debeāt/sed ꝗ compēdia percipiendo satient. Satiatos
quippe de panibus dñm sequi:est de sancta ecclesia tēpo:
ralia alimēta sumpsisse. Et nō pro signis est dñm sed pro
panibus querere:ad religionis officiū non ꝓ augēdis vir
tutibus/sed ꝓ requirēdis subsidijs inhiare. Rursum p pa
nem iocunditas humane delectationis accipitur. Unde
Hieremias propheta cum synagoge pditos mores defle

Thren.j.

ret/dixit. Dis populus eius gemēs et querēs panē:dederūt
preciosa queqꝫ ꝓ cibo ad refocillandam animā. Gemens
enim populus querit panem/dum prauis hominū multi:
titudo affligitur:quis non ad votum de presentis vite io:
cunditate satiatur. Sed et preciosa queqꝫ pro cibo dat:qꝛ
virtutes mentis in appetitū delectationis transitorie in:
clinat. Et refocillare animā nititur: quia peruersis deside:
rijs satisfacere conatur. Unde bene mox ex voce illic ele:

Ibidem.

cte multitudinis subdit. Uide dñe et considera: qꝛ facta
sum vilis. Uilis quippe plebs dei efficit: quādo prauorū
numero crescente/in eis non summa et celestia:sed abiecta
et terrestria sectatur. Capitulum.xxvij.

H

Elui itaqꝫ quid aliud panem ꝗ presentis vite
delectationē vocat? Qui postqꝫ vim tētatiōis
expressit/ilico subdidit. Abominabilis ei fit in
vita sua panis: et anime illius cibus ante desiderabilis.
quia videlicet omne qd prius de ipsa prosperitate viuēdi

K

dulce sapiebat: postmodum per vim tentationis amare:
scit. Nōnunqꝫ vero quicquid gaudij/quicquid virtutis
facere videbatur/subito in pauore tētationis amittitur:
et quasi euacuatus eisdem virtutibus tristis animus so:
lo merore possidetur. Cū enim paulo vehemētius impul
su tentationis afficitur: quia exercere vim solite fortitu:
dinis non valet:eam iam velut perditam dolet: seqꝫ ex se
vacuum sentiēs/infirmitatem suam ex ipsa sua vanitate
cognoscit. Unde ab omni mox iocunditate quasi frangi:
tur:et escas prioris letitie respuens:eo quem solum liben
ter appetit/luctu satiatur. Unusquisqꝫ enī cum sibi bene
viuendi ꝓsperitas arridet/hilarescit: atqꝫ ipsa hilaritas
animū velut desiderabilis cibus reficit. Sed cum tenta:
tione paulo amplius imminente pulsatur: a mente eius
per meroris fastidiū gaudium omne respuitur/que prius
eodem gaudio quasi satiata letabatur. Quia igitur ho:
mo tentatus/ab ore cordis omnem cibum respuit dele:
ctationis: nihilqꝫ ei aliud ꝗ semetipsum et cognoscere et
flere delectat:bene dicitur. Abominabilis ei fit ī vita sua
panis:et anime illius cibus ante desiderabilis. Sed sicut
superius diximus:idcirco moderamine occulte dispensa
tionis ita tentari permittimur: vt qui ex diuino munere
in virtute proficimus:etiam quid sumus ex propria infir
mitate memoremur. et qui ex perceptione muneris ope:
ra virtutis inferimus/ex infirmitatis nostre memoria sa:
crificium humilitatis offeramus. Aliquādo autem post
profectū virtū non solum tentant vitia/sed etiam flagella
castigant. Cum autem tentamur vitijs/pia dispēsatione
nobiscum agitur: ne his virtutibus quibus proficimus
extollamur. Cū vero flagellis atterimur/malis increpā:
tibus admonemur/ne mundo blādiente seducamur. Ui
tia dum nos tentant: proficientes in nos virtutes humi:
liant:flagella dum tentant/surgentes in eo: de huius mū:
di voluptates eradicant. Per tentantia vitia discimus/
quid de nobis simus: per ferientia flagella cognoscimus
qd de mundo fugiamus. Per illa restringimur ne intrin
secus extollamur: per ista comprimimur ne quid extrin:
secus appetamus. In hac ergo vita dum sumus:et flagel
lis atteri/et aliquādo tentari vitijs necesse est. Siue enī
in laboribus flagellorum seu in certamine vitiorum/non
solū nobis nostra infirmitas innotescit:sed etiam in quā:
ta virtute profecerimus agnoscimus.

Cur tentari permittimur.

Differēter tentamur vitijs: differēter atterimur flagellis.

L

¶ S. De vtilitate tentationis: et qꝛ in aduersis magis se
agnoscat homo ꝗ in prosperis.

¶ Nemo quippe vires suas in pace cognoscit. Si enī bel
la desunt: virtutū experimēta nō prodeūt. Improuidus
miles est qui fortē se in pace gloriatur. Capitulum.xxviij.

Nemo vires suas ī pace cognoscit.

Q

Uis ergo sepe virtū merita per flagellorū ad:
uersa patefiunt:apte subiungit dicēs. [Tabe:
scet caro illius:et ossa que tecta fuerant nuda:
būtur.] Cum enim flagellis premētibus omnis exterior
voluptas atterit:interne fortitudinis ossa nudant. Quid
autem hoc loco carnis nomine/nisi ipsa delectatio carna:
lis accipitur? Uel quid per ossa nisi virtutes anime desi:
gnātur? Tabescit ergo caro vt ossa nudentur: quia dum
flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur:ea
que dudum quasi sub carne latuerāt virtutum fortia pa
tefiunt. Nemo quippe quantum profecerit/nisi inter ad:
uersa cognoscit. Cum enim assunt prospera:cerni virium
documenta non possunt. Unde alias scriptum est: In die
mandauit dominus misericordiam suam/et nocte decla:
rauit. quia videlicet vnusquisqꝫ superni doni gratiam in
tranquillitate quietis percipit: sed quātum pceperit/in
aduersitate perturbationis ostendit. Tabescat ergo ca:
ro/vt nudentur ossa. Feriamur paternis perturbationi:
bus:vt quātum proficimus agnoscamus. Flagellis enim
dñi/pinguedo carnalis delectationis atteritur: sed vir:
tutum nostrarum ossa patefiunt. Decus nostrum exterius
ipsa huius mundi aduersitate fedatur:sed quid in nobis
intrinsecus latebat ostenditur. Cesis nāqꝫ apostolis de:
nunciatū est:ne loquerētur vltra in nomine Jesu:sed ma
gna exultatione gauisi sunt:qꝛ digni habiti sunt pro nomi
ne Jesu contumeliam pati:iussisqꝫ aduersarijs cum fidu:
cia responderunt. Obedire oportet deo magis ꝗ homi:
nibus. Ecce inter aduersa validius fidei robur emicuit:
ecce cōscissa est integritas carnium:sed patefacta sunt os:
sa virtutum. Hinc de eis per sapientiam dicitur: Deus
tentauit illos: et inuenit illos dignos se. Tentati sunt

Caro delectatio carnalis.

M

Ps.xlj.

Act.v.

Sap.iij.

A quippe aduersitate plagarū: sed digni inuenti sunt nudatione ossium. Nam quia hec illorū illa tentatio est que ex flagellis adhibetur, illic aperte declaratur, dū sequitur. Tanq̄ aurum in fornace probauit illos, ⁊ quasi holocausti hostiam accepit illos. Quia ergo vniuscuiusq̄ vires nō nisi per aduersa patefiūt: bene dicitur. Tabescet enim caro eius: et ossa que tecta fuerant, nudabūtur. Tabescit enim caro dum omne qđ fluxum infirmūq̄ est, flagellis atteritur. Nudātur ossa, dum per hec in nobis etiam qđ validum iacet aperit. Quia vero sicut et superi⁹ dictum est: in ipsa aduersitate tentationis nō solum detegitur robur fortitudinis, sed etiā agnoscitur infirmitas humanitatis: ⁊ tētatus quisq̄ ostēdit quidē quātum de deo profecerit: sed in ipsis flagellorū afflictionib⁹ etiam quātum de semetipso sit infirmus agnoscit: (qr nō tantūmodo nudantur ossa: sed etiam tabescit caro) apte subiungitur.

Ibidem.

C S. Qr qui tentantur, corruptioni et morti appropinquant, nisi per dei gratiā liberentur: que vtiliter plerūq̄ se subtrahit: et q̄ nihil sit homo sine illa, ex propria infirmitate intelligit.

C Appropinquabit corruptioni anima eius, ⁊ vita illius mortiferis.] Tentati enim vniuscuiusq̄ iusti anima corruptioni appropinquare dicitur: quādo ne eā virt⁹ possit extollere, per flagella cōpellitur quid sit ex propria infirmitate sentire. Corruptioni videlicet appropinquat: quia ex suis se viribus perditioni proximū non ignorat: vt hoc quod a perditione longe est, nō sibi, sed dn̄o tribuat. Appropinquat vero mortiferis: qr ex infirmitate carnis proximū se peccatis mortem ferentibus respicit: a quibus diuino munere tāto magis longe fit, quāto se eis proximū ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis sue Dauid corruptioni appropinquauerat, cum dicebat: Memento domine q̄ puluis sumus: homo sicut fenum dies eius. Per cōtēplationem quoq̄ infirmitatis proprie Paulus mortiferis appropinquauerat, cum dicebat. Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātem legi mētis mee: et captiuū me ducētem in lege peccati que est in mēbris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? Corruptioni ergo et mortiferis appropinquare est, cōsiderata infirmitate humanitatis sue peccatorē se ex suis meritis cernere: atq̄ apud se arrogātiam ex proprijs viribus non habere. Quid enim sumus: si a conditoris nostri protectione deseramur? Que nimirum protectio minus necessaria credit, si semp habeatur. Sed vtiliter plerūq̄ subtrahit: vt sibimetipsi homo q̄ sine illa nihil sit ostēdatur. Manus igitur dei aliquando nos nobis per aduersa insinuat: que etiam nesciētes nos in prosperis portat. Qua destituti dū cadere incipimus, et tamen adiuti retinemur: et doctrina fit qđ in lapsu trepidamus: et custodia qđ in statu permanemus. Nemo ergo se alicuius virtutis estimet, etiā cum quid fortiter potest: quia si diuina protectio deserat: ibi repente eneruiter obruitur: vbi se valenter stare gloriabat. Quid est enim q̄ vir dei cōtra altare samarie ad prophetandū direct⁹: presente rege auctoritatem libere vocis exercuit: eiusdēq̄ regis extēsum brachiū in rigorē miserabiliter astrinxit: qđ tamen mox misericorditer saluti restituit? Cuius in domo inuitatus comedere noluit: quia ne in via comederet prohibitionis dn̄ice precepta seruauit. Qui tamē in eadē via ⁊ seductus comedit: ⁊ pastus interijt. Qua in re quid subtili consideratione colligimus: quid (vt ita dixerim) formidādū suspicamur: nisi q̄ fortitan qr apud semetipsum tacitus, pro preceptis dn̄icis regem se contēpsisse gloriabatur: ab interna mox soliditate quassatus est: ⁊ inde ei in opere culpa surripuit, vnde gloria in corde surrexit: vt prophete falsi verbis deceptus disceret: qr nequaq̄ proprie fortitudinis fuerit, q̄ regis verbis restitisset? Bene autē ex eius ore mortis sentētiam accepit, cuius seductione a vite precepto deuiauit: vt inde penā veraciter sumeret, vnde culpā negligēter admisisset. Quia igitur vnūquēq̄ electum suum diuina gratia tunc magis erudiendo custodit: cum quasi percutiēs deserit: dicatur recte: Appropinquabit corruptioni anima eius: et vita illius mortiferis. vt quo se suis viribus vicinum morti per aduersa considerat: eo in cunctis que fortiter egerit, ad diuine spei munimen fugiens solidius viuat.

Ps. cij.

Ro. vij.

Nihil sum⁹ si a dei protectione deseramur.

Nemo se alicui⁹ virtutis estimet.

iij. Regū xiij.

B C

C Finit Liber Uicesimustertius Moralium sancti Gregorij.

C Sequit liber Moraliū beati Gregorij pape Uicesimusquartus sup Job: continuans textū capituli Tricesimitertij. Caplm. j.

D

DEclaturus vim superne dispēsationis insinuans, de electi vniuscuiusq̄ percussione intulit dicēs. Appropinquabit corruptioni aīa eius, et vita illius mortiferis. Et dū tentatū hominē demōstrat vnū: in qua tētatione sit positum humanū gen⁹ ostendit vniuersum: dūq̄ narrat quid specialiter agat in singulis: liquido intimat quid generaliter agat in cūctis. Sic eni tētationē exposuit quorūdā proprie singulorū: vt possit intelligi ⁊ vniuersaliter omniū. Cunctū quippe electorū gen⁹ in hac vita huius tedio laboris afficit. Unde ⁊ mox huic generali pestilētie generale subintulit remediū medicine, dicens:

Gn̄ale remediū medicine contra gn̄alē pestilentiā tētatiōis.

C S. Qr Christ⁹, magni cōsilij angel⁹, similis nobis locutus est equitatē: homo pro hoībus interpellans: ⁊ impetrauit indulgētiam, exauditus pro sua reuerentia.

C Si fuerit pro eo angel⁹ loquēs vnū de similib⁹, vt annunciet hoīs equitatē, miserebitur ei⁹.] Quis enī est iste angel⁹, nisi ille q̄ p ppbetā dicit magni cōsilij angelus? Quia enī greca ligua euāgelizare denūciare dicit: semetipm nobis annūciās dn̄s angelus vocat. Et bene ait: Si fuerit pro eo angel⁹ loquēs: qr sicut ait apl's, etiā interpellat pro nobis. Sed qđ pro nobis loquat audiam⁹: Unū de similib⁹. Mos medicine est, vt aliqn̄ silia silibus: aliqn̄ cōtraria cōtrarijs curet. Nā sepe calida calidis: frigida frigidis: sepe aūt frigida calidis: calida frigidis sanare consueuit. Ueniēs ergo ad nos desup medic⁹ noster: tātisq̄ nos inueniēs lāguoribus pressos: quiddā nobis simile, ⁊ quiddā contrariū apposuit. Ad hoīes quippe homo venit, sed ad pctōres iustus. cōcordauit nobis veritate nature, sed discrepauit a nobis rigore iustitie. Uitiosus enī homo corrigi nō poterat, nisi p deū. Uideri autē debuit qui corrigebat: vt prebēdo imitationis formā, anteacte malitie mutaret vitā. Sed videri ab hoīe nō poterat deus: ergo homo factus est, vt videri potuisset. Caplm. ij.

Esaie. xj.

Euāgelizare denūciare.

D E

INuisus igit atq̄ inuisibilis deus apparuit similis nobis homo visibilis: vt dū videret ex simili, curaret ex iusto: ⁊ dū veritate generis concordat conditioni, virtute artis obuiaret egritudini. Qr ergo in carne veniens dn̄s nō culpam nostram ex vitio, nō penā ex necessitate suscepit (nulla enī labe peccati pollutus, reatus nostri teneri conditione nō potuit) atq̄ ideo mortē nostrā omni necessitate calcata, cum voluit, spōte suscepit: recte dicit q̄ pro tentato hoīe iste angelus vnū de similib⁹ loquit: qr nec ita nat⁹ vt reliqui: nec ita mortu⁹: nec ita resuscitatus. Nō enī operāte coitu, sed spūsancto superueniente cōceptus est. Natus autē materna viscera ⁊ fecūda exhibuit: ⁊ incorrupta seruauit. Rursum nos oēs cū nolum⁹ morimur: qr ad soluēde pene debitū culpe nostre cōditione coarctamur. Ille autē qui nulli admixt⁹ est culpe: nulli ex necessitate succubuit pene. Sed qr culpam nostrā dominādo subdidit: penā nostrā miserando suscepit: sicut ipse ait: Potestatē habeo ponendi animā meā: et potestatē habeo iterum sumēdi eā. Qui etiā premisit: Nemo tollit eam a me: sed ego ponā eam a meipso. Rursum nō vt reliqui suscitatus est: qr nr̄a resurrectio i seculi finem dilata est: illius vero die tertio celebrata. Et nos quidē per illū resurgimus: nam ipse per se. Neq̄ enim qui deus erat, sicut nos ab alio vt resuscitari potuisset indigebat. In eo ergo eius resurrectio distat a nostra: q̄ non per nosmetipsos resurgimus, sicut ipse. Pro eo enim q̄ simpliciter homines sum⁹, superiori adiutorio vt resurgere valeamus indigem⁹. Ille autē eiusdem resurrectionis vim cū patre ⁊ spiritusancto de⁹ exhibuit: quā tamen solus in humanitate percepit. Capitulum. iij.

Conditio redemptoris nostri.

F

Joan. x.

QUia igit dn̄s vere natus: vere mortuus: vere suscitat⁹: in oībus tamen distat a nobis magnitudine potētie, sed sola cōcordat nobis veritate nature: bene dicit qr pro nobis angelus iste vnū de silibus loquitur. Cū enim in cūctis operationibus suis immēsa nos virtute trāscēdat: in vno tamē a nobis. i. in forme ve

G ritate non discrepat. Per hoc ꝓ nobis patri loquitur: p qđ semetipsum nobis similē ostēdit. Loqui quippe eius vel interpellare/est ipsum se pro hominib⁹ hominē demōstrare. Et bene cū dixisset/Unū de similib⁹ loquit: illico adiunxit.[Ut annūciet hominis equitatem.] Quia nisi ille hominibus similis fieret/ equus homo ante deū non appareret. Inde quippe annunciat equitatē nostram: vnde suscipere dignat⁹ est infirmitatem nostrā. Nos videlicet nos inimica illa psuasio in culpe contagio ab ipsa radice polluerat: nullusqȝ erat qui apud deū pro peccatorib⁹ loquens/a pctō liber appareret: qꝛ ex eadē massa editos eē cunctos par reat⁹ inuoluerat. Proinde venit ad nos vnigenitus patris: assumpsit ex nobis naturam/non perpetrās culpā. Sine pctō quippe esse debuit/qui pro peccatoribus interuenire potuisset: qꝛ nimirū aliene pollutionis contagia nō tergeret/si propria sustineret. Bene ergo dicitur: quia in eo ꝙ similis apparuit/eqtatē hois annūciauit. Intercedēs eī ꝓ peccatorib⁹/ semetipsum iustū hominē qui ꝓ alijs indulgentiā mereret ostēdit. Sequitur.

¶ S. Qꝫ in eo ꝙ vbū caro factū est/ ⁊ in ꝓprio sanguine Christ⁹ introiuit in sancta/nostra redēptio inuenta est.

¶ Miserebitur eius/⁊ dicet. Libera eum/vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.] Mediator dei ⁊ hoim homo Christ⁹ iesus in eo miseretur hominis: quo formā hominis sumpsit: qua misericordia ꝓ redēpto homine dicit patri: Libera eum vt non descendat in corruptionē. Sicut iā supra diximus/dicere eius est liberare hominē: naturā hois assumendo liberam demōstrare.

H Ex ea quippe carne quā sumpsit/etiā hanc ostendit liberam quā redemit. Que redempta videlicet caro nos sumus: qui cognitione nostri reatus astringimur. Sed mediatoris tanti equitate liberamur: sicut ipse ait: Si vos filius liberauerit/vere liberi eritis. *Joan.viij.* Et bene ꝓ hoc redēpto homine dicitur: Capitulum.iiij.

Non descēdat in corruptionē. Superius enim dictū fuerat: Appropinquabit corruptioni aīa eius postmodū dicitur. Non descendat in corruptionē. Ac si diceret. Quia cognoscendo infirmitatem suam/esse se corruptioni proximū nō ignorat: idcirco ad corruptionis interitum nō descendat. Ad corruptionem enim iuste descēderet/ si suis viribus lōge se a corruptione esse iudicaret. Sed qꝛ corruptioni appropinquauit humiliter/debet ab ea misericorditer liberari: vt eo contra pugnātia vitia fortis sit/quo se suis meritis agnoscit infirmū. Quisquis enī supra se extollitur/ipso elationis sue pōdere grauatur: ⁊ eo se in infimis mergit/quo in supbie vitiū prorueš/ab eo qui vere excelsus est elongauit: atqȝ inde magis ima appetit/ vnde se coniunctū summis estimauit: sicut p prophetā extollēti se anime dicit. *Ezechiel.xxxij.* Quo pulchrior es descēde/et dormi cū incircūcisis. Qis enim qui feditatē infirmitatis sue cōsiderare negligit: sed p elationis fastum virtutis sue gloriam attēdit: vnde pulchrior est/inde descendit: qꝛ extollēdo se de suis meritis/inde in ima deterius corruit/ vnde gloriosum se esse iudicauit.

I Qui descēdens cum incircūcisis dormit: quia in eterna morte cū ceteris peccatoribus deficit. Quia ergo homo iste humiliter corruptioni se propinquū esse cognouit/bene de eo dicit: Libera eū vt nō descendat in corruptionē. vt eo magis euadat penam/quo oculos suos non auertit a culpa. Qꝛ vero nullus erat cui⁹ meritis nobis dñs propitiari debuisset: vnigenit⁹ patris formā infirmitatis nostre suscipiens/solus iustus apparuit: vt ꝓ peccatoribus intercederet. Et bene pro redempto homine isto loquēs angelus dicit. Inueni in quo ꝓpitier ei. Ac si apte mediator dei ⁊ hominū dicat. Quia null⁹ hoim fuit qui coram deo intercessor iustus ꝓ hoibus appareret: memetipsum ad propitiandū hominib⁹ hominē feci: ⁊ dum me hominē exhibui/in quo iuste hominib⁹ propitiarer inueni. Et qꝛ infirmitatē suscipiens dñs dum penā nostram moriendo tolerauit: corruptionē nostram resurgendo mutauit: bene ergo iste angelus mortalitatis nostre flagella subiungit: corisqȝ miseretur/dicens.[Consumpta est caro eius a supplicijs: reuertatur ad dies adolescentie sue.] In illo quippe primo homine a deo recedente repulsi a paradisi gaudijs: in hāc mortalis vite erūnam cecidim⁹: et qꝛ grauem culpam serpentis suasione cōmisimus/penā nostre vltionis sentimus. Huc enim lapsi nihil extra deum nisi quo affligimur inuenimus. Et quia per oculorū visum

K carnem secuti sumus/de ipsa carne quā preceptis dei preposuimus flagellamur. In ipsa quippe quotidie gemitū/in ipsa cruciatum/in ipsa interitū patimur: vt hoc nobis mira dispositione dominus in penā verteret/per qđ fecimus culpā: nec aliū de esset interim cēsura supplicij/nisi vnde fuerat causa peccati: vt ei⁹ carnis amaritudine homo erudiretur ad vitam: cuius oblectatiōe superbie peruenit ad mortē. Quia ergo innumeris humanum genus carnalis vite supplicijs premebatur: sed redēptore nostro veniente/et vitia corruptionis nostre et tormenta deleta sunt: dicatur de hoc redempto homine.

¶ S. Qꝫ Christo interpellāte ꝓ nobis/genus humanū tentationum tormentis cōsumptum/reuersum est ad id vnde ceciderat anteqȝ peccaret. Capitulum.v.

Consumpta est caro ei⁹ a supplicijs: reuertat ad dies adolescētie sue.] Ac si diceret. Mortalitatis sue pena i quadam vetustatis sue senectute delectus est: reuertat ad dies adolescētie sue: id est prioris vite integritate renouet: vt nō eo maneat quo lapsus est: sed ad hoc redēptus redeat/ad qđ percipiendū cōditus fuit. Scriptura enī sacra sepe adolescentiā ꝓ nouitate vite ponere cōsueuit. Unde venienti spōso dicit: Adolescētule dilexerūt te. *Canti.j.* Lelectorū anime gratia baptismatis renouate: que nō in vite veteris vsu deficiūt/sed noui hominis cōuersatiōe decorātur. Senectutē quippe veteris hois inter vitia tabescētem deflebat ille qui ait: Inueterau i inter oēs inimicos meos. *Ps̄.vj.* Econtra alius gaudere in virtutibus admonet/dicēs: Letare iuuenis in adolescētia tua. *Eccl̄s.xj.* Ac si diceret. Fortis quisqȝ gaudeat in renouatione sua. i. letitiā suam non in vite veteris voluptate/sed in cōuersationis noue virtute cōstituat. Quia vero ad hoc nouitatis robur nō nostris viribus/sed redēptore interueniēte reuocamur: pro hoc flagellato hoie deprecās angelus dicat. Reuertatur ad dies adolescentie sue. Et qꝛ dum redēptor noster patrem pro nobis interpellat: nos quoqȝ vite pristine torpore discusso/ad statum oratiōis accendimur: apte de hoc hoie redēpto subiungit.[Deprecabitur deū/⁊ placabilis ei erit.] Prius enī postulare angelū/et postmodū hoiem dicit: qꝛ nisi ante ipse dñs p incarnationē suam interpellans patrem/vitam nostrā peteret: nunqȝ se insensibilitas nostra ad postulāda ea que eterna sunt excitaret. Sed incarnationis eius processit oratio: vt torporis nostri euigilatio subsequatur.

¶ S. Qꝫ post labores tētationum/orationū instātiam/placato deo serui dei quasi in excessu mētis suspensi dum presentia contēnunt/ quedam de deo sentiunt/que tamen effari non possunt. Capitulum.vj.

M Quia vero post tentationes/sepe post immēsas amaritudines menti nostre in occulto gaudio lux veritatis erumpit: bene de hoc tētato hoie ⁊ deprecate subiūgitur.[Et videbit faciem ei⁹ in iubilo.] Superi⁹ dictū est quomodo de⁹ innotescēdo afficit: nūc vero dicit: quomodo dū innotescit exhilarat. Aliter enim quisqȝ cōpūgitur/cū interna intuēs/maloꝝ suoꝝ pauore terret: aliter vero cōpungit/ cū gaudia supna cōspiciēs/spe quadā ⁊ securitate roborat. Illa compunctio afficientes ⁊ tristes/hec vero letas lachrymas mouet. Iubilum nāqȝ dicit/qñ ineffabile gaudiū mente cōcipit: qđ nec abscōdi possit/nec sermonib⁹ aperiri: et tñ quibusdā motib⁹ prodit/qꝫuis nullis ꝓprietatib⁹ exprimat. Uñ Dauid ꝓpheta intuēs electoꝝ aīas tātum gaudiū mēte cōcipere/quantū sermone nō valent aperire: ait Beat⁹ popul⁹ qui scit iubilationē. *Psalm.lxxxviij.* Nō enī ait/qui loquit: sed qui scit: qꝛ sciri quidē iubilatio intellectu potest: sed dicto exprimi non potest. Sentit p illam quippe qđ vltra sensum est. Et cū vix ad hoc cōtemplandū sufficiat consciētia sentiētis: quō ad hoc exprimēdum sufficiat lingua dicētis? Qꝛ ergo cordibus nr̄is lux se veritatis insinuans: modo districtā iustitiā pretēdēdo cōtristat: modo interna gaudia aperiendo letificat: post tētationū amaritudines: post tribulationū luct⁹/apte subiungit.[Uidebit faciē ei⁹ in iubilo.] Menti enī nostre de cōsideratione cecitatis sue prius ignis tribulationis immittit: vt ois vitioꝝ erugo cōcremet: ⁊ tūc mūdatis oculis cordis/illa letitia patrie celestis aperit: vt prius purgem⁹ lugēdo qđ fecim⁹: ⁊ postmodū manifestius cōtēplemur p gaudia qđ queram⁹. Prius a mētis acie excurente tristitia interposita maloꝝ caligo detergitur: ⁊ tūc resplendēte raptim chorusscatiōe incircūscripti

B luminis illustratur. Quo utcūq; conspectu in gaudio cuiusdam securitatis absorbetur: et quasi post defectum vite presentis ultra se rapta/in quadā nouitate aliquo modo recreatur. Ibi mens ex immēso fonte infusione superni roris aspergitur: ibi non se sufficere ad id qđ rapta est contēplatur: ⁊ veritatem sentiēdo/ videt quia quanta est ipsa veritas/non videt. Cui veritati tāto magis se longe existimat/quāto magis appropinquat: q; nisi illā utcūq; conspiceret/nequaq̄ eam conspicere se non posse sentiret. Adnisus ergo animi dum in illam intenditur/immensitatis eius choruscāte circūstātia reuerberat. Ipsa quippe cuncta implens/cuncta circumstat: ⁊ idcirco mens nostra nequaq̄ se ad cōprehendēdam incircūscriptā circumstantiam dilatat: quia eam inopia sue circūscriptionis angustat. Unde ad semetipsam citius labitur: et prospectis quasi quibusdā veritatis vestigijs/ad sua ima reuocat. Hec ipsa tamen per contēplationē facta non solida ⁊ permanens visio: sed (ut ita dixerim) quasi quedam visionis imitatio/dei facies dicitur. Capitulum. vij.

Quia enim per faciē quēlibet agnoscimus/non immerito cognitionē dei/faciē eius vocamus. Unde Jacob postq̄ cū angelo luctat⁹ est/ait: Vidi dominū facie ad faciem. Ac si diceret. Cognoui dominū: quia me cognoscere ipse dignatus est. Quam cognitionem plenissime fieri Paulus testatur in fine/dicens. Tunc cognoscam sicut et cognitus sum. Quia ergo post laborum certamina/post tentationum fluctus sepe in excessu anima suspēditur: ut cognitionē diuine presentie cōtēpletur: quā tamen presentiam ⁊ sentire possit/et explere nō possit: recte post tot labores de hoc tentato homine dicitur: Videbit faciē eius in iubilo. Quia vero vnusquisq; quanto amplius celestia contēplatur/tanto magis a terrena operatione corrigitur: bene post gratiā contēplationis/iustitiam subdidit operationis/dicēs. Et reddet homini iustitiā suam. Justitia nostra dicitur/nō que ex nostro nostra est: sed que diuina largitate fit nostra: sicut in dñica oratiōe dicimus: Panem nostrum quotidianū da nobis hodie. Ecce ⁊ nostrū dicim⁹: et tamē ut det oram⁹. Noster quippe fit cū accipitur/qui tamē dei est: q; ab illo datur. Et dei ergo est ex munere: et noster fit veraciter ꝑ acceptionē. Ita ergo hoc loco homini suā iustitiam dñs reddit: non quā ex semetipso habuit/ sed quā cōditus ut haberet accepit: ⁊ in qua lapsus ꝑseuerare noluit. Illam ergo iustitiā reddet deus homini/ad quā conditus fuit: ut inherere deo libeat: ut minacē eius sententiam ptimescat: ut serpentis callidi blandis iam promissionibus nō credat. Qđ enī in paradiso egit/hoc quotidie antiquus hostis agere non desistit. Verba quippe dei de cordibus hominū molitur euellere: atq; in eis ficta ꝓmissionis sue blandimenta radicare. quotidie hoc qđ deus minatur leuigat: et ad hoc credendum qđ falsum promittit inuitat. Falso enim pollicetur tēporalia: ut mētibus hoim ea supplicia leuiget/que deus minat eterna. Nā cū presentis vite gloriā spondet/qđ aliud dicit q̄ gustate et eritis sicut dij? Ac si aperte dicat. Capitulum. viij.

C Temporalē concupiscentiam tangite: ⁊ in hoc mundo sublimes apparete. Et cum timorē diuine sentētie amouere conatur: quid aliud loquitur q̄ id qđ primis hominib⁹ dixit: Cur precepit vobis de⁹/ut nō comederetis de omni ligno paradisi? Sed q; diuino munere redēpt⁹ homo iustitiā recepit/quā dudū cōditus amisit: robustiorē se iam cōtra blādimēta callide ꝑsuasionis exercet: q; experimēto didicit quātū obediens esse debeat precepto. Et quē tūc culpa duxit ad penam: nūc pena sua restringit a culpa: ut tāto magis delinquere metuat/quāto cogente supplicio et ipse iam quod perpetrauit accusat. Unde et sequitur.

¶ S. Qz qui sanctorū patrū exempla respicit/eorū comparatione se inferiorem cognoscit.

¶ Respiciet homines/⁊ dicet. Peccaui.] Sed peccatorem se nō cognosceret/si iustitiā nō haberet. Nemo q̄ppe tortitudinē suam nisi cū rectus esse ceperit/deprehendit. Nam qui oīno peruersus est/neq; hoc potest videre qđ est. Qui vero peccatorē se intelligit/iā ex parte aliqua iustus esse inchoauit: atq; id qđ non iustus fecerat: ex eo q; iustus est accusat. Qua accusatione sua deo inherere inchoat/dum rectum contra se iudicium proferens/hoc in se qđ illi sentit displicere/cōdēnat. Recepta ergo iustitia sua dicit homo iste. Peccaui. Et notandum q; premittitur/Respiciet homines: ⁊ tunc deinde subiūgitur. Et dicet: peccaui. Ideo enim nonnulli peccasse se nesciunt: quia homines non attendūt. Nam si cōsiderarēt homines/celitus agnoscerent quātum peccando infra homines cecidissent. Et q̄uis scriptura sacra aliquando homines ponere soleat humana sapiētes: sicut ait apostolus: Cū enī sit inter vos zelus et contentio/nonne carnales estis? et paulopost subiicit dicens: Nonne hoīes estis? nonnunq̄ tamen homines dicit eos quos a bestijs ratio distinguit: id est quos nō atteri bestiali passionum motu demōstrat. Quibus per prophetam domin⁹ dicit. Vos autē greges pascue mee homines estis. quia illos nimirum dominus pascit/quos voluptas carnis iumētorum more non afficit. At cōtra hi qui carnali affectioni succumbūt: nō iam homines/sed iumenta nominātur: sicut de quibusdā qui in peccato suo moriunt/per prophetā dicitur: Cōputruerunt iumenta in stercore suo. Jumenta quippe in stercore suo computrescere est/carnales homines in fetore luxurie vitam finire. Nō enim esse homines/sed iumēta declarantur: de quib⁹ ꝑ prophetā dicitur: Unusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebat. Et de quib⁹ ꝓpheta alius dicit: Ut carnes asinoꝝ/carnes eorum: et fluxus equorum/fluxus eorū. Unde ⁊ per David dicit: Homo cum in honore esset/nō intellexit: cōparatus est iumentis insipientibus: ⁊ similis factus est illis. Cū ergo vocentur homines hi qui iustitie ratione suffulti sunt: ⁊ irrationabilia iumēta nominentur hi qui carnali delectationi deseruiunt: recte de hoc penitente dicitur. Capitulum. ix.

E Respiciet homines/⁊ dicet: peccaui.] Ac si dicatur. Sanctorum virorū exempla conspicit: atq; eorum comparatione se pensans/iniquū se esse deprehēdit. Qui enim plenissime intelligere appetit qualis est/tales nimirū debet conspicere qualis non est: ut ex bonorū forma metiatur/quanto ipse deserto bono deformis est. Ex his quippe quib⁹ plenissime bona assunt/perpendit recte que sibi minus sunt: atq; in illorū pulchritudine conspicit feditatē suam/quā in semetipso ⁊ potest ꝑpeti/⁊ sentire nō potest. Lucē nāq; debet conspicere/qui vult de tenebris iudicare: ut in illa videat quid de tenebris estimet/per quas videre prepeditur. Peccator nāq; si incognita vita iustorū semetipsum conspicit/peccatorem se nullatenus cōprehēdit. Videre enim se nō potest/quia fulgorem lucis nesciens: cum semetipsum conspicit/quid aliud q̄ tenebras attendit? Justorū ergo debemus vitam conspicere: ut subtiliter deprehēdamus nostrā. Illorum videlicet species quasi quedā forma nobis imitanda proponitur: quia viua lectio est vita bonorū. Unde et non immerito ijdem iusti in sacro eloquio libri nominantur: sicut scriptū est: Libri aperti sunt: et alius liber apertus est/qui est vite: ⁊ iudicati sunt mortui ex his que scripta erāt in libris. Liber nāq; vite est ipsa visio aduenientis iudicis. In quo quasi scriptum est omne mandatum: quia quisquis eū viderit/mox teste conscientia quicquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referūtur: quia iustorum tunc vita cōspicitur/in quibus mandata celestia opere impressa cernūtur. Et iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris: quia in ostensa vita iustorum quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerunt: atq; ex eorum qui fecerunt comparatione damnantur. Ne ergo vnusquisq; tunc videns eos/qđ non fecit defleat: nunc in eis quod imitetur attēdat. Qđ quidem facere electi non cessant. Meliorem namq; vitam considerant: et deterioris vsus conuersationem mutant. Unde sponsi voce sancte ecclesie in canticis canticorum dicitur. Capitulum. x.

F Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli: qui pascuntur in lilijs/donec aspiret dies/et inclinentur vmbre. Que enim sunt duo vbera/nisi ex iudea ac gentilitate veniens vterq; populus/qui in sancte ecclesie corpore per intentionem sapientie arcano est cordis infixus? Ex quo populo hi qui electi sunt/idcirco capree hinnulis comparantur: quia per humilitatem quidem paruos sese ac peccatores intelligūt: sed eis per charitatem currentibus/si qua obstacula de impedimento temporalitatis obuiant/transiliunt: et datis contēplationis saltibus/ad superna transcendunt. Qui ut hec agant/precedentiū sanctorum exempla conspiciunt. Un-

Marginalia: Genesis xxxij. — j. Cor. xiij — Justitia nr̄a qūo nostra. — Matth. vj — Callidus serpens q̄tidie agit qđ i paradiso fecit. — Gen. iij. — j. Cor. iij. — Ezechiel. xxxiiij. — Johel. j. — Hiere. v. — Ezechiel. xxiij. — Ps. xlviij. — Justorū vita cōspicienda. — Apo. xx. — Liber vite: visio aduenientis iudicis. — Canti. iiij. — Quid per duo vbera

G

de et in lilijs pasci referuntur. Quid enim per lilia/nisi illorum vita declaratur/qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus deo? Electi ergo vt assequi summa preualeant: conspecta odorifera et candida iustorum vita sotiantur. Jam quidem videre dominũ sitiunt: iam de eius cõtẽplatione satiari charitatis estibus inardescũt. Sed quia in hac vita positi/necdum valent/per precedentium interim patrum exempla pascũtur. Unde et apte illic tempus de ipso liliorũ pastu diffinitur/dum dicitur. Donec aspiret dies/et inclinẽtur vmbre. Tãdiu quippe refici iustorum exemplis indigemus/donec presentis mortalitatis vmbras eterno die aspirante transeamus. Cum enim huius tẽporalitatis vmbra transacta hac mortalitate fuerit inclinata: quia ipsius diei eternum lumen cernimus/nequaꝗ̃ iam appetimus/vt ad amorem eius per aliorum exempla flagremus. Nunc autem quia necdum eum intueri possumus/summopere necesse est/vt eorum qui illũ perfecte secuti sunt/cõspectis actionibus incitemur. Intueamur ꝗ̃ pulchra est agilitas sequẽtium: et videam⁹ ꝗ̃ turpis sit hebetudo pigrorũ. Statim nãq; vt bene agẽtium gesta respicimus/nosmetipsos cõfusione intima viliscente iudicamus: mox verecũdia mentẽ concutit: mox iuste seuiens reatus addicit: et vehemẽter hoc etiã displicet/qđ adhuc fortasse turpiter libet. Unde per Ezechielẽ dicitur: Fili hominis ostende domui israel tẽplum/vt cõfundantur ab iniquitatibus suis: et metiantur fabricam: vt erubescant ex omnibus que fecerunt. Templum quippe dei filijs israel ad confusionẽ ostẽditur/quãdo vniuscuiusq; iusti anima quã inspirando deus inhabitat: quanta sanctitate fulgeat/ad cõfusionem suam peccatoribus demonstratur: vt in illa bonum qđ negligunt videant: et in seipsis malum qđ operantur erubescant. Metiri vero est fabricam/pẽsare subtiliter iustorum vitam. Sed dum metimur fabricam/necesse est vt ex cunctis que fecimus erubescamus: quia bonorum vitam quanto subtilius pẽsando discutimus/tanto seuerius in nobis omnia inique gesta reprobamus. Bene autem prophete dicitur: vt ostẽdat tẽplum. Quia enim iustorum rectitudinem considerare peccator dissimulat: saltem hanc ex voce predicãtis agnoscat. Templum quippe peccatoribus ostendere est/sponte sua considerare nolentibus rectorum opera narrare. Qui itaq; (sicut diximus) perduci ad summa desiderant, semper necesse est vt meliorũ profectibus intendãt: quatenus tanto districtius in se culpas iudicent/quanto in illis altius quod admirentur vidẽt. Sed quid ista de peccantibus dicimus: cum ipsos quoq; operatores iustitie tanta prouehi dispẽsatione videamus? Alius nãq; donum scientie accipit: et tamen ad virtutem mire abstinentie non pertingit. Alius magna abstinẽtie virtute accingitur: nec tamen in summa scientie contemplatione dilatatur. Alius per prophetie spiritum valet omnia ventura prenoscere: sed tamen per curationis gratiam non valet presentis molestie mala subleuare. Alius per curationis gratiam mala presentis molestie subleuat: sed tamen quia prophetie spiritum non habet/quid sequatur ignorat. Alius indigẽtibus multa iam propria largiri potest: sed tamen iniuste agentibus obuiare libere non potest. Alius iniuste agentibus audacter pro deo obuiat: sed tamen indigentibus que habet tribuere oĩa recusat. Alius iam et ab ocioso se sermone restringens lingue lasciuiam superat: sed tamen adhuc insurgentes ire stimulos perfecte non calcat. Alius insurgentem iram iam perfecte edomat: sed tamen adhuc linguam in letitiam relaxat. Quid est hoc ꝙ iste eo bono indiget quo alius pollet: et ille cum multis polleat/abunde alijs bonum adesse considerat: quod sibi deesse suspirat: nisi ꝙ mira nobiscum dispensatione agitur: vt per hoc quod alter habet/et iste nõ habet/vnus altero melior ostendatur: quatenus tanto ardẽtius ad humilitatẽ quisq; proficiat/quanto ex bonis que non habet/inferiorem se habentibus pensat. Sicq; fit vt dum ille in isto atq; hic in illo respicit qđ admiretur: distincta bona et ab altitudine elationis reprimant: et ad studium profectus accendant. Magna nãq; sollicitudine ad curã nostre meliorationis accingimur/quando id virtutis in alijs cernimus qđ nõ habemus. Unde Ezechiel propheta cum volantia animalia descripsisset/adiunxit. Et audiui post me vocem commotionis magne: benedicta gloria domini de loco sancto suo: et vocem alarum animalium percutientium/alteram ad alteram. Quid namq; alas animalium nisi virtutes debemus sentire sanctorũ? Qui dũ terrena despiciũt/ad celestia volãdo subleuant. Unde recte etiam per Esaiam dicit. Capitulum.xj.

ij. Cor.ij. — *Cãticũ.ij.* — *Ad illu indigem⁹ refici exemplis iustorum.* — *Ezechiel. xliij.* — H — *Quid templum ostẽdere peccatoribus.* — *Diuersitas dispensationis in operatorib⁹ iustitie.* — J — *Ratio.* — *Ezech.iij.*

K

Qui confidũt in domino/mutabunt fortitudinem: assument pẽnas vt aquile. Uolantia itaq; animalia alis suis se vicissim feriunt: quia sanctorũ mentes in eo ꝙ superna appetunt/consideratis inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim sua me percutit/qui exemplo sanctitatis preprie me ad melius accendit. Et ala mea vicinum animal ferio/si aliquando alteri opus bonum qđ imitetur ostẽdo. Sed quia sanctorum vitam significari istis animalibus diximus: libet in ipso volatu animaliũ oculos mentis attollere: et quanta vicissim alarum percussione se excitent/subtili consideratione pensare. Paulus nãq; cum ceterorum sanctorũ sollicitudinẽ in predicatione robustius laborando transcẽderet: vt ab elatione se premeret: et vires suas in humilitatis gremio nutriret: crudelitatis sue antique nõ immemor/apostolorũ omniũ innocẽtiam contẽplatus ait. Ego enim sum minimus apostolorũ/qui nõ sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiã dei. Et tamen eorũdem omniũ apostolorũ primus quasi accepti principatus oblitus: ac si minus ipse aliquid saperet/in Paulo sapiẽtiam miratur dicens. Sicut et charissimus frater noster Paulus scđm datã sibi sapientiã scripsit vobis: sicut et in omnib⁹ epistolis: loquens in eis de his in quib⁹ sunt quedã difficilia intellectu. Ecce Paul⁹ in apostolis miratur innocẽtiam: ecce apostolorum princeps miratur in Paulo sapientiam. Capitulum.xij.

Quid est hoc nisi ꝙ sancti viri dum virtutũ considerationem vicissim sibi alios preferunt/volãtia animalia alarum percussione se tangũt: vt eo ad volatum se altius excitent/quo humilius alter in altero qđ admiretur videt? Hinc itaq; colligendum est quanta debemus sollicitudine meliorum vitam conspicere/nos qui in infimis iacemus: si et hi qui iam tanta sanctitate sublimes sunt: vt per humilitatis gressum ad maiora proficiant: adhuc querunt in alijs qđ imitantes admirentur. Sed hec reprobi nesciunt: quia mẽtis oculos semp in infimis premunt: quia et si quãdo in viam domini veniunt: non ad meliorum vestigia/sed ad intuenda semper deteriorum exempla vertuntur. Neq; enim eorũ vitã cõsiderãt/quibus se humiliãdo postponãt: sed qb⁹ superbiendo se preferant. Deteriores nãq; respiciunt/quibus meliores se esse gloriãtur: et idcirco proficere ad meliora non possunt: quia hoc sibi sufficere estimant/ꝙ pessimos antecedunt. O miseri/viam pergunt/et in terga respiciũt. Per spem quidẽ quasi ante se pedem proferũt: sed per cõsideratiõnẽ prauorũ hominũ/post se oculos tendunt. Recti videri appetũt: sed ad inueniendũ se tortam regulam sumunt. Si enim semetipsos quales sunt cognoscere appetunt: non deterioꝝ conspicere/sed melioꝝ exempla debuerant. Idcirco ergo peccatores se esse non intelligunt: quia heicos non attendũt. Nã si homines attenderẽt/quãtum peccãdo distarent a bonis hominib⁹/inuenirent. De hoc ergo penitente qui idcirco bonorum exempla cõsiderat: vt sibimetipsi quãtum a bono recessit innotescat/bene dicitur. Respiciet homines/et dicet Peccaui/et vere deliqui: et vt eram dignus non recepi. Peccatores se esse plerũq; confitentur: etiã qui se peccasse non credunt. Nã sepe contingit/vt passim se homines iniquos esse fateãtur: sed cum peccata sua veraciter alijs arguentib⁹ audiunt/defendunt se summopere/atq; innocentes videri conant. Unusquisq; ergo cum talis est: si deliquisse se dicit/verenõ dicit: quippe qui peccatorẽ se non ex cordis intimo/sed verbotenus asserit. Quia enim scriptũ est: Justus in principio accusator est sui: iste de confessione peccati ornari voluit/nõ humiliari: per accusationem suam humilis appetijt videri/non esse. Nam si confitendo peccatum esse humilis veraciter appeteret: de perpetratione peccati arguentes se alios non impugnaret. Itaq; iustus vitam suam iudicans/per exempla meliorum ex corde intimo cognoscit se esse quod dicit. Ait enim. Peccaui/et vere deliqui. atq; de eo ipso quod tolerat flagello subiungit. Et vt eram dignus non recepi. Unusquisq; enim in flagello positus/minus adhuc peccata sua considerat: si vel tantum/vel amplius se percussum ꝗ̃ merebatur existimat.

Esaie.xl. — *j.Cor.xv.* — *ij. Pet.iij.* — L — M — *False dicẽtes se esse pctõres.* — *Uere dicẽtes se esse pctõres.* — *Error flagellatorũ,*

A

Recta cognitio.

Iste autẽ quia quãto maiorũ exẽpla cõsiderat/ tanto di strictiori examinatione se pensat: min⁹ se percussum ꝙ̃ merebatur agnoscit: quia in illorum iustitia conspicit ꝙ̃ grauis sibi culpa fuerit ꝗ errauit: et idcirco hoc quod patitur/ districtũ esse nõ sentit: ꝗ districte nouit pẽsare quod fecit. Ualde autẽ facile est vt peccatorẽ se quisꝗ cum nihil ꝓ peccato suo patit/ fateaẽ. Secure videlicet iniquos nos dicimus/ cũ vindictã nullã de iniquitate sentimus. Nam peccatores nos quidẽ in tranquillitate loqmur / sed cum de peccatis ipsis flagello interueniente corripimur/ murmuramus. Pena ergo nos interrogat/ si veraciter cognoscimus culpã. Uir itaꝗ iust⁹ ꝗ culpã suam districte ꝯsiderat/ etiã in flagello positus dicat: Et vt dignus eram/ nõ recepi. Sequit: [Liberauit enĩ animam suã/ ne pergeret in interitũ.] Qꝛ preueniẽte diuina gratia in operatione bona nostrũ liberũ arbitriũ seqmur: nosmet ipsi nos liberare dicimur: q̃ liberanti nos dño consentimus.

j. Cor. xv.

Unde Paulus cum diceret: Abundantius illis oĩbus laboraui: ne labores suos sibi tribuisse videreẽ/ ilico adiũxit: Non autẽ ego/ sed gratia dei mecũ. Qꝛ enim preuenientem dei gratiã/ etiã ipse per liberum arbitrium fuerat subsecutus: apte subiungit Mecum: vt et diuino muneri non esset ingrat⁹: et tamẽ a merito liberi arbitrij non remaneret extraneus. De hoc autem q̃ liberatori suo semetipsum cognoscendo consensit/ recte dicit. Liberauit animã suam/ ne pergeret in interitum. Sequiẽ. [Sed viuens lucẽ videret.] Lucem scꝫ veritatꝭ: quã corde mortuus videre non posset. Uel certe qꝛ dñs dixit: Ego sum lux mũdi: videbunt lucẽ etiã mortui: quando oẽs iniusti cũ venire ad iudiciũ in humanitatis forma cõspexerint. Sed viuens tũc lucem respicit/ qui liberis oculis cordis in forma eum diuinitatis attendit. Sequitur.

B

Joã. viij.

¶ S. Qꝛ illa tẽtationũ genera que numerata sunt/ operatur de⁹ in nobis: vt labore cõuersionis/ et prouocatione tẽtatiõis/ et timore mortis attriti purgemur/ et post amaritudines gaudia subsequantur.

¶ Hec omnia operatur de⁹ trib⁹ vicibus p singulos.] De hoc tẽtato flagellatoꝗ hoĩe dictũ superius fuerat: Abominabilis ei fit in vita sua panis/ et appropinquauit corruptioni aĩa eius: et vita illi⁹ mortiferis. Inferi⁹ vero subnexũ est. Deprecabiẽ deũ: et placabilis ei erit: et videbit faciẽ ei⁹ in iubilo: et liberauit animã suã ne pergeret in interitũ: sed viuẽs lucẽ videret. In his itaꝗ iã collectis coaceruatisꝗ sententijs et supra meror amaritudinis/ et infra subiuncta est letitia securitatis. moxꝗ post hec diciẽ Hec oĩa operaẽ de⁹ trib⁹ vicib⁹ p singulos. Ac si diceret Quod semel de vno dixi/ hoc trib⁹ vicibus per singulos agitur Sed solerter intuendũ est/ q̃ tres iste vices sint: quib⁹ vnusquisꝗ homo anxietate meroris afficitur: et post merorẽ protinus ad securitatẽ letitie reuocatur. Id enĩ superius (sicut iam dixi) narrauerat: ꝗ et grauis prius meror afficit: et magna postmodum letitia attollit. Igitur si vigilãter intendim⁹/ has tres vices meroris et letitie in vniuscuiusꝗ electi animo istis alternari modis inuenim⁹: id est conuersione/ tẽtatione/ et morte. In prima quippe quam diximus conuersionis vice: grauis meror est: cum sua vnusꝗsꝗ peccata cõsiderans/ curarũ secularium vult ꝯpedes rumpere: et viam dei p spatium secure conuersationis ambulare: desideriorũ temporaliũ onus graue abijcere: et leue iugũ dñi libera seruitute portare. Cogitanti enĩ ista/ occurrit illa familiaris sua delectatio carnalis: que inueterata dudũ/ quãto eum diutius tenuit/ tãto arcti⁹ astringit: atꝗ a se tardi⁹ abire pmittit. Et quis ibi meror: que anxietas cordis: qñ hinc spũs vocat: hinc caro reuocat: hinc amor noue conuersationis inuitat: hinc vsus vetuste peruersitatis impugnat: hinc desiderio ad celestem patriã flagrat: et hinc iã semet ipso carnalẽ concupiscentiã tolerat: que eum etiã aliquo modo inuitũ delectat? Recte ergo de hoc amarescente homine dici potest. Abominabilis ei fit vita sua panis: et appropinquauit corruptioni anima ei⁹: et vita illi⁹ mortiferis. Sed quia diuina gratia diu nos istis difficultatibus affici non pmittit: ruptis peccatorum nostrorum vinculis/ citius nos ad libertatẽ noue conuersationis consolando pducit: et precedentẽ tristitiã subsequens letitia refouet: ita vt cõuersi vniuscuiusꝗ animus eo magis ad votum suum pueniendo gaudeat/ quo magis se pro illo meminit laborãdo doluisse. Fit cordi imẽsa letitia: quia

C

Tres vices: ꝗb⁹ vnusꝗsꝗ anxietate meroꝛ afficiẽ: et post merorem ad letitiã reuocaẽ.

Declaratio prime vias.

ei quẽ desiderat/ iã per spem securitatis propinquat: vt recte de hoc dici debeat. Deprecabiẽ deum/ et placabilis ei erit: et videbit faciem eius in iubilo. vel certe liberauit animã suã ne pgeret in interitũ: sed viuens lucẽ videret. At ne conuersus quisꝗ iam sanctũ se esse credat: et quẽ meroris pugna superare nõ valuit/ ne ipsa postmodũ securitas sternat: dispensante deo pmittitur/ vt post conuersionem suam tentationum stimulis fatigeẽ. Iã quidem per cõuersionem rubrũ mare trãsitũ est: sed adhuc in eremo vite presentis ante faciem hostes occurrũt. Iam peccata preterita velut extinctos egyptios post terga relinquimus: sed adhuc nocẽtia vitia quasi alij hostes obuiant: vt ad terram promissionis pergentibus ceptum iter intercludãt. Iam priores culpe velut insequentes aduersarij sola diuina virtute prostrate sunt: sed tentationum stimuli quasi hostes alij contra faciẽ veniunt: q̃ et cũ nostro labore supereñ. Conuersio videlicet securitatem parit: mater autem negligentie solet esse securitas. Ne ergo securitas negligentiã generet/ scriptũ est: Fili accedens ad seruitutẽ dei/ sta in iustitia et timore: et ꝑpara animã tuã ad tẽtationẽ. Nõ enĩ ait ad requiem/ sed ad tentationem: qꝛ hostis noster adhuc in hac vita nos positos ꝙ̃to magis nos sibi rebellare cõspicit/ tanto ampli⁹ expugnare contendit. Eos enĩ pulsare negligit/ quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur/ quo ex corde nostro quasi ex iure proprie habitationis expellitur. Hoc enĩ in seipso dominus sub quadã dispensatione figurauit: qui diabolũ nõ nisi post baptismũ se tentare permisit: vt signum nobis quoddam future cõuersionis innueret: ꝗ membra ei⁹ postꝗ̃ ad deum proficerent/ tunc acriores tentationum insidias tolerarent.

D

Declaratio scḋe vices.

Cõuersio securitatẽ parit Securitas mr̃ est negligentie.

Eccli. ij.

Quanto magis rebellamus: tãto ampli⁹ hostis nr̃ nos expugnare ptẽdit.

Post primã igitur vicem meroris atꝗ letitie: quã vnusquisꝗ per studiũ cõuersionis agnoscit/ hec secunda suboritur: quia ne securitatis negligẽtia dissoluaẽ: impulsu tentationis afficiẽ. Et quidem quisꝗ in ipso conuersionis initio magna plerũꝗ excipitur dulcedine consolationis: sed durum laborẽ postmodũ experitur ꝓbationis.

E

Capitulum. xiij.

Tres quippe modi sunt conuersorum: inchoatio/ medietas/ atꝗ pfectio. Inchoatiõe autẽ inueniunt blãdimenta dulcedinis: in medio ꝗ̃ꝗ tempore certamina tẽtationis: ad extremũ vero perfectionẽ plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiũt/ que consolentur: postmodũ amara/ que exerceant: et tunc demum suauia atꝗ sublimia/ que cõfirment. Nam et spõsam suam vir quisꝗ prius dulcibus blandimentis fouet: quã tamẽ iam coniunctã asperis increpationibus ꝓbat: ꝓbatã iã securis cogitationib⁹ possidet. Unde et plebs israelitica cũ desponderetur deo ad sacramenti nuptias ex egypto vocaretur: quasi arrarũ vice pri⁹ accepit blandimenta signorum: coniuncta autem probationib⁹ exercetur in eremo: ꝓbata vero in repromissionis terra virtutis plenitudine confirmaẽ. Ante igiẽ in miraculis degustauit quod appeteret: postmodum in labore tentata est/ si custodire nouerit qḋ gustasset. Ad extremũ quoꝗ plenius accipere meruit/ quod laboribus probata custodiuit. Ita ergo vitam vniuscuiusꝗ conuersi/ et inchoatio blanda pmulcet: et aspera medietas probat: et plena post pfectio roborat. Nam sepe conuersi quiꝗ in ipso adhuc aditu inchoationis sue/ vel tranquillitatem pacatissimã carnis/ vel dona prophetie/ vel predicamenta doctrine/ vel signorum miracula/ vel gratiam curationis accipiũt: post hec autem duris tentationum probationibus fatigentur: a quibus tentationibus adhuc cum inciperent: valde liberos se esse crediderũt. Quod diuine gratie dispensatione agitur/ ne in inchoatione sua tentationum asperitate frangantur: quia si eorum initia amaritudo tẽtationis exciperet/ tam facile ad ea que reliquerant redirent/ ꝗ̃ nec longius discesserunt: nam contemptis prius vitijs quasi iuxta positis replicarenẽ. Ubi et scriptum est Cum emisisset pharao populum/ non eos duxit dñs per viam terre philistijm/ que vicina est: reputans ne forte peniteret eum si vidisset aduersum se bella consurgere: et reuerteretur in egyptum. Ex egypto itaꝗ exeuntibus e vicino bella subtrahũtur: quia derelinquentibus seculũ/ quedam prius tranquillitas ostenditur: ne in ipsa sua teneritudine atꝗ inchoatione turbati/ ad hoc territi recedant quod eua serunt. Pri⁹ ergo suauitatẽ securitatis

Conuersorum tres modi.

F

Cur incipientes sepe non tententur.

Exo. xiij.

G sentiunt: prius pacis quiete nutriuntur: post cognitam vero dulcedinem tanto iam tolerabilius tentationum certamina sustinent: quanto in deo altius cognouere quod amēt.

Mar. ix. Mat. xxvj

Unde et petrus prius in montē ducit: prius claritatem trāsfigurationis dñice contēplat: et tūc demū tentari ancille interrogāte pmittit: vt per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius / ad illud flendo et amando recurreret qd viddisset: et cū eū timoris vnda in peccati pelag⁹ raperet / esset prioris dulcedinis anchora que retineret. Sepe etenī tam diutina sunt tētationū certamina / q̄ longa inchoationū fuerant blandimenta. Sepe vero maius datur in inchoatione dulcedinis: minus autem in labore pbationis. Sepe minus in inchoatione dulcedinis / maius in labore probationis. Nunq̄ vero laborem tentationis dispar sequit pfectio firmitatis: q: iuxta summā certaminis / remuneratur quisq̄ plenitudine perfectionis. Plerūq̄ autē in eo quisq̄ conuersus labitur: quod dum quibusdā donis gratie dulcedine inchoationis excipit: cōfirmationē accepisse se perfectionis arbitratur: et plenitudinis cōsummationē estimat: que adhuc blandimēta esse inchoationis ignorat. Uñ fit vt dum subita tentationis procella tangitur / despectum se deo ⁊ perditum suspicetur. Qui si inchoationi sue non passim crederet: adhuc in prosperis positus / mentē ad aduersa pparare: et vitiis venietibus postmodū tam firmius resisteret / q̄ ea etiā sagaci⁹ puidisset. Que quidē trāquillius si preuidet tolerat. Eorū tñ oīno certamia / etiā si puideat / nō declinat: q: cursus nostri itinerꝭ nequaq̄ peragitur sine puluere tentationis. Plerūq̄ autē cōuersus quisq̄ talibus tē

H tationum stimulis agitatur / quali⁹ ante pūersionis gratiā nunq̄ pulsatum se esse reminiscit: nō q: tunc hec eadē radix tētatiōis deerat: sʒ q: nō apparebat. Caplm. xiiij.

Humanus quippe animus multis cogitationibus occupatus: sepe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus / vt omnino quod tolerat nesciat: quia dum per multa spargitur / ab interna sui cognitiōe remouetur. Si autem deo vacare appetat / et ramos multimode cogitationis abscindat: tūc libere conspicit / quod de intima radice carnis procedit. Carduus nanq̄ si nascitur invia / itinerantiū pedibus terit: atq̄ ipso vsu transeuntium eius superficies ne appareat confringitur. Sed q̄uis desuper fructificantes spine non appareant / subter tamē radix occulta pdurat. Si autem eū transeūtium pedes terere et calcare cessauerit / mox in superficiē surgendo progreditur: et per spinam prodit in publicū / quicquid in radice viuebat occultum. Ita et in corde secularium sepe occulta quedam tentationū radix non facile apparet exurgere: q: velut ī via actionū sita: transeūtiū terit pede cogitationū: et p innumeras curas q̄si multis itinerātib⁹ pmit / ne videat. Si aūt p cōuersionis gratiā a via cordis curarū turba remouet: vt nulla actionū insolētia cōterat: null⁹ cogitationū tumultus premat: tūc quod occultum latebat agnoscitur: tunc de radice vitiorū pungit libere spina tentationum. Cōtra quā bene viuētis manu agitur / vt inq̄tum potest fieri / non tegatur occulta / sed radicitus euellatur. Quod donec fiat / vniuscuiusq̄ conuersi animam ita hec spina conturbat / vt sepe pcussione subita pene superari se sentiat: eiusq̄ vulnus medullitus inflictū exitialiter pertimescat. Capitulum. xv.

I

Plerūq̄ vero ipsi tētationū stimuli dū in vsum pueniunt / dilatant: et non quidē acriores / sʒ lōgiores existunt. Minus aūt dolent / sed magis inficiunt: q: dū mēti diuti⁹ adherēt: tanto fiunt minus pauendi / q̄to magis assueti. Inter hec ꝗ deprehensa mens huc illucq̄ distendit: et multiplicib⁹ tentationū estibus dissipatur: et sepe hincinde prouocata / cui tētātivitio obuiet: vel quod primū impugnet / ignorat. Uñ plerūq̄ euenit / vt dum nimis insurgentia vitia cruciant: dum repugnantis animū lātāq̄ quasi in lapsum desperationis inclinant / conuersus quisq̄ hanc ipsam sublimitatis viam quā sibi ad remedium elegit expauescat: et quasi ī summo educt⁹ titubat / q in imo solid⁹ stabat. Ita vero circūfrementibus tentationū motib⁹ angustat: vt recte de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vita sua panis: ⁊ aīe illi⁹ cib⁹ ante desiderabilis. Uel certe / Appropinquauit corruptioni anima ei⁹ / et vita illi⁹ mortiferis. Sed q: misericors deus probari nos pmittit tentationibus / non reprobari (sicut scriptū est: Fidelis autē deus qui non patietur

j. Cor. x.

vos tētari supra id qđ potestis: sed faciet cum tentatiōe etiā prouentū / vt possitis sustinere) citius nobis consolationis ope succurrit: et surgentes tētationum stimulos mitigat: īpugnātesq̄ se cogitationū motus interna pace tranquillat. Moxq̄ aīa imēsam de spe celesti letitiam percipit / dum deuictum malū respicit quod tolerauit: vt iure de hoc tētato liberatoq̄ homine dici debeat / Uidebit faciem ei⁹ ī iubilo. et: Liberauit animā suā ne pgeret in interitū: sed viuens lucem videret. Istis itaq̄ duabus viib⁹: id est conuersionis et probationis / p merorē letitiāq̄ trāsactis / superest tertia: cuius et merorem adhuc sustineat / et gaudia cōsequatur. Capitulū. xvj.

K

Declaratio tertie vicis.

Post cōuersiōis nāq̄ certamina / post probationis erumnam / restat adhuc dura tentatio: q: peruenire non potest ad perfecte gaudia libertatis / nisi prius debitū soluerit humane pditiōis. Conuersus autem quisq̄ sibi caute sollicitus / tacite secum considerare non cessat: eternus iudex q̄ districtus adueniat: suūq̄ terminū quotidie prospicit: et ante seueritatē tante iustitie quas rationes vite sue sit positurus attendit. Et si cūcta praua opera que intelligere potuit deuitauit: venturus tamē coram districto iudice illa magis que in semetipso non intelligit ptimescit. Quis enim considerare valeat / quāta mala per momenta temporū ipsis incōstantibus cogitationū motib⁹ ppetram⁹? Facile est enim opera peruersa vitare: sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Et tñ scriptū est: Ue vobis qui cogitatis inutile. Et rursum: In die cum iudicabit dñs occulta hominū. Qui etiā pmisit. Inter seinuicē cogitationū accusātiū / aut etiā defendentium. Et rursum. Labia dolosa in corde ⁊ corde locuti sunt mala. Et rursū: Et ení in corde iniquitates operamini in terra. Humana autem anima semel eternitatis statum deserens / ad fluxum temporalitatis delapsa / hanc mutabilitatem alternantium motionū: quā dū caderet volēs appetijt: dū conatur surgere / cogitur inuita tolerare. Inde quippe punita est vnde delectata: q: inde cōuersa habet laborem certaminis: vñ pūersa appetijt gaudiū voluptatis. Capitulum. xvij.

Conuersus q̄sq̄ sollicite cōsiderat etn⁹ iudex q̄ district⁹ adueniat.

Mich. ij. Rom. ij. Ps. xj. ps. lvij.

L

Sepe ergo electis etiā nolētibus in cogitatione surripitur: qđ in se quidem solerter inspiciunt / ⁊ ante dei oculos quanti sit reatus attendunt: et cū de his oībus semp iudicia districta ptimescant: tunc tamē hec vehemēter metuūt / cū ad soluēdū hūane cōditionis debitum venientes / districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit tanto timor acrior / quāto et retributio eterna vicinior. Ante oculos autē cordis nihil inane tūc trāsuolat de phantasmate cogitatiōis: q: subductis e medio omnibus / se ⁊ illū tñmodo cōsiderāt cui appropinquant. Crescit pauor vicina retributione iustitie: et vrgente solutione carnis: quāto magis districtum iudiciū iam iamq̄ quasi tangitur / tanto vehementius formidatur. Et si ea que sciūt / nunq̄ se pretermisisse meminerit / formidāt tñ illa que nesciunt: quia videlicet semetipsos diiudicare et comprehendere omnino nō possunt: atq̄ vrgente exitu / subtiliori terrent metu. Unde redemptor noster solutioni carnis appropinquans: et mēbrorū suorū seruans speciem: factus in agonia / cepit prolixius orare. Quid enī pro se ille cum in agonia esset peteret / q in terra positus celestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte / nostre mentis in se certamē expressit: q vim quandam terroris ac formidinis patimur: cum per solutionem carnis eterno propinquamus iudicio. Neq̄ enim tunc cuiuslibet anima immerito terretur / quando post pusillum hoc inuenit quod in eternum mutare non possit. Capitulum. xviij.

Electi vehementer metuūt: cū districto iudici appropinquare se cernunt. Unde pauor tūc crescit

M

Cur xp̄us in agonia fact⁹ prolixius orauit.

Appropinquante morte cuiuslibet aīa nō immerito terretur.

Considerámus quippe q̄ viam vite p̄sentis nequaq̄ sine culpa trāsire potuim⁹: cōsideramus etiā quia ne hoc quidem sine aliquo reatu nostro est / quod laudabiliter gessimus / si remota pietate iudicemur. Quis enī nostrū vitam p̄cedentiū patrū valeat vel superare vel assequi? Et tamē Dauid dicit: Ne intres in iudiciū cū seruo tuo: quia nō iusti̇ficabit in cōspectu tuo oīs viuens. Paulus cum diceret: Nihil mihi pscī⁹ sum: caute subiunxit. Sed non in hoc iustificatus sum. Iacob⁹ dicit: In multis enī offendimus oēs. Joannes dicit: Si dixerimus q: peccatū non habem⁹ / ipsi nos seducimus: et veritas ī nobis nō est. Quid ergo facient tabule si tremūt columne? Aut quomodo virgulta immobi

Ps. cxlij. j. Cor. iiij. Jaco. iij. j. Joan. j.

A lia stabunt: si huius pauoris turbine etiã cedri quatiun tur? Solutioni ergo carnis appropinquans / nonnunq̃ terrore vindicte etiam iusti anima turbaẽ. Cui et si quid tranquillũ in hac vita sapere potuit / mortis articulo interueniente concutiẽ: vt iure dici debeat: Abominabilis fit ei panis in vita sua: et anime eius cibꝰ ante desiderabilis. Uel certe ꝓpter pauoris penã hoc qḋ illic subditur: Appropinquabit corruptioni anima eiꝰ / et vita illiꝰ mortiferis. Sed quia iustorũ anime a leuibꝰ quibusq̧ contagijs / ipso sepe mortis pauore purgaẽ: et eterne retributionis gaudia iã ab ipsa carnis solutione percipiũt: plerũq̧ ꝺo cõtẽplatiõe quadã retributiõis eterne etiã priusq̃ carne expoliaẽ hilarescũt: et dũ vetustati debitũ soluunt / noui iã muneris letitia ꝑfruuẽ: recte diciẽ. Uidebit faciem eiꝰ in iubilo. vel certe liberauit animã suam ne ꝑgeret in interitũ: sed viuens lucem videret. Justi itaq̧ sia in iubilo faciẽ dei cõspicit: q: tãtũ de letitia interna ꝑcipit / q̃tum capere vel assumpta vix possit. Ibi igitur lucem viuẽs videt: q: spiritualẽ oculum in radios interni solis infigit. Ibi lucẽ viuens videt: q: omni iam mutabilitatis vicissitudine atq̧ obumbratione calcata / veritati eternitatis inheret: eiq̧ inherendo quẽ cernit / ad si-

B militudinẽ incõmutabilitatis assurgit: atq̧ i semetipsam auctoris sui inconuersibilem speciem dum respicit assumit. Que eñ ad mutabilitatem per semetipsam lapsa est /

Epilogꝰ. ad imutabilitatẽ statũ imutabilẽ videndo formaẽ. Igiẽ helíu de afflicto hoc liberatoq̧ homie: q: prius meroris amaritudinẽ / et postmodũ gaudia consolationis expressit: apte subiũxit. Hec oĩa operaẽ deꝰ tribus vicibus per singulos: videlicet cõuersionis / probationis / et mortis: quia ꝑ tria hec / et duris priꝰ stimulis meroris afficitur: et magnis postmodum securitatis gaudijs refouet. Et q: electi vniuscuiusq̧ mens hisdem tribꝰ vicibꝰ ad est vel labore conuersionis / vel tẽtatione ꝓbatiõis / vel formidine solutionis atteritur / atq̧ ipsa attritiõe purgata liberatur: apte subiungitur. Capitulum xix.

V T reuocet animas eorũ a corruptiõe: et illuminet luce viuẽtium. Lux quippe mouẽtiũ est quã corporeis oculis cernimꝰ. Qui autem adhuc huic mũdo viuũt / luce morientiũ tenebrescunt. Illuminantur aũt luce viuentiũ / q̇ despecto tẽporali lumine / ad splendorẽ interne claritatis recurrũt: vt ibi viuãt / vbi verũ lumẽ sentiendo videant: vbi nõ aliud lumẽ atq̧ aliud vita / sed vbi ipa lux vita sit: vbi sic nos lux exterius circũscribat: sic interius impleat / vt incircunscripte exterius circũscribat. Illuminanẽ ergo hac luce viuentium: quã tanto tunc subtiliꝰ cõspiciunt / quãto nũc ad illã purius viuũt. Magna helíu ac valde fortia protulit: sed hoc

Arrogã ꝑpriũ. vnusquisq̧ arrogans habere ꝓprium solet: q dum vera ac mystica loquitur / subito per tumorẽ cordis quedã lanis et superba permiscet. Foris eñ placere appetit i hoc qḋ veraciter sentit: et inde mox inanescit a vero / vnde ꝑ elationis typum recedit ab intimo. Quia eñ approbari doctus exterius querit / intus plenitudinẽ q̃ docebaẽ amittit. Unñ ɀ helíu quẽ tenere arrogantiũ typũ sepe iã diximus: postq̃ multa sapientie ꝓfunda digessit: subito post easdẽ sententias veraces ac mysticas / fastu scientie inflatus extollitur: cuius mox inflationis merito eius sensus

C ad inania verba deriuaẽ. Nã subdidit dicens. Attende Job ɀ audi me: et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris / responde mihi. Loquere. Uolo enim te apparere iustũ. Quod si non habes / audi me: tace / et ego docebo te sapientiã. Qualẽ se apud se habeat / hac locutione manifestat qua dicit. Attende iob et audi me: et ta-

Immẽsa superbia. ce dũ ego loquor. Immensa eñ supbia est / a seniore sibi reuerentiam exigere: et silẽtiũ sperare meliori se. Cap. xx.

Q Uia aũt predicatores iusti dũ quoslibet corripiunt / sepe per humilitatis gratiam ad cogitationũ suarũ intima reuertunẽ: atq̧ in eo ipso quod corripiũt: ne quid fortasse fallanẽ exquirunt / correptisq̧ licẽtiã tribuũt: vt si quid pro seipsis iustiꝰ sentiant / fateanẽ: hoc nonnũq̧ etiã arrogantes imitari appetunt. Plerisq̧ eñ in verbis elatione postposita / quasi eorum quos corripiunt / si forte reperire potuerint iustitiã querunt: non q: ita sentiunt / sed quia ornari per humilitatis speciem concupiscunt. Metuunẽ enim ne supbi ac tumidi (q: sunt) eẽ videanẽ. Unde helíu statim subdidit / dicẽs: Si autem habes quod loquaris / responde mihi. Loque-

re. Uolo enĩ te apparere iustũ. Sed q: hec ex corde non ꝓtulit / audire qḋ quesierat nõ expectauit. Nam illico subiũxit. Quod si nõ habes / audi me: tace / et docebo te sapiẽtiã. Qui enĩ veraciter querunt audire quod iustum est: equanimiter expectant audire quod querunt. Helíu aũt qui veraciter requisitionis verba non protulit / dici quod quesierat non permisit: sed mox quod intrinsecus gestabat erupit: qualẽq̧ se in oculis suis habebat ostendit / dicens. Tace / et docebo te sapientiã. Arrogantes enim viri quando aliquid humiliter sonant, diu in eiusdem humilitatis specie non perdurant. Cum fortasse querunt vt

D audiant / mox loquendo obuiant ne doceantur: quia superficiem vocis quam protulerant / citius ostentationis intentio comprimit: que ex radice cordis exurgit: atq̧ eandem humilitatis formam specietenus sumptam eo celerius probant quia aliena est / quo illam diutiꝰ tenere non possunt. Ecce helíu iustitiam cum requirit vt discat / pro

E mittit quia doceat. Ecce quasi requirendo quod iustum est / aliquid planum sonuerat lingua: sed mox celare non potuit hoc quod altum tumebat conscientia. Nam repente subiunxit: Tace / et docebo te sapiẽtiam. Quia vero arrogantes omnes in eo quod proferunt typo superbie inflantur: et velut in alto positi / sic doctorũ speciem sumũt: ac si eorum verba dignatione quadam super indignes homines celitus effundantur: bene a scriptore huius historie versus interponitur quo dicatur.

Textꝰ Capituli tricesimiquarti Libri beati Job.

P Ronuncians itaq̧ helíu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea. ɀ eruditi auscultate me. Auris enim verba probat / et guttur escas gustu diiudicat. Judicium eligamus nobis: et inter nos videamus quid sit melius: q: dixit iob. Justus sum: ɀ deus subuertit iudiciũ meum. In iudicando enim me / mẽdacium est: et violenta est sagitta mea absq̧ vllo peccato. Quis est vir vt est iob: qui bibit subsannationẽ quasi aquam: qui graditur cum operantibꝰ iniquitatem / et ambulat cum viris impijs? Dixit enim: Non placebit vir deo: etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite: Absit a deo i-

F pietas: et ab omnipotente iniquitas. Opus enĩ hoĩs reddet ei: et iuxta vias singulorũ restituet eis. Uere enim deus nõ cõdẽnabit frustra: nec oĩpotens subuertet iudiciũ. Quẽ cõstituit aliũ sup terrã / aut quẽ posuit super orbẽ quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suũ / spiritũ illius ɀ flatum ad se trahet. Deficiet oĩs caro simul / et homo in cinerẽ reuerteẽ. Si habes ergo intellectũ / audi quod diciẽ: et ausculta vocẽ eloquij mei. Nũquid qui nõ amat iudiciũ / sanari potest? Et quomodo tu eũ qui iustus est intantum ꝯdemnas? Qui dicit regi apostata: qui vocat duces ĩpios. Qui nõ accipit personas principũ / nec cognouit tyrãnũ: cũ disceptaret cõtra pauperẽ. Opus enĩ manuũ eius sunt vniuersi. Subito morienẽ. et ĩ media nocte turbabuntur populi: ɀ ꝑtransibunt et auferent violẽtũ absq̧ manu. Oculi enĩ eiꝰ sup vias hoĩm: et oẽs gressus eorũ cõsiderat. Nõ sunt tenebre / ɀ nõ est vmbra mortis: vt abscõdanẽ ibi q̇ operanẽ iniquitatẽ. Neq̧ enĩ vltra in hoĩs potestate est: vt veniat ad deũ in iudiciũ. Cõteret multos ɀ innumerabiles / ɀ stare faciet alios ꝓ eis. Nouit enĩ opera eorũ: ɀ idcirco inducet noctẽ: et conteren

G

tur. Quasi ipsos pcussit eos in loco vidētium. Qui quasi de industria recesserunt ab eo: et oēs vias eius itelligere noluerunt: vt peruenire facerent ad eū clamorē egeni: et audiret vocē pauperū. Ipso eni cōcedente pacē/ quis est qui condēnet? Ex quo absconderit vultū/ quis est qui contēpletur eū? Et sup gētes τ super oēs homines. Qui regnare facit hoīem hypocritā: ppt peccata populi. Quia ergo ego locut⁹ sum ad deū/ te quoqꝫ non phibebo. Si erraui: tu doce me. Si iniquitatē locutus sum/ vltra nō addā. Nunquid a te deus expetit eam quia displicuit tibi? Tu enim cepisti loqui: et nō ego. Quod si quid nosti melius/ loquere. Viri intelligentes loquātur mihi: et vir sapiens audiat me. Job autē stulte locutus est: et verba illius nō sonant disciplinā. Pater mi probet iob vsqꝫ ad finem. Ne desinas ab hoīe iniq̄tatis/ q̄ addidit super pctā sua blasphemiā. Inter nos iteri ↄstrigat: et tūc ad iudiciū puocet sermonib⁹ suis deum.

Capitulum. xxi.

H

Pronuncians quoqꝫ heliu etiam hec locut⁹ ē.] Quid enī per hui⁹ pronūciationis vocabulū/ nisi inflatio elationis ostēdit? vt verba que de alta superbie radice veniebant: cum quadam quasi altitudine et distinctione procederent. Ita videlicet predicare omnes arrogantes solēt. Cum quodā enī fastu pferūt hoc quod singulariter itellexisse se credūt: et fortasse tūc humilitatē predicant/ cū per elatiōis typū exēpla superbie ostentant. Unde fit vt eorum predicatio concors sibi manere non possit: quia id quod rectum loquētes seminant/ puerse tumētes impugnant. Humilib⁹ nāqꝫ auditorib⁹ vba sua nō cōpatiēdo/ sed vix dedignādo largiuntur. Longe quippe se in altum positos estimant: et super eosdem auditores suos quasi precedētis doctrine respectum vix de summo dignanter inclinant. At contra verba iustoꝝ ex radice veniunt humilitatis: vt fructum valeant ferre pietatis: τ quicqd salubre potuerint: nō tumēdo/ sed cōpatiendo subministrāt. Per vba quippe charitatis vel se in auditoribus suis/ vel auditores suos in se ita trāsformant: ac si et illi p istos hoc quod audiunt docerant: τ isti per illos hoc quod docendo proferūt discant. Heliu ergo typū arrogantiū tenens: et cū pronūciatiōis ostentatione ichoans/ quid dicat audiamus. Sequitur. [Audite sapiētes vba mea: et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat: et guttur escas gustu diiudicat.] Ac si diceret. Sicut nec auris escas/ nec guttur verba cognoscit: ita nec stultus quisqꝫ sententiam sapientis intelligit. Sapientes ergo atqꝫ eruditi audite quod dico: qui potestis ea que fuerint dicta cognoscere. Videamus igit q̄tum tumeat/ qui verba sua non nisi a sapientibus audiri decenter existimat. Verus autem sapientie predicator dicit. Sapientibus et insipientibus debitor sum. At contra arrogans in predicatione sua aures tantummodo sapientiū expectat: q2 nō ideo predicat/ vt possit quoslibet sapientes efficere: sed ideo sapientes querit/ vt possit qd senserit supbiendo monstrare. Sicut enī superius dictū est/ non illos appetit erudire/ sed se ostendere: nec intuetur/ q̄ꝫ iusti qui audiunt fiant: sed ipse q̄ꝫ doctus cum auditur appareat.

Sicut nec auris escas nec guttur vba agnoscit: ita nec stult⁹ sententiā sapiētis intelligit.

Rom. v.

Capitulum. xxij.

Q

Uia vero predicationē arrogantiū nullus admitteret/ si non aliquid de humilitatis imagine pmisceret: hīc heliu postq̄ꝫ p tumida verba se extulit: rursum quasi ad equalitatis cōcordiā cōdescēdit/ dicēs. [Iudiciū eligam⁹ nobis: τ īter nos videamus qd sit meli⁹.] Sed verū hoc iudiciū ex humili corde q̄sierit/ facile cognoscim⁹ si subsequētia ei⁹ vba pēsem⁹. Sequitur. [Quia dixit iob. Iust⁹ sum: et de⁹ subuertit iudicium meū. In iudicando enim me mēdaciū est: τ violēta sagitta mea absqꝫ vllo peccato.] Hec beatū Job dixisse querit: que tñ q2 minime dixerit/ requisita sacre historie verba testant. Sed qui iudiciū eque quesierat/ ex culpa quam finxit ptin⁹ sententiam promulgat. Nam sequitur.

¶ S. Qꝫ superbi sine vllo timore deū derideant/ ita blasphemias pro nihilo habētes/ sicut aquā deglutiens/ in sorbendo non moratur.

K

¶ Quis est vir vt est Job q̄ bibit subsannationem quasi aquā: qui graditur cū operantib⁹ iniquitatem: et ambulat cū viris impijs?] Ecce iudiciū quo rēs/ iudicium protulit: τ post allegationem suā nulla beati Job expectata sententia/ eū dānatione dignū ex reproborū societate iudicauit. Ait enim. Quis est vir vt ē iob? Vt vtiqꝫ subaudiamus/ nullus. Atqꝫ subiungit. Qui bibit subsannationem quasi aquā. Aqua aūt cum bibit/ ita liqui de sumit: vt ad sorbendū nulla sui pinguedine retardet. Subsannationem vero vt aquā bibere est/ deum sine aliquo obstaculo cogitationis irridere: vt in eo q2 supbit lingua vel cōsciētia/ nulla trepidatio contradicat. Hec autē eius snīa sup beatū Job q̄tum a tramite veritatis exorbitet: illa dnī attestatione cognoscim⁹/ q̄ ad diabolū dicit: Nunqd considerasti seruū meum iob/ q2 non sit ei similis in terra? Ecce quem veritas dicit absqꝫ comparatione iustū/ cum heliu asserit absqꝫ cōparatione peccatorē. Sed hec esse propria arrogantiū pdicatorū solent: vt etiā afflictos auditores suos magis districte corripere appetant/ q̄ꝫ blande refouere. Plus enim student vt mala obiurgando increpent/ q̄ꝫ bona laudando confirment. Superiores quippe videri desiderant: τ magis gaudent cū eorū animum tra leuat/ q̄ꝫ charitas exequat. Semp inuenire optant q̄ increpando rigide feriāt. Unde scriptū est: In ore stulti virga supbie. q2 videlicet pcutere rigide scit/ sed cōpati humiliter nescit. Solēt etiam predicatores iusti auditores suos obiurgando corripere: solēt in eorū vitijs districta increpatione seuire. Unde scriptū est. Verba sapientiū quasi stimuli/ τ sicut claui in altum defixi. Recte autē eorū verba claui vocata sunt: q2 culpas delinquētiū nesciunt palpare/ sed pungere. An Joannis verba claui non erant/ cū dicebat: Progenies viperarum/ quis vobis demonstrauit fugere ab ira ventura? An verba Stephani claui non erāt/ cū dicebat: Vos sp spūiscētō resistitis. An vba Pauli claui non erant/ cū dicebat: O insensati galathe/ q̄s vos fascinauit? Et rursum cū corinthijs diceret: Cū enī sit inter vos zelus et contentio/ nōne carnales estis: et sm hominem ambulatis?

Quid subsannatio: nē bibere vt aquam.

Cōtra arrogantes.

Prouer. xiiij.

Verba pdicatorū claui.

Eccle. xij.

Mat. iij.

Act. vij.

Gal. iij.

L

j. Cor. iij.

Capitulum. xxiij.

S

Ed necesse est vt caute videam⁹: q2 pdicatores iusti i ipsis quos corrigūt/ cū ex parte alia fortasse aliquid bone operationis inueniūt: ad eadem obiurgationis verba cū quāta dispensatione descēdūt. Ecce Paulus corinthios docens: eosqꝫ in culpa diuisiōis aspiciēs exorsus est/ dicēs. Gratias ago deo meo semp pro vobis/ in gratia dei q̄ data est vobis in christo iesu: q2 in oīb⁹ diuites facti estis i illo. Multum profecto laudauit quos in christo diuites et in omnib⁹ dixit. Et ecce adhuc blandimenta multiplicat/ dicens. In omni verbo et in omni scientia/ sicut testimonium christi cōfirmatum est in vobis. Testimonium christi confirmatum est i vobis dixit: ac si opere peregissent/ quod doctrina didicerant. Et mox in laudis cōsummatione subiunxit: Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia: expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi. Queso te Paule istis tot fauoribus iam quo tendas insinues. Ecce paulopost sequit: Obsecro vos autē fratres p misericordiā dñi nostri iesu xpi: vt id ipm dicatis omnes: et non sint in vobis schismata. Significatū est enī mihi de vobis fratres mei/ ab his qui sunt cloes: q2 cōtētiones inter vos sunt. De q̄bus contentionibus paulopost subdidit/ dicens. Cū enī sit inter vos zelus et ↄtētio/ nōne carnales estis: et sm hominē ambulatis? Ecce quibus laudib⁹ ad aperta correctionis verba descēdit: ecce in corde audiētiū q̄ꝫ blanda fauoris manu viam districte increpationis aperuit. Paul⁹ nāqꝫ supborū brachia studuit p blandimentorū vincula religare: vt postmodū potuisset vulnus supbie ferro correptionis incidere. Erant profecto in corinthijs et q̄ laudari debuissent/ erant et q̄ argui. Peritus itaqꝫ medicus prius sana mēbra q̄ circa vuln⁹ erāt laudando palpauit: τ postmodū putridum sinū vulneris feriendo transfixit. Habet ergo in sanctis pdicatorib⁹ ad vtraqꝫ aptum doctrine regula pondus suū: vt et recta faciētes nutriant: τ puerīa aīaduertētes abscindant.

j. Cor. j.

j. Cor. j.

M

Peritus medicus.

Capitulum. xxiiij.

N

Onnūq̄ꝫ vero etiam pdicatores iusti rigide feriunt. Sed aliud est cū iustitia stimulat/ aliud

Iustorū pdicatorū mod⁹ corrigendi.

A

cum superbia inflat. Justi cum seuere corrigunt / internę dulcedinis gratiam non amittunt. Nā sepe pro inquietudine refrenāda prauorū / duritiam districti rigoris assumunt: sed intus charitatis igne liquescunt: atqꝫ eorum amore ardent: in quos aspera correptione seuiunt secꝫ etiā eis intrinsecꝰ in secreto cordis humiliant: quos duris foris aduersionū stimulis quasi despiciendo castigant. Plerūqꝫ autē et non despiciēdo despiciunt / et non desperando desperant: vt tāto eos celerius a culpa reuiuiscere ac resilire faciant / quāto iam quasi vicinius mortis foueam ostentant. Tanta autem dispensatione se temperant: vt neqꝫ cū se erigunt / intrinsecus rigidi sint: neqꝫ rursum cū se humiliant / extrinsecus remissi: qꝛ et in disciplina hūilitatē custodiūt / et in hūilitate disciplinam.

¶ S. Quāto moderamine sancti in correctiōe vtantur.

¶ Sepe etiā quodā decenti moderamine suas culpas corā discipulis indicant: vt illi audiētes discant / quo semetipsos de suis actiōibꝰ subtiliter reprehendant. Paulus disciplinam tenuit / cū corinthijs diceret: Cū enim sit inter vos zelus et cōtētio / nonne carnales estis: et ꝯm hominem ambulatis? Sed humilitatem in disciplina non ꝑdidit: qꝛ deprecando premisit / dicens. Obsecro vos fratres ꝑ misericordiā dei: vt idipsum dicatꝭ oēs: et nō sint ī vobis schismata. Rursum humilitatem tenuit / cum eisdem corinthijs loquēs paulo latius fortasse q̄ voluerat / semetipsum reprehendit / dicens. Factus sum insipiens.

[i. Cor. iij.] [i. Cor. i.] [ij. Cor. xij.]

B

Sed disciplinā in hac humilitate nō ꝑdidit: qꝛ ilico adiūxit. Uos me coegistis. Exemplum magne humilitatꝭ exhibuit / cum discipulis dixit: Non enim nosmetipsos ꝓdicamus: sed iesum christum dominū nostrū: nos autē seruos vestros per christum. Sed in hac humilitate disciplinam iustitie non amisit / qui eisdē delinquentibus dicit. Quid vultis: in virga veniam ad vos? ⁊c. Sciūt ergo ꝓdicatores sancti vtroqꝫ moderamine artē magisterij tēperare: et cū delinquentiū reatꝰ inueniūt / sciunt modo seuere corripere: modo humiliter deꝓcari. Sed cum arrogātes viri eos imitari appetunt / sumūt ab eis aspera verba correctionis: et sumere ab eis veraciter nesciūt ꝓces humilitatis. Magis enim terribiles volunt esse q̄ mites: et idcirco discunt vnde se erigant: et discere negligunt / vt animum submittant. Cūqꝫ admonere delinquētes placide nesciunt / nimio rigoris vsu per īuectiōis iracundiam etiam contra recte agentes effrenantur. Quorum iste heliu speciem tenens: beatum iob non refouet / sꝫ obiurgat dicēs. Quis est vir vt est iob: qui bibit subsannationem quasi aquam: qui graditur cū operantibꝰ iniq̄tatem / et ambulat cum viris impijs? Capitulum. xxv.

[ij. Cor. iiij.] [i. Cor. iiij.] [Ars sctōꝝ ꝓdicatoꝝ.]

[Aliena sp est a ꝟitate supbia.]

EC qꝛ aliena semꝑ est a veritate supbia / mox et ad falsa prorūpit / dicēs. Dixit enim. Non placebit vir deo / etiā si cucurrerit cū eo. Qd̄ profecto qꝛ minime dixerit: quisqꝫ beati iob verba legit agnoscit. Sed qui idcirco loquiꝶ / vt semetipsum ostendendo supbiat: quid mirū si in alterū fingit quod reprehendat? Quomodo eñ veritati cohereat in verbis increpationis quē intra semetipm lōge ab eadē ꝟitate dirimit tumor mentis? Sequitur. Jdeo viri cordati audite me. Ecce iterum fastu supbie inflatus / eos tātūmodo qui quasi digne intelligendo se assequi valeant querit: ⁊ sic qd̄ sentiebat erūpit / dicens. Absit a deo impietas: et ab oīpotente iniquitas. Opus eñ hominis reddet ei: et iuxta vias singulorum restituet eis. Bene dixit quia ī oīpotente deo iniquitas vel impietas non est. Sed in hac vita nequaq̄ semꝑ hoc agiꝶ qd̄ subiūxit: qꝛ iuxta opus suum singulis / et iuxta vias ꝓprias reddit. Nam et multos illicita ac ꝑuersa perpetrantes gratuito ꝓuenit / atqꝫ ad opera sancta conuertit: et nōnullos rectis actibus deditos / flagello interueniente corripit: ac sic placentes q̄si displiceant affligit: Salomone attestante q̄ ait. Sunt iusti quibꝰ multa eueniunt / quasi opera egerint impiorum. Et sunt impij qui ita securi sunt / ac si iustorū facta habeāt. Quod nimirū omnipotens deus iestimabili pietate dispensat: vt et iustos flagella crucient / ne opera extollant: et iniusti saltem sine pena hanc vitam peragant: qꝛ ad tormēta que sine fine sunt / male agēdo festinant. Nā qꝛ aliqñ iusti nequaq̄ iuxta opera flagellanꝶ: hac ipsa historia quam tractamꝰ ostendiꝶ. Neqꝫ eñ idē beatus Job ꝓ culpa fuerat flagellatus / qui ante flagelli stimulum ipso iudice attestante laudatus est. Uerius ergo heliu diceret si dixisset

C

[Jn hac vita non semper dñs reddit iuxta opus singulis.] [Eccle. viij] [Ratio.] [Probatō]

qꝛ in oīpotēte deo impietas atqꝫ iniquitas non est: etiam cū iuxta vias ꝓprias hominibꝰ reddere nō videꝶ. Nā ⁊ qd̄ a nobis non intelligitur / ex occulti iudicij non iniusta lāce ꝓfertur. Quia ꝯo predicatores arrogātes dū multa inania spargunt / etiā sepe vera ac solida proferunt: Heliu recte subiungit. Capitulum. xxvj.

D

UEre eñ deus nō condēnabit frustra: nec omnipotens deꝰ subuertet iudiciū. Ad diabolum dñs dixit. Cōmouisti me aduersus eū / vt affligerem eū frustra. Heliu autē dicit: qꝛ nō condēnabit dñs frustra. Quod vtiqꝫ discordāre dictis veritatis creditur / nisi subtili cōsideratione pensetur. Aliud nāqꝫ est dānare: aliud affligere. Affligit ergo iuxta aliquid frustra: sed frustra nō dānat. An non iuxta aliquid frustra iob afflixerat / cū nō delebaꝶ vitium: sed meritū augebaꝶ? Frustra enim cōdēnare non potest: quia dānatio fieri non ex parte ad aliquid potest: q̄ videlicet in extremo punit omē qd̄ hic quisqꝫ inique cōmiserit. Nec omnipotens deꝰ subuertit iudiciū: qꝛ et si minus recta videntur esse que patimur: recte tñ in occulto examie decernunꝶ. Sequitur.

[Aliud est dānare: aliud affligere.]

¶ S. Qꝛ ad amorem suum nōnullos deus et corpore et spiritu trahit / vt nihil caro / nihil mens de exterioribus appetat.

E

¶ Quē cōstituit aliū super terram: aut quē posuit super orbē quē fabricatus est? Ut videlicet subaudias / nullum. Per se quippe mundū regit / quem per se condidit: nec eget alienis adiutorijs ad regendū / qui nō eguit ad faciēdū. Sed hec idcirco colliguꝶ / vt liquido indicet: qꝛ oīpotens deus si per semetipsum regere non negligit quod creauit: qd̄ bene creauit / vtiqꝫ bene regit: qꝛ quod pie condidit / impie non disponit: et qui necdum facta curauit vt essent / que sunt facta non deserit. Quia ergo pñs est in regimine / qui auctor extitit in creatione: ideo curā nostri non preterit. Unde et apte subiungit. Si direxerit ad eum cor suū: spiritum illius ⁊ flatum ad se trahet. Curuū cor est / cum ima appetit: dirigiꝶ / cum ad superna subleuaꝶ. Si ergo homo cor suum ad dominū dirigat: spiritum et flatum illius dñs ad se trahit. Spiritū videlicet pro internis cogitationibꝰ: flatum vero qui per corpꝰ trahituꝶ / pro externis actionibus ponit. Deo ergo spiritum hominis et flatū ad se trahere est / ad cōuersionem sui desiderij ⁊ interiora nostra et exteriora cōmutare: vt nihil iam menti exterius libeat / nihil caro inferius vel si appetit adipisci conetur: sed omne qd̄ homo est / ad eum videlicet a quo est et interiꝰ desiderādo ferueat: ⁊ exterius se edomando constringat. Unde et apte subiungit.

[Dñs ꝑ se mundū regit quē ꝑ se ꝑdidit.] [Deo spiritū hoīs et flatum ad se trahere quid sit. Oīne qd̄ hō est: ad eum a quo est referendum est.]

¶ S. Qꝛ sancti spiritu humilitatis tacti / in nulla voluptate obediūt carni: ⁊ hic moriēdo mūdo / vitiorū appetitꝰ in ꝯsideratione dissolutionis sue in cinerē redigunt.

¶ Deficiet oīs caro simul: ⁊ homo ī cinerē reuertetur. Simul eñ oīs caro deficit / q̄ iā nullis suis motibus seruit: quia presidens spiritus cuncta eius fluxa restrigit: et quodā districtionis sue gladio omne quod in illa male viuebat interficit. Hoc nimirum discipline gladio semetipsum hieremias interfecerat / cum dicebat: Postq̄ cōuertisti me / egi penitentiam: et postq̄ ostendisti mihi / ꝑcussi femur meū. Quid eñ in femore nisi voluptas carnis accipitur? Et quid est qd̄ ait: Postq̄ ostendisti mihi / ꝑcussi femur meum: nisi q̄ postq̄ supna spiritaliter vidit: omne qd̄ in se inferiꝰ carnaliter viuebat extinxit: vt quanto magis summa patescerent / tāto amplius ima que tenuerat non liberēt. Nā quāto incipit quisqꝫ superius viuere / tanto et inchoat inferius interire. Juxta affectū nāqꝫ carnalis operatiōis / omnis caro Pauli simul interierat / cum dicebat. Uiuo autem iam non ego: viuit vero in me christus. Capitulum. xxvij.

[Hiere. xxxj.]

[Quāto quis incipit q̄sqꝫ supiꝰ viuere: tanto ī choat inferius interire.]

BEne etiam heliu hoc loco subdidit: Et homo ī cinerem reuertetur. Jn peccato eñ quisqꝫ positus / mortalitatis sue obliuiscitur: et terram se esse nō meminit: dū adhuc per superbiam inflatur. Post conuersionis vero sue gratiam / cum humilitatis spū tāgitur: quid esse se aliud q̄ cinerem recordaꝶ? Jā in cinerem dauid reuersus fuerat / cum dicebat. Memento domine q̄ puluis sumus. Abraam in cinerem reuersus fuerat / dicens. Loquar ad dñm meum / cum sim puluis et cinis? Et si viuentē carnē necdū in terra mors soluerat / hoc tñ apud se erāt qd̄ se futuros absqꝫ dubitatiōe preuidebant. Hinc als dicit: Auferes spiritū eorū et deficient:

[Psal. cij.] [Gen. xviij.]

G et in puluerem suũ reuertent. Qui autẽ eorum spũs / nisi spũs supbie nolat? Tollat ergo spũs eorum et deficiant: id est subducto supbie spũ / nihil se esse cognoscant. Et reuertantur in puluerẽ. i. humilient ex infirma conditione. Propter hunc puluerem (ad cuius memoriã q̃ semetipsos cõsiderant reuocant) per sapientiã dicitur: Justi fulgebũt: et sicut scintille in arũdineto discurrent. Sancti eñ viri dum peccatoribus permiscentur: eos exẽplorũ suoꝝ igne succẽdũt: atq; per omne quod nitent / in cinerem redeunt: qꝛ pietatis flãma cõsumpti / dũ infirmitatẽ conditionis sue cõspiciunt / nihil aliud q̃ fauillã se esse cognoscũt: vt a supbie sue duritia resoluti / per penitentiam dicãt id qđ supra protulimus: Memento dñe quia puluis sumus. Bñ ergo dicit: qꝛ cum ad se spm̃ hominis dñs trahit: deficiet oĩs caro simul: et homo in cinerẽ reuertetur. Hec heliu et vera sunt et magna que dicit: sed quia male mox ex eo quod bene sensit intumuit: verbis sequentibꝰ pdit dicens. Si habes ergo intellectũ / audi quod dicit: et ausculta vocem eloquij mei.

Sap. iij.

ℭ S. De superbia vbi nasci intelligitur / eradicãda est: qꝛ difficile inueterata deprehenditur. Capitulum. xxviij.

Habent hoc propriũ omnes arrogantes: vt cum fortasse acutũ aliquid sentiũt / inde mox ad vitium elationis erũpant: sensusq; omniũ in sui comparatione despiciant / seq; in suo iudicio aliorum meritis anteponãt. Quibus contingit miseris / vt plus vidẽdo tenebrescant: quia dum subtilia attendunt / semetipsos intueri nesciunt: et quo intelligentiam acutius percipiunt / eo per superbiam deterius cadunt. Qui bene quidem subtilia conspicerent: si in eo qđ pferunt se viderent. Supius nãq; heliu dixerat: Si habes quod loquaris / responde mihi. Loquere: volo ei te apparere iustum. Nũc autem ait. Si habes intellectum / audi quod dicitur. Ecce quomodo paulisper elatio per verborum incrementa pficit. Superius dubitauit si possit beatus iob proferre qđ iustũ est: nũc vero discutit / si hoc qđ dicit / saltem possit audire. Ibi dixit. Si habes quod loquaris / respõde mihi: ac si diceret: dic aliquid / si tamẽ dignꝰ poteris esse q̃ dicas. Hic autẽ ait: si habes intellectum / audi qđ dicitur. Ac si aperte dicat / audi me / si tamen dignus poteris esse q̃ audias. Isti sunt quotidiani defectus qui in cordibꝰ reproborũ fiunt: quibus indesinenter ad deteriora descẽdũt: qꝛ dum minora incaute negligũt: ad maiora pniciose prũpunt. Jam et hoc de supbia fuerat: q beatum Job id quod iustum est / loqui posse dubitabat. Sed dum hanc i semetipso considerare negligit / ad nequiora peruenit: vt nõ solũ posse ab eo dici quod iustum est dubitet / sed etiã dicẽtẽ se iusta ab eo intelligi posse desperet. Unde vitiũ supbie ab ipsa mox radice secandũ est: vt cũ latenter oritur / tunc vigilanter abscindatur: ne prouectu vigeat / ne vsu roboret. Difficile eñ in se quisq; inueteratã supbiam deprehendit: qꝛ nimirũ hoc vitiũ q̃to magis patimur / tãto minus videmus. Sic quippe in mente supbia / sicut in oculis caligo generat. Quo se hec latius dilatat: eo vehementius lumen angustat. Paulisper ergo elatio in precordijs crescit: et cum se vastiꝰ extẽderit / oppresse mẽtis oculũ funditus claudit: vt captiuus animꝰ typũ elationis et pati possit: et tñ id quod patit / videre nõ possit. Sꝫ qꝛ arrogãtes viri aliqñ (vt diximus) recta non recte sentiũt / et bona inuenire nouerũt: sed hec bene proferre contemnũt: heliu post elationis typũ quo dixerat: Si habes intellectũ audi qđ di: subdit dicens. Capitulum. xxix.

Jo

Quotidiani defectꝰ reproboꝝ.

Remediũ cõtra supbiam.

J

Q̃to vitiũ supbie magis patimur: tanto minꝰ videmus.

Nunquid qui non amat iudiciũ / sanari potest? Quomodo tu eũ qui iustus est / intantũ condẽnas? Bonã quidẽ sniam ptulit: sed btõ Job pferenda non fuit. In omne eñ qđ dicit: summopere intuẽdũ est quid dicat / cui dicat / qñ dicatur / quõ dicatur. Heliu aũt attẽdit qđ diceret: sed cui diceret non attẽdit. Beatus quippe iob amabat iudiciũ: qꝛ causas suas cum dño pẽsare subtiliter nouerat. Nec cõdẽnauerat eum qui iustus est: sed cur sine peccato pcussus fuerat / in dolore positꝰ cum humilitate requirebat. Amat iudiciũ quisq̃s vias suas subtiliter discutit: et secretarium cordis ingressus / q̃d dñs ipsi tribuat / quid ipse domino debeat pensat. Quod beatꝰ iob quomodo non fecerat / q̃ tã crebra sacrificia in expiatione filiorũ etiã pro cogitationibus offerebat? Quia ergo heliu dixit: q is qui iudiciũ non amat / sanari nõ possit: arguens beatũ Job q iudiciũ non amaret: et qꝛ eũ qui iustus est cõdẽnasset: illico eiusdem iusti id est domini iustitiã subdit dicens.

In oĩ qđ dr intuendũ est / q̃d cui / quando / quõ dicatur.

Quis amet iudiciũ.

R

ℭ S. Qꝛ ex imitatione diaboli apostasie culpam incurrunt / qui honoꝝ sui gloria letãtes / preesse hominibꝰ potestate et dñatione delectantur.

ℭ Qui dicit regi apostata: qui vocat duces impios.] Sepe nouimus q plerĩq; qui presunt / inordinatum sibi metum a subditis exigunt: et non tam propter dñm / q̃ p domino venerari volunt. Intꝰ enim se tumore cordis extollunt: cunctosq; subditos in sui comparatiõe despiciunt: nec condescendendo consulunt / sed dominando pmunt: qꝛ videlicet alta cogitatione se erigunt: et equales se illis q̃bus eos preesse cõtigit / non agnoscũt. Cõtra hunc tumorẽ per ecclesiasticum librũ dicit: Ducẽ te cõstituerũt: noli extolli: sed esto in illis quasi vnus ex illis. Hunc tumorem dñs per prophetam in pastoribus increpans / ait. Uos autẽ cũ austeritate impabatis eis / et cum potentia. Ipsa eñ bona que subditis dicunt: dominãdo potius q̃ ꝯsulendo proferũt: qꝛ videlicet quicq̃ eis quasi ex equo dicere / semetipsos existimant deiecisse. Singularitate eñ gaudent culminis / et nõ equalitate cõditiõis. Sed quia hec tumẽtia corda rectorũ subtiliter dñs pensat: bene cõtra eos dicitur. Qui dicit regi / apostata. Unusquisq; eñ superbus rector totiens ad culpã apostasie dilabit: quotiens preesse hominibus delectatus / honoris sui singularitate letatur. Sub quo enim sit nõ considerat: et q equalibus quasi non sit equalis exultat. Unde autẽ hec vitiorũ radix pullulat in corde regentium / nisi ex imitatione illius qui despectis angelorũ societatibꝰ dixit: Ascendã super altitudinẽ nubiũ / et similis ero altissimo? Quia ergo vnusquisq; rector quotiens extollitur in eo q ceteros regit / totiens per lapsum supbie a summi rectoris seruitio separatur: et cũ equales sibi subditos despicit: eius super se dominiũ sub quo oẽs equales sunt non agnoscit: recte dicitur. Qui dicit regi / apostata. Capitulum. xxx.

Eccl. xxxij.

Eze. xxxiiij.

L

Esa. xiiij.

Cõtra superbos rectores.

Quia vero cũ dominãdo psunt: exẽplo sue supbie subditos ad impietatem trahũt: apte subiungitur.

ℭ S. Qꝛ impij duces sint qui verbo et exemplo ducatũ prebent erroris.

ℭ Qui vocat duces impios.] Ad viam nãq; pietatis ducerent / si subditorum oculis / humilitatis exempla monstrarent. Dux autem est impius qui a tramite veritatis exorbitat: et dum ipse in preceps ruit / ad abrupta sequentes inuitat. Dux est impius qui per tumoris exemplum viam ostẽdit erroris. Paulus dux impius eẽ metuebat / cũ potestatꝭ sue celsitudinẽ reprimebat dicẽs. Nec querẽtes ab hominibus gloriam / neq; a vobis / neq; ab alijs: cũ possimus oneri esse vt christi apostoli / sed facti sumus i medio vestrum paruuli. Paruulus in medio eoꝝ factꝰ fuerat: qꝛ timebat ne si inter discipulos honorẽ sue celsitudinis vendicaret / exempla elationis ostenderet. Timebat nimirum ne dum ipse sibi potestatem pastoralis potentie quereret: grex subditus per abrupta sequeretur: et ad ipietatẽ sequentes duceret / qui pietatis officiũ suscepisset. Unde necesse est vt is qui preest / q̃ exẽpla subditis pbeat / solerter attẽdat: et tãtis se sciat viuere / q̃tis pesse: ac vigilanter inspiciat / ne in eo q prelatus est intumescat: ne iura debite potestatis immoderatius exigat: ne discipline ius mutetur i rigorẽ superbie: et vnde a peruersitate subditos restringere poterat: inde magis iuuẽtiũ corda puertat: ne (vt dictũ est) ipietatis dux per officiũ pietatis existat. Nõ autẽ debet hominũ ducatũ suscipere / q̃ nescit homines bene viuendo preire: ne qui ad hoc eligitur vt aliorũ culpas corrigat / quod resecare debuit / ipse cõmittat. Hincinde ergo se qui presunt circũspiciant: vt sibi et subditis viuant: vt bonũ qđ faciunt / et intra sinum mentis abscondant: et tamen ex eo ad profectum sequentium exempla recte operationis impertiãt. vt subditoꝝ animaduertẽtes culpas corrigant: nec tamen p vim eiusdem animaduersionis intumescant. vt quedam leniter correpta tolerent: nec tamen discipline vincula eadem leuitate dissoluant. vt quedam tolerando dissimulent: nec tamen ea crescere dissimulando pmittãt. Laboriosa sũt ista: et nisi diuina gratia fulciat / ad custodiendum difficilia. Recte vero de aduentu districti iudicis per sapiẽtie librũ dicit. Horrende et cito apparebit: quoniã iudiciũ durissimũ his qui presunt fiet. Quia ergo plerũq; per po

i. Thessa. ij.

M

Sap. vj.

A

testatem regiminis ad culpam prorũpitur elationis: atq apud districtum iudicem ipsa elatio impietas estimatur: bene de dño per beliu dicitur: Qui vocat duces impios. De ipso quippe ducatu dũ superbiunt: exemplo suo subditos ad impietatem trahũt. Unde magnopere curandũ est vt qui regendis hominib⁹ pferk: apud se intra secretarũ mentis in cathedra presideat hũilitatis. Cũq iudicii ei a ceteris foris assistik: vigilanti oculo incessanter aspiciat: cui quandoq iudici ipse de his iudicandus assistat: vt q̃to nunc ante eum quẽ nõ videt sollicitius trepidat: tanto eum cum viderit securior cernat.

¶ S. Q rectores ecclie sollicite cogitare oportet qm̃ de animabus eorum qui sibi commissi sunt / in iudicio reddent rationem.

¶ Penset ergo qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tãtũmodo anima fortassevix sufficit: q quot regẽdis subditis preest / reddende apud eum ratiõis tempore (vt ita dicam) tot solus animas habet. Que nimirũ cogitatio si assidue mentẽ excoquit / omnẽ supbie tumorem pmit. Et rector prouidus tãto iam neq rex apostata / neq dux impi⁹ vocabik / q̃to ei cogitatiõe sollicita potestas que accepta est / non honor / sed onus estimatur. Nam cui

B

esse nunc iudicem libet: huic videre tunc iudicẽ nõ libet. Numerari eñ culpe nequeunt: que habende potestatis amore perpetrank. Tũc solũ vero potestas bene geritur: cum non amando / sed timẽdo retinek. Que vt ministrari recte valeat: oportet primum vt hanc non cupiditas / sed necessitas imponat. Precepta autem nec pro formidine debent deseri / nec ex libidine amplecti: ne aut peius quis quasi ex humilitate superbiat / si diuine dispẽsationis ordinem fugiendo contẽnat: aut eo iugum superni rectoris abijciat: quo eum super ceteros priuatum regimen delectat. Potestas ergo cum percipitur: non ex libidine amãda est / sed ex longanimitate toleranda: vt inde tũc ad iudicium salubriter leuis sit / vnde nunc ad ministeriũ patienter grauis innotescit.

¶ Finit liber vicesimusquartus moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur liber Moralis expositionis sancti Gregorij Vicesimusquintus: continuãs capitulum Tricesimũquartum tex⁹ beati Job.

Capitulum primum

C

IPsa humane cõditionis qualitas idicat: q̃ longe rebus ceteris prestat. Nam collata homini ratio asserit q̃: tum oĩa que vel vita vel sensu vl' ratione carent / natura rationalis antecedit. Et tamen quia ab internis atq inuisibilibus oculos claudimus / et visibilib⁹ pascimus: plerũq hominem non ex eo quod ipse est / sed ex his q̃ circa ipsum sunt veneramur. Cũq non intuemur quid ipse sit: sed quid possit / in acceptione psonarum / nõ ex personis: sed ex rebus adiacentibus ducimur. Sicq fit: vt is quoq apud nos intus in despectionem veniat / q̃ foris honoratur: quia dum pro his q̃ circa illum sunt honorabilis habek / rebus suis in examine nostro postponitur. Sed omnipotens deus vitam hominum ex sola qualitate interrogat meritorũ: et sepe inde plus punit: vnde huic maiora ad ministerium contulit: veritate attestante

Luc. xij.

q̃ ait. Cui multũ datũ est / multum; queretur ab eo. Unde bene nunc per Heliu dicitur.

¶ S. Q personã hominis deus non accipiat: et oppressores pauperum in tremendo iudicio non agnoscat.

¶ Qui non accipit psonã principũ: nec cognouit tyrannũ / cum disceptaret cõtra pauperẽ. Potest autem p principem vel tyrãnũ quisq supbus intelligi: per pauperẽ vero humilis designari. Tyrannum ergo disceptantem contra pauperem non cognoscit: q supbos oẽs vitam nunc humiliũ deprimentes / in iudicio nescire se perhibet / di-

Lu. xiij.

cens: Nescio vos vnde sitis. Et q sic potenter cum vult destruit: sicut cum voluit potenter creauit: apte ratiocinando subiungitur.

¶ S. Q subita et impremeditata mors incuruatos et huius mundi amore captos rapiat.

¶ Opus enim manuũ ei⁹ sunt vniuersi.] Atq mox subditur. [Subito morientur: et in media nocte curuabuntur populi / et pertransibunt. Q libet sero de hac vita tollantur iniqui: subito et repente tollũtur: quia finem suũ cogitando preuidere nesciunt. Subitũ est hoi qd̃ ante cogitare nõ potuit. Subito diues ille raptus ẽ qui horrea que preparabat deseruit: et inferni locũ quẽ non preuidebat inuenit. Ad aliũ exercebat animã per cogitationem: sed ad aliũ emisit per sententiam. Aliud dum viueret cõtemplatus est: aliud dum moreretur expertus. Reliquit eñ diu tractata tẽporalia: et inopinata inuenit eterna. Unde et ppter hanc ignorantiã cecitatĳ sue bene per diuinã sentẽtiã dicik: Hac nocte repetũt animã tuã a te. In nocte quippe ablata est / q̃ in obscuritate ẽ cordis emissa. In nocte ablata est: q̃ considerationis lucem habere noluit / vt quod poterat pati preuideret. Unde bene discipulis futura cogitantibus / Paul⁹ apostolus dicit. Uos autẽ fratres nõ estis in tenebris: vt vos dies illa tãq fur comprehendat. Uos filij lucis estis et filij diei. non sum⁹ noctis neq tenebrarum. Dies ei exitus tanq̃ fur ĩ nocte ita comprehendit / quando stultorum animas futura nõ puidentes eijcit. Unde hic quoq apte subiungitur. [Et in media nocte curuabuntur populi / et pertransibunt.] In media eñ nocte curuati ptranseunt: qui obscuritate sue negligẽtie humiliati rapiunk. Tunc curuabunk p sniam iudicis / qui nũc curuari negligunt per humilitatem cordis. Electi aũt ne inuiti curuenk in morte / sponte curuãtur in humilitate. Unde sancte ecclesie de conuersa prole persecutorum dicitur. Uenient ad te curui filij eorum: qui humiliauerunt te. Et bene de morientibus populis nõ ait: trãsibũt / sed pertrãsibunt: quia etiã viuendo tẽporaliter quotidie ad finem tendimus: et psentẽ vitã / quasi q̃dam viam subigendo transim⁹. Hoc ipm ei morituros viuere / quasi ad mortẽ ire est. Et quot dies vite pagim⁹: quasi in itinere ad locum ppositum tot passib⁹ ppinquamus. Ipsa quippe augmẽta / detrimenta sunt tẽporũ: q vite nostre spatia q̃ta esse ceperint / incipiunt iam tanta non esse.

Subito et repẽte tollũk iniqui.

Luc. xij.

j. Thes. v.

E

Psal. lxxxv.

Capitulum. ij.

PRimus vero homo ita conditus fuit / vt manente illo / decederent tẽpora: nec cũ tẽporibus ipse transiret. Stabat eni momentis decurrentibus: q nequaq ad vite terminũ p dierũ incremẽta tendebat. Stabat tãto robustius / q̃to semper stanti ardentius inherebat. At vbi vetitũ contigit: mox offenso creatore cepit ire cum tempore. Statu videlicet immortalitatĳ amisso: cursus eum mortalitatĳ absorbuit. Et dum iuuẽtute ad senium / senio traheretur ad mortem: transeundo didicit / stando quid fuit. Cuius nos quia de propagine nascimur / radicis amaritudinem quasi ĩ virgulto retinemus. Nam quia ex illo originem ducimus: eius cursum nascendo sortimur: vt eo ipso quotidiano momento quo viuimus / incessanter a vita transeamus: et viuendi nobĳ spatium vnde crescere creditur / inde decrescat. Quia ergo ad summam moriendi quotidie tendimus per incrementa viuendi: bene de morientibus nequaq transibunt dicitur / sed pertransibunt: quia transeunt etiam dum viuunt: sed pertranseunt dum moriuntur. Sequitur.

¶ S. Q dũ patientia dei peccatores ad penitẽtiã expectat / ipsi cõtẽnentes et rapientis diaboli non vident manum: et violentia malitie violenter trahuntur ĩ gehẽnã.

¶ Et auferent violentum absq manu.] Subaudis diuina iudicia. Absq manu vero auferent eum qui manu violẽtus fuit. Absq manu auferent: quia videlicet subito extra vrgente inuisibiliter rapitur / qui visibiliter rapiebat. Uidit ipse quos rapuit: sed quis illum in morte rapiat non videt. Absq manu ergo violẽtus aufertur: quia et raptorem suum non intuetur / et tamẽ ducitur. Quem tanto sequitur districtior sñia / q̃to peccanti ei magna est patientia prerogata: quia diuina seueritas eo iniquũ acri⁹ punit / quo diutius ptulit. Sepe ẽo euenit: vt dũ pctõres superna clemẽtia expectat / ĩ maiorẽ cordis cecitatẽ psiliãt. Unde scriptum est: An ignoras / quia benignitas dei ad penitẽtiam te adducit? Tu autem sm duritiã tuã et cor impenitẽs / thesaurisas tibi irã ĩ die ire et reuelationis iusti iudicij dei. Et ecce dũ violent⁹ q̃sq quos valuerit rapit: dũ inualidos opprimit / et dũ diu omne qd̃ nequiter concupiscit exercet: q nõ subito percutitur / sed eius ĩ finem pena differtur: nequissima ei⁹ actio a deo videri non

F

Uiuendi spatiũ vñ crescere credik / decrescit.

Differenter transitur et pertransitur.

Inuisibiliter rapik qui visibiliter rapiebat.

Diuina securitas eo acrius iniquum punit q̃ diutius ptulit.

G

creditur. Unde apte postq̃ eius narrauit interitum: ilico
de dño adiūgit dicens. Oculi eni eius sup vias hoim / et
omnes gressus eorū cōsiderat. Tūc eni nequaq̃ conside-
rare credebat: qñ violēt⁹ iste oē malū qd poterat inulte
ppetrabat. Estimabat de⁹ iniuste acta non cernere: quia
differebat iuste dānare: et magna ei⁹ patiētie qsi quedam
negligentia putabat. Iniquus quoq̃ ipse totiens se i pec
catis suis non videri se a deo credidit: quotiēs iulte pec
cauit. Cui per quendā sapientē dicit: Ne dicas / peccaui:
et quid accidit mihi triste? Emēdare non vult nequitiā /
pro qua dignā nō ptulit penam. Qui quo pie expectatus
est: eo est ad peccandū nequiter īstigatus / et patientie su-
perne lōganimitatem despiciens: vnde corrigere culpam
suam debuit / inde cumulauit: sicut per eūdē iob dicitur.
Dedit ei de⁹ locū penitētie: et ille abutit eo in supbiā. Se-
pe etiā qz penā quā meret repente nō suscipit: hoc ipsum
deo non estimat displicere quod facit.

Eccli.v.

Capitulum.iij.

Et itaq̃ nunc / et ad quaslibet blasphemias psu
mēdo prorūpat. Voluptatū suaꝝ neq̄tias im-
pleat: aliena rapiat / innocētium oppressione sa
tiet. Et quia necdū pcutit: vias suas a dño aut non vide
ri estimet / aut (quod peius est) approbari. Veniet profe-
cto / veniet eterna et repentina percussio: et tūc cognoscet
a deo cuncta conspici: qñ se improuiso exitu viderit pro
cunctorū retributione dānari. Tunc in pena sua oculos
aperiet / quos diu tenuit clausos in culpa. Tūc cōsiderasse
se omnia verū iudicē sentiet: qñ malorū suorū meritū iā
euadere sentiendo non possit. Iniquus ergo qui diu ex-
pectatus est / idcirco est repente sublatus: quia oculi dñi
super vias hominū: et omnes gressus eorum considerat.
Ac si diceret: qz ea que diu patienter cōspicit / qñq̃ inulta
non deserit. Nam ecce subito violentum rapuit: et mala
eius que expectando ptulit / inaduertēdo resecauit. Ne-
mo igitur dicat humana facta deū nō cernere: cū liquum
quēpiam iniquitates suas libere pspicit cumulare. Su-
bito eni tollit / qui diu tolerabat. Gressus vero hominum
vocat vel singulas operationes qbus innitimur: vel al-
ternantes motus intime cogitationis: quib⁹ qsi passibus
vel longe a dño recedim⁹: vel pie dño propinquam⁹. Ad
deum enim qsi tot gressibus mens accedit / quot bonis
motib⁹ proficit. Et rursum tot gressibus longe fit / quot
malis cogitationibus decrescit. Unde plerūq̃ contingit
vt necdū pcedat in opere motus mentis: et tñ pfecta iam
culpa sit ex ipso reatu cogitationis: sicut scriptū est: Ma-
nus in manu non erit innocens malus. Manus enim ma
nui iūgi solet / quādo quiescit in ocio: et nullus cā vsus la
boris exercet. Manus ergo in manu nō erit innocens ma
lus. Ac si diceret. Et cum manus cessat ab iniquo opere:
malus tamen non est innocens per cogitationem. Qz er-
go nouimus q districte oia nō solum facta / sed saltem co
gitata pensentur: qd faciem⁹ de incessu mali operis: si sic
subtiliter de⁹ iudicat gressus cordis? Ecce occulta men
tis nostre itinera null⁹ hominum videt: et tamen ante dei
oculos tot gressus ponimus quot affectus mouemus.

Veniet eterna et repentina pcussio: et tūc cognoscet a deo cuncta cōspici. etc.

Subito tollitur q diu tolerabatur.

H

Prover.xj.

Capitulum.iiij.

Totiens ante illū labimur: quo-
tiens a recto itinere infirme cogitationis pe-
de claudicam⁹. Nisi eni in cōspectu ei⁹ iste as-
siduus nostrarū mentiū lapsus icresceret: per prophetā
scz non clamaret. Auferte malū cogitationū vestrarū ab
oculis meis. Hec nimirū dicēs / vim coopertē nostre ma
litie quasi ferre se non posse testatur. Que cooperta illi ee
non potest: quia videlicet importune eius cōspectui inge
ritur / quicqd a nobis illicitū occulte cogitat. Oia enim
sicut scriptum est: nuda et aperta sunt oculis eius. Unde
hic quoq̃ apte subiungitur.

Esaie.j.

Heb.iiij.

C S. Qz nihil deus ignorat / nihil obliuiscitur / vt ab ei⁹
iudicio aliquis possit abscondi.

C Non sunt tenebre et non est vmbra mortis: vt abscon-
dant ibi qui operant iniquitatem. Quid p tenebras / nisi
ignorantiam: et quid per vmbram mortis / nisi obliuionē
studuit designare? De quorūdam quippe ignorantia di-
citur: Tenebris obscuratum habentes intellectum. Et
rursum de obliuione que in morte contingit / scriptū est:
In illa die peribūt omnes cogitationes eoꝝ. Quia ergo
per mortē fundit⁹ obliuioni tradit quicquid viuēdo co-
gitat: qsi qdā vmbra mortis obliuio ē. Sicē eni agit mors
interueniēs non esse qd fuit i vita: ita interueniens agit ob-
liuio non esse quod fuit in memoria. Recte itaq̃ vmbra
eius dicitur: quia velut de ipsa exprimit / dum vim illius
sopiēdo sensus imitat. De⁹ autem qz mala hominum nec
cogitata ignorat / nec perpetrata obliuiscit / nisi ab eius
oculis penitendo deleant: cōgrue dictū est: Nō sunt tene
bre: et non est vmbra mortis: vt abscondantur ibi qui ope-
rant iniquitatem. Ac si diceret. Idcirco eius iudicio nul
lus absconditur: quia nullatenus pōt aut non videre qd
facimus: aut obliuisci quod videt. Quis intelligi tene-
bre vel vmbra mortis etiam aliter possunt. Omnis nāq̃
imutatio velut quedam mortis imitatio est. Id enim qd
mutat / quasi ab eo quod erat interficit: vt desinat esse qd
fuit / et incipiat esse quod non fuit. Lumē igitur verum /
creator videlicet noster: quia nulla mutabilitatis vicissi-
tudine tenebrescit / nullis nature sue defectib⁹ obumbra-
tur: sed eius esse sine mutabilitate fulgere est: tenebre vel
vmbra mortis dicit ei non inesse. Unde als scriptum est.
Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obū-
bratio. Et vnde rursus Paulus apostolus dicit: Qui so
lus habet immortalitatem: et lucem habitat inaccessibi-
lem.

Ephe.iiij.

Ps.cxlv.

K

Jaco.j.

j.Timo.vj

Capitulum.v.

Sed cum cuncti nouerim⁹ q et hūana aīa et an-
gelici spiritus sint immortales instituti: cur ab
apostolo solus de⁹ imortalitatē habere phibe-
tur / nisi qz sol⁹ de⁹ vere non morit / q sol⁹ nūq̃ mutat? Hu
mana quippe aīa i lapsum non caderet / si mutabilis non
fuisset: que a paradisi quoq̃ gaudijs expulsa / si mutabi-
lis nō esset / ad vitam nunq̃ rediret. In hoc ipso vero q
ad vitam redire nitit: defectus suos cogit alternante sem
per mutabilitate tolerare. Quia ergo ex nihilo est condi
ta / ex se nihilominus infra se tendit / nisi ad boni deside-
rij statū artificis sui manu teneat. Ex eo itaq̃ q creatu-
ra est / deorsum ire habet. Virtute nāq̃ ppria in preceps
posse se ire considerat: sed ad creatorem sui amoris ma-
nu se retinet / ne cadat: quousq̃ ad immutabilitatem trās-
eat: et eo vere immortaliter / quo imutabiliter viuat. Ipsi
quoq̃ angelici spiritus mutabiles ex natura sunt condi-
ti: quatenus aut sua sponte caderent / aut ex arbitrio sta-
rent. Sed quia humiliter elegerunt ei inherere o quo cre
ati sunt: hanc ipsam in se mutabilitatem suā stādi iā imu
tabilitate vicerunt: vt hoc ipsum merito transcenderent /
qd nature sue ordine mutabilitati subesse potuissent. Qz
ergo soli⁹ diuine nature est vmbras ignorātie mutabilita
tisq̃ non pati / dicatur recte. Non sunt tenebre: et non est
vmbra mortis vt abscondantur ibi qui operantur iniqui-
tatem.

L

Capitulum.vj.

Ux eni eterna q deus est: qñto imutabiliter ful
get / tanto penetrabiliter videt: et neq̃ occulta
nescit / qz cūcta penetrat: neq̃ penetrata obli-
uiscit / qz incōmutabilis durat. Proinde quotiens indi-
gnū aliquid corde concipimus / totiens in luce peccam⁹:
quia ipsa nobis et non sibi presentibus presto est: et puer
se gradientes in ipsam impingimus / a qua per meritum
longe sumus. Cum vero nos videri non credimus: in sole
clausos oculos tenemus. Illi videlicet a nobis abscondi
mus / non nos illi. Nunc ergo dum possumus / a cōspectu
eterni iudicis et male cogitata / et peius perpetrata deleā
mus: reuocemus ante oculos cordis quicquid peruerse
egimus per nequitiam presumptionis. Nihil sibi nostra
blandiat infirmitas: atq̃ in his que recolit / semetipsam
delicate nō palpet: sed qñto sibi mali sit conscia / tanto in
se benignius sit seuera: pponat contra se futurū iudiciū:
et queq̃ in se sentit districte feriendā per diuinam iudicis /
hec in se pie feriat p penitentiam conuersionis. Uñ apte
postq̃ violenti huius pena descripta est: sequitur.

M

Cū videri nos non credim⁹: i sole clausos ocl'os tenemus.

Proponēdum contra se futurū iudicium.

C S. Qz nemo post mortem ad illud iudicium reduci
possit: de quo apostol⁹ ait: Si nosmetipsos iudicarem⁹ /
non vtiq̃ iudicaremur.

C Neq̃ eni vltra i hoīs potestate est: vt veniat ad deum
in iudicium. Uersus iste tāto maiore disputatione indi-
get / qñto hoc quod dicit si negligitur acri⁹ dolet. Hic ni-
mirū non illud iudicium designatur quod per eternā re
tributionē punit / sed quod mente cōceptū p cōuersionem
diluit. Ad illud quippe venire non desiderat / quisqs se p
illud dānari formidat. Dum ergo dicit: Neq̃ eni vltra i
hominis potestate est / vt veniat ad deū in iudiciū: profe-
cto ostendit ee quoddā iudiciū qd qñq̃ etiā a dānatis
ac reprobis desideretur. Et quod est illud: nisi hoc de q

A
i.Cor.xi. Esaie.lix. Psalm. xcviij. Job xxxv. Corã dño iudicari qs dicat.

Paulus apl̃s dicit: Si nosmetipsos diiudicaremus: non vtiq; iudicaremur. et de quo per pphetam dicitur: Non est iudicium in gressib⁹ eoꝝ. et de quo Dauid ait. Honor regis iudicium diligit. vt vez qui iam deũ honorat ex fide/sollicite iudicet qd ei debeat in operatione. Unde rursum scriptũ est: Judicare corã dño/ ꝛ expecta eũ. Corã dño scz iudicat/qui corde dñm cõspicit: ꝛ act⁹ suos sub eius presentia sollicita inquisitione discernit. Quẽ tãto quis securius expectat / q̃to quotidie vitam suam suspectus examinat. Qui eñ ad extremum ei⁹ iudicium venit: non iam coram illo/sed ab illo iudicatur. De hoc quoq; mẽtis iudicio obliuiscẽti aie per prophetam dñs dicit: Reduc me in memoriam: vt iudicemur simul. Narra si quid habes vt iustificeris.

Esa.xliij.

Unusq̃sq; causas suas apõ dominum/et causas domini ptra se sollicita inq̃sitione dz discutere ꝛc̃.

¶ S. Qꝫ in iudicio mẽtis nullum cause mysterium desit: vbi ꝛ conscietia accusat/et ratio iudicat.

¶ Debet enim vniuscuiusq; mens et causas suas apud dñm/et causas dñi contra se sollicita inquisitione discutere: debet caute pensare/vel que ab eo bona perceperit: vel que mala bonis illi⁹ peruerse viuendo responderit. Qđ electi quidem quotidie facere omnino nõ cessant. Unde bene Salomon ait: Cogitatiões iustoꝝ iudicia. Accedũt eñ ad secretariũ iudicis intra sinum cordis: considerãt q̃ districte q̃nq; feriat qui diu patiẽter expectat: metuũt in his que se egisse meminerũt: et puniũt flẽdo qđ perpetrasse se intelligũt: timẽt subtilia diuina iudicia/etiam de his que in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Uidẽt eñ videri diuinitus qđ ipi in se per humanitatem non vidẽt: cõspiciũt districtum iudicem: q̃ quo tardi⁹ venit/eo seueri⁹ pcutit: sanctoꝝ etiam patrum residere cõuẽtum cũ eo pariter cõtẽplãtur: eoꝝq; vel exẽpla vel dicta se cõtẽpsisse rephẽdũt: atq; in hoc secreto interioris iudicij ipsa mentis sue executione constricti penitẽdo feriũt/qđ superbiẽdo commiserũt. Ibi nãq; aduersum se quicq̃d se impugnat enumerãt: ibi ante oculos suos omne qđ defleãt coaceruãt: ibi quicquid p iram districti iudicis decerni possit intuentur: ibi tot patiũtur supplicia/quot pati timent: nec deest in hoc iudicio mente cõcepto omne ministerium qđ punire reos suos plenl⁹ debeat. Nam conscietia accusat/ratio iudicat/timor ligat/dolor excruciat. Qđ iudiciũ eo certius punit/quo interi⁹ seuit: q2 vez ab exteriorib⁹ non accedit. Unusq̃sq; eñ cũ causam hui⁹ examinis cõtra se aggredi ceperit: ipe est actor q̃ exhibet: ipe reus q̃ exhibet: odit se qualẽ fuisse se meminit: et ipe q̃ est/semetipm insequit illũ qui fuit: atq; ab ipso hoie aduersus semetipm fit q̃dã rixa i alo parturiẽs pacẽ cũ deo. Hãc cordis rixam dñs reqrebat/cũ per pphetã diceret: Attendi ꝛ auscultaui: nemo qđ bonũ est loquit: nul⁹ est q̃ agat pnĩam sup peccato suo/dicẽs: Quid feci? Ista cordis humani rixa placata est: cũ pphete suo de Achab rege semetipm reprehendente loqueretur dicẽs. Uidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliat⁹ est mei causa: non inducam malum in dieb⁹ ei⁹. Quia ẽgnũc in potestate est internum mẽtis nostre ptra nos subire iudicium: recognoscẽdo accusem⁹ nosmetipos: et quales fuimus penitẽdo torqueam⁹: non cessem⁹ dum licet iudicare qđ fecimus. audiamus caute qđ dr̃. Neq; eñ vltra in hoie potestate est: vt veniat ad deũ in iudicium. Reproboꝝ nãq; esse proprium solet: semp praua agere / et nunq̃ que egerint retractare. Omne eñ qđ faciũt/ceca mente pertranseũt: factũq; suum nisi cum puniti fuerint/non agnoscunt. At cõtra electoꝝ est actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte discutere: et omne qđ turbidum profluit ab intimis exsiccare.

Hiere.viij.
B
C
iij.Re. gũ.xxj.

Capitulum.vij.

Sicut eñ non sentimus quomodo crescũt mẽbra/ pficit corpus/mutatur species /nigredo capilloꝝ albescit in canis (hec quippe oĩa nobis nesciẽtib⁹ agitur in nobis) ita mens nostra per momẽta viuẽdi ipo curaꝝ vsu a semetipa pmutatur: et non agnoscimus/nisi vigilanti custodia ad interiora nr̃a residentes/ pfectus nostros quotidie defectusq; pensemus. Hoc ipm eñ in hac mortali vita cõsistere/quasi ad vetustatem ire est: et cũ indiscussa mens relinquit/in quodã senio torporis sopit: q2 sui negligẽs/et ppositum robur insensibiliter pdẽs/a forma prioris fortitudinis dũ nescit senescit. Uñ et per pphetam sub ephraim specie dr: Comederũt alieni robur ei⁹/et nesciuit: sed ꝛ cani effusi sunt i eo/et ipe ignorauit. Cum ẽo semetipsam querit: et subtiliter penitendo se discutit: ab ipsa hac vetustate sua lota lachrymis ꝛ merore incensa renouatur: et q̃ iam pene inueterata frixerat: per subministrata interni amoris studia nouum calet. Unde Paulus apostolus vsu mortalis vite veterascẽtes discipulos admonet/dicẽs. Renouamini spiritu mentis vestre.

Osee.vij.
D
Ephe.iiij

¶ S. Quid sit q per Moysen dicitur: Ignis in altari semper ardebit/quem sacerdos nutriet/subijciens mane ligna per singulos dies: et q patrum exempla ad formam bene viuendi multum nos adiuuent.

¶ Sed ad hec agenda valde exẽpla patrum ꝛ sacri eloquij pcepta nos adiuuãt. Si eñ sctõꝝ opera cõspicim⁹/ et diuinis iussionib⁹ aurẽ prebem⁹: alia nos cõtẽplata/ alia audita succẽdũt: et cor nostrũ torpore non constringitur/dum imitatione puocatur. Unde bene ad Moysen dr: Ignis in altari semp ardebit: quẽ nutriet sacerdos/subijciẽs mane ligna p singulos dies. Altare q̃ppe dei est cor nostrũ/in quo iubet ignis semp ardere: q2 necesse est ex illo ad dñm charitatis flãmam indesinenter ascẽdere. Cui p singulos dies sacerdos ligna subijciat/ ne extinguatur. Ois eñ xp̃i fide predit⁹: mẽbrum vtiq; sũmi sacerdotis effect⁹ est: sicut cũctis fidelib⁹ Petrus apl̃s dicit: Uos aũt gen⁹ electũ/regale sacerdotium. Et sicut Joãnes apl̃s dicit: Fecisti nos deo nostro regnum ꝛ sacerdotiũ. Sacerdos ẽ in altari ignẽ nutriẽs/ quotidie ligna subijciat. i. fidelis quisq; ne in eo charitatis flãma deficiat: in corde suo tam exẽpla precedẽtium q̃ sacre scripture testimonia cõgerere nõ desistat. Nam quasi quedam fomẽta igni dare. est in excitatione charitatis/ vel exẽpla patrum/vel precepta dñica ministrare. Quia eteñ interna nouitas nostra ipsa quotidie huius vite cõuersatione veterascit: ignis iste adhibitis lignis nutriẽd⁹ est: vt dum per vsum se nostre vetustatis extenuat: per patrum testimonia ꝛ exẽpla reuiuiscat. Et bene illic precipitur/vt mane ligna per dies singulos congregẽtur. Hec quippe non fiũt/nisi cũ nox cecitatis extinguitur. Uel certe q2 mane prima pars diei est: postpositis cogitationib⁹ vite presentis: hoc priori loco quisq; fidelium cogitet / vt qđ i se iam lãq; quasi deficit/quib⁹ valet nisib⁹ studium charitatis inflãmet. Ignis eñ iste in altari dñi. i. in corde nostro citi⁹ extinguitur: nisi solerter adhibitis exẽplis patrum ꝛ dñicis testimonijs reparetur. Bene aũt illic subiũgitur: Et imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificoꝝ. Nam q̃sq̃s in se ignem hũc charitatis accẽdit: semetipm vtiq; holocaustum desup imponit: q2 omne vitium qđ in se male viuebat exurit. Cũ eñ cogitationum suaꝝ interna psiderat: et vitã reprobã per immutationis gladiũ mactat: in ara se sui cordis imposuit/et igne charitatis incendit. De qua hostia pacificorum adipes redolẽt: q2 interna noue charitatis impinguatio pacem inter nos ꝛ deũ faciẽs/ odorem de nobis suauissimũ reddit. Quia ẽo eadẽ charitas i cordib⁹ electoꝝ inextinguibilis manet/apte illic subdit: Ignis est iste ppetu⁹: qui nũq; deficiet de altari. Nũq̃ pfecto de altari ignis iste deficit: q2 etiã post hãc vitam eoꝝ mentib⁹ feruor charitatis accrescit. Eterna quippe cõtẽplatione agit: vt oĩpotens deus quo magis visus fuerit/eo amplius diligatur.

Exemplo valde adiuuamur.
Leuit.vj.
E
j.Pet.ij.
F

Capl̃m.viij.

Quod aũt diuinis admonitionib⁹ et precedẽtium exẽplis adiuti/de hui⁹ vite pfũdo liberamur: bene etiã per pphetã Hieremiã in puteũ missum signatũ est: q̃ vt leuet ex puteo/funes ad eũ et pãni veteres deponũtur. Quid eñ funib⁹ nisi pcepta dñica figurãtur? Que q2 nos i mala operatione positos et cõuincũt ꝛ eripiũt/q̃si ligãt ꝛ trahũt/coarctãt ꝛ leuãt. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur incidatur: simul etiã pãni veteres deponũtur: q2 ne diuina precepta nos terreãt/antiquoꝝ patrũ nos exẽpla confortãt: et ex eoꝝ cõparatione facere nos posse presumimus/qđ ex nostra imbecillitate formidam⁹. Si ẽ leuari de hoc pfundo festinam⁹: ligemur funibus. i. preceptis dñicis astringamur. Intersint etiã pãni veteres: cũ qb⁹ meli⁹ teneantur funes. i. pcedẽtium cõfortemur exẽplis/ne infirmos nos ac timidos pcepta subtilia vulnerẽt dũ leuãt. Quasi q̃sdã pãnos veteres Paulus apl̃s subiungebat: cũ leuãdis discipulis pceptis suis spiritalib⁹ exẽpla veterũ cõmodaret/dicẽs. Justi ludibria ꝛ verbera experti: in

Hiere. xxxviij.
Heb.xj.

f

G Heb. xij. sup et vincula ⁊ carceres. Lapidati sunt/secti sunt/tentati sunt/in occisione gladij mortui sunt. Et paulopost. Habẽtes itaq; tãtã impositã nubem testiũ: deponentes omne põdus/et circũstãs nos pctm̃: per patiẽtiã curramus ad ppositum nobis certamen. Et iter. Heb. xiij. Memẽtote prepositoꝝ vestroꝝ: q̃ vobis locuti sunt verbũ dei. Quorum intuẽtes exitum cõuersationis/imitamini fidem. Superius vero dum spiritalia precepta loqueret/quasi funes miserat: postmodum vero memorãs exẽpla maioꝝ/quasi veteres pannos adhibebat. Excitati ergo tot vocibus preceptoꝝ/adiuti tot cõparationibus exẽploꝝ/ad corda nostra redeamus: discutiam⁹ omne qd̃ agimus: et quicq̃d in nobis diuine rectitudinis regulam offẽdit accusem⁹: vt apud districtũ iudicem ipa nos accusatio excuset. In hoc enim mẽtis nr̃e iudicio tãto citi⁹ absoluimur/q̃to nos districti⁹ reos tenem⁹. Nec ad hec agẽda perdẽda sunt tẽpora quib⁹ vacat: q2 ad hec agẽda post hui⁹ vite tẽpora non vacat. Vacue quippe non dicitur: Neq; enim vltra in hoĩs potestate est/vt veniat ad deum in iudicium. Idcirco nãq; memoramur quod tunc non possum⁹/ne nũc qd̃ possum⁹ negligam⁹. Sed ecce negocia occupãt: que nobis incessanter apposita/a cõsiderandis nobismetipsis mẽtis nostre oculũ declinãt. In istis nãq; visibilibus que intuetur cor nostrum/extra se spargitur: et quid de se intrinsecus agatur obliuiscitur/dũ extrinsecus occupatur. Diuina aũt vox terribilib⁹ sentẽtijs suis quasi quibusdã clauis illud pũgit vt euigilet: vt homo occulta sup se iudicia que pressus torpore dissimulat/terrore saltem pulsatus expauescat. Vt enim superius diximus: ipo vsu vite veteris mens male assueta deprimitur: et in hec que spectat exteri⁹/quasi dormiens sopitur: q2 postq̃ semel se ad appetẽda visibilia foras fudit: a cõtẽplãdis inuisibilib⁹ intus euanuit. Unde nunc necesse est vt que per visibilia spargitur/de inuisibilib⁹ iudicijs feriat: et q2 in his se exteriorib⁹ male delectata prostrauit/saltem percussa requirat quod deseruit. Ecce aũt scriptura sacra terrore quodam torpentia corda transfigit: ne in his inhereãt que exterius defluunt: sed que interius eterna perdiderũt. Indicat quid sentẽtia occulta decernitur: ne immoderate a nobis hec publica cogitẽtur. Dicit quid sup nos agat de nobis: vt ab hoc publico tẽporalitatis colligamus oculum cordis ad secretum interne dispositionis. Capitulum. ix.

Exteriora nos occupant: ne nosmetipsos cõsideremus. H

Remediũ p scripturã sacram.

Nam postq̃ multa narrata sunt de pena malorum: subito infert occultũ iudiciũ/qd̃ pie sup nos iusteq; disponit: qũo alij pdunt qd̃ tenere videbantur; et alij accipiũt qd̃ alij ex meritis perdunt. Ait enim. Cõteret multos ⁊ innumerabiles: et stare faciet alios pro eis. Hoc quotidie agitur. Sed quia adhuc finis partiũ vtrarũq; non cernitur/minus timetur. Nũq; enim culpã suã reprobi nisi in pena cognoscũt. Et q2 pena differtur/culpa despicit. Labũtur vero a statu iustitie: et locũ vite illis cadẽtib⁹ alij sortiũtur. Sed eo lapsum suũ negligũt/quo interitũ qui se incternũ maneat nõ attẽdũt. Si enim ad illud qd̃ illic passuri sunt/oculos mitterẽt/hoc qd̃ hic faciũt timerẽt. Cũctis aũt liquet q2 in illa extrema requisitione examen publicum factur⁹ est oĩpotẽs de⁹: vt alios ad tormẽta deferat: alios ad participationem regni celestis admittat. Sed hoc nũc secreto iudicio quotidie agitur: qd̃ tũc in publico demõstratur. Nam iuste ac misericorditer singloꝝ corda vel examinãs vel disponẽs/alios in exteriora respuit/alios ad ea que sunt intrinsecus trahit: hos accendit interna appetere/illos pro voluptatib⁹ suis deserit exteriora cogitare: hoꝝ mentem ad superiora erigit/illoꝝ supbiam in infimis desiderijs mergit. Aliena aũt corda humanis oculis clausa sunt: et nescit qui repellit: q2 penetrare nequeunt q̃ ab vnoquoq; cogitãtur. Nam sepe de corde puerso necdũ processit vsq; ad effectũ operis deliberatio cogitationis; et adhuc fortasse per habitũ intus astringitur/q̃ iam mẽte foris vagatur. Sed talis quilibet tũc ante oculos interni iudicis cecidit/cũ ab appetẽdis interioꝝ ib⁹ per desideriũ exiuit. Nõnũq; vero alij post male operationis vsum/ad spem celestem subito amore reuiuiscũt: et qui in peruersa actione se sparserant: ad sinum interne retractionis semetipos increpando recolligũt. Hos adhuc respiciẽtes hoĩes/quales dudum in opere nouerãt/tales putãt. At cõtra illi per districte considerationis examen/vitam suã qualem fuisse recolunt insequuntur/sciturq; quid fuerũt: sed qd̃ iam ceperint esse/nescitur. In hoc ergo vtroq; genere hoĩm sepe cõtingit: vt ⁊ qui vidẽtur stare humano iudicio: iam in cõspectu eterni iudicis iaceant: et q̃ adhuc corã hominib⁹ iacẽt/iam in conspectu eterni iudicis stent. Quis enim hominum estimare potuisset: iudam viuẽdi sortem etiã post ministerium apostolat⁹ amittere? Et quis ecõtra latronem crederet causam vite etiam in ipo articulo mortis inuenire? Occultus aũt iudex presidẽs/et vtroꝝq; corda discernẽs/alterũ pie statuit/alterum iuste cõfregit. Illũ districte exteri⁹ repulit: hũc introrsus misericorditer traxit. Vñ bñ etiã p pphetã casuros alios passionis sue tempore atq; alios resurrecturos annuncians ait: Potum meum cum fletu temperabam. Potus quippe ab exterioribus interi⁹ trahitur: fletus aũt ab interioribus exteri⁹ emanat. Potum ergo dño cum fletu temperare/est alios ab exteriorib⁹ introrsus trahere/alios ab interioribus in exteriora reprobare.

Alij pdũt qd̃ tenere videbant alij accipiunt qd̃ alij perdunt. I

Secreto di iudicio quotidie nũc h agit qd̃ tunc in publico d̃mõstrat. Aliẽa corda humanis oculis clausa sũt. K

Admiratio de Juda ⁊ de latrone.

Ps. ci.

¶ S. Q2 superbi perdãt que acceperũt/dum ex gratia intumescũt: et humiles quoꝝ vita ex peccato cõtẽptibilis erat/eoꝝ loco p eãdem grãm statuãtur. vnde ⁊ illud est/Qui stat/videat ne cadat. Capitulum. x.

Conteret ergo multos ⁊ innumerabiles: et stare faciet alios pro eis. Sicut aũt superi⁹ diximus: hec contritio prius intus agitur/vt post extrinsecus ostendatur. Hac cõtritione nõnũq; adhuc quorũdã exteriora quasi sana sunt: et iam interiora corruerũt. Scriptum nãq; est: Ante ruinam exaltatur cor. Ibi ergo feriũtur vbi supbiũt. Unde scriptũ est: Cõtriui cor eoꝝ fornicãs ⁊ recedẽs a me. Interi⁹ enim fornicari est exteri⁹ vetitis delectari. Magna aũt cõtritio cordis est hec eadem elatio supbietis. Eo quippe ipso ab integritate salutis corruit/quo iactãtia cuiuslibet virtutis intumescit. Superbiẽtes enim deũ despiciũt: et relicta creatoris sui gloria/ppriam querũt. Quib⁹ iam hoc ipm cecidisse est/amissa superioris sui potẽtia in se venisse. Cõterũtur etiã: q2 relictis celestib⁹ terram querũt. Que autem maior poterit esse cõtritio/q̃ deserto creatore creaturam querere: desertis supnis gaudijs/infimis rebus inhiare? Unde bene per pphetam d2: Humiliat autem peccatores vsq; ad terram. Amissis enim celestib⁹/terrenum est omne qd̃ sitiũt: et dum plus videre conantur/minus est qd̃ appetunt. De quib⁹ recte per Hieremiam dictũ est: Recedentes a te in terra scribentur. At cõtra de electis dicitur. Gaudete/q2 noĩa vestra scripta sunt in celis. Ista ergo cõtritio prius serpit in mẽte/vt postmodum procedat in opere: prius fundamentum cogitationis concutit/vt postmodum fabricam operationis allidat. Unde summa est cura satagẽdum/vt illic vitet vbi orit. Scriptũ nãq; est: Omni custodia serua cor tuũ: q̃m ex ipo vita pcedit. Et rursum scriptum est: Ex corde exeunt cogitationes male. Intus ergo vigilandum est: ne mens dum extollitur cadat. Intus seruemus omne qd̃ foris agimus. Si enim semel medullam cordis elationis putredo consumpserit/citius corruit cortex vacua externe visionis. Notãdum vero est/q2 dum alijs cadentibus ad standum alij solidari perhibẽtur: electoꝝ numerus certus ac definitus ostenditur. Unde etiã philadelphie ecclesie per angelum dicitur: Tene quod habes: ne alius accipiat coronam tuam. Capitulum. xi.

L

Puer. xvi.

Ezech. vi.

Psalm. cxlvi.

Hie. xvij.

Luce. x.

M

Puer. iiij.

Mat. xv.

Apoc. iij.

Hac ergo sentẽtia qua narratur aliorum erigi: alioꝝ autem vita cõfringi: et spes nutritur humilium/et elatio premitur superborum: dum et illi bona possunt amittere de quibus superbiũt: et isti ea pcipere/que q2 non habebãt cõtẽnũt. Formidem⁹ igitur in his que accepimus: nec eos q̃ illa necdum assecuti sunt/despiciamus. Quid enim sumus hodie/nouimus: quid aũt post paululum possimus esse/nescimus. Hi vero quos fortasse despicim⁹: et tarde possunt incipere: et tamen vitã nostram feruentiorib⁹ studijs anteire. Timẽdum itaq; est/ne etiam nobis cadentibus surgat qui a nobis stantibus irridetur: q̃uis stare iam non nouit/qui non stantem nouit irridere. Hunc aũt supernoꝝ iudicioꝝ metum Paulus apostolus discipulorum cordibus incutiẽs ait: Qui se existimat stare: videat ne cadat. Qd̃ autem dicens/conterit multos: illico adiunxit: Innũerabiles/vel multitudinẽ exprimere studuit repro-

j. Cor. x.

A borum: que humane rationis numerum trāsit. vel certe indicare voluit: ꝙ omnes qui pereunt / intra electorum numerum non habentur: vt eo sint innumerabiles / quo extra numerum currunt. Unde propheta intuens tantos hoc ecclesie tempore specietenus credere: ꝗtos nimirum certum est electorum numerū summāqꝫ trāsire / ait / Multiplicati sunt sup numerū. (Psalm. xxxix.) Ac si diceret. Multis ecclesiam intrantibus / etiā hi ad fidem specietenus veniūt / qui a numero regni celestis excluduntur: qꝛ electoꝝ summā / sua videlicet multiplicitate transcēdunt. Unde ꝛ per Hieremiā prophetam dicitur: (Hiere. xxxi.) Edificabit ciuitas domino a turre ananehel vsqꝫ ad portam anguli: et exibit vltra normam mensure. Ciuitatem quippe esse domini sanctam ecclesiam nullus ignorat: ananehel vero dei gratia interpretatur. In angulo autē duplex paries iūgitur. Ciuitas ergo domini a turre ananehel vsqꝫ ad portam anguli edificari ꝓhibetur: quia sancta ecclesia a celsitudine superne gratie inchoans / vsqꝫ ad ingressum susceptionēqꝫ construitur vtriusqꝫ populorum: iudaici videlicet atqꝫ gentilis. Sed quia in ea crescente multitudine etiam reprobi colliguntur: apte subditur. Et exibit vltra normā mensure: quia vsqꝫ ad eos quoqꝫ extenditur / qui normam iustitie transeuntes / intra mensure celestis numerū non sunt. Unde per Esaiā (Esa. liiij.) quoqꝫ eidem ecclesie dicitur. Ad dexteram enim ꝛ ad leuam dilataberis: ꝛ semen tuum gentes hereditabit. In (B) tanta quippe multitudine gentium ad dexteram tenditur: dum quosdam iustificādos suscipit. Ad leuā quoqꝫ dilatatur: dum ad se quosdam etiam in iniquitate permansuros admittit. Propter hanc multitudinem que extra electorum numerum iacet: in euangelio dominus (Mat. xx.) dicit. Multi sunt vocati: pauci vero electi. Sed qꝛ hoc ꝙ electis alijs alij conteruntur: de merito patiētis est / non de iniquitate punientis (non enī iniquus deus qui infert iram) apte subiungitur.

¶ S. Qꝛ exigentibus precedētibus peccatis peccatores excecātur / vt lumen iustitie videre nō possint: quod cum possent videre contēpserūt: ꝛ ꝙ idem peccatū interdum ꝛ peccatum sit / et causa peccati / ꝛ pena peccati.

¶ Nouit enim opera eorum: ꝛ idcirco inducet noctem et cōterētur.] (Iniquus cōteritur dupliciter) Sciendū summopere est: ꝙ iniquus qsqꝫ duobus modis in nocte conteritur: vel cum exterioris pene tribulatione percutitur: vel cum occulta sententia interius cecatur. In nocte corruit / cum per extremum iudicium viuendi lumen imperpetuum amittit. Unde (Mat. xxij) scriptum est. Ligate ei manus ꝛ pedes / et mittite eum ī tenebras exteriores. Tunc enī coactus ī tenebras exteriores mittit̄: qꝛ nunc in interioribus excecatur volūtarie. Rursum in nocte iniquus cōterit̄: cū peccatorū ꝓcedentiū confusione dānatus / veritatis lumen non inuenit: ꝛ quid deinceps agere debeat / non agnoscit.

Capitulum. xij.

(C) Omne quippe peccatum qḋ tamen citius penitendo non tergitur: aut peccatum est / et causa peccati: aut peccatum / ꝛ pena peccati. (Pctm̄ et cā pcti.) Pctm̄ nāqꝫ quod penitentia non diluit: ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit vt nō solum peccatum sit / sed peccatū ꝛ causa peccati. Ex illo quippe vitio culpa subsequens oritur: ex quo cecata mēs ducitur / vt peius ex (Pctm̄ et pena pcti.) alio ligetur. Sed peccatū qḋ ex peccato oritur: nō tam peccatū tātūmodo / sed peccatum est ꝛ pena peccati / qꝛ iusto iudicio omnipotēs deus cor peccantis obnubilat: (Quē deus liberare noluit: deserēdo ꝑcussit.) vt precedentis peccati merito etiam ī alijs cadat. Quē enim liberare noluit / deserendo percussit. Non ergo immerito pena peccati dicitur: qḋ iusta desuper irrogata cecitate / ex precedentis peccati vitione perpetrat̄. Qḋ videlicet agit̄ dispositiōe supius ordinata / sed inferius iniquitate confusa: vt ꝛ precedens culpa sit causa subsequentis: ꝛ rursum culpa subsequens sit pena precedētis. (Roma. j.) Quod bene in infidelibus ꝛ lubricis Paulus q̄si quodā semē erroris asperserat / cum dicebat. Qui cū cognouissent deum / nō sicut deū glorificauerūt / aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Sꝫ qḋ ex huius erroris semine pullulauit: ilico adiūgit dicēs Propter qḋ tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immunditiam: vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. Quia enī cognoscentes deum: peccatum superbie intelligendo cōmiserunt / cecantur etiam ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiam (D) suam sequi nolunt in peccato et causa peccati: et ipsum lumen intelligentie perdunt in peccato et pena peccati. Prioris ergo peccati merito / peccatoꝝ subsequentium fouea tegitur: vt qui malum sciens perpetrat / deinceps iuste in alijs etiam nesciēs cadat. Hoc quippe agitur vt (Culpe culpis feriuntur.) culpe culpis feriātur: quatenus supplicia fiant peccātiū ipsa incremēta vitioꝝ. Nam qꝛ omnipotēs deus ad penitentiam tempus indulget: qḋ tamen humana malitia ad vsum sue iniquitatis intorquet: nimirū iusto dei iudicio augeri culpa permittitur: vt ad feriendum altius quādoqꝫ cumuletur. Hinc enim rursum de quibusdam Paulus apostolus dicit: (j. Thes. ij.) Ut impleant peccata sua semper. Hinc voce angelica Joanni dicitur: (Apo. xxij.) Qui nocet / noceat adhuc: et qui in sordibꝰ est / sordescat adhuc. Hinc Dauid ait. (Psalm. lxviij.) Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: vt non intrēt in iustitiam tuā. Hinc rursum de dn̄o ab eodem psalmista dicitur:

Capitulum. xiij.

(Psalm. lxxvij.) Immissiones per angelos malos: viam fecit semite ire sue. Cor quippe dn̄s prioribus meritis aggrauatum iuste permittit etiam subsequētibus malignorum spirituum persuasionibus falli: qḋ cum indigne culpa trahitur / reatus eius in pena cumulatur. Unde ꝛ ire sue dn̄s viam de semita fecisse perhibetur. Latior enim est via q̄ semita. (Ex semita ire viā facere.) Ex semita vero ire sue viam facere / est ire causas districte iudicādo dilatare: vt qui illuminati agere recte noluerūt / iuste cecati adhuc faciant / vnde amplius puniri mereātur. Hinc (Gen. xv.) per Moysen dicitur: Nondum cōpleta sunt peccata amorreorum. (E) Hinc per eūdem Moysen dn̄s dicit: (Deut. xxxij.) Ex vinea enim sodomorum vitis eorum: et propago eorum ex gomorra. Uua eoꝝ vua fellis: et botrus amaritudinis in ipsis. Furor draconum vinum eoꝝ: et furor aspidum insanabilis. Nonne hec oīa congregata sunt apud me: et signata in thesauris meis? In die vltionis reddam eis. Qui multa eoꝝ mala narrauit: et tamen ilico adiungit: In tempore quo lapsus fuerit pes eoꝝ. Ecce atrocissima illoꝝ facinora describuntur: et tamen ad vltionis (Ad diē vltionis culpe cumulantur.) diem adhuc subsequēs lapsus aspicitur / quo eorum culpe cumulentur. Habent iam quidem vnde feriri mereantur / sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere vt peccantes possit atrocior pena cruciare. Iam meretur supplicium peccatum ꝛ causa peccati: sꝫ expectatur adhuc vt augmētum supplicij subroget peccatum ꝛ pena peccati. Plerūqꝫ vero vnum atqꝫ idem peccatum / et (Idē pctm̄ plerūqꝫ et pctm̄ est: ꝛ pena ꝛ causa peccati.) peccatum ꝛ pena est ꝛ causa peccati. Qḋ meliꝰ ostendimus si res ipsas ad medium deducamꝰ. Effrenata enī vētris ingluuies in feruorem luxurie plenitudinem carnis instigat. Perpetrata aūt luxuria sepe aut periurio aut homicidio tegitur / ne humanarum legū vltione puniatur. (F) Ponamus ḡ ante oculos ꝙ quidam voracitatis sibi frena laxauit: qua voracitate superatꝰ / adulterij facinus admisit: deprehensus aūt in adulterio / latenter virū adultere ne ad iudicium traheretur occidit. Hoc igitur adulterium inter voracitatem ꝛ homicidium positum / de illa vꝫ nascēs / hoc generās: peccatum ꝛ pena est ꝛ causa peccati. Peccatum ꝑfecto est per semetip̄m: et pena ꝓ peccati est: qꝛ culpam voracitatis auxit: causa aūt peccati est / qꝛ subsequens etiā homicidiū genuit. Unum ḡ idēqꝫ peccatum est et pena precedentis / et causa culpe subsequentis: quis ꝛ transacta dum exaggerat / dānat: et adhuc sequentia que dānari debeant seminat. Igitur qꝛ peccatis precedentibus cecatur oculus cordis: ip̄a cecitas que peccātis animum ex anteacte culpe dānatione confudit / merito nox vocatur: qꝛ per hanc ab oculis delinquētis lumen veritatis absconditur. Bene itaqꝫ dicitur. Nouit enī opera eoꝝ: ꝛ idcirco inducet noctem ꝛ cōterētur: qꝛ vt sepe dictum est: precedentia nimirum mala faciūt vt ad peccandum iterū tenebris subsequētibus inuoluantur: vt eo iam lumen iustitie videre non possint: quo illud ꝛ quādo poterāt videre noluerūt. Inducere autem noctem dn̄s dicitur: non ꝙ ipse tenebras inferat / sed ꝙ obscura corda peccātium misericorditer non illustret: vt hoc ip̄m in nocte cecasse sit a cecitatis tenebris liberare noluisse. Sequitur:

¶ S. Qꝛ locus videntium deū / sit sancta ecclesia: a quo iusto iudicio falsi et ficti repelluntur / quia veritatem fidei scientes contēnunt.

G ¶ Quasi impios percussit eos in loco videntium.] In scriptura sacra, quasi aliquádo pro similitudine/aliqñ pro veritate poni consueuit. Pro similitudine em̃ quasi ponitur: sicut Apostolus dicit: Quasi tristes: semper autem gaudẽtes. Pro veritate em̃ ponitur: sicut Joannes ait: Uidimus gloriam ei⁹ gloriam quasi vnigeniti a patre. Hoc autem loco nihil differt verũ pro similitudine/an pro veritate sit positum: qꝛ quolibet dicatur ordine/aperte praua maloꝝ vita signatur. Impios vero scriptura sacra ꝓprie infideles appellat. Hac naq̃ distantia pctõres ab impijs discernuntur: qꝛ cum oĩs impius sit peccator: non tamen oĩs peccator est impius. Peccator em̃ dici etiam qui in fide pius est potest. Unde Joãnes ait. Si dixerimus qꝛ peccatum non habemus: ipsi nos seducimus. Impius ꝟo proprie dicitur/qui a religionis pietate separatur. De talibus enim ꝓpheta ait. Non resurgũt impij in iudicio. Capitulum.xiiij.

[Margin: ij Coꝛ vj. — Joãnis.j. — Distantia inter ipiũ et pctõrẽ. — j. Joan.j. — Psalm̃.j.]

L Ocus autem vidẽtium/sancta ecclesia vocatur. In ipsa em̃ recte consulitur: vt lumen veꝝ qđ deus est/videatur. Unde ad Moysen dr. Est locus penes me: et stabis supra petram cũ transeat mea maiestas. Et post paululum: Auferam manum meam/et videbis posteriora mea. Per locum quippe ecclesia: per petram dñs: per Moysen ꝟo multitudo plebis israelitice figuratur: que dño in terra predicãte non credidit. Ipsa ḡ in petra stetit terga dñi transeuntis aspiciens: qꝛ videlicet post passionem ascensionẽq̃ dominicam/intra sanctam ecclesiam deducta/fidem xp̃i percipere meruit: et cui⁹ presentiam non vidit/eius posteriora cognouit. Dicatur ergo de his quos intra sanctam ecclesiam diuina vltio inuenit in iniquitatib⁹ perdurãtes: dicatur de his quoꝝ vitam Paulus apostolus notat: qui confitentur se nosse deum: factis autem negant: Quasi impios percussit eos in loco videntium. Ibi qp̃pe stabãt vbi deũ videre videbãtur. Ibi tenebras dilexerũt/vbi lumen veritatis aspicitur. Et q̃uis apertos habuerũt oculos in fide: tenuerũt tamen eos clausos in opere. Unde bene ⁊ de iudea dr. Speculatores ei⁹ ceci. qꝛ videlicet non videbãt opere/quod professione cernebant. Unde etiam de Balaam scriptum est: Qui cadẽs apertos habet oculos. Cadẽs quippe in opere/apertos tenuit oculos in contẽplatione. Ita ergo hi etiam oculos aperiẽtes in fide/et non vidẽtes in opere: intra ecclesiam positi pia specie: extra ecclesiam inuẽti sunt impia conuersatione. De quibus alias bene scriptum est. Uidi impios sepultos: qui cum adhuc viuerẽt/in loco sancto erant: et laudabantur in ciuitate quasi iustoꝝ operꝝ. Multos em̃ peste ꝓprie prauitatis obsessos sub christiano noĩe/ipsa tranquillitas ecclesiastice pacis abscõdit. Quos tamen si leuis persecutiõis aura pulsauerit: mox extra aream velut paleas tollit. Capl̃m.xv.

[Margin: Exodi xxxiij. — H — ad Tit.j. — Esaie.lvj. — Numeri xxiiij. — Eccle. viij.]

I Q Uidam ꝟo idcirco christianitatis vocatione signantur: quia christi nomine sublimiter exaltato/pene omnes iam videri fideles aspiciunt: et pro eo qꝙ hoc vocari alios cernunt/ipsi non videri fideles erubescunt/sed esse negligũt quod dici gloriantur. Rem enim virtutis intime ad decorem sumũt visionis externe: et qui ante supernum iudicem nudi cõscientie infidelitate consistũt: ante humanos oculos professione sancta verbotenus palliantur. Nonnulli autem fidem medullitus tenẽt: sed viuere fideliter nullatenus curãt. Insequuntur enim moribus quod credulitate venerantur. Quibus diuino iudicio sepe contingit: vt per hoc quod nequiter viuunt: et illud perdãt quod salubriter credunt. Incessanter naq̃ se prauis actionibus polluũt: et super hoc vindictam iusti iudicij retribui posse diffidunt: et sepe cum bene viuere negligũt: etiam perse quente nullo vsq̃ ad perfidiam dilabũtur. Nam qui imminere districtum iudicium non credunt: qui inulte se peccare suspicantur: quo pacto vel esse vel dici fideles possunt? Fidem quippe perdidisse est incorrectis malis operib⁹/digna supplicia reddi posse non credere. Quia ergo digna fidei opera seruare contẽnunt/etiam fidem perdunt quam tenere videbãtur. Super quos bene per prophetam sub Hierusalem specie inimicorum destruẽtium ꝟba memorantur: a quibus scꝫ dicitur: Exinanite exinanite vsqꝫ ad fundamẽtum in ea. Paulus qp̃pe ait. Fũdamẽtum aliud nemo potest ponere preter id qđ positum est: qđ est xp̃s Jesus. Inimici ergo destruentes/vsq̃ ad fundamẽtum hierusalem exinaniũt: quãdo peruersi spiritus a corde fidelium destructo prius edificio boni operis/soliditatem quoq̃ exhauriunt religionis. Sicut enim supra fundamẽtum fabrica: sic super fidem opera construuntur. Usq̃ ad fundamẽtum ergo exinanisse/est euerso bene viuẽdi opere etiam robur fidei dissipasse. Hinc etiam ad iudeam per Hieremiam dicitur. Filij quoq̃ mẽpheos ⁊ taphnes constuprauerũt te vsq̃ ad verticem. Usq̃ ad verticem quippe constuprari est post male operationis vsum etiam in ipsa fidei sublimitate corrũpi. Cum enim nequissimi spirit⁹ vniuscuiusq̃ animam in prauis operib⁹ inuoluunt: sed integritatem fidei viciare non possunt: quasi adhuc inferiora mẽbra polluunt/sed ad verticem non pertingũt. Quisquis autem in fide corrũpitur/iam vsq̃ ad verticem constupratur. Malignus enim spiritus quasi ab inferioribus mẽbris vsq̃ ad summa pertingit/quãdo actiuam vitã polluens/castam celsitudinem fidei diffidentie morbo corrumpit. Quia igitur cuncta hec humanis oculis abscõsa sunt: sed diuinis obtutibus patent: et multi in hac domo fidei sine fide moriũtur: dicatur recte. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Pios enim se in ecclesia hominibus ostendunt: sed quia diuina iudicia latere non possunt/quasi impij feriuntur. Quibus hoc magis ad supplicij cumulum crescit: qꝙ vnusquisq̃ eorum in ecclesia fidelib⁹ admixtus: veritatem fidei sciẽdo cõtẽnit: atq̃ eo grauior vitio sequit̃/quo p exẽpla rectorũ etiã bene viuẽdi eos scientia comitatur. Quot enim eis modo recti ac fideles fratres ostendũtur/tot in futuro iudicio testibus impugnantur. Sciũt ergo qđ sequi negligunt. Unde ⁊ apte subiungitur:

[Margin: Fidem perdere. — Psalm̃. cxxxvj. — j. Coꝛ.iij. — K — Hiere.ij. — L]

¶ S. Qꝛ trib⁹ modis peccatur/ignorãtia/infirmitate/et studio: et qꝙ ex industria peccare sit cum quis qđ scit et potest/contẽnit. Capitulum.xvj.

Q Ui quasi de industria recesserũt ab eo.] Sciẽdum quippe est qꝙ peccatum trib⁹ modis cõmittitur. Nam aut ignorantia/aut infirmitate/aut studio perpetratur. Et grauı⁹ quidem infirmitate q̃ ignorãtia: sed multo grauius studio q̃ infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat/cũ dicebat. Qui prius fui blasphem⁹ et persecutor ⁊ cõtumeliosus/sed misericordiam cõsecutus sum: qꝛ ignorãs feci in incredulitate. Petrus ꝟo infirmitate peccauit: qũ omne in eo robur fidei qđ dño perhibuit/vna vox puelle concussit: et deũ quẽ corde tenuit/voce denegauit. Sed qꝛ infirmitatis culpa vel ignorãtie eo facili⁹ tergitur: quo non studio perpetratur/Paulus que ignorauit/sciẽdo correxit: et Petrus mota et quasi arescẽtem iam radicem fidei lachrymis rigãdo solidauit. Ex industria ꝟo peccauerũt hi de quib⁹ ipse per se magister dicebat: Si non venissem ⁊ locutus fuissem eis/peccatum non haberent: nũc aũt excusationem non habent de peccato suo. Et paulopost: Et viderũt ⁊ oderũt me ⁊ patrem meum. Aliud est em̃ bona non facere: aliud bonoꝝ odisse doctorem: sicut aliud est precipitatione/aliud deliberatione peccare. Sepe em̃ peccatum precipitatione committitur: qđ tamen consilio ⁊ deliberatione dãnatur. Ex infirmitate em̃ plerũq̃ solet accidere amare bonũ/sed implere non posse. Ex studio vero peccare est bonũ nec facere nec amare. Sicut ergo nõnunq̃ graui⁹ est peccatum diligere q̃ perpetrare: ita nequius est odisse iustitiam/q̃ non fecisse. Sũt ergo nonnulli in ecclesia qui non solũ non bona faciũt/sed etiam persequũtur: et que ipsi facere negligũt/etiam in alijs detestantur. Hoꝝ peccatum scꝫ non ex infirmitate vel ex ignorantia/sed ex solo studio perpetratur: qꝛ videlicet si vellẽt implere bona/nec tamen possent: ea que in se negligũt/saltem in alijs amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent/facta ab alijs non odissent: sed qꝛ bona eadem audiendo cognoscũt/viuẽdo despiciũt/animaduertẽdo persequũtur: recte dicit̃. Qui ex industria recesserũt ab eo. Uñ et apte subiũgitur. [Et omnes vias ei⁹ intelligere noluerunt.] Non em̃ ait. Infirmitate non intelligũt/sed intelligere noluerũt: qꝛ sepe que facere despiciũt/etiã scire cõtẽnũt. Quia enim scriptum est: Seruus nesciẽs volũtatem domini sui/et non faciẽs digna/plagis vapulabit paucis: et seruus sciẽs voluntatem dñi sui/et non faciens iuxta

[Margin: Petrũ cõmittit̃ trib⁹ modis. — j. Timo.j. — Joan.xv. — M — Luce.xij.]

A eam/plagis vapulabit multis: impunitatem peccandi
existimãt remedium nesciẽdi. Qui nimirũ sola superbie
caligine tenebrescũt: atq3 ideo non discernunt/q2 aliud
est nescisse/aliud scire noluisse. Nescire em̃ ignorãtia est:
scire noluisse supbia Et tãto magis excusationẽ nõ pos:
sunt habere q2 nesciũt/q̃to magis eis etiam nolentib⁹
opponitur qd̃ cognoscãt. Unde per Salomonem dicit:

prover.viij. Nũquid non sapiẽtia clamitat: et prudẽtia dat vocem
suam in summis excelsisq3 verticib⁹ super viam in me:
dijs stans semitis? Transisse fortasse per viam vite tem
poralis cum eius ignorãtia poteramus: si hec eadem sa
piẽtia in semite angulis cõstitisset. Inuestigãda fuerat
si occultari voluisset. Sed postq̃ incarnationis sue my:
steria publice ostendit: postq̃ humilitatis exẽpla super:
bientibus prebuit/semetipsam nobis quasi transeũtib⁹
in medijs semitis fixit: vt vel in eam quam querere no:
lumus impingamus: et quam transeũtes videre negli:
gimus/tangam⁹ offendẽtes. Dicatur itaq3: Et oẽs vias
ei⁹ intelligere noluerũt. Uia quippe est incarnate sapien
tie: ois actio quam temporaliter gessit. Uie eius sunt vi
uendi ordines: quos ad se venientib⁹ strauit. Tot itaq3
ad se veniẽtibus vias prebuit/quot bene viuẽdi exẽpla
monstrauit. Humilitatis ei⁹ vias propheta aspexerat/

Psalm. cxviij. cum suspirabat/dicẽs: In mandatis tuis me exercebo:
et considerabo vias tuas. Hinc rursum de vnoquoq3 iu
sto dicitur/qui curat vt per dominica exempla gradia:

Ps.cxj. tur/A domino gressus hominis diriguntur/et viam ei⁹
cupit nimis. Capitulum.xvij.

B Quia ergo superbi quiq3 humilitatis domini:
ce facta contẽnũt: recte dicitur: Uias eius in:
telligere noluerũt. Uie em̃ iste visione despi:
cete sunt/sed intellectu reuerẽde. Aliud quippe est in eis
qd̃ cernitur: aliud qd̃ expectatur. Quid em̃ in hac vita
aliud q̃ derisionem/sputa/ludibria/mortẽq3 intuẽtiũ
oculis ostendit? Sed per hec infima transit ad summa:
per hec dedecora que precedũt/eterna nobis ⁊ gloriosa
pollicentur. Uiderũt ergo superbi vias dei/sed intelli:
gere noluerũt: qui dum abiecta que in se ille ostẽdit despi

Uias dei itelligere. cIũt/perdiderũt iuste sublimia que pmittit. Uias itaq3
dei intelligere est/et humiliter tolerare transitoria/et p:
seueranter expectare mansura: vt exemplo dñi coeterna
queratur gloria opprobrijs tẽporalib⁹ cõparata: et non
qd̃ hic quisq3 tolerat/sed in id quod expectat intendat.
Ad hec ergo superbi clausos oculos tenuerunt: q2 dum
in gloria presentis vite superbiũt/humilitatis domini:
ce celsitudinem non viderunt. Lumen em̃ intelligentie
humilitas aperit: superbia abscondit. Nam secretum
quoddam pietas est: ⁊ tãto minus ad illud animus per:
uenit/q̃to magis intumescit: q2 eo ipso foras repellitur/
quo insanius inflatur. Sequitur:

C ¶ S. Q2 egeni ⁊ pauperes ad deum clamant/cum pre:
positi curis secularibus deditt/predicationis officium
deserunt.

¶ Ut peruenire facerẽt ad eũ clamorem egeni: et audi:
ret vocem pauperum.] Cum em̃ isti supbiũt: clamãt ad
deũ hi qui ab ipsis superbiẽtib⁹ opprimũtur. Uel certe
idcirco dr̃ q2 ad deum fecerũt clamorem pauperum per:
uenire/q2 istis cadẽtib⁹/in eo2 locum pauperes.i.spiri
tu humiles subrogant: et q2 hoc eo2 casu factum est/ipsi
fecisse referũtur: eo videlicet locutionis genere/quo pu:
gnare castra dicimus: q2 pugnatur ex illis. Uel certe q2
cuncta que superi⁹ dicta sunt/referri etiam ad rectores
ecclesiasticos possunt: qui relicto predicationis studio/
sub occasione regiminis terrenis negocijs inuoluũtur:
apte subiungitur/Ut peruenire facerent ad eum clamo
rem egeni: et audiret vocem pauperũ: q2 nimirum dum
ipsi curis secularibus occupati/predicationis officium
deserũt/gregẽ subditum in querela2 prorũpere clamo:
rem cõpellũt: vt quasi iure vnusquisq3 subiectus de vita
recti pastoris immurmuret/cur teneat magistri locum
qui non exercet officium. Capitulum.xviij.

Quãuis fortasse meli⁹ per tumorem potẽtium/
superbia iudeo2: ⁊ per clamorem pauperum/
desideria gẽtium figurãtur: sicut attestãte ve:
ritate per epulantem splẽdide diuitem iudaicus popu:
lus designatur: copiam sc3 legis non ad necessitatem sa:
lutis/sed ad põpam elationis assumẽs: atq3 in precepto
rum verbis non semetipsum ordinate reficiẽs/sed iactãter
ostendens: et per vulneratum lazarum (qui interpretaf

D adiutus) forma populi gentilis exprimitur: quem diui:
num adiutorium tãto magis erigit/q̃to minus de sua:
rum virium facultate confidit. Qui pauper ⁊ plenus vl:
ceribus esse describitur: quia gentilitas corde humilis
peccatorum suorum aperuit confessiones. Nam sicut in
vulnere ab internis trahitur virus in cute: ita in confes:
sione peccati cum in publicum secreta pandũtur: quasi
mali humores a visceribus intimis foras prorumpunt.
Illis ergo peccantibus pauperum clamor auditur: q2
dum iudei contra deum superbiũt: ad deum vota genti
lium peruenerũt. Unde ⁊ mox hec ipsa immensa ac pfun
da iudicia perhorrescẽs: non ea curat ratione discutere
sed admiratione venerari: atq3 ait.

¶ S. Q2 temere discutitur quare hũc de⁹ trahat/illũ
repellat: cũ de beneplacito eius ratio non reddatur.

¶ Ipso enim concedente pacem: quis est qui condẽnet?
ex quo abscõderit vultum suum: qs est qui contẽpletur
eum?] Nemo ḡ discutiat cur stante iudaico populo/du:
dum in infidelitate gẽtilitas iacuit: et cur ad fidem gen
tilitate surgẽte/iudaicum populum infidelitatis culpa
prostrauit. Nemo discutiat cur ali⁹ trahatur ex dono/
alius repellatur ex merito. Si em̃ gẽtilitatem mirari
assũptam/ipso concedẽte pacem/quis est qui condẽnet?
Si iudeam obstupescis perditam/ex quo absconderit
vultum suũ: quis est qui cõtẽpletur eum? Itaq3 consiliũ
summe ⁊ occulte virtutis/satisfactio sit aperte rationis.
Unde ⁊ in euãgelio dñs cum de hui⁹ rei causa loquere:

Mat.xj. tur/ait. Confiteor tibi pater dñe celi ⁊ terre: q2 abscõdi:
sti hec a sapiẽtib⁹ et prudẽtib⁹: et reuelasti ea paruulis.

E Ita pater. Atq3 mox tanq̃ rationem quãdam abscõsio:
nis ac reuelationis adiũgẽs ait: Quia sic fuit placitum
ante te. Quib⁹ nimirum verbis exẽpla humilitatis acci
pimus: ne temere discutere superna cõsilia de alio2 vo:
catione/alio2 vero repulsione presumamus. Cum enim
intulisset vtrũq3: nõ mox rationem reddidit/sed sic deo
placitum dixit: hoc videlicet ostendens: q2 iniustum esse
non potest quod placuit iusto. Unde ⁊ in vinea laboran
tibus mercedem reddẽs/cũ quosdã operarios inequa:
les in opere/equaret in premio: et plus in mercede que:
reret q laborii ampli⁹ insudasset/ait: Nõne ex denario cõ

Mat.xx. uenisti mecũ? Uolo autẽ ⁊ huic nouissimo dare sicut ⁊ ti:
bi. An non licet mihi qd̃ volo facere? In cunctis ḡ que
exteri⁹ disponũtur/aperte causa rõnis est occulte iusti:
tia volũtatis. Dicatur itaq3. Ipso em̃ cõcedẽte pacem:
qs est qui condẽnet? Ex quo absconderit vultũ suum:
qs est q cõtẽpletur eum? Capitulum xix.

Et q2 sic minima sicut maxima: sic singula de⁹
iudicat sicut cuncta: apte subiũgitur. [Et su:
per gentem ⁊ super oẽs hoies.] Ac si aperte ad:
moneamur intendere: q2 hoc iudicium qd̃ super vnam
gẽtem describitur: etiam super oẽs hoies inuisibili exa:
minatiõe celebratur: vt alius eligatur/alius repellatur

F occulte: sed nullus iniuste. Hoc ergo qd̃ in maximis fie:
ri cernimus/etiam in nobis singulis caute timeamus.
Sic em̃ intẽdũtur diuina iudicia super vnam animam/
sicut super vnã vrbem: sic super vnam vrbem/sicut super
vnam gẽtem: sic super vnam gẽtem/sicut super vniuer:
sam generis humani multitudinem: q2 ⁊ sic intẽdit dñs
singulis ac si vacet a cunctis: et sic simul intendit oĩbus
ac si vacet a singulis. Qui em̃ oĩa administrãdo implet/
regit implendo: nec vniuersis deest cum disponit vnum:
nec vni deest cum disponit vniuersos: cuncta sc3 nature
sue potẽtia quietus operatur. Quid ergo mirum q2 non
angustatur intẽtus/qui operaf quietus? Dicatur itaq3
q2 hoc subtile iudicium exercet ⁊ super gentem ⁊ super
oẽs homies. Quia igitur de specie transiuit ad genus/
nũc de genere se cõuertit ad speciem: et quid iudea pro:
prie mereatur ostendit/dicens:

¶ S. Q2 sm̃ merita subdito2 deni sepe rectores: et pro
iniquitate mali gregis/delinquat vere boni vita pasto:
ris: et q2 virtutis est meritum (vbi salua fide res agitur)
tolerare ⁊ celare mala rectorum.

¶ Qui regnare facit hominem hypocritam/ppter pec
cata populi. Capitulum.xx.

Uerum nãq3 regem super se iudea regnare no
luit: et idcirco exigẽtib⁹ meritis hypocritam
accepit: sicut ipsa q3 veritas in euãgelio di:

G Joan. v. ij. Thes. ij.

eit. Ego veni in noie patris mei/et non accepistis me: si
ali⁹ venerit i noie suo/illū accipietis. Et sicut Paulus
ait. Pro eo q̄ charitatem veritatis nō receperut vt sal-
ui fierent: ideo mittet illis de⁹ operationem erroris/vt
credāt mēdacio. In eo ergo quod dr: Qui regnare facit
hoiem hypocritam ꝓpter peccata populi: potest ipsum
oim hypocritaꝝ caput antichristus designari. Sedu-
ctor quippe ille tunc sanctitatem simulat/ vt ad iniqui-
tatem trahat. Sed ꝓpter peccata populi regnare pmit-
titur: qꝛ nimirum tūc ipi sub illi⁹ regimine preordinan-
tur/qui ei⁹ dñio digni ante secula presciūtur: qui pecca
tis subsequētib⁹ exigūt/vt sub illo iudicijs precurrēti-
bus disponātur. Qꝛ ergo tūc antichristus super impios
regnat: nō est ex iniustitia iudicis/sꝫ ex culpa patiētis:
q̄uis plerioꝫ et principatum illi⁹ non viderūt: et tñ illi⁹
principatui peccatoꝝ suoꝝ cōditiōe deseruiūt: qꝛ et quē
dominātem sibi minime cōspiciūt/cū procul dubio per-
uerse viuēdo venerātur. An non ei⁹ mēbra sunt/qui per
affectate sanctitatis speciem appetūt videri qđ nō sunt?
Ille nāqꝫ principaliter hypocrisim sumit: qui cū sit dā-
natus homo e nequā spūs/deū se esse mētitur. Sed pro-
cul dubio ex eius nūc corpore prodeūt qui iniquitates
suas sub tegmine sacri honoris abscondūt: vt ꝓfessione
videri appetāt qđ esse operib⁹ recusant. Quia enim scri-

Joā. viij.

ptum est: Omnis qui facit peccatum/seruus est peccati:

H

q̄to nūc liberi⁹ peragūt peruersaque volūt/tāto ei⁹ ser-
uitio obnoxi⁹ obligātur. Sed null⁹ qui talem rectorem
patitur/eum quem patitur accuset: qꝛ nimirum sui fuit
meriti/ꝑuersi rectoris subiacere ditioni. Culpam ergo
ꝓprij magis accuset operis/q̄ iniustitiam gubernātis.

Osee. xiij.

Scriptum nāqꝫ est: Dabo tibi reges i furore meo. Quid
ergo illos nobis preesse despicim⁹/quoꝝ sup nos regi-
mina ex diui furore suscipimus? Si igitur irascente deo
ꝫm nostra merita rectores accipimus/ in illoꝝ actione
colligim⁹ qđ ex nostra estimatione pensemus: q̄uis ple

j. Regū xviij.

rūqꝫ et electi subiaceant reprobis. Unde et diu Dauid
Saulem ptulit: sed subsequēte culpa adulterij ꝓditur:
qꝛ dignus tūc fuit q̄ tāta prepositi asperitate premeret.
Sic ergo ꝫm merita subditoꝝ tribuūtur persone regen
tium: vt sepe qui videntur boni/accepto mox regimine
pmutētur: sicut scriptura sacra de eodem Saule intulit:

j. Reg. xv.

qꝛ cor cū dignitate mutauit. Unde scriptum est: Cum
esses paruulus in oculis tuis/caput te cōstitui in tribu-
bus israel. Sic pro qualitatibus subditoꝝ disponūtur
acta regētium: vt sepe pro malo gregis/etiam vere boni

ij. Reg. xxiiij.

delinquat vita pastoris. Ille em̄ deo attestāte laudat⁹:
ille supernoꝝ mysterioꝝ cōscius Dauid ꝓpheta/tumo-
re repētine elationis inflatus/populum numerādo pec-
cauit: et tñ vindictam populus Dauid peccāte suscepit.
Cur hoc? qꝛ vꝫ ꝫm meritum plebium disponuntur cor-
da rectoꝝ. Justus ꝟo iudex peccantis vitium ex ipsoꝝ
animaduersiōe corripuit/ex quoꝝ causa peccauit. Sed
qꝛ ipe scꝫ sua volūtate supbiēs/ a culpa alienus nō fuit:
vindictam culpe etiā ipse suscepit. Nam ira seuiēs que

I

corporaliter populum percuIit: rectorem quoqꝫ populi
intimo cordis dolore ꝓstrauit. Certum ꝟo est/q̄ ita sibi
inuicem e rectoꝝ merita connectātur e plebium: vt sepe
ex culpa pastoꝝ deterior fiat vita plebium: et sepe ex ple-
bium merito mutetur vita pastoꝝ. Capim. xxj.

SEd qꝛ rectores habent iudicem suum/magna
cautela subditoꝝ est non temere vitam iudica
re regētium. Neqꝫ em̄ frustra per semetipsum

Mat. xxj.

dñs consmulatioꝝ fudit: et cathedras vendentium co-
lūbas euertit: nimirum significās qꝛ per magistros qui-
dem vitam iudicat plebium: sed per semetipm facta exa
minat magistroꝝ. Multa etiā subditoꝝ vitia que a ma-
gistris modo vel dissimulātur iudicari vel nequeūt: ei⁹
procul dubio iudicio reseruantur. Igitur dum salua fi-
de res agitur: virtutis est meritum/si quicquid prioris
est/toleratur. Debet tamen humiliter suggeri/si fortasse
valeat qđ displicet emēdari. Sꝫ curādum summopere
est/ne in superbiam transeat iustitie inordinata defēsio:
ne dum rectitudo incaute diligitur: ipsa magistra recti-
tudinis humilitas amittatur: ne eum sibi preesse dñs
despiciat/quē fortasse contingit vt in aliqua actione re-
prehendat. Contra hūc tumorem superbie/subditorum
mēs ad custodiam humilitatis edomatur/si infirmitas
ꝓpria incessanter attenditur. Nam vires nostras vera-
citer examinare negligimus: qꝛ de nobis fortiores credi-

K

mus/et idcirco eos qui nobis prelati sunt/ districte iu-
dicamus. Quo em̄ nosmetipsos minus agnoscimus/eo
illos quos reprehendere nitimur/plus videmus. Com
munia hec mala sunt que sepe a subditis in ꝑlatos/sepe
a prelatis in subditos cōmittūtur: qꝛ et oēs subditos hi
q̄ presunt/minus q̄ ipsi sunt sapiētes arbitrātur: et rur-
sum q̄ subiecti sunt/rectoꝝ suoꝝ actiones iudicant: et si
ipsos regimen habere contingeret/se potuisse agere me-
lius putant. Uñ plerūqꝫ fit vt et rectores minus prudē-
ter ea que agēda sunt videāt: qꝛ eoꝝ oculos ipa nebula
elationis obscurat: et nōnunqꝫ is qui subiectus est/hoc
cum prelatus fuerit faciat/qđ dudum fieri subiectus ar
guebat: et ꝓ eo q̄ illa que iudicauerat perpetrat: saltem
qꝛ iudicauit erubescat. Igit̄ sicut prelatis curādum est
ne eoꝝ corda estimatione singularis sapientie locua su-
perior extollat: ita subiectis prouidēdum est/ne sibi re-
ctoꝝ facta displiceant. Capitulum. xxij.

SI autem magistrorum vita iure reprehendi-
tur/oportet vt eos subditi etiam cum displi-
cent venerentur.

¶ S. Qꝛ mali pastores non semper imitandi sunt/ ta-
men necesse est venerari.

¶ Sed hoc est solerter intuendum/ne aut quem venera
ri necesse est/imitari appetas: aut quē imitari despicis/
venerari contēnas. Subtilis etenim via tenenda est re-
ctitudinis e humilitatis: vt sic reprehēsibilia magistro-
rum facta displiceāt: quatenus subditorum mens a ser-
uanda magisterij reuerētia non recedat. Quod bene in

L

Noe debriato exprimitur: cui⁹ nudata verecunda boni
filij auersi veniendo texerūt. Auersari quippe dicimur/
qđ reprobamus. Quid est ergo q̄ filij verecunda patris
superiecto dorsis pallio auersi venientes operiunt/ nisi
q̄ bonis subditis sic prepositoꝝ suoꝝ mala displicēt: vt
tamen hec ab alijs occultent? Operimētum auersi defe-
runt: qꝛ iudicantes factum/et venerantes magisterium/
noluiit videre quod tegunt.

¶ S. Qꝛ multi dum sibi iusti videntur in eo q̄ rectores
suos secularib⁹ negotijs occupatos iudicāt/deū accu-
sant: et cum ipse per Moysen pellib⁹ et cilicijs taberna-
culum operiri precepit: quasi hec detrahentes/diuinis
dispositionibus contradicunt.

¶ Sūt ꝟo nōnulli q̄ si parum quid de spiritali cōuersa-
tione inchoāt/cū rectores suos tēporalia agere e terre-
na cōsiderāt/mox ordinem superne dispositionis accu-
sant/q̄ nequaq̄ bene ad regēdum prelati sint: per quos
cōuersationis infirme exēpla mōstrātur. Sed hi nimiꝝ
dum tēperare se a rectoꝝ suoꝝ reprehensione negligūt/
culpe sue exigētib⁹ meritis/vsqꝫ ad reprehēsionem con-
ditoris excedūt: cui⁹ ꝓfecto dispensatio inde ab humi-
libus rectior agnoscit̄/vñ ab elatis non recte iudicatur.
Qꝛ em̄ ptās regiminis ministrari nō pōt sine studio cu-
re tpalis: aliqñ oīpotēs de⁹ mira dispensatione pietatis

M

vt tenere spiritalium mētes a terrena cura disiūcte sint:
onus regiminis duris ac laboriosis cordibus iniungit:
vt tāto ille ab hoc mūdo securi⁹ lateāt/quāto hec in ter-
renis sollicitudinib⁹ libenter elaborāt. In exhibitione
quippe suscepti oneris pro ipsis quoqꝫ vtilitatib⁹ subdi
toꝝ dure vie sunt mūdane seruitutis. Et sepe (vt dictū
est) misericors deus quo suos tenere diligit/eo sollicite
ab externis actionib⁹ abscōdit. Nam e plerūqꝫ paterfa-
milias ad eū laborē seruos dirigit/a quo subtili⁹ filios
suspēdit: et inde filij sine vexatione decori sunt/vñ serui
in puluere fedantur. Qđ q̄ recte in eccl̄ia diuinit⁹ agat̄/

Gen. ix.

ipsa tabernaculi cōstructione signatur. Ad Moysen qp
pe diuina voce precipit̄: vt ad tegēda interi⁹ sancta san-
ctoꝝ ex bysso cocco atqꝫ hyacintho vela texātur: iussūqꝫ
est vt ad ꝓtegendum tabernacula/vela cilicina e pelles
extēderēt: que nimiꝝ vel pluuias vel vētos vel puluerē
tolerarēt. Quid ergo per pelles e cilicia quib⁹ taberna-
culum tegitur/nisi grossas hoim mētes accipimus: que
aliquādo in ecclesia occulto dei iudicio q̄uis dure sint
preferūtur? Que qꝛ seruire curis tēporalib⁹ non timēt/
oportet vt tentationum ventos e pluuias de hui⁹ mūdi
contrarietatib⁹ portent. Quid ꝟo per hyacinthum coc-
cum byssumqꝫ signatur/nisi sanctoꝝ vita tenera/sed cla
ra? Que dum caute in tabernaculo sub cilicijs et pelli-
bus abscōditur/sua integra pulchritudo seruatur. Ut

B

eñ in interiora tabernaculi byssus fulgeat/coccus choruscet/hyacinthus ceruleo colore resplēdeat: desup pelles ꝛ cilicia/imbres/vētos ꝛ puluerē portāt. Qui igitur magnis virtutib⁹ in sancte ecclesie sinu ꝓficiūt: prepositoꝝ suoꝝ vitā despicere non debēt: cū vacare eos rebus exteriorib⁹ vidēt: qꝛ hoc q̄d ipsi securi intima penetrāt/ ex illoꝝ adiumēto est qui cōtra ꝓcellas hui⁹ seculi exterius laborāt. Quā eñ candoris sui grām retineret: si byssum pluuia tangeret? Aut quid fulgoris atq̄ claritatis coccus vel hyacinthus ostēderet: si hec suscept⁹ puluis fedaret? Sit ergo desup textura cilicij fortis ad puluerem: sit inferius color hyacinthinus aptus ad decorem. Ornent ecclesiam qui solis reb⁹ spūalib⁹ vacant: tegant ecclesiam quos ꝛ labor rerum corporalium non grauat. Nequaq̄ ergo cōtra rectorē suū exteriora agētem murmuret is qui intra ecclām sanctam iam spiritaliter fulget. Si eñ tu secure interi⁹ vt coccus rutilas/cilicium quo protegeris cur accusas? Caplm.xxiij.

SEd a quibusdam queritur: qꝛ dum saltem pro vtilitate subditoꝝ rectores nimium tēporalibus curis inseruiūt: plerīq̄ in ecclesia eoꝝ exēplo deterescūt. Q̄d verum valde esse quis abneget/cum curari a pastorib⁹ terrena q̄ celestia sollicitius videt? Sꝫ neq̄ hec iniusta sunt (sicut superi⁹ dixim⁹) si mores presidētium iuxta subditoꝝ merita disponūtur. Occulte nāq̄ et spōte perpetrate culpe exigūt: vt praua ꝛ a pastorib⁹ exēpla prebeātur/quatenus iusto iudicio is qui de via dei sup̄bus exorbitat: in via qua gradit/etiā per ducatum pastoris offendat. Unde per ꝓphetam quoq̄ prenunciantis studio dr̄/non maledicētis voto: Obscurentur oculi eoꝝ ne videāt: et dorsum eoꝝ semper incurua. Ac si dcat. Qui humane vite actionibus quasi preuidendis itinerib⁹ presunt/veritatis lucem non habeant: vt ꝛ qui sequuntur subditi/iniquitatum suaꝝ oneribus incuruati/oēm statum rectitudinis amittant. Quod factum ꝓcul dubio in iudea nouimus/cum in ipso nostri redēptoris aduentu phariseoꝝ turba atq̄ sacerdotum a vero lumine mentis oculos clausit/et per prepositoꝝ exēpla gradiēs/in infidelitatis tenebris populus errauit. Sed queri rationabiliter potest q̄uo hoc in loco dicitur q̄ regnare hypocritam dn̄s facit: cū de hac re specialiter per ꝓphetam conqueritur/dicēs: Ipsi regnauerunt/et non ex me: principes extiterūt/et non cognoui. Quis eñ recte sentiēs dicat: qꝛ facit dn̄s q̄d minime cognoscit? Sed qꝛ scire dei approbare est/nescire reprobare: (vnde quibusdam quos reprobat dicit: Nescio vos vnde sitis: discedite a me oēs operarij iniq̄tatis) et aliquādo facere dei est: id q̄d fieri prohibet/irascēdo ꝑmittere: (vnde et regis egypti cor se obdurare asseruit: qꝛ videlicet obdurari permisit) miro modo hypocritas dn̄s et regnare facit ꝛ nescit: facit sinendo/nescit reprobādo. Unde necesse est vt ad omne quod in hac vita concupiscitur: prius voluntas interna requiratur. Quam cum humani cordis auris percipere appetit: sciat quia hec non verbis/sed reb⁹ sonat. Locus ergo regiminis cum regendus offertur: in se prius necesse est vt quisq̄ discutiat/si loco vita cōgruit: si ab honore actio non dissentit: ne iustus omnium rector eo post in tribulatione preces non audiat: quo ipsa quoq̄ ei⁹ de quo tribulatio oritur exordia honoris ignorat.

Psalm. lxviij. — Osee. viij. — Lu. xiij. — Exo. iij. — C — Necesse ē vt ad omē q̄d in hac vita cōcupiscit/prius volūtas īterna requirat.

¶ Finit Liber. xxv. Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber. xxvj. Moralium beati Gregorij pape.

¶ S. Q̄ ꝓprium sit superboꝝ doctoꝝ dum bene locutos se nouerint/quasi pro equitate inquirere ab auditoribus suis vtrū in aliquo offenderint: vt eo modo laudem ab eis extorqueant. Capitulum. j.

INlocutionibus suis hoc arrogātes viri habere inter alia ꝓprium solent: q̄ ab auditorib⁹ suis ne quid fortasse inordinatū dixerint: tunc requirāt/cum se laudabiliter aliq̄d dixisse cognoscunt. Hec videlicet faciūt: non quo de dictis suis ambigāt/sed quo ab audiētium iudicio fauores querāt. Nam inueniri facile poterūt quo alo perscictātur: si quisq̄ eum eoꝝ bona laudat/etiā mala reprehēdat. Certum quippe est/qꝛ sicut inflātur laudibus/ita correptionibus inflāmantur: et a quolibet se vel iuste reprehendi despiciunt: moxq̄ in malis suis fomitē defensionis exquirunt. Q̄uo ergo de bonis suis humiliter ambigunt/q̄ mala sua defendere etiā peruerse moliūtur? Ille est eñ vere humilis i bonis/qui non est defensor in malis. Nam q̄ de malis suis arguitur: et ꝯtra v̄ba arguētis accenditur: q̄si de bonis suis quasi humiliter titubat: per humilitatis vocem ornari appetit/non doceri. Heliu itaq̄ vitā arrogātium signās/postq̄ multa interna ꝛ sublimia intulit: ecce i verbis formam humilitatis assumit: et equalitate ꝓposita sub quadā discipulat⁹ imagine beatū Job alloquitur/ dicēs: [Quia ego locutus sum ad deū: te quoq̄ non prohibebo. Si erraui/tu doce me: si iniquitatem locut⁹ sum vltra non addā.] Sicut sepe cōtingit vt bona loquātur et mali: multa heliu fortia paulo superi⁹ se dixisse meminerat: et secur⁹ idcirco ne fortasse errauerit requirebat. Neq̄ eñ requireret/si se errasse credidisset. Est nāq̄ (vt dixi) ꝓpria arrogātium fraus: vt tūc de errore requirere studeāt/q̄n se nouerint non errasse. Qui rursum requirere vel argui de errore despiciūt/si q̄n se errasse veraciter precognoscūt. Non eñ esse/sed videri humiles appetūt: et tūc requirēdo speciem humilitatis assumūt/quādo de ipsa magis requisitione laudātur. Sed qꝛ oīno difficile est vt elatio q̄ regnat in corde/non erūpat in voce: auditores arrogātiū si eoꝝ dicta paulisper taciti expectant atq̄ cōsiderāt: citi⁹ corda illoꝝ subsequētia verba manifestāt. Diu quippe morari non possunt in ipsa humilitatis imagine quā specietenus sumūt. Sup̄bis eñ mētibus humilitas alta est: et cū ei⁹ formam cōscēdere ambiūt/lassatis animi gressib⁹ quasi a cliuosis atq̄ asperis itineribus dilabūtur. Alienum est sꝫ quod videri appetunt: et idcirco eius imagini diu inherere nequaq̄ possunt. Graue pondus estimant/cum eam saltem specietenus portāt: et quousq̄ hāc abijciāt/vim quādam in corde patiūtur: qꝛ videlicet elationis vsui male dominātī deseruiūt: atq̄ ei⁹ imperio semetipsos quales sint ꝓdere cōpellūtur/ne diu possint videri q̄d non sunt. Unde heliu quoq̄ postq̄ de errore doceri se petijt: postq̄ iniquitatem non se vltra locuturum promisit: subito ab humilitatis specie ad verba tumide excusationis exiliuit. Nam subdidit dicēs: [Nūquid a te de⁹ expetit eam: qꝛ displicuit tibi?] Ac si diceret. Ego coram dn̄o rōnes positurus sum/cur modo iniquitas mea a te reprehēditur que cōstat q̄ in iudicio a te non requiratur.

D — E

¶ S. Q̄ sancti humanum iudicium nō timeāt/sꝫ diuinum: cū ecōtrario sup̄bi iudicium dei non metuūt: et ab hoībus iudicari erubescunt. Capitulum. ij.

F

REcti viri cum iniuste ab hoīb⁹ impetūtur/ad supnum iudiciū recurrūt. Unde ꝛ ab eodem beato Job dicitur: [Ecce in celo testis me⁹: et consci⁹ me⁹ in excelsis.] Et qꝛ ei placere summopere cupiūt/ei⁹ soli⁹ testimonium requirūt. Peruersi quiq̄ qꝛ iustoꝝ vitā deserūt/sed nōnūq̄ eloquia sequūtur: cū de suis male gestis increpātur: hoc assumūt in argumētum defensionis/q̄d iusti ꝓferūt cum testimonio puritatis. Unde eis consuetudo iam facta est: vt si quis eos de factis suis arguat/dei magis iudicium q̄ hoīm querāt. A deo eñ ꝛ cum se dānādos nouerint/iudicari non metuunt: et iudicari ab hoīb⁹ erubescūt. Proponūt ḡ malus q̄d non metuūt: vt minus declinare valeant q̄d erubescūt. Scriptum quippe est: Unusquisq̄ nostrum ꝓ se rationem reddet deo. Quia ḡ tūc dānatio vniuscuiusq̄ manifesta est: ex inde modo iniqui colligūt/vt iam puersa vniuscuiusq̄ actio sit secura: ne modo eā quilibet iustus arguēdo discutiat: a qua cōstat q̄ in iudicio alien⁹ existat. At cōtra ploꝝ conscientie grāde sibi cōferri premium credūt: cum de quibusdam modo suis actionib⁹ illicitis arguūtur. Proponūt etenī ante oculos cordis qꝛ districtum dei iudicium tāto veri⁹ tūc sup eos mitigabitur/q̄to nūc acrius arguēte hoīe preuenitur: et tēporalem iram sup se lucrū cōputant: per quā se eternam posse euadere non ignorant. Heliu ḡ typum cunctorum arrogātium tenēs/et magis eligens eterna inuectione percuti q̄ tēporaliter increpari/dicat:

Ro. xiiij.

G ¶ Nunquid a te de⁹ expetit eam: quia displicuit tibi?
Quia ℞o esse culpabiliores solent hi qui loqui in contē-
tione inchoāt q̄ qui respōdēt: subdidit dicēs: [Tu eīm
cepisti loqui/et nō ego.] Eo se innocētem credidit/quo
pulsatus erupit: nimirum nesciēs q̄ innocētia non tem
pore defenditur/sed ratione. Quid eīm ei⁹ defensionib⁹
adminiculatur: qđ etsi tacēti nulla intulit/recte tamen
inchoāti praua respōdit? Postq̄ vero in verbis elatio-
nis ostenditur / ecce iterum sub requisitionis velamine
palliatur: atq̄ infert dicēs: Qđ si quid melius nosti/lo-
quere. Quis dum non ait: q̄ meli⁹ nosti: sed si quid me-
lius nosti loquere: nimis hoc ipm superbisse est de melio
ris sciētia dubitasse. Hoc tamen qđ beato Job locum
loquendi tribuit / humilitatem se exhibuisse iudicauit.
Sed sicut supra dictū est: q̄ in actione arrogātium ōme
qđ superducto sermone tegitur/protinus pēte rursum intē-
tione elationis aperitur: citius Heliu innotuit qua men
te beatum Job loqui postulauit. Nam sequitur:
¶ S. Qđ heliu ℞ba Job non intellexerit: que sine disci
plina fuisse estimabat.
¶ Viri intelligentes loquātur mihi: et vir sapiens au-
diat me. Job aūt stulte locutus est: et verba illi⁹ non so-
nant disciplinam.] Ecce dū quasi humiliter beato Job
loqui tribuit: quid intrinsecus gestaret ostendit/dicēs:
Viri intelligētes loquātur mihi. dedignatus vez si bea
tus Job loqui presumeret: qui quasi eius intelligere ver
ba non posset. Et q̄ non solum ad loquēdum/sed etiam
H ad audiēdum beatum Job indignum fuisse iudicauit:
ilico adiūxit: Vir sapiēs audiat me. Ac si diceret. Huic
loqui iniuste conceditur / qui etiam audire ℞ba sapien-
tium non meretur. Atq̄ mox aperte q̄ despecta de illo
sentiat manifestat/dicens: Job aūt stulte locutus est: et
verba illi⁹ non sonāt disciplinam. Sine disciplina locu-
tum beatum Job credidit: q̄ iustum se in suis operib⁹
fuisse memorauit. Verū fortasse heliu diceret: si ea que
beatus Job de seipo narrauerat: nō de illo hec eadē ipse
discipline auctor estimasset. Innocenter eīm Job se asse
ruit flagellatum: quē deus etiā perhibuit frustra percus
sum. Quid ḡ vox pcussi supbum sonuit: que a sentētia fe
rientis nullatenus discrepauit? Incaute sunt humiles.
qui se mendacio illaqueāt/dum arrogātiam vitāt: imo
mentiendo superbiūt: q̄ cōtra veritatem se erigūt quā
relinquūt. Qui eīm necessitate cogēte vera de se bona lo-
quitur: tāto magis humilitati iūgit/q̄to et veritati so-
ciatur. An Paulus humilis nō fuit/qñ emulatione veri
tatis cōtra falsos apl̄os tot de se discipulis fortia gesta
narrauit? Qui nimiꝝ veritati inimic⁹ existeret/si abscō-
dendo virtutes ꝓprias / predicatores erroꝝ preualere
permisisset. Sed q̄ arrogātes viri in eo q̄ bonoꝝ dicta
superbe examināt/℞boꝝ magis superficiem q̄ rerū car-
dinem pensant: heliu beati Job sententias disciplinam
credidit non sonasse. Capitulum.iij.

2. ad Corin. 11. et Act. 19. et 20.

Quia vero sepe asperitas superborum vsq̄ ad
duritiam maledictionis extenditur/ilico cō
tra beatum Job quasi ad deum faciens ver-
I ba subiungit:
¶ S. Qđ superbi afflictorum tribulationibus nulla cō
passione condescendunt / sed super dolorem vulnerum
addunt/et elisos confringunt.
¶ Pater mi ꝓbetur Job vsq̄ ad finem.] Ecce hoc qđ
quasi de arrogantie tumore conceperat/in verbis etiam
maledictionis exaltat. Sed fortasse beniuole vim ꝓba-
tionis optaret: si stetisse eum in probatione iudicasset.
Vt ḡ aperte malitia ei⁹ crudelitatis appareat/probari
adhuc p flagella deprecatur / quē inter flagella lapsum
fuisse iam queriṫ. Premisit que sensit/vt aperti⁹ cogno-
sci debeat qđ optauit. Adhuc feriri postulat/quem iam
peccasse sub manu ferientis accusat. Propria hec arro-
gātium vota sunt: vt vitam dolētium examinari acrius
deprecētur: q̄ q̄to sibimetipsis iustiores sunt/tāto alie-
nis doloribus duriores existūt. Nesciūt eīm in se passio-
nem aliene infirmitatis trahere: et sicut sue/ita etiā pro
ximi imbecillitati misereri. Quia eīm de se alta sentiūt:
idcirco humilib⁹ nullatenus condescendūt. Heliu bea-
tum Job pro culpa percussum credidit: atq̄ ideo exhi-
bēda ei pietatis viscera nec inter tot dolores estimauit.
Viri aūt veraciter sancti cū flagellari quēpiam etiam
ꝓ culpa cognoscūt: etsi quedā ei⁹ inordinata corripiūt/
ad quedam tamen dolenti cōpatiūtur: et sic sciūt tumē- K
tia premere: vt sciant etiam cruenta refouere: quatenus
in eis cū dura emolliūtur/infirma roborentur.
¶ S. Qđ sancti doctores ex quibusdā signis sicut boni
medici solēt etiā occulta rimari: vt cognita castigēt ⁊ sa
nēt. Vñ ad Ezechielem dr̄. Fili hoīs fode parietem ⁊c.
Et quid sit q̄ Ezechiel sumere laterem iubeṫ: et descri-
bere in eo ciuitatem Hierusalem. Capl̄m.iiij.

At cōtra arrogātes viri q̄ charitatis viscera
non habēt: non solum non cōpatiūtur etiam
iustis dolentibus / sed eos insuper sub specie
iuste increpationis affligūt: et vel si qua in eis sunt par-
ua mala exaggerāt: vel ea que ℞e bona sunt/male apud
se interpretando cōmutāt. Quis etiā casti doctores sepe
exaggerare soleāt delinquētium vitia: et ex quibusdam
signis publicis occulta rimari / vt possint ex minimis
maiora cognoscere. Unde ad Ezechielem dr̄: Fili hoīs
fode parietem. Ubi mox subdidit: Et cum fodissem pa-
rietem/apparuit ostium vnū: et dixit ad me. Ingredere
et vide abominationes pessimas quas isti faciunt hic.
Et ingressus vidi: et ecce omnis similitudo reptilium
et aīalium abominatio/et vniuersa idola domus israel
depicta erāt in pariete. Per Ezechielem quippe prepo
sitoꝝ persona signatur: per parietem duritia subditoꝝ.
Et quid est parietem fodere/nisi asperis correptionib⁹
duritiam cordis aperire? Quē cum pfodisset/apparuit
ostium: q̄ cū cordis duritia asperis correptionib⁹ ape-
ritur/quasi quedā ianua ostenditur: ex qua oīa in eo qui
corripiṫ/cogitationum interiora videātur. Unde ⁊ be-
ne illic sequitur. Et dixit ad me. Ingredere/et vide abo
minationes pessimas quas isti faciūt hic. Quasi ingre- L
ditur vt abominatiōes aspiciat/qui discussis quibusdā
signis exteri⁹ apparētib⁹: ita corda subditoꝝ penetrat/
vt cuncta et q̄ illicite cogitātur innotescāt. Unde ⁊ sub-
didit: Et ingressus vidi: et ecce oīs similitudo reptiliū
et animaliū abominatio. In reptilib⁹ cogitationes om
nino terrene signātur: in animalib⁹ vero iam quidem ali
quātulum a terra suspense/sed adhuc terrene mercedis
premia requirētes. Nam reptilia toto ex corpore terre
inherēt: animalia aūt vētre a terra suspensa sunt: appeti
tu tamen gule ad terrā semp inclinātur. Reptilia itaq̄
sunt intra parietem/quādo cogitationes voluuntur in
mente/que a terrenis desiderijs nunq̄ leuātur. Anima-
lia quoq̄ sunt intra parietem/quādo etsi qua iam iusta/
si qua honesta cogitātur/appetēdis tamen lucris tēpo-
ralibus honoribusq̄ deseruiūt: et per semetipsa quidem
iam quasi a terra suspensa sunt/sed adhuc per ambitum
quasi per gule desiderium sese ad ima submittūt. Unde
et bene subditur: Et vniuersa idola dom⁹ israel depicta
erāt in pariete. Scriptū quippe est. Et auaritia/que est
idoloꝝ seruitus. Recte ḡ post animalia/idola describū
tur: q̄ etsi honesta actione quasi a terra se erigūt/ambi-
tione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt.
Bene aūt dr̄: Depicta erāt. q̄ dum exterioꝝ rerū intrin-
secus species attrahūtur / in corde q̄si depingitur q̄cq̄d M
fictis imaginib⁹ cogitatur. Capitulum.v.

Eze. viij.

Colo. iij.

Notādum itaq̄ est q̄ prius foramen i pariete/
ac deinde ostium cerniṫ: et tūc demū occulta
abominatio demōstraṫ: q̄ nimiꝝ vniuscuiusq̄
peccati prius signa forinsecus/deinde ianua aperte ini-
quitatis ostēdiṫ: et tūc demū omne malū qđ intus latet
aperitur. Idcirco ḡ solēt etiā sancti doctores grauiter
minuta discutere: vt ab externis erroribus ad occulta
possint maiora puenire. Verba aspere increpatiōis mo-
uēt: vt spinas mortifere cogitationis eradicēt: et hec cū
agūt/charitatis amore seuiūt: non inflatione elationis
intumescūt. Mori eīm pro ipsis parati sunt/quos quasi
vsq̄ ad mortem seuiētes affligūt. Seruāt in cogitatiōe
qđ diligūt: sumūt in specie qđ persequūtur. Bona predi
cātes insinuāt/mala aūt cauētes prenūciāt: non vt heliu
desiderantes exorāt. Erga cōmissos sibi ita nōnunq̄ in
correptiōe feruēt: acsi de tranquillitate nihil habeāt: sed
ita in dilectione tranquilli sunt / ac si nullus eos feruor
accendat. Valde eīm metuūt ne si a prauoꝝ correptione
cessauerint/ipsi pro eoꝝ dānatione puniātur: et cum ad
verba inuectionis inflammātur: inuiti quidem ad hec
veniūt/sed tamen hic defensionem sibi apud districtum
iudicem preparāt. Vñ et eidem rursus Ezechieli diciṫ:

Ezechiel. iiij.

A

Fili hois ſume tibi laterẽ/⁊ pões eũ corã te: ⁊ deſcribes in eo ciuitatẽ hieruſalẽ: et ordinabis aduerſus eam obſidionem: ⁊ edificabis munitiões: ⁊ cõportabis aggerẽ: et dabis contra eã caſtra: ⁊ pones arietes in gyro. Et tu ſume tibi ſartaginẽ ferreã: ⁊ pones eã murũ ferreũ inter te ⁊ inter ciuitatẽ. Cui⁹ enĩ Ezechiel niſi magiſtrorum ſpeciẽ tenet? cui dicit: Sume tibi laterẽ/ et pones eũ corã te: ⁊ deſcribes in eo ciuitatẽ hieruſalẽ. Doctores quippe ſancti ſibi laterẽ ſumũt/ quãdo terrenũ cor auditorũ vt doceant apprehendunt. Quẽ laterem corã ſe ponunt: quia tota illud ſollicitudinis intẽtione cuſtodiunt. In quo et ciuitatẽ hieruſalẽ iubent deſcribere: qꝛ pdicãdo terrenis cordibus curant ſummopere quãta ſit superne pacis viſio demõſtrare. Cui bene etiã dicit: Et ordinabis aduerſus eam obſidionẽ/ et edificabis munitiones. Sancti enĩ pdicatores obſidionẽ circa laterẽ ĩ quo hieruſalẽ ciuitas deſcripta eſt ordinãt: quãdo terrene menti/ ſed iam ſupernã patriã requirẽti/ quanta eã in huius vite tẽpore vitiorũ impugnet aduerſitas demonſtrant. Cũ enĩ vnũquodqꝫ peccatũ quomodo menti inſidietur oſtẽdit/ quaſi obſidio circa hieruſalẽ ciuitatẽ voce predicatoris ordinat. Sed quia non ſolũ inſinuant quomodo mentẽ inſidiantia vitia expugnẽt: ſed etiã quo cuſtodite virtutes roborẽt/ recte ſubiungitur. Et edificabis munitiones. Munitiones quippe ſanctus pdicator edificat: quãdo que virtutes quib⁹ vitijs obuiẽt/ inſinuare nõ ceſſat. Et quia virtutib⁹ creſcẽtibus plerũqꝫ bella tẽ-

B

tationis augent: recte adhuc additur: Et comportabis aggerẽ: ⁊ dabis cõtra eã caſtra: ⁊ pones arietes in gyro. Aggerẽ nãqꝫ comportat/ quando pdicator quiſqꝫ molẽ creſcentis tẽtationis indicat. Et contra hieruſalem caſtra erigit/ quãdo recte intẽtioni audientiũ/ hoſtis calli di circũuentiones quaſi incõprehenſibiles inſidias predicit. Atqꝫ in gyro arietes ponit/ quãdo tentationũ aculeos in hac vita nos vndiqꝫ circũdantes/ ⁊ virtutũ murũ perforãtes innoteſcit. Ubi bene additur. Et tu ſume tibi ſartaginẽ ferreã: et pones eam murũ ferreum/ inter te ⁊ inter ciuitatẽ. Per ſartaginem nãqꝫ frixura/ per ferrum vero fortitudo oſtenditur. Quid autẽ ita magiſtri atqꝫ doctoris mentẽ qꝫ zelus dñi frigit ⁊ excruciat? Unde Paulus huiꝰ ſartaginis incendebat frixura/ cũ diceret.

ij. Cor. xj.

Quis infirmatur/ ⁊ ego non infirmor? Et quis ſcandalizat/ ⁊ ego non vror? Et qꝛ quiſquis zelo dei cõtra peccantes accendit/ forti in perpetuũ cuſtodia munitur: ne ex neglecta pdicationis ⁊ regiminis cura dãnetur: recte dicitur. Pones eam murũ ferreũ inter te ⁊ inter ciuitatem. Sartago enĩ ferrea murus ferreus inter prophetã et ciuitatẽ ponit: quia cũ nunc fortẽ zelũ doctores exhibent/ eundem zelũ poſtmodum inter ſe ⁊ auditores ſuos fortẽ munitionẽ tenẽt: ne tũc ad vindictã deſtituti ſint/ ſi nũc fuerit in correptiõe diſſoluti. Hãc ſartaginẽ pphe-ta idem vt inter ſe ⁊ auditores ſuos murum ſumeret audiebat/ cũ ei diuina vox pmitteret/ dicẽs.

Ezech. iij

C

Si tu annũciaueris impio: ⁊ ille nõ fuerit cõuerſus ab impietate ſua ⁊ a via ſua impia: ipſe quidẽ in iniquitate ſua morietur/ tu autem animã tuã liberaſti. Hanc ſartaginẽ inter ſe ⁊ diſcipulos murũ Paul⁹ poſuerat/ cum dicebat.

Act. xx.

Mũdus ſum a ſanguine omniũ veſtrũ: non enim ſubterfugi quo minus annũciarẽ omne conſiliũ dei vobis. Nunc ergo doctores neceſſe eſt vt appareant zeli ardoribus frigi: ne cogant poſt de torpore negligentie igne gehenne cruciari.

Caplm. vj.

Aliud debem⁹ iniuſtis ſubditis: aliud iuſtis et non ſubditis.

Sed aliud eſt quod iniuſtis et ſubditis/ aliud quod iuſtis ⁊ non ſubditis debemus. Ad illorum nos correptionẽ atqꝫ cuſtodiã reddẽdarũ rationũ debet timor accendere: ad iſtorũ võ venerationẽ ipſa cõſiderata equitas inclinare. Sed arrogantes viri qꝛ huius formã diſcretionis ignorãt/ hoc iuſtis ⁊ ſubditis exhibent: qđ a bonis pdicatorib⁹ fieri et iniuſtis ⁊ nõ ſubditis vidẽt. Qui cũ ad feruorem inuectiõis iniuſte pſiliunt/ etiã per verba maledictionis excedũt. Quia enĩ nequaqꝫ proximos ſicut ſe diligũt/ proximis optare nõ deſinunt/ qđ ipſi ſibimet euenire pertimeſcũt. Unde helia occultum odiũ in manifeſtatione maledictiõis eructans ait. Pater mi/ probetur iob vſqꝫ ad finem/ ne deſinas ab homine iniqtatis. Hominẽ iniqtatis vocat quẽ deus iuſtum pre omĩbus ſuperna atteſtatiõe denũciat. Et qꝛ multa adhuc ſub hac indiſcretiõe ſubiũcta ſunt/ breuiter ea eſtimo tranſcurrẽda. Dicta enim qꝫ grauitate carent/ intenta expoſitione nõ indigent. Sequit.

D

Dicta que grauitate carẽt: intẽta expoſitione non indigent.

¶ S. Qꝛ in vſu ⁊ conſuetudine habeat ſuperbi derogãdo mentiri.

¶ Qui addit ſuper peccata ſua blaſphemiã.] Accuſat eum ⁊ p pctis flagella meruiſſe: ⁊ poſt flagella peccaſſe. Longe vero aliter dñs iudicat/ qui ⁊ fruſtra flagellatũ inſinuat/ ⁊ bona duplicia poſt flagella retribuit. Pena enĩ debetur culpe/ nõ premiũ. Beat⁹ ergo Job ſine culpa locut⁹ oſtendit/ quẽ poſt locutionẽ premia ſubſequũtur. Heliu itaqꝫ quia p dñi defenſionibus loquens/ de beato Job aliud qꝫ dñs ſentit: quaſi dum pro veritate verba multiplicat/ a veritate diſcordat. Sequit. [Inter nos interim cõſtringatur: ⁊ tũc ad iudiciũ prouocet ſermonibus ſuis deum.] Ac ſi diceret. Ee noſtra aſſertione cognoſcat: quia nequaqꝫ diuine examinationi ſufficiat. Et qꝛ arrogantes viri non ſolũ ſtudent inepta dicere/ ſed etiam multa: verſus qui ſequitur/ bene de illo frequenter infertur.

Pena debetur culpe non premium.

¶ Capitulũ. xxxv. textus libri beati Job.

Igitur Heliu hec ruruſum locutus eſt: Nunqđ equa tibi videt tua cogitatio/ vt diceres: Juſtior deo ſum? Dixiſti enĩ. Non tibi placet qđ rectũ eſt: vel quid tibi proderit ſi ego peccauero? Itaqꝫ ego reſpõdebo ſermonibus tuis: et amicis tuis tecũ. Suſpice celum ⁊ intuere: ⁊ contẽplare ethera qꝛ altior te ſit. Si peccaueris/ quid ei nocebis? Et ſi multiplicate fuerint iniquitates tue: quid facies contra eum? Porro ſi iuſte egeris/ quid donabis ei: aut quid de manu tua accipiet? Homini qui ſimilis tui eſt/ nocebit impietas tua: et filiũ hominis adiuuabit iuſtitia tua. Propter multitudinem calũniatorum clamabũt/ ⁊ eiulabũt propter vim brachij tyrãnorum. Et non dixit/ Ubi eſt deus qͥ fecit me: qui dedit carmina in nocte? Qui docet nos ſup iumenta terre: et ſuper volucres celi erudit nos. Ibi clamabunt/ ⁊ non exaudiet propter ſuperbiam malorũ. Non ergo fruſtra audiet deus: et omnipotens ſingulorꝫ cauſas intuebitur. Etiã cũ dixeris: nõ conſiderat/ iudicare coram illo ⁊ expecta eũ. Nunc enim non infert furorẽ ſuum: nec vlciſcit ſcelus valde. Ergo Job fruſtra aperit os ſuum: ⁊ abſqꝫ ſcientia verba multiplicat.

E

Capitulum. vij.

F

Igitur Heliu hec rurſum locut⁹ eſt.] Omnis qͥ multa loquitur/ in locutiõe ſua ſemp incipere ſtudet: quatenus inchoatione ipſa ſuſpenſos auditores faciat: vt eo attenti⁹ taceant/ quo quaſi nouũ audire aliquid expectant. Heliu vero alia finiens/ alia inceſſanter exorditur: vt immenſa loquacitas per ſubiũcta ſemp initia continuet. Sequitur. [Nũquid equa tibi videt tua cogitatio: vt diceres/ iuſtior deo ſum?] Qꝛ beatus Job iuſtiorẽ ſe deo nõ dixerit: omnis qui textum hiſtorie legit/ agnoſcit: ſed ait: pponat equitatem cõtra me: et perueniet ad victoriam iudicium meũ. Uitã ſuã videlicet penſans/ ⁊ cauſas pcuſſionis ignorãs: vt ſepe iam dictum eſt: p diluẽdis peccatis ſe credidit/ ⁊ nõ augendis meritis flagellari: ⁊ idcirco iudicium ſuũ ad victoriam peruenire cõfiſus eſt: quia culpam ĩ ſe pro qua debuiſſet percuti non inuenit. Qđ quidem de illo et dñs ad diabolum dixit. Cõmouiſti me aduerſus eũ/ vt affligerem eũ fruſtra. Quid ergo hec loquẽdo peccauit/ qui verbis iſtis diuine de ſe ⁊ occulte ſententie etiã neſciendo conſenſit? Aut quid obeſt/ ſi a rectitudine veritatis humano iudicio verba noſtra ſufficietenus diſcrepãt/ quãdo in cordis cardine ei cõpagmata cõcordant? Humane aures verba noſtra talia iudicãt/ qualia foris ſonant: diuina vero iudicia talia ea audiũt/ qualia ex inti

G

mis proferunt. Apud hoīes cor ex verbis: apud deū verba pēsant ex corde. Beat⁹ ergo Job dū hoc ait exterius qđ interius dño dixit: omne qđ locutus est, tanto iuste exterius intulit, quāto pie ab interna sentētia non recessit. Quis prophetico spiritu repletus, in eo qđ ait Proponat equitatem cōtra me: ꝛ puenlet ad victoriam iudiciū meū: intueri redēptoris nostri presentiā potuit. Ipse eni qui est virtus patris et sapiētia: etiā eius equitas non incōuenienter accipit. Unde scriptū est. Qui factus est nobis a deo sapientia, iustitia, et sanctificatio.

1. Cor. 1.

Quā scz equitatē qa deus iniquis fugientib⁹ incarnatā ostendendo cōtraposuit: eos protin⁹ ab iniquitate reuocauit: et humanū genus eo in iudicio antiquū aduersarium vicit, quo equitatē dei aduersantē suis itineribus inuenit. Sequitur. [Dixisti enim: nō tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit si ego peccauero?] Si tota libri series attēdit, nihil hoꝝ beat⁹ Job dixisse monstratur. Sed arrogātes viri (sicut ꝛ superi⁹ diximus) habere hoc ꝓpriū solent: vt dum in nimia inuectione prodeunt, etiā inuehendo mentiātur: et cū nō possunt reprehendere iuste q̄ sunt, reprehendunt mētiendo q̄ non sunt. Sequit. [Itaq; ego respondebo sermonib⁹ tuis et amicis tuis tecum.] Dictis superiorib⁹ quasi beati Job culpabilia verba narrauit: atq; ex eis sibi materiā loquēdi ꝓposuit: sed verbis subsequētibus forti acumine discussit hoc qđ sibi ad dicendi materiam fallaciter finxit. Et fortes quidē sunt sentētie que sequunt: sed beati Job psone non congruūt: tanto q; eū increpationis huius tela non feriunt, quāto contra eū iniuste mittunt. Sequitur.

H

❡ S. Qz ex ipsa creature positione ꝛ altitudine ad quā attingere nō possum⁹, quia supra nos est, cōsiderare debemus q̄tum supra intellectum sit creator: cuius omnipotentiam nec augent bona nostra, nec minuunt mala.

❡ Suspice celū et intuere: contēplare ethera ꝙ altior te sit. Si peccaueris, quid ei nocebis? ꝛ si multiplicate fuerint iniquitates tue, quid facies contra eū? Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut q̄d de manu tua accipiet? [Quis beato Job scienti maiora, nequaq̄ dici ista debuerint: vera tamen sunt que dicūtur, ꝙ videlicet deo nec peccata nostra noceāt, nec bene gesta cōcurrāt. Unde subsecut⁹ adiūxit: [Homini q̄ similis tui est, nocebit impietas tua: et filiū hoīs adiuuabit iustitia tua.] Sed inter hec illud est solerter intuēdum quod ait: Suspice celū et intuere: contēplare ethera ꝙ altior te sit. Hec eni dicens, nimirū colligit, vt ꝯsiderare debeat quāto min⁹ deo actione sua aut prosit aut noceat: qui altitudini celi atq; etheris ꝓdesse vel nocere non possit. Quis in celo vel ethere possim⁹ supnas potestates accipere, diuinis semp obtutibus inherētes (vt cū angelicos spiritus lōge adhuc a nobis distare cōspicimus, ipsi creatori atq; dominatori spirituū quāto distamus inferius agnoscamus) corpoream tamen celi etherisq; materiam hoc loco sentiri nil obstat.

Nō oīa vera dicēda sunt.

Capitulum. viij.

I

Nam si vigilanter exteriora conspicim⁹, per ipsa eadē ad interiora reuocamur. Uestigia quippe creatoris nostri sunt mira opera visibilia creature. Ipm nāq; adhuc videre nō possum⁹: sed iā ad eius visionē tēdim⁹, si eū in his q̄ fecit miramur. Eius ergo vestigia creaturā dicim⁹: qa per hec q̄ ab ipso sunt sequēdo imus ad ipm. Unde Paulus ait. Inuisibilia eius per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciūtur: sempiterna quoq; virt⁹ eius ꝛ diuinitas. Unde ꝛ in libro sapientie scriptū est. Per magnitudinē eni creature et speciē, pōt intelligibiliter creator videri. Menti eni nostre peccato suo extert⁹ sparse, necdū de⁹ sicut est interius innotescit: sed dū facture sue decus foris ꝓponit, quasi q̄busdā se nobis nutibus innuit: ꝛ q̄ intus sequamur ostēdit: ac miro modo ipsis formis exteriorib⁹ nos ad interiora perducit. Innuit immēsa admiratiōe qđ est, mira hec exterius ostendēdo q̄ non est. Hinc eni de sapiētia scriptū est: In vijs ostēdit se illis hilariter: ꝛ omni prouidentia occurrit illis. Uie q̄ppe ad creatorē sunt, opa cōsiderata creatoris. Que dū facta cernim⁹, potētiā factoris miramur. In istis vijs a sapiētia omni nobis prouidentia occurritur: quia factoris nobis virt⁹ inquirēda ꝓponitur in omne qđ mirabiliter factū videt: ꝛ quocūq; se verterit anima, si vigilāter intēdit, in hisdē ipsis deū inuenit per q̄ reliquit: eiusq; potentiā ex eoꝝ rursus ꝯsideratione cognoscit, quorum amore deseruit: et per que peruerse cecidit, p hec cōuersa reuocatur. Ubi eni lapsi sumus, ibi incūbimus vt surgamus: ꝛ quasi ibi surgendo manū considerationis figim⁹, vbi pede amoris lubrici corruētes negligendo iacebamus. Quia eni ab inuisibilibus p visibilia cecidim⁹, dignū est vt ad inuisibilia ipsis rursum visibilib⁹ innitamur: vt quo casu anima venit ad infima, eo gradu reuertat ad summa: atq; eisdem quibus corruit passib⁹ surgat: dum (sicut dictū est) illa nos ad deū bene cōsiderata reuocēt, que nos ab eo male electa diuiserunt. Heliu itaq; vt vim considerationis admoueret, atq; ex corporeis rebus ostenderet quanto sit homine excelsior de⁹, hīc intulit: Suspice celū ꝛ intuere, ꝛ contēplare ethera, ꝙ altior te sit. Ipsis eni reb⁹ creatis atq; corporeis agnoscimus, quantū a creatoris nostri sublimitate distam⁹: qz p omne qđ cernimus, esse humiles admonemur: vt quasi quedā sit lectio mentis nostre, species cōsiderata creature. Dicat ergo. Suspice celum ꝛ intuere, ꝛ contēplare ethera ꝙ altior te sit. Si peccaueris, quid ei nocebis? Et si multiplicate fuerint iniquitates tue, quid facies contra eū? Porro si iuste egeris, quid donabis ei: aut quid de manu tua accipiet? Ac si diceret. Ex ipsis creaturis intellige (quas altiores te esse corporaliter vides) quātū a diuine potētie sublimitate disiungeris: atq; ex hac tua ꝯsideratione collige: qa deū nec bene viuendo adiuues: nec rursus malis actionibus graues. Si vo (sicut superi⁹ diximus) in celo vel ethere supnas potestates accipimus: verbis istis heliu considerare nos admonet: vt qa ipsi angelici spūs creatoris nostri potentiā plene cōtēplari nō possunt: de quibus tamē certū est, qa nobis eoipso altiores sunt, quo lapsi in infimis nō sunt: videlicet colligam⁹ quāto deo inferiores existimus: qui etiā creaturis sublimibus, sed lōge illo inferiorib⁹ subiacem⁹. Ac si diceret. Uide quātū a diuina celsitudine separaris: a cui⁹ potentia etiā potestates ille humilitate ꝯtremiscunt: q̄ te immensa sublimitate trāscendūt: ꝛ quāto ipse summo inferior es, qui inferiorē te esse etiā inferiorib⁹ depreheēdis. Ostēdendo vero summa, reducit ad equalia: atq; ait. [Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua: ꝛ filiū hominis adiuuabit iustitia tua.] Humana ipietas ei nocet, quē puertēdo inqnat. Et rursus eū adiuuat nostra iustitia quē a prauis actionib⁹ mutat. Nocere eni vel iuuare nesciunt ea q̄ vel a bono corrūpere, vel a malo pmutare non possunt. Supne igit potestates eo ledi vel iuuari nequeūt, quo esse iā incōmutabiles acceperūt. Sed ꝯsiderare hec nequeūt q̄ terrenis desiderijs implicantur. Sparsis eni foris mētibus ad semetipsas redire difficile est: qa praua itinera semel captos tāto delectabiliter tenēt, quāto in eis oīe qđ libuerit licet. Nullus quippe discipline murus obuiat qui constringat: nulla retributionis respicit pena que terreat: sed clausis oculis cordis eo aīa precipitat in infimis, quo obscurat a summis: et tāto securi⁹ mala tpalia ppetrat, quāto duri⁹ bona eterna desperat.

K

L

Impietas nr̄a cui noceat: et iustitia nr̄a quē adiuuet.

Cur terrenis dediti hec cōsiderare neq̄ant.

M

❡ S. Qz in hac vita iusti ab impijs affligi permittunt sicut moyse vocāte ad ꝓmissionis terrā, vrgēte pharaone de egypto egredi cōpellit plebs inuita. Capm. ix.

Sed ista reproborum nequitia triture more electoꝝ vitā quasi grana a paleis separans ꝓmit vt purget. Mali eni bonos magis ab hui⁹ mūdi desiderijs expediūt dū affligūt: quia dum multa eis hic violēta ingerūt, festinare illos ad supna cōpellunt. Qđ bn̄ de israelitico populo vocāte moyse et pharaone rege seuiēte signatū est. Tunc nāq; moyses ad vocandū missus est, cū iam pharao duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus: vt israelitarū mentes egypto deformiter inherētes: alius dū vocaret q̄si traheret: alius quasi impelleret dū seuiret: et plebs in seruitio turpiter fixa, vel ꝓuocata bonis, vel malis impulsa moueretur. Hoc quotidie agitur, dū p̄dicatis celestib⁹ ꝓmissis, seuire in electos reprobi ꝓmittūtur: vt si ad repromissionis terrā vocati exire negligim⁹, pressuris saltē seuiētibus impellamur: atq; hec egypt⁹, videlicet vita presens que nos oppressit blādiēs: adiuuet ꝓmens: ꝛ q̄ dum fouit, seruitutis iugo cōtriuit: libertatis viā dū cruciat ostēdat. Hec vtiq; causa est ꝙ ab iniustis iusti sinunt affligi: vt scz dum futura audiūt bona q̄ cupiant: patiantur etiam mala presentia que perhorrescāt: atq; ad faciliorē exitū

Reproborū neq̄tia premit et purgat vitā electoꝝ.

Exo. iij.

A

dum amor prouocat/cruciatus impellat. Unde Heliu eosdem labores electorum sub oppressionibus reproborum exequens ait.

¶ S. Qꝫ reprobi bona nostra calũniantur dum detrahunt/et in nos tyrannide vtuntur.

¶ Propter multitudinẽ calũniatorũ clamabũt:et eiulabut propter vim brachij tyrannorum.] Calũniatores recte dicere possumꝰ omnes iniquos:nõ solũ qui exteriora bona rapiũt/sed etiam q̃ malis suis moribꝰ ⁊ vite reprobe exemplo interna nostra dissipare contendũt. Illi nãqꝫ ea que nobis extra sunt inuadere ambiũt: isti nos predari interiꝰ querũt. Illi amore rerũ/isti non cessant odijs seuire virtutũ. Illi inuidẽt qđ habemꝰ:isti qđ viuimus. Illi student rapere bona exteriora q̃ placẽt:isti satagunt interiora bona dissipare q̃ displicent. Quãto igitur moꝝ vita/a rerũ distat substãtia/tãto grauior calumniator est q̃ male viuẽdo vim nostris infert moribꝰ/q̃ꝫ qui violẽter opprimẽdo dãna ingerit rebꝰ. Nihil iste de nostra sustentatione subtraxit: sed exẽpla nobis pditionis apposuit. Eo ergo grauiorem calũniam intulit/quo quietũ cor in tẽtatione cõmouit. Qui etsi nequaq̃ꝫ nobis actionis sue opera psuasit:pugnã tamen tẽtationis ingessit. Grauẽ igitur de vita eius calũniam sustinemus:quia nimiꝝ intus patimur qđ cũ labore vincamꝰ. Et quia in hoc mũdo abũdat maloꝝ vita que cruciet: recte dicit. Propter multitudinẽ calũniatorum clamabunt. Quia vero ea que verbis suadere non valẽt/extorquere nõnunq̃ꝫ etiã effrenatis viribus studẽt/apte subiungitur. Et eiulabunt propter vim brachij tyrannoꝝ.

Quanta grauitas maloꝝ exemploꝝ.

B

Uisquis eñ male viuere suo Caplm.x.

Quisquis eñ male viuere suo nos exemplo cõpellit/adhuc i nobis voce calũniatoris vtitur. Quisquis vero peccatũ suadens etiam terrere nos appetit/iam ꝫ nos brachio tyrãnidis seuit. Aliud est eñ vitia suadere viuẽdo:aliud iubere terrendo. Dũ ergo exempla male actiõis aspicimꝰ: quasi adhuc strepitũ calũniatoris audimꝰ. Dũ vero vt peccare cogimur/iam tyrannũ in corde sustinemꝰ. Sed robustoꝝ mentes in deo imobiliter fixe/tanto ista despiciunt/q̃to cernũt q̃ cõtra precepta cõditoris excrescũt. Eternitatis q̃ppe premia pstolantes/vires ex aduersitatibus sumũt:q̃ crescẽte pugna gloriosiorẽ sibi nõ ambigunt manere victoriã. Sic itaqꝫ electoꝝ desideria dũ premũtur aduersitate pficiunt:sicut ignis flatu premit vt crescat:⁊ vnde quasi extingui cernit/inde roboratur. In eo nãqꝫ ostendimꝰ quãta ad dñm cupiditate flagramus:si non solũ ad eũ per tranquilla ⁊ mollia/sed etiã p aspera ⁊ dura transimꝰ. Hinc nãqꝫ pꝑheta ait. Qui perfecit pedes meos quasi cerui. Ceruꝰ eñ cũ montiũ iuga conscendit:queqꝫ se aspera/queqꝫ obijciũt sentibꝰ illigata/dato saltu trãsgredit:⁊ absqꝫ vllo cursus sui obstaculo in superioribꝰ eleuatur. Ita etiã electorũ mentes q̃qꝫ sibi in hoc mũdo absistere atqꝫ obuiare conspiciũt/contemplationis saltu transcẽdunt:⁊ more ceruoꝝ despectis terrenoꝝ sentibus i superna se euehũt. Hinc rursum dicit. Et in deo meo transgrediar murũ. Murꝰ quippe est omne qđ itineri nostro obijcitur:ne ad eũ qui diligitur transeat. Sed murũ transgredimur/cũ pre amore superne patrie queqꝫ in hoc mũdo fuerint obiecta calcamus. Hinc per eundem prophetam certanti anime dñs dicit: Exaudiui te i abscõdito tẽpestatis:pbaui te ad aquas cõtradictionis. Absconditũ q̃ppe tempestatis est/cum in corde contrito cogitationũ tentantiũ fluctus tumescunt/cũ contra amoris sancti studia curarũ secularium se tumultꝰ illidũt. In abscondito ergo tẽpestatis auditur:q̃ clamor depeccantis est hec ipsa tribulationis fluctuatio. Quia vero omnino nõ desunt qui bona querẽtibus suadere peruersa moliant:aque cõtradictiõis sunt populi resistentes. Et quia tũc probatur desideriũ/cum aliqua ei aduersitate resistit:recte dicit. Probaui te ad aquas cõtradictionis. Hi itaqꝫ virtutũ nisibꝰ robusti ex aduersitate pficiũt:sed infirmi sepe i desiderijs suis si qua eis fuerint ex aduerso obiecta languescũt:⁊ cũ valida tribulatione pulsant/pusillanimitate deficiũt. Unde heliu beato Job probra pusillanimitatis impingẽs/premissis malorum oppressionibꝰ infirmorum moꝝ pusillanimitates exequitur/dicens.

Ps. xvij.

Ibidem.

C

ps. lxxx.

¶ S. Qꝫ ideo tentationibꝰ quilibet frangit:q̃ factorem ⁊ liberatorẽ desperans non contemplatur.

¶ Et nõ dixit:vbi est deꝰ qui fecit me?] Mos sacre scripture est/vt a singulari numero ad pluralẽ subito trãseat:atqꝫ a plurali sepe se ad singularem vertat. Atqꝫ inde Heliu cũ diceret:Clamabũt ⁊ eiulabũt/nequaq̃ꝫ subdidit: Non dixerũt vbi est deꝰ/sed: Nõ dixit vbi est deꝰ. A plurali quippe numero in singularẽ veniens/ad personam subito infirmi vniuscuiusqꝫ trãsiuit:fortasse quia a singulis melius recognoscitur quicq̃d de eis singulariter audit:vt ad cor suũ q̃sqꝫ redeat:⁊ in semetipso hoc qđ de vnoquoqꝫ dicit rephendat. Singularẽ igitur numerũ tenuit dicẽs: Nõ dixit/vbi est deꝰ q̃ fecit me? Quisqꝫ eñ aduersitatũ tribulatiõe frangit:a quo factus est/minime cõtemplatur. Nam q̃ qđ nõ erat fecit/factum sine gubernatione non deserit:⁊ q̃ benigne hoiem condidit/nequaq̃ꝫ iniuste cruciari pmittit:nec sinit neglecte pire qđ est/q̃ hoc etiam qđ nõ fuit creauit vt esset. Cũ ḡ causam tribulationis nostre requirimꝰ/⁊ fortasse tardiꝰ inuenimus:est ista consideratio q̃ nihil iniuste patiamur: q̃ si deo auctore sumꝰ qui non fuimus/deo regente non affligimur iniuste qui sumus. Sequitur.

D

¶ S. Qꝫ in nocte tribulationũ huiꝰ vite carmen habemus letitie/diuinam consolationem. Caplm.xi.

Ui dedit carmina in nocte.] Carmẽ in nocte est letitia in tribulatione: q̃ etsi pressuris tẽporalitatis affligimur/spe iam tamẽ de eternitate gaudemꝰ. Carmina Paulꝰ in nocte predicabat/dicens. Spe gaudẽtes:in tribulatione patientes. Carmen i nocte Dauid sumpserat/qui dicebat. Tu mihi es refugiũ a pressura que circũdedit me:exultatio mea redime me a circũdantibꝰ me. Ecce noctẽ pressuram nominat/et tamẽ liberatorem suũ inter angustias exultationem vocat. Foris q̃dẽ nox erat in circũdatione pressure:sed intus carmina resonabant de consolatione letitie. Quia eñ ad eterna gaudia redire nõ possumꝰ:nisi p temporalia detrimẽta:tota sacre scripture intentio est/vt spes manẽtis letitie nos inter hec trãsitoria aduersa corroboret. Unde ⁊ Ezechiel pꝑheta librũ se accepisse testat:in quo scripte erant lamẽtationes/carmen/et ve. Quid eñ libro hoc nisi diuia eloquia figurant? Que q̃ nobis lachrymas luctusqꝫ precipiũt/lamẽtatiões in eo scripte referunt. Carmẽ quoqꝫ et ve cõtinẽt:q̃ sic de spe gaudiũ predicãt:vt in psenti tamẽ pressuras atqꝫ angustias indicẽt. Carmen et ve continẽt: q̃ et si illic dulcia appetimꝰ/prius necesse est vt hic amara toleremꝰ. Carmen ⁊ ve discipulis predicabat dñs/cũ dicebat. Hec locutꝰ sum vobis/vt in me pacẽ habeatis. in mũdo pressuram habebitis. Ac si apte diceret. Sit vobis de me interius qđ consolando reficiat:q̃ erit de mundo exteriꝰ qđ seuiendo grauiter pmat. Quia ergo infirmꝰ q̃sqꝫ cũ premit/a spe gaudij nimia pusillanimitate lassat:⁊ dum foris aduersa tolerat/intꝰ obliuiscit quo gaudebat:bene dicit: Non dixit/vbi est deꝰ qui fecit me:q̃ dedit carmina i nocte? Si eñ ista diceret/vim quã patit tẽperaret: ⁊ per hoc qđ mansurũ intus q̃reret/id qđ foris transitoriũ sustinet/esse intolerabile nõ estimaret. Sequit.

Rom. xij.

põ. xxxj.

E

Ezech. ij.

Joan. xvj

F

¶ S. Qꝫ doctrina euãgelica abstrahat hoiem a vitijs in quibus putrescebat/ne ambulet in mirabilibꝰ sup se/ et vt immũditiam carnis p castitatem refrenet.

¶ Qui docet nos sup iumẽta terre:⁊ super volucres celi erudit nos.] Iumẽta terre sũt q̃ vsu vite carnalis ima appetunt. Uolucres vero celi sunt/q̃ superbe curiositatis studio sublimia perscrutant. Illi viuẽdo se deponũt infra q̃ꝫ sunt:isti inq̃rendo se eleuãt vltra q̃ꝫ possunt. Illos in infimis voluptas deijcit carnis:istos quasi in superioribꝰ erigit libido curiositatis. Illis p sacra eloq̃a dicit. Nolite fieri sicut equus ⁊ mulꝰ/quibꝰ nõ est intellectus. Istorũ superbꝰ labor increpat/dũ dr. Altiora te ne quesieris:⁊ fortiora te ne scrutatꝰ fueris. Illis dicit. Mortificate mẽbra vestra q̃ sunt sup terrã:fornicationẽ immũditiam/libidinẽ/cõcupiscentiã malã. Istis dicit Nemo vos decipiat per philosophiã ⁊ inanẽ fallaciam. Docet igitur nos deꝰ super iumẽta terre ⁊ volucres celi:quia dũ hoc qđ sumꝰ agnoscimus:nec carnis nos infirmitas deijcit:nec superbie spiritꝰ eleuat:nec defluendo imis subijcimur:nec supbiendo de sublimibus inflamur. Qui eñ carne labit/iumentoꝝ appetitu psternit. Qui vero extollit mẽte/more volucrum quasi leuitatis penna subleuatur. Capitulum.xij.

Ps. xxxj.

Eccli. iij.

Col. iij.

Ibidẽ. ij.

G

Sed si vigilãter intēdit: vt et mētis humilitas et carnis castimonia teneat/cito cognoscimꝰ quia alterū custodit ex altero. Nā multis sepe supbia luxurie seminariū fuit: quia dū eos spūs quasi in altū erexit/caro in infimis mersit. Hi em̄ prius secreto eleuant: sed postmodū publice corruūt: quia dum occultis intumescūt motibꝰ cordis/apertis cadūt lapsibꝰ corporis. Sic sic elati iusta fuerāt retributione feriendi: vt q superbiendo se hominibꝰ preferūt/luxuriādo vsq ad iumentoꝝ similitudinē deuoluantur. Homo quippe cū in honore esset/non intellexit: cōparatus est iumētis insipientibꝰ/⁊ similis factus est illis. Quasi scientie enim illos in altū pēna subleuauerat: de quibꝰ Paulus hoc

Roma. j.

qđ superiꝰ ptulimꝰ dicebat. Quia cū cognouissent deū: non sicut deum glorificauerūt/aut gratias egerunt: sed euanuerūt in cogitationibus suis. Quomō aūt in iumētorū aut plusq̄ iumentoꝝ voluptatē deciderint/subdidit dicens. Tradidit eos deꝰ in desideria cordis sui/in immūditiā. Ecce caro mersit quos supba sciētia subleuauit: ⁊ a volatu volucrum vltra appetitū lapsi sunt iumentorū: atq inde sub se pstrati sunt/vnde sup se ire videbant. Curandū itaq est: ⁊ omni custodia mens a supbie tumore seruanda. Non enim ante oculos dei vacue trāsuolāt cogitationes nostre: et nulla momēta tēporis per animū transeunt sine statu retributionis. Intus ergo videt deus qđ mentē eleuat: ⁊ idcirco permittit foris inualescere qđ deponat. Intꝰ prius extollitur/qđ foris postmodū luxurie corruptiōe feriat. Occultā videlicet

H

culpā sequit aperta pcussio: vt malis exterioribus interiora puniātur: ⁊ cor publice corruat/qđ latenter tumebat. Hinc quippe per Osee cōtra israelitas dr: Spiritꝰ

Osee. v.

fornicationis in medio eoꝝ: ⁊ dn̄m nō cognouerūt. Qui vt ostēderet q causa libidinis ex culpa prorūperet elationis/mox subdidit dicēs: Et respondebit arrogantia israel in faciē eius. Ac si diceret. Culpe que p elationem mētis in occulto latuit/p carnis luxuriā in apto respondit. Proinde p humilitatis custodiā seruanda est munditia castitatis. Si em̄ pie spiritꝰ sub deo premit/caro illicite sup spm̄ non leuat. Habet qppe spiritꝰ cōmissum sibi dominiū carnis/si tamē sub deo recognoscit iura legitime seruitutis. Nam si auctorē suū superbiendo contemnit/iure a subiecta carne preliū suscipit. Vñ ⁊ ille p

Gen. iij.

mus inobediens mox vt superbiendo peccauit/pudenda cōtexit. Quia em̄ contumeliā spiritꝰ deo intulit/mox cōtumeliā carnis inuenit. Et qui auctori suo esse subditus noluit/ius carnis subdite quā regebat amisit: vt in seipso videlicet inobediētie sue cōfusio redūdaret: ⁊ superatus disceret qđ elatus amisisset. Capm̄ xiij.

I

Nullus ergo qui postq̄ supna petere ceperit/carnis voluptate prosternit; tunc se victū iudicet/cum aperte superatur. Si em̄ plerumq virus libidinis de radice nascitur elationis: tunc caro vicit/cū spiritus latēter intumuit. Iam tūc anima per originē culpe in petulantiā iumentoꝝ cecidit: cū efferēdo se more volucrum vltra q̄ debuit euolauit. Hinc est em̄ q longa cōtinentia repente soluit: hinc q plerūq et vsq ad seniū virginitas seruata viciat. Quia em̄ negligitur humilitas cordis: rectꝰ iudex despicit etiā integritatē corporis: ⁊ qñq per apertū malū reprobos annunciat: qs dudū reprobos in occulto tolerabat. Nā q diu seruatū bonū subito perdidit/apud semetipm̄ intꝰ aliđ malum tenuit/ex quo ad aliud subito erupit: per qđ ab oipotente deo etiam tunc alienꝰ extitit: qñ se ei per mūditiam corporis inherere monstrauit. Quia igit mētis elatio ad pollutionē ptrahit carnis: reproboꝝ cor a volatu volucrū ad petulātiam mergit iumentoꝝ. Sancti aūt viri ne appetitu bestiali ad luxurie voraginē deuoluant/sollicite cogitationes mētis a superbie volatu custodiūt: ac ne in infima desipiendo corruāt/omne quod sublimiter sapiūt/humiliter premūt. Recte itaq dicit: Qui docet nos super iumenta terre: ⁊ sup volucres celi erudit nos. subaudis: hoc quoq non dixit. Hoc itaq q iumentis ac volucribus antecellit: eū non dicit i tribulatione memorari. Ac si diceret. Infirmꝰ quisq idcirco nequaq̄ se in perturbatione corroborat: q ⁊ in tranquillitate non tēperat: ⁊ ideo nescit aduersa tolerare: q constitutꝰ in prosperis/cogitatione se nō nouit a volatu volucrū premere: nec carnales motꝰ a iumētorū ingluuie

subleuare. Sed hoc beato Iob tanto inconueniēter dicit/quāto vita eiꝰ inter alta ⁊ infima mirabiliter temperatur. Qđ qdem itelligi ⁊ aliter pōt. Qui docet nos sup iumēta terre: ⁊ sup volucres celi erudit nos. Nam sicut

K

iumētoꝝ vocabulo signat vita hoim̄ carnis adhuc motibꝰ subditoꝝ: ita appellatiōe volucrū figuratur elatio spirituū superboꝝ: vt per iumenta qdem terreni hoies/per volucres vero demonia designent. Vñ cum semina dn̄s iuxta viā diceret cecidisse/subiūgit. Venerūt volu

Mat. xiij.

cres celi ⁊ comederūt ea. nimirū p volucres signans aereas ptātes. Sancti autē viri q nec infima hoim̄ exempla appetūt: nec rursum demoniaca subtilitate fallunt: et sup iumenta terre/⁊ sup celi volucres virtute eruditionis excrescūt. Sup iumenta em̄ terre edocti sunt: q qcquid in imis pōt ambiri/despiciūt. Super volucres qq celi eruditi sunt: q omnes immūdoꝝ spirituū insidias comprehendūt. Sup iumēta terre edocti sunt: q nihil i hac vita qđ preterit qrunt. Super volucres celi eruditi sunt: q potestates aereas quas adhuc p carnis infirmitatem tolerāt/iam vite meritis calcant. Paulꝰ iam sup iumenta terre edoctꝰ fuerat/dicēs. Multi em̄ ambulāt.

Phil. iij.

Et paulopost: Quoꝝ finis interitꝰ: quoꝝ deꝰ venter est/et gloria in confusione ipsorū qui terrena sapiūt. Nostra autē conuersatio in celis est. Et rursum super volucres celi eruditū se nouerat/cum dicebat. Nescitis qm̄ ange

j. Cor. vj.

los iudicabimꝰ: Sub se iumenta cernebat: q videlicet in terra adhuc positꝰ calcabat mores hoim̄ qui in infimis conuersabant. Et rursum volatū volucrū meritorū dignitate transcenderat: q subiturꝰ celestia/iudicaturū se angelos non ignorabat. In illis immūdoꝝ infi

L

ma/in istis superboꝝ summa calcabat. Capm̄. xiiij.

Mentes qppe sanctoꝝ transitoria cūcta despiciūt: ⁊ sub se labi quicqđ superbit/quicqđ preterit contemplant: ⁊ quasi in quodā rerū vertice constitute: tanto sibi oīa subesse conspiciūt/quanto semetipsas verꝰ auctori oīm subdūt: atq inde cuncta transcendūt/vnde creatori cunctoꝝ vera se humilitate substernūt. Dicat ergo. Qui docet nos super iumēta terre: ⁊ super volucres celi erudit nos. Ac si diceret. Infirmus pusillanimitate victꝰ ista nō dixit: ⁊ id circo eū aduersitas tētationis percullit: q tranqllitatis tēpore hec cūcta transeūtia nulla perfectione superauit. Huiꝰ em̄ vite aduersa non perhorresceret/si perfectionis merito etiam secūda calcasset. Sequitur.

M

¶ S. Oꝛ oīpotens deꝰ clamantes ad se seruos suos ideo aliqñ de tribulatione non eripit: q ⁊ ipsi ex aduersis proficiūt/⁊ reproborū malitia tanto i iudicio districtius punit/q̄to hic in sanctos exarsit crudelius.

¶ Ibi clamabūt: ⁊ non exaudiet propter superbiā malorū. Ibi videlicet i tribulatione: vt ecōtra de gaudio scriptū est. Filij seruoꝝ tuoꝝ habitabūt ibi. Sed videt

Ps. cj.

incertū vtrū dicat: propter superbiam maloꝝ non exaudiet: an propter supbiam maloꝝ clamabūt. Intelligi autem meliꝰ pōt/si non exaudiri potiꝰ propter maloꝝ supbiam q̄ clamare referant. Nam q ppter maloꝝ supbiā clamant/iam supra dictū est/eo versu quo dr: Propter multitudinem violētoꝝ clamabūt. Aliquid ergo nobis hoc versu innuit qđ paulo subtiliꝰ attendat: q sepe oppressi qdam dū clamauerint: ex se qdem merent audiri/sed tn̄ eoꝝ desideria ppter oppmentiū supbiam differūtur. Iustꝰ qppe deꝰ ⁊ suos pmittit tpaliter oppmi: ⁊ violentoꝝ malitiam neqter augeri: vt dū hoꝝ vita i purgatione terit/illoꝝ neqtia ꝯsummet. Capm̄ xv.

Plerūq vero accidit vt iusti i tribulatiōe deprehēsi/supernum solatiū etiam tpaliter percipiant: qđ tn̄ nō temporaliter implorāt. Saluari em̄ non ppter se/sed ppter aduersariorū salutē cōcupiscūt: vt dū illos omps deꝰ ab immēsis periculis facto quodā miraculo liberat: virtutem suam ipsis etiam persecutoribꝰ innotescat: atq inde aduersarios ad eternitatē redimat/vnde suos temporaliter saluat: sicut propheta qq vocē martyꝝ suscipiens ait. Propter inimi

ps. lxviij.

cos meos eripe me. Ac si diceret: ppter me qdē eripi de temporali tribulatione nō appeto: sed tamē eripi ppter aduersarios meos ꝯcupisco: vt dū mea vita saluari mirabiliter cernit/ipo miraculoꝝ visu inimicorū duritia cōuertat. Sicut q̄ sepe dn̄s suoꝝ vitam tēporaliter pro inimicoꝝ cōuersione eripit: ita sepe suoꝝ voces propter

A

damnationẽ persequentiũ nõ exaudit:vt videlicet inde reatum suũ cumulent/vnde preualuisse se nequiter gaudent. Nam q̃ inuisibilia despiciũt/moueri nonnunq̃ visibilibus miraculis possunt. Sed idcirco cũ iustis plerũq̃ nil mirũ visibiliter agit:q2 eorũ aduersarij illuminari visibiliter non merentur. Dicatur ergo. Ibi clamabunt/& non exaudiet ꝓpter supbiam maloꝝ. Ac si diceret. Reat⁹ opprimentiũ audiri voces ꝓhibet oppressoꝝ. Nec eripiunt visibiliter iusti: q2 saluari inuisibiliter nõ merent iniusti. Unde rursum p prophetã dr. Cũ viderit sapiẽtes moriẽtes/simul insipiẽs & stult⁹ peribũt. Quos enĩ visibiliter mori conspiciũt:inuisibiliter viuere posse non credũt:atq̃ eo reatũ infidelitatis sue cumulãt: quo visa morte fideliũ de eternitate desperant. Igitur violẽti quiq̃ inde interi⁹ deficiunt/ vnde cõtra vitã innocentiũ exterius cõualescunt:tantoq̃ illos intima veritas a se foras eijcit:quãto eos cõtra suos tẽporaliter quod volunt posse permittit. Quisquis itaq̃ bonoꝝ vitã ꝑsequitur/tũc peiore vltione dãnatur:cũ nulla ei aduersitate resistit:et tũc fortioris ire periculis subiacet/cũ ꝓspere peragit qd nequiter cõcupiscit:q2 videlicet vindicta superni iudicij ad futurũ eũ supplicium reseruando deseruit:cui hic in malo obuiare contẽpsit. Hinc eñ per ꝓphetã dñs dicit. Dimisi eos ſm desideria cordis eorũ: et ibũt in volũtatibus suis. Hinc rursum dr. Nõ est virga dei super illos. Hinc etiã de ipso eorũ capite scriptũ est. Faciet & prosperabit. Hinc rursus de eodem dr: Et dolus in manu eius dirigetur. In manu quippe antichristi dolus dirigitur:quia in hoc quod contra bonos proposuerit:implere temporaliter nulla aduersitate prepeditur. Hinc rursus per Salomonem dicitur: Prosperitas stultorum perdet illos. Capĺm.xvj.

Ps. xlviij. — *Pctõr peiore vitiõe dãnat cũ ei nulla aduersitate resistitur.* — *Ps. lxxx.* — *Puerb.j.*

B

Manifestum ꝗ perditionis iudiciũ est/quãdo affectatis iniquitatib⁹ subsequẽs fauet effectus:& nulla contrarietas impedit qd mens peruersa cõcepit. Nam sepe prauoꝝ hominũ dũ tardantur/vota mutant:& dũ difficultatẽ ꝑfectionis sentiunt/ reatũ male actionis agnoscũt:& quib⁹ pri⁹ iniustis ꝯtradicitur/ volentes postmodũ hoc quod cõceperant auersantur. Quia igitur malos cum deserit dñs preualere ꝑmittit:et vnde superborum nequitia perficitur:inde humilium longanimitas cõsummatur/dicatur recte: Ibi clamabunt/et non exaudiet propter superbiam malorum. Sequitur.

Perditionis iudiciũ est qñ affectatis iniqtatibus subseq̃ns fauet effect⁹.

ℭ S. Qz de⁹ nõ frustra nõ audiat qs illico nõ adiuuat: cu desideria dilatiõe ꝓficiãt/ vt exerceat virt⁹ certamie.

ℭ Neq̃ eñ frustra audiet deus:& omnipotẽs singuloꝝ causas intuebit. ⌋ Notandum q duo sunt dicta:q2 & clamantem nõ frustra audit:& tamen qd patitur respicit:et exaudire voces dissimulat:et qd vnusquisq̃ tolerat/nõ ignorat. Nemo ergo qui tardi⁹ audit/credat q a superna cura negligat. Sepe eñ nostra desideria q2 celeriter non fiũt exaudiũtur:& qd impleri cõcite petim⁹/ex ipsa meli⁹ tarditate prosperatur. Sepe vox nostra eo perficitur/quo differtur:et cũ superficieten⁹ petitio negligitur/ vota nostra alti⁹ in cogitationũ radice complent:sicut & semina messiũ gelu pressa solidant:& quo ad superficiẽ tardius exeũt/eo ad frugẽ multiplicioꝛa ꝯsurgũt. Desideria itaq̃ nr̃a dilatione extendunt vt proficiant:proficiunt vt ad hoc qd perceptura sunt conualescant:exercitantur in certamine/vt maiorib⁹ cumulẽtur premijs in retributiõe:labor protrahit pugne/vt crescat corona victorie. Suos ergo dñs cũ velociter non exaudit/quo repellere credit/trahit. Intern⁹ quippe est medic⁹: & peccatorũ in nobis cõtagia q̃ inesse medullit⁹ reprobat secat: abscindit virus putredinis ferro tribulatiõis:& quo voces egri audire dissimulat/eo egritudinis finẽ ꝓcurat. Hinc eñ ꝓpheta ait: De⁹ me⁹ clamabo per diem/& non exaudies:& nocte/& nõ ad insipiẽtiã mihi. Ac si diceret: Nequaq̃ mihi ad insipientiã ꝓficit/ q die ac nocte clamantẽ me continuo nõ exaudis:q2 vnde me i temporali tribulatione quasi deseris/inde ad eternam sapientiã plus erudis. Hic etiã dicit: Adiutor i opportunitatib⁹ in tribulatione. Tribulationẽ quippe dictur⁹/opportunitatẽ premisit:quia sepe & tribulatione cõterimur:& tamen opportunũ nondũ est/vt desiderio ereptiõis adiuuemur Dicat ergo: Neq̃ eñ frustra audiet de⁹:& omps singuloꝝ causas intuebitur. Capĺm.xvij.

Consolatio eorũ q tardi⁹ exaudiunt. — C — *Silitudo Profect⁹ dilatiõis.* — *Ps. xxi.* — *Ps. ix.*

Sed quia plerũq̃ nõnulli ab ipsa adiutorij tarditate franguntur/apte subiungit.

D

ℭ S. Qz qui facta sua discutit et diiudicat/ etiam si quasi nõ cõsiderans de tribulatiõe nõ statim eũ deus eripiat:nequaq̃ i sic de clementia diuina desperet.

ℭ Etiã cũ dixeris nõ cõsiderat/iudicare corã illo/& expecta eũ. ⌋ Fortasse eñ dũ clamor noster quasi negligit/ spes q̃ cordi inerat infirmat:& superna adiutoria defutura credim⁹: q2 tardi⁹ impetram⁹:ac pene inconsiderata deo esse ingemiscim⁹/q̃ inulta toleramus Sed cum ista nos desperatione ꝓcella cõturbat/cõcussa mens citius in portũ spei se colocat:si causas suas cũ dño subtiliter pensat:si bona ei⁹ ad memoriã reuocat:si mala q̃ bonis ei⁹ reddidit/apud semetipsam callide nõ excusat:si ꝑpẽdit quid ab eo iuste meruit/& qd clementer accepit:si vitam suã viuaciter discutit:si ante dei oculos oẽ quod egit examinãs semetipsam sibimet nõ abscõdit:si factã se q̃ nõ erat meminit:si illuminatã se atq̃ subleuatam q̃ in tenebris iacebat agnoscit. Hec ergo in semetipsa cũcta recolligens/dũ bona accepta considerat/aduersa q̃ tolerat non accusat:nec desperatione frangit/q̃ tantoꝝ munerũ cõsolatione roboratur:q2 spem de futuris recipit/dum transacta beneficia recognoscit. Dicat itaq̃: Etiã cũ dixeris nõ considerat/iudicare corã eo:& expecta eũ. Ac si diceret. Cum idcirco de⁹ cõsiderare nõ crediturr/quia tarde miseret:intima cogitationis ingredere:atq̃ illic corã ei⁹ oculis cause tue iudiciũ suscipe:& q̃ ipse viuẽdo cõtulisti/vel q̃ misericorditer percepisti discerne: & tunc ad spei fiduciã redis/dũ bona tante benignitatis erubescis:quaten⁹ inter aduersa fidenter expectes/quẽ & post delicta propitiũ recolis. Speranda eñ fuerãt superna adiutoria/etiã si nulla beneficia precessissent. Sciendũq̃ q2 de⁹ hominẽ quẽ benigne cõdidit/ inique non spernit. Pensandũ est igitur quanti est periculi trãsacta munera cernere/ & futura desperare/quãti est periculi si in hac procella tribulationũ/ desꝑationis naufragio frãgimur:qui ad portũ spei velut immensis funib⁹ preteritis donis ligamur Dicat itaq̃ recte: Iudicare corã deo/et expecta eũ. Nã q̃ semetipsm corã deo nõ iudicat/cum dũ affligit non expectat. Cui⁹ enim bona ꝓcessisse dissimulat/adiutoria subsequi posse desꝑat: et cũ preteritoꝝ obliuiscit/etiam subsequẽtiũ largitate fraudatur. Sed ecce dũ nos affligimur:dũ cõsolatiõis gratiã longanimiter sustinem⁹/mali ad peiora prorumpũt:atq̃ eo iniquitatis aggregatione proficiũt/quo sine verbere relinquunt. Et tamen oĩpotens deus peccantes misericorditer expectat: tẽpus ad penitentiam tribuit/qd nõ conuersis ad grauioris reat⁹ testimoniũ vertit.patiẽter iram retinet/ quã quãdoq̃ irretractabiliter effundit. Unde apte subiũgitur.

Spes ista qño firmet. — *Concussa mẽs citi⁹ in portum spei se colocat:si cãs suas cum dño subtiliter pensat.* — E — *De⁹ bonẽ quẽ benigne condidit: iniq̃ nõ spernit.* — *Qui semetipsum corã deo non iudicat: cũ dũ affligit nõ expectat.*

ℭ S. Qz in hoc mũdo non omnia imploꝝ scelera punit de⁹/quoꝝ tormẽta examini supmo reseruat .Ca.xviij.

F

Nunc enim non infert furorẽ suũ /nec vlciscit valde scel⁹ ⌋ Diu quippe de⁹ tolerat:quia imperpetuũ dãnat. & furorem nũc iferre dissimulat: quia effũdẽdũ sine fine in posteꝝ seruat . Electoꝝ nãq̃ est hic conteri / vt ad premia debeãt eterne hereditatis erudiri. Nostrũ est hic flagella ꝑcipere/quib⁹ seruat de eternitate gaudere. Hinc enĩ scriptũ est: Flagellat oẽm filium quẽ recipit. Hinc ad Joanẽ dicitur : Ego quos amo/arguo & castigo. Hinc petr⁹ ait. Temp⁹ est vt incipiat iudicium de domo dei. Ubi mox admirando subiũgit. Si autẽ primũ a nobis/qs finis eorũ qui non credũt dei euangelio? Peccata quippe nequaq̃ diuina seueritas inulta remanere permittit:sed ira iudicij a nostra hic correptione ichoat/vt i reproboꝝ dãnatione cõquiescat. Eant ergo nũc reprobi:& voluptatũ suaꝝ desideria inulta iniquitate cõsummẽt : atq̃ eo tẽporalia flagella nõ sentiãt/quo eterna eos supplicia expectãt. Bene aũt inulta eoꝝ nequitia cham peccante signata est/cui a patre dicit. Maledict⁹ chanaã puer:seru⁹ erit fratrib⁹ suis. Chanaã videlicet cham fili⁹ fuit Et quid est q chã peccante / chanaã eius filius sentẽtiã vltionis accepit? Quid est q nõ in se/sed in posteritate percutit : nisi q reproboꝝ nequitie hic quidẽ inulte proficiũt/sed in posterum feriũtur? Dicatur ergo. Nũc enĩ nõ infert furorem suũ:nec vlciscit valde scel⁹. Notãdũ vero est q subintulit valde:q2 et si quedã lõganimiter tolerat:quedã tamẽ

Apoc.iij. — *j. Pe.iiij.* — *Gen.ix.*

G etiā in hac vita flagellat: et hic nonnunꝗ̄ ferire inchoat:
ꝗs eterna dānatione cōsummat. Ergo et nōnulla percu-
tit: et nōnulla inulta derelinquit: q2 si nulla resecaret/ꝗo
deū res humanas curare crederet? Et rursus si hic cun
cta percuteret: extremū iudiciū vnde restaret? Quedā
igitur feriunt vt rectoris nostri super nos sollicitudinē
formidem⁹: quedā vero inulta seruātur/vt adhuc iudi-
ciū restare sentiam⁹. Bene ergo dicitur: Nec vlciscitur
valde scelus: quia dū exiguū quidem de iniquitate pu-
nitur: inconuersis mentib⁹ eterni iā iudicij sentētia ꝓpi-
natur. Totū itaqꝫ hoc ab heliu rectū dicitur/si recte di-
ceretur. Scit enī quid loqui debeat: sed cui loquat ignorat.
Uera sunt nāqꝫ q̄ dixit: sed a beati Iob increpatio-
nibus aliena: q2 tāto hac correptione nō eguit/ꝗto nec
aliqua pusillanimitate peccauit. Capm. xix.

Cur q̄dā a dño hic feriant: et q̄dā seruētur inulta

Sed q2 iustis viris solet occasio esse virtutum/
elatio superborū: occulto iudicio cū beato Iob
agitur: vt post flagella penarū/etiā per verba
arrogantiū crescat. Ecce enī tāto magis a supbie mini-
stro despicitur/ꝗto a veritate intrinsec⁹. i. humilitatis
magistra refouet. Nam heliu postꝗ̄ tot fortia se dixisse
cognouit: quid elationis gestaret aperuit/atqꝫ beatum
Iob alta de se sentiēdo despexit/dicēs: Ergo Iob fru-
stra aperit os suū: et absqꝫ scientia ꝟba multiplicat. Hec
nimirum inserens/beatum Iob et nil scisse asserit/et mul
ta dixisse: et cū ipse que sentit/loquaciter inferat/hūc de
vitio loquacitatis accusat. Sed hoc quoqꝫ esse propriū
arrogantiū vitiū solet: vt et pauca credant q̄ ipsi multa
dixerint: et multa credant q̄ ipsis pauca dicuntur. Quia
enī sua dicere semp volūt/aliena audire nō possunt: vim
se pati existimāt/si ea q̄ immoderate sentiunt/imodera-
tius non effundāt. Et ꝗuis beat⁹ Iob ad ei⁹ verba ta-
H cuerit: heliu tamen de locutione illi⁹ quā amicis respon
derat/causam inuectiōis inuenit: vt sibi exhibere lati⁹
eius silentiū possit: atqꝫ vt ipse multa respondeat/illum
verba multiplicasse confirmat. Nā et mox initia prolixe
locutiōis exordit: et quasi adhuc nihil dixerit/inchoa-
re conatur. Unde subditur.

Capitulum Tricesimumsextum textus libri beati Iob.

Addens quoqꝫ Heliu hec locu-
tus est: Sustine me paululū: et
indicabo tibi. Adhuc enim ha-
beo qđ pro deo loquar. Repetā
scientiam meā a pricipio: et ope
ratorē meū ꝓbabo iustum. Ue-
re enim absqꝫ mendacio sermones mei: et perfe
cta scientia probabitur tibi. De⁹ potentes non
abijcit: cū et ipse sit potens: sed nō saluat impi-
os: et iudicium pauperib⁹ tribuit. Non aufert
I a iusto oculos suos: et reges in solio collocat in
perpetuū: et illic erigūtur. Et si fuerit in cathe-
nis, et vinciātur funib⁹ paupertatis: indicabit
eis opera eoꝝ: et scelera eorum quia violēti fue-
runt. Reuelabit quoqꝫ aurem eoꝝ: vt corripiat:
et loquetur vt reuertātur ab iniquitate. Si au-
dierint et obseruauerint: cōplebūt dies suos in
bono: et annos suos in gloria. Si autem nō au-
dierint: transibunt per gladiū: et consumentur
in stultitia. Simulatores et callidi ꝓuocant irā
dei: necqꝫ clamabunt cū vincti fuerint. Morieī
in tempestate anima eoꝝ: et vita eorum inter ef
feminatos. Eripiet d̄ angustia sua pauperem:
et reuelabit in tribulatione aurem eius. Igitur
saluabit te de ore angusto latissime et non habē-
te fundamentum subter se. Requies autē men
se tue erit plena pinguedine. Causa tua quasi
impij iudicata est: causam iudiciūqꝫ recipies.
Nō te ergo superet ira vt aliquem opprimas:
nec multitudo donoꝝ † inclinet te. Depone ma
gnitudinem tuam absqꝫ tribulatione: et omnes K.
robustos fortitudine. Ne ꝓtrahas noctem: vt
ascendāt populi pro eis. Caue ne declines ad
iniquitatem. Hanc enim cepisti sequi post mise
riam. Ecce de⁹ excelsus i fortitudine sua: et nul
lus ei similis i legislatorib⁹. Quis poterit scru
tari vias eius/aut quis audet ei dicere: Ope-
rat⁹ es iniq̄tatē? Memento ꝙ ignores opus
eius de quo cecinerunt viri. Oēs homines vi-
dēt eū: et vnusquisqꝫ intueī procul. Ecce de⁹ ma
gnus vincens scientiam nostrā. Numer⁹ anno-
rū ei⁹ inestimabilis. Qui aufert stellas pluuie:
et effundit imbres ad instar gurgitū qui de nu-
bibus fluūt: que pretexūt cūcta desuper. Si vo
luerit extēdere nubes quasi tentoriū suū: et ful-
gurare lumie suo desuper: cardines quoqꝫ ma
ris operiet. Per hec eni iudicat poplos/et dat
escas multis mortalibus. In manibus abscon
dit lucem: et precipit ei vt rursus adueniat. An-
nunciat de ea amico suo ꝙ possessio ei⁹ sit/et ad
eam possit ascendere.

tal. locorum.

Capitulum. xx.

Addens quoqꝫ heliu etiā hec locut⁹ est. [Susti L
ne me paululū/et indicabo tibi.] Multa iam
dixerat: et sustineri adhuc paululū postulat:
quia videlicet arrogātes graue se damnū perpeti iudi-
cant: si scientiam suā loquendi breuitate constringant.
Tanto eni semetipsos credunt doctiores ostēdere/ꝗto
se potuerint multiplicitate loquacitatis aperire. Sz q2
sepe sibi sentiunt silentij reuerentiā non deferri: dñi nō-
nunꝗ̄ potentiā de quo quasi loquūtur insinuant: ac sub
preterxtu illius sibi silentiū exigut: qđ minime merētur.
et dū speciētem⁹ deū proferunt/auditum sibi et reueren
tia ei⁹ exigentes: se studēt magis ostendere/ꝗ illius fa-
cta predicare. Unde et Heliu subiungit dicēs: [Adhuc
enī habeo quod pro deo loquar.] Quia vero nōnūꝗ̄ do-
ctores sancti crebro repetūt/si qua obscuri⁹ dicunt: vt q̄
M occulta predicāt/auditorū cordib⁹ voce hec iteratiōis
infundant: plerūqꝫ hoc appetūt etiā arrogātes imitari:
et insolēter ea q̄ dixerint replicant: nō quo auditorū cor-
dib⁹ insinuare res appetant/sed quo eoꝝ iudicio videri
eloquentes volūt. Unde heliu subiūgens ait: [Repetā
scientiā meā a principio.] Sed quia nominata scientia/
tumor cordis in voce claruerat: arrogās aperte cogno-
scitur/si non citius aliquo velamine palliet. Unde mox
in occultatione sue arrogātie dñi iustitiam subinferēs/
ait. [Et operatorem meū probabo iustū.] Ut dum qua-
si pro dei iustitia loquiī: apud humana iudicia quicqđ
arrogāter effluit excusetur. Sequiī: [Uere enim absqꝫ
mendacio sermones mei.] Cū ab infirmis auditoribus
se intelligi non posse conspiciūt: solent plerūqꝫ etiā iusti
laudare bona q̄ dicūt: non quo ipsi suis laudibus inhi-
ent/sed quo auditores suos ad audiēdi sollicitudinem
accēdant: vt dū eoꝝ voce ꝓferunī/ab illorum cordibus
ardentiori affectu rapiant. Unde Paul⁹ cū mira corin
thijs et multa dixisset/adiūgit: Os nostrū patet ad vos ij. Cor. vj.
o corinthij: cor nostrū dilatatū est. Sed arrogantes dū
cor bonorū nesciunt: et solas aliquādo voces imitantur:
efferūt laudando que dicūt/non quo eis torpor audien-
tiū displicet/sed quo sibi inhianter placēt. Iustoꝝ vocē
imitantes simulant: sed vim vocis ignorant. Uidēt qđ
iusti proferūt: sed nesciūt qđ requirunt. Cū enim sancti
doctores laudē ꝑdicationis exaltāt: quasi manu vocis
ab imis cogitationib⁹ corda audientiū leuāt: vt excussa
velociter dictis sequentib⁹ velut i itinere occurrāt: et tā-
to ea intelligētie amplexu constringāt/ꝗto illa et quasi
priusqꝫ cernerēt/i voce laudātis amauerāt. Sed hec vt
dixi: arrogantes nesciūt. Quia eni foris est qđ appetūt:
quid sit intus desiderabile/sentire nō possunt. De electo
rū quippe ecclīa scriptū est: Oīs gloria eius filie regum Ps. xliiij
ab intus. Et sapiētes virgines in vasis oleū portare re-
ferunī. Unde et sanctoꝝ voce dicitur: Gloria nostra hec ij. Cor. j.

[A] est: testimoniũ conscĩetie nostre. Arrogantes autẽ qꝛ coram deo conscientie sue testimoniũ nõ habẽt: querũt coram hoibus testimoniũ vocis aliene. Quã cũ tarde reperiũt: ipsi etiã in impudentiã sui fauoris erumpunt. Si enim nõ inueniũt voces hominũ ꝗs inhiãter expectãt / ipsi scientiã suam laudãtes ꝓdicãt. Unde ⁊ heliu subdidit dicẽs. [Et pfecta scientia probabiꝶ tibi.] Nimirum sensit se magna dicturum: sed tumẽti corde hoc qꝺ de se metipso sublimiꝶ estimauit / tacere nõ potuit: ⁊ idcirco qꝺ rectũ sensit / laudãdo ꝑcucurrit. Qui iã qdẽ diuino iudicio reus esset / si magna de se saltem silẽdo sensisset. Ante subtile eni veritatis examen securi oĩmode non sumus: etiã si humano iudicio qꝺ in nobis reprehendi debeat / non habemus. Nã plerũqꝫ negligẽtius cogitãtes elatione pulsamur / quã tamen tacẽtes premimꝰ. Sꝫ nisi retractatione cõcita tumor occultꝰ in ipso cubili cordis in quo oriꝶ suffoceꝶ / corã districto iudice omne meritũ nostre actionis extinguiꝶ. Hinc ergo pensandũ est / illa cordis elatio ꝗta animaduersione dãnabitur / ꝗ vsqꝫ ad audaciã vocis nutriꝶ: si neqꝫ hec est excusabilis / ꝗ in corde latẽter oboriꝶ. Considerandũ quoqꝫ qualis intrinsecus regnat: ꝗ eousqꝫ seruata est / vt etiã foras erũpere non erubescat. Heliu ergo qꝛ magna sensit / semetipsum humiliter tẽperare nesciuit: sciẽtie celsitudinem tenuit / humilitatis gratiã recusauit: ⁊ dũ sequitur bonũ quo bene dicere appetijt: bonũ quo bene viuere potuisset amisit. Scientia quippe inflat: charitas vero edificat. Sed iam nunc rectũ dicat: qꝺ tamẽ recte dicere ignorat. Nã postqꝫ inflatas animi cogitationes per verba elationis

[B] exhalauit: fortem sententiã subdidit / dicens.

¶ S. Qꝫ res imense virtutis sit in honore premere gloriã / ⁊ in potẽtia se nescire esse potẽtem: et qꝛ in crimine sit fastus elationis, non ordo potestatis. Capl'm. xxi.

DEus potentes non abijcit / cũ ⁊ ipse sit potẽs.] In vsu vite mortalis quedã ex semetipsis sũt noxia: quedã vero ex his ꝗ circa ipsa ꝟsantur. Ex semetipsis quedã sunt noxia: sicut peccata atqꝫ flagitia. Quedã vero nõnunꝗꝫ nobis ex his que circa ipsa sunt nocẽt: sicut tẽporalis potẽtia / vꝉ copula cõiugalis. Bonũ nãqꝫ est cõiugiũ: sed mala sunt que circa illud ex

[i. Cor. vij.] huiꝰ mundi cura succrescũt. Unde Paulꝰ ait: Qui aũt cũ vxore est / cogitat que sunt mundi / quomodo placeat vxori. Unde ⁊ quibusdã meliora ꝑsuadens / eos a cõiugio reuocat / dicẽs. Hoc autẽ dico: non vt laqueũ vobis iniiciã: sed ad id qꝺ honestũ est / ⁊ quod facultatem prebeat sine impedimẽto dñm obsecrandi. Dũ ergo tenetur qꝺ non nocet: ex rebꝰ iuxta positis cõmittiꝶ plerũqꝫ qꝺ nocet: sicut sepe rectũ mundũqꝫ iter pergimus: et tamen ortis iuxta viã vepribus / per vestimenta retinemur. In via quidẽ mũda nõ offendimus: sed a latere nasciꝶ quo pũgamur. Magna est etiã potentia temporalis / que habet apud deũ meritum suũ de bona administratione regiminis: nonnũqꝫ tamẽ eo ipso quo ꝓeminet ceteris / elatione cogitationis intumescit: ⁊ dũ ad vsum cũcta subiacent: dum ad votũ velociter iussa complẽtur: dũ omnes subditi si qua bene gesta sunt laudibꝰ efferũt: male gesta autem nulla auctoritate cõtradicũt: dũ plerũqꝫ laudãt

[C] etiam qꝺ obiurgare debuerũt: seductꝰ ab his que infra subdũtur / super se animꝰ tollitur: ⁊ dum foris immenso fauore circũdaꝶ: intus veritate vacuaꝶ / atqꝫ oblitꝰ sui / in voces se spargit alienas: taleꝗꝫ se credit qualẽ foris audit / nõ qualem intus discernere debuit: subiectos despicit: eosqꝫ equales sibi nature ordine non agnoscit: ⁊ ꝗs sorte potestatis excesserit / trãscẽdisse se etiã vite meritis credit: cũctis se estimat ampliꝰ sapere / quibꝰ se videt amplius posse. In quodã qppe se constituit culmine apud semetipsum: ⁊ qui equa ceteris nature cõditione cõstringiꝶ / ex equo respicere ceteros dedignatur: sicqꝫ vsqꝫ ad

[Job. xli.] eiꝰ similitudinem duciꝶ / de quo scriptũ est: Omne sublime videt: ⁊ ipse est rex super vniuersos filios superbie. ⁊

[Prouer. xxx.] de cuiꝰ corpe diciꝶ: Generatio cuiꝰ excelsi sunt oculi / et palpebre eiꝰ in alta surrecte. Ad eiꝰ similitudinẽ duciꝶ: qui singulare culmen appetẽs / ⁊ socialem angelorum vi-

[Esa. xiiij.] tã despiciens / ait: Ascendã super altitudinẽ nubiũ / similis ero altissimo. Miro ergo iudicio intꝰ foueã deiectionis inuenit / dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostate qppe angelo similis efficiꝶ / dũ homo hominibus esse similis dedignaꝶ. Sic saul ab humilitatis meri-

to in tumorẽ superbie culmine potestatis excreuit. Per [D] humilitatẽ quippe prelatꝰ est / per superbiã reprobatꝰ: dño attestãte / qui ait. Nõne cũ esses puulꝰ in oculis tu- [i. Reg. xv] is / caput te constitui in tribubꝰ israel? Paruulũ se ante potestatem viderat: sed fultꝰ temporali potẽtia / iam se paruulũ non videbat. Ceteroꝝ nãqꝫ cõparatione se preferens: magnũ apud se esse iudicabat. Miro autẽ modo cũ apud se paruulꝰ / apud dñm magnꝰ: cũ vero apud se magnꝰ / apud dñm puꝰ fuit. Magnos nos dñs apꝺ nos esse prohibet / per prophetã dicens: Ue qui sapiẽtes estis [Esa. v.] in oculis vestris: ⁊ corã vobismetipsis prudẽtes. Ne magni apud nos esse debeamꝰ / Paulꝰ admonens ait: No- [Rom. xij.] lite prudentes esse apud vosmetipsos. Plerũqꝫ ergo dũ ex subiectoꝝ affluentia animꝰ inflaꝶ / in luxum superbie ipso potẽtie fastigio lenocinante corrũpitur. Sed aliud est quelibet bona nõ esse: aliud bona bene habere nescire. Bona nãqꝫ est ordine suo potẽtia: sed cauta regentis indiget vita. Igiꝶ bene hanc exercet: qui et retinere illam nouerit / ⁊ impugnare. Bene hãc exercet qui scit per illã sup culpas erigi: ⁊ scit cũ illa ceteris equalitate componi. Humana eni mens plerũqꝫ extolliꝶ: etiam cum nulla potestate fulciꝶ: quãto magis in altũ se erigit / cũ se etiã ei potestas adiũgiꝶ? Et tamen corrigendis aliorum vitijs apta executiõe preparaꝶ. Unde ⁊ ꝑ Paulũ dr. Mi- [Ro. xiij.] nister eni dei est / vindex in irã ei ꝗ malũ agit. Cap. xxij.

CUm ergo potẽtie temporalis ministeriũ suscipiꝶ: summa cura vigilandũ est vt sciat quisqꝫ ⁊ sumere ex ea qꝺ adiuuat / et expugnare qꝺ tentat: ⁊ equalẽ se cũ illa ceteris cernere / ⁊ tamen se peccantibus zelo vltionis preferre. Quam discretionem pleniꝰ cognoscimꝰ: si etiam potestatis ecclastice exempla cernamus. Petrus nãqꝫ auctore deo / ecclesie principatum tenens: a bene agẽte cornelio / ⁊ sese ei humiliter prosternente / immoderatiꝰ venerari recusauit: seqꝫ illi similem [E] recognouit / dicẽs. Surge ne feceris / ⁊ ego ipse homo sum. [Act. x.] Sed cũ ananie et saphire culpam reperit: mox ꝗta sup [Ibidẽ. v.] ceteros potẽtia excreuisset ostẽdit. Uerbo eni eoꝝ vitã perculit: quã spũ ꝑscrutãte deprehẽdit: ⁊ summũ se intra ecclesiã contra peccata recoluit: qꝺ honore sibi vehementer impẽso / corã bene agentibꝰ fratribꝰ non agnouit. Illic cõmunionem equalitatis meruit sanctitas actionis: hic zelus vltionis ius aperuit potestatis. Paulus bene agentibꝰ fratribꝰ prelatũ se esse nesciebat / cum diceret: Non quia dominamur fidei vestre: sed adiutores sumꝰ [ij. Cor. i.] gaudij vestri. Atqꝫ ilico adiũxit: Fide enim statis. Ac si diceret: Ideo nõ dominamur fidei vestre: qꝛ fide statis. Equales eni vobis sumꝰ / vbi vos stare cognoscimꝰ. Quasi prelatũ se fratribꝰ nesciebat / cũ diceret: Facti sumus [i. Thess. ij.] paruuli in medio vestrũ. et: Nos autẽ seruos vestros ꝑ [ij. Co. iiij.] Jesum christum. Sed cũ culpam ꝗ corrigi debuisset in- [F] uenit: ilico magistrum se esse recoluit / dicẽs. Quid vul- [i. Cor. iiij.] tis? In virga veniam ad vos? Summꝰ itaqꝫ locꝰ bene regitur: cũ is qui ꝓest / vitijs potius ꝗꝫ fratribꝰ dominaꝶ. Cũctos quippe natura equales genuit. Ut aũt alij ad regẽdũ alijs cõmittantur: nõ eos natura / sed culpa postponit. Uitijs ergo se debent rectores erigere / quoꝝ ex causa ꝓferunꝶ: ⁊ cũ delinquẽtes corrigũt: sollicite attendãt vt ꝑ disciplinã culpas quidẽ iure potestatis feriãt / sed ꝑ humilitatis custodiã equales se ipsis fratribꝰ qui corrigũtur agnoscant. Quis plerũqꝫ etiã dignũ est: vt eosdẽ quos corrigimꝰ / tacita nobis cogitatione preferamꝰ. Illoꝝ nãqꝫ ꝑ nos vitia discipline rigore feriũtur: in his vero que ipsi cõmittimꝰ / ne verbi quidẽ ab aliquo inuectione laceramur. Tãto ergo apud dñm obligatiores sumꝰ / ꝗto apud hoies inulte peccamꝰ. Capl'm. xxiij.

DIsciplina autẽ nostra subditos tanto diuino iudicio liberiores reddit / ꝗto hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Seruãda itaqꝫ est et in corde humilitas / ⁊ in opere disciplina. Atqꝫ inter hec solerter intuẽdũ: ne dũ imoderatiꝰ custoditur virtꝰ humilitatis / soluanꝶ iura regiminis: ⁊ dũ prelatꝰ quisqꝫ plus se ꝗꝫ decet deijcit / subditoꝝ vitam stringere sub disciplinę vinculo nõ possit. Teneamꝰ ergo exteriꝰ qꝺ pro alioꝝ vtilitate suscipimꝰ: teneamus interiꝰ qꝺ de nostra estimatiõe sentimꝰ. Sed tñ decẽter quibusdã erũpentibus signis tales nos apud nos esse ipsi nos etiam ꝗ nobis cõmissi sunt non ignorẽt: vt et de auctoritate nostra qꝺ formidẽt videant: ⁊ de humilitate qꝺ imitenꝶ agno-

G scāt. Seruata aūt auctoritate regiminis/ad cor nostrū sine cessatione redeam⁹: ⁊ consideremus assidue q̄ sumus equaliter cū ceteris cōditi: non q̄ tēporaliter ceteris p̄lati. Potestas eni q̄nto exterius eminet: tanto premi interius debet/ne cogitationē vincat: ne in delectationem sui animū rapiat: ne iā sub se mens eam regere nō possit: cui se libidine dominādi suppōit. Bene dauid regni potētiā regere nouerat/q̄ elationē eiusdē potētie semetipsū p̄mēdo vincebat/dicēs: Dñe nō est exaltatū cor meum. (Ps. cxxx.) Quiq3 in eius humilitatis augmēto subiūgit. Neq3 elati sunt ocli mei. Atq3 addidit: Neq3 āmbulaui in magnis Et adhuc subtilissima semetipsum inquisitione discutiens ait. Neq3 in mirabilibus super me. Dēsq3 cogitationes suas a fundo cordis exhauriens/subiūgit dicens. Si non humiliter sentiebā: sed exaltaui animā meā. Ecce humilitatis hostiā ab intimo cordis oblatam crebro replicat: ⁊ iterum atq3 iterū cōfitēdo offerre non cessat: eāq3 multipliciter loquens/iudicis sui oculis ostentat. Quid est hoc? Et quomodo illud sacrificium deo placere cognouerat: qđ in cōspectu ei⁹ tanta iteratiōe voci immolabat: nisi q̄ vicina esse superbia potētib⁹ solet: et pene semper reb⁹ affluentibus elatio sociatur: quia ⁊ sepe humoris abūdantia duritiā dat tumoris. Ca. xxiiij.

Mirū vero valde est cū in cordib⁹ sublimiū regnat humilitas mor̄. Vñ pensandū est: q̄ potētes quiq3 cū humiliter sapiūt/culmē extra nee ⁊ quasi longe posite virtutis attingūt: ⁊ recte hac virtute dñm q̄ntocyus placāt: quia illud ei sacrificiū humiliter offerūt/qđ potētes inuenire vix possunt. Subtilissima nāq3 ars viuēdi est culmen tenere: gloriam premere: esse quidē in potētia: sed potentē se esse nescire. ad largienda bona potētem se cognoscere: ad rependenda noxia omne qđ potēter valet ignorare. Recte itaq3 de talibus dicit. De⁹ potentes nō abijcit: cū ⁊ ipse sit potens. Deum q̄ppe imitari desiderat: qui fastigiū potētie alienis intētus vtilitatibus/⁊ nō suis laudib⁹ elatus administrat: q̄ prelat⁹ ceteris p̄desse appetit/nō p̄esse. Tumoris nāq3 elatio/non ordo potestatis in crimine est. Potentiā de⁹ tribuit: elationem vero potentie malitia nostre mentis inuenit. Tollam⁹ ḡ qđ de nostro contulim⁹: ⁊ bona sunt q̄ deo largiēte possidem⁹. Quia eni nequaq̄ iusta potentia: sed actio praua dānatur: apte subiungitur.

(h Subtilissima viuēdi ars.)

¶ S. Q3 alij iudicentur et pereant/alij non iudicētur et regnent.

¶ Sed nō saluat impios: ⁊ iudiciū pauperib⁹ tribuit. I Scriptura sacra plerūq3 pauperes humiles vocare consueuit. Unde in euāgelio cū adiectione spūs nominātur/ dū dicit Beati paupes spū: qm̄ ipsor̄ est regnum celor̄. (Mat. v.) Quos enim diuitie visibiliter potentes ostendunt: apud semetipsos pauperes sunt/qui elati in suis conscientijs non sunt. Eos vero impios vocat: qui aut a fidei pietate disiuncti sunt: aut in hoc qđ fideliter credunt/prauis sibi morib⁹ cōtradicūt. Quia ergo omp̄s deus malitie superbiā/non potentie celsitudinē dānat: postq̄ dictum est: Deus potentes non abijcit/cū ⁊ ipse sit potens: recte subiūgitur: Sed nō saluat impios: ⁊ iudiciū pauperib⁹ tribuit. i. elatos destruit: humiles vero per iudiciū liberos reddit. (I) Vel certe iudiciū pauperib⁹ tribuit: quia hi qui nūc nequiter opprimūtur: ipsi tunc sup oppressores suos iudices veniūt. Due q̄ppe sunt partes: elector̄ s. atq3 reprobor̄. Sz bini ordines eisdē singulis partib⁹ ptinēt. Alij nāq3 iudicāt ⁊ pereūt: alij nō iudicātur ⁊ peūt. Alij iudicāt ⁊ regnāt: alij non iudicant ⁊ regnāt. Judicātur ⁊ peūt/q̄b⁹ dñica voce in dānatiōe dicit. Esuriui/⁊ non dedisti mihi mādu care: sitiui/⁊ nō dedisti mihi potū: hospes erā/⁊ nō collegistis me: nud⁹/et non operuistis me: eger ⁊ i carcere/⁊ nō visitastis me. (Mat. xxv.) Quib⁹ premittit: Discedite a me maledicti in ignē eternū: qui parat⁹ est diabolo ⁊ angelis ei⁹. Alij vero in extremo iudicio non iudicant et pereūt: de quib⁹ p̄pheta ait. Nō resurgūt impij in iudicio. (Ps. i.) ⁊ de q̄b⁹ domin⁹ dicit. Qui aūt nō credit/ iā iudicat⁹ est. ⁊ de quib⁹ Paul⁹ ait: Qui sine lege peccauerūt: sine lege peribūt. (Rom. ij.) Resurgūt ḡ etiā oēs infideles: sed ad tormentū/non ad iudiciū. Non eni eor̄ tūc causa discutit: quia ad conspectū districti iudicis iam cū damnatione sue infidelitatis accedūt. Professionē vero fidei retinētes/sed p̄fessiōis opera nō habētes/redarguūtur vt pereāt. Qui vero nec fidei sacramēta tenuerūt: in crepationē iudicis in extrema examinatiōe nō audiūt: (K) quia preiudicati infidelitatis sue tenebris: ei⁹ quē despexerant inuectione redargui nō merent. Illi saltem iudicis verba audiūt: quia ei⁹ fidei saltē v̄ba tenuerūt. Isti in dānatione sua eterni iudicis nec verba percipiūt: q̄r ei⁹ reuerentiam nec verbotenus seruare voluerunt. Illi legaliter pereunt: quia sub lege positi peccauerunt: istis in perditione sua de lege nihil dicitur: quia nihil legis habere conati sunt. Capl'm. xxv.

Princeps nāq3 terrenā rēpublicam regēs/aliter punit ciuē interi⁹ delinquentē: atq3 aliter exteri⁹ hostē rebellantē. In illo iura sua cōsulit: eumq3 sub verbis digne inuectionis addicit: contra hostē vero bella mouet/instrumenta p̄ditionis exercet: dignaq3 ei⁹ malitie tormenta retribuit: de malo vero ei⁹ quid lex habeat non req̄rit. Neq3 ei lege necesse est perimi/qui lege nunq̄ potuit teneri. Ita ergo in extremo iudicio ⁊ legalis illū inuectio p̄cutit/qui ab eo qđ p̄fessione tenuit/actione declinauit: ⁊ iste sine iudicij inuectione perimit: q̄ lege fidei non tenet. Ex electorū vero parte alij iudicant ⁊ regnāt/qui vite maculas lachrymis tergunt: qui mala precedētia factis sequētib⁹ redimentes/ q̄cq̄d illicitū aliq̄ fecerūt/ab oculis iudicis eleemosynarū superductione coopertūt. Quib⁹ iudex veniens in dextera consistentib⁹ dicit: Esuriui/⁊ dedistis mihi mā ducare: sitiui/⁊ dedistis mihi bibere: hospes erā/⁊ collegistis me: nudus/⁊ operuistis me: īfirm⁹/⁊ visitastis me: in carcere erā/⁊ venistis ad me. (Mat. xxv.) Quib⁹ premittit/dicēs. Venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a p̄stitutiōe mūdi. Alij autē nō iudicant ⁊ regnant: (L) qui etiā precepta legis p̄fectione virtutū transcendunt: qui nequaq̄ hoc solū qđ cunctis diuina lex precipit/implere contēti sunt: sed prestātiori desiderio pl⁹ exhibere appetunt/q̄ preceptis ḡnalibus audire potuerūt. Quibus dñica voce dicit: Vos q̄ reliquistis omnia/⁊ secuti estis me: cū sederit filius hominis i sede maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos sup duodecim thronos/iudicantes duodecim tribus israel. (Mat. xix.) Et de quib⁹ p̄pheta ait: Dominus ad iudiciū veniet cū seniorib⁹ populi sui. (Esa. iij.) Et de quibus Salomō cū de sancte eccl'ie spōso loq̄ret intulit dicens. Nobilis in portis vir ei⁹/q̄n sederit cū senatorib⁹ terre. (Prouer. xxxi.) Hi itaq3 in extremo iudicio non iudicant/et regnāt: q̄r cū auctore suo etiā iudices veniūt. Relinquētes quippe oīa pl⁹ prōpta deuotione executi sunt/q̄ iuberi generaliter audierūt. Speciali nāq3 iussiōe paucis perfectioribus: ⁊ non generaliter oīb⁹ dicit hoc qđ adolescēs diues audiuit. Vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da paupib⁹: et habebis thesaurū in celo: ⁊ veni/seq̄re me. (Mat. xix. Mar. x. Lu. xviij.) Si eni sub hoc precepto cūctos iussio generalis astringeret: culpa profecto esset aliquid nos de hoc mundo possidere. Sz aliud est qđ p sacrā scripturā omnibus generaliter precipit: aliud qđ specialiter p̄fectiorib⁹ imperat. Hi ergo recte sub generali iudicio nō tenent/qui et precepta generalis viuēdo vicerūt. Sicut eni nō iudicant ⁊ pereūt: qui suadēte perfidia legē tenere p̄tēnūt: ita nō iudicantur ⁊ regnāt/qui suadēte pietate etiā vltra generalia diuine legis p̄cepta proficiūt. Hinc est q̄ Paul⁹ etiā specialia p̄cepta transcendēs/pl⁹ opere exhibuit q̄ institutione p̄missiōis accepit. (M) Cū eni accepisset vt euāgelium p̄dicans/de euangelio viueret: ⁊ euangeliū audientib⁹ contulit: ⁊ tamen euangelij sumptib⁹ sustētari recusauit Cur ergo iste iudicet vt regnet qui minus qđ seruaret accepit: sz mai⁹ qđ viueret inuenit? Dicat igit recte. Iudiciū pauperib⁹ tribuit: q̄ q̄nto huic mūdo magna humilitate despecti sunt/tanto tunc acceptis sedib⁹ maiore culmine potestatis excrescūt. Unde ⁊ sequitur.

¶ S. Q3 sanctos in persecutiōib⁹ ⁊ laborib⁹ tūc maxime dñs videt cū eorum patientia delectatur.

¶ Non aufert a iusto oculos suos: ⁊ reges in solio collocat imperpetuū: ⁊ illic erigūtur. I Absit ille enim a iustis oculos suos fortasse dñs credit: q̄r iniustor̄ crudelitatib⁹ hic sine vindicta lacerant: sed famulos suos tūc magis respicit/cū iniuste eos nequitia p̄sequētis affligit Uidēs eni quid hic humiliter tolerēt: nimir̄ tam preuidet q̄d illic eis misericordit recōpēset. Nō ergo aufert a iusto oculos suos Ecce iste humiliter ingemiscit: ille superbit ⁊ nequiter floret. Iste cor cōterit: ille se de gl'ia iniq̄tatis extollit. Hor̄ ergo q̄s diuinis obtutib⁹ longe

A

est/qui iniustitiam pertulit: an qui eam patientibus irrogauit: qui supernam gratiam inter meroris tenebras tenuit: an qui inter exteriora gaudia lumen iustitie intus amisit? Capitulum.xxvj.

BEne autẽ sancti viri scripture sacre testimonio reges vocãtur: quia prelati cunctis motib⁹ carnis/modo luxurie appetitũ frenant: modo estũ auaritie tẽperant: modo gloriã elationis inclinant: modo suggestionẽ liuoris obruunt: modo ignem furoris extinguunt. Reges ergo sunt: quia temtationũ suarũ motibus non consentiendo succũbere/sed regẽdo preesse nouerũt. Qꝛ igit ab hac potestate regiminis ad potestatẽ transeũt retributionis: dicat recte. Reges in solio collocat in perpetuũ. Semetipsos enĩ regendo/ad tẽpus fatigati sunt: sed in regni erectionis interne solio in perpetuum collocantur: et eo illic accipiunt alios digne iudicare/quo hic nesciũt sibimetipsis nequiter parcere. Hinc enĩ p̃s dicit: Donec iustitia cõuertat in iudiciũ. Paulus de se suisq; cõsortibus dicit: Ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. Iustitia ergo in iudiciũ vertit: quia hi qui nũc iuste atq; irreprehensibiliter viuũt/tunc iudicandi potentiã nanciscũtur. Hinc Laodicensi ecclesie dñs dicit: Qui vicerit/dabo ei sedere mecũ in throno meo/sicut et ego vici/⁊ sedi cũ patre meo in throno eius. Uincẽs dñs in throno cũ patre sedisse se asserit: quia post passiõis certamina: post resurrectionis palmã/clarius se omnib⁹ q̃ potestati p̃ris esset equalis indicauit: eiq; se nõ dispareẽ calcato mortis aculeo innotuit. Unde ⁊ Marie necdum se credẽti patri similem dicit: Noli me tangere: nõdum enim ascendi ad patrem. Nobis enim in throno filij sedere/est ex eiusdem filij potestate iudicare. Capit̃m.xxvij.

Ps̃.xcviij.
ij. Cor.v.
Iustitia cõuertit in iudicium.
Apo.iij.
Joan.xx.

B

QUia enĩ iudicij principatũ ex eius virtute percipimus/velut in throno eius residemus. Nec abhorret a vero q̃ alĩs sup duodecim thronos venturos testat esse discipulos: hic vero in throno suo p̃hibet esse sessuros. Per thronos q̃ppe duodecim vniuersale iudiciũ: per thronũ vero filij singulare culmen iudiciarie potestatis ostendit. Hoc ergo duodecim thronis/qd̃ vno throno filij designatur: quia videlicet vniuersale iudicium/ex mediatoris nostri interuẽtione percipitur. Dicatur ergo: Reges in solio collocat in perpetuũ. Apte autem in perpetuum subdẽs: aperte quid dicat insinuat. Si enim de terreni regni solio diceret: nullaten⁹ in perpetuum subdidisset: quia quicq; illud arripiũt/profecto non in eo in perpetuũ/sed tẽporaliter collocant. Bene autem subdidit: Et illic erigũtur. Ac si intẽtiõi audiẽtis innueret dicens. Quia hic humiliati sunt/illic eriguntur. Sanctis nãq; viris iste locus humilitatis est/vt ille sit celsitudinis. Unde alĩs scriptũ est: Humiliasti nos in loco afflictionis. Locus quippe afflictionis est vita presens. Qui ergo ad eternã patriã tendunt: nunc semetipsos tẽporaliter in afflictionis loco despiciũt/vt tunc in loco gaudij veraciter sublimentur. Sequitur.

Ps̃.xliij.

¶ S. Qꝛ sancti cũ huius mundi habitationem quasi cathenas ⁊ vincula sua perfecte oderint: tunc maxime intelligunt quales essent cum mundum amarent.

C

¶ Et si fuerint in cathenis/et vinciant funibus paupertatis: indicabit eis opera eorum ⁊ scelera eorum: quia violenti fuerint.] Cathene obligationis sunt/ipsa adhuc retentio peregrinatiõis. Ligatũ se his cathenis Paulus aspexerat: cũ dicebat. Desideriũ habẽs dissolui/⁊ cũ christo esse. Paupertatis funib⁹ vinctũ se esse cernebat: quãdo veras diuitias intuens/eas etiam discipulis enarrabat/dicens. Ut sciatis que sit spes vocationis eius: que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis. Bene autẽ post ista subdit. Indicabit eis opera eorũ et scelera eoꝝ: quia violenti fuerint. Cum enim supernã gloriam magis amãdo cognoscimus: tunc mala que egimus/grauiora fuisse sentimus. Unde ⁊ Paulus post perceptam gratiã supernorum: ea que in se studia virtutũ crediderat fuisse/iam scelera cognoscebat/dicens. Qui prius fui blasphemus ⁊ p̃secutor et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum: quia ignorãs feci in incredulitate. Uel certe: Sed q̃ mihi fuerunt lucra/ hec arbitratus sum p̃pter Christum detrimenta. Unde ⁊ apte subditur. [Reuelabit quoq; aurem eorum vt corripiat: et loquet vt reuertant ab iniquitate.] Aurem ab iniquitate reuelare/est intellectũ cognitionis aperire. Reuelata vero aure vnusquisq; corripi

Phil.j.
Ephe.j.
j. Tim.j.
Phil.iij.
Aurẽ reuelare.

tur/quãdo intrinsecus eternorum bonorum desiderium percipit: ⁊ que mala extrinsec⁹ perpetrauit agnoscit. Potest vero in cathenis et funibus paupertatis/pena etiam temporalis afflictionis intelligi: quia sepe qui iubentis verba non audiunt/ferientis verberib⁹ admonent: vt ad bona eterna saltem pene trahant/quos premia non inuitant. Unde per prophetã dicitur: In chamo et freno maxillas eorum constringe: qui non approximant ad te. Si vero etiam flagella despiciunt: constat nimirũ q̃ tanto illic grauioris vindicte supplicia sentiũt/quãto hic maioris prouidentie gratiã calcant. Unde ⁊ sequitur. [Si audierint ⁊ obseruauerint/complebunt dies suos in bono/et annos suos in gloria. Si autem non audierint/transibunt per gladium/et consumẽtur stultitia.] Per bonum recta actio: per gloriã vero superna retributio designat. Qui ergo obedire preceptis celestibus studẽt: dies suos in bono complent/annos in gloria: quia et cursum presentis temporis in recto opere: et consummationẽ suam perficiunt felici retributione. Si vero non audierint/transibunt per gladium/et consumentur stultitia: quia ⁊ vindicta eos in tribulatione percutit: et finis in fatuitate concludit. Capitulum.xxviij.

D
Ps̃.xxxj.
Qui obedire preceptis celestib⁹ studẽt: dies suos i bono cõplent. ⁊c̃.

SUnt enim nonnulli/quos a perditis moribus nec tormẽta cõpescunt. De quibus per prophetam dicitur: Percussisti eos/nec voluerunt: flagellasti eos/⁊ renuerũt accipere disciplinã. Et de quibus sub Babylonis specie dicit: Curauimus babylonẽ: ⁊ non est sanata. De quib⁹ rursum dicit. Interfeci ⁊ perdidi populum meũ: ⁊ tamen a vijs suis non sunt reuersi. Hi nonnunq̃ deteriores existunt ex verbere: qꝛ pulsati dolorib⁹/aut contumaci pertinacia duriores existunt/aut (qd̃ peius est) in blasphemie etiam exasperationẽ prosiliũt. Bene ergo dicit q̃ per gladium transeunt/et stultitia consumũtur: quia peccata que flagellis emẽdare debuerãt/flagellis exaggerant. Et hic nãq; penas p̃cussionis sentiũt: et illic iuste retributionis supplicia non euadunt. Fatuitas quippe stultitie est q̃ illos sic iniquitas obligat/vt a culpa eos nec pena compescat. Sequitur.

Hiere.v.
Hiere.lj.
Hiere.xv.
E
Stultoꝝ fatuitas.

¶ S. Qꝛ hypocrite nec etiã tũc cũ vincti ad penas inferni trahunt/confiteri peccata sua hominibus volunt: que sciunt tamen deum latere non posse.

¶ Simulatores ⁊ callidi prouocant iram dei.] Cum simulatores diceret: apte subiunxit ⁊ callidi: quia nisi ingenio calleant/quod videri appetunt/congrue simulare nõ possunt. Sunt enim nonnulla vitia que etiam a sensu tardioribus facile perpetrãtur. Elatione nãq; intumescere/auaritie estibus inhiare: luxurie pulsanti succũbere: etiã quilibet obtusis sensibus potest: simulatiõis vero falsitatem exequi/nisi qui subtilioris ingenij fuerit/nõ potest. Quisquis enĩ talis est: ad custodienda duo videlicet cõtinua obseruatione diuiditur: vt callide nouerit et occultare qd̃ est/⁊ ostentare qd̃ non est: et vera mala premere/⁊ falsa bona monstrare: nec se aperte in hoc qd̃ videtur extollere: atq; vt maiorẽ gloriam teneat/sepe se simulat gloriã declinare. Quia enĩ ante oculos hominũ sequẽdo eã apprehẽdere nõ potest/studet plerũq; gloriã tenere fugiendo. Hec itaq; simplicib⁹ minime cõgruũt: qꝛ si cõgruũt/iã simplices non sunt. Bene autẽ cũ diceret simulatores ⁊ callidi: non subdidit merentur/sed prouocant iram dei. Iram quippe dei mereri/est etiã nesciẽdo peccare. Prouocare vero est mãdatis illius sciendo cõtraire: scire bonũ/sed despicere: facere posse/nec velle. Hi enĩ perpetratione nequitie intrinsecus tenebrescũt: ⁊ ostentatione iustitie superficietenus dealbantur. Quibus voce dñica dicitur: Ue vobis scribe et pharisei hypocrite: quia similes estis sepulchris dealbatis: que foris parent hoib⁹ speciosa: intus vero plena sunt ossibus mortuorũ ⁊ omni spurcitia. ita ⁊ vos quidẽ foris apparetis hominib⁹ iusti/intus autẽ pleni estis hypocrisi ⁊ iniq̃tate. Foris ergo ostẽdendo seruãt/que viuẽdo intus impugnãt. Intus vero mala cogitãtes exaggerãt: q̃ foris alia sup̃ducẽtes occultant. Ante districtũ itaq; iudicẽ excusationẽ iam de ignorãtia habere nõ possunt: quia dũ ante oculos hominũ omnem modũ sanctitatis ostentãt: ipsi sibi sunt testimonio/qꝛ bene viuere non ignorant. Dicat igit recte: Simulatores ⁊ callidi p̃uocãt irã dei. Quid ꝟo eos ad extremũ sequat/adiungit dicens. [Neq; clamabunt cum vincti fuerint.] Omnis iniquus qui cum iniquus sit/sanctus videri non

F
Iram dei mereri.
Iram dei p̃uocare.
Matthei xxiij.

G

oppetit/in flagelli pcussiõe depchēsus/fateri q iniquus sit/nõ erubescit. Qui vero iniqua agēs/humana de se iudicia sub specie sanctitatis intercipit:etiā cū flagello pcutitur/iniquū se pdere refugit:qꝛ sanctus videri cõsueuit. Si qñ aũt grauiter coarctat̃:iniquū se vix sufficientenus confitet̃:qꝛ interna sua detegere/veraci cõfessione confunditur. Quasi liberi vero sumus/cū nulla correptiõe castigamur. Quasi autē vincimur/cū flagello pcussiõis astringimur. Uincti igit̃ tanto clamam⁹ altius/quāto in pcussione positi/peccata nostra veracius cõfitemur. Apud aures quippe dei vox valida deuota cõfessio est. Quia ergo simulatores quosq etiā cū pcussionis flagella corripiũt/ad confessionē simplicē nõ perducunt(cognosci enim peccatores refugiũt:quia sancti omniū opiniõe ferebātur) q̃uis eos ad extremū iam flagella feriant/q̃uis duci se ad eterna supplicia nõ ignorent:tales tamē cupiunt apud humana iudicia remanere/quales se studuerant semper ostendere. Depchensi ergo etiā flagello pcussionis extreme/quia confessionē puram vel afflicti exerere negligũt: quasi vincti clamare contēnũt. Bene ergo dicit̃. Nec clamabunt cum vincti fuerint. Quis intelligi etiam aliter potest. Omnis eni iniquus:qui cū iniqu⁹ sit/dici sanct⁹ ab hominib⁹ nõ pertimescit:etsi iniquū se tacita cogitatione reprehēdit:tamen dū sepius sanctū audire se ceperit:hoc qd de se intrinsecus tenebat amittit. Cor quippe exterius fundit:et quia libenter foris falsum de se testimonium recipit/qualē se intus habeat non requirit. Unde fit vt vacue laudis fomēta etiā cū defuerint querat:ꝛ oblitus qd est/appetat videri qd non est. Capitulum.xxix.

D

Igitur qui tales sunt:dum iustos se ante humana iudicia simulāt/dū actiones suas laudibus dignas intuentiū oculis ostētant/occulta cum eis iustitia agit̃:vt quo nituntur foris alios fallere/eo de se intus etiam ipsi fallantur. Nam omnem circa se sollicite inuestigationis oculū perdunt. Uitam enim suā discutere et perscrutari dissimulāt:sed tales se quales audiunt putant/sanctosq se esse/non quia ita viuunt/sed quia ita dicunt̃ existimant. Subtile autē dei iudicium seq ipsos intueri negligũt:quia fidem sui meriti in attestatione ponunt oris alieni. Cū vero subita percussione feriuntur:iniquos se vel veraciter fateri: vel sicut sunt deprehendere omnino nõ possunt:quia videlicet sanctos se humana pfessione crediderunt. Bene ergo dicitur. Nec clamabunt cum vincti fuerint. Spe enim vacua tales se ante supernum iudicem venire confidunt/quales se hominib⁹ innotuisse cognoscũt:seq ipsos miseri nec inter tormenta deprehendũt:ꝛ dum testimonium false laudis aspiciunt/remediū vere confessionis amittunt. Etiam vincti ducuntur et non clamāt:quia humane laudis importunitate superati/sanctos se miseri et cum in peccatis moriuntur putant. Quibus bene per prophetam dicit̃: Redite preuaricatores ad cor. Si enim ad cor redirent:p exterioris attestationis se verba non funderēt. Nā quid vicinius nobis est corde nostro? Quid vicinius nobis est ea re que intra nos est? Et tamē cū p prauas cogitationes spargit̃/a nobis cor nostrū lõgius euagat̃. Lõge ergo pphetа preuaricatorem mittit/cum cū ad cor suum redire cõpellit: qa quo se exterius fudit/eo ad se vnde possit redire vix inuenit. Quia vero simulatorū mens pro eo q ab vna eternitatis intētione diuiditur/cogitationum multiplicitū inundatione vastatur:recte subiũgitur. Morietur in tēpestate anima eorū. Quasi tranquille nāq videbantur viuere/cum de sanctitatis curarent laude gaudere. Sed tempestate subita eorū anima morit̃: que humane laudis pessima trāquillitate letabatur. Plerũq subito inopinata tēpestas omne qd aer serenus blanditur immutat:et eo periculū vitari nõ potest/quo nec potuit preuideri. Unde simulatores qui vite sue custodiā negligunt/in tēpestate mori referuntur. Hinc quippe eos turbo subitus interne percussionis eijcit/quos arrogantia externi fauoris extollit:ꝛ dum amplectunt̃ in laude qd non sunt/repēte inueniunt in vitione qd sunt. Capitulum.xxx.

Esa.xlvj. Nihil nob vicini⁹ cor de nostro: ꝛ tamen se pe lõgius euagat̃.

I

Prouer. xvij.

Bene autē p Salomonē dicit̃: Quomodo pbatur in cõflatorio argētum/ꝛ in fornace aurū:sic probat̃ homo ore laudentis. Laus quippe suа iustos cruciat:iniquos exaltat. Sed iustos dū cruciat/purgat:iniquos dū letificat/reprobos monstrat. Isti enī sua laude pascũtur:quia auctoris sui gloriam non requirunt. Illi autem qui auctoris gloriam querunt/sua laude cruciantur: ne non sit intus qd foris dicit̃:ne si est etiā qd dicitur/ante dei oculos ipsis fauoribus vacuet̃:ne humana laus robur mentis emolliat/eāq in sui delectatione prosternat:et que adiumētum debet esse augendi operis/iam retributio sit laboris. Cum vero sua preconia in dei laudem tendere sentiũt/ea etiam desiderabiliter amplectuntur. Scriptum nāq est: Uideant opera vestra bona:et glorificent patrē vestrū qui est in celis. Uiā se ergo hominib⁹ faciũt:quotiēs in se aliquid quo de⁹ cognoscatur ostendũt: quia non studēt in se humanā laudem figere:sed querũt eā per se meli⁹ ad auctoris gloriā ptransire. Arrogantes autē humanis laudib⁹ mollia corda prostituũt:quia suis amoribus corrumpunt̃. De quibus al's dicitur: Erũt homines seipsos amātes. Apte vero hic de hac eorū corruptione subiungit̃. [Et vita eorum inter effeminatos.] Si enī viriliter viuerēt:laus transitoria nulla eos corruptione vitiaret. Unde electis propheta psuadet dicēs: Uiriliter agite/ꝛ cõfortetur cor vestrū. Dicens enī viriliter agite:et pfortet̃ cor vestrū:qd ilico subdidit: quasi sexū cordis munire curauit. Luxuriosi qppe mens corrũpitur/si rebus transitorijs delectat̃. Igitur simulatorum vita inter effeminatos morit̃:quia laudis luxuria corrupta reperit̃. Trāslatione vero alia non habetur/Uita eorum inter effeminatos:sed/Uita eorum vulneret̃ ab angelis. Utrũq tamen ꝛ si sermone discrepat/ratione cõcordat:quia effeminatorum vitam angeli vulnerāt/dum nuncij veritatis eam iaculis sancte predicationis impugnāt. Quia igitur de damnatione reprobo qd agatur audiuimus:ꝛ de ereptiõe humiliū quid sequatur audiamus. [Eripiet pauperē de angustia sua.] Pauper de angustia sua eripitur:cum vnusquisq humilis de hac peregrinationis sue afflictione liberatur. Nam ꝛ assiduis hic tribulationibus premit̃:vt ad requirendū vere cõsolationis gaudiū prouocetur. Unde et sequitur: [Et reuelabit in tribulatione aurem eius.] Aurē in tribulatione reuelare/est auditū cordis verberū plagis aperire. Cū enī precepta despicim⁹:pia districtione nobiscū agitur vt flagella timeamus. Aurē itaq cordis tribulatio aperit/quā sepe huius mūdi psperitas claudit. Per Salomonē nāq dicitur: Auersio paruulorū interficiet eos:et prosperitas stultorum perdet illos. Sequitur.

Matth.v.

ij.Timo.iij.

Ps.xxvj.

L

Prouer.j.

S. Os peccatū latū os habeat cū in ipsum descendit: latissimū vero cum quis de eo egredi conatur.

Igitur saluabit te de ore angusto latissime.] Omnis qui vite viam deserens/in peccatorū se tenebras deijcit: semetipsum quasi in puteum vel foueam mergit. Si vero diutina perpetratiõe etiā cõsuetudine iniquitatis opprimitur: ne ad superiora iā possit exurgere/quasi angusto ore putei coarctatur. Unde Dauid ppheta sub specie peccantium exorat/dicēs. Non me demergat tēpestas aque: neq absorbeat me profundū: neq vrgeat sup me puteus os suum. Quem enim mali operis iniquitas a bona stabilitate cõmouit: quasi tēpestas aque rapuit: sed si adhuc longa cõsuetudine nõ preualuit/nõ demersit. Iam in puteum cecidit:qui hoc qd diuina lex prohibet/perpetrauit. Sed si adhuc longa cõsuetudo nõ deprimit: nequaq os suum puteus coangustauit. Tanto ergo facili⁹ egredit̃/quāto minori consuetudine coarctat̃. Unde Hieremias propheta dū iudeā iniquitatib⁹ longa cõsuetudine obrutam fuisse cõspiceret: in lamētis suis sub ei⁹ specie semetipsum deplorat, dicēs: Lapsa est in lacum vita mea:ꝛ posuerunt lapidem super me. Capitulum.xxxj.

Ps.lxviij.

M

Threñ.iij.

In lacū quippe vita labit̃:cū labe iniquitatis inquinat̃. Lapis vero supponit̃/cū etiā dura consuetudine mēs i pctõ deuorat̃: vt et si velit exurgere/iam vtcũq nõ possit:qꝛ moles desup male consuetudinis premit. Sed qꝛ diuine potētie subiacet:ꝛ post angustiā praue cõsuetudinis ad bone actionis amplitudinē reuocat̃:idcirco dicit̃: [Saluabit te de ore angusto latissime.] Latissime qppe de ore angusto saluat̃:qui ꝛ post iniquitatū iugū/ad libertatē boni operis penitēdo reducit̃. Quedā nāq quasi cõclusiõis angustia est: ab opprimēte mala cõsuetudine exurgere velle/nec posse:iā quidē desiderio ad supna tendere: sed adhuc actu in infimis remanere:pcire corde/nec tamē sequi opere: atq in semetipso cõtradictionē ppeti semetipsum. Cū vero ita tendēs anima manu gratie exaltantis adiuuatur:ab angusto ore ad

A

latitudinem peruenit: quia victis difficultatibus/opera bona perficit que cõcupiscit. Dauid ꝓpheta conclusionẽ angusti oris conspexerat/cũ dicebat. Saluã fecisti de necessitatib⁹ animã meã: nec cõclusisti me in man⁹ inimici. Latissime autẽ saluatum se nouerat / cũ subdidit dicẽs. Statuisti in loco spatioso pedes meos. In spatioso q̃ppe loco pedes stabiliti sunt: quãdo ⁊ ad cõgruentia bona tẽdimus/⁊ nulla difficultate prepedimur. Quasi enĩ p latũ locũ quo volumus pergimus: q̃ nullis obiectis difficultatibus angustamur. Sed hec Heliu recte diceret: si beato Job eius sentẽtia ꝯueniret. Pro culpa enĩ flagellatũ credidit: et idcirco eũ in os angustũ cecidisse iudicauit. Quo enĩ validiorib⁹ vidit eũ plagis affici: eo deteriorib⁹ credidit iniquitatib⁹ pregrauari: ꝑfecto nesciẽs q̃ flagella eius augmentũ essent meriti/nõ pena peccati. Cũ vero eũ in os angustũ cecidisse fatetur: adhuc quasi lati⁹ exequtur in quãta Job ꝓfunditate teneaꝛ/dicẽs. [Et nõ habẽte fundamentum subter se.] Capitulum.xxxij.

Põ.xxx.

Ibidem.

Omne peccatũ fundamentũ nõ habet: q̃ nõ ex ꝓpria natura subsistit. Malum quippe sine substãtia est. Quod tamen vtcunq̃ sit / in boni natura coalescit. Igitur os angustũ nullũ subter se dicitur habere fundamentũ: q̃ peccati inquinatio subsistendi ius non habet propriũ. Quia vero a fundo dicitur fundamentũ: possumus etiã fundamentũ pro fundo positum non incõuenienter accipere: sicut auditus ab aure dicitur: ⁊ tamen plerũq̃ ipsa auris audit⁹ nomine designatur. Cũ ergo diceret os angustũ: explere profundi voraginẽ volens subdidit: Et non habente fundamentũ subter se. Quẽ enĩ rapit iniquitas: infernus absorbet. Infernus vero recte fundũ nõ habere creditur: q̃ quisquis ab illo rapitur/in immenso profundo deuoratur. Immẽsam nãq̃ eius explere latitudinem volens propheta ait. Dilatauit infernus animã suã: et aperuit os suũ absq̃ vllo termino. Sicut ergo sine termino dilatatus dicitur/qui ad se plurimos trahit: ita sine fundo altus non incõgrue creditur: q̃ eos quos in se suscipit/quasi in quadã abysso sue imẽsitatis absorbet. Itaq̃ cũ diceret: Saluabit te de ore angusto latissime: apte subiunxit: Et non habente fundamentũ subter se. Ac si diceret: De ore angusto saluabit: qđ sub se fundum nõ habet. Quia enim per peccatũ tenditur ad infernum: quẽ a peccato saluat/de ore angusto liberat. Quem vero de ore angusto eripit: ab inferni profundo subducit. Quis etiam aliter intelligi potest. Nam sicut qui in puteum mergitur/putei ꝓfundo retinetur: ita corruens quasi in quodã fundi loco cõsisteret anima/si semel lapsa in aliqua se peccati mẽsura retineret. Sed cũ peccato ĩ quo labitur / nõ potest esse contenta: dũ quotidie ad deteriora deijcitur/quasi in puteo quo cecidit/fundũ non inuenit quo figatur. Esset enim fundus putei/si fuisset mensura peccati. vnde bene alias dicitur: Peccator cũ venerit in profundũ malorũ/contẽnit. Redire nãq̃ dissimulat: q̃ misereri sibi posse desperat. Sed cum desperando amplius peccat: quasi puteo suo fundũ subtrahit: ne vbi retineri possit inueniat. Sequitur: [Requies autem mense tue erit plena pinguedine.] Requies mense est refectio satietatis interne. Que pinguedine plena dicitur: q̃ in eterne voluptatis delectatione preparatur. Huius mense epulas esuriebat ꝓpheta cum diceret. Satiabor dũ manifestabitur gloria tua. Hui⁹ mẽse pocula sitiebat dicens. Sitiuit anima mea ad deum viuum: quãdo veniã et apparebo ante faciem dei? Heliu itaq̃ beatũ Job in temporali verbere / eternorũ volens retributione cõsolari/qđ iure ei debebatur ex meritis: ex semetipso quasi gratuito promittit/dicens. Requies autẽ mense tue erit plena pinguedine. Sequitur.

B

Esaie.v.

C

Prouer. xviij.

Põ.xvj.

Põ.xlj.

¶ S. Q̃ sancti quasi impij ab hoc mũdo iudicentur: apud deum vero iustitie sue coronam accipiant.

¶ Causa tua quasi impij iudicata est: causam iudiciũq̃ recipies.] Bonorum causa iustitia est. Quorũ causa quasi impij iudicatur: quia eorum hic iustitia paterno flagello fatigatur: vt ad ampliorem vigilantiam preceptione non solum mandatorum: sed etiam verberum percussione doceantur. Sed causam iudiciũq̃ recipiunt: quia ex ea iustitia qua modo viuunt/tunc in culmine iudiciarie potestatis enitescunt: vt tanto tunc potẽtius cũcta iudicẽt/quãto nunc in eis subtili⁹ cũcta iudicãtur. Hec Heliu quasi noua spondendo intulit: que beatus Job semper credendo stabiliter tenuit. Capitulum.xxxiij.

Habent profecto hec ꝓpria oẽs arrogãtes/vt et malũ mẽtiẽtes exaggerẽt: et si qđ forsitã bonũ dicũt/hoc velut incognitũ proferant. Unde fit vt etiã doctiores se docere audeãt: q̃ videlicet se scire talia solos putãt. Cũ ꝟo ad aliqua cõsolatiõis verba descẽdũt: statim vluisse se estimãt: ⁊ p increpatiõis tumide asperitatẽ quasi quoddã sibi ingeniũ reformãt: vt q̃ condescẽdisse blandientes visi sunt/exorta subito increpatione timeantur. Unde ⁊ mox Heliu subdidit dicens.

D

Arrogãtiũ propriũ.

¶ S. Q̃ qui hominib⁹ placere volũt/crudelitatẽ iudicant ⁊ irã / quicq̃d a doctoribus sancte ecclesie zelo agitur discipline: et dum benigni volunt videri/neminẽ censent seueritatis districtione coercendum.

¶ Non te ergo superet ira/vt aliquẽ opprimas: nec multitudo locoꝝ inclinet te. Depone magnitudinẽ tuã absq̃ tribulatione: et oẽs robustos fortitudine. Ne protrahas noctẽ: vt ascendãt populi pro eis. Caue ne declines ad iniquitatẽ. Hanc enĩ cepisti sequi post miseriã.] In plerisq̃ codicibus donoꝝ: in paucis vero sed antiquiorib⁹ locoꝝ inuenimus. Sed quia expositione nõ indiget si dicatur: nec multitudo donorũ inclinet te: hoc magis exponi placuit: quod cũ difficultate aliquãtula videtur aperiri. Hec autẽ quãte elationis verba sunt: ipse q̃ ea formauit tumor ostẽdit. Sed q̃ Heliu arrogantiũ/⁊ beatũ Job tenere typũ dixim⁹ electorũ: si ea subtilius discernim⁹/etiã nũc intra ecclesiã quomodo arrogantib⁹ congruãt demõstramus. Sãcti viri aliena opera etiã parua mirantur: sua vero etiã magna despiciunt. At cõtra arrogãtes aliena etiã magna despiciũt/sua vel que parua sunt admirantur: et plerũq̃ de suis malis bona estimãt: de alienis autẽ bonis mala sentire nõ cessant. Nam dũ propriã gloriã querũt: pnciose student vt quicq̃d virtutis ab alijs agitur / iniq̃tatis nota laceretur: et bone põdus actionis vertũt in maculã criminis. Sepe enim cũ vidẽt ab ecclesia districte prauos corrigi: quasi queruntur iniuste nocẽtes affligi: et vltorẽ discipline eius cõmutant appellatiõe nequitie. Unde Heliu figurã arrogantiũ seruãs/beatũ Job quasi admonẽs ait. Nõ te ergo superet ira/vt aliquẽ opprimas. Capitulum xxxiiij.

E

Arrogantes enim ire motum deputãt: quicq̃d a sanctis geritur censura discipline. Et quia humane laudis appetitu benigni studẽt semper apparere: nullos censent districtione seueritatis corrigẽdos. Unde ⁊ a bonis rectorib⁹ (sicut superius dictũ est) opprimi estimant: quos inuitos cernũt a vitijs coerceri. Auctore autẽ dño / q̃ in cũctis mundi partib⁹ sancta ecclesia culmine religionis excreuit: hanc ipsam temporalẽ potentiã qua quidẽ bene vtitur/obtrectãdo in vitium elationis inflectunt. Unde Heliu subiungit dicens.

¶ S. Q̃ veneratio sanctis viris impẽsa nõ debeat illos in aliquam extollentiam eleuare.

¶ Nec multitudo locoꝝ inclinet te.] Ac si eidẽ sancte ecclesie humilitatẽ magis inter ꝓspera cõseruanti arrogãtium voce dicatur: Quia vbiq̃ fidei reuerẽtia coleris: caue ne eiusdem reuerẽtie fastibus extollaris. Quosdã q̃ppe conspiciũt qui sub religionis obtentu/vitio elationis intumescunt: ⁊ quod in quibusdã iure reprehendũt/hoc iniuste ad crimen omniũ ꝯtrahunt: nequaq̃ videlicet ppendentes q̃ sint in ea qui ⁊ despiciẽtes nouerint pfecte tẽporalia regere: et amantes eterna plenis desiderijs expectare: dispensationem potestatis accepte peragere: ⁊ humilitatis insite ministeriũ custodire / vt nec humilitatis causa curas suscepti regiminis negligãt: nec rursum occasione regiminis in eis humilitas intumescat. Et si quidam fortasse intra ipsam sunt: qui non dei/sed sue glorie sub religionis pretextu deseruiũt: studet tamen eos aut (si valet) districte corrigere/aut (si nõ valet) equanimiter tolerare: ⁊ vel corrigendo illos quasi filios amplectitur: vel tolerando quasi ab hostibus exercetur. Scit nãq̃ q̃ per eorũ superbiã laceretur vita iustorũ: scit q̃ in eius crimẽ extẽditur quicquid taliũ prauitate peccatur: sed notam alieni criminis sustinere tanto minus metuit/quãto ⁊ caput suum talia tolerasse cognoscit. De illo quippe scriptũ est: Et cũ iniquis deputatus est. De illo rursum dicitur. Languores nostros ipse tulit: ⁊ dolores nostros ipse portauit. Eant ergo arrogantes/⁊ estimatione prauorum vitam mordeant innocentiũ. Scit enim electorum ecclesia/⁊ illorum facta/⁊ horũ verba tolerare: scit prauorũ mentes tolerãdo conuertere. Qui etsi conuerti nequiuerint: eorũ

F

Mat.xv.

Esaie.liij.

G tamen ignominiã equanimiter suffert. Perpẽdit quippe quia ad duplex eius premiũ proficit: q ex eorũ meritis foris despicitur/quorũ ⁊ intus vita laceratur. Notandũ vero q nõ ait: Nec multitudo locorũ extollat te:sed ait/ Nec multitudo locorum inclinet te. Omnis enim qui tẽporaliter extollitur:eoipso quo extollitur inclinatur:quia cum se exteriꝰ erigit/intus cadit. Heliu itaq casum cordis in elatione intuens/ait. Nec multitudo locorũ inclinet te. Ac si voce arrogantium sancte ecclesie diceret: Caue ne si vniuersitatis veneratione extolleris:ab interna intentione curueris. Sequitur.

¶ S. Q arrogantes se solos sapiẽtes et dignos honore estimãt: eos vero qui pro patribꝰ in ecclesia doctores positi sunt/illudunt/⁊ quasi idiotas estimant.

¶ Depone magnitudinẽ tuam absq tribulatione: ⁊ oẽs robustos fortitudine.] Quos alios sancte ecclesie robustos accipimus:nisi eos qui ad vincenda mũdi huiꝰ desideria ⁊ ceptis sublimibꝰ ⁊ cõsummatis profectibꝰ cõualescũt? Magnitudo itaq eiꝰ in robustoꝝ suorũ vita consistit:q tunc gloriosior reddit/cũ pro defensione veritatis ad mortẽ vsq ab electis illius cõstãti virtute certat. Arrogantes igit viri subductis de hoc mũdo aplis/subductis ad supna martyribus:q fortasse doctiores valentiores q prepositos abunde deesse conspiciũt: quasi solos se remãsisse intra ecclesiã suspicant. Unde dũ se preferunt:et velut consulẽtes illudũt/dicẽtes. Depone magnitudinẽ tuã absq tribulatione:et oẽs robustos fortitudine. Ac si

h apertis exprobrationibꝰ dicãt. Nequaq te magnitudinẽ habere confidas:q subductis priorib patribꝰ/iam nõ habes de quorũ vita glorieris. Dicunt hec profecto:nescientes q oĩpotens deus ecclesiã suã digna sine administratione nõ deserit. Nam cũ fortes ad premiũ vocat:eorũ vice debiles ad certamina roborat. cum illos suscipiẽdo remunerat: istis laborum vires quas remuneret subministrat. De quibus eidẽ sancte ecclesie dicit: Pro patribus

Ps.xliiij. tuis nati sũt tibi filij:cõstitues eos principes sup omnem terrã. In virtute quippe antiquorũ patrũ hi qui postmodũ preciati sunt subrogant: quia ⁊ cum annosa arbusta succidũtur:in eoꝝ robur tenera virgulta succrescũt. Sed arrogantes viri conualescere non credunt/quos infirmos aliquando nouerant: ⁊ permutatos venerari despiciunt/ quos despicabiles fuisse meminerũt. Caplm.xxxv.

Qui̇a vero in ea iustiores paucos:iniquos autẽ numerosiores aspiciunt:sicut et in tritura frugum maior est multitudo palearũ : etiã iustorum vitã ex iniquoꝝ estimatione contẽnunt. Uident profecto q nonnulli rectores illiꝰ tẽporali potestate subnixi/ eiusdẽ potestatis elatione pascũtur. Uidẽt q religionis reuerentiam quã huic mundo patres moriendo seruauerunt:hi exultãdo in terrenis gaudijs metiũt:et ppendunt quidẽ q robusti sunt/sed non fortitudine. Nã dum tẽporali potestate fulciunt:quasi quadã debilitate roborãtur. Quãto eni exteriꝰ fortes sunt : tãto a cũctis fortitudinis

I viribꝰ intus inanescũt. Et idcirco ab arrogãtibꝰ ei dicit: Depone robustos fortitudine. Ac si aperte dicat: Illi tibi veraciter robuste inhesierãt/qui ĩ te hoc qd docẽdo locuti sunt/viuẽdo tenuerũt: nũc vero hi qui tibi presidẽt/ visione robusti sũt/nõ fortitudine: q honorabiles quidẽ se ostentare non desinũt:sed tanto imbecilliores et contẽptibiliores sunt/quãto honoris sui gloriã despici p veritate ptimescũt. Qd arrogantes qdẽ de plerisq veraciter sentiunt : sed eo in elationis vitiũ corruũt/quo oẽs quos preesse cõspiciunt/tales arbitrant. Neq eni debet plurimorũ malum tẽdere i estimationẽ cunctoꝝ:q etsi iniqui sunt quos cognoscentes diiudicant/ nõnulli tamẽ sancti sunt quos ignorãt. Triture quippe tempus est:et adhuc grana sub paleis latent. Nullus ergo ex area fructꝰ expectabitur:si hoc solũ in ea esse credit qd superficietenus videtur. Igit q quos cernunt despiciũt:⁊ in antiquoꝝ patrũ ordinibus hos quos norũt subrogari contẽnũt : apte subiungit.[Ne protrahas noctẽ/vt ascendãt populi pro eis.] Ac si aperte arrogantes dicãt. Ignorãtie tue obscuritate nõ agas: vt in loco fortiũ numerositatem subroges infirmorũ. Populi quippe noĩe designãtur:qui quasi vulgari consuetudini dediti / in cunctis que appetũt passim viuunt. Noctẽ vero protrahere est vt pro robustis populi ascendãt:si per negligẽtiam agitur / vt doctoꝝ et fortiũ loca indocti ac debiles sortiantur. Populi pro robustis

ascendũt:quãdo hi qui viuere inique didicerũt/pastorũ locũ percipiunt. Qd recte quidẽ dici poterat/si humiliter diceret. Arrogantes enim etiã cũ bona admonent:superstitionis sue vitiũ exercent. Nã plus(sicut ⁊ superiꝰ dictũ est)increpãdo ferire appetũt/q consolãdo refouere. Unde mox subiũgitur. [Ne declines ad iniquitatem. hanc enim cepisti sequi post miseriam.] Hoc profecto arrogantes ecclesie miseriã vocant:q despectam deo eiꝰ multitudinem suspicãtur:⁊ eo illã altiori elatione contẽnũt/quo ⁊ despectã deo funditus suspicant. His igit figurata expositione trãscursis:iã nunc inferẽda sunt que moraliter sentiũtur:vt figura ecclesie cognita: quã expressam generaliter credimꝰ:audiamꝰ etiã quid ex his verbis in singulis specialiter colligamus. Ait itaq. Caplm.xxxvj. K

Non te ergo superet ira/ vt aliquẽ opprimas.] Omnis per quẽ necesse est aliena vitia corrigi: semetipsum priꝰ debet solerter intueri: ne dũ aliorũ culpas vlciscit/ipse vlciscẽdi furore superet. Plerũq enim mẽtẽ sub obtẽtu iustitie/ire immanitas vastat: et dũ quasi seuit zelo rectitudinis:rabiem explet furoris: iusteq se facere estimat/quicqd ira nequiter dictat . Unde ⁊ modũ sepe vlciscendi trãsgreditur:quia mensura iustitie non frenatur. Dignũ quippe est vt cum aliena corrigimus /prius nostra metiamur: vt prius mẽs a sua accensione deferueat/prius intra semetipsam zeli sui impetum tranquilla equitate cõponat:ne si ad aliadue rtenda vitia abrupto furore trahimur /peccatum corrigẽdo peccemꝰ: et qui culpã diiudicãdo insequimur / immoderate feriendo seuiamus. Nõ autẽ iam correctio delinquẽtis/sed magis oppressio sequit / si in vltione ira vltra q culpa meretur extẽditur. In correptione quippe vitioꝝ subesse mẽti debet iracũdia/nõ preesse: vt executionem iustitie nõ dominãdo preueniat / sed famulãdo subsequat:⁊ notũ iudiciũ possessa ipleat /nõ possidẽs pcurrat. Bene itaq dicit: Nõ te ergo superet ira/vt aliquẽ opprimas : q videlicet si is qui corrigere nititur /ira superatur /opprimit anteq corrigat. Nam dum plusq debet accenditur: sub iuste vltionis obtentu /ad immanitatẽ crudelitatis effrenat. Qd plerũq idcirco euenit:quia corda rectorum minus amori sunt solius creatoris intenta. Nã dum multa in hac vita appetunt: innumeris cogitationibus dispergũtur:et cũ subito subditorũ culpas reperiũt / digne cum deo eas iudicare nequeunt : quia corda sua in curis transitorijs sparsa / ad discretiõis culmẽ colligere repẽte nõ possunt. Cõmoti ergo tanto minus ad vlciscenda peccata libram equitatis inueniunt: quãto eam tranquillitatis sue tempore nõ requirũt . Unde cũ Heliu diceret: Nõ te superet ira/vt aliquẽ opprimas:quatenus easdem causas iniustitie ⁊ ire superãtis exprimeret:ilico adiunxit. Nec multitudo locorũ inclinet te . In tot quippe locis inclinamur: in quot superuacuis curis extẽdimur. Nã sicut locus est corporis spatiũ corporale:ita locꝰ est mẽtis vnaqueq intẽtio cogitatiõis. Que dũ huc illucq impellit:si delectatione aliqua cogitatiõis sue libẽter occupatur / velut in quodã loco ponitur vt quiescat. Nã quotiẽs victi tedio a cogitatione in cogitationem ducimur:quasi fessa mente de loco ad locũ migramus. Tot itaq loca culmen mẽtis inclinãt:quot suborte cogitationes vnitatẽ bone intẽtionis dissipant. Recta etenim mens staret/si vni cui debuerat cogitationi semper inhereret. Recta mens staret: si non se innumeris motibus fluxa mutabilitate prosterneret. Sed dũ nunc ista pertractat: nunc ad alia labitur/ quasi per locorũ multitudinem/a statu sue rectitudinis inclinatur:et dum per plura se tendit/ab vna cui adherere debuit intentione se deiicit. Qui tamen mutabilitatis vsus ex prime preuaricationis vitio / iam quasi in naturã venit. Nam cum stare animus in semetipso nititur: a semetipso aliquo modo etiam nesciendo deriuatur. Humana naq anima ab vnaquaq re cui intẽdit /fastidio impellente remouetur. Sed dum inhianter cogitãda appetit/ ⁊ repente cogitata fastidit/docet q aliũ de pendet/q quolibet posita non requiescit. Ad illũ quippe suspensa est a quo formata. Et quia ad deum solum appetẽdum facta est:omne autem quod infra appetit minus est/iure ei non sufficit qd deus non est. Hinc est q huc illucq spargit:et ab vnaquaq re(vt diximꝰ)fastidio impellente remouet. Delectatiõis videlicet auida /querit quo pauset: vnũ vero quẽ sufficiẽter habere poterat /amisit. Unde nunc per

L

Quid seruãdum sit i correctione vitioꝝ.

Locꝰ mentis.

M

Causa instabilitatis mentis.

Origo mutabilitatis.

Cur aĩa remoueat a re cui intendit.

A multa ducitur: vt quia qualitate rerum nõ potest/saltem varietate satietur. Capitulum.xxxvij.

Cautela sanctorũ virorũ.

SAncti autẽ viri quia cauta se obseruatione custodiũt/ne ab intentione sua mutabiliter dissoluantur: et quia idẽ esse appetunt/ad cogitationem qua deũ diligũt/se solerter astringũt. (In contẽplatione nãq creatoris hoc accepturi sunt/ vt vna semp mẽtis stabilitate perfruant.) nulla eos tũc mutabilitas dissipat: quia scilz eoꝝ cogitatio sibimetipsi semp indissimilis perseuerat. Hoc ergo cũ labore nunc conãtes imitant: qđ post in munere gaudẽtes accipiũt. Cui se ꝓpheta immutabilitati virtute amoris astrinxerat/cũ dicebat. Unam petij a dño/hanc requirã: vt inhabitẽ in domo dñi. Huic Paulus vnitati intẽtione adheserat/dicens. Unũ autẽ que retro sunt oblit⁹: ad ea q̃ ante sũt extẽtus/sequor ad palmã superne vocationis Christi. Nam si quid in eorũ corde humanit⁹ diffluit: mox hoc discussio seuera restringit: et cũ quasi pueriliter cogitatio labitur/iuuenili mox coercione refrenatur. Unde fit vt sparsam mẽtem continuo colligant: et in vna quãtum preualẽt cogitatione cõponant. Quia igitur status mentis cogitationũ mutabilitate curuatur: recte ad Heliu dicit: Nec multitudo locorum inclinet te. Sed sepe dum viri iusti anim⁹ in ipsa intẽtionis sue arce cõsistit: dũ ab omni mutabilitat[e] se sparsione colligit: dum quicq̃d in se superflue oborit premit: B ipsa sue rectitudinis gloria tangitur: ⁊ in tumore proprie presumptionis eleuatur. Qui eni magna agit: q̃uis de se humilia sentiat: scit tamen magna esse que agit. Nã si magna esse nescit/ea proculdubio minime custodit. Que dũ custodire negligit: aut in eis minus proficit/aut ea funditus amittit. Dũ ergo bona nostra opera scire necesse est vt custodiamus: ex ipsa eoꝝ sciẽtia elationis aditus panditur: ⁊ ad operantis cor culpe manus admittit/qua vastãte rapiantur. Mira autem dispensatione agit/vt cõditor noster subleuatũ prosperis animũ subita concuti tentatione permittat: quatenus semetipsum in infirmitate verius videat: et ab eo quẽ de virtutibus sumpserat/tam se ipso melior elationis fastu descendat. Unde ⁊ bene nunc subditur. [Depone magnitudinẽ tuam absq tribulatione: et omnes robustos fortitudine.] Robusti quippe sunt motus cordis/cũ nulla nisi q̃ virtutis sunt sentiunt. Sed magnitudinẽ ⁊ robustos motus deponimus: quãdo pulsante vitio cogimur pensare quid sumus. Robustos motus deponimus: quãdo iam nõ de virtute attollimur: sed in culpa cõsentiendo/ obrui de ipsa quã patimur infirmitate formidamus. Multũ nãq de se animus cõfidit: quãdo sibi ad votũ vires suppetere conspicit. Jam sibi fiduciam sanctitatis arrogat: iam se idoneũ etiam ad cuncta virtutũ culmina que sola cogitatione conceperit putat. Sed cum hunc tentatio subito oborta transuerberat: eas que nate de virtutibus fuerant/elatas cogitationes funditus turbat. Quasi securã quippe vrbẽ inopinat⁹ hostis ingredit: ⁊ repentino gladio superborũ ciuiũ colla feriun C tur. Nihil ergo tũc nisi cõtinu⁹ luct⁹ agit: dũ capta vrbs animi/a magnatoꝝ suoꝝ gloria cede interueniẽte vacuatur. Unde nunc dicit. Depone magnitudinẽ tuã absq tribulatione: ⁊ omnes robustos fortitudine. Ac si aperte diceret. Omne qđ intrĩsecus de bona actione intumueras/ reprime: ⁊ cordis mot⁹ quos ex recto opere robustos habueras depone: quia iam in ipsa aduersitatis tentatione consideras/ q̃ frustra prius de te magna elatus estimabas. Que videlicet magnitudo idcirco absq tribulatiõe deponenda dicitur: quia nimirum cum per tentationem humilitas proficit: prospera est ipsa aduersitas que mentem ab elatione custodit. Capitulum.xxxviij.

Cui magna agit scit magna esse q̃ agit.

Ex ipsa scientia elationis adit⁹ panditur.

Prospera aduersitas.

SEd tamẽ sine magna tribulatione non agitur/ cũ trãquilla mens irruẽte tẽtatione quasi repẽtino hoste turbat. Ipsa nãq tẽtationis aduersitas dum se menti inserit/quasdã in illa tenebras gignit: eãq obscuritate sue amaritudinis turbat: q̃ apud se dudum virtutum dulcedine irradiante claruerat. Unde et apte subiungit: [Ne protrahas noctem/vt ascendant populi pro eis.] Nox quippe protrahit/cum suborta de tentatione tristitia consolatione concita non finit. Nox protrahitur: quia meror animi confusis cogitationibus elongatur. Nam dum mens posita in tẽtatione considerat q̃ a virtutis sue pristina soliditate repellit: superductis meroribus quasi quibusdam tenebris cecatur: atq ab omni luce gaudij eius oculus clauditur: dũ sollicita trepidat/ D ne hoc qđ esse dudum ceperat/funditus amittat. Unde ⁊ bene dicitur q̃ in hac nocte pro robustis populi ascẽdũt: quia videlicet in hoc merore tẽtationis pro robustis motibus indigne cogitationes ⁊ multiplices in corde prosiliunt. Nam dum se in perturbatione cõspicit iã pene amisisse qđ fuerat/fluct⁹ in se innumeros tumultusq coaceruat: modo tranquillitatẽ suam quia perdidit dolet: modo ne vsq ad praua opera corruat pertimescit: modo in quo culmine steterat meminit: modo in quo vitiorũ profundo per delectationẽ iaceat attendit: modo ad resumẽdas vires se reparat: modo se eas posse resumere quasi victus iam fractusq desperat. Cum ergo ad supradictam mentem tam multiplices cogitationes prodeunt: hanc quasi in nocte populi consurgentes premũt. Quos nimirum populos nõ per se / sed p diuine ꝓtectionis auxiliũ propheta subigere se posse p̃sumpserat/cũ dicebat. Protector meus/⁊ in ipso speraui: subijciẽs populos sub me. Sanctis quippe mentib⁹ populi subiguntur: cũ ab eis p districte seueritatis p̃sentiã/cogitatiões stulte dissiliũt: vt non per abrupta phantasmatũ rapiãt: sed rationi subdite/a corde humiliter conquiescant. Quia ergo positus in tentatione animus qui de se in prosperis maiora presumebat: tumultus spei desperationisq tolerat: recte nunc dicit. Ne protrahas noctẽ/vt ascendant populi pro eis. Ac si aperte diceret. In tẽtatione deprehensus citius tenebras meroris incide: ne q̃ in tranq̃llitate de te alta senseras/ in perturbatione quoq deteri⁹ cogitationũ te caligine cõfundas. Qđ recte Heliu diceret: si tamen cui diceret/sciret. Nã hec beato Job tanto minus congruunt/ E quanto ab illo omnia altius sciuntur. Quia vero (vt sepe dixim⁹) arrogantes dum presumunt docere quos nõ debent: vsq ad contumeliosa increpationum verba dilabũtur: subditur.

Ps.cxliij.

Quõ sanctis menti bus popli subiguntur.

C S. Qr iniquitatẽ post miseriam sequitur: qui post correptionem/vitium incurrit impatientie: et de modo corrigendi arrogantium.

C Caue ne declines ad iniquitatem: hanc eni cepisti sequi post miseriã.] Iniquitatẽ post miseriã sequit, q̃ post mala q̃ pro correctione sustinet/feruenti corde impatientie se facibus inflãmat. Quod beatũ Job ꝑpetrasse Heliu credidit: qui cum inter flagella positũ/liberis effari vocibus audiuit: videlicet nesciens q̃ oẽ qđ dixit/nõ hoc de iniquitate impatientie/ sed de virtute veritatis protulit: quia ab interni iudicis sententia nec cum se iustificaret errauit. Capitulum.xxxix.

Quid iniq̃tatẽ sequi post miseriam.

SEd considerãdum valde est quomodo cũ diceret: ne declines ad iniquitatẽ: de eadẽ iniquitate protinus subdidit. Hãc enim cepisti seq̃ post miseriã. Quid est hoc/q̃ dũ ad eã declinare vetat: de ea protinus quasi ad quã declinatũ iam fuerit dãnat: nisi q̃ arrogantes viri plus videri iudices q̃ consolatores volunt: Unde ⁊ nõnunq̃ ea districtis sententijs feriũt: que nata in corde suspicantur: et priusq certa sit culpa delinquẽtiũ/profert inuectio districta verboꝝ: ⁊ ante p sententiã percutit/q̃ prodeat qđ feriat. Quis ⁊ iusti viri plerũq prauis ⁊ occultis cogitationib⁹ arguendo obuiant: F sed cũ per easdẽ cogitationes aliqua q̃ preeunt opera demonstrant: plerũq ab auditoꝝ suoꝝ cordib⁹ ea vitia que necdũ ꝑlata sunt/manu correctionis eradicant: sed tam illa subseq̃ conspiciũt ex alijs q̃ precedũt. Sicut eni corporales medici quasdã egritudines iã venisse inueniunt: quasdam vero ne veniant medentur: ita doctores sancti aliqñ inuenta vulnera saluti restituũt: aliqñ vero agunt in mẽtib⁹ ne vulnerent. In qb⁹ hoc solerter intuendũ est: q̃ sicut certa plerũq cũ asperitate redarguunt: ita incertis vitijs ⁊ cum tranq̃llitate contradicũt: certa ferientes increpãt: incerta p̃munientes deuitãt. Quã q̃ arrogãtes viri discretionis regulã nesciũt / sententiaꝝ suaꝝ iaculis sicut nota/sic incognita: sicut certa / sic etiã incerta configunt. Unde nũc ab Heliu dr: Caue ne declines ad iniquitatẽ: hãc enim cepisti sequi post miseriã. Quia vero ea q̃ subnexa sunt/longiori allegatiõe ꝓtrahunt: istũ libellum hoc fine cõstringim⁹/ne immoderatius extendamus.

Questio.

Rñsio cõtra arrogantes.

Cõtra arrogantes.

C Explicit Liber.xxvj. Moraliũ sancti Gregorij.

C Sequitur Liber moralium Sancti Gregorij pape.xxvij.in expositionẽ libri beati Job.

G

Uisquis de magnis dictis arrogātiū sumere scientiā nitiť: puidere solerter debet / ne hoc qđ eorū scientia altū tumet / imiteť: ne cū virtutū flore / morū vitia colligat: et i eo ꝙ loquēdi notitiā assequitur / viuendi se imperitia transfigat. Hos nāqꝫ cum fortia dicere audimꝰ / sed tñ de dictis fortibꝰ tumere conspicimus: quasi doctrine hortū ingressi / de spinis rosas attigimus. Discreta ergo nobis sollicitudine opus est et carpere qđ redolet / ꝛ cauere qđ pūgit: ne si fortasse improuide dictorum flos legitur / incaute legētis manus morum spina laceretur. Heliu itaqꝫ doctus ꝛ arrogans: profert aliquando quod redoleat / aliquādo quod pungat. Sic igitur sumendum est de eius doctrina quod fragrat: vt tamen sollicite cauendū sit de elatione qđ vulnerat. Qui multa quidem superius moraliter intulit / sed in verbis sequentibꝰ ad sola se prophetie arcana sustulit. Ima enim iam moralitatis deserit / ꝛ ad prophetie summa conscendit.

¶ S. Qꝫ multi prophetie spiritum accipiunt: sed tamen ad sanctitatis meritum non attingunt.

H — j.Reg.x.

¶ Nec mirandū ꝙ vir arrogās impleri ꝓphetico spiritu potuit / cū saul etiā in numero ꝓphetaꝝ fuit. Sed hoc de saule cur dicimus / cū ex visione angeli accepisse verba rationabilia et asinam nouerimꝰ? Sed sicut irrationale

Nūe.xxij.

sial rationis verba edidit: nec tñ ad permutationem nature rōnalis accessit: ita sepe quilibet indignꝰ sancta verba p prophetie spm̄ accipit: sed tamē ad promerendā sanctitatis gloriā non pertingit: vt ꝛ supra se loquendo emineat / et infra se viuēdo torpescat. Vñ nūc heliu redēptoris nostri aduentū humilē non humilis conspicit: et cum ꝓphetando predicat / quē elatis moribus impugnat / dicens. [Ecce deꝰ excelsus in fortitudine sua: ꝛ nullus ei similis in legislatoribus.] Ac si aperte dicat. Qui humilis videbitur in infirmitate / excelsus manet in fortitudine: Paulo hoc etiam attestāte / qui ait. Quia et si crucifixus est ex infirmitate: sed viuit ex ꝟtute dei. De quo recte subiungiť. Nullꝰ ei similis i legislatoribꝰ. Legislator moyses / legislator Iosue / legislatores etiam ꝓphete. legislatores cūctos dicere possumus / q̄s ex lege admonuisse recta populū scimus. Sed huic mediatori in legislatoribꝰ similis nullus est: quia isti gratuito vocati ex peccatis ad innocentiā redeunt: et ab his q̄ intra semetipsos experti sunt / predicando alios reducūt. Redemptor autē noster homo sine peccato est / filiꝰ sine adoptione. nec perpetrauit vnq̄ qđ redarguit: ꝛ sic mūdo ex humanitate loquiť / vt tamē eidem mundo ante secula ex diuinitate dominet. Hūc mediatorem dei ꝛ hoim quidā legislatoribus similē fuisse crediderūt. Nā requirēti quē dicunt homines esse filiū hois: respōderunt discipuli dicētes. Alij Ioannem baptistā: alij Heliam: alij Hieremiā / aut vnū ex ꝓphetis. Sed nimirū Petrꝰ q̄ excelsus i fortitudine esset / apuit: cū eum veraciter intuens / a legislatori equalitate discreuit / dicēs: Tu es Christꝰ filiꝰ dei viui. Unde recte de illo sponsa in canticis canticorū dicit: In lectulo meo per noctes q̄siui quē diligit aīa mea: q̄siui illū / ꝛ non inueni. Et paulopost. Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. De quibꝰ rursum dicit. Uulnerauerunt me: tulerunt pallium meū. Quos iterū percūctatur dicens: Num quē diligit anima mea vidistis? Paululū cum pertransissem eos / inueni quē diligit anima mea. Dilectus nāqꝫ per noctes in lectulo queriť: quia intra secreta cordis cubilia in tribulatione spūs desiderať. Quē tamen querens sponsa non inuenit: quia electa queqꝫ anima iam quidē amoris eius facibꝰ flagrat: sed adhuc quesiti negatur species / vt mentis desiderium crescat: ꝛ quasi in siti aqua subtrahiť / vt eiusdem sitis estus augeať: ꝛ quo hanc diutius sitiens desiderat / eo quandoqꝫ cū inuenerit / auidiꝰ sumat. Sed hanc querētem vigiles inueniunt / eāqꝫ vulnerant / et eius palliū tollūt: quia vnāquāqꝫ animā redemptoris sui iam speciem requirentē: cū solliciti doctores inueniunt / hanc per p̄dicationis verbū celestis amoris spiculis vulnerāt: et si qđ ei adhuc de vetusta cōuersatione tegmē inest / subtrahūt: vt quo exuta ab huiꝰ mundi onere redditur / eo is qui queriť / ab illa citius inueniatur. Bene autem subdiť:

Mar.xvj.

I

ij.Cor.xiij.b.

Canti.iij.

K

Paululū cū ptransissem eos / inueni quē diligit aīa mea: q: visionis eius mēs auida / nisi ꝓphetarū estimationem nisi patriarcharū celsitudinē / nisi cunctorū hominū mensuram trāscēderet / eum qui est sup hoies non inueniret. Transire ergo est vigiles / etiam eos quos mirať anima / in eius cōparatione postponere. Et tunc is qui querebať cerniť / si homo quidem / sed tamen extra mensuras hoim credať. Unde bene nūc diciť. Nullus ei similis in legislatoribꝰ. Sed is videlꝫ per infirmitatē carnis / nostris obtutibus apparēs / dū alios reprobat / alios vocat: mira iudicia exhibuit / que a nobis ꝛ cogitari possint / ꝛ cōprehendi non possint. Ait nāqꝫ. In iudiciū ego in hūc mundū veni: vt qui nō vident / videant: ꝛ qui vident / ceci fiant. Et rursum: Cōfiteor tibi dñe pater celi ꝛ terre: q: abscōdisti hec a sapientibus et prudētibus / ꝛ reuelasti ea paruulis. In quibꝰ nimirū iudicijs iudea repellitur: gentilitas aggregatur. Qđ videlicet factū mirari possumꝰ / sed pscrutari nullatenus valemꝰ. Unde et bene nunc ab Heliu subdiť: Quis poterit scrutari vias eius: aut q̄s audet ei dicere: operatꝰ es iniquitatē? Ac si dicat. Cuiꝰ pscrutari actio nō potest / quo pacto reprehēdi potest? Nemo eni bene iudicat qđ ignorat. Tāto ergo debemus sub eius iudicijs silendo requiescere / quanto et rationem iudiciorum illiꝰ nos cernimus non videre. Unde ꝛ bene subditur.

Joan.ix.

Matth.xj.

¶ S. Qꝫ nostre scientie mensurā Christi opera excedāt.

Capitulum.ij.

L

Memento ꝙ ignoras opus eius de quo cecinerunt viri.] In scriptura sacra aliquando viri angeli: aliquādo autē perfecte vite homines memorantur. Nā quia aliquādo vir angelꝰ diciť: Daniel propheta testatur / dicens. Ecce vir Gabriel: Rursum q: virorū nomine perfecte vite hoies exprimunť: in prouerbijs sapientia loquiť / dicens: O viri / ad vos clamito. De domino igiť viri canunt / cum eius nobis potentiā vel superni spiritꝰ / vel perfecti quiqꝫ doctores innotescūt. Sed tamē opus eiꝰ ignoraťť: quia nimirū iudicia illiꝰ ipsi etiā qui hūc predicāt / impenetrata venerant. Et sciunt ergo quē predicāt / ꝛ tamē eius opera ignorāt: quia cognoscūt per gratiā eū a quo facti sunt: sed eius iudicia comprehēdere nequeūt / que ab illo etiā super ipsos fiunt. Qꝫ enim omnipotēs deus perspicue in sua actione nō cerniť / psalmista testať / dicens: Qui posuit tenebras latibulū suum. Et rursum. Iudicia tua abyssus multa. Atqꝫ iterū: Abyssus sicut palliū amictꝰ eius. Unde bene etiā p Salomonem diciť: Sicut ignoras que sit via spūs / et qua ratione compingať ossa in ventre pregnātis: sic nescis opa dei: q̄ fabricator est oīm. Ut enim vnum e multis loquar / duo ad hanc lucem paruuli veniūt: sed vni datur vt ad redēptionem p baptisma redeat: alter ante subtrahiť, q̄ hunc regenerans vnda pfundat Et sepe fideliū filius sine fide rapiť: sepe infideliū concesso fidei sacramēto renouatur. Sed fortasse aliquis dicat / ꝙ hunc deus acturum praue etiam post baptisma nouerat: ꝛ idcirco eum ad baptismatis gratiam nō perducat. Qđ si ita est / peccata quorūdā procuidubio priusqꝫ sint perpetrata puniuntur Et quis ista recte sentiēs dixerit: quia omnipotēs deus alios perpetratis facinoribus liberat: ꝛ hec in alijs etiam non perpetrata condēnat? Occulta itaqꝫ sunt eius iudicia: ꝛ quāta obscuritate nequeunt conspici / tanta debent humilitate venerari. Dicat ergo. Memēto ꝙ ignoras opus eiꝰ / de quo cecinerunt viri. Ac si aperte diceret. De quo fortes quiqꝫ locuti sunt / eius opera tue mētis oculis abscondūtur: q: mēsuram tue notitie eoipso quo humanitate circūscriberis / transeunt. Sequitur.

Dan.vj.

Puer.viij.

Judicia dei icōprehensibilia sunt.

Pō.xvij.

Pō.xxxv

Eccs.xj.

Exemplū

Respōsio quorūdā.

Cōfutatio

M

¶ S. Qꝫ deū quidem esse scimus: qđ malus est: ꝛ eius iudicia ignoramus / quod minus est.

¶ Oēs hoies vidēt eum: ꝛ vnusquisqꝫ intuetur procul.] Ois homo eoipso quo rationalis est conditꝰ / debet ex ratiōe colligere eū q̄ se cōdidit deū esse. Quē nimirū iā videre / est dñationem illiꝰ ratiocinādo cōspicere. Cū vero dictum sit / Oēs hoies vidēt eū / recte subiungiť: Unusquisqꝫ intueť procul. Procul quippe eū intueri est / nō iam illū per speciē cernere: sed adhuc ex sola operū suoꝝ admiratione pēsare. Procul illū hic etiā electi cōspiciūt: q: necdū claritatē illius per acumē intime visionis apphēdūt. Cui etsi iam per amorem iuxta sunt: adhuc tamen ab illo terrene inhabitationis pondere disiunguntur: ꝛ q̄uis ei bene viuēdo inhereant / a contēplationis eiꝰ specie longe

A se esse suspirant. Quẽ nimirũ reprobi etiã cũ ad iudiciũ veniẽtẽ viderint/ ꝓcul intuent̃: qꝛ nõ eũ in diuinitatis forma/sed in sola qua ⁊ cõprehẽdi potuit humanitate cõspiciũt: qꝛ videlicet eoꝝ oculos reducta tũc ad memoriã sua male gesta reuerberãt: ⁊ dũ eiꝰ humanitatẽ vidẽt/cuiꝰ diuinitatis claritatẽ nõ vidẽt/ miro modo ab eius visione quẽ cõspiciunt/longe fiunt. Capitulum.iij.

Sed cũ dicitur: Memẽto ꝙ ignores opus eius ac deinde subiũgitur: Omnes hoies vident eũ (quem (sicut diximus) videre/est transcẽdentẽ omnia eius essentiã ex ratione colligere) valde mirandũ est ꝙ ⁊ ipsum cernimꝰ/⁊ eius opus ignoramus. Dubij ꝗppe de eius essentia nõ sumus: ⁊ tamẽ in eius iudicijs incerti remanemꝰ. Patet nobis qꝺ summũ est: abscõditur qꝺ minimũ. Minus quippe sunt eius opera ꝗ̃ ipse: ⁊ agentẽ cernimus/sed in actione caligamꝰ: quia videlicet cur ꝗd fiat/incertũ est: sed quis sit q̃ hec incerta faciat/ incertũ non est. Dicat ergo: Memento ꝙ ignores opus eiꝰ de quo cecinerũt viri. omnes homines vident eũ: vnusquisqꝫ intuetur procul: quia cum cuius iudicia minime cõprehendimus/esse per rationem videmus: quẽ tãto adhuc procul cernimus/quãto ab eius fortitudine nubilo infirmitatis nostre separamur. Sequitur.

❡ S. Qꝛ infirmũ Christi ſm carnem fortius est hominibus: nec in hac humana natura aliquis ei vel in patribus vel prophetis possit equari.

B ❡ Ecce deus magnus vincens scientiam nostram.] Superius dixerat: Ecce deꝰ excelsus: nunc iterũ dicit/ Ecce deus magnꝰ. Quid est qꝺ de deo loquẽs/ecce dicit/ ⁊ ecce repetit: nisi ꝙ ecce dicimus de ea re quã in presenti monstramus: ⁊ qꝛ deus vbiqꝫ presens est/cũ de illo ecce dicit̃: etiam non vidẽtibus adesse memorat̃. Bene autem eum vincere scientiam nostram narrat/ quẽ videri ab omnibꝰ dixerat: qꝛ ⁊ sic ex ratione conspicitur/ vt magnitudo tamen illius nulla nostri sensus subtilitate penetret̃. Quicquid nãqꝫ de claritate eius magnitudinis scimus / infra ipsum est: ⁊ tanto ab eius scientia longe repellimur/quãto eius potẽtiã nos comprehẽdisse suspicamur. Nã ꝗ̃uis in altũ mens nostra rapiatur/ eius tamen magnitudinis immẽsitate trãscendit̃. Cuius tũc aliquid quasi ex parte cognoscimus/quando eum nos digne cognoscere nõ posse sentimus. Sequitur. [Numerus annorũ eius inestimabilis.] Dicere vtcũqꝫ eternitatẽ voluit: ⁊ ipsam eternitatis longitudinẽ annos vocauit. Cũ enim breuitatẽ tẽporis dilatare volumus/ momẽta per horas/horas ꝑ dies/dies ꝑ menses/menses autẽ ꝑ annos extẽdimus. Quia ergo peramplũ quiddam dicere voluit: sed quid diceret istius nõ inuenit: ideo annos sine estimatione numeri multiplicauit/dicens. Numerus annorũ eius inestimabilis: vt dum ea que apud se sunt prolixa multiplicat/eternitatis longitudinem se metiri non posse infirmitas humana

C cognoscat. Tende itaqꝫ oculum in eternitatẽ/ vt videas deũ vel quãdo est a pricipio/vel quousqꝫ: ⁊ nusqꝫ finis superior/quia esse non incipit: nusqꝫ finis inferior/quia esse nõ desinit. Intra ipsum oĩa coangustãtur: ipse vero circa oĩa sine spatio extendit̃: sine loco dilatat̃. Ecce cũcta que facta sunt/ ea ipsa circumscriptione qua creata sunt/superiori et inferiori fine cingunt̃. Lege enim sua qua ante esse incipiũt/festinant nõ esse. Sed quedã mirabiliter acceperũt vt ꝗ̃uis ea finis superior inchoat/ finis tamẽ inferior nõ cõstringat: ⁊ licet esse incipiãt/esse in ꝑpetuũ non desistãt. Horum vero eternitas idcirco summe est eternitati dissimilis: qꝛ eterna esse ceperũt. Cũ ad extrema prospicimus: horũ finẽ qui oĩno deest nõ cõprehendimus: eorũ tamen initia cernimꝰ/cũ mentẽ retro reuocamꝰ: ⁊ dũ in eis infra supraqꝫ animũ ducimus/nõ capimus oĩno quousqꝫ sunt/sed videmꝰ ex quo. Deus autẽ qꝛ q̃si quiddã in eo ꝑ eternitatẽ longũ est/qꝺ nec initio oritur/nec fine terminat̃: nec ex quo in semetipso recipit: nec quousqꝫ: dicat̃ ergo: Numerus annorũ eius inestimabilis. Per hoc ergo ꝙ annorum illius numerus dicit̃: diutinũ eius esse ostenditur. Per hoc vero ꝙ inestimabilis memorat̃/ hoc ipsum esse infinitũ ⁊ incõprehensibile demonstrat̃. Sed quia humanis mẽtibus innotescat agnouimus/dũ oẽs homines vident eũ: ⁊ qꝛ eius magnitudinẽ admiranter cernimus/ dum annoꝝ eius numerus inestimabilis habetur: restat iam vt etiã quid agat audiamus. Sequitur.

❡ S. Qꝛ ablatis ꝓphetꝭ/⁊ veteris testamẽti authoribꝰ/ ecclesiastica doctrina multipliciter exponẽs qꝺ illi sub breuitate locuti sũt/ q̃si ex guttis gurgites fecit. Capl̃m.iiij. D

Qui aufert stellas pluuie: ⁊ effundit imbres ad instar gurgitũ.] Duo in hac vita sunt genera iustoꝝ. Unũ videlicet bene viuẽtium/sed nulla docẽtium: aliud vero recte viuentiũ/⁊ eadem recta docentium: sicut ⁊ in celi facie alie stelle prodeũt quas nulle pluuie subsequũtur: alie prodeũt que arẽtem terram magnis imbribus infundũt. Hic quotiens in sancta ecclesia recte quidã viuũt/sed tamẽ predicare eandẽ rectitudinẽ nesciunt: stelle quidẽ sunt/sed in siccitate aeris nate: quia per exemplum bene viuẽdi lucere ceteris possunt: sed per predicationis verbũ pluere nequeũt. Cũ vero ĩ ea quidã ⁊ recte viuũt: ⁊ alijs eãdem rectitudinẽ verbis ꝑdicationis influũt: quasi ad ꝓferendas pluuias in celũ stelle producũtur: q̃ sic vite sue meritis luceãt/ vt etiã sermone predicationis pluant. An non in hoc celo astrũ pluuie Moyses extitit: qui cũ de supernis emicuit/corda peccantium quasi arẽtem inferius terrã sancte exhortationis pluuia ad vbertatem germinis infudit? An non Esaias astrum pluuie ostẽsus est: qui in eo ꝙ lucẽ veritatis preuidẽs tenuit/siccitatẽ infideliũ prophetando annũcians rigauit? An non Hieremias et prophete ceteri velut in celo positi astra pluuie fuerũt: qui in ꝑdicationis culmine erecti/dũ prauitatẽ peccantiũ libere increpare ausi sunt: quasi verborũ guttis obcecationis humane puluerẽ rigando presserunt? Quorũ videlicet aĩas ab hac corruptibili carne susceptas: quia ex ꝑsenti vita sup̃na iudicia auferũt/quasi a celi facie stelle pluuie subtrahunt̃: et ad occultũ astra redeũt/dũ peractis suis cursibꝰ sanctorũ aĩe in thesauris dispositionis intime recondũtur. Sed qꝛ terra aresceret: si subductis stellis pluuie superna funditus fluenta cessarẽt: recte dicit̃. Qui aufert stellas pluuie: et effundit ĩbres ad instar gurgitum. Nã cum ꝓphetas abstulit/eoꝝ vice dñs apostolos misit: qui ĩ similitudinẽ gurgitũ pluerẽt/ postqꝫ subductis antiqꝫ patribus exteriora legis predicamẽta tacuissent. Stellas ergo pluuie abscõdit: et ad instar gurgitũ imbres fudit: quia dũ predicatores legis ad secreta et intima retulit/per dicta sequentiũ vberior vis predicationis emanauit. Capitulum.v.

Possunt quoqꝫ ꝑ stellas pluuie/sancti apostoli designari: de quibꝰ iudee reprobate per Hieremiã dicit̃: Prohibite sunt stelle pluuiarũ: ⁊ serotinꝰ imber nõ fuit. Stellas ergo pluuie dñs abstraxit/ atqꝫ ad instar gurgitũ imbres fudit: quia cũ de iudea predicantes ap̃los abstulit / doctrina noue gratie mundum rigauit. Qꝺ verũqꝫ factũ in ecclesia potest nõ incõuenienter intelligi: quia cũ solutis corporibꝰ ad secretos supnorum sinus apostolorum aĩas retulit: quasi a celi facie stellas pluuie abscõdit. Sed ablatis stellis pluuie/in morem gurgitũ imbres dedit: qꝛ etiam reductis ad sup̃na ap̃lis/ per expositorũ sequẽtium linguas/diuine fluenta sciẽtie diu abscõdita largiori effusione patefecit. Nã qꝺ illi sub breuitate locuti sũt/hoc exponẽdo isti multipliciter auxerunt. Unde ⁊ nõ ĩmerito ipsa expositorũ predicatio gurgitibus cõparatur: qꝛ dum multorum precedẽtium dicta colligunt: ipsi in eo quod astruũt/profundius dilatãtur. Nã dũ testimonia testimonijs iungũt/ q̃si ex guttis gurgites faciũt. Quorũ verbis dũ quotidie gẽtilitas docet̃: quia peccatorũ mens celestem sciẽtiam accipit: quasi siccã in terra aqua gurgites ostendit. Sed nequaqꝫ se eisdem apostolis expositores in scientia preferant: cum exponendo latius loquunt̃. Meminisse quippe incessanter debẽt/ per quos eiusdẽ sciẽtie inuentiones acceperũt. Unde et apte subiũgitur: [Qui de nubibus fluunt.] Hi quippe de nubibꝰ gurgites fluũt: qꝛ si ex sanctis apostolis vis intelligentie non inciperet/nequaqꝫ ꝑ doctoꝝ ora largior manaret. In scriptura enĩ sacra aliquãdo ꝑ nubes mobiles quiqꝫ hoies: aliqñ ꝓphete: aliqñ autẽ apostoli designant̃. Per nubes quippe mobilitas humane mẽtis exprimit̃: sicut Salomon ait: Qui vẽtum obseruat/non seminat: et qui cõsiderat nubes/nunqꝫ metit. Uentũ ꝓculdubio immundũ spiritũ/nubes ſo subiectos ei hoies appellat: q̃s totiens huc illucqꝫ impellit ⁊ reuocat/quotiẽs tentationes eius in eorũ cordibus suggestionũ flatibus alternat. Qui igit̃ ventũ obseruat/non seminat: qꝛ qui tentationes vẽturas metuit/cor ad bona opera nõ ꝓponit. Et q̃ considerat nubes/nõ metit: qꝛ is q̃ ante humane mutabilitatis

Hiere. iij.

E

F

Eccle. xj.

G terrorẽ trepidat/ mercedis eterne retributione se priuat. Per nubes prophete figurantur:sicut per psalmistã dicitur: (Ps.xvij.) Tenebrosa aqua in nubibus aeris.i. occulta scientia in prophetis. Capitulum.vj.

P Er nubes quoq; apl'i designãtur:sicut p esaiã dr: (Esaie.v.) Mãdabo nubib⁹/ ne pluãt sup eam imbrẽ. Ipsi igit̃ stelle:quia vite meritis lucẽt:ipsi nubes/quia arentẽ nostri pectoris terrã celestis intelligẽtie fluẽtis rigãt. Si eni nubes nõ essent/nequaq; eos intuẽs propheta dixisset. (Esaie.lx.) Qui sunt isti qui vt nubes volant: Imbriũ itaq; gurgites de nubib⁹ fluunt:qz pfunde predicationes sequẽtium/intelligẽtie originẽ a sanctis aplis acceperũt. De quib⁹ adhuc nubib⁹ apte subiungitur. Que preterunt cuncta desuper. Nubes cum desup aerẽ pretexunt/si in celũ oculos attollimus/ nõ celum sed ipsas intuemur:nec visus noster ethereas plagas penetrat: quia et illas ipsa sua infirmitas occultat:et cũ de celo sol rutilat/prius interfuso aere pascitur: vt post in celo solis radios contẽpletur. Quia ergo carnales homines sum⁹/cũ superna appetere nitimur/quasi in celũ oculos leuamus: ꝛ velut in celũ aciẽ intẽdimus:qz pressi vsu rerũ corporaliũ/docere spiritualia conamur. Sed qz trãsire intellect⁹ noster ad diuina nõ sinitur/nisi pri⁹ p sanctorũ precedentiũ exẽpla formet̃:quasi iam celũ noster ocul⁹ suspicit/sed nubes videt:quia comprehẽdere ea que dei sunt appetit/ sed vix mirari eã q̃ hominib⁹ collata sunt potest. Unde ꝛ (H) (Ps.lxxv.) alias dicit̃. Illuminans tu mirabiliter a montib⁹ eternis. Qui enim orientẽ solem contẽplari non valet:irradiatos montes aspicit:ꝛ quia sol ortus sit depꝛhẽdit. Ex eternis ergo montib⁹ nos deus illuminat:qz p admiratam vitam patrũ precedentiũ/radio nos sue claritatis illustrat. Ecce in studio deuotiõis dñice ꝛ charitatis accẽdimur: sed in hac deuotione atq; charitate meli⁹ harũ nubiũ contẽplatione formamur. Quid eni deuoti⁹ Petro:quid charius Joanne: (Mat.xiiij. Joan.xiij.) Ille per deuotionẽ fluida maris dorsa calcare non timuit: iste per amorẽ in ipso auctoris nostri pectore recubuit:et q̃ ad corporalis cene refectionẽ venerat/ spũale pabulũ de sinu redẽptoris sumpsit. Caplm.vij.

(Exẽplis patrum tuuamur.) S Ed qz signari per nubes etiam prophetas dixi mus: necesse est vt adhuc ad mediũ superiorũ patrũ exẽpla deducamus. Ecce cum preceptis celestibus subdi p obediẽtiam cupimus:cõsideratis antiquorũ patrũ vestigijs iuuamur. Quid eni Abrahã obediẽtius/ (Gen.xij.) qui ad vnã vocẽ dñicã cognatos ac patriã deserit: et p adipiscẽda eterna hereditate ipm ferire nõ trepidat/ quẽ senex iam et pene moritur⁹ acceperat heredẽ: Cũ patientie virtutẽ apprehẽdere conamur:precedẽtium exempla conspicim⁹. (Gen.xxij.) Quid eni Isaac patiẽtius/qui ligna portat/de holocausto interrogat: atq; post paululũ ligatur/ et non loquit̃:are supponitur/ꝛ non reluctat̃: Quid ergo isto viro dici patiẽtius potest:q̃ quasi ad solatiũ ducit̃ ac requirit:ad feriẽdum ligat̃ ꝛ cõticescit: ꝛ oblatur⁹ holocaustũ interrogat: offerendus in holocaustũ tacet. Cum (I) accingi ad labor; tolerãtiam nitimur:exẽplis precedẽtiũ (Gen.xxvij) informamur. Quid enim Jacob laboriosius/qui apud laban tam longo tẽpore ppinquus iure cognationis/opera exercuit seruitutis: ꝛ vice obsecut⁹ est famuli/vt pfrueret̃ premijs heredis: Cum arcẽ cõtinẽtie ꝛ castitatis ascẽdere nitimur:exẽplis precedẽtiũ subleuamur. Quid eni Jo (Gen.xxxix.) seph castius, qui ad desideriũ petulantis dñe iugo luxurie premi nõ potuit etiã captiu⁹: Et quidẽ hominib⁹ extitit seruus:sed cõtra dominantẽ nequitiam ꝛ in seruitio liber fuit. Cũ mãsuetudine repleri cõcupiscim⁹/precedẽtium exẽplis adiuuamur. Quid eni Moyse mãsuetius:q̃ (Exo.xxxij) cõmissi sibi populi seditionẽ tolerat:et tamen irascentem dñm pro eisdẽ suis psecutoribus rogat:seq; p illis diuino furori obijcit: qz in sancto eius pectore etiã ex psecutione charitas ignescit: Cum contra aduersa mundi firmare mentẽ p constantiã nitimur/ precedentiũ consideratione fulcimur. Quid eni Josue cõstantius/qui ad explorãdã (Josue.x.) gẽtium qualitatẽ missus/nec procerititatis magnitudinẽ/ nec numerositatis multitudinẽ expauit: Unde et easdẽ gẽtes quas explorando nõ timuit/etiã preliando prostrauit. Cũ benignitatis culmẽ apprehẽdere conamur:precedentiũ exẽplis instruimur. (Samuel) Quid eni Samuele benigni⁹: qui de principatu regẽdi populi deiectus/ successorẽ sibi humiliter requirit:inuentũq; vngit in regem: vnctũ mox tolerat persecutorẽ: A quo ne moriatur trepidat: ꝛ tamẽ ne ei dñs irascatur rogat. (K) Ipse quippe cũ mitteretur/ait. Audiet Saul/ꝛ interficiet me. Et ei p semetipsũ veritas dicit. Quousq; tu luges Saulẽ/cũ ego abiecerim eum: Quid ergo isto viro benignius dici potest: qui ꝛ hũc non vult diuinit⁹ percuti/a quo formidat occidi: Cũ ad pietatis atq; humilitatis celsitudinẽ tẽdimus/precedẽtum exẽplis leuamur. Quid enim Dauid misericordi⁹/quid (j.Reg.xvj) humilius dici potest/q̃ a rege reprobo p victorijs contumelias recipit:qui de manu hostili israeliticam gentẽ fortis eripuit: ꝛ tamẽ ipse ne moriat̃/quasi debilis fugit: Qui et se electũ diuino iudicio/ꝛ psecutorẽ suũ reprobũ agnoscit:ꝛ tamẽ eidẽ psecutori suo crebre satisfactionis humilitate se subijcit:qui psecutoris lanceã tollit/orã chlamydis detruncat: atq; ad cacumẽ montis protin⁹ properat: et vno eodẽq; tẽpore quia occidendi potestatẽ habuerat ostentat:et ne occidatur rogat. Quia ergo in cunctis que spiritualiter appetim⁹/ exẽplis precedẽtib⁹ informamur: bene de his nubibus dicit̃. Que preterunt cũcta desuper. More eni nubiũ extensa sup nos patrũ vita tegimur/ vt ad fructũ fecundi germinis infundamur. Et quasi intuẽtes celũ prius nubes aspicimus:quia ante bonorum facta admirãdo cernimus: ꝛ post illa q̃ sunt celestia experiẽdo penetram⁹. Sed quia nequaq; harũ nubium/ id est antiquorũ patrum vita nobis virtusq; patesceret/nisi eam nubes alie/id est sancti apostoli lumine sue predicationis aperirent: ad has nubes que predicando mundum circũeunt/sermo redeat:et quid per illas dñs in mũdo egerit/ ostendat. Sequitur.

(L) ¶ S. Or diffusis per orbẽ predicatoribus/mãsio preparata est deo in credẽtium cordibus: ꝛ clarescentibus miraculis/vsq; ad terminos mundi nomẽ Christi puenit.

¶ Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum/ et fulgurare lumine suo desuper: cardines quoq; maris operiet. Extendit nubes dominus/dum ministris suis viam predicationis aperiens:eos in mũdi latitudinẽ circũquaq; diffundit. Bene autẽ dictum est:Quasi tẽtorium suum. Tentoriũ quippe in itinere poni solet. Et cũ predicatores sancti in mũdo mittũtur/iter deo faciunt. Unde scriptũ est:Ecce mitto angelũ meũ ante faciem tuam: qui (Mala.iij.) preparabit viam tuã ante te. Et vnde rursum per psalmi (Ps.lxvij.) stam dicit̃. Iter facite ei qui ascẽdit sup occasum. Et rursum: (Ibidem.) Deus dũ egredereris coram populo tuo/dũ trãsgrederis per desertũ/terra mota est. Deus enim qui per semetipsum nõ localiter vbiq; est/per predicatores suos in mũdi partes localiter ambulat. Unde etiã per prophetã dicit̃:Et inambulabo in eis. Iter quippe p eos agit/dũ humanis cordibus eoꝝ se eloquio infundit. Atq; in hoc itinere tentoria dei sunt hec eadẽ corda sanctorum: quibus quasi in via quiescẽdo tegit̃: dũ per hec ad mentes hoim veniẽs agit q̃ disposuit/ꝛ non videt̃. Caplm.viij.

H Inc est q; simul omnis synagoga tentoriũ vocat̃/ cũ cessasse a predicatiõe sacerdotes dñs p (M) Hieremiã queritur/dicẽs: (Hiere.x.) Non est qui extendat vltra tẽtoriũ meũ: ꝛ erigat pelles meas Hinc rursum de exterminatiõe ei⁹ dicit̃: (Threñ.ij.) Dissipauit quasi hortũ tẽtoriũ suũ: demolit⁹ est tabernaculũ suũ. Quia eni in vnius populi cultu tũc dñs inter hoies latuit/eũdem sibi populũ tẽtoriũ vocauit. Unde ꝛ recte nũc nubes iste ei⁹ tentoriũ dicunt̃: qz ad nos de⁹ p grãm veniẽs/intra pdicatoꝝ suorum mentes operit̃. An Paul⁹ ei⁹ tentoriũ nõ erat/cũ ab (Act.xiiij.) hierusalẽ per circuitũ vsq; ad illyricũ ad corda mortaliũ veniẽs:in ei⁹ mẽte dñs q̃escebat: Nubes quippe erat hoib⁹/ tentoriũ deo: qz quẽ predicãdo infundebat audiẽtibus/ hunc inuisibiliter in mẽte retinebat. Idẽ rursus dum ca (Act.xix.) thenis vinctus romã peteret Paul⁹ occupaturus mundum/latẽs in ei⁹ pectore quasi sub tentorio ibat de⁹: qz ꝛ occultus videri nõ poterat: ꝛ p verba predicationis pditus/iter incohoate grẽ sine cessatiõe peragebat. Nubes ei⁹ Moyses extitit/cũ prius q; plebi israelitice ducatũ prebe (Per totũ Exodũ.) ret/quadragita annis in deserto pmanẽs/et sublimia appetens/a cõuersatione populi segregat⁹ vixit. Sed tentoriũ dei factus est/cũ ad reuocandũ populũ in Egyptum missus ibat:portãs inuisibilẽ i corde veritatẽ:cũ oportẽs de⁹ q̃ patescebat in opere/latebat i corde. Et vbiq; p̃sens oia cõtinẽs/iter in suo famulo i egyptũ veniẽs faciebat. Unde scriptũ est: Iuit de⁹ in egyptũ vt redimeret sibi po (Exo.xv.) pulũ. Ecce ire dr p cui⁹ incircũscriptã p̃sentiã cũcta cõtinent̃:qz is q̃ vbiq; ex maiestate est/q̃si i via gressu⁹ ponit ex

A

pdicatione. Sed eisdem sanctis pdicatoribus nequaq̄
ad psuadendum verba sufficiunt/nisi etiam miracula ad
dant. Unde cũ dictũ sit: Si voluerit extendere nubes q̄si
tentoriũ suũ/recte subiungit: Et fulgurare lumie suo de
super. Quid enim sentire fulgura nisi miracula debem⁹?
de quibus per psalmistã dicit: Fulgura multiplicabis:

Ps.cxliii.

et cõturbabis eos. Per has ergo nubes lumine suo desu
per fulgurat: quia per predicatores sanctos insensibilita
tis nostre tenebras etiam miraculis illustrat. Cũq̄ nu:
bes iste verbis pluunt: cũq̄ miraculis vim choruscę luci
aperiunt/extremos etiã mũdi terminos in diuino amo:
reconuertunt. Unde recte subditur: [Cardines quoq̄
maris operiet.] Q̄ó faciẽdũ q̄dẽ heliu vocib⁹ audiuim⁹:
sed auctore deo iã factũ cernim⁹. Omnipotens enim do:
minus choruscantib⁹ nubibus cardines maris operuit:
quia emicantibus predicatorum miraculis/ad fidem
etiã terminos mũdi pduxit. Ecce ei pene cũctarũ iam gẽ
tium corda penetrauit: ecce in vna fide oriẽtis limitem oc
cidẽtisq̄ coniũxit: ecce lingua britãnie que nil aliud no:
uerat q̄ barbarum frendere: iam dudum in diuinis lau
dibus hebreum cepit Alleluia resonare. Ecce quondam
tumid⁹ iã substrat⁹ sctõrũ pedib⁹ seruit oceanus: eiusq̄
barbaros mot⁹ q̄s terreni pncipes edomare ferro nequi:
uerant: hos p diuina formidine sacerdotum ora simplici
bus verbis ligant: et qui cateruas pugnãtiũ infidelis ne:
quaq̄ metuerat: iam nũc fidelis humiliũ linguas timet.
Quia em pceptis celestib⁹ v̄bis/clarescẽtibus quoq̄ mi
raculis/virtus ei diuine cognitionis infundit: eiusdẽ di:
uinitatis terrore refrenat: vt praua agere metuat/ac to:
tis desiderijs ad eternitatis gratiã puenire cõcupiscat.
Unde hic quoq̄ cõuenienter adiungitur. [Per hec enim
iudicat populos: et dat escas multis mortalibus.] Per
hec nimirũ v̄ba pdicatorũ/id est guttas nubium: per hec
fulgura miraculorũ deus populos iudicat: q̄ eorum cor
da territa ad pniam vocat. Nã dũ supna audiunt/dũ mi
ra opa attẽdũt/mox ad corda sua redeunt: et se de ante:
actis prauitatibus affligẽtes/eterna tormẽta ptimescunt.
Sed per easdẽ nubes per quas terror infligit/etiam esca
dat: q̄ magna pdicatorũ dispẽsatio est/vt sic sciant sup:
bientiũ mẽtes affligere/vt etiam afflictas nouerint con:
solationis eloquio nutrire: quaten⁹ et peccantes de eter:
nis supplicijs terreant: et penitẽtes de superni regni gau
dijs pascant. Unde bene ipse dispẽsationis ordo seruatus
est: vt ordinate heliu diceret q̄ p has nubes prius iudi:
cat populos: et postmodũ escas pbet: q̄ nimirũ omnipo:
tens deus p predicatores suos pri⁹ nos de prauis actiõe
corripiẽs concutit: et postmodum per spem consolãs nu
trit. Si enim diuina dispensatio per has nubes iudiciũ
modo non ageret: nequaq̄ eisdem nubib⁹ dixisset: Acci:
pite spm sanctũ. quorũ remiseritis peccata/remittuntur
eis: et quorũ retinueritis/retenta sũt. Et rursum si p eas
ieiuna nostra corda non pasceret/nequaq̄ de esurientib⁹
populis discipulis dñs diceret: Date illis vos manduca
re. Q̄ sic tũc eoꝝ manib⁹ factũ credim⁹: vt hoc eorũ ver:
bis quotidie fieri sine cessatione videam⁹. Quid eni agit
petr⁹/cum per eplas loquitur/nisi vt verbi pabulo corda
nostra male ieiuna satientur? Quid paulus/q̄d ioannes
per epistolas loquentes opant/nisi vt mẽtes nr̃e celestia
alimenta pcipiant: et inedie sue fastidiũ quo moriebantur
vincant? Dicat ergo. Si voluerit extendere nubes quasi
tentoriũ suũ: et fulgurare lumie suo desup: cardines q̄q̄
maris operiet. Per hec enim iudicat ppl'os: et dat escas
multis mortalibus. Ac si aperte diceret: Si sanctos suos
in ministerio predicationis ostendit/eorũq̄ verba mira:
culis adiuuat/toti⁹ mũdi limites ad fidem vocat: per q̄
et pri⁹ supbientes iudicat: et post per verbum consolatio
nis nutriens in spe humiles roborat. Capitulum.ix.

Joan.xx.

C

Mat.xiiii.

SEd cum escas dare mortalib⁹ diceret: notandũ
q̄ non ait omnibus sed multis: quia videlicet
scriptum est: Nõ omniũ est fides. Et q̄busdam
dicit. Propterea vos non auditis: q̄ ex deo nõ estis. Et
rursum: Nemo potest venire ad me/nisi pater qui misit
me/traxerit eũ. Et rursum: Nouit dñs qui sunt eius. Un
de in ipa quoq̄ sctã ecclesia plurimi fidem tenent/et vi:
tam fidei non tenent: humilitatis dñice sacramenta perci
piũt: sed humiliari dominica imitatione cõtẽnunt: blãda
diuini eloquij predicamenta cõmunicant/sed apud se i:
manes in tumore pseuerant. Unde hic quoq̄ postq̄ per

ij. Thes.iij.
Joan.viij.
Joan.vj.

cardines maris aggregate ecclesie latitudo signata est/
apte subiungitur.

D

¶ S. Q̄ superbis cognitio denegat v̄itatis/et q̄d sit q̄
filij ruben et gad et dimidia tribus manasse vltra iorda:
nẽ ad alenda pecora campestria concupiscant/et in terra
promissionis hereditatem non velint/cum tamen ãte fra
tres ad bellum armati precedant.

¶ [Immanibus abscõdit lucẽ.] Immanes quippe sunt
qui se elatis cogitationibus extollunt. Quos contra per
Esaiam dicit: Ue qui sapientes estis in oculis vestris:
et corã vobismetipsis prudentes. Quos cõtra etiã Pau:
lus ait: Nolite prudẽtes eẽ apud vosmetipsos. Sed his
immanibus lux abscõditur: q̄ nimirũ supbiẽtibus veri:
tatis cognitio denegatur. Unde per semetipsam veritas
dicit. Cõfiteor tibi pater domine celi et terre: q̄ abscõdi:
sti hec a sapientib⁹ et prudẽtib⁹/et reuelasti ea paruulis.
Sapiẽtes et prudentes videlicet supbiẽtes vocans. Qui
em non subiũxit/Reuelasti ea stultis/s; paruulis: tumo:
rem se dãnasse innotuit/non acumẽ. Unde et alis dicitur:
Custodiens paruulos dñs. Atq̄ vt ostendatur hec eadẽ
paruitas q̄d vocat/adiungitur. Humiliat⁹ sum/et libera
uit me. Quia ergo sunt multi i eccl'ia q̄ paruuli esse despi
ciunt/etiam in humilitatis loco imanes apud se esse mini
me desistunt. Hos plerũq̄ videas honoribus extolli: vo:
luptatibus pfrui: rerũ multiplicitate dilatari. Hi sepe nil
precipue nisi preesse ceteris appetunt: a multis timeri gra
tulantur: recte viuere negligũt: et recte vite famam habe
re cõcupiscunt: adulationes querunt: fauoribus intume
scunt. Et quia in rebus sibi copiose psentib⁹ prõpti sunt/
ventura gaudia non reqrunt. Cũq̄ eos multiplex actio
occupat/etiam a semetipsis alienos demonstrat. Cap.x.

Esa.v.
Ro.xij.
Luce.x. et
Mat.xj.

E

Ps.cxiiij.
Ibidem.

ET tñ si qua fidei tẽtatio exurgat: q̄ i ea saltem
specietenus cõtinent/hãc verbis/hanc laboribus
defendunt: et patriã celestem vindicant/nec tñ
amant. Quos bene apud moysen filij ruben et gad et di:
midia tribus manasse exprimũt: qui multa pecora et iu:
menta possidentes/dũ extra iordanẽ ea q̄ viderant cam:
pestria concupiscunt/in repromissionis terra hereditatẽ
habere noluerunt/dicẽtes: Terra quam percussit dñs in
cõspectu filioꝝ israel/regio vberrima est ad pastum aia:
lium: et nos fui tui habem⁹ iumẽta plurima: precamur q̄
si inuenim⁹ gratiã coram te: vt des nobis famulis tuis eã
in possessionem: nec facias nos transire iordanẽ. Qui igi:
tur iumẽta plurima possident/iordanem trãsire refugiũt
quia quos multa mundi implicamẽta occupant: habita:
tionẽ celestis patrie nõ requirunt. Sed ipsa eos quã spe
cietenus tenent fides increpat: ne ocij delectatione torpe:
scant: atq̄ exẽplo suo alios a laboris tolerantia et studio
longanimitatis frangãt. Uñ eis per moysen dicitur: Nun
quid fratres vestri ibunt ad pugnã/et vos hic sedebitis?
Cur subuertitis mẽtes filiorũ israel? Sed q̄ erubescunt
non defendere q̄d cõfitent/pro eadẽ fide quã pfessi sunt/
ad certamẽ pperant: eãq̄ nõ sibi sed pmio vindicant.
Unde et ad moysen dicunt: Caulas ouiũ fabricabimus/
et stabula iumentorũ: paruuli q̄ nostris vrbes munitas:
nos autẽ ipsi armati et accincti pgem⁹ ad prelium ante fi
lios israel. Qui mox fortes pro alijs veniũt: et repromis:
siõis terram ab hostib⁹ liberant/et relinquunt: atq̄ ad pa:
scẽda armẽta extra iordanẽ redeunt. Multi q̄ppe q̄uis
fideles curis presentibus occupati/quasi armenta extra
iordanem pascunt: q̄ cõtra fidem baptismatis tota mente
eisq̄ desiderio reb⁹ pituris inseruiũt. Qui tñ (vt dixim⁹)
cũ fidei tẽtatio orit/defensionũ armis accinguntur. Ho:
stes fidei supando trucidant: et hereditatem terre repro:
missionis .i. fructũ fidei non amãt: sicq̄ p illo pugnant/vt
tamẽ sua pignora extra illã deponãt. Quia enim puulos
foris habent/affectũ in ei⁹ habitatione non habent. Unde
ad campestria redeunt: quia ab altis cacuminibus mon:
tiũ quasi a spe celestium dilabũtur: vt extra repromissio:
nis terram bruta animalia nutriãt: q̄ ad pascendos va:
rijs desiderijs irrationabiles animi motus elaborant: q̄
eterne lucis quãta sit claritas nesciunt/q̄ transitorijs oc:
cupationibus obcecant: et dũ de terrenis reb⁹ supbiunt/
celestis sibi luminis aditum claudunt. Capitulum.xj.

Josue.iij.

F

Nu.xxxij.

Ibidem.

UNde recte nũc dr̃: Immanib⁹ abscondit lucẽ.
Sed tamen aliq̄n hos immanes supna grã re
spicit: atq̄ ipsis rerũ abundantiũ occupatio:
nibus affligit/eorũq̄ prosperitatibus/aduersas quidẽ

G

sed vtiles tribulationes interserit: vt contristati ad cor redeant: atq3 in perituris rebus q3 inaniter occupentur agnoscant. Unde hic quoq3 postq3 subtracta lux dicitur/ apte subiungitur. [Et precipit ei / vt rursus adueniat.] quia veritatis lumen quod elatis occupatisq3 mentibus abscōditur/afflictis humiliatisq3 reuelat. Lux quippe aduenit/cum afflicta mens ipsas quas de perituris reb⁹ tribulationum tenebras tolerat/agnoscit:quia nisi aliqd ex lumine interno perciperet / nec hocipsum quia lumen perdiderat/videret. Quod intelligi specialiter etiam de iudeis pōt:qui idcirco redemptori nostro in carne venientī cōtradicere ausi sunt:q2 apud semetipsos imanes extiterunt. Sed his imanib⁹ lux abscōsa est:q2 supbi lumē veritatis dū psequūtur amiserunt. Sz q2 in fine mundi ad fidem recipiendi sunt/recte subiungit: Et precipit ei vt rursus adueniat. Unde etiā p Esaiam dicitur: Si fuerit numer⁹ filiorum israel quasi arena maris/ reliquie salue fient. Tunc quippe ad eos lux reuertitur/cū ipsi ad confitendā redemptoris nostri potentiā reuertuntur. Si autem in manib⁹ nequaq3 per datiuū casum vnū nomen/sed duas partes orationis accipim⁹:pōt itelligi quia in manibus lux abscōditur/cum apud rectū iudicē iniquiq3 in suis opibus cecant. Cui tñ pcipit vt rursus adueniat: q2 dum peccatores se suis virib⁹ saluari non posse cognouerint/gratie lumē accipiūt:et pfectionis intime radijs illustrātur: vt maiore ardore postmodū celestē patriam diligant/q3 prius in terrena delectatione flagrabāt. Sz hec cū de celesti patria loquimur/cui inessemira claritate predicta angelorum agmina audim⁹:cui rerū omnium cōditor presidet/quā visione sua reficiens replet: cui vera hereditas lux est/et defectus eiusdē luminis null⁹ est: ad nosmetipsos mentē reducimus:ꝛ q terrena gestemus mēbra cogitam⁹:pensam⁹ q nati in tenebris/atq3 a radijs intime lucis alieni:tanto nequius viximus / quanto reb⁹ corporalibus deditι/a spiritualibus longius degebam⁹. Qua consideratione permotum cor ac male sibi consciū trepidat:et tante illius quam audit patrie ciuem se fieri posse desperat. Unde hic quoq3 apte subiungitur /quo mens pauida ad fiduciam reducatur: Nam de hac luce mox subditur.

Esai. x.

H

¶ S. Qz omnipotens deus patriā celestem possessionē nostrā fecit/et nos amicos et coheredes christi cōstituit.

¶ Annunciat de ea amico suo q possessio eius sit: et ad eam possit ascendere.] Amicus veritatis est recte amator actionis. Unde et ipsa veritas discipulis dicit: Uos amici mei estis/si feceritis que ego precipio vobis. Amicus quippe animi custos dicitur. Unde non imerito qui custodire voluntatē dei in pceptis illius nitit: eius amicus vocat. Hinc est q rursum eisdē discipulis veritas dicit: Uos autē dixi amicos:quia oia quecūq3 audiui a patre meo/nota feci vobis. De hac igitur luce eterne patrie amico suo deus annūciat q possessio ei⁹ iit/ vt nequaq3 in firmitatis sue fragilitate desperet:nequaq3 hoc q creat⁹/ sed q recreatus est penset:sed tanto certius sciat quia illius lucis claritatem possideat /quanto nunc vitiorū pulsantiū tenebras verius calcat. Bene autē in promissione subiungit. Et ad eā possit ascēdere. Quid enim difficili⁹ q3 homini in terra edito terrena et fragilia mēbra gestanti/celorū alta cōscēdere/supnorū spirituum arcana penetrare? Sed eorūdē spirituū ad nos conditor venit: seq3 hominē etiā sub ipsis exhibuit:sicut de illo patri per prophetā dicit. Minuisti eū paulo min⁹ ab angelis. Et quia inter nos et eosdē spūs discordātis vite scandalum reperit:mira potētia/mirabiliori etiā pietate summa creans/ ima suscipiens/ima cū summis iūxit. Hinc est qd de eodē rege nato angelorū chori in ei⁹ annūciatione pdeunt: hymnū dicūt:et deuicta praue vite discordia/ hos quos dudum despexerant/ciues agnoscūt:cōsono ore predicātes. Gloria in excelsis deo:et in terra pax hominibus bone voluntatis. Ac si aperte dicant: Quos a nobis malitia dissumxerat/iam nunc in terra nata bonitas iungit. Hinc est q ante incarnationem eius in testamento veteri adorasse homo angelum legitur/nec tamen adorare prohibetur:sed post mediatoris aduentum/cum se ioānes adorando angelo prostrauisset/audiuit. Uide ne feceris:conseruus tuus sum et fratrū tuorū. Quid est em q pri⁹ cōnimiter se cōcedebant adorari/post ab homine angeli recusant/nisi q prius hominem carnalib⁹ corruptionibus deditum:nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redemptum: quo abiectiorē nouerant/iusti⁹ contēnebant: postmodū vero humanā naturā eo iam substratā habere non poterāt/quo hāc in auctore suo etiā super semetipsos ductam videbant: Neq3 em debebat i membris subiecta despici/que in ipso mēbrorū capite meruit prelata venerari. Is ergo qui propter nos minor angelis extitit / equales nos angelis virtute sue minorationis fecit. Unde et moriendo docuit mortem non metui:resurgendo de vita confidi:ascendendo de celestis patrie hereditate gloriari:vt quo caput preisse cōspiciūt/illuc se subsequi et membra gratulent. Unde bene ab eodē nostro capite dicitur: Ubicūq3 corpus fuerit/illuc cōgregabunt ꝛ aquile. Unde petrus ait: In hereditatē incorruptibilē et incōtaminatā et immarcescibilē cōseruatā in celis. Unde paulus dicit: Scimus eni qm̄ si terrestris domus nostra huius habitatiōis dissoluatur/q edificationē ex deo habemus domū nō manufactā eternam in celis. Sed si nos quoq3 qui editi in terra sumus/celum cōscendim⁹: vbi est quod rursum veritas dicit: Nemo ascēdit in celum/nisi qui de celo descendit:filius hominis qui est in celo? Cui nimirū sententie statim obuiat quod hec eadem veritas dicit: Pater volo vt vbi ego sum/et illi sint mecum. Que sibi i verbis suis non discrepat:sed ad inquirēda hec quasi discordantia studium nostre mentis inflammat. Omnes enim nos qui in eius fide nati sumus/eius proculdubio corp⁹ existimus. Quia igitur mira dispensatione pietatis mēbrorum suorū dñs caput factus est:repulsa reproborum multitudine/sol⁹ est etiā nobiscū. Nemo igit ascendit i celū/nisi q descēdit de celo/fili⁹ hoīs q est in celo:q2 dum nos vnū cū illo iā facti sum⁹/ vnde solus venit in se/ illuc sol⁹ redit etiā in nobis:et is qui in celo semp est:ad celum quotidie ascendit:q2 q in diuinitate sup oia pmanet/ humanitatis sue cōpage sese quotidie ad celos trahit. Ergo si desperet humana fragilitas / vnigeniti sanguinem consideret:et in precio suo conspiciat q3 magna est q tanti valet. Perpendat sollicite quo caput precessit: et quo ad viuendū preceptis astringitur:ad sperandū exemplo roboretur:confidat celos:speret supernam patriā: angelorum se sociam sciat:atq3 in suo capite prelatā se etiam angelis gaudeat. Dicat igitur recte de hac luce interne patrie. Annunciat de ea amico suo q possessio eius sit: et ad eam possit ascendere.

Jo. xv.

I

Ps. viij.

Christo nato angelorum chori psono ore cōcinnūt hymnum Glia i excelsis.

Apo. xix. et xxij.

K

mat. xxiiij

j. Pet. j.

ij. Cor. v.

Joā. iij.

Jo. xvij.

L

Capitulum. xij.

Sed valde mira sunt ista/valde terribilia:q homo in terra editus/atq3 a celesti patria exigentib⁹ meritis lōge dānatus; non solum ad statū conditionis reducitur/ sed etiam gloriosius exaltatur: vt qui paradisum perdidit/celum recipiat: et non solum hunc debiti sui reatus non teneat / sed huic post culpam dona cumulatius excrescant: vt ille contemptor dei / ille imitator diaboli/si ad fructum penitentie redeat/vsq3 ad celsitudinem contemplande intime lucis ascendat. Cuius itaq3 cor non in huius pietatis admiratione exiliat? Cuius torpor non in subleuatione tante consideratiōis expauescat? Unde et apte subiungitur.

¶ Sequitur Capitulum Uicesimumseptimū Textus libri beati Job.

M

Super hoc expauit cor meum/ꝛ motum est de loco suo. Audiet auditionē in terrore vocis eius: et sonum de ore illi⁹ pcedētem. Subter omnes celos ipse considerat:et lumen illi⁹ super terminos terre. Post eum rugiet sonit⁹: tonabit voce magnitudinis sue: et non inuestigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce sua mirabiliter:qui facit magna et inscrutabilia. Qui precipit niui vt descēdat in terrā: ꝛ hyemis pluuijs/ꝛ ibri fortitudinis sue. Qui in manu omnium hominū signat: vt nouerint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulū suū:et in antro suo morabitur. Ab interioribus

B egredictur tēpestas: et ab arcturo frig⁹. Flante deo concrescit gelu: et rursum latissime fundun tur aque. Frumentum desiderat nubes et nubes spargunt lumen suū. Que lustrāt cuncta ꝑ circuitū: quocūqꝫ eas voluntas gubernantis duxerit ad omne quod preceperit illis / sup faciē orbis terrarꝫ: siue in vna tribu siue i terra sua siue in quocūqꝫ loco misericordie sue eas iusserit inueniri. Ausculta hec Job: sta et considera mirabilia dei. Nunqd scis qñ precepit deus pluuijs vt ostenderent lucem nubiū eius? Nunqd nosti semitas nubiū magnas: et ꝑfectas scientias? Nōne vestimenta tua calida sunt cū perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cū eo fabricatus es celos: qui solidissimi quasi ere fusi sūt. Ostende nobis quid dicamus illi. Nos quippe inuoluimur tenebris. Quis narrabit ei que lo- B quor? Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. At nunc nō vident lucem. Subito aer cogitur in nubes: et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum venit: et a deo formidolosa laudatio. Digne eum inuenire nō possumus. Magn⁹ fortitudine et iudicio ꝛ iustitia: ꝛ enarrari non pōt. Ideo timebūt eum viri / ꝛ nō audebūt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

SUper hoc expauit cor meū / et motū est de loco suo. Quia pauor dum mentem ꝑcutit / hanc a semetipsa alienā reddit: nonnunqꝫ latini interpretes extasim pauorem vocant: sicut per psalmistam di- Ps.xxx. citur: Ego dixi in pauore meo ꝓiect⁹ sum a vultu oculorum tuorum. Ubi videlicet non pauor / sed excess⁹ dici poterat. Sed pauor illic ꝓ excessu ponitur: q: sicut in excessu / ita in pauore alienat animus. Unde hic quoqꝫ considerata luce eterne patrie recte subiungitur. Super h expauit cor meum. Ac si dicat. In admirationis excessu se transtulit: ꝛ quia noue spei spiritu mens afflata est / semet ipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat reliquit. Bene autem dicitur: Et motum est de loco suo. Loc⁹ quippe humani cordis est delectatio vite presentis. Sed cum diuina aspiratione tāgitur locus nostri cordis / fit amor eternitatis. Cōsideratiōe igitur eterne patrie de loco suo animus mouetur: q: derelictis īfimis / in supernis cogitationib⁹ ponit. Pri⁹ eñ que essent eterna nesciebat: in presentium delectatione torpuerat: simulqꝫ ipse transiens / amore transeūtia tenebat. Sed postqꝫ q̄ essent eterna cognouit: postqꝫ supne lucis radios raptim cōtēplando cō- C tigit / admiratiōe sūmorū / sese ab infimis suscitatus eleuauit: vt nulla iam ei nisi que eterna sunt libeant: et despectis transeuntibus / sola que permanent requirat. Bene ergo dicitur. Sup hoc expauit cor meum / et motū est de loco suo: q: pigrū cor et terrenis dudū cogitationib⁹ deditum / cum repente per excessum se ad summa suspēdit / cogitationis infime locum mutauit. Sed per semetipsam in amore presentis seculi prostrata mēs dormitat: et nisi diuine gratie aspiratione pulsetur / in suis delectationibus frigida insensibilisqꝫ torpescit: necesse est vt quō interna cogitatione tangatur: vel q̄liter ad spiritualia sensificetur / adiungat. Sequitur.

¶ S. Q: superbus quisqꝫ prius timore iudicij concutitur: deinde data indulgētia deo familiarius inheret: ꝛ vnctus gratia spūssancti / deinde amat ꝛ pdicat. Cap.xlij.

AUdiet auditionē in terrore vocis eius: et sonū de ore illius procedentē. Mos sacri eloquij est / vt cū audiri aliquid per auditum insinuat / audire eundem auditum dicat: sicut Abacuc ait. Abac. iij. Dñe audiui auditū tuū / ꝛ timui. Unde hic quoqꝫ dicit: Audiet auditionē in terrore vocis eius. Notandum vero est ꝙ vox dei non in gaudio / sed in terrore audiri perhibetur: q: nimirū pctōr quisqꝫ dum sola q̄ terrena sunt cogitat: dum cor oppressum infimis cogitationibus gestat: si repente diuine gratie aspiratione tangit: hoc ante oīa D intelligit / ꝙ cūcta que agit / districta eterni iudicis aiaduersione puniēt. Auditio igit vocis dei prius in terrore fit / vt post vertat in dulcedinē: q: ante nos districti iudicij timore castigat: vt iam castigatos superne dulcedinis consolatione reficiat. Nam cum nos violenta rerum temporalium delectatio possidet / ꝛ mentis nostre oculos in somno torporis ꝓmit: si mentis subita supni respectus excitamur / diu clausos mox eosdē ad veritatis lucē oculos mētis apcrim⁹: q̄ egim⁹ mala meminim⁹: qꝫ districtus iudex contra hec veniat videm⁹: pensatur in mente quantus ille sit tanti iudicis aduentus: que tūc illa sit hominum angelorūqꝫ frequentia: quāta vi cōtra reprobos et ardētia pugnēt elemēta: qꝫ terribiliter eterna ꝓdeat de districti iudicis ore sententia / qua reprobis dicit: Discedite a Mat. xxv. me maledicti in ignē eternū: qui ꝓparatus est diabolo et angelis eius. Eorūdē pena reproborū ante oculos voluitur: et que sint gehenne tenebre / cum graui amaritudinis obscuritate pensatur. Q: ergo supbū cor prius terro- E re cōcutit / vt cōcussum in amore solidet: recte nunc dicitur: Audiet auditionem in terrore vocis eius. Ubi et bñ subiūgit: Et sonū de ore illi⁹ ꝓcedentē. Son⁹ ex dei ore est vis timoris de supna irruens aspiratione: q: cum nos de venturis dñs aspirādo replet / ꝓcul dubio de male gestis ꝓteritis terret. Potest autē per os dei / vnigenitus designari filius: qui sicut brachiū eius dicit (q: per eum cūcta pater operatur. de quo propheta ait. Et brachium Esa.liij. dñi cui reuelatum est: de quo Joannes dicit: Oia per ip- Joan.j. sum facta sunt) ita etiā os dicitur. Hinc est etiam quod propheta ait: Os ei dñi locutum est hoc. Per quē nobis omnia loquit: ac si oris nomine patēter diceret verbum: Esa.lviij. sicut nos quoqꝫ pro verbis linguam dicere solem⁹: vt cū grecam vel latinā linguam dicim⁹ / latina vel greca verba monstramus. Os ergo dñi non imerito ipsum accipim⁹. Unde et et sponsa in canticis canticorū dicit: Osculetur Can.j. me osculo oris sui. Ac si dicat: Tangat me dulcedine presentie vnigeniti filij redemptoris mei. Capitulum.xliij.

PEr sonū vero oris potest eiusdem dñi sanctus spiritus designari. Unde et alꝫ in eiusdē spiritus significatione scriptū est: Factus est repē- Act.ij. te de celo sonus tanqꝫ aduenientis spiritus vehementis. Sonus igitur de ore dñi procedit / cū consubstantialis ei spiritus ad nos per filiū veniens / surditatē nostre insensibilitatis rumpit: sicut de eodē sono icit cūscripto atqꝫ incorporeo os dñi loquitur / dicens. De meo accipiet / et an- Joā.xvj. nūciabit vobis. Potest ergo et per terrorē vocis vis formidinis / et per sonū oris dulcedo cōsolationis intelligi: q: quos spiritussanctus replet / pri⁹ eos de terrena actione terrificat: ꝛ postmodū spe celestiū ꝯsolat: vt tanto post cōfitendo de premijs gaudeant / quāto prius sola supplicia conspiciendo metuebant. Hinc est qđ de vnigeniti spiritu quasi de hoc oris sono Paulus dicit: Non accepi- Ro.viij. stis spiritum seruitutis iterum in timore: sꝫ accepistis spiritum adoptionis filiorū / in quo clamamus / abba pater. Hinc ꝑ semetipsam veritas dicit: Accipite spiritum san- Joā.xx. ctum. quorū remiseritis peccata / remittunt eis: et quorū retinueritis / retenta sunt. Ecce cōuersorū terror vertit in ꝑtātē: q: dū mala sua penitendo puniunt / vsqꝫ ad exercēdum iudicium ascendunt: vt hoc in deo posse accipiant / qđ pri⁹ de deo ipi metuebāt. Judices quippe fiunt qui supernū iudiciū perfecte timuerunt: et aliena iam peccata incipiunt dimittere / qui prius formidauerant ne retinerētur sua. Sed quia hoc ipsum iudicium quod spiritualiter agitur / modo a carnalibus non videt: sunt nonnulli q̄ deū res humanas curare non estimant: et eas ferri fortuitis motib⁹ putant. Contra quos recte subditur.

¶ S. De dei eq̄ in oīa prouisione: et ꝙ primitiua ecclīa miraculorū adiutorijs indiguit quam persecutionis tribulatio pressit: nunc vero sola exigat operum merita / non virtutum signa.

¶ Subter omnes celos ipse considerat / et lumen illius sup terminos terre. Ac si aperte diceretur: Qui summa regit / etiā extrema nō deserit: q: sic impendit maximis / vt tamē hac eadē cura regiminis non prepediatur a paruis. Qui enī vbiqꝫ presens et vbi equalis est / etiam i dissimilib⁹ sibiipsi dissimilis non est. Eque ergo omnia respicit: eque cuncta disponit: qui in omnibus locis presens / nec localiter tenditur: nec varia curando variatur. Si au

G tem celos sanctos predicatores accipimus / pphēta atte stante / qui ait: Celi enarrant gloriā dei: postq̃ per sonum oris / aduēt⁹ spūssancti designat̄: recte subiungit̄: Subter omnes celos ipse considerat: et lumen illius sup termios terre. Sūt nāq̧ nōnulli qui cum mira apostolorum opera audiūt / q̄ accepto spūsancto mortuos pbbo suscitarēt: ab obsessis demonia pellerent: vmbra infirmitates amouerent: ventura queq̧ prophetando predicerent: et vnigenitum verbū dei / omniū gentiū loquentes lingua pdicarent: q̄ has virtutes nunc in ecclesia non vident: subtractam iam ab ecclesia supnā gratiā suspicant̄ / nescientes pensare qd̄ scriptū est: Adiutor in opportunitatib⁹ / i tribulatione. Tunc quippe sancta ecclesia miraculorum adiutorijs indiguit / cū eā tribulatio persecutionis pressit. Nā postq̃ supbiā infidelitatis edomuit / non iā virtutū signa / sʒ sola merita opez requirit: q̄uis et illa p multos cum opportunitas exigit ostendit. Scriptum quippe est: Lingue in signū sunt non fidelib⁹ / sed infidelibus. Ubi ergo omnes fideles sunt / q̄ causa exigit vt signa mōstrentur? Unde citius fortasse satisfacim⁹ / si quid de ipsa apostolica dispensatione memorem⁹. Paul⁹ nāq̧ egregius pdicator melitē veniens / et plenā infidelib⁹ insulā sciēs / patrē publij dysenteria febribusq̧ vexatum / orādo saluuit: et tamen egrotanti timotheo pcepit / dicens. Modico vino vtere / pp̄ter stomachū tuū / et frequētes tuas infirmitates. Quid est Paule q̄ egrū infidelē orando ad salutem reuocas: et tantū adiutorem euangelij more medici per alimenta curas / nisi q̄ idcirco fiunt exteriora miracula / vt mens hominum ad interiora perducatur: quatenus per hoc q̄d mirum visibiliter ostenditur / ea q̄ admirabiliora sunt inuisibilia credant̄. Signo quippe virtutis pater publij sanandus fuerat: vt mente reuiuisceret / dum miraculo ad salutem rediret. Timotheo autem adhibendū foris miraculū non erat / qui iā tot⁹ intus viuebat. Quid est ergo mirū si ppagata fide / crebro miracula non fiunt: quando hec ipsi quoq̧ apostoli in quibusdā iā fidelibus non fecerunt?

Margin: Ps. xviij. — Error q̄rūdam. — Ps. ix. Ecclesia olim adiutorijs miraculorū indiguit: nunc vero non. — j. Co. xiiij. — Declaratio p exempla. — j. Timo. v.

Capitulum. xv.

Eleuatis ergo celis / dn̄s inferiora considerat: q̄ et ablatis summis pdicatoribus incessanter etiā infima nostre infirmitatis curat. Et q̄si subter celos lumen illius terre terminos respicit: q̄ post sublimē vitam pcedentium / etiam pctōrum mores actusq̧ gratie sue illustratiōe cōprehendit. Qui etsi virtutum signa nunc per vitam fideliū crebro non exerit: ab eisdem tamē fidelibus per virtutē operū nunq̧ recedit. Potest etiā lumen illius sup terminos terre ita intelligi: q̄ predicatio supne grē dū gentes ad fidē collegit / intra semetipsam mūdi limites clausit. Uel certe termini terre sunt fines hominū peccatorū. Et sepe contingit vt pleriq̧ deū deserant / et vite sue tempora in desiderijs carnalibus expendāt: sed tamen supna gratia respecti / i extremis suis ad deū redeunt: que sint iudicia eterna cognoscunt: cunctaq̧ que se puerse egisse meminerint / fletibus puniunt: atq̧ hec vere se insequi rectis operibus ostēdūt. Quibus subsequente iustitia pfecto totū dimittitur / quod añ deliquerūt. Hinc eni p pphetie spiritū Anna dicit: Dn̄s iudicabit fines terre: q̄ nimirum anteactā vitā deus nō iudicat / q̄si posteriora peccatorū respectu superne pietatis illustrat. Hinc moyses ait: Primogenita asini mutabis oue. Per asinum quippe immunditia / per ouē vero innocētia designatur. Asini ergo primogenita oue mutare est imūde vite primordia in innocentie simplicitatem cōuertere: vt postq̃ illa peccator egit / q̄ vt imūda dn̄s respuit: ea iam agenda pferat / q̄ dei sacrificio imponat. Qr ergo post praua opera peccator cōuertitur: et ab actionū suaz tenebris iuxta finem aliquando reuocatur: recte nunc dicitur: Et lumen illi⁹ super terminos terre. Sed graui luctu afficit eadē gratia / que post facinora mentem replet. Nam male gesta ad memoriam reducit: sibiq̧ hominem q̧ sit iuste dānādus ostendit. Unde fit vt peccatum omne quod se egisse reminiscitur: quotidianis fletibus insequatur: et quo magis valet iā quod iustum est cernere / eo ardentius appetit iniustum sese gemitibus punire. Unde apte subiungitur.

Margin: H — Quidā in extremis suis ad deum redeunt. — I — Exo. xiij.

¶ S. Qr cum mentem hominis deus ingreditur / continuo penitentie gemitus sequatur.

¶ Post eum rugiet sonit⁹. | Quē eni dn̄s illustrādo repleuerit / eius vitam pculdubio in lamentū vertit: atq̧ illuminate menti quo magis eterna supplicia insinuat / eo hanc durius de transacta nequitia gemitibus fatigat: et dolet homo quod fuit: q̄ bonū iā incipit videre qd̄ nō fuit. odit qualem se fuisse meminit: amat qualem se esse debuisse cognoscit: et solā iam penitentie amaritudinē diligit: q̄ caute considerat in quātis voluptatibus sua delectatione peccauit. Bene ergo dicitur: Post eum rugiet sonitus: q̄ cū mentē deus ingredit̄ / constat pculdubio q̄ mox penitentie gemitus sequatur: vt ei iam salubriter flere libeat / que prius de iniquitatibus flenda iocunditate gaudebat.

Margin: K

Capitulum. xvj.

Sed quo vberi⁹ culpa flet̄ / eo altior cognitio veritatis attingitur: quia ad videndum internum lumen polluta dudum conscientia lachrymis baptizata renouatur. Unde post penitentie rugitū apte subiungitur.

¶ S. Qr actionē spiritussancti siue effectū ei⁹ nemo ad plenū inuestigat: cū eadē actio per eundē spm̄ ordinata / alijs in resurrectionem / alijs fit in ruinam.

¶ Tonabit voce magnitudinis sue. | Uoce eni magnitudinis sue deus tonat / cum se nobis bn̄ iā per lamenta preparatis / q̧ sit magnus in supnis isinuat. Quasi enim de celo tonitrus procedit / cū nos incuria negligentiaq̧ torpentes respect⁹ gratie pauore subito pcutit. atq̧ in terra positi / sonum de supioribus audim⁹: q̄ terrena cogitantes / supni terroris sententiam repente pertimescimus: et mens bene iam de summis sollicita trepidat: que prius i infimis male secura torpebat. Sed istius visitationis occulte quibus modis se nobis insinuet terror / ignoratur: neq̧ ipsius mentis acie comprehenditur / cui⁹ ad melius intentio cōmutatur. Unde apte subiungitur. | Et non inuestigabitur / cum audita fuerit vox eius. | Uox dn̄i auditur / cum gratie eius aspiratio mente concipitur: cum insensibilitas occulte surditatis rumpitur: et cor ad studiū sūmi amoris excitatū / vtutis intime clamore penetratur. Sed istam vocē supuenientis spiritus q̄ se in aures cordis insinuat / nec ipa mens que per hanc illustrata fuerit / inuestigat. Pensare enim non valet / inuisibilis virtus q̄bus sibi meatib⁹ insinuat: q̄b⁹ ad se modis veniat: q̄bus recedat. Unde et bene per Ioannē dicit̄: Spiritus vbi vult spirat: et vocē ei⁹ audis / sed nescis vnde veniat / et quo vadat. Uocem eni spiritus audire est / vi cōpūctionis intime i amorē inuisibilis conditoris assurgere. Sed nemo scit vnde veniat: q̄ ignoratur / per ora pdicantiū q̄bus se ad nos occasionibus fundat. Et nemo scit quo vadat: q̄ cum vnam predicationem multi audiunt: intelligi pculdubio nō potest quē deserens abijciat: aut cui⁹ igrediēs in corde requiescat. Una quippe res foris agitur / sʒ non per hanc vno modo intuētiū corda penetrant̄: q̄ qui inuisibiliter visibilia modificat / in humanis cordib⁹ causarum semina incōprehensibiliter plātat. Hinc est q̄ resuscitato lazaro multi crediderūt: sʒ tamē iudeorum plurimi ad psecutionis zelum ex hac ipsa resuscitatione commoti sunt. Unū ergo idemq̧ miraculū qd̄ alijs lumen fidei prebuit: alios per inuidie tenebras a lumine mentis excecauit. Hinc est q̄ vterq̧ latro et eādē e suis mortib⁹ similē mortē redēptoris vidit: sed cū supbiēdo alter contumelijs lacessere non timuit / quē timendo alter honorauit: atq̧ in vna re vna vtriusq̧ cogitatio non fuit: quia hāc internus arbiter inuisibiliter modificando distinxit. Sʒ hi occulte aspirationis modi quia comprehendi nostra cogitatione nequeunt / nimirum diuine vocis vestigia nesciunt̄. Bene ergo dicitur: Et nō inuestigabit̄ cum audita fuerit vox ei⁹. Unde et adhuc subiungitur. | Tonabit deus voce sua mirabiliter. | Uoce sua deus mirabiliter tonat: quia occulta vi corda nostra incomprehensibiliter penetrat. Que dum latentib⁹ motibus pmit in timore / et format in amore: quanto ardore sequēd⁹ sit / aliquo modo silenter clamat: et fit cuiusdam impulsionis nimietas in mente / cū nihil sonet in voce. Que tanto apud nos valentius pstrepit / q̄nto et ab oi exteriori strepitu aurem nostri surdescere cordis facit.

Margin: L — Ioan. iij. — Ioan. xj. — M

Capitulum xvij.

Unde et anima ad semetipsam mox hoc itimo clamore collecta miratur quod audit: quia vi cōpunctionis incognite percipit. Cuius ipsa admiratio bn̄ apud moysen māna desup veniente signatur. Dulcis eni cibus q̄ de supernis accipit̄ / manhu vocatur. Manhu enim dicit̄ / quid est hoc? Et quid est hoc di

A cimus/quando hoc quod cernimus/nescientes admira-
mur. Supernũ igitur mãna anima percipit/cum per vo-
cem cõpunctionis eleuata/nouã speciem interne refectio
nis obstupescit: vt diuina dulcedine repleta/iure respon-
deat/quid est hoc? quia dum ab infima cogitatione suspẽ
ditur/ea que de supernis conspicit/insolite miratur. Et
quia cum hac voce torporis nostri surditas rumpitur/
vetuste vite ꝓtinus vsus mutatur: vt aĩa superno spũ af-
flata/et in sũmis appetat que cõtẽpserat/et cõtẽnat in in-
fimis q̃ appetebat: recte subiungitur. [Qui facit magna ⁊
inscrutabilia.] Ut enim homo terrenis vsibus deditus/
iniquis desiderijs pressus/subito ad noua efferueat/atq̃
ad consueta frigescat: exterioribus curis renũciet: inter-
nis cõtẽplationibus anhelet: quis hanc virtutem super-
ne vocis considerare sufficiat? Quis considerando com-
prehendat? Magna sunt que per vocem suã dñs facit: sȝ
mini⁹ magna essent/si perscrutari potuissent. Facit ergo
magna et inscrutabilia: quia ostendit foris perfectionem
operis: sed latet intus ipsa qualitas operationis. Uoce
sua foris etiam per apostolos insonat: sed corda audien-
tium per seipsum interius illustrat: Paulo attestante/
j.Corin.iij qui ait. Ego plantaui/apollo rigauit: deus autem incre
mentum dedit. Neq̃ qui plantat est aliquid / neq̃ qui ri-
gat/sed qui incrementum dat deus. Quis ergo nostris
B mentibus supne vocis auditũ non ipi prebeant: missi ta-
men sunt/vt verbis nobis exterioribus condescendant.
Unde apte subiungitur.

¶ S. Q2 viri cõtẽplatiui quorũ cõuersatio in celis est:
infimis fratribus cõdescendunt: et in eorũ amore lique-
fiunt/irrigãtes arida corda eoꝝ/vt ⁊ ipsi fructificẽt deo.

¶ Qui precipit niui vt descẽdat in terrã/et hyemis plu
Ps.l. uija/⁊ imbri fortitudis sue.] Q2 psalmista ait: Lauabis
me/et super niuem dealbabor: quid hoc loco niuẽ/nisi per
lucem iustitie cãdida accipimus corda sanctorũ? Aque
autem ducte in superioribus constipant/ vt niues fiant.
Sed cum hee ipse niues ad terram veniunt/ in aquarum
iterum liquorem vertuntur. Aque igitur sũt predicatoꝝ
mentes: que dum ad cõtemplanda superna se erigunt/al-
tiori intellectu solidant. Cũq̃ in summa cõsideratiõe ra
piunt/virtutẽ cõfirmationis accipiũt. Sed quia adhuc
in terris fraterna dilectione retinent/semetipsas ab alto
intellectu modificant: et infirmis humiliter predicãtes/
more niuium corda arentium liquate rigant. Niues er-
go ad terram de celestibus veniunt/cum sublimia corda
sanctorum que iam solida contemplatione pascuntur/ꝑ
fraterna charitate ad humilia predicationis verba de-
scendunt.

Capitulum.xviij.

C Sicut enĩ nix terram cum iacet operit: cum vero
liquatur/rigat: ita sanctorum virtus per firmi-
tatẽ suã apd deũ vitam peccatorũ ꝓtegit: ⁊ p cõ
descensionem suã quasi liquefacta arẽtẽ terrã vt fructus
ꝓferat infundit. Et quia aqua pri⁹ ab infimis trahitur
vt post a superiorib⁹ sparsa reddatur: sancti quoq̃ etiam
cum in virtutis arce consistunt: vnde eleuati sunt consi-
derant/ne aliene infirmitatis abiecta cõtemnant. Quasi
ergo aque ad terras de quibus subleuate sunt redeunt/
dũ cõdescendentes iusti peccatoribus/reminisci non desi-
nunt quod fuerũt. Certe aqua in terris adhuc Paulus
fuerat cum legem carnaliter sapiebat: sed ductus ad cele
stia/in niuem versus est: q2 qḋ pri⁹ ĩfirmũ sapuit/ad soli-
ditatẽ vere intelligentie cõmutauit: et tamẽ cõdescẽdens
fratrib⁹/quasi nix ima repetijt: q2 et post virtutum culmi
j.Timo.j. na/q̃ȝ fuerat indign⁹ agnoscit/dicens. Qui prius fui bla-
sphemus ⁊ persecutor ⁊c. Ecce q̃ȝ clementer sue imbecil-
litatis reminiscitur/vt aliorum equanimiter infirma pa
tiatur. Quasi enim ad terram de qua sumpta fuerat post
celum aqua redijt/dum post tante sue cõtemplatiõis ar-
cana peccatorem se Paulus meminit: vt prodesse humili
ter peccatoribus possit. Uideamus itaq̃/aqua hec in ni-
uis soliditatem vertenda/qualiter trahat ad summa. ait.
ij Cor.v. Siue mente excedim⁹ deo. Uideam⁹ qualiter ad ima nix
Ibidem. redeat: vt dum liquatur infundat. ait. Siue sobrij sum⁹
vobis. Uideamus qua manu ducitur: vt et iacens eleua-
Ibidem. ri valeat/⁊ subleuata reuocari. ait. Charitas enim christi
vrget nos. Quia igit charitas christi que sanctorũ men-
tes ad superna subleuat/eas pio moderamine pro frater
na dilectione etiam ad humilitatẽ condescẽsiõis format/
recte dicitur: Qui precipit niui vt descendat in terram.

Ubi et apte subiungit: Et hyemis pluuijs/⁊ imbri forti D
tudinis sue. Hyems quippe est vita presens/in qua nos
etsi iam spes ad superna erigit/adhuc tamẽ mortalitatis
nostre frigidus torpor astringit: quia scriptum est: Cor- Sap.ix.
pus quod corrumpit/aggrauat animã: et deprimit terre
na inhabitatio sensum multa cogitantẽ. Habet autẽ hec
hyems pluuias/rectorum ꝓcul dubio predicationes. De
quibus videlicet pluuijs p moysen dicitur. Expectet si- deut.xxxij
cut pluuia eloquiũ meũ: et descẽdãt sicut ros verba mea.
He nimirũ pluuie hyemi congruunt/estate cessabunt: q2
cũ nũc carnaliũ oculis vita celestis abscondit/ necesse est
vt sanctorũ nobis p̃dicationibus irroret. Cum vero eter-
ni iudicij estus incanduerit/null⁹ v̾ba predicantium ne-
cessaria tunc habebit: q2 veniente iudice / ad cor suũ q̃sq̃
reducit: vt sancta iam cum agere non valet sentiat: et re-
ctũ qḋ sequi debuit/ex tortitudinis sue pena cognoscat. E
Unde bene per prophetã dicitur: Cõgrega eos q̃si gregẽ Hiere.xij.
ad victimam: ⁊ sanctifica eos in die occisionis. In die enĩ
occisionis sanctificantur reprobi: quia tũc sancta que de
buerunt agere sentiunt/cum digna prauitatis sue suppli
cia iam declinare non possunt. Q2 aũt predicationes san-
cte cum vita presenti/id est pluuie cum hyeme cessabunt:
recte exeunti aie/atq̃ ad eterne felicitatis estus ꝓperã-
ti/sponsi voce sua dẽtis dicit: Surge ꝓpera amica mea/ Cañ.ij.
formosa mea et veni. Iam enĩ hyems trãsijt/ imber abijt
et recessit. Trãseũte quippe hyeme/imber recedit: q2 cũ
vita p̃sens pagitur/in qua nos ignorantie nubilo/carnis
corruptibilis torpor astrinxerat: omne ministeriũ predi
cationis cessat. Clarius quippe p nos tunc videbimus
hoc qḋ sanctorum vocib⁹ nũc obscuri⁹ audimus. Preci-
pit igit dñs niui et hyemis pluuijs/vt in terrã descẽdãt/
dum aspiratione sancti spiritus pro corrigendis pecca-
toribus corda sanctorum ad ministerium predicationis
humiliat. Ubi recte additur.

¶ S. Q2 alia sit predicatio de infirmitate humanitatis
alia de fortitudine diuinitatis.

¶ Et imbri fortitudinis sue.] Imber quippe fortitudi-
nis dei/est p̃dicatio diuinitatis. Nam imber infirmita-
tis est/predicatio eius incarnationis: de qua per Paulũ
dicitur. Quod infirmum est dei/ fortius est hominibus. j.Cor.j.
Et rursum. Si crucifixus est ex infirmitate/sed viuit ex ij.Cor.xiij
virtute dei. Sic aũt sancti viri humanitatis eius infirma
predicant/vt auditorum suorũ cordib⁹ etiam diuinitatis
fortia infundant. Audiamus per tonitruũ nubis / imbrẽ
fortitudinis. In principio erat verbum: ⁊ v̾bũ erat apud Joã.j.
deũ: et de⁹ erat verbũ. Audiamus etiã imbrem infirmita F
tis. Uerbũ caro factum est/et habitauit in nobis. Audia-
mus imbrem fortitudinis: Omnia per ipsum facta sunt:
et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso / vi-
ta erat. Audiamus etiã imbrem infirmitatis. In propria
venit: et sui eũ non receperunt. Imbri ergo fortitudinis
sue precipit vt in terrã descẽdat: q2 sanctorũ suorum voci
bus sic nobis humanitatis sue infirma predicat/ vt nobis
etiã mira et fortia sue diuinitatis innotescat. Sed cũ vir
tutẽ nostri cõditoris audim⁹: statim ad corda nostra for-
midine cõpellente reducimur: et tantum super nos iudi-
cem perpendentes/que digne queve egim⁹ indigne/pen-
samus. Unde et bene subiungitur.

¶ S. Q2 naturali ratione (que est lex mentis) et lege p̃-
dicationis/hoi deus quid agat et q̃d mereat insinuat.

¶ Qui in manu oim hominũ signat vt nouerint singuli
opera sua.] Mala enim que agunt homines/pensare con-
temnũt. Sed cum virtutem superne districtiõis audiũt/
prauorum operum hoc qḋ se deprimit põdus agnoscũt.
Predicationis quippe v̾bis pulsati euigilãt: vt pensent
ad q̃ se supplicia antique actiõis meritum trahat. Dum
ergo imber fortitudinis in terram descendit: in manu vni
uscuiusq̃ signatur/vt sua opera sciat: quia dum virt⁹ in-
comprehensibilis maiestatis agnoscit/ab vnoquoq̃ sub
tilius sua vita pensatur. Qḋ tñ intelligi et aliter potest.
Creator nãq̃ oĩpotens a cunctis insensibilibus irratio-
nalibusq̃ distinctã rationabilẽ creaturam hominem con
didit: quatenus qḋ egerit/ignorare non possit. Nature
enim lege scire cõpellit: seu prauũ siue rectũ sit qḋ opera-
tur. Nam ad iudiciũ ꝓ actione cur venit: si potuit nescire
quod egit? Et ipsi ergo qui preceptis dñicis erudiri con
temnũt: vtrũ bona an mala sint que faciunt sciunt. Nam
si bona se facere nesciunt: cur de aliquibus factis in ostẽ-

G

tatione gloriant? Rursum si male se agere ignorāt: cur i
eisdem factis alienos oculos declinant? Ipsi enī sibi te-
stes sunt: q sciunt malū eē qđ agūt / qđ videri ab alijs ve-
rent. Si enī veraciter malū esse non crederent: nequaq̄ h
ab alijs videri formidarent. Unde et bene p quendam sa-

Sap. xvij.

piētem dicit: Cū sit timida nequitia / dat testimoniū con
dēnationi. q dū de facto suo conscientiā pulsans timor
redarguit / ipsa sibi testimoniū phibet dānabile eē quod

j. Jo. iij.

agit. Quo contra per Joannē dicit: Si cor nostrum non
reprehenderit nos: fiduciam habemus apud deum. Fu-
giant ergo iniqui humanos oculos: semetipsos certe fu-
gere non possunt. Quia enī malū qđ faciunt nouerūt: ha-
bent testem cōscientiā / habent iudicē rationem suam. In
peccato igitur qđ cōmittunt: prius contra se iudiciū sue
rationis inueniunt: et post ad districtionem eterni exami
nis perducuntur. Et hoc est fortasse qđ p psalmistam dr:

Ps. xlj.

Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum.
q dū miro ordine dispositiōis occulte malū nō pmittit
nesciri qđ agitur: et suo se iam iudicio peccator in cōscie-
tia cōdemnat: et post cōdēnationē propriam ad eterni iu-
dicis sententiam pperat. Abyssum ergo abyssum inuoca-
re / est de iudicio ad iudiciū peruenire. Eant ergo predi-
catores sancti / redarguant facta peccantium: auditores
autē praui contēnant vba iustorū: defendant q̄ntū volue-
rint prauitates suas: atq̄ impudenter gestas / impuden-
tius defendendo multiplicēt: certe ipsi sibi in conscientia
testes sunt / q excusabiles non sunt. Eo enim ipso quo ra
tionabilē creaturam deus hominē condidit: in manu om-
niū hominū signat / vt nouerint singuli opera sua. Sed q

H

heliu de prauitate singulorum sententiam protulit / ilico
ad ipsum prauitatis auctorem per quem vnūquodq̄ ma
lū oboritur / mentis oculos deflectit: vt quia vno hoc ver
su praua capitis membra perstrinxerat / etiam hoc ipsum
membrorum caput sub breuitate describat. Uel certe q
superius nubium dei virtutes intulerat: agit nunc vt cō-
tra bonorum vitam etiam aduersarij impugnationes in-
notescat. Nam sequitur: [Ingredietur bestia latibulum
suum: et in antro suo morabitur.]

¶ S. Qz in reproborum cordibus diabolus quasi in an
tro suo lateat. Capitulum. xix.

Quis alius noīe bestie nisi antiquus hostis ac-
cipitur: qui deceptionē primi hominis seuus
impetijt: et integritatem vite illi⁹ mala suaden
do laniauit? Contra quem pphete vocibus de sancta ele-
ctorum ecclesia in antiquū statū restauranda promittit:

Esa. xxxv

Et mala bestia non transibit per eam. Sed hec bestia cū
post redemptoris aduentum / post pdicatorꝫ voces / quasi
post tonitruū nubiū in fine mūdi illū dānatū hominē qui
antichristus vocatur inuaserit: qđ aliud q̄ latibulū suū
ingredit / vt in antro proprio demoretur? Uas quippe il-
lud diaboli / antrū ac latibulū bestie est: vt insidians ho-
minib⁹ viam huius vite carpentibus / in illo et per signa

I

lateat / et per malitiam occidat. Qui tamē omnium repro
borū corda etiam nunc priusq̄ apert⁹ appareat possidet:
eaq̄ per occultam malitiam quasi pprīū antrum tenet:
atq̄ ad omne quod nocere bonis appetit / in eorum se ob-
scuris mentibus abscōdit. An iudeorū psequentium cor
da / antra hui⁹ bestie nō fuerunt / in quorū diu cōsilijs la-

Joan. xix.

tuit: sꝫ repēte vocib⁹ erupit clamātiū / crucifige crucifige?
Et quia ad lacerationē mētiū ptingere tētādo non potuit
in redemptore nostro ad mortem carnis anhelauit. Hec
nimirū bestia multa electorum corda tenuit: sed hanc ab
illis moriens agnus excussit. Unde et in euangelio dicit.

Jo. xij.

Nunc princeps huius mundi ejicietur foras. Qui miro re
ctoq̄ iudicio dum confessiones humiliū illuminans sus-
cepit / supborum oculos deserens clausit. Uñ ei per psal

Ps. ciij.

mistā dicitur. Posuisti tenebras / et facta est nox: in ipsa
pertransibunt omnes bestie silue. catuli leonū rugientes
vt rapiant: et querant a deo escam sibi. Tenebras quippe
dñs ponit / cum peccatis iudicia repēdens / lumē sue in-
telligentie subtrahit. Et nox efficit: q prauorum mens
ignorantie sue erroribus cecatur. In qua omnes bestie
silue pertranseunt: dum maligni spiritus sub opacitate
fraudis latentes / i reproborū cordibus prauitates suas
explendo percurrūt. In qua et catuli leonū rugiūt: quia
nequissimarū / sed tamē eminētiū potestatū ministri spi-
ritus importunis tētationibus insurgunt. Qui tamen a
deo escam appetūt: q nimirū capere animas nequeunt /
nisi iusto iudicio pualere diuinit⁹ pmittant. Ubi et aper

K

te subiungit. Ortus est sol / et cōgregati sunt / et i cubilib⁹

Ibidem.

suis se collocauerūt. q veritatis lumine per carnem ap-
parēte / a fideliū mētib⁹ excussi: quasi ad cubilia sua reuer
si sunt / dum sola infideliū corda tenuerūt. Quod igitur
illic leonū cubile / hoc hic antrū bestie dicitur. Notādum
vero magnopere estimo q bestia hec non solum antrum
suum ingredi / sed in eo etiam morari perhibetur. Aliqñ
nāq̄ etiā bonorū mentes ingredit / illicita suggerit / ten-
tationib⁹ fatigat: rectitudinē spiritus ad delectationem
carnis deflectere conat: delectationē q̄q̄ ad ɔsensū pdu-
cere nitit: sꝫ tñ resistēte supno adiutorio pualere phibet.
Intrare ḡ in mentes bonorū pōt / sꝫ i eis morari nō pōt:
q cor iusti hui⁹ bestie antrū nō ē. Quos enī q̄si pprīū an
trū possidet / eorū mētes pculdubio i morās tenet: quia et
pri⁹ i eis cogitatiōes vsq̄ ad iniqua desideria / et post iniq̄
desideria vsq̄ ad nequissima opera pducit. Neq̄ enī stu-
dent reprobi suggestiones eius recta iudicij manu repel
lere: cui suo voluptatibus appetunt subdita delectatione
seruire. Cūq̄ in eorū cordibus prauū qđ orit: mox p stu-
dium delectationis enutritur: et cum sibi minime resisti-
tur / protinus ex consensu roboratur: statimq̄ consensus
ad op⁹ pducit: opus vo etiam cōsuetudine grauatur. Re
cte ergo in antro suo morari hec bestia dicitur: q tam diu
cogitationes reproborū tenet / q̄usq̄ eorū vitā etiam acu
leo praui operis perforet. Unde bene ad iudeam dñs p

Diabolus aliqñ bonoru mentes ingredit: sed nō in eis moratur.

pphetam dicit: Quousq̄ morabuntur in te cogitationes

Hiere. iiij.

noxie? Neq̄ enī reprehendit cur veniant / sed cur morēn-
tur. Et in bonis enim cordibus cogitationes illicite ve-
niunt / sed tamen morari phibent: q recti quiq̄ ne capti-
uandam domū conscientie prebeant / ab ipso cordis limi-
ne hostem fugant. Qui etsi q̄si repentinis suggestionib⁹
vsq̄ ad primum vestibulum surripuerit: ad consensus ta
men ianuam non pertingit. Huic nimirum bestie impul-
su subite formidinis vict⁹ ianuam cordis Petrus negā

Mat. xxvj

do aperuit: sed citius cognoscendo restitit / flēdo clausit.

Capitulum. xx.

Quia vero antiquus hostis persecutorum cor-
da non solū intrādo tenuit / sed etiam tenendo
possedit: dicat recte. Ingredietur bestia latibu-
lū suū / et in antro suo morabit. Quod nāq̄ in Judeorum

L

mentib⁹ demorata sit discimus: cū illorū consilia attesta-
tione euangelice narrationis audimus. In illa nāq̄ de-
scribitur cum redemptorē nostrum viuificare mortuos
cernerent: in morte eius q̄nta anxietate crudelitatis insa-
nirent / q̄t explere contra illum praua desideria ardenter
vellent / sed tamē populum timerēt: quot occasiones occi
dendi quererent / et inuenire non possent: quot ad votum
sue seuitie alienigenarū manibus vsi sunt: q eum quē le-
galiter interimere ipsi non poterāt / feriēdum gētib⁹ tra-
diderūt: vt ex sola potestate romanus preses ageret / qđ
ex sola malitia vt agi debuisset / ipsi anhelarēt. Unde et ap
te subiungitur.

¶ S. Qz christus iudeis qui zelo legis feruere videbā-
tur / scandalum fuit: gentibus vero infidelitatis frigore
torpentibus stultitia.

¶ Ab interiorib⁹ egredietur tempestas / et ab arcturo frig⁹.]
Scriptura sacra cū ɔtra arcturū iteriora memorat: diuer
sam aquilonis partib⁹ austri plagā designat. Unde i hoc
eodem libro scribitur. Qui facit arcturū et oriones et inte-
riora austri. Quia igit iteriora austri sol feruēti or tenet /
i arcturo vero cursum oīmodo non hꝫ: interiorū nomine
plebs iudaica: arcturi autē vocabulo hoc in loco popul⁹
gētilis exprimit. Hi enī q vnū atq̄ inuisibilem deum no-

M

uerant: eiusdēq̄ legi saltem carnaliter seruiebant: quasi
sub meridiano sole feruentes in fidei calore tenebantur.
Gētiles aūt q nullam scientiam supne cognitiōis atti-
gerant: velut sine sole frigidi sub aquilone remanebant.
Quia vero tempestas impellit: frigus autem torpore op
primit: recte nūc dicitur. Ab interioribus egredietur tē-
pestas: et ab arcturo frig⁹. ac si aperte diceretur: a iudeis
surgit malitia persequens: et a gētilibus potestas pmēs.
Neq̄ enī miracula fieri legis pcepta vetuerant: et tamen
iudei pro eisdem miraculis iterimere humani generis re
demptorem querebant. Unde explere hoc qđ ceperant nō
valentes / ad pilati pretorium cucurrerunt: vt ipse hunc
perimeret / quē iniuste perimere lex nulla cohiberet. Ab
interioribus ergo tempestas: atq̄ ab arcturo frigus pro-

A dixit:dũ quod iudea ex inuidia petijt/hoc gentilis iudex ex romana auctoritate perpetrauit. Unde bene ptra hãc eandem adhuc inuidiam subditur. Capitulum.xxi.

Flãte deo ꝯcrescit gelu.] Qr quo fideliũ cordibus spiritussanctꝰ aspirauit:quo maiora virtutũ miracula contulit/eo infideliũ mẽtibus grauioris inuidie torpor excreuit:atqꝫ inde ꝫ deũ plebs infidelis obduruit/vnde humilis populꝰ antecactam duritiam q̃ se astrinxerat/emolliuit. Deo eñ flante in gelu versi fuerant/qui visis miraculis inuidentes dicebant:

Joan.xij. Ecce totus mũdus post eũ abijt. Conspiciebant signa/ cernebant per ministros eius miracula:totum iam mundum secuturum fidei p̃dicamenta preuidebant:et tamen quo sanctus spiritus mũdũ repleuerat:eo illorũ mentes arctius inuidie malitia ligabat. Aqua ergo in gelu versa fuerat:dũ eunte post deũ mundo/iudea in inuidia pigra remanebat. Sed qr superne potestati suppetijt etiã tante crudelitatis duritiam soluere/atqꝫ ad amandũ se corda infidelium liquare/post hoc gelu mox bene subditur: [Et rursum latissime fundunt aque.] Post gelu quippe dñs latissimas aq̃s fudit: qr postq̃ iudeorum seuitiã vsqꝫ ad mortẽ ptulit/eorũ corda ꝓtinus ab infidelitatis

B duritia/amoris sui aspiratione liquefecit: vt tanto post desiderabilius ad obediendũ currerent/q̃to preceptis il

Eccli.iij. lius prius obstinatius restitissent. Unde bene per quendam sapientẽ dicit. Sicut glacies in sereno/sic resoluentur peccata tua. Ab hoc frigidi torporis gelu solui pro

ps.cxxv. pheta desiderauerat/cum dicebat Cõuerte dñe captiuitatem nostrã:sicut torrens in austro. De his aquis: id est

ps.cxlvij. ad deum concurrentibus populis rursum dicitur. Mittet verbum suũ et liquefaciet ea:flabit spũs eius/et fluent aque. Aque de gelu currunt:qr plerĩqꝫ ex duris ꝑsecutoribus magni p̃dicatores fiunt. Gelu igitur in aqua liquatur/cum torpor interni frigoris ad irrigationẽ vertitur p̃dicationis. An Paulus gelu nõ erat/qui acceptis epistolis damascũ pergens/in corde fidelium quasi in terra

Act.ix. dei iactata verbi semina/ne ad perfectionẽ operũ surgerent/restringere querebat: Sed gelu hoc in aquã redijt: quia quos persequendo priꝰ premere studuit: hos postmodum fluentis sancte exhortationis infudit: vt tanto vberior electorum messis exurgeret/q̃to hanc imber dei etiã ab ore ꝑsecutoris irrigaret. Ubi et bene subditur.

¶ S. Qr messis ecclesiastica operarios desiderat/quorum compluatur doctrina:et exẽplis proficiat. Ca.xxij.

Frumentũ desiderat nubes.] Quid enim electi q̃qꝫ sunt/nisi frumẽta dei celestibꝰ horreis recondenda? Que nũc in tritura aree paleas tolerant:qr in hac purgatione sancte ecclesie mores contrarios reproborũ portant/quousqꝫ hec internus agricola ventilabro iudicij dirimat:et in sup̃na habitacula electos suos quasi munda iã grana suscipiens/eternis pa

Mat.iij. leas ignibus tradat. Unde bene per Joannẽ dicit. Cuius ventilabrũ in manu sua:et permũdabit areã suam: et congregabit triticũ in horreũ suũ: paleas autẽ cõburet igni inextinguibili. Sed hoc frumentum quousqꝫ ad ꝑfectionẽ fructuum veniat/nubium pluuias expectat vt crescat:qr bonorum mens p̃dicantiũ verbis infunditur/ne ab humore charitatis/desideriorum carnaliũ sole siccetur. Hoc frumẽtum sup̃nus agricola in mũdo surgere ac nu

Mat.ix.

C bes desiderare conspexerat/cum dicebat. Messis quidẽ multa:operarij autem pauci. Rogate autẽ dominũ messis vt mittat operarios in messem suam. Qui igitur hic frumẽtũ/illic messis:qui vero hic nubes/illic operarij vocantur;quia predicatores sancti et nubes sunt et operarij.nubes videlicet per doctrinam/operarij per vitam:nubes quia verbis influunt:operarij quia non desinunt agere quod loquitur. Unde et subdit. [Et nubes spargunt lumẽ suum.] Nubes enĩ lumen spargere/est p̃dicatores sanctos exempla vite et loquendo et agẽdo dilatare. Sz q̃uis annũciationis intime lumen spargant:nõ tamẽ ad cõuertenda omniũ que appetunt corda pueniunt. Nam sequitur. [Que lustrant cuncta per circuitum: quocũqꝫ eas voluntas gubernantis duxerit.] Sepe enim predicatores sancti exhortari quosdam volunt/sed nequeunt. Sepe quosdam declinare appetunt; sed tamen interne instigationis impulsu exhortari eos instantissime compelluntur. Videamus nubem dei quomodo gubernantis manu et ad ea que non appetit ducitur:atqꝫ ab impul

D su suo iterũ gubernãtis manu retinet. Certe Paulꝰ cum vestimenta sua excutiens/a corinthijs discedere vellet/

Act.xviij. audiuit. Noli timere/sed loquere:et ne taceas: ꝓpter qð ego tecum sum:et nemo apponetur tibi vt noceat te: qm̃ multus est mihi populus in hac ciuitate. Rursum cum

j.Thes.ij. ad Thessalonicenses voluisset ire:retentus est:dicẽs. Voluimus venire ad vos ego quidem Paulus:et semel et iterũ/ sed impediuit me sathanas. Neqꝫ enim per semetipsum sathan prepedire tanti apostoli vias potuit: sed occulte dispensationis vsibus dum aduersatur/nesciens deseruiuit: vt nimirum Paulus dum ad alios vellet accedere nec valeret/eis a quibus recedere non poterat/aliꝰ prodesset. Nubes igitur dei cuncta per circuitum lustrant: quia predicationis luce mundi fines illuminãt. Sed qr diuinis nutibus subdite nequeunt explere quod volunt: ire non possunt/nisi quo eas voluntas gubernantis duxerit. Unde et adhuc subiungitur: [Ad omne quod preceperit eis super faciem orbis terre.] Sepe eñi cum gubernantis voluntate perducuntur:aliter agere appetunt/sz

E aliter disponũtur. Nam plerũqꝫ quosdã auditores suos student blande corrigere/et tamẽ eorũ sermo in asperitatem ducitur. Plerũqꝫ quosdã resecare aspe appetunt/sz tamen eorũ rigor per mansuetudinis spm̃ refrenatur. Sicut ergo non possunt ire quo volunt:ita etiã nequeũt agere sicut volunt. Quia eñ eos internus arbiter tenet cum mittit:ita illos etiã modificãs suscipit cum perducit/ vt aliq̃n in cogitatione alia disponãt/sed alia in opere peragant:aliq̃n aliter inchoent/sed aliter consummeńt. Quia igitur iuxta hoc quod sibi precipitur seruiũt:dicit recte: Quocũqꝫ eas volũtas gubernãtis duxerit: ad omne qð p̃ceperit illis sup faciẽ orbis terre. Eo eñ aptiorẽ viam predicationis inueniunt:quo ad hãc non suis/sed preceptoris sui nutibus ducuntur. Unde adhuc subditur.

¶ S. Qr ẽm gratiam dei/verbũ fidei ad omnes puenit: et profectus iustitie/neqꝫ volentis/neqꝫ currentis/sed miserentis est dei.

¶ Siue in vna tribu/siue in terra sua/siue in quocũqꝫ loco misericordie sue eas iusserit inueniri.] Una tribus profecto iuda intelligitur:q̃ in scriptura sacra clara ac multiplex pre ceteris memorat. Que in hoc q̃ ex se redemptoris nostri carnem protulit/speciale pre omnibus munus accepit. Terra autẽ dei/simul omnis iudea nominatur. Que tunc ei fidei sue fructũ protulit:cum totus sub idolorũ cultu delapsis gentibus mũdus errauit. Locꝰ autẽ misericordie dei est ip̃a gentilitas:cuius culpas districtꝰ iudex si iuste animaduerteret/ad reconciliationẽ gratie nunq̃ veniret. Que cum nulla apud deũ merita habuit/ reconciliationis tamẽ gratiam ex sola misericordia acce

Rom.xv. pit. Unde per Paulum dicit: Gentes autẽ super misericordia honorare deũ. Unde rursꝰ scriptũ est: Qui quõdã

j.Pet.ij. non ꝯsecuti misericordiã/nũc autẽ misericordiã cõsecuti. Nubes ergo suas deus ducit: siue in vna tribu/siue in terra sua/seu in quocũqꝫ loco misericordie sue eas iusserit inueniri:quia predicatores veteris nouiqꝫ testamenti aliquando soli tribui iude contulit:et israel pene totũ ex praua regum gubernatione reprobauit. Aliq̃n et in terra sua has pluere nubes facit: qr eũdẽ israeliticũ populum ad antiquam gratiã post correptionẽ captiuitatẽqꝫ reuocauit. Aliquando de loco sue misericordie eas clarescere voluit:quia per predicatores sanctos etiam gentibus virtutum miracula ostendit:vt sola misericordia a iugo erroris absolueret/quos ingenite perfidie ira deprimebat.

Capitulum xxiij.

Sed ecce heliu quia futura per propheticũ spiritum sensit:qr multa sublimiter protulit/vir arrogans elationis sue pondere lassatus non valet portare que dicit. Nam per iactantiam protinꝰ adiungit. [Ausculta hec Job: sta et considera miracula dei.] Quasi in comparatione sui iacentẽ vidit:quẽ ad ṽba tãte predicationis vt staret admonuit. Multis et per hoc qð dicit Ausculta:grauem beato iob contumeliam irrogat: quia(sicut iam de illo et superius diximꝰ)arrogãtia minoris est/auditum sibi velle extorquere maioris. Sed licet heliu bona que dicit/nesciat pensare cui dicit:nos qui erudiri ab hominibus querimus/indagare verba doctrine illius subtiliter debemus. Nam magna fortassis virtutis arte dicitur: Sta et cõsidera miracula dei. Sũt nõnulli quippe qui dei miracula tacẽtes considerant;qr

G operationis eius potentiã nõ sequẽtes admirant. Stare quippe est recta agere. Unde et per Paulum dicitur: Qui se existimat stare/videat ne cadat. Et sepe quidam superna iudicia mirant: pdicamenta celestis patrie cum audiunt diligunt/mira opera interne dispositionis obstupescunt: sed tamẽ amando et viuẽdo ad hec eadẽ opera assurgere negligunt. Jacẽtes ergo dei miracula considerant/qui eius potentiã sciendo pensant/sed viuendo nõ amant. Per cõtẽplationẽ quidem in consideratione oculos tendunt: sed tamẽ per intentionẽ sese a terra non erigunt. Unde bene in Balaã exprobratione dicit: Qui cadens apertos habet oculos. Multa nãqꝫ de aduentu redemptoris dixerat: et que i nouissimis tẽporibus erant ventura preuidebat: sed tñ ei viuendo assurgere noluit/quem preuidendo predicauit. Jacens ergo apertos oculos habuit: cum eius mentem et prophetia ad celestia tenderet/et auaritia in terra retineret. Jacens apertos oculos habuit: quia cum videre de superioribus potuit/quẽ prostratus in infimis non amauit. Hellu itaqꝫ qui beatũ Job nequaq̃ credidit viuendo tenuisse quod dixit/quasi admonens dicit. Sta et considera miracula dei. Quẽ adhuc de venturis discutit: et quasi de ignorantia humilians adiungit.

[margin: j. Cor. x.]
[margin: Nu. xxiiij.]

¶ Qr nisi pdicatores loquẽdo pdãt quales ĩtꝰ sint/aut reliqs hoibꝰ siles/aut longe despectiores videantur.

¶ Nunquid scis quãdo pceperit deus pluuijs vt ostenderent lucem nubiũ eius? Si nubes sancti predicatores sunt/pluuie nubiũ sunt ṽba pdicationũ. Sed nubes cum per aera transuolant: nisi pluuie deorsum veniant/nescitur q̃tã aquarũ imensitatẽ portãt. Nisi coruscus sol inter pluuias erũpat/intelligi nõ valet q̃d in eis etiã claritatis lateat: qr nimirũ pdicatores sancti si taceãt/et neq̃q̃ loquentes ostendant q̃ta sit celestis spei claritas quã in cordibus gestant: aut reliquis hoibus similes/aut longe his despectiores videntur. Cum autem aperire per predicationẽ ceperint que sit supne patrie remũeratio quã intrinsecus tenent: cum persecutione pressi/in qua virtutis arce profecerint innotescunt: cum visiõe despecti/loquẽdo insinuant vnde timeant: ipe que de nubibꝰ isfluit pluuie/lucem nobis earũdẽ nubiũ ostẽdũt. Per verba em pdicatorũ agnoscimꝰ: vt in eis claritatẽ vite quã appetiit/cum magna hũilitate veneremur. Hanc nimirum lucem Paulus discipulis ostendebat/cum diceret. Ut sciatis que sit spes vocatiõis eius: que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis: et que sit supeminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimꝰ. Hanc lucem corinthij per scriptorum verba quasi per pluuie guttas agnouerãt/cum dicebãt. Epistole graues sunt et fortes: psentia aũt corporis infirma/et ṽmo cõtẽptibilis. Cap. xxiiij.

[margin: N]
[margin: Ephe. j.]
[margin: ij. Cor. x.]

Sed plerũqꝫ predicatores sancti ostendere semetipsos vt prosint cupiunt: nec tamen possunt. Plerũqꝫ latere vt quieti sint appetunt/nec tamen pmittuntur. Nemo igitur scit quando lucem nubiũ pluuie ostendant: quia nemo cõprehendit quando deus virtutem predicationis pbeat: vt predicãtium gloria clarescat. Dicit ergo: Nunquid scis quando preceperit deꝰ pluuijs: vt ostenderẽt lucẽ nubiũ eiꝰ? Ac si aperte dicat: Nunquid si venturos in mundo predicatores iam conspicis: quando eos ad predicandum dñs repletione sancti spiritus impellat/quibusue modis eorũ vite claritatẽ mundo innotescat/apprehendis? Unde adhuc apte subiungitur.

¶ S. Qr in doctrina euangelica anguste semite sunt regule continentie: et perfecta scientia sit/de profectu virtutum/non in se/sed in domino gloriari.

¶ Nunq̃d nosti semitas nubiũ magnas et pfectas scientias? Habẽt iste nubes semitas subtilissimas: scꝫ sancte predicatiõis vias. Angusta quippe porta est q̃ ducit ad vitam. Eos ergo p semitas astringunt/qui ab intẽtiõis eorũ tramite p lata mũdi desideria euagando nõ exeunt. Arcta em̃ bene viuendi censura non est ampla via/sed semita: i qua predicator quisqꝫ studiose cõstringitur: quia sub preceptorũ custodis sollicite coangustatur. An nõ q̃si q̃dã angustia est itineris/in hoc quidẽ mũdo viuere: sed de huius mundi concupiscentia nihil habere: aliena non appetere/propria non tenere/laudes mundi despicere/et pro deo opprobria amare/gloriam fugere/despectum sequi/adulãtes despicere/despicientes honorare/mala nocentiũ ex corde dimittere: et erga eos dilectiõis gratiam immobilẽ i corde retinere? Que videlicet oĩa semite sũt/sed magne: qr q̃to in presenti vita pro ipsa viuendi custodia anguste sũt/tanto ãplius in eterna retributione dilatant. Unde et hĩc subdit: Et pfectas scias. Perfecta quippe scĩa est: et cũcta hec sollicite agere/et se de suis meritis scire nihil esse. Unde et ipse nubes de hac pfecta scientia docentur: cum eis voce veritatis dicit: Dum feceritis oĩa que pcepta sunt vobis: dicite/serui inutiles sumus. Perfecta scientia est scire oĩa: et tamẽ iuxta quendam modũ scientem se esse nescire: qr etsi iam dei precepta nouimus/etsi iam virtutem verborũ illius sollicita intentione pensamus/etsi iam que intellexisse nos credimus agimꝰ: adhuc tamẽ acta eadem qua districtione examinis sint discutienda nescimus: necdum dei faciem cernimus/necdum occulta eius consilia videmus. Quãta ergo est nostra scientia/q̃ quisqꝫ mortalitatis nostre pondere pmit/ipso sue incertitudinis nubilo cecatur? De qua bene per Paulũ dicitur: Qui se existimat scire aliquid/nondum cognouit quẽadmodũ oporteat eũ scire. In h itaqꝫ mundo dum viuimus/tunc pfecte que sciẽda sunt scimus/cũ pficientes per intelligentiã/nihil nos pfecte scire cognoscimus. Dicitur igitur: Nunquid nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias? Ac si aperte dicat. Nunq̃d iam summa acta predicantium cõspicis: qui postq̃ per scientiam ad alta se eleuãt/deorsum se humiliter per cognitionem sue ignorantie inclinant? Quod qr solo sancti spiritus dono agitur: vt humanũ cor non solum de scientia/sed etiã de ipsa sua ignorantia pfecte doceat: et calore amoris ad supna ferueat/dum minora esse que cognouit in infimis pensat: recte subiungitur.

[margin: R]
[margin: Luc. xvij.]
[margin: j. Cor. viij.]
[margin: L]

¶ S. Qr doctorũ et auditorum cõcordia q̃ mutua charitate coalescit/ex spiritu sancto est.

¶ Nonne vestimenta tua calida sunt: cum perflata fuerit terra austro? Sepe beatum Job figuram sancte ecclesie tenere diximus. Uestimenta vero ecclesie sunt omnes qui ei fidei adunatione iunguntur. De quibꝰ eidem ecclesie per prophetam dñs dicit: Uiuo ego: qr oĩbus his velut ornamento vestieris. Per austrũ vero qui nimirũ calidus ventus est: nõ imerito spiritussanctus designatur: quo quisqꝫ dum tangitur/ab iniquitatis sue torpore liberatur. Unde bene in cãticis canticorum dicitur. Surge aqlo et veni auster: pfla hortũ meũ/et fluãt aromata illiꝰ. Aqlo em̃ iubet vt surgat: vt nimirũ is qui mortalium corda restringit aduersarius spiritus fugiat. Auster em̃ venit et hortum perflat vt eius aromata diffluant: qr p aduentum sancti spũs dum mens hominum repletur/ex ea mox opinio virtutũ aspergit: vt iure iam sanctorum lingua quasi hortus austro pflatus dicat: Christi bonꝰ odor sumus deo. Uestimenta ergo sancte ecclesie calida sunt dum terra austro perflatur: quia hi qui ei per fidem inherent: feruentibꝰ charitatis studijs inardescunt/dum eorum mens sancti spiritus afflatu perfunditur. Quod q̃dem et de eodem beato Job nil obstat intelligi: qr sic hec generaliter in sancta ecclesia dicimus/vt tamen per membra eius singula specialiter teneamꝰ. Unusquisqꝫ enim q̃ recte viuit: atqꝫ hoc et alios docere consueuit: quasi tot vestimẽta hꝫ q̃t auditores et cõcorditer inherent. Ca. xxv.

[margin: Esa. xlix.]
[margin: Canti. iiij.]
[margin: ij. Cor. ij.]
[margin: M]

Natura nãqꝫ vestimẽtorum est: vt per semetipsa calere non possint/sed adiuncta viuenti corpori: dũ exhalãtes membrorũ poros contegunt/emanantẽ ab intimis calorem pmunt: quo nimirũ calore hec eadem vestimenta calefiunt: sed calefacta calorem quem acceperint/retinendo ad corpus reddunt. Quid ergo per vestimenta viuenti corpori adherentia/nisi discipulorum vita magistris bene viuentibus coniuncta signatur? Que quasi per poros calorem accipit: quia ad amorem dei et exemplo actionis/et impulsu exhortationis ignescit. Que velut frigus proprium expellit/dum a pristina iniquitate discedit. calorem quẽ accepit retinet: quia in eo quem predicando sumpserit feruore conualescit. Doctores autem sancti dum auditores suos i amorem dei pficere sentiunt: ipsi amplius in doctrine virtute feruescunt: et quia eos ad summa inardescere et feruere conspiciunt/ad pdicanda bona celestis patrie validiꝰ succenduntur. Qui etsi quando pro eo q̃ adhuc vitam corruptibilem humane infirmitatis agunt: de qualibet culpa saltẽ tenuiter in opere/in locutione/in cogitatione

A tentãtur: discipulorũ suorũ profectum cõspiciũt: et ipsi vel in minimis esse reprehensibiles erubescunt/ne qua forte exẽpla tortitudinis prebeãt eis quos predicationis voce ad regulam intime rectitudinis vocãt. Dum ergo verbo doctorũ accendũtur auditores: quasi ex viuenti corpore vestimẽta calefiũt. Sed dum ex profectu auditorũ etiã vita docẽtium proficit: quasi ex calefactis vestimẽtis calor ad corpus redit. Sed nequaq̃ sibi doctores tribuãt q̄ per exhortationem suam ad summa proficere auditores vident: q̄ nisi spũssanctus eorũ corda repleat/ad aures corporũ vox docentium incassum sonat. Formare enĩ vocem magistri exteri⁹ possunt: sed hãc imprimere interi⁹ (i. Cor. iij.) nõ possunt. Neqʒ enĩ qui plantat est aliquid/neqʒ qui rigat: sed q̄ incremẽtum dat deus. Dicatur ergo. Nõne vestimẽta tua calida sunt/cũ perflata fuerit terra austro? Quia nimirũ tũc auditores qui iam bene viuẽtibus doctoribus inherẽt: calorem superni amoris accipiunt/cũ per afflatum sancti spiritus excitantur. ac si aperte beato Job diceret: Incassum tibi tribuis si quos per te profecisse in virtutibus contẽplaris: q̄ hi quos per te incaluisse estimas/nisi eos spiritussancti feruor attingeret: frigidi in sua insensibilitate remanerẽt. Postq̃ vero hec fortiter dixit: per arrogãtiam leuiter motus/irrisionis ilico verba subiungit/dicens:

¶ S. Q̄ sancti angeli hoc in munere retributionis acceperũt a deo: vt ad peccatum vltra moueri non possint.

B ¶ Tu forsitan cum eo fabricatus es celos/qui solidissimi quasi ere fusi sunt.] Possunt per celos hi q̄ in celestibus sunt cõditi/angelici spũs designari. Unde ⁊ in ora (Mat. vj.) tione nostra dicere voce veritatis instruimur: Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. vt nimirũ volũtas dei/sicut a superiori creatura agit̃: ita in oib⁹ etiã ab humana infirmitate seruetur. De quib⁹ bene d̃r: Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Nature nãqʒ eris est rubigine difficile cõsumi. Et virtutes angelice que in diuino amore fixe perstiterũt/lapsis supbiẽtib⁹ angelis: hoc in munere retributiõis acceperũt/vt nulla iam rubigine surripiẽtis culpe mordeãtur: vt in contẽplatione cõditoris sine felicitatis fine pmaneãt: et in hoc q̄d sunt cõdite/eterna (Genesis. j.) stabilitate subsistãt. Q̄d bene apud Moysen ipsa de mũdi origine historie v̓ba testãtur: cum ⁊ prius factũ celum dicitur: et hoc idem postmodum firmamẽtum vocatur: q̄ vez natura angelica ⁊ prius subtilis est i superiorib⁹ cõdita: et post ne vnq̃ potuisset cadere/mirabili⁹ confirmata. Possunt etiã per celos (vt sepe diximus) electorũ mentes exprimi/a cũctis terrenis cõtagijs intimo amore suspense. Qui q̄uis corpore degãt in infimis: q̄ tñ cor (Phil. iij.) de iam inherẽt sũmis: veraciter dicũt: Nostra conuersatio in celis est. Qui solidissimi vt ere fusi sunt: q̄ ab integritate cepte fortitudinis/nulla mutabilitatis rubigie consumũtur. Quib⁹ et fortiter contra aduersa durãtib⁹ (Joan. xv.) auctoris voce d̃r: Uos estis amici mei/qui permãsistis mecum in tentationib⁹ meis. Sed q̄uis doctus ⁊ arrogans cũ irridere sanctum virũ nititur: irrisioni sue fortia dicta pmisceat: a dictis tñ fortib⁹ semper ad superua cua v̓ba relabitur. Nam itez eum deridẽdo subiungit: [Ostẽde nobis quid dicam⁹ ei. nos quippe inuoluimur

C tenebris.] Ac si dicat. Tu q̄ iam magna intelligentie luce pfrueris: docere nos qui ignorãtie tenebris inuoluimur debes. Qui mox ab irrisione resiliens/despiciendo subiũgit: [Quis narrabit ei que loquor?] Ac si aperte dicat. Que ego ei de suis laudib⁹ acute sentiẽs non audita loquor: quis hec narrare vel postq̃ audierit potest? Sed q̄ cum doctrina ⁊ arrogãtia in vni⁹ mentis habitatione confligit: a loquẽtis ore non solum sonat viuẽdi leuitas/sed etiam grauitas sentiẽdi: postq̃ hellu per arrogantiam leuiter intumuit/dicens: Quis narrabit ei que loquor: mox per doctrinam subdidit:

¶ S. Q̄ ineffabilis sit de⁹/et scrutator maiestatis opprimatur a gloria. Capitulum. xxvj.

Etiam si locutus fuerit homo/deuorabitur.] Omne q̄d aliquid deuorat/hoc introrsus trahẽs/ab intuẽtium oculis occultat: et rem que videri in supficie potuit/in pfundum rapit. Homo igit̃ cũ de deo tacet: per rationem in qua est cõditus/esse aliq̄d videt̃. At si loqui de deo ceperit: ilico q̃ sit nihil ostẽditur: q̄ magnitudinis illi⁹ immensitate deuorat̃: et q̄si in pfundum raptus absconditur: q̄ fari ineffabilem cupiens/ipsa sue ignorãtie angustijs deglutitur. Loquitur

D enĩ caro de spiritu: circũscript⁹ spũs de incircũscripto: creatura de creatore: tẽporalis de eterno: mutabilis de immutabili: mortalis de viuificãte: et cũ in tenebris positus internum lumen sicut est nesciat/homo de eternitate disserere cupiẽs/cecus de luce loquitur. Si ergo locutus fuerit homo/deuorabitur: q̄ si effari homo eternitatem sicut est appetit/etiam hoc sibi subtrahit q̄d de illa vel tacitus sentit. Sed ecce eternitas tũc hoib⁹ vere innotuit: cũ se eis humanitate suscepta monstrauit. Que q̄ necdum reuelata fuerat/de eisdem hoib⁹ recte subiũgitur: [At nunc non vident lucem.] De qua nimirũ luce etiam per pphetam d̃r: Populus qui ambulabat in te (Esaie. ix.) nebris/vidit lucem magnam. Sed hec eadem lux qualiter ab hoibus videatur insinuat/cum protinus subdit: [Subito aer cogitur in nubes.] Aer quippe ipsa sua tenuitate spargitur/vt nulla firmitate solidetur. Nubes aũt tãto firmiores sunt/q̃to densiores. Quid ergo per aerẽ nisi mentes secularium designãtur: que innumeris hui⁹ vite desiderijs dedite/huc illucqʒ more aeris fluide dispergũtur? Sed aer in nubes cogitur: cũ fluxe mentes per superni respectus grãm/virtutis soliditate roborãtur: vt intra sinum cordis recta sentiendo se colligant/et in vanis cogitationibus non liquescãt. Aer Petrus (Mat. iiij.) fuerat: cũ per terrena desideria sparsus/eum quali aura transiẽs pro vita carnis cura piscationis agitabat. Aer (Ibidem.) etiã apostoli oẽs extiterãt: qui iam per legem alta didicerãt/sed necdum per fidem firma sapiebãt. Subito au

E tem aer in nubes coactus est: q̄ per respectum superne grẽ/fluxa corda piscãtium in soliditatem versa sunt predicatorum: vt eorũ infirme cogitationes fortia sentiẽdo densescerẽt: ac more nubium aquas scientie caperent: et subteriacẽtem terram verbis predicationis irrigarent: quo peracto ministerio/ad celi secreta recurrerent: atqʒ ad eternã requiem finito labore peruenirẽt. Unde ⁊ bene mox subditur: [Et vẽtus transiẽs fugabit eas.] Uẽtus q̄ppe est transiens vita presens. Uentus ergo transiẽs nubes fugat: q̄ mortalis vita percurrens predicatores sanctos a nostris oculis corporaliter occultat. Uentus ergo transiẽs nubes fugat: q̄ vite temporalis excursus a carne apostolos subtrahit: et eos a terre superficie in secreta requie quasi in celorũ cardine abscondit. Sed q̄ vsqʒ ad mortem predicare non desinũt: et presentis vite spatium more nubium cum verborum pluuia excurrũt: quid eorum laboribus in sancta ecclesia agatur/adiungit cum protinus subdit:

¶ S. Q̄ filij regni i tenebras exteriores pjectis/multi ab oriente ⁊ occidẽte quasi aurum in thesauros venerunt: et multus ex hoc nobis sit timor: qm̃ non intelligimus cur reprobato tritico/in ramis insitis cõplacuit ei.

F ¶ Ab aquilone aurum veniet.] Quid per aq̄lonem/nisi peccati frigore cõstricta gẽtilitas designatur? quam ille sub iure sue tyrãnidis tenuit/qui supbiens dixit: Sede (Esa. xiiij.) bo in mõte testamẽti/in laterib⁹ aquilonis: ascẽdam super altitudinem nubium: similis ero altissimo. Quid v̓o auri noie/nisi aie fideles exprimũtur? De quib⁹ per Hieremiam d̃r: Q̃modo obscuratum est aurum/mutatus est co (Threñ. iiij.) lor optimus? Aurum quippe obscuratum doluit: quia in quibusdam claritatem innocẽtie versam in culpe nigredinem vidit. Ab aquilone ergo aurum venire d̃r: q̄ per respectum grẽ redẽptoris/a gẽtilitate dudum perfidie torpore frigida/intra sanctam ecclesiam preciosa deo vita fideliũ multiplicat̃. Ab aquilone etenĩ aurũ venit: cũ ab ipsis idolorũ cultoribus vera in dño fides clarescit. Sed cõuersis ad fidem gẽtibus/iudea cõtradicit: et ad premiorũ retributionem celestium dedignatur suscipere eos q̄ dudum fuerãt cultores idolorũ. Unde post conuersionem gẽtium Petro d̃r: Quare introisti ad viros (Actuũ. xj.) preputium habẽtes/et comedisti cũ eis? Quo cõtra recte per Esaiam dñs dicit: Dicam aquiloni da: et austro (Esa. xliij.) noli prohibere. Sicut enĩ per aquilonem gentilitas: sic per austrũ iudea signat̃. Que quasi meridiano sole incaluit: q̄ redẽptore in carne apparẽte/feruorem fidei prima suscepit. Aquiloni ergo da d̃r: cum offerre deo sue fidei munera gẽtilitas imperatur. Austro aũt iubetur ne prohibeat: q̄ hebreis in fide consistentibus precipitur ne vitam gẽtium repellẽdo condẽnẽt. Unde hic quoqʒ q̄ dictum est: Ab aquilone aurum veniet: apte subiungitur:

G [Et a deo formidolosa laudatio.] Sic eñ formidolose laudatio a deo venire dr / ac si ab his q in pte dei sunt.i. a fidelib⁹ venire diceret. Auro igit ab aquilone venięte a deo formidolosa laudatio prodijt: qz dum claritatem sue fidei gentilitas obtulit / multitudo hebreoꝝ fideliū diuina iudicia ptimescēdo laudauit. Sed quō ab aquilone veniat aurū: quō ab his q sub deo sūt / formidolosa laudatio erūpat: ipsa nobis historis sacri eloquij ostendit. Scriptū quippe est: Corneli⁹ cēturio cohortis que dicit italica / religiosus ⁊ timēs deū cū omni domo sua: faciēs elemosynas multas plebi / et deprecās deū semper: vidit i visu manifeste q̄si hora diei nona / angelū dei introeūtem ad se / ⁊ dicētem sibi: Corneli. At ille intuēs in eū: timore correpť dixit: Quid est dñe? Dixit aūt illi. Orationes tue ⁊ elemosyne ascēderūt i memoriā in cōspectu dei. Aurū ergo ab aquilone venit: dū in cōspectu dei ex gētib⁹ cū elemosynis veniēs oratio ascēdit. Sed cū Petrus fratrib⁹ retulisset: quō vel corneli⁹ angelū / vel ipe de celo submitti ad se linteum cū bestijs reptilibus ac volatilibus vidisset: vel quō spūssanctus etiam ante baptisma gētiliū corda pfuderit / q nūq̄ in iudeoꝝ mētib⁹ nisi post aquā baptismatis venit: ptinus scriptū est: His auditis tacuerūt / ⁊ glorificauerūt deū dicētes: Ergo ⁊ gētib⁹ de⁹ pniam ad vitā dedit. Multitudo ergo fideliū formidolosam deo laudē obtulit: q saluati gētibus / a suo se murmure dona celestis gr̃e admirādo cōpescuit. Vñ ipse q̄q̄ Petrus miraſ dicēs: In ṽitate cōperi / q̄ nō est psonaꝝ acceptor de⁹. Sed cū gētes fidē suscipiunt: cur ab eis q iam fideles sunt / formidolosa venire

H laudatio dr: cum leta venire potius q̄ formidolosa debuisset? Sed idcirco cōuersio gētib⁹ / ab hebreis iam fidelib⁹ formidolosa laudatio prodijt: qz nimiꝝ iuste iudea repulsa est / dum pie est gētilitas vocata: et dāna sue repulsionis timuit / dum lucra aliene vocationis vidit. Vñ nos q̄q̄ quotidie dū iniquos quosq̄ ad inopinatā vite celsitudinē pue̅hi repēte cōspicim⁹ / sub occultis dei iudicijs timēdo gaudem⁹ / ne p occulta iudicia quosdā de⁹ qui digni putātur deserat / q per hec ad se eos q indigni estimātur vocat. Seqtur: [Digne eū inuenire nō possumus: et si inuenire iam eū possim⁹ / non tñ digne.] Quicqd in illo sentim⁹: ex fide est / et non ex specie. Hoc tñ qd iam se inuenisse cōsiderat: adiūgit dicēs: [Magnus fortitudine ⁊ iudicio ⁊ iustitia: et enarrari non potest.] Magnus q̄ppe est fortitudine: qz fortem aduersariū superat: et de domo illi⁹ vasa cōtumelie auferēs / in mie vasa pmutat. Magnus iudicio: qz ⁊ si hic electos suos per aduersa deprimit / eos q̄q̄ in glīa eterne prosperitatis extollit. Magnus iustitia: qz etsi hic diu tolerat: q̄q̄ tñ reprobos sine termino dānat. Bene aūt subdiſ: Et enarrari non pōt. Qui eñ sentiri digne nō valet / q̄to minus dici? Sed meli⁹ hunc vtcūq̄ dicimus: si sub cōsideratio nis ei⁹ formidine admirādo taceamus. Sequitur:

❡ S. Qz deum contēplari non possunt qui humiles nō sunt: et qd sit q̄ Dauid cum reduceret arcam dei in Hierusalem / nudus saltabat.

I ❡ Ideo timebūt eū viri / et non audebūt cōtēplari oēs qui sibi videnſ esse sapiētes.] Hoc loco Heliu viros eos q ad intelligētiā sunt fortes appellat. Et notādū q̄ non ait: Et nō audebūt cōtēplari sapiētes: sed q sibi videntur esse sapiētes. Quib⁹ vcꝫ ṽbis peritos qdē / sꝫ arrogātes insinuat. Heliu ḡ dū multa fortiter sentit: in locutionis sue fine se tetigit. Viri nāq̄ arrogantes ⁊ docti cū recte non viuūt / sꝫ tñ recta dicere doctrine impulsionib⁹ compellūtur: ipsi dānationis sue aliquo modo preecones fiūt: qz dū ea que agere respuūt predicātes insinuāt / suis se vocib⁹ dānatos clamāt. Cōtra quos bene per psalm̄ dr.

Psalm. lxxvij. Cōuersi sunt i arcū puersum. Arcus q̄ppe puersus ipsm a quo intēdiſ pcutit. In dictis aūt suis arrogātium lingue arcui puerso sunt silēs: qz dū cōtra elationem verba faciūt / in suis auctorib⁹ sagittas figūt. Unde summa cura puidēdum est: ne accepta sapiētia eū ignorātie tenebras illuminat: lumen humilitatis tollat / vt iam sapientia esse nequeat. Que etsi virtute locutionis fulgeat: elatiōis tñ velamine cor loquētis obscurat. Alia nāq̄ sunt

Bona summa. Bona media. bona summa: alia bona media. Bona eñ summa sunt: fides / spes / charitas. Que cū veraciter habētur: in malū inflecti non possunt. Bona aūt sunt media: pphetia / doctrina / curationum virt⁹ / et cetera: que ita inter vtrūq̄

K sunt posita / vt aliqñ per hec sola eterna patria / aliqñ ṽo gloria terrena requiratur. Medias ḡ has virtutes dicimus: quas ad quodcūq̄ mens appetit inclinam⁹. Quibus pceptis ita vti animus sicut terrenis diuitijs pōt. Per terrenas nāq̄ diuitias alij in glīe ostētatione supbiūt: alij erga pximoꝝ indigētiā ministeria pietatis operantur. Cū per doctrinā igiſ atq̄ pphetiā laus exterior querit: q̄si per corporales diuitias terrene glīe culmen ambiſ. Cū ṽo doctrina atq̄ pphetia lucrādis aīab⁹ impenditur: q̄si accepte diuitie egenis fratrib⁹ largiūtur. Qz ḡ sepe per ipa dona q se pcipere exultat: a manu dantis incaut⁹ anim⁹ elōgat: vigilāti puisiōe curādū est: vt et ꝑus subigātur vitia: et post sub circūspectiōe dona teneātur. Nam si iciis mēs incaute se deserit: non p hec adiuta subuehiſ / sed q̄si p antecactis laborib⁹ remunerata reprobaſ. Unde fit etiā vt accepta virt⁹ dū i vsu trāsitorie laudis assumiſ: qz vitio militat / virt⁹ non sit. Qz eñ origo virtutis hūilitas est: illa in nobis virt⁹ veraciter pullulat / q in radice ppā.i. in humilitate pdurat. A qua nimiꝝ si abscindiſ / arescit: qz viuificantem se in intimis humorē charitatis pdit. Sꝫ qz per hoc qd ab heliu dr: Non audebūt cōtēplari oēs q sibi videntur esse sapiētes: occulta cordis elatio reprobaſ: intueri libet q̄ta ṽtutū munera dauid pceperat: atq̄ in his oib⁹ q̄ forti se hūilitate seruabat. Quē eñ non extolleret ora leonū frāgere / vrsoꝝ brachia dissipare / despectis priorib⁹ fratrib⁹ eligi / reprobato rege ad regni gubernacula vngi / timēdū cunctis vno lapide Goliā sternere / a rege pposita extinctis allophylis numerosa ꝑputia reportare / ptomissum tādē regnū pcipere: cūctūq̄ israeliticū pplm sine vlla cōtradictione possidere? Et tñ cū arcā dei in hierl̄m reuocat: q̄si oblit⁹ plarū se oib⁹ / admixt⁹ pplis ante arcā saltat. Et qz corā arca saltare (vt crediſ) vulgi mos fuerat: rex se in diuino obsequio per saltū rotat. Ecce quē dñs

L cūctis singulariter ꝓtulit: sese sub dño / et exequādo minimis / et abiecta exhibēdo cōtēnit. Non ptās regni ad memoriam reduciſ: non subiectoꝝ oculis saltando vilescere metuit: nō se honore prelatū ceteris / ante ei⁹ arcam q honorē dederat recognoscit. Coram deo egit vilia vel extrema: vt illa ex humilitate solidaret / que corā hoib⁹ gesserat fortia. Quid de ei⁹ factis ab alijs sentiaſ ignoro: ego dauid plus saltātē stupeo q̄ pugnātem. Pugnādo q̄ppe hostes subdidit: saltādo aūt corā dño semetipm̄

ij. Re. vj. vicit. Quem Michol filia Saul adhuc ex tumore regij gñis insana / cū humilitatē despiceret dicens: Q̄ gloriosus fuit hodie rex israel discoopertens se ante ancillas seruoꝝ suoꝝ: et nudat⁹ est quasi si nudeſ vn⁹ de scurris: ptinus audiuit. Viuit dñs: qz ludam ante dñm q elegit me potius q̄ patrem tuū. Ac paulo post ait. Et ludam / et vilior fiam plus q̄ factus sum: eroq̄ humilis in oculis meis. Ac si aperte dicat: Vilescere corā hoib⁹ appeto: qz seruare me coram dño ingenuū per humilitatem quero. Sūt ṽo nōnulli q de semetipis humilia sentiūt: qz in honorib⁹ positi nil se esse nisi puluerē fauillāq̄ perpendūt:

M sed tñ coram hoib⁹ despecti apparere refugiūt: et contra hoc qd de se interi⁹ cogitant / quasi rigida exteri⁹ venustate palliātur. Et sunt nōnulli q viles videri ab hoib⁹ appetūt: atq̄ omne qd sunt / deiectos se exhibēdo contēnunt / sed tñ apud se introrsus quasi ex ipo merito ostense vilitatis intumescūt: et tāto magis i corde elati sunt / q̄to amplius in specie elationem premunt. Que vtraq̄ vnius elationis bella / magna Dauid circūspectione deprehēdit / mira virtute superauit. Quia eñ de semetipo intus humilia sentiēs / honorem exteri⁹ non querit / insinuat dicēs. Ludā et vilior fiam. Et qz per hoc q̄ vilem se exteri⁹ prebuit: nequaq̄ interi⁹ intumescit / adiūgit: Eroq̄ humilis in oculis meis. Ac si dicat. Qualem me exterius despiciēs exhibeo / talem me ⁊ interi⁹ attēdo. Quid ḡ acturi sūt quos doctrina eleuat: si dauid ex carne sua venturū redēptorē nouerat / eiusq̄ gaudia pphetādo nūciabat / et tñ in semetipo ceruicem cordis valida discretionis calce deprimebat / dicens: Eroq̄ humilis in oculis meis? Bene ḡ per heliu dr: Ideo timebunt eū viri: et non audebūt cōtēplari oēs q sibi videntur esse sapiētes. Cōtēplari eñ dei sapiētiam nō possunt / qui sibi sapiētes videntur: qz tāto ab ei⁹ luce lōge sunt / q̄to apud semetipsos humiles non sunt: qz in eoꝝ mentibus dum tumor elationis crescit / aciem contēplationis claudit:

A et vñ se lucere pre ceterꝭ estimãt/inde se lumine ꝟitatis ꝑuãt. Si igiꝭ veraciter sapiẽtes eẽ/atqꝫ ipam sapientiã ↄtẽplari appetim⁹/stultos nos humiliter cognoscam⁹. Relinqꝛam⁹ noxiã sapiam:discam⁹ laudabilẽ fatuitatẽ. (j.Cor.j.) Hic q̇ppe scriptũ est: Stulta mũdi elegit de⁹/vt ↄfũdat sapiẽtes. (Ibidem.) Hic rursũ dr̃. Si q̇s videꝭ iter vos sapiẽs esse in h̃ sc̃lo/stult⁹ fiat vt sit sapiẽs. Hic euãgelice histo (Luce.xix.) rie ꝟba testanꝭ/q2 Zache⁹ cũ videre pre turba nihil posset:sycomori arborẽ ascẽdit/ vt trãseuntẽ dñm cerneret. Sycomorus q̇ppe fic⁹ fatua dr̃. Pusill⁹ itaqꝫ zache⁹ sycomoꝝ subijt/ꝛ dñm vidit:q2 q̄ mũdi stultitiã hũliꝭ eligũt/ipsi dei sapiam subtiliter contẽplãtur. Pusillitatẽ nãqꝫ nr̃am ad vidẽdũ dñm turba ĩpedit: q2 infirmitatẽ hũane mẽtis ne lucẽ ꝟitatꝭ intẽdat/curaꝝ secularium tumult⁹ premit. Sꝫ prudẽter sycomoꝝ ascẽdim⁹:si ꝓuide eã que diuinit⁹ ꝓcipiꝭ stultitiã mẽte tenem⁹. Quid eñ in hoc mũdo stulti⁹ q̃ amissa nõ q̄rere:possessa rapiẽtib⁹ relaxare:nullã pro acceptis iniurijs iniuriã reddere: imo adiũctis alijs patiẽtiã ꝓbere? Quasi eñ sycomorũ nos ascẽdere dñs ꝓcipit/cũ dicit. (Luce.vj.) Qui aufert q̄ tua sunt/ne (Matth.v.) repetas. Et rursũ. Si q̇s te ꝑcusserit i dexterã maxillã/ ꝓbe illi ꝛ alterã. Per sycomorũ dñs trãsiẽs cerniꝭ: q2 ꝑ hãc sapiẽtẽ stultitiã etsi necdũ vt ẽ solide:iã tñ ꝑ cõtẽplatiõis lumẽ dei sapia q̄si i trãsitu videꝭ. Quã iuxta hec ꝟba videre nequeũt/q̄ sibi sapiẽtes eẽ videnꝭ:q2 ad ↄspiciẽdũ dñm in elata cogitationũ suaꝝ turba deprehensi/ adhuc sycomori arborẽ nõ inuenerũt.

¶ Finit liber Vicesimusseptim⁹ moraliũ sc̃ti Gregorij.

B ¶ Sequitur Liber Vicesimusoctauus moralis expositionis sancti Gregorij in librum beati Job.

POst damna reꝝ/ post funera pignorũ / post vulnera corporis / post ꝟba male suadẽtis vxoris/post cõtumeliosa dicta ↄsolãtiũ/post suscepta fortiter iacula tot dolorũ/ de tãta virtute cõstãtie laudãdus a iudice beat⁹ Iob fuerat: si iã de ꝓsenti seculo eẽt euocãdus. At postq̃ꝫ hic adhuc duplicia receptur⁹ est: postq̃ꝫ saluti pristine restituiꝭ vt rebus redditis diuti⁹ vtatur: ne per elationis gladiũ ipsa illũ sua victoris sternat/debet op̄s de⁹ increpare ꝑ districtã iustitiã quẽ seruat ad vitam. Quid eñ peius plerũqꝫ aiam q̃ꝫ conscia virt⁹ interficit? Que illã dũ cõsideratione sua inflat/a plenitudine veritatis euacuat:et dũ se ad ꝑcipiẽda premia sufficere suggerit/eã a meliorationis intentione distendit. Iust⁹ igiꝭ Job ante flagella extitit:sꝫ iustior post flagella ꝑmansit:et laudat⁹ ante dei voce/postmodum creuit ex ꝟbere. Profecto velut tuba ductilis ex ꝑcussiõe ꝑducta/in laudẽ dei tãto alti⁹ eleuat⁹ est/q̃to maiori est castigatiõe ꝑcussus. Sꝫ humiliãd⁹ erat iste q̄ ꝓstrat⁹ vicerib⁹ sic ꝟtutib⁹ stabat. Humiliãd⁹ erat/ne tã robustissimum pect⁹ elatiõis tela cõfoderẽt: q̇ꝺ cõstabat certe q2 et illata vulnera nõ vicissent. (C) Recrẽd⁹ nimirꝫ fuit homo cui⁹ debuisset cõparatione superari. Sꝫ q̇d est q̇ꝺ de eo voce dñi dr̃/Vidisti seruũ meũ Job q̄ nõ sit ei silis vir super terrã? Cui⁹ ergo cõparatione poterat vinci/de q̄ deo attestãte dr̃ q2 nulli⁹ hois ↄpatiõe possit equari? Quid itaqꝫ agẽdũ est/nisi vt ex ꝑsona sua ipe dñs suas illi virtutes narret/et dicat ei? Nũquid ꝓducis luciferꝝ in tp̃e suo/ et vesperũ sup filios terre cõsurgere facis? Et iterum. Nũq̇d aperte sũt tibi porte mortis/et ostia tenebrosa vidisti? Vel certe. Nũq̇d post ortũ tuũ ꝓcepisti diluculo/ et ostendisti aurore locũ suũ? Quis ꝟo ista nisi dñs põt? Et tñ interrogaꝭ homo:vt cognoscat q2 ista nõ põt:q̃tenus vir q̄ tam immẽsis ꝟtutib⁹ creuit:et nulli⁹ hois exẽplo viciꝭ/ne extolli debeat/dei cõpatiõe supeꝭ. Sed o q̃ꝫ potẽter erigiꝭ/q̄ tã sublimiter humiliaꝭ. O q̃ta est hois victoria/hãc ex dei cõpatiõe ꝑdidisse. O q̃to hoib⁹ maior est/q̄ testimonijs conuinciꝭ deo minor. Multũ quippe potẽs est q̄ tali interrogatione ostẽditur q2 potẽs nõ est. Sed quia ad obscura nimis differenda ducimur:ad eiusdem textus iam verba veniamus.

¶ Textus capituli.xxxviij. Libri beati Job.

REspondẽs aũt dñs Job de turbine/ dixit: Quis est iste inuoluẽs sentẽtias sermonib⁹ imperitis? Accinge sicut vir lũbos tuos:interrogabo te:et respõde mihi. (D) Vbi eras q̄ñ ponebã fundamẽta terre? Indica mihi si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras ei⁹:si nosti vel q̇s tetẽdit sup eã lineã? Sup quo bases illi⁹ solidate sunt? Aut q̇s demisit lapidẽ angularem ei⁹ cũ me laudarẽt simul astra matutina:et iubilarent oẽs filij dei? Quis cõclusit ostijs mare q̄ñ erũpebat quasi de vulua ꝓcedens:cũ ponerem nubem vestimentum ei⁹:et caligine illud quasi pannis infantie obuoluerem? Circũdedi illud terminis meis: et posui vectem ꝛ ostia et dixi: Hucusqꝫ venies:et non procedes amplius: et hic confringes tumẽtes fluctus tuos. Nũquid post ortum tuũ precepisti diluculo:et ostendisti aurore locum suũ:et tenuisti cõcutiẽs extrema (E) terre:et excussisti impios ex ea? Restituetur vt lutum signaculum:et stabit sicut vestimentum. Auferetur ab impijs lux sua: et brachiũ excelsum cõfringeꝭ. Nũquid ingressus es ꝓfundum maris:et i nouissimis abyssi deambulasti? Nũquid aperte sunt tibi porte mortis:et ostia tenebrosa vidisti? Nũq̇d cõsiderasti latitudinẽ terre? Indica mihi si nosti oĩa:in qua via lux habitet:et tenebraꝝ q̇s locus sit: vt ducas vnũqꝺqꝫ ad terminos suos: et intelligas semitas dom⁹ eius? Sciebas tũc q̄ nasciturus esses:et numerũ dierũ tuoꝝ noueras? Nunq̇d ingressus es thesauros niuis:aut thesauros grãdinis aspexisti: que preparaui in tp̃s hostis, in diẽ pugne ꝛ belli? Per quã viã spargiꝭ lux, diuidiꝭ estus super terrã? Quis dedit vehemẽtissimo imbri cursũ/ et viã sonãtꝭ tonitrui: vt plueret sup terrã absqꝫ hoie in deserto: vbi null⁹ mortaliũ cõmoraꝭ: vt impleret inuiã et desolatã: et ꝓduceret herbas virentes? Quis est pluuie pater: vel q̇s genuit (F) stellas roris? De cui⁹ vtero egressa est glacies: et gelu de celo q̇s genuit? In similitudinẽ lapidis aque durãtur/et supficies abyssi cõstringiꝭ. Nũq̇d cõiũgere valebis micãtes stellas pleiades: aut girũ arcturi poteris dissipare? Nũq̇d ꝓducis luciferꝝ in tp̃e suo: et vesperũ sup fines terre consurgere facis? Nũq̇d nosti ordinẽ celi: et pones rationẽ ei⁹ in terra? Nunq̇d eleuabis in nebula vocẽ tuã:et impet⁹ aquaꝝ operiet te? Nũq̇d mittes fulgura/et ibũt:et reuertẽtia dicẽt tibi assumus? Quis posuit i viscerib⁹ hois sapiẽtiã? vel q̇s dedit gallo intelligẽtiã? Quis enarrabit celoꝝ rationẽ:et cõcẽtum celi q̇s dormire faciet? Q̄ñ fundabaꝭ puluis i terrã/et glebe cõpingebãtur? Nũq̇d capies leene predã:et aiam catuloꝝ ei⁹ implebis:q̄ñ cubãt in antris/ et in specubus insidiãtur? Quis preparat coruo escam suã/quãdo pulli ei⁹ clamant ad deum vagantes eo q̄ non habeant cibos?

¶ S Quibus modis hoib⁹ loquatur deus. Capl̃m.ij.

REspõdẽs aũt dñs Job de turbine dixit. Mirãdum video/q2 si sano atqꝫ incolumi loq̄reꝭ/ ex tranquillitate dñica locutio facta diceret:

[G] sȝ qꝛ flagellato loquit̄/ de turbine locut⁹ fuisse describit̄. Aliter em̄ dn̄s seruis suis loquit̄/ cū eos intrinsec⁹ ꝑ cōpūctionē ꝓuehit: aliter cum ꝑ districtionē ne extollātur premit. Per blādam em̄ locutionē dn̄i amāda dulcedo ei⁹ ostēdit̄: ꝑ terribilē ꝟo ptāa ei⁹ metuēda mōstrat̄. In illa ꝑsuadet̄ aīe vt ꝓficiat: in ista reprimit̄ que proficit. In illa discit qδ appetat: in ista qδ metuat. Per illā dī [Zacha.ij.] cit: Gaude ꝛ letare filia sion: qꝛ ecce venio ꝛ habitabo in [Esa.lxvj.] medio tui. Per istā dī. Dn̄s ī tēpestate veniet/ et ī turbine vt e ei⁹. Blādus qppe est: q̄ vt ī medio inhabitet venit. Cū ꝟo se ꝑ tēpestatem ꝛ turbinē insinuat: nimirꝫ q̄ tāgit corda ꝑturbat: atqꝫ ad edomādam elationē se exerit/ q̄si potēs ꝛ terribilis innotescit. Sciendū preterea est quia duob⁹ modis locutio diuina distiguit̄. Aut ꝑ semetipm̄ nāqꝫ dn̄s loquit̄/ aut ꝑ creaturā angelicā ei⁹ ad nos ꝟba formātur. Sȝ cū per semetipm̄ loqtur/ sola nobis vis interne inspiratiōis aperitur. Cū per semetipm̄ loquitur/ de ꝟbo ei⁹ sine ꝟbis ac syllabis eoꝝ docet̄: qꝛ virt⁹ ei⁹ intima quadā subleuatione cognoscit̄. Ad quā mēs plena suspēdit̄/ vacua grauat̄. Pōdus ei quoddā est/ qδ oēm aīam quā replet leuet. Incorporeū lumen est/ qδ et interiora repleat/ et repleta exteri⁹ circūscribat. Sine strepitu sermo est: q̄ et auditū aperit: ꝛ habere sonitū nescit. [Actuū.ij.] Qδ em̄ de aduētu scti spūs scriptū est: Fact⁹ est repente de celo son⁹ tāqꝫ aduenientis spūs vehemētis/ et repleuit totā domū vbi erāt sedētes: et apparuerūt illis dispertite lingue q̄si ignis: seditqꝫ supra singulos eoꝝ: per ignē quidē dn̄s apparuit: sed ꝑ semetipm̄ locutionē interi⁹ fecit. Et neqꝫ ignis de⁹/ neqꝫ ille sonit⁹ fuit: sed ꝑ hoc qδ exteri⁹ exhibuit/ expressit hoc qδ interi⁹ gessit. Quia em̄ [H] discipulos ꝛ zelo succēsos/ et ꝟbo eruditos intus reddidit foris linguas igneas ostēdit. In significatiōe igit̄ admota sūt elemēta/ vt ignē et sonitū sentirēt corpora: igne ꝟo inuisibili ꝛ voce sine sonitu docerētur corda. Foris ḡ fuit ignis q̄ apparuit/ sed intus q̄ sciētiā dedit. Et [Act.viij.] cū regine cādacis eunuch⁹ currui ꝑsidēs iter carperet: atqꝫ Esaiā nō intelligēs ī manib⁹ haberet: ī corde nimirꝫ spūs Philippo dixerat: Adiūge te ad currū. Et cū ad euocādū Petrū timētes deū milites Cornelii⁹ direxis- [Actuū.x.] set: in mēte ꝓcul dubio a spū Petr⁹ audiuit: Ecce tres [Ibidem.] viri querūt te. Surge itaqꝫ/ descēde ꝛ vade cū eis. Spūs em̄ dei q̄si q̄dā nobis ꝟba dicere/ est occulta vi ea q̄ agēda sunt intimare: et eoꝝ hois ignarū nō adhibito strepitu ꝛ tarditate sermonis peritū repēte de abscōditis reddere. Nam qꝛ audit⁹ ea que ad se fiūt nō simul oīa dicta cōprehēdit: qppe q̄ et causas ꝑ ꝟba/ et ꝑticulatim verba ꝑ syllabas ꝑcipit: visus aūt noster ī eo qꝫ se dirigit/ totū subito ꝛ simul apprehēdit: dei locutio ad nos intrinsec⁹ facta videt̄ potius q̄ audiat̄: qꝛ dū semetipm̄ sine mora sermonis insinuat/ repentina luce nostre ignorātie tenebras illustrat. Vñ et Baruch Nerie fili⁹ cū requisitus exponeret quēadmodum ꝟba Hieremie ꝓphetātis au- [Baruch.j.] disset/ ait: Ex ore suo loquebat̄ quasi legens/ et ego scribebam. Qui em̄ legēs loquit̄/ alio intēdit/ sed alio ꝟbū [I] facit: qꝛ qδ videt dicit. Prophete ḡ dei qꝛ ei⁹ ꝟba vidēt potius ī corde q̄ audiūt/ q̄si legētes loquūtur. Cū vero ꝑ angelū volūtatē suā dn̄s indicat: aliqñ eā ꝟbis/ aliqñ reb⁹ demōstrat/ aliqñ simul ꝟbis ꝛ reb⁹/ aliqñ imaginibus cordis oculis ostēsis/ aliqñ imaginibus et ante corporeos oculos ad tēpus ex aere assūptis/ aliqñ celestib⁹ substantiis/ aliqñ terrenis/ aliqñ simul terrenis ꝛ celestibus. Nōnūqꝫ ꝟo etiā per angelum humanis cordib⁹ ita loquit̄ de⁹: vt ipe qꝫ angel⁹ mentis obtutib⁹ presentet̄. Verbis nāqꝫ ꝑ angelū loquit̄ de⁹: cū nil in imagine ostēditur/ sȝ superne ꝟba locutionis audiūtur: sicut dicēte dn̄o: Pater clarifica filiū tuū vt ꝛ fili⁹ tu⁹ clarificet te. [Joā.xvij.] protinus respondetur: Clarificaui/ et iterū clarificabo. Neqꝫ em̄ de⁹ qui sine tēpore vi impulsionis intime clamat: in tp̄e ꝑ suā substātiā illā vocē edidit/ quā circūscriptam tp̄e ꝑ humana ꝟba distinxit: sȝ nimirꝫ de celestib⁹ loquēs/ ꝟba sua que ab hoīb⁹ audiri voluit/ rōnali creatura administrante formauit. Aliqñ reb⁹ per angelos loquitur de⁹: cū nil ꝟbo dī/ sed ea que futura sunt/ assūpta [Ezech.j.] de elemētis imagine nūciātur: sicut Ezechiel nil ꝟboꝝ audiēs/ electri speciem ī medio ignis vidit: vt vcꝫ dum solam speciē aspiceret/ q̄ essent in nouissimis vētura sentiret. Electrum qppe ex auri argentiqꝫ metallo miscet̄: in qua ꝑmixtione argētū quidē clari⁹ reddit̄/ sed tñ fulgor auri tēperatur. Quid ḡ in electro nisi mediator dei [K] et hoīm demonstrat̄? Qui dū semetipm̄ nobis ex diuina atqꝫ humana natura cōposuit: et humanā per deitatem clariorē reddidit: et diuinā per humanitatem nr̄is aspectib⁹ tēperauit. Qꝛ em̄ virtute diuinitatis ei⁹ tot miraculis humanitas fulsit/ ex auro creuit argētū: et qꝫ ꝑ carnem de⁹ cognosci potuit: qꝫqꝫ ꝑ carnē tot aduersa tolerauit/ q̄si ex argēto tēperatū est aurū. Qδ bene ꝛ in medio ignis ostēditur: qꝛ incarnatiōis ei⁹ mysteriū subsequentis iudicii flāma comitat̄. Scriptū qppe est: Pater non [Joan.v.] iudicat quēq̄: sȝ oēm iudiciū dedit filio. Capitulum.iij.

Aliquando per angelos verbis simul et reb⁹ loquitur deus: cum quibusdam motib⁹ insinuat hoc quod sermonib⁹ narrat. Neqꝫ enim Adam post culpam in diuinitatis substātia videre dn̄m potuit: sed increpationis ꝟba per angelum audiuit: de quo scriptū est: Cum audisset vocem dn̄i dei deambulā- [Gen.iij.] tis in paradiso ad auram post meridiem: abscōdit se inter ligna paradisi. Quid est enim qꝫ post peccatum hoīs in paradiso dn̄s iam nō stat/ sed deambulat: nisi qꝫ irruēte culpa se a corde hoīs motū demōstrat? Quid est qꝫ ad auram post meridiem/ nisi qꝫ lux feruētior veritatis abscesserat: et peccatricē aīam culpe sue frigora constringebāt? Increpauit ḡ Adam deābulās: vt eccis mētib⁹ nequitiam suā nō solū sermōib⁹ sȝ etiā reb⁹ aperiret: q̄ten⁹ petōr homo et ꝑ ꝟba qδ fecerat audiret: et ꝑ deābulationem amisso eternitatis statu mutabilitatis sue incōstātiam cerneret: et ꝑ aurā feruore charitatis expulso/ torporem suū aīaduerteret: et ꝑ declinationem solis cogno- [L] sceret qꝫ ad tenebras ꝓpinquaret. Capitulum.iiij.

Aliqñ imaginib⁹ cordis oculis ostensis ꝑ an- [Genesis] gelos loquit̄ deus: sicut Jacob subnixā celo [xxviij.] scalā dormiēs vidit: sicut Petr⁹ linteū re- [Act.xvj.] ptilib⁹ ac q̄drupedib⁹ plenū in extasi rapt⁹ aspexit: qui nisi incorporeis oc̄lis hec cerneret/ in extasi non fuisset: sicut Paulo in visiōe noctis vir macedo apparuit/ qui [Act.xvj.] trāsire eū ī macedoniā rogauit. Aliqñ imaginib⁹ ꝛ ante corporeos oc̄los ad tēpus ex aere assūptis ꝑ angelos loquit̄ de⁹. sicut Abraā non solū tres viros videre potuit/ sed etiā habitaculo terreno suscipere: et nō solū suscipere/ sed eoꝝ vsib⁹ etiā cibos adhibere. Nisi em̄ angeli quedā nobis interna nūciātes ad tp̄s ex aere corpora sumerēt: exterioribus ꝓfecto nr̄is obtutib⁹ nō apparerēt: nec cibos cū Abraā caperēt/ nisi ꝓpter nos solidum aliquid ex celesti elemento gestarēt. Nec mirum qꝫ illic ipsi qui suscepti sunt/ modo angeli/ modo dn̄s vocātur: qꝛ angeloꝝ vocabulo exprimuntur qui exterius ministrabant: et appellatione dn̄i ostendit̄ q̄ eis interi⁹ preerat: vt per hoc presidentis imperium/ et per illud clarescceret officium ministrantium. Capitulum.v.

[M] Aliquando celestib⁹ substantiis per angelos loquitur de⁹: sicut baptizato dn̄o scriptū est: qꝛ de nube vox sonuit/ dicens: Hic est filius [Matt.iij.] me⁹ dilectus in quo bene mihi cōplacui. Aliqñ terrenis substātiis per angelos loquit̄ deus: sicut eum Balaam [Nūe.xxij.] corripuit/ in ore asine humana verba formauit. Aliqñ simul ꝛ terrenis ꝛ celestib⁹ substātiis ꝑ angelos loquitur deus: sicut ad Moysen in mōte cū iussionis sue ꝟba edidit/ ignē rubūqꝫ sociauit: atqꝫ aliud supert⁹/ aliud inferius iūxit. Qδ ip̄ tūc solū agit̄/ cū ex ipsa aliqd cōiūctione signat̄. Nam per succensum rubū Moysen alloquēs: [Exo.iij.] q̄d aliud ostendit̄/ nisi qꝫ ei⁹ populi ductor fieret: qui ꝛ legis flāmam ꝑciperet/ ꝛ tñ peccati spinam nequaqꝫ vitaret: vel qꝫ ex illo ppl̄o exiret q̄ in igne deitatis carnis nostre dolores quasi rubi spinas susciperet: et incōsūptam humanitatis nostre substātiam/ etiam ī ipsa diuinitatis flamma seruaret? Capitulum.vj.

Onnunqꝫ ꝟo humanis cordib⁹ etiam per angelos/ secreta eoꝝ presentia/ virtutē sue aspirationis infundit. Unde et Zacharias ait: [Zacha.j.] Et dixit ad me angelus q̄ loquebatur in me. Dum ad se quidem/ sed in se tñ loqui angelum dicit: liquido ostendit qꝫ is q̄ ad ipm̄ ꝟba faceret/ ꝑ corpoream speciem extra nō esset. Unde ꝛ paulopost subdidit: Et ecce angel⁹ q̄ loquebat̄ in me/ egrediebat̄. Sepe em̄ nō exteri⁹ apparēt: sed sicut sunt angelici spiritus/ volūtatem dei ꝓphetarum sensib⁹ innotescunt: atqꝫ eos ita ad sublimia sublenant: et queqꝫ in reb⁹ futura sunt/ in causis originalis

A bus ꝓsentia demõstrãt. Humanum nãq; cor ipso carnis corruptibilis põdere grauatũ/hancipsam corpulẽtiam suã quasi obiecem sustinẽs/interna nõ penetrat:et graue exteri⁹ iacet:q₂ leuãtem manũ interi⁹ non habet. Unde fit (sicut dictũ est) vt ꝓphetar₂ sensibus ipsa vt est subtili tas angelice virtutis appareat/eorũq; mẽs quo subtili spiritu tangit leuetur:et nõ iam pigra torpensq; in imis iaceat/sed repleta intimis afflatibus/ad supna conscen dat:atq; inde quasi de quodam rerũ vertice que infra se vẽtura sũt videat. S₃ ne qs ĩ predictis Zacharie ꝟbis angeli designatum noie vel patrẽ vel filiũ vel spiritũsan ctum putet:si textũ scripture sacre considerat/qð sentit velociter emẽdat:que nunq̃ patrẽ/nũq̃ spiritũ sanctũ/ et nõ nisi pro incarnatiõis sue predicatione filiũ angelũ vocat. Unde ꝛ in eiusdem Zacharie ꝟbis aperte osten ditur ꝙ in illo vere angelus.i.creatura loqueret/cũ dr: Et ecce angelus q loquebat in me/egrediebat in occur sum ei⁹/et dixit ad eũ: Loquere ad puerum istũ/dicens: Absq; muro habitabitur hierusalem. Non est itaq; de⁹ angelus q mittit: cui ꝟba ab angelo que dicere debeat iubẽtur. Sed q₂ in cõspectu cõditoris angelica ministe ria ordinata graduum positione distincta sunt:vt ꝛ pro cõmuni felicitate beatitudinis opificem suũ simul vidẽ tes gaudeant:et tñ pro dispositione dignitatis alijs alij subministrent/ad ꝓphetam angelus angelum mittit:et

B quem secũ de deo gaudere cõmuniter cõspicit/et docet et dirigit:q₂ cum ꝛ per superiorem scientiam virtute co gnitionis/et per prestãtiorem grãm culmine potestatis excedit. Hec igitur dicta sint:vt quib⁹ modis loquatur deus hoib⁹ mõstraretur. Cum ꝟo beato Job respõdisse dñs de turbine dr:vtr₂ per semetipm/an ei per angelum sit locutus ambigit. Potuerũt quippe per angelum cõ motiones aeris fieri:et hec ei que subiũcta sunt per eum ꝟba mandari. Rursũq; potuit ꝛ exteri⁹ angelus in tur bine aerem excutere:et tamen interi⁹ per semetipm dñs vim sue sententie cordi ei⁹ sine ꝟbis insonare:vt credat ꝙ dicta dñica que sequũtur/ipse iam per verba protulit/ qui repletus deo/hec sine verbis audiuit.

S. Q₂ arrogantes deus se nescire dicit cum impro bat. Capitulum. vij.

Itaq; dicit: [Quis est iste inuoluẽs sentẽtias sermonib⁹ imperitis:] Sicut ꝛ superiori par te iam dixim⁹/prima exprobratio est talis in terrogatio qua dr/qs est iste: Heliu em arrogãter locu tus fuerat. Et qs est iste non dicim⁹ nisi de eo vtiq; quẽ nescimus. Scire aũt dei/approbare est:nescire/reproba re. Uñ quibusdã quos reprobat dicit: Nescio vos vnde sitis. Discedite a me oẽs operarij iniquitatis. Quid est ergo de hoc arrogãte requirere qs est iste/nisi aperte di cere:ego arrogãtes nescio.i.eor₂ vitã in sapiẽtie mee ar te nõ approbo: Q₂ dum laudib⁹ humanis inflãtur:a ve ra glia eterne retributionis inanescũt. In eo ꝟo qð ait sentẽtias/et non addidit quales:bonas vtiq; accipim⁹. quas quidem imperitis asserit sermonib⁹ inuolutas:q₂

(Mat.xxv. Lu.xiij.)

C cum ꝟbis iactãtie fuerãt prolate. Imperitie qppe vitiũ est rectũ non recte sapere.i.celeste donum ad appetitum terrene laudis inclinare. Sicut em sepe cõtingit vt ꝛ bo na male/et mala bene ꝓferãtur: ita heliu arrogãs recta non recte ꝓtulit:q₂ humiles in dei defensione sentẽtias nõ humiliter dixit. Unde ꝛ eor₂ q intra catholicã eccle siam inani glie studẽt/non immerito typũ tenet:qui dũ se pre ceteris peritos credũt/diuino iudicio de imperi tia redarguuntur:q₂ sicut Apłus ait: Si qs se existimat scire aliquid:nõdum cognouit quẽadmodum oporteat eũ scire. Q₂ em prima stultitia angeli elatio cordis fuit: vera sapiẽtia efficitur hois/humilitas sue estimatiõis. Quã quisqs vel magna sapiẽdo deserit:eoipso vehemẽ ter desipit/quo semetipm nescit. Unde heliu ꝛ sentẽtias ꝓtulit/et imperitis sermonibus inuolutas:q₂ et de deo rectum qð diceret nouerat: et tñ de semetipso dicta illi⁹ elatio stulta infatuabat. Hoc itaq; despecto/ad erudiẽ dum Job verba vertuntur:ac dicitur:

(j.Co.viij.)

S. Q₂ res perfecte virtutis sit nõ esse castum tãtum corpore/sed etiam mente.

[Accinge sicut vir lũbos tuos.] Scriptura sacra viros vocare cõsueuit:q nimir₂ vias dñi fortib⁹ et non dissolu tis gressib⁹ sequũtur. Unde per psalm. dr: Uiriliter agi te/et cõfortetur cor vestrũ. Unde Paul⁹ ait: Remissas

(Ps.xxvj. Heb.xij.)

manus ꝛ dissoluta genua erigite. Uñ et sapiẽtia ĩ ꝓuer bijs dicit: O viri ad vos clamito.ac si apte diceret. Ego non femiuis s₃ viris loquor:q₂ hi q fluxa mẽte sunt/mea ꝟba pcipere nequaq̃ pñt. Lumbos ꝟo accingere est vel in opere luxuriã/vel ĩ cogitatiõe laudis appetitũ refre nare. Delectatio nãq; carnis ĩ lũbis est. Uñ et sctis ꝓdi catorib⁹ dr. Sint lũbi vr̃i precincti:et lucerne ardẽtes. Per lũbos em luxuriã:p lucernas aũt bonor₂ oper₂ cla ritas designat. Jubẽtur ğ lũbos accingere/ac lucernas tenere. Ac si aperte audiãt: Prius ĩ vobismetipsis luxu riam restringite: et tũc de vobis alijs bonor₂ oper₂ exẽ pla mõstrate. Sed cũ beatũ Job tãta preditũ castitate nouerim⁹:cur ei post tot flagella dr: Accinge sicut vir lũ bos tuos.i.sicut fortis restringe luxuriã: nisi q₂ alia est luxuria carnis qua castitatẽ corrũpim⁹:alia ꝟo luxuris cordis est: qua de castitate gloriamur: Dicitur ergo ei. Accinge sicut vir lũbos tuos: vt q prius luxuriã corru ptionis vicerat/nũc luxuriã restringat elationis: ne de patiẽtia vel castitate supbiẽs:tãto peius intus ante dei oculos luxurios⁹ existeret/q̃to magis ante oclos hoim et patiẽs ꝛ cast⁹ appareret. Uñ bene p Moysen dr: Cir cũcidite ꝓputia cordis vr̃i.i.postq̃ luxuriã a carne exti guitis:etiã superfluã cogitationẽ resecate. Sequitur:

(D ꝓuer.viij. Luce.xij. Deut.x.)

S. Quibus modis deus hominem interroget.

E [Interrogabo te/et respõde mihi.] Trib⁹ modis nos cõditor noster interrogare ꝯsueuit:cũ aut flagelli distri ctione nos pcutit: et q̃ta nobis insit vel desit patientia ostẽdit:aut quedã que nolum⁹ precipit/et nostrã nobis obediẽtiã vel inobediẽtiã patefacit:aut aliqua nobis oc culta aperit/et aliqua abscõdit:et nobis mensurã hũili tatis nr̃e innotescit. Flagello nãq; interrogat:cũ mẽtem hñ sibi p trãquillitatẽ subditã/afflictionib⁹ pulsat:sicut idẽ Job ꝛ laudat attestatiõe iudicis/ꝛ tñ ictib⁹ cõcidit pcussoris:vt ei⁹ patiẽtia tanto veri⁹ claresceret/q̃to in quisita duri⁹ fuisset. Precipiẽdo aũt dura nos interro gat:sicut Abraã terrã suã iubet egredi/et pgere quo ne sciebat:in mõtem vnicũ filiũ ducere/et quem ad cõsola tionẽ senex acceperat/immolare. Cui nimir₂ ad interro gationẽ bene respõdẽti.i.ad iussionẽ obediẽti dr: Nunc cognoui q₂ times deũ. vel sicut scrĩptũ est. Tẽtat vos dñs de⁹ vester/vt sciat si diligitis eũ. Tẽtare qppe dei/est ma gnis nos iussionib⁹ interrogare. Scire quoq; ei⁹ est/no stram obedientiam nosse nos facere. Capłm. viij.

(Trib⁹ mo dis nos ꝯ ditor iter rogat. Geñ.xxij. Ibidem. Deut.xiij.)

Aperiẽdo ꝟo nobis qdã/atq; claudẽdo qdã/ nos interrogat de⁹:sicut p psalm. dr: Palpe bre eius interrogãt filios hoim. Palpebris qppe apertis cernim⁹:clausis nihil videm⁹. Quid ğ per palpebras dei/nisi eius iudicia accipimus: Que iuxta aliqd claudũtur hoib⁹/ꝛ iuxta aliqd referãtur:vt hoies q se nesciũt/sibimetipsis inotescãt:quaten⁹ dũ qdã intel ligẽdo cõpręhẽdũt:qdã ꝟo cognoscere oino nõ pñt/eor₂ corda sese latẽter inqrãt:si illos diuina iudicia vel clau sa nõ stimulãt/vel aperta non inflãt. Hac em interroga tione Paulus ꝓbat⁹ est:q post pceptã internã sapiẽtiã/ post apta claustra paradisi/post ascẽsum tertij celi/post supne locutiõis mysteria adhuc dicit: Ego me nõ arbi tror cõpręhẽdisse. Et rursum: Ego sum minim⁹ apłor₂: q nõ sum dign⁹ vocari apłs. Et rursũ: Nõ q₂ sufficiẽtes sum⁹ aliqd cogitare a nobis quasi ex nobis:s₃ sufficiẽtia nr̃a ex deo est. Apertis ğ palpebris dei interrogat⁹ Pau lus recte respõdit:q₂ et supna secreta attigit:et tñ ĩ hũi litate cordis hũiliter stetit. Qui rursum cũ secreta dei iudicia de repulsione iudeor₂/et gẽtiũ vocatiõe discute ret/atq; ad ea puenire nõ posset:quasi clausis dei palpe bris interrogat⁹ est. S₃ rectũ valde respõsum reddidit: qui deo se in ipsa sua ignorãtia sciẽter inclinauit/dicẽs: O altitudo diuitiar₂ sapiẽtie ꝛ sciẽtie dei:q̃ incõpręhẽ sibilia sũt iudicia ei⁹/et inuestigabiles vie ei⁹. Quis em cognouit sensum dñi:aut qs cõsiliari⁹ ei⁹ fuit: Ecce em abscõsis mysterijs q̃si clausis palpebris inqsit⁹ placita ac recta respõdit/q secreti aditũ pulsans:q₂ p cognitio nem intromitti ad interiora nõ valuit:p cõfessionẽ ante ianuas hũilis stetit:et qð int⁹ cõpręhẽdere nõ potuit/fo ris timẽdo laudauit. Uñ nũc qq; beat⁹ Job post inter rogationem ꝟberis discutit interrogatiõe sermonis:vt q sint supna cõsideret:que dũ minime cõpręhẽdit/ad se metipm redeat: et q̃ sit iuxta nihilũ in supnor₂ cõpara tione cognoscat. Audiat itaq;: Interrogabo te/et respõ

(Psalm.x. F Phil.iij. j.Cor.xv. j.Cor.iij. Roma.xj.)

G

de mihi. Ac si aperti⁹ dicat. Verbis meis ad sublimia consideranda te excito: et dū ea que sup te sunt/nescire te perspicio/tibimetipsi te notiorem reddo. Tunc em̄ mihi vere respōdes/si que ignoras intelligis. Sequitur:

¶ S. Qz fundator mūdi sit deus: et mensuram ꝛ lineas super eum ponat/cum diuidens singulis prout vult/constituit vt non pro suo nutu/sed fm̄ mensuram donationis eius quisqz proficiat.

¶ Ubi eras qñ ponebam fundamēta terre? Indica mihi si habes intelligētiam. Quis posuit mensuras eius si nosti: vel qs tetēdit sup eā lineam? Sup quo bases illi⁹ solidate sunt? Ecce oia quasi de mundi origine narratione historica cōtexūtur. Repēte ṽo subiūgitur qḋ nō de mūdi/sed de ecclie dictū cōditione videat. Nam dr̄: Aut qs dimisit lapidem angularem eius? Per hoc em̄ qz non in mūdi origine factū est/et illud superi⁹ ostendit qz de mūdi origine dictū non est. Idcirco nāqz reb⁹ planis ac patētib⁹ obscura quedam ac dissona pmiscētur: vt p hoc qḋ ab intellectu littere discrepat: et illud inquiratur mystice qḋ dictū iuxta litteram sonat. Nāqz sicut aliis apertis reb⁹/alia clausa cognoscim⁹: ita aliis clausis cōpellimur ꝛ illa altiori intellectu pulsare que aperta credebamus. Dicat ergo. Ubi eras quādo ponebam fundamenta terre? Capitulum.ix.

Cur reb⁹ planis et patētib⁹ obscura quedam ꝛ dissona pmisceāt.

H

Fūdamēta predicatores.

Exodi xxviij.

Cur sacerdos tabernaculū ingrediens duodeci lapidea i pectore portet.

Psalm. lxxxvj.

Fūdamētum dñs. j. Cor. iij. Jes⁹ xp̄s fundamētum fūdamentoꝝ.

In scriptura sacra qḋ aliud fundamēta q̄z predicatores accipimus? Quos dū primos dñs in sancta ecclia posuit/tota in eis sequentis fabrice structura surrexit. Unde ꝛ sacerdos cū tabernaculum ingredit/duodecim lapides portare in pectore iubetur: qz vez semetipm̄ p nobis sacrificium offerēs pontifex noster: dum forteqz in ipo exordio predicatores exhibuit/duodecim lapides sub capite in prima sui corporis parte portauit. Sancti itaqz apl̄i ꝛ pro prima ostensione ornamēti lapides sunt in pectore: et pro prima soliditate edificii in solo fundamēta. Unde Dauid ppheta cū sanctam ecclīam in sublimib⁹ aploꝝ mentib⁹ poni edificariqz cōspiceret: Fūdamēta eius (inquit) in montibus sanctis. Cū vero in sacro eloquio non fundamēta sed singulari numero fundamētum dr̄: nullus alius nisi ipe dñs designat: per cui⁹ diuinitatis potētiā/nutantia infirmitatis nostre corda solidātur. De quo et Paulus ait: Fundamētū aliud nemo pōt ponere/pter id qḋ positum est/qḋ est xp̄s Jesus. Ipe qppe fundamētū fundamētoꝝ est: qz ꝛ origo est inchoātiū/et cōstātia robustoꝝ. Qui igit fūdamēta nr̄a sunt hi q̄ iniquitatū nr̄aꝝ pōdera portauerūt: ne beat⁹ Job in supbiam de virtutū suaꝝ potētia subleuetur/in ipa dñici prima pte sermonis de sanctoꝝ predicatoꝝ cōmemoratione discutit: vt q̄to illos admirabiles venire cōspiceret/tāto in coꝝ cōparatione de se vili⁹ estimaret. Qḋ idcirco a dño iam q̄si preteritū describit: qz q̄cq̄d foris futuꝝ est in ope/intus iam factū est i predestinatiōe. Dicit itaqz ei. Ubi eras qñ ponebā fūdamēta terre? Ac si apte diceret: Uirtutē fortiū considera: meqz coꝝ ante secula auctorē pēsa: et cū eos qs i tēpore cōdidi/mirabiles suspicis/ppēde q̄tum mihi subdi debeas/quē auctorē mirabiliū sine tpe eē cognoscis.

I

Quicq̄d foris futurum est in ope/iā factū est i p̄destinatione.

Sequit: Indica mihi si habes intelligētiā/qs posuit mensuras ei⁹ si nosti: vel qs tetēdit sup eam lineā? Mēsuraꝝ linee in terraꝝ partitione tēdūtur: vt dimēsionis eqtas ex ipsa lineaꝝ tensione teneat. In carne aūt dñs ad ecclīam veniēs/mēsuras terre lineis mensus est: qz fines ecclie occulti iudicii subtilitate distinxit. Hui⁹ terre occulte mensure vel linee tēdebātur/qñ predicatores sancti agēte spū in alias ptes mūdi vocabātur vt irent: ab aliis ṽo partib⁹ arcebātur ne accederēt. Paul⁹ nāqz aplus cū Macedonie p̄dicare negligeret: per visum illi apparuit vir macedo qui diceret: Transiēs in macedoniā adiuua nos. At cōtra sicut scriptū est: Tētabāt apli ire in Asiam/et non pmisit eos spūs Jesu. Dum ḡ predicatores sancti ꝛ vocantur ad Macedoniam/et ab Asia phibētur: ista occultaꝝ mensuraꝝ linea illic ducta est/hinc reducta. Illic tēditur vt Macedonia intra sancte ecclie spatia colligat: hinc attrahit/vt extra fines fidei Asia relinquat. Erāt qppe tūc in ea q̄ colligēdi nō erāt: quib⁹ iuxta meritum suū perditis/iam nunc Asia intra mensuras ecclie deo largiēte suscepta est. Intra has ergo mensuras sunt oēs electi/extra has oēs reprobi: etiā si intra fidei limitem esse videātur. Unde ꝛ in Apocalypsi scriptum est: Atrium qḋ foris tēplum est/eiice foras: et ne metiaris illud. Quid em̄ aliud atriū q̄z latitudinē significat vite presentis? Et recte foris tēpliū sunt/q̄ per atriū designātur: atqz ideo metiēdi non sunt/qz angusta est porta que ducit ad vitā: et latitudo vite prauoꝝ non admittitur ad mensuras ꝛ regulas electoꝝ. Iste spiritales linee occulto iudicio tendebātur/qñ cuidam dicēti: Magister/sequar te quocūqz ieris: eiusdem magistri voce respōsum est: Uulpes foueas habent/et volucres celi nidos: filius aūt hois non habet vbi caput suū reclinet. Iste mensure ꝛ linee tendebantur cū cuidā dicēti: Dñe/pmitte me primū ire sepelire patrē meū: eiusdem magistri voce respōsum est: Sine vt mortui sepeliāt mortuos suos: tu aūt vade/annūcia regnū dei. Ecce ali⁹ secuturꝰ se pmittit ꝛ repellit: alius relaxādum se postulat ꝛ retinetur. Unde hoc: nisi per occulta cordis spatia supnoꝝ iudicioꝝ linee tendebātur/vt ꝛ hūc intus incōprehensibiles mensure cōstringerēt: et ille foris non iniuste remaneret? Sed cū nullus nesciat qz de⁹ has occultoꝝ iudicioꝝ lineas tēdat: cur ad Job dr̄: Indica mihi si habes intelligētiam: qs posuit mensuras eius si nosti: vel qs tetendit sup eam lineam? An idcirco requirit vt qḋ nosse/sed tñ pretermittere poterat memoretur: quatenus pondus secretoꝝ dei sollicitius penset: dispensationem verbois non in humanis virib⁹/sed in manu consistere conditoris: vt dum cōsiderat inuisibiliter ista qs agat/sue ṽtuti nihil tribuat: nec iam de se audeat aliqd/cū dei iudicia occulta formidat: sed ppēdēs desup mensuras ꝛ lineas incōprehēsibiliter tensas/tāto magis in humilitate formidinis cōsistat/q̄to magis pendere videt omnia in potestate mensoris. Sequitur: Super quo bases illius solidate sunt? Quid aliud hui⁹ terre bases/q̄z sancte ecclie doctores accipimus? In basibus qppe colūne/in colūnis aūt toti⁹ fabrice pondus erigitur. Non ergo imerito doctores sancti basium noie designantur: qz dum recta predicant/et predicationi sue viuēdo cōcordant/oēe pondus ecclie fixa moꝝ suoꝝ grauitate sustētant: asperas ab infidelib⁹ tentationes ferūt: et queqz in preceptis dei velut difficilia a fidelibus formidantur/exēplis operum facilia ostēdūt. Unde ꝛ bene cū in typo ecclie tabernaculum figeretur/ad Moysen dr̄: Facies colūnas quattuor/et bases earū vesties argēto. In argēto em̄ quid aliud q̄z claritas diuini sermōis accipitur? sicut scriptū est: Eloquia dñi eloqa casta: argētum igne examinatū/pbatum terre/purgatum septuplū. Bases ergo argēto vestite quattuor colūnas tabernaculi sustinent: qz predicatores ecclie diuino eloquio decorati: vt cūctis se exēplum prebeāt/quattuor euāgelistaꝝ dicta et ore ꝛ operib⁹ portāt. Possunt per bases etiam pphete signari: qui dum primi aperte de dñica incarnatione locuti sunt/quasi quasdam bases eos cōspicimus a fundamento consurgere/et superposite fabrice pondera sustinere. Unde ad Moysen rursum dñs cū tabernaculi tabulas erigi precepit: fundi eaꝝ bases argenteas iubet. Quid em̄ per tabulas/nisi apl̄i extensa in mūdum predicatione dilatati: quid per bases argēteas nisi prophete signātur? qui superimpositas tabulas ipsi firmi ac fusiles sustinēt: qz apostoloꝝ vita dum coꝝ predicatione instruitur/coꝝ ꝛ auctoritate solidatur. Unde ꝛ cōiūcte bine bases singulis tabulis superponūtur: qz dum pphete sancti in ṽbis suis de mediatoris incarnatione concordāt/subsequētes predicatores ecclesie indubitāter edificant: vt cum a semetipsis non discrepant/illos in se robustius figant. Nec immerito bases quibus prophete signantur/vt ex argento fundi debeant precipitur. Argēti quippe claritas ex vsu seruatur: sine vsu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoqz dicta ante mediatoris aduentum quia in vsu spiritalis intelligentie non erant/dum conspici pre obscuritate non poterant/quasi nigra remanebant. At postq̄z mediator veniens/ea ante oculos nostros incarnationis sue manu tersit/quicquid in eis lucis latebat inclaruit: sensusqz patrum precedentium in vsum dedit: quia verba reb⁹ exposuit. Siue itaqz prophetas seu doctores extremis temporibus subsequentes basium appellatione significet/dicat: Super quo bases illius solidate sunt? subaudis/nisi super me/q̄ cuncta mirabiliter teneo: et bonis exteriorib⁹ intus principaliter originem presto. Qui em̄ sibi quod

K

Apoca. xj.

Atrium latitudo vite p̄ntis.

Mat. viij.

Luce. ix.

L

Ps̄. xj.

M

Exo. xxvj

B

bonus est tribuit/solida basis non est:q2 dum fundamē
to non innititur/ipso suo pondere in ima precipitatur.
Sed cũ iam multa de sancte eccl'ie constructione referā
tur/audire mens appetit/inimice nationes qua virtute
cōiūcte sint.i.diuersa hui⁹ domus edificia qua sibi arte
concordēt. Sequitur:[Aut quis dimisit lapidem angu
larem eius?] Jam per diuinam grām oib⁹ liquet/quem
scriptura sacra angularem lapidem vocet:illum ꝓfecto
qui dum in se hinc iudaicum/illinc gentilem populū sus
cipit: in vna eccl'ie fabrica quasi duos parietes iungit.
Ephe.ij.
illum de quo scriptum est: Fecit vtraqꝫ vnū. Qui angu
larem se lapidem non solum in inferioribus/sed ⁊ in su
pernis exhibuit:q2 et in terra plebi israelitice nationes
Luce.ij.
gentium/et vtrasqꝫ simul angelis in celo sociauit. Eo
quippe nato clamauerunt angeli: In terra pax homini
bus bone voluntatis. In ortu em̄ regis nequaq̄ꝫ pro ma
gno offerrēt hominib⁹ pacis gaudia/si discordiam non
Psalm.
cxvij.
haberent. De hoc lapide per prophetam dicitur: Lapi
dem quem reprobauerunt edificantes/hic factus est in
caput anguli. Huius lapidis typum Jechonias rex te
nuit:quem Mattheus dum quaterdenas generationes
Matth.j.
describeret/secūdo numerauit. Quem em̄ fini secunde/
ipm̄ rursum initio tertie generatiōis inseruit. Ipse nāqꝫ
in Babyloniam cum israelitica plebe migratus est:qui
dum ab alijs ad alia ducitur/ꝑ vtriusqꝫ parietis latere
non immerito scd̄o numeratur. Cui⁹ migrationis flexu
angularem lapidem designat. Ubi em̄ ordo a rectitudi
ne flectitur/vt eat in diuersum/tanq̄ꝫ angulum facit. Re
cte ḡ numerari bis potuit:q2 per vtrūqꝫ parietem quasi
duo in se latera ostendit. vnde ⁊ eius bene imaginem te
B
nuit/qui in iudea ortus/gētilitatem colligēs/quasi ab
hierosolymis babyloniam venit:atqꝫ hāc in semetipo ſi
dei fabricam prius discordie studio scissam/arte chari
tatis inseruit. Sed hec que de significatiōe sancte eccle
sie dicta sunt/placet vt breuiata replicatione moraliter
disserātur. Dignū nāqꝫ est vt per ea que beato Job dici
cognoscim⁹/ad corda nostra reuocemur:q2 ꝟba dei tūc
mens veri⁹ intelligit/cū in eis semetipsam querit. Ecce
em̄ dicit. Ubi eras quando ponebam fundamēta terre?
Si pectōris enim⁹ puluis est:q2 in superficie attollitur/
Psalm.j.
et tentatiōis aura rapitur:(Unde scriptū est: Non sic
impij non sic:sed tanq̄ꝫ puluis quē proijcit vētus a facie
terre)nil obstat terram intelligi aīam iusti: de qua scri
Heb.vj.
ptum est: Terra em̄ sepe venientem sup se bibēs imbrem/
et generās herbam:opportunam illis a quib⁹ colitur ac
cipit benedictionem. Capitulum.x.

SEd hui⁹ terre fundamētum fides est. Huius
terre fundamētum iacitur/quādo in occultis
cordis prima soliditatis causa diuinus timor
inspiratur. Iste necdum credit eterna que audit/huic
cum fides datur/ad edificium subsequētis operis iam
fūdamētum ponitur. Ille eterna iam credit/nec tamen
metuit:vēturi iudicij terrorem despicit:peccatis se car
nis ⁊ spūs audēter inuoluit. Huic repēte cum futurorꝫ
timor infunditur/vt bone vite surgat edificium/iam fū
damēta cōstruūtur. Posito itaqꝫ ꝓspere formidinis fū
damēto:cum virtutū fabrica in altū ducitur/necesse est
C
vt vnusquisqꝫ proficiens vires suas caute metiatur: vt
cum diuina constructione magnus esse iam ceperit/se
metipm̄ respiciat sine cessatione qd̄ fuit:quatenus attē
dens humiliter qd̄ per meritum inuētus est/nequaq̄ꝫ si
bi arroget qd̄ per gratiam factus est. Unde ⁊ nūc beat⁹
Job per supernam vocem ad semetipm̄ reducitur:et ne
de virtutib⁹ gloriari audeat/de anteacta vita memora
tur:eiqꝫ dicitur: Ubi eras quādo ponebam fundamēta
terre? Ac si iustificato peccatori aperte veritas dicat.
Uirtutes a me acceptas tibi non tribuas. noli ꝯtra me
de meo munere extolli. Recole vbi te inueni/qm̄ meo ti
more prima in te fundamēta virtutū posui. Recole vbi
te inueni quando meo te timore solidaui. Ut ḡ ego in te
non destruam qd̄ construxi:ipse non cesses cōsiderare qd̄
reperi. Quem em̄ veritas nisi aut in flagitijs/aut in ex
cessibus inuenit? Sed post hec bene possumus seruare
quod sumus/si nunq̄ꝫ negligim⁹ pensare quod fuimus.
Nōnunq̄ꝫ tamen clandestina elatio etiam sollicitis cor
dibus surrepere solet:vt bonorꝫ cogitatio licet subtilis
sit ac pressa:cum valde in virtutibus crescit/oblita infir
mitatis ꝓprie nequaq̄ꝫ ad memoriam reuocet quid i vi
tijs fuerit. Unde ⁊ oipotēs de⁹ q2 augeri infirmitatem
D
etiam de remedijs salutis conspicit:mensuram ipsis no
stris profectibus imponit:vt habeam⁹ quedam virtutū
bona que nunq̄ꝫ quesiuim⁹:et queram⁹ quedam/nec ta
men habere valeam⁹:quaten⁹ mens nostra dum hec non
pōt habere que appetit:et illa se intelligat de semetipsa
nō habere que habet:et per ea que assunt considerentur
illa que desunt:et per ea que vtiliter desunt/seruētur hu
militer bona que assunt. Unde ⁊ recte pro hui⁹ terre.i.
iuste aīe dispensatione subiungitur. Indica mihi si ha
bes intelligētiam: quis posuit mensuras ei⁹ si nosti:vel
quis tetendit super eam lineam? Quis em̄ nisi conditor
noster huius terre mensuras ponit? Qui interni iudicij
secreto moderamine/alij sermonem sapiētie/alij sermo
nem sciētie/alij plenam fidem/alij gratiam sanitatum/
alij operationem virtutum/alij prophetiam/alij discre
tionem spūum/alij genera linguarꝫ/alij interpretatio
nem sermonum tribuit:quatenus in vno eodēqꝫ spū iste
verbo sapiētie polleat/nec tñ sermone sciētie.i.doctrine
fulciatur: q2 sentire atqꝫ inuenire sufficit etiā qd̄ per di
scēdi studium non apprehēdit. Ille sermone sciētie ful
geat/nec tñ in verbo sapientie conualescat:q2 et explere
sufficit q̄ꝫtum didicit/⁊ tñ ad sentiēdū ex semetipo sub
tile aliquid non assurgit. Iste per fidem elemētis impe
rat/nec tñ per sanitatum gratiam infirmitates corporū
curat. Ille orationis ope morbos subtrahit/nec tamen
arenti terre verbo pluuias reddit. Iste operatione vir
tutum ad presentem vitā etiam mortuos reuocat: et ta
men ꝓphetie gratiam non habēs/que sibi ventura sunt
E
ignorat. Ille ventura queqꝫ velut presentia attendit:et
tamen in nulla signorꝫ operatione se exerit. Iste ꝑ discre
tionem spūum in factis subtiliter mētes cōspicit/sed tñ
diuersi generis linguas nescit. Ille diuersi generis lin
guas examinat/sed tñ in reb⁹ similib⁹ dissimilia corda
non pensat. Alius in vna lingua quā nouit/sermonū pō
dera interpretādo prudenter discutit. et tñ reliquis bo
nis que non habet patienter caret. Sic itaqꝫ creator no
ster atqꝫ dispositor cūcta moderatur: vt qui extolli pote
rat ex dono qd̄ habet/humilietur ex virtute quā non ha
bet. Sic cūcta moderatur:vt cū per impensam gratiam
vnūquēqꝫ subleuat/etiā per disparem alteri alterꝫ sub
dat:et meliorem quisqꝫ dono alio eū qui sibi subijcitur
attēdat:ac licet se preire ex alijs sentiat:eidem tñ quem
superat/se in alijs postponat. Sic cūcta moderatur:vt
singula que sunt oim/interposita quadā charitatis ne
cessitudine fiāt oia singulorꝫ:et vnusquisqꝫ sic qd̄ non acce
pit/in altero possideat:vt ipse alteri possidēdum qd̄ acce
pit/humiliter impendat. Capitulum.xj.

j.Pet.iiij.
HInc em̄ per Petrum dr̄: Unusquisqꝫ sicut acce
pit grām/in alterutrum illam administrātes:
sicut boni dispensatores multiformis grē dei.
Tūc nāqꝫ bene multiformis dei grā dispēsatur/qn̄ acce
ptum donū et ei⁹ qui hoc nō habet credit:qn̄ ꝓpter eum
cui impēditur/sibi datū putatur. Hinc per Paulum di
F
Gala.v.
citur: Per charitatem seruite inuicē. Tūc em̄ nos cha
ritas a iugo culpe liberos reddit/cum vicissim nos nr̄o
per amorē seruitio subijcit:cū et aliena bona nostra cre
dimus/et nostra alijs quasi sua offerētes exhibem⁹. Hic
rursum per Paulū dr̄: Nam ⁊ corp⁹ non est vnū mēbrū/
j.Cor.xij.
sed multa. Si dixerit pes qm̄ non sum man⁹/nō sum de
corpore:non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris
qm̄ nō sum ocul⁹: nō sum de corpore:non ideo non est de
corpore. Si totū corp⁹ ocul⁹/vbi auditus? si totū audi
Ibidem.
tus/vbi odoratus? Et paulopost. Qd̄ si essent oia vnum
mēbrū/vbi corpus? Nunc aūt multa quidē mēbra/vnū
ꝟo corpus. Quid em̄ sancta eccl'ia nisi superni sui capitis
corpus est? In qua ali⁹ alta vidēdo ocul⁹/ali⁹ recta ope
rādo man⁹/ali⁹ ad iniūcta discurrēdo pes/alius prece
ptorꝫ vocē intelligēdo auris/ali⁹ malorꝫ fetorem/bono
rūqꝫ fragrātiam discernēdo naris est. Qui corporalium
more mēbrorꝫ/dum vicissim sibi accepta officia impen
dūt/vnū de semetipis oib⁹ corpus reddūt:et cū diuersa
in charitate peragūt/diuersum esse ꝓhibēt vbi cōtinen
tur. Si aūt vnū qd̄ cūcti agerēt/corpus vtiqꝫ qd̄ ex mul
tis continetur non essent:q2 vez multipliciter cōpactum
non existeret:si hoc cōcors mēbrorꝫ diuersitas non tene
ret. Quia ergo sanctis membris ecclesie virtutum dona
dn̄s diuidit/terre mensuras ponit. Unde iterꝫ Paulus

G dicit: Unicuiq; sicut de⁹ diuisit mensuram fidei. Et rur
Rom. xij. sum. Ex quo totum corpus compactum ⁊ cõnexum per
om̃ẽ iuncturam subministrationis ſm operationem in mẽ
sura uniuscuiusq; mẽbri augmẽtum corporis facit i edi
ficationem sui in charitate. Sed cum miro consilio au
ctor ac dispositor noster huic illa largitur/que alij dene
gat: alij hec denegat/que isti largitur: mensuras sibi po
sitas egredi nititur/quisquis posse plusq̃ acceperit co
natur: vt fortasse is cui tãtũmodo datum est preceptoꝝ
occulta differere: tentet etiã miraculis choruscare: aut
is quẽ supne virtutis donum ad sola miracula roborat/
etiã diuine legis pandere occulta contendat. In preci
pitio eñ pedem porrigit/q̃ mensuraꝝ suaꝝ limitem nõ
attendit. Et plerũq; amittit et qđ poterat/q̃ audacter
ea ad que pertingere non valet/arripere festinat: nam
et mẽbroꝝ nostroꝝ tunc bene ministerijs vtimur/cũ sua
eis officia distincte seruamus. Lucem quippe oc̃lis cer
nimus/vocem ꝟo aurib⁹ audimus. Si quis aũt mutato
ordie voci oc̃los/luci aures accõmodet/huic incassum
vtraq; patent. Si quis odores velit ore discernere: sapo
res nare gustare: vtriusq; sensus sibi ministerium qr per
uertit interimit. Dum eñ ꝓprijs hec vsibus non aptan
tur/et sua officia deserũt/et ad extranea non assurgunt.
Bene itaq; Dauid intra acceptas ex diuina largitate
Ps. cxxx. mensuras pedem cordis presserat/cũ dicebat: Neq; am
bulaui in magnis/neq; in mirabilib⁹ super me. Super
se quippe in mirabilib⁹ ambularet/si apparere magnus
H vltra q̃ poterat quereret. Super se nãq; in mirabilibus
attollitur/qui ⁊ in his ad q̃ non sufficit/videri idoneus
conatur. Bene intra has mensuras etiam in ipsa Pau
lus predicationis sue se latitudine coarctabat/cũ dice
Rom. xv. ret: Non eñ audeo aliquid loqui eoꝝ que per me nõ effi
cit xp̃s. Tũc aũt recte accepta mensura seruatur/cũ an
tepoſita oculis viroꝝ spiritalium vita respicitur. Unde
et sequitur: [Uel quis tetendit super eam lineam?] Su
per hãc eñ terram linea tẽditur/quãdo electe vniuscuiq;
aie ad sumẽdam viuẽdi regulam patrum precedẽtium
exẽpla monstrãtur: vt ex illoꝝ vita consideret/q̃d i suis
actibus seruet: quatenus respecto iusti limitis tramite/
nec infra minima negligens deficiat: nec vltra maxima
superbiẽs tendat: nec minus conetur explere q̃ sufficit:
nec plus arripiat q̃ accepit: ne aut ad mensuram quam
debet non ꝑueniat: aut eãdem mensuram deserẽs extra
Mat. vij. limitem cadat. Angusta quippe porta est que ducit ad
vitã: et ille hãc ingredit̃/q̃ in cũctis que agit/discretio
nis subtilitate ꝓpter hãc sollicite coarctat̃. Nam q̃ per
voluntates ꝓprias secura mente se dilatat/anguste sibi
porte aditum dãnat. Ut ergo hui⁹ terre mensura serue
tur/super eam diuinitus linea tenditur: qr vt nostra ope
ra vel minora proficiant/vel maiora moderẽtur: per sa
cra eloquia subtilis ante nos sanctoꝝ vita expanditur:
et quid nobis quãtũq; agendum sit/ostensa illoꝝ discre
I tione definitur. Capitulum xij.

Ecce aliquis vel dãna rerum/vel afflictionem corporis metuẽs/minas terrene potentie per timescit: et contra vim resistentium veritatem
Actuũ. v. defendere non presumit. Hinc Petrus qr in timore an
gustum respicit/ostensa exẽploꝝ suoꝝ linea/ad virtutũ
latitudinem tendit. Ipse quippe flagellatus a principi
bus populi: cũ idcirco se relaxari cõspiceret/vt a predi
catione cessaret: cũ ꝓhiberetur loqui in posterum/neq̃ q̃
Ibidem. saltem in presens cessat. Nam respõdẽs protinus dixit:
Obedire oportet deo magis q̃ hoib⁹. Et rursum: Non
eñ possum⁹ que vidim⁹ et audiuim⁹/non loqui. At ille
dudum debilis ⁊ presentia dãna formidãs/dum exẽpla
tãte fortitudinis cõtẽplatur/in auctoritate ꝟbi iam Pe
tri lineam sequitur: iam nil aduersitatis metuit: iam re
sistentes deo potestates seculi etiã cum corporis lacera
tione cõtẽnit. Sed tamen tãto vires ꝑsequẽtium patiẽ
do fortiter destruit/q̃to inter aduersa nullis terrorib⁹
cedit. Alius plerũq; et in his etiam que inter fideles po
situs senserit/se ceteris preponit; sua magis consilia eli
git/et sibi potius q̃ alijs credit. Hic nimiꝝ dum iniu
stis obiectionib⁹ non cedens/in virtute se exerit: etiam
recta alioꝝ consilia non recipiẽs/pedem extra limitem
Actuũ xv. tendit. Hũc Petrus intra mensure lineam reuocat: qui
postq̃ libertate vocis auctoritatem principum pressit/
per humilitatem cordis de non circũcidendis gentib⁹

Pauli consilium audiuit. Sic eñ semetipsm cõtra ad
K uersarios ex auctoritate curabat erigere: vt tamen sibi
metipsi non crederet in his que non recte sentiret: vt ⁊ li
bertate fortitudinis tumentes potestates excederet: et
humilitate mansuetudinis obediẽtiam in recto cõsilio
etiam minoribus fratrib⁹ exhiberet: et modo per semet
ipsum alijs/et modo sibimetipsi cum alijs obuiaret. In
factis igitur Petri quedam ante oculos nostros aucto
ritatis ⁊ humilitatis linea tenditur: ne mens nostra aut
per timorem ad mensuram non perueniat: aut per tumo
rem limitem excedat. Dictum est quomodo linea tẽdi
tur/ne per alterius actionis fortitudinem/ad alterius
cause vitium transeatur. Dicatur nũc quẽadmodum in
vna eadẽq; virtute discretiõis lineam deserimus: si hãc
et aliquãdo agere/et aliquãdo postponere nesciamus.
Non eñ res eadem semper est virtus: qr per momẽta tẽ
porum sepe merita mutãtur actionum. Unde fit vt cum
quid bene agimus/plerũq; melius ab eius actiõe cesse
mus: et laudabilr⁹ ad tempus deserat: qđ in suo tempo
re laudabiliter mens tenebat. Nam si pro nostris bonis
minimis (quibus actis proficimus/nec tamen intermis
sis interimus) maiora laboꝝ mala ꝓximis imminent:
necessario nos virtutum augmẽta seponimus/ne infir
mioribus proximis fidei detrimẽta generemus: ne tan
to iam quod agimus virtus non sit/quãto per occasio
nem sui/in alienis cordib⁹ fundamẽta virtutũ destruit.
Ibidem. Quam discretionis lineam bene ante intuẽtium oc̃los
Paulus tetẽdit: qui ⁊ gẽtiles ad libertatẽ fidei venien
L tes circũcidi ꝓhibuit: et tamen Listris atq; Iconium
transiens/ipse Timotheum qui gẽtili patre editus fue
rat/circũcidit. Uidẽs eñ q̃ nisi se mãdata littere serua
re ostenderet/iudeoꝝ rabiem etiã in his q̃ sibi tũc comi
tes aderant excitaret/assertionis sue vim postposuit: et
sine dãno fidei se suosq; comites a ꝑsecutionis immani
tate custodiuit. Fecit qđ fieri fidei amore ꝓhibuit: sed
ad fidei retorsit ministerium/qđ quasi non fideliter fe
cit. Plerũq; enim virtus cũ indiscrete tenetur/amittit̃:
cũq; discrete intermittitur/plus tenet̃. Nec mirum si in
corporeis intelligim⁹/qđ agi in corporeis reb⁹ videm⁹.
Ex studio nãq; arcus distenditur: vt in suo tẽpore cum
vtilitate tẽdatur. Qui si ocium relaxationis nõ accipit/
feriendi virtutem ipso vsu tensionis perdit. Sic aliquã
do in exercitatione virtus cum per discretionem preter
mittitur/reseruatur: vt tanto post vitia valenter feriat/
q̃to a percussione interim prudẽter cessat. Subtilis igi
tur discretionis sup hanc terram linea tenditur/quãdo
ostensis vniuscuiq; anime exẽplis precedentium patrum/
et vtiliter ad operationem virtus accenditur/et nõnũq̃
vtilius temperatur. Capitulum xiij.

Sed cum parũper ab opere zeli fortitudo sepo nitur/alta consideratione opus est ne fortasse nequaq̃ côis boni cõsilio/sed timore proprio/
M vel cuiuslibet ambitionis studio a ꝟtutis exercitatiõe
cessetur. Qđ nimiꝝ cũ agitur/iam non dispensationi sed
culpe seruitur. Unde curãdum sollicite est: vt cum quis
susceptum negocium cũ virtutis cessatione dispensat/
semetipsm prius in radice cordis inspiciat: ne sibi ꝑ hoc
aliquid auarus appetat: sibiq; per hoc soli timid⁹ par
cat: et eo fiat prauum qđ in opere sequit̃: quo nõ ex recte
cogitationis intẽtione generatur. Unde bene in euãge
Mat. vj. lio veritas dicit. Lucerna corporis tui est oculus tuus.
Si oculus tuus simplex fuerit/totũ corpus tuũ lucidũ
erit. Si aũt oculus tuus nequã fuerit/totũ corpus tuũ
tenebrosum erit. Quid eñ per oculum exprimitur/nisi
opus suũ preueniẽs cordis intẽtio? q̃ priusq̃ se i actiõe
exerceat/hoc iam qđ appetit/cõtẽplat̃. Et quid appel
latione corporis designatur/nisi vnaqueq; actio que in
tentionem suã quasi intuẽtem oculum sequit̃? Lucerna
itaq; corporis est ocul⁹: qr per bone intẽtionis radium/
merita illustrãtur actionis. Et si ocul⁹ tuus simplex fue
rit: totũ corpus tuũ lucidum erit: qr si recte intẽdimus
per simplicitatem cogitatiõis: bonũ opus efficit̃ etiam
si minus bonũ esse videatur. Et si ocul⁹ tuus nequã fue
rit/totũ corpus tuũ tenebrosum erit: qr cũ peruersa intẽ
tione quid vel rectũ agit̃: etsi splẽdere corã hoib⁹ cernit̃:
apud examen tñ interni iudicis obscurat̃. Unde ⁊ recte
Ibidem. subiungit̃. Uide q̃ ne lumen qđ in te est/tenebre sint. Si
lumen qđ in te est/tenebre sunt: ipse tenebre quãte erũt?

A qr si hoc qd bene nos agere credim⁹/ex mala intentione
fuscam⁹: quanta ipsa mala sunt/que mala esse etiam cū
agimus non ignoram⁹? Et si ibi nil cernim⁹/vbi quasi
discretiōis lumen tenem⁹: qua cecitate i illis offendim⁹/
que sine discretione perpetram⁹? Uigilanti igitur cura
per cūcta opera intētio nobis nostra pēsanda est: vt nil
temporale in his q̄ agit appetat/totā se i soliditatē eter
nitatis figat: ne si extra fundamētū actiōis nr̄e fabrica
ponit/terra dehiscēte soluat. Unde hic quoq̧ apte sub-
iungitur. [Super quo bases illi⁹ solidate sunt?] Bases
quippe vniuscuiusq̧ sunt eie/intētiōes sue. Nam sicut
fabrica colūnis: colūne autē basib⁹ innituntur: ita vita
nostra in virtutib⁹ / virtutes vero in intima intentione
j. Cor. iij. subsistūt. Et quia scriptū est: Fundamentū aliud nemo
pōt ponere/preter id qd positū est/qd est chris⁹ Jesus:
tunc bases in fundamento sunt/cū intētiones nostre in
xp̄o roborant. Incassum vero alta sup se bases edificia
erigunt/si non ipse in fundamēti soliditate ɔsistūt/quia
nimirū qualibet summa opera inaniter faciūt/si intētio
B nes cordiū extra eternitatis certitudinē deflectuntur: ꝛ
vite vere premia non requirunt: tantoq̧ grauiora ruine
sup se dāna edificant/q̄to altiora edificia extra funda-
mentū portant: qr cū eterne vite premia non intendunt/
quo plus se quasi in virtutib⁹ erigūt/eo in glorie inanis
foueā profundi⁹ cadūt. Non ergo pēsandū est bases q̄d
sustinēt/sed vbi sustinent: qr profecto humana corda di-
uinit⁹ perscrutant nō solum q̄ faciunt/sed q̄d in operib⁹
querūt. Un̄ cum districtū iudicē paul⁹ describeret: atq̧
Rom. ij. actionū bona narraret/dicēs: Qui reddet vnicuiq̧ s̄m
opera ei⁹: his quidē s̄m patientiā boni operis/gloriam
et incorruptionem: qr nominata boni operis patientia/
quasi totā electe actionis fabricā dixerat: subtiliter illi-
co vbi bases eiusdē fabrice cōsisterent exq̄siuit/dicens:
Gloriam ꝛ honorem ꝛ incorruptionē querentib⁹ vitam
eternam. Ac si apte diceret: Et si q̄dam patiētiam boni
operis ostēdant /gloriam ꝛ incorruptionē nō recipiūt:
si intētiones cordis .i. bases fabrice in fundamēto nō fi-
gunt: quia videlicet de⁹ vel honeste vite edificiū non in-
habitat/qd extra se positū nō ipse sustētat. Quia igitur
intētiones electe vniuscuiusq̧ aie/spei eternitati innitū-
tur/recte voce dn̄ica de hac terra dicit: Sup quo bases
illius solidate sunt? Ac si apte diceret: nisi sup me. Cui
dū iusta queq̧ anima intēdit/om̄e qd tēporaliter facit/
in me proculdubio nō tēporaliter construit. Quia vero
tūc robusti⁹ in fundamēto solidamur/cū verba dei ꝛ in
exteriorib⁹ p̄ceptis seq̄mur: ꝛ in intimis sensib⁹ subtili⁹
intelligēdo pensam⁹: recte subiungit. Capitulum. xiiij.

Ut quis dimisit lapidē angularē eius? [La-
pis quippe angularis est ad sacra eloquia in
tellect⁹ duplex. Qui tunc diuinit⁹ dimittit/
qn̄ nequaq̧ districto iudicio ignorantie sue tenebris il-
ligatur/sed quadā libertate perfruit/dum in preceptis
dei sufficit vel exequendo exteriora agere/vel contem-
C plando interna sentire. Ad qd nūq̧ noster intellect⁹ as-
surgeret/si ad suscipiendam naturā nr̄am ipse noster cō
ditor nō veniret. Qui aliter angularis lapis dr̄: qr duos
in se populos iunxit: atq̧ aliter/quia coniūcte vtriusq̧
vite/actiue videlicet ꝛ contēplatiue in se exēpla mōstra
uit. Ab actiua em̄ vita longe contēplatiua distat: sed in-
carnat⁹ redēptor noster veniēs/dū vtrauq̧ exhibuit/in
Luce. vj. se vtrāq̧ sociauit. Nam cum in vrbe miracula faceret/i
mōte vero orando cōtinue pnoctaret: exemplū suis fide-
libus prebuit: vt nec contēplationis studio proximorū
curam negligāt: nec rursum cura proximor̄ immodera-
ti⁹ obligati/contēplationis studia derelinquant: s̄z sic in
vtrisq̧ mentē partiendo cōiungant: quaten⁹ nec amorē
dei prepediat amor proximi: nec amorem p̄ximi (quia
transcēdit) abiiciat amor dei. Quis igit humano cordi
quid ageret ignoranti/dei atq̧ hominis mediator ap-
paruit/qui ꝛ agendo transitoria disponeret: ꝛ contēplā-
do ōnderet vnde cuncta penderēt: recte dicit: Uel quis
dimisit lapidem angularem ei⁹? Ac si apte dn̄s diceret:
nisi ego/q̄ vnicū quē sine tp̄e genui/ seruādis hominib⁹
cū tempore ostēdi: in cui⁹ vita discerēt etiam diuersa vi
uendi studia nō discrepare? Et notādū q̧ eū nō se emi-
sisse/sed dimisisse asserit: qr profecto humanā naturam
filius suscipiens/ad ima de sublimib⁹ venit. Cui⁹ incar
nationis mysterium qr ꝛ electi angeli mirati sunt/q̄ eo-
dem mysterio redempti non sunt: recte subiungitur. D
¶ S. Qr angeli a mane creationis sue laudēt deum: iu
bilēt vero homines sancti qui pre angustia interius de-
ficiunt/nec qd affectant hoc possunt.
¶ Cū me laudarent simul astra matutina. [Quia enim
prima in tēpore condita natura rationabiliū spirituum
credit/nō immerito matutina astra angeli vocant. Qd
si ita est/dū terra esset inuisibilis ꝛ incōposita/dū tenebre
essent sup abyssum/vēturū diē subsequētis seculi per lu-
cem sapientie existēdo preuenerūt. Nec negligenter au-
diendū est quod addit simul: q̄a nimirū astra matutina
etiā cū vespertinis redēptoris potētiam laudant/dū ele
cti angeli etiā cū redemptis in mūdi fine hominib⁹ lar-
gitatē gratie superne glorificāt. Ipsi quippe vt nos ad
laudem cōditoris accenderēt/hoc qd superius dixim⁹/
Luc. ij. orta p carnem luce clamauerūt. Gloria in excelsis deo: ꝛ
in terra pax hominib⁹ bone voluntatis. Simul ergo lau
dant: q̄a redēptioni nostre voces sue exultationis accō-
modāt. Simul laudāt: quia dū nos conspiciunt recipi/
suū gaudent numerū repleri. Qui ꝛ fortasse ideo matuti
na astra memorātur: quia sepe ad exhortādos homines
missi sunt: ꝛ dū venturum mane nūciāt: ab humanis cor-
dib⁹ presentis vite tenebras fugāt. Sed ecce angeli di-
uinā potētiam laudant: q̄a ipsa eos tāte claritatis visio
delectat. Nos autē qui redimimur/ sed tamē corruptio-
ne adhuc carnis grauamur/ donū qd percipimus/q̄ vir
tute laudamus? Quomodo eni valebit lingua dicere qd
nō sufficit mens nostra sentire? Sequit. [Et iubilarent E
om̄s filij dei.] Jubilatio q̄ppe dicitur/cū cordis letitia Jubila-
oris efficacia non explet: sed quibusdā modis gaudium tio.
prodit/qd ipse q̄ gaudet / nec tegere p̄ualet nec explere.
Laudent itaq̧ angeli q̄ iam tante claritatis latitudinē
in sublimib⁹ vidēt. Jubilēt vero hoies/qui adhuc in in-
ferioribus oris sui angustias sustinēt. Que quis pro certo
futura dn̄s nouerat: non tam facienda insinuat q̄ facta
narrat. Sed quid agim⁹/q̧ cum boni de redēptiōis sue
mysterio iubilāt/malos inuidia inflāmat: dū electi pro-
ficiunt/reprobi ad rabiē furoris excitant: ꝛ bona nascē-
tia quia nolūt imitari/psequūtur? Sed tamen inter hec
j. Cor. x. etiā qui redemit/nō relinquit. Scriptū quippe est. Fide
lis aūt de⁹ qui nō patietur vos tētari supra q̄ potestis:
sed faciet cū tentatione etiam prouentū/vt possitis susti
nere. Nouit eni conditor noster quādo exurgere psecu-
tionis p̄cellā sinat: quando exurgentē reprimat. Nouit
pro custodia nostra restringere qd contra nos egredi p
nostra exercitatione p̄mittit: vt seuiens nos diluat pro-
cella/et non mergat. Unde ꝛ sequitur.
¶ S. Qr miraculis sanctorum fracta est violentia ty-
rannorum. Capitulum. xv.

Quis cōclusit ostijs mare / quādo erumpebat
quasi de vulua procedēs? [Quid eni mare ni Mare se-
si seculū: quid vuluam nisi conceptū carnalis cogitatio- culum.
nis accipim⁹? Hoc eni loco vulue nomine/occulta ꝛ ma
litiosa carnaliū cogitatio designat. Que vulua non ad F
p̄ferendam prolē cōcipit substantiā corporis: s̄z ad expleē-
dā neq̄tiā causam doloris. De hac vulua cordis liquor̄
al's dicit: Cōcepit dolorē/ꝛ pepit iniquitatē. Per hanc Ps. vij.
vuluā praui ɔcipiūt/cū mala cogitāt. Per hāc vuluam
pariūt/cū mala q̄ cogitauerit/operant. Erūpebat ergo
mare quasi de vulua procedēs / cū miseriarū secularium
fluct⁹ de carnalis cogitatiōis iniq̄tate ɔcepti / in sancte
eccl̄ie interitū seuirēt. S̄z auctore deo ostijs hoc mare
cōclusum est: q̄a cōtra tumores psequētiū sancti viri q̄si
quedā ostia oppositi sunt: vt cor̄ miraculis atq̧ reueren
tia ire persequētium frangerent. Humilitatis q̄ppe dn̄s
terrenis principib⁹/per hos sanctā ecclesiā supra mūdi
culmē euexit: ꝛ seuiētis maris imper⁹ erecta eiusdem ec
clesie potestate coercuit. Sed huic seuiēti mari q̄d dn̄s
fecerit/audiamus. Sequitur.
¶ S. Qr psecutor̄ malitia puerili insipientia vestita .i.
pannis infantie obuoluta cōstringatur/ cū seuire in san-
ctos diuina dispensatione prohibetur.
¶ Cū ponerē nubē vestimentū ei⁹/ꝛ caligine illud qua-
si pānis infantie obuoluerē.] Mare seuiēs nube indui-
tur: q̄a crudelitas persequentiū stultitie sue velamento
vestit. Interposita eni caligine infidelitatis sue perspi-
cuā veritatis lucē videre non sufficit: ꝛ id qd agit p cru-
delitatis impulsum/p cecitatis sue meritū nō agnoscit.

j. Cor. ij. | G

Nam si cognouissent (vt ait apostol⁹) nunq̄ dn̄m glorie crucifixissent. Hec nubes non solū solet infideles extra positos premere: sed quosdā etiā viuētes carnaliter intra ecclesiā tenebrare. Unde sancti viri qui etiā aliene negligentie compatiūtur: ⁊ se pati estimāt qđ ppeti alios sentiūt / deo orantes dicūt: Opposuisti nubē ne trāseat oratio. ac si apte dicant. Menti nostre terrenis voluptatib⁹ assuete / curarū suarū phantasmata iusto iudicio obijcis: qb⁹ eā in ipsa orationis sue intētione pfundis: ⁊ quā desiderijs infimis deditā nō ignoras: recte cecatā ab intuenda lucis tue perspicuitate reuerberas: vt cum in te intēditur / ipsos te cogitationū suarū nubilo refle ctatur: ⁊ que terrena hec assidue cogitat q̄ vult / hec etiā toleret in oratione cū nō vult. Quia igit̄ ipsa psecutoꝝ nequitia supna dispēsatione cōstringit̄ / ne contra scōs viros inquantū voluerit effrenet̄: postq̄ dixit: Cū ponerē nubē vestimentū eius / apte subdidit: Et caligine illud quasi pānis infantie obuoluerē. Pānis q̄ppe infantie pedes ac brachia ↄstringunt̄ / ne huc atq̄ illuc dissoluta libertate iactent̄. Qui ḡ psecutores sancte ecclesie istabilitate cordis inquieti / atq̄ huic seculo dediti / nō grādeua sed puerilia sapiūt: qui q̄dem obscuritate atq̄ caligine / nō intellectu supni iudicij ↄstringunt̄: ne tantum psequi valeāt quantū volunt / pānis infantie referuntur obuoluti: quia sicut dictū est / puerilia q̄dem sapiūt / sed diuina dispēsatione cōstricti / ad qđ volunt brachia non extendunt. et si cūcta mala leuiter ppetrare appetūt: nequaq̄ tn̄ implere cūcta q̄ appetūt pmittuntur. Sequit̄.

Thre. iij. *Quo opponat̄ nubes ne transeat oratio.*

[Circumdedi illud terminis meis.] Terminis suis dn̄s mare circūdat: q2 iras persequentiū / iudicioꝝ suoꝝ dispensatione modificat: vt infant tumida vnda feruoris plano frangatur littore occulte dispensationis. Sequit̄.

H

Et posui vectē ⁊ ostia / ⁊ dixi: Capitm̄. xvj.

Hucusq̄ venies / ⁊ non procedes amplı⁹: ⁊ hic confringes tumētes fluctus tuos.] Quid per ostia nisi predicatores sancti: quid per vectem nisi incarnatus dn̄s designat̄: qui hec videlicet ostia ↄtra seuientis maris impetum tanto valētiora opposuit / quāto ea sua obseratione roborauit. Q2 eni ista sancte eccl̄ie ostia vectis hui⁹ oppositione solidata sunt: potuerūt quidem tundi fluctibus / sed effringi nequiuerūt: vt ea exterius vnda persecutionis illideret: sed nequaq̄ cordis eorum interna penetraret. Et q2 doctores sancti predicatione quidē sequentib⁹ aperti sunt: auctoritate autem sua resistētibus clausi / nō immerito ostia vocant̄: id est apta cōuersatiōi humiliū / ⁊ clausa terrorib⁹ superboꝝ. Nō immerito ostia vocant̄: q2 ⁊ igressum fidelib⁹ aperiūt: ⁊ rursū sese pfidis ne ingrediant̄ opponunt. Pensem⁹ quale ecclesie ostiū extitit petr⁹: qui inuestigantē fidē corneliū recepit: precio querentē miracula simonē repulit. illi dicens: In veritate cōperi q̄m non est personarū acceptor de⁹: secreta regni benigne aperit. huic īquiēs: Pecunia tua tecū sit in perditionem: p districte dānatiōis sententiam celestis aule aditū claudit. Quid cūcti apostoli nisi sancte ecclesie ostia extitēt / cū vocē redēptoris sui audiūt: Accipite spiritū sanctū. quoꝝ remiseritis peccata remittūtur eis: ⁊ quoꝝ retinueritis / retēta sunt: Ac si illis aperte diceret̄: Per vos ingredient̄ ad me hi quib⁹ vosmetipsos pāditis: ⁊ repellent̄ quib⁹ obseratis. Igit̄ dū mare seuit / dn̄s vectē et ostia opponit: q2 ab amaris et pfidis cordib⁹ dū persecutionis procella se dilatat in mūdo / de⁹ vnigeniti sui gloriam predicatorūq̄ ei⁹ reuerentiā exaltat: ⁊ dū innotescit mysteria diuine fortitudinis / frangit in impijs fluct⁹ furoris. Bene autē dicitur: Hucusq̄ venies / ⁊ nō pcedes amplı⁹: q2 nimirū diuini iudicij occulta mensura est ⁊ quādo psecutionis pcella psiliat / ⁊ quādo cōquiescat: ne aut nō exagitata electos non exerceat / aut immoderata in profundū mergat. Cū vero notitia fidei vsq̄ ad psequentes extendit̄ / turbati maris tumor sedat̄: ibiq̄ fluctus suos mare frāgit: quis ad cognitionē veritatis veniēs / oē qđ nequiter egit: erubescit. Fracta quippe vnda in se relidit̄: quia victa nequitia etiā p cogitationē sui cordis accusat̄: et quasi ipsam vim quā intulerat recipit: q2 de prauitate quā gesserat / reatus sui stimulos sentit. Unde quibusdā p Paulū dr̄: Que ergo fructū habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? ac si diceret̄. Quid se in altum fluct⁹ vestre prauitatis extulerūt / q̄ nunc in semetipsis fracti / vū per

Act. x.

I

Joan. xx.

Diuini iudicij occulta mensura ē ⁊c.

Rom. vj.

K

uersos vos instauerāt / conuersos inde confundūt? Recte itaq̄ dicit̄: Et hic cōfringes tumētes fluctus tuos. Nō vero in hac cōclusione maris scdo de ostijs dicitur / more sacre eloquij / res semel dicta / p confirmatione replicat̄. Si autē hoc in loco mare accipere nō specialiter turbā persequentiū / sed generaliter seculum debem⁹: secūdo cōtra hoc mare dn̄s ostia opposuit: q2 ⁊ prius humano generi p̄cepta legis / ⁊ postmodum noue gratie testamentū dedit. Scdo obiectis ostijs hui⁹ maris impetū clausit: q2 eos quos ad obsequiū sui cultus assumpsit / ⁊ prius ab idolis data lege coercuit: ⁊ post ab intellectu carnali gratia reuelata correxit. Secūdo mare ostia accepit: quia humanū gen⁹ prius deus ab operib⁹ iniquitatis phibuit: postmodū vero etiā a cogitatiōis culpa constrixit. Videam⁹ quēadmodū prima tumenti mari dn̄s ostia imponat: Ecce eni per legē dicit̄: Nō occides: nō mechaberis: nō furtū facies: nō falsum testimonium dices. Videam⁹ quēadmodū scdis hoc mare dn̄s ostijs claudat. Ecce i euangelio dicit: Audistis quia dictū est antiquis: non mechaberis. ego autē dico vobis / q̄m oīs qui viderit mulierē ad concupiscendū eam / iam mechatus est eā in corde suo. Rursumq̄ dr̄: Audistis q2 dictū est: Diliges proximū tuū: ⁊ odio habebis inimicū tuū: ego autē dico vobis. diligite inimicos vestros: ⁊ bn̄facite his qui oderūt vos. Qui igitur pri⁹ neq̄tias operis probibet / et postmodū culpas cordis exhaurit: nimirū tumenti mari ne circūducta iustitie littora trāseat / bis ostia imponit.

More sacri eloquij res semel dicta pro ↄfirmatione replicatur.

Exo. xx.

Mat. v.

Capitulum. xvij.

L

Bene aūt cū diceret: Quis conclusit ostijs mare: illico ⁊ tēpus adiūxit / dicēs: Quādo erumpebat quasi de vulua pcedēs: q2 videlicet tūc humano generi p̄ceptis legis obuiauit / quando adhuc seculū sue origini vicinū / quasi ab ortu pprio ad pfectū vite carnalis exibat. De vulua q̄ppe pcedere / est ī lucē presentis glorie carnaliter apparere. Et recte subiūgit̄ [Cū ponerē nubē vestimentū eius.] Quia nimirū deus hominib⁹ nō tūc aperta ostēsione se intulit: sed dum eos ab errore pfidie eripuit / nec tamen illis claritatē sui luminis patefecit: quasi et tenebris eos abstulit / s3 adhuc nube vestiuit: vt ⁊ pristina prauitatis acta relinquerēt / et tn̄ ventura bona adhuc certius non viderent. Ubi et apte subdit̄. [Et caligine illud quasi pānis infantie obuoluerē.] Dū eni rudes populos non aperta spūs predicatione edocuit / sed figurata locutiōe preceptis littere ↄstrinxit: adhuc infirmata sapiētes / v̄boꝝ suoꝝ caligie quasi pānis infantie obuoluit: vt mandatis grossiorib⁹ ligati crescerēt / ne male liberi ī suis voluptatib⁹ pirēt. Quos ad viā iustitie dū nō iam charitas / sed adhuc timor astringeret / diuina dispēsatio quasi pressit vt nutriret. Infirm⁹ naq̄ popul⁹ cū preceptoꝝ pānos nolens ptulit / ad firmiorē statum ex ipsa sua ligatione peruenit. Quia eni timor eum pri⁹ a culpa coercuit / compenter postmodum in libertatē spūs exiuit. Hos pānos infantie quos inchoātib⁹ dedit: ipse per prophetā dn̄s reprehendit / dicēs. Ego dedi eis p̄cepta nō bona. Mala eni quasi mala esse desinūt cōparatione peioꝝ: ⁊ bona quasi bona non sunt comparatione melioꝝ. Nam sicut prius delinquēti iudee de sodoma atq̄ gomorra dicit̄: Iustificasti sorores tuas in oīb⁹ abominationib⁹ tuis: qs operata es: ita meliorib⁹ noui testamēti p̄ceptis subsequentib⁹: precepta bona q̄ rudib⁹ data sunt: nō bona esse memorant̄. Neq̄ eni mētes vsui vite carnalis inherentes / euelli ab infimis possent / nisi gradatim ducta p̄dicatione proficerent. Hinc q̄ppe est q̄ in egypto positis pio iustoq̄ moderamine latēti eoꝝ concupiscētie cōdescenditur / ⁊ vicinoꝝ suoꝝ vasis aureis argēteisq̄ sublatis discedere iubent̄ Qui ad sina montem ducti / accepta lege mox audiunt: Non cōcupisces rem pximi tui. Et hinc est q̄ in eadē lege oculū pro oculo / dentē p dente precipiūtur exigere: ⁊ q̄nq̄ tn̄ reuelata gratia / percussi maxillam alterā iubentur prebere. Quia eni plus semp ira in vindicta exigit / q̄ iniuria accepit: dū discunt mala non multiplicius reddere / q̄nq̄ discerent ea ⁊ multiplicata sponte tolerare. Hinc est q̄ eundē rudē populū a q̄busdam phibuit: quedā vero ei in vsum pristinū seruauit / sed hec ipsa tamē in melioris vite figura cōposuit. Bruta namq̄ aīalia idolis in egypto mactabant: eiq̄ in vsu postmodū aīalium mactationē retinuit / sed idolorum

M

Ezec. xx.

Eze. xvj.

Exo. iij.

Exo. xxj.

A

cultū vetuit:vt dū de vsu suo aliqd amitteret:cōsolaret
eius infirmitas per hoc qd de vsu suo aliquid haberet.
Mira autē dispēsatione cōsilij:qd ei dñs de cōsuetudi-
ne carnali retinuit,hoc in figurā spūs potentius vertit.
Quid eni sacrificia illoꝝ aīaliū nisi vnigeniti mortem
designant?Quid sacrificia illoꝝ aīaliū/nisi extinctio-
nem carnalis nostre vite significāt?Unde ergo ībecilli-
tati populi rudis condescendit/inde ei p obūbratas al-
legoriarū species maior fortitudo spūs nunciat. Recte
itaqꝫ dicit.Et caligine illud quasi pānis infātie obuol-
uerem:quia vnde ei⁹ teneritudinis infirma pertulit/in-
de altam significationū spūalium nubem fecit. Que qꝛ
preceptorū limite ab īmoderatis animi euagationibus
cinxit,recte subijcit. Capitulum.xviij.

Circūdedi illud terminis meis. Et qꝛ huius
humani generis motus misso mediatore coer-
cuit/apte subiungit. Et posui vectē ꝛ ostia.
Uectē quippe ꝛ ostia posuit:quia redēptore nostro con-

B

tra culpas delinquentiū misso / noue vite predicamēta
firmauit.Clausa nāqꝫ ostia opposito vecte roborantur.
Uectē ergo de⁹ opposuit:quia cōtra lasciuos mot⁹ hu-
mani generis vnigenitū misit:q precepta spūalia que lo
quendo docuit/agēdo solidauit. Bene aūt subdit. Et
dixi.Hucusqꝫ venies/ꝛ nō pcedes ampli⁹:ꝛ hic cōfrin-
ges tumētes fluct⁹ tuos. Hoc qppe mare ostia prioris
transcenderat:qꝛ claustra legis opposite humani tumo-
ris vnda trāsiliebat.At postqꝫ mūd⁹ oppositū sibi vnige
nitum reperit/elationis sue impetū fregit:ꝛ transire nō
valuit:qꝛ eius fortitudine furoris sui terminū clausum

Ps. cxiij.

inuenit.Unde recte per pphetā dr. Mare vidit ꝛ fugit.
Possunt etiā per ostia aperte passiones ei⁹ nō inconue-
nienter intelligi. Quib⁹ ex occulto vectē posuit:qꝛ eas

C

ex inuisibili diuinitate roborauit.Cōtra quas mūdi flu-
ctus venisse/sꝫ fracti dissiliūt:qꝛ superbi eas viuēdo de-
spiciūt:sed eaꝝ vires experiēdo pertimescūt. Nam dū pas
siones vnigeniti humanū gen⁹ pri⁹ irrisit/postmodum
expauit:quasi cōtra opposita ostia more elidēdi maris
ꝛ tumore elatū venit/ꝛ fractum ꝟtute dissiliuit. Sed qꝛ
idcirco hoc ad beatū Job dicit/vt de tot virtutib⁹ cor-
dis ei⁹ gloria premeret:ne sibi fortasse tribuat qꝫ se stare
sublimiter nō ignorat:cū quāta ei⁹ edificatiōe sint dicta

Moralis dissertio.

ppendim⁹/si hec etiā moraliter disseram⁹. Dicat itaqꝫ.
Quis cōclusit ostijs mare? Quid est mare/nisi cor no

Mare cor nostrum.

strum furore turbidū:rixis amaꝝ:elatione supbie tumi-
dū:fraude malitie obscurū?qd mare qntum seuiat atten
dit/quisquis in se occultas cogitationū tētatiōes intel
ligit.Ecce eni iam puersa relinqm⁹:iā desiderijs rectis
inherem⁹:iam praua opera foris abscindimus:sed tñ la-
tenter intus ea cū qua adhuc venim⁹/vite veteris pcel-

Quo constrigat ei⁹ procella.

le fatigamur. quā nisi respectu iudicij/ et eterni pauore
tormēti/imminēti timoris claustra cōstringerēt: cūcta in
nobis penit⁹ supedificati opis fundamēta corruissent.
Si eni qd per suggestionem seuit intrinsecus / p delibe-
rationē foras erūperet:vite nostre fabrica fundit⁹ euer-
sa iacuisset. In iniqtate nāqꝫ pcepti/ꝛ i delicto editi/per
insite corruptiōis molestias pugnā nobiscū huc deferi-
mus/quā cū labore vincam⁹. Unde ꝛ recte de hoc mari

Uulua praue cogitatiōis. Gen. viij.

dicit:Quādo erūpebat quasi de vulua procedens. Uul-
ua eni praue cogitatiōis adolescētia est. De qua p moy-
sen dñs dicit:Sensus eni ꝛ cogitatio humani cordis p-
na est in malum ab adolescentia sua.Corruptionis nāqꝫ
malū qd vnusquisqꝫ nostrū ab ortu desideriorꝫ carnaliū
sumpsit/in pcectu etatis exercet:et nisi hoc citi⁹ diuine
formidinis man⁹ reprimat/ omne condite nature bonū

Nemo sibi cogitationū suarum victoriam tribuat.

repēte culpa in profundum vorat. Nemo igit sibi cogita
tionū suarū victoriā tribuat/cū veritas dicat:Quis cō-
clusit ostijs mare/quādo erūpebat quasi de vulua proce
dens?Quis nisi ab ipso cogitationis pmordio cordis
fluct⁹ gratia diuina retineret/ tentationū pcellis mare
seuiēs/terrā pculdubio humane mētis obruisset: vt sal-
sis fluctib⁹ perfusa arescerei.i.pniciosis carnis volupta

Sol⁹ dñs ostijs mare concludit.

tibus delectata deperiret. Sol⁹ ergo dñs ostijs mare cō
cludit : qui prauis motib⁹ cordis claustra inspirate for-
midinis obijcit.Quia vero ea que cernim⁹/sequi prohi-
bemur:qꝛ a corporearū rerum delectatiōe retūdimur/li
bet iam ad inuisibilia oculos mentis attollere:atqꝫ hec
ipsa q sequi pcipimur videre. Sed qd agim⁹? Infirmis
illa obtutibus necdū patēt.Ecce ad eorū amorem voca
mur:sed tamē a visione restringimur:qꝛ ꝛ si quando ali-

D

quid furtim parūqꝫ aspicim⁹ /sub incerto nimis adhuc
visu caligam⁹.vnde apte subiūgitur. Capitulum.xix.

Cum ponerē nubem vestimētū eius/ ꝛ caligine
illud quasi pānis īfantie obuoluerē. Hoc ma
re tumultuosum videlicet cogitationibus flu-

Quō mare cor nrm nube vestiatur.

ctuans cor nostrū nube vestitur : quia ne internā quietē
pure pspiciat/inquietudinis sue confusione tenebratur
Hoc mare caligine quasi pānis infantie obuoluit / quia
a contemplandis sublimibus adhuc teneris sensib⁹ sue
infirmitatis ligatur.Uideamus Paulum quadam ca-
ligine quasi infantie pānis obuolutum/dum ait : Uide-

j. Cor. xiij

mus nunc per speculū in enigmate:tunc autē facie ad fa
ciem. Nūc cognosco ex parte/tūc autē cognoscā sicut et
cognit⁹ sum.Qui si se ad contēplanda celestia infantem
nō cerneret/etatis sue ad hec comparationem nullo mo
do pmisisset/dicēs.Cū erā paruul⁹/loquebar vt paruulus:

Ibidem.

sapiebā vt paruulus/cogitabā vt paruulus. Tunc ergo
ad robur iuuenile conscēdimus/cum forti sensu eam ad
quā tēdimus vitam videmus:nūc aūt qꝛ intentiōis no-
stre acies p infirmitatē suā ab interna luce retunditur/
mens nostra ligata infantie pānis tenet . Ubi apte sub-
iūgitur.Circūdedi illud terminis meis. Terminis eni

Quō dñs mare circundat terminis suis.

suis dñs hoc mare circundat:quia cor nostrū adhuc cor
ruptionis sue molestia ꝛ cura turbulentū sub mēsura cō
templatiōis humiliat : vt licet plus appetat/ vltra tñ qꝫ
sibi conceditur/non ascēdat . Uel certe terminis suis dñs
hoc mare circūdat:qꝛ cor nostrū tētationib⁹ tumidum/
occultis donoꝝ distributionib⁹ mitigat:modo agēs ne

E

praua suggestio ad delectationē veniat:modo ne praua
delectatio vsqꝫ ad cōsensum prorumpat. Qui ergo illici
tos mot⁹ cordis respicit:ꝛ in quibusdā eos vsqꝫ ad ꝯsen
sum venire phibet:in quibusdā vero illos etiā a delecta
tione restringit:nimirū furenti mari terminos imponit:
vt nequaqꝫ in opere exeat/sed intra sinū mentis tētatio-
num submurmurans se vnda collidat. Que quia tūc vo
lenter restringitur/cū ei dilectione dei atqꝫ inspiratis vir-
tutib⁹ obuiatur/recte subiungitur. Et posui vectem et
ostia/ꝛ dixi: Hucusqꝫ venies/ꝛ nō pcedes ampli⁹: ꝛ hic
confringes tumētes fluct⁹ tuos. Quid eni moraliter p

Ostia. Uectis.

ostia nisi virtutes/quid per vectē nisi robur charitatis
accipim⁹? Decit itaqꝫ ostia.i. operationū virtutes mare
seuiēs dissipat/nisi eas ex occulto mentis opposita cha-
ritas astringat. Facile aūt oīe virtutū bonū tētationis
cordis irruēte destruit/nisi ab intimis fixa charitate so
lidetur. Unde ꝛ Paulus in suis predicatiōib⁹ dū que-
dam virtutū ostia mari tentationis opponeret: illico eis-

Col. iij.

dem ostijs quasi robur vectis adiungit/dicēs: Sup oīa
autē hec charitatem habentes:qd est vinculū pfectiōis.

Charitas cur vinculū pfectionis.

Perfectionis enim vinculū charitas dr:qꝛ oē bonū qd
agitur/nimirū per illā ne pereat ligatur. A tentatore nāqꝫ
citi⁹ quodlibet opus euellitur/si solutū a vinculo charita
tis inuenitur:si autem mens/dei ac pximi dilectione con-
stringitur/cum tentationū motus quelibet ei iniusta in-

F

gesserint/obicē se illis ipa dilectio opponit:ꝛ praue sua-
sionis vndas virtutum ostijs ac vecte intimi amoris
frangit. Capitulum.xx.

Uia ergo dñs p inspirate charitatis fortitu-
dinē nascētia in corde vitia reprimit/insurgē

Quō charitas repmit vitia.

tis maris impetū per obserata claustra com-
pescit. Ira fortasse in occulto exasperat:sed ne quies su

Ira.

perna perdat/pturbationi mētis officiū lingue subtra-
hitur/ne vsqꝫ ad vocem exeat / qd in sinu cordis tumul-
tuosum sonat. Luxuria in occultis cogitationib⁹ accē-

Luxuria.

dit:sed ne supernā munditiā mens amittat/cōcepte im-
munditie ea q famulari poterāt/mēbra castigat:ne vsqꝫ
ad corruptionem exhalet corporis/fetor cordis. Auaritia

Auaritia.

stimulat : sed ne celesti regno mēs careat/intra claustra
se psimonie cōtenta pprijs ligat:ne in prauo se opere di
latet/ꝛ vsqꝫ ad exteriores act⁹ interne ꝯcupiscētie estus
exudet. Superbia inflat:sed ne verā celsitudinem amit-

Supbia.

tat/ꝯsiderando quisqꝫ qꝛ puluis est/ ab altitudine se cō-
cepte elationis humiliat: certās nimirū ne qd in sugge-
stione cogitatiōis tolerat/in exercitationē operis erum
pat. Bene ergo dicitur . Posui vectem et ostia/et dixi.
Hucusqꝫ venies/ꝛ non procedes amplius: ꝛ hic confrin
ges tumentes fluctus tuos. quia dū elect⁹ quisqꝫ ꝛ tenta
tur vitijs/ꝛ tamen facere male suggesta renititur/ quasi

G

mare clausum tenetur. Qd etsi intus tumultuosis cogitationū fluctib⁹ mentē percutit/statuta tamē bñ viuendi littora nō excedit. Qd mare quidē i tumorē se erigit: sed dū fixa deliberatione cordis illidit/ fractum redit. Beatus igit iob ne sibi tribuat q̄ contra procellas cordis fortiter stat/ voce diuiā audiat: Quis ꝯclusit ostijs mare/ qñ erūpebat quasi de vulua procedens ꝛc. Ac si ei aperte diceret. Incassum te exteri⁹ in bonis operibus pensas/ si non me interi⁹ qui in te tētationis vndas cōpesco ꝯsideras. Ut em̄ tu fluct⁹ ferre possis i opere/ mee virtutis est qui fluctus frango tentationis in corde.

¶ Finit liber. xxviij. Moraliū sancti Gregorij.

¶ Sequitur liber. xxix. Moralis explanationis Sancti Gregorij pape i librum beati Job Capitulum primum.

Dominus de⁹ noster Jesus christ⁹ in eo q̄ virtus ꝛ sapiētia dei est/ de patre ante tempora natus est: vel potius qr nec cepit nasci nec desijt: dicam⁹ veri⁹ semp natus. Non autē possum⁹ dicere/ semper nascitur: ne imperfect⁹ videatur. At vero vt etern⁹ designari valeat ꝛ pfectus/ semp dicam⁹ ꝛ nat⁹: quatenus ꝛ natus ad perfectionē pertineat/ ꝛ semp ad eternitatem: vt quocūq̄ modo illa essentia sine tēpore/ tēporali valeat designari sermone: q̄uis hoc ipso q̄ perfectū dicim⁹/ multū ab illi⁹ veritatis expressione deuiam⁹: qr quod factum nō est/ non pōt dici perfectū. Et tamē infirmitatis

H

Mat. v.

nostre verbis dñs condescēdens ait: Estote pfecti sicut pater vester celestis perfect⁹ est. In illa itaq̄ natiuitate diuina ab humano genere cognosci nō poterat: proinde in humanitate venit vt videret: videri voluit vt imitaretur. Que carnis natiuitas despecta visa est sapientib⁹ mūdi. contempserūt nāq̄ infirma humanitatis ei⁹/ deo hec indigna iudicantes. Cui tāto magis homo debitor fuit/ quāto pro illo de⁹ etiam indigna suscepit. Quia enī nō cognouit mūdus p sapiētiā deū: placuit deo per stultitiam predicationis saluos facere credētes. Ac si diceret: Cum deū qui est sapiētia/ nequaq̄ per sapientiā suā mūdus inueniret: placuit vt deū hoīem factum per humanitatis stulta cognosceret: quaten⁹ ei⁹ sapientia ad nostrā stultitiā descenderet: ꝛ lucē supne prudētie luis sue carnis illuminata nostra cecitas videret. Nat⁹ igit ex patre sine tēpore/ ex matre nasci est dignat⁹ in tēpore

j. Cor. j.

J

vt p hoc q̄ ortū suū inter initiū fineq̄ ꝯcluderet/ humane mētis oculis ortū qui nec initio sumit/ nec fine angustatur apiret. vnde bene nūc ad beatū Job dicitur.

¶ S. Ex nato i carne dño sancta eccl̄ia de tenebris noctis egrediens q̄rit suū locū in luce btitudinis eterne.

¶ Nunqd post ortū tuum precepisti diluculo: ꝛ ostēdisti aurore locum suum?] Subaudis vt ego. Ortus q̄ppe diuinitatis ei⁹ ante ꝛ post nō habet. Cui dū semp esse est per eternitatē/ dum oē qd labitur circūscribit: intra semetipm̄ temporū discursus claudit. Ort⁹ v̄o humanitatis ei⁹ qr ꝛ cepit ꝛ desijt: et ante ꝛ post habere a tempore accepit. Sed qr dū ipe vmbras nostre tēporalitatis suscepit/ lumē nobis sue eternitatis infudit: recte per hūc ortum quē creator sibi in tp̄e cōdidit/ locū suū sine tempore aurora cognouit. Qr em̄ diluculū vel aurora a tenebris i lucē vertit/ non imerito diluculi vel aurore nomine/ oīs electorū eccl̄ia designat. Ipa nāq̄ dū ab infidelitatis nocte ad lucē fidei ducit/ velut aurore more i diē post tenebras splēdore supne claritatis aperit. Unde ꝛ bene in canticis canticoꝝ dr̄: Que est ista q̄ progreditur quasi aurora ꝯsurgēs? Scā enī eccl̄ia celestis vite p̄mia appetēs/ aurora vocata est: quia dū pctōꝝ tenebras deserit/ iustitie luce fulgescit.

Can. vj.

Capl̄m. ij.

Habem⁹ tamen subtili⁹ aliquid qd considerata qualitate diluculi vel aurore pensem⁹. Aurora nanq̄ vel diluculū noctē quidē preterisse nūciant: nec tamen diei claritatē integrā ostētant: sꝫ dū illā pellūt/ hāc suscipiunt: lucē tenebris permixtā tenēt. Quid itaq̄ i hac vita oēs qui veritatem sequimur/ nisi aurora vel diluculū sum⁹? ꝛ quia ꝛ quedā iam q̄ lucis sunt agim⁹: ꝛ tamen in quibusdā adhuc tenebrarū reliquijs non carem⁹. Per prophetā quippe deo dicit: Non iustificabit in cōspectu tuo omīs viuens. Rursumq̄ scriptū est: In multis offendimus omnes. Paulus quoq̄ ait: Video aliā legem in mēbris meis repugnantē legi mentis mee: ꝛ captiuū me ducētem in lege peccati que est in mēbris meis. Ubi ergo lex peccati cū lege mētis contendit/ pfecto adhuc aurora est: q̄a lux que iā emicuit/ necdū pretereūtes fundit⁹ tenebras pcisit. Adhuc aurora est: quia dū lex carnis legē mentis/ ꝛ lex mentis legē carnis percutit/ inter se vicissim lux ꝛ vmbra ꝯfligit. Unde rursū Paul⁹ cū diceret: Nox p̄cessit: nequaq̄ subdidit dies venit: sed/ dies autē appropinquauit. Qui enī post discessum noctis iā non venisse/ sed appropinquasse diē insinuat: esse se ꝓculdubio ante solem post tenebras adhuc in aurora demōstrat. Tunc aūt plene sancta electorum ecclesie dies erit/ cū ei admixta peccati vmbra iam nō erit. Tūc plene dies erit/ quādo interni luminis perfecto feruore claruerit. Tunc plene dies erit/ quādo nulla iam maloꝝ suoꝝ tentantem memoriā tolerās/ oēs a se tenebrarū etiā reliquias abscōdit. Unde ꝛ bene hec aurora quasi adhuc in trāsitu demonstrat/ cum dicitur. [Et ostēdisti aurore locū suū] Cui enī locus suus ostēditur/ ꝓfecto ex alio ad aliud vocat. Quis est enī locus aurore/ nisi pfecta claritas visionis interne? Ad quē cum ducta venerit/ iam de trāsacte noctis tenebris nihil habebit. Nunc aūt adhuc tentationū molestias sustinet: q̄a p intentionem cordis ad aliud festinat ecclesia/ ad locum suū tendit aurora. Quē locū si mēte nō cerneret/ in hui⁹ vite nocte remaneret. Sed cū quotidie contēdit pfici/ ꝛ in lucē quotidie augeri: locum suū iam cōspicit/ et plene sibi clarescere solem q̄rit. Locum suū aurora cōsiderat: quando sancta aīa ad contemplandā cōditoris sui speciem flagrat. Ad locū suū pertingere aurora satagebat/ cū Dauid diceret: Sitiuit aīa mea ad deū fontem viuū: quādo veniā ꝛ apparebo ante faciem dei? Locum suum veritas aurore mōstrabat/ cum per Salomonē diceret: Quid habet ampli⁹ sapiens a stulto: ꝛ quid paup: nisi vt pergat illuc vbi est vita? Quē ꝓfecto locū etiā precedentib⁹ incarnationē suā patrib⁹ post ortū suū dñs ostēdit: quia nisi per prophetie spm̄ incarnādum superne patrie regem cognoscerent: bona eiusdem patrie q̄ essent desiderabilia non viderent. Locum suū veritas aurore patefecit/ cum patrem coram discipulis petijt/ dicēs: Pater quos dedisti mihi volo vt vbi ego sum/ ꝛ illi sint mecum. Locum suum aurore monstrauit/ cū diceret: Ubicunq̄ fuerit corpus/ illuc congregabūtur et aquile. Ad hūc locum quem cognouerat/ peruenire aurora festinabat/ cum paulus desiderium habere se diceret dissolui/ ꝛ cum christo esse. Et rursum: Mihi viuere christus est: ꝛ mori lucrū. Et rursum: Scim⁹ qm̄ si terrestris domus nostra hui⁹ habitationis dissoluat/ q̄ edificationem ex deo habem⁹: domū nō manufactā/ eternā in celis. Bene aūt post ortum suū locū propriū aurore ostēdisse se perhibet: quia future retributiōis beatitudinē priusq̄ per corp⁹ ipse innotesceret/ in paucorū intellectu continuit. Cū vero humane natiuitatis infirma suscepit/ venture claritatis notitiā in multitudinis innumere amore dilatauit. Sed cum diuini operis mysteriū sic misericordia peragat: vt tamen ꝛ ira comitetur: quaten⁹ occult⁹ arbiter alios respiciēs redimat/ alios deserēs pdat: quia cognouimus qūo p incarnationē suā electos illuminet: audiamus nunc qūo reprobos damnet. Sequitur.

K

Ps. cxlij.

Jaco. iij.

Rom. vij.

Ro. xiij.

L

Ps̄. xli.

Eccl̄s. vj.

Joā. xvij.

Matth. xxiiij.

Lu. xvij.

Phil. j.

j. Cor. v.

M

¶ S. Ex iudaica perfidia viso xp̄o concussa est: et alijs sic/ alijs aliter de eo sentiētib⁹: paucis ex illa tāta plebe assumptis: scribas ꝛ phariseos merito reprobauit.

¶ Nūquid tenuisti concutiens extrema terre: ꝛ excussisti impios ex ea?] Extrema terre dñs tenuit: qr i fine seculoꝝ ad destitutā iam et alienigenis regibus subditā synagogā venit: atq̄ ex illa impios excussit: qr spūalia fidei predicamēta renuētes/ etiā a carnalis sacrificij gloria repulit. Uel certe extrema terre tenuit: qr ex iudea paucos abiectos ꝛ humiles elegit. Extrema terre tenuit: quia legis doctores deserēs/ piscatores sumpsit. Dūq̄ ei⁹ extrema tenet/ ex ea impios excutit: qr dū infirmos fideles roborat/ fortes in illa infideles dānat. Recte vero etiā cōcutiens addidit: qr per aduentū suū immensa

B formidine etiā reprobo℞ corda cōmouit. Cōcussi quippe fuerāt qui dicebāt: Nichil pficim⁹: ecce tot⁹ mūdus post eū abijt. [Joan. xij.] Res autem que cōcutit, huc illucq; ducta fatigat. Concussa ergo iudea fuerat/ q̄ de christo p alios dicebat q̄a bonus est/ τ per alios resistebat dicēs: nō/ sed seducit turbas. [Joan. vij.] Per alios dicebat: Nisi hic esset a deo/ nō poterat facere q̄cq̄. [Joan. ix.] atq; ad extremū p alios clamat. Si non esset hic malefactor/ non tibi tradidissemus eū. [Jo. xviij.] Cōcussi quidē/ sed non pstrati sunt reprobi/ cum modo miracula obstupescētes cernerēt: modo infirmitatis opprobria despicientes irriderēt. An nō concussi fuerant q̄ dicebāt: Quousq; aiam nostram tollis? si tu es christus/ dic nobis palā. [Joan. x.] Uel certe extrema terre ꝯcussit τ tenuit: q̄a cum infirma corda humiliū pio timore terruit: neq̄q̄ ea iudicio districto dereliquit. Inde eni multitudo credentiū in deū robustius stetit/ vnde in se humiliata trepidauit. Nā quia eū deus quē ꝯcutit tenet: insinuat per prophetā dicēs. Super quē requiescet spiritus me⁹/ nisi super humilē τ quietū τ tremētē sermones meos? Quis eū quē concutit tenet/ Salomone attestāte intimatur/ q̄ ait: Beatus vir qui semp est pauidus: qui autē mentis est dure/ corruet in malū. [Prouer. xxviij.] Igit̄ quia extrema iudee dn̄s in apl̄is tenuit: atq; ex illis scribas τ phariseos ac pontifices impietatis sue merito exigente reprobauit: q̄d adhuc de eo℞ dānatione subdatur/ audiamus. Sequitur:

B [Restituetur vt lutū signaculū: et stabit sicut vestimentum.] Quid aliud dn̄s plebē israeliticā nisi lutū reperit: quā obsequijs gentiliū deditā/ in egypto seruientē lateribus inuenit? Quā dū tot miraculis ad terrā repromissionis duxit/ dū pduxitā cognitionis sue sciētia impleuit: dū tot arcana secreto℞ ei per ꝓphetiā contulit: quid eā aliud q̄ seruādi mysterij signaculum fecit? Ipsa q̄ppe diu in ꝓphetia clausum continuit/ quicq̄d de se veritas in fine reuelauit. Sz dū post tot diuina secreta/ post tot pcepta miracula in redēptoris sui aduētu/ plus terram q̄ veritatē dilexit: p sacerdotes dicens: Si dimittimus eū sic/ oēs credent in eū: et venient romani/ τ tollent nostrū locū τ gētem: [Joan. xj.] q̄si ad eos quos in egypto reliq̄rat lateres redijt: τ que facta iā dei signaculū fuerat/ ad hoc se iterū qd̄ deseruerat inflexit: lutūq; se post signaculū in oculis veritatis exhibuit: cū per impietatis malitiā accepti verbi mysteria pdidit: τ sola terrena sapere que inquināt elegit. Ubi apte subiungit̄: Et stabit sicut vestimentū. Impolita nāq; τ grossiora vestimēta etiam cum induta fuerint: quia iduetis mēbris bene applicata nō herent/ stare feruntur. Judea igit̄ circa veritatis notitiā etiā cū seruire videret̄/ sicut vestimentū stetit: q̄a per exteriora mandata seruire se dn̄o ostēdit: sed adherere ei p charitatis intelligētiā noluit. [C] Dū solā in p̄ceptis dei litterā tenuit: et nequaq̄ se p spm̄ sensibus intimis iunxit/ quasi ei qui se induerat nō adhesit. Ubi τ apte subiūgit̄ [Auferetur ab impijs lux sua.] Quia dū credere veritati renuūt/ cognitionē legis in ppetuū amittūt: τ dum de accepta lege supbiunt/ nimirū de sciētie sue gloria eccātur. Scriptū quippe est: Obscurent̄ oculi eo℞/ ne videāt. [Ps. lxviij.] Rursumq; scriptū est: Excecca cor populi hui⁹: et aures ei⁹ aggraua. [Esa. vj.] Et rursum scriptū est: In iudiciū ego in hūc mūdū veni: vt q̄ nō vidēt/ videāt: τ q̄ vidēt/ ceci fiāt. [Joan. ix.] Et q̄a semetipsos de legis opib⁹ ꝯ ꝯditorē legis extulerūt/ apte subditur: [Et brachiū excelsum cōteretur.] Excelsum quippe brachiū conterit̄/ quādo p̄dicata fidei gratia/ supba legis operatio reprobat̄/ cum dicit̄: Ex operibus legis non iustificabit̄ omis caro. [Rom. iij.] Cūcta tamen hec intelligi τ aliter possunt. Terrā q̄ppe scriptura sacra vocare cōsueuit ecclesiā. Extrema igitur terre dn̄s tenet et cōcutit: q̄a ecclesie sue vltima p aduentū antichristi persecutione imanissima turbari pmittit: nec tamē pmittēdo deserit. Hanc terrā aliquādo dn̄s tenet τ nō cōcutit: aliquādo tenet τ concutit: q̄a modo eā trāquilla pace fidei possidet: modo cōmoueri impetu psecutionis iubet. Bene autē cū diceret: Nunquid tenuisti concutiens extrema terre: illico adiūxit: τ excussisti impios ex ea? Attestante eni Paulo/ plerīq; in ea sunt qui cōfitent̄ se nosse deū/ factis autem negant. [ad Titū. j.] Impios ergo ex ea dn̄s excutit: quia hi quos nūc intima vitia possidēt/ tunc in voragine apte infidelitatis cadunt: atq; in aceruū palearum trāseunt/ cū tentationis illi⁹ aura cōmouent̄. Et q̄uis se nūc sub specie fidei intra aree sinū tegāt/ tunc nimirū extra grano℞ cumulū districti examinis ventilabro resilient. Unde τ apte subiūgitur. [D]

C S. Ex iudei qui legis seruāde signaculū acceperāt/ in iudicio tanq̄ lutum restituent̄: quia q̄ terrena sapuerint/ omnibus demonstrabitur.

C Restituetur vt lutū signaculum.] Ac si apte diceret: Hi qui nunc vident̄ in ecclesie sinu signaculū/ tunc ante oculos oim restituent̄ vt lutū. i. nequaq̄ iudicia hoim de pfessione religionis fallūt: sed q̄ terrena sapiant demōstrant̄. Solet eñ scriptura sacra p fide appellare signaculū/ pro iniquitate lutū. Nam fili⁹ iunior q̄ cōsumpta substantia ad patrē redijt/ in munere annulū accepit. [Luce. xv.] Gētilis eñ popul⁹ q̄ immortalitate perdita/ ad deū penitēdo reuertit̄/ per fidei signaculū munit̄. Unde τ a sponso suo ecclesie dicit̄: Pone me vt signaculum super cor tuū. [Can. viij.] Idcirco nāq; signaculū reb⁹ ponit̄/ ne qua direptiōis presumptiōe temerent̄. Spōsus ḡ in corde signaculū ponit̄/ quando fidei ei⁹ mysteriū in custodiam nre cogitationis imprimit̄: vt ille infidelis seru⁹ nimirū nostre aduersari⁹/ cū signata fide corda ꝯsiderat/ tētando ea irrūpere nō presumat. Per lutū vero q̄ terrena contagia demonstrant̄/ attestat̄ Psalmista q̄ ait. Eduxisti me de lacu miserie/ τ de luto fecis. [Ps. xxxix.] Quia igit̄ multi i terrenis contagijs inuenti/ perducti ad ecclesiā/ celestis fidei sacramento signant̄: τ tamen ab iniquis operib⁹ nō recedunt: seq; nūc fidei velamine contegūt: sed cū tēp⁹ inuenerint/ quid sint veraciter ostendunt: recte dicitur. Restituet̄ vt lutū signaculū. Quos eñ nunc fideles credimus: ipsos tūc fidei hostes inuenimus: τ q̄uis appareant nō tētati signaculū/ erunt proculdubio tentati lutum. Unde τ recte dicit̄: Restituet̄: q̄ qualis eorū ꝯsciētia esse ante fidē potuit/ tales eos postmodum reproba vita cōuincit. [E] De quibus apte subiūgitur. [Et stabit sicut vestimentū.] Tot nunc quasi vestib⁹ sancta ecclesia induit̄/ quot fideliū veneratione decorat̄. Unde τ ei ostensis gētibus a dn̄o p prophetā dr̄: Uiuo ego dicit dn̄s: q̄ oībus his velut ornamēto vestieris. [Esa. xlix.] Multis eñ quasi fidelibus nūc specieten⁹ induit̄: sed pulsante psecutionis impetu/ tūc eis exuta nudabit̄. de quorū sorte hic dicit̄: Et stabit sicut vestimentū. Stare vero hoc loco ponit̄/ in peccato ꝑsistere. Unde scriptū est: Et in via peccato℞ nō stetit. Uel certe reprob⁹ quisq; sicut vestimētū stare dicit̄: vt nō posse stare mōstret̄: q̄a sicut induta vestis in visionis sue specie p corpus tendit̄: exuta autē fracta complicat̄: ita vnusquisq; qui a sancte ecclie tunc statu recesserit/ tēsus ac decorus quasi dū iduceret̄ fuit: sed exutus postmodū confractus atq; abiectus iacebit. Si vero stare intelligim⁹ pdurare/ sicut vestimētum stat q̄sq; reprobus: q̄a in hac vita quā diligit/ breuiter durat. Unde τ p prophetā dr̄: Omnia sicut vestimētum veterascēt: et sicut opertoriū mutabis ea/ τ mutabunt̄. [Ps. cj.] Hec itaq; que allegoriarum nube tecta intulit: nūc verbis apertiorib⁹ innotescit subdens.

C S. Ex impiorum lux sit hoc quod eis ex fide lucet: que tunc aufertur/ quando pulsancte persecutionis articulo/ qd̄ rectū credere videbant̄/ amittūt. Capl̄m. iij.

[F] Auferetur ab impijs lux sua.] Neq; enim eos nunc dei lumen illustrat/ qui iniquitatis sue malitiā fidei noīe palliāt. Nam dū iuxta predicationem fidei viuere negligūt: et tamē eādem fidem specieten⁹ venerātur/ honorem vite presentis ex noīe religiōis querūt. Hocq; ei sex fide lucet/ q̄ eos fides corā hoībus refouet. Sūt vero nōnulli qui eterna q̄ audiunt veraciter credūt: τ tamē eidē quā tenēt fidei male viuēdo cōtradicūt. Habent hi quoq; in tenebris lucē suam: quia dum peruersa agūt: τ tamen de deo recta sentiunt/ ne tenebrescant fundit⁹/ ex quadā parte fulgore luminis illustrant̄. Qui dū plus terrena q̄ celestia: plus q̄ vident q̄ que audiūt diligūt: pulsante persecutionis articulo/ qd̄ rectū credere videbātur amittūt. Qd̄ illo maxime tēpore multiplici⁹ agitur: quādo surgēte ipso iniquorum capite/ in sancta ecclesia persecutiōe vltima liberis suis viribus ei⁹ fortitudo grassat̄. Ibi tūc cor vniuscuiusq; ostēditur: ibi quicquid in occultis latebat aperit̄: et qui nūc ore sūt pij/ τ corde sunt impij: publicata malitia corruūt/ τ lucem fidei quam specieten⁹ tenuerant perdunt. Sed inter hec necesse est vt vnusquisq; nostrū ad cordis sui secretum redeat: τ actionis sue dāna pertimescat/ ne

G

exigentibus meritis p districtā iustitiā iudicioꝝ dei in talium hominū numerum incurrat.

¶ S. Qꝫ oīa moraliter ad antichristum tempora referuntur, in quibus cōcussio persecutionū erit: et fictos quosqꝫ qui modo in ecclesia sunt infideles/etiā nunc reproba vita conuincit.

¶ Nemo sūt sibi icaute blādiaꝛ ⁊ idcirco se a tali occasu extraneū credat: qꝛ ad illi⁹ tēpestat. ꝓcellā puenire se nō existimat. Q̄ṗti illi⁹ tētationis tpa nō viderūt: ⁊ tñ in ei⁹ tētationis ꝓcella versanꝛ. Cain tps antichristi nō vidit: et tamē mēbrū antichristi per meritū fuit. Judas seuitiā ꝑsecutionis illi⁹ ignorauit: ⁊ tamē virib⁹ crudelitatis ei⁹ auaritia suadente succubuit. Simon diuisus longe ab antichristi tēporibus extitit: ⁊ tamē eius se superbie miraculoꝝ potentiā puerse appetēdo coniunxit. Sic iniquū corp⁹ suo capiti: sic mēbris membra iungūtur/cū ⁊ cognitione se nesciūt: ⁊ tamē praua sibi actione copulanꝛ. Neqꝫ em̄ Pergam⁹ Balaam libros aut v̄ba cognouerat: ⁊ tamē eius nequitiā sequēs/vocem supne increpationis audiebat: Habes illic tenentes doctrinā Balaā/q̄ docebat in Balac mittere scandalū corā filijs israel/edere ⁊ fornicari. Thyatire q̄qꝫ ecclesiam ab Hiezabel notitia ⁊ tempora ⁊ loca diuidebāt: sed quia eam par vite reat⁹ astrinxerat: messe ei Hiezabel dicit/atqꝫ operib⁹ peruersis insistere: angelo attestāte/ qui ait. Habeo aduersus te aliqua: qꝛ ꝑmittis mulierē Hiezabel/ (q̄ se dicit ꝓphetā) docere/⁊ seducere seruos meos/fornicari ⁊ mādūcare de idolothytis. Ecce qꝛ reperiri potuerūt q̄ Hiezabel vitā reproba actione secuti sunt: Hiezabel illic iuncta memoraꝛ: qꝛ videlicet prauū corp⁹ plurium mores vnū faciūt/etiā si hoc loca vel tēpora scindūt. Unde fit vt in peruersis suis imitatorib⁹ et iniqu⁹ q̄qꝫ maneat q̄ iam preterijt/⁊ in suis operatorib⁹ ip̄e iniquorum auctor iam appareat/qui necdū venit. Hinc Joannes ait: Nūc antichristi multi facti sunt. qꝛ iniqui oēs iam ei⁹ mēbra sunt: q̄. s. peruerse edita/caput suum male viuēdo preuenerūt. Hinc Paul⁹ ait. Ut reueleꝛ in suo tempore Nam mysteriū iam operaꝛ iniq̄tatis. Ac si diceret/Tūc antichristus manifest⁹ videbiꝛ: nam in cordibus iniquoꝝ secreta sua iā nunc occultus operatur. Ut enim de apertiorib⁹ criminibus taceā: ecce alius fratri in corde suo tacit⁹ inuidet: et si occasionē reperiat/eum supplātare cōtēdit. Cui⁹ alterius membrū est/nisi eius de quo scriptū est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbē terraꝝ: Alius magni meriti esse se estimās: p tumorē cordis cūctis se ꝓferens/oēs semetipso inferiores credit. Cuius alteri⁹ membrū est/nisi eius de quo scriptū est: Omne sublime videt: ⁊ ip̄e est rex super vniuersos filios supbie: Alius mūdi hui⁹ potentiam querit: nō quo alijs prosit/sed quo ipse alteri subdit⁹ non sit. Cuius alteri⁹ membrū est/nisi ei⁹ de quo scriptū est/q̄ dixit: Sedebo in mōte testamenti/in laterib⁹ aq̄lonis: ascendam super altitudinem nubiū/similis ero altissimo: Sol⁹ q̄ppe altissimus ita dn̄atur sup omnia: vt alteri subesse non possit. Quē diabol⁹ imitari puerse voluit/cum suum dominiū querēs/ei subesse recusauit. Imitaꝛ ergo diabolū quisq̄s idcirco ꝑtātem suam appetit: quia ei q̄ sibi est supna ordinatione preposit⁹/subesse fastidit. Cap. iiij.

Membra antixpi. *Cain.* *Judas.* *Simon.* *Balaam.* *Apo. ij.* *Hiezabel* *Ibidem.* *H* *j. Joan. ij.* *ij. Thes. ij.* *Exēplū d̄ inuidis.* *Sap. ij.* *Exēplū d̄ superbis.* *Job. xlj.* *Exēplū d̄ potentib⁹* *Esa. xiiij.*

I

Sunt preterea plurima que quosdā in ip̄a pace ecclie cōstitutos/infideles esse renūciant. Uideo nāqꝫ nōnullos ita personā potētis accipere: vt requisiti ab eo/ꝓ fauore ei⁹ non dubitēt in causa ꝓximi veritatē negare. Et quis est veritas/nisi ille q̄ dixit: Ego sum via veritas ⁊ vita: Neqꝫ enim Joānes baptista de cōfessione christi/sed de iustitie veritate requisitus occubuit: sed qꝛ christus est veritas/ad mortē vsqꝫ idcirco pro christo/qꝛ videlicet ꝓ veritate puenit. Ponam⁹ ergo ante oculos qꝛ aliquis ꝑfictatus personam potentis accepit: ⁊ ne verbis saltē iniuriā patereꝛ/veritatē negauit. Quid ergo iste faceret i dolore penarum/ qui christum erubuit inter flagella verboꝝ: Ecce ⁊ post hec ante oculos hoim adhuc christianus est: et tamen sī cū dn̄s districte disposuit iudicare/iā nō est. Uideo autem alios quib⁹ per locū magisterij exhortādi sunt officis arguēdiqꝫ cōmissa: qui vident aliquid illicitum admitti: ⁊ tamē dū quorūdam potentum offendere gratiā metuūt/arguere nō ꝓsumūt. Quisquis iste est/q̄d aliud facit/nisi vidit lupū venientē/⁊ fugit. Fugit/qꝛ tacuit/qꝛ despecta eterna gratia/tēporalem gloriā pl⁹ amauit. Ecce ante potēti faciē intra sui se latebras silētij abscondit: ⁊ sicut persecutioni publice/sic occulte locum dedit timori. Bene de talib⁹ dicit. Dilexerunt gloriam hoim magis q̄ dei. Quisquis igiꝛ talis est/si hec districte iudicatur: etsi persecutio publica defuit/tñ tacendo christū negauit. Non ergo desunt vel i pace ecclesie antichristi tētamenta. Nemo itaqꝫ illa ꝑsecutiōis extreme tēpora quasi sola ꝓhorrescat. Apud iniquos nāqꝫ quotidie res antichristi agiꝛ: quia in eoꝝ cordib⁹ mysterium suū iā nūc occult⁹ operaꝛ. Etsi multi nūc spectetenus intra ecclesiā constituti simulāt se esse q̄d non sunt/ in aduētu tamē iudicis prodētur q̄d sunt. De q̄bus bene Salomon ait: Uidi impios sepultos: q̄ etiam cū adhuc viuerēt/in loco sancto erāt: ⁊ laudabanꝛ in ciuitate quasi iustoꝝ operū. Igitur postq̄ de iniquis dictū est: Restitueꝛ vt lutū signaculū: ⁊ stabit sicut vestimentum ⁊ auferreꝛ ab impijs lux sua (q̄d vtiqꝫ i illa est antichristi persecutiōe faciendū) mox de eiusdē antichristi ꝑditione nos cōsolans ait. [Et brachiū excelsum confringeꝛ.] Quid nanqꝫ aliud excelsum brachiū accipiꝛ/nisi superba antichristi celsitudo: q̄ sup reprobas mentes hominū fastu glorie secularis erigiꝛ ita vt homo peccator/et tamen estimari homo despiciēs/deū sese sup homies mentiatur: Unde ⁊ Paul⁹ apostol⁹ dicit: Ita vt in templo dei sedeat/ostēdens se tanq̄ sit deus. Cui⁹ vt tumorē plenius ostēderet/ꝓmisit: Qui aduersaꝛ et extollitur sup oē q̄d dicitur de⁹/aut q̄d colitur. Deus eni dici aliquādo ⁊ homo pōt: iuxta q̄d ad Moysen diciꝛ: Ecce constitui te deū pharaonis. De⁹ vero coli pur⁹ homo non potest. Quia vero se antichrist⁹ ⁊ sup sanctos quosqꝫ homies/ ⁊ sup ipsi⁹ potentiā diuinitatis extollit/ꝑ exactum sibi nomen glorie: ⁊ hoc q̄d de⁹ dicitur/⁊ hoc q̄d deus coliꝛ/ trāsire conatur. Notandū vero est iu q̄ntam superbie foueam cecidit/qui in mēsura ruine qua lapsus est/non ꝑmāsit. Diabol⁹ quippe vel homo a statu conditionis ꝓprie elata mēte corruerunt: vt vel ille diceret: Ascēdam sup altitudinē nubiū: similis ero altissimo. vel iste audiens crederet: Aperienꝛ oculi vestri: ⁊ eritis sicut dij. Idcirco ergo vterqꝫ cecidit: qꝛ esse deo similis nō p iustitiā sed p potētiam concupiuit. Sed homo p gratiā liberatus/qui dei similitudinē puerse appetēdo ceciderat: in reatu criminis sui longe deo imparē se esse cognoscens clamat: Dn̄e quis similis tibi: Diabolus vero in lapsu sui criminis iuste dimissus/in mēsura ruine sue minime ꝑmāsit: sed q̄nto diuti⁹ ab oīpotētis gratia defuit/tāto magis reatū criminis cumulauit. Namq̄ iō cecidit quia puerso ordine deo esse similis voluit: eousqꝫ perductus est vt in antichristū veniēs/videri deo similis dedignetur/atqꝫ eum quem habere non potuit superbus equalem/damnat⁹ inferiorem putet. Nam cum de illo hoc q̄d iam ꝓmisim⁹ dicitur: Extollēs se supra oē q̄d dicitur de⁹/aut q̄d colitur: apte monstratur qꝛ appetendo dudū dei similitudinē/quasi iuxta deū erigere se voluit: sed in supbie culpa crescēdo/iam se supra omne q̄d deus diciꝛ et colitur extollit. Quia ergo hec ei⁹ supbia districti iudicis erit aduētu feriēda/sicut scriptum est: Quē dn̄s Jesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet illustratione aduētus sui: recte dicitur. Et brachiū excelsum confringeꝛ. Cuncta tamē hec que his discussa sunt/ adhuc intelligi ⁊ aliter possunt. Uerba em̄ dei quasi pigmēta q̄dā nostri sunt adiutorij. Et sicut pigmētū q̄nto pl⁹ teriꝛ/tāto pl⁹ in poculo ei⁹ virt⁹ augetur: ita diuina eloquia quo magis exponēdo conterim⁹/eo audientes amplius quasi bibētes iuuamur. Capitm. v.

Exēplū d̄ non corrigentibus. *Joā. xiiij.* *K* *Joan. xij.* *Eccl. viij* *ij. Thes. ij* *Exo. vij.* *L* *Esa. xiiij.* *Gene. iij.* *Psalm. lxxxviij.* *j. Thes. ij.* *M* *Uerba dei quasi pigmenta sunt.*

Quia igitur misericors de⁹ diu peccata hominū tolerat: ⁊ cū iam vicinū finem respicit/plerūqꝫ mentes peccātium immutat: recte de se vim tante pietatis insinuans ait. [Nunquid tenuisti concutiens extrema terre: et excussisti impios ex ea:] Per terram quippe homo infirma sapiēs designatur: cui peccanti dictum est: Terra es/ et in terram ibis. Sed quia pius conditor facturam suam non deserit: mala hominū et per suam patientiam tolerat/ et per eorum quandoqꝫ conuersionē relaxat. Cū autem duras atqꝫ insensibiles mētes respicit: modo eas minis/mō verberib⁹/mō reuelationib⁹ terret: vt q̄ pessima securitate duruerāt/salubri timore mollescāt: quaten⁹ vel sero redeāt: ⁊ hoc ip-

Gene. iij. *Duras mētes deus terret.*

A

sum saltem qđ diu expectati sunt/erubescant. Scit em̄
dn̄s quia extrema vite nostre plus iudicat: et idcirco ele-
ctos suos i fine sollicitius purgat. Scriptū quippe est:
Deus iudicabit fines terre. Tāto ergo impēsi⁹ vltimis

(i. Reg. ij.)

nostris innigilat: q̄to in ipsis pēdere initia vite sequen
tis pensat. Qđ q̄ misericorditer facit pietate sua in me-
diū deducta: qua etiā sero cōuersos peccatores recipit:
beati Job iusticiā erudit/dicēs. Nunq̄d tenuisti cōcu-
tiēs extrema terre: et excussisti impios ex ea? subaudis/
vt ego, qui in suis vltimis sepe peccatores terrēdo con-
cutio: cōuertēdo teneo: atq̄ ab eoꝝ cordib⁹ impios cogi
tationū motus auello. Et recte beato Job dn̄s quomo
do iuxta finē peccatores cōuertat/insinuat. Ac si aperte
dicat. Misericordie mee potentiā respice/et tue iusticie
elationem preme. Que extrema hois q̄ etiam cum con-
uertitur p carnis mortē/illa antique culpe vindicta co-
mitat: protin⁹ insinuat cū dicit. [Restituetur vt lutum
signaculū: et stabit sicut vestimentum.] Hominē quippe
dn̄s quē ad suā similitudinē condidit: quasi quoddam
sue potētie signaculū fecit. Qđ tamē velutū restituetur:
quia licet eterna supplicia p conuersionē fugiat: in vitio
ne tamē ppetrate superbie carnis morte dānatur. Ex lu
to quippe homo cōdit⁹/et mētis accepta ratione/simili-
tudine diuine imaginis decorat⁹: elatiōe cordis intume-
scens/q̄ de infimis format⁹ esset/oblit⁹ est. Unde miro
conditoris iusticia actū est: vt quia p sensum intumuit/

B

quē rōnabilē accepit/rursus terra p mortē fieret/quam
esse se considerare humiliter noluit: et q̄ peccādo dei si-
militudinē pdidit/moriēdo ꝑo ad limi sui materiā re-
dit: recte dr̄: Restituet vt lutū signaculū. Et q̄ de corpo
re dū spirit⁹ vocat: quodā q̄si inuolucro sue carnis exui-
tur: apte de eodē luto subiūgitur. [Et stabit sicut vesti-
mentū.] Lutū nāq̄ nostrum sicut vestimētum stare/est
vsq̄ ad resurrectionis tēpus inane exutūq̄ perdurare.
Sed q̄ hanc penā superbie nec illi transeūt/q̄ et eādem
supbiam viuēdo humiliter vincūt: que sit superbientiū
specialis pena/subiūgit dicens [Auferet ab impiis lux
sua: et brachiū excelsum confringet.] Mors em̄ carnis q̄
electos luci sue restituit: lucē suam reprobis tollit. Lux
nāq̄ superbientis est gloria vite p̄sentis. Que ei lux tunc
subtrahit/cū p carnis interitū ad retributionū suaꝝ te-
nebras vocatur. Ibi tūc excelsum brachiū cōfringitur:
quia celsitudo cordis vltra nature ordinē violēter arre
pta/oppumētis se diuine iusticie mole dissipat: vt q̄ se
puerse in breui exexerat/p pondus iudicij in eternū fra-
cta cognoscat. Nullus autē nostrum quid post mortem
sequeret agnosceret: nisi vite nostre conditor ad penam
vsq̄ mortis nostre veniret. Nisi eni ipse misericorditer
infima peteret: nequaq̄ nos post suā imaginē perditos
iuste ad summa reuocaret. Unde et recte subiungitur.

C

C S. Q̄ dn̄s ad inferna descēdens/carcerē gehēne viā
et transitum fecit: ipse vero liberans alligatos/liber de-
ambulauit/et apertis portis mortis/exitū de tenebris
ad lucem fecit.

C Nūquid ingressus es p̄fundū maris: et in nouissimis
abyssi deambulasti? [Ac si dicat: Ut ego/q̄ non solū ma-
re. i. seculū p assumptam humanā carnem atq̄ animam
petij: sed etiā per eā sponte in morte positus/vsq̄ ad vlti
ma inferi quasi ad maris p̄funda descēdi. Si em̄ mare
(more diuini eloquij) seculū debet intelligi: nil p̄hibet
profunda maris/inferni claustra sentiri. Qđ profundū
maris dn̄s petijt: cū inferni nouissima electorum suorū
animas erepturus intrauit. Un̄ et per prophetam dicit:

(Esa. lj.)

Posuisti profundū maris viam/vt transirent liberati.
Hoc nāq̄ p̄fundū maris ante redēptoris aduentū non
via/sed carcer fuit: q̄ in se etiā bonorū animas q̄uis nō
in locis penalib⁹ clausit. Qđ tamen p̄fundū viam dn̄s
posuit: q̄ illuc veniēs/electos suos a claustris inferi ad
celestia trāsire cōcessit. Un̄ et apte illic dicit: Ut transi-
rent liberati. Qđ vero p̄fundū maris dixerat: hoc aliis
verbis replicās/abyssi nouissimū vocat: q̄ sicut aquaꝝ
abyssus nulla nostra visione cōprehendit: ita occulta infe-
ri nullo a nobis cognitionis sensu penetrant. Qui enim
hinc subtrahunt cernim⁹: sed q̄ illos iuxta meritū retri-
butio suppliciorū maneat/non videm⁹. Capl̄m vj.

Uigilanti vero est cura pensandū/q̄ in nouis-
simo abyssi deambulasse se p̄hibet. Deambu-
lare quippe non astricti/sed liberi est. Quē em̄
vincula stringūt: ei⁹ nihilominus gressus impediunt. Q̄

D

igitur dn̄o nulla peccati vincula pertulit: in inferno de-
ambulauit. Liber quippe ad ligatos venit. Unde scrip̄tū
est: Fact⁹ sum sicut homo sine adiutorio: inter mortuos

(Psalm. lxxxvij.)

liber. In nouissimis ergo abyssi dn̄o deambulare/est in
loco dānationis nil sue retētionis inuenire: attestāte Pe-

(Act. ij.)

tro/q̄ ait: Solutis dolorib⁹ inferni: iuxta qđ impossibile
erat teneri illū ab eo. Uel certe q̄ deābulando nos cum
de loco ad locū ducimur: hic illicq̄ p̄sentes inuenimur:
deambulasse in inferno dn̄s dicitur: vt electis animab⁹
in locis singulis p diuinitatis potētiam p̄ns fuisse mon

(Sap. vij.)

straret. Unde et spirit⁹ sapiētie mobilis describitur: vt
per hoc qđ nusq̄ deest/vbiq̄ nobis occurrere designet.
Quā descensionē suam dn̄s tāto mirabilē respicit/q̄to
eā redēpto homini crebri⁹ infundit. Eā nāq̄ adhuc re-
plicans subdit. [Nūquid apte sunt tibi porte mortis/et
ostia tenebrosa vidisti?] Porte em̄ mortis sunt potesta
tes aduerse. Quas descendēs dn̄s aperuit: q̄ earū forti
tudinem moriēdo superauit. Que appellatione q̄q̄ alis
tenebrosa ostia vocant: q̄ dum per occultationis sue in-
sidias nō videntur/deceptis mētib⁹ viam mortis aperi-
unt. Que tenebrosa ostia dn̄s videt: q̄ immūdoꝝ spirituū
fraudulentā malitiam et respicit et premit. Quos nisi ipe
nobis nescientib⁹ vidēdo p̄hiberet: e nil de insidijs eoꝝ
mens nostra cognosceret: et eisdē insidijs capta deperiret.
Que tenebrosa etiam nos ostia cernim⁹/qn̄ superne lu-

(Ps. cxvij.)

cis radijs illustramur. Unde et p p̄phetam dicit: Dn̄s
mihi adiutor est: et ego videbo inimicos meos. Hostes
igit nr̄os ipse videt: qui suo eos munere nobis visibiles
facit. Uel certe tenebrosa ostia tūc dn̄s vidit: cum clau-
stra inferni penetrās/crudeles sp̄us percussit/et mortis

E

prepositos moriēdo dānauit. Qđ idcirco hic nō adhuc
de futuro: sed iam de p̄terito dr̄: q̄ hoc qđ factur⁹ erat in
opere/nimirum iam fecerat in p̄destinatiōe. Q̄ ꝑo post
mortem resurrectionēq̄ ei⁹ excreuit ecclesia: atq̄ in cūctis
est gentib⁹ dilatata/apte subiungit. Capl̄m vij.

Nunq̄d considerasti latitudinem terre? [Dum
enim domin⁹ angustias mortis petijt/fidem
suam in gentibus dilatauit: atq̄ ad innume-
ra corda credentium/sanctā ecclesiam extendit. Cui p
prophetam dr̄: Dilata locum tentorij tui/et pelles taber-

(Esa. liiij.)

naculoꝝ tuoꝝ extēde: ne parcas. Longos fac funiculos
tuos: et clauos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad
leuam penetrabis: et semen tuum gentes hereditabit.
Que latitudo terre p̄fecto non fieret: nisi ipse pri⁹ et vitā
quā nouim⁹ moriēdo despiceret/et vitā quā nō nouim⁹/
resurgendo monstraret. In morte quippe sua nostre ocu-
los mētis aperuit: et q̄ esset vita q̄ sequeret ostendit. Un̄

(Lu. xxiiij.)

et hūc in euangelio ordinem tenēs discipulis dicit: Sic
oportebat christū pati: et resurgere a mortuis tertia die:
et p̄dicari in noīe ei⁹ p̄niam et remissionē peccatorū per
omnes gentes. Pauci em̄ ex plebe israelitica ip̄o predi

F

cante crediderūt: innumeri vero gentiū populi viam vi
te moriēte illo secuti sunt. Superbos namq̄ dū adhuc
passibilis viueret/ptulit: a passibili ꝑo vita multos dū
moreretur strauit. Quod bene Sanson in semetipso du

(Judi. xvj.)

dum figuraliter expressit: qui paucos quidē dū viueret
interemit: destructo autem tēplo/hostes innumeros cū
moreretur occidit. Q̄ nimirū dn̄s ab elatione superbie
paucos cū viueret / plures vero cū templū sui corporis
solueret extinxit: atq̄ electos ex gentib⁹ quos viuendo
sustinuit: simul omnes moriēdo prostrauit. Recte itaq̄
postq̄ inferna penetrasse se docuit: cōsiderandā mox ter
re latitudinē subiūxit. Ac si flagellato homini diceret:
Perpēde quid ptuli: et pensa q̄d e mi: nec q̄raris ipse de
verbere/dū nescis q̄ te premia maneant in retributione.
Inter hec itaq̄ v̄ba creatoris operepreciū puto: si a bo
no cōmuni ac publico parūp oculos flectim⁹: et quid in
singulis nobis latēter agat/intuemur. Dicit enim.

C S. Q̄ moraliter mētem humanā deus in profundo
vitiorum imersam visitando ingredit/et cor quasi abys-
sum obscuram illustratione sua irradiās/vitijs calca-
tis victor ingreditur.

C Nunquid ingressus es profundū maris? [Mare qp-
pe est mens humana: cui⁹ p̄funda de⁹ ingredit/quando
per cognitionē suam ad lamēta penitētie ab intimis co
gitationibus perturbat: quando prioris vite nequitias
ad memoriā reducit/et fluctuantē in confusione sua ani-

G mũ concutit. Profundũ maris deus penetrat/quando etiam desperata corda ꝓmutat. Ipse enim mare intrat/ quãdo cor seculare humiliat: ꝓfundũ maris igreditur/ quãdo visitare mẽtes etiã pressas sceleribꝰ nõ dedignatur. Unde ꝛ recte percũctando subiũgit. [Et in nouissimis abyssi deambulasti?] Que eñ est abyssus nisi mẽs humana: que dũ semetipsam cõphẽdere nõ valet/ sese in omne qd̃ est/ velut obscura abyssus latet? Unde bene

Abac. iij. per prophetã dicit: Dedit abyssus vocẽ suam ab altitudine phãtasie sue. qꝛ dũ semetipsam mẽs humana nõ penetrat/ ex comparatiõe sui/ diuine nature potentiã quã comprehẽdere non sufficit/ humiliꝰ laudat. In nouissimis ergo abyssi deo deambulare/ est etiam neq̃ssimorũ corda hominũ cõuertere: ꝛ desperatas mẽtes visitationis sue vestigiis tangẽdo mirabiliter reformare. Cũ ei post immensa scelera vnusquisq; compũgitur: q̃d aliud q̃ʒ in nouissimis abyssi deꝰ deambulãs videt? Quasi in abysso nãq; deꝰ deambulat: cũ obscurũ cor penetrãs/ fluctus inuisibiles vitioꝝ calcat. Plerũq; eñ ꝓterita alta plangimꝰ/ ꝛ aliis presentibꝰ vrgemur: vt modo sup̃bia/ modo ira/ modo luxuria/ modo auaritia tẽtante fatigemur. Sed cũ cũcta hec in corde nostro dñs occulte visitationis sue timore rep̃mit: quid aliud q̃ʒ in abysso gressus ponit? Quos gressus mẽte cõspicimus: quãdo ꝯtra insurgentia vitia quomodo timoris eiꝰ obuiẽt dona pẽsamus. Hos nãq; gressus ꝓpheta cõspexerat/ cum dice-

ps. lxvij. bat: Uisi sunt ingressus tui deus: ingressus dei mei/ regis mei: qui est in sancto ipsius. Qui eñ inordinatos motꝰ animi/ diuinorum iudicioꝝ memoria in se rep̃mi ꝯspi-

H cit: quasi deambulãtis in se gressus dñi videt. Dicat ergo beato Iob. Nunquid ingressus es profundũ maris: et in nouissimis abyssi deambulasti? subaudis/ vt ego: q̃ mira misericordia in peccatorũ cordibus modo iram/ modo luxuriam/ modo auaritiam/ modo surgẽtem superbiam calco? Ac si ei aperte diceretur: Si latẽtia cordis vitia me solum reprimere conspicis: tu extolli de ꝓpria iustificatione cessabis. Capm̃. viij.

Et quia cũ diuinitus visitamur/ etiã de occultis ꝛ illicitis motibꝰ mentis ad confessionem ducimur: recte subiũgit. [Nunq̃d aperte sunt tibi porte mortis?] Porte eñ mortis sunt cogitationes praue: quas deo pãdimꝰ/ quãdo eas in penitẽtia flendo cõfitemur. Quas etiã nõ confessas intuet: sed ꝯfessas ingreditur. Tũc q̃ppe viã sibi in portis mortis aperit/ q̃ñ solutio prauis cogitationibꝰ/ ad nos post cõfessionẽ venit. Que porte mortis idcirco vocate sunt: qꝛ ꝑfecto via ad interitũ p iniquas semp cogitatiões aperit. Qd̃ adhuc replicat cũ subditur. [Et ostia tenebrosa vidisti?] Tenebrosa nãq; ostia sunt latẽtia mẽtis mala: q̃ ꝛ haberi intrinsecꝰ possunt/ ꝛ tamẽ ab altero videri nõ possũt. Que tamẽ dñs cernit: quãdo ea occulto respectu gratie

puerb. xx destruit. Scriptũ q̃ppe est: Rex qui sedet i solio iudicij/

I dissipat omne malũ intuitu suo. Et qi oẽ vitiũ angustat: oẽs vero virtꝰ animũ dilatat: post destructa vitia recte subiũgitur. [Nunq̃d ꝯsiderasti latitudinẽ terre?] Nisi eñ virtꝰ animũ dilataret/ nequaq̃ʒ Paulus corin-

ij. Cor. vj. thiis diceret: Dilatamini ꝛ vos: ꝛ nolite iugũ ducere cũ infidelibꝰ. Solerter vero intuendũ est qd̃ dicit: Cõsiderasti latitudinẽ terre? Latitudo nãq; bonoꝝ interiorũ nequaq̃ʒ cõp̃hendit/ nisi caute consideret. Nã plerũq; eos exteriꝰ inopia humiliat: pene cruciatꝰ angustat: sed tamen inter hec semp interior fortitudo se vsq; ad sperãda celestia dilatat. Angustati apl̃i exteriꝰ fuerãt/ quãdo flagella sustinebãt: sed in magna stabãt intus latitudine liberi/ qui apud se hec eadẽ flagella in gaudiũ ver-

Act. v. terãt. Scriptũ nãq; est: Ibãt apl̃i gaudẽtes a cõspectu cõcilii: qm̃ digni habiti sunt ꝓ noie Iesu contumeliam pati. Hãc latitudinẽ inter ãgustias Paulꝰ inuenerat/

Phil. j. qui dicebat: Scire aũt vos volo fratres: qꝛ q̃ circa me sunt/ magis ad profectũ venerũt euãgelij: ita vt vincula mea manifesta fierẽt in omni p̃torio. Hanc latitudinem

Ps. iiij. dauid inter angustias obtinebat/ dicẽs: In tribulatiõe dilatasti me. Tũc itaq; hec terra. i. sanctorum conscientia dilatat/ cũ mũdi huiꝰ aduersitatibꝰ exteriꝰ ꝓmitur. Nam cũ a p̃sentis vite securitate repellit: intus ad se ipingit/ vt ad sperãda superna tendat. Cũq; euagari exteriꝰ nõ permittit: quasi in sinũ suũ reuocata dilatatur. Nos autẽ que boni viri aduersa tolerẽt cernimꝰ: sed intus q̃ʒtum gaudeãt nõ videmꝰ. Mentis eoꝝ latitudinẽ

K modo in verbis/ modo in operibꝰ considerando cognoscimꝰ: sed tamẽ q̃ʒta i eis amplitudo sit eiusdẽ latitudinis ignoramꝰ. Audiat ergo humana sapiẽtia: ꝛ se isipiẽtem dicat: Nunquid considerasti latitudinẽ terre? Ac si dicat: vt ego: q̃ flagellis cinctã/ occultã iustoꝝ letitiã solus plene cõsidero: quia solꝰ misericorditer firmo. Uel certe idcirco beatꝰ Iob vtrũ terre latitudinẽ cõsiderauerit inquirit: vt exẽplo aliene latitudinis humilietur. Ac si ei aperte diceret: Eos quos innumera mala p̃sentis vite nequeũt angustare/ considera: ꝛ de statu cordis tui inter verbera gloriari cessa. Sequit.

¶ S. Qꝛ iudicia dei nemo in hac vita intelligat: cũ latro de patibulo l regnũ/ iudas de apostolatu mergatur in tartarũ: nec aliquis sciat q̃ redeant de bonis ad mala: vel qui conuertant de malis ad bona. Capm̃. ix.

[Indica mihi si nosti omnia: in qua via habitet lux: ꝛ tenebrarũ quis locus sit: vt ducas vnũquodq; ad termios suos: ꝛ intelligas semitas domꝰ eius?] Beatꝰ Iob graui q̃stione discutitur: vt de

Grauis questio. via lucis/ ꝛ tenebraꝝ loco requirat: vt vnũquodq; ad suos terminos ducat/ ac semitas domus eius intelligat. Quid eñ lucis nomine nisi iustitia accipit? Et quid ꝑ tenebras nisi iniq̃tas designat? Unde quibusdã conuer-

Ephe. v. sis a peccatoꝝ neq̃tia dicit: Eratis aliquando tenebre: nunc aũt lux in dño. Et de quibusdã in peccato manen-

j. Thes. v. tibꝰ memorat: Qui dormiũt/ nocte dormiũt. Beato itaq; Iob dicit: Indica mihi si nosti omnia: in qua via habitet lux: ꝛ tenebrarũ quis locꝰ sit? Ac si dicat ei: Si plenam te habere sciẽtiam suspicaris: dic vel in cuiꝰ corde

L ea q̃ nunc deest innocentia veniat: vel in cuius corde ea que nunc est malitia ꝑseueret. In qua via habitet lux. i. cuiꝰ mentẽ veniens iustitia impleat. ꝛ tenebrarum quis locus sit. i. in quo iniquitas ceca ꝑduret. vt ducas vnũquodq; ad terminos suos. i. vt diiudices si vel is q̃ nunc iniquus cernit/ in iniquitate vitam finiat: vel is qui iustus cernitur: extremitatem vite sue cũ iustitie ꝑfectione concludat. ꝛ intelligas semitas domꝰ eius. i. consideres atq; discernas vel cui bona actio perseuerans eternam mansionem p̃stet in regno: vel quẽ vsq; ad terminũ suũ actio praua cõstringẽs in eternũ dãnet supplicium. Domus q̃ppe ꝓ mãsione ponitur/ semita ꝓ actione. Semita igit ad domũ ducit: qꝛ actio ad mansionẽ ꝑtrahit. Sed q̃s hominũ ista discussus dicat? Quis ista saltẽ imperteritꝰ audiat? Multos eñ videmus quotidie q̃ iustitie luce resplendẽt: ꝛ tamẽ ad finẽ suũ nequitie obscuritate tenebrant. ꝛ multos cernimus peccatoꝝ tenebris obuolutos: ꝛ tñ iuxta vite sue terminũ repẽte reddi luci iustitie liberos. Multos etiã nouimꝰ semel inuentam

M viã iustitie illibate vsq; ad mortẽ tenuisse: ꝛ plerosq; cõspeximꝰ vsq; ad exitũ cepta semel crimina sine cessatiõe cumulasse. Quis vero inter ista occultoꝝ iudicioꝝ nubila/ mẽtis sue radiũ mittat: vt aliqua ꝯsideratione discernat vel q̃s perduret in malo/ vel quis ꝑseueret in bono: vel quis ab infimis cõuertatur ad summa/ vel q̃s a summis reuertat ad infima? Latẽt hec sensus hominũ: nec quicq̃ʒ de cuiuslibet fine cognoscit: qꝛ diuinoꝝ iudiciorum abyssus/ humane mẽtis oculo nullatenꝰ penetrat. Uidemus nãq; q̃ illa aduersa deo gẽtilitas iustitie luce ꝑfusa est: ꝛ iudea dudũ dilecta/ ꝑfidie ẽ nocte cecata. Scimꝰ etiam q̃ latro de patibulo trãsiuit ad regnũ: iudas de apostolatꝰ glorie est lapsus i tartaꝝ. Rursumq; qꝛ aliquãdo fortes q̃ ceperint nõ mutant: ꝛ latronem nouimus aliũ ꝑuenisse ad suppliciũ/ ꝛ apostolos scimꝰ percepisse propositũ qd̃ desiderauerãt regnum. Quis ergo discutiat in qua via habitet lux/ et tenebrarum quis locus sit: vt ducat vnũquodq; ad terminos suos: et intel-

Act. ix. ligat semitas domꝰ eius? Uideo Paulũ ex illa persecutionis seuitia/ ad gratiã apostolatꝰ vocatũ: ꝛ tñ sic inter iudicia occulta formidat/ vt reprobari se etiam postq̃ʒ

j. Cor. ix. vocatꝰ est/ timeat. Ait eñ. Castigo corpꝰ meũ/ ꝛ in seruitutẽ redigo: ne forte aliis p̃dicans/ ip̃e reprobꝰ efficiar.

Phil. iij. Et rursũ: Ego me nõ arbitror ꝯp̃hẽdisse: vnũ aũt/ q̃ q̃dẽ retro sunt obliꝰ/ ad ea q̃ sunt priora extendens meip̃m ad destinatũ/ sequor ad palmã sup̃ne vocatiõis dei i Iesu christo. Sequor autẽ si cõprehendã in quo ꝛ comprehensus sum. Et certe iam de illo voce dñica dictum fue-

Act. ix. rat. Uas electiõis mihi est: et tñ adhuc castigans corpꝰ

A suũ metuit ne reprobet. Ue miseris nobis: qui de electione nostra nullã adhuc dei vocem cognouim⁹: ꝛ iã in ocio quasi de securitate torpemus. Debet ꝓfecto debet in spe esse non solũ securitas: sed etiã timor in conuersatione: vt et illa certantes foueat: et iste torpentes purget. Unde recte per prophetã dicit: Qui timent dñm / sperent in dño. Ac si aperte diceret: De spe incassum presumit / qui timere deum in suis operibus renuit. Sed cur beat⁹ Job de tã valida questione requirit: que oĩno ab hominib⁹ ignoratur: vt iustorum iniquorũq́ terminũ cõprehendat: nisi vt aliorum finẽ cognoscere nõ valens / ad suũ recurrat: quia sicut aliorũ / sic etiam suũ nesciat / ꝛ nesciẽs timeat / timens humiliet / humiliat⁹ iam de operibus suis extolli non debeat: ꝛ non elatus / in gratie arce ꝑsistat? Dicatur ergo ei. Indica mihi si habes intelligẽtiam / in qua via habitet lux: ꝛ tenebrarum quis locus sit: vt ducas vnũquodq́ ad terminos suos? Ac si diceretur. Sicut qui de malis conuertant ad bona / vł qui de bonis ad mala redeãt nescis: ita etiam nec de te quid tuis meritis exigẽtibus agatur / intelligis. Et sicut alienũ nullatenus comprehendis: ita etiam tuum terminũ prenoscere non vales. Jam eñi quãtum ipse ꝑfeceris scis: sed quid adhuc de te ego in occultis sentiam nescis. Jam iustitie tue acta cõsideras: sed q̃ districte apud me pẽsentur ignoras. Ue etiam laudabili vite hominũ / si remota pietate iudicet: quia districte dis-

B cussa / inde ante oculos iudicis / vnde se placere suspica-

Ps. cxlij. tur / obruitur. Unde recte deo per prophetã dicitur: Nõ intres in iudiciũ cum seruo tuo: quia nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Unde bene per Salomonẽ

Eccles. ix. dicitur: Sunt iusti atq́ sapiẽtes: et opera eorum in manu dei: et tamẽ nescit homo vtrũ amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta. Hinc rursum ꝑ

Prouer. xx. eũdem Salomonẽ dicit: Quis hominũ intelligere poterit viam suam? Et nimirũ bona mala ve quis faciẽs conscientia attestante cognoscitur. Sed idcirco dicit q̧ via sua ab hominibus nesciatur: quia etiam si recta se quisq́ opera agere intelligat / sub districto tamen examine quo tendat ignorat. Capitulum. x.

Igitur postq̃ illũ de ista finis sui consideratione perterruit: ad examinãdum eius exordium redit: ac ne conqueratur cur finem suũ nesciat: eõ memoratur etiam quia nec quo huc initio accessit intelligat. Nam sequitur.

¶ S. Q: sicut nemo nouit suũ initiũ / ita nec etiã exitũ.

¶ Sciebas tũc q̧ nasciturus esses: aut numerũ dierum tuorum noueras? Ac si diceret. Quid mirum si terminũ tuũ non intelligis: qui nec initiũ comprehendis? Et qui ignoras quo huc initio veneris: quid mirũ si nescis quo fine subtraharis? Si ergo meũ fuit te per initiũ ex occultis ad prompta producere: meũ quoq́ erit etiã te ex promptis ad occulta reuocare. Cur de vite tue dispensatione aliqd quereris: qui in manu artificis temetipsum nesciẽs teneris? Extolli itaq́ tanto magis nõ debes in eo quod

C agis / quãto intra sinũ eternitatis clausus: nec quo huc ordine veneris / nec qñ vel quomodo hinc educaris agnoscis. Hec tamẽ intelligi ꝛ aliter possunt. Sciebas tunc q̧ nasciturus esses / ꝛ numerũ dierũ tuorũ noueras? subaudis / vt ego: qui me nasciturũ noui: quia ꝛ ante humanitatis ortũ in diuinitate semp̃ substãtialiter vixi. Homines quippe tũc esse incipiũt / cũ in matrũ suarum vẽtre nascũtur. Nam ipsa quoq́ cõceptio natiuitas dicit: iuxta hoc

Matth. j. qđ scriptũ est: Qđ in ea natum est / de spiritusancto est. Et idcirco se nascituros nesciunt: quia nec priusq̃ creentur existunt. Deus vero qui sine initio semp̃ extitit: presciuit de se hoc qđ in vtero virginis per initium sumpsit: ꝛ quia presciuit disposuit: q: disposuit / nihil profecto in humana forma sine sua volũtate tolerauit. Conuincatur ergo cur de flagellis suis homo querit / qui ortum suũ prescire nõ potuit: si ipse etiã qui ortum suũ presciendo disposuit / se inter hoĩes ad flagella preparauit. Sequitur.

¶ S. Q: deus peccatores in malis congelatos / tanq̃ in niue vel grãdine thesauros habeat: quos a vita peruersa ad mediũ educens / fidei constituit defensores.

¶ Nũquid ingressus es thesauros niuis: aut thesauros grandinis aspexisti: que preparaui in tẽpus hostis in diẽ pugne ꝛ belli? Quid aliud niue vel grandine nisi frigida ac dura intelligenda sunt corda prauorum? Sicut enim feruore charitas: sic solet in sacro eloquio frigore malitia designari. Scriptũ nãq́ est: Sicut frigidã facit cister-

D na aquã suam: sic frigidã facit animã malitia sua. Et rur-

Hiere. vj. sum: Abundabit iniquitas: ꝛ refrigescet charitas multo-

Matthei xxiiij. rum. In frigore ergo niuis vel in duritia grãdinis quid accipi aptius potest q̃ vita prauorũ: que ꝛ per torporẽ frigescit / et per duritie malitiã percutit. Quorum tamẽ vitam dñs tolerat: quia eos ad iustoꝝ suorũ probationẽ seruat. Unde et recte subiunxit: Que preparaui in tẽpus hostis / in diem pugne ꝛ belli. vt cũ aduersari⁹ noster diabolus tentare nos nititur: eorum moribus quasi suis cõtra nos armis vtat. Per ipsos quippe nos seuiens cruciat / sed nesciens purgat. Peccatis nãq́ nostris ipsi flagella fiunt: de quorũ tali vita dum percutimur / ab eterna morte liberamur. Unde agitur vt electorũ vite proficiat etiã perdita vita reproborũ: et vtilitati nostre dum illorũ perditio militat: mira dispẽsatiõe fiat / quatenus electis dei nõ pereat etiam omne qđ perit. Capitulum. xj.

Intelligi hoc quoq́ aliter potest: vt quia verbis precedẽtibus videtur annexũ: a superioris versus expositione nõ discrepet. Nam quia indicauerat vel bonos ad malum / vel malos ad bonũ posse conuerti: ilico secutus adiunxit: Nunquid ingressus es thesauros niuis / aut thesauros grandinis aspexisti: que preparaui in tempus hostis / in diem pugne ꝛ belli? In niue vel grandine frigida vel dura (vt dictum est) accipimus corda prauorũ. Sed quia omnipotẽs deus sanctos suos de talibus elegit: et q̃ multos electos adhuc inter prauo-

E rum vitam repositos habeat nouit: apte in niue vel gran-

Unde thesaurus. dine thesauros habere se perhibet. Thesaurus quippe apo tis thescos: id est a positiõe nominatur. Et plerosq́ in vita frigida diu latenter respicit: quos ad medium cum iubet producit: ꝛ iustitie nitore candidos per supernã gra-

Ps. l. tiam ostendit. Scriptum quippe est: Lauabis me: et super niuem dealbabor. Quos ad diem belli pugneq́ preparatos / diu intra sue prescientie sinum tegit: sed cum repente eos eduxerit / resistentia aduersariorũ pectora illorũ verbis ac redargutionibus / quasi quibusdã grandinib⁹ per-

Ps. xvij. cutit. Unde alias scriptum est: Pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt / grando et carbones ignis. Pre fulgore in conspectu eius nubes transeunt: quia predicatores sancti vniuersa mundi spatia miraculorũ claritate percurrunt. Qui etiam grando et carbones ignis vocati sunt: quia et per correptionẽ feriunt / ꝛ per flammã charitatis accendunt. Ipsa quoq́ libera sanctorũ increpatio / natura grãdinis conuenienter exprimit. Grando enim veniens percutit / liquata rigat. Sancti autẽ viri corda audientium ꝛ terrentes feriunt / et blãdientes infundũt. Nã

Ps. cxliiij. quẽadmodum feriant / propheta testatur dicẽs: Uirtutẽ terribiliũ tuorum dicent: ꝛ magnitudinẽ tuam narrabũt. Et quẽadmodum blandientes rigent / secutus adiunxit.

Ibidem. Memoriã abundantie suauitatis tue eructabũt: et iustitia tua exultabũt. In niue ergo vel grandine habent thesauri: quia plerosq́ iniquitatis torpore frigidi / a superna gratia assumpti: in sancta ecclesia iustitie luce fulgescũt: ꝛ

F prauam aduersariorũ scientiam doctrine sue ictibus tundunt. Unde et apte subditũ est: Que preparaui in temp⁹ hostis / in diem pugne ꝛ belli. Capitulum. xij.

Nix quippe vel grando fuerat saulus per frigidam insensibilitatẽ: sed nix et grãdo cõtra aduersariorũ pectora factus est vel candore iustitie / vel districti eloquij correptione. O qualẽ hũc thesaurum in niue ꝛ grandine habuit: quãdo illum inter prauorum vitam positũ / iam tũc electũ suũ dominus latẽter vidit. O ad quãta aduersarioꝝ pectora feriẽda hanc in manu sua grandinẽ sumpsit: per quam tot sibi resistentia corda prostrauit. Nemo itaq́ de suis operibus extollat: nemo desperet eos quos adhuc frigidos videt: quia thesauros dei in niue ꝛ grandine nõ videt. Quis enim crederet q̧ per apostolatus gratiam lapidatũ Stephanum ille precederet / qui in morte eius omniũ lapidãtium vestimenta seruauit? Si ergo ad ista dona vel iudicia occulta recurrimus: nullos omnino desperantes: nec illis nos in corde nostro preferim⁹ / quib⁹ pro tẽpore prelati sum⁹: q: et si iã videm⁹ quãtũ precessim⁹ / nescimus quantũ dum currere ceperit precedamur. Bene ergo ad beatũ Job dicit: Nũquid ingressus es thesauros niuis / aut thesauros grãdinis aspexisti: que preparaui in tẽpus hostis / in diẽ pugne et belli? Ac si aperte diceretur: Nulli te de operibus tuis

G preferas: quia de his quos intueris adhuc per culpā frigidos/quātos operatores iustitie/ & defensores recte fidei sim facturus/ignoras. Quod quia per aduentum mediatoris agitur/recte subiungitur.

¶ S. Ex sparsis per mundū fidei predicatoribus/estus persecutionis incaluit.

¶ Per quā viam spargit lux?] Ipse quippe via est qui ait. Ego sum via/veritas et vita. (Joā. xiiij.) Per hanc ergo viā lux spargit: quia per ei⁹ presentiā cuncta gentilitas illustrat. Spargit autem conuenienter dixit: quia per apostolorū voces non angustata atq; coarctata/sed late fulgens lux predicationis emicuit. Quia vero accepta luce cōuersionis/inardescit intrinsecus vis amoris: vt vel trāsacta mala anxie lugeant/vel ventura bona flagrantissime requirantur: competēter adiungitur: [Diuidit estus super terram] Sparsa enim luce estus sup terrā diuidit: q; p apertum orbē iustitia predicata/ad requirēdū deū cordis anxietas in virtutū exercitatione dilatatur: vt iste in sermone sapientie/ille in sermone sciētie fulgeat: hic in curationū gratia/ille in virtutū operatione conualescat: et dona sancti spirit⁹ dū disparitier singuli accipiunt/ necessario sibimet iuncti oēs vnanimiter accendant. Capitulum. xiij.

SEd postq; spargi lux dicit: potest cōuenienter intelligi q; per estum persecutio designat: quia vt lux predicationis inclaruit/mox a perfidorum cordib⁹ ardor psecutionis exarsit. Nam q; per estum persecutio exprimit, dominicus sermo testatur/de iactis seminibus sup petrosam terrā dicens. Sole orto estuauerunt oia: & q; non habebāt radicem/aruerunt. (Mar. iiij.) (H) Quod paulopost cū exposuit/estum persecutionē vocauit. Sparsa igitur luce estus super terrā diuisus est: quia clarescente vita fideliū/accēsa est crudelitas pfidorū. Diuisus nāq; estus erat/qn nūc hierosolymis/nūc damasci/nūc i alijs lōge regiōib⁹ psecutio seuiebat. Scriptū qppe est: Facta est i illa die psecutio magna i ecclia q erat hierosolymis: & oēs dispersi sunt p regiōes iudee & samarie. (Act. viij.) Rursumq; scriptū est: Saulus adhuc spirās minarū & cedis in discipulos dñi: accessit ad pricipem sacerdotū: et petijt ab eo epl'as qs deferret in damascū ad synagogas: vt si quos inuenisset hui⁹ vite viros ac mulieres/ victos deduceret in hierusalem. (Act. ix.) Quia ergo nunc hic/nunc illic psecutio exercuerat: hi qui lucē veritatis agnouerant/quasi sub ardore diuisi estus anhelabāt. Sed quia beatū Job de occultis iudicijs requisitū superiorib⁹ dictis audiuimus: oportet vt hoc qd de sparsa luce vel diuiso estu dictū est/subtili⁹ pscrutemur. Adhuc eni alta interrogatione discutitur: vt saltē quia nesciat doceatur/eiq; dicitur: Per quā viā spargitur lux: diuidit estus super terram? Quid eni lucis nomine nisi iustitia designatur? De qua scriptū est: Popul⁹ qui sedebat in tenebris/vidit lucem magnā. Omne autē qd spargit: non cōtinue/sed sub quadā intermissione iactatur. Et idcirco spargi lux dicit: quia etsi iā quedam vt sunt perspicimus/quedam tamē ita vt videnda sunt/non videmus. Cor nāq; Petri lux sparsa tenuerat: qui tanto fidei tanto miraculorū fulgore claruerat: & (J) tamē conuersis gentibus dū circūcisionis pondus imponeret/quid rectū diceret nesciebat. Lux ergo in hac vita spargitur/quia ad omnis rei intelligentiā cōtinua nō habetur. Dū enim aliud sicut est comprehēdimus/et aliud ignoramus: quasi sparsa luce et ex parte cernim⁹/et in obscuritate ex parte remanemus. Tūc vero lux nobis sparsa iam non erit: quando mens nostra ad deū funditus rapta fulgescet. Et quia hec eadem lux quibus modis humano cordi insinuetur ignoratur: recte in percūctatione dicit: Per quā viam spargitur lux? Ac si aperte diceret: Dic quo ordine iustitiam meam occultis sinibus cordiū infundo: cū et per accessum non video: et tamen visibilia opera hominum inuisibiliter immuto/cum vnam eādēq; mētem modo hac/modo illa virtute irradio: & tamē per sparsam lucem adhuc ex parte aliqua eam in tētationis tenebris remanere permitto? Requiratur homo nesciēs per quā viam spargitur lux. Ac si patēter dicatur. Dū dura corda emollio/dum rigida inflecto/ dum aspera mitigo/dum frigida accēdo/dum debilia roboro/ dum vaga stabilio/dum nutantia confirmo: intuere si vales incorporaliter veniēs quibus ea meatibus illustro. Hec quippe omnia nos facta cernimus: nam qualiter intrinsecus efficiantur/ignoramus. Hanc viam lucis esse nobis inuisibilem in euangelio veritas ostendit dicens: Spiritus vbi vult spirat: et vocem eius audis: et nescis vnde veniat et quo vadat. (K) (Joan. iij.) Capitulum. xiiij.

SEd quia cū lux spargitur/mox ab occulto aduersario contra fulgentē mentē tentamēta succrescunt: recte subiūgitur. [Diuiditur estus super terram.] Hostis nāq; callidus quos luce iustitie enitescere conspicit: eorū mentes illicitis desiderijs inflāmare contendit: vt plerūq; plus se vrgeri tentationibus sentiant/q; tunc cū lucis interne radios nō videbāt. (Tentatio hostis callidi.) Unde et israelite postq; vocati sunt: contra Moysen et Aaron de excrescente labore conquerunt/dicentes. Videat dñs et iudicet: quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaone & seruis eius: et prebuistis ei gladiū vt interficeret nos. (Exodi. v.) Volētibus quippe ex egypto discedere: pharao paleas subtraxerat: et tamen eiusdem mēsure opera requirebat. Quasi ergo contra legē mens submurmurat: post cuius cognitionē tentationum stimulos acriores portat: & cum sibi labores crescere cōspicit: in eo q; aduersario displicet: quasi fetere se in oculis Pharaonis dolet. Post lucem ergo estus sequitur: quia post illuminationem diuini muneris/tentationis certamen augetur. Recte vero etiā diuidi estus dicit: quia nimirū nō singulis omnib⁹/sed quibusdā vicinis ac iuxta positis vitijs fatigantur. Prius eni cōspersionē vniuscuiusq; antiqu⁹ aduersari⁹ perspicit/& tūc tētationis laqueos apponit. Ali⁹ nāq; letis/alius tristib⁹/alius timidis/alius elatis morib⁹ existit. Quo ergo occultus aduersari⁹ facile capiat: vicinas conspersionibus deceptiones parat. Quia enim letitie voluptas iuxta est: letis moribus luxuriā pponit. (L) Et quia tristitia in iram facile labitur/tristibus poculum discordie porrigit. Quia timidi supplicia formidant: pauentibus terrores intentat. Et qi elatos extolli laudib⁹ cōspicit: eos ad queq; voluerit blandis fauoribus trahit. Singulis igitur hominib⁹ vitijs conuenientibus insidiatur. (Singulis hoibus vitijs pueniētib⁹ insidiatur.) Neq; enim facile captiuaret: si aut luxuriosis pmia/aut auaris scorta proponeret: si aut voraces de abstinētie gloria/aut abstinentes de gule imbecillitate pulsaret: si mites per studium certaminis/aut iracundos capere per fauorem formidinis quereret. Quia ergo in tentationis ardore callide singulis insidians/vicinos moribus laqueos abscondit: recte dicitur. Diuidit estus super terram. Sed cū premittit: Per quā viā spargit lux: statiq; subiūgitur: Diuiditur estus super terram: nimirū per eandem viam per quā lux spargitur/etiā diuidi estus indicatur. Alta quippe atq; incōprehensibilis spūssancti gratia cum luce sua nostras mētes irradiat: etiam tentationes aduersarij dispensando modificat/vt simul multe non veniant: aut ipse tātūmodo que ferri possunt/illustratā iam a deo animā tangant: vt cū tactus sui ardore nos cruciant/perfectionis incendio non exurant: Paulo attestāte qui ait. (Cōsolatio) Fidelis autem deus/qui non patiet vos tentari supra id qd potestis/sed faciet cū tentatione etiam exitū/ vt possitis sustinere. (j. Cor. x.) (M) Hunc ergo estū aliter diuidit callidus supplantator: aliter misericors conditor. Ille diuidit vt p illum citius interimat/iste vt eum tolerabilem reddat. Et q; cū tētatione fatigamur/nō solū interno dei spū instruimur/sed etiā exteriorib⁹ predicantiū verbis adiuuamur: recte post diuisum estum subditur.

¶ S. Ex euangelica tonitrua/& nubis apostolice doctrine currunt vsq; ad fines terre: nec impediri potuit ab hominibus consilium dei. Capitulum. xv.

QUis dedit vehemētissimo imbri cursum?] Si vero vt superi⁹ diximus/diuisi estus noie illa in iudee regiōib⁹ psecutio designat: q; ipsa psecutionis asperitas pdicatores sanctos supno munere adiutos/a pdicationis sue ministerio nullo timore cōpescuit: apte subiūgit. Quis dedit vehemētissimo imbri cursum? Ac si diceret/nisi ego. Diuiso eni estu: cursum vehemētissimo imbri dedisse: est inter ipsas psecutionis angustias predicationis impetū roborasse: vt tāto magis virt⁹ pdicātiū cresceret/ quāto magis psequentiū crudelitas obuiaret: quaten⁹ arētia corda audientiū pluuie guttis infunderet: & siccitatē pfidie vberi⁹ irrigarēt: vt quis ptra eos seuitie estus candesceret/ p eos tamē vox gr̄e nō taceret. Hūc psecutionis estū Paul⁹ et tolerabat & irrigabat cū diceret. Laboro vsq; ad vincula q̄si male operās: sed verbū dei nō est alligatū. (j. Tim. ij.) De hoc imbre alis dicit. Mandabo (Esaie. v.)

A nubibus ne pluant super eã imbrē. De hoc cursu imbris qui in electorum cordibus agitur/ Psalmista testatur dicens. (Ps.cxlvij.) Velociter currit sermo eius. Plerũq3 vero imber est/et cursum non habet: quia predicatio ad aures venit: sed cessante interna gratia/ad corda audientium nõ pertransit. De cuius predicationis verbis propter electos dicitur: (Ps.lxxvj.) Etenim sagitte tue pertransierũt. Sagitte quippe dei pertranseũt/quãdo verba predicationis eius ab auribus ad corda descēdunt. Q̃ð quia solo diuino munere agitur: imbri cursum domin⁹ se dedisse testatur. Sed notandũ video q eundem imbrem non vehemētem/sed vehementissimũ vocat. Imber vehemēs est vis magna. Imber vero vehemētissimus vis immēsa predicationis. Vehemens nãq3 imber erat cũ predicatores sancti credi gaudia eterna suadebant. Imber autē vehemētissimus quãdo ꝓpter spem admonebãt rē deseri: cuncta visibilia propter inuisibilia contēni: ⁊ ꝓpter audita gaudia/presentis seculi penas cruciatusq3 tolerari. Sed cũ fide cognita seuiēte estu ꝑsecutiõis/tot electi possessa reliquerũt: carnalis affectus obliti sunt: et pre gaudio spirit⁹ in cruciatib⁹ membra posuerunt: quid aliud dñs fecit/nisi etiam vehementissimo imbri cursum prebuit: qui vsq3 ad exequēda summa precepta per verba corporis inuisibilia cordis irrigauit. Ubi ⁊ apte subiungitur. Capl'm.xvj.

Et viam sonantis tonitrui. Quid eñi per tonitruũ nisi predicatio superni terroris accipit? Quē terrorem dum percipiunt humana corda quatiuntur. Aliquãdo vero in tonitruo ipse incarnatus (B) dñs figuratur: qui ex antiquorũ patrum cõueniente prophetia ad notitiam nostram quasi ex nubium cõcursione prolatus est. Qui inter nos visibiliter apparens/ea que sup nos erant/terribiliter sonuit. Unde ⁊ ipsi sancti apostoli de eius gratia generati/boanerges: id est filij tonitrui sunt vocati. (Mar.iij.) Aliquando autem sicut dictum est: tonitruus ipsa eius predicatio accipitur: per quã supernorũ iudiciorũ terror auditur. Sed quia quilibet predicator verba dare auribus potest: corda vero aperire nõ potest/ et nisi per internã gratiã solus omnipotēs deus predicãtiũ verbis ad corda audientiũ inuisibiliter aditũ prestet: incassum predicatio aure audientis percipit/que peruenire ad intima corde surdo prohibetur: se dominus viam sonantis tonitrui dare asserit: qui cum predicationis verba tribuit/per terrorem corda compungit. Hanc viam Paulus predicator egregi⁹ dũ superna mysteria terribiliter insonaret: se a se habere non posse conspiciens/discipulos admonebat dicens: (Col.iiij.) Orantes simul ⁊ pro nobis/vt deus aperiat nobis ostiũ verbi/ad loquendũ mysterium christi. Qui ergo loquebat mysteria: sed in corde audientium eisdem mysterijs a dño aperiri ostiũ precabatur: habebat quidē iam tonitruũ/sed dari ei desuper viã querebat. Hãc viam nequaq3 se Joannes dare posse cognouerat/qui dicebat: (j.Joan.ij.) Nõ necesse habetis vt aliqs doceat vos: sed vnctio eius docet vos de omnibus. Hãc viã rursum Paul⁹ qs daret intimabat dicēs: (j.Cor.iij.) Neq3 q plãtat est aliqd neq3 q rigat: sed q incrementũ dat deus. Accepta igit viã quid iste imber ac tonitruus agat audiamus. Sequitur.

(C) ¶ S. Ex gentibus ad fidē christi cõuersis/plebs iudaica siccas rodēs legis stipulas/ad viriditatem spiritalis intellect⁹ peruenire non preualēs/in sua cecitate ꝑmansit. ¶ Ut plueret super terram absq3 homine in deserto: vbi nullus mortaliũ cõmoratur. Super terram absq3 homine in deserto pluere/est verbum dei gentilitati predicare. Que dũ nullũ cultũ diuinitatis tenuit: nullamq3 in se speciem boni operis ostendit: videlicet desertũ fuit. In qua quia legislator non fuit: ⁊ qui rationabiliter deum quereret: quasi hominum nullus fuit: ⁊ velut solis bestijs occupata/vacua a mortalibus extitit. De hac deserti terra als (Esa.xliij.) dicitur. Posuit in deserto viã. De hac predicatione gen- (Ps.cvj.) tilitati concessa psalmista testatur dicens. Posuit flumina in deserto. Capitulum.xvij.

Notandũ vero est q postq3 estus super terram diuisus est/cursum vehemētissimus imber accepit/vt in deserto plueret: q2 postq3 in iudea asperitas persecutionis inhorruit/vt nõ solum fidem minime reciperet: sed etiam eam gladijs impugnaret/ad israel missus quisq3 predicator/ad vocandas gentes deflexit. Unde sancti apostoli hebreis persequētibus quos (Act.xiij.) deserunt dicunt: Uobis oportebat primũ loqui verbum dei: sed quia repellitis illud/et indignos vos iudicatis (D) eterne vite: ecce conuertimur ad gentes. Diuiso igit estu/ deserta et absq3 homine terra cõpluitur: quia dispersã in iudee regionibus persecutione fideliũ/derelicta dudum et quasi ab infusione rationis aliena/predicationis guttis gentilitas irroratur. Que gentilitas qualis adhuc a predicatoribus sit inuenta ostēditur cum subditur. Ut impleret inuiam ⁊ desolatam. Quid vero compluta reddidit/monstratur cum ilico adiungitur. Et produceret herbas virentes. Inuia nãq3 dudum gentilitas fuit: ad quam via dei verbo non patuit. Redemptore quippe nostro veniente: sic accepit vocationem gratie/vt non in ea prius fuerit via prophetie. Desolata etiam recte vocata est: vel ratione videlicet consilij/vel fructu boni operis destituta. Dedit ergo dominus vehemētissimo imbri cursum: et viam sonãtis tonitrui: vt in deserto plueret/et impleret inuiam et desolatam/et produceret herbas virentes/id est exteriori predicationi internã aspirationem contulit: vt corda gentilium arentia virescerent/clausa patescerent/inania complerentur/infecunda germinarent.

Capitulum.xviij.

In scriptura enim sacra aliquando herba virorum glorie temporalis accipitur/aliquando refectio diaboli/aliquando sustentatio predicatorũ/aliquãdo bona opatio/aliquãdo eterne vite sciētia atq3 doctrina. Uirorum nãq3 gloria temporalis accipitur: sicut propheta ait: (Psalm.lxxxix.) Mane sicut herba transeat: mane floreat et pertranseat. Mane nãq3 sicut herba florere atq3 transire est in prosperitate hui⁹ seculi tēporalis glorie dec⁹ velociter (E) arescere. Herba refectio diaboli accipitur: sicut de illo a dño dicit: (Job.xl.) Huic montes herbas ferunt. Ac si diceret: Superbi ac tumidi dum se illicitis cogitationib⁹ atq3 actionibus efferũt: suis illum iniquitatibus pascũt. Herba sustentatio predicãtium demonstratur/cũ dicitur. (Ps.cxlvj.) Producit in montib⁹ fenũ ⁊ herbam/seruituti hominũ. In montibus quippe fenũ ⁊ herba seruituti hominũ producitur/ cũ sublimes huius seculi ad fidei cognitionē vocati/sanctis predicatorib⁹ in huius vite itinere transitoria alimēta largiuntur. Herba bona operatio ponitur: sicut scriptum est: (Gen.j.) Germinet terra herbam virētem Quod licet in conditione mundi ita historice factum teneamus: terram tamen ecclesiam figurasse non inconueniēter accipimus: que in eo germinauit herbam virentem/in quo ad verbum dei fecũda misericordie opera protulit. Herbam aliquando scientiam atq3 doctrinam eterne viriditatis accipimus: sicut per Hieremiã dicit: (Hie.xiiij.) Onagri steterũt in rupibus: traxerunt ventos quasi dracones: defecerunt oculi eorum: quia non erat herba. Quo dicto superba ac nequissima iudeorum est persecutio ꝓphetata. Ipsi quippe onagri promētis elatione: ipsi dracones pro virulēta cogitatione vocati sunt. Qui steterũt in rupib⁹: quia non in deo/sed in summis potestatib⁹ huius mundi confisi sunt/ dicentes. (Joan.xix.) Regem non habemus nisi Cesarem. Traxerũt (F) ventos quasi dracones: quia spiritu elationis inflati/superbia malitiosa tumuerunt. Defecerunt oculi eorũ: quia scilicet spes eorum ab eo quo intendebat corruit. Que tēporalia diligēs: prestolari eterna neglexit: et terrena ideo quia deo preposuit amisit. Dixerunt enim. (Joan.xj.) Si dimittim⁹ eum sic/omnes credent in eum: ⁊ venient romani/et tollēt nostrum locum ⁊ gentem. Timuerunt ne locum nõ occiso dño perderent/⁊ tamē occiso perdiderũt. Sed cur ista miseris euenerint subdit. Quia nõ erat herba: id est quia eorum cordibus defuit eternitatis scientia: ⁊ nullo eos refecit pabulo viriditatis interne doctrina. Hoc igitur loco quid aliud virentes herbas/nisi sancte doctrine scientiam/vel congruas operationes accipimus? Deserta igitur terra compluitur/vt ab ea virentes herbe producantur: quia dum sancte predicationis imbrem gētilitas percepit: ⁊ vite opera ⁊ doctrine verba germinauit. Ista viriditas voce prophetica deserte terre pollicetur: cũ dicitur. (Esaie xxxv.) In cubilib⁹ in quibus prius dracones habitabant/ orietur viror calami ⁊ iunci. Quid enim per calamũ nisi predicatores: quid per iuncum qui iuxta aque humorem semper nascitur: nisi pusilli ac teneri auditores sacri eloquij designantur? In draconum ergo cubilibus viror calami ⁊ iunci oritur: quia in eis populis quos antiqui hostis malitia possidebat/⁊ doctorum scientia/et auditorũ obedientia coaceruatur. Capitulum xix.

G
HEc tamen que generaliter de gentilitate dicta sunt: si solerter inspicimus/ intra sinū sancte ecclesie agi in singulis videmus. Sunt enim plerique ad vba dei valde insensibiles: q̄ fidei quidē nomine censentur: verba vite auribus audiūt/ sed ea trāsire vsque ad interna cordis minime permittūt. Hi q̄d aliud q̄ deserta terra sunt? Que scilz terra hominē non habet: quia eorum mens sensu rationis caret. Et nullus mortaliū in hac terra cōmoratur: quia et si quando in eorum conscientia rationabilium sensuum cogitatiōes veniunt/ nō persistunt. Praua enim desideria in eorum cordibus sedem inueniunt: recta vero si quando venerint/ ac si impellātur decurrunt. Sed cum misericors deus imbri suo cursum et sonanti tonitruo viam dare dignatur: compuncti per internam gratiam verbis vite aures cordis aperiunt. Et impletur terra inuia: quia dum prebet auditum verbo/ cumulatur mysterio. Et producit herbas virentes: quia per gratiam compunctionis infusa predicationis verba non solum libenter recipit/ sed etiam vbertim reddit: vt q̄d audire non poterat/ iam loqui concupiscat: et qui non audiendo etiam intrinsecus aruerat/ iam loquendo que sancta sunt/ viriditate sua quoslibet esurientes pascat. Unde bene per prophetā dicitur. [Ps. ciij.] Emitte spiritū tuū et creabuntur: et renouabis faciem terre. Sic enim sic facies terre virtute renouationis immutatur/ dum sicca dudum mens gratia veniente compluitur: et post ariditatem pristinam quasi productis herbis scientie viriditate vestitur. [H] Que cōditoris nostri gratia adhuc nobis altius cōmendatur/ cum subditur.

¶ S. Q̄r a deo patre et gratia est et doctrina: et ipse omnis creature sit cōditor: non tm̄ hominū/ sed angelorū: nō tm̄ sanctorum angelorum/ sed malignorū spirituū. Caplm. xx.

QUis est pluuie pater: vel quis genuit stillas roris?] Ac si diceret/ nisi ego: qui siccam terrā humani cordis guttis scientie gratuito aspergo. De hac enim pluuia alās dicitur. [Ps. lxvij.] Pluuiā volūtariam segregabis deus hereditati tue. Uoluntariā quippe pluuiam hereditati sue dn̄s segregat: quia nō eam nobis pro nostris meritis/ sed pro sue munere benignitatis prestat. Et idcirco hoc loco pater pluuie dicitur: quia supna nobis predicatio nō de nostro merito/ sed de eius gratia generatur. Stelle enī roris ipsi sancti predicatores sunt: qui arua pectoris nostri inter mala vite presentis quasi inter tenebras sicce noctis arentia/ gratis supne largitatis infundūt. De his stellis cōtumaci iudee dicit. [Hiere. iij.] Propterea prohibite sunt stelle pluuiarum: et serotinus imber non fuit. Ipse quippe stelle roris sunt: que stelle pluuiarum. Quando enim dispensatione aliqua predicationem temperant: quasi rorem tenerum aspergunt. Quādo vero ea que de supernis sentiunt: virtute qua preualent loquuntur/ quasi vbertim manantem pluuiam fundunt. Rorem aspergebat [j. Cor. ij.] Paulus cum corinthijs diceret. Non enim iudicaui scire me aliquid inter vos/ nisi Christum iesum/ et hunc crucifixum. Et rursum pluuiam manabat dicēs. [ij. Cor. vj.] Os nostrum patet ad vos o corinthij: cor nostrum dilatatum est. [I] Hinc est q̄ Moyses qui et valida fortibus/ et tenera infirmis dicturū se nouerat/ dicebat. [Deutero. xxxij.] Expectetur sicut pluuia eloquium meum: et descendant sicut ros verba mea. Sed ecce audiuimus quo munere gentilitas vocatur: audiam⁹ nunc qua districtione iudea repellitur. Audiuimus quomodo deserta excolat/ arentia infundat: audiamus nunc quomodo ea que q̄si videntur interna proijciat. Neque enim sic colligit electos suos/ vt non etiam iudicet reprobos: neque sic quibusdam culpas relaxat: vt nō et in quibusdam feriat. [Eccl. v.] Scriptum quippe est: Misericordia enim et ira ab illo. Unde hic quoque postq̄ tot dona gratie intulit: etiam ire sue iudicia non abscondit. Nam sequitur. Capitulum. xxi.

[S] DE cuius vtero egressa est glacies: et gelu de celo quis genuit?] Quid enim aliud in gelu vel glacie/ nisi frigida et perfidie torpore constricta accipim⁹ corda iudeorum? Qui quondā per acceptionē legis/ per custodiā mandatorū/ per ministeria sacrificij/ per mysteria prophetie: sic intra sinum gratie/ quasi intra vterum creatoris habebātur. Sed quia veniente dn̄o cōstricti frigore perfidie: feruorem fidei et charitatis amiserunt: a secreto gratie sinu proiecti/ quasi glacies de vtero creatoris egressi sūt. [Et gelu de celo q̄s genuit?] Quid hic aliud celum/ nisi sublimis debet intelligi vita sanctorum? cui celo dicitur. [K] [Deutero. xxxij.] Attende celum/ et loquar. Nō enim insensibili/ sed rationabili creature loquebat. De hoc celo dn̄s ait. Celum mihi sedes est. De qua sede alās scriptū est. [Esa. lxvj.] Anima iusti sedes sapientie est. Quia ergo sapiētia est deus: si sedes dei celum est/ et anima iusti sedes est sapientie: celū est vtique anima iusti. Celū fuit Abraā/ celū Isaac: celum Jacob. Sed quia persecutores dn̄i pōtifices iudeorum perfidie torpore frigidi: de illorum patrum pgenie processerunt/ quasi de celo gelu exijt: quia de sublimi prole sanctorū processit frigida plebs infideliū. Cū enim de Abraam natus est Caiphas: quid aliud nisi gelu de celo processit? Quod tamē gelu idcirco dn̄s genuisse se dicit: quia iudeos quos naturaliter ipse bonos condidit/ iusto iudicio per eorum malitiam frigidos a se exire permisit. Dn̄s enim auctor est nature/ nō culpe. Genuit ergo creando naturaliter: quos iniquos permisit viuere tolerando patienter. Et quia illa quōdam tenera ac fidei penetrabilia corda iudeorum/ in perfidie postmodum obstinatione durata sunt: recte subiungitur. [In similitudinem lapidis aque durantur.] Aquas enim populos accipi iam sepius edocuisse me memini. In lapide vero pro ipsa duritia aliquando gentiles populi designantur. Ipsi quippe lapides coluerunt. Et de his per prophetam dictum est. [Ps. cxiij.] Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnes qui confidūt in eis. Unde Joannes iudeos aspiciens se de stēmate generationis extollere: et gentiles preuidens ad abrae prolem fidei cognitione transire/ ait: [Mat. iij.] Ne velitis dicere intra vos: patrem habemus Abraā. Dico enim vobis: quia potēs est deus de lapidibus istis suscitare filios abrae. [L] Lapides vtique duros perfidia gentiles vocans. Quia ergo primū iudea deo credidit: gētilitate omni in perfidie sue obstinatione remanēte: postmodum vero ad fidem gentilium corda mollita sunt/ et iudeorum infidelitas obdurata: bene dictū est. In similitudinē lapidis aque durātur. Ac si diceret. Illa mollia ac penetrabilia fidei corda iudeorum: in insensibilitatem vertunt gentiū. Cū enim misericors deus gentes traxit: iratus iudeā repulit. Actūque est vt sicut dudum ad percipiendam fidem gentilitas fuerat obdurata: ita postmodū ad fidem gētilitate suscepta: iudee populus pfidie torpore duresceret. Unde Paul⁹ apostolus eisdē gentibus dicit. [Rom. xj.] Sicut aliquādo vos nō credidistis deo: nunc autem misericordiā consecuti estis propter illorum incredulitatem: ita et isti non crediderūt in vestra misericordia: vt et ipsi misericordiam consequātur. Cōclusit enī deus omnia in incredulitate: vt omniū misereatur. Quā sententiā suam primū quidē de vocatione iudeorum et repulsione gētium: postmodū vero de vocatione gētium et repulsione iudeorū subtiliter pensans: seque occulta dei iudicia cōprehendere nō posse cōsiderās exclamando subiunxit. [Ibidem.] O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei: q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vie eius. Unde hic quoque cum de iudeorum perfidia dominus diceret: [M] In similitudinē lapidis aque durātur: vt de repulsione eorum occulta esse sua iudicia demonstraret/ apte subdidit. Caplm. xxij.

ET superficies abyssi constringitur.] Quia superiecto quodā ignorantie nostre velamine/ incōprehensibilitatē diuini iudicij humane mentis oculus nullatenus penetrat (scriptū quippe est: [Ps. xxxv] Iudicia tua abyssus multa) nemo ergo pscrutari appetat cur cum alius repellitur/ alius eligatur: vel cur cū alius eligitur/ alius repellat: quia superficies abyssi constrigitur. et attestāte Paulo: [Rom. xj.] Inscrutabilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vie eius. Per hoc vero q̄d dictū est: De cuius vtero egressa est glacies: et gelu de celo quis genuit: etiam sathan in gelu et glacie nil obstat intelligi. Ipse quippe quasi de dei vtero glacies processit: quia a calore secretorum eius malitie torpore frigidus/ magister iniquitatis exiuit. Ipse gelu de celo est genitus: q̄ cōstricturus corda reproborū/ a summis cadere est ad ima pmissus. Qui bene in celestib⁹ conditus: in culpe frigore mentes sequaciū quasi gelu dū cecidit astrinxit. Qui ad terrā veniēs/ quid i hoib⁹ egerit/ explet cū subdit. [In lapidis similitudinem aque durātur.] Per aquas namque populi: per lapidem vero eiusdē sathane duritia designat. Illo igit ad ima veniēte/ in similitudinem lapidis aque durate sunt: quia eius malitiā imitati homines/ mollia viscera charis

A
tatis amiserũt. Cuius fraudulenta consilia qz a seductis
hominib⁹ deprehẽdi non possunt: recte subiũgitur. Et su
perficies abyssi constringit. Aliud quippe eius intrinsecus
latet: atqz aliud extrinsecus ostẽdit. Trãsfigurat enim se
velut angelum lucis: et callida deceptionis arte plerũqz
proponit laudabilia: vt ad illicita ptrahat. Abyssi ergo
superficies cõstringitur: quia dum quasi bona persuasio-
nis eius species velut solida desuper glacies ostenditur/
in profundo latens eius malitia non videtur. Cuncta ta
men hec intelligere ꝛ aliter possumus/si moraliter exqui
ramus. Capitulum.xxiiij.

Mentes nãqz hominũ omnipotens deus dũ in
suo timore format/quasi cõcipit: easqz ad ap-
tas virtutes dũ prouehit gignit: sed si de acce
ptis virtutibus extollũtur/relinquit. Et sepe quosdam
cognouim⁹ malorũ suorum cõsideratione cõpungi: diui-
ni terroris pauore feruescere: et per pauoris exordia vsqz
ad virtutũ summa puenire: sed dũ de eisdẽ virtutib⁹ q̄s
acceperũt extollũtur/inanis glorie laqueo astricti/ad anti
quũ torpore redeũt. Recte ergo cum tales dñs pijcit/di-
cit: De cui⁹ vtero egressa est glacies? Quasi enim de dei vte
ro glacies egredit/quãdo hi q iã intus incaluerãt/ex vir
tutũ dono frigescũt: ꝛ inde exteriorẽ gloriã torpẽtes appe
tũt/vnde ad interna diligẽda ardẽti⁹ flagrare debuerũt.
Dũqz iste signis/ille sciẽtia/iste ꝓphetia/ille magnis ope-
ribus pollet: atqz p hec dona placere hoib⁹ appetit: omne
qđ prius intimũ caluit/exteriorem laudem diligens/in
torporẽ vertit. Quasi ergo glacies de dei vtero egredit/
dum post donorum beneficia a viscerib⁹ pietatis superne
separat. An nõ sunt glacies qui in virtutibus quas acce-
B
piũt/laudes ab hominib⁹ querũt? Et tamen venienti iudi
Matt. vij.
ci dona sua ad eius memoriã reuocãtes dicũt: Dñe/dñe:
nõne in noie tuo ꝓphetauim⁹: ꝛ in noie tuo demonia eie-
cim⁹: ꝛ in noie tuo virtutes multas fecim⁹? Sed quõ hãc
Ibidem.
glaciẽ dñs proijciat ostendit/dicens. Nescio vos vnde si-
tis: discedite a me oẽs operarij iniquitatis. Hanc glaciẽ
nunc in vtero dñs portat: quia intra sinũ ecclesie tolerat.
Sed tũc aperte eijcit/cum tales a secretis celestibus per
extremũ ꝛ publicũ iudiciũ repellit. His itaqz verbis qđ
aperte agit/nisi vt beatus Job de summis suis virtutib⁹
humilit: ne in hoc q bene viuendo caluerat/supbiendo
frigescat: ꝛ a diuinitatis vtero repulsus exeat/si itra sinũ
sui cordis se tumidus extollat? Capitulum.xxiiij.

Et quia iusto iudicio superbas mentes ad cul-
pam egredi ex accepta virtute permittit: recte
adhuc subiungit. [Et gelu de celo qs genuit?]
Plerũqz enĩ sacri eloquij sciẽtiã prestat: sed dũ de eadẽ
sciẽtia is q accipit extollitur/ira districti iudicis in ipso
sacro eloquio cecat: vt exteriores fauores p illã sequens/
eius iam interna nõ videat: et qui intus manẽs calere po
terat/exeundo frigescat: duratusqz in ima corruat/qui ad
cognitionẽ dei prius tractabilis in summis liquidus sta
bat. An sacrũ eloquiũ celum non est/qđ diem nobis intel
ligẽtie aperiẽs/sole nos iustitie illustrat: qđ dũ nos vite
C
presentis nox cõtinet: stellis nobis mandatorum fulget? Sed
j. Cor. xj.
quia oportet esse hereses/vt probati manifesti fiant: cũ ab
intellectu sano mẽs supba repellitur/vitione districti iu-
dicis gelu de celo generatur: vt cũ ipsa scriptura sacra in
electorũ cordibus calcat/eos q se superbe scire appetunt/
a se frigidos emittat. Ibi quippe errãt/vbi corrigere er-
rata debuerãt: et dũ a superna intelligẽtia resplendentis
eloquij et obdurati ipsi ꝛ seducturi ceteros corruunt/ad
ima venientes vt gelu et alios astringunt. Semetipsum
tamẽ dñs hoc gelu gignere perhibet: non quo prauorum
mentes ipse ad culpam formet / sed quo a culpa non libe-
Exod. x.
rat: sicut scriptũ est: Ego obdurabo cor Pharaonis. Qđ
quia misericorditer emollire noluit / profecto districte se
obdurare nunciauit. Quia vero cum inchoata diuini ti-
moris virtus amittitur/propter humanas laudes virtu-
tis imago retinetur: recte subiungitur. [In similitudi-
nem lapidis aque durentur: et superficies abyssi constrin
gitur.] Aque enim per glaciem in superficie durescũt/sed
fluide in intimis remanẽt. Et quid per aquas nisi fluxa
accipimus corda reproborum? Qui cum ex proposito vir
tutem deserunt/fortes se in bonis per hypocrisim osten-
dunt: dũqz in intimis suis ad vitia defluunt: ꝛ foris se san
ctorum ac fortium imitatores fingunt: a que in similitudi
nem lapidis durãtur/et superficies abyssi constringitur:

quia per superductam sanctitatis speciem fluxa ac insta-
D
bilis eorum conscientia hominibus tegitur. Nam cũ sibi-
metipsis intrinsecus turpes sint/ante alienos tamen ocu
los quadam viuendi venustate vestiũtur. Sed neqs hec
verba domini in bonam intelligi partem velit / debemus
sic etiam querentibus astruere: dũmodo minime iudice-
mur que perscrutãda fuerant neglexisse. Superiori enim
versu dicitur: Quis est pluuie pater: vel quis genuit stel-
las roris? statimqz addit. De cuius vtero egressa est gla-
cies: ꝛ gelu de celo quis genuit? Si ergo dictis preceden-
tibus sequens sentẽtia nõ dispari sensu coniungitur/pro-
fecto ꝛ in bonam partẽ nobis eius intelligẽtia sine obsta-
culo difficultatis aperitur. Capitulum.xxv.

Terra enim dũ cõpluitur/iactata in eam semi-
na feracius rigãtur. Sed rursum si illam plu
uia immoderatius irrigat/in culmi pinguedi
nem frumenti virtutem mutat. Sin vero iactatum semen
post pluuiã gelu premitur/quo foris citius apparere re-
pellitur/eo intus fecũdius radicatur: ꝛ quo vetatur pro-
gredi/cogit multiplicari: quia cum ab immaturo ortu re
stringit/ ex cõceptionis sue tarditate laxatum ad fructũ
vberius impletur. Quid est ergo q dñs prius quidẽ pa-
trem se pluuie insinuat: postmodũ vero de suo egredi vte
ro glaciẽ narrat: seqz gelu gignere de celo pronunciat: nisi
q miro modo nostri pectoris terram ad suscipienda ver-
bi semina et prius per occulte gratie pluuiam infundit: ꝛ
E
postmodum ne in conceptis virtutibus immoderatius
profluat/disciplina intime dispensationis premit: vt quã
accepte gratie pluuia irrigat/etiam discipline rigor astrin
gat: ne si aut anteqz debet aut plusqz necesse est conceptas
virtutes proferat/fruges in herbam vertat? Plerũqz enĩ
ab inchoantibus opus bonum dum priusqz oportet ostẽ
ditur/a grano perfectionis inanitur: et plerũqz virtutes
dum plusqz necesse est exuberãt/exhalant. Unde ꝛ electo
rum suorum dominus vel ante tempus desideria tenuit/
vel rursum in tempore vltra mensuram profect⁹ premit:
ne si aut anteqz debent/ aut plusqz debent proficiant/per
profectus sui magnitudinem in elationis defectũ cadãt.
Nam cum cor post peccata compungitur/terra que arue
rat/infusione pluuie rigatur: et cum relictis iniquitati-
bus bona exequi opera ꝓponit/quasi post infusionem se-
men accipit. Et plerĩqz cum desideria sancta concipiũt/
in summis iam exerceri virtutibus inardescunt/vt nõ so
lum culpa operationem non inquinet: sed nec cogitatio-
nem pulset. Et adhuc quidem i corpore positi sũt/sed nil
iam perpeti de cõmunione presentis vite volunt. imitari
per intentionem internam mentis stabilitatem appetunt:
sed interuenientibus tentationibus reuerberantur: vt vi
delicet infirmitatis sue meminerint/et elati de virtutib⁹
quas acciplunt non sint. Quod dũ mira discipline repres-
sione agitur/quid aliud qz super infusam terram gelu de
celo generatur? Quid aliud qz de dei vtero glacies pro-
ducitur/quando de interno secreto dispensatio egredit:
F
et voluntates nostre etiam in bonis desiderijs frenãtur?
Videamus/Paulus infusa videlicet terra/quãta disci
Rom. vij.
pline glacie prematur/dum ait. Velle adiacet mihi/perfi
cere autem bonum non inuenio. Qui enim velle habere se
asserit/iam per infusionem gratie que in se lateant semina
ostẽdit. Sed dum perficere bonum non inuenit: profecto
indicat quanta illum dispensationis superne glacies pre
mat. An ista glacies eorum corda nõ presserat quibus di
cebat: Vt nõ quecũqz vultis/illa faciatis? Ac si aperte di-
ceret. Occulta cordis vestri semina iam prodire in frugẽ
querunt: sed superni moderaminis gelu premũtur: vt tã-
to post fecũdius exeant/ quanto diuini iudicij premẽtia
pondera patientius portant. Capitulum.xxvj.

Et quia plerũqz humana corda quoniã erumpe
re ad virtutes quas appetunt non valẽt: eoipso
quo ab intentionis sue perfectione resiliũt/ten-
tationum stimulis fatigantur: sed tamẽ easdem tentatio-
nes cogitationũ cõprimũt/seqz per exercitationis vsum
in quodam viuendi rigore componũt: bene subditur. In
similitudinem lapidis aque durãtur. Quia etsi fluxe co-
gitationes interius lacessunt: nequaqz tamen vsqz ad con
sensum praui operis trahunt. Sed mens sub inolita bene
viuendi consuetudine quasi sub quadã duritia exterius
abscondit quicquid intus ex tentationis pulsatione mol
lescit. Unde et bene subiũgitur. Et superficies abyssi cõ-

G

stringitur. Quia prauus cogitatio et si vsq; ad suggestionem venit/vsq; ad consensum non prosilit: quia fluctuantes motus animi superductus rigor sancte deliberatiōis premit. Potest etiam in gelu vel glacie presentis vite aduersitas designari: que dum sub asperitate sua sanctos cōprimit/ valentiores reddit. Dum enim nos omnipotens deus molestijs exerceri permittit: atq; ad melioris vite statum interueniente tristitia prouehit/ miro consilio super futurā frugem gelu et glaciem gignit: vt electus quisq; in hac vita tanq̄ in hyeme aduersa vētorum et frigorum toleret: et velut in estiua serenitate postmodum fructus quos hic conceperit demonstret. Unde et sponsi voce vniuscuiusq; anime post huius mundi turbineo/ad illa eternitatis amena properāti dicitur: Surge propera amica mea/ formosa mea et veni: iam enim hyems transijt: imber abijt et recessit. Et quia si sola nobis assunt prospera/soluimur: ad virtutem vero melius per aduersa solidamur: recte subiungitur.

Canti. ij.

Capitulum. xxvij.

IN similitudinem lapidis aque durātur. Mentes enim que per prospera molliter fluerent/cōstricte aduersitatibus durescunt: et ad similitudinem lapidis aqua perducitur/quādo infirmus quisq; per acceptam desuper tolerantiā passiones sui redemptoris imitatur. In similitudinem quippe lapidis aqua durauerat/cū ille prius impatiens persecutor postmodū Paulus dicebat. Impleo ea que desunt passionum Christi in carne mea. Et quia cum deprimūtur aduersis/solertius interna dona custodiunt/ recte additur: Et superficies abyssi constringitur. Solet enim letitia arcana mentis aperire/atq; aperiendo amittere: aduersa vero cum nos exterius deprimunt/ interius cautiores reddunt. Post gelu itaq; vel glaciē superficies abyssi cōstringitur: quia mens nostra ad conseruanda profunda dona que acceperit/ipsis aduersitatib⁹ munitur. Abyssi enim sue superficiem Esaias constrinxerat/cum dicebat. Secretū meum mihi: secretum meum mihi. Abyssi sue superficiem Paulus constrinxerat: qui tot periculis ac aduersitatibus insudās/sub pretextu cuiusdam de semetipso loquitur/dicens. Audiuit arcana verba/que non licet homini loqui. Et rursum. Parco autem/ne quis me existimet supra id quod videt me: aut audit aliquid ex me. Qui igitur foris aduersa tolerans/ne fortasse in laudibus deflueret/arcana sua aperire metuebat: quid aliud q̄ secretorū suorum abyssum per constrictā supficiem presserat? Sequitur.

Colo. i. — H — Esaie xxiiij. — ij Cor. xij — Ibidem.

¶ S. Qr arcturum et pleiades dns iungit/cum de diuersis mundi partibus vnit ecclesiā: et sanctorū vaticinia licet diuersa/vna eadēq; intētione prolata ostendit.

¶ Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiades/aut gyrū arcturi poteris dissipare? Pleiades stelle apo tou pliston.i.a pluralitate vocate sunt. Ita autē vicine sibi et diuise sunt condite: vt et simul sint/et tamen coniungi nequaq̄ possint: quatenus vicinitate quadam coniuncte sint/sed tactu disiuncte. Arcturus vero ita nocturna tempora illustrat: vt in celi axe positus per diuersa se vertat/nec tamen occidat. Neq; enim extra se currēs voluitur/sed in loco situs/in cunctis mundi partib⁹ nequaq̄ casurus inclinatur. Quid ergo est q̄ homo ex terra fact⁹/atq; in terra posit⁹ de celesti administratione discutitur: quia pleiades coniungere non valet: quas vicinas sibimetipsis conditas et pene cōiunctas videt: quia arcturi gyrum dissipare nō potest: quem tamē cernere ipsa sua vertigine pene dissipatū potest? An vt in istis ministerijs auctoris potētiam pensans / infirmitatis sue meminerit: et eum quem adhuc in maiestate sua videre non poterat q̄ sit inestimabilis/in ipsa ministeriorū celestium gubernatione perpēdat? Sed cur ista loquimur qui stimulo rationis vrgemur/vt hec verba mysticis sensibus grauida cognoscamus?

I

Capitulum. xxviij.

QUid enim micātes pleiades (que et septē sūt) aliud q̄ sanctos oēs denunciant: qui inter presentis vite tenebras septiformis spirit⁹ gratie nos lumine illustrant: qui ab ipsa mundi origine vsq; ad eius terminū diuersis tēporibus ad prophetandū missi/ et iuxta aliquid sibi coniūcti sunt/et iuxta aliqd disiuncti? Stelle enī pleiades (sicut supra dictū est) vicinitate sibi coniuncte sunt/tactu disiūcte. Simul quidem site sunt: et tamen lucis sue variatim radios fundūt. Ita omnes sancti alijs atq; alijs ad predicandū temporib⁹ apparētes: et disiuncti sunt per visionē sue imaginis: et coniuncti per intentionem mentis. Simul micant: quia vnū predicant. sed non semetipsos tangūt: quia in diuersis temporibus partiūtur. Ex diuersis tēporib⁹ Abel/Esaias et Joānes apparuerunt. Diuisi quidem fuerūt tēpore/sed non predicatione. Nam Abel redemptoris nostri passionem significās/agnum in sacrificio obtulit: de cuius passione Esaias ait. Sicut agnus coram tondēte se obmutescet: et non aperiet os suum. De quo Joānes quoq; ait: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ecce diuisis quidem temporib⁹ missi: et tamē concorditer de redemptoris nostri innocentia sentientes: eūdem agnum Joannes ostendendo/Esaias preuidēdo/Abel offerēdo locutus est: et quē Joannes in ostēsione/ quē Esaias in locutione/ hūc Abel significādo in manibus tenuit. Quia igitur quomodo pleiades stelle de humanitate redemptoris sibi concinant diximus: nunc quomodo in ostendenda vnitate trinitatis concorditer luceant demonstrem⁹. Diuersis quippe temporib⁹ huic mūdo Dauid/Esaias/et Paul⁹ apparuit: sed tamen nullus eorum alteri diuersum sensit: quia etsi semetipsos non nouerant facie/vnū tamen viderat ex diuina cognitione. Dauid quippe vt auctorem omniū deum in trinitate ostenderet/dixit: Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos deus. Ac ne tertio deū nominans/tres deos dixisse putaret: illico vnitatem eiusdē trinitatis insinuans addidit. Et metuant eum omnes fines terre. Qui enim non eos/sed eum subdidit: vnū tria que dixerat intimauit. Esaias quoq; cum laudem de vnitate trinitatis aperiret: seraphin voces exprimens/ait. Sanctus sanctus sanctus: ac ne tertio sanctū nominādo/vnitatem diuine substantie scindere videretur/adiunxit: Dñs deus sabaoth. Quia ergo non dñi dij/sed dñs deus addidit: vnū existere qđ tertio sanctum vocauerat indicauit. Paulus quoq; vt operationē sancte trinitatis ostēderet/ ait: Ex ipso/et per ipsum/et in ipso sunt omnia. atq; vt vnitatem eiusdē trinitatis intimaret / protin⁹ addidit. Ipsi gloria in secula seculorū amen. Qui igitur non ipsis/sed ipsi subdidit: vnū naturaliter tria sm personas innotuit: qđ superius tertio idipsum dixit. Quasi ergo et vno in loco pleiades site sunt: quia de deo concorditer sentiunt/et tamen semetipsas non tangūt: quia (sicut dictum est) per huius mūdi tēpora diuersa partiūtur. Qđ bene ac breuiter Ezechiel propheta describit: qui cum diuersi generis animalia videre se diceret/adiunxit: Junctaeq; erāt pēne eorū alterius ad alterū. Pēne quippe animaliū alterius ad alterum iuncte sunt: quia etsi dissimilia sunt que agūt/ vno tamen eodēq; sensu sibi sanctorum voces virtutesq; sociantur. Et q̄uis alius rationabiliter cūcta agendo sit homo: alius in passionib⁹ fortis aduersa mūdi non timendo sit leo: alius per abstinentiā semetipsum viuam hostiā offerendo sit vitulus: alius se in alta rapiendo contemplationis volatu sit aquila: pennis se tamē dum volant tangunt/quia et confessione vocū et virtutū sibi vnanimitate iungūtur. Qđ quia solius diuine virtutis est et disiūctis temporib⁹ missos in fidei predicatione contīgere/et dissimilibus virtutib⁹ preditos fulgore intētionis vnire: recte dicitur. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiades? Ac si dicat/vt ego: q̄ vnus omnia impleo/atq; in vnitatis sensu electorum mentes implēdo coniungo. In arcturo autē qui per gyrum suū nocturna spatia non occasurus illustrat: nequaq̄ particulatim edita vita sanctorum/sed tota simul ecclesia designatur: que fatigationes quidem patitur/nec tamē ad defectum proprij status inclinatur. gyrum laborum tolerat/ sed ad occasum cū tēporibus non festinat. Neq; enim ad ima poli arcturus cū nocturno tēpore ducit: sed dū ipse voluitur/nox finitur. Quia nimirū dum sancta ecclesia innumeris tribulationibus quatitur/presentis vite vmbra terminatur: eaq; stāte nox preterit: q̄r illa in sua incolumitate perdurante/mortalitatis huius vita percurrit.

K — Gen. iiij. — Esaie. liij. — Joan. i. — Ps. lxvi. — Ibidem. — L — Esaie. vi. — Rom. xi. — Ezech. i. — M

Capitulum. xxix.

EST in arcturo quod cōsideratiuo possimus intueri. In septem quippe stellis voluitur: et modo quidem tres ad summa eleuat / atq; ad ima quattuor inclinat: modo quattuor superius erigit / et tres inferius premit. Sancta quoq; ecclesia cum modo infidelibus trinitatis notitiam: modo autem fidelibus virtutes quattuor/id est prudentiam/fortitudinem/temperantiam/iustitiā predicat: quasi rotatu predicationis status

A
fui speciem quodãmodo immutat. Nam cum quibusdã
de operibus suis gloriantib⁹ confidentiã proprij laboris
euacuat/et fidem trinitatis exaltat: quid aliud facit nisi
tres stellas arctur⁹ eleuat/q̃ttuor inclinat? Et dũ quos-
dã bona opera nõ habẽtes de sola fide p̃sumere ꝓhibet:
sed operari enixius q̃ precepta sunt iubet: qd aliud arctu-
rus facit/nisi quattuor stellas erigit/tres deponit? Ui-
deam⁹ quomodo tres eleuet/quattuor deponat. Ecce p

Rom. iiij.
Paulũ contra fidẽ de opere supbientib⁹ dicit. Si Abraã
ex operib⁹ iustificatus est/habet gloriã: sed nõ apud deũ.

Gen. xv. ⁊ ro. iiij.
Quid eni scriptura dicit? Credidit Abraam deo/⁊ repu
tatũ est illi ad iustitiam. Uideamus quomodo quattuor
eleuet/tres deponat. Ecce per Jacobum de fide sine ope

Jaco. ij.
re superbientib⁹ dicit. Sicut corpus sine spiritu mortuũ
est: ita fides sine operibus mortua est. Arcturus itaq; vol
uitur: quia sancta ecclesia iuxta auditorũ suorũ mentes in
diuerso latere predicatiõis arte versatur. Arcturus vol-
uitur: q̃ hec in noctis huius tribulationib⁹ rotatur. Sed
hunc arcturi gyrum quãdoq; domin⁹ dissipat: quia labo
res ecclesie ad requiẽ permutat. Tunc et pleiades plen⁹
iungit/cũ gyrum arcturi destruit: quia tũc nimirũ sancti
omnes etiã visionis sibi specie copulantur/quando in fi
ne mundi sancta ecclesia ab his quos nunc sustinet labori-
bus soluitur. Dicat ergo: Nũquid cõiungere valebis mi
cantes stellas pleiades: aut gyrũ arcturi poteris dissipa-
re? subaudis vt ego/qui tunc sanctorũ vitam etiam p spe-
ciem vnio/cum gyrũ vniuersalis ecclesie corporaliter sol
uo. Et quis hominũ solius diuine hoc esse virtutis igno
rat? Sed vt cognoscat homo quid ipse sit/memoret assi-
due qd solus dñs possit. Habem⁹ adhuc qđ de stellis ple

B
iadibus atq; arcturo aliud sentiam⁹. Pleiades q̃ppe ab
oriẽte/arctur⁹ vero ex parte aquilonis surgit. Quocũq;
autem se per per gyrum suum arctur⁹ verterit/pleiades
ostendit: et cũ lux diei iam vicina efficit/stellarũ eius or-
do distendit. Potest igitur per arcturũ qui a plaga frigo
ris nascit/lex: per pleiades vero que ab oriente surgũt/te
stamenti noui gratia designari. Quasi enim ab aquilone
lex venerat/que tanta subditos rigiditatis asperitate ter
rebat. Nam dum pro culpis suis alios preciperet lapidi-
bus obrui: alios gladij morte mulctari: plaga torpens et
velut a sole charitatis aliena: preceptorũ suorum semina
plus premebat ex frigore/q̃ ex calore nutriebat. Cui⁹ op-

Act. xv.
pressionis põdus petrus horruerat/cũ dicebat. Quid tẽ
tatis deum imponere iugum super ceruicem discipulorũ:
qđ neq; patres nostri/neq; nos portare potuimus? Nec
mirũ q̃ per arcturi septem stellas testamentũ vetus expri
mitur: quia ⁊ in veneratiõe legis dies septimus extitit ve
nerabilis: et per hebdomadã integram constituti sacrifi-
cij vota tendebantur. Pleiades vero que ipse quoq;/si-
cut superius diximus/septem sunt/testamẽti noui gratiã
tanto aperti⁹ indicãt/quãto cuncti liquido cernimus/q̃
per illã fideles suos spiritussanctus septiformis muneris
lumine illustrat. Quaqua igit̃ se arctur⁹ vertit/pleiades
ostendit: quia per omne qđ testamẽtum vetus loquitur/

C
testamẽti noui opera nunciant. Sub textu eni littere/te-
git mysteriũ ꝓpheticũ. Et quasi inclinat se arcturus ⁊ de
monstrat: quia dum ad spiritualẽ intellectũ flectit/signi-
ficata per illud lux gratie septiformis aperit. Et propin-
quãte diei luce/stellarũ ei⁹ ordo distẽdit: quia postq̃ per
semetipsam nobis veritas innotuit: ab obsequijs carnali
bus littere precepta laxauit. Capitulum. xxx.

Redemptor autẽ noster in carne veniens/plcia
des iunxit: q̃ operationes septiformis spirit⁹
simul in se et cũctas ⁊ manẽtes habuit. De quo

Esaie. xj.
per Esaiã dicit. Egredietur virga de radice iesse: ⁊ flos
de radice ei⁹ ascendet/et requiescet super eũ spiritus dñi:
spiritus sapientie ⁊ intellectus: spirit⁹ consilij ⁊ fortitudi
nis: spirit⁹ scientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eũ spiritus timo-

Zach. iij.
ris dñi. De quo Zacharias ait. Super lapidẽ vnũ septẽ

Zach. iiij.
oculi sunt. Atq; iterum. Et in candelabro aureo lucerne
septem. Nullus vero hominũ operatiões sanctispiritus
simul omnes habuit/nisi solus mediator dei et hominũ:
cuius est idem spiritus qui de patre ante secula procedit.
Bene ergo dicitur. Super lapidem vnũ septẽ oculi sunt.
Huic enim lapidi septem oculos habere est/simul omnẽ
virtutem spiritus septiformis gratie in operatione reti-

j. Cor. xij.
nere. Alius nãq; prophetiam/alius scientiam/alius vir-
tutes/alius genera linguarũ/alius interpretationes ser-
monum iuxta distributionẽ sanctispiritus accipit: ad ha

D
benda vero cuncta eiusdem spiritus munera nemo per-
tingit. At vero conditor noster infirma nostra suscipiẽs:
quia per diuinitatis sue potẽtiam simul se habere omnes
sancti spiritus virtutes edocuit: micantes proculdubio
pleiades iunxit. Dum vero pleiades iungit/arcturi gy-
rum dissipat: quia dum semetipsum factum hominem ha
bere cũctas sanctispiritus operationes innotuit/in testa
mento veteri littere laborem soluit: vt fidelis quisq; iam
cum libertate spiritus illud intelligat: cui prius in formi
dine inter tot discrimina seruiebat. Audiat itaq; beatus
Job. Nũquid coniungere valebis micantes stellas ple-
iades? Ac si aperte diceret. Habere quidẽ lumina qua-
rũdam virtutum potes/sed nunquid exercere simul oẽs
operationes sanctispiritus sufficis? Me ergo coniungen
tem pleiades in cunctis virtutibus contemplare: et tu de
paucis ab elatione compescere. Audi quod dicitur. Aut
gyrum arcturi poteris dissipare? Ac si aperte ei diceret.
Et si ipse iam que recta sunt sentis/nunquid virtute tua
etiam in alienis cordibus laborem grossioris intelligen-
tie destruis? Me itaq; considera: qui carnalium stultitiã
corrigo/dũ me per carnis stultitiã manifesto: vt tãto ma-
gis hec que putas virtutum tuarũ fortia humilies/quã-
to nec vestigia mee infirmitatis apprehendis. Quia vero
in ipso dominice incarnationis mysterio alijs lux verita-
tis ostenditur: aliorum vero per scandalum corda tene-
brantur: recte subiungitur.

E
S. Ex cũ venit plenitudo tẽporis/misit de⁹ filiũ suũ
natum ex muliere/factum sub lege: et eo apparẽte in fine
mũdi/reuelabitur homo peccati/filius perditionis.

Nunquid producis luciferum in tempore suo: ⁊ vespe
rum super filios terre consurgere facis? Pater quippe
in tempore suo luciferum produxit: quia sicut scriptum

Gal. iiij.
est: Cum venit plenitudo tẽporis/misit deus filium suũ
natũ ex muliere/factum sub lege: vt eos qui sub lege erãt/
redimeret. Qui natus ex virgine/velut lucifer inter tene-
bras nostre noctis apparuit: quia fugata obscuritate pec-
cati/eternũ nobis mane nunciauit. Luciferum vero se in-
notuit: q̃ diluculo ex morte surrexit: et fulgore sui lumi-

Apo. xxij.
nis mortalitatis nostre caliginẽ pressit. Cui bene per Jo-
annẽ dicitur: Stella splendida ⁊ matutina. Uiuus quip
pe apparendo post mortem/matutina nobis stella factus
est: quia dum in semetipso exẽplum nobis resurrectionis
prebuit: que lux sequatur indicauit. Uesperum vero su-
per terre filios dñs consurgere facit: quia infidelibus iu-
deorum cordibus dominari antichristum eorum merito
exigẽte permittit. Qui idcirco a domino huic vespero iu
ste subdũtur: quia ipsi sponte sua filij terre esse voluerũt.
Terrena quippe ⁊ non celestia requirentes/a perspicien-
da luciferi nostri claritate cecati sunt: et dum preesse sibi
vesperum expetunt/subsequentis dãnationis eterna no-

Joan. v.
cte merguntur. Hinc in euangelio domin⁹ dicit: Ego ve
ni in nomine patris mei/et nõ accepistis me: alius veniet

ij. Thes. ij.
in nomine suo: et ipsum recipietis. Hinc Paulus ait: Eo

F
q̃ charitatẽ veritatis nõ receperunt vt salui fierent: ideo
mittet illis deus operationem erroris/vt credant menda
cio: vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati/
sed consenserunt iniquitati. Nequaq̃ ergo super eos ve-
sper consurgeret/si celi filij esse voluissent. Sed dum visi-
bilia appetunt/amisso cordis lumine/sub noctis duce te-
nebrescunt. Capitulum. xxxj.

Quod tamen si moraliter discutimus/quomo-
do quotidie agatur inuenimus: quia nimirũ
et electis lucifer oritur: et reprobis deo pmit-
tente vesper dominatur. Unus enim atq; idem sermo dei
est in ore predicantis. Quem dum isti gaudendo/illi ve-
ro inuidendo audiunt/claritatem sibi luciferi in vesperi
tenebras vertunt. Dum isti humiliter vocem sancte pre-
dicationis accipiunt/quasi ad stelle lucem oculos cordis
aperiunt. dum vero illi bene dicenti inuident: et non salu-
tis causam/sed elationis gloriam querunt: prorumpen-
te iniquitatis sue vespere/in somnũ mortis oculos clau-
dunt. Per occultum ergo iudicium is qui electis est lu-
cifer/reprobis auditoribus fit vesper: quia exhortatione
sancta qua boni ad vitam redeunt/praui deterius in cul-

ij. Cor. ij.
pa moriuntur. Unde bene per Paulum dicitur: Christi
bonus odor sum⁹ deo/in his qui salui fiunt/et in his qui
pereunt: alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autẽ

G odor vite in vitam. Verbum itaq; suum auditoribus esse luciferū simul & vesperum vidit: per qd & alios ab iniquitate suscitari/et econtra alios sopiri in iniquitate conspexit. Qd quia occultis dei iudicijs agitur/que in hac vita ab hominibus cōprehendi non possunt/recte illic subdidit. [Et ad hec quis tam idoneus?] Acsi diceret. Idonei quidem sumus ad hec consideranda que fiūt: sed idonei non sumus ad hec inuestiganda cur fiant. Unde hic quoq; dñs quia alijs produci luciferum/alijs vero cōsurgere vesperū dixerat/ne perscrutari homo occulta dei iudicia audeat: illico subiungit.

¶ S. Qr causas iudiciorum dei vel predestinationē ei⁹ in hac vita nemo cognoscat. Capitm.xxxij.

Nunquid nosti ordinem celi/& pones rationem eius in terra? Ordinē celi nosse est/supernarū dispositionū occultas predestinatiōes videre. Rationē vero eius in terra ponere est/ante humana corda talium secretorū causas aperire. Rationem videlicet celi in terra ponere est/ supernorū iudiciorū mysteria vel cōsiderando discutere/vel loquendo manifestare. Quod vtiq; facere in hac vita posit⁹ nullus potest. Ut eni a paruis ad maiora veniamus/quis intelligat q̄ esse secretorū subtilitas potest: q̄ sepe vir iustus a iudicio nō solū nō vindicat⁹/sed etiā punitus redeat: & iniquus ei⁹ aduersari⁹ non solum nō punitus/sed etiam victor abscedat? Quis intelligat cur viuit alius insidians mortib⁹ proximorū:

H & moritur alius qui profuturus esset vite multorū? Alius culmen potestatis assequitur/ qui non nisi ledere studet: alius tantūmodo lesos defendere concupiscit/ et tamen ipse oppressus tacet. Alius vacare appetit/et innumeris negocijs implicatur: alius negocijs implicari desiderat/ et coactus vacat. Alius male inchoans/vsq; ad vite sue terminū ad peiora protrahit: alius bene incipiēs/per longitudinem temporū proficit ad augmēta meritorum. At cōtra alius male viuēs diu reseruat vt se corrigat: alius vero bene quidem videtur viuere: sed in hac vita eousq; durat quo ad peruersa prorumpat. Alius in errore infidelitatis natus/in errore deficit: ali⁹ in catholice fidei rectitudine genitus/in catholice fidei rectitudine consummatur. Econtra vero alius catholice matris ventre editus/ iuxta vite terminū erroris voragine deuoratur: alius autem vitā suā in catholica pietate cōsummat: qui ortus in perfidia cum lacte matris hauserat virus erroris. Alius celsitudinē bene viuēdi appetere & vult et valet: alius nec vult nec valet. Alius vult et non valet: alius valet et non vult. Quis ergo ista iudiciorū celestiū secreta discutiat? Quis intelligat discretam lancem equitatis occulte? Ad cognoscēdos quippe istos iudiciorū secretorū sinus nullus ascendit. Dicat ergo homini vt se nescire cognoscat: nescientem vero se cognoscat vt timeat: timeat vt humilietur: humilietur ne presumat in se: nō presumat in se/ vt cō

I ditoris sui auxilium requirat: & qui in se fidens mortuus est/auctoris sui adiutoriū appetens viuat. Audiat itaq; vir iust⁹ iā qdē se sciēs/sed adhuc q̄ supra se sunt nesciēs: Nūquid nosti ordinē celi: & pones rationē eius in terra? id est/nunquid occultos ordines iudiciorū celestiū comprehendis: aut aperire humanis auribus sufficis? Beatus igit̄ Job de iudiciorū incomprehensibiliū inuestigatione requiritur: ac si ei aperte diceretur. Cuncta que pateris/tanto tolerare patientius debes/quāto secretorū celestium ignarus/cur hec pateris nescis.

¶ Finit liber.xxix. Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur liber.xxx. Moraliū Sancti Gregorij in librū beati Job: continuās capitulū tricesimūoctauum tertius. Capitulum.j.

Beatus iob talia vtrū ne fecerit dño interrogante requirit̄/ qualia vtiq; facere nō pōt homo: vt dū se ista facere non posse deprehēdit/ad eū refugiat quē solū talia q facere posse intelligit: atq; ante oculos iudicis sui magis potens appareat/si sua verius infirma cognoscat. Qd ergo mire a dño fieri non ignoratur: de eo diuina Job voce requiritur. Dicturq; ei.

K ¶ S. Qr iudeis in enigmatibus & nebula multipliciter per patres locut⁹ sit deus: & q̄ cōtra illū seuiēs populorū turba surrexerit: clamaueritq;/crucifige.

¶ Nūquid eleuabis in nebula vocē tuā: & impet⁹ aquarū operiet te? Vocē quippe suā in nebula dñs leuat/quādo per predicatorū suorū linguas ad caliginosa corda infideliū exhortationē format. eūq; aquarū impetus operit/dū bene agentia mēbra ei⁹ turba resistentiū populorū premit. Hinc est eni qd scriptū est: Factū est verbū dñi ad Hieremiā ꝓphetā/dicens. Sta in atrio dom⁹ dñi/loquens ad oēs ciuitates iuda: de quibus veniūt vt adorent in domo dñi/vniuersos sermones quos ego mādaui tibi. Et paulopost. Et audierūt sacerdotes & ꝓphete et oīs populus Hieremiā loquentē verba hec in domo dñi. Cūq; cōplesset Hieremias loquēs: apprehēderūt eū sacerdotes & ꝓphete & oīs popul⁹/dicens. Morte moriat̄. Quare ꝓphetauit in noīe dñi? Ecce in nebula dñs vocē leuauit: quia obscuras mētes superbientiū directo ꝓpheta corripuit. Ecce aquarū impet⁹ eū ꝓtin⁹ operuit: q ab insurgentibus ꝑplis & causa sue correptionis instigatis/ipse in Hieremia cūcta ꝑtulit/q correptionis vba mādauit. Per semetipm quoq; dñs in nebula vocē leuauit/quādo p̄sentē se etiā assumpto corpore exhibens/ multa suis ꝑsecutoribus/sed figuris enigmatum velata p̄dicauit. In nebula vocē leuauit: q veritatē suam non secuturis infidelibus quasi per caliginē sonuit. Unde et bene in libris regū scriptū est: Nebula impleuit domū dñi: & non poterant sacerdotes ministrare ꝓpter nebulā. Exigētib⁹ enim meritis/ dū superbi iudeorū pōtifices diuina mysteria p parabolas audiūt: sacerdotes in domo dñi quasi propter nebulā

L ministrare nequiuerunt. Qui & in testamento veteri dum sensus mysticos littere velamine coopertos inter obscuras allegoriarū caligines inuestigare despiciunt/debitū fidei sue ministeriū ꝓpter nebulā perdiderūt. Quibus et tunc in nebula doctrine sue vocē dñs ꝓtulit/cū de se etiā aperte narrauit. Quid est enim apertius q̄/ego et pater vnum sumus? Quid aperti⁹ diceret/q̄: Anteq̄ Abraam fieret/ego sum? Sed q auditorū mentes infidelitatis caligo repleuerat/ quasi emissum solis radiū nebula interiacens abscondebat. Capitulum.ij.

Ad hūc nāq; eleuationē vocis eū aquarū impetus operuit: q cōtra illū mox seuiēs populorū turba surrexit Scriptū qppe est: Propterea ergo q̄rebāt eū iudei interficere: q non solū soluebat sabbatū: sed et patrē suū dicebat deū/equalē se faciens deo. De hoc aquarū impetu p ꝓphetā clamat: Circūdederūt me sicut aqua tota die: circundederunt me simul. Et rursum: Saluū me fac deus: qm̄ intrauerūt aque vsq; ad animā meā. Quas ꝑfecto aquas in semetipso ante mortem/ in suis autem & post ascensionē pertulit. Hinc est enim q̄ et de superiorib⁹ clamat: Saule/saule/qd me ꝑsequeris? Ecce iam celū cōscenderat: et tamē adhuc eū saul⁹ aquarum infideliū impetu ꝑsequens: & tumidior ceteris vnda tangebat. Ipse quippe est qui p bonos recta loquit̄/ipse

M qui in bonorū passione lacerat̄. Ut ergo mirifica dñs charitatis vnitate monstraret se esse/qui indignis auditoribus per sanctorū suorū ora predicaret/ait. Nūquid eleuabis in nebula vocem tuā? Ut vero ostenderet se esse qui in sanctis suis oīa aduersa pateret̄/subdidit. Et impetus aquarū operiet te? subaudis/vt me: quem iniqui oēs neq; per predicantes sanctos loquētem intelligūt: neq; p morientes patientē vidēt. Narrat ergo deus qd ab hoībus patitur/vt dolor afflicti hoīs mitiget̄: acsi illi aperte dicat: Mea subtiliter pēsa: & tua equanimiter tēpera. Multo enim minus est te vulnera q̄ me humana tolerare. Adhuc tamen verba hec subtilius perscrutari possumus: si inter dona celestia nostra sollicite corda pensamus. Jam quidem fideles sumus: iam que audimus/superna credimus: iam que credimus/amamus. Sed dū quibusdā superuacuis curis ꝓmimur/obducta confusione caligam⁹: et cū nobis etiā talibus mira quedam dñs de se sentiēda insinuat/quasi in nebula vocem leuat. Dū caliginosis nostris mētibus p semetipm loquit̄/ velut in nebula is q nō cernit̄ audit̄. Sūma sunt nāq; q̄ de illo cognoscimus: sed tamē adhuc eū in secreta inspiratione qua instruimur nō videmus. Qui igit̄ cordibus nostris prebet quidē locutionē/sed occultat speciē: velut in nebula format vocem.

Hier.xxvj.
Ibidem.
iij.Regū viij.
Joan.x.
Joan.viij.
Joan.vij.
Psalm.lxxxvij.
psal.lxviij.
Act.ix.

A

Sed ecce iam verba dei intrinsecus per semetipsum loquentis audimus: tamen amori eius qua continuandē/ quo studio inherere debeamus agnoscimus: et tamē ab interne considerationis culmine ad consueta nostra ex ipsa mortalitatis huiꝰ mutabilitate relabimur: et imminentium peccatoꝝ mole sedula importunitate temptamur. Cum ergo cecis nostris mentibus subtilia de semetipso insinuat/ in nebula vocem leuat. Capitulum.iij.

Cum vero tentatione vitiorū ipse de deo noster intellectus opprimitur/ quasi aquarum impetu voce sua deꝰoperitur. Tot enim sup illū aquas adnuitimus/ quot post inspirationē eius gratie/ cogitationes illicitas in corde versamus. Nec tamen nos vel oppressos deserit: nā ilico ad mentem redit/ tentationum nebulas discutit/ imbrem cōpunctionis infundit: et subtilis intelligentie solem reducit: atque sic ostendit quātum nos diligit: qui nos nec cum respuitur relinquit: vt saltem sic erudita humana cōscientia ad se tentationes erubescat admittere/ quā redēptor suus e vagantē non cessat amare. Hoc i nobis per semetipsum tolerat: hoc ab infidelibus per suos quotidie predicatores portat. Eius enim donū suborta in nobis tētatione repellitur/ et tamē ab infundendo intrinsecus munere nequaquā nostra infirmitate reuocatur. Eius publice verba respuuntur: et tamen ab erogāde gratie largitate nulla infidelium iniquitate compescitur. Nā cū praui homines ꝑdicamenta despiciunt/ adiungit etiam miracula que venerentur. Vnde post editam vocem/ post inundantium aquarum impetū apte subiungitur.

B

¶ S. Qꝫ predicatores sancti a deo missi non sibi sꝫ deo profectum predicationis ascribuunt.

¶ Nunquid mittes fulgura/ et ibunt: et reuertētia dicēt tibi/ assumꝰ? Fulgura quippe ex nubibus exeunt: cum mira opera ex sanctis ꝑdicatoribus ostenduntur. Qui (vt sepe diximus) idcirco nubes vocari solent: qꝛ et choruscant miraculis/ et verbis pluunt. Et quia humana corda postquā per predicationem mota non fuerint/ istis miraculorum fulgoribus conturbantur: ꝓpheta attestante didicimus/ qui ait: Fulgura multiplicabis/ et cōturbabis eos. Ac si diceret. Dū verba predicationis tue nō audiunt/ ꝑ predicantium miracula cōturbentur. Vnde alias scriptum est: In lumine iacula tua ibunt/ in splendore fulgoris armorum tuorum. Iacula dei in lumine ire est/ verba eiꝰ aperta veritate resonare. Sed quia sepe homines verba vite etiam intellecta despiciunt/ adiunguntur etiam miracula. Vnde illic subdit. In splendore fulgoris armorum tuorū. Fulgor quippe armorū est claritas miraculorū. Armis namque nos tuemur: iaculis aduersa destruimꝰ. Arma ergo cum iaculis sunt/ miracula cum predicamentis. Sancti enim predicatores verbis suis quasi quibusdam iaculis aduersarios feriunt: armis vero .i. miraculis semet ipsos tuentur: vt et quātum sint audiendi/ sonent per impetum iaculorum: et quātum sint reuerendi/ clarescant per arma miraculorum. Capitulum.iiij.

Ps. xvij.

Abac. iij.

C

Dicitur ergo ad beatum iob. Nunquid mittes fulgura/ et ibunt: et reuertentia dicent tibi/ assumus? subaudis/ vt mihi. Vadunt enim fulgura/ cum predicatores miraculis chorus cāt: et superna reuerētia auditorū corda trāsfigūt. Reuertētia vero dicunt assumus/ cū non sibi/ sed dei viribꝰ tribuunt quicquid se fortiter egisse cognoscunt. Quid est enim deo dicere assumus? quoddā namque in hoc verbo obsequiū declaratur. Reuertentes itaque predicatores sanctos dicere est assumus: illi laudem tribuere gratie/ a quo se accepisse sentiunt victoriā pugne: ne sibi tribuant quod operantur. Et ire quidem fulgura operando possunt/ sed reuerti superbiendo non possunt. Videamus itaque fulgur vadens. Claudo cuidā ait petrus. Argentū et aurum non est mihi: quod autē habeo/ hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni surge et ambula. Et apprehensa eiꝰ manu dextra alleuauit eū: et protinus consolidate sunt bases eius et plante: et exiliēs stetit et ambulabat. Sed cum de hoc facto iudeorū fuisset turba ꝯmota: videamus nunc fulgur rediens quid ait. Viri israelite quid admiramini in hoc/ aut nos quid intuemini/ quasi nostra virtute aut potestate fecerimꝰ hūc ambulare? Deus abraam/ deus isaac/ deus iacob/ deus patrū nostrorū glorificauit filiū suū iesum. Et paulopost: Cuius nos testes sumus: et in fide nois eius hūc quē vidistis et nostis/ confirmauit nomen eius: et fides que per eū est/ dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Iuit ergo fulgur/ cum petrus miraculū fecit: rediit cum non sibi tribuit/ sed auctori quod fecit. Vadunt fulgura cum predicatores sancti mira opera ostendunt: sed reuertendo dicunt assumus: cum in eo quod faciunt/ ad potentiam auctoris recurrunt. Quod tamen intelligi et aliter potest. Fulgura etenim (sicut superiꝰ dictū est) sancti viri mittuntur et eunt/ cum a secreto contēplationis ad publicum operationis exeunt. Mittuntur et vadunt/ cum de abscondito speculationis intime in actiue vite latitudinem diffunduntur. Sed reuertentes dicunt deo/ assumus: quia post opera exteriora que peragunt/ semp ad sinum ꝯtemplationis recurrunt: vt illic ardoris sui flammā reficiant: et quasi ex tactu superne claritatis ignescant. Citius enim iter ipsa licet bona exteriora opera frigescerent/ nisi intentione sollicita ad contemplationis ignem incessanter redirent. Vnde bene per salomonem dicitur: Ad locum de quo exeunt flumina reuertuntur: vt iterum fluant. Ipsi quippe illic flumina/ qui hic fulgura sunt vocati. Quia enim corda audientium rigant/ dicuntur flumina: quia vero accendunt/ fulgura vocantur. De quibus alias scriptum est: Eleuauerunt flumina domine: eleuauerunt flumina voces suas. Et rursum. Illuxerūt fulgura eius orbi terre. Ad locum ergo de quo exeūt flumina reuertuntur: quia sancti viri etsi a cōspectu creatoris sui cuius claritatem mente conspicere conantur/ foras propter nos ad actiue vite ministerium veniunt: incessanter tamen ad sanctum contemplationis studium recurrunt: et si in predicatione sua exterius nostris auribꝰ per corporalia verba se fundant: mente tamē tacita ad cōsiderandum semper ipsum fontem luminis reuertuntur. De quibus et bene dicitur: Vt iterum fluant. Nisi enim ad contemplandum deum sollicita semper mente recurrerent: nimirū interna cecitas etiā exteriora ꝑdicationis eorum verba siccaret. Sed dum videre deū indesinenter sitiunt/ quasi decursura foras flumina intus semper oriūtur: quatenus illic amando sumant/ vnde ad nos ꝑdicādo defluāt. Dicatur igitur recte: Nunquid mittes fulgura/ et ibunt: et reuertentia dicent tibi/ assumus? Subaudis/ vt ego: qui predicatores meos cum voluero post contemplationis gratiam ad actiue vite ministerium compono. quos tamen semper a bonis exterioribus ad internum culmen contemplationis reuoco: vt modo iussi ad exercenda opera exeant/ modo reuocati in speculationis studium apud me familiariꝰ viuant. Reuertentes itaque dicunt/ assumꝰ: qꝛ quāuis per exteriora acta parum quid contemplationi deesse videātur: per ardorem tamen desiderij quē in mēte sua continue accendunt/ obsequētes deo suā presentiam ostēdūt. Assumꝰ namque dicere/ est presentes se amando monstrare. Sequitur.

Act. iij.

Act. iij.

D

E

Eccl. j.

Ps. xcij.

Ps. xcvj.

F

¶ S. Qꝫ sapientia vel doctrina sanctorū a deo est.

¶ Quis posuit in visceribꝰ hominis sapiētiam: vel quis dedit gallo intelligētiam? Qui hoc loco alij galli nomine designantur/ nisi modo alio repetiti iidem predicatores sancti: qui inter tenebras vite presentis student venturam lucem predicando quasi cantando nunciare? Dicūt enim: Nox precessit: dies autem appropinquauit. Qui vocibus suis somnum nostri torporis excutiūt/ clamātes: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum. Euigilate iusti/ et nolite peccare. De hoc gallo rursū scriptū est. Capitulum.v.

Ro. xiij.

Ibidem.

Tria sunt que bene gradiuntur/ et quartū quod feliciter incedit. leo fortissimꝰ bestiarum qui ad nulliꝰ pauebit occursum. Gallꝰ succinctus lumbos/ et aries: nec est rex qui resistat ei. Ipse quippe hoc loco leo ponitur/ de quo scriptum est: Vicit leo de tribu iuda. Qui fortissimꝰ bestiarū dicitur: quia in illo hoc quod infirmū est dei/ fortiꝰ est hominibꝰ. Qui ad nullius pauet occursum. Dicit enim. Venit princeps mundi huiꝰ/ et in me nō habet quicquā. Gallus succinctꝰ lūbos .i. ꝑdicatores sancti/ inter huiꝰ noctis tenebras verum mane nunciantes. Qui succincti lūbos sūt: qꝛ a mēbris suis luxurie fluxa restringunt. In lūbis quippe luxuria est. Vnde et eisdē a domino dicitur: Sint lūbi vestri precincti. Et aries: nec est rex qui resistat ei. Quē aliū hoc loco arietem accipimus/ nisi primum intra ecclesiam ordinem sacerdotum? De quibus scriptū est: Afferte domino filios arietū. qui per exē-

Puer. xxx.

Leo christum figurat.

Apoca. v.

j. Cor. j.

Joā. xiiij.

Luc. xij.

Ps. xxviij.

G pla sua gradientem populum quasi subsequentem ouiū gregem trahunt. Quibus spiritualiter recteq; viuentib' nullus rex sufficit omnino resistere: quia quilibet persecutor obuiet / intentionem eorum nō valet prepedire. Sciūt enim ad eum quem desiderant et anxie currere / et morēdo peruenire. Ponitur ergo primus leo: secūdus gall': tertius aries. Apparuit enim christus / deinde sctī predicatores apostoli: et tunc demum spirituales patres ecclesiarum ꝓpositi: videlicet duces gregum / quia doctores sequentiū populorū. Sed hec adhuc melius affirmam' / si eiusdē loci etiā reliqua exponēdo subijcim'. Nā quia post hec et antichristus apparebit / hoc illic quartum subdidit / dicens. [Et qui stultus apparuit / postq̄ eleuatus est in sublime. Si enī intellexisset / ori imposuisset manū.] Ipse quippe in sublime eleuabitur: cum deum se eē mentietur. Sed eleuatus in sublime stultus apparebit: quia ī ipsa eleuatione sua per aduentum veri iudicis deficiet. Quod si intellexisset / ori imposuisset manū / id est / si supplicium suum cū superbire exorsus est / preuidisset: bene aliquādo cōdit' / in tante iactationē superbie non fuisset elatus. De quo nequaq̄ moueat qd superi' dictū est: Quartū quod incedit feliciter. Tria quippe incedere bñ dixit / et quartū feliciter. Nō enī omne quod feliciter / bñ: neq; in hac vita omne quod bene / feliciter. Nam leo / gallus et aries bene incedunt / sed non hec feliciter: q2 ꝑsecutionū bella patiūtur. Quartū vero feliciter et non bene incedit: q2 in fallacia sua antichristus gradit / sed iuxta breue tēpus vite presentis ipsa illi fallacia ꝓsperat: sicut de eo sub antiochi specie per danielem dictum est: Robur datum est ei contra iuge sacrificium / propter peccata: et prosternetur veritas ī terra: et faciet et prosperabitur. Qd Salomon ait: Incedit felicit: h daniel dt ꝓspabit.

Nō oē qd felicit / bñ: non oē qd bñ: felicit.

Dan. viij.

H Iuxta hoc itaq; testimoniū qd p salomonē dicit: Gall' succinct' lūbos: apte etiā hoc loco gallū sanctos predicatores accipimus. Ad se ergo cuncta referens dñs dicit: Quis posuit in visceribus hominis sapientiam: vel quis dedit gallo intelligentiam? Ac si diceret: In cor hominis humana sapientis supne sapiētie gratiā quis infudit? vel ipsis sanctis predicatorib' qs nisi ego intelligentiā dedit: vt sciāt quādo vel quib' debeant venturum mane nunciare? Idcirco enī quando et qd agant sentiunt: quia hoc intrinsecus me reuelante cognoscunt. Notandū vo est q2 sapientia diuinitus inspirata in viscerib' hominis ponitur: q2 nimirū q̄stum ad electorū numerū spectat / non in solis vocibus / sed etiā in sensib' dat: vt iuxta quod loquitur lingua / viuat conscientia: et lux eius tāto clari' resplēdeat ī superficie / q̄to verius inardescit in corde.

¶ S. Q2 pro qualitate audientiū formari debeat sermo doctorū: et pro personis et officijs et etatibus aliter atq; aliter admonendi sint homines.

¶ Magni autem laboris est hoc quod addit: Vel quis gallo dedit intelligentiā / subtiliori adhuc expositiōe discutere.

I Intelligentia q̄ppe doctorum tanto esse subtilior debet / quāto se ad penetranda inuisibilia exercet: quanto nil materiale discutit: quāto et per vocem corporis loquens / omne qd est corporis transit. Que profecto nullatenus summis cōgrueret / nisi cātanti eam gallo / id ē predicanti doctori ipe summorū cōditor ministraret. Intelligentiam q̄q; gall' accepit: vt prius nocturni tēporis horas discutiat: et tūc demū voces excitatiōis emittat: quia videlicet sanctus quisq; predicator in auditoribus suis prius qualitatē vite considerat: et tunc demū ad erudiēdum congruam vocem ꝑdicationis format. Quasi enim horas noctis discernere est / peccatorum merita diiudicare. Quasi horas noctis discernere est / actionum tenebras aperta increpationis voce corripere. Gallo itaq; intelligētia desuper tribuitur: quia doctori veritatis virt' discretionis vt nouerit quib' / quid / quando / vel quomodo inferat / diuinitus ministratur.

Capitulum. vj.

Non enī vna eadēq; cunctis exhortatio conuenit: q2 nec cunctos par morum qualitas astringit. Sepe enī alijs officiunt que alijs prosunt. Nam et plerumq; herbe que hec aialia reficiunt / alia occidunt: et lenis sibilus equos mitigat / catulos instigat: et medicamentum quod hunc morbum imminuit / alteri vires iūgit: et panis qui vitam fortiū roborat / paruulorū necat. Pro qualitate igitur audientiū formari debet sermo doctorū: vt et ad sua singulis cōgruat / et tamē a cōmunis edificationis arte nunq̄ recedat. Quid enī sunt intēte mentes auditorū / nisi quasi quedam in cithara tensiones strate chordarū? quas tāgendi artifex vt non sibimet ipsis dissimile canticum faciant / dissimiliter pulsat. Et idcirco chorde consonam modulationē reddūt: q2 vno qdē plectro: sed nō vno impulsu feriunt. Unde et doctor q̄sq; vt in vna cunctos virtute charitatis edificet: ex vna doctrina nō vna eadēq; exhortatione tangere corda audientium debet.

K Aliter nāq; viri / aliter admonende sunt femine: aliter iuuenes / aliter senes: aliter inopes / aliter locupletes: aliter leti / aliter tristes: aliter subditi / aliter ꝑlati: aliter s'ui / aliter dñi: aliter hui' mundi sapientes / aliter hebetes: aliter impudentes / aliter verecūdi: aliter ꝓterui / aliter pusillanimes: aliter impatiētes / aliter patientes: aliter beniuoli / aliter inuidi: aliter simplices / aliter īpuri: aliter incolumes / aliter egri: aliter qui flagella metuūt / et propterea innocenter viuunt / aliter qui sic in iniquitate duruerunt / vt nec per flagella corrigātur: aliter nimis taciti / aliter multiloquio vacantes: aliter timidi / aliter audaces: aliter pigri / aliter precipites: aliter mansueti / aliter iracundi: aliter humiles / aliter elati: aliter ꝑtinaces / aliter inconstantes: aliter gule dediti / aliter abstinentes: aliter qui sua misericorditer tribuunt / aliter qui aliena rapere contendunt: aliter qui nec aliena rapiunt / nec sua largiuntur: aliter qui et ea que habēt sua tribuūt / et aliena rapere non desistunt: aliter discordes / aliter pacati: aliter seminantes iurgia / aliter pacifici: aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelligunt: aliter qui recte quidem intelligunt / sed hec humiliter non loquūtur: aliter qui cum predicare digne valeant / preniīa humilitate formidant: aliter quos a predicatione īperfectio vel etas prohibet / et tamen precipitatio impellit: aliter qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur: aliter qui quidem que mundi sunt concupiscunt / sed tamen aduersitatis labore fatigātur: aliter coniugijs obligati / aliter a coniugij nexib' liberi: aliter cōmixtionem carnis experti / aliter ignorātes: aliter q̄ peccata deplorant operum / aliter qui cogitationum: aliter qui commissa plangunt / nec tamen deserunt: aliter qui deserunt / nec tamen plangunt: aliter qui illicita que faciunt / etiam laudant: aliter qui accusant praua / nec tamen deuitant: aliter qui repentina cōcupiscētia superant: aliter qui in culpa ex cōsilio ligant: aliter qui licet minima / crebro tamen illicita faciunt: atq; aliter qui se a paruis custodiunt / sed aliquando in grauibus demergūtur: aliter qui bona nec inchoant / aliter qui inchoata minime cōsummant: aliter qui mala occulte agunt / et bona publice: aliter qui bona q̄ faciūt abscōdūt / et tamē quibusdam factis publice male de se opinari permittūt.

L Et q̄dē de singulis quis sit admonitionis ordo subtiliter insinuare debuim': sed formidata locutionis ꝓlixitate prepedimur. Auctore aūt deo in alio opere id explere appetit anim': si tamen laboriose huius vite adhuc aliquantulum tempus restauerit.

M

Capitulum. vij.

Habem' vero aliō qd de galli hui' itelligentia cōsiderare debeam': q2 ꝓfundiorib' horis noctis valentiores ac productiores reddere cantus solet: cū vero matutinū iam tempus appropinquat / leniores et minutiores oīmodo voces format. In q̄bus galli hui' intelligentia qd nobis innuat / cōsiderata predicatorum discretio demonstrat. Qui cum iniquis adhuc mentibus predicāt / altis et magnis vocibus eterni iudicij terrores intimant: quia videlicet quasi in profunde noctis tenebris clamant. Cum vero iam auditorum suorū cordibus veritatis lucem adesse cognoscunt / clamoris sui magnitudinem in lenitatē dulcedinis vertūt: et non tam illa que sunt de penis terribilia / q̄ ea que sūt blāda de ꝑmijs proferunt. Qui etiā minutis tunc vocib' cantāt: q2 ꝓpinquante mane / subtilia queq; de mysterijs predicant: vt sequaces sui eo minutiora queq; de celestibus audiant / q̄ luci veritatis appropinquāt: et quos dormientes longus galli clamor excitauerat / succisior vigilantes delectet: quatenus correcto cuilibet de regno cognoscere subtiliter dulcia libeat / qui prius aduersa iudicij formidabat. Quod bene per moysen exprimit / cum ad producendum exercitum tube clangere cōcisius iubētur. Scriptum nāq; est: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Et paulopost: Cum concisus clangor increpue

Nū. x.

A rit/mouebunt castra. Per duas enim tubas exercitus ducitur: qȝ per duo precepta charitatis ad ꝓcinctum fidei populus vocat. Que idcirco argentee fieri precipiuntur: vt predicatorũ verba lucis nitore pateant: et auditorũ mentem nulla sui obscuritate cõfundant. Idcirco autem ductiles: qȝ necesse est vt hi qui venturam vitam predicant/tribulationũ ꝑsentiũ tunsionibꝰ crescãt. Bñ autẽ dicitur: Cum concisus clangor increpuerit/mouebuntur castra: quia nimirum ꝑdicationis sermo cum subtilius ac minutiꝰ agitur/auditorũ corda contra tentationũ certamina ardentius excitantur. Est adhuc aliud in gallo solerter ituendũ: qȝ cum iã edere cantus parat/pꝰ alas excutit: et semetipsum feriẽs/vigilantiorẽ reddit. Quod patenter cernimus/si sanctorum predicatorũ vitam vigilanter videmus. Ipsi quippe cum verbum predicationis mouent/prius se in sanctis actionibus exercent: ne in semetipsis torpentes opere/alios excitent voce: sed ante se per sublimia facta excutiunt: et tunc ad bene agendũ alios sollicitos reddunt. Prius cogitationũ alis semetipsos feriunt: quia quicquid in se inutiliter torpet/sollicita inuestigatione deprehendunt: districta aĩaduersione corrigunt. B Prius sua punire fletibus curant: et tunc q̃ aliorum sunt punienda denunciant. Prius ergo alis insonant/q̃ȝ cantus emittant: qȝ anteq̃ȝ verba exhortationis proferant/omne quod locuturi sunt/operibus clamant: et cum perfecte in semetipsis vigilant/tunc dormientes alios ad vigilias vocant. Sed vnde hec tanta doctori intelligentia/vt et sibi ꝑfecte vigilet/et dormientes ad vigilias sub quibusdam clamoris ꝓfectibus vocet: vt et peccatorum tenebras prius caute discutiat/et discrete postmodum lucem predicatiõis ostendat: vt singulis iuxta modũ et tẽpora cõgruat: et simul omnibꝰ que illos sequãtur ostendat? Unde ad tanta et tam subtiliter tenditur/nisi intrinsecus ab eo a quo est cõditus doceatur? Qȝ ergo laus tante intelligentie non predicatoris virtus est/sed auctoris: recte per eũdem auctorẽ dicitur: Uel quis dedit gallo intelligentiã? Ac si diceret: Nisi ego/qui doctorũ mẽtes quas mire ex nihilo condidi: ad intelligenda que occulta sũt/mirabilius instruxi. Unde bene vt in dictis predicantium non solũ inspiratorem se intelligentie/sed etiam auctorem locutionis ostẽdat: adiungit.

¶ S. Qȝ redemptor cum in sua maiestate videbitur: silebit omnis doctrina: et quõ vnum diuisibiliter tria sint: et indiuisibiliter tria vnũ: et manifestato ipso qui ẽ causa causarum/creaturarũ ratio palam erit.

¶ Quis enarrabit celorum rationem? Quorum tamen verba quia cum sese nobis ꝑ speciem ostenderit/subtrahit: protinus subdidit. Et concentum celi quis dormire faciet? In hac enim vita infirmitati nostre dñs nõ aperta specie maiestatis sue/sed predicatorum suorum voce locutus est: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulsaret: et tanto facilius insueta perciperent/quanto ea per sonitum consuete vocis audirent. At postq̃ȝ per mortem C in puluerem caro resoluitur/et per resurrectionẽ puluis animat: tunc de deo audire verba non querimus: qȝ vnũ ipsum quod implet oĩa/iam per speciem dei ꝟbũ videmus. Quod nobis tanto altius sonat/quanto et mentes nostras vi intime illustrationis penetrat. Sublatis nãq̃ȝ oñẽtibꝰ et occidentibus verbis: quasi quidam sonus eterne predicationis fit ipsa imago interne visionis. Unde et recte nunc ad beatũ iob dñs dicit. Quis enarrabit celorum rationem: et concentum celi quis dormire faciet? Quid enim celorum ratio accipitur/nisi vis superna secretorũ? Quid per celi concentum/nisi concors predicantium sermo signatur? Conditor igitur noster cum celorum rationem narrare ceperit/dormire celi concentum facit: quia cum iam nobis per speciem ostẽditur/nimirum predicãtium verba subtrahuntur. Hinc eñi per Hieremiã dñs dicit: Nõ docebit vltra vir proximũ suũ: et vir fratrẽ suũ: Hie. xxxi. dicens. Cognosce dominũ. Omnes enim cognoscẽt me: a minimo eorum vsq̃ȝ ad maximũ/dicit dñs. Hinc Paulꝰ ait: Siue prophetie euacuabũtur/siue lingue cessabunt/siue scientia destruetur.

Capitulum. viij.

Uel certe celorũ ratio est ipsa viuificatrix virtus/que spiritus format angelorum. Deꝰ eñi sicut est causa causarum/sicut vita viuentiũ: ita etiam ratio rationabilium creaturarum. Tũc ergo celorũ rationem dñs narrat/cum semetipsum nobis quomodo electis spiritibus presit insinuat. Tunc celorũ rationem narrat/cum detersa mẽtis nostre caligine/clara D se visione manifestat. Unde et in euãgelio dñs dicit: Uenit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis: sed palam de patre annunciabo vobis. Joã. xvi. Palam quippe de patre annunciare se asserit: quia per patefactam tunc maiestatis sue speciem/et quomodo ipse genitori non impar oriatur: et quomodo vtriusq̃ȝ spiritus vtriq̃ȝ coeternus procedat/ostendit. Aperte nãq̃ȝ tunc videbimus/quõ ꝑ qd̃ oriundũ est/ei de quo oritur/subsequẽs non est: quõ is q̃ per processionem ꝓducitur/a ꝓferentibus non preitur. Aperte tunc videbimus quomodo et vnum diuisibiliter tria sint: et indiuisibiliter tria vnũ. Lingua ergo tũc narrantis dei est visa claritas sublevantis. Et cõcentus celi tunc dormiet: quia apparente in iudicio retributore operum/exhortationum iam verba cessabunt. Unde et aperte ipsum resurrectionis tempus ad iũgit/cũ illico ꝓfert: E Quando fundabat puluis in terrã: et glebe compingebãtur? More eñi suo q̃ adhuc futura sunt/quasi iam preterita diuinꝰ sermo describit: hoc in se videlicet seruãs/qd̃ per eum dicitur: Qui fecit que futura sunt. Puluis itaq̃ȝ tunc in terrã fundatur: quia in solida membra corpꝰ reducitur. Et glebe compinguntur: qȝ nimirum firma corpora ex puluere collecta consurgunt. Sed postq̃ȝ verba hec dñica quomodo de futuro intelligenda sint diximꝰ: nunc etiã qd̃ de presenti insinuẽt dicemus.

Capitulũ. ix.

Quis enarrabit celorũ rationẽ: et concentũ celi quis dormire faciet? Celorum rationem dñs narrat/dũ nunc insinuando supna secreta/electorum suorũ mentes illuminat. Concentum ꝟo celi dormire facit: dum concordes angelorum hymnos/atq̃ȝ illa celestiũ virtutũ gaudia reproborum cordibus iusto iudicio abscondit. Qui concentus celi q̃uis in se intrinsecus vigilet/in ipsa tamen reproborũ ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti celestis ratio/et tamen cõcentus celi dormire permittitur: qȝ et alijs ꝑ inspirationem superne retributionis scientia panditur: et alijs q̃ sit interne laudis suauitas occultatur. Narratur celorũ ratio: quia electorũ mentibus que sit supernorũ retributio indesinenter aperitur: vt nimirũ sine cessatione proficiãt: et transcurrentes visibilia/sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit/hoc electos ad alia impellit: qȝ dum bona que facta sunt respiciunt/in eum a quo facta sunt inardescunt: tantoq̃ȝ eum prestantius amant/quanto illum hoc quod ipse bonum condidit preire considerant. Loquitur quippe hoc eis i- F ntrinsecus/quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis. Quã tanto plenius intus audiunt/quanto ab exteriorum desideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaq̃ȝ concentus celi non dormit: quia eorum mens que sit laudis supne suauitas/apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetunt audiunt: et de celestium bonorũ premijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Unde et presentẽ vitã non solũ aduersantem/sȝ etiã fauentem grauiter tolerãt: qȝ eis onerosum est omne qd̃ cernitur/dum ab eo quod intus audiũt differunt. Omne quod sibi presto est/graue estimant: quia illud non est ad quod anhelant. Indesinenter autem eorum mens ipsis temporalitatis laboribus fessa/in illud celeste gaudium resumenda suspendit/dũ in aure cordis intro erumpente cõcentu celi/societatẽ sibi quotidie supnorum ciuium prestolantur. Iste concẽtus supne laudis in aurem illiꝰ eruperat/q̃ dicebat. Ingrediar in locũ tabernaculi admirabilis/vsq̃ȝ ad domũ dei. In voce exultatiõis et cõfessionis: sonꝰ ciuitatis epulãtis. Ps. xli. Qui igiť intus vocẽ exultatiõis et cõfessionis ac sonũ ciuitatis epulãtis audierat/qd̃ illũ aliud nisi celi cõcentus excitabat? Qui tñ concentus reprobis dormit: quia eorum cordibus nequaq̃ȝ per vocem cõpunctionis innotescit. Non eñi cõsiderare illã desiderabilẽ supnorum ciuiũ frequentiã student: nullo ardoris radio illa solẽnitatis interne festa conspiciunt: nulla intimis contemplationis penna subleuant. Solis nãq̃ȝ visibilibus seruiunt: et idcirco nil superne suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos/sicut superius diximus/in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt. Quia igitur occulta dispensatione iudicij qd̃ alijs aperitur/alijs clauditur: quod alijs detegitur/alijs occultatur: dicatur recte. Quis enarrabit celorum rationem: e

G concentum celi quis dormire faciet? Quod tamen tunc nobis latius innotuit/cum redemptor noster per dispensationis mysteriū apparens/et indignis misericordiam prebuit/et eos a se qui digni videbantur exclusit. Unde hic quoq; apte subiungitur.

¶ Qđ peccatores ad ecclesiā vocati/p spūssancti grām infusi/in collectione sunt charitatis vniti: et q; in diuersis ecclesiasticis ordinibus peccatores pūersi tanq; diuerse glebe ī vnitatis sacramēti cōcordiā cōuenerūt. Capm. x.

Quando fundabatur puluis ī terrā:et glebe cōpingebanṫ. Quid em̄ in puluere nisi peccatores accipim⁹? qui nullo rationis pondere solidati/cuiuslibet tentationis flatu rapiuntur. De quibus

Ps. j. scriptum est: Non sic impij non sic: sed tanq; puluis quē pijcit ventus a facie terre. Puluis ergo in terrā fundatus est/cum peccatores vocati in ecclesia/tradite fidei sunt ratione solidati: vt qui prius inconstantia mobiles/tētationis aura leuabanṫ: imobiles postmodū cōtra tentamenta consisterent: et deo pseuerāter inherentes/firmū bn̄ viuendi pondus tenerent. Glebe vero ex humore coagulanṫ et puluere. In hac itaq; terra glebe cōpacte sunt: quia vocati peccatores et per spiritussancti gratiā infusi/in collectione sunt charitatis vniti. Iste glebe in terrā cōpacte sunt/quando populi qui prius quasi in dispsiōe pulueris diuersa sentiebāt: postmodū sanctispiritus gratia accepta/ in illa pacatissima vnanimitatis concordia cōuenerūt: vt cū essent tria milia/vel rursum quinq; milia/scriptura teste diceref quia erat in eis cor vnū et aia vna. Has glebas ex vno quidē puluere/sed quasi diuer-

H sa mole distinctas quotidie dn̄s in terrā cōpingit: qr seruata vnitate sacramenti/iuxta varietatē moꝝ atq; linguarum fideles in ecclesia populos colligit. Has glebas iā

Mat. xiiij tunc dn̄s designauit/quando ad esum panis et piscium quinquagenos discumbere vel centenos iussit. Quas tn̄ glebas si in ecclesia ex diuersitate meritorū attendimus/fortasse adhuc distinguere subtilius valemus. Nā dum alius est ordo predicantiū/alius auditorum: alius regētium/atq; alius subditoꝝ: ali⁹ cōiugū/alius cōtinētium: ali⁹ penitentiū/ali⁹ virginū: quasi ex vna terra est diuersa glebarū forma distincta/dū in vna fide/ in vna charitate disparia demonstranṫ bene operātiū merita. Has glebas populus ille significauit/qui ad constructionem taber-nacli sub vno studio diuersa donaria obtulit. de quo scri-

Exo. xxxv ptum est. Quicquid in cultū tabernaculi et ad vestes sanctas necessarium erat/viri cum mulieribus ꝓbuerūt/armillas et inaures/anulos et dextralia. Om̄e vas aureū in donaria domini separatum est: si quis habuit hyacinthum/purpuram/cocciq; bis tinctū/byssum et pilos caprarum. In ornamento ergo tabernaculi viri dona cum mulieribus offerūt: quia in explendo cultu sancte eccle-

I sie et fortiū facta sublimia/ꝛ infirmorū opera extrema numeranṫ. Quid autē per armillas que lacertos astringūt/nisi prepositorum valide laborātiū opera demonstranṫ? Et quid per inaures/nisi subditorum obedientia exprimiṫ? Quid per annulos nisi signaculū secretorum? Plerūq; enī magistri signant quod ab auditoribus capi non posse considerant. Et quid per dextralia/nisi prime operationis ornamenta memoranṫ? Quid p vas aureum in donaria dn̄i separatū/nisi diuinitatis intelligentia accipitur? q̄ tanto ab inferiorū amore disiūgiṫ/quanto ad sola q̄ eterna sunt amanda subleuatur. Quid per hyacinthū nisi spes celestium? Quid per purpuram nisi cruor ac tolerantia passionum amore regni perpetui exhibita? Et quid per bis tinctū coccū nisi charitas demōstratur/q̄ pro perfectione bis tingiṫ: qr dei et proximi dilectione decoraṫ? Quid per byssum nisi immaculate carnis incorruptio? Et quid per pillos caprarum ex quib⁹ ciliciorū asperitas texitur/nisi dura penitentiū afflictio designaṫ? Dum igitur alij per armillas et ānulos forte magisteriū exercent/alij per inaures et dextralia deuotam obedientiam rectāq; operationē exhibēt: alij per separatum vas aureū preclarā subtilioreq; dei intelligentiā tenēt: alij p hyacīthū/purpuram et coccum/audita celestia sperare/credere/amare non desinūt etiā que adhuc subtiliori intellectu minime cognoscūt: alij per byssum incorruptionem carnis offerūt: alij per caprarum pilos deplorant aspere qđ libenter cōmiserunt: quasi ex vna terra innumere glebe proferuntur: quia ex vno et pari obsequio facta fidelium

K disparia procedunt. Que nimirum glebe nequaq; cōcrete ex puluere surgerent/nisi aquam prius puluis acciperet: et concepto se humore solidaret: quia nisi peccatores quosq; sanctispiritus gratia infunderet/constrictos eos ad fidei opera charitatis vnitas non teneret. Quādo igitur dn̄s enarrabit celorum rationem. vel concentum celi dormire faciet aperiat. Ait enim. Quando fundabatur puluis ī terrā: et glebe ꝯpingebātur. Ac si diceret. Tunc ꝓmū vocatiōe ꝛ discretiōe manifesta secreta spūalia ꝛ nō sine mīa alijs aperui: et non sine iusticia alijs clausi: cum alios respuerē/et alios intra ecclesiā cōcordia charitatis adunarem. Que sancta ecclesia quia perfidia iudeorum repulsa/ad rapiendas gentes se contulit/atq; in suo corpore cōuertendas: (quod quidem nō suis/sed domini viribus fecit) apte subiungitur.

¶ S. Qđ catuli ecclesiastici noui testamenti predicatores intelliguntur. Capitulum. xj.

Nunquid capies leene ꝓdam/aut aīam catulorum eius implebis? Ista nimirū illa leena est de qua Iob dixerat/cum superbiētem iudeam cerneret e predicante ecclesia pretermissam: Non calcaue-

Iob. xxviij. rūt eā filij istitorū: nec pertransiuit per eam leena. Huic ergo leene dn̄s predā capit/ vt animā catuloꝝ ei⁹ ipleat: qr ad augmentū huius ecclesie/innumeros de gentilitate

L diripuit: et per animarū lucrū/esurientia apostolorū vota satiauit. Ipsi quippe catuli pro mentis teneritudine et formidinis īfirmitate vocati sunt: qui passo domino clau-

Ioā. xx. et Lu. xxiiij sis foribus residebant: sicut de illis scriptum est: Cū esset sero die illo vna sabbatoꝝ/et fores essent clause vbi erant discipuli congregati propter metum iudeorum/venit iesus/et stetit in medio eorū. Unde hic quoq; de eisdem catulis apte subiungitur. Quando cubant in antris/et in specubus insidiantur. Cum enim nequaq; sancti apostoli cōtra mēbra diaboli ī voce libere predicatiōis exurgerent: et necdum post passionē dn̄i sanctispiritus effusione solidati/redemptorem suum firma auctoritate predicarent: adhuc contra aduersarios suos quasi in antris insidiabantur. Clausis quippe forib⁹ quasi in quibusdā abditis specubus suis catuli rapturi mundū cubabāt: vt animarū predā postmodū presumentes diriperent: de quibus tunc certum est q; mundi impetum etiā sibimetipsis latendo formidarent. Illis forib⁹ clausis isti catuli mortem mortis nostre insidiati quesierunt: vt culpam nostrā interficerent/omnēq; in nobis peccati vitam necarent. Horū primo illi esurienti catulo/sed iā valēti/ostēsa per

Act. x. linteū gentilitate/quasi monstrata preda diciṫ: Macta et mādūca. His catulis velut adhuc infirmis vt cubare in antris debeant iubetur: cū eis dn̄ica voce dicitur: Se-

Lu. xxiiij. dete hic in ciuitate quoadusq; induamini virtute ex alto. An non recte leene catuli vocantur/qui in ecclesia editi/aduersantem mundum ore rapuerunt? Et hec quidē facta a sanctis apostolis nouimus/hec nunc etiam fieri a perfectis doctoribus videmus. Ipsi enim etsi subsequentiū

M populorum patres sunt tamen precedentium filij. vnde et nō immerito catuli vocanṫ. Uel certe qr etsi quorūdā fidelium magistri sunt: vniuersalis tamen ecclesie discipulos se esse gloriantur. Leene itaq; predam domin⁹ capit: quia virtute sue inspiratiōis ab errore vitam delinquentium diripit. et animas catulorū illius replet: quia ꝯuersione multorum pijs doctorum desiderijs satisfacit. De quibus catulis bene subiungitur. Quando cubāt in ātris: et in specubus insidiantur. Neq; enim cuncta tempora

Nō omīa tpa sūt doctrine congrua. doctrine sunt congrua. Nam plerūq; dictorum virtus ꝑditur/si intempestiue proferantur. Sepe vero et qđ leni⁹ dr/ꝯuētu temporis congruētis animaṫ. Ille ergo scit re-

Recte scit dicere q̄ et ordinate scit tacere. cte dicere/qui et ordinate nouit tacere. Quid enī prodest eo tēpore irascentem corripere: quo alienata mente nō solū nō valet aliena ᷓba pcipere/sed semetipsum vix valet tolerare? Furentē quippe qui per inuectionē corripit: quasi ei qui non sentiat plagas ebrio imponit. Doctrina itaq; vt peruenire ad cor audientis valeat: que sibi congrua

Furens frustra p īuectionē corripiṫ. sint temporum momenta ꝑpendat. Bene ergo de his catulis diciṫ. Quando cubant in antris: et in specub⁹ insidianṫ. Doctores enim sancti quando et arguenda conspiciunt: et tamen se per silentium in cogitationibus retinent/quasi in specubus latent: et velut in antris se contegunt: quia in suis cordibus occultanṫ. Sed cū opportunū tempus inuenerint/repente ꝓsiliunt: nulla q̄ dicēda

A sunt reticent:et ceruicem superbientiũ morsu aspere icre
pationis tenent. Siue itaq; per apostolos siue per docto:
res quos in apostolorum locum subrogauit: huic leene
dominus quotidie predam capit:et per eos quos cepit/
alios etiam capere non desistit. Ad hoc quippe iusti huiꝰ
mundi peccatores rapiunt: vt per conuersos eos etiam
alij ex mundo rapiantur. Unde et ipsa gẽtilitas que pro
apostolorum ore rapta est: tanta nunc fame alios esurit
quanta se ab apostolis concupitã fuisse cognoscit. Pro:
inde et apte subiungitur.

¶ S. Q. non tantũ ex iudeis sed etiã ex gentibus eccl'ia
doctores accepit: quorũ pulli in discussione euangelij lõge
late q; euagati sunt. Capitulum.xij.

Quis preparat coruo escam suam: quando pul:
li eiꝰ ad deum clamant: vagantes eo ꝙ non ha:
beant cibos? Quid enĩ corui pullorũq; eiꝰ no:
mine/nisi peccatis nigra gẽtilitas designatur? De qua p
Ps.cxlvi. prophetam dicitur: Qui dat iumentis escam ipsoꝝ:⁊ pul
lis coruorũ inuocantibus eum. Iumenta quippe escã ac:
cipiunt: dum sacre scripture pabulo mentes dudũ brute
satiant. Pullis vero coruorũ/filijs scz gentiũ esca daẽ:
cũ eorũ desiderium nostra conuersatione reficiẽ. Iste cor
uus esca fuit/dũ ipsum ecclesia quereret. Sed nunc escã
accepit: quia ipse ad conuersionem alios exquirit. Cuiꝰ
B videlicet pulli/id est predicatores ex eo editi: nõ i se psu:
munt: sed in viribus redemptoris sui. Unde bene dicit:
Quãdo pulli eius ad deum clamant. Nihil enim sua vir:
tute posse se sciunt. Et q̃uis animarum lucra pijs votis
esuriant: ab illo tamen qui cuncta intrinsecus operatur/
j.Cor.iij. hec fieri exoptant. Vera em̃ fide cõprehẽdunt quia neq;
q plãtat est aliq̃d neq; q rigat: sed q incremẽtũ dat deus.
Qd vero dictũ est/Vagãtes eo ꝙ nõ habeãt cibos: i hac
vagatiõe nihil aliud q̃ estuantiũ pdicatorũ vota signan:
tur. Qui dum in ecclesie sinũ recipere populos ambiunt/
magno ardore succensi/nunc ad hos/nũc ad illos colligẽ
dos desiderium mittunt. Quasi quedam quippe vagatio
est ipsa cogitationis estuatio: et velut ad loca varia mu:
tatis nutibus transeunt: dum pro adunandis animabus
in modos innumeros ac in partes diuersas esuriẽte mẽ:
te discurrunt. Capitulum.xiij.

Hanc vagationem pulli coruorum: id est filij gẽ
tilium ab ipso gentium magistro didicerunt.
Ipse quippe q̃ valida charitate flagrat / tam
nimis ex locis ad loca se vagatione permutat: transire ad
alia ex alijs appetit: quia ipsa eum que implet charitas
Roma.i. impellit. Longe nãq; a romanis positus scribit: Memo:
riam vestri facio semper in orationibus meis: obsecrans
C si quo modo tandem aliquãdo prosperum iter habeam i
voluntate dei veniendi ad vos. desidero em̃ videre vos.
ij.Cor.xij. Retentus ephesi corinthijs scribit. Ecce tertio paratus
sum venire ad vos. Rursum ephesi commorãs Galathis
Gal.iiij. loquitur dicens. Vellem modo esse apud vos: et mutare
vocem meam. Rome quoq; custodia carceris clausus
quia ire ad Philippenses per semetipsum nõ pmittitur/
Phil.ij. transmittere se discipulũ pollicetur dicens. Spero in do
mino iesu Timotheum me cito mittere ad vos: vt et ego
bono animo sim/cognitis q̃ circa vos sunt. Cõstrictꝰ etiã
Col.ij. vinculis atq; ephesi retẽtus/Colossensibus scribit. Nã
si corpore absens sum/sed spũ vobiscum sum. Ecce quo:
modo sancto desiderio quasi vagaẽ: hic corpore tenetur:
illuc spiritu duciẽ: et paterni amoris affectũ istis psenti:
bus exhibet/illis absentibus ostendit: coram positis im:
pendit opera/audientibus exprimit vota: efficaciter pre:
sens eis cũ quibus erat: nec tñ illis absens cum quibꝰ nõ
erat. Cuius vagationem meliꝰ cognoscimꝰ / si eiꝰ adhuc
j.Cor.xvj. ad corinthios verba pensamus. Ait enĩ. Veniam ad vos
cũ macedoniã ptrãsiero. Nam macedoniam ptransibo:
apud vos autẽ forsitan manebo/vel etiã hyemabo. Per
pendamus queso que sit ista vagatio. Ecce alio interim
manet: alio se iturum perhibet/atq; alio deflexurum pro:
mittit. Quid est ꝙ tam anxie per tot loca partitur / nisi ꝙ
circa omnes vna charitate constringiẽ? Charitas enim
que diuisa vnire consueuit: vnũ coꝛ Pauli per multa di:
uidi compellit. Quod tamen tanto arctius in deo colli:
git/q̃to latius per sancta desideria spargit. Predican:
do igitur Paulus vult simul oĩa dicere: amando vult
simul omnes videre: qꝛ et in carne pmanendo / vult oibꝰ
viuere: et de carne transeundo/p sacrificiũ fidei vult om:
nibꝰ pdesse. Vagenẽ itaq; pulli coruoꝝ: id est magistrum
D suũ imitenẽ filij gentiũ. torporem mentis excutiant: ⁊ cũ
animarum lucrum: id est cibum suũ minime reperiũt / nõ
quiescant: ad pfectum se ex pfectibus extendant: et exe:
stuantes in vtilitate multorũ / refectionẽ suam quasi va:
gantes esuriãt. Quia vero per predicationum opera dis:
currendo/refectione fidei gẽtilitatem satiare nõ cessant/
dicatur recte: Quis preparat coruo escam suam quãdo
pulli eius ad deum clamant: vagantes eo ꝙ non habeant
cibos? Capitulum.xiiij.

Potest etiam corui nomine/ nigra per infideli:
tatis meritum plebs iudaica designari. Nam
pulli eius ad deum clamare referunẽ/ vt eidẽ
coruo a domino esca preparetur: quia nimirũ sancti aposto
E li plebis israelitice carne generati: dum pro gente sua p:
ces ad dominum funderent: quasi pulli coruorum eũ de
quo carnaliter editi sunt/ spirituali intelligentia paren:
tem populum pauerunt. Igitur dum pulli eius clamãt:
coruo esca preparatur: quia dum apostoli exorant/plebs
dudum perfida/ad cognitionẽ fidei duciẽ: et ex predica:
tione filiorũ quasi ex pullorũ voce satiaẽ. Illud tamen i
hoc versu debemꝰ solerter intueri: ꝙ huic coruo esca dici:
tur primum pullis clamantibus/et postmodum vagãti:
bus preparari. Clamãtibus nãq; pullis coruo esca prepa
rata est: cum predicantibus apostolis verbum dei iudea
audiens/modo in tribus milibus: modo in quinq; mili:
bus spirituali est intelligentia satiata. Sed cum reprobo
rum multitudo crudelitatem suam contra predicantes
exerceret: et quasi pullorum vitã necaret/ijdẽ pulli i vni:
uersa mundi spatia dispersi sunt. Unde et eisdem carna:
libus patribus spirituali pdicationi resistentibꝰ dicunt.
Act.xiij. Uobis oportebat primũ loqui verbũ dei: sed quia repel:
litis illud/et indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cõ
uertimur ad gentes. scientes pfecto ꝙ postq̃ gentilitas
crederet/etiam iudea ad fidem veniret. Unde et scriptũ
Ro.xj. est. Donec plenitudo gentiũ introiret/⁊ sic oĩs israel sal:
uus fieret. Quia igiẽ sũmopere sancti apostoli et studue
runt prius audientibꝰ pdicare: et postmodũ resistentibus
exempla cõuerse gentilitatis ostendere: quasi esurientes
F pulli huic coruo escam suam prius clamãdo/et postmo:
dum vagãdo quesierũt. Unde enim vagãtur pulli / inde
escã coruus inuenit: qꝛ dũ per laborẽ pdicãtiũ cõuersam
ad deũ gẽtilitatẽ iudaicus populus respicit: ad extremũ
quandoq; stultitiam sue infidelitatis erubescit: et tunc
scripture sacre sententias intelligit/cũ priꝰ q̃ sibi eas gẽ:
tibus innotuisse cognoscit: atq; expleta vagatione pullo:
rũ/ad pcipiẽda sacra eloquia os cordis aperit: quia per:
actis in mundũ cursibꝰ apostolorũ/sero ea spiritualiter
pcipit: a quibus diu se pfidia astringente ieiunauit. Que
quia omnia soliꝰ diuine potentie virtus operatur / recte
diciẽ Quis preparat coruo escam suam quãdo pulli eiꝰ
ad deũ clamant: vagantes eo ꝙ non habeãt cibos? Sub:
audis/nisi ego: qui infidelem populũ filijs suis et exorã
tibus tolero/et predicantibus parco: atq; ad alia vagãti
bus cõuertẽdũ q̃nq; in fine sustineo. Capitulũ.xv.

Est adhuc aliud quod de coruo moraliter pos:
sit itelligi. Editis nãq; pullis (vt ferẽ) escã ple
ne pbere dissimulat priusq̃ plumescẽdo nigre:
scãt: eosq; inedia affici patitur/quousq; in illis per pẽ:
narum nigredinem sua similitudo videatur. Qui huc il
lucq; vaganẽ in nido: et ciborũ expetunt aperto ore subsi:
dium. At cum nigrescere ceperint: tanto eis prebenda ali:
menta ardentius requirit/q̃to illos alere diutius distu:
lit. Coruus profecto est doctus quisq; pdicator: qui ma:
gna voce clamat: dum peccatorum suorũ memoriam atq;
cognitionem infirmitatis proprie/quasi quandã coloris
nigredinẽ portat. Cui quidem nascunẽ in fide discipuli:
sed fortasse adhuc considerare nigredinẽ infirmitatis pro
prie nesciũt: fortasse peccatis preteritis memoriã auer:
tunt: et per hoc eam quam assumi oportet contra huius
mundi gloriam/humilitatis nigredinem non ostendũt.
Hi velut ad accipiendas escas os aperiunt: cum docerẽ
de secretis sublimibus querũt. Sed eis doctor suus ali:
menta pdicamentorum sublimiũ tanto minꝰ tribuit: q̃to
illos peccata preterita minus digne deflere cognoscit.
Expectat quippe atq; admonet: vt anitore vite psentis
prius p penitentie lamenta nigrescãt: et tunc demum cõ:
grua predicationis subtilissime nutrimenta percipiãt.

G Coruus in pullis ora inhiantia respicit: sed ante in eis pennarum nigredine indui corpus querit. Sic et discretus doctor interna mysteria eorum sensibus nõ ministrat: quos adhuc ab hoc seculo nequaq̃ se abiecisse cõsiderat. Quanto igitur discipuli exterius p cultum vite presentis minus quasi nigri sunt/tanto p cibum verbi interius minus replent: et quo se a corporali gloria nõ euacuant/eo a spirituali refectione ieiunant. Si vero in confessione vite preterite lamenti sui gemit⁹ velut nigrescentes plumas pferũt/ilico in cõtẽplatione doctor ad escam de sublimibus deferendã quasi pullorũ refectionem cogitãs coruus volat: eisq̃ hiantib⁹ in ore cibum reuocat/dum ex ea intelligentia quam cepit/esurientib⁹ discipulis alimenta vite loquẽdo subministrat. Quos tanto ardentius de supnis reficit: q̃to veri⁹ a mũdi nitore nigrescere penitentie lamẽtatiõe cognoscit. Pulli autem dum nigro se pẽnarũ colore vestiũt: de se etiã volatũ pmittũt: qr quo magis discipuli abiecta de se sentiũt: quo magis sese despicientes affligunt/eo amplius spem profectus sui i altiora pollicentur. Unde et curat doctor festinantius alere/ quos iam per quedam indicia prouidet posse et alijs pdesse. Hinc enim Timotheum Paulus admonet velut plumescẽtes pullos sollicitius nutrire/ dum dicit: Que audisti a me p multos testes: hec cõmẽda fidelibus hominibus/qui idonei erũt et alios docere. Que doctrine discretio dum caute a predicatore custoditur: ei diuinitus largior copia predicatiõis dat. Dũ eni per charitatem compati afflictis discipulis nouit: dum per discretionẽ congruũ doctrine tempus intelligit/ipse non solũ pro se/sed etiã pro eis qb⁹ laboris sui studia impendit/maiora intelligentie munera percipit. Unde hic quoq̃ apte dicitur: [Quis preparat coruo escã suã quãdo pulli eius ad deum clamant: vagãtes eo q non habeãt cibos?] Cũ enim pulli vt satient clamant/coruo esca preparat: qr dum v̄bũ dei boni auditores esuriunt: pro reficiendis eis maiora doctoribus intelligentie dona tribuuntur. Sequitur.

2. Tim. ij. (margin)

H (margin)

Sequitur Textus capituli Tricesiminoni libri beati Job.

Nunq̃d nosti tempus part⁹ ibicũ in petris: vel parturientes ceruas obseruasti? Dinumerasti menses cõceptus earũ: et scisti tempus partus eaꝝ? Incuruantur ad fetũ/et pariunt: et rugitus emittunt. Separãtur filij earũ/et pgunt ad pastũ: egrediũtur/et non reuertũtur ad eas.

I Quis dimisit onagrum liberum: et vincula ei⁹ quis soluit? Cui dedi in solitudine domum: et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem ciuitatis: clamorem exactoris non audit. Circũspicit montes pascue sue: et virentia queq̃ perquirit. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi: aut morabitur ad presepe tuũ? Nunquid alligabis rhinocerota ad arandũ loro tuo: aut confringet glebas valliũ post te? Nunquid fiduciã habebis in magna fortitudine ei⁹: et derelinques ei labores tuos? Nũquid credes illi quoniã sementẽ reddat tibi/et aream tuã congreget? Penna struthionis similis est pennis herodij et accipitris. Quando derelinquit oua sua in terra: tu forsitan in puluere calefacies ea? Obliuiscitur q pes conculcet ea/aut bestia agri cõterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui: frustra laborauit/ nullo timore cogente. Priuauit eni eam deus sapientia: nec dedit illi intelligẽtiã. Cũ tẽpus fuerit/ in altum alas erigit: deridet equũ et ascensorẽ eius. Nunquid prebebis equo fortitudinẽ: aut circũdabis collo eius hinnitũ? Nunquid suscitabis eũ quasi locustas? Gloria nariũ eius terror: terrã vngula fodit. Exultat audacter: i occursum pergit armatis. Cõtẽnit pauorem: nec cedit gladio. Super ipm sonabit pharetra: vibrabit hasta et clypeus. Feruens et fremẽs sorbet terram: nec reputat tube sonare clangorẽ. Ubi audierit buccinã: dicit vah. Procul odoratur bellũ/ exhortationẽ ducũ/ et vlulatũ exercitus. Nũquid per sapientiã tuã plumescit accipiter/expãdens alas suas ad austrũ? Nũquid ad preceptũ tuum eleuabitur aquila/et in arduis ponet nidũ suũ? In petris manet et in preruptis silicibus cõmoratur: atq̃ inaccessis rupibus. Inde contẽplatur escam/et de longe oculi eius prospiciũt. Pulli eius lambunt sanguinẽ: et vbicunq̃ cadauer fuerit/statim adest. Et adiecit dñs: et locutus est ad iob. Nunquid qui cõtẽdit cũ deo/tam facile conquiescit? Utiq̃ qui arguit deũ/ debet et respõdere ei. Respondens autem iob dño dixit: Qui leuiter locutus sum/ respondere quid possum? Manũ meã ponam super os meũ. Unũ locutus sum: quod vtinam nõ dixissem: et alterũ: quibus vltra non addã.

K (margin)

L (margin)

S. Os prepositi sancte ecclesie quia eorum onera portant quos affectu nimo deo pariũt/ceruę vocuntur: ibices vero auditores/qui patrum prouocati exemplis/scz patientia dauid/castitate ioseph/abstinẽtia danielis/q̃si i hui⁹ mũdi petris sctã his similia parturiũt opa. Ca. xvj.

Nunquid nosti tempus partus ibicum i petris vel parturiẽtes ceruas obseruasti? Meridiana pars ibices aues vocat: que nisi fluentis inhabitant. Orientalis vero occidentalisq̃ plaga parua q̃drupedia ibices nominant: quibus et moris est in petris parere: quia neq̃ sciunt nisi in petris habitare. Que si q̃n etiam de altis saxorum cacuminibus ruunt/i suis se cornibus illesa suscipiunt. Caput quippe ruentes ferũt. cuius dum prima cornua opponunt/fit omne corpus a iactura casus alienum. Ceruarum vero moris est/inuẽtos serpentes extinguere: corũq̃ membra morsibus dilaniare. Fertur autem quia si quando flumina transeunt /capitũ suorum onera dorsis precedentium superponunt: sibiq̃ inuicem succedentes/laborem ponderis omnino non sentiunt. Quid est ergo q beatus Job de partu ibicum ceruarũq̃ discutitur: nisi quia in ceruis vł ibicib⁹ magistrorũ spiritualium persona signatur? Ipsi quippe velut ibices in petris pariũt: qr in doctrina patrũ (qui petre p soliditate vocati sunt) ad conuersionẽ animas gignũt. Ipsi velut ibices nullius casus dãna sentiunt: dũ in suis cornibus excipiunt: quia q̃cq̃d eis ruine temporalis accesserit/i testamentis sacre scripture se suscipiunt: et quasi cornuũ exceptione saluant. De his eni testamentis dictum est: Cornua sunt in manibus eius. Ad scripturarum ergo consolationem refugiunt/dum aliqua temporalis casus iactura feriunt. An nõ more ibicũ huius mundi aduersitatibus q̃si in suis se cornibus cadens excipiebat Paulus/cum diceret: Quecũq̃ scripta sunt/ad nostrã doctrinam scripta sunt: vt p patiẽtiã et cõsolationẽ scripturarũ spem habeam⁹? Ipsi etiam ceruę vocati sunt: sicut p Hieremiã de doctoribus genitos filios icaute deserentibus dicit: Cerua in agro peperit/et reliquit. Ipsi more ceruarum interemptis vitijs quasi extinctis serpẽtibus viuũt: et de ipsa extinctione vitiorum/ad fontem vite acrius inardescunt. Unde psalmista ait: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Ipsi etiã dũ labẽtis hui⁹ temporalitatis momenta quasi q̃dã flumia trãseũt: cõpatiẽtes charitate onera sua sibi inuicem superponunt: qr cauta obseruatione custodiunt id quod scriptum est: Inuicẽ onera vestra portate: et sic adimplebitis legem christi. Quia vero post aduentũ domini spiritales magistri p mundũ sparsi sunt: qui auditorũ aias i conuersionẽ parere p̃dicando potuissent: et quia hoc idem tẽpus incarnationis dñi ante prophetarum vo:

M (margin)

Abacuc. iij (margin)

Rom. xv. (margin)

Hie. xiiij. (margin)

Ps. xlj. (margin)

Gal. vj. (margin)

A ces cognitū non fuit: q̄tius futura ipsa incarnatio precognita oībus elect[is] fuit: bene beat⁹ Job de tempore partus ibicū ceruarūq̧ discutit̄/ eiq̧ dicitur: [Nūq̄d nosti tēpus pt⁹ ibicū in petris: vel parturientes ceruas obseruasti?] Ac si dicatur ei. Idcirco te egisse aliq̄d sublimiter credis: quia illud tempus necdū preuides/ quo spūales magistri in mundum missi p doctrinam antiquorum patrum filios generant: suisq̧ laboribus animarū mihi lucra cōportant. Nā si illorū fructū quasi ibicū ceruarūq̧ part⁹ aspiceres/ valde humiliter de tua virtute sentires. Magna quippe que agimus/ quasi minima ducimus: cū hec per fortiora exēpla pensamus. Sed tunc apud deum crescunt per meritum/ cum apud nosmetipsos per humilitatem decrescunt. Capitulum. xvij.

Possunt vero ceruarū significatione doctores/ appellatione autem ibicum (qui alalia sūt minima) auditores intelligi. In petris vero ibices pariunt: quia ad exercēda sancta opera p exēpla patrum precedentiū fecundantur: vt cum fortasse precepta sublimia audiūt/ et infirmitatis proprie conscij/ ea se implere posse diffidunt: maiorū vitam conspiciūt: atq̧ in eo B rum considerata fortitudine bonorum operum fetu ponant. Ut eni pauca de multis loquar: quatenus studiosus lector multa in paucis intelligat: iste verborum cōtumelijs pressus: cum virtutem patientie seruare non sufficit: dauid factū ad memoriā reducit: quē cū tot Semei cōuitijs vrgeret/ et armati pceres vlcisci contenderent/ ait: Quid mihi et vobis filij saruie? Dimittite eum vt maledicat: dñs em̄ precepit ei vt malediceret dauid. Et quis est qui audeat dicere/ quare sic fecerit? Et paulopost. Dimittite eum vt maledicat iuxta p̄ceptū dñi: si forte respiciat dñs afflictionē meā/ et reddat mihi bonū pro maledictione hac hodierna. Quibus pfecto verbis idicat quia p ppetrato Bersabee scelere/ exurgentem contra se filiū fugiēs: reduxit ad animū malū quod ppetrauit: et equanimiter ptulit qd̄ audiuit: et cōtumeliosa verba non tam conuitia q̄ adiutoria credidit/ quibus se purgari/ sibiq̧ misereri posse iudicauit. Tūc em̄ illata conuitia bene toleramus: cū in secreto mētis ad mala perpetrata recurrimus. Leue quippe videbit̄ q̧ iniuria pcutimur: dum in actione nostra cōspicimus quia peius est qd̄ meremur. Sicq̧ fit vt contumelijs gratia magis q̄ ira debeatur: quarum interuentu deo iudice pena grauior declinari posse confiditur. Capitulum. xviij.

Ecce alius dum mundi huius successibus proficit/ lenocinante cordis letitia tentari se luxurie stimulis sentit: sed si ioseph factū ad memoriam reuocat/ in arce se castitatis seruat. Qui dum sibi a domina cōspiceret pudicitie dāna suaderi/ ait. Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua: nec quicq̄ est qd̄ nō in mea sit potestate/ vel non tradiderit mihi p̄ter te/ que vxor eius es: quomodo ergo possum hoc malū facere/ et peccare in dominū meū? Quibus vbis ostendit̄ qr bona q̄ assecut⁹ fuerat/ repente memorie intulit: et malū quod se pulsabat euicit: et qr C pcepte gratie meminit/ vim culpe iminētis fregit. Cum em̄ voluptas lubrica tentat in prosperis: hec ipsa sunt prospera aculeo tentationis opponenda: vt eo erubescamus praua cōmittere/ quo nos a deo meminim⁹ gratuito bona pcepisse: et illatā gratiā exteriorū mūerū vertamus in arma virtutū: vt sint ante oculos q̄ pcepimus/ et que nos alliciūt/ subigam⁹. Qr eni voluptas ipsa ex psperitate nascit̄: eiusdē psperitatis est consideratione ferienda: quatenus hostis noster vnde oritur/ inde moriatur. Cōsiderādū quippe est ne acceptū mun⁹ v̄tamus in vitium: ne per fauorem vite nos absorbeat vorago nequitie. Iram nāq̧ cōtra nos supni iudicis inextinguibiliter accendimus/ si contra benignitatem illius etiam ex ipsa sua largitate pugnamus. Alius interne sciētie dulcedinem querens/ nec tamen secreta eius contingere p̄ualens/ danielis vitam ad imitandū cōspicit/ et desideratum scientie culmē apprehendit. Ille quippe qui postmodū voce angelica p cognitionis interne concupiscentia vir desideriorum dicitur: pri⁹ in aula regia carnis in se desideria edomuisse memoratur: vt nil ex delectabilibus cibis attigeret/ sed lautis ac mollioribus duriora atq̧ asperiora cibaria p̄ferret: vt dum sibi exterioris cibi blandimenta subtraheret/ ad interni pabuli delectamenta pueniret: et tāto aulius gustum sapiētie intus acciperet/ q̄to saporem carnis p eadem sapientia foris robustius repressisset. Si eni D a carne hoc quodlibet abscindim⁹: mox in spū quod delectet inuenimus. Intentioni quippe anime si exterior euagatio clauditur: interior secessus aperitur. Nam quo extra se spargi pp̄ter disciplinā mens non pōterit sup se tendere p profectū p̄t: qr et in altū crescere arbor cogit̄/ q̄ per ramos diffundi phibet̄. Et cum riuos fonti obstruim⁹: fluēta surgere ad superiora puocamus. Igitur dum studiosi quiq̧ sanctorū vitā imitādo conspiciunt: in petris ibices fetus ponunt. Hinc est q̧ auditores suos quasi ibices in petris parere Paulus admonebat: cum enumeratis maiorum virtutibus diceret: Habentes tantam impositam nubem testium: deponentes omne pondus et circūstās nos peccatum: p patientiam curram⁹ ad propositum nobis certamen. Et rursum: Quorū intuentes exitū conuersationis/ imitamini fidem. Capitulum. xix.

Sed cum diuina p̄cepta corde cōcipimus/ non statim q̄si iā solide cogitata parturimus. Ubi et E beatus Job non de partu ibicum/ sed de tempore partus inquiritur. Quod videlicet temp⁹ dum in nobismetipsis vix comprehēdimus: multo magis in aliena mente nescimus. Prius em̄ supni timoris semina vtero cordis suscepta/ p meditationē studij coagulant̄ vt maneant: postmodum stricta intētione cogitationis affixa/ dum ad discretionem rationis tendunt/ quasi in mēbrorum distinctionē formantur: dehinc vsu pseuerātie cōfirmata/ veluti in soliditatem ossiū veniūt: ad extremum vero pfecta auctoritate roborata/ quasi in partū pcedunt. Que incrementa diuinorū seminū nullus in aliena mente considerat: nisi ipse qui creat. Nā etsi quēlibet iam vim supne cōcupiscētie cōcepisse quarūdam rerū attestatione cognoscimus: quando tamen in partu erumpat/ ignoramus. Sepe autē cōcepta mente semina peruenire ad pfectionem nequeunt: quia ouendo tempus partus antecedunt. Et qr necdū plene in cogitatione formata ante humanos oculos pdeunt: velut abortiua moriūtur. Bona quippe adhuc tenera plerūq̧ hūana lingua dū iam quasi fortia laudat/ extinguit. Tanto eni celeri⁹ occidunt/ q̄to ad fauoris notitiā intēpestiue prorumpunt. Nōnunq̄ vero iperfecta nostra cogitatio necdū roborata/ dum citi⁹ hominibus ostenditur/ resistentium aduersitate dissipatur: et cū conatur ante tēpus videri quia sit/ q̄si agitur vt non sit. Sācti autē viri quia cūcta que bene cogitant/ student vt occulte conualescant: et quasi processuros fetus prius intra vterum mentis formant: recte beatus Job de partus tempore discutitur: quod videlicet vnicuiq̧ quādo sit congruū/ nisi a creatore nescitur. Qui dum pe- F netralia cordis aspicit: quando ad humanā notitiam bona nostra congrue nascant̄/ apprehēdit. Bene itaq̧ dicitur. [Nunquid nosti tempus partus ibicum in petris?] Ac si aperte dicat: vt ego/ qui idcirco electorum fetus viuaces facio: quia prescito i tempore produco. Bene autē expleto fetu auditorum subditur. [Uel parturiētes ceruas obseruasti?] Parturientes enim ceruas obseruare/ est illos labores patrum qui spirituales filios generant/ cauta cōsideratione pensare. Solerter quippe intuendū est q̧ hic sermo tā vigilanter ip̄mit̄/ vt dicatur obseruasti: qr vtiq̧ perpaucorū est pensare quis labor sit in predicationibus patrum: q̄tis doloribus quasi q̄busdam conatibus aīas in fide et cōuersatione pturiūt: q̄ cauta se obseruatione conspiciunt: vt sint fortes in preceptis/ cōpatientes in infirmitatibus/ in minis terribiles/ in exhortationibus blandi/ in ostendendo magisterio humiles/ in rerum tēporalium cōtēptu dominātes/ i tolerādis aduersitatibus rigidi: et tamen dum vires suas sibimet nō tribuūt infirmi: quantus sit eis dolor de cadētib⁹/ q̄t⁹ sit de stātibus timor/ quo feruore alia adipisci appetunt/ quo pauore alia adepta cōseruāt. Quia igitur ppaucor̄ ē ista pensare: bene ei dicitur. Uel parturientes ceruas obseruasti? Capitulum. xx.

Nil vero obstat q̧ verba deus de doctoribus faciens: non ceruorum sed ceruarum eos specie designat: quia nimirum illi vere doctores sūt/ qui cum per rigorem discipline patres sunt/ per pietatis viscera esse matres nouerunt. Qui labores sancte conceptionis tolerant: et proferendos deo filios intra vterum charitatis portant. In edēda em̄ prole amplius matres

Margin notes: ij.reg.xvj (beside "Quid mihi et vobis filij saruie"); Gen. xx. (beside "domina cōspiceret"); Dan. x. (beside "apprehendit. Ille quippe"); Hebre. xij (beside "Habentes tantam"); Heb. xiij. (beside "Quorū intuentes")

G laborant: que crescentē intra vterum conceptionē/longo mensium tēpore sustinent: et ꝙ ex vtero ꝓcedentē nō sine magnis doloribus deponunt. Unde et hic apta consideratione subiungitur.

¶ S. Qꝫ discreti viri non passim ad ꝑdicandū exiliūt/ sed in tempore mensuram tritici erogādā per cōceptū desideriū intra se fouent: donec congrue formēt: similem in omnib⁹ formā iustitie prebentes: quorū non solū fruct⁹/ sed etiam pios conatus iustus dinumerat arbiter.

¶ Dinumerasti menses conceptus earum.] Sancti enī viri cū de ꝓfectu auditorū cogitant: quasi iā in vtero cōceptionē portant. Sed cū nōnulla q̄ dicēda sūt differūt/ et aptū suis exhortatiōib⁹ tp̄s querūt: velut a partu quē fieri appetūt/ i mēsiū ꝓlixitate dilatanṫ. Et sepe dū q̄dā que sentiunt/intempestiue dicere audientibus nolunt: in ipsa tarditate proferende sententie/siue ad hec que suadenda sunt/seu ad illa que increpanda/consilio altiori firmātur. Et dū cogitatur vita filiorū: nec tamen ante tp̄s lingua consiliū mentis eijcit: quasi iam concepta soboles intra vterū crescit: vt ad auditorū notitiam tunc sentētia cordis exeat/quādo ꝓlata vtiliter quasi per ꝯgruū tēp⁹ partus viuat. Et qꝛ hec homines in magistrorū mēte qn̄ vel quomodo aganṫ ignorāt: deus vero ad retributionis gloriā nō solū effectū considerat/sed etiā momenta cogitationū signat: recte ad beatū Job dicitur. Dinumerasti mēses cōceptus earū: subaudis: vt ego/q̄ in sanctis ꝑdicatorib⁹ non solū fruct⁹ exteriorꝫ operū: sꝫ ipsas diutinas cogitatiōes nūero/q̄ et eas ad retributionē duco. Cap̄.xxi.

H Possunt per menses quia cōgesti dies sūt: etiam multiplicate virtutes intelligi. In mensibus quoqꝫ luna renascitṫ: nilqꝫ obstat/ si ꝑ menses noua regenerationis creatura signeṫ. De qua Paulus apostolus dicit: In christo Jesu neqꝫ circūcisio aliquid valet neqꝫ preputiū/sed noua creatura. (Gal.v. et.vi.) Sancti igitur viri cum se ad predicandum parant: prius se interius virtutibus innouant: vt ad hoc quod loquendo docent/ viuendo cōcordent. Prius sua interna cōsiderant: atqꝫ a cunctis seuitiorū sordib⁹ emundāt: curāteqꝫ summopere vt cōtra irā patiētie luce resplēdeant/cōtra carnis luxuriā etiam cordis mūditia fulgescāt/cōtra torporem zelo candeant/ cōtra cōfusos ꝑcipitatiōis motus serena grauitate rutilent/cōtra supbiā vera humilitate luceant/contra timorem radijs auctoritatis clarescant. Quia ergo tanta in se prius studia cōgerunt: quasi in conceptu sancte predicationis menses virtutum fiunt. Quos menses dn̄s solus dinumerat: quia eadē bona in eorū cordib⁹ nō nisi qui dedit pensat. Et quia iuxta mensurā virtutū effectus etiā subsequiṫ fructuū: recte subiūgiṫ. [Et scisti tp̄us partus earū?] Subaudis vt ego: qui dū in cogitatione virtutum mēses dinumero: quādo hoc qđ iplere appetunt/parere valeāt scio: qꝛ nimirū dū cordis occulta ꝯspicio/futurum foris effectū operis/intus in pondere cogitationis penso.

I Sequitur: [Incuruantur ad fetum et pariunt/et rugitus emittunt.] Rugiunt quippe dū ꝑ incuruationē suā in cōuersatione lucis auditorū animas gignūt: qꝛ ab eternis nos supplicijs remouere nisi flēdo et dolēdo non possunt. Predicatores enim sancti nunc in lachrymis seminant: vt segetem postmodū gaudiorū metant. Nunc q̄si cerue in dolore partus sunt: vt spirituali prole postmodū sint fecunde. Ut enim vnū de multis loquar/video Paulum quasi quandam ceruā q̄ldam i partu suo magni doloris rugitus emittētem. (Gal.iiij.) Ait enim. Filioli mei quos iterum parturio: donec formeṫ christus in vobis: vellem eē apud vos modo: et mutare vocē meā/ qm̄ cōfundor in vobis. Ecce mutare vult vocem in partu suo: vt predicationis sermo in rugitū vertaṫ doloris. Uult mutare vocē: quia quos iā ꝑdicādo pepererat/reformādo gemēs iterū parturiebat. Qualem rugitū hec cerua pariens emittebat/ quādo eisdē post se redeuntib⁹ exclamare cogebatur/dicens: O insensati galathe/quis vos fascinauit? et sic stulti estis: vt cum spiritu cepertitis/nūc carne cōsummamini? (Gal.iij.) Uel certe. Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire? (Gal.v.) Qualis in huius cerue partu rugitus fuit: que diu conceptos filios cum tot difficultatibus pepetit: et quādoqꝫ partos ad malitie vterū redisse cognouit? Consideremus quid doloris habuerit: quid laboris: que et postq̄̄ potuit cōcepta edere/ rursum compulsa est extincta suscitare. Capitulum.xxij.

K Notandum vero summopere est qꝫ iste cerue incuruantur vt pariant: qꝛ nimirum si erecte starent/parere non valerent. Nisi enim predicatores sancti ab illa immensitate contemplationis interne quā capiunt/ad infirmitatem nostram humillima predicatione quasi quadam incuruatione descenderent/ nūqꝫ vtiqꝫ in fide filios procrearent. Nobis quippe prodesse non possent/si in sue altitudinis erectione persisterēt. Sꝫ videamus ceruam sese vt pariat īcuruātem. Ego (inqt) non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus. tanqꝫ paruulis in christo lac vobis potum dedi/ non escam. (j.Cor.iij.) Atqꝫ mox eiusdem incuruationis causas exequitur/dicens. Nondum enim poteratis: sed nec adhuc quidem potestis. (Ibidem.) Sed hanc ceruam que propter nos incuruata est: queso videam⁹ erectā. Ait. Sapientiam loq̄mur inter perfectos. (j.Cor.ij.) Et rursum. Siue mente excedimus deo. (ij.Cor.v.) Cum vero mente excedit deo/excessum eius nos omnino non capimus. Ut ergo nos lucretur/incuruatur ad nos. Unde illic apte subiūgit: Siue sobrij sumus vobis. (Ibidem.) Si enī sancti viri ea nobis predicare vellent que capiūt cū in supna cōtēplatione debriantur: et non magis sciam suā quodā moderamie et sobrietate temperarent/adhuc angusto intelligentie sinu illa supni fontis fluenta quis caperet? Incuruate autem iste cerue/alꝫ celi vocati sunt: de quibus diciṫ. Domine inclina celos tuos/et descēde. (Ps.cxliij.) Cum enim inclinantur celi/descēdit dn̄s: qꝛ cum se in predicatione sua sancti doctores attrahūt/diuinitatis notitiam nostris cordib⁹ infundunt. Nequaq̄ quippe ad nos dn̄s descenderet: si predicatores eius in contemplatiōis rigore inflexibiles permanerent.

L Inclinantur ergo celi vt descendat dominus: incuruantur cerue vt nos in noua fidei luce nascamur. Iste incuruate cerue in cāticis cāticorum spōse vbera sunt vocate: sicut scriptum est: Meliora sunt vbera tua vino. (Cā.j.) Ista enim sunt vbera q̄ in arca pectoris fixa/lacte nos potant: quia ipsi arcanis summe cōtemplationis inherentes/subtili nos ꝑdicatione nutriūt. Ut igiṫ ab eterno gemitu et dolore nos retrahant: nunc incuruanṫ cerue/atqꝫ in partu rugitus emittunt. Qꝛ vero ipsi qui sancta patrū predicatione nascuntur: aliquando doctores suos patiendo preueniunt/ vt eis adhuc in hac vita durantibus ipsi iam martyrio cōsummentur: apte sequitur.

¶ S. Qꝫ qui ad pascua eterne vite fuerint separati: doctrina temporali vltra non indigent: quibus in ipso vite libro cuncta perspicua erunt.

¶ Separanṫ filij earum/et pergūt ad pastum: egrediuntur/et non reuertūtur ad eas.] Pastum scriptura sacra illud viriditatis eterne pabulū vocat: vbi iam nostra refectio nulli⁹ defectus ariditate marcescet. De quo pastu per psalmistam diciṫ. Dn̄s regit me/et nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocauit. (Ps.xxij.) Et rursum: Nos autem populus eius/et oues pascue eius. (Ps.xciiij.) De quibus nimirū pascuis veritas per semetip̄sam dicit: Per me si quis introierit. saluabitur: et ingredietur et egredietur: et pascua inueniet. (Joā.x.) Pergunt ergo ad pastum: qꝛ de corporibus exeuntes illa pabula eterne viriditatis inueniunt. Egrediunṫ et nō reuertunṫ ad eas: qꝛ in illa suscepti contemplatiōe gaudiorum/iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaqꝫ ad eas iam non redeunt: qꝛ angustias vite ꝑsentis euadentes/vltra a doctoribus predicationem vite accipere non requirunt.

M Tūc q̄ppe impleṫ quod scriptum est: Non docebit vltra vir proximū suū/ et vir fratrem suū/dicens. Cognosce dominū. omnes enī cognoscent me a minimo eorꝫ vsqꝫ ad maximum: dicit dominus. (Hie.xxxj.) Tunc impleṫ qđ in euangelio veritas dicit: Palam de patre annunciabo vobis. (Joan.xvj.) Filius quippe de patre palam annūciat: quia sicut superius diximus: per hoc qꝫ verbum est/ex natura nos diuinitatis illustrat. Uerba enim tunc docentium quasi quosdam humane lingue riuulos non querunt: quando de ipso iam veritatis fonte debrianṫ. Igitur postq̄ figurata incuruatione ceruarū/ multa de magistrorum virtute narrata sunt: nūc ad eorꝫ vitam qui remote conuersationis secreta appetunt/sba vertunṫ: qui et ipsa vacandi ocia quia diuino adiutorio et non suis virib⁹ assequūtur/de eis a dn̄o dicitur.

¶ S. Qꝫ viri contemplatiui solitudinem mentis inhabitent: et liberi a secularium negociorum tumultibus/deum sitiant. Capitulum.xxiij.

A

QUis dimisit onagrum liberum i solitudine:
et vincula ei⁹ qs soluit?] subaudis/nisi ego?
Onager em̄ qui in solitudine cōmoratur/nō
incōgrue vitam eoꝝ significat/qui remoti a turbis secu
laribus conuersantur. Qui apte etiā liber dr̄:qꝛ magno
est seruitute secularium negocioꝝ/quib⁹ mens vehemē-
ter atteritur:q̄uis in eis sponte desudet. Cuius seruitu
tis conditione carere est in mūdo iam nil concupiscere.
Quasi em̄ quodam iugo seruitutis premūt ꝓspera dum
appetitur/premūt aduersa dum formidātur. At si quis
semel a dn̄atione desiderioꝝ tēporalium colla mētis ex
cusserit: quadam iam etiā in hac vita libertate perfrui-
tur/dum nullo desiderio felicitatis afficit̄/nullo aduer-
sitatis terrore coarctatur. Hoc graue seruitutis iugum
dn̄s vidit secularium ceruicibus impressum/cū diceret:

Mat.xi.

Uenite ad me oēs q̄ laboratis ꝛ onerati estis:et ego refi
ciam vos. Tollite iugum meum sup vos:et discite a me
qꝛ mitis sum/et humilis corde:et inuenietis requiē ani
mabus vestris. Jugum meū suaue est:et onus meū leue.
Asperum quippe iugum ꝛ durę (sicut diximus) seruitu-
tis pondus est/subesse tēporalib⁹/ambire terrena/reti-
nere labētia/velle stare in nō stantibus/appetere quidē
transeūtia/sed cū transeūtib⁹ nolle transire. Dum enim
contra votum cūcta fugiunt que prius mentem ex desi-
derio adeptionis afflixerāt/post ex pauore amissionis
premūt. Liber ḡ dimittit̄:qui calcatis terrenis deside-

B

rijs/ab appetitione rerū tēporalium securitate mentis
exoneratur. [Et vincula ei⁹ quis soluit?] subaudis/nisi

Q̄ūo vīcu la vniuscu iusq̄ sol- uantur.

ego? Soluūtur ꝟo vniuscuiusq; vincula: dū diuino ad-
iutorio interna desiderioꝝ carnalium retinacula dirū-
pūtur. Cū enim pia intētio ad conuersionem vocat:sed
adhuc ab hac intētiōe carnis infirmitas reuocat/quasi
quibusdam vinculis aīa ligata prepeditur. Multos em̄

Q̄ūo aīa vinculis legetur.

sepe videmus viā quidē sancte cōuersationis appetere:
sed ne hāc assequi valeāt/modo irruentes casus/modo
futura aduersa formidare. Qui incerta mala dum qua-
si cauti ꝓspiciunt:in peccatoꝝ suoꝝ vinculis incauti re-
tinentur. Multa em̄ ante oculos ponūt:que si eis in con
uersatione eueniāt/subsistere se non posse formidāt. De

Puer.xv.

qb⁹ bene Salomon ait: Iter pigroꝝ quasi sepes spina-
rum. Nam cum viam dei appetūt:eos velut spine obstā
tium septium/sic formidinum suaꝝ opposite suspiciones
pungūt. Quod qꝛ electos prepedire non solet:bene illic

Ibidem.

secutus adiūgit: Uia iustorum absq; offendiculo. Justi
quippe in conuersatione sua quodlibet eis aduersitatis
obuiauerit/non impingunt:qꝛ temporalis aduersitatis
obstacula/eterne spei ꝛ interne cōtēplatiōis saltu tran-

Solutio vinculoꝝ.

scendunt. Soluit itaq; deus onagri vincula/quando ab
electi vniuscuiusq; animo/infirmaꝝ cogitationum no-
dos rūpit:et ꝓpitius dissipat omne qđ illectam mētem
ligabat. Sequitur:[Cui dedi in solitudine domum/et
tabernacula ei⁹ in terra salsuginis.] Hoc loco pro soli-
tudine corporis debem⁹ intelligere solitudinē cordis.
Quid em̄ prodest solitudo corporis/si solitudo defue-

C

rit cordis? Qui em̄ corpore remotus viuit:sed tumulti-
bus conuersationis humane/terrenoꝝ desiderioꝝ cogi
tationibus se inserit/non est in solitudine. Si ꝟo prema
tur aliquis corporaliter popularibus turbis:et tamen
nullos curaꝝ secularium tumultus in corde patiatur/
non est in vrbe. Itaq; bene cōuersantib⁹ primum solitu
do mētis tribuitur:vt exurgentem intrinsecus strepitū
terrenoꝝ desiderioꝝ premant:vt ebullientes ab infimis
curas cordis per superni gratiam restringant amoris/
omnesq; motus importune se offerentium leuium cogi-
tationum/quasi quasdam circūuolantes muscas ab ocu
lis mentis abigant manu grauitatis: et quoddam sibi
cum domino intra se secretum querant:vbi cum illo ex-
teriori cessante strepitu/per interna desideria silenter
loquantur. Capitulum.xxiiij.

Apo.viij.

DE hoc secreto cordis alis dictum est: Factum
est silentium in celo quasi dimidia hora. Celū
quippe ecclesia vocatur electoꝝ: que ad eter-
na sublimia dum per subleuationem contēplatiōnis in-
tendit:surgentes ab infimis cogitationum tumult⁹ pre-
mit:atq; intra se deo quoddam silentium facit. Qđ qui-
dem silentium contēplationis qꝛ in hac vita non potest
esse perfectum/factum media hora dr̄. Uolenti quippe
animo dū cogitationum tumultuosi se strepit⁹ ingerūt/
etiam sublimib⁹ intendētem: rursum ad respiciēda ter-

D

rena cordis oculum violenter trahunt. Unde scriptum

Sapie.ix.

est. Corpus qđ corrūpitur/aggrauat aīam: et deprimit
terrena inhabitatio sensum multa cogitātem. Bene er-
go factum hoc silentium non integra/sed dimidia hora
describitur: qꝛ hic contēplatio nequaq; perficitur/q̄uis
ardēter inchoetur. Qđ etiā per Ezechielem ꝓphetam
cōgruēter exprimitur: q̄ pro mensura ciuitatis in mōte
cōdite/in manu viri calamum sex cubitoꝝ et palmi se vi
disse testatur. In monte quippe electoꝝ ecclesia sita est:
qꝛ fundata in infimis desiderijs non est. Quid aūt p cu-
bitum nisi operatio: quid per senarium numeꝝ nisi per-
fectio opationis ostēdit̄? qꝛ ꝛ sexto die cūcta opera dn̄s
explesse memorat̄. Quid ḡ sup sex cubitos palmus insi-
nuat/nisi cōtēplationis vim/que iam initia eterne ꝛ se-
ptime quietis demōstrat? Qꝛ em̄ eternoꝝ ꝯtēplatio hic
minime ꝑficitur/mensura septimi cubiti non expletur.
Electoꝝ itaq; ecclesia qꝛ cūcta que operāda sunt ꝑficit:
in sex cubitis sese in mōte posita ciuitas ostēdit. Qꝛ ꝟo
hic adhuc sola initia cōtēplationis inspicit: de septimo
cubito non nisi palmum tangit. Sciēdum ꝟo est qꝛ ne-
quaq; culmen cōtēplationis attingemus/si non ab exte-
rioris cure oppressiōe cessem⁹. Nequaq; nosmetipsos in-
tuemur vt sciam⁹ aliud in nobis esse rationale qđ regit:
aliud animale qđ regitur/nisi ad secretum hui⁹ silentij
recurrētes/ab omni exterius perturbatione sopiamur.
Qđ silētium nostrum bene etiā Adam dormiēs figura-

Gen.ij.

uit/de cui⁹ mox latere mulier ꝓcessit:qꝛ q̄sq;s ad interio-

E

ra intelligēda rapitur/a reb⁹ visibilib⁹ oculos claudit:
et tunc in semetipso vel que preesse viriliter debeāt/vel
que subesse possint infirma distinguit:vt aliud in illo sit
qđ regere valeat tanq; vir/aliud tanq; femina qđ rega-
tur. In hoc itaq; silentio cordis dum p contēplationem
interi⁹ vigilamus/exteri⁹ quasi obdormiscimus. Quia
ergo remoti viri.i.a desiderijs carnalibus alieni:hoc si-
lentium mentis inhabitāt:huic onagro dn̄s in solitudi-
ne domum dedit:vt turba desiderioꝝ temporalium non
prematur. Sequitur. Capitulum.xxv.

ET tabernacula eius in terra salsuginis. Sal-
sugo accendere sitim solet. Et quia sancti viri
q̄diu in hui⁹ vite tabernaculis degunt:ad su-
pernam patriā desiderij sui quotidianis estib⁹ accendū-
tur:in terra salsuginis tabernacula habere perhibētur.
Incessanter quippe accēdūtur vt sitiāt/sitiūt vt satien-

Matth.v.

tur:sicut scriptū est: Beati qui esuriūt ꝛ sitiūt iustitiam:
qm̄ ipsi saturabūtur. Sequitur:[Cōtēnit multitudinem
ciuitatis.] Multitudinem ciuitatis cōtēnere/est huma
ne conuersationis praua studia deuitare:vt iam non li-
beat terrenoꝝ hoim (qui pre abūdātia iniquitatis mul-
ti sunt) ꝑditos mores imitari. Cum paucis nāq; ingre-
di angustā portā desiderāt: et non cū multis lata itine-
ra ingredi appetunt/que ad interitum ducūt. Solerter
quippe a quo ꝛ ad quid sunt creati cōspiciūt:et recta cō

F

sideratione accepte imaginis/sequi vulgi multitudinē
dedignātur. Unde ꝛ spōsi voce spōse in cāticis cāticoꝝ

Canti.j.

dr̄: Nisi cognoueris te o pulchra inter mulieres:egrede
re ꝛ abi post vestigia gregum/et pasce hedos tuos. Se-
metipsam nāq; ea que est pulchra inter mulieres cogno
scit:qm̄ electa queq; aīa etiā inter peccātes posita: qꝛ ad
auctoris sui imaginem ac similitudinem sit cōdita me-
minit:et iuxta percepte similitudinis ordinem incedit.
Que si se nō cognoscit/egreditur:qꝛ a secreto sui cordis
expulsa/in exteriorib⁹ concupiscētijs dissipat̄. Egressa
ꝟo abit post vestigia gregū:qꝛ sua interna deserens/ad
latam vez viā ducit̄:et sequit̄ exēpla populoꝝ. Nec iam
agnos/sed hedos pascit: qꝛ non innoxias cogitationes
mentis/sed nutrire prauos motus carnis intendit. Qꝛ
ergo electus quisq; ac cōtinēs abire post gregum vesti-
gia despicit: dicatur recte. Contēnit multitudinem ci-
uitatis. Ubi ꝛ apte subiungitur:
¶ S. Qꝛ viri abstinētes vētris garritus non audiunt:
sed gule flāmam (q̄ si nutriatur/oēm virtutum messem
exurit) studiose restringūt/sciētes q̄ Nabuchodonosor
vincēte/princeps cocoꝝ Hierl'm muros destruxerit.

Exactor ē diabol⁹.

¶ Clamorem exactoris non audit.] Quis intelligi exa
ctor alius nisi diabolus potest:qui semel in paradiso ho
mini male ꝑsuasionis nūmum cōtulit:et quotidie ab eo
hui⁹ debiti exigere reatū querit? Hui⁹ exactoris sermo

G est male suggestionis inchoatio. Huius exactoris clamor est iam non leuis sed violenta tẽtatio. Hic exactor loquitur cum leuiter suggerit. Hic exactor clamat: cum fortiter tentat. Clamorem ergo exactoris non audire/ est violentis tentationum motibus minime consentire. Audiret enim si ea que suggerit faceret. Sed cum peruerse agere despicit/ recte dicitur: Clamorem exactoris non audit.

Capitulum.xxvj.

Nonnulli vero hoc loco per exactorem intelligi ventrem volunt. Ipse namque a nobis quoddam debitum exigit: quia quotidianum fructum sibi humani laboris impẽdi etiã per naturam querit. Abstinẽtes igitur viri (qui hoc loco onagri vocabulo figurantur) dum violẽta gule desideria reprimũt/ quasi clamantis exactoris verba contẽnunt. Sed cum continenti viro cõtra innumera vitia multa virtutum certamina suppetant: cur sibi exactoris clamore contẽpto/ de solo hic vẽtre dicitur quod eius imperium impulsumque restringat/ nisi quia nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit: qui non in semetipso prius perafflictam vẽtris cõcupiscẽtiam/ carnis incẽtiua deuicerit? Neque enim ad cõflictum spiritualis agonis assurgitur: si non prius intra nosmetipsos hostis positus/ gule videlicet appetitus edomatur: quia si non ea que nobis sunt viciniora prosternimus/ nimirum inaniter ad ea que longius sunt impugnãda transimus. Incassum namque cõtra exteriores inimicos in cãpo bellum geritur: si intra ipsa vrbis menia ciuis insidiãs habetur. Mens quoque ipsa certãtis sub graui cõfusiõis dedecore a spiritua-

H lis certaminis cõgressione repellitur: quia infirma in carnis prelio/ gule gladijs cõfossa superat. Nam cum se paruis prosterni conspicit: cõfligere maioribus erubescit. Nõnulli vero ordinẽ certaminis ignorãtes/ edomare gulam negligunt/ et iam ad spiritualis bella consurgũt. Qui aliquãdo multa etiam que magne sunt fortitudinis faciũt: sed dominãte gule vitio/ per carnis illecebrã omne quod fortiter egerint perdũt: et dum vẽter nõ restringitur: per carnis cõcupiscẽtiam simul cũcte virtutes obruuntur. Unde et Nabuchodonosor vincẽte scribitur: Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Quid enim per muros hierusalem significãs scriptura exprimit/ nisi virtutes anime/ que ad pacis visionem tẽdit? Aut quis cocorum princeps nisi vẽter accipitur: cui diligẽtissima a coquẽtibus cura seruitur? Muros igitur Hierusalem princeps cocorum destruit: quia virtutes anime dum non restringitur vẽter/ perdit. Hinc est quod Paulus contra Hierusalem menia decertanti vires cocorum principi subtrahebat/ cum diceret: Castigo corpus meum/ et seruituti subijcio: ne forte alijs predicãs/ ipse reprobus efficiar. Hinc etiã premisit dicẽs: Sic curro/ non quasi in incertum: sic pugno/ nõ quasi aerem verberãs. Quia cum carnem restringimus: ipsis abstinẽtie nostre ictibus non aerem/ sed immũdos spiritus verberamus: et cum hoc quod est intra nos subijcimus/ extra positis aduersarijs pugnas damus. Hinc est quod cum rex babylonis succẽdi fornacem iubet/ naphthe/ stuppe/ picis et malleoli ministrari cõgeriẽ precepit: sed tamen abstinentes pueros hoc igne minime consumit: quia antiquus hostis licet innumeras ciborum cõcupiscẽtias nostris obtutibus opponat/ quibus libidinis ignis crescat/ bonis tamen mentibus superni spiritus gratia insibilat: vt a carnalis cõcupiscẽtie estibus illese perdurẽt: vt etsi vsque ad tentationem cordis flamma ardeat/ vsque ad consensum tamen tentatio non exurat.

1 Cor.ix.

Ibidem.

Dan.iij.

I

Capitulum.xxvij.

Sciẽdum preterea est quia quinque nos modis gule vitium tentat. Aliquãdo namque indigẽtie tempora preuenit: aliquãdo vero tẽpus nõ preuenit/ sed cibos lautiores querit: aliquãdo quelibet sumenda preparari accuratius expetit: aliquando autem et qualitati ciborum et tẽpori cõgruit: sed in ipsa quãtitate sumendi mensurã moderate refectionis excedit. Nõnunquam vero et abiectius est quod desiderat: et tamen ipso estu immensi desiderij deterius peccat. Mortis quippe sentẽtiam patris ore Ionathas meruit: quia in gustu mellis cõstitutum edendi tẽpus antecessit. Et ex egypto populus eductus/ in eremo occubuit: quia despecto manna/ cibos carnium petijt/ quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa suborta est quod ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio carnes accipere/ sed crudas quereret/ quas accuratius exhiberet. Et cum ad Hierusa-

1 Re.xiiij.

Numeri.xj.

1 Regũ.ij.

lem dicitur: Hec fuit iniquitas sodome sororis tue/ superbia/ saturitas panis/ et abundantia: aperte ostenditur quod idcirco salutem perdidit: quia cum superbie vitio mensuram moderate refectionis excessit. Et primogenitorum gloriam Esau amisit: quia magno estu desiderij vilem cibum scilicet lenticulam concupiuit: quam dum vẽdẽdis etiã primogenitis pretulit/ quo in illam appetitu anhelaret indicauit. Neque enim cibus/ sed appetitus in vitio est. Unde et lautiores cibos plerunque sine culpa sumimus/ et abiectiores non sine reatu consciẽtie degustamus. Hic quippe quem diximus/ Esau primatum per lenticulam perdidit: et Helias in eremo virtutẽ spiritus † carnes edẽdo seruauit. Unde et antiquus hostis quia non cibum/ sed cibi cõcupiscẽtiam esse causam dãnationis intelligit: et primum sibi hominem non carne/ sed pomo subdidit: et secundum non carne/ sed pane tẽtauit. Hinc est quod plerunque culpa cõmittitur/ etiã cum abiecta et vilia sumuntur. Neque enim Adam solus vt a vetito se pomo suspẽderet/ preceptum prohibitionis accepit. Nam cum alimẽta quedã saluti nostre deus cõtraria indicat: ab his nos quasi per sententiam vetat. Et dum concupiscẽtes noxia attingimus: profecto quid aliud quam vetita degustamus? Ea itaque sumẽda sunt: que nature necessitas querit: et non que edendi libido suggerit.

K

Ezec.xvj.

† alĩs corporis.

Gen.iij.

Mat.iiij.

¶ S. Qua summa discretione moderandum sit: vt non carnem quis/ sed vitia carnis occidat: et sic parcat ciui/ vt eum hostem non nutriat.

¶ Sed magnus discretionis labor est huic exactori et aliquid impẽdere/ et aliquid denegare: et nõ dãdo gulam restringere/ et dãdo naturam nutrire. Que fortasse discretio subinfertur/ cum dicitur: Clamorem exactoris non audit. Sermo namque huius exactoris est necessaria postulatio nature. Clamor vero eius est mensuram necessitatis transiẽs appetitus gule. Hic itaque onager exactoris huius sermonẽ audit/ clamorem non audit: quia discretus vir ac cõtinẽs et vsque ad temperandam necessitatem ventrem reficit/ et a voluptate restringit.

L

Capitulum.xxviij.

Sciendum vero est quia sic voluptas sub necessitate se palliat/ vt vix eam perfectus quisque discernat. Nam dum solui debitum necessitas petit: voluptas explere desiderium suppetit: et tãto gula securius in preceps rapit/ quãto sub honesto nomine necessitatis explende se contegit. Sepe autem in ipsa edendi via furtim adiuncta voluptas subsequitur: nonnunquam vero impudẽter libera etiam preire conatur. Facile autem est deprehendere cum voluptas eius necessitatem preuenit: sed valde est difficile discernere/ cum in ipso esu necessario se occulta subiũgit. Nam quia precẽtem nature appetitum sequitur: quasi a tergo veniens tardius videtur. Eo enim tempore quo necessitati debitum soluitur/ quia per esum voluptas necessitati miscetur/ quid necessitas petat: et quid (sicut dictum est) voluptas suppetat/ ignoratur. Sepe vero et discernimus: et quia vtraque per experientiam sibi coniunctam nouimus: in hoc quod extra metas rapimur/ libere reficiendo fallimur: et dum sibi mens ex necessitate blanditur/ ex voluptate decipitur. Scriptum quippe est: Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Que igitur fieri in desiderio prohibetur: in necessitate conceditur. Sed sepe dum incaute necessitati condescẽdimus/ desiderijs deseruimus. Nonnunquam vero dum desiderijs immoderatius obuiare nitimur/ necessitatis miserias augemus. Sic enim necesse est vt artem quisque continẽtie teneat: quatenus non carnem/ sed vitia carnis occidat. Nam plerunque dum plus iusto caro restringitur: etiam ab exercitatione boni operis eneruatur: vt ad orationem quoque vel predicationẽ non sufficiat/ dum incentiua vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adiutorem quippe habemus intẽtionis interne/ hunc hominem quem exterius gestamus: et ipsi insunt motus lasciuie: ipsi effectus suppetunt operationis bone. Sepe vero dum in illo hostem insequimur: etiam ciuem quem diligimus trucidamus: et sepe dum quasi conciui parcimus/ ad prelium hostem nutrimus. Eisdem namque alimentis vitia superbiunt: quibus nutrite virtutes viuunt. Et cum virtus alitur: plerunque vires vitijs augentur. Cum vero immensa cõtinẽtia vitiorum vires extenuat: etiam virtus deficiens anhelat. Unde necesse est vt interior homo noster equus quidam arbiter presideat inter se et eum quem exterius gestat: quatenus ei homo suus

Voluptatis sub necessitatis specie palliatio.

M

Ro.xiij.

Carnis cura quomodo facienda.

Ars continentie quomodo tenenda.

Doctrina.

A exterior & semper ad debitum ministerium seruire suffi-ciat: et nunq̄ superbe libera ceruice cōtradicat: nec mo-ueat si quid suggerēdo submurmurat/ dūmodo eū sem-per superposita calce dominationis premat. Sicq̄ fit vt dum repressa vitia reniti quidē nobis patimur: et ta-men hec nobiscum congredi ex equo ꝓhibemus/ nec vi-tia contra virtutem preualeant: nec rursum virtus cum vitioꝝ omnimoda extinctione succūbat. Qua in re sola elatio funditus extinguitur: qꝛ q̄uis victorie seruiat/ ad edomādam tamen cogitationum superbiam continua nobis pugna seruatur. Unde bene hic qꝛ vnusquisq̄ vir cōtinēs & debite necessitati cōgruit, et violente volupta-ti cōtradicit/ voce dñica dr̄: Clamorem exactoris nō au-dit. Quia aūt disertus vir eo ad intelligēda superiora se eleuat/ quo in se carnis incentiua castigat: recte post contēptum exactoris clamorem subditur.

¶ S. Qꝛ viri sancti incentiuis carnis ieiuniorum vir-tute extinctis/ celesti dulcedine pascantur.

¶ [Circūspicit mōtes pascue sue.] Montes pascue sunt alte contēplationes interne refectionis. Sancti eñ viri q̄to magis se exterius despiciēdo deijciūt/ tāto amplius interius reuelationum contēplatione pascuntur. Unde *Ps. lxxxiij* scriptum est: Ascensus in corde eius disposuit in conualle lachrymarum. quia quos exterius in fletu contiuet con-uallis humilitatis/ eos interius subleuat ascensus con-templationis. Capitulum. xxix.

B Montes etiam pascue sunt sublimes virtutes angeloꝝ. Que idcirco hic nos ministrando et adiuuando reficiūt: qꝛ illic interno contē-plationis rore pinguescunt. Que quia largiente deo in omni nos certamine protegūt: recte circūspici dicūtur. Undiq̄ eñ nobis adesse circūspicimus/ quoꝝ defensio-ne ꝯtra aduersarios ex omni latere munimur. Possunt adhuc montes pascue accipi alte sententie scripture sa-*Ps. ciij.* cre: de quibus per Psalmistam dr̄: Montes excelsi cer-uis. qꝛ hi qui iam dare contēplationis saltus nouerunt/ altos sentētiarum diuinarum vertices quasi cacumina montium ascendunt. ad que profecto cacumina qꝛ infir-mi peruenire non valent/ recte illic subditur: Petra re-fugium herinacijs. qꝛ videlicet inualidos non sublimi-ter intelligentia exercet/ sed sola in christo fides humili-ter continet. Sequitur: [Uirentia queq̄ perquirit.] Aren-tia quippe sunt omnia que temporaliter condita/ ventu-ro fine a iocūditate vite presentis quasi estiuo sole siccā-tur. Uirentia aūt sunt vocata/ que nulla temporalitate marcescunt. Huic ergo onagro virentia perquirere est/ sancto vnicuiq̄ viro despectis rebus transitorijs/ in eter-num mansura desiderare. Cūcta vero hec que de onagro dicta sunt: intelligi etiam & aliter possunt. Que repetito superiori versu exponimus: vt lectoris iudicio qđ eligen-dum crediderit/ relinquamus. Igitur postq̄ predica-toꝝ dispensatio sub ceruarum pretextu descripta est: vt ostēderetur per quem hec eadem virtus predicationis *C* datur: ilico cōmemoratio de dñica incarnatione subne-ctitur/ vt dicatur: [Quis dimisit onagrum liberum?] Nec indignum quis iudicet per tale animal incarnatū dñm posse figurari: dum constat omnibus quia per significa-tionem quādam in scriptura sacra & vermis & scarabeus *Ps. xxi.* ponatur: sicut scriptum est: Ego aūt sum vermis/ et non homo. Et sicut apud septuaginta interpretes per ꝓphe-tam dicitur: Scarabeus de ligno clamauit. Cum ergo nominatis rebus tam abiectis & vilibus figuratur: quid de illo contumeliose dicitur/ de quo cōstat ꝙ proprie ni-hil dicatur? Uocatur etenim agnus/ sed ꝓpter innocen-tiam. Uocatur leo/ sed propter potentiam. Aliquando etiam serpēti comparatur/ sed propter sapiētiam. Atq̄ ideo per hec oīa dici figuraliter potest: qꝛ de his oībus credi aliquid essentialiter non potest. Si eñ vnum hoꝝ quodlibet essentialiter existeret: alterum iam dici non posset. Nam si agnus proprie diceretur: leo iam vocari non poterat. Si leo ꝓprie diceretur: per serpētem signa-ri non posset. Sed hec in illo oīa dicimus tāto latius in figura/ q̄to longius ab essentia. Potest & onager incarna-tum dñm designare. Agreste quippe animal est onager. Et qꝛ incarnatus dñs gētilitati magis q̄ iudee ꝓfuit: animale corpus assumēs/ quasi non in domum/ sꝫ potius in agrū venit. De quo agro gētilitatis ꝑ psalmistam dr̄: *Ps. xlix.* Species agri mecum est. Incarnatus itaq̄ dñs q̄ in for-ma dei equalis est patri: in forma serui minor est patre/ *D* qua minor est etiam seipso. Capitulum. xxx.

Dicatur ergo a patre de filio s̄m formā serui: Quis dimisit onagrum liberum/ et vincula eius quis soluit? Omnis quippe qui peccat/ seruus est peccati. Et quia incarnatus dominus particeps no-*Psalm. lxxxvij.* stre factus est nature/ non culpe: liber dimissus dicitur: quia sub peccati dominio nō tenetur. De quo alias scri-ptum est. Inter mortuos liber. Dimissus dicitur: quia naturam nostram suscipiens/ iniquitatis iugo nullo modo tenetur. Quem q̄uis macula culpe nostre non at-tigit: passio tamen nostre mortalitatis astrinxit. Unde et postq̄ liber dimissus dicitur: recte de illo adiungitur [Et vincula eius quis soluit?] Uincula quippe eius tūc soluta sunt: cum infirmitates passionis illius in resurre-ctionis sunt gloriam cōmutate. Quasi quedam vincula dñs habuit (ea que nos nequitie merito patimur) nostre mortalitatis infirma: quibus & vsq̄ ad mortem sponte ligari se voluit: et que per resurrectionem mirabiliter soluit. Esurire enim/ sitire/ lassescere/ teneri/ flagellari/ crucifigi/ nostre mortalitatis vinculum fuit. Sed cum expleta morte velum tēpli rūperetur/ scinderētur petre/ monumēta pāderētur/ inferni claustra patescerēt/ quid aliud tot argumētis tāte virtutis ostenditur/ nisi ꝙ illa infirmitatis vincula soluebātur: vt is qui ad suscipien-dam serui formam venerat/ in ipsa serui forma ab infer-ni vinculis absolutus/ ad celum etiam cū mēbris liber rediret? De quibus eius vinculis Petrus attestatur/ di-*j. Petri. j.* cens: Quem deus suscitauit solutis doloribus inferni: iuxta qđ impossibile erat illum teneri ab eo. Et qꝛ post mortem suā atq̄ resurrectionem ad grām fidei gētilita-*E* tem vocare dignatus est: postq̄ dicta sunt soluta eius vin-cula: apte subiūgitur: [Cui dedi in solitudine domum: et tabernacula eius in terra salsuginis.] In gentilitate eñ in qua patriarcha nō fuit/ ꝓpheta nō fuit: qꝛ ad intel-ligēdū deū qui rōne vteretur nō fuit/ homo pene non fuit. De hac solitudine per Esaiam dicitur: Letabitur deser-*Esa. xxxv* ta & inuia: et exultabit solitudo: et florebit quasi lilium. Et rursum de ecclesia dr̄: Ponet desertum eius quasi de-*Esaie. lj.* licias: et solitudinem eius quasi hortum dñi. Terra vero salsuginis hec eadem solitudo repetita est: que priusq̄ veram dei sapientiam cognosceret/ salsuginem protule-rat: qꝛ nullam viriditatem boni intellectus proferens/ peruersa sapiebat. Domū ergo in solitudine et taberna-culum in terra salsuginis accepit: qꝛ incarnatus pro ho-minibus deus/ derelicta iudea/ gentilitatis corda pos-sedit. Un[illegible] ei patris voce per ꝓphetam dicitur: Postu-*Ps. ij.* la a me/ et dabo tibi gētes hereditatem tuā: et possessio-nem tuam terminos terre. Qui iuxta hoc ꝙ deus est/ cū patre dat omnia: iuxta hoc vero ꝙ homo est/ a patre ac-cipit omnia: sicut scriptum est: Potestatem dedit ei & iu-*Joan. v.* dicium facere: quia filius hominis est. Et rursum scri-*Joā. xiij.* ptum est: Sciens quia omnia dedit ei pater in manus. Uel sicut ipse dicit: Omne quod dat mihi pater/ ad me *Joan. vj.* veniet. Iam vero si queritur quid inter domum ac taber-naculum distet: domus in habitatiōe est: tabernaculum in itinere. Corda itaq̄ gētilium quasi quedam taberna-cula habuit veniēdo: sed ea per iustitiam firmās/ domū fecit habitādo. Et qꝛ eoꝝ vitam ad quos venerat/ imita-ri despexit/ recte dicitur: [Contēnit multitudinem ciui-tatis] i. mores despicit humane conuersationis. Homo *F* quippe inter homies factus/ vsum tenere hoīm noluit. Idcirco nāq̄ inter nos homo factus est: vt non solū nos sanguine fuso redimeret/ sed etiā ostenso exēplo cōmu-taret. In cōuersatione igitur nostra et veniēdo alia in-uenit/ et viuēdo alia docuit. Studebāt eñ oēs superba Adam stirpe progeniti/ prospera vite presentis appete-re/ aduersa deuitare: opprobria fugere/ gloriam sequi. Uenit inter eos dñs incarnatus aduersa appetēs/ pro-spera spernens/ opprobria amplectens/ gloriam fugiēs. Nam cum iudei illum regem sibi cōstituere voluissent/ fieri rex refugit. Cum vero eum interficere molirentur: sponte ad crucis patibulum venit. Fugit ergo qđ oēs appetunt: appetijt quod omnes fugiūt. Sed cum fugit quod omnes appetunt: appetijt quod omnes fugiunt/ fecit quod omnes mirarentur: vt et mortuus ipse resur-geret: et morte sua alios de morte resuscitaret.

Capitulum. xxxj.

G Duę quippe vitę sunt hoīs in corpore consistē tis: vna ante mortem / alia post resurrectionem: quarū vnam oēs agendo nouerāt / alterā nesciebāt: et humanum genus soli huic quā nouerat intē debat. Venit per carnem dñs: et dum suscepit vnam / alteram demōstrauit. Dum hanc nobis cognitā suscepit / illam que nobis est incognita / ostēdit. Moriēdo quippe vitam exercuit quam tenemus / resurgēdo aperuit quā querimus: exēplo suo nos docens ꝙ hec vita quam ante mortem ducimus / non ꝑpter se amāda sit / sed ꝑpter alteram toleranda. Quia ergo noeus conuersatione visus inter hoīes: mores babylonie secutus non est: bene de eo scriptum est: Cōtēnit multitudinem ciuitatis. Vel certe ꝙ multos per spatiosam viā vagātes deseruit: et per angustā gradiētes paucos elegit. Multitudinem nāq; ciuitatis contēnere / est humani generis partem que latam viā ingreditur / que ⁊ pro abūdātia iniquitatis multa est / a regni sui sorte reprobare. Sequitur: [Clamorē exactoris non audit.] Sicut supra dictum est: quis hoc loco exactor accipi nisi diabolus potest? qui male suadēdo spem contulit immortalitatis / sed decipiēdo exigit tributum mortis: qui suadēdo intulit culpam / seuiēdo exigit penam. Huius exactoris sermo est ante mortem hoīs astuta persuasio. Clamor ꝟo eius est violenta iam rapina post mortem. Quos enim ante mortem latenter intercipit: hos ad supplicij sui cōsortium post mortem violenter rapit. Sed q2 ad mortem veniens dñs huius exactoris violentos impetus non expauit / sicut ipse ait:

H Venit eñ princeps hui⁹ mūdi / et in me nō habet quicq̄. bene dr: Clamorem exactoris non audit. Venit quippe ad eum exactor humani generis: q2 illum hoīem vidit. Sed quem infirmitate despectum hoīem credidit: virtute supra hominem sensit.

S. Quid sit ꝙ Laban idola apud Jacob posita non reperit.

Huius nimirum exactoris typū Laban tenuit quādo cū furore veniens / sua apud Jacob idola requisiuit.

Genesis xxxij. Laban quippe interpretatur dealbatio. Dealbatio aūt non inconueniēter diabolus accipitur: qui cum sit tenebrosus ex merito / transfigurat se velut angelum lucis. Huic seruiuit Jacob. i. ex parte reproborum iudaicus populus: cuius ex carne incarnatus dñs venit. Potest etiam per Laban mundus hic exprimi: qui cum furore Jacob persequitur: quia electos quosq; qui redēptoris nostri membra sunt / persequendo opprimere conatur. Huius filiam. i. siue mundi siue diaboli Jacob abstulit: cum sibi xp̄s ecclesiam ex gentilitate coniunxit. Quam et de domo patris abstrahit: quia ei per prophetam di-

Ps̄. xliiij cit: Obliuiscere populum tuum et domum patris tui. Quid vero in idolis nisi auaritia designatur? Unde per

Colo. iij. Paulum dicitur: Et auaritia / que est idolorum seruitus. Laban ergo veniens apud Jacob idola non inuenit: quia ostensis mundi thesauris / diabolus in redemptore nostro vestigia concupiscētie terrene non reperit. Sed que Jacob non habuit: ea Rachel sedendo cooperuit.

I Per Rachel quippe que ⁊ ouis dicitur / ecclesia figuratur. Sedere autem est humilitatem penitentie ap-

Psalm. cxxvj. petere: sicut scriptum est: Surgite postq̄ sederitis. Rachel ergo idola sedendo operuit: q2 sancta ecclesia christum sequens / terrene concupiscentie vitia penitēdo texit. De hac coopertione vitioꝝ per psalmistam dicitur:

Ps̄. xxxj. Beati / quorum remisse sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata. Nos igitur Rachel illa signauit: qui idola sedendo premimus / si culpas auaritie penitendo dānamus. Que vtiq; auaritia illis non solet euenire qui

Ps̄ xxx. in via dñi viriliter currunt / quibus dicitur: Viriliter agite / et confortetur cor vestrum. Sed his maxime qui quasi effeminato gressu gradientes / per blandimēta seculi resoluuntur. Unde et illic eiusdem Rachelis hec

Gen̄ xxxj. verba sunt: Juxta consuetudinem feminarum nūc accidit mihi. Apud Jacob ergo idola Laban non reperit: q2 exactor callidus q̄d in redēptore nostro reprehenderet non inuenit. De quo exactore redēptori nostro gentilitatem ab eius dominio liberanti per prophetam dici-

Esaie. ix. tur: Jugum enim oneris eius / et virgam humeri eius: et sceptrum exactoris ei⁹ superasti / sicut in die madian. Eripiens quippe gentilitatem dñs superauit iugū oneris eius / cum eam aduentu suo ab illa demoniace tyrannidis seruitute liberauit. Superauit virgam humeri

K eius: cū percussionem illius que ex peruerso opere grauiter deprimebat / ab humano genere redēptor compescuit. Superauit sceptrum exactoris eius: cum regnum eiusdem diaboli qui pro pestifera perpetratione vitioꝝ exigere consueuerat debita tributa penarum / de fideliū corde destruxit.

S. Quid sit ꝙ Gedeon cōtra madian dimicaturus / per preceptum dñi quoscūq; flexis genib⁹ ad bibēdum aquas haurire conspexit / repulit a conflictu / eos ꝟo qui stantes manib⁹ aquas quasi canes lambebāt / tubis ⁊ lāpadibus ⁊ lagenis armauit. Capitulum. xxxij.

Sed quomodo hec acta sunt audiamus. Subiūctum est illico: Sicut in die madian. Non abre arbitror si hoc madianitaꝝ bellum qđ in cōparatione aduentus dominici a propheta vigilanter illatum est: aliquāto latius disseramus. In libro quippe

Judi. vij. Judicum Gedeon cōtra madianitas dimicasse describitur. Is cum exercitus multitudinem ad bella produceret: diuina illi admonitione preceptum est / vt ad fluuium veniens / omnes quos flexis genibus aquas haurire conspiceret: a belloꝝ conflictu remoueret. Actūq; est vt trecenti viri tātūmodo qui stantes manib⁹ aquas hauserāt / remanserint. Cū his ad prelium pergit: eosq; non armis / sed tubis / lampadibus et lagenis armauit.

L Nam sicut scriptum est: Accensas lampades miserūt intra lagunculas / et tubas in dextra: lagenas autem in sinistra tenuerunt: et ad hostes suos cominus venientes cecinerunt tubis / confregerunt lagunculas / lampades aperuerūt: et hinc tubarum sonitu / illinc lampadarum choruscatione territi hostes sunt in fugam conuersi. Quid hoc est ꝙ tale bellum per prophetam ad medium adducitur: et aduētui redemptoris nostri istius pugne victoria comparatur? An indicare propheta nobis studuit ꝙ aduentum redemptoris nostri contra diabolum illa sub Gedeon duce pugne victoria designauit? Talia illic nimirum acta sunt: que q̄nto magis vsum pugnandi transeunt / tanto ampli⁹ a prophetandi mysterio non recedunt. Quis enim vnq̄ cum lagenis ⁊ lampadibus ad prelium venit? Quis cōtra arma veniēs / arma deseruit? Ridicula nobis hec profecto fuerant / si terribilia hostibus non fuissent. Sed victoria ipsa testante didicimus ne parua hec que facta sunt ꝑpendamus. Gedeon itaq; ad prelium veniens / redēptoris nostri signat aduētum:

Ps̄. xxiij. de quo scriptum est: Tollite portas principes vestras: et eleuamini porte eternales / et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? Dñs fortis ⁊ potens: domin⁹ potēs in prelio. Hic redemptorem nostrum nō solum opere / sed etiam nomine prophetauit. Gedeon nāq; interpretatur circūiens in vtero. Dñs eñ noster per maiestatis poten-

M tiam omnia complectitur: et tamen per dispensationis gratiam intra vterum virginis humanitatem sumens venit. Quis est ergo circūiens in vtero / nisi oīpotēs de⁹ sua dispensatione nos redimēs: diuinitate cūcta cōplectens: et humanitatem intra vterum sumēs? in quo vtero ⁊ incarnatus est / et clausus non est: q2 ⁊ intra vterum fuit per infirmitatis substātiam: ⁊ extra mūdum per potentiam maiestatis. Madian ꝟo interpretatur de iudicio. Ut enim hostes eius repellendi destruēdiq; essent / non de vitio repellentis / sed de iudicio iuste iudicantis fuit. Et idcirco de iudicio vocantur: q2 alieni a gratia redēptoris / iuste dānationis meritum etiam in vocabulo nominis trahunt. Capitulum. xxxiij.

Contra hos Gedeon cum trecentis pergit ad prelium. Solet in centenario numero plenitudo pfectionis intelligi. Quid ergo per ter ductum centenarium numerum designatur / nisi perfecta cognitio trinitatis? Cum his quippe dñs noster aduersarios fidei destruit: cum his ad predicationis bella descendit: qui possunt diuina cognoscere: qui sciunt de trinitate (que deus est) perfecta sentire. Notādum vero est

Differētia figuraꝝ inter Tau ⊤ ⁊ crucis †. q2 iste trecentenarius numerus in tau littera continetur / que crucis speciem tenet. Cui si super transuersam lineam id quod in cruce eminet adderetur: non iam crucis species / sed ipsa crux esset. Quia ergo iste trecentoꝝ numerus in tau littera continetur: et per tau litteram (sicut diximus) species crucis ostenditur: non immerito in his trecentis Gedeonem sequentibus illi designa-

B ti sunt/quibus dictum est: Si quis vult post me venire/
Luce.ix. abneget semetipm: et tollat crucem suam/et sequat me.
Qui sequētes dn̄m/tanto verius crucem tollūt/quanto
acrius z se edomāt: et erga pximos suos charitatis cō:
passione cruciantur. Unde z per Ezechielem pphetam
Ezech.ix. dicitur: Signa tau super frontes viroꝝ gemētium z do
lentium. Uel certe in his trecētis qui in tau littera con:
tinētur/hoc exprimitur/ꝙ ferrum hostium crucis ligno
superetur. Ductiqꝫ sunt ad fluuium vt aquas biberent:
et ꝗ aquas flexis genib⁹ hauserunt/a bellica intentione
remoti sunt. Aquis nāqꝫ doctrina sapiētie: stante aūt ge
nu recta operatio designatur. Qui ḡ dum aquas bibūt/
genu flexisse phibētur/a belloꝝ certamine phibiti reces:
serūt: qꝛ cum illis xp̄s contra hostes fidei pergit ad pre:
lium: qui cum doctrine fluenta hauriant/rectitudinem
operum non inflectūt. Oēs quippe tūc bibisse aquā/sed
nō oēs recto genu stetisse narrati sunt. Reprobatiqꝫ sūt
qui genua dum aquas biberent inflexerūt: qꝛ attestante
Roma.ij. Apostolo/non auditores legis iusti sunt apud deū: sed
factores legis iustificabūtur. Qꝛ eñ (vt diximus) disso:
lutio operū in ipa genuum incuruatione signatur: recte
Heb.xij. rursum per Paulum dr: Remissas manus et dissoluta
genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris.
Hi ergo xp̄o duce ad bellum pcedūt: qui hoc qđ ore ān:
nunciāt/opere ostendūt: qui fluenta doctrine spiritua:
liter hauriūt: nec tamen in prauis operib⁹ inflectuntur
Eccli.xv. carnaliter: qꝛ sicut scriptum est: Non est speciosa laus in
ore pctōris. Itum ḡ est ad prelium cum tubis/cum lam
B padibus/cū lagenis. Inusitatus iste (vt diximus) fuit
ordo preliādi. Cecinerūt tubis/et sinistris lagene tene:
bātur: intra lagenas aūt sunt misse lampades: cōfractis
vero lagenis lampades ostense sunt: quarū chorus cante
luce/hostes territi in fugam vertūtur. Designatur itaqꝫ
in tubis clamor predicātium: i lāpadib⁹ claritas mira:
culoꝝ: in lagenis fragilitas corpoꝝ. Tales quippe secū
dux noster ad predicatiōis prelium duxit/qui despecta
salute corpoꝝ/hostes suos moriendo psternerēt: eorūqꝫ
gladios non armis/non gladijs/sed patiētia superarēt.
Armati eñ venerunt sub duce ad prelium martyres no:
stri: sed tubis/sed lagenis/sed lampadibus. Qui sonue:
runt tubis/dum predicant: confregerunt lagenas/dum
soluenda in passione sua corpora hostilib⁹ gladijs oppo
nunt: resplenduerūt lampadibus/dum post solutionem
corpoꝝ/miraculis choruscauerūt. Moxqꝫ hostes in fu:
gam cōuersi sunt: qꝛ dum mortuoꝝ martyꝝ corpora mi:
raculis choruscare conspiciunt/luce veritatis fracti qđ
impugnauerāt crediderūt. Cecinerūt ergo tubis/vt la:
gene frangerētur: lagene fracte sunt/vt lampades appa
rerent: apparuerūt lampades/vt hostes in fugam verte:
rentur. i. predicauerūt martyres/donec eoꝝ corpora in
morte soluerentur: corpora eoꝝ in morte soluta sunt/vt
miraculis choruscarēt: choruscauerūt miraculis/vt ho
C stes suos ex diuina luce psternerent: quatenus nequaqꝫ
deo erecti resisterēt/sed eum subditi formidarēt. Et no:
tandum ꝙ steterunt hostes ante lagenas: fugerunt ante
lampades: quia nimirum persecutores sancte ecclesie fi
dei predicatoribus adhuc in corpore positis restiterūt:
post solutionem vero corporum apparentibus miracu:
lis in fugam versi sunt: quia pauore conterriti/a persecu
tione fidelium cessauerunt. Predicatione scilꝫ tubarū/
fractis lagenis corporum/visis timuerūt lampadibus
miraculorum. Capitulum.xxxiiij.

Intuēdum est etiam id quod illic scriptum est:
qꝛ in dextera tubas/lagenas aūt in sinistra te:
nuerūt. Pro dextero eñ habere dicimur/qcqđ
pro magno pensamus: pro sinistro ħo qđ pro nihilo du:
cimus. Bene ergo illic scriptum est ꝙ in dextera tubas/
lagenas aūt in sinistra tenuerūt: qꝛ xp̄i martyres pro ma
gno habēt predicatiōis gratiam: corpoꝝ ħo vtilitatem
pro minimo. Quisquis eñ plus facit vtilitatem corpo:
ris ꝗ gratiam predicationis/in sinistra tubam/atqꝫ in
dextera lagenam tenet. Si eñ priori loco gratia predi:
cationis attenditur/et posteriori vtilitas corporis: cer:
tum est quia dextris tube/et sinistris lagene teneantur.
Matth.v. Hinc dn̄s in euangelio ait: Neqꝫ accendunt lucernam
et ponūt eam sub modio/sed sup candelabrum. In mo:
dio eñ cōmodum tēporale: in lucerna aūt lux predica:
tionis accipitur. Lucernam ergo sub modio ponere est
propter temporale cōmodum/gratiam predicationis D
abscondere. qđ nemo vtiqꝫ electorum facit. Et bene illic
additur: Sed super candelabrum. In candelabro enim
status corporis designatur: cui lucerna superponitur/
dum eidem corpori cura predicationis antefertur. Be:
ne itaqꝫ per pphetam dictum est: Sceptrum exactoris Esaie.ix.
eius superasti: sicut in die madian. Sed qꝛ exponendi
prophetici testimonij gratia longe digressi sumus/ad
operis nostri ordinem reuertamur.

¶ S. Qꝫ onager iste ad xp̄m referatur: qui vocem exa:
ctoris diaboli nō audiuit: qꝛ in illo nil malign⁹ inuenit.

¶ Igitur postqꝫ dictum est: Clamorem exactoris non
audit: qꝛ videlicet antiqui hostis insidias dn̄s in carne
manifestatus despexit: quid etiā de electis suis fecerit/
recte subiūgit dicēs: [Circūspicit montes pascue sue.]
Montes accipimus oēs elatos huius seculi: qui in cor:
de suo altitudine terrena tumuerūt. Sed qꝛ etiam tales
dn̄s ecclesie sue corpori cōuersos inuiscerat: eosqꝫ a prio
ri elatione cōmutās/in sua mēbra transformat: isti mon
tes pascue ei⁹ sunt: qꝛ nimirum de cōuersione errantium
et de superboꝝ humilitate satiatur: sicut ipe ait: Meus Joā.iiij.
cibus est/vt faciam voluntatem eius qui me misit. Et si
cut apostolis ad predicationem missis precepit dicens:
Operamini non cibum qui perit/sed qui permanet in vi Joā.vj.
tam eternam. De his montibus per prophetam dicitur:
Non repellet dn̄s plebem suam: quoniam in manu eius Psalm.
sunt oēs fines terre: et altitudines montium ipse conspi xciiij.
cit. Altitudines eñ mōtium elationes sunt vtiqꝫ super:
borum. Quas dn̄s cōspicere dicitur. i. ab iniquitate sua E
in melius cōmutare. Conuertit nāqꝫ dn̄s eum quem cō:
spicit. Unde scriptum est: Conuersus dn̄s respexit Pe: Matthei
trum: et recordatus est Petrus verbi dn̄i sicut dixerat: xxvj.
qꝛ priusqꝫ gallus cantet, ter me negabis: et egressus fo:
ras fleuit amare. Et sicut Salomon ait: Rex qui sedet puer.xx.
in solio iudicij/dissipat omne malū intuitu suo. De hoc
respectu montium rursum per prophetam dicitur: Mō
tes sicut cera fluxerunt a facie dn̄i. qꝛ post peruersitatis
sue duritiam/diuina formidine liquefacti/ab illo prius
rigido tumore substrati sunt. Intuendum etiam ꝙ non
ait inspicit: sed circūspicit mōtes pascue sue. In iudea
quippe incarnatus est dn̄s: que posita in medio gētium
fuit. Atqꝫ inde circūspexit montes: quia elatos hui⁹ se:
culi circūquaqꝫ positos ex gentilitatis vniuersitate col
legit. In his itaqꝫ montibus pascitur: qꝛ bonis operib⁹
conuersoꝝ quasi herbis virentibus satiatur. Hinc est ꝙ
ei sponse voce in canticis canticoꝝ dicitur: Indica mi: Cāti.j.
bi vbi pascas/vbi cubes in meridie. Pascitur quippe
dn̄s/cum bonis nostris actibus delectatur. Cubat vero
in meridie/cum ex desiderijs carnalibus ardenti corde
reproboꝝ/apud electoꝝ suoꝝ pectora refrigerium inue:
nit cogitationis bone. Mons enim quidam Mattheus
fuerat/quando in telonij lucris tumebat: de quo et scri: Luce.v.
ptum est: qꝛ postqꝫ credidit/inuitato in domum suā dn̄o
cōuiuium magnum fecit. Mons itaqꝫ iste huic onagro
virētis pascue herbas ptulit: qꝛ et foris eum conuiuio/
et intus epulis virtutum pauit. Quod adhuc plenissime F
expletur/cū subditur: [Uirētia queqꝫ perquirit.] Aren:
tia eñ deserit: et virentia queqꝫ perquirit. Arentia nāqꝫ
corda sunt hoim/que in hui⁹ seculi spe peritura plātata/
eternitatis fiduciam non habent. Uirent autem que il:
li hereditati inherent/de qua Petrus apostolus dicit. j. Petri.j.
In hereditatem incorruptibilem z incontaminatam et
immarcescibilem. Tanto enim verius quiqꝫ virentes
sunt/ꝗto i hereditatis immarcescibilis forte cogitatio
nis radicem figūt. Quisquis itaqꝫ intrinsecus arere for
midat/arentia extrinsecus mūdi hui⁹ desideria fugiat.
Quisquis a dn̄o perquiri desiderat/eternā patriam ap:
petens/in interna cordis plātatione viridescat. Hec au
tem de onagro exposita sub duplici intellectu sufficiāt.
Lectoris vero iudicio relinquēdum est/quid magis du
xerit eligendum. Et si vtriusqꝫ expositionis intelligen:
tiam fortasse despexerit/libenter ipe lectorem meū sub:
tilius veriusqꝫ sentientem velut magistrum discipulus
sequar: qꝛ mihi pprie donatum credo/quicqđ illum me
melius sentire cognosco. Capitulum.xxxv.

Omnes enim qui fide pleni de deo aliquid sona:
re nitimur/organa veritatis sumus: et in eius:
dem veritatis potestate est: vtrum per me sonet

G dicerit/an per alterum mihi. Ipsa quippe in medio nostri/etiam non eque viuentibus omnibus equa est: et sepe alium tangit/vt bene audiat quod per alium ipsa sonuerit: sepe vero alium tangit/vt bene quod ab alijs audiatur sonet. Sepe doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris: et sepe propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori. In his ergo que vbertim predicat doctor/nulla elatione se efferat: ne fortasse non pro sua/sed pro auditoris gratia eius repleatur lingua: et in his que doctor steriliter dicit/auditor nõ succenseat: ne fortasse doctoris lingua non pro sua/sed pro auditoris reprobatione torpescat. Pro auditoris nãq; gratia datur bonus etiam malis sermo doctoribus: sicut potuerunt pharriseis suppetere verba predicationis: de quibus scriptum est: Omnia ergo quecũq; dixerint vobis/seruate et facite: sm ꝟo opera eorum nolite facere. (Matthei xxiij.) Propter auditorum vero reprobationem bonis etiam doctoribus sermo subtrahitur: sicut ad Ezechielem contra israel dicitur: (Ezec.iij.) Linguam tuam adherere faciã palato tuo/⁊ eris mutus: nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperãs est. Aliquãdo autem sermo predicationis ꝑpter vtrosq; datur: aliquando propter vtrosq; subtrahitur. Propter vtrosq; enim datur: sicut diuina voce Paulo apud Corinthios dicitur: (Act.viij.) Noli timere/sꝫ loquere. Et paulopost: Quia populus multꝰ est mihi in hac ciuitate. Propter vtrosq; vero subtrahitur: sicut Heli sacerdos ⁊ prauam (j. Reg.iij.) filiorum cognouit actionem: et dignam increpationis non exercuit vocem: cũ profecto futurum esset vt in mortis supplicio/et istos reatus flagitij/et illum silentij pena mulctaret. H Inter hec igitur cum vel pro quo sermo detur/vel propter quem subtrahatur ignoramus: vnum est salubre remedium nec de his que alijs magis accepimus/nosmetipsos extollere: nec de eo alterum q̃ minus acceperit irridere: sed fixo humilitatis pede/grauiter et constanter incedere: quia in hac vita tanto veracius docti sumus/quanto doctrinam nobis a nobismetipsis suppetere non posse cognoscimus. Cur ergo quilibet de doctrina superbiat/que occulto iudicio/vel cui quãdo detur/vel quãdo cui subtrahatur ignorat? Mulis enim securitati timor semper longe videatur abesse: nobis tamen nihil est securius/q̃ sub spe semper timere: ne incauta mens aut desperando se in vitijs deijciat: aut extollendo de donis ruat. Ante districti enim ac pij iudicis oculos quanto de se sub spe humilius trepidat/tanto in illo robustius stat.

¶ Finit Liber Tricesimus Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber Moralium beati Gregorij in Librum beati Job Tricesimusprimus.

Capitulum primum.

I IN Paradiso sano homini diabolus inuidẽs/superbie vulnꝰ inflixit: vt qui mortem non acceperat conditus/mereretur elatus. Sed q̃ diuine potẽtie suppetit non solum bona de nihilo facere/sed ea etiam ex malis que diabolꝰ perpetrauerat reformare: contra hoc inflictum vulnus superbientis diaboli/medicina apparuit inter homines humilitas dei: vt auctoris exemplo humiliati surgerent: qui imitatione hostis elati ceciderant. Contra ergo superbientem diabolum apparuit inter homines homo factus humilis deus. Hũc potentes huius seculi .i. membra diaboli superbientis/eo despicabilem crediderunt/quo humilem conspexerunt. Vulnus enim cordis eorum q̃to magis tumuit/tanto amplius medicamentum vite despexit. Repulsa igitur a vulnere superborum medicina nostra peruenit ad vulnus humilium. Infirma quippe mũdi elegit deꝰ vt confundat fortia: actũq; est cum pauperibus/quod post etiam diuites elati mirarentur. Nam dum nouas in illis virtutes aspiciũt/eorum quorum prius contempsere vitam/postmodum obstupuere miracula. Unde mox pauidi ad sua corda redeũtes: extimuerunt sanctitatem in miraculis/quã despexerant in preceptis. Per infirma ergo confusa sunt fortia: quia dum in venerationem vita surgeret humilium/elatio cecidit superboꝝ. (K) Igitur quia beatus Job sancte ecclesie typum tenet: et omnipotens deus preuidit q̃ in primordijs nascentis ecclesie/potentes huius seculi leue eius iugum suscipere crassa cordis ceruice recusarent/dicat: Nunquid volet rhinoceros seruire tibi? Rhinoceros enim indomite omnino nature est: ita vt si quãdo captus fuerit/teneri nullatenus possit. Impatiẽs quippe (vt fertur) illico moritur. Eius ꝟo nomen latina lingua interpretatum sonat: in nare cornu. Et quid aliud in nare nisi fatuitas: quid in cornu nisi elatio designatur? Nam quia in nare fatuitas solet intelligi: Salomone attestante didicimꝰ qui ait: Circulus aureus in naribꝰ suis mulier pulchra et fatua. (Puerb. xi.) Hereticam nãq; doctrinã nitore vidit eloquij resplendere: nec tamen sapientie apto intellectu cõgruere: et ait. Circulus aureus in naribus suis .i. pulchra et circũflexa locutio in sensibus mentis stulte: cui ex eloquio aurũ pendet: sed tamen ex terrene intentionis pondere/more suis/ad superiora non respicit. Qd̃ secutus exposuit dicens: Mulier pulchra et fatua .i. doctrina heretica: pulchra per verbũ: fatua per intellectum. In cornu vero quia elatio frequenter accipitur/propheta attestante didicimꝰ/qui ait: Dixi iniquis/nolite inique agere: et delinquentibus/nolite exaltare cornu. (Psalm. lxxiiij.) Quid ergo in rhinocerote hoc/nisi potentes huius seculi designantur? vel ipse in eo summe principatuum potestates: qui typo fatue iactationis elati/dum falsis exterius inflantur honoribus/veris miserijs intus inanescũt? (L) Quibꝰ bene dicitur: Quid superbis terra ⁊ cinis? (Eccli. x.) In ipsis ꝟo initijs nascentis ecclesie/dum contra illã diutium se potestas extolleret: atq; in eius necem immensitate tante crudelitatis anhelaret: dum tot cruciatibus anxia: tot persecutionibus pressa succumberet: quis tunc credere potuit q̃ illa erecta ⁊ aspera superborum colla sibi subijceret: et iugo sancti timoris edomita/mitibꝰ fidei loris ligaret? Diu quippe in exordijs suis rhinocerotis huiꝰ cornu ventilata/et quasi funditus interimenda ꝑcussa est. Sed diuina gratia dispensante/et illa moriẽdo viuificata conualuit: et cornu suum rhinoceros iste feriẽdo lassatus inclinauit: quodq; impossibile hominibus fuit/deo difficile non fuit: qui potestates huius mundi rigidas non verbis/sed miraculis fregit. Ecce enim quotidie seruire rhinocerotes agnoscimus/dum potẽtes mũdi huius qui in viribus suis fatua dudum fuerant elatione confisi/deo subditos iam videmus. Quasi de quodam indomito rhinocerote dñs loquebat̃/cũ diceret: Diues difficile intrabit in regnum celoꝝ. (Matt. xix.) Cui cum responsum esset: Et quis poterit saluus fieri? illico adiunxit. Apud hoĩes hoc impossibile est: apud deum autem omnia possibilia sunt. Ac si diceret. Rhinoceros iste humanis viribus mansuescere non potest: sed tamen diuinio subdi miraculis potest. Unde hic quoq; apte beato Job sancte ecclesie typum tenenti dicitur:

¶ S. Qr potestates huius seculi in statu suo elate/nec doctrina/nec ratione/sed miraculis conuerse sunt ad fidem christi. (M)

¶ Nunquid volet rhinoceros seruire tibi? Subaudis/vt mihi: qui eum predicamẽtis quidẽ hoim diu resistere pertuli/sed tamen repente cũ volui miraculis straui. Ac si apertius dicat: Nunquid hi qui fatua elatione superbiũt/sine meis adiutorijs tue predicationi subduntur? Per quem itaq; preualeas cõsidera: et in omne qd̃ preuales/elationis sensum inclina. Uel certe ad beati Job notitiam pro humilianda eius virtute deducitur q̃ mira q̃nq; per apostolos agantur: qui mundum deo subijciũt: eiq; edomitam potentum huiꝰ seculi sup̃biam flectũt: vt tãto de se beatus Job minus estimet/q̃to aggregari deo tam difficiles aĩas ꝑ alios videt. Dicat ergo: Nũqd volet rhinoceros seruire tibi? Subaudis/sicut ꝑ eos q̃s misero seruit mihi. Seq̃tur: Capm. ij.

AUt morabit̃ ad presepe tuum? Presepe hoc loco ipsa scriptura sacra nõ incõueniẽter accipitur: in qua ꝟbi pabulo aĩalia sancta satiantur: de quibꝰ per ꝓphetam dr̃: Aĩalia tua habitabũt i ea. (Psalm. lxvij.) Hinc etiã natꝰ dñs a pastoribꝰ in presepe reperit̃: q̃ eiꝰ incarnatio in ea qua nos reficiũt ꝓphetarum scriptura cognoscit̃. Rhinoceros itaq; iste/videlicet omnis ela:

A tus/in primordijs nascentis ecclesie cũ patriarcharum dicta/cum ꝓphetarum mysteria/cũ euãgelij arcana audiret/irridebat: qꝛ tũc ori predicatorum presepi claudi satiari[que] contẽpserat/quãto in voluptatib[us] ꝓpriꝰ dimissus desperationis sue cãpũ tenebat. Quẽ superborũ cãpũ bene paulus insinuat/dicens: Qui desperantes semetipsos tradiderũt impudicitie in operationẽ imũditie oĩs: in auaritiã. (Ephe.iiij.) Tanto enĩ se quis[que] in malis presentib[us] latiꝰ relaxat/q̃to post hanc vitam se assequi bona eterna desperat. Sed omnipotens deus diu quidem rhinocerotem hunc per praue voluptatis campum vagantẽ pertulit: et tamẽ cum voluit/repente ad suũ p̄sepe religauit: vt vite pabulũ bene clausus accipiat: ne vitam funditus male liber amittat. Ecce enĩ iam cernimꝰ q[uod] potẽtes huius seculi eius[que] p̄ncipes predicamenta dñica libenter audiũt/constanter legunt/pasti[que] a presepi non exeunt: qꝛ precepta dei que aut legẽdo aut audiẽdo cognoscũt/nequa[quam] viuẽdo trãscendũt: sed ad ybi pabulũ q̃si clausi stare equanimiter tolerãt/vt edendo et p̄manendo pinguescant. Quod cum deo agente conspicimus/q̃d aliud q̃ rhinocerotẽ hũc ad presepe morantẽ videmꝰ? Quia vero post acceptũ pabulũ predicationis rhinoceros iste fructum debet ostendere operis/recte subiungitur.

¶ S. Qꝛ fidei persecutores facti sunt predicatores/et principes mundi iam subditi nomini xp̄iano/rebelles quos[que] qui quasi glebe in ecclesie cãpo alios impediũt ne fructificent deo/pede potestatis terrene premunt: quos ecclesie frangere non potuit disciplina. Capitulum.iij.

B Nunquid alligabis rhinocerotem ad arãdum loro tuo? Lora sunt ecclesie/p̄cepta discipline. Arare vero est per p̄dicationis studiũ humani pectoris terrã vomere lingue ꝓscindere. Hic igit[ur] rhinoceros quondã superbus ac rigidus/iam nunc loris fidei tenet[ur] ligatꝰ: at[que] a presepi ad arandũ ducit[ur]: qꝛ eam p̄dicationẽ qua ipse refectꝰ est/innotescere et alijs conatur. Scimus enĩ rhinoceros iste/terrenus videlicet princeps/q̃ta priꝰ ꝯ dñm crudelitate seuierit: et nũc agente dño cernimꝰ quãta se et hũilitate substernit. Hic rhinoceros non solũ ligatꝰ: s[ed] etiã ad arãdũ ligatꝰ ẽ: qꝛ videlicet discipline loris astrictꝰ non solũ se a prauis opibus retinet: s[ed] ẽt i sancte fidei predicationibꝰ exercet. Ecce ei sicut superiꝰ dictũ est/ipsos humanarum rerum rectores ac p̄ncipes dum metuere deum in suis actionibus cernimus/q̃d aliud q̃ loris ligatos videmꝰ? Cũ vero eã fidẽ quã dudũ persequendo impugnauerãt/nũc ꝓlatis legibus predicare non cessant: quid aliud faciũt nisi aratri laboribꝰ insudãt? Libet videre hunc rhinocerotẽ: id ẽ/terre principẽ fidei loris ligatũ: quẽadmodũ et cornu portat per potentiã seculi/et iugũ fidei sustinet per amorẽ dei. Timeri iste rhinoceros valde poterat/nisi ligatꝰ esset. Cornu quippe habet/sed ligatus est. Habent ergo i loris eius quod humiles diligant: habent in cornu eiꝰ q[uo]d elati pertimescant. Strictus enim loris/seruat pietatẽ

C mansuetudinis: sed fultus cornu terrene glorie/exercet dominiũ potestatis. Plerũ[que] autẽ cum exigente ira ad feriendũ rapit[ur]/diuino timore reuocat[ur]. Et quidẽ p exasperatã potentiã in furorẽ se eleuat: sed qꝛ eterni iudicis reminiscit[ur]/cornu ligatꝰ se inclinat. Sepe ipse vidisse me memini/q[uod] cũ se ad feriendũ grauiter hic rhinoceros accenderet: et quasi eleuato cornu bestiolis minimis mortes/exilia/dãnationes[que] subiectis imensis terroribꝰ intentaret: repente fronti signo crucis impresso/omne i se incẽdium furoris extinxit/cõuersus minas deposuit: et qꝛ ad deliberata ꝓgredi non posset/ligatꝰ agnouit. Et nõ solũ in se iras edomat/sed in subiectorũ etiã sensibus omne quod rectum est/inserere festinat: vt quia oẽs sanctam ecclesiã ex itima cogitatione venerent[ur]/exẽplo ipse sue humilitatis demonstret. Dicatur igitur beato Job: Nũquid alligabis rhinocerotem ad arãdum loro tuo? Ac si aperte dicat. Nunquid potentes huiꝰ seculi in sua fatua elatione confidentes/ad laborem predicationis dirigis: et sub discipline vinculo restringis? Subaudis/vt ego: qui id egi cum volui: qꝛ persecutores meos quos prius hostes pertuli/ipsos postmodum recte fidei defensores feci. Sequitur: Capitulum.iiij.

Aut confringet glebas vallium post te? Solent exculte terre superiacentes glebe iacta semina premere/et nascẽtia suffocare. Quibus glebis hoc loco illi signantur/q[ui] per duritiam suam at[que] pestiferam vitã nec ipsi semina verbi recipiũt/nec receptorum seminum fructꝰ alios ferre p̄mittũt. Sãctus enĩ quis[que] predicator in mũdum veniẽs euãgelizãdo pauperibus/quasi molles vallium terras arauerat: sed quorũdam duritiam electorum ecclesia rũpere non valens: eos quasi superiectas labori suo glebas oppressa tolerabat.

D Multi enĩ peruerse mẽtis ipsa terrenorum principum infidelitate confisi/surgẽtem ecclesiam male viuẽdi pondere premebãt: cum diu quos possent modo dãnabilibus exẽplis/modo minis/modo blandimẽtis destruerẽt: ne terra cordis auditorum ad spiritalis seminis fructum exculta perueniret. At cum oĩpotẽs deus hunc rhinocerotem loris suis subdidit/per eum illico glebarum duritiam fregit. Mox q̃ppe terrenum principatum sue fidei subiugauit: dura persequẽtium corda contriuit: vt quasi confracte glebe non iam obdurate premerẽt: sed ad p̄cepta verbi semina resolute germinarẽt. Unde recte nũc ait: Aut cõfringet glebas vallium post te? Ac si diceret: Sicut post me/qui postq̃ mentem cuiuslibet elate potestatis ingredior: non solum eam mihi subditam reddo/sed etiã ad conterẽdos fidei hostes exerceo: vt potẽtes huius seculi mee formidinis loris ligati: non solum in me credentes permaneant/sed et pro me alieni cordis duritiam zelantes frãgãt. Hoc aũt q[uo]d de infidelibꝰ diximus

E in pleris[que] etiam qui fidei nomine censentur/videmus. Multi nã[que] in medio humilium fratrum positi/fidem verbotenus tenent: sed dum elationis typum non deserunt: dum quos possunt elatis violentijs premunt: dum fructificantibus alijs/ipsi nequa[quam] semina verbi recipiunt/sed ab exhortantis voce aurem cordis auertunt: isti quid aliud q̃ obdurate glebe in exaratis vallibus iacent? Qui eo nequiores sunt/quo nec ipsi humilitatis fructum ꝓferũt: et (q[uo]d est deterius) proferẽtes humiles premũt. Ad horum duritiam dissoluẽdam nõnun[quam] sancta ecclesia qꝛ ꝓpria virtute non sufficit: rhinocerotis huiꝰ id est terreni principis opitulationem querit: vt ipse superiacẽtes glebas conterat/quas ecclesiarum humilitas q̃si planities vallium portat. Has ita[que] glebas rhinoceros pede premit ac cõminuit: qꝛ prauorum potentiũ[que] duritiã cui ecclesiastica humilitas resistere non valet/principalis religio ex potestate dissoluit. Q[uo]d qꝛ sola diuina virtute agitur/vt terreni regni culmina ad ꝑfectum regni celestis inclinentur: recte nũc d[icitu]r. Aut confringet glebas vallium post te? Ut vero de suis virtutibꝰ beatus Job

F humilia sentiat/adhuc de huiꝰ mundi potestatibꝰ sub rhinocerotis noĩe sublimia cognoscat. Sequitur: Nunquid habebis fiduciam in magna fortitudine eiꝰ: et derelinques ei labores tuos? In rhinocerotis fortitudine fiduciam dñs habere se asserit: qꝛ vires quas tẽporaliter terreno principi contulit/ad cultum sue venerationis inclinauit: vt ex accepta potestate per quam dudum cõtra deum tumuerat: religiosum nunc deo obsequium latius impendat. Quo enĩ in mundo plus potest/eo pro mũdi auctore plus preualet. Nam quia a subiectis ipse metuitur/tãto faciliꝰ persuadet/quãto et cum potestate indicat qui vere metuatur. Dicat ergo. Nunquid habebis fiduciam in magna fortitudine eiꝰ? Ac si diceretur/vt ego: qui vires terrenorum principum meo cultui seruituras aspicio. Tãto enĩ ea que nũc agis minora estimo/quãto iam preuideo qꝛ et maiores huius mũdi mihi potestates inclinabo. Bene aũt subditur: Et derelinques ei labores tuos? Labores enim suos huic rhinoceroti dñs relinquit: qꝛ conuerso terreno principi eam quã sua morte mercatus est ecclesiam credidit: qꝛ videlicet in eiꝰ manu quãta sollicitudine pax fidei sit tuenda cõmisit. Sequitur: Nunquid credes ei q[uod] reddat sementem tibi: et aream tuam congreget?

¶ S. Qꝛ principes huiꝰ mũdi semen verbi diuini multiplicant/dum pro ecclesia contra hereticos et tyrannos leges promulgant. Capitulum.v.

Quid aliud semen nisi verbum predicationis accipit[ur]? sicut in euãgelio veritas dicit: Exiit qui seminat seminare. (Mat.xiij.) et sicut propheta ait: (Esa.xxxij) Beati qui seminatis super oẽs aquas. Quid aliud area nisi ecclesia debet intelligi? De qua precursoris voce dicitur. Et permũdabit aream suam. (Mat.iij.) Quis ergo in initio nascentis ecclesie crederet dum cõtra eam ille indomi-

G tus principatus terre tot minis et cruciatibus seuiret: quia rhinoceros iste deo semetem redderet.i.acceptum predicationis verbum operib⁹ repensaret? Quis posset tunc infirmor credere/q eius aream cõgregaret? Ecce enim modo pro ecclesia leges pmulgat:qui dudum cõtra eam per varia tormenta seuiebat. Ecce quaslibet gẽtes capere potuerit/ad fidei illi⁹ gratiam suadẽdo perducit:eisq; eternam vitam indicat/quib⁹ captis presentem seruat. Cur hoc? Quia videlicet aream nũc congregat:quam aliquãdo superbo cornu dispergẽdo ventilabat. Audiat igitur beatus Job quid gentilitatis principes faciãt:et nequaq; se apud semetipm de gloria tante sue virtutis extollat. Audiat ⁊ rex potẽs/potẽtiores hui⁹ mũdi reges quãta deo deuotione famulẽtur:et virtutem suam quasi pro singularitate nõ trahat in elationis vitium/qui habet in alijs exẽplum:q: etsi tũc ei similem dñs non vidit/multos tamen per quos ei⁹ gloriam retunderet/preuidit. Igitur q: terreni principes magna se deo humilitate substernũt:praui hoies qui dudũ contra ecclesiam in infidelitate positi/aperta aduersitate seuiebãt/nũc ad alia fraudis argumenta vertuntur. Quia eñ illos religionem venerari conspiciũt/ipsi cultum religionis assumunt:et bonor vitam sub despectis vestibus iniquis morib⁹ premunt. Mundi quippe dilectores sunt/hocq; in se qd hoies venerentur ostendunt: atq; eis qui vere semetipsos despiciunt/non mẽte sed veste copulantur. Quia eñ presentem gloriam amãtes asse qui non possunt/quasi despicientes sequuntur. Qui qd sentirẽt contra bonos ostenderẽt/si aptum nequitie tẽpus inuenirent. Capitulum.vj.

H SEd hec etiam argumenta prauor ad elector salutem proficiũt. Sancta eñ ecclesia transire sine labore tentationis non potest tempora peregrinationis:que etsi foris apertos hostes non habet/intus tamen tolerat fictos fratres. Nam cõtra vitia semper in acie est/et habet etiã pacis tẽpore bellum suum: et fortasse grauius affligitur/cum nõ extraneorũ ictib⁹/sed suorum morib⁹ impugnatur. Siue itaq; illo seu isto tempore/est tamen semper in labore. Nam ⁊ in persecutione principum timet ne amittãt boni qd sunt:et in cõuersione principum tolerat:q: mali simulant bonos se esse:qd non sunt. Unde omnipotens deus quia rhinocerotem hũc loris ligatum dixit:illico prauorum hypocrisim subdidit dicens:

¶ S. Ut hypocrite sanctitatis speciem habeãt:sz charitatem supernam non habent:et in his quos verbo doctrine gignũt que sua sunt querũt/non que Jesu xpi.

¶ Penna struthionis similis est pennis herodij ⁊ accipitris.] Quis herodiũ et accipitrẽ nesciat aues reliquas q̃ta volat⁹ sui velocitate transcẽdãt? Struthio ῾vo pennẽ eor similitudinẽ habet:sz volat⁹ eor celeritatẽ nõ habet. A terra quippe eleuari non valet:et alas q̃si ad volatũ speciet en⁹ erigit/sed tñ nũq; se a terra volãdo suspẽdit.

I Ita sunt nimir oẽs hypocrite/q dum bonor vitã simulant/imitationẽ sancte cõuersationis habẽt:sz veritatẽ sancte actionis nõ habẽt. Habẽt quippe volãdi pẽnas per speciem/sz in terra repsit per actionem:q: alas per figuram sanctitatis extẽdũt/sed curarũ seculariũ pondere pregrauati/nullatenus a terra subleuãtur. Speciẽ nãq; phariseor reprobãs dñs/q̃si struthionis pannam redarguit/que in opere aliud exercuit/et in colore aliud ostẽdit/dicẽs: Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite:q: sicut estis sepulchris dealbatis:q foris qdẽ apparẽt hoib⁹ speciosa/intus ῾vo sunt plena ossib⁹ mortuor:ita ⁊ vos foris apparetis hoib⁹ iusti/intus ῾vo pleni estis auaritia ⁊ iniquitate. Ac si diceret. Subleuare vos videtur species penne/sed in infimis vos deprimit pondus vite. De hoc pondere per pphetam dicitur. Filij hoim vsq; quo graui corde? Hui⁹ struthionis conuersurum se hypocrisim dñs pollicetur/cum per pphetam dicit: Glorificabunt me bestie agri/dracones ⁊ struthiones. Quid eñ draconum noie/nisi in aperto malitiose mentes exprimuntur: q per terram semper in infimis cogitationibus repunt? Quid ῾vo per struthionum vocabulum/nisi hi qui se bonos simulãt designãtur:qui sanctitatis vitam quasi volatus pennam per speciem retinẽt/sed per opera nõ exercent? Glorificari itaq; se dñs a dracone vel struthione asserit:q: et aperte malos/et ficte bonos plerũq; ad sua

Matthei xxiij.

Psa.iiij.

Esa.xliij.

K obsequia ex intima cogitatione cõuertit. Uel certi agri bestie dñm i.dracones struthionesq; glorificãt:cũ fidem que in illo est/ea que in hoc mũdo dudum mẽbrum diaboli fuerat gẽtilitas exaltat. Quam et ppter malitiam draconum noie exprobrat:et ppter hypocrisim/vocabulo struthionum notat. Quasi eñ pennas accepit gentilitas:sed volare non potuit/que ⁊ naturam rõnis habuit: et actionem rõnis ignorauit. Habemus adhuc qd in cõsideratione struthionis hui⁹ de accipitre ⁊ herodio attentius perpẽdamus. Accipitris quippe ⁊ herodij parua sunt corpora/sed pennis densioribus fulta:et idcirco cum celeritate transuolãt:q: eis parum inest qd aggrauat/multum qd leuat. At cõtra struthio raris pẽnis induitur:et immani corpore grauatur:vt ⁊ si volare appetat/ipsa pẽnar paucitas molem tãti corporis i aere non suspẽdat. Bene ergo in herodio ⁊ accipitre elector persona signat:qui q̃; diu i hac vita sunt/sine quãtulocũq; culpe contagio esse non possunt. Sed cũ eis parum quid inest qd deprimit/multa virtus bone actionis suppetit que illos in superna sustollit. At cõtra hypocrita ⁊ si qua facit pauca que eleuẽt/perpetrat multa que grauẽt. Neq; eñ nulla bona agit hypocrita:sed quibus ea ipsa deprimat/multa peruersa cõmittit. Pauce igitur penne corpus struthionis non subleuãt:q: paruum bonum hypocrite/multitudo praue actionis grauat. Hec quoq; ipsa struthionis penna ad pennas herodij ⁊ accipitris similitudinem coloris habet: virtutis ῾vo similitudinem nõ habet. Illor nãq; cõcluse ⁊ firmiores sunt/et volatu aerem premere virtute sue soliditatis possunt. At contra struthionis pẽne dissolute/e volatum sumere nequeũt/quo ab ipso quem premere debuerãt/aere transcẽdũtur. Quid ergo in his aspicimus/nisi q electorum virtutes solide euolant/vt ventos humani fauoris premant? Hypocritarum vero actio quãlibet recta videatur/volare non sufficit:q: videlicet fluxe virtutis pennam humane laudis aura pertransit. Capitulum.vij.

L

SEd ecce cũ vnum eũdẽq; bonor malorũq; habitum cernimus/cum ipsam i electis ac reprobis professionis speciem videmus:vnde nostre intelligentie suppetat/vt electos a reprobis/a falsis veros comprehendendo discernat? Qd tamen citi⁹ agnoscimus/si intemerata in memoriam preceptoris nostri ῾vba signam⁹/qui ait: Ex fructib⁹ eor cognoscetis eos. Neq; eñ pensanda sunt que ostendũt in imagine/sz que seruãt in actione. Unde hic postq; speciem struthionis huius intulit/mox facta subiũgit dicẽs: [Que dereliquit in terra oua sua.] Quid eñ per oua nisi tenera adhuc proles exprimitur/que diu fouẽda est:vt ad viuum volatile perducatur? Oua quippe insensibilia in semetipsis sunt:sed tamen calefacta/in viuis volatilibus conuertũtur. Ita nimir paruuli auditores ac filij certum est q frigidi insensibilesq; remaneant/nisi doctoris sui sollicita exhortatione calefiant. Ne igit derelicti in sua insensibilitate torpescant/assidua doctor voce fouendi sunt:quousq; valeãt ⁊ per intelligẽtiam viuere/et per cõtẽplationem volare. Quia ῾vo hypocrite q̃uis peruersa semper operẽtur/loqui tamen recta nõ desinũt:bene aũt loquẽdo in fide vel conuersatione filios pariũt/sed eos bene viuẽdo nutrire non possunt:recte de hac struthione dicitur: Que dereliquit in terra oua sua. Curam nãq; filior hypocrita negligit:q: ex amore intimo reb⁹ se exterioribus subdit. In quib⁹ quãto magis extollitur/tãto minus de prolis sue defectu cruciatur. Oua ergo in terra dereliquisse est/natos per conuersionem filios nequaq; a terrenis actib⁹ interposito exhortationis nido suspendere. Oua in terra dereliquisse/est nullum celestis vite filijs exẽplum prebere. Quia eñ hypocrite per charitatis viscera non calent/de torpore prolis edite.i.de ouor suor frigore nequaq; dolent: et q̃to se libenti⁹ terrenis actibus inserũt/tãto negligẽti⁹ eos quos generãt/agere terrena permittũt. Sed q: derelictos hypocritarum filios superna cura non deserit (nõnullos nãq; etiam ex talibus intima electione prescitos/largite gratie respectu calefacit) recte subiungitur:

Mat.vij.

M

¶ S. Ut eos quos prauor doctor negligentia in puluere peccati inuisitatos deserit/gratia dei calefacit: et sine hominum ministerio/multos desperatos per se de⁹ visitat ⁊ viuificat.

A ¶ Tu forsitan in puluere calefacies ea? Ac si dicat/ vt
ego: qui illa in puluere calefacio: quia scʒ paruuloꝝ ani:
mas ⁊ in medio peccantiũ positas/ amoris mei igne suc
cendo. Quis em̃ puluis nisi peccator accipit? Unde ⁊ il
le hostis huiꝰ peccatoris perditione satiatur: de quo p ꝓ:
(Esa.lxv.) phetam dicit: Serpenti puluis panis eius. Quid p pul
uerem/ nisi ipsa iniquoꝝ instabilitas demonstrat? De q̃
(Ps.j.) Dauid ait: Non sic impij non sic: sed tanq̃ puluis quem
(Quo dñs oua i pul: uere dere: licta cale: faciat.) projicit vẽtus a facie terre. Oua ergo dñs in puluere de:
relicta calefacit: quia paruuloꝝ aias predicatoꝝ suorũ
sollicitudine destitutas: etiã in medio peccãtiũ positas
amoris sui igne succendit. Hinc est ꝙ plerosq̃ cernimꝰ
⁊ in medio populorũ viuere: ⁊ tamen vitam torpẽtis po
puli non tenere. Hinc est ꝙ plerosq̃ cernimꝰ et maloꝝ
turbas non fugere: ⁊ tñ superno ardore flagrare. Hic est
ꝙ plerosq̃ cernimus (vt ita dixerim) in frigore calere.
Unde em̃ nonnulli in terrenoꝝ hominũ torpore positi/
superne spei desiderijs inardescunt: vnde et inter frigi:
da corda succensi sunt/ nisi quia omnipotens deus dere
licta oua scit etiam in puluere calefacere: ⁊ frigoris pri:
stini insensibilitate discussa/ per sensum spiritus vitalis
animare: vt nequaq̃ iacẽtia in infimis torpeãt: sed in vi:
uis volatilibus versa/ sese ad celestia contemplãdo. i.
volãdo suspendãt? Notandum vero est ꝙ in his verbis
non solũ hypocritaꝝ actio peruersa reprobat: sed bono:
(B) rum etiã magistroꝝ si qua fortasse subrepserit elatio pre
mitur. Nam cũ de se dñs dicit ꝙ derelicta oua in pulue:
re ipse calefaciat: profecto aperte indicat qꝛ ipse opera:
tur intrinsecꝰ per verba doctoris/ qui ⁊ sine verbis viliꝰ
hominis calefacit quos voluerit i frigore pulueris. Ac
si aperte doctoribꝰ dicat: Ut sciatis quis ego sum qui p
vos loquentes operor: ecce cũ voluero/ cordibus homi:
num etiam sine vobis loquor. Caplm.viij.

Umiliata igit cogitatione doctorũ/ ad expri
mendũ hypocritam sermo cõuertitur: ⁊ qua
fatuitate torpeat/ adhuc sub struthionis fa:
cto plenius indicatur. Nam sequitur.

¶ S. Qꝛ hypocrite nulla sollicitudine infirmis proui:
deant: nec aliquã charitatis affectionem impẽdant ijs
quos bestiarũ morsibꝰ expositos vident: sed duri ad fi:
lios/ quasi sui non sint/ reputant alienos.

¶ Obliuiscitur ꝙ pes conculcet ea: aut bestia agri con
terat. Quid in pede nisi trãsitꝰ operationis accipitur?
(Mat.xiij.) Quid in agro nisi mũdus iste signatur? De quo in euan
gelio dñs dicit: Ager autẽ est mũdꝰ. Quid in bestia/ nisi
antiquꝰ hostis exprimit: q̃ huiꝰ mũdi rapinis insidiãs/
humana quotidie morte satiat? De qua per ꝓphetã pol
(Esa.xxxv) licente dño dicit. Et mala bestia non transibit per eam.
Struthio itaq̃ oua sua deserẽs/ obliuiscit ꝙ pes cõcul:
cet ea: quia videlicet hypocrite eos quos in cõuersatio:
ne filios generant derelinquũt/ ⁊ omnino non curant ne
aut exhortatiõis sollicitudine/ aut discipline custodia
destitutos/ prauorũ operũ exempla peruertant. Si em̃
oua que gignũt diligerent/ nimirũ metuerẽt ne quis ea
ꝑuersa opera demõstrando calcaret. Hũc Paulꝰ pedẽ
(C) infirmis discipulis/ quasi ouis q̃ posuerat metuebat/ cũ
(Phil.iij.) diceret: Multi ambulãt quos sepe dicebam vobis: nũc
(Ibidem.) autẽ et flens dico inimicos crucis xp̃i. Et rursum. Ui:
(ij.Thes.3.) dete canes: videte malos operarios Et rursum: Denũ:
ciamꝰ vobis fratres in nomine dñi nostri Jesu Christi:
vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordina:
te: ⁊ non ẽm traditionẽ quã acceperũt a nobis. Hunc pe
(Epla Jo: annis.iij.) dem Joãnes gaio formidabat: q̃ cũ multa diotrephis
mala ꝑmisisset/ adiũxit. Charissime/ noli imitari malũ:
(Deutero. xviij.) sed qđ bonũ est. Hũc ipse synagoge dux infirmo suo gre:
gi metuebat/ dicens/ Quãdo ingressus fueris terrã quã
dñs deꝰ dabit tibi: caue ne imitari velis abominatiões
illarũ gentiũ. Obliuiscitur etiam ꝙ bestia agri cõterat:
quia nimirum si diabolꝰ in hoc mũdo seuiens editos in
bona conuersatione filios rapiat/ hypocrita omnino nõ
curat. Hãc aũt agri bestiã paulꝰ ouis que posuerat me:
(ij.Cor.xj.) tuebat/ dicens. Timeo ne sicut serpens euã seduxit astu
tia sua/ ita corrumpant sensus vestri a charitate que est
in christo Jesu. Hanc agri bestiã discipulis metuebat
(j.Pet.v.) petrus/ cũ diceret. Aduersariꝰ vester diabolꝰ quasi leo
rugiens circuit querens quẽ deuoret: cui resistite fortes
in fide. Habẽt ergo veraces magistri sup discipulos su:
os timoris viscera ex virtute charitatis: hypocrite aũt

(D) tãto minus cõmissis sibi metuũt/ quãto nec sibimetipsis
qđ timere debeãt deprehendũt. Et qꝛ obduratis cordibꝰ
viuũt/ ipsos etiã quos generãt filios/ nulla pietate debi
ti amoris agnoscũt. Unde adhuc sub struthiõis specie
subditur. [Duratur ad filios quasi nõ sint sui.] Quẽ em̃
charitatis gratia non infundit/ proximũ suũ etiã si ipse
hũc deo genuit/ extraneũ respicit: vt ꝓfecto sunt omes
hypocrite/ quoꝝ videlicet mentes dum semp exteriora
appetũt: intꝰ insensibiles fiũt: ⁊ in cũctis que agũt/ dum
sua semp expetũt/ erga affectum proximi nulla charita:
tis compassione mollescũt. O q̃ molia viscera gestabat
Paulus quando circa filios suos tãto estu amoris in:
(Phil.j.) hiabat/ dicẽs. Nunc viuimꝰ/ si vos statis in dño: et testis
mihi est deꝰ/ quomodo cupiã omnes vos in visceribus
(Roma.j.) christi Jesu. Romanis quoq̃ ait. Testis est mihi deus
cui seruio in spũ meo i euãgelio filij eiꝰ/ ꝙ sine intermis:
sione memoriã vestri semp facio i orationibꝰ meis: obse:
crãs si quo modo tandẽ aliquando prosperũ iter habeã
in volũtate dei veniendi ad vos. desidero enim videre
(ij.Tim.j.) vos. Timotheo quoq̃ ait: Gratias ago deo meo cui ser
uio a ꝓgenitoribꝰ meis in cõscientia pura: qꝛ sine inter:
missione habeã tui memoriam i orationibꝰ meis/ nocte
ac die desiderãs te videre. Thessalonicẽsibꝰ quoq̃ amo
(j.Thes.ij.) rem suũ indicans dicit: Nos autẽ fratres desolati a vo:
bis ad tẽpus hore/ aspectu: nõ corde: abundantius festi:
nauimꝰ faciem vestrã videre cum multo desiderio. Qui
duris persecutionibꝰ pressus/ tamen de filioꝝ salute sol:
(j.Thes.iij) licitꝰ adiũxit. Misimꝰ Timotheũ fratrẽ nostrũ/ ⁊ mini
(E) strũ dei in euãgelio christi/ ad confortãdos vos ⁊ exhor
tandos ꝓ fide vestra: vt nemo moueat i tribulationibꝰ
istis. Ipsi enim scitis ꝙ in hoc positi sumus. Ephesijs
(Ephe.iij.) quoq̃ ait: Peto ne deficiatis in tribulationibꝰ meis ꝓ
vobis/ q̃ est gloria vestra. Ecce in tribulatione positus/
alios exhortat: et in hoc qđ ipse sustinet/ alios roborat.
Non enim filioꝝ suoꝝ fuerat more struthionis oblitus:
sed metuebat nimis ne eiꝰ discipuli i ꝓdicatore suo tot
persecutionũ probra cernẽtes/ fidem in eo despicerẽt: cõ
tra quã innumere passionũ ꝯtumelie preualerẽt. Et id:
circo minꝰ dolebat in tormẽtis/ sed magis filijs de tor:
mentoꝝ suoꝝ tentatione metuebat. Paruipendebat in
se plagas corporis/ dum formidaret i filijs plagas cor:
dis. Ipse patiẽdo suscipiebat vulnera tormentorũ/ sed
filios cõsolando/ curabat vulnera cordiũ. Pensemꝰ er:
go cuius charitatis fuerit/ inter dolores proprios alijs
timuisse: pensemus cuius charitatis sit/ filiorũ salutem
inter sua detrimenta reqrere/ ⁊ statũ mentis in ꝓximis
etiam ex sua detectione custodire. Caplm.ix.

(F) Ed hec hypocrite charitatis viscera nesciũt:
quia eoꝝ mens quãto per mundi concupiscen
tiam in exteriora resoluit/ tãto p inaffectionẽ
suam interiꝰ obdurat: et torpore insensibili frigescit in:
trinsecꝰ: quia amore dãnabili mollescit foris: seq̃ ipsam
considerare nõ valet: qꝛ cogitare se minime studet. Cogi
tare vero se mens nõ potest/ q̃ tota apud semetipsam nõ
est. Tota vero esse apud semetipsam non sufficit: quia p
quot cõcupiscentias rapit/ p tot a semetipsa species dis:
sipat: et sparsa in infimis iacet/ que collecta si vellet/ ad
summa consurgeret. Unde iustoꝝ mens quia per custo:
diam discipline/ a cũctoꝝ visibiliũ fluxo appetitu ꝯstrin
gitur/ collecta apud semetipsam intrinsecꝰ integratur:
qualisq̃ deo vel proximo esse debeat/ plene cõspicit: que
nihil suũ exteriꝰ derelinquit: ⁊ quãto ab exterioribꝰ abs:
tracta cõpescitur/ tanto acta in intimis inflãmatur: et
quo intus magis ardet/ eo ad deprehendenda vitia am
plius lucet. Hinc est em̃ ꝙ sancti viri dũ se intra semet:
ipos colligũt/ mira ac penetrabili acie occulta etiã alie
(Eze.viij.) na delicta deprehendũt. Unde bene p Ezechielẽ ꝓphe
tam dicit: Emissa similitudo manus apprehẽdit me in
cincinno capitis mei: ⁊ eleuauit me spiritꝰ inter terrã ⁊
celũ: ⁊ adduxit me in hierusalẽ in visiõe dei iuxta ostiũ
interius qđ respiciebat ad aquilonem: vbi erat statutũ
idolũ zeli ad prouocandã emulationem. Quid est enim
cincinnꝰ capitis/ nisi collecte cogitationes mẽtis: vt nõ
sparse diffluant/ sed p disciplinã ꝯstricte subsistãt? Ma:
nus ergo desup mittit/ ⁊ propheta per cincinnũ capitis
eleuatur: quia cũ nostra mẽs sese per custodiã colligit:
vis superna sursum nos ab infimis trahit. Bene ṽo in:
ter terram ⁊ celũ sublatũ se asserit: quia quilibet sanctꝰ

G in carne mortali positus/plene quidẽ adhuc ad superna non puenit:sed iam tamen ima dereliquit. In visione vero dei in hierusalem ducit:quia videlicet vnusquisqꝫ proficiens per charitatis zelũ/qualis esse ecclesia debeat contemplat. Bene quoqꝫ additur quia iuxta ostium interi⁹ duct⁹ est/quod respiciebat ad aquilonem:quia nimirũ sancti viri dum per aditum interne cõtẽplationis aspiciũt/plus praua intra ecclesiã fieri ꝙ recta deprehẽdunt:et quasi in aquilonis parte oculos:id est/ad solis sinistram flectunt:qꝛ cõtra vitiorum frigora/charitatis se stimulis accendũt. Ubi ꝛ recte subiũgitur quia illic erat statutum idolum zeli ad prouocandã emulationẽ. Dum enĩ intra sanctã ecclesiam a nonnullis specie solis fidelibus/rapinas ꝛ vitia perpetrari considerant/quid aliud ꝙ in hierusalem idolũ vident? Quod idolum zeli dicitur:quia per hoc contra nos emulatio superna ꝓuocatur:vt tanto districtius delinquẽtes feriat/quãto nos charius redemptor amat. Capitulum.x.

Hypocrite igitur quia cogitationes mẽtis nõ colligunt/per cincinnũ capitis minime tenentur. Et qui sua nesciũt/cõmissoꝝ sibi quando delicta deprehendũt? Hi itaqꝫ torpent a celestib⁹/ad ꝗ flagrare debuerãt:ꝛ flagrant terrenis reb⁹ anxie/a quibus laudabiliter torpuissent. Postposita quippe filiorum cura/sepe eos videas se cõtra pericula imẽsi laborꝫ accingere:maria trãsmeare:adire iudicia:pulsare ꝓ̃cipatus:palatia irrũpere:iurgantib⁹ populoꝝ cuneis interesse:ꝛ terrena patrimonia laboriosa obseruatiõe defendere. (H) Quib⁹ si fortasse dicatur:cur ista vos agitis/ꝗ seculũ reliquistis:respondent ilico deũ se metuere:ꝛ idcirco tãto studio defendẽdis patrimonijs insudare. Unde bene adhuc de struthiõis hui⁹ stulto labore subiũgit:

❡ S. Qꝛ hypocrite animarũ dãna nõ curant:sed tẽporaliũ rerũ iactura anxie perturbantur.

❡ Frustra laborauit/nullo timore cogente.] Ille nãqꝫ trepidauerũt timore/vbi non erat timor. (Ps. xiij.) Ecce enim diuina voce precipit. (Mat. v.) Si quis tibi tulerit tunicã:ꝛ voluerit tecũ iudicio contendere/dimitte illi ꝛ palliũ. Et rursum:Si quis quod tuũ est tulerit/ne repetas. Paulus quoqꝫ apostolus discipulos suos cupiens exteriora despicere/vt valeant interna seruare:admonet dicens. Iã quidẽ omnino delictũ est in vobis/ꝙ iudicia habetis inter vos. (j. Cor. vj.) quare nõ magis iniuriã accipitis? quare nõ magis fraudẽ patimini? Et tamẽ hypocrita assumpto sancte ꝯuersationis habitu/filioꝝ custodiam deserit:ꝛ temporalia queqꝫ defẽdere etiã iurgijs querit. Exẽplo suo eoꝝ perdere corda nõ trepidat:ꝛ quasi per negligentiã amittere patrimonia terrena formidat. In errorem discipul⁹ labitur:ꝛ tñ cor hypocrite nullo dolore sauciat. Ire in iniquitatis voraginem cõmissos sibi conspicit:ꝛ hec quasi inaudita pertransit. at si quod sibi leuiter inferri temporale damnũ senserit:in vltiõis iram repente ab itimis inardescit. Mox patiẽtia rũpitur:mox dolor cordis in vocib⁹ effrenatur:qui dũ animaꝝ damna equanimiter tolerat:iacturam ꝟo rerũ temporaliũ repellere etiam cũ spirit⁹ cõmotione festinat:cũctis veraciter indicat teste mentis ꝑturbatione quid amat. Ibi quippe (I) est grande studiũ defensionis/vbi ꝛ grauior vis amorꝫ. Nam quãto magis terrena diligit/tanto priuari eis vehementi⁹ pertimescit. Qua enim mente aliquid in hoc mũdo possidemus/nõ docemur/nisi cũ amittimus. Sine dolore nãqꝫ amittitur/quicquid sine amore possidet. Que vero ardẽter diligim⁹ habita/grauiter suspiram⁹ ablata. Quis autem nesciat qꝛ nostris vsibus res terrenas dñs condidit:suis autem animas hominũ creauit? Plus ergo deo se amare cõuincitur/qui neglectis his ꝗ ei⁹ sunt/ꝓpria tuetur. Perdere nãqꝫ hypocrite ea que dei sunt.i.animas hominũ non timẽt:et ea que sua sunt amittere:videlicet res cũ mũdo trãseũtes/quasi districto iudici posituri rationes timent:ac si placatum inueniant:cui desideratis rebus.i.rationabilibus perditis insensibilia et nõ quesita conseruãt. Possidere aliquid in hoc mundo volumus:et ecce veritas clamat:Nisi ꝗs renunciauerit omnibus que possidet/nõ potest me⁹ esse discipulus. (Lu. xiiij.) Perfect⁹ igitur christianus quomodo debet res terrenas iurgando defendere/quas nũc precipitur nõ possidere? Itaqꝫ cũ res ꝓprias amittim⁹/si perfecte deũ sequimur/in huius vite itinere a magno onere leuigati sum⁹. Cũ vero curam rerũ/eiusdẽ nobis itineris necessitas imponit/ꝗdam dũ eas rapiũt/solũmodo tolerandi sunt:ꝗdam vero cõseruata charitate prohibendi: (K) non tamẽ sola cura ne nostra subtrahant/sed ne rapientes nõ sua/semetipsos perdãt. Plus quippe ipsis raptoribus debem⁹ metuere/ꝙ reb⁹ irrationabilib⁹ defendẽdis inhiare. Ista nãqꝫ etiã non rapta morientes amittimus/cum illis vero ꝛ nũc cõditionis ordine/ꝛ si corrigi studeãt:post perceptione munerꝫ vnũ sum⁹. Quis autẽ nesciat/quia minus ea quib⁹ vtimur/ꝛ pl⁹ debem⁹ amare quod sum⁹? Si ergo et pro sua vtilitate raptorib⁹ loquimur/iam non solũ nobis que tẽporalia/sed ipsis etiã que sunt eterna vendicam⁹. Qua in re illud est solerter intuendũ/ne ꝑ necessitatis metũ/cupiditas surrepat rerũ:ꝛ zelo succense prohibitio/impetu imoderatiõis distensa/vsqꝫ ad odiose turpitudinẽ contẽtionis erumpat. Dũqꝫ pro terrena re pax a corde cũ proximo scinditur/liquido apparet quia pl⁹ res ꝙ proxim⁹ amatur. Si enim charitatis viscera etiam circa raptorem proximũ nõ habemus/nosmetipsos peius ipso raptore ꝑsequimur:grauiusqꝫ nos ꝙ alter poterat deuastam⁹:quia dilectionis bonũ sponte deserẽtes/a nobisipsis intus est qđ amittimus/qui ab illo sola exteriora perdebam⁹. Sed hãc hypocrita formã charitatis ignorat:qui plus terrena ꝙ celestia diligens:cõtra eum qui temporalia diripit/sese in intimis immani odio inflãmat. Capitulũ.xj.

Sciendũ ꝟo est/quia sunt nonnulli quos charitatis gremio nutriens mater ecclesia tolerat/quousqꝫ ad spiritalis etatis incremẽta perducat. qui nõnunꝗ̃ ꝛ sanctitatis habitũ tenent/ꝛ ꝑfectiõis meritũ exequi nõ valent. Ad bona nãqꝫ spiritalia minime assurgũt:ꝛ idcirco his qui sibi cõiuncti sunt/ad tuẽda ea que terrena sunt seruiũt:ꝛ nõnunꝗ̃ in defensionis (L) eiusdẽ iracundia excedunt. Hos nequaꝗ̃ credendũ est in hypocritarũ numerũ currere:qꝛ aliud est infirmitate:aliud malitia peccare. Hoc itaqꝫ inter hos et hypocritas distat:ꝙ isti infirmitatis conscij malunt a cũctis de culpa sua redargui/ꝙ de ficta sanctitate laudari. Illi vero ꝛ iniqua se agere certi sunt:ꝛ tamen apud humana iudicia de nomine sanctitatis intumescũt. Isti non metuũt prauis hominib⁹ etiam de bona actione displicere:dũ supernis tantũmodo iudicijs placeãt:illi vero nunꝗ̃ quid agant/sed quomodo de actiõe qualibet hominib⁹ possint placere ꝯsiderãt. Isti iuxta modũ sue intelligentie/etiã in reb⁹ seculi militãt causis dei:illi etiã per causas dei/intẽtioni deseruiũt seculi:quia inter ipsa quoqꝫ que se agere sancta opera ostendũt:non cõuersionem querũt hominũ/sed auras fauoꝝ. Igitur dũ quosdam nõ despecte cõuersationis viros/iracunde vel nimie defendere terrena conspicim⁹:debem⁹ hoc in illis ꝑ charitatẽ reprehendere/nec tñ eos reprehendendo desperare:quia plerũqꝫ vni eidẽqꝫ homini ꝛ insunt quedã iudicabilia que apparent/ꝛ magna que latẽt. In nobis autẽ sepe magna in facie prodeũt:ꝛ nõnunꝗ̃ ꝗ reprehendenda sunt/occultant. (M) Hinc ergo humiliãda est nostre mentis elatio:ꝙ ꝛ illoꝝ infirma sunt publica/ꝛ nostra secreta:ꝛ rursum fortia illoꝝ secreta sunt/ꝛ in publico nostra vulgant. Quos ergo de apta infirmitate reprehendimus/superest vt de occulte fortitudinis estimatiõe veneremur:ꝛ si de apta se firmitate nostra mens eleuat/occulta sua infirma cõsiderans/sese in humilitate premat. Sepe enĩ nõnulli multis preceptis obsequunt:et ꝗdam pauca pretereunt:ꝛ nos multa ꝑtermittimus/cũ pauca seruamus. Unde fit plerũqꝫ vt quia qđ seruare nos nouim⁹/hoc preterire alios videm⁹: ilico nostra se i elatione mens eleuet/obliuiscens ꝙ multa pretereat/cum valde sint pauca que seruat. Necesse est igitur vt in quibus alios reprehendim⁹/elationẽ sollicite nostre cogitationis inclinem⁹:qꝛ si sublimiorem se ceteris noster anim⁹ ꝯspicit/quasi in ꝑcipitio singularitatis duct⁹/eo peius ruit. Sed cur hypocrita celestia lucra deserẽs/terrena elaboret/sub struthionis adhuc nõie subiũgit dicẽs:

❡ S. Qꝛ hypocritas dedit de⁹ in reprobum sensum/et ita excecati sunt mẽte/vt electoꝝ sanctitatem/et eorum rectorem deum contemnant.

❡ Priuauit eam de⁹ sapientia:nec dedit illi intelligẽtiam.] Cuis aliud sit priuare/aliud nõ dare:hoc tamẽ repetijt subdendo nõ dedit/qđ premisit priuauit. Ac si

A — Exo.vij.

diceret: Qd dixit ꝑ linguā: non iniuste sapiētiā abstulit/ sed iuste nō dedit. Unde ⁊ pharaonis cor dn̄s obdurasse describitur: non ꝙ ipse duritiā contulit: sed ꝙ exigētibus ei⁹ meritis/ nulla illud desup infusi timoris sensibilitate molliuit. Sed nūc hypocrita ꝙ sanctū se simulat/ ꝙ sub imagine boni operis occultat/ sancte ecclesie pace premitur: ⁊ idcirco ante nostros oculos religiōis visiōe vestitur. Si qua ergo tētatio fidei erumpat/ statim lupi mens rabida/ habitu se ouine pellis expoliat: quantūq; contra bonos seuiat/ persequēs demonstrat. Unde ⁊ recte subdit: Cum tēpus fuerit/ in altum alas erigit: deridet equitem ⁊ ascensorē eius.] Quid eni alas huius struthionis accipimus/ nisi pressas hoc tēpore quasi complicatas hypocrite cogitationes? Quas cū tempus fuerit/ in altū eleuat: quia opportunitate cōperta/ eas supbiendo manifestat. Alas in altū erigere est ꝑ effrenatā superbiā cogitationes aperire. Nunc autem quia sanctum se simulat: quia in semetipso stringit ꝙ cogitat/ quasi alas in corpore per humilitatem plicat.

B

Capitlm.xij.

Notādū vero est ꝙ nō ait: Deridet equū ⁊ ascēsorem: sed equitē ⁊ ascensorē eius. Equ⁹ quippe est vnicuiq; sancte anime corpus suum: quod videlicet nouit ⁊ ab illicitis cōtinētie freno restringere/ et rursum charitatis impulsu in exercitatione boni operis relaxare. Equitis ergo nomine anima sancti viri exprimitur: que iumentū corporis bene subditū regit. Unde ⁊ Joannes apostolus in apocalypsi dominū cōtēplatus ait. Et exercit⁹ qui sunt in celo/ sequebant cū in equis albis. Multitudinē quippe sanctorū que i hoc martyrij bello sudauerat/ recte exercitū vocat: qui idcirco in equis albis sedere referunt: quia nimirum eorū corpora ⁊ luce iustitie/ ⁊ castimonie cādore claruerūt. Deridet ergo hypocrita equitē: quia cū ipse in aperto iniquitatis eruperit/ electorū despicit sanctitatē: ⁊ elatus fatuos appellat/ quos pace pressus fidei/ callida arte simulabat. Quis vero alius hui⁹ ascēsor est equitis/ nisi omnipotēs deus: qui ⁊ ea que non erant ꝓuidens condidit: ⁊ ea que sunt possidens regit? Ascendit quippe equitē: quia iusti vniuscuiusq; viri animū possidet/ sua bene membra possidentē. Huic ergo hypocrite deridere est equitē/ sanctos despicere. deridere vero est ascēsorem eqtis/ prosilire vsq; ad iniuriam creatoris. Quia eni in vnoquoq; lapsu a minimis semꝑ incipit/ ⁊ succrescētib⁹ defectib⁹ ad grauiora ꝑuenit: recte hypocrite huius iniqtas ꝑ supposita detrimenta distinguit: vt dicat prius bonū se qd non sit ostendere: postmodū vero bonos apte despicere: ad extremū quoq; vsq; ad iniuriā conditoris exilire. Nunꝙ quippe illic anima quo ceciderit iacet: qa volūtarie semel lapsa ad peiora pondere sue iniquitatis impellit: vt in profundū corruens/ semper adhuc profundius obruat. Eat ergo hypocrita/ ⁊ nūc suas laudes appetat: postmodū vitam proximorū premat: ⁊ quādoq; se in irrisione sui conditoris exerceat: vt quo elatiora semper excogitat/ eo se supplicijs atrocioribus immergat. O ꝙ multos tales nūc sancta ecclesia tolerat: quos cū tēpus eruperit/ tentatio aperta manifestat. Qui volūtates suas qa contra eā modo non exerunt/ quasi cōplicatas iterim alas cogitationum ꝓmunt. Quia enim a bonis malisq; hec vita cōmuniter ducitur/ nunc ecclesia ex vtrorūq; numero visibiliter cōgregat: sed deo inuisibiliter iudicāte discernitur: atq; in exitu suo a reproborū societate separat. Modo ꝙo esse in ea nec boni sine malis/ nec mali sine bonis possunt. Hoc eni tempore cōiūcta vtraq; pars sibi necessario cōgruit: vt ⁊ mali mutent per exempla bonorū: ⁊ boni purgentur per tentamenta malorum. Atq; ideo domin⁹ postꝙ sub struthionis specie multa de hypocritarū reprobatione intulit: mox ad electorū fortem verba conuertit: vt ꝙ in illis audierāt qd fugiētes tolerēt: in istis audiant qd imitantes ament. Sequitur.

C

¶ S Ex ea ꝙ de rhinocerote dicta sūt: itelligit alit ꝓfit
¶ Nūquid ꝓbebis equo fortitudinem: aut circūdabis collo eius hinnitū?] Sed fortasse priusq; huius equi fortitudinem hinnitūq; disseram⁹/ ab aliquibus querit: vt aliter etiā moralitate postposita: ⁊ rhinocerotis virt⁹/ et struthiōis hui⁹ fatuitas exponat. Māna quippe ē verbum dei: ⁊ ꝙcquid bene volūtas suscipiētis appetit/ hoc profecto in ore comedentis sapit. Terra est verbum dei quā quāto labor inquirentis exigit/ tāto largius fructū reddit. Debet ergo intellectus sacri eloquij multiplici inquisitione ventilari: quia et terra que sepius arando vertitur/ ad frugem vbertius aptatur. Que igitur aliter de rhinocerote ac struthione sentimus/ sub breuitate ꝑstringimus: quia ad ea que obligatiora sunt enodanda properamus.

D

Capitulum.xiij.

Rhinoceros iste (ꝙ etiam monoceros i grecis exēplarib⁹ nolat) tāte esse fortitudinis dr̄/ vt nulla venantiū virtute capiatur. Sed sicut hi asserunt ꝙ describēdis naturis aialium laboriosa inuestigatione sudauerūt/ virgo ei puella ꝓponitur: que venienti sinū aperit: in quo ille omni ferocitate postposita caput deponit: sicq; ab eis a quib⁹ capi querit/ repente velut inermis inuenit. Buxei ꝙq; coloris, esse describitur. qui etiam cū elephātis qn̄ certamen aggreditur/ eo cornu qd in nare singulariter gestat/ ventrem aduersantiū ferire ꝓhibetur: vt cū ea que molliora sunt vulnerat/ impugnātes se facile sternat. Potest ergo ꝑ hunc rhinocerotē vel certe monocerotē/ id est vnicornē: ille populus intelligi qui dū de accepta lege nō opera/ sed solā inter cūctos hoīes elationē sumpsit: quasi inter ceteras bestias cornu singulare gestauit. Un̄ passionē suā dn̄s ꝑphetis canēte ꝓnunciās ait. Libera me de ore leonis: et de cornibus vnicorniū humilitatem meā. Tot quippe in illa gēte vnicornes vel certe rhinocerotes extiterunt, ꝙt contra ꝑdicamenta veritatis de legis operibus singulari ⁊ ferua elatione confisi sunt. Beato igit Job sancte ecclesie typū tenēti dicit: Nūquid volet rhinoceros seruire tibi? Ac si apte dicatur: Nunquid illum populū quē superbire in nece fidelium stulta sua elatione consideras/ sub iure tue ꝑdicationis inclinas? subaudis/ vt ego: qui ⁊ cōtra me illū singulari cornu extolli ꝯspicio: ⁊ tamē mihi cum voluero ꝓnus subdo. Sed hoc meli⁹ ostēdimus/ si de genere ad speciē trāseamus. Ille ergo ex hoc populo et pri⁹ in supbia/ ⁊ postmodū ꝑcipuus testis in humilitate nobis ad mediū paul⁹ ducat: qui dum ꝯ deū se quasi de custodia legis nesciēs extulit; cornu i nare gestauit. Unde ⁊ hoc ꝑ̄m naris cornu ꝑ humilitatē postmodum inclināns dicit: Qui pri⁹ fui blasphemus ⁊ ꝑsecutor ⁊ cōtumeliosus: sed misericordiā consecut⁹ sum: quia ignorans feci. In nare cornu gestabat/ qui placiturū se deo de crudelitate confidebat: sicut ipse postmodū semetipsum redarguēs dicit: Et ꝓficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo: abūdanti⁹ emulator existens paternarū mearū traditionū. Hui⁹ autem rhinocerotis fortitudinē ois venator extimuit: qr Sauli seuitiā vniuscuiusq; ꝑdicator expauit. Scriptum naq; est: Saulus adhuc spirans minarum ⁊ cedis in discipulos dn̄i: accessit ad ꝑncipem sacerdotum/ et petijt ab eo epistolas in Damascū ad synagogas: vt si quos inuenisset hui⁹ vite viros ac mulieres/ vinctos ꝑduceret in hierusalem. Cū flatus nare reddend⁹ trahit/ inspiratio vocatur: et illud sepe ꝑ odorē nare depꝛhēdim⁹/ qd oculis nō videm⁹. Rhinoceros ergo iste nare gestabat cornu ꝙ ꝑcuteret: qr minarū ⁊ cedis i dn̄i discipulos spirās: postꝙ ꝑsentes interfecerat/ absentes querebat. Sed ecce ois ante illū venator abscōdit. i. ois homo rationale sapiēs opinione timoris ei⁹ effugat. Ut ergo hūc rhinocerotē capiat/ sinū virgo. i. secretū suū ipsa ꝑ se inuiolata in carne dei sapientia expādat. Scriptū quippe est ꝙ cū damascū ꝑgeret: subito circūfulsit illū die media lux de celo: ⁊ vox facta est/ dicens. Saule saule quid me ꝑsequeris? Qui ꝓstratus in terra r̄ndit: Quis es dn̄e? Cui illico dicitur. Ego sum Jesus nazaren⁹/ quē tu ꝑsequeris. Uirgo nimirū rhinocerotī sinū suū apuit/ cū sauto incorrupta dei sapientia incarnationis sue mysteriū de celo loquēdo patefecit. ⁊ fortitudinē suā rhinoceros ꝑdidit: qr ꝓstratus humi/ omne qd superbū tumebat amisit. Qui dū sublato oculorū lumine/ manu ad Ananiā ducit: patet iam rhinoceros iste quib⁹ dei loris astrigitur: qr videlicz vno in tēpore cecitate: ꝑdicatione: baptismate ligatur. Quietiā ad dei ꝑsepe morat⁹ est: quia ruminare verba euangelij dedignat⁹ non est. ait em. Ascendi hierosolymā cū barnaba/ assumpto ⁊ tito. Ascēdi autē ꝑm reuelationē: ⁊ contuli cū illis euāgelium. Et qui pri⁹ iciunus audierat: Durū est tibi cōtra stimulū calcitrare: mira postmodū virtute ꝑsidentis ꝑssus/ ex ibi pabulo vires obtinuit/ et calcē supbie amisit. Loris quoq; dei

Rhinocerotis fortitudo.

Mod⁹ capiēdi ei⁹.

Ps.xxj.

B

j. Timo. j.

Gala. j.

Act. ix.

F

Ibidem.

Gala. ij.

Act. ix.

G

non tm̄ a feritate restringit̄:sed qđ magis sit mirabile/ ad arandū ligat̄:vt non solum hoies crudelitatis cornu non impetat/sed eorū etiam refectioni seruiens/aratrū pdicationis trahat. Ipe quippe de euāgelizantib⁹ qua: si de arātibus dicit. Debet em̄ in spe qui arat arare:et q̄ triturat/in spe fructus pcipiēdi. Qui igit̄ tormēta per⁹ fidelibus irrogauerat:τ p fide postmodū flagella liben ter portat: qui scriptis etiam epistolis humilis ac despe: ctus pdicat quod dudum terribilis impugnabat:profe cto bene ligat⁹ sub aratro desudat ad segetē/ qui fuerat in cāpo male liber a timore. De quo recte dicit̄. Ca.xiiij.

j.Cor.ix.

An cōfringet glebas vallium post te:| Jam scz dñs quorūdam mētes intrauerat/q̄ illum veraciter humani generis redemptorem cre debant. Qui tamē cū nequaq̄ a pristina obseruatione re cederēt/cum dura littere pdicamenta custodirēt: eis p: dicator egregi⁹ dicit: Si circūcidamini/christus vobis nihil pderit. Qui ergo in humili mente fideliū legis du ritiā redarguendo contriuit: quid aliud q̄ in valle post dñm glebas fregit:ne videlicet grana seminū q̄ excisus aratro fidei sulcus cordis exciperet /p custodiā littere pressa deperirēt. De quo bene adhuc subdit̄:| Nunq̄d fi: duciā habebis in magna fortitudine ei⁹:et derelinques ei labores tuos:| In rhinocerotis hui⁹ fortitudine fidu ciam de⁹ habuit:quia quāto illū crudeli⁹ sibi dura infe: rentē ptulit: tāto p se constantius tolerantē aduersa pre sciuit. Cui labores etiā quos in carne ptulerat derelic̄t: quia cōuersum illum vsq̄ ad imitationē proprie passio: nis traxit. Unde τ p eūdem rhinocerotē dicit̄. Suppleo ea q̄ desunt passionū christi in carne mea. De quo adhuc subditur.| Nūquid credis ei q̄ red dat sementem tibi: τ aream tuā congreget:| Cōsideremus saulū quis fuerit: cū ab ipsa adolescētia lapidantiū adiutor existeret:cum alia ecclesie loca vastaret: τ acceptis epistolis vastanda alia peteret/cū mors ei fidelium nulla sufficeret:sz semp ad aliorū interitū alijs extinctis anhelaret: τ pfecto co: gnoscimus quia nullus tunc fidelium crederet q̄ ad iu: gū deus sue formidinis/vim tante elationis inclinaret. Unde τ ananias voce dñica hūc τ postq̄ conuersum au diuit extimuit dicēs. Dñe audiui a multis de viro hoc q̄ta mala sanctis tuis fecerit in hierusalē. Qui tamē re: pente cōmutatus ab hoste pdicator efficit̄: τ in cunctis mūdi partib⁹ redēptoris sui nomē insinuat:supplicia p veritate tolerat:pati se q̄ irrogauerat exultat:alios blā: dimentis vocat:alios ad fidem terrorib⁹ reuocat. Istis regnū pollicet̄ celestis patrie: illis minat̄ ignes gehēne. Hos per auctoritatē corrigit: illos ad viā rectitudinis per humilitatē trahit: atq̄ in omī latere ad manū se sui rectoris inclinat:τ tāta arte dei areā cōgregat/ q̄ta illā prius elatione ventilabat. Caplm.xv.

Gal.v.

Col.j.

H

Act.vij.et viij.

Act.ix.

Sed neq̄ hoc abhorret a Paulo:q̄ rhinoceros buxei coloris dicit̄: τ elephantorū ventres cor nu ferire perhibet̄. Quia eni viuere sub rigore legis assueuit: arcti⁹ ceteris i illo custodia vniuscuiusq̄ virtutis inoleuit. Quid eni p colorē buxeū nisi abstinen tie pallor exprimit̄: Cui ipse se tenaciter adherere testa: tur dicens. Castigo corpus meū/τ seruituti subijcio: ne forte alijs predicās/ipse reprob⁹ efficiar. Qui diuine le gis eruditione preditus:dū aliorū ingluuiē redarguit/ cornu elephātes in ventrem ferit. In ventrē quippe ele: phātes pcusserat/cū dicebat. Multi ambulāt quos sepe dicebā vobis: nūc aūt τ flens dico inimicos crucis chri sti:quorū finis interit⁹: quorū deus venter est/τ gloria in confusione ipsorū. Et rursum: Hmōi christo dño nō ser: uiūt:sed suo vētri. Cornu suo igitur rhinoceros iste non iam homines/sed bestias pcutit:quando illa Paul⁹ do ctrine sue fortitudine nequaq̄ perimēdos humiles ipe: tit:sed supbos vētris cultores occidit. Que ergo in pau lo scripta cognouim⁹:supest vt facta τ in alijs credam⁹. Multi quippe ad humilitatis gratiā ex illi⁹ populi ela tione conuersi sunt:quorū seuitiā domin⁹ dū sub iugo in: spirati timoris edomuit:nimirū rhinocerotis sibi forti: tudinē subegit. Sed q̄a mira dei potentia q̄d de electis egerit audiuim⁹:nūc mira eius patiētia in his quos re: probat q̄d tolerauerit audiam⁹.| Penna struthionis si: milis est pennis herodij τ accipitris.| Quid struthiōis nomine nisi synagoga signat̄: que alas legis habuit:sed corde in infimis repēs/nūq̄ se a terra subleuauit. Quid vero per herodiū τ accipitrē/nisi antiqui patres expri: mūtur:qui ad ea q̄ potuerūt intelligēdo pspicere/ value: runt etiā viuēdo puolare: Pēna igitur struthionis/ he: rodij τ accipitris pēne est similis:q̄a synagoge vox pris rum doctrinam loquendo tenuit / sed viuendo nesciuit. Unde τ eiusdē synagoge populos ꝺ phariseis atq̄ scri: bis veritas admonet dicēs: Sup cathedrā Moysi sede runt scribe τ pharisei. Omnia ergo quecūq̄ dixerint vo bis/seruate τ facite:fm opa vero eorū nolite facere. Mul ta autē dicere de herodij vita potuim⁹: sed quia penna eius tantūmodo ad memoriā deducitur / de vita loqui prohibemur. Caplm.xvj.

J

K

Matth. xxiij.

Quādo derelinq̄t i terra oua sua:tu forsitan in puluere calefacies ea:| In ouis aliud est qđ cernitur/aliud qđ speratur: τ videri spes non potest: Paulo attestāte/q̄ ait. Qđ eni videt quis/q̄d spe: rat: Quid ergo p struthiōis oua/nisi de synagoge carne editi apostoli designant̄: q̄ dū se in mūdo despectos atq̄ humiles exhibent/sperare gloriā in supnis docēt. Abie cti nāq̄ τ quasi nullius momenti apud elatos habiti/in terra velut oua iacuerunt:sed intus in eis latebat vnde viuerēt:τ subleuati spei pennis ad celestia volarēt. Que oua struthio in terra derelinquit: q̄a eos quos carne ge: nuerat synagoga apostolos audire contēnens/vocande gētilitati deseruit. Mira autē potentia dñs hec eadem in puluere oua calefacit:quia viuos apostolorū fetus in illa abiecta dudum gētilitate suscitauit:τ quos synago ga velut insensatos iuiuificatosq̄ desperat : ipsi nunc in veneratione gentiū per doctrine magisteriū viuētes volant. Oua sua struthio in puluere derelinquit: q̄a oēs quos pdicando synagoga genuit / a terrenis desiderijs minime suspēdit. Que nimirū desideria quia antiquus hostis concepta in corde inuenit : obsessas mētes etiam in sceleribus rapit. Unde τ subditur.| Obliuiscit̄ q̄ pes conculcet ea: τ bestia agri conterat.| Tunc oua pes cal: cat/τ bestia agri conterit/cū in terra deserunt̄: quia vide licet humana corda dū semper terrena cogitare/semper que ima sunt agere appetūt:ad conterendum se agri be: stie/id est diabolo sternūt:vt cū diu in infima cogitatio: ne abiecta sunt / q̄nq̄ etiā maiorum criminū ppetratio: ne frangant̄. Synagoga ergo oua q̄ genuit/a terra suspē dere bene viuēdo neglexit. Sed omipotens de⁹ multos eius filios q̄uis in terrenis desiderijs mortuos ac frigi dos reperit / calore tamē sui amoris animauit. Sz vitā quā filijs synagoga non dedit : hanc postmodū inuidit: dū moliret̄ psequēdo extinguere / quos se ad bona ope: ra nō meminerat fouendo genuisse. Unde et apte de hac struthione subdit̄:| Duratur ad filios quasi non sint sui.| Quasi nō suos despicit/quos aliter viuere q̄ docuit ipa dephendit:τ durescēte seuitia terrores admouet:seq̄ in eorū cruciatibus exercet: atq̄ inuidie facib⁹ inflāmata/ in quib⁹ non laborauit vt possent viuere / laborat vt de: beant interire:τ cum dñi membra psequit̄/placere se per hoc domino suspicat̄. Unde et eisdem struthionis ouis veritas dicit: Uenit hora vt omnis q̄ interficit vos : ar: bitret̄ obsequiū se pstare deo. Quia ergo dū crudelitate ad persequēdū synagoga ducit̄:hoc se agere impulsu di uini timoris arbitrat̄:recte subiungit̄.| Frustra labora: uit:nullo timore cogente.| In labore quippe illam perse cutionis anhelare nō timor sed crudelitas coegit. Sed quia plerūq̄ vitia colore virtutū tincta/ tāto nequiora sunt/q̄to τ esse vitia minime cognoscunt̄:eo in psecutio: ne synagoga durior extitit/quo religiosiorem se fieri fi: deliū mortibus estimauit:τ idcirco q̄ ageret/discernere oino nō potuit:q̄a lumē sibi intelligētie p superbie obie: ctionem clausit. Unde τ bene subdit̄.| Priuauit eā de⁹ sapientia : nec dedit illi intelligentiā.| Districtū quippe est occulte retributionis examen: τ q̄a sctēs humilitatē perdidit/etiā veritatis intelligentiam nesciens amisit. Ualde aūt minora sunt vulnera q̄ in redēptoris aduen tu fidelib⁹ intulit : q̄ ea quib⁹ sanctā ecclesiā adhuc per aduentū antichristi ferire ptendit. Ad illud nāq̄ se tem: pus preparat:vt vitam fideliū coaceruatis viribus pre: mat. Unī τ apte subditur. Caplm.xvij.

Ro.viij.

L

M

Joā.xvj.

Cum tēpus fuerit/in altum alas erigit:deridet equitē τ ascensorem ei⁹.| In altū struthio alas erigit:quādo suo conditori synagoga non vt antea for: midādo/sed apte iam repugnādo contradicit. In mem

A

dea quippe diaboli transiēs/ꝛ mendacij hominē deum credēs: cōtra fideles tāto in altū extollit/q̄to ꝛ dei corpus se esse gloriat. Que quia nō solū humanitatem dn̄i/ sed ipsam etiā diuinitatē despicit: non tantū equitē/ sed ascensorem etiā equitis irridet. Nam custodita vnitate ꝑsone valet intelligi qꝛ verbū dei tunc equitē ascendit/ quādo aīatam carnem sibi intra vterū virginis condidit. Tūc equitē ascēdit/ quando humanā aīam proprie carni ꝑsidentē/ diuino cultui semetipsum creādo subiugauit. Carnē quippe diuinitas aīa mediante suscepit: ꝛ ꝑ hoc totū simul eq̄tem tenuit: qꝛ in semetipso nō solū illam que regebat: sed hāc etiam q̄ regebat astrinxit. Judea igiī ꝑ aductum supbientis antichristi laqueo seductionis capta: qꝛ redemptorem nostrū humilē fuisse inter homines despicit: deridet equitē. qꝛ eius in omnib⁹ diuinitati contradicit: deridet nihilomin⁹ ascensorem. Sed redēptor noster vn⁹ idēq̄ ꝛ equen ꝛ eq̄tis est ascen

B

sor: ꝛ cū in mundū venit/ fortes cōtra mundū predicatores exhibuit: ꝛ cū in mundi termino antichristi fallaciā tolerat/ virtutem ꝓ se certantibus subministrat: vt cum antiquus hostis in illa sua ciri⁹ finienda libertate laxatur: fideles nostri tāto maiores vires accipiāt/ q̄to contra aduersarium solutū pugnant. Unde hic cū struthio alas eleuare/ ascensorem ꝛ equitem deridere describit/ illico fortium predicatorū memoria subrogatur/ ꝛ dicitur: [Nunquid prebebis equo fortitudinem: aut circundabis collo eius hinnitum?] Capl̄m. xviij.

In scriptura sacra equi noīe aliquādo lubrica vita prauoꝝ: ꝛ aliquādo dignitas temporalis: aliquādo hocipsum ꝑsens seculū: aliquādo ꝑparatio recte intētionis: aliquando sanctus predicator exprimiī. Equi em̄ nomine lubrica prauoꝝ vita signaī:

Ps. xxxi.

sicut scriptum est: Nolite fieri sicut equ⁹ ꝛ mulus. Et si-

Hiere. v.

cut ꝑ ꝓphetā alium dicitur: Equi amatores ꝛ emissarij facti sūt: vnusq̄sq̄ ad vxorē ꝓximi sui hinniebat. Equi nomine dignitas tēporalis accipiī: Salomone attestan

Eccl. x.

te/ qui ait. Uidi seruos in equis: et ꝑncipes ambulātes quasi seruos super terrā. Ois quippe qui peccat/ seru⁹ est peccati. et serui in equis sunt/ cū peccatores presentis vite dignitatibus efferunī. Principes vero quasi serui ambulāt: cū multos dignitate virtutū plenos null⁹ honor erigit: sed summa hic aduersitas velut idignos de-

Ps. lxxv.

orsum premit. Hinc rursum diciī: Dormitauerūt q̄ ascēderunt equos. i. in morte animę mentis oculos a veritatis luce clauserunt/ q̄ in presentis vite honore cōfisi sunt. Equi nomine hocipsum ꝑsens seculū designatur: sicut

Gen. xlix.

Jacob voce diciī: Fiat dan coluber in via/ cerastes in semita: mordēs vngulas equi: vt cadat ascēsor ei⁹ retro. Quo in testimonio quid equus significet melius ostendimus: si ea q̄ circūstant/ paulo subtili⁹ exponam⁹. Nōnulli em̄ de tribu dan venire antichristum ferūt: ꝓ eo q̄ hoc loco dan ꝛ coluber asseriī ꝛ mordens. Unde et non

Num. ij.

immerito dū israelitic⁹ popul⁹ terras in castroꝝ parti-

C

tionē susciperet: prim⁹ dan ad aquilonē castrametatus

Esa. xiiij.

est: illū scꝫ signans qui in corde suo dixerat: Sedebo in monte testamēti/ in laterib⁹ aquilonis: ascendā super altitudinē nubiū/ similis ero altissimo. De quo ꝛ ꝑ ꝓphe-

Hier. viij

tam dr̄: A dan audit⁹ est fremitus equoꝝ eius. Qui non solum coluber: sed etiam cerastes vocatur. Cerastes em̄ grece cornua dicunī serpensq̄ hic cornut⁹ esse perhibeī: per quē digne antixp̄i aduent⁹ asseritur: qꝛ contra fidelium vitā cum morsu pestifere ꝑdicationis/ armaī etiā cornib⁹ ꝑtātis. Quis aūt nesciat semitā angustiorē esse q̄ viam? Fit ḡ dan coluber in via: qꝛ in ꝑsentis vite latitudine eos ambulare prouocat/ quib⁹ quasi parcendo blandiī: sed in via mordet: qꝛ eos q̄bus libertatem tribuit/ erroris sui veneno cōsumit. Fit cerastes in semita: qꝛ quos fideles reperit/ ꝛ sese ad precepti celestis angusta itinera constringētes: non solū nequitia callide persuasionis impetit: sed etiā terrore potestatis premit: et in ꝑsecutionis languore post beneficia ficte dulcedinis exercet cornua potestatis. Quo in loco equ⁹ hūc mundū insinuat/ qui ꝑ elationem suā in cursu labētium temporū spumat. Et qꝛ antichrist⁹ extrema mūdi appꝛehendere nititur: cerastes iste equi vngulas mordere perhibetur. Ungulas q̄ppe equi mordere est/ extrema seculi feriendo cōtingere. Ut cadat ascensor ei⁹ retro. Ascensor equi est quisquis extolliī in dignitatib⁹ mūdi. Qui retro cadere diciī: ꝛ nō in faciē: sicut saul⁹ cecidisse memoratur.

Act. ix.

D

In faciem em̄ cadere est/ in hac vita suas vnusquisq̄ culpas agnoscere/ ꝛ penitēdo deflere. Retro vero quo non videī cadere est/ ex hac vita repēte decedere: ꝛ ad q̄ supplicia ducatur ignorare. Et qꝛ iudea erroꝛ sui laqueis capta/ ꝓ christo antichristū expectat: bene Jacob eodē

Gen. xlix.

loco repente in electoꝝ voce conuersus est dicēs. Salutare tuum expectabo dn̄e. i. non sicut infideles antichristum: sed eū qui in redēptionem nr̄am ventur⁹ est/ verū credendo fideliter christū. Equi nomine preparatio recte intētionis accipiī/ sicut scriptū est: Equ⁹ paratur in

Prouer. xxi.

diem belli: sed dn̄s salutē tribuit. qꝛ cōtra tentationem quidē se animus ꝑparat: sed nisi adiuueī desuper/ salubriter non decertat. Equi nomine sanctus quisq̄ predicator accipiī: propheta attestante q̄ ait. Misisti in mare

Abac. iij.

equos tuos/ turbantes aquas multas. Quiete quippe aque iacuerūt: qꝛ humane mentes diu sub vitiorū suoꝝ torpore sopite sunt. Sed equis dei mare turbatum est: qꝛ missis sanctis predicatoribus: omne cor qđ pestifera securitate torpuit/ impulsu salutiferi timoris expauit. Hoc itaq̄ loco equi nomine sanctus predicator accipitur/ cum beato Job dicitur.

¶ S. Qꝫ predicatores a deo et vitam habeāt et doctrinam. Capitulum. xix.

Nunquid prebebis equo fortitudinem: aut circūdabis collo ei⁹ hinnitū?] Sed qđ ē q̄ huic equo domin⁹ seꝑri⁹ dare fortitudinē: ꝛ postmodū collo ei⁹ hinnitū circūdare asserit? Hinnitu enī vox predicationis exprimiī. Uerus autem quisq̄ predicator ante fortitudinem/ ꝛ post hinnitū accipit: quia cū in se prius

E

vitia extinxerit: tūc ꝓ erudiēdis alijs ad vocē predicationis venit. Equ⁹ iste habet fortitudinem: qꝛ aduersa constāter tolerat. Habet hinnitū: quia ad superna blandiens vocat. Huic equo domin⁹ ꝛ fortitudinem ꝛ hinnitum se dare testaī: qꝛ in predicatore eius nisi ꝛ vita ꝛ sermo cōueniant/ nequaq̄ virt⁹ ꝑfectionis apparebit. Nō em̄ multū ꝓdest si sublimis vite operatione suffult⁹ sit: si tamē loquēdo non valet ad hoc alios excitare qđ sentit. Uel qđ ꝓdest bene loquēdo alios accēdere: si semetipsum indicat male viuēdo torpuisse? Quia ergo in predicatore necesse est vt ad perfectionē vtraq̄ cōueniant/ equo suo dn̄s ꝛ cū actiōis fortitudīe hinnitū vocis/ ꝛ cū hinnitu vocis fortitudinē ministrat actiōis. Et notādū cur hinnitus q̄ interi⁹ nimirū ꝑ guttur duciī/ equi collo circūdari. i. quasi per gyrū trahi exterius dicatur: quia videlicꝫ ꝑdicationis vox de internis emanat/ sed extra circūdat. Nam q̄ alios ad bene viuendū suscitat: eo ad bene agendū ꝛ opera ꝑdicantis ligat: ne extra sermonē actio transeat/ ne voci vita cōtradicat. Collo ergo equi hinnit⁹ circūduciī: qꝛ ne ad peruersa opera ꝓdeat/ suis vocib⁹ etiā vita ꝑdicātis obsidetur. Hinc est em̄ q̄ po-

F

tenter dimicātibus in munere torques daī: vt qꝛ signa virtutū gestant/ maiora semper exerceant: ꝛ debilitatis crimen incurrere metuant/ dū in semetipsis iam fortitudinis est premiū qđ ostentant. Unde ꝛ recte in laude sapientie auditori cuilibet per Salomonem dicitur. Co-

Eccli. xxxij.

ronam gratiarum accipies capiti tuo: ꝛ torquē auream collo tuo. Sequitur.

¶ S. Qꝫ sancti viri in tentationū ardoribus feruētiores inueniūtur: ꝛ impellentes se validis conatib⁹ ad celestia rapiuntur.

¶ Nunquid suscitabis eū quasi locustas?] Locustarū nomine aliquādo iudaicus popul⁹: aliquando cōuersa gentilitas: aliquādo adulantiū lingua: aliquādo vero ꝑ comparationē resurrectio dominica vel ꝑdicatoꝝ vita signatur. Quia enim iudeoꝝ populum locuste exp̄mūt/

Mat. iij.

vita Joānis signat: de quo scriptū est. Locustas et mel siluestre edebat. Joannes q̄ppe eū quem ꝓphetie auctoritate pronūciat: etiā specie ciboꝝ clamat. In semetip̄o em̄ designauit dominū quem preuenit. Qui nimirū in redemptionē nostram veniens: qꝛ infructuose gētilitatis dulcedinē sumpsit/ mel siluestre edit. Quia vero iudeoꝝ plebem in suo corpore ex parte ꝯuertit/ in cibo locustas accepit. Ipsos nāq̄ locuste significāt/ subitos salt⁹ dantes: sed protin⁹ ad terram cadētes. Saltus em̄ dabant/ cū precepta dn̄i se implere promitterēt: sed citi⁹ ad terram cadebāt/ cū per praua opera hec se audisse denegarent. Uideam⁹ in eis quasi quendā locustarum saltum.

[Exo. xx. iiij.] Omnia verba que locutꝰ est dominꝰ: ⁊ faciemꝰ ⁊ audiemus. Videamus autē quomodo citius ad terrā ruunt. [Nume. xiiij.] Utinam mortui essemꝰ in egypto/ ⁊ non in hac vasta solitudine. Utinam pereamꝰ: ⁊ nō inducat nos dn̄s in terram istam. Locuste ergo erant: quia habebant saltū per vocem/ et casum per actionem. [G] Capl̄m. xx.

[Eccls. xij] Locustarū quoqꝫ nomine gentilitas designatur: Salomone attestāte/ ꝗ ait: Florebit amygdalū/ impinguabitur locusta: dissipabitur capparis. Amygdalū quippe florem priꝰ cūctis arboribꝰ ostēdit. Et quid in flore amygdali/ nisi sancte ecclesie primordia designantur: ꝗ in predicatoribus suis primitiuos virtutū flores aperuit: ⁊ ad inferenda poma bonoꝝ operū/ vēturos sanctos quasi arbusta sequētia ꝓuenit. In qua mox locusta īpinguata est: qꝛ sicca gentilitatis sterilitas pinguedine est gratie celestis infusa. Capparis dissipatur/ qꝛ cū gratiam fidei vocata gentilitas attigit: iudea in sua sterilitate remanens/ bene viuendi ordinē amisit. Hinc [Prouer. xxx.] rursum ꝑ eūdem Salomonem dicitur. Regem locusta nō habet: ⁊ egreditur vniuersa ꝑ turmas. qꝛ videlicet derelicta gentilitas/ aliena dudū a diuino regimine extitit: sed tamē ordinata postmodū contra aduersantes spūs ad fidei bellū ꝓcessit. [Locusta ligua adulantis.] Locuste vocabulo lingua adulantis exprimitur: qđ exhibite celitꝰ egyptie plage testantur: q̄ exigētibꝰ meritis corpaliter semel illate sunt: sed q̄ mala prauas mētes q̄tidie feriāt/ spiritaliter signauerūt. [Exo. x.] Scriptum nāqꝫ est. Uentꝰ vrens leuabat locustas: q̄ ascenderūt super vniuersam terrā egypti: operueruntqꝫ vniuersam faciem terre/ vastātes oīa. Deuorata est igitur herba [H] terre/ ⁊ quicq̄d pomoꝝ in arboribꝰ fuit. His enim egyptus plagis affecta est: in quibꝰ exteriori ꝑcussione cōmota dolensqꝫ ꝑpenderet q̄ deuastationis dāna interiꝰ negligens toleraret: vt dū foris perire minima/ sed amplius dilecta cerneret/ per eoꝝ speciem/ q̄ intus pertulerat grauiora sentiret. Quid aūt per significationē locuste pretendūt: que plusq̄ cetera minuta queqꝫ animātia humanis frugibꝰ nocēt: nisi linguas adulantiū/ q̄ terrenorū hoim mentes si quādo bona aliqua ꝓferre conspiciunt/ hec immoderatiꝰ laudando corrumpunt? Fructꝰ quippe egyptioꝝ est operatio xenodoxorū. quā locuste exterminant: dū adulantes lingue ad appetendas laudes trāsitorias cor operantis inclinant. Herbā vo locuste comedūt/ quando adulatores quiqꝫ verba loquētiū fauoribꝰ extollunt. Poma quoqꝫ arboꝝ deuorant/ quādo vanis laudibus quorūdam iam quasi fortiū ⁊ opera eneruant. Locuste nomine per comparationē redēptoris nostri resurrectio designatur. Capl̄m. xxj.

[Ps̄. cviij] Unde ⁊ voce eiꝰ per ꝓphetam dicitur: Excussus sum sicut locusta. Teneri em̄ a persecutoribus vsqꝫ ad mortē ptulit: sed sicut locusta excussus est: qꝛ ab eorū manibꝰ saltu subite resurrectionis euolauit. Qđ referri quoqꝫ ad predicatorū numerū pōt. In ipsis quippe sicut locusta excussus est: qꝛ iudea in sua ꝑsecutione seuiente: dum ꝑ diuersa fugiunt/ quasi quosdā recessionis sue saltꝰ dederūt. Qꝛ vero ille predi- [I] cator ad perfectionis culmen erigitur/ qui nō actiua solūmodo/ sed etiā contēplatiua vita solidatur: recte ipsa ꝑdicatoꝝ perfectio locustis exprimitur: q̄ quotiens se in aera attollere conātur/ primū se cruribꝰ impellētes subleuant/ ⁊ postmodū alis volant. Ita nimirū sunt sancti viri: qui dū superna appetūt/ primū quidē actiue vite bonis operibꝰ innitūtur: et tūc demū se ad sublimia ꝑ contemplationis saltū volādo suspendunt. Crura figunt/ ⁊ alas exerūt: quia recta agēdo stabiliuntur: et alta vidēdo subleuātur. Qui in hac vita positi: diu in diuina cōtemplatione manere nō possunt: sed quasi locustarū more/ a saltu quē dederāt/ in pedibꝰ suis se excipiūt/ dū post cōtemplationū sublimia/ ad necessaria actiue vite opa reuertūtur: nec tn̄ in eadem vita actiua remanere contenti sunt. Sed dū ad contēplationem desiderāter exiliūt/ q̄si rursus aera volātes petūt: vitāqꝫ suā q̄si locuste ascēdētes descendētesqꝫ pagūt: dū sine cessatione semp ⁊ sūma videre appetunt/ ⁊ ad semetipos nature corruptibilis pōdere reuoluuntur. Est adhuc aliud qđ locuste similes sanctis ꝑdicatoribꝰ gerunt. Matutinis nāqꝫ horis. i. teporis tempore vix a terra se subleuant: cū vero estus exarserit: tāto altiꝰ/ q̄to alacrius volāt. Sanctꝰ autem quisqꝫ predicator cū quietis fidei tempora cōspicit/ humilis ac despectꝰ aspicitur: ⁊ locuste more quasi vix a terra subleuatur. Si aūt ꝑsecutionis ardor incādeat/ corde celestibus inherens/ mox q̄te sit sublimitatis ostēdit: [K] et pulsatus alis in altum rapitur/ qui quietus in imis torpuisse videbatur. De hoc ergo equo. i. ꝑdicatore suo beato Job dn̄s dicit: Nūquid suscitabis eum quasi locustas? Subaudis/ vt ego: qui eo illum ad altiora excitando subleuo/ quo grauiori ꝑsecutionis estu excruciari permitto: vt tunc in illo robustior virtus euigilet/ cū se ei ardentior infideliū crudelitas illidit. Sed cū multa exterius sanctus predicator patitur/ cum dira persequentium vexatione cruciatur: quis intueri valet quid est quod intus conspicit/ qui tot sua exteriꝰ damna non sentit? Nisi enim essent mira que salubriter intus pascerent: ea proculdubio que admouentur exterius/ vsqꝫ ad cor tormenta peruenirent. Sed in arce spei se animꝰ subleuat: ⁊ idcirco obiecte seditionis iacula minime formidat. Unde ⁊ hoc loco dn̄s vt ostendat: equus iste q̄ suauia iam de internis odoretur/ cum tot aduersa in exterioribus patitur: recte subiūgit. [Gloria narium eiꝰ terror.] In scriptura sacra vocabulo narium aliquando fatuitas/ aliquando antiqui hostis instigatio/ aliquando vero prescientia solet intelligi. Naribus nāqꝫ fatuitas designatur: sicut iam superius Salomone attestante didicimus/ qui ait: Circulus aureus i naribus suis mulier [ꝓuerb. xi.] pulchra et fatua. Narium noīe exhalantes insidie atqꝫ instigatio antiqui hostis accipitur. qđ in hoc eodem libro de illo dominus attestatur/ dicens. De naribꝰ eius [Job. xli.] procedit fumus. Ac si dicat. De peruersa instigatione il- [L] lius in humanis cordibꝰ caligo nequissime cogitationis surgit: per quā videntiū oculi tenebrescant. Naribꝰ q̄qꝫ prescientia designatur: sicut per prophetam di: Quiescite [Esa. ij.] ab homine cuiꝰ spūs est in naribꝰ eius: quia excelsus reputatus est ipse. Sepe em̄ id qđ non videmus: odore cōprehendimus/ ita vt nōnulle res etiam cū longe iaceāt/ fragrantiam nobis sue qualitatis innotescāt. Dūqꝫ ꝑ nares spm̄ ducimus/ plerūqꝫ aliqua ⁊ inuisa prescimꝰ. Redemptoris ergo nostri spūs esse in eius naribꝰ dicitur: vt videlicet sciētia illius esse i prescientia designetur: qꝛ quecūqꝫ se scire in natura humanitatis innotuit/ hec nimirū ante secula ex diuinitate presciuit. Qui vnde spm̄ in naribꝰ habuerit: mox per prophetā subiūgit/ dicens: Quia excelsus reputatꝰ est ipse. Ac si diceret. In inferio- [Ibidem.] ribus vētura desup presciuit: qꝛ ad ima de celestibꝰ venit. Sancti etiā viri qꝛ ab illo audita crediderunt: ipsi quoqꝫ iā ventura ꝓsciūt: dūqꝫ eiꝰ fideliter ꝓceptis inseruiūt/ aduentū illiꝰ spe certa prestolātur. Unde ⁊ hoc loco equi huiꝰ naribꝰ predicatoris sancti ꝓsciētia ac prestolatio designatur. Dū em̄ venire extremū iudicium/ ostēdi celestē patriā/ persolui iustis ꝓmia appetit: quasi per nares spm̄ de futuris trahit. Sed gloria nariū eius terror est: quia visionem districti iudicis/ quā iustꝰ vehementer expectat/ iniustus venire formidat. Iste nāqꝫ labores suos cōsiderās/ mercedē retributionis querit: [M] et cause sue meritū sciens/ presentiā iudicis expetit: cūqꝫ vt veniat in flāma ignis dās vindictam impijs: ⁊ contēplationis sue speciē in retributione deferens/ pijssimo ardore cōcupiscit. Ille vero qui iniustitie sue meminit: venire iudiciū perhorrescit: actusqꝫ suos examiari metuit: quia dānari si examinentur nouit. Gloria ergo nariū eius terror est: qꝛ iustꝰ inde gloriatur: vn̄ peccator pene addicitur. Uideamꝰ equū quomodo de his que adhuc nō videt: iam per nares spm̄ trahit. Uideamus q̄ta gloria attollitur/ cū iam ventura prestolatur. Ecce labores suos intuēs predicator egregiꝰ dicit: Ego iam delibor/ ⁊ [ij. Timo. iiij.] tempꝰ mee resolutionis instat Bonū certamen certaui: cursum cōsummaui: fidem seruaui. De reliquo reposita est mihi corona iustitie: quā reddet mihi dn̄s in illa die iustus iudex. Ubi ⁊ apte subiungit. Non solū autem mihi: sed ⁊ his qui diligūt aduentū eiꝰ. Ac si dicat: Sed et omnibus qui sibi de bona operatione sunt conscij. Aduentum em̄ iudicis non diligunt/ nisi qui in causa sua se habere iustitie meritum sciunt. Quia igitur vnde gloriatur iustus/ inde terretur iniustus: dicatur recte. [Gloria narium eius terror.] Sed sanctus iste predicator dum venturam gloriam prestolatur: dum venire ante faciem iudicis nititur: dūqꝫ a laboris sui adhuc mercede differtur/ in hac vita interim positꝰ q̄d agat audiamꝰ. Sequitur.

A

¶ S. Q̄ sancti viri quasi fodiētes puteos terrenas cogitatiões de cordibꝰ auditoꝝ ejiciūt: nec allophylis volentibꝰ implere q̄ effodiunt / ab ipsa effossione quiescūt.

¶ Terram vngula fodit.] Solet in equi vngula laboris fortitudo cognosci. Quid ergo per vngulam / nisi in predicatore sancto virtutū perfectio designatur? Qui videlicet vngula terram fodit / cum de corde audientiū exemplo suorum operum terrenas cogitationes ejicit. Vngula terram fodit: quia auditoꝝ corda a secularibꝰ curis euacuat / cum doctor bonus contēni seculum opere ostendat. Videamus Paulū terram cordis audientium / qua ostense virtutis vngula fodiat. Ipse nāq; discipulis dicit. Hec cogitate: q̄ ꝛ didicistis ꝛ accepistis ꝛ audistis ꝛ vidistis in me / hec agite: ꝛ deꝰ pacis erit vobiscū. Et rursum: Imitatores mei estote fratres / sicut et ego christi. Qui igitur exemplo sui operis alios corrigit: nimirum vngula terram fodit. Capitulū xxij.

Philip. iiij.

B

Habemus aliud qđ adhuc subtiliꝰ de huiꝰ vngule effossione tractemus. Sancti eñ viri q̄uis intēte mentis oculo in supernis euigilēt: q̄uis cuncta q̄ in ima preterfluūt / pede rigidi contēptꝰ calcēt / ex corruptione tamen terrene carnis cui adhuc alligati sunt / plerūq; cogitationū puluerem in corde patiūtur. Cūq; foris aliis ad appetenda celestia psuadēt: semetipsos semp intrinsecꝰ subtili inq̄sitione discutiūt: ne qua immorāte in se diu infima cogitatione polluantur. Equꝰ ergo iste vngula terrā fodit: cū pdicator q̄sq; inquisitione forti terrenas in se cogitationes discutit. Equꝰ vngula terram fodit: quādo is cui iam dñs presidet / que sibi moles congerit ex vetusta cogitatione / psiderat / seq; ab illa flendo euacuare nō cessat. Unde bene et Isaac apud alienā gentē puteos fodisse describitur. Quo videlicet exēplo discimꝰ: vt in hac peregrinatiōis erūna positi / cogitationū nostrarum profunda penetremus: ꝛ quousq; nobis vere intelligentie aqua respondeat: nequaq̄ nostre inquisitionis manus ab exhauriēda cordis terra torpescat. Quos tñ puteos allophyli insidiantes replent: quia nimirū immūdi spūs cum nos studiose cor fodere conspiciūt / cōgestas nobis tentationū cogitationes ingerūt. Vñ semp mens euacuāda est / incessanterq; fodiēda: ne si indiscussa relinquit / vsq; ad tumorem peruersoꝝ operū cogitationū sup nos terra cumuletur. Hic ad Ezechielem dicit. Fili hominis fode parietem. i. cordis duritiā crebris pscrutationū ictibꝰ rumpe. Hinc ad Esaiā dñs dicit: Ingredere in petrā: abscōdere fossa humo a facie timoris dñi: ꝛ a gloria maiestatis eiꝰ. Petram quippe ingredimur / cū cordis nostri duritiā penetramꝰ. atq; a facie timoris dñi fossa humo abscondimur: si terrenas cogitationes egerētes / ab ira districti iudicis i humilitate nostre mētis celamur. Quo eñ plꝰ terra fodiendo projicit: eo pauimentū semper inferiꝰ demonstratur. Unde ꝛ nos si a nobis studiosius terrenas cogitationes ejicimꝰ / quo apud nosmetipsos abscōdamur / humiliꝰ inuenimꝰ. Ecce enim quia diuini iudicij dies imminet: quasi ipsa iā timoris eius facies apparet: tātoq; magis necesse est vt vnusquisq; illū terribiliꝰ timeat / q̄to tam glorie maiestatis eius appropinquat. Quid ergo agendū est / quove fugiendū? Quo eñ quis latere potest eū qui vbiq; est? Sed ecce petram ingredi / fossa humo occultari precipimur: vt videlicet cordis nostri duritiam dirūpentes / eo iram inuisibilē declinemꝰ / quo ab amore rerū visibilium apud nosmetipsos in corde subtrahimur: vt cū praue cogitatiōis terra ejicitur: mēs apud semetipsam tanto tutiꝰ / q̄to ꝛ humiliꝰ abscōdatur. Hinc israelitico populo per Moysen a dño iubetur: vt cū egreditur ad requisita nature / mittat paxillū in balteo: ꝛ fossa humo abscondat que egesta fuerint. Nature eñ corruptibilis pōdere grauati: a mētis nostre vtero quedam cogitationum superflua quasi ventris grauamina erumpūt. Sed portare paxillū sub balteo debemꝰ: vt videlicet ad rephendēdos nosmetipsos semp accincti / acutū circa nos stimulū compūctionis habeamꝰ. qui incessanter terrā mētis nostre penitētie dolore confodiat: ꝛ hoc qđ a nobis fetidū erūpit abscondat. Ventris q̄ppe egestio fossa humo per paxillum tegit: cū mentis nostre superfluitas subtili redargutiōe discussa / ante dei oculos per compūctionis sue stimulū celatur. Quia igitur sancti viri queq; inutilia cogitāt: reprehendere ac diiudicare nō cessant: de equo suo dñs dicat / Terrā vngula fodit. i. quicq̄d in mente sua terrenū versari conspicit / hoc nimirū superducte penitentie duris percussionibꝰ rumpit. Cū vero se interiꝰ districta subtilitate diiudicauit: iam nihil est qđ exterius ptimescant. Tāto eñ minus ad mala psentia trepidant: q̄to semetipsos pleniꝰ bonis vēturis parāt. Vñ et subdit.

Gen. xxvi.

Ibidem.

Eze. viij.

Esa. ij.

C

Deutero. xxiij.

Ad rephēdendos nosmetipsos semp accīcti eē debemus.

D

¶ S. Q̄ sancti viri cū locꝰ ꝛ causa exigit / pro defensione pietatis debent semetipsos persecutoribꝰ objicere / ꝛ etiam cū nō querunt obuiare. Capitulū xxiij.

Exultat audacter: in occursum pgit armatis.] Exultat audacter: quia sic aduersis non frangitur / sicut nec psperis eleuat. Aduersa nāq; non dejiciūt quē prospera nulla corrūpunt. Equꝰ itaq; iste ꝛ fortis ꝛ sub freno est. Ne ergo pmatur aduersis / habet vim fortitudinis: ne eleuetur psperis / habet pōdus desuper insidentis. Decurrūt quippe tēpora: sed idcirco iustū trahere non valent: quia leuare nō possunt. Illos nimirū trahūt quos leuāt: irata dejiciūt / quos blanda sustollūt. Vir autem bene deo subditꝰ scit inter trāseuntia stare: scit inter lapsus decurrentiū temporꝰ mentis gressum figere: scit nec ad subjecta se erigere / nec ad objecta trepidare. Plerūq; autem q̄ exerceri se vtiliꝰ contritionis sue laboribꝰ nouit: in aduersis hilarescit: q̄ dū constanter pro veritate tolerat / augeri sibi virtutis meritū letatur. Hinc est q̄ tūc apostolos exultasse legimus / cū pro christo illos cōtigit flagella tolerasse: sicut scriptū est: Ibant gaudentes a conspectu cōcilij: qm̄ digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliā pati. Hinc Paulꝰ cū duris in macedonia fuisset psecutionibꝰ pressus / in eo q̄ se afflictum insinuat / etiam iocūdatum demonstrat / dicens. Nam cum venissemꝰ macedoniā / nullam requiem habuit caro nostra. Ac si aperte diceret: q̄ spiritꝰ requiē habuit / dum per pfectum aie / persecutionum supplicia caro tolerauit. Contra hunc itaq; equū ab aduersarijs sancte ecclesie parātur gladij de dolore penarum: parantur arma de patrocinijs secularium potestatum. Solent nāq; heretici potentum mundi defensionibus quasi quibusdam armis se tegere: solent omnes infideles predicationem fidei excitatis etiā seculi potestatibus impugnare. Sed equus dei exultat audacter: et exteriora tormenta non metuit / quia internam delectationē querit. potestatū mūdi iracundiam non formidat: quia ipsiꝰ quoq; vite psentis desideriū p mentis excessum calcat. Hinc per Salomonem dicit. Non contristabit iustū quicq̄d ei acciderit. Hic in eo rursū scriptū est. Iustꝰ quasi leo cōfidēs absq; terrore erit. In occursu bestiarū idcirco leo non trepidat: q̄ preualere se oībus nō ignorat. Vñ iusti viri securitas recte leoni cōparat: q̄ cōtra se cū quoslibet insurgere cōspicit: ad mentē sue confidentiā redit: ꝛ scit q̄ cunctos aduersantes superat / q̄ illū solū diligit quē inuitus nullo mō amittat. Quisq̄s eñ exteriora q̄ et nolēti subtrahūt appetit / sua se spōte extraneo timori substernit. Infracta autē virtus est ɔcupiscētia vite eterne / terrene contēptus: q̄ et in alto mēs ponitur / cū a rebus infimis spei sue iudicio subleuat: atq; a cūctis aduersantibꝰ tāto minꝰ attingit q̄to in supnis sita tutius munit. Equus itaq; iste non solū ɔtra se venientes minime metuit / sed eis etiā in occursum pergit. Vñ bene hic addit: In occursum pergit armatis. Plerūq; eñ quieti atq; incōcussi relinq̄mur / si obuiare prauis per iustitiā nō curamꝰ. Sed si ad eterne vite desideriū animꝰ exarsit: si iam verū lumen intrinsecus respicit: si in se flāmā sancti feruoris accēdit: inq̄tum locꝰ admittit / inquantū causa exigit / debemus pro defensione iustitie nosmetipsos objicere: ꝛ puersis ad iniusta erumpentibꝰ / etiam cū ab eis nō q̄rimur obuiare. Nam cū iustitiam quā nos amamꝰ / in alijs feriunt: nos nihilominꝰ sua persecutiōe confodiūt: etiam si venerari videantur. Quia ergo vir sanctꝰ prauis ac male agentibus sese etiam cū non querit opponit: recte de equo dei dicit: In occursum pgit armatis. Intueri libet illū sessoris sui calcaribꝰ excitatū contra armatos hostes: q̄tꝰ Paulū feruor accenderat / qñ cum ephesi ad irrumpendas theatri turbas zeli flāma rapiebat. Scriptum q̄ppe est: Repleti sūt ira: ꝛ exclamauerūt dicētes. Magna diana ephesioꝝ: ꝛ impleta est ciuitas confusione: ꝛ impetum fecerūt vno aio in theatrū / rapto gaio ꝛ aristarcho

Act. v.

E

ij. Co. vij.

Prouer. xij.

Prouer. xxviij.

F

Act. xix.

G macedonib⁹ comitib⁹ Pauli. Atq; mox subdit: Paulo autem volente intrare in populū/ non permiserunt discipuli. Quidā autem ⁊ de asie principib⁹, qui erant amici eius: miserunt ad eum/ rogantes ne se daret ī theatrū. In quib⁹ profecto verbis agnoscim⁹ quo impetu cōtra cuneos aduersantes irrueret/ nisi eum per amicos et discipulos charitatis frena tenuissent. Sz si obuiare hostibus/ si vltro pugnam petere/ si nosmetipsos semp relinquere in cursu nostri feruoris debemus: quid est q̄ idē predicator egregius de semetipso fatetur dicens: Damasci prepositi⁹ gētis arethe regis custodiebat ciuitatē damascenoꝝ/ vt me comprehēderet: ⁊ p fenestrā in sporta dimissus sum per murū/ ⁊ sic effugi man⁹ eius? Quid est q̄ equ⁹ iste modo sponte armatoꝝ cuneos impetit: et modo se ab armatis hostib⁹ quasi trepidus abscondit/ nisi hoc q̄ necesse est vt in ei⁹ artificiosa virtute discam⁹ aduersarioꝝ pugnā ⁊ cōstāter aliquādo appetere/ ⁊ prudenter aliquādo declinare? (ij. Cor. xj.)

Capitulū. xxiiij.

Necesse quippe est vt per omne qđ agimus/ in mentis trutina positum hic pōdus/ illinc fructum nostri laboris estimemus: ⁊ cum pond⁹ fructū superat/ laborem quisq; innoxie declinet: dūmodo se in alijs exerceat/ in quib⁹ lucro fructuū pōdus laboris vincat. Cū vero subsequenti q̄titate fructuū/ mēsura laboris aut equatur aut vincit/ labor non sine graui culpa declinatur. H Unde p̄dicator sanct⁹ cū damasci valde obstinatas mentes p̄sequentiū cerneret/ eorū noluit aduersitati confligere: qr ⁊ semetipsum quem profuturum multis nouerat/ vidit posse deficere: ⁊ aut nullis se ibi aut paucis prodesse. Secessū ergo a certamine petijt: ⁊ pugnaturū felicius ad alia se bella seruauit. Non enim loco virtus/ sed locus virtuti defuit: ⁊ idcirco fortissimus miles ab obsidionis angustia/ certaminis campum quesiuit. Ubi autem subiugāda regi proprio multorum aduersariorum colla conspexit: subire bellū vel cum morte non timuit: sicut ipse cum hierosolymā pergeret: eiūq; discipuli passione illius per p̄phetiā prescita p̄hiberent/ sibimetipsi attestatur dicens: Ego non solū alligari/ sed ⁊ mori in hierusalē parat⁹ sum pro nomine domini Jesu. Neq; enim facio animā meam preciosiorē q̄ me. (Act. xxj.) I Qui igit hic hostiles cuneos etiam prescita passiōe sua imperterritus petijt/ illic de dispensatiōe fuisse edoctus/ non de timore q̄ fugit. Qua in re pensandum est: quia ille labores quosdā per dispensationis iudicium laudabiliter declinat: qui pro deo maiores alios fortiter tolerat. Nam sepe ab hominibus timor debilis cauta dispēsatio vocat: ⁊ quasi prudenter īpetum declinasse se asserunt/ cum fugientes turpiter in terga feriunt. Unde necesse est vt in causa dei cum res dispēsationis agit/ metus cordis subtilissima libratiōe pensēt: ne p infirmitatem timor surrepat: ⁊ sese per dispēsationis imaginem/ rationem fingat: ne culpa se prudētiam nominet: tamq; nec ad penitētiam animus redeat/ qm̄ hoc quod inique perpetrat/ virtutem vocat. Restat igit vt in dubijs q̄sq; deprehensus: cum quelibet sibi aduersitas immnet/ pri⁹ intra semetipsum cōtra formidinem ⁊ precipitationem pugnet: quaten⁹ nec formidolose se subtrahat/ nec p̄cipitanter opponat. Ualde em̄ preceps est qui semper se aduersis obijcit: et valde pauidus qui semper abscondit. Sed hec melius in bellis spiritalib⁹ discimus/ si formā exercitij a corporalibus bellis trahamus. (Forma bellica p̄dicatoribus seruāda.) Non enim ille dux sapiens est/ qui semper cōtra hostiles cuneos exercitum preceps admouet: neq; ille dux fortis/ qui semper hunc ab hostis facie cauendo subducit. Scire nāq; dux deb3 mō ab hostili impetu exercitum caute subtrahere: modo hostem circūfusis cornib⁹ coarctare. Sic nimirum sollicite perfecti predicatores exhibēt: cum modo persecutionis rabiem declinantes/ nouerunt sapienter s3 non eneruiter cedere: modo autem persecutionis impetum contēnentes/ nouerunt ei fortiter/ sed non precipitanter obuiare. Quia autē sanctus vir cū cōgruum cernit/ ictibus pectus obijcit: ⁊ venientia iacula vel mortens retūdit: recte dicitur: In occursum pergit armatis. De quo adhuc bene subditur. [Cōtemnit pauorem/ nec cedit gladio.] Uideam⁹ quomodo pauorem despiciat: qui ipsos aduersarioꝝ gladios enumerās calcat. Ait em̄: Quis nos separabit a charitate dei: tribulatio/ an angustia/ an fames/ an p̄secutio? In pauore aūt ven- (Ro. viij.)

tura pena metuitur: in gladio vero iam dolor de presenti percussione sentitur. K Quia ergo vir sanctus ventura aduersa non metuit/ pauorem despicit: quia vero nec superueniente p̄cussione vincitur/ nequaq̄ gladijs cedit. Contra hūc itaq; equum tot sunt gladij hostium/ quot genera persecutionū. que cuncta q̄tulans superat: quia amore vite sese ad interitū parat. Sed qr tam robustissimum pectus quomodo se iaculis opponat audiuimus: nunc quid ab aduersarijs agatur audiam⁹. Sequitur: [Super ipsum sonabit pharetra.] In scriptura sacra pharetre nomine aliquando iustum dei occultumq; cōsilium: aliquādo vero clandestina prauorum machinatio designatur. Per pharetrā iustum dei occultūq; consilium exprimit: sicut idem beatus Job superiore parte testatur dicēs: Pharetram em̄ suam aperuit/ ⁊ afflixit me. i. occultum suum consilium detexit: et publica me percussione vulnerauit. Sicut em̄ in pharetra sagitte: sic in occulto dei consilio latent sententie: ⁊ quasi ex pharetra sagitta educit/ quando ex occulto consilio apertā deus sententiā iaculat. Pharetre quoq; nomīe prauorum machinatio designat: sicut per prophetam dicitur: L Parauerunt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde.

Capitulū. xxv.

Iniqui em̄ cum dolos quos bonis excogitāt/ secretis machinationibus occultant: quasi in pharetra sagittas parant: ⁊ in hac p̄sentis vite caligine velut in obscuro rectos corde feriunt: qr maliciosa eorum iacula ⁊ sentiri per vulnus possunt: et tamē venientia deprehendi nō possunt. Igitur qr equus dei nulla aduersitate terretur/ eiq; quo magis obuiatur/ eo vi intentionis sue super armatos hostes feruentior ducitur: persecutores eius qui se etiam ferientes vinci sentiūt/ turbati ad p̄siliū reuertūt/ dolos p̄parāt/ ⁊ velut ex lōginquo mittēdo vulnera occultāt. Unde nūc recte dr.

¶ S. Qz sancti viri nec insidijs/ nec minis/ nec disputationibus/ nec penis terrentur.

¶ Super ipsum sonabit pharetra. vt cum ex absconsa machinatione longe ferīāt/ cui apertis congressionib⁹ inaniter appropinquāt.] Hec tunc sup equū dei pharetra sonuerat: cum quadraginta viri q̄ in eius mortē coniurauerant/ educi de carcere Paulū querebant: vt consiliorum suorum ictibus/ quasi clā sagittarū dolo interficerent: quē p̄gressiōe p̄secutionis publice superare nequaq̄ possent. (Act. xxiij.) Pharetra ergo sonuit: quia occulte machinationis ad Paulū causa peruenit. Quis si vigilāter querimus/ adhuc ī pharetre sonitu aliquid subtili⁹ inuenimus. Sepe em̄ aduersarij consilia contra bonos ineunt: prauis inuentionibus innituntur: ad excogitandos dolos se conferūt: sed tamen qui eosdem dolos prodere bonis debeant/ ipsi instituunt latenter/ ipsi transmittūt: vt crudelis supplicioꝝ p̄paratio dum quasi furtim innotescit/ amplius timeat: ⁊ audientis animū pl⁹ suspecta vulnera q̄ percepta perturbent. In pharetra em̄ sagitte dū latent ⁊ sonant: mortē etiā nō vise denunciant. Pharetra ergo cōtra equū sonitū reddit: cū p̄tra predicatorē sanctū occulta prauoꝝ machinatio cōsiliū suū qđ frauduleter operit/ frauduleti⁹ innotescit: vt p̄missis minis q̄si ex sonitu pharetre terreāt: cū p̄dicator dei apertas p̄tumelias velut comin⁹ ferientia iacula nō formidat. M Cum vero eisdem minis minime terret: mox persecutoꝝ crudelitas ad supplicia manifesta perducitur. Unde bene postq̄ dictum est: Super ip̄m sonabit pharetra: ilico addit: [Uibrabit hasta.] Contra predicatorem dei post pharetre sonitū hasta vibrat: qm̄ post terrores exhibitos e vicino iam feriens aperta pena p̄ducitur. Predicatores aūt sancti cum pro defensione fidei supplicia subeunt: ad eandē fidē/ quos valent/ rapere ⁊ inter verbera non desistunt: ⁊ cum patiēter vulnera suscipiunt/ prudenter contra corda infideliū sagittas predicatiōis reddūt. Unde nōnunq̄ agit vt ipsi q̄ in persecutione seuiūt: non tam doleāt q̄ cor p̄dicatoris nō emolliūt/ q̄ q̄ p eius verba etiā alios amittāt. Quia igit eū feriendo non superāt: ne fortasse alij qui illū audiunt/ se derelinquant: mox p̄tra loquentis verba scutū r̄nsionis parāt. Unde cū diceret/ Uibrabit hasta: recte subiūgit/ et clype⁹. Persecutor em̄ seuiēs postq̄ p̄dicatoris corp⁹ supplicio percutit/ auditoꝝ cor q̄si clypeo v̄bis sue disputatiōis munit. Uir igit sanct⁹ vt feriri debeat/ hasta vi-

B
beatur: sed ne audiri possit: clypeus opponit. Habet nãq;
defensores dei in ꝓlio sagittas suas: quas eo citi⁹ audito
rũ cordib⁹ iniiciunt / quo illas de spirituali arcu / id est de
intima cordis tensione distringũt. His quippe se in bello
ij. Tim. ij.
fidei Paulus armauerat / cum dicebat: Laboro vsq; ad
vincula quasi male operãs: sed verbũ dei nõ est alligatũ.
Ac si diceret: Hasta quidẽ suppliciorꝫ ferior: sed tamẽ ver
borum sagittas emittere non desisto. Uulnera crudelita-
tis accipio: sed cor infideliũ vera loquendo transfigo. Di
catur ergo: Sup ipsum sonabit pharetra / vibrabit hasta
et clypeus. Cõtra equũ ꝗppe dei qꝛ prauorũ consilia per-
strepũt / pharetra sonat: qꝛ aperta pena exquiritur / hasta
vibrat: quia vero ei etiã disputatione resistit / clypeus an-
tefertur. Sed nunqd a feruore suo per ista cõpescit? Uir
enim sanctus quo maiore ꝑsecutione premit: eo ad predi-
candã veritatẽ acrius instigat: et cum patienter ꝑsecuto-
res tolerat / ardẽter ad se auditores trahere festinat. Un
de et bene adhuc de equo dei subditur: [Feruens et fre-
mens sorbet terram: nec reputat tube sonare clangorem.]
Gen. iij.
Primo nãq; peccanti homini dictũ est: Terra es / ꝛ in ter
rã ibis. Tube autẽ clãgũt: cũ hui⁹ seculi potestates loqui
sanctos terribiliter prohibent. Quia igit predicator zelo
sancti spũs inflãmatus / vel inter supplicia positus / quos-
libet pctõres ad se trahere nõ desistit: feruẽs ꝓculdubio
terrã sorbet. qꝛ vero ꝑsecutorũ minas minime formidat /
clangorẽ tube sonare non reputat. Tube enĩ ꝗ discrimen
belli denunciat: quid est aliud ꝙ vox seculariũ potestatũ:
B
que contẽpta resistentibus mortis certamen parat? Hec
a pricipibus sacerdotum tuba sonuerat / cum flagellatos
Act. v.
apostolos de deo loqui prohibebãt: sicut scriptũ est: Ce-
sis denũciauerũt / ne loquerẽtur in noĩe Iesu. Sed videa
mus quomodo equũ dei clãgor tube nõ terreat. Ait Pe
Ibidem.
trus: Obedire oportet deo magis ꝙ hoib⁹. Qui aliis qꝫ
Act. iiij.
persequẽtibus dicit. Nõ enim possumus que vidimus et
audiuimus / nõ loqui. Equus ergo clangorẽ tube nõ me-
tuit / qꝛ predicator egregius despectis potestatibus secu-
li / nullos minarũ sonitus pertimescit. Uideamus alium
equũ dei quomodo terrã sorbeat: quomodo null⁹ cũ tu-
Act. xiiij.
be terror attingat. scriptũ est: Superuenerunt autẽ qdã ab
antiochia et iconio iudei: et persuasis turbis lapidantes
Paulũ traxerũt extra ciuitatẽ / estimãtes eũ mortuũ eẽ.
Circũdantibus autẽ eum discipulis: surgẽs intrauit ciui
tatem: et postera die profectus est cũ Barnaba in derben.
Cũq; euãgelizassent ciuitati illi / ꝛ docuissent multos re-
uersi sunt lystrã et iconiũ ꝛ antiochiã: confirmantes ani-
mas discipulorũ. Perpendamus ergo que hunc possent
equũ mine cõpescere: quãdo eũ ab intẽtione sua nõ valet
mors ipsa ꝓhibere. Ecce lapidib⁹ obruit: nec tamẽ a ve-
ritatis sermone remouet. Occidi potest: superari nõ põt.
velut extinctus extra vrbem proiicit: sed intra vrbem die
alio illesus predicator inuenit. O ꝙ fortis huic viro inest
infirmitas: o ꝙ victrix pena: o ꝙ dñatrix patiẽtia. Ad ar-
guendum repulsione prouocat: ad predicãdam salutem
C
plagis erigitur: ad propellendã laboris lassitudinẽ pena
refouet. Que ergo hunc aduersitas superet / quẽ pena fo-
uet? Sed equus dei est / et pharetre sagittas despicit: qꝛ
malitie consilia contẽnit. Uibratã hastã superat: qꝛ et cõ-
tra aperte ꝑsecutionis vulnera pectus firmat. Oppositũ
clypeũ rũpit: qꝛ disputationẽ resistentium ratiocinando
subigit. Terrã sorbet: qꝛ pctõres in suo corpore exhortan
do cõuertit. Clangorẽ buccine sonare nõ reputat: qꝛ vocẽ
quãlibet terribilis prohibitiõis calcat. Minus est autẽ
qꝺ dicit qꝛ fortis perseuerat in laboribus: adhuc (qꝺ ma-
ius est) exultat in aduersis. Unde sequitur.

¶ S. Qꝛ sancti absq; vlla formidine etiam inter tormẽta
sint: ꝛ potestatibus huius seculi predicare prohibẽtibus /
non desistunt: nec tam terrentur periculo / ꝙ gloriãtur vi-
ctorie triumpho: et quasi odorantes bellum / preparant se
in persecutionis occursum.

¶ Ubi audierit buccinam / dicit vah.] Quibus profecto
verbis et illud ostenditur ꝙ hoc loco a dño de equo irra-
tionabili nõ dicat. Neq; enĩ vah dicere brutũ aĩal potest:
sed dũ asseritur dicere quod oĩno dicere non valet / innui-
Uah vbũ
exultatio-
nis.
tur quem designet. Uah quippe sermo exultationis est.
Equus ergo cũ audit buccinã / vah dicit: qꝛ fortis quisq;
predicator cum certamen passionis sibi propinquare con
siderat: de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugne
periculo / qui victorie letatur triumpho. Equo itaq; est

vah dicere: ꝑdicatorẽ sanctũ de vẽtura passione gaudere.
D

Capitulum. xxvj.

SEd si predicator fortis gloriam passionis appe
tit: si discrimẽ mortis subire pro dño letus que-
rit: quid est ꝙ ipsi fortissimo predicatori qui ex
robusto corde virtutẽ traxit nois / Petro veritas dixit:
Ioan. xxj.
Cum senueris / extendes manus tuas: et alius te cinget: ꝛ
ducet quo nõ vis? Quomodo de passione gaudet ꝗ cinct⁹
ab alio / ire quo ducit non volet? Sed si pensamus quali-
ter animus appropinquãte passione / ꝛ mortis metu qua-
titur / et tamẽ de venturo regni premio letat: intelligim⁹
quomodo gloriosi certaminis subire periculũ volens no
lit: qꝛ et in morte considerat qꝺ tolerans paueat: et in fru-
ctu mortis aspicit qꝺ appetens querat. Uideamus Pau
lũ quomodo amet qꝺ refugit: quomõ refugiat qꝺ amat.
Phi. j.
Ait eñi: Desideriũ habẽs dissolui / ꝛ cũ Christo esse: ꝛ mihi
ij. Cor. v.
viuere Christ⁹ est ꝛ mori lucrũ. ꝛ tamẽ dicit. Qui sumus
in hoc habitaculo / ingemiscimus grauati: eo ꝙ nolumus
expoliari / sed supuestiri: vt absorbeat qꝺ mortale est a vi
ta. Ecce ꝛ mori desiderat: et tamen carne expoliari formi-
dat. Cur hoc? Quia et si victoria imppetuũ letificat / ipsa
nihilominus ad presens pena perturbat: et ꝙuis vincat
amor subsequẽtis muneris / tangit tamẽ non sine merore
animũ pulsus doloris. Sicut enĩ vir fortis cũ vicino iã
belli certamine armis accingit: et palpitat et festinat: tre
E
mit ꝛ seuit: quasi pauere ꝑ pallorẽ cernitur: sed per iram
vehementer vrgetur: ita vir sanctus cũ passioni se propin
quare conspicit: et nature sue infirmitate concutit: et spei
sue soliditate roboratur: et de vicina morte trepidat: ꝛ ta
men ꝙ moriendo verius viuat exultat. Ad regnũ quippe
nõ potest nisi interposita morte transire: et idcirco ꝛ cõfi-
dẽdo quasi ambigit: ꝛ quasi ambigẽdo cõfidit: et gaudẽs
metuit / et metuens gaudet: quia scit ꝙ ad brauiũ quietis
non perueniat / nisi hoc qꝺ interiacet / cum labore transcẽ
dat. Sic nos cum morbos a corpore repellere cupimus:
tristes quidẽ amarum purgationis poculũ sumimus: cer
ti autẽ de subsequẽti salute gaudem⁹. Quia enim pueni-
re corpus aliter ad salutem non valet: in potu libet etiam
qꝺ tedet. cũq; amaritudini inesse vitã animus conspicit /
merore turbatus hilarescit. Dicatur ergo: Ubi audierit
buccinam / dicit vah: qꝛ predicator fortis cognito certa-
minis nuncio: etsi vt homo ad vim ꝑcussionis trepidat /
per spei tamen certitudinem ad premiũ remunerationis
exultat. Sed nequaꝙ ad hoc passionis bellũ incõcussus
existeret / nisi eãdem passionẽ intenta cogitatione meditã
do preueniret. Malũ nãq; qꝺ cõsilio preuenit: decertanti
cõtra se aio ex ratiõe subiicit: qꝛ tanto quisq; minus ad-
uersitate vincit / quãto cõtra illã presciẽdo paratus inue
nitur. Sepe enim graue timoris põdus vsu leuigat: sepe
mors ipsa sicut inopinata ꝑturbat / ita deliberatiõe ꝓuĩ-
ta letificat. Unde et recte de hoc equo subiungit: [Pro-
cul odorat bellũ.] Ac si apertius dicat: Idcirco qꝺlibet
F
certamẽ exuperat: qꝛ mẽtem certamini ante certamen pa
Bellum
odorari.
rat. Bellũ ꝗppe ꝓcul odorari est aduersa queq; lõge ad-
huc posita cogitãdo ꝑnoscere / ne fortasse valeãt iprouisa
ij. Cor. xiij.
superare. Hoc bellũ ꝓcul odorari discipulos Paul⁹ ad
monebat / cum diceret: Uosmetipsos tentate si estis in fi-
de: ipsi vos ꝓbate. Ac si apte preciperet dicens: Persecu-
tionum certamina ad mentẽ reducite: ꝛ cordis vestri inti
ma atq; occulta pensantes / quales inter supplicia existe-
re valeatis inuenite. Hoc bellũ sancti viri ꝓcul odorant:
quãdo et in pace vniuersalis ecclesie positi / vel heretico-
rũ bella / vel imminẽtia ab infidelib⁹ ꝑsecutionũ tormẽta
conspiciũt. Qui dũ recte viuũt: sepe pro bonis mala reci-
piunt: detractionũ contumelias equanimiter ferunt: vt si
ꝑsecutionis occasio suppetat: tanto illos fortiores aper-
ti hostes inueniãt / quãto eos e iTra ecclesiã falsorꝫ fratrũ
iacula nõ expugnãt. Nã q a statu patientie ante linguarũ
vulnera corruit: ipse sibi testis est qꝛ contra manifeste per-
cussionis gladios non subsistit. Quis ergo vir dei exerci-
tatus persecutibus contra ventura / et exercitatus mini-
mis cõtra maiora nitit: recte de equo dei dictũ est ꝙ bel-
lũ procul odoratur. Sequitur. [Exhortationẽ ducum / et
vlulatum exercitus.] Duces aduerse partis sunt erroris
Psã. cvj.
auctores: de quibus per Psalmistam dicitur: Effusa est
contentio super principes eorum: et seduxerunt eos va-
na eorũ: et errare fecit eos in inuio / et non in via. De qui-
Mat. xv.
bus per semetipsam veritas dicit. Cecus si ceco ducatum

G prebet:ambo in foueam cadunt. Hos autē duces exercitus sequitur/prauorū scilz turba:que iniquis eorum preceptionibus famulatur. Notandū quoqꝫ ꝙ duces exhortari/exercitum vero dicit vlulare:qꝛ videlicet hi qui infidelib⁹ vel hereticis presunt/praua que teneri precipiūt/quasi ex ratiōe persuadēt. Turba vero eis subdita/quis sine iudicio eoꝝ voces sequitur: dum per cōfusionis insaniam ꝑstrepit/bestiali mente vlulare perhibetur. Lupis quippe proprie vlulat⁹ cōuenit. Et qꝛ caterue reproborū cōtra vitam moresqꝫ fideliū soli rapacitati inhiant:quasi per vlulatum clamant.

Capitulum.xxvij.

Equus ergo dei exhortationē ducum ꝛ vlulatū exercitus procul odoratur:dum sanctus quisqꝫ predicator longe ante considerat : quid vel auctores errorū contra electos valeant precipere:vel turba eis subdita ꝙ possit immaniter insanire. Hanc exhorta-

Rom.xvj.

tionem ducum odorabatur Paulus/cū diceret. Per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocen-

Act.xx.

tiū. Hunc vlulatum exercitus odorabatur dicēs. Intrabunt post discessionē meā lupi graues in vos. Exhortationem ducū odoratus est Petrus:cū de quibusdā disci-

ij. Pet.ij.

pulos admoneret dicēs. In auaritia fictis verbis de vobis negociabūtur. Vlulatū quoqꝫ exercitus odorabat/

Ibidem.

cum premitteret dicens. Et multi sequētur eorum luxurias/per quos via veritatis blasphematur.

C S. De ea que de equo dei dicta sūt/moraliter ad vnūquemqꝫ militem Christi referri possunt.

C Igitur quia sanctus quisqꝫ predicator atqꝫ in persecu-

H tionis bello dux fidei/qualem se possit exhibere narrauimus:nunc sub huius equi specie vnūquēqꝫ Christi militem describamus:vt ꝛ qui ad predicationis culmē necdū se peruenisse considerat:hac tamen voce dominica/si iam bene viuere ceperit/expressum se esse cognoscat: quaten⁹ hinc colligat quātū deo notus sit/si ad maiora ꝑuenerit: quem signāter deus eloqui nec in minimis pretermittit. Singula itaqꝫ que de equo dicta sunt/repetentes intimemus quomodo miles dei a primeua cōuersatiōe ꝑficiat: quomodo a minimis ad maiora succrescat:vel qb⁹ gradibus ab infimis ad supna perueniat. Dicatur ergo: Nunquid prebebis equo fortitudinem/aut circundabis collo eius hinnitum? Vnicuiqꝫ anime cui dn̄s misericorditer presidet/ante oīa fidei fortitudinē prebet : de qua Petr⁹

ij. Pet.v.

ait: Aduersari⁹ vester diabolus sicut leo rugiens circuit querens quē deuoret:cui resistite fortes in fide. Huic autem fortitudini hinnitus iungitur: dum fit quod scriptū

Rom.x.

est:Corde creditur ad iustitiam : ore autem cōfessio fit ad salutem. Sequitur.

Capitulum.xxviij.

Nunquid suscitabis eū quasi locustas? Vnusquisqꝫ qui deū sequitur:in ipso suo exordio vt locusta suscitatur: qꝛ etsi in quibusdā actioni-

I bus locustarum more flexis poplitibus terre inheret: in quibusdā tamen expansis alis sese in aera suspendit. Conuersionū quippe initia/bonis moribus malisqꝫ permixta sunt:dū ꝛ noua iam per intentionem agitur: et vetus adhuc vita ex vsu retinetur. Tanto autē minus permixtis interim malis ledimur : quāto ꝯtra illa quotidie sine cessatiōe pugnamus. Nec suos nos iam culpe vendicat/cuius prauo vsui nostra sollicite mens resultat. Min⁹ itaqꝫ nobis inchoantibus terrena opera officiunt : quia in nobis diutius demorari prohibentur. Proinde qm̄ in ipso nostre conuersationis initio infirma quedā pie de nobis dn̄s tolerat:vt nos quādoqꝫ ad celestia ex perfectiōe perducat:quasi locustas nos in exordio suscitat:quia etsi in volatu virtutis subleuat: non tamen de terreni operis casu desperat. Sequitur.[Gloria narium ei⁹ terror.] Pro eo ꝙ non visa res odore deprehēditur:nō immerito nariū nomine/spei nostre cogitationes exprimūtur: quibus vēturum iudiciū qḋ etsi oculis adhuc non cernimus/iā tamen sperādo preuidemus. Ois autē qui bene viuere incipit: audiēs ꝙ per extremū iudiciū iusti ad regnū vocentur/hilarescit:sed qꝛ quedam mala adhuc ex reliquijs sibi inesse cōsiderat : hoc ipsum iudiciū de quo exultare inchoat/appropinquare formidat. Vitā quippe suā bonis malisqꝫ permixtā conspicit : et cogitationes suas aliquo modo spe et timore confundit. Nam cū audit ꝗ̄ sint regni gaudia:mox mentē letitia subleuat: et rursum cū respicit que sint gehēne tormēta/mox mentē formido perturbat. Bene ergo gloria nariū eius terror dicitur: qꝛ inter spem et metū positus/dum futurū iudiciū mente cōspicit/hoc

K ipsum timet vnde gloriat̄. Ipsa ei sua glīa terror est: qꝛ inchoatis iam bonis/spe de iudicio letus est:ꝛ necdum finitis oībus malis/perfecte securus non est. Sed inter hec sollicite ad mentē reuertit̄:et procellas tante formidinis renuens/seqꝫ in solius pacis tranquillitate disponens:totis viribus a districto iudice inueniri liber conatur. Seruile quippe estimat dn̄icam presentiā formidare:ac ne cōspectū patris metuat/illa agit ꝑ que se filiū recognoscat. Discit ergo iudicē tota expectatione diligere: atqꝫ (vt ita dixerim) timendo renuit timere. Oriri autē cordi formidinē pro carnali actione cōsiderat:et idcirco ante oīa carnem forti edomatione castigat. Vnde postqꝫ dictum est: Gloria narium eius terror:recte subiungitur:[Terrā vngula fodit.] Vngula nāqꝫ terrā fodere:est districta abstinētia carnem edomare. Quo autem plus caro premitur: eo de celesti spe animus securi⁹ letat̄. Vnde effossa terra apte subnectitur:[Exultat audacter.] Quia enim valenter reprimit qḋ impugnat:audacter exultat de his que in eterna pace desiderat: tantoqꝫ mens melius ad supna appetenda cōponitur/quanto ab illicitis arctius corp⁹ edomatur. Vnde recte ꝑ Salomonē dicitur. Diligēter exer-

Prouer. xxiiij.

ce agrū tuū:vt postea edifices domū tuā. Ille quippe bene mentis domū edificat/qui prius agrum corporis a spinis vitiorum purgat: ne si desideriorum sentes in carnis agro proficiāt/intus tota virtutū fabrica fame boni operis crescente destruat̄. In ipso autē quisqꝫ belli certami-

L ne positus:tāto subtilius fraudē hostiū cōspicit/quāto ꝛ districtius corpus propriū quasi quēdam hostium adiutorem premit. Vnde et post contritionē corporis/post letitiam cordis recte subiūgitur.[In occursum pergit armatis.] Hostes armati sunt immūdi spūs:innumeris cōtra nos fraudib⁹ accincti. Qui cū suadere nobis iniqua nequeūt: ea sub virtutum specie nostris obtutibus opponunt:et quasi sub quedā arma se contegūt/ne in sua malitia a nobis nudi videātur . Quibus armatis hostibus in occursum ꝑgimus: quādo eoꝝ insidias lōge ꝓuidem⁹. Effossa igitur terra/ armatis hostibus in occursum pergere est/edomita carnis supbia/dolos immundoꝝ spirituum mirabiliter explorare. Effossa terra armatis hostibus in occursum ꝑgere est/deuicta carnali nequitia/contra spiritalia vitia certamen subire. Nam qui adhuc secū eneruiter pugnat:frustra cōtra se bella extra posita suscitat. Qui eni semetipm̄ carnalib⁹ subiugat/quomodo spiritalib⁹ vitijs resultat? Aut quomō de labore externi certaminis triūphare appetit:qui adhuc apḋ semetipm̄ domestico libidinis bello succūbit?

Capitulum.xxix.

Vel certe armatis hostib⁹ in occursum pergimus : quando per exhortationis studium/eorum insidias et in alieno corde preuenimus. Quasi enim ex loco in quo sumus/ad locū alium obuiam hostibus venimus:quādo nostra cura ordinate postposi-

M ta/accessum immūdorum spirituū a proximi mente prohibemus. Vnde fit plerūqꝫ vt hostes callidi militē dei iam etiam de intestino bello victorem/tanto de semetipso terribilius tentēt/quanto illum contra se et in alieno corde preualere fortiter vidēt: vt dū illū ad se tuendū reuocāt/ aliena corda liberius que exhortatione eius protegebantur/inuadāt. Cūqꝫ cū superare non possunt: saltem occupare conātur/quatenus dū miles dei de semetipso concutitur/nō ipse sed is quē defendere cōsueuerat/perimatur Sed mens in deū immobiliter fixa/tentationū impetum despicit:nec cuiuslibet terroris iacula pertimescit. Supne enim gratie fretus auxilio:sic vulnera infirmitatis sue curat/ vt aliena non deserat. Vnde et bene de hoc equo subiūgitur:[Contēnit pauorē/nec cedit gladio.] Contēnit pauorē: qꝛ nullius tentationis formidine ad hoc vsqꝫ terretur vt taceat. Nec cedit gladio: qꝛ etsi violenta illū tentatio ꝑcutit:a cura tamē ꝓximi nō repellit. Vnde Paulus exemplum nobis inuicte cōuersationis insinuans:et quos ab hoste gladios susciṗiat dicit:ꝛ quomodo eisdem gladijs nō cedat ostēdit. Omni eñ iā carnalis operis pugna superata:carnalis tētationis gladiū ab hoste susceperat:ꝗ̄ dicebat. Video aliā legē in mēbris meis repugnan-

Rom.ij.

tē legi mentis mee:ꝛ captiuū me ducentē in lege peccati/que est in mēbris meis. Sed eidē gladio quem in se vicerat:etiam in alijs non cedebat:cum profecto proximis diceret: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore:

Rom.vj.

A
ad obediẽdum desiderijs eius. Et rursum: Mortificate
Col.iij. mēbra vestra q̄ sunt sup terrā/fornicationē/immūditiā/
libidinē/cōcupiscētiam malā. Grauis illum tentationū
ij.Cor.xj. gladius feriebat: de quibus ipse ait: In laboribus pluri:
mis/in carceribus abundantius/in plagis supra modū/
in mortibus frequenter. A iudeis quinquies quadrage:
nas vna minus accepi: ter virgis cesus sum/semel lapida
tus sum/ter naufragium feci: nocte et die in ꝓfundo ma:
ris fui. et cetera que ipse tolerare potuit/et nos enumera
re lassamur. Sed quomodo eidem gladio in proximi di:
Ibidem. lectione non cedat: post multa ipse subiungit. Preter illa
que extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana: sollicitu:
do omniū ecclesiarū. Equus ergo dei et gladio percuti:
tur: nec tamē percussione eadē a cursu ꝓhibetur: dum for:
tis spiritalis certaminis miles/et ipse vulnera ab hoste
suscipit: ⁊ tamen ad salutē alios stringit. Sed erga tā du
rū celestis militis pectus antiquus hostis tanto acutio:
ra spicula perquirit: quāto se despici robustius cōspicit.
Unde et sequitur. Capitulum.xxx.

Super ipsum sonabit pharetra: vibrabit hasta ⁊
clypeus. Quia enim videt sancte mētis studiū
contra se ⁊ alijs prodesse: multiplicata hūc sata:
git tentatione confodere. Unde sepe cōtingit vt hi qui re
gendis alijs presunt/tentationum certamina fortiora pa
tiantur: quatenus corporaliū more belloꝝ dū dux ipse ad
fugam vertitur/resistentis exercitus cōstipata vnanimi:
tas sine labore dissipetur. Hostis itaq̄ callidus cōtra ce:
Callidus hostis di:uersos do:los parat. lestem militem diuersa percussionū vulnera exquirens:
modo ex pharetra per insidias cum sagitta vulnerat: mo
do ante eius faciem hastam vibrat: quia videlicet vitia ⁊
alia sub virtutū specie contegit/⁊ alia vt sunt aperta eius
B oculis opponit. Ubi enim infirmari dei militē conspicit:
illic fraudis velamina non requirit. Ubi autē sibi resiste
re fortem considerat: illic cōtra vires procul dubio dolos
parat. Nam cum infirmū quēpiam in carnis illecebra vi:
det: aperte speciem corporis que concupisci valeat/eius
obtutibus obijcit. Si autē fortasse validum contra auari:
tiam cernit: importune eius cogitationibus domesticoꝝ
suorū inopiā suggerit: vt dū mens ad prouisionis curam
quasi pie flectitur/seducta furtim i rerum ambitu inique
rapiatur. Equum ergo dei sagitta per insidias impetit:
quando ei hostis callidus sub virtute vitium abscondit.
Hasta autem cominus vulnerat: cum manifesta nequitia
etiam scientē tentat. Sepe vero celesti militi vno eodēq̄
tempore vtrūq̄ ab hoste obijcitur: vt in qualibet vna per:
cussione perimat. Dolosus nāq̄ aduersarius simul ferire
nititur et aperte seuiens et in insidijs latens: vt dū de oc:
culto sagitta metuit/minus ante faciem hasta timeatur:
vel dū ante faciem haste resistitur/nequaq̄ ex occulto ve:
niens sagitta videatur. Sepe enī tentationē proponit de
libidine: et subito fraudulentius cessans/elationē sugge:
rit de seruata castitate. Et sunt nōnulli qui dum multos
ex castitatis arce in elationis foueā cecidisse conspiciunt:
vite sue custodiā negligētes/in immūditiā libidinis de:
merguntur. Sunt vero e diuerso nōnulli qui dū libidinis
C immunditiā fugiūt: per castitatis culmen in voraginem
elationis ruunt. Quasi ergo aperte feriens hasta est/cul:
pa de vitio: ⁊ q̄si ex occulto vulnerans de pharetra sagit:
ta est/culpa de virtute. Sed equus dei et ante faciem ha:
stam superat/cū libidinē calcat: et a latere sagittā circun
spicit: cum in castitatis munditia se ab elatione custodit.
Unde et bene inter vtraq̄ certanti per Salomonē dicit:
Prover.iij. Dñs erit in latere tuo: et custodiet pedē tuū ne capiaris.
Pes nāq̄ in anteriora tendit. Anteriora autē non videt/
qui ea q̄ sunt a latere conspicit. Rursumq̄ q̄ pedis custo:
diam preuidēs anteriora cernit: circūspectionem lateris
deserit. Dum vero ante faciē posite virtutis aliquid agi:
mus: quasi quo pes debeat poni ꝓuidemus: sed dū ex vir
tute eadē furtim culpa suboritur: quasi dū in anteriora re
spicit/ad sagittā latus nudatur. Sepe vero dū suborien
tē culpā metuimus/virtutē q̄ agenda est declinamus: et
quasi dū latus circūspicitur/nequaq̄ cernitur pes in an
teriora quomodo ponat. Bene ergo dicit. Dñs erit in la:
tere tuo: et custodiet pedē tuū ne capiaris: q̄ miles dei di
uine gratie clypeo protectus: et q̄ ex latere possint ꝑdere
circūspiciendo cōsiderat: et gressum ante faciē ferre pro:
spiciendo non cessat. Cui fraudulentus hostis inuidens
quia per pharetrā et hastam nequaq̄ se preualere conspi:
cit/clypeum opponit: vt si resistentis pectus feriendo nō D
perforat/saltem quibusdā obiectionibus proficiētis iter
intercludat. Quasdam nāq̄ difficultates ipsis eius cona
tibus obijcit: ⁊ cū superare non valet/vel resistit. Sed q̄d
contra tot argumēta belloꝝ equus dei agat audiamus.
Feruens et fremens sorbet terrā: nec reputat tube sona:
re clangorem. Contra equū clangor tube insonat: quan:
do electi mentē in eo q̄d agit fortiter: ⁊ vicino quedā posi
ta culpa terribiliter tentat. Sed feruens et fremēs sorbet
terram: quia nimio ardore semetipsum discutit: et quicq̄d
in se terrenum reperit/quotidie proficiendo cōsumit. Et
clangorem tube sonare non reputat: quia consideratione
forti omne vitium quod de virtutis gloria nascitur/solli
citus declinat. Sonare enim clangorem tube reputaret:
si fortasse propter aliud quod praue suboritur/alia agere
recta metueret. Quia ergo ad agenda fortia ante insonan
tia tentamenta non trepidat: in feruore suo positus/clan:
gorem tube minime formidat. Sepe autem dum prospe:
rari se virtutibus conspicit: ne ipsa illum virtutum ꝓspe
ritas eleuet/pulsari se tentationibꝰ gaudet. Unde ⁊ apte
subiungitur: Ubi audierit buccinam: dicit vah. Mul:
Multos sua felici:tas stra:uit. tos enim peius sua felicitas strauit: multos diuturna pax
inertes reddidit: cumq̄ illos inopinatus hostis grauius
perculit/quo longo quietis vsu negligentes inuenit. Un
de sancti viri cum multa se proficere virtutum prosperita
te considerant: quodam dispensationis superne modera:
mine/exerceri se etiam tētationibus exultant: quia tanto
robustius acceptam virtutū gloriā custodiunt/quāto tē
E tationis impulsu concussi/infirmitatē suam humilius co
gnoscunt. Equus ergo audita buccina vah dicit: quia vi
delicet preliator dei cum vim tentationis incumbere con
spicit: vtilitatem superne dispensationis considerans/ex
ipsa validius aduersitate confidit. Cuius aduersitatis
certamina idcirco illum non superant: quia nunq̄ impro
uisa tentant. Longe quippe prenotat ex vnaquaq̄ re cu:
ius vitij pugna succrescat. Unde ⁊ sequit. Procul odo
Bellū pro:cul odora:ri. ratur bellum. Bellum nāq̄ procul odorari est/ex causis
precedētibus que vitiorum pugne subsequātur agnosce:
re. Quia enim sicut iam sepe dictum est: odore res non vi
sa cognoscitur: bellū procul odorari est/sicut flatu nariū:
sic prouisione cogitationum nequitias latētes indagare.
De quo odoratu dñs recte in ecclesie sue laudibus dicit:
Cāti.vij. Nasus tuus sicut turris que est in libano. Per nasum
quoq̄ odores fetoresq̄ discernimus. Et quid per nasum
nisi sanctorū prouida discretio designatur? Turris vero
speculationis in altum ponitur/vt hostis veniens longe
videatur. Recte ergo nasus ecclesie turri in libano simi:
lis dicitur: quia sanctorum prouida discretio dum solli:
cite circunquaq̄ conspicit in altum posita/priusq̄ veniat
culpa deprehēdit: eāq̄ quo vigilāter prenotat/eo fortiter
Abacuc.ij. declinat. Hinc Abacuc ait. Super custodiā meam stabo.
Capitulum.xxxj.

F
Hinc vniuscuiusq̄ electi animā Hieremias ad:
Hie.xxxj. monet dicens: Statue tibi speculam: pone tibi
amaritudines. Speculam quippe sibi statuere
est/ventura vitioꝝ certamina ex alta consideratione pre
noscere. Sibiq̄ electi mēs amaritudines ponit/quādo et
in virtutum pace constituta: dum mala insidiantia cōspi
cit/secura quiescere non cōsentit. Primo autem ne mala
quelibet: secundo vero loco considerat/ne bona incaute
faciat: et postq̄ praua subegerit/ipsa etiam sibi subijcere
recta contendit: ne si mentis dominium transeant/in ela:
Plerūq̄ ex bonis mala na:scuntur. tionis culpā vertātur. Quia enī (sicut superius dictū est)
plerūq̄ ex bonis per incurie vitium mala nascuntur: vigi
lanti studio contēplatur/quomodo ex doctrina arrogan
tia/ex iustitia crudelitas/ex pietate remissio/ex zelo ira/
ex mansuetudine torpor oriatur. Cūq̄ bona hec agit/q̄
bi contra se hostes per hec exurgere valeant/cōspicit. Nā
cum adipiscendis doctrine studijs elaborat: mentem sol:
licite contra certamen arrogantie preparat. Cum culpas
delinquentium iuste vicisci desiderat: sagacissime euitat
ne modum iustitie crudelitas vindicte transcēdat. Cum
pietate frenare se nititur: solerter ꝓspicit ne qua discipli:
ne dissolutione vincatur. Cum se recti zeli stimulis exci:
tat: summopere prouidet ne plusq̄ necesse est ire se flam:
ma succendat. Cum magna mansuetudinis tranquillita:
te se tēperat: vigilāter obseruat ne torpore frigescat. Quia
ergo spiritalis militis cogitatione omne vitiū priusq̄ sur

G ripere possit aspicitur: recte de equo dei dicitur: Procul odoratur bellum. Perpendit etiam que turba iniquitatum proruat/ si mala ad se ingredi vel pauca permittat. Unde et sequitur. [Exhortationem ducum et vlulatum exercitus.] Temptantia quippe vitia que inuisibili contra nos prelio regnanti super se superbie militant: alia more ducũ preeunt/ alia more exercitus subsequũtur. Neqȝ enim cuncte omnes pari accessu cor occupant. Sed dum maiores et pauce neglectã mentẽ preueniũt: minores et innumere ad illam se cateruatim fundunt. Ipsa nãqȝ vitiorũ regina superbia cũ deuictũ plene cor ceperit: mox illud septẽ principalibus vitijs/ quasi quibusdã suis ducibus deuastandum tradit. Quos videlicet duces exercit⁹ sequitur: quia ex eis procul dubio importune vitiorũ multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus: si ipsos duces atqȝ exercitum specialiter vt possumus enumerando proferamus. Radix quippe cuncti mali superbia est: de qua scriptura attestante dicit. Initium omnis peccati est superbia. Prime autẽ eius soboles: septẽ nimirum principalia vitia/ de hac virulenta radice proferũtur: scilȝ inanis gloria/ inuidia/ ira/ tristitia/ auaritia/ vẽtris ingluuies/ luxuria. Nã quia his septem superbie vitijs nos captos doluit/ idcirco redemptor noster ad spirituale liberationis prelium/ spiritu septiformis gratie plenus venit. Sed habent contra nos hec singula exercitum suũ. Nã de inani gloria/ inobedientia/ iactantia/ hypocrisis/ contentiones/ pertinacie/ discordie/ et nouitatum presumptiones oriũtur. De inuidia odium/ susurratio/ detractio/ exultatio in aduersis proximi: afflictio autẽ in prosperis nascitur. De ira rixe/ tumor mentis/ contumelie/ clamor/ indignatio/ blasphemie proferũtur. De tristitia malitia/ rancor/ pusillanimitas/ desperatio/ torpor circa precepta/ vagatio mentis erga illicita nascitur. De auaritia proditio/ fraus/ fallacia/ periuria/ inquietudo/ violentie/ et contra misericordiam obdurationes cordis oriũtur. De vẽtris ingluuie inepta letitia/ scurrilitas/ immunditia/ multiloquiũ/ hebetudo sensus circa intelligentiam propagãtur. De luxuria cecitas mentis/ incõsideratio/ incõstantia/ precipitatio/ amor sui/ odiũ dei/ affectus presentis seculi/ horror autem vel desperatio futuri generãtur. Quia ergo septem principalia vitia tantã de se vitiorũ multitudinẽ proferũt: cũ ad cor veniunt/ quasi subsequentis exercitus cateruas trahunt. Ex quibus videlicet septẽ quinqȝ spiritalia/ duoqȝ carnalia sunt. Sed vnũquodqȝ eorũ tanta sibi cognatione iungitur/ vt nõ nisi vnum de altero proferatur. Prima nãqȝ superbie soboles inanis est gloria: que dũ oppressam mentem corruperit/ mox inuidiã gignit: quia nimirũ dũ vani nominis potentiã appetit/ ne quis hanc alius adipisci valeat tabescit. Inuidia quoqȝ irã generat: quia quanto interni liuoris vulnere animus sauciatur/ tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur: et quia quasi dolens membrum tangitur/ idcirco opposite actionis manus velut grauius pressa sentitur. Ex ira quoqȝ tristitia oritur: quia turbata mens quo se inordinate concutit/ eo addicendo

I cõfundit: et cum dulcedinẽ trãquillitatis amiserit/ nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens meror pascit. Tristitia quoqȝ ad auaritiã deriuatur: quia dum cõfusum cor bonum letitie in semetipso intus amiserit/ vnde cõsolari debeat foris querit: et tanto magis exteriora bona adipisci desiderat/ quanto gaudium non habet ad quod intrinsecus recurrat. Post hec vero duo carnalia vitia: id est vẽtris ingluuies et luxuria supersunt. Sed cunctis liquet quod de ventris ingluuie luxuria nascitur: dũ in ipsa distributione mẽbrorum ventri genitalia subnexa videãtur. Unde dum vnum inordinate reficitur: aliud procul dubio ad contumelias excitatur.

Capitulum. xxxij.

Bene autẽ duces exhortari dicti sunt/ exercitus vlulare: quia prima vitia decepte menti quasi sub quadã ratione se inserunt/ sed innumera que sequũtur/ dũ hãc ad omnẽ insaniã pertrahũt/ quasi bestiali clamore confundunt. Inanis nãqȝ gloria deuictum cor quasi ex ratiõe solet exhortari: cum dicit: Debes maiora appetere: vt quo potestate valueris multos excedere/ eo etiã valeas multis prodesse. Inuidia quoqȝ deuictũ cor quasi ex ratiõe solet exhortari/ cũ dicit. In quo illo vel illo minor es? cur ergo eis vel equalis vel superior nõ es? Quãta vales que illi nõ valẽt? Nõ ergo tibi aut superiores esse/ aut etiã equales debẽt. Ira etiã deuictũ cor quasi ex ratione solet exhortari/ cũ dicit. Que erga te aguntur/ equanimiter ferri nõ possunt: immo hec patienter tolerare peccatum est: quia et si nõ eis cũ magna exasperatione resistitur/ cõtra te deinceps sine mensura cumulãtur. Tristitia quoqȝ deuictũ cor quasi ex ratiõe solet exhortari/ cũ dicit. Quid habes vnde gaudeas: cũ tanta mala de proximis portas? Perpẽde cũ quo merore oẽs intuẽdi sunt/ qui in tanto contra te amaritudinis felle vertuntur. Auaritia quoqȝ deuictum animũ quasi ex ratiõe solet exhortari: cũ dicit. Ualde sine culpa est: quod quedam habẽda concupiscis: quia nõ multiplicari appetis/ sed egere pertimescis: et quod male ali⁹ retinet/ ipse melius expendis. Uentris quoqȝ ingluuies deuictum cor quasi ex ratione solet exhortari/ cum dicit. Ad esum de⁹ oĩa mũda cõdidit: et qui satiari cibo respuit/ quid aliud quam munere cõcesso contradicit? Luxuria quoqȝ deuictũ cor quasi ex ratiõe solet exhortari/ cũ dicit. Cur te in voluptate tua modo nõ dilatas: cum quid te sequatur ignoras? Acceptum tẽpus in desiderijs perdere nõ debes: quia quam citius pertrãseat nescis. Si enim misceri deus hominẽ in voluptate coitus nollet: in ipso humani generis exordio masculũ et feminã non fecisset. Hec est ducum exhortatio: que dum incaute ad secretũ cordis admittitur/ familiarius iniqua persuadet. Quã videlicet exercitus vlulatus sequitur: quia infelix aĩa semel principalibus vitijs capta: dum multiplicatis iniquitatibus in insaniam vertitur/ ferali iam immanitate vastatur. Sed miles dei quia

R

L solerter preuidere vitiorum certamina nititur/ bellũ procul odoratur: quia mala preeuntis quid menti persuadere valeant/ cogitatione sollicita respicit. Exhortationem ducũ naris sagacitate deprehẽdit: et quia longe presciendo subsequentiũ iniquitatum confusionẽ cõspicit/ quasi vlulatũ exercitus odorãdo cognoscit. Igitur quia vel predicatorem dei vel quẽlibet spiritalis certaminis militẽ descriptũ equi narratione cognouimus: nunc eũdẽ iterum in auis significatione videamus: vt qui per equũ didicimus eius fortitudinẽ/ etiã per auem discamus illius cõtẽplationẽ. Quia enim per descriptã equi magnitudinẽ audiuimus quãtum contra certamina vitiorũ vir sanctus per patientiã tolerat: nunc per auium speciem cognoscamus/ quãtum per contemplationẽ volat. Sequitur.

¶ S. Quod nõ est ex homine sed ex gratia dei quod veteris vite pennas peccator conuersus ad deum/ abijciat.

¶ [Nũquid per sapientiã tuã plumescit accipiter: expandens alas suas ad austrum?] Quia per annos singulos pẽnam veterem accipiter noua nascente proijciat: ac sine intermissione plumescat/ pene nullus ignorat. Nõ autem hic illud plume tẽpus dicitur/ quo in nido vestitur: quia tũc nimirum adhuc videlicet pullus ad austrum alas expandere non valet: sed illa annua pluma describitur/ que laxata veteri penna renouatur. Et quidem domesticis accipitribus quo melius plumescere debeãt/ humida ac tepentia loca requiruntur. Agrestibus vero moris est vt

M flante austro alas expandant: quatenus eorum mẽbra ad laxandã pennã veterẽ vẽti tepore concalescãt. Cum vero vẽt⁹ deest: alis contra radios solis expãsis atqȝ percussis/ tepentẽ sibi aurã faciũt: sicqȝ capto tepore/ apertis poris/ vel veteres exiliunt/ vel noue succrescũt. Quid est ergo accipitrẽ in austro plumescere: nisi quod vnusquisqȝ sanctorũ tact⁹ flatu sancti spũs cõcalescit: et vsum vetuste cõuersatiõis abijciẽs/ noui hoĩs formã sumit? Quod Paulus admonet dicens. Expoliantes vos veterem hominẽ cum actibus suis/ et induentes nouũ. Et rursum: Licet is qui foris est noster homo corrũpatur: tamen is qui intus est/ renouatur de die in diem. Uetustã autem pennã proijcere est/ inueterata studia dolose actionis amittere: et nouam pennam sumere/ est mitem ac simplicem bene viuẽdi sensum tenere. Penna nãqȝ veteris conuersationis grauat: et pluma noue immutationis subleuat: vt ad volatũ tanto leuiorem/ quanto nouiorem reddat.

Col. iij.

Ephe. iiij.

Capitulum. xxxiij.

Et bene ait: Expandit alas suas ad austrum. Alas quippe nostras ad austrum expãdere/ est per aductum sancti spũs nostras confitẽdo cogitationes aperire: vt iam nõ libeat defendẽdo nos tegere/ sed accusando publicare. Tunc ergo accipiter plumescit/ cũ ad austrũ alas expãderit: quia tũc se vnusquisqȝ virtutũ pennis induit/ cũ sancto spiritui cogitationes suas confitẽdo substernit. Qui enim vetera fatẽdo non detegit/ noue vite opera minime producit: qui nescit lugere quod

Vitiorum regina superbia.

Radix cũcti mali superbia. Eccli. x.

Soboles superbie septẽ vitia principalia.

A gravat/nō valet proferre qd̄ sublevat. Ipsa nāq3 compūctionis vis poros cordis aperit: et plumas virtutū fundit: cūq3 se studiose mens de pigra vetustate redarguit/ alacri novitate iuvenescit. Dicatur ergo beato Job: Nūquid per sapientiā tuam plumescit accipiter: expandens alas suas ad austrū? id est/nunqd cuilibet electo tu intelligētiam contulisti: vt flante sancto spiritu/cogitationum alas expādat: quatenus pondera vetuste cōversationis abijciat: et virtutū plumas in vsum novi volatus sumat? Et hinc videlicet colligat: q vigilantiā sensus in semetipso ex se nō habet/qui hanc ex se conferre alijs nequaq3 valet. Potest etiam per hunc accipitrem/renovata gentilitas designari: ac si beato Job aperte diceret. Futuras virtutū plumas in gentilitate respice: et vetustas supbie pennas amitte. Sequitur.

¶ S. Q viri cōtemplativi cū mente deo excedunt/vniversam corpoream creaturā transgrediuntur.

¶ Nunquid ad preceptū tuū elevabitur aquila: et in arduis ponet nidū sibi? In scriptura sacra vocabulo aquile/aliquādo maligni spūs raptores aiarū: aliquādo presentis seculi potestates: aliquando vero vel subtilissime sanctorum intelligentie: vel incarnatus dn̄s ima celeriter transvolans: et mox summa repetēs designatur. Aquilarum noīe insidiatores spūs exprimuntur: Hieremia attestante/qui ait. Velociores sunt psecutores nostri aquilis celi. Persecutores eni nostri aquilis celi velociores sunt/ cū tanta contra nos maligni hoīes faciūt/vt ipsas etiam aereas potestates inventionibus malitie preire videant. Aquile etiam vocabulo potestas terrena figuratur. Unde per Ezechielem prophetam dicit: Aquila grādis/magnarū alarū/longo membrorū ductu/plena plumis et varietate/venit ad libanū/et tulit medullā cedri/et summitatem frondiū eius evulsit. Que videlicet aquila qs alius q̄ Nabuchodonosor rex babylonie designat? Qui p immensitate exercitus/magnarū alarū: pro diuturnitate tēporū/longo mēbrorū ductu: pro multis vero divitijs/plenus plumis: pro innumera autē terrene glorie cōpositione/plenus varietate describitur. Qui venit ad libanum et tulit medullā cedri: et summitatē frondium eius evulsit: q: iudee celsitudinem petēs/ nobilitatē regni eius quasi medullā cedri abstulit: et dū tenerrimā regū prolem a regni sui culmine captivādo sustulit/quasi summitatē frōdiū eius evulsit. Aquile vocabulo vel subtilis sanctorum intelligentia / vel volatus dn̄ice ascensionis exprimitur. Unde idem ppheta dū sub animaliū specie evāgelistas quattuor se vidisse describeret: in eis sibi hominis/leonis/ bovis/et aquile faciem apparuisse testatur: quartū procul dubio aial Joannē per aquilā designās/qui volādo terram deseruit: q: per subtilē intelligētiā interna mysteria verbi vidēdo penetravit. Cui nimirū prophetice sententie/ipse quoq3 Joānes in revelatione sua de semetipso nō dissonat/dicens. Aial primū simile leoni: secundū aial simile vitulo: tertiū aial habēs faciem quasi hoīs: quartū aial simile aquile volanti. Et q̄uis singula ad vnūquēq3 evangelistā recte cōveniāt: dū alius humane nativitatis ordinē: alius per mundi sacrificij mactationē quasi vituli mortē: alius potestatis fortitudinē/quasi leonis clamorem insinuat: alius nativitatem verbi intuēs/quasi ortū solem aquila aspectat: possunt tamen hec quattuor aialia ipsum suū caput cui⁹ sunt mēbra signare. Ipse nāq3 et homo est: q: naturā nostrā veraciter suscepit: et vitulus/q: pro nobis patiēter occubuit: et leo/q: p divinitatis fortitudinem suscepte mortis vinculum rupit: et ad extremū aqla/q: ad celū de quo venerat rediit. Homo ergo nascēdo: vitulus moriendo: leo resurgēdo: aqla ad celos ascendendo vocatus est.

Capitulum. xxxiiij.

SEd hoc loco aquile nomine/subtilis sanctorū intelligentia/et sublimis eorum cōtemplatio figuratur. Cunctarū quippe avium visum acies aquile superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis sue choruscatione reverberans claudat. Ad preceptum ergo dei elevatur aquila: dum iussionibus divinis obtemperans/in supernis suspenditur fidelium vita. Que et in arduis nidum ponere dicit: quia desideria terrena despiciens/spe iam de celestibus nutritur. In arduis nidum ponit: q: habitationem mētis sue in abiecta et infima conversatione non construit. Hinc est q cineo Balaam prophetante dicitur. Robustū quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posueris nidū tuū. Cineus nāq3 possessor interpretat. Et qui sunt qui presentia possident/nisi hi qui ingenio sapientie secularis callent? Qui in hoc veraciter robustum sibi habitaculū construunt/si per humilitatē parvuli apud semetipsos facti/in Christi sublimitate nutriantur: si semetipsos infirmos sentiant: et in excelsa humilitate cogniti/redemptori fovendā mētis fiduciam ponant: si ima non appetant: si omne qd̄ preterit/cordis volatu transcēdant. Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis construentē/qui ait: Nostra conversatio in celis est. Et rursum: Qui conresuscitavit et cōsedere nos fecit in celestibus. In arduis habet nidum: q: profecto in supernis figit consilium. Non vult mētem in ima deijcere/non vult per abiectionem cōversationis humane in infimis habitare. Tūc Paulus fortasse in carcere tenebatur/cum se cōsedere Christo in celestibus testatetur. Sed ibi erat/vbi ardentē iam mentē fixerat: non illic vbi illum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc nāq3 esse speciale specimen electorū solet: q sic sciunt presentis vite iter carpere: vt per spei certitudinē noverint iam se ad alta pervenisse: quaten⁹ cuncta que preterfluūt/ sub se esse videāt: atq3 omne quod in hoc mundo eminet/ amore eternitatis calcent. Hinc est enim q sequenti se aie per prophetā dn̄s dicit: Sustollā te sup altitudines terre. Quasi quedā nāq3 inferiora terre sunt/damna/contumelie/ egestas / abiectio: que ipsi quoq3 amatores seculi dū per late vie planitiem ambulant/vitando calcare non cessant. Altitudines autem terre sunt: lucra rerū/blandimenta subditorū/divitiarū abundātia/honor et sublimitas dignitatū: que quisquis per ima adhuc desideria incedit: eo ipso alta estimat/quo magna putat. At si semel cor in celestibus figitur: mox q̄3 abiecta sint cernitur que alta videbantur. Nā sicut qui in montē conscendit: eo paulisper cetera subteriacentia despicit / quo ad altiora gressum amplius tendit: ita qui in summis intentionem figere nititur/dū annisu ipso nullam presentis vite gloriā esse deprehendit: super terre altitudines elevatur: et qd̄ pri⁹ in imis desiderijs positus sup se credidit/post ascendendo proficiēs sibi subesse cognoscit. Que ergo illic dn̄s facturū se esse pollicetur/dicens: Sustollam te super altitudines terre: hec apud beatū Job solū sese facere posse testatur/dicens: Nunquid ad preceptū tuū elevabit aquila: et ponet in arduis nidū sibi? Ac si diceret. Ut ad meū/ qui quod exterius precipio/hoc intrinsecus gratia occulte largitatis inspiro. Sequitur. [In petris manet.] In sacro eloquio cū singulari numero petra nominat/quis alius q̄3 Christus accipitur? Paulo attestante/qui ait: Petra autē erat Christ⁹. Cū vero petre pluraliter appellatur: mēbra ei⁹/videlicet sancti viri/qui illius robore solidati sunt/exprimūtur. Quos nimirum Petrus aplus lapides vocat/dicēs: Vos tanq3 lapides vivi coedificamini domus spirituales. Ista itaq3 aquila que ad veri solis radios cordis oculos exerit/in petris manere dicit: q: in dictis antiquorū et fortium patrū mētis statione collocatur. Eorū quippe vitam quos in via dei preisse conspicit/ad memoriam reducit: atq3 in celsitudine illorum fortitudinis studendo/nidū sibi construit sancte meditationis. Cūq3 eorū acta dictaq3 tacite cogitat: cum presentis vite gloriam in cōparatione eterne excellentie q̄3 sit abiecta considerat: quasi sub se esse ima terrarum in petris residens observat.

Capitulum. xxxv.

POssunt etiam petre sublimes virtutū celestiū potestates intelligi: quas non iam quasi morē arborū huc atq3 illuc vētus nostre mutabilitatis inclinat: quia velut petre in arduis site: ab omni motu mutabilitatis aliene sunt: et ad soliditatem fixe celsitudinis/ipsa cui inherēt eternitate duruerūt. Vir itaq3 sanctus cū terrena despicit/more se aquile ad altiora suspendit: et per contēplationis spiritū sublevatus/perennē angelorū gloriā prestolatur: atq3 huic mūdo hospes: illa appetendo que aspicit/iam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur: In petris manet: id est intentione cordis inter illas celestes virtutes residet/que per eternitatis sue fortitudinē tanta iam soliditate fixe sunt: vt in nullo culpe latere mutabilitatis varietate flectātur. Unde et apte sequitur: [Et in preruptis silicibus commoratur: atq3 inaccessis rupibus.] Qui eni sunt alij prerupti silices/nisi illi fortissimi angelorū chori: q̄ q̄uis nō integri: sed tamen

Marginal notes: B; Threń. iiij.; Ezechiel. xvij.; B; Ezech. j.; Apo. iiij.; C; Nu. xxiiij.; D; Phi. iij.; Ephe. ij.; Esa. lviij.; E; f. Cor. x.; f. Pet. ij.; F

G

in proprio statu stri/cadēte cum suis angelis diabolo remanserūt? Prerupti enim sunt:qꝛ pars eoꝝ cecidit/pars remansit. Qui integri quidem stāt per qualitatē meriti/sed ꝑ numeri quātitatē prerupti. Hanc preruptionē restituere mediator venit:vt redēpto humano genere/illa angelica damna sarciret:et mensurā celestis patrie locupletius fortasse cumularet. Propter hanc preruptionem de patre dicitur.

Ephe.j.

Proposuit in eo in dispēsatione plenitudinis temporū instaurare oīa in Christo:que in celis et que in terra sunt in ipso. In ipso quippe restaurantur ea que in terra sunt:dū peccatores ad iustitiā conuertūtur. In ipso restaurātur ea que in celis sunt:dum illuc humiliati hoīes redeunt:vnde apostate angeli superbiendo ceciderunt. Qđ vero ait/Inaccessis rupibus:nimirum qui prerupti silices/ipsi sunt inaccesse rupes. Cordi enī peccatorum hominū valde inaccessa est claritas angeloꝛū:qꝛ quo ad pulchra corporalia cecidit/eo a spiritali specie oculos clausit. Sed quisquis ita contemplatione rapitur:vt per diuinā gratiā subleuatus/intentionē suam iam angeloꝝ choris interserat:et fixus in sublimibus/ab omni se infirma actione suspendat:non ei sufficit gloriā angelice claritatis aspicere:nisi eū etiam qui est super angelos/valeat videre. Sola nāqꝫ eius visio/vera mentis nostre refectio est. Unde cum dixisset hanc aquilam in petris manere:et in preruptis silicibus atqꝫ in inaccessis rupibus commorari:ilico subdidit.

¶ S. Qꝛ quantūlibet quis in hac vita per speculum in enigmate deum videat/ꝛ eum degustet:suauitatē tamen illius dulcedinis esuriat adhuc.

H

¶ Inde contēplatur escam.] id est ex illis choris angelicis tendit oculū mentis ad cōtēplandam gloriā superne maiestatis:qua non visa/adhuc esurit:qua tandē visa satiatur.

Esaie.liij.

Scriptum quippe est: Pro eo ꝙ laborauit anima eius/videbit et satiabitur. Et rursum: Beati qui esuriūt et sitiunt iustitiam:qm̄ ipsi saturabuntur.

Matth.v.

Quis vero mētis nostre cibus sit/indicatur aperte cū dicit. Beati mundo corde:qm̄ ipsi deum videbūt.

Ibidem.

Et quia interpositione corruptibilis carnis grauati:deū sicut est videre non possumus:recte subiūgitur.[Oculi eius de longe ꝓspiciūt.] Quātūlibet enī in hac vita positus quisqꝫ profecerit:necdum deum per speciem/sed per enigmatis speculū videt. E vicino autē cū respicimus/verius cernimus:cū vero lōgius aciē tēdimus/sub incerto visu caligamus. Quia igit̄ sancti viri in alta se contēplatione erigūt:ꝛ tamē deū sicut est videre nō possunt:bene de hac aquila dicit̄: Oculi eius de longe prospiciūt. Ac si diceret. Intētionis aciē fortiter tendunt:sed necdū propinquū aspiciūt cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaqꝫ possunt. A luce enī incorruptibili caligo nos nostre corruptionis obscurat:cūqꝫ et videri aliquatenus potest:et tamē videri lux ipsa sicut est non potest/ꝙ longe sit indicat. Quā si mens vtcūqꝫ non cerneret:nec quia longe esset videret. Si autē perfecte iam cerneret/profecto hanc quasi per caliginem non videret.

I

Igitur qꝛ nec omnino cernitur:nec rursum oīno non cernitur:recte dictum est quia a longe deus videtur. Libet ad medium Esaie verba deducere:atqꝫ hec ꝛ illa qꝛ vno spiritu proferūtur indicare. Qui cum actiue vite virtutes exprimeret/dicēs:

Esa.xxxiij

Qui ambulat in iustitijs et loquitur veritatem:qui proijcit auaritiam ex calūnia:et excutit manus suas ab omni munere:qui obturat aures suas ne audiat sanguinē:et claudit oculos ne videat malum:ilico ab eiusdē actiue vite gradibus ad que contēplationis culmina ascēdatur/adiunxit dicens. Iste in excelsis habitabit:munimēta saxorum sublimitas eius:panis ei datus est/aque eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi eius:cernent terram de longe.

Quid I excelsis habitare.

In excelsis nāqꝫ habitare est/cor in celestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est/cum fortiū patrum precepta et exempla respicimus/atqꝫ ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorū sublimitas nostra est/cum mente choris castrisqꝫ celestibus iungimur:et insidiātes malignos spirit⁹ stātes in arce cordis quasi subterpositos expugnamus. Tūc nobis etiam panis datur:quia in supernis erecta intentio/eternitatis contemplatione reficitur. Aque enim nostre fideles sunt/quia doctrina dei qđ hic per spem promittit/hoc illic in munere exhibet. Sapientia nāqꝫ huius mundi infidelis est:quia mansura post mortem non est. Aque nostre fideles sunt:quia verba vite qđ ante mortem insinuāt/hoc etiam post mortem demonstrant.

K

Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt:quia redēptor noster in iudicio ꝛ a reprobis homo videbitur:sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinē/soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enī quādā feditatem regis videre est:solam seruilē formā in qua ab iniquis despect⁹ est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur:quia vltra semetipsos rapti/in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui ꝙdiu in hac vita sunt:quia illam viuentiū patriam sicut est/videre nō possunt:recte adiungitur: Cernent terram de longe. Quod ergo hic ait: Eleuabitur aquila/et in arduis ponet nidū sibi:hoc illic dicitur/In excelsis habitabit. Quod hic dicitur/in petris manet:et in preruptis silicibus commoratur/atqꝫ inaccessis rupibus:hoc illic subijcitur/Munimenta saxorum sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur: Inde contemplatur escam:hoc illic quoqꝫ subdit̄: Panis ei datus est/aque eius fideles sunt:regem i decore suo videbūt oculi eius. Et quod hic subiūgitur: Oculi eius de longe prospiciūt:hoc illic apte subijcitur: Cernent terram de longe.

Capitulum.xxxvj.

Consideremus ꝙ sublimis aquila fuerit Paulus:qui vsqꝫ ad tertiū celū volauit:sed tamē in hac vita positus/e longinquo adhuc deū ꝓspicit/qui ait: Uidemus nunc per speculū in enigmate:tunc autē facie ad faciē.

j.Cor.xiij

Et rursum: Ego me non arbitror cōprehendisse.

Phil.iij.

Sed ꝗuis eterna valde minus ꝙ sunt ipse conspiciat:ꝗuis ea se cognoscere perfecte nō posse cognoscat:infirmis tamē auditorib⁹ ea ipsa infundere predicādo nō potest/que videre saltem per speculū et imaginem potest.

L

De semetipso quippe tanqꝫ de alio loquit̄:dicens: Audiuit arcana verba que nō licet homini loqui.

ij.Cor.xij

Interna ergo ꝗuis minima et extrema videantur:fortibus tamen predicatoribus summa sunt/infirmis vero auditoribus incapabilia. Unde ꝛ predicatores sancti cum auditores suos diuinitatis verbum capere non posse conspiciunt/ad sola incarnationis dn̄ice verba descendunt. Unde bene hic dum subleuata in arduis aquila longe videre dicitur:ilico subinfertur.

¶ S. Qꝛ dū in hac vita viuimus/nos pulli sanctoꝝ/sanguine crucifixi et morte saluatoris nutrimur.

¶ Pulli eius lambūt sanguinem.] Ac si aperte diceret: Ipsa quidē diuinitatis cōtemplatione pascit̄:sed qꝛ auditores ei⁹ diuinitatis ꝑcipere arcana nequaqꝫ possunt/cognito crucifixi dn̄i cruore satiantur. Sanguinē quoqꝫ lambere est/passionis dn̄ice infirma venerari.

Quid sanguinē xp̄i lambere.

Hinc est ꝙ idem Paulus/qui (sicut pauloante iam diximus) ad tertij celi secreta volauerat/discipulis dicebat: Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos/nisi Christū Iesum:et hunc crucifixum.

j.Cor.ij.

Ac si aperte hec aquila diceret: Ego quidē escam meā diuinitatis eius potentiā de longe prospicio:sed vobis adhuc paruulis incarnationis eius tantūmodo lambendū sanguidē trado.

M

Nā qui per predicationē suam tacita diuinitatis celsitudine/infirmos auditores de solo cruore crucis edocet:quid aliud ꝙ sanguinem pullis prebet? Quia vero vniuscuiusqꝫ sancti predicatoris anima corruptione carnis exuta/ad eum mox ducitur qui ꝓ nobis sponte in mortē cecidit/ꝛ de morte surrexit:apte de hac aquila subditur.

¶ S. Qꝛ in Christo sancti viuificabunt̄:ꝛ illuc tēdit humilitas gregis/vbi ſm carnē est celsitudo pastoris.

¶ Et vbicunqꝫ cadauer fuerit/statim adest.] Cadauer quippe a casu dicitur.

Unde cadauer.

Et nō immerito corpus dn̄i ꝓpter casum mortis cadauer vocat̄. Quod autē hic de hac aquila dicitur/Ubicunqꝫ cadauer fuerit/statim adest:hoc de egredientibus a rebus fieri veritas spondet:dicēs. Ubicūqꝫ fuerit corpus/illic congregabuntur et aquile.

Matthei xxiiij.

Ac si aperte dicat: Qui celesti sede incarnat⁹ redemptor vester presideo:electorum quoqꝫ animas cum carne soluero/ad celestia subleuabo.

Capitulum.xxxvij.

Sed hoc qđ de hac aquila dicit̄/Ubicūqꝫ fuerit cadauer/stati adest:intelligi et aliter potest. Omnis enim qui in peccati mortē ceciderit:nō inconuenienter poterit cadauer vocari. Quasi exanimis nāmqꝫ iacet:qui iustitie viuificantem spiritum non habet. Quia ergo sanctus quisqꝫ predicator vbi peccatores esse considerat/illuc anxie peruolat:vt in peccati morte iacentibus lucem viuificationis ostendat:bene de hac aquila

B

la dicitur: Ubicũq3 cadauer fuerit/statim adest: id est illuc tendit vbi vtilitatem predicationis prospicit: vt ex eo q iam spiritualiter viuit: alijs in morte sua iacẽtibus prosit/quos corripiendo quasi edit: sed ab iniquitate ad innocentiam permutãdo/in sua membra quasi edendo conuertit. Ecce ipse (quẽ ad testimoniũ iã sepe deduximus) Paulus cũ nunc iudeam/nunc corinthũ/nũc ephesum/nunc romã/nũc hispanias peteret: vt in peccati morte iacẽtibus/eterne vite gratiã nunciaret: quid se aliud q̃ esse aquilã demonstrabat: que velociter omnia transuolans/vbicũq3 iacens cadauer querebat: vt dum volũtatem dei lucratis peccatoribus faceret/quasi escam suã in cadauere reperiret? Esca quippe iustorũ est conuersio peruersorũ: de qua dicitur: Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in vitam eternã. Auditis itaq3 tot sanctorũ virtutibus/beatus Job obstupuisse intelligitur: et sub admirationis terrore siluisse. Nam sequitur.

Joan. vj.

C S. Q3 consideratio meliorũ multum proficiat ad humilitatem sanctorum.

C Adiecit dñs/et locutus est ad Job. Nunquid qui contendit cum deo/tam facile cõquiescit? Utiq3 qui arguit deum: debet et respondere illi. Vir sanctus tanta hac districtione flagelli non estimauit augeri sibi merita/sed vitia resecari. Que quia in se nulla cognouit: percussum iniuste se credidit: et percutientem prorsus arguere/est de percussione murmurare. Cõsiderans autẽ dñs q ea que protulit/nõ ex tumore superbie: sed ex qualitate collegerat vite: pie illum increpat dicens. Nũquid qui contẽdit cũ deo/tam facile conquiescit? Utiq3 qui arguit deũ/debet et respondere illi. Ac si apertius diceret: Qui tanta de tua actione locutus es: cur audita sanctorũ vita siluisti? Me enim fuit arguere/de percussione mea an fuerit iusta dubitare. Et bona quidẽ tua veraciter protulisti: sed hec quo tenderent flagella nesciuisti: qui etsi non habes iam qđ corrigas/habes adhuc tamen quo crescas. In quãta vero virtutis arce q̃ plurimos subleuem/me ecce narrante cognouisti. Ipse cõsiderabas tuã/sed aliorũ celsitudinẽ nesciebas. Auditis igitur alienis virtutibus: si quid vales/respõde de tuis. Scimus autẽ q cordis sui oculũ per elationis tenebras extinguit: qui cũ recta agit/considerare meliorum merita negligit. At cõtra magno humilitatis radio sua opera illustrat/qui aliorum bona subtilius pensat: quia dum ea que ipse fecerit/facta foris et ab alijs conspicit: eum qui de singularitate intus erũpere nititur/superbie tumorẽ premit. Hinc est q voce dei ad Heliam solum se estimãtem dicit. Reliqui mihi septẽ milia virorũ qui non curuauerũt genua ante Baal. vt dũ non solum se remãsisse cognosceret/elationis gloriã que ei de singularitate surgere poterat/euitare posset. Beatus itaq3 Job nihil peruerse egisse reprehẽditur: sed de aliorũ etiã bene gestis docetur: vt dũ se equales et alios habere cõsiderat/ei qui singulariter summus est/se humiliter subdat.

B

iij. Regũ xix.

C

C Finit liber Tricesimusprimus Moralium sancti Gregorij.

C Sequitur liber Tricesimussecũdus Moralis expositiõis sctĩ Gregorij pape in librũ Job.

C S. Q3 sancti ea que cũ minori sollicitudine attendũt quando cogitant vel agũt: et quasi leuia negligunt: cum fuerint compuncti diuinitus/quasi grauia illa et mortifera perhorrescunt. Capitulum. j.

SAncti viri quo apud deũ altius virtutũ dignitate proficiunt: eo subtilius indignos se esse deprehendunt: quia dũ proximi luci fiũt: quicquid eos in seipsis latebat inueniũt: et tanto magis foris sibi deformes apparent/quãto minus pulchrum est qđ intus vidẽt. Unusquisq3 enim sibi dũ tactu veri luminis illustratur ostẽditur: et vnde agnoscit quid est iustitia/inde eruditur vt videat qđ est culpa. Hinc est q sepe mẽs nostra q̃uis frigida in conuersatiõis humane actione torpescat: q̃uis in quibusdã delinquat et nesciat: q̃uis peccata quedã quasi nulla perpendat/cũ tamẽ ad appetẽda sublimia orationis cõpunctione se erigit/ipso sue cõpũctionis oculo excitata/ad circũspiciendũ se post fletũ vigilantior redit. Nam cũ neglectam se deserit: et noxio tepore torpescit: vel ociosa verba vel inutiles cogitatiões minoris esse reatus oĩmodo credit. At si igne cõpunctionis incalescens/a torpore suo tacta subito afflatu contemplationis euigilet: illa que leuia pauloante credidit: mox vt grauia ac mortifera perhorrescit. Cũcta enĩ vel in minimis noxia quasi atrocissima refugit: quia videlicet p conceptionẽ spũs grauida/introire ad se iam inania nulla pmittit. Ex eo enĩ qđ intus conspicit: q̃ sint horrẽda hec que exterius perstrepũt sentit: et quãto amplius subleuata pfecerit/tãto magis refugit infima in quibus pstrata defecit. Nihil quippe eam nisi id quod interius viderat pascit: atq3 eo grauius tolerat/quicquid se ei extrĩsecus ingerit/quo illud non est qđ interius vidit: sed ex his interioribus que raptim videre potuit/ad exteriora q̃ tolerat iudicandi regulã sumit. Sup se enim rapitur dũ sublimia cõtẽplatur: et semetipsam iã liberius excedẽdo conspiciens: quicquid ei ex seipsa sub seipsa remanet/subtilius comprehendit. Ex qua re miro modo agitur: vt sicut superius dictum est: vnde dignior efficitur/inde sibimet indigna videatur: et tunc rectitudini se longe esse sentiat/cũ appropinquat. Unde Salomon ait: Cuncta tentaui in sapientia/et dixi. Sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me. Quesita enim sapientia lõge recedere dicitur: quia appropinquanti altior videtur. Qui vero hãc nequaq̃ querũt: tãto sese propinquos estimãt/quanto et eius rectitudinis regulam ignorãt: quia sibi in tenebris/mirari lucis claritatem nesciũt quã nunq̃ viderunt: cũq3 in forma eius pulchritudinis non tendũtur: in semetipsis libenter quotidie deformiores fiũt. Nã quisquis eius radijs tangitur: sua illi manifestius tortitudo monstratur: et eo verius inuenit quãtum flectatur in vitio: quo sagacius summa considerans/conspicit quãtum distat a recto. Unde beatus Job humanũ genus virtutibus transiens/amicos loquendo superauit: sed loquente deo/sublimius eruditus semetipsum cognoscendo reticuit. Illos nãq3 iniuste loquentes subdidit: sed ad verba locutionis intime reum se iuste cognouit. Et quidẽ cur flagellatus sit nescit: sed tamen cur flagella veneratus diuina nõ sit/silendo redarguit. Diuina enim iudicia cum nesciuntur: non audaci sermone discutienda sunt/sed formidoloso silentio venerãda: quia et cũ causas rerum conditor in flagello non aperit: eo iustas indicat/quo se eas facere qui summe iustus est demõstrat. Uir ergo sanctus et prius de locutione/et post de silentio reprehẽsus/quid de semetipso sentiat innotescat. Ait enim.

D

Eccl̃s. vij.

E

C S. Q3 de verbo ocioso nec sancti possunt excusari/licet manu operis in conspectu dei studeant operire.

C Qui leuiter locutus sum/respõdere qđ possum? Ac si dicat. Sermonẽ meũ defenderẽ/si hunc cũ rationis pondere protulissem. At postq̃ lingua leuitate vsa cõuincitur: qđ restat nisi vt conticẽdo refrenetur? Sequitur. Manũ meã ponã super os meũ. Usu sacri eloquij in manu operatio/in ore locutio solet intelligi. Manũ ergo sup os ponere/est virtute boni operis culpas tegere incaute locutiõis. Quis vero inueniri potest q quãlibet pfectus sit/de ocioso tamẽ sermone nõ peccet? Jacobo attestãte/qui ait. Nolite plures magistri fieri: in multis enĩ offendimus oẽs. Et rursũ: Linguã nullus hoim domare potest. Cuius culpas redarguens p semetipsam veritas dicit: Dico autẽ vobis qm̃ omne verbũ ociosum qđ locuti fuerit hoĩes: reddẽt de eo rationẽ in die iudicij. Sed sancti viri ante dei oculos student culpas lingue tegere meritis vite: studẽt bonorũ operũ põdere pmere immoderata verborũ. Unde in sancta ecclesia manus sup os ponitur: dũ in electis eius quotidie ociose locutionis vitiũ bone actionis virtute operitur. Scriptũ nãq3 est: Beati quorũ remisse sunt iniquitates: et quorũ tecta sunt peccata. Sed rursum cum scriptũ sit: Oia nuda et apta sunt oculis eius: quomodo tegi possunt q eius oculis cui cũcta nuda sunt/abscõdi nequaq̃ possũt? Sed quia hoc qđ tegimus inferius ponimus: atq3 hoc vnde tegimus nimirũ superducimus: vt qđ est subterpositum tegamus: tegere peccata dicimur: q quasi subterponimus dũ abdicamus: eisq3 aliud supducimus dum bone actionis opus ad hoc post eligimus vt preferamus. Qui ergo priora mala deserit/et bona posterius facit: per hoc qđ addit: transactã nequitiam tegit/cui boni operis merita supducit. Beatus igit

F

Jacob. iij.

Ibidem.

Matt. xij.

Ps. xxxj.

Heb. iiij.

G Job sancte ecclesie typū tenens/et in verbis suis sua allegans/nostra designās: dicat ex se/dicat ex nobis: manum meā ponā sup os meū: id est hoc qd districto iudici de sermone meo in me displicuisse cōsidero: ante ei⁹ oculos sub velamine recti operis abscondo. Sequitur.

¶ S. Q: Job correctus non defendit/ sed humiliter cōfitetur se peccasse in eo q̄ se credidit iustū ꝛ frustra pcussum: ꝛ innocētia proprie consciētie contētus/ districtionē superni examinis attendit.

¶ Unū locutus sum/ qd vtinam non dixissem: et alterū/ quibus vltra non addā.] Si transacta beati Job verba discutimus: nihil eum nequiter dixisse reperimus. Si vero dicta eius que cū veritate ac libertate prolata sunt: in aliquo superbie vitio flectimus/ duo iam solūmodo non erūt: quia multa sunt. Sed quia loqui nostrū est hoībus occultū sensum verbis aperire: loqui vero nostrum ad diuinas aures/ est motū mentis etiam expressione actionis ostendere: beatus Job ad libram se subtilissimi examinis pensans/ locutione sua secundo se deliquisse confitetur. Unū enī loqui illicite est reos flagello dignos agere: aliud loqui illicite/ est etiam de flagello murmurare. Qui ergo ante increpationem dnīcam in omni opere hominib⁹ prelatus fuit: ipse in altum increpatione proficiēs: et minus se rectum prius in opere: et minus se patientē post in verbere agnouit. Unde semetipsum redarguit dicēs. Unum locutus sum: qd vtinam non dixissem: ꝛ alterum/ quibus vltra non addā. Ac si dicat. Rectū me quidē inter hoīes credidi: sed te loquēte/ ꝛ ante flagella prauum: et post flagella me rigidum inueni. Quibus vltra non addam: quia

H iam quāto nunc te loquentē subtilius intelligo/ tāto memetipsum humilius inuestigo.

¶ S. Quid sit q̄ per Moysen agnū vel capram iubetur offerre qui bene vel male se facturum iuramento protulerit/ et hocipsum obliuione transcendit. Capitlm. ij.

Et quia beatus Job sancte ecclesie typū tenet: possunt electis oībus hec eius verba congruere: qui cognoscētes dnm/ in vno ꝛ alio deliquisse se sentiūt: quia se intelligūt vel in cogitatione ꝛ opere/ vel in dei ac proximi neglecta dilectione peccasse. Quib⁹ se promittūt vltra nil addere: quia per conuersionis gratiam curant penitēdo quotidie etiam transacta purgare. Per hoc tamē q̄ beatus Job de duobus se penitēdo redarguit: liquido ostendit q̄ peccator oīs in penitētia duplicem habere gemitū debet: nimirū quia bonū qd oportuit non fecit: et malum quod non oportuit fecit. Hinc est enim q̄ per Moysen de eo qui iuramentū protulit vt vel male quid vel bene faceret: ꝛ hocipsum obliuione transcē-

Leui. v. dit/ dicitur: Offerat agnam de gregibus siue capram: orabitq̄ pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus: offerat duos turtures vel duos pullos colūbarū: vnum pro peccato: et alterū in holocaustum. Juramētū nāq̄ proferre est/ voto nos diuine seruitutis alligare. Et cū bona opera promittimus/ bene nos facere spondemus. Cū vero abstinētiam cruciatūq̄ car-

I nis nostre vouemus: male ad presens nos nobis facere iuramus. Sed quia nullus in hac vita ita perfectus est vt quālibet deo deuotus sit/ inter ipsa quantūcūq̄ pia vota non peccet: pro peccato agna offerri de gregibus siue capra precipitur. Quid enim per agnā nisi actiue vite innocentia: quid per capram que in summis sepe extremisq̄ rupibus pendens pascitur/ nisi cōtēplatiua vita signatur? Qui ergo se conspicit promissa ac proposita nō implesse: ad sacrificium dei sese studiosius debet vel innocētia boni operis/ vel sublimi pastu contemplationis accingere. Et bene agna de gregibus/ capra vero offerri de gregibus non iubetur: quia actiua vita multoꝝ est/ contemplatiua paucorū. Et cū hec agim⁹ que multos agere ꝛ egisse conspicimus/ quasi agnam de gregibus damus. Sed cū offerentis virtus ad agnam caprāq̄ non sufficit: in remedio penitētis adiungitur/ vt duo pulli columbarum vel duo turtures offerantur. Scimus quia columbarū pulli vel turtures pro cantu gemitus habent. Quid ergo per duos columbarū pullos vel duos turtures/ nisi duplex penitentie nostre gemitus designatur? vt cum ad offerenda bona opera non assurgimus/ nosmetipsos dupliciter defleamus: quia ꝛ recta non fecimus/ et praua operati sumus. Unde et vnus turtur pro peccato: alter vero offerri in holocaustū iubetur. Holocaustū nāq̄ totū incēsum dicitur. Unū ergo turturē pro peccato offerimus/ cū pro

K culpa gemitū damus: de altero vero holocaustū facim⁹/ cum pro eo q̄ bona neglezimus/ nosmetipsos fundit⁹ succendentes igne doloris ardemus. Quia igitur duplex in penitentia gemitus debetur: beatus Job diuine vocis increpatione proficiens/ atq̄ in sua reprehensione succrescens/ dixisse se vnum et alterū penitēs fatetur: ac si aperte dicat: et erga bona per negligentiam torpui/ et ad mala per audaciam prorupi.

¶ Sequitur textus capituli quadragesimi libri beati Job.

Respondēs autē dñs iob de turbine dixit: Accinge sicut vir lūbos tuos: interrogabo te/ ꝛ indica mihi. Nunquid irritū facies iudiciū meū: ꝛ condēnabis me vt tu iustificeris? Si habes brachiū sicut deus/ et voce simili tonas: circunda tibi decorē/ et in sublime erigere: et esto gloriosus/ et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo: et cōfunde eos: et respiciens omnē arrogantē humilia. Respice cūctos

L superbos/ et confunde eos: et cōtere impios in loco suo. Abscōde eos in puluere: simul et facies eorū demerge in foueā: et ego confitebor q̄ saluare te possit dextera tua. Ecce behemoth quē feci tecum: fenū quasi bos comedet. Fortitudo eius in lūbis eius: et virtus illius in vmbilico ventris eius. Stringit caudā suā quasi cedrū: neruī testiculorū eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistule eris: cartilago illius quasi lamine ferree. Ipse est principiū viarū dei. Qui fecit eum/ applicabit gladiū ei⁹. Huic montes herbas ferunt. Oēs bestie agri ludent ibi. Sub vmbra dormit/ in secreto calami/ ꝛ locis humētibus. Protegūt vmbre vmbrā eius: circundabunt eū salices torrentis. Ecce absorbebit fluuiū/ et nō mirabitur: ꝛ habet fiduciā q̄ influat iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eū: ꝛ in sudibus pforabit nares eius. An extrahere poteris leuiathā hamo/ et fune ligabis linguā eius? Nūquid pones circulū in naribus eius/ aut armilla perforabis maxillam

M ei⁹? Nūquid multiplicabit ad te p̄ces/ aut loq̄tur tibi mollia? Nūquid feriet tecum pactū: et accipies eū seruū sempiternū? Nunquid illudes ei quasi aui: aut ligabis eum ancillis tuis? Concidēt eū amici/ diuidēt illū negociatores. Nunquid implebis sagenas pelle eius/ et gurgustiū pisciū capite illius? Pones super eum manū tuam. Memento belli: nec vltra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eū: et videntibus cunctis precipitabitur. Capitlm. iij.

Respondēs autē dñs Job de turbine dixit. Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: et indica mihi.] Quid sit dñm de turbine respondere: quid beatū Job lumbos accingere: quid interrogare dei/ quid hoīs indicare: primo iam dñi sermone tractatum est. Quia ergo lectoris tedio parcimus/ curam⁹ summopere ne dicta replicemus. Sequitur.

¶ S. Q: qui in flagellis positus murmurat/ iustitiam ferientis accusat.

¶ Nunquid irritum facies iudicium meum: et condēnabis me vt tu iustificeris?] Quisquis contra domini flagella semetipsum defendere nititur: flagellātis iudicium euacuare conatur. Nam cum culpa sua feriri se denegat:

B quid aliud q̃ iustitiam ferientis accusat? Beatum itaq; Job non idcirco flagella celestia percusserũt vt in eo culpas extinguerent: sed potius vt merita augerent: quatenus qui tranquillitatis tempore in tanta sanctitate claruerat: et ex percussione patesceret que in eo etiam patiẽtie virtus latebat. Qui quidem culpam suam inter flagella non inueniens: nec tamen flagella eadem causam sibi esse augendi meriti deprehendens / iniuste se feriri credidit / cũ quid in se debuisset corrigi non inuenit. Sed ne ipsa innocentia in tumorẽ elationis inficiatur: diuina voce corripitur: et mens eius ab iniquitate libera / sed verberibus pressa / ad iudicia occulta reuocatur: vt superna sententia / etsi non est cognita / non tamen credatur iniusta: sed eo saltem iustum credat omne quod patitur: quo nimirum constat quia deo auctore patiatur. Magna enim satisfactio percussionis est / voluntas iusta conditoris. Que cum iniustum facere nil solet: iusta agnoscitur etiam si latet. Nam cum pro iniustitie peccato percutimur: si in percussione nostra diuine voluntati coniungimur / mox a nostra iniustitia ipsa coniunctione liberamur. Quisquis enim iam percussionem tolerat: sed adhuc causas percussionis ignorat: si iustum credens hoc ipm cõtra se iudicium amplectit / eo ipso ab iniustitia sua iam correctus est / B quo percussum se iuste gratulatur. In vindicta enim sua deo se socians: sese contra se erigit: et magna est iam iustitia quod voluntati iudicis cõcordat in pena / cui discrepauit in culpa. Vir igitur sanctus q; in nulla deo culpa discrepauerat: quasi cum difficultate ei inter supplicia cõcordabat. Neq; enim credidit q; flagella que solent vitia extinguere: in illo sola merita augerent. Unde nunc iuste corripitur: vt occultis iudicijs et nesciẽs subderetur. Cui q; dicitur: Nunquid irritum facies iudicium meum / et cõdemnabis me vt tu iustificeris? Ac si aperte diceretur: Tua quidem bene acta consideras: sed mea occulta iudicia ignoras. Si ergo ex tuis meritis contra mea flagella disputas: quid aliud q̃ me de iniustitia addicere te iustificando festinas? Sequitur.

¶ S. Qr ex considerata magnitudine et iustitia creatoris / cuius q; meriti sint boni / infirmos se cognoscãt ⁊ peccatores: et q; antropomorphitarũ heresis sit deum estimare i sua natura hĩre membra hũana ⁊ lineamẽta corporea.

Capitulum. iiij.

C Si habes brachium sicut deus: et si voce simili tonas. Quia humanum genꝰ beatus Job meritis transcendebat: cum pius conditor et eruditor ad considerandam similitudinem sue magnitudinis prouocat: vt cognita tanta dissimilitudine / in humilitate se premat. Sed cum in deo vox et brachium dicitur: cauendũ summopere est / ne quid in eo mens corporeum suspicetur. In antropomorphitarum nãq; heresim cadere est / eum qui incircũscripte iplet ⁊ circũplectitur omnia / intra corporalia lineamenta cõcludere. Sed omnipotẽs deus ad sua nos trahẽs / vsq; ad nostra se humiliat: atq; vt alta insinuet / humilibus condescendit: quatenꝰ paruulorũ animus rebus cognitis enutritus / ad inquirenda exurgat incognita: atq; ab eo qui longe super ipsum est / quedã iuxta se audiens / quasi quibusdã ad illũ passibus moueatur. Unde fit vt per scripturam suã aliqñ a corporibus hominũ: aliquando a mentibus: aliquãdo vero ab auibus: aliquando etiam ab insensatis rebus quasdam longe dissimiles in se similitudines trahat. Plerumq; ei a corporibus hominum in se similitudinem trahit: sicut de eo propheta ad israel dicit: Qui tetigerit vos / tanget pupillam oculi eius. Et sicut de eo rursum speranti homini per prophetam dicitur: In scapulis suis obumbrabit tibi. Constat nimirũ q; in natura sua nec oculum deus nec scapulas habeat: sed quia nos per oculum cernimus in scapulis vero onera sustinemus: deus q; omnia videt / oculum habere perhibetur: q; vero nos tolerat / atq; eo ipso quo tolerat seruat / obumbrare nobis in scapulis dicitur. Ait enim: In scapulis suis obumbrabit tibi. Ac si diceretur peccatori homini: et post peccatum veniam deprecanti: Ea pietate dñs te ptegit / qua te pietate tolerauit. Obumbrat enim i scapulis suis: quia dum portat defendit.

Zacha. ij.

Ps. xc.

Capitulum. v.

Aliquando vero a mentibus in se similitudinẽ trahit: sicut per prophetã ad israel dicit: Recordatꝰ sum tui: miserãs adolescẽtiã tuã. Et rursum per sponse comparationẽ loquens ait: Et si illa oblita fuerit: ego tamẽ nõ obliuiscar tui. Quis eñi nesciat quia dei memoria nec obliuiõe rumpitur / nec recordatione sarcitur? Sed dum aliqua deserens pretermittit / more mentiũ obliuisci dicitur: et cum post lõgũ tempus que voluerit visitat / nostre mutabilitatis consuetudine recordatus vocatur. Quo enim pacto diuinitatis eius vim obliuio dissipat: cui ipsa quoq; laudabilis memoria essentialiter cõcordat? Nulla nemq; nisi aut preterita aut absentia recordantur. Quomodo ergo deus preteritorum reminiscitur: cum ipsa que in semetipsis pretereunt / eius nutui semper presentia assistunt? Aut quomodo absentium recordatur: dum omne qđ est / per hoc illi presto est quod in ipso est? Quod si ei presto nõ esset / omnino nõ esset: nã nõ existentia videndo creat / existentia videndo cõtinet. Quicquid ergo creator nõ videt / essentia subsistendi caret. Aliquãdo autem ab auibus in illũ similitudo trahit: sicut per Moysen dicitur: Expandit alas suas / ⁊ assumpsit eos. Et sicut propheta ait: Sub vmbra alarum tuarum protege me. Quia eñi nos paruulos dñs protegit nutrit: et non graui atq; onerosa / sꝫ leui et blanda protectione nos refouet: dũ suas in nos misericordias exerit / quasi more super nos auiũ alas tendit. Aliqñ etiã insensatis rebus ppter infirmitatẽ nostram alta con descensione se cõparat: sicut per prophetã dicit: Ecce ego stridebo super vos sicut stridet plaustrum onustũ feno. Quia enim fenũ est vita carnaliũ: sicut scriptũ est: Omnis caro fenum: in eo q; dño vitam carnalium patitur / more plaustri fenũ se portare testatur. Cui sub feni onere stridere / est pondera et iniquitates peccantiũ cũ querela tolerare. Cum ergo longe dissimiles in se similitudines trahat: solerter intuendũ est q; quedã talia aliquando dicãtur in deo propter effectũ operis / aliquando autẽ ad indicandã eius substantiã maiestatis. Nam cũ in deo oculus / scapule atq; ale nominantur: effectus quidam operationis ostendit. Cum vero manus / brachium / dextera vel vox in deo dicitur: per hec vocabula cõsubstantialis eius filius demonstrat. Ipse quippe est manus et dextera: de cuius ascensione per Moysen pater loquit dicens: Tollã in celum manũ meam: et iurabo per dexterã meã. Ipse brachium / de quo propheta ait: Et brachiũ dñi cui reuelatum est? Ipse vox: quia cum pater gignẽdo dixit: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Et de quo scriptum est: In principio erat verbũ / et verbum erat apud deum: et deus erat verbum. Per hoc verbũ fecisse patrẽ omnia dauid asserit dicens: Dixit / et facta sunt. Deum ergo brachium habere / est / operantẽ filium gignere. Voce tonare est / consubstantialem sibi filium mundo terribiliter demonstrare. Beato igitur Job dum dicit dñs: Si habes brachium sicut deus: et si voce simili tonas / mira dispensatione pietatis eũ dum increpat exaltat: quia eũ quem sua cõparatione superat / superiorẽ cunctis demõstrat. Cui in hac propositione subiungit.

Hiere. ij.

Esa. xlix.

D

E

Deut. xxxij

Ps. xvj.

Amos. ij.

Esa. xl.

Deut. xxxij

Esa. liij.

Ps. ij.

Jo. j.

Ps. xxxij.

F

¶ S. Qr sancti in conspectu dei gloria et honore et speciosis virtutũ vestibus induant / superbos vero extreme confusionis nuditas maneat.

¶ Circũda tibi decorem: et in sublime erigere: et esto gloriosus: et speciosis i duere vestibus. Subaudis vt ego. Ipse enim sibi circundat decorẽ: de quo scriptũ est: Dominus regnauit / decorẽ induit. Ipse apud nos in sublime erigitur / cum nostris mentibus in natura sua esse impenetrabilis demonstratur. Ipse vero gloriosus est: qui dum seipso perfruitur / accedentis laudis indigens non est. Ipse speciosis induitur vestibus: quia sanctorũ angelorum choros quos condidit / in visum sui decoris assumpsit: et velut q̃dam vestem gloriosam sibi ecclesiam exhibet / non habentem rugam aut maculam. Unde ei per prophetam dicitur: Confessionẽ et decorẽ induisti: amictus lumine sicut vestimento. Hic quippe confessionem induit / illic decorem: quia quos hic per penitentiam cõfitentes fecerit / illic fulgentes per decorem iustitie ostendit. Luce ergo sicut vestimento amictus est: quia sanctis omnibus (quibus dictum est: Vos estis lux mundi) illa eterna gloria vestietur. Unde et per euangelium dicit quia transfigurato in monte domino: vestimenta eius facta sunt candida sicut nix. In qua transfiguratione quid aliud q̃ resurrectionis vltime gloria nunciatur? In monte enim vestimenta eius sicut nix facta sunt: quia

Ps. xcij.

Ps. ciij.

Matth. v.

Mar. ix.

G

in superne claritatis culmine sancti omnes et luce iusti:
tie fulgentes adherebunt. Capitulum. vj.

SEd quia speciosarum vestiū nomine iustos sibi
quomodo adiungat insinuat: iniustos etiā quo
modo a se disiungat ostendat. Sequitur. [Di:
sperge superbos i furore tuo.] Subaudis vt ego: qui eos
et tranquillitatis tempore iniustos contra me tolero: et di
strictus quandoq̧ veniens / in meo eos furore dispergo.
Sed inter hec solerter intuendum est: q̄ grauis perfidie
error admittitur / si fortasse quis estimet: q̄ in illa diuini:
tatis substantia / furore tranquillitas varietur. Crea:
tor nāq̧ omnium eo summe immortalis est: quo creatu:

Jaco.i.

re more mutabilis nō est. Hinc de illo per Jacobū dicit:
Apud quē non est transmutatio nec vicissitudinis obum

Sap.xij.

bratio. Hinc rursum scriptum est: Tu autem domine cū
tranquillitate iudicas. Hinc ꝓpheta ait: Deserta facta ē

Hie.xxv.

terra a facie ire columbe / a facie furoris domini. Q̄ð irā
columbe predixerat: hoc furorem domini subiunxit. Co:
lumba namq̧ valde simplex est animal: et quia in deum
nulla furoris inequalitas serpit: furorem domini iram co:
lumbe nominauit. Vt enim diuine districtionis vim im:
perturbabilē demonstraret / et iram dixit / et columbe. Ac
si apertius diceret: Districtū iudiciū inconcussus exerit /
qui permanens mansuetus iniustos punit. Unde et in ex:
tremo iudicio in semetipso incōmutabilis manens: nul:
la vicissitudine ac mutabilitate variatur: sed tamen electi
ac reprobis nequaq̄ sub specie eiusdem incommutabili:
tatis ostēditur: q: et tranquillus iustis / et iratus appa:
rebit iniustis. Teste enim conscientia / intra semetipsos

H

deferunt vnde eorū mentes eque vnum respiciant / sʒ non
equaliter modificentur: q: et istis eum benignū ostendit
anteacta iustitia / et illis terribilem culpa. Quorum pauo
rem q̄s explicet: cum contigerit miseris et intra se culpas
cernere / et ante se iudicem iustū videre? Hoc nimirū quo
tidie in vsu vite presentis agit: vt de qualitate venturi iu
dicis mortalium corda doceantur. Nam cum duo ad iu:
dicium pergunt: alius innocentie sibi conscius: alius cul:
pe: ante prolatam sententiam adhuc tacentem iudicem
vterq̧ conspiciunt: et tamen culpe debitor grauem contra
se iram hoc ipsum iudicis silētium suspicat. Quam iram
sibi non denūciat ꝑturbatio iudicis / sʒ recordatio prauí:
tatis: quia etsi adhuc foris reum sententia non clamat /
intus tamen grauiter conscientia accusat. At contra iusti
tie amicus decernentis vultum conspicit: sed intus de te
stimonio bone recordationis hilarescit: et quo ap̄d se q̄ð
metuat non habet / omne quod erga semetipsum est / blā
dum videt. Hoc itaq̧ loco furor domini dicitur non per
turbatio diuine substantie / sed super peccatores male si:
bi conscios examinatio iuste vindicte. Quis enim eum
tranquillum in iudicio videant: tamē quia feriendos se

J

ab illo non dubitant / eum in suis moribus perturbatum
putant. Sequitur. [Et respiciens omnem arrogantem
humilia.] Ac si dicat / vt ego. Apte autem ad vindicte or:
dinem arrogātibus superborum culpa preponitur: quia
nimirum non superbia de arrogantia / sed generatur ar:
rogantia de superbia. Duobus autem modis a domino
peccatorvm q̄uisq̧ respicitur: cum aut a peccato cōuer:
titur / aut ex pctō punit. De respectu eni ꝯuersionis dicit:

Luc.xxij.

Et respexit dn̄s petrū: et recordatus Petrus verbi Je:

Ps.xxxiij.

su fleuit amare. De respectu vltiōis rursus dicitur. Vul
tus autem domini super facientes mala: vt perdat de ter
ra memoriam eorum. Vtrisq̧ autem modis in humilita:
te arrogās sternit: quia aut penitendo cognoscit culpā:
aut pereundo percipit penam. Sequitur. Capitulum. vij

REspice cūctos superbos / et confunde eos: et cō
tere ipsos in loco suo.] Subaudis / vt ego. Su
perbi enim ex respectu dn̄i confunduntur: aut
hic de pietate dn̄i cognoscentes et dānantes crimina / aut
illic supplicia de iustitia sentientes. Impiorum vero loc⁹

Eccli.x.

ipsa superbia est: quia cum scriptum sit: Initium omnis
peccati superbia: vnde oritur impietas / ibi continetur: q̄:
uis nec quicq̧ a superbia distat impietas. Valde eni super
bire est ipsa de auctore sentire. Impi⁹ ergo in loco suo cō
teritur: q: ipsa superbia qua eleuatur opprimitur: cūq̧
efferendo se in cogitationibus erigit / lumen sibi iustitie
q̄ð inuenire debuisset abscondit. Sepe autem dum cōtra
deum falsa gloria exterius proficit / vera miseria interi⁹

Ps.lxxij.

inanescit. Unde propheta ait: Delecisti eos dum alleua:

rentur. Non enim ait: Deiecisti eos postq̧ eleuati sunt / sʒ

K

dum alleuarentur: quia hoc ipsum fit superbis interius
deijci / q̄ð eis falsa contingit gloria exterius eleuari. Or:
dinate enim diuino iudicio nō eis hic aliō culpa est / atq̧
aliō pena: sʒ sua illis in penā vertit culpa / vt elatis fastu
supbie / hoc ipsum sit vere int⁹ cadere / q̄ð foris ostendit ꝓ
fecisse. Sequitur. [Absconde eos in puluere: simul et faci
es eorū demerge in foueam.] Ac si dicat / vt ego. Super:
bos enim atq̧ impios iusto iudicio dn̄s i puluere abscō:
dit: quia eorū corda ipsis (que despecto amore creatoris
diligunt) terrenis opprimi negocijs permittit. Unde et il:
lorum vitam cum in extremo iudicio discutit: tanq̄ sibi
absconditam non agnoscit / dicens Nescio qui estis. Vi:

Luc.xiij.

ta prauorum sub puluere absconditur: quia abiectis et in
fimis desiderijs grauatur. Quisquis enim adhuc ea que
mundi sunt appetit: quasi ante faciem veri luminis nō ap
paret: quia nimirum sub puluere terrene cogitationis la
tet. Hunc prauarum cogitationum puluerem oppressa
mens tolerat: quem vent⁹ nequissime tentationis appor:
tat. Capitulum. viij.

HInc est enim q̄ð de vnaquaq̧ anima terrenis
desiderijs aggrauata sub ephraim specie per
prophetam dicitur: Factus est ephraim panis

Ose.vij.

subcineri cius / qui nō reuersatur. Ex natura quippe bene
condita est nobis intentio que surgat in deum: sed ex cō:
uersatione nequiter assueta inest voluptas que presens
prematí seculum. Panis autem subcinericius ex ea par:
te est mundior / quam inferius occultat: atq̧ ex ea par:
te sordidior / qua desuper cinerē portat. Quisquis ergo i
tētionem qua deum debuisset querere negligit: quasi mo
re panis subcinericij mundiorem partem īferius premit:

L

et cum curas seculi libenter tolerat / quasi congestum ci:
nerem superius portat. Reuersaretur autem panis sub:
cinericius: si desideriorū carnalium cinerem repelleret:
et intentionem bonam quam i se dudum despiciendo op
presserat / superius ostentaret. Sed reuersari renuit: cum
mens amore curarum seculariū pressa: molem superposi
ti cineris abijcere negligit: dūq̧ assurgere in intentionē
bonam non appetit: quasi mundiorem faciem subter pre:
mit. Apte aūt subiungitur: Simul et facies eorū demer:
ge in foueā. Ac si dicat / vt ego. Justo namq̧ iudicio sup:
borū facies domin⁹ in foueam mergit: q: intentionē cor:
dis eorum sese vltra homines erigentem inferius deijcit.
Ima enim respicit cui⁹ facies foueam attendit. Et bene
de superbis dicitur q̄ eorum facies in foueam demergū:
tur: q: ima petunt dum superbiendo altiora appetunt: et
quo magis extollendo se erigunt / eo magis ruendo infe:
rius tendunt. Terrenam quippe gloriam querūt: et īfima
sunt que prospiciūt dū superbiendo alta sequuntur. Un:
de miro ac diuerso modo res agit: vt humiles celum pe:
tant / dum se inferius deijciunt: superbi infima appetant /
dum despiciēdo ceteros quasi in altioribus extolluntur.
Isti se dum despiciunt / celestibus iunguntur: illi dum se
erigunt / a superioribus diuiduntur: atq̧ (vt ita dixerim)
illi se eleuantes deprimunt / isti deprimentes leuant. Et

Ps.cxlvj.

bene de superbientib⁹ per psalmistam dicitur: Humiliat
aūt peccatores vsq̧ ad terram: q: ea q̄ infra sunt ambien:
tes / dū extollendo se erigunt / amisso celo quid aliud q̄

M

terram petunt? Quibus hoc ipm̄ iam in imis cecidisse est
relictis superioribus ima quesisse. Recte ergo eorum fa:
cies in foueam demergi perhibentur. q: sequentes īfima
ad inferni barathrū tendunt. Justo enim iudicio agitur:
vt quos hic voluntaria auersio excecat / illic ab intuitu
veri luminis digna supplicij fouea abscondat. Igitur q:
vir sanctus tāto diuine potentie terrore discussus est / vt
ei diceretur: Si habes brachium vt deus: et si voce simili
tonas: disperge superbos in furore tuo / et respiciens
omnem arrogantem humilia. et cetera que deus quidē
facere / sed homo vix sufficit audire: cuncta hec qua domi
nus intentione premiserit / fine subdite conclusionis ostē:
dit: dicens.

¶ Pelagianorum heresis presenti capitulo destruitur:
qui sine adiutorio gratie ꝓpria virtute quemq̧ posse sal:
uari affirmant. Capitulum. ix.

ET ego confitebor q̄ saluare te possit dextera
tua.] Ac si aperte diceret. Si potes terribilia
hec facere / ipse que protuli / tibi et non mihi de:
puto bona omnia que fecisti. Si vero peccantes alios re:

A spiciendo non potes perdere/ liquet q a reatu nequitie tua te non vales virtute liberare. Ecce diuina voce ad beatum Job dicit q sua dextera non saluetur: et tamen nõnulli hominũ qui ab huius viri viribus longe sunt: despecto dei adiutorio/ sua se fortitudine saluari posse confidunt. Pro quibus quid deprecari aliud debem⁹/ nisi vt si iam dona bonorum operum perceperunt: hoc quoq donum accipiãt/ vt a quo hec acceperit discãt? Qr autẽ premissis verbis dñs potentiam sue magnitudinis intulit: nunc in subsequentibus nequitiam antiq hostis ostendit: vt bonus famulus et auditis prius virtutibus domini sciret qntũ diligeret: e cognita post calliditate diaboli/ disceret qntum timeret. Unde bene per prophetam dicitur. (Amos. iij.) Leo rugiet/ quis non timebit? Dominus deus locutus est: quis non prophetabit? Post q enim virtus ei sui conditoris inotuit: nequaq illũ vires aduersarij latere debuerunt: vt eo magis defensori suo se humilius subderet/ quo hostis sui nequitias subtili⁹ agnouisset: pcectoremq suũ tanto ardenti⁹ quereret/ qnto terribiliorem hostem agnosceret quem vitaret. Certũ quippe est q minus diligit ereptorem suũ/ qui minus intelligit periculum qd B euasit: et vile solatiũ deputat defensoris/ q virtutem aduersarij debilem putat. Unde bene ereptionem suam domino tribuens propheta dicebat: (ps. xvij.) Diligam te domine virtus mea. aperte videlicet dicẽs: eo te magis diligo: quo infirmitatem propriam sentiens/ virtutem meam te esse cognosco. (ps. xvj.) Hinc rursum ait. Mirifica misericordias tuas/ q saluos facis sperãtes in te. qr tunc nimirũ misericordie domini mire apud nosmetipsos qui eripimur fiunt/ cum p easdem misericordias q grauia fuerint pericula q euasimus agnoscimus. Et qr sermone precedenti dominus beato Job mira opera sanctorũ sequentiũ patefecit: vt his auditis disceret: de virtutũ suarum culmine q humilia sentire debuisset: nunc ei cum quo hoste bellum gerat ostenditur/ et vires fraudesq illius subtilius indicãtur: vt qui ad colloquiũ auctoris sui perduct⁹ est, argumenta aduersarij aperte cognoscat. Uerbis enim sequentibus fideli famulo dominus cunctas hostis callidi machinationes insinuat: omne qd opprimendo rapit: omne qd insidiando circumuolat: omne quod minando terret: omne quod suadendo blanditur: omne quod desperando frangit: omne quod promittendo decipit. Cuncta ergo tergiuersationis eius certamina exorditur dicens: Ecce behemoth quem feci tecum.

¶ S. Qr manicheoꝝ heresis q astruunt duo principia/ deũ scz/ e nescio quã tenebrarũ gentem/ conuincatur: cum manifestum sit q in principio deus omnẽ spiritalẽ e corporalẽ creaturam fecerit primo in substãtia materie/ deinde in formarum distinctione. Capitulum. x.

Quem sub behemoth nomine/ nisi antiquũ hostem insinuat? q interpretatus ex hebrea voce in latina lingua animal sonat. Cuius inferius dum malitia subditur/ patenter persona monstrat. Sed cum de deo scriptum sit quia fecit omnia simul: cur hoc animal cum homine fecisse se indicat/ dum cuncta quia C simul fecerit constat? Rursum querendum est/ quomodo deus cuncta simul condidit: dum Moyses sex dierũ mutatione variãte distincte creata describat? Quod tamen citius agnoscimus/ si ipsas causas originum subtiliter indagamus. Rerum quippe substantia simul creata est: sz simul species formata nõ ẽxt qd simul extitit p substãtiã materie/ non simul apparuit p speciẽ forme. Cũ enĩ simul factũ celũ fraq describit: simul spiritalia atq corporalia: simul qcqd de celo orit: simul factũ qcqd de terra producitur indicatur. Sol qppe luna et sydera quarto die in celo facta perhibentur: sed quod quarto die processit in specie/ primo die in celi substantia extitit per conditionem. Primo die creata terra dicit: et tertio arbusta condita/ e cuncta terre virentia describuntur: sed hoc quod die tertio se i specie protulit: nimirum pmo die in ipa de qua ortum est terre substantia conditũ fuit. Hinc est q Moyses et distincte per dies singulos condita omnia retulit et tamen simul omnia creata subiũxit/ dicens. Iste sũt ge(Gen. ij.)nerationes celi et terre/ qñ create sunt in die quo fecit dominus celũ et terram/ e omne virgultũ agri anteq oriretur in terra/ omnemq herbam regionis. Qui enim diuersis diebus creatũ celum e terram/ virgultũ herbãq narrauerat: nunc vno die facta manifestat: vt liquido ostenderet q creatura omnis simul per substantiam extitit/ q D uis non simul per speciẽ pcessit. (Gen. j.) Hinc illic quoq scriptũ est: Creauit de⁹ hoiem ad imaginẽ suã: ad imaginem dei creauit illũ: masculũ et feminã fecit eos. Necdũ enim eua facta describit: et iam homo masculus et femina perhibetur. Sed qr ex eius latere proculdubio femina erat processura: in illo iam computat per substantiam/ a quo fuerat producenda per formam. Considerare tamen hoc et in minimis possumus/ vt ex minimis maiora pensemus. Herba nãq cũ creatur: necdũ i illa fruct⁹/ necdũ fruct⁹ sui semẽ ostendit. Inest vero ei etiã cũ nõ apparet fruct⁹ et semen: quia nimirum simul sunt in radicis substantia/ que non simul prodeunt per temporis incrementa. Sed quia hec simul creata per substantiam dicim⁹/ que prodire alia ex alijs inuenimus: quo pacto cum beato Job behemoth creatus asseritur: cum neq vna sit substantia angeli et hominis: neq homo ex angelo/ neq angelus ex homine pferat? E Si vero ppt hoc fact⁹ behemoth cum beato Job dicitur: q creatura omis ab auctore (q in actione sua nequaq temporis protelatione distendit) simul condita non dubitatur: cur de behemoth specialiter dicitur/ quod cõmune cum creaturis omnibus generaliter habetur? Sed si rerũ causas subtili discussione pensamus/ simul angelũ factũ hominemq cognoscimus: simul videlicet non vnitate temporis/ sed cognitione rationis: simul per acceptam imaginem sapientie: et non simul per coniunctam substantiam forme. Scriptum nãq de homine (Ibidem.) est: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Et per Ezechielem ad satan dicitur: (eze. xxviij.) Tu signaculũ similitudinis: plenus sapientia et perfectus decore in delicijs paradisi dei fuisti. In cuncta igitur creatura: homo et angelus simul conditus extitit: qr ab omni creatura irrationabili distinctus processit. Quia ergo in cũcta conditione rerum nullum rationale animal nisi angelus et homo est: quicquid ratione vti non potest/ cum homine factum non est. Dicatur itaq homini: dicat de angelo: qui etsi potentiam sublimitatis perdidit/ subtilitatem tamen nature rationalis nõ amisit: Ecce behemoth quẽ feci tecum. vt dum homo eum qui in ratione secum fact⁹ est perisse considerat/ vicinum sibi casum superbie ex ipa propinqui sui perditione pertimescat. In his autem verbis solerter intuendum est: q aperte voce dominica nefarium Manichei dogma reprehenditur: qui dum duo principia loquitur: tenebrarum gentem non factam asserere conatur. Quomodo enim non facta gẽs nequissima di F citur: dum behemoth istum/ videlicet auctorem nequitie per naturam bene conditum se dominus fecisse testatur? Sed quia behemoth iste cum quo sit factus audiuimus: perditus quid agat audiamus. Sequitur.

¶ S. Qr esce diaboli electe sint/ e hypocritarum simulatione maxime saturetur.

¶ Fenum sicut bos comedet.] Si prophetarum sollicite verba discutimus: hec et illa vno spiritu prolata reperimus. (Esa. xj.) Esaias nãq cũ cerneret vitam peccantium ab antiquo et insatiabili hoste deuorari/ ait. Leo sicut bos comedet paleas. Quid autem feni palearũq noie nisi carnalium vita signatur? (Esa. xl.) De qua per prophetam dicit. Omnis caro fenũ. Qui ergo hic behemoth/ illic leo: qui hic fenum/ illic palee nominantur. Sed perscrutari mens nititur cur iste vel apud Esaiam leo/ vel hic dominica voce behemoth: in comessatione feni vel palee/ vtroq loco non equo/ sed boui comparetur. Quod tamen citius agnoscimus: si in vtrisq animalibus que sit nutrimentorum distantia perpendamus. Equi nãq fenũ qlibet sordidum comedunt: aquã vero non nisi mundã bibũt. Boues aũt aquam quamlibet sordidã bibunt: sed feno non nisi mundo vescuntur. Quid est ergo q boui qui mundo pabulo pascit/ behemoth iste cõparat: nisi hoc quod de isto antiquo hoste per prophetam alium dicitur: Esca ei⁹ electa? Neq enim se eos gaudet rapere: quos prauis ac sordidis actionibus implicatos in imis secum respicit volutarie iacere. Fenũ ergo comedere sicut bos appetit: qr suggestionis sue dente conterere mundã vitam spiritualium querit. Sed querẽdũ video quomodo behemoth iste fenum sicut bos comedens/ vitam spiritalium consumere dicitur: cum sicut supradictũ est: feni nomine vita carnalium designatur. Esca quoq eius electa iam non erit/ si fenum comedens/ carnales rapit. Sed ad hec citius occur

[G] rit: qꝛ nõnulli hominum et apud deum fenum sunt: et apd homines sanctitatis noīe cēsent: cū et ante humanos oculos aliud ostendit vita: et ante diuina iudicia aliud intēdit conscientia. Hi itaqꝫ apud hūana iudicia electi sunt: sed apud subtile dñi examen fenū. An ante diuinos oculos saul fenū non erat: de quo Samuel propheta dicebat: [j. Reg. x.] Certe videtis quem elegit dñs. et de quo paulo superius dicitur: electus et bonus? Quem enī peccās populus meruit/et apud deum reprobus extitit: et tamen causarum ordine electus et bonus fuit. Capitulum. xj.

Quia multi fenū sunt: et electos se ex humana estimatione suspicant: bene per Salomonē dicitur: Vidi impios sepultos: qui etiam dum [Eccle. viij.] adhuc viuerent/in loco sancto erant: et laudabant in ciuitate quasi iustoꝝ operum. Quia multi fenū sunt: sed tamen sanctitatis fauore extollant: bene quidam sapiens in: [eccli. xxix.] dicat dicens. Transi hospes/et orna mēsam. Transeundo namqꝫ hospes ornare mensam dicitur: qꝛ si ad altare dei quis positus per bona opera gloriam propriam querit: et de ostentatione sanctitatis eius laus altaris extenditur/et ipse tamen apud deum in numero ciuiū non habetur. Alijs eius opinio ꝓficit/et tamen a deo extraneꝰ ipse pertransit. Mensam itaqꝫ transeundo decorauit: qꝛ stare ad sacra noluit/qui per omne qđ agere studuit/ad humanas laudes mente decurrit. Quia ergo nonnulli mundā quidem vitam per studium ducunt: sed ex illa intus placere non appetunt: recte et esca eius electa dicitur: et tamē fenū sicut bos comedere behemoth iste perhibet. Quasi enim ante os behemoth istius mundū fenū in terra atqꝫ i infimis iacet: cum et vita quasi innocens per mandato: [H] rum custodiam agitur: et tamen inter actionē que bona ostenditur/cor ad appetenda sublimia non leuat. Quid itaqꝫ vtilitatis agit qui in se munditiam vite custodit: si per intentionem infimā in ore behemoth huius inueniendum se i terra derelinquit? Quia igitur omnipotens deꝰ quid hostis noster agat insinuat/nunc quomodo preualeat innotescit: vt calliditatis eius neqꝛtia quo apertiꝰ cognoscitur/eo facilius superetur. Sequitur.

¶ S. Ꝙ malorū mentes diabolus in virtute possideat. ¶ Fortitudo eius in lumbis eius: et virtus eius in vmbilico ventris eius.] Seminaria coitus viris in lumbis esse: inesse aūt feminis in vmbilico ꝓhibent. Hinc est enī quod veritas discipulis dicit: Sint lumbi vestri precin: [Luce. xij.] cti. Hinc Petrus cum luxuriam a corde restringeret/ [j. Pet. j.] admonebat dicens. Succincti lumbos mentis vestre. Hic Paulus cum per abrae sacrificium Melchisedech tempore leui sacerdotium diceret decimatum: vbi tunc i [Heb. vij.] abrae corpore leui lateret ostendens ait: Adhuc enim in lumbis patris erat. Qꝛ vero seminariū luxurie feminis i vmbilico continetur/propheta testatur: qui sub specie femine prostitute iudee petulentiam increpans ait: In die [Eze. xvj.] ortus tui non est precisus vmbilicus tuꝰ. In die quippe ortus vmbilicum precidere est: conuersionis tempore car [I] nis luxuriam resecare. Quia enim difficile est mala inchoata corrigere: et semel formata deformiter in melius reformare: de ortu suo iudea reprehenditur: que dum i deo nata est/iprecisum vmbilicū retinuit: qꝛ fluxa luxurie nō abscidit. Quia igitur potestate diaboli vtriusqꝫ generis sexus valde ex luxurie infirmitate substernit: et fortitudo eius i lumbis contra masculos/et virtus illius contra feminas in vmbilico perhibetur. Capitulum xij.

Sed cur cum behemoth istum fenum comedere intulit: prima deceptionis eius argumenta luxurie damna subiunxit: nisi ꝗ liquido omnibꝰ patet/quia postꝗ̄ semel hominis spiritum supbia cepit/mox se ad corruptionem carnis extendit? Quod in ipsis [Gen. iij.] quoqꝫ hominibus primis agnoscimꝰ: qui dum post perpetratam superbiā pudenda membra contegunt/ patenter indicarunt quia postꝗ̄ apud semetipsos intus arripere alta conati sunt/mox in carne foris erubescenda pertulerunt. Behemoth itaqꝫ iste insatiabiliter seuiens/et deuorare totum simul hominem querens: modo in superbiam mentem erigit/modo carnem luxurie voluptate corrumpit. Bene autem nequaꝗ̄ fortitudo eius in lumbis vel vmbilico eorum dicit: qui prosternuntur: sed fortitudo eius in lumbis eius: et virtus illius in vmbilico ventris eius. Ac si aperte diceretur. Fortitudo eius in lumbis suis: et virtus illius in vmbilico vētris sui: quia nimirum eius propele corpus fiunt/qui suggestionū turpium [K] blādimētis decepti/ei p luxurie fluxa succūbūt. Sequit.

¶ S. Ꝙ tota virtus diaboli in antichristo stringatur: q in fine huius mundi causa omnis erit malitie/et quasi esset deus, imensitate prodigiorum sublimis apparebit.

¶ Stringit caudam suā quasi cedrum.] Multa in his suppetunt/que instruendis moribus proferāt: sed prius behemoth istius violenta discutimus: vt post subtilius astuta detegamus. In scriptura sacra cedri nomie aliqñ alta excellentia glorie celestis exprimit: aliquando autē prauorum rigida elatio designat. Cedri nomine celestis glorie celsitudo exprimitur: sicut psalmista testatur. Iu: [Ps. xcj.] stus vt palma florebit: sicut cedrꝰ libani multiplicabit. Cedri rursus nomine supba prauorū potētia designetur: sicut per eūdē ꝓphetā dicitur. Vox dñi confringentis ce: [Ps. xxviij.] dros. Quid autē cauda behemoth istius/nisi illa antiq hostis extremitas dicitur: cum nimirum vas propriū illū perditum hominē ingreditur/qui specialiter antichristus nūcupatur. Qui qm modo honoribus seculi: modo signis et prodigijs ficte sanctitatis in tumorem potentie eleuari permittitur: recte voce dominica cauda illius cedro comparat. Sicut enim cedrus arbusta cetera in altum crescendo deserit: ita tunc antichristus mundi gloriam temporaliter obtinens: mensuras hominū et honoris culmine et signorum potestate transcendit. Spiritus quippe in illo est: qui in sublimibus conditus/potentiam nature sue non perdidit vel deiectus. Cuiꝰ idcirco virtꝰ nunc minime ostenditur: quia dispensatione diuine potētie ligatur. Unde per Ioannem dicitur: Vidi angelum [Apoca. xx.] descendentem de celo/habentem clauem abyssi: et cathenam magnam in manu sua: et apprehendit draconem serpentem antiquum/q est diabolꝰ et sathanas: et ligauit eū [L] per annos mille: et misit eum in abyssum: et clausit et signauit super eum. Ligatus quippe missus i abyssum ꝓhibetur: qꝛ retrusus in prauorum cordibus/potentia diuine dispensationis astringit/ne inꝗ̄tum nocere valet/effrenetur: vt ꝗ̄uis per eos occulte seuiat/ad violētas tamē rapinas superbia nō erūpat. Sed illic quomodo in mundi fine sit soluendꝰ intimat/cum dicitur. Et postꝗ̄ cōsū: [Ibidem.] mati fuerint mille anni: soluet sathanas de carcere suo: et exibit et seducet gentes. Millenario nāqꝫ numero vniuersū ꝓ pfectiōe sua hoc ꝗ̄tūlibet sit ecclesie sancte tempus exprimit. Quo peracto antiquꝰ hostis suis viribus traditꝰ: pauco quidem in tempore/sed in multa contra nos virtute laxat: Quem ꝗ̄uis seuitia ad crudelitatem dilatet: superna tamen misericordia dierū breuitate cōangustat. Hinc enī veritas per semetipsam dicit. Erit tunc [mat. xxiiij] tribulatio magna/qualis non fuit ab initio mundi vsqꝫ modo/neqꝫ fiet. Hinc rursū ait. Nisi breuiati fuissent di: [Ibidem.] es illi: non fieret salua omnis caro. Quia enim et supbos nos et infirmos dominus conspicit: dies quos singulariter malos itulit/misericorditer breuiatos dicit: profecto vt et superbiam terreat de aduersitate tēporis/et infirmitatem refoueat de breuitate. Capitulum. xiij.

Sed considerandum valde est: cum behemoth iste caudam suam sicut cedrum subleuat: i quo tūc atrocius ꝗ̄ nūc se exerit surgat. Que enim penarum genera non nouimus? que non iam vires martyrum exercuisse gaudemus? Alios namqꝫ improuiso ictu [M] immersus iugulo gladius strauit: alios crucis patibulum afflixit: in quo et mors prouocata repellitur/et repulsa prouocatur. Alios hirsutis serra dentibus attriuit. Alios armato ferro isulcans vngula carpsit: alios beluina rabies morsibus detruncando comminuit: alios ab intimis viscerū per cutem pressa vis verberum rupit: alios effossa terra viuentes operuit: alios in altum demersos in mortem precipitiū fregit: alios in se proiectos aqꝫ replendo absorbuit: alios edax flāma vsqꝫ ad cineres depasta consumpsit. Cum igit behemoth iste caudā suam in fine mundi nequius dilatat: quid est quod in his tormētis tunc atrocius crescat: nisi hoc quod in euangelio veritas per semetipsam dicit: Surgent pseudochristi et [mat. xxiiij] pseudoprophete: et dabunt signa magna et prodigia: ita vt in errorem mittātur/si fieri potest etiā electi? Nūc enim fideles nostri mira faciunt/cum peruersa patiunt: tunc autem behemoth huius satellites etiam cum peruersa inferunt/mira facturi sunt. Pensemus ergo que erit humane mentis illa tentatio: quando pius martyr

A et corpus tormentis subijcit: et tamē ante ei⁹ oculos tor:
tor miracula facit. Cuius tūc virt⁹ non ab ipso cogitatio
num fundo quatiat: qñ is q̄ flagris cruciat / signis choru:
scat. Dicatur igit̄ recte: Stringit caudam suam quasi ce
drum: quia nimirū et altus tunc erit veneratione prodi:
gij / et durus crudelitate tormenti. Capitulum. xiiij.

Non enim sola tunc potestate erigit̄ / sed etiam signorum ostensione fulcitur. Unde et per Da
Ps. ix. uid dicit̄: Insidiatur in occulto: quasi leo i cu
bili suo. Ad apertā nāq3 potētiam sufficeret vt leo esset:
etiam si insidians non fuisset: rursumq3 ad occultas ver:
sutias sufficisset / vt insidians surriperet / etiam si leo non
esset. Sed qr hic antiquus hostis in cunctis suis viribus
effrenat̄ / seuire per vtraq3 permittit̄: vt contra electos in
certamine et fraude et virtute laxet̄: virtute per potētiā /
fraude per signa. Recte ergo et leo et insidians dicit̄. Insi
dians per miraculorum speciem: leo per fortitudinem se
cularem. Ut enim eos q̄ aperte iniqui sunt pertrahat: se:
cularem potentiam ostentat: vt vero iustos etiam fallat /
signis sanctitatem simulat. Illis eni suadet elatiōem ma
gnitudinis: istos decipit ostensione sanctitatis. De hac
cauda behemoth isti⁹ sub draconis specie per Joannem
Apo. xij. dicitur: Et cauda eius trahebat tertiam partem stella:
rum celi: et misit eas in terram. Celum nāq3 est ecclesia:
que in hac nocte vite presentis dum in se innumeras san:
B ctorum virtutes continet: quasi radiantibus desuper si:
deribus fulget. Sed draconis cauda in terram stellas
deijcit: qr illa sathane extremitas per audaciam assum:
pti hominis erecta: quosdam quos velut electos dei in
ecclesia inuenit / obtinendo reprobos ostendit. Stellas
itaq3 de celo in terram cadere est: relicta nōnullos spe ce:
lestiū illo duce ad ambitū glorie secularis inhiare. Hinc
Dañ. viij. Daniel sub antiochi specie contra hanc draconis caudā
loquitur / dicens. Deiecit de fortitudine et de stellis: et cō
culcauit eas: et vsq3 ad principem fortitudinis magnifi:
catus est: et ab eo abstulit iuge sacrificium: et deiecit lo:
cum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei cō
tra iuge sacrificium / propter peccata: et prosternetur veri
tas in terra: et faciet et prosperabitur. De fortitudine quip:
pe et de stellis deijcit: cū nōnullos et luce iustitie resplen:
dentes / et virtute operis robustos frangit. Qui vsq3 ad
principem fortitudinis magnificat̄: quia contra ipm au:
ctorem virtutis extollitur. Juge vero sacrificium tollit:
quia studium conuersationis ecclesie in eis quos cepe:
rit interrūpit. Robur vero ei propter peccata contra iuge
sacrificiū datur: quia nisi pereuntium merita exigerent:
C eos qui recti credebant̄ / obtinere aduersarius nequaq̄
posset. Ueritas in terra prosternit̄: quia fides tunc rerū
celestium ad desideriū vite temporalis inclinatur. Et fa:
ciet et prosperabit̄: qr tūc nō solū in reproboꝝ mētibus / sed
etiam in electorū corporib⁹ crudelitate inestimabili / si:
Ibidem. ne qualibet obiectiōe grassatur. Hinc rursum per Danie:
lem dicit̄: Consurget rex impudens facie / et intelligens
propositiones: et roborabitur fortitudo eius / sed non in
suis viribus. Illi⁹ nāq3 hominis fortitudo non in suis
viribus roboratur: quia sathane virtute in gloriā perdi:
tionis attollit̄. Hinc rursum ait. Interficiet robustos et
populum sanctorū ꝑm voluntatem suam / et diriget dol⁹
in manu ei⁹. Robustos nāq3 interficit: cum eos qui men:
te inuicti sūt / corporaliter vincit. Uel certe robustos et po
pulum sanctorū ꝑm voluntatem suam interficit: cum eos
qui robusti ac sancti credebant̄ / ad nutum sue voluntat̄
trahit. In cuius manu dolus dirigitur: quia i illo fraus
per opus adiuuat̄. Quod enim fallendo dicit / hoc mira
faciendo asserit: nam quicquid mendax lingua simulat /
hoc quasi verum esse manus operis ostētat. Hinc rursū
dicit. Contra principem principum consurget: et sine ma
j. Tes. ij. nu conteretur. Hinc Paulus ait. Ita vt in templo dei
Ibidem. sedeat: ostendens se tanq̄ sit deus. Hic rursum ait: Quē
dominus iesus interficiet spiritu oris sui: et destruet illu
stratione aduentus sui. Qđ enim per Danielem dictum
est: Contra principem principū cōsurget: hoc per Pau:
lum dicitur: Ita vt in tēplo dei sedeat ostendens se tanq̄
sit deus. Et quod per Danielē subiūgit̄ / Sine manu con
teretur: hoc per Paulum exprimit̄: Quem domin⁹ iesus
interficiet spiritu oris sui. Sine manu quippe cōteretur:
quia non angelorū bello / non sanctorum certamine / sed
per aduentū iudicis solo oris spiritu eterna morte ferie

D tur. De huius behemoth elatione item per Paulum di:
Ibidem. citur: Qui aduersatur et extollit̄ supra omne quod dicit̄
deus / aut quod colitur. De quo Daniel cum quartam be
stiam diceret decem cornibus fultam / protinus adiūxit:
Dañ. vij. Considerabam cornua: et ecce cornu aliud paruulum or:
tum est de medio corū: et tria de cornibus primis euulsa
sunt a facie eius: et ecce oculi quasi hominis erant in cor
nu isto: et os loquens ingentia. Undecimū quippe hui⁹
bestie cornu esse describitur: quia regni eius potentia in
iniquitate roboratur. Capitulum. xv.

Omne enim peccatum vndenarium est: quia dū peruersa agit / precepta decalogi trāsit. Et quia in cilicio peccatum plangitur / hinc est q̄ in ta:
bernaculo vela cilicina vndecim fiunt. Hinc per vndeci:
Ps. xj. mum psalmum dicitur: Saluum me fac domine / quoniā
deficit sanct⁹. Hinc in vndenario numero remanere apo
E stolos Petrus metuens, Mathiam duodecimum sorte
missa requisiuit. Nisi enim signari culpam per vndena:
riū cerneret: impleri apostolorum numerum tam festine
duodenario non curaret. Quia ergo per vndenariū trās:
gressio exprimitur: huius bestie cornu vndecimo ipse au:
ctor transgressionis indicatur. Quod videlicet paruulū
oritur: quia pur⁹ homo generatur. sed immaniter crescit:
quia vsq3 ad coniunctam sibi vim angelice fortitudinis p
ficit. Quod tria cornua que ei ante faciem sunt euellit: qr
ditioni sue regna totidem que sibi vicina sūt subigit. Cu:
ius oculi sunt vt oculi hominis / sed os ingentia loquit̄:
quia in illo humana quidem forma cernitur / sed verbis
suis vltra homines eleuatur. Quod ergo per Paulum
dicitur: Extollens se super omne quod dicitur deus aut
quod colitur, hoc Daniel propheta testatur dicens. Os
loquens ingentia. Quod vero illum vel Daniel ingentia
loqui / vel Paulus perhibet supra cultum deitatis extol
li: hoc est q̄ apud beatum Job diuino eloquio cedro cō:
paratur. More enim cedri quasi ad alta nititur: dum in
omni fastu fallacie et virtutis robore et culminis elatio
ne prosperatur. Bene autem stringere caudam dicitur:
quia tota eius virtus in vno illo dānato homine cōgesta
densatur: vt tanto per illum fortia ac mira faciat / q̄to il:
lum collectis suis viribus instigat. Sed quia quale sit
F iniquorum caput audiuimus: nūc huic capiti que mem:
bra adhereant agnoscamus. Sequitur.

¶ S. Qm multiplicia sint argumenta diaboli quib⁹ ani:
mas prostratas sibi polluit et corrumpit.

¶ Nerui testiculorū eius perplexi sunt. ¶ Tot iste behe:
moth testes habet / quot iniquitatis sue p̄dicatores pos:
sidet. An eius testes non sunt / qui prauis persuasionib⁹
corda hominū virulenta erroris sui semina fundēdo cor:
rumpunt. Apte autem dicitur q̄ testiculorū eius nerui p̄
plexi sunt: quia videlicet predicatorum illius argumen:
ta dolosis assertionibus innodantur: vt recta esse simu:
lent que peruersa persuadent: vt allegationum implica:
tio quasi neruoꝝ perplexitas etsi videri possit / solui non
possit. Neruos ei⁹ testiculi perplexos habent: qr acumina
predicatorum illius sub argumentis duplicibus latēt.
Plerūq3 autem cum verbis corda inficiunt: in opere in:
nocentiam ostendunt. Neq3 enim ad se bonos persuasiōe
sua traherent: si se et in actionibus peruersos exhiberēt.
Sed quia testes sunt huius belue: et perplexis neruis il:
ligantur: et rectos se ostentant vt lateant / et peruersa pdē
dicant vt corrūpant: ipsum nimirum suum caput imitan
tes: qui quasi leo in insidijs et seuit per potentiā terreni
culminis et blanditur per speciē sanctitatis. Sed hec be:
lua vtinam tunc solū talia ageret: et nūc quoq3 ad corrū:
penda fidelium viscera / hos luxurie testiculos nō habe:
ret. Neq3 eni malū sola locutiōe oris infundit̄: sed peius
et a plurib⁹ operis exēplo propinatur. Qm multi enim an:
tichristum non viderūt / sed tamen testiculi eius sunt: qr
corda innocentiū actionis sue exēplo corrūpunt. Quis:
quis namq3 in superbia extollitur: quisq3 auaritie desi:
derijs cruciat̄: quisquis luxurie voluptatibus soluit̄: qs:
quis iniuste atq3 immoderate ire flagris ignitur: quid
aliud q̄ antichristi testis est. Qui dum se libenter ei⁹ vsi:
bus implicat: exemplo suo alijs erroris fetus ministrat.
Iste praua agit: ille praua agentibus adheret: et nō solū
non obuiat / sed etiā fauet. Quid ergo aliud q̄ antichri:
sti testis est: qui perdita auctoritate promisse deo fidei / te
stimonium perhibet errori. Quos tamen si quis redar:

G

guat/mox se sub quodã velamine defensionis occultant: et quia videlicet eorum nerui p̃:..plexi sunt et male impli citi/correptione solui nequaq̃ possunt. Sequitur.

¶ S. Q̃ ossa diaboli heresiarche sint ꝛ p̃ncipes malitie: q̃ fistulis eris comparant̃: q: bene quidem et sonore lo: quunt̃: sed que dicunt/hec nec agunt nec sentiunt. Cp. xvj

OSsa eius velut fistule eris.] In corpore ossa sũt que continent membra. Habet ergo carnes hec belua: habet ꝛ ossa: q: et iniqui sunt aliqui/q̃ ta: men ab alijs in errore retinent̃: et nequiores alij/ qui ĩ er: rore et alios retinent. Quid itaq̃ aliud ossa antichristi q̃ quoslibet in eius corpore valẽtiores accipim⁹? In quo: rum corde iniquitas dum vehementer induruit: per eos tota eius corporis compago subsistit. Multi nãq̃ in hoc mundo diuites videntur: qui dum rebus opibusq̃ subni xi sunt/quasi ex fortitudine solidant̃: s3 largiẽdo hec ipsa quibus fulti sunt/ad suum alios errorem trahunt. Mo: do nõnullos vt praui fiant/ donis illiciunt: modo nonnul los vt praui permaneant / muneribus astringunt. Quid itaq̃ hi nisi antichristi ossa sunt: qui dum malos continẽ: do multiplicant/in eius corpore carnes portant? Hi nõ: nunq̃ in decipiendis auditoribus exhibent lingue dulce dines: q: et spine proferũt flores: et apparet quidẽ in eis quod oleat/sed latet qđ pungat. Amaris dulcia / noxijs blanda permiscent: et potestate quidẽ admirandi videri appetunt: s3 fallendi arte per remissa colloquia quasi hu:

H

militer substernunt̃: ꝛ per sermonem de se insinuãt/quod per exhibitionem negant. Unde et recte ossa behemoth istius eris fistulis comparant̃: quia nimirũ more metalli insensibilis/sonum bene loquẽdi habẽt: sed sensum bene viuendi non habent. Hoc namq̃ quasi humiliter loquẽ: do asserunt: qđ elate viuendo contẽnunt. Unde bene per

j. Cor. xiij.

Paulum dicitur: Si linguis hominũ loquar et angelo: rum: charitatẽ aũt nõ habeã: factus sum velut es sonãs/ aut cymbalum tinniens. Bona quippe loquens / sed per amorẽ eadẽ bona nõ sequẽs/velut es aut cymbalũ soni: tum reddit: q: ipse non sentit verba q̃ ipse facit. Cap. xvij.

SUnt vero nõnulli in huius belue corpore non honoribus clari/non diuitijs fulti / non virtu: tum specie decorati/non scientia calliditat; pe: riti: sed tamen videri quales non sunt ambiunt: et idcirco cõtra bonorũ vitam nequiores fiunt. De quib⁹ et sequit̃:

¶ S. Q̃ quidã cum membra diaboli sint/q: ad seditio: nes neq̃ per miracula neq̃ per argumenta sufficiunt / in contumelias et mortes sanctorum ferro armantur.

¶ Cartilago illi⁹ q̃si lamine ferree.] Cartilago nãq̃ os: sis qdẽ speciẽ habet: sed ossis fortitudinẽ nõ habz. Quid est ergo q̄ cartilago eius laminis ferreis cõparatur: nisi

I

q̄ hi qui in illo debiliores sunt/ad perpetranda mala ne: quiores existunt? Ferro quippe cetera metalla conciduntur: et cartilago eius ferro similis dicitur: quia hi qui in eius corpore ad ostensionem virtutum non sufficiunt/cõ tra necem fidelium acrius accenduntur. Quia enim cũ eo se facere signa et prodigia non posse considerant: fide: les se illi per crudelitatem pbant: et pro eo q̄ innocẽtium corda corrũpere psuadendo non possunt/ multiplici⁹ ce: teris bonorum corpora se extinguere gloriantur. Bene er go dicitur: Cartilago eius vt lamine ferree: q: in eius cor pore quo infirmus quisq̃ crediderit/eo nequius icidit. Qui recte nõ ferro tantũmodo: sed laminis ferreis cõpa: rantur: q: dum se circũquaq̃ in crudelitate dilatare am: biunt/quasi in ferri se laminas extendunt.

¶ S. Q̃ ea que de behemoth dicuntur/etiam alio intel lectu accipi possint/ꝛ ad sanctorũ tentamenta referri.

¶ Libet arctiori inquisitionis manu hec eadem verba conditoris (que iam videntur discussa) distinguere: atq̃ vberiores intelligentie fructus instruendis moribus ap: portare. Nam quia antiquus hostis quid per assumptũ hominem contra homines agat audiuimus: superest vt nunc quid in hominibus etiam per semetipsum sine homi ne moliatur exploremus. Ecce enim dicitur: [Stringit caudam suam quasi cedrum.] Prima quippe serpentis suggestio mollis ac tenera est: et facile virtutis pede con terenda: sed si hec inualescere negligenter permittit̃: eiq̃ ad cor aditus licenter prebetur: tanta se virtute exagge: rat/vt captam mentem deprimens / vsq̃ ad intolerabile robur excrescat. Caudam itaq̃ quasi cedrum stringere dicitur: quia semel eius in corde recepta tentatio/ in cun: ctis q̃ subsequenter intulerit/velut ex iure dominat̃. Hu

K

ius ergo behemoth caput herba est, cauda cedrus: quia ex prima quidẽ suggestione blandiens substernit̃: sed per vsum vehementer inualescens/ succrescente tentationis fine roboratur. Supabile nãq̃ est omne quod initio sug: gerit: sed inde sequitur quod vinci vix possit. Prius enim q̃si consulens blanda ad animũ loquitur: sed cum semel dentem delectationis infixerit/ violenta post consuetu: dine pene insolubiliter innodatur. Unde et bene stringe re caudam dicitur. Dente enim vulnerat/ cauda ligat: q: suggestione prima percutit/sed percussam mẽtem ne eua dere valeat/inualescẽte fine tentationis astringit. Quia enim peccatũ tribus modis admittit̃: cum videlicet ser: pentis suggestione/carnis delectatione/spiritus consen: sione perpetrat̃: behemoth iste prius illicita suggerens/ linguam exerit: post ad delectationem pertrahens/ den: tem figit: ad extremũ vero per consensum possidens/cau dam stringit. Hinc est enim q̄ nõnulli peccata longo vsu perpetrata/in semetipsis ipsi reprehendũt: atq̃ hec ex iu dicio fugiunt: sed vitare opere nec decertantes possunt: q: dũ behemoth istius caput non cõterunt: plerumq̃ cau da ꝛ nolentes ligantur. Que contra eos cedri more indu ruit: quia a blanda voluptate exordij vsq̃ ad violentiam retentionis excreuit. Dicatur ergo: Stringit caudã suã quasi cedrum: vt tãto quisq̃ debeat initia tentationis fu: gere/q̃to finẽ eius itelligit citi⁹ solui nõ posse. Ca. xviij.

Peccatũ ad mittit̃ tri: bus mõis.

SCiendum quoq̃ est q̄ plerũq̃ eis quos ceperit: tunc grauiores culpas ingerit/cum presentis vi te termino illos propinquare cognoscit: et quo se ꝯsummaturũ tentationem considerat/eo eis iniquita: tum pondera grauiora coaceruat. Behemoth igit̃ cau: dam suam quasi cedrum stringit: q: quos per praua ini: tia ceperit/ad finem deteriores reddit: vt tentamenta ei⁹ quo citius cessatura sunt/eo valentius compleant̃. Quia

L

enĩ suis penis eoꝝ satagit eq̃re suppliciũ: in eis ardenti⁹ ãte mortem nititur om̃e exaggerare peccatum. Plerũq̃ vero behemoth iste iam cor male subditũ possidet: sed ta men diuina illum gratia repellit: et manus misericordie eijcit/quem ad se captiua voluntas introduxit. Cumq̃ a corde expellitur: acriores infigere iniquitatum stimulos conatur: vt eos tentationũ fluctus mens ab illo ĩpugna: ta sentiat / quos etiam possessa nesciebat. Quod bene in euangelio exprimit̃: cum exire ab homine immundus spi ritus domino iubente narrat̃. Nam cum demoniacus pu er fuisset oblatus/scriptũ est: Comminat⁹ est Jesus spi: ritui immundo/dicens: Surde et mute spirit⁹: ego tibi pre

Mar. ix.

cipio: exi ab eo/et ampli⁹ ne introeas in eum. ꝛ exclamãs et multũ discerpens eum/exiuit ab eo. Ecce eum non dis: cerpserat cum tenebat: exiens discerpsit: quia nimirum tunc peius cogitationes mentis dilaniat/cum iam ter: mino egressus sui diuina virtute compulsus appropin: quat. Et quẽ mutus possederat/cum clamoribus desere bat: q: plerũq̃ cum possidet/ minora tentamẽta irrogat: cum vero de corde pellit̃ / acriori infestatione perturbat. Bene itaq̃ dicit̃: Stringit caudam suam quasi cedrũ: q: et cor possidẽs semper in malitia ex posteriorib⁹ crescit/ ꝛ cor deserẽs vehemẽtiorib⁹ cogitationũ stimulis pcutit.

¶ S. Q̃ quedam peccata ita pplexa sint/vt ea si fugere appetas/tñ sine alio peccati laqueo non euadas.

¶ Adhuc autẽ behemoth istius mira pietate cõditoris astutiora argumenta panduntur/cum subditur. [Nerui

M

testiculorum eius perplexi sunt.] Nerui testiculorũ eius sunt pestifera argumẽta machinationum. Per ipsa quip pe calliditatis sue vires exerit: et fluxa mortalium corda corrũpit. Testiculi eius sunt suggestiones praue: quib⁹ ĩ mentis corruptione feruescit: atq̃ in constuprata anima iniqui operis prolem gignit. Sed horum testiculorum nerui perplexi sunt: q: suggestionum illius argumenta implicatis inuentionibus illigant̃: vt plerosq̃ ita pecca: re faciant: quatenus si fortasse peccatũ fugere appetãt: h sine alio peccati laqueo non euadant: et culpam faciant dum vitant: ac nequaq̃ se ab vna valeant soluere: nisi in alia consentiant ligari. Capitulum. xix.

QUod melius ostendimus si qua ex conuersa: tione hominum illigationis huius exempla proferamus. Quia vero in tribus ordinibus sancta ecclesia constat: coniugatorum videlicet / conti: nentiũ/atq̃ rectorũ (vnde et Ezechiel tres viros libera:

Eze. xiiij.

A

mat.xxiiij.

tos vidit: videlicet Noe/Daniel/ꝛ Job: ꝛ in euãgelio dominus dum alios in agro/ alios in lecto/atq; esse in molendino alios perhibet: tres procuidubio in ecclesia ordines ostendit/ liquido satisfacimus si singula ex singulis exquiramus. Ecce enim quidam dum mũdi huius amicitias appetit: cuilibet alteri similem sibi vitam ducenti: q secreta illius omni silentio ꝯtegat/se iureiurando constringit: sed is cui iuratum est/ adulteriũ perpetrare cognoscit/ ita vt etiam maritũ adultere occidere conetur. Is autẽ qui iusiurandũ prebuit/ad mẽtem reuertit: ꝛ diuersis hincinde cogitationibus impugnat: atq; hoc silere formidat: ne silendo/adulterij simul ꝛ homicidij particeps fiat: ꝛ ꝓdere trepidat/ne reatu se periurij astringat. Perplexis ergo testiculorũ neruis ligatꝰ est: q in qualibet partẽ declinet/ metuit ne a trãsgressionis cõtagione liber non sit. Alius cuncta que mundi sunt deserens/ atq; per omnia frãgere proprias voluntates querens/ alieno se subdere regimini appetit: sed eum qui sibi apud deum preesse debeat/minus cauta inq̃sitione discernit. Cui fortasse is qui sine iudicio eligit: cum preesse iam cepit: agi que dei sunt prohibet: que mũdi sũt iubet. Pẽsans itaq;

B

subditus vel que sit culpa inobedientie/ vel qd contagium secularis vite: et obedire trepidat/et non obedire formidat: ne aut obediens deũ in suis ꝓceptis deserat: aut rursum non obediens/deum in electo priore contemnat: ꝛ aut illicitis obtemperans/hoc qd pro deo appetit/contra deum exerceat: aut rursũ nõ obtemperans: cum quem suum iudicẽ quesierat/suo iudicio supponat. Aperte ergo iste per indiscretionis sue vitium perplexis testiculorum neruis astringitur: q aut obtemperãs/aut certe nõ obtemperans/in culpa transgressionis ligat. Studebat proprias voluntates frangere: et curat eas etiam contem pro priore solidare. Decreuit mundũ funditus relinquere: ꝛ ad mundi curas vel ex aliena voluntate cõpellitur redire. Perplexi itaq; nerui sunt: cũ sic nos argumenta hostis illigant/vt culparũ nodi quo queruntur solui/durius astringant. Alius pensare pondus honoris ecclesiastici negligens/ad locũ regiminis premijs ascendit. Sed quia omne qd hic eminet/ plus merorib9 afficit q̃ honoribus gaudet: dum cor tribulationibus premitur/ad memoriam culpa reuocat: doletq; se ad laborẽ cum culpa peruenisse: et q̃ sit iniquum quod admiserit/ex ipsa fructus difficultate agnoscit. Reum igitur se cum impẽsis premijs agnoscens/ vult adepte sublimitatis locum deserere: sed timẽs ne grauius delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisse: vult suscepti gregis curam gerere: sed formidat ne deterior culpa sit regiminis pastoralis gratie empta possidere. Per honoris ergo ambitũ ligatum culpa hincinde se conspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrũ videt: si aut susceptus semel grex relinquatur: aut rursum sacra actio seculariter empta teneatur. Undiq; metuit/et suspectus latus omne pertimescit: ne aut stans in empto regimine non digne lugeat/quod

C

non etiam deserens emendat: aut certe regimen deserẽs/ dum aliud flere nititur/rursus aliud de ipsa gregis destitutione cõmittat. Quia ergo behemoth iste ita inexplicabilibus nodis ligat/vt plerũq; mens in dubiũ adducta/ vnde se a culpa soluere nititur/inde in culpa arctiꝰ astringat: recte dicit. Nerui testiculorũ eius perplexi sunt. Argumenta namq; machinationũ eiꝰ quasi quo laxant vt relinquant/eo magis implicantur vt teneant. Capitulũ.xx.

Est tamen qd ad destruendas eiꝰ versutias subtiliter fiat: vt dum mens iter minora ꝛ maxima peccatã ꝯstringit/si oĩno nullꝰ sine peccato euadendi aditꝰ patet/minora semper eligant: q et qui murorum vndiq; ambitu ne fugiat claudit: ibi se in fugam precipitat/vbi breuior murus inuenit. Et Paulus dũ quosdã in ecclesia incontinentes aspiceret: concessit minima/ vt

j.Cor.vij.

maiora declinarent/dicens: Propter fornicationem autem vnusquisq; vxorem suam habeat. Et q tunc solũ cõiuges in admixtione sine culpa sunt: cũ non pro explenda libidine/sed pro suscipienda prole miscent: vt hoc etiam

☞

qd concesserat/sine culpa q̃uis minima nõ esse ꝯmonstraret/illico adiunxit. Hoc aũt dico ꝯm indulgentiam/non ꝯm imperiũ. Nõ enĩ est sine vitio qd ignoscit/ꝛ non precipitur. Peccatũ profecto vidit qd posse indulgeri preuidit. Sed cũ in dubijs cõstringimur: vtiliter minimis subdimur/ne in magnis sine venia peccemus. Itaq; plerũq;

neruorum behemoth istius perplexitas soluit: dũ ad virtutes maxima ꝑ cõmissa minora transit. Sequitur. Ossa eius sicut fistule eris. Quid ꝑ ossa behemoth istiꝰ nisi consilia designantur: Nam sicut in ossibus positio corporis roburq; subsistit: ita in fraudulentis consilijs tota se eius malitia erigit. Neq; enim vi quempiam premit: sed calliditate pestifere ꝑsuasionis iterficit. Et rursum sicut ossa que irrigant medulle confortant: ita eius consilia ꝑ spiritalis nature potentiam infusa ingenij subtilitas roborat. Hoc vero testiculi eius ab ossibus: id est suggestiones a consilijs distant/q per illas aperte noxia inserit: ꝑ hec autem quasi ex bono consulens ad culpã trahit. Per illas pugnando superat: per hec velut consulendo supplãtat. Unde et bene eiꝰ ossa. i. hec eadem consilia/ eris fistulis comparantur. Eris quippe fistule sonoris aptari cantibus solent: que admote aurib9 dũ blandũ carmen subtiliter concinunt: interiora mentis in exteriora delectationis trahunt: ꝛ dũ dulce est qd aurib9 sonant/virilitatem cordis in voluptatis fluxu debilitãt: cũq; auditꝰ ad delectationem trahit/sensꝰ ab statu sue fortitudinis eneruatur. Ita quoq; astuta eiꝰ consilia dũ quasi blanda prouisione consulunt: cora forti intentione peruertunt: et dum dulcia resonant/ad noxia inclinant. Quasi ergo eris fistule sunt: que dum libenter audiunt: ab interna intentione animũ in exterioris vite delectationem deijciunt. Hoc enim behemoth iste magnopere ad exequendã deceptionem satagit: vt dum peruersitatis sue consilium q̃si vtile ostendit: suauiter valeat sonare quod dicit: quatenꝰ ꝛ ostẽsa vtilitate mentem mulceat/et absconsa iniquitate corrũpat. Capitulum.xxi.

D

Ossa behemoth consilia eius.

Quę apertius in cunctis ostendimus/si pauca breuiter consiltorũ eiꝰ argumenta pandamus. Ecce enim quidam rebꝰ contentꝰ ꝓprijs/ decreuit nullis mundi huiꝰ occupatiõibꝰ implicari: valde formidans q̃tis sue cõmoda perdere: et valde despiciẽs cũ peccatis lucra cumulare. Ad hunc hostis callidus veniens/vt intentionem bone deuotionis subruat/ q̃si vtilitatis consiliũ subministrat/dicẽs. Ea quidẽ q̃ sunt in presenti sufficiunt: sed his deficientibus quid acturus es: si enĩ post hec nulla ꝓuidens: assunt que ad presens impendenda sunt filijs/sed tamen paranda sunt q̃ seruient. Deesse potest citius etiam qd adest/si sollicitudo ꝓuida cesset parare qd deest. An non ꝛ terrena potest actio peragi: et tamen in actione culpa declinari: quatenus et exteriora stipendia prebeat: ꝛ tamen internam rectitudinem nõ inflectat: Hec interim blandiens insinuat: et seorsum tã in negocio terreno qd ꝓuidet/peccati laqueos occultat. Ossa itaq; eius sicut fistule eris sunt: quia perniciosa eiꝰ consilia auditori suo consulentis vocis suauitate blãdiũtur. Alius quoq; non solũ decreuit terrena cõmoda non querere: sed etiam cunctis q̃ possidet renũciare: vt in discipulatu celestis magisterij tanto se liberior exerceat/q̃to et expeditior redditꝰ ea que possidentẽ premere poterãt/ deserens calcat. Huiꝰ cor hostis insidians occulta suggestione alloquitur dicens: Unde hec temeritatis tãte surrexit audacia: vt credere audeas q omnia relinquendo subsistas: Aliter te creator cõdidit: atq; aliter tu teipsum disponis. valentiorem te robustioremq; faceret/si sequi te sua vestigia cũ inopie necessitate voluisset. An non plerũq; terrena patrimonia nequaq̃ deserunt: et tamẽ ex his per misericordie opera superne sortis bona eterna merent: Hec blandiens suggerit: seorsum vero in eisdem rebus quas retinere admonet: ante retinentis oculos delectationes pestiferas decipiens apponit: quatenus seductum cor ad blandimenta exteriora pertrahat: et intima perfectionis vota peruertat. Ossa itaq; eius sicut fistule eris sunt: q dolosa eius consilia dum blandũ de exterioribus sonũ reddũt/ꝑniciosum dispendium de iterioribꝰ ingerunt. Alius relictis omnibꝰ q̃ exteriꝰ possederat/ vt ordinem sublimioris discipulatus apprehendat: etiam intimas frangere voluntates parat: vt rectoris se alteriꝰ voluntatibus subdens: non solum prauis desiderijs/sed ad perfectionis cumulũ etiam in bonis votis sibimetipsi renũciet: et cũcta q̃ sibi agenda sunt/ex alieno arbitrio obseruet. Hunc hostis callidꝰ tanto mollius alloquitur/ q̃to ab excellentiori loco deijcere ardẽtiꝰ conat: morsq; virulenta suggestione blandiens dicit. O quanta per temetipsum mirãda agere poteris/si nequaq̃ te iudicio al

Declaratio exemplaris argutoꝝ ꝯsilioꝝ behemoth.

E

F

Tentatio religiosoꝝ

G teri⁹ subdis. Cur profectū tuū sub studio meliorationis imminuis? Cur intentionis tue bonū, dū vltra q̄ necesse est extendere niteris frangis? Que enim dū voluntate propria vsus es / peruersa perpetrasti? Qui ergo tibi plene ad beneviuēdū sufficis: alienum super te iudiciū cur requiris? Hec blandiens intimat: seorsum vero inuolūtatibus ei⁹ proprijs exercēde superbie causas parat: et dum laudat cor de intestina rectitudine / inuestigat callide vbi subruat in prauitate. Ossa itaq; ei⁹ sicut fistule eris sunt: q: clandestina ei⁹ consilia vnde q̄si animum blande delectant, inde perniciose a recta intentione dissipant. Alius fractis plene voluntatibus suis / multa iam vetusti hominis vitia et mutatione vite et lamētatione penitentie correxit: et tanto maiori zelo contra aliena peccata accenditur / q̄to sibimetipsi fundit⁹ mortu⁹ iniq̄tatibus proprijs non tenet̃. Hunc hostis callid⁹ q: zelo iustitie etiam ceteris prodesse cognoscit / quasi prospere cōsulētib⁹ verbis appetit / dicens. Quid te ad aliena curāda dilatas? Utinam tua considerare conualescas. An non perpendis: q: dum ad aliena extenderis: erga ea curanda q̄ tua sunt minor inueniris? Et q̄d ꝓdest alieni vulneris cruorem tergere: et putredinem proprij negligēdo dilatare? Hec dū quasi consulens dicit / zelū charitatis adimit: et omne bonum qd̄ prodire ex charitate poterat / gladio subintroducti torporis extinguit. Si enim proximos sicut nosmetipsos diligere precipimur: dignum est vt sic eorū zelo contra vitia / sicut et nostro flagrem⁹. Q: igit̃ dum suauiter cōsulit / mentem ab itentione propria alienam reddit: recte

H dicit̃: Ossa ei⁹ sicut fistule eris. Qh enī per fraudulēta cōsilia audientis aīo blandū sonat / q̄si cū fistula eris cātat: vt vnde mulcet / inde decipiat. Capitulum. xxij.

SEd behemoth iste valde molli⁹ certamen mouet / quando se in insidijs sub pretextu infirmitatis exercet. Tunc autē duriores tentationes excitat / q̄n ante tentati oculos iniquitatis laqueos sub specie virtutis occultat. Unde et recte subiungit̃. [Cartilago eius quasi lamine ferree.] Quid enim per cartilaginem nisi simulatio eius accipitur? Cartilago nāq; ossis ostendit speciem: sed ossis non habet firmitatem. Et sunt nōnulla vitia q̄ ostendunt in se rectitudinis speciem / sed ex prauitatis prodeūt infirmitate. Hostis enī nostri malitia tanta se arte palliat: vt plerūq; ante decepte mentis oculos culpas virtutes fingat: vt inde quisq; q̄si expectet premia / vnde dignus est eterna inuenire tormenta. Plerumq; enim in vlciscendis vitijs crudelitas agit̃ / et iustitia putat̃: atq; imoderata ira / iusti zeli meritū creditur: et cū a distortis morib⁹ peccantes dirigi caute debeant / vio

I lenta inflictione franguntur. Plerūq; dissoluta remissio quasi mansuetudo ac pietas habetur: et dum plusq̄ decet delinquentibus temporaliter parcit̃ / ad eterna supplicia crudeliter reseruant̃. Nōnūq̄ effusio misericordia creditur: et dum male seruare culpa sit / peius spargi qd̄ acceptū est / non timet̃. Nōnūq̄ tenacia parcitas putat̃: et cum graue sit vitiū non tribuere / virt⁹ credit̃ accepta retinere. Sepe malorum pertinacia constantia dicitur: et dū mens a prauitate sua flecti nō patitur / q̄si ex recti defensiōe gloriat̃. Sepe inconstantia q̄si tractabilitas habet̃: et quo quisq; fidem integram nulli seruat / eo amicum se omnibus estimat. Aliq̄n timor incompetens humilitas creditur: et cū temporali formidine press⁹ quisq; ad defensionem veritatis tacet: arbitrat̃ q: iuxta dei ordinem humilē se potioribus exhibeat. Aliquādo vocis supbia / vera libertas estimatur: et cū per elationem veritati contradicitur / loquēdi procacitas / veritatis defensio putat̃. Plerūq; pigritia q̄si continentia quietis attendit̃: et cum grauis culpe sit / recta studiose non agere / magne virtutis meritū creditur / a prauis tātum actiōe cessare. Plerūq; iquietudo spūs / vigilans sollicitudo nominat̃: et cū quietem quisq; non tolerat / agendo q̄ appetit / virtutis debite implere se exercitium putat. Sepe ad ea q̄ agenda sunt / incauta precipitatio / laudandi studij feruor credit̃: et cū desideratū bonū intēpestiua actione corrūpit̃ / eo agi melius q̄ celerius estimat̃. Sepe accelerandi boni tarditas consilium putat̃: et cū expectatur vt ex retractione pficiat / hoc insidians mora supplantat. Capitulum. xxiij.

ISitur cū culpa velut virtus aspicit̃: necessario pensandū est: q: tanto tardi⁹ mens vitiū suum deserit / q̄to hoc qd̄ perpetrat nō erubescit: et tā to mens tardius vitium deserit / quanto per virtutis speciem decepta / premiorum etiam de eo retributionē querit. Facile autem culpa corrigit̃ q̄ et erubescit̃: q: esse culpa sentit̃. Quia itaq; error cū virt⁹ credit̃ / difficili⁹ emendat̃: recte dr̄. Cartilago ei⁹ q̄si lamine ferree. Behemoth

K enim iste quo sub pretextu boni calliditatē suam fraudulentius exhibet: eo in culpa mentē duri⁹ tenet. Hinc est q: nōnunq̄ hi qui quasi viam sanctitatis appetunt: in errorem lapsi tardi⁹ emendant̃. Rectū quippe existimant esse quod agunt: et sicut excolende virtuti / sic vitio pseuerantiā iungūt. Rectū existimant qd̄ agūt: et idcirco suo iudicio eniciius seruiunt. Unde bene Hieremias cū diceret: Candidiores nazarei ei⁹ niue / nitidiores lacte / rubicundiores ebore antiq̄ / sapphiro pulchriores: denigrata ē super carbones facies eoꝝ: et non sunt cogniti in plateis: illico adiungit. Adhesit cutis eoꝝ ossib⁹: aruit / et facta est q̄si lignū. Quid enim nazareoꝝ nomine / nisi abstinentium et continentiū vita signat̃: q̄ niue et lacte nitidior dicit̃. Nix enī ex aqua congelascit / q̄ desup venit: lac autē ex carne exprimit̃ / que in inferiorib⁹ nutrit̃. Quid ergo per niuē / nisi candor vite celestis: quid per lac nisi temporalis dispensationis administratio demonstrat̃? Et q: plerumq; continentes viri in ecclesia tam mira opera faciunt: vt ab eis multi qui celestem vitā tenuerūt: multi q̄ terrena bn̄ dispensauerūt / superari videant̃: et cādidiores niue / et nitidiores lacte referunt̃. Qui etiam q: per feruorem spiritus antiquorū ac fortiū patrū nōnunq̄ vincere vitam videnť / recte subiungit̃: Rubicūdiores ebore antiquo. Hū enim ruboris nomē imprimit̃: sancti desiderij flamma si

L gnat̃. Ebur vero esse os magnorū animalium nō ignoramus. Ebore itaq; antiquo rubicūdiores sunt: q: sepe ante humanos oculos nōnullis precedentib⁹ patribus studij feruentioris existunt. De quibus vt totū simul ostendatur / adiūgit̃: Sapphiro pulchriores. Etherei q̄ppe coloris est sapphirus. Et q: pcedentes multos atq; ad supna tendentes per celestem conuersationē videnť vincere: narrant̃ sapphiro pulchriores extitisse. Sz plerūq; dū virtutum copia etiam plusq̄ expedit prosperat̃: in quādam sui fiduciā mens adducit̃: et decepta psumptiōe ꝓpria / repente peccato surripiente fuscat̃. vnde recte subiungit̃. Denigrata est super carbones facies eorum. Nigri enim post candorē fiūt: q: amissa dei iustitia / cū de se psumūt / in ea etiam q̄ non intelligunt peccata dilabunt̃: et q: post amoris ignem ad frigus torporis veniūt / extinctis carbonibus ex comparatiōe preferunt̃. Nōnūq̄ enim dum timorē dei per sui fiduciam deserūt: etiā frigidis mētib⁹ frigidiores fiūt. De quib⁹ recte subiungit̃: Nō sunt cogniti i plateis. Platea q̄ppe fmonis greci ratiōe, p latitudine dicit̃. Quid vero est humane menti angustius q̄ volūtates proprias frangere? De qua fractione veritas dicit:

Intrate per angustam portam. Quid autē latius q̄ nullis proprijs voluntatib⁹ reluctari / et quaquauersum impulsu arbitrij duxerit / se sine retractatione diffundere? Qui ergo per fiduciam sanctitatis postposito meliorum iudicio se sequūtur: quasi p plateas pergūt. Sed nō sunt

M cogniti in plateis: q: de vita sua aliud ostenderūt / quando frāgendo volūtates proprias in angusto se calle retinebant. Et bene addit̃. Adhesit cutis eorū ossibus. Quid in osse nisi durita fortitudinis: q̄d in cute nisi mollities exprimit̃ infirmitatis? Cutis ergo eoꝝ adherere ossibus dicit̃: q: ab eis prauа sentientib⁹ infirmitas vitij / duritia virtutis putatur. Infirma enim sunt que faciunt: s; d elationis fiducia decepti / fortibus ea suspiciōibus iungūt: et quo de se magna sentiunt: eo de sua nequitia emēdari contemnunt. Unde et recte adiungitur. Aruit et facta est quasi lignum. Culpa quippe eorū tanto insensibilior redditur / q̄to apud eos etiam laudabilis habetur. Quam recte aridam asserit: quia nulla sui cognitione viridescit. Quod ergo apud Hieremiam per infirmitatē cutis: hoc apud beatum Iob per fragilitatē dr̄ cartilago: et qd̄ illic ossa p duritiā / hoc hic lamine ferree dicunt̃. Cap. xxiiij.

SEd behemoth iste q̄ per membra sua extremo tempore contra electos dei tanta se arte iniquitatis exercet: qui etiam per semetipm ad decipiendas mentes in tanta insidiarū tergiuersatiōe se exhibet / cui⁹ nature / cuius sit cōditionis audiamus. Neq; enī tā mira vel magna operari posset / si non ex magna cōditiōe subsisteret. Unde et mox mira pietate dominus ac si cau:

Margin: Thre. iiij. — Mat. vij. — Diabolus cui⁹ conditionis.

B

sas tante astutie tanteq3 fortitudinis redderet/adiunxit dicens:

¶ S. Q2 prima creatura dei sit angelus: et quāto subtilior est illa spiritualis creatura/tanto in illa similitudo dei plenius est expressa.

¶ Ipse est principium viaꝝ dei.] Velut si aperte diceret: Idcirco ad tam multa fortiter sufficit: q2 in natura rerū hūc creādo per substātiam conditor primum fecit. Quid em̄ vias dei/nisi ei⁹ actiones accipimus? De qb⁹ per pphetam dicit: Non em̄ sunt vie mee sicut vie vestre. Et principium viarū dei behemoth dr: q2 nimiꝝ cū cuncta creās ageret: hūc primum cōdidit/quē reliquis angelis eminētiorem fecit. Hui⁹ primatus eminētiam cōspicit ppheta/cum dicit: Cedri non fuerūt altiores illo in paradiso dei: abietes non adequauerūt summitatem eius: platani nō fuerūt eque frōdibus illi⁹. Omne lignū paradisi dei non est assimilatum illi ꝛ pulchritudini ei⁹: qm̄ speciosum fecit eū in multis condensisq3 frondibus. Qui nāq3 accipi in cedris/abietib⁹ et platanis possunt: nisi illa virtutum celestium procere celsitudinis agmina/in eterne letitie viriditate plātata? Que q̄uis excelsa sint condita: huic tn̄ nec prelata sunt nec equata. Qui speciosus factus in multis cōdensisq3 frondibus dicit: q2 prelatum ceteris legionib⁹ tāta illū species pulchriorem reddidit/q̄ta ꝛ supposita angeloꝝ multitudo decorauit. Ista arbor in paradiso dei tot quasi cōdensas frōdes habuit/quot sub se positas supnoꝝ spūum legiones attendit. Qui idcirco peccās sine venia dānatus est: q2 magn⁹ sine cōparatione fuerat creatus. Hinc ei rursum per eūdem pphetam dr: Tu signaculum similitudinis dei: plenus sapiētia ꝛ perfectus decore/in delicijs paradisi dei fuisti. Multa em̄ de ei⁹ magnitudine locutur⁹/primo ꝟbo cūcta cōplexus est. Quid nāq3 boni non habuit/si signaculū dei similitudinis fuit? De sigillo q̄ppe anuli talis similitudo imaginaliter exprimitur/qualis in sigillo eodem essentialiter habet. Et licet homo ad similitudinem dei creat⁹ sit/angelo tn̄ quasi maius aliqd tribuēs: non eū ad similitudinem dei cōditum/sed ipm signaculum dei similitudinis dicit: vt quo subtilior est in natura/eo in illo similitudo dei plenius credatur expressa. Hinc est q2 primatus ei⁹ potētiā adhuc insinuās idem ppheta subiūgit.

Esaie. lv.

Eze. xxxi.

B

Ezech. xxviij.

De⁹ angelo aliquid maius tribuit q̄ homini.

Capitulum. xxv.

OMnis lapis preciosus operimētum tuū: sardi⁹ et topazi⁹ et iaspis/chrysolitus/onyx ꝛ beril⁹/sapphirus/carbūculus ꝛ smaragdus. Nouem dixit genera lapidū: q2 nimiꝝ nouem sunt ordines angelorum. Nam cum per sacra eloquia/angeli/archangeli/throni/dnātiōes, virtutes/principatus/potestates/cherubin/ꝛ seraphin: aperta narratione memorant: q̄te sint supnoꝝ ciuiū distinctiones ostenditur. Quib⁹ tn̄ behemoth iste opert⁹ fuisse describit: q2 eos quasi vestē ad ornamētum suū habuit: quoꝝ dum claritatem transcenderet/ex eoꝝ cōparatione clarior fuit. De cui⁹ illic adhuc descriptione subiūgit: Aurū opus decoris tui: et foramina tua i die qua cōditus es preparata sunt. Aurū opus decoris ei⁹ extitit: q2 sapiētie claritate canduit: quā bene creatus accepit. Foramina ꝟo idcirco in lapidibus fiūt: vt vinculati auro/in ornamēti cōpositiōe iūgātur: et nequaq̄3 a se dissideāt/quos interfusum aurum repletis foraminib⁹ ligat. Huius ergo lapidis in die cōditionis sue foramina preparata sunt: q2 vez capax charitatis est conditus. Qua si repleri voluisset: stantibus angelis tanq̄3 positis in regis ornamento lapidib⁹ potuisset inherere. Si enim charitatis auro sese penetrabilem prebuisset: sanctis angelis sociatus: in ornamento (vt diximus) regio lapis fixus maneret. Habuit ḡ lapis iste foramina: s3 per supbie vitiū/charitatis auro non sunt repleta. Nam q2 idcirco ligantur auro ne cadant/idcirco iste cecidit: q2 etiā pforatus manu artificis/amoris vinculis ligari contempsit. Nunc aūt ceteri lapides q̄ huic similiter fuerāt pforati: penetrāti se inuicem charitate ligati sūt: atq3 hoc in munere (isto cadēte) meruerūt/vt nequaq̄3 iam de ornamēto regio cadēdo soluātur. Hui⁹ principatus celsitudinem adhuc idem ppheta intuens adiūgit: Tu cherub extētus ꝛ protegēs in mōte sancto dei: in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti. Cherub q̄ppe plenitudo sciētie interpretatur: et idcirco iste cherub dr: q2 transcēdisse cūctos sciētia nō dubitat.

C

Ezech. xxviij.

Qui in medio ignitoꝝ lapidum perfectus ambulauit: q2 inter angeloꝝ corda charitatis igne succensa/clarus gloria conditionis extitit. Quem bene extentum ac ptegētem dicit. Omne em̄ qḋ extēti ptegimus/obūbram⁹. Et q2 cōparatione claritatis sue/ceteroꝝ claritatē obūbrasse credit: ipse extēt⁹ et ptegēs fuisse phibetur. Reliquos em̄ quasi obūbrādo operuit: q̄ eoꝝ magnitudinem excellētia maiore transcēdit. Qḋ ergo illic speciosus in multis frōdib⁹: qḋ illic signaculū similitudinis: qḋ illic cherub: qḋ illic ptegens dr/h̄ hic voce dnīca behemoth iste viarū dei principium vocatur.

D

Caplm. xxvj.

DE quo idcirco tam mira in quibus fuit ꝛ que amisit insinuat: vt territo homini ostēdat: qd ipse si superbiat/de elationis sue culpa passurus sit/si feriēdo illi parcere noluit/quē creando in gloriam tāte claritatis eleuauit. Consideret ḡ homo quid elatus in terra mereatur: si et prelatus angelis angelus in celo psternitur. Unde ꝛ bene per pphetam dr: Inebriatus est in celo gladi⁹ me⁹. Ac si aperte diceret. Qua ira feriam supbos terre perpēdite: si ipos etiā quos i celo iuxta me cōdidi/pro elationis vitio percutere nō peperci. Tot itaq3 hostis antiqui virtutib⁹ auditis: tāta cōditionis ei⁹ magnitudine cognita: quis non immensa formidine corruat: quis non desperationis percussione succūbat? Sed q2 elationem nostram ostensa hostis nostri potētia reprimit: etiā infirmitatem nostram dns patefacta grē sue dispensatione fouet. Unde cū eum principium viarū dei diceret/ilico adiunxit:

Esaie xxxiiij.

¶ S. Q2 diaboli malitia dispensatione diuina cohibetur: ne q̄tum vult/mentes hoim ferire permittatur.

E

¶ Qui fecit eum / applicauit gladium eius.] Gladius quippe behemoth isti⁹/ipsa nocendi malitia est. Sed ab eo a quo bonus per naturam factus est/eius gladi⁹ applicatur: q2 eius malitia diuina dispensatione restringitur: ne ferire tātum mētes hoim q̄tum appetit/pmittatur. Quia ergo hostis noster ꝛ multum potest ꝛ minus percutit: eius gladium pietas conditoris astringit: vt replicatus intra ei⁹ conscientiam lateat: et vltra q̄ desuper iuste disponitur/sese in mortes hoim eius malitia non extēdat. Qḋ igitur ad multa fortiter preualet: hoc de principio magne cōditionis potest. qḋ vero a quibusdam vincitur/eius nimirum gladius ab auctore replicatur. Iste nāq3 behemoth qui principium viaꝝ dei est: cum contra sanctum virum licentiam tentationis accepit: gentes mouit: greges abstulit: ignē de celo deposuit: perturbato aere vētos excitauit: domum cōcutiēs subruit: conuiuātes filios extinxit: vxoris mentem in dolo praue suasionis exercuit: mariti carnem inflictis vulneribus confodit: sed eius gladius a cōditore replicatur/cum dr: Animam illi⁹ serua. Qui replicato gladio q̄te sit infirmitatis/euāgelista testāte describitur: q2 nec manere in obsesso homie potuit/nec rursus inuadere bruta animalia non iussus presumpsit/dicens: Si eijcis nos/mitte nos in gregem porcoꝝ. Malitie quippe eius gladius q̄ sit replicatus ostenditur: cui si potestas summa licentiam nō preberet/nec grassari in porcorum gregem valeret. Quādo ergo iste sua spōte nocere factis ad dei imaginem hoib⁹ audeat: de quo nimirum cōstat q2 non iussus contingere nec porcos presumat? Notādum q̄q3 est q2 dum viarum dei principium behemoth dr/vesanū dogma Arrij aperta ratiōe dissipatur. Facturam q̄ppe dei filium fatetur: et ecce behemoth in factura rerū primus creatus ostenditur. Superest ergo vt Arrius aut non factum filium predicet: aut eum post behemoth conditum stultus putet. Quia ꝟo omne qḋ applicatur/in semetips3 reducitur: recte applicatus behemoth gladi⁹ dicitur. In semetipsa nāq3 se ei⁹ malitia decoquit: cū ad votum suum sese cōtra electoꝝ vitam prohibita non exercet. Multos autem exigētibus meritis ferire permittitur: vt cum deum deserūt/damnato hosti famulentur. Ab electis ꝟo eo valēti⁹ vincitur / quo soli auctori oim humili⁹ substernuntur. Quia igiť per hoc q2 viarum dei principium dr: per hoc q2 permittēte dno valde intolerabilis demōstratur: aperte cognoscim⁹ cū q̄to hoste pugnamus. Supest igiť vt vnusq̄sq3 nostrū tāto se plenius auctori subijciat/q̄to cōtra se vert⁹ violētas aduersarij vires pēsat. Quid nāq3 nos nisi puluis sumus? Quid ꝟo ille nisi vnus atq3 ex celestibus spiritibus: et qḋ adhuc

Gladi⁹ behemoth p dnm̄ applicať cū ei⁹ malitia restrigitur.

Job. ij.

Mat. viij.

F

Contra arrium.

Cur multos Behemoth ferire pmittatur: et ab electis vincatur.

Cum q̄to hoste pugnemus: qui nō nisi puluis sumus.

B

G malus est/summus? Quid ergo de ppa virtute audeat: quādo contra angeloꝝ principem puluis pugnat? Sed qꝛ supernoꝝ spūum conditor terrenum corpus assūpsit: recte tam superbiētem angelum humilis puluis vincit. Inherendo quippe vere fortitudini vires accipit: quas transfuga spūs cum semetipsum sequitur amisit. Et dignum est vt vincatur a puluere: qui fortem se credidit de serto creatore: vt superatus inueniat qꝛ defecit elat⁹. Valde aūt anhelat seutēs: q cum ipm ima cruciant/homo ad summa conscēdat: q in illa celsitudine subuecta caro permanet/a qua tantus ipse spūs sine fine plectus tacet. Sed loca mentium mutauit ordo meritoꝝ. Sic sic superbia meruit deijci/sic humilitas exaltari: quatenus ⁊ celestis spūs erigēdo se/tartarum toleret: et terra humilis sine termino super celos regnet.

¶ Finit Liber Tricesimussecundus Moralium sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber Tricesimustertius Moralium sancti Gregorij: cōtinuās capitulum quadragesimum tertius Libri beati Job.

Capitulum primum.

Antiquo hosti q̄ sub behemoth noīe dominica voce describitur: supbi quiqꝫ tāto familiarius seruiūt/quāto huius vite successib⁹ apud semetipos altius intumescūt. H His nāqꝫ cum gloria augetur elatio: cum elatione ꝟo additur cura: huc illucqꝫ animus tēditur: qꝛ et desideria cum rebus crescunt. Cūqꝫ cogitationes innumeras quasi agri fenum proferūt: eisdem cogitationibus velut desiderato pabulo behemoth istius famem pascunt. Unde nunc recte dicitur:

¶ S. Qꝫ in superborum lubricis mentibus pastus sit demonum.

¶ Huic montes herbas ferūt.] In scriptura sacra cum numero singulari mons ponitur: aliquādo incarnatus dñs: aliquādo sancta ecclesia: aliquādo testamentū dei: aliquādo apostata angelus: aliquādo quilibet heretic⁹ designat. Cum ꝟo montes plurali numero nominātur: aliquādo celsitudo apostoloꝝ atqꝫ pphetaꝝ: aliquando secularium potestatum tumor exprimitur. Mons nāqꝫ dñm designat: sicut scriptum est: Et erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons domus dñi in vertice mōtium. (Esaie.ij.) Mons quippe est in vertice montium incarnatus dñs/transcendens celsitudinem prophetarum. Rursum per montem sancta designatur ecclesia: sicut scriptum est: Qui confidunt in dño/sicut mons sion. (Psalm. cxxiiij.) Sion nāqꝫ speculatio dicitur: per quam scꝫ speculationem contemplans deum ecclesia figuratur. Rursum per montem testamētum dei exprimitur: sicut Abacuc ait. Deus a libano veniet/et sanctus de monte vmbroso ⁊ condenso. Qui eñ venturum se per testamēti sui paginas spopondit/quasi inde venit/vnde velut sub promissione se tenuit. (I) Quod vꝫ testamētum bene mons vmbrosus ⁊ condensus dicitur: qꝛ spissis allegoriaꝝ obscuritatib⁹ opacatur. Rursum per montem angelus apostata designatur: sicut sub babylonis regis specie de antiquo hoste predicatorib⁹ dicitur. Super montem caliginosum leuate signū. (Esa.xiij.) Predicatores quippe sancti super caliginosum montem signum eleuant: quādo contra sathane superbiam qui sepe sub nebula simulationis absconditur/virtutem crucis exaltāt. Rursum per montem hereticus quilibet exprimitur: sicut ex voce ecclesie psalmista ait: In dño cōfido: quomodo dicitis aie mee/transmigra in montem sicut passer? (Psalm.x.) Cum eñ fideli aie vnitate relicta in tumēti doctrina cōfidere heretici predicatoris dicitur: deserto domino quasi in montem transmigrare suadetur. Rursum per montes apostoloꝝ atqꝫ prophetarum celsitudo designatur: sicut scriptum est: Justitia tua sicut montes dei. (Psalm. xxxv.) Et voce Pauli dr: Ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. (ij.Cor.v.) Vel sicut iterum voce sperantis ecclesie psalmista ait: Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium mihi. (Ps.cxx.) Rursum per montes secularium potestatum tumor exprimitur; de quibus psalmista ait: Mon- (Ps.xcvi.) tes sicut cera fluxerūt a facie dñi. (K) qꝛ multi qui prius alta rigiditate tumuerāt/deo in carne apparente/magno sunt per penitētiam timore liquefacti. Vel sicut ppheta iterꝫ dicit: Ascēdūt mōtes/et descēdūt campi. (Ps.ciij.) Plerīqꝫ eñ persecutores dñi superbi cōtra eum veniūt: sed ab eo humiles reuertūtur. Qui montes ascēdūt per tumorem potentie/sed campi descendūt/plani vꝫ facti per cognitionem culpe.

Capitulum.ij.

Sed qꝛ nonnulli in elationis sue altitudine remanent: ⁊ ad diuina obsequia flecti humiliter dedignātur: eo q iuxta desiderium antiqui hostis praua cogitare ac perpetrare non desinūt: recte hoc loco de behemoth dicitur: [Huic mōtes ferūt herbas.] Elati nāqꝫ secul: hui⁹ behemoth herbas ferūt: qꝛ ex eo illum reficiūt/qd nequiter operantur. Huic behemoth herbas ferūt: qꝛ suas illi offerūt fluxas ⁊ lubricas voluptates. Erūt eñ (ait Apostolus) hoīes seipos amātes. (ij.Tim.iij.) Quoꝝ descriptionem cōplexus est dicēs: Uoluptatum amatores magis q̄ dei. Que est ḡ herba mōtium nisi voluptas fluxa/que ex corde gignitur superboꝝ? Qui nisi deū supbiēdo cōtēnerēt: nequaq̄ tot lubrica lasciuiēdo perpetrarēt. Quib⁹ nimiꝝ herbis iste behemoth pascit: qꝛ in eis penam eterne mortis esuriēs/eoꝝ perditis moribus satiatur. Superbi eñ hui⁹ seculi etsi quādo superne dispēsationis ordine prepediti/ab expletione prauorum operum cessant/praua tamen in cogitatione multiplicant: modo vt se potentiores ceteris rebus ⁊ honoribus ostendāt: modo vt eādem suam potētiam in studio (L) aliene lesionis exerceāt: modo vt lubricis motib⁹ ducti/per leuia se facta voluptatesqꝫ dissoluāt. Qui dum reb⁹ diuinitus acceptis nequaq̄ recta/sed praua semper agere cogitāt: quid aliud faciūt nisi suis cōtra deum donis pugnāt? Quia igitur behemoth iste in superborum mentibus sua semper desideria recognoscit: quasi herbas in montibus inuenit/quibus refectum sue malitie vētrem tendit. Bene autem subditur:

¶ S. Qꝫ ludus demonum sit cum vagas et instabiles animas de vitio rotant in vitium.

¶ Omnes bestie agri ludēt ibi.] Quid per bestias/nisi immūdi spiritus: quid per agrum/nisi presens seculum designatur? Unde de ipo malignoꝝ spirituum principe contra ephraim dicitur: Bestia agri scindet eos. (Osee.xiij.) Vel sicut Esaias ait: Et mala bestia non ascendet per eam. (Esa.xxxv) Quia autem agri noīe mundus accipitur/dominicus per euāgelium sermo testatur/qui ait: Ager aūt est mundus. (Mat.xiij.) Agri ergo bestie in herbis montium ludūt: qꝛ proiecta de superiorib⁹ in hoc mūdo demonia/prauis superborum operibus delectantur. Bestie in herbis ludunt: cum reprobi spūs humana corda in illicitas cogitationes pertrahunt. An non immūdis spiritibus ludere est mentes hoim ad imaginem dei cōditas/modo ficta promissione decipere: modo vacuis terrorib⁹ irridere: modo eis transitoria gaudia quasi māsura imprimere: modo mansuras penas quasi transitorias leuigare? (M) Harū procul dubio bestiarum illusionem pertimuerat qui dicebat: Deus me⁹ in te confido/non erubescam: neqꝫ irrideant me inimici mei. (Psalm. xxiiij.) Quia igitur superboꝝ cor ad omne vitium sternitur/vt cuilibet maligno spiritui irruēti praua cogitatione preparetur: recte de herbis mōtium dicitur. Oēs bestie agri ludent ibi. Pro eo enim q superbi quiqꝫ nullum malū cogitādo pretereūt: nulla est agri bestia que non borum montium herbis satietur. Nam etsi quādo carnis luxuriam fugiunt: interioris luxurie vitium de ipsa castitate gloriādo cōmittunt. Si quādo nil auare exteri⁹ rapiunt: nequaq̄ ab illecebra auaritie mundi sunt: qꝛ etsi res nullas ambiūt/fauore tamen hominum laudem de cōtinētia rapere conantur. Huic ergo behemoth montes herbas ferūt: et oēs bestie agri ludūt ibi: qꝛ in superborum corde quilibet malignus spiritus tanto latius pascitur/quāto ⁊ omne vitium de superbia generatur.

Capitulum.iij.

Sed qꝛ audiuim⁹ qd iste behemoth comedat: nūc audiamus necesse est vbi interim per prauum desiderium requiescat. Sequitur.

¶ S. Qꝫ in illis mentibus sathanas dormiat/quas vel neqtie torpor obūbrat: vel temporalis altitudo inflat.

¶ Sub vmbra dormit/i secreto calami/i locis humētib⁹.] Obūbratio i sacro eloqo aliqñ icarnatio dñi ponit:

B
vel mentis refrigerium a feruore carnalium cogitatio:
num. vnde appellatione vmbre ex supna ꝓtectione hoc
ipsum refrigerium cordis insinuari solet. Aliquādo vo
vmbra recedēte charitate/torpor frigide mētis accipi:
tur. Nam ꝙ dnīca incarnatio seruata veritate historie
obumbrationis appellatione signetur: angelicus sermo
Luce. j.
testatur: qui ad Mariam ait: Uirtus altissimi obūbra:
Quō vir:
bit tibi. Quia eñ vmbra non aliter exprimitur nisi per
tus altissi
lumen ⁊ corpus/virtus et altissimi obūbrauit: qꝛ in eiꝰ
mi Marie
vtero lux incorporea corpus sumpsit. Ex qua vero obum
obumbra:
bratione oēm in se refrigerium mētis accepit. Rursum
uit.
per vmbram ex superna protectione refrigerium cordis
Ps̄. xvj.
exprimitur/sicut psalmista ait: Sub vmbra alarū tuarū
protege me. Uel sicut sponsa in canticis canticoꝝ aduē:
Cant. ij
tum sponsi prestolata prenūciat dicēs: Sub vmbra illiꝰ
quē desideraueram sedi. Ac si dicat: Ab estu desiderioꝝ
carnalium sub aduentus illius protectione requieui.
Rursum per vmbram recedēte charitate/torpor frigide
mētis exprimitur: sicut de peccāte homine scriptum est
qꝛ secutus est vmbram. Calorem eñ charitatis fugiens
veritatis solem homo deseruit/et sub vmbra se interni
frigoris abscōdit. Unde ⁊ voce eiusdem veritatis dici:
Matthei
tur: Abūdabit iniqtas: et refrigescet charitas multoꝝ.
xxiiij.
Unde pmus homo post culpam inter arbores paradisi
Gen. iij.
ad auram post meridiem abscōsus inuenitur. Quia eñ
B
meridianum charitatis calorem pdiderat: iam sub pec:
cati vmbra quasi sub frigoris aura torpebat. Iste igit
behemoth qꝛ i illis quasi quādam requiē inuenit: quos
a veri solis ardore subtrahendo frigidos facit/sub vm:
bra dormire perhibetur. Nōnunꝗ vo per vmbram si ta
men cū adiectione mortis ponatur: vel mors carnis ex:
primitur: vel quilibet reprobi ꝗ antiqui hostis tenebras
studio praue operationis imitantur. Unde voce marty
Ps̄. xliij.
rum per psalmistam dicitur. Humiliasti nos in loco af:
flictionis: et cooperuit nos vmbra mortis. Umbra eñ
mortis electos dei opprimit: cū mors carnis (que ima:
go mortis eterne est) ab hac eos vita disiūgit: qꝛ sicut il:
la animam a deo/ita hec ab aīa separat corpus. Uel cer:
te vmbra eos mortis opprimit: qꝛ de antiquo hoste scri:
Apoca. vj.
ptum est: Nomen illi mors. Umbra ꝗ mortis sunt oēs
reprobi: qꝛ illius nequitiam elationis imitantur: eiusꝗ
imaginem quasi vmbram exprimūt/dum eius in se ma:
litie similitudinem trahūt. Qui electos dei operiūt/dū
cōtra illos in atrocitate persecutionis tēporaliter cōua
lescunt. Hoc aūt loco vmbra nequitie torpor accipitur.
in qua iste behemoth dormit: qꝛ contra corda charitate
calentia sollicitus vigilat: in frigidis aūt mētibꝰ securꝰ
iacet. Dormire eñ in sanctoꝝ mētibꝰ non potest: qꝛ et si
quādo se in eis ad breue momētum collocat/ipe eū desi:
derioꝝ celestiū estus fatigat: et quasi totiens vt recedat
pungitur/quotiēs ab eis amore intimo ad eterna suspi
ratur. Tante eum voces excitāt/quāte ex illoꝝ mentibꝰ
sancte cogitationes ad celū clamāt. Unde fit vt bonaꝝ
actionū armis territus/ac suspirioꝝ spiculis percussus
fugiat: et ad corda reproboꝝ frigida rediēs/eam quam
C
securus possidebat/malitie vmbram querat. Que vbi
ab illo inueniatur ostēditur/cum protinus subinfertur:
In secreto calami. Capitulum. iiij.

IN sacro eloquio calami vel arūdinis appella:
tione aliquando verbum manens: aliquando
doctoꝝ peritia: aliquando mobilitas mentis:
aliquādo nitor glorie tēporalis accipitur. Per calamū
quippe vbi eternitas designatur/cum voce patris per
Psalm. xliiij.
psalmistam dicitur: Lingua mea calamus scribe velo:
citer scribētis. Quia eñ qđ loquimur transit: qđ scribi:
mus permanet: lingua patris scribe calamus dr̄: quia ab
eo est verbum illi coeternum/ac sine transitu generatū.
Rursum per calamum scriptoꝝ doctrina exprimitur:
Esa. xxxv
sicut de sancta ecclesia ꝓpheta pollicetur dicens: In cu:
bilibus in quibꝰ dracones prius habitabāt/orietur vi:
ror calami ⁊ iunci. Qua nimirum sententia (sicut in hoc
opere longe superiꝰ diximus) per calamum exprimitur
doctrina scribētium: per iuncum viriditas auditorum.
Rursum per calamum seu certe arūdinem/mentis mo:
bilitas designatur: sicut iudeoꝝ turbis in Joānis laude
Mat. xj.
a dn̄o dr̄: Quid existis in desertum videre? arundinem
vento agitatam? vt vero subintelligatur non. Joannes
quippe arundo vento agitata non erat: qꝛ eius mentem
spiritusancto solidam per diuersas pces nullus lingua: D
rum flatus inclinabat. Rursum per calamum vel arun:
dinem nitor glorie tēporalis exprimitur: sicut de iustis
Sapie. iij.
per sapiētiam dicitur: Fulgebūt iusti: et tanꝗ scintille
in arundineto discurrēt. Arūdinetum nāꝗ vitam secu:
larium appellat: qui more arundinum per temporalem
gloriam foris quasi ad alta proficiūt/sed intus a soliditate
veritatis euanescunt. Unde ⁊ iudeoꝝ regnum cala:
mo cōparatur/cum per ꝓphetam apparente in veritate
Esa. xlij.
carnis dn̄o dicitur: Calamum quassatum nō cōfringet:
et linum fumigās non extinguet. Quid eñ calami noie
nisi iudaici populi temporale regnum denunciat? virens
quidem exterius/sed interius vacuum. Et qꝛ in eodem
populo genus iam regale defecerat/et regnum eiꝰ alie:
nigena possidebat: apte hoc idem regnū calamum quas:
satum vocat. Quid vo per linum nisi eius sacerdotium
exprimitur: qđ lineis nimiꝝ vestibꝰ vtebatur? Qđ quia
in aduētu dn̄i charitatis ardorem perdidit/quasi amis
so iam igne fidei/non ardēs sed fumigās fuit. Incarna:
tus aūt dn̄s calamum quassatum non cōfregit: et linum
fumigās non extinxit: qꝛ iudee regnum qđ pene destru:
ctum iam fuerat: eiusꝗ sacerdotium qđ ignem fidei nō
tenebat: non potestate iudicij percussit/sed cum patiētie
longanimitate tolerauit. Hoc ergo loco quid aliud ap:
pellatione calami/nisi mentes secularium tēporali glorie
dedite designantur? Qui tanto apud semetipsos intus
inanescunt/quāto alti ⁊ nitidi exteriꝰ ostendūtur: qꝛ dum
exteriori gloria per supficiem defluūt/nulla intus firmi
E
tate solidātur. More quippe calami intus sunt quidem
per fatuitatem vacui/sed foris per speciem ⁊ ostentatio
nem pulchri: sed quāto ab eis exterior gloria studiosius
queritur/tanto eoꝝ corda grauioribꝰ cogitationum sti:
mulis agitātur. Unde recte nūc behemoth iste in secre:
to calami dormire perhibetur: qꝛ quoꝝ studia ad appe:
titum temporalis nitoris atꝗ altitudinis cōmouet/eo:
rum corda tenaciꝰ tenet: ⁊ quasi ipse ibi quietus dormit/
vbi eos quos possidet quiescere non pmittit. Dum enim
excedere ceteros honoꝝ altitudine ambiunt: dum more
calami per nitorem exterioris mundicie iustoꝝ speciem
q̄si solidoꝝ arboꝝ corticem vincūt: in hoc ꝙ ipsi interiꝰ
vacui remanēt/locum behemoth isti vbi apud se requie
scere debeat prebent. Capitulum. v.

Mat. xij. et Lu. xj.
VNde ⁊ in euangelio dn̄s dicit ꝙ spūs exiens
qui in locis aridis ⁊ inaquosis requiem non
inuenit: qꝛ domum quam reliquerat/vacuā/
scopisꝗ mūdatam reperit/hanc multiplicior intrauit.
Quia eñ fluxa fit terra que infunditur/loca arētia atꝗ
inaquosa sunt corda iustoꝝ: que per discipline fortitudi
nem ab omni carnalis concupiscētie humore siccantur.
Unde hic quoꝗ adhuc vbi behemoth iste dormiat/ne:
cessario demōstratur/cum protinus subditur: In locis
humentibus. Loca enim humentia sunt terrenoꝝ hoim
mentes: quas humor carnalis concupiscentie qꝛ replet/
F
fluidas facit. In quibus behemoth iste iniquitatis sue
vestigia tāto altius imprimit/quāto in eisdem mentibus
pes transitus illius quasi in fluxa terra descēdit. Loca
quippe humentia sunt opera voluptuosa. Pes quippe
in arida terra non labitur: fixus vo in lubrica vix tene:
tur. In locis ergo humētibus iter vite presentis faciūt:
qui in hac ad iustitiam recte stare non possunt. In his
itaꝗ locis humētibus behemoth dormit: qꝛ in reprobo:
rum hoim lubrica operatione requiescit. Nonnulli vo
loca humentia mēbra genitalia suspicātur. Qđ si ita est:
quid aperte aliud locis humentibꝰ nisi luxuria designa
tur: vt ⁊ per calamum gloria superbie: et per loca humē:
tia luxuria corporis exprimatur? Duo quippe hec sunt
vitia que humano generi immaniter dominātur: vnum
vero spiritus/atꝗ aliud carnis. Elatio nāꝗ spiritum eri
git: luxuria carnem corrūpit. Antiquus itaꝗ hostis hu:
manum genus vel per elationem precipue/vel per luxu:
riam premens/in secreto calami atꝗ in locis humenti:
bus dormit: qꝛ hoiem damnatum sub ditione sue domi:
nationis aut per elationem spiritus/aut per carnis cor:
ruptionem tenet. Quosdam vo in vtroꝗ possidet: qꝛ cū
eos superbie spūs eleuat: a tumore sue altitudinis nec
verecūdia corruptionis inclinat. Sed numquid contra
hos intra sanctam ecclesiam inceſſanter quotidie virtu
tum magistri non vigilāt? Nunqđ redarguere volupta:

G tes infimas/et suadere gaudia patrie celestis cessant. Sed prauorum mentes tanto obstinatius summa non audiunt/quanto arctius infimis inheserūt. Quib⁹ neq; hoc sufficit vt ipsi pereant: sed adhuc quod est deterius/ cum quoslibet argui emendariq; conspiciunt/istorum increpationibus obuiant, ne saltem alij corrigātur. Unde ⁊ bene subditur:

¶ S. Qr reprobi in quib⁹ est imago diaboli/similibus suis patrocinia pat ātur: et se inuicem defendētes/nullum correctioni locum relinquunt.

¶ Protegūt vmbre vmbram ei⁹.] Umbre quippe sunt diaboli oēs iniqui: qui dum imitationi iniquitatis ei⁹ inseruiūt/quasi ab ei⁹ corpore imaginis speciem trahūt. Sicut aūt vmbre ei⁹ sunt pluraliter reprobi: ita singulariter vmbra ei⁹ est vnusquisq; pctōr. Sed dum doctrine iustoꝝ mali cōtradicūt: dū ab eis iiquū quēlibz corrigi nō permittūt: vmbre behemoth isti⁹ vmbrā ei⁹ ptegūt: qr pctōres quiq; i q̄ sibi male sunt ꝯscij/i eo ⁊ aliū peccātem defendūt. Umbre vmbrā eius protegūt: dū nequissimoꝝ facta nequiores puersis patrocinijs tuent. Quod hoc nimirū studio faciūt: ne dū culpa i qua ⁊ ipsi obligati sunt/in alijs corrigitur/ad ipsos quoq; veniatur. Se igitur tegūt dū alios protegūt: qr suā vitam preuident impeti/vnde alios ꝯsiderant libera correctione confundi. Sicq; fit vt summa criminum dum defendit augeatur: et vniuscuiusq; nequitia eo fit ad ppetrādum facilis/ quo difficilis ad puniēdum. Scelera quippe peccātium tāto maiora incremēta percipiūt/quāto per defensionem potētium diu inulta tolerātur. Sed tales quoq; seu extra seu intra sanctam ecclesiam esse videātur: tāto se apertiores dei hostes exhibēt/quāto maiores sunt patroni viH tioꝝ. Cōtra illum quippe suis defensionibus pugnant: cui ea que displicent/defendendo multiplicant. Quod factum bene per prophetam dn̄s sub babylonis specie redarguit/dicēs: Orientur in domib⁹ eius spine ⁊ vrtice: et paliurus in munitionib⁹ ei⁹. Quid nāq; per vrticas/ nisi cogitationum prurigines: quid uo per spinas/nisi vitiorum punctiones accipimus? In domibus igitur babylonis vrtice ⁊ spine pullulant: quia in confusione mētis reprobe ⁊ desideria cogitationum surgunt q̄ exasperant/et operum peccata que pungunt. Sed hec agentes habent etiā nequiores alios defensores suos. Unde illic apte protinus subdidit: Et paliurus in munitionibus eius. Paliurus quippe tanta spinarum circūdatione densescit/vt pre asperitate tāgi vix possit. Intus igitur vrtica ⁊ spina nascitur: sed vtrūq; hoc exterius per paliurum munitur: qr vez minores iniqui mala quelibet faciūt/sed ea nequissimi maiores tuētur. Unde bene et hic dicitur: [Protegūt vmbre vmbram eius.] Dum enī malum peior vindicat: quasi vmbra vmbram ne a veritatis lumine irradietur obscurat. Sequitur:

Esaie xxxiiij.

¶ S. Qr amatores huius seculi licet speciem sanctitatis in populo quasi virentia folia habeant/fructum tamen eius non habent.

Capitulum.vj.

I Circūdabunt eum salices torrentis.] Infructuose quidem arbores sunt salices: sed tamen tante viriditatis sunt/vt arescere vel abscisse radicitus ⁊ proiecte vix possint. Unde in sacro eloquio salicum noīe aliqū pro viriditate boni: aliqñ pro sterilitate reprobi designātur. Nisi enī electoꝝ vitā per cōstantiam sue viriditatis exprimerēt: nequaq̄ de sancte ecclesie filijs propheta dixisset: Germinabūt inter herbas: sicut salices iuxta preterfluētes aquas. Sācte enī ecclesie filij inter herbas sicut salices germināt/dum inter arescentem vitā carnalium hoīm ⁊ multiplici numerositate ⁊ perpetua mētis viriditate pdurāt. Qui bene iuxta preterfluētes aquas germinare perhibētur: qr vnusquisq; eoꝝ vbertatem ad fructum peipit ex doctrina sacri eloquij que temporaliter percurrit. Et rursum nisi per sterilitatem salicum/vita peccātium signaretur: nequaq̄ ex voce predicātium cōtra babyloniam psalmista dixisset: In salicib⁹ in medio ei⁹ suspendim⁹ organa nostra. Babylonis quippe medio inesse salices describūtur: qr nimirum infructuosi quiq; atq; ab amore patrie celestis alieni totis viscerib⁹ cordis in hac seculi cōfusione radicātur. Unde ⁊ predicatores sancti in istis salicib⁹ non exercēt organa sed suspēdūt: qr cum infructuosas ac reprobas mentes aspiciunt/vim sue predicationis non exhibent/

Esa.xliiij.

Psalm. cxxxvj.

sed potius logētes silent. Quid etiam per torrētem/nisi K huius mortalis vite cursus exprimitur? De quo rursum per pphetam dr̄: De torrente in via bibet: ppterea exaltabit caput. qr vez redēptor noster mortalis vite penam in quodam transitu attigit: et idcirco diu eidem morti cui spōte succubuit/nō inhesit. Unde die tertia hoc qd moriēdo posuerat/resurgēdo caput eleuauit. Quid est ergo qd de behemoth isto dr̄: Circūdabunt eum salices torrētis: nisi q̄ amatores vite mortalis/a bonis actibus quasi a fructib⁹ alieni/tāto illi arctius inherēt/quāto eos largi⁹ delectatio transitorie voluptatis infundit? Hos enī quasi in radicib⁹ torrēs rigat/dum in suis cogitationib⁹ amor vite carnalis inebriat. Qui scz more salicum fructus non ferūt/sed in folijs viridescūt: qr ea que grauis ad dicendum non sunt / aliquādo honestatis verba pferūt: sed nullum vite pondus ex bonis operib⁹ ostendunt. Bene igitur dicitur: Circūdabūt eum salices torrentis: qr infructuosi quiq; dum amori vite temporalis inseruiunt/antiquo hosti peruersis moribus familiari⁹ obsequuntur.

Ps̄.cix.

Capitulum.vij.

Sed quia quid ei a suis clientibus impēdatur audiuimus: nunc etiam quid in illis agat ipse/ audiamus Sequitur:

¶ S. Qr non solum ante aduentum xp̄i diabolus ad se rapuerit infideles / sed etiam multos ex his qui renati sunt in christo/deglutire se posse confidat.

¶ Absorbebit fluuium/et non mirabitur: et habet fiduciam q̄ influat iordanis in os eius.] Quid enī hoc loco fluuij nomie/nisi humani generis decursio designatur? que velut a fontis sui origine nascendo surgit: sed quasi ad ima defluēs moriendo pertransit. Qui autem signātur appellatiōe iordanis/nisi qui iam imbuti sunt sacramento baptismatis? Quia enim redēptor noster in hoc flumine baptizari dignatus est/eius nomine debent omnes baptizati exprimi: in quo hoc ipsum contigit sacramentum baptismatis inchoari. Quia igitur behemoth iste a mūdi origine exortum (vix paucis electis euadentibus) humanum genus in ima defluens / vsq; ad redēptoris tempora quasi quēdam in se fluuium traxit: bene nūc dicitur: Absorbebit fluuium/et non mirabit. Quia vero et post mediatoris aduentum quosdam qui recte videre negligunt/etiam fideles rapit: recte subiūgitur: Et habet fiduciam q̄ influat iordanis in os eius.] Ac si diceretur: Ante redēptorem mundi mundum non miratus absorbuit: sed quod est grauius/etiam post redēptoris aduentum quosdam qui baptismatis sacramēto signati sunt/deglutire se posse confidit. Alios nāq; sub christianitatis nomine positos deuorat: quia in ipo eos fidei errore supplantat. Alios a rectitudine fidei neq̄q̄ deuincit: sed ad vsum praue operationis inclinat. Alios quantum volt in operatione immunditie inflectere non valet: sed apud semetipsos intus in studio intentionis intorquet: vt dum a charitate mentem diuidūt/rectum non sit quicquid extrinsecus operētur. Et fidem tenēt: sed vitam fidei non tenent: qr aut aperte illicita faciūt: aut ex peruerso corde que ꝑgūt/praua sunt/etiam si sancta videantur. Nā enim nonnulli confitendo fideles sunt/non viuendo: hinc est quod voce veritatis dicitur: Non omnis qui dicit mihi domine domine / intrabit in regnum celoꝝ. Hinc rursum ait: Quid autem vocatis me dn̄e dn̄e: et non facitis que dico? Hinc Paulus ait: Confitentur se nosse deum: factis autem negant. Hinc Joannes dicit: Qui dicit se deū nosse: et mandata eius non custodit/mendax est. Hinc est qd de ipsa sua prima plebe dn̄s conqueritur dicens. Populus hic labijs me honorat: cor autem eoꝝ longe est a me. Hinc etiam psalmista ait: Dilexerunt eum in ore suo: et lingua sua mentiti sunt ei. Sz minime mirum fuit q̄ behemoth iste ante lauacri vndam/ante sacramenta celestia/ante corporeā presentiam redēptoris humani generis fluuium hiatu profunde persuasionis absorbuit: sed hoc valde mirum/ hoc valde terribile est: quia multos aperto ore etiā post cognitionem redemptoris suscipit: post lauacri vndam polluit: post sacramenta celestia ad inferni profundum rapit. Dicatur ergo/dicatur terribiliter voce veritatis: Absorbebit fluuium/et non mirabitur: et habet fiduciā q̄ influat iordanis in os eius. Neq; enī pro magno diabolus habuit q̄ infideles tulit: sed toto nunc annisu in

L

M

Mat.vij.

Luce.vj.

ad Titū.j.

j.Joā.ij.

Mat.xv.

Psalm. lxxvij.

A

illoꝝ mortē se erigit/q̄s contra se regeneratos tabescit.
Nemo igiť sibi fidē sine operibꝰ sufficere posse cōfidat/
cū scriptum sit: Fides sine operibꝰ mortua est. Nullus
behemoth morsum ex sola cōfessione fidei plene euasisse
se existimet: qꝛ iam q̄dē fluuium absorbuit/ſʒ adhuc ioꝛ
danem sitit: et totiens in os illiꝰ iordanis fluit/quotiēs
christianꝰ quisq; ad iniquitatem defluit. Os quidē eiꝰ
iam fide nos subleuante fugimus: ſʒ magno studio cauē-
dum est/ne in hac lubrica operatiōe dilabamur. Si am-
bulādi cautela negligiť/incassum credēdo rectum iter
tenetur: qꝛ via q̄dē fidei ad celestē patriā ꝑficit/sed offē-
dentes minime perducit.

Jaco. ij.

Capitulum. viij.

Habemus adhuc q̄d hac in re subtiliꝰ perpēda-
mus. Hi eñ quos per iordanem diximꝰ expri-
mi: possunt per fluuiū designari. Qui eñ fidē
iam veritatis agnouerūt/sed viuere fideliter negligūt/
recte fluuius dici possunt: qꝛ vez deorsum fluunt. Jordā-
nis ṽo hebreo vocabulo descensio eoꝝ dr̄. Et sunt non-
nulli qui viā veritatis appetētes/semetipsos abijciunt:
atq; a vite veteris elatiōe descēdūt: cūq; eterna cupiūt/
valde se ab hoc mūdo alienos reddūt: vñ non solū alie-
na non appetūt/sed etiā sua derelinquūt: et nō solū in eo
gloriā non querūt/sed hāc cū se obtulerit etiā cōtēnunt.
Hinc est eñ q̄d voce veritatis dr̄: Si q̄s vult venire post
me/abneget semetipm̄. Semetipm̄ eñ abnegat: qui cal-
cato typo superbie/ante dei oculos esse se a se alienū de-
mōstrat. Hinc psalmista ait: Memor ero tui de terra ioꝛ-
danis ⁊ hermonijm. Jordanis quippe (vt dixi) descen-
sio: hermonijm aūt anathema. i. alienatio interpretať. De
terra igiť iordanis ⁊ hermonijm dei reminiscitur: q̄ i eo
q̄ semetipm̄ deijcit: atq; a se alienꝰ existit/ad cōditoris
sui memoriā reuocať. Sed antiquus hostis hoc pro ma-
gno nō habet: q̄ sub iure sue tyrānidis terrena querētes
tenet. Propheta quippe attestāte cognouimus/qꝛ esca
eius electa. Neq; enim mirum deputet si eos absorbeat
q̄s supbia erigit/auaritia tabefacit/voluptas dilatat/
malitia angustat/ira inflammat/discordia separat/inui-
dia exulcerat/luxuria inquināns necat. Absorbebit ḡ flu-
uium/et non mirabiť: qꝛ pro magno non estimat cū eos
deuorat/q̄ per ipa sue vite studia deorsum currūt: sed il-
los magnopere rapere nititur/quos despectis terrenis
studijs/iungi iam celestibꝰ cōtēplatur. Unde absorpto
fluuio recte subiūgitur.

Luce. ix.

Ps̄. xli.

B

Capitulum. ix.

Et habet fiduciā q̄ influat iordanis in os eiꝰ.] Quia illos insidiādo rapere appetit/quos ꝓ amo-
re superne patrie a presentis vite gl̄ia semetipos
deijcere agnoscit. Nōnulli quippe mūdum deserūt: ho-
noꝝ transeūtium vana derelinquūt: et ima humilitatis
appetētes/humane cōuersationis morem bene viuēdo
transcēdūt: atq; in tanta studioꝝ arte ꝓficiūt/vt signoꝝ
iam virtutes operentur: sed qꝛ semetipos circūspiciēdo
tegere negligūt/inanis glorie telo pcussi/peius de alto
ruūt. Hinc est eñ q̄ eternus iudex q̄ occulta cordis exa-
minat: eiusdem ruine casum prenunciās intentat/cū di-
cit: Multi dicēt mihi in illa die: dn̄e dn̄e/nōne i noīe tuo
ꝓphetauimus: et in noīe tuo demonia eiecimus: et i tuo
noīe virtutes multas fecimus? Et tūc cōfitebor illis: qꝛ
nunq̄ noui vos: discedite a me qui operamini iniquita-
tem/nescio qui estis. Hinc etiam per ꝓphetam dicitur:
Uocauit dn̄s iudiciū ad ignem/et deuorabit abyssum
multam: et comedet partem domus domini. Judicium
quippe ad ignem vocatur/cum iustitie sententia ad pe-
nam iam eterne cōcremationis ostenditur. Et multam
abyssum deuorat: qꝛ iniquas atq; incomprehēsibiles ho-
minum mētes cōcremat: que nūc se hoibꝰ etiā sub signo-
rum miraculis occultāt. Pars aūt domus dn̄i comedi-
tur: qꝛ illos quoq; gehēna deuorat/qui nūc quasi in san-
ctis actibus de electoꝝ numero se esse gloriātur. Qui er-
go hic iordanis: ipsi illic pars domus dn̄i vocanť. Anti-
quus ergo hostis habet fiduciam q̄ in os eius ⁊ ioꝛda-
nis influat: qꝛ nōnunq̄ calliditatis sue insidijs eos etiā
qui iam electi putātur necat.

C

Mat. vij.

Amos. vij

Capitulum. x.

Sed cuius cordis duritiam nō ista domini ver-
ba perturbēt? cuius mentis constantia non ab
intimis cogitationum radicibus quatiatur:
cum hostis noster tante esse contra nos fortitudinis de-
mōstratur? Nullum ne erit consolationis adiutorium?
Erit certe. Nam subditur:

¶ S. Qꝛ in carne sua christus diuinitatem abscondit/
et q̄ hamo captus sit diabolus in oculis.

D

¶ In oculis eius quasi hamo capiet eum.] Notādum
valde est q̄ scripture sue ṽba misericorditer tēperās deꝰ:
modo nos asperis incitationibꝰ terret: modo blādis cō-
solationibꝰ refouet/et terrorem fomētis miscet/et fomē-
ta terrore: vt dum circa nos vtrūq; mira magisterij arte
tēperatur/nec desperate inueniamur territi/nec incau-
te securi. Nam cū behemoth astutas insidias atq; effre-
natas vires multiplicibꝰ sentētijs indicasset: protinus
vnigeniti filij sui redēptoris nostri cōmēdat aduētum:
et quo ab illo ordine behemoth iste sit perimendus insi-
nuat: vt qꝛ cor nostrū narrata illiꝰ virtute pculerat: me-
rorem nostrū citiꝰ indicata eiꝰ pditione releuaret. Igiť
postq̄ dixit: Absorbebit fluuium ⁊ nō mirabiť: et habet
fiduciā q̄ influat iordanis in os eiꝰ: ipm̄ ilico dn̄ice in-
carnationis aduētū annūciat/dicēs: In oculis eiꝰ qua-
si hamo capiet eū. Quis nesciat q̄ in hamo esca ostēdiť/
aculeus occultať? Esca eñ ꝓuocat/vt aculeus pūgat.
Dn̄s itaq; noster ad humani gn̄is redēptionem veniēs:
velut quēdā de se in necem diaboli hamū fecit. Assūpsit
eñ corpus/vt i eo behemoth iste quasi escā suā mortem
carnis appeteret. Quā mortem dum in illo iniuste appe-
tit: nos quos quasi iuste tenebat amisit. In hamo ḡ eiꝰ
incarnationis captus est: qꝛ dum in illo appetit escā cor-
poris/transfixus est aculeo diuinitatis. Ibi q̄ppe inerat
humanitas/q̄ ad se deuoratorem duceret: ibi diuinitas
que pforaret: ibi aperta infirmitas que ꝓuocaret: ibi oc-
culta virtꝰ que raptoris faucem transfigeret. In hamo
igiť captus est: qꝛ inde interijt vñ deuorauit. Et quidē
behemoth iste filiū dei incarnatū nouerat: sed redēptio-
nis nostre ordinem nesciebat. Sciebat eñ q̄ p redēptio-
ne nostra incarnatus dei filiꝰ fuerat: sed oino q̄ idem re-
dēptor noster illū moriēdo transfigeret/nesciebat. Un-
de ⁊ bene dr̄: In oculis eiꝰ quasi hamo capiet eū. In ocu-
lis q̄ppe habere dicimur/q̄d corā nobis ꝓpositum vide-
mus. Antiquus ṽo hostis humani generis redēptorem
ante se positū vidit: quē cognoscēdo cōfessus/cōfitendo
pertimuit dicens: Quid nobis ⁊ tibi fili dei? Uenisti ante
tēpus torquere nos? In oculis itaq; suis hamo captus
est: qꝛ ⁊ nouit ⁊ momordit: et cognouit prius quē pertime-
sceret: et tñ post non timuit/cum in illo quasi escam pro-
priam mortem carnis esuriret.

E

Q̄ꝛ behemoth filiū dei incarnatum nouerat.

Mat. viij.

Capitulum. xj.

Igitur quia caput nostrum per se quid fecit au-
diuimus: nunc per membra sua quid faciat au-
diamus. Sequitur:

¶ S. Qꝛ subtilissimas astutias demonum perforare
possit ⁊ penetrare acutissima intentio ⁊ infatigabilis re-
pugnantia sanctorum.

¶ Et in sudibꝰ perforabit nares eius] Quid aliud su-
des. i. palos accipimus: qui vez acuūtur vt figātur: nisi
acuta sctōꝝ cōsilia? Que huiꝰ behemoth nares pforant:
dū sagacissimas eiꝰ insidias ⁊ vigilādo circūspiciūt ⁊ su-
perādo transfigūt. Per nares ṽo odor trahiť: et ducto
flatu hoc agiť/vt res etiā que lōge est posita cognoscať.
Naribus ḡ behemoth callide eiꝰ insidie designātur: per
quas sagacissime nitiť et occulta cordis nostri bona co-
gnoscere/et hec pessima psuasione dissipare. In sudibꝰ
itaq; dn̄s nares eiꝰ perforat: qꝛ calidas eiꝰ insidias acu-
tis sanctoꝝ sensibꝰ penetrans eneruat. Sepe aūt bonoꝝ
vias tanta insidiāꝝ arte circūuolat: vt per ea que ab eis
bene gesta cognouerit/ad malitiā aditū querat. Nam
vnde aliū largiri q̄d cōspicit/inde aliū in discordie flā-
mam succendit: et cū hūc respicit misereri/illi psuadet
irasci: vt dum bonū quasi nō cōmuniter factū insinuat/
cōcordes alios a bono gr̄e cōis abscindat. Qꝛ eñ iustoꝝ
mētes ad mala suadēdo nō valet frāgere/bonis satagit
actibꝰ inter eos mala seminare. Sed sancti viri has eiꝰ
insidias tāto celeriꝰ vincūt/q̄to ⁊ subtiliꝰ deprehēdūt.
Q̄d meliꝰ ostēdimꝰ/si vnū e multis assertoribꝰ veritatis
in testimoniū Pauli vocemꝰ: sub quo quidā corinthiꝰ
dum incesti facinus ꝑpetrasset: eū doctor egregiꝰ in car-
nis interitū ad satisfactionem penitētie sathane tradi-
dit: et in diē dn̄i saluum eiꝰ spiritū reseruauit. Magna
q̄ppe arte magisterij ipi est traditꝰ coactus in penā: cui
spōte est substratꝰ in culpa: vt q̄ auctor fuerat ad vitiū
neq̄tie/ipe flagellum fieret disciplinę. Qua tñ bene gesta
penitētia/dū cognouisset corinthios sup eū iam miseri-

F

j. Coꝛ. v.

G

ij. Cor. ij.

corditer motos/ait: Cui aliqd donastis/et ego: nã et ego qd donaui: si qd donaui: ppter vos in psona xpi. Cõmunionis ho grãm cogitãs ait: Cui aliqd donastis/et ego. Ac si diceret. A bono vro non dissentio: meũ sit qcqd ipsi fecistis. Atqz mox subdidit: Et ego si qd donaui/ ppter vos. Ac si diceret: Vestris actib⁹ bonũ addidi: quicqd ppter vos misericorditer feci. Vestra ergo est vtilitas bonitas mea: mea est vtilitas/bonitas vestra. Qui ipsam mox cõpagẽ cordiũ in qua sic tenet: adiungẽs subdidit: In psona xpi. Cui velut si dicere presumam⁹/quare te ita caute discipulis copulas: qre vel te illoz/ vel illos tuis actiõib⁹ tã sollicita mẽte cõformas: illico subiũxit: Ut nõ circũueniamur a sathana. Cui⁹ sagaces insidias qz acuto sensu transfigat/insinuat subdẽs: Non eñ ignoramus cogitationes eius. Ac si vbis alijs dicat: Acute auctore dño sudes sumus: et nares behemoth isti⁹ subtiliter circũspiciẽdo penetramus: ne hoc qd bene mẽs inchoat/ille in malitie finem vertat. Capitulum. xij.

Possunt per sudes acuta ipsi⁹ per carnem manifestate sapientie vba signari: vt quia narib⁹ odor trahit/ per behemoth nares illa antiqui hostis exploratio figuret. Qui cũ deũ incarnatũ esse dubitaret/ hoc expetitis miraculis voluit tentãdo cognoscere/ dicẽs: Si fili⁹ dei es/ dic vt lapides isti panes fiãt. Qz ergo signoz indicijs odorẽ diuinitatis ei⁹ cognoscere cõcupiuit/ qsi flatũ narib⁹ traxit. Sed dũ ei ptin⁹ respõdetur: Non i pane solo viuit homo: et Non tẽtabis dñm deũ tuũ: qz sentẽtiaz suaz acuminib⁹ indagationẽ antiqui hostis veritas pculit/ quasi nares ei⁹ sudib⁹ pforauit. Sed qz behemoth iste per varia fraudũ argumenta distẽdit: adhuc adiũcto z alio noĩe notat. Nam subdit:

Mat. iiij.

¶ S. Qz per incarnationem christi captus sit diabol⁹ et lingua totius falsitatis ad euãgelij veritatem ligata et conuicta conticuit.

H

¶ An extrahere poteris leuiathan hamo? Leuiathan quippe additamentum eoz dr. Quoz vez nisi hominum: quib⁹ semel culpam preuaricationis intulit: et hãc vsqz ad eternam mortem quotidie pessimis suggestionibus extẽdit. Quib⁹ dum reatum fenore peccati multiplicat: penas pcul dubio sine fine coaceruat. Potest quoqz leuiathan etiam per irrisionem vocari. Primo quippe homini persuasione callida diuinitatem additurum se pbibuit/sed immortalitatem tulit. Additamẽtum ergo hominum per irrisionem dici potuit: quib⁹ dum hoc quod non erãt se addere spopondit/etiam hoc qd erant fallendo subtraxit. Sed leuiathan iste hamo captus est: quia in redemptore nostro dum per satellites suos escam corporis momordit/diuinitatis illum aculeus perforauit. Quasi hamus qppe fauces glutientis tenuit: dum in illo et esca carnis patuit quã deuorator appeteret: et diuinitas passionis tempore latuit que necaret. In hac qppe aquaz abysso.i. in hac immensitate generis humani: ad oim mortẽ inhians/vitam pene oim vorans: huc illucqz aperto ore cetus iste ferebatur: sed ad mortem ceti isti⁹ hamus in hac aquaz profunditate caliginosa/mira est dispositione suspensus. Hui⁹ hami linea illa est per euãgelium antiquoz patrum propago memorata. Nam cũ dicitur: Abraham genuit Isaac: Isaac genuit Iacob: cũqz ceteri successores interposito Ioseph noĩe vsqz ad Mariam virginem despõsatam describũtur: quasi quedam linea torquetur: in cui⁹ extremo incarnatus dñs.i. hamus iste ligaretur: quẽ in his aquis humani generis depẽdẽtem aperto ore iste cetus expeteret: sed eo p satellitum suorum seuitiam morso/mordendi vires vlterius non haberet. Ne ergo iste humanis mortibus cetus insidians/quos vellet vltra deuoraret: hamus hic raptoris fauces tenuit: et sese mordẽtem momordit. Incarnationem igitur vnigeniti filij fideli famulo indicans deus/ ait: An extrahere poteris leuiathan hamo? Subaudis/ vt ego: qui ad raptoris mortem incarnatum vnigenitũ filium mitto: in quo dum mortalis caro conspicitur: et immortalitatis potẽtia non videtur: quasi hamus quidam inde deuorantem perimit/ vnde acumen potentie quo transfigat occultat. Sequitur: Et fune ligabis linguam eius. Subaudis/vt ego. Scriptura enim sacra fune aliquando dimensionum sortes: aliquando peccata: aliquando fidem designare consueuit. Nam propter hereditarias dimensionum sortes dicitur: Funes ceciderunt mihi in preclaris: etenim hereditas mea preclara est mihi. Funes quippe in preclaris cadũt/dum per humilitatem vite / sortes nos patrie melioris excipiunt.

Mat. j.

Ps. xv.

K

Rursum qz fune peccata signantur/per pphetam dicit: Ve q trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Iniquitas nãqz in funiculis vanitatis trahit/ dum per augmẽtum culpa protelatur. Unde z per psalmistam dicitur: Funes petõz circũplexi sunt me. Quia eñ funis addendo torquet vt crescat: non immerito peccatum in fune figuratur: qd peruerso corde sepe dum defendit/multiplicatur. Rursum fune fides exprimitur: Salomone attestãte/qui ait: Funiculus triplex difficile rumpitur: qz fides vez que de cognitione trinitatis ab ore predicãtium texitur: fortis in electis permanẽs/in solo reproborum corde dissipatur. Hoc itaqz loco funis noĩe siue peccatum siue fidem nil obstat intelligi. Capitulum. xiij.

Esaie. v.

Psalm. cxviij.

Eccles. iiij

Incarnatus etenim dñs noster fune leuiathan linguã ligauit: qz in similitudinem carnis peccati apparuit: et oia erroz eius predicamenta dãnauit. Unde Paulo attestãte dicitur: Et de peccato dãnauit peccatum. Fune linguã ligauit: qz per similitudinem carnis peccati / ab electoz suoz cordibus cũcta eius fallacie argumẽta destruxit. Ecce eñ apparẽte in carne dño/leuiathan lingua ligata est: qz eius veritate cognita/ille falsitatis doctrine tacuerũt. Ubi eñ nũc est academicoz error: qui certe conatur astruere certũ nil esse: qui impudenti fronte assertionib⁹ suis fidem ab auditoribus exigũt/cum vera esse nulla testãtur? Ubi mathematicoz superstitio: q dum signoz cursus suspiciũt/ vitas hoim in siderum momẽta suspendunt? Quorum aperte doctrinam sepe geminoz natiuitas dissipat: qui cum vno eodẽqz momento hore prodeant/non in vna cõuersationis qualitate perdurant. Ubi tot predicamẽta falsitatis que enumerare refugimus: ne ab exponẽdi ordine lõge recedamus? Sed cũcta iam erroris doctrina conticuit: qz leuiathan linguã dñs incarnationis sue fune cõstrinxit. Unde bene etiã per pphetam dr: Et desolabit dñs linguã maris egyptij. Lingua quippe maris est scientia doctrine secularis. Bene aũt mare egyptiũ dr: qz peccati obscuritate fuscatur. Linguam ergo maris egyptij dñs desolauit: qz huius mũdi falsam sapiẽtiam per carnem se ostẽdẽdo destruxit. Fune ergo leuiathan lingua constringitur: qz per similitudinẽ carnis peccati/ligata est predicatio vetusti petõis. Si aũt fides fune signatur: idem nobis iterũ intellectus innuitur: qz dum per predicatores sanctos in mũdo fides trinitatis innotuit/cõtra electoz mẽtes erũpere mũdi doctrina cessauit. Unde bene dño per pphetam dr: Tu dirupisti fontes z torrentes: tu siccasti fluuios ethan. Ethan quippe interpretatur fortis. Et quis est hic fortis nisi de quo per euãgeliũ dñs dicit: Nemo põt vasa fortis ingressus domum diripere/nisi prius fortem alliget? Fõtes itaqz et torrẽtes dñs dirupit: dum in aploz suoz cordib⁹ fluẽta veritatis aperuit. De quib⁹ rursum per pphetam dr: Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Ad eoz qppe doctrinam sitiẽtes pergimus: vt veritatis plenas cordium nostroz lagũculas reportemus. Sed emanantibus suis fontibus ethan fluuios exsiccauit: qz doctrinam fortis z maligni spũs ostenso radio sue veritatis arefecit. Leuiathan ergo linguã fune stringitur: qz extensa fide trinitatis/errorum predicamẽta siluerunt. Sed qz iam se aperte extollere non valet: huc illucqz circũiens per insidias mordet. Capitulum. xiiij.

L

Rom. viij

Esaie. xj.

Psalm. lxxiij.

Marci. iij

Esaie. xij.

M

Mira aũt misericordia contra hũc pro nobis dñs vigilat: atqz eum z in hoc qd fraudibus molitur expugnat. Unde subditur:

¶ S. Qz astutiam diaboli per quã humani gñis fragilitatem explorat z odoratur/de⁹ oipotẽs iudicij sui potestate cõstringat/et pforata ei⁹ maxilla hoies quos iam p peccati cõmissionem inter fauces tenebat: inde extrahat/si per penitẽtiam exitum z reditũ ad vitã aperiat.

¶ Nunquid pones circulum in naribus eius? Sicut per nares insidie: ita per circulum diuine virtutis oipotẽtia designatur. Que cum comprehẽdi nos tentationibus prohibet/miris ordinibus antiqui hostis insidias circũplectẽs tenet. Circulus ergo ei in narib⁹ ponit: dum circũducta ptectionis supne fortitudine ei⁹ sagacitas retinetur: ne cõtra infirmitatem hoim tãtum preualeat

A quãtum pditionis argumẽta latenter exploret. Potest
etiã circuli noie/occulti iudicij adiutorium designari:
qđ in hui⁹ behemoth narib⁹ ponitur/cum a callida sua
crudelitate refrenatur. Unde bene per pphetam cũ ab
Esaie xxxvij. israelitaꝝ lesione prohiberetur/regi babylonie dr: Po-
nam circulum in narib⁹ tuis. Ac si aperte diceretur: Co-
gitãdo insidias suspiras: sꝫ explere qđ appetis nõ valẽ-
do/oipotẽtie mee circulum in narib⁹ portas: vt cũ in bo-
noꝝ morte ardẽti⁹ anhelas/ab eoꝝ vita vacuus redeas.
Qđ ꝟo hoc loco circulum: hoc scriptura sacra per Joã-
Apo. xiiij. nem in Apocalypsi falcem vocat. Ait em̃: Uidi ꝛ ecce nu
bes cãdida: et sup nubẽ sedẽtem similem filio hois/habẽ
tem in capite suo coronã aureã/et in manu sua falcẽ acu
tam. Potestas em̃ diuini iudicij qꝛ vndiqꝫ stringit/cir-
culus dr: et qꝛ intra se oia incidẽdo amplectiꝝ/falcis ap
pellatione signaꝝ. In falce em̃ qcqđ incidiꝝ: quaquauer-
sum flectiꝝ/intus cadit. Et qꝛ potestas superni iudicij
nullatenus euitatur (intra ipsam qppe sumus: quolibet
fugere conemur) recte cũ vẽtur⁹ iudex ostẽditur/falcem
tenere phibetur: qꝛ cũ potẽter ad oia obuiat/incidendo
circũdat. Esse se intra iudicij falcem ppheta vidit/cum
Psalm. cxxxviij. diceret: Si ascẽdero in celum/tu illic es: si descẽdero ad
infernum/ades. Si sumpsero pennas meas ante lucem:
et habitauero in extremis maris: etem̃ illuc manus tua
deducet me: ꝛ tenebit me dextera tua. Intra quãdã fal-
cem se vidit: cũ ex nullo sibi loco patere fuge aditũ posse
Psalm. lxxiiij. cognouit/dicẽs: Quia neqꝫ ab oriẽte/neqꝫ ab occidẽte/
neqꝫ a desertis mõtib⁹. subaudit/patet via fugiẽdi. atqꝫ
mox ipsam supne potẽtie oimodã cõprehẽsionẽ subdẽs/
ait: Qm̃ de⁹ iudex est. Ac si diceret: Fugiẽdi via vndiqꝫ
deest: qꝛ ille iudicat qui vbiqꝫ est. Diuina itaqꝫ iudicia
B sicut signãtur falce: qꝛ circũuallantia incidũt/ita expri-
mũtur circulo: qꝛ vndiqꝫ stringũt. In leuiathan itaqꝫ na
ribus a dño circulus ponitur: qꝛ iudicij ei⁹ potẽtia i insi
dijs suis ne q̃tum vult preualeat coarctatur. Dicatur
ergo: Nũquid pones circulum in naribus eius? Subau
dis/vt ego: qui astutas ei⁹ insidias oipotẽti iudicio cõ-
stringo: vt nec tãtũ tẽtet q̃tum appetit: nec tãtũ capiat
q̃tum tẽtat. Sequitur: [Aut armilla perforabis maxil-
lam ei⁹?] Ab intellectu circuli armilla non discrepat: qꝛ
ipsa hoc quoqꝫ vbi ponitur/ambiẽdo cõstringit. Sed qꝛ
armilla lati⁹ tendiꝝ/per armillam occulti ei⁹ iudicij er-
ga nos protectio impensior designatur. Armilla q̃ dñs
maxillam leuiathan istius perforat: qꝛ ineffabili miseri-
cordie sue potentia sic malitie antiqui hostis obuiat: vt
aliquãdo eos etiam quos iam cepit amittat: et quasi ab
ore illi⁹ cadũt/qui post perpetratas culpas ad innocen-
tiam redeũt. Quis em̃ ore illius semel raptus maxillam
eius euaderet/si perforata non esset? An non in ore Pe-
trum tenuit/cum negauit? An non in ore Dauid tenuit/
cũ in tãtã se luxurie voraginem mersit? Sed cũ ad vitã
vterqꝫ per penitẽtiã rediit: leuiathan iste eos aliquo mo
do quasi per maxille sue foramina amisit. Per foramen
ergo maxille ab ei⁹ ore subtracti sunt: qui post ppetratio
nem tãte nequitie penitẽdo redierũt. Quis aũt hoim le
C uiathan isti⁹ os euadat/vt nulla illicita cõmittat? Sed
hinc cognoscimus q̃tum redẽptori humani generis de-
bitores sumus: qui non solũ nos in os leuiathan ire pro-
hibuit/sed ab ore etiam redire concessit. qui spem pecca
tori non abstulit: qꝛ maxillam ei⁹ vt euadendi viam tri-
bueret/perforauit: vt saltem post morsum fugiat/qui in-
cautus prius morderi nequaq̃ metuebat. Ubiqꝫ ergo
nobis occurrit supna medicina: qꝛ et dedit homini pre-
cepta ne peccet/et tñ peccãti dedit remedia ne desperet.
Unde cauẽdum sũmopere est/ne qs delectatiõe peccati
leuiathan isti⁹ ore rapiaꝝ: et tñ si raptus fuerit/nõ despe
ret: qꝛ si peccatum pfecte lugeat/adhuc foramen in ma-
xilla ei⁹ inuenit per qđ euadat. Jam dentibus teritur:
sed adhuc si euadẽdi via queritur/in maxilla ei⁹ foramẽ
inuenitur. Habet ergo capt⁹ quo exeat/si pcauidere no-
luit ne caperetur. Quisquis ergo nõdum captus est/ma
xillam ei⁹ fugiat: quisquis ꝟo iam captus est/in maxil-
la foramen querat. Capitulum. xv.

Pius em̃ ac iustus est cõditor noster. Sed ne-
mo dicat: qꝛ pius est/venialiter pecco. Et ne-
mo q̃ peccauerit dicat: qꝛ iustus est/de peccati
remissione despero. Relaxat em̃ deus facinus qđ defle-
tur: sed perpetrare quisqꝫ timeat qđ si digne deflere pos-
sit ignorat. Ante culpam ergo iustitiam metuat/post cul D
pam tamen de pietate presumat: neqꝫ ita iustitiã timeat
vt nulla spei consolatione conualescat: neqꝫ ita confidat
de misericordia/vt adhibere vulnerib⁹ suis digne peni-
tentie negligat medicinam: sed quem presumit sibi pie
parcere/semper etiam cogitet districte iudicare. Sub
pietate itaqꝫ ei⁹ spes peccatoris gaudeat: sed sub distri-
ctione illi⁹ penitẽtis correctio contremiscat. Spes igiꝝ
presumptionis nostre habeat etiam morsum timoris: vt
ad corrigẽda peccata iustitia iudicãtis terreat/quẽ ad
fiduciã venie grã parcẽtis inuitat. Hinc em̃ per quẽdã
sapiẽtem dr: Ne dixeris/miserationes dñi multe sunt: Eccli. v.
peccatoꝝ meoꝝ non memorabitur. Pietatem nãqꝫ eius
protinus ꝛ iustitiam subdit/dicẽs: Misericordia enim
et ira ab illo. Diuina itaqꝫ clemẽtia maxillã behemoth
istius perforans/vbiqꝫ humano generi ꝛ misericorditer
et potẽter occurrit: qꝛ nec libero admonitionem preca-
uendi tacuit/nec capto remedium fugiendi subtraxit.
Ad hoc qppe in scriptura sacra viroꝝ talium. i. Dauid
et Petri peccata sunt indita/vt cautela minoꝝ sit rui-
na maioꝝ. Ad hoc ꝟo vtroꝝqꝫ illic ꝛ penitẽtia insinua-
tur ꝛ venia: vt spes pereũtium sit recuperatio perditoꝝ.
De statu ergo suo Dauid cadente nemo superbiat. De
lapsu etiã suo Dauid surgẽte nemo desperet. Ecce q̃ mi
rabiliter scriptura sacra eodem ꝟbo superbos premit/
quo humiles leuat. Unam nãqꝫ rem gestam retulit: ꝛ di
uerso modo superbos quidem ad humilitatis formidi-
nem: humiles ꝟo ad spei fiduciã reuocauit. O inestima- E
bile noui generis medicamẽtum: qđ vno eodẽqꝫ ordine
positum ꝛ premendo tumẽtia exsiccat: et subleuãdo arẽ-
tia infundit. De maiorum nos lapsu terruit: sed de repa
ratione roborauit. Sic qppe semp: sic nos diuine dispen
sationis misericordia et superbientes reprimit: et ne ad
desperationem corruamus fulcit.

¶ S. Quid sit q̃ Moyses dicit: Non accipies loco pi-
gnoris superiorem vel inferiorem molam. Capm. xvj.

Unde etiã per Moysen admonet dicẽs: Non Deute. xxiiij.
accipies loco pignoris superiorem aut infe-
riorem molam. Accipere nãqꝫ aliqñ dicimus
auferre. Unde ꝛ aues ille q̃ sunt rapiendis auib⁹ auide/
accipitres vocãtur. Unde Paulus aplus dicit: Susti- ij. Cor. xj.
netis em̃ si qs deuorat: si qs accipit. Ac si diceret: Si qs
rapit. Pignus vero debitoris est confessio peccatoris.
A debitore em̃ pignus accipitur: cum a peccatore iam
peccati confessio tenetur. Superior aũt ꝛ inferior mola
est spes et timor. Spes quippe ad alta subuehit: timor
autem cor inferi⁹ premit. Sed mola superior ꝛ inferior
ita sibi necessario iunguntur/vt vna sine altera inutili-
ter habeatur. In peccatoris itaqꝫ pectore incessanter
debet spes ꝛ formido piũgi: qꝛ incassum misericordiam
sperat/si nõ etiã iustitiam timeat: incassum iustitiã me-
tuit/si non etiam de misericordia cõfidat. Loco igitur
pignoris mola superior aut inferior tolli prohibetur: qꝛ
qui peccatori predicat/tãta dispẽsatione cõponere pre-
dicationem debet: vt nec derelicta spe timorem subtra- F
hat/nec subtracta spe/in solo eum timore derelinquat.
Mola em̃ superior aut inferior tollitur: si per predican-
tis linguã i peccatoris pectore aut timor a spe/aut spes
a timore diuidatur. Sed quia exigente causa Dauid ad
medium deducto/tanti facinoris memoriam fecim⁹: le-
ctoris fortasse animus mouetur: cur eos oipotens deus
quos imppetuum elegit: quos ad honoꝝ qꝫ spũalium
culmen assumpsit: illesos a corporalib⁹ vitijs non custo-
dit. Unde qꝛ satisfieri citi⁹ credimus/breuiter respõde-
mus. Nõnulli em̃ p accepta dona virtutũ/per impẽsam
grãm bonoꝝ operũ/in supbie vitiũ cadũt/sed tñ quo ce-
ciderint/non cognoscũt. Proinde cõtra eos hostis anti
quus qꝛ iam interi⁹ domiaꝝ/etiã exteri⁹ seruire pmittiꝝ:
vt q̃ in cogitatione elati sunt/p carnis luxuriã psternã-
tur. Scim⁹ aũt qꝛ aliqñ minus est in corporis corruptio
nem cadere/q̃ cogitatione tacita et deliberata elatiõe
peccare: sed cũ minus turpis supbia crediꝝ/minus vita-
tur. Luxuriã vero eo magis erubescũt hoies/quo simul
oẽs turpẽ nouerũt. Unde fit plerũqꝫ vt nõnulli post sup-
biam in luxuriã corruẽtes: et aperto casu malum culpe
latentis erubescãt: et tũc etiã maiora corrigũt/cũ pstra
ti in minimis graui⁹ cõfũdũtur. Reos em̃ se inter mino
ra cõspiciũt/qui se liberos inter grauiora crediderunt.

G Pia ergo dni dispensatione laxatus nonnunquam behemoth iste de culpa ad culpam trahit: et dum plus percutit/ inde cum quem ceperat amittit: atque vnde vicisse cernitur/ inde superatur. Considerare libet intra munitum gratie sinum/ quanto deus fauore misericordie nos continet. Ecce qui de virtute se extollit/ per vitium ad humilitatem redit. Capitulum. xvij.

Qui vero acceptis virtutibus extollitur/ non gladio/ sed (vt ita dixerim) medicamento vulneratur. Quid est enim virtus nisi medicamentum? et quid est vitium nisi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus: facit ille de vulnere medicamentum: vt qui virtute percutimur/ vitio curemur. Nos namque virtutum dona retorquemus in vsum vitiorum: ille vitiorum illecebras assumit in artem virtutum: et salutis statum percutit vt seruet: vt qui humilitatem currentes fugimus/ ei saltem cadentes hereamus. Sed inter hec sciendum est ꝙ plerique hominum quo in multis corruunt/ arctius ligantur: cumque eos behemoth iste ex vno vitio percutit vt concidant/ ex alio quoque illigat ne resurgant. Consideret itaque homo cum quo hoste bellum gerat: et si iam se in aliquo deliquisse perpendit/ saltem ad culpam pertrahi ex culpa pertimescat: vt studiose vitentur vulnera/ quibus frequenter interficit: quia valde rarum est ꝙ hostis noster electorum saluti etiam vulneribus seruit. Maxilla tamen behemoth istius perforata intelligi et aliter potest: vt in ore tenere dicatur non quos iam perfecte peccato implicauit/ sed quos iam adhuc peccati persuasionibus tentat: quatenus ei quemlibet mandere sit/ de peccati cum delectatione tentare. Mandendum quidem/

ij. Cor. xij. sed non deglutiendum acceperat Paulum: quem illum post tot reuelationum sublimia/ stimulus carnis agitabat.

H Tunc ergo cum contra illum licentiam tentationis accepit: in maxilla eum tenuit/ sed perforata. Qui vero elatus perire poterat: tentatus est ne periret. Tentatio ergo illa non vorago vitiorum/ sed custodia meritorum fuit: quia leuiathan iste fatigando eum in afflictione contriuit/ sed non in culpa capiendo deuorauit. Elatos autem in sanctitate viros non amitteret/ nisi tentaret. Sancti quippe non essent qui de sanctitatis gloria superbirent: et tanto sub eius iure caderent/ quanto se in suis virtutibus eleuarent. Sed miro dispensationis ordine dum tentantur/ humiliantur: dum humiliantur/ eius esse iam desinunt. Bene ergo maxilla behemoth istius perforata dicitur: quia electos dei vnde conterit/ inde amittit: vnde tentat vt perdat/ agit inde ne pereant. Antiquus itaque hostis occultis dei dispensationibus seruiens/ sanctorum alias ad interitum tentat volens: sed ad regnum tentando seruat inuitus. Maxilla ergo eius perforata est: quia eos quos tentando. i. mandendo conterit/ quasi cum deglutit amittit. Quod quia non humana sed diuina prouidentia agitur: vt vtilitati iustorum ipsa vetusti aduersarij astutia suffragetur: quatenus cum electos tentat/ eos magis tentando custodiat: bene ad beatum Job dicitur: Aut armilla perforabis maxillam eius? Subaudis/ vt ego: qui prouide cuncta disponens/ electos meos inde robustius in integritate custodio: vn-

I de eos per maxillam leuiathan istius labefactari aliquo modo ab integritate permitto. Sequitur:

¶ S. Quod in die iudicij supplicium et penitentia impiorum in irritum erit. Capitulum. xviij.

Numquid multiplicabit ad te preces: aut loquetur tibi mollia?] Subaudis/ vt mihi. Si enim ad personam filij hec verba referantur/ incarnato ei

Luce. iiij. mollia loquebatur/ cum diceret: Scio quia sis sanctus dei. Ad quem leuiathan iste multiplicauit preces/ cum per subditam

Mat. viij. sibi legionem dixit: Si ejicis nos/ mitte nos in gregem porcorum. Quis intelligi potest apertius: quia ad dominum preces multiplicat/ cum extremi die iudicij/ iniqui qui eius corpus sunt/ sibi parci deprecantur: cum membra eius vel reprobi sero cla-

Mat. xxv. mantes dicunt. Domine domine aperi nobis. Quibus protinus dicitur: Nescio vos vnde sitis. Tunc etiam domino per membra sua mol-

Mat. vij. lia loquetur: quem multi ex eius corpore dicturi sunt. Domine domine nonne in nomine tuo prophetauimus: et in nomine tuo demonia ejecimus: et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Mollia quidem deprecantes dicunt/ cum eius nomine replicant que fecerunt: sed duro corde illa cum facerent/ in suam laudem rapuerunt. Unde mox audiunt: Nescio qui estis. Sequitur:

¶ S. Quod diabolus in hac vita nesciens sanctorum vsibus seruit: et tentationis licentia quasi ex pacto accepta/ voluntatem suam implet tentando: sed voluntate dei ligatur vt electos et volens tentet/ et nesciens probet.

K ¶ Numquid feriet tecum pactum?] Subaudis/ vt mecum. [Et accipies eum seruum sempiternum?] Subaudis/ vt ego. Sed valde solerter intuendum est ꝙ pactum cum domino leuiathan iste feriat: vt sempiternus ab eo seruus habeatur. In pacto enim discordantium partium voluntas impletur: vt ad votum suum quisque perueniat/ et iurgia desiderato fine concludat. Antiquus itaque hostis a sinceritate diuine innocentie malitie sue face succensus discordat: sed ab eius iudicio etiam discordando non discrepat: nam viros iustos semper maliuole tentare appetit: sed tamen hoc dominus vel misericorditer fieri vel iuste permittit. Hec ipsa ergo tentationis licentia pactum vocatur: in qua et desiderium tentatoris agitur: et tamen per eam miro modo voluntas iusti dispensatoris impletur. Erudiendos enim (sicut nuper diximus) electos suos dominus sepe tentatori subjicit: sicut post paradisi claustra/ post tertij celi secreta/ ne reuelationum magnitudine Paulus extolli potuisset/ ei sathane angelus datus est. Sed (vt prefati sumus) ipsa hac tentatione disponitur: vt qui elati perire poterant/ humiliati a perditione seruentur. Secreto ergo dispensationis ordine/ vnde seuire permittitur iniquitas diaboli: inde pie perficitur benignitas dei. Et bene ex hoc pacto quod cum domino ferire dicitur/ seruus accipi prohibetur: quia inde obtemperat nutibus superne gratie/ vnde exercet iram nequissime voluntatis sue. Capitulum. xix.

Diabolus est seruus dei sempiternus ex pacto.

ij. Cor. xij.

Seruus ergo ex pacto est: qui dum voluntatem suam implere permittitur/ a superni consilij voluntate ligatur: vt electos dei (sicut dictum est) volens tentet/ et tentando nesciens probet. Sed quia tamdiu in hac vita electorum vsibus seruit/ quamdiu malitie sue nequitiam tentationibus exercere potuerit: hoc autem in loco a domino non solum ex pacto seruus/ sed sempiternus seruus accipi dicitur: inuestigare compellimur quomodo et post presentis vite terminum seruire eum imperpetuum domino demonstremus.

L Neque enim tunc iustos celesti felicitate pollentes adhuc tentare permittitur: cum ante eorum oculos eternis gehenne ignibus mancipatur: quia nequaquam in illa superna patria tentationibus erudiendi sunt: in qua iam pro tentationum laboribus remunerantur. Sed tunc leuiathan iste cum suo corpore/ reprobis videlicet omnibus/ flammis vltricibus traditur/ quibus sine fine crucietur. Quos scilicet cruciatus dum iusti conspiciunt/ in dei laudibus crescunt: quia et in se cernunt bonum quo remunerati sunt: et in illis inspiciunt supplicium quod euaserunt. Ita enim tunc pulchra erit vniuersitas: dum et gehenna iuste cruciat impios/ et eterna felicitas iuste remunerat pios. Sicut enim niger color in pictura substernitur/ vt superiectus albus vel rubeus pulchrior ostendatur: ita tunc etiam malos bene ordinans deus/ feliciora exhibet gaudia beatorum/ ostensis ante eorum oculos supplicijs reproborum. Et quamuis illud ex visione dominica eorum gaudium non sit quo crescat: magis tamen auctori suo esse se debitores sentiunt/ quando et bonum cernunt quod iuste remunerari perceperunt/ et malum quod misericorditer adiuti vicerunt. Igitur si vtilitati iustorum et hec tentatio leuiathan istius/ et illic damnatio proficit: sempiternus seruus est: dum dei laudibus nesciens seruit: et illic pena eius iusta/ et hic voluntas iniusta. Sequitur: [Numquid illudes ei quasi aui?]

M ¶ S. Quid sit ꝙ diabolus modo behemoth. i. belua vel iumentum: modo leuiathan. i. serpens marinus: modo auis vocatur: et ꝙ in passione xpi illusus sit. Capitulum. xx.

Quid est ꝙ aduersarius noster prius behemoth/ postmodum leuiathan dicitur: nunc vero aui in perditionis sue illusione comparatur? Behemoth quippe (vt diximus) belua interpretatur: que quadrupes ostenditur/ dum sicut bos fenum comedere perhibetur. Leuiathan vero quia hamo capitur/ procul dubio serpens in aquis innotescitur. Nunc vero ad auis similitudinem ducitur/ cum dicitur: Numquid illudes ei quasi aui? Cur ergo belua vel iumentum/ cur draco/ cur auis appellatur indagemus. Citius enim nomina eius agnoscimus/ si tergiuersationis illius astutiam subtiliter exploramus. De celo quippe ad terram venit/ et ad spem celestium nulla iam respiratione se erigit. Irrationabile ergo et quadrupes animal est per actionis immunde fatuitatem: draco per nocendi malitiam/ auis per subtilis nature leuitatem. Quia enim hoc quod contra se agit ignorat/ bruto sensu belua est: quia malitiose nobis nocere appetit/ draco est: quia vero de nature sue subtilitate superbe extollitur/ auis est. Rursum quia in hoc quod inique agit/ ad vtilitatem no-

A

strã diuina virtute possidetur/iumentũ est:qꝛ vero latē-ter mordet/serpēs est:qꝛ aũt nõnunꝗ̃ p indomitã super-biã se etiã lucis angelũ simulat/auis est. Humanũ etei gen⁹ q̃uis inexplicabili iniq̃tatis arte lacessat:trib⁹ ta-men vitijs valde tentat:vt videlicet alios sibi per luxu-riam/alios per malitiã/alios per superbiã subdat. Non ergo immerito in eo qḋ agere nitit:ex ipso suarum actio-num nomine vocat/cum iumentũ/draco vel auis dici-tur. In eis q̃ppe quos ad stultitiã luxurie excitat/iumē-tũ est. In eis quos ad nocēdi malitiã inflãmat/draco ē. In eis aũt quos i fastũ superbie quasi alta sapiētes ele-uat/auis est. In illis vero quos pariter i luxuria ꝛ sup-bia ꝛ malitia polluit/iumentũ/draco/simul et auis exi-stit. Per tot nãq̃ ad deceptorũ cor se species intulit/in quot eos neq̃tias implicauit. Multarum igitur rerum nomine vocat:qꝛ ante deceptorũ mētes i varias forma-rum species vertitur. Cum em̃ hunc per carnis luxuriã tentat/ꝛ tamē minime superat/mutata suggestione cor illius i malitiã inflãmat. Qꝛ ḡ ad eũ venire belua nõva-luit/draco venit. Illum veneno malitie corrũpere nõ va-let:sed tamen bona sua eius oculis opponit/ꝛ cor illius in superbiam extollit. Huic ergo vt draco surrepere nõ valuit:sed tamen adducto phantasmate inanis glorie/ corã cogitationis ei⁹ obtutib⁹ quasi auis volauit. Que nimirum auis tanto contra nos immanius extollit/ quã-to nulla nature sue infirmitate ꝓpeditur. Quia em̃ car-nis morte non premitur:ꝛ redemptorem nostrum carne mortalem vidit/altiori fastu elationis intumuit:ſ ꝫ vbi cõtra auctorē suũ pēna se supbie extulit/ibi laqueũ sue mort{ inuenit. Nã ea ei⁹ carnis morte prostrat⁹ est/quã expetijt elatus:ꝛ inde pertulit laqueũ/vñ quasi escã sue malitie mortē iusti cõcupiuit. Dicat ḡ. Capitulum.xxi.

Nunquid illudes ei quasi aui? Quasi aui q̃p-pe dñs illusit:dum ei in passione vnigeniti fi-lij sui ostendit escam:sed laqueum abscondit. Vidit enim quod ore perciperet:sed nõ vidit qḋ guttu-re teneret. Nam q̃uis eũ fuerat ipse confessus filiũ dei: velut purum tamen illum hominē mori credidit;ad cu-ius mortem iudeorum persequentium animos concita-uit. Sed in ipso traditionis ei⁹ tēpore tarde iam cogno-

B

uisse intelligitur/ꝙ ipse ei⁹ illa morte puniret. Vñ et pi-lati coniugē somnijs terruit:vt vir illius a iusti persecu-tione cessaret. Sed res interna dispensatione disposita/ nulla valuit machinatione refragari. Expediebat nãq̃ vt peccatorum mortem iuste morientium solueret mors iusti iniuste morientis. Quod quia leuiathã iste vsq̃ ad tempus passionis illius ignorauit:quasi more auis illu-sus/diuinitatis eius laqueum pertulit/dum humanita-tis eius escam momordit. Sequitur.

Matth. xxvij.

¶ S. Qꝛ infirma mundi ꝛ ignobilia ꝛ stulta elegit de⁹: ꝛ fortitudinē armati host{ humiliũ ꝓdicatiõe destruxit

¶ Aut alligabis eũ ancillis tuis?] Subaudis/vt ego. In seruis et si despecta est cõditio/virilitas viget:i an-

C

cillis autē cum conditione pariter sexus iacet. Bene ḡ dominus leuiathan istum non seruis:sed ancillis suis ligare se asserit:qꝛ ad nostram redemptionem veniens/ ꝛ suos contra mundi superbiam predicatores mittens/ relictis sapiētibus insipientes:relictis fortib⁹ debiles: relictis diuitibus pauperes elegit. Ancillis ergo suis leuiathan huius fortitudinem domin⁹ ligauit:qꝛ atte-stante Paulo: Infirma mundi elegit deus/vt ꝯfundat fortia. Unde bene per Salomonem dicit: Sapiētia edi-ficauit sibi domum:excidit colũnas septem:immolauit victimas:miscuit vinum:ꝓposuit mensam:misit ancil-las suas vt vocarent ad arcem et menia ciuitatis. Sa-pientia quippe domum sibi condidit:cum vnigenit⁹ dei filius in semetipso intra vterum virginis mediante ani-ma humanum sibi corpus creauit. Sic quippe corpus vnigeniti domus dei dicitur: sicut etiam templũ voca-tur:ita vero vt vn⁹ idemq̃ dei atq̃ hominis fili⁹ ipse sit qui inhabitat/ipse qui inhabitatur. Quod tamen recte et aliter accipitur/si domus sapientie ecclesia vocatur. Que septem sibi colũnas excidit:quia ab amore presen-tis seculi disiunctas ad portandum eiusdem ecclesie fa-bricam mentes predicantiũ erexit. Que ꝓ eo ꝙ ꝑfectio-nis virtute subuixe sunt/septenario numero signantur. Immolauit victimas:qꝛ vitam ꝓdicantiũ mactari in persecutione permisit. Vinũ miscuit:quia diuinitat{ ꝛ

I.Cor.I.
Prouer. ix.

humanitatis sue nobis pariter arcana predicauit. Mē-sam quoq̃ ꝓposuit:qꝛ scripture sacre nobis pabula ape-riendo ꝓparauit. Ancillas etiam suas misit:q̃ ad arcem nos atq̃ ciuitatis menia vocarēt:qꝛ predicatores infir-mos abiectosq̃ habere studuit/qui fideles populos ad spiritualis patrie edificia superna colligerent. Unde in euangelio dominus Nathanaelem laudat:nec tamē in sorte ꝓdicantium numerat: qꝛ ad predicãdum eũ tales venire debuerãt/q̃ de laude ꝓpria nihil habebant:vt tã-to solidius veritatis esse cognosceret qḋ agerēt/q̃to et aperte cernerent quia ad hoc agendum per se idonei nõ fuissent. Ue ergo mira potentia per predicatoꝝ liguas clarescceret:prius mirabilius actum est/vt eorundē pre-dicantium meritũ nullũ esset. Ancillas ergo dñs misit/ ꝛ leuiathan huius fortitudinē ligauit:qꝛ infirmos ꝓdi-catores mundo exhibuit:ꝛ potentes quosq̃ qui ei⁹ cor-pus fuerant/sub terroris sui vinculo restrinxit. Et in se metipso leuiathan iste ancillis ligatur:cũ infirmis ꝓdi-cantibus/veritatis clarescente lumine/contra electorũ mentes antiquus hostis non q̃tum vult seuire permit-titur:sed ne sub infidelitatis captiuitate cunctos quos appetit teneat/signis ꝛ virtutib⁹ coarctatur. Ipse ergo per se hoc fortiter facit/qui contra illũ vires nõ fortib⁹ tribuit. Sed qꝛ quos ꝯtra eũ dñs mittat insinuat:nunc etiã q̃d ipsi agant qui mittuntur/adiungit. Seq̃tur.

D

Joan.I.

¶ S. Qꝛ predicatorũ officio (q̃ de euangelico talento negociant) a capite diabolo concidant et separent/qui prius ei quasi mēbra carnea adherebãt. Capitulum.xxij.

Concident eum amici:diuidēt illum negocia-tores.] Leuiathan iste totiens concidit/quo-tiens diuini verbi gladio sua ab illo membra separantur. Iniqui em̃ cum verbum veritatis audiũt: ꝛ sancto timore perculsi/ab antiqui se hostis imitatione suspendunt:ipse in corpore suo diuidit/cui hi qui pra-ue inheserant/subtrahuntur. Ipsos vero amicos nomi-nat/quos superius ancillas vocat:ipsos etiam negocia-tores appellat/quos amicos dixerat. Sancti enim pre-dicatores prius ancille sunt per formidinem:post amici per fidem:ad extremum quoq̃ negociatores per actio-nem. Ipsis quippe infirmantibus dicitur: Nolite time-re pusillus grex:qꝛ complacuit patri vestro dare vobis regnum. Ipsis rursum conualescentibus dicitur: Uos autem dixi amicos: quia omnia quecunq̃ audiui a pa-tre meo/nota feci vobis. Ipsis ḡ ad extremum in nego-cij operationē pergentibus iubetur. Euntes in mundũ vniuersum:predicate euangeliũ omni creature. In pre-dicatione quippe fidei quasi qḋdã negociũ gerit:dũ ver-bum datur/ꝛ fides ab auditoribus sumit. Quasi quod-dam negocium faciunt qui predicationem prerogant: et a populis fidē reportãt. Fidē impartiunt/ꝛ eorũ san-ctam protinus vitã sumunt. Si em̃ iustoꝝ ꝓdicatio ne-gociũ nõ fuisset: profecto psalmista non diceret. Sumi-te psalmum/et date tympanũ. In tympano etem̃ coriũ siccatur vt sonet. Quid est ergo dicere: Sumite psalmũ et date tympanum : nisi accipite spirituale canticũ cor-dis/et reddite temporalem macerationem corporis? Si superna predicatio negociũ non fuisset:nequaq̃ sub typo fortis mulieris Salomon de sancta ecclesia dice-ret: Syndonem fecit ꝛ vendidit:ꝛ cingulũ tradidit cha-naneo. Quid eni signat ꝑ lintheũ syndonis/nisi subtilis intextio sancte predicationis? In qua molliter q̃escit: quia mens in illa fidelium spe superna refouetur. Unde ꝛ petro animalia in lintheo demõstrant:quia peccatoꝝ anime misericorditer aggregate/in blanda fidei quiete cõtinentur. Hanc ḡ syndonem ecclesia fecit ꝛ vendidit: quia fidem quam credendo texuerat/loquendo dedit:ꝛ ab infidelibus vitam recte ꝯuersationis accepit. Que ꝛ chananeo cingulum tradidit:quia per vigorem demon-strate iustitie/ fluxa opera gentilitatis astrinxit:vt hoc quod precipit/viuendo teneatur: Sint lumbi vestri pre-cincti. Predicatores ergo suos dominus querendo/an-cillas inuenit:permutando amicos facit:ditando nego-ciatores exhibet. Qui enim mũdi prius minas infirmi timuerunt:post ad cognoscēda diuina ꝯsilia ascendũt. Ditati autem virtutibus/vsq̃ ad exercendum fidei ne-gocium perducũtur:vt leuiathan istius membra incre-pando atq̃ suadendo tãto seuerius incidãt:q̃to ꝛ ami-ci facti/amori veritatis semetipsos verius copulãt:atq̃

E

Luce.xij.
Joan.xv.
Mar.xvi.

F

Ps.lxxx.
Prouer. xxxi.
Act.x.
Luce.xij.

G ab eo peccantiū aīas tanto celerius subtrahūt: q̄to negociatores idonei effecti/ĩ semetipis amplissimas apothecas virtutū monstrant. Quia em̄ p predicatores dei valde laudabiliter a leuiathan isto res possessa diuidit: veritatis vox p prophetā pollicetur/dicens. Et si separaueris p̄ciosum a vili: quasi os meū eris. Preciosum quippe a vili separat: q̄ humanas mentes a reproba antiqui hostis imitatione disiungit. Recte os dei dicit: q̄ per eū procuidubio eloquia diuina formant. Sequitur.

Hiere. xv

¶ S. Q̄ sancta ecclesia prius pelle diaboli. i. infimis impleta sit/deinde capite. i. prudētibus et sapientibus. prius em̄ piscatores habuit: deinde p piscatores/philosophos et rhetores/principes et imperatores.

¶ Nunquid implebis sagenas pelle eius: et gurgustiū piscium capite illius? Quid p sagenas vel gurgustiū piscium: nisi ecclesie fideliū que vnā ecclesiā catholicā faciunt designant? Uñ in euāgelio scriptū est: Simile est regnū celoꝝ sagene misse in mare: et ex om̄i genere pisciū congregāti. Regnū celoꝝ scȝ vocat ecclesia: cuius dum mores dn̄s ad supna subleuat: iam hec ipsa in dn̄o p celestē conuersationē regnat. Que recte etiā sagene misse in mare cōparatur/ex omni genere pisciū congregāti: quia missa in hoc gētilitatis seculū nullū respuit: sed malos cū bonis/superbos cū humilibus/iracūdos cū mitib⁹/ et fatuos cū sapientibus cepit. In pelle vero leuiathan istius/stultos eius corporis: in capite aūt prudētes accipim⁹. Uel certe pelle (que est exteri⁹) subditi ad hec extrema seruiētes: capite autē prepositi designant. Et bene dn̄s seruato ordine/has sagenas vel gurgustiū piscū: id est ecclesiā suā ꝛ vota fideliū prius se pelle eius/ et postmodū capite asserit impleturū: qui (sicut superius diximus) prius elegit īfirma/vt post cōfunderet fortia. Elegit quippe stulta mūdi/vt cōfunderet sapiētes. Prius nāq̄ collegit indoctos/et postmodū philosophos: et nō per oratores docuit piscatores: sed mira potētia per piscatores subegit oratores. Dicat ergo. Nunquid iplebis sagenas pelle eius: aut gurgustiū pisciū capite illi⁹? subaudis / vt ego: qui intra ecclesiā fideliū prius quasi pellem diaboli extremos atq̄ infimos colligo: et postmodum caput illius: id est prudētes mihi aduersarios subdo. Sequitur.

Mat. xiij.

H

i. Cor. i.

Capitulum. xxiij.

I

Pones super eū manū tuā? Id est vt ego: q̄ forti illū potentia reprimēs / nō plusq̄ expediat seuire permitto: eiusq̄ seuitiā q̄tū permisero in electoꝝ meoꝝ vtilitatē retorqueo. Uel certe manū super eū ponere est: virtutis potestate superare. Beato igitur Iob p interrogationē dicit: Pones super eū manū tuā? Ac si aperte diceret: Nunquid virtute illū propria reprimis? Unde et apte mox subditur. Memēto belli: nec vltra addas loqui. Alta dispēsatio iudicioꝝ dei idcirco sepe bene merētes famulos vel minis impetit: vel flagellis premit: vel quibusdā superimpositis oneribus grauat: vel laboriosis occupationib⁹ implicat: q̄ mira potētia puidet/q̄ si quieti ac liberi in trāquillitate persisterent/tentationes ferre aduersarij nō valentes / mentis prostrati vulneribus iacerent. Dū ergo eos foris tolerādis flagellis vel onerib⁹ occupat/a suscipiendis intus tentationū iaculis occultat. Moris quippe medicinalis est / vt sepe feruorē viscerū in pruriginē cutis trahat: et plerūq̄ inde interius curat/ vnde exterius sauciat. Ita nōnunq̄ diuine dispēsationis medicamine agitur: vt exteriorib⁹ doloribus internū vulnus adimat/ et flagelloꝝ sectionib⁹ repellat ea q̄ occupare mentē poterat interior putredo vitioꝝ: et tn̄ sepe dū patētis culpe sibi hoīes conscij nō sunt: ꝛ aut dolorib⁹ cruciantur/ aut laborib⁹ deprimūtur: contra iustū atq̄ oīpotentē iudicē in querelā prosiliūt. s. minus intuentes cōtra q̄ fortem aduersariū bellū gerūt. Cui⁹ si intolerabiles vires sollicite attenderēt/nequaq̄ de his que exteri⁹ tolerant murmurarēt. Sȝ ideo videtur nobis hec grauia: q: bella occulti aduersarij nolumus pēsare grauiora. A q̄bus plerūq̄ bellis (vt dixim⁹) dū flagellamur / defendimur: dū affligimur / occultamur. Caro enī nostra priusq̄ resurrectionis incorruptione solidet: si nullo merore afficitur / in tētationib⁹ effrenat. Quis autē nesciat q̄ multo melius sit ardere flāma febriū q̄ igne vitioꝝ? Et tn̄ cū febre corripimur: quia vitioꝝ estū qui occupare nos poterat/cōsiderare negligimus; de percussione murmuramus. Quis nesciat q̄ multo melius sit duris in seruitio hoībus subijci: q̄ blādientibus demoniacis spiritibus subdi? Et tn̄ cū alto dei iudicio iugo humane conditionis atterimur/in querelā prosilimus: nimirū quia minus attendim⁹ q̄ si nos nulla conditio seruitutis opprimeret/fortasse mens nostra multis iniq̄tatib⁹ peius libera deseruiret. Ideo ergo hec que toleram⁹/grauia credimus: q: bella hostis callidi q̄ sint cōtra nos dura atq̄ intolerabilia nō videmus. Menti em̄ nostre omne pondus vilesceret: si ea q̄ se opprimere poterant/occulti aduersarij bella pensaret. Quid em̄ si omp̄s deus onera que patimur subleuet: sed tn̄ sua nobis adiutoria subtrahat/et inter leuiathan isti⁹ nos tentamēta derelinquat? Seuiēte tanto hoste quo ibimus: si nullis auctoris nostri protectionibus defendamur? Quia ergo beatus Iob culpe sibi conscius non erat: et dura tamen flagella tolerabat: ne fortasse in vitio murmurationis excedat: memoretur quod timeat/et dicatur ei.

Alta dispēsatio iudiciorum dei: cur sepe famulos suos molestat.

Multo melius est ardere flāma febriū q̄ igne vitiorum.

K

Multo melius duris in seruitio hoībus subijci: q̄ blandientib⁹ demonib⁹ subdi.

¶ S. Q̄ qui tentamenta vel percussiones diaboli diligenter considerat/et illud bellū mente retractat/de flagellis ꝛ percussionibus dei (que sunt correctio vel disciplina) si filius est/nequaq̄ murmurat.

¶ Memento belli: nec vltra addas loqui. Ac si apte diceretur: Si occulti hostis cōtra te bellū cōsideras: quicquid a me pateris/nō accusas. Si impetentē te aduersarij gladiū prospicis: flagellū patris nullaten⁹ perhorrescis. Uides em̄ quali flagello te ferio: sed inueri negligis/a q̄to te hoste flagellando liberū seruo. Memēto q̄ belli: nec vltra addas loqui: id est/ tanto te ad disciplinam patris exhibe tacitū/q̄to te prospicis ad bella hostis infirmū. Dum q̄ me corripiente percuteris: vt equanimiter feras/hostē tuū ad memoriā reuoca: et durū nō estimes omne qđ pateris/dū externis cruciatib⁹ ab interna passione liberaris. Quia autē leuiathan iste de diuina misericordia falsa sibi promissione blandit: post q̄ terrorē fortitudinis eius intulit: et beati Iob animū in eius circunspectione cōmouit/dicens: Memento belli: nec vltra addas loqui: vt irremissibilē reatum ei⁹ ostenderet/illico adiunxit.

L

¶ S. Q̄ iudiciū vltimū sine mīa sit. Capitulū. xxiiij.

Ecce spes eius frustrabitur eum. Quod sic de eo debet intelligi/vt referri etiā ad illi⁹ corp⁹ possit: q: iniqui om̄es qui districtionē iustitie diuine non metuunt/incassum sibi de mīa blandiuntur. Moxq̄ ad cōsolationē nostrā rediēs: extremi iudicij futurū eius interitū prenunciat dicens. Et videntibus cunctis precipitabitur. Cūctis em̄ videntibus precipitabitur: q: eterno tūc iudice terribiliter apparēte: astantibus legionibus angeloꝝ: assistente cūcto ministerio celestiū potestatū: atq̄ electis oībus ad hoc spectaculū deductis/ista belua crudelis ꝛ fortis in mediū captiua deducit: et cū suo corpore/id est cū reprobis oībus eternis gehenne incēdijs mācipatur/cū dicitur. Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̄ paratus est diabolo et angelis ei⁹. O quale erit illud spectaculū: q̄n hec immanissima bestia electoꝝ oculis ostenditur: q̄ hoc belli tēpore nimis illos terrere potuerat si videret. Sed occulto ac miro dei consilio agitur: vt et nunc per eius gratiā a pugnātibus nō visa vincatur: ꝛ tūc a letis victoribus iam captiua videatur. Tūc autē iusti diuino adiutorio q̄tū debitores sunt/plenī⁹ recognoscunt: q̄n tam fortē bestiā viderint/quā nunc infirmi vicerūt: et in hostis sui immanitate conspiciūt/q̄tum debeant gratie defensoris sui. Redeūt em̄ de hoc prelio tunc milites nostri virtutum trophea referentes: et receptis corporibus cū iam in illo iudicio celestis regni introitū sortiūtur: prius immanissimas vires huius antiqui serpentis aspiciunt/ne vile estiment quod euaserunt. Bene ergo dicitur: Et videntibus cunctis precipitabitur: quia visa mors eius tunc gaudium exhibet: cuius tolerata vita nunc iustis quotidie in cruciatibus bellum mouet. Sed audiētes ista: ac si protinus quereremur domino dicentes: Domine qui leuiathan istum tante esse fortitudinis non ignoras: cum in certamine infirmitatis nostre cur suscitas: illico adiunxit.

M

Incassū sperat: q̄ deū nō timet.

Mat. xxv

¶ Sequitur Capitulum Quadragesimū primum text⁹ libri beati Iob.

A

NOn q̃si crudelis suscitabo eũ. Quis enim resistere potest vultui meo: et quis ante dedit mihi/ vt reddam ei? Omnia que sub celo sunt/mea sunt. Nõ parcam ei verbis potentibus: ꝛ ad deprecandũ compositis. Quis reuelabit faciẽ indumenti eius: et in mediũ oris eius quis intrabit? Portas vultus ei⁹ quis aperiet? Per gyrũ dentium eius formido: corpus illi⁹ quasi scuta fusilia: compactũ squamis se prementibus. Una vni cõiungitur: ꝛ ne spiraculũ quidẽ incedit per eas. Una alteri adherebit: et tenentes se nequaq̃ separabuntur. Sternutatio ei⁹ splendor ignis: et oculi eius vt palpebre diluculi. De ore eius lampades procedunt sicut tede ignis accense. De naribus eius procedit fumus sicut olle succense atq̃ feruentis. Halitus eius prunas ardere facit: et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo: et faciem eius precedet egestas. Membra carnium eius coherentia sibi. Mittet contra eum fulmina: et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur tanq̃ lapis: et stringetur quasi malleatoris incus. Cũ sublatus fuerit/ timebunt angeli: et territi purgabuntur. Cũ apprehẽderit eum gladius/subsistere nõ poterit neq̃ hasta neq̃ thorax. Reputabit enim quasi paleas ferrum/et quasi lignũ putridum es. Non fugabit eum vir sagittarius. In stipulã versi sũt ei lapides funde. Quasi stipulã estimabit malleũ: et deridebit vibrantẽ hastã. Sub ipso erũt

B

radij solis: et sternet sibi aurũ quasi lutũ. Feruescere faciet quasi ollam profundũ maris: et ponet quasi cum vnguenta bulliunt. Post eũ lucebit semita. Estimabit abyssum quasi senescẽtem. Non est super terram potestas que comparetur ei: qui factus est vt nullũ timeret. Omne sublime videt. Ipse est rex sup vniuersos filios superbie.

C

¶ S. Q̃ non crudeliter sed rationabiliter deus agit cum diabolo: qui iusto iudicio electos recipit/ et impios damnat. Capitulum xxv.

Dñs q̃ suscitat diabolũ.

NOn quasi crudelis suscitabo eũ. ⌋ Et velut si mox a nobis causa rõnis quereretur: quõ non eũ quasi crudelis suscitas: quẽ scimus q̃ tantos inuadere et deuorare permittis: statim subdidit dicẽs: ⌊ Quis enim resistere potest vultui meo? et quis ante dedit mihi vt reddã ei? ⌋ Quibus duobus versibus et virtutẽ sue potẽtie/ et omne pondus rationis expleuit.

Hiere. l. ꝛ xlix.

Nã propter potentiã dixit: Quis eni potest resistere vultui meo? Et propter rationẽ subdidit: Quis ante dedit mihi vt reddã ei? Ac si diceret. Non eum quasi crudelis suscito: q̃ de eius fortitudine ꝛ electos meos potenter eripio: ꝛ rursum reprobos nõ iniuste sed rationabiliter damno: id est et eos quos benigne eligo/eripere mirabiliter possum: et eos quos respuo/ nõ iniuste derelinquo. Nemo quippe vt diuina illũ gratia subsequatur/prius aliquid cõtulit deo. Nam si nos deũ bene operãdo ꝑuenimus: vbi est qđ propheta ait: Misericordia eius ꝑueniet me? Si qđ nos bone operationis dedimus/vt eius gratiã mereremur: vbi est quod apl̃us dicit: Gratia saluati estis per fidẽ: et hoc non ex vobis: sed dei donũ est/ non ex operibus? Si nostra dilectio deum preuenit: vbi est qđ Joannes apl̃us dicit: Non quia nos dilexerim⁹ deum: sed quia ipse prior dilexit nos. Ubi est quod per Osee dñs dicit: Diligã eos spontanee? Si sine eius munere nostra virtute deũ sequimur: vbi est qđ per euangelium veritas protestat̃ dicens: Sine me nihil potestis facere? Ubi est qđ ait: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me/traxerit eũ? Ubi est qđ iterũ dicit: Nõ vos me elegistis: sed ego elegi vos? Si saltẽ dona bonorũ operũ virtute nostra bene cogitando ꝑuenimus: vbi est quod rursum per Paulũ tam salubriter dicit̃: vt ois de se humane mentis fiducia ab ipsa cordis radice succidatur/cũ dicitur: Nõ q̃ sufficiẽtes simus aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis/ sed sufficientia nostra ex deo est? Nemo ergo deũ meritis ꝑuenit: vt tenere eũ q̃si debitorẽ possit: sed miro modo equus oibus cõditor/et quosdã ꝑelegit/et quosdã in suis prauis moribus iuste dereliquit. Nec tñ electis suis pietatẽ sine iustitia exhibet: q̃ hic eos duris afflictionibus ꝑmit. nec rursum reprobis iustitiã sine mĩa exercet: q̃ hic equanimiter tolerat/quos q̃nq̃ imperpetuũ damnat. Si ergo et electi preuenientẽ se gratiã sequunt̃: ꝛ reprobi iuxta quod merentur accipiũt: et de mĩa inueniũt electi qđ laudent: et de iustitia non habẽt reprobi quod accusent. Bene itaq̃ dicitur: ⌊ Quis ante dedit mihi/ vt reddã ei? Ac si aperte diceretur: Ad parcendũ reprobis nulla ratione cõpellor: quia eis debitor ex sua actione non teneor. Idcirco eni nequaq̃ celestis patrie premia eterna percipiũt: q̃ ea nunc dũ promereri poterant/ ex libero arbitrio contẽpserunt. Quod videlicet liberũ arbitrium in bono formatur electis: cum eorũ mens a terrenis desiderijs gratia aspirante suspenditur. Capl̃m. xxvi.

Psã. lviij.

Ephe. ij.

j. Jo. iiij.

Osee. xiiij

D

Joan. xv.

Joan. vj.

Joan. xv.

ij. Cor. iij.

E

BOnũ quippe quod agimus/ et dei est ꝛ nostrũ. dei per preuenientẽ gratiã/nostrũ per obsequẽtem liberã voluntatẽ. Si eni dei non est/vnde ei gratias in eternũ agimus? Rursum si nostrũ non est: vnde nobis retribui ꝑmia speramus? Quia ergo nõ immerito gratias agimus/ scimus q̃ eius munere preuenimur: et rursum quia nõ immerito retributionẽ querimus/ scimus q̃ subsequente libero arbitrio bona elegimus que ageremus. Sequitur. ⌊ Oia que sub celo sunt/ mea sunt. ⌋ Qibus liquet q̃ non solũ ea que sub celo sunt: sed ipsa quoq̃ que super celos cõdita celestia vocantur: eius voluntati seruiũt/a quo se creata esse meminerunt. Cur ergo tantũmodo de inferioribus loquens ait: Omnia que sub celo sunt/mea sunt? Sed quia de leuiathan loquitur/ qui iam nõ in etherei celi sede cõtinetur/ cuncta que sub celo sunt/asserit sua esse: vt eum quoq̃ qui de celo cecidit/ sue docent potestati seruire. Ac si diceret: Leuiathan iste beatitudinẽ quidẽ meã perdidit/ sed dominiũ non euasit: quia ꝛ ipse mihi potestates inseruiunt que mihi prauis actionibus aduersantur. Sequitur.

F

¶ S. Q̃ in extremo examine vel etiã in presenti ecclesia frustra fundatur oratio quã bona actio nõ precedit/ et q̃ virtus orationis nõ sit in verbo/sed in perseuerãtia compunctionis.

¶ Non parcã ei verbis potẽtibus: et ad deprecandum ꝯpositis. ⌋ Quis hoc (qđ legisse se nequaq̃ nouit) existimet quia culparum suarũ diabolus sit veniã petiturus? Sed ille fortasse homo quem leuiathan iste in mũdi termino vas sibi propriũ facit/quẽ attestante Paulo/dñs Iesus interficiet spũ oris sui: et destruet illustratione aduentus sui: territus tãte maiestatis presentia: quia exercere vires suas non valet/ ad ꝑces inclinatur. Quod tamen de eius corpore: id est iniquis oibus intelligi aptius potest/ qui sero ad petitionũ verba veniũt: quia nũc exequi facta contẽnunt. Unde per euangeliũ veritas dicit: Nouissime veniũt et relique virgines/dicẽtes: Dñe dñe aperi nobis. Quibus illico respondetur: Amen dico vobis: Nescio vos. Sed cũ verba potentia ad deprecandũ cõponere dicit̃: viget magis vt qđ de eius corpore in futuro diximus/in hoc tp̃e sentiamus. Capl̃m. xxvij.

Nõ legit̃ q̃ diabol⁹ sit suarũ culparum veniã petiturus.

Mat. xxv

SUnt nãq̃ intra sanctã ecclesiã nõnulli/q̃ prolixas ad dñm preces habent: sed vitã deprecantiũ non habent: nã promissa celestia petitionibus sequũtur/operibus fugiũt. Hi nõnunq̃ etiã lachrymas in oratione percipiũt: sed cũ post orationis tẽpora eorũ mentẽ superbia pulsauerit: illico in fastu elationis intumescũt. Cũ auaritia instigat/mox ꝑ incẽdia auide cogitationis exestuãt. Cũ luxuria tẽtauerit/ in illicitis protin⁹ desiderijs anhelãt. Cũ ira suaserit/mox mansuetudinẽ mentis flamma insanie cõcremat. Ut ergo dixi-

Uane oiãtes.

G mus/et fletus in prece percipiūt:et tamen expletis preci bus/cum vitioꝝ suggestione pulsant:nequaq̄ pro eter ni regni desiderio se fleuisse meminerunt. Quod aperte de se Balaā innotuit:q̄ iustoꝝ tabernacula cōspiciens ait: Moriatur aīa mea morte iustoꝝ:et fiant nouissima mea horū similia. Sed cū cōpunctionis tēpus abscessit:con tra eoꝝ vitā quibus se similē fieri etiā moriēdo poposce rat/consiliū prebuit:et cū occasionē de auaritia reperit/ illico oblitus est quicqd sibi de innocētia optauit. Vir tutis igitur pondus oratio non habet/quam nequaq̄ perseuerantia continui amoris tenet. Quo contra bene de Anna flente perhibetur: Vultu scꝫ eius non sunt am plius in diuersa mutati:qꝛ videlicet mēs eius nequaq̄ post preces inepta letitia lasciuiendo perdidit/qd ora tionis sue tēpore gemituū rigore exquisiuit. Nōnullis vero in vsum negociationis vertit labor orationis. De qbus in euāgelio veritas dicit: Deuorāt domos vidua rū sub obtentu prolixe orationis. Hi accipiēt prolixius iudiciū. Quia ḡ iniquoꝝ petitionib⁹ q̄ leuiathan istius corpus sunt/nullo modo parcitur:cum eorū preces ope re destruuntur/recte nunc dicitur: Non parcā ei:et ver bis potētibus ad deprecandū compositis:quia et per h qꝫ verba potentia et ad deprecandū composita referun tur:aperte inanitas orōnis ostenditur. Veraciter nāqꝫ orare est:amaros in compūctione gemitus/et non com posita verba resonare. Capitu.xxviij.

Nume. xxiij.

Mar.xij.

H SEd quia antiquus hostis quo districtius frā gitur:eo nequius p multiplicia argumenta di latatur:cuius tū insidias dñs q̄to subtili⁹ oc cultari considerat/tanto nobis misericordius manife stat:recte subiungitur.

C S. Q. diabolus reprobos patenter ad quecūqꝫ fla gitia vocat:cū sanctis vero in malitie sue cōsilijs aliter agit:et suggestur⁹ pessima/trāsfigurat se i angelū lucis.

C Quis reuelabit faciē indumenti eius?] Leuiathan iste aliter religiosas hoīm mentes:aliter vero huic mū do deditas tētat:nā prauis mala q̄ desiderāt/apte obij cit:bonis autē latenter insidians/sub specie sanctitatis illudit. Illis velut familiaribus suis iniquū se manife stius insinuat. Istis vero velut extraneis cuiusdā quasi honestatis ꝑtextu se palliat:vt mala queeis publice nō valet/tecta bone actiōis velamine subintromittat. Vñ et membra eius sepe cū aperta nequitia nocere nō pos sunt:bone actionis habitū sumūt:et praua q̄dem se ope re exhibent/sed sancta specie mentiuntur. Iniqui em̄ si aperte mali essent:a bonis recipi omino nō possent/sed sumūt aliquid de visione bonorū:vt dū boni viri in eis recipiūt speciē quā amant/permixtū sumant etiā virus qd vitant. Vnde quosdā Paul⁹ apl̄s intuens sub pre dicationis velamine ventris studio seruientes/ait. Ipse em̄ sathanas transfigurat se in angelū lucis. Quid ergo mirū si ministri eius transfigurātur velut ministri iusti tie? Hanc transfigurationē Iosue timuit:qñ vidēs an gelum/cui⁹ esset partis inquisiuit/dicēs: Noster es/an aduersarioꝝ? vt videlicet si aduerse virtutis esset:eo ip so quo se suspectū cognosceret/ab illusione resiliret. Qꝛ ergo leuiathan iste in eo qꝛ iniqtatis opus molitur/sepe specie sanctitatis induitur:et qꝛ nisi per diuinā gratiā simulationis eius detegi indumenta non possunt/bene dicitur: Quis reuelabit faciē indumenti ei⁹? subaudis/ nisi ego/qui seruorū meorū mentibus gratiā subtilissi me discretionis inspiro:vt reuelata malitia faciē ei⁹ nu dā videant/quā coopertā ille sub habitu sanctitatis oc cultat. Et quia aliqñ fideliū mentes corrūpere ostēsio ne sua:aliqñ suggestione conatur (agit em̄ modo opere/ modo persuasione) recte subiūgitur. [Et in mediū oris eius quis intrabit?] Subaudis/nisi ego:qui per discre tas electoꝝ mentes suggestionū eius verba discutio:et nō ita hec esse vt sonuerūt manifesto. Bonū nāqꝫ viden tur promittere:sed ad perditū finē trahunt. In mediū igitur oris eius intrare est:calliditatis ei⁹ verba pene trare:vt nequaq̄ pensetur quid resonant/sed quo inten dant. Intrare Adam in medium oris eius voluit:quā do intentionem persuasionis illius caute pensare negle xit. diuinitatem quippe se per illum accipere credidit/ et immortalitatem amisit. Vnde ergo ab intellectu ver borum eius incaute exterius stetit:inde se ori illius de uorandū funditus prebuit. Sequitur.

Leuia thā aliter tentat mē tes religi osas:aliter mētes hu ic mundo deditas.

ij. Cor. xj.

Iudi. v.

I

C S. Q. pseudopredicatores et false persuasionis do ctrina et seculariū violētia potestatū vtātur. K

C Portas vultus eius quis aperiet?] Porte vultus eius sunt iniqui doctores:q̄ idcirco porte vultus ei⁹ vo cati sunt:qꝛ per ipsos quisqꝫ ingreditur/vt leuiathā iste quasi in potestatis sue principatu videatur. Sicut eni scriptura sacra sanctos viros portas sion vocare cōsue uit (sion quippe speculatio interꝑtatur:et nō immerito predicatores sctōs portas sion dicimus:qꝛ per eorū vi tam atqꝫ doctrinā abscondita supne contēplationis in tramus) ita etiā portis leuiathan istius erroꝝ magistri signātur: quorū dū predicatio peruersa recipitur/mise ris auditoribus via ꝑditionis aperitur. Sed porte iste ante oculos hominū plerūqꝫ ad introducendū quidem aperte sunt/sed tñ ad deprehendendū clause:qꝛ recta in specie exhibent/sed opere praua persuadēt. Ad deꝑhen dendū ergo clause sunt:qꝛ ne intrinsecus cognosci vale ant/exteriori simulatiōe muniūtur. Quas tñ mira potē tia dñs aperit:qꝛ electis suis hypocritarū mētes cōpre hēsibiles facit. Portas ergo vultus eius quis aperiet? subaudis/nisi ego:q̄ electis meis magistros errorū sub specie sanctitatis absconditos/ꝑspicua cognitione ma nifesto. Et qꝛ antichristus veniēs/ipsas etiā sūmas hu ius seculi potestates obtinebit:q̄ duplici errore seuiens conatur ad se corda hominū et missis predicatorib⁹ tra here/et commotis potestatibus inclinare:bene de leuia than isto dñs subdidit dicens. Capitulum.xxix.

P Er gyrū dentiū eius formido.] Mutato nāqꝫ noīe/hos eius dentes insinuare aliter voluit/ quos superius portas vocauit. Peruersi eni predicatores porte eius sunt: quia ingressum ꝑditionis aperiūt. Dentes eius sunt:qꝛ eos quos in errore capiūt/ a veritatis soliditate confringūt. Sicut eni sancte eccle sie dentes accipimus eos/qui predicationibus suis pec cantiū duritiā ꝯterunt (vnde ei per Salomonē dicitur: Dentes tui sicut greges detonsarū ascendentiū de laua chro. qui nō immerito detonsis ac lotis ouibus cōparā tur:qꝛ innocuā vitā sumentes/in lauachro baptismatis cōuersationis pristine vellera vetusta posuerūt) ita etiā dentibus leuiathan istius erroꝝ magistri figurātur:qꝛ reproboꝝ vitā mordendo dilaniāt:et eos a veritatis in tegritate subductos/in sacrificio falsitatis mactāt. Quo rū quidē predicatio facile despici ab auditoribus pote rat:sed hanc ante humana iudicia adiunctus seculariū potestatū terror exaltat. Recte ergo dicitur: Per gyrū dentiū eius formido:id est iniquos ꝑdicatores antixp̄i peruerse huius seculi protegunt potestates. Nam quos illi appetunt loquēdo seducere:multi potentiū student seuiēdo terrere. Per gyrū ergo dentiū eius formido est. Ac si aperte diceretur: Idcirco isti peruersi predicato res aliquos suadētes conterūt:qꝛ circa ipsos sunt alij q̄ infirmoꝝ mentes terrētes affligūt. Quale itaqꝫ illud tē pus ꝑsecutionis apparebit:qñ ad peruertēdā fidelium pietatē/alij verbis seuiūt/alij gladijs? Quis eni etiā in firmus leuiathan isti⁹ dentes nō despiceret:si non eos p circuitū potestatū seculariū terror muniret? Sed dupli ci cōtra eos calliditate agitur:qꝛ quod eis ab alijs ver bis blandiētibus dicitur/hoc ab alijs gladijs ferienti bus imperat. Que vtroruqꝫ actio:id est potentiū atqꝫ lo quētium:in Ioānis apocalypsi breui est sentētia cōpre hensa:qua dicitur. Potestas equorū in ore et in caudis eorū erat. In ore nāqꝫ doctoꝝ scientia:in cauda vero se culariū potētia figurat. Per caudam quippe que retro est/huius seculi postponēda tēporalitas designatur:de qua Paulus apl̄s dicit: Vnū autē/q̄ retro sūt oblitus/ ad ea que ante sunt extētus. Retro eni est omne qd trāsit:ante vero est omne qd veniens permanet. Istis ergo equis:id est nequissimis ꝑdicatoribus vbiqꝫ carnali im pulsu currētibus:in ore et in cauda potestas est:qꝛ ipsi quidē peruersa suadēdo predicāt:sed tēporalibus pote statibus fulti:p ea se que retro sunt exaltāt. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt:ab iniquis auditoribus suis p eos sibi reuerentiā exigunt/quoꝝ patrocinijs ful ciūtur. Vnde hic quoqꝫ non immerito per gyrū dētium eius formido inesse describit:quia multis terrorib⁹ agi tur/vt in ꝑuersis eorū ꝑdicationibus et si non veritatis sentētia/certe tēporalis potentia timeatur. Vnde bene eundē antichristū psalmista descripsit dicens. Sub lin

L Dentes le uiathan.

Cañ.iiij.

M

Apoc. ix.

Phil. iij.

Ps. ix.

A gua eius labor ⁊ dolor: sedet in insidijs cũ diuitibus in occultis. Propter eñi peruersa dogmata sub lingua ei⁹ labor ⁊ dolor est: propter miraculoꝝ vero speciem sedet in insidijs: propter secularis aũt potestatis gloriã / cum diuitibus in occultis. Quia enim simul ⁊ miraculorum fraude et terrena potestate vtitur: et in occultis / et cum diuitibus sedere perhibetur. Sequitur.

¶ S. Ut reprobi scuto defensionis corripientiũ se verba repellunt: et concordi pertinacia alterna se adinuicẽ defensione tuentur.

¶ Corpus illius quasi scuta fusilia.] Sacra scriptura scuti noĩe aliquãdo vel in parte ꝓspera / aliqñ in aduersa cõsueuit. Nam sepe scuti defensio pro diuina ꝓtectione ponitur: nõnunqȝ vero ꝓ humana repugnatione memoratur. Pro diuina enim ꝓtectione ponitur / sicut per psalmistã dicitur: Scuto bone voluntatis tue coronasti nos. [Ps. v.] Scuto nos dñs coronare phibetur: qa quos protegens adiuuat / remunerãs coronat. Rursum pro humana repugnatione per eundẽ prophetã scutum ponitur: sicut alibi ait: Ibi cõfregit cornua: arcũ / scutũ / gladiũ et bellũ. [Ps. lxxv.] In cornibus quippe elatio superboꝝ: in arcu eñi insidie longe ferientium: in scuto autem obstinate duritia defensionum: in gladio vicina percussio: in bello vero ipsa contra dñm mẽtis motio designatur. Quod nimirũ totũ in sancta ecclesia cõfringitur / dum mẽtes deo resistẽtiũ supposito iugo humilitatis edomãtur. Hinc rursum per eundẽ psalmistã dicitur: Arcũ cõteret / et cõfringet arma: et scuta cõburet igni. [Ps. xl.] Arcũ enim dñs conterit: cũ occulta insidiãtiũ machinamenta dissoluit. Arma cõfringit: cũ ea que contra se erecta fuerãt patrocinia humana cõminuit. Scuta igni cõburit: cũ peccantiũ mentes obstinata se duritia defendẽtes ad ꝑnie et confessionis ardorẽ sancti spũs calore succendit. Capitulum. xxx.

[D] Quod vero in hoc loco corpus leuiathan istius scutis fusilibus comparatur: perscrutãdũ nobis innuitur: quia durũ quidẽ: sed tñ cum labitur / fragile solet esse vas omne qđ fusile est. Scuta ergo si sunt fusilia / in suscipienda sagittarũ percussione robusta sunt / sed casu fragilia. Ictu qđẽ ferientiũ minime penetrantur: sed suo se lapsu ꝑ fragmenta dissoluũt. Corpus ergo leuiathan istius: id est oẽs iniqui: qa per obstinationẽ duri sunt / sed per vitã fragiles: scutis fusilibus cõparantur. Cũ eñi verba predicationis audiunt: nulla correptionis iacula se penetrare permittunt: qa in omni pctõ quod faciũt / scutũ superbe defensionis opponunt. Nam cum taliũ quisqȝ de reatu sue iniquitatis arguitur: non mox cogitat quõ culpam corrigat / sed quid in adiutorio sue defensionis opponat. Nulla igitur veritatis sagitta penetratur: qa verba sancte correctionis in scuto excipit superbe defensionis. [C] Unde bene de iudeis contra ꝓcepta dñi superba se defensione tuentibus per Hieremiã dicitur: Reddes eis vicẽ dñe iuxta opera manuũ suarũ. [Thre. iij.] Moxqȝ eandem vicẽ expressius subdidit, dicẽs: Dabis eis scutũ cordis laborẽ tuũ. Labor quippe dñi apparens inter hoĩes passibilis ei⁹ humanitas fuit: quã iudei superbe sapientes dũ cernerent despexerunt: eũqȝ immortalẽ credere dedignati sunt / quẽ natura passibili mortalẽ viderunt. Cũqȝ eius humilitatẽ conspicerent: superbie fastibus obdurati: summa cura moliti sunt / ne eorũ mentes sancta predicantiũ verba penetrarent. Dũ ergo eis dñs vicẽ maloꝝ operũ redderet: dedit illis scutũ cordis laborẽ suũ: qa recto iudicio inde illos cõtra se superbe obstinatos exhibuit / vnde ipse pro nobis in infirmitate laborauit. Repulerũt quippe a se verba predicantiũ: qa dedignati sunt in dño infirma passionum. Laborẽ igitur dñi contra eundẽ dñm scutũ cordis habuerũt: qa superba sapientibus eo despectus apparuit / quo propter eos humilis fuit. Capitulum. xxxj.

Hoc scutũ (sicut iam superius diximus) ꝓmus ille peccator tenuit: qui requirente dño cur lignũ vetitũ cõtigisset: nõ ad se culpam retulit / sed a muliere quã dñs dederat / se accepisse respondit: vt quasi reatũ suũ oblique in auctorẽ reiideret / q̃ ei mulierẽ dederat / que talia persuaderet. Hoc scutũ etiã requisita mulier tenuit: qñ neqȝ ipa ad se culpã retulit / sed serpẽtis illud ꝑsuasionibus replicauit / dicens. Serpẽs decepit me / ⁊ comedi. [Gen. iij.] vt ipsa quoqȝ reatũ suum oblique in creatorẽ reduceret / qui illuc intrare serpentẽ persuasuꝝ talia ꝑmisisset. Serpens vero iam nõ requirit: qr nec ei⁹ penitẽtia querebatur. [D] Ubi autẽ quoqȝ penitentia quesita est: scutũ nequissime defensionis contra iustissime correptionis verba protulerũt. Unde nunc vsqȝ in vsum peccantiũ trahitur: vt culpa cũ arguitur / defendat: et vnde finiri reatus debuit / inde cumulet. Bene ergo dicitur / Corpus illi⁹ quasi scuta fusilia: quia oẽs iniqui ne ad se corripiẽtiũ verba perueniãt: quasi contra aduersarioꝝ iacula scuta defensionũ parant. Quod videlicet ei⁹ corpus adhuc nobis expressius detegit / dũ subiungit. [Cõpactũ squamis se prementibus.] Fertur qr draconis corpus squamis tegitur / ne citius iaculatione vllius penetretur. Ita corp⁹ omne diaboli: id est multitudo reproboꝝ: cũ de iniqtate sua corripitur: qbusqȝ valet tergiuersationibus se excusare conat: et quasi quasdã defensionis squamas obijcit / ne trãsfigi sagitta veritatis possit. Quisquis eñi dũ corripit / pctm̃ suũ magis excusare appetit qȝ deflere: quasi squamis tegitur / dũ a sanctis ꝓdicatoribus gladio verbi iaculatur. Squamas habet: et idcirco ad eius ꝓcordia transfũdi viã verbi sagitta nõ habet. Duritia eñi carnali repellitur: ne spiritalis ei gladius infigatur. Carnali sapiẽtia contra deũ saulus obdurerat: qñ cor eius nulla predicationis euangelice sagitta penetrabat. Sed postqȝ forti celitus increpatione iaculatus et superno respectu cecatus est (lumen quippe vt acciperet amisit) ad Ananiã veniẽs illuminatur. [E] In qua illuminatione qr defensionũ suarũ duritia caruit: bene de eo scriptũ est: Ceciderunt quasi squame ab oculis ei⁹. [Act. ix.] Carnalis videlicet tegumẽti illũ duritia ꝓsserat: et idcirco radios veri luminis nõ videbat. Sed postqȝ supbe repugnationes ei⁹ victe sunt: defensionũ ei⁹ squame ceciderũt / Que quidẽ sub Ananie manib⁹ ab oculis ceciderũt corporis: sed ante iam sub dñica increpatione ceciderant ab oculis cordis. Cũ eñi alte inuectionis iaculo confossus iaceret: humili iam et penetrato corde requirebat dicens. Dñe quid me vis facere? [Ibidem.] Repulsis vero squamis: iã ad cordis viscera veritatis sagitta peruenerat / quãdo deposita elatione superbie eũ quẽ impugnauerat dñm cõfitẽs: et quid ageret nesciens requirebat. Intueri libet vbi est feruus ille persecutor: vbi lupus rapax. Capitulum. xxxij.

Ecce in ouẽ iam versus est qui percũctatur pastoris semitã quã sequatur. Et notandũ q cũ diceret: Quis es dñe: non ei a dño respõdetur: Ego sum vnigenitus patris: ego principiũ: ego verbũ ante secula. [F] Quia eñi saulus incarnatũ dñm credere contẽnebat: et eius humanitatis infirma despexerat / de celo hoc quod contẽpserat audiuit: Ego sum iesus nazarenus / quẽ tu ꝓsequeris. Ac si diceret: Hoc a me audi de superiorib⁹: qđ in me de inferiorib⁹ despicis. Auctorẽ celi venisse despexeras in terram: ex terra ergo hoĩem cognosce de celo: vt tanto in me amplius sacramenta infirmitatis mee tuas / quãto ⁊ hec perducta in celestibus ad excellẽtiam potestatis probas. Prosternens igitur te / nequaqȝ tibi hoc astruo q̃ ãñ secula de⁹ sum: sed illud a me audis qđ de me credere dedignaris. Postqȝ eñi dixit iesus: adhuc in expressione terrene inhabitationis subdidit / nazarenus: velut si apertius diceretur: Humilitatis mee infirma suscipe: et tue superbie squamas amitte. Sciẽdũ tñ est q iste defensionũ squame q̃uis pene omne humanum genus contegãt: hypocritarũ tñ specialiter et callidorũ hominũ mentes premũt. Ipsi etenĩ culpas suas tãto vehemẽtius cõfiteri refugiũt / q̃to ⁊ stultius videri ab hominibus peccatores erubescunt. Correpta itaqȝ sanctitatis simulatio ⁊ malitia occulta deprehensa: squamas obijcit defensionis / ⁊ veritatis gladiũ repellit. Unde bene per prophetã cõtra iudeã dicitur: Ibi cubauit lamia / et inuenit sibi requiẽ: ibi habuit foueã herici⁹. [Esa. xxxiiij.] Per lamiã quippe hypocrite / ꝑ hericiũ vero malitiosi quiqȝ / qui diuersis se defensionib⁹ contegũt / designãtur. Lamia etenim humanã habere dicitur faciem: sed corpus bestiale. Sic ⁊ oẽs hypocrite in ꝓma facie qđ ostendũt / quasi ex ratione sanctitatis est / sed bestiale est corpus qđ sequitur: qa valde iniqua sunt que sub boni specie moliũtur. Hericij aũt noĩe / malitiosaꝝ mentiũ defensio designat: qa videlicet herici⁹ cũ apprehẽditur: eius et caput cernitur / et pedes videntur: et corpus omne cõspicitur: sed mox vt apprehẽsus fuerit / semetipm̃ in spherã colligit /

G pedes introrſus ſubtrahit/caput abſcõdit:ꝛ intra tenẽ-
tis manũ totũ ſimul amittitur/quod totũ ſimul ante vi
debatur. Sic nimirũ ſic malitioſe mẽtes ſunt:cũ in ſuis
exceſſibus cõprehendũtur. Caput em̃ hericij cernitur:
qꝛ quo initio pctõr ad culpam acceſſerat/videt. Pedes
hericij cõſpiciunt: qꝛ quibus veſtigiis nequitia ſit ppe-
trata cognoſcitur:ꝛ tñ adductis repente excuſationib⁹
malitioſa mens introrſus pedes colligit:qꝛ cũcta iniq-
tatis ſue veſtigia abſcondit. Caput ſubtrahit:qꝛ miris
defenſionibus nec inchoaſſe ſe prauũ aliquid oſtendit:ꝛ
quaſi ſphera in manu tenentis remanet:qꝛ is qui corri-
pit/cuncta que iam cognouerat/ſubito amittẽs/inuolu-
tũ intra conſcientiã peccatorẽ tenet:et qui totũ iam de-
prehendẽdo viderat/tergiuerſatione praue defenſionis
illuſus/totũ pariter ignorat. Foueam ergo herici⁹ in re
pbis habet: qꝛ malitioſa mens ſeſe intra ſe colligẽs/in
tenebris defenſionis abſcõdit. Sed i hoc ꝙ ſe pctõr ex-
cuſat:in hoc ꝙ caliginoſis defenſionibus fixũ in ſe ocu-
lũ corripientis obnubilat/diuin⁹ nobis ſermo etiã q̃uo
ꝯ ſimilib⁹ fulciatur oſtẽdit. Sequitur. Capl̃m.xxxiij.

Una vni cõiungitur:et ne ſpiraculũ quidẽ in-
cedit per eas.] Iſte ſquame peccantiũ ne ab
ore pdicantiũ aliquo vite ſpiraculo penetrẽ-
tur:ꝛ obdurate ſunt ꝛ coniũcte. Quos em̃ ſimilis reat⁹
ſociat:cõcordi pertinacia etiã defenſio puerſa cõſtipat:
vt de facinoribus ſuis alterna ſe inuicẽ defenſione tueã-
H tur. Sibi em̃ quiſq; metuit/dũ admoneri vel corrigi al
terũ cernit:et idcirco contra corripientiũ ꝟba vnanimi-
ter aſſurgit:quia ſe i altero protegit. Bene ergo dicitur:
Una vni coniũgitur:et ne ſpiraculũ quidẽ incedit per
eas.qꝛ in iniquitatibus ſuis dũ viciſſim ſupba ſe defen-
ſione protegũt/ſancte exhortationis ſpiracula ad ſe nul
laten⁹ intrare pmittunt. Quorũ peſtiferã concordiã ad-
huc apertius ſubdidit dicens. [Una alteri adherebũt:
et tenentes ſe nequaq̃ ſeparabũtur.] Qui em̃ diuiſi cor-
rigi poterant:in iniquitatũ ſuarũ pertinacia vniti pdu-
rant:et tãto magis quotidie a cognitione iuſtitie ſepa-
rabiliores fiũt/q̃to a ſe inuicẽ nulla increpatione ſepa-
rant. Nam ſicut eſſe noxiũ ſolet ſi vnitas deſit bonis/ita
pernicioſum eſt ſi nõ deſit malis. Peruerſos q̃ppe vni-
tas corroborat dũ cõcordat:ꝛ tanto magis incorrigibi
les/q̃to vnanimes facit. De hac vnitate reproborũ per
Eccl. xxj Sapiẽtẽ dicitur: Stuppa collecta ſynagoga peccãtiũ.
Naum.j. De hac Naum propheta ait: Sicut ſpine inuicẽ ſe com
plectũtur:ſic cõuiuiũ eorꝫ pariter potantiũ. Cõuiuium
nãq; reproborũ eſt delectatio tẽporaliũ voluptatũ. In
quo nimirũ conuiuio pariter potant/qui delectationis
ſue illecebris ſe concorditer debriant. Igitur qꝛ mẽbra
leuiathan iſtius.i.iniquos oẽs quos dei ſermo ſquama-
rum cõpactionibus cõparat/ad defenſionem ſuam par
culpa ꝯcordat:bene dicitur. Una alteri adherebit:ꝛ te-
nentes ſe nequaq̃ ſeparabunt. Tenentes em̃ ſe ſepara-
ri nequeũt:quia eo ad defenſionẽ ſuã viciſſim conſtricti
ſunt/quo ſe ſibi per oĩa ſimiles eſſe meminerunt. Deſcri-
pto itaq; eius corpore/ad caput ſermo reducitur:et q̃d
per ſemetipm extreme perſecutionis tempore antiquus
hoſtis exerceat/nunciatur. Nam ſequitur.

C S. Qꝛ in extrema iudicij ꝯmotiõe antixp̃s i ſignis ꝛ
I miraculis tant⁹ erit vt a multis xp̃s eſtimet. Ca.xxxiiij.

Ternutatio eius ſplẽdor ignis.] Quod meli⁹
exponimus:ſi pri⁹ ſternutatio quomodo aga-
tur/indagemus. In ſternutatione quippe in-
flatio a pectore exurgit: que cũ apertos ad emanãdum
poros non inuenit/cerebrũ tangit:et cõgeſta per nares
exiens/totũ caput protinus cõcutit. In hoc itaq; leuia-
than corpore.i. ſiue in malignis ſpiritibus ſeu in repro-
bis hoibus:qui illi per ſimilitudinem iniquitatis inhe-
ſerunt:quaſi inflatio ſurgit a pectore/dum elatio ſe eri-
git ex pſentis ſeculi poteſtate. Que quaſi ad emanandũ
poros non inuenit:qꝛ in hoc ꝙ contra iuſtos extollitur/
diſponente deo q̃ntum appetit pualere ꝓhibetur. Exur
gens autẽ cerebrũ tangit et concutit:qꝛ collecta elatio
ſathane/ſenſum in fine mundi arctius percutit:et caput
turbat/dũ ipſum auctorẽ malignorꝫ ſpirituũ per eũ qui
antichriſtus dicit in perſecutione fideliũ vehemẽtius
excitat. Tũc cõgeſta inflatio per eius nares egreditur:
qꝛ tota ſuperbie eius iniquitas apertis malitie flatib⁹
demõſtratur. Quia ergo ſternutatio caput maxime con

cutit:leuiathan iſtius ſternutatio vocatur illa ei⁹ extre- K
ma cõmotio:qua damnatũ hoiem ingreditur/et per cũ
reprobis principat. Qui tanta tunc virtute ſe cõmouet/
vt membra dñi (ſi poteſt fieri) etiã electa pturbet:tantis
ſignis et prodigijs vtitur/vt miraculorꝫ potẽtia quaſi
quodã ignis lumine reſplendere videat. Quia ergo cõ-
motũ caput illi⁹ miraculis clareſcere nititur:recte eius
ſternutatio ſplendor ignis vocatur. In eo em̃ ꝙ ſe ad ꝑ-
ſequendos iuſtos cõmouet:ante reproborum oculos ſi-
gnorũ virtutibus lucet. Et quia eius tyrannidi ſapien
tes mundi adherent:eorũq; conſilijs omne quod prauũ
molitur exercet:recte ſubiungitur. Capl̃m.xxxv.

Et oculi eius vt palpebre diluculi.] Per ocu-
los qui inherẽtes capiti/vtilitati viſionis in-
ſeruiunt/non immerito eius conſiliarij deſignã-
tur:qui dũ peruerſis machinationibus q̃ qualiter agen
da ſunt preuident/malignis eius operarijs quaſi oſten
ſum pedibus iter prebẽt. Qui recte palpebris diluculi
comparant. Palpebras nãq; diluculi extremas noctis
horas accipimus:in quib⁹ quaſi nox oculos aperit/dũ
venture lucis iam initia oſtendit. Prudẽtes igitur ſe-
culi malitie antixp̃i peruerſis cõſilijs inherentes/quaſi
palpebre ſunt diluculi:qꝛ fidẽ quã in xp̃o inueniũt/qua-
ſi erroris noctẽ aſſerũt:ꝛ venerationẽ antichriſti verum
eſſe mane pollicent. Spondẽt em̃ ſe tenebras repellere/
et veritatis lucẽ ſignis clareſcentibus nunciare:qꝛ nec
perſuadere que volunt poſſunt/niſi exhibere ſe meliora
fateant. Unde hic ipſe coluber in paradiſo primis ho- Gen.iij.
L bus loquens:in eo ꝙ ſe melius aliquid ꝓuidere ſimula-
uit:quaſi diluculi palpebras aperuit/qñ in innocentib⁹
mentib⁹ humanitatis ignorantiã reprehendit/et ſcien-
tiã diuinitatis ꝓmiſit. Quaſi ignorãtie em̃ tenebras re-
pellebat:ꝛ eterne ſcientie diuinũ mane nũciabat/dicẽs.
Aperient oculi veſtri:et eritis ſicut dij:ſcientes bonum Ibidem.
et malũ. Ita in illo tunc dãnato hoie veniens/eius ocu-
li palpebris diluculi cõparantur:qꝛ ſapiẽtes illius ſim-
plicitatẽ vere fidei quaſi tranſacte noctis tenebras re-
ſpuũt:et eius ſigna mendacia quaſi exurgentis ſolis ra-
dios oſtendũt. Sed quia leuiathan iſte non ſolũ habet
oculos qui malignis conſilijs peruerſa prouideant:ſed
os quoq; ad peruertendas mẽtes hominum aperit:qm̃
per predicatores prauos ad diligendã erroris fallaciã
auditorũ corda ſuccendit:apte ſubiungitur.

C Qꝛ predicatores antichriſti multos ad perfidiã ac-
cendent:ſed lux et odor ſignorum mendaciũ in carbonũ
nigredinem redigetur.

C De ore eius lampades procedũt.] Qui em̃ preuidẽt/
oculi:qui autẽ predicãt/os vocant. Sed de hoc ore lam
pades exeunt:quia mentes audiẽtium ad amorem per-
fidie accendunt:et vnde quaſi per ſapiẽtiam lucent/in-
de proculdubio per nequitiã concremant. Sed qualis
ipſa ſapientie eorum lux ſit oſtenditur/cũ protinus ſub- M
infertur. Capitulum.xxxvj.

Icut tede ignis accenſe.] Ecce iam hypocri-
ſis eorꝫ aperte deſcribit:quorꝫ pdicatio tedarꝫ
lampadib⁹ ꝯparat. Teda em̃ cũ accẽdit/odo-
rem quidẽ ſuauẽ habet/ſed lumen obſcurũ. Ita iſti pdi
catores antixp̃i qꝛ ſanctitatis ſibi ſpeciẽ arrogant/ſed
tñ opera iniquitatis exercẽt:quaſi blandũ quidẽ eſt qđ
redolent/ſed nigrũ quod lucẽt. Olent em̃ per ſimulatio
nẽ iuſtitie:ſed obſcure ardent per nequitie perpetratio-
nem. Quorꝫ ſimulationis malitiã Ioãnes i apocalypſi Apoc.xiij
hecui deſcriptione cõprehendit/dicẽs:Vidi aliã beſtiã
aſcendentẽ de terra/habentẽ duo cornua ſimilia agni:ꝛ
loquebatur vt draco. Priorem quippe beſtiam.i.anti-
xp̃m ſuperiore iã deſcriptione narrauerat:poſt quẽ etiã
hec alia beſtia aſcẽdiſſe dicitur:quia poſt eũ multitudo
predicatorũ illius ex terrena ptãte gloriatur. De terra
quippe aſcẽdere/eſt de terrena gloria ſupbire. Que ha-
bet duo cornua agni ſimilia:qꝛ per hypocriſim ſanctita
tis eam quam in ſe veraciter dño habuit ſingularẽ/ſibi
ineſſe et ſapientiã mẽtitur ꝛ vitã. Sed quia ſub agni ſpe
cie auditoribus reprobis ſerpentinũ virus infundit:re
cte illic ſubditur:Et loquebatur vt draco. Iſta ergo be
ſtia:id eſt predicantiũ multitudo:ſi aperte vt draco lo-
queret:agno ſimilis nõ appareret/ſed aſſumit agni ſpe-
ciẽ/vt draconis exerceat operationẽ. Quod hic vtrũq;
p tedarũ lãpades exprimitur:quia ꝛ obſcure ardẽt per

A

effectū malitie: et quasi suaue redolent per simulationē vite. Sed nequaq̄ estimandū est q̄ tunc solū antichristi predicatores apparebūt: ⁊ nūc ab humanis deceptionibus desunt. Modo nanq̄ priusq̄ per semetipsū appareat: nōnulli illū vocibus/pleriq̄ autē moribus predicāt. An predicatores simulationis illius non sunt: qui cū sacros dei ordines obtinent/fugientē totis desiderijs mūdū tenent: qui virtutes esse ostendūt que faciunt/sed vitium est omne quod agunt? Caplm.xxxvij.

SEd electorū mens q̄to magis interne luci inheret/tāto subtilius quō virtutes a vitijs discernere debeat videt. Quid autē mirū est hoc nos spiritaliter agere: qđ quotidie corporaliter cernim⁹ nūmularios implere? Qui cum numisma percipiūt: prius qualitatē illius/post figuram/ad extremū vero pōdus examinant: ne aut sub auri specie es lateat: aut hoc qđ veraciter aurū est/monete reprobe figura dehonestet: aut qđ ⁊ aurum/et recte figure est: hoc non integrū pondus leuiget. Cum igit̄ mira ignotoꝝ hominū facta conspicimus: residere ad mentis nr̄e trutinā quasi solertes nūmularij debemus: vt prius discretio aurū examinet/

Examinatio numismatis.

B

ne sub virtute se vitiū occultet: et quod praua intētione agitur/recti visione pallietur. Cuius si intentionis q̄litas approbatur: impresse mox formule figura querenda est: si a probatis monetarijs: id est ab antiquis patrib⁹ ducitur: et ab eoꝝ vite similitudine nullo errore vitiat̄. Cū vero et per intentionē qualitas/et recta per exēplū figura cognoscitur: restat vt integrū eius pōdus exquiratur. Bonū quippe qđ per signa ⁊ miracula choruscat/si pfectionis summā non habet: pensari sollicite p cautelam circūspectionis debet: ne dū impfecta res quasi pfecta accipitur: in accipiētis damnū vertatur. Predicatores itaq̄ antixp̄i q̄uo veram numismatis qualitatem tenent: qui in his q̄ agūt/intentionis recte vim nesciunt: q̄ per hec nō celestē patriā/sed culmē glorie temporalis exquirūt? Q̄uo a monete figura nō descrepant: qui ab omni pietate iustorum iustos persequēdo discordant? Q̄uo in se integritatis pond⁹ ostendūt/qui nō solū hūilitatis perfectionē nequaq̄ assecuti sunt/sed neq̄ ipsam p̄mā ei⁹ ianuam ꝯtigerūt? Hinc ꝗ hinc electi cognoscant/q̄uo eorū signa despiciant/quoꝝ ꝓfecto actio omne qđ a pijs patribus gestū memoratur/impugnat. Sed ipsi quoq̄ electi dū tot signa conspiciūt: dū cōtemnentes vitā tanta eius miracula perhorrescūt/quoddā dubietatis nubilū in corde patiunt̄: q̄ dum se per ꝓdigia illius malitia eleuat: in istis aliquatenus visus certior caligat. Unde recte subiungitur.

¶ S. Q̄ in persecutione antichristi in errorē pene mittantur electi.

C

¶ De narib⁹ eius ꝓcedit fum⁹.] Oculoꝝ q̄ppe acies fumo sauciat̄. Fumus ꝗ de ei⁹ narib⁹ ꝓcedere d̄r: q̄ de miraculoꝝ eius insidijs ad momētū caliginosa dubietas etiā in electoꝝ corde gn̄at̄. De leuiathan narib⁹ fumus exit: q̄ ex ei⁹ ꝓdigijs mendacib⁹ etiā bonarū mentium oculos trepidationis caligo ꝯfundit. Tunc nāq̄ in electoꝝ cordib⁹ cōspectis terribilib⁹ signis/obscura cogitatio ꝯglobat̄. Un̄ hoc qđ iam supra protulim⁹: veritatꝭ ore p euangelium d̄r: Surgent pseudoxp̄i ⁊ pseudoprophete: et dabūt signa magna et prodigia: ita vt in errorem inducant̄ (si fieri potest) etiā electi. Qua in re valde querendū est: q̄uo aut hi qui electi sunt/induci in errorē possunt: aut cur si fieri potest/quasi ex dubietate subdis: cū q̄d faciendū sit/dn̄s oia presciēs prestolatur. Sed q̄ electoꝝ cor ⁊ trepida cogitatione cōcutitur: ⁊ tn̄ eoꝝ cōstantia non mouetur: vna hac sententia dn̄s vtrumq̄ cōplexus est dicens: Ita vt in errorem inducant̄ si fieri potest etiā electi. Quasi eīn iam errare est/in cogitatiōe titubare: sed protinus si fieri potest subiūgitur: quia procul dubio fieri nō potest vt in errore plene electi capiantur. Bene autem in hac fumi caligine/ipse etiā animoꝝ feruor exprimitur/cū protinus subinfertur.[Sicut olle succense atq̄ feruentis.] Uelut eīn olla feruens est vnaqueq̄ tūc anima/cogitationū suarū impetus quasi spumas ardentiū vndarū sustinens: quas et ignis zeli commouet: et ipsa tēporalis oppressio more olle intrinsecus clausas tenet. Unde Joānes quoq̄ cū huius bestie signa narrasset/adiunxit: Ita vt ignem faciat de celo descendere. Ignē quippe de celo descēdere est: de celestib⁹

Mar.xiij.

electoꝝ aīs scti zeli flāmas emanare. Caplm.xxxviij.

D

QUis vero leuiathan iste al's non solū serpēs/sed etiā regulus dicitur: pro eo q̄ immundis spiritibus vel reprobis hoībus principatur: (sicut Esaias ait: De radice colubri egredietur regulus) inspiciendum nobis summopere est qualiter regulus perimat: vt ex operatione reguli/huius nobis malitia apertius innotescat. Regulus nanq̄ non morsu perimit/sed flatu cōsumit. Sepe quoq̄ aerē flatu afficit: ⁊ quicquid vel positū longe cōtigerit/solo nariū inspiratione tabefacit. Hinc ergo pensare cōpellimur: per hoc qđ de naribus eius fumus procedere dicitur etiam priusq̄ apert⁹ appareat: q̄d quotidie in humanis cordibus fumo pestifere exhalationis operetur. Quia eni sicut ⁊ superi⁹ diximus/fumo oculorū acies infirmatur: nō immerito de eius naribus fumus ꝓcedere asseritur/cuius noxijs inspirationib⁹ praua in humanis cordibus cogitatio nascitur: per quā acies mētis obtūditur/ne lux interna videatur. Quasi eīn flatu nariū caliginem emittit: q̄ in reproboꝝ cordibus insidiarū suaꝝ aspirationib⁹ ex amore vite tēporalis estū cōgerit multipliciū cogitationū. Et velut fumi globos multiplicat: q̄ inanissimas p̄sentis vite curas in terrenoꝝ hoim mente coaceruat. Iste fumus ex eius naribus prodiens/aliq̄n ad tēpus etiam electorū oculos tāgit. Hunc nāq̄ intrinsecus fumū patiebatur ꝓpheta/cū dixit: Turbatus est pre ira oculus meus. Huius inūdatione p̄mebatur dicēs: Cor meū cōturbatū est in me: et lumen oculoꝝ meorū non est mecū. Fumus quippe iste obtūdit aciē cordis: quia caliginis sue nubilo serenitatē intime turbat q̄etis. Cognosci vero nisi trāquillo corde non potest deus. Un̄ per eundem prophetam rursus dicit̄: Uacate ⁊ videte q̄m ego sum deus. Uacare autem mens non potest: que huius fumi inundatiōibus p̄mitur: quia in ea terrenarū cogitationū volumina ex p̄sentis vite amore glomerātur. Lumē ergo quietis eterne hoc fumo amittitur: q̄ curarū pruriginē cordis oculus dū ꝯfunditur tenebrat̄. Sed fum⁹ iste aliter electoꝝ animos turbat: aliter reproborū oculos excecat. A bonorū quippe oculis spiritalium desideriorum flatu respergitur: ne preualēte misera cogitatione densetur. In prauoꝝ vero mentibus quo se licentius per tetras cogitationes colligit: eo ab eis funditus veritatis lumen tollit. Fumus iste reproboꝝ cordibus q̄e illicita desideria ingerit: quasi per tot āte illos globos intumescit. Capitulum.xxxix.

Esa.xiiij.

Ps̄.vi.

E

Ps̄.xl.

ET certe fumi globos nouimus: q̄ cū alij superius inanescunt/alij inferius surgūt: sicut ⁊ in cogitatione carnali et si alia prauitatꝭ desideria transeūt/alia succedūt. Sepe aūt mens misera q̄d iā trāsierit videt: sed vbi adhuc retineatur nō videt. Gaudet de q̄busdam vitijs q̄ eis subiecta iam nō sit: et p̄cauere ac gemere negligit: quia eoꝝ vice successerunt alia: quibus fortasse nequius succūbit: sicq̄ fit vt dū alia vitia transeūt/et semper alia succedūt: ab hoc serpente cor reproboꝝ sine intermissione teneatur. Unde bene per Johel prophetam dicit̄: Residuū eruce comedit locusta: et residuū locuste comedit bruchus: et residuū bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrij/et flete. Quid eīn per erucā: que toto corpore ī terra repit/nisi luxuria designat̄? que cor qđ tenet/ita polluit/vt in superioris mūditie surgere amorē nō possit. Quid per locustā que saltibus euolat: nisi inanis glorie exprimitur: que se vanis p̄sumptionibus exaltat? Quid per bruchū cuius pene totū corpus in ventrē colligitur: nisi edendi ingluuies figuratur? Quid per rubiginem que dū tangit incēdit: nisi ira innuitur? Residuū ergo eruce locusta comedit: quia sepe cū luxurie vitiū a mente recesserit/inanis gloria succedit. Nam quia iam per amorē carnis nō sternitur: quasi sanctā se ex castitate gloriatur. Et residuū locuste bruchus comedit: quia sepe cū inani glorie q̄ quasi ex sanctitate veniebat resistitur: vel ventri vel q̄buslib3 ambitiosis desiderijs īmoderatius indulgetur. Mens eīn dei nescia/tanto atrocius ad quēlibet ambitū ducitur: q̄to nullo vel humane laudis amore refrenat̄. Residuū bruchi rubigo cōsumit: quia sepe dū ventris ingluuies per abstinentiā restringitur/ire impatiētia acrius dn̄atur: que more rubiginis quasi exurendo messem comedit: quia virtutū fructus impatiētie flāma tabefacit.

Johel.i.

G
Cum ergo vitia vitijs succedunt:agrum mētis alia pe-
stis deuorat/dum alia relinquit. Bene aūt illic subdit.

Johel.j.

Expergiscimini ebrij et flete.Ebrij Cap.xl.
quippe vocati sont:qui mundi hui⁹ amore cō-
fusi/mala non sentiūt que patiūtur. Quid est
ergo dicere: Expergiscimini ebrij et flete/nisi somnum
vestre insensibilitatis excutite:ꝛ in deuastatione cordis
tot sibi succedentibus vitiorum pestibus/ vigilātibus
lamentis obuiate? Per tot igitur globos de leviathan
naribus fumus surgit:per quot nimirum pestes frugē
cordis reprobi occulta aspiratione cōsumit. Cuius ad-
huc fumi vim sollicite dn̄s exprimit/cū illico subiungit.
[Sicut olle succense atq3 feruentis.] Olla em̄ succendi-
tur:cum mens humana maligni hostis suasionibus in-
stigatur. Olla autem feruet cum iam etiam per consen-
sum in desiderijs praue persuasionis accēditur. Et tot
vndas quasi feruendo proijcit/per quot se neq̄tias vsq3
ad exteriora opera extendit. Hunc nāq3 carnalis cōsciē-
tie.i.olle feruorem:ex leviathan fumo venientē prophe-

Hiere.j.

ta conspexerat/cum dicebat. Ollam succensam ego vi-
deo:ꝛ faciem eius a facie aquilonis. Ab aquilonis nāq3
facie humani cordis olla succendit:dum instigatiōe ad-
uersarij spūs illicitis desiderijs inflāmatur. Ille nanq3

Esa.xiiij.

qui ait:Sedebo in monte testamenti/in lateribus aqui
lonis:mētem quā semel ceperit/malignis persuasionis
sue flatibus/quasi suppositis ignibus accēdit: quaten⁹
non contēta presentibus/indesinēter p desideria estuet:
vt alia contemnenda appetat/alia adepta contemnat:
vt modo suis compendijs inhiet:modo alienis cōmo-

H

dis etiam cum proprio detrimento contradicat:modo
carnis illecebris satisfaciat:modo quasi i quodā culmi-
ne p cogitationis superbiā rapta/carnali cura postposi-
ta/totā se in typo elationis attollat. Quia ergo cor p va-
ria desideria abducitur/quod instigatiōibus leuiathā
istius inflāmatur:recte eius fumus succense et feruenti
olle similis esse phibetur: quia per tot se feruores affla-
ta eius tētationibus conscientia erigit/per quot intra
se cogitationes intumescit. Quod ⁊bis alijs adhuc ve-
ritas apertius exequitur/dum subiungit:

¶ S. Qz persuasione diabolica ad diuersa vitia repro-
borum anime inflāmentur:ꝛ flamma malitie eius infru-
ctuosa ligna comburat.

¶ Halitus eius prunas ardere facit.] Quid enim pru-
nas nisi succensas in terrenis concupiscētijs reproborū
hominū mentes appellat? Ardēt em̄ cū quodlibet tēpo-
rale appetunt:qz nimirū vrunt desideria/q̄ quietum ac
integrū esse animū nō permittūt. Toties igitur leuia-
than halitus prunas accēdit:quotiēs eius occolta sug-
gestio humanas mentes ad delectationes illicitas pert-
trahit. Alias nāq3 superbie:alias inuidie:alias luxurie:
alias auaritie facibus inflāmat. Superbie quippe facē

Gen̄.iij.

menti eue supposuit:cum hanc ad contemnenda verba
dn̄ice iussionis instigauit. Inuidie quoq3 flamma cain

Gen̄.iiij.

animū succēdit:cū de accepto fratris sacrificio doluit:
ꝛ per hoc vsq3 ad fratricidij facinus puenit. Luxurie fa-

iij.Re.xj.

cibus cor Salomonis exussit:quē tanto mulierib⁹ amo-
re subdidit/vt vsq3 ad idolorū venerationē deductus:

J

dū carnis delectationē sequeretur/conditoris reueren-

iij.Re.xxj

tie obliuisceret. Auaritie quoq3 igne Achab animū con-
cremauit:cū eū ad appetendā alienā vineā impatienti-
bus desiderijs impulit:et per hoc vsq3 ad reatū homici-
dij pertraxit. Tanto igit leuiathan iste halitu i prunis
flat:q̄to annisu suggestionis occulte humanas mentes
ad illicita inflāmat. Vn̄ ꝛ hūmoꝛ subdit. Capl̄m.xlj.

Et flamma de ore eius egreditur.] Flāma q̄p-
pe oris eius est ipsa instigatio occulte locutio-
nis. Praue enim suasionis verba ad vniuscu-
iusq3 animū facit:sed flāma est que de eius ore egredit:
quia ardet in desiderijs animos/cum eius suggestioni-
bus instigatur. Hec quotidie suggerit:hec vsq3 ad pre-
sentis vite terminū suggerere nō desistit:sed tūc se neq̄-
us dilatat:cū per illū damnatū hominē veniens/in hu-
ius mundi se gloria apertius ostēdit. Tunc ab ei⁹ nari-
bus vastior fumus procedit:quia humana corda signo-
rū eius admirationibus territa amplior instigatio per-
cutit. Tunc eius halitus vehemētius prunas ardere fa-
cit:qz reproboꝝ mētes quas iam calentes amore glorie
temporalis inuenerit:suggestionis sue flatibus vsq3 ad
nequitiā exercende crudelitatis incendit. Tunc de ore

K

eius flāma egreditur:quia quicq̄d per se/quicq̄d per p̄-
dicatores loquitur:ignis est/quo infructuosa ligna con-
cremantur. Igne autē terrene concupiscentie coꝝ mēs
tangitur:qui nequaq̄3 fieri preciosa metalla cōcupiscūt.
Qui ergo oris eius non vult flamma affici:iuxta docto-
ris veri sententiā/non lignū/fenum/stipula:sed aurū/ar-

j.Cor.iij.

gentū/et preciosus lapis curet inueniri:qz tanto ignis
suasionis illius amplius incendit/q̄to se ei ad ꝯsentiē-
dum molliorē quisq3 prebuerit. Sed qz nulla rōne con-
ceditur:vt mens i hac corruptibili carne posita/nequa-
q̄3 suasionis illius ardore tangat:restat vt malignis fla-
tibus adusta:ad orationis opem se sine cessatione con-
uertat. Flāmam quippe suggestionū illius extinguit ci-
tius vnda lachrymarum.

¶ Finit liber tricesimustertius Moralium
sancti Gregorij.

¶ Sequitur Liber Moraliū beati Gregorij in librum Job tricesimusquartus. Caplm.j.

Quia ex hoc mū-
do corpus gerim⁹: vniuersita-
tis terminū ex ea qua nos su-
mus parte pensemus. Cui⁹ q̄p-
pe qualis sit mūdi finis agno-
scim⁹:si sollicite aspicim⁹ hoc
q̄d de mūdo gestamus. Etas
etenim nostra p iuueniles an-
nos robustior viget: i senili au-
tem tempore crebrescentibus morbis excoquitur:et dū

L

diutius distenditur vt subsistat/moriendi vice quotidie
deficit per momenta viuendi. Ita etiam mundi temp⁹
dum venientibus annis augetur/crebrescētibus malis
afficitur:et vnde etatis augmentum percipit/inde salu-
tis dispendium sentit. Tribulationes nanq3 illi cū tem-
poribus crescunt:et eo detrimenta vite debilior tolerat
quo quasi ad vitam prouectior durat. Totis em̄ contra
illum hostis antiquus viribus soluitur: qui q̄uis iam
nunc interijt/pro eo q̄ superne conditionis beatitudi-
nem amisit/tunc tamen plenius extinguitur/quando ꝛ
a tentandi licentia abstractus/eternis incendijs religa-
tur. Unde et extrema mūdi atrocius tētaturus aggre-
ditur:quia tanto fit feruentior ad seuitiam/q̄to se vici-
niorem sentit ad penam. Considerat quippe q̄ iuxta sit
vt licentiā nequissime libertatis amittat:ꝛ q̄tū breuita-
te temporis angustatur/tantū multiplicitate crudelita-
tis expāditur:sicut de illo voce angelica ad Joannē di-

Apoc.xij.

citur: Ue terre et mari qz descendit diabol⁹ ad vos:ha-
bens irā magnā:sciens q̄ modicū tēpus habet. Tūc er-
go in magne ire feruorē se dilatat:ne qui in beatitudine
stare nō potuit/in dānationis sue foueā cū paucis ruat.
Tunc quicq̄d nequiter valuerit/callidius exquirit:tūc

M

ceruicē superbie altius erigit:ꝛ per damnatū illū quem
gestat hoiem/oīe quod temporaliter p̄ualet/nequiter
ostendit. Unde et diuina voce recte nunc dicitur.

¶ S. Qz in fine mūdi supbie antixp̄i potētia suffraget.

¶ In collo eius morabitur fortitudo.] Quid em̄ collo
leuiathan istius/ nisi elationis ostēsio designat: qua cō-
tra deū se erigens/cū simulatione sanctitatis etiā tumo-
re potestatis extollit. Quia em̄ per collū superbia exp̄-
mitur: Esaias pp̄heta testatur:qui hierusalē filias re-
darguit dicēs. Ambulauerūt extento collo. In collo er-

Esa.iij.

go leuiathan istius fortitudo demorari dicit:qz elatio-
ni illi⁹ etiā subiūcta potentia suffragatur. Nam quicq̄d
tūc superbe extollitur:quicq̄d callide machinat/etiā cū
virtute potentie secularis exequitur. Quod Daniel p̄-

Dan̄.viij.

pheta intuens ait:Dolus in manu eius dirigetur. Dol⁹
q̄ppe in manu est/fraus in virtute:qz omne q̄d nequiter
voluit/hoc ad tēpus exequi etiā fortiter potest. Dol⁹ ve-
ro eius dirigi dicit:qz fraudis eius malitia nulla diffi-
cultate prepedit. Hoc em̄ leuiathan iste vel vasa ei⁹ ha-
bere crebro propriū solent: q̄ ad iniquitatē sue cumulū
ea que nequiter appetunt/explere nequi⁹ possunt. Nam
cū fortasse infirmant electi:atq3 i desiderijs illicitē ruūt
in hoc plerūq3 diuini muneris manu retinētur: q̄ volū-
tatis misere nullos effectus inueniūt. Cūq3 eorum voti
valida cōtrarietas nascit/plerūq3 ex ipsa impossibilita-

A te corrigūtur: ꝛ miro interne dispositionis ordine/per cōuersionem mutatio male volūtatis sequitur/dū per infirmitatem perfectio denegatur. Hinc est enim ꝙ sub specie vniuscuiusq; anime/de infirmante iudea/atq; in prauis itineribus gradiente/per ꝓphetam dominus dicit: Ecce ego sepiam viam tuā spinis: ꝛ sepiam eā maceria: ꝛ semitas suas non inueniet: ꝛ sequetur amatores suos/ꝛ nō apprehēdet eos: ꝛ queret eos/ꝛ non inueniens dicet: Uadā ꝛ reuertar ad virum meum priorem: quia mihi bene erat tunc magis ꝙ nūc. Spinis enim electorū vie sepiūtur: dū dolorem punctionis inueniunt in hoc qd tēporaliter concupiscūt. Quasi interposita maceria vijs eorum obuiat: quorū nimirum desideria perfectionis difficultas impugnat. Horū profecto anime amatores suos querunt/ꝛ nō inueniunt: dum sequēdo malignos spiritus/nequaq; eas quas appetūt huius seculi voluptates apprehēdūt. Bene autē subditur ꝙ ex ipsa difficultate mox dicat: Uadā et reuertar ad virū meum priorē: quia melius mihi erat tunc/magis ꝙ nūc. Prior quippe vir dominꝰ est: qui castam sibi animā sancti spiritus interposito amore coniunxit. Quem tunc mens vniuscuiusq; desiderat: cum multiplices amaritudines velut quasdā spinas inuenit in ijs delectationibus quas tēporaliter concupiscit. Nam dum aduersitatibus mūdi quem diligit/anima morderi ceperit: tunc plenius intelligit/quāto illi cum priore viro melius fuit. Eos ergo quos volūtas praua peruertit: plerūq;

B aduersitas corrigit. Unde ꝛ nimis timendū est: ne sequātur prospera cū desiderātur iniusta: quia difficilius malum corrigitur/qd profectiōis etiam ꝓsperitate fulcitur. Leuiathan itaq; iste qui cum mēbris suis eternis est cruciatibus deputatus: ꝛ dolus in manu eius dirigitur: ꝛ in collo eius fortitudo demoratur: quia hoc qd temporaliter peruersa contra bonos voluntate desiderat/peruersiore facultate consūmat: vt tanto et de aduersitate in presenti nil obstet/quanto ei in posterum de prosperitate nihil remanet. Et quia omnis qui peruersis moribus amicitijs eius innotescit/prius veras mentis diuitias amittit: apte subiungitur:

¶ S. Qꝫ subtilissima fraude diabolus consentientium sibi mentes proprijs virtutibus spoliat prius ꝙ qui tentatur agnoscat: ꝛ ꝙ antichristo veniēte/prophetie et miracula cessabunt. Capitulum. ij.

Exodi xxxiij.

ET faciem eius precedet egestas.] Per faciem quippe solet notitia designari. Unde scriptum est: Et facies mea precedet te. id est/notitia ducatum prebebit. Sciendū vero est ꝙ egestas in sacro eloquio aliter electorum ponitur/atq; aliter reprobor. Egestas nāq; electorum est: cum vere diuitie celestis patrie ad eorum animū redeunt: ꝛ in hoc erumnoso presentis vi

Egestas electorū.

C te exilio positi/pauperes se esse meminerunt. Illas quippe diuitias sine cessatione suspirant: de quibus Paulus dicit: Ut sciatis que sit spes vocationis eius: et que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis. Et quia adhuc eas nequaq; conspiciunt: studiose interim in erumna istius paupertatis gemunt. Hanc proculdubio paupertatem Hieremias inspexerat/cum dicebat: Ego vir vidēs paupertatē meam/in virga indignationis eius. Uirga enim indignationis dei est percussio districtionis. Quam indignationem tunc homo pertulit: cum ex paradiso pulsus/veras interni gaudij diuitias amisit. Sed qꝛ electi quiq; incessanter conspiciūt ꝙ in presentis vite penuriam abilla potestatis ingenite facultate ceciderunt: bene dicitur. Ego vir videns paupertatem meam Quisquis enim adhuc visibilia appetit: peregrinationis sue malum non intelligit: et hocipsum quod patiꝛ/videre nescit. Hanc paupertatem Dauid propheta intuens ait. Infirmata est in paupertate virtus mea. In paupertate etenim virtus infirmari dicitur: qꝛ lapsus in hac peregrinatione animus/et corruptionis sue molestijs reuerberatus/hoc qd perdidit/contemplari prepeditur. Sed hanc paupertatē reprobi considerare nesciūt: quia dum sequūtur ea que cōspiciunt/cogitare inuisibilia negligunt que perdiderunt. Unde et egestas eorum proprie dicitur: quia dum replentur vitijs/virtutum diuitijs vacuātur. Quibus sepe euenit vt per elationis dementiam subleuati: dum nequaq; ruine sue damna considerant/esse se etiam a bonis actionibus inopes non cognoscant. Unde voce angelica predicatori laodicie dicitur. Dicis ꝙ diues sum et locupletatus et nullius egeo: et nescis quia tu es miser/et miserabilis et pauper/et cecus ꝛ nudus. Quasi diuitem se asserit: qui per arrogātiam sanctitatis extollitur/sed pauper, cecusq; et nudus arguitur. Pauper vtiq;/quia virtutū diuitias non habet: cecus/qꝛ nec paupertatē quā patitur videt: nudus/qꝛ primā stolam perdidit: sed peius/qꝛ nec se perdidisse cognoscit. Quia ergo (vt diximus) egestas reproborum est defraudatio meritorum: recte de leuiathā dicitur: Faciem eius precedet egestas. Nemo quippe cognitioni eius iungitur/nisi prius virtutum diuitijs denudetur. Prius enim bonas cogitationes subtrahit: et tunc eis apertiorem notitiam sue iniquitatis infundit.

Ephe. j.

Threñ. iij.

Ps. xxx.

Egestas reprobor.

Apo. iij.

D

Egestas ergo faciem illius precedere dicitur: qꝛ prius facultas virtū perditur/vt quasi per familiaritatē postmodum eius notitia cognoscatur. Uel certe quia multis ita fraudulēter surrepit: vt ab eis deprehēdi nequaq; possit: et sic eorum virtutes euacuat: quatenus astutie sue malitiam non ostēdat: faciem eius egestas preire phibetur: ac si aperte diceretur: qꝛ cū insidians tentat/priusq; videatur expoliat Hinc est enī ꝙ de ephraim per prophetā dicitur: Comederunt alieni robur eius/et ipse ignorauit. Alieni quippe intelligi apostate angeli solent: qui robur comedūt/dum virtutem mentis peruertendo consumūt. Quod ephraim pertulit ꝛ nesciuit: quia in tentatione malignorum spirituū et robur anime perdidit: et hocipsum qꝛ perdiderit/non intellexit. Leuiathan ergo faciem egestas antecedit: quia negligentium mentes ante tentando spoliat/ꝙ eius insidias is qui tentatꝛ agnoscat. Per hoc ergo qd dictum est: In collo eius morabitur fortitudo/virtus violentie ostenditur. Per hoc vero qd subditur: Et faciem eius precedet egestas: fraudis subtilitas designatur. Quis de eo ꝙ eius faciem egestatem preire cognoscimus: suppetit aliud qd tamē tristius exponemus. Terribili quippe ordine dispositionis occulte/priusq; leuiathan iste in illo dānato homine quē assumit appareat: a sancta ecclesia virtutū signa subtrahuntꝛ. Nam prophetia absconditur/curationum gratia aufertur/prolixioris abstinentie virtus imminuitur/doctrine verba conticescūt/miraculorū prodigia tollūtur. Que quidē nequaq; superna dispensatio funditus subtrahit: sed non hec sicut prioribus temporibus aperte ac multipliciter ostendit. Quod tamē mira dispensatione agitur: vt vna ex re diuina simul pietas ꝛ iustitia compleatur. Dum enim subtractis signorum virtutibus/sancta ecclesia velut abiectior apparet: et bonorū premiū crescit/qui illam pro spe celestium/ꝛ non propter presentia signa venerātur: et malorꝫ mens contra illam citius ostenditur: qui sequi que ꝓmittit inuisibilia negligūt/dum signis visibilibus non tenentur. Dum igitur humilitas fideliū/multitudine et manifestatione signorū quasi destituiꝛ: terribili occulte dispositionis examine/inde bonis misericordia largitur/vnde malis iusta ira cumulaꝛ. Quia ergo leuiathā iste priusq; manifestus et conspicuus veniat: ex magna parte in sancta ecclesia signa virtutū cessant: recte nūc diciꝛ: Faciem eius precedet egestas. Ante enim a fidelibus miraculorū diuitie subtrahūtur: et tūc cōtra eos antiquus ille hostis per aperta prodigia ostēditur: vt quo ipse per signa extollitur/eo a fidelibus sine signis robustius laudabiliusq; vincatur. Quis etiā fidelibꝰ in eius certamine signa nō deerūt: sed tanta erunt illius/vt nostrorū aut pauca aut nulla videātur. Quorꝫ nimirū virtus oībus signis sit potior: cū omne qd ab illo terribiliter fieri conspiciꝛ/per interne constātie calcem premūt. Sed malignus hostis tāto ꝯtra eos acriori immanitate se exhibet/quāto se despici etiā clarescentibꝰ miraculis dolet. Totū ergo se in eorꝫ interitū colligit: cūctosq; reprobos in necem fideliū vnanimi crudelitate cōiungit: vt seuitiā suā tanto robustius exerceat/quāto ꝛ in eis que peruerse agere appetit/nulla sibi sui corporis mēbra discordant. Unde ꝛ recte diciꝛ.

Osee. ij.

Egestas faciē leuiathan precedit.

Osee. vij.

E

F

¶ S Quāte virtutis in fine futura sit feritas reprobor.

¶ Membra carnium eius coherentia sibi.] Carnes vero leuiathan istius sunt omnes reprobi: qui ad intellectū spiritualis patrie per desiderium non assurgunt. Mēbra vero sunt carnium: hi qui eisdem peruerse agentibus ꝛ sese ad iniquitatem precedentibus iunguntur: sicut econtra per Paulū dnico corpori diciꝛ. Uos estis corpus Christi/et mēbra de mēbro. Aliud quippe est mēbrum corporis: aliud mēbrum membri. Membrum quippe corporis

j. Cor. xij.

G

pars ad totum: membrum vero membri est particula ad partem. Membrũ namq₃ membri est digitus ad manum/ manus ad brachiũ: membrũ vero est corporis totũ hoc simul ad corpus vniuersum. Sicut ergo i spiritali domini co corpore membra de membro dicimus eos qui in eius ecclesia ab alijs reguntur: ita in illa leuiathan istius reproba cõgregatione membra sunt carniũ: qui iniquo opere quibusdã se nequioribus iunguntur. Sed quia hostis malignus sibi in peruerso opere a primis vsq₃ ad extrema concordat: diuinus sermo in eo membra carniũ sibimet coherentia memorat. Sic namq₃ peruersa vnanimiter sentiunt: vt nulla contra se vicissim disputatione diuidantur. Nulla eos diuersitatis altercatio tunc scindit: et idcirco contra bonos vehementer preualent: quia in malo se concorditer tenent. Capitulum.iij.

Unitas bona. Unitas mala.

Sicut enim iam superius diximus/ vt perniciosum est si vnitas desit bonis: ita pniciosius est si nõ desit malis. Reproborũ quippe vnitas/ bonorum vitam tanto durius prepedit/ q̃to ei se per collectionem durior opponit. Hanc vnitatẽ reproborũ perniciosam sibi Paulus conspexerat: cũ in medio sadduceorum phariseorũq₃ deprehensus dicebat. De spe et resurrectione mortuorũ ego iudicor. Qua nimirũ voce percussa/ protinus contra se vicissim audientiũ turba dissiluit. Cũq₃ in duas partes tumultuantiũ multitudo diuiditur: Paulo via ereptiõis aperitur: quia quem turba persequentium vnita constrinxerat/ diuisa laxabat. Eripiuntur ergo iusti dum diuidũtur iniusti: et electorum vota ad perfectũ veniunt: dum reproborũ agmina per discordiam confunduntur. Quod bene etiã maris rubri scissione designatur. Dum enim in duas partes vnda diuiditur/ ab electo populo ad terrã repromissionis tenditur: quia dũ malorũ vnitas scinditur / bone mentes ad hoc quod appetũt perducũtur. Si malorũ vnitas noxia non fuisset: nequaq₃ diuina puidentia superbientiũ linguas i tanta diuersitate dissipasset. Si malorum vnitas noxia nõ fuisset: de sancte ecclesie hostibus propheta nõ diceret Precipita dñe: et diuide linguas eorũ. Quia ergo leuiathan iste tunc contra electos dei in suis viribus effrenatur: ad augmentũ sue malitie/ vnitatẽ quoq₃ in reprobis habere permittitur: vt tanto contra nos robustius vires suas exerat/ q̃to non solũ nos ictu fortitudinis / sed etiã mole adunationis impugnat. Sed quis contra ista sufficiat? Que mens ad tante elationis et compagis põdera/ non ab ipsa cogitationum radice contremiscat? Unde q̃ trepidare nos per infirmitatem conspicit: protinus diuina clementia quid per semetipsam faciat adiungit. Nam sequitur.

Act.xxiij.

Exo.xiiij.

H

Gen.xi.

ps.liiij.

¶ S. Q̃ in die iudicij iustis gaudentibus impij maledictionis fulmine ferientur.

¶ Mittet contra eum fulmina: et ad locũ alium non ferent. Quid appellatione fulminũ/ nisi tremende ille extremi iudicij sentẽtie designantur? Que idcirco fulmina vocantur: quia nimirũ eos quos feriunt/ in perpetuũ incendunt. Fulmina nãq₃ super cũ Paulus venire conspexerat/ cũ dicebat: Quẽ dñs Jesus interficiet spiritu oris sui: et destruet illustratione aduentus sui. Hec autẽ que in eum mittũtur fulmina/ ad locum alium non feruntur: quia iustis gaudentib⁹ solos tunc reprobos feriunt. Nã post trituram vite presentis/ in qua nunc triticum sub paleis gemit: ita illo extremi iudicij ventilabro inter triticum paleasq₃ discernitur: vt nec in tritici horreum palee trãseant/ nec in palearũ ignem horrei grana dilabantur. Illa ergo fulmina locũ alium nequaq₃ tangunt: quia videlicet igne suo non grana/ sed paleas incendunt. Sed quia leuiathan istũ pena non corrigit: insinuat dũ subiungit.

I

ij. Thes.ij

¶ S. Q̃ diabolus sit impenitens: et nos illo persequente modo proficimus: ipse vero sicut incus semper percutitur/ nec tamen mutatur.

¶ Cor eius indurabitur quasi lapis. Cor enim antiqui hostis vt lapis indurabitur: quia nulla vnq̃ conuersionis penitentia mollietur. Qui quia solis ictibus eterne vltionis aptabitur: recte protinus subinfertur. Et stringetur quasi malleatoris incus. Incudẽ quippe malleator solis aptam percussiõibus figit. Ad hoc nanq₃ incus statuitur/ vt crebris ictibus feriatur. Leuiathan ergo vt malleatoris incus stringitur: quia inferni vinculis coarctabitur/ vt eterni supplicij continua percussione tundatur. Qui modo quoq₃ percutitur/ dum iusti quiq₃ illo in insidijs vigilante / sed doloribus tabescente saluantur. In incude autẽ alia vasa formãtur: ipsa vero tot percussionibus in vas aliud non transfertur. Recte ergo leuiathan iste incudi comparatus est: quia nos illo persequente componimur: ipse autem et semper percutitur/ et i vas vtile nunq̃ mutatur. Eterne illum percussioni relinquimus: et nos superni artificis manu in eius tentatione pcussi/ per illum quasi vascula formata transimus. In ipso enim tundimur: vt ad vsum domus superne veniamus. Ipse vero quasi incus stringitur: quia etsi nunc tentando mũdũ circuit: in inferno tamen positus/ iam sub ictu sententie non vagatur. Sequitur.

K

¶ S. Q̃ in ruina diaboli sancti ãgeli territi sunt ne peccarent: et purgati/ vt in mundicia stabiles permanerent.

¶ Cum sublatus fuerit / timebunt angeli: et perterriti purgabuntur. Scriptura sacra ita nõnunq̃ tempus pteritũ futurũq₃ permiscet: vt aliquãdo futuro pro preterito: aliquando vero vtatur preterito pro futuro. Futuro nãq₃ pro preterito vtitur: cũ Joãni mulier paritura masculũ/ qui regat gentes in virga ferrea/ demõstratur. Q̃ quia incarnato dño veniente iam tũc factũ fuerat/ res gesta nũciabat. Rursum preterito vtitur p futuro: sicut per psalmistã dñs loquitur/ dicens: Foderunt manus meas et pedes meos: dinumerauerũt omnia ossa mea. Quibus videlicet verbis species dñice passionis quasi iam transacta describitur: sed tamen adhuc longe post futura nunciatur. Hoc ergo loco quo dicitur: Cũ sublatus fuerit/ timebunt angeli: nil obstat intelligi: quia sub futuri tẽporis modo preterita describuntur. Nec recte intelligentie sensum relinquimus: si credamus leuiathan isto ab arce beatitudinis cadente/ in ruina eius etiã electos angelos expauisse: vt cum istum ex illorũ numero superbie lapsus eijceret/ illos ad robustius standum timor ipse solidaret. Unde et sequitur. Capitulum.iiij.

Apo.xij.

ps.xxi.

L

Et territi purgabuntur. Purgati vero sunt: quia nimirũ isto cum reprobis legionibus exeunte: soli in celestibus sedib⁹ qui beate in eternum viuerent remanserũt. Huius itaq₃ lapsus eos terruit et purgauit. Terruit ne conditorẽ suum superbe despicerent: purgauit vero/ quia exeuntibus reprobis / actũ est vt electi soli remanerent. Et quia cunctorũ opifex deus scit ad bonorũ custodiã etiam bene vti mala actiõe reproborũ/ lapsum cadentiũ vertit in profectũ manentiũ: et vnde punita est culpa superbientiũ/ inde humilibus angelis et inuicta et solidata sunt augmenta meritorũ. Illis nãq₃ cadentibus/ illis in munere datũ est/ vt cadere omnino non possent. Sancti eni angeli dũ in istis nature sue dãna conspiciunt: in seipsis iam cautius robustiusq₃ consistunt. Unde fit auctore omnium rerum dño cuncta mirabiliter ordinante / vt illa electorum spirituum patria etiam per ruine sue damna proficiat: dum inde firmius constructa sit/ vnde fuerat ex parte destructa. Sed quia sepe scriptura sacra predicatores ecclesie pro eo q̃ gloriã patrie celestis annunciant/ angelorum solet nomine designare: possumus hoc loco angelos sanctos predicatores accipere. Hinc est enim q̃ Joannes in apocalypsi septem ecclesijs scribens/ angelis ecclesiarũ loquitur: id est predicatoribus populorũ. Hinc propheta ait: Et angeli pacis amare flebunt. Hinc rursum Malachias ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiã: et legem inquirunt ex ore eius: quia angelus dñi exercituũ est. Hinc Paulus ait: Magnũ est pietatis sacramentũ: quod manifestatũ est in carne/ iustificatũ in spiritu. Apparuit angelis / predicatum est gentib⁹/ creditũ est in mundo/ assumptũ est in gloria. Qui igitur dispẽsationis mysteriũ postq̃ apparuisse angelis dixit: predicatum gentibus subdidit: profecto angelorum nomine/ predicatores sanctos/ id est veritatis nuncios designauit. Si ergo hoc quod dicitur: Cũ sublatus fuerit / timebunt angeli: et territi purgabunt / ad futurum tempus refertur: adueniẽte districto iudice/ extrema hec istius leuiathan damnatio designatur: qua de hoc mundo per iram iudicij tollitur/ qui nunc mira mãsuetudinis longanimitate toleratur. Tanto autem hinc põdere terroris excutitur: vt sctõrũ etiã predicatorũ fortitudo turbet. Cũ eni sublatus fuerit/ timebũt angeli: q̃ cũ iudicij turbine rapitur/ hi qui in corporibus reperiri potuerint: immenso terrore cõcussi/ etiã supne patrie nũ:

M

Predicatores angeli sunt.

esa.xxxiij.

Mala.ij.

j. Timo.iij.

A cij contremiscit. Quis enim fortes iã atq perfecti sint:
adhuc tamen quia in carne sunt positi / nõ possunt in tan:
ti terroris turbine nulla formidine concuti. Sed cum le:
uiathan iste rapitur: cũq omnia in eius interitu elemen:
ta quatiũtur: predicatores sanctos quos (vt dixi) adhuc
in suis corporibus illud tempus iudicij inuenerit: spes de
regni propinquitate letificat: et carnis infirmitas de ire
ostensione perturbat. Erit ergo in eis aliquo modo tre:
mor letus / et timor securus: quia et celesti regno se remu:
nerari certi sunt: et per tanti turbinis metum / pro carnis
infirmitate contremiscunt. Consideremus ergo quomo:
do tunc iniquorum conscientia concutitur / quãdo etiam
iustorũ vita turbatur. Hi qui oderunt aduentũ iudicis:
quid facient / si terrorẽ tanti iudicij etiã qui diligunt ex:
pauescunt? Et quia in sanctis predicatoribus hoc pauo:
re excoquitur siqua eis inesse potuit leuiũ rubigo vitio:
rum / postq̃ dixit: Cum sublatus fuerit / timebũt angeli:
apte mox subdidit. Et territi purgabũtur. Sed quia hec
de leuiathã fine cognouimus / interim priusq̃ pereat qd
agat audiamus. Sequitur.

¶ S. Qr in persecutione antichristi predicatio et patien:
tia sanctorum periclitetur.

¶ Cum apprehenderit eum gladius: subsistere non po:
terit neq hasta neq thorax.] In scriptura sacra aliquã:
do per gladium sancta predicatio: aliquãdo eterna dam:
natio: aliquando tribulatio temporalis: aliquando anti:
qui hostis ira vel persuasio designat. Gladius enim san:
Ephe. vj. cta predicatio ponitur: sicut Paulus ait: Et gladiũ spi:
B ritus / quod est verbũ dei. Gladij nomine eterna damna:
tio designatur: sicut de predicante heretico scriptum est:
Si multiplicati fuerint filij eius / in gladio erũt. qr quã:
tolibet hic numerositate germinent: eterna damnatione
consumuntur. Gladius tribulatio tẽporalis accipitur: si:
Luce. ij. cut Marie de secuturis tribulationib⁹ dicitur: Et tuam
ipsius animã pertrãsibit gladius. Rursum per gladium
ira vel persuasio maligni hostis exprimitur: sicut Psal:
Ps. cxliij. mista ait: Qui liberasti Dauid seruũ tuum de gladio ma
ligno. Benignus quippe sancte predicatiõis est gladius
quo percutimur: vt a culpa moriamur. Malignus vero
est diabolice persuasionis gladius: quo male quisq per:
cutitur / vt a vita rectitudinis extinguatur. Antiqui er:
go hostis est gladius ille tunc damnatus homo / in vsum
ministerij eius assumptus. Ipsum quippe per malitiam
fraudis exacuit: et infirmorum corda transfigit. Hunc er
go leuiathan gladiũ apprehẽdit / cum eum suus damna:
tus homo susceperit. Si autem gladij nomine eius ira si:
gnatur: recte non apprehẽdere gladium / sed a gladio ap:
prehendi describitur. In tantũ quippe tunc insaniam ver
titur / vt dñari omnibus appetẽs nequaq̃ sue ire dñetur.
Nos nãq cum iram in vsum iustitie assumimus / gladiũ
tenemus: quia eam sub equitate iudicij possidẽdo mode:
ramur. Ille autem quia per abrupta furoris rapitur: non
apprehẽdere gladium / sed a gladio apprehendi perhibe:
C tur. Non enĩ irã possidẽs tenet: sed ab ira seuiens tenet.

Capitulum. v.

Sanctis autẽ liquet q hasta aduersariũ percu:
timus: thorace vero ab aduersario munimur.
Per hastam vulnera inferimus: p thoracẽ tegi
mur ne vulneremur. Quid igitur per hastam nisi predica
tionis iaculum: quid per thoracẽ nisi fortitudo patientie
designatur? Leuiathan ergo iste qr p assumptũ reprobũ
hominẽ in ira omnimode crudelitatis effrenatur / appre
hendi a gladio dicitur. Nam per ostensionẽ immense tũc
fortitudinis exhibet quicqd nequiter potest. Et neq ha:
sta neq thorax subsistere poterit: quia in antichristum ve
niẽs / tante virtutis apparebit: vt si supernum adiutoriũ
desit: et predicantium acumen obtundat: et longanimita
tem patientum destruat. Nisi enim iustorum vitam sup:
na gratia solidet: non subsistit hasta / quia predicatorum
virtus frangitur: non subsistit thorax / qr cõstantium pa:
tientia dirupta penetratur. Unde t subditur: Reputabit
enim vt paleas ferrum: t quasi lignum putridum es. Qd
superius hastam dixit / hoc inferius ferri appellatione re
plicauit: et qd thoracem protulit / hoc rursum eris cõme:
moratione signauit. Ferrum nãq acuitur / vt aduersari⁹
vulneretur. Es autem rubigine pene nulla consumitur.
Ferro ergo predicationis iacula: ere autem longanimita
tis constantia designatur. Unde et sub assur specie de san

cta ecclesia per Moysen dicitur: Ferrum et es calciamẽ: D
tum eius. Calciamentum quippe in scriptura sacra mu: *Deutero. xxxiij.*
nimen predicationis accipitur: sicut scriptum est: Calcia
ti pedes in preparatione euangelij pacis. Quia ergo per *Ephe. vj.*
ferrum virtus: per es autem perseuerãtia exprimitur: fer
rum et es calciamẽtum eius dicitur / cũ predicatio eius
acumine simul t constantia munitur. Per ferrũ enim ma
la aduersantia penetrat: per es autem bona que pposuit /
longanimiter seruat. Cuius profecto perseuerantiã illic
apertius insinuat / dicens.

¶ S. Qr ab initio mundi vsq ad finẽ persecutio diabo:
li non quiescat: et q multi qui se ferrum vel es estimãt: id
est fortes vel lõganimes / infirmos et contẽptibiles vt pa
leas et putrida ligna tunc se agnoscent.

¶ Sicut dies iuuentutis ei⁹ / ita erit t senectus illius.] *Deu. xxxiij*
Sed leuiathan iste quando illum gladiũ quem sacra elo
quia antichristum vocant: in exercitationem sue iniquita
tatis assumpserit: t ferrũ velut paleas / t es velut lignum
putridũ reputabit: quia nisi diuina gratia protegat: t pre:
dicantium vires velut paleas nequitie sue igne cõsumet:
et patientium constãtiam quasi lignum putridum in pul
uerem rediget. Et acumen igit ferri et eris fortitudo de:
ficit: dum per violentiam virtutis illius / t predicationis
sensus obtunditur: et patientie longanimitas dissipatur.
Nisi ergo electos suos opitulatio diuina roboret: vbi tũc
infirmi erunt / si fortes sicut palee reputantur? Quid tũc E
leuiathan iste de paleis faciet / si ferrum quasi paleas esti:
mabit? Quid de putridis lignis acturus est: si quasi li:
gnum putridum eris fortitudinẽ soluet? Sed o q̃ multi
qui suis viribus ferrũ se vel es estimant: in illo tũc tribu:
lationis igne se paleas esse dephendunt: et q̃ multi q̃ per
infirmitatẽ propriam se esse paleas metuũt / per diuinum
adiutoriũ fulti / in ferri atq eris soliditate roborãtur: vt
cõtra aduersarium suum tanto magis in deo fortes sint /
quanto de se amplius infirmos se esse meminerunt. Sed
quãto altius behemoth iste contra electos dei per mira:
cula erigitur: tanto contra eũ sancti quiq vehemẽtius ad
predicationis se verba constringunt. Qui tamẽ ita repro
borũ mentes possidet: vt eas nulla confossiua veritatis ia:
culatione relinquat. Unde et subditur.

¶ S. Qr leuiathan a cordibus reproborũ nullis predi:
catorum sagittis tunc repellatur: t totum robur ecclesie
ipsumq diuini iudicij malleum in illo damnato homi:
ne absq timore contemnat.

¶ Non fugabit eum vir sagittarius.] Quid enim per sa
gittas / nisi verba predicatorum accipim⁹? Que dum ex
voce bene viuentium distringuntur: audientium corda
transfigũt. His sagittis sancta ecclia pcussa fuerat / q̃ dice
bat: Uulnerata charitate ego sum. De his sagittis psal:
miste voce narratur. Sagitte paruulorum facte sunt pla: *Ps. lxiij.*
ge eorum. quia scilicet verba humiliũ penetrauerunt ani F
mos superborum. De his sagittis venienti propugnatori *Ps. xliiij.*
dicitur. Sagitte tue acute potentissime: populi sub te ca:
dent in corde. Uir itaq est sagittarius / qui per sancte in:
tentionis arcum / audientium cordibus verba recte exhor:
tationis infigit. Quia ergo leuiathan iste verba predicã:
tium despicit: et cum reproborum mentes male suadẽdo
momorderit / durus inter iacula omnimodo eas non re:
linquit: recte dicitur: Non fugabit eum vir sagittarius.
Ac si aperte diceretur: A reproborum cordibus eũ sancti
predicatoris sagitta nõ excutit: quia quisquis ab illo ap:
prehenditur / verba iam predicantium audire contemnit.
Unde bene peccatis precedẽtibus irascens: de his quos
in manu antiqui hostis deserit / domin⁹ per prophetã di:
cit: Immittam vobis serpentes regulos: quibus non est *Hier. viij.*
incantatio. Ac si diceret. Iusto iudicio talibus vos im:
mundis spiritibus tradam: qui a vobis excuti exhorta:
tione predicantium quasi incantantium sermone non va:
leant. Quia vero leuiathan iste a cordibus reproborũ san
cte predicationis spiculis nõ mouetur: ipse etiam sancto:
rum virorũ contẽptus adducitur / cum illico subinfertur.

Capitulum. vj.

In stipulã versi sunt ei lapides funde.] Quid p
fundam nisi sancta ecclesia figuratur? Funda
nãq dum in gyrum mittitur: sicut de illa lapi:
des exeunt / quibus aduersariorum pectora feriuntur: ita
sancta ecclesia dum volubilitate temporũ per tribulatio:
num circuitum ducitur: fortes ex illa viri prodeũt: qui

B ij

G

bus quasi lapideis ictibus iniquorum corda tundãtur. Unde et ad prophetam de bonis doctoribus domin⁹ dicit: Deuorabunt ⁊ subijcient lapidib⁹ funde. Sancti quippe doctores qui ad virtutem ⁊ alios instituũt: hostes deuorant/dum eos intra corpus suum per vim cõuersionis immutant. Quos lapidibus funde subijciunt: quia dum fortes quosq̃ in sancta ecclesia viros instituunt/per eos aduersariorũ superbientiũ pectora dura cõfringunt. Unde et Golias immanissimus saxo funde moritur: quia singulari sancte ecclesie lapide diabolica celsitudo superat. Leuiathan itaq̃ iste quia dãnato illo homine assumpto/quoslibet fortes ecclesie velut infirmos despicit/eorũq̃ vires temporaliter premit: recte nunc dicitur: In stipulã versi sunt ei lapides funde. Ac si aperte diceret: Sanctorum robur quasi in stipule mollitiem redigit/quorũ lingua prius pectus illius duris ictibus tutudit. Omnem quippe tunc fortitudinẽ sue iniquitatis exercens/quãto se ab eis vinci spiritaliter dolet/tanto atrocius cõtra eos corporaliter preualet. Et quia nil se contra eorũ spiritum preualere cõsiderat: in eorũ carne crudelitatis sue omnia argumenta consummat.

Zach.ix. — *j.Re.xvij.*

Capitulum.vj.

SEd quid mirum si humanas vires despicit: qui ipsa etiam superni in se iudicij eterna tormenta cõtemnit? Unde et subditur. [Quasi stipulam estimabit malleum.] Ac si diceret: Etiam pondus eius animaduersionis despicit: qui se per supplicium desuper veniens ferit. In scriptura enim sacra mallei nomine/aliquãdo diabolus designatur: per quem nũc delinquentiũ culpe feriũtur. Aliquando vero percussio celestis accipitur: qua vel electi supernos ictus sentiũt/vt a prauis itineribus corrigant: vel iusta ira reprobos percutit/vt iam supplicia eterna preueniens: quid etiam in posterum mereantur ostendat. Nã quia appellatione mallei antiquus hostis exprimitur/propheta testatur/cum super eum vim extremi iudicij contemplatur/dicens: Quomodo cõfractus est et cõtritus malleus vniuerse terre? Ac si diceret. Eum per quem vascula sua dominus in ministerij vsum formanda percutit: quis perpendat quo turbine veniente extremo iudicio in eterna damnatione confringit? Rursus per malleum percussio celestis exprimitur: quod Salomone templũ edificante signatur/cum dicitur. Domus autem cum edificaretur/de lapidibus dolatis atq̃ perfectis edificata est: ⁊ malleus ⁊ securis ⁊ omne ferramẽtum non sunt audita in domo cũ edificaretur. Quid enim domus illa nisi sanctam ecclesiam: quã in celestibus dominus inhabitat/figurabat? Ad cuius edificationẽ electorum anime quasi quidã expoliti lapides deferũtur. Qui cũ edificãtur in celis: nullus illic iam discipline malleus resonat: quia dolati atq̃ perfecti illuc lapides ducimur: vt locis iuxta meritum congruis disponamur. Hic enim foris tũdimur: vt illuc sine reprehensione veniamus. Hic malleus/hic securis/hic omnia tunsionum resonãt ferramenta. In domo autem dei nulli ictus audiũtur: quia in eterna patria omnis iã percussionũ strepitus conticescit. Nequaq̃ ibi malleus percutit: quia nulla animaduersio affligit. Nequaq̃ securis incidit: quia receptos interius nulla foras seueritatis sentẽtia proijcit. Nequaq̃ ferramẽta perstrepũt: quia nec quelibet minima vltra iam flagella sentiũtur. Quia ergo per malleũ desup veniẽtẽ celestis põdus percussionis exprimit: quid est q̃ leuiathan iste malleũ despicit/nisi q̃ superne animaduersiõis ictus formidare cõtemnit? Et quasi stipulam malleũ deputat: quia ad iuste ire se pondera velut contra terrores leuissimos parat. Unde ⁊ adhuc expressius subditur.

H — *Malleus signat diabolum.* — *Malleus signat percussionem celestem.* — *Hiere.l.* — *iij.Re.vj.* — *I*

¶ S. Ex imminẽtibus tormentis excecatus malitia/ad exercenda mala diabolus acrius insurgit.

¶ [Et deridebit vibrantem hastam.] Contra leuiathan enim dñs hastã vibrat: quia in eius interitu districtam minatur sententiam. Hastam quippe vibrare est: eternam ei mortem ex districta animaduersione preparare. Sed apostata spiritus auctorẽ vite etiam cũ sua morte despiciẽs/hastam vibrãtem deridet: quia ex districto iudicio quicquid graue/quicquid horribile esse preuidet/pati nõ metuit: sed quo se eterna tormenta non posse euadere conspicit/eo in exercenda nequitia durior surgit. Quem cũ plerique huius mundi sapientes in cunctis que appetit/tanta pertinacia/tãta fortitudine stringi cõsiderant: corda sua ad famulatũ eius tyrãnidis inclinant: et omne quod deo largiente sapiũt: hoc contra eum ad seruitiũ hostis illius inflectunt. Unde et recte subditur.

K

¶ S. Ex hi qui videbãtur radijs virtutũ splẽdere/vel minis territi/vel cruciatibus victi/leuiathan seditionem subintrent.

¶ [Sub ipso erunt radij solis.] In scriptura enim sacra cum figurate sol ponitur/aliquando dñs/aliquando persecutio/aliquãdo de re qualibet manifeste visionis ostensio/aliquando intelligẽtia sapientiũ designatur. Per solem quippe dñs figuratur: sicut sapientie libro perhibetur q̃ oẽs impij in extremi die iudicij cognita sua damnatione dicturi sunt. Errauimus a via veritatis/⁊ lumẽ iustitie non luxit nobis: et sol nõ est ortus nobis. Ac si aperte dicant: Interni nobis luminis radius nõ refulsit. Unde ⁊ Joannes ait: Mulier amicta sole/et luna sub pedib⁹ eius. In sole vero illustratio veritatis: ĩ luna autem que menstruis suppletionibus deficit/mutabilitas tẽporalitatis accipitur. Sãcta autem ecclesia quia superni luminis splendore protegitur/quasi sole vestitur: q̃ vero cuncta temporalia despicit/lunam sub pedibus premit. Rursum sole persecutio designatur: sicut in euãgelio veritas dicit q̃ nata sine radicib⁹ semina orto sole aruerunt: quia videlicet verba vite in corde terrenorum hominum temporali momẽto virentia/superueniente persecutionis ardore siccantur. Rursum sole manifeste visionis ostensio designatur: sicut propheta dominũ cunctorũ oculis apparentem denunciat/dicens: In sole posuit tabernaculum suum. Ac si diceret: Humanitatis assumpte sacramẽtum in lumine manifeste visionis ostẽdit. Et sicut eidem prophete diuina voce per Nathan dicit: Tu fecisti in abscõdito: ego vero faciam verbum istud in conspectu omnis israel: et in conspectu solis. Quid enim per cõspectum solis/nisi cognitionẽ insinuat manifeste visionis? Rursum solis nomine/sapientium intellectus exprimitur: sicut in apocalypsi scriptũ est. Quartus angelus effudit phialã suam in solem: ⁊ datũ est illi estu afficere homines et igni. Phialam videlicet in solem effundere est: persecutionis supplicia viris sapientie splendore fulgẽtibus irrogare. Et datum est illi vt afficeret homines estu ⁊ igni: q̃ dum sapientes viri cruciatibus victi/male agendi errore tanguntur: illorum exemplo persuasi infirmi quiq̃ temporalibus desiderijs inardescũt. Ruine nãq̃ fortium augmẽta prestant perditionis infirmorum. Quia sole acumẽ sapiẽtie designat: per comparationẽ quoq̃ a Salomone dicitur: Sapiẽs vt sol permanet: stultus vt luna mutatur.

Sap.v. — *Apo.xij.* — *Mat.xiij.* — *L* — *Psa.xviij.* — *ij.Reg.xij.* — *Apo.xvj.* — *Eccl.xxvij.*

Capitulum.vij.

HOc ergo loco qd̃ p solis radios nisi acumina sapientiũ demonstrant? Quia enĩ multi qui in sancta ecclesia luce sapiẽtie resplẽdere videbãtur/tunc vel psuasionib⁹ capti/vel minis territi/vel cruciatibus fracti/leuiathan istius seditioni subijciuntur/recte dicitur: Sub ipso erunt radij solis. Ac si aperte diceretur: Hi qui intra sanctam ecclesiã per acumina sapientie quasi radios videbantur lucis aspergere: ⁊ per auctoritatem rectitudinis desuper resplendere: potestati leuiathan istius iniqua se operatione substernunt: vt non iam recte predicando desup luceant/sed ei peruerse obsequẽdo famulentur. Solis ergo radij sub ipso sunt: cũ nõnulli etiã docti viri sapientie sue acumina non libere agẽdo subleuant/sed ad vestigia leuiathan istius et puersitate operis/et blandimento adulationis inclinant: vt intelligentia que illis sicut sol desup fuit ex celesti munere/antiqui hostis pedibus substernatur ex terrena cupiditate. Unde et nunc cum quisq̃ sapientũ vel doctorum pro cõmodo vel gloria vite temporalis per adulatiõis lapsum terrenis se potestatibus praue agentibus subijcit: quasi sub vestigijs venientis antichristi solis se radius sternit. Et velut celi lucem sibi behemoth humiliat: dũ per pestiferum assensum sapientium mentes calcat. Totiens vero leuiathan istius pedibus se radij solis subdunt: quotiẽs hi qui doctrine videntur lumine resplendere: immoderato acumine praua in sacro eloquio sentiunt: peruersisq̃ sensibus eius se errori substernunt: quia dum contra fidelia veritatis predicamenta se erigunt: leuiathan istius vestigijs falsa sentiendo famulantur. Totiens radij solis sub ipso sunt: quotiens docti quiq̃ et intelligẽtie luce pollentes: vel despectis ceteris in elatione se erigunt/vel summa que sapiunt postponentes/sordidis carnis desi

M

A derijs inquinãtur: vel obliti celestium/terrena ambiunt: vel non reminiscentes quia terra sunt/de cognitione celestium inaniter gloriantur. Unde et recte ibi subiungitur:
¶ S. Et hi qui ante humanos oculos quasi aurũ singularitate splendere iustitie videntur: sed sic cadunt vt non peniteant: ante dei oculos nunq̃ aurũ sed lutũ fuerũt.
¶ Sternet sibi aurũ quasi lutum.] Appellatione quippe auri/in sacro eloquio aliquãdo diuinitatis claritas: aliquãdo splẽdor superne ciuitatis: aliquãdo charitas: aliq̃n nitor glorie secularis: aliquãdo pulchritudo sanctitatis accipitur. Auri enim nomine/ipsa intima diuinitatis claritas designatur: sicut in canticorũ canticis sponsi species
Canti. v.
describitur: Caput eius aurũ optimũ. Quia vero caput Christi deus: nil vero est in metallis auro fulgẽtius: spõsi caput aurum dicitur: q: et⁹ humanitas ex diuinitatis sue nobis claritate principatur. Rursum auri noie splendor superne ciuitatis accipitur: sicut hanc Joannes se vi
Apo. xxj.
disse testatur/dicẽs: Ipsa ciuitas aurũ mundũ simile vitro mũdo. Aurũ nãq̃ ex quo illa ciuitas cõstat/simile vitro dicitur: vt et per aurũ clara/et per vitrũ pspicua designetur. Rursum auri noie charitas intimat: sicut angelũ quẽ sibi loqui idẽ Joannes aspexit: ad mamillas zona aurea cinctum vidit: q: nimirũ supernorũ ciuiũ pectora dũ penali iam nequaq̃ timori subiecta sunt: atq̃ a se vicissim nulla scissione soluũtur/ex sola se charitate cõstringunt. Zonã vero aureã circa mamillas habere est: cũctos mutabiliũ cogitationũ motus/per solius iam amoris vincu-
B
la restringere. Rursum auri noie/nitor glorie tẽporalis
Hiere. lj.
exprimit: sicut per prophetam dicitur: Calix aureus babylon. Quid em̃ babylonis noie/nisi huius mũdi gloria designatur? Que calix aureus dicitur: q: dum pulchra esse tẽporalia ostentat/stultas mentes in sua concupiscentia deebriat: vt speciosa tẽporalia appetant/et inuisibilia pulchra contẽnant. Hoc aureo calice prima spõte sua cua
Gen. iij.
deebriata est: de qua historia veritat' dicit: q: cum vetitũ lignũ concupisceret/vidit q̃ esset pulchrũ visu/aspectuq̃ delectabile/et comedit. Aureus ergo babylon calix est: q: dum visum exterioris pulchritudinis ostẽdit/sensum interne rectitudinis subtrahit. Rursum auri noie splendor sanctitatis accipitur: sicut iudaicũ populum a splendore iustitie ad nequitie tenebras cõmutatũ Hieremias
Thren. iiij
deplorat/dicẽs: Quomodo obscuratũ est aurũ: mutatus est color optimus? Sicut em̃ superius diximus: aurum obscurat: cũ subsequẽtib⁹ iniquitatũ tenebris/iustitie pulchritudo deserit. Color optimus mutatur: cum splendor innocentie in feditatem vertitur culpe. Capitm. viij.

Luti quoq̃ nomine/in sacro eloquio aliquando terrenarũ rerũ multiplicitas: aliquãdo sordidũ sapiens iniqua doctrina: aliq̃n desiderij carnalis illecebre designant. Per lutũ quippe terrenarũ rerũ multiplicitas figurat: sicut per Abacuc prophetã di-
Abacuc. ij.
citur: Ve ei qui multiplicat non sua: vsquequo aggrauat contra se densum lutum? Denso eni se luto aggrauat: qui per auaritiã terrena multiplicãs/peccati sui se oppressio
C
ne coangustat. Rursum luti noie/doctrina sordidum sa
Abacuc. iij
piens designat: sicut p eundẽ prophetã dño dicit: Viã fecisti in mari equis tuis in luto aquarũ multarũ. Ac si diceret: Aperuisti iter predicatoribus tuis inter doctrinas huius seculi sordida ꝛ terrena sapiẽtes. Per lutũ quoq̃ desideriũ sordide voluptatis exprimitur: sicut psalmista
Psalm. lxviij.
deprecans ait: Eripe me de luto: vt non inheream. Luto quippe inherere est sordidis desiderijs cõcupiscentie carnalis inquinari. Hoc ergo loco aurũ claritas sanctitatis accipitur: lutum vero vt terrenarũ rerum auaritiam/vel prauarũ contagia doctrinarũ/vel sordes carnaliũ voluptatum nil obstat intelligi. Q: em̃ multos leuiathan iste qui intra ecclesiã fulgore iustitie resplendere videbãtur: tunc vel terrenarũ rerũ concupiscẽtijs: vel errãtis doctrine contagio: vel carnalibus sibi voluptatib⁹ subijcit/aurum sibi proculdubio quasi lutũ sternit. Aurũ em̃ quasi lutum sternere est: in quibusdã vite munditiã per illicita desideria conculcare: vt hi etiam sordidis eius vestigijs seruiant/qui contra illum prius virtutũ splendore rutilabant. Antiquus itaq̃ hostis alios tunc sub specie sanctitatis illudit: alios autem per feda vitia vite carnalis intercipit. Sed tunc per hec aperte grassabitur: nũc autem multorũ cordibus occulte dñatur: sicut Paulus apl'us
ij. Thess. ij.
dicit: Ut reueletur in suo tẽpore: nam mysteriũ iam operatur iniquitatis. Totiens igit etiã nunc aurũ sibi quasi
D
lutum subijcit/quotiẽs castitatẽ fideliũ per carnis vitia sternit. Totiens aurũ velut lutũ calcat: quotiens sensum continẽtium per immũda desideria dissipat. Quod tunc tanto vehemẽtius peragit: quãto sue perdite libertati cõmissus/hoc qđ appetit/effrenatius perpetrat. Et fortasse quẽpiam moueat: cur misericors deus fieri ista permittat: vt leuiathan iste seu nunc per suggestiones callidas: siue tunc per damnatũ illũ quem replet hominẽ: vel solis sibi radios: id est doctos quosq̃ sapientes subijciat: vel aurũ/hoc est viros sanctitatis claritate fulgentes/quasi lutũ sibi vitijs coinquinãdo substernat. Sed cit⁹ respondemus: quia aurum quod prauis eius suasionibus quasi lutũ sterni potuerit: aurũ ante dei oculos nunq̃ fuit. Qui enim seduci quãdoq̃ non reuersuri possunt: quasi habitã sanctitatẽ ante oculos hominũ videntur amittere: sed eã ante oculos dei nunq̃ habuerunt. Sepe nãq̃ homo multis occulte peccatis inuoluitur: et in vna aliqua virtute magnus videtur. Que ipsa quoq̃ virtus inanescens deficit: quia dum innotescit hominibus/proculdubio laudatur/eiusq̃ laus inhianter appetitur. Unde fit vt et ipsa virtus ante dei oculos virtus non sit: dum abscondit qđ displicet/prodit quod placet. Que itaq̃ esse merita apud deum possunt: quando et mala occulta sunt/ꝛ bona publica? Plerũq̃ em̃ (sicut diximus) latet superbia/ꝛ castitas
E
innotescit: atq̃ ideo ostensa diu castitas circa vite finem perditur: quia cooperta superbia vsq̃ ad finẽ incorrecta retinetur. Alius eleemosynis vacat: ppria distribuit: sed tamẽ multis iniustitijs seruit: vel fortasse linguam in detractionibus exercet. Et fit plerũq̃ vt is qui misericors fuerat: iuxta vite sue terminũ/rapacitatis et crudelitatis stimulis inardescat. Quod valde iusto iudicio agitur: vt et perdat ante hoies/vnde hominib⁹ placuit: qui hoc vnde deo displicuit/corrigere noluit. Alius patiẽtie studet: sed dũ inuidere alijs/et seruare ĩ corde malitiã nõ cauet: fit quãdoq̃ impatiens: qui diu latuit dolens. Hi itaq̃ et per aliquid aurum sunt: ꝛ per aliquid lutũ sunt. Atq̃ hoc aurũ quasi lutũ sternit/quãdo occultis peccatis exigẽtibus/etiam virtus que publice claruerat dissipatur. Sed operepretium credimus/si in his virtutẽ superni ordinis subtilius perpendamus. Capitulum. ix.

Cur oĩpotens de⁹ sepe occulta mala tolerat reproborum.

Sepe enim oĩpotens deus occulta quorũdam mala diu tolerat: vt aperta eorũ bona electorũ suorũ vsibus profutura dispẽset. Nam nõnulli mũdum nequaq̃ funditus deserentes/nõ perseueraturi angustũ iter arripiũt: sed ad querendũ angustã viam exẽplo suo eos qui perseueraturi sunt accendunt. Unde plerũq̃ contingit: vt ipsum hoc quod bene videntur viuere: non sibi/sed solis potius electis viuãt: dũ exẽplis suis ad bene viuẽdi studia perseueraturos alios nõ pseueraturi prouocant. Sepe vero quosdã videm⁹ viã ingredi: ad locum propositũ festinare: quos alij qui euntes conspiciũt/sequũtur: eundẽq̃ locum pariter petunt. Sed fit plerũq̃ vt irruente aliquo implicationis articulo/post se redeant qui preibant: et hi ad locũ perueniant qui sequebant. Ita nimirũ sunt qui nõ pseueraturi viã sanctitatis arripiũt. Jdcirco enim virtutis iter nõ peruẽturi inchoant/vt eis qui peruenturi sunt/qua gradiãtur ostẽdant. Quorũ etiã

Cur nonnulli non perseueraturi angustũ iter arripiant.

F
casus vtilitate nõ modica electorum profectibus seruit: quia illorũ lapsum dũ conspiciunt/de suo statu contremiscunt: ꝛ ruina que illos damnat/istos humiliat. Discunt enim in superni adiutoris protectione confidere: dum plerosq̃ conspiciũt de suis viribus cecidisse. Quando ergo bene agere vidẽtur reprobi: quasi planũ iter electis sequẽtibus monstrãt. quãdo vero in lapsum nequitie corruũt: electis post se pergẽtibus quasi cauẽdã superbie foueam ostendũt. Det ergo leuiathan iste: ꝛ solis sibi radios subdat: atq̃ aurum luti more subijciat. Scit omnipotẽs de⁹ ad electorum suorum solatium/bene vti malo reproborũ: quando hi qui ad illũ peruenturi sunt: et suis ad eũ meritis proficiũt: ꝛ sepe in eo qđ superbe sapiunt/alienis lapsibus corrigunt. Sed si hec leuiathan iste agit in eis etiam quos claros aliqua virtus ostendit: quid de illis factur⁹ est quorũ mẽs vel ex parte aliqua subleuata a terrenis cõcupiscentijs non est? Quos tamen diuinus sermo aperte exprimit/dum subiungit.
¶ S. Et intantũ ceci erunt qui adherebũt antichristo/vt feruentes in contumelijs et morte sanctorũ/arbitren-

G

tur obsequium se prestare deo.

¶ Feruescere faciet quasi ollam profundũ mare.] Quid per mare nisi vita secularium: quid per profundũ nisi alte et abdite eorum cogitationes exprimũtur? Quod profundum mare leuiathan iste quasi ollã facit feruescere: q3 nimirũ constat q̄ persecutionis extreme tẽpore: contra electorũ vitã studeat animos reproborũ per flammã crudelitatis excitare. Tunc profundũ mare quasi olla feruescit: cũ corda reproborũ valido ardore succendit. et que hoc pacis tẽpore intra suã malitiã clausa latuerũt: tũc in estum immanissime persecutionis ebulliũt: ac p abruptã crudelitatis aperte licentiã / ea que diu presserant odia antiqui liuoris exhalãt. Qui autẽ pestifero errore psuasi / sic in istis famulãtur antichristo: vt tunc verius prebere se estiment obsequium Christo: postq̃ dixit: Feruescere faciet quasi ollam profundũ mare: apte subiunxit. Capitu.x.

Ponet quasi cũ vnguẽta bulliũt.] Vnguẽta quippe cũ bulliunt / fragrãtiam suauitatis reddũt. Quia ergo leuiathan iste ita seducet corda reproborũ: vt quicq̃d agunt ex iniquitate perfidie pro veritate recte fidei se agere suspicẽtur / quasi bene eis olet / id qđ zelo religionis exercent. Unde in euangelio discipulis veritas dicit: Ut omnis qui interficit vos: arbitretur obsequium se prestare deo. Igitur sicut olla feruẽt / dum crudeliter persequunť: sed apud eos ipsa persecutio / vnguentorum fragrantiã redolet / dum mens eorum vanis suspicionibus decepta / estimat quia deo obsequiũ persoluat. In scriptura enim sacra vnguẽtorum odoribus opinio solet signari virtutũ. Unde spõsa in canticis canticorum spõsum desiderans dicit. In odore vnguentorũ tuorum currimus. Et vnde Paulus apostol᷒ virtutũ laude fragrare se sciens / ait: Christi bonus odor sumus deo. Itaq3 quia leuiathan iste ministros illius perditi vasis sui in crudelitatis opera sub opinione laudis et pretextu virtutis intercipit / postq̃ dixit: Feruescere faciet quasi ollã profundũ mare: recte mox subdidit: Ponet quasi cũ vnguenta bulliunt. Quod em̃ per crudelitatis incendiũ mare feruet: hoc in eorũdem iudicio qui excecãtur falso nomine virtutis / ac si vnguenta bulliãt ostendit: vt tanto atrociores ad crudelitatẽ fiant / quãto se etiã mereri premia quasi pro zelo religionis existimant. Iustũq3 hoc est diuino iudicio: vt qui pietatis vim perpendere et custodire negligũt / suspicionis sue odore fallanť. Unde ⁊ ad illusionis augmentũ / eos crudelia perpetrãtes / signa quoq3 ac prodigia subsequũtur: sicut et recte subiungitur.

Joan.xvj.

B

Odor vnguentorũ opinio virtutum.

Canti.j.

ij.Cor.ij.

¶ S. Q3 antichristi semita multis miraculis fulgeat.

Capitulum.xj.

Post eũ lucebit semita.] Post leuiathã quippe semita lucere perhibeť: q3 quaq̃ trãsit / admirationẽ nimiã ex miraculorũ suorũ claritate derelinquit: et siue p se / seu p ministros suos quolibet prodeat / mendacib᷒ signis choruscat. Unde ⁊ hoc qđ iã sepe protulimus / in euangelio veritas dicit: Surgẽt pseudo christi ⁊ pseudoprophete: ⁊ dabũt signa magna ⁊ prodigia: ita vt in errorẽ inducanť si fieri potest / etiã electi. Semita igiť post leuiathã lucet: q3 quorũ corda penetrat / eorũ opera prodigijs illustrat: vt nimirũ tanto altius eorũ mentes in erroris tenebris teneat / quãto p eos foris quasi potẽtius lucẽ de miraculis ostentat. Sed sunt nõnulli q̃ in memoria ⁊ verba prophetica ⁊ euãgelica precepta retinentes / sciant et falsa esse signa que exhibet / et vera supplicia ad que decipiẽs trahit. Horũ corda leuiathã iste q3 sanctitatis ostẽsione nõ intercipit / in alia se eis illusione cõponit. Quosdã nãq3 hec sciẽtes / sed tamẽ presentẽ vitã diligentes conspicit: quorũ protinus mentibus ventura supplicia leuigat: finiẽda quãdoq3 districtionis iudicia asserit: ⁊ deceptos callide ad presentes voluptates rapit. Unde et apte mox subditur.

I

Mar.xiij.

¶ S. Q3 ita infatuati sunt quidã heretici / q̄ iudiciũ dei finem habere existimẽt: et minas tormẽtorum ad terrorẽ tantum intentatas a deo / vt a peccatorũ perpetratione genus humanum compesceret.

¶ Estimabit abyssum quasi senescentem.] Q3 eterna incõprehẽsibiliaq3 iudicia abyssi soleãt nomine designari: psalmista testatur dicẽs: Iudicia tua abyssus multa. Senectus vero aliquando pro finis propinquitate ponitur. Unde aplũs ait: Quod antiquatur et senescit: prope interitum est. Leuiathã itaq3 iste estimabit abyssum quasi senescẽtem: q3 reproborũ corda sic infatuat / vt suspicionẽ eis de venturo iudicio q̄ quasi finiatur infundat. Abyssum nãq3 senescere estimat: qui terminari quãdoq3 in supplicijs supernã animaduersionẽ putat. Igiť antiqu᷒ iste persuasor in mẽbris suis / id est in mentibus iniquorũ: futuras penas quasi certo fine determinat: vt eorũ culpas sine termino correptionis extendat: ⁊ eo magis hic peccata non finiãt / quo illic estimant peccatorum supplicia finienda. Sũt enim nunc etiã qui idcirco peccatis suis ponere finẽ negligũt: quia habere quandoq3 finẽ futura super se iudicia suspicatur. Quibus breuiter respõdemus: si quãdoq3 finiẽda sunt supplicia reproborũ: quandoq3 finiẽda sunt ergo ⁊ gaudia beatorũ. Per semetipsam nãq3 veritas dicit: Ibũt hi in suppliciũ eternũ: iusti autẽ in vitã eternã. Si igitur hoc verũ nõ est qđ minatus est: neq3 illud verũ est qđ promisit. At inquiunt / ideo eternã penã peccãtibus minatus est: vt eos a peccatorũ perpetratione cõpesceret: quia creature sue eterna supplicia minari debuit / non inferre. Quibus citius respondemus: Si falsa minatus est vt ab iniustitia corrigeret / etiam falsa pollicitus est vt ad iustitiã prouocaret. Et quis hanc eorũ vesaniam toleret: qui dum promissionibus suis reproborũ supplicia finiri asserunt / assertione sua etiam electorũ premia remunerationesq3 confundũt? Quis hanc eorũ vesaniam toleret: qui conãtur astruere verum nõ esse qđ veritas de eterno igne minata est: ⁊ dũ satagũt deum perhibere misericordẽ / non verẽtur predicare fallacẽ? At inquiũt: Sine fine puniri non debet culpa cũ fine. Iustus nimirũ est oĩpotens deus: ⁊ qđ nõ eterno peccato cõmissum est / eterno nõ debet puniri tormẽto. Quibus citius respondem᷒: q̄ recte dicerent: si iudex iustus districtusq3 veniẽs / non corda hoĩm / sed facta pensaret. Iniqui enĩ ideo tũc cũ fine deliquerũt: quia cũ fine vixerũt. Uoluissent quippe sine fine viuere: vt sine fine potuissent in iniq̃tatib᷒ pmanere. Nã magis appetunt peccare q̃3 viuere: ⁊ ideo hic semp viuere cupiũt / vt nunq̃3 desinãt peccare cũ viuũt. Ad districti ergo iudicis iustitiã ptinet: vt nunq̃3 careant supplicio / quorũ mẽs i hac vita nunq̃3 voluit carere peccatõ: ⁊ nullus deť iniquo terminus vltionis: q̃ q̃3diu valuit / habere noluit terminũ criminis. At inquiũt: Capitu.xij.

R

Quõ leuiathan reproborũ corda infatuet.

Error origenistarũ

Cõfutatio illorum.

Matthei xxv.

Euasio eorum.

Repulsio.

Obiectio predictorũ.

Respõsio.

L

Nullus iustus crudelitatib᷒ pascitur: et delinquens seruus a iusto dño idcirco cedi precipitur / vt a nequitia corrigať. Ad aliquid ergo ceditur: cum non eius dominus cruciatibus delectatur. Iniqui autẽ gehenne ignibus traditi / quo fine semp ardebũt? Et quia certũ est q̄ pius atq3 oĩpotens deus non pascitur cruciatibus iniquorũ: cur cruciãtur miseri si nõ expiantur? Quib᷒ citius respõdemus: q̄ oĩpotens deus qui pius est / miserorũ cruciatu nõ pascitur: quia autẽ iustus est / ab iniquorũ vltione imperpetuũ nõ sedatur. Sed iniqui oẽs eterno supplicio et quidem sua iniquitate puniũtur: ⁊ tamẽ ad aliquid concremãtur / scil3 vt iusti oẽs et in deo videant gaudia que percipiunt: et in iniustis respiciant supplicia que euaserũt: vt tanto in eternũ magis diuine gratie debitores se esse cognoscãt / quãto in eternũ mala puniri conspiciũt: que eius adiutorio vitare potuerunt. At inquiũt: Et vbi est q̄ sancti sunt / si pro inimicis suis quos tunc ardere viderint nõ orabũt: quib᷒ vtiq3 dictũ est: Pro inimicis vestris orate? Sed citius respondemus: Orãt pro inimicis suis eo tempore: quo possunt ad fructuosam penitentiã eorum corda conuertere: atq3 ipsa cõuersione saluare. Quid enĩ aliud pro inimicis orãdum est: nisi qđ apostol᷒ ait: Ut det illis deus penitentiam / et resipiscãt a diaboli laqueis: a quo capti teneнť / ad ipsius voluntatẽ? Et quomodo pro illis tunc orabitur: qui iam nullatenus possunt ad iustitie opera ab iniquitate cõmutari? Eadem itaq3 causa est cur nõ oreť tũc pro hominib᷒ eterno igne damnatis: que nunc etiam causa est / vt nõ oretur pro diabolo angelisq3 ei᷒ eterno supplicio deputatis. Que nunc etiam causa est vt non orent sancti hoĩes pro hominibus infidelibus impijsq3 defunctis: qui de eis vtiq3 quos eterno deputatos supplicio iam nouerunt: ante illũ iudicis iusti cõspectum orationis sue meritũ cassari refugiũt. Q3 si nũc quoq3 viuẽtes iusti mortuis ⁊ dãnatis iniustis minime cõpatiunť / quãdo adhuc aliq̃d iudicabile de sua carne se ppeti etiã ipsi nouerũt: quãto districti᷒ tũc iniquorũ tormẽta respiciũt: quãdo ab oĩ vitio corruptionis exuti / ipsi iã iustitie vicinius atq3 arctius inherebũt:

Alia obiectio.

Respõsio.

M

Alia cauillatio.

Respõsio.

Mar.v.

ij.Tim.ij.

Iudicia dei abyssi dicuntur.

Ps̃.xxxv

Heb.viij.

Sic quippe eorũ mẽtes per hoc ꝙ iustissimo iudici inherent: vis districtionis absorbet: vt omnino eis non libeat quicqd ab illi⁹ interne regule subtilitate discordat. Sed qꝛ suborto occasionis articulo/hec cõtra origenistas breuiter diximus: ad eũ quẽ pretermisimus/exponẽdi ordinem recurramus. Postq̃ misericors dñs callida machinamenta leuiathan isti⁹ indicauit: aperte predicẽs omne qd electos exterius vehementer opprimit: omne qd interius suggestione sua reprobis blandienter infundit: mox immanitatẽ virtutis illi⁹ breuiter insinuans subdit. [Nõ est super terrã potestas que cõparetur ei.]

Relictis origenistis redit auctor ad ꝓpositum.

❡ S. Ex reprobus angelus anteq̃ peccaret/ omni creature prelatus sic factus est/vt deum ⁊ amãs timeret/⁊ timens amaret: sed sua peruersitate talis factus est/vt nullum timeret. Capitulum.xiij.

Potestas eius super terram cunctis eminẽtior perhibetur: quia etsi actionis sue merito infra homines cecidit: omne tamen humanũ genus nature angelice conditione transcendit. Huius enĩ interne felicitatis beatitudinẽ pdidit: nature tamẽ sue magnitudinẽ non amisit/ cuius adhuc viribus humana oĩa superat: licet sanctis hominib⁹ meritoꝝ suorũ deiectione subiaceat. Unde et eisdẽ sanctis contra hunc decertantibus eo retributionis sue meritum crescit: quo ille ab eis vincitur/ qui per nature potẽtiã quasi iure se hoĩbus superesse gloriatur. Sequitur. [Qui factus est vt nullũ timeret.] Sic quidẽ factus est ꝑ naturã/vt cõditorẽ suum caste timere debuisset: timore videlicet sobrio ⁊ securo: non timore quẽ foras charitas mittit/sed timore qui in seculum seculi permanet: id est quẽ charitas gignit. Aliter enim timet coniugẽ vxor amãs: aliter dñm ancilla peccans. Sic fuerat iste conditus: quatenus timore leto auctorẽ suũ ⁊ amans metueret/et metuens amaret. Sed sua pũersitate talis factus est/vt nullum timeret. Ei quippe a quo conditus fuerat/subesse despexit. Ita enĩ deus super oĩa est/ vt ipse sub nullo sit. Leuiathan vero iste ei⁹ celsitudinis culmẽ aspiciẽs: ius peruerse libertatis appetijt: vt et preesset ceteris/⁊ nulli subesset/dicens: Ascendam super altitudinem nubiũ: et similis ero altissimo. Cuius eo ipso similitudinẽ perdidit: quo esse ei superbe similis in celsitudine concupiuit. Qui enĩ charitatẽ eius imitari debuit/ subditus ambijt eius celsitudinẽ: et hoc qd imitari poterat/amisit elatus. Celsus nimirũ esset/si ei qui veraciter celsus est/inherere voluisset. Celsus esset/si participatione vere celsitudinis contẽtus fuisset. Sed dũ priuatã celsitudinẽ superbe appetijt: iure perdidit participatã. Relicto enĩ eo cui debuit inherere principio: suũ sibi appetijt quodãmodo esse principiũ. Relicto eo q̃ vere illi sufficere poterat: se sibi sufficere posse iudicauit: et tanto magis infra se cecidit: quãto magis se cõtra gloriã sui cõditoris erexit. Nam quẽ exaltabat libera seruitus: deiecit captiua libertas. Qua libertate nũc vt nullũ timeat effrenat: sed ipsa grauiter effrenatione restringit. Superno enĩ iudicio cuncta mirabiliter ordinante/vincit illum libertas quã appetijt: quia nũc oĩmodo non timens oĩbus suppliciis subiacet: q̃ clemẽtis etiã superesse poterat/si vnũ quem debuit timere voluisset. Unum profecto timeret et oĩa possidens: qui nũc vnũ nõ timẽs oĩa patitur. Factus est ergo vt nullũ timeret. nullũ videlicet: quia nec deum/sed neq; hoc qd passurus est metuit. Cui nimirũ felicius fuerat/ timendo vitare supplicia/q̃ non timẽdo tolerare. Appetitũ itaq; celsitudinis vertit in rigorem mẽtis: vt damnatus iam per duritiam se male egisse nõ sentiat/qui preesse per gloriam querebat. Nam qꝛ ius quesite potestatis nõ obtinuit: quasi quoddã superbie sue remediũ insaniã insensibilitatis inuenit: et qꝛ prouectu trãsgredi cũcta non potuit/despectu se cõtra cuncta preparauit. Capi.xiiij.

Esa.xiiij.

Cuius adhuc superbia studiose describitur/cũ protinus subinfert: Omne sublime videt: id est/ cunctos velut infra se positos quasi de sublimi respicit: quia dum per intentionem contra auctorem nititur/estimare sibi quẽlibet similẽ dedignatur. Quod apte etiã eius mẽbris cõgruit: qꝛ omnes iniqui per tumorem cordis elati/cunctos quos cernunt: superbie fastu despiciunt: et si quando exterius venerãtur/intus tamen in secreto cordis (vbi apud se sua estimatione magni sunt) cũctorũ sibi vitam meritaq; postponũt: eosq; infra se esse respiciũt: quia per elatam cogitationẽ cordis in cuiusdam se altitudinis arce posuerunt. Quibus bene per prophetam dicitur: Ue qui sapiẽtes estis in oculis vestris: et coram vobismetipsis prudentes. Hinc etiam Paulus ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Hinc ad Saul diuina increpatione dicitur. Nonne cum esses paruulus in oculis tuis: caput te constitui in tribubus israel? Paruulus quippe in oculis suis est: qui in eo ꝙ semetipsm considerat/ imparem se alienis meritis pensat. Nam quasi grandem se aspicit: quisquis se super aliena merita elatione cogitationis extendit. Saul autem reprobus in bono quod ceperat non permansit: quia fastu suscepte potestatis intumuit. Capitulum.xv.

Esaie.v.

Roñ.xij.

j.Reg.xv.

At contra Dauid semꝑ de se humilia sentiẽs: eiusdẽq; Saul se comparationi postponens/ postq̃ feriendi locũ reperit et pepercit: eidem seuienti aduersario/humili se professione prostrauit/dicens. Quem persequeris rex israel? quẽ persequeris? Canem mortuũ/et pulicẽ vnum? Et certe iam vnctus in regem fuerat: iam exorante Samuele et cornu super se oleũ fundente didicerat ꝙ eum diuina gratia/Saul reprobato/ad regni gubernacula possidenda seruabat: et tamen persequenti aduersario mente humili se substernebat: cui diuino iudicio prelatum se esse nouerat. Illi itaq; se humiliter postponebat: cui per electionis gratiam incõparabiliter se nouerat esse meliorẽ. Discant ergo quomodo humiliari proximis debeant: qui adhuc quo loco apud deũ habeantur nesciunt/si sic se electi etiam illis humiliant/ quibus iam se per interna iudicia antepositos deprehendunt. Hoc autem proprium esse specimẽ electorum solet: ꝙ de se semper sentiunt infra q̃ sunt. Hinc nãq; ab eodem Dauid dicitur: Si nõ humiliter sentiebã: sꝫ exaltaui animã meam. Hinc Salomon ad sapientiã paruulos vocat/ dicens. Si quis est paruulus/veniat ad eam. Qui enim necdum semetipsum despicit: humilem dei sapientiam nõ apprehendit. Hinc in euangelio dñs dicit: Confiteor tibi domine pater celi et terre: quia abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudẽtibus: et reuelasti ea paruulis. Hinc rursum psalmista ait: Custodiens paruulos domin⁹. Hinc magister gentium dicit: Facti sumus paruuli in medio vestri. Hinc discipulos admonẽs ait: Superiores sibi inuicem arbitrantes. Nam quia iniquus quisq; inferiorẽ se omnẽ quem cognouit putat: e diuerso iustus studet vt superiorem quẽlibet proximũ attendat. At ne dum se alij aliter humiliat: humiliatio iret alteri in elationem: bene vtrãq; partem admonuit/dicens: Superiores sibi inuicem arbitrãtes. vt in cogitationibus cordis ⁊ ego mihi illum preferam/ et vicissim ille me sibi: vt cum ab vtraq; parte cor inferius premitur/ nullus ex impẽso honore subleuetur. Sed hãc humilitatis formã reprobi (qꝛ leuiathan huius membra sunt) vel cognoscere vel tenere contẽnunt: qui et si quãdo se humiles specietenꝰ ostendũt/humilitatis vim seruare intrinsecus negligunt. Quibus sepe accidit vt si quãdo vnũ quodlibet bonũ vel minimũ faciant: a malis suis oĩbus respectũ mentis protinus auertant: atq; hoc qd vel extremũ bonũ fecerint/tota intentione semꝑ inspiciant: ⁊ ex eo sese iam quasi sanctos aspiciant: obliti malorũ omniũ que cõmiserũt: vnius sui tantũmodo boni memores/qd fortasse facere nec perfecte potuerũt: sicut euenire contra electis solet: vt cum multarũ virtutũ gratia polleant/vnum eos vel tenuissimũ vitiũ valde defatigãs pulset: quatenus dum ex quadã parte sese infirmari considerant/de his virtutibus in quibus preualẽt/se minime extollant: dũq; de infirmitate trepidãt/hoc quoq; vbi fortes sunt/humilius seruant. Sepe ergo reprobi per hoc ꝙ vnũ vel minimũ bonũ suum incaute cõspiciũt/mala multa et grauia in quibus demersi sunt/non agnoscũt. Et sepe electi per hoc ꝙ ad tenuissimũ malũ suũ infirmari trepidant: mira dispẽsatione agitur/vt magna bona ad que prouecti sunt/non amittãt. Iusti itaq; ⁊ occulti examinis mensura disponit: vt istos mala ⁊ adiuuẽt/et illos bona grauent: dum isti ad prouectũ boni vtuntur leuibus malis: et illi ad augmentũ mali vtũtur minimis bonis. Isti quippe inde perfectius in bono proficiunt/vnde de malo tentãtur: illi autem inde ad maius malum deficiũt/vnde de bono gloriãtur. Sic itaq; male bono vtitur reprobus: ⁊ bene malo vtitur probus: sicut sepe cõtingit vt alius ex cibo salutifero inordinate sumpto/pestẽ languoris incurrat: alius veneno serpentis in medicamine ordinate con:

j.Re.xxiiij.

Ps.cxxx.

Puer.ix.

Mat.xj.

Ps.cxiiij.

j.Thess.ij.

Phi.ij.

G

fectionis adhibito/languoris molestiā vincat. Ille ergo qui cibo salutifero vti recte noluit/inde perniciose moritur/vnde alij salubriter viuūt:iste autē qui veneno serpētis caute vti studuit: inde salubriter viuit/vnde alij pniciose moriūtur. Venenū ergo serpentis non ipsam nequitiā/sed suggestionē neqtie dicim⁹: qua volētes sepe renitētesq₃ tentant. Qd tūc in medicamē vertit/cū mens virtutib⁹ erecta/cōspectis contra se tentationib⁹ humiliat. Iniqui igitur atq₃ ab approbatione interni examinis reprobi/quelibet opera faciant/in quibuslibet virtutib⁹ enitescant/humilitatis sensum penitus ignorant:qꝛ nimirū leuiathan huius mēbra sunt:de quo supna voce dicit.

¶ S. De regula humilitatis:et de superbia disputatio.

¶ Omne sublime videt : quia nō solum per semetipsum/ sed per eorū quoq₃ corda quos ceperit / quasi de sublimi cunctos inferius despicit. Capitulum.xvj.

Notandū vero q leuiathan iste(qui per corporeā bestiā designat) sublime videre describit: qꝛ videlicet cordis superbia cū exterius vsq₃ ad corpus extendit/prius p oculos indicatur. Ipsi quippe per fastū tumoris inflati/quasi ex sublimi respiciunt:& quo se deprimūt/altius extollunt. Nisi enim superbia per oculos quasi per quasdā se fenestras ostenderet:nequaq₃

Ps. xvij.

deo psalmista dixisset: Populum humilē saluū facies:et oculos superborū humiliabis. Nisi se supbia per oculos

puer. xxx.

funderet:Salomon quoq₃ de iudee elatione non diceret: Generatio cuius excelsi sunt oculi:et palpebre eius in altum surrecte. Quia ergo per corporeū aial leuiathan iste signatur : et superbia vsq₃ ad corpus prodiens /apertius

H

oculis principatur:antiquus hostis quasi de sublimi oēs videre describitur. Sed quia multa de ostendēdo humani generis inimico prolata sunt : valde mens appetit/vt in fine locutiōis dñice/ vnum aliquid manifestius exprimatur: vnde mēbra illius hecui nobis designatione monstrentur. Sequitur. [Ipse est rex super vniuersos filios superbie.] Ut leuiathan iste in cūctis que superius dicta sunt/caderet:sola se supbia perculit. Neq₃ enim per tot illos vitiorū ramos aresceret/nisi per hanc prius in radice putruisset. Scriptū est nāq₃: Ois peccati initiū supbia.

Eccli.x.

Per hanc enim ipse succubuit: per hanc se sequētem hominē strauit. Eo etenī telo salutē nostre immortalitatis impetijt:quo vitam sue beatitudinis extinxit. Sed idcirco hanc dñs fini sue locutionis inseruit:vt cum post mala oia leuiathā istius superbiā diceret:qd esset malis omnibus deteri⁹ indicaret. Quis etiam per hoc q in imo ponitur/vitiorū radix esse monstretur. Sicut enim inferius radix tegitur:sed ab illa rami extrinsecus expanduntur: ita se superbia intrīsecus celat/sed ab illa protinus aperta vitia pullulant. Nulla quippe mala ad publicū prodirent:nisi hec mentē in occulto cōstringeret. Hec est que leuiathan istius sensum feruescere sicut ollam facit. Unde et humanas mentes in quodā feruore insanie cōcutit:sed per aperta opera qualiter cōcussi animā euertat ostendit.

I

Intus nāq₃ prius ebullit in elatione/quod foris postmodum spumat in opere. Capitulum.xvij.

Sed quia occasio de supbie disputatione se prebuit:debemus hāc subtilius sollicitiusq₃ discutere:atq₃ ad humanas mētes quāta vel qualis veniat/& quib⁹ qualiterue surripiat/demōstrare. Alia quippe vitia eas solūmodo virtutes impetūt quibus ipsa destruūtur:vt videlicet ira patientiā/gastrimargia abstinētiā/libido continētiam expugnet. Supbia autē(quā vitiorū radicē diximus)nequaq₃ vnius virtutis extinctione contēta/cōtra cuncta anime mēbra se erigit:& quasi generalis ac pestifer morb⁹ corpus omne corrūpit: vt quicquid illa inuadēte agitur/etiā si esse virtus ostēditur:nō per hoc deo/sed soli vane glorie seruiat. Quasi enim tyrānus quidā obsessam ciuitatē intercipit/cū mētem superbia irrūpit:& quo ditiorē quēq₃ ceperit/eo in dñio durior exurgit:qꝛ quo amplius res virtutis sine humilitate agitur/eo latius ista dominat. Quisquis vero eius in se tyrānidem captiua mente susceperit:hoc primū damnū patitur/q clauso cordis oculo/iudicij equitatē perdit. Nā cuncta que ab alijs bene gerūtur/displicent:et sola ei que ipse vel praue egerit placent. Semper aliena opera despicit: semp miratur que ipse facit : quia et quicquid egerit/egisse se singulariter credit:atq₃ in eo qd exhibet per glorie cupiditatē/sibimetipsi fauet p cogitationē : et cū se in

K

cunctis transcendere ceteros estimat /per lata cogitationū spatia secū deambulans/laudes suas tacitus clamat. Nōnunq₃ vero ad tantā elationē mens ducit: vt in eo qd tumet/etiam per ostentationē locutiōis effrenetur. Sed tāto facilius ruina sequit: quāto apud se quisq₃ impudētius exaltatur. Hinc enim scriptū est; Ante ruinā exaltat

puer.xvj.

cor. Hinc p Danielē dicit: In aula babylonis deambulabat rex:respondit q₃ et ait. Nōne hec est babylon magna/ quā ego edificaui in domū regni,in robore fortitudinis mee/in gloria decoris mei? Sed hūc tumorē q₃ cōcita vindicte ira represserit:ilico adiūxit dicēs. Cū adhuc sermo esset in ore regis/vox de celo ruit: Tibi dicit Nabuchodonosor rex: Regnū trāsiet a te:et ab hoībus te ejcient:& cū bestijs ferisq₃ erit habitatio tua: fenū quasi bos comedes:et septē tēpora mutabūtur sup te. Ecce quia tumor mentis vsq₃ ad aperta verba se protulit: patiētis iudicis protinus vsq₃ ad sententiā erupit: tantoq₃ hūc districtius perculit/quantū eius se supbia immoderati⁹ erexit: & qꝛ enumerādo bona dixit in quibus sibi placuit/enumerata mala in quibus feriretur audiuit. Capitulum.xviij.

Sciendū vero est q ipsa hec de qua tractam⁹ elatio:alios ex rebus secularib⁹: alios vero ex spiritualib⁹ possidet. Alter nāq₃ intumescit auro: alter eloquio:alter infimis et terrenis rebus: alter sūmis celestibusq₃ virtutib⁹. vna tamen eadēq₃ res ante oculos

L

dei agitur:q₃uis ad humana corda veniens/in eorū obtutibus diuerso amictu palliet . Nam cū is qui de terrena prius gloria superbierat:postmodū de sanctitate extollitur:nequaq₃ cor eius elatio deseruit/sed ad eū cōsueta veniēs/vt cognosci nequeat/vestē mutauit . Sciēdū quoq₃ est q aliter hec ppositos/atq₃ aliter subditos tentat. Prelato nāq₃ in cogitationibus suggerit: quia solo vite merito sup ceteros excreuit: et si que ab eo bene aliquando gesta sunt:hec importune eius animo objcit: & cū hunc deo singulariter placuisse insinuat:quo facilius suggesta persuadeat/ipsam ad testimonium potestatis tradite retributionē vocat:dicēs:Quia nisi oīpotens deus te his oībus meliorem cerneret:oēs hos sub tuo regimine nō dedisset. eiusq₃ mox mētē erigit: viles atq₃ inutiles eos q subiecti sunt ostēdit:ita vt nullū iā quasi dignū respiciat cui eq̄nimiter loquatur. Unde et mox mentis trāquillitas I iram vertitur: quia dum cunctos despicit/dum sensum vitāq₃ omniū sine moderamine reprehēdit: tanto effrenatius se in iracūdiam dilatat/quāto eos qui sibi cōmissi sunt/esse sibimet indignos putat. Capitulum.xix.

M

At contra cū subiectorū cor superbia instigat: hoc summopere nititur agere/vt sua acta considerare funditus negligant:& semper tacitis cogitationibus rectoris sui iudices fiāt : qui dum in illo qd reprehēdere debeāt/importune respiciūt/in semetipsis qd corrigāt nunq₃ vident. Unde & tāto atrocius pereūt/ quanto a se oculos auertūt:qꝛ in huius vite itinere offendentes corruūt/dum alibi intendunt. Et quidē peccatores se afferūt:nec tamen tantum vt tam noxie in regimine persone traderent cōsiderāt . Et dū eius facta despiciūt: dū precepta cōtēnunt: ad tantā vsq₃ insaniā deuoluūtur/ vt deū res humanas curare nō estimēt:quia et qui quasi iure reprehenditur/esse se cōmissos dolent. Sicq₃ dū contra rectorē superbiunt:etiā cōtra iudicia cōditoris intumescunt:et dū pastoris sui vitam dijudicāt/ipsam quoq₃ sapientiā oīa disponētis impugnant. Sepe autē rectoris sui dictis proterue obuiāt:et eādem vocis superbiā libertatem vocāt. Sic quippe elatio se quasi pro libertatis rectitudine objcit:sicut sepe se et timor pro humilitate supponit. Nā sicut plerīq₃ reticent ex timore:et tacere se estimant ex humilitate: ita nonnulli loquūtur per impatientiam elationis:& tamē loqui se credūt p libertatē rectitudinis. Aliquando autem subditi proterue que sentiunt/ nequaq₃ prodūt:& hi quorum loquacitas vix cōpescitur/ nonnunq₃ ex sola amaritudine intimi rancoris obmutescunt. Qui per dolorē mentis/procacitatis sue verba subtrahentes:cum male loqui soleant /peius tacēt:quia cum peccantes aliquid de correctione audiunt / indignantes etiam responsionis verba suspendunt. Cum his quando aspere agitur:sepe ad querele vocem de hac ipsa asperitate prosiliunt . Cum vero eos magistri sui blande preueniunt:de hac ipsa humilitate qua preuenti sunt/grauius indignātur:et tanto eorū mens vastius accēditur/quāto

[A] consideratius infirmari iudicantur. Hi nimirũ quis humilitatẽ (que virtutũ mater est) nesciũt: vsum laboris sui perdunt: etiam si qua bona sunt que operari videntur: qr surgentis fabrice robusta celsitudo nõ figitur / que nequaq; per fundamenti fortitudinẽ in petra solidatur. Soli ergo ruine crescit quod edificant: quia ante molẽ fabrice / humilitatis fundamina non procurant. Quos bene ab intimis prodimus: si paucis in exterioribus ostẽdamus. Cunctis nãq; superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione: amaritudo in silẽtio: dissolutio in hilaritate: furor in tristitia: inhonestas in actione: honestas in imagine: erectio in incessu: rancor in responsione. Horũ mens semp est ad irrogandas cõtumelias valida: ad tolerãdas infirma: ad obediendum pigra: ad lacessẽdos vero alios importuna: ad ea que facere ⁊ debet ⁊ preualet ignaua: ad ea autẽ que facere nec debet nec preualet parata. Hec in eo qđ sponte non appetit / nulla exhortatione flectitur: ad hoc autem qđ latẽter desiderat / querit vt cogatur: qr dum metuit ex desiderio suo vilescere / optat vim in ipsa sua voluntate tolerare. Capl'm.xx.

Igitur qr humanos animos aliter tentari ex rebus carnalibus: atq; aliter ex spiritualibus diximus / audiant illi: Omnis caro fenũ / et gloria eius sicut flos feni. [Esa.xl.] Audiãt isti quid quibusdã post miracula dicit: Nescio vos vnde sitis: discedite a me oẽs operarij iniquitatis. [Luce.xiij.] Audiant illi. Diuitie si affluant / nolite cor apponere. [Ps.lxj.] Audiant isti qr fatue virgines que cum vacuis vasculis veniunt / ab internis nuptijs excluduntur. [Mat.xxv.]

[B] Rursum qr aliter tentari prelatos / atq; aliter subditos prefati sumus: audiant illi quod per quẽdam sapientẽ dicitur: Ducem te constituerũt: noli extolli: sed esto in illis quasi vn⁹ ex eis. [Ecclesiastici.xxxij.] Audiãt isti. Obedite prepositis vestris / et subiacete eis. ipsi enĩ peruigilãt quasi rationẽ reddituri pro aiabus vestris. [Heb.xiij.] Audiant illi cum de accepta potestate gloriãtur: hoc qđ abrae voce ardenti diuiti dicitur. Memento fili: quia recepisti bona in vita tua. [Luce.xvj.] Audiant isti cũ cõtra rectores suos in querela psiliũt: hoc qđ murmuranti populo Moysi et Aaron vocibus respondetur. Nec contra nos est murmur vestrum / sed cõtra dominũ. [Exo.xvj.] Nos enim quid sumus? Audiant illi. Turbabũtur in cõspectu eius patres orphanorũ ⁊ iudices viduarum. [Ps.lxvij.] Audiant isti quod contra cõtumaciam subditorum dicitur: Qui resistit potestati / dei ordinationi resistit. [Rom.xiij.] Audiant simul omnes. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. [Jaco.iiij.] Audiãt omnes. Immũdus est apud deum ois qui exaltat cor suum. [Eccli.x.] Audiant oẽs. Quid superbis terra et cinis? Contra huius languoris pestem audiamus cuncti quod magistra veritas docet dicens: Discite a me qr mitis sum ⁊ humilis corde. [Matth.xj.] Capl'm.xxj.

[Cur vnigenit⁹ dei filⁱ se humiliauerit.] Ad hoc nãq; vnigenitus dei filius formã infirmitatis nostre suscepit: ad hoc inuisibilis / nõ solũ visibilis / sed etiã despectus apparuit: ad hoc ɔtumeliaꝝ ludibria / irrisionũ opprobria / passionũq; [C] tormenta tolerauit: vt superbum non esse hominẽ doceret humilis deus. Quanta ergo humilitatis virt⁹ est: ꝓpter quã solam veraciter edocendam / is qui sine estimatione magnus est / vsq; ad passionem factus est paruus? Quia enim originẽ perditionis nostre se superbis prebuit diaboli: instrumentum redẽptionis nostre inuenta est humilitas dei. Hostis quippe noster magnus inter omnia conditus / videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens super omnia / fieri inter oĩa dignatus est paruus. Sed melius ⁊ elationis causam detegimus / et fundamenta humilitatis aperimus / si breui cõmemoratione perstrigimus: quid mortis auctor: quid vite conditor dicat. Ille namq; ait: In celum ascendam. [Esa.xiiij.] Iste autem per prophetã dicit: Repleta est malis anima mea: et vita mea inferno appropinquauit. [Ps.lxxxvij.] Ille dicit. Supra astra celi exaltabo soliũ meũ. [Esa.xiiij.] Iste humano generi a paradisi sedibus expulso dicit. Ecce venio cito / et habitabo in medio tui. [Zacha.ij.] Ille dicit. Sedebo in monte testamenti / in lateribus aquilonis. [Esa.xiiij.] Iste dicit. Ego sum vermis et non homo: opprobriũ hominũ / ⁊ abiectio plebis. [Ps.xxj.] Ille dicit. Ascendã super altitudinẽ nubiũ / et similis ero altissimo. [Esa.xiiij.] Iste cum in forma dei esset: non rapinam arbitratus est se equalẽ esse deo: sed semetipm exinaniuit / formã serui accipiens. [Phil.ij.] et per mẽbra sua loquitur dicens. Dñe quis similis tibi? [Ps.lxxxv.] Ille per mẽbra sua loquitur dicens. Nescio dominũ: et israel nõ dimittã. [Exodi.v.] Iste per semetipsum dicit: [D] Si dixero quia nõ noui eum: ero similis vobis mendax: sed noui eum / ⁊ sermonẽ eius seruo. [Joan.viij.] Ille dicit. Mea sunt flumina / ⁊ ego feci ea. [Eze.xxix.] Iste dicit. Non possum a meipso facere quicq̃. [Jo.xiiij.] Et rursum. Pater meus in me manens: ipse facit opera. [Ibidem.] Ille regna omnia ostẽdens dicit. Tibi dabo potestatẽ hanc vniuersam et gloriam illorum: quia mihi tradita sunt: et cui volo do illa. [Luce.iiij.] Iste dicit. Calicem quidem meũ bibetis: sedere autem ad dexteram vel ad sinistram meã: non est meũ dare vobis / sed quibus paratum est a patre meo. [Mat.xx.] Ille dicit. Eritis sicut dij: sciẽtes bonum et malum. [Gen.iij.] Iste dicit. Non est vestrũ nosse tẽpora vel momenta: que pater posuit in sua potestate. [Gen.iij.] Ille vt voluntas diuina despici / et vt possit propria suaderi / dicit. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi? [Act.j.] Et paulo post. Scit enim deus q in quocunq; die comederitis ex eo / aperiẽtur oculi vestri. Iste dicit. Nõ quero voluntatẽ meam: sed voluntatẽ eius qui misit me. [Joan.v.] Ille per mẽbra sua loquitur dicẽs: Nullum pratũ sit qđ non pertranseat luxuria nostra: coronemus nos rosis anteq̃; marcescant: vbiq; relinquamus signa letitie nostre. [Sap.ij.] Iste mẽbris suis prenunciat dicens. Plorabitis et flebitis vos: mundus autem gaudebit. [Joan.xvj.] Ille nihil aliud mentes sibi subditas docet q̃ celsitudinis culmẽ appetere: cũcta equalia mentis tumore transcẽdere: societatẽ omniũ hominũ alta elatione transire: ac sese et contra potentiam conditoris erigere: sicut de eisdem per psalmistã dicitur: Transierunt in dispositionem cordis: cogitauerunt ⁊ locuti sunt nequitias / iniquitatẽ in excelso locuti sunt. [Ps.lxxij.] [E] Iste ad sputa / ad palmas / ad colaphos / ad spineã coronam / ad crucẽ / ad lanceam / atq; ad mortẽ veniens / mẽbra sua admonet dicens. Si quis mihi ministrat / me sequatur. [Joan.xij.]

Capitulum.xxij.

Quia igitur redẽptor noster corda regit humilium: ⁊ leuiathan iste rex dicitur superborum: aperte cognoscimus q euidentissimũ reproborum signũ superbia est: at cõtra humilitas electorũ. Cum ergo quẽ quisq; habeat cognoscitur: sub quo rege militet inuenitur. Vnusquisq; enim quasi quẽdam titulũ portat operis / quo facile ostẽdat sub cuius seruiat potestate rectoris. Unde ⁊ per euangeliũ dicitur: Ex fructibus eoꝝ cognoscetis eos. [Matt.vij.] Ne igitur nos leuiathan istius mẽbra vel mira faciendo fallerẽt: apertum signũ dñs quo deprehendi valeant demonstrauit / dicens. Ipse est rex sup vniuersos filios superbie. Qui etsi quando fictam speciẽ humilitatis assumunt: semetipsos tamen celare in oĩbus nequaq̃; possunt: qr eorũ superbia diu latere non sustinens: cum ex alia tegitur / ex alia actione denudatur. Qui vero sub rege humilitatis militãt: semp pauidi / atq; ex omni latere circũspecti / aduersum iacula elationis pugnant: et quasi contra venientes ictus solummagis in suo corpore oculum custodiũt: dum in semetipsis principaliter humilitatem tuentur.

Finit liber tricesimusquartus Moralium sancti Gregorij.

Sequitur liber tricesimusquintus ⁊ vltim⁹ moralium sancti Gregorij: cõtinuans quadragesimisecundi capituli textus libri Job expositionem. Capitulum primum.

Quia iste vltim⁹ huius operis liber est: et locis difficilioribus ꝑtractatis / minus obscura sunt que supsunt: libet hũc indulgentius remississiusq; transcurrere. [F] Velut emẽso enim magno mari / iam litt⁹ cernimus: et intentionis nostre vela deponẽtes / non eodẽ quo prius impetu ducimur: sed tamẽ adhuc ex impulsiõe pelsiuni flatus imus. Quasi anxietatis nostre vẽtus cecidit: sed tamen eius vis iam seipsa tranquillior / vsq; ad stationẽ nos littoris impellit. Igitur postq̃; fideli famulo dñs leuiathan hostis eius q̃ sit et fortis et callidus ostendit: dum vires illius subtiliter fraudesq; patefecit: beatus Job ad vtraq; respondit: dicens.

G

¶ Textus capituli. xlij. libri beati Job.

Respondēs autem Job dño dixit: Scio quia oia potes: ⁊ nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat cōsilium absq scientia? Ideo insipiēter locutus sum: et que vltra modum excederēt scientiā meā. Audi, ⁊ ego loquar: interrogabo te, et respōde mihi. Auditu auris audiui te: nūc autē oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo: et ago penitentiā in fauilla ⁊ cinere. Postq̄ autē locutus est dñs ad Job verba hec: dixit ad eliphaz themanitē. Irat⁹ est furor meus in te, et in duos amicos tuos: qm̄ non estis locuti coram me rectū sicut seruus meus

H

Job. Sumite ergo vobis septē tauros et septē arietes: et ite ad seruū meū Job: et offerte holocaustū pro vobis. Job autem seruus meus orabit pro vobis. Faciem eius suscipiā: vt non vobis imputetur stultitia. Neq̄ enim locuti estis coram me rectū sicut seruus meus Job. Abierūt ergo eliphaz themanites et baldath suites et sophar naamathites: ⁊ fecerūt sicut locutus fuerat dñs ad eos: et suscepit dñs faciem Job. Dñs quoq̄ conuersus est ad penitentiam Job: cum oraret ꝓ amicis suis. Et addidit domin⁹ omnia quecūq̄ fuerāt Job duplicia. Venerunt autē ad eum omnes fratres sui ⁊ vniuerse sorores sue, ⁊ cuncti qui nouerāt eum prius: ⁊ comederunt cū eo panē in domo eius. Et mouerunt super eū caput, et consolati sunt eum sup omni malo qđ intulerat dominus super eum: et dede

I

runt ei vnusquisq̄ ouem vnā et inaurē auream vnam. Dñs autē benedixit nouissimis Job magis q̄ pricipio eius. Et facta sunt ei quattuordecim milia ouium: et sex milia camelorum: et mille iuga boum: ⁊ mille asine: ⁊ fuerūt ei septē filij: et tres filie. Et vocauit nomen vnius Diē: et nomē secūde Casiam: ⁊ nomē tertie Cornustibij. Non sunt autē inuente mulieres speciose sicut filie Job i vniuersa terra. Deditq̄ eis pater suus hereditatē inter fratres earum. Vixit autem Job post flagella hec cētum quadraginta annis: et vidit filios suos: et filios filiorum suorum vsq̄ ad quartam generationem: ⁊ mortuus est senex et plenus dierum.

¶ Explicit liber Job.

¶ S. Qz omnis sapientia humana sapientie diuine cōparata insipientia est.

¶ Scio quia omnia potes: et nulla te latet cogitatio.] Contra immanes quippe vires eius intulit: Scio quia oīa potes contra occultas vero machinationes illius subiūxit: Et nulla te latet cogitatio. Unde ⁊ mox leuiathan eidem exprobrat dicēs. [Quis est iste qui celat consilium absq̄ scientia?] Absq̄ sciētia enī leuiathan celat cōsilium: quia q̄uis contra infirmitatē nostrā multis fraudibus occultet: protectoris tamē nostri sancta nobis inspiratione detegit. Absq̄ sciētia celat consiliū: quia licet tentatos lateat, latere tamen protectorem non potest tentatorū. Igitur audita fortitudine et calliditate diaboli, audita etiam creatoris nostri potentia: que et illū valenter reprimit, et nos misericorditer tegit: quesumus beate Job: vt que de temetipso sentis, nobis minime occultes. Sequitur. [Ideo insipienter locutus sum, et que vltra modū excederent scientiā meā.] Omnis humana sapientia q̄tolibet acumine polleat: diuine sapientie com

K

parata, nec iusta nec pulchra, sed insipientia est. Omnia enī hūana que iusta, que pulchra sunt: dei iustitie et pulchritudini comparata, nec iusta nec pulchra sunt: nec omnino sunt. Beatus itaq̄ Job ea que dixerat: sapienter se dixisse crederet, si verba superioris sapiētie non audiret. In cuius cōparatione stultū est nostrū omne quod sapit. Et qui sapiēter quidē locut⁹ hoībus fuerat: diuinas tamen sententias audiens, sapientius se cognoscit non esse sapientē. Hinc est q̄ Abraham inter verba dñica nil se nisi puluerē vidit: dicens. Loquar ad dñm meum, cum sim puluis et cinis? Hinc est q̄ Moyses omni egyptiorū sapientia instructus, ex quo loquentē dñm audiuit, impeditioris ⁊ tardioris lingue se esse deprehendit, dicēs. Obsecro dñe, non sum eloquens: ab heri enī et nudiustertius ex quo locutus es ad seruū tuum: impeditioris ⁊ tardioris lingue sum. Hinc est q̄ Esaias postq̄ sedentem dñm super soliū excelsum atq̄ eleuatum vidit: postq̄ seraphin duabus alis faciem, duabus velare pedes, et duabus volare cōspexit: postq̄ id quod est: sanctus, sanctus, sanct⁹ dominus deus exercituū, alterū ad alterum clamare audiuit: ad seipsum rediens ait: Ve mihi quia tacui: quoniā vir pollutus labijs ego sum: et in medio populi polluta labia habentis ego habito. Moxq̄ ipsam pollutionem vnde cognouerat subdens ait: Et regem dominum exercituum vidi oculis meis. Hinc etiā Hieremias diuina verba audiens, verba se nō habere cognouit, dicens. A, a, a. Domine deus ecce nescio loqui: quia puer ego sum.

Gen. xviij

Exo. iiij.

Esaie. vj.

Ibidem.

Hiere. j.

Capitulum. ij.

L

Hinc Ezechiel loquens de quattuor aīalibus dicit: Cum fieret vox supra firmamētū quod erat supra caput eorū: stabant et submittebant alas suas. Quid enī per volatū animaliū nisi euangelistarū atq̄ doctorū sublimitas designatur? Vel qđ sunt ale animaliū, nisi sanctorū contēplationes, eos ad celestia subleuantes? Sed cū fit vox supra firmamentū quod super caput eorū est, stantes submittunt alas suas: quia cum internam vocem superne sapientie audiūt, quasi volatus sui alas deponūt: quia videlicet ipsam veritatis altitudinem minus se contēplari posse cognoscunt. Ad vocem ergo desuper venientē alas deponere: est cognita superna potentia, virtutes proprias humiliare: et consideratione creatoris nil de se aliud q̄ abiecta sentire. Sancti itaq̄ viri dū diuinitatis arcana audiunt: q̄to magis contemplando proficiunt, tāto amplius despiciendo qđ sunt, aut nihil, aut prope nihil se esse cognoscunt. Respōdeat ergo diuinis sermonibus beatus Job: et sapienter proficiens, stultum se esse deprehendat, dicens. Insipienter locutus sum: et que vltra modum excederent scientiā meam. Ecce tanto se amplius redarguit, quanto ampli⁹ proficit: ⁊ scientiam suā vltra modum excessisse se credit: quia in verbis domini plus q̄ estimauerat, secreta eius sapientie agnouit. Sequitur.

M

¶ S. Qz serui dei ignorantiam suā profitentes, non arrogant sibi quod nesciunt, sed doceri a deo volunt.

¶ Audi ⁊ ego loquar: interrogabo te, et responde mihi.] Audire nostrum est: sono aliunde venienti aurē alio positā cōmodare. At contra deo (cui nil extra est) audire proprie est: sub semetipso surgentia desideria nostra percipere. Ad deum ergo (qui ⁊ tacentiū corda cognoscit) loqui nostrū est, non vocibus gutturis id quod sentimus prodere, sed promptis ad illum desiderijs inhiare. Et quia ideo quisq̄ interrogat: vt discere valeat quod ignorat: homini deum interrogare est: in conspectu eius nescientē se cognoscere. Respōdere autē dei est: eum qui se bene humiliter nesciētem cognouerit: occultis inspirationibus erudire. Ait ergo beatus Iob. Audi et ego loquar. Ac si diceret: Misericorditer desideria mea percipe: vt dum hec tua pietas percipiens adiuuat, ad te multipliciora consurgant. Bona quippe vota quotiens effectum percipiunt, multiplicantur. Unde alās scriptum est: Ego clamaui, quoniā exaudisti me. Non enī ait: quia clamaui exaudisti me: sed clamaui quoniam exaudisti me. Qui enī loquens exaudit⁹ fuerat: votis ꝓficientibus exauditus clamabat. Interrogabo te: ⁊ respōde mihi. Ac si diceret: Nescientem me ex tue sciētie contemplatione cognosco. Interroganti igitur responde: id est stultitiam propriam humiliter cognoscentē doce. Quia enī interrogaret ipse ex desiderio humilitatis: et deū sibi respondere quereret

Audire nostrum.

Audire dei.

Loq̄ nr̄m ad deum.

Interrogare nr̄m.

Respōdere dei.

Ps. xvj.

A ex magisterio aspirationis/verbis sequentibus declaratur. Interrogaturũ quippe se perhibuit: sed nihil interrogando subiungit. Nam sola de se humilia sentiens/et que misericorditer a domino perceperit agnoscens/protinus subdit.

¶ S. Q sanctus Job tñ ex passiõe pfecerit/vt interne mẽtis oculo flagelli sui vtilitatẽ reuelãte deo itellexerit.

¶ Auditu auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te.] His nimirum verbis aperte indicat: quia q̃to visus superior est auditu/tãto differt ab eo quod prius extitit: et hoc quod postmodũ per flagella profecit. Et q interno oculo veritatis lumen magis cõspexerat: humanitatis sue tenebras diiudicans plus videbat. Unde et sequitur.

¶ S. Q tunc vtilis sit reprehẽsio/cum correctio sequitur et penitudo.

¶ Idcirco ipe me reprehẽdo.] Q to enĩ quisq se minꝰ videt: tãto sibi minus displicet: et q̃to maioris gratie lumen percipit/tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit. Cum enĩ intrinsecus subleuatur per omne quod est: ad eam quam super se ꝯspicit regulã congruere nitit. Et q adhuc hũana ifirmitas prepedit: cernit quia ei ex non minima parte dissentit: totumq ex se illi onerosum ẽ: quod interne regule cõueniens non est. Quam regulam beatus Job post flagella proficiens amplius suspicit: et a semetipso in magna sui redargutione dissentit/dicens: Idcirco ipe me reprehẽdo. Sed q nulla est cognitio reprehensionis/si non sequantur etiam lamenta penitudinis: recte post reprehẽsionem subdit. [Et ago penitentiã in fauilla et cinere.] In fauilla etenĩ et cinere penitẽtiam agere/est contẽplata summa essentia/nil aliud q̃ fauillã se cineremq cognoscere. Unde et ciuitati reprobe in euangelio dominus dicit: Si in tyro et sydone facte fuissent virtutes q̃ facte sunt in vobis: olim in cilicio et cinere penitẽtiam egissent. (Mat. xi.) In cilicio quippe asperitas et compunctio peccatorum: in cinere autẽ puluis ostenditur mortuorũ. Et idcirco vtrũq hoc adhiberi ad penitentiam solet: vt in punctione cilicij cognoscamus quid per culpam fecimus: et in fauilla cineris perpẽdamus/quid per iudiciũ facti sumus. Considerentur ergo in cilicio pungentia vitia: consideretur in cinere per mortis sentẽtiam subsecuta iusta pena vitiorum. Quia enim post peccatũ carnis contumelie surrexerũt: videat homo in asperitate cilicij superbiendo quid fecit: videat in cinere vsq quo peccando peruenit. Potest quoq cilicio ipsa per recordationem atq penitentiam dolorum pũctio designari. Nam hoc quod ait beatus Job: Ipse me reprehendo: quasi quodam cilicio pungitur: dum in mente sua asperis redargutionum stimulis confricatur. In cinere autem agit penitentiã: q ex primo peccato quid per iustum iudicium factus sit/solerter attendit/dicens. Ago penitentiam in fauilla et cinere. Ac si aperte dicat. De nullo auctoris mei dono superbio: quia sumptus ex puluere/per illate mortis sentẽtiã ad puluerem me redire cognosco. Capitulum. iij.

C Auditis igitur cunctis sermonibus Job: cognitis etiã responsionibus amicorũ: libet ad interni iudicis sententiam spectationem mentis nostre conuertere/eiq dicere: Ecce domine vtrasq ĩ conspectu tuo differentium partes audiuimus: et Job quidem in hoc certamine virtutis sue facta reuoluere: et amicos eius contra eũ cognouimus tue iustitie gloriam defensare. Inter hec autẽ quid nostra mẽs sentiat agnoscis. Neq enim possumus eorum nos dicta reprehendere: quos defensioni tue cognoscimus deseruire. Sed ecce assistunt partes: expectant sententiam: profer ergo domine ex inuisibili regula subtilissimum tue discretionis examen: et q̃s in cõtentiõe ista sit rectiꝰ locutꝰ oñde. Sequit.

¶ S. Q ex dei sententia verba amicorum Job reprobẽtur: ipsius vero Job responsio et patientia probatur.

¶ Postq̃ autẽ locutꝰ est dominus verba hec ad Job: dixit ad eliphaz themanitem: Iratus est furor meꝰ in te/et in duos amicos tuos: q̃ñ non estis locuti coram me rectum sicut seruus meus Job.] O domine/iudicij tui sententia indicat: q̃tum a luce tue rectitudinis cecitas nostra discordat. Ecce te iudice beatum Job victorem esse cognoscimus: quẽ ĩ te peccasse loquendo credebamꝰ. Te iudice addicti sunt: qui beati Job se merita transcendere pro te loquendo crediderunt. Quia igitur ex diuina sententia quid de partibus estimemus agnouimꝰ: nunc D eiusdem sententie paulo subtilius verba pensemus. Quo modo enim superius beatus Job reprehendit: si in comparatione eius rectitudinis amici illius nequaq̃ coram dño locuti rectum memorant: An adhuc illa de eo sentẽtia confirmatur: qua ãtiquo hosti dicitur: Uidisti seruũ meum Job: q nõ sit ei similis super terram? Sed quid ẽ hoc q et laudat hosti/et in seipso reprehendit: in seipso autẽ reprehendit/et tñ amicis loquentibꝰ antefert: nisi q sanctus vir cũctos meritorũ suorum virtute transcendit: sz eo ipso q homo fuit: ante dei oculos sine reprehẽsione eẽ non potuit? In sancto quippe homine in hac interim vita cõmorãte/diuini examinis regula habet adhuc quod iudicet: q̃uis iam ex comparatione ceterorum hominũ habeat quod laudet. Beatus igitur Job pro culpa se credidit et non pro gratia flagellari: resecari in se estimauit vitia/non autem merita augeri: et in eo reprehenditur q intentionẽ flagelli fuisse aliam suspicatur: et tamen amicis resistentibus interni iudicij definitione prelatus est.

Capitulum. iiij.

Unde aperte colligitur q̃te iustitie fuerit ĩ eo q contra amicorum verba innocentiã sue operationis astruxit: qui diuino iudicio etiã ipsis eiusdem diuini iudicij defensoribus ãtefert. In exordio autẽ libri huiꝰ agnouimus: q de illo sathan domino dixerat: Mitte manum tuam et tange eum: et vide si non in faciem benedicat tibi. Ad quã petitionem beatus Job damnis/orbitate/vulneribus/et verborum scãdalis tangi permittitur: q videlicet certus qui eum laudauerat extitit q nequaq̃ iuxta assertionem diaboli sanctus vir ĩ maledictionis culpam laberetur. Sicut ergo et superiꝰ diximus: quisquis beatum Job in locutiõe sua estimat E post flagella peccasse: aperte dominum iudicat in sua assertiõe errasse. Et q̃uis dominus ad diabolum loquẽs/bona illius presentia pretulit: non autem eius pseuerantiam spopondit: sciendum tamen est quia nequaq̃ eiꝰ iustitiam permittendo tentatori pretulisset: si eum iustum ĩ tentatione persistere non posse preuideret. Permisso itaq diuinitus in eius tentatione diabolo: quisquis eum ĩ tentatione succubuisse existimat/ignorantiam permittẽtis accusat. Approbemus igitur in dictis suis veraciter Job: ne deum in sua prouidentia nequiter accusemus. Et quidẽ q̃tum ad hũana iudicia/in verbis suis amici eius multa illo rectius dixisse crederentur: sed veritas aliam ex occulto regulam proferens/ait. Non estis locuti coram me rectum sicut seruus meus Job. Coram me ait. Intus/vbi sepe multorum vita displicet: q̃ etiam foris hominibꝰ placet. Unde caute nimis in laudẽ iustorũ coniugum dictum est: Erant iusti ambo ante deum. (Luc. i.) Non enim secura laus est: iustos ante homines apparere. Sepe enim humana sententia velut in deo magnũ quempiam approbat: sed hunc oĩpotens deus q̃ quasi ex se approbatur ignorat. Hinc est enim q psalmista vigilanter exorat dicens. Dirige in conspectu tuo viam meam. (Ps. v.) Nimirum quia plerũq in conspectu hominum recta via creditur etiam que a veritatis itinere deprauatur. Et notãdũ q nõ dicitur: Nõ estis locuti coram me rectum sicut Job: sed sicut seruꝰ meus Job: vt videlicet interpositione seruitutis/dum eũ quasi sub quadã peculiaritate cõmemorat/cuncta que in defensione sua dixerat: quia non contumaci supbia/sed humili veritate dixerit oñdat. Capm. v.

F Sed quia iustus est et misericors deus: amicos eius et per iustitiam districte redarguit/et p misericordiam benigne cõuertit. Nam sequitur.

¶ S. Q heretici ad catholicam ecclesiã redeũtes p humilitatem confessionis et penitẽtie/sancti spiritꝰ gratiam orantibus orthodoxis accipiunt: nec sit aliquis extra cõmunionem ecclesie indulgentie locus.

¶ Sumite vobis septem tauros et septem arietes: et ite ad seruum meum Job: et offerte holocaustum pro vobis. Job autem seruus meus orabit pro vobis. faciẽ eiꝰ suscipiam: vt non vobis imputetur stultitia.] Ecce iustꝰ et misericors deus nec culpas sine increpatione deserit: nec reatũ sine ꝯuersione derelinquit. Q enĩ internꝰ est medicus: primo putredinem vulneris innotuit: et post remedia consequende salutis indicauit. Quia sũt sepe iam diximus q amici beati Job hereticorum speciem teneant: qui deum dum defendere nituntur offendunt: quoniam

G

in dictis suis veritati rebelles sunt/cui famulari se in falsa assertione suspicantur: omnipotēs deus sepe illos corpori sancte ecclesie per cognitionem veritatis inuiscerat: bene ipsa quoq̄ eorum conuersio: que sepe misericorditer agitur/per hanc veniam quā amici Job percipiunt/ designatur. Notandū vero magnopere est q̄ conuersionis sue sacrificium domino non per se/sed per Job iubentur offerre. Nimirum heretici cum ab errore redeunt: quia erga se iram domini suo per se oblato sacrificio placare nequaq̄ possunt/nisi ad catholicam ecclesiam (quā beatus Job significat) conuertantur: vt salutem suam eius precibus obtineant/cuius fidem peruersis assertionib9 impugnabant. Ait enim. Job seruus meus orabit pro vobis. faciem eius suscipiam: vt non vobis imputetur stultitia. Ac si aperte hereticis dicat: Sacrificia vestra non accipio: petitionum vestrarum verba non audio: nisi per intercessionem illius/cuius professionis verba de me veracia recognosco. Et vos quidē tauros atq̄ arietes ad exhibenda sacrificia conuersionis vestre deducite: sed a me salutem vestram per catholicam ecclesiam / quam diligo postulate. Ipsi enim volo dimittere id quod mihi in ipsa deliquistis: vt hec vestram incolumitatem obtineat/ q̄ ex vestro languore laborabat.

Capitulum. vj.

SOla quippe est per quā sacrificiū dominus libenter accipiat: sola que pro errantib9 fiducialiter itercedat. Unde etiam de agni hostia dominus precepit dicens: In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras. In vna nāq̄ domo agnus comeditur: quia in vna catholica ecclesia vera hostia redēptoris immolatur. De cuius carnibus diuina lex efferri foras prohibet: quia dari sanctum canibus vetat. Sola ē i qua opus bonum fructuose peragitur. vnde et mercedē denarij non nisi qui intra vineam laborauerant acceperūt. Sola est que intra se positos valida charitatis compage custodit. Unde et aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit: omnes autem quos extra arcam inuenit extinxit. Sola est in qua superna mysteria veraciter contemplemur. Unde et ad Moysen dominus dicit: Est locus apud me: et stabis supra petram. Et paulopost: Tollam manum meam/ꝛ videbis posteriora mea. Quia enim ex sola catholica ecclesia veritas conspicitur: apud se esse locum dominus perhibet de quo videat. In petra Moyses ponitur/vt dei speciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit / diuinam presentiam non cognoscit. De qua soliditate dominus dicit: Super hāc petram edificabo ecclesiam meam. Quid est ergo hoc loco dicere ad amicos Job/Ite ad Job: nisi petram ascēdite? Quid est/faciem eius pro vobis suscipiam: vt non vobis imputetur stultitia: nisi id quod illic dicitur / Posteriora mea videbis? i. eius que postmodum futura est mysteria incarnationis intelliges. Heretici autem pro eo q̄ in petra stare cōtemnunt: transeuntis domini posteriora non aspiciunt: quia extra ecclesiam positi: incarnationis eius sicut sunt mysteria non agnoscunt. Sicut autē et superius diximus: per tauros ceruix superbie: per arietes vero ducatus exprimitur: qui ab hereticis persuasis plebibus quasi seductis gregibus agitur. De hereticis namq̄ superbientibus dicitur: qui infirmorum mentes male suadendo corrumpunt: Consilium taurorum inter vaccas populorum. Et quia sequentes se populos velut greges trahunt: arietes aliquando nominātur. Gregem scilicet arietes ducunt. Unde per increpationem Hieremias ait. Principes tui velut arietes. Quia igitur heretici cum ad sanctam ecclesiam redeunt / superbie elationem deserunt: et nequaq̄ iam quasi sequentes greges / populorum cuneos ad interitum ducunt: amici beati Job offerre tauros et arietes iubentur. Tauros et arietes offerre in sacrificio est: superbum ducatum conuersionis humilitate mactare: vt edomita ceruice superbie/ discāt obediendo sequi/qui dudū docendo preire conabantur. Recte quoq̄ eorum hec superbia septem sacrificijs expiatur: q2 heretici ad ecclesiam reuertentes: per humilitatis hostiam dona spiritus gratie septiformis accipiunt: vt qui elationis sue vetustate tabuerant/nouitate gratie reformentur. Septenarius autem numerus apud sapientes huius seculi quadam sua habetur ratione perfectus: q̄ ex primo pari ꝛ ex primo impari cōsummatur. Prim9 enim impar ternari9 est: primusq̄ par quaternarius. Ex

H

Exo. xij.

Gen. vij.

exo. xxxiij.

Mat. xvj.

I

ps. lxvij.

Threñ. j.

quibus duobus septenarius constat: qui eisdem partib9 suis multiplicatus i duodenariū surgit. Nam siue tres p quattuor/seu quattuor per tres ducimus / ad duodenarium peruenimus. Sed nos quia superno munere veritatis predicamenta percipimus: hec infra scientie altitudine despiciendo calcamus. Hoc proculdubio inconcussa fide retinentes: quia quos spiritus gratie septiformis repleuerit/perficit/eisq̄ nō solum trinitatis notitiam / sed etiam virtutum quattuor. i. prudentie / temperātie / fortitudinis / atq̄ iustitie operationē pbet. Qui in ipsis quoq̄ quos ingreditur / suis quodāmodo partibus augetur: dum et per trinitatis notitiam quattuor virtutum actio accipitur: et per operationē virtutū quattuor vsq̄ ad manifestam trinitatis speciē peruenitur. Et apud nos ergo septenarius / sed longe dissimiliter: quia plene et non inaniter in duodenarium surgit: dum et per fidem opera / et rursum per opera perficit fidem. Sancti quoq̄ apostoli gratie septiformis spū implendi / duodecim sunt electi. In quattuor enim mundi partibus trinitatem (que de9 est) innotescere mittebantur. Duodecim ergo electi sunt: vt etiam ex ipsius numeri ratione causa clarescceret: q̄ p quattuor infima tria summa predicarent. Siue itaq̄ hac seu alia qualibet fortasse ratione: In scriptura tamē sacra septenario numero aliquando secura requies eternitatis: aliquando vniuersitas presentis huius temporis: aliq̄n autem sancte ecclesie vniuersitas designatur. Septenario quippe numero perfectio eternitatis innuitur: cum dies septimus in requiem domini sanctificatus vocatur. Cui iam vespera inesse non dicitur: quia eterne beatitudinis requies nullo termino coarctatur. Hinc est etiam q̄ lege data dies septimus feriatus esse precipitur: vt eterna per illum requies designetur. Hinc est q̄ in annorum curriculo septenarius numerus septies multiplicatus monade addita ad quinquagenarium ducitur: vt perpetuam beatitudinem signans iubilei sacratissima requies obseruetur. Hinc est q̄ resurgens dominus et frequēter apparens / vltimo iam cōuiuio cum septem discipulis comedisse describitur: quia hi qui in illo nūc perfecti sunt/ eterna per illum refectione satiantur.

Gen. ij.

Exo. xx.

L

Capitulum. vij.

RUrsum per septenarium numerum hec vniuersitas temporalitatis accipitur. Hinc est enim q̄ per septem dies hoc totum vite presentis tēpus euoluitur. Hinc est q̄ in typo sancte ecclesie (q̄ omni tempore hunc mundum predicando circuit) arca domini tubis clangentibus muros hiericho diebus septē circūacta confregit. Hinc propheta ait: Septies in die laudem dixi tibi. Quod ipse rursum pro toto atq̄ vniuerso sue deprecationis tempore se dixisse significans / ait: Semper laus ei9 in ore meo. Cū vero per septenariū numerū presentis vite vniuersitas designatur: tunc magis ostenditur/cum post eum quoq̄ etiam octonarius subinfert. Septenarium quippe cum adhuc alius sequitur/ex ipso eius augmento exprimitur/q̄ finienda tēporalitas eternitate concludatur. Hinc est enim q̄ Salomon admonet dicens: Da partes septem/necnon et octo. Per septenarium quippe numerum hoc quod septem diebus agitur/ presens tempus expressit. Per octonarium vero vitam perpetuam signauit: quam sua nobis dominus resurrectione patefecit. Dñico scʒ die resurrexit: qui dum diem septimum. i. sabbatum sequitur / a conditione octauus inuenitur. Bene autem dicitur. Da partes septem necnon ꝛ octo: quia ignoras quid mali futurum sit super terram. Ac si aperte diceretur: Sic dispensa temporalia / vt appetere non obliuiscaris eterna. Oportet nāq̄ vt in posterū bene agendo puideas / q̄ de venturo iudicio q̄nta tribulatio sequatur ignoras. Hinc est q̄ quindecim gradibus templum ascenditur: vt ex ipsa eius ascensione discatur/ quatenus per septem et octo ꝛ temporalis sollicite dispēsetur actio / et prouide mansio eterna requiratur. Hinc est etiam q̄ dum monas in denarium surgit: centum quinquaginta psalmos propheta cecinit. Propter hunc septenarium numerum temporalia / octonarium vero eterna signantem / super centum viginti fideles in cenaculo residentes spiritussanctus effusus est. Per septem quippe et octo quindecim componuntur: et si ab vno vsq̄ ad quindecī numerādo paulatī per incremēta ꝯsurgimus / vsq̄ ad centesimū ꝛ vicesimum numerum peruenimus. Qua scʒ effusione spiritussancti didicerunt: vt et tempo:

Josue. vj.

ps. cxviij.

ps. xxxiij.

Eccl̃s. xj.

M

A

ralia tolerando transirent/et eterna inhiāter appeterent.
Rursum septenario numero sancte ecclesie vniuersitas
designatur. Unde Joānes in apocalypsi septē ecclesijs
scribit:sed per eas quid aliud ꝙ̄ vniuersalē ecclesiam in:
telligi voluit? Que nimirū vniuersalis ecclesia vt plena
septiformis gratie spū signaretur: Heliseus super puerū
mortuū septies oscitasse describitur. Sup extinctū quippe
pplm dn̄s veniēs/quasi septies oscitat: qꝛ ei dona spirit⁹
septiformis gratie misericorditer tribuit. Quia igitur se
pe septenario numero sancte ecclesie vniuersitas figura:
tur:veniant ad beatum iob amici illius:et iussum diuini
tus offerant holocaustum. Sed vigilanter omnino septe
narij numeri arcana custodiant:vt videlicet hi qui extra
sunt positi/prius se vniuersitati sancte ecclesie misceant:
et tunc demum veniam de reatu pristine elationis exqui:
rant. Pro culpa sua septem sacrificia offerant: quia rea:
tus sui absolutionem non accipiunt/nisi gratie septifor:
mis spūs vniuersali paci a qua excisi fuerant aggregen:
tur. Dicatur igitur: Sumite vobis septē tauros ꝛ septem
arietes:et ite ad seruū meū iob:et offerte holocaustū pro
vobis. Job autē seruus meus orabit pro vobis. faciem
eius suscipiā/vt non vobis imputetur stultitia. Ac si he:
reticis redeūtibus aperte diceretur: Uniuersali vos ec:
clesie per humilitatē penitentie iungite: atqꝫ eam quam
per vosmetipsos digni non estis veniā/eius ꝫ me precib⁹
obtinete:qui cum per hanc veraciter sapere discitis:prio
ris apud me vestre sapientie stultitiam deletis. Sequit.

B

Capitulum.viij.

NEcꝫ enim locuti estis corā me rectū sicut ſu⁹
meus Job.] Hec paulo āte iam dn̄s protulit:
et tamē hec eadē iterando subiūgit. Quid est
hoc nisi ꝙ sententiā quā semel iudicādo dixerat/iterū re
plicando cōfirmat:atqꝫ vt manifestius beati iob iustitia/
amicorūqꝫ eius iniustitia demonstretur/eius laus/illo:
rumqꝫ reprehensio iterata voce depromit: vt replicata fo
ris/appareant ꝙ̄ fixa intus habeant. Nāqꝫ cum rex egy:
pti metuenda venture famis tempora sub boū spicarūqꝫ
specie gemina visione cognouisset: voce sancti interpre:
tis audiuit: Quod vidisti secundo ad eandem rem perti
nens somnium/firmitatis īdicium est. Qua ex re aperte
colligitur:quia quicquid ī eloquio diuino repetitur/ro:
bustius confirmatur. Sed quia quid iudex decreuit au:
diuimus:addicti quoqꝫ quid faciant audiamus. Sequi
tur. [Abierūt ergo eliphaz themanites:ꝛ baldath suites
et sophar naamathites:et fecerunt sicut locut⁹ fuerat ad
eos dn̄s:ꝛ suscepit dn̄s faciē iob.] Horū interpretationē
nominū idcirco reticemus: quia in hui⁹ operis exordio
de ea nos latius disseruisse meminimus. Intuendum ve:
ro est:quia ita caute sicut predictus fuerat ordo accepte
venie custoditur: vt in sacrificijs dominus non illorum
sed beati Job faciem suscepisse referatur. Sed qꝛ quisqꝫ
pro alijs intercedere nititur:sibi potius ex ipsa charitate
suffragatur:recte subiungitur. [Dn̄s quoqꝫ conuersus ē
ad penitentiam Job/cū oraret pro amicis suis.] Jam eni
superius pro amicis suis exauditus ostenditur: cum fa:
ctum quod prediximus memoratur: Fecerūt sicut locu:
tus fuerat ad eos dominus: et suscepit dn̄s faciem Job.
Sed cum protinus subinfertur: Dn̄s quoqꝫ conuersus
est ad penitentiam Job cū oraret pro amicis suis: aper:
te ostenditur:qꝛ etiam pro semetipso penitēs tanto citi⁹
exaudiri meruit/ꝙ̄to deuote pro alijs intercessit. Plus
enim pro se valere preces suas efficit/qui has et alijs im:
pendit. Libentius quippe sacrificiū orationis accipitur:
quod in conspectu misericordis iudicis ꝓximi dilectio:
ne conditur. Quod tunc veraciter quisqꝫ cumulat/si hoc
etiam pro aduersarijs impendat. Hinc est enim ꝙ magi:
stra veritas dicit. Orate pro persequentibus et calūnian:
tibus vos. Hinc rursum ait. Cum stabitis ad orandum:
dimittite si qd habetis aduersus aliquē: vt ꝛ pater vester
qui ī celis est/dimittat vobis pctā vr̄a. Q̄trū vero pro se
obtinuit q ꝓ alijs īteruenit:illico demonstrat cū subdit:
¶ S. Qꝛ ī regno dei simplex sit adhuc stola sanctorum.
¶ Addidit dn̄s oīa q̄cūqꝫ fuerant Job duplicia.] Cun:
cta q̄ amiserat/duplicia recepit: qꝛ ꝑ pietatē benigni iu:
dicis tētatiōis nostre dispēdiū vicit suffragia cōsolatio
num Min⁹ aūt tētat ꝓbatio/ꝙ̄ remuneratio cōsolatur:
vt ex retributionis merito leue fuisse qđ tolerauit agno:
scat/qui ex persecutionis pondere graue se aliquid tole:

iiij. Reg. iiij. — Gen. xlj. — Luce. vj. — Mar. xj.

C

rare iudicabat. Unde afflicte quoqꝫ iudee dicitur: Ad
punctum in modico dereliqui te:et in miserationib⁹ ma:
gnis congregabo te. Aliquādo vero iuxta afflictionis pō
dus disponitur mensura consolationis. Unde alīs scri:
ptum est. Secundū multitudinem dolorum meorum in
corde meo:consolationes tue letificauerunt animam me:
am. In ea enim mensura consolatum se in qua afflictus
fuerat indicat:qui letificatum se ſm multitudinem do:
lorum clamat. Nō autem minime lector istruit: si ipsum
remunerationis ordinem contempletur. Excessum quip:
pe correctio/correctionem penitētia/penitentiam venia/
veniam vero munera subsequunt. Sed qꝛ diuine dispen:
sationis permissione percussi⁹/etiam amicorum verbis af
flictus est/diuine pietatis muneribus cōsolatus/etiam
humana debet charitate refoueri: vt vndiqꝫ ei consolatio
nis gaudia respondeant/quem vndiqꝫ dolorum tristitia
et aduersa lacerabant. Unde et subditur: [Uenerunt au
tem ad eum omnes fratres sui:et vniuerse sorores sue: et
cuncti qui nouerant eum prius:et comederūt cum eo pa:
nem in domo eius:et mouerunt super eum caput suum.]
Quid in comestione panis nisi charitas: quid vero in mo
tione capitis nisi admiratio designatur? Bene autē sub:
ditur: [Et consolati sunt eum super omne malum quod
intulerat dominus super eum.] Percussi enim merorem
consolari est: ei post percussionem de venia ꝯgaudere. Nā
q̄to quisqꝫ de restituta ꝓximi salute cernitur hilaresce:
re:tanto se indicat de ablata doluisse.

D

¶ S. Qꝛ in fine mundi de gentib⁹ et iudeis vna erit ec:
clesia:et innocētiā ꝛ obedientiā vterqꝫ ppl's offeret deo.
¶ Et dederūt ei vnusquisqꝫ ouem vnam et inaurem au:
ream vnam.] Licet cuncta hec iuxta historiam veraciter
dicta sint:ipsis tamen oblatis muneribus cogimur vt ad
allegorie mysterium recurram⁹. Necꝫ enim ociose debe:
mus accipere: ꝙ ouem/ꝙ vnam/ꝙ inaurem auream obtu
lere/ꝙ vnam. Et si fortasse iuxta litteram mirum nō est/
ouis oblata cur vna: valde tamen mirum est/iauris obla:
ta cur vna. Quid vero aut ouis ad inaurem pertinet/aut
quid inauris ad ouem? Ex ipso ergo munerum fine cō:
pellimur: vt hora queqꝫ que superficietenus iuxta solam
historiam contingendo transcurrimus: in allegorie my:
sterijs indagemus. Quia igitur christus et ecclesia: id ē
caput et corpus vna persona est: sepe beatum Job dixi:
mus mō capitis/modo figurā corporis designare. Cap. ix.

E

SEruata ergo historie veritate: sub typo gestū
sancte ecclesie sentiamus id quod scriptum est:
[Addidit domin⁹ oīa q̄cumqꝫ fuerant Job du
plicia.] Sancta quippe ecclesia etsi multos nunc ꝑcussio:
ne tentationis amittit: in fine tamen huius seculi ea que
sua sunt duplicia recipit: quando susceptis ad plenū gē:
tibus/ad eius fidem currere omnis que tunc inuēta fue:
rit etiam iudea cōsentit. Hinc nāqꝫ scriptum est. Donec
plenitudo gentium introiret:et sic omnis israel salu⁹ fie:
ret. Hinc in euāgelio quoqꝫ veritas dicit: Helias veniet:
et ille restituet omnia. Nunc enim amisit israelitas eccle:
sia/quos conuertere predicando non valuit: sed tunc He
lia predicante/dum quotquot inuenerit colligit/velut
plenius recipit quod amisit. Uel certe sancte ecclesie ī fi:
ne suo duplum recipere est: in singulis nobis et de beati:
tudine anime et de carnis incorruptione gaudere. Hinc
est enim quod per prophetam de electis dicitur: In ter:
ra sua duplicia possidebunt. Hinc est qđ Joānes aposto:
lus de sanctis finem mundi querentibus dicit. Date sūt
illis singule stole albe: et dictum est eis: vt requiescerent
tempus adhuc modicum/donec compleretur numerus
conseruorum et fratrum eorum. Sicut enim longe supe:
rius diximus: āte resurrectionem sancti singulas stolas
accipiunt: quia sola animarum beatitudine perfruuntur:
in fine autem mundi binas habituri sunt: quia cum men
tis beatitudine etiam carnis gloriam possidebunt. Sed
ea que subnexa sunt: in fine magis huius seculi cōuersio
nem se iudaici populi nūciare testant. Nā subdit. [Uene
rūt autem ad eum omnes fratres sui: et vniuerse sorores
sue: et cuncti qui nouerant eum prius: et comederūt cum
eo panem in domo eius.] Tunc quippe fratres sui et so:
rores ad christum veniunt: quando ex plebe iudaica q̄t:
quot inuenti fuerint conuertuntur. Ex illo enim popu:
lo carnis materiam sumpsit. Tunc ergo ad eū fratres et
sorores accedunt: quādo ex ea plebe que ei per cognatio:

Esa. liiij. — Ps. xciij. — Rom. xj. — Mat. xvij. — F — Esa. lxj. — Apoc. vj.

G

nem iuncta est: vel qui fortes futuri sunt / velut fratres: vel infirmi / velut sorores: ad eũ per cognitionem fidei de uota gratulatione concurrunt. Tunc apud eum celebre festiuitatis conuiuiũ exhibent: quãdo eum iam nequaꝗ̃ quasi purum hominem contemnentes / ꝓpinquitatis sue memores / diuinitati se eius inherere congaudent. Tunc in domo eius panem comedunt: cum postposita obseruatione superiacentis littere / in sancta ecclesia mystici eloquij quasi frugis medulla pascuntur. Bene autem subiungitur. Capitulum. x.

CNcti qui nouerant eum prius.] Prius quippe nouerant: quẽ in passione sua quasi incognitum contempserunt. Nam nasciturũ christum nullus qui plene legem didicit ignorauit. Unde et herodes rex magorum occursiõe perterrit⁹: sacerdotes ⁊ principes studuit solerter inquirere: vbi christum nasciturũ esse prescirent. qui protin⁹ responderũt. In Bethleem iude. Prius ergo nouerant / quem passionis sue tẽpore dũ despicerent ignorabãt. Quorũ et notitia prior / et ignorãtia posterior bene ac breuiter Isaac caligante signatur.

Matth. ij.

Gen. xxvij.

Qui dum Iacob benediceret: et quid eueniret in futuro preuideat: ⁊ q̃s illi presens assisteret nesciebat. Sic quippe israelitarum populus fuit: qui prophetie mysteria accepit: sed tamen cecos in contemplatione oculos habuit: qui eum presentem non vidit / de quo tam multa in futuro preuidit. Ante se enim positũ nequaꝗ̃ cernere valuit: cuius aduent⁹ potentiã longe ante nunciauit. Sed ecce in fine mundi veniunt: et eum quem prius nouerant recognoscunt. Ecce in domo ei⁹ panem comedunt: quia i sancta ecclesia sacri eloquij fruge pascuntur: et omnem isensibilitatem pristini torporis excutiũt. Unde et subditur: [Et mouerũt super eum caput.] Quid enĩ in capite nisi principale mentis accipitur? sicut per psalmistam dicit: Impinguasti in oleo caput meũ. Ac si apte diceret. Arentem in suis cogitationibus mentem meam charitatis vnctione rigasti. Caput ergo mouetur: cum per formidinẽ veritatis tacta: ab insensibilitate sua mens quatit. Ueniant ergo parentes ad cõuiuiũ: atq̃ excusso torpore moueant caput. i. hi qui redẽptori nostro carne cõiuncti fuerant: refectionem q̃q̃ verbi in fide percipiant: et insensibilitatis pristine duritiam amittant. Unde bene p Abacuc dicit. Pedes eius steterunt / et mota est terra. Stante enĩ domino terra procul dubio mouetur: quia cum cordi nostro timoris sui vestigia imprimit / cuncta in nobis cogitatio terrena cõtremiscit. Hoc itaq̃ loco caput mouere est / immobilitatem mentis excutere: et ad cognitionem fidei credulitatis gressib⁹ propinquare. Sed q2 sancta ecclesia nũc hebreorũ auersione afficit: et tunc conuersione releuatur: recte subiungitur. Capitulum. xi.

H

Ps. xxij.

I

ET consolati sunt eum super omne malũ quod intulerat domin⁹ super eum.] Consolant videlicet christũ / consolant ecclesiam / qui ab infidelitatis pristine errore resipiscunt: et prauitatem vite per quã recta docentib⁹ repugnauerant deserũt. An non grauis meror est duris cordib⁹ infructuose predicare: laborem in ostendenda veritate sumere: sed nullũ de ꝯuersiõe audientiũ fructũ laboris inuenire? At cõtra magna predicatorũ consolatio est: subsequens profect⁹ auditorum. Releuatio quippe docentis est immutatio proficientis. Et notandũ q in flagello positũ consolari noluerũt: sed ad consolandũ eum post flagellũ veniunt: quia nimirum passionis eius tempore hebrei predicamenta fidei contemnentes: quem hominem ex morte probauerant / deum credere despexerũt. Unde per psalmistã dominus dicit.

Ps. lxviij.

Sustinui qui simul mecũ contristaretur / et non fuit: consolantem me q̃siui / et non inueni. Consolantem quippe in passione minime inuenit: q in despectu mortis etiã ipsos hostes pertulit / pro quibus ad mortem venit. Post flagella ergo propinqui ad consolationem veniũt: q2 in membris suis nũc quoq̃ domin⁹ patitur: sed extremo tempore israelite omnes ad fidem cognita Helie predicatione concurrunt: atq̃ ad ei⁹ protectionem quem fugerant redeunt: et tunc illud eximiũ multiplici aggregatione populorũ conuiuiũ celebratur. Tunc post flagella q̃si Iob sanus ostendit: quando a conuersis atq̃ credentib⁹ post passionem suam ac resurrectionem dominus in celis immortalis viuere per certitudinem fidei scitur. Tũc quasi remuneratus Iob cernit: quando in maiestatis sue potentia sicut est deus creditur: et eius fidei subijci hi qui pri⁹ restiterant videntur. In fine igitur mũdi credentes hebrei conueniant: et humani generis redemptori in potentia diuinitatis quasi sano Iob oblationum suarũ vota persoluant. Unde et subditur. Capitulum. xij.

K

ET dederũt ei vnusq̃sq̃ ouem vnam et inaurem auream vnam.] Quid per ouem nisi innocentia: quid per inaurem nisi obedientia designatur? Per ouem quippe simplex animus: per inaurem vero ornatus humilitatis gratia auditus exprimitur.

¶ S. Q̃ta sit virtus obedientie.

¶ Sed q2 ad ostendendam virtutem obediẽtie occãsio opportuna se ꝓbuit: libet hanc paulo vigilantius sollicitiusq̃ discutere / et quanti sit meriti demonstrare. Sola namq̃ virtus est que virtutes ceteras menti inserit / insertasq̃ custodit. Unde et primus homo preceptum quod seruaret accepit: cui se si vellet obediens subderet: ad eternam beatitudinem sine labore perueniret. Hinc Samuel ait: Melior est obedientia q̃ victima: et auscultare mag̃ q̃ offerre adipem arietum: q̃m quasi peccatum hariolandi est repugnare: ⁊ quasi scel⁹ idololatrie nolle acquiescere. Obedientia quippe victimis iure preponitur: quia per victimas aliena caro / per obedientiã vero voluntas propria mactat. Tãto igitur quisq̃ deum citius placat: q̃to ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia / gladio precepti se immolat. Quo contra hariolandi peccatũ inobediẽtia dicitur: vt q̃ta sit virtus obedientie demõstretur. Ex aduerso igitur meli⁹ ostendit / quid de ei⁹ laude sentiat. Si enĩ quasi hariolãdi peccatũ est repugnare: et q̃si scel⁹ idololatrie nolle acq̃escere / sola est que fidei meritũ possidet: sine qua quisq̃ infidelis esse conuincit / etiã si fidelis esse videatur. Hinc p Salomonẽ in ostensione obediẽtie dicit: Uir obediẽs loquit victorias. Uir q̃ppe obediens victorias loquitur: quia dum aliene voci humiliter subdimur: nosmetipsos in corde superamus. Hinc in euangelio veritas dicit: Eum qui venit ad me / non eijciã foras: q2 de celo descẽdi / nõ vt faciã volũtatẽ meã / s3 volũtatem ei⁹ q misit me. Quid enĩ: si suã faceret: eos q ad se veniũt / repulisset. Quis autem nesciat q voluntas filij a patris volũtate nõ discrepet? S3 q̃m prim⁹ hõ q2 suã facere voluntatem voluit: a paradisi gaudio exiuit: secũdus ad redemptionem hominum veniens: dum voluntatem se patris et non suam facere ostendit / permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam / sed patris voluntatem facit: eos qui ad se veniunt / foras nõ eijcit: quia dum exemplo suo nos obedientie subijcit / viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait: Non possum ego a meipso facere quicq̃: sed sicut audio iudico. Nobis quippe obedientia vsq̃ ad mortem seruanda precipitur. Ipse autem si sicut audit iudicat: tunc quoq̃ obedit / cũ iudex venit. Ne igit nobis vsq̃ ad presentis vite terminum obedientia laboriosa appareat / redemptor noster indicat: q2 hanc etiã cum iudex venerit seruat. Quid ergo mirum si homo peccator se obedientie in presentis vite breuitate subijcit: q̃n hanc mediator dei ⁊ hominum / et cum obedientes remuneret / non relinquit? Capitulum. xiij.

j. Reg. xv.

Obedientie cõmendatio.

L

Sine obedientia q̃s q̃ infidelis ꝯuinci.

Puer. xxj.

Jo. vj.

Jo. v.

M

SCiendum vero est q nunꝗ̃ per obedientiã malum fieri: aliquando autem debet per obedientiam bonum qđ agitur intermitti. Neq̃ enim mala in paradiso arbor extitit: quã deus homini ne cõtingeret interdixit. Sed vt per melius obediẽtie meritum / homo bene conditus cresceret: dignũ fuerat vt hunc etiã a bono ꝓhiberet: quaten⁹ tanto veri⁹ hoc qđ ageret / virtus esset / q̃to et a bono cessans / auctori suo se subditũ humilius exhiberet. Sed notandum q illic dicit: Ex omni ligno paradisi comedite: de ligno autem scientie boni et mali ne tetigeritis. Qui enim ab vno quolibet bono subiectos vetat: necesse est vt multa cõcedat: ne obedientis mẽs fundit⁹ intereat / si a bonis omnib⁹ penit⁹ repulsa ieiunat. Omnes autem paradisi arbores ad esum dominus concessit / cum ab vna prohibuit: vt creaturam suam quã nolebat extingui sed prouehi: tanto facilius ab vna restringeret / q̃to ad cunctas latius relaxaret. Sed quia nonnũq̃ nobis huius mundi prospera / nonnunꝗ̃ vero iubentur aduersa: sciendum summopere est q obedientia aliquando si de suo aliquid habeat / nulla est: aliquando autem si de suo aliquid non habeat / minima. Nam cum huius mundi successus precipitur: cum locus superior spe

Gen. ij.

A ratur: is qui ad percipienda hec obedit: obedientie sibi
virtutem euacuat/ si ad hec etiam ex proprio desiderio
anhelat. Neqꝫ enim se sub obedientia dirigit: qui ad per-
cipienda hui⁹ vite prospera libidini proprie ambitionis
seruit. Rursum cum mundi despectus precipitur: cū pro-
bra adipisci ꝛ cōtumelie iubent̃: nisi ex seipso animus hec
appetat: obediētie sibi meritū minuit: quia ad ea que in
hac vita despecta sunt/ inuitus nolensqꝫ descendit. Ad de-
trimentum quippe obedientia ducit̃: cum mentē ad sus-
cipiēda probra huius seculi nequaqꝫ ex parte aliqua etiā
sua vota cōtent̃. Debet ergo obediētia et in aduersis ex suo
aliqd hr̃e/ ꝛ rursū i pꝓsperis ex suo aliqd oimō nō hr̃e: qꝫte-
nus ꝛ i aduersis tāto sit gliosior/ qꝫto diuino ordini etiā
ex desiderio iūgit̃: ꝛ i pꝓsperis tāto sit verior/ qꝫto a p̄senti
ipa quā diuinit⁹ pcipit gloria/ fundit⁹ ex mēte separatur.
Sꝫ hoc virtutis pond⁹ meli⁹ ostendim⁹/ si celestis patrie
duoꝝ hoim fctā memorem⁹. Moyses nāqꝫ cū in deserto
oues pasceret: domino per angelū in igne loquente/ voca-
tus est: vt eripiēde oī israelitarū multitudini preesset. Sꝫ
quia apud se mente humilis extitit: oblatam protin⁹ tan-
ti regiminis gloriam expauit: moxqꝫ ad infirmitatis pa-
trocinium recurrit/ dicens: Obsecro domine/ nō sum elo- *Exo. iiij.*
quens: ab heri enim ꝛ nudiustertius ex quo cepisti loqui
ad seruū tuū: tardioris et impeditioris lingue sum fact⁹.
Et se postposito/ alium deposcit dicens. Mitte quē mis-
surus es. Ecce cum auctore lingue loquitur: et ne tanti
regiminis potestatem suscipiat/ elinguem se esse causat̃.
Paulus quoqꝫ diuinit⁹ fuerat vt in hierusalem debuis-
set ascendere admonit⁹: sicut ipse Galatis dicit. Deinde *Gal. ij.*
post ānos quattuordecim iterum ascēdi hierosolymam:
assumpto Barnaba ꝛ Tito. ascendi autem ſm reuelatio-
nem. Isqꝫ in itinere cum prophetam Agabum reperisset:
B quanta se aduersitas in hierosolymis maneret audiuit.
Scriptum quippe est qꝫ idem Agabus zonā Pauli suis
pedibus inserens dixit. Uirum cuius hec zona est: sic al- *Act. xxi.*
ligabunt in hierusalem. A Paulo autem protin⁹ respon-
detur. Ego non solum alligari/ sed ꝛ mori i hierusalē pa-
ratus sum ꝓ nomine Jesu: neqꝫ enī preciosiorē facio ani-
mam meam qꝫ me. Preceptione igitur reuelationis hie-
rosolymā pergens/ aduersa cognoscit: et tamen hec liben-
ter appetit: audit que timeat/ sed ad hec ardentior anhe-
lat. Moyses itaqꝫ ad prospera de suo nihil habet: quia p̄-
cibus renititur/ ne israelitice plebi preferatur. Paulus
ad aduersa etiam ex suo voto ducit̃: quia malorū immi-
nentium cognitionem percipit: sed deuotione spirit⁹ etiā
ad acriora feruescit. Ille presentis potestatis gloriā deo
volunt iubente declinare: iste deo aspera et dura dispo-
nēte/ se studuit ad grauiora preparare. Precunte ergo viro-
rumqꝫ ducum infracta virtute instituimur: vt si obedien-
tie palmam apprehendere veraciter nitimur: prosperis
huius seculi ex sola iussione/ aduersis autem etiam ex de-
uotione militemus. Capitulum. xiiij.

Notandū vero est qꝫ hoc loco cum inaure ouis/
cum oue inauris offertur: quia nimirum inno-
cuis mentibus ornamentum semper obedien-
tie iungit̃: domino attestante/ qui ait: Oues mee vocem *Joā. x.*
meā audiūt: ꝛ ego cognosco eas/ ꝛ sequūt̃ me. Beato igi-
tur Job nemo inaurem sine oue: nemo ouem sine inaure
C obtulit: qꝛ pfecto redemptori suo nō obedit/ qui innocēs
non est: ꝛ innocens esse non potest / qui obedire contēnit.
Quia vero ipsa obedientia nō seruili metu/ sed charita-
tis affectu seruanda est: nō terrore pene/ sed amore iusti-
tie: cuncti qui ad conuiuiū veniunt/ auream inaurem ob-
tulisse perhibentur: vt videlicet i ea que exhibet̃ obedien-
tia charitas fulgeat: que virtutes omnes quasi auri mo-
re cetera metalla transcendat. Sed qꝛ nulla esse innocen-
tia/ nulla esse vera obedientia in multiplicibus hereticoꝝ-
rum diuisionibus potest: ad cognitionem fidei venientes
offerant ouem/ sed vnam: offerant inaurem / sed vnam. id
est/ tales veniāt/ qui in vnitate sancte ecclesie innocui obe-
dientesqꝫ persistant. Unum quippe diuidi per numeros
non potest: quia ꝛ hoc ipsum vnum quod dicimus / nume-
rus nō est. Offerant igit̃ ouē/ sed vnā: offerant inaurē / sꝫ
vnam: id est/ ad sanctam ecclesiam cum innocentia atqꝫ
obedientia venientes/ eam mentem deferant/ quā sectarū
schismata non diuidant. Capitulum. xv.

Aperire libet oculos fidei: et illā extremā san-
cte eccl'ie de susceptiōe israelitici populi ꝯui-
uiū ꝯtēplari. Ad qd̄ nimirū ꝯuiuiū magnus ille veniens *D*
Helias cōuiuantiū multatora dhibet̃: et tūc propinqui/
tunc noti ad eum cum muneribus veniunt: quem in flagel-
lo pauloante positum contempserunt. Appropinquante
enim die iudicij/ vel precursoris vocibus/ vel quibusdā
erumpentibus signis/ ipa eis iam aliquo modo aduentē-
tis domini virtus interlucet. Cuius iram dum preueni-
re festinant: conuersionis sue tempus accelerant. Cōuer-
si autem cum muneribus veniunt: quia eum quem paulo
ante in passione deriserunt: tunc virtutum opera quasi mu-
nera offerendo venerantur. Illud proculdubio hac sua
oblatione complentes: quod et cernimus magna ex par-
te iam factum: et adhuc credimus ex magna parte facien-
dum: Adorabunt eum filie tyri i muneribus. Tunc nāqꝫ *Ps. xliiij.*
illum plenius filie tyri in muneribus adorant: cum israe-
litarum mentes huius nunc mundi subdite desiderijs/ ei
quem superbientes negauerunt: quandoqꝫ cognito sue
hostias confessionis apportant. Et qꝛuis eisdem tempo-
ribus quibus antichristus appropinquat: aliquatenus
vita fidelium minoris esse virtutis appareat: qꝛuis in con-
flictu illius perditi hominis grauis etiam corda fortiū
formido constringat: Helia tamen predicante roborati/
non solum fideles quiqꝫ in sancte ecclesie soliditate persi-
stunt: sed (sicut superius diximus) ad cognitionem fidei
multi quoqꝫ ex infidelibus conuertuntur: ita vt israeliti-
ce gentis reliquie/ que repulse prius funditus fuerant/
ad sinum matris ecclesie pia omnimodo deuotione ꝯcur-
rant. Unde et bene subditur. Capitulum. xvi.

Dominus autē benedixit nouissimis Job ma-
gis qꝫ principio ei⁹. Hec historice facta credi-
mus: hec mystice facienda speramus. Magis
enim nouissimis Job qꝫ principio benedicitur: qꝛ quan-
tum ad israelitici populi susceptionem pertinet / vigēte *E*
fine presentis seculi/ dolorem sancte ecclesie domin⁹ ani-
marum multiplici collectione consolatur. Tanto quip-
pe locupletius ditabitur: quanto et manifestius innote-
scit qꝫ ad finem presentis vite temporalitas vrget. Predi-
catores namqꝫ sancte ecclesie benedictione extremi tem-
poris psalmista ditari cōspexerat / cum dicebat: Adhuc *Ps. xci.*
multiplicabuntur in senecta vberi: et bñ patientes erunt
vt annūcient. In senecta sꝫ vberi multiplicantur: qꝛ cum
eorum vita deficitur: semper ad melius fortitudo produ-
citur: eisqꝫ per augmentum temporum crescunt etiam lu-
cra meritorum. Bene autem patiētes sunt vt annunciēt:
quia celestia predicantes tanto robustius aduersa tole-
rant/ quanto et per tolerātiam suam animarum cōmoda
locupletius reportant. Sequitur.

¶ S. Et ideo Job duplicis numeri sobolem non acce-
pit sicut in alia substantia acceperat: quia apud deum fi-
lij ei⁹ et filie non perierant/ qui in occulta animarū eterni-
tate viuebant: et qꝫ per quatuordecim milia ouium pleni-
tudo virtutū ex gratia sancti spiritus intimatur: que ele-
ctis quidē in hac vita/ sꝫ amplius conceditur in futura.

¶ Et facta sūt ei quatuordecim milia ouium/ et sex mi-
lia camelorū/ et mille iuga boum/ ꝛ mille asine: et fuerunt
ei septem filij ꝛ tres filie. Qꝛ septem milia ouium: ꝛ tria
milia camelorum: et quingenta iuga boū: et quingentas
asinas ante probationem percussiōis habuerit/ ipsa eius-
dem historie prefatio ostendit: que per flagellum perdi-
ta/ ei nunc sunt duplicia restituta. Filij autem totidem *F*
sunt redditi quot amisit. Septem quippe filios et tres fi-
lias habuit: septem autem nunc filios et tres filias recce-
pisse describitur: vt et hi qui extincti fuerant / viuere de-
mōstrentur. Dum enim dicitur: Addidit dominus que-
cūqꝫ fuerant Job duplicia: et tamen totidem filios ei re-
stituit quot amisit: et liberos dupliciter addidit/ cui de-
cem postmodum in carne restituit: decem vero qui amis-
si fuerant: in occulta animarum vita seruauit. Cap. xvij.

Si quis autem in predictis animalib⁹ postposi-
to culmo historie (vt intellectuale videlicet ani-
mal) pasci mysteriorum fruge desiderat: necesse
est vt que sentimus agnoscat. Intelligere enim possum⁹
qꝫ in his animalibus aggregata fideliū vniuersitas desi-
gnatur. Hinc est namqꝫ quod per psalmistam patri de fi-
lio dicitur: Omnia subiecisti sub pedibus eius: oues et *Ps. viij.*
boues vniuersas: insuper et pecora cāpi. Hinc est qꝫ idē
propheta sanctam ecclesiam simplices quosqꝫ inhabita-
re conspiciens ait. Animalia tua habitabunt in ea. Quid *Ps. lxvij.*

ergo in ouibus/niſi innocentes:quid in camelis/niſi eos qui ceterorum mala tranſeunt extuberāti et tortuoſa mole vitiorum:quid i iugatis bobus/niſi iſraelitas legi ſubditos:quid in aſinis/niſi ſimplices gentiliū mentes accipimꝰ? Nam quia innocentes quiqȝ ouium nomine deſignantur:teſtaṫ pſalmiſta/q̄ ait: (ps.lxxviij.) Nos autem populꝰ eius/et oues paſcue eius. Neqȝ enim qui ſeruare innocentiam negligunt:illa iterne paſcue refectione ſatiātur. Cameli vero nomine/aliqñ in ſacro eloquio dominus: aliquādo gentiliū ſuperbia exprimitur: quaſi excreſcente deſuper tumore tortuoſa. Quia enim ad ſuſcipiēda onera ſponte ſe camelus humiliat:nō imerito redemptoris noſtri gratiam deſignat:qui in eo ꝙ infirmitatis noſtre onera ſuſcipere dignatus eſt:a poteſtatis ſue celſitudine ſponte deſcendit. Unde ꝛ per euangeliū dicit: (Joan.x.) Poteſtatem habeo ponendi animam meam: et poteſtatem habeo iterum ſumendi eam:et nemo tollit eam a me. Et vnde iterū dicit: (Mat.xix.) Facilius eſt camelum per foramē acus tranſire:q̄ȝ diuitē intrare in regnum celorum. Quid enim nomine diuitis/niſi quēlibet elatum:quid cameli appellatione niſi propriam condeſcenſionem ſignat? Camelus enim per foramen acus tranſijt: cum idem redemptor noſter vſqȝ ad ſuſceptionem mortis per anguſtias paſſionis intrauit. Que paſſio velut acus extitit: qꝛ dolore corpus pupugit. Facilius autem camelus per foramē acus/q̄ȝ diues celorum regnum ingreditur:quia niſi ipſe prius īfirmitatis noſtre onera ſuſcipiens/per paſſionem ſuam formam nobis humilitatis oſtenderet:nequaq̄ȝ ſe ad humilitatem illius ſuperba noſtra rigiditas inclinaret. Rurſum cameli nomine/tortuoſa ac plena vitijs gentilitas deſignatur: (gen.xxiiij.) ſicut per Moyſen dicitur ꝙ inclinata iā die/egreſſum in agro iſaac in camelo ſedens rebecca conſpexit:ac protinꝰ de camelo deſcendit:et ſeſe pallio ad viſionem illius verecundata cooperuit. Quem enim iſaac aliū i eo ꝙ inclinata iam die in agro egreſſus fuerat deſignabat:niſi eum q̄ extremo huius mundi tempore/velut i diei fine veniēs/quaſi in agrum foras exijt: quia cum ſit inuiſibilis:i hoc mundo ſe viſibilem demonſtrauit. Quem i camelo ſedēs rebecca conſpexit:quia eum eccleſia ex gentibus veniēs/dum adhuc vitijs eſſet innixa:et necdum ſpiritalibus/ſȝ animalibus motibus inhereret:attendit. Sed protinus de camelo deſcendit:quia vitia quibus prius fuerat ſuperbe elata/deſeruit:ſeqȝ etiam pallio operire curauit:qꝛ viſo domino/infirmitatem ſue actionis erubuit:et illa q̄ prius in camelo libera geſtabatur/deſcēdens poſtmodū verecunda tegitur. Unde eidem eccleſie a priore elatiōe conuerſe/per apoſtolicam vocem quaſi rebecce de camelo deſcendenti/ſibiqȝ pallium superducenti dicitur. (Rom.vj.) Quē enim fructum habuiſtis tunc in illis/in quibus nunc erubeſcitis?

Capitulum.xviij.

In bobus vero aliquando luxurioſorū dementia:aliquādo laborioſa fortitudo predicantiū: aliqñ humilitas exprimiṫ iſraelitarū. Quia enī bouis nomine per comparationem luxurioſoꝝ demētia deſignatur: (Puer.vij.) Salomon indicat: qui cum male ſuadentis mulieris petulantiam premiſiſſet/adiunxit: Statiqȝ eā ſequitur/quaſi bos ductus ad victimam. Rurſum quia bouis nomine/labor predicatoris exprimitur:legis verba teſtantur/que ait: (Deut.xxv.) Non obturabis os boui trituranti. Ac ſi aperte diceret. Predicatores verbi a ſtipendiorum ſuorum perceptione nō prohibeas. Rurſum quia bouis nomine plebs iſraelitica figuratur/propheta aſſerit: qui redemptoris aduentum denunciās dicit. (Eſa.j.) Cognouit bos poſſeſſorem ſuum:et aſinus preſepe domini ſui. Per bouem ſcȝ iſraeliticum populum/iugo legis edomitum ſignans:per aſinum vero gentilem populū indicans/voluptatibus deditum/et grauius brutū. Aſinorum quoqȝ et aſinarū nomine/aliquando luxurioſorum petulantia:aliquando manſuetudo ſimplicium:aliquando vero (vt p̄diximus) ſtultitia gentilium deſignatur. Quia enim luxurioſorum petulantia aſinorū appellatione per cōparationem exprimitur:aperte declaraṫ/cum per prophetam dicitur: (Ezech.xxiij.) Quorum carnes ſunt vt carnes aſinorum. Rurſum qꝛ aſinarum nomine ſimplicium vita figuratur:redēptor noſter cum Hieruſalem pergeret/ſediſſe aſinam deſcribitur. Hieruſalem quippe viſio pacis dicitur. Quid igitur ſignat ꝙ dn̄s ſedendo aſinā hieruſalem ducit: niſi ꝙ ſimplices mentes dum preſidendo poſſidet/eas vſqȝ ad viſionem pacis ſua ſacra ſeſſione perducit? Rurſum qꝛ aſinorum nomine/ſtultitia gētilium deſignaṫ: propheta teſtatur/dicēs: (Eſa.xxxij.) Beati qui ſeminatis ſuper oēs aquas: immittentes pedem bouis ꝛ aſini. Super omnes quippe aquas ſeminare eſt: cūctis populis fructuoſa vite verba predicare. Pedem vero bouis et aſini īmittere eſt: vias iſraelitici ꝛ gentilis populi per preceptorum celeſtiū vincula religare.

Capitulum.xix.

Littere igiṫ ħitate ſeruata:ſub beati Job noīe cūctis his animalibꝰ non immerito credimus ſancte eccleſie populos deſignari: quaterꝰ ea que ſcripta ſunt/diſpenſatione ſancti ſpiritus cuncta mirabiliter ordināte:et tranſacta nobis referant/et futura predicant. Agnoſcamus ergo in ouibus fideles atqȝ innocentes ex iudea populos/legis dudum paſcuis ſatiatos. Agnoſcamus in camelis ad fidem ſimplices ex gentilitate venientes:qui prius ſub ritu ſacrilego quaſi quadā deformitate membrorum valde turpes oſtenſi ſunt/videlicet feditate vitiorum. Et quia ſepe (vt prediximus) ſacra eloquia curant repetere quod affirmant:poſſunt rurſum in bobus iſraelite accipi: quaſi iugo legis attriti: aſinis vero vt dictum eſt/gentiles populi deſignari: qui dum ſe colendis lapidibus inclinabant: non reluctante mente/quaſi dorſo ſtultitie ſuppoſito:quibuſlibet idolis bruto ſenſu ſeruiebant. Sancta ergo eccleſia que in exordijs ſuis innumeris tentationibus preſſa/vel iſraeliticū populum vel multos ex gentibus amiſit:videlicet quos lucrari non potuit/duplicia in fine recipit: quia in ea ex vtraqȝ natione/fidelium numerꝰ multiplicior excreſcit. Poſſunt etiam per iugatos boues/predicatores intelligi. Unde cum eos ad annūciandū dominus mitteret: teſte euangelio/binos miſiſſe deſcribitur: (Mar.vj.) vt quia vel duo ſunt precepta charitatis: vel qꝛ haberi ſocietas minus q̄ȝ inter duos non poteſt:predicatores ſancti ex ipſa qualitate ſue miſſionis cognoſcerent q̄ȝtum concordiam ſocietatis amarēt. Poſſunt (ſicut prediximus) per aſinas mētes ſimplicium deſignari. Sancta vero eccleſia duplices boues atqȝ aſinas recipit:quia predicatores ſancti q̄ preſſi formidine in eius dudum tentatione tacuerant: et mentes ſimplicium que victe terroribus veritatem illius confiteri formidabant:tanto iam nunc robuſtius i confeſſione veritatis voces ſuas exerunt/q̄ȝto debilꝰ ante timuerunt. Hec i ſignificatione eccleſie breuiter diximus: que quomodo eiuſdem ſancte eccleſie capiti ſeruiant:in exordio huius operis latius nos dixiſſe memoramus. Qui ergo de his ſibi plenius ſatiſfieri nititur: ſecundum huius operis librum legere dignetur. Jam vero ſi q̄rimur vt etiam de ipſo animaliū numero diſſeramus: cur mille iuga boū/vel mille aſine/et ſex milia camelorum/et quattuordecim milia ouium numerentur:dicere breuiter poſſumus ꝙ apud ſecularem quidem ſcientiam millenarꝰ numerus idcirco perfectus habetur:quia denarij numeri quadratum ſolidum reddit. Decem quippe decies ducta ſunt centum:que iam figura quadrata/ſed plana non eſt. Ut autem in latitudinem ſurgat et ſolida fiat:rurſus centum decies multiplicantur/et mille ſunt. Senarꝰ autem numerus idcirco perfectus eſt:quia primus in numeris completur partibus ſuis.i.ſexta ſui parte et tertia et dimidia:que ſunt vnū et duo et tria:q̄ i ſummā ducta ſex ſūt. Nec alius ante ſenarium numerum reperitur/qui in ſuis partibus dum diuiditur/tota eius ſumma compleatur.

Capitulum.xx.

Sed quia cuncta hec per ſacre ſcripture celſitudinem proficiendo tranſcendimus:ibi ſenariū/ibi ſeptenarium/ibi denarium/ibi millenarium vnde ſit perfectus inuenimus. Senarius quippe numerus in ſcriptura ſacra perfectus eſt:quia in mundi origine dominus ea que primo die cepit/ſexto die opera impleuit. Septenarius in ea perfectus eſt:quia omne opus bonum ſeptem p̄ ſpiritum virtutibꝰ agiṫ:vt et fides ſimul et opera cōſummentur. Denarius numerus i ea perfectꝰ eſt:quia lex in decem preceptis cōcluditur: omniſqȝ culpa non amplius q̄ȝ per decem verba cohibetur: atqȝ narrante veritate/operatores vinee denario remunerantur. (Mat.xx.) In denario quippe tria iunguṫ ad ſeptem. Homo autē qui ex anima conſtat et corpore/in ſeptem qualitatibꝰ cōtinetur. Nam tribus ſpiritalibus:et quattuor corporalibus viget. In dilectione etenim dei tribus qualitatibus

A spiritaliter excitatur: cum ei per legem dicit: Diliges dominum deum tuũ ex tota mẽte tua: et ex tota anima tua: et ex tota virtute tua. (Mat. xxij.) Corporaliter vero quattuor qualitatibus continetur: q̄ videlicet ex materia calida et frigida: humida et sicca componit. Homo ergo qui ex septem qualitatibus constat, denario remunerari dicitur: quia in illa perceptione superne patrie / septem nostra ad tria iunguntur eterna: vt homo contẽplatiõem trinitatis accipiat: et de remuneratiõe operis quasi quodam denario consummatus viuat. Uel certe q̄ septem virtutes sunt quibus in hac vita laborat: dumq̄ eis in remuneratione contemplatio trinitatis reddit: vita laborantium denario remũeratur. Sed perfectus quisq̄ etiam in hac vita denariũ accipit: dũ eisdẽ septem virtutib⁹ / spem / fidẽ / charitatẽq̄ coniungit. Millenarius quoq̄ numerus ĩ sacro eloquio perfectus accipitur: quia appellatione eius vniuersitas designatur. Unde scriptum est: Uerbi qđ mandauit in mille generationes. (Ps. ciiij.) Cũ enim nequaq̄ credẽdũ sit q̄ ad centum generationes mundus extẽditur: qđ aliud mille generationib⁹ / nisi vniuersitas generationum figuratur? Beatus igitur Job quattuordeci milia ouium recipit. Quia enim ĩ sacra ecclesia virtutum perfectio ad vtrumq̄ sexum ducit: septenarius in ea numerus duplicatur. Et sex milia camelorum: quia plenitudinem in illa operis accipiunt qui ab illa dudum vitiorum suorũ

B feditate perierunt.

¶ S. V: hi qui peccato mortui sunt / et in quibus vitiorum struma quassata est, per dei gratiam in bonis operibus consummantur.

¶ Mille quoq̄ iuga boum ac mille asinas recipit: quia israelitas atq̄ gentiles / doctos ac simplices / post temptationum casus in culmine perfectionis assumit.

¶ S. M: in septẽ filijs Job septiformis virtutũ operatio accipiatur: et in nominibus filiarum eius conditio et redemptio et assumptio generis humani possit intelligi.

¶ Septem quoq̄ filios et tres filias recipit: quia eorum mentibus quos septem virtutibus generat: ad perfectionis summam / spem / fidem / charitatem coniungit: vt tanto verius prole sua gaudeat / q̄to suis fidelibus nil deesse virtutis pensat.

Capitulum. xxj.

SEd quia hec succincte transcurrim⁹: nunc ipsis quoq̄ indagandis filiarum vocabulis intẽdamus. Sequitur. [Et vocauit nomen vnius diem: et nomen secunde casiam: et nomẽ tertie cornustibij.] Hec nomina pro eo q̄ a virtutib⁹ sumpta sũt: apte cura-

C uit interpres non ea sicut in arabico sermone iuncta sunt ponere: sed in latinum eloquium versa apertius demonstrare. Quis enim nesciat diem vel casiam latina esse vocabula? At vero cornus tibij q̄uis non corn⁹ / sed cornu dicitur: nec cantantium fistula tibium / sed tibia vocatur: in latina tamen lingua sermonis genere minime custodito / rem credo prodere maluit: atq̄ in eius lingue de qua transferebat / proprietate perdurare. Uel quia per cornu et tibiam vnum verbum ex vtroq̄ composuit: vtrũq̄ verbum per vnam orationis partem in latina lingua transfusum / quo voluit genere licite vocauit.

Capitulum. xxij.

QUid est ergo q̄ prima filia beati Job dies dicitur: secunda casia: tertia vero cornustibij vocata memorat: nisi q̄ vniuersum gen⁹ hũanũ qđ benignitate cõditoris atq̄ eiusdẽ misericordia redẽptoris eligit / istis noĩbus designatur? Homo nãq̄ quasi dies ex cõditiõe claruit: q̄ hũc auctor suus ĩgenite innocentie splẽdore resparsit. Sed sponte sua ad peccati tenebras lapsus / quia veritatis lucem deseruit / quasi in nocte se erroris abscondit: quia alias dicitur secutus vmbram. Sed quia auctori nostro non defuit largitas bonitatis sue etiam contra tenebras iniquitatis nostre: cũ quem prius potenter ad iustitiam condidit / potenti⁹ redimẽdo postmodum ab errore reuocauit. Cui quia post casum suũ illa conditionis sue pristina firmitas defuit: eum contra bella intime repugnantis corruptionis multiplicibus donorũ suorum virtutibus fulsit. Que nimirum virtutes proficientiũ in notitia ceterorum hominũ quasi suauitate fragrant odorum. Hinc est enim quod p Paulum dicitur: Christi bon⁹ odor sum⁹ deo. (ij. Cor. ij.) Hinc est q̄ sancta ecclesia in electis suis quandam fragrantiam suauitatis odorata / in canticorum cantico loquitur dicens. Donec rex in recubitu suo est / nardus mea dedit (Can. j.) odorem suum. Ac si aperte dicat: Quousq̄ meis obtutibus rex apud se in reqe secreti celestis abscondit: electorum vita miris virtutum odoribus exercetur: vt quo adhuc eum quem appetit non videt / ardentius per desiderium flagret. Rege quippe in recubitu suo posito / nardus odorem dat / dum quiescente in sua beatitudine domino: sanctorum virtus in ecclesia magne nobis gratiam suauitatis administrat. Quia ergo et conditum luce innocentie claruit: et redemptum genus humanũ exercitio bonorum operum odorẽ suauitatis aspersit: prima filia recte dies: et secunda non icõgrue casia nominatur. Bene autem casia dicitur: que in tanto sublimis vite odore dilatatur. In ipsa quippe sua origine in qua iustus homo conditus fuerat: tantis q̄tis nunc opus est virtutib⁹ non indigebat: quia si stare sicut est conditus vellet / hostem extra positum vincere sine difficultate potuisset. Postq̄ vero per ascensum hominis semel aduersari⁹ ad intima irrupit: laboriosius iam victor efficitur / qui adhuc impugnans sine labore repelleretur. Multa namq̄ nunc exhibenda sunt / que in paradiso necessaria non fuerũt. Nunc quippe op⁹ est virtute patientie: laboriosa eruditiõe doctrine: castigatione corporis: assiduitate precis: confessione delictorũ: inundatione lachrymarũ: quorum profecto omnium cõditus homo non eguit: quia salutis bonũ ex ipsa sua conditione percepit. Egro quippe poculum amarũ porrigit: vt ad salutis statum morbo sublato reuocetur. Sano aũt neq̄q̄ percipit qđ accipiat vt conualescat: sz a q̄bus caueat ne lãguescat. Nũc ĝ maioribus studijs vtimur: cũ salutẽ neq̄q̄ seruam⁹ habitã / sed reparare curam⁹ ablatã. Et q̄ omnes hi anxius nostre reparatiõis magnis intra sanctam ecclesiam opinionibus pollent: nomen secunde filie velut casia ex merito redolet: vt quia prima filia quasi dies extitit per dignitatem conditiõis: secunda casia fit per fragrantiam fortitudinis ex gratia redemptoris.

Capitulum. xxiij.

UNde et eidem venienti redemptori per prophetam dicit: Myrrha et gutta et casia a vestimẽtis tuis a gradibus eburneis: ex quibus te delectauerũt filie regũ in honore tuo. (Ps. xliiij.) Quid enim myrrhe / gutte et casie nomine / nisi virtutũ suauitas designatur? quid eburneis gradibus / nisi magna nitens fortitudine proficientium ascensus exprimitur? Redemptor igitur veniens / myrrha / gutta / et casia in vestimento vtitur: q̄ ex electis suis quibus se misericorditer induit: mire virtutis fragrantiam aspergit. In quibus iste odor ab eburneis gradibus ducitur: quia in eis virtutum opinio non ex ostẽsione simulatiõis / sed ex veri ac solidi operis ascẽsu generatur. Bene autem subditur. Ex quibus delectauerunt te filie regum in honore tuo. Sãcte namq̄ anime ab antiquis patribus ad cognitionem veritatis edite / redemptorẽ suum in eius honore delectãt: q̄ ex eo q̄ bene agunt / sue laudi nihil vendicant. Quia vero tertio ordi-

F ne est humanum genus etiam carnis resurrectione renouatum: in illo concentu eterne laudis assumitur tertia filia / que cornustibij vocatur. Quid enim per cornustibij nisi letantium cant⁹ exprimitur? Ibi enim veraciter adimpletur / quod modo per prophetam dicit: Cantate domino canticũ nouũ. (Ps. cv.) Ibi veraciter adimpletur: vbi canticum laudis dei non tam ex fide / sed ex specie contemplata cãtabitur. Ibi a nobis conditor noster laudum suarum veraces cantus recipit: qui humanum genus et condendo diem / et redimendo casiam / et assumendo cornustibij fecit. Qui enim lux fuim⁹ cõditi: et nunc sumus casia redẽpti: et rursus quandoq̄ cornustibij / in exultatione eterne laudis assumpti. Sed priusq̄ ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat: omnẽ a se vite feditatem respuit: et spõsi amori preparans sese per species virtutũ comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere: et intimis desiderijs subleuata / fedos mores conuersatiõis humane transcendere. Unde bñ et de eisdẽ filiab⁹ beati iob subdit.

¶ S. G: pulchritudo sanctarũ animarum ad hec terrena incõparabilis sit: et licet inter se quasi stelle differant: in claritate tñ eadẽ actiuis et cõtẽplatiuis est hereditas.

¶ Nõ sunt aũt inuente mulieres speciose sicut filie Job in vniuersa terra. [Electorum quippe anime omne humanum genus quod ĩ terra sm̃ hominem conuersatur: sue pulchritudinis decore transcendunt: q̄toq̄ se extert⁹ affligẽdo despiciunt / tanto se verius intus cõponũt. Hic

G

Ps. xliiij.

est enim q sancte ecclesie que electorū pulchritudine de-
coratur/per psalmistam dicitur: Concupiuit rex speciem
tuam. De qua paulopost subditur: Ois gloria eius filie
regū ab intus. Nam si foris gloriam quereret: intus spe-
ciem quam rex concupisceret/non haberet. Cap. xxiiij.

In qua quidem q̃uis multi virtutū decore ful-
geant: atq; ipsa viuendi perfectione ceterorum
merita excedant: nonnulli tamen quia ad altio-
ra assequenda non sufficiunt/infirmitatis sue conscij/pie-
tatis ei9 gremio continent. Qui inq̃tum preualent/mala
vitant: q̃uis inq̃tum appetunt/altiora bona non imple-
ant. Quos tamē benigne dominus suscipit: eosq; apud se
pro modo digne retributionis admittit. Unde et sequi-
tur. Deditq; eis pater suus hereditatem iter fratres eo-
rum. Ipse ergo ex perfectorum merito speciose memorā-
tur: ipe etiam quasi ex imperfectorum typo velut infirme
hereditatē inter fratres accipiunt. Usus nāq; vite veterī
non habebat vt hereditatē femine inter masculos sortirē-
tur: quia legis seueritas fortia eligens/infirma contem-
nens: districta potius studuit/q̃ benigna sancire. Sz pro
nostro redemptore veniente: nullus infirmitatis sue con-
scius/de sortienda celestis patrimonij hereditate despe-
ret. Pater enim noster inter masculos etiam feminis iu-
ra successionis tribuit: quia iter fortes atq; perfectos/in-
firmos et humiles ad sortem superne hereditatis admit-
tit. Unde ipsa veritas i euangelio dicit: In domo patris
mei mansiones multe sunt. Apud patrem quippe māsio-
nes multe sunt: quia in illa beatitudinis vita non dispa-
ri/vnusquisq; iuxta dispar meritum/locum disparem p-
cipit: sed eiusdem disparilitatis damna non sentit: q2 tā-
tum sibi/q̃tum perceperit sufficit. Sorores ergo cū fra-
tribus ad hereditatem veniunt: q2 infirmi illuc cum forti-
bus admittuntur: quatenus si quis per imperfectionem
non erit summ9: ad hereditatis tamen sortem per humili-
tatem non sit extraneus. Quas bene Paulus mansiones
iuxta merita distributas insinuat/cum ait. Alia claritas
solis: et alia claritas lune: et alia claritas stellarum. Stel-
la enim ab stella differt in claritate. Sequitur.

Jo. xiiij.

H

j. Cor. xv.

¶ S. Q2 sancta ecclesia post huius vite terminū/deposi-
to corruptionis pondere/peccato emortuo/in plenitudi-
ne dierū eternitatis/cū sctōr sobole/bonorū oper simul-
tiplicata retributione/in eternum cum christo quiescat.

¶ Uixit aūt post hec flagella Job centū quadraginta
annis: et vidit filios suos: et filios filiorum suorum vsq;
ad quartam generationem: et mortu9 est senex z plen9 die-
rum. In scriptura sacra non facile plenus dierum poni-
tur: nisi is cuius per eandem scripturam vita laudatur.
Uacuus quippe dierum est: qui q̃libet multum vixerit/
etatis sue tempora in vanitate consumit. At contra ple-
nus dierum dicitur: cui nequaq̃ dies sui pereūdo trans-
eunt: sed ex quotidiana mercede boni operis/apud iustū
iudicē et postq̃ transacti fuerint/reseruantur. Cap xxv.

I

Sed quia sunt qui hec etiam i typo sancte eccle-
sie interpretari desiderant: (quorum votis tāto
magis obediendum est/q̃to et eorum spiritali
intelligentie congaudēdum) si quattuordecim per dena-
rium ducimus: ad centesimum z quadragesimum nume-
rum peruenimus. Et recte vita sancte ecclesie multipli-
cata per decem et quattuor computat: quia vtrūq; testa-
mentū custodiēs/z tam fm legis decalogū/q̃ fm quattu-
or euangelij libros viuens/vsq; ad perfectionis culmen
extenditur. Unde et Paulus apostolus q̃uis epistolas
quindecim scripserit: sancta tamen ecclesia non amplius
q̃ quattuordecim tenet: vt ex ipso epistolarum numero
ostenderet q doctor egregius legis et euangelij secreta
rimasset. Bene autem beatus Job post flagella viuere di-
citur: quia et sancta ecclesia prius discipline flagello per-
cutitur: et postmodum vite perfectione roboratur. Que
etiam filios suos et filios filiorum suorum vsq; ad quar-
tam generationem conspicit: quia in hac etate que ānuis
quattuor temporibus voluitur/vsq; ad finem mundi p
ora predicantium nascentes sibi quotidie soboles contē-
platur. Nec abhorret a vero q per generationes dicim9
tempora designari. Quid enim vnaqueq; successio/nisi
quedam propago est generis? Et pincerna regis egypti
cum vidisset somnium q tres propagines duceret: Jo-
seph preditus in solutione somniorum/tres ppagines/
tres dies renunciat designari. Si ergo per tres propagi-

gen. xxxix.

nes spatium trium dierum exprimitur: cur non etiam per
quattuor generationes annus quattuor tempora figurā-
tur? Sancta itaq; ecclesia videt filios suos/cum primam
fidelium sobolem conspicit. Uidet filios filiorum: cū ab
eisdem fidelibus ad fidem gigni et alios cognoscit. Que
etiam senex z plena dierum moritur: quia subsequente lu-
ce ex mercede quotidianorum opez/deposito corruptio-
nis pondere/ad incorruptionem spiritalis patrie mutat.
Plena videlicet dierum moritur: cui labentes anni non
transeunt/sed stantium actuum retributiōe solidantur.
Plena dierum moritur: que per hec transeuntia tempo-
ra id quod non transit operatur. Unde et apostolis dici-
tur: Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet i
vitam eternam. Dies itaq; suos sancta ecclesia etiā cum
presentem vitam deserit/non amittit: quia in electis suis
tanto eorum lucem multiplicius inuenit/q̃to nunc i eis
ab omni tentatione se caute9 sollicitiusq; custodit. Dies
suos ecclesia nō amittit: q2 sese in hac vita vigilanter quo-
tidie pēsare nō negligit: et ad omnia que recte facere va-
leat/inertia nulla torpescit. Hinc est enim q de illa p Sa-
lomonem dicitur: Considerat semitas domus sue: et pa-
nem ociosa non comedit. Semitas quippe domus sue cō-
siderat: quia cunctas sue conscientie cogitationes subtili-
ter inuestigat. Panem ociosa non comedit: quia hoc qd
de sacro eloquio intelligendo perceperit/ante eterni iu-
dicis oculos exhibendo operib9 ostendit. Mori autē dr:
quia cū illā eternitatis ptēplatio absorbuerit: ab hac mu-
tabilitatis sue vicissitudine fundit9 extinguit: vt in ea iam
hoc quod acumē intime visiōis impediat/vllo modo ni-
hil viuat. Tanto enim verius tunc interna conspicit: q̃to
cunctis exterioribus plenius occumbit. Hanc itaq; mor-
tem/hanc dierum plenitudinē z in beato Job/vno simē-
bro ecclesie credam9 factam: et in tota simul ecclesia spe-
remus esse faciendam: quaten9 ita teneatur rei geste veri-
tas/vt non euacuetur rei gerende pphetia. Bona enim q̃
de sanctorum vita cognoscimus: si veritate carent/nulla
sunt: si mysterium non habent/minima. Quia ergo p spiri-
tū sanctum bonorum vita describitur: et per intellectum
nobis spiritalem fulgeat: et tamen sensus a fide historie
non recedat: quatenus tanto lector animus in suo intelle-
ctu permaneat/q̃to hūc q̃si in quodā medio cōstitutū: et
erga futura spes/et erga preterita fides ligat.

K

Joan. vj.

Prouer. xxxj.

L

¶ S. Q2 sanctus Gregorius in his que iam recta inten-
tione protulit/vane glorie vel laudis humane fauorem
subrepsisse sibi formidat: et pro recompensatione operis
postulat orationem lectoris. Capitulum. xxvj.

Expleto itaq; hoc opere: ad me mihi video esse
redeundū. Multum quippe mens nostra etiā
cū recte loqui conatur/extra semetipsam spar-
gitur. Integritatem nāq; animi/dum cogitantur verba
qualiter proferātur: quia eā trahunt extrinsec9/minuūt.
Igitur a publico locutionis redeundum est ad curiam
cordis: vt quasi in quodam concilio cōsultatiōis ad me
ipsum discernendum cōuocem cogitationes mētis: qua-
tenus ibi videam ne aut incaute mala/aut bona non be-
ne dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum: cum is q̃ di-
cit/soli ei a quo accipit/p id appetit placere quod dicit.
Et quidem mala me aliqua etsi dixisse non inuenio: ta-
men quia omnino non dixerim/nō defendo. Bona vero
si qua diuinitus accipiens dixi: meo videlicet vitio min9
me bene dixisse profiteor. Nam ad me itrinsecus rediēs/
postpositis verborum folijs/postpositis sententiarū ra-
mis/dum ipsam subtiliter radicem mee intentionis in-
spicio: deo quidē ex ea me summopere placere voluisse co-
gnosco: sed eidem intentioni qua deo placere studeo/fur-
tim se (nescio quomodo) intentio humane laudis interse-
rit. Qd cū iā postmodū tardeq; discerno: inuenio me aliī
agere/qd scio me aliter inchoasse. Sic ei sepe itētionē no-
strā dū ante dei oculos recte incipit: occulte sibi subiun-
cta/et eā velut i itinere cōprehendens/intentio humane
laudis assequitur: sicut pro necessitate quidem cib9 sumi-
tur: sed in ipso esu dum furtim gula surrepit/edendi de-
lectatio permiscetur. Unde plerumq; ptingit: vt refectio-
nē corporis quam salutis causa cepimus/causa volupta-
tis expleamus. Fatendum est igitur q rectam quidem
intentionem nostram que soli deo placere appetit: nonnū-
q̃ intentio minus recta/que de donis dei placere homi-
nibus querit/insidiando comitatur. Si autem de his

M

diuinitus districte discutimur: quis inter ista remanet salutis locus/ quando et mala nostra pura mala sunt: et bona que nos habere credim⁹/ pura bona esse nequaq̄ possunt? Sed hoc mihi facere operepreciū credo: q fraternis auribus omne qđ in me latenter ipse reprehendo/ incunctanter aperio. Quia enim exponendo nō celaui qđ sensi: confitendo non abscondo quod patior. Per expositionē patefeci dona: per confessionem detego vulnera. Et quia in hoc tā magno humano genere/ nec paruuli desunt qui dictis meis debeant instrui: nec magni desunt qui cognite mee valeant infirmitati misereri: p hec vtraq̄ alijs fratribus quātum possum curam confero/ ab alijs spero. Illis dixi exponēdo qđ faciant: istis aperui confitendo qđ parcant. Illis verborum medicamenta nō subtraho: istis lacerationē vulnerū nō abscondo. Igitur queso vt quisquis hec legerit: apud districtū iudicem solatiū mihi sue orationis impēdat: et omne qđ in me sordidū deprehēdit/ fletibus diluat. Orationis autē atq̄ expositionis virtutē collata: lector meus in recōpensatione me superat: si cum per me verba accipit/ pro me lachrymas reddat.

¶ Gregorij magni pape doctoris ecclesie precipui finiunt feliciter omnes moralium libri in grauissimas beati Job sententias/ morali digestione ad amussim castigati.

¶ Ad lectorem carmen.

Scire voles si facta patrum: si ad culmina morum
Scandere: si Christi dux gregis esse cupis:
Perlege Gregorij diuina volumina lector:
Semper habenda manu: semper amanda tibi.
Nec tanti monumenta viri despexeris vnq̄:
Fructificam messem et dulcia mella leges.
Grates ergo dabis magnas sculptoribus illis/
Gregorij doctos qui polijere libros.
Laus deo.

A

Incipit prologus in pastoralia beati Gregorij pape.

PAstoralis cure me pondera fugere delitescendo voluisse: benigna frat charissime/atqꝫ humillima intētiōe rep̄hēdis. q̄ ne quibusdā leuia eē videant: p̄ntis libri stilo exp̄mo de eoꝝ grauedine oīe qḋ penso: vt ⁊ hic q̄ vacat licaute nō expetat ⁊ q̄ icaute expetijt: adeptū se eē p̄tremescat. Quadripertita vero disputatiōe liber iste distīguit: vt ad lectoris sui animū ordinat̄ allegatiōib⁹ q̄si q̄busdā passib⁹ gradiat. Nā cū rerū necessitas exposcit: pensandū valde est ad culmē q̄sqꝫ regiminis qualr veniat: atqꝫ ad hoc rite ꝑueniēs qualr viuat: ⁊ bn̄ viuēs q̄lr doceat: et recte docēs infirmitatē suā q̄tidie quāta valet ꝯsideratione cognoscat: ne aut hūilitas accessū fugiat: aut ꝑuētiōi vita ꝯdicat: aut vitā doctrīa destituat: aut doctrinā p̄sūptio extollat. Pri⁹ ꝗ̄ appetitū timor tēperet: post autē magisteriū qḋ a nō q̄rēte suscipit vita ꝯmēdet: ac deīde necesse est vt pastoris bonū qḋ ondit viuēdo: etiā loquēdo ꝓpaget. Ad extremū ꝟo supest: vt p̄fecta quoqꝫ opa ꝯsideratio ꝓprie īfirmitat̄ deꝓmat: ne hec ante occulti arbitrij oclos tumor elatiōis extiguat. Sꝫ q̄ sūt plerīqꝫ mihi iperito similes: q̄ dū metiri se nesciūt/q̄ non didicerūt docere ꝯcupiscunt: qui pōdus magisterij tāto leuius extimāt: quāto vim magnitudinis illi⁹ ignorāt: ab ipso

B

libri hui⁹ rep̄hēdant exordio: vt qui indocti ac p̄cipites doctrine artē tenere appetūt: a p̄cipitatiōis sue ausibus in ipsa locutionis nostre ianua repellantur.

S. Ne venire imperiti ad magisterium audeant.

Capitulum Primum.

NUlla ars doceri presumit: nisi intēta pri⁹ meditatione discat. Ab iperitis ꝗ̄ pastorib⁹ magisteriū pastorale suscipit in magna temeritate: q̄m ars ē artiū regimē aīarū. Quis aūt cogitationū vulnera occultiora eē nesciat vulnerib⁹ viscerū? Et tn̄ sepe q̄ nequaqꝫ sp̄ualia p̄cepta cognerūt: cordis se medicos ꝓfiteri nō metuūt: dū q̄ pigmētoꝝ vim nesciūt: videri medici carnis erubescāt. Sed q̄ auctore deo ad religiōis reuerētiā oē iā p̄ntis seclī culmē iclinat: sūt nōnulli q̄ itra sanctā ecclesiā ꝑ specīe regiminis glīaꝫ affectāt honoris: videri doctores appetūt: trāscendere ceteros cōcupiscūt: atqꝫ attestāte veritate p̄mas salutatiōes i foro: p̄mos re-

mat. xxiij.

cubit⁹ i cenis: p̄mas i ꝯuētiōib⁹ q̄rūt cathedras: q̄ susceptū cure pastoralis officiū ministrare digne tāto magis nequeūt: q̄nto ad hui⁹ hūilitat̄ magisteriū ex sola elatio-

C

ne venerūt. Ipsa q̄ppe i magisterio ligua confundit: q̄n aliud discit: ⁊ aliud docet. Cōtra q̄s dn̄s ꝑ ꝓphetā q̄rit

Osee. viij.

dicēs. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me: p̄ncipes extiterūt ⁊ ego ignoraui. Ex se autē ⁊ nō ex arbitrio summi rectoris regnāt q̄ nullis fulti virtutib⁹ nequaqꝫ diuinit⁹ vocati: sꝫ sua cupidine accēsi: culmē regiminis rapiūt potius q̄ assequunt. Quos tn̄ itern⁹ iudex ⁊ ꝓuehit/⁊ nō cognoscit: q̄ q̄s ꝑmittēdo tolerat: ꝓfecto ꝑ iudiciū reprobationis ignorat. Unñ ad se q̄busdā ⁊ post miracula venientib⁹ dicit. Recedite a me opatij iniq̄tatis. nescio qui estis vos. Pastoꝝ iperitia voce veritat̄ icrepat: cū ꝑ ꝓphetā di.

Esa. vj.

Ipsi pastores ignorauerūt itelligētiā. Quos rursū dete-

Hiere. ij.

stat dn̄s dicēs. Et tenētes legē nescierūt me. Et nesciri se ꝗ̄ ab eis ꝟitas q̄rit: ⁊ nescire se principatū nesciētiū ꝓtestat: q̄ ꝓfecto hi q̄ ea q̄ sūt dn̄i nesciūt: a dn̄o nesciunt.

j. Co. xiiij.

Paulo attestāte q̄ ait. Si q̄s autē ignorat ignorabitur. Que nimirū pastoꝝ iperitia meritis ꝯgruit: sepe subiectorū: q̄ q̄uis lumē sciētie sua culpa exigēte nō habeant: districto tn̄ dei iudicio agit vt ꝑ eoꝝ ignorātiā hi etiā q̄ sequunt offēdāt. Hic nāqꝫ i euāgelio ꝑ semetipsā veritas

Mat. xv.

dicit. Si cec⁹ ceco ducatū p̄beat: ambo in foueā cadunt. Hic psalmista nō optantis aīo: sꝫ ꝓphetātis mysterio de-

Psal. lxviij.

nūciat dicēs. Obscurent ocl̄i eoꝝ ne videāt: ⁊ dorsū eoꝝ semꝑ icurua. Oculi q̄ppe sūt q̄ i ipsa honoris sūmi facie positi ꝓuidēdi itineris officiū susceperūt: q̄b⁹ hi nimiꝝ q̄ subsequūter iherēt dorsa noīant. Obscuratis ꝗ̄ oclis dorsum flectit: q̄ cū lumē sciētie ꝑdunt q̄ p̄eunt: ꝓfecto ad portanda peccatorum onera curuantur qui sequūtur.

S. Ne locū regiminis subeant qui viuendo nō perficiunt que meditando didicerunt. Capitulum. ij.

D

ET sūt nōnulli q̄ solerti cura sp̄ualia p̄cepta ꝑscrutātur: sed que itelligēdo penetrāt/viuēdo cōculcāt: repente docēt que nō opere: sed meditatiōe didicerūt: ⁊ qḋ verbis p̄dicāt/morib⁹ impugnāt. Unde fit vt cū pastor per abrupta gradit: ad precipitiū grex sequat. Hinc nāqꝫ ꝑ ꝓphetā dn̄s cōtra cōtēptibilē pastoꝝ sciētiā q̄rit: dicēs. Cū ipsi limpidissimā aquā biberitis: reliquā pedib⁹ vr̄is turbabatis: ⁊ oues mee q̄ cōculcata pedib⁹ vr̄is fuerāt pascebant: ⁊ q̄ pedes vr̄i turbauerāt hec bibebant. Aquā q̄ppe lipidissimā pastores bibūt/cū fluēta veritat̄ recte itelligētes hauriūt. Sed eādē aquā pedib⁹ ꝑturbare: est meditatiōis studia male viuēdo corrūpere. Aquā .s. turbatā pedib⁹ oues bibunt: cū subiecti q̄qꝫ nō sectant ꝟba q̄ audiūt: sed sola q̄ cōspiciūt exēpla prauitatis imitant. Qui cū dicta sitiūt ⁊ per opa ꝑuertunt: q̄si corruptis fontib⁹ in potib⁹ lutū sumūt.

Eze. xliiij.

Hic q̄qꝫ scriptū est ꝑ ꝓphetā. Laque⁹ ruine populi mei sacerdotes mali. Hic rursū de sacerdotib⁹ malis ꝑ pro-

Eze. xliiij.

phetā dn̄s dicit. Facti sūt domui israel i offēdiculū iniquitat̄. Nemo q̄ppe ampli⁹ i ecclīa nocet q̄ꝫ q̄ ꝑuerse agēs nomē vel ordinē sactitat̄ habet. Delinquētē nāqꝫ hūc nemo redarguere p̄sumit: ⁊ i exēplū culpa vehemēter extēdit: q̄n ꝓ reuerētia ordinis peccator honorat. Indigni aūt q̄qꝫ tāti reat⁹ pōdera fugerēt: si veritat̄ sententiā sollicita cordis aure pēsarēt: q̄ ait. Qui scādalizauerit vnū

mat. xviij.

de pusillis istis q̄ in me credūt: melius erat ei vt ligaret mola asinaria i collo ei⁹ ⁊ ꝓijceret in ꝓfūdū maris. Per molā q̄ppe asinariā/secularis vite circuit⁹ ac labor exp̄mit: ⁊ ꝑ ꝓfūdū maris extrema dānatio designat. Qui ꝗ̄ ad sanctitat̄ specīe deduct⁹/vel ꝟbo ceteros destruit vel exēplo: meli⁹ profecto fuerat vt hūc ad mortē sub ex-

A

teriori habitu terrena acta ꝯstrigerēt: q̄ꝫ sacra officia ceteris in culpa imitabilē demōstrarēt: q̄ nimirū si solus caderet: vtrūqꝫ hūc tolerabilior inferni pena cruciaret.

S. De pondere regiminis eo q̄ aduersa queqꝫ despicienda sunt: ⁊ ꝓspera formidanda. Capitulum. iij.

HEc igitur breuiter diximꝰ vt q̄ntū sit pondus regiminis monstraremꝰ: ne temere sacra regimina quisqꝫ his ipar est audeat: ⁊ ꝑ cōcupiscētiam culminis ducatū suscipiat ꝑditionis. Hinc em̄ pie

Jaco. iij.

Jacob⁹ ꝓhibet dicens. Nolite plures magistri fieri fratres mei. Hinc ipse dei hoīmqꝫ mediator regnū ꝑcipere vitauit in terris: qui supernoꝝ quoqꝫ spirituū sciētiam

Joā. vj.

sensumqꝫ trāscēdēs ante secula regnat i celis. Scriptū quippe est. Jesus ꝗ̄ cū cognouisset q̄ ventur̄i essent vt raperēt eū ⁊ facerēt eū regē: fugit iterū in mōtē ipse solus. Quis em̄ p̄ncipari hominib⁹ tam sine culpa potuisset: q̄ꝫ is q̄ hos nimirū regeret q̄s ipse creauerat? Sed q̄ idcirco in carne appulit/vt nō solū nos ꝑ passionē redimeret: verū etiā ꝑ ꝯuersationē doceret exēplū se sequētib⁹ p̄bēs: rex fieri noluit: ad crucis vero patibulū sponte

B

peruenit. Oblatā gloriā culminis fugit: penam ꝓbrose mortis appetit: vt mēbra eius videlicet discerent fauores mūdi fugere/terrores minime timere/ꝓ veritate aduersa diligere/ꝓspera formidando declinare: q̄ ⁊ ista sepe ꝑ timorē cor inquināt: ⁊ illa ꝑ dolorē purgāt. In istis se anim⁹ erigit: in illis aūt etiā q̄n se erexerat sternit. In istis homo se obliuiscit: in illis vero ad sui memoriā nolens etiā coactusqꝫ reuocat. In istis sepe ⁊ anteacta bona depereūt: in illis aūt lōgi quoqꝫ tēporis admissa terguntur. Nā plerūqꝫ aduersitatis magisterio sub disciplina cor premit: qḋ si ad regiminis culmē eruperit: in elatiōe ꝓtin⁹ vsu glīe ꝑmutat. Sic Saul q̄ indignū se pri⁹ cōsiderans fugerat: mox vt regni gubernacula suscepit intumuit. honorari nāqꝫ corā populo cupiēs dū rep̄hēdi publice noluit/ip̄m q̄ in regē se vnxerat abscidit. Sic Dauid auctoris iudicio pene in cūctis actibus placēs mox vt pressure pondere caruit/in tumorē vulneris erupit/factusqꝫ est ei i morte viri crudeliter rigid⁹/q̄ i appetitu femine fuit eneruiter flux⁹. Et q̄ malis āte nouerat pie ꝑcere: in bonorū q̄qꝫ nece post didicit sine obstaculo retractatiōis anhelare. Pri⁹ q̄ppe ferire dep̄hēsū p̄secutorē noluit: ⁊ post cū dn̄o desudātis exercit⁹ etiā deuotum militē extīxit. Quē ꝓfecto ab electoꝝ numero culpa lōgi⁹ raperet: nisi hūc ad veniā flagella reuocassent.

S. Quod plerumqꝫ occupatio regiminis soliditatē dissipat mentis. Capitulum. iiij.

C

6

Sepe suscepta cura regiminis/ cor per diuersa intuēdo diuerberat/ et impar quisq; inuenitur ad singula dum cōfusa mēte diuidit ad multa. Unde quidā sapiens ꝓuide prohibet dicens. Fili ne in multis sint actus tui. quia videlicet nequaq; plene i vniuscuiusq; operis ratione colligit/ dum mēs p diuersa partitur. Cūq; foras p insolentē curā trahit/ a timoris intimi soliditate vacuat: sitq; in exteriorū dispositione sollicita/ et sui solūmodo ignara/ scit cogitare multa/ se nesciens. Nam cū plusq; necesse est se exteriorib9 īplicat/ quasi occupata in itinere obliuiscit quo tēdebat: ita vt a studio sue inquisitionis alienata/ ne ipsa quidē q patit dāna consideret: et per q̄nta delinquat ignorat. Neq; enī peccare se Ezechias credidit/ cū venientib9 ad se alienigenis aromarū cellas ostendit: sed in dānationē secuture ꝓlis ex eo iram iudicis ptulit/ qd se facere licēter estimauit. Sepe dū multa suppetūt/ dūq; agi possunt: q subiecti quia acta sūt admirent: in cogitatiōe se anim9 eleuat/ et plene in se irā iudicis ꝓuocat: q̄uis p iniqua foris opera non erūpat. Intus q̄ppe est q iudicat/ intus q iudicat. Cum ergo in corde delinq̄mus: latet hoies qd apud nos agimus: sed tñ ipso iudice teste peccam9. Neq; enim rex babylonie tūc reus extitit de elatione/ cū ad elationis verba ꝓuenit. Quippe q ore ꝓphetico et ante eū ab elatione tacuit: sententiā reprobationis audiuit. Culpā nāq; perpetrate sup̄bie iam ante deū deterserat: qui omnipotētē deum quē se offendisse reperit: cūctis sub se gētibus predicauit. Sed post hec successu sue potestatis elat9: dū magna se fecisse gauderet: cūctis prius in cogitatiōe se pretulit/ et post adhuc tumid9 dixit. Nōne hec ē babylō magna quā ego edificaui in domū regni et in robore fortitudinis mee/ et in gloria decoris mei? Que videlicet vox illius ire vindictā aperte ꝓtulit: quā occulta elatio accēdit. Nā district9 iudex pri9 inuisibilit vidit/ qd postea publice feriēdo rep̄hendit. Unde et in irrationale aial hūc vertit: ab hūana societate separauit: agri bestijs mutata mēte piunxit: vt districto videlicet/ iustoq; eius iudicio homo quoq; esse pderet/ q magnū se vltra hoies estimasset. Hec itaq; pferentes nō potestatē rep̄hēdimus: sed de appetitu illi9 cordis infirmitatē munim9: Ne imperfecti quiq; culmen arripere regiminis audeāt: et qui in planis stantes titubant: in precipitio pedem ponant.

Eccli. xi. — Dan. iiij. — Dan. iiij.

¶ S. De his q in regiminis culmine ꝓdesse exēplo virtutu possūt: sed quietē ꝓpriā sectādo refugiūt. Capitulum. v.

Nam sunt nōnulli qui eximia dona virtutū percipiunt/ et ꝓ exercitatiōe ceterorū magnis muneribus exaltant: q studio castitatis mundi: abstinentie robore validi: doctrine dapib9 refecti: patiētie longanimitate humiles: auctoritate fortitudinis recti: pietatis gratia benigni: iustitie seueritate discreti sunt. Qui nimirū culmen regiminū/ si vocati suscipere renuunt: ipsa sibi pleriq; dona adimūt: q nō pro se tantūmodo: sz etiā pro alijs acceperūt. Cūq; sua et nō aliorū lucrā cogitant: ipsi se q priuata habere appetūt bonis priuāt. Hinc itaq; ad discipulos veritas dicit: Nō pōt ciuitas abscondi supra montē posita. et nemo accēdit lucernam et ponit eam sub modio: sz sup candelabrū vt luceat omnibus qui in domo sunt. Hinc petro ait. Symō Joānis amas me? Qui cum amare se ꝓtinus respondisset: audiuit. Si diligis me: pasce oues meas. Si ergo dilectiōis est testimoniū cura pastionis: quisq;s virtutib9 pollēs gregē dei pascere renuit: pastorem summū cōuincit non amare. Hinc Paulus dicit. Si christ9 pro oib9 mortu9 est: ergo oēs mortui sunt. Et si pro oibus mortu9 est: superest vt q viuūt iam nō sibi viuāt: sed ei qui pro ipsis mortuus est: et resurrexit. Hic Moyses ait: vt vxorē fratris sine filijs defuncti sup̄stes frater accipiat: atq; ad nomē fratris filiū gignat. quā si accipere forte renuerit: huic i faciē mulier expuat: vnūq; ei pedē ꝓpinqu9 discalciet: eiusq; habitaculū discalciati vocet. Frater q̄ppe defunctus ille est q post resurrectionis gloriā apparēs dixit. Ite nunciate fratribus meis. Qui q̄si sine filijs obijt: quia adhuc electorū suorū numerū nō īpleuit. Hui9 scz vxorē sup̄stes frater sortiri p̄cipit: quia dignū ꝑfecto est/ vt cura sancte eccl'ie ei q hāc bñ regere p̄ualet īponat. Cui nolēti in faciē mulier expuet: quia quisq;s ex muneribus q percepit ꝓdesse alijs nō curat: bonis quoq; ei9 sancta ecclesia exprobrās: et q̄si in faciē saliuā iactat. Cui ex vno pede calciamentū tollit/ vt discalciati dom9 eius vocetur.

Mat. v. — Jo. xxi. — ij. Co. v. — Deu. xxv.

Scriptū quippe est. Calciati pedes in preparatiōe euāgelij pacis. Si ergo vt nr̄am curā ꝓximi gerim9: vtrūq; pedē p calciamentū munim9. Qui vero suā cogitās vtilitatē ꝓximorū negligit: quasi vni9 pedis calciamētum cū dedecore amittit. Sūt itaq; nōnulli q magnis (vt diximus) muneribus ditati solius ꝯtēplatiōis studijs inardescūt. parere vtilitati ꝓximorū ꝑdicatiōe refugiūt. secretū quietis diligūt. secessū speculationis petunt. De quo si districte iudicent: ex tātis ꝓcul dubio rei sūt: quātis venientes ad publicū ꝓdesse potuerunt. Qua enī mēte is qui ꝓximis profuturus enitesceret: vtilitati ceterorum secretū ꝑponit suū: q̄n ipse sūmi patris vnigenitus vt multis ꝓdesset de sinu pris egress9 ē ad publicū nr̄m.

Ephe. vi.

¶ S. Qr hi q pond9 regiminis p humilitatē refugiūt: tūc vere hūiles sūt cū diuinis iudicijs nō resistūt. C. vi.

Et sunt nōnulli q ex sola humilitate refugiūt: ne eis qb9 ipares se estimant p̄ferātur. Quorū profecto humilitas/ si ceteris quoq; virtutib9 cingit: tunc ante dei oculos vera est/ cum ad respuendū hoc qd vtiliter subire precipit/ pertinax nō est. Neq; enī vere humilis est q sup̄ni nutus arbitrio vt debeat preesse intelligit: et tamē preesse ꝯtēnit. Sed diuinis dispositionibus subditus atq; a viro obstinationis alien9: cū sibi regiminis culmē imperat/ si iam donis preuētus est qb9 et alijs ꝓsit: et ex corde debet fugere et inuit9 obedire.

¶ S. Qr nōnunq̄ predicationis officiū nōnulli laudabilit appetūt: et ad hoc nōnulli coacti ptrahunt. Ca. vij.

Quamuis nōnunq̄ ꝑdicatiōis officiū et nōnulli laudabiliter appetūt: et ad h nōnulli laudabiliter coacti ptrahunt: qd liq̄do agnoscim9/ si duorū prophetarū facta pensam9: quorū vn9 vt ad ꝑdicādū mitti debuisset spōte se ꝑbuit: q tñ alt ꝓgere cū pauore recusauit. Esaias q̄ppe dño q̄rēti quē mitteret: vltro se obtulit dicēs. Ecce ego: mitte me. Hieremias autem mittit: et tñ ne mitti debeat humilit reluctat dicēs. A a a dñe deus: ecce nescio loqui quia puer ego sū. En ab vtrisq; exterius diuersa vox prodijt: sed non a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sūt precepta charitatis dei videlicet amor et ꝓximi. Per actiuā igit vitam ꝓdesse proximis cupiēs Esaias officium predicationis appetit. Per contemplatiuam vero Hieremias amori conditoris sedulo inherere desiderans: ne mitti ad ꝑdicandum debeat cōtradicit. Qd ergo laudabiliter alter appetijt: hoc laudabilit alter expauit. Iste ne tacite cōtemplationis lucra loquēdo perderet: ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed in hoc vtrisq; est subtiliter intuendum: quia et is qui recusauit plene nō restitit: et is qui mitti voluit ante per altaris calculū se purgatū vidit: ne aut nō purgat9 adire quisq; ministeria sacra audeat: aut quē sup̄na gratia elegit/ sub humilitatis specie sup̄be cōtradicat. Qr igit valde difficile est purgatum se quēlibet posse cognoscere: predicationis officium tutius declinatur. nec tamē declinari vt diximus pertinaciter debet: cum ad suscipiendū hoc sup̄na voluntas agnoscitur. Quod Moyses vtrūq; miro opere expleuit: qui preesse tāte multitudini et noluit et obediuit. Superbus enim fortasse esset si ducatū plebis innumere sine trepidatiōe susciperet: et rursum superbus existeret si authoris imperio obedire recusaret. Utrobiq; ergo humilis: vtrobiq; subiectus/ et preesse populis semet ipsum metiendo noluit: et tamē de imperantis viribus presumēdo cōsensit. Hinc ergo q̄q; precipites colligant cum quāta culpa ex appetitu ꝓprio ceteris preferri nō metuunt: si sancti viri plebium ducatum suscipere deo etiam iubente timuerunt. Moyses suadente dño trepidat: et infirmus quisq; vt honoris onus suscipiat anhelat: et qui ad casum valde vrgetur ex ꝓprijs: humerū libenter opprimēdus ponderibus submittit alienis: que ergo ferre non valet: et auget que portet.

Esa. vi. — Hiere. j.

¶ S. De his q desse cōcupiscūt: et ad vsum sue libidinis instrumentū ap̄lici sermonis arripiunt. Capitulum. viij.

Plerūq; vero q preesse ꝯcupiscūt: ad vsum sue libidinis instrumētū apostolici sermonis arripiūt: q ait. Si q's ep̄atū desiderat/ bonū op9 desiderat. q tñ laudās desideriū: i pauorē vertit ꝓtinus qd laudauit: cū repēte subiungit. Oportet aūt ep̄m irreprehēsibilē eē. Cūq; v̄tutū necessaria subsequent enumerat: q sit irrep̄hēsibilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo desiderio: et terret ex p̄cepto: ac si apte dicat. Laudo qd

j. Ti. iij. — Ibidem.

A querītis:sed prius discite q̄d q̄ritis:ne dū vosmetipsos metiri negligitis:tāto fedior vestra reprehēsibilitas appareat:quāto ꝛ a cūctis ↄspici i honoris arce festinatis. Magnus eñi regendi artifex fauorib⁹ impellit: terroribus retrahit:vt auditores suos ꝛ descripto irreprehēsibilitatis culmine restringat a sup̄bia:ꝛ officiū laudādo quod querit̄ cōponat ad vitā:q̄uis notandū q̄ illo in tēpore hoc dr̄/quo quisq̄ plebibus preerat:prim⁹ ad martyrij tormenta ducebat̄. Tunc ergo laudabile fuit ep̄atum querere:q̄n per hunc quēq̄ dubium non erat ad supplicia grauiora puenire. Unde ip̄m quoq̄ episcopatus officiū boni operis expressiōe diffinit:cum dicit̄. Si q̄s ep̄atū desiderat:bonū opus desiderat. Ipse ergo sibi testis est:q̄ episcopatum nō appetit qui nō per hunc boni operis ministeriū:sed honoris gloriā q̄rit. Sacrū quippe officium nō solū nō diligit omnino: sed nescit qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis ceterorū subiectione pascit̄:laude propria letatur:ad honorē cor eleuat: rerū affluentiū abundantia exultat. Mundi ergo lucrū querit̄ sub eius honoris specie:quo mūdi destrui lucra debuerūt. Cumq̄ mens humilitatis culmē arripere ad eleuationem cogitat:quod foris appetit intus immutat.

¶ S. Q̄r mens preesse volentium plerūq̄ sibi ficta bonorum operum promissione blanditur. Capitm.ix.

B Sed plerūq̄ hi q̄ subire magisteriū pastorale cupiunt:nōnulla quoq̄ op̄a bona aīo ꝓponūt: ꝛ q̄uis hoc elatiōis intētiōe appetūt:operaturos tñ se magna pertractant:sitq̄ vt aliud in imis intentio supprimat:aliud tractantis aīo supficies cogitationis ostēdat. Nā sepe sibi de se mens ip̄a mentit̄/ꝛ fingit se de bono ope amare q̄d nō amat: de mūdi autē gl̄ia nō amare quod amat:q̄ principari appetens fit ad hoc pauida cum q̄rit:audax cū puenerit. Timens eñ ne non perueniat trepidat:sed repente perueniens iure sibi hoc debitum ad q̄d puenerit putat. Cūq̄ percepto principatus officio ꝑfrui seculariter ceperit:libenter obliuiscit̄ quicquid religiose cogitauit. Unde necesse est:vt cum cogitatio extra vsū ducit̄: ꝓtinus mētis ocul⁹ ad opera trāsacta reuocet̄:ac penset quisq̄ quid subiect⁹ egerit:et repente cognoscet/si prelat⁹ bona agere q̄ ꝓposuerat/possit:q̄ nequaq̄ valet in culmine humilitatē discere: qui i imis posit⁹ nō desinit̄ supbire. Nescit laudē cum suppetit fugere:qui ad hanc didicit cum deesset anhelare. Nequaq̄ vincere auaritiā potest: q̄n ad multorum sustētatione tenditur is/cui sufficere ꝓpria nec soli potuerūt. Ex antearcta ergo vita se vnusquisq̄ inueniat: ne in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Quāuis plerūq̄ in occupatione regiminis ipse quoq̄ boni operis vsus perdit̄:qui i trāquillitate tenebat̄:quia quieto

C mari recte nauē et imperit⁹ nauta dirigit:turbato autē tēpestatis fluctibus:etiā perit⁹ se nauta ↄfundit. Quid naq̄ est potestas culminis nisi tēpestas mentis? In qua dum cogitationū semper ꝓcellis nauis cordis quatit̄: huc illucq̄ incessanter impellit̄: vt per repentinos excessus oris et operis quasi per obuiantia saxa frangat̄. Inter hec itaq̄ quid sequendū est/quid tenēdū:nisi vt virtutibus pollēs coactus ad regimen veniat:virtutibus vacuus nec coactus accedat? Ille si omnino renitit̄:caueat ne acceptam pecuniā in sudariū ligans: de eius occultatione iudicetur. Pecuniā quippe in sudario ligare:est percepta dona sub ocio lenti torporis abscondere. At contra. Iste cum regimē appetit:attendat ne per exemplū praui operis phariseoꝝ more ad ingressus regni tendētib⁹ obstaculū fiat: q̄ iuxta sūmi magistri vocem nec ipsi intrāt:nec alios itrare permittūt. Cui ↄsiderandū quoq̄ est: q̄ cum curam populi electus presul suscipit:quasi ad egrū medic⁹ accedit. Si ergo adhuc in ei⁹ opere passiones viuūt:qua p̄sumptiōe ꝑcussum mederi properat qui in facie vulnus portat?

¶ S. Qualis quisq̄ ad regimē debet venire. Capitm.x.

Ille igit̄ modis omnib⁹ debet ad exēplū viuēdi ꝑtrahi:qui cūctis carnis passionib⁹ moriēs iā sp̄ualiter viuit:q̄ ꝓspera mūdi postponit : q̄ nulla aduersa ꝑtimescit : q̄ sola interna desiderat. Cui⁹ intentioni bene cōgruēs:nec oīno per imbecillitatē corpus:nec valde p ↄtumeliā repugnat spirit⁹. Qui ad aliena cupienda non ducit̄:sed propria largit̄. Qui p pietatis viscera citius ad ignoscendum flectit̄:sed nūq̄ plus q̄ decet ignoscēs/quid ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita ꝑpetrat : sed ꝑpetrata ab alijs vt propria deplorat. Qui ex affectu cordis aliene ifirmitati cōpatitur : sicq̄ in bonis ꝓximi sicut in suis ꝓfectibus letatur. Qui ita se imitabilē ceteris in cūctis que agit insinuat: vt inter eos nō habeat q̄d saltē de trāsactis mēs erubescat. Qui sic studet viuere vt ꝓximorū quoq̄ corda arentia doctrine valeat fluētis irrigare. Qui orationis vsu et experimēto iam didicit q̄ obtinere a dn̄o que poposcerit possit:cui ꝓphetica voce iam quasi specialiter dicitur. Adhuc loquente te:dicam/ecce assum.

D

¶ S. Qualis q̄sq̄ ad regimē venire nō debeat. Cap.xj.

Si enim fortassis q̄s veniat vt pro se ad intercedendū nos apud potentē quēpiā virū:qui sibi iratus:nobis vero incognit⁹ est ducat: ꝓtinus respōdem⁹: ad itercedēdū venire nō possum⁹:q̄ familiaritatꝭ ei⁹ notitiā nō habem⁹. Si ergo homo apd̄ hoīem de quo minime p̄sumit fieri itercessor erubescit:qua mēte apud deū intercessiōis locū ꝓ populo arripit q̄ familiarem se eius gratie esse p vite merita nescit? Aut ab eo quomō alijs veniā postulat: q̄ verū sit sibi placat⁹ ignorat? Qua in re est adhuc aliud sollicit⁹ formidandū:ne qui placare iram posse creditur: hāc ipse ex ꝓprio reatu mereatur. Cūcti enim liquido nouim⁹:q̄ cū is q̄ displicet ad intercedendum mittit̄ : irati anim⁹ ad deteriora prouocat̄. Qui ergo adhuc desiderijs terrenis astringitur:caueat ne districti iram iudicis graui⁹ accendēs dū loco delectat̄ glorie:fiat subditꝭ auctor ruine. Solerter ergo se quisq̄ metiatur ne locū regiminis assumere audeat:si in se adhuc vitiū damnabiliter regnat:ne is quē

E crimen deprauat ꝓpriū : intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Hinc etenī superna voce ad Moysen dicitur. Loquere ad Aaron: homo de semine tuo per familias q̄ habuerit maculā/ non offerat panes domino deo suo:nec accedat ad ministerium eius. Ubi ꝛ repēte subiungitur. Si cecus fuerit:si claud⁹:si vel paruo/vel grādi ꝛ torto naso: si fracto pede vel manu: si gibbus: si lippus: si albuginem habens in oculo: si iugem scabiem: si impetiginem in corpore vel ponderosus. Cecus quippe est qui superne contemplationis lumē ignorat: q̄ presentis vite tenebris pressus dum venturā lucē nequaq̄ diligendo cōspicit:quo gressus operis porrigat nescit. Hic etenim prophetāte anna dicit̄. Pedes sanctoꝝ suorum seruabit:et impij in tenebris cōticescēt. Claudus vero est qui quidē quo ꝑgere debeat/aspicit: sed p infirmitatem mentis vite viam perfecte nō valet tenere quam videt:q̄ ad virtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur : quo p desiderium innitit̄/illuc gressus operis efficaciter non sequunt̄. Hinc etenī Paulus dicit. Remissas man⁹ ꝛ dissoluta genua erigite:et gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicās quis erret: magis autem sanetur. ¶ Paruo autem naso est qui ad tenendam mensurā discretionis idoneus nō est. Naso q̄ppe odores fetoresq̄ discernim⁹. Recte ergo per nasum

F discretio exprimitur/p quā virtutes eligim⁹: delicta reprobamus. Unde ꝛ in laude spōse dicit̄. Nasus tuus sicut turris q̄ est i libano. Q̄r nimirū sācta eccl̄ia q̄ ex causis singulis temptamēta prodeant:per discretionē conspicit:ꝛ ventura vitioꝝ bella ex alto deprehendit. Sed sūt nōnulli q̄ dū estimari hebetes nolūt: sepe se i quibusdā exq̄sitionibus plus q̄ necesse est exercētes ex nimia subtilitate fallunt̄. Unde hic quoq̄ subditur: vel grandi et torto naso. Nasus enim grandis et tortus est discretionis subtilitas imoderata:que dum plusq̄ decet excreuerit:actionis sue rectitudinē ip̄a ↄfundit. ¶ Fracto aūt pede vel manu est q̄ viā dei ꝑgere omnimodo non valet: atq̄ a bonis actibus funditus expers vacat:quaten⁹ hec nō vt claudus saltem cum ifirmitate teneat : sed ab his oīmodo alien⁹ existat. ¶ Gibb⁹ vero est quē terrene sollicitudinis pondus deprimit/ne vnq̄ ad superna respiciat:sed solis his que in infimis calcant̄ intēdat. Qui et si quando aliq̄d ex bono patrie celestis audierit:ad hoc nimirum peruerse cōsuetudinis pondere pregrauatus cordis faciem non attollit. Quia cogitationis statum erigere nō valet : quē terrene sollicitudinis vsus curuū tenet. Ex hoꝝ q̄ppe specie psalmista dicit. Incuruat⁹ sū ꝛ humiliat⁹ vsq̄quaq̄. Quoꝝ culpam quoq̄ per semet:

Leui.xxi. Ibidem. j.Reg.ij. Hebre.xij Cāti.vj. ps̄.cxviij.

G
Luc. viij.

ipsam veritas reprobans ait. Semen autem quod in spinis cecidit: hi sunt qui audiunt verbum: et a sollicitudinibus ꝛ diuitijs ꝛ voluptatibus vite euntes suffocātur et non referunt fructum. ¶ Lippus vero est cuius quidem ingeniū ad cognitionē veritatis emicat: sȝ tamē hoc carnalia opa obscurant. In lippis quippe oculis pupille sane sūt: sed humore defluēte infirmitate palpebre grossescūt. Que qr infusione crebra atterunt: etiā acies pupille vitiat. Et sūt nōnulli quoꝝ sensū carnalis vite operatio sauciat / q videre recta subtiliter p ingeniū poterant: sed vsu prauoꝝ actuū caligāt. Lipp⁹ itaqȝ est cui⁹ sensū natura exacuit: sȝ puersatiōis prauitas cōfūdit. Cui bn̄ p angelū dr.

Apoc. iij.

Collyrio inunge oclos tuos vt videas. Collyrio quippe oculos vt videam⁹ inūgim⁹: cū ad cognoscēdum veri luminis claritatē intellectus nr̄i aciē medicamine bone operationis adiuuam⁹. ¶ Albuginē vero habet i oculo q veritatis lucē videre nō sinit: qr arrogantia sapientie seu iustitie ceecat. Pupilla namqȝ oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt: qr videlicet sensus humane cogitationis si stultum se peccatorēqȝ intelligit: cognitionem intime claritatis apprehēdit. Si autē candorē sibi iustitie siue sapientie tribuit: a luce se superne cognitiōis excludit: ꝛ eo claritatem veri luminis neq̄qȝ penetrat: q se apd se p arrogantiā exaltat: sicut de quibusdā dr.

Rom. j.

Dicētes em̄ se esse sapiētes: stulti facti sūt. ¶ Jugē vero habet scabiē cui carnis petulātia sine cessatione dn̄at.

H

In scabie etem̄ feruor viscerū ad cutē trahit: p quā recte luxuria designatur: qr si cordis tentatio vsqȝ ad opationē psilit: nimirū feruor intim⁹ vsqȝ ad cutis scabiē prorūpit: ꝛ foris iā corp⁹ sauciat: qr dū i cogitatiōe voluptas nō repmit: etiā in actione dn̄at. Quasi em̄ cutis pruriginē paul⁹ curabat abstergere: cū dicebat.

j. Cor. x.

Tentatio vos nō apprehendat: nisi hūana. Ac si apte diceret. Humanū quidē est tētationē i corde ppeti: demoniacū vero est in tentatiōis certamine i opatiōe superari. ¶ Impetiginē quoqȝ habet i corpe quisqs auaritia vastat in mēte. q si in paruis non cōpescit: nimirū sine mensura dilatat. Impetigo quippe sine dolore corp⁹ occupat ꝛ absqȝ occupati tedio excrescēs membroꝝ decorē fedat qr et auaritia captiuā animā dū q̄si delectat exulcerat: dū adipiscēda queqȝ cogitatiōi obijcit: ad inimicitias accendit: ꝛ dolorē in vulnere nō facit: qr estuanti aio ex culpa abundantiā pmittit. Sed decor mēbroꝝ pdit: qr aliarū quoqȝ virtutū p hāc pulchritudo depraua: ꝛ q̄si totū corp⁹ exasperat: qr p vniuersa vitia animū supplātat:

j. Ti. vj.

Paulo attestāte q ait. Radix oim maloꝝ est cupiditas. ¶ Pōderosus vero est: q turpitudinē nō exercet opere: sȝ tn̄ ab hac cogitatione ptinua sine moderamine grauat in mente: q nequaqȝ quidē vsqȝ ad opus nefariū rapit: sed ei⁹ anim⁹ voluptati luxurie sine vllo repugnatiōis obstaculo delectat. Vitiū quippe est ponderis cū humor viscerū ad virilia labit: q pfecto cū molestia dedecoris intumescūt. Pōderosus ergo est qui totis cogitationibus ad lasciuiā defluēs / pōdus turpitudinis gestat in corde: ꝛ q̄uis praua non exerceat opere: ab his tamen non euellit mente.

I

Nec ad vsū boni operis in aperto valet assurgere: quia grauat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet hoꝝ vitio subigit: panes dn̄o offerre phibet: ne pfecto diluere aliena delicta non valeat is quē adhuc ppria deuastāt. Quia igit paucis ad magisteriū pastorale dign⁹ qualiter veniat / atqȝ hoc indign⁹ qualiter ptimescat ostēdim⁹: nūc is q ad illud digne puenerit: i ea qualr viuere debeat demōstremus.

¶ Secunda pars tractans de vita pastoris.

¶ Is qui ad regimē ordinate peruenerit: qualem se in ipso regimine debet exhibere. Capitulū. j.

Tantum debet actionē populi actio trāscendere presulis: q̄ntum distare solet a grege vita pastoris. Oportet namqȝ vt metiri se sollicite studeat: quāta tenēde rectitudinis necessitate pstringitur: sub cui⁹ estimatione populus grex vocatur. Sic ergo necesse est cogitatione mūdus: actione pcipuus: discret⁹ in silentio: vtilis in verbo: singulis cōpassiōe pxim⁹: pre cunctis pteplatiōe suspēsus: bn̄ agētib⁹ p humilitatē soci⁹: ꝯ delinquētiū vitia p zelū iustitie erect⁹: internoꝝ curā in exterioꝝ occupatiōe nō minuēs: exterioꝝ pruidētiā i internoꝝ sollicitudine nō relinquēs. Sȝ hec q breuiter enumerādo pstrinxim⁹: paulo latius replicādo disseram⁹.

R

¶ S. Ut rector cogitatione sit mundus. Capitulū. ij.

Rector semp cogitatiōe sit mūdus: quatenus nulla hunc immūditia polluat / qui hoc suscepit officij / vt i alienis quoqȝ cordib⁹ pollutionis maculas tergat: qr necesse est vt esse munda studeat man⁹ q diluere alioꝝ sordes curat: ne tacta queqȝ deterius inqnet: si sordida in se mēs lutū tenet. Hic naqȝ per prophetā Esaiā dicit.

Esa. lij.

Mundamini q fertis vasa domini. Etenim vasa dn̄i ferūt q pximoꝝ alas ad eterna sacraria pducendas: in sue puersatiōis fide suscipiūt. Apud semetipsos ergo q̄ntum debeant mūdari pspiciant: q ad eternitatis templū vasa viuentia in sinu pprie sponsionis portant. Hinc diuina voce pcipit vt in aaron pectore rationale iudicij vittis ligantib⁹ imprimat: quaten⁹

Exodi. xxviij.

sacerdotale cor nequaqȝ cogitatiōes fluxe possideāt: sed ratio sola cōstringat: ne indiscretū qd vel inutile cogitet: qui est ad exēplū alijs pstitutus / ex grauitate vite semp debet ostēdere quātā in pectore rationē portat. In quo etiā rationali vigilāter adiungit: vt duodecim nomina

L

patriarcharū describant. Ascriptos etenim patres semper in pectore ferre / est antiquoꝝ vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur: cum exēpla patrū precedentiū indesinenter intuetur: cum sanctoꝝ vestigia sine cessatiōe consideret: et cogitatiōes illicitas depmat: ne extra ordinis limitē operis pedem tendat. Quod bene etiā rationale iudicij vocatur: qr debȝ rector semp subtili examine bona malaqȝ discernere: ꝛ q vel quibus: quādo vel qualiter cōgruant studiose cogitare: nihil quoqȝ proprium querere: sed sua cōmoda propīquoꝝ bona deputare. Unde illic scriptū est.

Exodi. xxviij.

Pones autem in rationali iudicij doctrinam ꝛ veritatem: que erunt in pectore aaron quando ingredit coram dn̄o: ꝛ gestabit iudicium filioꝝ israel i pectore suo in conspectu dn̄i semper. Sacerdoti quippe iudicium filiorum israel in pectore coram dn̄i cōspectu gestare / est subiectoꝝ causas pro sola interni iudicis intentiōe discutere vt nihil se ei humanitatis admisceat i hoc quod diuina positus vice dispēsat: nec correptiōis studia priuatus dolor exasperet. Cūqȝ contra aliena vitia emulator ostendit: que sua sunt nō exequatur: ne tranquillitatem iudicij aut latens inuidia maculet: aut preceps ira

M

perturbet. Sed dum cōsideratur terror eius qui super omnia presidet: videlicet iudicis intimi: nō sine magno reguntur timore subiecti. Qui nimirū timor dum mētē rectoris humiliat / purgat: ne hanc aut presumptio spiritus leuet: aut carnis delectatio inqnet: aut p terrenarū rerum cupiditatem importunitas pollute cogitatiōis obscuret: que tamen non pulsare rectoris animū nequeunt: sed festinare necesse est vt repugnatione vincantur: ne vitium quod per suggestionem tentat: mollities delectationis subigat. Cumqȝ hec ab animo tarde repellitur: vereor ne consensus succedat.

¶ S. Ut rector sit semp operatiōe precipuus. Cap. iij.

Sit rector operatiōe precipuus: vt vite viā subditis viuendo denūciet: ꝛ grex qui pastoris vocem moresqȝ sequitur / per exempla melius q̄ per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere: hac eadem necessitate cōpellitur summa monstrare. Illa vox namqȝ libētius auditorum corda penetrat: quā dicentis vita cōmendat: quia dum qd loquendo imperat: ostendendo adiuuat vt fiat. Hinc em̄ per prophetam dicitur.

Esa. xl.

Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas syon. Ut videlicet qui celesti predicatiōe vtitur / ima iam terrenorum operum deserens in rerum culmine stare videatur: tantoqȝ facilius subditos ad meliora pertrahat: quanto per vite meritum de supnis clamat. Hinc diuina lege armū sacerdos dextrū

Exodi. xxix.

in sacrificium accipit et separatum: vt nō solum sit eius operatio vtilis: sed etiam singularis. Nec inter malos tantūmodo que recta sunt faciat: sed bene quoqȝ operātes subditos: sicut honore ordinis superat: ita etiam

moꝝ virtute trāscēdat. Cui in esu quoqȝ pectusculum cum armo tribuit̄: vt qd̄ de sacrificio ꝑcipit̄ sumere: hoc de semetipso auctori discat imolare. Et nō solū pectore que recta sūt cogitet: sȝ spectatores suos ad sublimia armo operis inuitet: nulla ꝓspera ꝑsentis vite appetat: nulla aduersa ptimescat. Blādimēta eñ mūdi respecto intimo terrore despiciat: terrores autē cōsiderato interne dulcedinis blandimēto ɔtēnat. Uñ supne quoqȝ vocis imperio vtroqȝ humero sacerdos velamine suphumeralis astringit̄: vt ɔtra aduersa ac ꝓspera virtutū semꝑ ornamento muniat̄: q̄ten⁹ iuxta vocē pauli. Per arma iustitie a dextris sinistrisqȝ gradiens: cū ad sola q̄ anteriora sunt nitit̄: ī nullo delectatiōis infime latere flectatur. Nō hūc ꝓspera eleuēt: non aduersa pturbent: nō blanda vsqȝ ad voluptatē demulceāt: non aspera ad desꝑationē premant: vt dū nullis passionib⁹ itentionē mētis humiliat: q̄ta ī vtroqȝ humero suphumeralis pulchritudine tegat̄ ostēdat. Qd̄ recte suphumerale ex auro: hyacintho: purpura: bis tincto cocco: et torta fieri bysso precipit̄: vt q̄ta sacerdos clarescere ꝟtutū diuersitate debeat demōstret. ¶ In sacerdotis q̄ppe habitu ante oīa aurum fulget: vt ī eo itellect⁹ sapiētie pricipalit̄ emicet. Cui hyacinthus (q̄ aerio colore resplēdet) adiūgit̄: vt ꝑ omne qd̄ intelligēdo penetrat: nō ad fauores infimos: sed ad amorē celestiū surgat: ne dū incaut⁹ suis laudib⁹ capit̄: ipo etiā veritatꝭ itellectu vacuet̄. Auro quoqȝ ꝛ hyacitho purpura ɔmiscet̄: vt videlicet sacerdotale cor cū sūma q̄ predicat sꝑerat / ī semetipso suggestiones vitioꝝ repmat: eisqȝ velut ex regia potestate ɔtradicat: quaten⁹ nobilitatem semꝑ intime regeneratiōis aspiciat: ꝛ celestis regni sibi habitū morib⁹ defendat. De hac q̄ppe nobilitate spirit⁹ per petrū dr̄. Uos autē genus electū: regale sacerdotiū. De hac etiā potestate qua vitia subigim⁹: Joannis voce roboramur: q̄ ait. Quotq̄t aūt receperūt eū: dedit eis potestatē filios dei fieri. Hanc dignitatem fortitudinis psalmista ɔsiderat dicens. Mihi aūt nimis honorificati sunt amici tui de⁹: nimis ɔfortat⁹ est pricipatus eorum. Qꝛ nimirū sanctoꝝ mens pricipaliter in sūmis erigitur cū exteri⁹ ꝑpeti abiecta cernunt̄. Auro autē hyacitho ac purpure bis tinct⁹ cocc⁹ adiungit̄: vt ante interni iudicis oculos oīa virtutū bona ex charitate decorentur: et cūcta q̄ corā hoibus rutilāt / hec in ɔspectu occulti arbitri flāma intimi amoris accēdat. Que. s. charitas qꝛ deū simul ꝛ ꝓximū diligit: quasi ex duplici tictura fulgescit. Qui igit̄ sic ad auctoris specie anhelat vt ꝓximoꝝ curam negligat: vel sic ꝓximoꝝ curā exequit̄: vt a diuino amore torpescat: qꝛ vnū horum quodlibꝫ negligit: in suphumeralis ornamēto habere coccū bis tīctū nescit. Sed cum mēs ad ꝑcepta charitatis tendit̄: restat ꝓcul dubio vt per abstinētiā caro maceretur. Unde ꝛ bis tincto cocco torta byssus adiūgit̄. De terra etem̄ byssus nitēti specie orit̄. Et quid ꝑ byssū / nisi candēs decore mūditie corporalis castitas designat̄: Que videlicꝫ byssus torta pulchritudini suphumeralis innectit̄: qꝛ tūc castimonia ad perfectū mūditie candorē ducit̄ / cum ꝑ abstinentiā caro fatigat̄. Cūqȝ inter virtutes ceteras etiā afflicte carnis meritum proficit: quasi in diuersa superhumeralis specie byssus torta candescit.

¶ S. Ut sit rector discret⁹ ī silētio: vtilis ī ꝟbo. Ca. iiij.

Sit rector discret⁹ in silētio: vtilis ī ꝟbo: ne aut tacēda ꝓferat: aut ꝓferēda reticescat. Nā sicut icauta locutio in errorē ptrahit: ita indiscretū silētiū hos q̄ erudiri poterāt / in errore derelinq̄t. Sepe nāqȝ rectores iprouidi hūanā amittere gratiā formidātes / loq̄ libere recta ptimescūt: ꝛ iuxta veritatꝭ vocē neq̄q̄ iam gregis custodie pastoꝝ studio / sed mercenarioꝝ vice deseruiunt: qꝛ veniente lupo fugiunt / dum se sub silentio abscondunt. Hinc namqȝ eos per prophetā dominus increpat dicens. Canes muti non valentes latrare. Hinc rursum queritur dicēs. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis murū ꝓ domo israel: vt staretis ī prelio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere / est pro defensione gregis voce libera hui⁹ mundi potestatibus cōtraire. Et in die domini ī ꝑlio stare / est prauis decertantibus ex iustitie amore resistere. Pastori eñ recta timuisse dicere / quid est aliud q̄ȝ tacēdo terga prebuisse: Qui nimirū si ꝓ grege se obijcit: murū ꝓ domo israel hostibus opponit. Hinc rursū delinquēti populo dicitur.

Prophete tui viderūt tibi falsa et stulta: nec aperuerūt iniquitatē tuam vt te ad penitentiā ꝓuocarēt. Prophete quippe in sacro eloquio nōnunq̄ȝ doctores vocantur qui dum fugitiua esse presentia indicant: q̄ sunt ventura manifestāt. Quos diuin⁹ sermo falsa videre redarguit: qꝛ dum corripere culpas metuūt: incassum delinquentibus ꝓmissa securitate blandiunt̄: qui iniquitatē peccātiū neq̄q̄ȝ aperiūt: qꝛ ab icrepatiōis voce pticescūt. Clauis quippe apertionis / sermo correptiōis est: qꝛ increpatio culpā detegit: quā sepe nescit ipse etiā qui ꝑpetrauit. Hinc Paulus ait. Ut potens sit exhortari in doctrina sana: ꝛ eos qui contradicunt redarguere. Hinc per Malachiam dicit̄. Labia sacerdotis custodiunt scientiam ꝛ legem requirunt ex ore eius: qꝛ angelus dñi exercituū est. Hic per Esaiam dñs admonet dicēs. Clama / ne cesses: quasi tuba exalta vocē tuam. Preconis quippe officium suscipit: quisq̄s ad sacerdotiū accedit: vt ante aduentū iudicis qui terribiliter sequit̄: ipse scꝫ clamando gradiat̄. Sacerdos ergo si ꝑdicationis est nescius: quā clamoris vocē datur⁹ est preco mut⁹: Hic est eñ q̄ sup pastores ꝑmos in linguarū specie spiritussanct⁹ insedit: qꝛ nimirū quos repleuerit: de se ꝓtinus loquētes facit. Hinc Moysi precipit̄ vt tabernaculum sacerdos ingrediēs / tintinabulis ambiat̄: vt videlicet voces ꝑdicationis habeat: ne supni spectatoris iudiciū ex silentio offendat. Scriptū quippe est. Audiat̄ sonitus quando ingreditur vel egreditur sanctuariū in cōspectu dñi: ꝛ nō moriatur. Sacerdos nāqȝ ingrediēs vel egrediens morit̄: si de eo sonit⁹ nō audiat̄: qꝛ iram cōtra se occulti iudicis exigit: si sine sonitu predicatiōis incedit. Apte autē tintinabula vestimētis illius describunt̄ inserta. Uestimēta etem̄ sacerdotis quid aliud q̄ȝ recta opera debem⁹ accipere: ꝓpheta attestante q̄ ait. Sacerdotes tui induantur iustitiā. Uestimentis itaqȝ illius titinabula inherēt vt vite viam cum lingue sonitu ipsa quoqȝ bona opera clament sacerdotis. Sed cū rector se ad loquēdum preparat: sub quanto cautele studio eloquat̄ attendat: ne si inordinate ad loquēdum rapit̄: erroris vulnere audientium corda feriant̄. Et cum fortasse sapiens videri desiderat: vnitatis ɔpagem insipient̄ abscindat. Hinc nāqȝ veritas dicit. Habete sal in vobis: ꝛ pacem habete inter vos. Per sal quippe verbi sapientia designat̄. Qui loq̄ igitur sapienter nitit̄: magnopere metuat ne eius eloq̄o audientiū vnitas confundat̄. Hinc Paulus ait. Nō pl⁹ sapere q̄ȝ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatē. Hic in sacerdotis veste iuxta diuinā vocē titinabulis mala punica ɔiungunt̄. Quid enim per mala punica nisi vnitas fidei designat̄: Nam sicut in malo punico vno exterius cortice multa interius grana muniūtur: sic innumeros sancte ecclesie populos vnitas fidei cōtegit: quos intus diuersitas meritoꝝ tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendū prorūpat: hoc qd̄ iam premisimus: semetipsam veritas discipulis clamat. Habete sal in vobis: et pacē habete iter vos. Ac si figurate per habitū sacerdotis dicat. Mala punica tintinabulis iungite: vt per omne qd̄ dicitis / vnitatē fidei cauta obseruatiōe teneatis. Prouidendū quoqȝ est sollicita intētione rectorib⁹ vt ab eis nō solū praua nullo modo: sed ne recta q̄dē nimie ꝛ inordinate ꝓferant̄: qꝛ sepe dictoꝝ ꝟtus perdit̄: cū apud corda audientiū loquacitas incauta iportunitate leuigat̄. ꝛ auctorē suū hec eadē loq̄citas iquinat: q̄ seruire auditorib⁹ ad vsum ꝓfectus ignorat. Unde bene per Moysen dicit̄. Uir qui fluxū seminis patit̄: imūdus erit. In mente quippe audientiū semen secuture cogitatiōis est qualitas audite locutiōis: qꝛ dum per aurē sermo cōcipitur: cogitatio in mente generat̄. Unde et huius mūdi predicator egregi⁹ seminuerbi⁹ est vocat⁹. Qui ergo fluxum seminis patit̄ / imūd⁹ asserit̄: qꝛ multiloq̄o subdit⁹ ex eo se inq̄nat: qd̄ si ordinate ꝓmeret: ꝓlem recte cogitationis edere ī audientiū corda potuisset: dūqȝ incaut⁹ per loquacitatē defluit: nō ad vsū generꝭ / sed ad imūditiam semē fundit. Unde paul⁹ quoqȝ cum discipulū de instantia predicationis admoneret / dicit. Testificor coram deo ꝛ christo Jesu qui iudicatur⁹ est viuos et mortuos / ꝛ aduētum ipsius ꝛ regnū eius: predica verbū: insta opportune iportune. Dictur⁹ iportune ꝑmisit opportune: qꝛ scilicet apud auditoris mentē ipsa sua vtilitate se destruit: si habere iportunitas opportunitatē nescit.

A — ij. Cor. vj. — B — j. Pe. ij. — Joan. j. — Psal. cxxxviij. — C — Esa. lvj. — Eze. xiij. — D — Eze. xiij. — j. Ti. iij. — Mala. ij. — Esa. xl. — Act. ij. — Exodi. xxviij. — Ibidem. — E — Ps. cxxxj. — Mat. ix. — Rom. xij. — Exodi. xxviij. — Mar. ix. — F — Leui. xv. — ij. Ti. iiij.

G ¶ S. Ut rector sit singulis cōpassione ꝓximus: pre cunctis contemplatione suspensus. Capitulum. v.

Sit rector singulis cōpassione ꝓximus: pre cūctis cōtēplatione suspēsus: vt ꝑ pietatis viscera in se infirmitatē ceterorū transferat: et ꝑ speculationis altitudinē semetipsū quoq; inuisibilia appetēdo trāscēdat: ne aut alta petēs ꝓximorū infirma despiciat: aut infirmis ꝓximorū ꝯgruēs/appetere alta derelinquat. Hic est nāq; q̄ Paul⁹ in paradisū ducit̄: celiq; tertij secreta rimat̄: ⁊ tñ illa inuisibiliū contēplatiōe suspēsus/ad cubile carnaliū aciem mētis reuocat: atq; in occultis suis qualr̄ debeant ꝯuersari dispēsat dicēs. Propter fornicationē autē vnusquisq; suā vxorē habeat: ⁊ vnaqueq; suū virū habeat. Uxori vir debitū reddat: silr̄ autē ⁊ vxor viro. Et paulopost. Nolite fraudare inuicē: nisi forte ex ꝯsensu ad tps: vt vacetis orationi. Et iterū. Reuertimini i idipm: ne tētet vos sathanas. Ecce iā celestibus secretis inserit̄: ⁊ tñ ꝑ ꝯdescēsiōis viscera carnaliū cubile perscrutat̄: ⁊ quē sublcuat⁹ ad inuisibilia erigit: hūc miserat⁹ ad secreta infirmantiū oculū cordis flectit. Celum cōtemplatiōe transcēdit: nec tñ statū carnaliū sollicitudine deserit: qr cōpage charitatis summis simul et infimis iūctus/⁊ in semetipso virtute spirit⁹ ad alta valēter rapit̄: ⁊ pietate in alijs equanimiter infirmat̄. Hic etenī dicit. Quis infirmat̄ et ego nō infirmor? Quis scandalizat̄: ⁊ ego nō vror? Hic rursus ait. Fact⁹ sum iudeis tanq; iudeus. Quod videlicet exhibebat non amittēdo fidē: sed ostendēdo pietatē: vt in se ꝑsonā infideliū transfigurans ex semetipso disceret qualiter alijs misereri debuisset: quaten⁹ hoc illis impenderet quod sibi ipsi si ita esset/ipendi recte voluisset. Hinc iterū dicit. Siue mēte excedim⁹ deo: siue sobrij sumus vobis. qr ⁊ semetipsum nouerat cōtemplādo trāscēdere: et eundē se auditorib⁹ condescendendo tēperare. Hinc Jacob dño desup innitente ⁊ vncto deorsum lapide ascēdētes angelos ac descendentes vidit. qr scz predicatores sancti non solū sursum sanctum caput ecclesie/videlicet dñm contēplādo appetunt: sed deorsum quoq; ad mēbra illius miserādo descendunt. Hinc Moyses crebro tabernaculū intrat ⁊ exit: et qui int⁹ in cōtēplationē rapitur: foris infirmātiū negocijs vrget̄. Int⁹ dei arcana considerat: foris onera carnaliū portat. Qui de rebus quoq; dubijs semꝑ ad tabernaculū recurrit: corā testamenti arca dñm consulit: exēplum ꝓculdubio rectorib⁹ prebens/vt cū foris ambigunt qd disponāt: ad mētem semꝑ q̄si ad tabernaculū redeant: et velut corā testamēti arca dñm consulāt/si de his in quib⁹ dubitāt/apud semetipsos int⁹ sacri eloquij paginas requirant. Hinc ipsa veritas ꝑ susceptionē nostre humanitatis ostensa nobis/in monte orationi inheret: miracula in vrbib⁹ exercet: imitationis videlicet viā bonis rectorib⁹ sternēs: vt etsi iam summa contemplando appetunt: necessitatib⁹ tamen infirmantiū compatiēdo misceant̄: qr tunc ad alta charitas mirabiliter surgit: cū ad ima ꝓximorū se misericorditer attrahit: ⁊ cum benigne descendit ad infima: valenter recurrit ad sūma. Tales autē sese qui ꝑsunt exhibeant: quibus subiecti occulta quoq; sua ꝓdere non erubescāt: vt cum tentationum fluct⁹ paruuli tolerant: ad pastoris mentē quasi ad matris sinū recurrant: et hoc qđ se inquinari pulsantis culpe sordib⁹ ꝓuidēt/exhortatiōis ei⁹ solatio ac lachrymis orationis lauent. Unñ ⁊ ante fores tēpli ad abluēdas ingredientiū man⁹ mare eneum. i. luterem duodecim boues portant: q̄ quidē facie exteri⁹ eminēt: sed ex posteriorib⁹ latēt. Quid nāq; duodecim bob⁹: nisi vniuersus pastorū ordo designat̄? De quib⁹ paulo differēte lex dicit. Nō obturabis os boui trituranti. Quorū quidē nos aperta opera cernim⁹: sed apud districtum iudicē q̄ illos posterius maneāt in occulta retributione nescim⁹. Qui tñ cum condescensionis sue patientiā diluendis ꝓximorū cōfessionibus ꝓparāt: velut ante fores tēpli luterem portant: vt quisq̄s intrare eternitatis ianuā nitit̄: tentationes suas mēti pastoris indicet: ⁊ q̄si i boum lutere cogitationis vel operis man⁹ lauet. Et fit plerūq;: vt dū rectoris animus aliena tentamēta cōdescendendo cognoscit/auditis tētationib⁹ etiā ipse pulset̄: qr ⁊ hec eadē p qua populi multitudo diluit̄: aqua procul dubio luteris inquinat̄: nā dum sordes diluētiū suscipit: quasi sue mūditie serenitatē perdit. Sed hec nequaq̄ pastori timenda sunt: qr deo subtiliter cūcta dispēsante/tāto facili⁹ a sua eripit̄: q̄nto misericordi⁹ ex aliena tentatiōe fatigat̄.

K ¶ S. Ut sit rector bñ agentib⁹ ꝑ humilitatē soci⁹: ꝯ delinquentiū vitia ꝑ zelū iustitie erectus. Capitulum. vj.

Sit rector bñ agentib⁹ ꝑ humilitatē soci⁹: ꝯtra delinquentiū vitia ꝑ zelum iustitie erect⁹: vt ⁊ bonis i nullo se ꝓferat: ⁊ cum prauorū culpa exigit/potestatē ꝓtin⁹ sui prioratus agnoscat: quaten⁹ et honore suppresso equalē se subditis bene viuētibus putet: ⁊ erga puersos iura rectitudinis exercere nō formidet. Nā sicut i libris moralibus dixisse me memini: liquet q̄ oēs hoīes natura eq̄les genuit: sed variāte meritorum ordine alios alijs culpa postponit. Ipsa aūt diuersitas q̄ accessit ex vitio/diuino iudicio dispensat̄: vt qr oīs hō eque stare nō valet: alter regat̄ ab altero. Unde cuncti q̄ presūt/nō in se potestatē debēt ordinis: sz equalitatē pēsare ꝯditiōis: nec p̄esse se hoīb⁹ gaudeāt: sz ꝓdesse. Antiq etenī patres nostri non reges hoīm/sed pastores pecorū fuisse memorant̄. Et cū noe dñs filijsq; ei⁹ bñdiceret dicēs. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: protinus adiunxit. Et terror vester ac tremor sit sup cūcta aīantia terre. Quorū videlicet terror ac tremor qr esse sup aīantia terre ꝑcipit̄: ꝑfecto esse sup hoīes ꝓhibet̄. Homo quippe brutis aīalib⁹: nō autē homīnib⁹ ceteris natura prelat⁹ est: ⁊ idcirco ei dr̄: vt ab animalib⁹ ⁊ nō ab hominib⁹ timeat̄: qr contra naturā supbire est ab equali velle timeri. Et tñ necesse est vt rectores a subditis timeant̄: qn ab eis deū minime timeri deprehendunt: vt humana saltē formidine peccare metuāt q̄ diuina iudicia nō formidant. Nequaq̄ nāq; prepositi ex hoc q̄sito timore superbiūt/in quo nō suam gloriā: sed subditorum iustitiā querūt. In eo eñ q̄ metū sibi a puerse viuētib⁹ exigūt/quasi non hominibus/sed aīalibus dominātur: qr videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi: ex ea debēt etiā formidine iacere substrati. Sed plerunq; rector eo ipso quo ceteris preeminet: elatione cogitatiōis intumescit. Et dum ad vsum cetera subiacēt: dum ad votum velociter iussa complentur: dum omnes subditi si qua bene gesta sunt laudibus efferūt: male gestis autem nulla auctoritate cōtradicūt: dum plerūq; laudant etiā quod reprobare debuerant: seduct⁹ ab his que infra suppetunt sup se anim⁹ tollitur: ⁊ dū foris immēso fauore circūdatur: int⁹ veritate vacuat̄: atq; oblit⁹ sui in voces se spargit alienas: talemq; se credit: qualem se foris audit/non qualē int⁹ discernere debuit. Subiectos despicit: eosq; equales sibi nature origine nō agnoscit: ⁊ quos sorte potestatis excesserit: trāscēdisse se etiā vite meritis credit. Cunctis se estimat amplius sapere: quibus se videt amplius posse. In quodā quippe se constituit culmine apud semetipsm: ⁊ qui equa ceteris nature cōditione constringitur: ex equo respicere ceteros dedignat̄. Sicq; ad ei⁹ similitudinē ducitur: de quo scriptū est. Omne sublime videt: et ipse est rex sup vniuersos filios supbie. Qui singulare culmen appetens: ⁊ socialē angelorum vitam despiciens ait. Ponā sedem meam ad aquilonē: ⁊ ero similis altissimo. Miro ergo iudicio intus foueā deiectiōis inuenit: dum foris se i culmine potestatis extollit. Apostate quippe angelo similis efficit̄/dū homo hominibus esse similis dedignatur. Sic saul post humilitatis meritū in tumorē supbie in culmine potestatis excreuit. per humilitatē quippe prelat⁹ est: per superbiā reprobatus/dño attestāte q̄ ait. Nōne cū esses paruul⁹ in oculis tuis caput te ꝯstitui ī tribub⁹ israel? Paruulū se i suis pri⁹ oculis viderat: sed fult⁹ tēporali potētia/iā se paruulū nō videbat. Ceterorū nāq; cōparatione se ꝓferēs: qr pl⁹ cūctis poterat: magnū se pre oīb⁹ estimabat. Miro aūt modo cū apd̄ se paruul⁹/apud deū magn⁹: cū vero apud se magn⁹ apparuit/apud deū paruul⁹ fuit. ¶ Plerūq; ergo dū ex subiectorū affluētia anim⁹ inflat̄: in luxū superbie ipso potentie fastigio lenocinante corrūpit̄. Quā videlz potētiā bñ regit q̄ ⁊ tenere illā nouerit ⁊ ipugnare. Bñ hāc regit q̄ scit ꝑ illā sup culpas erigi: scit cū illa ceteris eq̄litate ꝯponi. Huāna etenī mēs plerūq; extollit̄ etiā cū nulla ptāte fulcit̄: q̄nto magis in altū se erigit: cū se ei etiā ptās adiūgit? Quā tñ ptātē recte dispēsat q̄ sollicite nouerit et assumere ex illa qđ adiuuat: ⁊ expugnare qđ tētat: ⁊ equalē se cū illa ceteris cernere: et tñ se peccantibus zelo vltionis anteferre. Sed hanc discretionē

Margin notes, left column: ij. Cor. x. — j. Cor. vij. — Ibidem. — ij. Cor. xj. — j. Cor. ix. — H — ij. Cor. v. — Gen. xxviij. — Lu. vj. — I — j. Cor. ix. — j. Ti. v.

Margin notes, right column: Gen. ix. — L — M — Job. xl. — Esa. xiiij. — j. Reg. xv.

plenius agnoscim⁹: si pastoris primi exēpla cernamus.
A Petrus nāq; auctore deo sancte ecclesie principatū te-
nens: a bene agente cornelio / ⁊ sese ei humiliter ꝓsternen
te: immoderatius venerari recusauit: seq; ei similē reco-
Act. x. gnouit: dicēs. Surge ne feceris: ⁊ ipse ego homo sū. Sed
Act. v. cum ananie ⁊ saphire culpā reperit: mox quāta potētia
sup eos exercuisset ostēdit. Verbo nāq; eorū vitā percu-
lit: quā spiritu perscrutante deprehendit: ⁊ summū se in-
tra ecclesiam ɔtra peccata recoluit: qđ honore sibi vehe-
menter impulso: coram bene agētibus fratribus nō agno
uit. Illic cōmunionē equalitatis meruit sctitas actio-
nis: hic zelus vltionis ius aperuit potestatis. Paulus
ij. Cor. j. bene agētib⁹ frīb⁹ prelatū se eē nesciebat cū diceret. Nō
qꝛ dn̄amur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij ve-
stri. Atq; illico adiunxit. Fide eni statis. Ac si id qđ pro-
tulerat aperiret dicēs. Ideo nō dn̄amur fidei vestre: qꝛ
fide statis: equales eni vobis sumus in quo vos stare co
gnoscimus. Quasi prelatū se fratribus esse nesciebat: cū
j. Thes. ij. diceret. Facti sumus sicut paruuli in medio vestrū. Et
ij. Co. iiij. rursū. Nos aūt serui vestri p christū. Sꝫ cū culpā q̄ cor-
rigi debuisset iuenit: ilico magistrū se esse recoluit dicēs
j. Co. iiij. Quid vultis: in virga veniā ad vos? Sūmus itaq; loc⁹
bn̄ regit cū is q̄ preest / vitijs potius q̄ fratribus dn̄at.
Sed cum delinquētes subditos ꝓpositi corrigūt: restat
necesse est vt solliciti attendāt quatenus p disciplinę de
bitū culpas quidē iure potestatis feriāt: sꝫ p humilitatꝭ
custodiā equales se ipsis fratrib⁹ q̄ corrigunt agnoscāt.
Quis plerūq; etiam dignū est: vt eosdē quos corrigim⁹
tacita nobis cogitatiōe preferam⁹. Illorum nāq; p nos
vitia disciplinę vigore feriunt: i his vo q̄ ipsi cōmittim⁹
ne verbi quidē ab aliquo inuectione laceramur. Tanto
ergo apud dn̄m obligatiores sum⁹ q̄to apđ hoīes inul-
B te peccamus. Disciplina aūt nostra subditos diuino iu-
dicio tāto liberiores reddit: quāto hic eorū culpas sine
vindicta nō deserit. Seruāda itaq; est ⁊ i corde humili-
tas: ⁊ in opere disciplina. Atq; inter hec solerter intuen-
dum est: ne dū imoderati⁹ custodit virt⁹ humilitatꝭ / sol
uantur iura regiminis: ⁊ dum prelatus quisq; plus seq;
decet deijcit: subditoꝝ vitā distrīgere sub disciplīe vīcu
lo nō possit. Teneant ergo rectores exterius qđ pro alio
rum vtilitate suscipiūt: seruēt interius qđ de sua estima
tione pertimescūt. Sed tamē quibusdā signis decenter
erūpentib⁹ eos apud se esse humiles etiā subiecti depre
hendant: quatenus ⁊ in auctoritate eoꝝ qđ formidēt vi-
deāt: ⁊ de humilitate qđ imitēt agnoscāt. Studeāt igit
sine intermissiōe q̄ presunt: vt eoꝝ potētia quāto magna
exteri⁹ cernit: tāto apud eos interius deprimat: ne cogi
tationē vicat / ne i delectationē sui aim rapiat / ne iā sub
se mens eā regere nō possit: cui se libidine dominādi sup
ponit. Ne enim presidentis animus ad elationē potesta
tis sue delectatiōe rapiat: recte per quendā sapiētē dici
eccle. xxxj tur. Ducē te constituerunt: noli extolli: sed esto i illis q̄si
j. Pe. v. vnus ex illis. Hinc etiā petrus ait. Nō dominātes i cle-
C ro: sed forma facti gregis. Hinc p semetipsū veritas ad
Mat. x. altiora nos virtutū merita ꝓuocans dicit. Scitis quia
principes gentiū dn̄ant eoꝝ: ⁊ q̄ maiores sunt / potestatē
exercēt in eos. nō ita erit inter vos: sed quicūq; voluerit
inter vos maior fieri: fiat sicut minister: et q̄ voluerit in-
ter vos prim⁹ esse: erit vester seru⁹: sicut fili⁹ hoīs nō ve-
nit ministrari: sed ministrare. Hinc est q̄ seruū ex susce-
pto regimine elatū: q̄ post supplicia maneant indicat di
mat. xxiiij cens. Qꝫ si dixerit malus ille seru⁹ in corde suo: morā fa
cit dn̄s meus venire: ⁊ ceperit pcutere ɔseruos suos: mā
Ibidem. ducet aūt ⁊ bibat cū ebrietate: veniet dn̄s serui illius in
die qua non sperat: ⁊ hora qua ignorat: ⁊ diuidet eū: par-
tēq; eius ponet cū hypocritis. Inter hypocritas em iu
re deputat: q̄ ex simulatiōe disciplinę ministeriū regimi
nis vertit in vsū dn̄atiōis. ⁊ tn̄ nōnunq; graui⁹ deliquit
si iter pueros plus equalitas q̄ disciplina custodit. Qꝛ
j. Reg. ij. eni falsa pietate superat⁹ ferire hely deliquētes filios no
luit: apđ districtū iudicē semetipm cū filijs crudeli dā-
Ibidem. natiōe pcussit. Hinc nāq; diuina voce ei di. Honorasti fi
lios tuos magis q̄ me. Hinc pastores increpat p ꝓphe-
Ezech. tam dicens. Quod fractum est nō alligastis / ⁊ quod ab-
xxxiiij. iectum fuerat non reduxistis. Abiectus enim reducitur
cum quisq; in culpa lapsus / ad statum iustitię ex pasto-
ralis sollicitudinis vigore reuocat. Fracturā vero liga
mē astrīgit: cū culpā disciplina deprimit: ne plaga vsq; ad

D interitum defluat: si hāc districtionis seueritas nō coar
ctat. Sed sepe deterius frāgit: cū fractura incaute colli
gat: ita vt grauī⁹ scissurā sentiat: si hāc imoderati⁹ liga-
mēta ɔstrigāt. Vñ necesse est vt cū pcti vulnus in subdi-
tis corrigendo restringit: magna se sollicitudine etiā di
strictor ipse moderetur: quaten⁹ sic iura disciplinę con-
tra delinquentes exerceat: vt pietatis viscera non amit
tat. Curandū quippe est vt rector subditis / ⁊ matrē pie-
tatis / ⁊ patrem exhibeat disciplinę. Atq; inter hec solli-
cita circūspectione prouidēdū: ne aut districtio rigida /
aut pietas sit remissa. Nā sicut i libris moralib⁹ iā dixi-
mus / disciplia vel misericordia multū destituit: si vna si
ne altera teneat. Sed erga subditos suos inesse rectori-
bus debet ⁊ iuste ɔsolās misericordia: ⁊ pie seuiēs disci-
Luc. x. plina. Hinc namq; est q̄ docēte veritate per samaritani
studiū semiuiu⁹ in stabulum ducitur: ⁊ vinū atq; oleum
eius vulnerib⁹ adhibet: vt per vinū scꝫ mordeātur vul-
nera: per oleum foueant. Necesse quippe est vt quisquis
sanandis vulnerib⁹ preest: in vino morsū doloris adhi-
beat: in oleo mollitiem pietatis: quaten⁹ per vinum mū
dētur putrida: per oleum foueantur sananda. Miscēda
ergo est lenitas cum seueritate: faciendū quoddam tem
peramentum ex vtroq;: vt neq; multa asperitate exulce-
rentur subditi: neq; nimia benignitate soluātur. Quod
iuxta Pauli vocē bene illa tabernaculi arca significat:
in qua cū tabulis virga simul ⁊ māna est: qꝛ cum scriptu
re sacre scientia in boni rectoris pectore si est virga di-
Ps. xxij. strictionis: sit ⁊ māna dulcedinis. Hinc Dauid ait. Vir
ga tua ⁊ baculus tuus: ipsa me cōsolata sunt. Virga em
E percutimur: baculo sustentamur. Si ergo est districtio
virge que feriat: sit ⁊ consolatio baculi qui sustētet. Sit
itaq; amor: sed non emolliens: sit rigor: sed non exaspe-
rans: sit zelus: sed nō immoderate seuiens: sit pietas / sed
non plus q̄ expediat parcens: vt dum se in arce regimi-
nis iustitia clemētiaq; permisceant: is qui preest / corda
subditorum ⁊ terrendo demulceat: et tamen terroris re
uerentiam demulcendo constringat.

¶ S. Ut sit rector internorum curam in exteriorum oc
cupatione non minuens: prouidentiā in internorum sol
licitudine non relinquens. Capl̄m. vij.

SIt rector internorū curam in exteriorū occu-
patione nō minuens: exteriorū prouidentiā in
internorū occupatione non relinquens: ne aut
exterioribus deditus ab intimis corruat: aut solis inte-
rioribus occupatus / que foris debet proximis nō impē
dat. Sepe namq; nonnulli velut obliti q̄ fratribus ani-
marum causa prelati sunt: toto cordis adnisu seculari-
bus curis inseruiūt: has (cū assunt) se agere exultāt: ad
has etiam cum desunt / diebus ac noctibus cogitatiōis
turbide estibus anhelant. Cūq; ab his cessante forsitan
opportunitate q̄eti fuerint: ipsa deteri⁹ sua q̄ete fatigātur.
Voluptatē nāq; cēsent si actionibus deprimūtur: labo-
F rem deputant si in terrenis negocijs nō laborent. Sicq;
fit vt dū vrgeri se mundanis tumultibus gaudēt: inter-
na que alios docere debuerant ignorēt. Unde subiecto-
rum quoq; procul dubio vita torpescit: quia cum ꝓfice-
re spiritualiter appetit: in exēplo ei⁹ qui sibi prelat⁹ est
quasi in obstaculo itineris offendit. Languente em ca-
pite: incassum mēbra vigent: ⁊ in exploratione hostium
frustra exercitus velociter sequitur: si ab ipō duce itine
ris erratur. Nulla subditorum mentes exhortatio sub-
leuat: eorumq; culpas icrepatio nulla castigat: qꝛ dum
per animatū presulē terreni exercetur officiū iudicis: a
gregis custodia vacat cura pastoris: ⁊ subiecti veritatꝭ
lumen apprehēdere nequeūt: quia dum pastoris sensus
terrena studia occupāt: vēto tētationis impulsus eccle-
sie oculos puluis cecat. Quo contra recte humani gene
ris redemptor cum nos a vētris voracitate cōpesceret:
Luc. xxj. dicēs. Attendite aūt vobis vt nō grauent corda vestra
in crapula ⁊ ebrietate: ilico adiūxit: ⁊ in curis hui⁹ vite.
Ubi pauorem quoq; protinus intente adijciens: ne for-
te superueniat in vos repentina dies illa. Cuius aduen
tus etiam qualitatem denūciat dicens. Tanq̄ laqueus
enim superueniet in omnes qui sedent super faciem ois
Luc. xvj. terre. Hinc iterum dicit. Nemo potest duob⁹ dominis
seruire. ¶ Hinc paul⁹ religiosorū mētes a mūdi cōsor-
tio contestando: ac potius conueniendo suspēdit dicēs.
ij. Ti. ij. Nemo militans deo implicat se negocijs secularib⁹: vt

G ei placeat cui se probauit. Hinc ecclesie rectoribus a vacandi studia precipit: et consulendi remedia ostendit dicens. Secularia igit iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesiis illos cōstituite ad iudicandū: vt ipsi videlicet dispēsationibus terrenis inseruiāt / quos spiritalia nō exornant. Ac si apertius dicat. Quia penetrare intima nequeūt: saltem necessaria foris operētur.

i. Cor. vj.

¶ Hinc moyses qui cū deo loquitur: ietro alienigene reprehensione iudicatur: q terrenis populorū negocijs stulto labore deseruiat. cui et consiliū mox prebet vt pro se alios ad iurgia dirimenda constituat: et ipse liberius ad erudiendos populos spiritalium arcana cognoscat. A subditis ergo inferiora gerēda sunt: a rectorib' summa cogitanda: vt scilicet oculū qui prouidēdis gressib' preeminet: cura pulueris non obscuret. Caput nāq subiectorum sunt cuncti qui presunt: et vt recta valeant pedes itinera carpere: pcul dubio caput debet exalto pui dere / ne a profectus sui itinere pedes torpeant: cum curuata rectitudine corporis caput sese ad terrā declinat. Qua autem mente animarū presul honore pastorali inter ceteros vtitur: si in terrenis negocijs que reprehēdere in alijs debuit / et ipse versatur? Quod videlicet ex ira iuste retributionis per prophetam dñs minatur dicēs.

Exodi. xviij.

Osee. iiij.

Et erit sicut populus / sic sacerdos. Sacerdos quippe est vt populus: quādo ea agit is qui spiritali officio fungitur / que illi nimirum faciunt qui adhuc de studijs carnalib' iudicantur. Quod cū magno dolore scilicet charitatis hieremias ppheta conspiciens: quasi sub destructione templi deplorat dicens. Quomodo obscuratum est aurum: mutatus est color optimus: dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearū? Quid nāq auro qd metallis ceteris preeminet nisi excellentia sanctitatis? Quid colore optimo: nisi cunctis amabilis reuerentia religionis exprimitur? Quid per sanctuarij lapides: nisi sacrorū ordinum persone figurant? Quid platearū noie nisi presentis vite latitudo signat? Qr enim greco eloquio platos latitudo dicitur: profecto a latitudine platee sunt vocate. Per semetipsā vero veritas dicit. Lata et spaciosa via est q ducit ad perditionē. Aurum igit obscurat / cum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus cōmutatur / cum quorūdā qui degere religiose credebātur / estimatio anteacta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitū terrenis se actib' inserit: quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta pallescit. Sanctuarij quoq lapides in plateas dispergūtur: cū causarū secularium foras lata itinera expetunt hi qui ad ornamētū ecclesie internis mysterijs q̄si in secretis sanctuarij vacare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant: vt intra sancta sanctorum in vestimēto summi sacerdotis apparerēt. Cum vero ministri religionis a subditis honorem redemptoris sui ex merito vite nō exigūt: sanctuarij lapides in ornamento pōtificis nō sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas iacēt: cū persone sacrorum ordinum / voluptatum suarum latitudini dedite terrenis negocijs inherent. ¶ Et notandū q non hos dispersos in plateis: sed in capite platearum dicit: qr et cū terrena agūt / summi videri appetunt: vt et lata itinera teneant ex voluptate delectationis: et tamen in platearū sint capite ex honore sanctitatis. Nihil quoq obstat si sanctuarij lapides eosdē ipsos qbus cōstructū sanctuariū existebat accipim': qui dispersi i platearū capite iacent: quando sacrorum ordinū viri terrenis actibus ex desiderio inseruiūt: ex quorum prius officio sanctitatis gloria stare videbat. Secularia itaq negocia aliquādo ex cōpassiōe tolerāda sunt: nunq vero ex amore requirenda: ne cum mentē diligentis aggrauant: hāc suo victam pondere ad ima de celestib' immergant. At cōtra sunt nōnulli qui gregis quidem curam suscipiūt: sed sic sibi vacare ad spiritalia appetunt: vt rebus exterioribus nullatenus occupētur. Qui cum curare corporalia funditus negligūt: subditorum necessitatibus minime concurrunt. Quorū nimirū predicatio plerūq despicitur: quia dum delinquentiū facta corripiūt: sed tamen eis necessaria vite presentis non tribuunt: nequaq libenter audiunt. Egentis etenim mentem doctrine sermo non penetrat: si hunc apud eius animū manus misericordie non cōmendat. Tunc autem verbi semen facile

Math. vij.

I

germinat: quando hoc in audientis pectore pietas predicātis rigat. Unde rectori necesse est: vt interiora possit infundere: cogitatione innoxia etiā exteriora puidere. Sic itaq pastores erga interiora studia subditorū suorum feruent: quatenus in eis exterioris quoq vite prouidentiam non relinquant. Nā quasi iure vt diximus / a percipienda predicatione gregis anim' frangit: si cura exterioris subsidij a pastore negligat. Unde et prim' pastor sollicite admonet dicēs. Seniores qui i vobis sunt obsecro cōsenior et testis christi passionū / qui et eius que in futuro reuelāda est glorie cōmunicator: pascite qui in vobis est gregem dei. Qui in hoc loco vtrū pastionē cordis an corporis suaderet aperuit: cū protinus subiūxit. Prouidētes nō coacte: sed spōtanee sm deum: neq turpis lucri gratia sed volūtarie. Quibus profecto verbis pastoribus pie precauet: ne dū subiectorū inopiā nimie satiant: se mucrone ambitionis occidāt: ne cum per eos carnis subsidijs reficiuntur primi: ipsi remaneant a iustitie pane ieiuni. Hanc pastorū sollicitudinem Paul' excitat dicens. Qui suorum et maxime domesticorū curam non habet: fidem negauit: et est infideli deterior. Inter hec itaq metuendum semper est et vigilanter intuendum: ne dum cura ab eis exterior agit: ab interna intentione mergantur. Plerūq enim vt prediximus: corda rectorū dum temporali sollicitudini incaute deseruiūt ab intimo amore refrigescunt: et foras fusi obliuisci non metuunt qr animarū regimina susceperūt. Sollicitudo ergo que subditis exteri' impendit: sub certa necesse est mensura teneatur. Unde bene ad ezechielem dicit. Sacerdotes caput suū non radāt: neq comam nutriāt: sed tondentes attondeant capita sua. Sacerdotes nāq iure vocati sunt: qui vt sacrū ducatum prebeant fidelibus presunt. Capilli vero in capite exteriores sūt cogitationes in mēte. Qui dū sup cerebrū insensibiliter oriunt: curas vite psentis exprimūt: q ex sensu negligēti / qr ipportune aliquādo pdeūt / q̄si nobis nō sentiētib' pcedūt. Qr igit cuncti q presūt: habere quidē sollicitudines exteriores debēt: nec tamē vehemēter eis incūbere: sacerdotes recte et caput prohibētur radere et comam nutrire: vt cogitationes carnis de vita subditorum nec a se funditus amputent: nec rursum ad crescendū nimis relaxēt. Ubi et bene dicitur. Tondentes tondeāt capita sua: vt videlicet cure tēporalis sollicitudinis et quantum necesse est prouideant: et tamē resecētur citius ne imoderatius excrescāt. Dum igitur et per administratā exteriorē prouidentiam corporū vita protegit: et rursus per immoderatam carnis intentionem non impeditur: capilli in capite sacerdotis et seruantur vt cutem cooperiant: et resecantur ne oculos claudant.

i. Pe. v.

i. Ti. v.

L

Eze. xliiij

¶ Ne placere rector suo studio hominibus appetat sed tamē ad quid placere debeat intendat. Caplm. viij.

Inter hec quoq necesse est vt rector solerter inuigilet ne hunc cupido placēdi hominib' pulset: ne cū studiose interiora penetrat / cū prouide exteriora subministrat / se magis a subditis diligi q̄ veritatē querat: ne cū bonis actibus fult' a mūdo videtur alienus: hunc auctori reddat extraneū amor suus. Hostis nāq redēptoris est / qui p recta opa que facit / eius vice ab ecclesia amari cōcupiscit: qr adulterine cogitationis est reus: si placere puer sponse oculis appetit per quē spōsus dona trāsmisit. Qr nimirū amor propri' cum rectoris mētē ceperit / aliquādo hāc inordinate ad mollitiē: aliquādo vero ad asperitatē rapit. Ex amore etenim suo mēs rectoris in mollitiē vertit: qr cū peccātes subditos respicit: ne erga hunc eorum dilectio torpeat: corripere nō presumit. nōnunq vero errata subditorū q increpare debuerat / adulatiōe demulcet. Unde bene per pphetā dicit. Ue his q cōsuūt puluillos sub omni cubito man': et faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiēdas animas. Puluillos quippe sub omni cubito manus ponere / est cadentes a sua rectitudine aīas: atq in hui' mundi se dilectione reclinantes: blāda adulatione refouere. Quasi enim puluillo cubitus / vel ceruicalib' caput iacentis excipit: cū correptionis duritia peccāti subtrahit: eiq mollities fauoris adhibetur: vt in errore molliter iaceat: quē nulla asperitas cōtradictionis pulsat. Sed hec rectores q semetipsos diligūt: his pcul dubio exhibēt: a quib' se noceri posse in studio glorie tēpo

M

Eze. xiij.

B ralis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciũt: hos nimirum asperitate rigide semper inuectionis premuntminusq; clementer admonẽt: sꝫ pastoralis mãsuetudinis obliti: iure dñatiõis terrẽt. Quos recte p ꝓphetã diuina vox icrepat dicẽs. Vos aũt cũ austeritate ipera batis eis ⁊ cũ potẽtia. (Ezech. xxxiiij.) Pl⁹ eñ se suo auctore diligẽtes: iactant erga subditos erigũt: nec qd agere debeãt: sꝫ qd valeãt attẽdũt. Nil õ subseqnti iudicio metuũt: iprobe de tpali ptãte gloriãtur. Libet vt licẽter illicita faciãt: et subditoꝝ nemo ꝯdicat. Qui ergo ⁊ praua studet agere: et tñ ad hec vult ceteros facere: ipse sibimet testis est quia plus se veritate appetit diligi/ quã cõtra se nõ vult defendi. Nemo quippe est qui ita viuat vt aliquatenus nõ delinquat. Ille ergo seipso amplius veritatẽ desiderat amari: qui sibi a nullo vult contra veritatem parci. Hinc eteni petrus increpationẽ pauli libenter accipit. (ij. Reg. v.) Hic dauid increpationẽ subditi humiliter audiuit: qꝛ rectores boni dũ priuato diligere amore se nesciũt: libere puritatis verbũ a subditis obsequiũ humilitatis credũt. Sed inter hec necesse est vt cura regiminis tãti moderaminis arte tẽperetur: quatenus subditorũ mẽs cũ quedã recte sentire potuerit / sic in vocis libertatẽ prodeat / vt tamẽ libertas in superbiã nõ erũpat: ne dũ forsitasse imoderatius lingue eis libertas ꝯceditur: vite ab his humilitas amittatur. ¶ Sciẽdũ quoq; est ꝙ oportet vt rectores boni placere hoibus appetant: scꝫ vt iue estimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant: nõ vt se amari desiderent: sed vt dilectionẽ suã quasi quandã viã faciant / per quã corda audientium ad amorẽ conditoris sui introducãt. (B) Difficile quippe est vt qualibet recte denũciãs predicator / qui nõ diligitur: libẽter audiatur. Debet ergo qui preest / et studere se diligi: quatenus possit audiri / ⁊ tamen amorẽ suũ pro seipso nõ querere: ne inueniatur ei cui seruire per officiũ cernitur: occulta cogitatiõis tyrãnide resultare. Quod bene Paulus insinuat: cum sui nobis studij occulta manifestat dicens. (j. Corin. x.) Sicut et ego per omnia placeo oibus. Qui tamẽ rursus dicit. (Ibidem.) Ego si adhuc hominibus placerem christi seruus non essem. Placet ergo paulus ⁊ non placet: quia in eo ꝙ placere appetit: non se / sed per se hominibus placere veritatem querit.

¶ Qꝫ scire sollicite rector debeat ꝙ plerũq; vitia virtutes se esse mentiuntur. Capitulũ.ix.

SCire etiam rector debet ꝙ plerũq; vitia virtutes se esse mentiũtur. Nã sepe sub parsimonie noie se tenacia palliat: cõtraq; se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sepe inordinata remissio pietas creditur: et effrenata ira spiritalis zeli virtus estimat. Sepe ꝓcipitata actio velocitatis efficacia: atq; agendi tarditas grauitatis consiliũ putatur. Unde necesse est vt rector animarũ virtutes ac vitia vigilãti cura discernat: ne aut cor tenacia occupet: ⁊ parcũ se videri in dispensationibus exultet: aut cũ effuse quid impẽ(C)ditur: largũ se quasi miserando glorietur: aut remittendo quod ferire debuit / ad eterna supplicia subditos ꝓtrahat: aut immaniter feriendo quod delinquitur: ipse grauius delinquat: aut hoc quod agi recte ac grauiter potuit: immature preueniens leuiget: aut bone actionis meritũ differendo ad deteriora permutet.

¶ Qꝫ esse debet ⁊ rectori discretio correctionis: ⁊ dissimulationis feruoris / et mãsuetudinis. Capitulũ.x.

SCiendũ quoq; est ꝙ aliquãdo subiectorũ vitia prudenter dissimulãda sunt: sed qꝛ dissimulantur / indicãda. aliquãdo et aperte cognita / mature toleranda: aliquãdo vero subtiliter et occulta perscrutãda: aliquãdo leniter arguenda: aliquãdo autẽ vehementer increpãda. ¶ Nonnulla quippe (vt diximus) prudenter dissimulãda sunt: sed qꝛ dissimulãtur / indicãda: vt cũ delinquẽs et deprehẽdi se cognoscit / ⁊ perpeti has quas in se tacite tolerari considerat: augere culpas erubescat: seseq; iudice puniat: quẽ sibi apud se rectoris patientia clementer excusat. (Esa. lvij.) Qua scꝫ dissimulatiõe bene iudeã dñs corripit: cũ per ꝓphetã dicit. Mentita es / et mei nõ es recordata: neq; cogitasti in corde tuo / quia ego tacens et quasi nõ videns. Et dissimulauit ergo culpas et innotuit: qꝛ et contra peccantẽ tacuit: ⁊ hoc ipm tñ quia tacuerit dixit. ¶ Nõnulla autẽ vel apte cognita / mature tolerãda sũt: cũ videlicet reꝝ minime opportunitas cõgruit vt aperte corrigãtur. (D) Nam secta immature vulnera deterius infervescunt: et nisi cũ tẽpore medicamenta cõueniant: constat procul dubio ꝙ medendi officiũ amittãt. Sed cũ tẽpus subditis ad correptionẽ queritur: sub ipso culparũ pondere patiẽtia presulis exercetur. Unde bene p psalmistã dicitur. (P. cxxviij.) Supra dorsum meũ fabricauerũt pctõres. In dorso quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suũ fabricasse peccatores queritur: ac si aperte dicat. Quos corrigere nequeo: q̃si sup impositũ onus porto. ¶ Nõnulla aũt et occulta subtiliter sunt perscrutãda: vt quibusdã signis erumpentibus rector in subditoꝝ mẽte / omne qđ clausum latet / inueniat: et interueniẽte correptiõis articulo: ex minimis maiora cognoscat. Unde recte ad ezechielẽ dicitur. (Eze. viij.) Fili hois fode tibi parietẽ. Ubi mox idem ꝓpheta subiungit. (Ibidem.) Et cũ fodissem parietẽ: apparuit ostium vnũ. Et dixit ad me. Ingredere et vide abominationes pessimas quas isti faciũt hic. Et ingressus vidi. Ecce ois similitudo reptiliũ / et aialium abominatio: et vniuersa idola domus israel depicta erant in pariete. Per ezechielẽ quippe prepositorũ persona signatur: per parietẽ duritia subditorũ. Et quid est parietẽ fodere: nisi acutis inquisitionibus duriciam cordis aperire? Quem cũ fodisset aperuit ostiũ: quia cũ cordis duritia vel studiosis pcunctationibus / vel maturis correptionibus scinditur: quasi quedã ianua ostenditur: ex qua oia in eo qui corripitur cogitationũ interiora videant. Unde ⁊ bene illic sequitur. Ingredere et vide abominationes pessimas: quas isti faciunt hic. Quasi ingredit vt abominationes aspiciat: q̃ discussis quibusdã signis exterius apparẽtibus (E) ita corda subditorũ penetrat: vt cũcta ei que illicite cogitãtur innotescãt. Unde ⁊ subdidit. Et ingressus vidi Et ecce ois similitudo reptiliũ / et aialiũ abominatio. In reptilib⁹ cogitationes oĩno terrene signãtur: in aialibus vero iam quidẽ aliquantulũ a terra suspense: sed adhuc terrene mercedis premia requirẽtes. Nam reptilia toto ex corpore terre inherent: aialia aũt magna parte corporis a terra suspẽsa sunt: appetitu tñ gule ad terrã semper inclinãtur. Reptilia itaq; sunt intra parietẽ: quãdo cogitatiões voluũtur in mẽte / que a terrenis desiderijs nũq; leuãtur. Aialia quoq; sunt itra parietẽ: cũ et si qua iã iusta: si qua honesta cogitantur: appetendis tñ lucris tpalib⁹ honoribusq; deseruiũt: ⁊ per semetipsa quidẽ quasi a terra suspẽsa sunt: sed adhuc per ambitũ quasi per gule desideriũ sese ad ima submittũt. Unde ⁊ bene subditur. Et vniuersa idola dom⁹ israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe est. (Colo. iij.) Et auaritiam que est idolorum seruitus. Recte ergo post animalia idola describuntur: quia et si honesta actione nonnulli quasi a terra se erigunt: ambitione tamẽ inhonesta semetipsos ad terram deponunt. (F) Bene autem dicitur depicta erant: quia dum exteriorum rerũ intrinsecus species attrahuntur: quasi in corde depingitur quicquid fictis imaginibus deliberando cogitatur. ¶ Notãdũ itaq; est quia prius foramen in pariete ac deide ostium cernitur: et tunc demum occulta abominatio demonstratur: quia nimirum vniuscuiusq; peccati prius signa forinsecus: deinde ianua aperte iniquitatis ostẽditur: et tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Nonnulla autem sunt leuiter arguenda: nam cum non malitia: sed sola ignorãtia vel infirmitate delinquitur: profecto necesse est vt magno moderamine ipsa delicti correptio temperetur. Cuncti quippe quousq; in hac mortali carne subsistimus: corruptionis nostre infirmitatibus subiacemus. In se ergo debet vnusquisq; colligere qualiter aliene hinc oporteat imbecillitati misereri: ne contra infirmitatem proximi si ad increpationis vocem feruentius rapitur: oblitus sui esse videatur. Unde bene Paulus admonet dicens. (Gal. vj.) Si quis preoccupatus fuerit in aliquo delicto: vos qui spirituales estis / instruite huiusmodi in spiritu lenitatis / cõsiderãs teipsum ne et tu tenteris. Ac si aperte dicat. Cum displicet ex aliena infirmitate quod conspicis: pensa quod es: vt increpationis zelo se spiritus temperet / dum sibi quoq; quod increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer increpanda: vt cum culpa ab auditore non cognoscitur quãti sit põderis: ab increpãtis ore sentiatur Et cũ sibi quis malũ qđ perpetrauit leuigat: hoc cõtra

G se grauiter ex corripiẽtis asperitate pertimescat. Debi-
tũ quippe rectoris est supne patrie gloriã per vocẽ pre-
dicationis ostẽdere: quanta in huius vite itinere tenta-
menta antiqui hostis lateant aperire: et subditoꝝ mala
que tolerari leniter non debẽt / cũ magna zeli asperitate
corrigere: ne si minus contra culpas acceditur: culpaꝝ
omniũ reus ipse teneatur. Unde bene ad Ezechielẽ di-
Eze. iiij. citur. Sume tibi laterẽ et pones eum coram te: et descri-
bes in eo ciuitatẽ hierusalẽ. Statimqꝫ subiungitur. Et
Ibidem. ordinabis aduersus eam obsidionẽ: et edificabis muni-
tiones: et cõportabis aggerẽ: et dabis cõtra eam castra:
et pones arietes in gyro. Eiqꝫ ad munitionẽ suam ꝓti-
nus subiunxit. Et tu sume tibi sartaginẽ ferreã: et pones
eã murũ ferreũ inter te et ciuitatẽ. Cui' enĩ ezechiel pro-
pheta nisi magistroꝝ speciẽ tenet? Cui dicitur: sume ti-
bi laterẽ et pones eũ coram te: et describes in eo ciuitatẽ
hierusalẽ. Sic quippe sãcti doctores sibi laterẽ sumũt /
qñ terrenũ auditorũ cor vt doceant apprehendũt. Quẽ
scꝫ laterẽ coram se ponunt: qꝛ tota mentis illud intẽtio-
ne custodiũt. In quo et ciuitatẽ hierusalẽ iubentur de-
scribere: quia predicãdo terrenis cordib' curant sũmo-
pere que sit superne pacis visio demõstrare. Sed qꝛ in-
cassum gloria patrie celestis agnoscitur: nisi et quanta
hic irruant hostis callidi tentamẽta noscatur: apte sub-
iũgitur. Et ordinabis aduersus eam obsidionẽ: et edifi-
cabis munitiones. Sãcti quippe predicatores obsidio-
nẽ circa laterẽ in quo hierusalẽ ciuitas descripta est or-
dinant: qñ terrene menti / sed iam supernã patriã requi-
renti: quãta eam in huius vite tẽpore vitioꝝ impugnet
H aduersitas / demonstrãt. Nam cum vnũquodqꝫ peccatũ
quõ proficiẽtibus insidietur ostendit: quasi obsidio cir-
ca ciuitatẽ hierusalẽ voce predicatoris ordinatur. Sed
quia non solum debent innotescere qualiter vitia impu-
gnent: verumetiã quõ custodite nos virtutes roborent:
recte subiũgitur. Et edificabis munitiones. Munitio-
nes quippe sanctus predicator edificat: qñ que virtutes
quibus resistant vitijs demõstrat. Et qꝛ crescẽte virtu-
te: plerũqꝫ bella tẽtationis augẽtur: recte adhuc subdit.
Et cõportabis aggerẽ: et dabis contra eam castra: et po-
nes arietes in gyro. Aggerẽ nãqꝫ cõportat / qñ predica-
tor quisqꝫ molẽ crescentis tentationis enunciat. E con-
tra hierusalẽ castra erigit / qñ recte intẽtioni audientiũ
hostis callidi incircũspectas et quasi incõprehensibiles
insidias predicit. Atqꝫ arietes in gyro ponit: cũ tẽtatio-
nũ aculeos in hac vita nos vndiqꝫ circũdantes et virtu-
tum murũ perforantes innotescit. Sed cuncta hec licet
subtiliter rector insinuet: nisi contra delicta singulorum
emulationis spũ ferueat / nullam sibi in perpetuũ absolu-
tionẽ parat. Unde illic adhuc recte subiungit. Et tu su-
me tibi sartaginẽ ferreã: et pones eam murũ ferreũ inter
te et ciuitatẽ. Per sartaginẽ quippe frixura mentis: per
I ferrũ vero increpationis fortitudo signatur. Quid vero
acrius doctoris mẽtem qꝫ zelus dei frigit et excruciat?
Unde Paulus huius sartaginis vrebatur frixura cũ
j. Cor. xj. diceret. Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scã-
dalizatur et ego nõ vror? Et qꝛ quisquis zelo dei accẽdi-
tur ne damnari ex negligẽtia debeat / forti in perpetuũ
custodia munitur: recte dicitur: pones eam murũ ferreũ
inter te et ciuitatẽ. Sartago enĩ ferrea murus ferre' in-
ter prophetã et ciuitatẽ ponitur: quia cũ nunc fortẽ zelũ
rectores exhibent: eundẽ zelũ postmodũ inter se et audi-
tores suos fortem munitionẽ tenent: ne tũc ad vindictã
destituti sint / si nũc fuerint in correptiõe dissoluti. Sed
inter hec sciendũ est qꝛ dũ ad increpationẽ se mens do-
ctoris exasperat / difficile valde est vt nõ aliquãdo et ad
aliquid qõ dicere non debet erũpat. Et plerũqꝫ contin-
git vt dum culpa subditoꝝ cũ magna inuectione corri-
pitur: magistri lingua vsqꝫ ad excessus verba pertraha-
tur. Cũqꝫ increpatio immoderate accẽditur: corda de-
linquentiũ in desperatione deprimuntur. Unde necesse
est vt exasperatus rector cũ subditorũ mentẽ plus se qꝫ
debuit percussisse cõsiderat: apud se semper ad peniten-
tiã recurrat: vt per lamenta veniã in cõspectu veritatis
Deut. xix. obtineat: ex eo etiã qꝫ per zeli eius studiũ peccat. Quod
figurate dñs ꝑcepit per Moysen dicens. Si quis abie-
rit cũ amico simpliciter in siluã ad ligna cedenda: et li-
gnum securis effugerit manu / ferrũqꝫ lapsum de manu-
brio / amicũ eius percusserit et occiderit: hic ad vnã su-
pradictarum vrbium fugiat / et viuet: ne forte proximus
eius cui' effusus est sanguis / doloris stimulo persequa-
tur: et apprehendat eũ et percutiat animã eius. Ad siluã
quippe cũ amico imus / quoties ad intuenda subditoꝝ
delicta conuertimur. Et simpliciter ligna succidimus /
cũ delinquentiũ vitia pia intẽtione resecamus. Sed se-
curis manũ fugit / cum sese increpatio plusqꝫ necesse est
in asperitatẽ pertrahit. Ferrũqꝫ de manubrio ꝓsilit / cũ
de correptione sermo durior excedit. Et amicũ ꝑcutit
et occidit: quia auditorẽ suum pro lata cõtumelia a spũ
dilectionis interficit. Correpti namqꝫ mens repente ad
odium proruit: si hanc immoderata increpatio plus qꝫ
debuit addicit. Sed is qui incaute ligna percutit et ꝓ-
ximũ extinguit: ad tres necesse est vrbes fugiat: vt i vna
earũ defensus viuat: quia si ad penitentie lamenta con-
uersus in vnitate sacramẽti sub spe fide et charitate abs-
conditur: reus perpetrati homicidij nõ tenetur. Eũqꝫ
extincti proximus cũ inuenerit nõ occidit: quia cum di-
strictus iudex venerit: qui sese nobis per nature nostre
consortiũ iunxit / ab eo ꝓcul dubio culpe reatũ nõ expe-
tit: quẽ sub eius venia fides / spes et charitas abscondit.

Quantum rector sacre legis meditatiõibus esse de-beat intentus. Capitulum. xj.

Sed omẽ hoc rite a rectore agitur / si supne for-
midinis et dilectiõis spũ afflat' / studiose quo-
tidie sacri eloquij ꝑcepta meditet: vt i eo vim
sollicitudinis: et erga celestẽ vitã prouide circũspectio-
nis quã humane cõuersatiõis vsus indesinẽter destruit
L diuine admonitionis ꝟba restaurẽt. Et qui ad vetusta-
tem vite per societatẽ secularium ducit: ad amorẽ semp
spiritalis patrie compunctionis aspiratione renouetur.
Ualde nãqꝫ inter humana verba cor defluit. Cũqꝫ indu-
bitanter constet qꝫ externis occupationũ tumultib' im-
pulsum a semetipso corruat: studere incessabiliter debet
vt per eruditionis studiũ resurgat. Hinc est enĩ qꝫ prela-
j. Ti. iiij. tum gregi discipulũ Paulus admonet dicens. Dũ ve-
Ps. cxviij. nio attẽde lectioni. Hinc Dauid ait. Quomodo dilexi
Exo. xxv. legem tuã dñe: tota die meditatio mea est. Hinc Moy-
 si dominus de portanda arca precepit dicens. Facies
quattuor circulos aureos quos pones per quattuor ar-
ce angulos: faciesqꝫ vectes de lignis sethim: et operies
auro: inducesqꝫ per circulos qui sunt in arce lateribus /
vt portetur in eis: qui semper erunt in circulis: nec vnqꝫ
extrahentur ab eis. Quid per arcam nisi sancta ecclesia
figuratur? Cui quattuor circuli aurei per quattuor an-
gulos iubentur adiungi: quia in eo qꝫ ꝑ quattuor mun-
di partes dilatata tenditur: procul dubio quattuor san-
M cti euangelij libris accincta predicatur. Uectesqꝫ de li-
gnis sethim fiunt: qui eisdem ad portãdum circulis in-
serũtur: quia fortes perseuerantesqꝫ doctores velut im-
putribilia ligna querẽdi sunt: q instructioni sacroꝝ vo-
luminũ semper inherentes sancte ecclesie vnitatẽ denũ-
cient: et quasi intromissis circulis arcã portent. Uecti-
bus quippe arcã portare / est bonis doctoribus sanctã
ecclesiã ad rudes infideliũ mẽtes predicãdo deducere.
Qui auro quoqꝫ iubẽtur operiri: vt dum sermone alijs
insonant: ipsi etiam vite splendore fulgescãt. De quibus
apte subdit: qui semper erunt in circulis: nec vnqꝫ extra-
hẽtur ab eis. Quia nimirũ necesse est / vt qui ad officiũ
ꝑdicationis excubant: a sacre lectionis studio non rece-
dant. Ad hoc nãqꝫ vectes esse in circulis semp iubẽtur /
vt cũ portari arcã opportunitas exigit: de intromitten-
dis vectibus portãdi tarditas nulla generetur: qꝛ vide-
licet cum spiritale aliquid a subditis pastor inquiritur
ignominiosum valde est si tũc querat discere / cũ questio-
nẽ debet enodare. Sed circulis vectes inhereant: vt do-
ctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditan-
tes: testamẽti arcam sine mora eleuẽt: quicqd necesse est
j. Pe. iij. protinus doceãt. Unde bene primus pastor ecclesie pa-
stores ceteros admonet dicẽs. Parati semp ad satisfa-
ctionẽ omni poscenti vos rationem de ea que in vobis
est spe. Ac si aperte dicat / vt ad portandam arcam nulla
mora prepediat: vectes nunqꝫ a circulis recedant.

Incipit prolog' partis ter-tie: docens qualiter rector bene viuens debeat docere et admonere subditos.

A Quia igr̃ qualis esse debeat pastor ostendimus: nũc qualiter doceat demõstremus. vt enĩ longe ante nos reuerende memorie Gregorius nazanzenus edocuit: non vna eademq̃ cunctis exhortatio congruit: q2 nõ cunctos par morũ qualitas astringit. Sepe namq̃ alijs officiunt: que alijs prosunt. Quia et plerũq̃ herbe que hec animalia enutriunt: alia occidũt: ꝛ lenis sibilus equos mitigat: catulos instigat. Et medicamentũ quod hũc morbũ imminuit: alteri vires iungit: et panis qui vitã fortiũ roborat: paruuloꝝ necat. Pro qualitate igr̃ audiẽtium formari debet sermo doctorũ: vt et sua singulis congruat: et tñ a cõmunis edificationis arte nũq̃ recedat. Quid enim sunt intente mẽtes auditorũ: nisi vt ita dixerim/ quedã in cithara tẽsiones strate chordarũ? quas tangendi artifex vt non sibimetipsis dissimile cãticũ faciant: dissimiliter pulsat. Et idcirco chorde consonã modulationẽ reddũt: quia vno quidẽ plectro: sed nõ vno impulsũ feriũtur. Unde ꝛ doctorum quisq̃ vt in vna cunctos virtute charitatis edificet: ex vna doctrina/ non vna eademq̃ exhortatione corda tangere audientium debet.

¶ Quod aliter admonendi sunt viri: aliter femine ꝛc̃. continens in se. xxxvj. admonitiones: et declarationes earundem. Capitulũ. j.

B

j. Aliter namq̃ admonendi sunt viri: atq̃ aliter femine.

ij. Aliter admonendi sunt iuuenes: atq̃ aliter senes.

iij. Alit̃ admonendi sunt inopes atq̃ aliter locupletes.

iiij. Aliter admonẽdi sunt leti: atq̃ aliter tristes.

v. Aliter admonendi sunt subditi: aliter prelati.

vj. Aliter admonendi sunt serui: aliter domini.

vij. Aliter admonendi sunt sapientes: aliter hebetes.

viij. Aliter admonendi sunt impudentes: aliter verecundi.

ix. Aliter admonendi sunt proterui: aliter pusillanimes.

x. Aliter admonendi sunt impatientes: aliter patientes.

xj. Aliter admonendi sunt beniuoli: aliter inuidi.

xij. Aliter admonendi sunt simplices: aliter impij.

xiij. Aliter admonendi sunt incolumes: aliter egri.

xiiij. Aliter admonendi sunt qui flagella metuunt/ ꝛ ideo innocenter viuunt: atq̃ aliter qui sic in iniquitatib9 duruerunt vt neq̃ per flagella corrigantur.

C

xv. Aliter admonẽdi sunt nimis taciti: aliter multiloquio vacantes.

xvj. Aliter admonendi sunt pigri: aliter precipites.

xvij. Aliter admonendi sunt mansueti: aliter iracundi.

xviij. Aliter admonendi sunt humiles: aliter elati.

xix. Aliter admonendi sunt pertinaces: aliter inconstantes.

xx. Aliter admonendi sunt gule dediti: aliter abstinentes.

xxj. Aliter admonendi sunt qui iã sua misericorditer tribuunt: atq̃ aliter qui adhuc et aliena rapere contendũt.

xxij. Aliter admonendi sunt qui nec aliena appetũt/ nec sua largiũtur: atq̃ aliter qui et ea que habent tribuunt: et tamen aliena rapere non desistunt.

xxiij. Aliter admonendi sunt pacati: aliter discordes.

xxiiij. Aliter admonẽdi sunt seminãtes iurgia: aliter pacifici.

xxv. Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non intelligunt recte: atq̃ aliter qui recte quidem intelligunt: sed hec humiliter non loquũtur.

xxvj. Aliter admonendi sunt qui cũ digne predicare valeant pre nimia humilitate formidant: aliter quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: ꝛ tamen precipitatio impellit.

xxvij. Aliter admonendi sunt qui in hoc quod tẽporaliter appetũt prosperantur: atq̃ aliter qui ea quidẽ que mundi sunt concupiscũt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur.

xxviij. Aliter admonendi sunt cõiugijs obligati: aliter coniugij nexibus liberi.

xxix. Aliter admonendi sunt pctõꝝ carnis cõscij: alit̃ ignari.

xxx. Aliter admonendi sunt qui peccata deplorãt operum: aliter qui cogitationum.

D

xxxj. Aliter admonendi sunt qui admissa deplangunt/ nec tñ deserũt: atq̃ aliter qui deserũt/ nec tamen plangunt.

xxxij. Aliter admonendi sunt qui illicita que faciunt etiã laudant: atq̃ aliter qui accusant praua/ nec tñ deuitant.

xxxiij. Aliter admonendi sunt qui repentina concupiscẽtia superantur: atq̃ aliter qui in culpa ex consilio ligantur.

xxxiiij. Aliter admonendi sunt qui licet minima: tamen illicita faciunt: atq̃ aliter qui se a paruis custodiunt: sed aliquando in grauioribus demergũtur.

xxxv. Aliter admonendi sunt qui bona nec inchoãt: aliter qui inchoata minime consummant.

xxxvj. Aliter admonendi sunt qui mala occulte agunt: ꝛ bona publice: atq̃ aliter qui bona que faciunt abscõdũt/ et tamen quibusdam factis publice male de se opinari permittunt.

¶ Sed qd vtilitatis est q2 cũcta hec collecta enumeratione transcurrimus: si nõ etiã admonitionis modos p singula quanta possumus breuitate pandamus?

¶ De his igitur omnibus a principali sumentes exordiũ: latius ex ordine per singula disseramus.

¶ Admonitio prima.

Aliter igr̃ admonendi sunt viri: atq̃ aliter femine: q2 illis grauia: istis vero iniũgenda sunt leuiora: vt illos magna exercẽdo: istas leuia demulcẽdo cõuertant. ¶ Admonitio. ij.

E

Aliter admonẽdi sunt iuuenes: atq̃ aliter senes: quia illos plerũq̃ seueritas admonitionis ad profectũ dirigit: istos vero ad meliora opera deprecatio blãda cõponit. Scriptũ quippe est Seniorem ne increpaueris: sed obsecra vt patrem. j. Ti. v.

¶ Admonitio. iij.

Aliter admonendi sunt inopes: atq̃ aliter locupletes: illis nãq̃ offerre cõsolationis solatiũ cõtra tribulationẽ: istis do inferre metũ contra elationẽ debem9. Inopi quippe a dño per pphetã dicitur. Noli timere: q2 non cõfunderis. Cui non longe post blandiẽs dicit. Paupercula tempestate conuulsa. Rursumq̃ hanc consolatur dicens. Elegi te in camino paupertatis. At contra Paulus discipulo de diuitibus dicit. Diuitibus huius seculi precipe nõ superbe sapere: neq̃ sperare in incerto diuitiarũ suarum. Ubi notandũ valde est q2 humilitatis doctor memoriã diuitũ faciens nõ ait roga: sed precipe: quia, etsi impendẽda est pietas infirmitati: honor tñ non debetur elationi. Talibus ergo rectũ qd dicitur/ tanto rectius iubetur: quãto ꝛ in rebus transitorijs altitudine cogitationis intumescunt. De his in euãgelio dñs dicit. Ue vobis diuitib9 qui habetis consolationẽ vestrã. Quia enĩ que sunt eterna gaudia nesciũt: ex presentis vite abundantia consolatur. Offerẽda est ergo eis cõsolatio quos caminus paupertatis excoquit: atq̃ illis inferẽdus est timor: quos cõsolatio glorie tẽporalis extollit: vt ꝛ illi discant q2 diuitias quas nõ conspiciunt possidebũt: et isti agnoscãt q2 eas quas cõspiciũt nequaq̃ tenere possunt. Plerũq̃ tamen personarũ ordinẽ pmutat qualitas morũ: vt sit diues humilis/ pauper elatus. Unde mox predicãtis lingua cũ audientis debet vita cõponi: vt tãto districtius in paupere elationẽ feriat: quanto eã nec illata paupertas inclinat. ꝛ tanto leuius humilitatẽ diuitũ mulceat: quãto eos nec abũdãtia que subleuat exaltat. Nõnunq̃ etiam superbus diues exhortationis blandimento placandus est: q2 et plerũq̃ dura vulnera per lenia fomẽta mollescũt: ꝛ furor insanorũ sepe ad salutẽ medico blandiente reducit. Cũq̃ eis in dulcedine cõdescẽditur: languor insanie mitigatur. Neq̃ enĩ negligenter intuẽdũ est q2 cũ saulẽ spũs aduersus inuaderet: apprehensa Dauid cithara: eius vesaniã sedabat ac tẽperabat. Quid enĩ per saulẽ nisi elatio potentũ: ꝛ quid per Dauid insinuatur nisi humilis vita sanctoꝝ? Cum ergo saul ab immũdo spũ arripitur: dauid canente eius vesania tẽperatur. quia cũ sensus potentũ per elationẽ in furorẽ vertitur: dignũ est vt ad salutẽ mẽtis quasi ad dulcedinẽ cithare locutionis nr̃e trãquillitate reuocet. Aliquãdo aũt cũ huius seculi potentes arguũtur: prius per quasdã similitudines velut de alieno negocio requirẽdi sunt. Et cũ

Esa. liiij.
Ibidem.
esa. xlviij.
j. Ti. vj.
Mat. xliij
F

[G] rectā sententiā quasi in alterū protulerint: tunc modis congruētibus de proprio reatu feriendi sunt: vt mēs tēporali potētia tumida: cōtra corripientē nequaꝙ̄ se erigat/ que suo sibi iudicio superbie ceruicē calcat: ⁊ in nulla sui defensiōe se exerceat: quē sententia proprij oris ligat. [ij. Reg. xij] Hinc est enī q̄ Nathan propheta arguere regem venerat: et quasi de causa pauperis contra diuitē iudiciū querebat: vt prius rex sentētiā diceret: et reatū suū postmodū audiret: quatenus nequaꝙ̄ iustitie contradiceret/ quā in seipso protulisset. Uir itaqꝫ sanctus et peccatorē considerās: et regē miro ordine audacē: reum prius per confessionē ligare studuit: et postmodū per inuectionē secare. Celauit paululū quod quesiuit: sed percussit repēte quē tenuit. Pigrius enim fortasse incideret: si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset: sed premissa similitudine eam quam occultabat exacuit increpationē. Ad egrū medicus venerat: secandū vulnus videbat: sed de patiētia egri dubitabat. Abscōdit igitur ferrū medicinale sub veste: quod eductū subito fixit in vulnere: vt secantē gladiū sentiret eger anteꝙ̄ cerneret: ne si ante cerneret/ sentire recusaret. ¶ Admonitio. iiij.

Aliter admonēdi sunt leti: atqꝫ aliter tristes. Letis videlicet inferenda sunt tristia que sequūtur ex supplicio: tristibus vero inferēda [H] sunt leta que promittuntur ex regno. Discāt leti ex minarū asperitate quod timeāt: audiāt tristes premiorū gaudia de quibus presumant. [Luce. vj.] Illis quippe dicitur. Ue vobis qui ridetis nūc: qm̄ flebitis. [Ibidem.] Isti vero eodem magistro dicente audiāt. Iterū videbo vos/ et gaudebit cor vestrum: et gaudiū vestrū nemo tollet a vobis. Nōnulli autē leti vel tristes non rebus fiunt: sed cōspersionibus existunt. Quibus profecto intimādū est q̄ quedā vitia quibusdā cōspersionibus iuxta sunt. Habent enī leti ex propinquo luxuriā: tristes iram. Unde necesse est vt nō solū quisqꝫ consideret quod ex cōspersione sustinet: sed etiā quod ex vicino deterius purget: ne dū nequaꝙ̄ pugnat contra hoc qđ tolerat: ei quoqꝫ a quo se liberū existimat vitio succumbat. ¶ Admonitio. v.

Aliter admonēdi sunt subditi: atqꝫ aliter p̄lati. Illos ne subiectio cōterat: istos ne locꝰ superior extollat. Illi ne minus que iubētur impleāt: isti ne plus iusto iubeāt que nō cōpleantur. Illi vt humiliter subiaceant: isti quoqꝫ vt tēperanter presint. Nam (quod intelligi et figuraliter potest) illis dicitur. [Col. iiij.] Filij obedite parētibus vestris in dn̄o. [Ibidem.] Istis vero precipitur. Et patres nolite ad iracundiā prouocare filios vestros. Isti discant quō ante occulti arbitri oculos sua interiora cōponant: isti quō etiā cōmissis sibi exempla bene viuendi exterius prebeant. Scire etenī prelati debent/ q̄ si peruersa vnꝙ̄ perpetrāt: tot mortibus digni sunt/ quot ad subditos perditionis exempla trāsmittūt. [I] Unde necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiant/ quāto per praua que faciunt nō soli moriūtur: sed aliorꝫ animarū quas prauis exēplis destruxerūt rei sunt. Unde admonendi sunt illi ne districtius puniant si absoluti reperiri nequeūt saltē de se: isti ne d̄ subditorū erratibus iudicētur: etiā si se iam de se securos inueniunt. Illi vt tanto circa se sollicitius viuāt/ quāto eos aliena cura non implicat: isti vero vt sic aliorꝫ curas expleant: quatenus et suas agere non desistāt: et sic in propria sollicitudine ferueant: vt a cōmissorꝫ custodia minime torpescāt. [Prouer. vi.] Illi enī sibimet vacanti dicitur. Uade ad formicā o piger et cōsidera vias eius ⁊ disce ab ea sapiētiā. [Ibidem.] Iste enī terribiliter admonetur cū dicit. Fili mi si spopōderis pro amico tuo: defixisti apud extraneū manū tuā: et illaqueatus es verbis oris tui: et captus proprijs sermonibus. Spondere naꝙ̄ pro amico est alienā animā in periculo sue conuersationis accipere. Unde et apud extraneū manus defigitur/ q̄ apud curā sollicitudinis que ante deerat mēs ligat. Uerbis vero oris sui illaqueatus est: ac proprijs sermonibus captus: q̄ dum commissis sibi cogitur bona dicere: ipsum prius necesse est que dixerit custodire. Illaqueatur igitur v̄bis oris sui: dū ratione exigēte cōstringitur: ne eius vita ad aliud q̄ admonet relaxetur. Unde apud districtū iudicē cogitur tanta in opere exsoluere/ quanta cōstat eum alijs voce precepisse. Ubi ⁊ bene mox exhortatio subditur vt [Ibidem.] dicatur. Fac ergo qđ dico fili mi: et temetipsm̄ libera: q̄ incidisti in manus proximi tui. discurre/ festina/ suscita [K] amicū tuū: ne dederis somnū oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Quisquis enī ad viuēdū alijs in exemplū preponitur: nō solū ipse vt vigilet: sed etiā vt amicū suscitet admonetur. Ei naꝙ̄ vigilare bene viuēdo nō sufficit: si non et illū cui preest/ a peccati torpore disiungit. Bene autem dicitur: ne dederis somnū oculis tuis: nec dormitent palpebre tue. Somnū quippe oculis dare est intētione cessante subditorū curā oīno negligere. Palpebre vero dormitant: cū cogitationes nostre ea que in subditis arguēda cognoscūt: pigredine deprimēte dissimulant. Plene enī dormire est cōmissorū acta nec scire/ nec corrigere. Non autē dormire: sed dormitare/ est que quidē reprehendēda sunt cognoscere: sed tn̄ propter mētis tediū dignis ea increpationibus non emēdare. Dormitādo vero oculus ad plenissimū somnū ducitur: quia dū plerūqꝫ qui preest: malū quod cognoscit non resecat ad hoc qn̄qꝫ negligētie sue merito peruenit: vt qđ a subiectis delinquitur/ nec agnoscat. Admonēdi sunt itaqꝫ qui presunt: vt per circūspectionis studiū oculos peruigiles intus et in circuitu habeāt: et celi aīalia fieri attēdant. Ostensa quippe celi aīalia in circuitu ⁊ intus oculis plena habentur: ⁊ sic describūtur. Dignū quippe est vt cūcti qui presunt/ intus atqꝫ in circuitu oculos habeāt: quatenꝰ ⁊ interno iudici in semetipsis placere studeant et exēpla vite exterius prebētes/ ea etiā que in alijs sunt corrigēda dep̄hendant. [L] Admonēdi sunt subditi ne p̄positorꝫ suorꝫ vitā temere iudicent/ si quid eos fortasse agere reprehēsibiliter vidēt: ne vnde mala recte redarguūt inde per elationis impulsum in profundiora mergātur. Admonendi sunt ne cū culpas prepositorū considerant cōtra eos audaciores fiant: sed si qua valde sunt eorum praua: apud semetipsos diiudicent: vt tn̄ diuino timore cōstricti/ ferre sub eis iugum reuerētie nō recusent. Qđ melius ostendimus si dauid factū ad mediū deducamꝰ. [j Re. xviij] Saul quippe persecutor cū ad purgandū ventrē speluncam fuisset ingressus/ illic cū viris suis Dauid inerat: q̄ iam tam longo tēpore p̄secutionis eius mala tolerabat. Cūqꝫ eum viri sui ad feriendū Saul accenderēt: fregit eos respōsionibus: q̄ manū mittere in christū dn̄i nō deberet. Qui tn̄ occulte surrexit: ⁊ oram chlamydis eꝰ abscidit. Quid enī per Saul nisi mali rectores: quid p̄ Dauid nisi boni subditi designātur? Saul igit̄ ventrē purgare/ est prauos p̄positos cōceptā in corde malitiā vsqꝫ ad opera miseri odoris extēdere: ⁊ cogitata apud se noxia factis exterioribus exequēdo mōstrare. Quē tn̄ Dauid ferire metuit: q̄ pie subditorū mētes ab omni se peste obtrectationis abstinentes: prepositorꝫ vitā nullo lingue gladio percutiūt/ etiā cū de imperfectione reprehēdūt. Qui ⁊ si qn̄ pro īfirmitate sese abstinere vix possunt vt extrema quedā atqꝫ exteriora p̄positorꝫ mala: sed tamē humiliter loquant̄: quasi orā chlamydis silēter incidunt: q̄ videlicet dū prelate dignitati saltē innoxie ⁊ [M] latenter derogāt: quasi regis suppositi vestē secant: sed tn̄ ad semetipsos redeūt: seqꝫ vehemētissime vl' de tenuissima verbi laceratione reprehendūt. Unde bene et illic scriptū est. Post hec dauid percussit cor suū: eo q̄ abscidisset orā chlamydis saul. Facta quippe p̄positorū oris gladio ferienda nō sunt: etiam cū recte reprehendēda iudicātur. Si qn̄ vero cōtra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est vt per afflictionē penitētie cor p̄matur quatenus ad semetipsum redeat: ⁊ cū preposite potestati deliquerit: eius cōtra se iudiciū a quo sibi prelata est perhorrescat. Nam cū in prepositis delinquimus: eiꝰ ordinationi qui eos nobis pretulit obuiamus. Uñ Moyses quoqꝫ cū contra se et Aaron cōqueri populū cognouisset ait. Nos enī quid sumus? Nec cōtra nos est murmur vestrū: sed contra dn̄m. ¶ Admonitio. vj.

Aliter admonendi sunt serui: atqꝫ aliter dn̄i. Serui scꝫ vt in se semper humilitatē cōditionis aspiciāt: dn̄i vero vt nature sue qua equaliter sunt cū seruis cōditi/ memoriā nō amittāt. Serui admonendi sunt ne dn̄os despiciāt: ne deū offendant si ordinationi illius superbiēdo cōtradicant. Dn̄i quoqꝫ admonēdi sunt: q̄ cōtra deū de munere eius superbiūt: si eos quos per conditionē tenent subditos/ equales sibi per nature consortiū non cognoscūt. Isti admonēdi sunt vt sciant se seruos esse dn̄orū: illi admonēdi sunt vt

B
cognoscãt se conseruos esse seruorũ. Istis nãq3 dicitur.
Col. iij.
Serui obedite dñis carnalibus. Et rursum. Quicunq3
sunt sub iugo seruitutis: dños suos omi honore dignos
arbitrẽtur. Illis autẽ dicitur. Et vos dñi eadẽ facite il
lis: remittentes minas: sciẽtes q; et illorũ et vester dñs
est in celis.

Admonitio. vij.

ALiter admonendi sunt sapientes huius secu
li: atq3 aliter hebetes. Sapientes quippe ad-
monendi sunt: vt sciant amittere que sciũt. Hebetes ꝗ3
admonendi sunt vt appetãt scire que nesciunt. In illis
hoc primũ destruendũ est q; se sapientes arbitrantur: in
istis iam edificandũ est quicquid de superna sapientia
cognoscitur: q3 dũ minime superbiũt: quasi ad suscipiẽ-
dum edificiũ corda parauerũt. Cũ illis laborandũ est:
vt sapiẽtius stulti fiant: stultã autẽ sapientiã deserant: et
sapientẽ dei stultitiã discant: istis vero predicandũ est:
vt ab ea que putatur stultitia/ad veram sapientiã vici-
j. Cor. iij.
nius transeant. Illis nãq3 dicitur. Si quis videtur in-
ter vos sapiens esse in hoc seculo: stult' fiat vt sit sapiẽs.
j. Cor. j.
Istis vero dicitur. Non multi sapientes scd'm carnẽ. Et
Ibidem.
rursum. Que stulta sunt mundi elegit deus: vt confun-
dat sapientes. Illos plerũq3 ratiocinationis argumen-
ta: istos nõnunq3 melius exẽpla conuertunt. Illis non-
nunq3 prodest vt in suis allegationibus victi taceant:
istis vero aliqñ sufficit vt laudabilia aliorũ facta cogno
Rom. j.
scant. Unde et magister egregius sapiẽtibus et insipiẽ-
tibus debitor/cũ hebreorũ quosdã sapientes: quosdã ve
ro etiã tardiores admoneret/ illis de cõpletiõe testamẽ-
ti veteris loquens/eorũ sapientiã argumento superauit
Heb. viij.
dicens. Quod enĩ antiquatur et senescit: prope interitũ
est. Cũ vero solis exemplis quosdã trahendos ad se cer
Ibidem.
neret: in eadẽ epistola adiunxit. Sancti ludibria et ver
bera experti/insup et carceres: lapidati sunt: secti sunt/
B
tentati sunt: in occisione gladij mortui sunt. Et rursum
Mementote prepositorũ vestrorũ qui vobis locuti sunt
verbũ dei: quorũ intuẽtes exitũ cõuersationis: imitamini
fidem. quaten' et illos victrix ratio frãgeret: et istos ad
maiora conscendere imitatio blanda suaderet.

Admonitio. viij.

ALiter admonendi sunt impudentes: atq3 ali
ter verecundi. Illos nãq3 ab impudentie vi-
tio nõ nisi increpatio dura cõpescit: istos aũt
plerũq3 ad meli' exhortatio modesta cõponit. Illi se de-
linqre nesciũt: nisi etiã a plurib' increpent: istis plerũq3
ad conuersationẽ sufficit q; eis doctor mala sua saltẽ le-
niter ad memoriã reducit. Illos meli' corrigit qui in-
uehendo reprehẽdit: istis autẽ maior profectus adduci-
tur: si hoc quod in eis reprehẽditur/quasi ex latere tãgi-
tur. Impudentẽ quippe iudeorũ plebẽ dñs aperte incre
pans ait. Frõs mulieris meretricis facta est tibi: noluis-
Hiere. iij.
sti erubescere. Et rursum verecũdantẽ refouet dicens.
Esa. liiij.
Confusionis adolescentie tue obliuisceris: et opprobrij
viduitatis tue nõ recordaberis: quia dñabitur tui q; fe-
cit te. Impudẽter quoq3 delinquẽtes galathas aperte
C
paulus increpat dicens. O insensati galathe: quis vos
Gal. iij.
fascinauit? Et rursum. Sic stulti estis vt cũ spũ cepe-
Ibidem.
ritis: nũc carne cõsummamini? Culpas ꝟo verecũdantiũ
quasi cõpatiens reprehẽdit dicẽs. Gauisus sum in dño
Ibidem.
vehementer: qm̃ tandẽ aliquãdo refloruistis pro me sen
tire sicut et sentiebatis: occupati enĩ eratis. Ut et illorũ
culpas increpatio dura detegeret: et eorum negligentiã
sermo mollior releuaret.

Admonitio. ix.

ALiter admonendi sunt proterui: atq3 aliter
pusillanimes. Illi enĩ dum valde de se presu
munt/exprobrãdo ceteros dedignant: isti au-
tem dũ nimis infirmitatis sue sunt cõscij: plerũq3 in de-
sperationẽ cadunt. Illi singulariter summa estimãt cũ-
cta que agunt: isti vehemẽter despecta putãt esse que fa-
ciunt: et idcirco in desperatione frangũtur. Subtiliter
itaq3 ab arguente discutiẽda sunt opera protervorũ: vt i
quo sibi placẽt/ostendãtur quia deo displicẽt. Tũc enĩ
proteruos melius corrigimus: cum ea que bene egisse se
credũt: male acta monstramus: vt vnde adepta credit
gloria: inde vtilis subsequatur confusio. Nõnunq3 vero
cũ vitiũ proteruie minime perpetrare cognoscunt: cõ-
pendiosius ad correctionẽ veniũt: si alterius culpe ma-
nifestioris et ex latere requisite improperio confundant
vt ex eo quod defẽdere nequeũt/cognoscãt se tenere im-
probe quod defendũt. Unde cũ proterue Paul' corin-
D
thios aduersum semuicẽ videret inflatos/vt alius pau-
li: alius apollo: alius cephe: alius xp̃i esse se diceret: in-
cesti culpã in mediũ eduxit: que apud eos et perpetrata
fuerat: et incorrecta remanebat: dicẽs. Audit inter vos
j. Cor. v.
fornicatio: et talis fornicatio qualis nec inter gẽtes: ita
vt vxorẽ patris quis habeat. Et vos inflati estis: et non
magis luctũ habuistis vt tolleretur de medio vestrũ q;
hoc opus fecit. Ac si aperte dicat. Quid vos per proter-
uiam huius vel illius dicitis: qui per dissolutionẽ negli-
gentie nullius vos esse monstratis? At contra pusillani-
mes aptius ad iter bene agẽdi reducimus: si quedã bo-
na illorũ ex latere requiramus: vt dũ in eis alia reprehẽ-
dendo corripimus/alia amplectẽdo laudemus: quate-
nus eorum teneritudinẽ laus audita nutriat: quã culpa
increpata castigat. Plerũq3 autẽ vtilius apud illos p-
ficimus: si et eorũ bene gesta memoramus. Et siqua ab
eis inordinate gesta sunt: nõ iam tanq3 perpetrata corri-
pimus: sed quasi adhuc ne perpetrari debeant prohibe-
mus: vt et illa que approbamus/illatus fauor augeat: et
cõtra ea que reprehẽdimus/magis apud pusillanimes
exhortatio verecũda cõualescat. Unde idem Paulus
cũ thessalonicẽses in accepta p̃dicatione perdurantes:
quasi de vicino mũdi termino quadã cognosceret pusil-
lanimitate turbatos: prius in eis que fortia pspicit lau-
dat/et caute monendo postmodũ que infirma sunt robo
ij. Thess. j.
rat. Ait enĩ. Gratias agere debemus deo semper pro vo
bis fratres: ita vt dignũ est: qm̃ supercrescit fides vestra
et abũdat charitas vniuscuiusq3 vestrũ inuicẽ: ita vt et
nosipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia
E
vestra et fide. Qui cũ blanda hec vite eorũ p̃conia p̃mi-
Ibidem.
sisset: paulopost subdidit dicens. Rogamus autem vos
fratres per aduentũ dñi nostri Iesu xp̃i/et nostre cõgre-
gationis in idipsum: vt nõ cito moueamini a vestro sen-
su neq3 terreamini: neq3 per spiritũ: neq3 per sermonem:
neq3 per epistolã tanq3 per nos missam: quasi instet dies
dñi. Egit enĩ verus doctor/vt prius audirent laudati
quod recognoscerẽt: et postmodũ qd exhortati sequerẽ-
tur: quatenus eorũ mentẽ ne cõmotio subiuncta cõcute-
ret: laus premissa solidaret: et qui cõmotos eos vicini fi-
nis suspitione cognouerat: nõ iam redarguebat motos
sed quasi transacta nesciẽs adhuc cõmoueri perhibeat
vt dũ ipsa leuitate motionis predicatori suo se incogni-
tos crederẽt/tanto reprehẽsibiliores fieri/quanto et co-
gnosci ab illo formidarent.

Admonitio. x.

ALiter admonẽdi sunt impatientes: atq3 ali-
ter patiẽtes. Dicendũ nãq3 est impatiẽtibus
quia dũ refrenare spiritũ negligũt/per mul-
ta etiã que nõ appetũt iniquitatũ abrupta rapiũtur: q3
videlicet mentẽ impellit furor quo nõ trahit desideriũ:
et agit commota velut nesciens vnde post doleat sciẽs.
Dicendũ quoq3 est impatientib': q3 dũ motionis impul-
su precipites/quedã velut alienati peragunt: vix mala
F
sua postq3 fuerint perpetrata cognoscunt. Qui dũ pertur-
bationi sue minime obsistũt: etiã siqua a se trãquilla mẽ-
te fuerãt bene gesta cõfundunt: et improuiso depulsu de-
struũt qcqd forsitan diu labore prouido construxerunt
Ipsa nãq3 que mater est omniũ custosq3 virtutũ/per im-
patientie vitiũ virtus amittitur charitatis. Scriptum
j. Cor. xiij.
quippe est. Charitas patiens est. Igitur cũ minime est
patiens: charitas non est. Per hoc quoq3 impatiẽtie vi-
tium ipsa virtutũ nutrix doctrina dissipatur. Scriptũ
Prouer. xij.
nãq3 est. Doctrina viri per patientiã noscitur. Tanto er-
go quisq3 minus ostenditur doctus: quanto minus con-
uincitur patiẽs. Neq3 enĩ potest veraciter bona docẽdo
impendere: si viuẽdo nescit equanimiter aliena mala to-
lerare. Per hoc quoq3 impatientie vitiũ plerũq3 mentẽ
arrogantie culpa transfigit/quia dum despici in mun-
do hoc quisq3 non patitur: bona siqua sibi occulta sunt:
ostentare conatur: atq3 sic per impatientiã vsq3 ad arro-
gantiã ducitur. Dũq3 ferre despectionẽ nõ põt: detegen-
do semetipsum in ostentatione gloriatur. Unde scriptũ
Eccl. vij.
est. Melior est patiens arrogante. Quia videlicet eligit
patiẽs quelibet mala perpeti q; per ostentationis vitiũ
bona sua occulta cognosci. At cõtra eligit arrogans bo-
ne de se vel falsa iactari: ne mala possit vel minima ppe-
ti. Quia igit cũ patiẽtia relinquitur: etiã bona reliqua
que iam gesta sunt destruunt: recte ad ezechielẽ in alta-

G ri dei fieri fossa precipit: vt in ea videlicet supposita ho-
locausta seruētur. Si eni in altari fossa nō esset: oīe qd
in eo sacrificiū reperiret superueniēs aura dispergeret
Quid vero accipimus altare dei nisi animā iusti: q̄ quot
bona egerit/ tot super se ante eius oculos sacrificia im-
ponit: Quid eni est altaris fossa/ nisi bonorū patientia:
que dū mentē ad aduersa tolerāda humiliat: quasi mo-
re fosse hāc in imo positā demōstrat: Fossa ergo in alta-
ri fiat: ne superpositū sacrificiū aura dispgat: id est ele-
ctorū mens patientiā custodiat: ne cōmota vento impa
tientie: et hoc qd bene operata est amittat. Bene autem
hec eadē fossa vni⁹ cubiti esse memoratur: quia nimirū
si patiētia non deseritur/ vnitatis mēsura seruatur. Vn-
Gal. v. de et Paulus ait. Inuicem onera vestra portate: et sic
adimplebitis legē xp̄i. Lex quippe christi est charitas
vnitatis: quā soli perficiūt/ qui nec cum grauātur exce-
dūt. Audiāt impatiētes quod scriptū est in prouerbijs.
Prouer. xvj. Melior est vir patiens viro forti: et q̄ dn̄atur animo suo
expugnatore vrbiū. Minor eni est victoria vrbiū: q2 ex-
tra sunt que subiugātur. Valde autē maius est quod p
patientiā vincitur: quia ipse a se animus superatur. et is
semetipm̄ sibimetipsi subijcit: quādo eū patientia intra
se frenari cōpellit. Audiāt patiētes quid electis suis ve
Luce. xxj. ritas dicit. In patientia vestra possidebitis animas ve
stras. Sic enim conditi mirabiliter sumus: vt ratio ani
mam: et aīa possideat corpus. Ius vero anie a corporis
possessione repellitur: si non prius anima a ratione possi
H detur. Custodē igitur cōditionis nostre patientiā dn̄s
esse monstrauit: q2 in ipsa nos possidere nosmetipsos do
cuit. Quanta ergo sit impatiētie culpa cognoscitur: per
quā et hoc ipsum amittimus possidere qd sumus. Audi
Prouer. xxix. ant impatiētes qd per Salomonē rursum dicitur. To-
tū spiritū suū profert stultus: sapiens autē differt et re-
seruat in posterū. Impatiētia quippe impellēte agitur
vt totus foras spūs proferatur. quē idcirco perturbatio
citius eijcit: quia nulla interius disciplina sapientie cir
cūcludit. Sapiēs autē differt et reseruat in posterū. Le-
sus enim in presenti se vlcisci nō desiderat: qui etiā tole-
rans parci optat: sed tn̄ iuste vindicari oīa extremo iu-
dicio nō ignorat. At contra admonēdi sunt patiētes: ne
in eo qd exterius portant interius doleant: ne tante vir-
tutis sacrificiū quod integrū foras immolāt: intus ma
litie peste corrūpant: et cum ab hoībus non agnoscitur
sed tn̄ sub diuina examinatione peccatur: tāto deterior
culpa doloris fiat: quāto sibi ante hoīes virtutis speciē
vēdicat. Dicendū itaq3 est patiētib⁹ vt studeāt diligere
quos sibi necesse est tolerare: ne si patientiā dilectio nō
sequatur: in deteriorē culpā odij virtus ostēsa vertatur
j. cor. xiij. Unde Paulus cū diceret. Charitas patiens est: ilico
adiungit. benigna est. videlicet ostendēs/ q2 quos ex pa
tiētia tolerat: amare etiā ex benignitate nō cessat. Un-
de idem doctor egregius cū patientiā discipulis suade
Ephe. iiij ret dicens. Oīs amaritudo/ et ira/ et indignatio/ et cla-
mor et blasphemia auferatur a vobis cū omni malitia.
I quasi cūctis exterius iam bene cōpositis/ ad interiora
Ibidem. cōuertitur: dū subiungit. Cū omni malitia. Quia nimi
rū frustra indignatio clamor et blasphemia ab exteriori
bus tollitur/ si in interiorib⁹ vitiorū mater malitia dn̄a
tur. Et incassum foras nequitia ex ramis inciditur: si sur-
reptura multiplicius intus in radice seruatur. Unde et
Matth. v per semetipsam veritas quoq3 dicit. Diligite inimicos
vestros: et benefacite his qui oderūt vos: et orate p per-
sequentibus et calūniantibus vos. Virtus itaq3 est co-
ram hoībus aduersarios tolerare: sed virtus corā deo
diligere: quia hoc solū deus sacrificiū accipit: qd quidē
ante eius oculos in altari boni operis flāma charitatis
incendit. Hinc est qd rursum quibusdā patiētibus nec
mat. vij. et Luce. vj. tn̄ diligentib⁹ dicit. Quid autem vides festucā in oculo
fratris tui: et trabē in oculo tuo nō vides: Perturbatio
quippe impatiētie festuca est: malitia vero in corde tra
bes in oculo. Illā nāq3 aura tentationis agitat: hāc au-
tē consummata nequitia pene imobiliter portat. Recte
Ibidem. vero illic subiūgitur: hypocrita eijce primū trabē de ocu-
lo tuo: et tūc videbis eijcere festucā de oculo fratris tui
Ac si dicatur menti inique interius dolenti: et sanctā se
exterius per patientiā demonstrāti. prius a te molē ma-
litie excute: et tunc alios de impatiētie leuitate reprehē
de: ne dū nō studes simulationē vincere/ peius tibi sit et

aliena praua tolerare. Euenire etiā plerūq3 patiētibus K
solet/ vt eo quidē tēpore quo vel aduersa patiuntur: vel
cōtumelias audiunt: nullo dolore pulsentur: et sic patiē-
tiam exhibeant: vt custodire etiā cordis innocētiam nō
omittant: sed cū post paululū hec ipsa que pertulerunt
ad memoriā reuocāt: igne se doloris inflāmant: argumē
ta vltionis inquirūt: et mansuetudinē quā tolerātes ha
buerūt: retractantes in malitiā vertunt. Quibus citius
a p̄dicatione succurritur: si que sit huius pmutationis
causa pādatur. Callidus nāq3 aduersarius bellū cōtra
duos mouet: vnū videlicet inflāmās vt cōtumelias pri
or inferat: alterū prouocās vt cōtumelias lesus reddat.
Sed plerūq3 dū iam huius victor est qui iniuriā persua
sus irrogat: ab illo vincitur qui illatam contumeliā sibi
equanimiter portat. Unius ergo victor quē cōmouēdo
subiugauit/ tota contra alterū virtute se erigit: eūq3 ob-
sistentē fortiter et vincentē dolet. quē quia cōmouere in
ipsa contumeliarū iaculatione nō potuit: ab aperto cer
tamine interim quiescens: et secreta suggestione cogita
tionē lacessens: aptū tēpus deceptionis inquirit. Quia
eni publico bello victoriā perdidit: ad exercēdas occul
te insidias exardescit. Quietis nāq3 tempore iam ad vi
ctoris animū rediit: et vel rerū damna aut iniuriarū iacu
la ad memoriā reducit. cūctaq3 que sibi illata sunt vehe
menter exaggerans intolerabilia ostēdit. Tātoq3 men-
tē merore cōturbat vt plerūq3 vir patiens illa se equani
miter tolerasse post victoriā captiuus erubescat: seq3 nō
reddidisse ɔtumelias doleat: et deteriora repēdere si oc
casio prebeatur querat. Quib⁹ ergo isti similes sunt: nisi L
his qui per fortitudinē in campo victores sunt: sed per
negligentiā postmodū intra vrbis claustra capiuntur:
Quib⁹ sunt similes: nisi ijs quos irruēs grauis lāguor
a vita nō subtrahit: sed leuiter veniēs recidiua febris oc
cidit: Admonendi sunt igitur patientes: vt corpus vi-
ctoria muniant: vt hostē publico bello superatū insidia
ri menibus mentis intendāt: et languorē plus re serpen-
tē timeant: ne hostis callidus eo in deceptione postmo-
dū maiori exultatione gaudeat: quo illa dudū cōtra se
rigida colla victorū calcat. ¶ Admonitio. xj.

Aliter admonēdi sunt beniuoli: atq3 aliter in-
uidi. Admonēdi namq3 sunt beniuoli: vt sic
alienis bonis congaudeant: quaten⁹ habere
et ppria cōcupiscāt. Sic proximorū facta diligēdo lau
dēt: vt ea etiā imitādo multiplicēt: ne si i hoc p̄sentis vi
te stadio ad certamē alienū deuoti fautores s3 pigri spe
ctatores assistūt/ eo post certamē sine brauio remaneāt:
quo nūc in certamine nō laborāt: et tūc eorū palmas affli
cti respiciāt: in quorū nūc laborib⁹ ociosi perdurāt. Val-
de quippe peccamus: si aliena bene gesta nō diligimus.
Sed nihil mercedis agimus: si ea que diligimus/ inq3-
tum possumus nō imitamur. Dicendū itaq3 est beniuo-
lis: quia si imitari bona minime festinēt que laudantes M
approbāt: sic eis virtutū sanctitas sicut stultis spectato
ribus ludicrarū artium vanitas placet. Illi nāq3 auri-
garum et histrionū gesta fauoribus efferūt: nec tn̄ tales
esse desiderāt: quales illos conspiciūt esse quos laudāt.
mirātur eos placita egisse: sed tn̄ deuitant similiter pla
cere. Dicendū est beniuolis vt cū proximorū facta cōspi
ciunt: ad suū cor redeant: et de alienis actibus nō presu
mant: ne bona laudent et agere recusent. Grauius quip
pe extrema vltione feriendi sunt: quibus placuit qd imi
tari noluerūt. Admonēdi sunt inuidi vt perpendāt q̄nte
cecitatis sunt: qui alieno profectu deficiunt: aliena exul
tatione contabescūt. Quante infelicitatis sunt q̄ melio-
ratione proximi deteriores fiunt: dūq3 augmēta aliene
psperitatis aspiciūt: apud semetipsos anxij afflicti cor
dis sui peste moriuntur: Quid istis infelicius: quos dū
cōspecta felicitas afficit: pena nequiores reddit: Alior
vero bona que habere non possunt: si diligerēt/ sua fecis
sent. Sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide sicut
multa mēbra vno continētur in corpore: que per officiū
quidē diuersa sunt: sed quo sibi vicissim congruūt/ vnū
sunt. Unde fit vt pes per oculū videat: et per pedes ocu
li gradiantur: et aures auditus aurū seruiat: et ad vsum suū
auribus oris lingua cōcurrat: suffragetur venter mani-
bus: ventri operētur man⁹. In ipsa igitur corporis po-
sitione accipim⁹/ qd in actione seruemus. Nimis itaq3
turpe est non imitari quod sumus. Nostra sunt nimirū/

A
que etsi imitari nō possum⁹/amamus in alijs: etiā amā
tiū fiunt que amantur in nobis. Hinc ergo pēsent in:
uidi charitas quante virtutis est: que alieni quoq; labo
ris opera nostra facit sine labore. Dicendū itaq; est inui
dis: qr dū se a liuore minime custodiunt: in antiquā ver:
suti hostis nequitiā dimergūtur. De illo namq; scriptū
Sapi.ij.
est. Inuidia autē diaboli mors intrauit in orbē terrarū
Quia eni ipse malignus spūs aduersarius noster celū
perdidit: cōdito ad hoc homini inuidit: et damnationē
suā perditus adhuc alios perdendo cumulauit. Admo
nendi sunt inuidi: vt cognoscāt quātis lapsibus succre:
scentis ruine subiaceāt: quia dū liuorē a corde nō proij:
ciunt: ad apertas operū nequitias deuoluūtur. Nisi eni
caim inuidisset fratris acceptā hostiā: minime puenis:
Gen.iiij.
set ad extinguēdā vitā. Unde scriptū est. Respexit dns
ad Abel & ad munera eius: ad caim vero et ad munera
Ibidem.
eius non respexit. Iratusq; est caim vehementer: & con
cidit vultus ei⁹. Liuor itaq; sacrificij fratricidij semi:
nariū fuit. Nā quem meliorē se esse doluit: ne vtcūq; es:
set imputauit. Dicendū est inuidis/quia dū se ista intrin
secus peste consumūt: etiā quicquid in se boni habere vi
Pro.xiiij
dētur interimūt. Unde scriptū est. Uita carniū sanitas
cordis: putredo ossiū inuidia. Quid eni per carnes nisi
infirma quedā ac tenera: et quid per ossa nisi fortia acta
signantur? Et plerunq; cōtingit vt quidā cum cordis
innocentia in nōnullis suis actibus infirmi videantur:
quidā vero iam quedam ante humanos oculos robusta
exerceāt: sed tamē erga aliorum bona intus inuidie pe:
stilentia tabescant. Bene ergo dicitur. vita carniū sani:
tas cordis: quia si mentis innocentia custoditur: etiā si:
B
qua foris infirma sunt quādoq; roborantur. Et recte il
lic subditur. putredo ossium inuidia: quia per liuoris vi
tium ante dei oculos pereunt etiā que humanis oculis
fortia videntur. Ossa quippe per inuidiam putrescere/est
quedā etiā robusta deperire. ¶ Admonitio.xij.

ALiter admonendi sunt simplices: atq; aliter
impuri. Laudādi sunt simplices q studeant
nunq; falsa dicere: sed admonendi sunt vt no
uerint nōnunq; vera reticere. Sicut eni semper dicentē
falsitas lesit: ita nōnunq; quibusdā audita veritas nocu
it. Unde coram discipulis dns locutionē suā silentio tē
Io.xvj.
perans ait. Multa habeo vobis dicere: sed nūc nō pote:
stis illa portare. Admonēdi sunt igitur simplices vt si:
cut fallaciā semper vtiliter vitant: ita veritatē semp vti:
liter proferāt. Admonendi sunt/ vt simplicitatis bono
prudentiā adiungant: quatenus sic securitatē de simpli
citate possideāt/ vt circūspectionē prudentie non amit:
Ro.xvj.
tant. Hinc nāq; per doctorē gētium dicitur. Uolo vos
sapientes esse in bono: simplices autē in malo. Hinc ele:
Matth.x.
ctos suos per semetipsam veritas admonet dicēs. Esto:
te prudentes sicut serpentes: et simplices sicut columbe
Quia videlicet in electorū cordibus debet & simplicita
tem colūbe astutia serpentis acuere: et serpētis astutiā
columbe simplicitas tēperare: quatenus nec seducti p
C
prudentiā calleant: nec ab intellectus studio ex simplici
tate torpescāt. ¶ At contra admonēdi sunt impuri / vt
q grauis sit quē cū culpa sustinent duplicitatis laborē
agnoscant: dū eni deprehēdi metuūt: semper improbas
defensiones querūt: semper pauidis suspitionibus agi:
tant. Nihil autē est ad defendēdum puritate tutius: ni:
hil ad dicendū veritate facilius. Nam dū falsitatē suā
tueri cogitur: duro cor labore fatigatur. Hinc nāq; scri
Ps.cxxxix
ptū est. Labor labiorū suorū operiet eos. Qui eni nunc
implet tūc operiet: qr cuius nunc animū per blandā in:
quietudinē exegerit: tūc per asperā retributionē pmit.
Hiere.ix.
Hinc per hieremiā dicitur. Docuerūt linguā suā loqui
mendaciū: vt inique agerēt laborauerūt. Ac si aperte di
ceretur. Quia amici esse veritatis potuerūt sine labore:
vt peccent laborāt. cūq; viuere simpliciter renuūt: labo:
ribus exigunt vt moriātur. Nā plerū p in culpa depre:
hēsi/dum quales sint cognosci refugiūt: sese sub fallacie
velamine abscondūt: & hoc qd peccant: quodq; iam ap:
te cernitur/excusare moliūtur. ita vt sepe is qui eorū cul
pas et corripere studet: asperse falsitatis nebulis sedu:
ctus/pene amisisse se pe videat quod de eis iā certū tene
bat. Unde recte sub iudee specie per prophetam contra
Esa.xxx:
iiij.
peccantē animā excusantēq; se/dicitur. Ibi habuit fo:
ueā hericius. Hericij quippe noīe impure mētis sese q

D
calliide defendentis duplicitas designatur: qr videlicet
hericius cū apprehēditur/ & caput eius cernit: & pedes
videntur: et corpus omne conspicitur. sed mox vt appre
hensus fuerit: semetipsum in sphera colligit: et pedes in
trorsus subtrahit: caput abscōdit/et intra tenentis ma:
nus totus simul amittitur: qui totus simul ante videba
tur. Sic nimirū sic impure mentes sunt: cū in suis exces
sibus cōprehēdūtur. Caput eni hericij cernitur: qr quo
initio ad culpā peccator accesserit videt. Pedes heri:
cij conspiciūtur: quia quibus vestigijs nequitia sit ppe
trata cognoscitur: & tn adductis repente excusationib⁹
impura mens introrsus pedes colligit: quia cūcta iniq:
tatis sue vestigia abscondit. Caput subtrahit: qr miris
defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostēdit.
Et quasi sphera in manu tenētis remanet. quia is q cor:
ripit/ cūcta que iam cognouerat: subito amittens inuo:
lutū intra conscientiā peccatorē tenet. et qui totū iā de:
prehēdēdo viderat: tergiuersatione praue defensiōis il:
lusus totū pariter ignorat. Foueā ergo habet heric⁹ in
reprobis: qr malitiose mētis duplicitas sese intra se col
ligens abscondit in tenebris defensionis. Audiāt impu
prouer.x.
ri quod scriptū est. Qui ambulat simpliciter: ambulat
confidenter. Fiducia quippe magne securitatis est sim
Sapi.j.
plicitas actionis. Audiāt quod sapiētis ore dicit. Spi
ritus sctūs discipline effugiet fictū. Audiāt qd scriptu:
Pro.iij.
ra rursum testatur. Cū simplicibus sermocinatio eius.
Deo eni sermocinari est per illustrationē sue psentie hu
manis mentibus arcana reuelare. Cū simplicibus igi:
tur sermocinari dicitur: qr de supernis mysterijs illorū
mentes radio sue visitationis illuminat: quos nulla vm
bra duplicitatis obscurat. Est eni speciale dupliciū ma:
E
lum: qui dū peruersa et duplici actione ceteros fallunt
quasi prestātius ceteris prudētes esse gloriantur. Et qr
districtionē retributionis nō considerāt: de damnis su
is miseri exultant. Audiāt autē quā super illos prophe
ta sophonias vim diuine animaduersionis intentat: di
Soph.j.
cens. Ecce dies dni venit magnus et horribilis. dies il
la dies ire: dies tenebrarū & caliginis: dies nebule & tur
binis: dies tube et clangoris super oēs ciuitates muni:
tas: et super oēs angulos excelsos. Quid eni per ciuita:
tes munitas exprimit: nisi suspecte mētes & fallaci sem:
per defensione circundate: que quotiens earū culpa cor:
ripit/veritatis ad se iacula nō admittunt? Et quid per
excelsos angulos: nisi duplicitas impure mētis intelli:
gitur? Duplex quippe semper est in angulis paries. Quid
per angulos parietis nisi impura corda signātur? Que
dū veritatis simplicitatē fugiūt: ad semetipsa quodāmo
do duplicitatis peruersitate replicātur. Et qd est dete:
rius/apud cogitatiōes suas in fastu prudentie ex ipsa
se culpe ipuritatis extollūt. Dies igit dni vindicte atq;
animaduersionis plena super ciuitates munitas/ & sup ex:
celsos angulos venit: quia ira extremi iudicij humana
corda et defensionibus contra veritatē clausa destruit:
F
et duplicitatibus inuoluta dissoluit. Tūc eni munite ci
uitates cadūt: quia mentes deo suspecte damnabuntur
Tunc excelsi anguli corruūt: quia corda que se per im:
puritatis prudentiā erigunt: per iustitie sententiā pro:
sternuntur. ¶ Admonitio.xiij.

ALiter admonēdi sunt incolumes: atq; aliter
egri. Admonēdi sunt incolumes vt salutem
corporis exerceāt ad salutē mentis: ne si accepte incolu
mitatis gratiā ad vsum nequitie inclināt: dono deterio
res fiant: et eo postmodū supplicia grauiora mereantur
quo nūc largioribus bonis dei male vti nō metuūt. Ad:
monēdi sunt incolumes: ne opportunitatē salutis i per:
ij. Cor.vj
petuū promerēde despiciāt. Scriptū nāq; est. Ecce nūc
tēp⁹ acceptabile: ecce nūc dies salutis. Admonēdi sunt
ne placere deo si cū possunt noluerint: cū voluerint sero
non possint. Hinc est enim q eos post sapientia deserit:
Prouer.j
quos prius diutius renuētes vocauit: dicens. Uocaui
et renuistis: extendi manū meā/& non fuit qui aspiceret
Despexistis omne consiliū meū: et increpationes meas
neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo: & sub:
sannabo cū vobis qd timebatis aduenerit. Et rursum.
Ibidem.
Tunc inuocabūt me: et nō exaudiā. mane consurgent: &
non inuenient me. Salus itaq; corporis qñ ad bene ope:
randū accepta despicit/quanti sit muneris amissa senti
tur. Et infructuose ad vltimū queritur que congruo cō

G cessa tempore vtiliter non habetur. Unde bene per Sa
prouer. v. lomonem rursum dicitur. Ne des alienis honorē tuū:
et annos tuos crudeli/ ne forte impleantur extranei vi:
ribus tuis: et labores tui sint in domo aliena: et gemas
in nouissimis: qn̄ cōsumpseris carnē et corpus tuū. Qui
nāq₃ alieni a nobis sunt: nisi maligni spūs: qui a celestis
sunt patrie sorte separati? Quis vero honor noster est: ni
si quia in luteis corporibus conditi: ad cōditoris tamē
nostri sumus imaginē ꝛ similitudinē creati? Uel quis
alius crudelis est: nisi ille angelus apostata/ qui ꝛ semet
ipsum pena mortis superbiendo pculit/ et inferre mortē
humano generi etiā perdit⁹ nō pepercit? Honorē itaq₃
suū alienis dat/ qui ad dei imaginē et similitudinē cō:
ditus: vite sue tēpora malignorū spirituū voluptatib⁹
administrat. Annos etiā suos crudeli tradit: qui ad vo:
luntatē male dñantis aduersarij accepta viuēdi spatia
Ibidem expendit. Ubi bene subditur. Ne forte impleant extra:
nei viribus tuis: ꝛ labores tui sint in domo aliena. Quis
quis enī per acceptā valitudinē corporis/ per tributā si:
bi sapientiā mentis nō exercēdis virtutibus: sed perpe
trandis vitijs elaborat: nequaq₃ suis viribus suam do:
mū: sed extraneoꝝ habitacula id est immūdoꝝ spirituū
facta multiplicat: nimirꝫ vel luxuriādo/ vel superbiēdo.
agens vt etiā se addito perditorū numerus crescat. Be
Ibidem. ne autē subditur. Et gemas in nouissimis qn̄ cōsumpse
ris carnē et corpus tuū. Plerūq₃ accepta salus carnis
H per vitia expēditur: sed cū repēte subtrahitur: cū mole:
stijs caro atteritur cum iam egredi anima vrgetur: diu
male habita quasi ad bene viuendū salus amissa requi:
ritur. Et tūc gemūt hoīes q̄ deo seruire noluerūt quā:
do damna negligētie sue recuperare seruiēdo nequaq₃
Ps. lxxvij. possunt. Unde als dicitur. Cū occideret eos: tūc requi:
rebant eū. At cōtra admonendi sunt egri: vt eo se filios
dei sentiāt quo illos discipline flagella castigant. Nisi
enī correctis hereditatē dare disponeret: erudire eos p
molestias nō curaret. Hinc nāq₃ ad Joannē dñs per an
Apo. iij. gelum dicit. Ego quos amo arguo ꝛ castigo. Hinc rur
Hebre. xij sum scriptū est. Fili mi noli negligere disciplinā dñi: ne:
q₃ fatigeris cū ab eo argueris. Quē enī diligit dñs casti:
gat. flagellat aūt oēm filiū quē recipit. Hinc psalmista
Ps. xxxiij. ait. Multe tribulationes iustorū: ꝛ de oībus his libera:
Job. x. uit eos dñs. Hinc quoq₃ btūs Job in dolore exclamās
ait. Si iustus fuero nō leuabo caput: saturat⁹ afflictio:
ne ꝛ miseria. Dicendū est egris: vt si celestē patriā suā es
se credūt: necessario in hac labores velut i aliena patiā:
tur. Hinc est enī q̄ lapides extra tunsi sunt: vt in cōstru:
ctione templi dñi absq₃ mallei sonitu ponerētur: quia vi
delicet nunc foris per flagella tūdimur vt intus in tem
plum dei postmodū sine discipline percussione dispona:
mur: quaten⁹ quicqd in nobis est superfluū: modo per:
cussio resecet: et tunc sola nos in edificio cōcordia chari
tatis liget. Admonendi sunt egri: vt considerēt pro per:
cipiendis terrenis hereditatibus: quā dura carnales fi
I lios discipline flagella castigēt. Que ergo nobis diuine
correptionis pena grauis est: per quā et nunq₃ amitten
da hereditas percipit: et semper mansura supplicia vi:
Hebre. xij tantur? Hinc etenī Paulus ait. Patres quidē carnis
nostre habuimus eruditores: et reuerebamur eos: nōne
multo magis obtēperabimus patri spirituū et viuem⁹?
Et illi quidē in tēpore paucoꝝ dierū ſm voluntatē suā
erudiebāt nos. Hic autē ad id quod vtile est in recipiē
do sanctificationē eius. Admonēdi sunt egri: vt cōside:
rent quanta salus cordis sit molestia corporalis que ad
cognitionē sui mentē reuocat: et quā plerūq₃ salus oblj:
cit: infirmitatis memoria reformat: vt anim⁹ qui extra
se in elationē ducitur: cui sit cōditioni subditus: ex per:
cussa quā sustinet carne memoretur. Quod recte per ba
laā: si tn̄ vocē dei subsequi obediēdo voluisset: in ipsa iti:
neris retardatione signat. Balaā nāq₃ vt perueniret ad
ppositū tēdit: sed eius votū animal cui presedit ipedit
prohibitione quippe immorata asina angelū videt: quē
humana mens non videt: qr plerūq₃ caro per molestias
tarda flagello suo menti deū iudicat: quē mens ipa car
ni presidēs non videbat: ita vt anxietatis spūs profice:
re in hoc mūdo cupiētis: velut iter tendētis impediat:
donec ei inuisibilē qui sibi obuiat innotescat. Unde ꝛ be:
ij. Pet. ij. ne per Petrū dicitur. Correptionē habuit sue vesanie
subiugale mutū: quod in hoīs voce loquens prohibuit

prophete insipientiā. Insanus quippe homo a subiuga
K li muto corripitur: qn̄ elata mens humilitatis bonū qđ
tenere debeat ab afflicta carne memoratur. Sed huius
correptionis donum idcirco balaā nō obtinuit: quia ad
maledicendū pergens vocē non mentē mutauit. ¶ Ad
monendi sunt egri: vt cōsiderēt quanti sit muneris mo:
lestia corporalis: que ꝛ admissa peccata diluit: ꝛ admit
ti ea q̄ poterant cōpescit: que sumpta ab exteriorib⁹ pla
prouer. xx gis: cōcusse menti penitētie vulnera infligit. Unde scri:
ptū est. Liuor vulneris abstergit mala: et plaga in secre
tiorib⁹ ventris. Mala enim liuor vulneris abstergit: qr
flagelloꝝ dolor vel cogitatas/ vel ppetratas neqtias di
luit. Solet vero ventris appellatione mens accipi: qr si:
cut venter cōsumit escas: ita mens pertractādo excoqt
curas. Quia enī venter mens dicitur: ea sentētia docet
prouer. xx qua scriptū est. Lucerna dñi spiraculum hoīs: que inue
stigat oīa secreta ventris. Ac si diceret. Diuine afflatus
scīētie cū in mentē hoīs venerit: eam sibimetipsi illumi:
nās ostēdit: que ante spūs sancti aduentū cogitationes
prauas ꝛ portare poterat/ et pēsare nesciebat. Liuor er
go vulneris abstergit mala: et plaga in secretioribus vē
tris. quia dū exterius percutimur: ad peccatoꝝ nostro:
rū memoriā taciti afflictiq₃ reuocamur: atq₃ ante ocu:
los nostros cuncta que a nobis sunt male gesta reduci:
mus: et per hoc qđ foris patimur/ magis intus quod fe:
cimus dolemus: vnde fit vt inter aperta vulnera corpo:
ris amplius nos abluat plaga secreta ventris: qr sanat
L nequitias praui operis occultū vulnus doloris. ¶ Ad:
monendi sunt egri: quatenus patiētie virtutē seruent vt
incessanter quanta redēptor noster ab his quos creaue
rat pertulit mala considerent: q̄ tot obiecta conuitiorū
pbra sustinuit: q̄ de manu antiqui hostis captiuoꝝ ani
mas quotidie rapiens insultantiū alapas accepit: q̄ aq̄
salutis nos diluens: a perfidorū sputis faciē nō abscon
dit: q̄ vocatione sua nos ab eternis supplicijs liberans:
tacitus flagella tolerauit: q̄ inter angelorū choros per:
ennes nobis honores tribuens: colaphos pertulit: q̄ a
pctōrū nos pūctionibus saluans/ spinis caput suppone
re nō recusauit: q̄ eterna nos dulcedine de ebriās: in siti
sua fellis amaritudinē accepit: q̄ p nobis patrē cui⁹ is
diuinitate esset equalis adorauit: sub irrisione adorat⁹
tacuit: q̄ vitā mortuis preparans: vsq₃ ad mortē ipse vi:
ta puenit. ¶ Cur itaq₃ asperū creditur vt a deo homo
toleret flagella pro malis: si tanta deus ab hoībus per:
tulit mala pro bonis? Aut quis sana intelligētia de per:
cussione sua ingratus existit: si ipse hinc sine flagello nō
exijt: qui hic sine peccato vixit? ¶ Admonitio. xiiij.

Aliter admonēdi sunt q̄ flagella metuūt et
propterea innocēter viuūt: atq₃ aliter admo
nēdi sunt q̄ sic in iniqtate duruerūt: vt neq₃ p
flagella corrigātur. Dicēdū nāq₃ est flagella timētibus:
vt ꝛ bona tpalia nequaq₃ p magno desiderēt que adesse
M etiā prauis vidēt: si mala presentia nequaq₃ velut into:
lerabilia fugiāt. quib⁹ hic plerūq₃ etiā bonos affici non
ignorant. ¶ Admonendi sunt qui flagella metuūt: vt si
malis veraciter carere desiderāt: eterna supplicia phor
rescāt: neq₃ in hoc suppliciorū timore permaneāt sed ad
amoris gratiā nutrimento charitatis excrescant. Scri
j. Joā. iiij ptū quippe est. Perfecta charitas foras mittit timorē.
Ro. viij. Et rursum scriptum est. Non accepistis spm̄ seruitutis
iterum in timore: sed spm̄ adoptionis filiorū in quo cla
ij. Cor. iij mamus abba pater. Unde idem doctor iterꝫ dicit. Ubi
spūs dñi ibi libertas. Si ergo adhuc a praua actiōe for
midata pena prohibet: profecto formidātis animū nul:
la spūs libertas tenet. Nam si penā non metueret: culpā
procul dubio perpetraret. Ignorat itaq₃ mēs gratiā li:
bertatis: quā ligat seruil⁹ timoris. Bona enī pro seipsis
amanda sunt et nō penis cōpellentibus exequenda. Nā
qui propterea bonū facit quia tormentoꝝ mala metuit
vult nō esse quod metuat/ vt audacter illicita cōmittat.
Unde luce clarius constat q̄ corā deo innocentia amit
titur: ante cui⁹ oculos desiderio peccatur. ¶ At cōtra
hi quos ab iniquitatibus nec flagella cōpescunt/ tanto
acriori inuectione feriendi sunt: quāto maiore insensibi
litate duruerūt. Plerūq₃ enim sine dedignatione dedi:
gnandi sunt: sine desperatione desperandi: ita dūtaxat
vt ostensa desperatio formidinē incutiat: ꝛ subiūcta ad:
monitio ad spem reducat. Districte itaq₃ cōtra illos di

[A] uine sententie proferende sunt: vt ad cognitionẽ sui con siderata eterna animaduersione reuocẽtur. Audiant enim in se impletũ esse quod scriptũ est. [Prouer. xxvij.] Si contuderis stultũ in pila/quasi ptisanas feriente desuper pilo:non auferetur ab eo stultitia eius. Contra hos propheta dño conqueritur:dicens. [Hiere. v.] Attriuisti eos: ⁊ renuerũt accipere disciplinã. Hinc est quod dñs dicit. Interfeci et perdidi populũ istũ:et tamen a vijs suis non sunt reuersi. Hinc rursũ ait. [Esa. ix.] Popul⁹ nõ est reuersus ad percutientẽ se. Hinc voce flagellantiũ ꝓpheta Hieremias cõqueritur dicẽs. [Hiere. lj.] Curauimus babylonẽ/et non est sanata. Babylon quippe curatur: nec tamẽ ad sanitatẽ reducitur:quando mens in praua actione cõfusa verba correptiõis audit: flagella correptionis percipit: et tamen ad recta salutis itinera redire contẽnit. Hinc captiuũ populũ israeliticũ/nec tamẽ ab iniquitate cõuersum dñs exprobrat dicẽs. [Eze. xxij.] Uersa est mihi domus israel in scoriã: oẽs isti facti sunt mihi es:et stannũ/et ferrum/et plumbũ in medio fornacis. Ac si aperte dicat. Purgare eos per ignẽ tribulationis volui:et argentũ illos vel aurũ fieri quesiui: sed in fornace mihi in es/stannũ/et ferrũ/et plumbũ versi sunt:quia non ad virtutẽ:sed ad vitia etiam in tribulatione prorupersit. Es quippe dũ percutitur: amplius metallis ceteris sonitũ reddit. Qui igitur in percussiõe positus/erũpit ad sonitũ murmurationis:in es versus est in medio fornacis. Stãnum vero cum ex arte cõponitur: argenti speciẽ mentitur. Qui vero simulationis vitio non caret in tribulatione: stannũ factus est in fornace. Ferro autẽ vtitur:qui vite proximi insidiatur. Ferrũ itaqꝫ in fornace est/q̃ nocẽdi malitiã nõ amittit in tribulatione. [B] Plumbũ quoqꝫ ceteris metallis est grauius. In fornace ergo plumbũ inuenitur:qui sic peccati sui pondere premitur vt etiã in tribulatione positus a terrenis desiderijs non leuetur. [Ezechiel xxiiij.] Hinc rursum scriptũ est. Multo labore sudatũ est:et nõ exiuit de ea nimia rubigo eius neqꝫ per ignem. Ignẽ quippe nobis tribulationis admouet/vt i nobis rubiginẽ vitiorũ purget: sed nec per ignẽ rubiginẽ amittimus:quãdo et inter flagella vitio non caremus. Hinc propheta iterũ dicit. [Hiere. vj.] Frustra conflauit cõflator:malitie eorũ non sunt consumpte. Sciendũ vero est q̄ nõnunq̄ cum inter flagellorũ duritiã remanent incorrecti: dulci sunt admonitione mulcendi. Quos enĩ cruciamẽta non corrigunt: nõnunq̄ ab iniquis actionibus lenia blandimenta cõpescũt. Quia ⁊ plerũqꝫ egros q̄s fortis pigmẽtorum potio curare nõ valuit:ad salutẽ pristinam tepẽs aqua reuocauit:et nõnulla vulnera que curari incisione nequeunt:fomentis olei sanant. Et durus adamas incisionẽ ferri minime recipit/sed leui hircorum sanguine mollescit. ❡ Admonitio. xv.

[C] Aliter admonendi sunt nimis taciti:atqꝫ aliter multiloquio vacãtes. Insinuari nãqꝫ nimis tacitis debet:q: dũ quedã vitia incaute fugiũt:occulte deteriorib⁹ implicant. Nã sepe linguã q: immoderatius premũt/in corde grauius multiloquiũ tolerãt: vt eo plus cogitatiões in mente ferueant:quo illas violenta custodia indiscreti silentij angustat. Que plerũqꝫ tanto lati⁹ quoqꝫ diffluũt:quãto se esse securius estimant:quia foris a reprehẽsoribus non videntur. Unde nõnunq̄ mens in superbiã tollit: ⁊ quos loquẽtes audit/quasi infirmos despicit. Cũqꝫ os corporis claudit: quãtũ se vitijs superbiẽdo aperiat non cognoscit. Linguã eteni premit: mẽtem eleuat. Et cũ suã malitiã atqꝫ nequitiã minime cõsiderat: tanto apud se cunctos liberius:quãto et secretius accusat. ❡ Admonẽdi sunt igitur nimis taciti:vt scire sollicite studeant:non solũ quales exterius ostendere: sed etiã quales se debeãt interi⁹ exhibere: vt plus ex cogitationibus occultũ iudiciũ q̄ ex sermonibus reprehensionẽ metuãt proximorũ. Unde [prouer. v.] ꝑ Salomonẽ quoqꝫ scriptũ est. Fili mi attẽde sapientiã et prudẽtie mee inclina aurem tuã: vt custodias cogitationes. Nihil quippe in nobis est corde fugacius: quod a nobis totiens recedit: quotiens per prauas cogitationes defluit. [Psal. xxxix.] Hinc eteni psalmista ait. Cor meum dereliquit me. Hinc ad semetipsm rediens/ait. Inuenit seru⁹ tuus cor suũ vt oret te. Cũ ergo cogitatio per custodiã restringitur:cor quod fugere consueuit/inuenitur. Plerũqꝫ autẽ nimis taciti cum nonnulla iniusta patiantur eo in acriorẽ dolorẽ prodeunt: quo ea que sustinent non loquuntur. [D] Nam si illatas molestias tranquille lingue sermone dicerent:a conscientia dolor emanaret. Uulnera enĩ clausa plus cruciãt. Nam cũ putredo que interi⁹ feruet ejicitur:ad salutem dolor aperitur. Scire igitur debent qui plusq̄ expedit tacent: ne inter molesta que tolerant dum linguam tenent: vim doloris exaggerent. ❡ Admonendi sunt enĩ: vt si proximos sicut se diligũt minime illis taceãt vnde eos iuste reprehendãt. Uocis enĩ medicamine vtrorũqꝫ saluti cõcurritur:dũ et ab illo qui infert/actio praua atqꝫ peruersa ꝯpescitur: ⁊ ab hoc qui sustinet/doloris feruor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorũ mala respiciũt:et tamẽ in silentio linguã premunt:quasi conspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt/et eo mortis auctores fiunt quo virus quod potuerũt curare nõluerũt. Lingua itaqꝫ discrete frenãda est:non insolubiliter obliganda. Scriptũ nãqꝫ est. [Eccli. xx.] Sapiens tacebit vsqꝫ ad tempus. vt nimirũ cũ opportunũ cõsiderat/postposita censura silentij: loquendo que cõgruũt/in vsum seuilitatis impendat. Et rursum quoqꝫ scriptũ est. [Eccle. iij.] Tempus tacendi:et tẽpus loquẽdi. Discrete quippe vicissitudinũ pensanda sunt tempora:ne aut cũ restringi lingua debet: per verba inutiliter defluat:aut cũ loqui vtiliter potest:semetipsam pigre restringat. Quod bene psalmista considerãs dicit. [Psal. xl.] Pone dñe custodiã ori meo: ⁊ ostium circũstantie labijs meis. Nõ enim poni ori suo parietẽ:sed ostiũ petit:quod videlicet aperitur et clauditur. Unde et nobis caute discendũ est:quaten⁹ os discrete ⁊ cõgruo tẽpore vox aperiat: et rursum congruo taciturnitas claudat. At contra admonendi sunt multiloquio vacantes: vt vigilanter aspiciant a quãto rectitudinis statu depereũt: [E] dũ per multiplicia verba dilabuntur. Humana eteni mens aque more et circunclusa ad superiora colligitur: q: illic repetit vnde descendit/et relaxata deperit: q: se ꝑ infima inutiliter spargit. Quot enim super se vaculis verbis a silẽtij sui censura dissipatur:quasi tot riuis extra se ducit. Unde et redire interius ad sui cognitionẽ nõ sufficit:quia per multiloquiũ sparsa/a secreto se intime considerationis excludit. Totam vero se insidiantis hostis vulneribus detegit: quia nulla munitiõe custodie circũcludit. Unde scriptũ est. [Prouer. xxv.] Sicut vrbs patẽs et absqꝫ murorũ ambitu:ita vir qui nõ potest in loquẽdo cohibere spiritum suũ. Quia eni murũ silentij nõ habet:patet inimici iaculis ciuitas mentis. Et cũ se per verba extra semetipsam ejicit:apertã se aduersario ostendit. Quã tanto ille sine labore superat:quãto et ipsa que vincitur/ cõtra semetipsam per multiloquiũ pugnat. Plerũqꝫ autẽ dum per quosdã gradus desidiosa mens in lapsum casus ĩpellit. dũ otiosa cauere verba negligimus: ad noxia quãdoqꝫ peruenim⁹: vt prius loqui aliena libeat: ⁊ postmodũ detractionibus eorum vitã de quibus loquitur mordeat: ad extremũ vero vsqꝫ ad apertas lingua contumelias erũpat. [F] Hinc seminãtur stimuli:oriũtur rixe:accenduntur faces odiorũ:pax extinguitur cordiũ. Unde bene ꝑ Salomonẽ dicit. [Prouer. xvij.] Qui dimittit aquã/caput est iurgiorũ. Aquã quippe dimittere est linguã in fluxũ eloquij relaxare. Quo ꝯtra in bona etiã parte iterũ dicit. [Prouer. xviij.] Aqua profunda ṽba ex ore dei. Qui ergo dimittit aquã/caput est iurgiorũ:q: q̃ linguã nõ refrenat:ꝯcordiã dissipat. Unde e diuerso scriptũ est. [Prouer. xxvj.] Qui iponit stulto silẽtiũ:iras mitigat. Quia aũt multiloquio quisqꝫ seruiẽs/linguã frenare nequiuerit:accidit vt rectitudinem iustitie tenere nequaqꝫ possit:qđ testat ꝓpheta q̃ ait. [Psalm. cxxxix.] Uir linguosus nõ dirigetur sup terrã. Hinc quoqꝫ Salomon iterũ dicit. [prouer. x.] In multiloquio non deerit peccatũ. Hinc Esaias ait. [Esa. xxxij] Cultus iustitie/silentiũ videlicet indicans. quia mens a iustitia desolatur: q̃ñ et ab imoderata locutione nõ parcitur. [Jaco. j.] Hic Jacobus ait. Si quis putat se religiosum esse nõ refrenãs linguã suã:sed seducẽs cor suũ/huius vana est religio. [Ibidem.] Hinc rursus ait. Sit oĩs homo velox ad audiendũ:tardus autẽ ad loquendũ. [Jaco. iij.] Hinc iterũ adiũgit. Lingua inquietũ malũ: plena veneno mortifero. [Mat. xij.] Hinc ꝑ semetipsam nos veritas admonet dicẽs. Omne verbũ otiosum qđ locuti fuerit hoĩes:reddent de eo rationẽ in die iudicij. Otiosum quippe verbũ est qđ aut ratiõe iuste necessitatis:aut intẽtione pie vtilitatis caret. Si ergo de otioso ſmone ratio exigit:pẽsem⁹ q̃ pena multiloq̃ũ maneat:in quo etiã ꝑ noxia ṽba peccat. ❡ Admonitio. xvj.

[G] ALiter admonēdi sunt pigri: atq₃ aliter precipites. Illi nāq₃ suadendi sunt ne agenda bona dū differūt amittant: isti vero admonēdi sunt ne dū bonorū tēpus incaute festinando arripiunt: eorū merita immutent. Pigris itaq₃ intimandū est q̄ sepe dū opportune agere q̄ possum⁹ nolumus: paulopost cū volumus nō valem⁹. Ipsa q̄ppe mētis desidia dū cōgruo feruore nō accēditur: a bonorū desiderio funditus cōualescente furtim torpore mactatur. Unde apte p salomonē dr. Pigredo imittit soporē. Piger em̄ recte sētiendo quasi vigilat/quāuis nil operando torpescat. [puer. xix.] Sed pigredo soporē imittere dicit: q̄ paulisper etiā recte sentiēdo vigilātia amittitur: dū a bene operandi studio cessatur. Ubi recte subiungit. Et aīa dissoluta esuriet. Nā mens q̄ se ad superiora stringēdo non dirigit: neglectā se inferius p desideria expādit. Et dū studiorū sublimiū vigore nō constringit: cupiditatis infime fame sauciat: vt quo se p disciplinā ligare dissimulat: eo se esuriēs per voluptatū desideria spargat. Hinc ab eodē rursum Salomone scribit. [Ibidem.] In desiderijs est omnis otiosus. [Mat. xij.] Hinc ipsa veritate predicāte/vno quidē exeūte spū mūda domus dicitur: sed multiplici⁹ redeunte dū vacat occupatur. Plerūq₃ piger dū necessaria agere negligit: quedā sibi difficilia opponit: quedā vero incaute formidat: et dū quasi inuenit qd̄ velut iuste metuat: ostēdit q̄ in otio quasi iniuste torpescat. Cui recte p Salomonē dicitur. [puer. xx.] Propter frig⁹ piger arare noluit: mendicabit ergo estate: et nō dabitur ei. Propter frig⁹ quippe piger nō arat dū desidia et torpore cōstrictus/agere q̄ debet bona cōsiderat/ꝛ dissimulat. [H] Propter frigus quippe piger non arat: dū parua ex aduerso mala metuit: et operari maxima pretermittit. Bene autē dicitur. Mendicabit estate et nō dabitur ei. Qui eni nunc in bonis operibus nō exudat: cū sol iudicij feruentior apparuerit/quia frustra regni aditū postulat: nihil accipiens estate mendicat. Bene hinc p eundē Salomonē rursum dicitur. [Eccls. xj.] Qui obseruat ventū/nō seminat: ꝛ qui cōsiderat nubes/nunq̄ metit. Quid em̄ per ventū nisi malignorū spirituū tentatio exprimitur? Et quid p nubes que mouētur a vento: nisi aduersitates prauorū hominū designātur? A vētis quippe impellūtur nubes: quia immundorū spirituū afflatu praui excitātur hoies. Qui ergo obseruat ventū/non seminat: ꝛ qui considerat nubes/nunq̄ metit: quia quisq̄s tentationē malignorū spirituū: quisq̄s persecutionē prauorū hominū metuit: neq₃ nunc grana boni operis seminat: neq₃ tūc manipulos sancte retributionis secat. ¶ At cōtra admonendi sunt precipites: quia dū bonorū actuū preueniūt tēpus/meritū peruertūt: et sepe in malis corruunt: dū bona minime discernūt. Qui nequaq̄ q̄d: quō vel quādo queq₃ agant inspiciunt: sed plerūq₃ acta quia ita non debuerūt agere cognoscunt. His sub auditoris specie recte p Salomonē dicitur. [Ec. xxxij.] Fili sine consilio nihil facias: ꝛ post factū nō penitebis. Et rursum. [puer. iiij.] Palpebre tue precedant gressus tuos. Palpebre q̄ppe gressus precedunt: cū operationē nostrā consilia recta preueniunt. [I] Qui enim negligit considerando preuidere quod facit: gressus tendit: oculos claudit: pergēdo iter conficit: sed preuidēdo sibimetipsi nō antecedit: atq₃ idcirco citius corruit: quia quo pedē operis ponere debeat: per palpebram consilij non attendit. ¶ Admonitio. xvij.

ALiter admonēdi sūt māsueti: atq₃ aliter iracundi. Nōnunq̄ vero mansueti cū presunt: vicinū et quasi iuxta positū torporē desidie patiuntur. Et plerūq₃ nimia resolutione lenitatis vltra q̄ necesse est vigorē districtionis emolliūt. At cōtra iracūdi cū regiminū loca percipiūt/quo impellente ira in mētis vesaniā deuoluūtur: eo etiā subditorū vitā dissipata quietis trāquillitate cōfundunt. Quos cū furor agit in preceps/ignorant quicq̄d irati faciūt: ignorant quicq̄d patiūtur irati a semetipsis. Nōnunq̄ vero quod est grauius/ire sue stimulū iustitie zelū putāt. Et cū vitiū virtus credit: sine metu culpa cumulat. Sepe ergo mansueti dissolutionis torpescūt tedio: sepe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorū itaq₃ virtuti vitiū latenter adiūgitur: his autē suū vitiū quasi virtus feruēs videt. Admonēdi sunt igitur illi: vt fugiant qd̄ iuxta ipsos est: isti qd̄ in ipsis. Attendāt illi quod nō habent: discernāt isti quod habent. Amplectātur māsueti sollicitudinē: damnent iracundi perturbationē. ¶ Admonendi sunt mansueti vt habere etiā emulationē iustitie studeāt. [K] Admonendi sunt iracundi vt emulationi quā se habere existimant: mansuetudinē subiungāt. Idcirco nāq₃ spūs sanctus in columba et in igne monstratur: q̄ videlicet oēs quos implet/ꝛ columbe simplicitate mansuetos: ꝛ igne zeli ardentes exhibet. Nequaq̄ ergo sancto spū plenus est: qui aut in trāquillitate mansuetudinis feruorē emulationis deserit: aut rursum in emulationis ardore virtutē mansuetudinis amittit. Quod forte melius ostēdimus si in mediū pauli magisteriū proferam⁹: qui duob⁹ discipulis et non diuersa charitate preditis: diuersa tamē adiutoria predicationis impendit. [ij. Timo. iiij.] Timotheū nāq₃ admonēs ait. Argue: obsecra: increpa cū omni patiētia et doctrina. [Ad titū. ij] Titū q̄q₃ admonet dicēs. Hec loquere ꝛ exhortare: et argue cū omni imperio. Quid est q̄ doctrinā suā tanta arte dispensat: vt in exhibenda hac/alteri imperiū/atq₃ alteri patiētiam proponat: nisi q̄ mansuetioris spiritus Titū: et paulo feruētioris vidit esse Timotheū? Illum per emulationis studiū inflāmat: hunc per lenitatem patiētie temperat. Illi quod deest iūgit: huic quod superest subtrahit. Illū stimulo impellere nititur hunc freno moderatur. Magnus quippe suscepte ecclesie colon⁹ alios palmites vt crescere debeāt rigat: alios cum plus iusto crescere conspicit resecat: ne aut non crescēdo nō ferant fructus: aut imoderate crescendo quos protulerūt amittāt. Sed longe alia est ira que sub emulationis specie surripit: alia que turbatū cor et sine iustitie pretextu ɔfundit. Illa em̄ in hoc quod debet inordinate extēditur: hec autē semper in his que non debet inordinate inflāmatur. [L] Sciendū quippe est quia ĩ hoc ab impatiētibus iracundi differūt: q̄ illi ab alijs illata nō tolerant: isti autē etiā que tolerātur importāt. Nam iracundi sepe etiā se declināt es insequūtur: rixe occasionē cōmouent: labore cōtentionis gaudent: quos tamen melius corrigimus: si in ipsa ire sue cōmotione declinam⁹. Perturbati quippe quid audiant ignorant: sed ad se reducti tanto libētius exhortationis verba recipiūt: quanto se tranquillius toleratos erubescunt. Menti autē furore ebrie/omne rectum quod dicit/puersum videtur. [j. reg. xxv.] Unde et Nabal ebrio culpā suā abigail laudabiliter tacuit: quā digesto vino laudabiliter dixit: ꝛ idcirco malū quod fecerat/cognoscere potuit: q̄ hoc ebrius nō audiuit. Cū vero ita iracundi alios impetūt vt declinari omnino nō possunt: non aperta exprobratione: sed sub quadā sunt cautela reuerētie parcēdo feriēdi. Quod meli⁹ ostēdimus: si abner factū ad mediū deducamus. Hunc q̄ppe cū azahel vi incaute p̄cipitatiōis impeteret/scriptū est. [ij. Reg. ij.] Locutus est abner ad azahel dicens. Recede a me: noli me persequi: ne cōpellar cōfodere te in terrā. Qui audire cōtēpsit: ꝛ noluit declinare. Percussit ergo eū Abner auersa hasta in inguine: et trāsfodit eū: ꝛ mortu⁹ est. Cuius em̄ azahel typū tenuit: nisi eorū quos vehementer arripiēs furor ĩ preceps ducit? Qui in eodē furoris ipetu tāto caute declinādi sūt: quāto ꝛ insane rapiunt. [M] Unde et abner (qui nostro sermone patris lucerna dicitur) fugit. q̄ doctorū lingua que supernū dei lumē indicat: cū p abrupta furoris mentē cuiuspiā ferri cōspicit: cūq₃ contra irascentē dissimulat verborū iacula reddere: q̄si persequentē non vult ferire. Sed cū iracūdi nulla cōsideratiōe se mitigāt: ꝛ q̄si azahel psequi ꝛ insanire nō cessant: necesse est vt hi q̄ furentes conantur reprimere: nequaq̄ in furore se erigāt: sed quicq̄d est tranquillitatis ostendāt: quedā vero subtiliter proferāt: in q̄bus ex obliquo furētis animū pungāt. Unde et abner cū cōtra persequentē substitit: nō eum recta: sed auersa hasta trāsforauit. Ex mucrone quippe percutere/est impetu aperte icrepationis obuiare. Auersa vero hasta persequentē ferire/est furentē tranquille ex quibusdā tangere/ꝛ quasi parcendo superare. Azahel autē protinus occubuit: quia cōmote mētes dum et parci sibi sentiūt: ꝛ tamen responsionū ratione in intimis sub tranquillitate tangūtur: ab eo q̄ se erexerāt/statim cadūt. Qui ergo a furoris sui ipetu sub lenitatis percussione resiliunt: quasi sine ferro moriunt.

¶ Admonitio. xviij.

ALiter admonendi sunt humiles: atq₃ aliter elati. Illis insinuandū est q̄ sit vera excellentia quā sperādo tenēt: istis vero intimādum

A

est q̃ sit nulla tẽporalis gloria: quã et amplectẽtes nõ te nent. Audiãt humiles q̃ sint eterna que appetũt / q̃ trãsi toria que contẽnunt. Audiant elati q̃ sint trãsitoria que ambiũt: q̃ eterna que perdũt. Audiãt humiles ex magi

Lu.xviij.

stra voce veritatis. Ois qui se humiliat / exaltabit. Au

Ibidem.

diant elati. Ois q se exaltat humiliabit. Audiant humi

prouer.xv

les. Gloriã ꝑcedit humilitas. Audiãt elati. Ante ruinã

Prouer. xvi.

exaltatur spũs. Audiãt humiles. Super quẽ requiescet

Esa.lxvi.

spũs me⁹ nisi super humilẽ et quietũ et trementẽ sermo nes meos? Audiãt supbi. Quid superbis terra et cinis?

Eccl.x.

Audiãt humiles. Deus humilia respicit. Audiãt elati. et

Psalm. cxxxvij.

alta a longe cognoscit. Audiãt humiles. Quia filius ho minis nõ venit ministrari: sed ministrare. Audiãt elati.

Mat.xx.

Quia initiũ ois peccati superbia est. Audiant humiles.

Eccle.x.

Quia redẽptor noster humiliauit semetipm: factus obe

Phi.ij.

diens patri vsq̃ ad mortẽ. Audiãt elati qd de eoꝝ capi

Jo.xlj.

te scriptũ est. Ipse est rex super oẽs filios supbie. Occa sio igitur perditiõis nostre facta est superbia diaboli: et argumẽtũ redẽptionis nostre inuẽta est humilitas dei. Hostis eñ noster inter oia cõditus / voluit videri super oia elatus: redẽptor autẽ noster magnus manens super oia / fieri inter oia dignatus est paruulus. Dicatur ergo humilibus: q: dũ se deiiciunt: ad dei similitudinẽ ascen dunt. Dicatur autẽ elatis: quia dũ se erigũt: in apostate angeli imitatione cadũt. Quid itaq̃ elatione deiectius que dũ supra se tẽditur: ab altitudine vere celsitudinis elõgatur? Quid autẽ humilitate sublimi⁹: que dũ se in ima deprimit: auctori suo mancti sup summa coniũgit? Est tñ aliud qd in eis debeat caute pensari: q: sepe q̃dã humilitatis decipiunt specie: q̃dã vero elatiõis sue igno rãtia fallũtur. Nã plerũq̃ nõnullis qui sibi humiles vi

B

dẽtur: is qui hoibus deferri nõ debet / ꝯiunct⁹ est timor: plerũq̃ vero elatos comitari solet libera vocis assertio. Et cũ quedã increpãda sunt vitia: illi reticẽt ex timore: et tamẽ tacere se estimãt ex humilitate: isti loquunt ꝑ im patientiã elationis: et tñ se credunt loqui ꝑ libertatẽ re ctitudinis. Illos vt ꝑuersa nõ icrepẽt / sub specie humi litatis ꝑmit culpa formidinis: istos ad increpãda q̃ nõ debẽt aut magis q̃ debent: sub imagine libertatis effre natio impellit timoris. Unde et elati admonẽdi sũt: ne plusq̃ decet sint liberi: et hũiles admonẽdi sũt: ne plusq̃ expedit sint subiecti: ne aut illi defensionẽ iustitie vertãt in exercitationẽ supbie: aut isti cũ student plusq̃ necesse est hoibus subiici / cõpellantur eoꝝ etiã vitia venerari. Cõsiderandũ vero est q plerũq̃ elatos vtili⁹ corrigim⁹ si eoꝝ correptiõibus quedã laudũ fomẽta misceamus. Inferẽda nãq̃ sũt illis aut talia bona q̃ in ipsis sũt: aut dicendũ certe que poterãt esse si nõ sunt: et tunc demũ re secãda sunt mala que nobis displicẽt: cũ pri⁹ ad audien dũ eoꝝ placabilẽ mentẽ fecerint premissa bona que pla cent. Nã et equos indomitos blanda prius manu tangi mus: vt eos nobis plen⁹ postmodũ etiã ꝑ flagella subi gamus: et amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungit: ne ea que saluti ꝓfutura est / in ipso gustu aspe ra amaritudo sentiatur: et dũ gustus ꝑ dulcedinẽ fallit humor mortiferus per amaritudinẽ vacuat. Ipsa ergo

C

in elatis inuectionis exordia ꝑmixta sunt laude tẽperã da: vt dũ admittũt fauores quos diligũt: etiã correptio nes recipiant quas oderũt. Plerũq̃ autẽ ꝑsuadere ela tis vtilia melius possum⁹: si profectũ eoꝝ nobis poti⁹ q̃ illis profuturum dicam⁹: si eoꝝ melioratione nobis ma gis q̃ illis profuturã dicamus: et eã magis nobis q̃ sibi impendi postulam⁹. Facile eñ ad bonũ elatio flectitur: si et aliis eius inflexio prodesse credat. ¶ Unde Moy ses qui regẽte se deo / deserti iter aerea colũna duce ꝑge bat: cũ obab cognatũ suũ a gẽtilitatis ꝯuersatione vel

Nume.x.

let educere: et oipotentis dei dñio subiugare: ait. Profi ciscimur ad locũ quẽ dñs daturus est nobis: veni nobis cũ vt benefaciam⁹ tibi: q: dñs bona ꝓmisit israeli. Cui cũ respondisset ille: non vadã tecũ: sed reuertar ad terrã meã in qua natus sum: ilico adiũxit. Noli nos relinque re: tu eñ nosti in quibus locis per desertũ castra ponere debeam⁹: et eris dux noster. Nec eñ moysi mentẽ igno rantia itineris angustabat: quẽ et ad prophetie scientiã cognitio diuinitatis expãderat: quẽ columna exterius preibat: quẽ de cunctis interius per cõuersationẽ cum deo sedulã locutio familiaris instruebat. Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquens: solatiũ petiuit vt daret: ducẽ eũ requirebat in via: vt dux ei fieri ad vi

D

tam potuisset. Egit itaq̃ vt superbus auditor / voci ad meliora suadenti eo magis fieret deuotus: quo putaret necessari⁹: et vñ se exhortatorẽ suũ ꝑcedere crederet: inde sub vbis se exhortãtis inclinaret. ¶ Admonitio.xix.

Aliter admonẽdi sunt pertinaces: atq̃ aliter incõstãtes. Pertinacibus nãq̃ dicendũ est: q plus de se q̃ sunt sentiũt: et idcirco alienis consiliis non acquiescũt. Incõstantibus vero intiman dũ est / q valde se despiciẽtes negligunt: et ideo leuitate cogitationũ a suo iudicio per tẽporũ momenta flectunt. Illis dicendũ est q: nisi meliores se ceteris estimarent nequaq̃ cunctorũ cõsilia sue deliberationi postponerẽt. Istis dicendũ est q: si hoc quod sunt vtcũq̃ attenderẽt nequaq̃ eos ꝑ tot varietatis latora mutabilitatis aura versaret. Illis per Paulũ dicit. Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. At cõtra isti audiãt. Nõ circumfera

Rom.xij.

mur omni vento doctrine. De illis ꝑ Salomonẽ dicitur

Ephe.iiij

Comedẽt fructus vinee sue: suisq̃ cõsiliis saturabũtur.

Prouer j

De istis aũt ab eo rursus scribitur. Cor stultoꝝ dissimi

prouer.xv

le erit. Cor quippe sapiẽtiũ sibimetipsis semp est simile: quia dũ rectis ꝑsuasionibus acquiescit: constanter se in bono opere dirigit. Cor vero stultorũ dissimile est: q: dũ mutabilitate se variũ exhibet: nunq̃ idem qd fuerat ma net. ¶ Et q: quedã vitia sicut ex semetipsis gignuntur ita alia ex aliis oriunt: sciendum summopere est q tunc ea corripiẽdo melius tergim⁹ / cũ ipa ab amaritudinis sue fonte siccamus. Pertinacia autẽ ex superbia: incon stãtia vero ex leuitate generat. Admonẽdi igit sunt ꝑtina

E

ces: vt elationẽ sue cogitationis agnoscãt: et semetipsos vincere studeãt: ne dũ rectis alioꝝ suasionib⁹ foris supe rari despiciũt: int⁹ a supbia captiui teneãtur. Admonẽ di sunt vt solerter aspiciant q: filius hois cui vna cũ pa tre semp volũtas est: vt exemplũ nobis frangẽde nostre volũtatis prebeat / dicit. Non veni facere volũtatẽ meã

Jo.vj.

sed ei⁹ q̃ misit me pris. Qui vt hui⁹ adhuc virtutis grãm cõmendaret: seruaturũ se hoc in extremo iudicio perhi

Joan.v.

bet: cũ ait. Ego a meipso non possum facere quicq̃: sed sicut audio / iudico. Qua itaq̃ cõsciẽtia dedignatur ho mo aliene volũtati acquiescere: q̃n dei et hois filius cum virtutis sue gloriã venit ostẽdere: testatur se nõ a semet ipso iudicare. ¶ At cõtra admonẽdi sunt incõstantes: vt mentẽ grauitate roborẽt. Tũc eñ germina in se mu tabilitatis arefactũt: cũ a corde prius radicẽ leuitatis abscindunt: q: et tunc fabrica robusta cõstruitur: cũ pri⁹ locus solidus in quo fundamentũ poni debeat prouide tur. Nisi ergo ante mẽtis leuitas caueatur: cogitationũ incõstantia minime vincit: a quib⁹ se alienũ paulus fuis se ꝓhibuit: cũ dicit. Nunq̃d leuitate vsus sum? aut q̃ co

ij.Cor.j.

gito / ꝭm carnem cogito: vt sit apud me: est et non? Ac si aperte dicat. Idcirco mutabilitatis aura non moueor: q: leuitatis vitio nõ succumbo. ¶ Admonitio.xx.

Aliter admonẽdi sũt gule dediti: atq̃ aliter

F

abstinentes. Illos eñ supfluitas locutionis leuitas operis: atq̃ luxuria: istos vero sepe impatientie: sepe vero superbie culpa comitatur. Nisi eñ gule deditos imoderata loquacitas raperet: diues ille qui epulatus quotidie dicit splẽdide: in lingua gra uius nõ arderet: dicens. Pater Abrahã miserere mei: et

Luce.xvj

mitte Lazarũ vt intingat extremũ digiti sui in aquã vt refrigeret linguã meã / q: crucior in hac flãma. Quibus ꝓfecto verbis ostenditur: q: epulãdo quotidie crebrius in lingua peccauerat: q̃ totus ardẽs refrigerari se in lin gua ꝑcipue requirebat. Rursum q: gule deditos leuitas

exo.xxxij.

protinus operis sequtur: auctoritas sacra testatur dicẽs. Sedit populus mãducare et bibere: et surrexerũt lude re. Quos plerũq̃ edacitas vsq̃ ad luxuriã pertrahit: q: dũ satietate vẽter extẽditur / aculei libidinis excitãtur. Unde et hosti callido qui primi hois sensum in cõcupi scentiã pomi aperuit: sed in peccati laqueo strinxit: diui na voce dicitur. Pectore et vẽtre repes. Ac si aperte di

Gen.iij.

ceret. Cogitatione et ingluuie sup humana corda dñia beris. Quia gule deditos luxuria sequitur: propheta te statur: qui dum aperta narrat: occulta denũciat dicens. Princeps cocorum destruxit muros hierusalẽ. Prin ceps nãq̃ cocorũ venter est: cui magna cura obsequiũ a cocis impẽditur: vt ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autẽ hierlm virtutes sunt aie: ad desideriũ supne

G pacis eleuate. Cocoꝝ igit̄ princeps muros hieꝛſm̄ deij-
cit/qꝛ dū vēter ingluuie extēdit: virtutes aīe ꝑ luxuriā
deſtruūtur. Quo cōtra niſi mētes abſtinentium plerūq̄
impatiētia a ſinu tranquillitatis excuteret: nequaq̄ pe-
ij. Pet. j. trus dum diceret: miniſtrate in fide vr̄a virtutē: ī virtu
te autē ſcientiā: in ſciētia autē abſtinētiā: ꝓtinus vigilā
ter adiungeret dicens. In abſtinentia autem patientiā.
Deeſſe quippe abſtinētibus patientiā ꝓuidit: que eis vt
adeſſet admonuit. Rurſum niſi cogitatiōes abſtinētiū
aliqñ ſupbie culpa tranſfigeret: paulus minime dixiſſet.
Ro. xiiij. Qui non mādncat/mādncantem non iudicet. Qui rur-
ſus ad alios loquēs: dum de abſtinētie virtute glorian-
Coloſ. ij. tium precepta perſtringeret: adiunxit. Que ſunt ratio-
nem quidem habentia ſapiētie in ſuperſtitione ꝛ humi-
litate: ꝛ non ad parcēdum corpori: non in honore aliquo
ad ſaturitatē carnis. Qua in re diligenter quoq̄ aduer
tēdum eſt q̄ in diſputatiōe ſua predicator egregius: ſu-
perſtitioni/humilitatis ſpeciē iungit: qꝛ dum plus ſolito ne-
ceſſe eſt caro atterit̄: per abſtinētiā humilitas foris oſtē
ditur: ſed de hac ipſa humilitate grauiter interi⁹ ſupbit̄.
Et niſi mens plerūq̄ ex abſtinentie virtute tumeſceret
nequaq̄ hāc velut inter magna merita phariſeus arro-
Lu. xviij. gās ſtudioſe enumeraret dicēs. Ieiuno bis in ſabbato.
¶ Admonēdi ergo ſunt gule deditī: ne in eo q̄ eſcaꝝ de
lectationi ſuccumbunt: luxurie ſe mucrone tranſfigant: ꝛ
quāta ſibi per eſum loquacitas: quāta mētis leuitas in-
ſidiet̄/aſpiciāt: ne dum vētri molliter ſeruiūt: vitioꝝ la-
queis crudeliter aſtringātur. Tāto eni lōgius a ſecūdo
H parēte recedit̄: quanto per immoderatū vſum dum ma-
nus ad cibū tēditur/parētis primi lapſus iterat̄. ¶ At
cōtra admonēdi ſunt abſtinētes vt ſollicite ſemper aſpi
ciāt: ne cū gule vitiū fugiunt: acrioꝛa his vitia q̄ſi ex vir
tute generent̄: ne dū carnē macerāt/ad impatiētiā ſpūs
erūpat. et iam nulla virtus eſt q̄ caro vincit̄: ſi ſpūs ab
ira ſuperatur. Aliqñ autē dū mens abſtinentiū ab ira ſe
deprimit: hanc q̄ſi peregrina veniens letitia corrūpit: ꝛ
eo abſtinētie bonū deperit: quo ſeſe a ſpiritalibus vitijs
Eſa. lviij. minime cuſtodit. Unde recte ꝑ prophetā dr̄. Ecce ī die
Ibidem. ieiunij veſtri inuenit̄ volūtas veſtra. Et paulopoſt. Ec
ce ad lites ꝛ ꝯtentiones ieiunatis: ꝛ ꝑcutitis pugno im-
pie. Uolūtas q̄ppe ad letitiā ꝑtinet: pugnus ad irā. In-
caſſum ergo ꝑ abſtinentiā caro atterit̄ ſi inoꝛdinatis de
miſſa motib⁹ mens vitijs diſſipat̄. Rurſumq̄ admonen
di ſunt vt abſtinentiā ſuā et ſemꝑ ſine īmutatione cuſto
diant: ꝛ nunq̄ hāc apud occultū iudicē eximie virtutis
credāt: ne ſi fortaſſe cū magni meriti eſſe credit̄: coꝛ ī ela-
tionē ſubleuet̄. Hinc nāq̄ ꝑ prophetā dicit̄. Nunq̄d ta-
Eſa. lviij. le eſt ieiuniū qđ elegi? Sed frange eſurienti panē tuū: et
egenos vagoſq̄ induc in domū tuā. Qua in re pēſandū
eſt ꝗtus abſtinētie q̄ parua reſpicit̄: que nō niſi ex alijs
Iohel. j. virtutibus cōmendat̄. Hinc Iohel ait. Sāctificate ieiu
niū. Ieiuniū q̄ppe ſanctificare eſt adiūctis alijs bonis
dignā deo abſtinētiam carnis oſtēdere. ¶ Admonendi
I ſunt abſtinentes: vt nouerint qꝛ tunc placentē deo abſti-
nentiā offerunt: cū ea que ſibi de alimētis ſubtrahūt/in
digentibus largiuntur. Solerter nāq̄ audiendū eſt qđ
per prophetā dn̄s redarguit dicēs. Cum ieiunaretis et
Zacha. vij. plangeretis in ſeptimo ꝛ in quinto menſe ꝑ hos ſeptua-
ginta annos: nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi? Et cū
comederetis ꝛ biberetis: nunq̄d nō vobiſmetipſis come
diſtis: et vobiſmetipſis bibiſtis? Non enim deo: ſed ſibi
quiſq̄ ieiunat/ſi ea que ventri ad tempus ſubtrahit: nō
egenis tribuit: ſed ventri poſtmodū offerenda cuſtodit.
Itaq̄ ne aut illos appetit⁹ gule a mentis ſtatu deijciat:
aut iſtos afflicta caro ex elatione ſupplantet: audiant
Luce. xxj. illi ex oꝛe veritatis. Attēdite enim vobis ne forte grauē
tur coꝛda veſtra in crapula et ebrietate: et curis huius
Ibidem. mūdi. Ubi vtilis quoq̄ pauoꝛ adiungit̄. Et ſuperueniat
in vos repētinus dies ille. Tanq̄ laqueus eñ veniet in
oēs qui ſedēt ſuꝑ faciē oīs terre. Audiāt iſti. Nō que in-
Mat. xv. trant ꝑ os coinquināt hominē: ſed que exeūt de oꝛe/illa
ſunt que inquināt hominē. Audiāt illi. Eſca ventri: ꝛ vē
j. Coꝛ. vj. ter eſcis: de⁹ autē et hūc ꝛ hāc deſtruet. Et rurſū. Nō in
Rom. xiij comeſſationib⁹ ꝛ ebrietatib⁹. Et rurſum. Eſca nos non
Ad titū. j. cōmēdat deo. Audiant iſti: qꝛ oīa mūda mūdis: coinqui
Phil. iij. natis autē ꝛ infidelib⁹ nihil eſt mūdū. Audiāt illi. Quo
rū deus vēter eſt: ꝛ gloꝛia in cōfuſione ipſoꝝ. Audiāt iſti
j. Ti. iiij. Diſcedēt q̄dā a fide ꝛ veritate. Et paulopoſt. Prohibē-
tiū nubere: ꝑcipientiū abſtinere a cibis: quos deus crea
K uit ad ꝑcipiendū cū gratiarū actiōe fidelib⁹ et his q̄ co
Ro. xiiij. gnouerūt veritatē. Audiāt illi. Bonū eſt nō manducare
carnē neq̄ bibere vinū: neq̄ facere ī quo frater tuus ſcā-
j. Timo. v dalizat̄. Audiāt iſti. Modico vino vtere ꝓpt̄ ſtomachū
et frequētes tuas infirmitates. Quaten⁹ ꝛ illi diſcant ci
bos carnis inoꝛdinate nō appetere: et iſti creaturam dei
quā nō appetūt nō audeāt ꝯdēnare. ¶ Admonitio. xxj.

Aliter admonēdi ſunt qui ſua iā miſericoꝛdi
ter tribuūt: atq̄ aliter q̄ adhuc ꝛ aliena rape-
re ꝯtendunt. Admonēdi ſunt nāq̄ q̄ iam ſua
miſericoꝛditer tribuūt: ne cogitatione tumida ſuꝑ eos
q̄b⁹ terrena largiunt̄ ſe extollant: ne idcirco ſe melioꝛes
eſtiment: qꝛ cōtineri ꝑ ſe ceteros vident. Nā terrene do-
mus dn̄s famuloꝝ oꝛdines miniſteriaq̄ diſpertiēs: hos
vt regāt: illos vero ſtatuit vt ab alijs regātur. Iſtos iu-
bet vt neceſſaria ceteris ꝓbeāt: illos vt accepta ab alijs
ſumant. Et tñ plerūq̄ offendunt q̄ regunt: et in patriſfa
milias gratia ꝑmanent q̄ reguntur. Irā merētur qui di
ſpenſatoꝛes ſunt: ſine offenſione ꝑdurant q̄ ex aliena di-
ſpēſatione ſubſiſtūt. ¶ Admonendi ſunt igit̄ qui iā que
poſſidēt miſericoꝛditer tribuūt: vt a celeſti dn̄o diſpēſa-
toꝛes ſe poſitos ſubſidioꝝ t̄palīū agnoſcant: ꝛ tanto hu-
militer prebeāt: q̄to et aliena eſſe itelligūt q̄ diſpēſant.
Cūq̄ in illoꝝ miniſterio quib⁹ accepta largiunt̄ cōſtitu
tos ſe eſſe ꝯſiderant: nequaq̄ eoꝝ mētes tumoꝛ ſubleuet
ſed timoꝛ ꝓmat. Unde et neceſſe eſt vt ſollicite ꝑpendāt
L ne cōmiſſa indigne diſtribuāt: ne quedā quib⁹ nulla/ne
nulla quib⁹ quedā: ne multa quib⁹ pauca: ne pauca pre-
beant q̄b⁹ impēdere multa debuerūt. ne ꝓcipitatiōe hoc
qđ tribuūt inutiliter ſpargāt: ne tarditate petētes noci
ue crucient: ne recipiēde hic grē intētio ſubrepat: ne da-
tiōis lumē laudis trāſitoꝛie appetitio extiguat: ne obla-
tum mun⁹ cōiuncta triſtitia obſideat: ne in bene oblato
munere anim⁹ pluſq̄ decet hilareſcat: ne ſibi quicq̄ cū
totū recte impleuerint tribuant: et ſimul oīa poſtq̄ pere
gerint perdāt. Ne eñ ſibi virtutē ſue liberalitatis depu
j. Pet. iiij tent: audiant qđ ſcriptū eſt. Si q̄s amminiſtrat tanq̄ ex
virtute quā amminiſtrat de⁹. Ne in bñfactis īmodera-
Lu. xvij. tius gaudeāt: audiāt quod ſcriptū eſt. Cū feceritis hec
oīa que ꝓcepta ſunt vobis: dicite/ſerui inutiles ſumus:
que debuimus facere fecim⁹. Ne largitatē triſtitia coꝛ-
ij Coꝛ. ix. rūpat: audiant qđ ſcriptū eſt. Hilarē eñ datoꝛē diligit
deus. Ne ex impēſo munere trāſitoꝛiā laudē querāt: au-
Mat. vj. diant qđ ſcriptū eſt. Neſciat ſiniſtra tua q̄d faciat dexte
ra tua: id eſt pie diſpēſationi nequaq̄ ſe gloꝛia vite pre-
ſentis admiſceat: ſed op⁹ rectitudinis appetitionē igno
ret fauoꝛis. Ne ipēſe gratie viciſſitudinē requirant: au-
Lu. xiiij. diant qđ ſcriptū eſt. Cū facis prandiū aut cenā: noli vo
care amicos tuos: aut fratres tuos neq̄ cognatos: neq̄
vicinos diuites: ne forte te ipſi reinuitēt: ꝛ fiat tibi retri
M butio. Sed cū facis conuiuiū/voca pauperes/debiles/
claudos/cecos/et beat⁹ eris: qꝛ non habēt retribuere ti
bi. Ne que prebēda ſunt citi⁹/ſero prebeātur: audiāt qđ
Prouer. iij. ſcriptum eſt. Ne dixeris amico tuo: vade et reuertere: et
cras dabo tibi: cū ſtatim poſſis dare. Ne ſub obtētu lar-
gitatis ea que poſſidēt/inutiliter ſpargāt: audiāt quod
ij. Coꝛ. ix. ſcriptū eſt. Sudet elemoſyna in manu tua. Ne cum mul
ta neceſſe ſunt/parua largiātur: audiant qđ ſcriptū eſt.
Qui parce ſeminat: parce ꝛ metet. Ne cū pauca opoꝛtet
plurima prebeāt: et ipſi poſtmodū inopiā tolerantes ad
ij. coꝛ. viij impatientiā erūpant: audiant qđ ſcriptū eſt. Nō vt alijs
ſit remiſſio/vobis autē tribulatio: ſed ex equalitate vr̄a
abundātia illoꝝ inopiā ſuppleat: vt ꝛ illoꝝ abundantia
veſtre inopie ſit ſupplementū. Cū eñ dantis mens ferre
inopiā neſcit: ſed multa ſibi ſubtrahit: occaſionē contra
ſe impatientie exquirit. Prius nāq̄ preparādus eſt pa-
tiētie animus: et tūc aut multa ſunt aut cūcta largiēda
ne dū min⁹ equanimiter inopia irruēs fertur: ꝛ premiſſe
largitatis merces pereat: ꝛ adhuc mentē deterius mur
muratio ſubſequēs ꝑdat. Ne oīno nihil eis ꝓbeant q̄b⁹
Luce. vj. cōferre aliq̄d paruū debeāt: audiāt qđ ſcriptū eſt. Omni
petēti te tribue. Ne ſaltē aliq̄d ꝓbeant q̄bus oīno cōfer-
Eccl. xij. re nihil debēt: audiant qđ ſcriptū eſt. Da bono: et noli re
Thob. iiij cipe pctōrē. Benefac hūili: et nō dederis ipio. Et rurſū
Panē tuū et vinū ſuꝑ ſepulturā iuſti cōſtitue: et noli ex
eo māducare et bibere cū pctōꝛibus. Panē eñ ſuū ꝛ vi
nū pctōꝛibus ꝓbet: q̄ iniq̄s ſubſidia pro eo q̄ iniqui ſunt.

A impẽdit. Unde nõnulli huiꝰ mũdi diuites: cũ fame cruciẽtur xpi pauperes: effusis largitatibꝰ nutriũt histriones. Qui vero indigenti etiã pctõri panẽ suũ nõ qꝛ pctõr sed qꝛ homo est tribuit: nõ peccatorẽ sed iustũ nutrit: qꝛ in illo nõ culpam sed naturã diligit. ¶ Admonẽdi sunt etiã qui iã sua misericorditer largiunť: vt sollicite custodire studeãt/ne cũ ꝓmissa pctã elemosynis redimũt: adhuc redimẽda cõmittãt. Ne venalẽ dei iustitiã estimẽt: si cũ curãt pro pctis nũmos tribuere: arbitrẽtur se posse
Mat. vj. Lu. xij. inulte peccare. Melior quippe est aĩa q̃ esca: melius corpus q̃ vestimentum. Qui ergo escam aut vestimẽtũ pauperibus largiť: sed tñ aĩe vel corporis iniq̃tate polluiť: qđ minꝰ est iustitie obtulit: ⁊ qđ malꝰ est culpe cõmisit: sua eni deo dedit: et se diabolo. ¶ At cõtra admonendi sunt q adhuc ⁊ aliena rapere ptẽdũt: vt sollicite audiũt
Mat. xxv qđ veniens in iudiciũ dñs dicat. Ait nãqꝫ Esuriui ⁊ nõ dedistis mihi mãducare: sitiui ⁊ nõ dedistis mihi potũ: hospes fui ⁊ non collegistis me: nudus/et nõ operuistis me: infirmus ⁊ in carcere: et nõ visitastis me. Quibꝰ etiã
Mat. xxv ꝓmittit dicẽs. Discedite a me maledicti in ignẽ eternũ q preparatus est diabolo et angelis eius. Ecce nequaq̃ audiũt quia rapinas vel alia quelibet violenta cõmiserunt: ⁊ tñ eternis gehẽne ignibus mancipãtur. ¶ Hinc ergo colligẽdũ est quanta dãnatiõe plectẽdi sunt qui rapiũt aliena/si tanta aĩaduersione feriunť q sua indiscre
B te tenuerũt. Perpẽdant q eos obliget reatu res rapta: si tali subijcit pene non tradita. Perpendãt quid merebitur iniustitia illata: si tãta ꝑcussione digna est pietas nõ impensa. Cũ aliena rapere intẽdunt: audiant qđ scri
Abac. ij. ptũ est. Ue ei q multiplicat nõ sua: vsquequo aggrauat ꝯtra se dẽsum lutũ? Auaro qppe ꝫ se dẽsum lutũ aggrauare/est terrena lucra cũ põdere pcti cumulare. Cũ multiplicare larga habitationis spatia cupiunt: audiãt qđ
Esa. v. scriptũ est. Ue q ꝯiungitis domũ ad domũ: ⁊ agrũ agro copulatis: vsqꝫ ad terminũ loci. Nunqđ habitabitis soli vos in medio terre? Ac si aperte diceret. Quousqꝫ vos extẽditis: q habere i cõmuni mũdo ꝯsortes minime vultis? Cõiunctos quidẽ ꝓmitis: sed cõtra quos valeatis vos extẽdere semꝑ iuenitis. Cũ agẽdis pecunijs inhiãt
Eccl. v. audiant qđ scriptũ est. Auarus non implebiť pecunia: ⁊ q amat diuitias/nõ capiet fructũ ex eis. Fructꝰ qppe ex illis caperet: si eas bene spargere non amando voluisset Qui vero eas diligẽdo retinet: hic vtiqꝫ sine fructu derelinquet. Cũ repleri cũctis simul opibus inardescũt: au
Prouer. xxviij. diant qđ scriptũ est. Qui festinat ditari: nõ erit innocẽs Profecto em̃ q augere opes ãbit: vitare pctm̃ negligit: ⁊ more auiũ captꝰ cũ escã terrenarũ rerũ auide cõspicit quo strãguleť pcti laqueo nõ agnoscit. Cũ quelibet pre
C sentis mũdi lucra desiderãt: ⁊ que de futuro dãno patiẽ
Puer. xx. tur ignorãt: audiãt qđ scriptũ est. Hereditas ad quã festinať in principio: in nouissimo bñdictione carebit. Ex hac qppe vita initiũ ducimꝰ: vt ad bñdictionis sortẽ in nouissimo veniamꝰ. Qui itaqꝫ in pricipio hereditare festinãt: sortẽ sibi in nouissimo benedictionis amputãt: qꝛ dũ ꝑ auaritie nequitiã hic multiplicari appetunt: illic ab eterno ꝑtimonio exheredes fiunt. Cũqꝫ plurima ambiũt/vel obtinere cũcta q ambierint possunt: audiãt qđ
Mat. xvj. scriptũ est. Quid ꝓdest hoĩ si totũ mundũ lucretur: aĩe vo sue detrimentũ faciat? Ac si apte ṽitas dicat. Quid ꝓdest homini si totũ qđ extra se est cõgregat/si hoc ipm̃ solũ qđ ipse est dãnat? Plerũqꝫ autẽ citius raptorꝫ auaritia corrigiť/si in verbis admonẽtis q̃ fugitiua sit presens vita monstretur: si eorum ad mediũ memoria deducatur: qui et ditari in hoc mũdo diu conati sunt: et tñ in adeptis diuitijs diu manere nequiuerunt: quibꝰ festina mors repente et simul abstulit quicqđ eorꝫ nequitia nec simul nec repẽte cõgregauit: q nõ solũ hic rapta reliquerunt: sed secũ ad iudiciũ causas rapine detulerũt. Horꝫ itaqꝫ exẽpla audiãt: quos in verbis suis procul dubio ⁊ ipsi condẽnant: vt cũ post verba ad cor redeunt: imitari saltẽ quos iudicant erubescãt. ¶ Admonitio. xxij.

Aliter admonendi sunt que nec aliena appetũt nec sua largiunť: atqꝫ aliter qui et ea que habẽt tribuũt/et tñ aliena rapere nõ desistũt Admonẽdi sunt qui nec aliena appetunt nec sua largiũtur: vt sciãt sollicite ꝙ ea de qua sumpti sũt/ cũctis hoĩbus terra cõis est: ⁊ idcirco alimẽta quoqꝫ oĩbus cõiter profert. Incassum ergo se innocẽtes putãt/qui cõmune dei munus sibi ꝑuatim vendicãt: qui cũ accepta non tri
D buũt/in ꝓximorꝫ nece grassanť: qꝛ tot pene quotidie perimũt: quot morientiũ pauperũ apud se subsidia abscondunt. Nã cũ quelibet necessaria indigẽtibꝰ ministramꝰ/ sua illis reddimꝰ: nõ nostra largimur: iustitie debitũ potius soluimꝰ q̃ mĩe opus impleamꝰ. Unde et ipsa veritas cũ de mĩa caute exhibẽda loquereť/ait. Attẽdite ne
Mat. vj. iustitiã vestrã faciatis corã hoĩbus. Cui quoqꝫ sentẽtie
Ps. cxj. etiã psalmista cõcinẽs dicit. Dispersit dedit pauperibꝰ: iustitia eius manet in eternũ. Cũ eni largitatꝭ ĩpensam pauperibꝰ ꝓmisisset: non hanc vocare mĩam: sed iustitiã maluit: qꝛ qđ a cõmuni dño tribuiť: iustũ profecto est vt quiqꝫ accipiũt/eo cõiter vtãtur. Hinc etiã Salomõ ait.
Puer. xxj. Qui iustꝰ est: tribuet ⁊ nõ cessabit. ¶ Admonẽdi sũt qqꝫ vt sollicite attendãt ꝙ ficulnea que fructũ nõ habuit/cõtra hanc districtus agricola queriť ꝙ etiã terrã occupauit. Terrã quippe ficulnea sine fructu occupat: qñ mẽs tenaciũ hoc qđ prodesse multis poterat: inutiliter seruat. Terrã ficulnea sine fructu occupat: qñ locũ quẽ exercere alius ꝑ solẽ boni operis valuit: stultus ꝑ desidie vmbrã ꝓmit. Hi aũt dicere nõnunq̃ solẽt. Cõcessis vtimur aliena nõ q̃rimus: et si digna mĩe retributiõe nõ agimꝰ: nulla tamẽ peruersa ꝑpetramus. Qđ idcirco sentiũt: qꝛ
Luce. xvj videlicet aurẽ cordis a verbis celestibꝰ claudunt. Necqꝫ em̃ diues in euãgelio qui induebatur purpura ⁊ bysso/ qui epulabať quotidie splẽdide/aliena rapuisse: sꝫ infructuose ꝓprijs vsus fuisse ꝓhibetur: cũqꝫ posthãc vitã vltrix gehẽna suscepit: non qꝛ aliquid illicitũ gessit: sed qꝛ immoderato vsu totũ se licitis tradidit. ¶ Admonẽdi
E sunt tenaces: vt nouerint ꝙ hãc primã iniuriam faciunt deo: quia danti sibi oĩa/nullã mĩe hostiã reddunt. Hinc
Ps. xlviij. eteni psalmista ait. Non dabit deo placationẽ suam: nec preciũ redemptionis aĩe sue. Preciũ nãqꝫ redẽptionis dare/est opus bonũ ꝓueniẽte nos gratia reddere. Hinc
Luce. iij. Joannes exclamat dicens. Iam em̃ securis ad radicẽ arboris posita est. Oĩs arbor que non facit fructũ bonũ excidetur: ⁊ in ignẽ mittetur. Qui ergo se ĩnoxios quia aliena nõ rapiũt estimant: ictũ securis vicine preuideãt et torporẽ improuide securitatis amittãt: ne cũ ferre fructũ boni operis negligũt: a ꝑsenti vita funditꝰ quasi ex viriditate radicis exsecentur. At cõtra admonẽdi sunt qui et ea que habẽt tribuũt: et aliena rapere nõ desistunt ne dũ valde munifici videri appetunt: de boni specie deteriores fiãt. Hi eteni ꝓpria indiscrete tribuẽtes: nõ vt supra iã diximꝰ ad impatiẽtie murmurationẽ prorũpunt sed cogẽte se inopia vsqꝫ ad auaritiã deuoluunť. Quid eorꝫ mẽte infelicius/quibꝰ de largitate nasciť auaritia: et pctõrũ seges quasi ex virtute seminať? Priꝰ itaqꝫ admonẽdi sunt vt tenere sua rõnabiliť sciãt: ⁊ tũc demũ vt aliena nõ ambiãt. Si eni radix culpe in ipa effusione nõ exuriť: nunq̃ per ramos exuberãs auaritie spina siccať.
F Occasio ergo rapiẽdi subtrahitur: si bene prius ius possidẽdi disponať. Tunc vero admoniti audiãt quõ q habẽt misericorditer tribuãt: qñ nimirũ didicerũt vt bona mĩe ꝑ interiectã rapine nequitiã nõ cõfundant. Uiolenter eni exquirũt q misericorditer largiũtur. Sed aliud est pro pctis mĩam facere: aliud pro mĩa facienda peccare: que iã nequaq̃ mĩa nũcupari potest: qꝛ ad dulcẽ fructũ nõ proficit: que ꝑ virus pestifere radicis amarescit. Hinc est eni ꝙ ipsa etiã sacrificia ꝑ prophetã dñs reprobat dicẽs. Ego dñs diligens iudiciũ: ⁊ odio habens ra
Esa. lxj. Puer. xxj. pinã in holocausto. Hinc iterũ dicit Hostie impiorꝫ abhoĩabiles: q offeruntur ex scelere. Qui sepe quoqꝫ et indigẽtibus subtrahunt que deo largiuntur. sed quãta eos aĩaduersione renuat: ꝑ salomonẽ dñs demõstrat dicens.
Ec. xxxiiij. Qui imolat sacrificiũ de substantia pauperis: q̃si qui victimat filiũ in cõspectu pr̃is sui. Quid nãqꝫ esse intolerabiliꝰ potest q̃ mors filij ante oculos pr̃is? Hoc itaqꝫ sacrificiũ quãta ira aspiciať ostendiť: ꝙ orbati pr̃is dolori cõparať. Et tñ plerũqꝫ quãta tribuũt pẽsant: quãta autẽ rapiũt cõsiderare dissimulant. Quasi mercedẽ numerãt: ⁊ perpendere culpas recusant. Audiant itaqꝫ qđ
Aggei. j. scriptũ est. Qui mercedes cõgregauit: misit eas in sacculũ ꝑtusum. In sacculo quippe pertuso videť qñ pecunia mittiť: sed qñ amittiť nõ videť. Qui ergo quãta largiuntur aspiciũt: sed q̃ntũ rapiũt nõ ꝑpendũt/in ꝑtuso sacculo mercedes mittũt: qꝛ ꝓfecto has in spem sue fiducie intuẽtes ꝯgerũt: sed nõ ĩtuẽtes ꝑdũt. ¶ Admonitio. xxiij

G ALiter admonēdi sunt discordes: atq3 aliter pacati. Discordes nāq3 admonendi sunt: vt certissime sciāt q2 quantislibet virtutib9 polleāt/spiritales fieri nullaten9 possunt: si vniri p ɔcordiā
Gal.v. ɔximis neglig͡ut. Scriptū qppe est. Fructus autē spūs est charitas: gaudiū/pax. Qui ergo seruare pacē non cu
I. Cor.iij. rat: ferre fructū spūs recusat. Hinc Paul9 ait. Cū sit in:
Hebre.xij ter vos zelus et cōtētio: nōne carnales estis? Hinc iterū quoq3 dicit. Pacē sectamini cū oībus ꝛ sanctimoniā: sine
Ephe.iiij qua nemo videbit deū. Hinc rursum admonēs ait. Sollicitι seruate vnitatē spūs in vinculo pacis: vnū corpus et vnus spūs: sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Ad vnā ergo vocationis spē nequaq̄ ptingit: si non ad eā vnita cū ɔximis mente currat. At sepe nōnulli q̄ quedā specialiter dona pcipiūt: supbiendo donū concordie qd maius est amittūt: vt si fortasse carnē pre ceteris gule refrenatiōe q̄s edomat: ɔcordare eis quos superat abstinēdo/contēnat. Sed q̄ abstinentiā a cōcordia sepa
Psal.cl. rat: q̄d admoneat psalmista perpēdat: ait eni. Laudate eū in tympano et choro. In tympano nāq3 sicca et pcussa pellis resonat. In choro aūt voces sociate ɔcordant. Quisq̄s itaq3 corp9 affligit: sed ɔcordiā deserit/deū quidē laudat in tympano: sed tñ eū nō laudat in choro. Sepe vero dū quosdā maior sciētia erigit: a ceterorꝫ societate disiūgit: ꝛ q̄si quo plus sapiūt: eo a ɔcordie virtute desipiscūt. Hi itaq3 audiāt q̄d p semetipsam veritas dicat.
Mar.ix. Habete sal in vobis: et pacē habete inter vos. Sal q̄ppe sine pace nō ɔ̄tutis est donū: sed dānationis argumētū.
H Quo eni q̄sq3 meli9 sapit: eo deteri9 delinq̄t: ꝛ idcirco inexcusabilit̄ ꝛ multo mai9 merebit̄ suppliciū: q2 prodēter si voluisset potuit euitare pctm̄. Quib9 quoq3 recte p Ia:
Iaco.iij. cobū dicit̄. Qꝫ si zelū amarū habetis/et ɔtētiones sunt in corde vr̄o: nolite gloriari/ ꝛ mēdaces esse aduersū veritatē. Nō est ista sapiētia descēdēs desursum: sꝫ terrena aialis diabolica. Que aūtē desursum est sapiētia: pmū q̄dē pudica est: deinde pacifica. Pudica videlicet q2 caste intelligit: pacifica autē q2 p elationē se minime a ɔximorū societate disiūgit. ¶ Admonēdi sunt dissidētes/ vt nouerit q̄ tā diu nullū boni operis deo sacrificiū immolāt: q̄ diu a ɔximo per charitatē discordāt. Scriptū
Matth.v. nāq3 est. Si offers mun9 tuū ad altare/et ibi recordatus fueris q2 frater tu9 habet aliq̄d aduersum te: relique ibi mun9 tuū ante altare: et vade ꝑus recōciliari fratri tuo ꝛ tūc veniēs offeres mun9 tuū. Ex qua ꝑceptione pēsandū est quorꝫ hostia repellit̄/q̄ itolerabilis culpa mōstratur. Nā cū mala cūcta bonis sequētib9 diluant̄: pēsem9 quanta sint mala discordie: q̄ nisi extincta fundit9 bonū subsequi nō permittūt. ¶ Admonēdi sunt discordes vt
I si aures a mandatis celestib9 declināt: mētis oculos ad ɔsiderāda ea que in infimis versant̄ aperiāt. q̄ sepe aues vni9 eiusdēq3 generis sese socialit̄ volādo nō deserunt: ꝛ q̄ gregatim aialia bruta pascunt̄. Que si solerter aspicim9: cōcordādo sibi irrationabilis natura indicat quātū malū p discordiā rationalis natura cōmittat: q̄ñ hec rationis intētione pdidit: qd illa motu naturali custodit. ¶ At cōtra admonēdi sunt pacati: ne dū plusq̄ necesse est pacē quā possidēt amāt: ad ppetuā puenire non appetant. Plerūq3 eni grauι9 intētionē mentiū rerū trāquillitas rēperat: vt quo nō sūt moleste q̄ obtinent/eo min9 amabilia fiant q̄ vocāt: et quo delectāt ꝑsentia: eo nō requirant̄ eterna. Vñ et p semetipsā veritas loquēs cū terrenā pacē a supna distingueret: atq3 ad ventura discipulos
Io.xiiij. ex ꝑsenti ɔuocaret: ait. Pacē relinquo vobis: pacē meā do vobis. Relinquo scꝫ transitoriā: do mā͂surā. Si ergo in eā cor q̄ relicta est figit̄: nūq̄ ad illā que dāda est peruenitur. Pax ergo ꝑseno ita tenenda est: vt et diligi debeat ꝛ cōtēni: ne si imoderate diligit̄: diligētis anim9 in culpa capiat̄. Vnde et admonendi sunt pacati: ne dū nimis humanā pacē desiderāt/prauos hoīm mores neq̄q̄ redarguāt: ꝛ ɔsentiendo puersis: ab auctoris sui se pace disiungāt: ne dū humana foras iurgia metuūt: interni federis discissione feriātur. Quid est eni pax trāsitoria nisi quoddā vestigiū pacis eterne? Quid esse ergo dementius pōt: q̄ vestigia i puluere imꝑssa diligere: sed ipm̄ a quo imꝑssa sunt nō amare? Hinc dauid dū totū se ad federa pacis interne ɔstringeret/testat̄ q̄ cū malis concor
Psalm. diā nō teneret dicēs. Nōne q̄ oderūt te dn̄e oderā: et sup
cxxxviij. inimicos tuos tabescebā? Perfecto odio oderā illos: inimici facti sunt mihi. Inimicos eteni dei perfecto odio
K odisse est: et qd facti sunt diligere: et qd faciūt increpare mores prauorꝫ ꝑmere: vite ꝑdesse. Pēsandū ergo est q̄ñ ab increpatione quiescit̄/q̄ta culpa pax cū pessimis tenetur: si propheta tātus hoc velut in hostiā deo obtulit
exo.xxxij. q̄ ɔtra se p dn̄o prauorꝫ inimicitias excitauit. Hinc est q̄ tribus leui assūptis gladijs p castrorū media trāsiēs: q2 feriēdis noluit pctōribus parcere: deo man9 dicta est
Nūe.xxv. ɔsecrasse. Hinc phinees peccantiū ciuiū gratiā spernēs coeūtes cū madianitis pcussit/ꝛ irā dn̄i iratus placauit.
Matth.x. Hic p semetipsam veritas dicit. Quid putatis: q2 pacē veni mittere in terrā? Nō vtiq3: sed gladiū. Malorꝫ nāq3 cū incaute amicitijs iūgimur: culpis ligamur. Vñ Iosaphat q̄ tot de anteacta vita ꝑconijs attollit̄: de achab regis amicitijs pene peritur9 increpat̄. Cui a dn̄o p pro
ij. Paral. phetā dicit̄. Impio prebes auxilium: ꝛ his qui oderunt
xix. dn̄m/amicitia iūgeris: et idcirco irā quidē dn̄i merebaris: sed bona opera inuenta sunt in te/eo q̄ abstuleris lucos de terra iuda. Ab illo eñ q̄ summe rect9 est eo ipso iā discrepat: quo puersorū amicitijs vita nostra cōcordat. ¶ Admonēdi sunt pacati: ne si ad increpationis verba ɔsiliant: tpalē pacē sibi pturbari formident. Rursumq3 admonēdi sunt vt eandē pacē dilectiōe integra intrinsecus teneāt: quā p inuectionē vocis sibi extrinsec9 turbāt Quod vtrūq3 ꝑuide se dauid seruasse ꝑhibet: cū dicit.
ps.cxix. Cū his q̄ oderūt pacē erā pacific9: cū loquebar illis impugnabāt me gratis. Ecce loquens impugnabat̄: sed tñ
L impugnat9 erat pacificus: q2 nec insaniētes cessabat reꝑhēdere: nec repꝑhēsos negligebat amare. Hic etiā paulus ait. Si fieri pōt qd ex vobis est: cū oībus hoībus pacē habētes. Hortatur9 eni discipulos vt pacē cū oībus haberēt: ꝑmisit dicēs si fieri pōt: atq3 subiūxit: qd ex vobis est. Difficile q̄ppe erat vt si male acta corriperēt: habere pacē cū oībus possent. Sed cū tpalis pax in prauorū cordibus ex nr̄a increpatione cōfundit̄: inuiolata necesse est vt in nostro corde seruet̄. Recte itaq3 ait: qd ex vobis est: ac si nimirū dicat. Quia pax ex duarū partiū ɔsensu subsistit: si ab eis q̄ corripiunt̄ expellit̄: integra tñ in vestra q̄ corripitis mēte teneat̄ Vnde rursum idē discipulos admonet dicēs. Si q̄s nō obedit verbo nostro p epistolā hāc: hūc notate: ꝛ nō cōmisceamini cū illo: vt
ij. The.iij cōfundat̄. Atq3 illico subiunxit. Et nolite vt inimicū existimare illū: sed corripite vt fratrē. Ac si diceret. Pacē cū eo exteriorē soluite: sed īteriorē circa illū medullit9 custodite: vt peccātis mentē sic vestra discordia feriat: quaten9 pax a cordibus vestris nec abnegata discedat.

¶ Admonitio.xxiiij.

ALiter admonēdi sunt semināteς iurgia: atq3 aliter pacifici. Admonēdi nāq3 sunt q̄ iurgia
M semināt: vt cui9 sūt seq̄ces agnoscāt. De apostata q̄ppe angelo scriptū est. cū bone messi inserta fuis
Mat.xiij. set zizania: Inimicus hō h̄ fecit. De cui9 etiā mēbro p salomonē dicit̄. Homo apostata vir inutilis gradit̄ ore ꝑ
prouer.vj. uerso: annuit oculis/terit pede/digito loq̄tur: prauo corde machinat̄ malū: ꝛ oī tpe iurgia seminat. Ecce/quē seminantē iurgia dicere voluit: ꝑus apostatā nominauit: q2 nisi more supbiētis angeli a cōspectu ɔditoris prius int9 auersione mētis caderet: foras postmodū vsq3 ad seminādα iurgia nō veniret. Qui recte describit̄ q̄ annuit oculis: digito loq̄tur: terit pede. Interior nāmq3 est custodia: q̄ ordinata seruat exteri9 mēbra. Qui ergo statū mētis pdidit: subsequēter foras icōstātia motiōis fluit atq3 exteriori mobilitate indicat q̄ nulla interius radice stabilitatis subsistat. Audiant iurgiorū seminatores qd scriptū est. Beati pacifici: quoniā filij dei vocabūtur
Matth.v. Atq3 e diuerso colligant q2 si filij dei vocantur qui pacē faciūt: ꝑcul dubio sathane sunt filij qui cōfundūt. Oēs autē qui per discordiā separant̄ a viriditate dilectiōis arescunt. Qui etsi boni operis fructus in suis actionib9 proferūt: profecto nulli sunt: quia nō ex vnitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendāt semināteς iurgia q̄ multipliciter peccant: qui dū vnā nequitiā perpetrant: ab humanis cordibus cūctas simul virtutes eradicāt. In vno eni malo innumera peragūt: quia seminādo discordiā/charitatē q̄ nimirū virtutū oīm mr̄ est extiguūt. Quia aūt nihil ꝑciosius est deo ɔ̄tute dilectionis: nihil delectabili9 diabolo extinctiōe charitati̇. Quisq̄s ergo seminando iurgia dilectionē ɔximorꝫ perimit: hosti dei

A familiarius seruit:qꝛ qua ille amissa cecidit/hāc iste vul
nceratis cordibus subtrahēs/eis iter ascēsiōis abscidit.
¶ At ɔtra admonēdi sunt pacifici ne tāte actionis pon
dus leuigēt:si inter quos fundare pacē debeāt ignorēt.
Nā sicut multū nocet si vnitas desit bonis:ita valde est
noxiū si nō desit malis. Si ergo puersoꝝ nequitia in pa
ce iungit̄:pfecto eoꝝ malis actib⁹ robur augetur:qꝛ q̄
sibi in malitia ɔgruūt:tāto se robustius bonoꝝ afflictio
nibus illidūt. Hinc nāqꝫ est ꝙ cōtra dānati illius vasis
videlicꝫ antixp̄i p̄dicatores diuina voce btō Job dicit̄
Job.xli. Mēbra carniū eius coherentia sibi. Hinc sub squamaꝝ
Ibidem. specie de ei⁹ satellitib⁹ phibetur. Una vni ɔiungit̄:ꝛ nec
spiraculū quidē incedit p eas. ¶ Sequaces qppe illi⁹
quo nulla iter se discordie aduersitate diuisi sunt: eo in
bonoꝝ graui⁹ nece glomerātur. Qui ergo iniqꝫs paci so
ciat/iniqtati vires administrat:qꝛ bonos deteri⁹ depri
mūt:quos et vnanimit̄ psequūtur. Unde p̄dicator egre
gius graui phariseoꝝ saduceorūqꝫ psecutione deprehē
sus:inter semetipsos diuidere studuit:quos ɔtra se gra
Act.xxiij. uiter vnitos vidit:cū clamauit dicēs. Uiri fratres:ego
pharise⁹ sum fili⁹ phariseoꝝ:de spe ꝛ resurrectione mor
tuoꝝ ego iudicor. Dūqꝫ saducei spē resurrectionēqꝫ mor
tuorū esse denegarent:quā pharisei iuxta preceptū sacri
eloquij crederent:facta in psecutoꝝ vnanimitate dissen
sio est:et diuisa turba illesus paul⁹ exiuit:que hūc vnitā
prius vnanimit̄ p̄ssit. ¶ Admonēdi itaqꝫ sunt q̄ faciēde
pacis studijs occupātur:vt prauoꝝ mentibus p⁹us amo
B rē debeāt interne pacis infundere: quaten⁹ eis postmo
dū valeat exterior pax pdesse:vt dū eoꝝ cor in illius co
gnitione suspendit̄:nequaqꝫ ad nequitiā ex huius prece
ptione rapiat̄: dūqꝫ supernā prouidēt:terrenā nullo mō
ad vsū sue deteriorationis inclinēt. Cū ṽo puersi qꝫ ta
les sunt: vt nocere bonis nequeāt etiā si cōcupiscant:in
ter hos nimirū debet terrena pax cōstrui: ꝛ p⁹usqꝫ ab eis
valeat supna agnosci:vt hi scꝫ quos ɔtra dilectionē dei
malitia sue ipietatis exasperat: saltē ex proximi amore
mansuescāt:ꝛ quasi e vicino ad melius transeāt:vt ad il
lam que a se longe est/pacem conditoris ascendant.

¶ Admonitio.xxv.

ALiter admonēdi sunt q̄ sacre legis verba nō
recte intelligūt:atqꝫ aliter q̄ recte qdē intelli
gūt:sed hec humilit̄ nō loquūtur. Admonēdi
sunt q̄ sacre legis ṽba nō recte itelligūt:vt ppēdāt qꝛ sa
luberrimū vini potū i veneni sibi poculū vertūt:ac p me
dicinale ferrū vulnere mortali se feriūt: dū p hoc in se sa
na perimūt/ p qd̄ salubrit̄ abscidere sauciata debuerāt
Admonēdi sūt vt ppēdāt ꝙ scriptura sacra i nocte vite
p̄sentis q̄si qdā nobis lucerna sit posita: cui⁹ nimiꝝ ṽba
dū nō recte itelligūt:de lumine tenebrescūt. Quos vide
licꝫ ad itellectū prauū itētio puersa nō raperet/nisi pri⁹
supbia inflaret. Dū eñ se pre ceterꝭ sapiētes arbitrant̄:
C seqꝫ alios ad meli⁹ intellecta despiciūt:atqꝫ vt apud im
peritū vulgus sciētie sibi nomē extorqueāt: studēt sum
mopere ꝛ ab alijs recte intellecta destruere:et sua puer
Amos.j. sa roborare. Unde bene per prophetā dicit̄. Secuerunt
pregnantes galaad:ad dilatandū terminū suū. Galaad
nāqꝫ aceru⁹ testimonij interp̄tatur. Et qꝛ cuncta simul
ɔgregatio ecclesie per ɔfessionē seruit testimonio verita
tis:nō incōgrue p galaad ecclesia exp̄mitur:que ore cū
ctorū fidelium de deo que vera sunt testat̄. Pregnantes
autē galaad vocātur aie: que intellectū verbi ex diuino
amore cōcipiūt: et si ad pfectū tēpus veniāt:cōceptā in
telligentiā boni operis ostēsione parituræ sunt. Termi
nū vero suū dilatare/est opinionis sue nomē extendere.
Secuerūt ergo pregnātes galaad ad dilatādum termi
nū suū:qꝛ nimirū heretici mētes fideliū que iā aliqd de
veritatis intellectu ɔceperant/ puersa p̄dicatione peri
munt:et sciētie sibi nomē extendūt. Paruulorū quippe
corda iā de verbi ɔceptiōe grauida/erroris gladio scin
dūt:et quasi doctrine sibi nomē faciūt. Hos ergo cū co
namur instruere ne puersa sentiāt/ admoneam⁹ pri⁹ ne
cesse est/ne inanē gloriā q̄rant. Si eni radix elatiōis ab
scidit̄/ɔsequēter rami praue assertionis arescūt. ¶ Ad
monēdi sūt etiā: ne errores discordiasqꝫ generādo/legē
dei(que idcirco data est vt sacrificia sathane phibeat)
eandē ipsam in sathane sacrificiū vertāt. Unde p pphe
Osee.ij. tā dñs queritur dicēs. Dedi eis frumētū vinū et oleū:et
argentū multiplicaui eis ꝛ aurū:que fecerunt baal. Fru

mentū qppe a dño accipimus: qñ in dictis obscurioꝛib⁹ D
subducto tegmine littere p medullā spūs legis interna
sentimus. Uinū suū dñs nobis prestat:cū scripture sue
alta p̄dicatione nos inebriat. Oleū quoqꝫ suū nobis tri
buit:cū preceptis apertioꝛib⁹ vitā nostrā blanda lenita
te disponit. Argentū multiplicat: cū nobis luce veritatꝭ
plena eloquia subministrat. Auro quoqꝫ nos ditat:quā
do cor nostrū intellectu sūmi fulgoris irradiat. Que cū
cta heretici baal offerunt: qꝛ apud auditorū suoꝝ corda
corrupte oīa intelligēdo peruertūt. Et de frumento dei
vino atqꝫ oleo/argēto pariter ꝛ auro/sathane sacrificiū
immolāt: qꝛ ad errorē discordie verba pacis inclinant.
Unde admonēdi sunt vt perpendāt: qꝛ dū puersa mēte
de p̄ceptis pacis discordiā faciūt:iusto dei examine ipsi
de ṽbis vite moriūtur. ¶ At cōtra admonēdi sunt q̄ re
cte quidē verba legis intelligūt:sed hec humiliter nō lo
quūtur: vt in diuinis sermonib⁹ prius sēqꝫ alijs eos profe
rāt: semetip̄os requirāt: ne insequētes alioꝝ facta/ se de
serant. Et cū recte cūcta de sacra scriptura sentiāt: hoc
solū qd̄ per illā cōtra elatos dicit̄ nō attendant. Impro
bus qppe ꝛ iperit⁹ est medicus q̄ alienū mederi appetit:
et ipse vuln⁹ qd̄ patitur nescit. Qui igit̄ verba dei humi
liter nō loquūtur: pfecto admonendi sunt vt cū medica
menta egris apponūt/ prius virus sue pestis inspiciant
ne alios medēdo ipsi moriātur. Admoneri debēt vt cōsi
derēt ne a ṽtute dicendi/ viuēdi q̄litate discordēt: ne lo
quēdo aliud/et ostēdēdo aliud p̄dicēt. Audiāt itaqꝫ qd̄
scriptū est. Si qs loqtur/quasi sermones dei. Qui ḡ ṽba
q̄ pferūt ex ppijs nō habēt: cur q̄si de ppijs tumēt?
E Audiant qd̄ scriptū est. Sicut ex deo corā deo i xp̄o loq
mur. Ex deo eñ corā deo loquit̄: qui p̄dicationis verbū
et qꝛ a deo accepit itelligit: ꝛ placere p illud deo nō ho
Prouer. bus querit. Audiāt quoqꝫ qd̄ scriptum est. Abominatio
xvj. dñi est oīs arrogās. Quia videlicet dū in verbo dei lau
dē ac gloriā propriā q̄rit: ius dantis inuadit: eūqꝫ laudi
sui postponere nequaqꝫ metuit: a quo hoc ip̄m qd̄ lauda
Prouer.v. tur accepit. Audiāt qd̄ p̄dicatori p salomonē dicit̄. Bi
be aquā de cisterna tua: et fluenta putei tui. Deriuentur
fontes tui foras: ꝛ in plateis aquas diuide. Habeto eas
solus: nec sint alieni pticipes tui. Aquā qppe predicator
de cisterna sua bibit: cū ad cor suū rediens/ prius audit
ip̄e qd̄ dicit. Bibit qdē sui fluenta putei: si sui irrigatio
Ibidem. ne verbi infundit̄. Ubi bene subiūgitur. Deriuētur fon
tes tui foras: ꝛ in plateis aquas diuide. Rectū qppe est
vt ipse prius bibat: ꝛ tūc predicando alijs influat. Fon
tes qppe foras deriuare/est exterius alijs vim p̄dicatio
nis infundere. In plateis aūt aquas diuidere/est in ma
gna auditoꝝ amplitudine iuxta vniuscuiusqꝫ qualitatē
diuina eloq̄a dispensare. Et qꝛ plerūqꝫ inanis glīe appe
tit⁹ subrepit dū s̄mo dei ad multoꝝ notitiā currit/ post
q̄ dictū est. In plateis aquas diuide: recte subiūgitur.
Ibidem. Habeto eas sol⁹: nec sint alieni pticipes tui. Alienos qp
Ps.liij. pe malignos spūs vocat: de q̄bus per prophetā tentati
hois voce dicit̄. Alieni insurrexerūt in me: ꝛ fortes que
sierunt animā meā. Ait ergo. Aquas in plateis diuide: ꝛ
tñ solus habe. Ac si apertius dicat. Sic necesse est vt pre
dicationi exterius seruias: quatenus per elationē te im
mūdis spiritibus nō cōiungas: ne in diuini verbi mini
sterio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas er
go et in plateis diuidimus ꝛ tñ soli possidemus: qñ ꝛ ex
terius late predicationē fundimus: et tñ p eā humanas
laudes assequi minime ambimus. ¶ Admonitio.xxvj.

ALiter quoqꝫ admonēdi sunt qui cū predica
re digne valeant: pre nimia humilitate formi
dant: atqꝫ aliter admonēdi sunt/quos a p̄di
catione imperfectio vel etas prohibet: ꝛ tñ precipitatio
impellit. ¶ Admonendi aūt sunt qui cū predicare vti
liter possunt: immoderata tñ humilitate refugiūt: vt ex
minori cōsideratione colligāt/quātū in maioꝛib⁹ delin
quant. Si eñ indigētibus proximis ipsi quas habēt pe
cunias absconderent: adiutores procul dubio calamita
tis extitissent. Quo ergo reatu constringātur aspiciant
qui dū peccātibus fratribus verbū p̄dicationis subtra
hunt: moriētibus vite remedia abscondunt. Unde et be
Eccl.xx. ne quidā sapiens dicit. Sapientia abscondita et thesau
rus inuisus: que vtilitas i vtrisqꝫ? Si populū fames at
tereret/et occulta frumenta ipsi seruarēt: auctores pcul
dubio mortis existerēt. Qua itaqꝫ plectēdi sunt pena cū

G siderent: qui cũ fame verbi aīe pereant: ipsi panē ꝑcepte
prouer. xj. gratie nō ministrāt. Unde et bene ꝑ Salomonē dicitur.
Qui abscōdit frumēta: maledicitur in populis. Frumē-
ta quippe abscōdere/est ꝑdicationis sancte apud se ver
ba retinere. In populis aūt talis quisq; maledicitur: qꝛ
in solius culpa silētij pro multoꝝ quos corrigere potuit
pena dānatur. Si medicinalis artis minime ignari se-
candum vulnus cernerent: et tamē secare recusarēt: pro
fecto peccatū fraterne mortis ex solo torpore committe
rent. Quanta ergo culpa inuoluātur aspiciāt: qui dū co
gnoscant vulnera mentium/curare negligūt ea sectione
Hiere. verborū. Unde et bene ꝑ prophetā dicitur. Maledict⁹
xlviij. qui prohibet gladiū suum a sanguine. Gladiū quippe a
sanguine prohibere/est ꝑdicationis verbū a carnalis vi
te interfectiōe retinere. De quo rursum gladio dicitur.
Et gladius meus mādūcabit carnes. Hi autē cū apud
se sermonē predicationis occultāt: diuinas cōtra se sen-
tentias terribiliter audiāt: quatenus ab eorū cordibus
Mat. xxv timorē timor expellat. Audiant ꝙ talentū erogare no
luit: cū sententia dānationis amisit. Audiant ꝙ Paul⁹
eo se a proximorū sanguine mundū credidit: quo ferien-
Act. xx. dis eorum vitijs non pepercit: dicens. Cōtestor vos ho
dierna die: qꝛ mūdus sum a sanguine omniū: nō eñ sub-
terfugi quo minus annūciarē omne consiliū dei vobis.
Audiant ꝙ voce angelica Joānes admonetur: cū dici-
Apo. xxij. tur. Qui audit: dicat veni. Ut nimirū cui se vox interne
insinuat: illuc etiā clamando alios quo ipse rapitur tra
hat: ne clausas fores etiā vocatus inueniat: si vocāti va-
H cuus appropinquat. Audiant ꝙ Esaias qui a verbi mi-
nisterio tacuit: illustratus superno lumine/magna voce
Esa. vj. penitētie semetipm̄ ipse repꝛehēdit: dicens. Ue mihi qꝛ
tacui. Audiant ꝙ per Salomonē in illū predicationis
scientia multiplicati ꝓmittitur: qui in hoc qꝺ iam obti
ꝓuer. xj. nuit torporis vitio nō tenetur. Ait nāq;. Aīa que benedi
cit impinguabitur: ꝛ qui inebriat/ipse quoq; inebriabit.
Qui eñ predicādo exterius benedicit: interius augmē-
ti pinguedinē recipit: et dū vino eloquij auditorū men-
tem debriare nō desinit: potu multiplicati muneris de-
ebriatus excrescit. Audiant ꝙ Dauid hoc deo in mune-
re obtulit ꝙ predicationis gratiā quā acceperat nō abs-
Ps. xxxix. condit: dicens. Ecce labia mea nō prohibebo: dn̄e tu co-
gnouisti. Justitiā autē tuam nō abscondi in corde meo:
veritatē tuā et salutare tuū dixi. Audiant qꝺ sponsi col-
Cā. viij. loquio ad sponsam dicit. Que habitas in hortis amici
ausculta: fac me audire vocē tuā. Ecclesia quippe in hor
tis habitat: que ad viriditatē intimā exculta plantaria
virtutū seruat. Cuius vocem amicos auscultare/est ele-
ctos quosq; verbū ꝑdicationis illius desiderare: quā vi
delicet vocē sponsus audire desiderat: q̄ ad ꝑdicationē
eius ꝑ electorū suorū aīas anhelat. Audiant ꝙ Moyses
J cum irascentē deū populo cerneret: ꝛ assumi ad vlciscen
dū gladios iuberet: illos a parte dei denūciat existere q̄
exo. xxxij. delinquentiū scelera incūctanter ferirēt/dicēs. Si quis
dn̄i est/iūgatur mihi: ponat vir gladiū super femur suū.
Ite et redite de porta vsq; ad portā per mediū castrorū
et occidat vnusquisq; fratrē suū/et amicū/ et ꝓximū suū.
Gladiū quippe super femur ponere/est ꝑdicationis stu-
diū voluptatibus carnis anteferre: vt cū sancta q̄s stu-
det dicere: curet necesse est illicitas suggestiōes edoma-
re. De porta vero vsq; ad portā ire/est a vitio vsq; ad vi
tiū per quod ad mentē mors ingreditur/increpādo dis-
currere. Per mediū vero castroꝝ transire/est tāta equa
litate intra ecclesiā viuere: vt q̄ delinquentiū culpas re-
darguit: in nullius se debeat fauore declinare. Unde et
exo. xxxij. recte subiūgitur. Occidat vir fratrē/et amicū/et proxi-
mū suū. Fratrē scʒ et amicū et proximū interficit: q̄ cum
punienda inuenit: ab increpatiōis gladio nec eis quos
per cognationē diligit parcit. Si ergo ille dei dicit qui
ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur: profecto
esse se dei denegat/q̄ inquātum sufficit increpare vitam
carnaliū recusat. ¶ At contra admonendi sunt quos a
ꝑdicationis officio/vel impfectio/vel etas prohibet: et
tñ precipitatio impellit: ne dū tanti sibi onus officij ꝑci
pitatione arrogāt: viam sibi subsequētis melioratiōnis
A abscidāt: et cū arripiūt intēpestiue quod nō valent: per-
dant etiā quod implere qñq; tempestiue potuissent: atq;
scientiā quā incōgrue conātur ostendere: iuste ostendan
tur amisisse. ¶ Admonendi sunt vt considerent ꝙ pulli

auiū si ante pennarū perfectionē volare appetant/vnde K
ire in alta cupiūt: inde in ima mergūtur. ¶ Admonēdi
sunt vt considerēt ꝙ structuris recētibus necdū solida-
tis/si tignorū pondus supponitur: non habitaculū/sed
ruina fabricatur. ¶ Admonendi sunt vt cōsiderēt ꝙ cō
ceptas soboles femine si ꝑusq; plene formētur proferūt:
nequaq; domos/sed tumulos replent. Hinc est ꝙ ipsa ve
ritas que repente quos vellet roborare potuisset: vt exē
plū sequētibus daret: ne impfecti predicare ꝓsumerent/
postq; discipulos de virtutis ꝑdicatione instruxit: ilico
adiūxit. Uos autē sedete i ciuitate quoadusq; induami Lu. xxiiij
ni virtute ex alto. In ciuitate quippe cōsedem⁹: si intra
mentiū nostrarū nos claustra constringimus: ne loquen
do exterius euagemur: vt cū virtute diuina perfecte in-
duimur: tūc q̄si a nobismetipsis foras etiā alios instruē
tes exeamus. Hinc ꝑ quendā sapiētē dicit. Adolescens Ecl. xxxij
loquere in causa tua vix. Et si bis interrogatus fueris:
habeat initiū responsio tua. Hinc est ꝙ idē redēptor no-
ster cū in celis sit cōditor: ꝛ ostēsione sue potētie semper
doctor angeloꝝ/ante trigēnale tēpus in terra magister
noluit fieri hominū: vt videlicet ꝑcipitib⁹ vim saluber-
rimi timoris infunderet: cum ipse etiā qui labi nō posset
perfecte vite gratiā non nisi ꝑfecta etate ꝑdicaret. Scri
ptū quippe est. Cū factus esset annorū duodecim: remā- Luce. ij.
sit puer iesus in hierusalē. De quo a parentib⁹ requisito
paulopost subdit. Inuenerūt illū in tēplo sedentē in me Ibidem.
dio doctorū: audientem illos et interrogantē. Uigilāti
itaq; cōsideratione pensandū est: ꝙ cū iesus annoꝝ duo-
decim dicitur in medio doctorū sedēs: nō docēs: sed in- L
terrogās inuenit. Quo exēplo scʒ ostendit ne infirmus
docere q̄s audeat/si ille puer doceri īterrogādo voluit:
qui ꝑ diuinitatis potētiā verbū sciētie ipsis suis docto-
ribus ministrauit. Hinc vero per paulū discipulo dicit.
Precipe hec ꝛ doce: nemo adolescentiā tuam contēnat. j. ad Ti-
Sciēdū nāq; nobis est: qꝛ in sacro eloq̄o aliqñ adolescē- mo. iiij.
tia iuuētus vocat. Quod citius ostēditur si salomonis
ad mediū verba proferātur/qui ait. Letare iuuenis in
adolescētia tua. Si enim vtraq; vnū esse nō decerneret: Eccle. xj.
quem monebat in adolescentia iuuenem nō vocaret.

¶ Admonitio. xxvij.

Aliter admonēdi sunt/qui in hoc qꝺ tēpora-
liter appetunt prosperant: atq; aliter qui ea
quidē q̄ mūdi sunt ꝯcupiscūt: sed tñ aduersi-
tatis labore fatigant. ¶ Admonēdi nāq; sunt q̄ in hoc
qꝺ tēporaliter appetūt prosperātur: ne cū cūcta ad votū
suppetūt: datorē querere negligant: ne in his q̄ dātur ani
mū figāt: ne peregrinationē pro patria diligāt: ne subsi-
dia itineris in obstacula peruētionis vertant: ne noctur
no lune lumine delectati/claritatē solis videre fugiant.
¶ Admonendi itaq; sunt: vt queq; in hoc mundo conse
quuntur: calamitatis solatia/nō autem premia retribu-
tionis credant: sed contra fauores mundi mentē erigāt
ne in eis ex tota cordis delectatione succūbant. Quisq̄s M
enim prosperitatē qua vtitur apud iudiciū cordis me-
lioris vite amore nō reꝑmit: fauorem vite trāseuntis in
mortis perpetue occasionem vertit. Hinc est enī ꝙ sub
idumeorum specie/qui vincendos se ꝓsperitati sue reli-
querunt: in huius mundi successibus letātes/increpant
cum dicitur. Dederunt terram sibi in hereditatem cum
gaudio: ꝛ toto corde ꝛ animo. Quibus verbis perpendi
tur ꝙ non solum qꝛ gaudeant: sed ꝙ toto corde ꝛ ex ani-
mo gaudeant: districta reprehēsione feriantur. Hinc sa- Prouer. j
lomon ait. Auersio paruuloꝝ interficiet eos: ꝛ prosperi-
tas stultorū perdet illos. Hinc paulus admonet dicēs.
Qui emunt tanq; non possidentes: et q̄ vtunt hoc mūdo j. Cor. iij.
tanq; non vtantur. Ut videlicet sic nobis que suppetūt
exterius seruiant: quatenus a superne delectationis stu
dio aīm nō inflectant: ne luctū nobis interne peregrina-
tionis temperent ea que in exilium positis subsidiū pre-
bent: ꝛ quasi felices in transitorijs nos gaudeamus/qui
ab eternis nos interim miseros cernim⁹. Hinc nāq; est
ꝙ electorum voce dicit ecclesia. Leua eius sub capite Canti. ij.
meo: et dextera illius amplexabitur me. Sinistram dei
prosperitatem videlicet vite presentis quasi sub capite
posuit: quā intentione sūmi amoris premit. Dextera ve-
ro dei eam amplectitur: quia sub eterna eius beatitudi-
ne tota deuotione continetur. Hinc rursum ꝑ Salomo- ꝓuer. iij.
nem dicitur. Longitudo dierum in dextera eius: in sini

A stra vero eiꝰ diuitie ⁊ gloria. Diuitie itaqꝫ ⁊ gloria qua-
liter sint habẽda docuit: que posita in sinistra memora-
Ps. cviij. uit. Hic psalmista ait. Saluũ me fac dextera tua. Neqꝫ
enim ait manu: sed dextera / vt videlicet cum dexterã di
ceret / qꝛ eternam salutẽ quereret indicaret. Hic rursum
Ps. lxvij scriptum est. Dextera manꝰ tua dñe cõfregit inimicos.
Hostes enim dei etsi in sinistra eius proficiunt: in dexte
ra franguntur: qꝛ plerunqꝫ prauos vita presens eleuat:
sed a ductus eterne beatitudinis damnat. ¶ Admonẽ-
di sunt qui in hoc mundo prosperantur: vt solerter con-
siderent quia presentis vite prosperitas aliquando id-
circo datur vt ad meliorem vitam prouocet: aliquãdo
vero vt in eternum plenius damnet. Hic est enim ꝙ ple
bi israelitice chanaan terra promittitur: vt quãdoqꝫ ad
eterna sperãda prouocetur. Neqꝫ enim rudis populus
ille promissionibus dei in longinquum crederet: si a ꝓ-
missore suo non etiã a vicino aliquid percepisset. Ut er-
go ad eternorum fidem citiꝰ roboretur / nequaqꝫ spe ad
res: sed rebus quoqꝫ ad spem trahitur. Quod liquido
Ps. ciiij. psalmista testatur dicens. Dedit eis regiones gentiũ: et
labores populorum possederunt. Ut custodiant iustifi-
cationes eius: ⁊ legem eius exquirant. Sed cum largiẽ
tem deũ humana mens boni operis repensatione nõ se-
quitur: vnde nutrita pie creditur / inde iustius damnat.
Ps. lxxj. Hinc enim per psalmistam dicitur. Deiecisti eos dũ al-
leuarentur. Quia videlicet reprobi cum recta opera di
uinis muneribus non rependunt: cum totos se hic de-
serunt / ⁊ affluentibus ꝓsperitatibus dimittũt: vnde ex
terius proficiunt: inde ab intimis cadunt. Hinc est ꝙ in
Luce. xvj inferno cruciato diuiti dicitur. Recepisti bona in vita
tua. Idcirco etenĩ recepit bona in vita sua malꝰ: vt illic
plenius mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona cõ-
B uersus. ¶ At contra admonendi sunt qui ea quidẽ que
mundi sunt concupiscunt: sed tamen aduersitatis labo
re fatigãtur: vt sollicita consideratione ꝑpendant crea-
tor dispensatorqꝫ cũctorum quãta super eos gratia vigi
lat / quos in sua desideria nõ relaxat. Egro quippe quẽ
medicus desperat: concedit vt cũcta que cõcupiscit ac-
cipiat. Nam qui sanari posse creditur: a multis q̃ appe-
tit prohibetur. Et pueris nũmos subtrahimus: quibꝰ
tota simul patrimonia heredibus reseruamus. Hinc er
go de spe eterne hereditatis gaudium sumãt: quos ad-
uersitas vite tẽporalis humiliat: qꝛ nisi saluãdos eos in
perpetuũ cerneret: erudiendos sub disciplinę regimine
diuina dispensatio non frenaret. Admonẽdi itaqꝫ sunt
qui in his que temporaliter concupiscunt: aduersitatis
labore fatigãtur: vt sollicite considerent ꝙ plerũqꝫ etiã
j. Reg. xxiiij. iustos cum tẽporalis potentia sustollit: velut in laqueũ
culpa cõprehendit. Nam sicut in priori huius volumi-
nis parte iã diximꝰ / deo dauid prius amabilis rectior
ij. Reg. xj fuit in seruitio / q̃ cũ peruenit ad regnum. Seruus nãqꝫ
amore iustitie / deprehẽsum aduersarium ferire timuit:
rex autem persuasione luxurie deuotum militem etiam
sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes: quis po-
C testatem: quis gloriam querit innoxie / si ⁊ illi extiterũt
noxia qui hec habuit non quesita? Quis inter hec sine
magno discriminis labore saluabitur: si ille in his cul
iij. reg. xj. pa interueniente turbatus est: qui ad hec fuerat deo eli
gẽte preparatus? ¶ Admonẽdi sunt vt cõsiderẽt quia
salomon qui post tantam sapiẽtiam vsqꝫ ad idololatriã
cecidisse describitur: nihil in hoc mundo prius q̃ cade-
ret aduersitatis habuisse memoraꝛ. Sed cõcessa sapien-
tia funditus cor deseruit: quod nulla / vel minima tribu-
lationis disciplina custodiuit. Admonitio. xxviij.

A Liter admonendi sunt coniugijs obligati:
atqꝫ aliter cõiugij nexibus liberi. Admonẽ-
di sunt nãqꝫ cõiugijs obligati: vt cũ vicissim
que sunt alterius cogitant: sic eorum quisqꝫ placere stu-
deat coniugi: vt non displiceat cõditori: sic ea que huiꝰ
mũdi sunt agant: vt tamen appetere q̃ dei sunt nõ omit-
tant: sic de bonis presentibus gaudeant: vt tamẽ sollici-
ta intentione mala eterna pertimescãt: sic de malis tem
poralibus lugeant: vt tamen consolatione integra spem
in bonis perennibus figant: quatenus dum in trãsitu co-
gnoscunt omne quod agunt: in mansione sciãt quod ap-
petũt: nec mala mundi cor confringant: cum spes bono-
rum celestium roboret: nec bona presentis vite decipiãt
cum suspecta subsequẽtis iudicij mala cõtristãt. Itaqꝫ
animus christianorum coniugum ⁊ infirmus ⁊ fidelis: D
qui ⁊ plene cuncta temporalia despicere non valet: ⁊ ta-
men eternis se coniungere per desiderium valet: q̃uis
in delectatiõe carnis interim iaceat: supne spei refectio
ne conualescat. Et si habet que mundi sunt in vsu itine
ris: speret q̃ dei sunt / in fructu peruentionis: nec totũ se
ad hoc quod agit conferat: ne ab eo quod robuste spera-
re debuit / funditus cadat. Q̃d bene ac breuiter Paulꝰ
j. Co. vij. exprimit dicens. Qui habent vxores / tanq̃ non haben-
tes sint: ⁊ qui flent: tanq̃ non flẽtes: et qui gaudẽt / tanq̃
non gaudentes. Uxorem quippe quasi non habendo ha
bet / qui sic per illam carnali cõsolatione vtitur / vt tamẽ
nunq̃ ad praua opa a melioris intentionis rectitudine
eius amore flectatur. Uxorem quasi non habendo ha-
bet / qui transitoria esse cuncta conspiciens / curã carnis
ex necessitate tolerat: sed eterna gaudia spiritus ex desi
derio expectat. Non flendo autem flere / est sic exteriora
aduersa plangere: vt tamẽ nouerit eterne quoqꝫ spei cõ-
solatione gaudere. Et rursum. Non gaudẽdo gaudere
est sic de infimis animũ attollere / vt tamẽ nũq̃ desinat sum-
ma formidare. Ubi quoqꝫ apte paulopost idẽ doctor ac
Ibidem. predicator gentium subdit dicens. Preterit enim figu-
ra huius mundi. Ac si aperte diceret. Nolite constanter
mundum diligere: quando et ipse non potest quẽ dilig-
E tis stare. Incassum cor quasi amãtes figitis: dum fugit
ipse quem amatis. ¶ Admonẽdi sunt cõiuges vt ea in
quibus sibi aliquando displicent: ⁊ patienter inuicẽ to-
lerent / ⁊ exhortantes inuicem saluent. Scriptum nanqꝫ
Gal. v. est. Inuicem onera vestra portate: ⁊ sic adimplebitis le-
gem christi. Lex q̃ppe christi charitas est: quia ille no-
bis ⁊ largiter sua bona cõtulit: ⁊ equanimiter mala no-
stra portauit. Tunc ergo legem christi et eius mandata
imitando cõplemus / quando ⁊ nostra bona benigne cõ-
ferimus: ⁊ nostrorum mala pie sustinemus. ¶ Admonẽ
di quoqꝫ sunt ⁊ coniuges / vt eorum quisqꝫ non tam que
ab altero tolerat: q̃ que ab ipso tolerentur attendat. Si
enim sua que portantur cõsideret: ea que ab altero susti
net leuius portat. ¶ Admonendi sunt cõiuges vt susci
piende prolis se meminerint causa coniunctos: ⁊ cũ im-
moderate admixtioni seruiẽtes: propagationis articu
lũ in vsum trãsferũt voluptatis: perpẽdãt / ꝙ licet extra
nõ exeant: in ipso tñ cõiugio cõiugij iura trãscẽdũt. Un
necesse est vt crebris exhortationibus moneãtur vt de-
fleant ꝙ pulchram copule speciem admixtis voluptati-
bus fedant. Hinc est enim ꝙ peritus medicine celestis
apostolus non tam sanos instituit q̃ infirmis medica-
j. Cor. vij menta monstrauit: dicens. De quibus scripsistis mihi:
bonum est homini mulierem non tangere: propter forni
cationem autem vnusquisqꝫ suam habeat vxorẽ: et vnã-
queqꝫ suũ virũ habeat. Qui eni fornicationis metũ ꝑmi
sit: ꝑfecto nõ stãtibus ꝑceptũ ꝯtulit: sꝫ ne fortasse in ter-
rã ruerẽt: lectũ cadẽtibus ostẽdit. Unde adhuc infirmã-
Ibidem. tibus subdidit. Uxori vir debitũ reddat: similiter et vxor
viro. Quibꝰ dũ in magna honestate cõiugij aliq̃d de vo
luptate largireꝛ: paulopost subdidit. Hoc autẽ dico ꝯm
Ibidem. indulgentiã: non ꝯm impiũ. Culpa quidẽ esse innuitur /
qd̃ indulgeri ꝓhibetur. Sed q̃ tanto citius relaxeꝛ: q̃to
non per hanc illicitũ q̃d agitur: sed hoc qd̃ est licitũ / sub
Gen. xix. moderamine nõ teneꝛ. Quod bene loth in semetipso ex-
primit: q̃ ardẽtẽ sodomã fugit: sed tñ segor inueniẽs / ne-
quaq̃ mox mõtana ꝯscendit. Ardentẽ q̃ppe sodomã fu-
gere / ẽ illicita carnis incẽdia declinare. Altitudo vero
mõtiũ est mũditia cõtinẽtiũ. Uel certe q̃si in mõte sunt
q̃ et iã carnali copule inherẽt: sed tñ extra suscipiẽde ꝓ-
lis admixtionẽ debitã / nulla carnis voluptate soluũtur.
In mõte q̃ppe stare q̃d est nisi fructus ꝓpaginis in car-
ne nõ querere? In mõte stare est carni carnaliꝛ nõ adhe-
rere. Sed qꝛ multi sunt q̃ scelera quidẽ carnis deserũt:
nec tñ in ꝯiugio positi vsus solũmõ debiti iura ꝯseruãt /
exijt quidẽ loth sodomã / sed tñ mox ad mõtana non ꝑ-
uenit: qꝛ iã dãnabilis vita relinquiꝛ: sꝫ adhuc celsitudo
cõiugalis ꝯtinẽtie subtiliꝛ nõ teneꝛ. Est ꝟo in mediũ se-
gor ciuitas: q̃ fugientẽ saluet infirmũ: qꝛ videlꝫ cũ sibi ꝑ
incõtinẽtiã miscenꝛ ꝯiuges: ⁊ lapsus scelerũ fugiũt: ⁊ tñ
venia saluanꝛ. Quasi paruã q̃ppe ciuitatẽ inueniũt in q̃
ab ignibꝰ defendanꝛ: qꝛ ꝯiugalis hec vita nõ q̃dẽ in ꝟtu
tibus mira est: tñ a supplicijs secura. Unde idẽ loth ad
Gen. xix. angelũ dicit. Est ciuitas hic iuxta ad quã possũ fugere

G parua:ꝛ saluabor in ea. Nūquid nō modica est: et viuet aīa mea in ea? Juxta ergo dicit̄: ꝛ tñ ad salutē tuta perhibet̄:q꜡ cōiugalis vita nec a mūdo longe diuisa est:nec tamen a gaudio salutis aliena. Sed tūc in hac actiōe vitā suā cōiuges quasi in parua ciuitate custodiunt: qñ ꝓ se assiduis depcationibꝰ intercedūt. Unde recte ꝑ angelū ad eundē loth dicit̄.

Ibidem. Ecce etiā ī hoc suscepi preces tuas:vt nō subuertā vrbē ꝓ qua locutꝰ es. Qꝛ videlicet cum depcatio fundit̄ deo:nequaq̄ coniugij vita dānat̄.

j.Cor.vij De qua depcatiōe quoq̄ paulus admonet dicēs. Nolite fraudare inuicē:nisi forte ex ꝯsensu ad tēpus:vt vacetis oratiōi. ℭ At cōtra admonēdi sunt ꝗ ligati ꝯiugijs nō sunt/ vt celestibꝰ pceptis eo rectius seruiāt: quo eos ad curas mūdi nequaq̄ iugū copule carnalis inclinat. vt quos onꝰ licitū ꝯiugij nō grauat:nequaq̄ pondꝰ illicitū terrene sollicitudinis premat: sed tāto eos paratiores dies vltiōis q̄to expeditiores inueniat: ne quo meliora agere vacātes possūt/sed tñ negligūt:eo supplicia deteriora mereant̄. Audiant q̄ apostolus cū quosdā ad celibatꝰ gratiā instrueret/nō cōiugiū spernit: sed curas

Ibidem. mūdi nascentes ex ꝯiugio repulit:dicens. Hoc ad vtilitatem vestram dico:non vt laqueū vobis iniciā: sed ad id qđ honestū est: ꝛ qđ facultatē prebeat sine īpedimēto dño obseruandi. Ex coniugijs quippe terrene sollicitudines prodeūt: ꝛ idcirco magister gentiū auditores suos ad meliora psuasit: ne sollicitudine terrena ligarentur.

H Quem ergo celibē curarū seculariū īpedimētū ꝑpedit/ ꝛ ꝯiugio se nequaq̄ subdidit: ꝛ tñ cōiugij onera nō euasit. ℭ Admonendi sunt celibes ne sine dānationis iudicio misceri se feminis vacātibꝰ putent. Cū eni paulꝰ fornicatiōis vitiū tot criminibꝰ exectādis inseruit:cuiꝰ sit

j.Cor.vj. reatꝰ indicauit:dicēs. Neq̄ fornicatores:neq̄ seruiētes idolis:neq̄ adulteri:neq̄ molles: neq̄ masculoꝝ ꝯcubitores:neq̄ fures:neq̄ auari: neq̄ ebriosi:neq̄ maledici:

Hebr.xiij. neq̄ rapaces regnū dei possidebūt. Et rursū. Fornicatores aūt ꝛ adulteros iudicabit deꝰ. Admonēdi sūt itaq̄:vt si tētationū pcellas cū difficultate salutis tolerāt

j.Cor.vij. ꝯiugij portū petant. Scriptū nāq̄ est. Melius est nubere q̄ vri. Sine culpa quippe ad ꝯiugiū veniūt/ si tñ necdū meliora vouerūt. Nam quisq̄s bonū maius subire ꝓposuit:bonū minꝰ qđ licuit illicitū fecit. Scriptū quippe est

Luce.ix. Nemo mittēs manū suā ad aratrum ꝛ respiciens retro: aptꝰ est regno celoꝝ. Qui igit̄ fortiori studio intēderat: retro conuincit̄ respicere/si relictis amplioribus bonis ad minima retorquetur.

Admonitio.xxix.

Aliter admonendi sunt petōꝝ carnis cōscij: atq̄ alit̄ ignari. Admonēdi nāq̄ sunt peccata carnis experti: vt mare saltē post naufragiū metuāt:ꝛ pditionis sue discrimina vel cognita perhorrescant:ne q̄ pie post ppetrata mala seruati sunt: hec ipro-

I be repetēdo moriantur. Unde peccāti ac nunq̄ a peccato

Hiere.iij. desinenti dicit̄. Frons mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere. Admonēdi sūt itaq̄ vt studeāt quatenus si accepta nature bona integra seruare noluerunt saltē scissa resarciant. Quibꝰ nimirū necesse est vt perpēdant in tā magno fideliū numero:q̄ multi ꝛ se illibatos custodiant:ꝛ alios ab errore ꝯuertāt. Quid ergo isti dicturi sūt/si alijs in integritate stātibꝰ/ipsi nec post dāna resipiscāt? Quid dicturi sunt:si cū multi ꝛ alios secū deferūt ad regnū: hi expectāti dño nec semetipsos reducāt? Admonēdi sunt vt pterita cōmissa cōsiderēt:ꝛ iminētia deuitēt. Unde sub iudee specie ꝑ ꝓphetā dño corruptis in hoc mūdo mentibꝰ:trāsactas ad memoriā culpas reuo-

Esa.xxiij cat:q̄tenꝰ polluī in futuris erubescāt:dicens. Fornicate sunt in egypto in adolescētia sua:ibi subacta sunt vbera earū:ꝛ fracte sūt māme pubertatis eaꝝ. In egypto quippe vbera subigunt̄:cū turpi huiꝰ mūdi desiderio humane mētis voluntas substernitur. In egypto pubertatis māme frangūtur:quando naturales sensus adhuc in semetipsis integri/pulsantis cōcupiscētie corruptione viciant̄. ℭ Admonēdi sunt carnis pctā experti: vt vigilāti cura cōspiciāt/post delicta nobis ad se redeuntibꝰ deus quāta beniuolētia sinū pietatis expandat: cū ꝑ ꝓphetā

Hiere.iij. dicit. Si dimiserit vir vxorē suā:ꝛ illa recedens duxerit virū aliū:nunq̄d reuertet̄ ad eū vltra? Nunq̄d nō polluta ꝛ ꝯtaminata erit mulier illa? Tu aūt fornicata es cū amatoribus multis:tñ reuertere ad me:dicit dñs. Ecce de fornicante ꝛ relicta muliere argumentū iustitie ꝓponitur: ꝛ tñ nobis redeūtibꝰ post lapsum nō iustitia:sꝫ pietas exhibet̄. Ut hinc vtiq̄ colligamꝰ si nobis delinquētibꝰ tanta pietate parcit̄:a nobis nec post delictū redeūtibꝰ quāta iprobitate peccat̄: aut q̄ ab illo erit sup iprobos venia/q̄ non cessat vocare post culpā. Que nimirū ꝑ

K prophetā post delictū misericordia vocatiōis exprimit̄ cum auerso homini dicit̄. Et erūt oculi tui vidētes ꝑceptorē tuū:ꝛ aures tue audiēt verbū post tergum monentis.

Esa.xxx. Humanū quippe genꝰ dñs in facie monuit:qñ in paradiso ꝯdito homini atq̄ in libero arbitrio stāti:q̄d facere: quidve nō deberet indixit. Sꝫ hō in dei faciē terga dedit/cū supbiens eiꝰ iussa cōtēpsit. Nec tñ supbientē deꝰ deseruit: q̄ ad reuocandū hoiem legē dedit: exhortātes angelos misit:in carne nostre mortalitatis ipse apparuit Ergo post tergū stās nos admonuit: q̄ ad recuperationem nos gratie etiā contēptꝰ vocauit. Qđ igit̄ generaliter simul potuit dici de cunctis: hoc necesse est specialit̄ sentiri de singulis. Quasi eñ corā positꝰ deo quisq̄ verba monitionis eiꝰ pcipit:cū priusq̄ peccata ppetret:voluntatis eiꝰ pcepta cognoscit. Adhuc eñ ante faciē eiꝰ stare/ est necdū cum peccādo ꝯtemnere. Cū vero derelicto bono innocētie iniqtatē eligēs appetit: iam terga in eiꝰ faciē mittit. Sed ecce adhuc ꝛ post tergum deus subsequens monet: q̄ etiā post culpam ad se redire persuadet Auersum reuocat/cū ꝯmissa nō respicit:sed reuertēti sinum pietatis expandit. Vocē ergo post tergū monētis audimꝰ:si ad inuitantē nos dñm saltē post petā reuertimur. Debemꝰ ergo pietatē vocātis erubescere:si iustitiā nolumꝰ formidare:q꜡ tāto grauiori iprobitate contēnit̄ q̄to ꝛ cōtēptꝰ adhuc vocare nō dedignat̄. ℭ At contra admonēdi sūt pctā carnis ignorātes: vt tanto sollictiꝰ precipitē ruinā metuāt:q̄to altiꝰ stant. ℭ Admonendi sunt vt nouerint q꜡ quo magis loco ꝑeminēti ꝯsistūt:eo crebrioꝛibꝰ sagittis insidiatoris impetūtur. Qui tanto

L ardētius solet erigi:q̄to robustiꝰ se ꝯspicit vinci:tātoq̄ intolerabiliꝰ dedignatur vinci:q̄to ꝯtra se videt ꝑ integra infirme carnis castra pugnari. Admonēdi sūt vt incessanter ꝑmia suspiciant: ꝛ libēter ꝑcul dubio tētationū quas tolerāt labores calcabunt. Si eñ attendat̄ felicitas q̄ sine transitu attingit̄: leue fit qđ trāseundo laboratur. Audiāt qđ per ꝓphetā dicit̄. Hec dicit dominus

Esa.lvj. eunuchis. Qui custodierit sabbata mea:ꝛ elegerit q̄ volui:ꝛ sedꝰ meū tenuerint:dabo eis ī domo mea ꝛ ī muris meis locū ꝛ nomē meliꝰ a filijs ꝛ filiabꝰ. Eunuchi quippe sunt:q̄ cōpressis motibꝰ carnis/affectū in se praui operis abscindūt Quo autē apđ patrē loco habeātur ostendit̄ q꜡ in domo patris/videlicet eterna māsiōe etiam filijs preferunt̄. Audiāt qđ ꝑ Joannē dicit̄. Hi sunt q̄ cū mu-

apo.xiiij. lieribus nō sunt coinq̄nati:virgines eñ sunt:et sequunt̄ agnū quocūq̄ ierit. Et q̄ canticū cātāt qđ nemo pōt dicere:nisi illa centū quadraginta quattuor milia. Singulariter quippe canticū agno cātare/est cū eo in ꝑpetuū

M pre cūctis fidelibus etiā de incorruptiōe carnis gaudere. Quod tñ electi ceteri cāticū audire possunt:licꝫ dicere nequeant: q꜡ ꝑ charitatē quidē in illoꝝ celsitudine leti sunt:q̄uis ad eorū ꝑmia non assurgāt. Audiāt petōꝝ carnis ignari qđ ꝑ semetipsam de hac integritate veritas

Mat.xix. dicit. Nō oēs capiūt verbū hoc. Qđ eo intonuit summū quo denegauit omnibꝰ:ꝛ dum ꝑdicit q꜡ difficile capit̄:audiētibꝰ innuit/ ceptū cum qua cautela teneat̄. ℭ Admonendi sunt itaq̄ petā carnis ignorantes: vt ꝛ preminere virginitatē ꝯiugio sciāt:ꝛ tñ se sup ꝯiuges nō extollant quatenꝰ dū ꝛ virginitatē pferunt ꝛ se postponunt: ꝛ illō nō deserāt qđ meliꝰ esse estimāt:ꝛ se custodiāt quo se inaniter nō exaltant. Admonēdi sunt vt ꝯsiderēt q̄ plerūq̄ actione seculariū vita ꝯtinentiū confundit̄:cū illi vltra habitū assumant opera:ꝛ isti iuxta ordinē ꝓprij non excitant corda. Unde bñ ꝑ ꝓphetā dicit̄. Erubesce sidon

esa.xxiij. ait mare. Quasi eñ ꝑ vocē maris ad verecundiā sidon adducit̄:qñ per cōparationē vite seculariū: atq̄ in hoc mūdo fluctuantiū/ eius qui munitꝰ ꝛ quasi stabilis cernitur/vita reprobat̄. Sepe eñ nōnulli ad dñm post peccata carnis redeuntes: tanto ardentius se in bonis operibꝰ exhibent:q̄to dānabiliores se de malis vident. Et sepe quidā in carnis integritate pdurantes: cum minus se respiciunt habere qđ defleant:plene sibi sufficere vite sue innocentiā putant: atq̄ ad feruorē sp̄us nullis se ardoris stimulis inflammāt. Et fit plerunq̄ deo gratior

A

amore ardens vita post culpā: q̄ͣ securitate torpens inno-
Luce.vij.
centia. Unde ꝛ voce iudicis dicit᷑. Remittunt᷑ ei pecca-
ta multa/q꞉ dilexit multū. et. Gaudiū erit in celo super
vnū peccatorē penitentē: magis q̄ͣ super nonagintano-
uem iustos: quib⁹ nō opus est penitētia. Qđ citi⁹ ex ipso
vsu colligimus: si nostre mentis iudicia pensem⁹. Pl⁹
nāq꞉ terrā diligimus q̄ post spinas exarata fructus vbe-
res pducit: q̄ͣ q̄ nullas spinas habuit: sꝫ tamen exculta
sterilē segetē gignit. ¶ Admonēdi sūt petā carnis igno-
rātes: ne superioris ordinis celsitudine se ceteris prefe-
rant: cū ab inferiorib⁹ q̄ͣta se meli⁹ agant᷑ ignorent. In
examine nāq꞉ recti iudicis mutat merita ordinum/ qli-
tas actionū. Quis eni ꝯsideratis rex ipsis imaginib⁹ ne
sciat q̄ in natura gēmarū carbūculus pfert᷑ hyacintho?
Sed tñ cerulei coloris hyacinth⁹ prefert᷑ pallenti carbū-
culo: q꞉ et illi quod nature ordo subtrahit: species deco-
ris adiungit: ꝛ hūc quem naturalis ordo pretulerat/co-
loris qualitas fedat. Sic ergo in humano genere ꝛ qui-
dam in meliori ordine deteriores sunt: ꝛ quidam in de-
teriori meliores: q꞉ ꝛ isti sortem extremi habit⁹ bñ viuen-
do transcēdunt: ꝛ illi superioris loci meritum moribus
non exequando diminuunt. Admonitio.xxx.

A Liter admonēdi sunt qui petā deplorāt ope-
rum: atq꞉ aliter q̄ cogitationū. Admonendi
sunt q̄ peccata deplorāt operū: vt ꝯsummata
mala perfecto diluant lamēto: ne plus astringant᷑ in de-
bito ppetrati operis: ꝛ min⁹ soluāt in fletib⁹ satisfactio-
ps.lxxix.
nis. Scriptū q̄ppe est. Potū dedit nobis in lachrymis
et in mēsura. vt videlꝫ vnūquisq꞉ mens tantū penitē-
B
do cōpunctionis sue bibat lachrymas: quantū se a deo
meminit aruisse p culpas. Admonēdi sūt vt icessant᷑ ad-
missa ante oculos reducāt: atq꞉ viuēdo agant vt a distri-
cto iudice videri nō debeant. Unñ dauid cum peteret di-
cens. Auerte oculos tuos a petis meis paulo superius
intulit: delictū meū corā me est sēp. Ac si diceret. Pecca-
tū meū ne respicias postulo: q꞉ hoc respicere ipse nō cesso
Unde et p pphetā dñs dicit. Et peccatorꝫ tuorꝫ memor
nō ero: tu autē memor esto. ¶ Admonēdi sunt vt singu-
la queq꞉ admissa cōsiderēt: ꝛ dū per vnūquodq꞉ erroris
sui inq̄natione deflent: simul se ac totos lachrymis mun-
dent. Unñ bene p Hieremiā dicit᷑: cū iudee singula deli-
cta pensarent᷑. Diuisiones aquarū deduxit oculus me⁹.
Thre.iij.
Diuisas q̄ppe ex oculis aquas deducimus: qñ petis sin-
gulis dispertitas lachrymas dam⁹. Neq꞉ eni vno eodēq꞉
tēpore eque mens de oībus dolet: sed dū nūc hui⁹ nūc il-
lius culpe memoria acrius tangit᷑: simul de oībus in sin-
gulis cōmota purgat᷑. Admonēdi sunt: vt de mia quam
postulāt ꝑsumant: ne vi imoderate afflictionis intereāt
Neq꞉ eni plus dñs ante delinquētiū oculos flenda pec-
cata opponeret: si per semetipsum ea districte ferire vo-
luisset. Constat eni q̄ a suo iudicio abscōdere voluit: q̄s
miserando pueniens sibimetipsis iudices fecit. Hic eni
ps.xciiij.
scriptū est. Preueniamus faciē dñi in cōfessiōe. Hinc p
j.Cor.xj.
paulū dicit᷑. Si nosmetipsos diiudicarem⁹ nō vtiq꞉ iu-
dicaremur. Rursumq꞉ admonēdi sunt: vt sic de spe fidu-
C
ciā habeāt: vt nec tñ incauta securitate torpescant. Ple-
rūq꞉ eni hostis callid⁹ mentē quā peccato supplantat/cū
de ruina sua afflictā respicit: securitatis pestifere blādi-
Gen.xxx-
iiij.
tijs seducit. Qđ figurate exprimit᷑: cū factū dyne memo-
ratur. Scriptū quippe est. Egressa est dyna vt videret
mulieres regionis illi⁹: quā cū vidisset sichen fili⁹ emor-
euei princeps terre illi⁹: adamauit: ꝛ rapuit ꝛ dormiuit
cū illa: vi opprimens virginē: ꝛ ꝯglutinata est aīa ei⁹ cū
ea: tristēq꞉ blanditijs deliniuit. Dyna q̄ppe vt mulieres
videat extranee regiōis egredit᷑: qñ vnaqueq꞉ mens sua
studia negligens/ actiones alienas curās extra habitū
atq꞉ extra ordinē ppriū vagat᷑. Quā sichen princeps ter-
re illi⁹ opprimit: q꞉ videlicꝫ inuētā in curis exteriorib⁹
diabol⁹ corrūpit. Et conglutinata est aīa ei⁹ cū ea: quia
vnitā sibi p iniq̄tatē respicit. Et q꞉ cū mēs a culpa resipi-
scit/ad se ducit᷑: atq꞉ admissū flere conat᷑: corruptor aūt
spes ꝛ securitates vacuas ante oculos vocat: q̄ten⁹ vtili-
tatē tristitie subtrahat: recte illic subiūgitur. Tristēq꞉
blanditijs deliniuit. Modo eni aliorꝫ facta grauiora: mo-
do nihil esse qđ ppetratū est: modo misericordē deū lo-
quit᷑: modo adhuc tēpus subsequēs ad penitentiā polli-
cetur: vt dū per hec decepta mens ducit᷑: ab intentione
penitentie suspendat᷑: quaten⁹ tunc bona nulla pcipiat

D

quā nūc mala cōtristant: ꝛ tunc pleni⁹ obruat᷑ supplicijs
q̄ nūc etiā gaudet i delicti. ¶ At ꝫ admonēdi sūt q̄ pec-
cata cogitationū deflēt: vt sollicite cōsiderēt itra mētis
arcana: vtrū delectatiōe tñmodo: an etiā ꝯsensu deliq̄-
rint. Plerūq꞉ eni tētatū cor ꝛ ex carnis neq̄tia delectat᷑:
ꝛ tñ eidē neq̄tie ex ratiōe renitit᷑: vt i secreto cogitatiōis
ꝛ cōtristet qđ libet: ꝛ libeat qđ ꝯtristat. Nōnūq꞉ vero ita
mēs barathro tētatiōis absorbet᷑: vt nullaten⁹ renitat᷑.
sed ex deliberatione sequit᷑ hoc vnde ex delectatiōe pul-
sat᷑: ꝛ si facultas exterior suppetat: rex mox effectib⁹ ite-
riora vota consummat. Qđ videlicet si iusta aīaduersio
districti iudicis respicit: nō est iam cogitatiōis culpa sꝫ
operis: q꞉ etsi rerū tarditas foras peccatū distulit: int⁹
hoc cōsensiōis ope volūtas ipleuit. In p̄mo aūt paren-
te didicim⁹ q꞉ tribus modis oīs culpe neq̄tiā perpe-
tramus: suggestiōe. s. delectatiōe/ ꝛ ꝯsensu. Primū itaq꞉
per hostē: scḋm vero p carnē: tertiū p spiritū perpetrat᷑.
Insidiator eni praua suggerit: caro se delectatiōi subij-
cit: atq꞉ ad extremū spūs vict⁹ cōsentit. Unñ ꝛ ille serpēs
praua suggessit. Eua autē quasi caro se delectatiōi sub-
didit. Adā vero velut spirit⁹ suggestiōe ac delectatione
superat⁹ ꝯsensit. Suggestione itaq꞉ petm̄ agnoscim⁹: de-
lectatiōe vicimur: ꝯsēsu etiā ligamur. ¶ Admonēdi sūt
igit᷑ q̄ neq̄tias cogitatiōis deflēt: vt sollicite ꝯsiderēt in
qua peccati mēsura ceciderūt: quaten⁹ iuxta ruine mo-
E
dum quā in semetipsis introrsus sentiūt: etiā mēsura la-
mentatiōis erigant᷑: ne si cogitata mala min⁹ excruciāt:
vsq꞉ ad ppetranda opera pducant᷑. Sꝫ inter hec ita ter-
rendi sunt: vt tñ minime frangant᷑. Sepe eni misericors
deus eo citi⁹ petā cordis abluit: quo exire ad opera non
pmittit: ꝛ cogitata neq̄tia tanto citi⁹ soluit᷑: q̄ͣto effectu
operis districti⁹ nō ligat᷑. Unde recte p psalmistā dicit᷑.
ps.xxxj.
Dixi. pnūciabo aduersum me iniustitias meas dño. ꝛ tu
remisisti ipietatē cordis mei. Qui autē ipietatē cordis
subdidit: q꞉ cogitationū iniustitias pnunciare vellet in-
dicauit. Dūq꞉ ait: dixi pnunciabo: atq꞉ ilico adiunxit: ꝛ
tu remisisti: q̄ͣ iu sup hec facilis venia ostendit. Et dum
se adhuc petere pmittit: hoc qđ petere se pmittebat ob-
tinuit: quaten⁹ q꞉ vsq꞉ ad opus non venerat culpa: vsq꞉
ad cruciatū nō pueniret penitētia: sed cogitata afflictio
mentē tergeret: quā nimirꝫ tantūmodo cogitata iniqui-
tas inquinasset. Admonitio.xxxj.

A Liter admonēdi sunt q̄ admissa plāgūt: nec
tamē deserūt: atq꞉ aliter q̄ deserunt nec tamē
plangunt. ¶ Admonēdi sunt eni q̄ admissa
plangunt nec tñ deserūt: vt ꝯsiderare sollicite sciāt quia
flēdo inaniter mundāt: q̄ viuēdo se neq̄ter inq̄nāt: cū id-
circo se lachrymis lauāt vt mūdi ad sordes redeāt. Hic
Prouer.
xxvj.et.ij.
pet.ij.
eni scriptū est. Canis reuersus ad suū vomitū: et sus lo-
ta in volutabro luti. Canis q̄ppe cū vomit: pfecto cibū
q̄ pect⁹ deprimebat pijcit: sed cū ad vomitū reuertitur
vñ leuigat⁹ fuerat rurs⁹ onerat᷑. Et q̄ admissa plangunt
profecto neq̄tiā de qua male satiati fuerāt: ꝛ q̄ mētis in-
F
tima dep̄mebat cōfitēdo pijciūt/quā post cōfessionē dū
repetūt resumunt. Sus vero in volutabro luti cū lauat᷑
sordidior reddit᷑. Et q̄ admissū plāgit/nec tñ deserit: pe-
ne grauiori culpe subiacet: q̄ ꝛ ipsā quā flēdo potuit ipe-
trare veniā ꝯtēnit. ꝛ q̄si in lutosā aq̄ semetipm voluit: q꞉
dū fletib⁹ suis vite mūditiā subtrahit: ante dei oculos
sordidas ipsas etiā lachrymas facit. Hic rursū scriptū
Eccli.vij
est. Ne iteres verbum in oratione tua. Uerbum nāq꞉ in
oratiōe iterare/est post fletū cōmittere qđ rursum neces-
Esa.j.
se sit flere. Hic p Esaiā dr. Lauami: mūdi estote. Post
lauacrū eni mūd⁹ eē negligit/ q̄sq̄s post lachrymas vite
innocentiā non custodit. Lauant᷑ ergo ꝛ nequaq̄ͣ mūdi
sunt: q̄ cōmissa flere nō desinūt: sꝫ rursus flēda cōmittūt
Eccli.
xxxiiij.
Hinc quoq꞉ per quēdā sapiētē dicit᷑. Qui si baptizatur
a mortuo: ꝛ iterum tangit illū: quid pficit lauatio eius?
Baptizat᷑ quippe a mortuo q̄ mundat᷑ fletib⁹ a peccato.
Sed post baptisma mortuū tangit: q̄ culpā post lachry-
mas repetit. ¶ Admonēdi sunt q̄ admissa plāgunt nec
tñ deserunt: vt ante districti iudicis oculos eis se esse si-
miles agnoscāt: q̄ venientes ad faciē quorūdā hoim ma-
gnos eis submissiōe blādiunt᷑: recedētes aūt inimicitias
ac dāna q̄ valēt atrociter inferūt. Quid est eni culpā fle-
re: nisi humilitatē deo sue deuotionis ostendere? Et qđ
est p fletum praua agere: nisi supbi⁹ in eum quē rogaue-
Jaco.iiij.
rant/inimicitias exercere? Jacobo attestāte q̄ ait. Qui-

cunq̄ voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicꝰ dei cōſtituit. ❡ Admonēdi ſunt q̄ admiſſa plangūt nec tñ deſerunt: vt ſollicite conſiderent q̄ ita plerūq̄ mali inutiliter cōpungunt ad iuſtitiā: ſicut plerūq̄ boni inoxie tētant ad culpā. Fit q̄ppe mira exigentibꝰ meritis diſpoſitionis interne menſura: vt ⁊ illi dū de bono aliq̄d agūt quod tamē nō pficiūt: ſupbe inter ipſa q̄ etiā plentiſſime perpetrant mala cōfidāt. Et iſti dum de malo tentant cui nequaq̄ conſentiūt/quo ꝑ debilitatē ac infirmitatē titubāt: eo greſſꝰ cordis ad iuſtitiā ꝑ patiētiā ⁊ humilitatem veriꝰ figāt. Balaā quippe tabernacula iuſtoꝝ reſpiciēs ait. Moriat aīa mea morte iuſtoꝝ: ⁊ fiāt nouiſſima mea hoꝝ ſimilia. Sꝫ cū cōpunctiōis tēpus abſceſſit: cōtra eoꝝ vitā quibꝰ ſe ſimilē fieri etiā moriendo poposcerat: cōſiliū pbuit. Et cū occaſionē de auaritia repit: cito oblitꝰ eſt quicq̄d ſibi de innocentia optauit. Hic vero doctor ⁊ pdicator gentiū paulus ait. Video aliam legem in membris meis/repugnantē legi mētis mee: ⁊ captiuū me ducētem in lege peccati q̄ eſt in mēbris meis. Qui ꝑfecto idcirco tentat: vt in bono robuſtius ex ipſa infirmitatis ſue cognitiōe ſolidet. Quid eſt ergo q̄ ille cōpungit/⁊ tñ iuſtitie nō appropinquat: iſte tentat/⁊ tñ eū culpa nō inq̄nat: niſi hoc q̄ aperte oſtēdit q̄ nec malos bona impfecta adiuuāt: nec bonos mala incōſūmata condēnant. ❡ At contra admonendi quoq̄ ſunt etiā q̄ admiſſa deſerunt: nec tñ plangunt: ne iā relaxatas eſtiment culpas: quas etſi agendo nō multiplicāt: nullis tñ fletibus mundant. Neq̄ enī ſcriptor ſi a ſcriptione ceſſauerit/q̄ alia nō addidit: etiā illa que ſcripſerat deleuit: ⁊ ſimili modo/nec q̄ ꝯtumelias irrogat/ſi ſolūmodo tacuerit: ſatiſfecit: cū ꝑfecto neceſſe ſit vt verba pmiſſe ſupbie ꝟbis ſubiūcte humilitatis īpugnet. nec debitor abſolutꝰ ē q̄ alia nō multiplicat: niſi ⁊ illa q̄ ligauerat ſoluat. Ita ⁊ cum deo delinquimꝰ: nequaq̄ ſatiſfacimus ſi ab iniq̄tate ceſſamꝰ: niſi voluptates q̄s q̄s dileximꝰ: ecōtrario appoſitis lamentis inſeq̄mur. Si enī nulla nos ī hac vita opeꝝ culpa maculaſſet: neq̄q̄ nobis hic adhuc degentibꝰ ipa ad ſecuritatē innocētia nr̄a ſufficeret: q̄ illicita animū multa pulſarent. Qua ergo mente ſecurꝰ eſt/q̄ perpetratis iniquitatibꝰ ipſe ſibi teſtis eſt q̄ innocens nō eſt: Neq̄ enī deꝰ nr̄is cruciatibꝰ paſcit: ſed delictoꝝ morbos medicamentis cōtrarijs medet: vt qui voluptatibꝰ delectati diſceſſimꝰ: rurſuꝫ fletibꝰ amaricati redeamꝰ. Et q̄ ꝑ illicita defluēdo cecidimꝰ: etiā a licitis noſmetipſos reſtringendo/ſurgamꝰ. Et cor q̄d vana letitia īfuderat/ſalubris triſtitia exurat: ⁊ q̄d vulnerauerat elatio ſupbie: curet abiectio hūilis vite. Hic enī ſcriptū eſt. Dixi iniq̄s/nolite iniq̄ agere: ⁊ delinquētibꝰ: nolite exaltare cornu. Cornu quippe delinquētes exaltāt/ſi nequaq̄ ſe ad penitētiam ex cognitione ſue iniq̄tatis hūiliant. Hic rurſum dr̄. Cor ꝯtritū ⁊ humiliatū deꝰ nō ſpernit. Quiſq̄s enī pctā plangit nec tñ deſerit/cor quidē cōterit: ſed humiliare contēnit. Qui vero pctā iā deſerit nec tñ plangit: iam quidē humiliat: ſꝫ tñ cor cōterere recuſat. Hinc Paulus ait. Et hec quidē fuiſtis: ſed abluti eſtis: ſꝫ ſctificati eſtis. Quia nimiꝝ illos emēdatior vita ſanctificat: quos ⁊ per penitētiā abluens afflictio fletuū mundat. Hic Petrꝰ cū quoſdā territos maloꝝ ſuoꝝ ꝯſideratiōe ꝯſpiceret/admonuit dicēs. Penitentiā agite: ⁊ baptizet vnuſquiſq̄ veſtrū. Dicturus enī baptiſma/pmiſit penitētie lamēta: vt prius ſe aq̄ ſue afflictiōis infunderēt: ⁊ poſtmodū ſacramēto baptiſmatis lauarēt Qua ḡ mente q̄ trāſactas culpas flere negligunt/viuunt ſecuri de venia: qñ ipſe ſummꝰ paſtor eccleſie huic etiā ſacramento addēdā penitētiā credidit: q̄d pctā principaliter extinguit?

Pſ̄.lxxiiij.

Pſ̄.l.

j.Co.vj.

Act.ij.

G

D

I

Admonitio.xxxij.

Aliter admonēdi ſunt q̄ illicita q̄ faciūt etiā laudant: atq̄ aliter q̄ accuſant praua: nec tñ deuitant. ❡ Admonendi ſunt enī qui illicita q̄ faciūt etiā laudāt: vt ꝯſiderent q̄ plerūq̄ plꝰ ore q̄ opere delinquant. Opere nāq̄ ꝑ ſemetipſos ſolos praua perpetrāt. Ore aūt ꝑ tot pſonas iniq̄tatē exhibēt/quot audientiū mentes iniq̄ laudātes docēt. ❡ Admonēdi ergo ſunt vt ſi eradicare mala diſſimulāt: ſaltē ſeminare pertimeſcant. ❡ Admonēdi ſunt vt eis perditio ꝓpa ſufficiat. Rurſuq̄ admonēdi ſūt: vt ſi eſſe mali non metuūt: erubeſcāt ſaltē videri q̄d ſunt. Plerūq̄ enī culpa dū abſcondit effugat: q̄ dum mēs erubeſcit videri q̄d tñ eſſe nō metuit: erubeſcit q̄nq̄ eſſe q̄d fugit videri. Cū vero prauus q̄ſq̄ ipudenter innoteſcit: quo liberꝰ omne facinꝰ ꝑpetrat: eo etiā licitū putat: ⁊ q̄d licitū ſuſpicatur: in hoc ꝓcul dubio multiplicꝰ mergit. Vñ ſcriptum eſt. Peccatū ſuū ſicut ſodoma pdicauerūt: nec abſcōderunt. Pctm̄ enī ſuū abſcōderet ſodoma: ſi adhuc ſub timore peccaret. Sed funditꝰ frena timoris amiſerat: que ad culpā nec tenebras req̄rebat. Vñ et rurſū ſcriptū eſt. Clamor ſodomorū ⁊ gomorre multiplicatꝰ eſt. Peccatū quippe cū voce eſt: culpa cū actiōe. pctm̄ vero etiā cū clamore ē/culpa cū libertate. ❡ At ꝯtra admonēdi ſūt q̄ accuſant praua: nec tñ deuitant: vt ꝓuide ꝑpendāt q̄d in diſtricto dei iudicio ꝓ ſua excuſatiōe dicturi ſunt: q̄ de reatu ſuoꝝ criminū etiā ſemetipſis iudicibꝰ nō excuſant. Hi itaq̄ q̄d aliud q̄ pcones ſunt ſui: voces ꝯtra culpas ꝓferūt/⁊ ſemetipſos operibꝰ reos tradūt. ❡ Admonēdi ſunt vt videāt q̄ de occulta iā retributiōe iudicij eſt q̄ eoꝝ mens malū q̄d ꝑpetrat illuminat vt videat: ſꝫ nō conat vt vincat: vt quo meliꝰ videt/eo deteriꝰ pereat q̄ ⁊ intelligētie lumē ꝑcipit: ⁊ actionis praue tenebras nō relinquit. Nā cū acceptā ad adiutoriū ſcientiā negligūt: hāc ꝯtra ſe in teſtimoniū vertunt: ⁊ de lumine intelligentie augēt ſupplicia: q̄d ꝑfecto acceperāt vt poſſent delere pctā. Quorū nimirū nequitia dum malū agit q̄d diiudicat: vēturū iudiciū iā hic deguſtat: vt cū eternis ſupplicijs ſeruat obnoxia: ſuo hic īterim examine nō ſit abſoluta. Tātoq̄ illic grauiora tormēta ꝑcipiat: q̄to hic malū nō deſerit/etiā q̄d ipa mēs ꝯdēnat. Hic enī ꝟitas dicit. Seruꝰ qui cognouit voluntatē dñi ſui ⁊ non fecit ſm voluntatē eiꝰ: plagis vapulabit multis. Hic pſalmiſta ait. Deſcendāt in infernū viuentes. Viui quippe que circa illos agunt: ſciunt ⁊ ſentiūt: mortui aūt ſentire nihil poſſunt. Mortui autē in infernū deſcēderēt: ſi mala neſciendo perpetrarent. Cū vero ſciūt mala ⁊ tñ faciūt: ad iniquitatis infernū viuentes miſeri ſentienteſq̄ deſcendunt.

Eſa.iij.

Gen.xviij.

Luce.xij.

Pſ̄.liiij.

K

❡ Admonitio.xxxiij.

Aliter admonendi ſunt qui repentina ꝯcupiſcentia ſuperant: atq̄ aliter q̄ in culpa ex cōſilio ligant. ❡ Admonendi itaq̄ ſunt quos repentina cōcupiſcētia ſuperat: vt in bello ꝑtis vite ſe quotidie poſitos attendāt: ⁊ cor quod ꝓuidere vulnera nō poteſt: ſcuto ſollicitū timoris tegant/vt occulta inſidiantis iacula hoſtis pborreſcant: ⁊ in tā caliginoſo certamine intētiōe cōtinua inter mētis caſtra ſe muniant. Nam ſi a circūſpectiōis ſollicitudine cor deſtituit/vulneribꝰ aperit: q̄ hoſtis callidꝰ tanto liberiꝰ pectꝰ percutit: q̄to nudū a ꝓuidentie lorica dephēdit. ❡ Admonēdi ſunt qui repentina ꝯcupiſcētia ſuperant: vt curare nimis terrena deſueſcant: q̄ intētionē ſuā dū rebꝰ tranſitorijs imoderatiꝰ iplicāt: quibꝰ culpaꝝ iaculis trāſfigātur ignorant. Vñ ꝑ Salomonē vox ꝑcuſſi et dormiētis exprimit: q̄ ait. Verberauerūt me ſed nō dolui: trāſfixerunt me/⁊ ego nō ſenſi. Qñ euigilabo/⁊ rurſū vina reperiam? Mens quippe a cura ſue ſollicitudinis dormiēs verberat ⁊ nō dolet: q̄ ſicut iminentia mala nō ꝓſpicit: ſic neq̄ q̄ ꝑpetrauerit agnoſcit. Trahit ⁊ nequaq̄ ſētit q̄ ꝑ illecebras vitioꝝ ducit: nec tñ ad ſui cuſtodiā ſuſcitat. Que quidē euigilare optat vt rurſum vina repetat: q̄ q̄uis ſōno torporis a ſui cuſtodia pmat: vigilare tñ ad ſeculi curas nitit: vt ſemꝑ voluptatibꝰ deebriet/⁊ cū ad illud dormiat i quo ſolerter euigilare debuerat: ad illud vigilare appetit: ad q̄d laudabilr dormire potuiſſet Hinc ſuperꝰ ſcriptū eſt. Et eris quaſi dormiēs i medio mari: ⁊ q̄ſi ſopitus gubernator amiſſo clauo. In medio enim mari dormit/q̄ in huiꝰ mundi tētationibꝰ poſitus prouidere motꝰ irruentiū vitioꝝ quaſi iminētes vndaꝝ cumulos negligit. Et quaſi clauū gubernator amittit: qñ mēs ad regēdā nauē corporis/ſtudiū ſollicitudinis perdit. Clauū quippe in mari amittere/eſt intētionem prouidā inter ꝓcellas huiꝰ ſeculi nō tenere. Si enī gubernator ſollicite clauū ſtringit: modo in fluctibꝰ ex aduerſo nauē dirigit: modo ventoꝝ ipetꝰ ꝑ obliquū findit Ita cum mens vigilanter aīam regit: modo alia ſuperans calcat: modo alia ꝓuidens declinat: vt et pſentia laborando ſubiiciat/⁊ cōtra futura certamina ꝓſpiciēdo cōualeſcat. Hinc rurſum q̄q̄ de fortibꝰ ſupne patrie bellatoribus dr̄. Sitvniuſcuiuſq̄ enſis ſup femur ſuum propter timores nocturnos. Enſis enī ſup femur ponit

Prouer.xxiij.

Ibidem.

Canti.iij.

L

M

A

q̄ñ acumine sancte p̄dicationis praua suggestio carnis edomat᷑. Per noctē vero cecitas nostre infirmitatis ac debilitatis exprimit᷑: q̄ quicq̄d aduersitatis ī nocte iminet/ nō videt᷑. Vniuscuiusq̄ʒ ergo ensis sup femur suū ponit᷑ ꝓpter tentationes siue timores nocturnos: q̄ videlicet sancti ꝛ pfecti viri dum ea que nō vidēt metuūt: ad intentionē certaminis parati semp assistūt. Hinc rursū

Cānt. vij.

spōse dicit᷑. Nas᷒ tu᷒ sicut turris q̄ ē in libano. Rē nāq̄ʒ quā oculis nō cernim᷒: plerūq̄ʒ odore preuidem᷒. Per nasum quoq̄ʒ odores/ fetoresq̄ʒ discernim᷒. Quid ergo ꝑ nasum ecclesie nisi sanctoꝝ ꝓuida descretio designat᷑? Qui etiā turri similis q̄ est ī libano dicit᷑/ q̄ discreta eorum ꝓuidētia ita in alto posita est: vt tentationū certamina ꝛ priusq̄ʒ veniant videat: et contra ea dū venerint munita subsistat. Que ei futura ꝓuident᷑: cū p̄sentia fuerint/ minoris timoris fiūt: q̄ dum cōtra ictū quisq̄ʒ paratior reddit᷑: hostis q̄ se inopinatū credidit: eo ip̄o quo preuisus est eneruat᷑. At contra admonendi sunt qui in culpa ex consilio ligant᷑: quaten᷒ ꝓuida consideratione perpendāt: q̄ dum mala ex iudicio faciunt: districti᷒ cōtra se iudiciū accendūt: vt tanto eos durior sentētia feriat: q̄to illos in culpa arcti᷒ vincula deliberationis ligāt. Citi᷒ fortasse delict a penitendo abluerent: si in his sola p̄cipitatione cecidissent. Nā tardi᷒ pctm̄ soluit᷑: qđ ꝑ cōsiliū solidat᷑. Nisi eni mens oi modo eterna despiceret: in culpa ex ꝯsilij iudicio nō periret. Hac ergo p̄cipitatione lapsi ꝛ ꝑ ꝯsiliū peremptes differūt: q̄ cū hi a statu iustitie peccādo cōcidunt plerūq̄ʒ simul et in laqueū de-

B

sperationis cadūt: ꝛ radice spei fundit᷒ euellunt᷑. Hic est q̄ per prophetā dn̄s nō tam p̄cipitationū praua: q̄ʒ deli-

Hiere. iiij

ctoꝝ studia reprehendit dicens Ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea et succendat᷑: ꝛ nō sit q̄ extinguat propter malitiā studioꝝ vestroꝝ. Hinc iterū irat᷒ dicit.

Hiere. xxi

Visitabo sup vos iuxta fructū studioꝝ vestroꝝ. Q̄ ergo a peccatis alijs differūt peccata q̄ ꝑ cōsiliū ꝑpetrantur: nō tam praua facta dn̄s q̄ʒ studia prauitatis isequit᷑ In factis eni sepe infirmitate: sepe negligētia: ī studijs vero malitiosa semp intentione peccat᷑ Quo ꝯtra recte

Ps. j.

beati viri expressiōe ꝑ ꝓphetā dicit᷑. Et in cathedra pestilentie nō sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel presidētis solet. In cathedra autē pestilētie sedere/ est ex iudicio praua ꝯmittere. In cathedra pestilētie sedere/ est et ex ratiōe mala discernere: ꝛ tn̄ ex deliberatione perpetrare. Quasi ī peruersi ꝯsilij cathedra sedet/ q̄ tāta iniquitatis elatione attollit᷑: vt adiplere malū etiā ꝑ cōsiliū conet᷑. Et sicut assistentib᷒ turbis p̄lati sunt q̄ cathedre honore fulciunt᷑: ita delicta eoꝝ q̄ p̄cipitatione corruūt: exquisita per studiū pctā transcendunt. ¶ Admonendi ergo sunt vt hinc colligāt q̄ in culpa etiā se ꝑ ꝯsiliū ligāt: quandoq̄ʒ vltione feriendi sunt q̄ nunc prauoꝝ nō socij: sed principes sunt. Admonitio. xxxiiij.

C

Aliter admonēdi sunt qui licet minima/ crebro tn̄ illicita faciunt: atq̄ʒ aliter qui se a paruis custodiūt: sed aliq̄n in grauiorib᷒ demerguntur. ¶ Admonēdi sunt q̄ quis in minimis: sed tamē frequēter excedūt: vt nequaq̄ʒ cōsiderēt qualia sed q̄ta cōmittūt. Facta eni sua si despiciunt: timere dū pēsant: debēt formidare cū nūerāt. Altos q̄ppe gurgites fluminum parue sed īnumere replent gutte pluuiarū. Et hoc agit sentina latenter excrescens: qđ patēter procella seuiens. Et minuta sunt q̄ erūpūt in mēbris per scabiem vulnera: sed cū multitudo eoꝝ innūerabiliter occupat: sic vitā corporis sicut vnū graue inflictū pectori vuln᷒

Eccli. xix

necat. Hinc videlʒ scriptū est. Qui modica spernit: paulati decidit. Qui eni peccata minime flere ac deuitare negligit: a statu iustitie nō q̄dē repente: sed partib᷒ tot᷒ cadit. Admonēdi sunt q̄ minimis frequēter excedūt: vt sollicite cōsiderēt q̄ nōnunq̄ʒ in parua deterius q̄ʒ ī maiori culpa peccat᷑. Maior eni q̄ citius q̄ sit culpa agnoscitur: eo etiā celeri᷒ emendat᷑. Minor vero dū quasi nulla credit᷑: eo peius quo ꝛ securius ī vsu retinet᷑. Unde fit plerūq̄ʒ vt mēs assueta malis leuib᷒/ nec grauiora ꝑhorrescat: atq̄ʒ ad quādā auctoritatē neq̄tie ꝑ culpas nutrita ꝑueniat: ꝛ tanto in maiorib᷒ cōtēnat ptimescere: q̄to in minimis didicit nō timēdo peccare. ¶ At cōtra admonēdi sunt q̄ se a paruis custodiūt: sed aliq̄n ī grauib᷒ demergunt᷑: vt sollicite seipsos deꝑhendāt: q̄ dū cor eorū de custoditis minimis extollit᷑: ad ꝑpetrāda grauiora ipso elationis sue barathro deuorat᷑: ꝛ dum foris sibi parua subijciūt: sed per inanē gloriā intrinsecus tumescūt: lāguore intrinsecus victā mētē etiā foras ꝑ mala maiora prosternūt. ¶ Admonendi sunt ergo qui se a paruis custodiūt: sed aliq̄n in grauib᷒ demergunt᷑: ne vbi se stare extrisec᷒ estimāt: ibi itrisec᷒ cadāt: ꝛ iuxta districtā districti iudicis retributionē elatio minoris iustitie/ via fiat ad foueā maioris culpe. Qui eni vane elati boni minimi custodiā suis virib᷒ tribuūt/ iuste derelicti culpis maioribus obruūtur: ꝛ cadendo discunt nō fuisse ꝓpriū q̄ steterunt: vt mala imensa eos reprimant: qđ minima bona exaltant. ¶ Admonendi sunt vt cōsiderēt q̄ ꝛ in culpis grauiorib᷒ alto reatu se obligant: ꝛ tn̄ plerūq̄ʒ in paruis q̄ custodiūt deterius peccāt: q̄ ꝛ in illis iniq̄ faciūt: ꝛ in his se hoībus q̄ iniq̄ sunt tegunt. Unde fit vt cū maiora mala ꝑpetrant: corā deo apte iniquitatis sint: cū parua bona custodiunt: corā hoībus simulate sanctitatis sint.

mat. xxiij.

Hinc est eni q̄ pharisseis dr̄. Liquātes culicē: camelum aūt glutiētes. Ac si apte diceret᷑. Minima mala discernitis: maiora deuoratis. Hic est eni q̄ rursum ore veritatis icrepant᷑ cū audiūt. Decimatis mētā/ ꝛ anetū/ ꝛ cimīnū: ꝛ

Ibidem.

relinq̄tis q̄ grauiora sūt legis: iudiciū/ miaʒ: ꝛ fidē. Neq̄ʒ ei negligēter audiēdū ē: q̄ cū decimari minima diceret: extrema q̄dē de olerib᷒ maluit: sʒ tn̄ bn̄ olētia mēorari: vt ꝓfecto ostēderet q̄ simulatores cū parua custodiūt: odorē de se ostēdere sancte opiniōis q̄rūt: ꝛ q̄uis iplere maxima ꝑtermittunt: ea tn̄ minime obseruāt q̄ hūano iudicio longe lateq̄ʒ redoleant. Admonitio. xxxv.

E

Aliter admonendi sunt q̄ bona nec inchoant atq̄ʒ aliter q̄ inchoata minime cōsūmāt. Qui eni bona nec inchoāt: nō sunt eis prius edificāda q̄ salubriter diligāt: sed destruēda ea in q̄b᷒ semetipsos neq̄ter versant. Neq̄ʒ enim sequunt᷑ q̄ inexperta audiūt: nisi priusq̄ʒ ꝑniciosa sint ea q̄ sibi sunt expta deꝑhēdāt: q̄ nec leuari appetit q̄ ꝛ hoc ipsū q̄ cecidit nescit: ꝛ qui dolorē vulneris nō sentit: salutis remedia nō req̄rit Prius ergo ostendenda sunt q̄ʒ sint vana q̄ diligunt: et tunc demū vigilanter intimanda q̄ʒ sint vtilia q̄ ꝑtermittunt. Prius videant fugienda que amāt: ꝛ sine difficultate postmodū cognoscant amāda esse q̄ fugiūt. Meli᷒ enim inexpta recipiūt: si de expertis quicquid disputationis audiunt veraciter cognoscunt. ¶ Tūc vero pleno voto discunt vera bona q̄rere: cū certo iudicio deprehenderint falsa se vacue tenuisse. Audiant ergo q̄ bona presentia ꝛ a delectatione citi᷒ transitura sunt: ꝛ tamen eorū causa ad vltionē sine transitu permansura: q̄ ꝛ nūc quodlibet inuitis subtrahitur: et tunc quod dolet inuitis in supplicium reseruatur. Itaq̄ʒ eisdem rebus terreantur salubriter: quibus noxie delectātur: vt dum ꝑcussa mens alta ruine sue damna cōspiciens: sese in precipitiū ꝑuenisse deprehēdit: gressum post tergū reuocet ꝛ pertimescens qđ amauerat: discat diligere qđ cōtēne-

F

bat. Hinc est eni q̄ Hieremie misso ad p̄dicationē dicit᷑

Hiere. j.

Ecce eni ꝯstitui te hodie sup gētes ꝛ sup regna: vt euellas/ ꝛ destruas/ ꝛ disperdas/ ꝛ dissipes/ et edifices/ ꝛ plātes Q̄ nisi pri᷒ ꝑuersa destrueret: edificare vtilit᷑ recta non posset: q̄ nisi ab auditoꝝ suorū cordibus spinas vani amoris euelleret: nimirū frustra in eis sctē p̄dicationis verba plantaret. Hinc est q̄ petrus prius euertit: vt postmodū cōstruat: cum nequaq̄ʒ iudeos monebat quid

Act. ij.

iam facerent: sed de his q̄ fecerant increpabat dicēs. Iesum nazarenū virū approbatū a deo in vobis in virtutibus/ ꝛ ꝓdigijs/ ꝛ signis q̄ per illū fecit deus in medio vestri sicut vos scitis: hūc diffinito ꝯsilio et p̄sciētia dei traditū per manus iniquoꝝ affigētes interemistis: quē deus suscitauit solutis dolorib᷒ inferni. vt videlicet crudelitatis sue cognitiōe destructi/ edificationē sancte p̄dicationis q̄to anxie quererent: tanto vtiliter audirēt. Unde et illico r̄nderūt Quid ergo faciem᷒ viri fratres? Quib᷒ mox dr̄. Agite penitētiā: ꝛ baptizet᷑ vnusq̄sq̄ʒ vestrū. Que edificatiōis v̄ba ꝓfecto ꝯtēnerēt nisi pri᷒ salu-

Act. xxi.

briter ruinā sue destructiōis iuenisset. Hic ē q̄ saul᷒ cū super eum celit᷒ lux emissa resplenduit/ nō iam quid recte deberet facere: sed quid praue fecisset audiuit. Nam cum prostrat᷒ requireret dicēs. Quis es dn̄e: respōdetur ꝓtinus. Ego sum Iesus nazarenus: quē tu persequeris. Et cū repente subiūgeret. Dn̄e quid me iubes facere: illico adiūgit᷑. Surge ꝛ ingredere ciuitatē: ꝛ ibi dice-

tur tibi qd te oporteat facere. Ecce de celo dñs loquēs
persecutoris sui facta corripuit:nec tñ illico que essent fa
ciēda monstrauit. Ecce elationis eius fabrica iam tota
corruerat:et post ruinā suam humilis edificari require:
bat. ꝛ cum superbia destruitur:edificationis tamen ver:
ba retinenł: vt videlicet persecutor immanis diu destru
ctus iaceret:ꝛ tanto post in bonis solidior surgeret:q̃to
pri⁹ fundit⁹ euersus a pristino errore cecidisset. Qui er:
go adhuc agere nil̃a bona ceperũt: a rigiditate antea sue
prauitatis/correctionis manu euertendi sunt:vt ad sta:
tum postmodũ recte operationis erigantur.qr ꝛ idcirco
altum silue lignũ succidimus/ vt hoc in edificiũ tegmi:
nis subleuemus: sed tamen non repente in fabrica poni:
tur: vt nimirum prius vitiosa eius viriditas exsiccetur
cuius quo pl⁹ in infimis humor excoquitur : eo ad sum:
ma solidius leuatur. ℂ At contra admonendi sunt qui
inchoata bona minime consummant:vt cauta circũspe:
ctione considerent quia dũ proposita non perficiũt: etiã
que fuerunt cepta couellũt. Si eni quod videtur geren:
dum/sollicita intentione non crescit:etiam quod fuerat
bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana
anima quasi more nauis est cōtra ictum fluminis cōde:
scendētis. vno in loco nequaq̃ stare permittił: quia ad
ima relabitur:nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata
bona fortis operantis manus ad perfectionē non suble
uat: ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum
est pugnat. Hinc est enim qđ per Salomonem dicitur.

Prouer. xviij.

Qui mollis ꝛ dissolut⁹ in opere suo fuerit: frater est sua
opera dissipantis. Quia videlicet qui cepta bona distri
cte non exequitur: dissolutione negligentie manum de:
struentis imitatur. Hinc sardis ecclesie ab angelo dici:

H

Apoc. iij.

tur. Esto vigilans: ꝛ confirma cetera q̃ moritura erant:
nō enim inuenio opera tua plena coram deo meo. Quia
ergo plena corã deo eius opera inuenta nō fuerant: mo:
ritura reliqua etiam que erãt gesta predicebat. Si eni
quod mortuum in nobis est/ ad vitam nō accendił: hoc
etiam extinguitur quod quasi adhuc viuũ tenetł. ℂ Ad
monēdi sunt etiã vt ppendãt q̃ tolerabili⁹ esse potuisset
rectã viã non arripere: q̃ post arreptã post tergũ redire
Nisi eñ retro respicerēt:erga ceptũ studiũ nullo torpo:

ij. Pet. ij.

re lãguerēt. Audiãt ergo quod scriptũ est. Melius erat
eis nō cognoscere viam iustitie:q̃ post agnitionē retror:

Apoc. iij.

sum conuerti. Audiãt quod scriptum est. Utinam frigi
dus esses aut calidus: sed quia tepidus es/nec frigid⁹
nec calidus: incipiam te euomere ex ore meo. Calidus
quippe est qui bona studia ꝛ arripit ꝛ cõsummat. Frigi
dus vo est qui cõsummanda nec inchoat. Et sicut a fri:
gore per teporē transitur ad calorem: ita a calore quoq̃
per teporem reditur ad frig⁹. Quisquis ergo amisso in:
fidelitatis frigore: sed nequaq̃ tepore superato exar de:
scit vt ferueat: ꝓcul dubio calore desperato dum noxio
in tepore demoratur:agit vt frigescat. Sed sicut ante te
porem frigus sub spe est:ita post frigus tepor in desper
tione. Qui eni adhuc in peccatis est: conuersionis fidu:

I

ciam non amittit. Qui vero post conuersionem tepuit:ꝛ
spem que esse potuit de peccatore subtraxit. Aut calid⁹
ergo quisq̃ esse aut frigidus queritur:ne tepid⁹ euome:
tur:vt videlicet aut necdum cõuersus adhuc de se spem
conuersionis prebeat: aut iam conuersus in virtutibus
inardescat:ne euomał tepidus: qui a calore quem ꝓpo:
suit/torpore ad noxiũ frigus redit. Admonitio. xxxvj.

Aliter admonendi sunt q̃ mala occulte agũt
ꝛ bona publice:atq̃ aliter q̃ bona que faciũt
abscondunt: et tamen quibusdam factis pu:
blice mala de se opinari pmittunt. ℂ Admonendi sunt
qui mala occulte agũt ꝛ bona publice: vt pensent huma
na iudicia quanta velocitate euolant:diuina autē quã:
ta immobilitate perdurant. ℂ Admonendi sunt vt in fi:
ne rerum mentis oculos figant:qr et humane laudis at:
testatio preterit/ꝛ superna sententia q̃ et abscondita pe:
netrat/ad retributionem perpetuã conualescit. Dum er
go occulta mala sua diuinis iudicijs/recta autē sua hu
manis oculis anteponunt: ꝛ sine teste est bonũ quod pu:
blice faciunt:et nō sine eterno teste est quod latenter de:
linquunt. Culpas itaq̃ suas occultãdo hominib⁹/vir:
tutesq̃ pandendo/ꝛ vnde puniri debeant abscondentes
detegunt: ꝛ vnde remunerari poterãt detegentes absco

Mat. xxij

dunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius
sed mortuorũ ossibus plena interi⁹ veritas vocat: quia

K

vitiorũ mala intus contegunt:hũanis vero oculis quo:
rundam demonstratione operũ de solo foris iustitie co:
lore blandiuntur. ℂ Admonēdi itaq̃ sunt ne que agũt
recta despiciant:sed ea meriti melioris credant. Valde
nãq̃ sua bona diiudicant/qui ad eorum mercedem suf:
ficere humanos fauores putant. Cum eni pro recto ope
re laus transitoria q̃ritur: eterna retributiōe res digna
vili precio venundatur. De quo videlicet precio perce:
pto veritas dicit. Amen dico vobis:receperũt mercedē

Mat. v.

suam. ℂ Admonendi sunt vt cõsiderent: quia dum pra:
uos se in occultis exhibēt:sed tamē exempla de se publi
ce in bonis operibus prebēt: ostendunt sequēda que fu:
giunt: clamant amanda q̃ oderũt: viuũt postremo alijs
et sibi moriunł. ℂ At contra admonendi sunt qui bona
occulte faciunt:ꝛ tamen quibusdam factis publice de se
mala opinari permittunt: ne cum semetipsos actionis
recte virtute viuificant:in se alios per exemplum praue
estimationis occidant:ne minus q̃ se proximos diligãt
ꝛ cum ipsi salubrem potum vini sorbeant:intentis in sui
consideratione mentibus pestiferũ veneni poculum fun
dant. Hi nimirum in vno proximoꝝ vitam minus adiu
uant:in altero multum grauant:dum studēt et recta oc:
culte agere: ꝛ quibusdam factis ad exemplum de se pra
ua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiã cal
care iam sufficit:edificationis fraudem perpetrat si bo:
na q̃ agit occultat: ꝛ quasi iactato semine germinãdi ra
dices subtrahit:qui opus quod imitandum est non ostē
dit. Hinc nanq̃ in euãgelio veritas dicit. Videant ope

Mat. v.

ra vestra bona:et glorificēt patrē vestrũ qui in celis est.
Ubi illa quoq̃ sententia promitur/que longe aliud pre
cepisse videtur dicens. Attendite ne iustitiam vestram
faciatis coram hominib⁹ vt videamini ab eis. Quid est
ergo q̃ opus nostrum ꝛ ita faciendum est ne videatur: ꝛ
tamē vt debeat videri precipitur: nisi q̃ ea que agimus
et occultanda sunt ne ipsi laudemur:et tamen ostēdēda

L

sunt : vt laudē celestis patris augeam⁹ ꝛ Nam cum nos
iustitiam nostram coram hominib⁹ facere dñs prohibe:
ret:illico adiũxit: vt videamini ab eis. Et cum rursus vi
denda ab hominibus bona opera nostra preciperet: ꝓti
nus subdidit. Ut glorificent patrem vestrum qui in ce:
lis est. Qualiter igitur videnda essent / vel qualiter non
videnda/ex sententiaꝝ fine monstrauit: quaten⁹ operan
tis mēs opus suum ꝛ propter se videri nō quereret: ꝛ ta:
men hoc propter celestis patris gloriam nō celaret. Un
de fit plerũq̃ vt bonum opus ꝛ in occulto sit cum fit pu
blice:et rursus in publico cũ agitur occulte. Qui enim
in publico bono opere non suam sed superni patris glo
riam querit:qđ facit abscōdit : quia solum illum testem
habuit cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono
opere deprehendi ac laudari concupiscit:ꝛ null⁹ fortaſ:

M

se vidit quod exhibuit:tamen hoc coram hominibus fe:
cit:quia tot testes in bono opere secum duxit: quot hũa
nas laudes in corde quesiuit. Cũ vero praua estimatio
inquantum sine peccato valet ab intuentium mente nō
tergitur: cunctis mala credentibus per exemplũ culpã
propinał. Unde ꝛ plerũq̃ contingit: vt qui negligenter
de se mala opinari permittũt: per semetipsos quidē nul
la iniqua faciunt: sed tamē per eos qui se imitati fuerit
multiplicius delinquũt. ℂ Hinc est q̃ paulus immunda
quedam sine pollutione comedentibus: sed in perfectis
tentationis scandalum sua hac comessatione mouenti:

j. Co. viij.

bus dicit. Videte ne forte hec licentia vestra offendicu
lum fiat infirmis. Et rursum. Et peribit infirm⁹ in tua

Ibidem.

conscientia frater ꝓpter quem christus mortu⁹ est. Sic
autem peccantes in fratres/ ꝛ percutientes conscientiã
eorum infirmam/in christo peccatis. Hinc est q̃ Moy:

Leui. xix.

ses cum diceret. Non maledices surdo:protinus adiun
xit:nec coram ceco pones offendiculũ. Surdo q̃ppe ma
ledicere/est absenti ꝛ non audiēti derogare. Coram ce:
co vero offēdiculum ponere/ est discretam quidem rem
agere:sed tamen ei qui lumē discretionis nō habet/scã:
dali occasionem prebere.

ℂ Finit capitulum primũ cum. xxxvj. admonitionib⁹.
Sequitur capitulum secundum de exhortatis.
ℂ De exhortatione multis adhibenda vt sic singuloꝝ
virtutes adiuuet:quatenus per hanc contraria virtuti:
bus non excrescant. Capitulum. ij.

A

Hec sunt que presul animarū in predicationis diuersitate custodiat: vt sollicitius congrua singulorū vulneribus medicamina apponat. Sed cum magni sit studij: vt exhortandis singulis seruiatur ad singula: cum valde laboriosum sit vnūquēq; de proprijs sub dispensatione debite consideratiōis instruere: longe tamen laboriosius est auditores innumeros/ac diuersis passionibus laborantes/vno eodēq; tēpore voce vnius et cōmunis exhortationis admonere. Ibi quippe tanta arte vox temperāda est: vt cum diuersa sint auditorū vitia/ꝛ singulis inueniatur congrua: et tamen sibimetipsi non sit diuersa: vt inter passiones medias vno qdē ductu transeat: sed more gladij bicipitis tumores cogitationū carnalium ex diuerso latere incidat: quatenus sic superbis predicet̄ humilitas: vt tamē timidis nō augeatur metus: sic timidis infundatur auctoritas: vt tamē nō crescat superbis effrenatio: sic ociosis ac torpentib' predicet̄ sollicitudo boni operis: vt tamen inquietis imoderate licentie nō augeatur actiōis. Sic inquietis imponatur modus: vt tamen ociosis nō fiat torpor securus. Sic ab impatiētibus extinguatur ira: vt tamen remissis ac lenibus non crescat negligētia. Sic lenes accendantur ad zelū: vt tamen iracundis nō addatur incendium. Sic tenacibus infundat̄ tribuēdi largitas: vt tamen prodigis effusionis frena minime laxentur. Sic prodigis predicetur parcitas: vt tamen tenacibus periturarum rerum custodia non augeat̄. Sic incontinentibus laudetur coniugium: vt tamen iam cōtinētes nō reuocentur ad luxū. Sic continentibus lau-

B

detur virginitas corporis: vt tñ in cōiugibus despecta non fiat fecunditas carnis. Sic predicanda sunt bona: ne ex latere iubeāt̄ mala. Sic laudāda sunt bona sūma: ne despiciant̄ vltima. Sic nutrienda sunt vltima: ne dū sufficere credantur/nequaq; tendatur ad summa.

¶ S. De exhortatione q̄ vni adhibenda est contrarijs passionibus laboranti.

Et grauis quidem predicatori labor est: in cōmunis predicationis voce ad occultos singulorum motus causasq; vigilare: ꝛ palestrarum more i diuersi lateris artes se vertere. multo tamē acriori labore fatigatur: quādo vni ꝛ contrarijs vitijs seruiēti predicare cōpellitur. Plerūq; enim quis lete nimis conspersionis existit: sed tamen eum repēte tristitia oborta imaniter deprimit. Curādum est itaq; predicatori quatenus sic tergat tristitiā q̄ venit ex tpe: vt nō augeatur letitia que suppetit ex cōspersione. Et sic denique letitia frenetur que ex conspersione est: vt tamen non crescat tristitia que venit ex tempore. Iste grauatur vsu imoderate precipitationis: ꝛ aliquādo tamen ab eo qd̄ festine agendum est: cum vis prepedit subito nate formidinis. Ille grauatur vsu imoderate formidinis: ꝛ aliqñ tamē in eo quod appetit/temeritate impellitur precipitatiōis. Sic itaq; in isto reprimat̄ subito oborta formi-

C

do: vt non crescat enutrita diu p̄cipitatio. Sic in illo repente oborta precipitatio: vt tamen non conualescat impressa ex conspersione formido. Quid autem mirum si mentium medici ita custodiunt: dum medici corporum tanta discretionis arte se temperant: qui non corda sed corpora medentur? Plerūq; enim debile corpus opprimit languor imanis: cui languori scilz obuiari adiutorijs fortibus debet: sed tamen corpus debile adiutoriū forte non sustinet. Studet igitur qui medetur: quaten' sic superexistentem morbum subtrahat: vt nequaq; supposita corporis debilitas crescat: ne fortasse languor cū vita deficiat. Tanta ergo adiutorium discretione cōponat: vt vno eodēq; tēpore ꝛ lāguori obuiet et debilitati. Si ergo medicina corporis indiuise adhibita seruire diuisibiliter potest (tūc enim vera medicina est: quādo sic per eam vitio superexistenti succurrit̄: vt etiam suppositꝫ conspersioni famulatur) cur medicina mentis vna eademq; predicatiōe apposita: morum morbis diuerso ordine obuiare non valeat: q̄ tanto subtilior agitur: quanto de inuisibilibus tractatur?

¶ S. Qd̄ aliquando leuiora vitia relinquenda sunt: vt grauiora subtrahantur. Capitulum. iiij.

Sed quia plerumq; dum duorum vitiorum languor irruit: hoc leui': illud fortasse graui' premit: ei nimirū vitio recti' sub celeritate subue-

nitur: per quod festine ad interitum tendit̄. Et si hoc a

D

vicina morte restringi nō pōt nisi illō etiā qd̄ existit cōtrarium crescat: tolerandū est predicatori vt per exhortationem suam artificioso moderamine vnum patiatur crescere: quatenus possit aliud a vicina morte retinere. Quod cum agit: non morbum exaggerat: sed vulnerati sui cui medicamētū adhibet vitam seruat: vt exquirēde salutis cōgruū tempus inueniat. Sepe enim quis a ciborum se ingluuie minime tēperans: iamiāq; pene superātis luxurie stimulis premitur: q̄ hui' pugne metu territus/dum se per abstinentiā restringere nititur: inanis glorie temtatiōe fatigatur. in quo nimirum vnum vitiū nullatenus extinguitur/nisi aliud nutriatur. Que ergo pestis ardentius insequenda est: nisi que periculosi' premit? Tolerandum naq; est: vt per virtutem abstinentie interim arrogantia cōtra viuentem crescat: ne eum per ingluuiē a vita funditus luxuria extinguat. Hinc est q Paul' cū infirmū auditorē suū ppēderet: aut praua adhuc velle agere: aut de actione recta hūane laudis retributiōe gaudere: ait. Vis nō timere ptātē: bonū fac: ꝛ habebis laudē ex illa. Neq; eni ideo bona agēda sūt: vt potestas hui' mūdi nulla timeat̄: aut vt p hec gloria trāsitorie laudis sumatur: sed cum infirmā mentem ad tantum robur ascendere non posse pensaret: vt et prauitatē vitaret simul et laudem: predicator egregi' ei admonēdo aliquid obtulit: ꝛ aliquid tulit: concedendo enim leuia subtraxit acriora: vt quia ad deserenda cūcta simul non assurgeret/dum in quodā suo animus familiariter relinquit̄: a quodā suo sine labore tolleret̄.

Rom. xiij.

E

¶ S. Qd̄ infirmis mentibus omnino non debent alta predicari. Capitulum. v.

Sciendū vero est predicatori/vt auditoris sui animum vltra vires nō trahat: ne (vt ita dicā) dum plusq; valet tēditur/mentis chorda rumpatur. Alta etenī queq; debēt multis audientibus cōtegi: ꝛ vix paucis aperiri. Hinc nanq; per semetipsam veritas dicit. Quis putas est fidelis dispensator et prudēs quem constituit dn̄s super familiā suam: vt det illi in tēpore tritici mēsuram? Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi: ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur: extra fundatur. Hinc paulus ait. Nō potui vobis loq̄ quasi spiritalib': sed quasi carnalibus. quasi paruulis in christo lac vobis potū dedi/non escam. Hinc Moyses a secreto dei exiens/coruscātem coram populo faciem velat: quia nimirum turbis claritatis intime arcana non indicat. Hinc per eum diuina voce precipitur: vt is qui cisternam foderit: si operire neglexerit: corruente in ea boue vel asino: precium reddat. Quia ad alta sciētie fluenta perueniens: cum hec apud bruta audientium corda non contegit: pene reus adducitur/si per verba eius in scādalum siue munda siue immunda mens capiatur. Hinc ad beatum Iob dicitur. Quis dedit gallo intelligētiam? Predicator etenī sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cantat in nocte: dum dicit. Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum. Euigilate iusti: ꝛ nolite peccare. Gallus autē profundioribus horis noctis altos edere cātus solet. Cum vero matutinum iam tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format. q2 nimirū qui recte predicat/obscuris adhuc cordib' aperta clamat: nihil de occultis mysterijs indicat: vt tunc subtiliora queq; de celestib' audiāt: cū luci vitatis appropinquant.

Luce. xij.

i. Cor. iij.

Exodi xxxiiij.

F

Iob. xxxviij.

Ro. xiij.

¶ S. De opere p̄dicationis ꝛ voce. Capitulum. vj.

Sed inter hec ad ea que iam superi' diximus charitatis studio retorquemur: vt predicator quisq; plus actibus q̄ vocibus insonet: et bene viuendo vestigia sequacibus imprimat: vt poti' agendo q̄ loquendo quo gradiatur ostendat. Quia et gall' iste quē pro exprimenda boni predicatoris specie i locutione sua dn̄s assumit: cum iam edere cātus parat/pri' alas excutit: ꝛ semetipsum feriens vigilātiorem reddit. Quia nimirū necesse est vt hi qui verba sancte predicationis monent: prius studio bone actionis euigilent: ne in semetipsis torpentes opere/alios excitēt voce. Pri' se per sublimia facta excutiant: ꝛ tunc ad bene viuendū alios sollicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsos feriant: quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione deprehendāt: districta animaduersio-

G ne corrigant: et tunc demum aliorū vitam loquendo cōponant. Prius punire proprie fletibus curent: et tunc q̄ aliorū punienda sunt denūcient: et anteq̄ verba exhortationis insonent: omne qđ locuturi sunt/operib⁹ clamēt.

Incipit quarta pars tractans

qualiter predicator omnibus rite peractis ad semetipsum redeat. Capitulum .j.

Sed quia sepe dū predicatio modis congruentibus vbertim funditur: apud semetipsum de ostensione sui occulta leticia loquētis aim sublevat: magna cura necesse est vt timoris laceratione se mordeat ne qui aliorum vulnera medendo ad salutē reuocat: ipse p negligentiā sue salutis intumescat: ne proximos iuuando se deserat: ne alios erigēs cadat. Nā quibusdā sepe magnitudo virtutis occasio pditionis fuit: vt cū de cōfidētia virtū inordinate securi sunt: inopinate p negligētiā moriant. Uirtus nāq3 cum vitijs renititur: quadā delectatione eius sibimetipsi animus blanditur. Fitq3 vt bene agētis mens metū sue circūspectionis abijciat: atq3 in sui confidentia secura requiescat: cui iam torpenti seductor callidus oīe quod bene gessit enumerat: eūq3 quasi pre ceteris prepollentem in tumore cogitationis exaltat. Unde agitur: vt āte stulti iudicis oculos foueā mētis sit memoria virtutis: quia reminiscendo quod gessit dum se apud se erigit: apud humilitatis auctorē cadit. Hinc namq3 superbiēti anime dicitur. Quo pulchrior es: descende et dormi cum incircuncisis. Ac si aperte diceretur. Quia ex virtutum decore te eleuas: ipsa tua pulchritudine impelleris vt cadas. Hinc sub hierusalē specie virtute superbiens anima reprobatur: cum dicitur. Perfecta eras i decore tuo quem posueram super te dicit dñs: et habens fiduciam in pulchritudine tua: fornicata es in nomine tuo. Fiducia quippe sue pulchritudinis animus attollitur: cum de virtutū meritis leta apd se securitate gloriatur. Sed per hāc eandem fiduciam ad fornicationem ducitur: quia interceptam mentē cogitationes sue decipiūt: hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrūpunt. Notādum vero q̄ dicitur: fornicata es in nomie tuo: quia cum respectū mēs superni rectoris deserit: laudem protin⁹ priuatam querit: et sibi arrogare incipit omne bonū quod vt largitoris preconio seruiret accepit: opinionis sue gloriam dilatare desiderat: satagit vt mirabilis cūctis innotescat. In suo ergo nomine fornicat: quia legalia thori connubium deserens: corruptori spiritui in laudis appetitu substernitur. Hinc Dauid ait. Tradidit in captiuitatē virtutem eorum: et pulchritudinem eorum in man⁹ inimici. In captiuitatem etenī virtus et pulchritudo i manus inimici traditur: cū decepte mēti antiquus hostis ex boni operis elatione dñatur: que tamen virtutis elatio q̄uis plene nō supat: vtcūq3 tñ et electorū aim sepe tētat: sz in eleuat⁹ destituit: et destitutus ad formidinē reuocatur. Hinc etenī dauid iterum ait. Ego dixi in abūdantia mea: non mouebor ineternū. Sed q̄ de cōfidentia virtutis intumuit: paulopost quod pertulit adiūxit Auertisti faciem tuam a me: et factus sum cōturbatus. Ac si aperte dicat. Fortem me inter virtutes credidi: sz quante infirmitatis sim derelictus agnoui. Hinc rursum quoq3 dicit. Iuraui et statui custodire iudicia iustitie tue. Sed quia eius virium non erat manere in custodia quā iurabat: debilitatē suā protin⁹ turbat⁹ inuenit. Unde et ad precis opem repente se contulit dicens. Humiliatus sum vsq3quaq3 dñe: viuifica me fm verbū tuū Nōnunq̄ vero superna moderatio priusq̄ p munera puehat: infirmitatis memoriam ad mentē reuocat: ne de acceptis virtutibus intumescant. Unde Ezechiel propheta quotiens ad contēplanda celestia ducitur/ prius filius hominis vocat. Ac si hunc aperte dñs admoneat dicens. Ne de his que vides elatione cor subleues/cautus perpende quid es: vt cū summa penetras: esse te hominem recognoscas: quatenus dum vltra te raperis: ad temetipsum sollicitus infirmitatis tue freno reuoceris. Unde necesse est: vt cum virtutum nobis copia blanditur: ad infirma sue mentis oculus redeat: sese q3 salubriter deorsum premat: ne recta que agit/sed que agere negligit aspiciat: vt dum cor ex memoria infirmitatis atteritur: apud humilitatis auctorem robustius in virtute solidetur. Quia et plerūq3 omnipotens deus idcirco rectorum mentes q̄uis ex magna parte perficit/imperfectas tamen ex parua aliqua parte derelinquit: vt cum miris virtutibus rutilant: impfectionis sue tedio tabescant: et nequaq̄ se de magnis erigant dum adhuc cōtra minima innitentes laborant: sed quia extrema nō valēt vincere: de precipuis actibus nō audeāt superbire. Ecce bone vir reprehensionis mee necessitate cōpulsus: dū mōstrare qualis esse debeat pastor/ inuigilo: pulchrum depinxi hominem pictor fedus: aliosq3 ad perfectionis littus dirigo qui adhuc in delictorum fluctibus versor Sed in huius queso vite naufragio orationis tue me tabula sustine: vt quia pondus proprium me deprimit: tui me meriti manus leuet. LAUS DEO.

(Marginal notes: H; Eze. xxxij.; Eze. xvj.; I; K; Ps. lxxvij.; Ps. xxix.; Ps. cxviij.; Ibidem.; M)

Tabula Summariorum.

Incipit tabula capitulorum libri pastoralis beati Gregorij pape. Et primo Sūmaria prime partis.

¶ Incipit dialogus beati Gregorij pape eiusq; diaconi Petri in quattuor libros diuisus. De vita et miraculis patrū italicorum: et de eternitate animarum.

A

Quadā die nimijs quorundā secularium tumultibus depressus: quib⁹ in suis negocijs plerūq; cogimur soluere etiā qđ nos certū est nō debere: secretū locū petij amicū merori: vbi omne qđ de mea mihi occupatiōe displicebat se patēter ostēderet / ⁊ cūcta q̄ infligere dolorē ꝯsueuerāt: cōgesta ante oculos licēter venirēt. Ibi itaq; cū afflict⁹ valde ⁊ diu tacit⁹ sederē: dilectissimus fili⁹ meus Petrus diaconus affuit: qui mihi a primeuo iuuētutis flore in amicitijs familiariter obstrict⁹ est: atq; ad sacri verbi idagationē socius. Qui graui excoqui cordis languore me intuens ait. Nunqdnā noui tibi aliqd accidit ꝙ pl⁹ te solito meror tenet? Cui iquā. Meror petre: quē quotidie patior / et semp mihi p vsum vetus est: ⁊ semp per augmētum nouus. Infelix quippe animus meus occupationis sue pulsat⁹ vulnere: meminit qualis aliqñ i monasterio fuit: quomō ei labētia cūcta subtererant: quātum rebus omnibus que voluūtur eminebat: ꝙ nulla nisi celestia cogitare ꝯsueuerat: ꝙ etiā retent⁹ corpore: ipsa iam carnis claustra contēplatione transibat: ꝙ mortem quoq; que pene / cunctis pena est: videlicet vt ingressum vite / ⁊ laboris sui premiū amabat.

Anim⁹ in vita monastica qet⁹.

B

At nunc ex occasione cure pastoralis seculariū hominū negocia patit: ⁊ post tam pulchram quietis sue speciem terreni actus puluere fedatur. Cumq; se pro condescensione multorum ad exteriora sparserit: etiā cū interiora appetit: adhuc ꝓcul dubio minor redit. Perpēdo itaq; quid tolero: perpendo quid amisi. Dumq; intueor illud quod perdidi: fit hoc grauı⁹ quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctib⁹ quatior: atq; i naui mētis tēpestatis valide ꝓcellis illidor. Et cū prioris vite recolo quasi post tergū ducti oculis viso littore suspiro. Quodq; adhuc grauius est: dum immēsis fluctibus turbatus feror: vix iam portū videre valeo quē reliqui: q: ⁊ ita sunt casus mentis: vt prius quidē perdat bonū quod tenuit: si tñ se perdidisse meminerit. Cūq; lōgius recesserit: etiā boni ipsius qđ perdiderat obliuiscitur: fitq; vt post neq; per memoriam quidē videat: quod prius per actionem tenebat. Unde hoc agit qđ premisi: q: cum nauigamus lōgius / iam nec portum quietis quē reliquim⁹ / videm⁹. Nōnunq; vero ad augmētum mei doloris adiūgitur: ꝙ quorūdam vita (qui presens seculum tota mēte reliquerunt) mihi ad memoriam reuocatur. Quorum dum culmen aspicio: quātum ipse in infimis iaceā agnosco: quorum plurimi conditori suo in secretiori vita placuerūt: qui ne per humanos actus a nouitate mentis veterascerēt / eos omnipotēs deus huius mundi laborib⁹ noluit occupari. Sed que iam prolata sunt melius insinuo: si ea q̄ per inquisitionē ac responsionē dicēda sunt: solis nominum prenotatione distinguo.

Animi inquietudo secularib⁹ negocijs occupati.

C

Petrus.

Non valde in Italia quorūdam virum virtutibus fulsisse cognoui: ex quorū igit cōparatione accēderis ignoro. Equidē bonos viros in hac terra fuisse nō dubito: signa tamē atq; virtutes aut ab eis nequaq; facta existimo: aut ita sunt hactenus silētio suppressa vt vtrū ne sint facta nesciamus. Grego.

Si sola petre referā que de perfectis probatisq; viris vnus ego homuncio: vel bonis ac fidelib⁹ viris attestātibus agnoui: vel p memetipsum didici: dies (vt opinor) anteq; sermo cessabit. Petrus.

Uellem quercti mihi de eis aliqua narrares. Neq; hac pro re interrūpere expositiōis studium graue videatur: quia non dispar edificatio oritur ex memoria virtutum. In expositione quippe q̄liter inuenienda atq; tenenda sit virtus agnoscim⁹ in narratione vero signorum cognoscimus inuēta ac retēta qualiter declaratur. Et sunt nōnulli quos ad amorem patrie celestis plus exempla q̄ predicamenta succēdunt. Fit vero plerūq; in audientis animo duplex adiutorium in exemplis patrum: quia et ad amorem venture vite ex precedentium cōparatione accenditur: etiam si se esse aliquid existimat / dū meliora de alijs cognouerit / humiliatur.

Attende.

D

Gregorius.

Ea que mihi sunt virorum venerabiliū narratione comperta: incunctanter narro sancte auctoritatis exemplo: cū mihi luce clarius constet ꝙ Lucas ⁊ Marcus euangelium quod scripserunt non visu sed auditu didicerit. Sed vt dubitationis occasionem legentibus subtraham: per singula que describo: quibus hec narrantibus mihi comperta sint manifestabo. Hoc vero scire te cupio: quia in quibusdā sensum solūmodo: in quibusdam vero ⁊ verba cum sensu teneo: quia si de personis omnibus ipsa specialiter verba tenere voluissem: hoc rusticano vsu prolata stilus scribentis non apte susciperet. Seniorum valde venerabilium didici relatione quod narro.

¶ De Honorato abbate monasterij Fundēsis. Cap. j.

Uenancij quondam patricij in samni partibus villa fuit in qua colonus ei⁹ filium Honoratum nomine habuit. Qui ab annis puerilibus ad amorem celestis patrie per abstinentiā exarsit. Cūq; tam magna cōuersatione polleret: seq; iam ab otioso quoq; sermone restringeret: multūq; (vt prefatus sum) per abstinētiam carnem domaret: die quadam parentes eius vicinis suis conuiuium fecerunt: in quo ad vescendum carnes parate sunt: quas dum ille ad esum contingere per abstinentie amorem recusaret: ceperunt eum parentes eius irridere: ac dicere. Comede: nūquid piscem in his montibus tibi allaturi sumus? Illo vero in loco pisces audiri consueuerant: nō videri. Sed cum his sermonibus Honoratus irrideretur: repente in cōuiuio aqua ad ministerium defuit: et cū situla lignea (sicut illic moris est) mancipium ad fontē perrexit. Dūq; hauriret aquā: piscis situlam intrauit. Reuersumq; mācipium ante ora discumbētium piscem cum aqua fudit: qui ad totius diei victum potuisset honorato sufficere. Mirati sūt oēs: totaq; illa parētū irrisio cessauit. Ceperenāq; in Honorato venerari abstinētiā: quā ante deridebāt: sicq; a dei hoīe irrisiōis detersit opprobria piscis allatus de fonte. Qui cum magnis virtutibus cresceret a predicto dño suo libertate donatus est: atq; in eo loco qui Fūdis † dicitur / monasteriū cōstruxit: in quo ducētorum ferme monachorū pater extitit: ibiq; vita illi⁹ circūquaq; exempla eximie conuersationis dedit. Nā quadam die ex eo monte qui eius monasterio in excelso preminet: ingētis saxi moles eruta est: que per deuexū montis latus veniēs totius ruinam celle: omniūq; fratrum interitum minabatur. Quā cum veniētē desup vir sanctus vidisset: frequenti voce nomen christi inuocans / extensa mox dextera signū ei crucis opposuit: eāq; in ipso deuexi montis latere cadētem fixit: sicut religiosus vir Laurentius perhibet. Et quia locus ei non fuerat quo inherere potuisset: aspicitur ita / vt nuncvsq; montē cernentibus: casura pendere videatur. Petrus.

Honorati abstinētia.

E

Piscis monran⁹ honorati.

† al. Fondis.

Fundis monasterium.

Laurēti⁹

F

Putamus hoc: tam egregius vir vt post magister discipulorū fieret: prius habuit magistrū. Grego.

Nequaq; hunc fuisse cuiusq; discipulum audiui: sed lege non constringitur sancti spirit⁹ donum. Usus quidē recte conuersationis est vt preesse nō audeat / qui subesse non didicerit: nec obedientiam subiectis imperet: quā prelatis nō nouit exhibere. Sed tñ sunt nōnulli qui ita p magisteriū spirit⁹ intrinsecus docentur / vt etsi eis exterius humani magisterij disciplina desit: magisterij intimi censura nō desit. Quorum tamē libertas vite ab infirmis in exēplū nō est trahēda: ne dū se quisq; similiter sācto spiritu impletū presumit: discipulus hoīs esse despiciat: et magister erroris fiat. Mens aūt q̄ diuino spiritu implet / habet euidētissima signa sua. virtutes. s. ⁊ humilitatē: que si vtraq; pfecte in vna mēte cōueniūt: liquet ꝙ de psentia sācti spūs testimoniū ferat. Sic quippe etiā Joannes baptista magistrū habuisse nō legitur: neq; ipsa veritas que corporali presentia apostolos docuit / eū corporaliter inter discipulos aggregauit. Sed quē intrinsecus docebat: extrinsecus quasi in sua libertate reliquerat. Sic Moyses in eremo edoctus mandatum ab angelo didicit: quod per

Magisteriū spirit⁹ qđdā hñt.

Magistri necessarij sunt infirmis.

Joannes baptista mgrm nō habuit.

Moyses caruit magistro.

E

G

homin͂e non cognouit: sed hec (vt predixímus) infirmis veneranda sunt / non imitanda. Petrus.

PLacet quod dicis: sed peto vt mihi dicas: si tãtus hic pater aliquẽ sui imitatorẽ discipulũ reliquit.

De Libertino ppõsito eiusdẽ mõasterij. Ca. ij. Greg.

VIr reuerẽtissim⁹ Libertin⁹ qui tẽpore Totile regis gothoꝝ eiusdẽ fũdẽsis monasterij prepositꝰ fuit: i discipulatu illi⁹ ꝯuersat⁹ atq; erudit⁹ est. De quo q̃uis ꝟtutes multa a plurimoꝝ narratio certa vulgauerit / predict⁹ tamẽ Laurẽti⁹ religiosus vir qui nunc supest: et ei ipso in tẽpore familiarissim⁹ fuit: multa mihi dicere de illo cõsueuit: ex quib⁹ ea que recolo pauca narrabo.

IN eadẽ ꝓuícia samnij (quã supra memoraui) idẽ vir pro vtilitate monasterij carpebat iter. Dũ darida gothoꝝ dux cũ exercitu in loco eodẽ venisset: dei seru⁹ ex caballo quo sedebat ab hoĩb⁹ ei⁹ proiectus est. Qui iumenti perditi dãna libenter ferẽs / etiã flagellũ quod tenebat diripientib⁹ obtulit dicens. Tollite vt habeatis qualiṫ hoc iumẽtũ minare valeatis. Quibus dictis ꝓtinus se in oratione dedit. Cursu autẽ rapido p̃dicti ducis exercit⁹ puenit ad fluuiũ qui vocatur vulteran⁹: ibiq; eq̃s suos ceperunt singuli hastis tũdere: et calcarib⁹ cruentare: sed tñ eq̃ ꝟberib⁹ cesi: calcarib⁹ cruẽtati fatigari poterãt: moueri nõ poterant: sicq; aquã fluminis tãgere q̃si mortale p̃cipitiũ ꝑtimescebãt. Cũq; diu cedẽdo sessores singuli fatigarenṫ: vnus eoꝝ intulit / q; ex culpa quã seruo dei in via fecerant / illa sui itineris dispendia tolerabãt. Qui statim reuersi post se libertinũ repperiunt in oratione ꝓstratũ. Cui cũ dicerẽt: surge tolle caballũ tuũ: ille respõdit. Ite cum bono / ego caballi opus nõ habeo. Descẽdẽtes vero inuitũ eũ in caballũ de quo deposuerãt leuauerunt: et ꝓtinus abscesserũt. Quoꝝ equi tãto cursu illõ qõ pri⁹ nõ poterãt trãsire flumẽ transierũt: ac si ille fluminis alueus aquã minime haberet. Sicq; factũ est: vt cũ seruo dei vnus caballus redditur: omnes a singulis reciperentur.

Libertini patientia.

Caballus libertino restituiṫ.

EOdem vero tp̃e in cãpanie partib⁹ bucellin⁹ cũ francis venit. De monasterio vero p̃fati viri famuli dei rumor exierat q̃ pecunias multas haberet. Ingressi oratoriũ franci ceperũt seuiẽtes libertinũ q̃rere: libertinũ clamare: vbi in oratiõe ille prostratus iacebat. Mira valde res: querẽtes seuienteṡq; frãci ingrediẽtes in ip̃o ĩpingebãt / et ip̃m videre nõ poterãt / sicq; sua cecitate frustrati a mõasterio sũt vacui reuersi.

Libertinus francis inuisibilis.

ALio quoq; tẽpore ꝓ causa monasterij abbatis iussu qui Honorato ei⁹ magistro successerat: rauẽnã pgebat. Pro amore vero eiusdẽ venerabilis honorati quocũq; libertin⁹ ibat: ei⁹ semper caligulã ĩ sinu portare ꝯsueuerat. Itaq; dũ pergeret accidit vt quedã mulier extincti filij corpusculum ferret. Que dum seruũ dei fuisset intuita / amore filij succẽsa iumentũ suũ per frenũ tenuit: atq; cũ iuramẽto dixit. Nullaten⁹ recedes nisi filiũ meũ suscitaueris. At ille inusitatũ habẽs tale miraculũ expauit petitionẽ illi⁹: iuramenta declinare mulieris voluit: sed nequaq̃ p̃ualẽs aio hesit. Cõsiderare libet q̃le quãtũq; in ei⁹ pectore certamen fuerit. Ibi quippe pugnabat inter se humilitas ꝯuersatiõis / ac pietas matris: timor ne inusitata p̃sumeret: dolor ne orbate matri nõ subueniret: sed ad maiorẽ dei gloriam vicit pietas illud pectus virtutis: qõ ideo fuit validũ q; victũ: virtutis enĩ pectus non esset: si hoc pietas nõ vicisset. Itaq; descẽdit: genua flexit: ad celũ manus tetẽdit: caligulam de sinu ꝓtulit: et super extincti pueri corpus posuit. Quo orante aĩa pueri ad corpus rediit quem manu comprehendit: ac flenti matri viuẽtem reddidit: atq; iter quod ceperat peregit. Petrus.

I

Libertinus caligula honorati puerum mortuum resuscitat.

QUidnã hoc esse dicim⁹: virtutẽ tãti miraculi Honorati egit meritũ: an petitio Libertini. Grego.

IN ostensione tam admirabilis signi cũ fide feminе virtus ꝯuenit vtroꝛũq;: ideo libertinum existimo ista potuisse: q; plus didicerat de magistri q̃̃ de sua virtute ꝯfidere. Cui⁹ enĩ caligulã ĩ pect⁹ extincti corpusculi posuit: ei⁹ nimirũ animã obtinere qõ petebat estimauit. Nã heliseus quoq; magistri palliũ ferens: atq; ad iordanẽ veniens: ꝑcussit semel: et aq̃s minime diuisit. Sed cũ repẽte diceret: vbi est deus helie etiã nũc: ꝑcussit fluuiũ magistri pallio: ac iter inter aquas fecit. Perpẽdis petre quãtũ ĩ exhibẽdis virtutib⁹ humilitas valet: Tunc exhibere magistri meritum virtutem potuit: quando magistri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem sub magistro rediit: qõ magister fecerat / ⁊ ipse fecit. Petrus.

iiij. Re. ij.

K

LIbet quod dicis: sed queso te est ne aliquid aliud quod adhuc de ipso ad nostram edificationẽ narrares? Gregorius.

ESt plane: sed si sit q̃ velit imitari. Ego enĩ virtutem patientie tanti patris signis et miraculis maiorẽ credo. Quadã nãq; die is qui post venerabilis Honorati exitũ / monasterij regimen tenebat / contra eundẽ venerabilẽ Libertinũ in graui iracũdia exarsit: ita vt eũ manibus cederet. Et q; virgã qua eũ ferire posset minime inuenit: cõprehenso scabello suppedaneo faciẽ ei ac caput tutudit: totũq; illius vultum tumentẽ ac liuidũ reddidit. Qui vehementer cesus ad stratũ ꝓprium tacitus recessit. Die vero altera erat pro vtilitate monasterij causa ꝯstituta. Expletis igiṫ hymnis matutinalibus libertinus ad lectum abbatis venit: orõnẽ sibi humiliṫ petiit. Sciẽs vero ille quãtũ a cũctis honoraret: quãtũq; diligereṫ: pro iniuria quã ei ingesserat: recedere eum a monasterio velle putabat: atq; requisiuit dicens. Vbi vis ire? Cui ille r̃ndit. Monasterij causa cõstituta est pater: quã declinare neqũo: quia hesterno die me hodie iturũ ꝓmisi: illuc ire disposui. Tunc ille a fundo cordis cõsiderãs asperitatẽ ⁊ duritiã suã: humilitatem ac mansuetudinẽ libertini: ex lecto ꝓsiliit: pedes libertini tenuit: se peccasse: seq; reũ esse testat⁹ est: q̃ tãto taliq; viro tam crudelẽ facere ꝯtumeliã presũpsisset. At contra libertinus sese in terrã ꝓsternẽs: eiusq; pedibus prouolutus: sue culpe non illius seuitie fuisse referebat qõ pertulerat. Sicq; actũ est vt ad magnã mansuetudinem duceret pater: ⁊ humilitas discipli magistra fieret magistri. Cumq; pro vtilitate monasterij ad cõstitutionem cause egressus fuisset: multi viri noti ac nobiles qui eũ valde honorabãt / vehemẽter admirati: solliciti requirebant quidnã hoc esset q̃ tam tumẽtem ac liuidã haberet faciẽ. Quib⁹ ille dicebat: hesterno die sero peccatis meis exigentib⁹ in scabello suppedaneo ĩpegi: atq; hoc pertuli. Sicq; vir sanctus seruans in pectore honorẽ veritatis ⁊ magistri: nec patris prodebat vitiũ: nec falsitatis incurrit peccatum. Petrus.

Libertini mira patientia.

L

Libertini modestũ r̃nsum.

PUtas ne vir iste venerabilis libertin⁹ (de quo tot signa et miracula retulisti) in tam ampla cõgregatione imitatores suos in virtutibus non reliquit?

De hortulano mõacho mõasterij eiusdẽ. Ca. iij. Gre.

FElix qui appellabatur curuus: quẽ ip̃e bene nosti: qui eiusdẽ monasterij nuꝑ prepositus fuerat: multa mihi de fratribus eiusdẽ monasterij admiranda narrabat. Ex q̃bus aliqua que ad memoriã veniunt suppͤmo: q; ad alia festino. Sed vnũ dicã qõ ab eo narratũ pretereundũ nullo modo estimo.

M

IN eodẽ monasterio quidã magne vite monachus erat hortulanus. Fur vero venire cõsueuerat: ⁊ ꝑ sepẽ ascendere / ⁊ occulte olera auferre. Cũq; ille multa plantaret q̃ minus inueniret: ⁊ alia pedibus cõculcata: alia direpta cõspiceret: totũ hortũ circuiens: inuenit iter vnde fur venire cõsueuerat. Qui in eodẽ horto deambulans: reperit etiã serpẽtem: cui precipiens dixit. Sequere me. atq; ad aditũ furis perueniẽs imperauit serpenti dicẽs. In noĩe Iesu precipio tibi vt aditũ istũ custodias: ac furẽ huc ingredi nõ permittas. Protinus serpens totũ se in itinere in trãsuersum tetendit: et ad celiã monach⁹ rediit. Cũq; meridiano tẽpore cuncti fratres quiescerẽt / more solito fur aduenit: ascendit sepem. Et cũ in hortũ pedẽ poneret: vidit subito q; extẽsus serpẽs clausisset viã: ⁊ tremefact⁹ post semetip̃m cõcidit: eiusq; pes per calciamentũ in sude sepis inhesit sicq; dũ hortulan⁹ rediret: deorsum capite pependit. Cõsueta hora venit hortulanus: pendentẽ in sepe furem reperit: ⁊ serpẽti dixit. Gratias deo: ĩplesti qõ iussi: recede modo. Qui stati abscessit. Ad furem vero ꝑueniens ait. Quid est frater? tradidit te mihi deus: quare in labore monachoꝛũ furtũ totiens facere presũpsisti? Qui hec dicẽs pedẽ illi⁹ a sepe in q̃ inheserat soluit / eũq; sine lesiõe deposuit. Cui dixit. Seq̃re me. Quẽ sequẽtem duxit ad

Serpens horti custos.

Fur miraculose deprehẽsus.

A

horti aditũ:et olera q̃ furto appetebat auferre ei cũ magna dulcedine phibuit dicẽs. Uade ⁊ post hoc furtũ nõ facias: sed cũ necesse habes huc ad me ingredere: ⁊ q̃ tu cũ pctõ laborabas tollere: ego tibi deuot⁹ dabo. Petrus.

NUnc vsq₃ vt inuenio: incassũ ego non fuisse patres in italia/qui signa facerent: estimabam.

¶ De equitio abbate puĩcie valerie. Ca.iiij. Grego.

Balneum ciceronis mõasteriũ

FOrtunati viri venerabilis abbatis monasterij/qđ appellaẗ balneum ciceronis: aliorũq₃ etiã viroꝝ venerabiliũ didici relatiõe quod narro. Uir sanctissimus equiti⁹ noĩe in valerie puĩcie partib⁹ p vite sue merito apud oẽs illic magne admirationis habebaẗ: cui fortunat⁹ idẽ familiariter not⁹ fuit. Qui nimirũ equiti⁹ pro sue magnitudine sctitatis multorũ in eadẽ puĩcia monasterioꝝ pater extitit. Hunc cũ iuuentutis sue tẽpore acri certamine carnis incẽtiua fatigarẽt: ipse sue tentatiõis angustie eũ ad oratiõis studiũ solertiorẽ fecerunt. Cũq₃ hac in re ab oĩpotenti deo

Uisio de eunuchatiõe eq̃tij.

remediũ ꝯtinuis pcib⁹ q̃reret: nocte quadã assistente angelo eunuchisari se vidit: eiusq₃ visioni apparuit q̃ oẽm motũ ex genitalibus eius mẽbris abscideret: atq₃ ex eo tẽpore ita alien⁹ extitit a tentatione: ac si sexũ non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex oĩpotẽtis dei auxilio vt viris ante preerat/ita cepit postmodũ etiam feminis pesse: nec tamẽ discipulos suos admonere cessabat/ ne se eius exẽplo in hac re facile crederent: et casuri non tentarent donum quod non accepissent.

De basilio magico.

EO autẽ tẽpore quo malefici in hac sũt Romana vrbe dephẽsi: basilius (q̃ in magicis opib⁹ primus fuit) in monachico habitu valeriã fugiẽs petijt. Qui ad virũ reuerẽtissimũ castoriũ amiternine ciuitatis epm pergẽs: petijt ab eo vt eũ eq̃tio abbati cõmitteret: ac sanandũ monasterio illius commẽdaret. Tunc ad monasteriũ veniẽs epus: secũq₃ basiliũ monachũ deduxit: ⁊ eq̃tiũ dei famulũ rogauit vt eundẽ monachũ in ꝯgregationẽ susciperet. Quẽ stati vir sanct⁹ intuens

B

Basilius sub habitu monachi diabolus esse ab eq̃tio cernitur.

ait. Hunc quẽ mihi cõmendas pater: ego non video monachũ esse: s₃ diabolũ. Cui ille rñdit. Occasionẽ q̃ris: ne debeas pstare qđ peto. Ad quẽ mox dei famulus dixit. Ego quidẽ hoc eũ esse denũcio qđ video: ne tñ nolle me obedire existimes: facio qđ iubes. Suscept⁹ itaq₃ in monasterio est. Post nõ multos vero dies idẽ dei famulus pro exhortãdis ad desideria superna fidelib⁹ paulo longi⁹ a cella digress⁹ est. Quo discedẽte ꝯtigit vt i mõasterio virginũ i quo eiusdẽ patris cura vigilabat: vna earũ q̃ iuxta carnis hui⁹ putredinẽ speciosa videbaẗ febricitare inciperet: ⁊ vehemẽter anxiari: magnisq₃ vocib⁹ cũ stridore clamare. Modo moritura sũ nisi basili⁹ monachus veniat: ⁊ ipse mihi p sue curationis studiũ salutem reddat. Sed in tãti pr̃is absentia accedere quispiã monachoꝝ i ꝯgregationẽ virginũ nõ audebat: quãto min⁹ ille q̃ nouus aduenerat: eiusq₃ adhuc vitã ꝯgregatio fratrũ nesciebat. Missũ repente est: ⁊ dei famulo eq̃tio nunciatũ: q̃ sanctimonialis illa imensis febribus estuaret: ⁊ Basilij monachi visitationẽ anxie q̃reret: q̃ audito vir sanct⁹ dedignando subrisit: atq₃ ait. Nũquidnã dixi q̃ diabol⁹ est iste: nõ monachus: ite ⁊ eũ de cella expellite.

C

Uirgo febricitans sine remedio curata.

De ancilla aũt dei q̃ anxietate febriũ vrgeẗ/nolite eẽ sollicití: q₃ ex hac hora neq₃ febrib⁹ laboratura est: neq₃ basiliũ q̃situra. Regressus est monach⁹: ⁊ ea hora saluti restitutã dei virginẽ agnouit/qua eandẽ salutẽ illi⁹ dei famulus eq̃tius longe positus nũciauit: in virtute. s. miraculi: exẽplũ tenẽs magistri/q̃ inuitat⁹ ad filiũ reguli eũ solo ỽbo restituit saluti: vt reuertẽs paẗ hora filiũ restitutũ vite cognosceret: qua vitã illi⁹ ex ore veritatis audisset. Oẽs aũt monachi iussionẽ pr̃is sui iplentes eũdẽ Basiliũ ex monasterij habitatiõe repulerũt. Qui repulsus dixit frequẽter se cellã eq̃tij magicis artibus i aera suspendisse: nec tamẽ eius quẽpiam ledere potuisse. Qui nõ post longum tẽpus in hac Romana vrbe exardescente zelo christiani populi/igne crematus est.

Basilius rome crematus est

QUadã vero die vna dei famula ex eodẽ monasterio virginũ hortũ ingressa est: q̃ lactucã cõspiciẽs cõcupiuit: eãq₃ signo crucis bñdicere oblita: auide momordit: s₃ arrepta a diabolo ꝯtin⁹ cecidit. Cũq₃ vexareẗ: eidẽ pr̃i eq̃tio sub celeritate nũciatũ est vt veniret cõcit⁹: et orãdo succurreret. Moxq₃ hortũ

Monialis obsessa p

idẽ paẗ vt ingressus est: cepit ex ei⁹ ore q̃si satisfaciẽs ipse qui hãc arripuerat diabol⁹ clamare dicẽs. Ego quid feci: ego quid feci: Sedebam ibi sup lactucã: venit illa/et momordit me. Cui cũ indignatiõe vir dei pcepit vt discederet: ⁊ locũ in oĩpotẽtis dei famula nõ haberet. Qui protinus abscessit: nec eam vltra cõtingere preualuit.

equitium liberatur.

D

QUidã vero Felix noĩe mirsie puĩcie nobilis: paẗ hui⁹ castorij q̃ nunc nobiscũ in Romana vrbe demoraẗ: cũ eundẽ venerabilẽ virũ Eq̃tiũ sacrũ ordinẽ nõ habere cõspiceret: ⁊ p singula discurrere/atq₃ studiose pdicare: eũ quadã die familiaritatis ausu adijt dicens. Qui sacrũ ordinẽ nõ habes: atq₃ a romano pontifice sub quo degis pdicationis licentiã non accepisti/pdicare quomõ psumis: q̃ ei⁹ inq̃sitiõe cõpulsus vir sanct⁹ indicauit pdicationis licentiã q̃liter accepit: dicẽs. Ea q̃ mihi loq̃ris: ego quoq₃ tecũ ipse pertracto. Sed quadã nocte speciosus mihi per visionẽ iuuenis astitit: atq₃ in lingua mea medicinale ferramentũ. i. fleubotomiũ posuit dicens. Ecce posui verba mea i ore tuo: egredere ad predicãdum. Atq₃ ex illo die etiã cum voluero: de deo tacere non possum. Petrus.

Licentia pdicandi equitij sine sacris ordinib⁹.

UEllem etiam patris huius opus agnoscere: q̃ fertur talia dona a deo percepisse. Gregorius.

OPus petre ex dono est: nõ donũ ex opere: alioquin gratia iã nõ est gratia. Omne quippe op⁹ dona preueniũt/q̃uis ex subsequẽti opere ipsa etiã dona succrescũt. Ne tñ vite eius cognitione fraudearis: bene hanc reuerentissim⁹ vir albin⁹ reatine antistes ecclẽie cognouit: et adhuc supsũt multi q̃ scire potuerũt. Sed q̃d plus q̃ris operis: q̃ cõcordabat vite mũditia cũ studio pdicationis: Tantus q̃ppe illũ feruor ad colligendas deo aias accenderat: vt sic monasterijs preesset/quaten⁹ per ecclesias: per castra: per vicos: per singulorũ quoq₃ fideliũ domos circũquaq₃ discurreret: et corda audiẽtiũ ad amorem patrie celestis excitaret. Erat vero valde vilis in vestib⁹: atq₃ ita despect⁹ vt si q̃s illũ fortasse nesciret: salutatus etiam resalutare despiceret: ⁊ quotiens alia tendebat ad loca/iumẽto sedere cõsueuerat: qđ esse despectabilius omnibus iumẽtis in sella potuisset: in quo etiã capistro p freno: et veruecũ pellibus pro sella vtebaẗ. Per semetipm sacros codices in pelliceis sacculis missos dextro leuoq₃ portabat latere: vt q̃cũq₃ peruenisset: scripturarũ aperiebat fontẽ/⁊ rigabat prata mentiũ. Hui⁹ quoq₃ opinio predicationis ad Romane vrbis notitiã peruenit: atq₃ vt est lingua adulantium auditoris sui animũ amplectendũ necans: eo tempore clerici hui⁹ apostolice sedis antistiti adulãdo questi sunt dicentes. Quis est iste vir rusticus/qui auctoritatem sibi predicatiõis arripuit: ⁊ officiũ apostolici nostri dñi sibimet indoctus vsurpare presumit: Mittatur ergo si placet qui huc eũ exhibeat: vt q̃d sit ecclesiastic⁹ rigor agnoscat. Sicut aũt moris est vt occupato in multis aĩo adulatio valde subrepat si ab ipso cordis ostio nequaq₃ fuerit citius repulsa: suadentibus clericis consensum pontifex prebuit vt ad Romanã vrbem duci debuisset: ⁊ quenã sua esset mensura cognosceret. Julianũ tamen tunc defensorem mittens qui Sabinensi ecclesie postmodũ in episcopatu prefuit: hoc precepit: vt cũ magno eũ honore deduceret: ne quicq₃ dei famulus ex ꝯuentione eadem iniuriam sentiret. Qui parere de eo clericorum votis cõcitus volens festine ad eius monasterium cucurrit: ibiq₃ absente illo antiquarios scribentes reperit: vbi abbas esset req̃siuit. Qui dixerũt. In valle hac q̃ monasterio subiacet/fenũ secat. Idem vero Julian⁹ superbum valde atq₃ contumacẽ puerũ habuit: cui vix poterat vel ipse dñari. Hunc ergo misit vt ipsum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit puer: et ꝯtervo spiritu pratum velociter ingressus: homínesq₃ illic intuens fenũ secantes: requisiuit quisnam esset Equitius. Moxq₃ vt audiuit quis esset: eum adhuc longe positus aspexit: ⁊ immenso timore correptus cepit timere/lacescere: seq₃ ipsum nutãti gressu vix portare posse: qui tremẽs ad dei hominẽ peruenit: atq₃ vinis humiliter submissis eius genua deosculans strinxit: sibiq₃ dñm ei occurrisse nunciauit. Cui resalutato dei famul⁹ pcepit dicẽs. Leua fenũ viride: porta pabulum iumentis in quib⁹ venistis. ecce ego (quia parum superest) opere expleto te subsequor. Is autem qui missus fuerat Julianus defensor mirabatur valde quidnã esset q̃ redire moraretur puer. Cumq₃

Equitij vita.

E

Equiti⁹ viles ferebat vestes

Eq̃tij equitãdi modus.

Equitiũ adulatores accusant.

F

Equitius fenũ secabat.

G

reuertentẽ puerũ cõspicit: atq3 in collo fenũ ex prato deferẽtẽ: vehemẽter iratus cepit clamare dicẽs. Quid est hoc: ego te misi hoiem deducere: non fenũ portare. Cui puer rñdit. Quẽ q̃ris: ecce subsequit. Et ecce vir dei clauatis calciat⁹ caligis falcem fenariam in collo deferẽs veniebat. Quẽ adhuc longe positũ puer suo dño q: ipse esset quẽ q̃reret, indicauit. Idẽ vero iulian⁹ repente vt vidit dei famulũ, ex ipo habitu despexit: eũq3 qualit deberet alloq̃ ꝯtẽnia mente pparabat. Mox vero vt seru⁹ dei comin⁹ affuit: eiusdẽ Juliani animũ itolerabilis pauor iuasit, ita vt tremeret: atq3 ad isinuandũ hoc ipm ꝑ quo venerat: vix sufficere ligua potuisset. Qui humiliato mox spũ ad ei⁹ genua cucurrit: oratione ꝓ se fieri petijt: ꝛ q: pat ei⁹ apostolic⁹ põtifex eũ videre vellet idicauit. Uir autẽ venerãdus Eqti⁹ cepit imẽsas gr̃as oipotenti deo agere: asserẽs q̃ se ꝑ sũmũ pontificẽ gr̃a supna visitasset. Ilico vocauit fratres: ꝓcepit hora eadẽ iumẽta pparari: atq3 executorẽ suũ cepit vehement vrgere vt cito abire debuissẽt. Cui Julian⁹ ait. Hoc fieri nullatenus põt: q: lassat⁹ ex itinere hodie nõ valeo abire. Tunc ille rñdit. Cõtristas me fili: q: si hodierna die nõ egredimur: iã crastina nõ exiem⁹. Dei itaq3 famul⁹ executoris sui lassitudine coact⁹ i monasterio suo eadẽ nocte demorat⁹ est. Sequẽti vero die sub ipo lucis crepusculo vehement equo in cursu fatigato ad Julianũ puer cũ epistola puenit: in qua ꝓceptũ est ei ne seruũ dei cõtingere vel

H

mouere de monasterio auderet. Quẽ cũ ille requireret cur sentẽtia esset mutata: cognouit q: nocte eadẽ i qua ipse executor illuc missus ẽ, ꝑ visũ põtifex fuerat vehemẽter exterrit⁹: cur ad exhibẽdũ dei hoiem mittere ꝓsũpsisset. Qui ꝓtin⁹ surrexit: seq3 venerãdi viri cõmẽdãs orationib⁹ ait. Rogat pater nr̃ ne fatigari debeatis. Cũq3 hoc dei famul⁹ audiret: ꝯtristat⁹ ait. Nunq̃d nõ die hesterno dixi tibi: q: si stati nõ pgerem⁹: iã pgere minime liceret. Tũc ꝑ charitatis exhibitiõe aliquãtulũ executorẽ suũ in cella detinuit: eiq3 laboris sui cõmodũ coacto renitẽtiq3 dedit. Cognosce igit Petre i quãta dei custodia sunt q̃ in hac vita seipsos despicere nouerũt: cũ quib⁹ int⁹ ciuibus in honore numerant, q̃ despecti foris hoib⁹ esse non erubescũt: q: ꝛ cõtra in dei oculis nõ iacẽt, q̃ apud suos ꝛ ꝓximorũ oculos ꝑ inanis gl̃ie appetitũ tumẽt. Unde ꝛ quibusdã veritas dicit. Uos estis q̃ iustificatis vos corã hoib⁹: deus autẽ nouit corda vestra: q: qđ hoib⁹ altũ est, abominabile est ante deum.

Luce. xvj

Petrus.

Miror valde q̃ de tali viro surripi pontifici tanto potuerit.

Gregorius.

Quid miraris petre: q: fallimur q̃ hoies sum⁹? An mẽti excidit q̃ Dauid q̃ ꝓphetie spm̃ habere ꝯsueuerat, ꝯtra innocẽtẽ Jonate filiũ sentẽtiã dedit, cũ ṽba pueri mẽtientis audiuit: qđ tñ q: ꝑ dauid factũ est: ꝛ occulto dei iudicio iustũ credim⁹: ꝛ tñ hũana rõne q̃lit iustũ fuerit nõ videm⁹. Quid ḡ mirũ si ore mentientiũ aliq̃ñ i aliud ducimur, q̃ ꝓphete nõ sum⁹? Multũ ṽo est q̃ vniuscuiusq3 ꝓsulis mentẽ curarũ dẽsitas vastat. Cũq3 anim⁹ diuidit ad multa, fit minor ad singula: tãtoq3 ei i vna q̃libet re surripit: quãto lati⁹ multis occupat.

Dauid 3 Jonate filiũ sentẽtiã dedit.

I

Petr⁹.

Uera sunt valde que dicis.

Gregorius.

Silere nõ debeo qđ de hoc viro abbate quõdã meo reuerẽtissimo Ualentino narrante agnoui. Aiebat nãq3 q: corp⁹ eius dũ in beati Laurẽtij martyris oratorio esset humatũ: sup sepulchrũ illius rusticus quidã arcam cũ frumẽto posuit: nec quantus: qualisq3 vir illic iaceret: perpẽdere ac vereri curauit. Tũc repẽte turbo celitus fact⁹: rebus illic oĩbus in sua stabilitate manẽtib⁹ arcam q̃ supposita sepulchro eius fuerat, extulit: lõgeq3 ꝓiecit: ita vt palam cuncti cognoscerent: quãti esset meritis is cuius illic corpus iaceret.

Equitij sepulchri miraculũ.

Etiam ea q̃ subiũgo, predicti venerabilis viri Fortunati q̃ valde mihi etate: ope et simplicitate placet: relatione cognoui. Eandẽ valerie prouinciã lõgobardis intrãtibus ex monasterio reuerẽtissimi viri Eqtij in ꝓdicto oratorio ad sepulchrũ eius monachi fugerũt. Cũq3 lõgobardi seuiẽtes monasteriũ intrassẽt: ceperũt eosdẽ monachos foras trahere: vt eos aut per tormenta discuterent: aut gladijs necarẽt: quorum vn⁹ ingemuit: atq3 acri dolore cõmotus clamauit. Heu heu scẽ Eqti placet tibi vt trahamur: ꝛ nõ nos defendas? Ad cui⁹ vocẽ ꝓtin⁹ seuiẽtes lõgobardos immũdus spirit⁹ inuasit. Qui corruẽtes in terrã tã diu vexati sunt, quousq3 hoc cũcti (etiã qui foris erãt) longobardi cognoscerẽt: quaten⁹ locũ sacrũ temerare vlteri⁹ nõ auderẽt. Sicq3 vir sanct⁹ dũ discipulos defendit: etiã multis post remedium illuc fugientibus prestitit.

Equiti⁹ mõachos a d sepulchrũ eius fugientes tutatur.

K

De Cõstãtio mãsionario eccl̃ie scti Stephani. Ca. v.

Cuiusdam coepi mei didici relatiõe qđ narro. Qui in anchonitana vrbe ꝑ annos multos in monachico habitu deguit: ibiq3 vitam nõ mediocriter religiosam duxit. Cui etiã quidã nostri iã ꝓuectioris etatis q̃ ex eisdẽ sunt partib⁹ attestant. Juxta eã nãq3 ciuitatẽ eccl̃ia beati martyris stephani sita est: i qua vir vite venerabilis ꝯstãti⁹ noie: q̃ Mãsionarij functus officio deseruiebat: cui⁹ sanctitatis opinio sese ad notitiã hoim lõge lateq3 detẽderat. Qui isdẽ vir funditus terrena despiciẽs totoq3 anni su mentis ad sola celestia flagrabat. Quadã vero die dũ in eadẽ eccl̃ia oleum deesset: ꝛ predict⁹ dei famul⁹ vnde lãpades accẽderet omnino nõ haberet: oẽs lãpades ecclesie ipleuit aqua: atq3 ex more in medio papyrũ posuit: q̃s allato igne succendit: sicq3 aqua arsit in lãpadibus ac si oleũ fuisset. Perpẽde igit Petre cui⁹ meriti vir iste fuerit: qui necessitate cõpulsus, elementi naturam mutauit.

Ecclesia beati Stephani.

Cõstanti⁹ aquã loco olei ardere in lãpadib⁹ fecit.

Petrus.

Mirum est valde qđ audio: sed vellem nosse cuius humilitatis apud se esse intus potuit iste: qui tãte excellentie foris fuit.

Gregorius.

Inter virtutes animũ cognoscere ꝯgrue q̃ris: q: multũ valde est q̃ tẽtatiõe sua intus mentẽ lacessũt mira q̃ foris fiũt. Sed si hui⁹ Cõstãtij venerabilis vnum quod fecit audis: cuius humilitatis fuerit citius agnoscis.

Petrus.

Postq̃ mihi facti illi⁹ tale miraculũ dixisti: supest etiã vt me de humilitate mẽtis ei⁹ edifices.

Greg.

Quia valde opinio sanctitatis ei⁹ excreuerat: multi hũc ex diuersis ꝓuincijs anxie videre sitiebant. Quadã vero die ex longinq̃ loco ad videndũ eũ quidã rustic⁹ venit. Eadẽ vero hora casu cõtigerat vt sanct⁹ vir stãs in ligneis gradibus reficiẽdis deseruiret lãpadib⁹. Erat aũt pusill⁹ valde exili forma atq3 despecta. Cũq3 is q̃ ad videndũ eũ venerat quisnã esset inq̃reret: atq3 obnixe peteret vt sibi debuisset ostendi: hi q̃ illũ nouerãt monstrarũt qs esset. Sed sicut stulte mentes hominũ merita ex q̃litate corporis metiunt: eũ paruulũ atq3 despectũ videns: ipsum hũc esse non cepit oino credere. In mente etenĩ rustica inter hoc qđ audierat ꝛ videbat, q̃si facta fuerat quedã rixa: ꝛ estimabat tã breuẽ per visionẽ esse nõ posse: quẽ tam ingentem habuerat ꝑ opinionẽ. Cũq3 ipm eũ esse a plurib⁹ fuisset assertũ despexit: ꝛ cepit irridere: dicens. Ego grãdẽ hominem credidi: iste autẽ de hoie nihil habet. Qđ vt vir dei Constantius audiuit: lãpades quas reficiebat ꝓtinus relinquẽs, letus cõcitus descẽdit: atq3 i eiusdẽ rustici amplexum ruit: eũq3 ex amore nimio cõstrĩgere cepit brachijs ꝛ osculari: magnasq3 gr̃as agere q̃ is de se talia iudicasset: dicẽs. Tu solus es q̃ in me apertos oculos habuisti. Qua ex re pensandũ est cui⁹ apud se humilitatis fuerit: qui despicientẽ se rusticũ ampli⁹ amauit. Qualis enim quisq3 apud se lateat: cõtumelia illata ꝓbat. Nam sicut supbi honoribus: sic plerũq3 humiles sua despectiõe gratulãtur. Cũq3 se ꝛ i aliens oculis viles aspiciũt: idcirco gaudẽt, q: hoc iudicio cõfirmari intelligunt: qđ de se et ipsi apud semetipsos habuerunt.

L

Cõstantij forma et statura.

Cõstantij humilitas magna.

M

Petrus.

Ut agnosco, vir iste magnus foris fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anchonitane ciuitatis epõ. Cap. vj.

Gregorius.

Eiusdẽ quoq3 Anchonitane antistes eccl̃ie vir vite venerabilis Marcellinus fuit: cui⁹ gressum dolore nimio podagra ꝯtraxerat: eũq3 familiares sui sic vbi necesse erat in manib⁹ ferebãt. Quadam vero die ꝑ culpam incurie eadẽ ciuitas anchonitana succẽsa est. Cũq3 vehemẽter arderet: cucurrerũt oẽs vt ignẽ extinguerẽt. Sed illis aquã certatim ꝓijcientibus ita crescebat flãma vt iã toti⁹ vrbis iteritũ minari videret. Cũq3 ad ꝓpinq̃ora sibi loca queq3 ignis inuaderet: iãq3 vrbis partẽ nõ modicã cõsũpsisset: ꝛ obsistere nullus valeret: deduct⁹ in manib⁹ venit epũs: ꝛ tãta periculi necessitate cõpulsus, familiarib⁹ suis se portantib⁹

Marcellinus ignẽ estuãtem cõpescuit.

B

precepit dicēs. Contra ignē me ponite. Qd̄ ita factū est: atq̄ in eo loco est posit⁹ vbi tota vis flāme videbat̄ incū bere. Cepit aūt miro modo in semetip̄m incendiū retor queri / ac si reflexionis sue ip̄et⁹ exclamaret se ep̄iscopū trāsire nō posse. Sicq̄ factū est vt flāma incēdij illo ter mino refrenata in semetip̄m refrigesceret: ⁊ ptingere vl terius q̄cq̄ edificij nō auderet. Perpēdis petre cui⁹ sā ctitatis fuerit egrū hoīem sedere ⁊ exorādo flāmas pre mere. Petrus. Et perpēdo ⁊ obstupesco. Grego.

¶ De Nōnoso p̄posito monasterij i mōte soractij. Ca. vij.

DE vicino nūc loco tibi aliq̄d narrabo qd̄ ⁊ vi ri venerabilis maximiani ep̄i / ⁊ laurionis quē nosti veterani monachi q̄ vterq̄ nunc vsq̄ su perest: relatiōe cognoui: q̄. s. laurio in illo monasterio qd̄ iuxta vrbē neptanā locat̄ / ab Anastasio viro sanctissimo nutrit⁹ est. Qui nimirū Anastasi⁹ vite venerabilis viro Nōnoso p̄posito monasterij qd̄ in soractis mōte situ est: ⁊ propinq̄tate loci ⁊ morū magnitudine / ⁊ virtutum stu dijs assidue iungebat̄. Idē vero Nōnosus sub asperris mo sui monasterij degebat p̄re: sed eius mores mira sem per equanimitate tolerabat. Sicq̄ fratrib⁹ p̄eerat i mā suetudine sicut crebro p̄ris iracundiā ex humilitate mi tigabat. Qr vero ei⁹ monasteriū in sūmo mōtis cacumi ne situ est: ad quēlibet paruū hortū fratrib⁹ excolēdum nulla patebat planities: vn⁹ autē breuissim⁹ locus in la tere mōtis excreuerat quē ingētis saxi moles naturalit̄ egrediēs occupabat. Quadā vero die dū Nōnosus vir venerabilis cogitaret q̄ saltē ad cōdimēta olerū nutriē da locus idē apt⁹ potuisset existere: si hūc moles saxi il lius nō teneret: occurrit animo q̄ eandē molē quingēta boum paria mouere nō possent. Cūq̄ de humano labore facta esset desperatio: ad diuinū se solatiū cōtulit: seq̄ il lic nocturno silētio in oratione dedit. Cūq̄ mane facto ad eūdē locū fratres venirēt / iuenerūt molē tāte magni tudinis ab eodē loco longius secessisse: suoq̄ recessu lar gum fratribus spatium ad excolendū hortum dedisse.

Nōnosus saxū igēs sua orone amouit.

B

ALio quoq̄ tp̄e cum idē vir venerabilis lāpa des vitreas i oratorio lauaret: vna ex ei⁹ ma nib⁹ cecidit: q̄ p innūeras partes fracta dissi luit: q̄ vehementissimū patris monasterij furorē timēs / lampadis ptinus oīa fragmenta collegit: atq̄ ante alta re posuit: seq̄ cū graui gemitu in orōnē dedit. Cūq̄ ab oratiōe caput leuasset: sanā lampadē reperit quā timēs p fragmēta collegerat. Sicq̄ in duob⁹ miraculis duoꝝ patrū v̄tutes imitat⁹ est. In mole. s. saxi factū Gregorij qui mōtē mouit. In reparatiōe vero lāpadis v̄tutē Do nati q̄ fractū calicē p̄stine icolumitati restituit. Petr⁹.

Nōnosus lāpadem fractā orōne reinte grauit.

HAbemus (vt video) de exemplis veteribus noua miracula. Gregorius.

C

VIs ne aliquid in operatione Nōnosi de imitatiōe quoq̄ helisei cognoscere? Petrus.

Volo atq̄ inhianter cupio. Gregorius.

DVm quadā die in monasterio vetus oleū deest set: iamq̄ colligēde oliue tēpus incūberet: s3 fruct⁹ in oliuis null⁹ appareret: visum patri monasterij fuerat vt circūquaq̄ fratres i colligēdis oli uis ad exhibēda extraneis opera pgerēt: q̄tenus ex mer cede sui opis aliquātulū monasterio oleū deportarent. Qd̄ vir dn̄i Nōnosus fieri cum magna humilitate p̄hi buit: ne exeūtes fratres ex monasterio dū lucra olei q̄re rēt / aiarū dāna paterent̄. Sed qr in monasterij arborib⁹ oliue pauce inesse videbant̄: eas colligi p̄cepit: et in p̄lo mitti: ⁊ quālibet parū olei exire potuisset sibimet defer ri. Factūq̄ est: ⁊ susceptū i paruo vasculo oleū fr̄es Nōn noso dei famulo detulerūt: qd̄ ip̄e ptinus ante altare po suit: cūctisq̄ egredientib⁹ orauit: atq̄ accersitis postmo dum fratrib⁹ precepit vt hoc qd̄ detulerūt oleū leuarēt: et per cūcta vasa monasterij exigue fundēdo diuiderēt: quatinus benedictiōe eiusdē dei olei oīa infusa viderē tur: que protinus vt erāt vacua claudi fecit. Die vero al tera aperta omnia plena reperta sunt. Petrus.

Nōnosus oleū orō ne augmē tauit.

PRobamus quotidie impleri verba veritatis q̄ ait Pater meus vsq̄ modo operatur ⁊ ego operor.

Joan. v. c.

¶ De Anastasio abbate monasterij quod suppentonis vocatur. Capitulum. viij. Gregorius.

EOdem quoq̄ tp̄e venerādus vir Anastasi⁹ cu ius superi⁹ memoriā feci / sancte Romane ec clesie cui deo auctore deseruio / notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderās scriniū deseruit: monaste riū elegit: atq̄ in eo loco quē prefat⁹ sum suppētoniā vo cari / p annos multos i s̄ctis actib⁹ vitā duxit: eiq̄ mona sterio solerti custodia p̄fuit. Quo videlicet in loco igēs desup rupes eminet: ⁊ profundū subter precipitiū patet. Quadam vero nocte cū iā oīpotēs deus ei⁹ venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: q̄ pducto sonitu clamaret: dicēs. Ana stasi veni. Quo vocato alij quoq̄ septem fratres vocati sunt ex noīe. Paruo aūt momēto ea q̄ fuerat emissa vox siluit: ⁊ octauū fratrē vocauit. Quas dū aperte cōgrega tio audisset: dubiū nō fuit: qr eoꝝ q̄ vocati sunt obit⁹ p pinquasset. Intra paucos igit̄ dies prim⁹ venerādus vir Anastasius: ceteri aūt in ordine ex carne educti sūt: qui de rupis vertice sunt vocati. Frater vero ille ad quē vox parū siluit / atq̄ eū tūc noiauit: morIētibus alijs paucis dieb⁹ vixit / ⁊ tunc vitā finiuit: vt apte monstraret̄: qr in teriectum vocis silētiū paruū viuēdi spatiū signauerit. Sed mira res cōtigit: qr venerabilis vir Anastasius dū de corpore exiret: erat quidā in monasterio q̄ superuiue re eum nolebat: p̄uolutus vero eius pedibus cepit cum lachrymis ab eo postulare: dicēs. Per illum ad quē va dis deprecor / ⁊ adiuro ne septē dies super te in hoc mū do viuā: ante cui⁹ septimū diē etiā ip̄se defunct⁹ est: q̄ ta mē in illa nocte inter ceteros nō fuerat vocat⁹: vt aperte claresceret: qr eius obitū sola venerabilis Anastasij in tercessio obtinere potuisset. Petrus.

D

Septē fra tres cum Anastasio ad montē vocati.

Non⁹ frat̄ vltro mor tē p̄cat⁹ ē.

CVm idem frater ⁊ vocat⁹ inter ceteros nō est: et tamē sancti viri intercessionib⁹ extra lucem subtractus est: q̄d aliud dat̄ intelligi: nisi q̄ hi qui apud dn̄m magni sunt meriti: obtinere aliquādo pos sunt ea etiā que non sunt predestinata? Gregorius.

E

OBtinere nequaq̄ possūt que p̄destinata nō fue rūt: sed ea q̄ sancti viri orādo efficiunt / ita pre destinata sūt vt p̄cib⁹ obtineāt. Nā ipsa quoq̄ perennis regni p̄destinatio ita est ab oīpotēti deo dispo sita vt ad hoc electi p̄s labore perueniāt: quaten⁹ postu lando mereantur accipere quod eis omnipotens deus ante secula disposuit donare. Petrus.

Nota de predesti natione.

PRobari mihi apertius vellem: si potest predestina tio precibus iuuari. Gregorius.

HOc quod ego petre intuli / p̄cite valet p̄bari. Certe-eteni nosti qr ad abrahā dn̄s dixit. In Isaac vocabit̄ tibi semē. Cui etiam dixerat. Patrē multarū gentiū constitui te. Cui rursum p̄misit dicēs. Benedicā tibi: ⁊ multiplicabo semē tuū sicut stel las celi: ⁊ sicut harenā maris. Ex qua re apte constat: qr oīpotēs deus semē abrahe multiplicari p Isaac p̄desti nauerat: et tamē scriptū est. Deprecatus est Isaac dn̄m pro vxore sua eo q̄ esset sterilis: q̄ exaudiuit eū et dedit cōceptū rebecce. Si ergo multiplicatio generis abrahe p Isaac p̄destinata fuit: cur coniugē sterilē accepit? Sed nimirū constat: qr p̄destinatio p̄cib⁹ implet̄: quādo is in quo de⁹ multiplicare semē abrahe predestinauerat / ora tione obtinuit: vt filios habere potuisset. Petrus.

Gen. xxi. gen. xxvij. gen. xxij. ⁊ xxvj.

gen. xxv.

Predesti natio quo modo p̄ci b⁹ iuuet̄.

QVia secretū ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remāsit. ¶ De bonifacio ferētine ciuitatis ep̄o. Capitulum. ix. Gregorius.

F

VIs tibi aliq̄d de tuscie partibus narrē: vt co gnoscas quales in ea viri fuerint: et omnipo tentis dei notitie quātū propinqui. Petr⁹.

Volo: atq̄ hoc omnimodo exposco. Gregorius.

FVit vir vite venerabilis bonifaci⁹ noīe: q̄ in ea ciuitate q̄ ferentis dicit̄ / ep̄atus officiū te nuit: ⁊ morib⁹ ipleuit. Hui⁹ multa miracula is q̄ adhuc superest gaudēti⁹ p̄sbyter narrauit. Qui nutri tus i ei⁹ obseq̄o tāto valet de illo veraci⁹ dicere / quāto ei ptigit ⁊ interesse. Hui⁹ eccl'ie grauis valde paupertas in erat (q̄ bonis mētib⁹ eē solet custodia hūilitatis) nihilq̄ aliud ad oēe stipēdiū: nisi vnā tm̄modo vineā habebat q̄ quodā die ita grādine irruēte vastata est: vt in ea pau cis vitibus vix parui rariq̄ racemi remāsissent. Quo cū dei p̄dict⁹ vir reuerētissim⁹ bonifaci⁹ ep̄s fuisset igress⁹ magnas oīpotēti deo grās retulit: qr in ip̄sa sua adhuc inopia sese angustiari cognouit. Sz cū iā tp̄s exigeret vt ibi q̄q̄ racemi q̄ remāserāt maturescere potuisset / custo dē vinee ex more posuit: eāq̄ solerti vigilātia fuari p̄ce pit. Quadā v̄o die mādauit p̄stātio p̄bro nepoti suo: vt

Nota de paupertate.

G

cũcta vini vascula i episcopio oiaq; dolia ita vt ãte ↄsue
uerat pice supfusa pparaţet. Qḋ cũ nepos illi⁹ pbri au:
disset: valde admirat⁹ est q̃ q̃si insana preciperet: q̃ vili
vascula pparare faceret q̃ vinũ minime haberet: nec tñ
presũpsit inq̃rere cur talia iuberet: sȝ iussis obtẽperat: et
oia ex more pparauit. Tũc vir dei vineã igress⁹ racemos
collegit: ad calcatoriũ detulit: oẽsq; exinde egredi pcepit
solusq; ibi cũ vno paruulo puero remãsit. quẽ i eodẽ cal:
catorio deposuit: et calcari ipsos paucissimos racemos
fecit. Cũq; ex eisdẽ racemis parum aliq̃d vini defflueret
cepit hoc vir dei suis manib⁹ i paruo vase suscipere: ꝛ p
cũcta dolia/oiaq; vasa q̃ parata fuerãt p bñdictione di
uidere: vt ex eodẽ vino oia vascula vix infusa viderent.
Cũ vero ex liq̃re vini parũ aliquid i vasis oib⁹ misisset:
vocauit ptin⁹ pbr̃m: iussitq; pauperes adesse. Tũc cepit
vinũ i calcatorio crescere: ita vt oia q̃ allata fuerãt pau:
perũ vascula ipleret. Quib⁹ cũ se idonee satisfecisse ↄspi
ceret: ex calcatorio iussit puerum discedere: apothecam
clausit: atq; ipresso sigillo pprio munitã reliq̃t: mox ad
ecclesiã rediit. Die vero tertia pdictũ cõstantiũ presby:
terũ vocauit: ꝛ oratiõe facta apothecã aperuit ꝛ vasa in
quib⁹ tenuissimũ liquorẽ infuderat / vbertim vinũ fun:
dentia inuenit: ita vt pauimentũ omne excrescentia vi:
na inuaderẽt: si ad hec eps tardius intrasset. Tũc terri:
biliter pbr̃o pcepit: ne q̃usq; ipse in corpore viueret/hoc
miraculũ cuiq; indicaret: pertimescẽs videlicet ne vtu:
te facti fauore humano pulsat⁹ inde intus inanesceret
vnde foris hoibus magn⁹ appareret: exẽplũ magistri se:
quẽs: q̃ vt nos ad viã duceret humilitatis/ de semetipo
discipulis pcepit: dicẽs vt ea q̃ vidissent minime dicerẽt
quousq; filius hois a mortuis resurgeret.

Bonifacius eps vinũ abũdeaugmentauit.

H

Petrus.

Quia occasio apta se pbuit: libet inq̃rere quid
nã sit qḋ redẽptor cũ duob⁹ cecis lumen red:
didit: iussit vt nemini dicerẽt: et illi abeuntes
diffamauerũt eũ in totã terrã illã? Nunq̃dnã vnigenit⁹
filius pr̃i et sancto spiritui coeternus hac in re velle ha:
buit: qḋ non potuit implere: vt miraculum qḋ taceri vo
luit/ minime potuisset abscondi?

Attende doctrinã.

Redemptor noster p mortale corpus omne qḋ
egit/ hoc nobis i exemplũ actiõis pbuit: vt p
nostrarũ viriũ modulo eius vestigia sequẽtes
inoffenso pede operis psentis vite carpam⁹ viã. Mira:
culũ nãq; faciẽs ꝛ tacere iussit: ꝛ tamẽ tacere nõ potuit:
vt videlicet electi ei⁹ exẽpla doctrine illius sequẽtes in
magnis q̃ faciũt / latere quidẽ in volũtate habeant: sed
vt prosint aliis prodant inuiti: quaten⁹ et magne humi:
litatis sit q̃ sua opera taceri appetunt: et magne vtilita:
tis sit q̃ eorũ opera taceri non possunt. Non ergo voluit
dñs quicq; fieri ꝛ minime potuit: sed quid velle eius mẽ
bra debeant: quid ve de eis etiã nolẽtibus fiat/ doctrine
eius magisterio exemplum dedit.

Petrus.

Placet quod dicis.

Gregorius.

I

Adhuc pauca aliq̃ de bonifacii epi opere sup:
sunt: q̃ ei⁹ memoriam facimus: exequamur.
Alio nãq; tẽpore beati proculi martyris na:
talitius ppinquabat dies: quo i loco vir nobilis Fortu
natus noĩe manebat: q̃ magnis pcibus ab eodẽ venera:
bili viro postulauit: vt cũ apud beatũ martyrẽ missarũ
solẽnia ageret: ad benedictionẽ dãdam in suã domũ de:
clinaret. Vir aũt dei negare nõ potuit qḋ ab eo ꝛ Fortu
nati mente charitatis poposcit. Peractis igit missarũ
solẽniis: cũ ad pdicti fortunati venisset mẽsã: priusq; deo
hymnũ diceret (sicut quidã ludẽdi arte cibũ solent que:
rere) repente ante ianuã cũ simia vir astitit et cymbala
percussit. Quẽ sanctus vir dedignat⁹ audiens sonitũ di
xit. Heu heu: mortuus est miser iste. Ego ad mensam re
fectionis veni: os adhuc ad laudem dei nõ aperui: et ille
cũ simia veniẽs pcussit cymbala. Subiũxit quoq; ꝛ ait.
Ite ꝛ p charitate ei cibũ potũq; tribuite: scitote tñ quia
mortuus est. Qui infelix vir dum panẽ ac vinũ ex eadẽ
domo pcepisset: egredi ianuã voluit: sed saxũ ingens su:
bito de tecto cecidit: eiq; in verticem venit. Ex qua per:
cussiõe pstratus in manibus iam semiuiuus leuat⁹ est.
Die vero altera fm viri dei sentẽtiã fundit⁹ finiuit vitã.
Qua in re petre pensandũ est quãtus sit viris sanctis ti:
mor exhibẽdus: tẽpla enĩ dei sunt. Et cũ ad iracũdiam
vir sanct⁹ trahit: q̃s alius ad irascendũ nisi eiusdẽ tem:
pli inhabitator excitat? Metuenda ergo tãto est ira iu:

Bonifacius ioculatori mortẽ pdixit.

Sãcti viri dei templa sunt.

storũ: quãto ꝛ cõstat q̃ in eoꝝ cordib⁹ ille presens est: qui
ad inferẽdã vltionẽ quã voluerit inualidus nõ est.

K

Alio quoq; tpe pdict⁹ ↄstãtius presbyter ne:
pos ei⁹ equũ suũ duodecim aureis vendidit:
quos in ppria arca ponẽs: ad exercẽdũ opus
aliqḋ discessit. Tũc subito ab episcopio pauperes vene:
rũt q̃ iportune pcabant vt eis sanctus vir Bonifaci⁹ eps
ad ↄsolationẽ sue inopie aliq̃d largiri debuisset. Sȝ vir
dei q̃ q̃d tribueret non habebat: estuare cepit in cogita:
tione ne ab eo pauperes vacui exirẽt. Cui repẽte ad me:
moriã rediit: q̃ ↄstãtius presbyter nepos eius equũ quẽ
sedere cõsueuerat vẽdidisset: atq; hoc ipsum in arca sua
preciũ haberet. Absente igit eodẽ nepote suo accessit ad
arcam: ꝛ pie violẽtus claustra arce cõminuit. xii. aureos
tulit: eosq; indigẽtibus vt placuit diuisit. Itaq; ↄstãti⁹
presbyter reuersus ex opere arcã fractã reperit: ꝛ cabal
li sui preciũ qḋ in eã posuerat nõ inuenit. Cepit itaq; vo
ce magna pstrepere: ꝛ cũ furore nimio clamare. Oẽs hic
viuũt: solus ego in domo hac viuere nõ possum. Ad cui⁹
nimirum voces venit eps: oẽsq; qui i eodẽ epio aderãt.
Cũq; cũ locutione blanda vir dei tẽperare voluisset/ ce:
pit ille cũ iurgio respõdere: dicẽs. Oẽs tecũ viuũt: solus
ego autẽ hic viuere nõ possũ: redde mihi solidos meos.
Quibus vocib⁹ cõmotus est eps: beate Marie virginis
ecclesiã ingressus est: ꝛ expansis manib⁹ stãdo cepit ora:
re vt ei redderet vnde psbyteri furiẽtis insania mitiga:
ri potuisset. Cũq; subito oculos ad vestimentũ suũ inter
extensa brachia reduxit: repẽte i sinu suo. xii. aureos in:
uenit: ita fulgentes tanq̃ si ex igne pducti eadem hora
fuissent. Qui mox de ecclesia egressus: eos in sinũ furẽtis
presbyteri piecit: dicẽs. Ecce habes solidos quos q̃si:
sti: sed hoc tibi notũ sit: q̃ post mortẽ meã in hui⁹ eccl̃ie
epm nõ eligeris ppt tuã auaritiã. Ex qua sentẽtia vita
tis colligit quia eosdẽ solidos presbyter p adipiscẽdo
epatum preparabat. Sed viri dei sermo pualuit: nã idẽ
constantius in presbyteratus officio vitam finiuit.

Bonifacius pauperibus subuenit.

Bonifacius orãdo xii. aureos a beata virgine impetrauit.

L

Alio quoq; tempore duo ad eum gothi hospi
talitatis gratia venerunt: qui rauẽnam se fe:
stinare professi sunt. Quib⁹ ipse paruum vas
ligneũ vino plenũ manu sua prebuit: qḋ fortasse in pran:
dio itineris habere potuissent: ex quo illi quousq; ra
uẽnam venirent: gothi biberũt. Aliquãtis autẽ dieb⁹ in
eadẽ ciuitate morati sunt: et vinũ qḋ a sancto viro acce:
perant: quotidie in vsu habuerũt. Sicq; vsq; ad eũdem
venerabilem patrẽ ferẽtes reuersi sunt: vt nullo die cessa
rẽt bibere: ꝛ tamẽ vinũ eis ex illo vasculo nunq̃ deesset:
ac si in illo vase ligneo quod episcopus eis dederat: vi:
num non augerẽtur: sed nasceretur.

Vasculũ a Bonifacio acceptũ vinũ auxit.

Nuper quoq; de eiusdẽ loci partib⁹ senex qui:
dã clericus aduenit: ꝛ etiã ipse de eo narrat si:
lẽtio nõ sunt ptercũda. Nã dicit q̃ quadã die
ingressus hortũ magna hũc erucarũ mltitudine inuenit
esse coopertũ: qui omne hol⁹ in eo deperire cõspiciẽs: ad
easdẽ erucas ↄuersus dixit. Adiuro vos i noĩe dñi Iesu
christi: recedite hic: atq; hec holera cõedere nolite. Que
stati ad viri dei vbũ ita oẽs egresse sunt: vt nec vna q̃dẽ
intra spatiũ horti remaneret. Sȝ q̃d mirũ q̃ hec de epa:
tus ei⁹ tẽpore narram⁹: qñ iã ab oipotente deo ordine si:
mul ꝛ morib⁹ creuerat: dũ illa magis mirãda sint q̃ eum
hic senex cleric⁹ adhuc puerulũ fecisse testat? Nã ait q̃
eo tẽpore quo cũ matre sua puer habitabat: egressus ho
spitio/ nõnũq; sine linea/ crebro etiã sine tunica reuerte:
batur: q̃ mox vt nudũ quẽpiam inuenit vestiebat: hic se
expoliãs vt se ante dei oclos illi⁹ mercede vestiret. Quẽ
mater sua frequẽter increpare cõsueuerat: dicẽs q̃ iustũ
nõ esset vt ipe inops pauperib⁹ vestimẽta largiret. Que
die quadã horreũ igressa pene omne triticũ qḋ sibi in ex
pendiũ toti⁹ anni pparauit iuenit a filio suo pauperib⁹
erogatũ. Cũq; semetipsã alapis pugnisq; tũderet q̃ q̃si
anni subsidia pdidisset: supuenit Bonifacius puer dei:
eãq; verbis q̃b⁹ valuit ↄsolari cepit. Que cũ nihil ↄsola
tiõis admitteret: hãc rogauit vt ab horreo exire debuis:
set: in quo ex omni eorũ tritico parũ qḋ inuentum est re:
mansisset. Puer autem dei sese illic protinus in oratio:
nem dedit. Qui post paululũ egressus ab horreo matrẽ
reduxit. quod ita tritico plenum inuentum est sicut ple:
num ante nõ fuerat: vnde mater illius totius anni sum:
ptus se congregasse gaudebat. Quo viso miraculo com

Eruce de pcepto bonifacii ex horto migrauerũt.

M

Bonifacius adhuc puer oratione horreũ tritico impleuit.

B

puncta mater iam ipsa cepit hortari vt daret: qui sic cele riter posset q̄ petysset accipere. Hec itaq; in hospity sui vestibulo gallinas nutrire cōsueuerat: sed eas ex vicino ryre vulpes veniens auferebat. Quadā vero die dum in eodem vestibulo puer Bonifacius staret / vulpes ex mo re venit: gallinā abstulit. Ipse autem cōcitus ecclesiam intrauit: et se in oratione prosternens apertis vocib⁹ di xit. Placet tibi dñe vt de nutrimentis matris mee man ducare nō possim: ecce eni gallinas quas nutrit / vulpes comedit. Qui ab oratione surgēs ecclesiam est egressus. Mox aūt vulpes rediyt: gallinā quā ore tenebat dimisit atq; ipsa moriēs ante ei⁹ oculos i terrā cecidit. Petr⁹.

Bonifacius orone vulpē necauit.

Valde mihi mirum videtur q̄ exaudire preces i se sperantiū / etiā in reb⁹ vilib⁹ dignat deus. Greg.

Hoc Petre ex magna cōditoris nostri dispen satione agit: vt per minima que percipimus: sperare maiora debeamus. Exauditus nāq; est in rebus vilibus puer sanctus & simplex: vt in paruis disceret quātū de deo presumere in magnis petitionib⁹ deberet. Petrus. Placet quod dicis.

Cur de⁹ i paruis re bus exau diat pces.

¶ De Fortunato tudertine ciuitatis epo. Ca. ix. Greg.

Alius quoq; vir venerabilis in eisdem parti bus fuit Fortunatus noīe: tudertine antistes ecclesie: qui in effugādis spiritibus immense virtutis gratia pollebat: ita vt nonnunq̄ ab obsessis cor poribus legiones demonū pelleret: & cōtinuo orationis studio intētus / obiectas contra se eoꝝ multitudines su peraret. Huius viri familiarissimus fuit Julianus no stre ecclesie defensor: qui ante longū tempus in hac vrbe defunctus est. Cuius ego quoq; hoc didici relatiōe qd narro: quia sepe gestis illi⁹ vsu familiaritati intererat: eiusq; post memoriam ad instructionē nostram quasi fa ui dulcedinem in ore retinebat.

Fortunatus eiciē dis demo nib⁹ ppotens.

B

Matrona quedam nobilis i vicinis partibus tuscie / virum habebat: q̄ intra breue tempus quo filiū eius acceperat: cum eadē socru sua ad dedicationē oratorij beati Sebastiani martyris fue rat inuitata. Nocte ḋo eadē qua subsequēte die ad dedi cationē predicti oratorij fuerat ꝓcessura: voluptate car nis deuicta / a viro suo sese abstinere nō potuit: cūq; mē ne facto cōscientiā deterreret perpetrata carnis delecta tio: processionē vero imperaret verecundia: plus erube scēs vultū hoim q̄ dei iudicium metuēs / cum socru sua ad dedicationem oratorij ꝓcessit. Mox vero vt reliqui beati Sebastiani martyris oratoriū ingressi sunt: eandē predictam matronam malign⁹ spirit⁹ arripuit: & coram omni populo vexare cepit. Eiusdem vero oratorij p̄sby ter dum eam vehementissime vexari conspiceret: ex alta ri ꝓtin⁹ syndonē tulit: eāq; operuit: sꝫ & hūc simil repēte diabol⁹ inuasit. Et q̄ vltra vires voluit quicq̄ p̄sume re: cōpulsus est et ipse cognoscere in sua vexatione quid esset. Hi ḋo q̄ aderāt / puellā in manib⁹ ex oratorio subla tam ad domū propriā reportauerūt. Cumq; hanc anti quus hostis vexatione cōtinua vehemēter attereret: ꝓ pinqui sui eam carnaliter amantes / & amādo prosequen tes / ad obtinendum salutis remediū maleficis tradide rūt / vt eius aīam funditus extinguerent: cuius carni ma gicis artib⁹ ad tēpus ꝓdesse conarētur. Ducta est itaq; ad fluuiū: atq; in aquā mersa: ibiq; diutius incantatio nibus agere malefici moliebant: vt is qui eam inuaserat diabolus exiret. Sed miro oīpotentis dei iudicio / dum arte peruersa vnus ab ea repellitur: in eam subito legio intrauit. Cepit ex hoc illa tot motib⁹ agitari: tot vocib⁹ clamoribusq; perstrepere: quot spiritib⁹ tenebat. Tunc inito cōsilio parētes ei⁹ sue perfidie culpā fatentes hāc ad venerabilē virū Fortunatū epm deduxerūt: eiq; reli querūt. Qua ille suscepta multis se dieb⁹ ac noctibus in oratione dedit: tantoq; anni su precib⁹ incubuit / quanto et in vno corpore cōtra se assistere legionis aciē inuenit. Quā post non multos dies ita sanam atq; incolumē red didit: acsi in ea ius propriū diabolus nunq̄ habuisset.

Matrona ob carnis vitium a diabolo correpta.

C

Fortunatus matronā a legione demonū liberat

Alio quoq; tēpore idem vir oīpotentis dei fa mul⁹ ex obsesso quodā hoie immūdū spiritū excussit. Qui malign⁹ spirit⁹ cū vesperascēte iam die secretā ab oībus horā cerneret: peregrinū quē piam esse simulās circuire cepit ciuitatis plateas & cla mare. O virū sctū Fortunatū epm: ecce qd fecit: pegri nū hoiem de hospitio suo expulit. Quero vbi requiescere debeam: & in ciuitate eius nō inuenio. Tunc quidam in hospitio cum vxore sua et paruulo filio ad prunas sede bat: qui vocē eius audiēs: & quid eps ei fecerit requirens hunc inuitauit hospitio: sedere secū iuxta prunas fecit. Cūq; vicissim aliq̄ cōfabularent: paruulū eius filiū idē malignus spūs intrauit: atq; i easdem prunas proiecit: ibiq; mox eius animā excussit. Qui orbat⁹ miser: vel quē ipse susceperit: vel quē eps expulit agnouit. Petrus.

D

Diabolus sub forma peregrini puerū extinxit.

Quidnam hoc esse dicim⁹ vt occidēdi ausum in ei⁹ hospitio antiqu⁹ hostis acciperet: qui hunc peregrinum estimās / ad se hospitalitatis gratia vocasset? Gregorius.

Multa Petre vident bona / sed nō sūt: q̄ bono animo nō fiunt. Unde et in euāgelio veritas dicit. Si ocul⁹ tuus nequā fuerit: totū corp⁹ tuū tenebrosum erit. Nā cū peruersa est intentio q̄ prece dit: prauū est omne opus quod sequit: q̄uis esse rectū vi deat. Ego nāq; hunc virū q̄ dum quasi hospitalitatē ex hiberet orbatus est: nō pietatis opere delectatū estimo: sed epi derogatione: nā pena subsequēs innotuit: q̄ pre cedēs illa susceptio sine culpa nō fuit. Sūt nāq; nonulli qui idcirco bona facere student: vt gratiā aliene opera tionis obnubilēt. Nec pascunt bono qd faciunt: sed lau de boni qua ceteros premunt. Qua de re existimo hunc virū qui malignū spiritū in hospitalitatē suscepit / osten tationem boni potius intendisse q̄ operā: vt meliora q̄ episcopus fecisse videret: quaten⁹ ipse susciperet eū quē vir dñi Fortunatus expulisset. Petrus.

Nota. Mat. vi.

Nota.

Attēde veram sentētiam.

Ita est vt dicis: nam finis operis probat / q̄ mūda intentio operationis non fuerit. Gregorius.

E

Alio quoq; tēpore / dū oculorū quidā lumen amisisset: ad hūc deductus intercessionis ei⁹ opem petiyt / & ipetrauit. Nā cū vir dei orone facta oculis ei⁹ signū crucis ipmeret: ab eo protin⁹ lu ce reddita: nox cecitatis abcessit. Preterea equ⁹ cuius dam militis in rabiē fuerat versus: ita vt a multis tene ri vix potuisset: sed quoscūq; potuit inuaderet: & eorum membra morsibus dilaniaret. Tunc (vtcūq;) a multis ligatus ad virum dei deductus est. Qui mox eius capi ti extēsa manu signū crucis edidit: cunctā ei⁹ rabiem in mansuetudinem mutauit: ita vt postea mitior existeret q̄ ante illam insaniam fuisset. Tunc idem miles equum suū quem celerrime ex miraculi iperio a sua vesania vi dit immutatum: eidem sancto viro decreuit offerēdum. Quē cū suscipere ille renueret: ipse ḋo i precib⁹ ne despi ceret eius oblatio perseueraret: sanct⁹ vir mediā duarū partiū viam tenens: & petitionē militis audiuit: & mun⁹ recipere pro hac exhibita virtute recusauit: pri⁹ nāq; di gnū precium prebuit: & postea equū quem sibi offerebat accepit. Quia eni si non susciperet eū contristari conspe xerat: charitate cogente emit qd necessariū nō habebat. Neq; hoc silere de huius viri virtutibus debeo: qd ante dies fere duodecim audiui. Quidā nāq; ad me deduct⁹ est senex pauper: atq; vt mihi senum collocutio esse sem per amabilis solet: studiose hūc vnde esset inqsiui. Qui se esse de tudertina ciuitate respondit: cui inquā. Queso te pater: nū Fortunatū epm nosti? Qui ait. Noui: & bene noui. Tūc ipse subiunxi. Dic ergo si qua illius miracu la nosti: et desiderāti mihi q̄lis vir fuerit innotesce. Qui ait. Homo ille ab istis hoib⁹ lōge fuit quos videm⁹ mo do. Nā quicq̄d ab omnipotēti deo petiyt: ita dū peteret impetrauit. Cui⁹ hoc vnū narro miraculū: qd ad p̄sens aio occurrit. Quadā nāq; die gothi iuxta tudertinā ci uitatē venerūt: qui ad partes rauēne ꝓperabāt: et duos paruulos puerulos de possessione abstulerāt: q̄ possessio prefate tudertine ciuitati subiacebat. Hoc cū viro san ctissimo Fortunato nūciatū fuisset: ꝓtin⁹ misit: atq; eos dē gothos ad se vocari fecit. Quos blādo sermone allo quēs eoꝝ pri⁹ studuit asperitatē placare: ac post intulit dicēs. Quale vultis p̄ciū dabo: & puerulos q̄s abstulistis reddite: mihiq; hoc grē vrē manus p̄bete. Tūc is q̄ prior eoꝝ eē videbat: respōdit dicēs. Quicq̄d aliud p̄cipis fa cere parati sum⁹: nā istos puerulos nullaten⁹ reddem⁹. Cui venerādus vir blāde minat⁹ dicit. Cōtristas me et nō audis patrē tuū: noli me ꝯtristare: nā nō expedit tibi. Sed idē goth⁹ i cordis sui feritate ꝑmanēs: negādo dis cessit. Die vero altera digressur⁹ rursus ad epm venit: quē idē verbis ꝓ predictis puerulis iterū eps rogauit.

Fortunatus ceco visum restituit.

Fortunatus signo crucis equū furiosū mansuetū reddidit.

F

G

Cumq ad reddendum nullo modo cōsentire voluisset: cōtristatus episcopus dixit. Scio quia tibi non expedit q me contristato discedis. Que gothus verba despiciens ad hospitium reuersus: eosdē pueros de quibus agebatur / equis superimpositos cum suis hominib⁹ premisit. Ipse vero statim ascendens equum subsecut⁹ est. Cūq in eadem ciuitate ante beati Petri apostoli ecclesiā venisset: equi eius pes lapsus est: qui cum eo corruit: et eius coxa mox fracta est: ita vt in duab⁹ partibus os esset diuisum / leuatusq in manibus reductus est ad hospitiū.

Gothus coxa fracta pueros reddidit.

Qui festinus misit: et pueros quos premiserat reduxit: et viro venerabili Fortunato mādauit: dicēs. Rogo te pater: mitte ad me diaconum tuum. Cuius diaconus dum ad iacentem venisset: pueros quos redditurū se episcopo omnino negauerat / ad medium deduxit: eosq diacono illius reddidit: dicēs. Uade et dic dño meo episcopo. Quia maledixisti mihi: ecce pcussus sum: sz pueros quos quesisti / recipe: et p me rogo intercede. Susceptis itaq puerulis diaconus ad epm reduxit: cui benedictā aquā venerabilis Fortunatus dedit: dicēs. Uade citius et eā super iacētis corpus proijce. Perrexit itaq diaconus atq ad gothum introgressus / benedictā aquam super membra illius aspersit.

Fortunatus aqua benedicta coxam sanauit.

Res mira et vehementer stupenda: mox vt aqua benedicta gothi coxam cōtigit: ita ois fractura solidata est: et saluti pstine coxa restituta: vt hora eadē de lecto surgeret: et ascēso equo ita cepit iter agere ac si nullā vnq lesionē corporis pertulisset. Factūq est vt qui sancto viro Fortunato pueros cum precio reddere obediētie subiect⁹ noluit: eos sine precio pena subactus donauit. His igit expletis studebat adhuc senex de eo et alia narrare. Sed qz nonnulli aderant ad quos exhortandos occupabar: iamq diei tardior hora incubuerat: venerabilis Fortunati facta mihi audire non licuit: que audire (si liceat) semper volo.

H

Sed die alia idē senex rem de illo magis mirabilem narrauit: dicēs. In eadem tudertina vrbe marcellinus quidam bone actionis vir cum duabus sororibus suis habitabat: qui eueniente molestia corporis ipso sacratissimo vesperascente iam sabbato paschali defunctus est. Cuius corpus cum longius esset efferendum: die eodem sepeliri nō potuit. Cumq mora esset temporis ad explēdum debitū sepulture: sorores eius morte eius afflicte occurrerunt flētes ad venerabilem virum Fortunatū: eiq magnis vocib⁹ clamare ceperunt. Scim⁹ quia apostolorū vitam tenes: leprosos mundas: cecos illuminas. Ueni et resuscita mortuū nostrū. Qui mox vt cognouit carū fratrē defunctum: flere et ipse etiam de morte eius cepit: eisq respondit dicens. Recedite et hec dicere nolite: quia iussio omnipotentis dei est: cui contraire nullus hominū potest. Illis itaq discedentibus tristis ex morte eius mansit epus. Subsequente autem die dominico ante exurgētis lucis crepusculū: vocatis duobus diaconibus suis perrexit ad domū defuncti: accedensq ad locū vbi corpus iacebat exanime: ibi se in orationem dedit. Expleta autem prece surrexit / et iuxta corpus defuncti sedit: non autem grādi voce defunctum vocauit dicēs.

I

Fortunatus resuscitauit mortuū Marcellum.

Frater Marcelle. Ille autem ac si leuiter dormiēs ad vicinam vocē cuius modicā fuisset excitat⁹ / statī oculos aperuit: atq ad epm respiciēs dixit. O quid fecisti? cui episcopus respōdit dicēs. Quid feci? At ille ait. Duo hesterno die venerūt qui me eijcientes ex corpore in bonū locum duxerunt: hodie aūt vnus missus est qui dixit. Reducite eū: quia Fortunatus epus in domū eius venit. Quibus verbis explet⁹ mox ex infirmitate conualuit: et i hac vita diutius mansit. Nec tamen credendum est: qz locum quem acceperat perdidit: quia dubium non est q intercessoris sui precibus potuit post mortē melius viuere: qui et ante mortem studuit omnipotenti deo placere. Sed cur multa de eius vita dicimus: cū nūc vsq ad corpus illi⁹ tot virtutum documēta teneamus? Demoniacos quippe absoluere: egros curare quotiens ex fide petitur: vt viuus consueuerat hoc indesinenter facere: et apud mortua sua ossa perseuerat. Sed libet Petre adhuc ad valerie puincie partes narrationis mee verba reducere: de quib⁹ me eximia valde miracula ex ore venerabilis Fortunati (cuius non longe superius memoriam feci) contigit audisse. Qui crebro ad me nunc vsq veniēs dum facta mihi veterum narrat: noua refectione me satiat.

De Martyrio monacho prouincie valerie. Ca. xi.

K

Quidam nāq in eadem puincia Martyrius nomine: deuotus valde omnipotentis dei famulus extitit: qui hoc de virtutib⁹ suis testimonij signum dedit. Dum quadā die fratres illius panem subcinericiū fecissent: atq obliti essēt crucis signū imponere: sicut i hac puincia crudi panes ligno † signari solēt: vt p quadras quattuor partiti videant / idē dei famulus affuit: eisq referētibus signatū nō fuisse cognouit. Cumq iam panis ille prunis esset et cinerib⁹ coopertus / dixit. Quare hūc minime signastis? Qui hoc dicēs signum crucis digito contra prunas fecit. Quo signāte protinus immensum crepitum panis dedit: ac si ingens in ignibus olla crepuisset. Qui dum coctus postmodū fuisset / ab igne subtractus: ea cruce signatus inuentus est: quam non contactus: sed fides fecit.

al. ligno

Martyri⁹ panes in furno cruce fidei signauit.

De Seuero presbytero eiusdem prouincie. Ca. xij.

In eo etiā loco Interiorina vallis dicit: que a multis vbo rustico Interocrina noiatur. In qua erat quidam vir vite valde admirabilis / nomine Seuerus / ecclesie beate Marie dei genitricis et semper virginis sacerdos.

De seuero pbro.

Hunc cum quidam paterfamilias ad extremū venisset diē: missis concite nūcijs rogauit vt ad se qntocyus posset venire: suisq orationib⁹ pro peccatis eius intercederet: vt acta de malis suis penitentia solutus culpa de corpore exiret. Qui videlicet sacerdos inopinate contigit vt ad putādam vineā esset occupatus: atq ad se veniētibus diceret. Antecedite ergo: ego vos subsequor. Cumq videret sibi in eodē opere parū aliquid superesse / paululū morā fecit: vt op⁹ qd minimū restabat expleret: q expleto cepit ad egrū pergere. Eūti vo i itinere occurrētes hi q pri⁹ venerāt: obuiā facti sunt dicentes. Pater quare tardasti? Noli fatigari: qz iam defunctus est.

L

Quo audito ille contremuit: magnisq vocibus se interfectorē illius clamare cepit. Flēs itaq peruenit ad corpus defuncti: seq corā lecto illius cum lachrymis in terram dedit. Cumq iam vehementer fleret: in terrā caput tūderet: seq reum mortis illius clamaret: repente is qui defunct⁹ fuerat / animā recepit. Quod cū multi q circūstabant aspicerēt / admiratiōis vocibus emissis ceperūt ampli⁹ flere pre gaudio. Cūq eum requirerēt vbi fuerit vl quomodo redisset / ait. Tetri valde erāt homines qui me ducebāt: ex quorum ore et naribus ignis exibat: quē tolerare nō poterā. Cūq p obscura loca me deducerent: subito pulchre visionis iuuenis cum alijs nobis eūtibus obuiam factus est: qui me trahētibus dixit. Reducite illū: qz Seuerus presbyter plangit: ei⁹ em lachrymis dñs eum donauit.

Seuerus lachrymis suis mortuū resuscitauit.

Qui. s. Seuerus protinus de terra surrexit: eiq penitentiā agenti opem sue intercessionis prebuit. Et dum per dies septē de perpetratis culpis penitentiam eger rediuiuus ageret: octaua die letus de corpore exiuit. Perpēde Petre queso hunc de quo loqmur Seuerū q dilectū dñs attendit / quē cōtristari nec ad modicū pertulit.

Petrus.

M

Admirāda sunt valde q dicis: que me inuenio nunc vsq latuisse. Sed quid esse dicim⁹ q modo tales viri nequeunt inueniri?

Gregorius.

Ego Petre multos tales in hoc seculo nec modo deesse existimo: neq em si talia signa nō faciunt: ideo tales nō sūt. Uite nāq vera estimatio in virtute est operū / nō in ostensione signoz. Nā sunt plerīq qui etsi signa nō faciunt: signa tamē facientibus dispares non sunt.

Nota.

Petrus.

Unde mihi rogo hoc ostendi potest: q sint quidam q signa nō faciunt: et tamen signa faciētibus dissimiles non sunt?

Gregorius.

Nunquidnam nescis quoniā Paulus apostolus Petro apostolorum primo in principatu apostolico frater est?

Petrus.

Scio plane nec dubiū est: quia etsi minimus omniū apostoloz: plus tamē oibus laborauit.

Gregori⁹.

Quod bene ipse reminisceris: Petrus sup mare pedibus ambulauit: Paulus in mari naufragium pertulit. Et in vno eodemq elemento vbi Paulus ire cum naui non potuit: ibi Petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur cōstat quia cum vtriusq virtus fuerit dispar in miraculo: vtriusq tamen meritū dispar non est in celo.

Cōparatio Petri et Pauli apostoloz

Petrus.

A

Placet fateor oino quod dicis: ecce eni aperte noui: quia vita ⁊ nō signa querēda sunt. Sed qm̄ ipsa signa que fiunt/bone vite testimoniū ferūt: queso te adhuc siqua sunt referas: vt esurientē me per exempla bonoꝝ pascas. Gregorius.

Velle tibi in laudibus redēptoris de viri venerabilis benedicti miraculis aliqua narrare: sed ad hec explenda hodiernū tempus video non posse sufficere. Liberius itaqꝫ hec loquimur si aliud exordiū sumamus.

¶ Finit primus liber dialogoꝝ beati Gregorij.

¶ Incipit liber Secūdus dialogoꝝ beati Gregorij de vita et miraculis sancti Benedicti.

Fuit vir vite venerabilis/dei gratia Benedictꝰ et noie/ ab ipso sue pueritie tēpore cor gerēs senile. Etatē quippe moribus transiēs: nulli voluptati animū dedit: sꝫ dū in hac terra adhuc eēt/quo tēporaliter libere vti potuisset/ despexit iā quasi aridū mūdū cū flore. Qui liberiori genere ex ꝓuincia nursie exortꝰ: rome liberalibꝰ litterarū studijs traditꝰ fuerat. Sed cū in eis multos ire ꝑ abrupta vitioꝝ cerneret: eū quē q̄si in ingressu mūdi posuerat/retraxit pedē: ne si q̄d de sciētia eiꝰ attingeret: ipse quoqꝫ in immane precipitiū totꝰ iret. Despectis itaqꝫ litterarū studijs: relicta domo rebusqꝫ patris/soli deo placere desiderans/ sancte conuersationis habitū quesiuit. Recessit igit̄ scienter nescius et sapiēter indoctus. Huius ergo oīa gesta non didici: sed pauca que narro/quattuor discipulis illius referentibus agnoui. Constantio scilꝫ reuerentissimo valde viro: qui ei in monasterij regimine successit. Valentiano quoqꝫ: qui annis multis lateranensi monasterio prefuit Simplicio/ qui cōgregationem illius post eum tertius rexit. Honorato etiam/qui nūc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat/preest.

Bñdicti vita.

B

Cōstantiꝰ
Valentianus.
Simplicius.
Honoratus.

¶ De capisterij fracti reparatione. Capitm̄.j.

Hic itaqꝫ cum iā relictis litterarū studijs petere deserta decreuisset: nutrix q̄ hunc arctiꝰ amabat sola secuta est. Cūqꝫ ad locū venisset qui dicit̄ enside†: multisqꝫ honestioribus viris ꝑ charitate se illic detinētibꝰ in beati petri ecclīa demorarent̄: predicta nutrix illius ad purgandum triticū a vicinis mulieribus ꝓstari sibi capisteriū petijt: quod sup mensā incaute derelictū: casu accidente fractū est: sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediēs nutrix illius vt ita inuenit: vehementissime flere incepit quia vas quod prestitum acceperat/ destructū videbat Benedictus aūt religiosus et pius puer cum nutricem suam flere cōspiceret: eius dolori cōpassus ablatis secū vtriusqꝫ fracti capisterij ꝑtibus sese cum lachrymis in orationē dedit: qui ab oratione surgens ita iuxta se vas sanum reperit: vt in eo inueniri fracture nulla vestigia potuissent: moxqꝫ nutricē suam blāde consolatꝰ ei sanū capisterium reddidit: quod fractum tulerat. Que res i eodē loco a cunctis est agnita: atqꝫ in tanta admiratiōe habita: vt hoc ipsum capisterium eius loci incole in ecclesie ingressu suspenderēt: quatenus presentes ⁊ secuturi oēs agnoscerent a quanta bñdictus puer cōuersationis gratia ꝑfectione cepisset: qd̄ annis multis illic ante oīm oculos fuit: ⁊ vsqꝫ ad hec lōgobardoꝝ tēpora super fores ecclesie pepēdit. Sed bñdictus plus appetēs mala mūdi perpeti q̄ȝ laudes: ꝓ deo laboribus fatigari q̄ȝ vite huius fauore extolli: nutricē suā occulte fugiēs: deserti loci secessū petijt: cui sublacꝰ vocabulū ē: q̄ ab romana vrbe .xl. fere miliaribus distans: frigidas atqꝫ perspicuas emanat aquas. Que illic videlicet aquarū abundātia in extēso prius loco colligit̄: ad extremumvero in amnē deriuat̄. Quo dū fugiens ꝑgeret/monachus quidam Romanus nomine hunc euntem reperit: quo tenderet requisiuit. Cuiꝰ cū desideriū cognouisset: et secretū tenuit: ⁊ adiutoriū impendit: eiqꝫ sancte cōuersationis habitū tradidit: ⁊ inquantū licuit ministrauit. Vir autē dei ad eundē locū perueniēs in arctissimā specū se tradidit: et tribus annis excepto romano monacho oībus ibi incognitus māsit: qui videlicet romanus nō lōge in monasterio sub Theodaci † pr̄is regula degebat. Sed pie eiusdem patris sui oculis furabatur horas: et quē sibi ad manducandū surripere poterat: diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eādem vero specū a Romani cella iter non erat: q̄ excelsa desup rupes eminebat: sed ex eadē rupe in lōgissimo fune ligatū Romanus deponere panē consueuerat: in qua etiā resti paruū tintinabulū inseruit: vt ad eius sonū cognosceret quando sibi romanus panē preberet: quem exigēs acciperet. Sed antiquus hostis vnius charitati inuidēs: alterius refectioni/cū quadā die submitti panē cōspiceret: iactauit lapidē: ⁊ tintinabulū fregit. Romanus tñ modis cōgruētibus ministrare non desijt. Cū vero iam deus omnipotēs et romanū vellet a labore quiescere: et Benedicti vitā in exemplū hoībus demōstrare: vt posita supra candelabrū lucerna claresceret: quatenus oibus qui in domo dei sunt luceret: cuidā presbytero lōgius manenti qui refectionē sibi in paschali festiuitate parauerat: ꝑ visum dñs apparere dignatus est: dicens. Tu tibi delicias preparas / et seruus meus illo in loco fame cruciat̄. Qui protinus surrexit: atqꝫ in ipsa solennitate paschali cū alimētis que sibi parauerat/ ad locū tetendit: ⁊ virū dei per abrupta montiū: per concaua valliū: per defossa terrarū quesiuit: eūqꝫ latere in specu reperit. Cūqꝫ oratione facta/benedicētes dñm omnipotentē consedissent: post dulcia vite colloquia is qui aduenerat ꝓsbyter dixit. Surge sumamus cibū: q̄ hodie pascha est. Cui vir dei respōdit dicēs. Scio q̄ pascha est: quia hodie videre te merui. Lōge quippe ab hoibꝰ positus/ q̄ die eodē paschalis solēnitas esset/ ignorabat. Venerabilis autē presbyter rursus asseruit dicēs. Veraciter hodie resurrectiōis dñice paschalis dies est: abstinere tibi minime congruit: q̄ et ego ad hoc missus sum vt oīpotentis dona dei pariter sumamus. Bñdicentes igitur dñm sumpserunt cibū. Expleta itaqꝫ refectione et colloquio ad ecclesiā suā presbyter recessit. Eodem quoqꝫ tēpore hūc in specu latitantē etiā pastores inuenerūt: quē dū vestitū pellibus inter fruteta cernerent: aliquā bestiā esse crediderūt: sed cognoscentes dei famulū coꝝ multi ad pietatis grām a bestiali mēte mutati sunt. Nomē itaqꝫ eiꝰ ꝑ vicina loca innotuit cūctis. Factūqꝫ est vt ex illo iā tēpore a multis freq̄ntari cepisset: q̄ cū ei cibū afferrēt corporis: ab eius ore in suo pectore alimēta referebāt vite.

Bñdictꝰ capisteriū fractū oratione refecit.

C

Romanꝰ monachꝰ.

D

Specꝰ benedicti.

†al. Deodati.

Diabolꝰ tintinabulū romani fregit.

Deus ad presbyteꝝ quēdam.

E

Bñdictꝰ diē pascalē ignorabat.

¶ De tentatione carnis superata. Capitm̄.ij.

Quadā vero die dū solus esset/ tentator affuit. Nam nigra/paruaqꝫ auis que vulgo merula noiatur: circa eius faciē volitare cepit: eiusqꝫ vultui iportune insistere: ita vt manu capi posset si hanc vir sctūs tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit auis. Tanta autē carnis tentatio aue eadē recedēte secuta est: quantā vir sctūs nunq̄ȝ fuerat expertus. Quandā naqꝫ aliquando feminā viderat: quā malignus spūs ante eius mentis oculos reduxit: tantoqꝫ igne serui dei animū in specie illiꝰ accēdit: vt dū in eius pectore amoris flāma vim caperet: etiam pene deserere eremū voluptate victus deliberaret. Tūc subito superna gratia respectꝰ ad semetipm̄ reuersus est: atqꝫ vrticarū ⁊ vepriū iuxta densa succrescere fruteta conspiciēs: exutus indumento nudū se in illis spinarū aculeis/et vrticarū incendijs ꝓiecit: ibiqꝫ diu volutatus toto ex eis corpore vulneratus exijt: et per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis: q̄ voluptatē traxit in dolorē. Cūqꝫ bene penaliter foris arderet: extinxit qd̄ intus illicite ardebat. Vicit itaqꝫ petm̄: quia mutauit incēdiū. Ex quo videlicet tēpore sicut post discipulis ipse perhibebat: ita in eo est tētatio voluptatis edomita/ vt tale aliquid minime sentiret. Ceperūt postmodū multi iam mūdū relinquere: atqꝫ ad eius magisteriū festinare. Liber quippe a tentatiōis vitio: vero iure iam factus est virtutū magister Unde et per Moysen in Exodo precipitur: vt leuite a vigintiquinqꝫ annis et supra ministrare debeant: ab anno vero q̄nquagesimo custodes vasoꝝ fiāt. ¶ Petrꝰ.

F

Carnis tētatio aspꝰrimo medio superata.

Iam q̄dē ꝓlati testimonij mihi aliquantū itellectꝰ interlucet: sed tamen hoc planius exponi postulo.

6

Gregorius.

LIquet petre q̄ i iuuẽtute carnis tẽtatio ferueat: ab anno autẽ quinquagesimo calor corporis frigescat: vasa aũt sacrata sunt fideliũ mẽtes. Electi ĝ cũ adhuc i tẽtatiõe sunt/subesse eos ac seruire necesse est: et obsequijs/laboribusq̃ fatigari. Cũ vero iã mẽtis etate tranq̃lla calor recesserit tentatiõis: custodes vasorũ sunt: q̃ doctores aiarũ fiũt. Petrus.

Fateor placet quod dicis: sed quia prolati testimonij clausa reserasti: queso vt de vita iusti debeas ea que sunt incohoata percurrere.

De vitro fracto per signũ crucis. Cap. iij. Gregorius.

Recedẽte igitur tẽtatiõne vir dei quasi spinis erutis exculta terra de virtutũ segete feraci᷒ fructus dedit. Preconio itaq̃ eximie ꝯuersatiõnis celebre nomen eius habebat. Non longe autẽ monasteriũ fuit: cuius cõgregationis pater defunct᷒ est: omisq̃ ex illo cõgregatio ad eundẽ venerabilẽ Benedictũ venit: et magnis precibus vt eis ꝑesse deberet: petijt. Qui diu negãdo distulit: suis illorũq̃ fratrũ morib᷒ se cõuenire nõ posse predixit: sed victus quãdoq̃ precib᷒ assensum dedit. Cũq̃ in eodẽ monasterio regularis vite custodiã teneret: nullisq̃ vt prius per actus illicitos in dexterã leuãq̃ partẽ deflectere a cõuersationis itinere liceret: suscepti fratres insane seuiẽtes semetipsos prius accusare ceperũt: q̃ hunc sibi preesse poposcerãt: quorũ scꝫ tortitudo i norma ei᷒ rectitudinis offendebat. Cũq̃ sibi sub eo conspicerẽt illicita nõ licere: et se dolerent vsitata relinquere: durũq̃ esset q̃ in mente veteri cogebantur noua meditari: et quia grauis est semꝑ prauis moribus vita bonorũ: tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui inito consilio venenũ vino miscuerũt. Et cum vas vitreũ in quo ille pestifer potus habebatur: recũbẽte patre ex more monasterij ad benedicendũ fuisset allatũ/extẽsa manu Benedictus signũ crucis edidit: et vas qđ longius tenebatur eodẽ signo rupit: sicq̃ confractũ est ac si in illo vase mortis/ꝑ cruce lapidẽ dedisset. Intellexit protinus vir dei quia potũ mortis habuerat: qđ portare non potuit signũ vite: atq̃ illico surgens mente trãquilla cõuocatis fratribus/allocutus est eos: dicens Misereatur vestri fratres oĩpotẽs deus: quare in me facere ista voluistis? Nũquid non prius dixi vobis: q̃ vestris ac meis moribus minime conueniret? Ite: et iuxta vestros mores patrẽ vobis querite: q̃ posthac me habere minime potestis. Tuncq̃ ad locũ dilecte solitudinis rediit: et solus in superni spectatoris oculis habitauit secum. Petrus.

MInus patenter intelligo: quidnam sic habitauit secum. Gregorius.

SI sanctus vir cõtra se vnanimiter conspirantes: suecq̃ cõuersationi longe dissimiles: coact᷒ diu sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsum/et modũ tranquillitatis abscinderet: atq̃ a contẽplatiõis lumine sue mẽtis oculũ declinasset. Dũq̃ quotidie illorũ correptione fatigatus minus curaret sua: et se forsitan relinqueret/et illos nõ inueniret. Nam quotiens p cogitationis motũ nimirũ extra nos ducimur: et nos sumus/et nobiscũ non sumus: q̃ nosmetipsos minime vidẽtes per alia vagamur. An illũ secũ fuisse dicim᷒ qui in longinquã regionẽ abijt: portionẽ quã acceperat consumpsit: vni in ea ciuiũ adhesit: porcos pauit: quos cũ manducare videret siliquas et esuriret: tñ cũ postmodũ cepit cogitare que perdidit: scriptum de illo est: in se reuersus dixit. Quanti mercenarij in domo patris mei abũdãt panibus? Si igitur secũ fuit: vnde ad se rediit? Hunc ergo venerabilẽ virum secũ habitasse dixerim: q̃ in sua semper custodia circũspect᷒ ante oculos cõditoris semper aspiciens: se semper examinans: extra se mentis sue oculum non diuulgauit. Petrus.

QUid ergo quod de apl'o Petro scriptũ est: dũ de carcere ab ãgelo eductus fuisset: qui ad se reuersus dixit. Nũc scio vere: quia misit dñs angelũ suũ: et eripuit me de manu herodis/et de oĩ expectatione plebis iudeorum? Gregorius.

DUobus modis petre extra nos ducimur: qui aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recedimus: aut per contẽplationis gratiã super nosmetipsos leuamur. Ille itaq̃ qui porcos pauit: vagatione mentis et imunditie sub semetipsum cecidit. Iste vero quẽ angelus soluit eius mentẽ in extasim rapuit: extra se quidẽ: sed sup semetipsum fuit. Vterq̃ ergo ad se rediit: qñ et ille ab errore operis se collegit ad cor: et iste a cõtẽplationis culmine ad hoc rediit/quod in intellectu cõi vt prius fuit. Venerabilis igitur Bñdictus in illa solitudine habitabat secũ/inquãtũ se intra cogitationis claustra custodiuit: nã quotienscunq̃ hũc cõtemplationis ardor in altum rapuit: se procul dubio sub se reliquit. Petrus.

PLacet quod dicis: sed queso respõdeas si deserere fratres debuit quos semel suscepit? Gregorius.

VT ego petre existimo: ibi adunati equanimiter portãdi sunt mali/vbi inueniũtur aliqui q̃ adiuuẽtur boni. Nã vbi oĩmodo de bonis fructus deest: fit aliqñ de malis labor vacuus: maxime si e vicino cause suppetãt que fructũ deo ferre valeant meliorẽ. Vir itaq̃ sctũs propter quẽ custodiendũ staret: q̃ oẽs vnanimiter se persequẽtes cerneret? Et sepe agitur in animo perfectoꝝ (qđ silentio ꝑtereundũ nõ est) vt cũ laborẽ suũ sine fructu esse considerẽt: in locũ aliũ ad laborẽ cũ fructu migrent. Vnde ille quoq̃ egregius ꝑdicator qui dissolui cupit/et cũ xp̃o esse: cui viuere xp̃s est et mori lucrũ: qui passionũ certamina nõ solũ ipse appetiit: sed ad tolerãda hec et alios accẽdit: Damasci persecutionẽ passus vt posset euadere murũ: funem sportãq̃ quesiuit: seq̃ latenter deponi voluit. Nũquid nõ paulũ mortẽ dicimus timuisse: quã se ipse ꝑ amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodẽ loco minorẽ sibi fructũ adesse ꝯspiceret: et graui labore ad laborẽ se alibi cũ fructu seruauit. Fortis etenĩ preliator dei teneri intra claustra noluit: certaminis cãpũ quesiuit. Vnde idẽ quoq̃ venerabilis Benedictus si libenter audis citius agnoscis: quia non tantos ipse indociles deseruit: quantos in locis alijs a morte anime suscitauit. Petrus.

ITa est vt doces: et manifesta ratio prolatũ cõgruũ testimoniũ declarat. Sed queso vt de vita tanti patris ad narrationis ordinẽ redeas. Gregorius.

CUm sanctus vir diu in eadẽ solitudine virtutibus/signisq̃ succresceret: multi ab eo in eodẽ loco ad oĩpotentis dei sunt seruitiũ congregati: ita vt illic duodecim monasteria cũ oĩpotentis Iesu christi dñi opitulatione cõstrueret: in q̃bus statutis patribus duodenos monachos deputauit: paucos vero secũ retinuit: quos adhuc in sua presentia ab eis erudire iudicauit. Cepere etiã tũc ad eũ romane vrbis nobiles et religiosi concurrere: suosq̃ ei filios oĩpotenti deo nutriẽdos dare. Tũc quoq̃ pro bone spei suas soboles. Euticiũ/Maurũ/Tertulli᷒ vero patricius Placidũ tradidit: e quibus Maurus iunior cũ bonis polleret moribus/magistri adiutor cepit existere. Placid᷒ vero puerilis adhuc indolis gerebat annos.

De castigatione monachi vagi. Caplm. iiij.

IN vno aũt ex eis monasterijs que circũquaq̃ cõstruxerat/quidã monachus erat: qui ad orationẽ stare nõ poterat: sed mox vt se fratres ad studiũ orationis inclinabãt/ipse egrediebatur foras: et mente vagã terrena aliqua et transitoria gerebat. Cũq̃ ab abbate suo sepius fuisset admonitus: ad virũ dei ductus est: qui ipse quoq̃ stultitiã eius vehemẽter increpauit: et ad monasteriũ reuersus vix duobus diebus viri dei admonitionẽ tenuit. Nã die tertio ad vsum propriũ reuersus vagari tẽpore oratiõis cepit. Quod cũ seruo dei ab eodẽ monasterij patre quẽ cõstituerat/nunciatũ fuisset: dixit. Ego venio: eũq̃ per memetipsum emẽdo. Cũq̃ vir dei venisset ad monasteriũ: et constituta hora expleta psalmodia sese fratres i orationẽ dedissent: aspexit q̃ eundẽ monachũ qui in oratione manere nõ poterat quidã niger puerulus per vestimenti fimbriã foras traheret. Tunc eidẽ patri monasterij Põpegiano nomine et Mauro dei famulo secrete dixit. Nunqđ nõ aspicitis quis est qui istũ monachũ foras trahit? Qui respondentes dixerũt: nõ. Quibus ait. Oremus vt vos etiã videatis quẽ iste monachus sequitur. Cũq̃ per biduum esset oratũ: Maurus monachus vidit. Pompegianus vero eiusdẽ monasterij pater videre nõ potuit. Die igiẽ alia expleta oratione vir dei oratoriũ egressus: stãtem foris monachũ reperit: quẽ pro cecitate cordis sui virga per- gauit.

Bñdict᷒ abbas effectus.

D

Bñdict᷒ vitrũ venenatum signo cruci fregit.

Bñdict᷒ relicta abbatia solitudinẽ repetijt.

I

Luce. xv.

Act. xij.

Duobus modis extra nos ducimur.

K

Bñdict᷒ an suscepcũ monasterium relinquere debuit.

Pauli fuga.

L

Bñdict᷒ xij. monasteria construxit.

Maur᷒ et Placid᷒ discipuli fuerũt benedicti.

M

Põpegian᷒ abbas.

Bñdict᷒ ãglis monachũ vagum castigauit.

A cussit: qui ex illo die nil persuasionis vlterius a nigro illo puerulo ptulit: sed ad orationis studiū immobilis permansit: sicq3 antiquus hostis dn̄ari nō ausus est in eius cogitatione ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

¶ De fonte in vertice mōtis viri dei orōne pducto. Ca. v.

Ex his autē monasterijs que in eodē loco construxerat: tria sursum in rupibus montis erāt: et valde erat fratribus laboriosum q̄ semp ad lacū oportebat descēdere vt aquā haurire debuissēt: maxime q2 e diuerso montis latere erat graue descendētibus in timore periculū. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasterijs ad dei famulū Benedictū venerūt dicētes. Laboriosum nobis est propter aquā quotidie vsq3 ad lacū descendere: et idcirco necesse est ex eodē loco monasteria mutari. Quos blande cōsolatus dimisit: et nocte eadē cū paruo puerulo noīe Placido (cuius superius memoriā feci) eiusdē mōtis rupē ascendit: ibiq3 diutius orauit. Et oratione completa tres petras in loco eodē pro signo posuit: atq3 ad suū (cūctis illis nesciētib9) monasteriū rediit. Cūq3 die alia ad eū p necessitate aque predicti fratres redissent dixit. Ite et rupē illā in qua tres sup inuicē positas petras inueneritis / in modicū cauate: valet enī oīpotēs deus etiā in illo montis cacumine aquam producere vt vobis laborē tanti itineris dignetur auferre. Qui eūtes rupē mōtis quā Benedictus predixerat iam sudantē inuenerūt. Cumq3 in ea concauum locum fecissent: statim aqua repletus est: que tam sufficiēter emanauit: vt nunc vsq3 vbertim defluat: atq3 ab illo mōtis cacumine vsq3 ad inferiora deriuetur.

Fons bn̄dicti orōne factus.

B ¶ De reiunctione ferri cū manubrio. Capitm̄. vi.

Alio quoq3 tēpore gothus quidā pauper spū ad conuersionē venit: quē dei vir Bn̄dictus libētissime suscēpit. Quadā vero die ei dare ferramentū iussit: quod ad falcis similitudinē falcastrū vocatur: vt de loco quodā vepres abscinderet: quaten9 illic hort9 fieri deberet. Locus autē ipse quē mūdandū gothus susceperat: super ipsam laci ripā iacebat. Cūq3 gothus idē densitatē vepriū totius virtutis annisu succideret: ferrū de manubrio prosiliēs in lacū cecidit: vbi tanta erat aquarū profunditas vt spes requirēdi ferramenti nulla iam esset. Itaq3 ferro perdito tremebūdus ad Maurū monachū cucurrit gothus: damnū quod fecerat nūciauit: et reatus sui egit penitentiā. Quod mauru quoq3 monachus mox Benedicto famulo dei curauit indicare. Vir igitur dn̄i Bn̄dictus hec audiens accessit ad lacū: tulit de manu gothi manubriū et misit in lacū: et mox ferrū de profundo rediit: atq3 in manubriū intrauit. Qui statim ferramentū gotho reddidit: dicēs. Ecce labora: et noli contristari.

Bn̄dict9 falcastri ferrū ad manubriū reiunxit.

¶ De ambulatione Mauri super aquā. Capi. vij.

Quadā vero die dū idē venerabilis Benedictus in cella ꝯsisteret: pdictus placidus puer sancti viri monachus ad hauriendū de lacu aquā egressus est: qui vas qd̄ tenuerat in aquā incaute submittens: ipse quoq3 cadēdo secutus est. Quem mox vnda rapuit: et pene ad vnius sagitte cursum eū a terra introrsus traxit. Vir autem dei intra cellā positus hoc protin9 agnouit: et Maurū festine vocauit: dicens. Frater Maure: curre: q2 puer ille qui ad hauriēdā aquā perrexerat in lacū cecidit: iamq3 eum longius vnda trahit. Res mira: et post Petrū apl̄m inusitata. Benedictiōe etenī postulata atq3 percepta: ad patris sui imperiū cōcitus perrexit. Maur9 itaq3 ad eum locū quo ab vnda deducebat puer: per terrā se ire existimans sup aquā cucurrit: eūq3 per capillos tenēs cursu rapido rediit. Qui mox vt terrā tetigit: ad se reuersus post tergum respexit et q2 super aquas cucurrisset agnouit: et qd̄ presumere nō potuit vt fieret / miratus extremuit factū. Reuersus itaq3 ad patrē rem gestā retulit. Vir autem venerabilis Bn̄dictus hoc nō suis meritis: sed illius obediētie deputare cepit. At ecōtra Maurus pro solo eius imperio factū dicebat: seq3 consciū in illa virtute nō esse quā nescius fecisset. In hoc itaq3 mutua humilitatis et amica contentione accessit arbiter puer qui ereptus est: qui et dicebat. Ego cum ex aqua traherer / super caput meum melotem abbatis videbam: atq3 ipsum me ex aquis educere considerabam. Petrus.

C

Maurus sup aquā currens puerū eripuit.

Magna sunt valde que narras: et multoꝝ edificationi profutura: ego autem boni viri miracula quo plus bibo: eo plus sitio.

D

¶ De infecto per venenū pane per coruū longius proiecto. Capitulū. viij. Gregorius.

Cum iam loca eadē in amorē dei dn̄i nostri Iesu xp̄i / longe lateq3 feruescerēt: et secularē vitā multi relinquerēt: et sub leui redēptoris iugo ceruicē cordis edomarēt: sicut mos prauorū est inuidere alijs virtutis bonū qd̄ ipsi habere non appetunt: vicine ecclesie p̄sbyter Florētius noīe huius nostri subdiaconi Florētij auus: antiqui hostis malitia pcussus: sancti viri studijs cepit emulari: eiusq3 conuersationi derogare: quousq3 etiā posset ab illius visitatione cōpescere. Cūq3 iam se cōspiceret eius pfectibus obuiare non posse: et cōuersationis illi9 opinionē crescere / atq3 multos ad statū vite melioris ipso quoq3 opinionis eius preconio indesinēter vocare: inuidie facibus magis magisq3 succēsus deterior fiebat: q2 cōuersationis illius appetebat habere laudē: sed habere laudabilē vitam nolebat. Qui eiusdē inuidie tenebris cecatus ad hoc vsq3 perductus est / vt seruo oīpotentis dei infectū veneno panem quasi pro bn̄dictione trāsmitteret. Quem vir dei cū gratiarū actione suscepit: sed eū que pestis lateret in pane / non latuit. Ad horā vero refectionis illius ex vicina silua coruus venire cōsueuerat: et panē de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset: panē quē presbyter trāsmiserat vir dei ante coruū proiecit: eiq3 precepit dicens. In noīe Iesu christi dn̄i nostri tolle hunc panē: et tali eū in loco proijce: vbi a nullo hominū possit inueniri. Tunc coruus aperto ore / expāsis alis circa eundem panem cepit discurrere / crocitare: ac si aperte diceret et obedire se velle: et tn̄ iussa implere nō posse. Cui vir dn̄i precipiebat iterū atq3 iterū dicens. Leua / leua securus atq3 ibi proijce vbi inueniri non possit. Quē diu coruus demoratus: qn̄q3 coruus momordit: leuauit: et recessit. Post trium vero horarū spatiū abiecto pane rediit / et de manu hoīs dei annonā quā ꝯsueuerat accepit. Venerabilis autē pater cōtra vitā suā inardescere sacerdotis animū vidēs: illi magisq3 sibi doluit. Sed predictus florentius q2 magistri corpus necare nō potuit: se ad extinguendas discipuloꝝ alas accendit: ita vt in horto celle cui Bn̄dict9 inerat / ante eoꝝ oculos nudas septē puellas mitteret: que coram eis sibi inuicē man9 tendētes et diuti9 ludentes: illoꝝ mētes ad puersitatē libidinis inflāmarent. Quod vir sctūs de cella cōspiciēs lapsumq3 adhuc tenerioribus discipulis ptimescēs: idq3 p suo solius psecutiōe fieri pertractās: inuidie locū dedit: atq3 oratoria et cūcta que cōstruxerat / substitutis prepositis adiūctis fratribus ordinauit: et paucis secū monachis ablatis habitationē mutauit loci. Sicq3 vir dei ei9 odia humiliter declinauit: quē oīpotens de9 terribiliter percussit. Nam cū predict9 p̄sbyter stans in solario Benedictū discessisse cognosceret et exultaret: perdurāte immobiliter tota domus fabrica hoc ipm̄ tn̄ in quo stabat solariū cecidit / et Bn̄dicti hostē conterēs extinxit. Quod vir dei discipulus Maurus venerabili patri Bn̄dicto qui adhuc a loco eodē vix decē miliaribus aberat / estimauit esse nūciandū: dicēs. Reuertere: q2 presbyter qui te psequebatur extinctus est. Quod vir dei Bn̄dict9 audiēs / sese in grauibus lamentationibus dedit: vel quia inimicus occubuit: vel q2 de inimici morte discipul9 exultauit. Qua de re factū est vt eidē quoq3 discipulo penitentiā indiceret q̄ taliter gaudere de inimici interitu presumpsisset. Petrus.

Florenti9 benedicti suorūq3 emulus.

Coruꝰ suo precepit vt venenatū panē florētij deferret.

E

Florenti9 septē puellas nudas fratribus obiecit.

Florentij supplicium et ruina.

F

Mira sunt et multū stupenda que dicis. Nā in aqua ex petra producta Moysen: in ferro vero quod ex pfundo aque rediit helisei: in aque itinere petrū: in corui obediētia heliā: in luctu autē mortis inimici Dauid video: vt perpendo vir iste spiritu iustorū omnium plenus fuit. Gregorius.

Bn̄dict9 confertur ad moysē heliseū etc̄.

Vir dei Bn̄dictus petre vnius dei spiritū habuit: qui p cōcesse redēptionis gratiā electorū corda omnium impleuit: de quo Ioānes dicit. Erat lux vera que illuminat omnē hominē veniētem in hunc mundū. De qua rursus scriptū est. De plenitudine eius nos oēs accepimus. Nam sancti dei hoīes potuerūt a dn̄o virtutes habere: non etiā alijs tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis: qui se daturū

Ioan. i.
Ibidem.

G *Jone.j.*

signa Jone promisit inimicis: vt corã superbis mori dignaretur: corã humilibꝰ resurgere: quatenus et illi viderent qđ contẽnerent / et isti quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actũ est vt dum superbi aspiciunt despectum mortis: humiles contra mortẽ acciperent gloriam potestatis. Petrus.

QUeso te post hec: ad que loca vir sanctus migrauerit: vel si aliquas i eis virtutes postmodum ostenderit / innotesce. Gregorius.

SAnctus vir ad alia demigrans loca non hostẽ mutauit. Nã tanto post grauiora prelia pertulit: q̃nto contra se aperte pugnantẽ ipsum malitie magistrũ inuenit. Castrũ nãq; qđ cassinum dicitur in excelsi mõtis latere situ est: qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrũ recipit: sed p tria miliaria i altũ se subrigẽs velut ad aera cacumen tendit: vbi vetustissimũ fanũ fuit: in quo ex antiquorũ more gentiliũ a stulto rusticorũ populo apollo colebatꝰ. Circunquaq; etiã in cultu demonũ luci succreuerant: in quibus adhuc eodẽ tempore infidelium insana multiudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaq; vir dei veniens cõtriuit idolũ: subuertit arã: succẽdit lucos: atq; in ipo tẽplo apollinis / oraculũ beati martini: vbi vero ara eiusdẽ appollinis fuit / oraculũ sancti Joannis cõstruxit: ⁊ cõmorantẽ circũquaq; multitudinẽ pdicatione cõtinua ad fidẽ vocabat.

Fanum apollinis.

Bñdictꝰ edẽ apollinis in sctĩ martini templũ cõmutauit.

Sed hec antiquus hostis tacite nõ ferens / nõ occulte: vel per somniũ: sed aperta visione eiusdem patris oculis sese ingerebat: et magnis clamoribus vim se ppeti cõquerebatur: ita vt voces illius etiã fratres audirẽt q̃uis imaginẽ minime cernerẽt. Ut eni discipulis suis venerabilis pater dicebat / corporalibꝰ eius oculis idẽ antiquus hostis teterrimus ⁊ succẽsus apparebat q in eũ ore oculisq; flãmantibus seuire videbatur. Jã vero que diceret audiebãt oẽs: prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cũ vir dei minime respõderet: ad eiꝰ mox cõtumelias erũpebat. Nã cum clamaret dicens. Bñdicte benedicte: et eũ sibi nullo modo respõdere conspiceret: protinus adiũgebat: maledicte nõ bñdicte: qđ mecũ habes? qui d me persequeris? Sed iã nunc expectãda sunt cõtra dei famulum antiqui hostis noua certamina: cui pugnam quidem volens intulit: sed occasiones victorie ministrauit inuitus.

H

Diabolꝰ bñdictũ maledictũ vocabat.

De ingenti saxo per viri dei orationẽ leuato. Ca.ix.

QUadã die dũ fratres habitacula eiusdẽ celle cõstruerẽt: lapis in medio iacebat quẽ in edificium leuare decreuerũt. Cũq; eum duo vel tres mouere nõ possent: plures adiuncti sunt: sed ita immobilis mãsit ac si radicitus in terra teneretꝰ: vt palam daretꝰ intelligi q sup eũ ipse p se antiquus hostis sederet: quem tantorũ virorũ manus mouere nõ possent. Difficultate igitur facta ad virũ dei missum est vt veniret: et orando hostem repelleret vt lapidẽ leuare possent. Qui mox venit / et orationẽ faciẽs bñdictionẽ dedit: ⁊ tanta lapis celeritate leuatꝰ ẽ: ac si nullũ priꝰ põdus habuisset.

Bñdictꝰ lapidẽ diabolo grauatũ oratione leuẽ fecit.

De fantastico coquine incendio. Capitm.x.

I

TUnc in pspectu viri dei placuit vt in eodem loco terrã foderent. Quã dũ fodiendo altius penetrarẽt: ereũ illic idolũ fratres iuenerũt. Quo ad horã casu in coquinã proiecto exire ignis repẽte visus est: atq; in cunctorũ monachorũ oculis quia omne eiusdẽ coquine edificiũ cõsumeretꝰ ostendit. Cũq; iaciẽdo fratres aquã ad ignẽ quasi extinguẽdo perstreperent: pulsatus eodẽ tumultu vir dei aduenit. Qui eũdẽ ignẽ in oculis fratrũ esse / in suis vero nõ esse considerãs caput protinus ad orationẽ flexit: et eos quos fantastico reperit igne deludi vocauit: fratres monuit vt oculos suos signarẽt: ⁊ sanũ illud coquine edificiũ assistere cernerẽt: ⁊ flãmas quas antiquꝰ hostis finxerat nõ viderẽt.

Fantasticus idoli ignis oratiõe restinctus.

De puero confracto a pariete / sanato. Capitulũ.xi.

RUrsus dũ fratres parietẽ (quia res ita exigebat) paulo altius erigerẽt: vir dei in orationis studio intra celle sue claustra morabatꝰ. Cui antiquus hostis insultãs apparuit: et ei q ad laborãtes fratres pergeret indicauit. Quod vir dei per nunciũ celerrime fratribus indicauit dicens. Fratres caute vos agite: qꝛ ad vos hac hora malignꝰ spũs venit. Is q̃ mãdatũ detulit vix verba cõpleuerat: et malignꝰ spũs eundem parietẽ qui edificabatꝰ euertit: atq; vnum puerulũ monachũ cuiusdã curialis filiũ opprimẽs ruina contriuit. Contristati oẽs: ac vehemẽter afflicti damnũ parietis: sed contritionẽ fratris venerabili patri Benedicto celeriter cũ graui luctu nunciarũt. Tunc idẽ pater Bñdictus dilaceratũ puerũ ad se deferri iubet. Quẽ portare non nisi in sacco potuerunt: qꝛ collapsi saxa parietis / nõ solũ eius membra: sed etiam ossa contriuerãt. Precepitq; vir dei statim eum in cella sua i psyaco quo orare cõsueuerat proijci: missisq; foras fratribus cellã clausit: qui orationi instãtius q̃ solebat incubuit. Mira res: eadem hora hunc incolumem: atq; vt prius valentem ad eundem iterum laborem misit: vt ipse quoq; parietẽ cũ fratribus perficeret: de cuius interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

Diabolꝰ murũ euertẽdo puerũ ptriuit

K

Bñdictꝰ dilaceratũ puerũ orõne resuscitauit.

De monachis qui extra cellã comederant. Capi.xij.

CEpit vero inter ista vir dei prophetie etiã spũ pollere: vẽtura predicere: presentibus etiã absentia nunciare. Mos etenĩ celle fuit: vt quotiens ad respõsũ aliqđ egrederentꝰ fratres / cibũ potũq; extra cellã minime sumerẽt. Cũq; hoc de vsu regule sollicite seruaretur: quadã die ad respõsum fratres egressi sunt / ⁊ in eo tardiori compulsi sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam feminã nouerant: cuiꝰ ingressi habitaculũ sumpserunt cibũ. Cũq; iã tardiꝰ ad cellã redijssent / benedictionẽ patris ex more petierũt. Quos ille protinꝰ pcunctatus est dicens. Ubi comedistis? Qui respõderũt. Nusq;. Quibus ille ait. Quare ita mẽtimini? Nunq̃d illius talis femine habitaculũ nõ intrastis? Nũq̃d hos atq; illos cibos nõ accepistis? Nũquid tot calices non bibistis? Cũq; eis venerabilis pater et hospitiũ mulieris: et genera ciborũ: ⁊ numerũ potionũ diceret: recognoscẽtes cuncta que egerãt: ad eius pedes tremefacti ceciderũt: se deliquisse ꝯfessi sunt. Ipse aũt protinus culpe penitentiã pcepit: ppendens q in eiꝰ absentia vltra non facerent quẽ presentẽ sibi esse in spũ scirẽt.

Bñdictꝰ absentia i spũ vidit.

L

De fratre valentiniani monachi quem vir dei in via comedisse carpsit. Capitulum.xiij.

FRater quoq; valentiniani eiꝰ monachi: cuiꝰ superiꝰ memoriã feci: vir erat laicꝰ: sꝫ religiosus. Qui vt serui dei orationẽ pciperet: ⁊ germanũ fratrẽ videret: annis singulis de loco suo ad cellã ieiunꝰ venire ꝯsueuerat. Quadã igꝛ die dũ iter ad monasteriũ faceret: sese illi alter viator adiũxit: q̃ sumẽdos cibos i itinere portabat. Cũq; iam hora tardior excreuisset: dixit. Ueni frater: sumamus cibũ ne lassemur in via. Cui ille respõdit. Absit frater / hoc non faciã: qꝛ ad venerabilẽ patrẽ Benedictũ ieiunus semp venire consueui. Quo respõso percepto ad horã cõuiator tacuit. Sed cũ post hoc aliquantulũ itineris spatiũ egissent: rursus admonuit vt manducarẽt. Noluit cõsentire qui ieiunꝰ venire decreuerat. Tacuit quidẽ qui ad manducandũ inuitauerat: ⁊ cũ eo ieiunꝰ adhuc modicũ consensit. Cũq; iter longius agerẽt: et eos tardior hora fatigaret ambulantes: inuenerũt in itinere pratũ et fontẽ: et queq; poterant ad reficiendũ corpus delectabilis videri. Tunc cõuiator ait. Ecce aqua: ecce pratũ: ecce amenus locus in quo possumus refici et parũ quiescere: vt valeamus iter nostrũ postmodũ incolumes explere. Cũ igitur ⁊ verba auribus ⁊ loca oculis blandirẽtur: tertia admonitione ꝑsuasus consensit et comedit: vespertina vero hora peruenit ad cellã. Presentatus aũt venerabili benedicto sibi orationẽ petijt. sed mox ei vir sanctus hoc quod in via egerat improperauit dicẽs. Quid est frater q malignꝰ hostis qui tibi per cõuiatorẽ tuũ locutus est / semel tibi persuadere non potuit: scđo nõ potuit: tertio vero ꝑsuasit: ⁊ te ad hoc qđ voluit superauit? Tunc ille reatũ infirme sue mẽtis agnoscẽs: eius pedibus prouolutus tãto magis cepit culpã deflere ⁊ erubescere: q̃to se cognouit etiã absentẽ in Bñdicti patris oculis deliq̃sse. Petrus

M

Bñdictꝰ i spũ vidit absẽtẽ comedere.

EGo sancti viri precordijs helisei spiritũ video inesse: qui absenti discipulo presens extitit.

De simulatione regis totile dephensa. Capitu.xiiij.

Gregorius.

OPortet petre vt interim sileas: quatenꝰ adhuc maiora cognoscas. Gothorũ nãq; tẽporibus cũ rex eorũ totila sanctũ virũ prophetie habere spiritũ audisset: ad eius monasteriũ pergens / paulo lõgiꝰ substitit: eiq; se venturũ esse nunciauit. Cui dũ proti:

Fraus totile regis gothorũ.

A

nus mandatū de monasterio fuisset vt veniret: ipse (sicut perfide mentis fuit) an vir dei prophetie spiritū haberet/explorare conatus est. Quidā vero ei⁹ spatari⁹ Riggo dicebatur: cui calciamenta ei⁹ prebuit: eūq; indui vestibus regalibus fecit: quē quasi in persona sua pergere ad dei hoiem precepit. In cuius obsequio tres qui sibi pre ceteris adherere consueuerāt comites misit: scz vultericū: rudericū: et blindinū: vt ante serui dei oculos ipsum regē totilā esse simulātes: eius lateri obābularent: cui alia quoq; obsequia quasi spatarij preberēt: vt tam ex eisdem obsequijs q̄ ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cūq; idem riggo decoratis vestibus obsequentū frequētia comitatus monasteriū fuisset igressus: vir dei eminus sedebat. Quem venientē conspiciēs cū iam ab eo audiri potuisset: clamauit dicens. Pone fili pone hoc qd̄ portas: non est tuū. Qui riggo protinus in terrā cecidit. Et quia tanto viro illudere p̄sumsisset/expauit. oēsq; qui cū eo ad hominē dei veniebāt/terre cōsternati sunt. Surgētes autē ad eū propinquare minime p̄sumpserunt: sed ad suum regem reuersi nunciauerunt trepidi in quanta velocitate fuerant deprehensi.

¶ De pphetia regi Totile/ et Camisine antistiti facta. Capitulum.xv.

Tunc per se idē Totila ad dei hominē accessit: quē cū longe sedentē cerneret: non ausus accedere sese i terrā dedit. Cui cū vir dei bis terve diceret: surge/ sz de terra erigere se nō auderet: Bndict⁹ xpi Jesu famul⁹ p semetipm dignat⁹ est accedere ad regē: prostratūq; de terra leuauit/et de suis actibus increpauit: atq; in paucis sermonibus cūcta q̄ illi erāt ventura prenūciauit: dicens. Multa mala facis: multa mala fecisti: iam aliqñ ab iniquitate cōquiesce. Equidem romam ingressurus es: mare trāsiturus: nouē annis regnans: decimo morieris. Quibus auditis rex vehementer territus: oratione petita recessit: atq; ex illo iam tpe minus crudelis fuit: et nō multo post q̄ romā adijt ad siciliā perrexit. Anno autē regni sui decimo: oipotentis dei iudicio regnū cū vita perdidit. Preterea camisine antistes ecclesie ad eundē dei famulū venire cōsueuerat quē vir dei p vite sue merito valde diligebat. Js itaq; dum cū illo de ingressu regis totile et romane vrbis pditione colloquiū haberet: dixit. Per hūc regem ciuitas ista destruetur: vt iam amplius nō inhabitetur. Cui vir dni respondit. Roma a gētibus nō exterminabitur: sed tēpestatibus: coruscis: turbinibus: ac terremotu fatigata: marcescet in semetipsa. Cuius pphetie mysteria nobis iam facta sunt luce clariora: qui in hac vrbe dissoluta menia: euersas domus: destructas ecclesias turbine cernim⁹: eiusq; edificia longo senio lassata: qz ruinis crebrescētib⁹ prosternātur videmus: Quis hoc honorat⁹ eius discipulus/cuius mihi relatione compertū est/nequaq̄ ex ore illius audisse se perhibet. Sed quia hoc dixerit: dictum sibi a fratribus fuisse testatur.

B

Bndict⁹ regē totilam increpat sibi p̄dicens futura.

Prophetia de Romane vrbis interitu.

C

¶ De clerico a demone liberato vsq; ad tps. Capi.xvi.

Eodem quoq; tēpore quidā aquinēsis ecclesie cleric⁹ demonio vexabat: qui a venerabili viro cōstātio eiusdē ecclesie antistite per multa fuerat martyrū loca trāsmissus vt sanari potuisset. Sed sancti dei martyres noluerunt ei sanitatis donū tribuere: vt quāta esset in Benedicto gratia demōstrarēt. Ductus itaq; est ad oipotentis dei famulū Benedictū: qui Jesu xpo dño preces fundens: antiquū hostē de obsesso hoie protinus expulit. Cui sanato precepit dicens. Uade et posthac carnē non comedas: ad sacrū ordinē nūq̄ accedere p̄sumas: quacūq; aūt die ad sacrū ordinē accedere p̄sumpseris: statim iuri diaboli iterū mācipaberis. Discessit igitur clericus sanus: et sicut terrere solet animū pena recēs/ea que vir dei preceperat/interim custodiuit. Cū vero post annos multos oēs priores illius de hac luce migrassent: et minores suos sibimet suppont in sacris ordinibus cerneret: verba viri dei quasi ex longo tēpore oblitus postposuit: atq; ad sacrū ordinē accessit: quē mox is qui reliquerat diabolus tenuit: eūq; vexare quousq; animā eius excuteret nō cessauit. Petrus.

Preceptū benedicti datū obsesso.

Cleric⁹ ordine suscepto iterū obsessus ē

Iste vir dei diuinitatis (vt video) etiā secreta penetrauit: quia perspexit hunc clericū idcirco diabolo traditū: ne ad sacrum ordinē auderet accedere. Gregorius.

Quare diuinitatis secreta non nosset/qui diuinitatis precepta seruaret: cū scriptū sit: Qui adheret dño/vnus spiritus est cum eo? Petrus.

D

j. Cor. vj.

Si vnus sit cū dño spūs qui dño adheret: quid est q iterū idē egregius p̄dicator dicit. Quis cognouit sensum dñi: aut quis cōsiliarius ei⁹ fuit? Ualde enim esse incōueniens videtur eius sensum cum quo vnus vnū factus fuerit: ignorare. Gregorius.

Rom. xj.

Sancti viri inquantū cum deo vnum sunt: sensum dñi non ignorāt. Nam idem quoq; aplus dicit. Quis eni scit hominū que hois sunt: nisi spūs hominis q est in ipso? Ita et que dei sunt: nemo cognouit: nisi spūs dei. qui vt se ostēderet nosse q̄ dei sūt/adiunxit. Nos aūt nō spiritū huius mūdi accipimus: sed spiritū qui ex deo est. Hinc iterum dicit q oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit que preparauit deus diligētibus se: nobis autem reuelauit per spiritum suum. Petrus.

j. Cor. ij.

Ibidem.

Ibidem.

Si ergo eidem apostolo ea que dei sunt per dei spm̄ sunt reuelata: quō super hoc quod proposuit premisit dicēs. O altitudo diuitiarū sapiētie et scientie dei: q̄z incōprehensibilia sunt opera eius: et inuestigabiles vie eius? ¶ Sed rursum mihi hic dicenti alia suboritur questio. Nam Dauid propheta dño loquitur dicens. In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cū minus sit nosse q̄ etiam pronūciare: quid est q paulus incōprehēsibilia esse dei iudicia asserit: Dauid autem hec se omnia nō solum nosse: sed in labijs pronūciasse testatur? Gregorius.

Rom. xj.

Questio.

Ps. cxviij.

E

Ad vtraq; hec tibi superi⁹ sub breuitate respōdi/dicens q sancti viri inq̄tū cum dño sunt: sensum dñi non ignorāt. Oēs eni qui deuote dñm sequūtur: etiā deuotione cū deo sunt: et adhuc carnis corruptibilis grauati pōdere/cū deo nō sunt: occultaq; dei iudicia inq̄tū ɔiuncti sunt/sciūt: inq̄tū disiuncti sunt/nesciunt: qr eni secreta eius adhuc perfecte non penetrant: incōprehensibilia eius iudicia esse testantur. Qui vero mente ei inherēt: atq; inherēdo vel sacris scripture eloquijs/ vel occultis reuelationibus inq̄tū accipiunt agnoscūt: et nouerunt hoc et pronunciāt: iudicia eni que de⁹ tacet/nesciūt: que deus loquitur/sciūt. Unde et Dauid propheta cū dixisset. In labijs meis pronūciaui omnia iudicia: protinus addidit: oris tui: ac si aperte dicat. Ego iudicia et nosse et pronunciasse potui: que te dixisse cognoui. Nam ea que ipse non loqueris/a nostra procul dubio cognitione abscōdis. Cōcordat ergo prophetia aplica in sentētia: qr et incōprehensibilia sunt dei iudicia: et tñ que de ore eius prolata fuerint: humanis labijs p̄nunciātur: qm̄ sciri ab oībus et prolata proferri possunt: et occultari non possunt. Petrus.

Rnsio ad q̄stiones.

Quō idē dei iudicia sciant et nesciāt.

Ps. cxviij.

In obiectione mee questiūcule patuit causa rationis. Sed queso te siqua sunt adhuc de viri huius virtute subiunge.

F

¶ De destructione monasterij viri dei ab ipso predicta Capitulum.xvij. Gregorius.

Uir quidā nobilis Theoprobus nomie: eiusdem Bndicti patris fuerat admonitione cōuersus: qui pro vite sue merito magnā apud eū familiaritatj fiduciā habebat. Hic cū quadā die ei⁹ cellā fuisset ingressus: hunc amarissime flentem reperit. Cūq; diu subsisteret: eiusq; nō finiri lachrimas videret nec tñ vir dei cōsueuerat orando plāgere: sed merendo/ quenam causa tanti luctus existeret inquisiuit. Cui vir dei illico respondit. Omne hoc monasteriū qd̄ construxi et cuncta que fratribus preparaui/oipotentis dei iudicio gētib⁹ tradita sunt. Uix autē obtinere potui vt mihi ex hoc loco aīe concederent. Cuius vocē tunc theoprobus audiuit: nos autē cernimus/ qui destructū modo a longobardorū gente eius monasteriū scimus. Nocturno eni tēpore et quiescētibus fratribus nuper illic longobardi ingressi sunt: qui diripiētes oīa/ne vnū quidem hominē illic tenere potuerūt: sed impleuit oipotēs deus quod fideli famulo Bndicto promiserat: vt si res gētib⁹ traderet: aīas custodiret. Qua in re Pauli vicē video tenuisse Benedictū: cuius dū nauis rerū omniū iacturam pertulit: ipse in consolatione vitam omnium qui cum eo comitabantur accepit.

Bndict⁹ predixit monasterium suū propediē interitur.

Bndict⁹ ad paulū confertur

¶ De absconsiōe flasconis a beato Benedicto cognita

G

Quodã quoq; tẽpore Exhi: Capitm.xviij. laratus noster (quẽ ipse cõuersum nosti) trãsmissus a dño suo fuerat: vt dei viro in monasteriũ vino plena duo lignea vascula que vulgo flascones vocãtur deferret/qui vnũ detulit:alterũ vero pergens in itinere abscondit. Uir autẽ dñi quẽ facta absentia latere non poterãt: vnũ cũ gratiarũ actione suscepit: et discedentẽ puerũ monuit dicẽs. Uide fili ne de illo flascone quẽ abscõdisti bibas:sed iclina illũ caute/et inuenies qđ intus habet. Qui cõfusus valde a dei hoĩe exiuit. Et reuersus volens adhuc probare quod audierat/cũ flasconẽ inclinasset: de eo protinus serpens egressus est. Tũc predictus Exhilarat⁹ puer: per hoc quod in vino reperit/expauit malum quod fecit.

Uinũ abscõditũ in serpẽtem versum.

De mappularũ receptiõe a viro dei cognita. Ca.xix.

Non longe autem a monasterio vicus erat in quo nõ minima multitudo hominũ ad fidem dei ab idolorũ cultu bñdicti fuerat exhortatione cõuersa. Ibi quoq; quedã sanctimoniales femine inerant: et crebro illuc pro exhortandis aĩabus fratres suos mittere Bñdictus dei famul⁹ curabat. Quadã vero die misit ex more:sed is qui missus fuerat monachus post admonitionẽ factã a sanctimonialibus feminis rogat⁹ mappulas accepit: sibiq; eas abscõdit in sinu. Qui mox vt reuersus est/eũ vir dei vehemẽtissima amaritudine cepit increpare:dicẽs. Quõ ingressa est iniqtas in sinu tuo? At ille obstupuit:et quod egisset oblitus:vnde corripiebatur ignorabat. Nunquid ego illic presens nõ erã qñ ab ancillis dei mappulas accepisti: tibiq; eas in sinu misisti? Qui mox ei⁹ vestigijs ꝓuolut⁹ stulte se egisse penituit: et eas q̃s i sinu abscõderat mappulas abiecit.

De mappulis a monacho acceptis.

H

De cogitatiõe monachi superba a dei viro cognita.

Quadã quoq; die dũ venerabilis Capi.xx. pater vespertina iam hora corporis alimenta perciperet: ei⁹ monachus cuiusdã defensoris filius fuerat/ qui ei ante mensam lucernã tenebat. Cũq; vir dei ederet:ipse autẽ cũ lucerne ministerio astaret: cepit per superbie spm̃ in mente sua tacitus voluere: et per cogitationẽ dicere. Quis est hic cui ego manducãti assisto:lucernã teneo:seruitiũ ipendo? Quis sum ego vt isti seruiã? Ad quẽ vir dei statim cõuersus vehemẽter cepit increpare dicẽs. Signa cor tuũ frater: quid ẽ qđ loqueris? signa cor tuũ. Uocatisq; statim fratribus: precepit ei lucernã de manibus tolli: ipsum vero iussit a ministerio recedere: et sibi hora eadẽ quietũ sedere. Qui requisitus a fratribus quid habuerit in corde: per ordinẽ narrauit quãto superbie spũ intumuerat: et que cõtra virũ dei verba ꝑ cogitationẽ tacitus dicebat. Tunc liquido oĩbus patuit q̃ venerabilẽ bñdictũ latere nil posset: ĩ cuius auribus tacite etiã cogitationis verba sonuissent.

Bñdict⁹ cognouit cogitationes sup̄bi

De ducentis modijs farine ante viri dei cellam inuẽtis. Capitulum.xxi.

Alio quoq; tẽpore in eadẽ campanie regione fames incubuerat: magnaq; oẽs alimentorũ indigẽtia coangustabat. Iãq; in benedicti monasterio triticũ deerat. Panes vero oẽs consumpti fuerant: vt non plusq̃ quinq; ad refectionis horã fratribus inueniri potuissent. Cũq; eos venerabilis pater cõtristatos cerneret: eorũ pusillanimitatẽ studuit modesta increpatione corrigere: et rursum ꝓmissione subleuare dicens. Quare de panis inopia vester animus cõtristatur? hodie quidẽ minus est: sed die crastina abundãter habebitis. Sequenti autẽ die ducenti farine modij ante fores celle in saccis inuenti sunt: quos oĩpotẽs deus q̃bus deferẽtibus trãsmisisset: nũc vsq; manet incognitũ. Quod cũ fratres cernerẽt: dño grãs referentes didicerũt iã de abundãtia nec in egestate dubitare. Petr⁹.

I

Ducẽti farine modij diuini⁹ ad benedictum missi.

Dic queso te. Nunquid non credendũ est huic dei famulo semꝑ prophetie spiritũ adesse potuisse: an ꝑ interualla tẽporũ eius mentẽ ꝓphetie spũs implebat?

Prophetie spũs petre prophe: Gregori⁹. tarũ mentes nõ semꝑ irradiat: q̃ sicut de sancto spũ scriptum est. Ubi vult spirat: ita sciendum est: quia et qñ vult aspirat. Hinc est q̃ nathan a rege requisitus si cõstruere templũ posset/ prius consensit: et postmodũ prohibuit. Hinc est q̃ Heliseus cum flẽtẽ mulierẽ cerneret: causamq; nesciisset: ad prohibentẽ hãc puerũ dicit. Dimitte eam: quia aĩa eius in amaritudine est: et dñs celauit a me: et non indicauit mihi. Quod oĩpotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: q: dũ prophetie spm̃ aliquãdo dat/ et aliquãdo subtrahit: prophetantiũ mentes et eleuat in celsitudine: et custodit in humilitate: vt accipiẽtes spiritum inueniãt quid de deo sint: et rursum prophetie spiritũ non habẽtes cognoscant quid sint de semetipsis. Petrus.

Ioã. iij.

iiij.re.iiij.

K

Ita hoc esse vt asseris magna ratio clamat. Sz queso de venerabili patre Benedicto quicquid adhuc animo occurrit exequere.

De dispositione monasterij per visionem habita. Capitulum.xxij. Gregorius.

Alio quoq; tẽpore a quodã fideli viro fuerat rogatus vt in eius predio iuxta tarraconensem vrbẽ missis discipulis suis cõstruere monasteriũ debuisset. Qui roganti consentiens deputatus fratribus patrẽ cõstituit: et quis ei secund⁹ esset ordinauit. Quib⁹ euntib⁹ spopondit dicens. Ite: et die illo ego venio et ostendo vobis in quo loco oratoriũ: in quo refectoriũ fratrũ: in quo susceptionẽ hospitũ: vel queq; sunt necessaria edificare debeatis. Qui bñdictione percepta ilico perrexerũt: et constitutũ diem magnopere prestolãtes/parauerunt oĩa que his qui cũ tãto patre venire potuissent/videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem qua promissus illucescebat dies/eidem seruo dei quẽ illic patrẽ cõstituerat: atq; eius preposito/vir dñi in somnis apparuit: et loca singula vbi quid edificare debuissent: subtilit designauit. Cũq; vtriq; a somno surgerẽt: sibi inuicẽ quid viderant retulerunt. Non tñ visioni illi oĩmodo fidem dantes: virũ dei sicut se venire ꝓmiserat expectabant. Cũq; vir dei cõstituto die minime venisset ad eũ cum merore reuersi sunt: dicẽtes. Expectauimus pr̃ vt venires sicut ꝓmiseras: et nobis ostẽderes vbi edificare deberemus: et nõ venisti. Quibus ipse ait. Quare fratres: quare ista dicitis? Nunqđ sicut promisi non veni? Cui cum ipsi dicerẽt. qñ venisti? respõdit. Nunquid vtrisq; vobis dormiẽtibus non apparui: et loca singula designaui? ite et sicut per visionẽ vidistis/ omne habitaculũ monasterij ita cõstruite. Qui hec audientes vehemẽter admirati ad predictũ prediũ sunt reuersi: et cũcta habitacula sicut ex reuelatione didicerãt/cõstruxerũt.

Bñdict⁹ apparuit quibusdã in somnis

L

Doceri velim quo fieri ordine po: Petrus. tuit: vt longe respõsum dormiẽtib⁹ diceret quod ipsi per visionẽ audierãt recognoscerẽt. Gregorius.

Quid est qđ perscrutaris: rei geste ordinẽ ambigis petre? Liquet ꝓfecto quia nobilioris nature est spũs q̃ corpus. Et certe scriptura teste nouimus q̃ propheta ex iudea subleuatus repente est cũ prãdio in chaldea depositus: quo videlicet prãdio prophetã refecit: seq; repente in iudea iterũ inuenit. Si igitur tam longe abacuc potuit sub momẽto corporaliter ire et prandiũ deferre: quid mirũ si bñdictus pater obtinuit: quatinus iret per spm̃/ et fratrũ quiescẽtiũ spiritibus necessaria narraret? vt sicut ille ad cibũ corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionẽ spiritalis vite spiritaliter pergeret. Petrus.

Abacuc et benedictus conferuntur.

M

Manus tue locutiõis tersit mee fateor dubietatem mentis: sed velim nosse in cõmuni locutione qualis iste vir fuit.

De sanctimonialibus feminis post mortẽ absolutis. Capitulum.xxiij. Gregorius.

Uix ipsa petre cõmunis eius locutio a virtutis erat põdere vacua: quia cuius cor sese in alta suspẽderat/nequaq; verba de ore illi⁹ in cassum cadebãt. Si quid vero vnq̃ nõ iam decernendo sed minãdo diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc non dubie atq; suspense: sed iam per sentẽtiam protulisset. Nã nõ longe ab eius monasterio due quedã sanctimoniales femine nobiliori genere exorte: in loco proprio cõuersabantur: quibus quidã religiosus vir ad exterioris vite vsum prebebat obsequiũ. Sed sicut nõnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatẽ mentis: vt minus se in hoc mundo despiciant: qui plus se ceteris aliqđ fuisse meminerũt: necdũ predicte sanctimoniales femine perfecte linguã suã sub habitus sui frenis restrinxerãt: et eundẽ religiosum virũ qui ad exteriora necessaria eis obsequiũ prebebat/ icautis sepe sermonibus ad iracundiã prouocabant. Qui dũ diu ista tolera:

[A]

ret perrexit ad dei hominē: quātasq; pateretur verborū
cōtumelias enarrauit. Vir autē dei hec de illis audiēs
eis protinus mādauit dicens. Corrigite linguā vestrā:
qr si nō emēdaueritis/ excōico vos. Quā videlicet excōi-
cationis sententiā non proferendo intulit sed minando.
Ille autem a pristinis morib⁹ nihil mutate/ intra pau-
cos dies defuncte sunt: atq; in ecclesia sepulte. Cūq; in
eadē ecclesia missarū solēnia celebrarētur: atq; ex more
diaconus clamaret: si quis nō cōicat: det locum: nutrix
earū que pro eis oblationē dn̄o offerre consueuerat: eas
de sepulchris suis progredi et exire videbat. Quod dū
sepius cerneret: quia ad vocē diaconi clamātis exibāt
foras: atq; intra ecclesiā permanere nō poterāt: ad memo
riā reduxit que vir dei illis adhuc viuentib⁹ mandauit.
Eas quippe se cōione priuare dixerat: nisi mores suos
et verba corrigerēt. Tunc seruo dei cū graui merore in-
dicatū est: qui manu sua ꝓtinus oblationē dedit dicēs.
Ite et hanc oblationē pro eis offerri dn̄o facite: et vlte-
rius excōicate nō erunt. Que dū oblatio pro eis fuisset
immolata: et a diacone iuxta morē clamatū est: vt non
cōicantes ab ecclesia exirent: ille exire ab ecclesia vlte-
rius vise non sunt. Qua ex re indubitanter patuit: quia
dum inter eos qui a cōmunione priuati sunt a domino
per seruum/ minime recederēt: cōmunionem a domino
per seruum domini recepissent. Petrus.

Bn̄dict⁹ excōmunicauit minando.

Absolutio monialium.

Mirum valde quod dicis: q̄uis venerabilē et
sanctissimū virū (adhuc tamen in hac carne
corruptibili degentē) potuisse animas solue-
re in illo iā inuisibili iudicio cōstitutas. Gregorius.

Nunquid num petre in hac adhuc carne non
erat qui audiebat. Quodcunq; ligaueris sup
terrā/ erit ligatū ꝛ in celis: et que solueris sup
terrā/ soluta erunt et in celis? Cuius nunc vicē ligando
et soluendo obtinēt qui locū sancti regiminis fide ꝛ mo
ribus tenent. Sed vt tanta valeat homo de terra: celi ꝛ
terre conditor in terrā venit e celo: atq; vt iudicare caro
etiā de spiritualibus possit: hoc ei largiri dignatus est fa
ctus ꝓ hoibus deus caro: qr inde surrexit vltra se infir-
mitas nr̄a: vn̄ sub se infirmata est firmitas dei. Petr⁹.

Mat. xvi. [B] [☞] Joan. i.

Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio
verborum.

De puero post sepulturā a tr̄a ꝓiecto Ca. xxiiii. Gre.

Quadā quoq; die dū quidā eius puerul⁹ mo-
nach⁹ parētes suos vltra q̄ deberet diligens
atq; ad eorū habitaculū tēdēs sine bn̄dictio-
ne de monasterio exijsset: eodē die mox vt ad eos perue-
nit defunctus est. Cumq; esset sepult⁹/ die altero proie-
ctum foras corpus eius inuentū est: quod rursus trade-
re sepulture curauerūt. Sed sequenti die iterū proiectū
exterius/ atq; inhumatū sicut prius inuenerūt. Tūc cō
cite ad benedicti patris vestigia currētes/ cū magno fle
tu petierunt vt ei suā gratiā largiri dignaret. Quibus
vir dei manu sua ꝓtinus cōmunionē dn̄ici corporis de-
dit dicēs. Ite atq; hoc dn̄icum corpus super pectus ei⁹
ponite: et sic sepulture eum tradite. Quod dum factum
fuisset: susceptū corpus eius terra tenuit: nec vltra proie
cit. Perpendis petre apud Jesum christū dn̄m: cuius
meriti iste vir fuerit: vt ei⁹ corpus etiam terra proiece-
rit/ qui Benedicti gratiā non haberet. Petrus.
Perpendo plane: et vehementer stupeo.

Sepult⁹ i terra nō manere potuit.

De monacho qui de monasterio discedens draconē
in itinere inuenit. Capitulū. xxv. Gregorius.

Quidam autē eius monachus mobilitati mē
tis dedit⁹ erat: et pmanere in monasterio no-
lebat. Cumq; eū vir dei assidue corriperet et
frequēter admoneret: ipse vero nullo modo consentiret
in cōgregatione persistere: atq; importunis precibus vt
relaxaretur innueret: quadam die idem venerabilis pa
ter nimietatis eius tedio affectus: iratus iussit vt disce-
deret. Qui mox vt monasteriū exijt cōtra se assistere ap-
to ore draconem in itinere inuenit. Cūq; eum idem dra
co qui apparuerat deuorare vellet: cepit ipse tremens
et palpitans magnis vocibus clamare dicens. Currite
currite: quia draco iste me deuorare vult. Currentes au
tem fratres draconē minime viderunt: sed trementem
atq; palpitātē monachū ad monasteriū reduxerūt. Qui
statim promisit nunq̄ se esse a monasterio recessurū: atq;
ex hora eadem in sua promissione permansit. Quippe q̄

[C]

Draco monacho vago apparuit.

sancti viri orationibus contra se assistere draconē vide-
rat/ quem prius non videndo sequebatur.

[D]

De puero ab elephantino morbo curato. Capi. xxvi.

Sed neq; hoc silēdum puto qd̄ illustri viro an-
tonio narrante cognoui: qui aiebat patris sui
puerū morbo elephātino fuisse correptū: ita vt
iam pilis cadentibus cutis intumesceret: atq; increscē-
tem saniem occultare non posset. Qui ad virū dei ab eo-
dem patre eius missus est: et saluti pristine sub omni ce-
leritate restitutus.

Puer curatus a morbo elephantino.

De solidis ꝑ miraculū p̄sbytero redditis. Ca. xxvii.

Neq; illud taceā: qd̄ eius discipulus Peregri
nus noīe narrare consueuerat: qr die quadam
fidelis vir q̄dam necessitate debiti cōpulsus:
vnū sibi fore remediū credidit si ad dei virū pergeret: ꝛ
que eū vrgeret debiti necessitas indicaret. Venit itaq;
ad monasteriū: oīpotētis dei famulū reperit: qr a credi-
tore suo ꝓ. xii. solidis grauiter affligeretur intimauit.
Cui venerabilis pater nequaq̄ se habere. xii. solidos re
spōdit: sed tn̄ eius inopiā blanda locutione consolatus
ait. Vade ꝛ post biduū reuertere: qr deest hodie qd̄ tibi
debeā dare. In ipso autem biduo more suo in oratione
fuit occupat⁹. Cūq; die tertio is q̄ necessitate debiti af-
fligebatur rediit: super aream monasterii/ que erat fru-
mēto plena/ subito. xiii. solidi sunt inuēti. Quos vir dei
deferri iussit ꝛ afflicto petitori tribuit dicēs. vt. xii. red-
deret/ et vnum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea
nūc redeam que eius discipulis in libri huius exordio
predictis referētibus agnoui. Quidam vir grauissima
aduersarij sui emulatione laborabat: cuius ad hoc vsq;
odium prorupit: vt nescienti in potu venenū daret. Qui
q̄uis vitam auferre nō valuit: cutis tamen colorem mu
tauit: ita vt diffusa in corpore eius varietas lepre morē
imitari videretur. Sed ad dei hominem deductus salu
tem pristinam citius recepit: nam mox vt eum tetigit:
omnem cutis illius varietatem fugauit.

Bn̄dict⁹ xiii. sz diuinit⁹ accepit.

De ampulla vitrea i saxis ꝓiecta ꝛ nō fracta. Ca. xxviii.

[E]

Eo quoq; tēpore quo alimentorū inopia cāpa-
niam grauiter affligebat: vir dei diuersis indi
gentibus monasterij sui cūcta tribuerat: vt pe
ne nihil in cellario nisi parū quid olei in vitreo vase re-
maneret. Tunc quidā subdiaconus Agapitus noīe ad-
uenit magnopere postulās vt sibi aliquantulū olei dari
debuisset. Vir autem dn̄i qui cūcta decreuerat in terra
tribuere: vt in celo oīa reseruaret: hoc ipsum parū quod re
manserat olei iussit petenti dari. Monachus vero q̄ cel-
lariū tenebat/ audiuit quidē iubētis verba: sed implere
distulit. Cūq; post paululū si id quod iusserat datū esset
inquireret: respōdit monachus se minime dedisse: quia
si illud ei tribueret: oīno nihil fratrib⁹ remaneret. Tūc
iratus/ alijs precepit vt hoc ipsum vas vitreū in quo pa
rum olei remāsisse videbatur/ per fenestram proijcerēt
ne in cella aliquid ꝑ inobediētiam remaneret. Factūq;
est. Sub fenestra autē eadem ingens precipitiū patebat
saxorum molibus asperū. Proiectū itaq; vas vitreū ve
nit in saxis: sed sic mansit incolume: ac si ꝓiectum mini-
me fuisset: ita vt neq; frangi: neq; oleū effundi potuisset.
Quod vir dn̄i precepit leuari: atq; vt erat integrū petē
ti tribui. Tūc collectis fratrib⁹ inobedientē monachū
de infidelitate et superbia coram omnibus increpauit.

Vitreum vas lapidi illesum nō fractū.

De dolio vacuo oleo impleto. Capitulū. xxix.

[F]

Qua increpatione completa sese cum eisdē fra
tribus in orationē dedit. In eo autē loco vbi
cū fratrib⁹ orabat/ vacuū erat ab oleo doliū
et coopertū. Cū sanctus vir in oratiōe persisteret: cepit
operimētū eiusdē dolij oleo excrescēte subleuari. Quo
cōmoto atq; subleuato oleū quod excreuerat ora dolij
trāsiens/ pauimentū loci in quo incubuerat inūdabat.
Qd̄ Bn̄dictus dei famulus vt aspexit: protin⁹ orōnem
cōpleuit: atq; in pauimentū oleū defluere cessauit. Tūc
diffidentē inobediētēq; fratrē latius admonuit: vt fidē
habere disceret et humilitatē. Idem vero frater salubri
ter correptus erubuit: quia venerabilis pater virtutem
oīpotētis dei quā admonitiōe intimauerat/ miraculis
ostendebat: nec erat iā vt quisq̄ de eius promissionibus
dubitare posset: qui in vno eodemq; momēto pro vitreo
vase pene vacuo plenū oleo dolium reddidisset.

Bn̄dict⁹ doliū oratione sua oleo plenum reddidit.

De monacho a demone liberato. Capitulū. xxx.

G

Quadam die dñs ad beati Joānis oratorium
qđ in ipsa montis celsitudine situ͂ est pergeret
et antiqu⁹ hostis i mulo medici specie obuiā
factus est/cornu et trepidicā ferēs. Quē cum requisisset
dicens. Quo vadis? Ille respōdit. Ecce ad fratres va:
do potionē eis dare. Itaq₃ perrexit venerabilis pater
ad orationē: qua cōpleta cōcitus rediit. Malignus ve:
ro spūs vnum seniorē monachū inuenit aquam haurien
tem: in quē statim ingressus est: eūq₃ in terrā proiecit/ et
vehementissime vexauit. Quē cū vir dei ab oratione re:
diens tam crudeliter vexari cōspiceret: ei solūmodo ala
pam dedit: et malignū ab eo spm̄ ptinus excussit: ita vt
ad eum redire vlterius non auderet. Petrus.

Bñdict⁹ per alapā obsessum liberauit.

Uelim nosse hec tāta miracula: si virtute semp ora:
tionis impetrabat: an aliquando etiam solo volū:
tatis exhibebat nutu? Gregorius.

Qui deuota mente deo adherent/ cū rex necessitas
exposcit/ exhibere signa modo vtroq₃ solent: vt mi
ra quecq₃ aliqñ ex prece faciant: aliquando ex potestate.
Cū eni Joannes dicat. Quotquot aūt receperūt eū: de:
dit eis potestatē filios dei fieri. Qui filij dei ex potesta:
te sunt: quid mirum si signa facere ex potestate valeant?
Quia eni vtroq₃ modo miracula exhibeāt/ testatur Pe
trus qui Thabitā mortuā orādo suscitauit. Ananiam
vero et saphirā mentientes morti increpando tradidit.
Neq₃ eni orasse in eorū extinctione legitur: sed solūmo:
do culpā quā perpetrauerāt increpasse. Constat ergo q
aliquādo hec ex potestate: aliquādo vero exhibēt ex po
stulatione: dū et istis vitā increpādo abstulit: ⁊ illi red:
didit orādo. Nā duo quoq₃ fidelis famuli dei Benedi:
cti facta nūc replico: in qbus apte clareat: aliud hūc ac:
cepta diuinitus ex potestate: aliud ex oratione potuisse.

Joan. j.

Actuum v. a. et. b.

H

¶ De ligato rustico solo aspectu viri dei soluto. Ca. xxxj

Gothorū quidā galla † noīe pfidie fuit arriane
qui totile regis eorū tēporibus: ɔtra catholice
ecclesie religiosos viros ardore immanissime
crudelitatis exarsit: ita vt quisquis ei clericus/ mona:
chusve ante faciē venisset: ab eius manib⁹ viuus nullo
modo exiret. Quadā vero die auaritie sue estu succēsus
in rapinā rerū inhians/ dū quēdā rusticū tormētis cru:
delibus affligeret: eūq₃ per supplicia diuersa laniaret:
victus penis rusticus sese res suas benedicto dei famu:
lo cōmēdasse professus est: vt dū hoc a torquente crede:
ret/ suspēsa interim crudelitate ad vitā hora repararetur
Tunc idē galla cessauit rusticū tormentis affligere: sed
eius brachia loris fortibus astringēs ante equū suū ce:
pit impellere: vt quis esset Bñdictus qui eius res susce
perat demōstraret. Quē ligatis brachijs rusticus ante:
cedēs duxit ad sancti viri monasteriū: eūq₃ ante ingres:
sum celle solū sedentē reperit ⁊ legentē. Eidem aūt sub:
sequenti ⁊ seuienti Galle rusticus dixit. Ecce iste est de
quo dixerā tibi Bñdict⁹ pater. Quē dū feruido spū/ cū
puerse mentis insania fuisset intuitus: eo terrore quo cō
sueuerat acturū se existimās/ magnis cepit vocibus cla
mare dicēs. Surge/ surge: et res istius rustici redde q̄s
accepisti. Ad cuius vocem vir dei protinus oculos leua
uit a lectione: eūq₃ intuitus mox etiā rusticū qui ligat⁹
tenebatur attēdit. Ad cuius brachia dum oculos defle:
xisset: miro modo tāta se celeritate ceperūt illigata bra:
chijs lora deuoluere: vt dissolui tam concite nulla hoim
festinatione potuissent. Cūq₃ is qui ligatus venerat ce:
pisset subito astare solutus: ad tante potestatis vim tre:
mefactus Galla ad terram corruit: et ceruicē crudelita
tis rigide ad eius vestigia inclinās/ se orationibus illi⁹
cōmendauit. Uir autē sanctus a lectione minime surre
xit/ sed vocatis fratribus: eū introrsus tolli vt bñdictio:
nē acciperet precepit. Quē ad se reductū vt a tante cru
delitatis insania quiescere deberet: admonuit. Qui fra
ctus recedens nil vlterius petere a rustico presumpsit:
quē vir dñi non tangēdo: sed respiciēdo soluerat. Ecce
est Petre quod dixi: quia hi qui oīpotenti deo familia:
rius seruiūt: aliqñ mira facere etiā ex potestate possunt.
Qui eni ferocitatē gothi terribilis sedēs repressit: lora
vero/ nodosq₃ ligature que innocentis brachia astrinxe
rāt oculis dissoluit: ipsa miraculi celeritate indicat: q
ex potestate acceperat habere qđ fecit. Rursum quoq₃
quale/ q̄tūq₃ miraculū orādo valuit obtinere subiūgā.

† al'. zalla. Miraculū ex potestate factū

Galla ad bñdictū.

Bñdict⁹ solo visu vinculatū rusticum soluit.

I

¶ De mortuo suscitato Capitulū. xxxij.

Quadam die cum fratribus ad agri opera fue
rat egressus: quidā vero rusticus defuncti fi:
lij corpus in vlnis ferens orbitatis luctu estu
ans ad monasteriū venit. Benedictū patrem quesiuit.
Cui cū dictū esset quia idē pater cum fratribus in agro
moraretur: ptinus ante monasterij ianuā corpus extin
cti filij proiecit: ⁊ dolore turbatus ad inueniendū vene:
rabilē patrē sese in cursum ɔcit⁹ dedit. Eadē vero hora
vir dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur.
Quem mox vt orbatus rusticus aspexit: clamare cepit.
Redde filiū meū: redde filiū meum. Uir autē dei in hac
voce substitit dicēs. Nūquid ego filiū tuū tibi abstuli?
Cui ille respōdit. Mortuus est: veni resuscita eū. Quod
vt mox dei famulus audiuit: valde ɔtristatus est dicēs
Recedite fratres/ recedite: hec nostra non sunt: sed san:
ctorum apostolorū. Quid nobis onera vultis impone:
re que nō possumus portare? At ille: quē nimi⁹ cogebat
dolor/ in sua petitione persistit: iurās q nō recederet: ni
si eius filiū resuscitaret. Quē mox dei famulus inquisi:
uit dicēs. Ubi est? Cui ille respōdit. Ecce corpus eius
ad ianuā monasterij iacet. Ubi cū vir dei cū fratribus
puenisset: flexit genu: et super corpusculū infantis incu:
buit: seseq₃ erigens ad celū palmas tetendit: dicēs. Dñe
non aspicias pctā mea: sed fidē huius hominis qui resu
scitari filiū suū rogat: ⁊ redde in hoc corpusculū animā
quā abstulisti. Uix in oratiōe verba cōpleuerat: et regre
diente aia ita corpusculū pueri omne cōtremuit: vt sub
oculis omniū qui aderant apparuerit cōcussione mirifi
ca tremēdo palpitasse. Cuius mox manū tenuit/ et eum
patri viuētem atq₃ incolumem dedit. Liquet Petre q
hoc miraculū in potestate non habuit: quod prostratus
petijt vt exhibere potuisset. Petrus.

K

Bñdict⁹ oratione sua mortuum resuscitauit.

L

Sic cuncta esse vt asseris constat patēter: quia
verba que pposueras rebus probas. Sed que
so te vt indices si sancti viri omnia que volunt
possunt: et cuncta impetrant que desiderant obtinere.

¶ De miraculo scholastice soror ei⁹. Ca. xxxiij. Greg.

Quis sublimior erit Petre in hac vita Paulo subli:
mior? q̄ d̄ carnis sue stimulo ter dñm rogauit
et tñ qđ voluit obtinere non valuit? Ex qua
re necesse est vt tibi de venerabili patre Benedicto nar:
rem: q fuit quiddā quod voluit: sed non valuit implere
Soror nāq₃ eius Scholastica noīe omīpotenti dño ab
ipso infantie tēpore dedicata/ ad eū semel per annū veni:
re consueuerat. Ad quā vir dei non longe extra ianuā in
possessione monasterij descendebat. Quadā vero die ve
nit ex more: atq₃ ad eam cū discipulis venerabilis eius
descēdit frater: qui totū diem in dei laudibus/ sacrisq₃
colloquijs ducētes: incūbentibus iam noctis tenebris
simul acceperūt cibos. Cūq₃ adhuc ad mensam sederēt
et inter sacra colloquia tardior se hora protraheret: ea:
dem sanctimonialis femina soror ei⁹ eū rogauit: dicēs
Queso te vt ista nocte non me deseras: vt vsq₃ mane de
celestis vite gaudijs loquamur. Cui ille rñdit. Quid ē
quod loqueris soror? Manere extra cellā nullaten⁹ pos:
sum. Tanta vero erat celi serenitas: vt nulla in aere nu:
bes appareret. Sanctimonialis aūt femina cum verba
fratris negātis audisset: insertas digitis manus super
mensam posuit: ⁊ caput in manibus oīpotentē dominū
rogatura declinauit. Cūq₃ de mensa leuaret caput: tan:
ta coruscationis et tonitrui virtus: tantaq₃ inundatio
pluuie erupit: vt neq₃ venerabilis Benedictus: neq₃ fra
tres qui cū eo aderant/ extra loci limen quo cōsederāt
pedē mouere potuissent. Sāctimonialis quippe femina
caput in manibus declinās/ lachrymarū fluuiū in men:
sam fuderat: per quas serenitatē aeris ad pluuiā traxit
Nec paulo tardius post orationē inundatio illa secuta
est: sed tāta fuit cōuenientia orationis et inundationis:
vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret: quatenus
vnū idēq₃ esset momentum: et leuare caput/ ⁊ pluuiā de
ponere. Tunc vir dei inter coruscos et tonitruos atq₃
ingentis pluuie inūdationē vidēs se ad monasteriū nō
posse remeare: cepit conqueri cōtristatus dicens. Par:
cat tibi oīpotēs deus soror: quid est quod fecisti? Cui il
la respōdit. Ecce te rogaui/ ⁊ audire me noluisti: roga:
ui dñm meū/ ⁊ audiuit me. Modo ergo si potes egrede:
re: et me dimissa ad monasteriū recede. Ipse autē exire
extra tectū nō valēs: qui remanere spōte noluit/ in loco

ij. Co. xij.

Scholastica bñdicti soror.

M

Scholastica orando pluuiā tempestatēq₃ fecit.

A

mansit inuitus. Sicq̃ factū est vt totā noctē puigilē du cerent: atq̃ p sacra spiritalis vite colloq̈a sese vicaria re latiõe satiarēt. Qua de re dixi eū voluisse aliqd: sȝ minime potuisse: q̄ si venerabilis viri mētē aspicim⁹: dubiū nō est quin eandē serenitatē voluerit in qua descenderat pmanere: sed cōtra hoc qḋ voluit/ in virtute oīpotentis dei ex femine pectore miraculū inuenit. Nec mirū q̄ pl⁹ illo femina que diu fratrē videre cupiebat/ in eodē tpe valuit: quia cū iuxta Joānis vocē: de⁹ charitas est: iusto valde iudicio illa pl⁹ potuit q̄ ãpli⁹ amauit. Petr⁹. Placet: multum placet quod dicis.

Bñdict⁹ qḋ voluit nō potuit.

Jo. iiij.

¶ De aīa sororis ei⁹ visa. Capitulū. xxxiiij. Gregori⁹.

Cumq̃ die altero eadē venerabilis femina ad cellā ppriā recessisset: vir dei ad monasteriū rediit. Cū ecce post triduū in cella consistēs: eleuatis in aera oculis vidit eiusdē sororis sue aīam de ei⁹ corpore egressam in colūbe specie celi secreta penetrare. Qui tante ei⁹ glorie cōgaudens/ oīpotenti deo in hymnis ⁊ laudib⁹ gratias reddidit: eiusq̃ obitū fratrib⁹ declarauit. Quos etiā ptinus misit vt eius corpus ad monasteriū deferrent: atq̃ in sepulchro qḋ sibi ipse parauerat ponerēt. Quo facto cōtigit/ vt quorū mēs vna semp in deo fuerat: eo℞ quoq̃ corpa nec sepultura separaret.

Bñdict⁹ vidit animā soror' defuncte.

¶ De mundo ante oculos ei⁹ collecto: et de anima Germani capuane ciuitatis epi. Capitulum. xxxv.

Alio quoq̃ tpe Seruandus diacon⁹ atq̃ abbas eius monasterij qḋ in cāpanie partibus a liberio quondā patricio fuerat cōstructum/ ad eū visitationis grā ex more venire cōsueuerat: eiusq̃ monasteriū frequētabat: vt quia idē quoq̃ vir doctrina grē celestis influebat/ dulcia sibi inuicē vite verba trāsfunderēt: et suauē cibū celestis patrie quē adhuc pfecte gaudendo nō poterant: saltē suspirādo gustarent. Cūq̃ hora iā quietis exigeret/ i cuiusdā turris superioribus se venerabilis benedict⁹/ in eius quoq̃ inferiorib⁹ se seruãdus diacon⁹ collocauit: quo videlicet i loco inferiora ad superiora perui⁹ cōtinuabat ascēsus. Ante eandē vero turrim largius erat habitaculū in quo vtriusq̃ discipuli quiescebāt. Cūq̃ vir dei bñdictus quiescētibus adhuc fratribus instans vigilijs/ nocturne ōronis tpa preuenisset: ad fenestrā stans et oīpotentē deum deprecans: subito intēpesta noctis hora respiciēs: vidit fusam lucē desup cūctas noctis tenebras effugasse: tantoq̃ splēdore clarescere: vt diē vinceret lux illa que in tenebris radiasset. Mira autē res valde in hac speculatiōe secuta est: q̄ sicut post ipse narrauit: oīs etiā mūdus velut sub vno solis radio collect⁹ ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dū intentā oculorū aciem in hoc splendore corusce lucis infigeret: vidit germani capuani epi animā i sphera ignea ab angelis i celū ferri. Tūc tanti sibi testē volens adhiberi miraculi: seruãdum diaconū iterato bis terq̃ eius noīe cū clamoris magnitudine vocauit. Cumq̃ ille fuisset insolito tāti viri clamore turbatus/ ascendit: respexit: partēq̃ iam lucis exiguā vidit. Cui tantū hoc obstupescēti miraculū/ vir dei per ordinē que fuerāt gesta narrauit: statimq̃ i Casinū castrū religioso viro theoprobo mãdauit: vt ad capuanā vrbē sub eadē nocte trāsmitteret: ⁊ quid de germano epo ageret: agnosceret ⁊ īdicaret. Factūq̃ est: ⁊ reuerētissimū virū germanū epm isq̄ missus fuerat/ iā defūctū reperit: ⁊ requirēs subtiliter agnouit eodē momēto fuisse illius obitū: quo vir dñi eius agnouit ascēsum. Petrus.

B

Tot⁹ mūdus i quādā noctis claritate Bñdicto apparuit.

C

Mira res valde et vehementer stupenda. Sed hoc quod dictū est: quia ante oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus oīs mūdus adduct⁹ est: sicut nunq̃ expertus sum: ita nec conijcere scio quo ordine fieri potest vt mūdus oīa ab hoīe vno videatur. Gregorius.

Fixum tene Petre qḋ loquor: q̄ aīe videnti creatorē/ angusta est oīs creatura. Quãlibet etenī parū de luce creatoris aspexerit: breue ei fit omne qḋ creatū est: q̄ ipsa luce visionis intime/ mētis laxatur sinus: tm̄q̃ expāditur in deo vt superior existat mūdo: fit vero ipsa videntis aīa etiā sup semetipsā. Cumq̃ in dei lumine rapitur: sup se in interioribus amplatur: ⁊ dū sub se cōspicit exaltata: cōprehendit q̄ breue sit qḋ cōprehendere humiliata nō poterat. Uir ḡ dei qui in turri globū igneū: angelos quoq̃ ad celū redeuntes videbat: hec pcul dubio cernere nō nisi i dei lumine poterat. Quid itaq̃ mirū si mundum antē se collectū vidit: qui subleuatus in mētis lumine extra mundū fuit? Qḋ autem collectus mūdus ante eius oculos dicit/ nō celū et terra cōtracta est: sed videntis animus est dilatatus: qui in deo raptus videre sine difficultate potuit omne quod infra deū est. In illa ergo luce que exteriorib⁹ oculis fulsit/ lux interior in mente fuit: que vidētis animum cū ad superiora rapuit: ei q̄ angusta essent omnia inferiora/ monstrauit. Petrus.

Hō vnus quō simul totū mundū videre queat.

D

Uideor mihi vtiliter non intellexisse que dixeras: quando ex tarditate mea tm̄ creuit expositio tua. Sed quia hec liquide meis sensibus infudisti: queso vt ad narrationis ordinem redeas.

¶ Qḋ regulā monacho℞ scripserit. Ca. xxxvj. Grego.

Libet Petre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare: sed qdā ei⁹ studiose pretereo: quia ad alioꝝ gesta voluēda festino. Hoc autem nolo te lateat/ q̄ vir dei inter tot miracula quib⁹ in mūdo claruit: doctrine quoq̃ verbo nō mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorū regulam: discretione precipuā: sermone luculentā. Cuius si quis velit subtili⁹ mores vitãq̃ cognoscere: potest in eadem institutione regule: omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullomodo potuit aliter docere q̄ vixit.

Bñdict⁹ monachorū regulā scripsit.

¶ De pphetica sui exit⁹ frib⁹ denūciatione. Ca. xxxvij.

Eodē vero anno quo de hac vita erat exiturus quibusdā discipulis secū cōuersantibus: quibusdā lōge manētibus sanctissimi sui obitus denunciauit diē: presentib⁹ indicens vt audita p silētia tegerēt: absentibus indicans qḋ vel quale eis signū fieret qñ eius anima de corpore exiret. Ante sextū vero sui exitus diē aperiri sibi sepulturā iubet. Qui mox correptus febribus/ acri cepit ardore fatigari. Cūq̃ per dies singulos lāguor igrauesceret: sexta die portari se in oratoriū a discipulis fecit: ibiq̃ exitū suū dñici corporis et sanguinis pceptione muniuit: atq̃ inter discipulo℞ manus imbecillia mēbra sustentãs: erectis in celū manib⁹ stetit: et vltimū spm̄ inter verba orationis efflauit. Qua scȝ die duobus de eo fratribus/ vni in cella cōmoranti/ alteri aūt longius posito/ reuelatiõ vni⁹ atq̃ indissimilis visionis apparuit. Uiderūt namq̃ q̄ strata pallijs atq̃ innumeris corusca lampadibus via recto orientis tramite ab eius cella in celū vsq̃ tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clar⁹ assistens/ cuius esset via quã cernerēt inquisiuit. Illi autē se nescire professi sunt. Quibus ipse ait. Hec est via qua dilectus dño celū benedictus ascēdit. Tūc itaq̃ sancti viri obitū sicut presentes discipuli viderūt: ita absentes hoc signo qḋ eis predictū fuerat agnouerūt. Sepultus vero est in oratorio beati Joannis baptiste: qḋ destructa ara apollinis ipse cōstruxit. Qui ⁊ in ea specu in qua prius habitauit: nūc vsq̃ (si petentiū fides exigat) miraculis coruscat.

E

Bñdict⁹ denūciat fratribus suis diem obit⁹ sui.

Expiratio sancti Bñdicti.

Sepultura bñdicti

¶ De insana muliere in eo specu sanata. Capi. xxxviij.

Nuper nãq̃ est res gesta quã narro. Quedam mulier mēte capta: dū sensū fūdit⁹ pdidisset/ p montes ⁊ valles: siluas ⁊ cāpos die noctuq̃ vagabat: ibi tm̄modo q̈escebat: vbi hãc q̈escere lassitudo coegisset. Quadam vero die dū vaga nimiū erraret: ad beati viri Bñdicti specū deuenit: ibiq̃ nesciēs ingressa mãsit. Mane autē facto ita sanato sensu egressa est: ac si eã nunq̃ insania capitis vlla tenuisset: q̄ omni vite sue tēpore in eadē quã accepit salute permansit. Petrus.

F

Mulier furibūda i specu benedicti sanata est.

Quidnã esse dicim⁹ q̄ plerūq̃ in ipsis q̈q̃ patrocinijs marty℞ sic eē sentim⁹ vt nō tãta p corpa sua quãta bñficia p reliq̈as ostendãt: atq̃ illic maiora signa faciūt vbi minime p semetipsos iacent? Gregorius.

Ubi in suis corporibus sancti martyres iacēt dubiū Petre nō est q̄ multa valeãt signa demōstrare: sicut ⁊ faciūt: et pura mēte querētibus inumera miracula ostēdūt. Sed q̄ ab infirmis pōt mentibus dubitari: vtrū ne ad exaudiēdū ibi presentes sint/ vbi cōstat q̄ in suis corporib⁹ nō sint: ibi necesse est eos maiora signa ostēdere: vbi de eorū p̄sentia pōt mēs īfirma dubitare. Quo℞ vero mēs in deo fixa est/ tãto maius habet fidei meritū: quãto illic eos nouit ⁊ nō iacere corpe: et tñ nō deesse ab exauditiõe. Uñ ipsa q̈q̃ veritas vt fidē discipulis augeret dixit. Si ego nō abiero: paraclit⁹ nō veniet ad vos. Cū eñ pstet q̄ paraclitus sp̄us a

Quare sacri extra loca suo℞ corporum sepe maiora miracula faciant.

G patre semp ꝓcedat & filio: cur se fili⁹ recessurū dicit vt ille veniat qui a filio nūq̄ recedit? Sed q2 discipuli i carne dominū cernētes/ corporeis hūc oculis semp videre sitiebant: recte eis dicit. Nisi ego abiero: paraclitus nō veniet. ac si aperte diceret. Si corp⁹ nō subtraho: q̄s sit amor spūs/ nō ostēdo: & nisi me desieritis carnaliter cernere: nunq̄ me discetis spūaliter amare. Petrus.

Jo. xvj.

Placet quod dicis. Gregorius.

ALiquātulum iam a locutione cessandū est: vt si ad aliorum miracula narranda tēdimus: loquēdi vires interim per silentium reparemus.

Finit Secundus Liber Dialogorum de vita sancti Benedicti abbatis.

Incipit liber Tertius dialogorum beati Gregorij.

CUm vicinis valde partibus intēdo: malorꝫ facta reliquerā: ita vt Paulini miraculū Nolane vrbis epī q̄ multos (quorū memini) virtute et tēpore precessit: memorie defuisse videat. Sed ad priora nūc redeo: eaq̄ quāta valeo breuitate ꝯstringo. Sicut eni bonorum facta innotescere citius similibus solēt: senioribus nostris per iustorū exēpla gradientibus: predicti venerabilis viri celebre nomē innotuit: eiusq̄ opus admirabile ad eorum se instruenda studia tetendit: quorū me necesse fuit grauitati † tam certe credere: ac si ea que dicerent/ meis oculis vidissem.

H † al. grandeuitati.

De sancto Paulino nolane vrbis epo. Capitulū. j.

CUm seuientiū vuandalorꝫ tempore fuisset Italia in cāpanie partibus depopulata: multiq̄ essent de hac terra in africanā regionē traducti: vir dñi Paulin⁹ cuncta q̄ ad episcopij vsum habere potuit: captiuis indigentibusq̄ largit⁹ est. Cūq̄ iam nihil oīmodo superesset qđ petentibus dari potuisset: quadā die quedā vidua aduenit q̄ a regis vuandalorū genero suū filiū in captiuitatē fuisse ductū ꝑhibuit: atq̄ a viro dei eius preciū postulauit: si forte illi⁹ dñs hoc dignaret accipere: et hūc cōcederet ad propria remeare. Sed vir dei magnopere petēti femine q̄d dare potuisset īquirēs: nihil apud se aliud nisi se inuenit: petētiq̄ femine respōdit: dicēs. Mulier/ quod possum dare nō habeo: sed memetipsum tolle: seruū me iuris tui profitere: atq̄ vt filiū tuū recipias: me vice illius in seruitiū trade. Quod illa ex ore tanti viri audiēs: irrisionē potius credidit: q̄ cōpassionē. At ille vt erat vir eloquentissimus/ atq̄ apprime exterioribus quoq̄ studijs eruditus: dubitāti femine citius persuasit vt audita crederet: et pro receptione filij sui in seruitiū epm tradere non dubitaret. Perrexere igit vtriq̄ ad africā. Procedēte autē regis genero: q̄ eius filiū habebat/ vidua rogatura se obtulit: ac pri⁹ petijt vt ei filiū donare debuisset. Qđ cū vir barbarus typo superbie turgidus: gaudio transitorie prosperitatis inflatus nō solū facere: sed etiā audire despiceret: vidua subiūxit: dicens. Ecce hunc hominē pro eo vicariū prebeo: solūmodo pietatem in me exhibe: mihiq̄ vnicum filium redde. Cūq̄ ille venusti vult⁹ hominē conspexisset quā artē nosset inquisiuit. Cui vir dei Paulinus respōdit: dicēs. Artem quidē aliquā nescio: sed hortū bene excolere scio. Quod vir gentilis valde libenter accepit: cū in nutriendis holerib⁹ quia perit⁹ esset audiuit. Suscepit itaq̄ seruum: & roganti vidue tradidit filiū. Quo accepto vidua ab africana regione discessit. Paulin⁹ vero excolendi horti suscepit curam. Cūq̄ idem regis gener crebro ingrederet hortū: suūq̄ hortulanū q̄dā requireret: et sapientē valde hominē videret: amicos cepit familiares deserere: & sepius cū suo hortulano colloqui: atq̄ eius sermonib⁹ delectari. Cui Paulin⁹ quotidie ad mēsam holera/ virentesq̄ herbas deferre cōsueuerat: & accepto pane ad curam horti remeare. Cūq̄ hoc diutius ageret quadā die suo domino secum secreti⁹ loquēti ait. Uide quid agas: & vuandalorꝫ regnū qualiter disponi debeat prouide: q2 rex citius & sub omni celeritate est moritur⁹. Quod ille audiēs (q2 ab eodē rege pre ceteris diligebatur) ei minime tacuit: sed quid a suo hortulano/ sapiēti scꝫ viro agnouisset: indicauit. Quod dū rex audisset: illico respondit. Ego vellē hunc de quo loqueris hoīem videre. Cui gener eius/ venerabilis Paulini temporalis dñs respondit: dicens. Uirentes herbas mihi ad prandiū deferre cōsueuit. Has itaq̄ ad mensam eū deportare faciā: vt quis sit qui mihi hec est locutus agnoscas. Factūq̄ est. Et dū rex ad prādium discubuit: Paulin⁹ ex suo opere holera queq̄ & virentia delaturus aduenit. Cūq̄ hunc rex subito cōspexisset intremuit: atq̄ accersito eius dño sibi per filiā propinquo: ei secretū quod prius abscōderat indicauit: dicēs. Uerū est quod audisti. Nā nocte hac in somnio/ sedentes in tribunalibus cōtra me iudices vidi: inter quos iste etiā simul sedebat: et flagellū quod aliquando acceperā/ eorū mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quisnā sit: nam ego hunc tanti meriti virū/ popularē vt cōspicitur/ esse nō suspicor. Tunc regis gener secreto Paulinū tulit: & quisnā esset inquisiuit. Cui vir dñi respondit. Seruus tuus sum: quē pro filio vidue vicariū suscepisti. Cūq̄ instanter ille requireret vt non q̄s esset: sed quis i terra sua fuisset indicaret: atq̄ hoc ab eo iteratione frequentis inquisitionis exigeret: vir dñi cōstrictus magnis cōiurationibus/ iam non valens negare quid esset: epm se fuisse testat⁹ est. Quod possessor eius audiēs valde pertimuit: atq̄ humiliter obtulit: dicens. Pete quod vis: quatenus ad terrā tuā a me cū magno munere reuertaris. Cui vir dñi Paulin⁹ ait. Unum est quod mihi impēdere beneficiū potes: vt oēs ciuitatis mee captiuos relaxes. Qui cūcti protinus in africana regione requisiti/ cū onustis frumēto nauibus pro venerandi Paulini viri satisfactione in eius comitatu laxati sunt. Post non multos vero dies vuandalorū rex occubuit: et flagellū quod ad suā perniciē dispensante deo pro fideliū disciplina tenuerat/ amisit. Sicq̄ factū est: vt oīpotētis dei famulus Paulinus vera prediceret/ et qui se in seruitiū solū tradiderat: cū multis a seruitio ad libertatē rediret: illū videlicet imitat⁹ q̄ formā serui assumpsit: ne nos essemus serui peccati. Cuius sequēs vestigia Paulinus ad tēpus volūtarie seru⁹ factus est sol⁹: vt esset postmodū liber cū multis. Petrus.

Paulin⁹ epo omnia sua captiuis largiebatur.

I

Paulin⁹ hortulanū se esse dixit.

Paulin⁹ ꝑdixit regē vuandalorū stati moriturū.

K

L Paulin⁹ cū oībus suis ciuibus captiuis nolam reuers⁹ est.

DUm me audire cōtingit qđ imitari non valeo: flere magis libet q̄ aliquid dicere. Gregorius.

DE cuius etiam morte apud eius ecclesiā scriptū est: quia cū dolore esset lateris tactus/ ad extrema perductus est. Dūq̄ eius omnis domus in sua soliditate ꝑsisteret: cubiculū in quo iacebat eger: facto terremotu cōtremuit: oēsq̄ qui illic aderant nimio terrore concussit: sicq̄ sancta illa aīa carne soluta est. Factūq̄ est vt magnus pauor inuaderet eos q̄ Paulini mortē videre potuissent. Sed q2 hec quā superi⁹ dixi/ Paulini virtus valde est intimata: nunc si placet ad miracula ceteriora veniamus: que et multis iam nota sunt: et ego tam religiosorum virorum relatione didici: vt de his omnimodo ambigere non possim.

Paulini cubiculū in monte domo consistēte terremotu tremuit.

De sancto Joanne papa. Capitulum. ij.

GOthorū tēpore cum Joannes vir beatissimus huius romane ecclesie pōtifex ad Justinianū seniorē principē pergeret: in corinthi partibus aduenit: cui necesse fuit vt in itinere ad sedendū equus requiri debuisset. Quod illic quidā vir nobilis audiens equū quē pro magna māsuetudine ei⁹ coniūx sedere cōsueuerat: ita ei obtulit: vt eo ad loca alia perueniēte eū alius equ⁹ potuisset inueniri: deberet ille quē dederat/ propter suā coniugē trāsmitti. Factūq̄ est: et vsq̄ ad certū locū predict⁹ vir equo eodē subuehēte ꝑduct⁹ est. Qui mox vt aliū reperit: illū quē acceperat transmisit. Cūq̄ eū ꝑdicti nobilis viri ꝯiunx sedere ex more voluisset: vltra nō valuit: q2 post sessionē tanti pōtificis mulierē ferre recusauit. Cepit nāq̄ immēso flatu & fremitu atq̄ incessanti toti⁹ corporis motu q̄si despiciēdo prodere: q2 post mēbra pōtificis mulierē ferre nō posset. Qđ vir ei⁹ prudēter intuitus: hūc ad eundē venerabilē virū protinus remisit: magnis ꝓcibus petens vt equum ipse possideret: quē tunc suo sedendo dedicasset. De quo etiā illud mirabile a nostris seniorib⁹ narrari solet: q2 in constātinopolitana vrbe ad portā q̄ vocat aurea/ veniēs: populorū turbis sibi occurrētib⁹ i cōspectu eīm rogāti ceco lumē reddidit: & manu supposita oclorꝫ tenebras fugauit.

M

Equus q̄ Joannem papā portauit mulierē amplius ferre noluit.

Joannes papa cecū illuminauit.

A

¶ De sancto Agapito papa. Capitulū .iij.

Post nō multū vero tēporis exigente causa gothoꝝ/vir quoq; beatissimus Agapitus huius sancte romane ecclesie pontifex: cui deo dispēsante deseruio/ad Justinianū pricipē accessit. Cui adhuc pergenti quadā die in greciarū iam partibus curādus oblatus est mutus et claudus: qui neq; vlla verba edere: neq; ex terra vnq; surgere valebat. Cūq; hūc propinqui illius flentes obtulissent: vir dn̄i sollicite requisiuit an curationis illius haberent fidē. Cui cū in virtute dei ex auctoritate Petri: firmā salutis illi⁹ spem habere se dicerent: protinus venerandus vir orationi incubuit: et missarū solennia exorsus: sacrificiū in conspectu dei oipotentis imolauit. Quo peracto ab altari exiens claudi manū tenuit: atq; assistente et aspiciente populo eū mox a terra in ꝓprijs gressib⁹ erexit. Cūq; ei dn̄icū corpus in os mitteret: illa diu muta ad loquendū lingua soluta est. Mirati oēs: flere pre gaudio ceperunt: eorūq; mentes ilico metus et reuerentia inuasit: cum videlicet cernerēt quid Agapitus facere in virtute domini ex adiutorio Petri potuisset.

Agapitus claudū et mutū curauit.

¶ De Datio mediolanensi episcopo. Capitulū .iiij.

Eiusdem quoq; principis tēpore cum Datius mediolanensis vrbis ep̄s causa fidei exactus ad cōstātinopolitanā vrbem pergeret: corinthū deuenit. Qui dum largā domū ad hospitādum quereret q̄ comitatū illi⁹ totū ferre potuisset: et vix inueniret: aspexit eminus domū congruentis magnitudinis: eāq; sibi pparari ad hospitandū iussit. Cūq; eiusdē loci incole dicerēt in ea hunc manere non posse: quia multis iam annis hāc diabolus inhabitaret: atq; ideo vacua remāsisset: vir venerabilis Datius respondit: dicens. Immo ideo hospitari in domo eadē debemus: si hanc sp̄us malignus inuasit: et ab ea hominū habitationē repulit. In ea sibi igitur parari precepit: securusq; illā/antiqui hostis certamina toleratur⁹/intrauit. Itaq; intēpeste noctis silētio cū vir dei quiesceret: antiquus hostis immēsis vocibus: magnisq; clamoribus cepit imitari rugit⁹ leonū: balat⁹ pecoꝝ: rudit⁹ asinorū: sibilos serpētū: porcorū grūnitus: stridores soricū. Tūc repēte Datius tot bestiarū vocibus excitatus surrexit: vehemēter iratus et contra antiquū hostem magnis cepit vocibus clamare: dicēs. Bene tibi contigit miser: tu ille es qui dixisti. Ponā sedem meā ad aquilonē: et ero similis altissimo. Ecce per superbiā tuā porcis et soricibus similis factus es: et qui imitari deū indigne voluisti: ecce vt dignus es bestias imitaris. Ad quā eius vocem (vt ita dicā) deiectionē suam malignus sp̄us erubuit. An nō erubuit qui eandē domū ad exhibēda monstra que cōsueuerat/vlterius nō itrauit? Sicq; postmodū fideliū habitaculū facta est: quia dū eam vnus veraciter fidelis ingressus est: ab ea protinus mendax spiritus atq; infidelis abscessit. Sed oportet iam vt priora taceamus: ad ea que diebus nostris sunt gesta/veniendum est.

B

Dati⁹ ep̄s diabolum alloquit.

Dati⁹ domū a diabolo occupatā habitabilem fecit.

¶ De Sabino camisine ciuitatis ep̄o. Capitulū .v.

Quidā eni religiosi viri apulie prouincie partibus cogniti/hoc quod apud multorū notitiā longe lateq; percrebuit/de sabino camisine † vrbis ep̄o testari solēt: quia idem vir longo iā senio oculorū lumen amiserat: ita vt omnino nil videret. Quē rex gothorū totila prophetie habere spiritū audiēs minime credidit: sed ꝓbare studuit quod audiuit. Qui cū in eisdē partibus deuenisset: hunc vir dn̄i ad prandiū rogauit. Cumq; iam ventū esset ad mensam/rex discumbere noluit: sed ad Sabini venerabilis viri dexterā sedit. Cum vero eidē patri puer ex more poculū vini preberet rex silenter manū tetēdit: calicē abstulit: eūq; per se ep̄o vice pueri prebuit: vt videret an sp̄u prouidente discerneret quis ei poculū preberet. Tūc vir dei accipiēs calicem: sed tamen ministrum non videns dixit. Viuat ipsa manus. De quo verbo rex letatus erubuit: q2 q̄uis ipse deprehēsus sit: in viro tn̄ dei quod q̄rebat inuenit. Hui⁹ autē venerabilis viri cū ad exēplū vite sequentiū in longum seniū vita traheret: eius archidiaconus ambitiōe adipiscēdi ep̄atus accensus/eū extingere veneno molit⁹ est. Qui cū vini fusori animū corrupisset: vt mixtū vinū veneno/sibi poculū preberet: refectiōis hora cū iam vir dei ad edendū discumberet: ei premijs corruptus puer hoc q̄d ab archidiacono eius acceperat: veneni poculū obtulit. Cui statim venerabilis ep̄s dixit. Bibe tu hoc q̄d mihi bibēdū prebes. Tremefact⁹ puer depēhēsum se esse sentiēs: maluit moriturus bibere: q̄z penas ꝓ illa tanti homicidij culpa tolerare. Cūq; sibi ad os calicem duceret/vir dn̄i ꝓpesciuit: dicēs. Nō bibas: da mihi: ego bibo: sed vade dic ei qui tibi illud dedit. Ego quidē venenum bibo: sed tu ep̄s non eris. Facto igitur signo crucis venenū ep̄s bibit securus. Eadēq; hora in loco alio in quo erat/archidiaconus eius defunctus est: ac si per os ep̄i ad archidiaconi viscera illa venena transissent. Cui tamen ad inferendā mortē venenū quidē corporale defuit: sed hunc in conspectu eterni iudicis venenum sue malitie occidit.

C

† al. camusine.

Sabinus ep̄s ꝓphetie spiritū habuit.

Sabinū archidiaconus extinguere voluit.

D

Sabinus venenū bibit quo is obijt q̄ ei dari fecit.

Petrus.

Mira sunt hec et nostris valde stupēda tēporibus: sed talis eiusdē viri vita perhibet: vt qui cōuersationem eius agnouerit: virtutē non debeat mirari.

¶ De Cassio narniēsis ciuitatis ep̄o. Ca. vj. Gregori⁹.

Neq; hoc petre silēā: quod multi nunc qui hic de narniensi ciuitate assunt/mihi sedulo testificantur. Eodē nāq; gothorū tempore cū prefatus rex totila narnijs venisset: ei vir vite venerabilis Cassius eius vrbis ep̄s occurrit. Cui quia ex cōspersione semper facies rubere consueuerat: hoc rex totila non conspersionis esse credidit: sed assidue potationis: eūq; omnimodo despexit. Sed oipotēs de⁹ vt quātus vir esset qui despiciebatur ostēderet: in narniensi campo quo rex aduenerat/malignus sp̄us corā oi exercitu ei⁹ spatariū inuasit: eūq; vexare crudeliter cepit. Qui cū ante regis oculos ad venerandū virū Cassium fuisset adductus: hūc ab eo vir dn̄i oratione facta signo crucis expulit: qui in eū ingredi vlterius non presumpsit. Sicq; factū est vt rex barbarus seruū dei ab illo iam die veneraretur ex corde: quem despectū valde iudicauit ex facie. Nam quia virū tante virtutis vidit: erga eum illa mēs effera ab elationis fastu detumuit.

Cassi⁹ ep̄s spatariū obsessum liberauit.

E

¶ De Andrea fundane ciuitatis ep̄o. Capitulū .vij.

Sed ecce dū facta fortiū viroꝝ narro: repēte ad memoriā venit quid erga andreā fundane ciuitatis ep̄m diuina mia fecerit. Quod tamen ad hoc legentibus vt valeat exopto: quatenus qui corpus suū cōtinentie dedicāt/habitare cū feminis nō ꝓsumāt: ne ruina mentē tanto repentina surripiat: quāto ad hoc quod male concupiscit: etiā presentia cōcupite forme famulatur. Nec res est dubia quā narro: quia pene tāti in ea testes sunt/quanti et eiusdē loci habitatores existunt. Hic nāq; venerabilis vir cum vitā multis plenā virtutibus duceret: seq; sub sacerdotali custodia in cōtinentie arce custodiret: quandā sanctimonialē feminā quā secū prius habuerat: noluit ab episcopij sui cura repellere: sed certus de sua eiusq; continētia secū hanc permisit habitare. Ex qua re actū est vt antiquus hostis apud ei⁹ animū aditū tentationis exquireret. Nam cepit speciem illius oculis mētis eius imprimere: vt illectus nephāda cogitaret. Quadā ꝟo die iudeus quidā ex cāpanie partib⁹ romā veniēs appie carpebat iter: q̄ ad fundanū glebā perueniēs: cū iā diē vesperascere cerneret: et quo declinare posset/minime reperiret: iuxta apollinis tēpliū fuit: ibiq; se ad manēdū cōtulit. Qui ipm loci illi⁹ sacrilegiū pertimescēs/q̄uis fidē crucis minime haberet: signo tn̄ se crucis munire curauit. Nocte aūt media ipo solitudinis pauore turbat⁹ puigil iacebat: et repēte cōspiciēs vidit malignoꝝ spirituū turbā q̄si in obsequiū cuiusdā potētis † preire: eū vero q̄ ceteris ꝑerat: i eiusdē gremio loci cōsedisse: q̄ cepit singuloꝝ spirituū obsequētiū sibi causas actusq; discutere: quaten⁹ vnusquisq; quātū nequitie gessisset inueniret. Cūq; singuli sp̄us ad inquisitionē eius exponerent quid operati contra bonos fuissent: vnus in mediū prosiliit: qui in andree ep̄i animū per speciem sanctimonialis femine que in episcopio eius habitabat/quātā tentationē carnis cōmouisset: aperuit. Cū vero hoc malignus qui ꝑerat sp̄us inhianter audiret: et tanto sibi factū lucrū grande crederet: quanto sanctioris viri animā ad lapsum perditionis inclinaret: ille spiritus qui hec eadem fatebatur/adiunxit: q2 vsq; ad hoc quoq; die ꝑterito vespertina hora eius mentē traxerit: vt in terga eiusdē sctimonialis femine blandiēs alapā daret. Tunc malignus sp̄us atq; humani generis antiqu⁹

Deuoti cū mulierib⁹ habitare nō habēt.

F

Cōgregatio seu cōcio demonum.

† al. potestatis.

G inimicus exhortatus hũc blande est vt perficeret qđ ce:
pisset:quatenus ruine illius singularẽ inter ceteros pal
mam teneret. Cũqꝫ iudeus qui aduenerat / hoc vigilãs
cerneret: et magne formidinis anxietate palpitaret:ab
eodẽ spiritu qui cunctis illic obsequẽtibus preerat: ius:
sum est vt requireret quisnã esset ille qui iacere i tẽplo eo:
dem presumpsisset. Quem maligni spiritus pergentes ꝛ
subtilius intuẽtes / crucis mysterio signatum viderũt:
mirantesqꝫ dixerunt. Ue/ve:vas vacuũ et signatũ. Qui:
bus hoc renũciantibus cũctis illa malignorũ spirituum
turba disparuit. Iude⁹ ṽo qui hec viderat / illico surre:
xit:atqꝫ ad epm̃ sub festinatione peruenit. Quẽ in eccle:
sia sua reperiens / seorsum tulit: qua tẽtatione vrgeretur
inquisiuit. Cui confiteri eps̃ tentationẽ suã verecunda:
tus noluit. Cũ vero ille diceret ꝙ in illa tali dei famula
praui amoris oculos iniecisset:atqꝫ adhuc eps̃ negaret:
adiunxit:dicens. Quare negas quod inquireris:qui ad
hoc vsqꝫ vespere hesterno perductus es: vt posteriora il
lius alapa ferires: Ad que nimirũ verba deprehensum
se episcopus intuens/humiliter cõfessus est quod prius
pertinaciter negauit. Cuius ruine et verecundie idẽ iu
deus consulens/qualiter hoc cognouisset: vel que in cõ:
uentu malignorum spirituũ de eo audiuisset/indicauit.
Quod ille agnoscẽs / se ad terrã protinus in orationem
dedit. Moxqꝫ de suo habitaculo nõ solum eandẽ dei fa:
mulã:sed omnẽ quoqꝫ feminã que in eius illic obsequio
habitabat/expulit. In eodẽ vero templo apollinis/bea
ti Andree apostoli repente oratoriũ fecit: atqꝫ omni illa
tẽtatione carnis funditus caruit. Iudeum vero cui⁹ vi
sione atqꝫ increpatiõe saluatus est: ad eternam salutem
traxit. Nam sacramentis fidei imbutum: atqꝫ aqua ba:
ptismatis emundatũ: ad sancte ecclesie gremiũ pduxit.
Sicqꝫ factũ est vt hebreus idem dum saluti aliene cõsu
lit / perueniret ad suã: et omnipotẽs deus inde alterum
ad bonam vitam perduceret: vnde i bona vita alterum
custodisset.

Spũs ma lign⁹ inter ceteros palmam nactus.

Dictũ dia bolorũ de iudeo si: gnato cru ce.

Andreas eps̃ abdi: cat multe: res a se.

H

Iudeus baptizat.

Petrus.

R Es hec gesta quam audiui/et metũ mihi pre:
bet:et spem.

Gregorius.

U Tiqꝫ sic oportet et de dei nos semper misera:
tione confidere: et de nostra infirmitate for:
midare. Ecce enim paradisi cedrum concus:
sam audiuimus et non euulsam: quatenus infirmis no:
bis ꝛ de eius concussione nascatur timor: et de eius sta:
bilitate fiducia.

De Constantio aquine ciuitatis eþo. Capl̃m. viij.

U Ir quoqꝫ venerabilis vite Constãtius aqui:
ne ciuitatis eps̃ fuit: qui nuper pdecessoris
mei tẽpore beate memorie Joannis pape de:
functus est. Hunc prophetie habuisse spiritum multi te:
stãtur: qui eum familiariter scire potuerũt. Cuius inter
multa hoc ferunt religiosi veracesqꝫ viri qui presentes
fuerunt: ꝙ in die obitus sui cũ a circũstãtibus ciuibus
vtpote discessurus pater tam amabilis amarissime plã:
geretur: eũ flendo requisierunt dicentes. Quẽ post te pa
trem habebimus: Quibus ipse per prophetie spiritũ re
spondit: dicens. Post constantiũ mulionẽ: post mulionẽ
fullonẽ. O tu aquina/ꝛ hoc habes. Quib⁹ prophetie ver
bis editis: vite spiritũ exhalauit extremũ. Quo defũcto
eius ecclesie pastoralẽ suscepit curã Andreas diaconus
illius: qui quõdam in stabulis itinerũ/cursum seruabat
equorũ. Atqꝫ hoc ex hac vita subducto: ad epat⁹ ordinẽ
Iouinus accersitus est: qui in eadẽ ciuitate fullo fuerat.
Quo adhuc superstite ita cũcti inhabitatores ciuitatis
illius barbarorũ gladijs et pestilẽtie immanitate vasta
ti sunt: vt post mortẽ illius nec quis eps̃ fieret: nec quib⁹
fieret inueniri potuisset. Sic itaqꝫ opleta est viri dei sen
tentia: quatenus post decessum duorũ se sequentiũ eius
ecclesia pastorem minime haberet.

Constan: tius pphe tie spiritũ habuit.

Constan: tij respon: sum in ei⁹ obitu.

I

De Frigidiano lunensis ciuitatis eþo. Capl̃m. ix.

S Ed neqꝫ hoc sileã qđ narrante viro venerabili
venantio lunensi eþo me ante biduum cõtigit
agnouisse. Lucane nãqꝫ ecclesie sibimet ppin:
que / fuisse mire virtutis virũ Frigidianũ noie narrauit
epm̃: cui⁹ hoc opinatissimũ a cunctis illic habitãtib⁹ te:
statur memorari miraculũ: ꝙ anseris † fluui⁹ q̃ iuxta il:
lius vrbis muros influebat: sepe inũdatiõe facta cursus
sui alueũ egressus / p agros diffundi consueuerat: ꝛ que:
cũqꝫ sata et plantata repererat euertebat. Cũqꝫ hoc cre:
bro fieret: et magna eiusdẽ loci incolas necessitas vrge:
ret: dato studio operꝫ cũ p loca alia deriuare conati sũt
Sed quis diutius laboratũ fuisset: a proprio alueo de:
flecti nõ potuit. Tũc vir dñi Frigidian⁹ rastrũ sibi par:
uulũ fecit: ad alueũ fluminis accessit: et solus oratiõi in:
cubuit: atqꝫ eidẽ flumini precipiẽs vt sequeretur p loca
queqꝫ ei visa sunt: rastrũ per terram traxit. Quẽ relicto
alueo pprio tota fluminis aqua secuta est: ita vt fũdit⁹
locum consueti cursus desereret: et ibi sibi alueũ vbi tra
cto per terram rastro vir dñi signum fecerat / vẽdicaret:
et queqꝫ essent alimentis hominũ profutura sata vel plã
tata vltra non lederet.

† al. au: sare.

R

Frigidia: nus eþus fluuiũ ora tione sua a proprio alueo di: uertit.

De Sabino episcopo placentino. Capl̃m. x.

H Oc tius quoqꝫ venerabilis viri Uenãtij episco
pi aliud miraculũ relatiõe cognoui: qđ in pla
cẽtina vrbe phibet gestũ: qđ vir quoqꝫ dei vera:
cissim⁹ Joãnes in hac modo romana ciuitate locũ prefe
ctorũ seruãs / qui in eadẽ placẽtina vrbe est ortus ꝛ nu:
tritus: ita vt eps̃ memorat: qꝫ gestũ fuerit attestatur. In
ea nãqꝫ ciuitate sabinũ noie fuisse asserũt mire virtutis
epm̃. Cui dũ die quadã suus diaconus nũciasset ꝙ cur:
suo sui padus alueũ egressus ecclesie agros occupasset:
totaqꝫ illic loca nutriendis seminibus profutura: aqua
eiusdẽ fluminis teneret: venerabilis vite Sabinus eps̃
respõdit: dicẽs. Uade et dic ei. Mãdat tibi eps̃ vt te cõ
pescas: et ad propriũ alueũ redeas. Quod diaconus ei⁹
audiẽs despexit ꝛ irrisit. Tũc vir dei accersito notario
dictauit: dicẽs. Sabinus dñi Jesu xp̃i seruus cõmoni:
toriũ pado. Precipio tibi i noie Jesu xp̃i dñi nostri vt
de alueo tuo in locis istis vlteri⁹ nõ exeas: nec terras ec
clesie ledere psumas. Atqꝫ eidẽ notario subiũxit: dicẽs.
Uade hoc scribe: et in aquam eiusdẽ fluminis proijce.
Quo facto sancti viri preceptũ suscipiẽs: statim se a ter:
ris ecclẽie fluminis aq̃ cõpescuit: atqꝫ ad ppriũ alueũ re
uersa / exire vltert⁹ in loca eadẽ non psumpsit. Qua in re
Petre qđ aliud q̃ȝ inobediẽtiã hominũ duritia confun
ditur: quando in virtute Jesu et elemẽtum irrationabi
le sancti viri preceptis obediuit:

Sabini mandato pad⁹ inũ: dãs intra suũ alueũ sese retra: xit.

L

De Cerbonio populonij eþo. Capitulũ. xi.

U Ir quoqꝫ vite venerabilis Cerbonius popu
lonij eps̃ magnã diebus nostris sanctitatis
sue pbatione dedit. Nam cũ hospitalitatis
studio valde esset intẽtus: die quadã trãseũtes milites
hospitio suscepit: quos gothis superuenientibus abscon
dit: eorũqꝫ vitã ab illorũ nequitia abscondẽdo seruauit.
Quod dũ gothorũ regi perfido totile nũciatum fuisset:
crudelitatis imanissime vesania succensus: huc ad locũ
qui octauo hui⁹ vrbis miliario merulis ‡ dicit: vbi tũc
ipse cũ exercitu sedebat / iussit duci: eũqꝫ i spectaculo po
puli vrsis ad deuorandũ proijci. Cũqꝫ idem rex pfidus
in ipso quoqꝫ spectaculo cõsedisset ad inspiciendũ mor:
tem epi: magna populi turba confluxit. Tunc eps̃ dedu
ctus in mediũ est: atqꝫ ad ei⁹ mortẽ immanissim⁹ vrsus
exquisitus: qui dũ humana mẽbra crudeliter carperet
seui regis animũ satiaret. Dimissus itaqꝫ vrsus ex cauea
est: qui accẽsus et cõcitus epm̃ petijt: sed subito sue fero
citatis oblitus / deflexa ceruice: submissoqꝫ humiliter ca:
pite / lambere epi pedes cepit: vt patẽter oĩbus daretur
intelligi: quia erga illũ virũ dei ꝛ ferina corda essent ho
minũ: et quasi humana bestiarũ. Tunc populus qui ad
spectaculũ venerat mortis: magno clamore versus est in
admirationẽ venerationis. Tunc ad eius reuerentiã co
lendã rex ipse permotus est. Quippe cũ quo superno iu:
dicio actũ erat: vt qui deũ sequi prius in custodiẽda vi:
ta epi noluit: saltem ad mãsuetudinẽ bestiã sequeretur.
Cui rei hi qui tũc psentes fuerũt / adhuc nõnulli super:
sunt: eãqꝫ cum omni illic populo se vidisse testantur.

‡ al. mei rolis.

Totila rex cerbo: niũ vrsis dilaniã: dũ expo: suit.

Ursus pe des epi lã bebat.

M

De quo etiã viro aliud q̃ȝ miraculũ venãtio lunensi
episcopo narrãte cognoui. In ea nãqꝫ populonij ecclẽs
cui preerat / sepulchrũ sibi preparauit. Sed cũ longobar
dorũ gens in italiã veniens cuncta vastasset: ad helbam
insulam recessit. Qui ingruente egritudine ad mortẽ ve
niens / clericis suis sibiqꝫ obsequẽtibus precepit: dicẽs.
In sepulchro meo quod mihi preparaui populonij me
ponite. Cui illi cum dicerent. Corpus tuum illuc quali:
ter reducere possumus: qui a lõgobardis teneri loca ea:
dẽ / ꝛ vbiqꝫ eos illic discurrere scimus: Ipse respondit.
Reducite me securi: nolite metuere: sꝫ festine sepelire me

A curate:moxq; vt sepultũ fuerit corpus meũ:ex eodem lo
co sub omni festinatione recedite. Defuncti igitur corpꝰ
imposuerũt naui. Cũq; populoniũ tenderẽt:collectis in
aere nubibus immensa nimis pluuia erupit. Sed vt pa
tesceret oibus cuiꝰ viri corpus nauis illa portaret/p il-
lud maris spatiũ qđ ab helba insula vsq; populoniũ.xij.
miliaribus distat: circa vtraq; nauis latera procellosa
valde pluuia descendit:& in nauẽ eandẽ vna pluuie gut
ta nõ cecidit. Peruenerũt itaq; ad locũ clerici:et sepul-
ture tradiderunt corpus sacerdotis sui. Cuiꝰ precepta
seruantes/ad nauem sub festinatiõe reuersi sunt. Quam
mox vt intrare potuerunt/in eundem locũ vbi vir dñi se
pultus fuerat:longobardorũ dux crudelissimus gũmar
aduenit. Ex cuius aduentu virũ dei habuisse spiritum
pphetie claruit: q; ministros suos a sepulture sue loco
sub festinatione discedere precepit.

In nauim non pluit, in qua corpus cerbonij vehebatur.

Gummar longobardorũ dux.

De Fulgentio vtriculano epõ. Capitulum .xij. Gregoriꝰ.

Hoc & hoc qđ de diuisa pluuia factũ narraui mi-
raculũ/etiã in alteriꝰ epi veneratione mõstra
tum est. Nam quidã clericus senex qui adhuc
superest/eidẽ rei presto se fuisse testatur:dicens Fulgen
tius epũs qui vtriculensi ecclesie preerat:regẽ crudelissi-
mũ Totilã infẽsũ oĩmodo habebat. Cũq; ad easdẽ par-
tes cũ exercitu propinquasset:cure fuit epõ per clericos
suos xenia ei trãsmittere: eiusq; furoris insaniã si posset
muneribus mitigare. Que ille vt vidit/protinꝰ spreuit
atq; iratꝰ suis hoibꝰ iussit: vt eundẽ epm sub omni aspe-
ritate constringerẽt:eumq; eius examini seruarẽt. Quẽ
dum feroces gothi (ministri scilicz crudelitatis illius)
tenuissent:circũdantes eũ vno in loco stare preceperunt
eiq; in terra circulũ designauerũt: extra quem pedẽ ten
dere nullo mõ auderet. Cũq; vir dei in sole nimio estua-
ret:ab eisdem gothis circũdatus: et designatione circu
li inclusus:repẽte coruscationes et tonitrua:& tanta vis
pluuie erupit: vt hi qui eũ custodiendũ acceperant: im-
mensitatẽ pluuie ferre non possent. Et dũ magna nimis
inũdatio fieret: intra eandẽ designationẽ circuli in qua
vir dñi Fulgẽtius stetit: ne vna quidẽ pluuie gutta de-
scendit. Quod dũ regi crudelissimo nũciatum esset: illa
mens effera ad magnã eiꝰ reuerentiã versa est: cuius pe-
nam prius insatiabili furore sitiebat. Sic oĩpotẽs deus
circa elatas carnaliũ mentes potentie sue miracula per
despectos operaẽ: vt q superbe contra pcepta veritatis
se eleuant:eorum ceruicẽ veritas per humiles premat.

Fulgẽtiꝰ epũs regi totile xenia misit.

B

Intra circulũ fulgẽtij non pluit.

De Herculano perusino episcopo. Capitulum .xiij.

Nuper quoq; Floridus venerabilis vite epũs
narrauit quoddã memorabile valde miracu-
lũ: dicens. Uir sanctissimus Herculanus nu-
tritor meus perusine ciuitatis epũs fuit:ex cõuersatione
monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiã deductꝰ. To
tile autẽ perfidi regis tẽporibus eandẽ vrbẽ annis.vij.
cõtinuus gothorũ exercitus obsedit:ex qua multi ciuiũ
fugerũt: qui famis periculũ ferre non poterant Anno ve
ro.vij. nõdum finito obsessam vrbẽ gothorũ exercitꝰ in-
trauit. Tunc comes qui eidẽ exercitui preerat/ad regẽ
totilã nuncios misit: exquirens quid de epõ vel populo
fieri iuberet. Cui ille precepit: dicẽs. Epõ prius a verti-
ce capitis vsq; ad calcaneũ corrigiã tolle: et tunc caput
eius amputa: omnẽ vero populum qui illic inuẽtus est:
gladio extingue. Tunc idem comes venerabilẽ virum
Herculanũ epm super vrbis murũ deductũ capite trũ-
cauit: eiusq; cutẽ iam mortui a vertice vsq; ad calcaneũ
incidit: vt ex eius corpore corrigia sublata videretur.
Moxq; corpus illius extra murũ proiecit. Tũc quidã
humanitatis pietate ꝯpulsi: abscissum caput ceruici ap-
ponẽtes/cũ vno paruulo infante qui illic extinctꝰ inuen
tus est iuxta murum/ corpus epi sepulture tradiderũt.
Cũq; post eandẽ cedẽ die.xl. rex totila iussisset vt ciues
vrbis illiꝰ qui quolibet dispersi essent/ ad eam sine aliq̃
trepidatione remearẽt: hi q prius fame fugerãt/ viuẽdi
licentia accepta reuersi sunt. Sed cuius vite eorũ epi-
scopus fuerat memores: vbi sepultum esset corpus illiꝰ
quesierunt: vt hoc iuxta honorẽ debitũ in ecclesia beati
Petri apli humarẽt. Cũq; itum eẽt ad sepulchrũ: effossa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati: vt po-
te iam die.xl. tabe corruptũ et vermibus plenũ: corpꝰ ve
ro epi ac si die eadẽ eẽt sepultũ. Et qđ est adhuc magna
admiratione venerãdũ: q; ita caput eiꝰ vnitũ fuerat cor
pori ac si neq̃q̃ fuisset abscissũ: sic videlicz vt nulla vesti
gia sectionis apparerent. Cũq; hoc et in terga verterẽt
exquirẽtes si quod signũ vel de alia monstrari incisione
potuisset: ita sanum atq; intemeratũ omne corpus inuẽ-
tũ est ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset. Petrus.

C

Crudele edictũ in Herculanũ epm.

Herculani caput corpori post mortẽ miraculose reunitum.

Quis non obstupescat talia signa mortuorum que
fiunt pro exercitatione viuentium?

D

De Isaac seruo dei. Capitulum .xiiij. Gregorius.

Prioribus quoq; gothorũ tẽporibꝰ fuit iuxta
spoletanã vrbẽ vir vite venerabilis Isaac no
mine: q vsq; ad extrema pene gothorũ tẽpora
peruenit: quẽ nostrorũ multi nouerunt: et maxime sacra
virgo Gregoria/que nũc i hac romana vrbe iuxta eccle-
siã beate Marie sp virginis habitat. Que dũ adolescẽ-
tie sue tempore constitutis iam nuptijs in ecclesiã fugis-
set: et sanctimonialis vite conuersationẽ qreret: ab eodẽ
viro defẽsa: atq; ad eũ quẽ desiderabat habitũ dño ꝓte-
gente perducta est. Que quia sponsum fugit in terra: ha
bere sponsum meruit in celo. Multa autẽ de eodẽ viro
narrante venerabili patre eleutherio agnoui: qui & hũc
familiariter nouerat: et eius verbis vita fidẽ prebebat.
Hic itaq; venerabilis Isaac ortus ex italia nõ fuit: sed
ea illius narro miracula que cõuersatus in italia fecit.
Cũ primũ de syrie partibus ad spoletanã vrbẽ venisset:
ingressus ecclesiã a custodibus petijt vt sibi quantũ vel
let licentia cõcederetur orandi: eũq; horis secretioribꝰ
egredi non vrgerẽt. Qui mox ad orandũ stetit: diemq; to-
tũ peregit in oratione: cui sequentẽ cõtinuauit ac noctẽ
Secũdo etiã die cũ nocte subsequẽti indefessus in preci
bus perstitit: diem quoq; tertium in oratiõe coniunxit.
Cũq; hoc vnus ex custodibus superbie spũ inflatus cer
neret: vnde proficere debuit: inde ad defectus dãna per-
uenit. Nam hunc simulatorẽ dicere/et verbo rustico ce-
pit impostorẽ clamare: qui se tribus diebus & noctibus
orare ante oculos hominũ demõstraret. Qui protinus
currens virũ dei alapa percussit: vt quasi religiose vite
simulator eẽt/ de eccl'ia cũ ꝯtumelia exiret. Sed hũc re
pẽte vitor spũs inuasit: et ad viri dei vestigia strauit: ac
per os illiꝰ clamare cepit. Isaac me eijcit. Isaac me eij-
cit. Uir quippe peregrinus quo cẽseretur noie nesciеba
tur: sed eius nomẽ ille spũs prodidit: qui se ab illo posse
eijci clamauit. Mox autẽ sup vexati corpus vir dei in
cubuit: & malignꝰ spũs qui eũ inuaserat abscessit. In tota
vrbe tunc statim quid in ecclesia factũ fuisset innotuit.
Currere viri & femine nobiles atq; ignobiles pariter ce-
perunt: certatimq; eũ in suis rapere domibus conaban-
tur. Alij ad cõstruẽdũ monasteriũ predia: alij pecunias
alij subsidia queq; poterant offerre viro dei suppliciter
volebant. Sed seruus oĩpotentis dñi horum nihil acci-
piẽs: egressus vrbẽ non longe desertũ locũ reperit: ibiq;
sibi humile habitaculũ cõstruxit. Ad quẽ dũ multi per-
gunt: exẽplo illius eterne vite accendi desiderio ceperũt
atq; sub eius magisterio in oĩpotentis se dñi seruitiũ de
derunt. Cũq; eũ crebro discipuli humiliter admonerẽt:
vt pro vsu monasterij possessiones que offerebãtur acci-
peret: ille sollicitus sue paupertatis custos fortẽ senten-
tiã tenebat: dicẽs. Monachus qui in terra possessiones
querit: monachus nõ est. Sic quippe metuebat paupta-
tis sue securitatẽ perdere: sicut auari diuites solent peri
turas diuitias custodire. Ibi itaq; pphetie spiritu ma
gnisq; miraculis cũctis longe lateq; habitantibus vita
eius inclaruit. Nam die quadã ad vesperũ in horto mo-
nasterij fecit iactari ferramẽta que vsitato nos noie vã-
gas vocamus. Dixit itaq; discipulis suis. Tot vãgas i
horto proijcite: et citius redite. Nocte vero eadẽ dũ ex
more cũ fratribus ad exhibendas laudes dño surrexis-
set: precepit dicens. Ite et operarijs nostris pulmẽtum
coquite: vt mane primo paratũ sit. Facto autẽ mane fe-
cit deferri pulmentũ quod parari iusserat: atq; hortũ cũ
fratribus ingressus quot vãgas iactari preceperat: tot
in eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fu-
res fuerant: sed mutata mẽte per spiritũ apprehẽderũt
vangas quas inuenerunt: et ab ea hora qua ingressi sunt
quousq; vir dñi ad eos veniret: cũcta horti illius spatia
que inculta fuerãt coluerũt. Quibus vir dñi mox vt in-
gressus est/ait. Gaudete fres: multũ laborastis: iã desci-
te. Quibus ilico alimẽta q detulerat ꝓbuit: eosq; post tã-
ti laborij fatigationẽ refecit. Sufficiẽter aũt refecti ait.

Gregoria sanctimonialis effecta.

Isaac tribus diebꝰ noctibusq; cõtinue orauit.

E

Isaac eiecit diabolum ab obsesso.

F

Fures versi sunt i operarios.

G

Nolite malū facere: quotiens de horto aliquid vultis: ad horti aditū venite: trāquille petite: cū benedictione percipite: et a furti prauitate cessate. Quos statim collectis holeribus onustari fecit. Actūq; est vt qui ad hortū nocituri venerant: cum laboris sui premio et repleti ab eo et innocui redirent.

Alio quoq; tēpore accesserūt ad eū peregrini quidā misericordiā postulātes: scissis pānis obsiti: ita vt pene nudi viderētur. Cumq; ab eo vestimenta peterent: eorū verba vir dñi tacitus audiuit: qui vnū ex discipulis suis protinus silenter vocauit eiq; pcepit: dicēs. Uade atq; in illa silua in loco tali cauam arborē require: et vestimēta que in ea inueneris / defer. Cūq; discipulus abijsset: arborē sicut iussus fuerat requisiuit: vestimēta reperit: et latenter detulit magistro. Que vir dei suscipiēs / peregrinis nudis atq; petētibus ostendit et prebuit: dicens. Uenite quia nudi estis: ecce tollite ⁊ vestite vos. Hec illi intuentes recognouerūt q̄ posuerant: magnoq; pudore cōsternati sunt: et qui fraudulēter vestimēta querebāt aliena / ꝯfusi receperūt sua.

Isaac fraudem pegrinoꝝ in spiritu agnouit.

Alio quoq; tēpore quidā se eius oratiōibus cōmendans: sportas duas plenas alimentis ei per puerū trāsmisit: quarū vnam idē puer surripuit: atq; in itinere abscondit: vnā vero ad dei hominem detulit: ⁊ petitionē illius qui se ei per xeniū commendauerat enarrauit. Quā vir dñi benigne suscipiens eundē puerū admonuit: dicens. Gratias agimus: sed vide sportā quā in itinere posuisti: ne incautus tāgere presumas: quia in eā serpēs ingressus est. Esto ergo sollicitus ne si tollere incautus volueris: a serpente feriaris. Quibus verbis puer valde cōfusus: exultauit quidē q̄ euasit mortē: sed tristis ad modicū fact⁹ est: quia q̄uis salubrē penam euaserit: tamen pertulit verecundiā suā. Qui reuersus ad sportam: caute se sollicite attēdit: sed eā iam sicut vir dei pdixerat / serpens tenebat. Hic itaq; cū virtute abstinentie: contēptu rerū transeuntiū: pphetie spiritu: orationis intētione esset incōparabiliter preditus: vnū erat quod in eo reprehēsibile esse videbatur: q̄ nōnunq̄ tanta ei leticia inerat: vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus / nullo modo crederet. Petrus.

Isaac in spū furtū vidit.

H

Queso te: quidnā hoc esse dicimus: sponte sibi leticie frena laxabat: an tot virtutib⁹ pollens / aliquādo ad presens gaudiū etiam renitens eius animus trahebatur? Gregorius.

Magna est Petre omnipotētis dei dispēsatio: et plerūq; cōtingit vt qb⁹ maiora bona pstat: quedā minora nō tribuat: vt semp eorum animus habeat vnde se ipse reprehēdat: q̄tenus dū appetūt perfecti esse / nec possunt: ⁊ laborant in hoc quod non acceperunt: nec tamē elaborando preualent: in his que accepta habēt / se minime extollant: sed discant quia ex semetipsis maiora bona non habēt / qui in semetipsis vincere parua vitia atq; extrema non possunt. Hinc est enī q̄ pducto dñs ad terrā repromissionis populo: cunctos fortes atq; prepotētes aduersarios eius extinguēs / philisteos: atq; cananeos diuti⁹ reseruauit: vt sicut scriptū est. In eis experiret israel: q̄ nōnūq̄ (vt dictū est) eis etiā quibus magna dona tribuit: parua quedā reprehensibilia relinquit: vt semper habeant cōtra quod bellū gerāt et deuictis magnis hostibus mentē non erigant: quādo eos adhuc aduersarij etiā minimi fatigant. Fit itaq; vt miro modo vna eadēq; mens et virtute polleat: et ex infirmitate lassescat: quatenus et ex parte constructa sit: et ex parte se conspiciat esse destructā: vt per bonū qđ quesierit et habere non valet: illud seruet humiliter quod habet. Sed quid mirū q̄ hoc de homine dicimus / quādo illa superna regio in ciuibus suis ex parte damna pertulit: et ex parte fortiter stetit: vt electi angelorū spirit⁹ dū alios per superbiā cecidisse conspicerēt: ipsi tanto robustius: quāto humili⁹ starent? Illi ergo regionis sue etiā detrimenta profecerunt: que ad eternitatis statū ex parte sue destructionis est solidius instructa. Sic ergo ⁊ in vnaquaq; aīa agit: vt in humilitatis custodiā aliquādo ad lucra maxima ex minimo dāno seruetur. Petrus.

I Judicū iij.b.

Damna parua qn̄q; magni lucri causa fiunt.

Placet quod dicis.

¶ De euthicio et Florētio seruis dei. Ca. xv. Gregori⁹.

Neq; hoc sileam quod ex regione eadem venerabilis viri Sanctuli presbyteri narratione cognoui de cuius verbis ipse non dubitas: quia eius vitā fidēq; minime ignoras.

K

Eodem quoq; tēpore in Ursine partibus prouincie duo viri in vita atq; habitu sancte conuersationis habitabāt: quorum vnus Euthicius: alter vero Florētius dicebatur. Sed idem Euthicius in spiritali zelo atq; in feruore virtutis se exercuerat: multorumq; animas ad deum perducere exhortando satagebat. Florentius vero simplicitati atq; orationi deditā ducebat vitam. Non longe autem erat monasteriū quod rectoris sui morte erat destitutū: ex quo sibi monachi eundē Euthiciū preesse voluerunt. Qui eorum precibus acquiescēs / multis annis monasterium rexit discipulorūq; animas in studio sancte ꝯuersatiōis exercuit. Ac ne oratoriū in quo pus habitauerat / solū remanere potuisset: illic venerabilē virū Florentiū reliquit. In quo dum solus habitaret: die quadā sese in orationē dedit: atq; ab omnipotenti dño petijt: vt ei illic ad habitādū aliquod solatiū donare dignaretur. Qui mox vt impleuit orationē: oratoriū egressus / ante foras vrsum reperit stātem. Qui dū ad terrā caput deprimeret: nihilq; feritatis in suis motibus demōstraret: aperte dabat intelligi q̄ ad viri dei obsequium venisset: quod vir quoq; dñi protinus agnouit. Et quia in eadem cella quattuor vel quinq; pecudes remanserāt quibus dino deerat qui pasceret et custodiret: eidem vrso pcepit: dicens. Uade atq; oues has ad pastū eijce: ad horam vero sextā reuertere. Cepit itaq; hoc indesinēter agere. Iniūgebatur vrso cura pastoris: et quas manducare consueuerat: pascebat oues bestia ieiuna. Cum vir dñi ieiunare volebat ad nonā / precipiebat vrso eadē hora cum ouibus reuerti: cū vero noluisset: ad sextam. In oībus itaq; mādatis viri dei obtemperabat vrsus: vt neq; ad sextā iussus redire veniret ad nonā: neq; ad nonā iussus redire veniret ad sextam. Cūq; diu hoc ageretur: cepit in loco eodē tāte virtutis fama lōge lateq; crescere. Sed quia antiqu⁹ hostis vnde bonos cernit enitescere ad gloriā: inde peruersos per inuidiā rapit ad penam: quattuor viri ex discipulis venerabilis Euthicij vehementer inuidentes q̄ eorū magister signa non faceret: et is qui solus ab eo relictus fuerat / tanto hoc miraculo clar⁹ appareret: eundem vrsum insidiātes occiderūt. Cūq; hora qua iussus fuerat non rediret: vir dei Florētius suspicatus est eum redituru / et vsq; ad horam vesperā expectans: affligi cepit q̄ idem quē ex simplicitate multa fratrē vocare consueuerat: vrsus minime reuerteret. Die vero altera perrexit ad agrum: vrsum pariter ouesq; quesitur⁹: quē occisum reperit. Sed sollicite inquirens: citius a quibus fuerat occisus inuenit. Tunc sese in lamentū dedit: fratrum malitiā magis q̄ vrsi mortē deplorans. Quē venerandus vir Euthicius ad se deductū cōsolari studuit: sed idem vir dñi coram eo doloris magni stimulis accēsus: imprecatus est: dicens. Spero in omnipotenti deo: quia in hac vita ante oculos omniū ex sua malitia vindictā recipiant: qui nihil se ledentē vrsum meum occiderunt. Cuius vocē protinus vltio diuina secuta est. Nā quattuor monachi qui vrsum occiderāt / statim elephātino morbo percussi sunt: vt mēbris putrescētib⁹ interirent. Quod factū vir dei Florentius vehementer expauit: seq; ita fratrib⁹ maledixisse pertimuit. Omni enim vite sue tēpore flebat: quia exauditus fuerat: se crudelē: se in eorū morte clamauit homicidā. Quod idcirco omnipotentē dñm fecisse credimus: ne vir mire simplicitatis quantolibet dolore cōmotus / intorquere vltra presumeret iaculum maledictionis. Petrus.

Euthici⁹ monasteriū rexit.

Ursus pastor ouiū effect⁹ est.

L

Diabolus bonis inuidos subornat.

Euthici⁹. Ursū fratrem vocabat.

M

Elephātinus morbus.

Nunquidnam valde graue esse credim⁹: si fortasse cuilibet exagitāte iracundia maledicimus? Gregorius.

De hoc peccato cur me percūctaris an graue sit: cū Paulus dicat. Neq; maledici regnum dei possidebunt? Pensa itaq; q̄ grauis culpa est que separat a regno celestis vite. Petrus.

j. Cor. vj.

Quid si homo nō fortasse ex malitia: sed ex lingue incuria maledictiōis verbum iaculatur in proximum? Gregorius.

Si apud districtū iudicē petre otiosus sermo reprehēdit: quāto magis ⁊ noxius? Pensa ergo quantū sit dānabilis qui a malitia non vacat: si et ille sermo pe:

A

nalis est/qui a bonitate vtilitatis vacat. Petrus.
Assentio. Gregorius.

Idem vir dei egit aliud: quod silere non debeo. Cũ enim magna eius opinio longe lateq; crebresceret: quidam diaconus longe positus ad eũ pergere studuit: vt eius se orationibus cõmendaret. Qui ad eius cellulã veniens/omnẽ locũ per circuitũ inuenit innumeris serpentibus plenum. Cũq; vehemẽter expauesceret: clamauit dicens. Serue dei ora. Erat autem tunc mira serenitas. Egressus vero Florentius: ad celũ oculos et palmas tetendit: vt illam pestem sicut sciret dñs auferret. Ad cuius vocẽ subito celum intonuit: atq; idem tonitrus oẽs illos qui eundẽ locum occupauerant serpentes interemit. Quos cũ vir dei Florẽtius interẽptos aspiceret: dixit. Ecce illos occidisti dñe: qs eos hinc leuabit? Moxq; ad eius vocẽ tante aues venerũt quanti serpẽtes occisi fuerãt: que asportantes singulos/et longius proijciẽtes: locum habitationis illi⁹ mũdum a serpẽtibus dimodo reddiderũt. Petrus.

Florenti⁹ orãdo serpentes expulit.

Aues serpentes extulerunt.

Quid virtutis: quid fuisse meriti dicimus: q̃ eius ori tantũ factus est deus proximus? Gregorius.

Apud oĩpotentis dei singularem mundiciã/atq; eius simplicẽ naturã multum Petre humani cordis mũditia atq; simplicitas valet. Hoc ipsum nãq; quod eius famuli a terrenis actionib⁹ segregati/otiosa loqui nesciunt: ⁊ mentẽ per verba spargere/atq; inquinare deuitãt: auctoris sui pre ceteris exauditionẽ impetrant. Cui inquantũ est possibile/ipsa puritate ac simplicitate cogitationis/quasi ex quadã iam similitudine concordãt. Nos autẽ turbis popularibus admixti/dũ frequẽter otiosa: nõnunq̃ vero etiam (quod est grauius) noxia loquimur: os nostrũ omnipotẽti deo tanto longinquũ fit/quãto huic mundo proximũ. Multum quippe deorsum ducimur: dũ locutione cõtinua secularibus admiscemur. Quod bene Esaias postq̃ regẽ dñm exercituũ vidit: in semetipso reprehẽdit/⁊ penituit dicens. Ve mihi quia tacui: q: vir pollutus labijs ego sum. Qui cur polluta labia haberet: ostẽdit cum subiunxit. In medio populi polluta labia habẽtis ego habito. Pollutionem nãq; labiorum habere se doluit: sed vnde hanc contraxerit indicauit: cũ in medio populi polluta labia habentis se habitare perhibuit. Valde enĩ difficile est vt lingua seculariũ mentẽ non inquinet quã tãgit: quia dum plerũq; eis ad quedã loquenda condescendimus: paulisper assueti/hanc ipsam locutionẽ que nobis indigna est: etiã delectabiliter tenemus: vt ex ea iam redire non libeat: ad quã velut ex condescensione deducti venimus inuiti. Sicq; fit vt ab otiosis ad noxia: a leuioribus ad grauiora verba veniamus: et os nostrũ ab omnipotẽti dño tanto iam minus exauditur in prece: quanto amplius inquinatur stulta locutione: quia sicut scriptũ est. Qui auertit aurẽ suam ne audiat legem: oratio ei⁹ erit execrabilis. Quid ergo mirũ si postulantes tarde a dño audimur: qui precipiẽtem dñm/aut tarde/aut nullo modo audimus? Et quid mirum si Florentius in prece sua citius est auditus: qui in preceptis suis dominum citius audiuit? Petrus.

B

Otiosa nõ sunt loquẽda.

Esa. vj.

Ibidem.

Prouer. xxviij.

C

Nihil est qđ respõderi valeat aperte rationi. Gregori⁹

Euthicius vero qui predicti Florentij in via dñi socius fuerat: magis post mortẽ claruit in virtute signorũ. Nam cũ multa ciues vrbis illius de eo soleãt narrare miracula: illud tamen est precipuũ qđ vsq; ad hec longobardoꝝ tẽpora oĩpotens deus per vestimẽtũ illius assidue dignabatur operari. Nam quotiẽs pluuia deerat/⁊ estu nimio terrã longa siccitas exurebat: collecti in vnum ciues vrbis illius: eius tunicam leuare: atq; in conspectu dñi cũ precibus offerre cõsueuerant. Cum qua dum per agros pergerent exorãtes repente pluuia tribuebatur: que plene terrã satiare potuisset. Ex qua re patuit/eius anima quid virtutis int⁹: quid meriti haberet: cuius foris ostensa vestis iram cõditoris auerteret.

Euthicij tunica eleta/aut pluuiam aut solẽ adducebat.

¶ De Marcio monacho de mõte marsico. Capl'm. xvj.

Nuper quoq; in parte Campanie vir valde venerabilis Marci⁹ † nomine in mõte marsico solitariã vitam duxit: multisq; annis in specu angustissimo iclusus fuit: quẽ multi ex nostris nouerũt eiusq; actibus presentes extiterũt. De quo multa ipse ⁊ beate memorie papa pelagio predecessore meo: ⁊ alijs religiosissimis viris narrãtib⁹ agnoui. Cui⁹ hoc miraculum primũ fuit: q̃ mox vt se in predicti montis foramine contulit: ex petra eadem que in semetipsa concaua angustum specũ fecerat/aque stilla prorupit: que Marcio dei famulo i vsũ quotidiano sufficeret: ⁊ nec pl⁹ adesset: nec necessitati deesset. Qua in re ostendit omnipotens deus quantã sui famuli curã gereret: cui vetusto miraculo potum i solitudine ex petre duritia ministraret. Sed antiquus hostis humani generis inimicus/eius virtutibus inuidens: hunc vsitata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicã sibi bestiam: serpentẽ scꝫ ingressus: hũc ab eadem habitatione eijcere facto terrore conatus est. Cepit etenim serpens in speluncã venire solus cum solo eoq; orante se ante illum sternere: et cũ cubante pariter cubare. Sed vir sanctus omnino imperterrit⁹ eius ori manũ vel pedem extendebat: dicẽs. Si licentiã accepisti vt ferias: ego non prohibeo. Cũq; hoc continue p triẽniũ gereretur: die quadã antiquus hostis tãta hac eius fortitudine victus infremuit: seq; per deuexũ montis latus in precipitiũ serpens dedit: omniaq; arbusta loci illius flãma ex se exeunte concremauit. Qui in eo qđ montis latus omne cõbussit/cogẽte oĩpotente deo monstrare cõpulsus est/quãte virtutis fuerat/qui victus abscedebat. Perpẽde queso: iste vir dñi in quo mõtis vertice stetit: qui cũ serpente p trienniũ iacuit secur⁹. Petrus.
Auditu paueo. Gregorius.

†al. Martinus.

D

Marcij miraculũ.

Diabol⁹ in specie serpentis Marciũ molestat.

Triennio peracto hostis victus est.

Vir iste venerabilis inclusionis sue tẽpore primo decreuerat vt vltra mulierẽ non videret: nõ quia aspernabatur sexũ: sed ex cõtemplata specie/tẽtationis incurrere metuebat vitium. Quod quedã mulier audiẽs/audacter ascendit montẽ: atq; ad eius specũ impudẽter prorupit. At ille paulo lõgius intuens: et venientis ad se muliebria indumẽta cõspiciẽs sese in orationẽ dedit: in terram faciẽ depressit: ⁊ eousq; prostratus iacuit: quo impudens mulier a fenestra cellule illi⁹ fatigata recederet. Que die eodẽ mox vt de mõte descendit: vitã finiuit: vt ex mortis eius sententia daretur intelligi: quia valde oĩpotenti deo displicuit q̃ eius famulum ausu improbo contristauit.

E

Marcius statuit nullã mulierẽ videre.

Alio quoq; tẽpore dũ multi ad hũc religiosa deuotione concurrerẽt: atq; arcta esset semita que in deuexo montis latere ad eius cellulã properãtes ducebat: puer paruulus incaute gradiẽs: ex eodem monte cecidit: et vsq; ad vallem corruit: que sub monte eodem sita quasi in profundo cõspicitur. In loco quippe eodem tãta mons ipse altitudine excreuit: vt arbusta ingentia que ex eadem valle prodeũt: ex mõte aspicientibus quasi fruteta esse videãtur. Perturbati itaq; sunt cuncti qui veniebant: summaq; cura quesitũ est sicubi corp⁹ elapsi pueri potuisset inueniri. Quis enim aliud nisi extinctũ crederet: quis vel corp⁹ ad terram integrũ peruenisse suspicaret: dũ interpositis vbiq; scopulis i partes discerpi potuisset? Sed requisit⁹ puer in valle inuẽtus est non solũ viuus/sed etiã incolumis. Tunc cũctis patenter innotuit q̃ ideo ledi non potuit: q: hũc in casu suo Marcij oro portauit. ¶ In specu vero illius magna desuper rupes eminebat: que cũ ex parte exigua monti videretur affixa: Marcij celle ꝓminẽs casum suum quotidie: et illius interitũ ruitura minabatur. Ad hunc Mascatus illustris vir Armentarij nepos cũ magna rusticoꝝ multitudine veniens: precabatur vt vir dei de specu eodem dignaretur exire: quatenus ipse ruiturã rupem ex monte potuisset euellere: atq; in specu suo dei famulus iã securus habitaret. Cũq; hoc vir dei nequaq̃ acquiesceret: et quod posset vt faceret precepit: ⁊ ipse in celle sue remotiori se parte contulit. si tamẽ moles rueret/dubium non erat q̃ simul et specũ destrueret: et Marciũ necaret. Itaq; dũ ea que venerat multitudo conaretur si posset sine periculo viri dei ingens illud qđ desuper incubuerat saxũ leuare: cunctis videntibus repente res valde admirabilis contigit: quia moles ipsa quã conabãtur euellere/subito ab eisdem laborantibus euulsa: ne speluncẽ Marcij tectũ tãgeret/saltũ dedit: ⁊ q̃si serui dei lesionẽ fugiens/lõgius cecidit. Qđ ad iussum oĩpotẽtis dei angelico ministerio actũ intelligit: q oĩum ꝓuidẽtia dispoñi oĩa fideliter credit. Hic cũ ꝑmũ se in eũdẽ mõtẽ ꝓtulit: necdũ clauso specu habitãs: cathẽa si

Puer lapsus i profunda valle repert⁹ est incolumis.

F

Rupes euulsa per saltum miraculosũ longius cecidit.

G bi ferrea pedem ligauit: eamq; saxo ex parte altera affixit: ne ei vltra liceret progredi q̄ cathene eiusdē quantitas tendebatur. Quod vir vite venerabilis Benedict⁹ audiens (cuius superius memoriā feci) ei per discipulū suū mandare curauit. Si seruus dei es / non teneat te cathena ferri: sed cathena christi. Ad quā vocem Marc⁹ protinus eundē compedē soluit: sed nunq̄ postmodū solutū tetendit pedem vltra locū qui hūc tenere ligatū cōsueuerat: atq; in tanto se spatio sine cathena coercuit: in quanto ⁊ antea ligatus mansit. ¶ Qui dū se postmodū in eiusdē loci specu cōclusisset: cepit etiā discipulos habere: qui ab eius specu seorsum habitātes: ad vsum vite aquā de puteo haurire consueuerant. Sed funis in quo ad hauriendū aquā situla dependebat / crebro rūpebatur. Unde factū est vt eādem cathenam quā ex pede suo vir dūi soluerat / eius discipuli peterent: eāq; funi adiungerent: atq; in illā situlā ligarēt. Ex quo iā tpe cōtigit: vt idē funis ⁊ q̄tidie tingeret aqua / ⁊ nunq̄ rūperetur. Quis enim cathenā viri dei funis ille cōtigit: ipse quoq; ad tolerandā aquā / ferri in se fortitudinē traxit. Petrus.

Bñdict⁹ Marciū a cathena liberauit.

Bñdicti funis ex cathene eius cōtactu i ferrū solidatur.

Facta hec placent: quia mira sunt et multū recentia.

¶ De monacho ex monte Argentario qui mortuū suscitauit. Capitulum. xvij. Gregorius.

Nostris modo tēporib⁹ quidā vir Quadragesimus noīe / Buxentine ecclesie subdiaconus fuit: qui ouiū suarū gregē pascere in eiusdem Aurelie partibus solebat. Cui⁹ valde veracis viri narratione res mira innotuit / que secreto fuerat gesta. Is nāq; (vt prediximus) dū gregis sui in aurelia curā gereret: in diebus eiusdē vir fuit e monte qui Argentarius vocatur / venerabilis vite: qui habitū monachi quē pretēdebat specie: moribus explebat. Hic itaq; ad ecclesiā beati Petri apostoloꝝ principis ab eodē monte Argentario annis singulis venire ɔsueuerat: atq; ad hūc (quē predixi) Quadragesimū subdiaconum (sicut ipse narrauit) hospitalitatis gratia declinabat. Quadā vero die dum eius hospitiū (quod non longe ab ecclesia aberat) intrasset: cuiusdā paupercule maritus iuxta defunctus est: quē ex more lotū / vestimentis indutū / et sabano constrictū supueniente vespere sepelire nequiuerūt. Igitur iuxta defuncti corpus viduata mulier sedit: q̄ i magnis fletibus noctē ducens: cōtinuis lamētorum vocibus satisfaciebat dolori. Cumq; hoc diutius fieret: et flere mulier nullo modo cessaret: vir dei q̄ receptus hospitio fuerat / Quadragesimo subdiacono cōpunctus ait. Dolori huius mulieris anima mea cōpatitur: rogo surge ⁊ oremus. Perrexerūt igitur vtriq; ad vicinā ecclesiā: sesęq; pariter in oratione dederunt. Cūq; diutius orassent: cōplere orationē Quadragesimū subdiaconū seru⁹ dei petijt. Qua cōpleta ab altaris crepidine puluerē collegit: atq; cū eodē Quadragesimo ad defuncti corp⁹ accessit: seq; ibidem in orationē dedit. Cūq; diutius orasset: iā nō sicut prius fecerat / orationē cōpleri p subdiaconū voluit: sed ipse benedictionē dedit: statimq; surrexit. Et qui manu dextera collectū puluerē gestabat: sinistra palliū q̄ facies defuncti velabatur / abstulit. Qđ cū mulier fieri cerneret: cōtradicere vehemēter cepit: ⁊ mirari quid vellet facere. Ablato itaq; pallio / diu eo quem collegerat puluere defuncti faciē fricauit. Qui cū diuti⁹ fricaretur / recepit animā: oscitauit: oculos aperuit: seseq; eleuans resedit: quid erga se ageretur mirat⁹ est: ac si de grauissimo somno fuisset excitatus. Quod cum mulier lamētis fatigata conspiceret: cepit ex gaudio magis flere / et voces amplius edere. Quā vir dñi modesta prohibitione cōpescuit: dicens. Tace / tace: sed si quis te requisiuerit qualiter factum sit hoc: solummodo dic: quia dñs Jesus xp̄s opera sua fecit. Dixit hoc: atq; ab eius hospitio exiuit. Quadragesimū subdiaconū protinus reliquit: et in loco eodē vltra non cōparuit. Temporalē nāq; honorē fugiens: egit vt ab his a quib⁹ visus in tanta virtute fuerat: nunq; iam in hac vita videretur. Petrus.

Quadragesimus subdiaconus.

Vir q̄dā monach⁹ cum Quadragesimo mortuū resuscitauit.

H

I

Quid alij sentiant ignoro. Ego autē pre cūctis miraculis hoc potius existimo esse miraculum: q̄ ad vitam mortui redeunt: eorumq; anime ad carnem ex occulto reuocantur. Gregorius.

Si visibilia attēdimus: ita necesse est vt credamus. Si vero inuisibilia pensamus: nimirū cōstat quia maius est miraculū p̄dicationis verbo / atq; orationis solatio peccatorē cōuertere: q̄ carne mortuū suscitare. In isto em̄ resuscitatur caro iterū moritura: in illo vero anima ineternum victura. Cum enim propono duos: in quo horum existimas maior factum virtute miraculū? Lazarū quippe quē iam fidelē credimus fuisse: carne dñs suscitauit: Saulū vero resuscitauit i mēte. Et quidē post resurrectionē carnis de Lazari virtutibus tacetur. Nam post resurrectionē aie / capere nostra infirmitas non valet: quanta in sacro eloquio de Pauli virtutibus dicuntur. Qz illi⁹ crudelissime cogitatiōes ad pietatis mollia cōuerse sunt viscera. Qz mori cupit pro fratribus: in quorū prius morte gaudebat. Qz plen⁹ omnis scripture scientia nil se scire iudicat: nisi xp̄m Jesum / ⁊ hunc crucifixū. Qz pro xp̄o virgis libēter ceditur / quē gladijs insequebatur. Qz apostolatus honore sublimis est: sed tū sponte fit paruulus in medio discipuloꝝ. Qz ad celi tertij secreta ducitur: et tū mētis oculū per compassionē reflectit ad dispensandū cubile cōiugatorū: dicēs. Vxori vir debitū reddat / et vxor viro. Qz admiscetur in contēplatione cetibus angeloꝝ: ⁊ tamen non aspernatur cogitare atq; disponere facta carnaliū. Qz gaudet in infirmitatibus: sibiq; in ɔtumelijs placet. Qz ei viuere xp̄us est: ⁊ mori lucrū. Qz totū iam extra carnē est hoc ipsum qđ viuit in carne. Ecce qualiter viuit: qui ab inferno mente ad vitam pietatis redijt. Minus est ergo quēpiam i carne suscitari: nisi forte per viuificationē carnis ad vitam reducatur mentis: vt ei hoc agatur per exterius miraculū: quatenus cōuersus interius viuificetur. Petrus.

K

j. Cor. vij.

L

Valde infra credidi hoc: quod modo q̄ sit incōparabiliter superius agnoui: sed queso cepta ɔsequere: vt dū tēpus vacat / sine edificatione hora non trāseat.

¶ De Benedicto monacho. Capitulum. xviij. Gregorius.

Frater quidā mecū est in monasterio conuersatus / i scriptura sacra studiosissim⁹: qui me etate pręibat. hic ex multis q̄ nesciebā / me edificare cōsueuerat. Huius itaq; narratione didici: q̄ fuit quidā in Cāpanie partibus intra quadragesimū romane vrbis milliariū: noīe Benedictus: equidem etate iuuenis / sed moribus grādeuus: et in sancte ɔuersationis regula se fortiter stringens. Quē Totile regis tēpore cū Gothi reperissent: hūc incendere cū sua cella moliti sūt. Ignē nāq; posuerunt: sed in circuitu arserunt oīa: cella vero illius igne cōburi non potuit. Quod videntes Gothi magisq; seuiētes / atq; hunc ex suo habitaculo trahētes / nō longe aspexerūt succēsum clibanū qui coquēdis panibus parabatur: eumq; in illo proiecerūt: clibanūq; clauserūt. Sed die altero ita illesus inuentus est: vt non solum eius caro ab ignibus / sed neq; extrema vllo modo vestimenta cremarentur. Petrus.

Miraculum ignis in cella benedicti.

Bñdictū Gothi in clibanū iposuerūt.

Antiquū trium pueroꝝ miraculū audio: qui proiecti in ignibus lesi non sunt. Gregorius.

Illud vt opinor miraculū ex parte aliqua dissimiliter gestū est. Tūc quippe tres pueri ligatis pedib⁹ ac manib⁹ in ignē proiecti sunt: q̄s die altera rex requirēs / in camino illesis vestibus deambulantes reperit. Ex qua re colligitur: quia ignis i quo iactati fuerant qui eoꝝ vestimēta nō cōtigit / eoꝝ vincula ɔsūpsit: vt vno eodēq; tpe in obsequio iustoꝝ et haberet flāma virtutē suā ad solatiū: et nō haberet ad tormētū.

M

Eodē momento habuit flamma virtutem ⁊ non habuit.

¶ De ecclesia beati Zenonis martyris: in qua aque vltra portam apertam inundantes minime intrauerunt. Capitulum. xix.

Huic tā antiquo miraculo dieb⁹ nr̄is res dissimilis ex 3rio euenit elemēto. Nā nup Joānes tribunus relatiōe sua me docuit: q̄ cū pn̄ulfus comes cū illic adesset: se cū rege antharico eo tēpore in loco eodē vbi mira res cōtigit / affuisse: eamq; cognouisse testatus est. Predict⁹ etem̄ tribun⁹ narrauit: dicens q̄ ante hoc fere quinquenniū quādo apud hanc romanā vrbem aluem suū tiberis egressus est: tm̄ crescens vt eius vnda sup muros vrbis influeret: atq; inde iā maximas regiones occuparet: apud veronensem vrbem fluuius athesis excrescens: ad beati Zenonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie dū essent ianue aperte: aqua in eam minime intrauit. Que paulisper crescēs vsq; ad fenestras ecclesie que erant tectis proxime / peruenit: sicq; stans aqua ecclesie ianuam clausit: ac si illud

Athesis fluuij ingēs miraculum.

A

elemētum liquidū in soliditatem parietis fuisset mutatum. Cumq̧ essent multi interius inuēti: sed aquarum multitudine omni ecclesia circundata: qua possent egredi nō haberent: ibiq̧ se siti ac fame deficere formidarēt ad ecclesie ianuā veniebant: ad bibēdū hauriebāt aquā que vt predixi/ vsq̧ ad fenestras excreuerat: et tamen intra ecclesiā nullo modo diffluebat. Hauriri itaq̧ vt aq̄ poterat: sed diffluere vt aqua non poterat. Stans autē ante ianuā ad ostendendū cunctis meritum martyris et aqua erat ad adiutoriū: et quasi aq̄ non erat ad inuadendum locum. Quod ego āntiquo antedicti ignis miraculo vere predixi non fuisse dissimile/ qui trium puerorum et vestimenta nō cōtigit: et vincula incendit. Petrus.

Aq̄ hauriri poterat diffluere non poterat.

Mira sunt valde sanctorū facta que narras: et presenti infirmitati hominū vehementer stupēda. Sed quia tantos nuper in Italia fuisse audio admirādē virtutis viros: nosse velim si nullas eos contigit antiqui hostis insidias pertulisse: an ex insidijs profecisse. Gregorius.

Vera sententia.

Sine labore certaminis non est palma victorie. Unde ergo victores sunt: nisi ꝙ cōtra antiqui hostis insidias decertauerunt? Malign⁹ quippe spiritus cogitationi/ locutioni/ atq̧ operi nostro semper insistit: si fortasse quid inueniat vnde apud examen eterni iudicis accusator existat. Uis etenim nosse quomodo ad decipiendum semper assistat?

¶ De Stephano presbytero ꝓuincie valerie: cui diabolus caligas e tibijs traxit. Capitulum.xx.

Quidam qui nunc nobiscū sunt/ rē quam narro testant. Uir vite venerabilis stephan⁹ nomine/ valerie prouincie presbyter fuit: huius nostri bonifacij diaconi atq̧ dispēsatoris ecclesie agnitione proximus. Qui quadam die de itinere domum regressus/ mancipio suo negligenter loquens precepit dicens: Ueni diabole/ discalcia me. Ad cuius vocem mox ceperunt se caligarum corrigie in summa velocitate dissoluere: vt aperte constaret ꝙ ei ipse qui nominatus fuerat: ad extrahendas caligas diabolus obedisset. Quod mox vt p̄sbyter vidit/ vehemēter expauit: magnisq̧ vocibus clamare cepit dicēs. Recede miser: recede: nō enī tibi: sed mancipio meo locutus sum. Ad cuius vocē ꝓtinus recessit: ita vt inuente sunt magna iā ex parte dissolute corrigie. Qua i re colligi potest/ antiquus hostis ꝙ tam presto est factis corporalibus/ ꝙ̄ nimijs isidijs nostris cogitationibus insistat. Petrus.

B

Diabolus discalciauit stephanum.

Laboriosum est valde atq̧ terribile contra inimici insidias semper intendere: et continue quasi i acie stare. Gregorius.

Laboriosum non erit si custodiam nostrā non nobis: sed gratie superne tribuim⁹: ita tamē vt et ipsi ꝙ̄tum possumus: sub protectiōe dei vigilemus. Si autem antiquus hostis a mente ceperit expelli: ex diuina largitate plerūq̧ agit: vt non solum iā timeri nō debeat: sed ipse etiā bñ viuētiū ꝟtute terreat.

¶ De puella cōuersa cuius solo imperio homo est a demonio liberatus. Capitulum.xxi.

Eleutherius.

Rei nāq̧ quam narro/ vir sanctissim⁹ Eleutherius senex pater/ cuius memoriam superi⁹ feci/ testis extitit: mihiq̧ hoc intimare curauit: ꝙ in spoletana vrbe puella quedā iā nubilis cuiusdā pei marij filia/ celestis vite desiderio exarsit: eiq̧ pr̄ ad viā vite resistere conatus est: sed contēpto patre/ ꝯuersationis sctē habitū suscepit. Qua ex re factū est vt eā pr̄ sue substantie exheredem faceret: nihilq̧ ei aliud nisi sex vncias vnius possessiūcule largiretur. Eius vero exēplo prouocate ceperūt apud eam multe nobilioris generis puelle conuerti: atq̧ oīpotenti domino dedicata virginitate seruire. Quadam vero die idem eleutherius abbas vir vite venerabilis ad eā gratia exhortatiōis atq̧ edificationis accesserat: et cū ea de verbo dei colloquens sedebat: cum repēte ex eodē fundo quem in sex vncijs a patre perceperat/ cum xenio rusticus venit. Qui dū ante eos assisteret: maligno spiritu correptus cecidit: fatigatiq̧ nimijs stridorib⁹ atq̧ balatibus cepit. Tūc sanctimōialis femina surrexit: atq̧ irato vultu magnis clamoribus iperauit: dicens. Exi ab eo miser: exi ab eo miser. Ad cuius vocem mox per os vexati diabolus respōdit dicens. Et si de isto exeo: in quē intrabo? Casu autē

C

Uirgo solo ipetio diabolum eiecit.

iuxta porcus paruulus pascebatur. Tunc sanctimonialis femina precepit dicens. Exi ab eo: et in hunc porcum ingredere. Qui statim de homine exiuit: porcū quē iussus fuerat inuasit: occidit et recessit. Petrus.

D

Uellem nosse si saltem porcū concedere spiritui immundo debuit. Gregorius.

Proposita regule nostre actiōis/ sunt facta veritatis. Ipsi etenī redemptori nostro a legione que hominem tenebat dictum ē. Si eijcis nos: mitte nos in gregem porcorū. Qui hanc et ab homine expulit: et in porcos ire: eosq̧ in abyssum mittere concessit. Ex qua re etiā hoc colligitur ꝙ ab sq̧ concessione omnipotentis dei nullā malignus spiritus cōtra hominem potestatē habeat: qui in porcos intrare non potuit nisi permissus. Illi ergo nos necesse est spōte subdi: cui et aduersa oia subijciunt in vita: vt tāto nostris hostib⁹ potentiores simus: ꝙ̄to cum auctore omniū vnum efficimur per humilitatem. Quid autē mirum si electi qui in carne positi multa facere mirabiliter possunt: quorū ipsa q̧ ossa mortua plerūq̧ i multis miraculis viuūt?

Mat. viij. Diabol⁹ nullā contra hoiem ptātem hȝ nisi de⁹ p̄mittat.

¶ De presbytero prouincie valerie: qui furem ad sepulchrum suum tenuit. Capitulū.xxij.

In valeria nāq̧ prouincia res est hec gesta quā narro: mihiq̧ btē memorie abbatis mei valentionis relatione cognita. Ibi etenim quidam venerabilis sacerdos erat: qui cum clericis suis dei laudibus bonisq̧ operibus intentus/ sancte ꝯuersationis vitam ducebat. Superueniente autē vocationis die defunctus est: atq̧ ante ecclesiam sepultus. Eidē vero ecclesie caule inherebant ouiū: atq̧ idem locus in quo sepultus est/ ad easdem oues tendentibus peruius erat. Quadā autem nocte cum clericis intra ecclesiam psallentibus fur venisset: vt ingressus caulas furtum faceret veruecē tulit: et concitus exijt. Cum vero peruenisset ad locum vbi vir domini sepultus erat: repēte hesit: et gressum mouere nō potuit. Ueruecē quidem de collo deposuit: cumq̧ dimittere voluit: sed manum laxare non valuit. Cepit igitur stare miser cū preda sua reus et ligat⁹ Uolebat veruecē dimittere: nec valebat. Uolebat egredi cum veruece: nec poterat. Miro itaq̧ modo fur qui a viuis videri timuerat: hunc mortu⁹ tenebat. Cū itaq̧ gressus manusq̧ illi⁹ fuissent obstricta: imobilis perstitit. Facto aūt mane/ expletis laudibus dei/ ab ecclesia egressi sunt clerici: et inuenerunt ignotū hominem veruecem tenentem manu. Res venit in dubium: vtrum veruecem tolleret: an offerret: sed culpe reus citius indicauit penā. Mirati omēs: ꝙ ingressus fur viri dei merito ad predam suā stabat ligat⁹. Qui se pro eo protinus in orationem dederunt: suisq̧ precibus vix obtinere valuerunt: vt qui res eorū venerat rapere: saltem vacuus exire mereret. Itaq̧ fur qui diu steterat cū preda captiu⁹: quandoq̧ exijt vacuus et liber. Petrus.

Sacerdos sepult⁹ ad caulas ꝟuecū furem retinuit.

E

Ambiguū

Apparet quante sit super nos dulcedinis omnipotens deus/ cui⁹ erga nos fiūt tā iocūda miracula.

¶ De abbate prenestini montis: eiusq̧ pbr̄o.

Gregorius. Capitulum.xxiij.

Prenestine vrbi mons preeminet: in quo beati Petri apostoli monasteriū situm est/ virorum dei: quorum relatione adhuc in monasterio positus audisse me contigit magnū hoc quod narro miraculum: qḋ eiusdem monasterij monachi nosse se testabātur. In eo namq̧ monasterio fuit pater vite venerabilis/ qui quendam monachū nutriens/ vsq̧ ad reuerendos prouexit mores. Cumq̧ eum in timore domini videret excreuisse: in eodē sibi monasterio tūc p̄sbyterū fecit ordinari. Cui post ordinationē suam (quia nō longe abesset) eius exitus per reuelationem indicatus est. A predicto autem patre monasterij petijt quaten⁹ ei cōcederet vt sibi sepulchrum pararet. Cui ille respondit. Ante te quidem ego moritur⁹ sum: sed tamen vade et sicut vis prepara sepulchrum tuum. Recessit igitur et preparauit. Cū non post multos dies senex pater febre preuentus ad extrema ꝑuenit: atq̧ assistēti presbytero iussit dicēs. In tuo sepulchro pone me. Cumq̧ ille diceret Scis ꝙ ego modo te secutur⁹ sum: vtrosq̧ capere nō potest. abbas protinus respondit. Ita fac vt dixi: ꝙ sepulchrum tuum ambos nos capit. Defunctus itaq̧ ē: atq̧ in sepulchro eodem quod sibi presbyter parauerat posi-

F

[G] tus. Mox quoq; τ presbyterꝫ corporis languor secutus est: quo languore crescente citi⁹ presbyter vitam finiuit. Cumq; ad sepulchrū quod sibiipsi parauerat corp⁹ illi⁹ fuisset a fratribus deportatū: aperto eodē sepulchro viderunt omnes qui aderant/ locū nō esse vbi poni potuisset: q; corpus patris monasterij quod illic ante positum fuerat/ omne illud sepulchrum tenebat. Cumq; fratres qui presbyteri corpus detulerant/ factam sibi sepeliēdi difficultatem viderent: vnus eorū exclamauit dicēs. O pater vbi est quod dixisti: quia sepulchrū istud ambos vos caperet? Ad cuius vocem subito cunctis videntib⁹ abbatis corpus quod illic ante positū fuerat: τ supinum iacebat/ se vertit in latere: τ vacantē sepulchri locum ad sepeliendum presbyteri corpus prebuit: et quia vtrosq; ille locus caperet: sicut viuus promiserat/ mortuus impleuit. Sed quia hoc quod p̄dixi/ apud prenestinā vrbem in beati Petri apostoli monasterio gestū est: vis ne aliquid etiam in hac vrbe de eius ecclesie custodibus vbi sacratissimū corpus illius est positū audire? Petrus. Uolo: atq; id vt fiat magnopere deprecor.

[Abbas mortu⁹ in sepulchro se vertit.]

¶ De theodoro māsionario ecclesie beati petri apostoli vrbis Rome. Capitulum. xxiiij. Grego.

Adhuc supersunt aliqui qui theodorum eius ecclesie custodem nouerunt: cuius narratione innotuit res que ei contigit valde memorabilis. Qui quadam nocte dū citius ad meliorāda iuxta ianuam lumina surrexisset: ex more ligneis gradib⁹ sub lampade positis stabat: τ lāpadis refouebat lumen. Tunc repente beatus Petrus apostolus in stola candida deorsum in pauimento constitit: eiq; dixit. Colliberte q̄re tā citi⁹ surrexisti? Quo dicto ab oculis aspiciētis euanuit: sed tātus in eū pauor irruit: vt tota in illo corporis virtus deficeret: et per dies multos de stratu suo surgere non valeret. Quia in re quid idē beatus apostolus seruientibus sibi voluit: nisi presentia sui respectus ostendere quia quicquid pro eius veneratione agerent: ipse hoc pro mercede retributionis sine intermissione semper videret? Petrus.

[Theodoro beatus petrus apparuit.]

[H]

Mihi hoc non tam apparet mirum quia visus est: sed q; is qui eū vidit: cum sanus esset/ egrotauit.

Gregorius

Quid sup hac re miraris petre? Nūquidnam mēti excidit: q; cum Daniel ꝓpheta magnā illam ac terribilem visionē vidit: ex qua etiā visione contremuit: protin⁹ adiungit. Et ego elangui et egrotaui per dies plurimos. Caro enim ea que sunt spiritus/ capere non valet: τ iccirco nōnunq̄ cum mens humana vltra se ad videndū ducitur: necesse est vt hoc carneum vasculum quod ferre talenti pondus non valet/ infirmetur. Petrus.

[Dan. viij.]

Scrupulum cogitationis mee aperta ratio dissoluit.

¶ De abūdio māsiōario eccl'ie bti petri. Ca. xxv. Gre.

[I]

Alius illic non ante longa tempora (sicut nostri seniores referūt) custos eccl'ie Abūdi⁹ † dictus est: magne humilitatis atq; grauitatis vir: ita omnipotenti deo fideliter seruiēs: vt idē beatus Petrus apostolus signis ostenderet quā de illo haberet estimationem. Nam cū quedā puella paralytica in eius ecclesia ꝑmanens/ manibus reperet: τ dissolutis renibus corpus per terram traheret: diuq; ab eodem petro apostolo peteret vt sanari mereret: nocte quadā ei ꝑ visionem astitit: τ dixit. Uade ad abundium mansionarium τ roga illū: atq; ipse tibi salutem restituet. Cūq; illa de tanta visione certa esset: sed quis esset abūdi⁹ ignoraret: cepit huc illucq; per eccl'ie loca se trahere: vt quis esset Abūdius inuestigaret. Cui repente ipse factus est obuiam quem q̄siuit: eiq; dixit. Rogo te pater idica mihi quis est abundi⁹ custos? Cui ille respōdit. Ego sum. At illa inq̄t. Pastor et nutritor noster beatus Petrus apostolus ad te me misit: vt ab infirmitate ista liberare me debeas. Cui ille respondit. Si ab ipso missa es/ surge. Manūq; eius tenuit: et eam in statum suū protinus erexit. Sicq; ex illa hora omnes in ei⁹ corpore nerui ac mēbra solidata sunt: vt solutionis illius signa vlteri⁹ nulla remanerēt. Sed si cūcta que in ei⁹ ecclesia gesta cognouimus/ euoluere conamur: ab omnīū iam procul dubio narratione cōticescimus. Unde necesse est vt ad modernos‡ patres quorū vita per Italie prouincias claruit narratio se nostra retorqueat.

[† al. Acontius.]

[Abūdius custos auctoritate petri paralyticā curauit.]

[‡ al. modestos.]

¶ De monacho solitario. Capitulū. xxvj. [K]

Nuper in samnij prouincia quidam venerabilis vir menas nomine/ solitariā vitam ducebat: qui nostrorum multis cognit⁹/ ante hoc ferme est decēniū defunctus. De cuius operis narratione vnū auctorem non infero: quia pene tot mihi in eius vita testes sunt: quot samnij prouinciam nouerūt. Hic itaq; nihil ad vsum suum aliud: nisi pauca apium vascula possidebat. Huic cum longobardus quidam in eisdē apibus rapinam voluisset ingerere: prius ab eodem viro verbo correptus est: et mox per malignū spiritum ante eius vestigia vexat⁹. Qua ex re factū est: vt sicut apd̄ omnes incolas/ ita etiam apud eandem barbaram gentem eius celebre nomē haberetur: nullusq; vltra ꝑsumeret eius cellulam: nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicina silua venientes vrsi apes eius comedere conabantur. Quos ille deprehensos: ferula quam portare manu consueuerat cedebat. Ante cuius verbera immanissime bestie rugiebant et fugiebant. Et que gladios formidare vix poterant: ex ei⁹ manu ictus ferule pertimescebant. Huius studium fuit/ nihil in hoc mūdo habere: nihil q̄rere: omnes qui ad se charitatis causa veniebāt/ ad eterne vite desideria accendere. Siqui autem quorumlibet culpas agnosceret: nunq̄ ab increpatione parceret: sed amoris igne succensus/ studebat in eis vehementer per linguam seuire. Consuetudinē vero vicini vel longe positi eiusdē loci accole fecerāt: vt diebus certis ꝑ hebdomadam vnusquisq; ei oblationes suas transmitteret: vt esset quod ipse ad se venientibus offerre potuisset. Quodam vero tempore possessor quidam carterius nomine immundo desiderio deuict⁹: quandam sanctimonialem feminā rapuit: sibiq; illicito matrimonio cōiunxit. Qd̄ mox vt vir domini cognouit: ei per quos potuit que fuerat dignus audire mandauit. Cūq; ille sceleris sui cōscius timeret: atq; ad virum dei nequaq̄ accedere presumeret: ne forte hunc aspere vt delinquentes solebat increparet: fecit oblatiōes suas: easq; inter oblatiōes aliorum misit: vt eius munera saltem nesciendo susciperet. Sed cū coram eo fuissent oblationes omnium deportate/ vir dei tacitus sedit: sigillatim omnes cōsiderare studuit: et omnes alias eligens atq; seorsum ponens: oblationes quas idē carterius transmiserat/ cognouit ꝑ spiritum: spreuit atq; abiecit dicens. Ite τ dicite ei. Oblationem suā omnipotēti deo abstulisti: τ mihi tuas oblationes transmittis? ego oblationem tuam non accipio: quia suam abstulisti deo. Qua ex re factum est: vt presentes quosq; magnus timor inuaderet: cum vir dn̄i tā sciēter de absentibus iudicaret. Petrus.

[Menas vrsos ferula ꝺ apib⁹ suis fugauit.]

[L]

[Menas oblationē carterij in spiritu cognouit.]

Multos horum suspicor martyriū subire potuisse si eos tempus persecutionis inuenisset. Grego.

Duo sunt petre martyrij genera: vnū in occulto: alterum quoq; in publico. Nam etsi persecutio deest exterius: martyrij meritum in occulto est: cum virtus ad passionem prompta flagrat in animo. Quis enim esse possit et sine aperta passiōe martyrium: testatur in euangelio dn̄s: qui zebedei filijs adhuc pre infirmitate mentis maiora sessionis loca querētibus dicit. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Cui videlicet cum responderent: possum⁹: ait vtrisq;. Calicem quidem meum bibetis: sedere autē ad dexteram meam vel sinistram/ nō est meum dare vobis. Quid autem calicis nomen: nisi passionis poculū significat? Et cum nimirum constet quia Jacobus in passione occubuit: Joannes vero in pace ecclesie quieuit: incunctanter colligitur esse et sine aperta passione martyrium/ quādo et ille calicem dn̄i bibere dictus est: qui ex persecutione mortuus non est. De his autem talibus tātisq; viris quorum superius memoriā feci/ cur dicam⁹ quia si persecutionis temp⁹ extitisset/ martyres esse potuissent: qui occulte antiqui hostis insidias tolerantes: suosq; in hoc mundo aduersarios diligētes: cūctis carnalibus desiderijs resistentes: per hoc q; se omnipotenti deo in corde mactauerunt: etiam pacis tempore martyres fuerunt: dum nostris modo temporibus viles q̄q; et secularis vite personas: de quibus nil celestis glorie presumi posse videbatur: oborta occasione contigit ad martyrij coronas peruenisse.

[Martyrij duo gn̄a.]

[M]

[Mat. xx.]

[Ibidem.]

[Martyres pacis tempore.]

¶ De .xl. rusticis qui pro eo q carnes comedere imolatitias noluerunt: a longobardis occisi sunt. Ca.xxvij.

A

xl. rustici a lõgobardis occisi.

Nam ante hos ferme annos .xv. sicut hi testantur q interesse potuerũt .xl. rustici a longobardis capti / carnes imomolatitias cõcdere cõpellebant. Qui cũ valde resisterent: et contingere cibum sacrilegum nollent: cepere longobardi qui eos tenuerãt nisi imolata comederent / mortẽ eis minari. At illi eternam potius vitam q̃ presentem ac transitoriã diligẽtes firmiter persistierunt: atq in sua cõstantia simul omes occisi sunt. Quid itaq isti: nisi veritatis martyres fuerunt: qui ne vetitum comedẽdo / cõditorem suum offenderent / elegerunt gladijs vitam finire?

¶ De multitudine captiuorũ qui pro eo q caput capre adorare noluerunt / occisi sunt. Capitu.xxviij.

† al. quadrigẽtos.

Odem quoq tẽpore dũ fere quadraginta † captiuos alios longobardi tenuissent: more suo imolauerunt caput capre diabolo: hoc ei p circuitũ currentes: et carmine nefando dedicãtes. Cumq illud ipsi pri⁹ submissis ceruicib⁹ adorarent: eos quoq quos ceperant / hoc adorare pariter compellebãt. Sed ex eisdẽ captiuis maxima multitudo magis eligẽs moriendo ad vitam imortalem tendere / q̃ adorando vitã mortalem tenere: obtẽperare iussis sacrilegis noluit: et ceruicem quã semper creatori flexerat: creature iclinare contempsit. Unde factũ est: vt hostes q eos ceperant graui iracundia accensi: cunctos gladijs interficerent quos in errore suo participes nõ haberent. Quid ergo mirum si erũpente persecutionis tempore illi martyres esse potuissent: qui in ipsa quoq pace ecclesie semetipsos semper affligentes / angustam martyrij tenuerũt viam: quando ingruẽte persecutionis articulo hi etiã meruerunt martyrij palmas accipere / qui i pace ecclesie latas huius seculi vias seq videbantur? Nec tamen hoc quod de eisdem electis dicim⁹ viris: de cunctis iã quasi in regula tenemus. Nam cum persecutionis aperte tempus irruit: sicut plerĩq martyrium subire possunt: qui esse in pace eccl'ie despicabiles vident: ita nõnunq̃ in debilitatis formidinem corruũt qui in pace ecclesie pri⁹ fortiter stare videbant. Sed eos de quibus prediximus fieri martyres potuisse fidenter fatemur: quia hoc iam ex eorũ fine colligimus. Cadere enim nec in aperta persecutione poterant hi de quibus cõstat q et vsq ad finem vite in occulta animi virtute persistierunt.

Xpicolarũ multitudo a paganis occisa.

B

Petrus.

Ut asseris ita est: sed sup indignos nos diuine misericordie dispensationem miror: quia lõgobardorũ seuitiam ita moderatur: vt eorum sacerdotes sacrilegos qui esse se fidelium quasi victores vident / orthodoxorum fidem persequi minime permittat.

¶ De arriano epo cecato. Ca.xxix. Gregorius.

Oc petre facere plerĩq conati sunt: s3 eoꝝ seuitie miracula superna restiterũt. Unde vnũ narro quod per bonifaciũ monasterij mei monachũ qui vsq ante quadriẽnium cũ longobardis fuit: adhuc ante triduũ agnoui. Cum ad spoletanam vrbem longobardorũ episcop⁹ .f. arrianus venisset: et locũ illic vbi solẽnia sua ageret non haberet: cepit ab eius ciuitatis episcopo ecclesiam petere quã suo errori dedicaret. Quod dum valde episcop⁹ negaret: idem q venerat arrianus beati Pauli apostoli ecclesiam illic comin⁹ sitã se die altero violẽter intraturũ professus est. Quod eiusdẽ ecclesie custos audiẽs festin⁹ cucurrit: ecclesiã clausit: feris muniuit. Facto autem vespere lampades omnes extinxit: seq in interiorib⁹ abscondit. In ipso autẽ subsequentis lucis crepusculo arrianus episcop⁹ collecta multitudine aduenit: clausas ecclesie ianuas effringere paratus. Sed repente cũcte simul porte diuinitus cõcusse abiectis longi⁹ feris aperte sunt: atq cũ magno sonitu omnia ecclesie claustra patuerũt. Effuso desuper lumine omnes que extincte fuerant lampades accense sunt. Arrianus vero episcopus qui vim facturus aduenerat: subita cecitate percussus est: atq alienis iã manib⁹ ad suũ habitaculũ reduct⁹. Quod dũ longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent: nequaq̃ vlteri⁹ presumpserũt catholica loca temerare. Miro enĩ modo res gesta est: vt quia eiusdem arriani causa lampades i eccl'ia beati Pauli fuerãt extincte / vno eodemq tempore et ipse lumen perderet: et in ecclesiam lumen rediret.

C

Arrian⁹ longobardoꝝ epõs.

Arrian⁹ epõs cecitate pcussus est.

D

¶ De arrianorũ ecclesia: que in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est. Capitulum.xxx.

Ed neq hoc sileam qđ ad eiusdem arriane heresos damnationẽ in hac quoq vrbe ante bienniũ pietas superna mõstrauit. Ex his quippe que narro / aliud populus agnouit: aliud autẽ sacerdos et custos ecclesie se audisse et vidisse testantur. Arrianorum ecclesia in regiõe vrbis illi⁹ que subura dicitur: cũ clausa vsq ad bienniũ remãsisset: placuit vt in fide catholica introductis illic beati Stephani † et sctẽ marthe ‡ martyꝝ reliquijs dedicari debuisset: qđ factũ est. Nam cum magna populi multitudine venietes: atq omnipotenti domino laudes canentes: eandem ecclesiã ingressi sumus. Cumq in ea iam missarũ solẽnia celebrarent: et pre eiusdem loci angustia populi se turba cõprimeret: quidam ex his qui extra sacrariũ stabant: porcũ subito intra suos pedes huc illucq discurrere senserũt. Quem dũ vnusquisq sentiret: et iuxta se stantib⁹ indicaret: idẽ porcus ecclesie ianuas petijt: et omnes per quos transijt in admirationem commouit: sed videri a nullo potuit: q̃uis sentiri potuisset. Qđ idcirco diuina pietas ostendit: vt cunctis patesceret q de loco eodem imund⁹ habitator exiret. Peracta igit celebratione missarũ recessimus: sed adhuc nocte eadem magn⁹ in eiusdem ecclesie tectis strepit⁹ factus est: ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti aũt nocte grauior sonitus excreuit: ac subito tãto terrore insonuit: ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset euersa: et protin⁹ recessit: et nulla illic vlterius inquietudo antiqui hostis apparuit: s3 per terroris sonitũ quem fecit / innotuit q a loco quẽ diu tenuerat coactus exiebat. Post paucos vero dies i magna serenitate aeris super altare eiusdẽ ecclesie nubes celitus descẽdit: suoq illud velamine operuit: omnẽq ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore repleuit: vt patentib⁹ ianuis nullus illic presumeret intrare. Sacerdos quoq et custodes / et hi q ad celebrãda missarũ solennia venerant: rem videbant: ingredi minime poterant: et suauitatẽ mirifici odoris trahebant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine dependerent: emisso diuinitus lumine sunt accense. Post paucos iterũ dies expletis missarũ solẽnijs extinctis lampadib⁹ custos ex eadẽ ecclesia egressus: post paululũ intrauit: et lãpades quas extinctas reliquerat: lucẽtes reperit. Quas negligẽter extinxisse se credens: eas iam sollicitus extinxit: et exiẽs ecclesiam clausit. Sed post horarũ triũ spatiũ regressus lucentes lampades quas extinxerat iterũ accensas inuenit: vt videlicet ex ipso lumine aperte claresceret: quia locus ille a tenebris ad lucem venisset.

† al. Sebastiani.

‡ al. Agathe.

Porc⁹ inuisibil'r eccl'ia arrianorum exijt.

Nubes celitus ascẽdit super aram.

E

Lampades diuinit⁹ accense.

Petrus.

Etsi in magnis sumus tribulationibus positi: quia tamen a conditore nostro non sumus omnino despecti: testantur ea que audio eius stupenda miracula.

Gregorius.

Quãuis sola que in Italia gesta sunt narrare decreuerim: visne tamen vt pro ostendenda eiusdem arriane hereseos dãnatione transeamus verbo ad hispanias: atq inde per africam ad Italiam redeamus?

F

Petrus.

Perge quo libet. Nam letus ducor: letus reducor.

¶ De Ermigildo rege liuigildi vuisigothaꝝ regis filio p fide catholica ab eodẽ pr̃e suo occiso. C.xxxj. Gre.

Icut multorũ qui ab hispaniarum partibus veniunt / relatione cognouimus: nuper ermigildus rex liuigildi regis vuisigotharum fili⁹ ab arriana heresi ad fidem catholicam viro reuerẽtissimo leandro spoletano episcopo dudum mihi in amicitijs familiariter iuncto predicante cõuersus est. Quem pater arrianus vt ad eandem heresim rediret: et premijs suadere / et minis terrere conatus est. Cũq ille constãtissime responderet nunq̃ se veram fidem posse relinquere quã semel agnouisset: iratus pater eũ priuauit regno rebusq expoliauit omnibus. Cumq nec sic virtutẽ mentis illius emollire valuisset: in arcta illum custodia concludens / collũ manusq illius ferro ligauit. Cepit itaq idem ermigildus rex iuuenis terrenum regnũ despicere: et forti desiderio celeste querens: in cilicijs vinculat⁹ iacens: omnipotenti deo ad confortandum se preces effundere: tantoq sublimius gloriam transeuntis mũdi

G despicere q̄to ⁊ religatus agnouerat nil fuisse quod potuerit auferri. Superueniente aūt paschalis festiuitatis die/intempeste noctis silentio ad eū perfidꝰ pater arrianum episcopū misit: vt ex eius manu sacrilege consecrationis cōmunionem perciperet: atq̧ per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir deo deditꝰ arriano episcopo venienti exprobrauit vt debuit: eiusq̧ a se pfidiam dignis increpationibus repulit: q2 etsi exteriꝰ tacebat ligatus: apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaq̧ reuerso episcopo arrianꝰ pater infremuit: statimq̧ suos apparitores misit qui constantissimū confessorem dei illic vbi iacebat occiderent quod ⁊ factū est. Nā mox vt ingressi sūt/ securē cerebro eius infringentes: vitā corporis abstulerūt: hocq̧ in eo valuerūt perimere quod ipsum quoq̧ q̄ peremptus est in se constiterat despexisse. Sed pro ostendēda vera eiꝰ gloria: superna quoq̧ nō defuere miracula. Nam cepit in nocturno silētio psalmodie cantus ad corpus eiusdē regis ⁊ martyris audiri: atq̧ ideo veraciter regis/q2 et martyris. Quidā etiā ferūt ꝙ illic nocturno tpe accēse lampades appebāt: vñ ⁊ factū est quatenꝰ corpꝰ illius vt vez martyris iure a cūctis fidelibꝰ venerari debuisset. Pr̄ vero cōmotꝰ penitētia pfidꝰ ⁊ parricida hoc fecisse se doluit: nec tamē vsq̧ ad obtinendā salutē pertimuit. Nā q2 vera esset catholica fides agnouit: sed gentis sue timore perterritus ad hāc puenire nō meruit. Qui oborta egritudine ad extrema pductus est: ⁊ Leādro episcopo quē prius vehemēter afflixerat: Richardū regem filiū suū quem in sua heresi reliquerat: cōmendare curauit: vt in ipso quoq̧ talia faceret qualis et in fratre suis exhortationibus fecisset. Qua commēdatione expleta: defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex nō patrem perfidum: sed fratrem martyrē sequēs: ab arriane hereseos prauitate ɔuersus est: totam quoq̧ vuisigotharum gentem ita ad veram perduxit fidem: vt nullū in suo regno militare permitteret: q̄ regni dei hostis existere per hereticam prauitatē non timeret. Nec mirū ꝙ H vere fidei predicator factus est qui frater est martyris: cuius hūc quoq̧ merita adiuuant vt ad omnipotentis dei gremiū tā multos reducat. Qua in re considerandū nobis est quia totum hoc agi nequaq̄ posset si Ermigildus rex ꝓ veritate mortuꝰ nō fuisset. Nam sicut scriptū est. Nisi granum frumēti cadens in terram mortuū fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris qđ factum scimus in capite. In vuisigotharum etenim gēte vnus mortuus est vt multi viuerent: ⁊ dum vnū granum fideliter cecidit ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Petrus.

Res mira: ⁊ nostris stupenda temporibus.

Ermigildi pr̄ arrianum ad eū ɔuertē: dū misit. — *Pr̄ filiū vita priuauit.* — *Ermigildi regis i morte miracula.* — *Richardus rex fratrē ermigildū secutꝰ est.* — *Joan. xij.* — *Mortuꝰ ē vnꝰ vt multi viuerēt.*

¶ De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscissis ab arrianis vuandolorum linguis: nullū locutionis solite sustinuere dispendium. Ca. xxxij.

Gregorius.

IUstiniani quoq̧ augusti temporibus: dum cōtra catholicorum fidem exorta a vuandalis persecutio arriana in Africa vehementer insaniret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter ɔsistentes: ad mediū sunt deducti. Quos vuādalorū rex verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens tormentis frangere posse se credidit. Nam cū eis in ipsa defensione veritatis silentiū indiceret: nec tamē ipsi cōtra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan consensisse videretur: raptus in furorem/eorum linguas abscindi radicitus precepit. Res mira et multis nota senioribꝰ: q2 ita pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur: sicut prius loqui per linguā consueuerant. Petrꝰ.

Mirandum valde ⁊ vehementer stupendū. Gregoriꝰ.

SCriptū petre est de vnigenito summi patris. In principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud deum: et deus erat verbum. De cuius etiā virtute subiungitur. Oīa per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur si verba edere sine lingua potuit verbum quod fecit linguam? Petrus

Placet quod dicis. Gregorius.

HI itaq̧ eo tempore profugi ad constantinopolitanam vrbē venerunt. Eoq̧ tempore quo pro expleñdis responsis ecclesie ad principē ipse transmissus sum: seniorem quendam episcopum reperi: qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur: ita vt apertis oribus clamarent. Ecce videte: q2 linguas non habemus: ⁊ loquimur. Videbatur enim a respicientibꝰ vt ferebat: q2 abscissis radicitus linguis quasi quoddā barathrū patebat in gutture: ⁊ tamē ore vacuo plena ad integrū verba formabantur. Quorum illic vnus in luxuriam lapsus mox priuatꝰ est dono miraculi: recto videlicet omnipotētis dei iudicio: vt q̄ carnis continētiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hec nos pro arriane hereseos damnatione dixisse sufficiat: nunc ad ea que nuper in Italia gesta sunt signa redeamus.

Epi linguā priuati loquelā nō amiserunt. — *I Joan. j.* — *Ibidem.* — *K* — *Vnꝰ eorū in luxuriā lapsus dono miraculi priuatur.*

¶ De eleutherio seruo dei. Capitulū. xxxiij.

IS autem (cuius superius memoriā feci) eleutheriꝰ pater monasterij beati euangeliste marci: quod in spolitane vrbis pomerijs situm est: diu mecū est in hac vrbe in meo monasterio cōuersatus: ibiq̧ defunctus est. Quem sui discipuli referebāt plorādo mortuū suscitasse. Vir autē tante simplicitatis erat et cōpunctionis: vt dubium non esset ꝙ ille lachrymē ex tam humili simpliciq̧ mente edite: apud omnipotētem deū multa obtinere potuissent. Cuiꝰ ego aliquod miraculum narrabo: quod inquisitus mihi simpliciter ⁊ ipse fatebatur. Quadam namq̧ die dum iter carperet: facto vespere cum ad secedēdum locus deesset: in monasteriū virginum deuenit: in quo quidam puer paruulus erat quem malignus spiritus omni nocte vexare cōsueuerat. Sed sanctimoniales femine vt virū dei susceperunt: eū rogauerunt dicentes. Tecum pater hac nocte puer iste maneat. Quem ipse benigne suscepit: secūq̧ cum nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane ceperūt sanctimoniales femine eundem patrem vigilanter inqrere si quid ei puer quem dederāt nocte eadem fecisset. Qui miratus cur ita requirerent: respondit. Nihil. Tūc ille eiusdem pueri innotuerunt causam: ⁊ ꝙ malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet: indicauerūt: summopere postulantes vt hunc secum ad monasterium tolleret: quia iam vexationem illius videre ipse non possent. Cōsensit senex: puerū ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset: atq̧ ad hunc antiquus hostis accedere minime presumpsisset: eiusdē senis animus de salute pueri imoderatius per letitiam tactꝰ est. Nam coram positis fratribꝰ dixit. Fratres/ diabolus sibi cum illis sororibꝰ iocabatur: at vero vbi ad seruos dei ventum est: ad hunc puerū accedere non presumpsit. Postq̄ vocem emisit: hora eadem ac momento idē puer coram cunctis fratribus diabolo se inuadēte vexatꝰ est: quo viso senex se protinꝰ in lamentum dedit. Quem dum lugentem diu fratres consolari voluissent: respondit dicens. Credite mihi: quia in nullꝰ vestrum ore hodie panis ingreditur: nisi puer iste a demonio fuerit erep tus. Tunc se in orationem cum cunctis fratribus strauit: et eousq̧ oratum est: quousq̧ puer a vexatione sanaretur. Qui tā perfecte sanatus est: vt ad hūc malignꝰ spiritus accedendi ausum vlterius non haberet. Petrus.

Eleutheriꝰ plorando mortuum resuscitauit. — *L* — *Puer obsessus bis ab eodem sanatꝰ est.*

ARedo ꝙ ei elatio parua surrepserat: sz eiꝰ discipulos oipotēs deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius

ITa est: Nā q2 pondus miraculi solus portare non potuit: diuisit hoc cum fratribus ⁊ portauit. Huius viri oratio quante virtutis esset/in memetipso expertus sum. Nam cum quodam tempore in monasterio positus incisionem vitalium paterer: crebrisq̧ angustijs ꝑ horaꝝ momenta ad exitū propinquarem (quā medici molestiam greco eloquio syncopin vocant) ⁊ nisi me frequenter fratres cibo reficerent: vitalis mihi spiritus funditus intercidi videretur: Paschalis superuenit dies. Et cū sacratissimo sabbato in quo oēs ⁊ paruuli pueri ieiunant: ego ieiunare nō possem: cepi plꝰ merore q̄ infirmitate deficere. Sed tristis animus cōsilium citius inuenit: vt eūdem virum dei secreto in oratorium ducerem/eūq̧ peterem: quatenus mihi vt die illo virtus ad ieiunandum daretur: suis apud omnipotentem dominū precibus obtineret: quod ⁊ factum est. Nam mox vt oratoriū ingressi sumus: humiliter sese cū lachrymis in orationem dedit: ⁊ post paululū completa oratione exijt: ⁊ ad vocē bñdictionis illius: virtu-

M — *Eleutheriꝰ orando ipetrauit vt gregorius ieiunare possz*

B tem tantā meus stomachus accepit: vt mihi funditus a memoria tolleretur cib⁹ et egritudo. Cepi mirari quis essem: qs fuerim: quia ꝛ cū ad animū redibat infirmitas nihil in me ex his que memineram recognoscebā. Cūq; in dispositione monasterij mens occupata fuisset: obliuiscebar funditus egritudinis mee. Si vero (vt predixi) rediret egritudo ad memoriā / cū tam fortē me esse sentirem: mirabar si nam comedissem. Qui ad vesperā veniēs / tante me fortitudinis inueni: vt si voluissem / ieiunium vsq; ad diem alterum transferre potuissem. Sicq; factū est vt in me ꝓbarē ea etiam de illo vera esse: qbus ipse minime interfuissem. Petrus.

Eleutheri⁹ lachrymādo gregoriū curauit.

QUis eūdem virum magne cōpunctionis fuisse dixisti: ipsam lachrymarū vim largius addiscere cupio. Unde queso vt quot sunt genera cōpunctionis mihi edisseras.

Quot sunt cōpunctionis gnā. C.xxxiiij. Grego.

IN multas species cōpunctio diuiditur: quando singule queq; a penitentibus culpe plangūtur. Unde ex voce quoq; penitentium Hieremias ait Diuisiōes aquarū deduxit oculus me⁹. Principaliter vero cōpunctiōis genera duo sunt: quia deum sitiens anima prius timore copungit: post amore. Pri⁹ enim sese in lachrymis afficit: quia dum malorū suorū recolit / pro his perpeti eterna supplicia pertimescit. At vero cū longa meroris anxietate fuerit formido cōsumpta: quedam iam de presumptiōe venie securitas nascit: et in amore celestiū gaudiorū anim⁹ inflāmatur: et qui prius flebat ne duceretur ad suppliciū: postmodū amarissime flere incipit: quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens qui sint illi angelorū chori: q̄ ipsa societas beatorum spirituum: que maiestas eterne visionis dei: et amplius plangit quia a bonis perennibus deest:

Tren. iij.

Compunctionis genera.

B q̄ flevit prius cum mala eterna metuebat. Sicq; fit vt perfecta compunctio formidinis tradat aim compunctioni dilectiōis. Qđ bñ sacra veraciq; historia figurata narratione describitur: que ait q̄ axa filia caleph sedēs super asinū suspirauit. Cui dixit pater suus. Quid habes? At illa respondit. Da mihi benedictionem. terram australem ꝛ arentem dedisti mihi: iunge ꝛ irriguā. Deditq; ei pater suus irriguū superi⁹: et irriguum inferius. Axa quippe super asinū sedet / cū irrationabilibus carnis sui motibus anima presidet. Que suspirās a patre terram irriguā petit: q2 a creatore nostro cū magno gemitu querenda est lachrymarū gratia. Sunt nāq; nō nulli qui iam in dono perceperunt libere pro iustitia loqui: oppressos tueri: indigentib⁹ possessa tribuere: ardorem fidei habere: sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. Hi nimirum terram australem ꝛ arentē habent sed adhuc irrigua indigent: qꝛ in bonis operibus positi in quibus magni atq; feruentes sunt: oportet nimirū vt aut timore supplicij: aut amore regni celestis mala etiā que antea perpetrauerunt / deplorent. Sed quia (vt dixi) duo sunt compunctionis genera: dedit ei pater suus irriguum superius / ꝛ irriguum inferius. Irriguū quippe superi⁹ accipit anima cū sese in lachrymis celestis regni desiderio affligit. Irriguū vero inferius accipit: cū inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidē prius inferius / ac post irriguū superius datur. Sed quia cōpunctio amoris / dignitate preeminet: necesse fuit vt pri⁹ irriguum superius: et post irriguum inferius commemorari debuisset. Petrus.

Josue. xv

Gratia lachrymarꝫ a bōis expetenda.

C

PLacet quod dicis. Sed postq̄ hunc venerande vite Eleutheriū hui⁹ meriti fuisse dixisti: libꝫ inq̄re re si nunc in mūdo esse credendum est aliquos tales.

De amantio presbytero ꝓuincie Tuscie. Ca. xxxv.

Gregorius.

FLoridus Tudertine † ecclesie episcop⁹: cui⁹ ꝟitatis atq; sanctitatis est: dilectioni tue incognitum non est. Hic mihi esse apud se presbyterum quendam Amantium nomine ꝑcipue simplicitatis narrauit / virum quē hoc habere virtutis perhibet: vt apostolorum more manum super egros ponat: et salutem restituat / et quantumlibet vehemens egritudo sit: ad tactum illius abscedat. Quem hoc etiam habere miraculi adiunxit: quia in quolibet loco q̄uis immanissime asperitatis serpentē repererit: mox vt eū signo crucis signauerit / extinguit: ita vt ꝟtute crucis quā vir dei digito ediderit: diruptis viscerib⁹ moriat. Quē si quando serpens in foramine fugerit: signo crucis os foraminis bñdicit: statimq; ex foramine serpens iā mortu⁹ trahitur. Quem tante virtutis virum ipse etiam videre curaui: eūq; ad me deductū in infirmoꝝ domo paucis diebus manere volui: vbi / siqua adesset curationis gratia: citius probari potuisset. Ibi autem quidā inter egros alios mente captus iacebat: quem medici greco vocabulo phreneticū appellāt. Qui nocte quadam cum magnas voces (scꝫ vt insanus) ederet cunctosq; egro[tan]tes suis clamoribus perturbaret: ita vt nulli illic capere somnum liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus male / inde omnes deterius habebant. Sed sicut et pri⁹ a reuerentissimo Florido episcopo qui tunc cum predicto presbytero illic pariter manebat: et post a puero qui nocte eadem egrotātibus seruiebat: subtiliter agnoui / idem venerabilis ꝑsbyter de proprio stratu surgens ad lectū phrenetici silenter accessit: ꝛ super eum positis manibus orauit. Moxq; illum vt melius habentem tulit atq; in superiora domus secū ad oratorium duxit: vbi pro eo liberius orationi incubuit: ꝛ statim eum sanū ad lectum proprium reduxit: ita vt nullas vlterius voces ederet: nec iam egrotorum quenpiam aliquo clamore perturbaret: nec iam egritudinem auxit alienam: q̄ perfecte receperat mentem suam. Ex quo eius vno facto didicimus: vt de eo illa omnia audita crederem⁹. Pe.

† al. tiburtine.

Amātius solo contactu egros curauit.

D

Amātius signo crucis serpentes necat.

Amātius phreneticum curauit.

MAgne vite edificatio est videre viros tā mira facientes atq; in ciuibus suis hierusalem celestem in terra conspicere.

De Maximiano Syracusane ciuitatis episcopo. Capitulum. xxxvj. Gregorius.

NEc hoc silēdum puto qđ omnipotens deus super Maximianū famulum suum nunc Syracusanū episcopū / tūc aūt mei mōasterij patrem dignatus est mōstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis mei in constantinopolitane vrbis palatio respōsis ecclesiasticis deseruirē: illuc ad me idē venerabilis Maximian⁹ charitate exigente cū fratrib⁹ venit. Qui cum ad monasterium meum Romā rediret: in mari adriatico nimia tempestate deprehēsus: inestimabili ordine atq; inusitato miraculo erga se cūctosq; qui cum eo aderāt / omnipotētis dei ꝛ iram cognouit ꝛ gratiam. Nam cum in eorum morte ventorū nimietatibus eleuati fluctus seuirent: ex naui clauis perditis arbor abscissa est: vela in vndis ꝓiecta: totūq; vas nauis cassatum nimijs fluctibus ab omni fuerat sua compage dissolutum. Rimis itaq; patentibus intrauit mare: atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit nauem: ita vt non tam nauis intra vndas q̄ vnde iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadē naui residentes nō iam ex morte vicina: sed ex ipsa eius presentia ac visiōe turbati omnes: sibimet pacem dederunt: corpus ꝛ sanguinem redēptoris acceperunt: deo se singuli cōmendantes: vt eorū animas benigne susciperet: quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat. Sed omnipotēs deus qui eorum mentes mirabiliter terruit: eorum quoq; vitam mirabilius seruauit. Nam diebus octo nauis eadē vsq; ad superiores tabulas aquis plena iter proprium peragēs enatauit. Nono autem die in Cothronēsis castri portū deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes qui cū predicto venerabili viro Maximiano nauigabāt. Cūq; post eos ipse quoq; fuisset egressus: mox in eiusdē portus profundum nauis demersa est: ac si illis egredientibus prepondere subleuatione caruisset: ꝛ que plena hominib⁹ in pelago aquas portauerat: atq; natauerat: Maximiano cum suis fratribus recedēte / aquas sine hominibus in portu non valuit portare: vt hinc omnipotens deus ostenderet: quia hanc onustam sua manu tenuerat: que ab hominibus vacua et derelicta super aquas non potuit manere.

E

Nauisaq̄ plena ad portū peruenit.

Maximiani miraculum.

De Sanctulo pbr̄o prouincie Nursie. Ca. xxxvij.

ANte dies quoq; .xl. vidisti apud me cum cui⁹ superi⁹ memoriā feci / venerabilis vite ꝑsbyterum Sanctulū nomine: qui ad me ex Nursie prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit: qui grauis nuncij merore me perculit: quia eundem virū obijsse nunciauit. Huius ergo viri etsi non sine ge

G mitu dulcedinis recolo: iam tamen sine formidine virtutes narro: quas a vicinis eius sacerdotibꝰ mira virtute ⁊ simplicitate preditis agnoui. Et sicut inter amantes se animos hoim magnũ charitatis familiaritas ausum prebet: a me plerũqꝫ ex dulcedine exactus: ipse quoqꝫ de bis que egerat/ extrema quedam fateri cogebatur. Hic nãqꝫ quodã tẽpore cum in prelo lõgobardi oliuam premerẽt vt oleũ liquari debuisset: sicut iocundꝰ eratꝰ ⁊ vultu ⁊ animo: vtrem vacuum ad prelũ detulit: laborãtesqꝫ lõgobardos leto vultu salutauit: vtrem protulit: ⁊ iubẽdo potius ꝙ petẽdo eũ ĩpleri sibi dixit. Sed gẽtiles viri qꝛ tota iam die frustra laborauerãt/ atqꝫ ab oliuis exigere oleũ torquendo non poterãt: verba illiꝰ moleste susceperũt/ eũqꝫ iniurijs insectati sunt. Quibus vir dñi letiori adhuc vultu respõdit dicens. Sic ꝓ me orETis vt istũ vtrẽ Sanctulo impleatis: et sic a vobis reuertar. Cũqꝫ illi ex oliuis oleũ defluere nõ cernerent/ ⁊ virum dei ad implendũ vtrem sibi insistere viderent: vehementer accẽsi/ maioribus hũc verborum cõtumelijs detestari ceperunt. Vir autẽ dei vidẽs ꝙ ex prelo oleum nullo modo exiret: aquam sibi dari petijt: quã cunctis videntibꝰ benedixit: atqꝫ in prelum suis manibus iactauit. Ex qua ꝓtinus benedictione tanta vbertas olei erupit: vt longobardi q̃ priꝰ diu incassum laborauerãt/ non solum sua vascula omnia: sed vtrem quoqꝫ quem vir dei detulerat implentes: gratias agerent: quia is qui oleum petere venerat: benedicendo dedit quod postulabat.

Sanctulꝰ aquã benedicẽdo in oleum cõuertit.

Alio quoqꝫ tpe vehemens vbiqꝫ fames incubuerat: ⁊ bti Laurẽtij martyris ecclesia fuerat a longobardis incensa. Quam vir dei restaurare cupiẽs: artifices mltos ac plures subministrãtes operarios adhibuit: quibꝰ necesse erat vt quotidiani sumptꝰ laborantibus sine dilatione ꝓberent. Sed exigẽte eiusdem famis necessitate panis defuit: ceperũtqꝫ H laborantes instanter victũ querere: qꝛ vires ad laborem per inopiam non haberent. Qđ vir dei audiẽs/ eos verbis cõsolabat foris: promittendo qđ deerat: sed ipse grauiter anxiabat intus exhibere cibũ non valens quẽ promittebat. Cũ vero huc illucqꝫ anxiꝰ ꝑgeret: deuenit ad clibanum in quo vicine mulieres pridie panes coxerãt: ibiqꝫ incuruatus aspexit ne forte panis a coquentibꝰ remansisset. Tunc repente panẽ mire magnitudinis/ atqꝫ insoliti candoris inuenit: quem quidem tulit: sed deferre artificibus noluit: ne fortasse alienus esset/ et culpam velut ex pietate perpetraret. Per vicinas itaqꝫ hũc mulieres detulit: eũqꝫ omnibus ostẽdit: ac ne cui earum remansisset inquisiuit. Omnes autẽ que pridie panẽ coxerant/ suũ hunc esse negauerunt: atqꝫ panes suos numero integro se a clibano retulisse professe sunt. Tũc letus vir domini perrexit ad multos artifices cũ vno pane: et vt omnipotenti deo gratias agerent admonuit. Et qꝛ eis annonam prebuerat indicauit: eisqꝫ ad refectionem ꝓtinus inuitatis inuentum panem apposuit. Quibus sufficienter plenEqꝫ satiatis plura ex eo ꝙ ipse panis fuerat fragmẽta collegit. Que die quoqꝫ altero eis ad refectionem intulit: sed id quod ex fragmẽtis superat: ipsa queqꝫ que apposita fuerant fragmẽta superabãt. Factumqꝫ est vt ꝑ dies decem omnes illi artifices atqꝫ operarij ex illo vno pane satiati: hũc ⁊ quotidie ederẽt/ ⁊ ex eo quotidie quod edi posset: in crastinum superesset: ac si fragmenta panis illius per esum crescerent: et cibũ comedẽtium ora repararent.

Sanctulꝰ panẽ i clibano miraculose reperit.

Unus panis pluribus suffecit decem diebus.

I

Petrus.

Mira res: atqꝫ in exemplum dominici operis vehementer omnibus stupenda.

Gregorius.

Ipse petre mltos de vno pane pauit ꝑ seruũ q̃ ex quinqꝫ panibꝰ q̃nqꝫ milia hoim satiauit ꝑ semetipsũ: q̃ pauca seminis grana in inunera segetum frumenta multiplicat: qui ipsa quoqꝫ semina produxit ex terra: et simul oĩa creauit ex nihilo. Sꝫ ne diutius mireris quid in virtute domini venerandꝰ vir Sãctulus exteriꝰ fecerit: audi ex virtute dñi qualis interiꝰ fuit. Dic etenim quadam a longobardis captus quidã diaconus tenebatur ligatus: eumqꝫ ipsi qui tenuerant interficere cogitabant. Aduesperascente aũt die vir dei Sãctulus ab eisdẽ longobardis petijt vt relaxari: eiqꝫ vita concedi debuisset: quod posse se facere omnino negauerunt. Cũqꝫ mortem illius deliberasse eos cerneret: petijt vt sibi ad custodiã tradi debuisset. Cui ꝓtinꝰ respõderunt. Tibi quidem eum ad custodiendũ damꝰ: sed ea conditione interposita: vt si iste fugerit/ pro eo ipse moriaris. Qđ vir domini libenter accipiens: predictũ diaconum in suã suscepit fidẽ: quem nocte media cum lõgobardos omnes somno graui depressos aspiceret: excitauit et ait. Surge/ et concitus fuge: liberet te omnipotens deus. Sed idem diaconus promissionis eius non immemor/ respondit dicẽs. Fugere pater non possum: qꝛ si ego fugero/ ꝓ me sine dubio ipse morierĩ. Quẽ vir dñi Sanctulus ad fugiendũ compulit: dicens. Surge ⁊ vade: te omnipotens deus eripiat. Nam ego in manu eius sum: tantũ in me possunt facere: quãtum ipse permiserit. Fugit itaqꝫ diaconus: et quasi deceptus in medio fideiussor remansit. Facto igitur mane longobardi qui diaconum ad custodiendũ dederant venerunt: quẽ dederãt petierunt: sed hunc venerandꝰ presbyter fugisse respondit. Tunc illi inquiũt: Scis ipse melius quid conuenit. Seruus autem dñi constanter ait: scio. Cui dixerũt. Bonus homo es: nolumus te per varios cruciatꝰ mori: elige tibi mortem quam vis. Quibus vir dñi respondit dicens. In manu dei sum: ea morte me occidite qua me occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant lõgobardis placuit vt eum capite truncare debuissent: quatenus sine graui cruciatu vitam eius compẽdiosa morte terminarẽt. Cognito itaqꝫ ꝙ Sanctulus q̃ inter eos ꝓ sanctitatꝭ reuerẽtia magni honoris habebat/ occidẽdus esset: omẽs qui in eodem loco inuenti sunt lõgobardi ꝯuenerũt: sicut sunt nimie crudelitatis leti ad spectaculũ mortis. Circũsteterũt itaqꝫ acies. Vir autẽ domini deductus in mediũ est: atqꝫ ex omnibus viris fortibꝰ electus est vnus: de quo dubium non esset quin vno ictu caput eius abscinderet. Venerandus igitur vir inter armatos deductus: ad sua arma statim cucurrit: nam petijt vt sibi paululũ orandi licentia daretur. Cui dũ concessum fuisset: in terram se strauit ⁊ orauit. Qui dũ paulo diutius oraret: hunc electꝰ interfector calce pulsauit vt surgeret: dicẽs. Surge: ⁊ flexo genu tende ceruicem. Surrexit autem vir dñi genu flexit: ceruicẽ tetẽdit: sed tenso collo eductã contra se spatam intuens: hoc vnum fertur dixisse. Sancte Joannes suscipe illam. Tunc electus carnifex euaginatũ gladium tenens: nisu forti in altum brachiũ percussorꝰ leuauit: sed deponere nullo modo potuit: nam repente diriguit: ⁊ erecto in celũ gladio brachiũ inflexibile remansit. Tũc omnis longobardorũ turba q̃ ad illud mortis spectaculũ aderat/ in laudis fauorem conuersa mirari cepit: virũqꝫ dei cũ timore venerari: qꝛ profecto claruerat cuiꝰ sanctitatis esset q̃ carnificis sui brachiũ in aere ligasset. Itaqꝫ postulatus vt brachium sui carnificis sanaret: negauit dicens. Ego ꝓ eo nullo modo orabo: nisi mihi ante iuramentũ dederit: qꝛ cum ista manu christianum hominẽ non occidat. Sꝫ lõgobardus idem qui (vt ita dicam) brachium cõtra deũ tendendo perdiderat: pena sua exigente cõpulsus est iurare se christianũ hominem nunqꝫ occidere. Tũc vir domini precepit dicens. Depone manũ deorsum. Qui stati deposuit: atqꝫ ilico adiunxit. Remitte gladium in vaginam. Et statim remisit. Omnes ergo tante virtutis hominem cognoscentes: boues et iumenta que depredati fuerant/ certatim ei offerre in munere volebant: sed vir domini tale munus suscipere renuit: munus autem bone mercedis quesiuit dicens. Si mihi aliquid vultis cõcedere: omnes captiuos quos habetis mihi tribuite: vt habeam vnde pro vobis debeam orare. Factumqꝫ est: ⁊ omnes captiui cum eo dimissi sunt: atqꝫ superna gratia disponente: cum se vnus pro vno morti obtulit: multos a morte liberauit.

K

Lõgobardi ad spectaculum mortiꝭ leti.

L

Sanctulꝰ carnificẽ sanauit.

M

Petrus.

Mira res: ⁊ ꝙuis hanc ab alijs ⁊ ipse cognouerim: vere tamen fateor: quia mihi quotiens narratur timouatur.

Gregorius.

Nil in hac re i sanctulo mireris: sed pẽsa si potes quis ille spiritus fuerit: qui eius tam simplicem mentem tenuit: atqꝫ in tanto virtutis culmine erexit. Ubi enim eius animus fuit quando mori pro ꝓximo tam constanter decreuit: et pro temporali vita fratris vnius suam despexit: atqꝫ sub gladio ceruicẽ tetẽdit: Que ergo vis amoris illũ cor tenuit: qđ mortem suam pro vnius salute proximi nõ expauit? Scimꝰ certe quia idẽ venerabilis vir Sanctulꝰ ipsa quoqꝫ ele-

A

Legis plenitudo est charitas.

mēta litteraꝝ bn̄ nō nouerat: legis pcepta nesciebat: sed qꝛ plenitudo legis est charitas: legē totā in dei ac proximi dilectione seruauit: & qḋ foris in cognitiōe nō nouerat: el intꝰ viuebat in amore. Et q̄ nunq̄ fortasse legerat qḋ de redēptore Joānes apostolus dixit: quoniā sicut ille p nobis animā suam posuit: sic & nos debemus pro fratribus animas ponere: tam sublime apostolicum preceptum faciendo magis q̄ sciendo nouerat. Cōparemꝰ si placet cum hac nostra indocta scientia illius doctam ignorātiā. Ubi hec nostra iacet: ibi illiꝰ disciplina eminet. Nos de virtutibus vacui loquimur: & quasi inter fructifera arbusta positi / odoramur poma: nec mādueamꝰ. Ille virtutū fructus carpere nouerat: q̄uis hos in verbis odorari nesciebat.

i. Joā. iij.

Petrus.

Quidnā queso tu esse existimas q̄ boni quiq̄ subtrahuntur: & qui viuere ad edificationem multoꝝ poterant: aut penitus inueniri nequeunt: aut certe iam omni modo rarescunt? Gregorius.

Malitia remanētium meretur vt hi qui pdesse poterant: festine subtrahantur: & cum mūdi finis appropinquat: electi tollūtur: ne deteriora videant. Hinc enim propheta ait. Justus perit: et nemo est qui recogitet i corde suo: & viri misericordie colliguntur: quia nō est qui intelligat. Hinc rursus scriptum est. Aperite vt exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides. Hinc Salomon ait. Tempus mittendi lapides: & tempus colligendi. Quo igitur finis mūdi vrget: eo necesse est: vt viui lapides ad edificiū celeste colligantur: quatenus hierusalem nostra in mensurā sue constructionis excrescat. Nec tamen ita omes electos subtrahi credimus: vt soli in mundo peruersi remaneāt: qꝛ nunq̄ peccatores ad lamentū penitentie redirent: si nulla essent bonoꝝ exēpla que eoꝝ mentē traherēt. Petrꝰ.

Esa. lvij.

Hiere. l.

Eccl. iij.

Incassum subtrahi bonos queror: quia perire cateruatim & malos video.

B

De visione Redempti Ferentine ciuitatis episcopi. Capitulum. xxxviij. Gregorius.

Hac de re nihil petre mireris: nā Redēptū Ferentine ciuitatis epm vite venerabilis virū q ante hos ferme annos. vij. ex hoc mundo migrauit: tua dilectio cognitū habuit. Hic sicut mihi adhuc in monasterio ppe posito valde familiariter iungebatur: hoc quod Joannis iunioris predecessoris mei tēpore de mundi fine cognouerat: sicut lōge lateq̄ clarue rat / a me requisitus mihi ipse narrabat. Aiebat nāq̄ qꝛ quadam die dum parochias suas ex more circuiret: peruenit ad ecclesiā beati Euthicij martyris. Aduesperascente autem die stratū fieri sibi iuxta sepulchrum martyris voluit: atq̄ ibi post laborē quieuit: et nocte media vt asserebat: nec pfecte vigilare poterat: nec dormiebat: sed depssu vt solet grauabatꝰ quodā pōdere vigilās animus: atq̄ ante eū idē beatꝰ martyr Euthicꝰ astitit dicēs. Redēpte vigilas? Cui rn̄dit: vigilo. Qui ait. Finis venit vniuerse carnis: finis venit vniuerse carnis: finis venit vniuerse carnis. Post quā trinā vocē visio martyris † cum oīpotētis dei gratia † que mētis eiꝰ oculis apparebat / euanuit. Tunc vir dei surrexit: seq̄ in oratiōis lamentum dedit. Mox enim illa terribilia in celū signa secuta sunt: vt haste atq̄ acies ignee ab aquilonis parte viderent. Mox effera lōgobardorū gens de vagina sue habitatiōis educta / in nostram ceruicē grassata est: atq̄ humanum genus quod in hac terra pre nimia multitudine q̄si spisse segetis more surrexerat: succisum aruit. Nam depopulate vrbes: euersa castra: concremate ecclesie: destructa sunt monasteria viroꝝ ac feminarū: desolata ab hominibus predia: atq̄ ab omni cultore destituta / in solitudine vacat terra: nullus hanc possessor habitat: occupauerūt bestie loca q̄ prius multitudo hoim tenebat. Et quid in alijs mūdi partibꝰ agatur ignoro. Nam in hac terra in qua nos viuimꝰ: finem suum mundus iam non nunciat: sed ostendit. Tanto ergo nos necesse est instantiꝰ eterna q̄rere / q̄to a nobis cognoscimꝰ velociter temporalia fugisse. Despiciendus a nobis hic mundus fuerat: etiam si blandiretꝰ: si rebꝰ prosperis demulceret animū. At postq̄ tot flagellis premitꝰ: tāta aduersitate fatigatꝰ: tot nobis quotidie dolores † ingeminat: quid nobis aliud q̄ ne diligatꝰ clamat? Multa autē fuerāt que adhuc de electorū factis narrare debuissem:

† In quibusdam libris nō habetur.

C

Mundus ē despiciēdus.

† Al. labores.

sed hec silentio supprimo: qꝛ ad alia festino Petrus.

D

Quia multos intra sancte ecclesie gremiū constitutos: de vita anime post mortem carnis perpendo dubitare: queso vt debeas vel que ex ratione possit agnosci: vel siqua animarum exempla animo occurrunt / pro multoꝝ edificatione dicere: vt hi qui suspicantur: discant cum carne animam non finiri.

Gregorius.

Laboriosum valde hoc opus est: & maxime occupato aīo atq̄ ad alia tendenti. Sed si sunt quibus prodesse valeat: volūtatem meā procul dubio postpono vtilitati proximorum: & inq̄tū deo largiēte valuero / q̄ anima post carnē viuat: subsequēti hoc quarto volumine demonstrabo.

Finit feliciter liber tertius.

Incipit liber quartus.

Quia eterna ac spiritualia ideo a carnalibus minꝰ credantur: quia ea que audiunt / per experimentū minime nouerunt. Capitulum. j.

Postq̄ de paradisi gaudijs (culpa exigente) expulsus est primus humani generis parens: in huius cecitatis atq̄ exilij quā patimur venit erūnam: quia peccādo extra semetipsum fusus: iā illa celestis patrie gaudia q̄ priꝰ cōtemplabatur / videre nō potuit. In paradiso q̄ppe assueuerat hō verbis dei pfrui: beatorum angelorum spiritibus cordis munditia & celsitudine visionis interesse. Sed postq̄ huc cecidit / ab illo quo implebatur mentis lumine recessit. Ex cuius videlicet carne nos in huiꝰ exilij cecitate nati: audimus quidem celestem esse patriā: audimus eius ciues angelos dei: audimus eorūdem angelorū socios spiritus iustorum & perfectoꝝ. Sed carnales quiq̄ quia illa inuisibilia scire non valent per experimentū: dubitant vtrumne sit / quod corporalibus oculis non vidēt. Que nimirū dubietas in primo parente nostro esse nō potuit: quia exclusus a paradisi gaudijs hoc quod amiserat: qꝛ viderat: recolebat. Hi autem sentire vel recolere audita non possunt: quia eorū nullū sicut ille saltem de preterito experimentum tenent. Ac si enim pregnans mulier mittatꝰ in carcerem: ibiq̄ pariat puerū: qui natus puer in carcere nutriatꝰ & crescat: cui si fortasse mater que hūc genuit solem / lunam / stellas / montes / & campos / volātes aues: currentes equos nominet: ille vero qui est in carcere natus & nutritꝰ nihil aliḋ q̄ tenebras carceris sciat: et hec quidem esse audiat: sed quia per experimentū nō nouit: veraciter esse diffidat: ita in hac exilij sui cecitate nati homines: dū esse summa & inuisibilia audiūt: diffidunt an vera sint: qꝛ sola hec infima in q̄bꝰ nati sunt visibilia nouerunt. Unū factū est vt ipse inuisibiliū & visibiliū creator ad humani generis redēptionē vnigenitꝰ patris veniret: & sanctū spiritū ad corda nostra mitteret: quatenꝰ per eum viuificati crederemus: que adhuc scire per experimentū non possumus. Quotquot ergo hunc spiritū hereditatis nostre pignus accepimus: de vita inuisibilium nō dubitamus. Quisquis autem in hac credulitate adhuc solidus nō est: debet procul dubio maiorū dictis fidē pberexisq̄ iam per spiritū sanctū inuisibiliū experimentū habentibus credere: quia et stultus est puer si matrem ideo estimet de luce mentiri: qꝛ ipē nihil aliḋ q̄ tenebras carceris agnouit. Petrus.

Homines cur non facile spiritualia credunt.

E

F

Placet valde quod dicis. Sed qui esse inuisibilia non credit: profecto infidelis est. Qui vero infidelis est / in eo q̄ dubitat fidem nō querit: sed rationem.

Quia sine fide neq̄ infidelis viuat. Cap. ij. Greg.

Audacter dico: qꝛ sine fide neq̄ īfidelis viuit. Nam si ab infideli percunctari voluero quē patrem vel quā matrem habuerit: protinꝰ respondebit illum atq̄ illam. Quē si statim requirā vtrū nouerit quādo cōceptꝰ sit: vel viderit quando natus: nihil horum se vel nosse vel vidisse fatebitur: et tamē quod nō vidit credit. Nam illum patrem: illamq̄ se habuisse matrem absq̄ dubitatione testabitur. Petrus.

Infidelis fidem hꝫ.

G

PEtrus: quia nunc vsq; nesciuit ꝗ infidelis haberet fidem. Gregorius.

HAbēt etiam infideles fidem: sed vtinā in deū. Quam si vtiq; haberent: infideles non essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt: hinc ad fidei gratiā prouocādi: qꝛ si de ipso suo visibili corpore credunt quod minime viderunt: cur inuisibilia non credunt que corporaliter videre non possunt?

¶ Qꝛ tres sunt vitales spiritus creati. Capitulū .iij.

NAm quia post mortē carnis viuat anima / patet ratio: sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creauit omnipotens deus. Unū qui carne non tegitur. Alium qui carne tegitur: sed non cum carne moritur. Tertium qui carne tegitur: ⁊ cū carne moritur. Spirit⁹ nāq; est qui carne nō tegitur / angelorum: spiritus qui carne tegitur sed cum carne non moritur / hoim: spirit⁹ qui carne tegitur et cum carne moritur / iumentoꝝ oimq; brutorū animaliū. Hō itaq; sicut i medio creatus est: vt esset inferior angelo: superior iumēto: ita aliqd habet cōmune cū summo: aliqd cōmune cū infimo: immortalitatē scʒ spiritus cum angelo: mortalitatem vero carnis cum iumento: quousq; et ipsam mortalitatem carnis / gloria resurrectiōis absorbeat: ⁊ inherēdo spiritui caro seruetur in perpetuū: quia ⁊ ipse spirit⁹ inherēdo carni seruatur i deū. Que tamē caro nec i reprobis iter supplicia perfecte deficit: quia semper deficiendo subsistit: vt qui spiritu ⁊ carne peccauerūt: semper essentialiter viuētes: ⁊ carne et spū sine fine moriantur. Pe.

Spūs triplex a deo creatus.

RAtioni fidelium placēt cuncta que dicis. Sʒ queso te: dum spiritus hominū atq; iumētoꝝ tanta distinctione discernis: quid est qđ Salomon ait: Dixi in corde meo de filijs hominū: vt pbaret eos deus: ⁊ ostēderet similes eē bestijs. Iccirco vn⁹ interitus est hominis ⁊ iumentoꝝ: ⁊ equa vtriusq; conditio. Qui adhuc eandem suam sententiam subtiliter exequens adiungit. Sicut moritur homo: sic ⁊ illa moriuntur. Similiter spirant omnia: ⁊ nihil habet homo iumētis amplius. Quibus adhuc verbis generalē diffinitionem subinfert dicens. Cuncta subiacent vanitati: ⁊ omnia pergunt ad vnum locum. de terra facta sunt: ⁊ in terram pariter reuertentur.

Eccl. iij.

Ibidem.

Ibidem.

¶ De questione Salomonis qua dicitur. Unus interitus est hominis ⁊ iumentorum. Ca. iiij. Gregorius.

SAlomōis liber in q̄ hec scripta sunt / ecclesiastes appellat⁹ est. Ecclesiastes autē ꝓprie cōcionator dicitur. In concione vero sententia promitur: per quā tumultuosa turbe seditio cōprimatur. Et cū multi diuersa sentiunt: per concionātis rationē ad vnā sentētiam perducuntur. Hic igitur liber iccirco cōcionator dicitur: quia Salomon in eo quasi tumultuātis turbe suscepit sensum: vt ea per iquisitionē dicat: q̄ fortasse per tentationē imperita mens sentiat. Nam quot sn̄ias quasi per inquisitionem mouet: quasi tot in se personas diuersoꝝ suscipit. Sʒ cōcionator verax velut extēsa manu omnium tumultus sedat: eosq; ad vnam sententiā reuocat: cum in eiusdē libri termino ait. Finē loquēdi omnes pariter audiamus. Deum time: ⁊ mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo. Si enim in libro eodē per locutionem suam multoꝝ personas non susceperat: cur ad audiendū loquendi finem secum pariter omnes admonebat? Qui igitur in fine libri dicit: omnes pariter audiamus: ipse sibi testis est: quia in se multorū personas suscipiens / quasi solus locutus nō est. Unde ⁊ alia sunt que in libro eodem per inquisitionē mouentur: atq; alia que per rationem satisfaciunt. Alia que ex tentati profert aio atq; adhuc hui⁹ mūdi delectatiōib⁹ dediti: alia vero in quibus ea que ratiōis sunt differat: atq; animū a delectatione compescat. ibi nanq; ait. Hoc itaq; mihi visum est bonū: vt comedat quis et bibat: ⁊ fruatur leticia ex labore suo. Et lōge inferius subiūgit. Melius est ire ad domū luctus: q̄ ad domū conuiuij. Si eni bonū est manducare ⁊ bibere: meli⁹ fuisse videbatur ad domū conuiuij pergere q̄ ad domū luctus. Ex qua re ostenditur quia illud ex infirmātium persona intulit: hoc vero ex rationis diffinitione subiūxit. Nam ipsas protinus rationis causas edisserit: ⁊ de domo luctus que sit vtilitas ostendit: dicens. In illa enim finis cunctorū admonetur hominum: et viuens homo cogitat quid futurus sit. Rursum illic scriptum est. Letare iuuenis in adolescentia tua. Et paulopost subditur. Adolescentia enim et voluptas vana sūt. Qui dū hoc postmodū vanū esse redarguit / qđ prius admonuisse videbatur: patēter indicat quia illa quasi ex desiderio carnali verba itulit: hec vero ex iudicij veritate subiūxit. Sicut ergo delectationem prius carnaliū exprimēs / curis postpositis denunciat bonū esse manducare ⁊ bibere: quod tamen postmodum ex iudicij ratiōe reprehendit: cū esse meli⁹ dicit ire ad domum luctus: q̄ ad domū cōuiuij: et sicut qđ ait letari debere iuuenem in adolescētia sua: quasi ex deliberatione carnaliū proponit: ⁊ tamen postmodū per diffinitionem sententie adolescentiā ⁊ voluptatem vana esse redarguit: ita etiam concionator noster velut ex mente infirmantiū humane suspitionis sententiā proponit dū dicit: Unus interitus est hominis ⁊ iumentorū: ⁊ equa vtriusq; conditio. Sicut moritur homo: sic ⁊ illa moriūtur. Similiter spirāt omnia: ⁊ nihil habet homo iumentis ampli⁹. Qui tamē ex diffinitione rationis suā postmodū sententiam protulit dicēs. Quid habet amplius sapiens stulto: ⁊ quid pauper: nisi vt pergat illuc vbi est vita? Qui igitur dixit: nihil habet homo iumētis āpli⁹: ipse rursum diffiniuit quia habet aliquid sapiens non solum amplius a iumento / sed etiā ab homine stulto: videlicet vt pergat illuc vbi est vita. Quibus verbis pmū indicat qꝛ hic hominū vita non est: quā esse alibi testatur. Habet ergo homo hoc amplius iumētis: quia illa post mortem non viuunt: hic vero tunc viuere inchoat: cum per mortem carnis / hanc visibilē vitā consummat. Qui etiam lōge inferius dicit. Quodcūq; potest manus tua facere / instāter operare: qꝛ nec opus / nec ratio / nec sciētia / nec sapientia erit apud inferos: quo tu properas. Quomodo ergo vnus interitus est hominis et iumenti et equa vtriusq; cōditio? Aut quomodo nihil habet homo iumentis amplius: cum iumenta post mortē carnis non viuunt? hominū vero spiritus pro malis suis operibus post mortem carnis ad inferos deducti: nec i ipsa morte moriuntur? Sed in vtraq; tā dispari sentētia demōstratur qꝛ cōcionator verax ē: ⁊ illā ex tētatiōe carnali intulit: et hoc postmodū ex spiritali ṽitate diffiniuit. Pe.

Concordat dicta salomōis.

Eccl. xij.

Eccl. v.

Eccl. vij.

Eccl. xj.

Ibidem.

Eccl. iij.

Eccl. vj.

LIbet nescisse quod requisiui: dū me in tanta subtilitate contigit discere quod nesciui. Sʒ queso te vt me equanimiter feras si ipse quoq; apud te more ecclesiastis nostri infirmātiū in me personam suscepero: vt eisdem infirmantibus ꝓdesse ꝓpinquius quasi per eorū inquisitionē possim. Gregorius.

CUr condescendentem te infirmitati proximorum equanimiter non feram: cum Paulus dicat. Omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem saluos. Quod ipse quoq; dum ex condescensione charitatis egeris: in hac re amplius venerari debes: in qua morem egregij predicatoris imitaris.

j. Cor. ix.

¶ De questione anime inuisibiliter exeuntis: an sit que videri non possit. Capitulū .v. Petrus.

QUodam fratre moriēte presentē me fuisse cōtigit. Qui repēte dum loqueretur / vitalem emisit flatum: ⁊ quem prius mecū loquentē videbam: subito extinctū vidi. Sed ei⁹ anima vtrum egressa sit an non: nō vidi: et valde durum videtur vt credatur res esse: quā nullus valeat videre. Gregorius.

QUid mirum petre si egredientem animā non vidisti: quā ⁊ manentem in corpore nō vides? Nunquid nō modo cum mecū loqueris / quia videre in me non vales animā meam: iccirco me esse exanimē credis? Natura quippe anime inuisibilis est: atq; ita ex corpore inuisibiliter egreditur: sicut in corpore inuisibiliter manet

Aīa inuisibilis est.

¶ Qꝛ vita aie manētis in corpore sicut deprehēditur ex motu mēbrorū: sic vita anime post corpus in sanctis pēsanda est ex virtute miraculorum. Petrus.

SEd vitam anime in corpore manētis pensare possum ex ipsis motib⁹ corporis: qꝛ nisi corpori aia adesset: eiusdē mēbra corporis moueri non possent: vitam vero anime post carnē in quibus motibus q̄busve operibus videam / dicas: vt ex rebus visis etiam colligā quod videre non possum. Gregorius.

NOn quidē subtiliter: sed solerter dico: qꝛ sicut vis aie viuificat et mouet corpus: sic vis diuina iplet

B

que creauit omnia: et alia inspirando viuificat: alijs tribuit vt viuant: alijs vero hoc solũmodo prestat vt sint. Quia vero esse non dubitas creantẽ et regentẽ: implentẽ et circũplectentẽ: transcẽdentẽ et sustinentẽ: incircũscriptũ atq; inuisibilẽ deũ: ita dubitare nõ debeo hũc inuisibilia obsequia habere. Debent quippe ea q̃ ministrant: ad eius similitudinẽ tendere cui ministrant: vt q̃ inuisibili seruiunt: esse inuisibilia non dubitentur. Hec autem que esse credimus: nisi sanctos angelos et spiritus iustorum? Sicut ergo motum considerãs corporis: vitã anime manentis in corpore perpendis ab imo: ita vitã anime exeuntis e corpore perpendere debes a summo: q: potest inuisibiliter viuere: quã oportet in obsequio inuisibilis conditoris manere. Petrus.

Recte totũ dicitur: sed mẽs refugit credere: qđ corporeis oculis non valet videri. Gregorius.

Heb.xj.

Cum paulus dicat. Est eni fides sperãdarum substantia rerũ argumẽto nõ apparẽtium: hoc veraciter dicit credi: qđ nõ valet videri. Nam credi iã nõ potest qđ videri potest. Ut tamẽ te breuiter reducã ad te: nulla visibilia nisi per inuisibilia videntur. Ecce em̃ cuncta corporea ocul⁹ tui corporis aspicit: nec tamẽ ipse corporeus oculus aliq̃d corporeũ videret nisi hunc res incorporea ad vidẽdũ acueret. Nam tolle mentem que nõ videt: et incassum patet oculus qui videbat. Subtrahe animã corpori: remanẽt ꝓcul dubio oculi in corpore aperti. Si igit̃ per se videbãt: cur discedẽte anima nihil vident? Hinc ergo collige: q: ipsa quoq; visibilia nõ nisi p inuisibilia vident̃. Ponam⁹ quoq; ante oculos mẽtis edificari domus: immẽsas moles leuari: pendere magnas in machinis colũnas: quis (queso te) hoc opus operatur: corpus visibile qđ illas moles manibus trahit: an inuisibilis aĩa que viuificat corp⁹? Tolle eni qđ non videtur in corpore: et mox immobilia remanent cũcta que moueri videbãtur: sicut visibilia corpora metallorum. Qua ex re pensandũ est: q: in hoc quoq; mũdo visibili nihil nisi per creaturã inuisibilẽ disponi potest.

Inuisibilia per inuisibilia videntur.

B

Nam sicut omnipotẽs deus aspirãdo vel implẽdo ea q̃ ratiõe subsistũt, et viuificat et mouet inuisibilia: ita ipsa quoq; inuisibilia implẽdo mouent atq; sensificãt carnalia corpora que videntur. Petrus.

Istis fateor allegationib⁹ libẽter victus prope nulla iam esse hec visibilia existimare ꝯpellor: q̃ prius in me infirmantiũ personã suscipiẽs de inuisibilibus dubitabã. Itaq; placent cuncta que dicis: sed tamen sicut vitã aĩe in corpore manentis ex motu corporis agnosco ita vitam anime post corpus apertis quibusdam rebus attestantibus cognoscere cupio.

De vita anime manẽtis in corpore sicut deprehẽdit̃ ex motu mẽbrorũ: sic vita aĩe post corp⁹ in sanctis pẽsanda est ex virtute miraculo℞. Caplm̃.vj. Gregorius.

Hac in re si cor paratũ tue dilectionis inuenio in allegatione minime laboro. Nunq̃dnã sancti apostoli et martyres christi presentẽ vitam despicerẽt: et in mortẽ carnis aĩas ponerẽt: nisi certiorẽ animarũ vitã subsequi scirent? Tu vero ipse inquies: q: vitam anime in corpore manentis ex motibus corporis agnoscis: et ecce hi q̃ aĩas in mortem posuerunt: atq; animarũ vitã post mortẽ carnis esse crediderunt: quotidianis miraculis coruscant. Ad extincta nãq; eorũ corpora viuentes egri veniunt et sanant̃: periuri veniunt et demonio vexãtur: demoniaci veniũt et liberant̃: leprosi veniunt et mundãtur: deferũtur mortui et suscitant̃. Pensa itaq; eorũ anime qualiter viuũt illic vbi viuunt: quorũ hic mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igit̃ vitam anime permanẽtis in corpore deprehẽdis ex motu mẽbrorũ: cur nõ perpẽdis vitã anime post corpus etiã p ossa mortua in virtute miraculorũ? Petrus.

C

Per miracula sancto℞ probat aĩam imortalẽ.

Nulla vt opinor huic allegatiõi ratio obsistit: in q̃ ex reb⁹ visibilib⁹ cogimur credere qđ nõ videm⁹.

De egressibus animarũ. Caplm̃.vij. Gregorius.

Paulo superius questus es morientis cuiusdã egredientem te animã nõ vidisse: sed hoc ipm̃ iam culpe fuit q̃ corporeis oculis rem videre inuisibilẽ quesisti. Nam multi nostro℞ mentis oculum fide pura et vberi oratione mũdantes, egredientes e carne animas frequenter viderunt. Unde nunc mihi necesse est vel qualiter egredientes anime vise sint: vel quãta ipse dum egrederentur viderint enarrare: quatenus fluctuanti aĩo qđ plene ratio nõ valet, exẽpla suadeãt. In secũdo nãq; huius operis libro iam prefatus sum q̃ vir venerabilis benedictus sicut a fidelib⁹ eius discipulis agnoui, lõge a capuana vrbe positus, germani eiusdem vrbis episcopi animã nocte media in globo igneo ad celum ferri ab angelis aspexit. Qui eandẽ quoq; ascendẽtẽ animã intuens, mẽtis laxato sinu quasi sub vno solis radio cunctũ in suis oculis collectũ mundum vidit.

D

Bñdict⁹ aĩam germani vidit.

De egressu aĩe Speciosi monachi. Caplm̃.viij.

Eisdem quoq; discipulis illius narrãtibus didici quia duo nobiles viri atq; exteriorib⁹ studijs eruditi germani fratres: quorũ vn⁹ Speciosus: alter Gregorius dicebat̃: eius se regule i sancta conuersatione tradiderũt. Quos idem pater venerabilis in monasterio quod iuxta tetraconensem † vrbẽ construxerat: fecit habitare. Qui multas quidem pecunias in hoc mundo possederant: sed cuncta pauperibus pro animarum suarum redẽptione largiti sunt: et in eodem monasterio permanserũt. Quorum vnus (scilicet speciosus) dum pro vtilitate monasterij iuxta capuanam vrbẽ missus fuisset: die quadam frater eius Gregorius cũ fratribus ad mensam sedens atq; cõuescens, per spiritum subleuat⁹ aspexit: et vidit speciosi germani sui animam tam longe a se positi de corpore exire: quod mox fratribus indicauit et cucurrit: iamq; eundem fratrem suum sepultum reperit: quẽ tamen hora ea qua viderat exijsse de corpore inuenit.

† al. terraconẽsem.

Frat̃ morientis fratris aĩam vidit.

De anima cuiusdam inclusi. Caplm̃.ix.

Quidã religiosus atq; fidelissimus vir adhuc mihi in monasterio posito narrauit q̃ aliq̃ de sicilie partib⁹ nauigio Romã petẽtes in mari medio positi cuiusdam serui dei qui in samnio fuerat inclusus, ad celum ferri animam viderunt. Qui descendentes ad terram: causamq; an ita esset acta perscrutantes: illo die inuenerũt obijsse dei famulum: quo eum ad celestia regna ascendisse cognouerunt.

E

De egressu anime Spei abbatis. Caplm̃.x.

Adhuc in monasterio posit⁹ cuiusdam valde venerabilis viri relatione cognoui quod dico. Aiebat enim: quia venerabilis pater nole Spes, monasterium construxit: in loco cui vocabulum cãple est: qui sexti ferme miliarij interiacẽte spatio a vetusta nursie vrbe disiungitur. Hunc omnipotens et misericors deus ab eterno verbere flagellando protexit: eiq; dispẽsationis sue maximam securitatem seruauit et gratiam: quantumq; eum prius flagellando diligeret: postmodum perfecte sanando monstrauit. Eius namq; oculos per.xl. annorum spatium cõtinue cecitatis tenebris pressit: nullũ ei lumẽ vel extreme visionis aperiẽs. Sed q: nemo in verbere illius gratia se destituente subsistit: et nisi idem misericors pater qui penam irrogat, patientiam prestet: mox per impatientiã peccatum nobis ipsa auget correptio peccatorum: fitq; modo miserabili vt culpa nostra vnde sperare debuit terminũ: inde sumat augmentum: idcirco nostra deus infirma conspiciens flagellis suis custodiam permiscet: atq; in percussione sua electis filijs nũc misericorditer iustus est: vt sint quibus postea debeat iuste misereri. Hũ venerabilẽ senẽ dũ exteriorib⁹ tenebris premeret: interna nunq̃ luce destituit. Qui cum flagello fatigaretur corporis: habebat p sancti spiritus custodiam consolationem cordis. Cum vero iam anni quadragesimi fuisset in cecitate tẽpus expletum: ei dominus lumen reddidit: et vicinũ suũ obitũ denunciauit: atq; vt monasterijs circũquaq; cõstructis verbum vite predicaret, admonuit: quatenus corporis recepto lumine: visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui statim iussis obtẽperans, fratrum cenobia circuiuit: mandata vite que agẽdo didicerat predicauit. Quintodecimo igitur die ad monasteriũ suum peracta predicatione reuersus est: ibiq; fratribus cõuocatis astans in medio sacramentum dominici corporis et sanguinis sumpsit: moxq; cum eis mysticos psalmo℞ cantus exorsus est. Qui illis psallentibus orationi intẽtus animã reddidit. Omẽs vero fratres qui aderãt, ex ore eius exijsse colũbam viderũt: que mox aperto tecto oratorij egressa aspicientibus fratribus penetrauit celum. Cuius idcirco animã in colũbe specie apparuisse

F

Spes abbas cecus.xl. ãnis curatus est.

Spei aĩa visa i specie colũbe

G

[margin: G] credendum est: vt omnipotens deus ex hac ipsa specie ostenderet q̄ simplici corde et vir ille seruisset.

❡ De egressu anime Vrsini presbyteri. Capl̄m. xi.

SEd neq̄ hoc silcā qđ vir venerabilis abbas stephanus qui non longe ante hoc in hac vrbe defunct⁹ est (quē ipse etiā bene nosti) in eadē prouincia Nursie ↄtigisse referebat. Aiebat eñ q̄ illic p̄sbyter q̄dā cōmissam sibi cū magno timore dñi regebat ecclesiam. Qui ex tēpore ordinationis accepte presbyterā suam vt sororē diligēs: sed quasi hostē cauēs / ad se propius accedere nūq̄ sinebat: eāq̄ sibimet ꝓpinquare nulla occasione permittēs: ab ea sibi cōmunionē funditus *[margin: ☞]* familiaritatis absciderat. Habent q̄ppe sancti viri hoc propriū: nā vt semp ab illicitis lōge sint: a se plerūq̄ etiā licita abscindūt. Unde idē vir ne vnq̄ per eā incurreret culpam / sibi etiā per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis p̄sbyter cū longā vite ipleisset etatē: anno. xl. ordinationis sue inardescēte ḡuiter febre correptus ad extrema deduct⁹ est. Sed cū eū presbytera sua ↄspiceret solutis iā mēbris quasi in morte distentum: siq̄d adhuc ei vitale spiramē adesset: naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Qđ ille sentiens / cui tenuissim⁹ inerat flat⁹: quantulo nisu valuit vt loqui potuisset / inferuescēte spiritu collegit vocē atq̄ erupit: dicens. Recede a me mulier: adhuc igniculus viuit: paleā tolle. Illa igitur recedēte crescente virtute corporis cū magna cepit letitia clamare: dicens. Bene veniant dñi mei: bene veniāt dñi mei: quid ad tātillū seruulū vestrū estis dignati conuenire? Uenio / venio: gr̄as ago / gr̄as *[margin: H]* ago. Cūq̄ h̄ iterata crebro voce repeteret: qb⁹ hoc diceret / noti sui qui illū circūsteterant requirebāt. Quib⁹ ille admirādo rñdit: dicēs. Nūq̄d hic ↄuenisse sctōs apostolos nō videtis? beatū Petrū z Paulū p̄mos ap̄lorū non aspicitis? Ad quos iterū ↄuersus dicebat. Ecce venio: ecce venio. atq̄ inter hec v̄ba aīam reddidit. Et q̄ veraciter sanctos apostolos viderit: eos etiā sequendo testatus est. Qđ plerūq̄ ↄtigit iustis vt in morte sua sanctorū precellētium visiones aspiciāt: ne ipsam morti⁹ sue penalē sentētiam ptimescāt: sed dū eorū menti eternorū ciuium societas ostenditur: a carnis sue copula sine doloris z formidinis fatigatione soluantur.

[margin: Vrsinus ap̄los vidit.]

❡ De anima Probi reatine vrbis episcopi. Cap. xij.

QUa de re neq̄ hoc silcā qđ probus oīpotētis dei famulus: qui nūc in hac vrbe monasterio p̄sto ē qđ appellat̄ Reatū / de Probo patruo suo reatine ciuitatis ep̄o mihi narrare ↄsueuit: dicēs. Appropinquāte vite ei⁹ termino eū grauissima depressit egritudo. Cui⁹ pater noīe Maxim⁹ pueris circūquaq̄ transmissis colligere medicos studuit: si fortasse ei⁹ molestie subuenīri potuisset. Sed congregati ex vicinis locis vndiq̄ medici / ad tactū vene denūciauerunt ei⁹ exitum citius affuturū. Sed cū iam tēpus refectiōis incūberet: atq̄ diei hora tardior excreuisset: venerādus epi- *[margin: I]* scopus de illorū potius q̄ de sua salute sollicit⁹ eos qui aderant admonuit cum sene patre in superioris episcopij sui partes ascēdere: seq̄ post laborem reficiēdo reparare. Omnes igit̄ ascenderunt domū: vnus ei tantūmodo paruulus relictus est puer: quē nūc quoq̄ predictus probus asserit superesse. Qui dū lecto iacentis assisteret subito aspexit intrantes ad virum dei quosdā viros stolis candidis amictos: qui eūdem quoq̄ candorē vestiū vultuum suorum luce vincebant. Qua splēdoris etiam claritate perculsus: quinam illi essent / emissa cepit voce clamare. Qua voce etiam probus episcop⁹ cōmotus: intrantes eos aspexit et agnouit: atq̄ eundem stridentem vagientemq̄ puerum consolari cepit: dicēs. Noli timere: quia ad me sanct⁹ Iuuenalis / z sanctus Eleutheri⁹ martyres venerunt. Ille autem tante visionis nouitatē non ferens: cursu cōcito extra fores fugit: atq̄ eos quos viderat / patri ac medicis nunciauit. Qui cōcite descenderunt: sed egrū quem reliquerāt / iam defunctū inuenerunt: quia illi eum secum tulerant: quorū visionem puer ferre non potuit qui hic remansit.

[margin: Puer sanctos vidit]

❡ De transitu galle ancille dei. Capitulum. xiij.

INterea neq̄ hoc silendū arbitror qđ mihi personarū grauiū atq̄ fideliū est relatiōe cōpertū. Gothor̄ nāq̄ tpibus Galla hui⁹ vrbis nobilissima puella simachi cōsulis ac patricij filia: intra adolescentie tēpora marito tradita: in vnius anni spatio eius *[margin: K]* est morte viduata. Quā dum feruente mundi copia ad iterandum thalamū et opes z etas vocarent: elegit magis spiritalibus nuptijs copulari deo / i quib⁹ a luctu incipit: sed ad gaudia eterna peruenitur: q̄ carnalib⁹ nuptijs subijci: que a letitia semper incipiūt / z ad finem cū luctu tendunt. Huic autē cū valde ignea conspersio cor- *[margin: ☞]* poris inesset: ceperūt medici dicere: q̄ nisi ad amplexus viriles rediret / calore nimio cōtra naturā barbas esset habitura: qđ ita quoq̄ post factū est. Sed sancta mulier nihil exterius deformitatis timuit / q̄ interi⁹ sponsi celestis speciē amauit: nec verita est si hoc in illa fedaret̄: qđ a celesti sponso in ea nō amaret̄. Mox ergo vt eius maritus defunctus est / abiecto seculari habitu ad oīpotētis dei seruitiū sese apud beati Petri apostoli ecclesiā monasterio tradidit: ibiq̄ multi⁹ annis simplicitati cordis atq̄ orōni dedita: larga indigētib⁹ elemosynarū opera impendit. Cumq̄ omnipotēs deus perennem iam mercedem reddere eius laboribus decreuisset: cancri vlcere in mamilla percussa est. Nocturno autem tempore ante lectum eius duo candelabra lucere cōsueuerāt: quia videlicet amica lucis / non solū spiritales: sed etiam corporales tenebras odio habebat. Que dum nocte quadam ex hac iaceret infirmitate fatigata: vidit beatū Petrū apostolum inter vtraq̄ candelabra: ante suū lectū cōstitisse: nec perterrita timuit: sed ex amore sumēs audaciā exultauit: eiq̄ dixit. Quid est dñe mi: dimissa sunt mihi peccata mea? Cui ille (benignissimi vt est vultus) inclinato capite annuit: dicens. Dimissa. veni. Sed quia quādam sanctimonialē feminam in eodem monasterio pre ceteris diligebat: illico Galla subiunxit. Rogo vt soror Benedicta mecum veniat. Cui ille respondit. Non: sed illa talis veniat tecū. Hec vero quā petis: die te erit tricesimo secutura. His itaq̄ expletis visio apostoli assistentis z colloquentis ei ablata est. At illa protinus cuncte ↄgregationis accersiuit matrē: eiq̄ quid viderit: q̄due audierit indicauit. Tertio autē die cū ea que iussa fuerat sorore defuncta est. Illa vero quam ipsa poposcerat die est tricesimo subsecuta. Qđ factum nunc vsq̄ in eodem monasterio manet memorabile: sicq̄ hoc a precedētibus matribus traditum / narrare illic solēt subtiliter iuniores que nunc sunt sanctimoniales virgines: ac si illo in tempore huic tam grādi miraculo z ipse affuissent.

[margin: Galla ad sanctū petrum.]

[margin: L]

❡ De transitu Seruuli paralytici. Capl̄m. xiiij.

SEd inter hec sciendum est: quia sepe animab⁹ exeuntibus electorum dulces solēt laudes celestes erumpere: vt dum illam libēter audiūt: dissolutionē carnis ab anima sentire minime permittātur. Unde in homelijs quoq̄ euangelij iam narrasse me memini: q̄ in ea porticu que euntibus ad ecclesiam beati Clemētis est peruia: fuit quidam Seruulus nomine: *[margin: M]* cuius te quoq̄ non ambigo meminisse: qui quidem pauper rebus: sed meritis diues erat: quem longa egritudo dissoluerat. Nam ex quo illum scire potuimus: vsq̄ ad finem vite paralyticus iacebat. Quid dicam quia stare non poterat qui nunq̄ in lecto surgere vel ad sedēdum valebat: nunq̄ manum suam ad os ducere: nunq̄ se potuit in latus aliud declinare? Huic ad seruiendum mater cum fratre aderant: z quicquid ex elemosyna potuisset accipere: hoc eorum manibus pauperib⁹ erogabat. Nequaq̄ litteras nouerat: sȝ scripture sacre sibimet codices emerat: z religiosos quosq̄ in hospitalitatē suscipiēs / hos corā se studiose legere faciebat. Factūq̄ est vt iuxta modum suum plene sacram scripturā disceret: cū (sicut dixi) litteras fundit⁹ ignoraret. Studebat semp in dolore gr̄as agere: hymnis deo z laudib⁹ dieb⁹ ac noctibus vacare. Sed cū iam tēpus esset vt tanta eius patiētia remunerari debuisset: mēbrorum dolor ad vitalia redijt. Cūq̄ iam se morti proximū agnouisset: peregrinos viros / atq̄ in hospitalitatē susceptos admonuit vt surgerent / et cum eo psalmos pro expectatione sui exit⁹ decantarent. Cūq̄ cum eis z ipse moriens psalleret: voces psallentium repente compescuit cum terrore magni clamoris: dicens. Tacete. Nunquid non auditis quante resonent laudes in celo? Et dum ad easdem laudes quas intus audierat: aurem cordis intenderet: sancta illa anima carne soluta est. Qua scilicet exeunte / tanta illic fragrantia odoris aspersa est: vt omnes qui illic

[margin: Seruul⁹ i exitu angelos cātare audiuit.]

B

aderāt:inestimabili suauitate replerētur:ita vt per hoc patenter cognoscerēt: q̄ eas laudes in celo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit: qui nunc vsq̄ viuit: ⁊ cū magno fletu attestari solet: q̄ quousq̄ corpꝰ eius sepulture traderent: ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recessit.

¶ De transitu Romule ancille dei. Capitulum.xv.

IN eisdē quoq̄ homelijs rē narrasse me recolo quā Speciosus p̄sbyter meꝰ q̄ hāc nouerat me narrāte attestatꝰ est. Eo nāq̄ tp̄e quo monasteriū petij: anus quedā Redēpta noīe/i sanctimoniali habitu ꝯstituta in vrbe hac iuxta beate Marie v̄ginis ecclesiā manebat. Hec illiꝰ herūdinis discipula fuerat: q̄ magnis virtutibꝰ pollēs/ sup p̄nestinos montes vitā eremiticā duxisse ferebat. Huic autē redēpte due in eodē habitu discipule fuerāt: vna noīe Romula/ ⁊ altera que nūc adhuc supest: quā quidē facie scio: sꝫ noīe nescio. Tres itaq̄ he in vno habitaculo cōmanentes: morū quidē diuitijs plenā: sed tamē pauperē rebus vitā ducebāt. Hec

Romule laudes.

aūt quā p̄fatꝰ sum Romula/ aliā quā predixi condiscipulā suā magnis vite meritis anteibat. Erat quippe mire patientie/ sūme obedientie/ custos oris sui ad silentiū studiosa valde ad cōtinue oratiōis vsū. Sed q̄ plerūq̄ hi quos iam hoies p̄fectos estimāt: adhuc i oculis summi opificis aliqd imperfectionis habēt (sicut sepe imperiti hoies necdū perfecte sculpta sigilla conspicimꝰ: ⁊ iā quasi p̄fecta laudamus: q̄ tamē adhuc artifex cōsiderat ⁊ limat: laudari iā audit: et tamē ea tūdere meliorando nō desinit) hec (quā prediximus) Romula/ ea quā greco vocabulo medici paralysim vocāt / molestia corpali percussa est: multisq̄ ānis in lectulo decubās: pene oi iacebat mēbrorum officio destituta. Nec tamē hec eadem eius mētem ad impatientiā flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta mēbrorum: facta fuerant incrementa

B

virtutū: quia tanto sollicitius ad vsū orationis excreuerat: quāto ⁊ aliud quodlibet agere nequaq̄ valebat. Nocte igit̄ quadā eandē redēptā (quā p̄fatꝰ sum) q̄ vtrasq̄ discipulas suas filiarū loco nutriebat/ vocauit: dicens. Mater veni: mater veni. Que mox cū alia eiꝰ cōdiscipula surrexit: sicut vtrisq̄ referētibꝰ ⁊ multis eadē res claruit: ⁊ ego quoq̄ i eodē tēpore agnoui. Cūq̄ noctis medio lectulo iacentis assisterent: subito celitus lux emissa omne illius cellule spatiū impleuit: ⁊ splēdor tante claritatis emicuit: vt corda assistētiū inestimabili pauore p̄stringeret: atq̄ (vt post ipse referebāt) omne in eis corpꝰ obrigesceret: vt ⁊ in subito stupore manerēt. Cepit nāq̄ quasi cuiusdā magne multitudinis ingredientis sonitꝰ audiri: ostiūq̄ cellule ꝯcuti: ac si ingredientiū turba p̄meretur: atq̄ vt dicebāt/ intrantiū multitudinem sentiebant: sed nimietate timoris et luminis videre non poterant: q̄ earū oculos ⁊ pauor depresserat: ⁊ ipsa tāti luminis claritas reuerberabat. Quā lucē ꝯtinꝰ est miri odoris fragrātia subsecuta: ita vt earū aīm/ q̄ lux emissa terruerat: odoris suauitas refoueret. Sed cum vim claritatis illius ferre nō possent: cepit eadē Romula assistentē

C

⁊ trementē redēptā suorū morū magistrā blāda voce cōsolari: dicēs. Noli timere mater: nō morior modo. Cūq̄ hoc crebro diceret: paulatim lux q̄ fuerat emissa/ subtracta est: sꝫ is q̄ subsecutꝰ est odor remāsit. Sicq̄ dies secūdus ⁊ tertius transijt: vt aspersa odoris fragrantia maneret. Nocte igit̄ quarta eandē magistrā suam iterū vocauit: qua veniente viaticū petijt: ⁊ accepit. Necdum vero eadē redēpta: vel illa alia eiꝰ discipula a lectulo iacētis abscesserāt: et ecce subito i platea ante eiusdē cellule ostiū duo chori psallentium cōstiterāt: ⁊ sicut se dicebāt sexus ex vocibꝰ discreuisse/ psalmodie cātus dicebāt viri: ⁊ femine respōdebāt. Cūq̄ ante fores cellule exhiberētur celestes exequie: sancta illa aīa carne soluta est. Qua

Celestes exequie.

ad celū ducta / quāto chori psallētiū altius ascendebāt: tāto cepit psalmodia lenius audiri: quousq̄ et eiusdem psalmodie sonitus/ ⁊ odoris suauitas elōgata finiret̄.

¶ De transitu Tarsille virginis. Capitulum.xvi.

NOnnunq̄ vero in cōsolatione egredientis anime: ipse apparere solet auctor ac retributor vite. Unde et hoc qđ de Tarsilla amica mea in homelijs euāgelij dixisse me recolo: replicabo: que inter duas alias sorores suas virtute cōtinue orationis: grauitate vite: singularitate abstinētie: ad culmen sanctitatis excreuerat. Huic per visionem Felix atauus meus

D

huius Romane ecclesie antistes apparuit: eiq̄ mansionem perpetue claritatis ostendit: dicens. Ueni: quia in hac te lucis mansione suscipiā. Que subsequente mox febre correpta/ ad diem p̄uenit extremū. Et sicut nobilibus feminis virisq̄ morientibus multi conueniunt: qui eorum proximos cōsolent̄: eadem hora exitus ipsiꝰ multi viri ac femine eius lectulū circūsteterunt. Tūc subito illa sursum respiciens Jesum venientē vidit: ⁊ cum magna vocis aīaduersione cepit circunstantibus clamare: dicens. Recedite: recedite: quia Jesus venit. Cumq̄ in eū intenderet quem videbat/ facta illa aīa a corpore est egressa. Tātaq̄ subito fragrātia miri odoris aspersa est vt ipsa quoq̄ suauitas cunctis ostenderet illic auctorē suauitatis venisse. Cumq̄ corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatū: longe orationis vsu/ in cubitis eius ⁊ genubꝰ camelorū more inuenta est obdurata cutis excreuisse. Et quid viuens eius spiritus semper egisset: caro mortua testabatur.

Tarsilla Jesum vidit.

¶ De transitu Muse puelle. Capitulum.xvij.

SEd neq̄ hoc sileam quod predictꝰ Probꝰ dei famulꝰ de sorore sua noīe Musa puella parua narrare consueuit: dicens q̄ quadam nocte ei per visionem sancta dei genitrix virgo maria apparuit: atq̄ coeuas ei in albis vestibus puellas ostēdit. Quibꝰ illa cum admisceri appetisset: sed se eis iungere nō auderet: beate Marie virginis est voce requisita an velit cū eis esse: atq̄ in eiꝰ obsequio viuere. Cui cū puella eadē

E

diceret: volo: ab ea protinus mādatum accepit: vt nihil vltra leue aut puellare ageret: ⁊ a risu ⁊ iocis se abstineret: sciēs per omnia q̄ inter easdem virgines quas viderat/ ad eius obsequium die tricesimo veniret. Quibꝰ visis in cunctis suis moribus puella mutata est: oēsq̄ a se leuitates puellarꝰ vite magna grauitatꝰ detersit manu. Cumq̄ eam parentes eius mutatam esse mirarentur: requisita rem retulit: quid sibi beata dei genitrix iusserit: vel quo die itura esset ad obsequiū eiꝰ / indicauit. Tūc post vicesimūquintum diem febre correpta est. Die autē tricesimo cum hora eius exitus propinquasset: eandem beatam genitricem dei cum puellis quas per visionem viderat/ ad se venire cōspexit. Cui se etiā vocāti respondere cepit: ⁊ depressis reuerenter oculis aperta voce clamare. Ecce dn̄a venio. Ecce dn̄a venio. In qua etiā voce spiritū tradidit: ⁊ ex virgineo corpore habitatura cū sanctis virginibus exiuit.

Musa beatam virginē vidit.

Petrus.

CUm humanum genus multis atq̄ innumeris vitijs sit subiectum/ hierusalem celestis patrie maximam partem ex paruulis vel infantibus arbitror posse compleri.

¶ Qr quibusdā paruulis regni celestis aditus a parētibus clauditur: cum ab eis male nutriuntur: et de puero blasphemo ostenditur/ et postmodum declaratur.

Capitulum.xviij. Gregorius.

F

ETsi omnes baptizatos infantes/ atq̄ in eadē infantia moriētes ingredi regnum celeste credēdum est: omnes tamē paruulos qui scilicet iam loqui possunt/ regna celestia igredi credēdū nō est: quia nonnullis paruulis eiusdem regni celestis aditus a parentibus clauditur si male nutriantur. Nam quidā vir cunctis in hac vrbe notissimꝰ ante trienniū filiū habuit annorū (sicut arbitror) quinq̄: quem nimis carnaliter diligēs remisse nutriebat: atq̄ idē paruulus (quod dictu graue est) mox vt eiꝰ animo aliqd obstitisset: maiestatē dei blasphemare cōsueuerat: qui in hac ante triēnium mortalitate percussus venit ad mortē. Cūq̄ eum suus pater in sinu teneret (sicut hi testati sūt qui presentes fuerunt) malignos ad se venisse spiritus trementibꝰ oculis puer aspiciens cepit clamare. Obsta pater: obsta pater. Qui clamās declinauit faciē: vt se ab eis i sinu patris absconderet. Quem cum ille trementem requireret quid videret: puer adiunxit: dicēs. Mauri homines venerunt: qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset: maiestatis nomē blasphemauit/ et animā reddidit. Ut enī omnipotens deus ostēderet pro quo reatu talibus fuisset traditus executoribus: vnde viuentem pater suus noluit corrigere: hoc morientem permisit iterare: vt qui diu p diuinitatis patientiā blasphemꝰ vixerat: quādoq̄ per diuinitatis iudiciū blasphemaret ⁊ moreret̄: quate:

Paruulis a parentibus regnū celeste nōnūq̄ clauditur.

G

nus reatum suum pater agnosceret: qui paruuli filij ani mam negligens / non paruulum peccatorē gehenne igni: bus nutrisset. Sed interim hoc triste seponentes: ad ea que narrare ceperamus leta redeamus.

¶ De transitu Stephani viri dei. Capitulum.xix.

PRedicto etenī probo aliisq; religiosis narrā: tibus viris agnoui: ea ꝙ indicare audiētibus de venerabili patre Stephano ī homelijs euā gelij curaui. Fuit eteni vir (sicut idē prob⁹ et multi alij testant̄) nihil in hoc mūdo possidēs: nihil reqrēs: solā cū deo pauptatē diligēs: iter aduersa semp patiētiā ample ctens: cōuēt⁹ seculariū fugiēs: vacare semp orationi cō: cupiscēs. De quo vnū bonū virtutj refero: vt ex hoc vno valeant multa ei⁹ bona pensari. Is nanq; cū quadā die messem quā sua manu secuerat decisam ad areā deduxis set: nihilq; aliud cū discipulis suis ad toti⁹ anni stipen: diū haberet: ꝗdā puerse volūtatj vir antiq hostis stimu: lis instigat⁹: eandē messem igne supposito ita vt erat in area incēdit. Qd factū dū alter cōspiceret / eidem dei fa: mulo cucurrit ⁊ nūciauit. Qd postq̄ inīnauit adiūxit dicēs. Ue ve pater Stephane: ꝗd tibi ꝯtigit? cui statim vultu ac mēte placida ille respōdit. Ue ꝗd illi cōtigit ꝙ mihi hoc fecit: nā mihi ꝗd cōtigit? In quib⁹ ei⁹ verbis ostendit in quo virtutis culmine sedebat qui vnū qd in sumptū mūdi habuerat: tā secura ꝑdebat mēte: magisq; illi ꝯdolebat ꝙ peccatū ꝯmiserat q̄ sibi ꝙ peccati illi⁹ dā na tolerabat: nec pensabat ꝗd ipse exteri⁹: sed culpe reus quātū perdebat intus. Hūc itaq; cū dies mortis egredi de corpore vrgeret / cōuenerūt multi vt tā sancte anime de hoc seculo recedēti suas alas cōmēdarēt. Cūq; lecto ei ꝙ cōuenerāt oēs assisterēt: alij ingrediētes angelos vi derūt: s; dicere aliqd nullo modo potuerūt: alij oīno nil viderūt. Sed oēs ꝙ aderāt / ita vehemētissim⁹ timor ꝑ: culit: vt null⁹ egrediēte illa sancta aīa illic stare potuis: set. Et hi ergo ꝙ viderāt: ⁊ hi qui oīno nil viderant: vno oēs timore ꝑcussi ⁊ territi fugerūt: vt palā dareṫ intelli: gi que ⁊ quāta vis esset que illā egredientē animā suscī: peret: cuius egressum nemo mortaliū ferre potuisset.

Stephani laus.

Stephani virtus eximia.

H

¶ Qz aliquādo anime meritū non in ipso suo ingressu: sed post mortē verius declaratur. Capitulum.xx.

SEd inter hec sciendum est: quia aliquādo ani me meritum non in ipso suo egressu ostēditur: post mortem vero certius declaratur. Unde ⁊ sancti martyres ab infidelibus crudelia multa perpessi sunt: qui tamē (vt predixim⁹) ad ossa sua mortua signis quotidie ⁊ miraculis clarescunt.

¶ De duobus monachis Ualentij abbatis. Cap.xxi.

UIr etenīq; venerabilis Ualentius qui post in hac Romana vrbe mihi sicut nosti / meo q̄q; monasterio prefuit: pri⁹ in valerie prouincia suū monasterium rexit. In quo dum longobardi seuien tes venissent / sicut eius narratiōe didici: duos eius mo nachos in ramis vni⁹ arboris suspenderunt: qui suspēsi eodem die defuncti sunt. Facto autem vespere vtrorūq; eorum spiritus claris illic apertisq; vocibus psallere ce perunt: ita vt ipsi quoq; qui eos occiderant / cum voces psallentium audirent / nimiū mirati terrerentur. Quas videlicet voces captiui quoq; omnes qui illic aderant audierūt: atq; eorum psalmodie postmodum testes exti terūt. Sed has voces spirituum omnipotēs deus idcir co pertingere voluit ad aures corporum: vt viuentes quiq; in carne discerent: quia si deo seruire studeāt / post carnis mortem verius viuant.

Monachi suspēsi ad arborē ca: nebant.

I

¶ De transitu Surani abbatis. Capitulū.xxij.

QUibusdam religiosis quoq; viris attestanti: bus adhuc in monasterio positus agnoui: ꝙ hoc longobardorum tēpore iuxta in hac pro: uincia que Sura nominatur: quidā monasterij pater vi te venerabilis Suranus nomine fuerit: qui captiuis ad uenientibus / atq; a longobardorum depredatiōe fugiē: tibus / cūcta que in monasterio videbatur habere / largi tus est. Cūq; in elemosynis vestimenta sua / ac fratrum oīa / ⁊ cellariū consumpsisset: quicqd habere in horto po tuit expendit. Expensis vero rebus omnibus lōgobar: di ad eum subito venerunt: eūq; tenuerunt / ⁊ aurum ab eo petere ceperūt. Quibus cum ille diceret se oīno nihil habere: in vicino mōte ab eis ductus est: in quo silua im mēsis magnitudinis stabat. Ibi captiuus ꝗdā fugiēs in caua arbore latebat: vbi vnus ex lōgobardis educto gladio ꝑdictū venerabilē occidit virū. Cui⁹ corpore in terrā cadēte mōs oīs ꝯtin⁹ / ⁊ silua cōcussa est: ac si se fer re nō posse pond⁹ sctitatj ei⁹ diceret terra / ꝙ tremuisset.

K

Miraculum.

¶ De transitu diaconi ecclesie Marsorū. Cap.xxiij.

ALius quoq; in Marsorū prouincia vite val: de venerabilis diaconus fuit: quem inuentū longobardi tenuerūt: quorum vnus educto gladio caput eius amputauit. Sed cum corpus eius in terram caderet: ipse qui hūc capite truncauerat / immū do spiritu correptus: ad pedes ei⁹ corruit: et ꝙ amicum dei occiderit: inimico dei traditus ostendit. Petrus.

QUid est hoc queso te ꝙ omnipotens deus sic ꝑmit tit mori: quos tamen post mortem cuius sanctita: tis fuerint non patitur celari?

¶ De morte viri dei qui missus bethel fuerat. Capitu lum.xxiiij. Gregorius.

CUm scriptū sit. Iustus quacūq; morte preuē: tus fuerit / iustitia eius nō auferetur ab eo: ele: cti qui procul dubio ad perpetuam vitam ten: dūt: quid eis obest si ad modicū dure moriūtur? Et est fortasse nōnunq̄ eoꝝ culpa: licz minima: que in eadē de: beat morte resecari. Unde fit vt reprobi potestatē qui: dem contra viuentes accipiant: sed illis morientibus hoc in eis grauius vindicetur: ꝙ contra bonos potesta: tem sue crudelitatis acceperūt: sicut idem carnifex qui eundē venerabilē diaconum viuentem ferire permissus est: gaudere super mortuum permissus nō est. Quod sa: cra quoq; testantur eloquia. Nam vir dei cōtra samariā missus: quia per inobedientiam in itinere comedit: hūc leo in eodē itinere occidit. Sed statim illic scriptum est quia stetit leo iuxta asinum: et non comedit leo de cada: uere. Ex qua re ostenditur ꝙ peccatum inobedientie in ipsa fuerit morte laxatum: qz idem leo quē viuentē pre: sumpsit occidere: contingere non presumpsit occisum. Qui enim occidendi ausum habuit: de occisi cadauere comedendi licentiam non accepit: quia is qui culpabi: lis in vita fuerat / punita inobediētia erat iam iustus ex morte. Leo ergo qui prius peccatoris vitam necauerat custodiuit postmodum cadauer iusti. Petrus.

L

iij. Reg. xiij.

Leo cu: stodiuit cadauer iusti.

PLacet quod dicis: sed nosse vellem si nunc ante re: stitutionem corporum in celo recipi valeāt anime iustorum.

¶ Si ante restitutionem corporis recipiantur in celo anime iustorum. Capitulum xxv Gregorius.

HOc neq; de omnibus iustis fateri possumus: neq; de omnibus negare. Nam sunt quorūdā iustorum anime que a celesti regno quibusdā adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis dā: no quid aliud innuitur: nisi ꝙ de perfecta iustitia ali: quid minus habuerūt? Et tamē luce clarius constat: qz perfectorū anime mox vt huius carnis claustra exeunt: in celestis regni sedibus recipiuntur: quod ⁊ ipsa per se veritas attestatur dicens. Ubicūq; fuerit corpus: illuc cōgregabuntur et aquile. Quia vbi ipse redēptor noster est corpore: illuc procul dubio colliguntur iustorum ani me. Et Paulus. Cupio dissolui: ⁊ esse cum christo. Qui ergo christum in celo esse nō dubitat: nec pauli animam esse in celo negat. Qui etiā de dissolutione sui corporis / atq; de inhabitatiōe celestis patrie dicit. Scimus quo: niam si terrestris domus nostra huius habitatiōis dis: soluatur: ꝙ edificationem habemus ex deo / domum nō manu factam / sed eternam in celis. Petrus.

Luc.xvij.

M

Phil.i.

ij. Cor.v.

SI igiṫ nūc sunt ī celo aīe iustorū: ꝗd est qd in die iu dicij pro iustitie sue retributione recipiēt? Grego.

HOc eis nimirum crescit in iudicio / ꝙ nūc ani: marum sola: postmodum vero etiam corporū beatitudine perfruūtur: vt ī ipsa quoq; carne gaudeāt: in qua dolores pro domino cruciatusq; pertu: lerunt. Pro hac quippe geminata eorum gloria scriptū est. In terra sua duplicia possidebunt. Hinc etiam ante resurrectiōis diem de sanctorū animabus scriptum est. Date sunt illis singule stole albe: et dictum est illis vt requiescerent tempus adhuc modicum: donec implere: tur numerus conseruorum et fratrum eorum. Qui itaq; nunc singulas acceperunt / binas in iudicio stolas habi turi sunt: quia modo animarū tantūmodo: tunc autem animarū simul ⁊ corporum gloria letabūtur. Petrus.

Esa.lxi.

Apoca.vi.

B

ABsentio. Sed vellem scire quonam modo agitur: ꝙ plerunq; morientes multa predicunt.

¶ Quibus modis morientes aliqua predicunt. Et de morte cuiusdam aduocati. Et de reuelatione Gerontij ac Melitu monachorū: ꝛ de morte pueri Armentarij: et de diuersitate linguarū. Capitulū.xxvj. Gregorius.

IPsa aliqn̄ aiarū vis subtilitate sua aliqd preuidet. Aliqn̄ autē exiture de corpe anime p reuelationem vētura cognoscūt. Aliqn̄ vero dū iam iuxta sit vt corpus deserant/diuinitus afflate in secreta celestia incorporeū mentis oculum mittunt. Nam ꝙ vis anime aliquādo subtilitate sua ea que sunt ventura cognoscit/patet ex eo ꝙ quidā aduocatus qui in hac vrbe ante biduū laterīs dolore defunctus est: ante paululum ꝙ̄ moreret: vocauit puerum suum: preparari sibi vestimenta ad procedendū iussit. Quē dum puer quasi insanire cerneret: eiusq; preceptis minime obediret: surrexit: vestimento se induit: ꝛ per viā appiā ad beati Sixti ecclesiam se esse ꝓcessurū dixit. Cūq; post modicū ingrauescēte molestia esset defūctus: deliberatū fuerat: vt apud beatū Januariū martyrē ꝑnestina via ei⁹ corpus poni debuisset. Sꝫ qꝛ lōgū hoc his q̄ fun⁹ ei⁹ curauerāt visum est/repente orto cōsilio exeuntes cū eius funere p viā appiā/nesciētes q̄ ille dixerat: in ipsa eū ecclesia quā ꝑdixerat posuerūt. Et cū eundē virū curis secularibus obligatū: lucrisq; terrenis inhiantē fuisse nouerim⁹: vn̄ hoc ꝑdicere potuit: nisi qꝛ id qđ futurꝫ erat/ei⁹ corpi ipsa vis aīe ac subtilitas ꝓuidebat? Qđ autē sepe etiā reuelationibus agit̄ vt a morituris futura ꝓsciant̄: ex his colligere possum⁹ q̄ apud nos gesta in monasterijs scimus.

Aduocatus futura ꝑdixit.

¶ In monasterio etenī meo qdā frater āte decēniū Gerontius dicebat̄. Qui cum graui molestia corporis fuisset depressus/in visione nocturna albatos viros et clari oimodo habit⁹ in hoc ipm̄ monasteriū descendere de superiorib⁹ aspexit. Qui dū corā lecto iacentis assisterent: vnus eorū dixit. Ad hoc venimus vt de monasterio Gregorij quosdā fratres in militiā mittam⁹: atq; alteri precipiēs adiunxit. Scribe Marcellū/Valētianū/Agnellum: atq; alios quorū nunc minime recordor. Quib⁹ expletis addidit: dicens. Scribe ꝛ hunc ipm̄ q̄ nos aspicit. Ex qua visione certus reddit⁹ predict⁹ frater: facto mane innotuit fratribus q̄ et qui essent in breui ex eadē cella morituri: post quos se etiā denunciauit esse secuturū: cum die alio ꝑdicti fratres mori ceperūt: atq; sub eodē ordine se i morte secuti sunt/quo fuerāt in descriptione noiati. Ad extremū vero ꝛ ipse obijt: q̄ eosdē fratres morituros preuidit. In ea quoq; mortalitate q̄ ante triennīū hāc vrbē vehementissima clade vastauit: in Portuensis ciuitatis monasterio Melit⁹ dict⁹ est monach⁹ adhuc in annis iuuenilibus cōstitut⁹: sed mire simplicitatis atq; humilitatis vir: qui appropinquāte vocationis die/eadem clade percussus ad extrema deduct⁹ est.

C

Quod vir vite venerabilis Felix eiusdē ciuitatis eṗs audiens: cuius et hec relatione cognoui/ad eum accedere studuit: ꝛ ne mortē timere debuisset/verbis hūc persuasorijs confortare: cui etiā adhuc de diuina mīa lōgiora vite spatia polliceri cepit. Sed ad hec ille respōdit: cursus sui tēpora esse completa: dicens apparuisse sibi iuuenem/atq; epistolas detulisse: dicentē. Aperi ꝛ lege. Quibus apertis asseruit: quia se ꝛ oēs q̄ eodē tēpore a predicto eṗo in paschali festiuitate fuerāt baptizati: scriptos in eisdē epistolis lr̄is aureis īuenisset. Primū quidē (vt dicebat) suum nomen reperit: ac inde omniū illo in tempore baptizatorum. Qua de re certū tenuit: et se et illos de hac vita eē sub celeritate migraturos. Factūq; est vt die eadē ipse moreret̄: atq; post eū cuncti illi q̄ baptizati fuerāt ita secuti sunt: vt īfra paucos dies nullus eorū in hac vita remaneret. De quibus nimirū cōstat ꝙ eos predictus dei famul⁹ idcirco auro scriptos viderat: qꝛ eorꝫ noīa apđ se fixa eterna claritas habebat. Sicut itaq; hi reuelationibus potuerūt vētura cognoscere: ita nōnūq̄ egressure aīe possūt etiā mysteria celestia nō per somniū sed vigilādo prelibare. ¶ Amoniū nāq; monasterij mei monachū bene nosti: qui dū esset in seculari habitu cōstitutus: Valeriani huius vrbis aduocati naturalē filiam in coniugio sortit⁹: ei⁹ obsequijs sedule atq; incessanter adherebat: ꝛ q̄q; in eiusdē domo agebant̄ nouerat. Qui mihi iam in monasterio positus narrauit ꝙ in ea mortalitate q̄ patricij narse tēporib⁹ hāc vrbē vehementer afflixit: in domo predicti Valeriani puer armentari⁹ fuit ꝑcipue simplicitatis ꝛ humilitatis. Cū ꝟo eiusdē aduocati dom⁹ eadē clade vastaret̄: idem puer percussus est ꝛ vsq; ad mortē deduct⁹. Qui subito sublatus a presentibus rediijt: sibiq; dn̄m suū vocari fecit. Cui ait. Ego ī celo fui: ꝛ qui de hac domo morituri sunt agnoui. Ille/ille atq; ille morituri sūt: tu vero ne timeas: qꝛ hoc tempore moriturus non es. Ut vero scias ꝙ me in celo fuisse verꝫ fateor: ecce accepi illic vt linguis oim̄ loquar. Nunquid tibi incognitū fuit grecā me linguā oīno non nosse? et tñ grece loquar: vt cognoscas an verū sit ꝙ me omnes linguas accepisse testificor. Cui tūc grece dn̄s suus locut⁹ est: atq; ita illi in eadē lingua r̄ndit: vt cūcti qui aderāt mirarent̄. In ea quoq; domo ꝑdicti narse spatari⁹ vulgaris manebat. Qui festine ad egrū deduct⁹ ei vulgarica lingua locut⁹ est: sed ita puer ille in Italia nat⁹ ꝛ nutrit⁹ in eadē barbara locutione respōdit: acsi ex eadem fuisset gente generat⁹. Mirati sunt oēs q̄ audiebāt: atq; ex duarū linguarū experimēto quas eum antea nescisse nouerāt: crediderūt de omnib⁹ quas ꝓbare minime valebant. Tūc per biduū mors eius dilata est: sed die tertio q̄ occulto iudicio nescit̄: man⁹ ac brachia lacertosq; suos dentib⁹ laniauit: atq; ita de corpe exiuit. Quo mortuo oēs illi quos predixerat/ex hac ꝓtinus luce subtracti sunt: nullusq; in illa domo eadē tēpestate defunctus est: qui voce illius denunciatus non est. Petrus.

D

Nota rē miram.

Mors terribilis pueri.

VAlde terribile est: vt q̄ tale donū ꝑcipere meruit: tali etiā post hoc pena plecteretur. Gregori⁹

QUis occulta dei iudicia sciat? Ea q̄ ī diuino examine cōprehendere nō possumus: timere magis q̄ discutere debemus.

E

¶ De morte Theophanij comitis. Capitu.xxvij.

UT aūt de egredientibus animab⁹ que multa prenoscunt ea que cepimus exequamur: neq; hoc silendum est quod de Theophanio centicelensis vrbis comite in eadem vrbe positus multis attestantibus agnoui. Fuit nāq; vir misericordie actibus dedit⁹: bonis operib⁹ intentus: hospitalitati ꝑcipue studens. Exercendis quidem comitatus curis occupat⁹: agebat terrena ꝛ tēporalia: sed vt post in fine claruit/magis ex debito q̄ ex intentione. Nam dum appropinquāte mortis eius tēpore grauissima aeris tempestas obsisteret ne ad sepeliendum duci potuisset: cumq; vxor sua cū fletu vehementissimo inquireret dicēs. Quid faciā? quomodo te ad sepeliendū eijciā: qꝛ ostium domus huius egredi pre nimia tēpestate non possumus. Tunc ille respōdit. Noli mulier flere: qꝛ mox vt ego defunct⁹ fuero/aeris serenitas redibit. Cui⁹ protinus vocē mors/et mortē serenitas secuta est. Qđ signū etiā alia signa sunt comitata. Nam manus eius et pedes podagre humore tumescentes versi in vulneribus fuerant: ꝛ profluēte sanie putebant. Sed dum corpus eius ex more ad lauandum fuisset nudatum: ita manus pedesq; eius sani inuēti sunt: acsi vnq̄ vulneris nil habuissent. Duct⁹ itaq; ac sepultus est: eiusq; coniugi visum est vt quarto die in sepulchro illius marmor quod superpositū fuerat/mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori eius superpositum dum fuisset ablatum: tanta ex corpore ipsi⁹ fragrātia odoris emanauit: acsi ex putrescēte carne illi⁹ ꝓ vermibus aromata ferbuissent. Quod factum dum narrāte me in homelijs īfirmis quibusdā venisset in dubiū: die quodam sedente me in conuentu nobilium: ipsi artifices qui in sepulchro illi⁹ marmor mutauerant/affuerunt/aliquid me de propria causa rogaturi. Quos ego de eodem miraculo coiam clero nobili ac plebe requisiui: qui eadem odoris fragantia miro modo se repletos fuisse testati sunt. Et quedam alia in augmento miraculi: que nunc narrare longum estimo: de eodem sepulchro eius addiderunt. Petrus.

Theophanij comes futura predixit.

F

INquisitioni mee sufficiēter iam video satisfactum: sed hoc est adhuc quod questione animū pulsat: quia cum superius dictum sit: esse iam sanctorum animas in celo: restat ꝓcul dubio vt iniquorum quoq; anime esse non nisi in inferno credantur. Et quid hac de re veritas habeat/ignoro. Nā humana estimatio non habet peccatorum animas ante iudiciū posse cruciari.

G ¶ Qꝫ ſicut perfectorū anime in celo: ita poſt diſſolutionem corporum iniquorum anime in inferno eſſe credende ſunt. Capitulum.xxviij. Gregorius.

SI eſſe ſanctorū animas in celo ſacri eloquij ſatiſfactiōe credidiſti/oportet vt per omnia eſſe credas ⁊ iniquorū animas in inferno: qꝛ ex retributione eterne iuſtitie ex qua iuſti iam glorian̄tur/neceſſe eſt per omnia vt ⁊ iniuſti crucientur. Nam ſicut electos beatitudo letificat/ita credi neceſſe eſt ꝙ a die exitus ſui ignis reprobos exurat. Petrus.

ET qua ratione credendū eſt: quia rem incorporeā tenere ignis corporeus poſſit?

¶ Qua ratione credēdum ſit vt incorporeos ſpūs tenere ignis corporeus poſſit. Caplm.xxix. Gregorius.

SI viuentis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corpore: cur nō poſt mortem: cū incorporeus ſit ſpūs/etiā corpeo igne teneat? Pe.

IN viuente quolibet idcirco incorporeus ſpūs tenetur in corpore: quia viuificat corpus. Gregorius.

Corporeꝰ ignis i ſpiritū pctōris agit.

SI incorporeus ſpūs petre in hoc teneri poteſt quod viuificat: quare nō penaliter ⁊ ibi teneat vbi mortificatur? Teneri aūt ſpiritū per ignē dicimus: vt in tormento ignis / videndo atqꝫ ſentiendo puniatur. Ignem nāqꝫ eo ipſo patitur ꝙ videt: et qꝛ cremari ſe aſpicit/crematur. Sicqꝫ fit vt res corporea incorpoream exurat: dum ex igne viſibili ardor ac dolor inuiſibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flāma crucietur: q̄uis colligere ex dictis euangelicis poſſumus: quia incēdium anima non ſolum videndo/ſed etiam experiendo patiatur. Veritatis etenī voce diues mortuꝰ in inferno dicitur ſepultus. Cuiꝰ aīa qꝛ igne teneatur: inſinuat voce diuitis qui Abraham deprecatur: dicēs. Mitte lazarū vt intingat extremū digiti ſui in aquā: ⁊ refrigeret linguam meā: qꝛ crucior in hac flāma. Dum ergo peccatorē diuitē dānatum veritas in igne perhibet: quiſnā ſapiens reproborū animas teneri ignibus neget? Petrus.

Luc.xvj.

H

ECce ratiōe ac teſtimonio ad credulitatem flectitur animus: ſed dimiſſus iterum ad rigorē redit. Quomodo enim res corporea rem incorpoream teneat: atqꝫ affligere poſſit ignoro. Gregorius.

DIc queſo an apoſtatas ſpiritus a celeſti gloria deiectos/eſſe corporeos: an icorpeos ſuſpicaris? Pe.

Quis ſanū ſapiens/eſſe ſpūs corporeos dixerit? Greg.

Gehenne ignem eſſe corporeum fateris? Petrus.

IGnem gehenne corporeum eſſe nō ambigo: in quo certum eſt corpora cruciari. Gregorius.

Mat.xxv

CErte reprobis veritas in fine dictura eſt. Ite in ignem eternum: qui paratꝰ eſt diabolo et angelis eiꝰ. Si igitur diabolus eiuſqꝫ angeli cū ſint incorporei: corporeo ſunt igne cruciandi: quid mirum ſi anime/et anteqꝫ recipiant corpora/poſſint corporea ſentire tormenta? Petrus.

PAtet ratio: nec debet animus de hac vlterius queſtione dubitare.

¶ De morte Theodorici regis arriani. Ca.xxx. Greg.

POſtqꝫ laborioſe credidiſti: opere precium credo ſi ea que mihi a viris fidelibus ſūt digeſta narrauero. Iulianus nāqꝫ huiꝰ Romane eccleſie (cui deo auctore deſeruio) ſecundus defenſor: q̄ ante ſeptem ferme annos defunctus eſt: ad me adhuc i monaſterio poſitū crebro veniebat: ⁊ mecū colloqui de anime vtilitate ꝯſueuerat. Hic itaqꝫ mihi quadā die narrauit: dicens Theodorici regis tēporibꝰ pater ſoceri mei in ſicilia exactionem canonis egerat: atqꝫ iā ad Italiā rediebat. Cuiꝰ nauis appulſa eſt ad inſulā que liparis appellatur. Et quia illic vir quidam ſolitarius magne virtutis habitabat: dū naute nauis armamēta repararent: viſum eſt predicto patri ſoceri mei ad eūdē virum dei pergere: ſeqꝫ eius orationibus cōmēdare. Quos vir domini cum vidiſſet/eis inter alia colloquēs dixit. Scitis quia rex Theodoricus mortuus eſt? Cui illi protinꝰ reſponderūt. Abſit: nos eum viuentē dimiſimus: ⁊ nihil tale ad nos de eo nūcuſqꝫ perlatū eſt. Quibus dei famulus addidit dicens. Etiam mortuus eſt: nam heſterno die hora nona inter Ioānem papam ⁊ ſimachum patricium diſcinctus atqꝫ diſcalciatus: et vinctis manibus deductus/in hanc vicinam vulcani ollam iactatus eſt.

I

Quod illi audientes ſollicite conſcripſerunt diem: atqꝫ in Italiam reuerſi/eo die theodoricū regem inuenerūt fuiſſe mortuū: quo eius exitus atqꝫ ſupplicium dei famulo fuerat oſtenſum. Et qꝛ Ioannem papam affligēdo in cuſtodia occidit: ſimachum quoqꝫ patriciū ferro trucidauit: ab illis iuſte in ignem mitti apparuit: quos i hac vita iniuſte iudicauit.

K

¶ De morte Reparati. Capitulum.xxxj.

EOdem quoqꝫ tēpore quo primum remote vite deſiderio anhelabam: quidam honeſtus ſenex deuſdedit noīe valde huiꝰ vrbis nobilibꝰ amicus/mihi quoqꝫ i amicitijs ſedule iūgebatur: qui mihi narrabat: dicēs. Gothorū tēpore quidā ſpectabilis vir Reparatus noīe venit ad mortē. Qui dum diu iam commutatus ac rigidus iaceret: viſum eſt ꝙ ab eo funditus flatus vitalis exiſſet: atqꝫ exanime remanſiſſet corpus. Cumqꝫ ⁊ multi qui cōuenerant: et cū iā mortuū familia lugeret/ſubito redijt: ⁊ cūctoꝝ plāgētiū in ſtuporē verſe ſunt lachryme. Qui reuerſus ait. Citiꝰ ad eccleſiā beati Laurentij martyris q̄ ex noīe conditoris damaſi vocatur/puerū mittite: ⁊ quid de tyburtio pſbytero agat videat: ⁊ renūciare feſtinet. Qui videlicet tūc tyburtiꝰ carnalibus deſiderijs ſubiacere ferebatur. Cuiꝰ adhuc vite moruſqꝫ bene quoqꝫ florentius eius nūc eccl̄ie preſbyter meminit Cum vero puer pergeret: narrauit idem reparatus q̄ ad ſe reuerſus fuerat/quid de illo vbi ductus fuerat agnouit: dicens. Paratus fuerat rogus ingens: deductus autem tyburtius pſbyter in eo eſt ſuperpoſitus: atqꝫ ſuppoſito igne cōcrematus. Aliꝰ autē parabat rogus: cuius a terra in celū cacumen tendi videbatur. Cui emiſſa voce clamatū eſt cuius eſſet. His dictis ſtatim reparatꝰ defunctꝰ eſt: puer vero qui tranſmiſſus fuerat ad tyburtiū/iam eum mortuū inuenit. Qui videlicet reparatꝰ ductꝰ ad loca penarū dū vidit: redijt: narrauit: ⁊ obijt: aperte monſtratur qꝛ nobis illa/nō ſibi viderit: quibus dū adhuc conceſſum eſt viuere: licet etiam a malis operibus emendare. Rogum vero conſtrui reparatꝰ vidit: non ꝙ apud infernum ligna ardeant vt ignis fiat: ſed narraturus hec viuentibus: illa de incendio prauorum vidit: ex quibus nutriri apud viuentes corporeus ignis ſolet: vt per hec aſſueta viuentes diſcerēt quid de inſuetis timere debuiſſent.

L

Reparatus loca penarum vidit.

¶ De morte curialis cuiꝰ ſepultura icēſa eſt. Ca.xxxij.

TErribile etiam quiddam i valerie prouincia contigiſſe vir vite venerabilis maximianus ſyracuſanus ep̄s: qui diu i hac vrbe meo monaſterio prefuit/narrare conſueuit: dicens. Quidam curialis illic ſacratiſſimo paſchali ſabbato iuuenculam cuiuſdam filiam in baptiſmate ſuſcepit. Qui poſt ieiunium domū reuerſus: multūqꝫ vino ebriatꝰ/eandē filiā ſuam ſecū manere petijt: eāqꝫ nocte illa (qḋ dictu nefas eſt) perdidit. Cūqꝫ mane facto ſurrexiſſet: reus cogitare cepit vt ad balneū pgeret: ac ſi aq̄ balnei lauaret maculā peccati. Perrexit igit: lauit: cepitqꝫ trepidare an eccleſiam ingredi vellet. Sed ſi tāto die nō iret ad eccleſiam erubeſcebat homines: ſin vero iret: ptimeſcebat iudiciū dei. Vicit itaqꝫ humana verecūdia: perrexit ad eccleſiā: ſed tremebundus ac pauens ſtare cepit: atqꝫ per ſingula momenta ſuſpectꝰ qua hora immūdo ſpiritui traderet: ⁊ corā omni populo vexaretur. Cūqꝫ vehementer timeret: ei in illa miſſarū celebritate quaſi aduerſi nihil cōtigit. Qui letus exijt: ⁊ die altero eccleſiā iā ſecurus intrauit. Factumqꝫ eſt vt per ſex continuos dies letus ac ſecurus procederet: eſtimans ꝙ eius ſcelus dn̄s aut non vidiſſet: aut viſum miſericorditer auertiſſet. Die autem ſeptimo ſubita morte defunctus eſt. Cūqꝫ ſepulture traditus fuiſſet: per longū tempus cunctis videntibꝰ de ſepulchro illius flāma exijt: ⁊ tā diu oſſa eius cōcremauit: quouſqꝫ omne ſepulchrū cōſumeret: ⁊ terra que in tumulum collecta fuerat/defoſſa videret. Qḋ videlicet oīpotens deꝰ faciēs oſtēdit q̄d eiꝰ aīa in occulto ptulit: cuiꝰ etiā corpꝰ ante humanos oculos flāma cōſumpſit. Qua in re nobis quoqꝫ hec audiētibus exēplum formidinis dare dignatꝰ eſt: quatenꝰ ex hac cōſideratiōe colligamꝰ q̄d aīa viuēs ac ſentiēs ꝓ reatu ſuo patit/ſi tanto ignis ſupplicio etiā inſenſibilia oſſa cōcremantur. Petrus.

M

Oſſa curialis i ſepulchro arſa.

NOſſe velim: ſi vel boni bonos in regno: vel mali malos in ſupplicio agnoſcant.

B

¶ Si boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscunt. Capitulũ.xxxiij. Gregorius.

Luc.xvj.

Hujus rei sentẽtia in verbis est dominicis: quã iam superius ꝓtulimus/luce clarius demonstrata. In quibus cum dictũ esset. Homo quidam erat dives: ⁊ induebatur purpura et bysso: ⁊ epulabatur quotidie splẽdide: ⁊ erat quidã mẽdicus nomine lazarus: qui iacebat ad ianuã eius vlceribus plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa divitis: ⁊ nemo illi dabat: sed ⁊ canes veniebant et lingebant vlcera eius. Subiunctũ est ꝙ mortuus lazarus portatus est ab angelis in sinum abrahe: et mortuus dives/sepultus est in inferno. Qui elevans oculos suos cum esset in tormẽtis: vidit abraham a longe/⁊ lazarũ in sinu eius: ⁊ ipse clamavit: dicẽs. Pater abrahã miserere mei: ⁊ mitte lazarũ vt intingat extremũ digiti sui i aquã: ⁊ refrigeret linguã meã: quia crucior i hac flãma. Cui abraham dixit: Fili recordare ꝗ recepisti bona in vita tua: ⁊ lazarus similiter mala. Dives aũt iã spem salutis de seipso nõ habens/ad promerẽdam suorum salutem convertitur/dicens. Rogo te pater vt mittas eum in domũ patris mei habeo enĩ quinqꝫ fratres: vt testetur illis: ne ⁊ ipsi veniãt in locum hunc tormẽtorũ. Quibus verbis aperte declaratur: quia ⁊ boni bonos: et mali malos cognoscunt. Si enĩ abraham lazarũ minime recognouisset: nequaqꝫ ad divitem in tormẽtis positũ/de transacta eius contritione loqueretur: dicens ꝙ mala receperit in vita sua. Et si mali malos nõ recognoscerent: nequaqꝫ dives in tormẽtis posit⁹/fratrum suorum etiã absentium meminisset. Quomodo enim presentes nõ posset agnoscere: qui etiã pro absentiũ memoria curavit exorare? Qua in re illud quoqꝫ ostẽditur quod nequaqꝫ ipse requisisti: quia et boni malos: ⁊ mali cognoscũt bonos. Nam dives ab abraham cognoscitur: cui dictum est. Recepisti bona in vita tua. Et electus lazarus a reprobo est divite cognit⁹ quẽ mitti precatur ex nomine: dicens. Mitte lazarũ vt intingat extremum digiti sui in aquam: ⁊ refrigeret linguam meã. In qua videlicet cognitiõe vtriusqꝫ partis/cumulus retributionis excrescit: vt ⁊ boni amplius gaudeãt qui secum eos letari conspiciunt quos amaverunt: ⁊ mali dum cũ eis torquẽtur quos in hoc mũdo despecto deo dilexerunt: eos nõ solum sua: sed etiam eorum pena consumat. Fit autem in electis quiddam mirabilius: quia non solum eos agnoscunt quos in hoc mundo noverãt: sꝫ velut viros visos ac cognitos recognoscũt bonos ꝗs nunqꝫ viderunt. Nam cum antiquos patres in illa eterna hereditate viderint: eis incogniti per visionem non erunt/quos in opere semp noverũt. Quia enim illic omnes communi claritate deum conspiciũt: quid est qđ ibi nesciant: vbi scientem omnia sciunt?

Boni malos et bonos mali recognoscẽt post mortem.

B

¶ De religioso moriẽte qui ꝓphetas vidit. Ca.xxxiiij.

Morienś ꝓphetas vidit.

C

Nam quidã noster religiosus vir et vite valde laudabilis: cum ante quadriennium moreretur sicut religiosi alij qui presentes fuerunt testati sunt: in hora exitus sui Jonam prophetam: Ezechielem quoqꝫ ⁊ Danielẽ cepit aspicere: eosqꝫ dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret: et depressis luminibus eis reverẽtie obsequium preberet: ex carne educt⁹ est. Qua in re aperte datur intelligi que erit in illa incorruptibili vita notitia/si vir iste adhuc in carne corruptibili positus: prophetas sanctos quos nimirum nunqꝫ viderat/agnovit.

¶ Qꝫ se etiã ignote anime nõnunqꝫ exiture cognoscũt: que vel pro culpis tormenta: vel pro bonis actibus similia sunt ꝑmia recepture: ⁊ de morte Joannis et vrsi atqꝫ emorfii ⁊ Stephani. Capitulum.xxxv.

Solet autẽ plerũqꝫ contingere vt egressura anima eos etiam recognoscat cũ quibus pro eq̃litate culparum vel etiam premiorum in vna est mansione deputanda. Nam vir vite venerabilis Eleutherius senex (de quo precedente libro multa narravi) in monasterio suo germanum fratrẽ noĩe Joannẽ se habuisse perhibuit: qui ante dies.xiiij. suum fratribus exitum predixit. Cumqꝫ decrescentes quotidie cõputaret dies: ante triduum ꝗ vocaretur ex corpore/febre correptus est. Ad horam vero mortis veniens/mysterium dominici corporis et sanguinis accepit. Vocatisqꝫ fratribus coram se psallere precepit: quibus tamẽ antiphonã ipse per semetipsum de semetipso imposuit: dicens. Aperite mihi portas iustitie: ⁊ ingressus in eas cõfitebor domino: hec porta dñi: iusti intrabunt per eam. Cumqꝫ coram eo assistentes fratres psallerẽt: emissa subito et producta voce clamavit: dicens. Vrse veni. Quod mox vt dixit/eductus de corpore mortalẽ vitam finivit. Mirati sunt fratres: quia hoc qđ moriens frater clamaverat ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est magna tristitia. Quarto autem die quiddã fratrib⁹ necessarium fuit vt ad monasterium aliud lõge positum trãsmitterẽt. Illuc ergo eũtes fratres/omnes eiusdem monasterij monachos tristes vehementer invenerunt. Quibus cum dicerent: quid habetis quod vos in tanto merore deprimitis? Responderunt dicentes. Loci huius desolationem gemimus: quia vnus frater cuius nos vita in hoc monasterio continebat: hodie quartus est dies ꝙ ex hac luce subtract⁹ est. Cumqꝫ fratres qui venerant studiose inquirerent qualiter dictus fuisset: respõderũt Vrsus. Qui vocationis eius horam subtiliter inquirẽtes/ipso eo momẽto cognoverunt exisse de corpore: quo per Joannem qui apud eos defunctus est/fuerat vocatus. Qua ex re colligitur quia vtrorumqꝫ par fuerat meritũ: eisqꝫ datũ est vt in vna mansione socialiter viverẽt quibus e corpore contigit socialiter exire. ¶ Sed neqꝫ hoc sileam quod dum adhuc laicus viverem: atqꝫ in domo mea que mihi in hac vrbe ex iure patris obvenerat manerem/de quibusdam vicinis meis me cõtigit agnovisse. Quedam nanqꝫ iuxta me vidua Galla dicebatur. Hec emorphium nomine iuvenẽ filium habebat: a quo non longe quidã Stephanus qui alio nomine Optio dictus fuit/habitabat. Sed idem emorphius ad extrema vite veniens vocavit puerũ suum: eiqꝫ precepit: dicens. Vade ⁊ dic Stephano optioni vt cõcitus veniat: ꝗ ecce navis parata est: vt ad siciliã duci debeam⁹. Cũqꝫ hũc puer insanire crederet/⁊ obedire recusaret: cepit ille vehemẽter imminere: dicẽs. Vade et nuncia illi qđ dico: ꝗ nõ insanio. Egressus est puer vt ad Stephanũ pergeret. Cũqꝫ in mediũ iter venisset: ei alius quidã obvius factus est: qui hunc requisivit: dicens. Quo vadis? Cui respõdit. Ad Stephanũ optionẽ a dño meo missus sum. Atqꝫ ille protin⁹ dixit. Ab eo venio: sed ante me hac hora defunct⁹ est. Reversus vero est puer ad emorphium dominũ suum: sed iam eum mortuum invenit. Sicqꝫ factum est vt dum alter obviam venit: et ex medio itinere puer reversus est: ex mensura spatij potuisset colligi ꝙ vno momento vtriqꝫ fuerant vocati. Petrus.

Antiphona ioãnis.

D

Nota de stephano et emorphio.

E

Terribile est valde quod dicitur: sed queso te/cur egredienti anime navis apparuit: vel cur se ad siciliam duci moriturus predixit? Gregorius.

Anima vehiculo non eget: sed mirum nõ est si adhuc homini in corpore posito/illud apparuit qđ per corpus assueverat videre: vt per hoc intelligi daretur quo ei⁹ anima spiritaliter duci potuisset. Qꝫ vero se ad siciliã duci testatus est/quid sentiri aliud potest/nisi ꝙ pre ceteris locis in ei⁹ terre insulis eructãte igne tormẽtorum olle patuerũt? Que (vt solẽt narrare qui noverũt) laxatis quotidie sinib⁹ excrescũt vt mundi termino appropinquante/quãto certum est illuc amplius exurendos colligi: tanto ⁊ eadem tormẽtorum loca amplius videãtur aperiri. Quod omnipotẽs deus ad correptionem viventium in hoc mundo voluit ostendi: vt mentes infideliũ: que inferni tormẽta esse nõ credunt: tormentorum loca videant: que audita credere recusant. Qꝫ vero sive electi: sive reprobi qrũ cõmunis causa in opere fuerit: i loca etiã cõia deducantur/veritatis nobis verba satisfacerent: si etiã exempla deessent. Ipsa quippe ꝓpter electos in evangelio dicit. In domo pris mei mãsiones multe sũt. Si enĩ dispar retributio in illa eterna beatitudine nõ esset: vna potius mansio ꝗ multe essent. Multe ergo mansiones sunt: in quib⁹ distincti bonorum ordines/et ꝓpter meritorꝫ cõsortia cõmuniter letantur: ⁊ tñ vnũ denariũ oẽs laborãtes accipiũt. Qui multis mãsionib⁹ distiguuntur: quia ⁊ vna est beatitudo quã illic percipiũt: ⁊ dispar retributionis q̃litas quã ꝑ opa diversa consequũtur. Que nimirum veritas iudicij sui diem denũciãs/ait. Tũc dicã messorib⁹. Colligite zizaniam: ⁊ ligate eam in fasciculos ad comburẽdum. Messores quippe angeli zizaniam ad comburẽdum in fasci-

F

Joã.xiiij.

Mat.xiij.

G

culos ligant: cum pares paribus in tormētis similibus sociant: vt superbi cum superbis: luxuriosi cum luxuriosis: auari cū auaris: fallaces cum fallacib⁹: inuidi cum inuidis: infideles cū infidelibus ardeant. Cū ergo similes in culpa/ad tormenta similia deducunt: q̄ eos in locis penalibus angeli deputant: quasi zizaniarū fasciculos ad comburendum ligant. Petrus.

Ad inquisitionem meam responsionis satisfactione patuit causa rōnis. Sed q̄dnā est queso te ꝙ nōnulli quasi per errorē extrahūtur e corpore: ita vt facti exanimes redeant: ⁊ eorū q̄sq̄ audisse se dicat quia ipse non fuerit qui erat iussus deduci?

¶ De his qui quasi per errorē educi vident e corpore: ⁊ de vocatione ⁊ reuocatione Petri monachi: ⁊ de morte ⁊ resuscitatione Stephani: ac de visione cuiusdā militis.

Capitulum. xxxvj. Gregorius.

Hoc cum fit Petre si bene perpendit/nō error: sed admonitio est. Superna eni pietas ex magna mie sue largitate disponit/vt nōnulli etiā post exitū repēte ad corpus redeāt: vt tormēta inferni q̄ audita non crediderant/saltem visa pertimescant. Nam quidam illyricianus monachus qui i hac vrbe in monasterio mecum viuebat/mihi narrare cōsueuerat: q̄ quodam tēpore cum adhuc in eremo moraretur/agnouerit ꝙ Petr⁹ q̄dā monachus ex regione ort⁹ hiberie/q̄ ei in loco vaste solitudinis cui Euasa nomē est/inherebat (sicut ipso narrante didicerat) priusq̄ eremū peteret/molestia corporis interueniente defunctus est: sed protin⁹ corpori restitutus/inferni se supplicia atq̄ innumera loca flāmarū vidisse testabat. Qui etiam quosdā huius seculi potētes in eisdem flāmis suspensos se vidisse narrabat.

H

Qui cum iam ductus esset vt i illas ⁊ ipse mergeretur: subito angelū corusci habitus apparuisse fatebat: qui eum in ignem mergi prohiberet. Cui etiā dixit. Regredere: et qualiter tibi posthac viuendū sit/cautissime attende. Post quā vocē paulatim recalescētib⁹ mēbris ab eterne mortis somno euigilās/cuncta que circa illū fuerant gesta narrauit. Tātisq̄ se postmodū ieiunijs vigilijsq̄ cōstrinxit/vt inferni eū vidisse ⁊ pertimuisse tormenta (etiam si taceret lingua) ꝯuersatio loq̄ret. Quippe cui omnipotentis dei mira largitate in morte actum est ne mori debuisset. Sed quia humanū cor grauis valde duritie esse solet: ita ip̄a quoq̄ penarum ostensio non eque omnibus vtilis est. Nam illustris vir Stephanus (quē bene nosti) de semetip̄o mihi narrare consueuerat: q̄ in constātinopolitana vrbe pro quadā causa demoratus/molestia corporis supueniēte defūct⁹ est. Cūq̄ medicus atq̄ pigmētarius ad aperiendū eum atq̄ condiēdum esset quesitus: ⁊ die eodē minime inuent⁹: subsequēte nocte corpus iacuit inhumatū. Qui duct⁹ ad inferni loca: vidit multa que prius audita nō credidit. Sed cū presidēti illic iudici presentat⁹ fuisset: ab eo recept⁹ non est: ita vt diceret. Nō hūc adduci: s̄ Stephanū ferrariū iussi. Qui statim reduct⁹ in corpore est: ⁊ stephan⁹ ferrarius qui iuxta eum habitabat: eadem hora defunct⁹ est. Sicq̄ probatum est vera fuisse verba que audierat: dū hec effect⁹ mortis Stephani demōstrauit. ¶ Ante triennium quoq̄ in hac pestilentia que hanc vrbem clade vehementissima depopulauit: in qua etiam corporali visu sagitte celit⁹ venire: ⁊ singulos quosq̄ ferire videbātur sicut nosti: Stephan⁹ idē defunctus est.

Stephanus quidā penas iferni vidit.

I

¶ Quidā vero miles in hac eadē vrbe nostra ꝑcussus: ad extrema peruenit. Qui educt⁹ e corpore exanimis iacuit: sed citius rediijt: ⁊ que cum eo fuerāt gesta/narrauit. Aiebat enim (sicut tunc res eadē etiam multis innotuit) quia pons erat: sub quo niger atq̄ caliginosus fetoris itolerabilis nebulā exhalās fluuius decurrebat. Trāsacto autē pōte/amena erant prata atq̄ virentia: odoriferis herbarū floribus exornata: in quibus albatorū hominū conuenticula esse videbantur. Tantusq̄ in eodē loco odor suauitatis inerat: vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulātes: habitātesq̄ satiaret. Ibi mansiones erāt diuersorum: singule/magnitudine lucis plene. Ibi quedā mire potentie edificabatur domus: que aureis videbat laterculis construi: sed cui⁹ esset nō potuit agnosci. Erāt vero super ripā predicti fluminis nōnulla habitacula: sed alia exurgentis fetoris nebula tangebat: alia autem exurgēs fetor a flumine minime tāgebat. Hec vero erat

Miles q̄dam ache rōta ⁊ elysios campos vidit.

in predicto pōte probatio: vt quisq̄s per eū vellet iniust⁹ transire: in tenebrosum fetētēq̄ fluuiū laberet. Iusti vero quibus culpa non obsisteret: securo per eum gressu ac libero ad loca amena peruenirent. Ibi se etiam Petrū ecclesiastice familie maiorem: qui ante quadriēnium est defunctus/deorsū positū in locis teterrimis magno ferri pondere ligatū ac depressum vidisse cōfessus est. Qui dum requireret cur ita esset: ea se dixit audisse q̄ nos qui eum in ecclesiastica domo nouimus: scientes eius acta recolimus. Dictū namq̄ est. Hec idcirco patitur: quia siquid ei pro faciēda vltione videbat/ad inferēdas plagas pl⁹ ex crudelitatis desiderio q̄ obediētie seruiebat. Quod sic fuisse/nullus qui illum nouit/ignorat. Ibi se etiam quendā peregrinū presbyterū vidisse fatebat: qui ad predictum pontem veniens/tanta per eum auctoritate trāsijt: quāta ⁊ hic synceritate vixit. In eodem quoq̄ ponte hūc quem prediximus Stephanū se recognouisse testatus est. Qui dum transire voluisset: eius pes lapsus est: ⁊ ex medio corpore iam extra pōtem deiectus/a quibusdam teterrimis viris ex flumine surgentibus per coxam deorsum: atq̄ a q̄busdā abbatib⁹‡ ⁊ speciosissimis viris cepit p brachia sursum trahi. Cūq̄ hoc luctamen esset/vt hūc boni spiritus sursum/mali deorsū traherēt: ip̄e qui hec videbat/ad corp⁹ reuersus est: et quid de eo plenius gestum sit: minime cognouit. Qua in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi: quia in eo mala carnis cum elemosynarū operatiōe certabāt. Qui enim per coxas deorsum/per brachia trahebat sursum/patet nimirum q̄ ⁊ elemosynas amauerat: ⁊ carnis vitijs perfecte non restiterat: que eū deorsum trahebāt. Sed in illo occulto arbitri examine quid in eo vicerit/⁊ nos ⁊ eum qui vidit ⁊ reuocatus est/latet. Constat tamen q̄ idē Stephanus postq̄ (sicut superi⁹ narraui) ⁊ infera loca vidit: et ad corpus rediit: perfecte vitam minime correxit: qui post multos annos de corpore adhuc in certamine vite ⁊ mortis exijt. Qua de re colligit: quia ipsa quoq̄ inferni supplicia cū demōstrātur/alijs hoc i adiutoriū: alijs vero in testimoniū fiat: vt isti videant mala que caueāt: illi vero eo amplius puniātur: q̄ inferni supplicia nec visa et cognita vitare voluerunt. Petrus.

K

‡ al. albatis.

Nota certamen.

L

Quid est hoc queso te ꝙ in amenis locis cuiusdam domus laterculis aureis edificari videbatur? Ridiculum est valde si credimus ꝙ in illa vita adhuc metallis talibus egeamus.

¶ Quid sibi vult i amenis locis dom⁹ instructio: et de Deusdedit/cui⁹ dom⁹ sabbato videbat edificari. Greg.

Quia hoc si sanū sapit itelligat: s̄ p hoc qd̄ illic ostensum est/quisq̄s ille est cui mansio ista cōstruebatur: aperte datur intelligi quid est quod hic operatur. Nā qui premia eterne lucis elemosynarū largitate promerebit: nimirum constat: quia auro edificat mācionē suā. Quod enim superius memorie fugit vt dicerem: idem miles qui hec viderat/narrabat ꝙ eosdem laterculos aureos ad edificationem dom⁹ senes ac iuuenes puelle ⁊ pueri ferebāt. Qua ex re colligitur quia hi quibus hec pietas facta est: ipsi illic operatores esse videātur. ¶ Sic etiam quidam iuxta nos Deusdedit nomine/religiosus habitabat: q̄ calciamenta solebat operari: de quo alter per reuelationem vidit ꝙ eius domus edificabatur: sed in ea constructores sui solo die sabbati videbant operari. Qui eiusdem viri postmodū subtiliter vitā requirēs: inuenit q̄ ex his q̄ dieb⁹ singulis laborabat: quicq̄d ex victu atq̄ vestitu superesse potuisset: die sabbato ad beati Petri ecclesiā deferre ꝯsueuerat: atq̄ indigētib⁹ erogare. Qua ex re perpēde: quia nō immerito dom⁹ ipsi⁹ fabrica sabbato crescebat. Petr⁹

Deusdedit suā domū sabbato tātum edificabat.

M

Hac re mihi idonee video satisfactum: sed queso te: quid esse dicimus ꝙ quorundam habitacula fetoris nebula tangebantur: quorūdam vero tangi nō poterant: vel q̄d ꝙ pōtem quidē ⁊ fluuiū vidit? Gregorius.

Ex rerum Petre imaginibus pēsantur merita causarum. Per pōtem quippe ad amena loca transire iustos aspexit: quia angusta valde est semita que ducit ad vitam. Et fetentem fluuium decurrentem vidit: quia ad ima defluit quotidie carnaliū hic putredo vitiorum. Et quorundā habitacula fetoris nebula tangebat: quorundam vero ab ea tangi non poterāt: q̄ sunt plerique qui multa iam bona opera faciūt: sed

Mat. vij.

B tamen adhuc carnalibus vitijs in cogitatiõibus delectatione tangũtur. Et iustũ valde est vt illic nebula fetoris assideat/quos hic adhuc carnis fetor delectat. Unde et eandẽ delectationẽ carnis esse beatus Job in fetore cõspiciẽs/de luxurioso ac lubrico sentẽtiã protulit dicẽs. Dulcedo illius vermes. Qui autẽ perfecte cor ab omni delectatione carnis excutiũt: constat nimirũ quia eorũ habitacula fetoris nebula non tãguntur. ¶ Et notandũ q̃ idem fetor esse ꝛ nebula visa sit: quia nimirũ carnalis delectatio mentẽ quam inficit obscurat: vt veri luminis claritatẽ non videat: sed vnde delectatur inferi⁹: inde caliginem supernam † patiatur. Petrus.

Job. xxiiij.

† al. ad superna.

Putam⁹ ne hoc auctoritate sacri eloquij posse mõstrari: vt culpe carnalium fetoris pena puniãtur?

¶ De pena sodomorum. Gregorius.

Gen. xix.

Potest. Nam libro geneseos attestante didicimus q: super sodomitas dñs ignẽ et sulphur pluit: vt eos ꝛ ignis incẽderet: ꝛ fetor sulphuris necaret. Quia enim amore illicito corruptibilis carnis exarserãt: simul incendio ꝛ fetore perierũt: quaten⁹ in pena sua cognoscerent: quia eterne morti fetoris sui se delectatione tradidissent. Petrus.

De his in quibus dubius fui: nihil mihi fateor questionis remansisse.

¶ De quorũdam aie adhuc in corpore posite penale aliqd de spũalib⁹ videãt. Et de theodoro puero. Ca. xxxvij.

B Sciendũ quoq; est: quia nõnunq; aie adhuc in suis coporibus posite penale aliquid de spũalibus vident: quod tñ quibusdã ad edificationẽ suã: quibusdã vero cõtingere ad edificationẽ audientium solet. Nam is de quo in homelijs corã populo me narrasse iam memini/inquiet⁹ valde Theodorus nole puer fuit: qui in monasteriũ meũ fratrẽ suum necessitate magis q̃ voluntate secutus est. Cui nimirũ grauis erat si quis pro salute sua aliquid loqueret. Bona eni non solũ facere: sed etiã audire nõ poterat. Nunq; se ad sancte cõuersationis habitũ venire iurando: irascendo: deridẽdo testabatur. In hac autẽ pestilentia que nuper huius vrbis populũ magna ex parte consumpsit: percussus in inguine est perductus ad mortẽ. Cũq; extremũ spiritũ ageret: cõuenerũt fratres vt egressum illius orãdo protegerẽt. Iã corpus eius ab extrema parte erat premortuũ: in solo tãtũ pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cũcti aũt fratres tãto ꝓ eo ceperũt enixi⁹ orare: quãto eũ iam videbant sub celeritate discedere. Tunc repente cepit eisdẽ fratribus assistẽtibus clamare: et cũ magnis vocibus orationes eorũ interrũpere: dicens. Recedite/recedite. Ecce draconi ad deuorandũ datus sum: q̃ propter vestrã presentiã deuorare me nõ potest. Caput meũ iam suo ore absorbuit: date locum vt non me amplius cruciet: sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandũ datus sum: quare propter vos moras patior? Tunc fratres ceperũt ei dicere. Quid est quod loqueris frater? signũ tibi sancte crucis imprime. Respõdit ille dicens. Uolo me signare/sed nõ possum: q: squamis huius draconis premor. Cumq; hoc fratres audirent: prostrati in terrã cũ lachrymis ceperũt pro ereptione illius vehemẽti⁹ orare. Et ecce subito cepit eger clamare dicens. Gratias deo: ecce draco qui me ad deuorandũ acceperat fugit: orationib⁹ vestris expulsus stare nõ potuit. Pro peccatis meis modo intercedite: q: ꝯuerti parat⁹ sum/ꝛ secularem vitam funditus relinquere. Homo ergo qui sicut iam dictũ est/ab extrema corporis parte fuerat premortuus/reseruatus ad vitam: toto corde ad deum cõuersus est. Et postq̃ mutat⁹ mẽte diu est flagellis astrictus/tunc eius anima carne soluta est.

Theodorus puer prauus.

C

Theodori puer[?]sio.

¶ De morte crisorij ꝛ mõachi cuiusdã iconie. C. xxxviij

Crisori⁹ vitiosus homo.

At cõtra Crisorius/sicut probus propinqu⁹ illius (cui⁹ iam superius memoriã feci) narrare consueuit: vir in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantũ plenus vitijs. Tantũ rebus: supbia tumidus: carnis sue voluptatibus subditus: in acquirendis rebus auaritie facibus accensus. Sed cũ tot malis dñs finẽ ponere decreuisset: corporali hũc molestia percussit. Qui ad extremũ veniẽs/eadem hora qua iam de corpore erat exiturus: apertis oculis vidit teterrimos viros ꝛ nigerrimos spũs coram se assistere: ꝛ vehemẽter imminere/vt ad inferni claustra eũ raperent. Cepit tremere: pallescere/sudare: ꝛ magnis vocibus inducias petere: filiũq; suũ noie Maximũ quẽ ipse iã monach⁹ monachũ vidit: nimijs ꝛ turbatis vocib⁹ vocare dicẽs. Maxime curre. Nunq; tibi mali aliqd feci: in fide tua me suscipe. Turbatus mox maximus affuit: lugẽs ac perstrepens familia cõuenit. Eos autẽ quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat: ipsi malignos spũs videre nõ poterant: sed eorũ presentiã/in confusione et pallore et tremore illius qui trahebat videbant. Pauore autẽ tetre eoꝝ imaginis huc illucq; vertebatur in lectulo: iacebat in sinistro latere/aspectũ eoꝝ ferre non poterat: vertebatur ad parietẽ/ibiq; aderant. Cũq; cõstrictus nimis relaxari se iam posse desperaret: cepit magnis vocibus clamare. Inducias vel vsq; mane: inducias vel vsq; mane. Sed cum hec clamaret: in ipsis vocibus de habitaculo sue carnis euulsus est. De quo nimirũ constat: quia pro nobis ista nõ pro se viderit: vt eius visio nobis proficiat quos adhuc diuina patiẽtia lõganimiter expectat. Nã illi tetros spũs ante mortẽ vidisse/ꝛ inducias petisse q̃d ꝓfuit: qui easdẽ iducias quas petije nõ accepit? ¶ Est etiã nũc apud nos Athanasius ex Isauria presbyter: q̃ in dieb⁹ suis Iconij rem terribilẽ narrat euenisse. Ibi namq; (vt ait) quoddam monasteriũ Thongolaeon dicitur: in quo quidam monach⁹ magne estimationis habebat. Bonis quippe cernebatur moribus: atq; in omni sua actione compositus: sed sicut ex fine res patuit: lõge aliter q̃ apparebat fuit. Nam cum ieiunare se cum fratribus demonstraret: occulte mãducare cõsueuerat. Quod ei⁹ vitiũ fratres oĩno nesciebant. Sed corporis superueniente molestia/ad vite extrema perductus est. Qui cum iam esset in fine: fratres ad se oẽs qui monasterio inerant/cõgregari fecit. At illi tali (vt putabant) viro moriẽte/magnũ quid ac delectabile se ab eo audire crediderãt. Quibus ipse afflictus et tremens cõpulsus est prodere cui hosti traditus cogebatur exire. Nam dixit. Quãdo me vobiscũ credebatis ieiunare: occulte comedebam: ꝛ ecce nunc ad deuorandũ draconi traditus sum: qui cauda sua mea genua pedesq; colligauit: caput vo suũ intra meũ os mittens: spm̃ meũ ebibẽs extrahit. Quibus dictis statim defunctus est: atq; vt penitendo se liberare potuisset: a dracone quem viderat/expectat⁹ non est. Quod nimirum constat quia ad solam vtilitatem audientium viderit: qui eum hostem cui traditus fuerat: et innotuit/et non euasit. Petrus.

D

E

Docere vellem: si post mortem purgatori⁹ ignis esse credendus est.

¶ An post mortẽ purgatori⁹ ignis sit. Ca. xxxix. Greg.

In euangelio dicit dñs. Ambulate dum lucem habetis. Per prophetã quoq; ait. Tẽpore accepto exaudiui te: et in die salutis adiuui te. Quõ paulus aplˢ exponẽs dicit. Ecce nunc tẽpus acceptabile: ecce nũc dies salutis. Salomõ quoq; ait. Quodcunq; potest manus tua facere: instanter operare: q: nec opus/nec ratio/nec sciẽtia/ nec sapientia erit apud inferos quo tu properas. Dauid quoq; ait. Quoniã in seculum mĩa eius. Ex quibus nimirũ sentẽtijs cõstat: quia qualis hinc quisq; egreditur/talis in iudicio ꝓsentatur. Sed tñ de quibusdã leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credẽdus est: pro eo q̃ veritas dicit. Quia si quis in sancto spũ blasphemiam dixerit: neq; in hoc seculo remittetur ei: neq; in futuro. In qua sentẽtia datur intelligi quasdã culpas in hoc seculo: quasdã vero in futuro posse laxari. Quod eni de vno negatur: cõsequens intellectus patet q: de quibusdã cõceditur. Sed tñ (vt predixi) hoc de paruis/minimisq; pctis fieri posse credendũ est: sicut est assidue ociosus sermo: immoderatus risus: vel peccatũ cure rei familiaris (que vix sine culpa: vel ab ipsis agitur qui culpã qualiter declinare debeant sciunt) aut in nõ grauibus rebus error ignorãtie: que cuncta etiã post mortẽ grauant: si adhuc in hac vita positis minime fuerint relaxata. Nam cũ Paulus dicat xp̃m esse fundamentũ/atq; subiungat. Si quis superedificauerit super hoc fundamentũ aurũ/argentũ/lapides preciosos/ligna/fenũ/stipulã: vniuscuiusq; op⁹ quale sit/ ignis probabit: sicuius opus mãserit qd̃ superedificauit/mercedẽ accipiet: sicui⁹ op⁹ arserit/ detrimẽtũ patietur: ipse autẽ saluus erit: sic tñ quasi per ignem. Quis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita ad-

Joan. xij.

Esa. xlix.

ij Cor. vi

Eccli. ix.

Psalm. cxxxvij.

F

Mat. xij.

j. Cor. iij.

G

bibito possit intelligi: tñ si qs hoc de igne future purgationis accipiat / pensandū sollicite est: q illū per ignē dixit posse saluari: non qui super hoc fundamentū ferrum: es / vel plumbū edificat. i. peccata maiora: et idcirco duriora: atq tunc iam insolubilia: sed lignū / fenum / stipulam. i. peccata minuta atq leuissima: que ignis facile cōsumat. Hoc tñ sciendū est: q illic saltē † de minimis nihil qsq purgationis obtinebit: nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita posit⁹ vt illic obtineat promereatur.

† al. stati.

De anima Pascasij diaconi. Capitulū. xl.

Nam cū adhuc essem iuuenculus: atq in laico habitu cōstitutus: narrari a maioribus atq scientibus audiui: q Pascasius huius aplice sedis diacon⁹: cuius apud nos rectissimi et luculēti de sancto spū libri extāt / mire sanctitatis vir fuerit: elemosynarū maxime operibus vacans: cultor pauperū: et contēptor sui. Sed hic in ea cōtentiōe que inardescēte zelo fideliū inter simachū atq laurentiū facta est: ad pontificatus ordinē laurentiū elegit: et omniū post vnanimitate superatus: in sua tñ sententia vsq ad diem sui exitus perstitit: illū amando atq preferēdo quē epoꝝ iudicio preesse sibi ecclesia refutauit. Hic itaq cū tēporibus Simachi aplice sedis presulis esset defunctus: eius dalmaticā feretro superpositā demoniacus tetigit: statimq sanatus est. Post multū vero tempus germano capuano epo (cuius superius memoriā feci) medici pro corporis salute dictauerāt: vt in angularib⁹ ‡ thermis lauari debuisset. Qui igressus easdē thermas / pdictū Pascasiū diaconū stantē et obsequentē in caloribus inuenit. Quo viso vehemēter extimuit: et quid illic tantus vir faceret inquisiuit. Cui respōdit. Pro nulla alia causa i hoc penali loco deputatus sum: nisi q in parte laurentij cōtra simachū sensi. Sed queso te: p me dñm deprecare. Atq in hoc cognosces q exauditus sis: si huc rediens me nō inueneris. Qua de re vir dñi Germanus se in precibus strinxit: et post paucos dies rediit: sed iam dictū pascasium in loco eodē minime inuenit. Quia eni nō malitie sed ignorantie errore peccauerat: purgari post mortē a petō potuit. Quod tamen credendū est quia ex illis elemosynarū suarum largitate hoc obtinuit: vt tunc posset promereri veniā cū iam nil posset operari. Petrus.

Pascasij laus.

Demoniacus sanatus.

‡ al. angulanis.

H Pascasij error.

Quid hoc est queso te q in his extremis tēporibus tam multa de animabus clarescūt que ante latuerūt: ita vt apertis reuelationib⁹ atq ostensionibus venturum seculum inferre se nobis atq aperire videatur?

Cur in extremis tēporibus tā multa de aiabus clarescunt que antea latuerunt. Capitulū. xlj. Gregorius

Ita est: nam qntum presens seculū propinquat ad finē: tantū futurū seculū ipa iam quasi propinquitate tāgitur: et ex signis manifestiorib⁹ aperitur. Quia eni in hoc cogitatiōes nostras vicissim minime videmus: in illo autē nostra in alterutrū corda conspicimus: quid hoc seculū nisi noctē: et quid futurū nisi diem dixerim? Sed quēadmodū cū nox finiri et dies incipit oriri / ante solis ortū simul aliquo modo tenebre cum luce cōmixte sunt: quousq discedētis noctis reliquie in luce diei subsequentis perfecte vertantur: ita huius mūdi finis iam cum futuri seculi exordio permiscetur: atq ipse reliquiarū eius tenebre quadā iā rerum spiritalium permixtione translucent. Et que illius mūdi sunt / multa iam cernimus: sed necdum perfecte cognoscimus: quia quasi in quodā mentis crepusculo hec velut ante solem videmus. Petrus.

I

Placet qđ dicis. Sz de tāto viro pascasio hoc animum ad inquisitionem mouet q post mortē ad penalem locū ductus est: cuius feretri vestis tangi potuit: et malignus spūs ab obsesso hoīe fugari. Gregorius.

Hac in re magna debet oipotentis dei dispēsatio / et qntū sit multiplex agnosci. Cuius iudicio actū est: vt idem vir Pascasi⁹ et ipse intus aliquanto tempore reciperet qđ peccasset: et tamen ante humanos oculos mira per corpus suū post mortē faceret: qui ante mortem eis quoq cognoscētibus pia opera fecisset: vt neq hi qui bona eius viderāt / de elemosynarū illius estimatione fallerentur: neq ipsa sine vltione laxaretur culpa: quam nec esse culpā credidit: et idcirco hāc fletibus non extinxit. Petrus.

Pascasi⁹ quō miraculum fecerit.

R

Perpendo que dicis: verūtamē hac ratione cōstrictus / nō solū que intelligo: sed etiam ipsa que in me nō intelligo / cogor iam peccata formidare. Sz queso te: qui a paulo superi⁹ sermo de locis penalibus inferni versabatur: vbinam esse infernū putamus. Sup hāc terrā / an sub hac terra esse credend⁹ est?

Ubi esse infernus credēdus sit. Ca. xlij. Gregorius.

Hac de re temere diffinire non audeo. Nōnulli nāq in quadā terrarū pte infernū esse putauerunt. Alij vero hūc sub terra esse estimāt. Sed tamen hoc animū pulsat: quia si idcirco infernū dicim⁹ quia inferius iacet: quod terra a celo est: hoc esse debet infernus a terra. Unde et fortasse p psalmistā dicit. Liberasti animā meā ex inferno inferiori. Ut infern⁹ superior in terra: infern⁹ vero inferior sub terra esse videat. Et Joannis vox in estimatione ista cōcordat: qui cum signatū librū septē sigillis vidisse se diceret: quia nemo inuentus est dignus neq in celo / neq in terra / neq subtus terrā aperire librū et soluere signacula eius: adiunxit. Et ego flebā multū. Quem tamē librum postea per leonem de tribu iuda dicit aperiri. Quo videlicet libro quid aliud q sacra scriptura signatur? Quā solus redēptor noster aperuit: qui homo factus: moriēdo: resurgendo: ascēdēdo: cūcta mysteria que in eo fuerūt clausa patefecit. Et nullus in celo: quia neq angelus: nullus in terra: quia neq homo viuens in corpore: nullus subtus terrā dignus inuentus est: quia neq anime corpore exute aperire nobis preter dñm sacri eloquij secreta potuerunt. Cum ergo ad aperiendū librū nullus sub terra inuentus dignus dicitur: quid obstet non video vt sub terra infernus esse credatur. Petrus.

Ps. lxxxv.

Apoc. v.

L Infernus sub terra esse credit.

Queso te. Unus esse gehenne ignis credendus est: an quanta peccatorū diuersitas fuerit: tāta quoq estimanda sunt et ipsa incendia esse preparata?

Utrū vn⁹ gehēne ignis sit: an diuersi. Ca. xliij. Greg.

Unus quidē est gehenne ignis: sed nō vno modo oēs cruciat peccatores. Uniuscuiusq eteni qntū exigit culpa: tāta illic sentitur pena. Nā sicut in hoc mundo sub vno sole multi consistunt nec tamē eiusdē solis ardorē equaliter sentiūt: quia ali⁹ plus estuat: atq alius minus: ita illic in vno igne nō vn⁹ est modus incēdij: quia qđ hic diuersitas corporū / hoc illic agit diuersitas pctōrum: vt et ignē non dissimilē habeāt: et tñ eosdē singulos dissimiliter exurat. Petrus.

Un⁹ ignis est eterne pene.

Numquidnā queso te: dicimus eos qui semel illic mersi fuerint / semper arsuros?

Si semper ardeant qui gehenne incendijs deputantur. Capitulum. xliiij. Gregorius.

Constat nimirū et incūctanter verū est: quia sicut finis nō est gaudio bonoꝝ: ita finis nō erit tormento maloꝝ. Nam cū veritas dicat. Ibūt impij in suppliciū eternū: iusti autem i vitam eternam: quia verum est quod promisit: falsum procul dubio non erit quod minatus est deus. Petrus.

Mat. xxv

M

Quid si quis dicat. Idcirco peccātibus eternā penam minatus est: vt eos a peccatorū perpetratione compesceret? Gregorius.

Si falsum est quod minatus est vt ab iniustitia corrigeret: etiam falsa est pollicit⁹: vt ad iustitiam puocaret. Sed quis hoc dicere vel insanus presumat? Et si minatus est quod nō erat impleturus: dū asserere eum misericordē volumus: fallacē (qđ dici nephas est) predicare cōpellimur. Petrus.

Scire velim quomodo iustū sit vt culpa que cū fine perpetrata est: sine fine puniatur. Gregorius.

Hoc recte diceretur / si districtus iudex nō corda hominum: sed facta pēsaret. Iniqui enim ideo cū fine deliquerūt / quia cū fine vixerunt. Nam voluissent vtiq si potuissent sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendūt eni quia in peccato semper viuere cupiunt: qui nunq desinunt peccare dum viuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicātis pertinet: vt nunq careant supplicio / qui in hac vita nunq voluerunt carere peccato. Petrus.

Sed nullus iustus crudelitate pascitur: et delinquēs seruus a iusto dño idcirco cedi precipit vt a nequitia corrigatur. Ad hoc ergo vapulat vt emēdari debeat. Iniqui autē gehēne ignibus tradi:

[A] ti si ad correctionem nõ perueniunt/ quo fine semper ar debunt? Gregorius.

[Cur mali eternaliter puniãtur.]

Omnipotẽs deus quia pius est: miserorũ crucia tu nõ pascitur: quia vero iustus est: ab iniquorũ vitiõe in perpetuũ nõ sedatur. Sed iniqui oẽs eterno supplicio deputati/ sua qdẽ iniquitate puniunt: et tñ ad aliqd ardebũt: scz vt iusti oẽs et in deo videant gaudia q̃ percipiũt: et in illis respiciant supplicia q̃ euaserunt: quatenus tãto magis in eternũ gratie diuine debitores se esse cognoscãt: quanto in eternũ mala puniri cõspiciunt que eius adiutorio vicerunt. Petrus.

Et vbi est q̃ scti sunt si p inimicis suis q̃s tũc ardere vident non orabũt: quibus vtiq̃ dictũ est. Pro inimicis vestris orate? Gregorius.

[† al. cõuersione.]

Pro inimicis suis orãt eo tẽpore quo possunt ad fructuosam penitentiã eorũ corda cõuertere: atq̃ ipsa cõuersatione † saluare. Quid eni aliud p inimicis orandum est: nisi hoc qđ aptus ait. Ut det illis deus penitentiã ad cognoscẽdũ veritatẽ: et resipiscant a diaboli laqueis: a quo capti tenẽtur ad ipsius voluntatem? Petrus.

Et quõ p illis tũc orabũt q̃ iam nullatenus possũt ad iustitie opa ab iniquitate cõmutari? Gregori⁹.

[Sãcti cur pro dãnatis non orant.]

Eadem itaq̃ causa est cur non orent tũc p hoĩb⁹ igni eterno dãnatis: q̃ nũc etiã causa est vt non orent p diabolo angelisq̃ eius eterno supplicio deputatis. Que nũc etiã causa est vt nõ orẽt scti hoĩes p infidelib⁹/ impijsq̃ defunctis: qi pro eis vtiq̃ quos eterno deputatos supplicio iam nouerunt: ante illũ iudicis [B] iusti conspectũ orationis sue meritũ cassari refugiunt. Quod si nunc quoq̃ viuentes iusti mortuis dãnatis iniustis minime cõpatiuntur: quãdo adhuc aliquid iudicabile de sua carne ‡ se perpeti etiã ipsi nouerunt: quãto districtius tunc iniquorũ tormenta respiciunt: quando ab oĩ vitio corruptiõis eruti/ ipsi iam iustitie vicinius atq̃ arctius inherebũt? Sic quippe eorũ mentes p hoc quod iustissimo iudici inherẽt: vis districtiõis absorbet: vt omnino eis nõ libeat: quicquid ab illius eterne regule subtilitate discordat. Petrus.

[‡ al. causa.]

Non est iam qđ respõdere debeã aperte rationi. Sed hec nũc questio mentẽ mouet: quomodo anima immortalis dicitur/ dum constet q̃ in perpetuo igne moriatur?

¶ Quomodo anima imortalis dicitur si cõstat q̃ mortis damnatione puniatur. Caplm.xlv. Gregorius.

Uita duobus modis vita dicitur: duob⁹ etiã modis mors debet intelligi. Aliud nãq̃ est q̃ in deo viuimus: aliud vero q̃ in hoc q̃ conditi vel creati sum⁹. Itẽ aliud est beate viuere: atq̃ aliud essentialiter. Aia itaq̃ z mortalis esse intelligit: z imortalis. Mortalis quippe: quia beate viuere amittit. Immortalis autẽ: quia essentialiter viuere nunq̃ desinit: z nature sue vitã perdere nõ valet nec cũ in perpetua fuerit morte dãnata. Illic eni posita beata esse pdit/ et esse non perdit. Qua ex re cogitur semper vt et mortem sine morte: et defectũ sine defectu: et finem sine fine patiatur. Quatenus ei et mors immortalis sit: et defectus indeficiens: et finis infinitus. Petrus.

[Aia z mortalis z immortalis est.]

Quis hanc tam inexplicabilẽ dãnationis sententiã (cuiuslibet sit operis) ad exitũ veniẽs non pertimescat: quando etsi iam nouit quid egit: adhuc tñ facta illi⁹ q̃ subtiliter iudicent ignorat? [C]

¶ De quodã sancto viro qui veniens ad mortem expauit. Capitulum.xlvj. Gregorius.

Ut asseris ita est petre. Sed plerumq̃ de culpis minimis ipse solus pauor egrediẽtes animas iustorum purgat: sicut narrari de quodã sancto viro mecũ frequenter audisti. Qui ad mortẽ veniens vehementer timuit: sed post mortem discipulis in stola cãdida apparuit: z q̃ pclare sit suscept⁹ idicauit.

¶ De qdã ne in morte timeãt: reuelatiõe roborant. Et de Antonio z Merulo/ z Ioãne monachis. Ca.xlvij.

Nonnũq̃ vero oĩpotens deus trepidantiũ mẽtes quibusdã prius reuelationibus roborat: vt in morte minime pertimescãt. Nam quidã mecũ in monasterio frater Antonius noĩe viuebat: qui multis quotidianis lachrymis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Cũq̃ studiosissime/ et magno feruoris desi derio sacra eloquia meditaretur: nõ in eis verba sciẽtie [D] sed fletum compũctionis inqrebat. Quatenus per hec exaltata mens ei⁹ inardesceret: z ima deserens ad regionem celestis patrie per contemplationem volaret. Huic per visionem nocturnam dictum est. Parat⁹ esto: quia domin⁹ iussit migrare te. Cũq̃ ille nõ habere se sumpt⁹ ad migrandum diceret: respõsum protinus audiuit dicens. Si de peccatis tuis agit/ dimissa sunt. Quod cum semel audisset/ et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoq̃ alia eisdem verbis est admonitus. Tunc post quinq̃ dies febre correptus: cunctis fratribus orantibus flentibusq̃ defunctus est.

[Antonij visio.]

Alius etiã frater in eodẽ monasterio Merulus dicebat: vehementer lachrymis atq̃ elemosynis intẽtus. Psalmodia vero ex ore illius pene nullo tẽpore cessare psueuerat: excepto cũ aut alimentũ corpori/ aut membra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit q̃ ex albis floribus corona de celo in caput illi⁹ descẽdebat. ¶ Qui mox molestia corporis occupatus/ cũ magna securitate animi atq̃ hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulchrũ dñs Petrus q̃ nũc monasterio meo preest/ sibi sepulturã facere post annos q̃ttuordecim voluisset: tanta (vt asserit) de eodẽ sepulchro illius fragrãtia suauitatis emanauit: ac si illic florũ oĩm fuissent odoramẽta pgregata. Qua ex re manifeste patuit q̃ verũ fuit qđ per nocturnã visionẽ vidit.

[Meruli visio nocturna.]

In eodẽ quoq̃ monasterio alius quidã Ioannes dictus est; magne indolis adolescens: qui etatẽ suã intellectu z humilitate/ dulcedine et grauitate transigebat. Huic egrotanti atq̃ ad extremũ deducto: per nocturnã visionẽ quidam senex apparuit: et hũc virga tetigit eiq̃ dixit. Surge. Ex hac eni molestia modo minime morieris: sed paratus esto: quia longum tẽpus hic facturus non eris. Qui dum iam esset a medicis desperatus: repente sanatus est atq̃ cõualuit. Rẽ quã viderat narrauit: seq̃ per biennium in dei seruitio (sicut predixi) vltra etatis sue ãnos exhibuit. Ante hoc autẽ triennium cũ quidã frater fuisset mortuus: atq̃ in eiusdẽ monasterij cimiterio a nobis sepult⁹: cũctis nobis ab eodem cimiterio exeuntibus idem Ioannes (sicut postmodũ pallidus z tremens idicauit) illic nobis discedentibus inuẽtus: ab eodẽ fratre qui mortuus fuerat/ de sepulchro vocat⁹ est. Quod mox etiã subsequẽs finis edocuit. Nam post dies decem inuasus febribus: carne solutus est. Petrus. [E]

[Ioãnis visio.]

Doceri vellem si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur/ debeat obseruari.

¶ An obseruanda sint somnia: et quot sunt modi somniorum. Capitulũ.xlviij. Gregorius.

In hoc petre sciendũ est: q̃ sex modis tangunt animã imagines somniorũ. Aliqñ nãq̃ somnia vẽtris plenitudine vel inanitate: aliquãdo vero illusione: aliquãdo cogitatione simul et illusione: aliquãdo reuelatione: aliqñ autẽ cogitatione simul z reuelatione generant. Sed duo que primo diximus/ oĩes experimento cognoscimus: subiuncta autẽ quattuor in sacre scripture paginis reperimus. Sõnia eni nisi plerũq̃ ab occulto hoste per illusionẽ fierent/ nequaq̃ hoc vir sapiens indicaret dicẽs. Multos eni errare fecerũt somnia: et exciderũt sperantes in illis. Et iterũ. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. Quibus pfecto verbis cuius sint detestationis ostẽditur que augurijs coniũgũtur. Rursus. Nisi aliqñ ex cogitatione simul z illusione pcederẽt: vir sapiens minime dixisset. Multas curas sequũtur somnia. Et nisi aliqñ somnia ex mysterio reuelationis orirẽtur: nec ioseph preferendũ se fratrib⁹ somnio videret: nec sponsum Marie vt ablato puero in egyptũ fugeret/ p somniũ angel⁹ admoneret. Rursum nisi aliqñ ex cogitatione simul et reuelatiõe procederẽt nequaq̃ Daniel propheta nabuchodonosor visionẽ disserens/ a radice cogitationis inchoasset: dicẽs. Tu rex cepisti cogitare in stratu tuo quid esset futurũ post hec. et qui reuelat mysteria/ ostendit tibi que vẽtura sunt: et paulopost videbas: et ecce quasi statua vna grãdis: statua illa magna z statura sublimis stabat cõtra te zc. Daniel itaq̃ qr somniũ adimplendũ reuerẽter insinuat: et ex qua ortũ sit cogitatione manifestat/ patenter ostenditur: qr hoc plerũq̃ ex cogitatiõe simul z reuelatiõe gene

[Somniorũ sex modi.] [F] [Eccli. xxxiiij.] [Leui. xix.] [Eccle. v.]

G

retur. Sed nimirũ/cum somnia tot rex qualitatibus al ternẽtur: tanto eis credi difficilius debet/ quãto et quo impulsu veniant facilius nõ elucet. Sancti autẽ viri inter illusiones atq; reuelationes ipsas visionũ voces aut imagines quodã intimo sapore discernunt: vt sciant vel quid a bono spũ percipiãt: vel quid ab illusione patiantur. Nam si erga hec mens cauta nõ fuerit: per deceptorem spiritum multis se vanitatibus immergit: qui nonnunq; solet multa vera predicere: vt ad extremũ valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.

¶ De quodã cui per somniũ longa vite spatia promissa sunt: et in breui tempore morte resecata. Capitulũ.xlix.

Quidam somnio deceptus.

Uper nãq; nostrorũ cuidam certũ est cõtigisse: qui dũ somnia vehementer attenderet: ei p somniũ lõga spatia huius vite promissa sunt. Cũq; multas pecunias prolongioris vite stipẽdijs collegisset: ita repẽte defunct⁹ est vt intactas oẽs relinqret et ipse secũ nihil ex bono opere portaret. Petrus.

Uis ille sit memini: sed queso te ea que cepim⁹ exequamur. Putamusne aiabus aliquid prodesse si mortuorũ corpora fuerint in ecclesijs sepulta?

¶ An prosit animabus si mortuorum corpora in ecclesia fuerint sepulta. Capitulum.l.

Sepeliri in ecclesia q̃bus mortuis psit.

Uos grauia peccata nõ deprimũt: hoc pdest mortuis si in ecclesia sepeliãtur: q; eorũ proximi quotiens ad eadem sacra loca conueniũt suorum quorum sepulchra conspiciunt recordantur: et pro eis domino preces fundũt. Nam quos peccata grauia deprimunt: nõ ad absolutionẽ potius q̃ ad maiorẽ dãnationis cumulum eorum corpora in ecclesijs ponũtur. Quod melius ostẽdere poterimus si ea que diebus nostris gesta sunt/ breuiter enarremus.

¶ De quadã sanctimoniali femina in ecclesia sctĩ Laurentij sepulta que dimidia apparuit incensa. Capitu.lj.

H

Ir namq; vite venerabilis Felix portuensis eps in sabinẽsi prouincia ort⁹ atq; nutrit⁹ est. Qui quandã sanctimonialẽ feminam in loco eodẽ fuisse testatur: que carnis quidem continentiã habuit: sed lingue procacitatẽ atq; stultiloquiũ non declinauit. Hec igit defuncta atq; in ecclesia sepulta est. Eadem autẽ nocte custos eiusdem ecclesie per reuelationẽ vidit: quia deducta ante sacrũ altare per mediũ secabatur: et pars vna illius igne cremabatur: et pars altera intacta remanebat. Cũq; hoc surgens mane fratrib⁹ narrasset: et locũ ostenderet in quo fuerat igne consumpta: ipsa flamme cõbustio ita ante altare in marmoribus apparuit: ac si illic eadẽ femina igne corporeo fuisset cõcremata. Qua ex re aperte datur intelligi: quia hi quibus peccata dimissa non fuerint: ad euitandũ iudiciũ sacris locis post mortẽ non valeant adiuuari.

Mõialis semiusta.

¶ De valeriani patricij sepultura. Capitulũ.lij.

De valeriano patricio.

Oannes quoq; vir magnificus in hac vrbe locum prefectorũ seruans: cuius grauitatis atq; veritatis sit nouimus: qui mihi testatus est valerianũ patriciũ in ciuitate q̃ brixa dicitur fuisse defunctum. Cui eiusdem ciuitatis eps accepto precio locũ in ecclesia prebuit: in quo sepeliri potuisset. Qui videlicet valerianus vsq; ad etatẽ decrepitã leuis ac lubricus extitit: modũq; suis prauitatibus ponere cõtempsit. Eadem vero nocte qua sepultus est/ beatus Faustin⁹ martyr: in cuius ecclesia corpus illius fuerat humatũ/ custodi suo apparuit dicẽs Uade et dic epo vt proijciat hinc fetentes carnes quas hic posuit: quod si non fecerit: die tricesimo ipse morietur. Quam visionem custos episcopo timuit confiteri: et rursus admonit⁹ declinauit. Die autem tricesimo eiusdem ciuitatis episcopus cũ vesper tina hora san⁹ atq; incolumis ad lectum redijsset: subitã et inopinata morte defunctus est.

I

¶ De corpe valẽtini ab eccl'a post mortẽ piecto Ca.liij

Ddest quoq; in presenti venerabilis frater venãcius lunensis epo: et magnificus liberius vir nobilissimus atq; veracissimus: q̃ se scire suosq; homines interfuisse testantur ei rei quã narrant nup in genuensi vrbe cõtigisse. Ibi nãq; vt dicũt/ valẽtinus noie ecclesie mediolanẽsis defensor defunct⁹ est: vir valde lubricus et cũctis leuitatibus occupat⁹: cuius corp⁹ in ecclesia beati martyris Syri sepultũ est. Nocte autẽ media in eadem ecclesia facte sunt voces ac si quis violẽter ex ea repelleretur: atq; traheretur foras. Ad quas nimirum voces cucurrerũt custodes: et viderunt duos quosdã teterrimos spũs: qui eiusdem valentini pedes quadã ligatura strinxerãt: et eũ ab ecclesia clamantẽ ac nimiũ vociferantẽ foras trahebãt: qui videlicet exterriti ad sua strata reuersi sunt. Mane autẽ facto aperiẽtes sepulchrũ in quo idem valẽtinus positus fuerat: ei⁹ corpus non inuenerũt. Cumq; extra ecclesiã quererent vbi proiectũ esset: inuenerũt hoc in sepulchro alio positũ/ ligatis adhuc pedibus/ sicut ab ecclesia fuerat abstractũ. Ex qua re petre collige q; hi quos peccata grauia deprimũt: si in sacro loco sepeliri se faciãt: restat vt etiam de sua presumptione iudicentur: quatenus eos sacra loca non liberent: sed etiã culpa temeritatis accuset.

K

Corp⁹ valentini extra ecclesiam a diabolis extractum.

¶ De tinctoris corpore in ecclesia sepulto post non inuento. Capitulum.liiij.

Am quid quoq; in hac vrbe cõtigerit: tinctorũ q̃ hic habitant multitudo testat: q; qdã artis eorũ prim⁹ cũ defunct⁹ fuisset: in eccl'a beati Januarij martyris iuxta portã sancti Laurẽtij a cõiuge sua sepultus est. Sequẽti autẽ nocte ex eadẽ sepultura audiente custode ei⁹ spũs cepit clamare. Ardeo: ardeo. Cũ vero diu has duas voces emisisset: custos hoc eius nũciauit vxori. Uxor vero illi⁹ eos qui diligenter inspicerẽt artis eiusdẽ viros transmisit ad ecclesiã: volens cognoscere qualiter eius corpus esset in sepulchro de quo talia clamaret. Qui aperientes sepulchrũ vestimenta quidẽ intacta repererunt (que nunc vsq; in eadẽ ecclesia pro eiusdẽ cause testimonio seruãtur) corp⁹ vero illius oino non inuenerũt: ac si in sepulchro eodẽ positũ non fuisset. Qua ex re colligendũ est qua vltione anima eius dãnata sit: cuius et caro est ab ecclesia proiecta. Quid igitur sacra loca sepultis prosunt: qñ hi q̃ indigni sunt/ ab eisdẽ sacris locis diuinitus proijciunt? Petr⁹

Tinctoris corp⁹ in sepulchro cõbustum.

Uidnam ergo esse poterit quod mortuorũ valeat animabus prodesse?

¶ Quid sit quod post mortẽ valeat ad absolutionẽ animas adiuuare: et de centũcellensi presbytero qui a cuiusdã spũ petitus est: vt p sacrã hostiã post mortẽ potuisset adiuuari: et de anima iusti monachi. Ca.lv. Gregorius.

L

I culpe post mortẽ insolubiles nõ sunt: multũ solet aias etiã post mortẽ sacra oblatio hostie salutaris adiuuare: ita vt hanc nonnunq; ipse defunctorũ aie expetere videant. Nam predictus Felix epus a quodã vite venerabilis presbytero: qui vsq; ante biennũ vixit: et in diocesi centũcellensis vrbis habitabat: atq; ecclesie beati Joannis (que in loco qui dicitur taurina sita est) perat: cognouisse se asserit q; idẽ psbyter in eodẽ loco in quo aque calide vapores nimios faciũt: quotiẽs corporis necessitas exigebat lauari cõsueuerat. Ubi dũ die quadã fuisset ingressus: inuenit quendam incognitũ virũ ad suũ obsequiũ preparatũ: qui sibi de pedibus calceamẽta abstraheret: vestimenta susciperet: et exeũti de caloribus sabana preberet: atq; omne ministeriũ cũ magno famulatu perageret. Cũq; hoc sepius fieret: idem presbyter die quadã ad balnea iturus intra semetipm cogitans/ dixit. Uiro illi qui mihi solet tam deuotissime ad lauandũ obsequi/ ingratus apparere non debeo: sed aliquid me necesse est ei pro munere portare. Tũc duas secũ oblationũ corõas detulit. Qui mox vt peruenit ad locũ/ hominẽ inuenit: atq; ex more eius obsequio in oĩbus vsus est. Lauit itaq;: et cũ iam vestitus voluisset egredi: hoc quod secũ detulerat/ obsequenti sibi viro pro benedictione obtulit: petẽs vt benigne susciperet quod ei gratia charitatis offerret. Cui ille merens afflictusq; respõdit. Mihi ista quare das pater? Iste panis sanctus est: ego hunc manducare nõ possum. Ego etenim quẽ vides/ hui⁹ loci dñs aliqñ fui: sed pro culpis meis hic post mortẽ deputatus sum. Si aũt mihi pstare vis: oĩpotẽti deo p me offer hũc panẽ: vt pro pctis meis interuenias. Et tunc exauditũ te esse cognosce: cum huc ad lauandũ veneris: et me minime reperẽris. In quibus verbis disparuit: et is qui homo esse videbatur: euanescẽdo innotuit quia spũs fuit. Idem vero presbyter hebdomada cõtinua se pro eo in lachrymis afflixit: salutarẽ hostiã quotidie obtulit: et reuersus post ad balneũ eũ iam minime inuenit. Qua ex re q̃tum prosit aiabus imolatio sacre oblationis ostẽditur: quando

Mortu⁹ balneanti famulabatur.

M

Oblatio hostiarũ mortuis ẽ vtilis.

A bane et ipsi mortuorū spūs a viuentibus petūt: et signa indicant quibus per eam absoluti videantur.

NEq3 hoc silendū puto quod actū in meo monasterio ante hoc triēniū reminiscor. Quidā nāq3 monachus Iust⁹ noie: medicinali arte fuerat imbutus: qui mihi in eodē monasterio cōstituto sedule obsequi: atq3 in assiduis egritudinib⁹ meis excubare cōsueuerat. Hic itaq3 languore corporis preuētus ad extremū deductus est. Cui in ipsa sua molestia frater german⁹ noie Copiosus seruiebat: qui ipse quoq3 nunc in hac vrbe per candē medicine artem tēporalis vite stipēdia sectatur. Sed predictus Iustus cū iam se ad extremū peruenisse cognouisset: eidem Copioso fratri suo quia occultatos tres aureos haberet innotuit. Quod nimirū fratribus nō potuit celari: sed subtiliter indagantes: atq3 illius oia medicamenta perscrutantes: eosdem tres aureos inuenerūt abscōsos in medicamine. Quod mox vt mihi nunciatū est tm̄ malum de fratre qui nobiscū cōmuniter vixerat: equanimiter ferre nō valui: quippe quia eiusdē mei monasterij semper regula fuerat: vt cūcti frēs ita cōmuniter viuerēt: quatenus eis singulis nulla habere ꝓpria liceret. Tūc nimio merore ꝑcussus cogitare cepi: vel quid ad purgationē morientis facerē: vel quid ad exemplū viuētibus fratribus prouiderem. Precioso igitur eiusdē monasterij preposito ad me accersito dixi. Uide vt nullus ex fratribus se ad eum morientē iungat: nec sermonē cōsolationis ex cuiuslibet eorum ore percipiat: sed cū in morte constitut⁹ fratres exquisierit: et su⁹ carnalis frater dicat: quia ꝓpter aureos quos occultatos habuit: a cūctis fratrib⁹ abominatus sit: vt saltē in morte de culpa sua mentē ipsius amaritudo transuerberet: atq3 a pctō quod perpetrauit/purget. Cū vero mortuus fuerit: corpus illius cū fratrū corporibus nō ponatur: sed quolibet in sterquilinio fossam facite: et in ea corpus eius projicite: ibiq3 super eū tres aureos quos reliqt iactate: oēs simul clamātes. Pecunia tua tecū sit in perditione: et sic eū terra operite. In qbus vtrisq3 rebus/vnam morientibus: alterā vero volui prodesse fratribus viuētibus: vt et illum amaritudo mortis a culpa solubilem faceret: et istos auaritie tanta damnatio terreret: atq3 a culpa prohiberet: quod ita factum est Nam cū idem monachus peruenisset ad mortē: atq3 anxie se quereret commendare fratribus: et nullus a fratribus applicaret/et loqui dignaret: ei carnalis frater cur ab oībus fratribus esset abominatus/indicauit. Qui protinus de reatu suo vehemēter ingemuit: atq3 in ipsa sua tristitia e corpore exiuit: qui ita est sepultus vt dixeram. Sed fratres oēs ex eadē ei⁹ sentētia cōturbati: ceperunt singuli extrema queq3 et vilia: et que eis habere regulariter semꝑ licuerat/ad mediū proferre/vehementerq3 formidare ne quid apud eos esset vnde repehēdi potuissent. Cū vero post mortē eius triginta iam essent dies euoluti: cepit animus meus defuncto fratri cōpati eiusq3 cum dolore graui supplicia pēsare: et si quod esset ereptionis ei⁹ remediū qrere. Tūc vocato ad me eodē Precioso monasterij mei ꝑposito tristis dixi Diu est q̄ frater ille qui defunctus est/in igne cruciatur: debemus ei aliquid charitatis impēdere: et eū inquantū possumus vt eripiat adiuuare. Uade itaq3: et ab hodierna die diebus triginta cōtinuis offerre pro eo sacrificiū stude: vt nullus omnino pretermittatur dies: quo pro absolutione illius hostia salutaris nō offerat. Qui protinus abscessit: et paruit. Nobis autē alia curātib⁹ atq3 dies euolutos non numerātibus/idem frater qui defunctus fuerat/nocte quadā fratri suo germano copioso p visionē apparuit. Quē ille cū vidisset inquisiuit dicēs. Quid est frater: quō es? Cui respondit. Nunc vsq3 male fui: sed iā modo bene sum: q2 hodie cōmunionē recepi. Quod idē copiosus pergēs protinus indicauit fratribus in monasterio. Fratres vero sollicite cōputauerunt dies: et ipse dies extiterat quo pro eo tricesima oblatio fuerat impleta. Cumq3 et copiosus nesciret quid pro eo fratres agerēt: et fratres ignorassent quid de illo copiosus vidisset: vno eodemq3 tempore dū cognosceret ille quid isti egerant: atq3 isti cognoscerent quid ille viderat: cōcordante simul visione et sacrificio/res aperte claruit: quia frater qui defunctus fuerat: per salubrem hostiam euasit supplicium. Petrus.

Attēde prouidū Gregorij factum.

B

C

Per oblationem hostie iustus a penis liberat⁹ est.

Mira sunt valde que dicis/et non mediocriter leta.

D

De vita et transitu Cassij epi. Capitu.lvj. Gregori⁹.

NE nobis in dubiū veniāt verba mortuorū: cōfirmant hec facta viuentiū. Nam vir vite venerabilis Cassius narniēsis epō: q̄ quotidianū offerre consueuerat deo sacrificiū: seq3 in lachrymis inter ipsa sacrificiorū arcana mactabat: mandatū dni p cuiusdam sui visionem presbyteri suscepit: dicens. Age quod agis: opare quod operaris: nō cesset pes tuus: non cesset manus tua: natali apostolorū venies ad me: et retribuā tibi mercedē tuā. Qui post annos septē ipso natalitio aplorū die cum missarū solennia pegisset: et mysteria sacre cōmunionis accepisset: e corpore exiuit.

Cassij epi visio.

De quodā ab hostibus capto: cuius vincula oblationis hora soluebātur. Et de Saraca nauta per salutarē hostiam a naufragio liberato. Capitulū.lvij.

HOc quoq3 quod audiuimus/quēdā apud hostes in captiuitate positū: et in vinculis religatū fuisse: pro quo sua cōiunx diebus certis sacrificiū offerre consueuerat: qui longo post tempore ad coniugē reuersus: quibus diebus eius vincula soluerentur innotuit: eiusq3 cōiūx illos fuisse dies quibus pro eo sacrificiū offerebat/recognouit.

Captiu⁹ liberatus.

EX alia etiā re que nobis ante annos septē gesta est: certissime cōfirmatur. Agatus enim panormitanus epūs (sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt atq3 testātur) cū beate memorie antecessoris mei tēpore iussus esset vt romā veniret: vim nimie tēpestatis pertulit: ita vt se ex tanto vndarū periculo euadere posse diffideret. Nauta vero illius Baraca noie/qui nunc eiusdē ecclesie clericatus officio fungitur: post nauē carabū regebat: ruptoq3 fune cū eodē carabo quē regebat/inter vndarū cumulos repente disparuit. Nauis aūt cui epūs preerat/tādē post multa pericula ad osticā insulā fluctibus quassata peruenit. Cūq3 die tertio epūs nautā qui ab eo abreptus in carabo fuerat: in nulla maris parte videret apparere: vehementer afflictus mortuū credidit: sed per obsequiū charitatis viuo vnū quod mortuo debebat impendit: et oipotenti deo pro absolutione eius anie offerre sacrificiū victime salutaris iubet. Quo oblato restaurata naue perrexit ad italiā. Cūq3 ad romanū portū venisset: illic nautā reperit quē mortuū putabat. Tūc inopinata exultatiōe gauisus est: et eū qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset: inquisiuit. Qui videlicet indicauit quotiēs in illius tēpestatis fluctibus cū eodē quem regebat fuisset carabo versatus: qualiter cum illo vndis pleno natauerat: et quotiens eo a supiori parte deorsum verso ipse carine eius supersederet: adiungēs cū diebus ac noctibus hoc incessanter faceret: iamq3 eius virtus funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo eū ordine diuina mia seruauerit indicauit. Etenī quod etiam nunc vsq3 testatur dicens. Laborans in fluctibus atq3 deficiēs/subito mētis pōdere sum grauatus: ita vt neq3 vigilare me crederē: neq3 depressus somno essem: et ecce in eodem medio mari me posito quidā apparuit qui mihi panem ad refectionē detulit. Quē mox vt comedi/vires recepi: nec longe post nauis transiens affuit que me ab illo vndarū periculo suscepit: atq3 ad terrā deduxit. Quod scz epūs audiens requisiuit diē: atq3 illū fuisse diē reperit/quo pro eo presbyter in ostica insula deo oipotenti hostiā sacre oblationis immolauit. Petrus.

Agathus epūs.

E

F

Ea q̄ narras/ipse quoq3 in sicilia posit⁹ agnoui. Greg.

IDcirco credo quia hoc tam aperte cū viuentibus ac nesciētibus agitur: vt cūctis hec agentibus ac scientibus ostendatur: quia si insolubiles culpe nō fuerint: ad absolutionē ꝓdesse etiam mortuis victima sacre oblationis possit. Sed sciēdū est q3 illis sacre victime mortuis prosunt: qui hic viuendo obtinuerūt: vt eos etiam post mortem bona adiuuent que hic pro ipsis ab alijs fiunt.

De virtute ac mysterio victime salutaris. Ca.lviij.

INter hec autē pēsandum est q̄ tutior sit via vt bonū quod quisq3 post mortē suā sperat agi p alios/agat ipse dū viuit per se. Beati⁹ quippe est liberū exire: q̄3 post vincula libertatē querere. Debemus itaq3 presens seculū vel quia iam conspicimus defluxisset/ota mēte contēnere: quotidiana deo lachryma:

Nota diligenter.

G

rum sacrificia/ quotidianas carnis ei⁹ et sanguinis hostias immolare. Hec nāq singulariter victima ab eterno interitu animā saluat: que illā nobis mortē vnigeniti per mysteriū reparat: qui licet resurgēs a mortuis iā non moritur: et mors ei vltra nō dn̄abitur: tamē in seipso immortaliter atq incorruptibiliter viuēs/ pro nobis iterum in hoc mysterio sacre oblatiōis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur: eius caro in popul̄ salutem partitur: eius sanguis non iam in manus infideliū / sed in ora fideliū funditur. Hinc ergo pensemus quale sit ꝓ nobis hoc sacrificiū qd̄ pro absolutione nostra passionē vnigeniti filij semper imitatur. Quis eni fideliū habere dubiū possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocē celos aperiri: in illo Jesu xp̄i mysterio angelorū choros adesse: summis ima sociari: terrena celestibus iūgi: vnū quoq ex visibilibus atq inuisibilibus fieri?

Rom. vj. b. — *De immolatiōe xp̄i* — ☞

Ⅽ De affligendo corde inter sacra mysteria: et de mentis custodia post cōpunctionē. Capitulum. lix.

Sacerdos inter celebrādū qd agere debeat.

Sed necesse est vt cū hec agimus/ nosmetipsos deo in cordis cōtritione mactemus: quia q passionis dn̄ice mysteria celebramus: debem⁹ imitari quod agimus. Tūc ergo vere pro nobis hostia erit deo: cū nosipsos hostiā fecerimus. Sed studendū nobis est vt etiā post orationis tēpora inquantū deo largiente possumus/ in ipso animū suo pondere ꝛ vigore seruem⁹ ne post cogitatio fluxa dissoluat: ne vana menti letitia surrepat: et lucrū cōpunctionis anima per incuriā fluxe cogitationis perdat. Sic quippe qd̄ pope[ce]rat Anna obtinere meruit: quia se post lachrymas in eodē mētis vigore seruauit. De qua nimirum scriptū est. Vultusq eius nō sunt amplı⁹ in diuersa mutati. Que igitur nō est oblita quod petijt: non est priuata munere qd̄ poposcit.

Ⅽ De relaxādis culpis alienis vt nr̄e relaxētur. Ca. lx.

h

Sed inter hec sciendū est: quia ille recte delicti veniā postulat/ qui prius hoc quod in ipso delinquitur/ relaxat. Munus eni non accipitur: nisi ante discordia ab animo pellatur: dicente veritate. Si offers munus tuū ante altare: et recordatus fueris q frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuū. Qua in re pēsandū est cū omnis culpa munere soluatur: q̄ grauis est culpa discordie: pro qua nec munus accipitur. Debem⁹ itaq ad proximū (q̄uis lōge positū: longeq disiunctū) mente ire: eiq animū subdere: humilitate illū ac beniuolentia placare: vt scilicet conditor noster dum tale placitū nostre mētis aspexerit/ a peccato nos soluat: qui munus ꝓ culpa sumit. Veritatis autē voce attestante didicimus: quia seruus qui decē milia talēta debebat: cum pniam ageret/ absolutionem debiti a dn̄o accepit. Sed q conseruo suo centum sibi denarios debenti/ debitum non dimisit: et hoc est iussus exigi quod ei fuerat iam dimissum. Ex quibus videlicet dictis constat: quia si hoc qd̄ in nos delinquitur: ex corde nō dimittimus: et illud rursus exigitur qd̄ nobis iam per penitentiā dimissum fuisse gaudebam⁹. Igitur dū per indulti tēporis spatiū licet dū iudex sustinet: dū conuersionē nostrā is qui culpas examinat expectat: cōflemus in lachrymis duritiā mētis: formemus in proximis gratiā benignitatis. Et audēter dico: quia salutari hostia post mortē nō indigebimus: si ante mortem deo ipsi hostia fuerimus.

Matth. v. — *Mat. xviij.*

Deo gratias.

Ⅽ Finit Dialogus beati Gregorij pape.

Ⅽ Tabula materiarū singularium: in diui Gregorij Dialogum

Tabula capitulorũ Dialogi.

¶ Finis tabule.

¶ Incipit tabula capitulorũ super Dialogũ beati Gregorij pape. Et primo capitula primi libri. Capl'm primũ

¶ Incipiunt capl'a Secundi libri.

¶ De vita et miraculis beati Bene: dicti. Capitulum.j.

Tabula capitulorum Dialogi beati Gregorij

Finis tabule. Laus deo.

Diui Gregorij Prologus super cātica canticorum

Prefatio seu Prologus beati Gregorij pape super cantica canticorum.

QUia si ceco/si lōge a deo posito cordi sermo diuinus voce ꝓpria: ac voce diuina loqueret: nō caperet: per quedā enigmata misericorditer monet et reuocat: et per res notas latēter et amorē rerū non notarū insinuat. Per hoc eni ꝙ nō horret cognitū: intelligit quoddā incognitū. Reb⁹ notis allegorie conficiūtur: et in sententias diuinas vertūtur: vt dum recognoscimus sensu exteriora: intellectu perueniamus ad interiora. Hinc est ꝙ in libro hoc qui canticū cāticorum inscribit: amoris quasi corporei verba ponūtur: vt a torpore suo aīa per sermones cōsuetos discussa recalescat: et ꝑ verba amoris q̄ infra est: excitetur ad amorē q̄ supra est. Nominātur eni hic oscula; vbera; gene; femora. Ubi nō irridenda est sacra descriptio: sed consideranda mīa dei. In hoc etiā amplior: quia dum mēbra corporis nominat/sic ad amorē nos vocat. Notem⁹ quidē q̄ mirabiliter: q̄ misericorditer nobiscū operatur: qui vt nos ad amplexus sacri amoris accēdat: vsq̄ ad turpis amoris nostri vbera se inclinat. Sed vnde se loquēdo humiliat: inde nos intellectu exaltat: q̄ ex sermonib⁹ huius amoris discimus/qua virtute in diuinitatis amore ferueamus. Hic etiā solerter intuendū est/ne cum exteriora audimus: ad exteriora sentienda remaneamus: ꝛ machina que ponitur vt leuet/ipsa magis opprimat et aggrauet. Debemus in verbis exteriorib⁹ corporeis q̄cq̄d interius est querere: et loquētes de his extra corpus fieri. Debemus ad nuptias spōsi et spōse cū intellectu charitatis: id est cū veste nuptiali venire/ne si ista caream⁹ ab hoc cōuiuio in exteriores tenebras. i. in cecitatē ignorantie repellamur. Debemus ꝑ verba passionis transire ad virtutē impassibilitatis. Littera eni occidit: spūs viuificat. Sicut eni palea frumētū/sic et littera tegit spm. Sed q̄ iumentorum est paleis/hoim frumentis vesci: qui humana ratione vtitur/paleas abijciat: frumenta spūs edere disponat. Humane conuersationis verba audientes/quasi extra humanitatē esse debemus: ne si humaniter que audiuim⁹ capiamus: nihil diuiniter de his sentire possim⁹. Qui eni deum sequitur/imitari debet quotidie resurrectionē suā: vt sicut tūc nihil passibile habuit in corde: vt ſm interiorē hominē iam noua creatura sit sic iam quicquid vetustū sonuerit calcet: et in verbis veteribus solā vim nouitatis inquirat. Attendendū est ꝙ liber hic nō Canticū: sed canticorū canticū dicitur. Tanto est eni oībus cāticis sublimius: quāto i nuptijs sublimioris festiuitatis offertur. Hic notandū est: quia quādo vult timeri/dñm: quādo vult honorari/patrē: quādo amari/spōsū se noīat dñs. Attēde ordinē. Ex timore eni honor: ex honore solet ꝓcedere amor. Nec vacat a mysterio/ꝙ liber hic ternus ponit̄ i operib⁹ salomonis. Post prouerbia enim eccl'iastes: post ecclesiastē canticū cāticorū/non casu: sed plena ratione posuit. In prouerbijs moralis vita exprimitur/cū dicitur. Audi fili mi sapientiā. In ecclesiaste naturalis: vbi finis oīm cōsiderat̄/cū dicitur. Uanitas vanitatū ꝛ oīa vanitas. In cāntico vero canticorum contēplatiua vita exprimit̄: dū in eo ipsius dñi aduentus et aspectus desideratur/cum sponse voce dicitur. Osculetur me osculo oris sui. Quia ergo naturalis ad considerationē nō perducit̄: nisi prius moralitas teneatur: recte post prouerbia ecclesiastes ponitur. Et quia superna cōtemplatio non cōspicitur: nisi prius hec infra labentia despiciantur/recte post ecclesiasten canticū canticorū ponitur. Prius quippe est mores cōponere: postmodū oīa que sunt tanq̄ non sint considerare. Postea munda acie superna et interna conspicere. Hos ergo librorum gradus quasi quandā ad contēplationem dei scalā fecit: vt dū primū in seculo bene geruntur honesta/postmodū etiā honesta seculi despiciantur: ad extremū vero dei intima conspiciantur. Sic autē generaliter ex voce sancte ecclesie aduentus dñi in hoc opere prestolatur: vt etiam specialiter vnaqueq̄ anima ingressum dei ad cor suum tanq̄ aditum sponsi in thalamū aspiciat. Itaq̄ sancta ecclesia diu prestolans aduētum dñi/diu sitiens fontē vite: quomodo oporteat videre presentiam sponsi sui: quomodo desideret: dicat.

A

¶ Expositio bti Gregorij pape sup cātica canticorū feliciter incipit. Cap. j.

Osculet me osculo oris sui

¶ Os spōsi inspiratio christi. Osculū oris dulcis amor īspirationis. Dicit ergo spōsa desiderio estuās ꝛ in amplexū spōsi sui inardescens. Osculet me osculo oris sui. Ac si diceret. Ille quē super oīa/immo solū diligo/veniat: ꝙ dulcedine sue īspiratiōis me tāgat: qꝛ cū eiꝰ osculū sentio: subita mutatiōe me dereliquo: ꝛ ī eiꝰ similitudinē ilico liquefacta trāsformor. Fastidit ꝗppe sancta mēs oīa ꝗ ꝑ corpꝰ sentit: et ī illa spūalia tota trāsmutari ꝯcupiscit: ꝛ dū ista obstrepūt in illa fugit: seqꝫ abscōdere ne hec sentiat: appetit. Ideoqꝫ osculū spōsi querit: qꝛ si ille gratissimi amoris vinculo hāc nō trahit: hec vi sue molestissime grauedinis detēta: quō se ad illū conferat oīno nō īuenit. Sed piꝰ spōsus anxietatē eiꝰ sētiēs amorē diligēs: votū exaudiēs: osculū porrigit: et ne desiderio lassescat/gustu sue suauitatꝭ lenit: et dū suā presentiā exhibet: eam ad maius dilectionis osculū accendit. Unde hec illū sentiens ad eū se conuertit: et quē presentem habet/mox gaudens voce mutata alloquit et dicit.

Aīa fastidit omnia ꝗ ꝑ corpꝰ sentit.

¶ Quia meliora sunt vbera tua vino: fragrantia vnguentis optimis.

B

¶ Ubera spōsi/dilectio dei et ꝓximi. Ex his vberibus spōsā suā lacte pietatis nutrit: ꝛ iter tētationū turbines hīs etiā fouet et nutrit: et vt ꝓsistat reficit. Quid autē ꝑ vinū: nisi cura tꝑalis exꝓmit: a qua mēs secularꝭ cuiuslibet inebriat: vt ad inuisibilia cognoscenda aut ex toto/ aut pene īsensibilis reddat: Sed vbera spōsi vino meliora existūt: qꝛ illud necat/hec nutriūt. Illud oculos mētis turbat: hec acuūt. Illud apostatare facit etiam sapientes: hec ipsos idiotes vtiqꝫ sapientissimos faciunt. Que quot vicibꝰ spōsa cū dilectiōis vbertate sugit/tot sentētias sapiētie sibi in vētrē memorie trahit. Charitas enī sancta cor pacificat: mētē in tētationibꝰ roborat: ꝛ vt sedes sapiētie sit aīa iusti/quietē tribuit/ꝛ locū preparat. Hec itaqꝫ vbera vnguētis optimis fragrāt: qꝛ odorem suauitatis ꝑ sapiētie ꝟba ꝛ scītatis exēpla secū portāt. Quicūqꝫ enim sancta charitate ꝑ gratiam dei se reficit: is spūaliū donorū ꝛ odorē ꝛ suauitatē sentit. Quorū bonoꝝ vbertate ꝓximos ꝗsqꝫ ad iteriora gustāda secū trahit: et vt in amorē diuinū ꝯualescāt/istis vberibꝰ nutrit.

Uinū necat et vbera nutriūt

¶ Oleum effusum nomen tuum.

¶ Nomē sponsi xp̄s est. Sed nomē sponsi ꝗsi oleū effunditur: qꝛ quicūqꝫ noīe xp̄iano in veritate cēsentur/charitate sancta affluūt: qua molliūtur: ꝛ vt flāmas exēplorū emittāt/eadē charitate ꝯtinue suffūdūt. Hac charitate ī amorē ipsiꝰ xp̄i vehemētiꝰ accēdunt: ꝛ ab ipso accipiūt quo ei ampliꝰ inhereāt/ꝗ ꝓfundunt. Hinc est qꝺ sequit.

C

¶ Ideo adolescentule dilexerunt te.

¶ Quid enī ꝑ adolescētulas/nisi sancte aīe designātur que baptismatis aqua ꝑ spm̄ sanctū regenerātur: ꝛ in nouam vitā ꝑ nouū testamentū transformantur: Que propter olei effusionē xp̄m diligūt: qꝛ ad gratiā vocate ī eo suauitatē vite ꝑpetue inueniūt. Pro cuiꝰ suauitatis dilectione oēs mūdi fastus et diuitias respuūt. Sūt enim nōnulli qui ita deū diligūt/vt seipsos contēnant: in interiora se rapiūt: vt deū inueniāt. Et qꝛ deus in superficie nō iacet/meditationibꝰ laborāt: subtilissime cogitationes suas examināt: lectionibus vacāt: et quō deus inueniatur/oībus modis perquirere non cessant. Hi ꝓfecto odorē vnguentorū sentiūt/et olei infusione se inungunt: quia dum omnē putredinē vitiorū abijciunt: flores sibi inueniūt: quorū cōpositiōe suaue olētia vnguēta deo faciēte ꝓficiūt. Qui eiusmodi est/desiderio estuat: ꝛ quasi nihil habeat/semper maiora exoptat: ꝛ quia sibi virtus non suppetit/in deū inhians trahi se postulat: dicens.

Deꝰ ī superficie non iacet.

¶ Trahe me post te: curremus in odore vnguētorum tuorum.

¶ Nō currit qui nō trahitur: qꝛ quem diuina gratia nō adiuuat: molestia sue corruptiōis grauat. Gratia quippe diuina nos preuenit: et internorum dulcedinē nobis ostēdēs/de exterioribus nos compungit: moxqꝫ in illa transiēs animus: pre eorū dilectione tꝑalia vilipendit. Iste ergo qui trahitur currit: quia vinculum amoris libenter sequēs: gratie roboratus amore/sine grauedine obstacula oīa transit. Nec mirū/cū vnguentoꝝ odorem sequantur: qꝛ cum spiritualiū donoꝝ suauitas sentitur: quid est in hac tꝑalitate cuius desiderio aīa sancta spōsa xp̄i/ne in illa properet teneatur: Ibi quippe lenitate vnguentorū gaudet: et dū naribus discretionis spirat: charitas sibi suauiter olet. Hinc est ꝙ a singulari numero ad pluralē trāsit: qꝛ in dilectiōe dei/etiā preceptū qꝺ de ꝓximi dilectione nos admonet/īuenit: quo instructa eructat nobis foras/qꝺ gustauit suauiter intus: dicens.

D

¶ Introduxit me rex in cellaria sua.

¶ Quid ꝑ huiꝰ sponsi (qui rex est) cellaria intelligimꝰ nisi scte scripture arcana que rimamur: nisi sancte contēplationis mysteria: quoꝝ delicijs si reficimur/mox cōualescimꝰ: In illa procul dubio ꝗsqꝫ introducitur: oīa tꝑalia mox contēnit: quia eternis ditat. Ideo sequitur.

¶ Exultabimus et letabimur in te: memores vberum tuorum super vinum.

E

¶ Sancta aīa sponsa xp̄i in sponsi sui delicijs exultat/dum corporalia respuit: ꝛ in spūalibus se occultat. Eūdēqꝫ spōsum delicias suas facit: in cuius respectu mundana oīa non curat. Sed hec in memoria vberū agit: qꝛ dū recolit quāta charitate xp̄us eā dilexerit: qui sanguine suo eā moriēs in cruce redemit: et quotidie eam in sinu ecclesie matris eiusdē sanguinis lacte nutrit: procul dubio magis ac magis in eiꝰ dilectionē incēdit. Qꝺ lac bene super vinū dulce esse dicitur: qꝛ ꝑ sanguinē xp̄i misericorditer educamur/qui ꝑ legis litterā seuere priꝰ cōstringebamur. Per quā dilectionē adimplet qꝺ dicit.

Sanguis xp̄i aīam redemit ꝛ eā quotidie nutrit

¶ Recti diligunt te.

¶ Soli vtiqꝫ recti xp̄m diligunt: qꝛ quicūqꝫ adhuc per distorta vitioꝝ ex desiderio currūt/dū ī rectitudinis lineā semper offendūt/ip̄m iustitie auctorē christū omnino diligere non possunt. Tunc vero homo per viam veritatis incedit/cum ꝛ opera virtutū exequitur: et tamē peccata sua semper agnoscit. Ideoqꝫ sequitur et dicit.

¶ Nigra sum sed formosa: filie hierusalē: quasi tabernacula cedar: sicut pelles salomonis.

¶ Nigram quippe ꝛ formosam sancta aīa se bene dicit: qꝛ semꝑ ꝛ turpitudinē pctōꝝ suoꝝ ꝓspicit: ꝛ tn̄ illiꝰ iustitie quā in intimis videt/ī exterioribꝰ actibus secū solerter formā gerit. Que bene sicut tabernacl'a cedar nigra: et sicut pelles salomonis formosa dicit: qꝛ inquātū tenebras mortalitatꝭ portat/nigredīe corruptiōis sordidatur. Cedar enī tenebre interꝑtat. Salomon vero ꝙ xp̄m significat/pacificꝰ dicit. Formosam ergo, se sicut pelles salomonis dicit: qꝛ dū sanctos quosqꝫ ꝗ ad imitationē xp̄i se mortificāt/imitari nō negligit: eoꝝ vtiqꝫ pulchritudini ꝑ similitudinē se iungit. Ne vero proximi in eiꝰ nigredinē intēdentes minus exēpla bonoꝝ eiꝰ ad imitationē diligāt/turpitudinis causam satisfaciēs ostēdit: dū ab admiratione sua filias hierusalē repellit: dicens.

F

¶ Nolite me considerare ꝙ fusca sim: quia decolorauit me sol.

¶ Per solem xp̄us significatur. Sol ergo eam decolorauit: quia quātūlibet fulgeat aīa/in cōparatiōe christi fulgorē amittit. Sunt quippe nōnulli: qui in hac nocte mūdi velut stelle hoībꝰ fulgēt: luminaria ꝓximis apparent: sed mox vt iustitie xp̄i se cōparāt: ꝗsi sine luce sūt: ꝗ bene incōparabiliter priꝰ hoībꝰ lucebāt. Qualiter vero ad h ꝑuenerit vt aliquātulū luceret ostēdit/cū subiūgit

Aīa qualiter a sole decolorat

¶ Filij matris mee pugnauerunt contra me: posuerunt me custodem in vincis.

¶ Mater spōse scīa ecclesia: filij matris sancti apl'i extiterūt. Ante apostolorū ꝗppe ꝑdicationē pene totꝰ mundus rebellis extitit: oīs pene aīa idoloꝝ se cultibus sordidauit: et cupiditates sceleratas accumulauit. Apl'oꝝ vero ꝑdicatio superueniens: cōtra oēs verbo pugnauit: in multis regnū demonū expugnauit: et regnū xp̄i/id est sanctā ecclesiā ampliauit. Iunctā ergo xp̄o ꝛ sanctificatā congregationē apl'i custodē in vineis posuerūt: quis

G

primos credētes i ecc̄ias p mūdū vt eas ꝯgregarēt ⁊ custodirēt: disꝑserūt. Cui⁹ dispsionis cām ondit: dicēs.

¶ Uineam meam non custodiui.

¶ Quid p vineā singulariter: nisi iudea designaꝛ: que a se fideles expulit: q2 custodiri aspnabaꝛ. Predicatione qppe expugnata: et sponsa xp̄i facta aīa dilectione ardet et inqrendo eū quē diligit/in intimis se exercet: dicens.

¶ Indica mihi quem diligit aīa mea: vbi pascas: vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum.

¶ In meridie xp̄s sub vmbra pascit ⁊ cubat: q2 in refrigeratione spūssancti sibi quasi requiem ⁊ pastum parat.

Meridies vitioꝝ ardorem notat.

Per meridiē qppe ardor vitioꝝ exp̄mitur. Per vmbrā vero spūalis gratie flat⁹ designaꝛ. Meridie ergo feruente in vmbra xp̄s requiescit: q2 dum in reprobis estus vitioꝝ flagrat: ipse sponse sue spm̄ refrigerij tribuit: et in ea sibi delectabilē locū quietis efficit. Sed hoc sibi spōsa indicari deposcit: quod nulli vnq̄ꝫ declaraꝛ: nisi ei qui idem † sanctificatricis gratie mun⁹ percipit. Quare vero ad hec percipienda estuet / manifestaꝛ cū subditur.

† al. eiusdem.

¶ Ne vagari incipiā p greges sodaliū tuoꝝ.

¶ Uere in quo xp̄s non cubat/ vagaꝛ: q2 mens quā ille suauis et pōderosus xp̄i spūs nō implet: multis cogitationib⁹ dissoluta circūfertur. Sed qui sunt sodales xp̄i: per quoꝝ greges sponsa vagari ptimescit/nisi falsi xp̄iani? Qui aut ob nois soli⁹/aut ēt sacramētoꝝ cōionē fratres xp̄i vocanꝛ: q2 electis q̄s ipse fr̄es vocauit: in ecc̄ia cohabitādo socianꝛ. Quoꝝ multitudies bñ p exprobrationē greges appellanꝛ: q2 dū q̄si irrationabilia aīalia sine ordine viuūt/seductorib⁹ spiritib⁹ ad deuorādū tradūtur. Per hmōi greges vagaꝛ quisq̄ꝫ ab itimo desiderio expulsus/reprobo ꝝ stultitiā p sīles cupiditates imitaꝛ. Hos qppe electi cū moleste patiātur/p eoꝝ persecutionē probati: mūdiores ad eterna bona pducūtur. Unde admoneꝛ spōsa/ cum sibi per increpationem dicitur.

H

¶ Si ignoras te o pulchra iter mulieres: egredere et abi post vestigia gregum.

¶ Si ignorat se spōsa/ egrediaꝛ et abeat: q2 q̄sq̄ꝫ nescit se in hoc positum/vt tentationes p sufferētiam vincat: a familiaritate xp̄i recedit: q2 in bello positus: cū dn̄o suo pugnare recusat. Sciendū est eni oīb⁹ ꝙ cū i tētatiōib⁹ sumus/cōtra aereas ptātes pugnare precipimur: q2 sine victoria coronari non possumus. Et si aduersari⁹ deest: nec est quē vicam⁹: ideoq̄ꝫ corona deerit/quā nō nisi vincētes capiemus. Hoc q̄ ignorat/in bello est: et quasi i pace exultat: et eo frequētius vulneraꝛ/quo securior est: q2 nescit videre quē caueat. Digne q̄ a pugnatorib⁹ secernitur‡ vt vestigia gregū sequatur: quia dum prudētes quosq̄ꝫ imitari negligit: necessario reprobos sequitur/ quos stultitia brutis animalibus fecit similes.

Corona non datur sine victoria.

‡ al. excipitur.

I

Et pasce hedos tuos iuxta tabernacla pastoꝝ.

¶ Per hedos immūde cogitationes designantur/p tabernacula pastoꝝ cōuenticula hereticoꝝ † exprimunꝛ. Qui ergo pugnare nescit/ iuxta tabernacula pastorū hedos pascit: q2 quisquis obsistētibus tentationū gladijs viriliter nō resistit: imundas cogitationes quasi hedos lasciuos i corde nutrit: et efficiꝛ ei etiā similis qui a fide recedit. Aīa vero que spōsa xp̄i effici ꝯcupiscit/q̄liter se habeat/ xp̄s eā docet/cū ei p cōparationē ꝓtinus dicit.

† al. malorum.

¶ Equitatui meo in curribus pharaonis: assimilaui te amica mea.

¶ Scimus q2 equitat⁹ israeliticus curr⁹ pharaonis fugiēs i mari demersos reliquit: nec tñ statim terrā repromissionis itrauit: sed pri⁹ multas tētatiōes in eremo .xl. annis sustinuit: multos reges multis laborib⁹ expugnauit: et sic tandē qđ ꝓmissū sibi fuerat / laboriose acquisitū suscepit. Huic sancta aīa spōsi amica similis efficiꝛ: q̄ pri⁹ i baptismo oīa pctā sua extīcta: q̄si pharaonis exercitū reliqt. Et post dū inter hui⁹ mūdi habitatores (malignos videlicet spūs) viuit: imminētia vitia q̄si reges alienos ꝓsternit/⁊ sic tādē ad beatā terrā i qua cū spōso delectetur peruenit. Cui bene dicitur quod subditur.

¶ Pulchre sunt gene tue sicut turturis.

Turturis pulchra cōditio.

¶ Turtur postq̄ꝫ parē suū pdiderit semel: nūq̄ꝫ alteri se iūgit: sꝫ semp solitarie habitās i gemitu pseuerat: q2 quē diligebat nō inueniēs q̄rit. Sic sctā aīa q̄ꝫ dū a sponso suo absēs ē/ab ei⁹ amore nō recedit: sꝫ i ei⁹ desideriū sēp anhelat ⁊ gemit: ⁊ dū illū quē valde diligit/nō iuenit: q2 ab oī alieno amore se retrahit: q̄si i genarū verecūdia castitatē cordis ipo habitu ⁊ actu exteriori ostēdit. Seqꝛ.

K

¶ Collum tuum sicut monilia.

¶ Per collū spōse predicatores sācte ecc̄ie designanꝛ. Monilib⁹ p̄dicatores cōparanꝛ/vel q2 ecc̄ie sunt ornamētū: vꝉ q2 ecc̄iā muniūt/vt pect⁹ monile: vel a rotūditate .i. pfectione. In monilib⁹ gēme i auro ponunꝛ. Per aurū quippe sapientia: p lapides opa exprimūtur. Collū ergo sponse sicut monilia existit: q2 q̄libet rect⁹ ecc̄ie p̄dicator et sapiētia interius se induit: ⁊ opera exterius exercet: que in sapientia videt. Cui et adhuc subditur.

¶ Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.

¶ Murena piscis ē/q̄ capt⁹ ꝯtit se i circulū: ad cui⁹ exēplar fit inauris/q̄ murenula d̄r: qua designaꝛ p̄dicatio: q̄ aurib⁹ iheret ⁊ eas penetrat. Murenulis monilia collo ligātur: q2 ⁊ sapiētia ⁊ religio a scripturis sctis p̄dicatoribus adiūgiꝛ. Per murenulas eni sctā scriptura intelligiꝛ. Que bñ auro ⁊ argēto vermiculate dicūꝛ: q2 ⁊ sapiētia sancta scriptura fulget: ⁊ sonora p̄dicatiōe p vniuersum mundū audiꝛ. Sicut eni per aurū sapiētia: sic p argentū sancta predicatio demonstraꝛ. His verbis sponsi sponsa respōdet: et p corporeas rerū species amorem intimat: quo spiritualiter intus ardet: dicens.

Aurum sapientiam: agētū predicationē demōstrat

¶ Dum esset rex in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum.

¶ Nardus ē herba hūilis/q̄ gustata frig⁹ expellit: ⁊ calefacit mēbrū. Accubitū suū rex tūc intrauit/q̄n dn̄s nr̄ Jesus xp̄s corpaliter celi iteriora penetrauit. Quo ibi reqescēte/nard⁹ spōse odorē suū dedit: q2 virtus sctē ecclesie suauē famā bonitatis lōge lateq̄ꝫ sparsit. Ad celos eni dn̄s ascendit: et spm̄ sanctū suū sup discipulos misit. Quo ipleti verba salutis mūdo predicarēt: ⁊ p sctā opera boni odoris famā circūquaq̄ꝫ diffunderēt. Hūc quippe spiritū in baptismo vnaqueq̄ꝫ fidelis aīa recipit: vt p eū sibi ex ꝯtutū cōfectiōe vnguēta cōponat: et ꝓximos exēplī exhibitione q̄si vnguēti odore reficiat. Sequiꝛ.

L

¶ Fasciculus myrrhe dilect⁹ meus mihi: inter vbera mea commorabitur.

Myrrhā adhibere membris nostris debemus.

¶ Mortuoꝝ corpora myrrha cōdiri solēt: ne putrescāt. Myrrhā qppe corporib⁹ ne putrescāt adhibem⁹: dū mēbra nr̄a in xp̄i exēplū: p eorūdē mortificationē a putredine luxurie restrigim⁹: ne dū ea sine ꝯdimēto dimiserim⁹ dissoluta putredine escā ꝯmib⁹ eternis faciam⁹. Sꝫ q̄d est ꝙ dilectū suum spōsa nō myrrhā: sꝫ fasciculū myrrhe noiat: nisi ꝙ dū sctā mēs xp̄i vitā ex oī parte cōsiderat: ꝯ oīa vitia ex ei⁹ imitatione repugnātes ꝯtutes cōgregat ex q̄b⁹ sibi fasciculū myrrhe aptat: q̄ carnis sue putredinē sēpiternā abstergat? Qui iter vbera cōmemorari d̄r: q2 in dilectione dei et ꝓximi habitatio xp̄i edificaꝛ. Sācta qppe aīa dū deū sic diligit vt proximū nō contēnat: et ꝓximi amorē sic exequiꝛ vt diuinū nō minuat: procul dubio vbera in pectore sibi locat: quib⁹ xp̄m amplectēs ipm̄ nutriat. Quasi eni vberib⁹ christus nutritus roboratur: dū hac gemina dilectione vt fortius inhereat: delectatur. De quo et adhuc dicitur.

M

Botr⁹ cypri dilect⁹ me⁹ mihi: i vineis engaddi.

¶ Cypr⁹ insula est: i qua vberiores vinee q̄ꝫ alibi nascūtur. Per cyprū ergo ecc̄ia vniuersalis designaꝛ: q̄ multas vineas nutrit/dū in multas ecc̄ias diuisa/vinū qđ letificat cor hois: gignit. Engaddi interp̄taꝛ fons hedi. Hedus autē antiq̄tus ꝓ pctis imolabaꝛ. Quid ergo p fontē hedi: nisi baptism⁹ xp̄i figuratur? In quo dū corpus mergitur/aīa abluitur: et per illius fidē qui pro peccatoribus mortē pertulit/aīa humana a peccatis omnibus mundari se credit. Cui mox dilectus respondet.

¶ Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra: oculi tui columbarum.

¶ Bis pulchrā spōsam suam vocat: q2 cui dilectionem dei ⁊ ꝓximi donat: geminā pulchritudinē ei inserit: qua delectaꝛ/et quā laudat. Cui⁹ oculi bene colūbarum esse perhibētur: q2 dū in tēporalibus gemit: ⁊ ad eterna desideria rapiꝛ: in simplicitate sensus suos custodit: ⁊ carnales ꝯcupiscētias detestaꝛ. Colūba quippe in amore pro

Pulchritudinē duplicem habet/q̄ deū et ꝓximū diligit.

A cātu gemit. Et bene sancta aīa colūbe cōparatur: quia dū reprobi quoq; in amore mūdi garriūt ꝛ letātur/mēs electa in celesti desiderio atteritur: qꝛ timet ne amittat quod diligit/dū differt. Possunt etiā p oculos colūbarum/ecclesiarū pdicatores intelligi:q̄ simplicitatē quā predicāt/seruant:et visibilia contēnētes:ad eterna cum magnis gemitib⁹ anhelant. Sequit̄ vox sponse dicētis.

Ecce tu pulcher es dilecte mi/ et decorus.

Pulcher ꝛ decorus dilectus dicitur:qꝛ in diuinitate et in humanitate omni amāti se menti sine macula reprehēsionis aspicitur. Quē dū spōsa pleno desiderio sequit̄ oīm mundi perturbationū obliuiscitur:ꝛ dū in eius pace quiescit/magis ac magis decoratur. Inde sequitur.

Lectulus noster floridus.

Quid p lectulū sponse nisi otij quietē intelligimus? Mens enī que spōsum suum xp̄m singulariter amat/inquātū pōt/ab oībus sollicitudinibus mūdi vacat:virtutes qbus sponso suo placeat/intus accumulat. Que dū oīa que tēporalia sunt cōtēnit/lectulū sibi cum spōso in pace victorie facit:vbi quo quieti⁹ pausat/eo ampli⁹ flores inuenit quibus se decorā sponso ostēdat. Sequitur.

Ligna domoꝝ nr̄aꝝ cedrina: laq̄aria cypssina.

Cedrus q̄ s̄pētes repmit ꝛ fugat/sublimiores signiscētōs: cypssus simpliciores. Per tigna etiā dilectionē dei possum⁹ itelligere:p laq̄aria dilectionē ꝓximi. q̄ sūt partes virtutis eminētioris in cordib⁹ sctōꝝ:q̄ sunt domus dei. Cedrina vero ꝛ cypressina ideo dicunt̄:qꝛ sicut hec ligna incorruptibilia sunt: ita charitas nunq̄ excidit. Per domos plures ecclesias intelligimus/p tigna cedrina p̄dicatores designamus/ per laquearia cypressina ipsos populos figuram⁹. Tigna eñ tectū sustentant laquearia vero domū implēt et ornant. Sic in sancta ecclesia predicatores boni scripturā diuinā in corde ꝛ ore portāt/quā fidelib⁹ q̄si tectū expādētes p̄dicāt: vt dū ecclesia predicatiōe celesti instruit̄/munimē accipiat:quo ab imbribus tentationū protegatur. Cedrus autē et cypressus imputribilia ligna esse perhibent̄. Quibus bene omnes electi figurantur:quia dū temporalia nullo desiderio sectantur/eterni fiunt:eo ꝙ mente in eterna figuntur. Respōdet sponsus et dicit. Ca.ij.

B

Ego flos campi:et lilium conuallium.

Xp̄s quare dicitur flos.

Bene florē xp̄s se noiat/ q̄ dū spinas pctōꝝ exterminat:mētē spōse et pulchritudine sue iustitie exornat:ꝛ narib⁹ cordis dū celeste desideriū applicat/interiora aīe quasi odore refocillat. Qui sequit̄ adhuc et dicit.

Sicut liliū int̄ spinas:sic amica mea int̄ filias.

Bene sicut liliū iter spinas: spōsa iter filias esse phibet̄:qꝛ cū multi sint in eccl̄ia/q̄ solis v̄bis xp̄m ɔfitētur/ opib⁹ v̄o nihil nisi hūanas sollicitudīes sectāt̄: sola aīa in lilij dignitate cōputat̄:q̄ dū a mortalitatis radice ad celestē pulchritudinē assurgit/ꝛ mūditie candorē corde et corpe sibiipsi custodit:ꝛ ꝓximos q̄sq; bone opinionis odore reficit. Sꝫ qꝛ spōsus spōsā suā laude dignā habuit/ipsa iā ex debito laudat a q̄ se laudari pspicit:et dicit.

Sicut malus inter ligna siluarum: sic dilectus meus inter filios.

C

Ligna siluestria esui hoim habiles fruct⁹ nō gignūt Malus vero q̄ gignit:ɔgrue et salubriter hoies edunt Merito ergo p malū xp̄s: per siluestria vero ligna ceteri hoies figurātur: qꝛ in solo xp̄o cibum salutis quotiēs querim⁹ inuenimus:et in ei⁹ verbis ꝛ exēplis aīas nr̄as fructu suaui et salubri reficimus. Ipse est quippe lignū vite: quā nobis tribuit. Ipse est qui dū nobis semetipm inspirat:animā pascit. In ceteris vero siq̄d refocillationis inueniamus: non quod illoꝝ/ sed quod xp̄i est/ab illis sumimus:quia quicquid in eis preter deum est/mortiferum nobis procul dubio inuenimus.

Salutis verbū in solo xp̄o inuenit̄.

Sub vmbra illius quem desiderabam sedi.

Vmbra christi ꝓtectio est spūsctī. Spirit⁹ q̄ppe sanctus mētē quā replet obūbrat:qꝛ omnē tētationū feruorē tēperat:et dū aura sue inspirationis suauiter mētē tāgit/q̄cq̄d noxij caloris sustinebat expellit:ꝛ quā iā forsitan nimi⁹ vitioꝝ estus marcidā fecerat:vmbra scti spūs ꝓtegens recreat:vt dū in ei⁹ inspiratione sedens pausat vires colligat q̄b⁹ ad eternā vitā robusti⁹ currat. Seq̄t̄

Et fructus eius dulcis gutturi meo.

D

Arbor q̄ppe fructifera ipse xp̄s in corde nr̄o plantat⁹ p fidē existit. Quā si mens digne et instanter excolit:fructus nimirū interi⁹ pulchros et vtiles gignit. Quos dū mens capiēs auide comedit/oēs mūdi voluptates pre ei⁹ dulcedine postponit. Dulce enī est valde sibi celestia cogitare:i eternitate oculū intimū figere:vt aliq̄n i celestibus etiā mens accēsa cōpugatur:et inter lachrymas sublevata/angeloꝝ cibo ipsa videlicet spōsa quāto dulcius:tāto auidius pascatur. Inde est quod sequitur.

Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem.

Quid enī p cellā vinariā cōgruentius: q̄ ipsam arcanā eternitatis ɔtēplationē accipim⁹? In hac eternitate angeli scti vino sapiētie inebriant̄/ dū ipm deū facie ad faciē vidētes oī voluptate spūali satiant̄. Hāc sctā mēs si a spōso introducat̄/postpositꝭ oib⁹ tpalib⁹ itrat:in qua ex illis angelicis delicijs quātū sibi cōcedit̄ gustat. Et si adhuc qꝛ i corpore corruptibili detinet̄: se perfecte nō satiat/tñ ex illo minimo q̄ cursim sumit/ɔsiderat q̄tū debeat amare q̄ amat. Pōt tñ p cellā vinariā scriptura diuina figurari. Per hāc q̄ppe in spōsa charitas ordinat̄:qꝛ in ei⁹ doctrina manifeste dicit̄ q̄lit̄ de⁹ ꝛ ꝓximus ordinate diligant̄. Hac charitate pcussa sequit̄ et dicit.

Eternitatis contēplatio cella vinaria dicitur.

Fulcite me floribus: stipate me malis: quia amore langueo.

Per flores teneri q̄q; et incipiētes: p mala vero pfecti fideles designant̄. Sponsa quippe qꝛ amore languet fulciri se florib⁹ ꝛ stipari malis appetit:qꝛ dū se eternitatis desiderio afficit:dum qualiter illuc pueniat/tota anxietate pquirit:eo ꝙ perfectionē dū in carne viuit/oīno nō inuenit: fatigata in desiderio suo redescit. Et in hoc solo gaudet/si circa se respicit vl̄ q̄bus ipsa ꝓficiat: vl̄ in quoꝝ profectione consolationē de languore suo recipere possit. Quibus de sponso suo subsequenter hec dicit.

E

Leua eius sub capite meo:et dextera illius amplexabitur me.

Per leuam spōsi vita presens: per dexterā vero vita eterna designatur. Per caput autē spōse/mens que aīe principat̄ assumit̄. Sed leua spōsi sub capite sponse esse dicit̄:et dextera ei⁹ amplexat̄ eā:qꝛ vitā tpalē sub mente sua semp ponit:vitā vero eternā vt oīmodo amplexetur ɔcupiscit. Hec q̄ppe q̄ videt/magnanimit̄ mēte sublimi ɔculcat/officijs celestib⁹ se occupat. Hec necessitate tolerat:ad illa sūmo desiderio quasi brachio dextero spōsi astricta suspirat. In que cū aliquātulū itrat / delectabiliter quiescit:cui⁹ quietis dilectione mūdanos tumult⁹ oīno fastidit. Sic quiescētē vtiq; sponsus amplius diligit:et ab eius excitatione iprobos q̄sq; repellit: dicens.

Adiuro vos filie hierusalē per capreas/ceruosq; camporū: ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.

Cerui ꝛ capree mūda aīalia i lege esse phibent̄. Quid ergo per ceruos ꝛ capreas/nisi fidē/spem/et charitatem accipim⁹? Quas dū nobis mūdas seruam⁹: per easdē altos mōtes cōtēplationis ascēdim⁹. Sctā autē aīa sponsa xp̄i a cūctis mundi pturbationib⁹ q̄escere appetit: in sinu spōsi sopitis terrenis cupiditatib⁹ dormire sancto otio cōcupiscit: ita vt etiā necessaria colloq̄a aliq̄n fastidiat/solitusq; spōsi collocutiōe quāto q̄eti⁹ tanto sereni⁹ hilarescat. Sed hāc dormiētē carnales q̄ sunt in eccl̄ia nōnūq; iportune excitāt:negocijs mūdi eā iplicare desiderāt:qꝛ eius vitā inutilē existimāt/ dū ab eoꝝ curis eā se abstinentē cōsiderāt. Hi tales satis cōgrue nō filij sed filie noiantur: qꝛ dum effeminatos mores nutriunt virili dignitate amissa/quales interius habentur: exterius nomine femineo designant̄. Hi dilectā suscitare sub adiurationis pōdere ꝓhibentur/ne videlꝫ mētem que ad vacandū deo se accingit/et solis spūalibus studijs inherere ɔcupiscit/iportunis sollicitudinib⁹ inquietēt:et tenebris curarū terrenarū oculū cordis ei⁹ obnubilēt. Et tñ nō ei oīs cura proximi interdicit̄:sed q̄n suscitari debeat/ei⁹ volūtati relinquit̄:qꝛ ꝓfecto oñi pfecte aīe discernēdū est ꝛ q̄n celesti cōtēplationi studeat: ꝛ q̄n proximorū vtilitatib⁹ inseruiat. Hāc vacādi deo licētiā libētissime spōsa suscipit:statiq; v̄bū spōsi amplectit̄ ꝛ dicit.

Virtutes theologales per ceruos et capreas significant̄.

F

Vox dilecti mei.

G

¶ Ac si diceret. Hanc vocē dilecti mei sponsi esse recognosco: hāc ab eius ore semp audire desidero: qꝛ in hoc video quantū me diligat: cū me ab amplexibus eius desiderabilib⁹ impediri ꝓhibeat. Ad hos amplexus qualiter peruenerit: subito narrat: dicens.

¶ Ecce iste venit saliens in montibus: transiliens colles.

Christus ꝓpter miracula dicit venisse q̄si saliēs in mōtib⁹

¶ Ad amplexus sponse sue xp̄s venire disponēs/humanitatē nostrā dignāter assumpsit. Ad qđ mysteriū peragendū/quasi saliens in montibus venit: qꝛ quedā opera inter homines ostendit: que valde sublimia et super homines esse perspiciēs humanū genus admirari potuit: sed attingere nequiit. Qꝛ eñ de virgine nat⁹ est: qꝛ ad vagientē ad orandum ire pastores angelus admonuit: magos stella perduxit: qꝛ pendēs in cruce/ qua hora voluit spm̄ emisit: qꝛ mortu⁹ tertia die seipsum suscitauit: qꝛ celū ingressus spiritū sanctū quibus sibi placuit donauit: qꝛ fidei sue p piscatores et idiotas mūdum subiugauit: hec faciens quasi in montibus ambulauit: quo eum nulla creatura assequi valuit. In his nimirū operibus colles trāsiliuit: qꝛ sanctos omnes quātūcūqꝫ excreuerint: potētia sue operationis transcēdit. De quo et sequit̄.

¶ Similis est dilectus me⁹ capree hinnuloqꝫ ceruorum.

¶ Similis capree bene esse dicit̄: qꝛ ex synagoga carnē traxit: que per capreā ostenditur. Et quia ex antiquorū sanctorum stirpe progenit⁹ est/quasi hinnulus ceruorū: recte esse perhibetur. Sequitur.

¶ En ipse stat post parietem nostrum: aspiciēs per fenestras: prospiciens per cancellos.

H

Christus. qualiter p fenestras et cācellos prospicere dicit̄.

¶ Quasi post parietē nr̄m xp̄s incarnat⁹ stetit: qꝛ in humanitate assūpta diuinitas latuit. Et qꝛ ei⁹ imensitatē si ostēderet/infirmitas hūana ferre nō posset: carnis obstaculū obiecit. Et qđqđ magni iter hoīes opat⁹ est/q̄si post parietē latitās fecit. Per fenestras autē et cācellos qui aspicit / partim videt/partim ṽo se abscōdit. Sic et dn̄s Jesus xp̄s dū et miracula p diuinitatis potentiā fecit: et abiecta p carnis infirmitatē ꝑtulit/quasi per fenestrā et cācellos ꝓspexit: qꝛ in alio latēs/in alio quis esset apparuit. Incarnat⁹ itaqꝫ ecclesie sue vel vniuscuiusqꝫ perfecte anime loquit̄/et ad eternā exhortat̄ patriā: dicens.

¶ Surge propera amica mea: columba mea: formosa mea: et veni.

Aīa deuota colūbe ꝑparatur.

¶ Propter fidē xp̄s sponsam suā amicā vocat: colūbā ꝓpter simplicitatē: formosam ꝓpter opationē. Qꝛ eñ sine fide deo placere nō possumus: bene p fidē amici vocamur: qꝛ dū fide celestia appetim⁹/abiectis terrenis deo adherem⁹. Colūba ṽo bene aīa ꝓpt̄ simplicitatē dicit̄: qꝛ aīa deuota dū simplicē deū cordis simplicitate perscrutat̄: nequaqꝫ mūdi ineptā letitiā dissoluta sectat̄: sed semp ad eterna festināns: colūbe gemitū ꝓ cātu diligēdo imitat̄. Propter opationē aīa formosa recte appellat̄/ qꝛ dū ꝑterite vite pctā p bona opa redimit/q̄si antiquā turpitudinē assumpta forma meliori ante sponsi oculos abscōdit. Hāc itaqꝫ hortat̄ spōsus vt surgat et veniat: qꝛ dignū est vt quicūqꝫ ad amorē xp̄i ꝓperat/carnis torporem quātū pōt abijciat: et se ad eterna cōsequēda celeriter accingat. Sed qꝛ vt ad celestia festinem⁹ per exhibitionē noui testamēti a deo accepim⁹: ideo recte sequit̄.

¶ Iā enī hyems trāsijt: imber abijt et recessit.

I

Lex moysi cōparat̄ hyemi.

¶ Quid p hyemē: nisi legis austeritas intelligēda est? Que dū i carnalib⁹ sacrificijs populū antiquū detinuit ad appetēda spiritualia et celestia obseruatores suos nō adiuuit. Possum⁹ etiā p hyemē vitā presentē intelligere/que dū nos assiduis tētatiōibus impetit: q̄si imbrib⁹ importunis ad sequēdū xp̄m torpere cōpellit. Sed iam spōsa surgat/qꝛ hyems transijt: qm̄ quanto magis dies vltimus instat/ꝑsens vita recedit: et quo amplius tēpus ad terminū ducit̄/eo citi⁹ currēdū est: ne electa aīa oblatis sibi munerib⁹ eternis priuet̄. Trāsijt eñ dicitur: qꝛ in proximo transitura esse non dubitatur. Sequitur.

¶ Flores apparuerūt in terra nostra: tempus putationis aduenit.

¶ Flores apparuisse in terra dicitur: qꝛ sancte aīe cū a corporibus recedūt/in celo recipiunt̄. Et qꝛ in hac vita q̄uis hyems fuerit/a bono opere nō torpuerunt: mox vt recesserūt/in terra viuentiū gloriose floruerunt. Bene ꝙ sequit̄ qđ dicit. Tempus putationis aduenit: quia quo amplior electorum numerus in celo cōgregatur: eo celerius reprobi ab ecclesia tanqꝫ sarmēta inutilia amputant̄ tur: vt mundus citius finiatur. Sequitur.

K

¶ Vox turturis audita est in terra nostra.

¶ Quid p turturē: nisi ecclesia: quid p terram sponsi: nisi vita illa beata designat̄? Sed vox turturis i terra spōsi audita esse dicitur: quia dum pro desiderio suo sancta ecclesia deprecat̄/a christo in celo clementissime exauditur. De quo recte subditur.

¶ Ficus protulit grossos suos: vinee florentes odorem dederunt.

¶ Ficus quippe grossos suos ꝓtulit: qꝛ sancta ecclesia martyres suos ad eternā patriā premisit. Post quos vinee florētes odorē dederūt: qꝛ per vniuersum mūdū exēpla bonoꝝ operū exercuerūt. Vinee vtiqꝫ flores producūt / cū singule ecclesie aīas infideles ad fidei nouitatē per baptismū educūt. Sed flores ipsi odorē proferūt/cū credētes aīe/exēpla bona p suauē opinionē sibiinuicē et alijs aspergūt. Sed qꝛ xp̄s vtroqꝫ modo exhortationis nos trahit: vt videlicet et precepti nos admoneat: et exēplis sanctorū nos erigat: idcirco sponse sue prius vt surgeret admonendo precepit: et deinde exempla sanctorū ad cognitionē adduxit: et post exemplorū exhibitionem iterū se ad precepti cōmonitionē conuertit: dicens.

Xp̄us duplicit̄ nos exhortat̄.

¶ Surge amica mea: soror mea: et veni columba mea in foraminib⁹ petre: i cauerna macerie.

Aīa surgit et vadit.

L

¶ Surgit aīa/cū a peccati ꝑpetratiōe se erigit. Venit cū p bona opa desiderij scī passib⁹ ad celestia tēdit. Sācta eteni mēs cū ꝑterite vite turpitudines ꝯspicit: cum pctā sua enumerat q̄ fecit/mox secū i ꝯsciētia erubescit: et q̄cūqꝫ in mūdo dilexerat/ad odiū sibi trāsferēs fletib⁹ se punit: et ipsa pnia facta robustior/ab oī inq̄natiōe etiā cogitatiōis exilit: et ab oi torpore negligētie se excutit: vt iā in infimis cogitatiōib⁹ nō iaceat: sed ad appetēda inuisibilia p sancta desideria se extēdat. Hec itaqꝫ mēs surgit et venit: qꝛ et a torporis infirmitate p cōpunctionē se erigit: et in sanctis studijs se exercēs ad eterna pedib⁹ amoris currit. Per foramia aūt petre/ vulnera manuū et pedū xp̄i i cruce pēdētis libēter itellexeri. Cauernā ṽo macerie / vuln⁹ lateris qđ lācea factū est/eodē sensu dixerim. Et bene colūba i foraminib⁹ petre et in cauerna macerie esse dicit̄: qꝛ dū in crucis recordatiōe patiētiā xp̄i imitat̄: dū ipsa vulnera ꝓpter exēplū ad memoriā reducit: quasi colūba in foraminib⁹/sic simplex anima in vulneribus nutrimētū quo cōualescat/inuenit. Possunt tñ per foramina petre/icarnatiōis christi sacramēta signari: et p cauernā macerie/ipa ꝓtectio angelice custodie figurari. In q̄ custodia cū aīa ponit̄/hñ ei a spōso dicit̄.

Petre foramina dicūtur xp̄i vulnera.

¶ Ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis.

M

¶ Quid eni p faciē: nisi fidē qua a deo cognoscimur/accipimus? Et qđ per vocē: nisi ꝑdicationē intelligimus? Sed ꝑcipit sponsus vt ei spōsa faciē suā ostēdat: qꝛ quicunqꝫ se fidē dicit habere/ necesse est vt i bonis opib⁹ se exerceat: vt in operib⁹ exteriorib⁹ fides interior innotescat. Sed et opa necesse est vt vox ꝑdicationis sequatur: quia quicūqꝫ in sanctis operibus perfecte se dilatat/cōsequens est vt ad eadem facienda proximos quoqꝫ exhortetur. Ideo sequitur.

¶ Vox enim tua dulcis: et facies tua decora.

¶ Tūc eni et vox placet: et facies decorat̄: q̄n et opa ꝑdicatio sequit̄: et rursum ꝑdicationē bona opera comitantur. Huiusmodi predicatoribus consequēter dicitur.

¶ Capite nobis vulpes paruulas: que demoliuntur vineas.

¶ Per vulpes heretici: per vineas singule ecclesie designantur. Sed vulpes vineas demoliūtur: qꝛ per hereticos ecclesie a recte fidei viriditate exsiccant̄. Que bene paruule dicūtur: qꝛ q̄uis ꝯtra veritatē intus superbiāt: exterius tñ in verbis humilitatē per simulationē sectantur. Que tñe a sanctis ꝑdicatoribus capiūtur/q̄n instāte altercatione sentētijs veritatis cōuincuntur. Predi:

Heretici dicuntur vulpes ecclesiam demoliētes.

A catores quippe sancti aliquādo canes per similitudinē dicunt: qꝛ predicatiōibus assiduis quasi latratibus im: portunis aduersarios quosqꝫ a grege ouiū arcere nitū: tur. Isti canes vulpes xpo capiūt: quia ducē suū dū fide liter dili:gūt/pro ei⁹ amore laborātes/tergiuersantes he reticos ab inuolutionibus questionū quasi a tenebrosis cauernis ad lucē veritatis educūt. Qualiter vero vulpiū demolitio timeatur/manifestaꝝ cum dicitur.

Nam vinea nostra floruit.

Vinea quippe floruit: qꝛ sancta ecclesia per baptismū filios ad fidei nouā cōuersationē perduxit. Quib⁹ timē: dum est ne ab hereticis deprauentur: quia dū quiqꝫ fide les in nouitatē christi regenerātur/quo quisqꝫ tenerior est: eo citius ad prauitatē seducit. Floribus oīno timē dū est ne pereāt: quia dū adhuc quisqꝫ ad perfectionem per exercitiū diuturnū nō cōualuit: facile si a dēte vene: noso mordet: ab hoc qd nact⁹ † fuerat/euanescit. Perfe cta enim quecꝫ aīa in quo se iam diu exercuit/facile non amittit: quia quo frequētius palato intimo qꝫ dulcis sit dn̄s gustauit: eo cōstantius sponsi rectitudinem tenet: ꝛ distorta fastidit. Que prosequitur cōuenienter et dicit.

† al. ad qd natus.

Dilectus meus mihi: et ego illi.

Ac si diceret. Dilecti mei amicitiā constāter teneo: qꝛ ei⁹ constātē beniuolētiā erga me sentio. Qꝛ dū ei⁹ fami: liaritatē benignā habeo: durū mihi est qcqd ei aduersū inimicos latrātes audio. Et dū in ei⁹ assiduitate qualis sit video: siqd erroris pferunt aduersarij. a veritate quā in ei⁹ visione cognoui/nō recedo. De quo bene sequitur.

Qui pascitur iter lilia: donec aspiret dies: et inclinentur vmbre.

B Quid per lilia: nisi munde aīe designātur? Que dum castitatis candorē retinent: per bone fame opinionē pro ximis quibusqꝫ suauiter olent. Inter lilia sponsus ergo pascitur: qꝛ procul dubio animarū castitate delectatur: que ꝛ in se munditiā carnis conseruāt: et p nitidas cogi tationes corā eo placēt: ꝛ exēpla proximis quasi odoris suauitatē donāt. Dies ꝟo tūc aspirabit: ꝛ vmbre inclina būtur/qn̄ vita eterna apparebit: et presens vita finietur. Hic quippe nox est: ibi dies erit: qꝛ hic in visione verita tis caligamus: ibi deus ipse tota veritas mētibus eluce bit. Ad hanc prorsus diem sancte anime enitūtur vt per ueniāt: propter hāc iustitiā illibatā inquātū possunt cō: seruāt: et qꝛ sine xpo nihil possunt/eius auxiliū inuocāt: eius familiaritatē desiderāt. Quarū dū mentē ꝯsiderat prope est benign⁹ et adiuuat: ꝛ quo amplius proficiunt/ eo familiari⁹ semper amat: donec finitis tenebris mūdi ad vite eterne lucē perfectas educat. Quā lucē quis val de desiderant: eamqꝫ cū dominus ad iudiciū venerit/vi dendā esse putant: idcirco cū summo desiderio dicunt.

Sponsus animarū castitate delectaꝝ.

Reuertere: similis esto dilecte mi capree hin nuloqꝫ ceruorum super montes bethel.

A nobis dilect⁹ corporaliter tunc abijt: qn̄ post resur rectionē in celū ascendit. Tunc aūt reuertetur/ qn̄ in fi: ne mundi resuscitatis corporibus hoim/oib⁹ in iudicio

C manifestabiꝝ. Qui vere similis capree ꝛ hinnulo ceruoꝝ apparebit: qꝛ in carne nostra veniēs ad iudiciū oibus se mōstrabit. Per capreā eni que mūdum est alal: ecclesia designaꝝ: que dū in celestibus mēte habitat: qꝫ̄i in mōti: bus pascitur. Per ceruos autē qd aliud qꝫ̄ patres anti qui designātur: ex quoꝝ carne xp̄us natus: quasi hinnu: lus ceruorū mūdo est p̄sentatus? Bethel autē dom⁹ dei interpretaꝝ. Que bene ecclesia dei diciꝝ: qꝛ in ea dn̄s ha: bitat/dū per fidē corda nostra mundātur. Sup montes ergo bethel similis capree hinnuloqꝫ ceruorū apparebit quia in ea humanitatis forma ad iudiciū veniet/quā ab ecclesia sumpsit qn̄ in hoc mūdo ex patrū ꝓgenie quasi hinnul⁹ ex ceruis natus fuit. Que vere et similis capree et sup mōtes apparebit: qꝛ ꝛ ex hūanitate quidē similis ecclesie erit: et tn̄ super ipsos summos: qui qꝫ̄i mōtes ex: cellūt: in ecclesia sublimior eminebit. Qui dū venire mo ratur: quia eum semper sancta anima ꝯquirere nititur: ideo sequitur.

Caprea ec clesiā desi: gnat ꝛ cer ui patres antiquos.

Capitulum.iij.

In lectulo meo per noctes quesiui quem diligit anima mea.

Lectulū sibi sancta aīa in nocte facit: dū oēs ꝑturba tiones mūdi fugiens/secretū cōparat in quo requiescit. In hoc lectulo quē diligit querit: qꝛ dum ab oibus solli citudinibus mūdi vacat: in eius inquisitiōe quomodo ad illū perueniat nō quiescit. Notandū est autē qꝛ p no: ctes querit/qui modo in hoc mūdo viuit: et pfecte tene: bras tēporalitatis a se nō excutit. Quas quo grauiores patitur: eo feruentius querit eū: quo inuento tenebras amplius non patitur. Sed quia quē querit: nunqꝫ̄ perfe cte in hoc mundo inuenit: ideo subiungit.

D

Quesiui illum: et non inueni.

Quia vero maximo desiderio estuat/et quicquid te: net/ei non sufficit donec dilectū inueniat: ideo constan: tiam inquisitionis subiungit: dicens.

Surgam/et circuibo ciuitatem: per vicos et plateas queram quem diligit anima mea.

Quid p ciuitatē in hoc loco nisi ecclesiā: quid per vi: cos ciuitatis: nisi spūales quosqꝫ accipimus? Qui dum ad celestia toto corde gradiūtur/angustā viā tenēt/qua ad vitā perducātur. Per plateas autem seculares desi: gnātur/qui dū voluptates suas multas sequūtur: latas vias gradiūtur. Surgit ergo sponsa et ciuitatē circuit: quia perfecta aīa que visibilia fastidit/oēs sanctos qui sunt vel fuerūt in ecclesia/mente cōspicit: siquid forte in eoꝝ actibus reperire poterit: qd imitando/ad sponsi in: uentionē aliqn̄ venire possit. Per vicos autē et plateas querit: quia dū per bonoꝝ imitationē ad dilecti familia res amplexus ꝑuenire satagit: nō solū in spūalibus/sed ꝛ in ipsis etiā carnalib⁹ aliquādo inuenit qd imitari di gne possit. Sed postqꝫ̄ laborē geminatū inquisitiōis in: sinuauit: iterū difficultatē inuentionis subdit: dicens.

Celū per viā angu: stam que: rendū est.

Quesiui illum: et non inueni.

B

Sed dum querit et non inuenit/ipsa etiam queritur et inuenitur: ꝛ ideo subditur.

Inuenerūt me vigiles q̄ custodiūt ciuitatē.

Quid per vigiles/nisi doctores ecclesie designātur? Qui dū lucrandis aīabus et scriptis ꝛ dictis inuigilāt: vbi scti desiderij aliquātū sentiūt: augmētare ad meli⁹ nūqꝫ̄ cessant. Hi spōsā q̄rentē inuenilūt: qꝛ piā aīam xp̄m inuenire satagentē excipiūt: ꝛ vt ei ti⁹ inueniat/p̄ceptis instruunt: ꝛ exēplis accēdūt. Quos illa interrogās dicit.

Doctores dicuntur vigiles.

Num quem diligit anima mea vidistis?

Bene eos spōsa interrogare diciꝝ: qꝛ dū eorū scripta vel verba vigilāti studio ꝑscrutaꝝ: tanqꝫ̄ p̄sentibus etiā absentibus animi intētione loquens/quid de xp̄o sense rint/sciscitatur. Quia vero dū in eos oīno intēdit/nūqꝫ̄ sponsum inuenit: consequenter subiungit.

Paululum cum pertransissem eos/inueni quem diligit anima mea.

Paululū vigiles transit/ꝛ dilectū inuenit: qꝛ dū eos puros hoies esse cogitat/ad deitatē mētem erigit: ibiqꝫ sponsum suū supra hoies patri equalē cognoscit. Quem tūc inuenisse se dicit/cū sanctis laboribus adiuta in ei⁹ deitatis claritatē oculū fidei tanqꝫ̄ p speculū contēplan do aliquātulum figit. Quod tantillum quāta auiditate mentis suscipiat: ostendit dicens.

F

Tenui illum/nec dimittam: donec introdu: cam illum in domum matris mee: et in cubicu lum genitricis mee.

Mater ecclesie synagoga extitit: qꝛ ex ipa predicato res habuit/a quibus verbū veritatis suscepit: per qd in fide regenerata fuit. Tenet ergo spōsum ecclesia donec in domū matris eū introducat: qꝛ vsqꝫ in finē mundi ab eius fidei amore nō recedit donec ad fidē iudeos addu: cat. Non qꝛ postea recedat: qppe quē in exilio diligit/in patria videns amplius amabit. Sed de illo tpe dici de buit: de quo a qbuslibet ꝓpter obsistētes tentationes du bitari potuit. In domū ergo matris dilectū introducet qn̄ in fine mundi ecclesia p predicationē in plebē iudai: cam xp̄iana sacramēta imittet. In cubiculū autē quasi in secretiorē partē domus eū introducet: qꝛ ex eadē ple: be ita plurimos cōuertet: vt omnes mūdi sarcinas abij: ciant: ꝛ in intimis cogitationibus soli deo placere cōcu piscāt. Huiuscemodi hoies cubiculū faciēt spōso: qꝛ dū a se oēs sordes cupiditatū abijciēt: quasi secretū locū in mēte in quo delecteꝝ cōponēt. A quoꝝ inqetatione i eis delectabiliꝝ pausans spōsus iprobos ꝓhibet iteꝝ dicēs

Iudei tā: dē ad fidē adducenꝝ

G

¶ Adiuro vos filie hierusalē per capreas ceruosq; camporū/ ne suscitetis neq; euigilare faciatis dilectam: donec ipsa velit.

¶ In hoc vtiq; ostendit: q: eiusdem perfectionis quosdam de synagoga post conuersionem inueniet: cuius de ecclesia q plurimos inuenit/ dū in eorū quiete similiter delectatus/ ab eis inquietatores ꝓhibet/ sicut ab ecclesia prohibuit. Introducta ergo ad fidem synagoga ecclesie mentem per opera que videt conspicit: ꝛ sublimitatem eius valde admirans dicit.

¶ Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe ꝛ thuris: et vniuersi pulueris pigmentarij?

Ala q̄n dicitur i deserto viuere.

¶ In deserto vtiq; in hoc mundo ecclesia siue sancta queq; anima viuit/ dū a regno exul inter bestias/ demones videlicet degit. Hic em̄ etsi non oino a sponso deseritur: tamē dum in carne est/ nondū ad certā ei⁹ visionem admittitur: dū ab eo per exilia ꝛ tētationes peregrinat: q: dū adhuc cū eo nō regnat: deseri ab eo sibi videt. Ob hoc semꝑ laborat vt ascendat/ vt quē valde diligit: magis ac magis sentiat: quatenus qm̄ perfecte eū in deserto nō tenet: vel ipso eius desiderio se reficiat: vt sic in via roborata/ q̄nq; ad hoc quod diu ꝯcupiuit ꝑueniat. Sūt quippe nōnulli qui dum omnia visibilia fastidiunt: mentem in celestia erigunt: et q: in infimis nihil qđ eis dulcescat conspiciūt: totū cor ad superna amāda cōuertūt.

Ral. sensū.

Hi ab oib⁹ malis moribus se exuunt: censum ꝗ mūdi cū cupiditatibus cōtēnunt: spe ad inuisibilia tēdunt: ꝛ quo

H

ampliori desiderio illis inherēt: eo magis ac magis moleste corruptionē ferunt quam habent. Hi nimirum per desertum ascēdunt: q: dū in hoc mūdo inter tētationes viuūt/ quo ampli⁹ dū hic morant deseri metuūt: eo q̄dē fortius ista deserūt: ꝛ feruēti⁹ ad illa gradiunt: in qb⁹ cū fuerint: nihil ampli⁹ qđ eos amoueat/ iā timebunt. Bene aūt sicut virgula fumi ascēdere dicunt: q: ꝛ odorē bone fame/ ꝛ subtilitatē mētis habere dicunt. Nō aūt quarūlibet rerū fumus iste dicit: sed ex aromatib⁹ myrrhe ꝛ thuris et vniuersi pulueris pigmentarij existere declaratur.

Myrrha ꝛ thus qđ designāt.

Myrrha quippe mortuoꝝ corpora ꝯdiunt ne putrescant: thura vero accendunt/ vt redoleant. Per myrrham ergo carnis mortificatio designat: per thus vero orationū mūditia intelligit. Sancta igit anima dū carnem suā a putredine vitiorū mortificat: dū oēs mūdi voluptates ꝑ continētiam abnegat: quasi myrrhā mortuo corpori adhibet: vt post iudiciū a corruptione eterna sanum ꝑmaneat. Cū vero se ad celestia maiori desiderio accēdit: ꝛ a cordis cubiculo oēs sugfluas cogitationes feruenter abijcit: quasi thuribulū cor suū corā deo facit. In quo dū per dilectionē virtutes congregat: quasi carbones in thuribulo coaptat: in quo seipsam mens in cōspectu dei igne charitatis accēdat. Dūq; feruētes ꝛ mū

I

das orationes ad deū emittit: q̄si fumū aromatū ex thuribulo educit: vt corā dilecto suauc redoleat: ꝛ ꝓximos quosq; ad ei⁹ amorē ꝑ bona exēpla concitare nō desinat. Sed notandū q non ait vniuersi pigmenti: sed vniuersi pulueris pigmentarij. Pigmēta quippe facimus/ quando virtutes congregamus in corde. Quādo vero ipsas nostras virtutes per singula queq; opera diligentius retractamus: ne qđ in operib⁹ nostris incultū remaneat: ne inter virtutes vitiū lateat: tūc procul dubio vnguēta virtutū quasi in puluerē tūdim⁹: vt eo mūdiora sint opera nostra/ quo subtilius ea ab omni subreptione vitiorū discernere non cessamus. Huiuscemodi mentes dilecto suo delectabiles se ꝑ ei⁹ gratiā faciūt: ꝛ dū ab omni mūdano strepitu se diuidūt/ locū in quo spōsus requiescat: in seipsis componunt. De qua requie subditur.

¶ En lectū salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel.

Ephe. ij. Lectulū facere salomoni quid est?

¶ Salomon q̄ppe pacificus interpretat. Quid ergo ꝑ salomonē nisi xp̄s intelligitur/ de quo scriptū est. Ipse est pax nostra: q̄ fecit vtraq; vnū? Salomoni ergo lectulum facimus/ quādo a mūdi sollicitudinibus oīno cessamus: dū in solo desiderio xp̄i libenter pausamus: eiq; vt nobiscū pauset/ cor ab omni terrena cupiditate mundamus. Denarius autē numer⁹ si ꝑ senariū numerū multiplicetur: nimirū sexaginta cōplētur. Per denariū itaq; decalogū legis accipimus. Per senariū aūt totum hoc tēpus intelligimus/ qđ sex diebus operatorijs volui videmus. Per sexaginta igit fortes oēs perfectos qui fuerūt ante nos in ecclesia/ intelligimus: qui dū decē precepta legis quo spūalius eo forti⁹ in sex dieb⁹ cōpleuerūt: quasi sexagenariū numerū ꝑfecerūt. Hi lectulū salomonis ambiūt: q: mentē sanctā in qua xp̄s pausat/ ꝟbis et exēplis muniūt: qb⁹ ab aditu mētis veniētes hostes repellūt: dū ipsam mētē exēplis sustinēt: scriptis erudiūt.

K

¶ Hi tenent gladios: ꝛ ad bella doctissimi existunt.

¶ Quia dū verbū dei opere cōplent qđ corde sciūt: magis ac magis semꝑ docti/ hostē suū demonē scȝ/ sapiētia et fortitudine vincunt. Per gladiū enim verbū dei designatur. Per manus autem quibus gladios tenent/ ipsa opera figurantur. De quibus bene subditur.

¶ Vniuscuiusq; ensis sup femur suū: propter timores nocturnos.

¶ Quid ꝑ ensem: nisi rigorē conuersationis: ꝛ quid per femur: nisi carnis appetitū accipimus? Electi ergo q̄q; qui iam ad ꝑfectionē vite prouecti sunt: semꝑ ensem super femur suū ferunt: q: rigore conuersationis appetitū carnis assidue frāgunt: ne hostis quē in nocte hui⁹ mundi timent: repēte veniens/ mollē aditum inueniat: ꝛ per voluptatis mollitiē eo facilius quo voluptuosiores inuenerit/ ad grauiora peccata perducat. De laude itaq; salomonis adhuc subditur cum dicitur.

L

¶ Ferculū fecit sibi rex salomon de lignis libani. Colūnas eius fecit argēteas: reclinatorium aureum: ascensum purpureum: media charitate constrauit propter filias hierusalem.

¶ Ligna libani iputribilia esse asserūtur. Ferculū q̄ fecit sibi rex Salomon de lignis libani: quia sm̄ prescietie sue gratiam/ christus sanctam ecclesiā de in eternū permansuris sanctis construxit.

¶ Columnas eius fecit argenteas.

Predicatores sunt tanq̄ columne.

¶ Quia eidē ecclesie predicatores dedit: qui et vt eam exemplis sustentarent: magna iustitie rectitudine roborauit: ꝛ vt predicationibus erudirent: nitore eloquij q̄si splendore argenti decorauit.

¶ Reclinatorium aureum fecit.

¶ Quia dū in cordibus perfectorū resplēduit: eis diuinitatis sue potentiā ꝑ contēplationē ostēdit. In qua cōtēplatione dū eis pulchritudinē celestiū gaudiorū monstrauit/ quasi reclinatoriū ex auro eis cōposuit: q: locū in quo se refocillantes requiescāt: apposuit. Quod reclinatoriū bene aureum esse dicitur: quia melior est sapientia cūctis opibus: et oīa que desiderātur/ ei non possunt cōparari. Ad hoc reclinatoriū multis laboribus peruenitur: multis tribulationibus ascenditur: ita vt si necesse fuerit/ etiā sanguis effundi ꝑmittatur. Ideo ascensus recte purpure⁹ esse dicit. Dū em̄ sancti quiq; martyres ꝓpter vitā eternā corpora sua ad supplicia tradiderūt: dū flagella/ aculeos/ ignes/ gladios/ ꝛ alia innūerabilia tormēta patiēter pertulerūt: nōne ad reclinatoriū istud ad beatā scȝ vitā/ ꝑ ascensum purpureū ascēderūt? Sed nos miseri qđ agimus/ q̄ in hoc ferculo colūne argentee nō sumus: q: sanctā ecclesiā nec exēplis sustētamus: nec ꝑdicatione docem⁹? In ea reclinatoriū aureū nō habemus: q: terrenis cogitationibus inuoluti/ ad splendorē sapiētie ꝑ contēplationē nō assurgimus. Ascensum purpureū nec etiā cognoscim⁹: q: voluptatib⁹ vacātes/ labores ꝛ ꝑsecutiones ꝓ eterna beatitudine ferre recusam⁹. Cōsolatur nos aliquātulū qđ de hoc ferculo subditur.

Prouer. viij.

M

¶ Media charitate ꝯstrauit: ꝓpt filias hierlm.

¶ Quid enim ꝑ filias hierusalē/ cū non filios sed filias dixerit/ intelligimus: nisi nos debiles/ q̄ in ecclesia nō viri: sed femine sum⁹: q: ꝯtra vitia fortiter nō reluctamur: viriliter nō resistim⁹: muliebriter subiacem⁹? Hierusalē enī visio pacis interpretat: per quā ecclesia que est mater nostra/ designatur: eo q assidue pacē perpetuā contēplatur. Si ergo nos in ferculo regis colūne argentee nō sumus: reclinatoriū aureum nō habemus: per ascensum purpureū ascēdere nō valemus/ saltē charitatē que cōmunis omnibus electis quasi in medio posita est/ tenea-

Femine sunt et nō viri qui vitijs nō reluctātur.

A

mus. Per hāc qppe rex Salomon nos i ferculo suo esse cognoscit:quia in eo cum colūnis argenteis: cum reclinatorio aureo:cum ascensu purpureo: propter filias hierusalem etiam media charitate constrauit:quia cum ecclesie membris ad eandem sponsi beatitudinē perueniemus:si charitatē indefessam obseruamus. Sequitur.

¶ Egredimini filie syon: ꝛ videte regem salomonem in diademate:quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius: et in die letitie cordis eius.

Maria xp̄m diademate coronauit.

¶ Mater christi beata maria esse creditur:q̄ coronauit eum diademate: q꞉ humanitatē nostrā ex ea ipse assumpsit/sicut in euangelio recitatur. Et hoc in die despōsationis eius: ꝛ in die letitie cordis eius factum esse dicit quia quando vnigenitus filius dei deitatem suā humanitati nostre copulare voluit:quando per bonam voluntatē suā tpe opportuno ecclesiā sponsā suā sibi assumere placuit / tūc cū charitatis exultatiōe carnē nr̄am ex mr̄e virgine suscipere voluit. In q̄ cū dolorib⁹ p tpe viuens de redēptiōe nr̄a vehemeter exultauit. Sꝫ cū diadema p glia assumat/in hūanitatis autē susceptiōe nō gloria verbi dei:sed humilitas esse cognoscit: quomō in humanitate nostra quasi diademate coronatus fuisse dicitur? Sed cum ipsa eius incarnatio vere gloria nostra fuerit q꞉ membra eius sum⁹ propter cōmunionē corporis:diadema membrorum bene capitis scriptura predixit. Hic itaqꝫ q꞉ a spōsa laudatur: ꝛ ipse vicissim sponsam laudare dignatur:dicens. Capitulum.iiij.

B

Quā pulchra es amica mea: q̄ꝫ pulchra es ꝛ decora:oculi tui columbarū: absqꝫ eo quod intrinsecus latet.

¶ Quia hec superius exposuimus vt potuimus / nunc eadem repetere propter breuitatem seruandam deuitamus. Sed q꞉ hic adiūctū est.absqꝫ eo quod intrinsecus latet:breuiter vidēdū est quomodo superioribus cōiungatur. Pulchra est ergo spōsa/et oculi eius colūbarum absqꝫ eo quod intrinsecus latet: q̄ valde honestum est quicquid in exterioribus operatur: q̄ simpliciter inter homines conuersatur: q̄ ea que videt temporaliter concupiscere dedignatur:et siquid tamē in hoc mundo placet/post concupiscentias suas ire detestatur. Sed vehementer pulchrius et honestius est q̄ cordis desideriū illibatū retinere conatur: q̄ eterne beatitudinis claritatem in mente retinet:erecta contemplatur: q̄ in his que interius videt: suauiter requiescit/ꝛ mundat. Seqtur.

¶ Capilli tui sicut greges caprarum: que ascē derunt de monte galaad.

C

¶ Si per oculos predicatores ecclesie designant quia ceteris viā ostendūt/bene p capillos populi figurantur quia eidem ecclesie ornatū tribuunt. Capilli ergo spōse sicut grex caprarum esse dicuntur: q꞉ populi ecclesie dū precepta legis ruminantes celestia fide contemplantur munda sunt animalia ꝛ in altis pascunt. Galaad autem aceruus testimonij interp̄tatur. Quid autē per aceruū testimonij: nisi multitudinē martyrū intelligim⁹? Qui dum fidem christi insuperabiliter tenuerūt: eos testimonium veritati etiam per mortē suam perhibuisse scim⁹. Grex itaqꝫ iste caprarum de monte galaad ascendit: q꞉ populus ecclesie eo magis fide se ad eterna suspendit: quo fortius sanctos martyres eidem fidei testimonium perhibuisse sciuit. Sequitur.

Martyrū multitudo p galaad designat.

¶ Dentes tui sicut greges tonsarum: que ascē derunt de lauacro.

¶ Sicut per oculos predicatores intelligūtur: quia p eos ecclesia illuminatur: similiter ꝛ dentes eiusdem possunt dici:quia per eos infideles consumuntur: ꝛ paruuli nutriuntur. Dentes quippe sancti predicatores vocātur: quia dum sanctam scripturam exponēdo minorib⁹ fratribus elucidant:quasi panē paruulis/tanq̄ꝫ matres filijs cōmasticant: quo infirmi ad fortiora cōualescant. Hi nimirū bene sicut grex tonsarum que ascenderūt de lauacro esse dicunt: quia dum se a peccatis omnibus in baptismo ablutos esse recordantur:libenter onera mundi deponunt: vt ad celestia consequenda ꝛ predicanda quo liberius/eo facilius gradiantur. De quo subditur.

¶ Omnes gemellis fetibus: et sterilis non est inter illas.

D

¶ Gemellos fetus omnes sancti predicatores habent: quia dū in duobus preceptis charitatis ceteros homines supereminēt/geminam dilectionem predicant: ꝛ in eis duos populos iudaicum ꝛ gentilem gignere non cessant. Inter quos nullus est sterilis:quia profecto predicator non est dicendus: si filios spirituales gignere contemnit. De quibus adhuc subditur.

Predicatores scti gemellos dn̄r hr̄e.

¶ Sicut vitta coccinea labia tua:et eloquium tuum dulce.

¶ Iidem predicatores labia ecclesie dicuntur: q꞉ nimirum per eos populis p̄cepta vite loquitur. Qui bene sicut vitta dicunt:quia dum fluxas cogitatiōes in cordibus hominum suis predicationibus restringunt: quasi sparsos crines ne imoderate diffluant reprimunt. Sed quid est q̄ non tantū vitte:sed coccinee cōparantur: nisi quia per coccum flāma charitatis intelligitur: qua illi ardēt: ꝛ p eos alij accendunt? Per quos eloquium sancte ecclesie dulcoratur:quia dum que dicunt faciūt/predicationes suas hominibus quasi sapidas escas apponunt. Sequitur.

¶ Sicut fragmē mali punici:ita gene tue:absqꝫ eo quod intrinsecus latet.

E

¶ Quid per genas ecclesie nisi ipsos predicatores intelligimus:qui dum in populis vt eis proficiant eminent: quasi in facie ecclesie manifesti apparent? Per malū autem punicū ipsa ecclesia designat:quia dum multos populos i vnitate fidei nutrit: quasi multa grana sub vno cortice stringit. Fragmē ergo mali punici scti predicatores existūt:quia dum se in diuino seruitio ceteris fortius affligunt:dum omnia mundana contemnunt: dum voluntates suas abnegant/et vitia sua omnino mortificāt:dū seipsos hūiliāt/ꝛ ceteros extolūt: et dū p exēpla sua ceteros nutriūt:q̄si fracti ꝛ apti se cibos offerūt. Sꝫ q̄uis magna sint q̄ extrinsecus apparent: maiora tn̄ in occulto retinent:que diuini oculi soli vident. Ideo subiunctum est. Absqꝫ eo qđ intrinsecus latet. Sequitur.

¶ Sicut turris dauid collum tuum:que edificatur cum propugnaculis.

¶ Collū quippe extendimus:quādo longius prospicere volumus. Propter aliud ergo sancti p̄dicatores oculi: p̄pter aliud dētes/p̄pter aliud aūt gene: ꝛ collū propter aliud conuenienter vocātur. Bene igitur sicut turris dauid/collum sancte ecclesie dicitur:quia sancti predicatores procul venientes hostes sancte ecclesie speculant: ꝛ fortiter resistūt si qđ in ecclesia ledere conant: ꝛ libere terrena despicientes/celestia contemplentur. Collum ergo propter hostium speculationem: turris vero dicuntur p̄pter fortitudinem et p̄pter excelsam celestiū gaudiorum contemplationem. Que turris recte dauid esse dicitur:quia dauid manu fortis interpretat: per qđ christus significatur: cuius est quicquid forte et excelsum operātur. De qua subditur.

Predicatores ecclesie collo cōparati p̄cul vident.

F

¶ Que edificatur cum propugnaculis. Mille clypei pendēt ex ea:ōīs armatura fortium.

¶ Cum p̄pugnaculis turris Dauid edificata dicitur: quia sancti predicatores cōtra aduersarios homines si necesse sit: miraculis armantur. Contra vitia autem se clypeis muniunt: q꞉ ne spiritualibus hostibus succūbāt virtutibus se defendunt. In quib⁹ ōīs armatura fortiū pendet: quia quisquis hostium cuneis fortiter resistere vult/in eis exempla videt quibus armatus hostes strenue valet superare. Mille autem hic pro perfectione ponitur: quia i millenario numero omnes numeri perfecti complentur. Sequitur.

Numer⁹ millenari⁹ oēs numeros pfecte contiñet.

¶ Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree gemelli:qui pascuntur in lilijs donec aspiret dies et inclinentur vmbre.

¶ Per duo verba/duo predicatorum ordines: vnus in circucisione: alius in preputio designātur. Qui bene sicut duo hinnuli capree dicuntur: quia et filij synagoge existunt: ꝛ in montibus contemplationum pascunt. Gemelli āō ideo dicti sunt: q꞉ concordit̄ p̄dicāt ꝛ concordit̄ sapiūt. In lilijs vero pascuntur/ donec aspiret dies ꝛ icli:

G

nentur vmbre: quia mundiciam infatigabiliter sectātur donec in oīe iudicij premia recipiant: q̄ in labore noctis assidue contemplantur. Sequitur sponsus dicens.

¶ Uadā ad montē myrrhe: ꝛ ad collē thuris.

Myrrha mortificationē: thus ꝯo orōnē denotat.

¶ Quid per montē myrrhe: nisi fortem altitudinē mortificationis in opere: et quid per collem thuris intelligimus: nisi altam humilitatem in oratione? Ad mōtem ergo myrrhe et ad collem thuris sponsus vadit: qꝛ eos familiariter visitat / quos per mortificationē vitiorum ad alta proficere: et per mūdas ꝛ humiles oratiōes suauiter redolere pſpicit. His quippe virtutibꝰ sancta ecclesia vel vnaqueqꝫ anima munda efficitur: qꝛ dum per voluptatū mortificationē vitijs reluctatꝛ: ꝛ per sanctas oratiōes freqūter lachrymis abluitꝛ: sordes lauat vt spōso placeat: cui pulchra apparere conatur. Cuius conatum ad effectum sponsus per gratiā suam ducit: opusqꝫ suū in sponsa benigne laudat ꝛ dicit.

¶ Tota pulchra es amica mea: et macula non est in te.

Penitentia mūdiciā facit ꝛ cōseruat.

¶ Cum scriptū sit. Nemo viuit sine peccato: nec infans cuius vita est vnius diei super terram: quid est ꝙ sponsa tota pulchra esse dicitur / in qua macula nō habetur? Alibi quippe scriptū est. Stelle non sunt munde in conspectu eius. Et alibi. In multis offendimꝰ omnes. Et Joannes apostolus ait. Si dixerimus quia peccatum non habemus: veritas in nobis non est. Et idem. Si dixerimus quia peccatum non habemus / mentimur / ꝛ veritatem non facimus. Sed dum sancta anima a peccatis quotidianis se per penitentiam mundat: dum quotidie peccata minuta cū lachrymis abluit: ꝛ a maioribus se obseruat / q̄uis frequenter peccet: per assiduam tamē penitētiā mundiciam suam assidue seruat. Hinc enī alibi precipitꝛ. Sēper sint vestimenta tua candida. Et illō Justus autē ex fide viuit. Quāuis enim mox vt peccat: a iusticia deuiet: tamē dum semper credit in eum qui iustificat impium: ꝛ assidue sub eiꝰ fide peccata sua defiet: per assiduas ablutiones iusticiam suam retinet. Se igitur ita mundanti sponse consequenter dicitur.

Job. xxv.
Jaco. iij.
j. Jo. j.
Ibidem

H

Eccle. ix.
Ro. j.

¶ Ueni de libano sponsa mea: veni de libano: veni: coronaberis.

¶ Libanus quippe dealbatio interpretatꝛ. Quid ergo per libanū nisi baptisma itelligitur: in quo sancta ecclesia aqua abluitꝛ: ꝛ a peccatoꝝ nigredine per spiritū sanctum quē recipit ꝛ per christi fidem dealbatur? Unā scriptum est. Asperges me domine hisopo et emūdabor ꝛc̄. De libano ergo sancta ecclesia ad coronā venit: quia in christi baptismo fidem percipit: sub qua cū christi gratia meretur vt premium percipere possit. Sed quid est ꝙ dicitur. Ueni: nisi qꝛ in fide ꝛ in spe ꝛ i charitate quicquid operatur / subsistit: vt his tribus munita virtutibus robur habeat: pqꝫ inuia nō lassescat? De fide enī dicitur. Fide mundans corda eoꝝ. Et iterum. Sine fide impossibile est placere deo. De spe autem dicitur. Non confundētur oēs qui sperant in te domine. Cui iterum dicitꝛ. Quis est in te sperans: ꝛ derelictꝰ est? De charitate autē dicitur. Charitas operit multitudinē peccatorum. Et iterū. Si distribuero oēs facultates meas in cibos pauperum: ꝛ si tradidero corpus meum ita vt ardeam / charitatem non habuero / nihil sum. Et Joānes apostolꝰ. Deus charitas est. Potest tamē et aliter intelligi ꝙ ter dr̄. Ueni. Uenit enī spōsa sctā ad christum dū in hoc mūdo viuēs bona q̄ pōt operatur. Uenit quādo in hora mortis aīa ipa videlicet sponsa a carne exuitur. Uenit tertio quādo in die iudicij vltimi carnē resumit: et cum christo thalamum celestē ingreditꝛ. Ibi quippe omnium laborum suorum premia consequitur. Ibi iam omnino prostratis ꝛ exclusis hostibus gloriose coronatꝛ Ideo ꝛ hic per promissionem sequitur.

Ps. l.

Ecclesia tribꝰ virtutibꝰ cardinalibꝰ dꝫ eē munita
Act. xv.
Heb. xj.
j. Pe. iiij.
j. Cor. xiij

I

¶ Coronaberis de capite amana / de vertice sanir et hermon: de cubilibus leonum: de montibus pardorum.

¶ Quid per amana / sanir / ꝛ hermon / nomina videlicet montium: nisi potentes huius seculi intelliguntur? Qui quanto ditiores / tanto excelsiores ꝛ firmiores apud infimos esse vidētur. Sed de his montibus sancta ecclesia coronatur: quia dū regnum predicat eternum: dum exemplo suo omnia q̄ mundi sunt / vilia esse demonstrat: ipsos etiam potentes ad penitētiā inclinat: et sibiipsi pro eoꝝ acquisitione coronam in celestibꝰ parat. Sic quippe fit vt humiles superbos prosternant: ꝛ infirmi excelsos inclinent. Ideo scriptum est. Omnis vallis implebitur: ꝛ omnis mons et collis humiliabitur. Sed quid est ꝙ nō solum de montibus: sed etiam de capitibus montiū coronanda esse dicitur: nisi ꝙ impletum videmus qꝛ iam ipse excelsiores persone in christum credunt: ꝛ eius preceptis per ecclesie predicationē obediunt? Reges enī ꝛ imperatores christo seruiunt: coronas deponunt: et per penitentiam in ecclesia veniam petunt. Si itaqꝫ per capita mōtium summas personas intelligimus: bene per cubilia leonū ꝛ montes pardorum: pricipes quoqꝫ et ministri designantur: qui crudelitati inseruiūt: ꝛ dolositatibus suis quos vi non possunt ledere decipiunt. Pardi quippe maculas in cute semꝑ portāt. Per quos qui alij q̄ hypocrite vel discordes significantur? In illis quippe qui crudelitatem sectantur: demones tanq̄ leones cubant. In illis vero quasi pardi montes edificant: quos dum vitijs suis aliquas virtutes admiscere cōsentiunt: pro omnibus bonis suis laudis gloriam affectare cōpellunt. Hi itaqꝫ vere pardorum varietatē imitantur: qui dum cū virtutibus etiam vitia sectantꝛ: quasi in vario corio coloris dissimilitudine diuidūtur. Sed de cubilibus leonum ꝛ de montibus pardorum ecclesia coronatur: quia dum per eius p̄dicationem ꝛ crudeles ad pietatem: ꝛ hypocrite ad vite humilis vnitatem conuertuntur: pro his omnibus premium percipiet quod meretur. Cui iterum dicitur.

K

Esa. xl.

Leonibꝰ principes crudelitati deseruientes / et pardis hypocrite cōparantur.

¶ Uulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum: et in vno crine colli tui.

L

¶ Per oculos spōse sancte ecclesie predicatores sicut dictū est designantꝛ. Per crines ꝯo ppl̄i multitudo figuratꝛ. Per collum autem sancti capitis et corporis coniunctio demonstratur: que fides ecclesie intelligitur. Per hanc enim caput ꝛ corpus coniunguntur: dum christo q̄sqꝫ eo tenacius inheret / quo fidelior i bona cōuersatione habetur. In vno ergo oculorum et in vno crine colli sponse spōsus vulneratꝛ: quia profecto vsqꝫ ad mortē crucis afficitur: vt vnitas predicatorum ꝛ plebis i ecclesia confirmetur. De cuius dilectione erga sponsam iterū subdit sponsus.

¶ Q̄ pulchre sunt māme tue soror mea spōsa

¶ Quid per māmas conuenientius in hoc loco q̄ ipa dilectio dei ꝛ proximi / de qua superiꝰ diximus / intelligitur? Per quas mens sancta oēs sensus suos in sui dilectione nutrit / dum deo suo charitatis tenacitate ꝯglutinatur / ꝛ proximis siquid vtilitatis habet / quomodolibet † libenter impēdit. Has māmas sponse quantū spōsus diligat / in repetitione laudis apte manifestat dicēs

Dilectio di ꝛ proximi ꝑ mammas significatur.
† al. qū licet.

¶ Pulchriora sunt vbera tua vino

¶ Quod superius de sponsi vberibus diximus: hoc et hic cum de sponsa loquitur / intelligi posse estimamus.

¶ Et odor vnguētorū tuorū sup oīa aromata.

¶ Per vnguenta quippe ipse virtutes que ex charitate oriuntur: intelliguntur. Habent quippe etiam reprobi aliquādo aromata quibus redoleant: quia virtutes quasdam possident: ꝛ bona opera perpetrant. Sed quia sine charitate viuunt: in conspectu dei nulla que faciūt placent. Unde in iudicio cum dicent. Domine in nomine tuo prophetauimus: ꝛ i nomine tuo virtutes multas fecimus: respondebitur eis. Nunq̄ noui vos: discedite a me omnes operarij iniquitatis. Bene ergo vnguenta ecclesie super omnia aromata redolere dicuntꝛ: quia etsi opera reprobrorum aliquando hominibus placent: hec que sancta ecclesia ex charitate conficit: in diuinis naribus sine cessatione redolent. Sequitur.

M

¶ Fauus distillans labia tua sponsa.

¶ Predicatores ecclesie bene labia sponse dicūtur: qꝛ per eos populis loquitur: et per eos ad fidē paruuli q̄qꝫ erudiūtur: dum per eos occulta scripture quasi cordis latentia manifestantur. In fauo autem mel latet / ꝛ cera videtꝛ. Recte ergo labia sponse fauus vocantꝛ: qꝛ dū i carnis fragilitate sapientia magna habetur: quasi mel i cera absconditur. Quando vero electus quisqꝫ predicat:

B qñ celestia gaudia nesciẽtib⁹ reuelat/tunc fau⁹ distillat: qꝛ quanta dulcedo sapiẽtie i corde lateat: p oris fragili tatẽ audientibus manifestat. vnde scriptũ est. Habem⁹ thesaurum istum in vasis fictilibus. Ideo subditur.

ij.coꝛ.iiij.

¶ Mel ꝛ lac sub lingua tua.

Predicatores falsi mel non sub ligua sꝫ i lingua portant.

¶ Nimirũ falsi predicatores mel in lingua portant: qꝛ sub lingua non habent: qꝛ celestia gaudia aliquãdo predicãt tãqꝫ veri sint: cũ ipsi terrestria bona totis desiderijs appetant. Sancta vero mens mel in lingua pretẽdit: qꝛ sapientie dulcedinẽ loquẽdo ostẽdit: quã veraciter pdicãs/audiẽtes tanqꝫ mellis dulcedine reficit. Lac gerit: quia congruenti sibi doctrina paruulos quosqꝫ in ecclesia nutrit. Sub ligua autem hec oĩa sibiipsi reseruat: qꝛ in eternã dulcedinem assidue secum portat. Dum enim terrena abijcit: dum vitiorum amaritudinem respuit: in interioribus sensibus sapientie dulcedine se pascit: qua robur colligit: vt ad eterna gradiens/in labore vie lassescere non possit. Cui bene dicitur.

¶ Et odor vestimẽtoꝝ tuoꝝ sicut odor thuris.

¶ Quid per vestimẽta hec: nisi sancta opera designant: quibus precedẽtium malorum turpitudo operitur: ne videatur: Hinc enim scriptũ est. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet: et videatur turpitudo eius. Thus vero per significationẽ pro oratione ponitur: sicut scriptum est. Ascẽdat oratio mea sicut incensum in cõspectu tuo. Sãcta itaqꝫ anima in hoc mundo quando potest bona opera operatur: ꝛ bene operans/desiderio ꝛ intentione sancta ad eterna se extẽdit: nihilqꝫ boni agit: nisi ea intẽtione vt ad celestia que diligit: quandoqꝫ peruenire possit. Bene igitur odor vestimentorum eius sicut thuris esse perhibetur: quia in omnibus operibus suis orat: dum perueniẽdi intentiõe ea que põt bona operatur. Sequitur.

Apoc.xvj.

Thus p orõne ponitur.

B

¶ Hort⁹ cõclusus soror mea: hortus cõclusus fons signatus.

¶ Hort⁹ sctã ecclĩa existit: qꝛ dũ pplos mltos i fide gignit: q̃si flores pulchros bona terra emittit. Qui hort⁹ cõclusus bene esse dicit: qꝛ charitatis vallo circũquaqꝫ munitur: ne inter numerũ electorum reprob⁹ aliquis ingrediat. Vnaqueqꝫ aĩa sctã etiã hort⁹ cõclusus esse itelligit: qꝛ dũ virtutes nutrit/flores gignit: ꝛ dum virtutũ exhilaratiõe se reficit/fruct⁹ quos genuerat/eadẽ custodit. Cõclusus eni hort⁹ esse dr: qꝛ dũ bona sua intẽtione vite eterne abscondit: dum humanas laudes oĩno cõtẽnit: ipsa bona intentione se circũsepit: ne ad interiora rapienda hostis antiquus irrũpere possit. Fons etiam dicitur: qꝛ dum celestia assidue cogitat: dum scientiã scripturarũ semper in ventrẽ memorie cõgregat: quasi aq̃s viuentes sancta mens in se gignere nõ cessat: quas sitiẽtibus proximis prebere vt reficiãtur valeat. Vnde scriptum est dicente domino. Qui biberit ex aqua quã ego dabo ei: non sitiet ineternũ. Sed aqua quã ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Et alibi Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina aque viue fluent de ventre eius. Sed cur dicitur fons ille signatus: nisi quia sensus spiritualis mentibus indignis absconditur: Infideli enim homini a domino dicit. Spiritus vbi vult spirat/et vocem eius audis: et nescis vnde veniat/aut quo vadat. Et iterum scriptum est. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Quod enim ibi lumen signatum: hoc hic procul dubio fons signatus esse perhibetur. Sanctus enim spiritus mẽtem quam replet/ꝛ illuminans irrorat: et irrorãs illuminat: vt et de luce eius videat quid appetat: et de rore eius se refrigeret: ne calescat †. Sequitur.

Aqua xpi sitim totaliter extinguit.

Joã.vij.

C

Joã.iij.

Ps.iiij.

†al. lassescat.

¶ Emissiones tue paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

¶ Quid emittit sancta/ecclesia nisi cũ sanctis operib⁹ sancta verba: quibus filios gignit ꝛ nutrit: Quoꝝ dum alios vsqꝫ ad martyrium perducit: alios in sancta conuersatione erudit: hos sanguine martyrij rubentes ad eternam patriam transmittit: illos vero in sanctis operibus viuẽtes/proximis in exẽplum sanctitatis tradit: quid aliud q̃ mala punica et pomorum fruct⁹ emittit: Mala punica enim sub rubeo cortice multitudinẽ granorum cõtinent. Fructus vero pomoꝝ in se refectionis dulcedinẽ hñt. Sic martyres dũ sub igne tribulatiõis laborant/dũ pro christo sanguinẽ exterius fundere non dubitant/multitudinẽ virtutum interius sibi cõgregãt in mente. Sancti etiam quiqꝫ qui in pace ecclesie viuũt: fructus pomorum gerunt: qꝛ dum sanctã opera faciunt: proximis exempla tribuunt: quorum exhibitione se qui volunt reficiunt. Quotquot enim sunt in ecclesia sancti siue igne passionis ardeant: siue in pace ecclesie quiescẽtes succrescant: sanctarum virtutũ odorem tanqꝫ paradisum suauitatis et deliciarum construere in se dum viuunt non cessant. Cuius paradisi vbertatem scriptura demõstrat/dum sub voce spõsi per arbustorum nominã quasqꝫ virtutes designat dicens.

Martyres et alij sancti fruct⁹ pomorũ gerere dicunt.

D

¶ Cipri cum nardo: nardus et crocus: fistula et cinamomũ cũ vniuersis lignis libani: myrrha et aloe cum omnibus primis vnguentis.

¶ Quid enim per has diuersas aromatum species designatur: nisi sanctarũ virtutum odor et profectus qui in sanctis habet: Ex his qppe speciebus regalia vnguẽta conficiuntur: ex his corporum sanitates inueniuntur. Bene igitur virtutes animarum designant: quibus cõgregatis ꝛ confectis: ꝛ bonus odor opiniõis egreditur/et egris animabus competens sanitas reparatur. Sed adhuc laus ecclesie a sponso repetitur: cum subdit.

¶ Fons hortorum: puteus aquarum viuẽtiũ: que fluunt impetu de libano.

¶ Recte in emissionibus ecclesie/fons hortorũ/ꝛ pute⁹ aquarum viuentium describit. Quid enim per fontem et puteũ: nisi sancta scriptura designatur: que sic aquã sapientie generat: vt ꝛ potantes semp reficiat: et tamen manare nõ desistat. Que bene hortorum esse perhibet: qꝛ illoꝝ specialiter est sancta scriptura/in quoꝝ mentibus virtutũ semina oriunt. Sed querendũ nobis est: quare fons ꝛ puteus vtrumqꝫ simul scriptura dicat: cum fons in superficie appareat: puteus vero in imis latẽs/oẽs se querentes maiori labore exerceat. Sed sciẽdũ est q diuina scriptura in quibusdam manifesta existẽs: i quibusdam vero locis obscuram se prebens: aliquando leuiter sicut inuenit/tanqꝫ fõs potat: ꝛ aliqñ magna inquisitiõe eget tanqꝫ pute⁹: vt inuẽta sumat. Qꝛ vero sancte scripture intellect⁹ p aquã designet: ostẽdit alibi cũ diuina voce de reprobis dr. Mittã eis sitim aque/et famẽ panis. Et per Esaiã dicit. Auferet dñs ab hierusalẽ et iuda omne robur panis: ꝛ omne robur aque. Vbi notandum q robur panis prius/et postea robur aque auferi. Dum enim grauia dicta scripture non perquiruntur vt mandantur/paulatim a scientia decidit mens: vt aliqñ non leuia etiam intellectu capiantur. Sed aque iste bene de libano fluere cum impetu dicuntur. Liban⁹ enim (vt dictum est) dealbatio interpretat. In baptismo quippe dealbamur: dum amissa nigredine peccatorũ ad mũditiam noue vite reformamur. De libano ergo aque putei fluũt: quia in baptismo electi quiqꝫ donũ spiritussancti accipiunt: quo illuminati scripture sacre sensum itelligunt. Que scripture scientia tanto fluit impetu: vt electos dũ tangit: ab hui⁹ vite amore submoueat: ꝛ ad eterna gaudia impetu sui quosqꝫ adherentes traijciat. Hic est enim qd in psalmo scriptum est. Fluminis impet⁹ letificat ciuitatẽ dei. Impetus eni fluminis ciuitatẽ dei letificat: cum per donũ sancti spiritus fortiter influens scripture sapientia sanctam ecclesiam vel cuiuslibet capientis mentem infusione sua exhilarat. Ad cuius spiritus aduentum malignus spiritus increpatur: cum hic in subsequentibus dicitur.

E

Fõs ꝛ puteus differunt: ꝛ per vtrumqꝫ scriptura sacra designatur.

Esa.iij.

F

Ps.xlv.

¶ Surge aquilo: et veni auster: pfla hortũ meũ et fluent aromata illius.

¶ Quid enim per aquilonem qui in frigore cõstringit: ꝛ torpentes facit: nisi immundus spiritus designatur: qui reprobos oẽs dũ possidet/a bono opere torpere facit: Per austrum vero/calidum scꝫ ventũ/spiritussanctus figuratur: qui dum mentes electorum tangit: ab omni torpore relaxat: ꝛ feruentes facit: vt bona que desiderãt operentur. Hinc enim dicitur. Conuerte domine captiuitatem nostram: sicut torrens in austro. Surgat ergo aquilo/ꝛ veniat auster: ꝛ perflet hortũ spõsi: ꝛ fluãt aromata illius: vt videlicet spũs malign⁹ ab ecclesia vel ab

Aqlo malignũ spiritum: auster ꝟo spiritum sanctũ representat.

Ps.cxxv.

G

vnaquaq̃ electa anima discedat: ⁊ spiritussanctꝰ adue-
niat. Qui veniēs charitatis ignem cogitationibꝰ infun
dat: et a torpore negligētie dum se infuderit soluat. Qꝺ
dum agit / aromata fluunt: quia dum adueniente sancto
spiritu coꝛ qꝺ prius torpuerat / ad opera se excitat / moꝝ
sancte operatiōis opiniones per proximos quosq̃ sua-
uiter discurrūt: vt quiq̃ audiētes ad easdem se accēdāt
⁊ austro flante.i. spiritu sancto se infundēte virtutū odo
res emittant: vtubiq̃ sanctus hortus floreat: ⁊ post florē
fructus redolētes ⁊ reficientes producat. In quem hor
tum sponsa dilectum inuitat cum subdit. Capi.v.

Ueniat dilectus meus in hortū suum: et comedat fructum pomorum suorum.

¶ In hortū dilectus venit et fructum comedit: quādo christus mentes visitat: ⁊ bonorum operum delectatione se satiat. Unde ⁊ idem subijciens dicit.

¶ Ueni in hortum meū soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibꝰ meis. Comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meū cum lacte meo.

¶ Myrrham dilectus cum aromatibus metit: quādo christus mortificatione vite ad perfectionem perducta: electum suum ab hac vita succidens: ad celeste horreū cum sancta opinione inducit. Fauum cum melle comedit: quādo desiderium sanctum in sanctis operibus latens perficit: ⁊ ad sanctorū cōuiuium sanctam animam

H

sua delectatione impinguandam transfigit. Uinum vero suum cum lacte bibit: quando et perfectione quorūdam se reficit: ⁊ innocentiam alioꝝ cum pietate diligēs vtrosq̃ ad eternum cōuiuiū ingerit. Ad quorum exemplum quosq̃ remanentes inuitat cum subiungit.

¶ Comedite amici mei: bibite et inebriamini charissimi.

¶ Notandum in primis est: quia q̃ comedūt / amici: qui vero bibunt ⁊ inebriant: charissimi esse perhibentur. In quibus verbis intelligi datur: q2 in hoc loco comedere bonum est: sed bibere ⁊ inebriari amplius bonū est. Sūt nimirū quidā in sancta ecclesia qui sic diuina audiūt: vt celestia plusq̃ terrena amare discant: pro eorum desiderio multa pauperibus tribuant: a prauis operibꝰ se custodiant: nulli alicui violenter rapiant: ecclesie predicationem libenter audiant: in fide se instruant: quā ⁊ operibus sanctis exerceant: et tamen vxores habent / pignora nutriunt / res suas diligunt: christum his omnibus christum preponāt. Hi profecto comedūt et amici sunt: quia sanctam scripturam audiētes / talem sibi refectionē assumūt: vt etsi ad summam perfectionem adhuc nō assurgunt: tamen secundū modū suum perfecti / in preceptis diuinis sine crimine viuunt. Quod dum beati Joānis parētes: zacharias vꝫ et elizabeth pseruare studuerūt: p reuelationē angelicam in senectute sua filiū accipere meruerunt: quo maioꝛ inter natos mulierum non surrexit: ⁊ ipsum saluatorem mūdi digito ostēdere ⁊ baptizare meruit. De cuius parentibus dicitur. Erant autem iusti ambo ante deū: incedentes in omnibus mandatis ⁊ iustificationibus dñi sine querela. Sunt vero alij qui tanta auiditate diuinā scripturā audiūt vel legūt: vt potiꝰ cūctis terrenis opibꝰ abdicatis sola celestia ambiāt: parētes vxores / domos / filios etiā et omnia transitoria abijciāt: solūmodo christū sequi ⁊ amplecti cōcupiscāt. Eius desiderio se affligūt ieiunijs: afficiūt lachrymis: exercent meditationibꝰ diuinis: sola que sunt eterna cogitant: contemplationibus vacant: ad hoc laborantes: vt ea que retro sunt obliuiscentes / in āteriora magis ac magis se extendāt. Quid profecto isti / quid aliud agūt nisi bibentes inebriantur: vt dum omnium terrenorum per desiderium obliuiscuntur: iure a sponso celesti nō tātum amici: sed et charissimi vocari mereātur? De quibꝰ idem sponsus sequitur et dicit.

Justorū honesta occupatio.

Joannes baptista natꝰ est ex parentibꝰ antiquis.

I

Luce.j.

¶ Ego dormio: et coꝛ meum vigilat

¶ Huiusmodi quippe electi coꝛ sponsi bene vocari possunt: qui quo amplius exteriora que sunt in mundo fugiūt / eo secretiꝰ ea que sunt interiora sponsi cognoscūt. De quibꝰ pcul dubio idem sponsus alibi dicit. Qui diligit me: diligetur a patre meo: ⁊ ego diligam eum: ⁊ manifestabo ei meipsum. Dormit ergo sponsus: ⁊ coꝛ eiꝰ vigilat: quia dum christus iam glorificatus in beatitudine quiescit: quicūq̃ eum perfecte diligit: vt ad ipsum perueniat laborat. De qua vigilantia sponsa superius dixit. Cū esset rex in accubitu suo nardꝰ mea dedit odorē suū. Qꝫ enim illud quiescere dormire dicat: id manifestat quod alibi legitur. In pace in idipsum dormiā ⁊ requiescā. Quod tamen ipsum ⁊ ipsa sponsa de se dicere potest Dicat ergo. Ego dormio: ⁊ coꝛ meū vigilat. Acsi aperte mens sancta loqueretur dicens. Dū a mundanis tumultibus exterius dormio: interiori cogitatione que sint celestia vigilans penso. Sancti etenim viri dū terrena omnia despiciunt: dum tumultus mundi omnino fugiunt: dū ocium in via dei assumūt: nequaq̃ vt torpori vacent / ea dimittūt: sed interius laborātes / que sint illa ad que facti sunt / in corde aspicere ptēdūt. Neq̃ enī vt torpeāt dormiunt: sed vt liberius eterna contemplentur / a trāsitorijs rebus requiescunt. Quos tamen aliquando sponsus ad profectū proximorum excitat: ⁊ vt eis cū quibus viuunt proficiant / ab ocio qꝺ diligunt reuocat. Cuius vocem audiens etiam cum dormit sponsa dicit.

Joā. xiiij

K

Canti.j.

Ps.iiij.

Uiri sctī terrenis spretis ea ad que facti sunt cōtēplantur

¶ Uox dilecti mei pulsantis.

¶ Quid enim pulsans dicat subiungit.

¶ Aperi mihi sponsa mea: amica mea: columba mea: immaculata mea.

¶ Causam etiam clamoris annectit dicens.

L

¶ Quia caput meū plenum est roꝛe: et cincini mei guttis noctium.

¶ Dum sponsa dormit / dilectus vt aperiatur ei pulsat: quia dum sancta mens sibiipsi per ocium intendit: christus multa peccatoꝝ opera in hoc mundo tolerat: q̃ nisi spirituales viri ad doctrinā se accingant: nūq̃ p seipsos carnales vel agnoscunt: vel corrigere curant. Uult ergo spōsus vt aliquādo ocium dimittat: ⁊ ad edificationem proximorū spirituales quiq̃ sollicitētur. Quia dū pfecti viri sibi solis per interiorē quietē intendūt: dolet spōsus q2 seculares ad peiora magis ac magis corruūt: dū eum ppter silentium spiritualium semper minus ac minus cognoscunt: quod ipse manifestat cū dicit.

Sponsa dormiēte pulsat dilectꝰ vt ei apiatur.

¶ Quia caput meum plenum est roꝛe: ⁊ cincinni mei guttis noctium.

¶ Quid per caput sponsi nisi deus: et quid per rorem in hoc loco (vbi lamentando dicitur) nisi frigora mentium carnalium accipiuntur? Scriptum est enim. Caput christi deꝰ. Et de frigore cuiuslibet carnalis mētis iterum scriptum est. Sicut frigidam facit cisterna aquam: sic frigidam fecit malitiam suā. Caput ergo christi plenū est roꝛe: quia multi in ecclesia positi: ⁊ deū eē credunt et tamen frigidi persistentes ad ardorem charitatis nō accēdunt. Per cincinos aūt eiusdē / pplos intelligimꝰ quos in fide diuinitatis quasi in capite christi pendentes ⁊ opprimentes scimus. Sed cincinni pleni esse dicūtur guttis noctiū: quia dum in torpore ⁊ huius tenebrose temporalitatis se suspendunt / magis ac magis stillationibꝰ iniquitatis fluunt. Ad hos accēdendos sponsa excitatur / dum spiritualis quilibet pro edificatiōe plurimorū / ab ocio ad prelationem ecclesie vocat. Sed qm̄ metuit ne si ad prelationē venerit: sollicitudinibus mūdi occupari necesse sit: sicq̃ dum per occasionem edificationis plurimorum / temporalibus se inclinauerit: quietem amittat: eamq̃ sordibus peccatorum inficiat: ideo clamanti sponso respondet dicens.

j.Coꝛ.xj.

Hier.vj.

M

tal.tpe.

¶ Expoliaui me tunica mea: quō iterū induar illa? Laui pedes meos: quomodo iterū inquinabo illos?

¶ Tunica sua spōsa se expoliauit: q2 oīa exteriora qbꝰ honorabat et onerabat abiecit. De qua dicit. Nūc aūt q̃ habet tunicā vendat eā: ⁊ emat gladiū. Gladiū q̃ppe vēdita tunica emit / qui pro eternis temporalia abdicat: ⁊ in sancta conuersatione viuens / verbum predicationis acquirit. De quo dicitur. Et gladium spiritꝰ / quod est verbū dei. Pedes autem suos sponsa lauit: quia dum in scō ocio scā aīa viuit / opera sua studiose ad memoriā reducit: ⁊ quicquid in eis sordidum examinādo deprehendit / lachrymis quotidianis et gemitibus plangit. Pedes itaq̃ lauit: quia preterita opa quibus per hunc

Luc. xxij.

Tunicā vēdere vt inde gladiꝰ emat quis dicatur.

B

mūdū dissolute ambulauerat plorxit. Pedes lauit: q̄ peccata abluens lachrymis / munda in cōspectu dilecti sui apparere concupiuit. Hos pedes iterum inquinare metuit: quia valde sollicita est / ne si in prelatione ponatur / per terrena ambulās / iterum suscipiat quod dimisit. Jdcirco ab ocio multa recedit: quia dum a marinis fluctibus aliena est / quasi in littore posita securi⁹ viuit. Sed dilectus nō leuiter mortem proximorum tolerat. Jdeoq̃ propius accedens per seipsum eam excitare nō dubitat: vbi dicitur.

¶ Dilectus meus misit manum suam per foramen: et venter meus itremuit ad tactū illius

¶ Manum dilectus ad sponsam mittit per foramen vt surgat: quando per subtilem intellectū quanta sit operationis diuine virtus / ei inspirando manifestat: q̄ videlicet et inter pericula saluare possit: q̄ etiam in pace nisi per eum salu⁹ sit nemo / q̄ in tumultu certaminis sperantes in se non derelinquit. Ad cuius tactū venter spōse itremiscit: quia sancta anima quo amplius diuinam potētiam per interiorem visitationem presentialiter sentit / eo districtius iudicat quicquid in se carnale depfehēdit. Quo enim maiori charitate in eū ardet quem mente concupiscit / eo timidius se ei subijcit: ⁊ amplius veretur ne spōsus in ea aliquid inueniat / propter quod eam a se dimittere velit. Jdcireo sponso obediens ad laborē se preparat: vt sicut in quiete familiaris sponso / sic ⁊ in labore deuote seruiens appareat. Jdeo subdit dicens.

Venter spōse q̄re ad tactū sponsi tremere dr̄.

¶ Surrexi vt aperirem dilecto meo.

¶ Tacta surgit vt aperiat: quia dū spiritū dilectionis amplius solito accipit / mox de edificatione proximi cogitat: ⁊ predicando agit / vt apertis cordib⁹ sponsus ad inhabitandos proximos veniens aditum intrandi inueniat. Que etiam cum predicatiōe exempla operū auditoribus demonstrat dicens.

B

¶ Manus mee stillauerunt myrrham.

¶ Quid per manus nisi operatiōes: quid per myrrhā nisi mortificatio carnis accipitur? Manus ergo sponse predicantis myrrham stillāt: quia quicūq̄ alijs p̄dicāt necesse est (si multis p̄ficere velint) vt in omni opere suo carnalem vitam mortificare contēdant. Sed vt hoc cū magna discretione fiat: manifestat cū subiungit dicens.

¶ Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima

¶ Sicut enim ab vna manu plures digiti diuiduntur: sic in vna sancta conuersatione per discretionē diuerse virtutes inueniuntur. Alia enī est virt⁹ largitatis: alia virtus parcitatis. Aliud op⁹ humilitatis: aliud libere increpatiōis. Aliud vero agimus quando nos sub silētio continemus propter edificationem propriā: aliud q̄n proximis loquimur propter vtilitatē suam. Sed digiti myrrha probatissima pleni esse perhibentur: q̄r in omni quod agitur / semper necesse est vt mortificatio carnalitatis teneatur. Que tunc p̄batissima esse iure dicitur: quādo in omni suggestione que ab hoste ingeritur / sine cessatiōe voluptas carnalis cauetur ne suscipiatur. Quod quando fit: omnis duritia mentis dissoluitur: ⁊ vt sponsus intret ad eor aditus preparatur. Hinc est qd̄ sequitur.

C

¶ Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.

¶ Pessulum ostio facimus / quādo per voluptates carnis / aditum cordis cōtra sponsum obseramus. Pessulū vero aperimus / quādo remotis voluptatib⁹ fluxis / cor nostrum in amorem christi (quod pri⁹ durū fuerat) soluimus: ⁊ sponso pulsanti ad ostium introitum liberū facimus. Quod dum in hac carne viuim⁹: quia repente fieri nō potest / restat vt magis ac magis quotidie faciam⁹. Nemo enim (sicut scriptum est) repente fit summ⁹. Aliquando enim dum in hac corruptione positi dominum nostrum querimus: magis nobis elongari q̄ appropiare videtur. Jdeoq̄ sequitur.

Pessulū claudere et aperire qd̄ signāt.

¶ At ille declinauerat: atq̄ transierat.

¶ Modo sponsus dilectam tāgit / modo declinat: quia quando nos torpentes conspicit: ad amorem incitat: q̄n vero laborantibus nobis posse apprehendi videtur / tūc ne apprehēdatur transit ⁊ declinat. Quod maxima i nobis ei⁹ gratia agit: vt videlicet nec in torpore nr̄o iacentes: omnino eum amittamus / nec de plena ei⁹ (vt nobis videtur) apprehensione superbiamus. Qui mox tamen vt recesserit / redit: ⁊ ne diutius anima sancta a dilecto suo alienetur / verbo inspiratiōis sue desiderāti anime se infundit: ⁊ eam liquefacit. Unde exultat sponsa dicens.

D

¶ Anima mea liquefacta est: vt dilectus locutus est.

¶ Ad verbum sponsi liquefactam se dicit: quia dū christus se per spiritū suum aīe desiderāti infundit / omnem duritiam cordis mox dissoluit: ⁊ aliquādo mentē i tantas lachrymas liquefacit: vt vix capere possit hoc quod se capere intra se exultat: ⁊ intus miretur quid fuerit: ⁊ qd̄ factam subito seipsam videat. Quē liquorem dū sentit / perfectius apprehendere concupiscit: ⁊ aliquando dum hoc ip̄m cogitat: hoc quod modo sentiebat / iam nō sentit. Unde sollicitatur ad querendū vt hoc idē inueniat: sed aliquando cum etiā diu fatigatur: nō inuenit quod modo tam presens tenebat. Jdeo sequitur.

¶ Quesiui / et non inueni illum: vocaui / et non respondit mihi.

¶ Querit spōsa dilectum: sed nō inuenit: quia a deo inspirata mēs assidua suauitate illa intima p̄frui cōcupiscit: sed corruptio p̄hibet: quā in hac vita gerit. Uocat ergo ⁊ nō respōdet ei: q̄r et orōnib⁹ ⁊ operationib⁹ suis dulcedine illi⁹ p̄sentie satiari appetit: sed ad votū suū hoc quod inuocat nō occurrit. Restat ergo vt in se reuertēs se cognoscat: et p scripturas sctās dilectū suū magis ac magis illo gustu aditura perq̄rat. Et hoc est qd̄ sequitur.

Sponsus q̄rit interdū̄ nō inuenitur.

¶ Inuenerunt me custodes: qui custodiunt ciuitatem.

¶ Dum inquisitione dilecti spōsa sollicitatur: in custodes ciuitatis incidit: quia dū sancta mēs desiderio sponsi sui christi se affligit / predicatorum verba i scripturis diuinis suscipit: ⁊ eis q̄diu a christo exulat / eiusdē quē querebat amore intendit. Jn quibus quid exercitationis inueniat / subiungit.

E

¶ Percusserunt me / ⁊ vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum custodes murorum.

¶ Custodes percutiunt sponsam ⁊ vulnerant: quia predicatores sancti dū celestia loquūtur / amantē animam efficiunt / ⁊ maiori amore sagittāt. Pallium tollunt: q̄r si quid pompe secularis residuū erat in corde: exhortationibus suis ab animo auferunt. Palliū tollunt / quia aliquando ante verba predicatorum nos non cognoscebamus / ipsiq̄ omne quod interius latebat dum loquuntur detegunt. Quod dum fit / amplius diligendi sunt: et vt pro nobis dilecto loquantur: deuotius exorādi. Quod agit sponsa dum subiungit.

Pallium auferre dicitur p̄dicatores.

¶ Adiuro vos filie hierusalem: si inueneritis dilectū meū / vt nūcietis ei quia amore lāgueo

¶ Dum enim sanctis viris cogitatiōes nostras reseramus / dū eis siue viuentibus nobiscū: siue iam vitā eternam ingressis desideriū nostrum expandimus / et p deū oramus / vt dn̄o christo pro nobis orando offerant desiderium quo afficimur: quid aliud agimus q̄ filias hierusalem adiuram⁹: vt dilecto cui nobis primiores sunt nuncient quia amore lāguemus? Sed ⁊ ipsi sancti si adhuc nobiscum sunt / ⁊ oratores suos orant: et qui vt nunciēt orant: pre hūilitate tanq̄ ignari iterrogāt dicētes.

F

¶ Qualis est dilect⁹ tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum?

¶ Sed quia quo ardētius diligunt / eo dulcius verba de eo repetunt: idem ipsum iterum dicunt.

¶ Qualis est dilectus tuus ex dilecto: quia sic adiurasti nos?

¶ Dilectus ex dilecto sponsus dicitur: vt videlicet per repetitionem dilectiōis / maximus amor loquētis ostēdatur. Uel dilectus ex dilecto bene christus vocatur: q̄r si filiū diligim⁹: et patrem ex quo est / consequenter amamus. Respondet sponsa subsequendo dicens.

¶ Dilectus meus candidus est et rubicund⁹: electus ex milibus.

¶ Candidus ⁊ rubicūdus christ⁹ esse perhibetur / quia nullum oīno peccatum faciēs / iustitie pulchritudinem ex integro tenuit / ⁊ tamen tanq̄ peccator esset / ad mortis passionē accessit. Cui per prophetā dicit. Quare ergo

Xp̄s dicitur candid⁹ ⁊ rubicūd⁹.
Esa.lxiij.

G

rubrum est indumētum tuum? Electus vero ē ex millibꝰ quia ex totius generis humani massa/ nullus sine peccato reperitur: ipse vero non solū sine peccato fuit/ sed etiā pctōres sua iustitia ꝛ sanguine redemit. Sequitur.

¶ Caput eius aurum optimum.

¶ Caput christi deus. Quod caput bene aurum dicitꝰ/ quia ad comparationem creatoris omnis creatura res vilissima esse perpenditur.

¶ Come eius elate palmaꝝ: nigre sicut coruꝰ.

¶ Quid per comas xp̄i nisi fideles quosq̄ intelligimꝰ? Qui dum fidem trinitatis in mente custodiūt: ꝛ deo adherētes quod credunt faciūt / quasi in capite pēdentes honorem portanti conferunt. Palma autem in altum valde crescēdo proficit: et victoriā significatiōe sua pretendit. Come ergo sicut elate palmarū sunt: quia electi quiq̄ dum semper ad alta virtutū se efferūt: per dei gratiam quandoq̄ ad victoriā se perducunt. Nigre autem sicut coruus existunt: quia q̄uis virtutibus in celum se erigāt: semper tn̄ peccatores se esse cognoscūt. Seqtur.

¶ Oculi eius sicut colūbe super riuulos aquarum: que lacte sunt lote: et resident iuxta fluenta plenissima.

¶ Oculi sponse sicut columbe sunt: quia predicatores christi qui viam nobis ostendunt/ in simplicitate viuūt. Super riuulos autem aquarū esse perhibentur: qꝛ semper in refectione diuinarum scripturarū conuersantur. Lacte vero sunt lote: quia grā creatricis sapientie tāq̄

H

lacte matris a peccatis per baptismum sunt mundate. Quid autē per fluenta plenissima iuxta que resident intelligimus: nisi sacre scripture profunda ꝛ arcana dicta que descripsimus: quibus nos reficimus: dum ea legendo vel audiēdo haurimus? Ad hoc etiam colūbe iuxta fluenta residere solent: vt volantium auium vmbram in aqua videant: super quam se proijcientes vngues rapacium sic effugiant. Sic sancti viri in scriptura sctā fraudes demonum prospiciunt: et ex descriptione quā vidēt q̄si ex vmbra hostem cognoscunt. Dūq̄ se consilijs scripture ex toto addicunt: vt videlicet nihil agant nisi qđ ex responso scripturarum audiunt: quasi in aquā se proijcientes/ hosti illudunt. Que ēfluta plenissima dicunꝰ: quia de quibuscūq̄ scrupulis in scripturis cōsiliū queritur: sine minoratione de oīb⁹ a d plenū inuenitur.

Columbe quare resi dēt iuxta aquas.

¶ Gene eius sicut areole aromatum: consite a pigmentarijs.

¶ Si per oculos predicatores intelliguntur: bene p genas ipsi in ecclesia figurātur: qui martyrio vitam finisse perhibentur. Dum enim pro fide christi sanguinem suū fundere non dubitant: quasi gene in facie christi rubēt. Per eos quippe pulchritudo fidei christiane publicatꝰ: quia ad quātū fidei premiū tendant: ostēdunt dum pro ea moriūtur. Que gene bene sicut areole aromatum esse dicūtur: quia dū in cōstantia fidei/ martyrio electi exercentur: per cultum virtutum sancte opinionis fama q̄si

I

aromata dilatanꝰ. Sed areole a pigmētarijs conserunꝰ quia martyres sancti: ꝛ a precedētibus predicatoribus ad confessionem roborantur: ꝛ a subsequentibꝰ ad imitationis exemplum populis adducūtur. Ab illis qui precesserunt/ pigmēta virtutum coluntur: ab his vero qui sequunꝰ/ pigmēta exemplorū sumūtur. vnde ꝛ sequitur.

¶ Labia illius lilia stillātia myrrham primā.

¶ Quid enim per labia sponsi nisi ipsos quos diximus predicatores christi intelligimꝰ? Qui dum mortes martyrum populis predicant: quasi myrrham mortificādis carnibus ad condimētum distillant. Que myrrha bene prima esse dicitur: quia nullus sic mortificatur: quomodo ille q̄ pro christo martyrio finitꝰ. Primā enī dixit nō pro tempore: sed pro dignitate. Quid est ꝙ labia sponsi lilia esse dicūtur: nisi ꝙ illi per quos christus loquitꝰ/ necesse est vt mūdi sint: ꝛ per eos bonus odor aspergatur? De quibus erat apostolus paulus: qui dicebat. Bonus odor sumꝰ deo in oīi loco: ꝛ in his q̄ pereūt: ꝛ ī his q̄ salui fiunt. Sed notandum est quoniā quicquid in ecclesia iustitie ꝛ fortitudinis habetur: ab ipso christo per exempla operum illius trahitur. Ideo sequitur.

Predicatores p labia sponsi designati debēt esse mundi.

¶ Manus illius tornatiles/ aurec/ plene hyacinthis.

¶ Quid enim per manus christi designatur: nisi opera que in mūdo gessit: ꝛ que nobis imitanda proponūtur? Ipse enī ait. Qui me diligit/ me sequatꝰ. Et apostolꝰ. Qui dicit se in christo manere: sicut ille ambulauit/ ꝛ ipse ambulare debet. Manus vero tornatiles esse perhibenꝰ: qꝛ sancta opera eius sine impositione iniquitatis ex omni parte in iustitia gradiebanꝰ. Quod enī tornatur/ in rotunditate sui sine obstaculo voluitur. Sic christi opera in rectitudinis rotunditate voluebātur: quia nulla culpa ei adherebat qua minus iustitia eius in rotundū duceretꝰ. Auree etiā manꝰ esse dicunꝰ: qꝛ quicq̄d exteriꝰ inter hoīes operabaꝰ: interiꝰ in diuinitatis pulchritudine disponebaꝰ. Quid vero p hyacinthū/ q̄ valde p̄ciosus lapis est/ nisi munꝰ retributionis eterne designaꝰ? Manꝰ ergo spōsi plene hyacinthis esse dicunꝰ: qꝛ quicūq̄ illiꝰ oꝑa pio corde imitanꝰ: felicitatis eterne muneribꝰ ī retributione ditātur. vn̄ ꝛ idē redēptor. Qui mihi ministrat me sequaꝰ: ꝛ vbi ego sū: ibi et minister meꝰ erit. Sequiꝰ.

K

i. Joā. ij.

Joan. xij.

¶ Venter eius eburneus: distinctꝰ sapphiris.

¶ Quid per ventrē nisi mortalitas? Et quid per ebur: nisi incorruptio designaꝰ? Ebur quippe valde durabile os habeꝰ: ꝛ in ornamēta regum assumitur. Venter ergo christi recte eburneꝰ esse dicitur: qꝛ mortalitas christi ad imortalitatem perducitur: dū per resurrectionē ad gloriam patris sui regis videlicet eterni: in vita eterna collocaꝰ. De quo dicitur. Christus resurgēs ex mortuis/ iam non moritur: mors illi vltra nō dominabitur. Qui vere in ornamēto regum assumitur: quia qui sq̄uis carnis sue rex ꝛ dominꝰ esse ꝓbatur: ipsius christi mortalitate ꝛ resurrectione/ amore cognitiōis ꝛ spe immortalitatis ornatur. Unde alibi dicitur. Qui gloriaꝰ/ ī domino glorietur. Sed vēter distinctꝰ sapphiris esse perhibetur: quia in nostra corruptione quā portauit: celestia opera per miracula que faciebat/ passionibꝰ nostris inseruit. Sapphirꝰ enim qui aereū colorē portat/ bene celestia facta que in miraculis ostēdebanꝰ designat. Venter vero christi sapphiris distiguitur: quia dū inter passiones carnis diuina miracula operabatur: quasi incorruptione corruptio variabaꝰ. Qua dispēsatione apostoli in fide eruditi sūt: et ad passiones tolerandas robusti extiterunt. Ideo sequitur.

Venter mortalitatem xp̄i et ebur eius incorruptionē designat.

i. Coꝛ. i.

L

¶ Crura illius columne marmoree: que fundate sunt super bases aureas.

¶ Per crura apostolos intelligimus/ per quos vniuersum mundū circuiuit: ꝛ fidem eis predicantibus populis audientibus sparsit. Quibꝰ ipse in euāgelio ait. Ite in orbem vniuersum: ꝛ predicate euangelium omni creature. Sed crura colūne marmoree esse perhibētur: quia ecclesiam inflexibiliter sustinent: dum cōtra omnes aduersarios eorum predicationibus ꝛ exēplis roboratur. Super bases autem aureas colūne fundate sunt: quia a prophetarum dictis/ vt fortes persisterent/ fidem integram acceperunt. Unde ipse primus apostolorum ait. Habemus firmiorem ꝓpheticum sermonem: cui bene facitis attendentes tanq̄ lucerne ardēti in caliginoso loco. Ideo enim auree dicuntur: quia luce sapientie resplendescere sciunꝰ. Sequitur.

Apli per crura spōsi designātur.

Mar. vj.

ij. Pet. j.

¶ Species eius vt libani: electus vt cedri.

¶ Libanꝰ quippe mōs est ī quo sublimes valde ꝛ odorifere arbores habentur. Interpretatur autem libanus dealbatio siue candidatio. Et de christo dicit apostolꝰ Paulus. Iste factus est nobis a deo sapientia ꝛ sanctificatio ꝛ iustitia. Bene ergo species eiꝰ vt libani existit: quia per eum credentes dealbamur: cui si adheremꝰ radicitus/ sublimes efficimur. A cuiꝰ gratia etiam bone opinionis odorē si quē habemꝰ accipimꝰ. Electꝰ etiā vt cedri esse dicitur: quia de eo pater loquitur. Ecce puer meus quem elegi/ dilectus meus: complacuit sibi in illo aīa mea. Cedrꝰ aūt excelsa est arbor: ꝛ odora ꝛ iputribilis. Christus autē excelsior cedris existit: quia q̄uis homo sit/ tamen deus esse nō desistit. De quo per Esaiā dr̄. Et sublimis erit valde. Odorus etiā sup oēs est xp̄s qꝛ ipse de seipso ait. Ego flos campi ꝛ lilium conuallium. Et per spōsam ei dicitur. Curremus in odore vnguētorum tuorum. De quo hic bene sequitur.

M

i. Coꝛ. i.

Cedrꝰ excelsior est christus.

Esa. liij.

Cant. ij.

Cant. j.

¶ Guttur illius suauissimum: ꝛ totus desiderabilis.

A

¶ Per guttur quippe voces transferūtur: et sapores in ventrē hauriunt. Quid ergo per guttur sponsi: nisi testamentum christi intelligitur: per quod christus nobis loquitur: et in quo q̄ suauis sit dn̄s: a fidelibus gustatur? Totus ergo desiderabilis existit: quia per hoc q̄ de eo bona oia aia sācta audit / magis ac magis semper eum videre concupiscit. Cuius tot bonis enarratis cōsequēter concludit spōsa dicens.

¶ Talis est dilectus meus: et ipse est amicus meus filie hierusalem.

¶ Sed enumeratis tot laudibus: ostensis tot muneribus / quis audiens nō concupiscit: quis intendens non inardescit? Fidelis q̄ppe anima queq̄ quo dulciora et ampliora de redemptore suo audit: eo ardētius inhiat et manifestiora de eo cognoscere appetit: dicens.

¶ Quo abijt dilect⁹ tuus o pulcherrima mulierum? Quo declinauit dilectus tu⁹? ⁊ queremus eum tecum.

¶ Cum enim proximus proximo de christo loquif / cū alter ab altero qualiter inueniatur sciscitatur: qd aliud q̄ quomodo queri debeat pscrutaf? Quāuis hoc de synagoga intelligi valeat: vt aliquando conuersa ecclesiā interroget: cui protinus ecclesia rn̄det. Cap. vj.

Dilectus meus descēdit in hortum suū ad areolam aromatum: vt pascatur in hortis: et lilia colligat.

¶ Dilectus in hortum suū ad areolam aromatū descēdit: quia ecclesiam visitans / ad eos maiori gratia venit: quos sanctis operibus ⁊ virtutum exemplis bone fame odorem ex se primis emittere cognoscit. In hortis pascitur / cum multarum animarū virtutibus delectatur. Lilia colligit / quādo perfectos quosq̄ ab hac vita succidit. Sed quia sancta ecclesia in filijs suis fide christo ita cōiungitur: spe suspenditur: charitate conglutinaf: vt nihil extra christum diligat: et eum sibi familiariter fide ⁊ amore inseparabilem teneat: ideo subiungit.

B — Lilia colligit xp̄s: dū bonos ad se trahit.

¶ Ego dilecto meo: et dilectus meus mihi: q̄ pascitur inter lilia.

¶ Notandum quippe q̄ synagoga per predicationem ecclesie / ad fidem quandoq̄ conuertef: ita vt se abnegās christum solum sequatur: et eodē desiderio diligat christum: quo eum ecclesia diligit: quem ceteris postpositis solum amat. Quam iam amicā factam: iam spōsam sibi coniunctam sponsus alloquitur cōgratulans ⁊ dicens.

¶ Pulchra es amica mea: suauis et decora sicut hierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata.

¶ Pulchra ⁊ amica / suauis et decora sicut hierusalem synagoga esse perhibetur: quia sancta. iiij. euangelia aliquando conuersa sicut ecclesia sectabitur. Hierusalem quippe visio pacis interpretaf. Per quā bene sancta ecclesia figuratur: quia dū in mūdo semper pressuram patitur viam fastidiens: que sit pax patrie celestis currendo contemplatur: confidens in eo qui discipulis suis dicebat. In mundo quidem pressuram habebitis: sed confidite: ego vici mundum. Digne autem synagoga cōuersa / sicut hierusalē pulchra ⁊ amica ⁊ suauis ⁊ decora dr: q̄ dū sctām ecclīam imitaf / q̄ ttuor euāgelioꝝ precepta opaf: a qb⁹ pulchritudinē morū accipit vt placeat: exercitiū sctē opatiōis colligit vt i amicitia hereat: suauitatē māsuetudinis discit vt pmaneat: decorē 9uersatiōis ostendit vt per exēplū trahat. De qua consequēter dicif.

C — Joā. xvj.

¶ Terribilis vt castrorum acies ordinata.

¶ Notū expris est q̄ milites cū in pcinctu 9tra hostes vadunt / si strictim ⁊ concorditer gradiunf: ab hostibus contra venientibus timētur: quia dum in eis aditū per scissuram non aspiciunt: qualiter eos penetrent / hesitantes nō inueniūt. Illis sq̄ hoc impenetrabile munimē efficif: q̄ concorditer ordinati seipsis semetipsos tuenf. Dū eni de seipsis sibi vallum efficiunt: intrandi ad se aditū hostib⁹ non derelinquunt: ⁊ vt occidanf appetiti / ipsi facilius occidunt. Sic in multitudine fidelium cōtingit: que dum contra malignos spiritus pugnare nō desinit: necesse est vt pace charitatis constringatur: quo salua sit. Si enim pacē tenet: terribilis hostib⁹ apparet. Si p discordiā scidif: vndiq̄ ab hostib⁹ leuiter penetraf. Pace se itaq̄ muniat: vnitate se vinciat: charitate se viniat vt dum in seipsa per scissuram dānū non patitur: ducem suum semper exultans sine confusione sequatur. In pace quippe oculus mentis mūdatur: vt in ipsam beatitudinis visionem intēdatur. Quā nemo sicut est / in hac vita conspicit: quia impossibile est patriam tenere dum in exilio vnusquisq̄ nostrū gemit. Ideo sancte anime inardescenti / inhianti / propinquāti sponsus rn̄det: dicens.

D — Fideles pacē tenētes hostibus apparent terribiles.

¶ Auerte oculos tuos a me: quia ipsi me auolare fecerunt.

¶ Oculos ad sponsum tendimus: dum intuitū mentis ad videndam christi beatitudinem aliquantulum aperimus. Sed oculos auertere precipimur / ne videlicet aspicere eum sicuti est (quātūcūq̄ videam⁹) arbitremur. Ipsi enim oculi eum auolare fecerunt: q̄ quo ampli⁹ videtur / eo magis inuisibilis esse cognoscitur. Et a nobis auolat: quia quantuluscūq̄ ictu mentis appehēsus / incōprehensibiliter super omnem conatum nostrū se exaltatum esse manifestat. Oculi q̄ppe mentis quasi hoc efficiunt vt auolet: quia per hoc tātillum quo videtur / valde longinquus ⁊ auolans a nobis (sicut dictum est) apparet. Sequitur.

Oclos ad spōsum tēdere quando dicimur.

¶ Capilli tui sicut grex caprarum que apparuerūt de monte galaad. Dentes tui sicut greges ouium que ascenderunt de lauachro. Oēs gemellis fetibus: et sterilis nō est in eis. Sicut cortex mali punici / sic gene tue: absq̄ eo quod intrinsecus latet.

¶ Hec omnia dicta de ecclesia superius vt potuim⁹ exposuimus. Ideo nunc de synagoga eadem replicare deuitam⁹. Unum est tamen quod non similiter repetitur: quia ibi sicut fragmēta mali punici: hic autem sicut cortex mali punici dicitur. Quo nihil aliud designari puto nisi sanguinē martyrū q̄ sub antichristo morietur: ⁊ vnitatem fidei: sub qua multi iudeorum stringētur. In cuius constantia dum sanguinis effusionē patientur: fidei tribulatiōe quasi corticis rubore decorabunf. Sequif.

E

¶ Sexaginta sunt regine: et octoginta cōcubine: ⁊ adolescentularum non est numerus.

¶ Quid per reginas: nisi sanctorum anime designanf: que dum corpora sua prudenter regunt: ⁊ alijs presunt / regnum sibi eternum acquirunt? Sunt enim nōnulli in sancta ecclesia qui carnem suam macerāt: ⁊ propter deū affligunt / vitia vincūt / demōes velut tyrānos sibi subijciunt: omnes motus suos vt ordinate currāt / sapienter regunt: alijs predicant hoc quod ipsi faciunt: multos a faucibus demonū gladio verbi pugnantes abstrahunt. Quid hmōi anime nisi regine existunt: que dum regem christum sponsum suū valde diligunt: amoris cōmixtione et libidīs execratiōe regios filios. i. fideles populos gignunt? Quibus omnib⁹ beatus petrus dicebat. Uos aūt estis genus electū / regale sacerdotium / gēs sancta / populus acquisitionis. Sed regine. lx. esse perhibētur. Denarius quippe numerus per senarium multiplicat⁹ in. lx. completur. Et quid per denarium nisi decem precepta legis: et quid per senarium nisi labor huius vite signatur? Sex enim diebus quod necessarium est operamur: ⁊ in septimo quiescere per legē iubemur. Bene ergo. lx. regine dicuntur: quia dum decem precepta in hoc seculo operātur / seculum autem hoc sex diebus operatorijs euoluif / in eis q̄si p senariū numeꝝ denari⁹ nūer⁹ replicaf. Predicāt ei pfecti q̄q̄. x. pcepta legis / i quoꝝ operatione se exercent in temporalitate hui⁹ corruptionis. Sex igitur decies vel. x. sexies multiplicant: q̄ vniuersale hoc tempus in explenda. x. precepta legis spiritualiter esse transigendum operibus suis manifestant: et verbo predicant. Quorum laudem in hoc mundo ali q̄ reprobi aspiciūt. Et vt similiter laudēf vel vt aliqd cōmodum in hac vita quōcūq̄ adipiscantur: ⁊ ipsi p semetipsos pdicatores fiunt. De quibus bene subditur.

Anie sctōrū sunt regine.

j. Pet. ij.

F

¶ Et octoginta concubine.

¶ Concubine quippe non vere sed ficte dn̄os diligūt: ⁊ ab eis nō posteritatem filiorū: sed presentiā cōmodoꝝ

G

Predicatores falsi ↄcubinis ↄparant.

expetunt/nec continentiam exercent: sed libidinẽ exple re concupiscunt. Sic falsi predicatores in ecclesia xpi: stũt: quia dum nõ christum/sed lucrũ vel laudẽ diligũt: non spiritualiter ꝛ caste: sed carnaliter ꝛ libidinose christo se iungunt. Bene ergo concubine vocãtur: quia christum quem predicant/non spiritu: sed carne sectant. De quibus apostolus Paulus dicebat. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis/nunc autem ꝛ flens dico inimicos crucis christi: quoꝝ finis interitus/ quoꝝ deꝰ venter est. De quibus ipse idem ait. Hmõi non seruiunt dño Jesu: sed suo ventri. Que tamẽ cõcubine bene. lxxx esse dicuntur: quia etsi toto corde terrena diligunt: celestia tamen loquũtur. Octonatium quippe numeꝝ ꝑ denarium ducimus: ꝛ ad octoginta venimus. Per decem autem decalogus sicut dictũ est significatur. Per octo vero resurrectio: qꝛ octauo die redemptor noster resurrexisse probatur. Predicatores vero etsi falsi sunt ꝑ desideriũ: scripturam tamen diuinam ꝛ resurrectionem quã credimus/manifestant per verbũ. Si enl aliud predicarẽt predicatores/inter christianos nõ essent: de qbꝰ in euãgelio xitas ait. Sup cathedrã moysi sederũt scribe ꝛ phariseí. Que dicũt facite: que autem faciũt/facere nolite. Sed qꝛ et falsorũ et veroꝝ predicatorum exhortatiõe plurimi ad fidem venisũt: ꝛ cum electis multi intrant/q̃ ad sortẽ electoꝝ non pertingunt: ideo subdit.

Phil.iij.

Ro.xvj.

mat.xxiij.

Et adolescentularum non est numerus.

Cum enim scriptum sit: adolescentia et iuuentꝰ vana sunt. quid per adolescentulas has nisi vagas aias intelligimus? que dum vana huius mundi sectãtur que diligunt: numerum electorũ excedunt. De quibꝰ per psalmistam dicitur. Annũciaui ꝛ locutꝰ sum: multiplicati sunt super numerum. Qꝛ enim electorũ numerus apud deũ sit constitutus: manifestat apostolꝰ Paulus qui ait. Nouit dñs qui sunt eiꝰ. Et ꝑ semetipsum dominꝰ ait. Ego scio quos elegerim. Quos quia nõ imperfecte scit sed ꝑfecte nouit/procul dubio ꝛ numeꝝ i quo eligunt cognoscit. De quibus per Paulum dicitur. Quos enim presciuit/ꝛ p̃destinauit conformes fieri imaginis filij sui. Bene ergo adolescentularum non est numerus: quia dũ per vanitatem quã diligũt/in numerum electorum nõ currunt: extra remanentes quasi in cognitionẽ diuinam nõ veniunt. Quibus ipsa veritas in futuro iudicio dictura est. Nescio vos: discedite a me oẽs qui operamini iniquitatẽ. Sed dum reprobi mundana querunt/ꝛ ꝑ multiplices cupiditates animũ diuidũt/sancta quelibet anima in numerũ electorum se stringit: multa que videt fastidiens/vnum quod non videt/ardenter appetit: quod q̃diu non tenet/in fide se nutrit: in charitate se vnit. Et dum id quod vnum ꝛ idipsum est sequitur: de hmõi multis vna ecclesia cõficitur: de qua per sponsum dicitur.

H

ps.xxxix.

ij.Timo.ij.

Joã.xiij.

Ro.viij.

Mat.xxv. et ps.vj.

Una est columba mea: perfecta mea: vna est matri sue: electa genitrici sue.

I

Fideles multi bñ viuẽtes ꝛ i simplicitate vna colũba dici possunt

Mater nr̃a est regeneratrix gratia: apd̃ quã vna colũba eligit: qꝛ illos solos colligit / qui i simplicitate pmanẽt: ꝛ ab vnitate nõ scidunt. Multi q̃ppe fideles dũ i idipsum intendũt: dũ vno desiderio xp̃i se inuicẽ nutriũt: dum habẽtes cor vnũ ꝛ animã vnã in charitate se vniũt: ex multis membris vnũ corpus efficiũt. Oẽsq3 in vnitatis simplicitate viuẽtes/vna colũba existũt. Que sola ꝑfecta ꝛ electa genitrici sue dicit: qꝛ extra hãc quam dicimus ecclesiã/nemo ad ꝑfectionẽ/nemo ad vitã nisi per hãc solam gratia fouẽte nutritur. de qua bene subditur.

Uiderunt eam filie syon: ꝛ beatissimam predicauerunt: regine et cõcubine laudauerũt eã.

Syon filie/sunt ecclesie: que dum vitam eternã i hac carne cõtẽplant/a peregrinãte ecclesia ad regnantẽ ecclesiam erigũtur. Uident filie syon columbam/ꝛ beatissimam predicant: quia sancte anime dum virtutes ecclesie spectãt/i laudẽ ꝓsilipũt: ꝛ ad eius btitudinẽ inhiant. Sctã q̃ppe ecclesia grã genitrice nutrit: de fide erudit carne sui sponsi pascitur: sanguine lauatur: scriptura diuina saginatur. Hmõi robusta nutrimẽtis: demones expugnat/vitia suffocat/carnem domat/spiritũ roborat/vitã expectat. Hec oia q̃sq3 aspicit/recte in admirationẽ ptinꝰ assurgit: ꝛ beatissimã ꝓnũciat: qꝛ videt ad quãtã gloriã ꝑ tot virtutes exurgat. Cũ reginis eã et ꝯcubine laudãt: qꝛ etsi opibꝰ falsi p̃dicatores ꝯdicũt: sermonibus tñ eadem q̃ et veri populis ostendũt. De qbus ipsa veritas dicit. Populus hic labijs me honorat: cor autẽ eoꝝ longe est a me. quod aperte manifestat dum iterum dicit. Dicũt/et nõ faciunt. De qbus ꝛ ꝑ apl̃m dr̃. Dictis confitentur se nosse deum: factis autem negant. Sancti enim viri dictis et factis deum confitentur: qꝛ quod credũt faciũt: ꝛ ad bona q̃ faciũt/etiã alios sermonibꝰ ꝛ exẽplis trahũt. Quoꝝ virtutibꝰ aduersarij ad fidẽ excitantur/dũ in eis ꝛ puritatẽ † fidei: ꝛ ꝯstãtiã operis admirãtur. Unde et synagoga ad fidẽ erigitur/cum in ecclesia que sint merita fidei admirans contemplatur: dicens

Predicatores falsi eadẽ que ꝛ veri predicant.

K

† al. pietatem.

Que est ista que progreditur quasi aurora?

Ecclesia sancta quasi aurora consurgens in iudicio vltimo progreditur: quia relictis tenebris corruptiõis incorruptionis claritate innouatur. Que bene vt sol electa dicit: quia ad eãdem gloriam perducitur/ad quam caput eius christus: qui sol iustitie esse perhibet. Unde est quod idem sol ait. Uolo pater vt vbi ego sum/illic ꝛ minister meus sit. Quod tamẽ ꝛ de membris eiusdẽ ecclesie adhuc in hac carne viuentibus intelligi põt. Sũt enim nõnulli qui magna intentione que sint tormẽta reproborũ aspiciũt: ꝛ q̃ sunt facta sua sine palpatione examinare ꝯtendunt. Dũq3 se peccasse cognoscũt: ꝛ per hoc ire ad reproborũ tormẽta pertimescũt: subito tenebras iniq̃tatis derelinquũt: ꝛ luce iustitie accẽdi cõcupiscũt. Moꝝ ad sanctã opatione cõsurgũt/et ꝑ bona q̃ faciunt clarere quibusq3 ꝓximis incipiũt. Hi ꝓcul dubio velut aurora cõsurgentes ꝓgrediunt: qꝛ subito noctẽ pcti euacuãtes/ad lucẽ magis ac magis dilatant. Sic aia q̃ priꝰ erat in tenebris/nũc splẽdens apparet: et que etiã in semetipsa obscurabatur/nunc alijs lumine sancte operationis resplendet. de qua bene subditur.

Joã.xij.

Pulchra vt luna: electa vt sol.

Luna quippe dum noctem illuminat/caligantibus oculis iter per quod homo gradiatur demonstrat. Sic nimirũ queq3 anima que tenebras dimittit/et in sanctã operationem se extendit: dum exemplum bene operandi tribuit proximis: quasi lucem tenebrescentibꝰ oculis spargit. Dum enim peccantes quiq3 bonum opus aspiciunt/et ad idẽ faciendum se cõuertunt/quasi errantes in nocte/per lumen lune ad viam redeũt. Hec itaq3 anima dum peccantibus bona exempla prebet: quasi luna in nocte lucet. Dum vero magis ac magis crescit/et de die in diẽ per cõsuetudinẽ opis lumẽ iustitie tã perfecte accipit/vt etiã bonis exẽpla imitatiõis p̃beat: q̃ prius solis pctõribꝰ imitãda apparebat/ꝑfecto iã luna sol efficitur: qꝛ que in nocte errãtibus nunc lucebat: modo in die ambulãtibus lumen veritatis manifestat. Hinc est quod sequitur. Electa vt sol. de qua bene sequitur.

L

Ala queq3 lune cõparari põt.

Terribilis vt castrorum acies ordinata.

Hoc quia iam dictum est/iterum nõ necesse est exponi/ne sic videatur fastidiũ generari. Sequitur ergo spõsus ꝛ causam dicit vnde tanta virtꝰ in ecclesia excrescere possit. Uisitatiõe q̃ppe xp̃i renouatur: ꝛ qđ in ea tenebrosum ẽ respectiõe eiꝰ illuminat. Et hic ẽ qđ subdẽs ait

Descẽdi in hortum nucum: vt viderẽ poma conuallium.

M

Quid per nuces: nisi perfectos quosq3 intelligimꝰ: q̃ dum diuinam sapiẽtiam intra corpora sua retinent/q̄si nucleum in fragili testa portãt? Sunt enim quã plures in ecclesia qui assidue diuine scripture intendunt: q̃ꝫ suauis sit dñs gustãtes/ampliꝰ gustare ꝯcupiscũt: sctã gaudia in corde ruminãt: ꝛ ruminãtes magis ac magis conualescũt: ꝛ tñ foris nesciẽtibꝰ eos/viles apparẽt: qꝛ ignorat q̃ꝫ dulcẽ in suis interioribꝰ cibũ portẽt. Quid isti: nisi nuces existũt: qui nuclei dulcedinẽ intus ferunt: exteriꝰ vero carnis vilitatẽ pretendũt? De qbꝰ fuit apl̃s: qui dicebat. Habemus thesaurũ istũ in vasis fictilibꝰ. Hortus igitur nucum: corda sunt sanctoꝝ: qui dũ deũ valde diligunt: celestem dulcedinem in intimis gerunt. vnde in psalmo scriptum est. Q̃ magna multitudo dulcedis tue dñe: quam abscondisti timẽtibus te. Sed quid est q̃ in hortum nucum sponsus descendit vt poma videat: cũ potius nuces videre debeat? Uerũtamen sciendum est q̃ maxime corda perfectorum visitat: eisq3 benignitatis sue suauitatẽ manifestat/ vt per eos ad infirmiores poss-

Nuces ꝑfectos designant.

ij. Cor.iij.

ps.xxx.

A

modū veniat: ꝛ quātū in augmētū iustitie pfecerint/p il-los cognoscat. vñ scriptū est: Dñs de celo pspexit sup fi-lios hoim/vt videat si est intelligēs/aut reqrēs deū. Dū enī diuina bonitas corda pfectoꝝ illustrat/eosqꝫ ad cu-rā primoꝝ p charitatis sollicitudinē instigat: qd hoc est aliud nisi q ad ortū veniēs/poma cōuallis p illos qbus presidet pspectat? Tūc enī dñs videre vl̄ cognoscere dr/cū sctōs suos quos illustrat/ad vidēdū exhortat. Sed qd est q nō poma mōtis: sed poma cōuallis vt videat de scēdit/nisi q illis respectū sue miseratiōis tribuit: quos in humilitate psistere cognoscit? De quo p psalmistā dr: Qm̄ excelsus dñs/ꝛ hūilia respicit/et alta a lōge cogno-scit. Et ipse dñs p semetipm̄ ex voce pphete dicit: Sup quē requiescet spūs meus: nisi super humilē ꝛ quietū et trementē sermones meos? Sequit autē sponsus ꝛ dicit:

¶ **Et inspicerem si floruissent vinee/et germi-nassent mala punica.**

Mala pu-nica qñ di-cunt i xpi eccl'ia ger-minare.

¶ Vinee florent/qñ in ecclesia filij recenter in fidē gene-rant/ꝛ ad sanctā cōuersationē quasi ad fruct⁹ soliditatē pparant. Mala punica germinant/qñ pfecti quiqꝫ p exē-pla sua primos edificāt/ꝛ in nouitatē sctē ꝯuersationis per pdicationē ꝛ bonoꝝ operū ostēsionē inuitāt. Illud qppe malū punicū/videlꝫ apl's Paulus/germinauerat/ qui dicebat: Filioli mei/quos iterū parturio/donec for-met xps i vobis. Sic etenī in sctā eccl'ia agit: vt p bonos mali ꝯuertant: p pfectos impfecti nutriant: donec ꝛ ipsi ad pfectionē veniāt: ꝛ infirmos qsqꝫ/sicut ipi pducti sūt/ ad meliora pducāt. Hos xps eccl'e sponsus visitādo per-spicit: respiciēdo corpus sctm̄ cōiungit: qꝛ ideo corp⁹ in-

B

firmitatis assumpsisse cognoscit: vt in corpus sue clarita-tis tota simul eccl'ia trāsformet. vñ btūs Paul⁹ ait: Qui reformabit corpus humilitatis nr̄e/cōfiguratū corpori claritatis sue. Hec oīa in fine mūdi synagoga tandē exci-tata pcipiet: et se tamdiu ignorasse reprehendet/ dicens:

¶ **Nesciui. Anima mea conturbauit me/ pro-pter quadrigas Aminadab.**

¶ Ac si diceret: Tot virtutes in sctā eccl'ia fieri videns quare in tāto tpe nō pcepi? quare incredula pstiti? cur tā diu p infidelitatē meā in tenebris ignorātie remāsi? Sꝫ ppter quadrigas Aminadab ꝯturbat: qꝛ qñqꝫ p xpi pre-dicationē ad fidē suscipiēdā excitat. Aminadab enī spō-tane⁹ ppli mei interpretat. Et bñ pcuidubio xps Jesus a patre spōtane⁹ ppli mei dr: qꝛ cū spōtanea charitate ad ppl'm saluandū descēdit: et vt nos a morte releuaret/pia volūtate et benigna gratia mortē in cruce suscepit. vñ et ipse ad patrē ait: Voluntarie sacrificabo tibi. Et vn⁹ ex redemptis ad xpm loquens aiebat: Exaudi me dñe/qm̄ benigna est mīa tua. Propter quadrigas ergo Amina-dab synagoga cōturbat: qꝛ qñ tandē quattuor xpi euāge-lia in mūdo currētia/in cordib⁹ hoim feruētia per fidem

C

contēplat/moꝝ de infidelitatis sue tenebris cōfundit/et oborta cōfusione salubri/ad penitentiā cōmouetur. Cui ecclesia benigne loquitur dicens:

¶ **Reuertere reuertere Sunamitis/reuertere reuertere/vt intueamur te.**

Synago-ga tādem xpi fidem suscipiet.

¶ Sunamitis quippe captiua interpretat. Sunamitis ergo vt reuertat vocat: qꝛ synagoge in fine mundi fides ab eccl'ia offeret/ vt dignitatē pristinā recipiat/que sub infidelitatis iugo a demonib⁹ captiuatur. Et bene qua ter reuerti admonet: qꝛ in quattuor mūdi partes Judei dispersi sunt: qui vbicūqꝫ fuerint (vt dictū est) in fine con uertent: sicut predictū est per pphetā: Si fuerit numer⁹ filioꝝ Israel velut arena maris/reliquie salue fient. Re uertat ergo sunamitis/ vt eā intueamur. i. synagoga ad fidē cōuertat/vt in penitētia sua oib⁹ ostēdat qtū malū fecerit. qñ deū suū in cruce cōfigebat. Sed ptinus cū ec-clesia fidē synagoge intueri appetit: spōsus cōgratulādo quasi interrogans respōdet/et dicit: Capitulum.vij.

QVid videbis in Sunamite: nisi choros castrorum?

¶ Castra quippe/militantiū sunt. Castra ergo in suna-mite videbuntur: qꝛ pro fide quā modo impugnat/ tunc robuste cōtra infideles † preliabitur. Sed quia hoc per sanctā ecclesiā fiet/vt synagoga cōuertatur: qꝛ sermoni-bus et exemplis predicatoꝝ ad fidē cōuertetur: ideo re-cte ad laudem sponse sponsus se conuertit/dicens.

† alias per fidos.

¶ **Q3 pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia principis?**

D

¶ Filia principis sancta eccl'ia dr: qꝛ pdicatione xpi in vitā nouā regenerat: q p diuinitatis potētiā/omi creatu re quā cōdidit principat. Quid aūt sunt calciamenta ec-clesie/nisi exēpla precedētiū patrū/qb⁹ in via mūdi hui⁹ munit: vt p oēs tribulationes que exurgūt/ꝯfidēter cal ciata gradiat? Vñ alibi pdicatorib⁹ Paulus dicit: Cal ciati pedes: i pparatiōeꝫ euāgelij pacis. Calciamēta qp-pe de mortuis aīalib⁹ fiūt. Et nos pedes spūaliter calcia mus/qñ a patrib⁹ sanctis carne mortuis exēpla sumim⁹: vt ad eoꝝ similitudinē mundi hui⁹ tētationes expugne mus. Potest tñ intelligi q eccl'ia calciat/qñ in pdicatio ne sua ad pferēda insurgētia mala morte xpi munitur. Pulchri ergo sunt spōse gressus calciate/ q filia est prin cipis: qꝛ corā diuinis oculis placet officiū cuiuslibet cle ci ꝯm exempla patrum predicantis. sequitur:

Pedes calciare quādo di cimur?

¶ **Junctura femorum tuorum sicut monilia.**

¶ Per duo femora sponse/ duo populi ecclesie: per iun-cturā femorum/cōcordia designat predicatoꝝ: quib⁹ po puli vniuntur: dum ad fidē catholicā circūcisio ꝛ prepu tium per eos erudiunt. Qui vt monilia existunt: qꝛ dum in sapientia qua refulgent/sancta opera faciunt/ quasi in auro lapides gerunt. De quibus sequitur:

¶ **Que fabricata sunt manu artificis.**

¶ Manu artificis monilia fabricantur: quia opera chri-sti predicatores pulchri ꝛ vtiles efficiuntur. sequitur.

¶ **Vmbilicus tuus crater tornatilis/ nunqꝫ indigens poculis.**

¶ Vmbilicus etiā sanctoꝝ predicatoꝝ ordo est: qui bñ crater esse dicit: quia dum per eos populus eruditur/ vi no spūali ipsorū officio inebriat. Qui bene tornatilis nū-cupatur/ qꝛ iuxta mores hominū vniuersos/necesse est vt lingua predicatoris voluat. Qui poculis non indiget/ qꝛ quod alijs ppinat/ necesse est vt abundantius ceteris bi bat: et plenius quod dat/contineat. sequitur:

E

¶ **Vēter tu⁹ sicut aceru⁹ tritici/ vallat⁹ lilijs.**

¶ Per ventrē/populi latitudo designat: qui bene sicut aceruus tritici lilijs vallatur: qꝛ dum operibus sctis in-tendens/in celeste horreū preparat: exēplis sanctoꝝ vt perseueret/vndiqꝫ munitur. de quibus iterum dicitur:

¶ **Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree ge melli.**

¶ Duo vbera/duo ppl'i existūt: qꝛ dum in amore frater-no semp viuunt/se inuicē lacte pietatis in charitate nu-triūt. Qui bene duo hinnuli capree gemelli noīant: qꝛ dū per predicationē synagoge in fide geniti/ ei⁹ scripturis nutriunt/ in spe eternitatis intēdentes/quasi in mōtib⁹ cōcordes pascūtur. De quibus predicatoribus sequitur

Populi duo per duo vbe-ra desi-gnātur.

¶ **Collum tuum sicut turris eburnea.**

¶ Collum sponse sicut turris eburnea dicitur: qꝛ predi-catores ecclesie/ꝛ alti p contēplationē/et fortes per san-ctorum operū exercitationē/et preciosi per diuinā sapiē-tiam habentur. De quibus iterum dicitur:

F

¶ **Oculi tui sicut piscine in esebon: que sunt in porta filie multitudinis.**

¶ Esebon cingulū meroris interpretat. Oculi ergo spō se sicut piscine in esebon dicunt: qꝛ dum de peregrinatio-ne sua cōtristātur: ꝛ merore corroborati/contra spiritua les hostes accingunt/lachrymis se lauant: vt per eos po puli cōuenienter corā deo mundent. In porta autē filie multitudinis sunt: qꝛ in fide stant/per quam ecclesie mul titudinem ad celestia introducunt. sequitur:

¶ **Nasus tuus sicut turris libani: que respicit contra damascum.**

¶ In naso odoris discretio habet. Per nasum ꝙ discre tio pdicatoꝝ designat: qꝛ p eos nobis virtutū odores/ꝛ vitioꝝ fetores demōstrant. Sed nasus sicut turris liba-ni existit: qꝛ dū semel pdicatores aqua baptismatis lauā tur: ꝛ qtidie lachrymis a pctis q̄ ꝯ deū cōmiserūt/dealbā tur/digni sunt vt ad altiora magis ac magis p fortitudi nem erigant. Sed turris ꝯtra damascū respicit: qꝛ pctōri bus semp sctūs quilibet pdicator ꝯtradicit. Damascus quippe sanguineus interpretatur: ꝛ peccatrici gēti dicit:

Nasus p-dicatores repsentat.

J

G

Mamus tue plene sunt sanguine. Sed qꝛ de membris dixit/ dignum est vt de capite loquatur. Ideo subditur:

¶ Caput tuū vt carmelus: ⁊ come capitis tui vt purpura regis iuncta canalibus.

¶ Caput ecclesie xp̄s: qui bene vt carmelus dicitur/ qꝛ ipse per passionem quā sustinuit/ ad gloriā patris est exaltatus. De quo scriptū est: Et erit in nouissimis diebus preparat⁹ mōs dom⁹ dn̄i in vertice montiū. In carmelo quippe Helias orans obtinuit pluuiam: quia nos in carmelo orantes/ pluuiam impetramus/ qm̄ in xp̄m credētes/ xp̄m desideram⁹/ et a patre irrigationem gratie suscipimus quam rogamus. Moraliter autē caput sponse mens vocatur: quia sicut a capite membra/ sic a mēte oēs cogitatus nostri disponūtur. Carmelus aūt scientia circuncisionis interpretatur. Caput ergo sponse vt carmelus esse perhibetur: quia quelibet sancta mēs nouit qualiter digne circuncidatur: nouit qꝛ nihil est qcqd in corpore agitur/ si mens immūda fuerit. q̄ tēplū xp̄i sit efficit: ab ipso inhabitatur. Quod quia pharisei non agebant/ ideo dicebat beatus Stephanus eis q̄ eū occidebāt: Dura ceruice/ ⁊ incircuncisi cordib⁹ ⁊ aurib⁹/ semper restitistis spiritui sancto. Come aūt capitis ei⁹ vt purpura regis iūcta canalib⁹ esse memorant. Purpura quippe per fasciculos in canalib⁹ ligat/ sup quos dum aqua ꝓijcit/ per canales ad vestem que supposita est currit/ vt vestis tingatur. et inde nomen accepit/ vt tincta colore purpureo purpura vocetur. que omnia sancte menti congruunt si intelligantur. Come quippe capitis sunt cogitationes mentis: que in canalibus ligantur: qꝛ in scripturis diuinis ne inutiliter fluant/ stringunt. Sup quas aqua ꝓijcitur/ que vestē regiā currens tingit: qꝛ dū in cogitationibus sancte mētis/ gratia celestis suscipitur/ totā animā in celeste ornamētū cōponit: ita vt iam tota aīa in vitam eternā inardescat: ⁊ ad eternū spōsum etiā per sanguinē martyrij pergere ꝯcupiscat. De tota q̄ppe eccl'ia/ Paul⁹ dicit: Qui exhibuit sibi ecclesiā vestem sine macula ⁊ ruga. Et de singulis ecclesie fidelibus dicitur: His oībus velut ornamēto vestieris. Sic tincte ergo/ sic pulchre/ sic purpuree facte spōse adgaudēs spōsus loquitur: dicens.

H

Q̄ pulchra es ⁊ q̄ȝ decora charissima i delicijs

¶ Notandū q̄ charissima est in delicijs/ qꝛ ad charitatē et familiaritatem xp̄i non peruenit/ quisquis scripture sācte delicijs abundare non contendit. Unde enim dicitur Omni habenti dabitur/ et abundabit: ei autem qui non habet/ ⁊ quod videtur habere/ auferetur ab eo. His enī delicijs qui abundat/ reficitur: his refectus/ assidue ad maiora percipienda preparatur. Unde et huic spōse charissime dicitur:

Habenti dabit ⁊c. qualit̄ exponitur.

¶ Statura tua assimilata est palme/ et vbera tua botris.

¶ Palma quippe dum crescit/ deorsum stringit/ et sursum dilatatur. Sic sancta anima ab imis ad minima incipit: et paulatim ad maiora crescendo/ vsqȝ ad amplitudinem perfecte charitatis peruenit. Nemo enim (sicut scriptum est) repente fit summus. In psalmo autem de iusto homine dicitur: Iustus vt palma florebit. Ubera autem sponse duo precepta charitatis existunt: que animā quam possident/ vino celesti inebriant et nutriunt. Potest tn̄ p palmam crux xp̄i intelligi. Palma enim in sublime valde crescēs/ dulcissimos fructus gignit: ⁊ crux xp̄i celestē cibum nobis preparauit. Cui statura sponse assimilatur: quia pro xp̄o mori non dubitat/ quisquis xp̄m valde diligens digne imitatur. De palma sequitur spōsus dicens.

Alia palme decēter cōparatur.

I

¶ Dixi: ascendam in palmam: ⁊ apprehēdam fructus eius.

¶ Dixit vere ⁊ ascendit: qꝛ sicut ante secula ꝓ morte nostra mori disposuit: sic i fine mūdi ꝓpitius ⁊ verax adimpleuit. In palmā ergo ascendit/ ⁊ fructus eius apprehēdit: qꝛ in cruce suspensus/ fructū vite inuenit ac apprehendit/ et nobis tribuit. Unde adimpletū est quod sequitur

¶ Et erunt vbera tua sicut botri vinee.

¶ Uere p crucem vbera spōse sicut botri vinee existunt: qꝛ in morte xp̄i duo ꝑcepta charitatis sensus aīe susceperūt/ quib⁹ pasta aīa debriat/ debriata posteriora obliuiscatur/ ⁊ in anteriora extēdat. His vberibus etiā ꝓximos quosqȝ nutrit: ac robustos secū ad ea que cōcuspicit perducit. vnde scriptū est: Qui audit/ dicat veni. Sequitur:

K

¶ Et odor oris tui sicut malorum.

¶ Mala punica de quibus superi⁹ tam sepe dictum est/ hic rememorantur: quorū odori odor oris spōse satis assimilatur. Per mala aūt punica martyres designari supi⁹ diximꝰ. Per os autē spōse hic debere intelligi ei⁹ predicationē putamus. Que dum virtutes martyrū predicat: dum ad eorum similitudinem animos audientium instigat/ dū in vnius predicatione fidei multas virtutes esse manifestat: quid aliud q̄ȝ malorum odorē in ore portat ⁊ quia et ruborē corticis in martyrio ostēdit/ qđ predicat: et in virtutibus multitudinē granorum sub eadem fide quasi sub eodem cortice demonstrat. de quo et subditur:

¶ Guttur tuum quasi vinum optimum.

¶ In gutture quippe vox est. Per guttur ergo ip̄a predicatio itēȝ designatur. q̄ quasi vinū optimū esse dr̄: quia mētes hoīm inebriat/ vt preteritorū (sicut dictū est) obliuiscantur: ⁊ in anteriora currentes non lassentur. de quo spōsa verbum de ore sponsi suscipiens/ adiungit:

Guttur's appellatione p̄dicatio designatur.

¶ Dignum dilecto meo ad potandū: labijsqȝ et dentibus illius ad ruminandum.

¶ Tale est sponse vinū/ vt dignū sit dilecto ad potandū: qꝛ dū sancta ecclesia fidē verā predicat: dū auditores suos ad sācta opera excitat: dū solū xp̄m diligere/ imitari/ amplecti/ bonū esse ꝟbis et operib⁹ demonstrat: qđ aliud q̄ȝ vinū suū dignū facit vt in ore sponsi dulce sapiat? qđ bn̄ xp̄s potare dr̄: qꝛ a corpe suo. i. a populis fidelib⁹ amabiliter potatur. De quo notandū est q̄ oēs potant: sed labia sola et soli dētes rumināt: qꝛ dū ecclesia p sctōs suos predicat: oēs quidē audiunt/ sed nō oēs quāta sit virtus sentētiarū q̄ dicūtur discernūt. Labia vero ⁊ dētes rumināt: qꝛ dū pfectiores q̄qȝ post auditū verba ad memoriā reuocāt: dū audita queqȝ exercitatione assidua cogitāt: quasi ad os reuocātes qđ sumpserūt/ quāta sit virt⁹ cibi quē comederūt sentiūt. Idcirco in lege scribitur/ qꝛ aīal qđ nō ruminat/ immūdū habetur: qꝛ q̄sq̄s bona q̄ audit siue legit/ nō recogitat/ vacās a sāctis cogitationib⁹: necessario immūdas congregat. Sequitur sponsa et dicit:

L

¶ Ego dilecto meo/ et ad me conuersio eius.

¶ Ac si diceret: Qm̄ fide ac dilectione soli xp̄o adhereo: solum sequor: solū cū patre ⁊ spiritu sancto vnum deum videre cōcupisco/ respectionis eius suauitatem/ visitationis benignitatem/ cōuersationis dulcedinem/ gaudenter experior/ experiens proclamo:

¶ Ueni dilecte mi: egrediamur in agrum: cōmoremur in villis: mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea: si flores fruct⁹ parturiunt: si floruerunt mala punica.

¶ Dū spōsa spōsi dulcedinē experta se reficit: de ꝓximo etiam cogitat/ quem ipsius spōsi precepto sicut se diligit: ⁊ qꝛ sponsi ꝑcepta intelligit/ etiā vt alij intelligant/ concupiscit: dicēs. Ueni dilecte mi/ egrediamur i agrum. Ager quippe/ teste veritate/ est hic mūdus. In agrū vero cum sponsa spōsus egreditur: qm̄ verbū dei carne suscepta/ in thalamo virginis i mūdo mōstratur. In villis cōmorat̄ qm̄ gētes p fidē visitat/ quā recipiētib⁹ largit̄. Mane ad vineas surgit: qꝛ post resurrectionē suam i gloria patris sedens/ ecclesias quas cōstruit/ etiā defendit. Si floruit vinea conspicit: qꝛ oēm ꝓfectū ecclesie districto examine ꝑpēdit. Uidet si flores fructus parturiūt: qꝛ conspicit ad quē profectū teneri quiqȝ ⁊ imperfecti excrescunt. Uidet etiam si floruerunt mala punica: qꝛ perfectos quosqȝ respicit: et quid vtilitatis in proximis habeant: quasi in floribus fructum arborū cognoscit. de quibus bene sequit̄:

Sponsus pfecte diligi nō potest nisi et ꝓxim⁹ diligatur.

M

¶ Ibi dabo tibi vbera mea.

¶ In malis punicis dat sponso sponsa vbera: qꝛ in perfectis viuit charitas gemina/ ex qua dū infirma mēbra in ecclesia nutriunt: quasi xp̄m lactant/ quē in minimis suis esse presentem cognoscunt. De quibus bene subditur:

¶ Mādragore dederūt odorē suū i portis nr̄is.

¶ Quid p mādragoras/ herbā. s. medicinalē ⁊ odoriferā nisi virtus perfectorū intelligitur: per quā pfecti quiqȝ dum imperfectorū infirmitatibus medētur i fide quam predicāt: in portis ecclesie veri medici esse comprobātur

Mandragore virtutes pfectorum representant.

A Qui dum exempla bonorū operum circūquaq; per sanctam famā tribuūt: quasi odorem quo egroti sanentur/ aspergunt. Sequitur.

Omnia poma noua τ vetera dilecte mi seruaui tibi.

Hic p poma sensus scripturarū sanctarū itelligūt: q̄ dū et patribus sanctis ad nos vsq; puenuūt τ credūtur/ quasi ex arboribus poma exurgūt/ quib⁹ anime delectātur. Oia ergo poma noua τ vetera dilecto suo sponsa seruat: q: sic nouū testamētū ecclesia catholica recipit/ vt vetus nō abijciat: sic vetus veneraṫ/ vt nouū semp inipsis sacrificijs carnalibus per spiritum intelligat: in nouo scȝ christum venisse congaudens: in veteri autem semp venturum expectans: et dicens: Capl'm. viij.

Quis mihi det te fratrem meū sugētem vbera matris mee: vt inueniam te solū foris/ et deosculer: τ iam me nemo despiciat?

In veteri lege ecclesia posita christum exoptabat: et in secreto patris manentem/ foras venire per carnem ad humanos oculos non mediocriter cupiebat. Unde τ dauid desiderans dicebat: Exurge/ et ne repellas in finem. Et alibi: Inclina celos tuos/ τ descende. Et esaias valde cupiēs eum videre dicebat: Utinā disrūperes celos/ τ descēderes. Uult ergo sponsum foris sponsa inuenire τ deosculari: quia concupiscit sub lege posita/ vt per carnem appareat: vt ei per amorem seruiat/ cui prius non accepta gratia/ plus timore q̄ amore seruiebat. Post cui⁹ osculū a nemine despicitur: quia postq̄ Christus venit/ τ fidelib⁹ suis spiritū libertatis infudit/ ab ipsis etiā angelis ecclia honoraṫ. Hic est q' Iosue angelū adorauit/ Ioanni vero volēti se adorare dixit: Uide ne feceris/ cōseruus tuus sum: τ vnus fratrū tuorum/ habētium testimonium Iesu. Sed quia venientem ecclesia suscepit: synagoga repulit/ que iterum eum in fine mundi suscipiet et amabit: ideo subsequitur ecclesia/ τ dicit:

B — Angeli post incarnationem christi nō pmiserunt se adorari

Apprehendam te et ducam in domum matris mee: et in cubiculū genitricis mee. Ibi me docebis/ τ dabo tibi poculū ex vino conditum/ et mustum malorū granatorum meorum.

Apprehēsum in domum matris sue ducit: quia synagoge in fine mundi Christum in quē credit/ predicabit: dumq; per predicationem ecclesie susceptus fuerit / ibi ecclesiam docebit: q: se doceri gaudebit/ quādo synagogam iam idem corpus factam erudiri secū videbit. Poculum ex vino conditum ecclesia dabit: q: ipsi synagoge nouum testamentum cum veteri predicabit: et quasi vino poculum condiet: quia dulcedinem euāgelij testimonijs legis/ que aspera est/ vt robustius teneatur/ cinget. Mustum vero malorum granatorum suorum tribuet: q: fortium virorum qui vnitatem ecclesie etiam in martyrio tenuerunt/ exempla apponet: vt ad eorum similitudinem synagoga inardescat: et antichristi persecutiōibus/ martyrū precedentiū exemplis roborata nō succumbat. Cum enim fortium pugnatorum victorias audierit/ ad eorum imitationē pugnam subire non dubitabit. Quod aperte manifestat cum subiungit:

C

Leua eius sub capite meo: et dextera illius amplexabitur me.

Leua Christi vita p̄sens/ dextera vero vita beata habetur. Caput autem nostrū spiritualiter mens esse perhibetur. Dicit ergo synagoga predicatiōibus ecclesie iam conuersa/ exemplis roborata/ imitatione subleuata: Leua eius sub capite meo: τ dextera illi⁹ amplexabitur me. ac si diceret: Quoniā nūc tandē Christi fidē teneo: eius ineffabilē gratiā experior ↄcupiscibilē: τ quā desiderare nesciebā dulcedinē sentio: cūctā terrena oia postpono: τ iam ipsam vitam carnis pro eius amore contēno: τ ad ei⁹ beatitudinē vidēdam totis desiderijs anhelo. Hoc quippe qd' rem aliquā amplectiṫ/ ipsam quā amplectiṫ rē ex omni parte intra se habere nō ignoraṫ. Leua ergo sub capite est/ τ dextera amplexaṫ: quādo sancta aia mēti ea q̄ videt supponit: τ ea que nō videt/ omni conatu τ vniuersis cogitationib⁹ appetit. Sūt qppe modo nōnulli q̄ tāto desiderio celestia sectanṫ/ vt oia visibilia ↄ nihilo reputēt: mentē suā celestibus studijs sine intermissione occupēt:

Uita presēs p leuā christi: vita vo btā p ipsi⁹ dextrā significatur.

vt nihil aliud agere libeat. quicq̄d extra spūalē actionē est/ anim⁹ fastidiat: hāc solā diligat: cetera contēnat/ nisi forte ea isti necessaria esse cognoscat. Isti vero sub capite leuā habēt: qui mente erecta ad beatitudinē Christi currentes/ vitam presentem sub se vidēt. Et dextera Christi eos amplexaṫ: q: ex omni parte eos dilectio celestis itra se retinēs tuetur. Hmōi quippe viri sancto otio delectātur: in quo vite beate delectatione cōcupiscibiliter p contemplationē perfruūtur. In qua cōtemplatione oculum cordis mūdāt/ vt deū adhuc etiā i hac carne positi (q̄tū humane infirmitati datū est) videāt: cuius visione se illuminent: suauitate reficiant. Isti illā beatitudinē iam aliquātulum experiunṫ/ de qua in euangelio veritatis voce diciṫ: Beati mundo corde/ qm̄ ipi deū videbūt. Qd' enī futurū est/ iā in eis incipit ↄpleri: q: etsi in hoc mūdo adhuc i carne viuūt: iā tn̄ p hoc qd' maius est i eis/ extra carnem sunt. Ab his impleṫ quod per psalmistā diuina voce precipitur: Uacate et videte/ qm̄ ego sum deus. Hi enim quo sine mundi strepitu viuūt/ eo mētem in dei visionem per desideriū et cōtemplationē figūt. Et qm̄ tales multi ex synagoga in fine mundi (vt credimus) per conuersionē erūt: bene ad huiusmodi dictū intelligiṫ: Leua ei⁹ sub capite meo: τ dextera illius amplexabiṫ me. De quibus τ pro quibus sponsus loquitur consequenter:

D

Adiuro vos filie hierusalē: ne suscitetis/ neq; euigilare faciatis dilectam/ donec ipsa velit.

Sed quia iam illud superius exposuimus/ iterum exponere recusamus. Sed de eadē synagoga iam facta ecclesia/ filie hierusalem admirātes interrogant et dicunt.

Que est ista que ascendit de deserto delicijs affluens/ innixa super dilectum suum?

Sancta ecclesia vel q̄libet sancta aia de deserto ascendit: q: in exilio huius peregrinationis posita/ ad celestia gaudia mente et cogitationibus tendit. Unde τ Paul⁹ dicebat: Nostra conuersatio in celis est. Delicijs affluit: quia sancte scripture meditationibus intendens/ celesti pabulo assidue mentem pascit. Super dilectū innititur: quia in solius Christi auxilio confidens/ eo largiente ab exilio ad patriā trāsfertur. Ipsa quippe veritas omnib⁹ fidelibus ait: Sine me nihil potestis facere. Unde vero acceperit vt ab infimis ad superiora/ a deserto ad regnū ascendere possit/ manifestat dilectus cum subdit:

Ecclia vl' sancta aia de deserto ascendere dicitur.

E

Sub arbore malo suscitaui te.

Quid per arborem malum: nisi sancta crux designaṫ? que malum illud sustinuit/ de quo eadē spōsa in superioribus dicit: Sicut malum inter ligna siluarū: sic dilect⁹ meus inter filios. Sed sponsam suam Christus sub arbore malo suscitauit: quia in cruce positus/ subditam sibi ecclesiam ad vitam vocauit/ vt a somno mortis resurgeret: τ cum illo se crucifigēs/ ad nouā resurrectionē properaret. Unde τ apostol⁹ cuiuis anime mortue dicit: Surge qui dormis/ et exurge a mortuis: τ illuminabit te Christus. Et quibusdā qui iam surrexerāt/ alibi dicit: Si cōsurrexistis cū Christo/ que sursum sunt querite. Sed q: infidelitas synagoge Christū crucifixit: ideo sequitur:

Crux per arborē malum designatur.

F

Ibi corrupta est mater tua.

Sub arbore malo mater ecclesie corrupta esse diciṫ: quia quādo saluatorem suum in ligno fixit/ nefando scelere se corrupit. Cuius sceleris magnitudinē inculpat/ cum idem replicat dicens:

Ibi violata est genitrix tua.

Sed quoniā ad hoc cecitas in israel facta est/ vt plenitudo gentium intraret: ideo intranti ecclesie dicitur:

Pone me vt signaculum super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum:

In corde sunt cogitationes: τ in brachio operatiōes. Sup cor ergo τ sup brachiū spōse dilect⁹ vt signaculū poniṫ: q: in sācta aia q̄tū ab eo diligaṫ/ τ volūtate τ actione designaṫ. Signū qppe sācta mēs iteri⁹ τ exteri⁹ xp̄m portat: q: dū in ei⁹ meditationib⁹ assidue laborat: i exteriori actiōe eū imitari nō cessat: q̄ ei⁹ dilecta esse dubitari nō debeat. De quo signo ipse spōsus discipulis suis aiebat: In hoc cognoscent oēs q: vere mei discipuli estis: si dilectionem habueritis adinuicē. De qua dilectiōe mox subdiṫ:

Dilectio est signū q̄ cognoscūtur veri catholici.

Quia fortis est vt mors dilectio.

G

¶ Bene procul dubio fortis vt mors dilectio esse perhibetur: quia dum per dilectionem a vitijs mortificamur/ quod mors agit in sensibꝰ corporis: hoc agit dilectio in cupiditatibus mentis. Sunt enim nonnulli qui sic diligunt deum/ vt omnia visibilia negligant: et dum in eterna mente tendunt / ad omnia temporalia pene insensibiles fiunt. In his nimirū vt mors dilectio fortis existit: quia sicut mors exteriores corporis sensus ab omni proprio et naturali appetitu interficit: sic dilectio in talibus viris omnia terrena desideria contemnere mētem alias intentam compellit. Huiusmodi mortuis et viuis dicebat apostolus: Mortui enim estis: et vita vestra abscondita est cū Christo in deo. Hi procul dubio vitam suam cum Christo abscondūt: quia dum omnia que videmus postponunt: in his que non videmus / in beatitudine scilicet Christi veraciter et secrete viuūt. Quia enī falsam vitam despiciūt/ que visibiliter apparet: in vera vita se abscondunt / que nō nisi inuisibilibus oculis se manifestat. Potest tamē intelligi vt hic de seipso Christus dicat inquiens: Pone me vt signaculū super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio. Ac si diceret: Dignum est vt in mente et actione signum dilectionis mee meipsum tecum feras: quia in fortitudine dilectionis tue mortem subij: vt tu que mortua in infidelitate eras: mecum resurgens/ in fidei nouitate spiritualiter viuas. Sed quia in cruce suspēsus nequaq̄ fuisset/ nisi ad magnam inuidiam cor synagoge exarsisset: ideo subditur:

¶ **Dura vt infernus emulatio.**

H

Emulatio in bonū et in malum accipitur.

¶ Emulatio quippe et in bonū et in malum accipitur. In bonum enim accipitur/ sicut per apostolū dicitur: Emulamini carismata meliora. In malum autem assumitur: vbi per Samuelē Sauli dicitur: Auferetur a te regnū: et dabitur emulo tuo. Emulꝰ quippe eius Dauid dicitur: cui Saul inuidere nō ignorat. Dura est ergo vt infernꝰ emulatio: quia synagoga Christum ad inferos posse trāsmittere se putauit: eiq; vsq; ad mortē corde immisericordi inuidit. Ut infernus emulatio dura extitit: q: sicut infernus sine misericordia quos tenet cruciat: sic Judaica plebs Christum apprehendens/ sine respectu pietatis ad mortem trahebat. De qua bene subditur:

¶ **Lāpades eius/ lāpades ignis atq; flāmarū.**

¶ Sicut enim ignis que incendit/ ꝯsumit/ sic iudeos ab omni fidei virtute inuidia sua destruxit. de quibus bene alibi dicitur: Et nunc ignis aduersarios consumit. Ac si diceret: Anteq̄ ad eternum ignem veniant: in presenti cōsumuntur: quia in se ipsi ignem inuidie portant: qui sine portantis combustione non portatur. Hic ignis inuidie flāmas protulit/ quando per exempla in quibꝰ accensus est: etiam in gētibus vsq; ad christianorum martyria per mūdum vniuersum excreuit. Sed quia hinc ignis inuidie/ hinc ignis charitatis se extulit: ideo subditur:

I

¶ **Aque multe non potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illam.**

¶ Charitate quippe martyres sancti viuaciter ardebant: q: in dei et proximi dilectione mirabiliter flagrabant. Hanc charitatem aque multe extinguere non poterant: quia quantecūq; tribulationes eis fierent: ad odiū eos transmittere non valebant. Hoc nimirum esset charitatem extinguere/ si in tribulationibus quas ingerebāt/ ad dei aut proximi odium eos humiliare potuissent. Sed cum aque dicte sint: quid rursum per flumina/ nisi aquarum ipsarum incrementa et viuacitas intelligitur? Flumina quippe viuas aquas solere dici cognoscimus.

Tribulatiōes ꝑ flumina significantur.

Flumina ergo maximas tribulationes accipimus: que dum per totum orbem super martyres ebullierunt: ad extinguendum charitatis ignem grandi impetu confluxerūt. Sed quia inter flumina adeo charitatis vigor vixit: vt potius flumina cōsumeret/ q̄ se ab illis extingui permitteret: ideo multi etiam persecutorū ad eandem charitatem se cōuertebant: ita vt dimitterent quicquid in mūdo possidebant/ et seipsos morti darent/ quā prius patientibus crudeliter inferebant. Unde et subditur:

¶ **Si dederit homo omnem substantiā domꝰ sue pro dilectione/ quasi nihil despiciet eam.**

¶ Cum terrene substantie cupiditate deus non diligitur: quia terrenus amor oculum cordis sordidat/ ne diuina claritas videatur. Contra quod in euangelio dicitur: Beati mundo corde/ quoniā ipsi deum videbūt. Et Joannes apostolus ait: Si quis diligit mundū/ non est charitas patris in eo. Nec mirum. quomodo enim eum diligere potest quem nescit? Aut quomodo eum scit: ad quē sciendum oculum cordis claudit? Sed homo omnem substantiam domus sue pro dilectione tribuit/ quando quicquid in mundo possidet / pro Christo distribuit: vt abijciens quod impedit/ deū diligat: et terso puluere sollicitudinum / oculos aperiat/ vt deum videat. Et cum omnem substantiā dederit: quasi nihil eam despicit: quia postq̄ oculum tersit: et deum conspexit: in illius visione quicquid possederat/ nihil ipēdit. Hoc apostoli fecerūt: qui non solum possessa/ sed etiam cupita/ vt Christum sequerētur/ dimiserūt. Quibꝰ ipse Christus (pro quo omnia dimiserant) dicebat: Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis/ dicite: Serui inutiles sumꝰ: quod debuimus facere/ fecimus. Sed quoniam abiecta terrena substantia non statim ad perfectionem ascenditur/ quia rebus exterioribus abnegatis / restat etiam labor vt idem ipse homo a semetipso abneget/ quatenus gradatim ꝑficiat/ et quādoq; perfectus nō solum se/ sed et alios secum ad vitam trahat: ideo de noua et tenera adhuc ecclesia vel vnaquaq; anima consequenter dicitur:

K

¶ **Soror nostra paruula est: et vbera nō habet.**

Ecclīa soror xp̄i vocatur.

¶ Sororē Christi ecclesiam vocat: quia de ipsis apostolis dicebat: Ite/ dicite fratribus meis. Soror autem paruula/ vbera nō habebat: quādo in solis apostolis ecclesia erat: in quibꝰ seipsam vel alios nutrire lacte predicationis non poterat. Quid enim Petrus alijs predicaret: cū seipsum discipulum Christi in vnius ancille voce detestando et iurando negaret? Prima † ergo ecclesia vbera non habebat: quia post resurrectionē in vna domo inclusa: inter persecutores suos non dico predicare/ sed et videri timebat. Consequenter ergo dicitur:

L

† al. paruꝰ

¶ **Quid faciemus sorori nostre in die quando alloquenda est?**

¶ Allocutus est Christus sororem suam/ quando spiritum sanctum super apostolos misit/ et eis in interioribus loquēs/ illos oēs mundi loquelas multiplici distributione docuit. Sed a quibus hoc querere intelligēdus est qui omnia nouit/ nisi a sanctis patribꝰ antiquis: quos ad querendum spiritu sancto instigauit? Quibus eodem spiritu quo in questionem eos induxit: respondet protinus conuenienter/ et ait:

¶ **Si murus est/ edificemus super eum propugnacula argentea.**

Ecclīa sācta murꝰ dici pōt.

¶ Dato spiritu sancto/ murus sancta ecclesia efficitur: quia que prius timida erat / instruente eandem spiritu omnipotente / ad resistendum aduersarijs impenetrabiliter roboratur. Quod manifestat idem Petrus sub ancilla timidus/ mox contra principes rigidus: quibus dicebat: Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Et iterum: Si iustum est vos potius audire q̄ deum/ iudicate. Nos enim nō possumus que vidimus et audiuimus/ nō loqui. Et de ceteris discipulis scriptū est: Ibāt discipuli gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu cōtumeliam pati. Ecce qualis murus facta est ecclesia/ que modo tenerrima/ nec pedē cuiuslibet gradientis sine sui lesione gerit: modo vero accepto mirabili artifice spiritu sancto/ vniuersi exercitus assultus illesa contemnit. Super quā propugnacula edificantur: quia vt non tantūmodo se defendat: sed vt et impugnantes resistendo prosternat/ miracula et facere conceditur: que cum hostes viderint: ab eius aggressione iacula timentes terreantur. Que propugnacula bene argētea esse perhibentur: quia ipsa miracula cum verbi predicatione donātur. Et quia argentum valde sonorum est metallum: argentea propugnacula existunt: quia per miracula factum est vt eorum verba per vniuersum mundū conualescerēt/ et fidei predicationem inflexibiliter circūquaq; diffunderēt. quod manifestat psalmista dicens: In omnem terram exiuit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. sequitur:

M

¶ **Si ostiū est/ ꝯpigamꝰ illō tabulis cedrinis.**

A ¶ Ostium etiam bene esse ecclesiam dicimus: quam ab ipso Christo potestatem aperiendi ꝛ claudendi accepisse scimus. Ostium procul dubio in sua predicatoribꝰ existit: quia per eos aditus ad vitam se nobis aperit. Unde et ipsi primo pastori ecclesie dicitur: Quodcunqꝫ ligaueris super terram/erit ligatum ꝛ in celis: et quodcūqꝫ solueris super terram/erit solutum et in celis. Uel ostiū in ipso capite suo existit: quia ipse de se veraciter dicit: Ego sum ostium. Ostium vero tabulis cedrinis compingitur: quia sancta ecclesia fidem predicās/multitudinibus populorum decoratur: ꝛ dum populi varijs virtutibꝰ asperguntur: vt videlicet alius de rebus quas possidet/indigētibus necessaria tribuat: alius omnia abijciens/etiam a legitimo connubio se abstineat: alius vero tātum proficiat/vt aliorum etiam predicator fiat: tanqꝫ pictura multis coloribus/sic ecclesia multis distinctionibus honestatur: que sancto spiritu conualescens: hilariter respondet/dicens:

Uirtutes diuerse diuersis congruunt populis.

¶ Ego murꝰ: ꝛ vbera mea sicut turris: ex quo facta sum corā eo quasi pacem reperiens.

¶ Ubera sua sicut turrim habuit: ex quo pacem coram sponso reperit: quia postqꝫ sub ipso spiritum pacis accepit/predicatores contemplatione altos/ꝛ robore inflexibiles nutriuit. Sed quid est quod non ait pacē: sed quasi pacem reperiēs: nisi quia dū in hoc mundo sumus/a peccatis omnimodis nō desistimus: ꝛ qꝫdiu cum peccato viuimus/pacem perfectam cum illo qui sine peccato in carne vixit/non habemus? Sed quoniam tantillam pacem quam habemus/per ipsum mediatorem dei et hominum tenemus: ideo subditur:

¶ Uinea fuit pacifico in ea q̄ habet populos: tradidit eam custodibus.

B ¶ Ipse vero pacificus noster esse dicitur: quia per ipsū deo omne genus humanū recōciliatum est. Huic pacifico vinea fuit: quia in labore preceptorum carnalium synagogam plātauit: de qua dicitur. Uinea domini sabaoth domus israel. Que vinea in ea que habet populos extitit: quia in lege posita est/que multos populos ad se colligit. De quibus populis dicitur: Populi meditati sunt inania. Hanc vineam custodibus tradidit: quia synagogam Moysi et ceteris patribus custodiendam subiecit. De qua bene subditur:

¶ Uir affert pro fructu eius mille argenteos.

¶ Hec vinea fructuꝫ protulit: quia ex synagoga botrus ille magnus/qui de terra promissionis allatus est/Christus videlicet Iesus/per humanitatem processit. De quo fructu pater ad David ait: De fructu ventris tui ponā super sedem tuam. Unde ꝛ apostolus scribit: Quorum patres sunt/ꝛ ex quibꝰ Christꝰ. Per argēteos vero in hoc loco omnē terrenā substātiam intelligimus: de qua Petrus elemosynā petenti dando dicebat: Argentū et aurum nō est mihi. Pro fructu ergo vinee vir mille argenteos affert: qꝛ quisquis viriliter in fide quā suscepit se habet/libenti mente et perfecte omnia terrena dimittit/ vt

Xpūs botro pparatus ex synagoga pcessit.

C Christum veraciter habeat. Millenarius enim perfectꝰ est numerus. ideo per eum perfectio rei cuiuslibet demōstratur. Hos argenteos in primitiua ecclesia illi offerebant/de quibus in actibus apostolorū scriptū est: Quotquot autem possessores agrorum aut domorū erant/vendebant: et afferentes ponebāt ad pedes apostolorum precia eorum que vendebant. Isti cōgregati aliam vineam videlicet sanctam ecclesiam ex seipsis construxerunt: ꝛ vt boni agricole/sanguine suo propagauerūt: ꝛ predicationibus vsqꝫ ad fines terre dilatauerunt: vt iam mundum pene vniuersum impleat: et fructū gratum locata agricolis suis temporibus reddat. Unde in euāgelio dicitur: Malos male perdet: ꝛ vineam suam locabit alijs agricolis: qui reddant ei fructum temporibus suis. De qua vinea iam bonis locata ipse pacificus dicit:

¶ Uinea mea coram me est.

¶ Coram ipso vinea sua existit: qꝛ perditis malis agricolis/sanctam ecclesiā per bonos doctores respectu benigno erudit. Cui dicit:

¶ Mille tui pacifici: ꝛ ducenti ijs qui custodiunt fructus eius.

¶ Qui sunt isti pacifici/qui mille dicitur esse et ducēti: nisi illi superiores argēteï: quos perfecte dimittimus: pacem per eorum distributionē cū sanctis nobisipsis acquirimus? Unde et in euangelio dominꝰ precipit: Facite vobis amicos de māmona iniquitatis: vt cum defeceritis/recipiant vos in eterna tabernacula. Sed quid per ducētos intelligimus/nisi duplicem retributionem quam acquirimus/dū in hoc mundo perfecte pro Christo omnia terrena contemnimus? Mille ergo et ducenti ecclesie argentei existunt: quia dum fideles quiqꝫ omnia que possident/ex toto relinquūt: et pacem sibi cum sanctis faciūt: et presentis vite remunerationē cum celestis percipiūt. Et hoc est qđ dominus in euangelio ait: Amen amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum / aut fratres/ aut sorores/aut patrem/aut matrē/aut filios/aut agros propter me et propter euangelium/qui non accipiet centies tantum: nunc in tēpore hoc domos et fratres: et sorores: et matres: et filios: et agros cum persecutionibus: et in seculo futuro vitam eternam. Sed quibus ista remuneratio sic duplicatur: nisi his qui custodiūt fructus eius? Qui sunt autem qui fructus vinee custodiunt: nisi illi qui in sancto opere qđ inceperunt/perseuerantes existunt? Opus enim quod sancto desiderio incipitur/si cōstantia mentis vsqꝫ ad finem non tenetur: sine fructu habetur: quia immature ab hoc vnde processerat vacuatur. Ideoqꝫ dn̄s in euangelio ait: Qui pseuerauerit vsqꝫ in finem: hic saluus erit. Sequitur sponsus ꝛ dicit:

D

Bona tēporalia pp̄ter deum relinquentes inestimabilē recipient retributionē

E

¶ Que habitas in hortis/amici auscultant te: fac me audire vocem tuam.

¶ Sponsa in hortis habitat: quia sācta ecclesia vel quelibet sancta anima in fructificatiōe virtutum mentē versat. Cuius vocem sponsus audire desiderat: quia in hoc summopere Christo placet/vt perfectus quilibet vir infirmos quosqꝫ verbo sancte pdicationis admoneat. Amici enim auscultāt: quia fideles in ecclesia vt amicus sponsi loquatur/pio desiderio expectant. Et notādum qꝛ amicus est qui auscultat: qꝛ qui deum mente integra diligit: predicantem quem diligit/libenter audit. Unde in euangelio dicitur: Qui est ex deo: verba dei audit. Sed quia dum ecclesia veritatem predicat/multi non intelligunt: multi qđ percipiunt/prauo intellectu subuertunt: ideo admonenti vt predicet/respondet sponsa/ꝛ dicit:

Predicator amatꝰ libēter auditur.

¶ Fuge dilecte mi: ꝛ assimilare capree hinnuloqꝫ ceruorum super montes aromatum.

¶ Dilectus fugit: quia a reprobis cordibus se ne intelligatur/abscondit. Dum enim reprobe mentes ad audienda vel legenda verba dei/peruersa intentione accedunt/digno iudicio veritatem non inueniunt: quā indigno appetitu requirunt. Unde et ipsa dei sapientia dicit: Querent me mali/ꝛ non inuenient. Sed fugiens reprobos dilectus mōtes aromatum petit: quia peruersos dimittēs/sanctas animas visitare non desinit: que ꝛ per cōtemplationem excelse fiunt: et per confectiones virtutum odorifera vnguenta secum ferunt. Super hos montes dilectꝰ capree et hinnulo ceruorum assimilatur: quia in cordibꝰ sanctorum virorum manifestatur qꝫ pia charitate humanitatem pro nobis assumpsit. Qui dum ex patribus antiquis natus fuit/quasi ex ceruis hinnulus (sicut dictum est superius) venit. Qui dum esset diues/pauperem se vt nos ditaremur fecit: et dum esset sup omnia excelsus: humilitatem nostram ineffabili dignatiōe suscepit. Cui immensas gratias quoadusqꝫ viuimus reddamus/cui pro nobis in mortem tradito/ꝛ resurgenti in immortalitatē/nosipsos et spiritum ꝛ corpus debemus: Qui viuit et regnat cū deo patre in vnitate spiritussancti deꝰ: p infinita secula seculorum. Amen.

F

Xp̄s peruersos dimittit ꝛ sā ctos visitat.

¶ Expositio beati Gregorij pape super Cantica canticorum feliciter explicat.

Tabella annotationum.

Tabella paucarũ annotationum in expositione diui Gregorij sup cantica canticorum repertarũ. Quod quidẽ diuinũ opusculũ octo capitella dumtaxat complectitur.

Finis huius tabule.

A

¶ Incipit prefatio Gregorij pape in Homilias super Ezechielem prophetam.

Dilectissimo fratri marianno epō Gregorius seruus seruorū dei. Homelias q̄ in beato Ezechiele pphēta vt coram populo loq̄bar/excepte sūt:multis curis irruentib⁹ in abolitione reliquerā. Sed post annos octo petentib⁹ fratrib⁹ notariorū schedulas requirere studui:easq̧ fauente dn̄o trāscurrens/inquantū ab angustijs tribulationū licuit/emēdaui. Tua itaq̧ dilectio has sibi ad legēdū mitti poposcerat:sed valde incōgruū credidi/vt aquā despicabilem hauriret/quē cōstat de beatorū patrū Ambrosij atq̧ Augustini torrētib⁹ pfunda ac pspicua fluēta assidue bibere. Sed rursum dū cogito q̧ sepe īter quotidianas delicias etiā viliores cibi suauiter sapiūt: trāsmisi minima legenti potiora:vt dū cibus grossior velut pro fastidio sumitur:ad subtiliores epulas auidius redeatur. Finis.

Homilia prima.

Dei omnipotētis aspiratiōe de Ezechiele pphēta locutur⁹/pri⁹ debeo tēpora τ modos aperire prophetie:vt dū accessus ei⁹ ostendit̄: virt⁹ meli⁹ cognoscat̄. Prophetie tēpora tria sunt.s.pteritū/p̄sens/τ futurū. Sed sciēdum est q̧ in duob⁹ tēporib⁹ pphētia etymologiā pdit. Nā cū ideo pphētia dicta sit/q̧ futura predicat:qn̄ de pterito vel p̄senti loquit̄/rationē sui nois amittit:quoniā nō prodit qd̄ vēturum est:sed vel ea memorat que trāsacta sunt/vl' ea que sunt. Que tamē tria pphētie tēpora verius loquimur:si ex sacre scripture testimonijs ostēdamus. Prophetia de futuro est:Ecce virgo concipiet/τ pariet filiū. Prophetia de preterito: In principio creauit deus celū τ terrā. De illo enī tēpore dixit homo/quo non erat homo. Prophetia de p̄senti est:qn̄ paulus apl's dicit:Si aūt oēs pphētēt:intret aūt qs infidelis vl' idiota:puincit̄ ab oibus:diiudicat̄ ab oibus.occulta enī cordis ei⁹ manifesta fiūt:et ita cadens in faciē adorabit dn̄m:pronūcians q̧ vere deus in vobis sit. Cū igit̄ dicit̄: Occulta cordis ei⁹ manifesta fiūt/profecto mōstratur q̧ per hunc modū prophetie spiritus non predicit qd̄ futurum est:sed ostendit qd̄ est. Quo autē pacto prophetie dicatur spirit⁹/qui nihil futurū indicat:sed p̄sens narrat? Qua in re nō aduertendū est q̧ recte pphētia dicit̄/nō q̧ predicit vētura:sed q̧ prodit occulta. Rem quippe quālibet sicut ab oculis nostris in futuro subtrahūt tēpora: ita ab oculis nostris in presenti subtrahit causa. Uētura etenim res occultat̄ in futuro tēpore : presens autē cogitatio abscōditur in latenti corde. Est etiam pphētia presens/cum res quelibet non per animū:sed per absentē locum tegitur:que tamē per spiritū denudat̄. Et ibi fit presens prophetātis animus:vbi per presentiā nō est corp⁹. Nam Giezi longe a pphēta recesserat:cū Naamā syri munera percipiebat:cui tamen idē pphēta dicit: Nonne cor meū in presenti erat/quādo reuersus est homo de curru suo in occursum tibi? ¶ Sciēdum quoq̧ est q̧ pphētie tēpora inuicem sibi concinunt ad probationē:vt aliquādo ex futuris preterita: aliquādo vero ex preteritis probentur futura. Dixerat enim Moyses: In principio creauit deus celum et terram. Sed quis crederet quia verū de preterito diceret/si de futuro etiam aliquid nō dixisset? In ipsius etenim libri fine/in cuius exordio illa de preterito dixerat:aliquid prophetie per Jacob vocem de venturis permiscuit/dicēs: Non auferetur sceptrum de Juda/τ dux de femorib⁹ ei⁹: donec veniat qui mittēdus est:et ipse erit expectatio gentium. Qui etiam per semetipsum eūdem qui mittendus erat:et quē ducebat populo prophetauit/dicens: Prophetā suscitabit vobis dn̄s deus vester de fratribus vestris.tanq̄ me/ipm audietis. Erit autem/quicūq̧ nō audierit prophetā illū: exterminabitur de populo suo. Cur ergo preteritis ventura permiscuit:nisi vt dum implentur ea que de futuro prediceret/ostenderet etiā quia de preterito vera dixisset? Quia itaq̧ docuimus qualiter ex futuro prophetie probentur preterita:restat nunc vt adhuc de sacris eloquijs ostēdamus quomodo in ipso pphētie spiritu ex preteritis probentur futura. Certe rex Babylonicus cum somnium vidisset:misit ad magos τ hariolos: omnesq̧ sapientes Babylonie cōuocauit: nec ab eis solūmodo interpretationē somnij/sed etiam somniū quesiuit: vt nimirū ex preterito colligeret/si quid in eorum respōsionibus de venturo certū teneret. Qui cū dicere nulla potuissent: Daniel deductus ad mediū est:q̄ de interpretatiōe somnij τ de narratione requisitus/non solū hoc respondit qd̄ interrogatus est:sed ipam somnij originem replicauit/dicens: Tu rex cepisti cogitare in stratu tuo q̄d esset futurū post hec. Et paulopost: Tu rex videbas/et ecce quasi statua vna grandis τc. Cuius videlicet somnij mox vt ordinē dixit: quicquid ex eodem venturū sequebatur/aperuit. Pensemus ergo ordinem prophetie. A cogitatiōibus venit ad somniū:a somnio peruenit ad futura. Qui ergo ipam (vt ita dicam) radicem somnij protulit:profecto ex preteritis probauit q̧ vera essent que de futuris diceret. Prophetia autē presentis temporis : nec preteriti attestatione indiget/nec futuri : quia cū res occulta per pphētie verba detegitur:veritati illius res ipsa que ostēditur attestat̄. Igitur quia de temporibus prophetie tractauimus : restat vt de modis eius ac qualitatib⁹ aliqua disseramus. Spirit⁹ quippe pphētie nec semp/nec eodē modo pphētē animū tāgit. Aliquādo enim spūs pphētie ex p̄senti tāgit animū prophetantis:τ ex futuro nequaq̄ tangit. aliquādo ex futuro tāgit/τ ex presenti nō tangit. Aliquādo vero ex presenti τ ex futuro tangit: aliquādo autē ex preterito τ ex presenti atq̧ ex futuro pariter tangitur anim⁹ prophetantis. Aliquādo tangit ex preterito pphētie spiritus:nec tangit ex futuro.aliquādo autem tangit ex futuro:nec tangit ex preterito. Aliquando vero in presenti ex parte tangit/et ex parte non tangit:aliquando in futuro ex parte tangit: et ex parte non tangit. Sed hec ipsa si possum⁹ eo ordine quo premissa sunt:sacre scripture testimonijs ostendamus. Ex presenti enim prophetie spirit⁹ prophetantis animū tangit:atq̧ ex futuro non tangit:sicut Joannes baptista venientem dominum videns ait: Ecce agnus dei:ecce qui tollit peccata mundi. Sed cum iam moriturus esset:missis discipulis requirebat dicēs: Tu es qui venturus es : an alium expectamus? In quibus verbis ostenditur quia in terris quidem venisse redemptorem nouerat:sed an per semetipsum ad aperienda inferni claustra descenderet/dubitabat. Ex presenti enim prophetie spiritu tact⁹ fuerat : qui humanitatē mediatoris videns/et diuinitatē eius intelligens/cōfitebatur agnum qui peccata mundi tolleret. Sed tactus ex futuro nō fuerat:q̧ aduentū illius in inferno nesciebat. Aliquando vero prophetie spiritus animum prophetantis ex futuro tangit : atq̧ ex presenti non tangit : sicut aperte libri Geneseos historia testatur/cum Isaac Esau filium suum ad venandum misit : cui minorem filium Rebecca ad benedicendum supposuit:qui hedinis pellibus indutus/paterno palpatui corpus fraternum finxit. Cui ille minori filio tanq̄ maiori benedictionem dedit : queq̧ ei essent longe futura/nunciauit:sed quis esset qui coram se assisteret:scire nō potuit. Prophetie ergo spiritus ex futuro animū prophetantis tetigit : atq̧ ex presenti non tetigit:quando caligantibus oculis pater τ ventura predicebat:et presentem filium nesciebat. Aliquando prophetantis animum ex presenti pariter et ex futuro tangit:qd̄ ex eodē libro Geneseos liquido docemur. In illo quippe scriptum est/quia cum ad vite iam terminum propinquaret Jacob:et duos filios suos Joseph fecisset assistere ante eum/vt ex benedictione illius possent longe post futura promereri:cui maiorē ad dexteram : minorem vero posuit ad sinistram. Cūq̧ ille oculis senectute caligātibus/nepotes suos/quis prior/ quisue esset minor/humano visu discernere nequaq̄ posset: ductis in obliquū brachijs/dexteram manum minori/sinistram maiori imposuit. Quod dum corrigere filius vellet/ait: Non ita cōuenit pater:quia hic est primogenitus. Audiuit: Scio fili mi:scio. Et iste quidem erit in populos τ multiplicabitur : sed frater eius iunior maior illo erit. Prophetie ergo spiritus ex presenti pariter et ex futuro prophetantis

Margin notes: B — Prophetia vñ dr̄. — Esa. vij. — Gen̄.j. — j.Co.xiiij. — C — iiij.reg.v. — Gen̄.j. — Gen̄.xlix. — Deu.xviij — D — Dan̄.ij. — E — Jo.x. — F — gen̄.xxvij. — gen̄.xlviij

G

animū tetigit: dū Jacob et vētura nūciabat: et eos quos
corporeis oculis videre non poterat/ ante se positos/ per
spiritum discernebat. Sic Ahie prophete animū prophe
tie spūs et ex presenti/ atqꝫ ex futuro tetigerat: cū caligā
tibus oculis eam que se esse aliā simulabat: ⁊ vxorē hiero
boam esse cognouit: ⁊ quicqd ei futurum esset/ aperuit/ di

iij. re. xiiij.

cens: Ingredere vxor Hieroboā: quare aliā te esse simu
las? Ego autē missus sum ad te/ durus nūcius. Uade ⁊
dic Hieroboā: hec dicit dñs deus israel: Quia operatus
es male super oēs qui fuerunt ante te: et fecisti tibi deos
alienos et conflatiles/ vt me ad iracūdiam prouocares:
me autē proiecisti post corpus tuū: idcirco ego inducam
mala super domū Hieroboā. Ex presenti ergo atqꝫ ex fu
turo pariter prophetantis animus tactus fuerat: qui et
ingredientē deprehendere potuit: ⁊ ei ventura nunciare.
Aliquādo autē ex preterito/ et ex presenti/ atqꝫ ex futuro
pariter animus tangit prophetātis/ sicut Elizabeth ve
nire ad se Mariā cōspiciens/ quia incarnatū verbum ge
staret in vtero/ agnouit: eāqꝫ iam dñi sui matrē vocauit/

Luce. j.

dicens: Unde hoc mihi: vt veniat mater dñi mei ad me?
De cuius cōceptione per angelū quoqꝫ ad Joseph dicit:

Mat. j.

Qd enim in ea natū est: de spiritu sācto est. Que videlicet

Luce. j.

Elizabeth dicit: Beata que credidisti: qm perficientur
ea que dicta sunt tibi a dño. Dicens enī/ Beata que credi
disti/ aperte indicat quia verba angeli que dicta ad ma
riā fuerāt: p spiritū agnouit. atqꝫ subiūgens/ Perficient
ea q̄ sunt dicta tibi a dño: que eā in futuro sequerent/ prui
dit. Simul ergo de pterito ⁊ psenti atqꝫ ex futuro p pro
phetie spiritū tacta est/ que ⁊ eā promissionib⁹ angeli cre
didisse cognouit: et matrē nominās/ qꝫ redēptorē huma

H

ni generis in vtero portaret/ intellexit. Et cū oīa pficien
da prediceret: quid etiā de futuro sequeret/ aspexit. Ali
quando vero prophetie spiritus ex preterito tangit ani
mum/ nec tangit ex futuro: sicut in Paulo apostolo aper

Gal. j.

te ostenditur: qui discipulis dicit: Notū vobis facio fra
tres euangelium qd euangelizatum est a me: quia nō est
sm hominē. neqꝫ enim ego ab homine accepi illud/ neqꝫ

Ephe. iij.

didici: sed p reuelationē Jesu Christi. Unde alijs quoqꝫ
discipulis dicit: Secūdum reuelationem notum factum
est mihi sacramētum. Qui tamen hoc ipsum euangelium
qd per reuelationem cognouerat/ cum hierosolymā pre

Act. xx.

dicaturus ascenderet/ ait: Ecce ego alligatus spiritu va
do in hierusalē: q̄ in ea ventura sunt mihi/ ignorās. Hoc
quippe euangelij sacramētum est: quia vnigenit⁹ patris
incarnatus atqꝫ pfectus homo fact⁹ est: qui crucifixus/
mortuus et sepultus/ die tertia surrexit: die quoqꝫ qua
dragesima ascēdit in celum: atqꝫ in dextera patris sedet.
Qui ergo per reuelationem euāgelium agnouit: prophe
tie spiritu de preterito tactus est: sed quia quid pro eodē
euangelio passurus esset/ ignorabat: de futuro procul du

Act. xx.

bio tactus non est. Nam sic dicit: Nisi qꝫ spiritus sanctus
per omnes ciuitates protestatur mihi dicens: Quoniam
vincula ⁊ tribulationes hierosolymis me manent. Aper
te ostenditur: quia ea que ipsi futura essent/ alijs de ipso

I

reuelata erant: non autem ipsi de se: sicut de illo per Aga

Act. xxj.

bum dicitur: Uerum cui⁹ hec zona est: ita alligari opor
tet in hierusalem. Aliquando autem prophetie spiritus
tangit ex futuro/ nec tangit ex preterito: sicut in Helisei
facto scriptum est: quia cum vnus ex filijs prophetarum
materiam succideret: huic ferrum securis in aquam ceci

iiij. Re. v.

dit: qui exclamauit: Heu heu domine mi: et hoc ipsm mu
tuo acceperam. Dixit autem homo dei: Ubi cecidit? At il
le monstrauit ei locum. Precidit ergo lignum/ et misit il
luc: natauitqꝫ ferrū. In quo videlicet prophete facto co
gnoscitur qꝫ qui requirit vbi ceciderat: quid esset factu

iiij. re. xiij.

rus nouerat: sed tamen cum requirit/ constat quia vbi fer
rum cecidisset/ ignorabat. Prophetie ergo spiritus He
lisei mentem ex futuro tetigerat: sed ex preterito non tan
gebat: qui ⁊ ferrum ex profundis dimersum quia reuoca
turus esset ad superficiem/ scire potuit: sed vbi ceciderat:
omnino nesciuit. Aliquando vero prophetie spiritus in
presenti ex parte tangit: et ex parte nō tangit. Quod Pe
tri apostoli historia testatur: cum missi ad eum a cornelio
milites/ ei sunt per spiritum nunciati. Scriptum quippe

Act. x.

est: Et dixit spirit⁹ ei: Ecce viri tres querūt te. Ad quos
ille descendit: ⁊ requirēs dixit: Que causa est ꝓpter quā
venistis? In cuius verbis ostenditur quia eandem cau
sam per spiritum non audierat/ quā a militib⁹ requirebat.

K

In presenti ergo mentē Petri spirit⁹ ex parte tetigerat/
et ex parte nō tetigerat/ qui adesse milites dixit: ⁊ ꝓ qua
causa venerāt/ tacuit. Aliquādo spiritus ꝓphetie in futu
ro ex parte tāgit/ ⁊ ex parte nō tāgit: sicut ꝓphetarū filij
de auferēdo Helia ad Heliseū dicūt: Nunquid nosti qꝫ

iiij. Re. ij.

hodie dominus tollat dominū tuū a te? Quo tamen abla
to/ sese per diuersa dispergunt: eumqꝫ in rupibus et valli
bus querunt. In futuro ergo eorum mentem prophetie
spiritus ex parte tetigerat/ ⁊ ex parte non tangebat: quā
do eum quem tollendum nouerant: non inueniendū que
rebant. Ex parte itaqꝫ tacti sunt/ atqꝫ ex parte non tacti:
quia sciebant qꝫ tolli posset: et nesciebant qꝫ inueniri non
posset. Idem quoqꝫ Heliseus per prophetie spiritum de
futuro ex parte tactus est: et ex parte non tactus: cum re

iiij. Re. iij.

gi Israel diceret: Percute iaculo terram. Et cum per
cussisset tribus vicibus/ et stetisset: iratus est contra eum
vir dei/ et ait. Si percussisses quinquies aut sexies siue
septies: percussisses syriam vsqꝫ ad consumptionem: nūc
autem tribus vicibus percuties eam. Qui itaqꝫ nouerat
quia totiens percuteret Syriam/ quotiēs percussisset ter
ram: sed cum ei diceret/ Percute terram: quotiens eam
percussurus esset/ ignorabat: quippe ⁊ indignatus est ter
ram tertio fuisse percussam: profecto constat quia de fu

L

turo ex parte tactus fuerat/ ⁊ ex parte nō tactus: qui Sy
riam percuti predixit: sed terram amplius percuti vo
luit. Sic Samuel cū ad vngēdum Dauid a domino mit

j. Re. xv.

teretur/ respondit: Quomodo vadā? Audiet enī Saul: ⁊
interficiet me. Qui et Dauid vnxit: nec tamē a Saule oc
cisus est. Ex parte ergo de futuro tactus prophete ani
mus fuerāt/ et ex parte non tactus: qui ⁊ vngendum Da
uid in regno nouerat: ⁊ quia a Saule nō esset occidēdus
ignorabat. Sciendū quoqꝫ est qꝫ prophete quidam e pro
ximo tanguntur: atqꝫ e longinquo minime tanguntur.
Alij vero e longinquo: et non tanguntur e proximo. Alij
autem et e longinquo et e proximo prophetie spiritu tan

j. Reg. x.

guntur. Nam quidam tanguntur e proximo/ ⁊ non e lon
ginquo: sicut Samuel perisse asinas nouerat/ easqꝫ inuen
tas esse nūciabat. Saul regem futurum predicit: Dauid

j. Reg. xv.

quoqꝫ quia in eius regno succederet/ nūciat: sed quia pa

j. Reg. ix.

ter regis eterni futurus sit/ non predicit. Quidam vero
tanguntur e longinquo/ et non tanguntur e proximo: si
cut idem Dauid incarnandum dei vnigenitum nouerat/

Psal. lxxxvj.

de Judea dicens: Homo factus est in ea: ⁊ ipse fundauit
eam altissimus. Atqꝫ hunc ad celos ascēsurum/ et ad pa

Psā. cix.

tris dexteram sessurum intelligit/ dicēs. Dixit dominus
domino meo: sede a dextris meis. Et tamen multa que

ij. reg. xv.

e vicino acta sunt/ minime preuidit. Ut enim pauca de
multis loquar: seruum Miphiboseth sibam cōtra suum

ij. reg. xvj.

dominum mentientem non intellexit: et Amase promit

ij. Re. xix.

tens dicit: Hec faciat mihi deus/ et addat: si nō magister
militie fueris coram me omni tempore pro Joab. videli
cet quid sequeretur/ ignorans: quia Amasa idem non so
lum principatum militie pro Joab nō susciperet: sed etiā

ij. reg. vij.

per Joab post paululum vitam finiret. Et cum templū
deo construere voluit: quid e vicino sequeretur/ nesciēs/
prophetam alterum requisiuit. Quidā vero e longinquo

M

tanguntur/ et e proximo: sicut Esaias longe post futura

Esaie. vij.

prenunciat/ dicens: Ecce virgo concipiet/ et pariet filiū:
et vocabitur nomen eius Emanuel. De quo rursus ait:

Esaie. ix.

Paruulus natus est nobis: et filius datus est nobis: et
factus est principatus super humerum eius: ⁊ vocabitur
nomen eius admirabilis consiliarius/ deus fortis/ pater

Esaie xxxviij.

futuri seculi/ princeps pacis. Multiplicabitur eius im
perium/ et pacis non erit finis. Qui etiam de Ezechia re
ge prophetie spiritu tactus e vicino/ quia de infirmita
te sua surgeret/ predixit: et quot annis post infirmitatem
viueret/ nunciauit. Aliquando enim prophetie spiritus
prophetis deest: nec semper eorum mentibus presto est:
quatenus cum hunc non habent/ se hunc agnoscant ex

iiij. re. iiij.

dono habere cum habent. Unde Heliseus cum flentem
sunamitem mulierem a suis pedibus per Gyezi puerum
auelli prohiberet/ dixit: Dimitte illam: anima enim eius
in amaritudine est/ et dominus celauit a me: et non indi

iiij. reg. iij.

cauit mihi. Sic quoqꝫ cum eum Josaphat de futuris re
quireret/ et ꝓphetie ei spiritus deesset: psaltem fecit ap
plicari: vt prophetie ad hunc spiritus per laudem psal
modie descenderet: atqꝫ eius animum de venturis reple
ret. Uox etenim psalmodie cum per intentionem cordis

A
agitur:per hanc omnipotēti domino ad cor iter paratur:
vt intente menti/vel prophetie mysteria/vel compunctio
Ps.xlix.
nis gratiam infundat. Unde scriptum est: Sacrificium
laudis honorificauit me:et illic iter est quo ostendam il:
li salutare dei. Quod enim latine salutare / hoc hebraice
Jesus dicitur. In sacrificio igitur laudis fit Jesu iter
ostensionis:quia dum per psalmodiam compunctio ef:
funditur:via nobis in corde fit/per quam ad Jesum in fi
ne peruenitur:sicut ipse de sua ostensione loquitur dicēs:
Jo.xiiij.
Qui diligit me/diligetur a patre meo:et ego diligam eū/
Ps.lxvij.
et manifestabo ei meipsum. Hinc quoqꝫ scriptum est: Cā:
tate domino/psalmum dicite nomini eius: iter facite ei
qui ascendit super occasum:dominus nomen est ei. Ipse
etenim super occasum ascendit/qui mortem resurgendo
calcauit. Cui dum cantamus/iter facimus/ vt ad nostrū
cor veniat:et sui nos amoris gratia accendat. Quia au:
tem prophetis prophetie spiritus non semper adest / etiā
iij.re.xiij.
vir dei indicat:qui contra samariam missus/mala que ei
erant ventura/nunciauit:qui tū prohibitus a dño in via
comedere:prophete falsa persuasiōe deceptus est:quē fal
lax sermo nō deciperet/si ꝓphetie spm̄ presētē habuisset.
Sciendū quoqꝫ est ꝙ aliqn prophete sancti dū consulun
tur:ex magno vsu prophetandi quedā ex suo spū profe:
runt/et se hec ex prophetie spū dicere suspicantur: sed qꝛ
sancti sunt:per sanctū spiritum citius correcti/ ab eo que
vera sunt audiūt/et semetipsos qꝛ falsa dixerint:repꝛhen:
dunt. Nathā etenim prophetā sanctū virū fuisse quis nesci
at:/qui Dauid regē et de culpa aperte reprehendit: ꝛ que
B
ei pro culpa eadē essent ventura/nunciauit:quē tamē dū
idem dauid qñ templū deo vellet ꝯstruere/requisisset:illi:
ij. Re. vij.
co respondit: Omne quod est in corde tuo/vade et fac: qꝛ
dñs tecū est. De quo illic statim subditur: Factū est au:
tē in nocte illa:ꝛ ecce sermo dñi ad Nathan dicēs. Vade
et loquere ad seruū meū dauid. Hec dicit dñs de⁹. Num:
quid tu edificabis mihi domū ad habitandū? Neqꝫ enim
habitaui in domo ex die qua eduxi filios israel de terra
Egypti vsqꝫ in diē hanc. Et paulopost. Cum cōpleti fue
rint dies tui:et dormieris cū patribus tuis/suscitabo se:
men tuū post te:qđ egredietur de vtero tuo:et firmabo
regnū eius. ipse edificabit domū nomini meo. Ecce Na:
than ꝓpheta qui pri⁹ regi dixerat/Vade et fac:ipse post:
modū prophetie spū edoctus/hoc fieri non posse denun:
cians/et regis cōsilijs et suis sermonibus cōtradixit: qꝛ
quod ex suo spū dixerat/falsum fuisse reprehendit. Qua
in re inter prophetas veros ac falsos ista distantia est: qꝛ
prophete veri si quid aliquando per suū spiritū dicunt:
hoc ab auditorū mētibus per spiritū sāctū eruditi citius
corrigūt. Prophete autē falsi et falsa denunciant:et alie:
ni a sctō spū/in sua falsitate perdurāt. Consideratis igi:
tur prophetie tēporibus ꝛ modis:intueri libet qualiter
oīpotens deus ad profectū hominū ire sue moderami:
na dispensat. Israeliticus quippe populus cōditori suo
deliqrat/ꝛ idcirco regi Babylonio in captiuitate seruie:
bat:cū quo tamen Ezechiel propheta in captiuitatē mit:
Ezech.iij.
tit:quē diuina gratia ita sibi placabilē fecerat / vt per eū
ventura queqꝫ ꝑdiceret:et afflicti populi mentē consola:
C
ri dignaretur. Consideremus ergo (si possumus) q̄nta est
dispēsatio superne pietatis:quia sic iratus est populo suo
dñs:vt tamen omni modo non irasceretur. Nam si irat⁹
non esset:in captiuitatem populum minime tradidisset:
et si omni modo iratus esset/electos suos in captiuitatē
cum illo non mitteret. Sed agit hec diuina mīa: vt ex
vna eadēqꝫ re ex qua carnalibus dat flagellū/ex ea spiri:
talibus virtutis prestet incrementū. Cumqꝫ illos per tri
bulationem purgat:istos ex societate tribulantiū ad ma
iora promerēda excitat. Et sic iniustis irascitur/ vt tamen
eorū corda per iustorū consortiū consoletur:ne si omni:
modo deserat:nullus post culpas ad veniam redeat. Te
nendo igitur repellit/ꝛ repellendo tenet:qñ cū his quos
diiudicat/simul i tribulationē mittit quos amat. Quis
ista tante pietatis viscera pensare sufficiat? ꝙ et culpas
Nūe. xiij.
populi dñs sine vindicta nō deserit:et tū delinquentē po:
et.xiiij.
pulū a se funditus nō repellit. Sic cū Moyses ad repro:
missionis terrā exploratores duodecim misisset:ex qbus
cū decē postmodū desperationem populo facerent: idem
popul⁹ in ira murmurationis accensus/seductū se a dño
esse conquestus est:vt eius cadauera iacerent in deserto.
Cui oīpotens deus iratus dixit ꝙ nullus eorum i terrā

repromissionis intraret. Quo terrore cōpuncti / praue se
D
egisse cognouerūt:sese in lachrymis afflixerūt:et accincti
armis/protinus ceperunt contra hostes ascendere: vt re:
promissionis terram post lachrymas intrare potuissent.
Quibus per Moysen dñs dicit. Dic eis: nolite ascende:
Nūe. xiiij
re/neqꝫ pugnetis.non enī sum vobiscū : ne cadatis corā
inimicis vestris. Qua in re pēsandū est/si cū ipsis nō erat/
cur eos ne caderent /ascēdere prohibebat? Si autē cum
ipsis erat:quid est qđ ait: Non enī sum vobiscū? Sed mi:
ra dispēsatione discipline ac mīe/et cū ipsis erat : et cum
ipsis non erat. Cū ipsis non erat vt vincerent:sed tū cum
ipsis erat/ne ab hostibus perirent. O ineffabilia pietatis
viscera. Culpas insequitur:ꝛ tū peccātes protegit. Ira:
tū se indicat:ꝛ tū ab hostibus defendit. Sic plerūqꝫ par:
uulo filio delinquēti irascitur mater/reprehendit/incre:
pat/verberat:sed si hunc in preceps ire conspexerit / vbi
in mortis periculū ruat /manū tendit et retinet:et que sic
irata verberauerat/ac si non diligeret:sic diligenter reti:
net/ac si irata nō verberasset. Hec in sola prefatione col:
loquētes/nauigij nostri quasi intra portū exercitiū feci:
mus : vt ad indagenda prophetie mysteria velut in im:
mensitate pelagi post vela pādamus. Quod tū non in no
stra virtute presumimus/sed in eo qui linguas infantiū
fecit disertas. Quia spūs dñi repleuit orbem terrarum: et
hoc quod cōtinet oīa/scientiā habet vocis. Oīpotēs enī
deus sermo patris oīpotēns est. Et qui de illo loqui cō:
cupiscimus/muti in illo nullo modo erimus. Dabit enim
verba vtilia oīpotens verbū/quod pro nobis incarnatū
viuit et regnat cū patre in vnitate spiritus sancti deus ꝑ
omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homilia secunda.

E
T factū est in tricesimo āno / in
quarto/in quinta mēsis: cū essē
i medio captiuorū iuxta fluuiū
Chobar/aperti sunt celi/et vidi
visiones dei. In quinta mēsis:
(ipse est ānus qntus trāsmigra
tionis regis Joachim)factū est verbum dñi ad
Ezechielē/filiū Buzi/sacerdotē i t̄ra Chaldeo:
rū/secus flumē chobar. Et facta est super eū ibi
manus dñi. Et vidi/et ecce vētus turbinis ve:
niebat ab aqlone:ꝛ nubes magna/ et ignis in:
uoluēs:et splendor i circuitu eius: et de medio
eius q̄si species electri.i.de medio ignis. Et in
medio eius similitudo quattuor aīalium: ꝛ hic
aspectus eorū:similitudo hominis in eis.

U
Sus prophetice locutionis est/vt prius ꝑso:
nam/tēpus locūqꝫ describat:et postmodū di:
cere mysteria ꝓphetie incipiat: quatenus ad
veritatē solidius ostendendā ante historie radicē figat:
et post fructus spūs per signa et allegorias ꝓferat. Eze:
Ezech.j.
chiel itaqꝫ etatis sue tēpus indicat/dicēs: [Et factū est
in tricesimo anno:in quarto mē se:in quinta mensis.] Lo:
cum quoqꝫ denūcians adiūgit: [Cū essem in medio ca:
ptiuorū iuxta flumen chobar/apti sunt celi:et vidi visio
5
nes dei.] Tēps etiā insinuat:subdēs: [In quinta mensis/
ipse est annus quintus trāsmigratiōis regis Joachim.]
Qui vt bene ꝑsonā indicet/etiā genus narrat cū subdit.
[Et factū est verbū dñi ad Ezechielē filiū Buzi sacerdo
tē] Sed prima questio nobis oritur:cur is qui nihil ad:
huc dixerat/ita exorsus est dicens: [Et factū est i tricesi:
mo āno?] Et nāqꝫ sermo coniunctionis est:et scim⁹ quia
nō coniūgitur sermo subsequēs:nisi in sermone precedē
ti. Qui igit̄ nihil dixerat / cur dicit: [Et factū est] cū nō
sit sermo cui hoc qđ incipit subiungat? Qua in re intuen:
dū est:qꝛ sicut nos corporalia:sic prophete sensu spiritua:
lia aspiciūt:eisqꝫ et illa sunt presentia/que nostre ignorā:
tie absentia videntur. Unde fit vt in mente prophetarum
ita coniuncta sint exterioribus interiora:quatenus simul
vtraqꝫ videant : simulqꝫ in eis fiat et intus verbū qđ au:
diūt/et foras qđ dicunt. Patet igit̄ causa cur qui nihil
dixerat/ichoauit dicens. [Et factū est i tricesimo anno]
quia hoc verbū quod foris protulit : illi verbo quod in:

G tus audierat/coniunxit. Cōtinuauit ergo verba que pro:
tulit/visioni intime: et idcirco incipit dicens: [Et factū
est] Subiunxit enī hoc quod exterius loqui inchoat: ac
si et illud foris sit/quod intus vidit. Hoc autē quod dici
tur: quia tricesimo anno spiritum prophetie acceperit: in:
dicat aliquid nobis considerandū: videlicet quia iuxta
rationis vsum doctrine sermo non suppetit: nisi in etate
Luce.ij. perfecta. Unde et ipse dn̄s anno duodecimo etatis sue in
medio doctorum in templo sedens/non docens: sed inter
rogans voluit inueniri. Ut enim non auderent hoīes in
infirma etate p̄dicare: ille anno duodecimo etatis sue in:
terrogare hoīes est dignatus in terra/ qui per diuinita:
tē suā semper angelos docet in celo. Quia enī ipse est dei
sapientia: de ipso angeli videndo viuunt/ hoc ꝙ beatitu:
dine eterna satiantur. Qđ moyses quoqꝫ sub allegorie my
Deut.xv. sterio admonet dicens. Non arabis in primogenito bo:
uis. Primogenitū enī bouis accipimus i infirma etate
primi nostri tēporis bonā operationē. In qua tamē aran
dum non est: quia cū prima sunt adolescētie vel iuuentu
tis nostre tempora/nobis adhuc a predicatione cessandū
est/vt vomer lingue nostre proscindere non audeat terrā
cordis alieni. Quousqꝫ etenī infirmi sumus: cōtinere
nos intra nosmetipsos debemus: ne dū tenera bona citi:
us ostendimus/amittamus: quia et arbusta plantata si
prius in terra radicata non fuerit: manu tacta citius are:
scunt: at si semel radicem fixerint: manus tangit/et tñ ni:
hil officit: venti impellunt/nec tamē impellentes ledunt.
Et constructi parietes si impellantur/ eruūtur: nisi a suo
H prius fuerint humore siccati. Mens itaqꝫ quousqꝫ ab hu:
more prauitatis sue perfecte non fuerit exsiccata / aliene
lingue manu tangi non debet: ne priusqꝫ plene percipiat/
perdat soliditatem suam: ne impulsa ruat: ne velut arbu:
stum sine radicibus dū plusqꝫ tolerare valet cōcutitur/
arescat. Ad exemplū ergo non sunt ostendenda: nisi que
firma sunt. Prius etenī cōualescere debet mens: atqꝫ ad
vtilitatē proximorū postmodū demonstrari: cum iam nec
per laudē eleuata corruat: nec per vituperationē percus:
j. Timo.iiij sa cōtabescat. Nam etsi timotheo dicitur: Precipe hec
et doce: nemo adolescentiā tuā contēnat: sciendum est ꝙ
in sacro eloquio nōnunqꝫ adolescentia iuuentus vocat.
Eccle.xj. Unde scriptum est: Letare iuuenis in adolescentia tua.
Profecto igitur vt ostendatur cuius auctoritatis sit in
p̄dicatione/etatis solide esse describitur: quatenus et cū
vita et spū oīa que ad predicandū congruunt/cōcordare
videantur. Nec contra hec quempiam mouere debet ꝙ
Hiere.j. Hieremias atqꝫ Daniel ꝓphetie spm̄ pueri perceperūt:
Dan.xiij. qm̄ miracula in exēplo operationis non sunt trahenda.
Omnipotens enim deus et linguas infantiū fecit disertas:
Ps.viij. et ex ore infantium atqꝫ lactentiū perficit laudē. Sed ali
ud est qđ nos de doctrine vsu atqꝫ discipline dicimus:
aliud qđ de miraculo scimus. Jam vero si queritur vt
in ipsa quoqꝫ etatis illius expressione mysticū aliqd de:
signetur: absurdū non est ꝙ propheta dn̄m quem verbis
denunciat: ipso quoqꝫ etatis sue tempore ostendat. Anno
Ezech.j. tricesimo Ezechielis prophete celi aperti sunt: et vidit
visiones dn̄i iuxta fluuium Chobar: qꝛ et quasi tricesimo
etatis sue anno dn̄s ad fluuiū Jordanis venit. Ibi itaqꝫ
celi aperti sunt: quia spūs in colūba descēdit: vox quoqꝫ
Mat.xvij. de celo sonuit/dicēs. Hic est filius meus dilectus: in quo
mihi complacui. Sed et ipsa hebrea verba multū nobis
ad mysteriū interpretandum valent. Nam chobar inter:
pretatur grauitudo vel grauitas: ezechiel fortitudo dei: Buzi
I despectus vel cōtēptus: chaldei captiuantes/vel q̄si de:
mones. Uenit ergo Ezechiel iuxta fluuiū chobar: quia
enī chobar grauitudo vel grauitas dicitur: quid p chol:
bar fluuiū/nisi humanū genus congrue designatur? qđ
ab ortu defluit ad mortē: et graue sibi est ex peccatis que
Zacha.v. et perpetrat et portat: quia sicut scriptum est: Iniquitas
in talentū plumbi sedet. Omne enī peccatū graue est: quia
non permittit animā ab sublimia leuari. Unde et p psal:
Ps.iiij. mistā dicitur: Filij hominū/vsqꝫquo graui corde? Scri:
j.Corin.j. ptū quippe de dn̄o est: quia ipse est dei virtus/et dei sapi:
entia. Uenit ergo Ezechiel iuxta fluuiū chobar: quia for
titudo dei per incarnationis sue mysteriū propinquare
dignata est peccatorū suorū pondera portāti generi hu:
mano: quod ab ortu suo quotidie defluit ad mortem: si:
Ps.j. cut de illo per psalmistam dicitur: Et erit tanqꝫ lignū qđ
plantatū est secus decursus aquarum. Iuxta decursus
quippe aquarū plantatus est: qꝛ iuxta lapsus incarnatus K
est defluentiū populorū. Ezechielē autē fortitudinē dei/
Buzi vero despectū interpretari diximus. Sed Ezechi:
el filius est Buzi: quia ex illo populo vnigenitus dei icar
nari dignatus est: quē propter culpā perfidie dn̄s despe:
xit. Fortitudo ergo dei ex contēptu vel despectu nascitur:
quia redemptor noster humanitatē assumere ex populo
perfido et contēpto dignatus est. Uenit ergo in terram
chaldeorū. Chaldei interpretātur (vt diximus) captiuā:
tes/vel quasi demones. Iniqui enī quia et ipsi iniquita:
tes perpetrant/et ad iniquitatē alios persuadendo tra:
hunt: nimirū captiuantes sunt. Qui recte quoqꝫ et quasi
demones interpretantur: quia et hi qui alios ad iniqui:
tatē suadendo pertrahūt: in semetipsos ministerium de:
monū ad iniquitatē suscipiunt: quāuis demones per natu:
ram non sint. Uenit ergo fortitudo dei i terra chaldeorū:
qꝛ inter eos vnigenitꝰ patris apparuit/q̄ et p semetipsos
ad peccatū defluxerant: et ad peccata alios captiuantes
trahebāt. Sed expositionis sermo ad prophete nūc p̄so:
nā redeat. [Et facta est super eū ibi manus dn̄i.] Manꝰ
Joan.j. vel brachiū dn̄i filius dicitur: quia per ipsum oīa facta
Ps.cxviij. sunt. De quo etiā psalmista ait: Fiat manus tua/vt saluū
me faciat. Manus quippe dei que per diuinitatē non est
facta/sed genita/per humanitatē facta est/vt humani ge
neris vulnera sanaret. Ibi ergo propheta incarnationē
vnigeniti agnouit: vbi super se manum dn̄i factam vidit.
Capi.j. Quod vero hic subditur: [Et vidi: et ecce ventus turbi:
nis veniebat ab aquilone:] intuendū nobis est quis sit in
prophete verbis ordo locutionis. Qui enim superius de
L seipso dixerat: Aperti sunt celi/et vidi visiones dei: post:
Ibidem. ea tanqꝫ si de alio narret/adiūgit. [Et facta est super eū
ibi manus dei.] Ac deinde quasi ad se reuertitur/et dicit:
M [Et vidi: et ecce vētus turbinis veniebat ab aquilone]
Quid est hoc ꝙ modo Ezechiel loquitur/modo de eze:
chiele? Si per totū diceret de se: questio non esset. Si per
totū diceret quasi de alio: nihilominus questio non fuis:
set. Quid est ergo hoc ꝙ sic variatur sermo propheticus/
vt modo propheta de se loquatur: modo aūt de ipso q̄si
alius loqui videatur? Sed sciendū est quia hi qui ꝓphe:
tie spū replentur: per hoc qđ aperte nōnunqꝫ loquuntur
de se: et nōnunqꝫ sic de se verba tanqꝫ de alijs proferunt/
indicant quia nō propheta/sed spūs sanctus loquitur p
prophetā. Pro eo enim ꝙ per ipsos sermo fit: ipsi loqun
tur de se: et pro eo ꝙ aspirante spiritu sancto loquuntur/
idem spūs sanctus per ipsos loquitur de ipsis: veritate
Matth.x. attestante/que dicit: Non enim vos estis qui loquimini:
sed spūs patris vestri/qui loquitur in vobis. Hinc etiam
Nume.xij moyses ait: Erat Moyses vir mitissimus super oēs ho:
mines qui morabantur in terra. Qui enī non dicit eram:
sed erat: profecto aperte indicat/quia is qui per illum de
Joan.xix. illo loquebatur/alius erat. Hinc Joānes ait: Uidit illū
discipulū quē diligebat Jesus. Unde et paulus vt nō se
ij.Co.xiij. esse qui loquebatur ostenderet: dixit: An experimētū que
ritis eius qui in me loquitur xp̄us? Quia igitur in locu:
tione prophetica alter est qui presidet: alter qui obsequi:
tur: cum de seipso propheta loquitur / persona obsequen:
tis est: cum vero per prophetā spūs loquitur/sublimitas
presidētis ostenditur. Recte ergo et tanqꝫ de alio dicitur.
[Facta est super eum ibi manus dn̄i.] Et de se protinus
adiungit. [Et vidi: et ecce ventus turbinis veniebat ab
M aquilone.] Nunc itaqꝫ discutiendū nobis est quid sit qđ
dicit. [Et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone: et
nubes magna.] Pro eo qꝫ ventus aquilo constringit in
frigore: non incōgrue aquilonis noīe torpor maligni spi:
ritus designatur. Quod Esaias quoqꝫ propheta testatur
Esa.xiiij. qui dixisse diabolum denunciat/dicens. Sedebo in mō:
te testamenti: in lateribus aquilonis. Malignus enī spi:
ritus montē testamēti tenuit: qꝛ Judaicū populū qui le:
gem acceperat/sibi in perfidiā subiugauit. Quando enim
corda doctorū tenet: monti testamēti diabolus presidet.
Qui etiā in lateribus aquilonis sedet: quia mentes ho:
minum frigidas possidet. Unde et sponsi voce in cantico
Can.iiij. canticorū dicitur: Surge aquilo / et veni auster: perfla hor:
tū meum: et fluant aromata illius. Cum enī iubente dn̄o
frigidus spūs recedit: calidus spūs mentem fideliū occu
pat: qui hortum dei. i. sanctā ecclesiā perflat: vt opiniones
virtutū eius/ad multorū notitiā velut aromata defluāt.
Recedente etenī aquilone. i. maligno spū: sanctus spūs

A
mentem quasi auster replet. Qui dū calefaciendo flaue-
rit:statim de fideliū cordibus aromata virtutū fluunt.
Propheta ergo ea que essent in finem ventura / conspi-
ciens: venire ab aquilone ventum turbinis vidit: quia in
extremo seculi mentes hominū torporis sui frigore ma-
Apoc. xij.
lignus spūs grauius occupat. Unde scriptū est: Ue ter-
re et mari: qꝛ descēdit diabolus ad vos / habens iram ma
gnā: sciens qꝛ modicū tpˢ habet. Antiquꝰ quippe aduer
sarius inuidiarū suarū molimina in humanis mentibus
grauiꝰ exaggerauit. Contra cuius excrescentē superbiā
incarnati manifestata est hūilitas dei: atqꝫ vt humanum
genus a suo languore sanaret / tūc magna apparuit potē
tia medici / cū languor creuit egroti. Bene autē maligni
spiritus imissio ventus turbinis appellat. Turbo quippe
edificiū quod tāgit / concutiendo subruit. Et omnis an-
tiqui hostis tentatio que agitur in mente / ventus est tur-
binis: quia hanc concutiendo per desideria / a statu sue re-
ctitudinis euellit. Sed nos ista reticentes que humano
generi erunt ab hoste callido in finem ventura: ad solam
Iudeam ex qua propheta fuit: et cuius perditionem pro
phetando conspicit: verba vertamus. Que icarnato dño
tanto grauius ab aquilone ventum turbinis pertulit /
quanto a sua rectitudine concussa cadens / per torporem
mentis in perfidia frigida remansit. Uentus ergo turbi-
nis ab aquilone venit: cum vitam Iudaici populi mali-
gnus spūs in tentatione concussit. Ubi et recte additur:
[Et nubes magna.] Quia quanto plus quisqꝫ exarsit in
B
crudelitate / tanto amplius obcecari meruit in ignoran-
tie sue caligine. Redemptorem quippe humani generis
quē in lege ac prophetis intelligentes expectauerant: vi-
dentes negabant. Unde actū est / vt eorum mens magna
ignorantie sue nube tegeretur: ne hunc post inquirentes
cognoscerent: quē prius et denunciari poterant / et amare
renuebāt. Nam cū modo eius virtutes et miracula / mo-
do autē passiones conspicerēt: in infideliū cordibus nu-
bes magna ab aquilone venerat: quia ex peccati sui frigo
re propter infirmitatem passionis illius et inter signa ca-
ligabant. Quid vero ex illa nube magna et caligine sit se-
cutū / subiungitur / cum protinꝰ dicit: Et ignis inuoluēs.
Ignis eni noie cū per significationē dicitur / aliqñ spūs
sctūs: aliquādo autē mentis malitia designatur. De bo-
Lucc. xij.
no eni igne scriptū est: Ignem veni mittere in terrā: ꝛ qd
volo: nisi vt accēdatur? Ignis quippe in terrā mittitur /
cū per ardorē sancti spūs afflata terrena mens a carnali-
bus suis desiderijs cōcrematur. De malo autem igne di-
Hebre. x.
citur: Et nunc ignis aduersarios consumit. quia cor pes-
simum ex sua malitia tabescit. Sicut autem ignis amo-
ris / mentē erigit: ita ignis malitie inuoluit: quia et spūs
sanctus cor qd replet eleuat: et ardor malitie ad inferio-
ra semper incuruat. Iudea igitur nube sue ignorantie ce-
cata / qꝛ mox ad persecutionis nequitiā erupit: igne suo
conuoluta est: que in obligatione se nequitie per eandem
ipsam crudelitatē qua arsit implicauit. Uentus autem
C
turbinis veniebat ab aquilone: et nubes magna / et ignis
inuoluens: qꝛ ex torporis sui frigore ad ignorantie caligi
nem perducta / vsqꝫ ad malitiā psecutionis erupit. Unde
Hiere. j.
ad aliū quoqꝫ prophetā dicitur: Quid tu vides? Qui ili-
co respondit. Ollā succensam ego video: et faciem eius a
facie aquilonis. Iudeorū quippe mens in persecutione
seuiens / atqꝫ in crudelitate malitie vndas cogitationum
voluens / quid aliud qꝫ olla succensa fuit? Cuius facies
a facie aquilonis esse dicitur: quia si se aduerso spiritui p
torporem mentis non subderet / contra bonos in tanta
malitia non exarsisset. Nubē itaqꝫ sequitur ignis inuol-
uens: quia in eius cecitatē mentis secuta est crudelitas
j. Cor. ij.
persecutionis. Si eni cognouissent / nūqꝫ dñm glorie cru
cifixissent. Sed iste ignis alibi arsit / atqꝫ alibi splenduit.
Ezech. j.
Nā subditur. Et splēdor in circuitu eius. Dum enī per-
secutio in Iudea agitur: sancta aplo͡r predicatio in vni-
Act. xj.
uerso mundo dispersa est: sicut ipsi dicunt. Uobis mis-
sum fuerat verbū dei: sed quia indignos vos iudicastis /
ecce imus ad gētes. De crudelitate ergo malitie que mē
tem Iudee concremauit: omnipotens deꝰ lucem gētibꝰ
sparsit: quia per hoc quod illa redemptorē suū ac mem-
bra eius persecuta est: sanctis aplis per diuersa dispsis:
nos qui in Iudee circuitu positi in tenebris fuimꝰ: dono
celestis gratie / splendorē veri luminis vidimus. Unde
Esa. lx.
scriptū est: Sedentibus in tenebris et vmbra mortis: lux
orta est eis. Iste itaqꝫ ignis malitie qui a Iudeorum cor
D
dibus arsit in persecutione / priusqꝫ sanctos aplos seuiē-
do affligeret: in ipso se exercuit auctore ac redemptore
generis humani. Unde et subditur [Et de medio eius
Ezech. j.
quasi species electri. i. de medio ignis.] Quid electri spe-
cie: nisi xp̄s Iesus / mediator dei et hominū designatur?
Electrū quippe ex auro et argento est. In electro dum
aurū argentūqꝫ miscetur: argentū ad claritatem crescit:
aurum vero a suo fulgore pallescit. Illud ad claritatem
proficit: hoc a claritate temperatur. Quia igitur in vni-
genito dei filio / nature diuinitatis vnita est natura nostra:
in qua adunatione humanitas in maiestatis gloriam ex-
creuit: diuinitas vero a sui fulgoris potentia humanis
se oculis temperauit: per hoc quod humana natura cla-
rior facta est: quasi per aurum creuit argentum. Et qꝛ di-
uinitas a fulgore suo nostris est aspectibus tēperata: q̄si
aurū nobis palluit p argentum. Illa eni natura imutabi
lis / q̄ in se manens inouat oīa / si ita vt est / nobis apparere
voluisset / fulgore suo nos incenderet potiꝰ qꝫ renouaret:
sed claritatem sue magnitudinis tēperauit nr̄is oculis
deus: vt dū nobis eiꝰ claritas tēperatur: etiā nostra infir
mitas per eius similitudinē in eius luce clarescerei: ꝛ per
acceptā gratiā (vt ita dicā) sue habitudinis colorē mu-
taret. Quasi electrū ergo in igne est deus factꝰ homo in
psecutione. Sequitur. [Et in medio eius similitudo quat
Ezech. j.
tuor aialiū.] Qđ in medio eius dicitur / siue electri siue
ignis / nil obstat itelligi: qꝛ quattuor hec aīalia / sancti scꝫ
euangeliste: et ex eiusdē dñi incarnatione ad fidei virtu-
tem solidati sunt: et in igne persecutiōis multis tribula
tionibus afflicti. Qꝫ si quis hec que de primo dñi aduen-
tu diximus / etiam de secundo velit accipere: celeri assen
B
su sequendus est: qꝛ sepe prophetie spūs minimum quid
loquitur / multa simul intuetur. Uētus etenim turbinis
ab aquilone venit: qꝛ nimirū causa peccatorum exigit / vt
districti iudicij concussio oīa simul elementa perturbet.
Terror eni perturbationis vltime inde venire dicitur /
vnde generatur. Nam quia ad feriendas frigidas pecca
torū mentes iudiciū perturbationis vltime agitur: recte
ab aquilone ventus turbinis venire perhibetur. Que vi-
delicet cōcussio apte ventus turbinis dicitur: quia in il-
lo die cunctorū qui tunc in carne mortali inuenti fuerint /
in pauore nimio corda cōmouentur. Cum eni ceperit im-
Matth. xxiiij.
pleri quod scriptū est: Sol obscurabitur: et luna non da-
bit lumen suū: et stelle cadent de celo: et virtutes celorū
cōmouebunt: que mens erit hominis / eterni iudicio sen-
tentiā non formidantis? Ibi eni tunc cuncta simul pecca
ta ante oculos redeunt: ibi oīa que cū delectatione acta
sunt / ad memoriā cū pauore reuocantur: ibi caligo cogi-
tationis misere ex pena proxime damnationis. Unde et
subditur. [Et nubes magna.] Tunc quippe ex peccato-
rum memoria sensum mentis deprimit caligo cecitatis /
cum vnigenitū dei filiū in forma diuinitatis conspicere
Zach. xij.
reprobi non permittūtur. Uidebunt eni in quē transfixe-
rūt. ꝛ. Tollatur impius / ne videat gloriā dei. Ubi ꝛ apte
subditur. [Et ignis inuoluēs.] Quia videlicet ignis ille
F
iudicij qui celum aereū et terram concremat: peccatores
iam in sua supbia non permittit erigi / sed inuoluit: quos
procul dubio in pena sue damnationis constringit. [Et
splendor in circuitu eius.] Quia sicut fulgur exit ab ori-
ente / et paret vsqꝫ ad occidentem: ita erit aduentus filij
hominis. Ubi nullus tunc a iudicio in sua mente latere
pmittitur: quia ipso iudicis fulgore penetratur. De quo
mox iudicij die subditur. [Et de medio eius quasi speci-
es electri. i. de medio ignis.] Ipse enim angelis atqꝫ ar-
changelis omnibusqꝫ virtutibus presidens redemptor no
ster: qui velut in electri similitudinem vnus ex vtraqꝫ et
in vtraqꝫ natura / et deus permansit cū patre / ꝛ ad redem
ptionē nostrā factus est mortalis cū hoībus: in suo tunc
terrore videbitur: eiqꝫ ignis iudicij in reproborū vindi-
j. Cor. iij.
cta famulabitur. Hinc eni scriptū est. Dies dñi declara-
Ps. xlix.
bit: quia i igne reuelabitur. Hinc psalmista ait: Deus ma
nifeste veniet: deus noster / et non silebit. Ignis in conspe
ctu eius ardebit / et in circuitu eius tempestas valida.
ij. Pe. iij.
Hinc Petrus aplus dicit: Adueniet dies dñi vt fur: in
quo celi magno impetu transibunt: elementa vero ignis
ardore soluentur. Et quia tunc sancti oēs qui mūdū per-
fecte reliquerūt / iudices veniūt: apte mox subditur. [Et
in medio eius similitudo quattuor animaliū.] Quid eni

G per quattuor animalia: nisi quattuor euangeliste signantur? Nec immerito per euangelistas quattuor/perfectorum omniū numerus exprimitur: quia oēs qui in ecclesia modo perfecti sunt/perfectionis sue rectitudinem per eorū euangeliū didicerūt. De medio enī eius similitudo quattuor animaliū: qr illi tunc eius corpori vniti: eius maiestati coniūcti: et simul facti cū eo iudices videbūtur: qui modo perfecta opera iuxta euāgelica precepta secuti sūt. Mat. xix. Hinc est enim quod ipsis sanctis aplis dicitur. Uos qui secuti estis me/ī regeneratione/cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue/sedebitis et vos super sedes duodecim: iudicātes duodecim tribus israel. Hinc esaias ait: Dñs ad iudicium veniet cum senioribꝰ populi sui. Esa. iij. Hinc salomon de ecclesia loqtur dicens: Nobilis in portis vir eius/cum sederit cū senatoribus terre. Puer. vlti. His itaqꝫ sub breuitate transcursis/aductus primi ordinem sicut cepimus exequētes: ad euangelistarū personas in expositione redeamus. Seqtur. [Et hic aspectus eorū: similitudo homis in eis.] Quis hoc loco homo describitur: nisi ille de quo scriptū est: Qui cū in forma dei esset: non rapinā arbitratꝰ est esse se equalē deo: sed semetipsum exinaniuit/formam serui accipiens: in similitudinem hoīm factus: et habitu inuētus vt homo? Phil. ij. Hec itaqꝫ aīalia vt surgere ad sanctitatis virtutē valeant: ad huius hoīs similitudinē tendunt. Sancta enim non essent/si huius hominis similitudinē non haberent: quia quicquid in eis de visceribus pietatis/quicqd de mansuetudinis spū/quicquid de custodia humilitatis/quicquid de feruore charitatis est/hoc ab ipso fonte mie/ab ipsa radice mansuetudinis/ab ipsa virtute iustitie. i. a mediatore dei et hominū deo dño traxerunt. Huius se hominis similitudinem habere egregius pdicator ostendit dicens: Imitatores mei estote/sicut et ego xpi. j. Cor. iiij et xj. Ad eius nos similitudinem surgere admonet/cū dicit: Primus homo de terra terrenꝰ: secūdꝰ homo de celo celestis. j. Cor. xv. H Igitur sicut portauimus imaginē terreni/portemꝰ et imaginem eius qui de celo descendit. Sāctus eteni quisqꝫ intantū ad similitudinē huius hominis ducitur: inquantū vitam sui redēptoris imitatur. Nam ab eius mādatis atqꝫ operibus discordare: qd est aliud qꝫ a similitudine longe recedere? Plāgunt autē vitam delinquētiū predicatores sancti: sed de ipso nostro capite scriptum est: quia fleuit super hierusalem. Luce. xix. Gaudent de bonis actibus subditorū: et recte operātes diligunt: sed de redemptore nostro scriptum est: cui cum adolescēs quidā diceret: Hec oīa custodiui a iuuētute mea: magis dilexit eum. Mat. xix. Portant illatas contumelias predicatores sancti/et nullā adinuicē cōtumeliā reddunt: sed cum redēptori nostro diceretur: Demoniū habes/nō iniuriā reddidit: sed mansuetudinē respondit dicens. Ego demoniū non habeo. Jo. viij. Feruent zelo rectitudinis predicatores sancti: sed redemptor omniū/flagello de resticulis facto: vendentes et ementes eijcit de tēplo: cathedras vendentium columbas euertit: et nūmulariorum effudit es. Joan. ij. In omne qđ fortiter agūt: humilitatē tota intētione custodiunt: sed per redemptorē nostrum dicitur. Discite a me/quia mitis sum/et hūilis corde. Matt. xj. Persecutores quoqꝫ suos diligunt predicatores sancti: sed ipse auctor omniū ac redemptor in passione positus/pro persecutoribus intercedit/dicēs: Pater ignosce illis: qr nesciunt quid faciūt. Lu. xxiij. Membra sua ponūt in passione pro fratribus: sed pro electorum vita vsqꝫ ad mortē se tradidit auctor vite. I Dicatur ergo de sctīs aīalibus qꝫ similitudo hoīs in eis est: quia qꝫ sācta/qꝫ mira sunt: hoc in eis de specie similitudinis est. i. de virtute imitationis. Caput quippe omniū nostrū redemptor noster est. Et per salomonem dicitur: Oculi sapientis in capite eius: stultꝰ autē in tenebris ambulat. Eccle. ij. Tunc enī in capite oculos habemus/cum vitā redemptoris nostri tacita cogitatione conspicimus: cū omnis nostra intentio in eius imitationem se erigit: ne si vias lucis aspicere oculus mentis neglexerit: statī clausus in tenebris erroris cadat. Ad huius similitudinē hoīs surgere festinabat propheta/cum diceret: In mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas. Ps. cxviij. Qui enim vias dñi tacite in mente considerat: et se exercere in mādatis illius festinat: quid aliud ī semetipso nisi imaginem noui hominis reformat? Quod quia in sanctorū cordibus incessanter agitur: recte nūc de aīalibus dicitur. [Similitudo hoīs in eis.] Post hanc vero similitudinē que nunc in moribus tenetur: qnqꝫ ad similitudinē glorie peruenitur. K Hinc eteni Joānes dicit: Nunc filij dei sumus/et nondū apparuit quid erimus. j. Joā. iij. Scimus aūt qm̄ cum apparuerit: similes ei erimus. Qui mox vnde hoc fieri valeat/adiungit dicens: Quoniam videbimus eū sicuti est. Esse enī dei/est eternū huic atqꝫ incōmutabilē permanere. Nam omne qđ mutatur/desinit esse quod fuit: et incipit esse quod non fuit. Dei vero esse est dissimiliter nunqꝫ esse. Unde ad Moysen dicitur Ego sum qui sum. Et dices filijs israel: Qui ē/misit me ad vos. Exo. iij. Jacobus quoqꝫ ait: Apud quē non est transmutatio: nec vicissitudinis obūbratio. Jaco. j. Itaqꝫ per Joannem dicitur: Similes ei erimus: qm̄ videbimus eū sicuti est. Quia per hoc qꝫ aspicimus eius essentiam nature: a mutabilitate nostra liberati figimur in eternitatē. Immutabimur quippe in ipso quem videbimus: qr morte carebimus videndo vitā. Mutabilitatē nostrā transcēdemus/videndo immutabilē. Corruptione nulla tenebimur: videndo incorruptionē. Erit autē tunc similitudo hominis etiā in corporibus nostris. Hinc eteni per paulum dicitur: Nostra conuersatio in celis est: vnde etiā saluatorem expectamus dñm Jesum xpm: qui reformabit corpꝰ humilitatis nostre/configuratum corpori claritatis sue. Phil. iij. Erunt ergo tunc electorum corpora claritati dñici corporis cōfigurata: que etsi equalitatē glorie eius non habent per naturā: similitudinē tñ cōfigurationis eius habebunt p gratiā. Quia itaqꝫ similitudo vite eius nunc in moribus trahit electorū: et in resurrectione seqtur similitudo eternitatis in mēte: qm̄ videbimus eū sicuti est. Et qr similitudinē quoqꝫ illius etiā corpora nrā percipient in cōfiguratione: dicatur recte de sanctis aīalibus. [Similitudo hoīs in eis.] L Hec nos in expositionis exordio prelibasse sufficiat: vt loquendi virtus silentio refota/ad indaganda mysteria que sequuntur/robustior exurgat. Certi eteni sumus qr ipsum de quo loquimur/habemus adiutorē. Qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

Homilia tertia.

ET quattuor facies vni: et quattuor penne vni. Et pedes eorū pedes recti: et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. et scintille quasi aspectus eris candentis. Et manus hoīs sub pennis eorū in quattuor partibus: et facies et pennas per quattuor partes habebant: iūcteqꝫ erant penne eorum alterius ad alterū. Non reuertebantur cum incederent: sed vnumquodqꝫ ante faciem suam gradiebatur.

SAncta quattuor aīalia que prophetie spū futura preuident/subtili narratione describūtur cū dicitur. Quattuor facies vni: et quattuor penne vni. Quid per faciem nisi notitia: et quid per pennas nisi volatus exprimitur? Per faciem quippe vnusquisqꝫ cognoscitur. Per pennā vero in altum auium corpora subleuātur. Facies itaqꝫ ad fidē pertinet: penna ad contemplationē. Per fidem namqꝫ ab oīpotenti deo cognoscimur: sicut ipse de suis ouibus dicit. Ego sum pastor bonus/et cognosco oues meas: et cognoscunt me mee. M Joan. x. Qui rursus ait. Ego scio quos elegerim. Jo. xiij. Per contemplationē vero qua super nosmetipsos tollimur: quasi in aere leuamur. Quattuor ergo facies vni sunt: quia si requiras quid Mattheus de incarnatione dñi sentiat: hoc nimirū sentit qđ Marcus: Lucas: et Joannes. Si queras quid ioānes sentiat: hoc proculdubio qđ lucas/marcus/et mattheus. Si queras quid marcꝰ: hoc quod mattheus/ioānes/et lucas. Si queras quid lucas: hoc quod ioannes/mattheus/et marcus sentit. Quattuor ergo facies vni sunt: quia notitia fidei qua cognoscuntur a deo: ipsa est in vno que est simul in quattuor. Quicquid enim in vno inueneris: hoc ī omnibus simul quattuor cognosces. Et quattuor penne vni: quia dei omnipotentis filiū dñm nostrum Jesum xpm simul oēs concorditer predicant: et ad diuinitatē eius mentis oculos leuantes: penna contemplationis volant. Euangelistarū ergo facies ad huma-

B

nitatē dn̄i pertinet: penna ad diuinitatē: quia in eo quē
corporeū aspiciūt: quasi facies intendūt. Sed dum hunc
esse incircūscriptū atq; incorporeū ex diuinitate adnun-
ciant: per contemplationis pennā quasi in aere leuantur.
Quia itaq; vna est fides incarnationis eius in oībus: et
par cōtemplatio diuinitatis eius in singulis: recte nunc
dicitur. [Quattuor facies vni/et quattuor penne vni.]
Sed que virtus esset si fidem atq; contēplationē dn̄i ha-
bentes p̄dicatores illius sancta opera non haberēt? Se-
quitur. [Et pedes eoꝝ pedes recti.] Quid per pedes ni-
si gressus actuū designantur? Quattuor ergo animaliū
pedes recti esse describūtur: quia sanctoꝝ euangelistaꝝ
atq; omniū perfectorū opera ad sequendā iniquitatē nō
sunt retorta. Hi autem pedes rectos non habent: qui ad
mala mūdi que reliquerūt reflectuntur. De quibus scri-

ij. Pet. ij.

ptū est. Canis reuersus ad suū vomitū: et sus lota in vo-
lutabro luti. Dolebat de quibusdā doctor egregi⁹ q̄ pe-
dum rectitudinē retro retorserāt: quib⁹ per increpatio-

Gal. iiij.

nem dicebat. Quō conuertimini iterū ad infirma et ege-
na elementa? quibus denuo seruire vultis? Dies obser-
uatis/et mēses et tpa et ānos. timeo vos ne forte sine causa
laborauerim in vobis. Qui alios admonet dicēs. Pro-
pter qd̄ remissas manus/et soluta genua erigite: et gres-
sus rectos facite pedibus vestris. Ut vero in eisdem san-
ctis predicatoribus vite grauitas/fortitudo atq; discre-
tio monstraretur: recte subiūgitur. [Planta pedis eoꝝ
quasi planta pedis vituli.] Quia em̄ p̄dicatores sancti
boum noīe designātur: docet Paulus apl's legis testi-

j. Cor. ix.
Deut. xxv

monium exponēs. Non obturabis os boui trituranti. In
sanctis ergo p̄dicatoribus planta pedis est vituli: scilicet

B

mature incedens: et fortis/et diuisa: q2 vnusquisq; predi-
cator et venerationē habet in maturitate: et fortitudinē
in opere: et diuisionē vngule in discretione. Non em̄ faci-
le p̄dicatio eius accipitur/si leuis ī moribus esse videa-
tur. Et nulla erit maturitatis ostēsio/si contra aduersa
oīa non adfuerit operis fortitudo. Uirtutis autē meri-
tū ipsa fortitudo operis amittit: si discretio in intellectu
nō fuerit. Ecce em̄ sacrā scripturā legimus. si oīa ad lit-
terā sentimus: virtutē discretionis amittimus. si oīa ad
spiritalē allegoriā ducim⁹: similiter indiscretionis stul-
titia ligamur. Legunt enim sacra eloquia predicatores
sancti: et aliqn̄ in historia litterā suscipiunt: aliqn̄ vero p
significationē littere spiritum requirūt. Et modo bona
facta patrū precedentiū sicut iuxta lr̄am inueniunt: imi-
tantur. modo quedā que iuxta historiam imitanda non
sunt/spiritaliter intelligūt: et ad profectū tendūt. Quid
ergo aliud predicatores sancti in suo opere: nisi in pede
vngulam findūt? De quibus adhuc apte subditur. [Et
scintille quasi aspectus eris candētis.] Eris metallum
valde sonorū est. Et recte voces predicantiū eri cōparā-

Ps. xviij.

tur: quia In omnē terrā exiuit sonus eorū: et in fines or-
bis terre verba eorū. Bene autem es candēs dicitur: q2
vita predicantiū sonat et ardet. Ardet em̄ desiderio: so-
nat verbo. Es ergo cādens est predicatio accensa. Sed
de candente ere scintille prodeūt: q2 de eorū exhortatio-

C

nibus verba flāmantia ad aures audientiū procedunt.
Recte autē predicatoꝝ verba scintille appellate sunt: q2
eos quos in corde tetigerint/incendunt. Cōsiderandum
quoq; est q̄ scintille subtiles valde et tenues sunt: q2 cū
predicatores sancti de celesti patria loquūtur: nō tm̄ va-
lēt aperire verbo/quātum possunt ardere desiderio. Et
ex eoꝝ lingua quasi quedā ad nos scintille veniūt: quia
de celesti patria in eoꝝ voce vix tenue aliquid cognosci-
tur: qd̄ tamen ab eis nō tenuiter crematur. Neq; em̄ cele-
stem gloriā aut tm̄ videre sufficiūt/quantū est: aut tm̄ lo-
qui preualent: quantū vidēt. Candēs ergo es scintillas
proijcit: qn̄ vix tenuiter predicator loqui sufficit hoc vn-
de ipse fortiter ignescit. Diuina autem pietate agitur: vt
et ex ipsis scintillis tenuissimis audictis animus inflam-
metur: q2 sunt quidā qui dū parua audiūt: maiorē desi-
derio replētur. Et inde perfecte in dei amore ardent: vn̄
vix tenuissimas verborū scintillas acceperūt. Uerbum
quippe predicationis/semen in corde audientis est. Et
auditor bonus inde ꝓfert postmodū magnā messem scie-
tie: vnde parum prius acceperat semen lingue. Cui rei

iiij. re. iiij.

bene concinit factum in vidua ab helisco propheta mira-
culum: que ne duos filios auferēte creditore amitteret:
prophete dictis obediuit: et ex eo qd̄ parum olei habe-

D

bat: per vasa vacua effudit: que cuncta post vsq; ad sum-
mū repleta sunt: et ex eoꝝ repletione mulier a creditoris
sui debito est soluta. Que videlicet mulier/quā aliam nisi
sanctā ecclesiam signat: duorum populorum. i. iudaici et
gentilis quasi duorū filioꝝ matrē? Que prius ex peruer-
so opere per callidi spūs persuasionē quasi quendā pec-
cati nummū a creditore acceperat: et duos quos in fide
genuit/amittere filios timebat. Sed prophete verbis. i.
scripture sacre preceptis obediens/ex paruo quod habe-
bat olei/vasa vacua infudit: q2 dū ab vnius ore doctoris
paruum qd̄ de amore diuinitatis multoꝝ vacue mētes
audiunt: exuberāte gratia vnguēto diuini amoris vsq;
ad summū replentur. Et iam multorum nunc corda que
prius fuerant vacua vascula: vnguēto spirit⁹ plena sunt:
que ex paucitate olei solummodo infusa videbātur. Qd̄
dum alijs atq; alijs datur: et ab auditorib⁹ fides accipi-
tur: sarepta mulier/videlicet sancta ecclesia/sub credito-
ris sui iam debito nō tenetur. Sequitur. [Et manus ho-
minis sub pennis eoꝝ in quattuor partibus.] Possunt
hoc in loco quattuor partes mundi accipi: scz oriens: oc-
cidens: meridies: et septentrio: quia sanctorum p̄dicatio
auctore deo in cunctis mundi partib⁹ est egressa. Possu-

N

mus etiā per quattuor partes principales quattuor vir-
tutes accipere/ex quib⁹ relique virtutes oriuntur: vide-
licet prudētiam/fortitudinē/iustitiam/atq; tēperantiā.
Quas nimirū virtutes tūc veraciter accipim⁹: cum eaꝝ
ordinē custodimus. Prima quippe prudentia: scd̄a for-
titudo: tertia iustitia: quarta tēperantia est. Quid enim
prodesse potest prudentia si fortitudo desit? Scire etenī
cuiq; qd̄ non potest facere: pena magis q̄ virtus est. Sed
qui prudēter intelligit qd̄ agat: et fortiter agit qd̄ intel-
lexerit/iam procul dubio iustus est: sed eius iustitiā tem-
perantia sequi debet: quia plerūq; iustitia si modū non

E

habet: in crudelitatē cadit. Ipsa ergo iustitia vere iusti-
tia est/que se tēperantie freno moderatur: vt in zelo quo
quisq; feruet/sit etiā tēperans: ne si plus ferueat/perdat
iustitiā: cuius seruare moderamina ignorat. Due autem

Predicatorum duplex vita.

sunt sanctoꝝ predicatoꝝ vite: actiua scz et contemplati-
ua. Sed actiua prior est tēpore q̄ contēplatiua: q2 ex bo-
no opere tenditur ad contēplationē. Contēplatiua autē
maior est merito q̄ actiua: quia hec in vsu presentis ope-
ris laborat: illa vero sapore intimo vēturam iam requiē
degustat. Quid itaq; per manus nisi actiua: et quid per
pennas nisi contēplatiua vita signat? Manus ergo ho-
minis sub pennis eorum est. i. virtus operis sub volatu
contemplationis. Qd̄ bene in euangelio due ille mulie-

Luce. x.

res designāt: Martha scz et Maria. Martha etenim sat-
agebat circa frequens ministerium: Maria autem sede-
bat ad pedes dn̄i: et verba ei⁹ audiebat. Erat ergo vna i-
tenta operi: altera contemplationi. Una actiue seruiebat
per exterius ministerium: altera cōtemplatiue per suspē-
sionē cordis in verbum. Et q̄uis actiua bona sit: melior
tamen est contemplatiua: q2 ista cū mortali vita deficit: il-
la vero in imortali vita plenius excrescit. Unde dicitur

Ibidem.

Maria optimā partem elegit: que non auferetur ab ea.
Quia igitur actiua minor est merito q̄ cōtemplatiua: re-
cte nunc dicitur. Manus hoīs sub pēnis eorū. Nam etsi

F

per actiuā boni aliquid agimus: ad celeste tamen deside-
riū per contēplatiuā volamus. Unde et apud Moysen
actiua seruitus: contēplatiua autē libertas vocatur. Et
cū vtraq; vita ex dono sit gratie: q̄diu tamen inter pro-
ximos viuimus: vna nobis in necessitate est: altera in vo-
lūtate. Quis enī cognoscens deū/ad eius regnū ingredi-
tur: nisi prius bene operetur? Sine contēplatiua ergo vi-
ta intrare possunt ad celestem patriā: q bona que possunt
operari non negligūt. Sine actiua autē intrare non pos-
sunt: si negligunt bona operari que possunt. Illa ergo in
necessitate: hec in voluntate est. Illa in seruitute: ista in li-

Exo. xxi.

bertate. Hinc est enī qd̄ ad Moysen dicitur. Si emeris
seruū hebreū: sex annis seruiet tibi: in septimo egredietr li-
ber gratis. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. Si
habens vxorē: et vxor egrediatur simul. Sin autē dede-
rit illi dn̄s vxorē: et pepererit filios et filias: mulier et libe-
ri eius erunt dn̄i sui: ipse vero exibit cum vestitu suo. Qz
si dixerit seruus: diligo dn̄m meū: et vxorē ac liberos: nō
egrediar liber: offerat eum dn̄s dijs: et applicabitur ad
ostiū et postes: perforabitq; aurem eius subula: et erit ei
seruus in seculū. Paulo latius testimoniū dedimus: vt

G distinctionē seruitutis atq̧ libertatis i vtraq̧ vita mō:
stremus. Sed onerosum esse non debet: si hoc exponēdo
exequimur: vnde ista que diximus affirmemus. Hebre:
us eñ transiens interptatur. Et seruus hebreus emitur
qñ vnusquisq̧ qui iam ab hoc seculo mente transit: serui:
tio oīpotentis dñi subditur. Ille etenī vere deo seruire
appetit: qui ab hoc seculo mente transire didicerit. Sic
Ps.lxvj. moyses trāsiuit: vt videret visum. Sic dauid cū videret
impiū exaltatū et eleuatū super cedros libani: transiuit
et ecce non erat. Quia iniquorū potētias esse magnū ali:
quid fortasse credimus: nisi ad permanens seculū mente
transeamus. Seru⁹ vero hebreus emptus sex annis ser:
uire pcipitur: ita vt in septimo liber exeat gratis. Quid
eñ per senariū numerū: nisi actiue vite pfectio designat?
Quid per septenariū nisi contēplatiua exprimitur? Sex
ergo annis seruit: ꝛ septimo egreditur liber: qui per acti:
uam quā perfecte exhibuerit: ad contēplatiue vite liber:
tatē transit. Et notandū q̄ gratis liber egreditur: quia
hi postq̄ oia fecerint / dicunt se inutiles seruos. Et is pro:
cul dubio sicut ipsa actiua fuit ex munere: ita erit ex gra:
tia etiā ꝯtemplatiua. Cū quali veste intrauerit: cum tali
exeat: quia oino necesse est vt vnusq̄sq̧ nostrū in hoc qđ
incipit perseueret: atq̧ vsq̧ ad finē operis in ea quam in:
choauit intentione perduret. Ille quippe ad contempla
tiuā transit: qui in actiua vita intētionis sue vestē ad de:
teriora nō mutauerit. Et sunt nōnulli qui priusq̄ oipo:
tentis dei seruitio in sancta conuersatione socientur: iam
H bona operari diligūt. Sunt vero alij q̄ bona opa postq̄
ad seruitium oipotentis dei venerint: discunt. Qui ergo
operationē bonā ꝛ priusq̄ ad dei seruitiū veniret / habe:
re studuit: hebreus seruus cū vxore emptus est. Et ple:
rūq̧ is qui talis est: potest ad contemplatiuā vitā trāsire
et tamen actiuā non deserere. Unde et illic subditur. Si
habens vxorem / et vxor egrediatur simul. Cum eo enim
ad libertatē et vxor egreditur: quādo is qui ad contem:
plationē puenit: etiā foris actionē boni operis qua pro:
desse possit alijs / nō relinqt. Si autē dñs dederit illi vxo
rē: et pepererit filios ꝛ filias: mulier et liberi ei⁹ erūt dñi
sui: ipse vero exibit cū vestitu suo. Seruo empto dñs dat
vxorē: cum predicator quisq̧ cum quemiuri oipotentis
dei mācipauerit: bone actioni coniungit. Nam ꝛ predica
tores / dñi vocātur: sicut Heliseo prophete de pdicatore
iiij.re.iiij. suo dicitur. Scis q̄ dñs tuus tollatur a te? Uxor vero
serui emptitij filios ꝛ filias parit: quādo bona actio for:
tes vel teneros fructus generat. Sed mulier que a dño
data est: eidem dño cum filijs remanet: Ipse vero seruus
exit cum vestitu suo: q: bona actio vel eiusdē bone actio:
nis fructus pdicatoris mercede reputantur. Ipse vero
in desiderij sui intentione perdurās: per supernā gratiā
ad contēplationē liber egreditur. Q: si dixerit seruus:
diligo dñm meū et vxorē ac liberos: non egrediar liber.
Seruus dñm suū diligit: quādo predicatoris verba sol:
licita mente custodit. Uxorē quoq̧ amans ꝛ liberos: li:
ber egredi recusat: quando actiuā vitā eiusq̧ fructus di:
ligens / transire ad contemplatiuā non vult: quia bona se
opera habere in ministerij sui seruitute ꝯsiderans: ad li:
bertat' quietē recusat secedere. Sed offerat eū dñs dijs
I et applicetur ad ostiū et postes: et perforet aurē eius su:
bula: vt sit ei seruus in seculū. Is eñ qui i actiua dispo:
suit vita perdurare: a dño dijs offertur: quādo a predica
tore suo antiquorū patrū dictis imbuitur / qui nobis in
via oipotentis dñi sacerdotes fuerunt. Atq̧ ad ostiū et
postes tabernaculi ducitur: vt de ingressu celestis habi:
taculi altius aliquid audiat / ꝛ tremendi iudicij diē sub:
tiliter agnoscat / ne per bona opera que facit: placere hoi:
bus appetat. Sicq̧ auris eius subula pforatur: dū mēs
illius timoris dei subtilitate pcutitur: vt verbi acumine
transfixa / per oē qđ agit / nouerit ingressum regni sem:
per attendere: et quasi ab ostio et poste tabernaculi per:
foratam aurem portare / qui erit seruus in seculo: vt esse
post seculum liber possit. In seculo etenī seruus est qui
per actiuam vitam hoibus seruire disposuit: vt post pre
sens seculum ad libertatē verā valeat peruenire. De qua
Ro.viij. per Paulū dicit. Quia et ipa creatura liberabit a serui:
tute corruptionis i libertatē glorie filioꝝ dei. Tūc etenī
in nobis vera libertas erit: cum ad gloriam filiorum dei
adoptio nostra puenerit. Nūc vero non solū actiua vita
in seruitute est: sed ipsa quoq̧ ꝯtemplatio qua super nos
rapimur: libertatē mētis adhuc perfecte nō obtinet: sed K
imitatur: quia illa quies intima in enigmate videt. Ipsa
tamen in quātalibet sit cōtemplationis angustia / actiua
vita iam valde est latior atq̧ sublimior / que ad quandā
mentis libertatē trāsit: tēporalia nō cogitās: sed eterna.
Quia itaq̧ contēplatiua vita ad supiora euolat: et acti:
ue vite supest quadā (vt ita dicam) dignitate securitat[is]
sue: apte nūc dicitur. [Et manus hois sub pennis coꝝ.]
Sin vero hoc in loco homo redemptor noster accipitur:
manus hois sub pēnis coꝝ est: q: nisi dñs homo fieret, q̄
mentes predicātiū ad celestia subleuasset: illa que appa:
rent animalia / nō volarent. Nec imerito manus hominis
esse sub pēnis dicitur: quia de eodem redemptore nostro
scriptum est. Qui cū sit splendor glorie ꝛ figura substan: Hebre.j.
tie eius: portansq̧ omnia. Eius ergo man⁹ corda nostra
portat: eius manus in cōtemplatione nos subleuat. Nisi
eñ (vt dictū est) omnipotens verbū ppter hoies homo
fieret: hūana corda ad cōtemplandā verbi excellentiam
non volarent. Inde ergo erecte facte sunt hoim mētes:
vnde inter hoies apparuit humilis deus. Dicatur itaq̧
de sanctis animalib⁹. [Et manus hois sub pēnis coꝝ.]
De quib⁹ adhuc subditur. [Et facies ꝛ pēnas p q̄ttuor
partes habebant: iūcteq̧ erāt pēne coꝝ alteri⁹ ad alterū
p quattuor ptes.] Facies ꝛ pēnas habent: q: i cūctis mū
di regionib⁹ pdicātes demōstrāt q̄cq̄d de hūanitate / q̄c
q̄d de diuinitate nostri redēptoris sentiunt. Q: dū incar:
natum deū vbiq̧ predicāt: in quattuor mūdi partib⁹ fa:
L ciem demonstrant. Dūq̧ cum esse vnū cum patre et spiri:
tu sctō annūciāt: vbiq̧ pēna ꝯtēplationis volant. Quo:
rū penne iuncte sunt alterius ad alterū: quia omnis coꝝ
virtus: oisq̧ sapiētia qua ceteros hoies ꝯtemplationis
sue volatu transcēdūt: vicissim sibi in pace atq̧ vnanimi:
tate coniungūt. Unde scriptum est. Que desursum est sa Jaco.iij.
pientia: primum quidē pudica est / deinde pacifica. Unde
et eisdē suis predicatoribus veritas dicit. Habete in vo: Mar.ix.
bis sal: ꝛ pacem habete inter vos. Penna ergo animaliū
alterius ad alterū iungit: quia sanctorū predicatoꝝ vt⁹
atq̧ sapientia vicissim sibi in charitatis atq̧ concordie
pace sociatur. Pēna autem alteri⁹ ab altero diuisa esset
si in hoc quod vnusq̄sq̧ in sapientia euolat: habere pacē
cum altero recusaret. Sequitur. [Nō reuertebātur cum
incederēt: sed vnū quodq̧ ante faciem suam gradiebat.]
Pennata aialia: videlꝫ predicatores sancti: cū incedūt:
minime reuertūtur: quia sic a terrenis actib⁹ ad spirita:
lia pertransiūt / vt ad ea que reliquerūt / vlteri⁹ nullate
nus reflectantur. Quasi eñ per quandā viā eis icedere
est mente ire semp ad meliora. Quo contra de reprobis
dicitur: quia reuersi sunt corde in egyptum. Per semet: Luce.ix.
ipsam veritas dicit. Nemo mittens manū in aratrum et
aspiciens retro: aptus est regno dei. Manum quippe in
aratrum mittere: est q̄si per quendā cōpunctionis vome
rē ad proferēdos fructus terrā sui cordis aperire. Sed
retro post aratrum aspicit: q̄ post exordia boni operis ad
mala reuertitur que reliquit. Quod quia electis dei mi
nime cōtingit: recte nunc per prophetā dicitur. [Nō re:
uertebātur cū incederent.] Qui cur non reuertātur: in:
dicat cū subiūgit. [Unūquodq̧ ante faciē suam gradie:
batur.] Ante nos enim eterna sunt: post nos temporalia:
quia et illa pergentes inuenimus: et ista recedentes q̄si
M post dorsum relinquimus. Unde et magnū illud penna:
tum animal dicebat: qđ vsq̧ ad celi tertij secreta volaue
rat: Unū vero q̄ retro sunt oblitus: in ea que sunt ante ex Phil.iij.
tendens me: sequor ad palmam superne vocationis. In
anteriora etenim extentus / eorū que retro sunt oblitus
fuerat: q: tēporalia despiciens: sola que sunt eterna que:
rebat. Ante faciem ergo suā gradiuntur sancta aialia: q:
et ea que reliquerūt / nullo iam appetitu respiciunt: et in
eternis que appetūt / sub ꝯtemplationis sue oculos boni
operis pedē ponūt. Quisq̄s itaq̧ iam ante faciem suā am
bulare decreuerit: magna ei cōsideratione pensandū est
q̄ aliter retro respicit ex opere: atq̧ aliter ex cogitatio:
ne. Sunt etenim quidā qui magna deliberant: ꝛ peccato
rum suorū conscij / multa ex his que possidēt: egenis dis:
tribuere ptractāt: vt culpas suas ante dei oculos mise:
ricordie visceribus redimāt. Iamq̧ hec operari incho:
ant: et plerūq̧ cū operantur: paupertatis timor coꝝ ani:
mū concutit: atq̧ timentes ne egeant / erga egentes tena:
ces fiunt: seseq̧ ab ea quā ceperant bona operatione sus:

A pendūt. Hi nimirum incedētes reuersi sūt: q2 ante faciē suam ambulare noluerūt. Contra quos recte per salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit. mēdicabit ergo estate: ⁊ non dabitur ei. Qui enim nunc propter pauorem mētis atq; torporē bene operari negligit: cum sol iustitie in iudicio velut in estate claruerit/ mendicat vitam: sed non accipit: q2 propter illam bona operari contempsit. Alius despectis carnis desiderijs cuncta relinquere: ⁊ omīpotentis dei se subdere seruitio pertractat: seq; ipsum restringere sub continentie ⁊ castitatis freno deliberat: sed cum cecidisse alios etiam post castitatem conspicit: hoc ipsum facere quod deliberat pertimescit. Fitq; vt retro per cogitationem redeat: qui ad anteriora respiciens: iam mentis gressib⁹ ad alta ibat. De quo bene per salomonem dicitur: Qui obseruat ventum: non seminat: ⁊ qui considerat nubes: nunq; metet. Venti quippe nomine/ malignus spūs qui mentem tentationib⁹ impellit: nubis vero appellatione peccator exprimitur: qui tētationis impulsione cōmouetur. Qui ergo attendit ventū/ nō seminat: et qui considerat nubes/ nunq; metit: quia is qui tentationes maligni spiritus metuens/ ⁊ iniquorum lapsus ꝯspiciens/ semetipm desperat: neq; nūc exercet ī bono semine operis: neq; post reficitur de munere iuste retributionis. Sunt vero nonnulli qui bona quidem q̄ nouerūt operātur: atq; hec operantes meliora deliberāt sed retractantes meliora que deliberant immutāt: ⁊ quidem bona agunt que ceperant: sed a melioribus que deliberauerāt succūbunt. Hi nimirū ante humana iudicia stare videntur in opere: sed ante omīpotentis dei oculos ceciderunt in deliberatione. Unde fit plerunq; vt bonū opus eorum minus deo placeat: quia cum pauore mētis B in meliori gradu deliberationis incōstanter ponitur/ hoc ipsa cogitationis inconstantia accusat. Sed quia perfecti quiq; magna se discretionis subtilitate ꝯspiciunt: ne ad deteriora vnq; vel in opere/ vel in cogitatione delabantur: quantum quotidie proficiāt/ incessanter pēsant: recte de his dicitur: [Non reuertebantur cū incederent: sed vnumquodq; ante faciem suam gradiebatur.] Inter hec igitur considerare libet nos ad ista tractanda/ q̄ sumus/ vnde venimus/ et vsq; ad que sacri eloquij mysteria perscrutanda subleuamur. Certe in antiquis parētibus nostris cultores idolorū fuimus: sed ecce per spiritum gratie/ verba iam celestia rimamur. Unde hoc nobis? Sed impleuit hoc redemptor humani generis qđ p prophetam dixit. Et deserta in vbertatem versa aduene comedēt. Hec quippe prophetarum dicta/ deserta apud iudeos fuerunt: quia per intellectum mysticum ea excolere inquirendo noluerunt. Nobis autem in vbertatem versa sūt: q2 et iuxta historiā visionis dicta largiēte deo menti nostre spiritaliter sapiunt: et iam aduene comedimus: que ciues legis mādicare noluerūt. Sint g̃ī vnigenito: sit laus eterne sapiētie: qui viuit et regnat ⁊c̄.

Margin notes: Prouer. xx. — Eccle. xi. — Esa. v.

¶ Homilia.iiij.

C Similitudo autē vultus eorum facies hominis ⁊ facies leonis a dextris ipsorum quattuor: facies autem bouis a sinistris ipsorum quattuor: et facies aq̄le desuper ipsorum quattuor: ⁊ facies eorum ⁊ penne eorū extente desuper. Due penne singulorum iungebātur: et due tegebāt corpora eorum. Et vnūquodq; eorū coram facie sua ambulabat.

PEr sanctum prophetie spm̄ pēnata aīalia subtiliter describūtur: vt per hec euangelistarum significari personas ipsa nobis subtilitas discretionis aperiat: nihilq; sermo dei nostro intellectui dubietatis relinquat. Ecce enī dicitur. [Similitudo autē vultus eorū: facies hoīs ⁊ facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Facies aūt bouis a sinistris ipsorū quattuor: et facies aquile desuper ipsorum quattuor.] Quia enī quattuor hec pennata aīalia sanctos quattuor euangelistas designēt: ipsa vniuscuiusq; libri euangelici exordia testantur. Nam quia ab humana generatione cepit: iure p hominē mattheus: quia per clamorē in deserto: recte designatur per leonē marcus. Quia a sacrificio exorsus est: bene per vitulū lucas: quia vero a diuinitate verbi cepit: digne per aquilā significatur ioannes: qui dicit: In principio erat verbū: et verbum erat apud deum: et deus erat verbū. Qui in ipsa diuinitatis substantia intēdit: quasi more aquile oculos in solem fixit. Sed quia electi omnes membra sunt redēptoris nostri: ipse autē redemptor noster caput est omniū electorū: per hoc quod membra eius figurata sunt: nihil obstat si etiā ī his oībus et ipse signetur. Ipse enim vnigenitus dei filius veraciter factus est homo: ipse ī sacrificio nostre redemptionis dignatus est mori vt vitulus: ipse per virtutem sue fortitudinis surrexit vt leo. Leo etiam apertis oculis dormire perhibetur: quia in ipsa morte in qua ex humanitate redemptor noster dormire potuit: ex diuinitate sua imortalis permanēdo vigilauit. Ipse etiā post resurrectionē suam ascendēs ad celos: in superioribus est eleuatus vt aquila. Totū ergo simul nobis est: quia et nascendo homo: et moriendo vitul⁹: et resurgēdo leo: et ad celos ascēdendo aquila factus est. Sed quia per hec aīalia euāgelistas quattuor: et sub eorum specie simul perfectos oēs iam superius significari diximus: restat vt quō vnusquisq; electorū istis aīaliū visionibus exprimatur/ ostēdamus Omnis etenim electus atq; in via dei perfectus: et homo et vitulus: et leo simul et aquila est. Homo enī rationale est animal. Vitulus aūt in sacrificio mactari solet. Leo vero fortis est bestia: sicut scriptum est: Leo fortissim⁹ bestiarum: ad nullius pauebit occursum. Aquila ad sublimia euolat: et irreuerberatis oculis solis radijs intendit. Omnis itaq; qui in ratione perfectus est: homo est. Et quoniam semetipsum ab huius mūdi voluptate mortificat: vitulus est. Qui vero ipa sua spōtanea mortificatione contra aduersa omnia fortitudinem securitatis habet. (Unde scriptum est: Iustus autem quasi leo ꝯfidēs absq; terrore erit) leo est. Quia vero sublimiter contēplatur ea que celestia atq; terrena sunt: aq̄la est. Igitur q̄m iustus quisq; per rationem homo: per sacrificium mortificationis sue vitulus: per fortitudinē securitatis leo: per contemplationem vero efficitur aquila: recte per hec sancta animalia signari vnusq̄sq; perfect⁹ pōt. Qđ idcirco dicimus: vt ea que de quattuor aīalib⁹ dicta sunt: pertinere quoq; etiā ad perfectorū singulos demonstremus Sed magna nobis de eisdē euangelistis et sanctis predicatoribus questio oritur: cur homo et leo a dextris ipsorum quattuor: vitulus vero a sinistris ipsorū q̄ttuor esse perhibetur. Neq; enim sine mira ratione est: cur duo illa a dextris: ⁊ vnū hoc esse a sinistris dicitur. Et rursum q̄rendum: cur aquila non a dextris vel sinistris: sed desup ipsorum quattuor esse memoratur. Duas itaq; nobis questiones obiecimus: quas oportet vt aperiente domino dissoluam⁹. Homo igitur et leo a dextris: vitul⁹ vero a sinistris esse ꝑhibetur. A dextris eteni leta: a sinistris vero tristia habemus. Unde et sinistrū nobis esse dicimus hoc qđ aduersum esse deputamus. Et sicut p̄fati sum⁹/ per hominem incarnatio: per vitulū passio: per leonē vero auctoris nostri resurrectio designatur. De icarnatione autē vnigeniti filij qua redempti sumus: oēs electi letati sunt: de morte vero illius/ ipsi electorum p̄mi sancti apli contristati: qui iterum de eius resurrectione gauisi sunt. Quia eius ⁊ natiuitas et resurrectio letitiam discipulis prebuit: quos eius passio contristauit: homo et leo a dextris: vitulus vero a sinistris eius fuisse describitur. Ipsi nanq; euāgeliste sancti de eius humanitate gauisi sunt: de eius resurrectione confirmati: qui de eius passione fuerant cōtristati. Homo ergo et leo eis a dextris est: quia redemptoris nostri eos icarnatio viuificauit: resurrectio confirmauit. Sed vitulus a sinistris: quia mors illius eos ad momentum tēporis in infidelitate ꝯstrauit. Iure autē locus aquile non iuxta: sed desuper esse describitur: quia siue per hoc q̄ ei⁹ ascensionē signat: seu quia verbū patris deū apud patrē esse denūciat: sup euangelistas ceteros virtute contemplationis excreuit: cū quib⁹ et simul de eius deitate loquitur: hanc tamen omnibus subtilius cōtemplatur. Sed si aquila cū tribus alijs adiuncta: quattuor aīalia esse memorantur: mirum quomodo desuper ipsorum quattuor esse describitur: nisi quia ioannes per hoc qđ in pricipio verbū vidit: etiam sup se

Margin notes: D — Joan. j. — Prouer. xxx. — E — Prouer. xxviij. — F

G metipsum trãsijt. Nam nisi et se transisset: verbũ in prin-
cipio non vidisset. Qui ergo ꝛ semetipsum transgressus
est/non iam solũmodo super tria: sed adiũcto et se/super
quattuor fuit. Sequit. [Et facies eorũ et penne eorũ ex-
tente desup.] Facies ꝛ pẽne extẽte desup describũtur: qꝛ
oĩs intentio: oĩsq; contemplatio sanctoꝝ super se tendit:
vt illud possit adipisci quod in celestibus appetit. Siue
enĩ bono operi: siue vero inuigilet contẽplationi: tũc ve-
raciter hoc quod agit bonũ est/qñ ei cõplacere concupi-
scit a quo est. Nam qui bona agere videtur: et per hec nõ
deo sed hoĩbus placere desiderat: intentionis sue faciem
deorsum premit. Et qui idcirco in sacro eloquio ea que
diuinitatis sunt contẽplatur/vt per hoc qđ intelligit/oc-
cupari ad questiones possit: qꝛ non dulcedine quesite bea-
titudinis satiari appetit/ sed doct⁹ videri: iste nimirum
intellectus sui pennas desuper non extẽdit: sed qm̃ sen-
sus sui vigilãtiã i terreno appetitu occupat: pẽnas quas
subleuare in altũ: et quibus subleuari ipse potuit: in imis
deponit. Qua in re pensãdũ est vt omne bonũ quod agit:
per intentionẽ sẽper ad celestia leuetur. Qui enim per bo-
na que facit: terrenã gloriam cõcupiscit/pẽnas suas ꝛ fa-
ciem suã deorsum deprimit. Hinc enĩ p prophetã de qui-
busdam dicitur. Victimas in profundũ deferebãt. Quid (Osee. v.)
enĩ sunt lachryme orõnis/nisi victime oblatiõis nostre:
sicut scriptum est. Sacrificium deo spũs cõtribulatus. (Psal. l.)
Et sunt nõnulli qui idcirco se i prece lamentis afficiũt:
vt aut terrena cõmoda acqrãt: aut hoĩb⁹ sancti esse vide-
antur. Quid isti: nisi victimas in profũdũ deferũt? Qui
p hoc q in imo sunt que requirunt: orationis sue sacrifi-
cium deorsum deponũt. Electi autẽ quia et in bono ope-
re oĩpotenti deo placere appetunt: et per cõtemplationis
gratiam/ eternam iam beatitudinem degustare cõcupi-
H scũt: facies ꝛ pennas desuper extendũt. Sequitur. [Due
penne singuloꝝ iungebantur: et due tegebãt corpora eo-
rum.] Dictum fuerat. Et facies et penne eoꝝ extente de-
sup: atq; mox subiũctum est hoc quod ꝑtulimus: qꝛ due
penne singuloꝝ iungebãtur. Ubi apte intelligitur quia
extendebãtur desuper et iungebãtur: due vero tegebant
corpora eorũ. Quid autem penne animaliũ: nisi ale nomi-
nantur? Qua i re nobis diligenti perscrutatione querẽ-
dum est: que sint quattuor penne sanctorum: ex quibus
due superius extense iunguntur: due vero eorum corpo-
ra contegũt. Si enĩ vigilãter aspicimus: q̃ttuor esse vir-
tutes inuenimus: q̃ a terrenis actib⁹ omne pennatũ aial
leuant: in futuris videlicet amor ꝛ spes: de pteritis autẽ
timor et penitẽtia. Penne ergo sibimet iuncte superius
extẽduntur: qꝛ sctõꝝ mentẽ amor et spes ad superna ele-
uant. Que apte quoq; coniũcte nominãtur: qꝛ electi pro-
cul dubio ꝛ amant celestia que sperãt: et sperant q̃ amãt.
Due vero corpora contegunt: quia timor et penitẽtia ab
oĩpotentis dei oculis eorum mala preterita abscõdunt.
Due itaq; (vt dictũ est) pẽne iungũtur sursum: qñ amor
et spes electorum corda ad superiora eleuãt: ad celestia
suspendunt. Due autem penne tegũt corpora: qñ eorum
I mala preterita a conspectu eterni iudicis timor et penitẽ-
tia abscondũt. In eo enĩ quod se peccasse meminerũt/qꝛ
pertimescũt et deflent: quid aliud q̃ꝫ corpus cooperiũt?
Qui facta carnalia per superducta bona opa a districto
examine abscondunt. Scriptũ quippe est. Beati quorum
remisse sunt iniquitates/et quoꝝ tecta sũt peccata. Pec- (Ps. xxxj.)
cata enim tegimus cum bona facta malis actib⁹ supponi
mus. Omne enim qđ operitur: inferius ponitur: et hoc
vnde operitur: desuper ducitur. Quãdo ergo abdicam⁹
mala que fecimus/ꝛ eligimus bona que faciamus: quasi
tegimen ei rei superducimus quã erubescimus videre.
Q̃libet enĩ sancti viri in hac adhuc vita sint: habent tñ
quod ante dei oculos operire debeant: quia omnino est
impossibile vt aut in opere: aut in locutione: aut in cogita
tione nunq̃ꝫ deliquant. Unde et beatus Job qui pfecta (Iob. xxxix.)
quidem hominibus dixerat: dei tamen vocem audiens:
seq; ipsum de ipsa sua perfecta locutione reprehẽdens di
cebat. Manũ meam ponã super os meũ. In manu quip-
pe operatio: in ore locutio est. Manum ergo super os po-
nere/est peccata locutionis per virtutẽ boni operis tege
re. Libet fratres charissimi ad hui⁹ rei testimoniũ magi-
strum gentium vocare: qualiter sanctũ illud animal alis
quattuor imitatur aspicere: ex quibus duabus ad supe-
riora euolat: duabus vero pennis corpus contegit: quia

preterita que egerat/abscondit. Videamus igitur quã- K
tus hunc amor ad celestia eleuet. Mihi viuere xp̃s est: (Phil. j.)
et mori lucrum. Cognoscam⁹ quãta spe ad superiora tol-
litur. Nostra conuersatio in celis est: vnde etiã saluato- (Phil. iij.)
rem expectamus Jesum Christum dominum nostrum.
Videamus si et in tantis virtutibus positus adhuc ti-
met. Castigo corpus meũ: ꝛ seruituti subijcio: ne forte cũ (j. Cor. ix.)
alijs predicauerim: ipse reprobus efficiar. Cognoscam⁹ si
hunc mala fecisse penitet. Ego minim⁹ apostoloꝝ sum: q̃ (j. Cor. xv.)
nõ sum dignus vocari aplũs: quia persecutus sum eccle-
siã dei. In cuius verbis quid aliud q̃ꝫ duritia nostre mẽ
tis accusatur? quia ipse plangit qđ ante baptisma cõmise-
rat: nos vero et post baptisma multa cõmisimus: ꝛ tamẽ
flere recusamus. Quattuor itaq; pẽnis sctã aialia vtũtur
quia per amorẽ et spem ad celestia euolant: et per timorẽ
et penitentiam facta in se illicita deplorant. Sed quia di-
ctum est/due penne singulorum iungebãtur: hoc fortasse
intelligitur q non pẽnas proprias eleuãtes iungãt/ sed
vnius ad alterum pẽne coniũcte sunt: vt penne videlicet
eleuate vicissim sibi in coniunctione concordent. Qua in
re questio oritur: quia si due penne que eleuantur/ amorẽ
et spem: due vero que corpora contegunt: timorẽ et peni-
tentiã designant: cur due que extẽte sunt/dicũtur esse cõ
iuncte: et due que corpus contegunt/non dicuntur? Sed
hac in re facilis largiente dño ratio occurrit: q sanctorũ
pẽne coniũcte sunt amor et spes: due vero pẽne que cor-
pora contegunt: sibimetipsis ad alterutrum coniũcte nõ
sunt: timor et penitentia. Dauid enim pro lapsu carnis ti-
mẽdo ꝛ penitẽdo affligitur. Petrus casum pñdie fleuit
amare. Paulus in se crudelitatẽ pterite persecutionis L
plangit. Omnes tamen vnam patriã appetunt: ad vnum
auctorẽ omniũ peruenire festinant. Due ergo singuloꝝ
penne cõiuncte sunt: et due nõ sunt: qꝛ per amorẽ et spem
vnũ est qđ desiderant: sed per timorem et penitentiam di
uersum est qđ deplorant. Sequitur. [Et vnũquodq; eo-
rum corã facie sua ambulabat.] Dictum superius fuerat:
vnũquodq; eoꝝ ante faciem suã gradiebat: nunc autem
dicitur/coram facie sua ãbulabat. Ipsa itaq; repetita vi-
detur esse sententia. Sed qꝛ coram in presenti dicim⁹: pos
sumus subtilius inquirendo discernere: q aliud sit ante
faciem ambulare: atq; aliud i presenti. Ante faciem quip-
pe ãbulare est anteriora appetere. In presenti vo ãbula-
re est sibimetipsi absentẽ non esse. Omis etenĩ iustus qui
vitam suam sollicitus aspicit: ꝛ diligenter considerat q̃-
tũ quotidie in bonis crescat: aut fortasse q̃tũ a bonis de-
crescat: iste qꝛ se ante se ponit/coram se ambulat. Quippe
qui vigilanter videt vtrũ surgat an defluat. Quisqs ve-
ro vite sue custodiã negligit/ discutere que agit/ que lo-
quitur/que cogitat/aut despicit aut nescit: coram se iste
non ambulat: quia qualis sit in suis moribus vel in acti-
bus/ignorat. Nec sibimetipsi presens est: qui semetipsum M
quotidie exquirere atq; cognoscere sollicitus non est. Il
le autem veraciter se ante se ponit: sibiq; in p̃senti est/q se
in suis actibus tanq̃ꝫ aliũ attendit. Nam sunt multa pec
cata que cõmittimus: sed idcirco nobis grauia non vidẽ
tur: qꝛ priuato nos amore diligentes/clausis nobis ocu-
lis in nostra deceptione blãdimur. Unde fit plerũq; vt et
nostra grauia leuiter: et proximoꝝ mala leuia grauiter
iudicemus. Scriptum quippe est. Erunt hoĩes seipsos (ij. Ti. iij.)
amantes. Et scimus quia vehementer claudit oculũ cor
dis: amor priuatus. Ex quo fit vt hoc qđ nos agimus/ꝛ
graue esse non existimamus plerũq;. agatur a ꝓximo: et
nimis nobis detestabile esse videat. Sed quare hoc qđ
in nobis vile esse videbatur: graue esse videtur in ꝓximo
nisi quia nec nos sicut proximum/nec proximum conspi-
cimus sicut nos? Si enĩ nos sicut proximũ aspicerem⁹:
nostra reprehensibilia districte videremus. Et rursum
si proximum aspiceremus vt nos: nunq̃ꝫ nobis eius actio
appareret intolerabilis: q sepe fortasse talia egimus: et
nil nos proximo intolerabile fecisse putabam⁹. Hoc ma-
le diuisum mentis nostre iudiciũ corrigere per legis pre- (Leui. xix.)
ceptũ moyses studuit cũ dixit vt iustus deberet esse mo-
dius: equusq; sextarius. Hinc salomon ait. Pondus et (ꝓuerb. xx.)
pondus: mensura et mensura: vtrumq; abominabile est
apud deũ. Scimus quia in negotiatorum duplici ponde
re: aliud maius: aliud minus est. Nam aliud pondus ha-
bent ad qđ pensant sibi: et aliud pondus ad quod pẽsant
proximo. Ad dandũ pondera leuiora: ad accipiendũ vero

A grauia preparant. Dis itaq̧ homo qui aliter pensat ea
que sunt ꝓximi:et aliter ea que sua sunt: pondus ꝛ pon-
dus habet. Utrūq̧ ergo abominabile est apud deum:
qꝛ si sic ꝓximum vt se diligeret:hūc i bonis sicut se ama-
ret. Et si sic se sicut ꝓximum aspiceret/se in malis sicut
ꝓximum iudicaret. Debemus ergo nosmetipsos sollici-
te sicut alios videre: nosq̧ ipsos (vt dictū est) ante nos
ponere:vt pēnata aīalia incessanter imitātes/ne nescia-
mus quid agimus: corā facie nostra semper ambulem⁹.
Peruersi aūt (sicut pauloante iam diximus) corā facie
sua non ambulāt:qꝛ ea que agūt/nunq̄ cōsiderāt:ad in-
teritum tēdūt:in prauis actib⁹ exultāt. De quibus scri-
puerb.ij. ptum est: Qui letātur cū malefecerint:et exultāt in reb⁹
pessimis. Sepe ꝟo iustus qui eos cōspicit/deflet:sed ipi
phreneticoꝝ more plāgūtur/et ridēt. Alij indigentibus
de rebus ꝓprijs multa largiūtur:sed cū occasionis tem
pus inuenerint/indigētes opprimūt:eosq̧ quib⁹ value-
rint rapinis deuastāt. Ponūt ante oculos cogitationis
sue bona que faciūt:et non ponūt pessima que cōmittūt.
Hi vez coram facie sua non ambulant:qꝛ si sibimetipsis
presentes essent: cūcta subtiliter que agūt viderēt:qua-
liter bona opera malis actibus perdāt agnoscerēt:sicut
Aggei.j. scriptum est: Et qui mercedes cōgregauit/misit eas in
sacculū ptusum. De pertuso quippe sacculo aliūde exit
qđ aliūde mittitur: qꝛ indiscrete mētes mercedem que
ex bono opere acquiritur/non aspiciūt quo ex malo ope
B re perdatur. Alius castitatem corporis seruat:seq̧ vigi-
lanter circūspicit:ne quid foris reprehensibiliter admit
tat. suis contētus est: aliena non diripit: sed tñ in corde
odium fortasse cōtra ꝓximum seruat. Et cū scriptū sit:
j. Joā.iij. Qui odit fratrem suū/homicida est; cōsiderat q̄ sit mū-
dus foris in opere:et non ppēdit q̄ sit crudelis in mēte.
Quid iste nisi sibimetipsi absens est:qui in cordis sui te-
nebris ambulat ꝛ ignorat? Alius iam aliena nō diripit:
iam corpus ab immūditia custodit:iam mēte pura ꝓxi
mum diligit:et maloꝝ preteritoꝝ conscius/lamentis se
in precib⁹ afficit. Sed finita prece letatur:de quibus in
hoc mūdo gaudeat requirit:et temporalib⁹ gaudijs ne-
gligētem animum dimittit:nec curat ne in eo lachryma
rum mensuram immoderata gaudia transeāt. Fitq̧ vt
bonum nimie ridēdo perdat:qđ plangēdo lucratus est.
Hic itaq̧ coram facie sua non ambulat:qꝛ dāna que pa-
Eccls.vij titur/cōspicere recusat. Scriptū quippe est: Cor sapien
tium vbi tristitia est:ꝛ cor stultoꝝ vbi letitia. In cūctis
ergo que agim⁹:diligēter nosmetipsos cōspicere interi⁹
exteriusq̧ debem⁹:vt pēnata aīalia sequētes/nobismet
ipsis presentes simus:et corā facie nostra semper ambu-
lemus:habētes adiutorem vnicum patris Jesum xp̄m
dñm nostrum:qui cū deo viuit ꝛ regnat in vnitate ꝛc.

¶ Homilia quinta.

C Ubi erat impetus spiritus: illuc
gradiebātur: nec reuertebātur
cum ambularēt. Et similitudo
animalium et aspectus eorum
quasi carbonum ignis ardētiū:
et quasi aspect⁹ lampadarum.
Hec erat visio discurrēs in medio animalium/
splendor ignis/et de igne fulgur egrediens. Et
animalia ibāt ꝛ reuertebātur in similitudinem
fulguris choruscantis.

O Ce mira est ꝓfūditas eloquioꝝ dei. libet huic
intendere:libet ei⁹ intima gratia duce penetra-
re. Hāc quotiēs intelligendo discutimus:quid
aliud q̄ siluarum opacitatem ingredimur: vt in ei⁹ refri
gerio ab hui⁹ secli estib⁹ abscōdamur? Ibi viridissimas
sententiaꝝ herbas legēdo carpim⁹:tractādo ruminam⁹.
In ea locutione q̄ ad vos fratres charissimi nudiuster-
tius facta est:qualiter ostensa animalia vel redēptorem
nostrū vel quattuor ei⁹ euangelistas atq̧ pfectos oēs si-
gnificēt/dictum est. Quoꝝ vez animalium adhuc subti-
lius virtus exprimitur:vt ad eoꝝ imitationem nos q̧q̧
infirmi ꝛ despicabiles/inquātum dño largiēte possum⁹:
extendamur. Ecce enī dr:[Ubi erat impetus spiritus:
illuc gradiebantur.] In electis ꝛ reprobis diuersi sunt
impetus. In electis vez impetus spūs:in reprobis im-
petus carnis. Impetus q̄ppe carnis ad odium/ad ela- D
tionem/ad immūditiam/ad rapinā/ad exteriorem glo-
riam/ad crudelitatem/ad pfidiam/ad desperationem/
ad iram/ad iurgia/ad voluptates animum impellit.
Impetus ꝟo spūs ad charitatem/ad humilitatem/ad
continētiam/ad largitatem mīe/ad interiorem pfectū/
ad pietatis opera/ad eternoꝝ fidem/ad spem sequētis
gaudij/ad patiētiam/ad pacē/ad considerationem vite
immortalis/ad lachrymas mētem pertrahit. Unde ne-
cesse est vt magna semper cura cōsiderare debeamus in
omne qđ agimus:q̄s nos impetus ducat:vtrū nostra co
gitatio per impetum carnis: an per impetū spūs impel-
latur. Amare etenī terrena/temporalia eternis prepone
re/exteriora bona non ad vsum necessarium habere/sed
ad voluptatem concupiscere/vltionē de inimico q̄rere/
de emuli casu gaudere:impet⁹ carnis est. At cōtra ama-
re celestia/cōtēnere transitoria/non ad fructum volupta
tis transitorie/sꝫ ad vsum necessitatis q̄rere / de inimici
morte tribulari: impetus spūs est. Et qꝛ perfecti quiq̧
in istis se semper virtutib⁹ exercēt: recte nūc de sanctis
aīalib⁹ dr:[Ubi erat impetus spūs:illuc gradiebātur.]
Sed sciēdum nobis est q̄ plerūq̧ impetus carnis se sub
velamine spiritalis impetus palliat:et qđ carnaliter fa
cit/mētitur sibi ipsa cogitatio qꝛ hoc spiritaliter faciat.
Nam sepe q̄s iracūdie stimulis victus:cōtra delinquē-
tes zelo vlciscende iustitie plusq̄ necesse est inflāmatur:
et iustitie limitem in vltione transiens: agit crudeliter E
qđ se agere iuste suspicatur. Imper⁹ igitur carnis huic
sub specie spūs velatus est:quādo hoc qđ iuste agi credi
tur/sub discretionis moderamine nō tenet. Et sepe ali⁹
nimie mansuetudini studēs/subiectorum vitia aspicit:
atq̧ hec per feruorē zeli corrigere recusat:que in eis cru
deliter nō corrigēdo multiplicat. Fitq̧ vt eius lenitas
et sibi sit ꝛ subiectis inimica:qui torporem mētis sue pa
tiētiam deputat:per carnis spiritum ab impetu spirit⁹
elōgat. Prima ḡ in nos cogitatio inquisitionem nostri
cordis debet excutere:ne ad quedā que agimus ꝑ aptū
carnis impetū ducamur: nec prauis cogitationib⁹ ani-
mus seduct⁹/mala esse cognoscat:et tñ faciat. Scđa ꝟo
nos cura debet vigilātes reddere ne se impetus carnis
q̄si impetus spūs latenter subijciat:et culpas quas agi-
mus/nobis virtutes fingat. Sciēdum ꝟo est:qꝛ grauio-
res culpe sunt que supducta specie virtutes imitantur:
qꝛ ille in aperto cognite / animū in cōfusionem deijciūt:
atq̧ ad penitētiam trahūt:iste ꝟo non solum in peniten
tiam non humiliāt/sed etiā mētem operantis eleuāt dū
virtutes putantur. Hoc aūt qđ de sanctis aīalib⁹ dictū
superi⁹ fuerat/vt altius cōfirmetur: iterum replicatur.
[Non reuertebātur cum ambularēt.] Quia electi quiq̧
sic ad bona tēdūt:vt ad mala ppetrāda nō redeāt. Qui Matth.j.
enī perseuerauerit vsq̧ in finem / hic saluus erit. Et si- et.iiij.
cut per Salomonem dr: Iustoꝝ semita quasi lux splen- puer.iiij.
dens ꝓcedit:et crescit vsq̧ ad perfectum diem. In eoꝝ
nāq̧ animum bonum desiderium atq̧ intellectus lucis
intime iam pars diei est:sed qꝛ vsq̧ ad finem vite in vir-
tute pficiūt/ad pfectum diem tunc veniūt/qñ ad regna F
celestia pducti/in ea luce quā desiderāt/iam minus ali-
quid non habebūt. Sequitur:[Et similitudo animaliū
et aspectus eoꝝ quasi carbonum ignis ardētiū:et quasi
aspectus lāpadaꝝ.] Aspectus aīalium carbonib⁹ ignis
ardētib⁹ atq̧ lāpadib⁹ cōparatur. Quisq̧s enī carbonē
tāgit/incēdit;qꝛ qui sancto viro adheret/ex ei⁹ assidui-
tate visionis/vsu locutionis/exemplo operis accipit vt
accendatur in amorem veritatis: pctōꝝ suoꝝ tenebras
fugat:in desiderio lucis exardescit: vt iam per veꝝ amo
rem ardeat/qui prius in iniquitate tm̄ mortuus q̄tum
frigidus iacebat. Lāpades ꝟo lucem suā longius spar-
gunt:et cū in alio sint/in alio resplēdēt. Qui enī spiritu
ꝓphetie/ꝟbo doctrine/miraculoꝝ pollet grā: hui⁹ opi-
nio longe lateq̧ vt lampas lucet:et quiq̧ bona eius au-
diunt:qꝛ per hec ad amorem celestium surgūt:in eo q̄ se
per bona opera exhibēt:quasi ex lāpadis lumine resplē-
dēt. Qꝛ ergo sancti viri quosdam iuxta sepositos quasi
tangēdo ad amorem patrie celestis accēdūt/carbones
sunt. Quia ꝟo quibusdam longe positis lucēt:eoꝝ itine
ra ne i peccati sui tenebras corruāt:lampades sūt. Hoc
ꝟo inter carbones ꝛ lampades distat q̄ carbones ardēt
quidē: sed ei⁹ loci i quo iacuerint tenebras nō expellūt.

G Lampades aūt q: magno flāmarum lumine resplēdēt: diffusas circūquaqꝫ tenebras effugāt. Quas et re notandum est:q: sunt pleriqꝫ sanctoꝝ ita simplices et occulti: seseqꝫ in locis minorib⁹ sub magno silentio contegētes/ vt vitcoꝝ vita ab alijs possit agnosci. Quid itaqꝫ isti nisi carbones sunt? Qui etsi per feruorem spūs ardorem habēt:tā exēpli flāmam nō habēt. Nec in alienis cordibus tenebras pctōꝝ vincūt:q: vitam suam oino sciri refugiūt. Sibimetipsis quidē accensi sunt:sed alijs in exēplo luminis non sunt. Hi aūt qui ꝛ exēpla virtutū pterogāt/et lumen boni operis per vitā et verbū errātibus demonstrāt/iure lāpades appellātur:q: et per ardorem desiderij/et per flāmam ꝟbi/a pctōꝝ cordib⁹ erroris tenebras expellunt. Qui igitur in occulto bene viuit:sed alieno ꝓfectui minime ꝓficit/carbo est. Qui ꝟo in imitatione sanctitatis posit⁹/lumen ex se rectitudinis multis demōstrat/lampas est:q: et sibi ardet/et alijs lucet. Sequitur:[Et hec erat visio discurrēs i medio animalium:splēdor ignis:et de igne fulgur egrediēs.] Splendor ignis ꝛ de igne fulgur egrediēs in medio animaliū discurrēs videtur:q: nisi ab igne veritatis pennata illa animalia calorem susciperēt:ipsa in carbonum atqꝫ lampadarum similitudinem non arderent. Ignis enī noīe/ sanctus spūs significari solet. De quo in euangelio dñs

Luce. xij. dicit: Ignem veni mittere in terram:et quid volo nisi vt accendatur? Cum enim carnalis mens spiritūsanctum accipit/spiritali amore succensa malum plāgit qđ fecit. Et terra ardet/qñ accusante se cōsciētia eoꝝ pctōꝝ reatur:atqꝫ in dolore penitētie crematur. Hinc rursum scri-

Deut. iiij. ptum est: Deus tuus ignis consumēs est. Quia enī mentem quā repleuerit:eam a pctōꝝ rubigine mūdam red-

H dit:creator noster ꝛ ignis dr/et consumēs. Sāctus ergo spūs in medio aialium splendor ignis:et de igne fulgur egrediēs discurrere dr:q: vniuersam ecclesiam replens/ in electoꝝ cordib⁹ ex seipso flammas amoris proijcit:vt chorusci more/per terrorem feriat/et ad amorem suum corda torpētia accendat. Sed q: spūs sanctus deus ante secula patri est ꝛ filio coeternus: querēdum nobis est cur discurrere dicatur? Ois etenim qui discurrit/accedit ad locum in quo non fuit:et eum deserit in quo fuit. Qua igitur ratione discurrere spiritum dicamus: dum cuncta intra ipm sint:et locus nusqꝫ sit vbi non sit? sicut

Sapie. j. scriptum est: Spūs dñi repleuit orbem terrarum. Et tamen cum laus sapiētie describeretur:e dictum est: Est

Sap. vij. enī in illa spūs intellectus/spūs vnicus/multiplex/subtilis/mobilis. Et paulopost: Humanus/stabilis. In quibus rursum verbis magna nobis questio oritur:cur iste spūs qui implet oia/simul mobilis ꝛ stabilis dicat? Sed si ad vsum consuetudinis humane recurrimus/sensum citius loquētis inuenimus. Homo quippe qui i ea regione i qua est vbiqꝫ discurrit/procul dubio vbiqꝫ obuiam venit:et repēte vbi non creditur/inuenitur. Omnipotētis ergo spūs vt vbiqꝫ presentia signaretur/simul et mobilis ꝛ stabilis dicitur. Stabilis:q: per naturam oia cōtinet. Mobilis aūt dicitur:q: vbiqꝫ etiam nescientibus occurrit. Tenens ergo omnia/stabilis:presentem

I se oibus exhibens/mobilis appellatur. Splendor ergo ignis ꝛ de igne fulgur egrediēs inter pennata animalia discurrit:q: spūs sanctus simul singulis atqꝫ oibus presto fit:et incendit quos contigerit:et illuminat quos incendit: vt post frigus pristinum accensi ardeant: et per ignem amoris quem acceperint/flammas exemplorum reddant. Fulgur quippe de hoc igne egrediēs torpētes mentes percutit:easqꝫ percutiēdo excitat ꝛ inflammat: vt post amorem illius ardentes pariter et lucentes cur-

Dan. vij. rant. Unde als scriptum est: Thronus ei⁹ flāma ignis: rote eius ignis accensus. Hi enim qui animarum custodes sunt:et pascēdi gregis onera susceperūt:mutare loca minime permittūtur. Sed q: vno in loco positi:diuinitatis in se presentiam portant ꝛ ardēt:thronus dei flāma ignis dicitur. Hi aūt qui amore dñi in predicatione discurrūt:rote ei⁹ ignis ardētes sunt:q: cū ex ei⁹ desiderio per varia discurrūt/vnde ipsi ardēt/alios accendūt. Potest tamē discursus atqꝫ mobilitas spūs requisitione alterius cōsiderationis intelligi. In sanctoꝝ quippe cordib⁹ iuxta quasdam virtutes semper pmanet: iuxta quasdam vero recessurus venit:et venturus recedit. In fide etenī. spe atqꝫ charitate/et in bonis alijs sine quib⁹ ad celestem patriam non potest veniri: sicut est humilitas/castitas/iustitia/atqꝫ mia:perfectoꝝ corda non deserit. In pphetie ꝟo virtute/doctrine facūdia/miraculoꝝ exhibitione/electis suis aliquando adest/aliquādo se subtrahit. Adest vt eleuentur:et semetipm subtrahit/ vt humilientur. Adest vt eos ostensa virtute glorificet: recedit/vt semetipos subtracta eius virtute cognoscāt. Adest vt ostendat quid per semetipm sint:recedit vt patefaciat qui vel quales remaneāt sine ipso. In his itaqꝫ

K virtutib⁹ sine quib⁹ ad vitam minime peruenitur:sctūs spūs in electoꝝ suoꝝ cordib⁹ permanet. In his ꝟo per quas sanctitatis virtus ostēditur/aliqñ misericorditer presto est/et aliquando misericorditer recedit. Discurrens ergo ꝛ mobilis spūs dicitur:q: in signis atqꝫ virtutibus iuxta vniuscuiusqꝫ votum continue non habetur. Bene aūt inter sancta animalia discurrere perhibetur. Discursus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos aūt discurrit spūs:q: et si ab eoꝝ corde ad momentum recesserit:citius redit. Sequit:[Et animalia ibāt et reuertebātur in similitudinē fulguris choruscantis.] Cum superi⁹ dictum sit: Non reuertebātur cum ambularent:qua ratione nūc dr: Animalia ibāt ꝛ reuertebantur? Ualde sibi hec vidētur esse contraria:q: ibāt et non reuertebātur:et ibāt ꝛ reuertebātur. Sed qualiter intel-

L ligendum sit citi⁹ agnoscimus:si duas vitas/actiuā scꝫ et contēplatiuam sollicite discernamus. In vna enī fixi permanere possumus: in altera aūt intēta mēte manere nullo modo valem⁹. Cum enī torporem nostrum relinquimus/nosqꝫ ipsos ad bone operationis studium excitamus:quo alibi nisi ad actiuā imus:a qua reuerti post nos nullo modo debemus? quia q̄ post illā ad torporē negligētie/ad prauitatis nequitias quas reliquerat redit/esse sine dubio celeste aial nescit. Cum ꝟo ab actiua vita ad cōtēplatiuā surgim⁹:q: diu mēs stare in cōtēplatione non valet:sed omne qđ de eternitate per speculum et in enigmate cōspicit:q̄si furtim hoc ꝛ per transitū videt:ipa sua infirmitate ab immēsitate tāte celsitudinis animus repulsus/in semetipso relabitur. Et necesse est vt ad actiuā redeat:seqꝫ ipm cōtinue in vsu bone operationis exerceat:vt cum mens surgere ad cōtēplāda celestia nō valet:queqꝫ potest bona agere non recuset. Sicqꝫ fit.vt ipsis suis bonis actibus ad superiora rursus i cōtēplationem surgat:et amoris pastum de pabulo contēplate veritatis accipiat. In qua q: diu se tenere ipa corruptionis infirmitas non potest: ad bona rursus opera rediens/suauitatis dei memoria pascitur: et foris pijs actibus:intus ꝟo sctis desiderijs nutritur. Hinc etenī de pfectis viris post cōtēplationem suā redeūtibus dr:

Psalm. cxliiij. Memoriam suauitatis tue eructabūt. Dulcedinem quippe suauitatis intime q: vtcūqꝫ possunt (velut quodam et chorusco) pregustando tangere:eius memoriam stu-

M dent recolēdo semper ꝛ loquēdo eructare. Unde ꝛ aper-

Psalm. lxxxvj. te nos psalmista admonet/dicens: Lux orta est iusto:et rectis corde letitia. Letamini iusti i dño:et confitemini

Ps. xxx. memorie sanctitatis ei⁹. Qui rursus ait. O magna multitudo dulcedinis tue dñe. Que videlicet q̄ magna eēt/ nullo modo cognosceret:nisi hāc aliquatenus contēplā-

Ibidem. do gustasset. Hinc iterum dicit: Ego dixi i extasi mea: proiectus sum a vultu oculoꝝ tuoꝝ. Nisi enī in mentis excessu subleuat⁹/dulcedinem suauitatis eterne cognouisset:in hoc adhuc mūdo retētus non discerneret q̄ lōge ꝓiectus iaceret. Ostensa ergo animalia vadūt ꝛ non reuertuntur:atqꝫ vadunt ꝛ redeunt:quia sancti viri ꝛ ab actiua vita quam apprehenderunt / ad iniquitates non corruūt: et a cōtēplatiua quā tenere iugiter nō possunt/ in actiua relabuntur. Sicut eīn dictum est/ipso infirmitatis sue pondere deuicti:ad semetipos repulsi redeūt: vt eūtes discāt quid desiderēt:et reuertētes/vbi iaceāt sciāt. Eūtes intelligāt vbi nōdum sint:reuertētes quid sint. Sed qualiter hec sancta aialia redeāt/demonstrat cū subditur:[In similitudinem fulguris choruscātis.] Bene aūt reuertētia animalia choruscāti fulguri comparantur:quia sancti viri cum ad superna contēplanda euolant:cū primitias sui spiritus in celestis patrie amore ligāt: sed grauati humane conuersationis pondere/ ad semetipsos redeunt:bona celestia que saltem per speculum cōtēplari potuerūt/fratribus denunciāt: eoꝝqꝫ animos in amorem intime claritatis accendūt:quā nec

B videre sicut est:nec loqui preualent sicut viderunt. Lo-quētes aūt verbis suis corda audiētium feriunt ⁊ incē-dunt. Quasi ergo fulgur chorušcans redeunt:quia cum celestia loquūtur: per eos supernum lumen intermicat: et ad amorem celestis patrie mētes audiētiū inflāmat. More itaqꝫ chorušcantis fulguris cum loquēdo percu-tiunt:ignē spiritalis desiderij spargunt. Alio quoqꝫ mo-do sancta animalia vadunt ⁊ redeūt. Vadunt em̄ cum ad insinuandā celestis doni gratiam/in predicationem mittūtur:atqꝫ vt ad fidem trahant/mira corā infidelib⁹ faciunt. Sed redeūt/qꝛ hec omnipotētis dn̄i virtuti tri-buentes: sibimetipsis que fecerint non asscribunt. Cum enim stupēda faciūt/fulgura sunt:qꝛ corda intuentium concutiunt/terrent/illumināt/et accendunt. Unde scri-

Abac.iij.

ptum est: In lumine iacula tua ibunt:in splēdore fulgu-ris armorum tuoꝝ. Iacula dn̄i sunt verba sanctoꝝ:que corda peccātium feriunt. Sed ista iacula habent arma. Scitis fratres quia preliatores viri iacula mittunt:ar-mis ꝯo muniūtur. Dum ergo verbis addunt miracula: quasi armis se muniunt/ne ipsi feriantur. In lumine ia-cula tua ibunt:qꝛ in aperto exeunt verba dei. Sed quia comitari debēt sententias doctoꝝ facta miraculorum: recte subiūgitur: [In splendore fulguris armoꝝ tuoꝝ.] Quia dum addunt eis arma miraculoꝝ: mentes perse-quētium fulgurāt:vt eos persequi non presumant. Hec itaqꝫ animalia vadūt ⁊ reuertūtur in similitudinem ful-guris chorušcantis:quia postq̄ mira sancti inter hoīes faciunt: postq̄ corda audientium sparso lumine incen-dūt:ad quādam auctori suo gloriam redeūt: vt illi lau-

B

dem reddāt per quem se posse talia sciunt. Sic Petrus cum sanato hoīe qui claudus ex vtero matris fuerat/si-gnum fecit/qꝺ omnes qui cognoscerent valde miraban-

Actuū.iij.

tur/dixit:Quid miramini in hoc:aut nos qd intuemini quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hūc ambu-lare? Deus Abraham/deus Isaac ⁊ deus Iacob/deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum. Et paulopost. In fide nois ei⁹ hunc quem videtis ⁊ nostis/ confirmauit nomen ei⁹. Signum quippe faciens/intuē-tium oculos miraculi lumine perstrinxit:sed humilita-tem custodiēs/et laudem auctori reddēs:quasi vnde ve-nerat rediit:qꝛ lux fulguris vnde fuerat ostendit. San-cta itaqꝫ animalia cum ad signa operāda veniunt: et cū ad reddēdam auctori suo gl'iam intus apud semetipos redeūt/fulgura sunt:qꝛ ⁊ ostendēdo miracula:et exēpla humilitatis prebendo/mētes intuētium feriunt ⁊ incen-dunt. In om̄e aūt qꝺ faciūt/ idcirco semper ad laudem creatoris redeūt:vt in ea virtute quā accipiūt/vera sta-bilitate persistant. Nam si quid sibi tribuerēt:in hoc qꝺ acceperant/stare non possent. Unde bene etiam per Sa-

Eccle.j.

lomonem dicitur:Ad locum de quo exeunt flumina/re-uertuntur vt iterum fluant. Siue em̄ in virtutibus seu in doctrina/quid aliud sunt sancti viri q̄ flumina: que

C

terram cordis carnalium aridam rigāt? Sed siue i ope-ratione quam faciūt:seu in doctrine verbis citius sicca-rentur:nisi per intētionem cordis semper sollicite ad lo-cum de quo exeunt redirent. Si enim introrsus ad cor non redeant:ac sese in amore conditoris desideriorꝫ vin-culis non astringant: et manus ab eo qꝺ agebat deficit: et lingua ab eo qꝺ loquebatur arescit. Sed intus semp per amorem redeunt: et hoc quod in publico operantes atqꝫ loquentes fundunt: in secreto suo de fonte amoris hauriunt. Amando enim discunt quod docendo profe-runt. Ad locum ergo de quo exeūt flumina/reuertūtur vt iterum fluant;quia aquam sapiētie inde semper hau-riunt vnde oritur:ne cū cucurrerit exsiccetur. Per om-ne ergo quod agimus;ad fontem veri luminis sollicita mente redeamus. Reddamus creatori nostro gratias de bonis que accepimus:eiqꝫ cum Esaia propheta sup-

Esa.xxvj.

pliciter dicamus:Omnia opera nostra operatus es no-bis. Bona enim nostra eius sunt opera: cuius visceribꝰ non suffecit vt nos erigeret:nisi ⁊ semetipsum pro nobis inclinaret. Si enim coeternus patri de⁹ ante secula non fieret homo in tempore:quando homo temporalis sape-ret eterna? Descensio ergo veritatis/ascēsio facta est hu-manitatis nostre. Demus ei gloriam: demus laudem: qui viuit cum patre in vnitate spiritussancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homilia sexta.

D

Cumqꝫ aspicerem aīalia:appa-ruit rota vna super terrā/ iuxta aīalia:habens quattuor facies. Et aspectus rotarū et opus ea-rum quasi visio maris:⁊ vna si-militudo ipsaꝝ quattuor:⁊ aspe-ctus earū et opera quasi sit rota in medio rote. Per quattuor partes earū euntes ibant:et non reuertebantur cum ambularēt. Statura quoqꝫ erat rotis/ ⁊ altitudo/ ⁊ horribilis aspectus.

Ps̄.xvij.

Tenebrosa aqua in nubib⁹ aeris: qꝛ obscura est sciētia in pphetis. Sed salomonis voce attestāte didicim⁹: Gloria regū/celare ꝟbū:

puer.xx.

et gl'ia dei est inuestigare sermonē;qꝛ et honor est hoim/ coꝝ secreta abscōdere:et gl'ia dei est/mysteria sermonis eius aperire. Ipsa aūt per se ꝟitas discipulis dicit:Que

Matth.x.

dico vobis i tenebris/ dicite i lumine. i. aperte exponite que in allegoriaꝝ obscuritatib⁹ auditis. Magne ꝟutī-litatis est ipsa obscuritas elocꝫoꝝ dei: qꝛ exercet sensum vt fatigatione dilatet: et exercitatus capiat qꝺ capere non potest ociosus. Habet quoqꝫ adhuc aliud maius: qꝛ scripture sacre intelligētia si in cūctis esset aperta/vi-lesceret. In quibusdā locis obscurioribꝰ tanto maiore dulcedine inuēta reficit:q̄to maiore labore fatigat ani-mum q̄sita. Ecce em̄ sancti Ezechielis nūc voce dicit: [Cūqꝫ aspicerem aīalia/apparuit rota vna super terrā.]

E

Quid aūt rota/nisi sacrā scripturā signat: que ex omni parte ad auditoꝝ mētes voluit:et nullo erroris angulo a predicationis sue via retinetur? Ex omni autem par-te voluitur:qꝛ inter aduersa et pꝓspera:et recte ⁊ humili-ter incedit. Circulus quippe preceptoꝝ illi⁹ modo sur-sum/modo deorsum est:qꝛ que perfectioribꝰ spiritaliter dicūtur/infirmis iuxta litteram congruūt. Et ipsa que paruuli iuxta litteram intelligūt/docti viri per spirita-lem intelligētiam in altum ducūt. Quis nāqꝫ paruuloꝝ

Genesis xxvij.

in facto Esau et Iacob:ꝙ alter ad venatū mittit vt be-nedicatur:alter ꝟo per suppositionē matris a patre be-nedicitur:nisi iuxta sacre lectionis historiam pascitur? In qua vez historia si ad intellectum paulo subtilius astringatur/videtur qꝛ Iacob primogeniti benedictio-nem nō per fraudem surripuit/sed vt sibi debitam acce-pit:quā concedente fratre data lentis mercede emerat. At ꝟo si quis altius sentiens/vtrorūqꝫ facta velit per al-legorie arcana discutere/protinus ab historia in myste-rium surgit. Quid est em̄ ꝙ Isaac de maioris filij sui ve-natione vesci cōcupiscit/nisi ꝙ oīpotēs deus iudaici po-puli bona operatiōe pasci desiderabat? Sed illo tardā-te:minorem Rebecca supposuit:qꝛ dum iudaicus popu-lus bona opera foris querit/gētilem populū mater grā instruxit:vt oīpotēti patri cibū boni operis offerret:be-nedictionemqꝫ maioris fratris acciperet. Qui eosdem cibos ex domesticis aīalib⁹ prebuit:qꝛ gētilis populus placere deo de exterioribꝰ sacrificijs non querēs:per vo-

F

cem pphetie dicit: In me sunt deus vota tua;que red-

Ps̄.lv.

dam laudationes tibi. Quid est ꝙ idem Iacob manus ac brachia ⁊ collum hedinis pellib⁹ texit: nisi ꝙ hedus pro peccato offerri consueuit? Et gētilis populus car-nis quidē in se peccata mactauit:sed coopertum se pec-catis carnalib⁹ confiteri non erubuit. Quid est ꝙ vesti-mētis fratris maioris induit: nisi ꝙ sacre scripture pre-ceptis que maiori pp'lo data fuerāt/in bona operatione vestitus est? Et eis minor i domo vtit/ que maior foras exiēs intus reliquit:quia illa gētilis populus precepta tenet in mēte/que iudaicus populus habere non potuit dum solā in eis litteram attendit. Et quid est ꝙ Isaac eūdem filium nescit quē benedicit/nisi hoc qꝺ de gētili populo dn̄s per psalmistam dixit: Populus quem non

Ps̄.xvij.

cognoui/ seruiuit mihi:ob auditū auris obediuit mihi? Quid est ꝙ presentem nō videt/et tū que ei in futuro ve-niebāt videt:nisi ꝙ oīpotēs deus cum per pphetas suos predicaret gentilitati grām prerogādam:eam ⁊ in pre-senti per grām non videt:qꝛ tūc i errore dereliquit:et tū qꝛ hanc q̄nꝫ collecturus erat: per benedictionis grām preuidit. Unde ⁊ idem Iacob gentilis populi figuram tenet:eiqꝫ in benedictione dicitur:Ecce odor filij mei si-

Genesis xxvij.

cut odor agri pleni:cui benedixit dn̄s deus. Sicut em̄

G in euangelio veritas dicit: Ager est hic mundus. Et qꝛ
Lu.xvij. gentilis populus ad fidem perductus/per electos suos
Mat.xiij. in vniuerso mundo virtutibꝰ redolet: odor filij/odor est
agri pleni. Aliter nãqꝫ olet flos vue: qꝛ magna est virtus
et opinio predicatoꝝ/qui inebriãt mentes audientium.
Aliter flos oliue: qꝛ suaue est opus misericordie: qꝛ mo-
re olei refouet ⁊ lucet. Aliter flos rose: qꝛ mira est fragrã
tia que rutilat et redolet ex cruore martyꝝ. Aliter flos
lilij: qꝛ candida vita carnis est de incorruptione virgini
tatis. Aliter flos viole: qꝛ magna est virtus humilium/
qui ex desiderio loca vltima tenentes/ se per humilita-
tem a terra in altum non subleuant: et celestis regni pur
puram in mente seruãt. Aliter redolet spica/cum ad ma
turitatem perducitur: qꝛ bonoꝝ operum perfectio ad sa
tietatem eoꝝ qui iustitiam esuriũt preparatur. Quia er
go gẽtilis populus in electis suis vbiqꝫ per mũdũ spar-
sus est/et ex eis virtutibꝰ quas agit/oẽs qui intelligũt/
Genesis xxvij. odore bone opinionis replet: dicatur recte: Ecce odor
filij mei/sicut odor agri pleni. Sed qꝛ easdem virtutes
ex semetipso non habet/adiũgat: Cui benedixit dominꝰ
deus. Et quoniam electoꝝ populus per quosdam etiã
in contẽplationem surgit: per quosdam vero in actiue vi-
Ibidem. te solũmodo opera pinguescit: recte illic additur: Det
tibi dñs de rore celi: et de pinguedine terre. Ros enĩ de-
super ⁊ subtiliter cadit. Et totiẽs de rore celi accipimꝰ:
quotiẽs per infusionem cõtẽplationis intime de super-
nis aliquid tenuiter videmus. Cum vero bona opera etiã
per corpus agimus: de terre piguedine ditamur. Quid
H est autem ꝙ Esau tarde ad patrem redit: nisi ꝙ iudaicꝰ
populus ad placãdum dñm sero reuertitur? Cui ⁊ hoc
Esaie.x. in benedictione dicitur: Tempusqꝫ erit cum soluatur iu
gum de collo tuo. Quia a seruitute peccati iudaicus po
Roma.xj. pulus in fine liberabitur: sicut scriptum est: Donec ple-
nitudo gentium introiret: et sic omnis israel saluus fie-
ret. Quem non paruuloꝝ ipsa euangelica historia in mi-
Joan.ij. raculi operatione reficiat/ꝙ hydrias vacuas dñs aqua
implere precepit: eandẽqꝫ aquam protinus in vinũ ver-
tit? Sed cum hec vigilantiores ingenio audiunt: et sa-
cram historiam credendo venerantur/quid interius in-
nuat requirunt. Qui enim mutare aquam in vinum po-
tuit: etiam vacuas hydrias valuit vino statim replere.
Sed implere hydrias aqua iubet: qꝛ prius per sacre le-
ctionis historiam corda nostra replenda sunt. Et aquã
nobis in vinum vertit: quãdo ipsa historia per allegorie
mysterium in spiritalem nobis intelligẽtiam commuta
tur. Rota ergo quasi per terram trahitur: qꝛ paruulis
humili sermone concordat: et tamen magnis spiritalia
infundens/quasi circulum in altum leuat. Et inde sur-
sum erigitur: vnde terram tangere pauloante videbaẽ.
Quia vero vndiqꝫ edificat: quasi per circulum rota cur-
Exo.xxv. rit. Unde ⁊ in lege scriptum est: Facies ⁊ candelabrum
ductile de auro mũdissimo: hastile eius et calamos ⁊ cy
phos ⁊ spherulas ac lilia ex ipso ꝓcedentia. Quis in cã-
delabro nisi redẽptor humani generis designatur? qui
in natura humanitatis infulsit lumen diuinitatis: vt mũ
di candelabrum fieret: quatenus in eius lumine omnis
I peccator in quibus iaceret tenebris videret. Qui ꝓeo
ꝙ naturam nostram sine culpa suscepit: candelabrum ta
bernaculi ex auro purissimo fieri iubetur. Ductile autẽ
feriendo producitur: qꝛ et redẽptor noster qui ex conce-
ptione ⁊ natiuitate perfectus deus ⁊ homo extitit/ pas-
sionum dolores pertulit: et sic ad resurrectionis gloriã
ꝑuenit. Ex auro ergo mũdissimo ductile candelabrum
fuit: qꝛ et peccatum non habuit: et tamen eiꝰ corpus per
passionis cõtumelias ad immortalitatem ꝑfecit. Nam
iuxta virtutes aie quibus percussionibus potuisset ꝑfi-
cere/ omnino non habuit. In mẽbris aũt suis (que nos su-
mus) quotidie percussionibus proficit: qꝛ dum nos tun-
dimur ⁊ efficimur vt eiꝰ corpus esse mereamur/ipse ꝑfi-
Colo.ij. cit. De eiꝰ aũt corpore scriptum est: Ex quo totum cor-
pus ꝑ nexus ⁊ cõiũctiones subministratum ⁊ cõstructũ
crescet in augmẽtum dei. Corpus quippe illiꝰ nos oẽs
sumus. Per nexus vero ⁊ cõiũctiones corpus ligatur: qꝛ
dum capiti pectus/dum pectori brachia/dum brachijs
manus/digiti manibꝰ sunt cõiũcti/ac mẽbra cetera mẽ
bris inherent: corpus omne perficitur. Sicut sancti apo-
stoli qꝛ redẽptori nostro ꝓpinqui steterũt/quasi pectus
capiti inhesit. Quos qꝛ martyres sunt secuti: quasi cõiũ-
cta brachia pectori fuerũt. Quibus dum pastores ⁊ do- K
ctores subiũcti sunt per bona opera: manus brachijs in-
heserũt. Hoc vero omne corpus redẽptoris nostri quoti-
die per nexum ⁊ cõiũctionem subministratum est i celo:
qꝛ cum ad eũ illuc electe aie ducũtur: ei sua mẽbra colli-
gantur. De quo bene dr: Subministratum ⁊ constructũ
crescit in augmẽtum dei: qꝛ deus oĩpotens redẽptor no
ster qui in se quo proficiat non habet: adhuc per mẽbra
sua quotidie augmẽtum habet. Unde rursum scriptum
Ephe.iiij. est: Donec occurramus oẽs in virum perfectum/ in men
suram etatis plenitudinis xpi. Hastile vero eiusdem can
delabri ipsa eccl'ia debet intelligi/que corpus eius est: qꝛ
inter tot aduersa libera stat. Calami aũt qui de hastili
procedunt/predicatores sunt: qui dulcem sonum in mũ
do ediderunt: vez canticum nouum. Cyphi aũt vino re-
pleri solent. Quid ergo mẽtes auditoꝝ nisi cyphi sunt:
que sanctis predicãtibꝰ vino sciẽtie replẽtur? Spheru-
la autem quid est aliud nisi volubilitas predicationis?
Sphera aũt ex omni parte voluitur. Et predicatio que
nec aduersitate retineri potest/nec ꝓsperitatibꝰ eleuaẽ/
sphera est. Et inter aduersa fortis/et inter ꝓspera humi
lis: nec timoris habet angulum/nec elationis. In cursu
ergo suo figi nõ valet: qꝛ per cũcta se volubiliter trahit.
Ut aũt hoc qḋ exẽpli causa protulimus exequamur/be-
L ne post calamos cyphos ⁊ spherulas/in cãdelabro lilia
describuntur: qꝛ post eam quam diximus predicationis
gratiam atqꝫ volubilitatem/illa virẽs patria sequitur:
que animabꝰ sanctis.i. floribus vernat eternis. Spheru
le ꝙ ad laborem pertinẽt: lilia ad retributionem. Itaqꝫ
sicut apud Moysen spherula doctrina p̄dicationis ac-
cipitur: ita hic per rotam ipsa sacra scriptura signatur.
Propheta igiẽ dum sancta animalia videret/adiũxit:
[Cũqꝫ aspicerem aialia: apparuit rota vna super terram.]
Qua in re querẽdum est cum interiꝰ rote describuntur:
cur vna rota prius apparuisse dicitur/nisi qꝛ antiquo po
pulo vetus solũmodo testamẽtum datum est: qḋ ad eru
diendam mẽtem illiꝰ quasi rota volueretur? Bene autẽ
Gen.iij. rota eadem super terram apparuisse dicitur. Peccanti
enĩ homini dictum est: Terra es: et in terrã ibis. Rota
ergo super terram apparuit: qꝛ deus oĩpotẽs legem sup
corda peccantium dedit. Sed qꝛ hec pennata animalia
sanctos (vt ante diximus) euãgelistas designãt: quomo
do ꝑus animalia/et postmodum rota vna aspicitur: dũ
ante testamẽtum vetus fuerit/et postmodum sancti euã
geliste secuti sint? Sed intelligere ibi possumus ꝙ illi
prius a prophetis visi sunt: qui merito transcẽdũt. Nam
quãtum sanctum euãgelium testamẽtum vetus precel-
lit: tãtoꝝ predicatores eiꝰ in descriptiõe ꝓphetica ꝑfer-
ri debuerũt. Quis sit adhuc aliud qḋ in hac descriptio
ne considerari debeat: quia prophetie spũs sic intra se-
metipsum anteriora ⁊ posteriora simul colligit: vt hec si-
mul ꝓphete lingua proferre non possit. Sed ampla que
M videt de preteritis sermonibus emanat: et nunc vltima
post prima: nunc vero prima post vltima loquitur. Unde
Ezechiel propheta sub figura sancte vniuersalis eccl'ie
et euangelistaꝝ gl'iam per quattuor aialium similitudi-
nem videt/et tamen repẽte illa subiũgit que anterioribꝰ
tẽporibus gesta sunt: vt patẽter indicet simul se vidisse:
qḋ carnis lingua non sufficeret simul dicere. Quia vero
per quattuor animalia etiã perfectos oẽs significari di
ximus: cõsiderãdum quoqꝫ est quosdam sanctoꝝ ⁊ ante
legẽ fuisse qui naturali lege districte viuerẽt/et oĩpotẽti
dño placerent. Post animalia ergo rota describitur: qꝛ
electoꝝ multi apud oĩpotẽtem dñm perfecti ⁊ ante legẽ
fuerunt. Sin vero animalia solos (vt diximus) euange-
listas debemus accipere: est adhuc aliud quod conside-
rare debeamus. Uidebat enĩ in spiritu propheta: quia
hec ipsa verba que obscuritatibꝰ obuoluta proferebat/
non iudaico populo/sed gentibus panderentur. Nobis
igitur loquẽs: prius animalia/et post rotam describere
debuit: quia nos ad fidem dño largiente venientes: non
per legem euangelium / sed per sanctum euangelium le-
gem didicimus. Ubi vero vel qualis rota apparuerit: ad-
iungit cum dicit: [Iuxta animalia habens quattuor fa
cies.] Ubi adhuc subditur: [Et aspectus rotaꝝ ⁊ opus
earum quasi visio maris: et vna similitudo ipsarũ quat-
tuor: et aspectus earum et opera / quasi si sit rota in me-
dio rote.] Quid est hoc ꝙ cũ vna rota diceretur: paulo-

A post adiūgitur/quasi si sit rota ī medio rote:nisi q in te-
stamēti veteris littera testamētum nouum latuit per al
legoriam? Unde ⁊ rota eadē que iuxta aīalia apparuit/
quattuor facies habere describitur: qꝛ scriptura sacra
per vtraqꝫ testamenta in quattuor partibꝰ est distincta.
Uetus etenī testamētum in lege et ꝓphetis:nouum vero
in euangelijs atqꝫ apostoloꝝ actibus ⁊ dictis. Scimus
autem qꝛ vbi faciem intēdimus: ibi qđ necesse est vide-
mus. Rota ergo quattuor habet facies:qꝛ prius resecā-
da mala in populis vidit per legem / postmodum vidit
per ꝓphetas:subtilius vero per euangelium/ad extremū
autem per apostolos ea que in culpis hoīm resecarētur
aspexit. Potest quoqꝫ intelligi q quattuor facies rota
habeat/propter hoc q scriptura sacra per gratiam pre-
dicationis extensa in quattuor mundi partes innotuit.
Unde ⁊ bene rota eadem vna prius iuxta animalia ap-
paruisse:et postmodum quattuor facies habuisse descri
bitur:qꝛ nisi lex euāgelio cōcordaret/in quattuor mūdi
partibus non innotesceret. Sequitur: [Et aspectus ro-
tarum ⁊ opus earum quasi visio maris.] Recte sacra elo
quia visioni maris similia narrātur:qꝛ in eis magna sūt
volumina sentētiarum:cumuli sensuum. Nec immerito
mari similis scriptura sacra dicitur:quia firmātur in ea
sententie locutionis/sacramēto baptismatis. Uel certe
considerādum est qꝛ nauibus in mare nauigamus/cum
ad desideratas terras tēdimus. Nobis autem quid est
Ps.cxlj. in desiderio nisi illa terra de qua scriptum est: Portio
mea in terra viuētium? Ligno autem (vt dixi) euehitur
B qui mare transit. Et scimus qꝛ sacra scriptura lignum
Deut.xxj. crucis per legem nobis prenunciat/cum dicit: Maledi-
ctus oīs qui pendet in ligno. Qđ de redemptore nostro
Gala.iij. Paulus attestatur/dicens: Factus pro nobis maledi-
ctum. Per ꝓphetas quoqꝫ lignum annūciatur/cum dr:
Ps.xcv. Dñs regnabit a ligno. Et rursum: Mittamus lignū in
Hiere.xj. panē eiꝰ. Per euāgeliū vero lignū crucis aperte ostēdit:
vbi ipsa dñi passio que ꝓphetata est declarat. Per apo-
stolum aūt hec eadem crux etiam in verbis et operibus
Gala.vj. tenetur/cū Paulus dicit: Mihi mūdus crucifixus est:
Ibidem. et ego mūdo. Et rursus: Mihi aūt absit gloriari:nisi in
cruce dñi nostri Jesu christi. Nobis ergo qui ad eternā
patriam tendimus:scriptura sacra per quattuor suas fa
cies mare est. Que crucem annunciat:qꝛ nos ad terram
viuētium ligno portat. Nisi aūt mari scripturam sacrā
Esaie.xj. similem cerneret:propheta minime dixisset: Repleta est
terra sciētia dñi:sicut aque maris operiētis. Sequitur:
[Et vna similitudo ipsaꝝ quattuor:et aspectus earum
et opera:quasi si sit rota in medio rote.] Una similitudo
ipsaꝝ est quattuor: qꝛ qđ predicat lex. hoc etiā ꝓphete:
quod denūciāt ꝓphete/hoc exhibet euāgelium:qđ exhi-
buit euāgelium/hoc pdicauerunt apostoli per mūdum.
Una ergo est similitudo ipsaꝝ quattuor: qꝛ diuina elo-
quia etsi temporibus distincta / sunt tñ sensibus vnita.
[Et aspectus earū et opera quasi si sit rota in medio ro-
te.] Rota intra rotam est testamentum nouum (sicut di
ximus) intra testamētum vetus:qꝛ qđ designauit testa-
C mētum vetus/hoc testamētum nouum exhibuit. Ut enī
Gen.ij. pauca de multis loquar / quid est q Adam dormiente
Gen.xxij. Eua producitur/nisi q moriēte xpo ecclesia formatur?
Quid est q Isaac ad immolādum ducitur/et ligna por
tat/are superimponit et viuit:nisi q redēptor noster ad
passionem ductus/lignū sibi crucis ipse portauit? et sic
in sacrificio ꝓ nobis ex humanitate est mortuus/vt ta-
men immortalis maneret ex diuinitate. Quid est q ho-
Josue.xx. micida post mortem summi pōtificis absolutus/ad ter
ram ꝓpriam redit:nisi q humanum genus qđ peccādo
sibimetipsi mortem intulit:post mortem veri sacerdotis
veꝫ redēptoris nostri/peccātoꝝ suoꝝ vinculis soluitur:et in
Exo.xxv. paradisi possessiōe reparatur? Quid est q in tabernacu-
lo propitiatorium fieri iubetur:super qđ duo cherubin/
vnū a summitate vna/et alteꝝ a summitate alia ex auro
mūdissimo ponūtur expādētes alas/et operiētes oracu
Ibidem. lum? Quid est q se mutuo respiciūt/versis vultibꝰ in ꝓpi-
tiatorium/nisi q vtraqꝫ testamēta ita sibi in mediatorē
dei ⁊ hoīm cōcordāt:vt qđ vnum designat/hoc alterum
exhibeat? Quid enī per ꝓpitiatorium/nisi ipse redēptor
humani generis designatur? De quo per Paulum dici-
Rom.iij. tur. Quem ꝓposuit deus ꝓpitiationem per fidem in san
guine ipsius. Quid vero per duo cherubin que plenitudo

scientie dicuntur/nisi vtraqꝫ testamenta signata sunt? D
Ex quibus vnū a summitate vna ꝓpitiatorij/aliud vero
a summitate altera stat: qꝛ qđ testamētum vetus de in-
carnatione nostri redēptoris cepit ꝓphetādo ꝓmittere:
hoc testamētum nouum perfecte narrat expletum. Duo
autem cherubin ex auro mūdissimo facti sunt:qꝛ vtraqꝫ
testamēta pura ac simplici veritate describūtur. Expā-
dunt vero alas/et oraculum operiūt: qꝛ nos qui oīpoten-
tis dei oraculum sumus:a culpis imminētibus scriptu
re sacre edificatione ꝓtegimur. Cuius dum sententias
sollicite aspicimus:ab errore ignorantie eius alis vela-
mur. Duo ergo cherubin in se mutuo respiciūt versis vul-
tibus in ꝓpitiatorium:qꝛ vtraqꝫ testamēta in nullo a se
discrepāt. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenēt:qꝛ
qđ vnum promittit / hoc aliud exhibet: dum inter se po-
situm mediatorem dei ⁊ hoīm vidēt. Facies quippe a se-
metipsis cherubin auerterent/si qđ vnum testamentum
ꝓmitteret/aliud negaret. Sed dum concorditer de me-
diatore dei ⁊ hoīm loquūtur / vt vicissim se respiciāt/in
ꝓpitiatorium intendūt. Rota ergo in medio rote est:qꝛ
inest testamēto veteri testamētum nouum. Et sicut sepe
iam diximus/qđ testamētum vetus ꝓmisit/hoc nouum
exhibuit:et qđ illud occulte annūciat/hoc istud exhibi-
tum aperte clamat. Prophetia ergo testamēti noui/te-
stamentum vetus est:et expositio testamenti veteris/te-
stamētum nouum. Sequitur: [Per quattuor partes ea
rum ibant/et non reuertebantur.] Quo alibi diuina elo
quia nisi ad corda hoīm vadunt? Sed per quattuor par
tes euntes ibant:quia scriptura sacra per legem ad cor-
da hoīm vadit:signādo mysterium. Per prophetas va-
dit paulo apertius prophetando dñm. Per euāgelium E
vadit:exhibendo quem prophetauit. Per apostolos va
dit: predicando eum quem pater in nostra redēptione
exhibuit. Habent ergo rote facies ⁊ vias:quia ostendūt
sacra eloquia notitiam preceptorum cum exhibitione
operum. Et per quattuor partes vadūt:quia distinctis
(vt prediximus) temporibus loquuntur. vel certe quia
in cunctis mundi regionibꝰ incarnatum dominum pre-
dicant. De quibus aperte mox subditur: [Et non reuer
tebantur cum ambularent.] Hec superius de animali-
bus dicta sunt: sed non eadem intelligi de rotis que de
animalibus possunt. Rotis quippe signari testamenta
diximus. Et testamētum vetus ambulauit quidem:qꝛ
per predicationem ad mētes hoīm venit:sed post ad se-
metipsm reuersum est: quia iuxta litteram/in preceptis
suis ⁊ sacrificijs vsqꝫ ad finem seruari non potuit. Non
enī sine immutatione permansit:cum in eo spiritalis in-
telligentia defuit. Sed cum redēptor noster in mūdum
venit: hoc spiritaliter fecit intelligi/qđ carnaliter inue-
nit teneri. Itaqꝫ dum spiritaliter littera eius intelligi-
tur/oīs in eo illa carnalis exhibitio viuificatur. Testa-
mentum vero nouum etiam per testamenti veteris pagi
nas testamētum eternum appellatum est: qꝛ intellectus
illius nunqꝫ mutatur. Bene ergo dicitur q rote euntes
ibant/et non reuertebantur cum ambularēt: qꝛ nouum F
testamentum non rescinditur: dum vetus iam spiritali-
ter intelligitur. Post se non redeunt:quia vsqꝫ ad finem
mundi immutabilia persistunt. Ambulant ergo/sed nō
reuertūtur: quia sic spiritaliter ad cor nostrum veniūt/
vt coꝝ precepta vel studia vlterius non mutentur. Se-
quitur: [Statura quoqꝫ erat rotis ⁊ altitudo ⁊ horribi-
lis aspectus.] Quid est q ī scripture sacre eloquijs tria
hec inesse narrantur: vt staturam/altitudinem/et horri-
bilem aspectum. i. terribilem habere memorentur. Que-
rendum nobis magnopere est: que diuine scripture sta-
tura / que altitudo / quis horribilis aspectus dicitur.
Sciendum ergo est quia stare ad vitam congruit bene
operātis. Unde per Paulum dicitur: Qui stat/videat j.Cor.x.
ne cadat. Qui etiā discipulis dicit: Sic state in dño cha Phil.iiij.
rissimi. Ex propheta qui se vita ac moribus ante dñm iiij.Re.iij
stare videbat/ait: Uiuit dñs/in cuius conspectu sto. Al
titudo vero est celestis regni promissio. Ad quam tunc
ꝑtingitur: quando iam mortalis vite oīs corruptio sub-
iugatur. Horribilis vero aspectus est terror gehenne:
que sine fine reprobos cruciat: et semper in cruciatū cō-
seruat. Statura ergo in rectitudine predicationis est. Alti
tudo in celsitudine superne promissionis. Horribilis vero
aspectus in minis atqꝫ terroribus supplicij sequentis.

G Scriptura igitur sacra staturã habet:qr mores ad stan
dum dirigit:vt auditoꝝ mẽtes ad terrenam cõcupiscen
tiam non curuentur. Altitudinem habet:qr in celesti pa
tria eterne vite gaudia ꝓmittit. Horribilem quoqꝫ aspe
ctum habet:qr oib⁹ reprobis gehẽne supplicia minatur.
Ostẽdit igitur staturam suam in edificatione morum.
Ostendit altitudinem in ꝓmissione premioꝝ. Ostendit
horribilem aspectum in terrorib⁹ supplicioꝝ. Recta est
enĩ in preceptis:alta in ꝓmissionib⁹:horribilis i minis.
Esaie.j. Habet staturã/cũ per ꝓphetam dicit: Quiescite agere
peruerse:discite benefacere:querite iudiciũ:subuenite op
Esa.lviij. pressꝰ:iudicate pupillo:defendite viduam. Et rursum:
Frãge esuriẽti panẽ tuũ:et egenos vagosqꝫ induc in do
mum tuã. Cum videris nudum/operi eũ:et domesticos
seminis tui ne despexeris. Habet altitudinem/cum per
Esaie.lx. eũdem ꝓphetam dicit: Non erit tibi sol amplius ad lucẽ
dum per diem:nec splendor lune illuminabit te:sed erit
tibi dñs in lucem sempiternam: et deus tuus i gloriam
Esaie tuã. Habet horribilem aspectũ:cũ infernũ describẽs di
xxxiiij. cit: Dies vltionis dñi/annus retributionis iudicij sion:
et cõuertẽtur torrẽtes ei⁹ in picem:et fumus eius in sul
phur:et erit terra ei⁹ in picem ardentem nocte ⁊ die:non
extinguet in sempiternũ. Quã beatus quoqꝫ Job descri
Job.j. bit dicẽs: Terrã tenebrosam ⁊ opertã mortis caligine:
terrã miserie ⁊ tenebraꝝ: vbi vmbra mortis/et nullus or
do/sed sempiternus horror inhabitãs. Habet staturam
Esa.vlti. cũ per eũ dñs ꝓpitius pollicetur dicẽs: Sicut celi noui
et terra noua que ego stare facio coram me dicit dñs:sic
stabit semen vestrũ et nomen vestrum. Illi enĩ veraciter
corã dño stant:qui vitam suã in prauitate non dissipant.
Ibidem. Habet altitudinem: cum statim subdit: Et erit mensis
H ex mẽse:et sabbatũ ex sabbato:et veniet ois caro vt ado
ret corã facie mea:dicit dñs. Quid est mensis nisi profe
ctio dierũ? Et qd est sabbatum nisi requies in qua fieri
opus seruile nõ liceat? Mensis ꝙ ex mense est:qr qui hic
ꝑfecte viuũt/illuc ad ꝑfectionem glorie ꝑducũtur. Sab
batum ꝟo ex sabbato est:qr qui hic cessant a peruerso ope
re/illic quiescũt in celesti retributione. Habet etiã hor
Ibidem. ribilem aspectũ/cũ ꝓtinus adiũgit: Et egredientur ⁊ vi
Ibidem. debũt cadauera viroꝝ:qui preuaricati sunt in me. Ver
mis eoꝝ non morietur:et ignis eorum non extinguetur.
Quid enĩ horribili⁹ dici: quid cogitari potest/ꝙ dãna
tionis vulnera suscipere: et dolores vulneꝝ nũqꝫ finire?
De hoc horribili aspectu rotaꝝ bene per Sophoniã di
cum superuenire duris mentibus dies iudicij denũcia
Sopho.j. tur: Juxta est dies domini magn⁹:iuxta ⁊ velox nimis.
Vox diei dñi amara; tribulabitur ibi fortis. Dies ire
dies illa:dies tribulatiõis ⁊ angustie:dies calamitatis
et miserie:dies tenebraꝝ et caliginis:dies nebule ⁊ tur
binis:dies tube ⁊ clangoris. Sed qr exterioris rote di
cta posuimus:restat nũc vt interioris quoqꝫ staturam/
altitudinem / et horribilem aspectum ꝓferre debeam⁹.
Habet quippe rota interior staturã suã:cũ per sanctum
J euãgelium ad terrena desideria incuruare nos ꝓhibet/
Luce.xxj. redẽptoris nostri vocib⁹ dicẽs: Attendite vt non grauẽ
tur corda vestra i crapula ⁊ ebrietate:aut in curis hui⁹
vite. Habet altitudinem/cũ de eodem redẽptore ꝓmit
Joãnis.j. tit/dicẽs: Quotquot aũt crediderũt in eũ:dedit eis po
testatem filios dei fieri. Quid enĩ hac potestate altius:
quid hac altitudine sublimi⁹ dici potest:in qua creatus
quisqꝫ efficitur fili⁹ creatoris? Habet horribilem aspe
Mat.xxv. ctum/cũ de reprobis loquitur dicẽs: Ibũt in suppliciũ
eternũ. Habet staturã/cũ veritas discipulos admonet
Luce.xij. dicẽs: Vẽdite que possidetis/et date elemosynã. Faci
te vobis sacculos non veterascẽtes. Habet ꝓmissionis
Mat.viij. altitudinem/cũ dicit: Venient ab oriẽte ⁊ occidẽte:et re
cũbent cũ Abraham et Isaac et Jacob in regno celoꝝ.
Ibidem. Habet horribilem aspectum/cũ subdit: Filij aũt regni
eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus ⁊ stridor
Joã.viij. dentium. Quib⁹ rursum voce veritatis dr: Vos in pctis
vestris moriemini. Habet staturam/cũ primi pastoris
ij. Pet.j. vocib⁹ dicit: Ministrate i fide vestra virtutem:in virtu
te aũt sciẽtiam:in sciẽtia aũt abstinẽtiam:in abstinentia
aũt patiẽtiam:in patientia aũt pietatem:in pietate aũt
amorem fraternitatis:in amore aũt fraternitatis chari
Ibidem. tatem. Habet altitudinem/cũ paulopost dicit: Sic enĩ
abũdãter ministrabitur vobis introitus i eterno regno
dñi ⁊ saluatoris nostri Jesu xpi. Qui rursus bonis pa
storibus pollicetur/dicens: Cum apparuerit princeps K
pastoꝝ/percipietis immarcescibilem glorie coronã. Ha ij. Pe. iij.
bet horribilem aspectũ/cũ dicit: Adueniet aũt dies dñi Ibidem.
vt fur:in qua celi magno impetu transient:elementa ꝟo
calore soluentur. Cum hec igit oia dissoluẽda sint:qua
les oportet vos esse in sanctis cõuersationib⁹ et pietati
bus:expectãtes et ꝓperãtes in aduẽtũ diei dei:per quã
celi ardẽtes soluent:elemẽta ꝟo ignis ardore tabescẽt?
Habet staturam/cũ per Paulum nos a terrenis deside
rijs erigit/dicẽs: Mortificate mẽbra vestra que sunt su Colo.iij.
per terrã:fornicationem/immũditiam/libidinem/cõcu
piscentiam malã/et auaritiam/que est idoloꝝ seruitus.
Habet altitudinem/cũ ꝓmittit dicẽs: Vita vr̃a abscõ Ibidem.
dita est cũ xpo in deo. Cum enĩ xps apparuerit vita ve
stra:tũc et vos apparebitis cũ ipso in gloria. Habet hor
ribilem aspectũ/cũ minatur dicẽs: In reuelatione dñi j. Thess.j.
nostri Jesu xpi de celo/cum angelis virtutis ei⁹ in flam
ma ignis:dantis vindictam his qui non nouerũt deum/
et qui non obediũt euãgelio dñi nostri Jesu xpi:qui pe
nas dabũt in interitu eternas a facie dñi:et a gloria vir
tutis eius. Habet staturam/cum nos admonet dicens:
Videte ne qs alicui malum ꝓ malo reddat: sed semper j. Thess.v.
qđ bonum est sectamini in inuicem ⁊ in oẽs. Habet alti
tudinem/cum ꝓmittit dicẽs: Si cõmorimur/et cõuiue Ro.viij.
mus:si sustinemus/et cõregnabimus. Et rursum. Non Ibidem.
sunt cõdigne passiones hui⁹ tẽporis ad futurã gloriam:
que reuelabit in nobis. Habet horribilem aspectũ/cum
minatur dicẽs: Terribilis quidem expectatio iudicij: Heb.v.
et ignis emulatio:que consũpturus est aduersarios. Qui L
rursus ait: Horrẽdum est incidere in man⁹ dei viuẽtis. Heb.x.
Que oia breui quoqꝫ sententia stringit/dicẽs: Vt possi Ephe.iij.
tis cõprehendere cum oib⁹ sanctis que sit latitudo/lon
gitudo/sublimitas/et ꝓfundum. Lata quippe est chari
tas: qr et inimicoꝝ dilectionem capit:et per eã charita
tem qua nos de⁹ oĩpotẽs late diligit:etiã longanimiter
portat. Hoc ꝙ nos debemus exhibere ꝓximis:qđ indi
gnis nobis a creatore nostro cõspicim⁹ exhiberi. Lati
tudo itaqꝫ et longitudo ad staturam ptinet:qr per amo
rem mores dilatat:vt fraterna mala charitas lõganimi
ter portet. Sublimitas aũt est eternoꝝ illa remunera
tio premioꝝ/de cui⁹ immensitate dicitur: Quia nec ocu j. Coꝝ.ij.
lus vidit:nec auris audiuit:nec in cor hoĩs ascẽdit:que
preparauit deus diligẽtibus se. Habet ergo in sublimi
tate altitudinem:quia eterna sanctoꝝ gaudia nulla nũc
preualent cogitatione penetrari. Profũdum quoqꝫ est
illa inestimabilis dãnatio supplicioꝝ/que eos quos sus
ceperit/in imis demergit. In quib⁹ sacra eloquia horri
bilem aspectũ habẽt:qr inestimabilem terrorem audien
tibus incutiũt/cum supplicia inferis loquũtur. Bene er
go dicitur: Statura quoqꝫ erat rotis: et altitudo ⁊ hor
ribilis aspectus: quia scriptura sacra in vtroqꝫ testa
mento ⁊ admonẽdo recta est/et promittendo alta/et mi
nando terribilis. Hec nos fratres charissimi hodierno
die largiente dño dixisse sufficiat:vt ad differẽda ea que M
subiuncta sunt/ocio reparati redeamus:in auctore oim
deo ⁊ domino nostro Jesu christo confidentes: Qui vi
uit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus:
Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homilia septima.

ET totum corpus oculis plenũ
in circuitu ipsarum quattuor.
Cũqꝫ ambularẽt aĩalia:ambu
labant pariter et rote iuxta ea:
et cum eleuarẽtur animalia de
terra eleuabantur simul ⁊ rote.
Quocũqꝫ ibat spũs:illuc eũte spiritu ⁊ rote pa
riter eleuabantur/sequentes eum. Spiritus
enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibant:
et cum stantibus stabant:et cũ eleuatis a terra
pariter eleuabantur et rote sequentes ea: quia
spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super
caput animalium firmamenti quasi aspectus
crystalli horribilis ⁊ extẽti super capita eorum
desuper. Sub firmamento autem pẽne eorum

A recte alteri⁹ ad alteꝝ. Unũquodq̃ duab⁹ alis velabat corpus suũ: et alteꝝ similiter velabat.

Sicut nostis fratres charissimi: cõsuetudo prophete est/ nũc ista/ nũc illa cõspicere: ⁊ ab alijs in aliud subito verba diriuare: sicut psalmista (Ps. vij.) cũ de dño loq̃retur: dixit: Deus iudex iustus fortis ⁊ patiens: nũquid irascetur per singulos dies? Nisi conuertamini/ gladiũ suũ vibrauit: arcũ suum tetẽdit et parauit illũ: et in ipso parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Repente subiũgit. Concepit dolorẽ et peperit iniquitatẽ. Lacũ aperuit/ et effodit eum: et incidit in foueã quam fecit. Ecce cũ dñi narraret iustitiam: quasi non mutata voce/ repente petõris intulit culpam. Quod vnũ me exempli causa dixisse sufficiat: quia quisquis in prophetis vsum lectionis habet/ q̃ crebro ista faciat/ non ignorat. Unde nunc ezechiel propheta cũ de rotis loqueretur/ adiũxit. [Et totũ corpus plenum oculis in circuitu ipsorũ quattuor.] Qui eni non ipsarũ sed ipsorũ dixit: profecto indicat quia repente sermo eius a rotis ad animalia redijt. Per que nimirũ perfecti quiq̃ (vt predictũ est) designant. Corpora itaq̃ animaliũ in circo plena oculis describũtur/ quia sanctorũ actio ab omni parte circũspecta est: bona desiderabiliter prouidens/ mala solerter cauẽs. Et hoc est laboriosius: quia sanctorũ mens vehemẽter inuigilat ne se ante eoꝝ oculos mala sub bonorũ specie abscondant. B Circũspecta ergo est vita sanctorũ: ne sic sit libera/ vt superba sit: q2 sepe superbia excedit in verbis: et audiri appetit libertas puritatis. Ne sic sit humilis/ vt formidolosa: quia aliq̃n timor restringit animũ: et loqui que recta sunt/ nõ presumit: sed tñ in ipsa timida cogitatione humilitatem esse se simulat. Ne sic sit parca vt tenax sit: quia plerumq̃ tenacia parsimonia appetit estimari: vt iuste ac necessarie videatur tenere: quicquid egenti proximo misericorditer nõ vult impẽdere. Ne sic sit misericors/ vt effusa sit: qi nõnunq̃ effusionẽ esse miam putat. Aliud eni est pietatis studio necessaria proximis dare: atq̃ aliud ea que possidẽtur/ sine mercedis intentione dispgere. Quicq̃d ergo agitur/ in radice intentionis pensandũ est quo merito apud iudiciũ creatoris habeatur. (Mat. vj.) Unde ⁊ idẽ creator dicit. Si oculus tuus simplex fuerit: totũ corp⁹ tuũ lucidũ erit. Oculũ videlicet itentionẽ: corp⁹ vero actionẽ nominãs. Quia si nostra intentio apud deũ simplex fuerit: in ei⁹ iudicio nostra actio tenebrosa non erit. Igitur quia sancti viri solerter inuigilãt/ vt se vndiq̃ aspiciant/ et vbiq̃ custodiãt: ne aut mala propter ea ipsa appetant: aut hec eadẽ sub specie bonorũ agant: scilz ne se eis vitia virtutes esse mentiãtur: totũ corpus plenũ i circuitu oculis habent: quia ois eorũ actio prouidẽtie sollicitudinis et repletur et circũdatur. Hinc est q̃ paulus (ij. Cor. ij.) apostolus dũ cuidã penitẽti de perpetrato facinore corinthios prospiceret voluisse misereri: ait: Si cui aliq̃d donastis/ et ego. Nam et ego quod donaui/ ꝓpter vos: C in persona xp̃i: vt nõ circũueniamur a sathana. Non eni ignoram⁹ cogitationes eius. Si eni parcendũ erat: cur se humilitati tante voluntati discipulorũ magister egregius sociat/ vt neq̃ ipse a discipulis/ neq̃ ab eo discipuli in cõpassionis causa diuisi viderẽtur: nisi quia sollicito prouidentie oculo attendit/ q̃ plerũq̃ dum alter donat: alter irascitur? Et quale est iam misericordie sacrificiũ/ qd̃ cũ discordia proximi offertur? Unde recte ait: Ut non circũueniamur a sathana. Non eni ignoramus cogitationes eius. Quia videlicet inde in alterius corde rixe malũ solet immittere/ vnde alterũ cõspicit pietatis negociũ fecisse. Imperfectũ eni bonũ est qd̃ sic agitur: vt ne quid ei ex alio latere male surrepat/ non attendatur: nisi forte hoc qd̃ sine cuiuspiã scandalo fieri non potest/ culpa sit non fecisse. Hoc vero ideo dicimus: vt votum nostre dilectionis faciamus: q2 in nostro bono opere aliquãdo cauendũ est scandalũ proximi: aliquãdo vero pro nihilo contẽnendum. Quod in ipo nostro auctore didicimus: qui dũ tributũ petro inquisito peteretur/ (Mat. xvij.) prius paradigma proposuit: per quod se nihil debere respondit/ dicẽs. Reges terre a quibus accipiunt tributũ vel censum: a filijs suis/ an ab alienis? Cui cũ diceretur ab alienis: ilico rñdit. Ergo liberi sunt filij. Sed postq̃ liberũ se esse monstrauit: ne fortasse scandalũ cuiq̃ faceret/ subdidit. Ut aũt nõ scãdalizemus eos/ vade ad mare/ et mitte hamũ: et eum piscẽ qui prim⁹ ascẽderit tolle: (D) et aperto ore eius inuenies staterẽ: illum sumens da eis pro me et te. Qui rursum cũ diceret: quia oẽ qd̃ in os (Matt. xv.) intrat/ non coinq̃nat hominẽ: tunc accedentes discipuli dixerũt ei: Scis q2 pharisei audito hoc verbo scãdalizati sunt? At ille respondẽs ait. Omnis plantatio quã non plãtauit pater me⁹ celestis: eradicabitur. Sinite illos: ceci sunt/ et duces cecorũ. Ecce magistra veritas ne in quorundã cordibus scandalũ gigneretur/ qd̃ nõ debuit tributũ dedit. Et rursum quia generari scandalum in quorundã cordibus cõtra veritatẽ vidit/ in suo eos scãdalo manere pmisit. Ex qua re nobis considerandũ est quia inquantũ sine pctõ possumus/ vitare proximorum scandalũ debem⁹. Si aũt de veritate scandalũ sumitur/ vtilius pmittitur nasci scandalũ/ q̃ veritas relinquat. Corpora ergo animaliũ plena sunt oculis: cũ se hincinde caute circũspiciunt. Sed sciendũ nobis est: quia sepe dũ alios reprobos intendimus: fit vt alia negligamus. Et vbi negligimus: ibi procul dubio oculũ nõ habem⁹. Nam phariseus ille qui ascenderat in templũ orare (te stante euangelio) quid dixit agnouimus. Ait eni. Deus gratias ago tibi. (Lu. xviij.) Recte ergo gratias deo agebat: a quo acceperat bona que fecerat. Qui etiã subiũgit: Quia nõ sum sicut ceteri hominũ: raptores/ iniusti/ adulteri/ velut etiã hic publicanus. ieiuno bis in sabbato: decimas do omniũ que possideo. Ecce ad exhibẽdã abstinentiã/ ad impendendã miĩaꝫ misericordiã/ ad referendas deo grãs oculum phariseus habuerat: sed ad humilitatis custodiam oculũ nõ habebat. Et quid prodest q̃ contra hostiũ insidias pene tota ciuitas caute custodit: si vnũ foramen apertũ relinquitur/ vnde ab hostibus intretur? Quid ergo prodest custodia que pene vbiq̃ circũponitur: quãdo inimicis tota ciuitas per neglectũ loci vni⁹ aperit? (E) Phariseus aũt qui ieiunium exhibuit/ decimas dedit/ deo grãs retulit: quasi pene per circuitum in sue ciuitatis custodia vigilauit. Sed q2 vnũ in se foramen supbie non attẽdit: ibi hostem ptulit/ vbi per negligẽtiam oculum clausit. Quia ĝ sctõꝝ mẽtes vndiq̃ se circũspicientes inuigilãt: atq̃ in omni suo opere pauoris ⁊ sollicitudinis oculum circũducũt: ne aut praua agant: aut recta que precepta sunt non agãt: aut bonis actibus expletis/ in suis cogitationib⁹ intumescant: et tãto grauius offendant/ quãto iusti videntur foris/ et occulti⁹ peccãt: recte dicitur: [Totũ corpus eoꝝ plenum oculis in circuitu.] Sciẽdum quoq̃ q̃ in translatione veteri nõ habetur totum corpus eoꝝ in circuitu: sed dr: Dorsa eoꝝ plena oculis. Que vez sentẽtia ab edificationis intellectu non discrepat. Ea eñi que sunt in facie: sepe etiã pctõres hoies custodire solẽt. Iusti aũt viri q2 se ⁊ i eis custodiũt que in prõptu et in facie nõ videntur/ in dorsis oculos habere referũtur. Qui ergo ⁊ ea que in occultis sunt discutiũt: atq̃ ab ipsis se custodiũt que latẽt/ pfecto oculos i dorsis habent. Qd̃ tamen intelligi ⁊ aliter potest: q2 ea que sunt ante faciem nostram/ videmus: dorsa autem nostra alius in nobis videt/ et nos videre non possumus. Quia aũt sancti viri solerter se aspiciũt in quib⁹ ab alijs iudicari possunt: et districte se vident sicut sepe districte ab alijs videntur: qui in se nec ea que latere poterãt ignorãt: (F) lumen in dorsum portant. Sequitur/ [Cũq̃ ambularent animalia: ambulabant pariter ⁊ rote iuxta ea. Et cũ eleuarẽtur animalia de terra/ eleuabant simul ⁊ rote.] Ambulant animalia: cum sancti viri in scriptura sacra intelligũt quẽadmodũ moraliter viuãt. Eleuant vero a terra animalia: cũ sancti viri se in cõtẽplatione suspendũt. Et quia vnusquisq̃ sanctorũ q̃to ipse in scriptura sacra profecerit/ tanto hec eadẽ scriptura sacra proficit apud ipsum: recte dicitur. Cum ambularẽt animalia: ambulabant pariter ⁊ rote: ⁊ cum eleuarẽtur animalia de terra: eleuabãtur simul et rote. q2 diuina eloquia cum legente crescũt: nam tãto illa quisq̃ altius intelligit: q̃to in eis alti⁹ intendit. Unde nec eleuantur rote si non eleuantur animalia: quia nisi legentiũ mentes ad alta profecerint: diuina dicta velut in imis non intellecta iacent. Cũ eni legẽti cuilibet sermo scripture sacre/ si tepidus videtur sensus diuini eloquij/ eius mentem non excitat: et in cogitatione sua nullo intellect⁹ lumine emicat: rota ⁊ ociosa ⁊ in terra est: q2 animal non eleuatur a terra. At si ho

G animal ambulet.i.bene viuendi ordinem querat/et progressum cordis inueniat quemadmodum gressum boni operis ponat:ambulant pariter et rote:quia tantū in sacro eloquio profectum inuenis:quantum apud illum ipse profeceris. Si enim pennatum animal sese in contēplatione tenderet:rote protinus a terra subleuarētur:quia terrena non esse intelligis/que prius in sacro eloquio iuxta terrenū morem dicta credidisti. Fitque vt scripture sacre verba esse celestia sentias:si accensus per contēplationis gratiam temetipsum ad celestia suspendas. Et mira atque ineffabilis sacri eloquij virtus agnoscitur:cum superno amore legentis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta se subleuat:rota volat. Sequitur:[Quocunque ibat spūs/illuc eūte spiritu et rote pariter leuabātur/sequētes eū.] Quo enim spūs legētis tendit:illuc et diuina eloquia leuātur:quia si in eis altum quid vidēdo et sentiēdo quesieris:hec eadem sacra eloquia tecum crescūt/tecum in altioribus ascendūt. Bene autem de eisdem rotis dicitur:Sequentes eum. Legentis enim spūs si quid in eis scire morale aut historicum querit:sensus hunc moralis historie sequitur. Si quid typicum/mox figurata locutio agnoscitur. Si quid contēplatiuum/statim rote quasi pēnas acceptūt/et in aere suspēdūtur:quia in verbis sacri eloquij intelligētia celestis aperitur.[Quocunque ergo ibat spūs:illuc eūte spiritu et rote pariter leuabātur sequētes eū.] Rote enim spiritum sequūtur:quia verba sacri eloquij(vt sepe iam dictum est)iuxta sensum legētium per intellectū crescunt. In vna enim eadēque scripture sentētia/alius sola historia pascitur:alius typica:alius vero intelligētiam

H per typum contēplatiuam querit. Et fit plerunque vt(sicut dictum est) in vna eadēque sententia cūcta simul tria

Exo.iij. valeāt inueniri. Moyses enim cum de ardenti rubo vocatus fuisset:accessit propius vt videret visum:et ecce rubus ardebat/et non cōsumebatur. Magnum est hoc miraculum. Si solam in eo historiam requiras:est vnde legentis nutriatur animus:vt videas quod in ligno ignis ardeat/et non consumat. At vero si typicam intelligentiam

Deute. xxxiij. queras:quid flamma nisi legē de qua scriptum est: In dextera eius ignea lex:et quid rubus ille/nisi iudaicum populum designauit/peccatorum suorum spinis obsitum? Sed rubus ardēs consumi non potuit:quia iudaicus populus et ignem quidem legis accepit:et tamen peccatorum suorum spinas non deseruit:nec eius vitia diuini sermonis flāma concremauit. Fortasse in hoc facto alius maiora per typum contēplari desiderat. Huius quia sensus excrescit:eleuātur pariter et rote. Inter hoies enim perfectus homo factus est vnicus dei filius:qui sua peccata non habuit/sed spinas nostre nequitie suscepit:atque vsque ad passionem pro nobis humiliari dignatus est:et in semetipso ignem tribulationis nostre suscipere. Sed arsit et non arsit:quia ex humanitate est mortuus/et tamen immortalis ex diuinitate permansit. Suscepit a nobis vnde sacrificium fieret pro nobis:et tamen impassibilis atque incōmutabilis permansit in proprijs/vt nos cōmutaret a nostris. Alius fortasse historie moralitatem/atque per alle-

I gorlam intelligētie contēplationem requirit. Patet cū-

Leui.j. et.v. ctis iuxta historiam hoc quod in lege scriptū est:vt turtur que pro peccato offertur:retorqueatur caput eius ad pennulas:ita vt collo inhereat/et non penitus abrūpatur. In quibus verbis dubius legētibus sensus historicus nō est. Sed si hec intelligere moraliter requiras:agitur rota/dum ad moralem intelligētiam ducitur sacri verbi sententia. Nos enim ipsi in olpotētis dei sacrificium esse turtur debemus:ita vt caput nostrū retorqueatur ad pennulas.i.animus ad virtutes. Non enim immerito per caput mētem intelligimus:quia sicut caput corpus:ita mens actiones regit. Sed caput ad pēnulas retorqueri precipitur:vt ea que dicis facias/et os ad opera coniungas. Nec ita caput abscindendum est/vt a corpore diuidatur:sed ex parte decisum/corpori suo iubetur inherere:quia vere mēs nostra a carnali delectatione incidenda est:sed a carnis cura necessaria incidēda non est. Hinc enim scri-

Ro.xiij. ptum est. Carnis curā ne feceritis in desiderijs. Que ergo in desiderijs fieri prohibetur:procul dubio in necessitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abscissum est:et ex parte inheret:vt sicut dictum est.et a voluptate carnis mēs nostra incisa sit:et tamen a necessitate nō sit abscissa. Et si hoc sacrificij genus sub typica redēptoris nostri intelligētia/alius ad contēplationem requirat:ascēdat

K ergo ad fortiora animus:eleuētur animalia:vt eleuētur pariter et rote. Quis enim caput nostrum est/nisi redēptor

Ephe.j. generis humani? De quo scriptum est: Ipsum dedit caput supra oēm ecclesiam:que est corpus ipsius. Quem cū iudei persequerētur:nomen eius delere de terra conati sunt. Cūque eū crucifixum et sepultum viderēt:hūc se ob amore oim diuisisse crediderūt. Sed caput turturis et incisum est:et tamen a suo corpore diuisum non est:quia ex eo quod pro nobis mortem protulit:oēs nos sibi verius in ipsa sua morte cōiūxit. Et per hoc quod se nostris oculis visibiliter subtraxit:nostris se mētibus inuisibiliter radicauit. Caput ergo turturis incisum inhesit corpori:quia pro nobis quidē redēptor noster passus est:sed a nobis separatus per passionem non est. Quia igitur dicta sacri eloquij cum legētium spiritu excrescūt:recte nūc dicitur:[Quocunque ibat spiritus:illuc eūte spiritu et rote pariter leuabātur/sequētes eū.] Et subditur:[Spūs enim vite erat in rotis.] In rotis enim spūs vite est:quia per sacra eloquia dono spūs viuificamur/vt mortifera a nobis opera repellamus. Potest enim intelligi quia spūs vadit/cum legētis animum diuersis modis et ordinibus tangit deus:quādo hūc per verba sacri eloquij modo in zelo excitans/ad visionem erigit:modo ad patientiam mitigat:modo in predicationem instruit:modo ad penitētie lamēta cōpūgit. Sed curramus breuiter per hec eadem verba que diximus:et videamus quō sequūtur rote spiritum:qui vite spūs dicitur:

L et rotis inesse perhibetur. Certe si legētis animum spūs vite in zeli feruore tetigerit:protinus in sacris eloquijs vi-

Exodi xxxiij. det quod Moyses ad castra rediens:et populum per idola peccasse cognoscēs:hūc per feruorem spūs gladijs strauit. Et Phinees persequēdo luxuriam/iram dñi gladio

Nūe.xxv. placauit. Et Petrus sibimet mentientes verbo percussit

Actuū.v. et occidit. Et Paulus negligētibus discipulis virga minatur.

j.Cor.iiij. Si vite spūs legētis animum ad seruādam patiētiam tāgit:statim sequūtur et rote:quia in sacris eloquijs

Nūe.xx. inuenit quod Moyses et Aaron cum loquētes recta/persecutionem populi passi sunt:ad tabernaculum cucurrerunt/pro ipso populo exorātes quē fugiebāt. Sācta autem eorum mens et timorem superbiētium pertulit:et tamen cōtra eos ad odium non erupit. Patiētia enim vera est/que et ipsum amat quē portat. Nam tolerare sed odisse nō est virtus mānsuetudinis/sed velamētum furoris. In eisdē

j. Re.viij. quoque eloquijs inuenit quod Samuel de principatus culmine deiectus:orasse se etiam pro deficiētibus confitetur. Et nemo sanctorum ad celestem gloriam:nisi patientiam seruādo peruenit. Et ipse auctor et redēptor generis humani/sputa/colaphos/spineam coronam/crucem/lanceam protulit:et tamen pro persecutoribus orauit. Si vite spūs legentis animū ad studiū predicationis excitat/statim

Exo.xv. sequūtur et rote:quia in sacris eloquijs inuenit:Moyses iubēte dño cōtra egypti regē in quātis se predicationibus liberē verbis erexit.

Actuū.vij Et Stephanus iudeis perfidis diceret:Uos semper spūi scto restitistis.nec inter lapides timuit. Et Petrus fustibus cesus/ne in noie Jesu loqueretur/cū

Actuū.v. magna libertate respōdit. Obedire oportet deo magis quam hoibus.

Philip.j. Et Paulus cathenarum vinculis stringitur:sed tamen verbū dei non est alligatū. Si vite spūs ad penitētie la-

M menta cōpūgit:sequūtur protinus rote cū scripture sacre

ij.Re.xij. verba Dauid penitētiā proferūt:quod rex reprehensus a prophe ta quia subiectus celesti regi non fuit/subiecto increpanti nō erubuit cōfiteri quod fecit.

Lu.xviij. Et publicanus qui reatū sue nequitie cognouit/etsi iniustus ad tēplū venit/iustificatus a

Matth. xxvj. tēplo rediit. Et petrus negatiōis maculas lachrymis lauit.

Lu.xxiij. Et latro qui in cruce cognouit culpā:in ipsa iam morte inuenit veniā. De quibus adhuc rotis eadē propheta replicat atque subiūgit:[Cū eūtibus ibāt/et cū stantibus stabāt:et cū eleuatis a terra pariter eleuabātur:et rote sequētes eā:quia spūs vite erat in rotis.] Hec sicut nostis fratres charissimi/ex maxima parte iam dicta sunt:sed iterata descriptione narrantur. Nec nos itaque pigeat eadem breuiter exponēdo repetere/que spūs per prophetam dignatus est replicādo narrare. Hoc enim solū in his verbis nouum dicitur/quod dictū est[Cū stantibus stabant.] Sunt autem quidam qui vsque ad hoc proficiūt/vt terrena que accipiūt/bene dispensare nouerint:mie operibus intendant:oppressis subueniāt. Hi vere vadunt/in eo quod se ad proximi vtilitatem tendunt. Cum his ergo rote gradiuntur:quia sacra

A eloquia dictorū suorū passus in eius itinere disponunt.
Et sunt alij qui in fide quā acceperūt/ita ad tenendum
fortes sunt: vt aduersis quibusq; resistere valeant: ꝛ non
solum minime ad peruersitatē trahanł perfidie: sed etiā
peruersa loquentes impugnent: eosq; ad rectitudinē p-
trahant. Cum istis stantibus stant etiā rote: q in eis re
ctitudinem suam sacri eloquij verbis confirmant: cū in
ij. Thes. ij. eis audiunt: State ꝛ tenete traditiões quas didicistis.
ij. Pet. v. Et rursum. Aduersarius vester diabolus tanq̄ leo ru-
giens circuit querēs quē deuoret: cui resistite fortes in
fide. Et sunt alij qui omnia terrena despiciunt: nulla q̄
pretereunt possidere dignātur: ꝛ in dei se (vt predictum
est) contemplatione suspendūt. Cum his ergo eleuatis
et rote pariter leuantur: q inquantū quisq; ad alta pro-
fecerit: intantum et ꝛ sacra eloquia de altioribus loquū-
tur. Vadunt ergo animalia ad vtilitatem proximi: stāt
ad custodiā sui: eleuantur ad contēplationē dei. Sed et
rote pariter vadūt/stant/et eleuantur: q quesita sancta
lectio talis inuenitur: qualis ꝛ fit ipse a quo queritur. Ad
actiuam enim vitā profecisti: ambulat tecū. Ad immobi
litatē atq; cōstātiā spūs pfecisti: stat tecū. Ad cōtēplati
uā vitā p dei gratiā peruenisti: volat tecū. Et rursum sub-
dit: [Q: spūs vite erat in rotis.] Qd idcirco scđo di vi-
te spūs in rotis esse: q scripture sacre duo sunt testamen
ta: que vtraq; dei spūs scribi voluit: vt nos a morte ani-
me liberaret. Uel certe q duo sunt precepta charitatis:
dilectio videlicet dei/ꝛ dilectio proximi: per que vtraq;
nos sacre scripture dicta viuificant. Secundo ergo dici
tur q spiritus vite erat in rotis: quia dilectionem dei ꝛ
B proximi capimus in eloquijs diuinis. Per precepta enī
scripture sacre reuiuiscim⁹: qui mortui in culpa taceba-
ps. cxviij. mus. Unde omnipotenti dño p psalmistam dicitur. In
eternum non obliuiscar iustificationes tuas: q in ipsis
viuificasti me. Justificationes enim precepta dñi dicun
tur: in quibus nos corrigēdo iustificat. De quibus psal-
Ibidem. mista apertius dicit: In tuis iustificationibus medita-
bor: non obliuiscar sermones tuos. In eis itaq; nos vi-
uificat: q per hec nobis spiritalem vitam demonstrat/
eāq; per afflatū spiritus nostris mētibus infundit. Qd
quia quotidie per donum gratie in electorum mētibus
agitur: spiritus vite erat in rotis. Hec nobis scriptura
in tenebris vite presentis/facta est lumē itineris. Hinc
j. Pet. ij. etenim Petrus ait: Cui benefacitis intendentes quasi
ps. cxviij. lucerne lucēti in caliginoso loco. Hinc psalmista dicit.
Lucerna pedibus meis verbum tuū dñe: ꝛ lumen semi-
tis meis. Scimus tñ q et ipsa nobis nostra lucerna ob-
scura est: nisi hanc nostris mentib⁹ veritas illustret. Uñ
ps. xvij. iterum psalmista ait: Quoniam tu illuminas lucernam
meam dñe de⁹ me⁹/ illumina tenebras meas. Quid enī
lucerna ardens: nisi lumen est? Sed lumen creatum no-
bis non lucet: nisi illuminetł a lumine non creato. Quia
ergo omnipotens deus ad salutem nostram sanctorū te
stamētoꝝ dicta ꝛ ipse creauit/ꝛ ipse aperuit: spiritus vi-
C te erat in rotis. Sequit. [Et similitudo sup capita ani-
malium firmamenti quasi aspectus crystalli horribilis
extenti super capita eorum desuper.] Hec largiēte dño
duobus modis exponim⁹: vt lectoris iudicio quod eli-
gendum censeat relinquamus. Possunt enim firmamē-
ti nomine/celestes potestates intelligi. Quod firmamē-
tum recte quasi aspect⁹ crystalli dicitur: q videlicet cry
stallum forte quidē nimis est: sed ex aqua solidatur. Et
natura angelica quādo creata liberum arbitrium acce-
pit vtrū vellet in humilitate persistere: ꝛ in omnipoten-
tis dei cōspectu permanere: an ad superbiā laberetł/ et a
beatitudine caderet: per similitudinē aqua fuit. Sed q
cadētib⁹ alijs/sancti angeli in sua beatitudine persiste-
runt: atq; hoc acceperunt in munere/ vt iam cadere om-
nino non possent: in eis natura sua q iam deijci mutabi
liter nō pōt: quasi in magnitudine crystalli durata est.
Qd crystallū horribile ꝛ extensum super capita anima-
lium dicitur: q ille potestates angelice que omnipoten-
tis dei cōspectui assistūt: nobis adhuc in hac corruptio
ne positis: terribiles atq; pauende sunt. Quorū nūc gau
dia q sensum nostrorū mentium excedunt: super capita
animalium esse memorantur. Quis enim in carne corru
ptibili positus/comprehendere valeat que sit illa ange-
lorum ineffabilis ꝛ sine fine letitia? Que beatitudo/sine
defectu vultum videre creatoris: atq; in ei⁹ delectatio-
ne sine immutatione persistere? Potest aūt firmamenti
D nomine/ipse per figuram noster redemptor intelligi/ve-
rus deus super omnia: ꝛ factus inter omnia homo perfe
ctus: in quo nostra natura apud patrem confirmata est
ps. lxxix. De quo etiam per psalmistā prophetando dicitur: Fiat
manus tua super virū dextere tue: ꝛ super filium homi-
nis quē confirmasti tibi. Humana etenī natura priusq;
a creatore omnium susciperetur: terra erat: nam firma-
mentum non erat. Peccatori quippe homini dictū est:
Gen. iij. Terra es: et in terrā ibis. Et postq̄ assumpta est ab au-
ctore omnium: atq; in celis subleuata/ꝛ sup angelos du-
cta: firmamentū facta est/que terra fuit. Sed firmamen-
tū quod aspicitur/ cuius habeat similitudinē subinfer-
tur/cū dicit: [Quasi aspect⁹ crystalli horribilis.] Cry-
stallum sicut dictū est/ex aqua cōgelascit/et robustū fit.
Scimus vero quanta sit aque mobilitas. Corpus autē
redemptoris nostri q vsq; ad mortē passionibus subia-
cuit: aque simile iuxta aliqd fuit: q nascēdo/crescēdo/las-
sescendo/esuriendo/mouēdo/vsq; ad passionē suam per
momenta tēpoꝝ mobiliter decucurrit. Cui⁹ cursum p-
ps. xviij. pheta intuens ait: Exultauit vt gigas ad currendam
viam. Sed q per resurrectionis sue gloriam ex ipsa sua
corruptione in incorruptionis virtutē cōualuit: qsi cry-
stalli more ex aqua duruit: vt i illo et hec eadem natura
esset: ꝛ ipsa que iam fuerat corruptionis mutabilitas nō
esset. Aqua ergo in crystallū versa est: quādo corruptio-
nis eius infirmitas per resurrectionē suam ad incorru-
ptionis est firmitatē mutata. Sed notādum q hoc cry-
stallum horribile. i. pauēdum dicitur. Quis aūt nesciat
cuius pulchritudinis sit crystallū? Et mirū quomodo
in hoc crystallo cōueniat pulchritudo cū pauore? Sz oi-
bus vera scientibus cōstat q redemptor humani gene-
ris cū iudex apparuerit: et speciosus iustis/ꝛ terribilis
erit iniustis. Quem enim mānsuetū aspiciunt electi: hūc
eundem pauendum atq; terribilem cōspiciunt reprobi.
E Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt: q
modo terrorem illius considerare non cessant. Studio-
se enim considerant q̄ terribilis ad iudiciū veniat. Cul
pas anteactas deflēt: iminētes declināt. Pauorē illius
quotidie ante oculos mētis ponunt: ꝛ quādo tremend⁹
appareat/sine cessatiōe suspecti sunt: atq; quotidie timē
do agunt: ne quando venerit pertimescant. Similitudo
ergo super capita animalium firmamenti: quasi aspect⁹
crystalli horribilis. Et q ipse pauor ei⁹ quē in suis co-
gitationibus tenent/eorū mentes protegit/recte subiū-
gitur. [Extenti super capita eorū desuper.] Firmamen
tū hoc quod in similitudinē crystalli super capita eorū
animalium apparet: ꝛ horribile ꝛ extentum est: q bono
rum mentes vnde terret: inde protegit. Si enim pauen-
dus in eorū cordibus non esset, protector ꝛ modo a pec-
catis ꝛ post a supplicijs non fuisset. Quia aūt semp con-
siderāt quis pauor ex iudicio immineat: virtutū pēnas
in rectitudinem cōseruant. Unde ꝛ apte mox subditur:
[Sub firmamento aūt pēne eorū recte alterius ad alte-
rum.] Tunc pēne virtutū sub firmamento recte sunt: qñ
bonum quod alter habet/ hoc alteri impēdit: vt qui ter-
F renam substantiam accipit: indigētis proximi inopiam
subleuet. Qui doctrine gratia plenus est: ignorantie p-
ximi tenebras verbo sue predicationis illustret Qui tē
porali potestate subnixus est: oppressos a violentijs rele
uet. Qui prophetie spiritu plenus est: a vita proximi ma
la imminentia bona suadendo declinet. Qui gratiā cu-
rationis accipit: intercessiōe sua saluti infirmātiū pie et
humiliter impēdat. Qui a terrenis actib⁹ liber soli deo
vacare meruit: pro delinquētibus proximis exoret. Fit
autē sepe vt qui in terrena substantia nimis occupatur:
orationi nō quantū debet inuigilet. Et fit plerūq; vt is
qui ad exorandum dñm cunctis mundi oneribus exut⁹
vacat: sustentationē viuendi non habeat. Sed dū diues
porrigit alimentū atq; vestimentū pauperi/ꝛ dum paup
per orationem suam anime diuitis impendit: pēne ani-
malium recte alterius ad alterū tenduntur. Nam dū il-
le mihi verbum predicationis exhibet: ꝛ lumine verita-
tis ex corde meo ignorātie tenebras expellit: dumq; illi
ego q fortasse a mūdi hui⁹ potente opprimitur/solatiū
mee defensionis impertior: atq; hunc de violentis mani
bus euello: vicissim nobis pēnas nostras tendimus: vt
nos affectu ꝛ ope vicaria ex bono quod accepimus tan-

G gamus. Unde bene prim⁹ pastor admonet dicens: Om-
j. Pet. iiij nium finis appropinquabit. Estote itaqꝫ prudẽtes/⁊ vi
giliate in orationibus. Ante oĩa mutuam in vobismet-
ipsis charitatem ꝯtinuam habentes: qꝛ charitas operit
multitudinẽ peccatorũ. Hospitales inuicẽ sine murmu
rationib⁹. Unusquisqꝫ sicut accepit gratiam/in alteru-
trum illam administrantes. Quod ergo apud ezechielẽ
penna: hoc apud petrũ apostolum accepta gratia dicit.
Et quod ille ait: Recte pẽne alterius ad alterũ: hoc ec-
clesie pastor dicit/Unusquisqꝫ sicut accepit grãm/in al-
terutrum illam administrantes. Penne enim nostre re-
cte iam non sunt/si ad vtilitatẽ nostram solũmodo resle
ctunt. Sed tunc recte fiunt/cũ in vtilitatẽ proximi diri
gimus qđ habemus. Quia enĩ bona nostra non a nobis
sunt: sed ab eo hec accepimus a quo factum est vt esse-
mus: tãto ea nobis non debemus retinere priuata: quã-
to ea nobis conspicimus ab auctore nostro ad cõmunẽ
vtilitatem data. Unde recte Petrus apostol⁹ in exhor
tatione huius rei subdit dicens: Sicut boni dispensato
j. Pet. iiij res multiformis gratie dei. Atqꝫ adhuc adijcit. Si qs
loquitur quasi sermones dei: si quis ministrat: tanqꝫ ex
virtute quã administrat de⁹. Ac si aperte dicat: Humili-
ter impẽdite bonũ proximis: qꝛ scitis vobis nõ a vobis
esse quod habetis. Quelibet enĩ pẽna virtutis cũ ad ꝓ-
ximum impartiẽdo tenditur: recta non erit/si humilita
te caruerit. Sequit: [Unũquodqꝫ duab⁹ alis velabat
corpus suũ: ⁊ alterũ similiter velabatur.] Quia per cor-
pus actio: per alas vero virtutes signent/supra iam di-
ximus. Et cũ dicat: Sub firmamento aũt pẽne eorũ re-
cte alterius ad alterũ: querẽdum est qualiter subditur:
[Unũquodqꝫ duabus alis velabat corpus suũ.] Qua i
re hoc patenter indicatur: qꝛ ⁊ pẽnas alias ad alterũ tẽ-
debant: ⁊ tñ duabus alis corp⁹ propriũ velabant. Quid
H est hoc nisi qꝛ sic debemus virtutes quas accepim⁹ alijs
impendere: vt et ea in quibus peccauimus/non desina-
mus caute cogitare: ⁊ reatũ nostrum quotidie per timo
rem ⁊ penitentiam plangere. Duas enim alas superius
quibus corpus velatur: timorẽ ⁊ penitentiam diximus.
Sic ergo in charitate crescamus/vt pẽnas tẽdamus in
proximos: ⁊ nunqꝫ desinamus cogitare et plangere nos-
metipsos. Pẽne tẽdantur iuxta: pẽne cooperiant corpo
ra: vt ⁊ de bonis actibus prebeamus exẽpla: ⁊ mala que
egimus/abscondãt a iudicio timor ⁊ penitẽtia. In trãs-
latione aũt veteri de his alis dicitur: [Singulis due cõ
iuncte ⁊ tegentes corpora eorũ] In quibus verbis intel
ligitur: qꝛ ⁊ ipse erant pẽne que iungebantur alterius ad
alterum: ⁊ ipse que eorũ corpora cooperiebant. Quod ꝑ
figurã bene accipitur: qꝛ ille nos virtutes apud omnipo
tentem deum protegũt: quas et charitate proximis im-
partimur atqꝫ coniungimus. Cum quibus dũ concordi
ter viuimus: mala que fecimus velamus. Possunt ergo
etiã per has alas duo ꝓcepta charitatis intelligi: amor
scꝫ dei et proximi. Amando enim deum/nostra in nobis
mala persequimur: id est corpus velam⁹. Diligẽdo autẽ
I proximũ/⁊ ei in quo prodesse possumus festinam⁹: id est
alas ad alterũ tẽdim⁹. Hoc aũt quod subditur: [Et al-
terum similiter velabat] in trãslatione veteri nõ habet.
Et qri põt cur postqꝫ dictũ est: [Unũqđqꝫ duab⁹ alis ve
labat corp⁹ suũ] subiũgit: [Et alterũ similiter velabat.]
Translationẽ aũt septuaginta interpretũ/aquile/theo-
dotionis/et symmachi sollicite perscrutantes: nihil ex
his verbis inuenimus: sed beati Hieronymi scripturã
legentes agnouimus: qꝛ hanc sententiam in hebrea veri
tate ita positã non quidem iuxta verbũ: sed iuxta sensũ
inuenerit. Queri etenim põt cur postqꝫ dictũ est [Unũ
quodqꝫ velabat corpus suũ:] statim subditur: [et alterũ
similiter velabatur.] Si enim diceret vnũ ⁊ alterum: lo-
quendi ratio staret. Postqꝫ vero dictum est vnũqđqꝫ:
cur adijcitur alterum: cũ in vnoquoqꝫ oẽs comprehen-
duntur? Sed si ⁊ perfectorũ vitam/⁊ proficientium me-
rita distinguimus: ⁊ vnũquodqꝫ ⁊ alterum nõ irrationa
biliter positũ videmus. Qui enim ⁊ sua deflent/⁊ virtu-
tum pẽnas ad proximos in exemplũ tendunt: proculdu
bio perfecti sunt. Sũt aũt plerique paruulorum/qui eorũ
lachrymas conspiciunt et imitãtur. Et qui nudi in suis
prauitatibus esse potuissent: sanctos vigilantioresqꝫ vi-
ros considerant: moxqꝫ suis prauitatibus irati/accẽdũ
tur vt plangant/⁊ inflammantur ad penitentiã. Atqꝫ vt

K velare sanctos corpora sua conspiciunt: ita ipsi quoqꝫ la-
chrymarum suarũ alis velantur. Seipsos enim magnis
increpationib⁹ feriunt: cur qui virtutes non habent/pec
cata sua minime deplorant: si adhuc ⁊ illi plangere non
desistunt/qui iam virtutũ pẽnas per exempla ad proxi-
mos tendunt. In quibus verbis necesse est vt nos qui
paruuli adhuc sumus: perfectorꝫ semper ⁊ virtutes ⁊ la
chrymas ante mentis nostre oculos ponamus. Imite-
mur que in illis aspicimus: vt dũ ceperimus per incre-
menta crescere: possimus ab illo districto examine mala
que fecimus velare. In assiduis enim fletibus: in quo-
tidiana nostra penitẽtia habemus sacerdotẽ in celis/q
interpellat pro nobis. De quo etiam per Joannem dici
j. Joan. ij. tur. Si quis peccauerit: aduocatũ habem⁹ apud patrẽ
Jesum xp̃m iustũ: ⁊ ipse est propitiatio pro peccatis no
stris. Ecce exultat animus/cũ aduocati nostri potẽtiã
audim⁹. Sed exultationem nostrã iterum remordet ti-
mor: qꝛ ipse qui nobis aduocat⁹ est: dicitur iustus. Nos
enim causas iniustitie habemus: iustus vero aduocat⁹
iniustas causas nullo modo suscipit: nec verba dure pro
iniustitia defendit. Quid ergo agim⁹ charissimi fratres
Prouer. xviij. mei? Sed ecce occurrit animo quid agam⁹. Mala que
fecimus: ⁊ deferamus/⁊ accusemus. Scriptũ est: Iust⁹
in principio accusator est sui. Quilibet etenim peccator
cõuersus in fletibus/iam iustus esse inchoat: cum cepe-
rit accusare quod fecit. Cur enim iustus non sit/qui cõ-
tra suam iniustitiam iam per lachrymas seuit? Iustus
igitur aduocatus noster iustos nos defendet i iudicio:
qꝛ nosmetipsos ⁊ cognoscim⁹ ⁊ accusam⁹ iniustos. Non
ergo in fletibus: non in actibus nostris: sed in aduocati
nostri allegatione cõfidamus: Qui viuit ⁊ regnat cum
patre in vnitate spiritus sancti deus: Per omnia secu-
la seculorum. Amen.

Homilia octaua.

L Et audiebam sonũ alarũ quasi
sonum aquarũ multarũ: quasi
sonum sublimis dei. Cum am-
bularent: quasi sonus erat mul
titudinis: vt sonus castrorum.
Cumqꝫ starent/dimittebantur
pẽne eorum. Nam cum fieret vox super firma-
mentum quod erat super caput eorum: stabant
⁊ submittebant alas suas. Et super firmamen-
tum qđ erat iminẽs capiti eorꝫ: quasi aspectus
lapidis sapphiri: similitudo throni: ⁊ super simi
tudinem throni similitudo quasi aspect⁹ hois
desuper. Et vidi quasi speciem electri: velut a-
spectum ignis intrinsecus per circuitũ a lũbis
eius et desuper: et a lumbis eius vsqꝫ deorsum
vidi quasi speciem ignis splendentis in circui-
M tu: velut aspectum arcus cum fuerit in nube in
die pluuie. Hic erat aspectus splendoris per gy
rum. Hec visio similitudinis glorie domini. Et
vidi ⁊ cecidi in faciem meam.

QUod per exempla iustorꝫ multi proficiãt: su-
perioris locutiõis fine tractatũ est. Atqꝫ hoc
ipsum propheta nobis certius aperit: cũ his
que dixerat adiungit. [Et audiebã sonum alarũ quasi
sonum aquarũ multarum] Solent in sacro eloquio per
aquas populi designari. Unde per Joannem dicitur.
Aque vero sunt populi. Idcirco aũt aquis populus de
signat: qꝛ ⁊ in vita sonũ habet ex tumultu carnis: ⁊ quo-
tidie defluit et decursu mortalitatis. Ut aũt sepe iã di-
ximus: ale sunt animalium/virtutes sanctorꝫ. Quid est
ergo qꝙ propheta alarũ sonum audit quasi sonũ aqua-
rum multarũ: nisi qꝙ ex omnipotentis dei pietate ille ale
virtutũ que in paucis prius sanctis sonabant/iam nũc
predicatione diffusa/in multorꝫ populorum ꝯuersatio-
ne resonant? Incarnato enim/passo ac resurgente dño:
pauca pẽnata animalia fuerunt: qꝛ rari valde extiterũt
qui celestia desiderarent: et virtutũ pẽnis se in alta sus
penderẽt. Sed postqꝫ diuinitatis ei⁹ predicatio in mũ

A do diffusa est: quanti iam paruuli: quãti grauiores: quã
ti fortes iuuenes: quanti imbecilles: quãte conuerse pec
catrices: quante annose virgines per fidẽ / per spem / per
amorem ad celestia euolant: quis dicere / quis estimare
sufficiat? Ecce alarum sonitus qui prius in paucis ala
libus fuit: iã nũc in pplis resonat: iã nũc mũdi multitu
dinẽ ad celeste desideriũ pene ꝯtutũ leuãt. Bñ ergo dr:
Et audiebam sonum alarũ quasi sonũ aquarũ multaꝝ:
quia sicut prefati sumus: ille virtutũ sonus qui in aurem
dei prius ex paucis sanctis fact⁹ est: post modũ ex aquis
multis: id est ex innumerabilibus est populis multipli
catus. De quo sono adhuc bene additur. [Quasi sonum
sublimis dei.] Quid est ꝙ alarũ sonus in sanctis anima
libus quasi sonus sublimis dei dicit: nisi ꝙ omnipotens
deus ⁊ ipse implet mentes sanctorum celesti desiderio /
et ipse exaudit impletas? Ipse etenim creat in sanctorũ
cordibus amorem: ⁊ ipse ex amãtibus cordibus suscipit
Luc.xxij. precem. Negationẽ suã Petrus fleuit amare: sed tamẽ
Luce.vij. illic premittitur: qꝛ Jesus respexit Petrũ. Fleuit Ma
ria Magdalene post multas maculas culpe ad pedes re
demptoris nostri cum lachrymis. Sed quis illam infu
dit int⁹: nisi qui benigne suscepit foris? Quis illã ad la
chrymas vrgebat per cõpũctionis spiritũ: nisi qui hanc
exterius coram simul recumbentibus recipiebat ad ve
niam? Redẽptor igitur noster peccatricis mulieris mẽ
tem extergebat / cũ de culpa compungeret. Suscipiebat
vt a culpa liberaret. Bene ergo iste alarum sonus quasi
sublimis dei dicitur: qꝛ quicquid in sanctorũ virtutib⁹
agitur: ei⁹ est gratie qui merita largitur. Qui recte per
Esa.lvij. prophetam sublimis deus esse memoratur. In scriptu
B ra etenim sacra aliquando deus nũcupatiue: aliquãdo
vero essentialiter dicitur. Nuncupatiue enim dicitur si
Exo.vij. cut scriptũ est Ecce constitui te deum pharaonis. Et si
Exo.xxij. cut Moyses ait. Si quis hoc vel illũ fecerit / applica il
lũ ad deos. videlicet ad sacerdotes. Qui rursum dicit:
Ibidem. Diis non detrahes. i. sacerdotibus. Et sicut psalmista
Ps.lxxxj. ait: Deus stetit in synagoga deorum: in medio aũt deos
discernit. Essentialiter aũt deus dicitur: sicut ad moy
Exo.iij. sen dicitur: Ego sum deus patris tui: deus Abraham:
deus Isaac: deus iacob. Unde Paulus apostolus vo
lens nuncupatiuũ dei nomen ab essentiali discernere / de
redemptore nostro locutus est dicens: Quorum patres
Rom.ix. ex quibus xp̃s ẽm carnem: qui est super omnia deus be
nedictus in secula. Qui enim nuncupatiue dicitur / de⁹
inter oĩa: qui vero essentialiter / deus sup oĩa est. Ut ergo
ostẽderet xp̃m naturaliter deum: non hunc deum tãmo
do / sed deũ sup oĩa esse memorauit: quia ⁊ electus quisqꝫ
sicut premisimus: vel in exemplo iustitie pietogãdo po
situs dici deus potest: sed inter omnia: quoniã nũcupati
C ue deus. Xp̃s aũt deus est super oĩa: qꝛ naturaliter de⁹.
Quem ergo Paulus deum sup omnia / hũc Ezechiel p
pheta deum sublimem nominat. Postq̃ vero dictũ est:
[Audiebam sonum alarũ quasi sonũ aquarũ multarũ]
quia adhuc additur: [Quasi sonum sublimis dei] etiã
hoc intelligere possumus: quod futuꝝ electis omnibus
scimus. Alarũ etenim sonitus (sicut diximus) fuit in p
dicatoribus sanctis: aquarũ sonitus in cõuersis ⁊ sequẽ
tib⁹ pplis. Sed idẽ ipse sonit⁹ erit quoqꝫ sonus sublimis
dei: qꝛ multitudo que nũc ad fidẽ per sanctos doctores
trahitur: quãdoqꝫ in celestem patriam congregatur: vt
ibi omnes electi sine fine laudent cum viderint sine fine
quem laudent. Et qꝛ tunc perfecte corpus redemptoris
efficitur omnis multitudo sanctorũ (iuxta Pauli vocẽ
Ro.viij. dicẽtis: Quia et ipsa creatura liberabit a seruitute cor
ruptionis in libertatẽ glorie filiorũ dei) eiqꝫ ita tunc in
herent / vt eis de corruptione que per resurrectionẽ vin
citur / iam nihil in suo sancto amore cõtradicat: sed vni
ta glorie sui redemptoris fiat: Recte dicitur [Quasi so
nus sublimis dei.] Notãd⁹ est ordo describentis: quis
prius sonus ex alis animalium: qui postmodũ quasi so
nus aquarũ multarum: ad extremum vero quasi sonus
sublimis dei dicitur. Quod enim prius predicauerunt
sancti: hoc postmodũ crediderũt atqꝫ tenuerũt conuer
si ad fidem populi: qui ad extremũ quoqꝫ liberatori om
nium reddẽt laudem in celestia subleuati. Sonus itaqꝫ
animaliũ fit quasi sonus aquarum: et sonus aquaꝝ fit
quasi sonus sublimis dei: qꝛ laudem omnipotentis dñi
quam prius in mundo pauci: hanc postmodũ multi cla

mauerunt. Et quam nunc multi clamant / cũ adhuc eis D
in semetipsis sua corruptio repugnat: hanc in celestẽ pa
triam electi omnes suo iam capiti vniti resonabũt. Ad
huc aũt sanctorum animalium opera virtutesqꝫ descri
buntur: cũ subditur. [Cum ambularẽt: quasi sonus erat
multitudinis: vt sonitus castrorum.] Si p sonitũ subli
mis dei / laus nostri creatoris in celesti patria designat:
mirandum non est ꝙ rursus ad sanctorum opera in hac
adhuc vita viuentium propheticus sermo refunditur:
qꝛ sanctus spiritus in corde prophetaꝝ quod simul ostẽ
dit intus: non simul eijcit per linguã foras. Aqua quip
pe scientie qua prophetantis animus repletur: in contẽ
platione vehementer exuberat. Sed qꝛ angustũ est spi
ritui omne os hominis. i. foramen carnis: ad explẽdam
illam immensitatem que cõspicitur: proferendo lingua
variatur. Postq̃ ergo sonum alarum quasi sonũ subli
mis dei esse conspexit in celis: rursus ad terras redit: et
pennata animalia quid hinc agãt loquitur: vt illic sum
ma mereant / dicẽs [Cum ambularent / quasi sonus erat
multitudinis: vt sonitus castrorũ.] Cum predicatores
sancti mundũ predicando ⁊ trahendo circũeunt: anima
lia ambulant. Et qꝛ hiciiã quos colligũt / statim vt cre
diderint / in laudem nostri creatoris exurgunt: fit sonus
quasi sonus multitudinis. Et qꝛ in predicatiõe eadem
bellum contra aerias potestates sumunt: recte subiungi
tur. [Ut sonitus castrorũ.] Cum sanctis predicatorib⁹
fideles populi coniungunt: cõtra malignos spiritus in E
procinctu fidei multitudines castrorũ fiunt. Et dũ quo
tidie fideles quiqꝫ celestibus desiderijs replẽtur: terre
na despiciunt: dura sibi pro amore superne patrie propo
nunt: contra potestates aerias castra fiunt: qꝛ armati fi
de ⁊ bonis operibus muniti gradiũtur. Quasi enim qui
busdam castris spiritalis exercit⁹ per paulum dicitur:
Induite vos armaturã dei: vt possitis stare aduersus i Ephe.vj.
sidias diaboli: quia non est nobis colluctatio aduersus
carnem ⁊ sanguinẽ: sed aduersus pricipes et potestates:
aduersus mũdi rectores tenebrarũ harum: contra spiri
talia nequitie in celestibus. Sanctorũ ergo multitudi
nis castra sunt: que bellũ contra potestates aerias susce
perũt. Unde sancte vniuersalis ecclesie ita sub specie di
lecte describit / vt dicatur: Pulchra es amica mea / sua Canti.vj.
uis ⁊ decora sicut hierusalẽ: terribilis vt castrorũ acies
ordinata. Quia enim hierusalem pacis visio interpreta
tur: cuius nomine patria celestis exprimitur: sancta ec
clesia suauis ⁊ decora vt hierusalem dicitur: qꝛ eius vi
ta ⁊ desiderium visioni iam pacis intime cõparatur: vt
in eo ꝙ auctorem suũ diligit: ꝙ eius speciem videre con
cupiscit / de quo scriptũ est: In quem desiderant angeli j.Pet.j.
prospicere: per ipsa iam amoris sui desideria angelis si
milis dicatur. Que quantũ deo amabilis efficitur / tãto F
agitur vt malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter
aũt sit terribilis: subiuncta cõparatione ostenditur. i. vt Cant.vj.
castrorum acies ordinata. Quid est ꝙ sancta ecclesia ab
hostibus suis vt castroꝝ acies sit timenda? Non enim a
magno intellectu vacat ista cõparatio: ⁊ idcirco est sub
tiliter intuenda. Scimus enim et constat qꝛ castrorum
acies tunc hostibus terribilis ostenditur: quãdo ita fue
rit constipata atqꝫ densata: vt in nullo loco interrupta
videatur. Nam si ita disponitur vt locus vacu⁹ per quẽ
hostis possit ingredi dimittatur: pfecto iam suis hosti
bus terribilis non est. Et nos ergo cũ contra malignos
spiritus spiritalis certaminis aciem ponimus: summo
pere necesse est vt per charitatem semper vniti atqꝫ con
stricti / nunq̃ interrupti per discordiã inueniamur: quia
si quelibet bona in nobis opera fuerit / si charitas desit /
per malũ discordie locus aperitur in acie: vnde ad feri
endos nos hostis valeat intrare. Antiquus vero inimi
cus castitatẽ in nobis / si sine charitate fuerit / nõ timet:
quia ipse nec carne premitur: vt in eius luxuria dissolua
tur. Abstinentiam non timet: qꝛ ipse cibo non vtitur: qꝛ
necessitate corporis non vrgetur. Distributionem terre
narum rerum nõ timet: si eidem operi charitas desit: qꝛ
diuitiarum subsidijs nec ipse eget. Ualde aũt in nobis
charitatem verã / id est amorem humilem quẽ nobis vi
cissim impẽdimus timet: ⁊ nimis concordie nostre inui
det: qꝛ hanc nos tenemus in terra: quã ipse tenere nolẽs
amisit in celo. Bene ergo dicitur. Terribilis vt castroꝝ
acies ordinata: quia electoꝝ multitudinem eo maligni

G spiritus pertimescūt: quo eos per charitatis concordiā
munitos contra se ⁊ conglobatos aspiciunt. Quanta au
tem sit concordie virtus ostenditur / cum sine illa virtu:
tes relique / virtutes nō esse monstrantur. Magna enim
est virtus abstinentie. Sed si quis ita ab alimētis absti:
Ro.xiiij. neat / vt ceteros in cibo diiudicet: ⁊ alimēta eadem que
deus creauit ad percipiendū cum gratiarū actione / fide
libus etiam dānet: quid huic virtus abstinētie facta est
nisi laqueus culpe? Unde psalmista quoq; nullā esse ab:
Ps.cl. stinentiam sine concordia designans ait. Laudate eum
in tympano et choro. In tympano enim corium siccum
resonat: in choro autem voces concorditer cantāt. Quid
ergo per tympanū nisi abstinentia: et quid per chorum
nisi charitatis cōcordia designatur? Qui itaq; sic absti:
nentiam tenet / vt cōcordiam deserat: laudat quidem in
tympano / sed non laudat in choro. Et sunt nonnulli qui
H dum plus sapere q̄ necesse est student: a proximorū pace
resiliunt: dū eos velut hebetes stultosq; ɔtēnunt. Unde
Mar.ix. per se veritas admonet dicēs: Habete in vobis sal: ⁊ pa
cem habete inter vos. vt quisquis habere sal sapiētie stu
det / curet necesse est quatenus a pace concordie nūq̄ re:
cedat. Quod vero de his duabus virtutibus diximus:
hoc de ceteris omnibꝰ sentiendū est. Unde Paulus ter
Heb.xij. ribiliter admonet dicens: Pacem sectamini cū omnibꝰ
et sanctimoniam: sine qua nemo videbit deū. Qi autem
nil sine concordia deo placeat: ipsa per se veritas demō:
Mat.v. strat dicens. Si offers munus tuū ad altare: ⁊ ibi recor:
datus fueris qꝛ frater tuus habet aliquid aduersum te:
relinque ibi munus tuū ante altare / ⁊ vade prius recon:
ciliari fratri tuo: et tunc veniēs offeres munus tuū. Ec:
ce a discordantibus accipere non vult sacrificium: holo
caustum suscipere recusat. Hinc ergo perpendite quan:
tum sit malū discordie / ꝓpter quod et illud abijcitur / ꝑ
quod culpa laxatur. Quia vero electi semper in charita
te coniuncti sunt: ⁊ hec eadem eorū charitas sonum lau:
dis reddit auctori: malignis vero spiritibus / id est anti
quis suis hostibus penam incutit timoris: recte nūc de
pennatis animalibus dicitur. [Cū ambularent / quasi
sonus erat multitudinis / vt sonꝰ castrorum.] Debet au:
tem ab exortu sancte ecclesie fidei oculos vsq; ad finem
mundi tendere: ⁊ hec eadē castra quomodo ambulent vi
dere. Castra enim multitudines appellātur exercitꝰ / cū
in procinctu pergunt: aut in certo quolibet loco iuxtime
re demorantur. Castris ergo via est vita presentis secu:
li / omnibus cōcorditer viuentibꝰ sanctis. Alia aūt sunt
castra predicātium: qui huc illucq; pro colligendis ani:
mabꝰ in sancti operis procinctu laborāt. Alia castra cō:
tinentiū / atq; ab hoc mūdo recedētiū: q̄ cōtra maligno
rum spirituū bella quotidie in corde se preparant. Alia
castra bonorū coniugatorū: qui viuentes in amore omni
potentis dei concorditer sic vicissim sibi carnis debitū
soluūt: vt tamen quid deo de bonis operibꝰ debeāt / nul:
latenus obliuiscantur. Sed ⁊ si qua (vt homines) delin
quunt / hec incessanter pijs actibus redimunt. Quia er:
I go distincti fideliū ordies ab exortu sancte ecclesie vsq;
ad finem mūdi concorditer viuentes / contra potestates
aerias dimicant / castra ambulant: ⁊ fit quasi quidam ca
strorum sonitus: qꝛ in eis ad laudem omnipotentis dei /
et virtutū gladij: ⁊ arma miraculorū sonant. De sanctis
vero animalibus adhuc subditur. [Cūq; starent: dimit:
tebantur pēne eorū.] Stant sancta animalia / quādo ea
que dei sunt: intēta contēplatione considerant. Sed eo:
rum pēne deponūtur: qꝛ dum alta dei iudicia aspiciūt:
sue eis virtutes vilescunt. Quod aperte exponitur / cum
statim subditur: [Nam cū fieret vox super firmamentū
quod erat super caput eorū / stabāt: ⁊ submittebant alas
suas.] Firmamētū superius sub intellectu duplici iudi
cauimus exponendum. Possunt enim (sicut dictū est)
firmamenti nomine / celestes potestates intelligi. Et po
test firmamenti nomine / incarnatꝰ vnigenitus per hoc
q̄ in eum natura nostra ad eternitatem firmata est / desi:
gnari. Prius ergo quid sentimus de angelis: ⁊ postmo:
dum de dn̄o angelorum loquamur. Ecce enim dicitur:
[Cum fieret vox super firmamentū / stabant / ⁊ submitte
bant alas suas.] Quo in loco hoc primo sciēdū est qꝛ nō
submittere ab inferiori ad superiora tendere: sed a supe
riori ad inferiora alas deponere debet intelligi: propter
hoc quod premissum est. [Cum starent / dimittebant pē

ne eorū.] Querēdū itaq; nobis est que sit vox que super K
firmamentum fit. Sed eandē vocem melius intelligimꝰ
si ab imis ad superiora gradientes / quasi quibusdā pas:
sibus ascendamus. Sicut auditꝰ corporis excitatur vo
ce: ita sensus mentis excitatur intellectu: qui de interio:
ribus agitur. Vox ergo est in mente / quasi quidam sonꝰ
intelligentie. Sed sciendū est qꝛ nostris sensibus aliquā
do vox carnis loquitur / aliquando vox anime / aliquan
do vox firmamenti / aliquando vox que super firmamen
tum est. Ponamus ergo ante oculos q̄ si quispiā sit le:
sus a proximo: qui ex humana ratione cogitat vt vicem
lesioni reddat: malū pro malo retribuat: huic vox carnis
loquitur in mente: quia cum diuina mandata precipiāt
bene nos facere his qui nos oderūt: quisquis maleface:
re se odiētibus cogitat: in eius animo vox carnis sonat.
Multa terrena quotidie agimꝰ: post hec ad orationem
redimus. Accenditur ad compunctionē animus: sed ea
rum rerū quas agimus / imagines versantur in mente: ⁊
intentionem compunctionis prepediunt in oratione: et
quod volētes foris egimus / hoc interiꝰ patimur inuiti:
et q̄dā cogitationū phātasmata mentē ꝑ imagines cor:
poreas dispergunt: ne stricta totā in oratiōe se colligat.
Hec quoq; vox carnis est. Cū vero ⁊ ista subigimꝰ: atq;
ab oculis mentis cunctas corporeas imagines effuga:
mus: ipsam in nobismetipsis naturam anime querētes
qualis sit / q̄ carnē viuificare potest: sed semetipsam strin
gere in bonis cogitationibus sicut desiderat nō potest:
inuenimus quendā intellectualem spiritū per creatoris
potentiam viuentē / corpus quod sustinet viuificantem:
sed tamen obliuioni subditū / mutabilitati subiectum:
quē sepe timor afficit / letitia extollit. Ipse itaq; intelle:
ctus anime vox eius est: qꝛ sonat quod est: que tamen ad
huc vox sub firmamēto est. Sed transcendentes animā
vocem de firmamento querimus / cū illa sanctorū ange:
lorum innumera multitudo in omnipotentis dn̄i cōspe: L
ctu qualis sit inuestigamus: que sit in eis sine fine festiui
tas visionis dn̄i: que letitia sine defectu: qui amoris ar:
dor non crucians / sed delectans: quātū in eis sit deside:
riū visionis dei cū satietate: ⁊ quāta satietas cū deside:
rio. In quibꝰ nec desiderium penā generat: nec satietas
fastidium parit. Quomodo inherēdo btitudini sint bea
ti: quomodo contēplando semper eternitatē sint eterni:
quomodo coniuncti vero lumini facti sunt lux: quomodo
aspicientes semper incōmutabilem mutati sunt in incō:
mutabilitatem. Sed cū ista de āgelis cogitamꝰ / adhuc
vox de firmamēto est: non super firmamentū. Transeat
ergo animus: et ab ipsis transcendat omne quod creatū
est. In solo creatoris sui lumine fidei oculos figat: q̄ vnꝰ
viuificet omnia qui creauit deus: q̄ vbiq; est: ⁊ vbiq; to:
tus est: q̄ incircūscriptus ⁊ incōprehensibilis sentiri po
test: ⁊ videri non potest: q̄ nusq̄ deest: ⁊ tamen ab iniquo
rum cogitationibus longe est: q̄ nec ibi deest vbi longe
est: qꝛ vbi non est per gratiam / adest per vindictā: q̄ om:
nia tangit: nec tamen equaliter omnia tangit. Quedam
enim tangit vt sint: nec tamen vt viuant ⁊ sentiant: sicut
sunt cūcta insensibilia. Quedā tangit vt sint / viuāt / ⁊ sen M
tiant: nec tamen vt discernāt: sicut sunt bruta animalia.
Quedā tangit vt sint / viuant / ⁊ sentiant / ⁊ discernant / si:
cut est humana et angelica natura. Et cū ipse nūq̄ sibi:
metipsi sit dissimilis: dissimiliē tāgit dissimilia. Qi vbi:
q; presens est / ⁊ inueniri vix potest: q̄ stantē sequimur / ⁊
apprehendere non valemus. Ponamus ergo ante ocu:
los mētis que illa natura sit que tenet oīa: implet om:
nia: circūplectitur omnia: superexcedit omnia: sustinet
oīa. Nec alia ex parte sustinet / atq; alia superexcedit:
neq; alia ex parte implet / atq; alia circumplectitur: sed
circūplectendo implet / implendo circumplectitur / susti
nendo superexcedit / superexcedendo sustinet. Huiꝰ na:
ture potentiam cū strictius in ea cogitat animus: vox su
per firmamentū fit: qꝛ eius intellectum cōcipit: qꝛ et an:
gelorum sensum sua incomprehensibilitate transcendit
Cum ergo vox sup firmamentū fit: stant animalia / ⁊ sub
mittunt alas suas: qꝛ sanctorū mētes cū creatoris sui po
tentiam intenta contēplatione cōsiderant / vilescunt eo:
rum animo virtutes quas habent. Et tanto fiunt apud
se humiles: quāto eis illud altū est quod super angelos
sonat. Fortasse enī doctores sunt: sꝫ cū ceperint tacita mē:
te cogitare que sit ineffabilis dei sapientia: que mentes

A

hominum sine strepitu verborū docet: et quomodo hec
eadem sapientia si auditorꝫ mentes non doceat: vox do-
centium vacue laborat: sua eis doctrina protinus vile-

i. Cor. iij.

scit: qꝛ neqꝫ qui plantat est aliquid: neqꝫ qui rigat: sed q̄
incrementū dat deus. Fortasse prophete sunt: sed cū ta-
cita mente considerāt: qꝛ prophetie sue oculo simul om-
nia diuinitatis mysteria penetrare nō possunt (quoniā

i. Co. xiij.

sicut ait apostolus: Ex parte cognoscimus / et ex parte
prophetamus) in illa immensitate secretorū vident: qꝛ
parum est omne quod vident. Atqꝫ ex ipsa immensitate
altitudine luminis considerant q̄ minus sit illud quod
intento oculo quasi per rimas viderūt. Deponant ergo
alas suas / cū vox super firmamentū fit. i. humilientur in
eo quod apprehendunt / cū superna conspiciunt / que ab
eis cōprehendi nō possunt. Sepe etiam sancti cogitatio
nibus ipsa que habent bona blandiuntur: vt eorū men-
tes in aliqua sui fiducia eleuēt: sed protinus ad occulta
dei iudicia recurrunt: quomodo alij ex virtutibus ad
infernum per elationē corruūt: alij ex vitijs correcti / ad
celum per humilitatē leuantur. Unde nos ad humilita
tem reuocās propheta terret et admonet: dicens. Veni-

Ps. lxv.

te et videte opera dñi: q̄ terribilis in cōsilijs super filios
hominum. Quis enim digne considerare valeat quant⁹
super nos terror sit consiliorū dei: quādo alter ex virtuti
bus in finē tendit ad vitia / et alter ex vitijs in virtutib⁹
concludit finem? Quia iuxta Salomonis vocem / sunt

Eccl̃s. ix.

iusti atqꝫ sapientes: et opera eorū in manu dei. Nec tamē

Ibidem.

scit homo vtrū amore an odio dignus sit: sed omnia in
futuro seruantur incerta. Et est via que videtur homi-

Prouer. xiiij.

nibus recta: et nouissimū eius ducit ad mortē. Hec itaqꝫ
occulta iudicia ꝓfunda cogitare / quid est aliud q̄ alas
deponere. i. de nulla iam virtute cōfidere: sed sub magno
timore trepidare? Siue enim omnipotentis dei naturā
considerent: siue eius iudicia perpendant: trepidēt: per-

B

timescāt. Eis ergo quasi alas deponere / est virtutes q̄s
habent humiliare. Sic Abraham alas deposuit: qui cū
loqui cū deo cepit: puluerē et cinerem se esse cognouit / di

Gen. xviij

cēs: Loquar ad dñm meum / cū sim puluis et cinis? Sic
Moyses alas deposuit: qui eruditus omni scientia egy
ptiorum: mox vt verba dñi audiuit: verba se non habere

Exo. iiij.

deprehendit / dicens. Obsecro dñe: nō sum eloquens ab
heri et nudiustertius. Ex quo eni locut⁹ es ad seruū tuū / i-
peditioris et tardioris lingue sum. Ac si aperte diceret:
Postq̄ a te verba vite audio: ꝯfusum me in verbis prio
ribus agnosco. Sic Esaias cuius vita dño ad predicā-
dum placuerat: cū eundem dñm cōtemplatus / carbone

Esa. vj.

de altari in ore tactus est / ait. Ve mihi quia tacui: qꝛ vir
pollutus labijs ego sum. Ecce ad superiora subleuatus
sibimetipsi de labiorū pollutione displicuit. Nisi eni ce-
lestis munditie alta conspiceret: esse se iudicabilem non

Hiere. j.

inuenisset. Sic loquente dño Hieremias clamat: A a a
dñe deus: ecce nescio loqui: qꝛ puer ego sū. Iuxta enim

C

ea verba que audiebat: verba se non habere cognouerat
Sic Daniel sublimē visionē videns / per plurimos dies

Dan. viij.

elanguit. Quia et hi qui in virtutibus fortes sunt: cū al-
tiora dei conspiciunt: in sua sibimet estimatione infirmi
atqꝫ imbecilles fiunt. Sic beatus Iob de quo dñs ami-

Iob. xlij.

cis illius dixit: Non estis locuti coram me rectum sicut
seruus meus iob: cū verba dei colloquentis audiret: re-

Ibidem.

spondit dicēs: Insipienter locutus sum: et que vltra mo
dum excederent scientiam meam. Et paulopost: Idcir
co ipse me reprehēdo: et ago penitētiā in fauilla et cinere.
Qui enim quātū ad homines sapienter locutus fuerat:
loquentem sibi deum audiens / insipienter se locutū fuis
se reprehēdit: qꝛ in ꝯtēplatione vere sapiētie sua ei sapiē
tia viluit. Ad vocē ergo desuper venientē animalia alas
deponunt: qꝛ virtutē dei siue in natura sua contēplari re
quiramus: siue in occultis iudicijs inuestigare cogite-
mus: pro eo qꝫ eius alta nobis impenetrabilia sunt / nſa
nobis si qua inesse bona credebātur vilescūt. Et qui in
quantulacūqꝫ scientia volare credebamus: inuisibilem
super nos naturam et impenetrabilia eius iudicia per-
pendentes: submissis alis humiliter stamus. Sequitur
[Et super firmamentū quod erat imminens capiti eo-
rum: quasi aspect⁹ lapidis sapphiri / similitudo throni.
Et super similitudinē throni similitudo quasi aspect⁹
hominis desuper.] Quid per thronum / nisi ille virtutes
angelice designantur que ipsos quoqꝫ angelos dignita
te loci superioris excedunt? Nam cum angeli nuncij di-

D

cantur: et sepe angeli ad annunciandā quedam homini-
bus veniunt / throni nusq̄ ad ministerium nuncij nusq̄
leguntur: qꝛ eis longe sublimius creator omnium presi
det. Unde Paulus apostolus ordines celestium agmi-
num quos ad tertium celū raptus viderat / describens
ait. Siue throni / siue dñationes / siue principatus / siue

Col. j.

potestates: omnia per ipsum: et in ipso creata sunt. Thro
nos igitur ante eos angelorū ordines dixit: quib⁹ illos
prelatos esse cognouit. Bene aūt thronus lapidi sapphi
ro comparatur: qm̄ lapis sapphirus aeriū habꝫ colorē.
Uirtutes ergo celestiū lapide sapphiro designantur: qꝛ
hi spiritus quibus deus omnipotens altius presidet: su
perioris loci in celestibus dignitatē tenēt. Super thro-
num vero similitudo hominis: qꝛ et super illas virtutes
que et ipsos angelos antecedunt: nostri est gloria redem
ptoris. Notandum ergo qui ordo seruatur. Super ani-
malia enim firmamentum / super firmamentum thron⁹ /
super thronum homo esse describitur: quia et super san-
ctos homines adhuc in hac corruptione corporis viuē-
tes / angeli: et super angelos / superiores et deo proxime
angelice potestates: sup potestates deo proximas / ele-
uatus est mediator dei et hominum homo christus Ie-
sus. Sin vero (vt prediximus) firmamenti nomine me-
diator dei et hominum pro assumpta humanitate debet
intelligi (quia sub vnius nominis appellatione solent
per prophetie spiritum multa signari) vox super firma-
mētum facta est: que super baptizatum dominum de ce-

E

lo sonuit / dicens. Tu es filius meus dilectus: in te com

Luc. iij.

placui. Sicut per euāgelistam alium dicitur: Hic est fi-
lius meus dilect⁹: in quo mihi complacui. Queramus

Mat. iij. et xvij.

igitur quomodo hanc vocem animalia audiunt / et alas
deponunt? Abacuc propheta requisitus: dicat. Dñe au-

Aba. iij.

diui auditum tuū / et timui: cōsideraui opera tua / et expa
ui. Quid est autē quod pater de filio loquitur dicēs: In
quo mihi cōplacui? Omnis enim qui penitendo corri-
git aliqua q̄ fecit: eo ipso quo penitet / se sibi displicuisse
indicat: qꝛ emendat quod fecit. Et qꝛ omnipotēs pater
sicut intelligi ab hominibus poterat / humano modo de
peccatoribus locutus est: dicens: Penitet me fecisse ho-

Gen. vj.

minem super terrā: quasi sibimetipsi displicuit in pecca-
toribus quos creauit. In solo aūt sibi vnigenito dño no
stro Iesu xp̄o complacuit: qꝛ hunc inter homines homi

F

nem creasse eū non penituit omnimodo: in quo peccatū
nullo modo inuenit: sicut de illo per psalmistam dicitur

Ps. cix.

Iurauit dñs / et non penitebit eū: tu es sacerdos in eter-
num s̄m ordinem melchisedech. In solo ergo sibi redē-
ptore nostro complacuit pater: qꝛ in solo non inuenit cul
pam: in qua se reprehendat quasi per penitentiam. San-
cta itaqꝫ animalia vocē super firmamentū audiant et ꝑ-
timescant: qꝛ si solus sine peccato est: in eius innocentiā
aspiciunt in quantis ipsa quotidie delinquāt: que neces-
se est vt incessanter defleant. Considerāt quoqꝫ qꝛ et ipse
auctor vite / sine passionis dolore ex hac vita nō exijt. Et
hec ergo vox super firmamentū facta est: qꝛ omnipoten-
tis patris sententia etiam de morte ac resurrectione vni
geniti processit. Sed cū vox super firmamentū fit / stant
animalia: et submittunt alas suas: qꝛ sancti quiqꝫ cū ipsū
quoqꝫ vnigenitum flagellatū in hoc mundo conspiciūt:
deponunt si quid de suis meritis presumunt. Nam si ip-
se hinc sine flagello non exijt qui venit sine peccato: quo
modo flagellis digni non erūt / qui huc cū peccato vene-
runt? Ipsum ergo firmamētū quod est super caput ani-
malium. i. quod transcendit mentes sanctorū / habet su-
per se vocē: qꝛ redēptor noster eam quā cum patre dispo
suit ex diuinitate sententiam pertulit in carne. Quā au-
dientes iusti terrentur: et omnem de suis viribus presum
ptionem deponunt. Quibuslibet etenim virtutibus pol
leat / quid digna est vita peccatorū: si et eius vita pro no-
bis flagello subiacuit / que subdita nullo peccato fuit?
Sed ecce grauis nobis questio oritur cum dicit: qꝛ sup
firmamentū quod erat imminēs capiti eorū / quasi aspe-
ctus lapidis sapphiri similitudo throni. Si enim p fir-
mamentum dñs: et per lapidem sapphirū et similitudinē
throni summe ille potestates angelice figurant: quomo
do super firmamentū. i. super dñm esse credende sunt: cū
et mox subditur: [Et super similitudinē throni similitu
do quasi aspectus hominis desuper?] Nam si (vt di

G ctum est) firmamētū exprimitur dn̄s:⁊ rursus homo accipitur dominꝰ: qua ratione potest intelligi ⁊ ipse super thronū:⁊ ipse sub throno? Sed astrictos huius questionis nodos ipse soluit de quo loquimur: qui afflatu sancti spiritus ea que clausa sunt aperit. Incarnatus enim vnigenitus patris per hoc quod homo factus est/infra angelos fuit: sicut de eo scriptū est: Minuisti eū paulominus ab angelis. Resurgens aūt ⁊ ascendens in celos omnibus angelicis potestatibus presidet: sicut de eo illic rursum scriptū est: Omnia subiecisti sub pedibꝰ eiꝰ. Et sicut ipse ait: Data est mihi omnis potestas. Firmamentum ergo sub throno: et homo sup thronū est: q̄ per humane assumptionē nature:⁊ ipse est sub angelis natꝰ: et ipse super angelos exaltatus. Qui ⁊ priusq̄ per resurrectionis exaltaretur gloriā: diuinitate super angelos fuit: sed tamē angelis (vt dictū est) humanitate minoratus: ex qua ⁊ morti subiacuit. At postq̄ mortē resurgendo calcauit: humanitatē suam etiam maiestatibꝰ angelorum superposuit.

Ps. viij. — Ibidem. — Matthei xxviij.

H Prius itaq̄ thronꝰ super firmamētum:⁊ post homo super thronū visus esse describitur: q̄ humani generis redemptor/humanitatē quam descendendo sub angelis assumpsit: ascendēdo super angelos exaltauit. Sic vero factū eū sub angelis dicimus: sicut factum sub lege predicante apostolo audimus. Assumptam ergo humanitatē sub angelis accipimꝰ pro ea minoratione in qua dignatꝰ est apparere. Nam mox vt verbum caro factū est: mox deus homo potestate super angelos fuit. De ipso quippe ante passionē scriptū est: Ecce angeli accesserūt:⁊ ministrabāt ei. Sed tamen vt humanitatis eius infirmitas monstraretur: rursum de eo scriptū est: Apparuit illi angelus de celo/cōfortans eū. In documēto ḡ vtriusq̄ nature/huic ⁊ angeli ministrare: hūc ⁊ angelus confortare describitur. Unus quippe in vtraq̄ natura: quoniam qui deus ante secula extitit: homo factus est in fine seculoꝝ. Cui tamē ante passionē suam ⁊ angeli ministrant:⁊ hūc angelus cōfortat. Post passionem vero atq̄ resurrectionē eius huic angeli ministrare possunt: sed iam hūc confortare non possunt: q̄ vt predictū est: etsi prius firmamentū sub throno apparuit/iam tamen homo super thronū est. In cuius persona vt propheta sanctus adiunctionem vtriusq̄ nature se vidisse ostenderet: protinus adiunxit: [Et vidi quasi speciem electri.] Quid est q̄ aspectus hominis videtur in throno quasi species electri: nisi q̄ in electro (sicut longe superius diximus) aurum argentumq̄ miscetur: vt res vna ex metallis duobus fiat? In qua ⁊ per argentū auri claritas tēperatur:⁊ per auri claritatē species clarescit argēti. In redemptore aūt nostro natura diuinitatis ⁊ humanitatis inconfuse vnita sibimet atq̄ coniūcta est: vt ⁊ per humanitatem diuinitatis eius claritas nostris potuisset oculis temperari: et per diuinitatē humana natura in eo clarescceret: atq̄ exaltata fulgorē vltra hoc quod creata fuerat haberet. Ipse vero aspectus hoīs super thronū/et species electri quam vidit: qualis ei apparuerit: adhuc scribendo subiūgit. [Uelut aspectus ignis intrinsecus per circuitum: a lumbis eius et desuper. Et a lumbis eius vsq̄ deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.]

Gal. iiij. — Mat. iiij. — Lu. xxij.

I Quid est q̄ mediator dei ⁊ hominū homo xp̄s Iesus a lumbis et desuper aspectum ignis intrinsecus per circuitū habere describitur:⁊ a lūbis ⁊ deorsum speciem ignis splendētis per circuitum? Inuestigandū nāq̄ est quare a lumbis ⁊ desuper ignē intrinsecus: nec tamē splendētem ignem habere narratur: a lūbis vero ⁊ deorsum habere ignis speciem dicitur: non tamē hunc habere intrinsecus memoratur: q̄ ⁊ splendentē ⁊ in circuitu hūc habere describitur. Quid eñ lumborum nomie/nisi propago mortalitatis exprimitur? Propter qđ etiam ⁊ Leui dicitur q̄ adhuc in lumbis patris erat cū melchisedech occurrit abrahe. De lūbis vero abrahe virgo Maria exiit: in cuius vtero vnigenitus patris per sanctū spiritum incarnari dignatus est. Ex qua incarnatione vniuerso innotuit mūdo deus: sicut ⁊ per psalmistā dicitur: Accigere gladio tuo circa femur tuū potentissime. Gladium etenim circa femur potentissimus sumpsit: q̄ sermo predicationis illius ex incarnatione ꝯualuit. Quid vero iste ignis designat nisi ardorē sancti spiritꝰ: qui corda que repleuerit incendit? De quo ipsa veritas dicit. Ignē venī mittere in terram. Quid est ergo q̄ in hoc aspectu hominis qui prophete apparuit/a lūbis superius intrinsecus per circuitū ignis ardet: a lūbis vero inferius non ignis intrinsecus: sed in circuitu resplendet: nisi q̄ ante incarnationem vnigeniti redemptoris nostri/sola intra se iudea ardorē amoris eius habuit: post incarnationē vero illius i circuitu eiꝰ ignis resplenduit: quia in vniuerso mundo gentibus claritatem sancti spiritus effudit? Prius ergo intrinsecus ignis erat: sed splendor nō erat: q̄ spiritus sanctus in multis quidem patribus iudeam replebat: sed ad notitiam gentium necdū eius lumen emicuerat. A lūbis vero eiꝰ ⁊ deorsum ignis in circuitu splendet: q̄ postq̄ de virgine carnē sumpsit: in humano genere longe lateq̄ sancti spiritꝰ dona dilatauit.

Heb. vij. — Ps. xliiij. — Luc. xij.

K Et notandū q̄ ignis iste a lūbis superius per circuitū esse describitur/nō extrinsecus/sed intrinsecus: q̄ amoris flāma (sicut dictū est) in electis atq̄ spiritalibꝰ viris vbiq̄ in suis finibus iudeam repleuit. Nec tamen exiebat extrinsecus: q̄ sese in multitudinē gentium non dilatabat. Que ardoris flāma visa est postmodū in circuitu splendere: q̄ per mundi cardines in vniuersis gentibus omipotentis dei cepit amor excrescere. Erat ergo prius ignis intrinsecus: cum Iacob diceret: Salutare tuū expectabo dn̄e. Quod eñ salutare dicimus latine/hoc verbo hebraico Iesus dicitur. In quo verbo beati Iacob mens ostēditur/quomodo Iesu desiderio ardebat: quē se moriens expectare phibebat. Ardebat ignis cū Moyses diceret: Si inueni gratiam in ꝯspectu tuo/ostende mihi temetipsum/vt videam te. Ardebat ignis ī mēte: cū Dauid diceret: Sitiuit aīa mea ad deū viuū: quando veniam ⁊ parebo ante faciē dei mei? Qui incarnationem verbi desiderans/ait. Ostende nobis dn̄e misericordiam tuā/⁊ salutare tuū da nobis. Ardebat ignis cum Simeon de corruptione vite presentis exire desiderans: audiuit non prius se visurū mortē: nisi videret xp̄m dn̄i. Sed ecce iam ignis iste quasi sub lumbis exterius resplendet: q̄ vniuersa gentilitas incarnati dei est amore succēsa. Quod tñ intelligi ⁊ aliter pōt: q̄ redemptor noster deus dn̄s Iesus xp̄s per humanitatē suam hominibꝰ innotuit/qui per diuinitatē notus angelis et ante incarnationē fuit.

Gen. xlix. — Exo. xxxiij.

L Nobis ergo a lūbis inferius resplendet in circuitu: cuius ignis intrinsecus a lūbis superius ardet in celo: q̄ illic celestes spiritꝰ eū in diuinitate sua conspiciunt/⁊ amoris eius ignibꝰ accendūtur. Nos vero qui hunc ex assumpta humanitate diligimꝰ: adhuc in hac corruptibili vita positi/splendorem ignis illius foris habemus. Unus itaq̄ super thronū est: qui et super lūbos ignem intrinsecus habet i angelis: et sub lumbis ignem in circuitu habet in hominibus: q̄ in oē quod ab angelis amatur: per omne quod ab hominibꝰ desideratur: vnus est/qui in cordibus ardet amātium. Hinc est eñ q̄ magne ille potestates angelice/seraphin id est incendium nominantur. Hinc de ipso omniū creatore scriptū est: Deus noster ignis cōsumens est. Ignis enim deus dicitur: q̄ flammis amoris sui incendit mentes quas replet.

Ps. xlij. — Psalm. lxxxiiij.

M Et idcirco seraphin incendium dicuntur: q̄ potestates ei proxime/i celis inestimabili amoris eius igne succensi sunt. Ex hoc igne succensa ardent in terra corda iustoꝝ. Hoc igne calefacta redeunt ad penitentiam corda peccantium: que inflāmata vehementer timorem in amorem vertunt. Nam que prius tabescere metu ceperunt: postmodū igne amoris flagrant. Et q̄ eiꝰ mēbra sunt electi angeli in celo: eiꝰ mēbra sunt cōuersi homines in terra. Unus homo est qui ⁊ super lumbos ardet intrinsecus:⁊ sub lūbis inferius ignis sui splēdorem in circuitu emittit: q̄ et angelos ad amorē suū per diuinitatem tenuit:⁊ homines ad sancti ardoris sui desiderium ex humanitate reuocauit. Sequitur. [Uelut aspectus arcus cum fuerit i nube in die pluuie.] Arcum omipotens deus inter se atq̄ homines in signo posuit: vt vltra mundū diluuio non deleret/dicēs Arcū meum ponam in nubibus:⁊ erit signū federis inter me et inter terram. Cūq̄ obduxero nubibus celum: apparebit arcus meus in nubibꝰ:⁊ recordabor federis mei vobiscū. Unde ⁊ in arcu eodem color aque ⁊ ignis simul ostenditur: q̄ ⁊ ex parte est ceruleꝰ/⁊ ex parte rubicūdꝰ: vt vtriusq̄ iudicij testis sit: vnius videlicet faciendi/⁊ alterius facti. Sed iam non vlterius faciēdi: q̄ mūdus quidem

Heb. xij. ⁊ Deut. iiij. — Gen. ix.

[A] iudicij igne cremabitur:sed aqua iam diluuij non dele-
tur. Quid est aūt quod splendentem ignem a lūbis ho-
minis a throno presidentis (sicut ait:aspectus arcus cum
fuerit in nube in die pluuie) propheta conspexit? Quia
eñ per ignem (sicut dictū est) ardor sancti spiritus desi-
gnatur:que similitudo est arcus τ spūs:vt ignis qui ap-
paruit/quasi aspectus arcus apparuisse diceret? Sed si
ipsi quam prediximus visioni arcus intendim⁹:quomo
do arcus significet spiritū videmus. In arcu quippe si-
cut prefatus sum:aqua τ ignis apparet. Et post media-
toris aduentū/eo virtus spiritussancti in humano gene
re clatuit:quo electos dei et aqua baptismatis lauit:et
igne diuini amoris incendit. Quasi enim admixto colo-
re aque simul τ ignis quidā arcus in nube ad probatio-
[Joan.iij.] nem ponitur/cū veritas dicit: Nisi quis renatus fuerit
ex aqua τ spiritu sancto/nō potest introire in regnū dei.
Qui arcus in nube est in die pluuie:qr in dñica incarna
tione et in effusione predicationis ostendit:vt ad veniā
corda credentium dño parcēte reuocentur. Nubē enim
redemptoris carnē non inconuenienter accipimus. De
[Ps.ciij.] qua per psalmistā dicitur: Qui ponit nubē ascēsum suū.
Nubem quippe ascensum suū posuit:qr is qui diuinita-
te vbiq3 est/carne ad celestia ascendit. Expleta vero ol
mystica visione:subiungit. [Hic erat aspectus splendo
ris per gyrū:τ hec visio similitudinis glorie dñi.] Quid
eñ in vniuerso mundo sancti spiritus gratia agat aspi
ciens ait: [Hic erat aspectus splēdoris per gyrū.] Que
vero intrinsecus eiusdem sancti spirit⁹ gloria maneat/
considerare volens: sed sicut erat non valens:subiūgit:
[Et hec visio similitudinis glorie dñi.] Nō eñ ait/Vi
sio glorie:sed similitudinis glorie. Ut videlicet ostēda-
tur qr quātalibet se intētione mens humana tēdat:etiā
si iam phātasias imaginū corporaliū a cogitatione cō-
pescat/si iā oēs circūscriptos spūs ab oculis cordis amo
ueat:adhuc tñ i corde mortali posita/videre gloriā dei
nō valet sicut est. Sed quicqd de illa est qd in mēte resplē
det:similitudo/τ nō ipsa est. Unde τ ille predicator qui
raptus vsq3 ad tertiū celū fuerat: dicebat: Videm⁹ nūc
[j.Co.xiij.] per speculū in enigmate. Qua in re non despiciendā no-
bis questio oritur: quomodo Joannes euāgelista cum
erga miracula redēptoris nostri iudeoꝝ perfidiā etiam
ex verbis propheticis descripsisset: adiūgit dicēs: Hec
dixit Esaias quādo vidit gloriam eius/τ locut⁹ est de
[B] eo. Et si Ezechiel vidit:quid est qr iste similitudinē glo
rie:τ ille eius gloriam vidisse describit? Sed cū Joan-
nes euāgelista prius miracula redēptoris nostri narra-
uit:atq3 infidelitatē iudeorū postmodū subdidit: hanc
eiusdem redēptoris nostri gloriam que in mūdo appa-
ruit:Esaiam vidisse manifestat. Omne enim quod i ter
ra mirū diuinitus agitur:gloria omīpotentis dei est:et
eius gloria in omnib⁹ factis videtur. Esaias ergo eius
gloriam in terra vidit: Ezechiel vero gloriam in celo si-
cuti est videre non potuit:quia aliter est gloria ei⁹ in re-
bus factis:aliter in semetipso. Hec ergo eius gloria que
[C] in rebus est/videri potest:illa vero que in ipso est/vide-
ri modo nisi per similitudinem non potest. Sed et si eā-
dem similitudinem glorie vel sublevatus portare pro-
pheta potuerit:cognoscamus. Sequitur. [Et vidi/et
cecidi in faciem meam.] Quid ergo de hoc viro fieret si
ita vt est/eius gloriam vidisset:si ferre non valens ceci-
dit? Qua in re cum magno merore pensare τ considera-
re cū lachrymis debemus/in quantam miseriam τ infir
mitatem cecidim⁹:qui et ipsum bonū ferre nō possum⁹/
ad quod videndū creati sumus. Est tamen et aliud qd
de prophete facto ↄsideremus in nobis. Propheta eñ
mox vt glorie dñi similitudinē vidit:i faciē suā cecidit.
Cuius similitudinē glorie qr nos per spiritū prophetie
videre non possumus:hanc assidue cognoscere:τ sollici-
te contemplari in sacro eloquio:in celestibus monitis:τ
preceptis spiritualib⁹ debemus. Qui cū aliquid de deo
conspicimus:in faciem nostrā cadimus:qr ex malis eru
bescimus que nos reminiscimur perpetrasse. Ibi enim
cadit homo vbi confunditur. Unde τ Paulus quasi q-
[Rom.vj.] busdam in facie iacentibus dicebat. Quē ergo fructum
habuistis tunc i illis in quib⁹ nūc erubescitis? Ecce ce
lestis gratie dono largiēte:obuoluta mysterijs libri ini
tium in Ezechiel propheta discussim⁹: τ dicta mystica
moraliter disserentes:volātem prophetie historiā a ter-
ra extraximus:vt que prius paruuloꝝ anime mihiq3 si- [D]
milium volabat:sed non eleuabatur:iam nunc ab eis le
gatur τ cognoscatur:euolet τ leuet. Agamus ergo gra-
tias redēptori nostro:qui spiritali semper alimēto nos
reficit:qui panis viuus descendit de celo:τ dat vitā mū
do. Qui viuit τ regnat cū patre in vnitate spiritus san-
cti deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

Homilia nona.

Et audiui vocem loquentis:et
dixit ad me. Fili hois sta super
pedes tuos:et loquar tecū. Et
ingressus est in me spirit⁹ post-
q3 locut⁹ est mihi:et statuit me
supra pedes meos. Et audiui
loquentem ad me τ dicentē. Fili hominis mitto
ego te ad filios israel:ad gentes apostatrices
que recesserunt a me. Patres eorum preuarica
ti sunt pactum meum vsq3 ad diem hanc:et fi-
lij dura facie τ indomabili corde sunt: ad quos
ego mitto te. Et dices ad eos. Hec dicit dñs
deus:si forte vel ipsi audiāt:et si forte quiescāt:
quia domus exasperans est:et scient quia pro- [E]
pheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hois
ne timeas eos/neq3 sermones eorum metuas:
quoniā increduli et subuersores sunt tecum:et
cū scorpionib⁹ habitas. Verba eoꝝ ne timeas:
et vultus eoꝝ ne formides:qr dom⁹ exasperās
est. Loqris ergo verba mea ad eos: si forte au-
diant τ quiescāt:qm irritatores sunt. Tu autē
fili hois audi quecunq3 loquor ad te: et noli eē
exasperans:sicut domus exasperatrix est. Ape
ri os tuum:et comede quecūq3 ego do tibi. Et
vidi:et ecce manus missa ad me:in qua erat in-
uolutus liber:et expandit illum corā me:q erat
scriptus intus et foris:et scripte erant in eo la-
mentationes/et carmen/et ve.

Initium libri in Ezechiel ꝓpheta magnis ob- [F]
scuritatibus clausum τ quibusdā mysteriorū
nodis ligatū in homilijs octo/deo dño nostro
Jesu xpo largiente discussim⁹. Iam nūc planiora sunt
et minus difficilia que sequunt. Charitati itaq3 vestre
colloquimur:eidem oipotenti deo grās referētes/quia
post tot opaca siluarū/tandē leti ad campos exiuimus.
In quib⁹ liberis gressibus locutionis nostre intrepidū
pedem ponamus. Ecce eñ postq3 propheta similitudi-
nem glorie dñi contēplatus in faciē suam cecidit:adiū-
git. [Et audiui vocē loquentis/τ dixit ad me.] Fili ho-
minis sta super pedes tuos/τ loquar tecū.] Ubi adhuc
subdit. [Et ingressus est in me spūs postq3 locutus est
mihi:τ statuit me super pedes meos.] Ecce diuina vox
iacēti ꝓphete iussit vt resurgeret. Sed surgere oino nō
posset/nisi in hunc omīpotentis dei spūs intrasset:qr ex
oipotentis dei grā ad bona opera conari quidem possu
mus:sed hec implere non possumus/si ipse non adiuuat
qui iubet. Sic Paulus cum discipulos admoneret di-
[Phil.ij.] cens: Cū metu τ tremore vestram ipsoꝝ salutē operami-
ni:illico quis in eis hec ipsa bona operaret adiunxit di-
cens: Deus est eñ q operatur in vobis et velle τ perfice
re pro bona voluntate. Hinc est qd ipsa veritas discipu
[Joan.xv.] lis dicit: Sine me nihil potestis facere. Sed in his con-
siderandum: qr si bona nostra sic omnipotentis dei do-
na sunt/vt in eis aliquid nostrū non sit:cur nos quasi ꝑ
meritis eternam retributionē querim⁹? Si aūt ita no-
stra sunt/vt dona dei omīpotētis nō sint:cur ex eis omī
potenti deo gratias agimus? Sed sciēdum est quia ma
la nostra/ solūmodo nostra sunt:bona autē nostra/et oī-
potentis dei sunt τ nostra:quia ipse aspirando nos pre-
uenit vt velimus:qui adiuuando subsequitur ne inani-
ter velimus/sed possimus implere que volumus. Pre-

G uenīente ergo gratia/ & bona voluntate subsequēte: hoc quod omnipotentis dei donū est: fit meritum nostrum. Quod bene Paulus breui sententia explicat / dicens. [j. Cor. xv.] Plus illis omnib⁹ laboraui. Qui ne sue videretur virtuti tribuisse qđ fecerat; adiunxit. Non aūt ego/ sed gratia dei mecū. Quia enim celesti dono preuent⁹ est: quasi alienum se a bono suo opere agnouit/ dicens: Non autē ego. Sed qꝛ preueniēs gratia liberū in eo arbitrium fecerat in bono: qꝫ libero arbitrio eandē gratiam est subsecutus i opere/ adiūxit: Sed gratia dei mecū. Ac si diceret: In bono opere laboraui: non ego: sed & ego. In hoc enim qꝫ solo dñi dono preuentus sum/ non ego. In eo autem qꝫ donū volūtate subsecutus: & ego. Hio igitur breuiter contra pelagium & celestinū dictis/ ad exponendi ordinē redeamus. [Fili hominis sta sup pedes tuos/ & loquar tecū.] Notādus nobis est ordo locutiōis & operis: qꝛ prius similitudo glorie dñi apparet vt deijciat: postmodū alloquitur vt eleuet: deinde superabūdantis gratie spiritū mittit & leuat/ ac supra pedes statuit. Nisi eñ aliquid de eternitate in mente videremus: nunqꝫ in facie nostra penitēdo caderemus. Sed iam iacētes vox dñi consolatur nos facere vt in opere surgam⁹: quod tamen nos nostra virtute non possumus facere. Ipsius ergo nos spiritus implet et leuat: et super pedes nostros statuit: vt qui proni in penitētia pro culpis iacuimus: recti [H] postmodum i bono opere stemus. Sed stans prophets quid audierit adiūxit dicens. [Et audiui loquentē ad me & dicētē. Fili hominis/ mitto ego te ad filios israel: ad gentes apostatrices/ q̄ recesserunt a me.] Sic ꝓpheta describit sua: vt significet nostra. Nam qđ est hoc qđ ei iacenti dicit̄, Sta supra pedes tuos/ & loquar tecum? Qui enim iacenti loquebatur: cur non se nisi stanti promittit esse locuturū? Sed sciendū qꝛ alia sunt que iacentes: alia que stantes audire debeamus. Iacenti eñ dicitur vt surgat: stanti aūt precipitur vt ad predicationem proficisci debeat. Adhuc eñ nobis in infirmitatis confusione iacentibus preberi non debet auctoritas predicationis. Sed cū iam in bono opere surgim⁹: cū iam recti stare cepeimus: dignū est vt ad lucrandos alios in predicationē mitti debeam⁹. Stans ergo propheta/ visionem spiritalem vidit & cecidit. Cadēs vero/ iam monitionis verbū suscepit vt surgeret. Surgens aūt preceptū audiuit vt predicaret. Nam qui adhuc ex superbie vertice stam⁹/ cū iam de eternitatis timore aliquid sentire cepeimus: dignum est vt ad penitentiam cadam⁹. Et cū infirmitatē nostrā subtiliter cognoscētes/ humiliter iacemus: per diuini verbi consolationē surgere ad fortiora opera iubemur. Et cū iam in bonoꝝ operū soliditate persistimus: necesse est vt vnde nosmetipsos correximus: inde iam predicantes & alios leuemus. Iacēti ergo non precipitur vt ad predicationē pergat: ne infirm⁹ quisqꝫ hoc quod verbo edificare potest/ opere destruat. Unde recte quoqꝫ per psalmistam dicitur: Edu- [Ps. xxxix.] xit me de lacu miserie: et de luto fecis. Statuit supra petram pedes meos: & direxit gressus meos: & imisit in os meum cāticum nouū/ hymnū deo nostro. Prius eñ de luto prauitatis educitur: vt ei⁹ pedes per fidē in petra solidētur. Sed qꝛ rectā fidem: recta subsequi debꝫ operatio: gressus ei⁹ directi sunt/ vt post directionē gressu- [I] um.i. post perfectionē boni operis/ in ore acciperet etiā [Act. ix.] nouū canticū predicationis. Sic Saulus dum superbe damascū pergeret/ redemptoris voce prostratus iacuit. Et qui predicator futurus erat: non tamen mox vt predicaret quod viderat audiuit: sed ei iacēti dicitur: Ingredere in ciuitatem/ & dicetur tibi quid te oporteat facere. Iacens ergo hoc solum audire potuit: vt surgens disceret quod audierat. Surgens vero hoc didicit vt que cognouerat ꝑdicaret. Sed querendū nobis est cur Ezechiel & Paul⁹ in faciē cadunt: et de ascensore equi.i. de eo qui in hui⁹ mundi gloria elatus est dicitur: Ut cadat ascensor eius retro? Rursūqꝫ de persecutorib⁹ dñi scri- [Jo. xviij.] ptū est: Abierunt retrorsum/ & ceciderūt in terrā. Quid est hoc qꝫ electi in faciem/ & reprobi retrorsus cadunt: nisi qꝫ omnis qui post se cadit: ibi proculdubio cadit vbi non videt? Qui vero ante se ceciderit: ibi cadit vbi videt. Iniqui ergo quia in inuisibilibus cadunt/ post se cadere dicuntur: quia ibi corruūt vbi quid eos tunc sequatur, modo videre nō possunt. Iusti vero qꝛ in istis

visibilibus semetipsos sponte deijciunt vt in inuisibilibus erigantur: quasi in faciem cadunt: qꝛ timore cōpuncti videntes humiliantur. [K] Notandū vero quod dicitur [Mitto ego te ad filios israel: ad gentes apostatrices/ q̄ recesserunt a me.] Sicut enim duobus modis a deo receditur: ita duob⁹ modis a deo apostate homines fiūt. Nam vnusquisqꝫ a cōditore suo aut fide recedit/ aut ope. Sicut ergo qui a fide recedit/ apostata est: ita q̄ ad peruersum opus quod deserit redit/ ab oñipotēte deo apostata absqꝫ vlla dubietate deputabitur: etiam si fidē tenere videatur. Unum eñ sine altero nil prodesse valet: qꝛ nec fides sine operibus: nec opera adiuuant sine fide: [Act. x.] nisi fortasse pro fide percipienda fiant: sicut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audire qꝫ fidelis existeret. Qua ex re colligitur/ qꝛ bona opera ꝓ fide percipiēda faciebat. [Ibidem] Nam cui ab angelo dicit̄: Orationes tue et eleemosyne tue ascēderunt in memoriam in conspectu [L] dei: et mox pro eadem ascensione precipitur vt ad Simonem mittat: qui ei veniens predicare debeat: constat quis hoc petijt/ vnde meruit exaudiri. Sequitur. [Patres eorū preuaricati sunt pactum meum vsqꝫ ad diem hanc: & filij dura facie & indomabili corde sunt: ad quos ego mitto te.] Ecce est vna culpa superbie: qꝛ ꝑuaricati sunt pactū. Ecce altera obstinatiōis: qꝛ vsqꝫ ad diem hanc. Ecce in iniquitate filiorū culpa grauis impudentie: qꝛ dura facie: quoniā mala que faciunt/ iam non erubescunt: & nunqꝫ vel post culpas ad penitentiam redeūt: qꝛ indomabili corde sunt. Cū vero tante prauitati atqꝫ obstinatiōis sint hi ad quos propheta mittit̄: quis iam non videat qꝛ persona prophete a tam peruersis hominibus despici valeat? Sed ecce auctoritas ꝑsone tribuitur: cū subditur. [Et dices ad eos. Hec dicit dominus deus.] Ac si aperte diceret̄: Quia si ex te despiceris ex mea voce necesse est vt loquaris. Ne contēnaris ipse qui mitteris/ verba mea proferens/ ostende q̄ misit. Sequitur: [Si forte vel ipsi audiant: & si forte quiescant: qꝛ domus exasperans est.] Dum constat qꝫ oīpotens deus omnia sciat: mirandū valde est cur dicitur: Si forte audiant: & si forte quiescant. Quapropter sciendum nobis est: qꝛ ista dubitatio locutionis dei nō ex ignorātia: sed ex aliqua significatione descēdit. Nam quis nesciat qꝫ qui fecit & videt oīa/ oīa sciat? Et per semetipsam in euāgelio veritas de antixp̄i predicatoribus dicit: Dabunt [Matth. xxiiij.] signa magna & prodigia: ita vt in errorem inducantur/ si fieri potest/ etiam electi. Cur hoc sub dubitatiōe dicitur: cum quid futurū sit/ a dño presciatur? Unum vero e duobus est: qꝛ si electi sunt/ fieri non potest. Si aūt fieri potest: electi non sunt. Et tamen dicitur vt in errorē inducātur si fieri potest etiam electi. Ista ergo dominici sermonis dubitatio ex electoꝝ cordibus designatio temptationis fuit: qꝛ qui electi sunt ad persistendū/ per signa predicatorū antixp̄i tentabūtur ad cadendū. Per hoc ergo quod dicitur: si fieri potest/ hoc exꝓmitur qꝫ electi in corde tentabuntur. Nutant enim/ sed nō cadunt. Dicitur ergo si fieri potest/ qꝛ trepidabunt: & tamen dicuntur electi/ qꝛ non cadūt. Dubitatio itaqꝫ sermonis a domino in electis exꝓmit trepidationē mētis. Quos & electos nominat: qꝛ cernit qꝫ in fide & bono opere persistūt. [M] Unde hic quoqꝫ dicit̄: [Si forte audiāt/ et si forte quiescant.] Per hoc eñ qꝫ dicit̄ si forte: qꝛ ex magna multitudine pauci audituri sunt demonstratur. Per dubitationem ergo sermonū dei quid significat̄ aliud nisi paucitas auditorū? Notandum vero qꝫ postqꝫ malis parentum defunctoꝝ dixerat: mittens prophetā ad filios dicat: Si forte vel ipsi audiāt/ & si forte quiescāt. Quid est dicere vel ipsi: nisi qꝛ eorū patres qui in culpa defuncti sunt: audire noluerunt? Pensemus rogo que virtus sit in hoc vnici sermonis defectu: vt dicat/ si forte vel ipsi audiant. Nobis hoc aperte dicit̄/ qui afflicti/ oppressi/ cōclusi/ omnia que in hoc mūdo habuimus bona perdidimus. Urbes erutas/ euersa castra/ depopulatos agros/ suffossas ecclesias videmus: & tamen adhuc parētes nostros ad iniquitates sequimur: ab eorū elatione quā vidimus/ nō mutamur. Et illi quidem inter gaudia: nos vero (quod est grauius) & inter flagella peccamus. Sed ecce omnipotēs deus iniquitates iudicās: iam priores nostros abstulit: iam ad iudicium vocauit. Nos adhuc ad penitētiam expectat: ad reuertendū sustinet. Et qui

A in illis iam iudicium exercuit: nobis sue patientie longa
nimitatem prerogat: ne cum nostris prioribus perdat: di
cens. [Si forte vel ipsi audiant/et si forte quiescant: quia
domus exasperans est.] Omnis anima etiam post acce-
ptam fidem in peruersitate sua aut permanens aut reuer
tens: domus exasperans vocatur: quia eum quem per fi-
dem susceperat: repellit a se prauis moribus habitatorē
deum. Nam domus inhabitatur a domino. Si ergo do-
mus: quare exasperans? Sin vero exasperans/quare do-
mus: que vtiq̧ iam non habitatur? Dom⁹: q: in ea deus
per fidem habitare ceperat. Exasperās vero est/quia ab
ea prauis moribus repulsus existit: vt vacua remaneat/
Matt.xij. quam pri⁹ celestis inhabitator replebat. Unde etiam si-
cut veritatis voce cognouimus: iniquissimus spiritus cū
septem alijs rediens/domum scopis mūdatam inuenit:
quia mentem a virtutibus alienā replet. Sequitur. [Et
scient quia propheta fuerit in medio eorum.] Malis sci-
re bonos/aut ad adiutorium salutis proficere: aut ad te-
stimonium damnatiōis solet. Sciāt ergo quia in medio
eorum propheta fuerit: vt audita predicatione aut adiu
uentur vt surgant et conuertantur: aut sic in iniquitatib⁹
eorū damnentur/vt excusatione careant. Sequitur. [Tu
ergo fili hominis ne timeas eos: neq̧ sermones eorū me-
tuas: quoniam increduli et subuersores sunt tecum: et cū
B scorpionibus habitas.] Patet ad q̄ peruersos in predi-
cationem mittitur/qui ne timeat admonetur. Et quia
praui atq̧ peruersi quiq̧ bona sibi loquentibus alia ini-
qua faciunt: et adhuc alia minantur: propter illa que fa-
ciunt dicitur: Ne timeas eos. et propter hoc quod minan-
tur: adiungitur: Neq̧ sermones eorum metuas. Uel cer-
te quia reprobi atq̧ iniqui et mala bonis ingerunt/et eo-
rum semper actibus derogant: propheta missus admone
tur: ne eorum vel crudelitatē aut furorem metuat: vel ver
ba pertimescat. In hoc itaq̧ quod dicitur/Ne timeas:
prophete datur auctoritas predicatiōis. Et quia omnes
qui in deo viuimus/organa veritatis sumus/vt sepe per
alium mihi/sepe vero alijs loquatur per me: sic nobis bo
ni sibi inesse auctoritas debet: vt et is qui preest/dicat re-
cta libere: et is qui subeest/inferre bona humiliter non re
cuset. Bonum enim quod maiori a minore dicitur/tunc
vere bonum est/si humiliter dicatur. Nam si rectitudo
sentiendi humilitatem loquendi perdiderit: radicem sen
sus in ramo lingue vitiauit. Quod videlicet vitium iam
non ex ramo: sed ex radice est: quia nisi cor intumesceret/
lingua minime superbiret. Inesse ergo ad loquendū prio
ri humilis auctoritas: inesse autem minori libera humi-
litas debet. Sed sepe in hominibus ipse loquendi ordo
confunditur: sicut et longe superius diximus. Nam ali-
quando quis per tumorem elationis loquitur: et loqui se
per auctoritatem libertatis existimat. et aliquando alius
C per stultum timorem tacet: et tacere se per humilitatem
putat. Ille locum sui regiminis attendens/non metitur
sensum tumoris: iste locum sue subiectionis considerans
timet dicere bona que sentit: et ignorat quantum charita
tis reus efficitur tacēdo. Sic vero sub auctoritate super-
bia/et humanus timor sub humilitate se palliat: vt sepe
nec ille valeat considerare quid deo: nec iste quid debeat
proximo. Nam ille eos qui sibi subiecti sunt conspicit: et
ei cui omnia subiacent/non intendit. In elatione attolli-
tur: et de elatione sua velut de auctoritate gloriatur. Iste
vero nonnunq̄ dum timet ne maioris gratiam amittat/
atq̧ per hoc aliquid tēporalis damni sustineat: recta que
intelligit occultat: atq̧ apud se tacitus/ipsum timorem
quo constringitur/humilitatem nominat. Sed cum cui
nil vult dicere: tacendo in cogitatione diiudicat. Fitq̧ vt
vnde se humilem existimat/inde grauius fit superbus.
Discernenda ergo semper sunt libertas et superbia: humi
litas et timor: ne aut timor humilitatem: aut superbia li-
bertatem fingat. Ezechiel itaq̧ quia non solum populo/
sed etiam senioribus⁹ loqui mittebatur: ne incautum timo-
rem humilitatem crederet: vt timere non debeat/admo-
netur dum dicitur. Ne timeas eos. Ac ne forte deroga-
tionis eorum verba pertimescat: adiungitur: Neq̧ ser-
mones eorum metuas. Cur autem linguas derogantiū
timere non debeat: etiam causa subiungitur/cum protin⁹
subinfertur. Quoniam increduli et subuersores sunt te-
cum: et cum scorpionibus habitas. Timendi enim essent
bi quibus loqui mittebatur: si in fide et opere deo omni- D
potenti placuissent. Quia autem increduli et subuersores
sunt/in suis sermonibus derogantes timendi non sunt:
quia stultum valde est si illis placere querimus: quos nō
placere domino scimus. Debent enim haberi in metu et
reuerentia iudicia iustorum: quia membra omnipoten-
tis dei sunt: et hoc ipsi in terra reprehendunt/quod do-
minus redarguit e celo. Nam peruersorum derogatio/
vite nostre approbatio est: quia iam ostenditur nos ali-
quid iustitie habere/si illis displicere incipimus/qui nō
placent deo. Nemo etenim potest in vna eademq̧ re om
nipotēti domino atq̧ eius hostibus gratus existere. Nā
deo se amicum denegat/qui ei⁹ placet inimico. Inimicis
veritatis aduersabitur: qui eidem veritati in mente sub-
iugatur. Unde sancti viri in vocis libere increpatiōe suc
censi/eos ad sua odia excitare non metuunt/quos deum
non diligere cognoscunt. Quod propheta ardenter exhi-
bens/creatori omnium quasi in munere obtulit/dicens:
Psalm. cxxxviij. Nonne qui oderunt te deus/oderam illos: et super inimi
cos tuos tabescebam? Perfecto odio oderā illos: inimi-
ci facti sunt mihi. Ac si aperte dicat: Pensa quantum te
diligo/qui tuorum hostium excitare contra me inimici-
Ps.xxxvij. tias non pertimesco. Hinc iterum dicit: Qui retribuunt
mala pro bonis/detrahebant mihi: quoniam subsecutus
sum iustitiam. Bonum valde est qd iustus tribuit: quan-
do male agentibus libera voce contradicit. Sed peruersi
mala pro bonis retribuunt/cum iustis derogant: quia cō
E tra eos iustitie defensionem seruant. Non enim iusti hu-
mana iudicia/sed eterni iudicis examen aspiciunt: atq̧
ideo derogantium verba contemnunt. Hinc etenim de-
j.Cor.iiij. rogantib⁹ corinthijs Paulus dicebat: Mihi autem pro
minimo est vt a vobis iudicer: aut ab humano die. Qui
nec in corde suo vnde se reprehendere potuisset inueniēs/
adiungit: Sed neq̧ meipsum iudico. Uidēs autem quia
ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium suffi-
ceret: subdidit: Sed non in hoc iustificatus sum. Cur ve
ro nec sibimetipsi de seipso credidit: causam reddidit/
cum subiunxit: Qui autem iudicat me/dominus est. Ac
si aperte dicat. Nec meo de me iudicio credendum existi-
mo: quia ille me iudicat cuius ego iudicium non compre
hendo. Hinc beatus Job cum amicorum derogantium
linguas/inter dolores vulnerum pateretur/iacula ver-
borum/cogitatione protinus ad conscientiam recucur-
Job.xvj. rit: atq̧ vbi mentē solidam haberet aperit: dicens. Ecce
enim in celo testis meus/et cōscius meus in excelsis. Qui
Ibidem. etiam subdidit: Uerbosi amici mei: ad deum stillat ocu-
lus meus. In omne enim qd de nobis dicitur: semper ta-
citi recurrere ad mentem debemus/interiorem testem et
iudicem querere. Quid enim prodest si omnes laudent:
cum cōscientia accuset? Aut quid poterit obesse si omnes
F nobis derogent: et conscientia sola nos defendat? Bea-
tus ergo Job inter linguas derogantium inflexa mente
persistens: quia in terra se impugnari falsis sermonibus
Esaie.iij. vidit/in celo testem quesiuit. Hinc Esaias ait: Popule
meus/qui beatificant te/ipsi te decipiunt: et viam gressuū
tuorū dissipant. Qui videlicet populus ne verba sue lau
dis attenderet: et in culpis altius periret: statim ei dici-
tur quem aspiciat: cuius iudicium pertimescat: cum sub-
Ibidem. ditur: Stat ad iudicandum dominus: stat ad iudican-
dos populos. Ac si aperte diceretur: Iudicia humana
cur sequeris: qui stare super te celestē iudicem scis? Hinc
est q̄ Joannem baptistam veritas esse arundinem vento
Matt.xj.& agitatam negat: dicēs: Quid existis videre in desertum?
Luce.vij. arundinem vento agitatam? Quod quia negando dixe-
rat/non affirmando/subiecta verba testantur: Ait enim.
Sed quid existis videre in desertum? hominem molli-
bus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur/in domi-
bus regum sunt. Arundo autem vento agitata modo fla
tibus erigitur: modo flatibus inclinatur. Omnis autem
infirmus animus/qui vel derogatione deiicitur/vel lau-
dibus exaltatur: arundo vento agitata est. Quod Joan-
nes nō erat: quia inflexibilem mentis verticem inter lau-
des hominum et derogationes tenebat. Sed magna in-
quisitione res indiget/cum recti operis viam tenemus:
vtrum semper despicere derogantium verba debeamus/
an certe aliquando compescere. De qua re sciendum est
quia linguas detrahentium sicut nostro studio nō debe-

G

mus excitare ne ipsi pereant/ita per suam malitiam exci:
tatas debemus equanimiter tolerare/vt nobis meritum
crescat. Aliquando autem etiam compescere: ne dum de
nobis mala disseminant: eorum qui audire nos ad bo:
na poterant/corda innocentium corrumpant. Hinc est
enim q̃ Joannes obtrectatoris sui linguam redarguit

Epla Jo:
annis.iij.

dicens. Js qui amat primatum gerere in eis:diotrephes
non recipit nos: propter hoc si venero/commoneam eius
opera que facit: verbis malignis garriens in nos. Hinc
Paulus iterum de detrahentibus corinthijs loquitur di

ij.Cor.x.

cens. Epistole inquiũt graues sunt et fortes:presentia au
tem corporis infirma:et sermo contemptibilis. Hoc cogi
tet qui huiusmodi est: quia quales sumus verbo per epi:
stolas absentes: tales et presentes in opere. Hi etenim
quorum vita in exemplo imitationis est posita:debent (si
possunt) detrahentium sibi verba compescere/ne eorum
predicationem non audiant qui audire poterant:& in pra:
uis moribus remanentes/bene viuere contemnant. Sed
hac in re subtili inquisitione necesse est vt semetipsum ani
mus inuestiget: ne fortasse sue laudis gloriam querat:et
animarum lucra se querere nostra cogitatio simulet. Se
pe enim sui nominis laude animus pascitur: et quasi sub
obtentu lucrorum spiritaliũ/cum de se bona dici cogno:
uerit letatur. Et sepe sue glorie defensione contra detra:
hentes irascitur: et fingit sibimet q̃ hoc ex eorum zelo fa:
ciat quorum corda a bono itinere detrahẽtis sermo per:
turbat. Illi ergo debent magnopere curare: ne cõtra eo:
rum opinionem detrahẽtium verba preualeant/qui suã
conscientiam subtiliter discutientes/se in ea inueniũt de

H

amore priuate glorie nihil habere. Hinc est enim q̃ iusti
atq̃ perfecti aliquando virtutes suas predicant: bona
que diuinitus acceperunt/narrant: non vt ipsi apud ho:
mines sua ostensione proficiant:sed vt eos quibus predi:

ij.Cor.xi.

cant/exemplo suo ad vitam trahãt. Unde Paulus apo:
stolus quotiẽs fustibus cesus:quotiens lapidatus:quo:
tiens naufragium pertulit:quanta pro veritate sustinuit:
q̃ ad tertium celum raptus: q̃ in paradisum ductus sit/
corinthijs narrat/vt eorum sensum a falsis predicatori:
bus auertat:vt dum se innotesceret qualis esset/illi eis
vilescerent quos ab eis cognouerat inique venerari. Ab
perfecti cum faciũt.i.cum virtutes proprias loquuntur/
in hoc quoq̃ omnipotentis dei imitatores sunt: qui lau:
des suas hominibus loquitur/vt ab omnibus cognosca:
tur. Nam cum scriptura sancta precipiat: dicens. Lau:

Prouerb.
xxvij.

det te alienus/et non os tuum:quomodo facit ipse quod
prohibet? Sed si virtutes suas omnipotens deus tace:
ret/eum nullus agnosceret: si eũ nullus agnosceret/nul:
lus amaret: si nullus amaret/nullus ad vitam rediret.

Ps.cxxviij

Unde et per Psalmistam de eo dicitur: Uirtutem ope:
rum suorum annunciauit populo suo:vt det illis heredi:
tatem gentium. Uirtutes ergo suas annunciat/non vt
laudibus suis ipse proficiat:sed vt hi qui hũc ex sua lau:
de cognouerint/ad perpetuam hereditatem veniant. Ju

I

sti itaq̃ atq̃ perfecti non solum cum vituperationis sue
verba reprehendunt: sed etiam cum virtutes quas ha:
bent/infirmis loquuntur/reprehensibiles non sunt: quia
per suam vitam quam referunt/aliorum animas ad vi:
tam querunt. De quibus tamen sciendum est: quia nunq̃
bona sua detegunt:nisi eos (vt dixi) aut proximorum vti
litas/aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paulus
apostolus cum virtutes suas corinthijs enumerasset: ad:

ij.Cor.xij

iunxit: Factus sum insipiens: vos me coegistis. Fit vero
aliquando vt necessitate compulsi/in bonis que de se refe
runt/non aliorum vtilitatem:sed suam requirãt:sicut bea

Job.xxix.

tus Job facta sua enumerat dicens. Oculus fui ceco:et
pes claudo: pater eram pauperum:& causam quam nescie
bam/diligentissime inuestigabam. Et multa alia que se:
pe egisse se commemorat. Sed quia in vulnere doloris
positus/ab amicis increpantibus ipse impie egisse:et vio:
lentus proximis/atq̃ oppressor pauperum fuisse diceba:
tur: vir sanctus inter flagella dei/et humane increpatio:
nis verba deprehensus/mentem suam grauiter concuti:
atq̃ ad desperationis foueam conspexit impelli: qui iam
iamq̃ cadere poterat/nisi ad memoriam bene acta reuo:
casset/vt ad spem animum reduceret: ne oppressus ver:
bis et vulneribus in desperationem periret. Qui ergo bo:
na sua enumerat/non innotescere alijs quasi ex laude de:
siderat: sed ad spem animum reformat. Justi itaq̃ sicut

K

sine arrogantia loquuntur aliquando bona que agunt:
ita sine zelo priuate glorie detrahentiũ sibi linguas redar
guunt: quis noxia loquũtur. Cum vero lingue derogan:
tium corrigi nequeunt: equanimiter sunt per omnia to:
lerande. Nec obtrectationis sermo timendus est: ne dum
vituperatio peruersorum metuitur/recti operis via de:
seratur. Unde nunc Ezechieli prophete dicitur. [Ser:
mones eorum ne metuas: quia increduli et subuersores
sunt tecum.] Minus autem mali esset: si hi qui sunt incre:
duli: subuersores minime fuissent. Quia enim ipsi vel ce:
lestis regni premia/vel gehenne esse supplicia non cre:
dunt: in suis prauitatibus dimissi/a fide et opere etiam
alios subuertunt: vt regnum quod ipsi appetere non vo:
lunt: nec alter assequatur. Hi namq̃ cum teneriores quos:
dam bona incipere/mala iam deuitare cognouerint: mo:
do irridendo quod in celis promittitur: modo despi:
ciendo quod deus omnipotens de inferni supplicijs mi:
natur: modo laudando bona temporalia/et delectatio:
nes presentis seculi callida persuasione pollicendo: de:
flectunt mentes innocentium: eorumq̃ itinera peruer:
tunt. Gaudent si quos potuerint a vita reuocare: ad mor:
tem trahere: letantur in prauitatibus suis: exultant et in
alienis. His nimirum pena sua non sufficit/qui agunt
ne soli moriantur. At si fortasse iustum quempiam tan:
te iam virtutis inuenerint: vt ei loqui contraria non pre:
sumant: quia subuersores esse non possunt: statim scorpio:

L

nes fiunt. Scorpio enim palpando incedit: sed cauda fe:
rit. Nec mordet a facie: sed a posterioribus nocet. Scor:
piones ergo sunt omnes blandi et malitiosi: qui bonis
quidem in faciem non resistunt: sed mox vt recesserint de:
rogant: alios quos valuerint inflammant: queq̃ possunt
noxia immittunt: mortifera inferre occulte non desinunt.
Scorpiones ergo sunt qui blandi et innoxij in facie vi:
dentur: sed post dorsum portant: vnde venenum fun:
dant. Qui enim in occulto feriunt: quasi mortem laten:

Ps.cxvij

ter trahunt. Unde etiam per Psalmistam dicitur: Cir:
cundederunt me sicut apes: et exarserunt sicut ignis in
spinis. Apes enim in ore mel habent: in aculeo caude vul:
nus. Et omnes qui lingua blandiuntur/sed latenter ex
malitia feriunt/apes sunt: quia loquendo dulcedinem
mellis proponunt: sed occulte feriendo vulnus inferunt.
Jsta vero facientes exardescunt sicut ignis in spinis:
quia per flammas detrahẽtium non iustorum vita com:
buritur: sed si que in eis esse poterant peccatorum spine
concremantur. Dicatur ergo: Increduli et subuersores
sunt tecum: et cum scorpionibus habitas. Increduli sci:
licet deo: subuersores vero infirmantibus proximis: scor
piones autem etiam fortibus et robustis. Quibus etsi in
facie contradicere non presumunt: ex occulto tamen vul
nus derogationis inferũt. Increduli quippe simul & sub:
uersores et scorpiones sunt: quia et audita ea que dei

M

sunt non credunt: et eos quos preualent a bonis mori:
bus subuertunt: et quos inflectere non valent/occultis
machinationibus feriunt. Qua in re hoc quoq̃ noten:
dum est: quia cum prophete dicitur: Increduli et subuer
sores sunt tecum/& cum scorpionibus habitas: nobis cõ:
solationis medicamentum profertur. Quos sepe tedet
viuere/dum nolumus cum malis habitare. Querimur
etenim cur non omnes boni sunt qui nobiscum viuunt.
Mala proximorum ferre nolumus: omnes sanctos iam
debere esse decernimus: dum esse nolumus quod ex pro:
ximis portemus. Sed hac in re luce clarius patet dum
malos portare renuimus/q̃ multum adhuc ipsi de bono
minus habeamus. Neq̃ enim perfecte bonus est: nisi qui
fuerit et cum malis bonus. Hinc beatus Job de semet:

Job.xxx.

ipso asserit dicens: Frater fui draconũ/& socius struthio:
num. Hinc Paulus apostolus discipulis dicit. In me:

Phil.ij.

dio nationis praue & peruerse: inter quos lucetis sicut lu
minaria in mũdo. Hinc Petrus gregis dominici pastor
dicit: Justum Loth oppressum a nephãdorum iniuria/
cõuersatione eripuit. Aspectu enim et auditu iustus erat
habitans apud eos qui de die in diem animam iusti ini:
quis operibus cruciabant. Sepe vero cum de vita proxi
morum querimur: mutare locum conamur/secretũ vite
remotioris eligere/videlicet ignorãtes: q̃ si desit spiritꝰ/

Gen.xix.

nõ adiuuat locus. Idẽ enĩ Loth de quo loq̃mur/in sodo

B
mis sanctus extitit: in monte peccauit. Quia autem loca
Gen.iij.
mentem non muniunt: ipse humani generis primus testa
tur parens: qui et in paradiso cecidit. Sed minus sunt
oīa que loquimur ex terra. Nā si locus saluare potuis:
set: satan de celo nō caderet. Unde psalmista vbiqꝫ in hoc
mundo tribulationes esse conspiciens: quesiuit locū quo
fugeret: sed sine deo inuenire non potuit munitum. Et
qua re et ipsum sibi locum fieri petijt/propter quem locū
Psal.xxx.
quesiuit/dicens: Esto mihi in deum protectorem: et in lo:
cum munitū: vt saluum me facias. Tolerandi ergo vbiqꝫ
sunt proximi: quia Abel fieri non valet quem Cain mali:
tia non exercet. Unum vero est pro quo vitari societas
debet malorum: ne si fortasse corrigi non valent/ad imita
tionem trahant. Et cum ipsi a sua malitia non mutan:
tur: eos qui sibi coniuncti fuerint/peruertāt. Unde Pau
j.Cor.xv.
lus ait: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Et
Prouer.xxij.
sicut per Salomonem dicitur: Noli esse amicus homini
iracundo: nec ambules cum viro furioso: ne forte discas
semitas eius: et sumas scandalum anime tue. Sicut er:
go perfecti viri peruersos proximos non debent fugere:
quia et eos sepe ad rectitudinem trahunt: et ipsi ad per:
uersitatem nunqꝫ trahuntur: ita infirmi quiqꝫ societatem
declinare debent prauorum: ne mala que frequenter aspi:
ciunt/et corrigere non valent/delectētur imitari. Sic enī
verba proximorum audiendo quotidie sumimus in men
te: sicut flando atqꝫ respirando aerem trahimus corpore.
Et sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus:
B
ita peruersa locutio assidue audita/infirmantium inficit
animum: vt tabescat delectatione praui operis/assidui
iniquitate sermonis. Sequitur. [Uerba eorū ne timeas:
et vultus eorū ne formides: quia domus exasperans est.]
Ideo boni timendi sunt/ne offendantur: ne forte per eos
ille prouocetur ad iram/qui eorum corda semper inhabi
tat. Nam sicut superius dictū est: si malos offendimus/
timere minime debemus: quoniā illis nostra actio displi
cet: quibus nec iustitia creatoris placet. Quid ergo timē
dum est/si nobis ingrati sunt: qui deo amabiles nō sunt?
Unde recte nunc dicitur. [Uerba eorum ne timeas: et
vultus eorum ne formides: quia domus exasperans est.]
Ac si aperte diceretur: Timēdi essent: nisi me in suis acti
bus exasperarent. De quibus adhuc subditur: [Loque:
ris ergo verba mea ad eos: si forte audiant et quiescant:
quia irritatores sunt. Omnis qui peccat; quid aliud ꝙ cō
ditoris sui in se iracundiam irritat? Et scimus quia quo:
tiens actu: quotiens verbo: quotiēs cogitatione delinqui
mus: deum cōtra nos totiens irritamus. Sed tamē susti:
net/et clementer expectat per patientiam. Per predica:
tores autem suos verbum nobis exhortationis pero:
gat. Omnis autem qui recta predicat/si auditur/iram ir:
ritati creatoris super preuaricatorem populum placat.
Unde necesse est vt ipse non debeat agere malum: qđ so:
let in populū furorem conditoris sui irritare. Propter
C
qđ etiam subditur. [Tu autem fili hominis audi que:
cunqꝫ loquor ad te: et noli esse exasperans sicut domus
exasperatrix est.] Id est/mala que fieri conspicis: ipse non
facias: ne hoc quod prohibere niteris: ipse committas.
Omnis etenim predicator intenta semꝑ debet mente pen:
sare: ne qui missus est lapsos erigere: ipse in prauitate ope
ris cum lapsis cadat: et Pauli hanc sententia feriat dicē:
Roma.ij.
tis. In quo alterum iudicas/teipsum condemnas. Un:
de Balaam dei spiritu repletus ad loquendum: sed ta:
men in carnalem vitam suo spiritu detentus: de semetipso
Nūe.xxiij.
loquitur dicens: Dixit auditor sermonum dei/qui nouit
doctrinam altissimi: et visiones omnipotentis videt: qui
cadens apertos habet oculos. Cadens apertos oculos
habuit: qui rectum quod diceret vidit: sed recte videre
contempsit. Cadens videlicet in peruerso opere: et aper:
tos habēs oculos in sancta predicatione. Est tamē aliud
quod possit intelligi: cur beatus Ezechiel qui ad predi:
cationem mittitur/esse exasperans prohibetur. Nisi enim
ad loquenda verba cum mittebatur obediret: omnipotē:
tem dominum sicut populus de peruerso opere: sic pro:
pheta de suo silentio exasperasset. Nam sicut mali ideo
deum exasperant: quia loquuntur vel faciunt mala: ita
nonnunqꝫ boni exasperāt/quia reticent bona. Illis itaqꝫ
in culpa est peruersa agere: istis recta reticere. In hoc er:
go cum malis etiam boni simul deum exasperent: qꝛ cum
peruersa non increpant/eis per suum silentium proficien:

di licentiam prestāt. Sequitur. [Aperi os tuū/et comede
D
quecunqꝫ do tibi.] Aperimus os nostrum/cum recta lo:
quimur: et comedimus que a deo accipimus: quia et tri:
buitur et augetur in nostris sensibus cibus vite/cum pre
dicare cepermus. Unde propheta alius dicit. Os meū
Ps.cxviij.
aperui/et attraxi spiritum. Non enim spiritum attrahe:
ret nisi os aperiret: quia nisi ad predicandum proximis
se impēderet/spiritalis doctrine in eo gratia non creuis:
set. Sequitur. [Et vidi: et ecce manus missa ad me: in qua
erat inuolutus liber. Et expandit illum coram me: qui
erat scriptus intus et foris.] Sicut per prophetam pre:
dicatorum ordo: sic per librum quem accepit/scripture sa
cre pagine designantur. Liber autem inuolutus est scri:
pture sacre eloquium obscurum. Quod profunditate sen
tentiarum inuoluitur/vt non facile sensu omnium pene:
tretur. Sed coram propheta liber expanditur: quia co:
ram predicatoribus sacri eloquij obscuritas aperitur.
Inuolutum librum manus dei porrexerat/cū saluator
Mat.xiij.
dicebat: Simile factum est regnum celorum homini qui
seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormi
rent homines/venit inimicus eius: et superseminauit zi:
zania in medio tritici: et abijt. Cum autem creuisset her:
ba/et fructum fecisset: tunc apparuerunt et zizania. et reli:
qua: que charitas vestra etiam me reticente reminisci:
tur. Sed librum quem inuolutum ostenderat/expandit
cum hoc qđ per enigmata loquebatur/exposuit dicens:
E
Qui seminat bonum semen/est filius hominis. Ager au:
tem est mundus. Bonum vero semen/hi sunt filij regni:
zizania autem filij sunt nequā. Inimicus autem qui se:
minauit ea/est diabolus. Messis vero consummatio se:
culi. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colligūtur
zizania/et igni comburuntur: sic erit in cōsummatione se:
culi. Inuolutus itaqꝫ liber expanditur/quando hoc qđ
obscure prolatum fuerat/per latitudinē intellectus ape:
ritur. Hunc inuolutum librum veritas expandit: quan:
Luc.xxiiij.
do in discipulis egit qđ scriptum est: Tunc aperuit illis
sensum: vt intelligerent scripturas. De quo adhuc libro
subditur. [Qui erat scriptus intus et foris.] Liber enim
sacri eloquij intus scriptus est per allegoriam: foris per
historiam. Intus per spiritalem intellectum: foris autem
per sensum littere simplicem/adhuc infirmantibus con:
gruentem. Intus/quia inuisibilia promittit: foris/quia
visibilia preceptorum suorum rectitudine disponit. In:
tus/quia celestia pollicetur: foris autem/quia terrena cō
temptibilia qualiter sint vel in vsu habenda/vel ex desi
derio fugienda/precepit. Alia nāqꝫ de secretis celestibus
loquitur: alia vero in exterioribus actionibus iubet. Et
ea quidem que foris precipit/patent: sed illa que de inter:
nis narrat/plene apprehendi nequeunt. Unde scriptum
Psal.ciij.
est: Extendens celum sicut pellem: qui tegis aquis su:
periora eius. Quid enim celi nomine nisi sacra scriptura
signatur? De qua nobis et sol sapientie/et luna scientie: et
ex antiquis patribus stelle exemplorum atqꝫ virtutum
F
lucent. Quod sicut pellis extenditur: quia per scriptores
suos carnis lingua formatum/ante oculos nostros et per
verba doctorum exponēdo displicatur. Quid vero aqua:
rum nomine/nisi sanctissimi angelorum signantur cho:
Psal.cxlviij.
ri? De quibus scriptū est. Et aque que super celos sunt/
laudent nomen domini. Huius ergo celi superiora domi
nus aquis tegit/qꝛ alta sacri eloquij: id est ea que de na:
tura diuinitatis vel de eternis gaudijs narrat: nobis ad:
huc nescientibus/solis angelis in secreto sunt cogni:
ta. Celum ergo hoc et coram nobis extenditur: et tamen
aquis superiora eius conteguntur: quia et quedam sacri
eloquij iam nobis per apertionem spiritus patent: et que:
dam que solis angelis possunt esse manifesta: nobis ad:
huc seruantur occulta. De quibus tamen occultis iam
partem per spiritalem intelligentiam sentimus: iam san:
cti spiritus pignus accepimus: qui hec et plene necdum
cognouimus/et tamen medullitus amamus: et in multis
spiritalibus sensibus quos iam cognouimus/veritatis
pabulo pascimur. Dicat ergo. [Qui erat scriptus intus
et foris.] Quia in sacro eloquio et dictis occultioribus
atqꝫ sublimioribus satiantur fortes: et preceptis apertio:
Psal.ciij.
ribus nos paruuli nutrimur. Unde scriptum est: Mon:
tes excelsi ceruis: petra refugium herinacijs. Habeant
enim montes intelligentie qui iam contemplationis sal:
tus dare nouerunt. Sed petra fit refugium herinacijs:

quia nos paruuli ꝛ peccatorum nostrorum spinis cooperti/et si intelligere alta non possumus:in petre nostre refugium:id est in Christi fide saluamur. Unde ꝛ quibusdam dicitur. Nihil me iudicaui scire inter vos nisi Christum Jesum:et hunc crucifixum. Ac si diceret: Quia vos capere diuinitatis eius mysteria non posse pensaui:sola vobis humanitatis eius infirma locutus sum. Sequitur:[Et scripte erant in eo lamentationes/carmen/et ve.] Carmē aliquando in bono: aliquando vero in malo accipi dubiū non est:quia ꝛ letum carmen/ꝛ lugubre carmē dicere possumus. Sed nos scripture sacre vsum sequentes/que pene semper carmen ponere in prosperis solet: hoc in loco pro bona parte dictum carmē accipimus. Nam cū omnipotens deus populum suum de mari rubro liberasset:scriptum est: Tunc Moyses et filij israel cecinerunt carmen domino. Et cum Dauid victoriam de hostibus fecisset: scriptū est: Locutus est Dauid domino verba carminis huius. Salomon quoqꝫ ait: Acetum in nitro: qui cantat carmina corde pessimo. Acetum quippe si mittatur in nitro:feruescit nitrū protinus et ebullit. Et peruersa mens quando per increpationem corripitur:aut per predicationis dulcedinem bona suadentur: de correptione fit deterior. Et inde in murmurationis iniquitate succendit:vnde debuit ab iniquitate compesci. Per Heliu quoqꝫ de ingrato ac sese desperante dicitur: Et non dixit: Ubi est qui fecit me:qui dedit carmina in nocte? Carmen quippe in nocte est leticia in tribulatione. Carmen in nocte accipimus/quando in pressuris presentibus/de futuris gaudijs consolamur. Carmen nobis ostendebat apostolus/cum dicebat: Spe gaudentes: in tribulatione patientes. Carmen in nocte se Dauid habere indicat dicens: Tu es mihi refugium a pressura/que circundedit me:exultatio mea:redime me a circundantibus me. Qui enim circundari se pressuris narrat/et tamen deum sibi esse exultationem nominat/proculdubio carmen in nocte cantat. Quia igitur pene semper in bono carmē ponere scriptura sacra consueuit: ita a nobis etiam in hoc loco debet intelligi. Ue autem in scriptura sacra sepius de eterno luctu/q̄ presenti solet intelligi. Unde scriptum est: Ue impio in malo:retributio enim manuū eius fiet ei. Et beat⁹ Job loquitur dicens: Si impius fuero:ve mihi est. Si autem iustus:non leuabo caput:saturatus afflictione ꝛ miseria. Justorum enim afflictio temporalis est. Ue ergo qđ dixit:a tēporali afflictione distinxit:qui et iustum afflictionem/et impium ve habere perhibuit. Per semetipsam quoqꝫ veritas dicit: Ue mundo a scandalis. Et ve vobis qui ridetis:quoniam flebitis. Et ve pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Pensandum ergo nobis est: quomodo hec tria in sacro volumine scripta sint/lamentationes/carmen/ꝛ ve. Lamentationes videlicet:quia in eo scripta est penitentia peccatorum. Carmen vero/quia ibi prenunciantur gaudia iustorum. Ue autem/quia illic expressa est damnatio reproborū. Ut ergo peccata punias/lege que in hoc volumine scripta sunt lamēta: Scindite corda vestra/et non vestimenta vestra. Et rursus. Miseri estote/et lugete: risus vester in luctum conuertatur:ꝛ gaudium in merorē. Ut autem de promissione gaudij sequentis hilarescas: cognosce que in hoc volumine scripta sunt carmina laudis eterne: Beati qui habitāt in domo tua domine:in seculum seculi laudabūt te. Et sicut per quēdam sapiētem de celesti hierusalem dicitur: Ex lapide precioso et mundo omnes platee eius sternentur: et per omnes vicos eius alleluia cantabitur. Hoc nobis carmen celestis patrie nunciare ciues eius venerant: qui concorditer clamabant: Gloria in excelsis deo:et in terra pax hoībus bone voluntatis. Sed si adhuc presenti seculo mente inheres/si adhuc terrenis voluptatib⁹ delectaris:amare non potes gaudia eterna que audis. Cognosce ergo in hoc volumine ve quod in eo scriptum est: atqꝫ ab animo per timorem expelle quod diligis: vt possis ex iudicio carmē amare quod legis. Ibi quippe sub vnius damnati specie/multitudo omnis exprimitur reproborum:cum voce veritatis dicitur: Ligatis pedibus eius ac manibus/mittite eum in tenebras exteriores:illic erit fletus et stridor dentium. Tunc etenim reprobi in exteriores tenebras cadunt: quia nunc in exterioribus sua se sponte deiecerunt: vt veritatis lumen nec credendo nec bene operando sequerentur. In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti precipiuntur: quia nunc dum tempus operandi atqꝫ currendi est:habere manus et pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi ve reproborum scriptum est: Uermis eorum non morietur: et ignis eorum nō extinguetur. Ibi damnatis ac repulsis dicitur: Discedite a me maledicti in ignem eternū:qui paratus est diabolo et angelis eius. In hoc itaqꝫ volumine cuncta que edificant:omnia que erudiunt:scripta continentur. Peccasti enim:et iam te penitet illicita perpetrasse:vt ad agendā penitentiam docearis: ibi inuenis lamenta. Spe celestium gaudiorum mentem releuare desideras: ibi ad consolationem tuam inuenis carmen. Sin vero et mala perpetrasti/et hec te perpetrasse non penitet/sed ceruicem mentis erigis/ad nullas penitentie lamentationes inclinaris/nulla celestium gaudiorū expectatione corrigeris/velis nolis:ibi scriptum auditurus es ve:vt quem nec timor ad penitentiā humiliat:nec spes ad superna premia exaltat: damnationis sue iam nunc penam prospiciat:et sine excusatione in eternum supplicium cadat. Quid igitur fratres:quid agendum est miseris nobis: nisi vt euigilemus ad hui⁹ verba voluminis:et mala que nos egisse meminimus/fletibus puniamus:vt per lamenta penitētie/perueniamus ad carmen vite? Ne si affligi modo penitendo nolumus:ve postmodū sine fine sentiamus. Nec nos nostrorum vulnerum multitudo in desperationē deprimat:quia maior est potētia medici/q̄ magnitudo languoris nostri. Quid est enim qđ reparare ad salutem non possit:qui potuit oīa ex nihilo creare? Unigenitus quippe est omnipotenti patri coeternus. Qui cum eo viuit et regnat in vnitate spiritussancti: per omnia secula seculorum. Amen.

[Margin: 1.Cor.ij. — Exo.xv. — ij.reg.xxij. — Puer.xxv. — Job.xxxv — Rom.xij. — Ps.xxxi. — Esaie.iij. — Job.x. — Matthei xviij. — Luce.vi. — Mar.xxiij — Johel.ij. — Jaco.iiij. — Psalm. lxxxiij. — Tho.xiij. — Mat.xxij. — Esa.lxvi. — Mat.xv. Marginal letters: G — H — I — K — L]

Homilia decima.

Fili hominis/quodcunqꝫ inueneris/comede. Comede volumen istud:ꝛ vadens loquere ad filios israel. Et aperui os meū: et cibauit me volumine illo. Et dixit ad me. Fili hominis/venter tuus comedet: et viscera tua complebūtur volumine isto: quod ego do tibi. Et comedi illud: et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me. Fili hominis/vade ad domum israel:et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris ad domum israel: neqꝫ ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue:quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris/ipsi audirēt te. Domus autem israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. Omnis quippe domus israel attrita fronte est/et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum:et frontem tuam duriorem frontibus eorum:et vt adamantem ꝛ vt silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos:neqꝫ metuas a facie eorum:quia domus exasperās est. Et dixit ad me. Fili hominis: omnes sermones meos quos ego loquor ad te/assume in corde tuo:et auribus tuis audi: et vade:ingredere ad transmigrationē ad filios populi mei: et loqueris ad eos/et dices eis. Hec dicit dominus deus:si forte audiant et quiescāt. Et assumpsit me spiritus:ꝛ audiui post me vocem cōmotionis magne: Benedicta gloria dn̄i de loco suo. et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram:ꝛ vocem rotarum sequentium

[Margin: Ezech.iij. — M]

A

animalia: ⁊ vocem cōmotionis magne. Spirit⁹ quoq; leuauit me/ ⁊ assumpsit me: et abij amarus in indignatiōe spiritus mei. Manus enim domini erat mecum/ confortans me.

SOlent quidam scripturā sacri eloquij legētes/ cum sublimiores eius sententias penetrant/ minora mandata que infirmioribus data sunt/ tumenti sensu despicere: ⁊ ea velle in alio intellectu permutare. Qui si recte in eo alta intelligerent: mandata quoq; minima despectui non haberent: q2 diuina precepta sic in quibusdam loquuntur magnis/ vt tamen in quibusdam congruant paruulis: qui per incremēta intelligētie quasi quibusdam passibus mentis crescant: atq; ad maiora intelligenda perueniant. Unde nunc sancto prophete dicitur. [Fili hominis: quodcūq; inueneris/ comede.] Quicquid enim in sacra scriptura inuenit/ edēdum est: quia et eius parua simplicē cōponunt vitam: ⁊ eius magna subtilem edificant intelligentiam. Sequitur. [Comede volumen istud: et vadens loquere ad filios israel. Et aperui os meū: et cibauit me volumine illo.] Scriptura enim sacra cibus et potus est. Unde etiā dominus per prophetā

Amos. viij

alium minatur: Mittam famē in terram: nō famē panis/ neq; sitim aque: sed audiendi verbum domini. Qui ergo subtracto suo eloquio/ fame ac siti nos dicit atteri: q2 ei⁹ verba et cibus noster et potus sint demonstrat. Sed notandum ꝙ aliquando cibus: aliquādo potus sunt. In

B

rebus enim obscurioribus que intelligi nequeunt nisi exponantur: scriptura sacra cibus est: quia quicquid exponitur vt intelligatur: quasi manditur vt glutiatur. In rebus vero apertioribus potus est. Potum enim non mandendo glutimus. Apertiora ergo mādata bibimus: quia etiam non exposita intelligere valemus. Pro eo autem ꝙ multa Ezechiel propheta obscura atq; perplexa auditurus erat: nequaq̄ ei de sacro volumine dicitur/ bibe: sed comede. Ac si aperte diceretur. Pertracta ⁊ intelligeciā est prius mande/ et tunc degluti. Sed in verbis sacri eloquij iste debet studij nostri ordo seruari: vt hec ideo cognoscamus: quatenus de iniquitate nostra compūcti/ cognoscētes mala que fecimus/ vitemus ne alia faciamus. Et cum iam ex magno vsu lachrymarū/ de peccatorum remissione ceperit esse fiducia: per verba dei que intelligimus/ ad vitam quoq; et alios trahām⁹. Ad hoc enim intelligenda sunt vt ⁊ nobis prosint: et intentione spiritali alijs conserantur. Unde bene nunc dicitur. [Comede volumen istud: et vade loquere ad filios israel.] Ac si ei de sacro cibo diceretur. Comede ⁊ pasce: saturare et eructa: accipe ⁊ sparge: confortare et labora. Et notādum ꝙ propheta subiungit dicens. [Et aperui os meum: et cibauit me volumine illo.] Os in corde alius propheta esse testa-

Ps. xj.

tur dicens. Labia dolosa in corde ⁊ corde locuti sunt mala. Os ergo aperimus/ quando sensum ad intelligētiam

C

sacri verbi preparamus. Itaq; ad vocem domini propheta os aperuit: quia ad spirāmētum dominici precepti cordis nostri desideria inhiāt/ vt de cibo vite aliquid sumāt. Sed tamen hocipsum sumere/ nostrarum virium nō est: nisi ipse cibauerit qui vt comederetur iussit. Ille etenim cibatur/ qui per se edere non potest. Et quia ad capienda verba celestia idonea nostra infirmitas non est: ipse nos cibat qui nobis in tempore mēsuram tritici tēperat: quatenus in sacro verbo dum hodie intelligimus qđ hesterno die nesciebamus: ⁊ res quoq; comprehendimus quod hodie nescimus: per diuine dispēsationis gratiam/ quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens etenim deus quasi totiens ad os cordis nostri manum porrigit/ quotiens nobis intellectum aperit: et cibum sacri eloquij in nostris sensibus mittit. Cibat ergo nos volumine/ cū sensum nobis scripture sue dispensando aperit: ⁊ eius dulcedine nostras cogitationes replet. Unde et subditur. [Et dixit ad me. Fili hominis: venter tuus comedet: et viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.] In translatione veteri non habetur [venter tuus comedet/ ⁊ viscera tua replebūtur.] Os enim nostrum comedit dum verbum dei legimus: viscera vero nostra complētur/ cum intelligimus atq; seruamus ea in quibus legēdo laboramus. In posteriori autem translatione quam et veraciorem credimus/ scriptū est. [Uēter tuus comedet: ⁊ viscera tua replebuntur.] In sacro vero eloquio nōnunq̄ venter pro mente poni consueuit. Unde et per Hieremiā di-

D

Hiere. iiij.

citur: Uentrem meum/ ventrem meū doleo. Quod quia de spiritali et non corporeo ventre dixerat: adiunxit: Sensus cordis mei conturbati sunt. Neq; enim ad salutē populi pertinebat/ si propheta ventrem corporeum se dolere predicaret. Sed ventrem doluit/ qui mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum prophete proferimus/ cū testimonium domini apertius habeamus? Et necesse est vt cum per semetipsam veritas loquitur/ propheta taceat: quia lucerna claritatem non habet in sole. Ait enim. Qui

Joan. vij.

credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de ventre eius fluent aque viue. Quia enim de mēte fidelium sancte predicationes defluunt/ quasi de ventre credētium aque viue flumina decurrunt. Uentris autem viscera quid sunt aliud nisi mentis interna: id est recta intentio/ sanctū desiderium/ humilis ad deum/ pia ad proximum volūtas? Unde nunc recte dicitur. [Uenter tuus comedet: ⁊ viscera tua replebuntur.] Quia cum mens nostra pabulum veritatis acceperit: interna nostra non iam vacua remanēt: sed alimento vite satiata. Pensemus charissimi fratres mei q̄ sit pia ista promissio/ qua dicitur. [Uenter tuus comedet: et viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.] Multi enim legunt: et ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem predicationis audiunt: sed post vocem vacui recedunt. Quorum et si venter comedit: viscera non replentur: quia et si mente intellectum sacri verbi percipiunt: obliuiscendo et non seruando que audierint/ hec in cordis visceribus non reponunt. Hinc est enim ꝙ

E

per prophetam alium quosdā dominus increpat dicens.

Aggei. j.

Ponite corda vestra sup vias vestras. Seminastis multum/ et intulistis parum: comedistis/ et non estis satiati: bibistis/ et non estis inebriati. Multum cordi suo seminat/ sed parum infert/ qui de mandatis celestibus vel legendo/ vel etiam audiendo multa cognoscit: sed negligēter operando pauca fructificat. Comedit ⁊ non satiatur: qui verba dei audiens/ lucra vel gloriam seculi concupiscit. Bene autem non satiari dicitur: quia aliud mandit/ et aliud esurit. Bibit et non inebriatur qui ad vocem predicationis aurem inclinat: sed mentem nō mutat. Solet enim per ebrietatem bibentium sensus mutari. Qui ergo ad cognoscendū dei verbum deuotus est: sed ea que sunt huius seculi adipisci desiderat: bibit et inebriatus nō est. Si enim inebriatus esset: procul dubio mentem mutasset: vt iam terrena non quereret: iam vana et transitoria que amauerat non amaret. De electis namq; per psalmistam

Ps. xxxv

dicitur: Inebriabuntur ab vbertate domus tue. Quia tāto omnipotentis dei amore repleti sunt: vt mutata mente sibimetipsis extranei esse videantur: implentes quod

Mat. xvj.

scriptum est: Qui vult post me venire: abneget semetipsum. Semetipsum abnegat/ qui mutatur ad meliora/ ⁊ incipit esse quod non erat/ ⁊ desinit esse quod erat. Sepe autem quosdam vidimus ad vocem predicationis quasi ex conuersione compunctos/ habitum non animum mutasse: ita vt religiosam vestem sumerent: sed antecacta vi-

F

tia non calcarent: ire stimulis inaniter agitari: malitia doloris in proximi lesionē feruescere: de ostensis quibusdam bonis ante humanos oculos superbire: presentis mundi lucra inhianter querere: et de solo exterius habitu quem sumpserunt/ sanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum est: nisi hoc quod doctor egregius quibusdam legis exteriora seruantibus loquitur

Gal. v.

dicens: quia in Christo Jesu neq; circuncisio aliquid valet/ neq; preputium: sed noua creatura? Non enim magni est meriti/ si quid foris erga nos agatur in corpore: sed magnopere pensandum est quid agatur in mente. Nam presentem mūdum despicere/ transitoria non amare/ mentem medullitus in humilitate deo et proximo sternere/ contra illatas contumelias patientiam seruare/ et custodita patientia/ dolorem malitie a corde repellere/ egenis propria tribuere/ aliena minime ambire/ amicum in deo diligere/ propter deum et eos qui inimici sunt amare/ de afflictione proximi lugere/ de morte eius qui inimicus est non exultare: hec est noua creatura: quā idem magister gentium apud alios discipulos vigilanti oculo requirit/ dicēs. Si qua igitur in Christo: noua creatura.

ij. Cor. v.

vetera trāsierūt: ecce facta sunt oīa noua. Ad veterē quippe hominem pertinet/ presentem mundū querere: trāsito-

G ria et concupiscentia amare: mentem in superbiam eriger: patientiam non habere: ex dolore malitie de proximi lesione cogitare: sua indigentibus non dare: atq; ad multiplicandum aliena querere: nullum pure propter deum diligere: inimicitias inimicis reddere: de afflictione proximi gaudere. Cuncta hec vetusti sunt hominis: que videlicet de radice trahimus corruptionis. Sed qui iam ista exuperat / et ad precepta dominica mentem in benignitatem commutat: de hoc recte dicitur: Quia vetera trāsierūt: ecce facta sunt oīa noua. Tunc ergo in nr̄is mētibus noua fiunt: cū a nobis vetusti hominis vitia transeunt: quando sacri verbi preceptum venter comedit / et viscera medullitus replentur. Sepe enim quosdam vidimus tota se mente ad sancte lectionis studium contulisse: atq; inter verba dominica recognoscentes in quantis deliquerint / semetipsos in lachrymis mactare: merore continuo affligi: in nullis huius mundi prosperitatibus delectari: ita vt eis vita presens oneri / et lux ipsa fastidio fieret: vix ad colloquēdum cōmunia admittere: atq; a rigore discipline animum difficile relaxare: per amorē conditoris / luctu solūmodo et silentio gaudere. Horum venter sacrum volumen comedit: et viscera repleta sunt: quia precepta vite que sensus capere potuit / memoria nō amisit: sed hec collectus in deo animus lugendo semper et recolendo seruabit. Et fit plerūq; vt tales quiq; ex dono celestis gratie / etiam verbum doctrine percipiant: atq;

H de veritatis pabulo quod ipsi intrinsecus dulciter ruminant: proximos suauiter pascāt. De quorum profecto ore predicatio audientibus dulcis est: quando eorum actio contraria suis predicationibus non est: quia de propria vita sumunt: quod per linguam proximis cōferunt. Unde recte hic quoq; propheta subiungit: [Et comedi illud: et factum est in ore meo sicut mel dulce.] Liber qui viscera repleuit / dulcis in ore sicut mel factus est: quia ipsi de omnipotenti domino sciūt suauiter loqui: qui hūc didicerint in cordis sui visceribus veraciter amare. In eius quippe ore scriptura sacra dulcis est: cuius vite viscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum: cui interius impressa ad viuendum fuerit. Nā sermo dulcedinem non habet / quem vita reproba intra conscientiam remordet. Unde necesse est: vt qui verbum dei loquitur / prius studeat qualiter viuat: vt post ex vita colligat que et qualiter dicat. Ad predicandū nāq; plus conscientia sancti amoris edificat / q̄ exercitatio sermonis: quia amando celestia / intra semetipsum predicator legit quomodo persuadeat vt despici debeāt terrena. Qui enim vitam suam interius pensat / et exemplo suo foris admonendo alios edificat: quasi in corde lingue calamū tingit: in eo quod manu verbi proximis exterius scribit. Inde admirabilis predicator cum multa discipulis exhortando dixit: quia nullam intra semetipsum de con-

Phil.iiij. scientia contrarietatē pertulit: securus adiunxit: Si qua virtus: si qua laus discipline: hec cogitate que et didicistis et accepistis et audistis et vidistis in me. Hec agite /

I et deus pacis erit vobiscum. Sequitur. [Et dixit ad me. Fili hominis / vade ad domum israel: et loqueris verba mea ad eos.] In eo q̄ dominus prophete dicit / loqueris verba mea ad eos: q̄d aliud q̄ eius ori frenū moderaminis imponit: ne que prius intus non audierit: foris dicere presumat. Nam prophete falsi sua et non dei verba lo-

Hier.xxiij. quebantur: de quibus scriptum est. Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis: et decipiunt vos. visionem cordis sui loquuntur: non de ore domini. Et rur-

Ibidem. sum. Non loquebar ad eos: et ipsi prophetabant. Que ex re quoq; colligēdum est: quia et quisquis expositor in explanatione sacri eloquij vt fortasse auditoribus placeat / aliquid mentiendo cōponit: sua et nō domini verba loquitur: si tamen placēdi vel seducēdi studio mētiatur. Nam si in verbis dominicis virtutē requirens / ipse aliter q̄ is per quē prolata sunt / senserit: etiam si sub intellectu alio edificationē charitatis requirat: domini sunt verba que narrat: quia ad hoc solum deus per totam nobis sacram scripturam loquitur / vt nos ad suum et proximi amorem trahat. Sequitur. [Non enim ad populum profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris / ad domū israel: neq; ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue: quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mitteris / ipsi audirent te. Domus autē israel nolunt audire te: quia nolūt audire me.] In ipso iussionis exordio quo

K propheta ad predicandum mittitur / aperte et vocatio gentium / et israelitarū repulsio designatur. Nam cū dicitur / Non ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue mitteris: quorū non possis audire sermones: atq; statim subdit: Et si ad illos mittereris / ipsi audirēt te: aperte declaratur obedientia gentium: que quādoq; predicatorum voces essent sine tarditate secuture. Et cū subdit: Domus autē israel nolunt audire te: q2 nolūt audire me: iudee duritia designatur: que verba predicantium et cognouit / et sequi noluit. Ignota autē lingua gentiū ad obediendum moram non fecit: quibus extranea ab eloquio legis fuit. Bene autē dicitur: Nolunt audire te: quia nolūt

Luce.x. audire me: s̄m hoc quod scriptū est: Qui vos spernit: me spernit. Causa quoq; cur non audiant / subinfertur cū dicitur. [Omnis quippe domus israel attrita frōte est / et duro corde.] Cum domus israel attrita fronte esse perhibetur: quid aliud sentiendum / quid ve cogitandū est: nisi q̄ frontem cordis in impudentiā atterit culpa frequens: vt quo crebrius cōmittitur / eo de illa cōmittentis animus minus verecundetur? Atq; ideo ad tantam cordis duritiam quandoq; peccator peruenit / vt iam in correptione sensibilis nō sit: quia qui vsu peccādi induruit: nullo modo corripientis verbum. i. manum palpantis sentit: sicut

Ezech.iij. iudee quoq; crebrius delinquenti dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Uel certe attrita frons est in huius mundi actibus assueta: quia

L sicut sunt nonnulli qui quietem cunctis mundi premijs atq; honoribus preponūt: ita nōnulli vt in hoc mūdo aliquid esse videantur: terrenis laboribus insudāt / insistunt causis / permiscentur iurgijs. Et q̄uis se corpore deficere inter labores sentiant: amore tamē terrenarum rerum

Osee.x. deuicti: delectabiliter fatigantur. Quibus per prophetā dicitur: Effraim vitula docta diligere trituram. Uitula etenim in tritura aree assueta / etiam si relaxatur a labore: sponte redit. Sic quibusdam prauis mentibus nihil est laboriosius q̄ si eis precipitur / vt in huius mundi actibus non laborent. Nam sepe quidam repulsi ab actione terrena / deprecantur vt redeant. Rogant vt premantur: graue se incurrisse periculum quietem putant. Attrita ergo fronte sunt: qui non solum labores nō fugiūt: sed neq; importuni videri in laboribus qui sibi negantur erubescunt. Sequitur. [Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum: et frontem tuam duriorem frontibus eorū.] Sicut verecundia laudabilis est in malo: ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum / sapientie est. Bonum vero erubescere / fatuitatis. Unde scriptum est.

Eccle.iiij. Est confusio adducens peccatum: et est confusio adducens gloriam. Qui enim erubescit penitendo mala que fecit: ad vite libertatem peruenit. Qui vero erubescit bona facere: a statu rectitudinis cadit: atq; ad damnationem

Luce.ix. tendit: sicut per redemptorem dicitur: Qui me erubuerit et meos sermones: hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua. Et sunt quidam qui bona sua iam

M in mente concipiunt: sed necdum malis aperte contradicunt. Hi nimirum qui a boni sunt in mente / sed auctoritatem non habent in locutione / apti ad veritatis defensionem non sunt. Ille enim esse veritatis defensor debet: qui quod recte sentit / loqui nec metuit / nec erubescit. Unde nunc in magno munere prophete promittitur. [Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum: et frontem tuam duriorem frontibus eorū.] Quid est autē peccator: nisi vulneratus? et quid predicator nisi medicus? Si ergo non erubescit peccator qui tacet in vulnere: cur erubescat medicus qui per medicamenta prouidet salutē? Sepe vero contingit vt predicator reuerēter audiatur. Nōnunq̄ vero a peruersis ita despicitur: ac si eis nihil vtilitatis loquat. Unde recte nunc dicitur. [Ut adamātem et vt silicem dedi faciem tuā.] Adamas et silex vtraq; dura: sed vnum horum preciosum est: alterū vile. Adamas ad ornamētum sumitur: silex ab itinerantibus calcatur. Et sepe contingit vt hos quos correptionem suam conspicimus nimis humiliter audire / verecūdemur eis aliqua dicere. Nonnunq̄ vero euenit: vt eos quos increpationem suam videmus postponere: et despectui habere / trepidemus eis verbum predicationis inferre. Sed si recte sapimus / et ad eos a quibus nos honorari cōspicimus: et ad eos a quibus nos despici videmus / auctoritatem ex-

A hortationis vel increpationis sumimus: vt nec illorū hu
militatem debeamus erubescere: nec illorum superbiam
formidare. Dicatur ergo. [Dedi faciem tuam vt adaman
tem] .i. si ab auditoribus honoraris. [Dedi faciem tuā vt
silicem] si ab auditoribus conculcaris atq; despicieris: vt
nec per illatū honorem refrenetur lingua ex verecundia:
nec per despectum taceat ex infirmitate. Sequitur. [Ne ti
meas eos/neq; metuas a facie eorū: quia domus exaspe
rans est.] Hoc iam superius dictum est. Sed notandum
q̄ aspera domus habetur: cuius asperitas tam crebro re
plicatur. Increpandus itaq; peccator est: et nunq̄ timen-
dus: q2 dom⁹ exasperās est. Timeri eṁ homo debuerat/
si ipse auctorem omnium vt homo timuisset. Nam qui ra
tionis sensum ad timorem dei nō habuit: tanto in nullo ti
mendus est: quanto hoc quod esse debuit/non est. Sequi-
tur. [Et dixit ad me. Fili hominis: oēs sermones meos
quos loquor ad te/assume in corde tuo: et aurib⁹ tuis au
di: et vade ingredere ad transmigrationem filiorū popu-
li tui.] Vigilanter intuēdum est qd̄ voce domini ad pro-
phetam dicitur: vt prius sermones eius audiat: ⁊ postmo
dū loquatur. Audimus enim verba dei/si facim⁹. Et tūc
ea proximis recte loquimur: cum prius ipsi fecerimus.
Quod bene marcus euāgelista confirmat: cum factū dñi
Mar.vij. miraculum narrat dicēs. Adducūt ei surdum et mutum:
et deprecabantur eum vt imponat illi manū. Cuius ordi
B nem curationis insinuat: subdens. Misit digitos suos in
auriculas: expuensq; tetigit linguam eius: et suspiciens
in celum ingemuit/et ait illi. Effeta: qd̄ est adaperire. Et
statim aperte sunt aures eius: ⁊ solutum est vinculū lin-
gue eius: ⁊ loquebatur recte. Quid est enim q̄ creator om
nium de⁹ cum surdū et mutum sanare voluisset/in aures
illius suos digitos misit: et expuens linguam eius teti-
git? Quid per digitos redemptoris/nisi dona sancti spi-
ritus designantur? Unde cum in alio loco eiecisset demo
Luce.xj. nium/dixit: Si in digito dei eijcio demonia: pfecto per-
uenit in vos regnū dei. Qua de re per euangelistā alium
dixisse describitur: Si ego in spiritu dei eijcio demones:
igitur peruenit in vos regnū dei. Ex quo vtroq; loco col
ligitur: quia digitus spirit⁹ vocatur. Digitos ergo in au-
riculas mittere/est per dona spiritus sancti mētem surdi
ad obediendū aperire. Quid est vero q̄ expuēs linguam
eius tetigit? Saliua nobis est ex ore redēptoris: accepta
sapientia in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite de-
fluit in ore. Ea ergo sapientia que ipse est: dum lingua no
stra tangitur: mox ad predicatiōis verba formatur. Qui
suspiciens in celum ingemuit: non q̄ ipse necessarium ge-
mitum haberet qui dabat qd̄ postulabat: sed nos ad eum
gemere qui celo presidet docuit: vt et aures nostre per do
num spiritus sancti aperiri: ⁊ lingua per saliuā oris .i. per
scientiam diuine locutionis solui debeat ad verba predi-
cationis. Cui mox effeta/id est adaperire dicitur: et sta-
tim aperte sunt aures eius: et solutum est vinculū lingue
eius. Qua in re notādum est: quia propter clausas aures
C dictum est/adaperire. Sed cui aures cordis ad obedien
dum aperte fuerint: ex subsequenti proculdubio etiā lin-
gue eius vinculum soluitur: vt bona que ipse fecerit: etiā
faciēda alijs loquatur. Ubi bene additur/⁊ loquebatur
recte. Ille enim recte loquitur/qui prius obediendo fe-
cerit/que loquendo admonet esse facienda. Qr vero ad
transmigrationem populi admonendam propheta mitti
tur: non solum ea transmigratio debet intelligi/que eius
populi erat in corpore: sed etiam que facta fuerat in men-
te. Ab hierusalem quippe ad babyloniā venerat. Et quid
hierusalem nisi visio pacis: quid babylonia nisi confusio
vocatur? Quisquis vero a rectis operibus in peruersis
actib⁹ cadit: quoniā a bono studio ad vitia defluit: quasi
ab hierusalem ad babylonie ciuitatē venit. Culmen enim
bone cōtemplationis deseruit: atq; in transmigratione cō
fusionis iacet. Quod illis solet sepe euenire: qui cum bo-
na agunt/in his de sua virtute gloriantur. Unde psalmi-
sta ne a visione pacis .i. a bonis actibus captiuus ad ba-
Psā.lxj. bylonian emigraret/domino supplicans dicit. Adiutor
meus: nō emigrabo. Si enim in se cōfideret: a iustitie ope
ribus cadendo migrasset. Sed neq; hi qui a statu rectitu
dinis in prauam actionem ceciderunt/desperandi sunt:
quia ecce propheta ad transmigrationem babylonie mit-
Mich.iiij. titur. Et per prophetam alium domin⁹ dicit: Et venies
vsq; babylonē: et ibi liberaberis. Sepe enim quis postq̄

in confusionem vitiorum ceciderit: erubescens mala que D
perpetrauit/ad penitētiam redit: seq; a suis lapsibus be-
ne viuendo erigit. Quid ergo iste: nisi vsq; ad babylonem
venit: ⁊ ibi liberatus est? Qui postq̄ cōfusus mente/per-
uersa perpetrauit: hec ipsa erubescens mala que fecit: se
contra se erigit: et bene operando ad statum rectitudinis
redit. In babylonē itaq; veniēs liberat⁹ est: qui p diuinā
gratiam ostenditur etiam de confusione saluatus. Pro-
pheta ergo ad transmigrationē loquitur: cum illos incre
pat/qui a statu rectitudinis ad errores vitia transmigrā
do ceciderunt. Sequitur: [Et loqueris ad eos: et dices.
Hec dicit dominus deus: si forte audiant et quiescant.]
Qr quotiens diuinis vocibus difficultas audiendi repe
titur: vt dicatur si forte audiant: quid aliud q̄ trāsmigra
ti populi duritia signatur? In quibus verbis magna est
nostra consolatio: quia si omnipotens deus prophetā mit
tens/a peruerso populo verba sua denunciat difficile au-
diri: cur nos miseri contristamur/cum sepe a fratribus in
nostra admonitione contēnimur? Nam crebro delinquē-
tes alloquimur: frequenter increpamus. Sepe cum eis
blandis sermonibus agimus: et tamen alter audit: alter
audire contēnit. Alter ex parte verbū exhortationis susci
pit: et ex parte recipere recusat: ita vt quotidie impleri vi
deamus hoc qd̄ per prophetam alium dominus narrat
que fecerit iratus/cum dicit: Plui super ciuitatem vnā: Amos.iiij.
et super alteram nō plui. Pars vna compluta est: et pars
que cōpluta non est/aruit. Cum enim sancte exhortatio-
nis verba alia mens suscipit: alia recipere recusat: super E
vnam ciuitatem dominus pluit: et super alterā nō pluit.
Cum vero et ipse qui proximos audit/ab alijs se vitijs
corrigit/atq; ab alijs emendare contēnit: vna eademq; ci
uitas et ex parte complutur: ⁊ ex parte arida remanet: in
qua a se predicationis pluuiam repellit. Sūt etenim qui-
dam/qui exhortationis verba omnino nō audiunt. hi pe-
nitus suscipere pluuiam nolunt. Et sunt quidam qui au
diunt: sed tamen hanc medullitus nō sequūtur: quia alia
in se vitia resecant: sed in alijs grauiter perdurant. Sepe
enim quosdam videmus quia per predicationis verbū a
semetipsis auaritie estum repellunt: ⁊ nō solum iam alie-
na non rapiunt: sed et propria indigentibus largiuntur:
nec tamen ire stimulos edomant: nec patientie moderami
na per mentis trāquillitatem seruant. Et sepe alij ad ex-
hortationis verbum in semetipsis tanto carnis immūdi-
tiam vincunt: corpus in castitate custodiunt: nec tamen
adhuc animū sicut debent proximis inclinant: sed per ri-
gorem supbie in cogitatione se eleuant. In istis pars vna
compluta est/quia fructum fecit: ⁊ pars que cōpluta non
est/aruit: quia exhortationis verbū non plene suscipiens/
a bono opere sterilis remansit. Sequitur. [Et assumpsit
me spiritus: ⁊ audiui post me vocem cōmotionis magne:
Benedicta gloria domini de loco suo.] Quid est hoc qd̄
propheta postq̄ ad transmigrationem filiorum populi
mittitur: vocem post se magne cōmotionis audit: dicen-
tem: Benedicta gloria domini de loco suo? Conuersus F
quippe ad peccatores babylonie fuerat: et vocem glorie
domini de loco suo post tergū audiebat. Locus est enim
dei hierusalem .i. visio pacis: quia nimirum illa corda vi-
dent ea que dei sunt: que ad trāsmigrationem babylonie:
hoc est ad confusionis vitia non descendunt. Ibi enim in-
habitat deus vbi vera pax queritur: interne contempla-
tionis gloria amatur. Nam qui ad peruersitatē defluit:
locus dei esse contēnit. Locus ergo glorie dei est vel san-
cta queq; anima: vel vnusquisq; in celestibus permanens
angelicus spiritus. Et gloria domini de loco suo benedi
citur: cum vel ab electis hominibus/vl' a sanctis angelis
auctori omnium laus eterna cantatur. In eo ergo qd̄ iu-
sti de conuertendis peccatoribus cogitant: quia eorū vi-
tia considerando ad carnales actus oculū ducunt: quasi
ad babyloniam intendunt. Qui tamen pro statu sue recti
tudinis/quia in laude dei bona sanctorum considerare
nunq̄ desinunt: quis per cogitationem aliud intendunt:
quasi post se vocem glorie domini ab hierusalem .i. de lo-
co suo audiūt. Sed cur in istis immoramur/qui hec pro-
phete verba largiente domino per sensum alterum ⁊ sub-
tilius intelligere/et apertius dicere valeamus? Ait enim
[Et assumpsit me spiritus.] Predicatorem spiritus assu
mit/cum eius mentem in amore dei omnipotentis eleua-
tam/a terrenis iā desiderijs alienā reddit: vt nihil ei age-

G re libeat:nisi ea quibus lucra spiritalia congreget:et ad re
gna celestia quotidiani sui operis fructum portet. Unde
Joan.vj. et nobis predicatoribus iubetur: Operamini non cibū qui
perit:sed qui permanet in vitā eternam. Bene autē subdi
tur. [Et audiui post me vocem cōmotiōis magne.] Pro:
pheta sancto spiritu repletus: quasi trāsacta narrat/que
facienda preuidet: qr et in predestinatione iam facta sunt/
que adhuc in opere sequuntur. Unde et in translatione ve:
teri per Esaiam dicitur: Qui fecit que futura sunt. Quid
est ergo q post se propheta vocem audiuit cōmotionis
magne:nisi q post sermonē predicationis/qui fit ad cor:
da peccantium/lamenta penitētium sequuntur? Peruersi
etenim quiqz dum praua agunt: et a iustis recta non au:
diunt: nesciunt q̄ sint grauia que cōmittunt:atqz ex ipsa
sua ignorātia/in suo stupore securi sunt: et iacentes in cul
pis/quasi molliter quiescunt:sicut de quodam peccatore
Hie.xlviij et securo populo dicitur: Requieuit in fecibus suis.quia
securus iacet in peccatis. Cum vero audire peruersi ver:
bum predicationis ceperint/ que sint supplicia eterna co
gnoscere/ qui terror iudicij/q̄ subtilis examinatio de sin
gulis quibusqz peccatis / ilico cōtremiscunt: implentur
gemitibus:et non se capientibus suspirijs anxiantur:atqz
magno pauore concussi/in luctu et fletibus erūpunt. Pro:
phetam ergo vox magne cōmotionis sequitur: quia post
verbum predicationis/conuersorum atqz penitētium lu:
ctus audiūtur. Qui enim prius quieti iacebant in vulne
re:tacti postmodum manu medicine/cum dolore redeūt
ad salutem. De hac cōmotione penitentium per prophe:
Zach.xiiij tam alium dicitur: Pedes eius steterunt:et commota est
terra.qr cū veritatis vestigia in mente audientium figū:
H tur:ipsa mens in sui consideratione turbata cōmouetur.
Ps.lxix. Hinc psalmista pro peccatoribus exorat dicens: Qui se:
des super cherubin:moueatur terra. Hinc pro afflictis et
penitentibus deprecans ait: Cōmouisti terram/et cōtur:
Ps.lix. basti eā:sana contritiones eius:qr mota est. Terra quip:
pe commota et turbata est peccator de cognitione reatus
sui anxius/et ad penitentie lamenta perductus. Peccan:
Gen.iij. ti etenim homini dictum est: Terra es:et in terram ibis.
Exoret ergo vt sanetur contritio terre:qr mota est:quate
nus peccator qui de culpis suis affligitur: de celestis mi:
sericordie gaudio consoletur. Hec est itaqz vox cōmotio:
nis magne: quando vnusquisqz sua acta diiudicās/in af:
flictione penitentie perturbatur. Sed quid vox ipsa di:
cat/audiamus. [Benedicta gloria domini de loco suo.]
Locus enim maligni spūs fuerant corda peccātium: sed
cū sibimetipsis irati/per penitentiā redeūt ad vitam/glo
rie dñi locus fiunt. Jam enim se contra se erigunt:iam pe
nitentie lachrymis insequuntur mala que commiserunt.
Inde ergo auditur benedictio glorie in laude dñi: vnde
prius sonabat creatoris iniuria de amore presentis secu:
li. Et corda penitentium fiunt iam dño locus suus : que
prius in peccatis posita/fuerāt locus alienus. Ipsi autē
qui a peccatis suis ad dominū conuertuntur:non solum
delent lachrymis peruersa que fecerunt: sed etiam miris
I operibus ad alta proficiunt: vt sancta animalia dei omni
potentis fiant:vt signis et virtutibus ad alta euolent: vt
terram funditus deserāt: et acceptis donis sese ad celestia
per desiderium suspendant . De quibus adhuc subditur:
[Et vocem alarum animaliū percutientiū alterā ad alte
rum.] Audit post se pphēta vocem cōmotionis magne:
qr sicut dictum est: verbū predicātium/luctus penitentiū
sequitur. Audit post se vocem alarū animalium : quia ex
ipso luctu penitentium oriuntur virtutes sanctorum : vt
tanto magis in sancta actione proficiant:quanto se ad co
gnitionem vite nequiter egisse meminerūt. Sed est in his
verbis magna dubitatio:quia non aperte per prophetam
dicitur vtrū vnūquodqz animal alas suas in semetipsis
percutiat:an certe hec eadem sancta animalia alis suis se
vicissim feriāt:vt ala huius alteram: et ala alterius istud
animal tāgat. Sed quia plerūqz in sacro eloquio ideo ali
quid obscure dicitur: vt dispensante mirabiliter deo mul
tipliciter exponatur : nos charitati vestre vtraqz expone:
re largiente domino debemus . Sepe iam alas animaliū
virtutes diximus esse sanctorum . Quomodo ergo vnū:
quodqz animal alas suas excutiens/ alteram ad alteram
percutit : nisi q aperte datur intelligi: qr si sancta anima:
lia efficimur : virtus in nobis virtutem excitat: dum vna
alteram ad perfectionē pulsat? Ecce etenim quis habet
iam verbi dei sciētiam/discat vt viscera etiam misericor: K
die habeat. Per scientiam quippe verbi dei discit: Date
Luce.xj. eleemosynam:et ecce omnia munda sunt vobis. Cūqz iā
esse misericors in eleemosynis ceperit: verba sācte aucto:
ritatis legit:et quicquid in eis de misericordia dicit: vbe
rius per experimentum intelligit. Ibi enim scriptum est:
Job.xxix. Pater eram pauperum. Quod fortasse antea legebat/et
preteribat. Sed cum in eius corde iam misericordiam ce:
perit imitari natura: qd est patrem esse pauperum/legit et
recognoscit quia introrsus redit/ in semetipso intelligit
qd foris audit . Aliud nāqz est eleemosynam ex precepto
facere/atqz aliud ex charitate. Ex precepto enī facere bo:
num/inchoantium est. Ex charitate autem ; bonum perfe
ctorum: qui non solum quia iubetur faciunt: sed etiam di
ligunt faciendo qd iubetur. Hinc est enī q in magna vir:
Ps.cxviij. tute per psalmistam dicitur: Uide quia mandata tua di:
lexi domine : in tua misericordia viuifica me. Mandata
enim dei pro iussione facere/seruientis et obedientis est:
diligendo hec facere /obedientis et amantis est. Quia er
go et per scientiam charitatis misericordia discitur:et per
charitatem misericordie in corde cōpuncto scientia mul:
tiplicatur : ala in nobis alam percutit:quia virtus virtu:
tem excitat. Sic qui castitatis bonum in suo corpore cu:
stodit:contra luxuriantes zelo accenditur /vt ab immūdi
tie maculis expiētur. Et sepe dum quosdam in lapsibus
inuenit/edomat/affligit / atqz ad castitatis munditiam
restringit. Cuius si forte mens de immūditia luxurie fue
rit tentata/ex ipso zelo quo alios correxit: semetipsum cō
uenit:et erubescit immunda cogitare: que se in alijs reco: L
lit correxisse. In hoc ergo ala alam percutit/dum virtus
virtutem pulsat:et ab immunditia custodit. Sin vero(vt
prefati sumus) vicissim se alis suis ala alia feriunt:et altera
ad alteram ala percutitur singulorum: huius quoqz de:
scriptionis largiente domino sensus patet. Quid est ergo
q hec pennata animalia vicissim alas altera ad alterum
feriunt:nisi q omnes sancti se inuicem suis virtutibus tā:
gunt:et sese ad profectum excitant ex consideratione vir:
tutis aliene? Non enim vni dantur omnia : ne in superbiā
elatus cadat. Sed huic datur qd tibi non datur:et tibi da:
tur qd illi denegatur: vt dum iste cōsiderat bonum quod
habes/et ipse nō habet: te sibi in cogitatione preferat. Et
rursum dum tu habere illum conspicis quod ipse nō ha:
bes:te illi in tua cogitatione postponas: et fiat quod scri
Phil.ij. ptum est: Superiores sibi inuicem arbitrantes. Ut enim
pauca ex multis loquar : isti mire abstinentie virtus tri:
buitur:et tamen verbum scientie nō habet. Illi autem da
tur verbum scientie/et tamen virtutem perfecte abstinen:
tie apprehendere conatur /et non valet. Huic libertas vo:
cis tribuitur : vt oppressis quibusqz protectionis solatia
impendens/ad defensionem iustitie libere loquatur: sed
tamen adhuc multa in hoc mundo possidens/relinquere
omnia vult/ et non valet . Illi vero iam datum est omnia
terrena relinquere : et nihil in hoc mundo cupit habere:
sed tamen adhuc auctoritatem vocis contra peccantes M
quosqz non presumit exercere . Et qui ideo plus loqui li:
bere debuit : quia iam non habet vnde in hoc mundo te:
neatur:loqui contra alios libere recusat:ne ipsam vite sue
quietē perdat. Isti virtus prophetie data est:multa iam
que ventura sunt preuidet: sed tamen presentis proximi
egritudinem conspiciens atqz compatiens non valet cu:
rare. Illi data est curationis gratia/atqz a corpore proxi
mi molestiam que i presenti est/ orationibus repellit: sed
tamen quid seipsum paulopost sequatur/ignorat. Mira
itaqz dispensatione omnipotens deus sic in electis suis
sua dona dispensat:vt et isti det quod illi deneget: et alteri
maius/quod alteri minus tribuit:quatenus dum vel iste
habere illum conspicit quod ipse non habet: vel ille hunc
maius accepisse considerat / quod sibi minus adesse pen:
sat : dona dei alter in altero/id est vicissim omnes admi:
rentur : atqz ex hac ipsa admiratione humilietur alter al:
teri: et quem videt habere quod non habet : eum diuino
iudicio sibi prelatum putet . Alis ergo suis vicissim se
animalia feriunt : cum sancte mentes alternis se virtuti:
bus tangunt:et tangendo excitant : atqz excitata ad pro:
fectum volent . Uideamus Paulum quomodo aposto:
lorum alis tactus: atqz ad penitentiam excitatus fuerat:
qui mala preterite persecutionis sue/ad apostolorum in:
nocentem vitam considerans: dicebat. Ego enim sum mi

nimus apostolorum / qui non sum dignus vocari aposto-
1. Cor.xv. lus: quia persecutus sum ecclesiam dei. Considerauit
quippe apostolorum innocentiam: et propter precedentem
malitiam / vilis in eius oculis facta est oīs quā exhi-
bebat in ecclesia sollicitudo sua. Et q̄ multos ex accepto
intellectu precederet non attendit: quia illorum innocen-
tiam pensans / persecutorē aliqñ fuisse se doluit. Sed vi-
deamus si quis ex apostolis eum qui Paulo dat⁹ est in-
tellectū miratur. Ipse nobis apostolorū primus requi-
ii. Pe.iij. rēdus est: qui discipulos admonēs ait. Sicut et charis-
simus frater noster Paulus s̄m datā sibi sapientiā scri-
psit vobis: sicut in oībus epistolis / loquēs in eis de his
in quibus sunt quedā difficilia intellectu: que indocti et
instabiles depravant. Miratur itaq̄ in apl̄is omnibus
Paulus innocentiā: miratur aplōꝝ primus in paulo sa-
pientiā. Alis ergo se tangunt qui inde se vicissim ad pro-
fectū excitant / vnde volāt. Hoc itaq̄ oīpotens deus agit
in cordibus hominū: quod facit ī regionibus terrarum.
Poterat namq̄ vni cuilibet regioni fructus oēs tribue-
re: sed si vna quelibet regio alterius regionis fructu non
indigeret: cōmunionē cū altera non habuisset. Unde fit
vt huic vini / alij vero olei abūdantiā tribuat. Hanc mul-
titudine pecudū / illam vero vbertate abundare fructuū:
vt cū illa defert quod ista non habet: et ista reddit quod
illa nō detulit: p cōtionē gratie / sibi simul etiā diuise ter-
re coniuncte sint. Sicut ergo regiones terrarum: ita sunt
mentes sanctorū: que dū vicissim sibi conferunt qd̄ acce-
perunt: quasi fructus suos regiones regionibus impen-
dunt: vt in vna oēs charitate iungantur. Sed inter hec
B sciendū est q̄ sicut electi quiq̄ hoc semper in alijs atten-
dunt qd̄ a deo melius acceperūt q̄ ipsi (vt eos sibi in co-
gitatione preferant: seq̄ illis in humilitate substernant)
ita reprobozū mens nūq̄ considerat quid alter boni am-
plius q̄ ipse: sed quid boni ipse amplius q̄ alter habeat.
Neq̄ enim pensant que bona spirit⁹ alter acceperit et ip-
sis desint: sed que bona ipsi / et que mala adsint alteri. Et
cum omnipotens de⁹ ad hoc virtutes singulas diuidat /
vt alterum alteri in cogitatione humiliet: ad hoc repro-
bi pertrahunt bonum quod acceperunt: vt ex eo in elatio-
ne perdantur: dum semper considerant bona que ipsi ha-
bent / et alij non habēt: et nunq̄ perpēdere student quan-
ta bona alij habeāt / et ipsi non habeant. Ex ergo diuina
pietas in augmētum disponit humilitatis: hoc mentes
reprobe in argumentū vertunt elationis. Et ex diuersita-
te munerum a bono deficiūt / vnde crescere in humilita-
tis bono debuerūt. Propter hoc ergo necesse est fratres
charissimi: vt in vobis hoc semper debeatis aspicere qd̄
minus habetis: in proximis vero hoc quod vobis ampli⁹
acceperunt: quatenus dum super vosmetipsos eos p bo-
no quod ipsi habent / et vos nō habetis / aspicitis: ad hoc
quoq̄ obtinēdum etiam vos ex humilitate crescatis. Si
enim et vos in illis accepta bona perpenditis: et illi in vo-
bis considerant dona que habetis: vicissim vos alis tan-
gitis: vt excitati semper ad celestia voletis. Sequitur.
[Et vocem rotarum sequentium animalia / et vocē cōmo-
tionis magne.] In rotis sacri eloquij testamenta signa-
C ri superius diximus. Vox igitur rotarum est sermo testa-
mentorū. Post vocē itaq̄ alarū animaliū auditur etiam
vox rotarū: quia predicantiū sermone suscepto / dum vir-
tutes sanctorum ad altiora agenda euolant: seq̄ vicissim
ad prouectū pulsant / sancte ecclesie status erigitur: vt p
vniuersum mundum sacrorum testamentorum pagine le-
gantur. Ubiq̄ etenī iam sanctū euangeliū: vbiq̄ aposto-
lorū dicta: vbiq̄ lex et pphete resonant. Post alarum er-
go vocē vox rotarū sequitur: quia post sanctorum mira-
cula / verba sacri eloquij intra sanctā ecclesiā libere e licē-
ter audiūtur. Que rote animalia sequūtur: quia vt supe-
rius dictū est: postq̄ in honorem venit vita sanctorum: ve-
neranda quoq̄ apparuerūt hoībus eloquia testamento-
rū. Vel certe rote animalia sequuntur: quia in sanctorū
patrū vita cognoscimus: quid in sacre scripture volumi-
ne intelligere debeamus. Illoꝝ quippe actio nobis ape-
rit hoc qd̄ in suis predicationibus pagina testamentorū
dicit. Sed querendū nobis est cur postq̄ superi⁹ dictum
est: Audiui post me vocē cōmotionis magne: post vocem
quoq̄ alarū atq̄ rotarū subditur: Et vocem cōmotionis
magne? Quod si diligenter aspicitur / inueniri potest q̄
non ociose repetitur. Due quippe sunt commotiones ma-
gne: quibus corda nostra cōmouentur. Una quippe com- D
motio ex timore est: altera ex charitate: vna fit ex luctu pe-
nitentium: alia ex feruore amantium. Post predicationis
ergo verbū prima cōmotio est: cum plangimus mala que
fecimus. Post vocē vero alarū et rotarū secunda cōmo-
tio est: dum magnis fletibus querimus celestia bona que
audimus. Ecce enim quia intra sanctā ecclesiā de mul-
tis patribus virtutū exempla cognoscimus: quasi alarū
sonitum quotidie audimus. quia vbiq̄ sacra eloquia per-
sonant: quasi rotarum vocibus excitamur. Et quia per
eadē sacra eloquia ad amorē nostri conditoris accendi-
mur: magni feruore ignis esse nos longe adhuc ab oīpo-
tentis dei facie plāgimus. Post primā ergo vocē cōmo-
tionis magne / et ad extremū quoq̄ vox magne commo-
tionis fit: quia qui cognoscēdo deum cepimus pctā plan-
gere: iam diligendo quē cognoscimus / non cessamus eū
cū fletibus desiderare. Post rotarū itaq̄ vocem vox ma-
gne cōmotionis sequitur: quia cum testamēta dei in au-
re cordis sonare ceperint: audientiū spūs ex amore com-
punctus ad lamēta cōmouetur. Hinc est enī q̄ scripture
sacre verba fiunt in corde legentium sapida. Hinc est enī
q̄ ab amātibus plerūq̄ in silentiū quasi furtiue et tacitē
legūtur. Unde per prophetā quoq̄ alium dicitur: Pre-
cidisti in alienatione capita potentiū: mouebuntur in eā
gentes: adaperient ora sua sicut pauper edens in occulto.
Omnipotens enim deus in alienatione capita potentiū
precidit: quia iudeorū superbiā a semetipso alienādo re-
pulit. In qua alienatione gentes mote sunt: quia dum iu- E
dei a fide caderent: ad cognitionem fidei corda gentiliū
cucurrerūt. Que videlicet gentes in sacre lectionis pabu-
lum os cordis aperiunt: et in occulto sicut pauper come-
dunt: quia cū festinatione et silentio verba vite legentes
sumunt. Sed sciendū est quia quanto auditores in chari-
tate atq̄ intellectu proficiūt: tanto sanctis p̄dicatoribus
maior gratia spūs datur. Unde cū prius propheta dixis-
set: Assumpsit me spūs: et audiui post me vocē cōmotio-
nis magne: post vocē cōmotionis magne alarum atq̄ ro-
tarū: atq̄ iterū cōmotionis magne / ilico subiūgit. [Spi-
ritus quoq̄ eleuauit me et assumpsit me.] Cur qui se as-
sumptū iam a spū dixerat: iterum eleuatum et assumptū
narrat? Sed ad altiora mens predicantiū proficit: cum
per eos sensus audientiū ad oīpotētis dei desideriū cō-
mouetur. Qui videlicet p̄dicatores sancti idcirco profi-
ciunt: vt per eorū ministeriū dona gratie in sancta eccle-
sia multiplicentur: sicut de hac eadem sancta ecclesia di-
ctū est: Riuos eius inebrians multiplica generationes Ps.lxiiij.
eius: in stillicidijs suis letabitur cū exorietur. Riui quip-
pe ecclesie sancti p̄dicatores sunt: qui terram nostri cor-
dis infundunt. Sed cū inebriantur riui / generationes ec-
clesie multiplicantur: quia cū vberiorē gratiā spūs p̄di- F
catores accipiūt / fidelium numerus augetur. Que sancta
ecclesia in suis stillicidijs letatur. In stillicidio etenim
aqua de tecto in terram vadit / que de celo ceciderat in te-
ctum. Tectū vero ecclesie sancti predicatores sunt: q̄ nos
intercedēdo et admonitionib⁹ muniēdo protegunt. Sed
quia illoꝝ cor diuinitus in p̄dicatione infunditur: quasi
aqua de celo venit in tectū. Quia vero nos eorum verbis
irrigamur: quasi aqua de tecto defluit in terram. Sancta
itaq̄ ecclesia dū exoritur / i stillicidijs suis letatur: quia
cū in fide et bonis operibus nascitur: ea que accepit do-
na cōsiderat: et in verbis predicantiū exultat. Quia ergo
auditoribus ad meliora surgentibus / eorum quoq̄ pre-
dicatoribus gratia multiplicatur: propheta dicit: [Spi-
ritus quoq̄ eleuauit me et assumpsit me.] Inde enī pre-
dicator magis ac magis eleuatur et assumitur: vnde au-
ditor ad meliorē vitā mutatur. Sed querendū nobis est
cū spūs mentē non eleuet nisi assumpserit: cur prius ele-
uauit / et postmodū dicitur assumpsit? Sed hoc loco as-
sumpsit dictū est: constanter tenuit. Nam sunt nonnulli
quos eleuat spūs: sed non assumit. Quorum et intellect⁹
ad spiritalia emicat: sed tamen vita in factis carnalibus
remanēs / intellectui non concordat. Balaam nāq̄ per pro- Nu.xxij.
phetie spiritū eleuatus erat: sed assumptus nō erat: quia
et veraciter potuit longe post futura prospicere / et tamē
a terrenis desiderijs mentē noluit separare. Sed quia p̄-
pheta sanctus sciētia eleuatus est / et vita pariter assum-
ptus: iā qualis in predicationē pergat audiamus. [Et
abij amarus in idignatione spūs mei.] Pensate fratres

G charissimi/is cui dona sancti spūs creuerant:cur amarus abibat? An omne cor qđ idē spūs assumit: amarum in indignatione sui spūs facit? Unde sciēdū est: quia cui adhuc presens vita dulcis est:etiā si verbum dei loqui videatur:eleuatus et assumptus pdicator non est. Mentē eni quā spūs sanctus replet:in amaritudinē tēporaliū / delectatione eternorū cōmouet. Dulce eni ē esse in rebus hūanis:sed ei qui adhuc de celestib⁹ gaudia nulla gustauit: quia quanto minus eterna intelligit:tanto delectabili⁹ in tēporalibus requiescit. At si quis iam cordis ore gustauerit que sit illa dulcedo celestiū premiorū:q̄illi hymnidici angelorū chori:que incōprehensibilis visio sancte trinitatis:huic q̄to illud dulce sit quod intus videt: tanto in amaritudinē vertitur omne qđ foris sustinet. Rixa secū de his que male egisse se recolit:et sibimetipsi displicet:cum ei ille placere iam ceperit qui oia creauit. Reprehendit se de cogitationibus:insequitur de verbis: et punit flendo de factis. Supernis inhiat:terrena iam omnia per mētis despectum calcat. Et q̄diu illud quod desiderat/adhuc per speciem nō habet:flere dulce habet: seseq̧ continuis lamentis affligere. Et quia necdum se esse in patria ad quam creatus est videt:in huius vite exilio nil ei plus illud q̄ sua amaritudo placet. Dedignatur itaq̧

Eccle.i. subiacere temporalib⁹/et ardenter suspirat eternis. Unde recte quoq̧ per Salomonem dicitur: Eo q̧ in multa sapientia multa sit indignatio: et qui apponit scientiam/

H apponit dolorē. Celestia et̄ni cognoscētes/terrenis animū subdere dedignamur. Et dū plus sapere incipimus de his que male egimus /nobi sipsis irascimur:et fit i multa sapientia multa indignatio: quia quāto plus proficimus in cognitione:tanto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Atq̧ cum scientia dolor crescit:quia q̄to magis eterna cognoscimus:tanto magis esse nos in hui⁹ exilij miseria dolemus. Uel sicut in translatione alia dicitur: Et qui addit scientiam:addit laborem. Quo enim scire incipimus que sint celestia gaudia/eo magi ut errorum nostrorum laqueos possimus euadere/ flendo laboramus. In multa ergo sapientia multa est indignatio:q̧ si eterna iam sapimus:concupiscere temp oralia dedignamur. Si eterna iam sapimus / nosmetipsos despicimus egisse hoc quod nos potuit ab eternitatis amore separare. Reprehendit semetipsam conscientia:accusat qđ egit: dānat per penitentiam quod accusat:fit rixa i animo:parturiens pacem cum deo. Sic achab rex iniquus a ppheta reprehensus/cū cōtra se diuinā sententiā audisset/ptimuit: et magno merore deprehensus est:ita vt prophete

iij.re.xxi. suo dñs diceret: Nonne vidisti humiliatū Achab corā me? Quia igitur humiliatus est mei causa: non inducam

I malū in diebus eius. In quibus dñi verbis pensandum est quomodo et in electis suis meror amaritudinis placeat qui amittere timent dñm:si sic ei et reprobi penitentia placuit / qui timebat pdere presens seculū. Aut quō ei grata sit spontanea afflictio pro culpis in eis qui placent: si hec ad tempus placuit et in eis qui displicebant. Sed sciendū quia nullus hec pro amore oīpotentis dñi ex toto corde agere preualet:nisi is cuius animū spiritus sanctus assumpserit. Nam qñ homo ex sua virtute sufficiat terrena despicere /celestia amare/pacē cum deo querere/secum rixā subire/in cogitatione semetipsum reprehendere/⁊ gemitibus punire? Nullus hec agere:nisi quē diuina gr̄a roborauerit valet. Unde et subditur. [Man⁹ enim domini erat mecum/confortans me.] Ad bona quippe assurgere perfecte nō possumus:nisi nos spūs et preueniendo eleuet:et subsequendo confortet. Sed querendū est cū superius de volumine quod acceperit scriptum sit: [Et factum est in ore meo sicut mel dulce:] qua ratione postmodum dicitur: Abij amarus in indignatione spiritus mei? Mirū quippe valde est:si dulcedo simul et amaritudo conueniāt. Sed iuxta superiorē sensum sciēdum est/q̧ cū sermo dei in ore cordis dulcis esse ceperit: hui⁹ proculdubio contra semetipm animus amarescit. Quo eni in illo subtiliter discit qualiter reprehendere se debeat:eo se durius p amaritudinē penitentie castigat. Qui tāto sibi magis displicet/quanto in sacro volumine ampli⁹ de omnipotente deo videt quod amet. Sed quia ad ista proficere sua virtute non valet homo:recte nunc dicitur. Manus dñi erat mecū/confortans me. Manus eni dñi i sacro eloquio aliquando etiam vnigenitus filius appel

K latur:quia oia per ipsum facta sunt. Et de cuius ascensione per moysen pater omnipotens loquitur/dicens. Collā in celum manū meā. Hec manus que electorū suorum

Joh.xv. corda confortat/discipulis dicebat: Sine me nihil potestis facere. In omni ergo quod cogitamus /semper cogitandum est vt et ipso aspirante cogitemus:et ipo adiuuāte faciamus. Qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus in secula seculorum. Amen.

Homilia vndecima.

ET veni ad transmigrationē ad aceruū nouarū frugum/ ad eos q̄ habitabant iuxta flumē chobar:et sedi vbi illi sedebant: et mansi ibi septē diebus/merens in medio eorum. Cū autem pertransissent septem dies factum est verbum dñi ad me dicens: Fili hois/speculatorem dedi te domui israel:et audies de ore meo verbum: et ānūciabis eis ex me. Si dicente me ad impiū/morte morieris: nō annūciaueris ei neq̧ locutus fueris vt auertat a via sua impia et viuat: ipse impius i iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requirā. Si autē tu annūciaueris impio:et ille nō fuerit cōuers⁹

L ab impietate sua/et a via sua impia:ipse quidē in ipietate sua morietur:tu aūt animam tuam liberasti. Sed et si cōuersus iust⁹ a iustitia sua fuerit:et fecerit iniquitatem:ponam offendiculum coram eo. Ipe morietur:q̧ non annūciasti ei. In peccato suo morieť:et non erūt in memoriā iustitie eius quas fecit: sanguinē vero eius de manu tua requiram. Si aūt tu ānūciaueris iusto vt non peccet iustus:et ille non peccauerit: viuens viuet:quia annunciasti ei: et tu animam tuam liberasti.

INter cetera prophetie miracula hoc quoq̧ mirandum habent libri prophetarū:q̧ sicut in eis verbis res/ita nōnunq̧ verba rebus exponuntur:vt eorū nō solum dicta /sed etiam res geste prophetie sint Unde nunc dicitur. [Ueni ad transmigrationē / ad aceruū nouarum frugum/ad eos q̄ habitabāt iuxta flu-

M men chobar.] Cū causa exigeret vt indicare debuisset q̧ ad transmigrationem veniret:que dicēdi necessitas fuit/ vt per fruges locum quoq̧ exprimeret dicens: Ad aceruum nouaꝝ frugū:nisi q̧ sepe p res ⁊ loca cause signant? Multi quippe ezechiele prophetante iam captiuitatis anni defluxerāt:atq̧ ex his qui in captiuitatem ducti fuerant/plures iam in morte carnis obierant: ad quorū filios loqui propheta veniebat. Unde et ei superius dicit: Fili hois:mitto ego te ad filios israel:ad gentes apostatrices:que recesserunt a me. Patres eorum preuaricati sunt pactū meū vsq̧ ad diē hāc:et filij dura ceruice et indomabili corde sunt:ad quos ego mitto te. Ex quib⁹ q̧ multi fuerant credituri:atq̧ per obedientiam ad fertilitatem boni operis peruenturi: acerui frugum vocantur. Quia enim bone anime fruges appellātur dei:propheta

Hiere.ii. alius testatur/dicens: Sancti israel dño primitie frugum eius Fruges etenī dñi etiā cōuerse ad fidem gētes postmodum facte sunt. Sed quia pri⁹ israel dño credidit: recte hūc propheta frugū eius primitias appellauit. Quia ergo ppheta missus nō priori populo / sed filijs eiusdē populi verba intulit:ad aceruū frugum nouarum venit. Quid vero per chobar fluuiū designetur / iam diximus. Que nequaq̧ modo repetimus:ne repetēdo fastidiū generemus. Sequitur. [Et sedi ibi vbi illi sedebāt:et māsi ibi septem diebus merens in medio eorū.] Notandū/captiuo populo propheta sanctus quāta cōpassione se copulat:eorūq̧ se meroribus consedendo et merendo coniungit:quia radix verbi/virtus est operis. Et ille sermo ab audiente libēter accipitur:qui a predicante cum compassione animi profertur. Sic ferrū cū ferro iungitur: li

A quatur prius: vt postmodū vicissim a semetipso teneat. Si enī prius minime mollescit: postmodū tenere se fortiter nō sufficit. Sic propheta captiuo populo cōsedit / et merens in medio eorū extitit: vt dum per charitatis gratiā condescēdendo se et molliorē redderet / et eum statim per verbi fortitudinē teneret. Sin vero israeliticus populus (qui domus exasperans vocatur: quia culpas nec inter flagella cognouit) nullo merore animū depssit: propheta inter gaudētes merens sedere studuit: vt tacendo ostenderet qd loquendo venerat docere. Et prius ꝙ verba faceret: in hoc qd merens tacuit / formā verborū sumpsit. Sequitur. [Cum autē pertransissent septē dies: factum est verbū dn̄i ad me dicens.] In eo ꝙ septem dieb⁹ merēs sedit: et post diem septimū verba dn̄ice iussionis accepit vt loqui debuisset: aperte īdicat quia eisdem diebus merens tacuerat. Missus autē ad predicandum fuerat: et tamen septē diebus sedens tacebat. Quid est hoc qd nobis propheta sanctus in hoc suo silentio innuit: nisi quia ille loqui veraciter nouit / qui prius bene tacere didicerit? Quasi eni quoddā nutrimentum verbi est censura silentij. Et recte per excrescentē quoqꝫ gratiā sermonem accipit: qui ordinate ante ꝑ humilitatē tacet. Hinc enim (Eccle.iij.) per salomonē dicitur: Tēpus tacēdi: et tēpus loquendi. Non enim ait tempus loquendi / et tēpus tacendi: sed prius tacendi premittit tēpus / et postmodū subdit loquendi: quia non loquēdo tacere / sed tacēdo debemus loqui discere. B Si ergo propheta sanctus qui missus ad loquendum fuerat / diu prius tacuit / vt postmodū recte loqueretur: pensandū nobis est quanta ei culpa sit non tacere / quē nulla cogit necessitas loqui. Sequitur. [Fili hoīs / speculatorē dedi te domui israel.] Notandū ꝙ eum quē dn̄s ad predicandū mittit: speculatorem esse denunciat. Cui eñ aliena cura committitur / speculator vocatur: vt in mentis altitudine sedeat: atqꝫ vocabulū noīs ex virtute actionis trahat. Non est enim speculator qui in imo ē. Speculator quippe semper in altitudine stat: vt quicqd venturum est: longe prospiciat. Et quisquis populi speculator ponitur: in altū debet stare ꝑ vitā: vt possit ꝓdesse per prouidentiā. Hinc propheta alius speculatorē admonet dicens (Esa.xl.): Super montē excelsum ascende tu q̄ euāgelizas sion. Ut videlicet qui predicationis locū suscipit: ad altitudinē bone ascēdat actionis. Ad excelsa trāseat: et eorū qui sibi cōmissi sunt opera transcendat: quatenus subiectoꝝ vitā tanto subtilius videat: quanto et terrenis rebus quas despicit / animū non supponit. C Sed ꝙ̄ dura mihi sunt ista que loquor: quia memetipsum loquendo ferio: cuius neqꝫ lingua vt dignū est predicationē tenet: neqꝫ inquantū tenere sufficit / vita sequitur linguam. Qui ociosis verbis sepe implicor: et ab exhortatione atqꝫ edificatione proximorū torpens et negligens cesso. Qui in conspectu dei factus sum mutus et verbosus: mutus in necessarijs: v̄bosus in ociosis. Sed ecce sermo dei de speculatoris vita / cōpellit vt loquar. Tacere nō possum: et tamen loquēdo me ferire ꝑtimesco. Dicā: dicā: vt verbi dei gladius etiā per meipsum ad configendū cor proximi transeat. Dicā: dicam: vt etiam contra mē sermo dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego: torporē meū atqꝫ negligētiā video. Erit fortasse apud pium iudicem impetratio venie / ipsa cognitio culpe. Et quidē in monasterio positus / valebā ꝛ ab ociosis linguā restringere / et in intētione orōnis pene cōtinue mentē tenere. At postq̄ cordis humerum sarcine pastorali supposui: colligere se ad semetipm̄ assidue non potest animus: quia ad multa partitur. Cogor nāqꝫ modo ecclesiarū: modo monasteriorum causas discutere. Sepe singulorū vitas actusqꝫ pensare. Modo quedam ciuium negocia sustinere: modo de irruētibus barbarorū gladijs gemere: et cōmisso gregi insidiātes lupos timere. Modo rerū curā sumere: ne desint subsidia eis ipsis quibus discipline regula tenetur. Modo raptores quosdā equanimiter perpeti: modo eis sub studio seruate charitatis obuiare. Cū itaqꝫ ad tot et tanta cogitanda / scissa ac dilaniata mens ducitur: qn̄ ad semetipsam redeat / vt totā se in predicatiōe colligat / et a proferendi verbi ministerio nō recedat? Quia autem necessitate loci sepe viris secularibus iungor: nonnunq̄ mihi lingue disciplinā relaxo. Nam si in assiduo censure mee vigore me teneo: scio quia ab infirmioribus fugior: eosqꝫ ad hoc quod appeto, nunq̄ traho. Unde fit vt eorum sepe et ociosa patienter audiā. D Sed quia ipse quoqꝫ infirmus sum / in ociosis sermonibus paulisper tractus / libenter ea loqui incipio / que audire ceperā inuitus. Et vbi iacebat cadere: libet iacere. Quis ergo ego vel qualis speculator sum / qui nō in mōte operis sto: sed adhuc in valle infirmitatis iaceo? Potens vero est humani generis creator et redemptor / indigno mihi et vite altitudinem / et lingue efficaciā donare: pro cuius amore in eius eloquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris vita ꝛ alta debet semper et circūspecta. Ne enim terrenarum rerū amore succūbat / alta sit: ne occulti hostis iaculis feriat / ex omni latere circūspecta. Neqꝫ enī speculatori sufficit vt alte viuat: nisi et loquendo assidue ad alta auditores suos pertrahat: eorūqꝫ mentes ad amorē celestis patrie loquēdo succēdat. Sed tunc hec recte agit / cū lingua ei⁹ ex vita ardescit. Nam lucerna que in semetipsam nō ardet: eam rem cui supponitur nō accendit. Hinc enim de Ioāne (Io.v.) veritas dicit. Ille erat lucerna ardens et lucens. Ardens videlicet per celeste desiderium: lucens per verbū. Ut ergo seruetur veritas predicandi / tenēatur necesse ē altitudo viuendi. Unde recte quoqꝫ sancte ecclesie spōsi voce in canticis canticoꝝ (Can.vij.) dicitur: Nasus tuus sicut turris libani. Quē ergo laus est fratres mei / vt sponse nasus turri comparetur? Quia per nasum semper odores / fetoresqꝫ discernimus: quid ꝑ nasum nisi speculatorū discretio designatur? Qui nimirū nasus ꝛ sicut turris esse / ꝛ libani dicitur: quia videlicet prepositoꝝ discretio et munita semper debet esse ex circūspectione: et in altitudine vite consistere. i. in valle infirmi operis non iacere. E Sicut enim turris in monte idcirco ad speculandum ponitur / vt hostes qui veniunt / longius videantur: sic predicatoris vita semper in alto debet fixa permanere: vt more narium discernat fetores vitiorū / odoresqꝫ virtutum. Incursus malignorū spirituū longe ꝓspiciat: et cōmissas sibi animas per suā prouidētiā cautas reddat. Sequitur: [Et audies ex ore meo verbū: et annūciabis eis ex me.] Ecce iterum monetur propheta ne presumat loqui quod non audierit: sed prius aurē cordis aperiat voci creatoris: et postmodū os sui corporis aperiat auribus plebis. Unde propheta alius dicit (ps.xlviij.): Inclinabo ad similitudinē aurem meā: aperiā in psalterio propositionē meam. Qui enim recte predicat: prius (sicut dictū est) aurē cordis locutioni intime inclinat: vt postmodū os corporis in propositionē admonitionis aperiat. Sequitur: [Si dicente me ad impium: morte morieris: non annunciaueris neqꝫ locut⁹ fueris / vt auertatur a via sua impia et viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinē autem eius de manu tua requirā.] In quib⁹ verbis qd nobis notandū est: qd sollicite cogitandū: nisi ꝙ nec subiect⁹ ex culpa prepositi moritur / nec ꝑpositus sine culpa est / qn̄ verba vite non audiens / ex sua culpa moriē subiectus? Impio etenī mors debetur. Sed et a speculatore via vite nunciāda est: ꝛ ei⁹ impietas increpanda. Si vero speculator taceat: ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietatis eius meritum fuit / vt dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. F Sed sanguinem eius dn̄s de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit / qui eum tacēdo morti prodidit. In quibus vtrisqꝫ pensandū est q̄tum sibi cōnexa sunt peccata subditorū atqꝫ prepositorum: quia vbi subiectus ex sua culpa moritur / ibi is qui preest / qn̄ tacuit / reus mortis tenetur. Pensate ergo fratres charissimi pensate: quia et ꝙ nos digni pastores non sumus: etiam ex vestra culpa est / quibus tales prelati sumus. Et si quando vos ad iniquitatē defluitis: etiā ex nostro hoc reatu est: ꝙ obsistentes atqꝫ reclamātes in prauis desiderijs non habetis. Uobis ergo et nobis parcitis: si a prauo ope cessatis. Uobis et nobis parcimus / quando hoc quod displicet / nō tacemus. O q̄ liber a commissorū sibi sanguine fuerat predicator egregius / qui dicebat (Act.xx.). Mundus sum a sanguine omniū. Non eni subterfugi: quo minus annūciarē omne consilium dei vobis. Si eni non annūciasset: mundus a sanguine nō esset. Sed quibus omne consiliū dei annūciare studuit: ab eoꝝ sanguine mundus fuit. In qua voce nos conuenimur: nos constringimur: nos rei esse ostendimur: qui sacerdotes vocamur: qui super ea mala que propria habemus: alienas quoqꝫ mortes addimus: quia tot occidimus: quot ad mortem ire quotidie tepidi et tacētes videmus. Cum vero dicitur:

G Sanguinē autē eius de manu tua requirā:si hoc in loco
sanguinis noīe mors corporis designatur: valde nobis
de nostro silētio augetur met⁹:quia si i subiectis suis is
qui prelatus ad speculandum est/et de morte corporis
quandoq̄ morituri tā grauiter reus tenetur: quo reatu
de morte aīe subiecti constringitur/que potuisset semper
viuere/si verba correctionis audisset: Sed melius pos-
sunt sanguinis noīe peccata signari. Unde quidam cum
(Psal.) pctā carnis defleret: dixit. Libera me de sanguinib⁹ deus:
deus salutis mee. Sanguis ergo morientis de manu spe
culatoris requiritur: quia peccatum subditi culpa esse p̄-
positi si tacuerit reputatur. Est ergo quod faciat: vt etiā
moriente subdito se liberum reddat. Surgat/inuigilet/
(Puerb. vj.) malis actibus cōtradicat: sicut scriptū est: Discurre/festi
na/suscita amicū tuum: ne dederis somnum oculis tuis:
nec dormitent palpebre tue. Unde hic quoq̄ addit: [Si
autem tu annunciaueris impio/et ille non fuerit conuer-
sus ab impietate sua/et a via sua impia: ipse quidem i im-
pietate sua morietur: tu autem animā tuā liberasti. Tūc
enim subiectus moritur sine te: quando in causa mortis
contradictorē pertulerit te. Nam morti cui non cōtradi-
cis/adiungeris. Et notandū que sunt que debeant a spe-
culatore predicari. Nimirum fides et operatio. Nam ait.
[Si autē tu annūciaueris impio: et ille nō fuerit conuer-
sus ab impietate sua/et a via sua impia.] Impietas quip
pe ad īfidelitatē pertinet: via vero impia ad prauā actio-
H nem. Et omnis speculator hoc habere debet studij/vt
prius ad pietatē fidei/postmodū ad piam viam. i. ad bo-
nam actionem trahat. Sed qr de exhortatione sermo se
intulit: innotescere breuiter debem⁹: in ore pastoris quan
tus esse debeat ordo: atq̄ cōsideratio locutionis. Pensa
re etenī doctor debet quid loquatur: cui loquatur: qn lo-
quatur: qualiter loquatur: et q̄ntum loquatur. Si enim
vnū horū defuerit: locutio apta nō erit. Scriptum quippe
(Leui. ij.) est: Si recte offeras: recte autē non diuidas: peccasti. Re-
cte autē offerimus/cū bono studio bonum opus agim⁹.
Sed recte nō diuidimus: si habere discretionem in bono
opere postponamus. Considerare etenī debemus qd lo-
quamur: vt iuxta Pauli vocē/sermo noster semp in gra-
(Col. v.) tia sale sit cōditus. Pensandū vero nobis est cui loqua-
mur: qr sepe increpationis verbū qd hec admittit perso-
na: altera nō admittit. Et sepe ipsa eadem persona ꝟm fa
(ij. Reg. xij.) ctū fit altera. Unde Nathan propheta dauid post adul-
teriū forti increpationis sentētia percussit. Qui cū de ra-
ptore ouis diceret: Filius mortis est vir qui fecit hoc: et
protinus respōdit dicens. Tu es ille vir. Cui tamen cū
de salomonis regno loqueretur: qr culpa defuit/et se hu
militer in adoratione prostrauit. In vna ergo eademq̄ p
I sona quia causa dispar extitit: etiam sermo propheticus
dissimilis fuit. Pensandū quoq̄ est quando loqui debea
mus: quia sepe et si differtur increpatio: postmodū beni-
gne recipitur. Et nōnunq̄ lāguescit: si hoc qd ante pfer-
(j. Re. xxv.) ri debuit: tempus amiserit. Nam et sapiēs mulier nabal
ebrium videns/increpare de culpa tenacie noluit: quem
digesto vino/increpationis sue verbis vtiliter percussit.
Et propheta adulantiū linguas nō eē in subsequenti tē-
(Ps. xl.) pore differendas annūciat: qui ait. Confundātur statim
erubescētes: qui dicunt mihi/euge euge. Adulatio etenī
si vel ad tēpus patienter suscipitur/augetur: et paulisp
demulcet animū: vt a rigore sue rectitudinis mollescat i
delectatione sermonis. Sed ne crescere debeat/statim est
et sine mora ferienda. Pensandū quoq̄ nobis est: quali-
ter loquamur. Nam sepe verba que huic ad salutem reuo
cant: aliū vulnerāt. Unde Paulus quoq̄ apl's qui Ti-
(ad titū. ij.) tū admonet dicēs: Argue cū omni imperio: Timotheū
(ij. tim. iiij.) exhortatur dicens: Argue/obsecra/increpa cum omni pa
tientia et doctrina. Quid est q̄ vni imperium/et alij pa-
tientiā precepit: nisi q̄ vnū lenioris/alterum vero feruen-
tioris spūs esse cōspexit: Leni per auctoritatem imperij
īnūgenda erat seueritas verbi: is autem qui per spm̄ fer
uebat/per patientiā tēperandus fuerat: ne si plus iusto
inferuesceret/nō ad salutē vulnerata reduceret: sed sana
vulneraret. Curādū quoq̄ q̄ntū loquamur: ne si ei q̄ mul
ta ferre nō valet: per verbū vel exhortationis vel increpa-
tionis lōgius trahimus: auditorē nostrū ad fastidium p
ducamus. Unde idem predicator egregius hebreis lo-
(Heb. xiiij.) quitur dicens. Obsecro vos fratres vt sufferatis verbū
solatij. Etenī perpaucis scripsi vobis. Hoc tamen infir-
mis precipue cōgruit: vt pauca quidē et que preualent ca K
pere audiant: sed que eorum mentem in penitētie dolorē
cōpungant. Nam si eis vno in tempore exhortationis ser-
mo fuerit multipliciter dictus: qr multa retinere non va-
lent: simul amittūt omnia. Unde et medici corporum pā-
nos quos infirmantibus stomachis ponunt: apto quidē
medicamine: sed subtiliter liniunt: ne si repleti mixto me
dicamine fuerint/infirmitatem stomachi non roborātes
adiuuent/sed opprimentes grauent. Sciendum tamen
quia et si quando modū suum sermo prolixior trāseat: pe-
riculosum hoc auditoribus non est. Si autē qualiter qd
dicatur: et quibus dicatur/nō vigilanter cōspicitur: val-
de periculosum est. Uerecunde etenī mentes si quas for
tasse culpas admiserint: leniter arguēde sunt; qr si aspe-
rius increpētur: frangūtur potius q̄ erudiūtur. At con-
tra mentes aspere atq̄ impudentes si increpate leniter
fuerint: ad maiores culpas ipsa lenitate prouocantur.
(j. Corin. j.) Quod bene in eodem egregio predicatore discimus: qui
cū corinthios cognosceret pro amore personarū i schi-
sma diuisos: eorū verecundie consulēs/locutionē suā eis
(Ibidem.) a gratiarum actione et laudibus cepit/dicens: Gratias
ago deo meo semper p vobis: in gratia dei que data est
vobis in xp̄o Jesu: quia in oībus diuites facti estis in il-
lo: in omni verbo et in omni sciētia: sicut testimoniū xp̄i
confirmatum est in vobis. Qui adhuc adiungit et dicit.
Ita vt nihil desit vobis in vlla gratia/expectantibus re-
uelationem dn̄i nostri Jesu xp̄i. Queso te paule/si iam ni
hil deest: cur eis scribēdo fatigaris: cur in longinquo po-
situs loqueris: Pēsemus ergo fratres charissimi quan
L tum laudat. Ecce eis gratiā dei datam asserit: factos in
oībus diuites dicit in omni verbo et in omni sciētia: xp̄i
testimoniū/id est qd de semetipso moriēdo et resurgēdo
testatus est: in eorū vita confirmatū esse perhibet: et nihil
eis deesse in vlla gratia testatur. Quis rogo credat quia
(Ibidem.) paulopost eos corripiat quos ita laudat: Nam post cete
ra subiungit: Obsecro autem vos fratres per nomen dn̄i
nostri Jesu christi/vt idipsum dicatis oēs: et non sint in
vobis schismata. Quod ei potuit tam perfectis tāq̄ lau-
dabilibus schisma surripere: Significatū ei est mihi de
vobis fratres mei/ab his qui sunt cloes/quia contentio-
nes inter vos sunt. Hoc autem dico quod vnusquisq̄ ve-
strū dicit: Ego quidē sum pauli: ego autē apollo: ego ve
ro cephe: ego autē christi. Ecce quos in omni verbo et in
omni sciētia laudauerat: quibus nihil deesse in vlla gra-
tia dixerat: paulisper loquēs ad increpandum leniter ve
niens: diuisos erga seipsos reprehendit. Et quorū prius
salutē narrauerat: postmodū vulnera patefecit. Peritus
M enim medicus vulnus secandum videns/sed egrū timi-
dū esse conspiciēs: diu palpauit/et subito percussit. Pri-
us blanda manu laudes posuit: et postmodū ferrum icre
pationis fixit. Nisi enī verecunde mentes fuerint palpā
do reprehense ita vt ex alijs rebus audiant quod in con
solationē sumāt: per increpationem protinus ad despera
tionē cadūt. Sed nūquid mentitus est paulus: vt prius
eis nil deesse in omni gratia diceret quibus postmodum
dicturus erat vnitatē deesse: Absit hoc vt quis de illo ta-
lia vel despiciēs credat. Sed quia erant inter corinthios
quidam omni gratia repleti/et erant quidam in persona-
rū fauoribus excisi/cepit a laudibus perfectorum: vt mo
desta inuectione ad reprehensionē pertingeret infirmo-
rū. Et in hoc quoq̄ ad medicinā cordis/a medicina cor-
poris vsum trahens. Nam cū feriendū vulnus medicus
aspicit: prius ea membra que circa vulnus sana sunt pal-
pat: vt post ad ea que vulnerata sunt/leniter palpando p
ueniat. Cum ergo paulus perfectos in corinthijs lauda
uit: sana membra iuxta vulnus tetigit. Cum vero infir-
mos de diuisione reprehendit: vulnus in corpore pcussit
Uideamus tamen hunc ipsum qui tanta modestia atq̄
mansuetudine ad corripiendos corinthios ducitur: qua-
liter contra galatas qui a fide discesserant erigitur. Nul
la enim modestia in exordio inuehendo redarguit. Nā
(Gal. j.) premissa salutatione sic cepit: Miror q̄ sic tam cito trans
ferimini ab eo qui vos vocauit in gratia christi. Qui-
bus etiam in aperta increpatione post cetera subiungit.
O insensati galate/quia vos fascinauit: Mentes etenim
dure nisi aperta essent increpatione percusse: nullo mo-
do malum cognoscerent quod egissent. Nam sepe hi q̄ i-
pudētes sunt/tn̄ se peccasse non sentiūt/q̄ntum de petis

que fecerunt/non increpātur. Minores culpas suas esti-
mant: quas minor inuectio castigat. Et quas vehemen-
ter obiurgari viderint: maiores esse deprehendunt. Un-
de necesse est vt semper sermo predicātis cum auditorum
debeat qualitate formari: ne aut verecundis aspera: aut
impudētibus leuia loquatur. Quid autem mirum si hoc
verbi dei erogator faciat/cū et agricola q̄ semina in ter-
ram mittit: prius terre qualitatē preuidet: quibus semi-
nibus apta videatur: et postq̄ qualitatem terre viderit/
tūc semina aspergit? Sed quia de qualitate doctrine lo-
cutionē longius traximus: oportet vt ad eum quem cepi
mus exponēdi ordinē redeamus. [Sed et si conuersus
iust⁹ a iustitia sua fecerit iniquitatē: ponā offendiculum
corā eo. ipse morietur: quia nō annūciasti ei. In peccato
suo morietur: et non erūt in memoriā iustitie eius quas
fecit. sanguinē vero ei⁹ de manu tua requirā.] Quia iu-
sto qui in pctō cadit: predicator tacuit: eius sanguine re-
us tenetur. Et qui sollicitus esse non studuit in predica-
tione: factus est particeps in damnatione. Sed cum dici-
tur/In peccato suo morietur: ꝛ nō erūt in memoriā iusti
tie eius quas fecit: hoc nobis maxime considerandum est
quia cū mala cōmittimus: sine causa ad memoriam bona
nostra transacta reuocamus: qm̄ in perpetratione malo-
rum/nulla debet esse fiducia bonorū p̄teritorū. Sed que
ri potest vtrū iusto postq̄ ceciderit predicandū sit: an et
priusq̄ cadat? Inuigilare predicator debet ne ad casum
veniat proculdubio et priusq̄ cadat. Nam sequitur. [Si

B

autē tu annūciaueris iusto vt nō peccet iustus: et ille non
peccauerit/viuens viuet: q̄ annūciasti ei: tu autē animā
tuā liberasti.] Si ergo predicator ideo animā suā libera-
uit/quia iusto ne peccaret denunciauit: cū iustus ad pec-
catū predicatore tacente cecidit: predicator quia tacuit/
reus tenetur. Sed quis nostrum rogo ad hec sufficiat: vt
non solum peccatores studiose corripiat: sed etiam iustis
inuigilet ne cadant? Nos enim infirmitatis nostre cōscij:
cum iustos viros conspicimus/admonere eos non presu
mimus: vt iustitie viam teneant: quam quia tenent vide-
mus: et tamen predicatoris est debitum etiam iustos ad-

Rom.i.

monere. Unde p̄dicator egregius dicebat: Sapientibus
et insipiētibus debitor sum. In his vero oībus que de iu
sto ad iniquitatem ꝯuerso dicta sunt: hoc est laboriosum
ad loquendum: hoc valde pertimescendum quod dñs di
cit: Ponam offendiculum coram eo. Ait enim: Si cōuer-
sus iustus a iustitia sua fecerit iniquitatē: ponam offendi
culū coram eo. Nos enī dicimus quia si iniquitatē fece-
rit/offendit: et verū est omnino qđ dicimus. Cur adhuc
ei deus oīpotens offendiculū ponet/quē iam imple egis-
se/et cecidisse per iniquitatē quā perpetrauerat cōspicit?
Sed districta sunt oīpotētis dei iudicia. Et qui peccato
rem diu expectat vt redeat: non redeunti atq̄ contemnē-
ti ponit adhuc vbi grauius impingat. Peccatum quip-
pe quod per penitentiā citius nō deletur / aut peccatum
est/aut causa peccati/simul ꝛ pena peccati. Omē enim qđ
prius cōmittitur/peccatū est. Sed si citi⁹ penitendo non
tergitur: iusto iudicio oīpotēs deus obligatam peccatis

C

mentē etiā in culpā alterā permittit cadere: vt qui flendo
et corrigendo noluit mundare quod fecit: peccatum inci-
piat peccato cumulare. Peccatū ergo quod penitentie
lamento nō diluitur: peccatū simul est et causa peccati: q̄
ex illo oritur vnde adhuc pctōris animus altius oblige-
tur. Peccatum vero qđ ex peccato sequitur: peccatum si
mul est et pena peccati: quia excrescente cecitate/ex retri
butione prioris culpe generatur: vt quasi iam quedā sint
in peccatore supplicia ipsa incrementa vitiorum. Fit ve-
ro nonnunq̄ vt vnum idemq̄ peccatum ꝛ peccatum sit: ꝛ
pena peccati: simul ꝛ causa peccati. Ponamus enim ante
oculos quēpiam rem proximi concupisse: quam q̄ aper-
te non valuit/furto diripuit: sed in furti accusatione po-
situs/se hanc diripuisse iureiurando denegauit. Huic er-
go concupiscētia peccatū fuit et causa peccati: quia per
eam peruenit ad rapinā. Ipsum vero furtum quo rem cō
cupitā diripuit: et peccatū ei factum est et pena peccati:
quia ex retributione iam non repressē cōcupiscētie factū
est vt veniret ad furtū: et culpa cordis excresceret in ope-
re ex vltione cecitatꝭ. Sed quia furtum periurio tegere
curauit: ex peccato rursum peccatū genuit. Furtū ergo
quod ex concupiscētia processit/et periuriū pertulit: pec-
catū et pena peccati factū est culpe precedēti: peccatum ꝛ
causa peccati culpe subsequēti: quia de illa natū/hanc ge

D

nuit. Quod bene paulus de quibusdā deum intelligenti
bus/sed nō honorantibus insinuat dicens. Cū cognouis-

Rom.i.

sent deū: non sicut deum glorificauerūt/aut gratias ege
runt/sed euanuerūt in cogitationibus suis. Ecce est pec-
catū et causa peccati. Ex qua causa qđ sequatur adiun-
git. Et obscuratū est insipiens cor eoꝝ. Dicentes enim se
esse sapientes/stulti facti sunt. Et mutauerūt gloriam in-
corruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibi-
lis hoīs/et volucrū/et quadrupedū/ et serpentiū. Ecce
est pctm̄ solūmodo. Et pena peccati esset: si non adhuc ex
hoc peccato et aliud sequeretur. Nam post infidelitatem
eorū subditur. Propter quod tradidit illos deus in de
sideria cordis eorū/in immunditiā: vt contumelijs affi-
ciant corpora sua in semetipsis. Quia igitur cognoscētes
deum non sicut deum glorificauerūt: ex eo peccato ꝛ cau-
sa peccati ad hoc quoq̄ perducti sunt/vt ad cultum ser-
pentiū et volucrū laberentur. Sed q̄ per hanc etiam ce-
citatē vsq̄ ad immunditiā et carnis cōtumelias cecide-
runt: ipsa infidelitatis eorū cecitas precedēti intellectui
et peccatū est et pena peccati: subsequēti vero immundi-
tie peccatū factū est et causa peccati. Sed quia de his in
libris moralibus diu tractatum est: nobis nūc in eis diu-
tius imorandū non est. Hoc autē nobis cū tremore consi
derandū est/quō iustus et omps deus cū precedentibus
pctis irascitur: pmittit vt cecata mens etiam in alijs laba

Gen.xv.

tur. Uñ moyses ait: Nōdū completa sunt peccata amor-

Ps.lxviij.

reoꝝ. Dauid quoq̄ ait: Appone iniquitatē sup iniquita-
tē ipsoꝝ/vt nō intrēt in iustitia tua. Propheta etiā alius

Osee.v.

dicit. Maledictū et mendaciū/et homicidiū/et furtum/et
adulteriū inundauerūt: et sanguis sanguinē tetigit. Sā-

E

guis enī sanguinē tangit/qñ peccato pctm̄ addit: vt an-
te dei oculos adiūctis iniquitatibus anima cruentetur.

i.Tim.ij.

Paulus aplūs ait: Ut impleāt peccata sua semper. Io-

Apoca.vi.

anni quoq̄ per angelum dicitur: Qui nocet / noceat ad-
huc: et qui in sordibus est / sordescat adhuc. Unde nunc
etiam dñs dicit: Si cōuersus iustus a iustitia sua fecerit
iniquitatē: ponā offendiculū corā eo. Ac si aperte dicat:
Quia videre penitēdo noluit vbi iam impingit: iusto eū
iudicio deserens/ponā ei vt et alibi impingat. Quod tñ
domini ponere est nequaq̄ ad peccandū premere: sed nol

Exodi.v.

le a peccato liberare: sicut de pharaone dicitur: Ego in-
durabo cor eius. Non enim cor peccantis domin⁹ obdu-
rat: sed obdurare dicitur/cū ab obduratione nō liberat.
Misericors enī deus tempus nobis ad penitentiā rela-
xat: sed cū eius gratie patientiā nos ad augmētum verti
mus culpe: hoc ipsum tempus qđ ad parcendum pie dis-
posuit/districtius ad feriendū vertit: vt quia reuerti qs
etiam spatio tēporis accepto noluerit: per hoc mala sua

Rom.ij.

ad reatū augeat/per qđ ea diluere potuit/si conuerti vo-
luisset. Unde scriptū est: Ignoras quoniam benignitas
dei ad penitentiā te adducit: fm duritiā autē tuā et cor
impenitens: thesaurizas tibi iram in die ire et reuelatio-
nis iusti iudicij dei. De benignitate ergo omipotētis dei
iram sibi in die ire reprobus thesaurizat: quia dum ad pe
nitendum tempus accipitur/et ad peccandū exhibetur:

F

ipm remediū gratie vertit in augmentum culpe. Unde et
oīpotens deus q̄ collata remedia conspicit ad culpe au-
gmentū trahi: ipsam benignitatē quam ꝯtulit/ in iudicij
districtionē vertit: vt inde post amplius feriat/vnde mo
do amplius expectat. Et quia homo deserere malum nō
vult vt viuat: auget vnde moriatur. Sed siue iustus in
culpa/siue pctōr in morte corruat: speculatori timēdum
est ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter in-
uoluat. Sed interim dum loquor/auertere a memetipso
oculos volo: et ecce iterū sermo diuinus me impingit in
memetipsum: vt meā negligentiā videā/ et mihi dici hec
que audio pertimescā. Sicut enim superius dixi: cuius
cor in curis innumeris expersum se ad se colligat? Quan
do etenī possum ꝛ ea que circa me sunt sollicite omnia cu
rare: et memetipsum adunato sensu conspicere? Quando
possum prauorum nequitias insequendo corrigere: bo-
norū actus laudādo et admonēdo custodire: alijs terro
rem/atq̄ alijs dulcedinē demōstrare? Quando valeo et
de his que sunt necessaria fratribus cogitare: et contra
hostiles gladios de vrbis vigilijs sollicitudinem gerere:
ne incursione subita ciues pereant ꝓuidere: et inter hec
omnia pro animarū custodia plene atq̄ efficaciter verbū

G exhortatiōis impēdere? Loqui eteni de deo/quiete valde et libere mētis est. Tunc nāq bene lingua dirigitur in sermone/cum secure sensus quieuerit in tranquillitate: quia nec concussa aqua imaginem respicientis reddit: sz tunc in ea vultus intendentis aspicitur:cum non mouet. Quam ergo exhortationem vobis speculator vester fratres charissimi faciat:quē tot rerū confusio perturbat? Certe is de quo loquimur propheta reuelatione vltima templū vidēs:que in eodē templo conspexerit: inter cetera narrat dicēs.[Terra vsq ad fenestras:ꝛ fenestre clause.] Paulus quoq apostolus dicit. Templū eni dei sanctū est:quod estis vos. (j.Cor.iij.) In hoc autē templo fenestre sacerdotes et speculatores sunt:qui in populo fidelium lumē sancte predicationis fundunt. Sed cum terra vsq ad fenestras est:fenestre clause sunt:quia cum terrena cogitatio in sacerdotū cordib' excrescit/fenestre lumen non fundunt:quia sacerdotes ab officio predicationis obmutescūt. Est et aliud valde in ordine sacerdotū graue: quia non sicut hi qui vitā quietā ac remotā ducūt: fixi valent in sua cogitatione pmanere. Hi eni (sicut superius diximus) q a loco regiminis longe sunt: possunt peccatorum suoꝝ culpas et fletibus lauare:et post fletus in eodē mentis merore persistere:sicut de bona q̄q muliere scriptum est/que ad tabernaculū orauerat:et ab intentione sua animū post cōpunctionis gratiā nō mutauit:cū dicit Vultusq eius non sunt amplius in diuersa mutati. (j.Regū.j.) In qua nobis considerandū est:qꝛ si sic planxit mulier que querebat filiū:quō debet plāgere anima que querit deum? Sacerdos vero etiam post compūctionē ac lacrymas cogitur necessaria quoq filiorum suorum cognoscere: et ea q̄ refugit animo/patienter audire: atq post suspiria celestium/quorūlibet carnaliū hominū onera portare:et sepe cum superuenientibus cor in diuersa qualitate transfundere. (D) Nam aliquando de lucris spiritalibus gaudet:sed cum quilibet merens superuenerit: nisi eius merorem in se susceperit:tribulationi illius cōpatiens non est. Et aliquādo de dānis animarū luget:et repente superueniunt qui de quibusdā suis prosperitatibus letātur. Quorum si letitie sacerdos non congaudet:minus amare creditur filios in quorū gaudio non exultat. Precipue cum Paulus dicat:Gaudere cū gaudentibus: flere cum flentib'. (Rom.xij.) Nihil ergo tam onerosum in ordine sacerdotum video/ q̄ rigorē mentis cōpatiendo flectere:et cum personis superuenientibus animū mutare:et tamen hoc valde est necessariū. Nam quādo ex predicatione eius ad boni operis gratiā peccator reducitur / si ipse predicator videtur ingratus? Unde per hunc quoq eundem prophetam in extrema parte dicitur: Et sacerdotes qui intrinsecus ministrant: vestibus laneis non vtantur. De quibus subditur: Cumq egredientur atriū exterius ad populū : exuent se vestimenta sua in quibus ministrauerant: et reponent ea in gazophylacia sanctuarij. (Exodi xxviij.et xxix.et Leui.xj.) Grossiora quippe vestimenta sunt lanea. (I) Sed cum sacerdos ad sanctum ministeriū accedit.i.cum intus per cōpunctionē ingreditur/ subtiliori intellectu necesse est q ipse quasi lineo vestimento vestiatur. Sed cum ad populū foras egreditur : oportet vt vestimenta in quibus intrinsec' ministrauerat/reponat:atq ppl'o alijs vestibus idutus appareat. Quia si in compunctionis sue rigore se teneat:si in eo quem orationis tempore habuit merore perduret/exteriorū verba suscipere non admittat. Et quid grex de necessarijs faciat:si audire atq perpendere et hoc quod presens tempus exigit:pastor recusat? Grossiora ergo vestimēta sacerdos exiens ante populum induat:vt mentis sue habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena tolerāda componat. Pensate ergo fratres charissimi/quātus speculatori labor sit et ad sublimia cor tendere: et hoc repente ad ima reuocare: et in sublimitate cognitionis intime extenuare animum/et propter exteriores causas proximorū (vt ita dicam) subito in cogitatione crassescere. Non ergo mihi modo necesse est prophete verba exponere:sed meam coram vobis miseriam deflere. Unde peto vt vestra me oratio talem faciat:qualis et mihi valeam et vobis prodesse. Potens est indigno mihi et infirmo ex vestra intercessione ista tribuere:qui ex sua pietate pro nobis dignatus est infirmari. (j.Cor.j.) Uirtus enim dei est atq sapiētia que nostram infirmitatem sumpsit : vt ex sua nos infirmitate roboraret Jesus christus dominus noster. Qui viuit ꝛc.

Homilia duodecima.

(K) Et facta est super me manus domini:et dixit ad me: Surgens egredere in campum : et ibi loquar tecū. Et surgens egressus sum in campū:et ecce ibi gloria dn̄i stabat:quasi gloria quam vidi iuxta fluuiū chobar:et cecidi in faciem meā. Et ingressus est in me spiritus:et statuit me super pedes meos:et locutus est mihi:et dixit ad me. Ingredere:ꝛ includere in medio dom' tue. Et tu fili hominis/ecce data sunt super te vincula/et ligabunt te in eis: et non egrediens de medio eorum:et linguā tuam adherere faciam palato tuo/et eris mutus:nec quasi vir obiurgans:quia domus exasperās est. Cum autē locutus fuero tibi: aperiā os tuū:ꝛ dices ad eos: Hec dicit dn̄s deus. Qui audit, audiat : et qui quiescit quiescat:quia domus exasperans est. Et tu fili hominis/ sume tibi laterem/ꝛ pones eum corā te:et describes in eo ciuitatē hierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionē / et edificabis munitiones/ et comportabis aggerem:et dabis contra eam castra:et pones arietes in gyro. (L) Et tu sume tibi sartaginē ferreā:et pones eam in murū ferreū inter te et inter ciuitatē:et obfirmabis faciem tuam ad eam:ꝛ erit in obsidionem : et circundabis eam. Signum est domui israel.

Sepe remota veritate historie:diuina eloquia aliquādo ex tempore: aliquando ex loco causas designant/quas aperto sermone non indicant. Ex tempore eteni:sicut predicante iudeis dn̄o per euangelistā dicitur. Hyems erat. (Joan.x.) Inter illa enī mysteria que veritas loquebatur/que causa fuit vt nomē hyemis adderetur:nisi vt per qualitatem tēporis ostēderet frigus cordis? quia et cum verba veritatis acciperent : frigida iudeorū corda remanebant. Aliquando vero ex loco: sicut carnali israelitico populo descendente de monte / moysi lex in campestribus data est:et sanctis apostolis dn̄s in monte sedens/summa et spiritalia precepta locutus est: (Exo.xix. Mat.v.) vt ex locis videlicet mōstraretur:quia et illis tanq̄ carnalibus mandata minima dabantur in valle terrarum:ꝛ isti tanq̄ spiritales et sancti in monte mandata celestia audirent:quatenus aperte monstraretur q ascendentes corde ad celestia / infirma mundi relinquerent:et in mentis culmine starent. (M) Unde nunc ezechiel propheta quid iubēte deo in locis egerit describit : vt per locorum qualitatē indicet quid in posterum de prophete mysterijs sequeretur. Ecce enim ait:[Facta est super me manus dn̄i :et dixit ad me: Surgens egredere i campum:et ibi loquar tecum.] Quid est hoc q prius dominus in medio israelitarum locutus ad prophetā suū fuerat/ et tamen postmodum dicit / Egredere in campū et ibi loquar tecū: nisi q prophetie sue gratiā et prius iudee īfundere:et hanc postmodū dignatus est in latitudine gentium demonstrare? Neq enim immerito per campū gentilitas designatur: que longe lateq.i.in vniuerso mundo distenditur. Ubi ꝛ subditur:[Et surgens egressus sum in campum : et ecce gloria dn̄i stabat/quasi gloria quā vidi iuxta flumē chobar.] In campo gloriā dn̄i propheta vidit/quā iuxta flumen chobar in medio israelitarū viderat:quia ipsa eius maiestas gentibus apperuit: que prius se electis in iudaico populo reuelante spū declarauit. Sequitur.[Et cecidi in faciē meā.] Uisa gloria dn̄i in faciem suam propheta cadit: quia q̄uis homo ad intelligenda sublimia eleuetur:ex contēplatione tamē maiestatis dei / infirmitatē sue cōditionis intelligit. Et quasi statum nō habet/ qui se ante dei oculos esse cinerē et puluerē videt. Sequitur.[Et ingressus est in me spūs : et statuit me super pe-

A des meos.]Cum nos humiliter deo sternimus/cum esse nos puluerē cinerē q̄ cognoscimus/cū infirmitatē conditionis proprie pensantes/statū rigiditatis et superbie non habemus:oīpotens deus per suū nos spiritū leuat: et super pedes nostros statuit: vt q̄ humiliter apud nos ex infirmitatis nostre cogitatione iacuimus et iacem⁹: ī bono post opere quasi super pedes ex rectitudine stem⁹. Quod cur in campo de propheta agitur:nisi vt specialiter designetur:quia etiam electis gentium spūs sanctus dandus esset:qui eos quos assumeret/ꝛ prius a superbie sue statu deijceret:et postmodū super pedes suos/id est

Heb.xij. super bona opera solidaret:sicut p paulum dicitur: Remissas man⁹ et dissoluta genua erigite:et gressus rectos facite pedibus vestris. Sequitur [Et locutus est mihi: et dixit ad me. Ingredere et includere in medio domus tue.] Quid est q̄ de medio israelitici populi propheta ad campum educitur:atq̄ ad domum postea de campo reuocatur:nisi q̄ p̄dicatiōis gratia a iudaico populo ablata/in latitudine gentilitatis aspersa est: Sed tamen quia in fine mundi iudei ad fidem redeunt/quasi ad domum propheta reducitur: vt in suo populo rursus predicatio inhabitet:que modo velut in campo ita diuersis gentib⁹

Rom.xj. fulget Scriptum quippe est: Donec plenitudo gentium subintraret:et sic omnis israel saluus fieret. Quis et per

Osee.v. prophetam alterum dicitur:Si fuerit numerus filiorum israel quasi arena maris:reliquie salue fient. Exeat ergo

B propheta de medio populi ad campum:de campo redeat ad domum: vt predicatio que iudee facta est/egrediatur inter gentes:et repletis fide gentibus/recipiat iudea spiritalis doctrine dona que amisit. Includi autē propheta in medio domus sue precipitur:quia antichristi tēpora ab eis gentibus que in infidelitate remanserint/plebs conuersa iudeorum/ duris persecutionibus coangustat.

Apoca.xj. Unde scriptum est:Atrium autem quod est extra tēplū: eijce foras:ꝛ ne metiaris illud: qm̄ datum est gentibus:ꝛ ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus [Et tu fili hoīs:ecce data sunt super te vincula: et ligabunt te in eis:et non egredieris in medio eorum:et linguam tuam adherescere faciā palato tuo:et eris mutus: nec quasi vir obiurgās: qꝛ dom⁹ exasperans est.] Que videlicet verba si per typice expositionis ordinem seq̄mur: propheta in domo sua vincula suscipit et ligatur: quia in extremis cum iudea crediderit/ grauissimas antichristi tempore persecutiones sentit: vt predicationes eius/ ministri iniquitatis non recipiant:sed resistendo has vinculis dolorum premant. Et in medio eorum nō egreditur:

C quia ad corda prauorum p̄dicatio non peruenit:dum lingua bonorū ligata tribulationibus tacet. Erunt etenim tunc multi ex iudeis infidelibus/qui eosdē ipsos qui ex iudeis crediderint/persequētur. Unde et notandū est q̄ hic quoq̄ dicitur:quia in domo sua vincula propheta sustineat: vt videlicet designetur qm̄ ex ipso suo genere iudea cum fidelis fuerit:tribulationē persecutionis portet. Dum enī vnigenitus summi patris incarnatus ac mortuus resurrexisse/atq̄ ad celos ascēdisse nō creditur: sicut p sacre scripture paginas predicatur:nimirum apud eos prophetia ligata erit. Que si ita vt dicta est/in eoꝝ intellectū decurreret:quasi gressus liberos sue predicationis habuisset. Reprobis ergo tunc predicatoꝝ scientia tacere cōpellitur. Unde ꝛ hic subditur.[Et linguā tuam adherescere faciā palato tuo:ꝛ eris mutus nec quasi vir obiurgans:quia domus exasperans est.] Sed quia enoch ꝛ helia predicante/multi ex his qui tunc ex iudeis in infidelitate remanserint:ad cognitionem veritatis redeūt:si

Mat.xvij. cut de eodē helia dicitur:Helias veniet/et ipse restituet

Zach.iiij. oīa(qui vtriq̄ per Zachariam due oliue:et per Ioannem

Apoca.xj. duo candelabra nominātur)recte hic quoq̄ subiūgitur: [Cum autē locutus fuero tibi/aperiā os tuū:ꝛ dices ad eos.Hec dicit dn̄s deus.] Tūc enī velut in extremo os prophete aperitur:cum in predicatione enoch et helie iudeis ad fidē redeūtibus: prophetia sacri eloquij de xp̄o fuisse cognoscitur. Sed quia hec typice diximus: nunc verba eadē charitati vestre moraliter disseramus. Quid enī est q̄ exire propheta ad campū iubetur:nisi q̄ vnusq̄sq̄ qui predicat/propter eos quos extra se positos corrigit/atq̄ ab iniquitate compescit/loquendo ad campum exit:ibiq̄ gloriā dn̄i videt: Quia tanto largius doctrine gratiam percipit/quanto se ī labore p̄dicationis ex amo

re proximorum tendit. Foras ergo exeundo in altam visionem ducitur:quia vnde in alienis cordibus ignorantie cecitatem ministerio sue locutionis illuminat: inde eum superna gratia in altiorē intelligentiā exaltat. Sed quis semper predicator debet ad mentē recurrere:humilitatē atq̄ munditiam intrinsecus custodire:post campum necesse est vt ad domū redeat:quatenus in his que dicit/q̄lis etiam ipse sit intra conscientiam agnoscat. Si enī aut hoc quod loquitur minime custodit:aut de his que loq̄tur:temporalem gloriam requirit:loquendo quidē ad cāpum exit:sed non cogitando semetipsum/ad domum redire contēnit. Accepto etenī spū/in medio domus ījcludimur:quando per eius gratiā ad discutienda mentis nostre secreta reuocamur: vt apud seipsum in deo anim⁹ q̄escat:et non iam p exteriores concupiscentias in appetitu laudis et glorie/cogitationis mobilitate discurrat. De hac domo cordis cuidam sanato per semetipsum veritas

Joā.v.et Marci.ij. dicit: Tolle grabatū tuum/et vade in domum tuā. Per grabatū q̄ppe in quo carnis est requies/ipsa caro signat. Per domum vero conscientia figuratur. Et quia cum mente mortui in vitijs iacem⁹:in carnis delectatione decimus:infirmi portamur in lecto Cum vero sanati fuerimus mēte/vt iam pulsantibus carnis vitijs resistamus: necesse est vt et tentationum cōtumelias de nostra carne toleremus. Egro itaq̄ ad salutem reducto precipitur: Tolle grabatum tuū.i.porta lectū in quo portatus es:qꝛ necesse est vt sanatus quisq̄ portet contumeliam carnis ī qua prius iacebat egrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabatum tuum/et vade in domum tuam:nisi/porta tentationes carnis ī quibus hactenus iacuisti: ac reuertere

E ad conscientiā tuā / vt videas q̄ fecisti: Propheta itaq̄ post campū in domo includi p̄cipitur: vt p̄dicator post gratiā doctrine quā proximis ministrat/ad cōscientiam redeat:seq̄ ipsum subtili examinatione discutiat: ne de his que foris predicat: aliquid ipse apud se intrinsecus trāsitorie laudis querat. Unde et per salomonē dicitur:

Puer.v. Bibe aquā de cisterna tua:et fluenta putei tui. Diriuentur fontes tui foras:et in plateis aquas diuide. Habeto eas solus:nec sint alieni participes tui Ualde autem cōtraria esse videntur que dicit:Diriuētur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide:cū protinus adiungit: Habeto eas solus:nec sint alieni participes tui. Quomodo ei aquā scientie solus habere poterit:si hanc in plateis diuidit: Quomodo alieni aque eius pticipes non sunt:si fontes illius foras diriuantur: Sed cum predicamus populis:nimirum ī plateis aquas diuidimus:quia in auditorum multitudinem scientie verba dilatamus. Cum vero nos adiuuante diuina gratia intrinsecus custodimus:et ne maligni spirit⁹(qui iure a nobis alieni sunt: quia fontem beatitudinis perdiderunt)nobis in elatione surripiant:sollicitudine cauta circūspicimus:soli habem⁹ aq̄s/ quas in plateis diuidimus/ vt nobis in eis alieni partici

Ps.liij. pes non sint. Hi nimirum/de quibus scriptum est: Alieni insurrexerūt in me:et fortes quesierunt animā meam. Aq̄s ergo et in plateis diuidit/et solus habet : qui p hoc qd̄ multis p̄dicat/se in cogitatione tēporalis glorie non

F exaltat. Tūc enī possidet homo quod docet:qū se nō gaudet innotescere: sed prodesse. Ex campo ergo propheta ad domū reducitur: vt is qui ex deo loquitur:postq̄ pro vtilitate proximorū loquendo foras exierit:ex humilitate semper ad discutiēda cordis sui secreta reuocetur. Unde et subditur.[Et tu fili hoīs/ecce data sunt sup te vincula:et ligabunt te in eis:et non egredieris in medio eorum.] Cum enī predicator quisq̄ ad conscientiā domus sue reducitur/super eo vincula dantur/et ligatur in eis: qꝛ quāto plus se in cogitatione discusserit: tanto ampli⁹ agnoscit iusti anima quantis mortalitatis sue infirmitatibus sit ligata. Nisi enim se ligatum conspiceret paul⁹:

Phil.j. minime dixisset. Desiderium habens dissolui/ et cū chris

Ps.cj. Ps.lxxvj. sto esse. Hinc p psalmistā dicit: Ut audiret gemitū vinculatorū:et soluat filios interemptorū. Et rursus. Intret in conspectu tuo gemitus compeditorū. Sepe autē cū iam anima ad redemptoris sui speciē contēplandam exire desiderat/cū celestibus gaudijs interesse suspirat: ipsa mortalitatis sue vincula conspicit et gemit:quibus adhuc in presenti mundo ligata retinetur. Hinc est enim qd̄ subtile oīpotētis dei iudiciū intuēs Hieremias ait: Circūedificauit aduersum me vt nō egrediar : aggraua

G

uit compedē meū. Habemus enim compedes / ipsam in-
firmitatē atq₃ corruptionē mortalitatis nostre: sed cum
tribulatio nobis et gemitus additur: ipse nostre compe-
des aggrauātur. Et quidē q̄diu in hac vita iustus mo-
res patitur loquēdo bona: prodesse alijs festinat: sed cū
duras mentes conspicit / easq₃ considerat cōtentionibus
occupari: predicationis verbū retinet. Et in medio eoꝝ
non egreditur: quia a bonis que loqui poterat / obmute-
scit: sicut per paulū dicitur: Nihil per contentionem. Et
rursus: Si quis vult contētiosus esse: nos talē cōsuetudi-
nē nō habemus. Unde hic quoq₃ apte subiungitur. [Et
linguā tuam adherescere faciā palato tuo: et eris mut⁹:
nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est.]
Aliquando vero etiā contra resistentiū linguas predicā-
tiū corda zelo sui dn̄s accendit ne taceant: sed dicta falla-
cium verbis veritatis premāt. Unde hic subditur. [Cū
autē locutus fuero tibi: aperies os tuū / et dices ad eos.
Hec dicit dn̄s deus.] Sed hec que breuiter sub duplici i-
tellectu discussimus: placet vt iuxta cōsiderationem lit-
tere leuiter tangendo transeamus. Quid enī nobis am-
plius per ipsa verba historie q̄ virtus obedientie cōmen-
datur? cū modo ad transmigrationem iuxta fluuiū cho-
bar pergere: modo ad campum egredi: ex campo ad do-
mū redire propheta precipitur: vt prius ex iussione per-
gens / et paulopost exiens: atq₃ iterū domū rediens / et se-
metipsum recludens / semper sue volūtatis arbitrium ad

H

diuini eloquij preceptū frangat: quatenus in celesti iussio-
ne suspensus / non suam / sed cōditoris sui voluntatē im-
pleat. Cui dicitur: [Et tu fili hoīs / ecce data sunt super
te vincula: et ligabunt te in eis / et non egredieris in me-
dio eorum.] Qua in re notādū est q̄ aduersa propheta p̄-
noscit / vt contra oīa paretur. Minus enī mala contra mē-
tem preualent: que inopinata non veniunt: et tamen dum
contraria prenoscuntur: q̄ta sit in eo obedientie virt⁹ ostē-
ditur: qui et cognoscit q̄ aduersa passurus est: et tamē vo-
ci dn̄ice inobediens non est. Magna enim consideratiōe
indigent verba que protinus adduntur. [Et linguam
tuam adherescere faciam palato tuo: et eris mutus: nec
quasi vir obiurgans: q̄ domus exasperans est.] Discernē-
dū quippe nobis est / vtrū pro solis malis auditorib⁹: an
aliquando etiā pro vitio p̄dicātis / predicationis sermo
subtrahatur. Quatuor enī qualitatibus res hec conside-
rata distinguitur. Nam aliqñ propter malos auditores
bonis tollitur sermo doctoribus. Aliqñ vero pro bonis

I

auditoribus datur sermo doctoribus et malis. Aliquan-
do autē propter docentiū atq₃ audientiū iustificationē /
bonis doctoribus datur / vt et ipsi per meritū crescant / et
auditores eorū in intellectu et vita proficiant. Aliquādo
vero quia nec hi digni sunt accipere quibus doctrine ser-
mo profertur: neq₃ illi doctrine verbū proferre qui locum
docendi tenent: p̄dicationis sermo tollitur / vt vtraq₃ ps
districte iudicetur. Propter malos nāq₃ auditores bo-
nis sermo doctoribus tollitur: sicut nūc ad ezechielem di-
citur. [Linguā tuam adherescere faciam palato tuo: et
eris mutus: nec quasi vir obiurgans: quia dom⁹ exaspe-
rās est.] Et sicut Paulo dicitur: Festina et exi velociter
ex hierusalē: qm̄ nō recipient testimoniū tuū de me. Et si
cut volentibus ap̄lis predicare in asia: scriptum est: quia

Act. xvi.

p̄hibuit eos sp̄us Jesu. Propter bonos auditores etiā
malis doctoribus sermo datur: sicut de phariseis domi-

Matth. xxiij.

nus dicit: Omnia quecūq₃ dixerint vobis / seruate et faci-
te: sm̄ vero opera eorū nolite facere. dicunt enī / et non fa-
ciūt. Propter docentiū quoq₃ meritū / et audientiū iusti-
ficationē / sermo doctrine tribuitur: sicut suis ap̄lis dici-

Mar. xv.

tur. Eūtes docete oēs gentes. Propter malos vero au-
ditores et indignā vitā eorū qui docere debuerāt / sermo
doctrine subtrahitur: sicut heli ad corrigēdos filios di-
stricte increpationis verbum non habuit: quia et eius ne-

j. Reg. ij. et iij. et iiij.

gligentia / et filiorū exigebat vita / vt cū eis et popul⁹ ca-
deret: et arca dn̄i capta ad allophylos transiret. Magna
enim oīpotentis dei est gratia / cum inique agentibus du-
rus a doctoribus sermo īcrepationis profertur. Quo cō-
tra nūc dicitur: [Et eris mut⁹: nec quasi vir obiurgās.]
Delinquentes etenim obiurgasset / si digni ipsa obiurga-
tionis gratia fuissent. Sed cum in doctrina atq₃ silentio
sit meritorum tanta diuersitas / vt sciri facile non possit
vtrum ex auditoris / an ex eius vitio qui doctrine locum
videtur tenere / docendi sermo subtrahatur: quid aliud

K

nobis q̄ seruari semper in rebus dubijs humilitas iube-
tur? vt qū loqui possumus / nō extollamur: ne fortasse hec
ipsa locutionis nostre gratia non nobis / sed auditorib⁹
nostris collata sit. Et rursus quando loqui nō possum⁹:
hi qui nobis cōmissi sunt / minime nos diiudicent: ne for-
tasse non ex nostro / sed ex peccato audientium loqui mi-
nime possimus. Ad hoc ergo nobis cuncta de meritis no-
stris incerta sunt: vt vnā certā gratiā teneamus humili-
tatē: quatenus et nos cū loquimur / ex oīpotentis dei do-
no hoc esse vestrū meritū putemus. Et qn̄ a locutiōe do-
ctrine obmutescimus: q̄uis nostra culpa sit / vos tamen
hanc esse vestrā specialiter credatis: vt cum vicissim mala
nobis tribuim⁹ / et bona alijs: per ipsam humilitatis gra-
tiā fiat vt doctrine sermo qui ablatus fuerat / redeat. Se-
quitur. [Cum autē locutus fuero tibi / aperies os tuū / et
loqueris ad eos Hec dicit dn̄s de⁹: Qui audit / audiat:
et qui quiescit / quiescat: quia domus exasperās est.] Se-
pe quidē verbū dei audire desiderant: sed dū alios con-
spiciunt aurē auertere / etiā ipsi a salutis auditu declinant:
et plerūq₃ multi quiescere appetunt: atq₃ cunctis mundi
huius actibus vacare: nullis iam desiderijs terrenis suc-
cūbere: sed dum vident alios inquiete agendo proficere:
atq₃ in hoc mundo diuitijs et honoribus extolli: q̄ nec-
dum ī via rectitudinis firmi sunt: ad praua opera ex alio-
rum exemplo delabuntur. Hinc est enim q̄ in typo infir-
mantiū psalmista loquens dicebat. Mei autē pene moti

Ps. lxxvij.

sunt pedes: pene effusi sūt gressus mei: quia zelatus sum
in peccatoribus: pacem peccatorum videns. Hic iterū di-

Ps. ix.

cit: Dum superbit impius: incenditur pauper. Hinc ad

L

Hieremiā prophetā voce dn̄ica de iuda et israel dicitur:

Hier. iij.

Nunquid vidisti que fecerit auersatrix israel? Abijt sibi
metipsa super omnem montē excelsum: et sub omne lignū
frōdosum: et fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hec oīa:
ad me conuertere / et non est reuersa. Ubi statim subditur
qualiter ex emulatione eius etiam iuda cecidit: qui stare
videbatur. Ait enim. Et vidit preuaricatrix soror eius iu-
da / quia pro eo q̄ mechata esset auersatrix israel / dimisis-
sem eam: et dedissem ei libellum repudij: et non timuit p̄-
uaricatrix iuda soror eius: sed abijt et fornicata est etiam
ipsa. Ecce misericors deus contēnitur et vocat: auersan-
tibus se / sinum misericordie aperit: quia peccanti dicit:
Ad me conuertere / et tamen non est conuersa. Sed quia
omnipotētem deum plebs israelitica deseruit: reuerti no-
lens libellum repudij accepit. Deseruit videlicet peccan-
do: sed libellū repudij accepit in suis iniquitatibus sine
flagello remanēdo. Anima enī que peccat / recedit. Sed
si eam post peccatū prosperitas sequitur: nulla discipli-

M

na: nulla districtiōis increpatio reuocat ad cor indiuisio-
nem quam inter se et dn̄m fecit. Etiā libellū repudij acci-
pit: vt iam velut aliena derelicta faciat mala que vult: et
si dei flagella non sentiat: quatenus ad eterna supplicia
p̄fundius descendat. Sed soror eius iuda qm̄ dimissam
israeliticā plebem in suis voluptatibus vidit: ipsa quoq₃
in immunditia fornicationis exarsit. Quia enim aspexit
adulterā in sua peruersitate florere / etiā ipsa non timuit
deterius peccare: atq₃ a cōiunctione dn̄i quasi a viri legiti-
mi cubili recedere. Unde necesse est vt peccantes quosq₃
tunc cōsideremus amplius miseros: quando eos conspi-
cimus in culpa sua sine flagello derelictos. Hinc enim p
salomonē dicitur. Auersio paruuloꝝ interficiet eos: et p̄-

Puer. j.

speritas stultorum perdet illos. Qui enim a deo auerti-
tur et prosperatur: tanto perditioni fit proximus / quāto
a zelo discipline inuenitur alienus. Dicatur ergo: [Qui
audit / audiat: et qui quiescit / quiescat: quia domus exa-
sperans est.] Ac si aperte diceretur. Uos qui iam et ver-
ba veritatis audire / et a praua cepistis actione quiesce-
re: nolite illos imitari / quorū me exasperari moribus vi-
detis. Quod tamen intelligere et aliter possumus. Qui-
dam enī verbū audientes nō audiūt: qm̄ aures ad sacrū
eloquiū ponūt: sed cor a mundi desiderijs non euellunt.
Et sunt nōnulli qui quiescētes minime quiescūt: quia a
prauis quidem actibus ociosi sunt corpore: sed peruersi-
tates operum ex delectatione versant in mente. Hinc est
enī quod de iudea ad captiuitatē p̄ueniente scriptū est:

Thren. j.

Viderūt eam hostes: et deriserūt sabbata eius. Hostes
quippe sabbata derident / qm̄ maligni sp̄us ociose menti
prauas cogitationes inijciunt: vt et si quiescit ab opere:
non quiescat a malorū operum delectatione. Recte ergo

A nunc dicitur: Qui audit/audiat: quatenus sic fiat sermo in ore corporis/ vt sonet ĩ aure cordis. Et qui quiescit/ quiescat: vt prauitatis desideria repellãtur a cogitatione: cum iam repulsa videãtur ab opere. Ubi ne malorum (sicut diximus) exempla sequantur/adiungitur: [Quia domus exasperãs est.] Mali autem et si diu tolerantur: subito corruunt: et eorum penas infirmi conspiciunt: ne quorum culpas impunitas existimãt/imitẽtur. Unde hic quoqꝫ eiusdem iudee desolatio subiungitur: que dom⁹ exasperans vocatur: cum protinus prophete suo dñs dicit. [Et tu fili hoĩs/sume tibi laterem: et pones eum cõtra te: et describes ĩ eo ciuitatem hierusalem: et ordinabis aduersus eã obsidionem: et edificabis munitiones: et cõportabis aggerem: et dabis cõtra eam castra: et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferreã: et pone eam murum ferreum inter te ꝛ ciuitatem: et obfirmabis faciem tuã ad eam: et erit in obsidionem: et circũdabis eam. signum est domui israel.] In quibus verbis quid aliud iuxta historiam/nisi hierosolyme vrbis obsessio atqꝫ destructio designatur: et peccatoris populi afflictio exprimitur? Qui domus exasperãs vocatur/cum aperte dicitur: [Ordinabis aduersus eam obsidionem: et edificabis munitiones: et cõportabis aggerem: et dabis ꝯtra eam castra: et pones arietes in gyro.] Sed quia verba prophetie sic plerũqꝫ narrant historiã/

B vt per hec etiã mystica describant: oportet vt hec eadem dicta que protulimus historialiter/etiã spiritaliter disseramus: maxime quia in eis interponitur quod teneri posse ad litteram nõ videtur: cum dicitur: [Et tu sume tibi sartaginem ferream: et pones eam murum ferreum inter te ꝛ ciuitatem: et obfirmabis faciem tuam ad eam: et erit in obsidionem.] Nisi enim reb⁹ historicis mystica miscerentur: quid sartago ferrea necessaria prophete fuit: vt hãc inter se ꝛ ciuitatem poneret: quatenus ab ei⁹ obsidione separaret? Cum enim dicitur: Sume tibi sartaginem ferream: ꝛ pones eam murum ferreum inter te et ciuitatem: aperte declaratur quia per eãdem sartaginem ferream ab obsidione ciuitatis ꝓpheta se liberum reddat. Unde ꝛ quod predixit subiungitur: [Et obfirmabis faciem tuam ad eam: et erit in obsidionem.] Ex qua re ostẽditur quia propheta in eadem obsidione non erit/si sartaginem ferream inter se et ciuitatem murum ferreum ponit. Et certe siue in ea captiuitate/siue in ea que postmodum israelitico populo contigit: nullus ab eiusdem captiuitatis periculo liber fuit: sed oẽs simul par calamitas inuoluit. Quid ergo intelligi iuxta litteram potest: vt propheta inter se ꝛ ciuitatem que obsidenda est/sartaginem ferream ponat? Sed q̃uis omne hoc quod ĩ descriptione lateris sub signo hierosolymorum ciuitatis legitur/iuxta litteram factum sit: nobis tamẽ sciẽdum est quia typicum aliquod per sartaginem figuratur: et obsessio hierosolymorum vera describitur. Quare instruimur vt dum aliud cõpletum iuxta historiam scimus/et aliud iuxta allegoriam a ratione vacare cognoscimus:

C quatenus et obsessionem hierosolymorum que iuxta litteram postmodum facta est: in prophete verbis et factis credamus esse figuratam: et tamen per eãdem obsidionem/obsidio alia .i. interior designatur. In qua iure querimus q̃d per sartaginem ferream que murus ferreus dicitur/valet designari. Illam itaqꝫ obsidionẽ qua hierosolymorum ciuitas destructa est/iam factam nouimus: sed nunc aliam intrinsecus que quotidie agitur requiramus. De qua per significatiõem dicitur: [Et tu fili hoĩs/sume tibi laterem: et pones eum coram te: et describes in eo ciuitatem hierusalem.] Sed ante nobis inquirẽdum est cur Ezechiel propheta vel quotiens sublimia conspicit: vel quotiens agere aliqua mystica iubet: prius filius hoĩs appellatur? Sepe enim subleuatur ad celestia/et occultis ac inuisibilibus reb⁹ eius mens pascitur. Necesse ergo est vt inter occulta que penetrat/filius hoĩs vocetur: vt semper agnoscat quod est: et nunq̃ extollatur de his ad que ducitur. Quid est enim ꝓphete ad spiritalia subleuato semper fili hominis dicere/nisi ei infirmitatis ꝓprie memoriam facere? vt conscius cõditionis infirme: eleuari in cogitatione non debeat de magnitudine contẽplationis sue. Quia vero idem propheta (vt supra iam diximus) typum predicantium vel doctorum tenet/recte ei nunc dicitur: [Sume tibi laterem/et pones eum coram te.] Omnis enim doctor cum terrenum quẽpiam auditorem ad celestis verbi doctrinam suscipit/laterem assumit. Cui dum loqui ceperit que sit retributio celestis patrie: que visio pacis superne/ciuitatem hierusalem describit in latere. Quem corã se ponit: quia intenta mẽte qualitatem audientis considerat .i. profectum vel defectum conspicit: et iuxta eiusdẽ intelligentiam/predicationis sue verba moderatur: vt describi in audientis mente ciuitas hierusalem .i. visio pacis possit. Dicatur ergo: Sume tibi laterem: vel proximi cor terrenum. Pones eum coram te: scꝫ vt vitam atqꝫ intellectum illius intenta mente custodias. Et describes in eo ciuitatem hierusalem: vt ei que sint superna gaudia de visione pacis innotescas. Quasi enim iam hierusalem in latere descripta est/cum terrena mens ceperit que sint illa interne pacis gaudia vera cognoscere: et ad conspiciendam gloriam patrie celestis anhelare. Quasi interna visio pacis describitur: quando mens que prius terrena sapuerat/per amorem iam ad cõtemplandam gloriam regni celestis eleuatur. Sed mox vt animus amare celestia ceperit: mox vt ad visionem pacis intime tota se intẽtione collegerit: antiquus ille aduersarius qui de celo lapsus est inuidet/et insidiari amplius incipit: et acriores q̃ consueuerat tẽtationes admouet: vt plerũqꝫ sic resistẽtem animam tentet: sicut ante nunq̃ tentauerat quãdo possidebat. Unde scriptum est: Fili/accedẽs ad seruitutem dei: sta in iustitia ꝛ timore: et prepara animam tuam ad tẽtationem. Unde ꝛ demoniacus qui a dño sanatur/abexeunte demone discerpitur: sicut scriptum est: Et clamans ꝛ multum discerpens eum/exijt ab eo. Quid est enim ꝙ obsessum hoiem antiquus hostis quem possessum non discerpserat/deserẽs discerpsit: nisi ꝙ plerũqꝫ dum de corde expellitur/acriores in eo tentationes generat/q̃ prius excitauerit

D

Eccli.ij.

Marci.ix.

E quando quietus possidebat? Unde ꝛ israelite quoqꝫ ad Moysen et Aaron dicunt: Uideat dñs et iudicet: quoniam fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et seruis ei⁹: et prebuistis ei gladium/vt occideret nos. In Moyse enim et Aaron lex et prophete figurati sunt. Et sepe apud se infirmus animus quasi cõtra sacra eloquia murmurat: quia postq̃ verba celestia audire et sequi ceperit: regis egyptij aduersitas .i. maligni spiritus tentatio excrescit. Debet ergo vigilãter doctor proficiẽti anime que illam tentationes sequãtur innotescere: vt cautam se valeat cõtra maligni spiritus insidias preparare. Unde bene nunc post descriptam ciuitatem hierusalem in latere/dicitur prophete. [Et ordinabis aduersus eam obsidionem: et edificabis munitiones/et comportabis aggerem.] In qua enĩ iam pacis visio describitur/ei necesse est vt tẽtationum bella nunciẽtur. Nam vt valeat ad illa pacis gaudia eterna pertingere: hanc hic ꝓcul dubio oportet tribulationum certamina multa sustinere. De qua bene dicit: [Ordinabis aduersus eam obsidionem.] Predicatores quippe contra erudiẽdam animam obsidionem ordinant: cũ premonendo indicant quibus se modis vitia virtutibus opponãt: q̃o luxuria castitatem feriat: qualiter ira tranquillitatem animi perturbet: q̃tum inepta letitia vigorem mentis

Exodi.v.

F resoluat: qualiter multiloquiũ munitionem cordis destruat: q̃o inuidia charitatem interficiat: quẽadmodũ superbia arcem humilitatis effodiat: qualiter fallacia cum veritatem in sermone corruperit/hanc etiam in cogitatione corrũpat: vt qui verum dicere noluit quod intellexit: iam nec intelligat quod dicere valeat. Ordinatur erga predicatorem obsidio/cum per sancte admonitionis verba singulis quibusqꝫ virtutibus/que vel quibus modis vitia insidientur ostenditur. Et contra hierusalem quã describit in latere/predicator munitiones edificat: quando mala queqꝫ q̃ munita contra mentem veniãt demõstrat: vt sese vitia sub virtutũ specie abscondãt: quatenus (sicut sepe iam diximus) immoderata ira iustitia videri appetat: et discipline remissio/mansuetudo videri velit: et tenacia sese parsimoniam nominet: et inordinata rerũ effusio se beniuolẽtiam appellet. Quasi enim edificate contra mentem munitiones sunt: quãdo vitia sub virtutum specie excrescunt/et in alto se ostendunt per imaginem: que in imo iacent semper per actionem. Adhuc quoqꝫ additur: [Et cõportabis aggerem.]

G Quo eñ mẽs desiderare celestia ceperit:eo in illam ma:
ligni spiritus tentationibus suis terrenas amplius cogi:
tatiões exaggerãt. Propheta ergo aggerem cõportat:
cum predicator sanctus bonis mẽtibus qualiter terre:
na desideria surrepere solent denunciat. Atq; adhuc ad:
ditur: [Et dabis contra eam castra:et pones arietes in
gyro.] Quasi dat contra animam doctor castra: quãdo
malignoꝝ spirituum contra eam collectas atq; aduna:
tas insidias indicat:vt aliquãdo non solũmodo ex vno/
sed ex coniunctis vitijs simul tentent. Nam sunt quedã
vitia quasi per quãdam sibi cognationem propinqua:si:
cut dissolutio spiritus/appetitus gule/et immũditia lu
xurie:sicut multiloquium/fallacia/atq; periurium. Ex
dissolutione quippe spiritus mens ad ingluuiem vẽtris
rapitur. Et dum cibis venter extenditur: ad luxuriam
caro trahitur superbiẽdo captiua. Et rursum ex multi:
loquio fallacia generatur:quia valde difficile est vt qui
multa loquitur/non etiam mentiatur. Et sepe menda:
cium etiam periurio tegitur:vt ante humana iudicia ve
letur. Supbia quoq; esse sine inuidia atq; inani gloria
nullatenus potest. Superbus etenĩ quisq; honorem quẽ
ipse ambit/alijs inuidet. Et cum hunc fortasse obtinue:
rit:in elationem glorie temporalis attollitur:atq; quod
alios conspicit minime percipere potuisse:hoc se per ina
nem gloriam gaudet pre ceteris habere. Sciendum q̃q;
est quia sepe nõnulla vitia ad mentem non simul veniũt:
sed supponũtur/vt vnum alteri in tentatione succedat.
Et aliud contra faciem venit: aliud ꝟo in tentatione se
H ex latere subijcit:quatenus dum alteri resistitur/ab alte
ro mens decepta capiatur. Ipsa enĩ que superius dixi:
mus vitia/plerũq; se alia pro alijs furtiue supponunt:si:
cut nonnunq̃ dum iram vincere in nobismetipsis cona:
mur/plusq̃ necesse est lenitas mentem occupat: vt aspe:
ritatem peccantibus quam oportet minime proponat.
Sepe ꝟo dum nobis inesse incauta lenitas displicet:ze:
lus se in furorem trahit:atq; extra patiẽtie limitem ani:
mum captiuum rapit. Quia ergo ꝯmixta vitia atq; adu
nata cõtra mẽtem veniũt:recte in predicatoris ore ꝯtra
descriptam hierusalem castra ꝑponũtur. Et q: aliquã:
do singula hincinde sensum feriũt:in gyro arietes ordi:
nantur. Ponit ẽ predicator arietes in gyro:dum caute
denũciat q̃ blande luxuria ꝑcutit:q̃ aspere impatiẽtia
occidit:q̃ laboriose auaritia accendit et interimit:q̃ tu:
mide superbia extinguit. In gyro itaq; arietes ponere/
est predicãdo ostendere qui vndiq; soleãt aiam mucro:
nes vitioꝝ ferire. Sequit: [Et tu sume sartaginem fer:
ream:et pones eam murum ferreum inter te et inter ciui
tatem.] Quia ferrum forte metallum est:et in sartagine
cibus frigitur:quid per sartaginẽ ferream/nisi spiritua:
lis zeli fortis frixura signatur? Qua quippe spiritalis ze
lus doctoris aiam frigit: q: valde cruciatur dum infir:
mos quosq; eterna deserere/et rebus temporalibus dele:
ctari conspicit. Vñ bene Paulus sartaginem ferream
ij.Co.xij. sumpserat:cum zelo aiaꝝ cruciatus dicebat:Quis infir
matur/et ego non infirmor?qs scãdalizatur/et ego non
I vror? Ipm suum cor qđ aiaꝝ zelo succenderat:qđ aliud
q̃ sartaginem fecerat:in quo amore virtutum contra vi:
tia ardebat? Qđ enĩ vrebatur/sartago erat. Inardesce:
bat enim et coquebat:q: incendebatur amaritudine:sed
virtutum alimẽta preparabat ex sua afflicta cogitatio:
ne. Sed quid est q eandem sartaginem ꝓpheta inter se
et ciuitatem murum ferreum ponit:nisi q idem fortis ze
lus q nũc in mente doctoris agit: in die extremi iudicij
inter eum et aiam quã a vitijs zelatur/testis est? Vt etsi
audire is q docetur noluerit:doctor tamen pro zelo quẽ
exhibet/de auditoris negligẽtia reus non sit. Murum
ergo ferreum inter se et ciuitatem ponit:q: vltionis tem:
pore inde doctor a dãnationis periculo munitur: vnde
nunc per zelum custodie cordis frixuram patitur. Nul:
lum quippe oĩpotenti deo tale est sacrificium/quale est
Psalm. lxviij. zelus aiaꝝ. Hinc enĩ psalmista ait: Zelus domus tue co:
medit me. Vetum ꝟo frixura cordis que spiritali zelo
agitur/oĩpotẽtem dñm deũ placat/aperte ostẽditur: cũ
offerri per legẽ simila i sacrificium iubetur. De quo scri:
Leui. vj. ptum est: In sartagine oleo conspersa frigetur:offeretq;
eam calidam in odorem suauissimum dño sacerdos qui
patri iure successerit.et tota cremabitur in altari. Tũc
enĩ simila in sartagine frigitur/cũ mũda mens iusti per
zelum sancti amoris crematur. Que cõspergi oleo preci
pitur.i.charitati mie misceri:que in cõspectu oĩpotẽtis
dñi ardet et lucet. Conspergatur ergo oleo mens que in
sartagine frigitur: q: in sancti zeli districtiõe necesse est
vt ex mie virtute et ardeat et clarescat. Amat enĩ eũdem
ipsum quem insequi videtur. Vnde et calida in odorem
suauissimum dño offerri precipitur: q: si amorem zelus
non habet: ea que de sartagine offertur/calorem simile
amisit. Et notãdum quis eam offerri precipitur: vez sa:
cerdos qui patri iure successerit. Ille enĩ sacerdos pa:
tri iure succedit/qui esse se oĩpotẽtis dñi filium demon:
strat moribus: atq; a nobilitate intima/ operum suorum
ignobilitate non discrepat. Que in altari tota cremari
precipitur: vt vez holocaustum fiat. Holocaustum enim
totum incensum dicimus. Vnde et in translatione alte:
ra hoc in loco hec eadem simila que i sartagine frigitur:
holocaustum fieri iubetur. Hoc aũt inter holocaustum
et sacrificium distat: q: omne quidem holocaustum sa:
crificium est:non omne sacrificium holocaustum. Sunt
enĩ multa bona que agũtur sacrificia/sed holocaustum
non sunt:q: totam mẽtem in amore spiritali minime in:
cendunt. Qui enĩ sic operãtur ea que dei sunt:vt tamen
et quedam que sunt seculi non relinquãt:nimirum sacri
L ficium et non holocaustum offerunt. Qui aũt cuncta que
mũdi sunt deserũt: et totam mentem igne diuini amoris
incendũt: hi nimirum oĩpotẽti dño sacrificium et holo:
caustum fiũt. Simila itaq; in sartagine/est munda mẽs
iusti in zeli spiritalis afflictione:que per sollicitudinem
aiaꝝ frigitur: et non solum sacrificium/sed etiam holo:
caustum dño esse deputatur. Sumamus ẽ sartaginem
ferream/et ponamus eam murum ferreum inter nos et ci
uitatem.i.assumamus zelum fortem:vt inter nos et audi
toris nostri aiam inueniamus hanc postmodum fortem
munitionem. Tũc enĩ hũc murum ferreum inuẽturi su:
mus/si nũc eum fortiter tenemus: vez docẽdo/custodiẽ:
do/suadẽdo/increpãdo/mulcẽdo/terrẽdo/aliquãdo le
niter/aliquãdo ꝟo etiã seuerius agẽdo. De qua seueritate
recte subditur: [Et obfirmabis faciem tuam ad eam:et
erit i obsidionem.] Quid est obfirmare faciem ab hieru
salem in latere descripta/nisi vt ei aie cui celestis pacis
visionem doctor denũciat:si adhuc eam infirmari i suis
actibus conspicit:remissiorem et clemẽtiorem se minime
Eccls. vij ostẽdat? Vnde scriptũ est: Filie tibi sunt? serua corpus
illaꝝ:et non ostẽdas hilarem faciem tuã ad illas. Infir:
me quippe aie atq; appetitui mundi dedite:aliquando
melius ex seueritate seruãtur:vt obfirmata facies.i.per
seueritatis custodiã ab omni spe friuole remissionis ab:
ducta/incõstãtem aiam terreat:atq; a delectatiõe vitio
rum districtionis vigore constringat. Qđ cum a docto:
re agit/semper necesse est vt dulcedo et humilitas in cor:
de teneatur:quatenus et multum amet/et nunq̃ contra
eum per elationem superbiat: cui tamen amorem suum
et humilitatem pro vtilitate eius prodere recusat. Sequi
M tur: [Et circũdabis eam.] Circũdat doctor auditoris
aiam:cum in omne qđ in hac vita agitur/tẽtationum la
queos apponi posse denũciat:vt dum vbiq; sit mens pa
uida:vbiq; circũspecta:quãto timidior/tãto vigilãtior
viuat. Sequitur: [Signum est domui israel.] Si ad hi:
storiam obsidionis que iuxta litteram facta est/signum
est domui israel/qđ propheta fecit: si ad mysterium/qđ
quotidie erga vniuscuiusq; aiam a doctore agit: signũ
est domui israel et hoc qđ egit/et hoc qđ agẽdum nũcia:
uit: q: sicut domus israel obsidionem corporaliter per:
tulit:ita vnaqueq; aia que iam seruire oĩpotẽti deo inci
pit/obsidentes se insidias malignoꝝ spirituum sentit.
A quibus si vere eripi appetit/scire debet q: eripi sua vir
tute non possit: sed eius necesse est vt adiutorium speret:
qui nos et in carne corruptibili viuẽtes:per redemptio:
nis sue mysterium potest etiam super spiritus qui sunt
sine carne roborare/ Jesus christus dñs noster: qui viuit
et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus:per
omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homiliarum beati Gregorij pape super
Ezechielem Liber Primus finit feliciter.

A

¶ Prefatio in secundū librū Homiliaꝝ beati Gregorij super Ezechielem.

Quia multis curis p̄mentibus, Ezechielis ꝓphete librū/ corā charitate vestra totū per ordinē ꝑscrutari nō licuit: bonis vr̄is desiderijs placuit petere: vt saltem extrema eiꝰ visio q̄ et facta est de edificio i mōte cōstituto/que ⁊ cūctis est visionibꝰ eius obscurior: exponi debuisset. Et quidē volūtati vr̄e me parere necesse est: sed duo sunt que hac in re ꝑturbāt animū meū. Unū q̄ hec eadē visio tāte obscuritatꝫ nebulis tegit̄: vt vix in ea aliq̄d intellectu interlucēte videat̄. Aliud q̄ iam Agiulfum longobardoꝝ regē ad obsidionem nostrā sūmopere festināt̄em padū transisse cognouimus. Uñ pensate fratres charissimi: i caliginosis ac mysticis sensibus penetrare q̄d valeat mēs misera: timoris sui ꝑturbationibus occupata. Quāto eñ circa terrena plus satagit: tanto in his que sunt celestia minus videt: ꝑ eo q̄ curis suis extra se ducitur/ et valde intus minor est: q̄ scriptū est: Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitātem. Que eñ superiora penetrare etiā collecta non sufficit/ pensate q̄d agere poterit diuisa. Scimus aūt: scimus oēs q̄ et fluuius q̄ in multis riuis diuidit̄: a suo alueo siccat̄. Sed tñ inter hec adest sup̄na gr̄a. Et si mētem meā cogitationū mearꝫ pōdera deprimūt: vestroꝫ hāc pēne desideriorꝫ leuāt. Obscurū quidē valde est opus q̄d aggredimur: sꝫ ponamꝰ in aīo q̄ nocturnum iter agimus. Restat ḡ vt hoc palpādo carpamus.

Sapie.ix.

B

¶ Homilia.xiij.

In vigesimo quinto anno trāsmigratiōis nostre: in exordio anni: decima mēsis: quartodecio āno post q̄ꝫ percussa est ciuitas: ip̄a hac die facta est super me manus dñi: ⁊ adduxit me illuc i visionibꝰ dei. Adduxit me in terrā israel: et dimisit me sup mōtem excelsum nimis: sup quē erat quasi edificium ciuitatis vergētis ad austrum: et introduxit me illuc. Et ecce vir cuiꝰ erat species q̄si species eris: ⁊ funiculus lineus in manu eiꝰ: et calamꝰ mensure i manu eiꝰ. Stabat aūt in porta: et locutus est ad me idem vir.

In vigesimo et quinto anno transmigrationis nostre: in exordio anni: decima mēsis: quartodecimo anno postq̄ꝫ percussa est ciuitas: ipsa hac die facta est sup me manus dñi: et adduxit me illuc.] Dicturus mysticā narrationē/ historicā ꝑmittit: vt fiat ex t̄pe/ q̄d credat̄ in reuelatione. Notādum ꝟo q̄ in exordio libri huiꝰ quo anno ꝓphetare ceperit/ indicauit: in fine ꝟo inseruit q̄d in extrema visiōe vidit: ita vt cognosci valeat in quot annis ꝓphetie sue librum dixerit. Tēpus nāq̄ꝫ quo ꝓphetare cepit: in locutionis sue initio posuit/ dicēs: Aperti sunt celi: et vidi visiones dñi: in quinta mensis: ip̄e est annus quintus trāsmigrationis regis Joachim. Nunc ꝟo loquit̄/ dicēs: In vicesimo ⁊ quinto anno transmigratiōis nr̄e. Idem nāq̄ꝫ ꝓpheta i captiuitate prima cū Joachim rege fuerat in Babyloniā transductus. Nam de scd̄a hierosolymoꝫ captiuitate subiungit: Quartodecio anno postq̄ꝫ ꝑcussa est ciuitas. Undecim q̄ppe annis Sedechias post captiuitatem primā/ in qua Ezechiel ꝓpheta cū Joachim rege ductꝰ est/ in hierosolymoꝫ vrbe regnauerat. Post captiuitatē ꝟo eiusdem Sedechie/ q̄ etiā scd̄a erat vrbis captiuitas: quartodecimo anno ꝓpheta visionē vltimā vidit. Undecim itaq̄ꝫ et q̄ttuordecim simul iūcti/ faciūt vigiti ⁊ quinq̄ꝫ. Si igit̄ visionē primā quīto captiuitatis prioris anno locutꝰ est: atq̄ꝫ hāc vltimā vicesimo ⁊ quinto anno factā fuisse describit: ꝑfecto patet q̄ in vigiti annis locutiōis sue moras vsq̄ꝫ ad vltima visiōis sue ꝟba tetēderit. Nec

C

mouere quēpiā debet q̄ in medio ꝓphetie sue volumine cū de babylonico rege loqueret̄/ vicesimi ac septimi āni memoriā facit. Quo i loco cū nihil de t̄pe sue captiuitatis interserit/ aperte demonstrat q̄ eiꝰ regis t̄pa describat: de quo vt ꝓphetaret acceperat. Q̄d ꝟo ait/ in exordio anni: decima mēsis: ip̄s simpliciter exprimit: vt ex ip̄o q̄ꝫ t̄pe in corda audiētiū iuxta litterā ꝟbi radicē figat: ex qua spiritales fructꝰ postmodū ꝓferat. Notādū ꝟo q̄d ait: Quartodecimo anno postq̄ꝫ ꝑcussa est ciuitas ip̄a hac die. Quid est eñ q̄ ꝑ hāc visionē vltimā oīpotēs deꝰ eadē ip̄sa die dignatus est ꝓmissionis sue mīam facere: qua die in ꝑcussa ciuitate irā iustitie impleuit: nisi q̄ illa diuinitas que vsq̄ꝫ in diuersitatis motū et mutabilitatem nō ducit̄: ip̄a luce iustitie afflictos ac penitētes viuificat/ qua superbiētes ac rigidos percutit? Premisso itaq̄ꝫ visionis sue t̄pe/ subiūgit: [Facta est sup me manꝰ dñi: et adduxit me illuc in visionibus dei. Adduxit me in terrā israel: et dimisit me sup mōtē excelsum nimis: super quē erat q̄si edificiū ciuitatis vergētis ad austrū.] Cuiꝰ vez ciuitatis edificiū accipi iuxta litterā nullatenus pōt. Nam paulopost subdit hoc ip̄m edificium calamo sex cubitoꝫ ⁊ palmo: portā ꝟo eiusdē ciuitatis quattuordecim cubitis mensuratā: cuiꝰ porte frōtes esse ꝑhibet sexagita cubitoꝫ. Que cūcta stare iuxta litterā nullatenus valēt. Q̄uo eñ totū simul edificiū calamo.i. sex cubitis ⁊ palmo mensurat̄: et porte edificij in quattuordecim cubitis: frōtes ꝟo portaꝫ in sexaginta cubitis extendūtur? Porta ꝟo in ciuitate est: frōtes ꝟo in portis. Et nulla recipi ratio ꝑmittit/ q̄ minus est hoc q̄d continetur ab eo q̄d cōtinet. In scriptura aūt sacra ⁊ ea q̄ accipi s̄m historiā possunt / plerūq̄ꝫ spiritaliter accipiēda sunt: vt ⁊ fides habeat̄ in ꝟitate historie/ et spiritalis intelligētia capiat̄ de mysterijs allegorie. Sicut illō q̄ꝫ nouimus q̄d psalmista ait: Q̄m videbo celos tuos/ opera digitoꝫ tuoꝫ: lunā et stellas q̄ tu fundasti. Ecce eñ exteriori descriptione stat sermo rōnis: q̄ et celi opera dei sunt: et luna ac stelle ab eo create atq̄ꝫ fundate sunt. Sed si hoc psalmista iuxta sola exteriora opera / et non etiā s̄m intellectū mysticū asserit: q̄ celos opera dei esse ꝑfessus est/ dicturus lunā et stellas: cur nō etiā solē quē scimus q̄ eiꝰ opus est/ pariter enumerauit? Si eñ solū iuxta litterā loquebat̄: dicturꝰ luminare minꝰ/ prius luminare maius dicere debuit: vt ante solē/ et post lunam atq̄ꝫ stellas fundatas esse ꝑhiberet. Sed q̄ iuxta intellectum mysticū loquebat̄: vt lunā sctām eccl̄iam/ ⁊ stellas hoīes sctōs accipere debemꝰ: solem nolare noluit: q̄ vez ipsi eterno soli loquebat̄. De quo scriptū est: Uobis aūt q̄ timetis dñm/ orieť sol iustitie. De quo reprobi i fine dicturi sunt: Sol iustitie non ortus est nobis. Dicēdo ḡ lunam ⁊ stellas quas tu fundasti/ et tñ tacēdo solem qui factus est/ indicauit q̄ illi soli locutus est q̄ nō solū solem et lunam atq̄ꝫ stellas corporaliter: sed etiā lunā eccl̄iam atq̄ꝫ stellas hoīes sctōs spiritaliter fecit. Si ergo aliq̄d de historie aperta rōne ducimꝰ ad intellectū allegorie: quāto magis illa spiritaliter accipiēda sunt/ in quibus iuxta rōnem littere nihil historicum sonat? [Facta est sup me manus dñi: et adduxit me illuc in visionibꝰ dei: adduxit me in terrā israel. Q̄d dixerat/ adduxit me illuc: hoc replicās subdidit/ adduxit me in terram israel. Manus q̄ppe in visione est virtꝰ in cōtēplatione. Quibꝰ ꝟbis q̄d aperte indicat / nisi q̄ nihil de ciuitate quā viderat/ iuxta litterā dicat? Nam spiritaliter de ea loquitur/ quā spiritaliter cōtēplat̄. [Et dimisit me sup mōtē excelsum nimis.] Quem ergo significat mons excelsus/ nisi mediatorē dei ⁊ hoīm hoīem xp̄m iesum? Qui de terra quidē/ sed vltra terrā est: q̄ caro eiusdem redēptoris nostri de imis habꝫ materiā: sed i summis preminet ex ꝑtāte. Quē minus erat vt excelsum diceret: nisi adderet nimis: q̄ non solū homo/ sed eiusdem humanitatis cōceptione que ab eo assumpta est/ deus ⁊ homo. Non solum homo vltra hoīes: sed homo etiā super angelos factus. Hinc eñ de illo per Esaiam dr̄: In die illa erit fructus terre sublimis. Creator etenī noster q̄ pro nobis incarnatus est: fructus terre factus est nobis. Sed iam fructus terre sublimis est: q̄ qui homo natus est in terra/ super angelos regnat in celo: q̄ iuxta Dauid et Pauli vocem/ oīa subiecit sub pedibꝰ eiꝰ. In eo eñ q̄ ei subiecit oīa/ nihil dimisit non subiectum ei. Mons ergo iste

D

E

Ps̄.viij.

Mala.iiij.

Sapie.v.

F

Esa.iiij.

Ps̄.viij.

Heb.ij.

G

est excelsus ⁊ nimis: q꞉ etsi de terra est per substantiam humanitatis: incōprehensibilis tamen est ex altitudine diuinitatis. Hic est em̄ ꝙ eūdem dn̄m cū Esaias ꝓpheta ꝓspiceret in carne esse vēturū/per ꝓphetie spm̄ subleuatus ait: Et erit i nouissimis dieb⁹ preparat⁹ mōs domus dn̄i i vertice mōtiū.

Esaie.ij.

Dom⁹ em̄ dn̄i israeliticus pp̄ls fuit. Mōs itaq꞉ dom⁹ dn̄i ille appellat⁹ est/ꝗ in israelitico pp̄lo incarnari dignat⁹ est. Fuerūt aūt i eodē populo sancti viri ꝗ mōtes iure vocarētur: q꞉ per vite meritum ad celestia ꝓpinquauerūt. Sed incarnatus vnigenitus istis mōtib⁹ equalis nō fuit: q꞉ naturā/vitā/merita oim̄ ex sua diuinitate transcēdit. Unde ⁊ recte mōs sup verticem montiū dr̄: q꞉ excelsus ex diuinitate sua inuēt⁹ est etiā sup cacumina sctōꝝ: vt hi ꝗ multū in deo ꝓfecerāt: ei⁹ vestigia vix potuissent tāgere ex vertice cogitatiōis. Qui ḡ illic mōs sup verticem mōtium dr̄/ipse hic mons excelsus nimis esse ꝓhibetur. Sequitur: [Super quem erat quasi ciuitatis edificiū vergētis ad austrum.] Notādum est ꝙ non dr̄ sup quē erat edificiū/sed quasi edificium. vt videlicet ostenderet ꝙ non de corporalis, sʒ de spiritalis ciuitatis edificio cūcta dicerētur. Qui em̄ nō se edificiū/sʒ quasi edificiū vidisse ꝓhibet: cor audiētiū ad spiritalē fabricā mittit: sicut per psalmistam dr̄: Hierusalem que edificat̄ vt ciuitas.

Ps. cxxi.

Quia etem̄ illa interne pacis visio ex sctōꝝ ciuiū cōgregatione cōstruit̄/hierusalem celestis vt ciuitas edificat̄. Que tn̄ in hac peregrinationis terra dum flagellis ꝑcutitur: tribulatiōib⁹ tūditur: ei⁹ lapides quotidie quadrātur. Et ipa est ciuitas/scʒ sancta ecclīa: ꝗ regnatura in celo/adhuc laborat i terra.

j. Pet.ij.

j. Cor.iij.

Cui⁹ ciuibus Petrus dicit: Et vos tanꝗ lapides viui superedificamini. Et Paul⁹ ait: Dei agricultura: dei edificatio estis. Que vero ciuitas habet hic in sctōꝝ morib⁹ magnū iam edificiū suū.

H

Sic itaq꞉ sic in sancta ecclesia vnusq̄sq꞉ et portat alterum/et portat̄ ab altero. In edificio q̄ppe lapis lapidē portat: q꞉ lapis sup lapidē ponit̄. Et ꝗ portat alterū: portatur ab altero. Nam vicissim se primi tolerāt: vt p eos edificiū charitatis surgat. Hinc em̄ Paulus admonet dicēs: Inuicē onera vr̄a portate: et sic adimplebitis legē xp̄i.

Gala.vj.

Ro.xiij.

Cui⁹ legis virtutem denūciās ait: Plenitudo legis charitas. Si em̄ ego vos portare negligo in morib⁹ meis/et vos me tolerare cōtēnitis in morib⁹ vr̄is: charitatis edificium inter nos vnde surgit: quos vicaria dilectio p patiētiam non coniūgit? In edificio aūt (vt prediximus) lapis qui portat portat̄: q꞉ sicut ego iam mores eoꝝ tolero qui adhuc in cōuersatione boni operis rudes sunt: ita ego quoq꞉ ab illis toleratus sum/ꝗ me in timore dn̄i precesserūt et portauerūt: vt portat⁹ portare discerem. Sed et ipi quoq꞉ a maioribus suis portati sunt. Lapides vero ꝗ in summitate atq꞉ extremitate fabrice ponūtur/ipsi qdē portātur ab aliis: sed alios nequaꝗ portāt: quia ⁊ hi ꝗ in fine ecclesie.i. in extremitate mūdi nascituri sunt/tolerātur quidē a maioribus: vt eoꝝ mores ad bona opera imponantur. Sed cū non eos sequūtur ꝗ per illos ꝓficiāt: nullos sup se fideles fabrice lapides portant. Nūc itaq꞉ alij portantur a nobis: nos vero portati sumus ab aliis.

I

Omne aūt pondus fabrice fundamētum portat: q꞉ mores simul oim̄ solus redēptor noster tolerat.

j. Cor.iij.

De quo Paulus ait: Fundamētum em̄ aliud nemo potest ponere preter id qđ positum est: qđ est xp̄s iesus. Portat fundamētum lapides: et a lapidib⁹ non portat̄: q꞉ redēptor noster oia nostra tolerat: sed in ipo malum non fuit quod tolerari debuisset. Unde bene nūc dr̄: [Dimisit me sup mōtem excelsum nimis: sup quē erat quasi edificium ciuitatis.] Q꞉ mores et culpas nostras solus ille sustinet: ꝗ totā sancte ecclīe fabricā portat. Qui per ꝓphete vocē de peruerse adhuc viuētibus dicit: Laboraui sustinēs.

Hiere.vj.

Non aūt sustinēdo dn̄s laborat: cui⁹ diuinitatis potentiam nulla fatigatio cōtingit: sed vbis humanis loquēs/ipsam suā circa nos patiētiam/laborem vocat. Et notandum ꝙ eandem ciuitatem quā ꝓpheta cōspexerat/ad austrum vergētem vidit. Auster em̄ vētus q꞉ i sancti spūs typo poni solet hi ꝗ in sacro eloquio studiosi sunt/recognoscūt: sicut ecōtrario per aquilonem sepe diabolus designatur: q꞉ et ille relaxat in calore/et iste constringit in frigore. Et veritas dicit: Abūdabit iniquitas: et refrigescet charitas multoꝝ.

Matthei xxiiij.

Hiere.vj.

Propheta quoq꞉ de iudea asserit dicēs: Sicut frigidā facit cisterna aquā: sic frigidā fecit malitiā suā.

K

Hinc em̄ diabolus ꝓpheta eodem attestāte dixisse ꝓhibetur. Sedebo inquit ī mōte testamēti/in laterib⁹ aquilonis.

Esa. xiiij.

Et q꞉ torporem mētis sancti spūs grā relaxat: hic psalmista ait: Cōuerte dn̄e captiuitatem nostram/sicut torrēs in austro.

Psalm. cxxv.

Captiuitas em̄ nostra que torporis frigore ad sequēdum deū pigra remanserat: per calorē sancti spūs relaxatur/vt currat in amorem dei. Unde ⁊ nūc dicitur ꝙ ciuitas que in mōte cōstituta est/ad austrum vergit: q꞉ electoꝝ ecclīa cogitatiōes suas in afflatu sancti spūs aperit: atq꞉ ab omni superbie sue vertice descēdens/in deo cui credit/amoris calorem cōcipit: vt nihil ei libeat nisi ei⁹ gratie submitti/ei⁹ dilectione calefieri/ei⁹ afflatus semper munere repleri. Unde ⁊ valido amore succensus cōtēplator dicebat: Anima mea exultauit in dn̄o: delectabitur super salutari eius.

Psalm. lxj.⁊.lxix.

Qui em̄ latine salutaris/ipse hebraice Iesus dicitur. Propheta igitur q꞉ vias ei⁹ atq꞉ miracula/redēptionis quoq꞉ nostre mysterium per ꝓphetie spiritum cōtēplabatur/exultare se in dn̄o/et delectari super Iesu perhibet: q꞉ inde gaudiū in mēte conceperat/vnde per amorem fortiter ardebat. Pensemus itaq꞉ si mentes spiritualium patrum in illo delectate sunt/ꝗ necdū venerat: sed preuidebatur: cuius reatus sit ei⁹ vias/ei⁹ exēpla/ei⁹ monita postꝗ venit et redēptionem exhibuit/non amare. Hec ḡ ciuitas ad austrum vergere dr̄: ac si aperte diceretur ꝙ prior illa ciuitas scʒ synagoga/in infidelib⁹ suis ad aquilonem stetit/que in frigore perfidie durauit.

L

Sācta vero ecclīa q꞉ charitatem fidei concepit/per calorem ad austrum vergit: et quasi calido vento innititur: q꞉ non in sui fiducia/sed in dono spiritalis gratie letatur. Sequitur: [Et introduxit me illuc.] Celestis ciuitatis edificium ille intrat: qui in sancta ecclīa bonoꝝ vias imitando considerat. Intrare quippe est edificium sup mōtem: electos sancte ecclesie aspicere. Iste em̄ vitam cōiugio ligatam ducit: proprijs rebus contentus est: aliena non diripit: de suo quicꝗd preualet indigētib⁹ largitur: peccata sine quib⁹ quotidiana vita a cōiugatis duci non potest, flere nō negligit. Pro eo em̄ ꝙ ipa familiaris cura animum cōturbat: sese ad lachrymas excitat. Ille vero iam cūcta ꝗ sunt mūdi deseruit: nil ei⁹ habere appetit: solius contēplationis exercitatione pascitur: spe premioꝝ celestium cū flentibus letatur: transcendit presentia que haberi cōcessa sunt: quotidianum cum dn̄o habere secretum querit: nulla ei⁹ animum preterreūtis mūdi cura perturbat: mētem semper in expectatione celestium gaudioꝝ dilatat. Ali⁹ vero iam hui⁹ mūdi cūcta deseruit: eiusq꞉ mens in contēplatione celestium subleuatur: sed tamen pro edificatione multoꝝ/locum regiminis tenēs: qui reb⁹ pretereūtibus ex desiderio nō succūbit: ad eas aliqꝗ ꝓpter prioꝝ cōpassionē reflectit̄: vt ex eaꝝ cura indigētib⁹ misereat̄. Verbū vite auditorib⁹ predicat: aiab⁹ simul ⁊ corporib⁹ necessaria ministrat. Et ꝗ ꝓpter se ad celeste desideriū iā p contēplationē euolat: adhuc tn̄ ꝓfectu ⁊ vtilitate proximoꝝ in reb⁹ tēporalib⁹ laborat.

M

Quisq̄s ḡ in sctā ecclīa cōsiderare sollicite studet/vt aut i bonoꝝ cōiugatoꝝ vitam/aut in arcē cōtinētiū/et oia que sunt hui⁹ mūdi derelinquētiū/aut etiā in ꝑdicatoꝝ summitatē ꝓficiat: iā ciuitatis in mōte posite edificiū intrauit. Nam ꝗ cōsiderare melioꝝ vitā vt ꝓficiat negligit: adhuc extra fabricam stat. Et si honorē quē iam sancta ecclīa in mūdo habet admirat̄: quasi edificiū foris cōspicit ⁊ obstupescit. Et q꞉ exteriorib⁹ solis intēt⁹ est: intus ingressus nō est. Sequit̄: [Et ecce vir cui⁹ erat species q̄si species eris.] Ipse signatur i viro/ꝗ figurat̄ ex mōte. Uir aūt iste metiri edificium dr̄. Et recte dn̄s per virū signatur ⁊ montem: q꞉ ⁊ ipse oia intra sctām ecclīam iudicādo disponit: et ipse eādem sctām ecclīam portat: et portando ad celestia subleuat: sicut in sancto quoq꞉ euangelio idem redēptor noster loquit̄/dicēs: Qui intrat per ostiū: pastor est ouiū. Et paulopost: Ego sum ostiū.

Joan.x.

Atq꞉ iterū post pauca subiungit: Ego sum pastor bonus. Si igit̄ ipse pastor et ipse ostium/et intrat pastor per ostiū: cur non hoc loco et ipse mons ⁊ ipse vir intelligit̄: qui edificiū metit̄ in mōte? Sed querēdum nobis est cur de hoc viro dr̄/cui⁹ species erat quasi species eris? Cūcti aūt nouimus fratres metallum eris valde esse durabile atq꞉ oimodo sonoꝝ. Quid est ergo ꝙ aspect⁹ mediatoris dei ⁊ hoim̄ speciei comparatur eris/nisi hoc quod aperte nouimus: q꞉ vit

B genitus filiꝰ formā serui accipiēs: fragilitatē nostrā car
nis humane p resurrectionis sue gl'iam vertit in eterni-
Roma. vj tatem: qꝛ in eo caro facta est iam sine fine durabilis. Re-
surgens a mortuis iam non moritur: mors ei vltra non
dn̄abitur. Quid est aūt q ipsa eiꝰ incarnatio sonoro me-
tallo cōparatur/nisi q per eādem assūptionem humani-
tatis nr̄e/insonuit oībꝰ gl'ia maiestatis sue? Et q̄si aspe-
ctum eris habet ex corpore: qꝛ deꝰ mūdo innotuit ex car
Apoc.xix. ne. Unde ꝛ per Joānem dr̄: Habebat in vestimēto ꝛ in
femore suo scriptū: rex regū et dn̄s dominātium. Quid
eī vestimētum eiꝰ est/nisi corpus qđ assumpsit ex ꝟgīe?
Nec tn̄ aliud eiꝰ vestimētum est: atq₃ aliud ipē. Nam no
strum quoq₃ vestimētum caro dr̄: sed tn̄ ipsi nos sumus
caro qua vestimur. Hoc aūt vestimētum illiꝰ longe ante
Esaias aspiciēs per crucem passionis sanguine cruēta
Esa.lxiij. tum dixit. Quare rubeū est indumētum tuū: et vestimen
ta tua quasi calcātium in torculari? Cui ipē respondit.
Ibidem. Torcular calcaui solus: et de gētibꝰ non est vir mecum.
Solus eī torcular in quo calcatꝰ est calcauit: q̄ sua po-
tētia eā quā pertulit passiōem vicit. Nam q̄ vsq₃ ad mor
tem crucis passus est/de morte cum gloria surrexit. Be
ne aūt dr̄: Et de gētibꝰ nō est vir mecum: qꝛ hi pro quibꝰ
pati venerat/passiōis eiꝰ esse participes debuerant: qui
pro eo q illo tēpore necdum crediderāt: de ipsis i passio
ne queriꝶ/quoꝝ vita in illa passione querebatur. Per se
mur eī ꝓpagatio carnis est. Quia ḡ per ꝓpaginem ge-
Matt.j.et neris humani (sicut generationum ordines Mattheo
Luce.iij. vel Luca narrātibꝰ describūtur) in hoc mūdo venit ex
virgine: et per incarnationis sue mysterium qꝛ rex esset
B et dn̄s: cūctis gētibꝰ indicauit: in vestimēto ꝛ femore scri
ptum habuit: Rex regū et dn̄s dominātium. Unde eī
in mūdo innotuit: ibi de se lectionis scrīptā infixit. Pre
dicatio ḡ eiꝰ ex carne: quasi quidā sonitus ex ere est. Di-
catur igiꝶ recte: Cuiꝰ species quasi species eris. Sequi-
tur: [Et funiculus lineus in manu eius.] In septuagin
ta interpretibꝰ funiculus lineus non habet: sed funiculꝰ
cemētarioꝝ. Quoꝝ si in hoc ꝟsu translationem ad expo-
nēdum tenemꝰ: q̄d aliud cementarios q̄ sanctos docto-
res accipimꝰ: qui loquēdo spiritalia/ad celeste edificiū
viuos lapides. i. electoꝝ aīas cōponūt? Quicq̄d eni an-
tiqui patres: quicq̄d ꝓphete: quicq̄d apl'i: quicq̄d apl'oꝝ
successores locuti sunt: q̄d aliud fuit q̄ cōpositio lapidū
in hac que quotidie construitur fabrica sanctoꝝ? In fu-
niculo aūt cementarij hoc agi solet/vt cognosci equali-
tas vel rectitudo surgētis parietis debeat: vt si lapis in-
tus est/foras eijciꝶ: si exteriꝰ prominet/interius reuo-
tatur. Et certe quotidie hoc agit predicatio doctoꝝ: vt
vnaqueq₃ aīa cui regiminis onera suscipere fortasse non
expedit: etiā si foris apparere appetat/interius reuoce-
tur. Et rursum que latere vult/et sui tātūmodo curā ge
rere: si sibi ac multis esse vtilis potest: etiā cū latere desi-
derat/exteriꝰ ꝑducaꝶ vt appareat. Sicq₃ fit vt sctōꝝ la-
C pidum ordo teneatur: dū sepe ꝛ volēs ad honorem veni-
re/repelliꝶ: et honorem fugiēs/in sacri ordinis arce sub-
leuatur. Sed qꝛ vt per interpretem nostrū didicimꝰ/he
breoꝝ historia nō habet cemētarioꝝ: sed funiculꝰ lineus
in manu eiꝰ: hoc qđ apud nos certiꝰ habeꝶ/exponere de-
bemus. Scimꝰ aūt q funiculus lineꝰ subtilior est q̄ fu-
niculi fiāt aliūde. Et q̄d in funiculo lineo nisi subtiliorē
predicationem. i. spiritalem debemꝰ accipere? Censura
eteni legis/funiculus fuit: sed lineus nō fuit: qꝛ rudē po-
pulum nō subtili predicatione coercuit: in quo per pene
sententiam nō peccata cogitationis sꝫ operis resecauit.
At postq̄ per semetipm̄ dn̄s etiā cogitatiōes hoīm pre-
dicādo religauit: et pfectū esse peccatū etiā in corde in-
notuit/funiculū lineū in manu tenuit. Ait eni. Audistis
Exo.xx. qꝛ dictū est antiq̄s/non mechaberis: ego aūt dico vobis
Matth.v. qꝛ q̄ viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā/iam mechatus
est eā i corde suo. Funiculus ḡ lineꝰ predicatio est subti
lis: que mētem audiētis ligat: ne se vel in misera cogita-
tione dissoluat. Et notādum q dr̄ qꝛ ei funiculus in ma
nu est. i. predicatio in operatione. Ipse eni ostēdit omne
qđ docuit: sicut scriptū est: Que cepit Jesus facere ꝛ do-
Actuū.j. cere. Et qi ipsa que dixit/etiā scripture tradidit/vt po-
steris mandarētur: recte subiūgitur: [Et calamus men
sure in manu eius.] De sancta ecclesia per ꝓphetam aliū
Esa.xxx. dn̄s pollicetur/dicēs: Orietur inea viroꝛ calami ꝛ iūci.
Qđ in loco alio exposuisse me memini: vt per calamum
scriptores/per iuncum ꝟo debeant auditores intelligi. D
Sed qꝛ ad humorem aque ꝛ iūcus ꝛ calamꝰ nasci solet:
et ex vna eadēq₃ aqua vtraq₃ ꝓficiūt: et calamus quidē
ad scribēdum assumiꝶ: cū iūco ꝟo scribi nō potest: quid
in iūco ꝛ calamo accipere debemꝰ/nisi q vna est doctri-
na ꝟitatis/que multos auditores irrigat? Sed irriga-
ti alij ad hoc vsq₃ ꝓficiunt in ꝟbo dei: vt etiā scriptores
fiāt: vez tanq̄ calami. Alij ꝟo ꝟbū vite audiūt/bone spei
et rectoꝝ operū viriditatem tenēt: sed tn̄ ad scribēdum
ꝓficere nullatenꝰ possunt. Hi q̄d in aqua dei/nisi quidā
vt ita dicā iunci sunt? Qui quidē viridescēdo ꝓficiunt:
sed litteras exprimere nequaq̄ possūt. Redēptor noster
qꝛ ꝟba que dixit/etiā per doctoꝝ studium scribi largitꝰ
est: in manu calamum tenuit. Qui calamus mensure dr̄/
qꝛ in ip̄a doctoꝝ studia sub quadā occulta iudicij dispē
satione detinētur: vt ꝛ alijs legētibus prosint: et alijs le-
gentibus ꝓdesse non possint. Unde sancti apl'i cum ma-
gistrum veritatis sibi apertius loquētem requirerent/
Mat.xiij et mar.iiij cur turbis in parabolis loqueretur/audierūt: Quia vo-
bis datum est nosse mysterium regni celoꝝ: illis aūt nō.
Uel certe calamus mensure est: qꝛ in ip̄o sacro eius elo-
quio qđ nobis cōscriptum est/occultas esse dispensatio
nes eiꝰ agnoscimus. Nam per incōprehēsibile eius iudi
cium/et alter intra mensuram electoꝝ mittitur/et alter
foras relinquitur: vt nullo modo ad electoꝝ numerum
pertinere mereatur. Habet ḡ funiculum: habēt in manu
calamum mensure. Qui eni funiculo locū metitur/alibi
funiculum trahit/aliūde retrahit: ꝛ huc ducit quē aliū-
E de subducit. Sic nimirū sic redēptor noster in collectio-
ne hoim facit: dū alios a suis iniquitatibꝰ educit/alios
in sua iniquitate derelinquit. In his eni quos colligere
dignatus est: occulte mēsure funiculum traxit: et ab his
quos relinquēdos esse iudicauit/q̄d aliud nisi funiculū
retraxit? Ut ꝛ boni intra mensurā celestis fabrice tenea
tur/et mali extra fabricā. In quibꝰ bona que estimātur
non sunt: quasi sine mensura remanēt. Hunc funiculum
et mensure calamū in manu sua redēptor noster tenuit:
cū Paulum apl'm per apparētem virū macedonem ad-
monere dignatus est: ita vt idem macedo vir diceret:
Act.xvj. Transiēs adiuua nos. Et tn̄ volētibꝰ apl'is ad predicā
dum ire in asiam/non pmisit spūs Jesu. Quid est q san-
cti apl'i ꝛ ibi vocabātur ire: vbi fortasse pgere nō cogita-
bant: et illuc vbi desiderabāt pgere ꝓhibebātur: nisi qꝛ
occulti iudicij funiculus ꝛ mensure calamus tenetur in
manu: vt ꝛ alij ꝟba vite audiāt/et alij audire nullatenꝰ
mereātur? Funiculus ḡ mensure est: qui alio tractꝰ est/
aliūde retractus. Sācto quoq₃ euāgelio testāte didici-
Mat.viij. mus q venit q̄ diceret: Magister/sequar te q̄cūq₃ ieris.
Cui respōsum est: Uulpes foueas habēt/et volucres ce-
li nidos: filiꝰ aūt hoīs non habet vbi caput suū reclinet.
Ibidem. Uenit alter qui diceret: Magister/sine me primum ire
et sepelire patrem meū. Cui dr̄: Sine mortuos sepelire
mortuos suos: tu aūt me sequere: et annūcia regnū dei.
Quid est q ille promittit se ire/ꝛ deseritur: iste domum
vult redire/et tn̄ vt sequi debeat iubetur? Ille non susci
pitur: iste nec ad hore momētum ab obsequio relaxatur.
F Interno ḡ occultoq₃ iudicio/funiculus ꝛ mensure cala
mus ducitur: in quoꝝ iste trahitur/et ille relinquitur: vt
celestis fabrica non sine pio ꝛ iusto examine cōstruatur.
Potest etiā calamus mensure scriptura sacra pro eo in-
telligi/q quisq̄s hāc legit: in ea semetipm̄ metiꝶ vel quā-
tum in spiritali virtute ꝓficit: vel q̄tum a bonis que p-
cepta sunt lōge desiūctus remansit: q̄tum iam assurgat
ad bona faciēda: q̄tum adhuc in prauis actibꝰ ꝓstratꝰ
iaceat. Sequiꝶ: [Stabat aūt in porta.] Quisq̄s in porta
stat: ex quadā parte intus est/ex quadā ꝟo foris: qꝛ aliū
eius foris aspicitur/aliud intus abscōditur. Redēptor
itaq₃ noster pro bonis misericorditer incarnatus/ante
humanos oculos quasi in porta stetit: qi et per humani-
tatem visibilis apparuit: et sese inuisibilem p diuinita-
tem seruauit. Hinc eī iudei q̄ hūc ex ꝓphetaꝝ ꝓmissio-
ne sustinuerāt: pfidie sue confusione turbati sunt: qꝛ eum
quē ad ereptionē suā venire crediderāt/mortalem vide-
bant. Qui igiꝶ in porta stat (sicut superius dictū est) ex
quadā parte foris: ex quadā ꝟo pte intus videꝶ. Unde
nec ip̄a iudeoꝝ perfidia sine diuine ꝟtutis ostēsione est
derelicta. Nam miracula eiꝰ vidētes trahebātur vt cre
derēt: sed rursum passiōes illiꝰ ꝑpēdētes dedignabātur

G deum credere/quē carne mortalem videbāt. vñ factū est
vt de eiꝰ cognitiōe dubitarēt. Uidebāt eñ esuriētem/si-
tiētem/comedētem/bibētem/lassescētem/dormientem:
et purum hunc hoiem esse estimabāt. Uidebāt mortuos
suscitātem/leprosos mūdātem/cecos illuminātem/de-
monia eijcientem: et esse hūc vltra hoies sentiebāt. Sed
ipsa eiꝰ miracula i eoꝝ corde cogitata/humanitas ptur
babat. Unde sancta ecclesia sub sponse voce hūc aperte
Canti.ij. iam videre desiderās/ait: En ipse stat post parietem no-
strum. Qui eñ humanis oculis hoc qđ de mortali natura
assūpsit/ostēdit: et in seipo inuisibilis pmansit: in aperto
se videre querētibꝰ/quasi post parietem stetit: qꝛ viden-
dum se manifesta maiestate non prebuit. Quasi eñ post
parietem stetit/q humanitatis naturā quā assūpsit/ostē
dit: et diuinitatis naturam humanis oculis occultauit.
Ibidem. Unde t illic subditur: Respiciēs per fenestrā/ pspiciēs
per cācellos. Quisqs eñ per fenestras vel per cancellos
respicit: nec totus latet: nec totus videt. Sic nimirū re-
dēptor noster ante dubitātium oculos factꝰ est: qꝛ si mi-
racula faciēs nil pertulisset vt homo/plene eis apparuis
set deꝰ: et rursum humana patiēs/si nulla fecisset vt deꝰ:
purus putaretur homo. Sed qꝛ et diuina fecit/et huma
na ptulit: quasi per fenestras vel per cancellos ad hoies
pspexit: vt deꝰ et appareret ex miracul: et lateret ex pas-
sionibus: et homo cerneretur ex passionibus: sed tamen
esse vltra hoiem ex miraculis agnosceretur. Sed qꝛ vir
iste stare in porta dr: querēdum nobis est vtrū facie inte
rius stetit? Qua in re si ea que sunt premissa t subiuncta
cōspicimus: citius qualiter steterit inuenimus. Prius
eñ dr: Erat quasi edificium ciuitatis vergētis ad au-
H strum: et introduxit me illuc. Et paulopost de eodē vi-
ro subditur: Stabat aūt in porta. Statimqꝫ subiungi
tur: Et locutꝰ est ad me idem vir. Qui eñ introducto
pphetа in edificium/stans in porta locutꝰ est: pfecto cō
stat: qꝛ facie interius/t tergo exteriꝰ stetit. Sed introdu
ctus ppheta cui vir stans in porta locutꝰ est: pcul dubio
faciem ad portā tenebat/vnde vba loquētis audiebat.
Quid est ergo q vir interiꝰ aspicit: ppheta foris? Quid
est q eiusdem viri facies ad edificium/pphete vo oculi
ad portam sunt: nisi q vnigenitus patris idcirco incar-
natus est: vt nos ad spiritale edificium. i. ad sancte eccle
sie fidem introduceret? Cuiꝰ oculi edificium suum sem-
per aspiciūt: qꝛ qūtum quisqꝫ in virtutibꝰ pficiat: indesi-
nenter attendūt. Propheta vo ad portā respicit: qꝛ qui
vba dei audit/semper oculos cordis ponere ad exitum
debet: et sine cessatione meditari quādo a presenti vita
exeat: atqꝫ ad eterna gaudia ptingat. Propter hoc qp-
pe incarnatꝰ est deus/vt nos introduceret ad fidem/et
educat ad speciē visionis sue. Unde qqꝫ in sancto euan-
Joan.x. gelio loquit/dicēs: Per me si qs introierit/saluabitur:
et ingredietur t egredietur/et pascua inueniet. Ingre-
dietur vez ad fidem: egredietur aūt ad speciem: pascua
vo inueniet in eterna satietate. Hinc etiā psalmista ait:
Ps.cxx. Dñs custodiat introitum tuum t exitum tuū. Custodit
eñ dñs vniuscuiusqꝫ aie introitū quo intrat ad fidem:
I exitum quoqꝫ quo exit ad speciē: vt neqꝫ intrās ecclīam
erroribꝰ supplātetur: neqꝫ ab hac temporali ad eternam
exiēs/ab antiquo hoste rapiatur. Propter hūc vo egres
sum nostrum quē quotidie debemꝰ mēte meditari: apls
Heb.xiij. de redēptore nostro loquit/dicens: Ut sanctificaret per
suum sanguinem populum/extra portā passus est. Exea
mus igit ad eū extra castra/ improperiū eius portātes.
Ibidem. Non eñ hic habemꝰ manentem ciuitatem: sed futuram
inquirimus. Uir itaqꝫ qui apparuit/in porta stetit: atqꝫ
ita locutꝰ est: qꝛ mediator dei t hoim xps Jesus in ipo
quoqꝫ passionis sue tēpore/precepta vite discipulis de-
dit: vt hi qui in eū credunt/ad portam semper respiciāt:
et passionem eiꝰ sollicita cōsideratione pensantes/a suo
quoqꝫ exitu/cordis oculos non auertāt. Nos quoqꝫ cū
iam claustra carnis despicere/mortalitatis nostre angu
stias per immortalitatis desiderium transire/ad supne
lucis libertatem tendere/ad celestis patrie gaudia an-
helare cepertimus: ad portam oculos tenemus: qꝛ dum
a sacramētis temporalibꝰ transire ad eterna cupimus:
quasi iam presenti vite terga dedimꝰ/et cordis faciem
Sapie.ix. in desiderio nostri exitus habemꝰ. Scriptum qppe est.
Corpus quod corrūpitur/aggrauat aiam: et deprimit
terrena inhabitatio sensum multa cogitātem. Si itaqꝫ
per contēplationem iam mētem extra carnis angustias
K tendimus: adhuc tñ in sacramentis que cognouimus/
ipsa carnali angustia intra portam tenemꝰ. Sepe nāqꝫ
animus ita in diuina cōtēplatione suspenditur/vt iam
Esa.lxiiij se pcipere de eterna illa libertate quā oculus non vidit:
j.Cor.ij. nec auris audiuit: aliquid per quādam imaginem letet.
Sed cū reuerberatus pōdere mortalitatis/ad ima rela
bitur: quibusdam pene sue vinculis ligatꝰ tenetur. Por
te igitur intēdit/qui vere libertatis sue gaudia conspi-
cit: iamqꝫ exire cōcupiscit/sed adhuc non valet. Hinc est
Exodi ergo q hebraicus populus de egypti seruitute liberatꝰ/
xxxiij. cū loquēte deo colūnam nubis cerneret/vnusqsqꝫ in ta-
bernaculi sui foribus stabat t orabat. De quibus paulo
superius dr: Cum egrederetur Moyses ad tabernacu-
Ibidem. lum/surgebat vniuersa plebs: et stabat vnusqsqꝫ in ostio
papilionis sui. Ibi etenī stamus/vbi mētis oculos figi-
mus. Unde Helias ait: Uiuit dñs/in cuiꝰ cōspectu sto.
iij.Re- Ibi vtiqꝫ stabat vbi cor fixerat. Quid est aūt populum
gū.xvij. colūnam nubis aspicere/et in tabernaculi sui foribꝰ sta-
re atqꝫ orare: nisi q humana mens cū superiora illa atqꝫ
celestia vtcūqꝫ in enigmate cōspicit/iam claustra habi-
tationis corporee per subleuatam cogitationē exit: atqꝫ
illum humiliter adorat/cuiꝰ etsi videre substātiam non
valet: iam tñ eius potētiam per illuminationem spiritꝰ
miratur? Et cum Moyses tabernaculum ingredit/eiꝰ
terga populꝰ aspicit: et in papilionum suoꝝ ostijs consi-
stit: qꝛ cum sanctus quisqꝫ predicator alta de deo loqui-
L tur/superne habitationis iam vtcūqꝫ tabernaculum in-
greditur. Cuius predicationis infirmi quiqꝫ etsi virtu-
tem plene pensare non possunt: tñ velut terga aspiciunt:
quia postrema que preualēt/per intellectum sequūtur.
Sed in ipsis quoqꝫ que minus capere sufficiunt/iam de
suis papilionibꝰ quasi exeūt/atqꝫ in ostijs stant: qꝛ et ha
bitacula carnis relinquere: et ad illa eterne vite gaudia
iij.Re.xix que audiūt/pgredi conātur. Hinc est etiā q Helias cū
vocem dñi secū loquētis audiret/in spelūce sue ostio ste
tisse describitur/et faciem velasse: qꝛ cū per cōtēplatiōis
gratiam vox superne intelligētie fit i mēte: totus homo
iam intra spelūcam non est: qꝛ aiam carnis cura non pos
sidet: sed stat i ostio: quia mortalitatis angustias exire
meditatur. Sed iam qui in ostio spelunce cōsistit: et ver-
ba dei in aure cordis percipit: necesse est vt faciem velet:
quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligēda
ducimur: qūto subtiliꝰ leuamur/tanto semper ad humili
tatem nosmetipsos intellectu nostro premere debemus:
Rom.xij. ne conemur plus sapere q̄ oportet sapere/sed sapere ad
sobrietatem: ne dū nimis inuisibilia discutimus/aber-
remus: ne in illa natura incorporea corporei luminis ali
quid queramꝰ. Aurem eñ intēdere t faciem operire/est
vocē interioris substātie audire p mētem: et tñ ab omni
specie corporea oculos cordis auertere: ne qd sibi in illa
corporale animus fingat: que vbiqꝫ tota/et vbiqꝫ incir-
cūscripta est. Nos itaqꝫ fratres charissimi q iam per re-
M dēptoris nostri mortē ac resurrectionem/atqꝫ ad celos
ascensionem/gaudia eterna didicimus: q in testimonio
diuinitatis eiꝰ apparuisse exteriꝰ ciues nostros angelos
illius scimus: cōcupiscamus regem: desideremus ciues
quos cognouimꝰ: atqꝫ in hoc sancte ecclesie edificio stan
tes/oculos in porta teneamus: demus terga mētis huic
corruptioni vite temporalis: intēdamus cordis faciem
ad celestis patrie libertatē. Sed ecce adhuc multa sunt
que nos de cura vite corruptibilis premūt. Quia g̃ per-
fecte exire non possumus: saltem in spelūce nostre ostio
stemus: exituri qñqꝫ prospere per gratiam redēptoris
nostri: Qui viuit t regnat cum patre in vnitate spūs san
cti: Per omnia secula seculorum. Amen.

Homilia.xiiij.

Fili hominis: vide oculis tuis:
et auribꝰ tuis audi: et pone cor
tuum in oia que ego ostendam
tibi: quia vt ostendantur tibi/
adductus es huc. Annūcia oia
que tu vides domui israel. Et
ecce murus forinsecus in circuitu domus vn-
A diqꝫ: et in manu viri calamus mensure sex cubi
toꝝ et palmo. Et mensus est latitudinem edifi

A cij calamo vno:altitudinē quoq3 calamo vno.

Ne quidā me fortasſ: tacita cogitatione repre:
hēdant:qui ezechielis prophete tā profunda
mysteria a magnis expositoribus intentata
discutere presumo:qua mente id faciā agnoscant. Non
enī hoc temeritate aggredior/sed humilitate. Scio enī
quia plerūq3 multa in sacro eloquio que solus intellige:
re non potui:corā fratribus meis positus intellexi. Ex
quo intellectu et hoc quoq3 intelligere studui:vt scirem
ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enī
quia hoc mihi pro illis datur:quibus mihi presentibus
datur. Ex qua re largiēte deo agitur vt sensus crescat/
et elatio decrescat/dum propter vos disco qđ inter vos
doceo. Quia verū fateor:plerūq3 vobiscū audio qđ di:
co. Quicquid ergo in hoc propheta minus intellexero/
mee cecitatis est:si quid intelligere apte potuero:ex di
uino munere vestre venerationis. Sepe enī per oīpoten:
tis dñi gratiā in eius eloquio quedā intelligūtur meli⁹
cū sermo dei secreti⁹ legitur: atq3 animus culparū sua:
rum conscius/dū recognoscit quod audierit:doloris se
iaculo percutit:et cōpunctionis gladio transfigit:vt ni:
hil ei nisi flere libeat/et fluētes fletuū maculas lauare.
Inter que etiam aliqñ ad sublimiora contēplanda rapi
tur:et in eorū desiderio suaui fletu cruciatur. Dolet sese
B hic esse anima/vbi adhuc prostrata p infirmitatē iacet:
atq3 illic adhuc nō esse/vbi illuminata fortiter vigeat:et
iam mētis oculū ad mortalitatis tenebras nō reducat.
Hinc itaq3 hic ardor nascitur in mēte:luctus oritur ex
ardore. Et quia inherere celestibus necdū valet: feruo:
re suo in lachrymis fessa requiescit. Sed aliud est cū de
vnius profectu res agitur:aliud cū de edificatiōe mul:
torū. Ea itaq3 doctrine sermone largiente deo proferen
da sunt:que vitā audientiū moresq3 cōponant. Nūc er:
go quicquid nos ad studiū bone operationis edificet:
in prophete verbis sicut cepimus exequamur. [Fili ho:
minis vide oculis tuis:et auribus tuis audi.] Ad testi:
moniū spiritaliū rerū deducto/quid est q̄ cū dicitur vi:
de oculis:additur tuis: et cū subditur audi aurib⁹:ad:
iūgitur tuis? Sed sciendū quia oculi atq3 aures corpo:
ris,adsunt etiā carnalibus:eisq3 sunt in vsu rerū que cor
poraliter videntur. Oculi vero atq3 aures cordis solum:
modo spiritaliū sunt: qui inuisibilia p intellectū vidēt:
et laudē dei sine sono audiūt. Has oīpotens dñs aures
Lu.viij. querebat cū diceret. Qui habet aures audiēdi/audiat.
Quis nāq3 in illo populo esse tūc poterat:qui aures cor
poris nō haberet? Sed cū dr/qui habet aures audiendi
audiat:aperte monstratur q̄ illas aures quereret/quas
oēs habere nō poterāt. Dicat ergo: [Fili hoīs vide ocu
lis tuis:et aurib⁹ tuis audi.] In priori aūt locutionum
nostrarū parte iam diximus cur pppheta quotiens ad vi:
C denda spiritalia ducitur/fili⁹ hoīs appellatur. Sed ne
hoc mente excesserit:breuiter replicabo: quia in hac ap
pellatione memorat semp quid est ex infirmitate: ne ex:
tollatur de contēplationis magnitudine. Et notādum
q3 diuersa sunt vt dicatur/oculis tuis vide:aurib⁹ tuis
audi:et tñ fili⁹ hoīs vocet. Sed per hec vba qđ ei aliud
aperte dr/nisi:spiritalia spiritaliter aspice:et tñ infirmi:
tatis tue memorare? Hinc est etiam q̄ plerūq3 qui plus
in cōtēplationem rapitur: cōtingit vt ampli⁹ in tētatio:
ne fatigetur:sicut quibusdam sepe cōtingere bene pficiē
tibus solet:quorū mētem dum aut cōpunctio afficit:aut
contēplatio sup semetipm rapit: statim etiā tentatio se:
quitur:ne de his ad que rapta est/extollatur. Nam com
punctione vel cōtēplatione ad deum erigitur:sed tenta
tionis sue pondere verberatur ad semetipsam:quatenus
tentatio aggrauet/ne contēplatio inflet:et item cōtēpla
tio eleuet/ne tētatio demergat. Si enī sic cōtēplatio at:
tolleret/vt tentatio funditus deesset:in superbia animus
caderet. Et si sic tentatio premeret/vt contēplatio non
leuaret:plene in culpa laberetur. Sed mira dispēsatio:
ne/in quodam medio aīa libratur: vt neq3 in bonis sup:
Job biat:neq3 in malis cadat. Unde et per beatū Job de dño
xxviij. dicitur:Et aquas appendit mensura. Aquas quippe deo
iij. Regū mensura appendere/est inter pspera et aduersa/inter do
xviij.et.xix na et tentationes/inter summa et infima animarū sensum
et.iiij. Re humilitate custodire. Sic Helias ignē de celo depositue
gum.j. rat:aquas celo ligauerat:et tñ pauore vni⁹ mulieris ter:
ritus/per deserta fugiebat. Apparet fugiēti angelus:ci: iij.Re.xix
bum prebet:q3 longū iter restat predicit:et tamen timo: D
rem de corde non excutit:q3 in corde pphete/mētis ma
gna erat custodia fortitudinis/illa infirmitas timoris.
Sequitur: [Pone cor tuū in oīa que ego ostēdam tibi:
q3 vt ostēdātur tibi/adductus es huc. Annūcia oīa que
tu vides domui israel.] Pone cor tuum. Ac si dicatur.
Cōsidera: q3 vt ostēdātur tibi/adductus es huc. Et an
nuncia oīa que vides. Ad hoc ideo es adductus huc: vt
videas. Et ideo vides/vt annūcies. Quia quisq3 spiri:
talia vidēdo pficit: oportet vt hec loquēdo etiam alijs
ppinet. Videt quippe vt annūciet/qui ideo q̄ in se pfe:
cerit/et predicādo de pfectu pximi curam gerit. Unde
et alibi scriptum est:Qui audit:dicat veni. Cui enī iam Apo.xxij.
vox vocātis dei efficitur in corde/necesse est vt proximi
per predicationis officium erumpat in voce: et idcirco
alium vocet:q3 iam ipse vocatus est. Unde et spōsus q3
in canticis canticorū loquitur/dicēs:Que habitas in or Cāti.viij.
tis amici ausculta/fac me audire vocem tuā. In ortis
enī sancta ecclesia:in ortis vnaqueq3 anima habitat:que
etiam viriditate spei est et bonorū operum repleta. Sic:
ca quippe spes est hui⁹ seculi:q3 oīa que hic amantur/cū
festinatione marcescūt. Et Petrus nos aplus festinare j.Petri.j.
admonet/dicēs: In hereditatem incorruptibilem/incō
taminatam/immarcescibilem. Que ergo in ortis habi:
tat/oportet vt spōsum suum vocem suā audire faciat. i.
canticum bone predicatiōis emittat:in qua ille delecte:
tur quē desiderat:q3 amici auscultant vez oēs electi:qui
vt ad celestem patriam reuiuiscāt/vba vite audire desi
derant. Sed iam propheta ea nobis que videt aperiat. E
Sequitur: [Et ecce murus forinsecus i circuitu dom⁹
vndiq3.] Plerūq3 in sacro eloquio ex pteccōis sue mu:
nimine/murus dici ipse incarnat⁹ dñs solet:sicut de san:
cta ecclesia per pphetam dr: Ponetur in ea murus et an Esa.xxvj.
temurale. Ipse enī nobis murus est/qui nos vndiq3 cu:
stodiēdo circūdat. Antemurale autē muri nostri pphe:
te oēs fuerūt:qui priusq3 dñs appareret in carne/ad cō:
struēdam fidem pphetādo missi sunt. In sancta ergo ec
clesia dñs murus nobis/et pphete ei⁹ antemurale sunt
positi:q3 ad nos quos ipse perfecte protegit:etiam pphe
tarum verba in fidei cōstructionem venerūt. Unde et be
ne prius murus/et post antemurale ponitur:quia voca:
ti ex gētib⁹/nisi prius dñm cognosceremus: prophetarū
illius dicta minime suscepissemus. Et notādum q̄ iste
murus spiritalis edificij esse forinsecus dicit. Murus
quippe qui ad munitionem edificij cōstituitur/non in:
terius sed exterius poni solet. Quid ḡ necessarium fuit
vt diceretur forinsecus: dum nunq3 poni murus intrin:
secus soleat:q3 necesse est vt exterius positus/ea que in:
tus sunt defendat. Sed in hoc vbo quid aperte nisi ipsa
dñica incarnatio demonstratur? Murus enī nobis in:
tus est deus:murus vo foris est deus homo. Unde et per
quēdam prophetam dr:Existi in salutem populi tui:vt Abac.iij.
saluos facias christos tuos. Iste etenī murus/incarna:
tus vez dñs/murus nobis nō esset/si forinsecus non fuis
set: q3 intus nos non ptegeret/si exteri⁹ non appareret. F
Sed neq3 hoc negligēter pretereūdum est/q̄ idem mu:
rus positus dicitur in circuitu domus vndiq3. Domus
quippe dei non solum angeli sanctij(de quib⁹ psalmista
ait:Dñe dilexi decorem dom⁹ tue:et locum tabernaculi Ps.xxix.
glorie tue) sed etiā nos sumus:quorū mētes inhabitare
dignatur. Et murus iste vndiq3 in circuitu domus est:
q3 vnigenitus patris/qui sursum est firmitas angelorū
ipse deorsum factus est redēptio hoīm. Illis fortitudo
ne cadant:nobis adiutorium vt surgamus post casum.
Si vo per domum dei hoc loco sola redēptorum hoīm
multitudo signatur: vndiq3 nobis dñs et per circuitum
murus est:q3 vt nos perfecte custodiret/oīa que docuit
ostendit:sicut scriptum est:Que cepit Jesus facere et do Actuū.j.
cere. Quia enim nos vocare ad celestem patriam venit:
nimirum despicere nos bona transitoria docuit/et mala
temporalia non timere. Unde et opprobria despexit:in:
iurias pertulit: mortem non timuit: crucis patibulum
non refugit:et cum hūc voluissent rapere et regem consti
tuere/statim fugit. Quid nobis aliud his exemplis in:
nuens/nisi vt debeamus hui⁹ mundi et aduersa non me:
tuere/et pspera vitare:q3 plus plerūq3 eius bona occu:
pāt animum/q̄ mala perturbāt. Ante passionem vo suā

G contumelias audiuit: nec tamen cōtumelias reddidit.
Traditorem suum diu tacitus ptulit: et ficte salutanti
dare osculum non recusauit. Suscepit mortem/ne mori
timeremus. Ostendit resurrectionem/ vt nos resurgere
posse crederemus. Post passionem quoq; suam de his
qui se crucifixerāt/ad fidei grām vocauit: donum p ini-
quitate reddidit. Qui ergo nos exēplo suo de oibus in-
struxit: murus nobis per circuitum & vndiq; factus est.
Sequitur: [Et in manu viri calamus mensure sex cubi
toꝝ et palmo.] Preterita lectione iam diximus qꝛ per
calamum scriptura sacra signatur. Qui calamus men-
sure esse dr: qꝛ in ipa oēm vite nostre actionem metimur:
vt scz videamus vel q̄ntum proficimus/vel q̄ntum longe
a profectu distamus. Nam sepe aliquid agētes/iam cu-
iusdam meriti esse nos credimus: sed cum ad verba dei
recurrimus/precepta sublimia audimus: ibi cognosci-
mus q̄ntum a perfectione minus habeamus. Calamus
ergo mensure est: qꝛ per manus scribentium vita mensu
ratur auditoꝝ. Qui calamus in manu viri esse dr: siue qꝛ
sacrum eloquium i potestate est mediatoris dei & homi
nis xp̄i Jesu: seu certe qꝛ hoc qđ scribi voluit/operādo
compleuit. Idem vo calamus sex cubitoꝝ et palmo esse
describitur. Due etenī vite sunt/in quibus nos oipotēs
deus per sacrum eloquium erudit. Actiua vcz et contē-
platiua. Et per sex cubitos quid aliud q̄ actiua vita ex-
primitur: qꝛ sexto die perfecit deus oia opera sua. Pal-
mus vo qui super sex cubitos esse dicitur/iam de septi-
mo est: sed tamen cubit⁹ non est. Actiua ergo vita signa-
H tur per sex cubitos/contēplatiua per palmum: qꝛ illam
opere perficimus: de ista vo etiam cum cor tendimus/
vix parum aliquid attingere valemus. Actiua enī vita
est/panem esurīēti tribuere: vbo sapiētie nesciētem do-
cere: errātem corrigere: ad humilitatis viam superbien-
tem p̄rimum reuocare: infirmantis curam gerere: que
singulis quibusq; expediāt dispēsare: et cōmissis nobis
qualiter subsistere valeāt puidere. Cōtēplatiua vo vita
est/charitatem quidē dei & proximi totamēte retinere:
sed ab exteriore actione quiescere: soli desiderio cōdito-
ris inherere: vt nil iam agere debeat: sed calcatis curis
oib⁹/ad vidēdam faciem sui creatoris animus inarde-
scat: ita vt iam nouerit carnis corruptibilis pondus cū
merore portare: totisq; desiderijs appetere illis hymni-
dicis angeloꝝ choris interesse: admisceri celestib⁹ ciui-
bus: de eterna in conspectu dei incorruptione gaudere.
In palmo itaq; manus & digiti tenduntur. Sed parum
quid de mensura cubiti per palmum cōtigitur: qꝛ quan-
tolibet amore anim⁹ ardeat/quātalibet virtute sei dño
et cogitatiōe tetenderit/non iam qđ amat pfecte videt:
sed adhuc inchoat videre qđ amat: qꝛ sicut fortissimus
j.Co.xiij. pdicator dicit: Uidemus nūc per speculum in enigma-
te: tūc aūt facie ad faciem. Et nūc cognosco ex parte: tūc
aūt cognoscam sicut & cognitus sum. De septimo ḡ cu-
bito palmum tangimus: qui in hac vita positi/contēpla
tionis intime sola initia degustamus. Actiua aūt vita
I qꝛ perfecte teneri potest/et sexto die homo est conditus:
qui bona debet operari: sex cubitos calamus habet. Be
Luce.x. ne has vtrasq; vitas due ille mulieres signauerūt: Mar
tha vcz et Maria: quaꝝ vna satagebat circa frequēs mi
nisterium: alia vo sedebat ad pedes dei/et audiebat ver
ba de ore eius. Cūq; contra sororem Martha querere-
tur q̄ se adiuuare negligeret/respōdit dñs dicēs: Mar-
tha/occuparis & satagis erga multa. Porro/vnum est
necessarium. Maria autē optimam partem elegit/que
non auferetur ab ea. Ecce/pars Marthe non repreben-
ditur: sed Marie laudatur. Neq; enī bonam partem ele
gisse Mariam dicit/sed optimam: vt etiam pars Mar-
the indicaretur bona. Quare aūt pars Marie sit opti-
ma/subinfertur cum dr: que nō auferetur ab ea. Actiua
enī vita cum corpore deficit. Quis enī in eterna patria
panem esurīēti porriget/vbi nemo esurit? potū tribuat
sitienti/vbi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat/vbi ne-
mo moritur? Cum presenti ḡ seculo vita auferī actiua.
Cōtēplatiua aūt hic incipit: vt in celesti patria pficiaī:
qꝛ amoris ignis qui hic ardere inchoat: cum ipm quem
amat viderit/in amore ipsius amplius ignescit. Contē-
platiua ḡ vita minime aufertur: qꝛ subtracta presentis
seculi luce perficitur. Has vtrasq; (sicut et ante nos di-
Gen.xxix. ctum est) due beati Jacob mulieres signauerūt: Lia vi
delicet et Rachel. Lia quippe interpretatur laboriosa. K
Rachel vo ouis/vel visum principium. Actiua aūt vi-
ta laboriosa est: qꝛ desudat in opere. Cōtēplatiua vo sim
plex: ad solum vidēdum principium anhelat: vcz ipsum
Joā.viij. qui ait: Ego sum principium: qpter qđ et loquor vobis.
Beatus aūt Jacob Rachel quidem cōcupierat: sed in
nocte accipit Liam: qꝛ vcz oīs qui ad deum cōuertitur/
contēplatiuam vitam desiderat/quietem eterne patrie
appetit: sz prius necesse est vt in nocte vite presentis ope
retur bona que potest: desudet i labore. i. liam accipiat:
vt post ad vidēdum principium in rachel amplexib⁹ re-
quiescat. Erat aūt Rachel vidēs & sterilis. Lia aūt lip-
pa/sed fecūda. Rachel pulchra & infecūda. Qꝛ cōtēpla-
tiua vita speciosa est in animo: sed dum quiescere in silē-
tio appetit/filios non generat ex predicatione. Uidet
et nō parit: qꝛ quietis sue studio minus se in alioꝝ colle-
ctione succēdit. Et quātum introrsus cōspicit: aperire
alijs predicādo non sufficit. Lia vo lippa & fecūda est:
qꝛ actiua vita dū occupaī in opere/minus videt: sed dū
modo p verbū/modo p exēplum ad imitationem suam
p̄ximos accendit: multos in bono opere filios generat.
Et si in cōtēplatione mētem tendere non valet: ex eo tn̄
qđ agit exterius/gignere sequaces valet. Recte ḡ in mē
sura calami prius sex cubiti et postmodum palmus dr:
qꝛ ante actiua agitur/vt ad cōtēplatiuam postmodum
veniatur. Sed sciēdum est qꝛ sicut bon⁹ ordo viuēdi est
vt ab actiua in cōtēplatiuā tēdatur: ita plerūq; vtiliter
a cōtēplatiua animus ad actiuam reflectitur: vt p hoc L
qđ cōtēplatiua mētem accenderit/perfectius actiua te-
neatur. Debet ergo nos & actiua ad cōtēplatiuam trans
mittere: et aliquādo tamen ex eo q̄ introrsus mente con
speximus/ad actiuam meli⁹ cōtēplatiua reuocare. Un-
de & idem Jacob post Rachelis amplex⁹ ad Lie rediit:
qꝛ et post visum principium/laboriosa vita boni operis
non est funditus deserēda. Est aūt in contēplatiua vita
magna mētis cōtētio: cū sese ad celestia erigit: cū in reb⁹
spiritalib⁹ animum tendit: cū transgredi nititur omne
quod corporaliter videtur: cum sese angustat vt dilatet.
Et aliquādo quidem vincit: et reluctātes tenebras sue
cecitatis exuperat: vt̄ incircūscripto lumine quiddam
furtim & tenuiter attingat. Sed tn̄ ad semetipsam proti
nus verberata reuertitur: atq; ab ea luce ad quā respirā-
do transiit/ad sue cecitatis tenebras suspirādo atq; la-
mentando rediit. Qđ bene sacra historia designat/que
Ge.xxxij. beatum Jacob cū angelo luctatum narrat. Cum enī ad
parētes p̄prios rediret: in via angelum inuenit: cū quo
in lucta magnū certamen habuit. Is enī qui certat i in-
tamine/aliqñ superiorem se: aliqñ vo eū cū quo conten
derit/inferiorem inuenit. Designat aūt angelus dñi & Ia
cob qui cū angelo cōtēdit/vniuscuiusq; perfecti viri/et
in cōtēplatione eā positā exprimūt. Que vcz aīa cū con-
tēplari deū nititur: velut in quodam certamine posita/
M modo quasi exuperat: qꝛ intelligēdo & sentiēdo de incir-
cūscripto lumine aliquid degustat: modo succumbit: qꝛ
et degustādo iterꝝ deficit. Quasi ergo vincitur angelus:
quādo intellectu intimo apprehēditur deus. Sed notā
dum q̄ idem victus angelus neruum femoris Jacob te
nuit/eūq; marcescere statim fecit: atq; ab eo Jacob tem
pore vno claudicauit pede: qꝛ scz oipotēs de⁹ cum iam
p desideriū et intellectū cognoscitur/oēm in nobis volu
ptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duob⁹ pedi-
bus innitētes/et deū videbamur querere/et seculum te
nere: post agnitionem suauitatis dei vnus in nobis pes
sanus remanet/atq; ali⁹ claudicat: qꝛ necesse est vt debi-
litato amore seculi/conualescat ad amorem dei. Si ḡ te-
nemus angelum/vno claudicam⁹ pede: qꝛ dum crescit
in nobis fortitudo amoris intimi: infirmatur procul du
bio fortitudo carnis. Ois quippe qui vno pede claudi-
cat/soli illi pedi innititur quē sanum habet: qꝛ et cui de-
siderium terrenū iam arefactū fuerit: in solo pede amo-
ris dei tota v̄tute se sustinet. Et i ipo stat: qꝛ pedē amo-
ris seculi quem ponere in terra consueuerat: iam a terra
suspensum portat. Et nos ḡ si ad parētes p̄prios. i. spiri
tales patres redimus/teneamus i via angelum: vt sua-
uitate intima apprehendamus deum. Contemplatiua
etenī vita amabilis valde dulcedo est: que super semet-
ipsam animam rapit: celestia aperit: terrena autem de-
bere esse contēptui ostendit: spiritalis mentis oculis pa

A defacit:corporalis abscōdit. Unde bene ecclesia in cāticis canticorum dicit: (Cant. ij.) Ego dormio:ꝛ cor meum vigilat. Uigilanti etenim corde dormit:q₃ p hoc qđ interius cōtemplando pficit:ab inquieto foris opere quiescit. Sed inter hec sciendū est q₃ q̄diu i hac mortali carne viuit: nullus ita in cōtemplationis ꝟtute pficit/vt in ipso incircūscripto luminis radio mētis oculos infigat. Neq₃ enim omnipotens deus iam in sua claritate cōspicitur: sed quiddā sub illa speculatur anima vnde refota pficiat:ꝛ post ad visionis ei⁹ gloriam pertingat. Sic nāq₃ Esaias cū se dn̄m vidisse fatetur/dicēs: Anno quo mortuus est rex Ozias: (Esa. vj.) vidi dn̄m sedentē super soliū excelsum ꝛ eleuatū:protinus adiunxit. Et ea que sub eo erāt implebant templū. Quādo Ozias rex superbus ac presumptor moritur/dn̄s videtur:q₃ cū mūdi huius elatio a desiderio mētis occiditur:tunc ipsa mens dei gloriā contemplatur. Et notandum q̄ dn̄s super solium excelsum ꝛ eleuatum sedit. Quid nāq₃ est ei⁹ soliū/nisi creatura āgelica vel humana/cui per intellectū quem dedit presidet? Quod videlicet solium excelsum ꝛ eleuatū dicitur:q₃ et natura humana ad celestem gloriam eleuata proficit:ꝛ creatura angelica dū multis spiritibus cadētibus iam solidata est in celo ne cadat:inde et eleuata ē vnde ꝛ confirmata. Templū vero eius hoc est quod solium:q₃ eternus rex ibi habitat vbi sedet. Nos ergo tēplum illius sumus:in quorum mentib⁹ habitare dignatur. B Sed ea que sub eo erant/implebāt tēpliū:q₃ quicq̄d de illo modo conspicitur/adhuc non est ipse:sed sub ipso est. Sic Jacob angelū vidit:ꝛ vidisse deū fatetur:q₃ cū ministeria eius conspicimus:iam multū est quod super nosmetipsos leuamur. Notandū vero q̄ dicitur implebant templū:quoniam etsi angelus apparet: infirme tñ mentis desiderio satisfacit:vt si adhuc maius non pōt:iam tamen minus quod videt admiretur. Ea ergo que sub eo sunt/implent templū:q₃ sicut dictū est:ꝛ cū mens in contēplatione profecerit:nō iam quod ipse:sed id qđ sub ipso est contēplatur. In qua videlicet cōtēplatione iam quietis interne gustus contingitur. Cuius q₃ q̄dā quasi pars est:ꝛ perfecta esse non potest:recte in apocalypsi scriptū est. (Apo. viij.) Factū est silentiū in celo quasi media hora. Celum quippe est anima iusti:sicut per prophetā dominus dicit. (Ps. cij. ꝛ. x.) Celum mihi sedes est. Et celi enarrāt gloriam dei. (ꝛ Ps. xviij) Cū ergo quies contēplatiue vite agitur in mēte:silentium fit in celo:q₃ terrenorū actuū strepit⁹ quiescit a cogitatione:vt ad secretū intimū aurē animus apponat. Sed q₃ hec quies mētis esse in hac vita perfecta non potest:nequaq₃ hora integra factū in celo silentium dicitur:sed quasi media hora: vt neq₃ ipsa media hora plene sentiatur:cū premittitur quasi:q₃ mox vt se anim⁹ subleuare ceperit:ꝛ quietis intime lumine pfūdi:redeūte citius cogitationum strepitu/de semetipso cōfunditur/ꝛ cōfusus cecatur. C Uita igitur contēplatiua q̄ illic hora quasi media dicitur:apud Ezechielem pphetā nō cubitus/sed palmus appellatur. Ecce fratres charissimi vob vniuscuiusq₃ vite causas exprimere cupim⁹:paulolatius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus quibus vtraq₃ eadem vita est ad agendū amabilis: esse non debet ad audiendū grauis. Sequitur. [Et mēsus est latitudinē edificij calamo vno:altitudinē quoq₃ calamo vno.] Omnipotens deus qui nec in magnis tenditur:nec in minimis angustatur/sic de tota simul ecclesia loquitur/ac si de vna anima loquatur. Et sepe quod ab eo de vna anima dicitur:nil obstat si de tota simul ecclesia intelligatur. Latitudo itaq₃ edificij ad charitatē pertinet:de qua psalmista dicit: (Ps. cxviij.) Latū mandatū tuū nimis. Nil em̄ latius q̄ oēs in sinu amoris recipere/ꝛ nullas odij angustias sustinere. Sic quippe lata est charitas:vt in amplitudine dilectionis sue capere etiam inimicos possit. Unde ꝛ precipitur: (Mat. v.) Diligite inimicos vestros:benefacite his qui oderunt vos. Considerandum quoq₃ nobis est/q₃ latitudo in equalitate:altitudo vero in sublimitate tēditur. Latitudo ergo pertinet ad charitatem proximi:altitudo ad intelligētiam contēplatoris. Sed latitudo ꝛ altitudo edificij vno calamo mēsuratur:q₃ videlicet vnaqueq₃ anima q̄tum lata fuerit in amore proximi:tantū ꝛ alta erit i cognitione dei. Dum enim se per amorē iuxta dilatat:per cognitionē superi⁹ exaltat. Et tantū super semetipsam excelsa fit:q̄tum se iuxta se in proximi amorē tendit. D Et q₃ edificium quod inhabitat deus/ꝛ angelica simul ꝛ humana natura pficitur:per hoc quod angelica creatura sursū est/ꝛ humana adhuc deorsum/potest per latitudinē atq₃ altitudinē edificij/vtraq₃ hec creatura significari: quia ista adhuc in imis degit: illa vero in sublimib⁹ pmanet. Sed vno calamo mēsurat vtraq₃:q₃ humilitas hominū q̄nq₃ ad equalitatem perducit angelorum. (Mat. xxij. Mar. xij. Luce. xx.) Uñ scriptū est: Neq₃ nubent neq₃ nubētur:sed erūt sicut angeli dei in celo. Et vnde per Joannē dicitur: (Apo. xxj.) Mēsura hominis que est angeli. Quia vsq₃ ad illam altitudinē glorie homo perducitur/in qua solidatos se angeli letātur. Latitudo ergo edificij tāta est quāta ꝛ altitudo:q₃ electi quiq₃ qui modo in imis laborant:quādoq₃ illis beatissimis spiritib⁹ nō erunt inequales. Sed nos inter hec redeam⁹ ad mētem:ac totis medullis cordis deū diligamus ꝛ proximū. Dilatemur in affectu charitatis:vt exaltemur in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorē proximo:vt coniungamur per cognitionē deo. Condescēdamus fratrib⁹ minimis in terra:vt coequemur angelis i celo:quia vir qui sua imagine redēptorem signat:mēsus est latitudinem edificij calamo vno:altitudinē quoq₃ calamo vno. Nunc igitur metit mores:pensat opa:cogitationes considerat:vt sine fine postmodū retributionē reddat Jesus xp̄us vnigenitus patris:qui cū eo viuit ꝛ regnat in vnitate sp̄ūs sancti:per omnia secula seculorum. Amen.

Homilia.xv.

ET venit ad portam que respiciebat viam orientalem: ꝛ ascēdit per gradus eius. Et mensus est limen porte calamo vno latitudinem:id est limen vnum calamo vno in latitudine: et thalamum vno calamo in longum:et vno calamo in latum:et inter thalamos quinq₃ cubitos:et limen porte iuxta vestibulum porte intrinsecus calamo vno. E

UIr cuius calamus mēsure in manu eius describitur: venit ad portā que respiciebat ad viam oriētalem. Quis vero alius porte huius appellatione signatur:nisi ipse dn̄s ac redēptor noster:qui nobis ianua factus est regni celestis:sicut ipse ait. (Joā. xiiij.) Nemo venit ad patrē/nisi per me. Sed cū eūdē virū lineis indutū figuram dn̄i tenere dixerimus:querendū nobis est qua ratione conueniat:vt idē dn̄s ꝛ p virū designari valeat/ꝛ per portā:dū vir veniat ad portā? Nūquidnā ipse venit ad semetipsum? An ita est q₃ ꝛ in euāgelio ipse testatur dicens: (Joā. x.) Qui non intrat per ostium in ouile ouium/sed ascēdit aliūde:ille fur est ꝛ latro. Qui autē intrat per ostium/pastor est ouiū. Et paulo post dicit: Ego sum ostium. F Atq₃ iterū subiungit: Ego sum pastor bon⁹. Si ergo pastor itrat per ostiū/ipse est ostiū:ipse pastor:ipse proculdubio intrat per semetipsum. Ecce dum Ezechielis sensum enodare cupimus:de euāgelio etiam questionē ligamus. Querēdū nobis itaq₃ est qualiter ꝛ ipse intret:ꝛ per semetipsum intret. Dominus eñ ac redēptor noster cū sancta ecclesia quam redemit/fm carnē vna substātia est:Paulo attestāte/qui ait. Adimpleo ea q̄ desunt passionum xp̄i in carne mea: pro corpore eius quod est ecclesia. (Col. j.) Huius capitis corpus ecclesia est:ꝛ huius corporis caput xp̄s. (Ephe. j. ad Col. j.) De quo suo capite exultat corpus:id est sancta ecclesia:cū per psalmistā dicit: (Ps. xxvj.) Nunc autē exultauit caput meum super inimicos meos. Quia enim quādoq₃ ipsa etiā exaltāda est:iam nunc caput suū super inimicos suos exaltatum gaudet in celis. Cum ergo electi quiq₃ ad vitā perueniunt:q₃ mēbra ei⁹ per eū intrāt ad eū:ipse per se intrat ad se. Ipse enim in suis mēbris est qui intrat: ipse caput ad quod intrantia membra perueniunt. Quod Ezechiel ppheta multipliciter insinuat:qui virū venisse dicit ad portam:ꝛ que eadem porta sit ostendit dicēs. [Que respiciebat ad viam oriētalē.] Ipse etenim nobis est via qui dixit. (Jo. xiiij.) Ego sum via/veritas ꝛ vita. Ipse etiam oriētalis via:de quo scriptum est. (Zach. vj.) Ecce vir oriens nomē eius. Porta ergo viam orientalem respicit:q₃ illum signat qui nobis iter ad or-

G tum fecit luminis. Potest etiã porte nomine/vnusquisq;
predicator intelligi: q2 quisquis nobis ianuã regni cele
Apoc. xxj. stis ore suo aperit/porta est. Unde τ duodecim porte vl'
in Joannis apocalypsi: vel in extrema huius prophete
visione describuntur. Potest etiam porte nomine/scri-
pture sacre scientia non inconuenienter intelligi. Que
dum nobis intellectũ aperit: celestis regni ianuam pan-
dit. Possumus porte nomine τ fidem accipere: quã pri-
mam cõtingimus/vt ad virtutũ edificia intrem⁹. Un-
de hic apte subiungitur: [Et ascendit per gradus ei⁹.]
Qui enim gradus sunt huius porte/nisi merita virtu-
tum? Siue enim in cognitione mediatoris dei et homi-
num hominis Jesu xpi: seu in sciẽtia diuini eloquij: seu
in ipsa fide quã de illo accipim us: quibusdã gradib⁹ ad
altiora incrementa peruenimus. Nemo enim repẽte fit
summus: sed in bona conuersatione a minimis quisq; in
choat: vt ad magna perueniat. De his gradib⁹ per psal
Ps. xlvij. mistam dicitur: Deus in gradibus eius dinoscetur dũ
suscipiet eam. Dum enim sanctam ecclesiam dominus
suscipit: in gradibus eius dinoscitur: quia eius gloria
per illius incremẽta declaratur. Quantũ eñ sancta ec-
clesia ascendẽdo profecerit: tantũ deus hominib⁹ ex ei⁹
virtutibus innotescit. De his quoq; gradib⁹ beat⁹ Job
Job. xxxj loquitur dicens: Per singulos gradus meos pnuncia-
bo illum. Omnipotẽtem qppe dñm per singulos grad⁹
suos pronunciat: qui per incrementa virtutũ que cepit/
et semper laudẽ sue pietatis reddit. Si quidã grad⁹ in
cordis ascẽsione nõ essent: psalmista nõ diceret. Ambu-
Ps. lxxiij. labunt de virtute in virtutẽ. Nec mirum si de virtute in
virtutẽ gradus sunt/quãdo vna queq; virtus quasi qui-
H busdam gradibus agitur: τ sic per incremẽta meritorũ
ad summa perducitur. Alia nãq; sunt virtutis exordia:
aliud profect⁹: aliud perfectio. Si enim τ ipsa fides ad
perfectionem suã non quibusdã gradib⁹ duceretur: san
Luc. xvij cti apl'i minime dixissent: Adauge nob' fidẽ. Et qdã ve-
nit ad Jesum/qui curari voluit filium suũ: sed requisit⁹
Mat. ix. an crederet: respõdit: Credo dñe: adiuua incredulitatẽ
meam. Pensate ergo quod dicitur: Si credebat/cur in-
credulitatem dicebat? Si vero incredulitatẽ habere se
nouerat: quomodo credebat? Sed q2 per occultã inspi-
rationẽ gratie/meritorũ suorũ gradibus fides crescit:
vno eodẽq; tempore is qui necdũ perfecte crediderat/
simul τ credebat/τ incredulus erat. Hos nimirũ grad⁹
Mar. iiij. dñs sub messis nomine describit/dicẽs: Sic est regnum
dei queãdmodũ si iaciat homo semẽ in terrã: τ dormiat:
et exurgat nocte ac die: τ semẽ germinet τ crescat dũ ne-
scit ille. Ultro eñ terra fructificat primũ herbã: deinde
spicã/deinde plenũ frumẽtũ in spica. Et cũ ex se pduxe-
rit fruct⁹/statim mittit falcem: qm̃ adest tẽpus messis.
Semen homo iactat in terrã cũ cordi suo bonã intẽtio-
I nem inserit. Et postq̃ semen iactauerit/dormit: q2 iã in
spe boni operis quiescit. Nocte vero exurgit ac die: q2 i
aduersa τ prospera proficit. Et semẽ germinat τ crescit:
dũ nescit ille: q2 dũ adhuc metiri incremẽta sua nõ valz/
semel concepta virt⁹ ad perfectũ ducitur. Et vltro ter-
ra fructificat: q2 preueniẽte se gratia: mẽs hominis spõ-
tanee ad profectũ boni operis assurgit. Sed hec eadem
terra primũ herbam: deinde spicam: deinde plenum fru
mentũ producit in spica. Herbam qppe pducere/est in-
choationis bone adhuc teneritudinem habere. Ad spi-
cam vero herba peruenit: cum se virt⁹ animo concepta/
ad profectũ boni operis pertrahit. Plenũ vero frumen
tum in spica fructificat: quãdo iam intantũ virtus pro-
ficit/vt esse robusti τ perfecti operis possit. Sed cũ ex se
produxerit fructus/statim mittit falcem: qm̃ adest tem
pus messis. Omnipotens eñ deus producto fructu/fal-
cem mittit/τ mẽsem suam desecat: q2 cum vnũquẽq; ad
opera perfecta perduxerit: ei⁹ temporalẽ vitam pemis-
sam sententiam incidit: vt granũ suũ ad celestia horrea
perducat. Cum igitur desideria bona cõcipimus/semẽ
in terrã mittimus. Cum vero operari recta incipimus:
herba sumus. Cũq; in eiusdẽ operationis pfectione so-
Luc. xxij. lidãmur: iam plenũ frumentũ in spica proferimus. Her
Matthei ba etenim Petrus fuerat: qui passiõis tẽpore per amo-
xxvj. rem dñm sequens/hunc confiteri ante ancille vocẽ time
Marci bat. Erat enim iam viriditas in mente: q2 credebat om
xiiij. nium redẽptorẽ: sed valde adhuc flexibilis pede cõcul-
Jo. xviij. cabatur timoris. Jam in spicã surrexerat: quando eum
quem moriturũ confiteri timuerat: nunciante angelo in K
galilea viuentẽ videbat. Sed ad plenum gradũ in spica
peruenerat/quãdo veniente desuper spiritu/τ suam mẽ
tem in illius amore roborãte ita solidatus est: vt vires
persequentium cesus despiceret: τ redẽptorem suũ libe-
re inter flagella predicaret. Nullus itaq; qui ad bonum
propositũ adhuc in mẽtis teneritudine esse cõspicitur/
despiciatur: q2 frumentũ dei in herba incipit/vt granũ
fiat. Uir ergo vestitus lineis venit ad portã: q2 dñs ac
redẽptor noster membris suis intrantibus perducitur
ad se. Et ascendit per gradus eius: q2 nobis proficiẽti-
bus/eo nobis amplius exaltatur/quãto altius τ incom
prehẽsibilis esse cognoscitur. In virtute quippe nostra-
rum mentiũ gradib⁹ ipse ascẽdere dicitur: q2 tanto ipse
sublimior nobis ostenditur/quantũ noster animus a re
bus infimis seperatur. Sequitur. [Et mensus est limẽ
porte calamo vno latitudinẽ.] Cur postq̃ dictũ est limẽ
porte: statim subiungitur: limen vnũ? Nisi q2 aperte in-
nuit q̃ adhuc inferius limẽ aliud dicatur. Porta aũt a
limine surgit vt porta sit. Si igitur porta dñs: q̃s huius
porte limẽ est/nisi illi antiqui patres ex quorũ progenie
Rom. ix. dñs incarnari dignatus est? sicut per Paulum dicitur:
Quorũ patres ex quib⁹ xps ſm carnẽ: qui est super om-
L nia deus benedictus in secula. Notãdũ nobis est in hac
pauli sententia q̃ dij et ceteri hominũ sunt vocati: sicut
Exo. vij. Moysi dicitur: Ponã te in deũ pharaoni. Et per psal-
Ps. lxxxj. mistam dicitur: Ego dixi dij estis. Et rursum. De⁹ ste-
tit in synagoga deoꝝ. Sed aliud est nũcupatiue/aliud
naturaliter dici deũ. Et si Moyses in deũ pharaoni est
positus: sed deus intra omnia/non deus super oĩa di-
citur. Qui vero est in vtero virginis incarnat⁹: deus su-
per omnia vocatur. Itaq; limẽ porte/antiqui patres ex
quibus ille natus est: qui nobis aditũ regni celestis ape
ruit. Limen aũt porte vno calamo mẽsuratur: q2 ipsi an
tiqui patres q̃ potuerũt redẽptorẽ nr̃m et prophetando
et bene viuendo predicare: tanq̃ sex cubita in perfectio-
ne operis/τ palmũ inchoationis per contẽplationẽ ha-
buerunt. Quia enim eoꝝ vitã in vnitatem fidei τ perfe-
cta operatio/τ inchoata contẽplatio sublimẽ reddidit:
in vno calamo mẽsura liminis fuit. Sequitur. [Et tha
lamum vno calamo in longo: τ vno calamo in latũ.] Cõ
sideremus quid agi in thalamo soleat: atq; exinde hoc
quod in sancta ecclesia agitur colligam⁹. In thalamo
quippe sponsus τ sponsa federãtur: sibiq; in amore iun-
guntur. Qui ergo sunt i sancta ecclesia thalami: nisi eo-
M rum corda in quibus anime per amorẽ sponso inuisibili
iungũtur: vt eius desiderio mens ardeat: nulla iam que
in mũdo sunt concupiscat: presentis vite longitudinem
penã deputet: exire festinet: τ amoris amplexu i celestis
sponsi visione requiescere? Mens itaq; que iam talis ẽ/
nullam presentis seculi consolationẽ recipit: sed ad illũ
quam diligit medullit⁹ suspirat/feruet/anhelat/anxia-
tur. Uilis ei fit ipsa salus sui corporis: q2 trãsfixa est vul
Cant. ij. nere amoris. vnde τ in canticis dicit: Uulnerata chari-
tate ego sum. Mala aũt salus est cordis/que dolorẽ hu-
ius vulneris nescit. Cũ vero anhelare iam i celesti desi-
derio/τ sentire vuln⁹ amoris ceperit: fit anima salubrior
ex vulnere/que prius egrotabat ex salute. Mẽti aũt spõ
sum suũ fortiter amanti/de amore vite presentis vna so-
let esse consolatio: ſi per hoc q̃ ipsa ab eius visione differ
tur: aliorũ anime eius verbo pficiant/τ ad celestẽ spon-
sum amoris facibus inardescãt. Meret: q2 differri se cõ
spicit. Triste est ei omne quod aspicit: q2 illũ adhuc nõ
videt quẽ videre cõcupiscit. Sed est vt dixi/non parua
consolatio/si feruens anima differtur: τ per eã multe col
ligunt: vt tarde eũ cũ multis videat: quẽ sola videre ci-
Cant. ij. tius volebat. Unde rursus in cantico spõsa dicit: Fulci
te me florib⁹: stipate me malis: q2 amore langueo. Quid
nãq; sunt flores: nisi anime bonũ iam opus inchoantes/
et desiderium celeste redolẽtes? Quid mala de florib⁹/
nisi perfecte iam bonorũ mentes/que ad fructum perue
niunt boni operis de initio sancte propositionis? Que
ergo amore lãguet/fulciri querit florib⁹: stipari malis:
q2 si illum quẽ desiderat/videre adhuc nõ permittitur:
magna est ei cõsolatio si alioꝝ profectibus letetur. Ani-
ma ergo sancta amore lãguida/floribus malisq; fulcia-
tur: vt requiescat in bono opere proximi: que adhuc con
templari nõ valet vultũ dei. Pensem⁹ ergo qualis tha-

Phil.j. lamus Pauli mens fuerat:ꝙ dicebat. Mihi viuere xp̄s
A est:ꝛ mori lucrū. Omnipotēti deo inquātū se amore con-
Ibidem. iunxerat:qui sibi vitā xp̄m tm̄modo:et morē lucrum esse
deputabat? Hinc est ꝙ iterū dicit/ Desideriū habēs dis-
solui:ꝛ cum xp̄o esse multo magis melius. Sed ecce qui
dissolui desiderat/quo amore lāgueat videamus. Quia
interim differri te conspicimus: fulciri queso floribꝰ nō
requiris? Querit plane.nam sequitur. Permanere aūt
in carne necessarium propter vos. Et proficientibus di-
scipulis dicit:Que est enim nostra spes aut gaudiū:aut
corona glorie? Nōne vos ante dn̄m nostrū Iesum xp̄m?
Hinc est ꝙ idē thalamus vno calamo in longo/ꝛ vno ca-
lamo in lato dicitur mensus. Longitudo quippe ad lō-
ganimitatem expectationis pertinet: ꝛlatitudo ad am-
plitudinem charitatis. Tātū ergo vnusquisq̄ thalamꝰ
habet in longitudinē:quantū ꝛ in latitudinē habere po-
tuerit:qꝛ mens celesti desiderio succensa/quantū amorē
habuerit ad colligendū proximū/ tantū ꝛ longanimita-
tem exhibet ad expectandū deū: ꝛ patienter portat mo-
ras longitudinis : qꝛ se in profectu proximi dilatat am-
plitudo charitatis. Potest etiā ip̄a lōgitudo lōganimi-
tatem patiētie que exhibetur ꝓximo/ designare. Et qꝛ
latitudo charitatē signat:ꝙ sinū mētis aperit:ꝛ amicos
sibi atq̄ inimicos in amorē recipit:tāta est lōgitudo tha-
lami:quāta latitudo: qꝛ quātū lata mēs fuerit ꝑ amorē:
tm̄ erit ꝛ patiēs ꝑ lōganimitatē. Nā tm̄ quisq̄ portat ꝓ-
B ximum : quantū amat. Si enim amas/portas: si desistis
amare/desistis tolerare. Quem enim minus diligimus:
minus etiam toleramꝰ: qꝛ irruēte fastidio/citius facta
ꝓximi adducūtur in grauedinē pōderis:ꝙ nobis nō le-
uat pēna charitatis. Sequit. [Et inter thalamos quin-
q̄ cubitos.] Unū supra thalamū dixerat/et postmodū
quinq̄ cubitos esse iter thalamos narrat. Ea videlicet
ratione/qꝛ multi thalami vnū faciūt:sicut ꝛ multe eccle-
Apoc.j. sie vna ecclesia vocatur. Unde et in Ioānis apocalypsi
septem ecclesijs scribitur : per quas vna catholica desi-
gnatur. Hi itaq̄ ꝗ i sancta ecclesia (sicut diximꝰ) feruē-
ti amore deum videre sitiūt:eiq̄ iam per desiderium cō-
iunguntur/thalami vocātur. Sed tamen sunt in ea qui-
dam qui penetrare subtilia nō valētes:et quinq̄ adhuc
corporis sensibus depressi:tanto minus amant eū qui fe-
cit omnia : quāto amplius i his que facta sunt illigant̄.
Et iam quidē exercere se in timore dn̄i/et amore ꝓximi
tendere studēt:bona opera corporaliter agere:eleemosy-
nis peccata redimere. Sed qꝛ vi amoris intimi ardere
ad celeste desiderium nesciūt:quasi adhuc deuincti cor-
poreis sensibus tenētur. Isti itaq̄ thalami non sunt:sed
tamen inter thalamos continētur: qꝛ per eorū ducatum
qui visionem dei perfecte diligūt:ꝛ ipsi ad perfectū mē-
C tis diligūtur. Inter thalamos ergo quinq̄ sunt cubiti:
qꝛ hi qui ab exterioribꝰ quinq̄ sensibus adhuc ad intel-
lectum mysticū nō assurgūt : dū inter eos sunt qui spiri-
tu amoris feruent: velut manentes inter thalamos in fi-
dei constructione proficiunt: ꝛ a mensura celestis edifi-
cij disiuncti non sunt. Nā ꝛ paulisper se ab appetitu cor-
poralium sensuū subtrahunt: ꝛ dilatato mentis spatio/
imitantes charitatē quā conspiciunt : hincinde ad tha-
lamos extēdunt̄. Qꝫ ergo nō ꝑ sex cubitos sed per q̄nq̄
descripti sunt:ipsa adhuc eorū imperfectio designatur.
Sed tamen ꝑ bonū desideriū in mēsura spiritalis edifi-
cij esse memorātur:qꝛ ex voce ecclesie per psalmistam di-
Psalm. citur: Imperfectū meū viderunt oculi tui:ꝛ in libro tuo
cxxxviij. oēs scribētur. Qui iterū per psalmistam dicit: Benedi-
Ps. cxiij. xit oēs timentes se dn̄s:pusillos cū maioribꝰ. Hi itaq̄
et imperfecti sunt ꝛ pusilli. Inquātū tamen cognoscere
preualent:ꝛ deū ꝛ proximū diligunt:atq̄ ideo bona que
possunt/nō negligūt operari. Qui etsi necdū ad spirita-
lia dona proficiūt : vt vel ad perfectā operationē: vel ad
succensam contēplationē animū exerant: tamen ab amo-
re dei ꝛ proximi inquātū capere preualent non recedūt.
Unde fit vt ipsi quoq̄ etsi minori loco:in sancta tn̄ edifi-
catiōe sint positi: quia etsi ad doctrinā/si ad prophetiā/
si ad miraculorū gratiam / si ad contēptū mundi plenꝰ
exequēdū fortasse minores sunt/tamē in timoris ꝛ amo-
ris fundamēto sunt/in quo solidātur: quia etsi igne cele-
stis desiderij non ardent/ in ipsis exterioribus que exer-
cere sufficiunt/vapore charitatis animātur:ꝛ inter pro-
ximorum precellentium edificia continētur. Unde ꝛ re-
cte sponsa in canticis canticorū loquitur dicens: Fercu- D
lum fecit sibi rex Salomon de lignis libani:colūnas eiꝰ Cant.iij.
fecit argenteas: reclinatorium aureū : ascensum purpu-
reū : media charitate ꝯstrauit propter filias hierusalē.
Neq̄ enim credēdū est Salomonē tāte magnitudinis
regem:qui sic immēsis delicijs affluebat: vt pondus au-
ri eius estimari nō possit : ꝛ argentū in diebus illis pre-
cium non haberet:qꝛ ferculum sibi ligneū fecit. Sed est
Salomō videlicet pacificus noster:qui sibi de lignis li-
bani ferculū fecit. Libani quippe ligna cedrina valde
sunt imputribilia. Ferculū itaq̄ regis nostri sancta ec-
clesia est:que de fortibus patribus.i. de imputribilibus
mentibus est cōstructa. Que recte ferculum dicitur:qꝛ
ipsa fert quotidie animas ad eternum conuiuium con-
ditoris sui. Cui ferculo colūne argentee facte sunt:quia
predicatores ecclesie sancte/ eloquij luce resplēdēt. Est
aūt cū colūnis argenteis reclinatoriū aureū: qꝛ per hoc
quod a sanctis predicatoribus lucide dicitur: mētes au-
dientiū fulgorē charitatis intime in qua reclinētur in-
ueniūt. Per hoc enim qꝺ luculente ꝛ aperte audiunt: in
illud qꝺ clarescit in corde requiescunt. Colūne ergo ar-
gētee ꝛ reclinatorium aureū factū est:qꝛ per lucē sermo-
nis inuenitur apud animū claritas quietis. Illius iam
quippe fulgor internus mentē irradiat: vt ꝑ intentionē
ibi requiescat vbi ꝑdicationis gratia nō quetār. De ea-
dem quippe sancta ecclesia scriptū est. Pēne colūbe de- Ps.lxvij
argētate:ꝛ posteriora dorsi eius in specie auri. Que eni
hic spiritu mansuetudinis impleta/quasi colūba pēnas
deargētatas habet : in posteriora dorsi eiꝰ speciem auri
cōtinet:qꝛ hic predicatores suos sermonis luce induit :
in posteriori autē seculo: fulgorem in se claritatis osten- B
dit. Sꝫ ad hoc qꝺ clarū intus ostēditur/qualis sit ascen-
sus adiūgit/cū de eodē ferculo protinus subdit: Ascen-
sum purpureū. Uera q̄ppe purpura qꝛ de sanguie tingi-
tur/nō imerito in colore sanguis videt̄:qꝛ maxima mul-
titudo fideliū i exordio nascētis ecclesie ꝑ martyrij san-
guinē ꝑuenit ad regnū. Rex nr̄ ascēsū purpureū fecit in
ferculo:qꝛ ad clarum quod intus aspicitur: per tribula-
tionē sanguinis peruenitur. Quid ergo nos miseri atq̄
ab omni fortitudine destituti/quid acturi sumꝰ? Ecce
in hoc ferculo colūna esse non possumus: qꝛ in nobis nec
fortitudo operis:nec lumen emicat predicatiōis. Recli-
natorium aureū non habemus: qꝛ necdū sicut oportet ꝑ
intellectū spiritalem requiem interne claritatis aspici-
mus. Ascensus purpureus non sumus:qꝛ pro redēptore
nostro fundere sanguinē non valemus. Quid ergo de no-
bis agendum est? Que spes erit/si nullus ad regnū per-
uenit/nisi qui summis virtutibus preditus fuerit? Sed
adest quoq̄ nostra consolatio. Amemus inquātum pos-
sumus deum:diligamꝰ et proximum: ꝛ simul quoq̄ nos
ad dei ferculum pertinemus:quia sicut illic scriptū est:
Media charitate constrauit. Habe quippe charitatem: Cant.iij.
ꝛ ibi sine dubio pertines vbi ꝛ colūna argētea erigitur:
et ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter F
nostrā infirmitatem dicitur : aperte monstratur cum il-
lic protinus subdidit. Propter filias hierusalem. Ser- Ibidem.
mo etenim dei qui non filios, sed filias dicit/quid aliud
per sexū femineū ꝙ mentiū infirma signauit? Quod er-
go illic inter colūnas argēteas/ reclinatorium aureū/ꝛ
ascēsum purpureū/ inesse media charitas dicit̄ propter
filias hierusalem:hoc hic inter thalamos per quinq̄ cu-
bitos designat̄ : qꝛ ꝛ qui in virtutibus infirmant̄ / si ipsi
bona que possunt facere cum charitate non negligunt :
a dei edificio alieni non sunt. Sequitur. [Et limen por-
te iuxta vestibulum porte intrinsecus calamo vno.] Dū
limen quod modo describit̄/ iuxta vestibulum porte in-
trinsecus esse memorat̄:aperte ostendit̄:quia limē quod
prius scriptū est/ extrinsecus fuit. Sed si porta est dn̄s:
quod sit limē porte intrinsecus:extrinsecus requiramꝰ.
Per limen etenim portam vnusquisq̄ ingredit̄. Et que
sunt duo hec limina:nisi patres testamenti veteris/ꝛ pa-
tres testamēti noui? Non solum quippe hi de quibꝰ do-
minꝰ incarnari dignatꝰ est:sed oēs testamēti veteris pa-
tres porte huius limen fuerunt : quia hi qui eū predica-
re ꝛ in eo sperare meruerūt;cūctis ad eū uenientibꝰ ape-
ruerunt aditū fidei: vt omnis qui crediderit dn̄m:quasi
iam portā huius liminis intraret. Sꝫ cur ante limen ex-
terius/ꝛ post limen interius dicit̄:nisi qꝛ prius testamē-

G ti veteris patres/et postmodū noui testamēti doctores fuerūt? Recte aūt limen exterius/testamēti veteris patres designat:qꝛ per eorū predicationē opera puersa punita sunt. Per dicta vero nouorū patrum/vniuscuiusqꝫ animus etiam ab illicitis cogitationibus coercetur:dū reatus esse perfectus ꝛ in deliberatione cordis ostēdit. Illi quippe a flagitijs:a crudelitatibꝰ:a rapinis auditorum animas prohibere curauerunt:isti vero dum non solum peruersa opera:sed etiam illicita cogitationū resecant:quid nobis aliud nisi limen intrinsecꝰ facti sunt? Unde ꝛ ipsa veritas loquitur dicens: Audistis qꝛ dictū est antiquis: Non occides: q̄ aūt occiderit/reus erit iudicio. Ego aūt dico vobis: qꝛ oīs qui irascitur fratri suo sine causa/reus erit iudicio. Recte quoqꝫ exteriꝰ limen illos patres designat/qui ab ipsa incarnatione redemptoris nostri per interualla temporū longiꝰ constiterūt. Et q̄dē ab Abel sanguine/passio iam cepit ecclesie. Et vna est ecclesia electoꝝ precedētium atqꝫ sequentium. Sed tamen qꝛ discipulis dicitur: Multi reges et ꝓphete voluerūt videre q̄ vos videtis/et non viderūt: antiquis patribus quasi foris stetisse est:redēptoris nostri presentiam corporaliter nō vidisse. Exterius igitur sed tamē non diuisi a sancta ecclesia fuerūt:qꝛ mēte/opere/predicatione/ista iam fidei sacramēta tenuerūt:istā sancte ecclesie celsitudinē conspexerūt:quam nos nō adhuc prestolando/sed iam habēdo ꝯspicimus. Sicut eī nos in preterita passione redemptoris nostri/ita illi per fidem in eadē ventura sunt saluati. Illi ḡ foris non extra mysteriū:sed extra tēpus. Unde et in constructione tabernaculi/ vt colūne argētee interius starent: paxilli erei figi ꝑ circuitū exterius iussi sunt:in quibꝰ religatū tabernaculum tenetur. Colūne itaqꝫ argētee interiꝰ: paxilli vero erei in circuitu figūtur:atqꝫ in ipsis funes ligati sunt:vt tabernaculū fixū maneret:qꝛ videlicet vt sācti apostoli in luce sermonis sui solidi starent:ꝛ totū tabernaculum.i.sancta ecclesia in fidei integritate cōsisteret:tanq̄ paxilli erei patres testamēti veteris ac ꝓphete exterius fixi sunt:qui verboꝝ suorū funibus predicatorum mētes in soliditate stringerēt.atqꝫ in hoc dei paxilli sunt:vt habitaculum in statu fidei ligarent. Extra ergo paxilli sunt/q̄ ante tempꝰ huius sancte ecclesie fuerunt. Sed tamen eos ligant q̄ in ipsa sunt: qꝛ dū celestia mysteria vētura ꝑdicant/hec postq̄ ostensa sunt/credibilia om- bus fecerūt. Ut ergo intꝰ colūne immobiles stent:foris paxilli funes continent:qꝛ vt sancti apostoli perfecte incarnationis dn̄ice mysterium crederent:illorum ꝑdicatio obtinuit/qui hoc priusq̄ fuerit/ꝛ videre et predicere potuerūt. Unde recte quoqꝫ ipse p̄mꝰ apostolorū/magna sc; colūna veri tabernaculi/loquitur dicens. Habemus firmiorē propheticū sermonē:cui bene facitis intēdētes:quasi lucerne lucenti in caliginoso loco. In quibus verbis indicat q̄ꝰ is ad altiora surrexit ex culmine/vbi religata persistat in fide. Que tn̄ lucerna prophetici sermonis iam q̄dem intelligentibꝰ lucet: sed adhuc non intelligētibus cooperta allegoriarū obscuritatibꝰ permanet. Unde etiam per psalmistā de hisdem dictis prophetarū dicitur. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. quia videlicet occulta est scientia in prophetis. Nec immerito colūne argētee/paxilli vero erei facti sunt:qꝛ quod clare iam apostoli predicant:hoc ꝓphete sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Recte ergo per eris metallum signati sunt:qui clari i suis predicationibus non fuerūt. Sancti ꝟo apostoli qui ad redemptoris nostri mysterium lucē predicationis habuerunt:argēteis columnis expressi sunt. Et notandū q̄ argentū sonat ꝛ lucet:es vero sonat ꝛ nō lucet:qꝛ ꝑdicatores noui testamēti apte locuti sūt q̄ etiā mōstrare potuerunt. Predicatores ꝟo testamēti veteris qꝛ ꝑ allegoriarū vmbras de celesti mysterio obscura dicta ꝓtulerūt: quasi sine luce sonitū dederūt. Qd̄ ḡ illic ꝑ paxillos ꝛ columnas:hoc hic ꝑ limen exteriꝰ designat. Si vero portam scripturā sacram hoc in loco accipimus: ipa quoqꝫ duo limina habet exterius ꝛ interius:qꝛ in littera diuiditur ꝛ allegoria. Limen quippe scripture sacre exteriꝰ littera:limē vero eius interius allegoria. Quia eī per litterā ad allegoriam tēdimus:quasi a limine quod est exterius/ad hoc quod est interius venimꝰ. Et sunt i ea permulta que ita iuxta litterā mentē edificēt/vt ꝑ hoc

Mat. v.

Luce. x.

H

ij. Pet. j.

Ps. xxvij.

qd̄ exterius agitur:audiētis mēs interius trahat. Ibi quippe inuenimus predicamēta operis ꝛ exēpla virtutis:ibi iubetur quid agere etiam corporaliter debemꝰ: ibi hoc quod ad operandū prec..pitur/in sanctorū virorum ac fortium actione monstratur:vt postq̄ nos apertiora precepta atqꝫ exempla iustoꝝ ad bonam operationem instruunt:tunc ad lumen interius.i. ad intellectum mysticū intime contēplationis tēdamus si possumꝰ pedem mētis. Studete queso fratres charissimi dei verba meditari:nolite despicere scripta nostri conditoris que ad nos missa sunt. Multū valde est q̄ per ea animꝰ refricatur ad calorē: ne iniquitatis sue frigore torpescat. Cū illa precedētes iustos fortiter egisse cognoscimus:ꝛ ipsi ad fortitudinem bone operationis accingimur: sanctorum exemploꝝ flamma animus legētis incenditur. Uidet que fortia ab eis facta sunt/ꝛ valde indignatur sibi: qꝛ talia non imitat̄. Unde recte sponsi voce ad sponsam dicitur: Sicut turris Dauid collum tuū : que edificata est cū propugnaculis suis. Mille clypei pēdēt ex ea:omnis armatura fortium. In collo etenim guttur:i gutture vox est. Quid ergo per collū sancte ecclesie:nisi sacra eius eloquia designātur? In qua dū mille clypei dependere memorātur:per hunc perfectū numerum numerus vniuersus ostenditur: qꝛ vniuersa nostra munitio in sacro eloquio cōtinetur. Ibi quippe sunt precepta dei:ibi exempla iustorū. Si enim torpet animus a conditoris sui desiderio: audiat quod dicit̄: Diliges dn̄m deū tuū ex tota mente tua:ꝛ ex tota virtute tua. Si quis in odio fortasse labitur proximi/audiat qd̄ dicitur: Diliges ꝓximum tuū sicut teipsum. Res aliena concupiscitur? audiat quod illic scriptū est : Non concupisces rem proximi tui. De iniuria que proximi ore vel facto illata est/ad iram mens accenditur? audiat quod dicitur. Non queres vltionē:nec memor eris iniurie ciuium tuoꝝ. In carnis concupiscentiā male saucia mens accenditur? ne sequatur oculus mentem: audiat quod paulo superius dictum est: Qui viderit mulierē ad concupiscendū eā:iam mechatus est eam in corde suo. Cōtra inimicū forsitan quisqꝫ animum suum relaxare ponit in odio? audiat qd̄ illic scriptū est. Diligite inimicos vestros : bn̄facite his qui vos oderūt. Sed is qui aliena iam non rapit:adhuc forsitā sua inordinate retinet? audiat quod illic dicitur. Uendite q̄ possidetis:et date eleemosynā. Infirmantis animus perfrui desiderat deo simul ꝛ seculo? audiat qd̄ illic scriptū est. Nemo potest duobꝰ dn̄is seruire. Alius non ad necessitatē stipēdij: sed ad voluntatem desiderij possessa retinet? audiat quod illic d̄r. Qui nō renūciauerit omnibus que possidet: nō potest esse meꝰ discipulus. Quidā enim relinquūt omnia: multi aūt possidendo renunciant: qui sic ad vsum possessa retinēt/vt eis desiderio non succūbāt. Torpere quisqꝫ appetit:ꝛ laborē subire pro dn̄o etiam cū preualet refugit. In collo ergo ecclesie/id est in sacri eloquij ꝑdicatiōe que pro sua munitiōe ꝛ altitudine/turri Dauid similis dicitur:mille clypei depēdent:qꝛ quot illic precepta sunt : tot etiā pectoris nostri munimina. Ad seruādā itaqꝫ innocētiam etiā lesi a proximo perdurare in humilitate festinamꝰ? Abel ante oculos veniat:qui ꝛ occisus a fratre scribitur/ꝛ nō legitur reluctatus. Mentis mūditia etiam cū coniugali copula eligitur? Enoch debet imitari:qui et in coniugio positꝰ ambulauit cū deo/ꝛ non inueniebatur:qꝛ trāstulit illum deus. Precepta dei festinamus presenti nostre vtilitati preponere? Noe ante oculos veniat:qui cura domestica postposita/ex iussione omnipotētis dn̄i/ꝑ cētum annos ad arce fabricā vixit occupatus. Subire obediētie virtutē nitimur? aspicere Abraham debemꝰ: qui relicta domo/ cognatione/patria /obediuit exire in locum quē accepturus erat in hereditatē: et exijt nesciens quo iret:qui paratus extitit /vt pro eterna hereditate dilectū quē acceperat occideret heredē. Et qꝛ vnicū dn̄o offerre nō distulit : vniuersam multitudinē gētium in semen accepit. Morum simplicitas placet? Isaac ad mentem veniat:quē in omnipotentis dei oculis vite sue tranquillitas ornauit. Laboriosa fortitudo vt obtinere debeat queritur? Jacob ad memoriā deducat̄:qui postq̄ sciuit fortiter seruire homini:ad eā quoqꝫ virtutē deductus est:vt nō potuisset a luctāte angelo superari. Conamur carnis illecebram vincere? Joseph ad memoriā

K

Cant. iiij.

L

Mat. xxij.
Mar. xij.
Ibidem.

Exo. xx.
Mar. xix.
Leui. xix.

Mat. v.

Ibidem.

Luce. xij.

Mat. vj.

Lu. xiiij.

Gen. iiij.

M
Gen. v.

Gen. vj.

Gen. xij.

Gen. xxij.

gen. xxiiij

Gen. xxxi.
et. xxxij. et
xxix.

gen. xxxix

A redeat:qui tentāte se dn̄a studuit carnis continētiā etiā cū vite periculo custodire. Unde factum est vt q̄ mēbra sua bene nouerat regere:regēde quoq̄ omni egypto preesset. Mansuetudinē atq̄ patiētiam obtinere querim⁹? Moysen ante oculos deducamus: qui exceptis paruulis ac mulieribus/sexcenta milia armatorū regens:mitis fuisse describitur super oēs hoīes qui habitabant super faciem orbis terre. Rectitudinis zelo ꝯtra vitia accēdimur? Phinees āte oculos deducatur: qui coeūtes gladio transfigēs/ castitati populum reddidit:ꝛ irā dei iratus placauit. De spe omnipotentis dei presumere in dubijs querim⁹? Josue ad memoriam reuocemus: qui dum dubia certamina certa mente subijt:ad victoriā sine dubietate peruenit. Jam mētis inimicitias punire cupimus:in benignitate animū dilatare? Samuel in cogitationē deducatur:qui de principatu deiectus a populo/ cum idē populus peteret/vt pro eo dn̄o preces effunderet:respondit dicens. Absit a me hoc peccatū in dn̄o: vt cessem orare pro vobis. Culpā quippe vir sanct⁹ perpetrare se credidit:si eis quos aduersarios pertulerat vsq̄ ad deiectionē/benignitatē gratie nō reddidisset in prece. Qui rursus cū iubēte dn̄o mitteretur vt Dauid vngeret in regē/respondit:Quomodo vadam? inueniet enim me Saul:ꝛ occidet me. Et tamē q̄ iratū deū eidē Sauli cognouerat:in tāto se luctu afflixerat / vt ei per se dn̄s diceret. Quousq̄ tu Saulem luges/cū ego illum abiecerim? Pensemus ergo:eius animū quātus ardor charitatis incenderat:qui et illum flebat a quo timebat occidi. Cauere aūt volumus quē timemus? sollicita nobis mente pēsandū est ne si locū fortasse reperimus: malum pro malo reddamus ipsi quē fugimus. Dauid ergo ad memoriam redeat:qui persequētem se regē ꝛ inuenit vt potuisset occidere:ꝛ tamen in ipsa feriendi potestate positus/elegit bonū quod ipse deberet facere:non autē malum quod ipse merebatur pati:dicēs. Absit a me vt mittam manū meā i christū dn̄i. Et cū idē Saul post ab hostibus fuisset interēptus/ eū quem persecutorē dū viueret pertulit:fleuit occisum. Errantibus huius mūdi potentibus libere loqui decernimus? Joannis auctoritas ad animū reducatur:qui herodis nequitiam reprehendens/proverbi rectitudine occidi nō timuit. Et q̄ x̄ps veritas:ipse ideo pro x̄po/q̄ pro veritate animā posuit. Carnē iam nostrā pro deo ponere in mortē festinamus? Petrus ad mentē veniat:qui inter flagella gaudet:qui cesus principibus resistit:qui vitā suā pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus aduersa contēnere? Paulus ante oculos deducatur: qui non solū alligari: sed ꝛ mori paratus pro x̄po/non facit pretiosiorē animā suā q̄ se. Succēdi cor nostrū igne charitatis querim⁹? Joannis verba pensemus:cuius oē q̄d loquitur/charitatis igne vaporatur. Quia in voce sacri eloquij cuiuslibet q̄rimus munimen virtutis inuenimus/ mille clypei pendent ex ea/omnis armatura fortiū. Si enim pugnare contra spiritalia nequitie volumus:in collo ecclesie q̄ nobis sicut Dauid turris erecta est.i.in diuina eloquia protectionis arma requiramus: vt ex discretione precepti/contra vitia sumatur virt⁹ adiutorij. Ecce enim cōtra aerias potestates festinamus fortes existere? in hac turri armaturā nostre mētis inuenimus : vt inde precepta conditoris:inde sumamus exempla p̄cedētium: per que cōtra aduersarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim quālibet virtutē subire appetis/ꝛ hanc illic a patribus iam impletā vides / ibi armaturā tuam inuenis:per quā contra spiritalia bella muniaris. Depēdēt in ea quippe clypei:si q̄s pugnare appetit/assumat: ꝛ ex ea virtute pectus muniat:ꝛ verborū iacula emittat. Et notandum q̄ edificata cū propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agūt propugnacula quod clypei: quia vtraq̄ pugnantem muniunt. Sed inter vtraq̄ distat:q̄ clypeos pro nostro munimine vbicūq̄ volum⁹ mouem⁹. Propugnaculo aūt defendi possum⁹:s₃ hoc mouere nō possumus. Clypeus in manu tenetur:nam propugnaculum nō tenet. Quid ergo inter propugnacula ꝛ clypeos distat:nisi q̄ in sacro eloquio patrū precedentium et miracula legimus:ꝛ virtutes bonorū operū audim⁹? Ibi nāq̄ cognoscimus q̄ alius potuit mare diuidere: alius solē figere:alius mortuū suscitare:alius paralyticū verbo erigere / vmbra egros curare:alius per suā sententiā infirmantium febribus obuiare. Qui tn̄ oēs et patientie lōganimitate mites:ꝛ zelo rectitudinis feruētes fuerunt:verbi p̄dicatione diuites:simul ꝛ misericordia largi. Hi itaq̄ q̄ vera de deo dixerint:testantur miracula: q̄ talia per illum non facerēt:nisi de illo vera narrarēt. Et q̄ pij/q̄ humiles/q̄ benigni extiterint:eorū testanē operationes. Si igitur de fide tētamur/quā ex illorū p̄dicatione concepimus:loquētium miracula conspiciamus:ꝛ in fide quā ab eis accepimus/ꝯfirmamur. Quid ergo illorum miracula nisi nostra sunt propugnacula? quia et muniri per illa possumus:et tamen hec in manu nostri arbitrij nō tenemus:nam talia facere nō valem⁹. Clypeus vero i manu est ꝛ defendit:q̄ virtus patiētie/ virtus misericordie/precedēte nos gratia/ꝛ i potestate est arbitrij: ꝛ a periculo protegit aduersitatis. Turris itaq̄ nostra cū propugnaculis suis edificata est:in qua mille clypei depēdent:q̄ scriptura sacra sub miraculis patrum a iaculo aduersitatis abscondimur:ꝛ conuersationis sancte munimina etiā in manu operis tenemus. Notandū vero q̄ limen porte vno calamo mensuratur. Calamus aūt in sex cubitis ꝛ palmo tēditur:q̄ videlicet in scriptura sacra doctrina p̄fecte operationis/ꝛ initium superne contēplationis inuenitur. Sin vero porta hoc loco vnusquisq̄ predicator accipitur/limen exteri⁹ in porta est vita actiua:limen vero interius vita contēplatiua. Per illam quippe ambulatur in fide:per hanc vero festinatur ad speciem. Illa exteri⁹ ducit/vt vnusquisq̄ bn̄ viuere debeat:ista interi⁹ p̄ducit/ vt ex bona vita ad gaudia eterna pertingat. ¶ Hec nos hodie tractasse sufficiat. Q̄ em̄ transeūtes ad alia/diu per excessum locuti sum⁹/ea que subiecta sunt/lectioni alteri reseruemus:reparandi per silentium:sperantes in verbo/ quod viuit ꝛ regnat cū patre in vnitate spiritus sancti: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homilia.xvj.

Et mensus est vestibulum porte octo cubitorum: et frontē ei⁹ duobus cubitis. Uestibulū autē porte erat intrinsecus. Porro thalami porte ad viam orientalem tres hinc ꝛ tres inde: mēsura vna trium: ꝛ mensura vna frontiū ex vtraq̄ parte. Et mensus est latitudinē luminis porte decem cubitorum: ꝛ longitudinem porte tredecim cubitorum: ꝛ marginem ante thalamos cubiti vnius: et cubitus vnus finis vtrunq̄.

Uir cuius erat species quasi species eris/mēsus est vestibulum porte octo cubitorū:ꝛ frōtem ei⁹ duob⁹ cubitis.] Ac ne hoc vestibulū extra portā esse crederemus:subditur.[Uestibulū autē porte erat intrinsecus.] Quid ergo per interi⁹ vestibulum nisi eterne vite latitudo signatur? q̄ modo inter angustias vite presentis iam spe mente cōcipitur. De quo per psalmistam dicitur: Intrate portas eius in ꝯfessione:atria eius in hymnis confessionū. Cum enim peccata nostra per lachrymas confitemur:anguste vite portā ingredimur. Sed cū post hec ad eternā vitam perducimur:porte nostre atria in confessionū laudib⁹ intram⁹: q̄ ibi iam angustia non erit:cū nos letitia eterne solēnitatis assumpserit. Propter cōfessionis nostre angustiā veritas dicit: Intrate per angostā portā. Et cū sic psalmista recipere in latitudine gaudia eterna p̄sumpserat/ dicebat: Statuisti i loco spatioso pedes meos. Ad atrium ḡ per portā tendit:q̄ ad latitudinē solēnitatis pertingitur ab angustia cōfessionis. Illa itaq̄ gaudia que apud Dauid atria: apud Ezechielem vestibulū intrinsecus vocatur. Unde ꝛ hoc ipsum vestibulum octo cubitis dicitur mensuratū. Ibi enim oēs recipiendi sunt/q̄ nunc in exercitio operis laborant:ꝛ ad eterna gaudia p contemplationis gratiam suspirant. Nec imerito mensura vestibuli i octo cubitis ponitur: q̄ septē dieb⁹ vniuersum tempus euoluitur. Eterna etenim dies que expleta septem dierū vicissitudie sequitur sc₃/octaua est. Unde etiam psalmista resurrectionis diē considerans/ q̄ de extremi iudicij districtione erat locutur⁹:p̄misit

Marginal notes: Nūe.xij. — Nūe.xxv. — Deutero. xxxiiij.et Josue.iij. v.ꝛ.viij. — j.reg.viij. — j.Reg.xij — B — j.Reg.xvj — j.Regum xxiiij.et xxvj. — ij.Reg.j. — Luce.iij. — Mar.vj. — Act.iiij. — Act.xx. — C — j.Joan.p totam. — Cant.iiij. — D — E — F — Ps̄.xix. — Mat.vij. — Ps̄.xxx.

G titulū dicēs: In finē psalm⁹ Dauid ꝓ octaua. Ut enim quam octauā diceret demōstraret: diem illam tremendi terroris in psalmi inchoatione secutus est, dicens. Dñe ne in ira tua arguas me: neqȝ ī furore tuo corripias me. (Ps. vi.) Modo enim quisquis p flagella corripitur: ⁊ correptionibus emendatur: in māsuetudine corripitur, nō in ira. In districto aūt illo examie oīs argutio atqȝ correptio ira est: qꝛ venia post correptionē non est. Huius octonarij numeri causa est, qꝙ post sabbatū dñs voluit a morte resurgere. Dies quippe dñicus qui terti⁹ est a morte dominica, a conditione dierū numeratꝰ octauus: qꝛ septimū sequitur. Unde ⁊ ipsa vera redēptoris nostri passio ⁊ vera resurrectio figurauit aliquid de suo corpore in dieb⁹ passionis sue. Sexta enim feria passus est: sabbato quieuit in sepulchro: dñica die resurrexit a morte. Presens etenim vita nobis adhuc sexta est feria: qꝛ in doloribus ducitur: ⁊ in angustijs cruciatur. Sed sabbato quasi in sepulchro quiescimus: qꝛ requiem anime post corpus īuenimus. Dominico vero die, videlicet a passiōe tertio, a cōditione vt diximus octauo: iam corpora a morte resurgemus: ⁊ ī gloria anime etiam cū carne gaudebim⁹. Quod ergo mire saluator noster fecit ī se: hoc veraciter significauit ī nobis: vt nos dolor ī sexta, ⁊ requies in septima, ⁊ gloria excipiat in octaua. Hinc per Salomonē dicitur (Eccle. vj.) Da partes septē, necnon ⁊ octo: qꝛ ignoras quid mali futurū sit super terram. Partes etenim septē simul ⁊ octo damus, quādo sic ea que septē dieb⁹ euoluūtur disponimus: vt p hec ad bona eterna veniamus. Ut dummodo caute agitur: (H) postmodū venientis tremendi iudicij ira deuitetur. Octo itaqȝ cubitis vestibulū mēsuratur intrinsecus: qꝛ per lucē que post septē dies sequitur: latitudo nobis eternitatis aperitur. Sed nemo ad illā venit, nisi qui hic dilectionē dei ac proximi deuota mēte tenuerit. Unde ⁊ subditur. [Et frontē eius duob⁹ cubitis.] Frōs etenim porte est boni meritū vite ꝑsentis. Sicut enim vestibulum itrinsecus superna requies debet itelligi: ita p frontē porte necesse est qualitatē visibilis vite signari. Frons ergo porte duobus cubitis mensuratur: qꝛ quisquis hic dilectionē dei ac ꝓximi seruare studuerit: ꝑ hec ad eternitatis atrium pertingit. Uita igitur nostra vt duobus cubitis sit mēsurata: tendi quotidie p charitatē debet in amorē dei simul ⁊ proximi. Nō est enim charitas vera: si minus a duob⁹ cubitis habet. Unde Moyses cū p colores vestium, electorū virtutes (Exodi xxviij.) exprimeret: in ornamēto pontificis bis tinctū coccū iubet adhiberi. Quid nāqȝ p coccū, nisi charitas designatur: que semp flamma amoris accēdiꝰ? Sed coccus bis tingitur, quādo non solum ex amore dei sed etiam ꝓximi nostra charitas inflāmatur. Nam quisquis sic amat deum, vt ꝯmissi sibi proximi curā relinquat: adhuc ī eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximū vt minuat desiderium quo flagrare debet in deum: non est adhuc in eo color tincture geminatus. Debemus ergo ⁊ amare eos cū quibus viuimus: ⁊ ad illum totis desiderijs anhelare, in quo veraciter viuamus. Ecce etenī ad fidem atqȝ ad audiendū verbū omnipotētis dñi nos qui religioso induti habitu videmur: ex diuersa mundi qualitate conuenimus: atqȝ ex dissimilib⁹ iniquitatib⁹ in sancte ecclesie cōcordia congregati sumus: ita vt iam (I) patenter factū esse videatur quod de promissione ecclesie per Esaiam dicitur: (Esa. xj.) Habitabit lup⁹ cū agno: et pardus cū hedo accubabit. Nam p sancte charitatis viscera lupus cum agno habitat: qꝛ hi qui in seculo raptores fuerunt, cū māsuetis ac mitibus in pace conquiescunt. Et pardus cum hedo accubabit: qꝛ is qui peccatorum suorū maculis varius fuit: cū eo qui se despicit ⁊ peccatorem fatetur, humiliare consentit. Ubi ⁊ subditur: Uitulus ⁊ leo ⁊ ouis simul morabūꝰ. Quia ⁊ is q̄ p cōtritū cor ad quotidianū se deo sacrificium preparat: ⁊ alius q̄ tāqȝ leo ex crudelitate seuiebat: ⁊ alter qui velut ouis in innocētie sue simplicitate perdurat: in caulis sancte ecclesie conuenerūt. Ecce qualis est charitas: que p diuersitates mentium accēditur: cōcremat: conflat: ⁊ quasi in vnā auri specīē reformat. Sed in eo qꝙ se electi sic amāt: ad illum necesse est vt festinent, quē eterno gaudio in celis videre mereantur. Unus est etenim dñs ac redēptor noster: qui ⁊ hic electorū suorū corda ad vnanimitatem ligat: et ad supernū amorem p iterna desideria semp stimulat. Unde et illic subditur: Et puer paruulus minabit eos. (Ibidem.) (K) Quis iste est puer paruulus: nisi de quo scriptū est: Puer natus est nobis: filius dat⁹ est nobis? Qui simul habitātes minat: qꝛ ne in terrenis rebus corda nostra inhereant: hec per internū desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum ei⁹ minare: est ad suū nos amorem īcessanter accēdere: ne cū nos vicissim diligim⁹, mēte in hoc exilio remaneamus: ne quies huius vite sic placeat: vt ad obliuionē patrie perducat: ne delectata mēs prosperis torpeat. Unde ⁊ donis suis flagella ꝑmiscet: vt nobis omne qꝺ nos in seculo delectabat, amarescat: ⁊ illud incēdium surgat in animo, quod nos semper ad celeste desideriū in quiete excitet: atqȝ (vt ita dicā) delectabiliter mordeat, suauiter cruciet, hilariter cōtristet. Puer ergo nos paruulus minat: qꝛ is qui paulominus qꝫ angeli minorat⁹ est: p charitatē quam nobis tribuit: in hoc nos mūdo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaqȝ nobis coccus est: si ⁊ hic proximos nostros sicut nos diligimus: ⁊ ad auctorē omnium cū ipsis quos diligimus festinamus. Si igitur vita nostra de perfecta charitate bis tingitur: frons in nobis porte duob⁹ cubitis mēsuratur. Siue igitur doctor seu sacrū eloquium, vel certe fides porte nomine signetur: in mēsura vtriusqȝ cubiti charitas non incōuenienter accipitur: qꝛ ⁊ ille (L) vera predicat, qui dei ac proximi amorem docet: et ipsa est certa scientia quā charitas edificat: et fides robusta est, que se in dilectione dei ac ꝓximi exercet. Sequitur: [Porro thalami porte ad viam orientalem tres hinc ⁊ tres inde: ⁊ mēsura vna trium.] Quid thalami: quid via orientalis designet: iam superius diximus: nec replicare latius necessarium putam⁹. Sed querendū nobis est quid est qꝺ dicitꝰ, tres hinc et tres inde? Thalami quippe iuxta viam orientalem sunt corda feruētium in amore dei. Et siue hi qui electi in testamēto veteri fuerūt: siue hi qui in testamēto nouo secuti sunt: nimirū constat: qꝛ oēs ex amore trinitatis accensi sunt. Necqȝ enim vere deum diligerēt: si eiusdē trinitatis q̄ deus est, gratiā nō accepissent. Iuxta viam ergo oriētalem tres hinc ⁊ tres inde sunt thalami: qꝛ dum inter veteres ⁊ nouos patres dñs incarnari dignatus est: quasi in medio thalamorū via orientalis apparuit: qui thalami ad verā speciem ex trinitatis sunt cognitione decorati. Sin vero ad virtutes electorū eundē numerum referamus, tres sunt virtutes sine quibus is qui aliquid operari iā potest, saluari non potest: videlicet fides, spes, charitas. Et qꝛ eadem fides, spes, ⁊ charitas in antiquis patrib⁹ q̄ in nouis doctorib⁹ fuit, iuxta oriētalē viā tres hinc ⁊ tres īde thalami describunꝰ. Uel certe qꝛ tres patrū veterū distinctiones fuerūt: tres quoqȝ nouorū sub gratia sequūtur. Uetus quippe populus habuit patres ante legē: ac deinde in lege: ⁊ postmodū ꝓphetas. In nouo aūt populo pri⁹ hebreorum primitie crediderunt: postmodū plenitudo gētium fidem secuta est: ac deinde in fine seculi hebreorum reliquie saluentur. (Rom. ix.) Quia ergo incarnatio dñi et ex superiori parte patres ante legē: patres in lege: atqȝ ad (M) extremū prophetas habuit: ⁊ ex posteriore fideles ex hebreis: fideles ex gētibus: ac postmodū hebreorū oēs reliquias collegit: orientalis via tres hinc ⁊ tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoqȝ non inconuenienter accipimus, si tres esse fideliū ordines dicamus. Siue nāqȝ in veteri, seu in nouo testamēto, ali⁹ est ordo predicantium: alius continentium: atqȝ alius bonorum coniugatorū. Unde ⁊ idem propheta in superiori parte tres viros liberatos vidit, Noe, Daniel, ⁊ Iob: in qui- (Eze. xiiij.) bus videlicet tribus, predicatores, continētes, ⁊ coniugati signari sunt. Nam noe arcam in vndis rexit: atqȝ ideo figurā rectorū tenuit. Daniel in aula regia abstinentie deditus fuit: ⁊ iccirco vitam continentium signauit. Iob vero in coniugio posit⁹, et curā domus proprie exercens placuit: per quē digne bonorū coniugatorū ordo figuratur. Quia ergo etiam ante mediatoris aduētū, et predicatores, ⁊ continētes, ac boni coniugati fuerūt: q̄ eundem eius aduētum prestolarētur: ⁊ magna hunc siti desiderij videre cuperent: ⁊ postmodū predicatores: cōtinentes: ac boni cōiugati sicut cernimus existunt. Qui redēptorē nostrū non iā desideramus incarnatū: sed in maiestatis sue gloria contēplādum, orientalis via tres hinc, ⁊ tres inde thalamos habet: iuxta psalmiste vocē,

A

Psā.xvij.

qui de eadē via videlicet redēptore nostro dicit. In circuitu eius tabernaculum eius. Sed pēsandū nobis est sollicita intētione quod dicitur / qꝫ mensura vna trium. Cum enim longe sit a continētibus ꝛ tacētibus excellētia predicatorꝫ: ꝛ valde a coniugatis distet eminētia cōtinentium: quid est ꝙ vna mēsura dicitur trium? Coniugati quippe ꝗuis ꝛ bene agant / et omnipotētē deum videre desiderent: domesticis tamen curis occupantur: et necessitate cogēte / in vtroqꝫ mētē diuidūt. Continētes aūt ab huius mūdi actione remoti sunt: ꝛ voluptatē carnis etiam a licito coniugio restringunt. nulla coniugis: nulla filiorū cura: nullis noxijs ac difficilibus rei familiaris cogitationib⁹ implicanł. Predicatores vero nō solum se a vitijs coercent: sed etiam alios peccare prohibent: ad fidem ducūt: in studio bone conuersationis instruūt. Quomodo ergo vna eorū mēsura est: quorū vite equalitas vna non est? Sed mēsura vna trium est: qꝛ etsi in eis meritorū magna est diuersitas: tamen distātia in fide in qua tendūtur non est. Nam eadē fides que istos solidat in maximis: illorū infirmitatē ꝯtinet in paruis. Vel certe trium vna mēsura est: qꝛ in retributione vltima ꝗuis eadē dignitas omnibus nō sit: vna tamen erit omnibus vita beatitudinis. Unde per semetipsum dn̄s

Io.xiiij.

B

dicit. In domo patris mei mēsiōes multe sunt. Sed tamen qui in ea ducti sunt / ꝗuis diuersis horis venerūt: vnum denarium ꝑceperūt. Qua itaqꝫ ratione cōueniāt mēsiones multe cū vno denario: nisi quia diuerse quidē beatorum ciuiū dignitates erūt: sed tamen vna requies eterne retributionis? Nam ꝛ si dispar erit meritū singulorum: non erit diuersitas gaudiorū: qꝛ etsi alter minus atqꝫ alius amplius exultat: oēs tamen vnū gaudium de conditoris sui visione letificat. Hoc quoqꝫ est siue de veteribus / seu de nouis patribus sentiēdū: qꝛ oriētalis via cum tres hinc / ꝛ tres inde thalamos habet: mēsura vna trium est: quoniam ipsa fides atqꝫ ipsum meritū tenuit corda precedētium: que repleuit corda sequentium sub

ij.Co.iiij.

Psā.cxv.

testamento nouo positorū: sicut ꝛ per Paulū dicił: Habentes autē eundē spiritū fidei: sicut scriptū est. Credidi propter quod locutus sum. Et nos credim⁹ propter quod ꝛ loqmur. Spiritales quippe illi patres omnipotentem deum trinitatē ita esse crediderūt: sicut eādē trinitatem noui patres aperte locuti sunt. Esaias nāqꝫ au

Esa.vj.

diuit angelica agmina in celo clamantia: Sanctus: sanctus: sanctus dn̄s de⁹ sabbaoth. Ut enim ꝑsonarū trinitas monstrareł / tertio sanct⁹ dr̄. Sed vt vna esse substantia trinitatꝭ appeat / nō dn̄i sabbaoth: sed dn̄s sabbaoth

Psā.lxvj.

esse ꝓhibeł. Qđ Dauid quoqꝫ sentiēs ait: Benedicat nos deus deus noster: benedicat nos deus. Qui cū tertio dixisset deus: vt vnū esse hunc ostēderet / subdidit: Et metuant eū oēs fines terre. Paulus quoqꝫ loquitur dicēs:

Roā.xj.

Quoniam ex ipso: ꝛ ꝑ ipsum: ꝛ in ipso sunt omnia. Ex ipso videlicet / ex patre. Per ipsum: ꝑ filium. In ipso aūt / in spiritusancto. Quē ergo ipsum cū tertio dixisset: adiūxit. Ipsi gloria in secula seculorū. amē. Qui enim nondixit: ipsis sed ipsi: dicēdo ter ipsum distinxit ꝑ personas: et subiungendo ipsi gloria / non diuisit substantiā. Quia itaqꝫ vna est veterū ac nouorū patrū fides: recte thalamorum describitur mēsura vna triū. Quod verbis alijs replicatur cū subditur. [Et mēsura vna frontium.] Ex vtraqꝫ enim parte est mēsura frontium: qꝛ patres nostri vel prius a veteri / vel nunc a nouo testamēto venientes / in vna mediatoris fide conueniunt. Qui pro eo ꝙ charitate pleni sunt / carnē suam abstinētia edomāt: corda audientium predicationis lumine illustrant: signa faciūt: virtutes operātur. Per hoc ꝙ eorum bona nobis foris innotescunt: non immerito huius celestis edificij frōtes vocanł. Omne eni quod nunc in aperto ostenditur / frōs est: vt illud sit vestibulum edificij: quod nobis interius reseruatur. Unde et sancte ecclesie in cantico canticorū

Can.vj.

dicitur: Sicut cortex mali punici gene tue absqꝫ occultis tuis. Gene quippe sunt sancte ecclesie spiritales patres: q̄ nūc in ea miraculis coruscāt: ꝛ velut in ei⁹ facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere: ventura prophetare: mundū perfecte relinquere: celestib⁹ desiderijs ardere: sicut cortex mali punici sancte gene rubēt. Sed quid istud est oē quod miramur / in

Esa.lxiiij.

illius rei comparatione de qua scriptum est: ꝙ oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit que preparauit deus diligētib⁹ se? Bene ergo cū miraretur genas ecclesie: subdidit. Absqꝫ occultis tuis. Ac si aperte diceret: Ea quidē que in te non latēt / magna sūt: sed illa valde ineffabilia que latent. Sequitur. [Et mēsus est latitudinē liminis porte decē cubitorꝫ: ꝛ longitudinē porte tredecim cubitorū.] Multa superius de porte significatione iam diximus. Sed vnū tenere aliquid debemus / per quod possit ꝛ cetera lectoris prudētia penetrare. Dictū quippe est per portā scripturā sacrā posse significari. Sed hoc nobis modo laboriose discutiendum est: cur latitudo liminis porte decem cubitis: ꝛ longitudo porte tredecim mēsuratur. Hoc aūt loco longitudo porte altitudo dicitur: sicut non lōge stature dicimus: quem altū videmus. Nam longitudo porte dici in transuersum non potest: cuius latitudo ꝑ decē cubitos demōstratur. Quid ergo latitudo liminis porte: nisi lex testamenti veteris fuit: ꝛ longitudo porte / nisi gratia testamenti noui? Quia videlicet scriptura sacra dū per testamentū vetus crimina operū cōpescuit / dari decimas precepit: quasi per mādata humilia in liminis latitudine iacuit. Sed dū ꝑ testamentū nouū cogitationes prauas coercuit / derelinqui oīa / ꝛ ꝓ deo vitā corporis iussit cū presenti seculo despici: quasi porta nostra in longitudinis altitudine surrexit. Minora quippe ꝓcepta israelitico populo per legē data sunt. Unde ꝛ eidem populo

D

j.Cor.xij.

Moyses in cāpo locut⁹ est. Altiora dn̄s sanctis apostolis dedit. Unde ꝛ eosdē mandatis vite in mōte docuit.

Exo.xix.

Mat.v.

Dum vero redēptor noster ꝑ euangeliū dicit: Nolite putare quoniam veni soluere legē aut prophetas: non veni soluere / sed adimplere. Adimplere enim venerat legem: qui legis iustitie gratiam addidit: vt quod illa iubebat in minimis / ipse perfici adiuuaret in summis. Et quod illa coercebat ab ope: ipse resecaret a corde. Intellecta

E

ergo lex q̄ in latitudine iacuit: i altitudine surrexit. Ipsa enim dei cognitio que apud illam in spiritalibus patribus fuit: nota omni hebreorū populo non fuit. Nam omnipotentē deum / sanctam videlicet trinitatē cū prophete predicarent / populus ignorabat: solū decalogū tenebat in fide: legē trinitatis nesciens. Mensuretur ergo latitudo liminis porte decē cubitis: quia durus ille populus subtilitatē fidei ignorans: mandatis seruiebat decalogi. Mensuretur ergo longitudo porte tredecim cubitis: qꝛ per testamentū nouū in corde fidelis populi super mādata decalogi quē verius custodit / cognitio trinitatis creuit. Et cū mandata legis perficit: trinitatem esse omnipotentē dn̄m credidit. Ubi ꝛ queri rationabiliter potest: cur istam latitudinē liminis porte quam superius dixerat vno calamo mēsurari: inferius subiūxit ꝙ decem cubitis mensuretur: ac deinde subditur ꝙ longitudo porte tredecim sit cubitis mēsurata? Un⁹ etenī calamus iā (sicut sepe dictū est) sex cubitos habet / ꝛ palmum: decē vero cubiti iam mēsurā suam sup calamū tenent: tredecim vero amplius q̄ decem. Quid est ergo ꝙ prius vno calamo limen porte: postmodū latitudo eius decem cubitis: ad extremū quoqꝫ lōgitudo porte tredecim mensurał / nisi ꝙ sancti patres quos per sacram scripturam ante legem fuisse cognoscimus / vnū quidē omnipotentē deum / sanctā videlicet trinitatē esse nouerūt / sed eandē trinitatem quā cognouerunt / aperte minime predicauerūt? Qui ei⁹ iussionib⁹ obedientes / ꝛ vite mūditiam cōseruantes: quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionē operis: ꝛ sepe angelos vidētes, habuerunt palmum contēplationis. Data autē lege: rudis ille hebreorꝫ populus mādata decalogi seruare conatus est: sed tamē de cognitiōe sancte trinitatis erudit⁹ non est. Et ꝗuis hāc spiritales patres ꝑfecte cognouissēt / multitudo tamen synagoge nec inuenire mysterium trinitatis potuit: nec querere sciuit. Superueniēte autē gratia per testamentū nouū: omnis fidelis populus vnū deum trinitatem esse cognouit: ꝛ virtutē decalogi ei⁹ agnitione compleuit. Prius ergo limen porte mēsuretur calamo vno: postmodū latitudo eius cubitis decem: atqꝫ ad extremū longitudo porte cubitis tredecim: qꝛ ꝛ sanctis patribus ante legē actiua ꝛ contēplatiua vita non fuit: et sub lege decalogi populus diuine substātie mysteriū nesciens / in mādatorum latitudinem seruiuit. Et nunc sub gratia custoditis verius decalogi preceptis / omnis qui ad fidē venerit: sancte trinitatis sacramenta cogno:

G

scit. Qua in re hoc quoq; nobis sciendū est: q2 et p incre-menta tēpoꝝ creuit sciētia spiritaliū patrū. Plus nāq; Moyses q̄ Abraham: plus prophete q̄ Moyses: plus apostoli q̄ prophete in omnipotētis dei sciētia eruditi

Dan. xij.

sunt. Fallor ni hec ipsa scriptura nō loquitur. Pertrāsi-bunt plurimi/⁊ multiplex erit scientia. Sed hec eadem que de Abrahā/ Moyse/prophetis ⁊ apostolis diximꝰ: ex eiusdem scripture verbis si possumus ostendamus. Quis enim nesciat quia Abraham cū deo locutus est?

Exo. vj.

et tamē ad Moysen dñs dicit: Ego sum deus Abrahā: deus Isaac: ⁊ deus Jacob: ⁊ nomen meū adonai nō in-dicaui eis. Ecce plus Moysi q̄ Abrahe innotuerat: qui illud de se Moysi indicat/ qd se Abrahe nō indicasse nar rabat. Sed videamus si pphete plus q̄ Moyses diui-nam scientiam apprehēdere potuerūt. Certe psalmista

Ps. cxviij.

dicit: Quomodo dilexi legem tuā dñe: tota die medita-tio mea est. Atq; subiunxit: Super oēs docētes me intel

Ibidem.

lexi: q2 testimonia tua meditatio mea est. Et iterū. Su-per seniores intellexi. Qui ḡ legē meditari se memorat: et super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur: quia diuinam scientiam plusq̄ Moyses acce-perat: manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus: q2 plus sancti apostoli edocti sunt q̄ prophete? Certe ve-

Luce. x.

ritas dicit: Multi reges et prophete voluerunt videre que videtis: et audire que auditis: sed non viderunt. Plus ergo q̄ prophete de diuina scientia nouerunt: q2 quod illi solo spiritu viderāt: ipsi etiam corporaliter vi-debant. Impleta itaq; est ea quam superius diximus/

Dan. xij.

Danielis sententia: quia pertransibunt plurimi/ et mul-tiplex erit scientia. Mēsura ergo calami qui est sex cubi torum ⁊ palmo/ ducitur ad cubitos decē: ⁊ mensura decē

H

cubitorum ad extremū surgat in tredecim. Quia quāto mundus ad extremitatē ducitur: tāto nobis eterne sciē tie aditus largius aperitur. Sequitur [Et marginem an te thalamos cubiti vnius.] Sicut sepe diximus: thala-mi corda electorū sunt/ omnipotentis amore feruentia. Quid per marginē āte thalamos: nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur/ nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim charitas fidē: sed fides charitatē precedit. Nemo enim potest amare quod non crediderit. Margo itaq; est ante thalamos: fides ante ardorem charitatis: quia sicut dictū est: nisi ea que au-dis credideris: ad amorē eorū que audieris/ nullatenꝰ inflāmaris. Sed margo ante thalamū cubiti vnius est: q2 tunc fides corda audientium in amore copulat/ quā-do per errores ⁊ schismata diuisa non est: sed in vnitate p-durat. Ut videlicet margo vnius cubiti audientis ani-mū ad thalamū perducat: quia celestis spiritus speciē quam hic predicat: postmodū in celestibus demōstrat. Ubi ⁊ bene subditur. [Et cubitus vnus/finis vtriusq;.] Utriusq; aūt dicitur: ac si dicatur vtrorūq;. Per latitudi-nem quippe liminis ⁊ longitudinē porte/ vetꝰ ac nouū testamentū diximus designari. Ad extremū vero addi-

I

tur q cubitus vnus sit finis vtrorūq;: q2 videlicet ⁊ te-stamentum vetus vnū nobis mediatorem dei ⁊ hominū nunciauit: ⁊ testamentū nouū eundem nobis nunciat in eterna claritate venturū: quem iam pro nobis cognoui-mus incarnatum. Cubitus ergo vnus vtrorūq; est: q2 ⁊ quem lex predixit/ in carne apparuit: ⁊ ipse quē nunc te-stamentū nouū loquitur/ i gloria maiestatis apparebit. Et tūc vtrorūq; finis erit/ cū visus i diuinitatis sue po-tētia/ omnia que sunt predicta cōpleuerit. Scriptū nāq;

Roma. x.

est: Finis legis xp̄s ad iustitiam credenti. Finis videli-cet non qui consumit: sed qui perficit. Tunc etenim legē perfecit/ cū sicut lex predixerat/ incarnatꝰ apparuit. Sed adhuc de eiꝰ iudicio multa nouū testamentū loquitur: adhuc multa de regno illius narrat: que necdū videmꝰ impleta. Ecce quotidie euāgelium legitur: vētura pre-dicantur. Tunc ergo erit ⁊ noui testamēti finis: cū ⁊ que de se promisit cōpleuerit. Finietur ꝟo testamētū nouū: q2 perficietur. Nā cū ipse de quo loquitur/ visus fuerit: eiusdē testamēti verba cessabūt. Unde ⁊ sancte ecclesie veri luminis diem quasi tēpꝰ vernale prestolanti p spon-

Cant. ij.

si vocem dicitur. Surge propera amica mea/ colūba mea/ formosa mea/ ⁊ veni. Iā enim hyēs transijt: imber abijt et recessit: flores apparuerūt in terra. Siue enim sancta ecclesia seu vnaqueq; electa anima/ celesti spōso est ami-ca p amorem: colūba per spiritū: formosa per morū pul-chritudinē. Que cū iam de corruptione carnis ducitur:

K

et procul dubio hyems trāsijt: q2 psentis vite torpor abs-cedit. Imber quoq; abit ⁊ recedit: q2 cū ad contemplan dum in sua substātia omnipotentē deum educitur/ iam verboꝝ gutte necessarie non erūt/ vt pluuia debeat pre-dicationis infundi. Nam quod minꝰ audire potuit: am-plius videbit. Tunc apparent flores in terra: q2 cum de eterna beatitudinis vita quedam suauitatis primordia pregustare anima ceperit: quasi iam in floribus odora-ta exit. Quod postq̄ egressa fuerit: in fructu vberius ha-

Ibidem.

bebit. Unde ⁊ illic subditur. Tempus putationis aduē-nit. In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur: vt ea que preualent/ vberius fructū ferant. Nostre itaq; pu tationis tēpus tunc aduenit/ quando infructuosam a-noxiam corruptionē carnis deserimus: vt ad fructū ani me puenire valeamus. Qui fructꝰ nobis erit vberrimꝰ, visio vnius cubiti. Ergo vnus est finis vtriusq;: q2 vnus

[P]s. cxl.

est ille qui dixit: Singulariter sum ego donec transeam Qui solus cū patre et sancto spiritu psidet in celo: sicut passer vnicus in edificio. Quēadmodū impleuit legem per mysterium incarnationis ⁊ pfecte humanitatis sue: ita testamēti noui promissa impleturꝰ est p ostēsam glo-riam claritatis sue. Hunc vnum nobis cubitū mensure

Gen. v[j].

quoq; arce locuta est. Arca enim que trecentis cubitis fieri in lōgitudine iussa est: sexaginta vero i latitudine: trigita aūt in altitudīe: i vno est cubito ꝯsūmata. Quid

L

enī p arcā nisi sancta ecclesia figuratur: q̄ inferiꝰ ampla est/ superiꝰ angusta? Que a trecētis ⁊ sexaginta ac triginta cubitis ad vnū cubitū colligitur: q2 latitudinē quā san cta ecclesia in membris suis adhuc infirmātibus habꝫ/ paulisper angustata ⁊ in altū proficiens ad vnū tendit. Ipsa enim ratio exigit vt credamus q in illa arce lati-tudine oēs bestie/ cuncta quadrupedia atq; reptilia in inferioribus fuerūt: homo vero atq; volatilia nimirū in superiōribꝰ. Iuxta superiorē etenim partē fenestra fuit in latere: de qua coruū vel colūbam dimisit hō: vt si iam diluuij transisset aqua/ cognosceret. Et q2 arca eadē in vno fuit cubito consummata: homo ⁊ volatilia iuxta cu bitum fuerūt. Recte itaq; per arcā vniuersa ecclesia de-signatur: que adhuc in multis suis carnalibus lata est: in paucis spiritalibꝰ angusta. Et q2 ad vnū hominē qui est sine peccato colligitur: quasi in vno cubito cōsumma-tur. Uidemus etenim multos intra eiusdē sancte eccle-sie sinum in superbia erigi: in carnis voluptate dissolui: acquirendis terrenis rebus inhiare: imperāte auaritia mare transire: deseruire iracūdie: iurgijs vacare: proxi-mos quos preualent ledere. Sed q2 eos adhuc sancta ec-clesia tolerat vt conuertat: quasi in arce latitudine deor-sum bestie morantur. Uidemus alios iam aliena non que-rere: illatas iniurias equanimiter portare: rebꝰ proprijs esse cōtētos: humiliter viuere. Sed q2 isti iā pauci sunt/ angustatur arca. Alios autē conspicimus etiam possessa relinquere: nullum terrenis rebus studium dare: inimi-cos diligere: carnē a cunctis voluptatibus domare: mo-tus oēs sub rationis iudicio premere: per celeste deside-

M

riū cōtēplationis pēnas subleuare. Sed q2 tales quiq; valde rari sunt: in arca iuxta cubitū ducūtur: vbi homi-nes ⁊ volatilia continentur. Queratur tamē si quis in eis esse valeat sine peccato: ⁊ nullus inuenitur. Quis itaq; ho-mo sine peccato est: nisi ille qui in peccato natus nō est? In vno ergo cubito consummatur arca: q2 vnus est au-ctor ⁊ redēptor sancte ecclesie sine peccato: ad quē oēs proficiunt qui se esse peccatores nouerūt. Dicatur itaq; de limine ⁊ porta. Et cubitus vnus/ finis vtriusq;. Quia cū vnus mediator dei ⁊ hominū christꝰ Iesus i maiesta te sua apparuerit: omnia vtriusq; testamēti q̄ predicta ⁊ promissa sunt cōplebit. Sin vero vtraq; hoc loco margi nem ac thalamos memorat: neq; hoc ab hac sentētia ab-horret: q2 cū maiestas redēptoris nr̄i nobis fuerit osten-sa/ finitur fides: cū iam ceperit videre homo quod credi dit. Et ad finē suū perueniunt thalami: q2 corda fideliū incomparabiliter longe q̄ modo sunt in amore illiꝰ per-ficiuntur. Cubitus ergo vnus finis vtrūq; est: q2 vnius domini ⁊ saluatoris visio i electis suis fidem finit/ ⁊ cha ritatē perficit. Considerare libet qui nos sumus qui ista tractamus. Certe ex gentibus venimus: certe parentes nostri lignorū ac lapidum cultores fuerunt. Unde ergo hoc nobis vt ea que nunc vsq; hebrei nesciunt/ Ezechie-

A lis prophete tam ꝓfunda mysteria rimemur? Agam⁹ ergo gratias toto desiderio viro: q̃ cuncta que de eo in sacro eloquio scripta sunt/opere impleuit: vt q̃ intelligi audita nō poterāt: visa panderent. Ibi q̄ppe incarnatio/ibi passio/ibi mors/ibi resurrectio/ibi ascēsio illius continetur. Sed quis nostrū hec audita crederet: nisi facta cognouisset? Signatū ergo librū (sicut in Joannis apocalypsi legitur:) quē aperire ꝛ legere nemo poterat: leo de tribu iuda aperuit: q2 oīa ei⁹ nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et p hoc q2 infirmitatis nostre mala ptulit: sue nobis potētie ꝛ claritatis bona monstrauit. Caro eñ factus est: vt nos spirituales faceret: benigne inclinatus est vt leuaret: exijt vt introduceret: visibilis apparuit vt inuisibilia mōstraret: flagella ptulit vt sanaret: opprobria ꝛ irrisiones sustinuit vt ab opprobrio eterno liberaret: mortuus est vt viuificaret. Agam⁹ ergo gratias viuificāti ꝛ mortuo: ꝛ ideo amplī⁹ viuificāti/q2 mortuo. Unde bene salutē nostrā/et passionē illius Esaias contēplatus ait. Ut faciat opus suū/alienū est opus ei⁹: vt operetur opus suū/peregrinū est opus ei⁹ ab eo. Opus eteni dei est aīas quas creauit colligere: ad eterne lucis gaudia reuocare. Flagellari autē atq3 sputis illiniri/crucifigi/mori/atq3 sepeliri: nō hoc in sua substātia opus dei est: sed opus hōis peccatoris/qui hec oīa meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in corpore suo sup lignū. Et qui in natura sua ante semp incōprehensibilis: in natura nostra cōprehēdi dignat⁹ est ac flagellari: nisi ea q̃ erāt infirmitatis nostre susciperet: nunq̄3 nos ad sue fortitudinis potentiā subleuaret. Unde ergo faciat opus suū? Alienū opus eius: et vt operet opus suū/peregrinū est opus eius ab eo: q2 incarnat⁹ deus vt nos ad suā iustitiam colligeret: dignatus est pro nobis tanq̄3 peccator homo vapulare. Et alienū opus fecit vt faceret propriū: q2 per hoc q2 infirmans mala nostra sustinuit: nos qui creatura illius sumus/ad fortitudinis sue gloriam perduxit. In qua viuit ꝛ regnat cum patre i vnitate spiritussancti: per omnia secula seculorum. Amen.

Apoca.v.

Esa.xxviij

j. Pet.ij.

B

¶ Homilia.xvij.

Ezech.xl.

Thalami autem sex cubitorum erant hinc ꝛ inde. Et mēsus est portam a tecto thalami vsq3 ad tectum ei⁹: latitudinem vigintiquinq3 cubitoꝝ: ostium cōtra ostiū. Et fecit frontes per sexaginta cubitos: et ad frontem atrium porte vndiq3 per circuitū: et ante faciem porte que pertingebat vsq3 ad faciem vestibuli porte interioris quinquagita cubitos: ꝛ fenestras obliquas in thalamis ꝛ in frōtibus eorū: que erant intra portam vndiq3 ꝑ circuitū. Similiter autē erāt et in vestibulis fenestre per gyrum intrinsecus: et ante frontes pictura palmarum celata.

C

Memoratis superius thalamis/propheta subiungit q2 thalami sex cubitorū erant hinc ꝛ inde. Qua in re magna nobis questio generat: cur superius thalamū vno calamo mensuratū dixit: quē videlicet calamū sex cubitos et palmū habere perhibuit: atq3 inferius thalamos sex solūmodo dicit cubitis mensurari? Si enim nō calamo/sed sex cubitis mensurātur: palmus deest/qui superius in mēsura calami dicebat adesse. Sed si thalami sunt sensus atq3 cogitatiōes fideliū/in quibus caste anime cōditori suo in amore iunguntur: ꝛ per sex cubitos perfecta operatio: per palmū vero inchoatio contemplationis exprimitur: sancte vniuersalis ecclesie debemus mēbra cōspicere: ꝛ citius inuenimus q2 sunt in ea thalami vno calamo: ꝛ sunt alij sex tantūmodo cubitis mēsurati. Nam fideles quidā in illa omnipotentē deū ita amant/vt et in opere perfecti sint/et in contēplatione suspensi. Hi profecto calamū in mensura habent: q2 et sex cubitos operationis/ꝛ palmū contēplationis possident. Quidam vero omnipotentē quidē deum diligunt: et perfecte in bonis operibus exercentur: sed tamen contēplari eius magnitudinē subtiliori intellectu nesciūt. Amāt autem: sed inuestigare gaudia eius claritatis ignorant. Hi itaq3 sex cubitos habent/ꝛ palmū non habēt: quia ei iam per amorē iuncti sunt: sed ex cōtēplatione disiuncti. Qui tamē thalami post cōmemorationē cubiti vnius/hinc et inde esse referūtur: q2 videlicet in amore auctoris ac redēptoris nři fideles anime ꝛ ex iudaico populo ꝛ ex gentilitate conuenerūt. Unde ꝛ idem redēptor noster cū asellū sedens/Hierusalē tēderet (sicut euāgelista testatur) multi vestimēta sua strauerūt in via: alij autem frondes cedebant de arboribus/ꝛ sternebāt in via: ꝛ qui preibant ꝛ qui sequebātur/clamabāt dicentes. Osanna benedictus qui venit in nomine dñi. Saluator enim noster asellū sedens/hierusalē tendit: quādo vniuscuiusq3 fidelis aīa/regens videlicet iumētum suum: ad pacis intime visionē ducit. Jumentū sedet etiā cū sancte ecclesie vniuersaliter presidet: eāq3 in supne pacis desideriū accendit. Multi autem vestimēta sua in via sternunt: q2 corpora sua per abstinentiam domant: vt ei iter ad mentē parent: ꝛ exēpla bona sequētibus prebeant. Alij autē ramos vel frondes de arboribus cedunt/et sternunt in via: q2 in doctrina veritatis/verba atq3 sententias patrū ex eorum eloquio carpunt: et hec in via dei ad auditoris animū venientes: humili predicatione submittunt. Quod indigni quoq3 ꝛ nos modo facimus. Nam cū patrum sentētias in sermone exhortatiōis assumimus: frōdes de arborib⁹ cedimus: ꝛ has in via dei omnipotētis dñi sternimus. Sed qui preibāt ꝛ qui sequebantur/clamabāt: osanna. Precessit quippe iudaicus populus: secutus est gentilis. Et q2 oēs electi siue qui in iudea esse potuerūt: siue qui nunc in ecclesia existunt: in mediatorem dei ꝛ hominū crediderūt ꝛ credūt: qui preeunt et qui sequūtur: osanna clamāt. Osanna autem latina lingua/salua nos dicit. Ab ipso enim salutē ꝛ priores quesierunt ꝛ presentes querūt: ꝛ benedictū qui venit in nomine dñi cōfitentur: quoniā vna spes/vna fides est precedētiū atq3 sequētium populorū. Nā sicut illis peccata passione ac resurrectiōe eius sanata sunt: ita nos preterita passiōe illius ac ꝑmanēti in secula resurrectione saluamur. Quē enī priores nostri ex iudaico populo crediderūt atq3 amauerūt venturum: hunc nos ꝛ venisse credimus ꝛ amamus: eiusq3 desiderio accēdimur/vt eū facie ad faciem contēplemur. Thalami ergo ei⁹ hinc ꝛ inde sunt: q2 corda amātium fidem que in illo est/ꝛ a priori parte seculi ꝛ ab vltima cōplectūtur. Sequitur. [Et mensus est portā a tecto thalami vsq3 ad tectum eius/latitudinē viginti ꝛ quinq3 cubitorum.] Sepe iam diximus portā fidē: ꝛ per eandē fidem ipsum dñm ac redēptorem nostrū mediatorē dei et hominū Jesum christū posse signari: q2 per fidē que in eo est/introitus ad fidē patet. Sed etiā scripturā sacrā q̃ nobis eādem ipsam fidē in redēptoris nostri intellectū aperit: nō immerito portam accipim⁹: q2 ea vt oportet cognita: ad intelligenda visibilia intramus. Si igit hoc in loco (vt prediximus) porta scriptura accipitur: querēdum est quid per tectū thalami: quid per tectū porte signet. Sed habet thalamus tectū: q2 operta est mens amantiū: et adhuc feruor amoris in occulto est. Habet quoq3 et porta tectum: q2 scriptura tota quidē ꝓpter nos scripta est: sed nō tota intelligit a nobis. Multa quippe in illa ita aperta sunt vt pascant paruulos: quedā vero obscurioribus sententijs vt exerceant fortes: quatenus cū labore intellecta plus grata sint. Nonnulla autē ita in ea clausa sunt: vt dū ea nō intelligimus/agnoscētes infirma nostre cecitatis/ad humilitatē magis q̄3 ad intelligentiam proficiamus. Sūt enim quedā que ita de celestibus loquūtur: vt solis illis supernis ciuibus in patria sua persistētibus pateāt: necdūq3 nobis peregrinantibus reserētur. Nā si quis ad vrbē incognitā pergēs: multa de illa in via audiat: quedā quidē ex ratione colligit: quedā vero q2 necdū videt/nullo modo cognoscit: ipsi vero ciues qui in ea sunt: ꝛ que de illa tacētur vidēt: ꝛ que de illa dicūtur intelligūt. Nos igitur in via adhuc sumus: multa de illa celesti patria audimus: alia iam ꝑ spiritū ꝛ rationē intelligim⁹: quedā vero nō intellecta veneramur. Unde et de eodē sacro eloquio scriptū est: Extēdēs celum sicut pellē: qui tegis in aquis superiora eius. Celū quippe sicut pellis extēditur: q2 per ora mortaliū scriptura sacra nobis in expositionib⁹ explicatur. Sed sunt aque in celo/superiores videlꝫ multitudines. i. angeloꝝ agmina: in quib⁹ eiusdē celi tegunt superiora: q2 ea q̃ in sacro eloquio altiora ꝛ obscuriora sūt/angelicis solūmodo spiritib⁹ patēt/ꝛ nobis adhuc incognita

D

Mat.xi.
Mat.xxi.
Luce.xix.

E

Osanna latine dicit salua nos.

F

Ps.ciij.

G perdurāt. Habet ergo thalam⁹ tectū: q̄ꝛ nescit adhuc ꝓxi
mus q̄ntū amat a ꝓximo. Porta quoq;. i. sacrū eloquiū
habet tectū: q̄ꝛ necdū oia penetrare intellectu possum⁹ q̄
de celestibus audim⁹. Restat ergo vt i his q̄ intelligim⁹:
in ꝓfectu quotidie charitatis ambulem⁹. Et q̄uis in no
bis ꝓximi quoq; nostri nō videāt q̄ntū diligant a nobis:
atq; in sacro eloquio ea q̄ necdū intelligim⁹ humiliter ve
neramur: in his tamē ad q̄ intelligēdo ꝑuenim⁹/dilatari
per bonā operationē debem⁹. Unde ꝛ dicit. [Et mensus
est portā a tecto thalami vsq; ad tectū eius latitudinē vi
ginti ꝛ quinq; cubitorū.] Quinq; eni carnis sensib⁹ ꝓditi
sumus: videlicet visu/gustu/olfactu/auditu/atq; tactu.
Isdē vero quinari⁹ numerus ꝑ semetipm̄ multiplicat⁹/
ad vicesimū ꝛ quintū numerū surgit. Operari aūt exteri⁹
quiddā de mādatis celestib⁹ sine istis corporeis q̄nq; sen
sib⁹ nō valem⁹. His quippe officijs suis iudex anim⁹ in
teri⁹ ꝓsidet: ꝛ qd exteri⁹ agere iuste vl' misericorditer pos
sit: quasi eisdē officijs renunciātibus ac deseruiētib⁹ agno
scit. Cū ergo timore oipotētis dni animus implet: necesse
est vt q̄nq; nostri sensus nobis velut subiecta officia in bo
na operatiōe deseruiāt. Per quos cū aliq̄d agere miseri
corditer ceperim⁹: plus se quotidie ipsa mia aperit: et q̄si
quidā sin⁹ boni operis expādit. Quinq; igit sensus multi
plicant in se/dū hoc qd̄ ꝑ ipsos agit/i bono quotidie ope
re per ꝓfectū multiplicat. Unde ꝛ latitudo esse viginti et
quinq; cubitoꝝ dicit: q̄ꝛ timor/tenacia/ꝛ pigredo angustia
H est. Quisq̄s eni ideo īdigēti dare panē metuit/ne sibi de
sit: adhuc in angustia timoris est. Quisq̄s igit vestimētū
algēti nō porrigit/q̄ꝛ hoc solus habere cōcupiscit: adhuc
tenacie sue angustia coarctat. Quisq̄s ideo bonū nō agit/
q̄ꝛ torpore animi torpescit: ipe ei suus torpor angustia est.
Respicere autē inopē: exaudire precē: largiri stipē: ꝓbere
defensionē: atq; ꝓ eiusdē defensiōe pauperis/aduersantis
cuiuslibet inimicitias nō timere: magne mentis latitudo
est. Mensurat ergo inter thalamū ꝛ portā ea q̄ interest la
titudo/cubitis viginti ꝛ q̄nq;: q̄ꝛ in exteriore sensuū ope
ratione ꝓbat ꝛ cognoscit q̄ intrinsecus largitas bonitatis
habeat. Nā qd iā de scriptura sacra didiceris: ꝛ q̄ntū ꝓxi
mū tacit⁹ ames: in latitudine boni opis ostēdis. Pateat
itaq; vigiti ꝛ q̄nq; cubitis latitudo iter thalamū ꝛ portā:
q̄ꝛ inter charitatē ꝛ sciētiā testis est bona opatio. Que si
fortasse defuerit: ꝓfecto certum est nec cognouisse te deū/
nec diligere ꝓximū. i. nec portā sacri eloquij/nec amoris
thalamū habere. Et notādū q̄ a tecto thalami vsq; ad te
ctū porte dicit mēsuratū. Per ea eni q̄ nobis in sacra scri
ptura cooperta sunt/nr̄a humilitas approbat: q̄ꝛ quicq̄d
Ps. x. in illa nō intelligim⁹/nō suꝑbe repehēdere: sed venerari
humiliter debem⁹. Unde ꝛ de dn̄o scriptū est. Palpebre
eius interrogāt filios hoim. Palpebre q̄ppe ei⁹ interro
gāt: quādo aliq̄d nobis claudut/ꝛ aliq̄d aperiūt. Aperiē
do nos interrogāt: si intelligēdo nō extollimur. Clauden
do nos interrogāt/si non despicim⁹ q̄ intelligere nō vale
mus. Per ea aūt q̄ de charitate nr̄a ꝓximis nr̄a nō loq̄
I mur/in conspectu dei veri⁹ ꝓbamur. In quorūdā eni ore
charitas ficta est: in quorūdā cordib⁹ vera. Et sepe de cha
ritate ostendit qd̄ nō est: ꝛ demōstrat qd̄ est. Amorē itaq;
nostrū erga ꝓximū plus bona opatio loquit q̄ ligua: vt
in ipo bone opere ꝓximus noster amari se videat. Et cū
tn̄ nō possum⁹ quātū volum⁹ opari: oipotēti deo occulta
amoris nr̄i sufficiant. A tecto ergo thalami vsq; ad tectū
porte sit magna latitudo: vt ab occultis nr̄e charitatis ꝓ
pter ꝓximū vsq; ad humilitatē sciētie/ꝛ ꝓpt deū inquā
tū intelligim⁹ ꝛ valem⁹ bona semp operemur. Potest enim
porta ipse iā adit⁹ regni celestis intelligi. Habet nūc tha
lamus tectū: habet ꝛ porta tectū: q̄ꝛ ꝛ quanta sit nr̄a chari
tas inter deū ꝛ ꝓximū nō cognoscit: ꝛ quādo de h̄ seculo
ad eterne vite requiē introducamur ignorat. Esse eni no
bis cōditor noster diē mortis nr̄e incognitū voluit: vt dū
semp ignorat/semp esse ꝓxim⁹ credat: ꝛ tāto q̄s feruētior
sit in opatiōe: quāto ꝛ incert⁹ est de vocatiōe. Unde ꝛ lati
tudo viginti ꝛ q̄nq; cubitorū a thalamo ad portā tēdit:
q̄ꝛ charitatē quā semel in deo ꝛ ꝓximo cōcepim⁹: vsq; ad
ingressum regni debem⁹ omne qd̄ possum⁹ multipliciter
atq; incessanter operari. A tecto itaq; thalami vsq; ad te
ctū porte magna latitudo est: q̄ꝛ ex grā qua inchoam⁹ deū
diligere: vsq; ad ipsam dilectionē q̄ nobis aditū regni ce
lestis aperit/debemus nosmetipsos in magna bonoꝝ ope
rum actiōe dilatare: aduersa patiēter ꝑpeti: benigna cha

ritatis obsequia libēter impēdere: ipsos etiā q̄s patimur K
amare/habita tribuere/nō habita nō ambire/ꝓximos si
cut semetipsos diligere: eoꝝ bona nr̄a credere: eorū mala
q̄si ꝓpria deflere. In tali ergo mēte magna latitudo est: in
qua angustia odiorū nō est. Quā ꝓfecto latitudinē ex dei
et ꝓximi amore cōcepim⁹ quātū ꝑ sacra mādata cognoui
mus. Nā ꝛ ipsos latitudines viginti et q̄nq; cubitos non
incōuenieter intelligim⁹: si eos iuxta sacrū eloquiū discu
tere velim⁹. Sex eni cubitis mēsuratos thalamos dixe
rat: ꝛ sexto die homo est ꝯdit⁹: eo q̄ꝙ die dn̄s ꝑfecisse ope Gen. j.
ra sua describit. Unde etiā ꝓ ꝑfectiōe poni senari⁹ nūer⁹
solet. Et q̄ꝛ omnē opatiōnē bonā ꝑ q̄ttuor sācti euāgelij
libros agnouim⁹: si sex quater ducim⁹/ad vigiti ꝛ q̄ttuor
ꝑuenim⁹. Cui monas addit: q̄ꝛ in vno semp deo bene oēs
opamur. Viginti ergo ꝛ q̄nq; cubitis latitudo hec expli
cari debuit: q̄ꝛ ois bona opatio ꝑ q̄ttuor sancti euangelij
(vt diximus) libros agnoscit: ꝛ in vni⁹ dei cognitiōe ꝛ cō
fessiōe cōplet. Sequit. [Et ostiū ꝯtra ostiū.] Hoc loco cō
tra nō ad aduersitatē ponit: s3 ad rectitudinē. Ostiū eni
cōtra ostiū est/cū recto itinere ab exteriore ad interiorem
aditū ꝑuenit. In cognitiōe vero oipotētis dei ꝓmū ostiū
nr̄m fides est: scdm̄ vero spēs illi⁹: ad quā ꝑ fidē ambulā
do ꝑuenim⁹. In hac eteni vita hāc ingredimur: vt ad illā
postmodū ꝑducamur. Ostiū ergo ꝯtra ostiū est/q̄ꝛ ꝑ adi
tū fidei/aperit adit⁹ visionis dei. Si q̄s vero vtraq; hec
ostia in hac vita velit accipe: neq; hoc a salubri itelligētia
abhorret. Nā sepe volum⁹ oipotētis dei naturā inuisibilē L
considerare: sed nequaq̄ valem⁹: atq; ipsis difficultatib⁹
fatigata aia ad semetipsam redit: sibiq; de seipsa gradus
ascensionū facit: vt primū semetipsam si valet cōsideret: ꝛ
tunc illā naturā q̄ sup ipsam est/inquātū potuerit inuesti
get. Sed mēs nr̄a si in carnalib⁹ imaginib⁹ fuerit sparsa:
nequaq̄ vel se vel aie naturā cōsiderare sufficit: q̄ꝛ ꝑ quot
cogitatiōes ducit: quasi ꝑ tot obstacula cecat. Prim⁹ er
go gradus est vt se ad se colligat. Scd̄s vt videat q̄lis est
collecta. Terti⁹ vt sup semetipsam surgat: ac se cōtēpla
tiōi auctoris inuisibilis intēdēdo subijciat. Sed se ad se
nullaten⁹ colligit: nisi prius didicerit terrenarū atq; cele
stiū imaginū phātasmata ab oculo mētis cōpescere: q̄cq̄d
de visu/q̄cq̄d de auditu/q̄cq̄d de odoratu/q̄cq̄d de tactu
ꝛ gustu corpeo cogitatiōi ei⁹ occurrerit/respuere atq; cal
care: quaten⁹ talē se q̄rat int⁹: q̄lis sine istis est. Nā hec q̄n
cogitat/quasi quasdā vmbras corporū introrsus versat.
Abigēda ergo sunt oia manu discretiōis ab oculis men
tis: quaten⁹ talē se aia cōsideret: qualis sub deo sup corp⁹
creata est: vt a supiore viuificata/viuificet iferi⁹ qd̄ admi
nistrat. Que ꝛ sic ifusa est corpori/vt nō ꝑ mēbroꝝ partes
partib⁹ sit diuisa. Nā in quolibet loco pars corporis ꝑcuti
tur: tota dolet. Miro aūt modo/vna eadēq; viuificatiōe
mēbroꝝ ꝓsidēs cū ipsa ꝑ naturā nō diuersa sit: ꝑ corp⁹ tn̄
agit diuersa. Ipsa q̄ppe est q̄ ꝑ oculos videt/ꝑ aures au M
dit/ꝑ nares odorat/ꝑ os gustat/ꝑ mēbra oia tāgit/ꝛ tan
gēdo lene ab aspero discernit. Et cū tā diuersa ꝑ sensus
operat: nō hec diuersa/s3 vna illa ē q̄ creata est rōne dispo
nit. Cū ergo seipsam sine imaginib⁹ corporis cogitat/aīs iā
primū ostiū intrauit. Sed ab hoc ostio ad illud tēdit: vn
de de natura dei oipotētis aliq̄d cōtēplet. Aia itaq; i cor
pore/vita est carnis. De⁹ ꝟo q̄ viuificat oia/vita est aīa
rū. Si igit tāte est magnitudinis vt cōprehēdi non possit
vita viuificata: q̄s intellectu cōprehēdere valeat/quante
maiestatis sit vita viuificās? Sed hoc ipm̄ ꝯsiderare atq;
discernere/tā est aliquaten⁹ intrare: q̄ꝛ ex sua estimatione
aia colligit qd de incircūscripto spū sentiat: q̄ ea incōpre
hēsibiliter regit q̄ incōprehēsibilit creauit. Cōditor eteni
nr̄ lōge incōparabiliter creature sue ꝓsidet: ꝛ q̄dā opat vt
sint nec tn̄ viuāt: q̄dā ꝟo vt sint ꝛ viuāt nec tn̄ discernere
aliq̄d de vita valeāt: quedā aūt vt sint/viuāt atq; discer
nāt. Et opat vn⁹ oia/sed in oib⁹ nō diuisus. Est eni vere j. Cor. xij.
sūm⁹/ꝛ nūq; sibi dissimilis. Aia aūt etsi ꝑ naturā sibimet
ipsi diuersa nō est: ꝑ cogitationē tn̄ diuersa est. Eo eni mo
mēto iste q̄ de visu cogitat: de auditu cogitare obliuiscit:
ꝛ eo momēto iste q̄ de auditu vel gustu cogitat: de odora
tu vel tactu cogitare nō ꝓualet: q̄ꝛ ꝑ cōtētionē et obliuio
nem fit semp sibimetipsi dissimilis: vt nūc hoc/nūc illud
cogitatione teneat. Oipotēs autē deus q̄ꝛ sibimetipsi si
milis est: ea virtute videt qua audit: oia ea virtute creat/
qua iudicat creata. Eius ergo ꝛ videre simul oia admini
strare est: et administrata conspicere. Nec alia cogitatio

A ne iustos adiuuat/atq; alis iniustos damnat:sed vna ea-
dēq; vi nature singularis/sibi-semp indissimilis dissimi-
lia disponit. Cur autem hoc de potentia creatoris admi-
remur:qui virtutis eius vestigia t in creatura conspici-
mus? Natura quippe luti t cere diuersa est: solis vero ra-
dius non est diuersus:t tamē cū diuersus nō sit: diuersa
sunt que in luto operat t cera:qz vno eodēq; soi ignis ca-
lore lutū durat/t ceram liquat. Sed fortasse hoc in natu-
ra luti vel cere est:non in ipsa solis substantia: que in natu-
ris diuersis diuersa videtur operari. Omnipotēs autem
deus in semetipso habet sine imutatione mutabilia dispo
nere:sine diuersitate sui diuersa agere:sine cogitationū vi
cissitudine dissimilia formare. Longe ergo dissimilit ope
ratur dissimilia nunq; sibi dissimilis deus:qui t vbiq; est:t

Esa.lxvi. vbiq; totus est. Ait eni. Celū mihi sedes est:terra autē sca-
Esaie.iiij. bellum pedum meoz. Et de ipso scriptū est: Qui celū me-
titur palmo:et terrā pugillo concludit. Ex qua re cōside
rare necesse est/qz is qui celum velut sedē presidet: super
et;intus est. Et qui celū palmo/t terrā pugillo cōcludit/
exterius/superius/t inferius est. Ut ergo indicaret omni-
potens deus interiorem se esse t superiorē omnibus: celum
ipse sibi sedē esse phibuit. Ut vero se ostēderet oia circū-
dare:celum metiri palmo: t terrā se asserit pugillo cōclu-
dere. Ipse est interior et exterior:ipse inferior t superior:
regēdo superior:portādo inferior: replēdo interior:circū
dādo exterior. Sicq; est intus vt portet:sic circūdat vt pene
B tret:sic psidet vt portet:sic portat vt psideat. Cū ergo ele-
uata ad seipsam aia suum modulū intelligit:t qz corpora
lia omnia transcendat agnoscit: atq; ab intellectu suo se
ad auctoris intellectum tendit quid iam hec: nisi ostium
contra ostium aspicit? Unde et auctori omnium prophe-
Psalm. ta dicit: Mirabilis facta est scientia tua ex me. Quia quā
cxxxviij. tūlibet intenderit:nec semetipsam anima perfecte sufficit
penetrare: quanto magis illius magnitudinē qui potuit
et animā condere? Cūq; in scientie dei intellectu labora-
Ibidem. ret:lassescēs ac deficiens subdidit. Confortata est:nec po-
tero ad eam. Sed cū conātes atq; tendētes quiddā iam
de inuisibili natura conspicere lassamur/reuerberamur/
repellimur:etsi interiora penetrare non possumus: tamen
iam ab exteriore ostio interius ostium videmus. Ipse cō
siderationis labor ostium est: quia ostendit aliquid eo q
intus est:et si adhuc ingrediendi potestas non est. Sequi
tur. [Et fecit frontes per sexaginta cubitos:t ad frontē
atrium porte vndiq; per circuitū.] Sepe iam diximus se
nario numero perfectionem boni operis designari:non il-
lud sequētes qd conati sunt huius seculi sapiētes astrue-
re: dicētes idcirco senarium numerum esse perfectum:qz
suo ordine numeratus perficitur: vt cum vnus duo tres
dicuntur:senarius numerus impleat vel qz in tribus parti
bus diuiditur.i.sexta/tertia/et dimidia:videlicet in vno/
duobus/t tribus:sed idcirco senarium numerū esse perfe
Gen.i. ctum:qz sicut paulo ante dictū est: Sexto die pfecit deus
C omnia opera sua. Quoniā vero peccatori homini legem
dedit:que in decē preceptis scripta est:et sexdecies ducta
in sexagenarium surgūt:recte p sexaginta cubitos/bono-
rum operum pfectio designatur. Qd aperte etiam dns in
euangelio designat: qui cum parabolam seminātis expo-
Mat.xiij. neret/dixit: Aliud cecidit in terrā bonā/t dabat fructum
ascendētem t crescētem:t afferebat vnū triginta:t vnum
Mar.iiij. sexaginta:t vnū centū. Fructus etenim terre bone trigin-
ta affert:cū mens perfectionē fidei que est in trinitate con
ceperit. Sexaginta affert: cū bone vite opera pfecte pro-
tulerit. Centū vero affert:cum ad eterne vite contēplatio
nem pfecerit. Sinistra enim nostra est vita presens: dexte
ra vero est vita ventura. Et recte per centenariū numerū
eterne vite contēplatio designatur:quia cum post trigin-
ta ac sexaginta ad centesimū numerum computādo per-
uenimus: idem centenarius numerus in dexterā transit.
Fides atq; operatio adhuc in sinistra est: quia hic adhuc
positi t credimus quod non videmus:t operamur vt vi-
deamus. Cum vero iam se animus in contēplatione eter-
ne vite suspēderit:quasi ad dexterā manū computus per-
uenit. Fecit itaq; frontes p sexaginta cubitos. Quia enī
per sexagenarium numerū perfectio: quid p frontes edi-
ficij nisi ipsa opera designantur que exterius videntur?
Predicationis enim verbū tribuere/alimenta esurienti-
bus/vestimenta algētibus dare/t pro bono opere patien
ter aduersa tolerare:quid aliud q; frontes sunt edificij ce

lestis?quia pulchritudo operum exteriorum ornat habi- D
taculum dei:quod adhuc latet intrinsecus. Sed iste frō
tes habent atrium vndiq; per circuitū: qz in hoc magna
sunt opera:si hec in mente dilatat amplitudo charitatis.
De charitate quippe scriptū est: Latum mādatum tuum Ps.cxviij.
nimis. De hac iterum psalmista ait: Statuisti in loco spa Ps.xxx.
tioso pedes meos. Sed ecce dum loquor/animo occurrit
quomodo lata est charitas. Si per charitatem pertingi-
tur ad deum:t per semetipsam veritas dicit: Intrate per Mat.vij.
angustam portam:t rursum psalmistam audio dicentem:
Propter verba labiorum tuorū/ego custodiui vias du- Ps.xvi.
ras:atq; in euangelio dns dicit: Iugum enim meum sua- Mat.xi.
ue est:et onus meum leue: quomodo ergo aut lata chari-
tas/si angusta porta: aut quomodo iugū suaue est et onus
leue:si in preceptis dei vie dure sunt que custodiunt? Sed
hanc nobis questionem citius ipsa veritas soluit: qz via
dei t inchoantibus angusta est:t perfecte iam viuētibus
lata. Et dura sunt que cōtra vsum spiritaliter animo pro
ponimus:et tamen onus dei leue est postq; hoc ferre cepe
rimus: ita vt pro amore eius etiam persecutio placeat:et
omnis pro eo afflictio in mentis dulcedine veniat: sicut
sancti quoq; apostoli gaudebant:cum pro domino flagel Act.v.
la tolerabant. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata
fit:ipse vie dure spiritaliter currentibus molles et plane
fiunt, dum scit animus se pro tēporalibus doloribus gau-
dia eterna recipere:et hoc incipit quod affligitur amare.
Atrium ergo ante frontes eius in perfectione operis est
latitudo dilectionis. Et notādum q dicitur Undiq; per E
circuitum: vt videlicet homo per omne quod agit/semp
se in charitatis amplitudine dilatet: ne hunc aut timor/
aut odia angustent. Si quis ergo de verbo dei loquitur:
et charitatem quā predicat/in mente non seruat: edificij
frontem habet: sed atrium ante frontem non habet. Si
quis eleemosynam indigentibus largitur/t per hanc for
tasse in corde extollitur: nec ex charitate proximi inopie
subuenit: sed se elatione tacita extollit: frontem quidem
in edificio ostendit: sed iuxta frontem atrium non fecit.
Si quis illatas a proximo contumelias tolerat:et mala
obiecta tacitus portat:magna est patientia quam demon-
strat:si dolorem in corde non habeat:si lucrari ad trāquil
litatem mansuetudinis etiam ipsum qui male excesserat
querat. Nam si patientiam exterius adhibens/intus do-
lorem tenet/nec amat eum quem sustinet: habet quidem
frontem in edificio:sed ante frontem atrium nō habet: qz
is qui se angustie odiorum subdidit: profecto charitatis
latitudinem amisit. Nā sicut in superiori parte iam dixi-
mus: Patientia enim vera est: que et ipsum amat quem
portat. Nam tolerare/sed odisse: non est virtus mā suetu-
dinis:sed velamentum furoris. Et notādum q hoc ipsum
atrium porte dicitur. Porta quippe nostra est aditus ad
regnum. Et deum ac proximū perfecte amare/iam ad in-
gressum regni est tendere. Inquātum enim quisq; amat:
intantū ad ingressum propinquat. Inquātum vero ama F
re negligit: intantum ingredi recusat: quia nec studet vi-
dere quod appetit. Tunc ergo habemus atrium porte:
quando ex latitudine charitatis ad supernam vitam quā
adhuc cōtingere minime possumus/iam per desiderium
intramus. Itaq; cum bonum opus erga proximum agi-
tur:restat vt eiusdem boni operis intentio discernatur: si
nō presentis gratie retributionem querit: sed spem suam
animus ad futuram promissionem tendit: vt ex tempora-
libus eterna:ex terrenis celestia speret. Spes enim cele-
stium mētem solidat:ne concutiatur fluctibus tumultuū
terrenorum. De qua t per Paulum dicitur: Quam sicut Hebre. vi.
anchoram habemus anime tutam ac firmā:t incedentem
vsq; ad interiora velaminis. De quibus interioribus hic
quoq; subiungitur. [Et ante faciem porte que pertinge-
bat vsq; ad faciem vestibuli porte interioris quinquagin
ta cubitos.] Hoc quod hoc loco dicitur ante faciem por-
te: non exterior sed interior ante portam locus describi-
tur: dum vsq; ad faciem vestibuli porte interioris pertin-
gere perhibetur. Unde t idem locus quinquaginta cubi-
tis dicitur mēsuratus. Per quinquagenarium enim nu-
merum requies eterna signatur. Habet enim septenarius
numerus perfectionem suam: quia eo die dierum nume-
rus est cōpletus. Et per legem sabbatum in requiem da-
tum est. Ipse autem septenarius per semetipsum multi-
plicatus/ad quadragita t nouem ducitur. Cui si monas

G addit̄ur:ad quinquagenarium peruenitur:q2 omnis no
stra perfectio in illius vnius contemplatiōe erit:in cuius
nobis visione iā minus aliquid salutis et gaudij nō erit.
Hinc etiam iubileus.i.annus quinquagesimus in requiē
datus est:quia quisquis ad omnipotētis dei gaudia per-
uenerit/laborem et gemitum vlterius non habebit. Notā
dum vero quia locus qui describit̄ per quinquaginta cu
bitos tendi/ad faciem vestibuli porte interioris pertin-
gere memorat̄. Nō ergo hoc loco propheta iam ipsum ve
stibulum porte interioris: sed locum interius qui tendit
ad vestibulū porte interioris narrat. Per quē locū vtiqȝ
(sicut diximus) spes nostra signat̄: que dū eternā requiē
querit:mentem ad vestibulū porte interioris ducit. Hoc
ipsum enim q2 desideram⁹ celestia:q2 ad promissa gaudia
suspiramus:q2 eterne vite requiem querimus:iam ad in-
terioris vestibuli faciem propinquamus. Signet̄ ergo p
portā fides:p atrium charitas:p locū vero qui ad faciem
vestibuli porte interioris propinquat/figuretur spes:sine
quibus tribus virtutib⁹ quisquis iam vti ratione potest:
ingredi ad celeste edificium non potest. Habetur ergo fi-
des in porta:q2 introducit ad intelligētiam. Charitas in
atrio:quia mētem dilatat in amorem. Spes in loco quin-
quaginta describit̄ cubitis: q2 per desideria atqȝ suspiria
introducit animū ad secreta gaudia quietj. De qua quie-
te etsi adhuc sicut est veritatis lumen non cernimus:iam
tamen p rimas intelligētie aliquid videm⁹. Unde ꝛ hic
subditur:[Et fenestras obliquas in thalamis.] In fene-
H strīs obliquis pars illa p quā lumē itrat/angusta est:sed
pars interior que lumē suscipit/lata. Quia mentes contē
plantium q̄uis aliquid tenuiter de vero lumine videant:
in semetipsis tamē magna amplitudine dilatant̄. Que vi
delicet ꝛ ipsa q̄ cōspiciūt/capere pauca vix possunt. Exi-
guum valde est qđ de eternitate cōtemplātes vident:sed
ex ipso exiguo laxat̄ sinus mētium in augmento feruoris
et amoris. Et inde apud se ample sunt: vnde ad ueritate-
tis lumen quasi per angustias admittunt̄. Que magnitu-
do cōtemplationis q2 cōcedi non nisi amātibus potest:in
thalamis oblique fenestre esse phibent̄: vel in his q̄ iuxta
thalamos nō iam extrinsecus:sed esse intrinsecus dicun-
tur. Nam de eisdē fenestris subdit̄: Et in frontibus eorū
que erant intra portā vndiqȝ per circuitū. Erant enim in
thalamis:erāt ꝛ in frontib⁹ eorū: que intra portā vndiqȝ
per circuitū fuerāt constructa:q2 qui cor intus habet:ipse
quoqȝ lumē contēplationis suscipit. Nam qui adhuc ex-
teriora immoderatius cogitāt:que sint de eterno lumine
rime cōtemplationis ignorāt. Neqȝ enim cum corporea-
rum rerū imaginib⁹ illa se infusio incorporee lucis capit:
q2 dū sola visibilia cogitantur:lumen inuisibile ad mentē
non admittitur. Sed quisquis iam lumini contemplatio-
nis intendit: curare magnopere debet vt mētem semp in
humilitate custodiat: nunqȝ se de gratia qua infunditur
I extollat:et ipsas que mētes cōtemplantium signant qua-
les sint oblique fenestre consideret. Per obliquas etenim
fenestras lumen intrat/ꝛ fur nō intrat: q2 hi qui vere spe-
culatores sunt:semp sensum in humilitate deprimūt: atqȝ
ad eorum mentes intelligentia contēplationis intrat:sed
iactantia elationis non intrat. Et patent itaqȝ fenestre:et
munite sunt:q2 ꝛ aperta est in mētibus eorū gratia qua re
plētur:ꝛ tamē ad se aduersarium ingredi ad superbiā nō
permittunt. Notandū vero q intra portā vndiqȝ per cir
cuitum fenestre oblique esse memorant̄. Non enim contē
plationis gratia summis datur/ꝛ minimis nō datur:sed
sepe hanc summi:sepe minimi: sepius remoti: aliquando
eam coniugati percipiūt. Si ergo nullum est fidelium offi-
cium a quo possit gratia cōtēplationis excludi:quisquis
cor intus habet/illustrari etiā lumine contēplationis po
test:quia intra portam vndiqȝ per circuitum fenestre obli
que constructe sunt:vt nemo ex hac gratia quasi de singu
laritate glorie̅t. Nullus se donum veri luminis estimet
habere priuatū:q2 in eo qđ se habere precipuū putat:sepe
alter est ditior/quē habere apud se boni aliquid non pu-
tat. Unde hic quoqȝ adhuc apte subiungitur.[Similiter
autē erant ꝛ in vestibulis fenestre p gyrum intrinsecus.]
Postq̄ dixit fenestre in frontibus: adiungit fenestras in
vestibulis per gyrum intrinsecus:quia non solū alta san-
cte ecclesie membra que prominent/habent cōtemplatio-
nis gratiā:sed plerūqȝ hoc donum etiam illa mēbra perci
piunt:que etsi iam per desiderium ad summa emicant:ta

men adhuc per officium i imis iacēt. Nisi eni hi qui de- K
specti videntur/omnipotens deus lumen contemplatio-
nis infuderit:fenestre in vestibulis nō fuissent. Uidemus
itaqȝ alios in summis locis sancte ecclesie constitutos/al
ta de celestibus loqui: miro studio inquantum illustrata
mens sufficit superne patrie secreta rimari: quia fenestre
sunt in frontibus. Alij vero in sancte ecclesie sinu continē
tur:et despecti humanis oculis videntur: sed apud se sa-
pientie studijs vacant:ad celestia anhelāt:atqȝ inquātum
preualēt que sint gaudia eterna cōsiderāt. Fenestre itaqȝ
oblique sunt:sed in vestibulis. Bene autem dicitur p gy
rum/quia omnis inquisitio secretarum rerum gyrum ha
bet:dum in cogitatione sua dicit animus/puta ne hoc il-
lud est? Quasi circuit/vt inueniat qđ querit. Cui cum in-
circūscriptū lumē erumpere in cogitatione ceperit:quasi
per obliquā fenestram radius veritatis venit. Sic quip-
pe in contēplationē nostrā multa cogitationibus circun-
eundo proficimus:sicut exēpla bonorum sepe querimus:
vt in moribus proficiam⁹. Nam cū iam cogitat animus
ad meliora transire:quicquid melius de alijs audire pos
sit exquirit:nūc huius: nunc sancti alterius vitā ventilat.
Unde et electus quidā qui in expāso sinu sancte ecclesie
per vniuersum mundū mētis oculos miserat:bonorū vi-
tam ad imitationē requirēs dicebat: Circuibo ꝛ immola- Psā. xxvj.
bo in tabernaculo dei hostiā iubilationis. Ecce vt immo
laret iubilationis hostiam/circuibat:q2 nisi animam huc
illucqȝ ad bonorū vitam exquirendam mitteret:ipse vsqȝ
ad iubilationis sacrificiū non perueniret. Cum vero san- L
cti viri intra ecclesiam ad loca summa perducūtur:eorū
vita quasi in speculo ponitur:vt cuncti videant bona que
debeant imitari. Unde et adhuc apte subiungitur.[Et
ante frontes pictura palmarū.] Quid p palmas nisi pre-
mia victorie designantur? Ipse quippe dari vincentibus
solent. Unde de his quoqȝ qui in certamine martyrij an-
tiquum hostem vicerant:ꝛ iam victores in patria gaude-
bant:scriptū est. Et palme in manibus eorū: ꝛ clamabant Apo. vij.
voce magna/dicentes: Salus deo nostro/qui sedet super
thronū:ꝛ agno. Palmas quippe in manibus tenere:est vi
ctorias in operatione tenuisse. Cuius operationis palma
ibi retribuetur: vbi iam sine certamine gaudebit. Unde
et hic non dicitur Palme ante frontes:sed ante frōtes pi
ctura palmarū. Ibi enim victorie palma videbitur: vbi
iam sine fine gaudebit. Nam hic plerūqȝ sanctos viros
aspicimus mira agere/virtutes multas facere/leprosos
mundare/demonia eijcere/tactu egritudinis corpora sa-
nare/prophete spiritu vētura predicere. Cūcta itaqȝ hec
necdum palme sunt: sed adhuc pictura palmarum. Nam
hec aliquādo dantur ꝛ reprobis. Unde ꝛ per euāgelium
veritas dicit: Multi dicent mihi in die illa: dn̄e dn̄e:non- Mat. vij.
ne in nomine tuo prophetauimus:ꝛ in tuo nomine demo
nia eiecimus:et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Joā. xiij.
Et tunc cōfitebor illis:q2 nunq̄ noui vos. discedite a me
qui operamini iniquitatē. Unum vero signum electionis
est soliditas charitatis:sicut scriptum est. In hoc scietur M
q2 discipuli mei estis:si dilectionem habueritis adinuicē.
Hec autem miracula cum electi faciūt: longe dissimiliter
a reprobis fiunt:quia quod electi ex charitate:hoc repro-
bi student agere per elationē. Sed eisdem electis ipsa mi
ra que per charitatē faciunt/non iam palme sunt : sed ad-
huc pictura palmarum:quia de eis foris ostenditur: qua
les apud omnipotētem dn̄m intus habeantur. Ibi autē
eis palma erit : vbi iam mortis contentio non erit. Nam
predicator egregius tunc aspexit palmā veram vincenti-
bus dari:cum resurrectionē precuidit mortuorum fieri:si-
cut dicit: Oportet enim corruptibile hoc induere incor- j. Cor. xv.
ruptionem et mortale hoc induere immortalitatē. Cum
autē mortale hoc induerit immortalitatē/tunc fiet sermo
qui script⁹ est. Absorpta est mors i victoria. Ubi est mors j. Cor. xv.
victoria tua: vbi est mors stimulus tuus? Tunc erit per-
fecta victoria: cum mors plene fuerit absorpta. In omne
autē quod modo mirabiliter de signis agi conspicimus/
non iam ipsam victoriam : sed adhuc imagines victorie
videmus. Quia plerūqȝ sanctis etiā et in locis sublimio-
ribus positis/vt ad bona opera alij prouocētur/virtutes
et signa dantur : ante frontes interioris edificij palmarū
pictura ostēditur. Hec hodierno die tractata sufficiant:
vt ad ea que subiuncta sunt/valētiores adiuuāte dn̄o no-
stro Jesu Christo veniamus:qui viuit ꝛ regnat. ꝛc.

A

Homilia.xviij.

Eze.xl.

ET eduxit me ad atriū exteri⁹: et ecce gazophylacia ⁊ paumētum stratū lapide in atriū per circuitum. Trigita gazophylacia in circuitu paumēti: ⁊ paumētum in fronte portarum secundum lōgitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie porte inferioris vsq; ad frontem atrij interioris extrinsecus: cētum cubitos ad orientem ⁊ aquilonem.

POstq̄ de contemplationis gratia obliquas fenestras insinuans propheta multa locutus est: eductū se exterius dicit: ⁊ gazophylacia vidisse cōmemorat. In quib⁹ gazophylacijs quid aliud q̄ doctorū scientia designatur? Sed recte hac in re queri potest/ cum doctores sancti spiritalia atq; interna doceant: cur propheta eductū se exterius dicit: et gazophylacia foris vidisse? Sed sciendū est q: alia est contēplatio q̄ tantū videt quantū dicere non valet: alia vero sciētia atq; doctrina: que tm̄ videt/ quātū exprimere p linguā possit. In cōparatione quippe illius luminis quod voce exprimi non potest: quasi hoc totum foris est qđ exprimi voce potest. Ait itaq;. [Et eduxit me ad atriū exterius: et ecce gazophylacia ⁊ paumētū stratū lapide in atriū per circuitū.] Quia sermone greco phylattein seruare dicitur: ⁊ gaza lingua persica diuitie vocantur: gazophylaciū locus appellari solet in quo diuitie seruantur. Quid itaq; p gazophylacia designantur/ nisi (vt prediximus) corda doctorū sapiētia atq;

B

[marg.: j.Cor.xij] scientia diuitijs plena? quia iuxta Pauli vocē: Alij datur per spiritū sermo sapiētie: alij sermo scientie in eodem spiritu. Sūt enim quidā qui per donū gratie ⁊ ipsa intelligunt que exponi a doctorib⁹ non audierunt. hi videlicet sermonē sapientie perceperūt. Et sunt quidā qui p semetipsos intelligere audita nequeunt: sed ea que in expositoribus legerint retinēt: atq; scienter proferūt que lecta didicerunt. Unde itaq; isti nisi sermone scientie pleni sunt? Huius hoc intelligi ⁊ aliter possit: q: sapientia ad vitam: scientia vero ptinet ad doctrinā. Qui igitur bene viuit et prudenter predicat: gazophylacium spiritalis edificij recte nominatur: q: ab eius ore celestes diuitie dispensantur. His diuitijs abundare discipulos idem magister gentiū

[marg.: j.Cor.j.] viderat/ cum dicebat: Diuites facti estis in illo/ in omni verbo et omni scientia. Sunt itaq; in sancte ecclesie edificio constructa gazophylacia: q: abundat diuitijs sciētie lingua doctorum. Has veras esse diuitias ipsa p se veritas denūciat: cum de transitorijs diuitijs dicit: Fallacia

[marg.: Matt.xiij.] diuitiarū suffocat verbū scientie. Sapientia etenim atq; scientia doctrine/ spiritales vere sunt diuitie: in quarū cōparatione que transire possunt/ false nominantur. De his

[marg.: Prouer. xxj.] diuitijs per Salomonē dicit. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapiētis. Excepto autē eo q ad eternā pa

C

triam diuitie spiritales ducunt: est eis a terrenis diuitijs magna distantia: q: spiritales diuitie erogate proficiunt: terrene autē diuitie aut eroganť et deficiūt/ aut retinenť et viles non sunt. Qui ergo has in se veras diuitias cōtinent: recte gazophylacia nominanť. Et habent ipsa gazophylacia paumentum p circuitū: q: eis adheret ac subiacet humilitas auditorū. Quod paumentū recte stratum lapide in atrium dicit: q: in latitudinē charitatis vicissim sibi iuncte sunt anime fideles. Que et lapides appellantur pro fortitudine fidei: et strate in paumēto sunt in compage humilitatis. Has fideliū mentes Petrus apo-

[marg.: j.Pet.ij.] stolus fortes in fide cōsplexerat/ cū dicebat: Et vos tanq̄ lapides viui superedificamini domos spiritales. De his

[marg.: Esa.liiij.] lapidibus sancte ecclesie dn̄s per Esaiam dicit: Ponam iaspidē propugnacula tua: ⁊ portas tuas in lapides sculptos: vniuersos terminos tuos in lapides desiderabiles: oēs filios tuos doctos a dn̄o. Omnipotens enī deus sancte ecclesie propugnacula iaspidem (qui lapis viridis coloris est) posuit: q: predicatorū illi⁹ mētes interne viriditatis amore solidauit: vt transitoria cuncta despiciāt: nihil in hoc mundo quod fine clauditur appetant: cuncta eius gaudia velut arida contēnant. Unde et ipse pastor ecclesie/ auditores suos ad pascua eterne viriditatis vocans/ de deo loquiť dicens: Secūdū magnā m̄iam suam

D

[marg.: j.Pet.j.] regenerauit nos in spem viuam: per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis: in hereditatē incorruptibilem ⁊ incōtaminatam ⁊ immarcescibilem/ cōseruatā in celis. Hui⁹ sancte ecclesie porte in sculptos lapides ponuntur: q: hi per quorū nos vocem ad vitam eternam ingredimur: sancta opera que diuinitus precepta sunt/ dum in semetipsis ostenderent: quasi in se sculpta tenuerunt. Porte etenim non sculpte/ sed pure essent/ si vocem quidē promerēt: sed sancta in se opera non demōstrarēt. At vbi sm̄ hoc se ostēdunt viuere qđ loquuntur/ et porte sunt: quia intus ducunt: ⁊ sculpte/ quia viuendo custodiunt que alijs loquuntur. Huius sancte ecclesie vniuersos terminos in lapides desiderabiles positos videmus: dum in ea fideles quosq; fortes in fide ⁊ charitate conspicimus. Qui vt quos dixerit lapides demonstraret adiunxit. Omnes filios tuos

[marg.: Esa.liiij.] doctos a dn̄o. Qđ ergo Esaias vniuersos ecclesie terminos desiderabiles vidit: hoc Ezechiel paumentum lapide stratum per circuitum esse perhibuit: qui adhuc de gazophylacijs subdit. [Triginta gazophylacia in circuitu paumenti.] Denarius numerus pro perfectione semper accipitur: q: in decem preceptis legis custodia continetur. Actiua etenim ac contēplatiua vita simul in decalogi mandatis coniuncta est: q: in ea ⁊ amor dei et amor seruari proximi iubetur. Amor quippe dei ad contemplatiuam/ amor vero proximi pertinet ad actiuam. Sed vnus-

E

quisq; doctor vt in actiuam vitam plene se dilatet: atq; in contemplatiuam vigilanter surgat: in sancte trinitatis fide debet esse perfectus. Unde ⁊ eadem gazophylacia triginta esse commemorantur: vt cum denarius ter ducitur: vita et lingua doctoris in trinitate solidetur. Sed hac in re illud nobis est vigilāter intuendum/ q propheta dum gazophylacia descripsisset: adiunxit. Paumentum per circuitum. Atq; inferius subiunxit. Gazophylacia in circuitu paumenti. Quatenus et gazophylacia in circuitu paumenti: ⁊ paumētum in circuitu gazophylaciorū esse videatur. Paumentum quippe ⁊ gazophylacia eo sunt ordine distincta/ vt gazophylacia inter paumētum/ ⁊ paumētum inter gazophylacia fuerit stratum. Nō hoc fratres sine magno mysterio est q in circuitu gazophylaciorum dicitur esse paumētum: ⁊ in circuitu paumenti narrat esse gazophylacia. Habet enim paumētum in circuitu gazophylacia: quia vita audiētium erudit quotidie et custodit linguā doctorum. Doctores etenim boni in sancte eruditionis verbis modo fomentis dulcedinis: modo asperitate increpationis inuigilant: vt auditorū suorum vitam a vitijs defendant. Sed habēt ipsa quoq; gazophylacia in circuitu paumentum: quia sepe etiam doctorum cor/ vitiorum tentationibus tangitur/ vt modo eleuetur iactationis superbia: modo ire stimulis inflammetur. Sed cum bonorū auditorum vitam considerant/

F

eāq; profecisse suis exhortationibus pensant: erubescunt tales non esse quales auctore deo per se conspiciunt alios factos esse: et tanto se in mente stabiliunt/ quanto plene in culpam labuntur. Nam cum ipsi sua doctoribus verba ad memoriam reducunt: erubescunt non seruare quod dicunt. Unde per Salomonem quoq; dicitur: Anima labo-

[marg.: Prouer.xvj.] rātis laborat sibi: q: compulit eum os suum. Os enim nostrum nos compellit ad laborē: quando per hoc quod diximus/ a vitijs refrenamur: q: turpe nimis est ibi nos negligendo cadere: vnde predicando conati sumus alios leuare. Habent ergo gazophylacia in circuitu paumentū: q: doctorum magna custodia est vita venerabilis auditorum. Et suus et sermo fit in adiutorio: q: erubescunt pulsantibus vitijs non resistere/ qui cōtra vitia alios armauerunt. Quia enim q̄diu in hac vita viuimus: contra malignos spiritus quid aliud q̄ in acie stamus? Sicut prediximus/ doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed siue ne ipse pereat/ seu ne per exemplum suum alios ad perditionē trahat/ vigilanter se et festine circumspicit: in cogitationibus remordet. Adducta auditorum suorum vita ad memoriā/ semetipsum humiliat/ ⁊ quibus preualet modis agit ne elatio principetur in mēte: ne dominetur in opere. Scriptum quippe est: Initium omnis

[marg.: Eccle.x.] peccati superbia. Quis ergo ante dei oculos fructus boni operis: si ex radice putruit elationis? Sepe vt predictum est/ eius animus tentatur ex ira: sed citius se ad circumspiciendum recolligit: et discipline pondere deprimēs

G agit ne motus animi transeat in sermonem: ne erūpat in vo-
ce. Fitq; vt ira perturbati animi vbi per negligētiam ori-
tur: ibi per iudiciū suffocata moriatur. Qua ex re agitur
vt ex cepta culpa animus virtutē pariat: qui etsi se forti-
ter custodire noluit ne ad motum surgeret: se tamē in cō-
motione fortiter vicit. Unde bene per Salomonē dicit:
Melior est patiens viro forti: et qui dominat animo suo/ (Prouer. xvj.)
expugnatore vrbium. Patiens prefertur: q in illa actio-
ne victorie/homo victor est hominum: in hac autem man
suetudine patiētie/animus victor est suus. Sequit: [Et
pauimētum in fronte portarum sm longitudinem porta-
rum erat inferius.] Si portarū longitudinē ad locum re
ferimus in quo porte fuerant constructe: sm longitudinē
portarū pauimentū erat inferius: q quantū tenere locus
portarū poterat/tm tenebat et pauimētum quod erat in-
ferius. Longitudo ergo pauimenti a portis non erat dis-
similis: sed tamē equalitas pauimēti non erat cū portis.
Quid est ergo q pauimētū cū portis lōgū similiter erat:
sed equale non erat: nisi q longe distat vita populorū a vi
ta docentiū? quia et si ad regna celestia tendētes/eādem
longanimitatē spei habent: eadem vero viuēdi studia nō
habent. Tendatur ergo pauimentū similiter in longum:
q ipsam fidem/ipsam spem in se retinent auditores/quā
habere certum est predicatores. Sed pauimentū inferius
iaceat: vt oēs auditores/predicatores suos lōge suis me
ritis antecedere cognoscāt. Sin vero longitudinē porta-
rum ipsam (sicut superius diximus) earū altitudinē intel
H ligere debemus: dū sicut paulopost scriptū est/ad portas
gradibus ascendebat: tāto pauimētū iacet inferius/quā-
to vnaqueq; porta surgit in altitudinē. Quia quanto san
ctior est vita doctoris: tanto fit humilior sensus audiētis
Et semetipsum despicit/dū predicatoris sui vitā in ma-
gna surgere altitudine perpendit. Imitari etenim bona
eius alta forsitan potest: alia nō potest. In quibus preua-
let/proficit: in quib' minime preualet/ad humilitatē cre-
scit. Et hoc ipsum ergo et in profectu est: quod ei imitabi
le ad profectum non est. Ecce enim predicatorū nostrorū
ea que legimus dicta et facta pensamus: et in quātam alti-
tudinem surrexerint porte cognoscimus. Ut enim tacea-
mus de ostensione signorū: loquamur de virtutibus cor-
dium. Certe Paulus qui se legi mortuū per legem dicit: (Rom. vij.)
q vt in Christo crederet: ei hoc et lex ipsa predicauit: ma-
gno fidei ardore succēsus/precepta legis tenere carnali-
ter noluit: circūcisionē in gētibus fieri vetuit. Et cū Pe- (Gal. v.)
trus apostol' seruari adhuc in circūcisiōe legis cōsuetu-
dinē vellet/ei in faciem restitit: eūq; hac in re fuisse repre-
hensibilem dicit. Et in hoc ei' studiū discipulis loquēs/
nō solum culpam: sed quod est magis/hypocrisim: id est
simulationē nominat/dicens: Cū venisset Petrus antio- (Gal. ij.)
chiam: in faciem ei restiti: q reprehensibilis erat. Et pau-
lopost: Et simulationi ei' cōsenserūt ceteri iudei. Idem
vero apostolorū primus cum multa discipulos admone-
ret: atq; a quibusdā detrahi Pauli scripta agnosceret/di- (ij. Pet. iij.)
cit. Sicut charissimus frater noster Paulus sm datam si
I bi sapientiam scripsit vobis: loquens in eis de his in qui-
bus sunt quedam difficilia intellectu: que indocti et insta-
biles depreuāt sicut ceteras scripturas: ad suam ipsorū
perditionem. Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Pe
trum reprehēsibilem: et ecce Petrus in epistolis suis asse
rit Paulū in his que scripserat admirandū. Certe enim
nisi legisset Petrus Pauli epistolas/nō laudasset. Si au
tem legit: q illic ipse reprehēsibilis dicit inuenit. Amic'
ergo veritatis laudauit etiam quod reprehēsus est: atq;
ei ad hoc ipsum placuit: q in his nō placuerat que aliter
q debuerat sensit. Seq; etiam minori fratri ad cōsensum
dedit: atq; in eadē re factus est sequens minoris sui/etiā
vt in hoc preiret: quatenus qui primus erat in apostola-
tus culmine: esset primus et in humilitate. Pensate ergo
fratres charissimi/in quo mentis vertice stetit qui illas
epistolas laudauit/in quibus scriptū se vituperabilē inue
nit. Que illa māsuetudo tanta esse potuit: q quies animi:
que soliditas atq; imperturbatio cogitationis? Ecce a
minore suo reprehēditur/et reprehēdi non dedignat. Nō
ad memoriam reuocat q primus in apostolatum vocat'
est: nō q claues regni celestis acceperit: nō q peccata que-
cunq; in terra solueret/essent soluta et in celo: nō q in ma
re pedibus ambulauit: nō q paralyticos in Iesu nomine
iubendo erexerat: non q egros corporis sui vmbra sana-
uerat: non q mentientes verbo occiderat: non q mortuos (K)
oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedi-
gnaretur audire/oia dona que acceperat/quasi a memo-
ria repulit: vt vnum fortiter humilitatis donum teneret.
Quis ergo nostrū si vel extremum aliquod signū fecisset:
a minori fratre increpatus/increpationis verba patien-
ter audiret? Nihil enim signi fecimus: et si quis nos for-
tasse de actione nostra reprehēderit: statim intumescim':
magnos quosdam nos taciti cogitamus: virtutes nobis
ad animum deducimus/etiam quas non habemus. At
contra Petrus cum virtutibus humilis in reprehensio-
nibus permansit: sed porta surrexit i altitudinem. Hanc
autem tantam mansuetudinem nos imitari non possum':
sed q pauimētum sum': longe inferius iacemus. Sūt ve-
ro nonnulli qui nō Petrū apostolorū principē: sed quen-
dam alium eo noie qui a Paulo est reprehens' accipiūt.
Qui si Pauli studiosius verba legissent/ista non dicerēt.
Dicturus etenim Paul'/Cū venisset Petr' antiochiā/ (Gal. ij.)
ei in faciem restiti: vt de quo Petro loquerer ostēderet:
in ipso sue narrationis initio premisit: dicens. Creditum (Ibidem.)
est mihi euangelium preputij: sicut Petro circūcisionis.
Qui eni operat' est Petro in apostolatū circuncisionis:
operatus est et mihi inter gētes. Patet ergo de quo Pe-
tro Paulus loquitur: quē et apostolū nominat: et p̄fuisse
euāgelio circūcisionis narrat. Et fuerūt quidā qui secū-
dā Petri epistolam/in qua epistole Pauli laudate sunt:
ei' dicerēt non fuisse. Sed si eiusdē epistole verba pēsare
voluissent: longe aliter pēsare potuerāt. In ea quippe scri (ij. Pet. j.)
ptum est. Uoce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifi-
ca gloria. Hic est filius me' dilectus in quo mihi cōplacui (Ibidem.)
Atq; subiūgit. Et hanc vocē nos audiuimus cū essemus
cū ipso in mōte sancto. Legant itaq; euangeliū: et ptinus (L)
cognoscūt q cū vox ista de celo venit/Petrus apostol'
cū domino stetit. Ipse ergo hanc epistolam scripsit: qui
hanc vocē in mōte de dño audiuit. Sed q pauca de Pe-
tro diximus: nūc si placet ad Pauli māsuetudinē quer-
tamur: et pensem' si possumus/ille qui tanti ardoris est in
zelo p̄dicationis/vt apostolor; quoq; p̄mo nō parceret/
quante sit māsuetudinis i studio lōganimitatis. Tacea- (ij. Cor. xj.)
mus aūt q ter virgis cesus est: q semel lapidatus est: q
ter naufragiū fecit: q nocte ac die in pfundo maris fuit:
q a iudeis quinquies quadragenas vna minus accepit.
Minus enim animū ad iracūdiam cōmouent ea mala q
nobis ab aptis aduersarijs irrogant: hoc plus solet dole
re quod a proprijs patimur. Unde et per psalmistam ipsa
veritas contra traditorē suū loquit/dicēs. Qm si inimi- (ps. liiij.)
cus meus maledixisset mihi: supportassem vtiq;. Tu ve-
ro vnanimis dux meus et notus me': qui simul mecū dul-
ces capiebas cibos. Pensemus ergo si possumus/Pau-
lus apostolus qui tm patiēs inter persecutores: quantū
māsuet' inter discipulos fuerit. Certe corinthi veniens/
ab idolorū seruitio corinthios retraxit: quis esset verus
deus innotuit: eterne eius vite gaudia p̄dicauit. Et cum (M)
magnā multitudinē populi in fide collegisset: tantam il-
lic inopiā ptulit: vt vict' sui graui necessitate laboraret.
Et panē terre a discipulis non accepit: quib' panem celi
predicauit. Insistebat verbo pro vita audientium: insiste-
bat labori manuū pro vita corporis sui. De terris quoq; (j. Cor. iiij.)
alijs stipēdia ei a discipulis mittebant: vt corinthijs p̄di
care sufficeret. Ipse quoq; ad eosdē corinthios post p epi
stolam loquitur: dicēs. Cū essem apud vos et egerem: nul- (ij. Cor. xij.)
li onerosus fui: nā qd mihi deerat/suppleuerūt fratres q
venerūt a macedonia. Quib' ad magnū quoq; imprope-
riū premisit dicēs. Alias ecclesias spoliaui: accipiens sti- (Ibidem.)
pēdiū ad ministeriū vestrū. Pēsem' ergo si possum' cui'
hoc māsuetudinis fuerit: panē spūs p̄dicare: et panē car-
nis non accipere: corda audientiū de diuitijs eternis in-
struere: et inter eosdē discipulos fideles et abūdātes fame
laborare: inter satiatos pati inopiam: nec tamē qd patie-
batur dicere/nec tamē dolere: videre dura erga se corda
audientium tenacium: nec a predicatione desistere. Nam (Act. xviij.)
sicut apostolorum acta testantur: anno et sex mensibus
continue in eadem ciuitate predicauit. Cūq; ab eisdem (ij. Cor. xj.)
corinthijs recessisset/ad eos postmodum scribit quod
apud eos positus pertulit. Quare autem hoc eis cum in-
ter eos viueret/nunq dixit? Ne quod erga cum factum
ex bona voluntate non fuerat: fieret ex iussione. Et cum
innotesceret eorum miseria: remaneret voluntas ignota.

A

Quare aūt hoc postmodū longe positus scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti remanerēt: et quales magistro in tenacia fuerāt: alijs quoq; fratribus tales non essent. Vere in hoc Paulus veremagister gentium: sua negligens/aliena curās/impleuit quod p̄dixerat. Nemo qđ suū est querat: sed quod alterius. Et nō que sua sunt singuli cogitātes: sed ea que aliorū. Quanta itaq; ista mansuetudinis virtus est? Quāta trāquillitas spirit⁹? Quis aūt nostrū si vnū huius mūdi diuitem ad omnipotentis dei seruitium cōuertisset: seq; egere cōspiceret: et illum sibi vite subsidia non prebere: nō protinus de eius vita desperasset? Quis non incassum laborasse se diceret? Quis non ab eius exhortatione obmutesceret: quē in semetipsū primum ferre fructū boni operis non videret? Sed Paulus per mansuetudinem in virtutū vertice solidatus persistit/predicauit/dilexit/et bonū quod ceperat expleuit: eaq; portando et persistendo discipulorū corda ad miam perduxit. Nam eoꝝ profectū postmodū scire se indicās/ in eadē epistola scribit de ministerio quod fit in sanctos.

j.Coꝝ.x.

Ex abundantia est enim mihi scribere vobis. Scio enim promptū animū vestrum: pro quo de vobis glorior apud macedonas: quoniam achaia parata est ab anno priore: et vestra emulatio prouocauit plurimos. De quibus rursus ait: Qui nō solū facere/sed et velle cepistis ab āno priore. In quibus eni non tā opera q̄ pia vota requirebat: in eis procul dubio plus laudat pia vota q̄ opera. Notandum nobis est q: habet improperium hec ipsa cōsolatio cum dicitur: ab anno priore. Bonū quippe/sed tarde fecerant: atq; ideo hoc magister non sine reprehēsione laudat. Medicus quippe est qui medicamentū vulneri apponit: quod et ea que purgata sunt refouet: et ea que putrida inueniuntur mordet. Sed hec tolerādo atq; predicādo/expleuit quod cepit. Et mire longanimitatis virtus discipulorum duritiā emolliuit ad misericordie viscera: q: lōgitudo porte surrexit in altitudinē. Sed infirmi nos ad imitandū tante māsuetudinis longanimitatē idonei non sumus: q: videlicet pauimentum sumus: et despecti in nostris moribus iacemus. Ecce aūt dū de duob⁹ ducib⁹ celestis exercitus loquor: martyr quoq; Stephanus memorie occurrit: qui tentus pro creatoris sui nomine: et in medio p̄secutorū deductus: imperterritus stetit: fiducialiter docuit: et ex zelo veritatis p̄secutores suos fortiter increpauit dicēs: Vos semper spiritui sancto restitistis. Cūq; illi ad lapides currerent: flexo genu pro eisdē persecutoribus orauit dicens: Dñe ne statuas illis hoc peccatum. Que itaq; ista virtus est/sic zelo feruere: vt eis a quibus terrebat̄/p̄fidie improperia fiducialiter diceret: et sic diligere/ vt i morte quoq; pro eis a quib⁹ moriebat̄ oraret? Sic quippe ex zelo inferbuit/ ac si mansuetudinis nihil haberet. Et sic mansuetus in eorū dilectione perstitit: ac si contra eos feruoris nihil habuisset. Pensemus inter hec vbi nostre cōscientie reatus iacet. Quis eni nostrum si saltem verbi contumeliam a proximo acceperit/non cōfunditur/commouet̄/non ad odiū erūpit: non preceptum dilectionis obliuiscitur? Sed hoc Stephanus ex omnipotentis dei gratia potuit: q: surgēs in altitudinē porta fuit. Hoc nos miseri nostra virtute imitari non possum⁹: q: longe inferius sicut pauimentum iacemus. Quid aūt nos in vita sanctorum de nostra admiratione dicimus: cū ipsi quoq; antiqui patres predicatorum sancte ecclesie vitam considerātes/valde admirati sunt? An non eorū vitā psalmista admirat⁹ est cū dicebat: Mihi aūt valde honorati sunt amici tui de⁹: nimis cōfortatus est principat⁹ eoꝝ? Quod de quibus eius amicis dicat: euāgeliū interrogā: in q̄ veritas p̄dicatorib⁹ dicit. Vos amici mei estis. Esaias quoq; eorū vitā intuens: ait. Qui sunt isti qui vt nubes volant: et quasi colūbe ad fenestras suas? Recte aūt p̄dicatores sancti nubes appellati sunt: q: verbis pluunt: miraculis coruscant. Qui volare quoq; vt nubes dicuntur: q: in terra viuentes/ extra terrā fuit omne quod egerunt. Unde et per quandā nubē dicitur. In carne eni ambulantes/ non scđm carnē militamus. Priores enim patres coniugijs vtebantur: filios procreabant: substātias possidebant: curis rei familiaris intendebant. Istos aūt prophetie iam spū preuidens substātias deserere: nihil in terra querere: nil possidere: non eos vel homines per terrā ambulantes: sed nubes volantes nominat. Volant enim qui terram quasi non tangunt: quia in ipsa nil

ij.Coꝝ.ix.
Ibidem.
B
Act.vij.
Ibidem.
C
Psalm. cxxxviij.
Joan.xvj.
Esaie.lx.
j.Coꝝ.x.

appetunt. Qui et ad fenestras suas quasi colūbe sunt: q: pro mansuetudinis sue spū in hoc mūdo p oculos nil cōcupiscunt. Cōsideremus ergo quante altitudinis iste spiritalis edificij porte sunt: quas et spiritales patres admirantur: quantūq; nos in earū admiratione humiliari necesse est/ qui pauimētū sumus. Sed q: sub longitudinis appellatione altitudinē portaꝝ audiuimus: nūc aliquid de eaꝝ latitudine cognoscamus. Sequitur. [Et mensus est latitudinē a facie porte inferioris vsq; ad frontē atrij interioris extrinsecus: centū cubitos ad oriētē et ad aquilonem.] In quibus verbis si portā aditū accipimus quo ad cognitionē domini intramus: porta inferior fides est: atrium vero interius contemplatio. Habet aūt porta inferior latitudinē in facie: q: videlicet fides per charitatis sue amplitudinē habet eā que videtur a proximis operationem. Quā dū fortiter a p̄fectioribus agi conspicimus: nos qui in bonis actibus angustamur/exēpla p eos magne operationis accipimus. Et vnaqueq; sancta actio quasi quedā nobis fit latitudo itineris: q̄ prius erat angustia difficultatis. Habet quoq; atriū interius frontē: q: contēplatiua vita per q̄dam signa desideriorū et gemituū ostendit quantū intus videat q̄ tū amat. Denarius aūt numerus p semetipsum multiplicat⁹/in centenarium surgit. Unde recte p centenariū magna p̄fectio designat̄: sicut de electis dicitur: Ois q̄ reliquit domū vel fratres: aut sorores/aut patrē/aut matrē/aut vxorem/aut filios: aut agros propter nomē meū: cētuplū accipiet: et vitā eternam possidebit. Neq; enim sanct⁹ quisq; ideo terrena deserit: vt hec possidere in hoc mundo multiplicius possit: quia quisquis terreno studio terrā relinquit/ terram nō relinquit/sed appetit. Nec qui vnā vxorem deserit/ centū receptur⁹ est: sed p centenariū numerū p̄fectio designat̄. Quia q̄squis pro dei nomine tēporalia atq; terrena contemnit: et hic perfectionem mentis recipit: vt iam ea non appetat que contēnit: et in sequenti seculo ad eterne vite gloriam peruenit. Centies itaq; recipit quod dedit: qui perfectionis spiritū accipiens/terrenis non indiget: etiā si hec non habet. Ille aūt paup est qui eget eo quod non habet. Nam qui et non habēs habere nō appetit: diues est. Paupertas quippe in inopia mentis est: nō in quātitate possessionis. Nam cui in paupertate bñ ꝯuenit: non est pauper. Mensus est ergo vir latitudinē a facie porte inferioris: vsq; ad frontē atrij interioris extrinsecus centū cubitos. Quia redemptor noster quotidie per magistros atq; doctores in mensura perfectionis metitur vitā fidelium vel in specie boni operis per fidē/vel in sanctis desiderijs per ꝯtēplationē. Multi etenim videntur in fide positi magna operari: sed i cētū cubitis nō mēsurant̄: q: p ipsa que faciunt/terrenā gloriā q̄runt. Et q̄dā vident̄ p abstinentiam cruciari/gemitib⁹ insistere: sed eoꝝ mēsura ad centū cubitos minime ducit̄: q: i his q̄ agunt/ab humano iudicio fauores req̄rūt. Quis ergo est q p cētū cubitos mēsurat̄: nisi is cuius bona operatio recta intentione vtitur: vt in eo qđ agit/non ad terrena lucra appetēdo/ aut ad laudes transitorias reflectat̄? Ecce eni miam proximis exhibere: possessa largiri: cū celeritate indigenti tribuere: latitudo in facie porte inferioris est. Sed si tua dans/ aliena non appetas: si terrenā gloriā de ipso bono opere non requiras: recte in centenario numero .i. in p̄fectione mēsuraris. Nam qui videtur dare misericorditer propria: et rapit forsitan violenter aliena: iste adhuc q̄ sit via p̄fectionis ignorat: nec cognouit vnde ad perfectionem tēditur: q: nec ipsum ei⁹ initiū inuenit. Prius enim appetitū euellere a mēte debuit/et postea q̄ iure possidet largiri. Unde scriptum est. Declina a malo/et fac bonū. Quid enim potest esse boni qđ fecit: qui necdum a malo declinauit? Et sunt quidā qui (sicut dictū est) ab alimētis abstinent: carnem cruciant: sed tū si pulsati fuerint/cognoscuntur q: ad mūdi gloriam anhelant. Isti frontē atrij interioris ostēdunt: sed per centum cubitos non mensurātur. Qui ergo in numero perfectionis sunt: de quibus per Paulum dicitur: Qui carnem suam crucifixerunt cum vitijs et concupiscentijs. Et notandum quia non dicitur q intrinsecus sed extrinsecus ista mensurantur: quia videlicet redemptor noster cum per nos facta hominum vel approbat vel iudicat: non intrinsecus metitur. Unde et per euangelium dicit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Quis enim per hoc quod videmus/cognoscim⁹ operantium

D
Mat.xix.
E
F
Ps.xxxiij.
Gal.v.
Mat.vij.

G tis animum quē non videmus: siue latitudinem que in facie porte est interioris: siue frontem atrij interioris extrinsecus metimur. Cum enim alios cōspicimus largiri elemosynam: afflictō occurrere: oppresso subuenire: nihil in hoc mundo glorie querere: nullis huius mundi cōpendijs inhiare: atqꝫ alios videmus carnem domare: lachrymis insistere: verbis celestibus occupari: nihil transitorij honoris appetere: quid aliud debemus nisi eos perfectos esse credere: sanctos estimare? Quia ergo per hoc quod aspicimus/eos pfectos esse videmus: eorū vitā p centum cubitos extrinsecus metimur. Et qꝛ multi in iudea/plerıqꝫ vero in gentilitate positi/ad hanc pfectionis summā venerūt/recte subiungitur. [Ad orientē ⁊ ad aqlonem.] Judaicus etenim populus oriens iure dict⁹ est: de cui⁹ carne ille est natus qui sol iustitie vocat̃. De quo

Mala. iiij. per prophetā dr̃. Uobis aūt qui timetis dñm/orietur sol iustitie. Per aquilonē vero gētilitas figuratur: que diu pfidie sue frigore torpuit: ⁊ in cuius corde ille regnauit/

Esa. xiiij. qui attestāte propheta apud semetipsum dixit: Ponam sedē meā ad aquilonē. Quia itaqꝫ incarnat⁹ oīps de⁹ alios pfectos ex iudea/alios ex gētilitate pfectos intra sanctā ecclesiam fecit: centū cubitos nō solū ad orientē mensus est: sed etiā ad aquilonē. Sed qꝛ sub aquilonis nomine de gētilitate sermōē intulit: cōsiderare libet quātum sup nos effusa sunt viscera creatoris nr̃i. Oēs eni nos ex gētilitate venimus. Antiqui parētes nr̃i lignis ⁊ lapidi-

H bus seruiebāt: ⁊ derelinquētes deū a quo facti sunt: deos venerati sunt quos fecerūt. Nos aūt per oīpotentis dei gratiam ad lucē de tenebris venimus. Recolamus ergo de quibus tenebris venim⁹: ⁊ de luce quā accepim⁹/grās agamus. Neqꝫ enim diuinā mīam intelligit: qui sue mīe

Psal. xvj. memor non est. Unde ⁊ per psalmistā deo dr̃: Mirifica misericordias tuas dñe: qui saluos facis sperātes i te. Tūc eni nobis dei mīe mirificant̃: cū nobis ad memoriā miserie nostre reuocantur: quia recolentes quid fuimus: intelligimus cui debemus qđ sumus. Cantem⁹ itaqꝫ cū gaudio creatori nostro: qui de seruitio creature/colla mētis excussimus. Gaudeamus in nobis ipletū esse qđ p Esaiā

Esa. xxx. dictū est: Et frenū erroris qđ erat in maxillis populorū: canticū erit vobis sicut vox sanctificate solennitatis. Frenū quippe erroris maxillas populoꝝ constrinxerat: qñ idolorū errore obligata gentilitas: deo vero confessionis laudē dare nesciebat. Sed hoc ipsum erroris frenū iam nobis in canticū versum est: cū gaudēdo psallimus atqꝫ

Psal. cxiij. cātam⁹: Oēs dij gentiū demonia: dñs aūt celos fecit. Et

Ibidem. rursum: Simulacra gentiū argētū ⁊ aurū: opera manuū hominū. Os habēt ⁊ nō loquentur: oculos habēt ⁊ nō videbūt. Aures habēt ⁊ nō audiēt: nares habēt ⁊ non odorabūt. Manus habēt ⁊ nō palpabūt: pedes habent ⁊ non ambulabūt. Qui itaqꝫ hec oīpotēti dño psallendo dicim⁹: ipsum erroris nostri frenū qđ a laude dei ora nostra ligauerat/vero dño cāticū fecim⁹. Ubi aūt dicitur: sicut vox

I sanctificate solēnitatis: quia dū cōfessiōis laudē deo reddimus: in sanctificata solēnitate gaudemus. Respondeamus ergo morib⁹ tante mīe redēptoris nostri: ⁊ qui lucē cognouim⁹: prauorū operū tenebras declinemus. Quid est iam rogo quod in hoc mūdo libeat? Ubiqꝫ luct⁹ aspicimus: vbiqꝫ gemitus audimus. Destructe vrbes: euerse sunt castra: depopulati agri: in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola: pene nullus in vrbibus habitator remansit: et tñ ipse parue generis humani reliquie adhuc q̄tidie ⁊ sine cessatione feriūtur. Et finē non habēt flagella celestis iustitie: qꝛ nec inter flagella correcte sunt actionis culpe. Alios in captiuitatē duci: alios detrūcari: alios interfici videm⁹. Quid est ergo qꝫ in hac libeat fratres mei? Si ⁊ talē adhuc mūdū diligimus: nō iam gaudia/sed vulnera amamus. Ipsa aūt que aliqñ mūdi dña esse videbatur/qualis remāserit roma cōspicimus. Immēsis doloribus multipliciter attrita: desolatione ciuiū: impressione hostiū: frequētia ruinarū: ita vt in ea cōpletū esse videamus qđ cōtra vrbē samariā per hūc eūdē pro-

Eze. xxiiij. phetam longe superius dr̃: Pone ollā: pone inquā ⁊ mitte in eā aquā: et congere frusta eius in ea. Et paulopost. Efferbuit coctio ei⁹/⁊ discocta sunt ossa illius in medio eius. atqꝫ iterū. Congere ossa q̄ igne succēdā. cōsumentur carnes: et coquet̃ vniuersa ꝯpositio/⁊ ossa tabescent. Pone quoqꝫ eā sup prunas vacuā/vt incalescat ⁊ liquefiat es ei⁹. Tūc enim nobis olla posita est/cū hec est ciuitas cōstituta. Tunc in eā aqua missa est/et frusta ei⁹ cōgesta sunt/ qñ ad eā vndiqꝫ populi defluebant: qui velut aqua calens actionibus mūdi feruescerent: et quasi frusta carniū in ipso suo feruore liquarent̃. De quibꝰ dr̃: Efferbuit coctio eius: ⁊ discocta sunt ossa eius in medio illius. Quia pri⁹

K quidē in ea vehemēter incaluit actio glorie secularis: sed postmodū ipsa gloria cū suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes seculi: per carnes vero populi designātur: qꝛ sicut carnes portant̃ ossibus: ita per potētes seculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa oēs huius seculi potentes ablati sunt. ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes ei⁹ liquefacte sunt. Dicatur itaqꝫ. Congere ossa q̄ igni succendā: consumētur carnes: ⁊ coquetur vniuersa cōpositio eius: ⁊ ossa tabescent. Ubi enim senatus? vbi iam populus? Contabuerūt ossa: cōsumpte sunt carnes: oīs in ea seculariū dignitatū ordo extinctus est. Excocta est vniuersa ꝯpositio ei⁹. Et tamē ipsos nos paucos qui remāsim⁹: adhuc quotidie gladij: adhuc quotidie inumere tribulationes pmunt. Dicatur ergo. Pone quoqꝫ eā sup prunas vacuā. Quia eni senat⁹ deest: pplꝰ interijt: ⁊ tñ in paucis qui sūt/dolores ⁊ gemitus quotidie multiplicant̃: iam vacua ardet roma. Quid aūt ista de hominibus dicim⁹/cū ruinis crebrescētibus/ ipsa quoqꝫ destrui edificia videmus? Unde apte de ciuitate iam vacua subditur. Incalescat ⁊ liquefiat es eius. Jam enim et ipsa olla cōsumitur: in qua prius ⁊ carnes ⁊ ossa cōsumebātur. Quia postqꝫ defecerūt hoīes/etiam parietes cadūt. Ubi aūt sunt qui in ei⁹ aliqñ gloria letabantur? vbi eoꝝ pōpa? vbi supbia? vbi frequēs ⁊ imoderatū

L gaudiū? Impletū est in ea qđ cōtra destructā niniuē per

Naū. ij. prophetā dr̃: Ubi est habitaculū leonū: ⁊ pascua catuloꝝ leonū? An eius duces ac principes leones nō erāt/qui p diuersas mūdi prouincias discurrētes/predā seuiēdo ⁊ interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant pascua: qꝛ pueri/adolescētes/iuuenes/seculares/ et secularium filij huc vndiqꝫ concurrebant: cum proficere in hoc mūdo voluissent. Sed iam ecce desolata/ecce ꝯtrita/ ecce gemitibus oppressa est. Jam nemo ad eā currit vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potēs ⁊ violētus remansit: qui opprimēdo predā diripiat. Dicam⁹ ergo. Ubi est habitaculū leonū: ⁊ pascua catulorū leonū? Contigit ei qđ

Mich. j. de iudea nouimus p ꝓphetā dictū: Dilata caluitiū tuum sicut aquila. Caluitiū quippe hoīs i solo capite fieri solet: caluitiū vero aquile in toto corpore: qꝛ cum valde senuerit: plume eius ac penne ex oībus mēbris illius cadunt. Caluitiū ergo suū sicut aquila dilatat: qꝛ plumas perdidit/que populū amisit. Alarū quoqꝫ pēne ceciderūt: cum quibus volare ad predā ꝯsueuerat: qꝛ oēs potētes extincti sunt/per quos aliena rapiebat. Hec aūt que de romane vrbis contritione dicimus: in cunctis facta mūdi ciuitatibus scimus. Alia eteni loca clade desolata sunt: alia gladio cōsumpta: alia fame cruciata: alia terre hiatibus absorpta. Despiciam⁹ ergo ex toto aīo hoc presens seculū

M vel extinctū. Finiam⁹ mūdi desideria saltē cū mūdi fine. Imitemur bonorū facta que possumus. Apud orientem ⁊ aquilonem multi sunt qui pro pfectione vite cētū cubitis mēsurant̃. Ex iudea etenim et gētilitate (sicut dictū est) ad sanctitatis culmen excreuerunt. Quis intelligi per orientem ⁊ aquilonē etiam iusti ⁊ peccatores possint. Oriens quippe nō immerito iusti nominant̃: qui sicut in luce fidei nati sunt: in innocētia persisterūt. Per aquilonē vero recte peccatores accipimus: qui mentis frigore dilapsi sub peccati sui vmbra torpuerunt. Sed qꝛ omnipotentis dei misericordia etiam tales ad penitentiam reuocat: compunctione ⁊ lachrymis lauat: virtutibus ditat: vsqꝫ ad perfectionis gloriā subleuat: non centū cubitis solū ad oriētē: sed etiā ad aquilonē ducitur: dū cū iustis etiā petōres per dona ⁊ penitentiam ad pfectionem veniunt.

Homilia. xix.

Portā vero que respiciebat viā aqlonis atrij exterioris mens⁹ est tā in lōgitudine q̄ȝ in latitudine: ⁊ thalamos ei⁹ tres hinc ⁊ tres inde: ⁊ frōtē ei⁹ ⁊ vestibulū eius secūdū mēsurā porte prioris: quinq̄ginta cubitorū longitudinem eius:

A et latitudinem vigintiq̄nq̃ cubitorū. Fenestre autē eius ⁊ vestibulū ⁊ sculpture secundū mensurā porte que respiciebat ad orientē: ⁊ septem graduū erat ascensus eius. Et vestibulum ante eam: ⁊ porta atrij interioris cōtra portam aquilonis ⁊ orientalē. Et mensus est a porta vsq̃ ad portam centū cubitos. Et eduxit me ad viam australē: ⁊ ecce porta que respiciebat ad austrū. Et mensus est frōtem eius ⁊ vestibulum eius iuxta mensuras superiores: ⁊ fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras: q̄nquaginta cubitorum longitudine: ⁊ latitudine vigintiq̄nq̃ cubitorum: ⁊ in gradibus septem ascendebat ad eam. Et vestibulum ante fores eius: ⁊ celate palme erant: vna hinc ⁊ altera inde in fronte eius.

Magna legentium debet esse discretio: vt in sacro eloquio cū quilibet vnus sermo dicitur: non semper vnā eandēq̃ rem significare credatur: sicut aliquādo sol in bono: aliq̄n vero accipitur in malo. Solis eteni noīe aliquādo signatur dn̄s: aliquādo B persecutio. Attestante autem libro sapiētie/ in inferno impij dicturi sunt: [Sap. v.] Errauimus a via veritatis: et sol iustitie non luxit nobis. Et de iactis seminibus dominus dixit: [Mar. iiij.] Orto sole aruerūt. quia videlicet facta persecutione: in reproborū cordibus predicationis verba siccātur. Sic leo dominum signat. [Apoca. v.] Unde scriptum est: Uicit leo de tribu iuda. Sic leonis noīe diaboli similitudo exprimitur: sicut per primū pastorē dicitur: [j. Pet. v.] Aduersarius vester diabolus sicut leo rugiens circuit querens quem deuoret. Sic bouis nomine sapiens designatur. Unde scriptum est: [Deu. xxij.] Non iunges boue et asinū. i. sapientē cū stulto in predicatione non socies. Sic per bouem fatuus figuratur: sicut de eo q̄ in turpitudine amoris captus est/ dicit: [Puer. vij.] Statimq̃ eam sequitur/ quasi bos ductus ad victimam. i. sicut fatuus trahitur ad mortē. Hec igitur dixi/ ne q̃ portā significare dn̄m: vel predicatores: vel scripturā sacram vel fidem exposui: vbicūq̃ iam in hoc propheta porta legitur: signare aliud non credatur. Cum eni de vna porta propheta loqueretur: recte fides intellecta est: quia vna est oim electorum fides. Cū vero alie porte nominātur/ intelligi ora predicatorum possunt: per que vera vita cognoscitur: et per que ascenditur ad sacramentorū spiritaliū cognitionē. Nam porta per quā significari fidē diximus/ notandum nobis est quia inferior appellatur. In hac enim vita dum sumus/ quasi in imo positi adhuc inferius tenemur. Et recte iferior porta fides est: quia nobis in terra positis aperit cognitionem dei. Itaq̃ nunc dicitur. [Portam quoq̃ que respiciebat viā aquilonis atrij exterioris/ mensus est tam in longitudine q̃ in latitudi- C ne: et thalamos eius tres hinc/ et tres inde. Et frontes eius et vestibulum eius secundum mēsurā porte prioris quinquaginta cubitorum longitudinē eius: ⁊ latitudinē viginti et quinq̃ cubitorum. Fenestre autē eius et vestibulū et sculpture s̄m mensuram porte que respiciebat ad orientē: ⁊ septem graduū erat ascensus eius: et vestibulū ante eam.] De porta que respiciebat viam aquilonis atrij exterioris/ ea ipsa replicātur que iam de porta alia superiori dicta sunt: atq̃ alia subiūgūtur que de p̄dicta porta propheta tacuerat. Ut ergo de his latius disseramus/ que necdum discussa sūt: debemus ea que dicta sunt/ sub breuitate replicare. Porta enim viam aquilonis respicit: cum predicator quisq̃ vitam peccatoris agnoscit: eiq̃ interiora vite per verbū predicationis aperit. Que porta atrij exterioris dicitur. Exterius quippe est atrium vita presens: in qua omne quod corporaliter agitur: corporaliter etiam videtur. Que tam in lōgitudine q̃ in latitudine mensuratur: quia cū ad fidem peccator ducitur: necesse est vt eius doctor cōsideret vel q̄ntum in longitudinem spei: vel q̄ntum in latitudinē charitatis ex ei⁹ admotione proficiat. Qui eni ad deū conuertitur/ si adhuc bona vite presentis sperat: longitudinem non habet: quia breuis est vita in qua spem posuit. Si per terrenorum cōcupiscentiam/ et adhuc proximi odio coangustatur: latitudinem non habet: quia nescit vel transitoria contēnere: vel se in proximi amore dilatare. Cū vero conuersus D quisq̃ eterne vite gaudia longanimiter sperat/ proximorum molestias cum charitate tolerat/ et ea que nō habet concupiscere contēnit: longitudinem et latitudinē porta habet: q̄ gloria predicatoris est profect⁹ auditoris. Unde quibusdam per magnum predicatorem dicitur: [Phil. iiij.] Gaudium meum ⁊ corona mea. Et rursum: [j. Th. iij.] Ecce nunc viuo/ si vos statis i domino. Atq̃ iterum: [j. Thes. ij.] Que est nostra spes aut gaudiū? nonne vos ante dn̄m? Longitudo ergo et latitudo porte est que ad aquilonem respicit: quia cum infidelem quempiā in peccati sui frigore torpentē predicator ad fidem conuerterit/ per hoc q̄ eum in longitudinē spei tendit/ ⁊ in amplitudinē charitatis dilatat: eius gloriā facit. Et quia in cognitione sancte trinitatis ex verbo predicationis auditores quiq̃ in eiusdē trinitatis amore proficiunt: habet hec eadē porta thalamos tres hinc/ ⁊ tres inde: quia omne quod per testamentū nouū de trinitate conditor loquitur: hoc etiā de testamēto veteri ostēdit. Et cor audientium in amore celestis patrie p̄ficit/ vt anima inherens deo/ quasi sponsa cum sponso in quodā iam thalamo sedeat: atq̃ se a terrenis desiderijs fundit⁹ euertat. Uel certe vt longe superius dictū est/ quia tres sunt ordines bene viuentiū bonoꝝ: scʒ coniugatoꝝ/ continentium/ atq̃ predicatorum: et quia alij etiā in cōiugijs positi/ amore celestis patrie anhelant: alij autē spe eterni E gaudij etiam carnem macerant: oēsq̃ actus terrenos refugiunt: et in cura huius seculi implicari contēnunt: alij vero ⁊ terrena bona despiciūt: et celestia gaudia p̄dicant que cognouerunt: quid isti nisi in spiritali edificio thalami sunt/ in quorum cogitatione et meditatione anima celesti sponso sociatur? Quos tres bonorum ordines q̄ nō solum ecclesia ex gentibus habet: sed aliq̄n etiam synagoga habuit/ dū magna multitudo spiritaliū/ redēptoris gratiam ardenter expectauit: porta edificij celestis tres hinc/ et tres inde thalamos habet: quia predicator q̄sq̃ cum ad supernam patriam auditorē prouocat/ et nouos patres et veteres anhelasse celesti desiderio demonstrat (plus enim plerūq̃ exemplum q̃ ratiocinationis verba compungunt) et cum predicator dicit quales alij in cōiugio/ vel in cōtinentia/ vel in predicatione erga oīpotētis dei amorem in nouo testamento fuerint: vel alij quales in veteri: porta que loquitur/ ternos ex vtroq̃ latere habere thalamos ostenditur. Que porta habet et frontē: quia sunt in predicatoris vita aperta opera que videntur. Habet et ante frontem vestibulū: quia priusq̃ bona opera insinuet/ predicat fidem: per quā anima humiliter veniens ad bonorum actuū altitudinē subleuetur. Que cuncta secundum mensurā porte prioris sunt: iuxta hoc q̄d subditur: Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinē eius/ et latitudinē vigintiquinq̃ cubitorū. Hec iam superius lati⁹ me dixisse meministis. Per quinquagena- F riū eni numerū requiem diximus figurari: quia et quinquagesimus veteri populo in requiē datur: qui appellatus est iubileus: et septenarius numerus (per quem hoc omne tempus euoluitur) septies multiplicatus/ ad quadraginta ⁊ nouem ducitur. Cui monas additur: quia in vnius contēplatione requies eterna p̄ficitur. Idem ergo quinquagenari⁹ numerus nobis in longitudinē est: quia peruenire ad illā requiē non potest: nisi q̄ ad eā spem suā modo tendere longanimiter potest. Quia enim per quinquagenariū numeꝝ ad eternā requiē prouocamur: etiā hoc nos omnino instruit: q̄ in tabernaculo decem cortine iusse sunt fieri: que haberent ansulas quinquagenas/ et circulos aureos quinquagenos a latere ⁊ summitate. [Exo. 26] Cortine tabernaculi sancti omnes sunt: qui ex diuersis virtutū coloribus in sancte ecclesie ornamento proficiūt. Qui et interiora velant: et exteriora oīmodo exornant: quia eorum vita līnq̄ntum videtur/ ornamentū est: et eorum intellectus intus abscōditus/ dū celestia que in mente seruant/ edicere non possunt/ in eis aliquo modo velatur. Recte autem decem cortine sunt: quia per decalogi studium/ ipsa sanctorum corda profecerūt. Hyacinthine vero ansule cortinarū fieri quinquaginta precepte sunt. Hyacinthus celi speciē habet. Ansule ergo cortinarū sunt precepta celestia: in quib⁹ ligantur sic: vt ab inferiorib⁹ sublevate/ superi⁹ pēdeāt. Que videlicet ansule habēt et circulos aureos: intellectū scʒ vera sapiētia fulgētē. Qui in-

G
tellectus q esse debet per oīa circūspect⁹: et caute sollici-
tudinis vigilantia munitus: recte per circulos designat.
Et notādum q a latere et summitate iubētur ansule vel
circuli in cortinis fieri: q precepta celestia et intellectus
spiritalis non solū debet nos sursum in dei amorē suspen
dere: sed etiam proximo in charitate sociare. In eo enim
q conditorem nostrum diligimus: quasi per superiores
ansulas in aere pendemus. In eo vero q sicut nosmet-
ipsos proximos amam⁹: ansulas et circulos a latere habe
mus: vt cortine tabernaculi/id est fideliū anime per cha-
ritatem coniuncte sint: et non per discordiā diuise. Unde
et hic post longitudinē quinquaginta cubitorum/proti-
nus latitudo subiungitur viginti et quinqz cubitorum:
que videlicet latitudo ad charitatem proximi pertinet.
Ipsa enim in fratrum amore se dilatat: atqz erga eos om-
ne quod potest boni operis: exercet. Cuncta autem bona
opera q̄ corporaliter fiunt: p quinqz corporeos sensus ex-
hibentur: videlicet per visum: auditum: tactū: gustū: odo
ratum. Quinarius vero numerus per semetipsum duct⁹
ad vicesimum et quintū peruenit: quia bona opera cum
agi ceperint: per feruorem animū ad augmentū excitāt/ et
per semetipsa multiplicantur. Unde et latitudinē menti
faciunt: vt non sit āgusta per tęporē: sed expansa in bonis
actibus per charitatem. Omnis eni torpoi teporis angu
stia est: omnis vero benignitas charitatis magna latitu-
do. Nam etsi res desunt que fortasse indigenti proximo
H
prebeātur: ampla est substātia voluntatis bone: que suffi-
Luce.ij.
cit ad regni retributionē: sicut scriptū est: In terra pax
hominibus bone voluntatis. Sequitur. | Fenestre autem
eius: vestibulum et sculpture: secūdū mensurā porte que
respiciebat ad orientē. | Cuncta hec iam superius latius
dicta sunt: et idcirco sermo nō debet morosa expositione
tardare. Hoc tamen magnopere notandū est q porta ad
aquilonem ea oīa habere perhibetur: que porta ad orien
tem: fenestras scilz contēplationis: vestibulum humilita-
tis: sculpturā bone operationis. Oēs enim qui per hoc q
in conuersatione nati sunt: in innocentia persisterūt: por-
tam ad orientē habēt: quia eis celestis regni aditus patet
ex lumine quod acceperunt. Et oēs qui in peccatis post-
modū lapsi/torporis sui frigore sunt depressi/sed per pe-
nitentiā redeunt ad amorem celestis patrie et recalescūt:
portam ad aquilonē habent: quia eis etiā post peccati sui
frigus/regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo
habere dicitur ad aquilonem: quia et cōuersi peccatores
sic ditantur virtutibus: sicut illi sunt diuites qui cadere
in peccati penitentiam vitauerunt. Unde et psalmiste vo-
Psal.cj.
ce p dñm dicitur. Cinerem sicut panē māducabā. Quia
sic penitentes recepit vt iustos. Scriptum quippe est de
Mat.xj.
peccatoribus: Olim in cilicio et cinere penitentiā egissēt.
Cinis ergo sicut panis comeditur/qn auctori suo pecca-
tor per penitentiam sicut innocens reuocatur. Porta igi-
I
tur ad aquilonem habet fenestras: habet vestibulū: habet
sculpturas: quia cum peccator ad vitā post culpas redu-
citur: sepe lumē contēplationis accipit: atqz de ipsa memo
ria iniqtatis sue gratiā magne humilitatis: bone quoqz
operationis efficaciam: vt omne quod fieri precipitur: in
vita ei⁹ quasi sculptū esse videatur. | Septē vero graduū
erat ascēsus eius: et vestibulum ante eam |. Septem gra
dibus ad portam ascenditur: q per sancti spūs septifor-
mē gratiā aditus nobis regni celestis aperitur. Quē se-
Esaie.xj.
ptiformem gratiā Esaias in ipso nostro capite/ vel in ei⁹
corpore quod sumus/enumerans dicit. Requiescet sup
eum spiritus sapientie et intellectus: spūs consilij et for-
titudinis: spūs scientie et veritatis: et replebit eum spūs
timoris dñi. Quos gradus de celestibus loquens descen
dendo magis q̄ ascendendo numerauit: videlicet sapiē-
tiam: intellectū: consiliū: fortitudinē: scientiā: pietatem: ti
Prouer.ix.
morem. Et cū scriptum sit: Initium sapientie timor dñi:
constat proculdubio quia a timore ad sapientiā ascendi-
tur: non autē a sapientia ad timorem reditur: quia nimi-
j.Ioā.iiij.
rū perfectā habet sapiētia charitatē. Et scriptū est: Per-
fecta charitas foras mittit timorē. Propheta ergo quia
de celestibus ad ima loquebatur: cepit magis a sapiētia/
et descēdit ad timorē. Sed nos qui a terrenis ad celestia
tendimus: eosdē gradus ascendendo enumerem⁹: vt a ti-
more ad sapientiā peruenire valeam⁹. In mēte etenī no-
stra primus ascēsionis gradus est timor dñi: secūdus pie
tas: tertius scientia: quartus fortitudo: quintus cōsiliū:
sextus intellectus: septim⁹ sapiētia. Est enī timor dñi in
K
mente. Sed qualis est iste timor/si cum eo pietas nō est?
Qui enim misereri proximo ignorat: qui compati ei⁹ tri-
bulationibus dissimulat: huius timor ante omnipotētis
dei oculos nullus est: quia non subleuatur ad pietatem.
Sed sepe pietas per inordinatam misericordiā errare so
let: si fortasse pepercerit que parcenda non sunt. Peccata
etenim que feriri gehenne ignibus possunt: discipline ver
bere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cū tempora
liter parcit: ad eternū suppliciū pertrahit. Ut ergo vera
et ordinata sit pietas: ad gradum est alium subleuāda. i.
ad scientiam: vt sciat vel quid ex misericordia puniat: vel
quid ex pietate dimittat. Sed qd si sciat quid agere quis
debeat: virtutem vero agendi non habeat? Scientia ergo
nostra crescat ad fortitudinem: vt cum videt quid agēdū
sit: hoc agere per mētis fortitudinem possit: ne timore tre
pidet: et pauore collapsa/ nō valeat bona defendere que
sentit. Sed sepe fortitudo si improuida fuerit/ et minus
contra vitia circūspecta: ipsa sui presumptione in casum
ruit. Ascendat ergo ad consilium: vt prouidendo premu-
niat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium
non potest/si intellectus deest: quia qui nō intelligit malū
quod agentem grauat: quō potest bonū solidare qd ad-
iuuat? Itaqz a consilio ascendam⁹ ad intellectū. Sed qd
si intellectus magno quidem acumine vigilet: et modera-
ri se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascēda-
L
mus ad sapientiam: vt hoc quod acute intellectus inue-
nit: sapientia mature disponat. Quia igitur per timorem
surgimus ad pietatem: per pietatē ad scientiā ducimur: p
sciētiam ad fortitudinē roboramur: per fortitudinem ad
consilium tendimus: per cōsilium intellectu proficimus:
per intellectum ad maturitatē sapientie peruenimus: se-
ptem gradibus ad portam ascendimus / per quam nobis
aditus vite spiritalis aperitur. Bene autē dicitur quia
vestibulum erat ante eam: quia nisi quis prius humilita
tem habuerit: ad hos gradus donorū spiritaliū nō ascē-
dit: sicut scriptum est: Super quē requiescet spūs meus:
Esa.lxvj.
nisi sup humilē et quietum/et trementē sermones meos?
De quo per psalmistā dicitur: Ascēsus in corde ei⁹ dispo-
Ps.lxxxiij.
suit in conualle lachrymarū. Conuallis quippe humilis
locus est: et peccator quisqz dū se in lachrymis humiliter
affligit in corde: per ascensum virtutū proficit. Qui rur-
Psal.ciij.
sus ait: Emittit fontes in cōuallibus: Quia oīpotēs de⁹
dona spiritalis gratie humilibus prestat. Potest quoqz
per vestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante gra-
dus et portā: quia prius ad fidem venim⁹ / vt postmodū
per spiritaliū donorum gradus/celestis vite aditū intre
mus. Non enī virtutibus venitur ad fidē: sed per fidem
Act.x.
pertingitur ad virtutes. Cornelius enim centurio cui⁹
elecmosyne ante baptismū angelo testante laudate sunt:
Ibidem.
nō operibus venit ad fidem: sed fide venit ad opera. Nā et
ei per angelū dicitur: Orationes tue et elecmosyne ascē-
derūt in conspectu dei. Si enī deū vere et ante baptismū
M
non crediderat: quid orabat? vel quō hunc oīpotens de⁹
exaudierat: si nō ab ipso se in bonis pfici petebat? Sciebat
igitur creatorem omniū deum: sed q eius oīpotens filius
incarnatus esset/ignorabat. Neqz enim poterat bona age
Hebre.xj.
re: nisi ante credidisset. Scriptū namqz est: Sine fide im-
possibile est placere deo. Fidem ergo habuit: cuius ope-
rationes et elecmosyne placere potuerunt. Bona autem
actione promeruit vt deum perfecte cognosceret: et incar
nationis eius mysteriū crederet: quatenus ad sacramen-
tum baptismatis perueniret. Per fidē ergo venit ad ope
ra: sed per opera est solidatus in fide. Uestibulum itaqz
ante gradus est: quia qui prius credidit/ ipse post virtu-
tum gradibus ad porte aditum ascendit. Sequitur. | Et
porta atrij interioris contra portam aquilonis et orienta
lem. | Hoc loco contra non pro aduersitate ponitur: sed
pro rectitudine. Ita enī porta interioris atrij posita mon-
strabatur/vt porta aquilonis et orientis perfecto ad eam
aditu tēderet. Quid est ergo q porta interior recto itine-
re posita contra portam orientis et aquilonis ostenditur:
nisi hoc qd aperte datur intelligi: quia siue iudaico et gen
tili populo/seu iustis et peccatorib⁹ / sed post pctā cōuer-
sis/eque aditus regni celestis aperitur? Larga est enim
misericordia creatoris nostri. Et porta interior non solū
portam orientis respicit: sed etiam aquilonis: quia non
solum his qui in innocētia permanēt: sed etiā peccatori-

A bus peccata sua penitendo dānantibus aperiuntur interioris atrij gaudia: vt ineffabilia mysteria patrie celestis agnoscāt: agnoscēdo sitiant: sitiendo currant: currendo perueniant. Hec eterni gaudij secreta cognouerat/ q dicebat: Sitiuit aīa mea ad deum viuū: quando veniā et apparebo ante faciē dei? (Psal.xlj.) Predicator gentiū ad hunc aditum regni celestis anhelabat/ cum dicebat. Cupio dissolui/ et esse cum xpo. (Phil.j.) Hec exultationis occulte secreta cognouerat sponsa/ que dicebat: Dilectus meus misit manum suā per foramē: et venter meus intremuit ad tactum eius (Cant.v.). Dilectus eteni manū per foramen mittit: qū virtute sua dñs nostrū animū per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit: quia īfirmitas nostra per hoc q celestis gaudij intellectu tāgitur: ipsa sua exultatione turbatur: et fit in mente pauor cum letitia: qz etsi iam sentit quid de celesti gaudio diligit: adhuc metuit ne non pereat quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat: nisi vt se ad perfectioris vite cursum dirigāt omnes qui illa gaudia patrie celestis agnoscunt? Unde et hic apte subiungitur: [Et mensus est a porta vsqz ad portā centum cubitos.] Centenarium numerum/ quia decies per denarium ducitur: iam superius diximus esse perfectum. Is itaqz qui aditū atrij interioris videt: profecto necesse est p vitā perfectionis currat: et a porta inchoationis vsqz ad consummationis ingressum pueniat. Mensuretur ergo atrium interius/ quod a portis exteriorib9 vsqz ad portam interiorem tenditur centum cubitis: vt qui (B) intrare amādo cepit: latitudinem perfectionis habeat in mente: quatenus in eo quem diligit: hunc nec aduersa coangustent: sed trāsitoria cuncta despiciens/ quousqz ad gaudia secreta perueniat/ per atriū perfectionis currat. Sunt eteni multi qui iam in septē gradib9 aditum porte exterioris intrauerūt: iuxta quendam superne dispensationis modum: per timorē dei humiles: per pietatis studiū misericordes: per scientiam discreti: per mentis fortitudinē liberi: per consilium cauti: per intellectū prouidi: per sapientiā maturi: sed adhuc quibusdā necessitatib9 obligati/ huius mundi curis inseruiunt. Et vnde iam ex magna parte excusserunt animum: ibi adhuc tenentur inuiti. Cūqz superimposita terrene occupationis portant onera: minus in preceptis celestibus exercētur. Et dum anhelare medullitus ad eternam patriā non vacat: ipsi in eis sua aliquo modo desideria languescunt: quia animo curis tēporalibus prepediti/ vera gaudia que cognouerunt/ amare non tm̄ licet q̄ntum libet. Hi plerūqz a iu(C)go mundi colla mentis excutiunt: omnia deserunt: terrene cure pondera deponunt: atqz vt ad celeste desiderium latius animi sinū laxent: vitam remotā petunt: et in ea sanctis precibus intenti: sacris meditationibus dediti/ quotidiano se fletu afficiunt: et vetustatē cordis/ igne amoris conflant: atqz ad celeste gaudiū accendendo se innouant. Hi plerūqz in ipso suo desiderio accēsi/ exire iam de carne concupiscunt: atqz ad vitam presentem redire post fletum nolunt. Sed tamē differunt: vt dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficiat: et ardenti desiderio quasi quod negatur crescat. Sic in regione gerasenorum qui liberatus a legione demonū fuerat: iam cum domino ire volebat: sed tamen ei dicitur: Reuertere in domum tuam: et narra quanta fecerit tibi dominus. (Luc.viij.) Sic sponsa in canticis canticorū sanctis desiderijs anxia loquitur dicens: In lectulo meo per noctes quesiui quē diligit aīa mea. Quesiui illū/ et non inueni. (Cant.iij.) In lectulo enī dilectū querit/ quando in ipso suo ocio et vacatione quā appetit/ iam videre anima dñm cōcupiscit: iam ad eum exire desiderat: iam carere presentis vite tenebris anhelat. Sed querit illum/ et non inuenit: quia q̄uis magno amore desiderat: adhuc tamen ei non conceditur videre quē amat. Tales itaqz sanctorum mētes quid aliud in hoc desiderio faciunt: nisi q iam a portis exterioribus per atrium interioris ad portam currunt? Quibus sepe euenit: vt cum se viderint magno celestis gratie munere compunctos: iā se perfectos existiment. et obedientes putent/ sed quia nullus est qui dura precipiat. patientes esse se credant: sed quia nemo eos per contumelias et aduersitates pulsat. Et plerūqz cōtingit vt spiritale ministeriū vel inuiti suscipiant: atqz ad gubernationē fidelium deducātur. Qui cum magnis tribulationib9 fuerint hinc inde pulsati: turbati mente/ sese imperfectos inueniunt: qui nō pulsati perfectos se esse crediderunt. Qua ex re agitur vt se ad semetipsos colligāt: et apud se opprobrium sue infirmitatis erubescant: atqz ex ipsa sua confusione roborati/ contra aduersa patientiā opponāt: et ex tribulatione proficiāt/ qui prius in ocio ex ipsa sua securitate torpebant. Et veraciter esse tales incipiunt: quales se esse prius inaniter putauerunt. (D) Hi itaqz cū a portis exterioribus vsqz ad interiorem portā per boni studij atriū deferuntur: hoc ipsum in eis atriū centū cubitis mēsuratur: quia dilectione et exercitio in sancta quotidie perfectione proficiūt. Per quotidiana eni desideria in mente perfici/ quasi centū est cubitis interius atrium mensurari. Idcirco ergo a portis vsqz ad portā centū sunt cubiti/ vt quasi quedam monstretur vnde sit ipsa dilatio viuendi/ per quam quotidie in virtutibus crescitur: vt ad interiorē aditum perfectius perueniatur. Seqtur. [Et eduxit me ad viā australē: et ecce porta que respiciebat ad austrum. Et mensus est frontē eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores: et fenestras eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras quinquaginta cubitorum longitudinem: et latitudinem viginti quinqz cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: et vestibulum ante fores eius.] Cuncta hec in orientis et aquilonis porta iam dicta sunt: et congruū non est vt ea que semel ac secūdo exponētes diximus: sept9 replicemus. Notandum tamen nobis est quia in spiritali edificio alter aditus ad orientē: alius ad aquilonē: atqz alius ad austrum patet. Sicut eni aquilonis frigore peccatores: ita per australem viam feruētes spū designant. (E) Qui calore sancti spūs accensi: velut in meridiana luce virtutibus excrescunt. Pateat itaqz porta ad orientē: vt hi qui sacramenta fidei bene inchoauerūt: et i nulla postmodū vitiorum profunditate demersi sunt: ad gaudia secreta perueniant. Pateat porta ad aquilonē: vt hi q post inchoationē caloris et luminis in peccatorū suorū frigore et obscuritate dilapsi sunt: per cōpunctionem penitētie ad veniā redeāt: et que sit interne retributionis vera letitia cognoscant. Pateat porta ad meridiē: vt hi qui sanctis desiderijs in virtutibus feruent: spiritali intellectu quotidie interni gaudij mysteria penetrent. Inter hec autē queri potest: cum quattuor huius mundi partes sint: cur in hoc edificio he exteriores non quattuor/ sed tres porte esse memorantur? Quod recte querēdum fuerat: si propheta non spiritale sed corporale edificiū vidisset. Sancta eni ecclesia. i. spiritale edificiū/ vt ad secreta gaudia pertingat: tres solūmodo portas habet: videlicet fidem/ spē/ atqz charitatem. Unā ad orientē: aliam ad aquilonē: tertiam ad meridiē. Porta quippe in oriente est fides: quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad aquilonem spes: qz vnusquisqz in peccatis positus: si de venia desperauerit/ funditus perit. Unde necesse est vt qui per suam iniquitatem extinctus est: per spē misericordie re(F)uiuiscat. Porta ad meridiē charitas: qz igne amoris ardet. In meridiana eteni parte sol in altū ducitur: qz per charitatem lumē fidei in dei et proximi dilectione subleuatur. Tribus igitur portis ad interius atriū tenditur: quia per fidem/ spem/ atqz charitatem ad gaudia secreta peruenitur. Alia quoqz questio oritur/ cur porta atrij interioris posita contra portam orientis et aquilonis dicitur: et an ad australē portā pateat tacetur. Sed qz p orientem inchoantes: per aquilonē lapsos diximus designari: dignū fuit vt vel de inchoantibus quibus adhuc sol in tepore est: vel etiā de lapsis/ sed per conuersionē redeuntibus aperte diceretur q eis porta atrij interioris pateat: quatenus ex ipsis nos certos faceret: de quibus dubitari potuerat. Hoc autē de porta australi dicendū non erat: quia eos ad gaudia interna pertingere qui feruore spiritus in virtutibus permanent/ nullus ignorat. Sequitur: [Et celate palme erāt: vna hinc/ et altera inde in fronte eius.] Quid est hoc q prius in frontibus pictura palmarū: nunc autē celate palme in fronte esse memorātur? Sed sicut iam superius diximus: pictura palmarum est ostensio signorum. Nunc vero celatura palmarū dicitur: vt bonorū operum demonstratio designetur. Ipsis eni summis predicatoribus dicitur. Uideant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrū qui in celis est. Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrāt: palmas in fronte celatas habent: quia quanta illos in posterum victoria sequatur: iam nunc i sanctis suis operibus

G

ostendūt. Uel certe quia fidem per oriētis: spem per aqui
lonis: charitatē vero per australē portam diximus desi
gnari. Notandū vero nobis est quia in orientis porta pi
ctura palmarū: in aquilone vero et meridie celatura esse
phibetur: quia contingit sepe vt hi qui adhuc incohoan
tes sunt/necdū se in operibus solidis ac magnis exerce
ant: hi vero qui post iniquitates ad virtutē redeunt: ple
rūq; vt culpas suas ante oīpotentis dei oculos tegere va
leant: in magnis operibus exercentur. Et quia iam fer
uore sp̄us actibus et virtutibus exercuerunt: quasi meri
dies in sanctis actibus inardescunt. In oriētis ergo por
ta pictura est: in aquilonis vero et meridiei celatura: q2
signū victorie quod incohoantib⁹ ostēditur: hoc in reuer
tentibus atq; feruētibus iam solidius et robustius tene
tur. Notandum quoq; magnopere est: q dicitur hinc et
inde. Oēs enim qui ad vite aditum tēdimus: et ex dexte
ro et sinistro latere habere palmā debemus. Quod enim
hinc et inde dicitur: latus vtrūq; signat. A dextero igit
palmam habet is/quē prospera non extollunt. A sinistro
palmā habet is/quē aduersa non deijciūt. Quasi ex vtra

ij. Cor. vj.

q; parte portabat Paulus palmā cū diceret: Per arma
iustitie a dextris et a sinistris/p gloriā et ignobilitatē: p
infamiā et bonā famā: vt seductores et veraces. Non hūc
aduersa frangebāt: non prospera in mentis tumorē sub
leuabant. Hincinde ergo gestabat palmam: quia et in ad

H

uersitate fortis: et in prosperitate humilis permanebat.
Quisquis eni de prosperis extollitur/habere in dexterā
partē palmā nescit. Quisquis in aduersitatibus frangit:
portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hincin
de palma gestetur in fronte: adesse semper nostris menti
bus debet et in aduersis fiducia: et in prosperis timor: ne
aut aduersa in desperationem pertrahant: aut prospera
animum in sui fiduciam extollant. Hinc est q idem egre

Phil. iiij.

gius predicator dicebat: Scio et humiliari: scio et abun
dare. vbiq; et in oībus institutus sum. Et satiari: et esu
rire: et abūdare: et penuriā pati: oīa possum in eo qui me
confortat. Nunquid nā fratres ars est aliqua/humiliari
et abundare: satiari et esurire: abundare & penuriā pati:
vt pro magno se ista scire tantus predicator īsinuet? Ars
oīno/et mira discipline sciētia: que toto nobis cordis est
adnisu discenda. Quē eni penuria sua nō frāgit/a gratia
rum actione non retrahit/in rerū temporaliū desideriū
non accendit: scit humiliari. Hoc eni loco apostolū humi
liari/dicit penuriā perpeti. Nam statim ecōtrario subiū
git: scio et abūdare. Qui eni acceptis rebus non extolli
tur: qui eas ad vsum vane glorie non intorquet: qui sol⁹
non possidet quod accepit: sed hoc cum indigētibus mi
sericorditer diuidit: scit abūdare. Qui accepta alimenta
non ad ingurgitationē ventris vtit/sed ad reparationē
virtutis: nec plus carni tribuit q̄ necessitas petit: scit sa

I

tiari. Qui alimētorū inopiā sine murmuratione tolerat/
nec pro necessitate virtutis agit aliquid vnde sīa pecca
ti laqueū incurrat: scit esurire. Quē ergo nec abundantia
in superbiam eleuat: nec in necessitate cupiditas irritat:
nouit abūdare: nouit penuriā pati. Qui cū statim subdi
derit. oīa possum: ne elationis esse verba crediderimus/
adiunxit: in eo q me confortat. Ecce in altum ramus pro
dijt: sed quia in radice se tenuit: in viriditate permansit.
In altū eni surgēs aresceret: si se a radice diuisisset. Si
bi eni nihil tribuit: quia oīa se posse non in se/sed i eo qui
se confortat fatetur. Hinc et inde ergo predicator egre
gius palmā habet: quē nec abundantia in superbiam: nec
inopia ad auaritiā ptrahit. Discamus itaq; fratres non
solū in prosperis/sed in aduersis quoq; gratias agere.
Pater eni nobis ex pietate sua factus est cōditor noster:
nosq; adoptiuos filios ad hereditatem regni celestis nu
trit. Et non solum donis reficit: sed etiā flagellis erudit.
Discamus igitur abūdare: vt cūcta que ab eo accepim⁹/
cū indigentibus partiamur: vt mentē abūdantia non ele
uet: ne fortasse gaudeat: quia hoc adest sibi quod deest al
teri: et non iam communi bono sed proprio letetur. A pri
uato gaudio veritas ad cōmune discipulos reuocat/cū
eos de predicatione redeūtes/et de subiectione demonū

Luce. x.

letantes admonet dicens: Nolite gaudere super hoc: sed
potius gaudete et exultate quia noīa vestra scripta sunt
in celo. Non eni oēs electi demonia eijciunt: sed tñ electo
rum omniū noīa celo tenētur adscripta. Admonētur er
go discipuli priuatā letitiā deponere: de cōmuni autē et

K

ppetua felicitate gaudere. Quisquis itaq; in eo gaudet
quod alter nō habet: ex ipsa sua abundantia deterior fa
ctus/gaudiū priuatum habet. Contra huius nos appeti
tum abundātie Joannes admonet dicens: Nolite dilige

j. Joā. ij.

re mundum: neq; ea que in mundo sunt. Qui mox ratio
nem subdidit quare: Si quis diligit mundū: non est cha

Ibidem.

ritas patris in eo. Nemo enī potest duobus dn̄is seruire
quia nō valet simul trāsitoria et eterna diligere. Si enim
eternitatē diligimus/cūcta tēporalia in vsu non in affe
ctu possidemus. Qui eandē rationē protinus subdidit:

Ibidem.

dicēs: Quia omne quod in mūdo est: concupiscentia car
nis est/et cōcupiscētia oculoꝝ/et superbia vite. Ideo enī
habere aliquid homines et vltra q̄ necesse est cōcupiscūt:
vt habendo superbiant: & quia hoc alius non habet/se in
cogitationibus extollāt. Quisquis itaq; talis est: adhuc
ad portandam abundantiam doctus non est. Sepe autē
quod auaritia ex appetitu suggerit: necessitatem putat.
Et cum minora sufficiant/dolet maiora deesse: atq; incau
tus animus quādam quasi necessitatem patitur quā pa
rit. Et cum minima sunt que desiderat: suam sibi auari
tiam aliquo modo excusat. Abūdantia itaq; superbie vi
cina est. Quā si quando etiam cupiditas intercepit/hanc
(vt ita dixerim) quasi peregrina captiuitas inuasit. Si igi
tur abundandi artem scire volumus: necesse est vt non so
lum ea que vicina sunt: sed ea etiā que de longinquo ve
niunt vitia fugiamus. Discamus penuriā pati: ne ea que
non habemus/habere etiā cum culpa requiramus: ne feli
ces putemus quos rebus onustos cernimus. Nimia val

L

de sunt ea que sibi quasi in sumptus vite presentis prepa
rant. Multa portant: sed in via breui. Magis est in hoc
itinere socia paupertas: que animum non angustat: cum
deest terrena substantia/de qua eterno iudici rationes
ponamus. Liberius ad patriā tēdim⁹: quia quasi in via
pondere caremus. Discamus satiari: ne in sumendis ali
mētis corporis/gule magis q̄ necessitati fulam⁹. Plus
enim concupiscentia q̄ necessitas petit: Et sepe dum car
nis inopie satisfacere curam⁹/voluptas surrepit: modū
refectionis excedit. Unde fit vt culpa transeat ad culpā:
quia plerunq; inde alia tētatio carnis nascitur: dum car
ni immoderata refectione seruitur. Ex peccato etenim p̄
mi hominis/infirmante natura/in hoc mundo cum nr̄is
tentationibus nascimur. Et caro nobis aliquando adiu
trix est in bono opere: aliquando autem seductrix in ma
lum. Si igitur ei plus q̄ debemus tribuimus: hostem nu
trimus. Et si necessitati eius que debemus nō reddim⁹:
ciuē necamus. Satianda itaq; est caro: sed ad hoc vsq; vt
in bono nobis opere famulari sufficiat. Nam quisquis ei
tm̄ tribuit vt superbiat/satiari penitus ignorat. Ars ita
q; magna est satiari: ne vnusquisq; per satietatem carnis
ad iniquitatem prorūpat turpitudinis. Discamus esuri

M

re: vt nobis propter abundantiam sequentem nostra hic
inopia placeat. Nec nos ventris necessitas ad culpam tra
hat/nec peccatum menti ipsa indigentia suggerat: et dū
caro fame afficitur: ad cupiditatem animus irritetur: et
querat cum culpa prouidere vnde carni valeat in neces
sitate satisfacere: ne cor in indignationem prosiliat: et lin
guam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui
igitur in carnis sue inopia se hincinde circūspicit: atq; a
peccati laqueo custodit: nouit esurire. Nos itaq; fratres
charissimi iram atq; auaritiam in aduersitate fugientes/
et elationem & immoderata gaudia in prosperitate decli
nantes: quia per fidem/spem/atq; charitatē/interioris vi
te atrium tribus portis itrare cōcupiscimus: palmas hinc
et inde teneamus. Libet adhuc alterū ciuem celestis pa
trie ad mentē reducere: et qualiter hincinde palmā tene
at/demonstrare. Beatus etenī Job cū esset viris orienta
libus ditior/et ei prospera cuncta suppeterent/filijs pol
leret/familia cresceret/greges exuberarēt/in tanto om
nipotentis dei timore persistit: vt inter custodiā discipli
ne: inter acta iustitie: inter multa hūilitatis obsequia: mi
sericordie operibus intentus: sacrificijs offerendis dedi

Job. j

tus: holocausta dn̄o pro singulis filijs immolaret: ne qs
eorum saltem in corde peccasset. Pensemus ergo quāta
erat custodia boni operis: qui in filijs suis expiabat sacri
ficijs culpas cordis. Sed q̄ iustus esset in prosperitate
innotuerat. Ualde autem ignotum erat/si perseuerare
iustus et inter flagella potuisset. Tangendus ergo erat
verbere. Uir ille sanctus in prosperis/interrogatur ad

A uersio: vt qui notus erat oipotenti dño: notus per flagella fieret nobis et sibimetipsi. Disponente itaq; dño / cõsumpti sunt greges / interfecti custodes / euersa domus / extincti filij / percussa caro a plãta pedis vsq; ad verticem. Remansit vxor incolumis: que verborũ iaculis vulnera augeret. Sed hanc vir sanctus in tentatione / sanus in vulnere prudenter docet: eiq; respondet dicens: Si bona accepimus de manu dñi: mala quare non suscipiam? (Job.ij.) Amici quoq; ad consolandum veniunt: ad contumelias prorũpunt: et in dolore vulnerũ / addunt adhuc vulnera verborum. Immisericordẽ dicũt: raptorẽ nominant: violentum denunciãt: oppressorẽ pauperũ fatentur. Quid igitur miles dei faceret inter dolentia vulnera et amara verba depressus? Ecce flagella dei et verba hominum simul afflicti animũ ad desperationẽ premũt: sed virtute spiritus plenus / carnis vulneribus iacens / mentis robore stans / cõtra desperationis impulsum reducit ad memoriã bona que egerat. Quia misericors fuerat / dicit: Oculus fui ceco: et pes claudo. (Job. xxix.) Et rursum. Pater eram pauperum. (Ibidem.) Quia discipline custos et benignus: dicit. Cumq; sederẽ quasi rex circũspectante me exercitu: eram tamen merentium consolator. (Ibidem.) Quia humilis fuerat: dicit. Si contempsi subire iudiciũ cũ seruo meo et ancilla mea: cum disceptarent aduersum me. (Job.xxxj.) Quia hospitalis fuerat / fatetur. Si despexi pretereuntẽ / eo q; non habuerit indumẽtum. (Ibidem.) Quia largus in donis / dicit: Si non benedixerunt mihi latera eius: et de velleribus ouiũ mearum calefactus est. (Ibidem.) Quia violentus nõ fuerat / testatur dicens. Si leuaui super pupillũ manũ meã: cum viderẽ me in porta superiorem. (Ibidem.) Quia de inimici periculo nunq; exultauerat / dicit: Si gauisus sum ad ruinã eius qui me oderat. (Ibidem.) Quia patiens fuit / et etiã suorũ malitiã equanimiter pertulerat: (B) dicit: Si non dixerunt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus eius vt saturemur? (Ibidem.) Quid est hoc q; vir sanctus tot suas ỽtutes inter flagella enumerat? Quid est q; ore suo opera que fecerat / laudat: nisi quia inter vulnera et verba que hunc ad desperationẽ trahere poterãt / ad spẽ animũ reformat? Et qui in prosperitate humilis fuit: reuocatis bonis suis ad memoriã / infractus in aduersitate permansit. Cuius eni animũ inter tot flagella illa verba ad desperationẽ nõ impelleret: nisi sibi ad memoriam bona que fecerat reuocasset? Vidit igitur sctũs vir mentem suã auditis tot malis ad desperationẽ cõcuti: et mirabiliter studuit i spe certa ex bonis suis actibus solidari. Sic impletur quod scriptum est: In die bonorum ne immemor sis malorũ: et in die malorum ne immemor sis bonoꝝ. (Eccli. xj.) Si enĩ cũ bona habemus / malorũ reminiscimur que aut iam passi sumus / aut adhuc pati possumus: accepta bona mẽtem non eleuant: quia eorũ gaudium timor memorie malorũ premit. Et si cũ mala habemus / bonorum reminiscimur / que aut iam accepimus / aut adhuc nos posse accipere speramus: maloꝝ pondus animum ad desperationem non premit: quia hunc ad spem memoria bonorũ leuat. Si itaq; fratres charissimi et per precepta dñica et per sanctoꝝ exẽpla gradimur / vt nos nec prosperitas eleuet: nec aduersitas frangat: habere nos añ oĩpotentis dei oculos palmas hinc ꝛ inde mõstramus. Cui ẽ honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Homilia.xx.

Et porta atrij interioris in via australi. Et mensus est a porta vsq; ad portam in via australi centum cubitos. Et introduxit me in atriũ interius ad portam australem: ꝛ mensus est portam iuxta mẽsuras superiores: thalamũ eius et frõtem eius ꝛ vestibulũ eiꝰ eisdẽ mensuris: et fenestras et vestibulũ eiꝰ in circuitu quinquaginta cubitos lõgitudinis: ꝛ latitudinis viginti quinq; cubitos: et vestibulũ per gyrum longitudine viginti quinq; cubitorum: ꝛ latitudine quinq; cubitorum. Et vestibulũ eius ad atrium exterius: ꝛ palmas eius in fronte: ꝛ octo gradus erãt quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me (C) in atrium interius per viam orientalẽ: et mensus est portam secundũ mensuras superiores: thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius sicut supra: et fenestras eius et vestibula in circuitu lõgitudine quinquaginta cubitorum / et latitudine viginti quinq; cubitorum: et vestibulum eius. id est atrij exterioris: ꝛ palme celate in fronte eius hinc et inde: et in octo gradibꝰ ascẽsus eius. Et introduxit me ad portam que respiciebat ad aquilonẽ. Et mẽsus est secundũ mensuras superiores thalamũ eius et frontem eius et fenestras eius per circuitũ longitudĩe quinquaginta cubitorũ: et latitudine viginti quinq; cubitorũ. Et vestibulũ eius respiciebat ad atriũ exterius: et celatura palmarum in fronte eius hinc et inde: et i octo gradibus ascensus eius: et p singula gazophylacia ostium in frontibus portarum. Ibi lauabunt holocaustum. (D)

Prophete verba que largiente dño hodie charitati vestre loquenda sunt: lectione magis indigẽt q; expositione. Ea enĩ in tribus portis interioribus replicantur: que secũdo iam vel tertio de exterioribus dicta sunt. (E) Pauca vero in earũ descriptione permutãtur. Unde necesse est ea nos que iam dicta sunt / replicare: vt ea que dicenda sunt / licẽtius possimus enodare. Itaq; nunc dicit: [Et porta atrij interioris in via australi: et mensus est a porta vsq; ad portam i via australi centum cubitos. Et introduxit me in atrium interiꝰ ad portam australem: et mensus est portam iuxta mensuras superiores: thalamum eius / ꝛ frontem eiꝰ / et vestibulum eius eisdẽ mensuris. Et fenestras eius: et vestibulum eiꝰ in circuitu quinquaginta cubitos lõgitudinis / et latitudinis viginti quinq; cubitos: et vestibulũ p gyrũ.] Cuncta hec superiꝰ dicta atq; exposita esse meministis. Necdum vero est dictum quod de eodem vestibulo subditur: Longitudine viginti et quinq; cubitorum: et latitudine quinq; cubitorum: et vestibulum eius ad atrium exteriꝰ. Atq; iterũ hoc qd iam superius dictum fuerat / replicat cum dicitur. Et palmas eius in fronte. et statim quod adhuc dictũ non fuerat / subditur: Et octo gradus erant in quibus ascendebatur ad eam. Hoc quoq; qd de australi porta scriptũ est: de orientali quoq; porta in eodem ordine narratur. (F) Nam protinus subinfertur: [Et introduxit me in atrium interius per portam orientalẽ: ꝛ mensus est portã sm mensuras superiores: thalamũ eiꝰ et frontẽ eius et vestibulũ eius sicut supra: et fenestras eius et vestibula eius in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum / latitudine vigintiquinq; cubitorũ. Et vestibulum eius. i. atrij interioris: et palme celate in fronte eius hinc et inde: et in octo gradus ascensus eius. Ea quoq; que de australi porta et orientali dicta sunt: in eisdem verbis etiam de porta que ad aquilonẽ respicit / replicantur. Nam subditur. [Et itroduxit me ad portam que respiciebat ad aquilonem: et mensus est sm mensuras superiores: thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circuitũ: longitudinẽ quinquaginta cubitoꝝ: latitudinem vigintiquinq; cubitorũ: et vestibulum eius respiciebat in atriũ exterius: et celatura palmarũ in fronte illius hinc et inde: ꝛ i octo gradus ascẽsus eiꝰ.] Quid itaq; interiori atrio: quid thalamo: qd frõtibus: quid vestibulo: quid fenestris: qd lõgitudine et latitudine: qd palmarũ celatura signetur: iã te iã superius diximus. Nec oportet vt in eisdẽ iterũ: sed in his solũmodo q̃ necdũ dicta sunt occupemur. Nunc ergo querendũ nobis est que iste tres porte interiores sint: vel qd est q; earundẽ portarũ vestibula vigintiquinq; cubitis longitudine / et q̃nq; cubitis latitudine metiuntur: vel cur ad eas non septem sicut de portis exterioribus dictũ fuerat: sed octo gradibꝰ ascenditur. Porta enĩ atrij interioris que superius dicta est / de his tribus portis interioribus nõ est: q; illa cõtra orientis et aquilonis portã respicere dicitur: iste autẽ singule interius ad austrũ vel orientẽ et aquilonẽ posite esse me

G

morantur. Unde recte per illũ aditus interior designat: quia sicut precedenti locutione iam dictũ est: vel iudee et gentilitati: vel inchoantibus atq; in bono perseuerantibus: vel a bono cadentibus: sed post culpas per penitentiã surgentibus patet. Nunc autẽ postq̃ singule in oriente et aquilone et austro porte descripte sunt: cur interioris atrij rursum porte singule in austro et oriente atq; aquilone describũtur? Aspirante dño, magna ĩtentione opus est sinũ tante ꝓfunditatis indagare. Si enĩ portarum nomine sanctos ꝑdicatores accipimus: sciendũ nobis est q̃ vna est ecclesia in predicatorib⁹ testamenti veteris ac noui. Porte autem septem vel octo gradus habent: quia sancti spiritus septiformẽ gratiam concorditer predicãt. Octauo vero gradu annunciant premium retributiõis eterne. Unde scriptũ est: Da partes septẽ: necnõ et octo.

Eccls. xj.

Quid itaq; dicere possumus exteriores portas: nisi antiquos patres fuisse: qui per precepta legis nouerãt opera populi magis q̃ corda custodire? vt interiores portas predicatores sancte ecclesie debeamus accipere: qui spiritalibus monitis discipulorũ suorũ corda custodiunt: ne malis que non faciũt, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septẽ gradibus ascendi dicitur: istarum vero octo graduũ ascensus esse perhibetur: quia et in veneratione legis dies septimus fuit: et in nouo testamento octauus dies in sacramento est: is videlicet qui dñic⁹ appellatur: qui tertius a passione: sed octauus a conditione est: quia et septimum sequitur.

H

Sin vero: portarum noĩe solos intelligimus sanctos apl'os designari: qui videlicet primi nobis sunt sancte ecclesie predicatores: et nos fidẽ, spem, atq; charitatẽ summopere tenere docuerunt. Ipsi itaq; nobis in his virtutibus porte sunt: qui nos per easdẽ virtutes ad interiorẽ intellectũ eterne sapientie perducũt. Sed si ipsi exteriores porte sunt: quos accipimus interiores? Si vero ipsi interiores sunt: quos intelligimus exteriores? Qua in re intelligi vtiliter potest, quia ipsi nobis et exteriores simul et interiores porte sunt. Cum enĩ adhuc inchoantibus non alta et mystica, sed quedã que capi preualent predicãt, porte exteriores sunt. Cũ vero perfectis ꝓfunda et mystica loquuntur: porte interiores. Videamus qualiter porta exterior pateat.

j. Cor. iij.

Non potui vobis loqui quasi spiritalibus: sed q̃si carnalibus: tanq̃ paruulis in xp̃o lac vobis potum dedi: non escam. Videamus qualiter porta interior pateat.

j. Cor. ij. Rom. j.

Sapientiam loquimur inter perfectos. Videamus vtrũ ipsa eadem sit porta interior et exterior: Sapientibus et insipientibus debitor sum. Qui rursum dicit:

ij. Cor. v.

Siue mente excedimus, deo: siue sobrij sumus, vobis. In hoc enĩ q̃ contemplando et loquendo sapientib⁹ mente excedit, porta interior est. In hoc vero q̃ paruulis sobrie in predicatione se temperat: et quanta ebrietate spiritus infundatur in mente cum predicat non ostendit, exteriorẽ portam se manifestat.

I

Ipsi itaq; et exteriores porte nobis sũt et interiores: qui nos eti primo aditu fidei, spei, atq; charitatis instituunt: et cum iam proficientibus celestis regni mysteria predicant, per subtiliorem sensum nos ad interiora perducunt. Unde et per septem gradus pri⁹ ascẽsus earum describitur: et postmodũ per octo. Per octauum etenim gradũ illius vite mysteria signantur: quam in secretis suis perfecti intelligũt: qui iam cũcta temporalia mente transcẽdere nouerũt: qui presentem vitam que septẽ dierũ curriculo euoluitur, plene despiciunt: qui de intima contẽplatione pascũtur. Habẽt igitur porte spiritalis edificij septẽ gradus: quia timorẽ dñi, pietatem et scientiã, fortitudinẽ et consiliũ, intellectũ et sapientiã suis auditoribus predicant. Sed cum iam oĩa dimitti precipiunt: cũ nihil in hoc mundo diligi admonent: nil ꝑ affectum teneri: vim contẽplationis celestis patrie intendi: atq; in eius suadent mysterijs delectari: gradum addunt: et ad interiora traijciunt. Iste gradus docente veritate cuidã ostensus est: cui cũ legis precepta dicerentur, respõdit:

Mat. xix.

Hec oĩa custodiui a iuuentute mea. Quasi enim iam in septẽ gradibus stabat: cũ a iuuẽtute sua oĩa custodisse se diceret. Sed et mox dicitur: Adhuc vnũ tibi deest. Si vis perfect⁹ esse: vade, vende omnia que habes: et da pauperibus: et habebis thesaurum ĩ celo: et veni sequere me.

Ibidem.

In quibus verbis octauum quidem gradum vidit: sed ascendere noluit: q: tristis abscessit. Quisquis itaq; contemptis rebus temporalibus, eternitatis contẽplatione pascitur: celestis regni gaudia rimatur. Post septẽ gradus quos timendo et operando atq; intellectu sapientie sue crescendo tenuit: octauo gradu interioris porte aditũ intrauit.

K

Per octauũ vero numerũ et dies eterni iudicij, et carnis resurrectio designatur. Unde et psalmus q̃ pro octaua scribitur, a pauore iudicij est ĩchoatus: cum dicit:

Ps. vj.

Dñe ne in ira tua arguas me: neq; in furore tuo corripias me. Nunc enim tempus est misericordie: in illo autem iudicio dies ire. In quo videlicet die omne hoc tempus finitur, quod septem dieb⁹ euoluitur. Et quia post septem dies sequitur: iure octauus appellatur. In quo et caro nostra resurgit ex puluere: vt siue bona siue mala que egit, recipiat a veritate. Unde et per legẽ quoq; octauo die fieri circũcisio iubetur. Nam per membrum quod circũciditur, mortalis propagatio generatur: decedẽtiũ quoq; et succedentium numerus augetur. Sed quia ĩ resurrectione mortuorum nec carnis iam propagatio agitur: et decessio atq; successio nulla erit (quia sicut scriptũ est:

Mat. xxij. et mar. xij et Lu. xx.

Neq; nubent neq; nubentur: sed erunt sicut angeli ĩ celo) octaua die precipitur preputium incidi. Ibi enim locum iam carnis propagatio non tenet: vbi resurgẽs caro perseuerantiam eternitatis habet. Per hoc verbum mater virgo descendit: que deum in vtero sine virilis carnis admixtione concepit. qui primus nobis eterne patrie gloriam in sua resurrectione monstrauit.

Rom. vj.

Qui resurgens a mortuis, iam non moritur: et mors ei vltra nõ dñabitur. Nobisq; exẽplũ dedit: vt ea fieri in die vltimo de nostra carne credamus, que facta de carne illius in die resurrectionis agnouimus. Sed quia de carnis resurrectione nobis sermo se intulit: triste nimis et valde lugubre est q̃ quosdam in ecclesia stare, et de carnis resurrectione dubitare cognoscimus. Hanc autem antiqui patres venturam esse certissime crediderũt: etiã cũ nullũ adhuc eiusdem resurrectionis exemplũ tenuerũt.

L

Qua igitur damnatione digni sunt qui et exemplũ iam diuine resurrectionis acceperũt: et tñ adhuc de sua resurrectione diffidũt? Pignus tenent, et fidem non habent. Ecclesias replent: sed quia de resurrectione sua dubitant: mente vacua stãt. De hac quippe resurrectione per beatum Iob dicitur:

Iob. [illegible]

Scio q̃ redemptor meus viuit: et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circundabor pelle mea: et in carne mea videbo deum Quem visurus sum ego ipse: et oculi mei conspecturi sunt: et non alius. Hinc etiam per psalmistam dicitur:

Ps. xxj.

In conspectu eius procidunt vniuersi qui descendunt in terram. In terram enim mortui non spũ: sed corpore descendunt. In cõspectu ergo dñi procidunt qui in terrã descendũt: quia resurgẽdo ad iudiciũ veniũt, qui nunc in puluere putrescũt. Hinc iterũ dicit:

Ps. lxij.

Sitiuit in te aĩa mea: q̃ multipliciter tibi caro mea. Sitit anima ad deum. Videat caro quid sitit, nisi vt resurgat. Hinc rursus ait:

Ps. ciij.

Aufer spm̃ eorum, et deficient: et in puluerẽ suum reuertentur. Mox q; de carnis resurrectione subiũgit.

Ps. xxx[illegible]

Emitte spm̃ tuum, et creabuntur: et renouabis faciẽ terre. Hinc iterũ dicit: Exurge dñe in requiem tuam: tu et arca sanctificationis tue. Exurrexit enĩ dominus in requiem suam: cum carnem suam de sepulcro suscitauit.

M

Post hunc quoq; exurgit et arca: quia resurgit ecclesia. Hinc per eundem prophetam de quo loquimur scriptum est:

Ezech. xxxvij.

Ossa arida, audite verbũ domini. Hec dicit dominus deus ossibus his: Ecce ego intromittam ĩ vos spiritum, et viuetis.

Ibidem.

Et dabo super vos neruos, et succrescere faciã super vos carnes: et superextendam in vos cutem: et dabo vobis spm̃ et viuetis. Hinc est q̃ propheta altius per resurrectionẽ dñi humanũ genus vidit in finem suscitari: atq; ait:

Osee. vj.

Uiuificabit nos post duos dies: ĩ die tertia suscitabit nos: et viuemus in conspectu eius. Hinc est q̃ cum de semetipso dñs loqueretur: adiunxit.

Ioan. v.

Nolite mirari hoc: quia venit hora in q̃ oẽs qui in monumẽtis sunt, audiant vocẽ ei⁹. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionẽ vite: qui vero mala egerũt, ĩ resurrectionẽ iudicij. Hinc paulus ait:

Phil. iij.

Unde etiã saluatorẽ expectamus dñm Iesum xp̃m: qui reformabit corp⁹ humilitatis nostre cõfiguratũ corpori claritatis sue. Hinc iterũ dicit:

j. Thes. iiij

Si enĩ credimus q̃ Iesus mortuus est et resurrexit: ita et deus eos q̃ dormierũt, ꝑ Iesum adducet cum eo. Qui rursus ait:

j. Cor. xv.

Primitie dormientiũ xp̃us. Si enĩ nos a mortis somno non surgimus: quõ resurrectionem dñicam primitias habemus? Ecce veteres ac no:

B

ui patres vno sibi spiritu de carnis resurrectione concor
dant. Ecce ipsa per se veritas prius voce docuit: quod
de resurrectione carnis postmodū opere demonstrauit:
et tñ adhuc quorundā infirmitas fidem non habet in vo
mo fidei istās. Sed mirari solent qualiter caro reuiuisce
re possit ex puluere. Mirentur igitur altitudinē celi: mo
lem terre: abyssos aquarū: oīa que in mundo sunt: ipsos
quoqꝫ angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliqd
ex aliquo facere: qꝫ omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis ele
menta: ipse rerum species/resurrectionis imaginem pre:
dicant. Sol enī quotidie nostris oculis moritur: quoti:
die resurgit. Stelle matutinis horis nobis occidunt: ve:
speri resurgunt. Arbusta estiuis tēporib⁹ plena folijs et
frugibus videmus: que hyemali tempore nuda folijs/flo
ribus/ac fructibus: et quasi arida remanent: sed vernali
sole redeunte/cum a radice humor surrexerit: suo iterū
decore vestiuntur. Cur ergo de hoībus diffiditur qđ fie:
ri in lignis videt? Sed sepe in puluerē putrescētes car:
nes aspiciūt/et dicunt: Unde ossa et medulle: vnde caro
vel capilli poterūt in resurrectione reparari? Hec itaqꝫ
requirentes/parua semina ingentium arborum videant:
atqꝫ si possunt dicant: Ubi in eis latet tanta moles robo:
ris: tanta diuersitas ramorum: tanta multitudo et viridi

B

tas foliorū: tanta species florū: tāta vbertas/sapor/atqꝫ
odor fructuū? Nunquid nā semia arbor odorē vel saporē
habēt/quē ipe post arbores i suis fructib⁹ proferūt? Si ḡ
ex semine arborū qđ videri non potest/producit pōt: cur
de puluere carnis humane diffiditur: quia ex eo repara:
ri forma valeat que non videtur? Sepe autē obijcere ina:
nem questiunculā solent: qui dicunt. Carnē hoīs lup⁹ co:
medit: lupū leo deuorauit: leo moriēs ad puluerē rediit:
cum puluis ille suscitatur: quō caro hoīs a lupi et leonis
carne diuiditur? Quibus quid respōdere aliud debem⁹:
nisi vt prius cogitent qualiter in hoc mundo venerint: et
tunc inuenient qualiter resurgant? Certe tu homo qui lo
queris/aliquando in matris vtero spuma sanguinis fui:
sti. Ibi quippe ex patris semine et matris sanguine paru⁹
se liquidus globus eras. Dic rogo si nosti qualiter ille
humor seminis in ossibus duruit: qualiter in medullis li
quidus remansit: qualiter in neruis solidatus est: quali:
ter in carne creuit: qualiter in cute extensus est: qualiter
in capillis atqꝫ vnguibus distinctus: ita vt capilli mollio

C

res carnibus/et vngues essent teneriores ossibus: carni:
bus duriores. Si igitur tot et tanta ex vno semine ꝑ spe:
cies distincta sunt/et tamen in forma remanent coniūcta:
quid mirum si possit omnipotēs de⁹ in illa resurrectione
mortuorum/carnē hominis distinguere a carne bestiarꝫ:
vt vnus idemqꝫ puluis et non surgat inqꝫtum puluis lu
pi et leonis est: et tamen resurgat inqꝫtum puluis est ho:
minis? Uide itaqꝫ homo qualiter ad vitam venisti: et ne:
quaqꝫ dubites ad vitā qualiter redeas. Cur autē ratio:
ne vis cōprehendere quō redeas: qui ignoras quō veni:
sti? Da potētie creatoris tui quod cōprehendere non va:
les de temetipso. Certe enim quia tu ex terra factus es:
terra vero ex nihilo: tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de
carnis tue resurrectione desperes: perpende prudenter
quia minus est deo reparare quod erat: qꝫ fecisse quod nō
erat. Si non potes resurrectiōis effectum ratione com:
prehēdere: perpēde qꝫ multa sunt que non intelligis qua
liter sint: et tñ esse non dubitas. Dic rogo si nosti/gyrus
celi: terre cardines: aquarū abyssus: vbi finiūtur: vbi sus:
pensi sunt? Scimus autē quia quod ex nihilo factum est/
pendet in nihili. Sed si est aliquid quod dicitur nihilū:
iam nihilum non est. Si autem nihil est nihilū: nusqꝫ mū:
di moles dependet: nec est vbi sit quod creatum est vt sit.
Quomodo ergo nusqꝫ est qđ nouim⁹ qꝛ est? Sed hec for:
tasse a te mība sunt: Ad temetipm homo reuertere. Cer:
te ex spiritu es creatus et limo. Uno inuisibili/altero visi
bili: vno sensibili: et altero insensibili. Quō ergo ꝑmisceri
in te potuit spūs et limus: atqꝫ ex diuerso fieri res nō di:
uersa: ita vt in tanta conuenientia misceretur spūs et li:
mus: vt cū caro atteritur/spūs marceat: et cū spūs affligi
tur/caro contabescat? Sed forsitan necdū preuales dis:
cutere temetipm: perpende rogo si vales: quō rubrum ma
re virga diuisum est: quō petre duritia percussione virge
vndas emanauit: quō aarō virga sicca floruit: quomō ex
eius genere veniens virgo concepit: quō et i partu virgo
permansit: quomodo quatriduan⁹ mortuus iussione sus:

Exo.xiiij.
Nume.xx.
Nu.xvij.
Jo.vj.

citatus/ligatus manibus ac pedib⁹ de sepulchro exijt:
quem postmodum solui dñs ꝑ discipulos iussit: quomo:
do idem redemptor noster in vera carne atqꝫ ossibus re:
surgens/clausis ostijs ad discipulos intrauit. Ecce hec
inuestigare non vales: et tamen credis. Cur ergo de resur
rectionis gloria dubitando et discutiendo dubitas: qui
tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui ta:
men si resurrectionem carnis non credis: omnia sine cau
sa credidisti: quia in hoc angelorꝫ spectaculo videris qui:
dem velociter currere: sed postqꝫ cursum peregeris: ne bra:
uiū accipias auersaris. Unde per paulū dicit: Sic curri
te/vt comprehendatis. Qui rursus ait: Si in hac vita in
xpo tantum sperantes sumus/miserabiliores sumus om
nibus hoībus. Diuine autē virtutis mysteria que cōpre:
hendi nō possunt/nō intellectu discutienda sunt: sed fide
venerāda. Sciendū itaqꝫ nobis est: quia quicquid ratio:
ne hoīs cōprehendi potest/mirꝫ esse iam non potest. Sed
sola est in miraculis ratio/potentia facientis. Ecce dum
de resurrectione carnis loqmur: ab expositionis ordine
paululū digressi sumus. Ad ea ergo que cepimus redea:
mus. Habent autē interiores porte vestibula: que vigin:
ti et quinqꝫ cubitis in longitudinem metiuntur. Si enim
octo ter ducimus: ad viginti et quattuor peruenimus.
Cui vnus additur: vt viginti et quinqꝫ teneamus. Audi:
tores eteni boni qꝫ quasi quedā vestibula sunt portarum/
eterne spei longanimitatē tenent: octauū diem in trinita
tis fide sustinent. Que trinitas quia vnus est deus/octo
quidē per tria ducūt: sed in vnius dei cōfessione solidan:
tur. Plana sunt vestibula: qꝛ humilia sunt corda bonorꝫ
auditorum. Habent longitudinem: quia in spei perseue:
rant longanimitatē. Uiginti et quinqꝫ cubitis earum lō
gitudo mensuratur: quia resurrectionem carnis in octa:
ua per trinitatem credunt: et eandem sanctam trinitatem
vnum esse deum fatentur. Habent quoqꝫ quinqꝫ cubitos
latitudinem: quia per vitam simplicem que quinqꝫ sensi:
bus ducitur: circa amorem proximi dilatantur. Et notā
dum quia postqꝫ portarum vestibula superius alia dicta
sunt: postmodum vestibulum quod quinqꝫ cubitis habet
latitudinem/exterius respicere dicitur: quia nimirū sūt
auditores alij qꝫ intellectum interioris vite magnis vir:
tutibus proficiendo penetrant: et sunt quidā simplices
qui bene quidē/sed iuxta sensus corporeos viuunt. Un:
de et exterius respicere dicūtur. Quasi eni extra respici:
unt: qꝛ iuxta sensus corporeos viuunt. Sed tñ et exteri⁹
respiciētes intus sunt: quia etsi sensus corporeos intelli:
gendo transcendere nesciunt: fidē tñ atqꝫ charitatē et hu
militatē tenent. Et intus ergo sunt in spiritali edificio ꝑ
amorem: et quasi foris respiciunt per simplicitatē. Po:
test per vestibulū qđ exterius respicit/fides incohantiū
designari: et per vestibulū qđ est interius/fides perfecto
rū: qui iam per eam in virtutibus emicant. Possunt etiā
per vestibulū interius precepta altiora: per vestibulū ve:
ro qđ respicit exterius/precepta adhuc minima figura:
ri. Per vestibulum quippe itur ad gradus et ad portam:
quia per precepta predicationis pertingitur ad virtutes
atqꝫ aditum gratie celestis. Cum vero iubet alijs in cogi
tatione sua eterna meditari: celestia sapere: eisqꝫ dicitur i
psalmis et hymnis et canticis spiritalibus viuere: quasi
interius vestibulū ostēditur: qđ quinquaginta cubitis
longitudine/et viginti quinqꝫ latitudine mensuratur. De
quibus numeris nunc tacemus: qꝛ ex his iam multa su:
perius diximus. Cum vero alijs precipitur: vxori vir de
bitum reddat: similiter autē et vxor viro: quasi vestibulū
quod exterius respicit/designatur. Quod qꝫuis extra re:
spiciat: tamen intus est: qui a rudis auditor et adhuc agit
quod carnis est: et tamen a bonorum numero alienus nō
est. Potest autem et per orientis portam dñs: et per au:
stralē iudea: per aquilonis vero conuersa gentilitas desi:
gnari. Sed hac in re questio animum pulsat: cur in supe:
riori narratione prophete prius orientalis: postmodum
aquilonis: ac deinde austri porta descripta est? Cumqꝫ
easdem portas interiori atrio narraret: prius portam au:
stri: deinde orientis: et tertio in loco descripsit aquilonis.
Cur autem non eundem ordinem quem ceperat tenuit:
sed hunc in portarum descriptione ꝑmutauit: vt et prius
diceret: orientis portā/aquilonis et austri: et postmodū
austri/orientis et aquilonis? Sed si aquilonis noīe gen:
tilitas designatur: cunctis studiose legentibus liquet/qꝛ

D
Joan.xx.
j.Cor.ix.
j.Cor.xv.
B
E
j.Cor.vij.

G ante synagogã gentilitas fuit. Nam et vir ipse a quo he-
Ezeci. x. brei appellati sunt/ex gẽtibus est electus. Dicatur ergo
porta orientalis ante portã aquilonis et austri: quia in di
uinitate sua dñs ante gentilitatẽ et iudeam natus est: qꝛ
et ante omnia secula. Dicatur vero narratione subseque-
ti porta austri/orientis et aquilonis: quia redemptor no
ster in humana natura inter iudeam ꝛ gentilitatem nasci
dignatus est: quia et in fide synagoge venit: et ante initiũ
ecclesie quam ex gentibus collegit. In prima ergo de-
scriptione sit orientalis porta ante portam aquilonis ꝛ
austri: in secunda autem inter portam austri et aquilo-
nis/orientis porta nominetur: quia ex diuinitate antecef
sit omnia/et ex humanitate venit inter omnia: quia et de-
cedentis iudee finis factus est: et subsequentis gentilita-
tis initium. Igitur quia ea que necdum dicta fuerãt/ vt
dño largiente potuimus/rimati sumus: et ea que sepius
sunt replicata/trãsiscurrimus: nunc ad ea veniamus que
sic iam per ordinem dicuntur: vt in eis pene nihil de his
que dicta sunt replicetur. [Et per singula gazophylacia
ostium in frontibus portarũ.] Gazophylacia superiꝰ di-
ximus corda doctorũ: que sciẽtie diuitias seruãt. Fron
tes autem portaꝝ sunt verba atqꝫ opera predicatorum: in
quibus eos foris agnoscimus / quales apud se intrinse-
cus viuant. Est autem ostium per gazophylacia singula
in frontibus portarum: quia vnusquisqꝫ doctor in corde
H auditoris intellectum aperit in dictis et operibus patrũ.
Cum enim petri apostoli predicationem discutimus: cũ
pauli verba perscrutamur: cum ioannis euangeliũ inue-
stigamus: atqꝫ ex eorum verbis auditores nostros ad in-
teriorem intellectum trahimus: quid aliud agimus/nisi
ostium in portarũ frõtibus aperimꝰ? Dicatur ergo: Per
singula gazophylacia ostium in frontibus portarũ: quis
si doctor hoc quod loquitur/apostolorũ dictis minime
confirmat: in frontibus portarum ostium non habet. Et
si ostium non habet: dici iam gazophylacium spiritalis
edificij non potest: quia si intellectum non aperit: doctor
non est. Cum vero auditores boni per ora docentiũ/apo-
stolorũ dicta et opera cognoscunt: culpas suas apud se-
metipsos tacite reprehendunt: ꝛ lachrymis insequuntur
omne quod se egisse inique meminerũt. Unde hic quoqꝫ
de ostio quod est in frontibus portarum/subditur. [Ibi
lauabunt holocaustũ.] Qui enim se per fidẽ in conuersa-
tione sancta dño deuouerunt: holocaustũ dño facti sunt.
Sed quia adhuc multa i se de corruptibili sua carne pa-
I tiuntur: quia adhuc in eis cordis munditia sordidis co-
gitationibus inquinatur: quotidie ad lachrymas rede-
unt: assiduis fletibus affligũtur. Sãctorum enim patrũ
dicta et facta considerant: et cum se indignos pensant: in
portarum ostio holocaustũ lauãt. Ecce etenim quis pro
timore oĩpotentis dñi esse patiens deuouit: nulli conui-
tium pro cõuitio reddere: omnia equanimiter tolerare.
Et tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata su
bito percusserit: turbatur. forte aliquid loquitur quod lo-
qui non debuit. Certe iste iam holocaustum est: sed ad-
huc inquinatũ. Fortasse contra illatas contumelias pa-
tientiã exhibuit: tacitus permãsit: sed tamen cõtra easdẽ
contumelias quas portat/dolore tangitur: eiusqꝫ animꝰ
in charitate sauciatur. Patientia enim vera est: que ꝛ ip-
sum amat quem portat. Nam tolerare sed odisse / non est
virtus mansuetudinis: sed velamentum furoris. Hic ita
qꝫ sepe in cogitatione sua se iudicat: reprehendit semetip
sum quia dolet: nec tamen apud se preualet obtinere ne
doleat. Iam ergo per bonam deuotionẽ holocaustũ est:
sed tamen per dolorẽ quo tangitur / adhuc inquinatum.
Alius ea q̃ possidet/apud semetipsũ decreuit indigenti-
bus cũcta tribuere: nil sibimet reseruare: vitã suã soli su-
perne gubernationi cõmittere. Sed dum prebet pauperi-
bus que habet: fortasse cogitatio mentem subrepit que di
cit: Unde viuis/si cuncta dederis? Nec tamen desistit tri
buere. Sed quod letus dare ceperat: postmodum tristis
prebet. Quid huius mens nisi misericordie holocaustum
est? Sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum.
Aut enim deliberare summa non debuit: aut post delibe-
rationem nullo modo dubitare. Alius contempta mun-
di superbia /honores atqꝫ dignitates huius seculi decre
uit vitare. Ultimũ appetit inter hoĩes locum tenere: vt
tanto excelsior inueniatur in permanenti gloria: quanto
humilior aspicitur in trãseunte vita. Is fortasse cũ subi-
to se a proximo despici agnoscit: dedignatur cur despici- K
tur. Uult quidem in loco humili: sed tamen attendi con
temptibilis non vult. Hunc iã deuotio eleuat: sed adhuc
infirmitas grauat. Iam ergo per deuotionem holocau-
stum est: sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaqꝫ
qui in eis que optime deuouerunt / aliqua infirmitate sui
culpa tangũtur: cum per verba doctorum dicta patrũ in
telligunt/et in quãta culpa iaceant agnoscunt / seqꝫ ipsos
penitentie lamentis afficiũt: holocaustum in ostio porta-
rum lauant. Sciendũ vero est quia hoc inter sacrificium
atqꝫ holocaustum distat / q̃ omne holocaustũ sacrificiũ
est: sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio
eteñ pars pecudis: in holocausto vero totũ pecus offer
ri cõsueuerat. Unde et holocaustũ latina lingua totum
incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium ꝛ
quid holocaustũ. Cum eñ quis suũ aliquid deo vouet/ꝛ
aliquid non vouet: sacrificium est. Cum vero omne quod
habet/omne quod viuit/oĩe quod sapit / oĩpotenti deo
vouerit: holocaustũ est. Nam sunt quidã qui adhuc mẽ-
te in hoc mundo retinentur: et tamen ex possessis rebus
subsidia egentibus ministrant: oppressos defendere festi
nant. Isti in bonis que faciunt / sacrificiũ offerunt: quia ꝛ
aliquid de actione sua deo immolant: et aliquid sibimet-
ipsis reseruant. Et sunt quidam qui nihil sibimetipsis re
seruant: sed sensum: linguã: vitam: atqꝫ substantiã quam
perceperũt: oĩpotenti dño immolant. Quid isti nisi holo-
caustum offerunt: imo magis holocaustum fiũt? Israeli Exo. xij.
ticus eteñ populus primũ sacrificiũ in egypto obtulit:
secundũ vero i eremo. Qui itaqꝫ adhuc mentẽ habet i se- Exo. xiij.
culo: sed boni iam aliquid operatur: deo sacrificiũ obtu-
lit i egypto. Qui vero presens seculũ deserit/et agit bona L
que valet: quasi iã egypto derelicta sacrificiũ prebet in
eremo: qꝛ repulso strepitu desideriorũ carnaliũ/in mẽtis
sue quiete atqꝫ solitudine deo imolat quicquid operat.
Quis ergo sicut dictum est/sacrificium sit etiam holo-
caustũ: maius tamen est holocaustum sacrificio: qꝛ mẽte
que huius mundi delectatione non premitur: totũ in om
nipotentis dei sacrificio incenditur quod habetur. Sed
sciendũ nobis est quia sunt quidã qui etiã seculum relin
quentes/totũ quidẽ qđ habent offerunt: sed tamen in bo
nis que agunt / minime cõpungũtur: et bonũ quod agũt /
holocaustum est: sed quia flere ac semetipsos diiudicare
nesciunt / seqꝫ ex amore ad lachrymas non accendũt: per-
fectũ eorũ holocaustũ non est. Hinc per psalmistam dici-
tur. Memor sit omnis sacrificij tui: ꝛ holocaustum tuum Ps. xix.
pingue fiat. Holocaustũ quippe siccũ / est bonũ opus qđ
orationis lachryme nõ infundũt. Holocaustũ vero pin-
gue est / quando hoc quod bene agitur: corde humili etiã
per lachrymas irrigatur. Unde rursus dicitur: Holo- Ps. lxv.
causta medullata offerã tibi. Quisquis enim bonum opꝰ M
agit: sed oĩpotentis dei amore atqꝫ desiderio flere nescit:
holocaustũ habet: sed medullã in holocausto non habet.
Qui vero bona operatur: et visioni iam creatoris sui in-
hiat: atqꝫ ad eterna contẽplationis gaudia peruenire fe-
stinat: seqꝫ ipsũ ex amore quo accenditur / in fletibus ma-
ctat: holocausta dño medullata dedit. Studendum vero
nobis est et mala funditus relinquere: et bona que suffi-
cimus operari: atqꝫ in ipsis bonis que agimus / amore
eterni luminis cõpungi. Ipse eñ cordis tenebras discu-
tit amor lucis: vt subtilius videre valeamus / ne quam
bonis que agimus / praua misceantur. Considerandũ no
bis q̃ppe est opus nostrũ quale sit: que cogitatio in ope-
re: que intẽtio in cogitatione. Et cum nostro bono operi
admixtũ aliquid malitie vel praue delectationis agno-
scimus: redeamus ad lachrymas: lauemus holocaustũ.
Sunt autẽ quidã qui semetipsos in magnis actionibus
dño deuouerũt: atqꝫ ad tantã perfectionẽ perueniunt / vt
ab eis nulla vnq̃ꝫ difficultate flectantur: quatenus ꝛ de-
liberatione castitatis nequaq̃ꝫ caro in praue cogitatio-
nis delectatione animum sternat. Nam et si quando per
suggestionẽ pulsat: surgere non permittitur: qꝛ vigore iu
dicij calcatur. In deliberatione quoqꝫ patientie nec ser-
mo inordinatus ab ore prodeat: nec dolor tacitus ani-
mũ premat: vt in largitate eleemosyne nulla inopie suspi
cio tristitiã generet: vt in deliberatione humilitatis nul
lus despectus animũ mordeat. Sed cũ iam in his que re
cte deuouerunt / sese fortiter exhibent: priora tñ peccata q̃
ab ipsis ante bonã deliberationẽ ꝑpetrata sunt / ad me-

A mortiam deducūt/et plangūt qcqd illicite se egisse meminerūt. Hi itaq; per vitā quā tenent/holocaustū sunt:sed per vitā quā ante tenuerūt/inquinatum. Lauāt ḡ holocaustum in ostio portaꝝ:qꝛ intellectu quē ꝑcipiūt de dictis patrū/lamētis se quotidianis afficiūt:et mūdāt vitam lachrymis quā prauis aliq̄n actib⁹ inquinauerūt. Nos itaq; inter hec ad vitā ꝑterita mētis oclos reducamus:reminiscamur q̄ fuimus/cum mūdi hui⁹ cōcupiscētias sequeremur. Et si iam dn̄o tot ex corde seruimus: qꝛ nos peccasse meminim⁹/defluam⁹ in fletib⁹,lauem⁹ holocaustum. Ecce/oīpotēti deo deuouim⁹ castitatem nostrā. Sed si adhuc immūda cogitatio mētem inquinat: redeam⁹ ad lachrymas/lauem⁹ holocaustū. Ecce patiētiam nos seruare decreuimus. Si adhuc ira pturbat/si mentem tacit⁹ dolor excruciat:redeam⁹ ad lachrymas/lauem⁹ holocaustum. Ecce iam nouim⁹ possessa tribuere:atq; in hoc mūdo humilem locum tenere. Si quas adhuc animū inopie suspicio deprimit/si despect⁹ ꝓximi in aliqua nos indignatione cōfūdit:redeam⁹ ad lachrymas,lauem⁹ holocaustum. Magnus est etenī creatori nostro ad recipiendos fletus humilium/misericordie sinus. Ubi enī innumerabilium hoīm fletus suscepti sunt: ibi locū suū inuēture sunt ⁊ lachryme nostre. Pensemus qđ per alium ꝓphetam dr̄: Et erit q̄ offenderit ex eis in illa die

Zach.xii. quasi Dauid: et domus Dauid quasi dei: sicut angelus dn̄i in cōspectu ei⁹. Hec dies mīe:que nobis de aduētu redēptoris nostri ꝓmissa est. Qui itaq; offenderit/erit quasi Dauid:qꝛ pctōr ad penitētiam redit. Domus aūt

B Dauid quasi dei: qꝛ reuersus quisq; ad iustitiā/habitatio efficitur creatoris sui: vt sit sicut angelus i cōspectu eius:qꝛ mīe viscera que in se expertus est/annunciando et aliis ꝓpinat. Hinc etiā paulopost illic dr̄: In die illa

Zac.xiii. erit fons patēs domus Dauid habitātib⁹ hierusalem: in ablutionē peccatoris ⁊ menstruate. Fons quippe occultus est vnigenitus patris inuisibilis deus. Fons ꝟo patēs est idem deus incarnatus. Qui fons patēs recte domus Dauid dr̄:qꝛ ex Dauid genere noster ad nos redemptor processit. Hierusalem ꝟo visio pacis interpretatur. Hi aūt hierusalem habitant/qui in visione pacis intime mentem figūt. Peccator ꝟo ⁊ menstruata est vel is qui delinquit in opere/vel mens que labitur in prauis cogitatione. Mēstruata nāq; ista pollutio est:qꝛ et aliena carne non tāgitur:⁊ sua carne inquinatur. Sic itaq; sic est oīs aīa:que etsi malū opus non agit/polluta tñ cogitatione sordescit. Unde etiā per ꝓphetam alium sub iudee specie de aīa immūdis desideriis occupata dicit:

Hiere.ii. Oēs q̄ querūt eā/nō deficiēt: i mēstruis ei⁹ inuenient eā. Maligni q̄ppe spūs querētes nō deficiūt:cū inferre ꝑditionē cupiūt/et nulla bone cogitationis rectitudine repellūtur. Atq; in mēstruis suis aīam inueniūt:q̄n in pollutis cogitatiōib⁹ positā facile ad ꝑuersam operationē trahūt. Dicatur ergo: In die illa erit fons patens dom⁹

C Dauid habitātibus hierl'm/in ablutionē pctōris ⁊ menstruate : qꝛ apert⁹ iam nobis est fōs mīe redēptor noster: q̄ in domo Dauid incarnari dignat⁹ est: vt pctōrem lauet a ꝑuerso opere:et mēstruatā mētem diluat ab immūda cogitatiōe. Patet igit̄ fons:curram⁹ cū lachrymis: lauemur hoc fonte pietatis. In hoc fonte ipe quoq; Dauid lot⁹ est/cū rediit ad lamenta ꝑnie post maculas grauis culpe. Ipm̄ q̄ppe inuenire fōtem q̄rebat/cū diceret:

Psalm.l. Redde mihi letitiā salutaris tui:et spū principali cōfirma me. Jesus enī hebraice latine salutaris dr̄. Et qđ est q̄ sibi letitiā Jesu reddi postulabat/nisi q̄ hūc ante culpam cōtēplari cōsueuerat:eiusq; cōtēplationis gaudia in culpa ꝑdiderat? Unde recte post ꝑniam/visionis ei⁹ letitiam sibi reddi querebat. In hoc fonte mīe lota est

Luce.vii. Maria magdalene:que prius famosa peccatrix:postmodū lauit maculas lachrymis:detersit maculas corrigēdo mores. In hoc fonte mīe oīb⁹ aperto lauit Petrus

Mat.xxvi. qđ negauerat:qꝛ fleuit amare. In hoc fōte mīe i fine suo

Lu.xxiii. lot⁹ est latro/q̄ semetipm̄ i morte rephēdēs/a culpa sua ablut⁹ est cōfessione veritatis. Cur igit̄ pigri sum⁹?cur torpētes ⁊ frigidi remanem⁹/q̄ in hoc fonte pietatis tātos iam se lauisse cognouim⁹? Ergo ne i mūdatione nostra desperabim⁹/q̄ tot exēpla mīe in pignore tenemus? et cessam⁹ veniam q̄rere/atq; cū lachrymis fiduciā hr̄e: q̄ tātoꝝ iam emūdationē spei nostre pign⁹ accepimus? Querere enī mīe fontem debuimus:etiā si clausus esset. Patet/et negligim⁹. Mittamus oculos fidei in mūdū vniuersum:consideremus quāti pctōres dieb⁹ ac noctib⁹ ꝑ lamenta in hoc fonte mīe lauātur:quāti post tenebras ad lucē:quāti post maculas ad mūditiā redeūt. Curramus cū talib⁹ post mortis tenebras ad aquā vite:cōsideremus q̄ntum peccauim⁹:q̄ntum quotidie peccam⁹:atq; vt appaream⁹ mūdi post culpas/lauem⁹ holocaustum. D

Homilia.xxi.

ET in vestibulo porte due mense hinc/et due mense inde: vt immoletur sup eas holocaustū et pro peccato ⁊ pro delicto. Et ad latus exteri⁹ qđ ascēdit ad ostiū porte que pergit ad aquilonem due mense: et ad latus alterum ante vestibulū porte due mense. Quattuor mense hinc et quattuor mense inde. Per latera porte octo mense erāt, sup quas immolabāt. Quattuor aūt mense ad holocaustum de lapidib⁹ quadris extructe:longitudine cubiti vni⁹ et dimidii:et latitudine cubiti vni⁹ et dimidii: et altitudine cubiti vnius:sup quas ponunt vasa in quib⁹ immolatur holocaustum ⁊ victima. Et labia earū palmi vni⁹:reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis. E

QUid sumus de mysticis sensibus Ezechielis ꝓphete locuturi:q̄ ipsa ei⁹ historie verba vix capimus? Ecce etenī dicit: [Et in vestibulo porte due mense hinc/et due mense inde. vt immolet̄ sup eas holocaustum et ꝓ peccato et ꝓ delicto. Et ad latus exterius qđ ascēdit ad ostium porte que pergit ad aquilonem due mēse:et ad latus alteꝝ ante vestibulū porte due mense. Quattuor mense hinc/et quattuor mense inde:ꝑ latera porte octo mense erāt sup quas immolabāt.] In quib⁹ vez verbis magna caligo dubietatis oritur: vtrū hec de vna porta qualibet / an de duab⁹/aut de singulis portis dicātur. Sed dum quaterne mense per latera describūtur/ac postmodum in summa cōclusione dr̄: [Octo mense erāt super quas immolabāt:] patet qꝛ hoc spūa non de singulis portis quas superius descripserat dicat:qꝛ si porte sex superi⁹ enarrate quaternas mensas per latera haberēt/simul oēs non octo sed quadraginta et octo dicerentur. Rursum si hoc de vna dr̄:magno obstaculo nostra intelligentia reuerberatur: q̄ post descriptum porte vestibulum:vbi due mense hinc/et due mense inde esse narrate sunt:adhuc ad latus exteri⁹ qđ ascēdit ad ostium porte q̄ pertingit ad aquilonem/due mense esse memorātur:atq; subiūgitur: [Et ad latus alterū ante vestibulum due mense.] Si enim intra vestibulum porte bine per latera mense erant/cū subditur: Et ad latus exteri⁹ due mēse: atq; ad latus alteꝝ ante vestibulū due mense:inter quas etiā porta que respicit viā aquilonis/esse memoratur: ꝑfecto patet aliud vestibulum intrinsecus/atq; aliud extrinsecus fuisse:qꝛ et prius porta interior/et postmodum hoc in loco exterior aquilonis porta describitur. Nam cum tres portas superi⁹ descripsisset/tres quoq; alias interioris atrii esse memorauit: quaꝝ extremam aquilonis portā narrauerat:sed vt predictum est/atrii interioris. Nunc ergo cum due mense hinc in porte vestibulo/et due mense inde describuntur: adhuc de eadem interiori porta sermo cōtexitur. Quippe cum protinus subinfertur:quia ad latus exterius qđ ascendit ad ostium porte que pertingit ad aquilonem/due mense: et ad latus alteꝝ ante vestibulum porte due mense. Porta ergo interior binas per latera in vestibulo mēsas habere descripta est:et porta exterior similiter binas. Quattuor aūt hinc/et quattuor inde mense pariter fiunt/dum per latera singula bine in vestibulo porte interioris/et bine hinc ⁊ inde exteri⁹ in aquilonis porta describūtur:que simul oēs octo sunt: in quib⁹ immolat̄. His itaq; de exteriori narratione discussis: ad spiritalem intellectū sermo redeat: qꝛ tāto iā nobis interioris esse largiente dn̄o facilior debet: q̄nto nos exterioris de

F

G scriptionis ignorātia nō angustat. Possunt etem̄ portarum noīe (sicut superi⁹ dictū est) sancti predicatores intelligi: vt vestibulum porte sit populus. Qui dum mēte humili v̄ba predicationis suscipit: in eo mense ad sacrificium ex virtute cōstruātur. Rursum nihil obstat si portam accipimus hoc qđ nobis per ora predicātium sacri eloquij intellect⁹ aperitur: vt vestibulum porte eiusdem nobis predicationis v̄ba sint / que prius humiliter accipimus / vt post ad sacri eloquij intelligētiam veniam⁹. Sit itaq̄ nobis porta interior testamētum nouum: porta v̄o exterior testamētum vet⁹: q̄r et hoc spiritalem intellectum aperit / et illud rudib⁹ adhuc mētib⁹ in historia sacri eloquij litterā custodit. Habet aūt porta interior in magna iam multitudine fidelium pploꝝ duo latera: vꝫ dilectionem dei / et dilectionem proximi. Bine aūt mense sunt hinc ⁊ inde: q̄r in dilectiōe dei necessario tenēda est fides ⁊ vita: in dilectione aūt p̄ximi debet summopere patiētia ⁊ benignitas custodiri. Est em̄ in dilectione dei necessaria fides ⁊ vita: q̄r vꝫ scriptum est. Sine fide impossibile est placere deo. Et rursus scriptū est: Fides sine operib⁹ mortua est. Est aūt i dilectione p̄ximi nobis patiētia ⁊ benignitas cōseruāda: q̄r de eadem dilectione scriptū est: Charitas patiens est: benigna est. Patiēs scꝫ: vt illata a proximis mala equanimiter portet. Benigna aūt: vt sua bona proximis desiderabiliter impēdat. Habet quoq̄ porta exterior / vꝫ lex / duo latera: spiritales patres / et carnalem populum. In quibus singulis bine mense sunt: q̄r habet in spiritalib⁹ patrib⁹ doctrinam et p̄phetiam: habet in carnali populo circūcisionem ⁊ sacrificium. In his itaq̄ octo mensis immolatur: q̄r quicq̄d fides credit: quicq̄d vita in exēplo boni operis ostēdit: quicquid patiētia humiliter tolerat: quicq̄d benignitas largiter ministrat: quicq̄d doctrina salubriter docet: q̄cq̄d p̄phetia imposterum premonet: quicq̄d circūcisio ad mādatum exteri⁹ ligauit: quicq̄d sacrificium ex deuotione offerētis egit: in oīpotētis dei oculis hoc esse victimam ostēdit. In lege em̄ etiam per carnale sacrificium quid aliud popul⁹ / nisi deuotionem sui cordis immolabat? Notādum v̄o q̄ quattuor mense solūmodo ad holocaustum fuisse memorātur: quas vꝫ vestibuli porte interioris accipim⁹: vt de reliquis quattuor sentiamus / que ad sacrificium constructe fuerant: non ad holocaustum. Holocaustum em̄ (sicut precedēti iam locutione professus sum) totum incēsum d̄r. Et lex quidē deū ac p̄ximum diligi / diuina mādata custodiri precipit: ab alienarū rerū concupiscētia cōpescit: non tñ oia dimitti iubet. In testamento aūt nouo nos veritas contestat̄ / dicēs: Nisi q̄s renūciauerit oīb⁹ que possidet: non potest me⁹ esse discipulus. Atq̄ iterū dicit: Qui vult post me venire / abneget semetipsm̄. Mense ergo interioris porte holocaustum habēt: q̄r in virtutib⁹ testamenti noui quasi per holocaustum oia incēdimus: quādo oīb⁹ que hui⁹ mūdi sunt renūciam⁹. Mense v̄o porte exterioris sacrificium habēt / sed holocaustum non habēt: quia precepta legalia decimas offerri iubēt / sed dimitti oia non iubēt. De interioris aūt vestibuli quattuor mensis dicitur: Ut immoletur sup eas holocaustum ⁊ pro peccato ⁊ p̄o delicto. Hoc etem̄ inter peccatum ⁊ delictum distat: q̄ peccatum est mala facere: delictum v̄o est bona derelinquere / que sūmopere sunt tenēda. Uel certe peccatum in opere est delictum in cogitatione. Recte q̄ in interioris porte quattuor mensis immolat̄ holocaustū et pro peccato / et p̄ delicto: q̄r quicūq̄ potuerit hoc presens seculum pleniter contēnere: et derelinquēs oia / semetipsm̄ dño holocaustum dare: ipse iam perfecte nouit et peccata operis plangere: et peccata cogitationis: vel qđ malum fecit. vel qđ debuit facere bonum qđ nō fecit. Qui etem̄ totū dimisit / culpas suas i fletib⁹ iam liberi⁹ cōspicit. Cūq̄ ei⁹ mētem terrena cura non prepedit: pro opere simul ⁊ cogitatione plāgēdo / mētem suā oīpotēti dño q̄d aliud q̄ holocaustum dedit? Neq̄ hoc a rōne videtur extraneum / qđ p̄pheta cum latus exteri⁹ diceret / et ostium porte nolaret / addidit: Que pergit ad aquilonem. In exteriori em̄ custodia littere lex data tenebat̄. Ostium v̄o porte est ipse historicus intellect⁹ legis / q̄ ad dñi timorem ducit. Que porta ad aq̄lonem pergere d̄r: q̄r lex eadem sub timore mortis frigida iudaici ppl̄i corda constringit. Quasi em̄ per calorem ille populus curreret: si precepta dñica ex amore seruasset. Sed q̄r sub timore mortis p̄posite litteram custodiuit / quasi i torpore frigoris remāsit. Unde nouis populis eterna premia amātib⁹ / non aūt tēporalia tormēta timētib⁹ atq̄ iam calentibus d̄r: Non accepistis spiritum seruitutis iterū in timore: sed spiritum adoptionis / in quo clamamus: abba pater. Dicatur aūt: Quattuor mense hinc / et quattuor mense inde per latera porte. Dum em̄ fides ⁊ vita / doctrina et p̄phetia in bonoꝝ mentib⁹ custoditur: porta nostra. i. intellectus sacri eloquij / quattuor ex latere mēsas habet. Cūq̄ in p̄ficiētib⁹ populis sancta predicatio patiētiam ⁊ benignitatem seruat / que prius in carnalibus circūcisionem ⁊ sacrificium custodiūt: mense quoq̄ quattuor quasi ex alio latere mōstrātur. Que simul oēs octo ad immolandum fiunt: quattuor vꝫ interiores ad holocaustum: quattuor vero exteriores ad sacrificium. Quia et hic q̄ in sancta ecclesia fidem / vitam / patientiam atq̄ benignitatem custodiūt: summis iam proculdubio virtutib⁹ pollent. Et hi q̄ in synagoga doctrinam ⁊ prophetiam / circūcisionem ⁊ sacrificium cognouerunt: alia offerēdo: atq̄ sibimetipsis alia retinēdo: deuotionis victimam oīpotēti dño dederūt. Sed q̄ superi⁹ dictū est idcirco mēsas quattuor interioris vestibuli cōstructas: vt immoletur sup eas holocaustum ⁊ pro peccato ⁊ pro delicto: vnde mense ipe constructe sint: inferi⁹ aperitur / cum subditur: Quattuor aūt mēse ad holocaustum de lapidib⁹ quadris extructe. Quos em̄ hoc loco lapides quadros accipimus / nisi quoslibet sanctos quoꝝ vita in prosperitate atq̄ aduersitate nouit fortiter stare? Lapis etem̄ quadrus equestat / in quocūq̄ latere fuerit versus. Quisquis ergo in prosperitate non extollitur: in aduersitate non frangitur: suasionibus ad malum non trahitur: vituperationibus a bono opere non reuocatur: lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet: qui casum in qualibet permutatione non habet. Certe cum iudeoꝝ populum propheta a fide perire cognosceret: et sanctos apostolos surgere in ecclesia preuideret: per quos multi sunt ex gētibus in fidei ⁊ vite fortitudine solidati: in magna consolatione locutus est / dicens: Lapides ceciderunt: sed quadris lapidibus edificabimus. Uidēs quippe in sancta ecclesia apostolos / martyres atq̄ doctores surgere: de lapidum casu. i. de iudeoꝝ perditione minus doluit: q̄r oīpotentis dei edificium. i. sanctam ecclesiam de quadris lapidib⁹ edificari conspexit. Mense ergo quattuor de quadris lapidib⁹ cōstruūtur: q̄r fides ⁊ vita / patiētia ⁊ benignitas de vita sanctorum in exemplum date sunt sequētibus populis: vt iam vestibulum mensas habeat. i. virtutes vite populus teneat: in quib⁹ oīpotēti deo orationis sacrificium in ara sui cordis incēdat. Quicquid em̄ boni fideles sancte ecclesie populi vel fecerūt vel faciūt / hoc in exēplo de predicatoꝝ suoꝝ vita susceperūt. Unde em̄ mensas hoc vestibulum haberet: nisi quadros lapides inuenisset? Ut em̄ vnum de quadris lapidib⁹ breuiter ad medium deducamus: vultis fratres charissimi fidem videre? Mihi viuere xp̄s est: et mori lucrum. Uultis vitā cognoscere? Mihi mūd⁹ crucifixus est / et ego mūdo. Uultis patiētiam audire? Usq̄ i hāc horam ⁊ esurimus / et colaphis cedimur / et instabiles sumus: et laboramus operantes manib⁹ nostris. Maledicimur / et benedicimus: persecutionem patimur / et sustinemus: blasphemamur / et obsecramus. Uultis benignitatem cognoscere? Ego aūt libētissime impēdam: et sup impēdar ipe p̄ aiab⁹ vestris. Ac ne forsitan credamus q̄r eoꝝ pro quib⁹ impēdi desiderat / debitor fuerit: mox ad eosdem discipulos subiungit / dicēs: Licet plus vos diligēs: minus diligar. Cum ergo a populo fideli ad imitādas virtutes sanctoꝝ predicatoꝝ vita cognoscitur: profecto in vestibulo de quadris lapidib⁹ mense cōstruūtur. Habuit v̄o ⁊ synagoga spiritales patres in doctrina atq̄ p̄phetia: ex quib⁹ exēplum vite in virtutib⁹ traheret. Sed rudis ei⁹ populus magis per timorem seruiens / q̄ per amorem sequēs / vitas patrum noluit imitari quas vidit: atq̄ ideo porta exterior que ad aquilonem pergit: mensas non habet ad holocaustum. Sed q̄r hec moraliter diximus / restat adhuc vt easdem mēsas p̄ intelligētiā typicā p̄scrutemur. Porta etem̄ nostra in interiori vestibulo quattuor mensas habet: q̄r sancta eccl̄ia ad eruditionem fidelium po

Marginalia: Heb. xi. — Jaco. ij. — j. Co. xiij. — H — Lu. xiiij. — Luce. ix. — J — K — Ro. viij. — L — Esaie. ix. — M — Phil. j. — Gala. vj. — j. Coꝝ. iiij. — Ibidem. — ij. Co. xij. — Ibidem.

A pulorum: quattuor regentium ordines accipit: quos Paulus ex dono omnipotentis dei enumerat, dicens. Ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdam autem prophetas: alios vero euangelistas: alios autem pastores et doctores. Pastores vero et doctores vnum regentium ordinem nominat: quia gregem dei ipse veraciter pascit, qui docet. Habuit quoque et porta exterior mensas quattuor: quia vetus synagoga, obsequij exterioris obseruantiam per principes sacerdotum et seniores populi: per scribas atque phariseos tenuit. Qui scilicet pharisei, etiam legis doctores vocati sunt. Siue autem exteriori, seu interiori porte due mense hinc sunt, et due inde: quia in exordijs suis sancta ecclesia apostolos et prophetas habuit. Prophetas autem dicimus non eos qui in veteri populo fuerant, sed eos qui in sancta ecclesia post apostolos sunt exorti. Posteriori quoque tempore quod nunc est, habet euangelistas atque doctores. Quia vero euangelium bonum nuncium dicitur, euangelistas vtique appellamus, qui rudibus populis bona patrie celestis annunciant. Qui vero euangeliste atque doctores et priori quidem tempore fuerunt, sed et nunc vsque domino largiente permanent: quia adhuc quotidie et infideles populos ad fidem trahi, et fideles quosque in bonos mores per doctores erudiri cognoscimus. Apostoli vero et prophete ab hoc tempore presentibus sublati sunt: atque ideo dicimus quia mense he porte nostre.i. sancte ecclesie quasi in alio latere fuerunt. Habet et porta que pergit ad aquilonem, duas mensas hinc, et duas inde: eosdem quos diximus principes sacerdotum et seniores populi in maiori auctoritate regiminis: scribas quoque et phariseos: qui rudi illi populo minori loco prefuerunt. Sed he mense iuxta portam sunt, que ad aquilonem pergit: quia cum quattuor isti ordines populo preessent, synagoga in persecutione redemptoris nostri seuiens, ad torporem perfidie prorupit. Que tamen mense habuerunt sacrificium: quod iuxta solam litteram tenuerunt. vnde et ad torporem frigoris lapsi sunt: quia flamma spiritus succensi non sunt. Interiores autem mense holocaustum non habent: quia siue in cordibus apostolorum atque prophetarum, seu in mente euangelistarum atque doctorum, ignis spiritus et arsit et ardet. Qui pro eo quod omnem eorum cogitationem in bono opere assumit, flamma amoris dei quasi holocaustum simul quod inuenit incendit. Holocaustum enim offerunt, qui siue in bono opere seu in sancta cogitatione medullitus accenduntur. Mense vero he ex quadris lapidibus facte sunt: quia dum quotidie sacri eloquij in suis cordibus verba meditantur: ad offerendum domino orationis holocaustum quasi ex quadris lapidibus construuntur. Verba etenim scripture sacre lapides quadri sunt, qui vbique stant: quia ex nullo latere reprehensibilia inueniuntur. Nam in omne quod preteritum narrant: in omne quod venturum annunciant: in omne quod moraliter predicant: in omne quod spiritaliter sonant: quasi in diuerso latere statum habent: quia reprehensionem non habent. Corda itaque sanctorum

C mense dei sunt ad holocaustum ex quadris lapidibus constructe: quia qui dei verba semper cogitant, semetipsos domino a carnali vita in cogitatione mactant. Vnde scriptum est: Lex dei eius in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus eius. Et vnde rursum dicitur: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Sed quia mense he vnde sint constructe cognouimus: etiam cuius mensure sint audiamus. Sequitur: [Longitudinem vnius cubiti et dimidij: et latitudinem cubiti vnius et dimidij: et altitudinem cubiti vnius.] Hunc locum quidam exposuit, dicens: Longitudinem et latitudinem habet mensa vnum cubitum et dimidium.i. per quadrum: que simul iuncte tres cubitos faciunt. Qui tres cubiti habent in altitudinem cubitum vnum: vt mysteria trinitatis vnius cubiti, hoc est diuine maiestatis mensura conseruet. Qui vero sensus expositionis idcirco non potest stare: quia in illa summa trinitate que omnia creauit, omnia continet: dimidium nihil est: nec ex duobus dimidijs aliquid vnum. Neque enim quicquam imminutionis ac decisionis habet illa substantia: que semper incommutabilis manens, nec detrimentum recipit nec augmentum. Sepe autem diximus longitudinem ad longanimitatem spei: latitudinem vero ad charitatis amplitudinem pertinere. Mense ergo que ad holocaustum constructe sunt, longitudine cubiti vnius et dimidij metiuntur: quia sancti patres atque doctores qui se longanimiter ad secreta spei intime extendunt: per hoc quod in virtutibus viuunt: quantum ad humanam quidem mensuram pertinet, valde perfecti sunt: quantum vero ad diuina mysteria (que plene ab homine capi non possunt quamdiu in hac mortali carne subsistit) perfecti non sunt. In semetipsis ergo iam cubitum habent: in deo autem adhuc cubitum non habent: quia iam quidem in virtutibus plene proficiunt, sed tamen aliquid de deo adhuc ex parte cognoscunt. Ecce iterum in mensura mense ad testimonium Paulus occurrit. Videamus an eius vita cubito integro mensuretur. Dicit enim: Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus. Videamus si in his que de deo sentit, iam se ad percipienda mysteria perfecte tetenderit. Ego me non arbitror comprehendisse. Qui rursus ait: Ex parte cognoscimus: et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Qui iterum dicit: Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Si ergo perfectus est, et ex parte cognoscit: cubitum habet quantum ad se, sed tamen dimidium super se. Tendantur ergo in longanimitate spei corda sanctorum: tendantur in perfectione quam habent, cubito vno. Sed quia adhuc plene videre non possunt vbi spei oculum mittunt, hoc quod super vnum cubitum habent, in dimidio cubito recidatur: quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant, et ardentius ad perfectionem currant. Habent quoque mense latitudinem cubiti vnius et dimidij: quia sanctorum corda in charitatis amplitudine dilatata, iuxta proximum quem diligunt et vident, habent cubitum. Possunt enim perfecte diligere, quos perfecte valent iuxta aliquid scire. Omnipotentem vero deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur: sed tamen tantum diligere non possunt quantum debent: quia adhuc non valent videre quem diligunt: et mensura amoris minor est, vbi adhuc mensura minor est cognitionis. Super vnum ergo cubitum habent et dimidium: quia hoc eis iam in amore integrum est, quod valde minus est in charitate cum proximo: atque illud quod eis valde maius est adhuc in amore dei quem non vident, integrum non est. De hoc amore qui hic incipitur, vt ex visione domini in eterna patria perficiatur: recte Esaias loquitur, dicens: Viuit dominus cuius ignis est in sion: et caminus eius in hierusalem. Plus est autem caminum esse quam ignem: quia esse ignis et paruus potest: in camino autem vastior flamma succenditur. Sion vero speculatio: hierusalem autem visio pacis dicitur. Pacem vero nostram hic interim speculamur: vt illic postmodum plene videamus. Ex amore ergo domini in sion ignis: in hierusalem caminus: quia hic amoris eius flammis aliquatenus ardemus, vbi de illo aliquid contemplamur. Sed ibi plene ardebimus: vbi de illo plene videbimus quem amamus. Altitudo vero mensurarum est cubiti vnius. Que est enim altitudo sanctorum, nisi fides inuisibilium? Per fidem enim creditur quod non videtur: atque ideo per hanc iustorum mensa ad altitudinem ducitur: vt cuncta visibilia despiciat in terra: et ea que audit inuisibilia sequatur in celo. Sed vnum cubitum habet altitudo mense: quia vnitas est fidei in corde omnium sanctorum. Vnum deum esse trinitatem et patres testamenti veteris: et predicatores professi sunt testamenti noui. Altitudo itaque mensarum nil vno cubito amplius: nil minus habet: quia in magna sibi vnitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui iam in longanimitatem spei summis virtutibus proficientes, vnum et dimidium cubitum habent: atque in latitudine charitatis vno ac dimidio cubito metiuntur: in altitudinem vero fidei vno cubito excrescunt: magni sunt: et summa admiratione venerandi. Debent ergo paruulorum animas in sinu sue conuersationis suscipere: atque eas in conspectu domini velut quoddam holocaustum ac sacrificium offerre. Vnde aperte sequitur: [Super quas ponunt vasa in quibus immolatur holocaustum et victima.] Quid enim sunt anime fidelium, nisi vasa sancta: que verba pietatis capiunt: vt ex eorum mentibus holocaustum vite atque orationis immoletur? Hinc est enim quod Paulus cum adhuc rudis esset in fidei vocatione: quia iam domini verba perceperat: et celesti gratia plenus erat: vas appellatur, cum dicitur: Vas electionis mihi est. Hinc pastores atque doctores propheta admonet, dicens: Mundamini qui fertis vasa domini. Ipsi etenim quasi mense domini vasa portant, qui vitam fidelium erudiendo tolerant: vt ad hanc domino ad holocaustum et sacrificium perducant. Sed neque hoc negligenter intuendum est: quod in eisdem vasis holocaustum et victima dicitur immolari. Holocaustum enim (sicut et superius di

[Margin notes: i. Cor. xij. et eph. iiij. — ps. xxxvi. — ps. cxviij. — Phil. iij. — Phil. iij. — Esa. xxxi. — Actuum. ix. — Esaie. lij. — Section letters: A, B, C, D, E, F]

G ximus) victima est/non tamen victima semper holocaustum: quia cum quid ex parte offertur/et ex parte retinetur: sacrificium quidē est/sed holocaustum non est. Sūt vero in multitudine magna fidelium alij: qui que mundi sunt omnia relinquunt: cuncta que possident tribuunt: nihil sibimetipsis reseruant: ad eternam patriam medullitus anhelant: seqꝫ ex toto corde in lachrymis mactāt. Hi videlicet vasa super mensam sunt/in quib9 immolatur holocaustum. Et sunt alij qui curam ꝓprie domus gerūt: de filijs cogitāt: eisdem hereditatem seruāt. Qui tamen eterni iudicij memores/misericordiam pauperibus impēdūt: alimēta ac vestimēta eis ex parte qua decreuerint tribuunt. Hi nimirum vasa sup mensam sunt/in quib9 victima immolata est/non holocaustum. Quia enim patiētia ꝛ doctrina sanctoꝝ admonendo ꝛ sustinēdo/suadendo atqꝫ terrēdo alioꝝ corda vsqꝫ ad hoc erudiunt/vt omnia deserant: et totos se in amore dñi accendant: aliorum vero ad hoc vsqꝫ instruunt: vt quia omnia relinquere non valent/vel ex parte qua preualent/misericordes fiant: et carnis curam cum anime cura partiātur: mense dñi de quadris lapidibus instructe vasa portant: in quib9 immolatur holocaustum et victima: quis et perfecti (sicut dictum est) cum omnia deserūt/totum cor in amore dñi accendunt: et imperfecti sacrificium offerunt/qđ ex parte deuouerūt. Sequitur: [Et labia eorum palmi vnius: reflexa intrinsecus per circuitum.] Quid est hoc ꝙ mensarum labia palmo metiuntur/nisi ꝙ in palmo manus tenditur: et sancti patres atqꝫ doctores

H ea predicāt: in quibus auditorum opera tendūtur? Quasi enī manum extendimus/cum opera nostra dilatamus. Loquatur ergo vnusquisqꝫ doctor: cor audiētis exerceat: ociosoꝝ torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit: palmū se habere in labijs ostendit. Pensandum quoqꝫ qꝛ in palmo digitus maior ac minimus tenditur. Quid vero i maiori ac minimo digito/nisi magna et extrema actio designatur? Palmum ꝙ̄ mense in labijs habeāt: quatenus in doctoꝝ suoꝝ predicatiōe auditor euigilet: et sic ex eoꝝ admonitione magna opera faciat: vt agere ꝛ minima non omittat. Sic minimis intētus sit: vt piger in agēdis maioribus non sit. Unde

mat.xxiij. per euangelium veritas dicit. Ue vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite: qꝛ decimatis mētam ꝛ anetum ꝛ cyminū: et relinquitis que grauiora sunt legis. Judicium ꝛ misericordiam ꝛ fidem: hec oportuit facere/et illa nō omittere. Per iudiciū quippe ꝛ misericordiam et fidem: maior digitus operatiōis ostēditur. Per mētam vero ꝛ anetum ꝛ cyminum: digitus ꝓcul dubio minimus figurat. Hec ergo oportuit facere, et illa nō omittere: qꝛ si opus nostrum palmo metiri volum9: sic necesse est vt tēdatur minimus/quaten9 maior digitus non attrahatur. Bene aūt cum mensarum labia metiuntur: et mensura palmi dicitur/additur vnius: vt ex doctoꝝ predicatione sicut vnitas tenetur in fide/ita quoqꝫ vnitas mentium seruetur in opere: ne per opus bonum qđ alter agit: alter ad

I discordie malum prorūpat. Ita etenī bona facere opera debemus: vt per hec quoqꝫ cum his cum quib9 viuimus vnanimitatem recte vt possum9 cōseruemus. i. non desertendo qđ agimus: sed preueniēdo bonis persuasionib9 malum discordie qđ timemus. Sic in suis operib9 vnitatem palmi custodiens Paulus discordiam generari ꝓhibebat/cū quēdam lapsum atqꝫ ab ecclesia abiectū

ij. Coꝝ. ij. iam velle recipere corinthios videret/dicēs: Si cui aliquid donastis: et ego. Nam ꝛ ego si quid donaui/ꝓpter vos in psona xp̄i: vt non circūueniamur a sathana. Qui vez solet de bonis mala generare: et hoc qđ per charitatem agitur/ad discordiam trahit. Unde ꝛ moꝝ de ipso

Ibidem. subiecit/dicēs: Non enim ignoramus cogitationes ei9. Doctor aūt qui per bona que predicat/in suis auditoribus rectam operationem format: si mētes operantium ad vnanimitatem nō ligat: in labijs palmum habet: sed eam ꝙ̄ dicta est/palmi vnitatem non habet. Pensandum vero est valde qđ dr: qꝛ earūdem mensarum labia interi9 sunt reflexa. Tūc enī mensarum labia intrinsecus reflectūtur: quādo doctores ad cōsciētiam reuocāt tacita cogitatione qđ dicūt: quādo semetipsos subtiliter perscrutantur si faciūt qđ loquūtur. Recte aūt cum reflexa intrinsecus mensarum labia dicuntur: additur quoqꝫ/per circuitum: vt non in vna qualibet se parte cōsiderēt: atqꝫ ex alia semetipsos perpēdere pretermittāt: sed vbiqꝫ

K semetipsos inspiciant: et inquātum preualent studeant singula opera implere que docēt: ne si predicātes facere bona dissimulant: sui vastatores sint: cultores alieni. O doctor/ecce iam mensa es: iam vasa portas: iam in vasis fidelibus pondus holocausti ꝛ victime sustines: sed intus reflecte labium. i. ad cor reuoca sermonem. Audi qđ dicis: operare qđ predicas. Si enī negligis implere quod doces: alijs messem seminas: et ipse a frumēti participatione ieiunas. Unde scriptum est: Cuius messem

Job. v. famelicus comedit. Messem quippe doctoris qui bona loquitur sed non operatur/famelicus comedit: quia is qui panem iustitie esurit/operatur mandata que audit: et ipse fructum non habet ꝙ̄ seminando laborauit. Hinc

puer. xix. Salomon ait: Abscōdit piger manum suam sub axella: nec ad os suum porrigit eam. Nemo ita piger est/vt ad os manum comedēdo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os manum suā porrigit/qui nec hoc vult operari qđ dicit. Hinc iterum de bene docentibus ꝛ male

ps. lxxvij. operantibus dicitur: Filij effraim intendentes arcum/et mittētes sagittas: conuersi sunt in die belli. Intēdūt arcum/atqꝫ sagittas mittunt: qui scripture sacre sententias ponunt: et verbis rectis auditoꝝ vitia feriūt. Sed conuertūtur in die belli: qꝛ post semetipsos redeūt in tentatione vitioꝝ: et pectus opponere non volunt: qꝛ in tentationum certamine non resistūt. Hinc iterum dicitur:

Psalm. lxxxviij. Auertisti adiutorium gladij eius: et non es auxiliat9 ei in bello. Gladius quippe doctoris est sermo dei. Unde

Ephe. vj. per Paulum dicitur: Et gladium spūs: qđ est verbum

L dei. Oipotēs itaqꝫ deus cū doctorem respicit nolle operari que dicit: in die belli adiutorij ei9 gladium auertit: quia in tentationum certamine non pmittit ei esse in adiutorium doctrine vba que dedit. Habet igit gladium: sed hunc in bello non adiuuat: quia cum aduersitas tentationis eruperit: vbi obliuiscitur quod dicebat. Ecce enim de patiētia forsitan sermo doctori est: doctrine sue magisterio docere cogitur qualiter contra illata dāna/cōtra auditas cōtumelias patientia seruetur. Sed cum ipse vel dāno vel contumelia fuerit lacessitus/oblitus quod docuerit/vel in lesione proximi/vel in reddendo grauius contumeliam excedit. Inter hec itaqꝫ cogitet: qꝛ mensa dei est/labium intus reflectat: seruet qđ predi-

Luce. xxi. cat. Scriptum quippe est: In patientia vestra possidebi-

puer. xix. tis aias vestras. Et rursum scriptum est: Doctrina viri per patiētiam noscitur. Si itaqꝫ index doctrine patientia est: tanto quisqꝫ doctus ostēditur/ꝙ̄to patiēs fuerit. Hinc est enī ꝙ bonus ille discipulus qui magistrum tolli in aera videbat: ꝓ magne charitatis affectum clamat/

iiij. Re. ij. dicens: Pater mi: pater mi: currus israel ꝛ auriga eius. Quid est fratres charissimi ꝙ Helias curr9 israel et auriga dicitur: nisi quia auriga agitat/currus portat? Doctor ꝙ̄ qui mores populi ꝛ per patiētiam sustinet: ꝛ sacri eloquij vbis docet/et currus dicitur ꝛ auriga. Currus qꝛ tolerando portat: auriga qꝛ exhortando agitat. Currus qꝛ mala sustinet: auriga qꝛ populum bonis admonitionibus exercet. Fortasse autem cōtra vanam gloriam

M sermo doctori est: et mire insinuans qualiter debeat declinari/eisdem ipsis sermonib9 vanam gloriam querit/quibus cōtra eandem vanam gloriam disputat. Si igitur hoc appetit adipisci qđ prohibet: mensa intus labiū non reflectit. Tūc aūt mensa dñi ex quadris lapidibus exstructa habebit intus labium reflexum/si studuerit

Phil. ij. audire qđ docet. Scriptum quippe est: Ne quid per contentionem: neqꝫ per inanem gloriam. Atqꝫ eisdem rursus egregius predicator dicit: Nec querentes ab hoib9 gloriam: neqꝫ a vobis neqꝫ ab alijs. De predicationis etenī labore laudem transitoriam querere/qđ est aliud ꝙ̄ rem magnā vili precio venūdare? Sed est in doctrine vbis graue periculum: qꝛ sepe sermonem docentium fauores audiētium sequuntur: ꝛ cū doctores ab eo qđ bene innotuerint/apparere iam minores in dictis nolunt: doctrine vbum qđ pro acqrēdis aiab9 auditores ex oipotētis dei amore inchoauerūt: in hoc postmodum ꝓ acquirendis laudib9 laborāt. Et ꝙ̄ in vbis dei querebāt prius lucra spiritalia: tēporales postmodum fauores sequuntur. Unde fit vt siue recta quelibet opera/seu sancte doctrine vba/in oipotētis dei iudicio pereāt: cum per hec ꝗsqꝫ transitorijs fauorib9 anhelat. Hinc etenī per ꝓphe-

A
tam iudee dicitur: q in se ipsam incauta mens inuenit si
Hiere.xj. saltem post culpā suas caute cogitationes timetur. Oli
uam vberē / pulchram/fructiferam / speciosam vocauit
dñs nomen tuū. Ad vocem loquele grādis exarsit ignis
in ea: et cōbusta sunt fruteta ei⁹. Oliuam quippe vberē
et pulchram/fructiferam ⁊ speciosam dñs vocat / cuius
vel efficaciam in operatione: vel sancta studia in verbis
sciētie approbat. Sed ad vocem loquele grādis exarsit
ignis in ea: q cum laudari quis ceperit/erubescit fortitan
minor videri ꝙ dicitur: et studet esse qđ dicatur. Vox
enim grādis loq̄le est fauor adulantis. Unde scriptum
Prouer. est: Qui benedicit ꝓximo suo voce grandi de nocte con
xxvij. surgens/similis est maledicēti. Ad vocem ergo loquele
grandis exarsit ignis in ea: q in magnitudine fauoris/
flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed oīa
oliue fruteta cōburuntur: q ante oīpotētis dei oculos
vel que bene gesta/vel que sciēter sunt dicta deperennt:
cū iam non amore dñi/sed intentione transitorie laudis
fiūt. Sic eñ cogitationi bone cogitatio sinistra subiūgi
tur: vt vix ipse qui easdem cogitationes generat animus
cognoscat. Unde predicator egregi⁹ cum loquēs subti
Heb.iiij. liter diceret: Uiuus est sermo dei ⁊ efficax/et penetrabi
lior omni gladio ancipiti: et pertingēs vsq ad diuisio
nem aīe ac spūs: ilico subiunxit: Cōpagum quoq et me
dullarum: et discretor cogitationum ⁊ intētionum cor
dis. Distinguit enim dei sermo cōpages ⁊ medullas: q
discernit cogitationes ⁊ intentiones cordis. Per cōpa
ges quoq ossib⁹ ossa iungūtur. Et sepe dum quid recta
B cogitatione agimus: sꝫ subito in laudis amore declina
mus/atq hoc pro laude facimus qđ prius facere pro ve
ritate ceperamus: q cogitationes cogitationib⁹ adiun
gūtur: quasi quedam cōpages fiūt. Sed habēt ossa que
i cōpage iūcta sunt / etiā medullas. Qđ predicator san
ctus apertius intulit / cū subiūxit: Discretor cogitatio
num ⁊ intentionum cordis. Cōpages eñ nostre cogita
tiones sunt: medulle aūt intētiones. Et sepe aliud cogi
tamus: atq aliud est qđ per cogitationem intendimus.
Nam si quis ꝓposito nūmoꝝ premio /pupilli vel vidue
causam defendat: et fortasse ecclesiam ingrediēs / i suis
precib⁹ deo dicat: Tu vides q causam pupilli ⁊ vidue
defendo: iste procul dubio qđ cogitat scit: sed quo inten
dat ei⁹ cogitatio ignorat. Aliud q̄ppe cogitat/atq alio
intendit. Non eñ defensionem pupilli vel vidue/sꝫ mer
cedem nūmoꝝ querit. Nam tollere tēporale premium:
et non pupillum ac viduam defendere intendit. Sermo
itaq dei/discretor est cogitationum ⁊ intētionum cor
dis: q non aspicit quid apud temetipm cogitas: sꝫ per
medullam cōpagis.i. per intētionem cogitationis que
accipere requiris. Restat ergo vt doctor cum loquitur/
q̄si mensa dei semper intus labium reflectat: ne aut ma
la intentione loqui inchoet: aut cū bene ceperit/seduct⁹
fauoribus / in appetitū alium declinet. Fortasse aūt de
C custodia disciplne sermo doctori est. Et sepe etiā cōtin
git vt discipline regulam quā scit dicere/nesciat tenere:
q aut nimio zelo motus / minus se per mansuetudinem
temperat: aut nimia mansuetudine placidus / minus se
cōtra vitia in zeli stimulo inflāmat. Magna eñ conside
iij.Re.vij. ratione debem⁹ pensare qđ scriptum est: Quia in vasis
templi inter coronas ⁊ plectas/boues ⁊ leones ⁊ cheru
bin exsculpta sunt: et subter boues ⁊ leones lora depēdē
tia. Corone quippe signū victorie: plecte aūt concordie
vnanimitatem signāt. Cherubin vo plenitudo sciētie di
çuntur. Sacerdotes enim atq doctores inter coronas
et plectas.i. inter fortitudinē boni operis quo ad victo
riam currūt: et charitatis cōcordiā quo a se vicissim nō
discrepant: per boues ⁊ leones atq cherubin designati
sunt: q in plenitudine sciētie quam habēt/necesse est vt
et boum mansuetudinem teneāt/et feruorem leonū: qua
tenus in disciplinam quā predicant/et ex sancto zelo ac
censi sint: et ex paterna dulcedine tranquilli. Quib⁹ sub
ter se lora depēdeāt: vt discipline sue retinacula quibus
ipsi ligati sunt/etiā subiectis suis sollicite impendant.
Sup eos eñ lora dependere est/custodie vincula subdi
tis tenere. Que tūc recte seruātur: cū nec boum mansue
tudo in zeli feruore amittitur: nec leonum terror in man
suetudine declinatur. Tāta quippe debet esse discretio
vt nec disciplina nimia: nec ipsa quoq misericordia sit
remissa: ne si inordinate culpa dimittitur/is q est culpa

D
bilis/in reatu grauius adstringatur. Et rursus: si culpa
immoderate retinetur/tanto q corrigitur deterior fiat/
q̄to erga se nil ex benignitatis gra agi cōsiderat. Exhi
benda itaq prauis est asperitas in ostensione: charitas
in mēte: vt ⁊ dura ostensio delinquētem coerceat: et cha
ritatis custodia mercedem mansuetudinis nō omittat.
Ecce dum loquor/ Joseph animum pulsat: vt ad osten
Genesis denda que dico /ipse testis veniat. Certe somnium qđ de
xxxvij. ꝓfectu suo viderat/fratrib⁹ narrans/per hoc qđ innocē
ter retulit: malitie prauitatem in eis stimulos excitauit. Ab eisdē
fratribus/ hismaelitis est vēditus: in egyptum ductus:
Ibidem. mira oīpotentis dñi dispensatione eidem egypto prela
Ge.xxxix. tus est. Cūq in terra chanaan fames exurgeret: fratres
ad egyptū venerūt: Joseph prelatū egypto repererunt:
cūq submissis ad terram ceruicib⁹ adorauerunt. Et q
mutari dei cōsilium non valet: quem ideo vēdiderāt ne
adorarēt: adorauerūt q vēdiderūt. Tūc ipse vir dei spi
ritu discretionis plenus: cognouit fratres/non cognit⁹.
Gen.xlij. Sed memor culpe/et remissor iniurie: mala fratrum nec
reddere studuit/nec sine purgatione laxare. Nam suspe
Ibidem. cta voce protin⁹ dixit: Exploratores estis vos: vt videa
tis infirmiora terre/venistis: iam nūc experimētum ve
stri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini
hinc. O iaculum in corde. Peregrini venerāt/famis pe
riculum fugiebāt/frumēta que querebāt non acceperāt:
et feriri se insup iactione criminis videbant. Inter hec
E ducūtur ad carcerem: et post triduum adhuc in eadem
asperitate terrentur. Iam reditur ad cor: iam culpe me
moria pulsat animum: atq inter se inuicem loquuntur:
Gen.xlij. Merito hec patimur: q peccauim⁹ in fratrem nostrum:
vidētes angustiam aīe illi⁹/cū deprecaret nos: et nō au
diuimus. idcirco venit sup nos ista tribulatio. In his
aūt cor Joseph amore vincitur: secessum petit: soluit fle
do quod pietati debuit. Seuerus ad fratres reuertitur:
vt cruciates eoꝝ aīas a culpa liberaret. Post hec vnus
religatur in vinculis: dimittūtur ceteri cum frumētis/
vt vnus frater veniat: quē minimum habere se dixerāt.
Uenit postmodum frater. Uincebat mentem pietas: cū
frater innocens videretur: sed permanebat in ostensione
Gen.xliiij asperitas: vt fratres noxij purgarētur. Frumēta dātur:
cyphus in sacco iunioris fratris abscōditur: furti post
eos questio mouetur. Mittitur vt reducātur addicti: in
seruitutem decernit apud quē cyphus fuisset inuentus.
In sacco vltimi fratris inuenitur. Tūc Beniamin redu
citur: afflicti oēs fratres sequunt. O tormēta misericor
die. Cruciat ⁊ amat. Reuersi igit/in terra cū lachrymis
prostrati: veniā postulāt. Memores eñ quid de illo pa
tri ꝓmiserāt: merore intolerabili tabescebāt. Tūc se vl
tra cohibere nō valēs pietas clausa prorupit ad mediū:
et excussit charitatis lachrymas de vultu seueritatis.
Detersa est ira que apparebat: et nō erat ostensa miseri
cordia que erat ⁊ non apparebat. Sic vir sanctus facin⁹
fratrum ⁊ dimisit/et vindicauit. Sic in vigore clemen
tiam tenuit: vt delinquētibus fratribus nec sine vltione
pius existeret/nec sine pietate district⁹. Ecce hoc est ma
gisterium discipline: vt culpis ⁊ discrete nouerit parce
re/et pie resecare. Qui aūt discretionis spiritum nō ha
F bent: aut sic dimittunt peccata vt non corrigant: aut sic
quasi corrigēdo feriūt vt non dimittāt. Doctor ergo cui
de discipline moderamine loqui necesse est/mensam dei
esse se sciat: atq intus labrum reflectat: vt qđ docēdo lo
quitur/hoc sub discretionis spiritu vigilāter operetur.
Nec si quedam sibi deesse considerat/oportet vt ab eoꝝ
predicatione cōticescat. Locus quippe ei⁹ exigit vt lo
quatur. Uerbis ꝗ suis semetipm cōuentat: et si nō ideo
loqtur q operatur / ideo operetur q loqui cōpellitur.
Ubi itaq se cōspicit opere implere qđ dicit: ibi audito
res admoneat: eorūq aīos ad studiū bone operationis
accingat. Ubi aūt necdum se videt implesse qđ loquit:
ad bona de quib⁹ auditores admonet / se quoq pariter
inflāmet: vt ipse etiā simul discat in opere /qđ per eum lo
quitur veritas in predicatione. Sepe eñ qđ viuēdo ne
scimus/cōpulsi loqui doctrinam/loquēdo discimus: vt
dum de cogitationis nostre pigritia reatus nascitur in
mēte/eādem mētem cōpūctio subito oborta transuerbe
ret: et sua voce excitata euigilet in opere/que prius tor
pebat in ocio sine voce. Ecce aūt cum mense labium pal
mo tēditur.i. cū per doctoris os cōtra vitia disputatur:

B

atq ad bona opera cor auditorꝝ accenditur: multi qui eius verba audiunt/quāta vel qualia mala perpetrauerint/recognoscunt: atq ad eum confitentes veniūt: eūq pro peccatis suis intercessorem fieri cum fletibꝰ petunt: vt ipse orando deleat culpas: quas predicando manifestat. Unde ꝛ subditur:[Super mensas aūt carnes oblationis.] Doctores etenim sancti cum pro cōpunctis peccatoribus atq confitentibus oīpotenti dño preces fundunt / per hoc quod ad veniam pro carnali eorum vita postulant: mense dñi carnes oblationis portant. Ut ergo fint pro quibꝰ conuersis et flentibus rogent: oportet vt eisdem prius in peccato positis predicent: et cum iā ceperint pctā relinquere/ atq ad innocentiā festinare: necesse est vt erga eos i ore doctoris icremēta pdicationis excrescant: et quibusdā doctrine sue verbo tāto vehementius insistat: quāto eos grauius cecidisse cōsiderat: videlicet sciens ꝙ ipse tanto mercedē magne remunerationis accipiat: q̄to verbis suis alios de profundioribus pctis leuat. Libet inter hec/sancti euāgelij ad medium verba deducere: cuius sacra historia p hoc qđ factū miraculū narrat: mira q̄ quotidie agūtur denūciat. Nam cōfessi atq ieiuni ad dominū populi cū venissent: discipulis dñs dixit: Misereor super turbā: quia ecce iā triduo sustinent me: nec habēt quid mādu cēt. et si dimisero eos ieiunos i domos suas/deficiēt i via. quidam ei ex eis de longe venerunt. Turba triduo dominū sustinet: quando multitudo fideliū peccata que pperrauit/p penitētiā declinans: ad deū se in opere/locutione atq in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos i domum suā dominus noluit/ne deficiant i via: quia videlicet cōuersi peccatores in presentis vite via deficiunt: si in sua conscientia sine doctrine sancte pabulo dimittantur. Ne ergo lassemur in huius peregrinationis itinere/ pascendi sumus sacra admonitione. Ualde autem pēsanda est pia sentētia que processit ex ore veritatis qua dicitur: Quidam eni ex eis de longe venerunt. Est autem qui nihil fraudis et nihil carnalis corruptionis expertus/ad omnipotentis dei seruitium festinauit. Iste de longinquo non venit: quia per incorruptionē et innocentiam proximus fuit. Alius nulla ipudicitia/ nullis flagitiis inquinatur: solo autē cōiugio expertus/ad ministeriū spiritale cōuersus est. Nec iste venit de lōginquo: quia vsus cōiunctione concessa per illicita non errauit. Alij vero post carnis flagitia: alij post falsa testimonia: alij post facta furta: alij post illatas violētias: alij post ppetrata homicidia ad penitētiam redeunt: atq ad oīpotentis dei seruitium cōuertuntur. hi videlicet ad dñm de lōgīquo veniūt. Quāto etenī quisq plus i prauo opere errauit: tāto ab oīpotente dño longius recessit. Nam ꝛ prodigꝰ filius qui patrē deseruit/abijt in regionē longinquā/i qua porcos pauit: quia vitia nutriuit. Dent igitur alimēta eis etiā qui de lōginquo veniunt: quia cōuersis peccatoribꝰ doctrine sancte cibi prebendi sunt: vt in deum vires reparent: quas in flagitijs amiserūt. Qui sepe a doctoribꝰ tanto necesse est vt largioribꝰ cibis doctrine satient: q̄to fessi maioribus vitijs venerūt. Et cū iam cōfiteri ceperint mala que commiserūt: atq confitendo relinquere et fletibus punire: necesse est vt doctores sancti pro eorum peccatis sollicite exorēt: q̄tenus mense dñi carnes oblationis portēt. Quod quotiēs agūt: et in hoc pro alienis

Mat.viij.

D

Ibidem.

I

peccatis interueniūt: sua āte dei oculos amplius detergunt: quia ea ipsa charitate se iustificāt: qua mira pietate pro alienis iniquitatibꝰ se in lamētis mactāt. Nec laboriosum debet esse doctori pro conuersis peccatoribus lachrymas fundere: quando et ipse q̄ oīa creauit/homo factus/pro nostris iniquitatibus in cruce sāguinem fudit. Qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritussancti deus in secula seculorum. Amen.

Homilia .xxij. et vltima.

Et extra portam interiorē gazophylacia cantorum in atrio interiori: quod erat in latere porte respicientis ad aquilonē: et facies eorum contra viam australē vnā ex latere porte orientalis: que respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me: Hoc gazophylaciū quod respicit viā meridianā/sacerdotum est qui excubant in custodijs tēpli. Porro gazophylacium quod respicit ad viam aquilonis/sacerdotū erit qui excubant ad ministeriū altaris. Isti sunt filij sadoch: qui accedunt de filijs leui ad dominū vt ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorū/ ꝛ latitudine centum cubitorum per quadrum: ꝛ altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi: et mensus est vestibulum quinq cubitis hinc/ et quinq cubitis inde: et latitudinem porte triū cubitorum hinc/ et trium cubitorum inde: longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum/ et latitudinē vndecim cubitorū. Et octo gradibus ascendebat ad eam: et colūne erant in frōtibus vna hinc/ et altera inde.

K

Explicit Textus.

Sacri eloquij mysticos sensus propheta p aspirationē sancti spūs prudēter intelligēs/dicit: Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea aīa mea. Qui rursus ait: Reuela oculos meos: et considerabo mirabilia de lege tua. Qui eni necdū occulta de apertis intelligit: oculos velatos habet. Qui vero iam itelligit/reuelatos. Et mirabilia de lege dei cōsiderat: qui spiritaliter littere verba discutiēs/ que interius magnitudo lateat pensat. An nō est mirabile quādo aliud auribꝰ sonat: atq aliud exit ad intelligentiā quod non sonabat? Cui ergo verba sacri eloquij: nisi lapidi similis dixerim: i quo ignis latet? Qui manu quidē frigidus tenetur: sed percussus ferro/per scintillas micat: atq hoc emittit ignē qui post ardeat: quod prius manꝰ frigidū tenebat. Sic eteni: sic verba sunt sacri eloquij: que quidem per narrationem littere frigida tenētur: sed si quis hec aspirāte dño intento intellectu pulsauerit: de mysticis eius sensibus ignē producit: vt in eius verbis post animꝰ spiritaliter ardeat: que prꝰ per litterā ipse quoq frigidus audiebat. Ecce etenim propheta dicit: [Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori quod erat in latere porte respicientis ad aquilonem: ꝛ facies eorum contra viam australē vnam /ex latere porte orientalis que respiciebat ad viam aquilōis.] In his itaq verbis littere/ad amorē dei cuius animus inferuescat: quin potius quis non ex ipsa eorum lectiōe tepescat? Si autem latens in littera spiritualis medulla discutitur / per hoc scintille intellectus exeunt: et incēdunt quod prius cordis auribus frigidū sonabat. Nobis tamē vt se aspirante dño interior intellectꝰ aperiat: ipsa prius narratio iuxta litterā pateflat. Ait enim quia porta erat interior: atq extra hanc atriū quod appellat interiꝰ: ac deinde alie/id est aquilonis/ austri atq orientis porte describuntur: vt ipsum atrium quod esse extra portā interiorē dixerat/ a portis exterioribus esse interius ostendat. Atrium ergo hoc et foris ꝛ intus est. Foris quia extra portā interiorē; intus autē quia itra portas exteriores. Gazophylacia quoq cantorū esse in hoc eodem atrio narrantur: que a latere porte posita dicuntur respicientis ad aquilonem. Sed ipsa eadem gazophylacia ad australē viam respiciūt. Et subditur [Ee latere porte orietalis que respiciebat ad viam aquilonis] In quibus verbis aperte intelligitur quia cantorum gazophylacia inter latus porte respiciētis ad aquilonem/ et latus porte oriētalis fuerant posita: que porta videlicet respiciebat ad viam aquilonis. Facies itaq gazophylaciorum contra viam australem/sed positio inter portam erat orientis et aquilonis. Porta ergo interior habebat ex latere portam aquilonis: ex alio quoq latere portam australem. In fronte vero vestibuli orientalis porta fuerat: atq sic atriū qđ erat extra portam interiorē: vt hoc quoq esset interiꝰ; porte exteriꝰ ambiebāt. Hec de

L

Ps.cxviij.

Ibidem.

M

A

verbis littere sub breuitate transcurrimus:vt in eis sen
sus mysticos nō breuiter exquiramus. In parte autem
superiori tres porte descripte sunt.i.orientis:aquilonis
et austri:morq; interioris atrij tres alie narrate.i.au:
stri:orientis:et aquilonis:ac deinde porta atrij interio:
ris dicta est:in qua mense de quadris lapidibus extru:
cte memorātur:et porta que respiciebat ad aquilonē:in
qua mense essent ad sacrificiū:non ad holocaustū. Un:
de in interiori diximus significari ecclesiā:in exteriori sy:
nagogā. Sed his expletis/rursum propheta incipit in:
teriorem portā:atq; tres alias.i.aquilonis:austri:& oriē:
tis describere:et in earū atrio interiori quod erat extra
portā interiorē/esse gazophylacia/cantores/sacerdotes
templum/altare/sacrificia perhibet. In quibus verbis
qr de sancte ecclesie institutione narrare alia ab eis que
superius dixerat cepit:patet q interioris porte intelle:
ctum mutauit. Si eni sub vno itellectu omnia diceret/
nouo ordine ipsa atq; alia non replicaret. Nam quomo:
do possum⁹ extra portā iteriorē atriū:gazophylacia:cā:
tores:sacerdotes:tēplum:altare:sacrificia dicere:si per
eandem prophetā interior hoc loco sancta ecclesia desi:
gnatur? Cum eni cuncta hec intra ipsam sint:quomodo
extra portam interiorem sunt/si extra ecclesiam nō sunt?

B

Intelligi ergo porta interior potest ea de qua iā longe
superius locuti sumus:que cōtra portam aquilonis et
orientalem dicitur posita:per quam figurari diximus
aditū qui nobis ad interiora gaudia patrie celestis ape
ritur:vt hic quoq; per portas q circa vestibulū narranē/
sancta ecclesia:p portā vero interiorē/celestis regni adi
tus figurētur. Sed ne quis me verba sācti spiritus esti:
met ad intellectum meū violenter iflectere:& dicat quia
de porta interiori significationē sancte ecclesie quam se:
mel dixi/mutare nō debui:infulgente dei omnipotētis
gratia que cepimus ipsa teneamus:vt et porta interior
signet ecclesiam/que nos ad iteriora gaudia perducet:
et gazophylacia:cantores:sacerdotes:templū:altare:sa
crificia sint in atrio quod est extra portā:et tamē extra
ecclesiā non sint. Si enim subtili inuestigatione perqui:
rimus:nil obstat intelligi vt interiorem portam sicut di
ctum est/sanctā ecclesiā sentiamus. De qua nūc dicitur:
Et extra portā interiorē gazophylacia cātorū in atrio
interiori. Duo sunt eteni q dicunē: Porta interior:atq;
extra hanc atrium interius:quatenus hoc ipsum atri:
um et exterius sit & interius. A porta exterius:interius
autē (sicut prediximus) portis quas narrando subiun:
xit. Sancta eni ecclesia duas vitas habet. Unam quam
temporaliter ducit:aliam quā in eternū recipit. Unam
qua laborat in terra:aliā qua remuneratur in celo. Unā
qua mercedes colligit:aliā vero in qua iam de receptis
mercedibus gaudet:atq; in vtraq; vita offert sacrificiū.

C

Hic videlicet sacrificiū cōpūctionis/& illic sacrificium
laudis. De hoc sacrificio dicitur: Sacrificiū deo spirit⁹ *Psalm.l.*
cōtribulatus. De illo autē scriptū est: Tunc acceptabis *Ibidem.*
sacrificium iustitie:oblatiōes & holocausta. De quo rur:
sus ait: Ut cantē tibi gloria mea:& non compungar. In *Ps.xxix.*
vtroq; autem sacrificio carnes offerūtur:quia hic obla:
tio carnis est maceratio corporis:ibi oblatio carnis est
in laude dei gloria resurrectionis. Tūc qppe illic quasi
in holocaustū offertur caro:quādo in eterna icorruptio
ne pmutata/nil cōtradictionis/nil mortalitatis habue
rit:quia tota simul amoris eius ignibus accensa/in lau:
de sine fine permanebit. Porta ergo hec interior.i.san:
cta ecclīa habeat interiora sua:illā videlicet vitam que
adhuc oculis nostris occulta est. Habeat extra eā atriū
exterius.i.vitā presentē:in qua omne bonū agitur:vt ad
bonū sine fine pueniaē. Sint ergo in interiori atrio (qđ
tamen extra portam est) gazophylacia cantorū:qr electi
quiq; atq; perfecti qr adhuc in carne mortali subsistūt:
et intra sinum sunt sancte ecclesie:et adhuc extra secreta
gaudia interioris vite. Sint gazophylacia cantorum
interius et exterius:quia corda sanctorū que omnipotē
ti deo desideriū suū per magni ardoris amorē cantant:
et iam intus sunt/et adhuc intus nō sunt:quia in sancte
ecclesie sinu posita/& iam vident per spiritū quod intus
fortiter ament:et tamen adhuc nō vident perfecte quod
amāt. Sint itaq; in interiori atrio gazophylacia:sed ex:
tra portam:vt iam et intus sint per desideriū:et adhuc
intus nō sint per plenariū effectū. Quid sunt autem ga:
zophylacia cantorū:nisi sancta desideria amantiū? Qui

D

precepta diuina quasi quasdā diuitias custodiūt in mē:
te:quas cantando seruant:quia mādata dei nō ex timo:
re sed ex amore perficiunt:eisq; ipse sacri eloquij prece:
ptiones cātabiles fiant/quas nō ex tristitia/sed ex desi:
derio semper operantur. Uultis cor iusti quasi cuiusdā
cātoris gazophylaciū audire? Cātabiles mihi erant iu: *Ps.cxviij.*
stificationes tue in loco incolatus mei. Iustificationes
dei dicimus precepta diuina:que nos iustos faciunt:si
impleātur. Que tunc nobis in loco incolatus nostri can:
tabiles fiunt:quando in hac peregrinatione vite presen:
tis ipsa eadē mandata diligimus:et ex desiderio imple:
mus. Hinc est q idem psalmista iterū ex cantorū gazo:
phylacio se esse insinuat:qui ait. Misericordiā et iudici *Psalm.c.*
um cantabo tibi dñe. Misericordiā dñi qua peccata la:
xātur/cantare etiā peccator debet.i. hanc cū gaudio di:
cere atq; sperare. Sed quis ita iustus est/vt ei⁹ sibi eter:
num iudiciū ante mentis oculos reuocet/et non contre:
miscat? An potius venire ad illud examē tanti iudicis
presumat:festinet & gaudeat? Quisquis ille est:magnus
est:quia iam misericordiā dñi et iudiciū cantat. Cātat
quippe iudiciū/ad quod intrare non trepidat. Sit ergo
mens illius gazophylaciū cantorū:vt per diuitias mise
ricordie quas accipit:letus pergat ad iudiciū quod iā
nō pertimescit. Uideam⁹ si placet fratres charissimi/

E

aliud quoq; gazophylaciū cantoris. Forsitan et ipse iu:
diciū cantat. Quid eteni dicit? Ego eni iam delibor/et *ij.Ti.iiij.*
tēpus mee resolutionis instat. Bonū certamen certaui:
cursum cōsummaui:fidem seruaui:de reliquo reposita
est mihi corona iustitie:quam reddet mihi dñs in illa
die iustus iudex. Qui laborū suorū cōscius/memor cer:
taminis quod egit/memor fidei quā seruauit/esse sibi in
iudicio repositā coronā dicit:eamq; sibi in illa die red:
di sperat potius q donari. Profecto patet quia iudici:
um cantat:qđ venire desiderat. Unde etiā subdit: Non *ij.Ti.iiij.*
solum autē mihi:sed et his qui diligunt aduentū eius.
Nemo ei aduentū iudicis diligit:nisi qui se habere cau
sam in iudicio bonā nouit. Eorū ergo corda qui aduen:
tum iusti iudicis diligūt/gazophylacia cantorū sunt:
qr per presumptionem gratie et vite/per virtutes sancti
desiderij cātant iusti iudiciū:quod oēs iniusti pertime:
scunt. Meminit autē charitas vestra/quia superiori lo:
cutione per portā orientis fidē:per aquilonis spem:per
austri autē charitatē diximus designari. Hec itaq; ga:
zophylacia inter portā orientis et aquilonis esse memo
rantur:atq; ad viam australē respicere:quia corda san:
ctorum inter fidē et spem posita/australē viā respiciūt:
qm sancte charitatis ignibus inardescunt. Ipsa quoq;

F

orientalis porta respicere dicitur ad viā aquilonis:qr
nobis per fidē quidē omnia in baptismate pctā laxātur:
sed tamē dū adhuc hic viuimus:etiā post fidem sepius
ad peccata declinamus. Et quasi orientis porta viam
aquilonis respicit:cū vita nostra post perceptā fidē/ad:
huc aliquatenus in frigore culpe torpescit. Quis eni in
hac vita valeat post fidē sine culpa viuere:cum Ioannes
dicat: Si dixerimus quia peccatū nō habemus/ipsi nos *j.Joan.j.*
seducimus:et veritas in nobis non est? Cuius verbis Ia
cobus concordās ait: In multis eni offendimus oēs. *Jaco.iij.*
Si autē peccata preterita in fidei perceptione dimissa
sunt:& adhuc post fidē ad peccata declinatur:que nobis
erit presumptio iustitie:que spes vite permanentis:nisi
vt dum adhuc inter portam orientis et aqlonis sumus:
ad viam austri mētis oculos leuemus:quatenus ex san
cta charitate feruentes calor nos amoris liberet a cul:
pe teporis & frigoris? Sint ergo gazophylacia iter por
tā oriētis et aquilonis:sed sicut dictū est/ad australē vi:
am facies intēdant:vt inter hoc q nati in fide sumus/et
q post ad pctā delapsi/de spe pietatis psumimus:exer
ceamus nosmetipsos in ardore charitatis:et ibi tenda:
m⁹ oculos cordis:vbi accēdamur ignib⁹ amoris. Po:
test autē per aquilonis portā gētilitas:per austri viam
iudea:per oriētis autē portā ipse dñs designari. Per a:
quilonē quippe nō immerito gentilitas figuratur:quā
ille in torporis frigore possidet qui dixit. Sedebo i mō: *Esa.xiiij.*
te testamēti:in lateribus aqlonis. Per australē quoq;
portam recte iudea accipitur:in qua spiritales patres
celesti amore ferbuerūt. Quorū vnus loquiē dicēs. Cō: *Ps.cxxv.*
uerte domine captiuitatē nostrā:sicut torrens in austro.

G Que etsi carnalem populū habuit / in quo velut aquilonis frigora portauit; in sanctis tamen suis doctorib⁹ ac prophetis ad deum ac proximū calore charitatis arsit. Quē talis autē porta nō immerito ipsum signat: de quo

Zach.vj.
Luce.j.

scriptū est: Ecce vir oriens nomē ei⁹. Et de quo zacharias ait: Uisitauit nos oriens ex alto. Sint ergo gazophylacia cantorū ex latere porte aquilonis: quia nō solū in iudea fuerunt corda sanctorū spiritaliter accensa: sed etiam in gentilitatis multitudine ad sancte fidei sacramenta cōuersa / ardent corda sanctorum amore celestis patrie: inhiāt gaudia eterna: suspirāt ad societatem sanctorum ciuiū in celo: sed tamen exempla hui⁹ ardoris quē dono sancti spūs acceperūt / a spiritalibus patribus synagoge capiūt. Unde ipsa quoq; gazophylacia et in aquilonis latere posita / oculos ad viā australē tendūt. Ecce enim ex gentibus venimus: sed in hoc quoq; pro sancti spiritus amore calemus. Iudee patres aspicimus / qui nobis in suis dictis quotidie sancti desiderij exempla pbent. An non quasi calore meridiani feruoris ardebat /

Psal.xlj.

qui estuabat dicens: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū: ita desiderat aīa mea ad te de⁹. Sitiuit anima mea ad deū viuū: qñ veniā ꝛ apparebo añ faciē dei? Qui

Psal.c.

rursus ait: Psallā et intelligā in via imaculata: qñ venies ad me. Hoc quoq; ardore succēsus fuerat q̄ dicebat:

Luce.ij.

Nunc dimittis dñe seruū tuum ſm verbum tuum in pace: quia viderūt oculi mei salutare tuum. Quia ergo ex gentilitate venimus / sed sanctos iudee patres nobis in diuini amoris imitatione pponimus: quasi quedā cantorū gazophylacia ex latere porte que viam aquilonis

H respicit / sumus: sed ad viā austri facies tenemus. Et notandū q̄ hec eadē gazophylacia inter portā aquilonis et orientis esse perhibētur: quia videlicet post incarnationē dñicam / multitudo gentiū ad fidem venit: atq; inter ipsos fideles populos ꝛ sacramēta dñice incarnationis que medullitus diligūt / corda amantiū surgūt. Habeant ergo sancti gazophylacia hinc oriētis portā / ꝛ inde aquilonis: quia inter ipsa redēptionis sue mysteria que sequūtur: ꝛ carnales quosdā quos ꝛ intra sanctā ecclesiā tolerāt: multi in deū forti amore proficiūt: virtutibus excrescūt: eterni iudicis aduentum querūt: et inter ea que amāt atq; illa que tolerāt / quasi quedā gazophylacia diuitias spiritus in mēte seruant. Nec inter sacramenta que diligūt / ꝛ que iam cōtraria portāt / deficiunt: quia ad australē viam facies intendunt. Quid enim patimur quod patres nostri pro amore dñi antea nō pertulerūt? Notandū vero q̄ inter portā austri et aquilonis / orientalis porta esse describitur: quia dñs ac redēptor noster de iudea est natus: moxq; in fide sua ecclesiam ex gentibus traxit. Quasi enim inter meridianā portam et aquilonis apparuit: quia ex illa venit / et istam i suo seruitio cōuertit. Unde et hīc dicit̄ q̄ porta eadē orientalis ad viā respicit aquilonis: quia natus dñs synagogā deseruit: et multitudinē gentium collegit. Notandum

I quoq; est q̄ dū de gazophylacijs diceret / Et facies eorū ad viā australē: additum est: vnā: vt videlicet aperte sentiamus: quia non alia est via ad celestē patriā nobis qui ex gentilitate venimus: atq; alia illis patribus qui fuerunt in iudea: sed hec eadē vna via est nobis et illis / que nos ad eterna gaudia pducit: que nobis per euan-

Jo.xiiij.
ps.lvj.

geliū dicit: Ego sum via / veritas / et vita. De qua psalmista ait. Ut cognoscamus in terra viam tuā: in omnibus gentibus salutare tuū. Quod enim hebraice Iesus: hoc latine dicit̄ salutaris. In terra ergo via cognoscit̄: q̄ iesus de⁹ ante secula: et homo factus in fine seculorū: gētibus est manifestatus. Una ergo est via ꝛ illis qui ab austro sunt: et his qui ab aquilonis porta respiciunt: quia electis iudeis et gētibus dñs ac redēptor noster expulsa pena formidinis / ad patrē factus est iter amoris: atq; adiutoriū pueniōnis. Sequitur. [Et dixit ad me: Hoc gazophylaciū quod respicit viā meridianā / sacerdotū est qui excubant in custodijs templi.] Atq; mox subdit. [Porro gazophylaciū quod respicit ad viā aquilonis / sacerdotū erit qui excubāt ad ministeriū altaris.] Quibus prophete verbis prius nobis querendū est: qui sint maioris ordinis sacerdotes: vtrum hi qui in custodijs excubāt templi: an qui in ministerio altaris? Sed quia paulopost subditur [Altare erat ante faciē templi] aperte ostenditur illos esse maioris ordinis sacerdotes qui in custodijs templi excubāt: quia profecto in altari qđ est interius ministrant. Hi autē qui ad altare quod intra faciē templi est excubant / tanto inferiores sunt: q̄to exterioribus ministrant. Querendū ergo nobis est: qui

K sacerdotes sint qui templū custodiunt: ꝛ qui ad ministeriū altaris excubare perhibent̄? Magister gentiū fide-

j.Cor.iij.

libus scribēs ait. Templum dei sanctum est: quod estis vos. Qui itaq; sacerdotes sunt qui templum dei custodiunt: nisi hi qui orando / predicando / spiritualibus actibus vigilādo / sanctā ecclesiam a malignorū spirituū immissionibus / a prauorū suasionibus / ab hereticorum erroribus defendūt? An nō custos templi fuerat qui labo-

ij.Cor.xj.

res sue passionis enumerās dicit: In labore et erūna: in vigilijs multis: in fame et siti: in ieiunijs multis: in frigore ꝛ nuditate? Atq; stati subdit: Preter illa que extrinsecus sunt / instātia mea quotidiana / sollicitudo oim ecclesiarū. Pēsate queso / custos tēpli / q̄ta sollicitudine vigilet. Ecce eni in seipso inestimabilia patit̄: et cordis sui sollicitudinē alijs ipartitur. Cuius rogo virtutis est plus de vtilitate proximorū q̄ de sua afflictiōe cogitare? Quis hoc digne estimet? quis digne pēset? Laborat: lugetꝛ esurit: sitit: alget: ieiunat: vigilat: ꝛ tamē vigilādo de ecclesiarum omniū sollicitudine cogitat. Ecce enim est solertissimus custos templi eterni i exēplo propositus. Imitet̄: quia valet aduersa pro veritate pati: bona proximis impendere: circa animarū sollicitudinem vigilare. Ne quis in perfidiā / ne quis in superbiam / ne quis in rapinā vel immundicitā labatur / exquirere atq; compescere / hoc est templum dei. i. sanctam ecclesiā custodire. Sunt autē minoris ordinis sacerdotes: qui ad ministe-

L rium altaris excubant: qui videlicet in adiutorio maiorum / peccata delinquentiū subtiliter inuestigāt: et vitā carnalium corrigunt: atq; ad hoc vsq; perducunt vt per lamēta penitētie quasi incendāt carnē in sacrificio: quā prius viuere pmiserant in peccato. Nō enim hi qui sanctis ecclesijs psunt: per semetipsos cūcta agere ꝑualent. Sed dū ipsi causis spiritalib⁹ occupantur: si qua praua ac carnalia perpetrātur: hec alijs discutiēda atq; corrigenda cōmittūt. Per quos dū carnalis vita corrigit̄: et vsq; ad abstinentie atq; orationis studiū a proficientib⁹ puenitur: quasi in altari iā caro incenditur: vt in cōspectu oīpotētis dñi inde sacrificiū redoleat: vñ prius culpa displicebat. Sed hac in re q̄stio orit̄: cū superius dictū sit q̄ gazophylacia ad australē viā facies haberēt: qua ratiōe nunc dicat̄ q̄ gazophylaciū qđ respicit viā meridianā / sacerdotū est qui excubant i custodijs tēpli: et gazophylaciū qđ respicit viā aqlonis: sacerdotū qui excubāt ad ministeriū altaris? Si eni vtraq; facies ad australē viā tenebāt: quō nūc vnū ad meridianam / atq; aliud ad aqlonis viā respicere dicit̄? Sed in his verbis agnoscim⁹ q̄ gazophylaciū sacerdotū qui excubāt i custodijs templi / ita positū fuerat: vt solā meridianā viam respiceret: gazophylaciū vero sacerdotū qui excubāt ad ministeriū altaris / ita erat in atrio: vt et ad australē viā

M et aqlonis faciē intenderet: quaten⁹ et cū gazophylacio sacerdotū qui excubāt i custodijs tēpli / meridianā viā aspiceret: et tñ sine gazophylacio eorūdē sacerdotū aqlonis viā videret. Sed qđ est hoc fratres charissimi? qđ in his verbis mysticū possumus intueri / nisi hoc q̄ secundum ea que premissa sunt / iam spiritalis auditor intelligit: quia sacerdotes maioris ordinis qui excubāt in custodijs tēpli / solā meridianā viam respiciunt: quoniā solis studijs spiritalibus occupati: semp his que amoris dei sunt / sollicite intendūt: sacerdotes aūt minoris ordinis / q̄ discutiēdis peccatis delinquētiū psunt / etiā ad aquilonis viam oculos reflectunt: vt in mētib⁹ peccantiū que sint operis frigora videāt: ꝛ hec verbis correptionis vsq; ad penitentie gemit⁹ perducentes / quasi carnes in altari dñi incendant? Respiciant etiam cum magnis sacerdotibus ad meridianā viam: quia q̄tum ad semetipsos est / feruēt igne charitatis: ꝛ succensi sunt flammis amoris dei. Sed quia peccata delinquentium crebro corrigunt: etiam ad aquilonis viā oculos reducunt. De vtrisq; autem sacerdotū ordinibus subditur. [Isti sunt filij sadoch / qui accedūt de filijs leui ad dñm vt ministrēt ei] Sadoch latine dicitur iustus. Quis autē iustus est nisi ipse cui dicit̄: Iustus es dñe: ꝛ rectū iu-

ps.cxviij.

diciū tuū? Qui vero sunt filij iusti: nisi de qb⁹ scriptū est:

A
Joan.j.
Quotquot aūt crediderant in eum: dedit eis potestatē
filios dei fieri? Leui aūt iterpretatur assumptus. Quis
aūt assumptus est/nisi populus fidelis: qui per sacramē-
ta fidei est a perfidis segregatus? Omnes ergo qui per-
seueranter spiritalibus actibus intendunt: filij sunt iu-
sti. Et de filijs populi assumpti accedunt ad dominum/
vt ministrent ei: quia de ipsis quoq₃ fidelibus eliguntur
qui ad omnipotentis dei ministerium veniant: ⁊ celesti-
bus studijs pro eruditione populi intendant. Sed no-
bis solerter inquirendum est/qui sunt qui domino mini
strant. Neq₃ enī omnes qui legunt: omnes qui predicāt:
omnes qui propria tribuūt: omnes qui per carnis absti-
nentiam corpus castigant: dn̄o ministrant. Qui enim le-
gendo atq₃ predicando gloriam propriam querunt/lar-
giendo que habent/ ⁊ corpus in abstinentia macerādo/
laudes recipere ab hominibus appetunt: sibi/non domi
no ministrant. Quo contra per psalmistam dominus di-
Psalm̄.c.
cit. Ambulans in via imaculata: hic mihi ministrabat.
Habet enim maculam in via/qui in bono opere qd̄ agit/
terrene glorie sibi premium proponit: quia qui in hoc
mūdo recipere mercedem querit/fedat in cōspectu dei
speciem boni operis p maculam praue intentionis. For-
tasse etenim quis discipline studio intentus feruet: cul-
pas delinquentium resecat. Qui tamen ad hec agenda
si non ex omnipotentis dei amore/sed zelo proprio duci
tur: sibi in his nō domino ministrat. Alius ne asper esse
videatur: multa leniter tolerat que praue perpetrantur.
B
Iste itaq₃ quia videri pro domino districtus non vult/
per lenitatis sue studium sibi ⁊ non domino ministrat.
Restat ergo vt siue in verbi ministerio fatigemur: seu i-
digentibus nostra largiamur: siue per abstinentiam car
nem domemus: seu zelo moueamur: siue per patientiam
aliquando leniter praua toleremus: vt nos summopere
debeamus intentionem nostram discutere: quatenus oē
quod facimus/non nostro sed domini zelo faciamus: ne
in his que agimus/nobis potius q̄ domino ministrem⁹
Non enim domino: sed sibi ministrauerant: de quibus
Phil.ij.
Paulus dicebat: Omnes que sua sunt querūt: non que
sunt xp̄i Iesu. Idē vero Paulus cū coelectis fratrib⁹
non sibi ministrare/sed domino/ ⁊ viuendo ⁊ moriendo
Ro.xiiij.
festinabat/dicēs. Nemo nostrū sibi viuit: ⁊ nemo sibi mo
ritur. Siue enim viuimus/domino viuimus: siue mori-
mur/domini sumus. Sibi enī sancti nec viuunt: nec mo-
riuntur. Sibi non viuūt: quia per omne quod agunt/ad
lucra spiritalia anhelant: atq₃ orando/predicando/san-
ctis operibus insistendo/celestis patrie ciues multipli-
care desiderant. Sibi minime moriūtur: quia in conspe-
ctu hominum deum sua morte glorificant: ad quem per-
uenire etiam moriendo festinant. Pensemus itaq₃: in
morte sanctorum quantum eorum opprobrium ab infi-
delibus fuit: sed quanta laus domini in corde fidelium
excreuit. Qui si suam laudem quererent: profecto patet
quia opprobria in morte timuissent. Sed nemo illorum
sibi viuit: ⁊ nemo sibi moritur: quia suam gloriam nec vi
C
uendo nec moriendo quesierunt. Videamus si ipse pri-
mus pastor ecclesie qui sibi non vixit: sibi sit mortuus.
Joannes eius socius requiratur: et de verbis domini
Joā.xxi.
ex morte pastoris eiusdem dicat: Hoc autem dixit signi
ficans qua morte clarificaturus esset deum. Non ergo
sibi est mortuus/qui deum clarificauit in morte. Disca-
mus igitur fratres mei intētionem nostram in omne qd̄
agimus/sollicita inquisitiōe discutere: et nostra nō que-
rere/si omnipotenti deo volumus ministrare. Sed quis
ex fideli populo filios sadoch ad omnipotentis dei mi-
nisterium diximus assumptos: nunquid in eodem popu
lo non sunt multi qui inueniantur in mandatis dei vi-
uere perfecti? Sunt omnino. Nam subditur. [Et men-
sus est atrium longitudinem centum cubitorum: et lati-
tudinem centum cubitorum per quadrum.] Sepe iam
per longitudinem/longanimitatem spei: per latitudi-
nem vero/charitatis amplitudinem diximus signari.
Centenarius autem numerus/in quo denarius decies
ducitur/q̄ summam perfectionis signet/plene superius
dictum est. Quid est igitur atriū spiritalis edificij: nisi
amplitudo fidelium populorum? Ipsa autem longani-
mitas spei et latitudo charitatis vacua in cordibus fi-
delium nō est. Nam per fidem quicquid valet operatur.
Gal.v.
Unde ⁊ per Paulum dicitur: In christo Iesu neq₃ cir-
cuncisio aliquid valet neq₃ preputium: sed fides que per
D
dilectionem operatur. Si ergo in vita fidelium iuxta
quendam modum per singulos perfecta est longanimi-
tas spei: perfecta latitudo charitatis: perfecta certitudo
fidei: perfectum studium operatiōis: atrium templi per
quadrum centum cubitos habet. In mensura aūt qua-
dri non aliud latus maius est: atq₃ aliud minus: sed cū-
cta simul quattuor latera equali spatio tenduntur: quia
et ipsas easdem virtutes quas diximus/fidem scilicet/
spem/charitatem atq₃ operationem/q̄diu in hac vita vi
uimus: equales sibi esse apud nosmetipsos inuenimus.
Idcirco autem maior spe ⁊ fide charitas dicitur: quia
postq̄ ad auctoris nostri speciem peruenitur/spes qui-
dem ⁊ fides transit: sed charitas permanet. Nam nūc et
quantum credimus/tantum amamus: ⁊ quantum ama-
mus/tantum de spe presumimus. De fide quoq₃ ⁊ opera
j. Joan.ij.
tione Joannes apostolus fatetur dicens: Qui se dicit
nosse deum/et mandata eius non custodit: mendax est.
Notitia quippe dei ad fidem pertinet: mandatorum cu
stodia ad operationem. Cum ergo virtus/tempus/⁊ lo-
cus operandi suppetit/tanto quis operatur: quāto deū
nouerit. Et tantum se nosse deum indicat: quantum pro
deo bona operatur. Metiantur ergo fidelis populi vir-
tutes in quadrum: quia vnusquisq₃ qui in hoc vite exer-
E
citio versatur/tantum credit/quantum sperat ⁊ amat:
et tantum operatur/quantū credit/amat ⁊ sperat. Quia
itaq₃ sancte ecclesie populi multi sunt ⁊ robusti per fidē/
et lōganimes per spem/⁊ ampli per charitatem/⁊ effica-
ces per operationem: atrium templi centum cubitis in
quadro mensuretur. Nam vt aliquid quoq₃ de eorū vir-
tutibus loquamur: sepe ex eis quosdam videmus prudē
tes per intelligentiā: fortes in aduersitate: iustos in ope-
ratione: temperantes a voluptatibus: atq₃ in omni zelo
discretionis se mensura moderantes. Qui dum pruden
tiam/fortitudinem/iustitiam/atq₃ temperantiam/vel
sicut eas enumerare quibusdam placet/prudentiam/tē-
perātiam/fortitudinem/atq₃ iustitiā tenent: mensuram
spiritalis atrij in quadro habent. Ecce enim ipse virtu-
tes quas habere bonos ac fideles dixim⁹/ita in quadro
sunt: vt vna aliam non excedat. Magna quippe est pru-
dentia: sed si minus est a voluptatibus tēperans: minus
in periculis fortis: minus in operationibus iusta: profe-
cto minus est prudens. Magna est temperātia: sed si mi-
nus intelligit vnde se temperat: si aduersa sustinere per
fortitudinem minus valet: atq₃ in timore animum deij-
cit: si per preceptionem suā aliquando ad iniustitie ope-
ra prorūpit: minus est temperans. Magna est fortitudo
sed si minus intelligit que bona custodiat: quibus ma-
lis resistat: si minus a voluptatis appetitu se temperat:
sed vincitur delectatione: si iustitie opera minus tenet:
F
atq₃ aliquando ad iniustitie opera dominatione supera
tur: minus est fortis. Magna est iustitia: sed si minus q̄
debet inter iusta ⁊ iniusta opera discernit: si minus cor
a mundi delectatione temperat: si min⁹ se contra aduer-
sa confortat: minus est iusta. Mensuretur ergo perfe-
ctorum fidelium vita per quadrum: et tantum habeat
spiritalis atrij latus vnum: quantum latera singula: qa
vnusquisq₃ tātum prudens est/quantū temperans: ⁊ iu-
stus tantum: quantum prudens/temperans/⁊ fortis fue
rit. Sunt tamē inter eos plurimi: qui adhuc carnaliter
viuunt. Qui ⁊ si fortasse litteras ignorāt/⁊ precepta dei
legere non valent: certe in multorum fidelium conuersa-
tione bona q̄ imitenꝰ vidēt. Ecce in ecclesia voces san-
cti euangelij atq₃ apostolorū sonant: ecce exempla bene
viuentium quotidie omnium oculis opponuntur. Nec
in excusatione dicere poterunt/non vidimus quod imi-
tari deberemus. Unde ⁊ subditur. [Et altare ante faciē
templi.] Quid est templum nisi fidelis populus? sicut
j. Cor.iij.
per Paulum apostolum discipulis dicitur: Templum
enim dei sanctum est: quod estis vos. Et quid est altare
dei: nisi mens bene viuentium? Qui peccatorum suorum
memores/lachrymis se lauant: carnem per abstinētiam
macerant: nullis se mundi huius actionibus miscent:
que habent/indigentibus tribuūt: ⁊ habere que non ha-
bent/non concupiscunt. Recte igitur horum cor altare
dei dicitur/vbi ex merore cōpūctionis ignis ardet/⁊ ca
ro cōsumitur. Et nūquid non tales/fratres charissimi/
quotidie i sancto hoc fideli populo quasi i templi atrio

G videmus? Nunquid non eorum vitam nobis ad exemplum propositam indesinenter aspicimus? Altare ergo ante faciem templi est: cum multi in sancte ecclesie conspectu sunt propositi: qui eterni iudicij memores / semetipsos quotidie deo sacrificium in lamento compunctionis mactant. Qui vt predictum est / corpora castigant: quatenus hoc quod per magistrũ gentium dicitur / impleant: Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuentẽ / sanctam / deo placentẽ. *Ro.xij.* Hostia quippe occiditur / vt offeratur: Sed hostia viuens est corpus domino afflictũ. Quod ꝛ hostia dicitur et viuens: quia viuit in virtutibus: et est a vitijs occisum. Hostia videlicet: quia iam huic mundo est a prauis actibus mortuum. Uiuens autem: quia cũcta que preualet bona operatur. Sed quia sub altaris nomine / de compunctionis flamma sermo se intulit: necessarium puto que sit diuersitas eiusdem cõpunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est que per timorem nascitur: alia que per amorem: quia aliud est supplicia fugere: aliud premia desiderare. *Exo.xxvij. et.xxx.* Unde etiam in tabernaculo per legem duo altaria fieri iubẽtur. Unũ videlicet exteri⁹: aliud vero interius. Unũ i atrio: aliud ante arcam. Unum quod ere coopertum est: aliud quod auro vestitur. Atq; in altari ereo cremantur carnes: in altari vero aureo incenduntur aromata. Quid est hoc fratres charissimi ꝙ foris concremãtur carnes / intus aromata: nisi hoc quod quotidie videmus: quia duo sunt compunctionis genera? Quia alij adhuc per timorem plangunt: alij vero iam se per amorem in lamẽtis afficiunt. Multi namq; peccatorum suorum memores: H dum supplicia eterna pertimescunt: quotidianis se lachrymis affligunt. Plangunt mala que fecerunt: et incenduntur vitia igne compunctionis: quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti nisi altare sunt ereum? in quo carnes ardent: quia adhuc ab eis carnalia opera planguntur. Alij vero a carnalibus vitijs liberi / aut longis iam fletibus securi: amoris flamma in compunctionis lachrymis inardescunt: celestis patrie premia cordis oculis aspiciunt: supernis iam ciuibus interesse concupiscũt. Dura eis apparet seruitus / longitudo peregrinationis sue. Regem in decore suo videre desiderant: et flere quotidie ex eius amore non cessant. Quid isti: nisi altare sunt aureum? in quorum corde aromata incensa sunt: quia virtutes ardent. Bene autem de eodem altari dicitur ꝙ ante velum arce sit positum in sancta sanctorum. Arca quippe testamenti ipse nobis factus est: de quo scriptum esse nouimus: In quo sunt *Col.ij.* omnes thesauri sapientie absconditi. Arca intra velum est redemptor noster in celo. Altare vero aureum in quo thymiama inceditur ante velum: quia sanctorum corda que cum magnis virtutibus in dei amore succensa sunt / per sanctum desiderium in illo ardent / quẽ adhuc reuelata facie videre non possunt. Inter arcam quippe et altare velum est: quia hoc quod nos adhuc a visione dei separat: corruptionis nostre obstaculũ remotũ non I est. Sed quousq; ante velũ sumus / oportet vt quasi thymiamatis incensum flãma amoris ardeam⁹. Per compunctionis autem lachrymas nil terrenum: nil transitorium querere debemus. Solus nobis desiderium perficiat: qui fecit omnia. Transcendamus per desideriũ omnia: vt mente colligamur in vnum. Non iam timore penarum / non memoria vitiorum / sed amoris flamma succensi / ardeamus in lachrymis cũ odore virtutum. Ista electorum oratio prospiciebatur / cum in sponse laude *Can.iij.* diceretur: Que est ista que ascendit per desertũ sicut virgula fumi ex aromatib⁹ myrrhe ꝛ thuris: ꝛ vniuersi pulueris pigmentarij? Sancta quippe electorum ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardẽti amore se erigit / per desertũ quod deserit ascendit. Qualiter vero ascendat adiungit. Sicut virgula fumi ex aromatibus. K Fumus de incenso nascitur: sicut per psalmistam dicitur: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu *Ps.cxl.* tuo. Fumus excutere lachrymas solet. Itaq; fumus est ex aromatibus / compunctio orationis concepta ex virtutibus amoris. Que tamẽ oratio fumi virgula dicitur: quia dum sola celestia postulat / secreta progreditur: vt ad terrena atq; temporalia petẽda minime reflectatur. Et notandum ꝙ non virga / sed virgula nuncupatur: quia interdum in compunctionis ardore tante subtilitatis est vis amoris: vt hanc nec ipse animus possit comprehendere qui illuminatus meruit habere. Bene autẽ dicitur / myrrhe ꝛ thuris. Thus enim ex lege domino in sacrificiũ incẽditur. Per myrrham vero corpora mortua condiuntur: ne vermibus corrumpantur. Myrrhe ergo ꝛ thuris sacrificium offerunt / qui ꝛ carnẽ afficiũt / ne eis corruptionis vitia dominentur: ꝛ redolentem in conspectu domini amoris sui hostiam incendunt: seq; ipsos deo in sanctis virtutibus exhibẽt. Unde ꝛ illic subditur. Et vniuersi pulueris pigmentarij. Puluis est pigmentarij / virtus bene operantis. Et notãdum ꝙ virtutes bene operãtiũ non pigmenta / sed pulueres dicuntur. Cum enim quelibet bona agimus: pigmenta offerimus. Cum vero ipsa etiã bona q̃ agimus / retractamus / ꝛ ne quid in his sinistrum sit / iudicio retractationis attendimus: quasi ex pigmentis puluerem facimus: vt orationem nostram domino per discretionem et amorẽ subtilius incendamus. ¶ Ecce hec vt deo largiente potuimus / coram vobis fratres charissimi rimati sumus. Nemo autem me reprehendat / si post hanc locutionem L cessauero: quia sicut omnes cernitis / nostre tribulationes excreuerunt: vndiq; gladijs circumfusi sumus: vndiq; imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt / alij captiui / alij interẽpti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere: quia tedet animam meam vite mee. Iam nullus *Job.x.* in me sacri eloquij studium requirat: quia versa est in luctum cithara mea: ꝛ organum meum in vocem flentium. *Job.xxx.* Iam cordis oculus in mysteriorum discussione nõ vigilat: quia dormitauit anima mea pre tedio. Iam mi- *Ps.cxviij.* nus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum mãducare panem meum: a voce gemitus mei. *Psal.cj.* Cui autẽ viuere non licet: de scripture sacre sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere: quãdo possum dulcia propinare? Quid igitur restat nisi vt inter flagella que ex nostris iniquitatibus patimur: cum lachrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creauit / etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritũ quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit: aliquãdo M flagello corrigit: quia per dolores et munera ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaq; gloria omnipotenti domino nostro Iesu christo: qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Homiliarũ beati gregorij pape super Ezechielem libri duo finiunt feliciter.

LAUS DEO

Tabula in duos

libros homiliarum super tribus primis et quadragesimo capitulis Ezechielis / Beatissimi pape Gregorij: viri vtiqz in moralibʹ omniū prestantissimi subiungitur: in qua reponunt vocabula que in sensu litterali ea significant / que Ezechielis pphetia in allegorico vel morali sensu notare Gregorio videbatur. In hac vero tabula numerus ipsum folium signat. Littere autē ABCDE et c. que terminos faciunt nūeri: singulas homilias partiuntur: vti in earum capitibus inuenies. A primā homilie partem occupat. B secundam: et ita deinceps fit in reliquis suo seruato ordine.

Deo gratias.

F I N I S.

¶ Homilia (si tortellio creditur) cum aspiratione principij et vnico l atque i latino secundum verã orthographiam scribitur: indicatque apud nos sermonem: et descendit ab homileo, quod est sermocinor. ¶ Calepinus ait dicit homiliam esse colloquium vel sermonem ad populum. Et habet penultimam correptam.

Prologus libri .xl. homiliarum Gregorij.

¶ Libri quadraginta homiliarũ beati Gregorij pape: de diuersis lectionibus euãgelij: ad Secundinum laurimitanum episcopum Prologus.

Reuerẽdissimo et sãctissimo fratri Secũdino episcopo Gregorius seruus seruorum dei. Inter sacra missarum solennia, ex his que diebus certis in hac ecclesia legi ex more solẽt: sancti euãgelij quadraginta lectiões exposui. Et quarundam quidem dictata expositio assistenti plebi est per notarium recitata: quarũdam vero explanationem coram populo ipse locutus sum: atque ita vt loquebar / ita excepta est. Sed quidam fratres sacri verbi studio feruentes: antequam ad propositũ modum ea que dixeram subtili emẽdatione perducerem: transtulerunt. Quos recte ego quasi quibusdam famelicis similes dixerim: qui prius escas edere appetunt / quam cibi plenius excoquantur. Hoc vero vbi scriptum est: Ductus est Jesus in desertum a spiritu: vt tentaretur a diabolo: prius quidem quasi sub quadam ambiguitate exposui: sed eandem dubitationem postmodum certa notatione correxi. Easdem quoque homilias eo quo dicte sunt ordine / in duobus codicibus ponere curaui: vt et priores viginti que dicte sunt: et posteriores totidem / que sub oculis dicte: in singulis essent distincte corporibus. Nec vero quedam anteposite sunt que in euangelio post leguntur: quedam vero postposite, que ante per euangelistam scripte sunt / inueniuntur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut a me diuersis temporibus dicta est sunt: ita quoque sunt ab exceptoribus in codicibus affixe. Tua itaque fraternitas sacris semper lectionibus intenta / si predictum locum euãgelij inuenerit sub dubietate prolatum: vel easdem homilias repererit ita vt prediximus non esse dispositas: has inemendatas remansisse cognoscat: et iuxta easdem quas per presentem portitorem mittere studui corrigat: nulloque modo illas sine emendatione remanere permittat. Edite autẽ in scrinio sancte ecclesie nostre retinentur: vt si qui forte a tua fraternitate longe sunt: hic inueniant vnde in his que emendate sunt, certiores fiant.

Famelicorũ natura

Mat. iiij.

Homiliarũ liber diuisus est in duas partes.

Homilie xl. Gregorij quare recto ordine nõ sunt posite.

Finit prologus.

¶ Incipit liber.xl. homiliarū beati Gregorij pape.

A ¶ Lectio sancti euangelij s̄m Lucam.

Luce.xxi.

In illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis. Erūt signa in sole: ⁊ luna: ⁊ stellis: ⁊ ī terris pressura gentium: pre confusione sonitus maris et fluctuū: arescentib⁹ hoībus pre timore ⁊ expectatione: que superueniēt vniuerso orbi. Nam virtutes celorū mouebuntur. Et tunc videbūt filium hominis venientem in nube cum potestate magna ⁊ maiestate. His autē fieri incipientibus: respicite et leuate capita vestra: q̄m appropinquat redēptio vestra. Et dixit illis similitudinē. Uidete

B

ficulneam et omnes arbores: cū producūt iam ex se fructum: scitis quoniā prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri scitote q̄m prope est regnum dei. Amen dico vobis: q2 nō preteribit generatio hec donec oīa fiant. Celū et terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

¶ Homilia beati Gregorij pape ī basilica beati Petri apostoli ad populū habita: Dominica secunda aduentus domini.

Homilia prima.

Dominus ac redēptor noster fr̄es charissimi/ paratos nos inuenire desiderās/ senescentem mūdū que mala sequātur denūciat: vt nos ab ei⁹ amore cōpescat. Appropinquātem eius terminū quāte percussiones preueniāt innotescit: vt si deū metuere in tranquillitate non volumus: saltē vicinum eius iudiciū vel percussionibus attriti timeamus. Huic eteni lectioni sancti euangelij quam modo vestra fraternitas audiuit/ paulo superius dominus premisit dicens. Exurget gens contra gentem: et regnum aduersus regnum: et erunt terre motus magni per loca: pestilentie/ et fames. ⁊ quibusdā interpositis/ hoc q̄d modo audistis adiūxit

Mar.xiij.

C

[Erūt signa in sole ⁊ luna ⁊ stellis: ⁊ in terris p̄ssura gentiū/ pre cōfusione sonitus maris ⁊ fluctuū.] Ex quibus profecto oīb⁹ alia iam facta cernim⁹: alia in p̄ximo vētura formidamus. Nam gentē contra gentē exurgere/ earumq3 pressuram terris insistere/ plus iam in nostris tēporibus cernimus/ q̄3 in codicibus legimus. Qz terremotus vrbes innumerabiles obruat: ex alijs mūdi partibus scitis q̄3 frequēter audiuimus. Pestilentias sine cessatiōe patimur. Signa vero in sole ⁊ luna ⁊ stellis adhuc aperte minime vidimus. Sed quia ⁊ hec non longe sint/ ex ip̄a iam aeris immutatione colligimus: q̄3uis p̄usq3 italia gētili gladio ferienda traderet: igneas in celo acies vidimus: ipsumq3 qui postea humani generis fusus est sanguinem coruscantem. Confusio aūt maris ⁊ fluctuum necdum noua exorta est. Sed cum multa prenunciata iam completa sint: dubium non est quin sequātur etiam pauca que restant: quia sequentium rerū certitudo est preteritarum exhibitio. Hec nos fratres charissimi idcirco dicimus: vt ad cautele studiū vestre mētes euigilent: ne securitate torpeant: ne ignorantia languescāt: sed semper eas ⁊ timor sollicitet: ⁊ in bono opere sollicitudo confirmet: pensantes hoc q̄d redemptoris nostri voce subiungitur [Arescentibus hominibus pre timore et expectatione que superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes celorum mouebūtur.] Quid etenim dominus virtutes celorum nisi angelos/ archāgelos/ thronos/ dominationes/ principatus ⁊ potestates appellat: que in aduentu districti iudicis nostris tunc oculis visibiliter apparebunt: vt districte tunc a nobis exigant hec q̄d modo inuisibilis conditor equanimiter portat.

Italie p̄secutio signis q̄busdā ostensa fuerat.

Celoꝝ virtutes que dicantur.

D

Ubi et subditur. [Et tunc videbūt filium hominis venientem in nubibus cum potestate magna et maiestate.] Ac si aperte diceretur/ in potestate magna et maiestate visuri sunt: quem in humilitate positū audire noluerūt: vt virtutē eius tāto tunc districtius sentiāt: quāto nūc ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant. Sed quia hec contra reprobos dicta sunt: mox ad electorum consolationem verba vertuntur. Nam ⁊ subditur. [His autē fieri incipiētibus / respicite ⁊ leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.] Ac si aperte veritas electos suos admoneat: dicens. Cum plage mūdi crebrescunt: cum terror iudicij virtutibus commotis ostenditur: leuate capita: id est exhilarate corda: quia dum finitur mundus cuius amici non estis: prope fit redēptio quā quesistis. In scriptura etenim sacra sepe caput pro mente ponitur: quia sicut capite reguntur mēbra: ita et cogitationes mente disponuntur. Leuare itaq3 capita est mentes nostras ad gaudia patrie celestis erigere. Qui ergo deum diligunt/ ex mundi fine gaudere atq3 hilarescere iubētur: quia videlicet eum quem amant/ mox inueniunt: dum transit is quem non amauerunt. Absit enim vt fidelis quisq3 qui deum videre desiderat: de mundi percussionib⁹ lugeat: quē finiri eisdem suis percussionibus non ignorat. Scriptum namq3 est. Quicunq3 voluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei constituitur. Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet: amicum se illius esse testatur: atq3 per hoc inimicus dei esse conuincitur. Sed absit hoc a fidelium cordibus: absit ab his qui et esse aliam vitam per fidem credunt: ⁊ eam per operationē diligūt. Ex mūdi enim destructione lugere/ eorum est: qui radices cordis in eius amore plantauerunt: qui sequentem vitam non querunt: qui illam neq3 esse suspicantur. Nos autem qui celestis patrie gaudia eterna cognouimus: festinare ad ea quantocyus debemus. Optandum nobis est citius pergere: atq3 ad illam breuiore via peruenire. Quibus enim malis mundus nō vrgetur? Que nos tristitia/ que aduersitas non angustat? Quid est vita mortalis nisi via? Et quale sit fratres mei perpēdite: in labore vie lassescere: et tandem eandem viam nolle finiri? Qz autem calcari mūdus ac despici debeat: redemptor noster prouida comparatione manifestat: cum protinus adiungit [Uidete ficulneam et omnes arbores: cum producunt iam ex se fructum: scitis quia prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei.] ac si aperte dicat: quia sicut ex fructu arborum vicina estas cognoscitur: ita ex ruina mundi prope esse agnoscitur regnum dei. Quibus profecto verbis ostenditur: q2 fructus mūdi ruina est. Ad hoc enim crescit/ vt cadat. Ad hoc cadit/ vt germinet. Ad hoc germinat/ vt quecunq3 germinauerit: cladibus consumat. Bene autem regnum dei estati comparatur: quia tunc meroris nostri nubila transeunt: cū vite dies/ eterni solis claritate fulgescūt. Que omnia sub magna certitudine confirmantur: cum sententia subiungitur: qua dicitur. [Amen dico vobis: quia non preteribit generatio hec/ donec omnia fiant. Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt.] Nihil enim in rerum corporalium natura celo et terra durabilius: et nihil in rerum natura/ tam velociter q̄3 sermo transit. Uerba enim quousq3 imperfecta sunt: verba non sunt: cum vero perfecta fuerint/ omnino iam non sunt: quia nec perfici nisi transeundo possunt. Ait ergo. [Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt.] Ac si aperte dicat: Omne quod apud vos durabile est/ sine mutatiōe durabile ad eternitatem nō est: et omne quod apud me transire cernitur / fixum et sine transitu tenetur: quia sine mutabilitate manentes sententias exprimit meus sermo qui trāsit. Ecce fratres mei iam cernimus quod audiebamus. Nouis quotidie ⁊ crebrescentibus malis mundus vrget. Ex illa plebe innumerabili quāti remanseritis/ aspicitis: et tamē adhuc quotidie flagella vrgent. Repētini casus opprimunt: noue nos ⁊ improuise clades affligūt. Sicut enim in iuuentute viget corp⁹: forte ⁊ incolume manet pectus: torosa ceruix: plena sunt brachia: in annis autem senilib⁹ statura cur

Caput sepe p̄ mēte ponitur.

E

Iaco.iiij.

Uita mortalis via est.

Mundi fruct⁹ ruina est.

F

Snīe x̄pi sunt manentes.

G natur: ceruix exsiccata deponitur: frequentibus suspirijs pectus vrgetur: virtus deficit: loquentis verba anhelitus intercidit: (nam et si languor desit/plerumque senibus ipsa sua salus egritudo est) ita mundus in annis prioribus velut in iuuentute viguit: ad propagandam humani generis prolem robustus fuit: salute corporum viridis/opulentia rerum pinguis. At nunc ipsa sua senectute deprimitur: et quasi ad vicinam mortem molestijs crebrescentibus crebrius vrgetur. Nolite ergo fratres mei diligere quem videtis diu stare nō posse: Precepta apostolica in animo ponite/quibus nos admonet dicens: Nolite diligere mundum/neque ea que in mundo sunt: quia si quis diligit mundum/non est charitas patris in eo. Audiuistis fratres agnouistis ꝙ subito turbine annosa arbusta eruta/destructe domus/atque ecclesie a fundamentis euerse sunt. Quanti ad vesperum sani atque incolumes/acturos se in crastinum aliquid putabant: et tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt: in laqueo ruine deprehensi? Sed considerandum nobis est dilectissimi/ꝙ ad hec agēda inuisibilis iudex venti tenuissimi spiritū mouit: vnius procellam nubis excitauit: et terrā subruit/casura tot edificiorū fundamenta concussit. Quid ergo iudex ipse facturus est/cū per semetipsum venerit: et in vltionem peccatorum/ira eius exarserit: si portari non potest: cum nos per tenuissimā nubem ferit? In ire eius presentia que caro subsistet: si ventum mouit/et terram subruit: concitauit aera/et tot edificia strauit? Hanc districtionē venturi iudicis Paulus considerans ait: Horrendum est incidere in manus dei viuētis. Hanc psalmista exprimit dicens: Deus manifeste veniet/deus noster/et non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit: et in circuitu eius tempestas valida. Districtionē quippe tāti iudicis/tempestas ignisque comitabuntur: quia tempestas examinat quos ignis exurit. Illum ergo diem fratres charissimi/ante oculos ponite: et quicquid modo graue creditur: in eius comparatione leuigatur. De illo etenim die per prophetam dicitur. Iuxta est dies dñi magnus: iuxta et velox nimis. Vox diei domini amara. tribulabitur ibi fortis. dies ire/dies illa: dies tribulationis et angustie: dies calamitatis et miserie: dies tenebrarum et caliginis: dies nebule et turbinis/dies tube et clāgoris. De hac die dominus per prophetam dicit: Adhuc semel: et ego mouebo non solum terram/sed etiam celum. Ecce (vt prediximus) aera mouit: et terra non subsistit. Quis ergo ferat: cū celum mouerit? Quid autem terrores quos cernimus: nisi sequentis ire precones dixerimus? Unde et considerare necesse est: quia ab illa tribulatione vltima tanto sunt iste tribulationes dissimiles: quantū a potentia iudicis persona preconis distat. Illum ergo diem fratres charissimi tota intentione cogitate/vitam corrigite/mores mutate/mala tentamina resistendo vincite/perpetrata autem fletibus punite. Aduentum namque eterni iudicis tanto securiores quādoque videbitis: quāto nunc districtionem illius timendo preuenitis.

i. Joan. ij.
Mūdū diligere periculosū est.
H
Hebre. x.
Ps. xlix.
Judicij dies sp ante oculos ponēdus est.
Sopho. i.
Aggei. ij.
Precones ire sequētis sunt terrores quos cernimus.
I

Lectio sancti euangelij secundū Lucam.

Lu. xviij.

In illo tēpore. Assumpsit iesus duodeci discipulos suos: et ait illis. Ecce ascēdimus hierosolymā: et cōsummabūtur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hoīs. Tradetur enī gentibus et illudetur: et flagellabitur: et conspuetur. Et postq̄ flagellauerint/occident eū: et die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud abscōditum ab eis: et non intelligebant q̄ dicebantur. Factū est aūt cū appropinquaret hiericho: cecus quidā sedebat secus viā mendicans. Et cum audiret turbam pretereuntem: interrogabat q̄d hoc esset. Dixerunt autē ei: ꝙ iesus nazarenus transiret. Et exclamauit dicēs. Iesu fili dauid: miserere mei. Et qui preibant: increpabant eum vt taceret. Ipse vero multo magis clamabat: fili dauid: miserere mei. Stās autē Iesus iussit illum adduci ad se. Et cū appropinquasset: interrogauit illum dicens. Quid tibi vis faciam? At ille dixit: dñe vt videam. Et iesus dixit illi. Respice. fides tua te saluum fecit. Et cōfestim vidit: et sequebatur illū: magnificans deū. Et omnis plebs vt vidit: dedit laudem deo.

K

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Petri apostoli Dominica in quinquagesima.

Homilia secunda.

Redemptor noster preuidens ex passione sua discipulorum animos perturbandos/eis longe ante et eiusdem passionis penam/et resurrectionis sue gloriam predixit: vt cum eum morientem (sicut predictum est) cernerent: etiam resurrecturum non dubitarent. Sed quia carnales adhuc discipuli nullo modo valebant capere verba mysterij: venitur ad miraculum. Ante eorum oculos cecus lumen recipit: vt qui celestis mysterij verba non caperent: eos ad fidem celestia facta solidarēt. Sed miracula domini et saluatoris nostri sic accipienda sunt fratres charissimi: vt et in veritate credantur facta: et tamen per significationem nobis aliquid innuant. Opera quippe eius et per potentiam aliud ostendunt: et per mysterium aliud loquuntur. Ecce enim quis iuxta historiam cecus iste fuerit/ignoramus: sed tamen quid per mysterium significet/nouimus. Cecus quippe est genus humanum: quod in parēte primo a paradisi gaudijs expulsum/claritatem superne lucis ignorans/damnationis sue tenebras patitur: sed tamen per redemptoris sui presentiam illuminatur: vt interne lucis gaudia iam per desiderium videat: atque in via vite boni operis gressus ponat. Notandum vero est ꝙ cum Iesus hiericho appropinquare dicitur: cecus illuminatur. Hiericho quippe luna interpretatur: luna autem in sacro eloquio pro defectu carnis ponitur: quia dum menstruis momentis decrescit: defectum nostre mortalitatis designat. Dum igitur conditor noster appropinquat hiericho: cecus ad lumen redit: quia dū diuinitas defectum nostre carnis suscepit: humanum genus lumen quod amiserat recepit. Unde enī deus humana patitur: inde homo ad diuina subleuatur. Qui videlicet cecus recte et iuxta viam sedere/et mendicās esse describitur. Ipsa enim veritas dicit: Ego sum via. Qui ergo eterne lucis claritatem nescit: cecus est. Sed si iam in redemptorem credit/iuxta viam sedet: si autem iam credit/sed vt eternam lucem recipiat/rogare dissimulat: atque a precibus cessat/cecus quidem iuxta viam sedet: sed minime mendicat. Si vero et crediderit/et cecitatem cordis sui cognouerit: sed vt lumē veritatis recipiat postulat: iuxta viā cecus sedet et mēdicat. Quisquis ergo cecitatis sue tenebras agnoscit: quisquis hoc quod sibi deest lumē eternitatis intelligit: clamet medullis cordis: clamet et vocibus mentis: dicens. Iesu fili Dauid miserere mei. Sed q̄d clamante ceco subiūgitur: audiamus. Et qui preibant/increpabāt eum vt taceret. Quid autem designant isti qui Iesum veniētem precedunt: nisi desideriorum carnalium turbas/tumultusque vitiorum: Qui priusq̄ Iesus ad cor nostrum veniat/tentationibus suis cogitationem nostram dissipant/et voces cordis in oratione perturbant. Sepe nāque dum conuerti ad dominum post perpetrata vitia volumus: dum contra hec eadem exorare vitia que perpetrauimus conamur: occurrunt cordi phantasmata peccatorum que fecimus: mentis nostre aciem reuerberant: confundunt animum/et vocem nostre deprecationis premunt. Qui preibant ergo/increpabant eum vt taceret: quia priusq̄ Iesus ad cor veniat: ma-

L
Miracula xpi vere ipsa veritatē aliquid innuūt.
Hierichō luna interpretatur.
Genus hūanū q̄ recepit lumen quod amiserat.
Joā. xiiij.
M
Cōuersio peccatorū ad dñm p̄ q̄d īpedit.

A la que fecimus/cogitationi nostre suis imaginibus illisa/in ipsa nos nostra oratione perturbant. Sed quid ad huc illuminādus iste cecus fecit:audiamus. Sequitur [Ipse vero multo magis clamabat. Fili Dauid miserere mei.] Ecce quem turba increpat vt taceat/magis ac magis clamat: qr quāto grauiori tumultu cogitationū carnalium premimur:tanto orationi insistere ardētius debemus. Contra dicit turba ne clamemus:qr peccatorū nostrorū phātasmata plerūqz ꝛ in oratione patimur. Sed nimirum necesse est vt vox cordis nostri quo durius repellitur:eo valentius insistat:quatenus cogitationis illicite tumultum superet:atqz ad pias aures dn̄i nimietate sue importunitatis erūpat. In se (vt suspicor) recognoscit vnusquisqz quod dicimus:qr dū ab hoc mūdo animū ad deū mutamus:dū ad orationis opus conuertimur:ipsa que prius delectabiliter gessimus/importuna postea atqz grauia in oratione nostra toleramus. Uix eorū cogitatio manu sancti desiderij ab oculis cordis abijcit. Uix eorū phantasmata per penitētie lamenta superant. Sed cū in oratiōe nostra vehemēter insistimus/transeuntē Jesum menti figimus. Unde illic subditur. [Stans autē Jesus iussit eū adduci ad se.] Ecce stat/qui ante transibat: quia dum adhuc turbas phantasmatū in orone patimur/ Jesum aliquatenus trāseūtem sentimus. Cum vero orationi vehemēter insistim⁹: stat Jesus vt lucem restituat:qr deus in corde figitur:ꝛ lux amissa reparat. Qua tū in re et aliud aliquid nobis dn̄s innuit:qd intelligi de humanitate ac diuinitate illius vtiliter possit. Clamantē eteni cecū Jesus trāsiens audiuit:sed stans miraculum illuminationis exhibuit. Transire nāqz humanitatis est:stare diuinitatis. Per humanitatē quippe habuit nasci/crescere/mori/resurgere/de loco ad locū venire. Quia ergo i diuinitate mutabilitas non est:atqz hoc ipsum mutari trāsire est: pfecto iste trāsitus ex carne est/nō ex diuinitate. Per diuinitatē vero ei semp stare est:qr vbiqz presens nec per motum recedit:sicut nec per motū venit. Cecum igitur clamantem dominus trāsiens audiuit:sed stans illuminauit: qr per humanitatē suam vocib⁹ nostre cecitatis cōpatiendo misertus est:sed lumen nobis gratie per diuinitatis potentiam infudit. Et notandum quid ceco venienti dicat: [Quid tibi vis faciam?] Nunquid qui lumen reddere poterat/quid vellet cec⁹ ignorabat? Sed peti vult hoc quod ꝛ nos petere/ꝛ se cōcedere prenoscit Importune nāqz ad orationem nos admonet/et tamen dicit: Scit nāqz pater vester celestis quid op⁹ sit vobis: anteqz petatis eū. Ad hoc ergo requirit vt petatur:ad hoc requirit: vt cor ad orationē excitet. Unde et cecus protinus adiunxit. [Domine vt videam.] Ecce cecus a domino non aurum sed lucem querit: paruipendens extra lucem aliquid querere:qr etsi habere cecus quodlibet potest:sine luce videre nō potest quod habet. Imitemur ergo fratres charissimi eum quem et corpore audiuimus et mente illuminatum. Non falsas diuitias/non terrena dona/nō fugitiuos honores a domino: sed lucem queramus: nec lucem que loco clauditur: que tēpore finitur:que noctium interruptione variatur: que a nobis cōmunis cum pecoribus cernitur:sed lucem queramus quam videre cum solis angelis possimus:quam nec initium inchoat/nec finis angustat. Ad quam profecto lucem/via fides est. Unde recte et illuminando ceco protinus respondetur. [Respice/fides tua te saluum fecit.] Sed ad hoc cogitatio carnalis dicit. Quomodo possum lucem spiritalem querere/quam videre non possum? Unde mihi certum est si sit: que corporeis oculis nō infulget? Cui scilicet cogitationi est quod breuiter quisqz respōdeat:quia et hec ipsa que sentit:non per corpus sed per animā cogitat. Et nemo suam animam videt:nec tamē dubitat se animā habere: quam non videt. Ex inuisibili nāqz anima/visibile regitur corp⁹. Si autem auferatur quod est inuisibile: protinus corruit hoc quod visibile stare videbat. Ex inuisibili ergo substantia in hac vita visibili viuitur:et esse vita inuisibilis dubitatur? Sed iam petenti ceco quid factum sit: vel quid ipse fecerit:audiamus. Sequitur. [Confestim vidit/et sequebatur eum.] Uidet ꝛ sequitur qui bonum quod intelligit operatur. Uidet autem/sed nō sequitur:qui bonum quidem intelligit: sed bene operari contemnit. Si ergo fratres charissimi cecitatem iam nostre peregrinationis agnoscimus: si credendo in redemptoris nostri mysterium/iuxta viam sedemus: si exorando quotidie ab authore nostro vite lumen petim⁹:si eadem luce iam per intellectum videndo illuminati post cecitatem sumus: Jesum quem mente cernimus/opere sequamur. Aspiciamus qua graditur:et eius vestigia imitando teneamus. Jesum eteni sequitur qui imitatur. Huic nāqz dicit. Sequere me: et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Sequere enim dicitur:id est imitare. Hinc rursus admonet dicens: Si quis mihi ministrat/me sequatur. Consideremus ergo qua graditur: vt sequi mereamur. Ecce cum sit dominus et creator angelorum:suscepturus naturam nostram quam cōdidit:in vterum virginis venit. Nasci tamen in hoc mundo per diuites noluit:parentes pauperes elegit. Unde et cum agnus qui pro illo offerretur defuit:columbarum pullos ꝛ par turturum ad sacrificium mater inuenit. Prosperari in mūdo noluit/opprobria/irrisionesqz tolerauit:sputa/flagella/alapas/spineam coronam/crucemqz sustinuit. Et qr rerum corporalium delectatione a gaudio interno cecidimus: cum qua amaritudine illuc redeatur ostendit. Quid itaqz homo pro se pati debet:si tanta deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in christum iam credit: sed adhuc auaritie lucra sectatur: in superbia honoris extollitur:inuidie facibus inardescit:libidinis se immunditiis polluit:prospera que in mundo sunt concupiscit/ Jesum in quem credidit/sequi contēnit. Diuerso quippe itinere ambulat/si gaudia delectationesqz appetit: cui dux suus viam amaritudinis ostendit. Reuocemus ergo ante oculos peccata que fecimus: cōsideremus qz terribilis iudex hec puniturus adueniat. Mentem formemus ad lamenta. Uita nostra ad tempus amarescat in penitentia: ne eternam amaritudinem sentiat in vindicta. Per fletus quippe ad gaudia ducimur:veritate pollicente/que ait. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Ad fletum vero per gaudia peruenitur:hac eadem veritate attestante/que ait. Ue vobis qui nunc ridetis:quia lugebitis et flebitis. Si ergo retributionis gaudium in peruentione querimus: penitētie amaritudinem in via teneamus. Sicqz fit vt non solum vita nostra in deum proficiat:sed hec ipsa nostra cōuersatio ad laudem dei et alios accendat. Unde illic subditur. [Et omnis plebs vt vidit/dedit laudem deo.]

Cypalib⁹ dediti vix spūalia ā: plectūtur.

Humanitas: ē: xp̄i trāsire est:sed stare diuinitatis.

Matt.vj.

Lux/ꝛ nō terrena q̄rat a dn̄o.

Mat.viij.

Joan.xij.

Xp̄s p ho minib⁹ m̄l ta tolerauit.

Xp̄m suo itinere ambulātes inuenimus.

Matth.v.

Luce.vj.

¶ Lectio sancti euāgelij sm̄ Mattheum.

In illo tempore. Loquente Jesu ad turbas: ecce mater eius ꝛ fratres stabant foris: querētes loqui ei. Dixit autem ei quidā. Ecce mater tua ꝛ fratres tui foris stant:querentes te. At ille respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea: et qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos:dixit. Ecce mater mea et fratres mei. Quicūqz enim fecerit voluntatem patris mei qui in celis est: ipse meus frater/soror/et mater est.

Cap.xij.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sācte Felicitatis die natalis eius. Homilia.iij.

Sancti euangelij fratres charissimi breuis est lectio recitata: sed magnis mysteriorum ponderibus grauida. Jesus etenim conditor ꝛ redemptor noster matrem se nosse dissimulat: et que ei mater sit:et qui propinqui: nō per cognationem carnis:sed per coniunctionem spiritus designat/ dicens. [Que est mater mea/et qui sunt fratres mei? Quicūqz enim fecerit voluntatem patris mei qui in celis est:ipse meus frater/et soror/et mater est.] Quib⁹ nobis verbis quid aliud innuit: nisi qr obsequentes iussionibus suis multos ex gentilitate colligit: et iudeam (ex cuius carne est ge

G

nitus) non cognoscit. Unde et mater eius cū quasi non agnoscitur/foris stare perhibetur: quia videlicet synagoga idcirco ab auctore suo non recognoscitur: quia legis obseruationes tenēs/ spiritalem intellectum perdidit/ et sese ad custodiam littere foris fixit. Sed cum is qui voluntatem patris fecerit/ soror ⁊ frater domini dicitur: propter vtrūqꝫ sexum qui ad fidem colligitur/ mirum non est. Mirandum vero valde est quomodo etiam mater dicatur. Fideles enim discipulos fratres vocare

Matthei xxviij.

dignatus est: dicēs. Ite nūciate fratribus meis. Qui ergo frater domini fieri ad fidem veniendo potuerit: querendum est quo modo etiā ⁊ mater esse possit. Sed sciendum nobis est: quia qui christi soror et frater est credendo: efficitur mater predicando. Quasi enim parit dominum/ quē cordi audientis infuderit. Et mater eius predicādo efficitur: si per eius vocem amor domini in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idonee con

Felicitatis brē mirabilis cōmendatio

firmādam adest beata Felicitas: cuius hodie natalitia celebramus: que credēdo extitit ancilla christi: ⁊ predicando facta est mater christi. Septem quippe filios (sicut in gestis eius emendatioribus legitur) sic post se timuit viuos in carne relinquere: sicut carnales parentes solent metuere ne mortuos premittāt. In persecutionis enim labore deprehensa/ filiorum corda in amore super-

H

ne patrie predicando roborauit. Et parturiuit spiritu quos carne pepererat: vt predicatiōe pareret deo: quos carne pepererat mūdo. Considerate fratres charissimi in femineo corpore virile pectus. Ad mortem stetit imperterrita. Amittere se in filijs lumen veritatis timuit: si non fuisset orbata. Nunquid ergo hanc feminam martyrem dixerim: sed plusqꝫ martyrē? Certe dominus cū

Matth. xj

de Joanne loqueretur: dixit. Quid existis in desertum videre? prophetam? vtiqꝫ dico vobis et plusqꝫ prophetā.

Joan. j.

Et Joannes ipse requisitus: respondit dicens. Non sum propheta. Qui enim se plusqꝫ prophetam nouerat: esse se prophetam negabat. Qui idcirco plusqꝫ propheta dicitur: quia prophete est officiū ventura prenūciare: non etiam ostendere. Joānes vero plusqꝫ propheta est: quia quem verbo predixit: digito ostēdit. Non ergo hanc feminam martyrem/ sed plusqꝫ martyrem dixerim: que septem pignoribus ad regnum premissis/ tot ante se mortuos transmisit. Ad penā prima venit: sed peruenit octaua. Aspexit mater ⁊ cruciata ⁊ imperterrita filiorū mortem: spei gaudio adhibuit dolorem nature. Timuit viuentibus: gauisa morientibus. Optauit nullum post se relinquere: ne si quem haberet superstitē/ non posset habere consortem. Nemo ergo ex vobis fratres charissimi existimet qꝫ eius cor morientibus filijs/ etiam carnalis

Amor interior vincit quoqꝫ dolorē carnis.

affectus minime pulsaret. Neqꝫ enim filios quos carnē suam esse nouerat/ sine dolore poterat morientes videre: sed erat vis amoris interior/ que dolorem vinceret carnis. Unde et passuro Petro dicitur: Cum senueris: extendes manus tuas: et alius te cinget: ⁊ ducet quo tu nō

I

vis. Neqꝫ enim si plenissime Petrus nollet: pro christo pati potuisset. Sed martyriū quod per infirmitatē carnis noluit: per virtutem spiritus amauit. Qui dum per carnem ad penas trepidat: per spiritum ad gloriam exultat. Actumqꝫ est vt cruciatū martyrij nolendo: voluis-

Salutē vt recupere: mus amara potamus.

set. Sic nos quoqꝫ cum gaudiū querimus salutis/ amarum poculum sumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo displicet: sed restituenda per amaritudinem salus placet. Amauit ergo iuxta carnem Felicitas filios suos: sed pro amore celestis patrie mori etiam coram se voluit: quos amauit. Ipsa eorū vulnera accepit: sed ipsa in eisdem ad regnum preuenientibus excreuit. Recte ergo hāc feminam vltra martyrem dixerim: que totiens in filijs est desiderabiliter extincta. Dum multiplex martyriū sustinuit/ ipsam quoqꝫ martyrij palmā vicit. Fertur apud veteres mos fuisse: vt quisquis consul existeret/ iuxta ordinem temporū/ honoris sui locū teneret. Et si quis posterius ad consulatum veniens/ cōsul nō semel sed bis fortasse aut tertio fieret: etiam illos laude ⁊ honore transcenderet/ qui non plus qꝫ semel consules extitissent. Uicit ergo beata felicitas martyres: q

Uiros eē feminis remissiores turpe est.

tot ante se morientibus filijs/ pro christo frequenter occubuit: quia ad illius amorem/ sola sua mors ei minime sufficit. Consideremus fratres hanc feminam/ consideremus nos qui membris corporeis viri sumus: in eius comparatione quid existimabimur. Sepe naqꝫ agenda

K

aliqua bona proponimus: sed si vnicus contra nos vel leuissimus sermo ab ore irridentis eruperit: ab intētione actionis nostre fracti protinus et confusi resilimus. Ecce nos plerūqꝫ a bono opere verba reuocant: Felicitatem verō a sancta intentione frangere/ nec tormenta potuerunt. Nos iniuriam maledictionis in aurem maledictoris impingimus: hec ad regnum etiam per ferrū exijt/ nihilqꝫ esse quod obsistebat estimauit. Nos ad precepta dominica largiri nostra saltem superflua nolumus: hec non solum deo suam substantiam contulit: sed pro illo etiam propriā carnem dedit. Nos cum ex diuina iussione filios amittimus: sine consolatione lugemus. Hec eos velut mortuos plangeret: si non obtulisset. Cum ergo ad illud terribile examen districtus iudex venerit: qd nos viri dicemus: cum huius femine gloriam viderimus? De debilitate mentis sue que tunc erit viris excusatio/ quando hec ostendetur/ que cum seculo et sexum vicit? Sequamur ergo fratres charissimi districtam et asperam redemptoris viam. Uia quippe virtutum ita iam plana facta est: vt per eam feminis libeat ambulare. Despiciamus ergo cuncta presentia. Nulla sunt etenim in hoc mundo: que transire possunt. Turpe sit diligere qd cōstat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor

Uiā redēptoris asperam sequi debemus.

superet: non superbia inflet: non ira dilaniet: nō luxuria polluat: nō inuidia cōsumat. Amore nostri fratres charissimi redēptor noster occubuit: et nos amore eius di-

L

scamus vincere nosmetipsos. Quod si perfecte agimus: non solum imminentes penas euademus: sed vna cum martyribus gloria remunerabimur. Nam cuius occasio persecutionis deest: habet tamen et pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla ferro nō subdimus: spiritali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus.

Lectio sancti euangelij sm Mattheum.

Capto. x.

In illo tempore. Misit dominus Jesus duodecim discipulos suos: precipiens eis/ et dicens. In viam gentium ne abieritis: ⁊ in ciuitates samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues que perierunt domus israel. Euntes autē predicate dicentes: quia appropinquabit regnum celorum. Infirmos curate/ mortuos suscitate/ leprosos mundate/ demones eijcite. Gratis accepistis/ gratis date. Nolite possidere aurum/ neqꝫ argentum/ neqꝫ pecuniam in zonis vestris. Non peram in via: neqꝫ duas tunicas/ neqꝫ calciamenta/ neqꝫ virgam. Dignus est enim operarius cibo suo.

Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica sancti Stephani: de apostolis.

M

Homilia. iiij.

Cum constet omnibus fratres charissimi: quia redemptor noster in mundo pro redemptione gentium venit: cum samaritanos quotidie ad fidem vocari conspicimus: quid est quod in predicatione discipulos mittens dicit: In viam gentium ne abieritis: ⁊ in ciuitates samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues que perierunt domus israel: nisi hoc qd ex facti fine colligimus: qꝛ prius iudee voluit/ et postmodum ceteris gentibus predicari: vt dum illa conuerti vocata renueret: predicatores sancti ad vocationem gentium per ordinem venirent: quatenus redemptoris nostri predicatio a proprijs repulsa/ gentiles populos quasi extraneos quereret. Et qd iudeis fiebat in testimoniū: hoc gētibus gratie esset incrementū. Erant enī tunc qui de iudea vocandi essent: ⁊ de gentibus vocandi non essent. Nam ⁊ in apostolorum actibus predicante Petro legimus ⁊ prius hebreorū tria milia/ ⁊ postea quinqꝫ milia credidisse. Et cū predicare apl'i gentibus in asia voluissent: per spiritum prohibiti esse memorantur: et tamen ipse spūs qui prius predicationē ꝓhibuit/

Discipuli xp̄i q̄re ꝓhibiti fuerūt ꝓdicare gentibus et samaritanis.

Act. ij.

Act. iiij.

B hãc ašiasorũ cordibus postmodũ infudit. Nã diu est q̃ asia cũcta iã credidit. Idcirco ergo prius phibuit/qd postmodũ fecit: q2 tunc in illa erãt qui saluãdi nõ erant. Tunc in illa erãt qui necdũ ad vitã reparari merebant: nec tamẽ grauius de contempta predicatione iudicari. Sub illi ergo occultoq3 iudicio/a quorũdã aurib9 predicatio sancta subtrahit: q2 suscitari p gratiã non merẽtur. Unde necesse est fratres charissimi/vt i omni quod agimus/oĩpotentis dei sup nos consilia occulta timeamus: ne dũ mens nostra exterius fusa/a sua se voluptate nõ reuocat: intus contra eam iudex terribiliter aduersa disponat. Qd bene psalmista intuẽs ait: Uenite r videte opera dei: q̃ terribilis in consilijs sup filios hominũ. Uidit nãq3 q̃ alius misericorditer vocatur: alius iustitia exigẽte repellit. Et q2 alia parcendo dominus/alia irascendo disponit: expauit quod penetrare non potuit. Et quem non solum inuestigabilem in quibusdam suis sententijs sed etiam inflexibilem vidit: terribilem in cõsilijs esse memorauit. Missis autem predicatorib9 quid precipiatur audiamus. [Euntes predicate dicentes: q2 appropiquauit regnum celorum.] Hoc iam fratres charissimi: etiam si euangeliũ taceat/mundus clamat. Ruine nãq3 illius voces eius sunt. Qui enim tot attrit9 percussionibus a gloria sua cecidit: quasi iam nobis e proximo regnum aliud qd sequit ostendit. Ipsis iam r a quibus amatur/amarus est. Ipse ruine eius predicant q̃ amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minaret: quisquis in illa habitaret/fugeret. Et qui stantem dilexerat: recedere quãtocyus a cadente festinaret. Si igitur mundus cadit: et nos eum amando amplectimur/opprimi volumus potius q̃ habitare: q2 nulla nos ratio a ruina illius separat: quos eius passiõibus amor ligat. Facile est ergo nũc iam cum destructa omnia cernimus: animum nostrum ab eius dilectione disiungere. Sed hoc illo in tempore difficillimũ fuit/quo predicare celorum regnum inuisibile mittebãtur: cum longe lateq3 omnes cernerent florere regna terrarum. Unde et adiuncta sunt predicatoribus sanctis miracula: vt fidẽ verbis daret virtus ostensa: et noua facerent qui noua predicarent: sicut in hac eadem lectione subiungit. [Infirmos curate/mortuos suscitate/leprosos mũdate/demones eijcite.] Florente mundo/crescente humano genere/diu in hac vita subsistente carne/exuberãte rerum opulẽtia: quis cum audiret vitam esse aliam/crederet? quis inuisibilia visibilibus preferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis/ad vitã resurgentibus mortuis/carnis munditiam recipientibus leprosis/ereptis a iure immũdorum spirituum demoniacis/tot visibilibus miraculis exactis/quis non crederet qd de inuisibilib9 audiret? Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant: vt corda videntiũ ad fidem inuisibilium pertrahãt: vt per hoc qd mirum foris agitur: hoc qd intus est: longe mirabilius esse sentiatur. Unde nunc quoq3 cum fideliũ numerositas excreuit/intra sanctam ecclesiam multi sunt qui vitam virtutum tenent: sed signa virtutum non habent: q2 frustra miraculum foris ostẽditur: si deest quod intus operetur. Nam iuxta magistri gentiũ vocẽ: Lingue in signum sunt: non fidelibus/sed infidelibus. Unde r idem predicator egregius inter predicationis verba dormientem/cadentẽq3 de fenestra euthycum: atq3 a vita funditus extinctũ/corã cunctis infidelibus orãdo suscitauit. Meliten veniens/et plenam infidelibus insulam sciens/patrem publij dysenteria febribusq3 vexatũ/orãdo sanauit. Peregrinationis vero sue comitẽ/et sancte predicationis adiutorem timotheum ex infirmitate stomachi lassescentem/nõ verbo curauit/sed medicinali arte reparauit/dicẽs: Modico vino vtere/propter stomachũ/r frequẽtes tuas infirmitates. Qui ergo infirmũ infidelẽ: et (vt credim9) mortuũ vna pce saluat: cur r egrotũ sociũ prece non roborat? Q2 nimirũ ille foris p miraculũ sanãdus erat/qui adhuc interius viuus nõ erat: vt p hoc qd exterior potestas ostẽderet/huc ad vitã interior virt9 animaret. Egrotãti autẽ fideli socio exhibẽda foris signa nõ fuerant: qui salubriter intus viuebat. Sed cõcessa potestate predicationis/cõcessis virtutũ miraculis: qd redẽptor noster subiũgat audiam9. [Gratis accepistis: gratis date.] Presciebat nãq3 nonnullos hoc ipm donũ accepti spirit9 in vsum negociationis inflectere: r miraculorũ signa ad auaritie obsequiũ declinare. Hinc est eni q̃ Simon magus p impositionẽ manus edita miracula conspiciens/percipere donum spiritus sancti p pecuniã voluit: scilicet vt deterius venderet quod male comparasset. Hinc de templo redẽptor noster flagello de resticulis facto turbas eiecit/cathedras vendẽtium columbas euertit. Columbas quippe vendere/est impositionem manus qua spiritus sanctus accipitur/non ad vite meritũ/sed ad premiũ dare. Sed sunt nonnulli qui quidem nũmorũ premia ex ordinatione non accipiũt: r tamẽ sacros ordines pro humana gratia largiũt: atq3 de largitate eadẽ/laudis solũmodo retributionẽ querunt. Hi nimirum qd gratis acceptũ est: gratis non tribuũt: quia de impenso officio sanctitatis/nũmum expetunt fauoris. Unde bene cum iustũ virum describeret pphcta/ait: Qui excutit manus suas ab oi munere. Neq3 enim dicit: Qui excutit man9 suas a munere: sed adiũxit/ab omni: quia aliud est munus ab obsequio/aliud munus a manu/aliud mun9 a lingua. Munus quippe ab obsequio est subiectio indebite impensa. Munus a manu pecunia est. Munus a lingua/fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit: tunc ab omni munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solũ nullã pecuniam: sed etiam humanam gratiam non requirit. Sed vos fratres charissimi/quos secularis habitus tenet: cum que sint nostra cognoscitis: mentis oculos ad vestra reuocate. Cuncta erga vos vicissim gratis agite. Nolite operis vestri i hoc mũdo retributionẽ querere/quẽ cũ tanta iã cernitis velocitate defecisse. Sicut male acta abscondi vultis ne alij videant: ita bona ne ad humanã laudẽ appareant cauete. Neq3 mala quoquomodo: nec bona pro tẽporali retributione faciatis. Ipsum vestri operis testem querite: quem iudicem sustinetis. Occulta nunc bona vestra esse videat: vt ea retributiõis sue tempore in publico ostendat. Sicut carni vestre ne deficiat/cibos quotidie prebetis: sic mentis vestre quotidiana alimẽta bona sint opera. Cibo corpus pascitur: pio opere spiritus nutrit. Quod moriture carni tribuitis/victure in perpetuũ anime non negetis. Si quando enim repentinus ignis habitaculum absumit: quisquis eius possessor extiterit: rapit quod valuerit/et fugit. lucrum deputat: si quid secum ex ignibus tollat. Ecce tribulationum flamma mundum concremat: r cuncta que in eo speciosa videbãtur/finis iã proximus velut ignis deuastat. Lucrum ergo fratres charissimi maximũ credite: si vobiscũ aliqd de illo rapiatis: si qd fugientes tollitis: si hoc quod perire remanendo poterat: ad retributionem vobis perpetuam largiendo seruatis. Terrena quippe omnia seruãdo amittim9: sed bene largiendo seruamus. Cum velocitate tempora fugiunt. Ad videndũ ergo citius iudicem nostrum q2 cum magna importunitate impellimur: et ex bonis actibus cũ festinatione preparemur: donante domino nostro Jesu christo. r c̃.

Margin notes (left column): A. — Predicatio a qbusdã subtrahitur. — Ps. xlv. — Mũd9 nõ est amãd9. — B. — Miracula facere cõgruẽs fuit sanctis pdicatorib9. — Miraculorum effectus. — C. — i. Co. xiiij. — Act. xx. — Actuum xxviij. — i. Tim. v.

Margin notes (right column): D. — Act. viij. — Joan. ij. — Colũbas vendere quid est. — Esa. xxxiij. — Mun9 est triplex. — E. — Acta mala et bona sunt abscõdenda. — Carni et mẽti quotidie pbẽda sũt alimenta. — Bona terrena seruãdo totaliter amittuntur. — Mat. iiij. — F.

Lectio sancti euãgelij sm̃ Matthеum.

In illo tempore. Ambulans Jesus iuxta mare galilee/vidit duos fratres/Simonẽ/qui vocatur Petrus: et Andream fratrem eius/mittẽtes rete in mare. Erant eni piscatores. Et ait illis. Uenite post me: r faciam vos fieri piscatores hominũ. At illi continuo relictis retibus: secuti sunt eum. Et procedens inde vidit duos alios fratres/Jacobũ zebedei/r Joannem fratrẽ eius in naui/cũ zebedeo patre eorũ: reficientes retia sua: et vocauit eos. Illi autẽ statim relictis retibus r patre: secuti sunt eum.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Andree apostoli in natali eius. Homilia quinta.

Audistis fratres charissimi: q2 ad vni9 iussionis vocẽ Petrus et Andreas relictis retib9 secuti sunt redẽptorẽ. Nulla vero huc facere

G

adhuc miracula viderant: nihil ab eo de premio eterne retributiõis audierãt: ⁊ tamen ad vnũ dñi preceptũ/hoc qđ possidere videbãtur/obliti sunt. Quãta nos eius miracula videmus: quot flagellis affligimur: quantis minarum asperitatibus deterremur: ⁊ tamen vocantem sequi contẽnimus? In celo iam sedet: qui de conuersione nos admonet: iam iugo fidei colla gentium subdidit: iã mundi gloriam strauit: iam ruinis eius crebrescentibꝰ districti sui iudicij diem propinquantem denũciat: ⁊ tamen superba mens nostra adhuc nõ vult hoc sponte deserere: qđ quotidie pdit inuita. Quid ergo fratres charissimi/quid in eius iudicio dicturi sumus: qui ab amore p̄sentis seculi/nec preceptis flectimur/nec verberibꝰ emẽdamur? Sed fortasse aliquis tacitis sibi cogitationibꝰ dicat: Ad vocẽ dñicã vterqꝫ iste piscator quid aut quãtũ dimisit: qui pene nihil habuit? Sed hac in re fratres charissimi/affectum debemus potiꝰ p̄sare q̃ censum. Multũ reliquit: qui sibi nihil retinuit. multum reliquit: qui quantũlibet parũ totũ deseruit. Certe nos ⁊ habita cum amore possidemus: et ea que non habemus/ex desiderio querimꝰ. Multũ ergo Petrus ⁊ Andreas dimisit: quando vterqꝫ etiam desideria habendi dereliquit. Multum dimisit: qui cũ re possessa etiam concupiscentijs renũciauit. A sequentibus ergo tanta dimissa sunt: quanta a non sequentibus concupisci potuerunt. Nemo igitur etiam cum quosdam conspicit multa reliquisse: apud semetipsum dicat: Imitari mundi huius contẽptores volo: sed quod relinquam/non habeo. Multa fratres relinquitis: si desiderijs terrenis renũciatis.

Multũ ꝓpter deũ relinqt: q sibi nihil retinet.

Petrus ⁊ Andreas piscatores multũ ꝓ xp̄o dimiserunt.

H

Exteriora enim nostra dño quamlibet parua sufficiũt. cor nãqꝫ ⁊ non substantiam pensat. Nec perpẽdit quantum in eius sacrificio/sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substãtiam perpendamus: ecce sancti negociatores nostri perpetuam angelorum vitam datis retibus ⁊ naui/mercati sunt. Estimationẽ quippe precij recte non habet: sed tamen regnum dei tãtum valet quantum habes. Valuit nãqꝫ zaccheo dimidium substantie: qꝛ dimidium aliud ad hoc quod iniuste abstulit/restituendum in quadruplum reseruauit. Valuit Petro ⁊ Andree dimissis retibus ⁊ naui. Valuit vidue duobus minutis. Valuit alteri calice aque frigide. Regnum itaqꝫ dei (vt diximus) tãtum valet quantum habes. Pensate igitur fratres quid vilius cũ emitur: quid carius cũ possidetur. Sed fortasse nec calix aque frigide suppetit qui indigenti prebeatur: etiam tunc securitatem nobis promittit sermo diuinus. Redemptore etenim nato/celi ciues ostensi sunt: qui clamarent. Gloria in excelsis deo: et in terra pax hominibꝰ bone volũtatis. Ante dei nãqꝫ oculos nunq̃ est vacua manus a munere: si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Hinc etenim psalmista dicit: In me sunt deus vota tua: que reddam laudationes tibi. Ac si aperte dicat: Et si exterius munera offerenda non habeo: intra memetipsum tamen inuenio qđ in ara tue laudis impono: quia qui nostra datione non pasceris: oblatione cordis melius placaris. Nihil quippe offertur deo ditius voluntate bona. Voluntas autẽ bona est: sic aduersa alterius sicut nostra pertimescere: sic de prosperitate proximi/sicut de nostro profectu gratulari. Aliena dãna/nostra credere: aliena lucra/nostra putare. Amicum non propter mũdum: sed propter deũ diligere. Inimicum etiam amãdo tolerare. Nulli quod pati non vis/facere: nulli quod tibi iuste impẽdi desideras/denegare. Necessitati proximi non solum iuxta vires succurrere: sed prodesse etiã vltra vires velle. Quid ergo isto holocausto locupletius: quando per hoc quod deo immolat in ara cordis: anima semetipsam mactat? Sed hoc bone voluntatis sacrificium deo nunq̃ plene persoluitur: nisi mundi huius cupiditas perfecte deseratur. Nam quicquid in eo concupiscimus: hoc procul dubio proximis inuidemus. Videtur etenim quis nobis deesse: quod alter assequitur. Et quia semper inuidia a bona voluntate discordat: mox vt hec mentem ceperit: illa discedit. Unde predicatores sancti vt possent proximos perfecte diligere: studuerunt in hoc seculo nihil amare: nihil vnquam appetere: nihil etiam cum appetitu possidere. Quos bene Esaias intuens ait. Qui sunt isti qui vt nubes volant: et quasi columbe ad fenestras suas? Vidit quippe terrena eos despicere: mente celestibus propinquare: verbis pluere: miraculis coruscare. Et quos a terrenis cõtagijs sancta predicatio et sublimis vita suspenderat: hos volantes pariter et nubes appellat. Fenestre autem nostri sunt oculi: qꝛ per ipsos anima respicit quod exterius cõcupiscit. Columba vero simplex est animal: atqꝫ a malitia fellis alienum. Quasi columbe ergo ad fenestras suas sunt: qui nihil in hoc mundo concupiscunt: qui omnia simpliciter aspiciunt: et in hec que vident/rapacitatis studio non trahũtur. At contra miluus ⁊ non columba ad fenestras suas est: qui ad ea que oculis considerat: rapine desiderio anhelat. Quia ergo fratres charissimi/beati Andree apostoli natalitia celebramꝰ/debemꝰ imitari quod colimꝰ. Ostendat nostre obsequiũ deuotionis/immutate solennitas mẽtis: despiciamus que terrena sunt: relictis temporalibus mereamur eterna. Si aũt necdum possumus relinquere propria: saltem non concupiscamꝰ aliena. Si necdum mens nostra accenditur igne charitatis: in ambitione sua habeat frenum timoris: vt profectus sui passibus vegetata: dum ab alienorum appetitu compescitur: quandoqꝫ ad propria contẽnenda perducatur: adiuuante domino nostro Iesu christo.

Lu.xix.

Luc.xxi.

Mat.ix.

Lu.ij.

p̄s.lv.

I

Volũtas bona quã deꝰ appetit: in quo consistit.

Esa.lx.

K

Oculi sũt fenestre anime.

Lectio sancti euangelij sm̃ Matthеum.

In illo tẽpore. Cũ audisset ioãnes in vinculis opera xp̄i: mittẽs duos de discipulis suis: ait illi. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Et respondens iesus: ait illis. Euntes renunciate ioanni que audistis et vidistis. Ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur. Surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes euangelizantur. Et btũs est: qui nõ fuerit scandalizatꝰ in me. Illis aũt abeũtibus: cepit iesus dicere ad turbas de ioanne. Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur: in domibꝰ regũ sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiã dico vobis: ⁊ plusq̃ prophetam. Hic est enim de quo scriptũ est. Ecce ego mitto angelum meũ ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te.

Mat.xi.

L

Mala.iij.

Homilia lectionis eiusdẽ habita ad ppl̃m i basilica sctõrũ Marcellini ⁊ Petri: die natalis eorũ: Dñica.ij. aduentꝰ dñi. Homilia.vj.

Querendum nobis est fratres charissimi: Ioannes propheta et plusq̃ propheta: qui venientem ad iordanis baptisma dominum ostendit dicens: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi: Qui et humilitatem suam/et diuinitatis eius potentiam considerans dicit: Qui de terra est/de terra loquitur: qui aũt de celo venit/super omnes est: cur in carcere positꝰ/mittens discipulos suos requirit: Tu es qui vẽturus es: an alium expectamus: tanq̃ si ignoret quem ostenderat: ⁊ an ipse sit nesciat: quem ipsum esse prophetando/baptizando/⁊ ostendendo clamauerat? Sed hec citius questio soluitur: si geste rei tempus ⁊ ordo pensetur. Ad iordanis enim fluenta positus: quia ipse redemptor mũdi esset/asseruit. Missus vero in carcerẽ/an ipse veniat requirit: non quia ipsum esse mũdi redemptorem dubitat: sed querit vt sciat si is qui per se in mundũ venerat: per se etiam ad inferni claustra descendat. Quẽ enim precurrens mundo nunciauerat: hunc moriendo ⁊ ad inferos descendendo precurrebat. Ait ergo. Tu es q venturus es: an aliũ expectamus? ac si aperte dicat: Sicut pro hominibus nasci dignatus es/an etiam pro hominibus ad inferos descendere digneris insinua: vt qui natiuitatis tue precursor extiti: descensionis etiam precursor fiã: et venturũ in inferno te nũciẽ: quẽ iam venisse mũdo enũciaui. Unde ⁊ inquisitꝰ dñs enumeratis potentie sue miraculis/de mortis sue ꝓtinꝰ humilitate

M

Ioan.j.

Io.iij.

Ioannes baptista dubitauit an ad inferos xp̄s descenderet.

A respondit dicēs. Ceci vident/ claudi ambulant/ leprosi mundantur/ surdi audiunt/ mortui resurgunt/ pauperes euangelizantur: et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Uisis tot signis/ tātisq̧ virtutib⁹ non scādalizari quisq̧ potuit: sed admirari. Sed infidelium mens graue in illis scandalum pertulit: cū eum post tot miracula moriētem vidit. Unde et Paulus dicit. Nos autem predicamus xp̄m crucifixum: iudeis quidē scandalum: gentib⁹ autē stultitiam. Stultū quippe hominibus visum est: vt pro hominib⁹ auctor vite moreretur: et inde contra eum homo scandalum sumpsit: vnde ei amplius debitor fieri debuit. Nam tanto deus ab hominibus dignius honorandus est/ quanto pro hominibus et indigna suscepit. Quid est ergo dicere/ Beatus qui nō fuerit scādalizatus in me: nisi aperta voce abiectionem mortis sue humilitatemq̧ signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio: sed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriēdo te subsequor: cauendū valde est hominibus ne in me mortē despiciant/ qui signa venerantur. Sed dimissis Joannis discipulis: quid de eodem Joanne turbis dicat: audiamus. Quid existis in desertum videre? Arūdinem vento agitatā? Quod videlicet non asserēdo/ sed negando intulit. Arūdinem quippe mox vt aura contigerit: in partem alteram inflectit.

i. Cor. i.

B Et quid per arūdinē/ nisi carnalis animus designatur? Qui mox vt fauore vel detractione tangitur: in partem quālibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit: hilarescit et extollitur: totūq̧ se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde vētus detractionis eruperit/ vnde laudis aura veniebat: mox eū quasi in partem alteram ad vim furoris inclinat. Sed arundo vēto agitata Joannes non erat: q2 hunc nec blandū gratia: nec cuiuslibet detractionis ira asperum faciebat. Nec prospera hūc erigere: nec aduersa nouerāt inclinare. Arūdo ergo vento agitata Joannes non erat: quē a flatus sui rectitudine nulla rerū varietas inflectebat. Discamus ergo fratres charissimi arundo vento agitata non esse: solidemus animū inter auras linguarū positū: stet inflexibilis status mētis. Nulla nos detractio ad iram prouocet: atq̧ ad remissionē inutilis gratie nullus fauor inclinet. Non nos prospera eleuent: non aduersa perturbent: vt qui in soliditate fidei figimur: nequaq̧ rerum transeuntiū mutabilitate moueamur. Adhuc autē de ei⁹ sanctitate subiungitur. Sed quid existis in desertū videre? hominē mollibus vestitum? Ecce qui mollib⁹ vestiuntur: in domibus regum sunt. Camelorum etenim pilis contextis (vt scitis) vestitus Joannes fuisse describitur. Et quid est dicere: Ecce qui mollibus vestiūtur/ in domib⁹ regum sunt/ nisi aperta sententia demonstrare: quia non celesti sed terreno regi militant hi qui pro deo

Arundo carnalem animū designat.

Arūdo vēto agitata esse nō debemus.

C perpeti aspera fugiunt: et solis exterioribus dediti/ presentis vite mollitiem et delectationē querunt. Nemo ergo existimet in fluxu atq̧ studio preciosarū vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa nō esset: nullo modo Joannem dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset: nequaq̧ Paulus apostolus per epistolam feminas a preciosarum vestium appetitu cōpesceret/ dicens. Non in veste preciosa. Pensate ergo q̄ culpa sit/ hoc etiam viros appetere: a quo curauit pastor ecclesie et feminas prohibere. Quis hoc quod Joānes non esse vestitus mollibus dicitur: per significationem intelligi et aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit: quia vitam peccantiū non blandimentis fouit: sed vigore aspere inuectionis increpauit/ dicēs: Genimina viperarum: quis vobis demonstrauit fugere a vētura ira? Unde et per Salomonē dicitur. Uerba sapientiū quasi stimuli: et sicut claui in altum defixi. Clauis quippe atq̧ stimulis/ sapientium verba comparantur: q2 culpas delinquentium nesciunt palpare/ sed pungere. Sed quid existis videre in desertum? Prophetam? etiam dico vobis et plusq̧ prophetam. Prophete quippe ministerīū est/ vētura predicere: non etiam demonstrare. Joannes ergo plusq̧ propheta est: quia eum quē precurrendo prophetauerat: etiam ostendendo monstrabat. Sed q2 arūdo vento agitata esse denegatur: quia non esse vestitus mollibus dicitur: quia prophete nomen huic impar esse perhibetur: iam quid digne dici possit: audiamus. Sequitur. Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Quod enim grece angelus: hoc latine nūcius dicitur. Recte ergo qui nunciare supernum iudicē mittitur/ angelus vocatur: vt dignitatē seruet in nomine: quam explet in operatione. Altum quidē nomen est: si vita nomine inferior non est. Utinam fratres charissimi/ non ad iudicium nostrum dicamus: quia om̄es qui sacerdotij nomine censentur/ angeli vocantur: Propheta attestante/ qui ait. Labia sacerdotis custodiunt sciētiam: et legem requirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituū est. Sed huius altitudinē nominis etiam vos si vultis potestis mereri. Nam vnusquisq̧ vestrum inquantum sufficit/ inquātum gratiam superne aspirationis accepit: si a prauitate proximū reuocat: si exhortari ad bene operandum curat: si eternum regnū vel supplicium erranti denunciat: cum sancte denunciationis verba impendit: profecto angelus existit. Et nemo dicat: admonere non sufficio: exhortari idoneus non sum. Quātum potes exhibe: ne male seruatum talentū quod acceperas: in tormentis pendere exigaris. Neq̧ enim plus q̄ vnum acceperat: qui hoc abscondere magis studuit/ q̄ erogare. Et scimus q̄ in tabernaculo nō solum phiale: sed precipiente domino etiam cyathi facti sunt. Per phialas quippe doctrina exuberans: per cyathos vero parua atq̧ angusta designatur scientia. Alius doctrina veritatis plen⁹/ audientiū mētes inebriat. Per hoc ergo quod dicit: profecto phialā porrigit. Alius explere quod sentit non valet: sed quia hoc vtcūq̧ denunciat/ profecto per cyathum gustum prebet. In dei ergo tabernaculo/ id est in sancta eccl̄ia positi/ si per doctrinam sapientie ministrare phialas minime potestis: inquātum pro diuina largitate sufficitis: proximis vestris boni verbi cyathos date. Inquantū vos profecisse pensatis/ etiam vobiscū alios trahite: in via domini socios habere desiderate. Si quis vestrū fratres ad forum aut fortasse ad balneum pergit: quem ociosum esse considerat: vt secum veniat inuitat. Ipsa ergo terrena actio vestra vos conueniat: et si ad deum tenditis: curate ne ad eum soli veniatis. Hinc etenim scriptū est. Qui audit/ dicat veni: vt qui iam in corde vocē superni amoris acceperit: foras etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et fortasse panem vt indigenti eleemosynam porrigat non habet: sed maius est quod tribuere valeat: qui linguam habet. Plus enī est verbi pabulo victuram in perpetuum mentē reficere: q̄ ventrem moriture carnis terreno pane satiare. Nolite ergo fratres proximis vestris eleemosynam verbi subtrahere. Mecū vos admoneo/ vt ab ocioso sermone parcamus: inutiliter loqui declinemus. Inquātum reniti lingue preualemus: in ventum verba non defluant: cum iudex dicat. Omne verbū ociosum quod locuti fuerint homines: reddent de eo rationem ī die iudicij. Ociosum quippe verbum est quod aut vtilitate rectitudinis: aut ratione iuste necessitatis caret. Ociosa ergo colloquia ad edificationis studium vertite. Q̄ celerrime huius vite tempora fugiant/ considerate. Q̄ districtus veniat iudex attendite. Hūc ante oculos vestri cordis ponite. Hunc proximorū vestrorum mentibus intimate: vt inquātum vires suppetunt: si annūciare eū non negligitis: vocari ab eo angeli cum Joanne valeatis: adiuuante dn̄o et c.

j. Tim. ij.

Uestib⁹ p̄ciosis vti pctm̄ est.

Mat. iij.

Prouer. xxij.

D

Angelus grece/ nuncius est latine.

Mala. ij.

Sacdos q̄libet angel⁹ dicit.

Talētum erogare q̄sq̧ p sua virili tenetur.

E

Apo. xxij.

Doctrina est alimento corpali preferēda.

Mat. xij.

Uerbum ociosum quale est.

F

Lectio sancti euangelij sm̄ Joannem.

In illo tempore. Miserūt iudei ab hierosolymis sacerdotes et leuitas ad Joānem: vt interrogarent eum: tu quis es? Et cōfessus est: et non negauit. Et cōfessus est: q2 non sum ego xp̄s. Et interrogauerunt eum. Quid ergo? Helias es tu? qui dixit. Nō sum. Propheta es tu? Et respōdit. Non. Dixerūt ergo ei. Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini: sicut dixit esaias propheta. Et qui missi fuerant: erant ex pha-

Joan. i.

Esa. xl.

G

riseis. Et interrogauerunt eum: et dixerunt ei. Quid ergo baptizas: si tu non es xps: neqȝ helias: neqȝ propheta? Respondit eis Joannes dicens. Ego baptizo in aqua. Medius aūt vestrum stetit / quē vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est: qui ante me fact⁹ est: cuius nō sum dignus vt soluā eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania † facta sunt trans iordanē: vbi erat Joannes baptizans.

† al. betha bara.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli: Dominica .iij. in aduentu domini. Homilia .vij.

Ex hui⁹ nobis lectionis verbis fratres charissimi / Joannis humilitas cōmendatur: qui cum tāte virtutis esset vt xps credi potuisset: elegit solide subsistere in se: ne humana opinione raperetur inaniter super se. [Nam cōfessus est: ⁊ nō negauit. ⁊ confessus est: qȝ non sum ego xps.] Sed qui dixit non sum: negauit plane quod non erat: sed non negauit quod erat: vt veritatem loquens / eius membrū fieret: cuius sibi nomen fallaciter non vsurparet. Cum ergo nō vult appetere nomen xpi: factus est membrū xpi: qȝ dū infirmitatē suā studuit humiliter agnoscere: illius celsitudinem meruit veraciter obtinere. Sed cū ex lectione alia redemptoris nostri sententia ad mentem reducitur: ex huius lectionis verbis nobis questio valde implexa generatur.

H

Mat. xvij

Alio quippe in locō inquisitus a discipulis dn̄s de Helie aduentu respondit: Helias iam venit / ⁊ nō cognouerūt eū: sed fecerūt in eū quecūqȝ voluerunt. Et si vultis scire: Joānes ipse est Helias. Requisitus aūt Joannes dicit. [Non sum Helias.] Quid est hoc fratres charissimi: qȝ quod veritas affirmat: hoc propheta veritatis negat? Valde nāqȝ inter se diuersa sūt: ipse est: ⁊ nō sum. Quō ḡ ꝓpheta veritatis est: si eiusdē veritatis sermonibus ꝯcors nō est? Sed si subtiliter veritas ipsa requiratur: hoc qđ inter se contrariū sonat: quō contrariū nō sit / inuenitur. Ad zachariā nāqȝ de Joanne angelus dicit: Ipse p̄cedet ante illum in spiritu ⁊ virtute helie. Qui idcirco venturus in spiritu ⁊ virtute helie dicit: quia sicut helias secūdū dn̄i aduentū p̄ueniet: ita Joānes preuenit primū. Sicut ille precursor venturus est iudicis: ita iste precursor est factus redēptoris. Joānes ergo in spiritu helias erat: in ꝑsona helias nō erat. Quod ergo dn̄s fatetur de spiritu: hoc Joānes denegat de ꝑsona: qȝ ⁊ iustū sic erat: vt et discipulis dn̄s spūalem de Joanne sententiā diceret: et Joānes iisdē turbis carnalibus nō de suo spiritu / sed de corpore responderet. Contrarium ergo veritati videtur esse quod Joannes sonuit: sed tamen a veritatis tramite non recessit. Qui cū se etiā prophetā negat (qȝ videlicet non solū poterat redēptorem predicare / sed etiā demonstrare) quis hā sit / continuo exprimit: dum subiungit. [Ego vox clamātis in deserto.]

Luce .j.

Johēs baptista in q est imitat⁹ heliā.

I

Scitis fratres charissimi: qȝ vnigenitus filius verbū patris vocat / Joāne attestante qui ait. In principio erat verbū: ⁊ verbū erat apud deum: et deus erat verbū. Et ex ipsa vestra locutione cognoscitis: qȝ prius vox sonat: vt verbū postmodū possit audiri. Joānes ergo vocem se esse asserit: qȝ verbū precedit. Aduentū itaqȝ dominicum precurrens vox dicitur: qȝ ꝑ eius ministeriū patris verbū ab hominib⁹ auditur. Qui etiā ī deserto clamat: qȝ derelicte ac destitute iudee solatiū sui redēptoris annunciat. Quid aūt clamet insinuat / cū subiūgit. [Dirigite viam dn̄i: sicut dicit Esaias propheta.] Via dn̄i ad cor dirigitur / cū veritatis sermo humiliter audit. Via dn̄i ad cor dirigitur / cū ad preceptū illi⁹ vita preparat. Vnde scriptū est: Si q̄s diligit me / sermonē meū seruabit: et pater me⁹ diliget eū / ⁊ ad eū veniemus / ⁊ māsionē apud eū faciemus. Quisquis ergo in superbiā mentē eleuat: quisquis auaritie estibus anhelat: quisquis se luxurie inquinationibus polluit: cordis ostium contra veritatē claudit: et ne ad se dn̄s veniat / claustra animi seris vitiorū dānat. Sed adhuc qui missi sunt / percontantur. [Quid ergo baptizas / si tu nō es xps, neqȝ Helias: neqȝ propheta?] Quod qȝ non studio cognoscende veritatis / sed malitia exercende emulationis dicitur: euāgelista tacite innotuit / qui subiūgit dicēs. [Et qui missi fuerant / erant ex phariseis.] Ac si aperte dicat. Illi Joannem de suis actibus requirūt: qui doctrinā nesciūt querere: sed inuidere. Sed sanctus quisqȝ etiam cū peruersa mente requiritur: a bonitatis sue studio nō mutatur. Vnde Joannes quoqȝ ad verba inuidie: predicamenta respondit vite. Nam protinus adiungit. [Ego baptizo in aqua. medius aūt vestrū stetit quē vos nescitis.] Joannes non in spiritu sed aqua baptizat: qȝ pctā soluere non valens / baptizatorū corpora per aquā lauat: sed tamen mētē per veniam non sanat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptisma non relaxat / nisi vt precursionis sue ordinem seruans / qui nasciturū nascendo preuenerat / baptizaturū quoqȝ dominū baptizādo preueniret? Et qui predicādo factus est precursor christi: baptizando etiā precursor eius fieret imitatione sacramēti. Qui inter hec mysterium nostri redēptoris annūcians / hūc in medio hominū ⁊ stetisse asserit / ⁊ nesciri: qȝ per carnē dn̄s apparēs / ⁊ visibilis extitit corpore: ⁊ inuisibilis maiestate. De quo etiā subdit: [Qui post me venit / ante me factus est.] Sic nāqȝ dicitur ante me factus: ac si dicatur. Ante me positus. Post me ergo venit: qȝ postmodū natus. Ante me autē factus est: qȝ mihi prelatus. Sed hec paulo superius dicens / etiam prelationis eius causas aperuit: cū subiunxit: Quia prior me erat. Ac si aperte dicat. Inde me etiā post natus superat: quo eū natiuitatis sue tēpora non angustāt. Nam qui per matrem in tēpore nascitur: sine matre ante tēpora est a patre generatus. Cui quāte reuerētie humilitatē debeat / subdēdo manifestat. [Cuius non sum dign⁹ soluere corrigiā calciamenti.] Mos apud veteres fuit / vt si quis eam que sibi competeret / accipere vxorem nollet / ille ei calciamētum solueret / qui ad hanc sponsus iure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines xps / nisi sancte ecclesie sponsus apparuit? De quo ⁊ idē Joannes dicit: Qui habet spōsam / sponsus est. Sed qȝ Joannem homines xpm esse putauerūt (quod idē Joannes negat) recte se indignū esse ad soluēdā corrigiā eius calciamēti denūciat. Ac si aperte dicat: Ego redēptoris nr̄i vestigia denudare non valeo: qȝ sponsi nomen mihi immeritus nō vsurpo. Quod tamē itelligi ⁊ aliter potest. Quis enī nesciat q̄ calciamēta ex mortuis animalib⁹ fiāt? Incarnatus vero dn̄s veniens / quasi calciatus apparuit: quia in diuinitate sua / morticina nostre corruptiōis assumpsit. Vnde etiā per prophetā dicit: In idumeam extendam calciamētū meum. Per idumeā quippe gentilitas: per calciamētum vero / assumpta mortalitas designatur. In idumeā ergo dn̄s calciamentū suū se extendere asserit: qȝ dum per carnem gētibus innotuit: quasi calciata ad nos diuinitas venit. Sed huius incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Inuestigari etenim nullatenus potest quomodo incarnatur verbū / quomodo summ⁹ ⁊ viuificator spiritus / intra vterū matris animatur: quomodo is qui initiū non habet: ⁊ existit ⁊ concipitur. Corrigia ergo calciamenti est ligatura mysterij. Joannes itaqȝ soluere corrigiam calciamēti eius nō valet: qȝ incarnationis ei⁹ mysteriū nec ipse inuestigare sufficit: qui hoc ꝑ prophetie spiritū agnouit. Quid est ergo dicere / nō sum dign⁹ soluere corrigiam calciamēti ei⁹: nisi aperte ⁊ humiliter suā ignorantiā profiteri? Ac si patenter dicat: Quid mirum si ille mihi prelat⁹ est: quē post me quidē natum considero: sed natiuitatis ei⁹ mysteriū nō apprehēdo? Ecce Joānes prophetie spiritu impletus / mira scientia emicat: et tñ illud de se insinuat: quod ignorat. Qua in re pēsandū nobis est fratres charissimi: et tota intētione cogitādū: quomodo sancti viri vt humilitatis in se virtutē custodiant / cū quedam mirabiliter sciunt: illud ante mentis oculos student reuocare quod nesciunt: vt dū ex parte alia infirmitatē suam cōsiderant: ex ea parte qua perfecti sunt / eorum se animus non extollat. Sciētia etenim virtus est: humilitas etiam custos virtutis. Restat ergo vt in omne quod scit / sese mēs deprimat: ne quod virtus scientie congregat / ventus elationis spargat. Cum bona fratres agitis: semper ad memoriā male acta reuocate: vt dū caute culpa cōspicitur: nunqȝ de bono opere incaute anim⁹ letetur. Superiores inuicē in via dei eos maximeqȝ vobis cōmissi nō sunt / proximos vestros

Mat. ij.

Corrigiā calciamēti soluere qd signat.

Ioan. iij.

L

Baptism⁹ iohis erat in aqua.

Baptizando ⁊ predicādo fuit iohēs xpi precursor.

K

Ps. lix.

Xpi incarnatio vix īuestigari potest.

M

Humilitas est custos virtutis.

Ioā. xiiij.

Cordis ostiū multi ꝯ veritatē claudunt.

Iohēs baptista q̄re dictus est vox.

Ioan. j.

B

attendite:quia et quos agere aliqua praua conspicitis: que in eis lateāt bona nescitis. Magn⁹ ergo vnusquisqꝫ esse studeat:sed tamen aliquo modo esse se nesciat: ne dū sibi magnitudinē arroganter tribuit: amittat intus qḋ erat. Hinc eteni per prophetā dicit: Ve q̄ sapiētes estis in oculis vestris: et corā vobismetipsis prudētes. Hinc Paulus ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Hinc contra superbientē Saul dicitur: Cū esses paruulus in oculis tuis: caput in tribubus israel factus es. Ac si aperte diceretur: Cū tu te paruulū conspiceres / ego te pre ceteris magnū feci. Quia vero tu te magnum cōspicis: a me paruus estimeris. Quo cōtra cū Dauid regni sui potentiā coram arca federis dñi saltādo despiceret / dixit: Ludā et vilior fiam plusqꝫ factus sum: et ero humilis in oculis meis. Quē eni nō extolleret / ora leonū frangere / vrsoꝝ brachia dissipare / despectis prioribus fratribus eligi / reprobato rege ad regni gubernacula vngi / tremendū cunctis vno lapide goliā sternere: a rege proposita extinctis allophylis numerosa preputia reportare / regnum ex promissione percipere / cunctūqꝫ israeliticū populū sine vlla postmodū contradictione possidere: et tamen in cunctis se despicit / qui in suis oculis se esse humilem confitetur. Si ergo etiā sancti viri cū agunt fortia / de semetipsis vilia sentiūt / qḋ in sua excusatione dicturi sunt: qui sine operatione virtutis intumescūt? Sed et si quelibet bona assint opera: nulla sunt / nisi ex humilitate condiātur. Miranda quippe actio cū elatione nō eleuat: sed grauat. Qui eni sine humilitate virtutes cōgregat: quasi in vento puluerē portat: et vnde aliquid ferre cernitur: inde deterius cecatur. In cūctis ergo que agitis fratres mei / radicem boni operis humilitatē tenete: nec quib⁹ iam superiores: sed quibus adhuc inferiores estis / aspicite: vt dū meliora vobis exēpla pponitis: ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis.

Esaie.v.
Rom.xij.
j.Reg.xv.
Dauid humilitas et preclara gesta.
j.Regū.j.
Opera bona sine humilitate nihil sunt.
B

¶ Lectio sancti euāgelij sm Lucam.

Capto.ij.

In illo tēpore. Exijt edictum a Cesare Augusto: vt describeretur vniuersus orbis. Hec descriptio pma facta est a preside cyrie cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur singuli in suam ciuitatē. Ascendit autē et Joseph a galilea de ciuitate nazareth in iudeā ciuitatē Dauid que vocatur bethleē: eo quod esset de domo et familia Dauid: vt profiteretur cū maria desponsata sibi vxore pregnāte. Factum est autē cum essent ibi: impleti sunt dies vt pareret: et peperit filium suū primogenitū. Et pānis eum inuoluit et reclinauit eum in presepio: quia nō erat ei locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadē: vigilantes et custodiētes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus dñi stetit iuxta illos: et claritas dei circūfulsit illos. Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus Nolite timere. Ecce enim euāgelizo vobis gaudium magnū quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator qui est Christ⁹ dominus: in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantē pānis inuolutū: et positū in presepio. Et subito facta est cū angelo multitudo militie celestis exercitus: laudantiū et dicentium. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hominibus bone voluntatis.

C

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beate Marie in die natalis domini. Homilia.viij.

Quia largiente dño / missarū solēnia ter hodie celebraturi sumus: loqui diu de euāgelica lectione nō possumus. Sed nos aliquid vel breuiter dicere: redēptoris nostri natiuitas ipsa compellit. Quid est q̄ nascituro dño mundus describitur: nisi hoc quod aperte monstratur: q: ille apparebat in carne: qui electos suos adscriberet in eternitate? Quo cōtra de reprobis p prophetā dicitur: Deleātur de libro viuentiū: et cū iustis nō scribātur. Qui bene etiā in bethleē nascitur. Bethleem quippe domus panis interpretatur. Ipse nāqꝫ est qui ait: Ego sum panis viuus / qui de celo descēdi. Locus ergo i quo dñs nascitur: domus panis antea vocatus est: q: futurū profecto erat: vt ille ibi per materiā carnis appareret: qui electorū mentes interna satietate reficeret. Qui nō in parentū domo / sed in via nascitur: vt profecto ostēderet: q: per humanitatē suā quā assumpserat: quasi in alieno nascebatur. Alienū videlicet nō sm potestatē dico: sed sm naturā. Nam de potestate eius scriptū est: In propria venit. In natura etenim sua ante tēpora natus est: in nostra venit ex tempore. Qui ergo eternus pmanens / tēporalis apparuit: alienū est vbi descēdit. Et q: per prophetā dicitur: Omnis caro fenū: factus homo / fenū nostrū vertit in frumentū: q̄ de semetipso ait: Nisi granum frumenti cadens in terrā mortuū fuerit: ipsum solū manet. Unde et natus / in presepio reclinatur: vt fideles oēs / videlicet sancta aīalia / carnis sue frumēto reficeret: ne ab interne intelligentie pabulo ieiuna remanerēt. Quid autē est q̄ vigilātib⁹ pastorib⁹ angelus apparet: eosqꝫ dei claritas circūfulget: nisi q̄ illi pre ceteris videre sublimia merētur / qui fidelib⁹ gregibus preesse sollicite sciūt? Dumqꝫ ipsi pie super gregē vigilant: diuina super eos gratia largius coruscat. Regē vero natū angelus nunciat: eiusqꝫ voci angelorū chori concinunt / et congaudentes clamant. Gloria in excelsis deo: et in terra pax hoībus bone voluntatis. Prius quippe q̄ redēptor noster nasceretur per carnem: discordiam cū angelis habuimus: a quorū claritate atqꝫ munditia per prime culpe meritū / per quotidiana delicta lōge distabamus. Quia eni peccādo extranei eram⁹ a deo: extraneos nos a suo consortio deputabant angeli / ciues dei. Sed quia nos cognouimus regem nostrū: recognouerunt nos angeli ciues suos. Q: enim celi rex terrā nostre carnis assumpsit: infirmitatē nostrā illa iam angelica celsitudo non despicit. Ad pacē nostrā angeli redeūt: intentionē prioris discordie postponūt: et quos prius infirmos / abiectosqꝫ despexerant: iam socios venerantur. Hinc est eni q̄ Loth et Josue angelos adorāt: nec tamē adorare prohibentur: Joannes vero in apocalypsi sua adorare angelū voluit: sed tamē idē hunc angelus ne se debeat adorare cōpescuit / dicēs: Uide ne feceris: conseruus eni tuus sum et fratrū tuorū. Quid est q̄ ante redēptoris aduētum angeli ab hoībus adorantur / et tacent: postmodū vero adorari refugiūt: nisi q̄ naturā nostram quā prius despexerāt: postqꝫ hanc super se assumptā conspiciunt: prostratā sibi videre pertimescunt? Nec tā sub se velut infirmā contēnere ausi sunt: quā super se videlicet in celi rege venerantur. Nec habere dedignātur hominē sociū: qui super se adorant hominē deū. Curemus ergo fratres charissimi ne qua nos immūditia polluat: qui in eterna prescientia et dei ciues / et angelis eius equales sumus. Uendicemus moribus dignitatē nostrā: nulla nos luxuria inquinet: nulla nos turpis cogitatio accuset: nō malitia mētem mordeat: nō inuidie rubigo cōsumat: non elatio inflet: nō ambitio per terrena oblectamenta dilaniet: nō ira inflāmet. Dij eteni vocati sunt homines. Defende ergo tibi o homo contra vitia honorem dei: quia propter te factus est deus homo: qui viuit et regnat in secula seculorum. Amen.

D
Mundus quare describit domino nascituro.
Ps.lxviij.
Joan.vj.
Joan.j.
Esaie.xl.
Joan.xij.
E
Pastores vigiles sublimia videre merentur.
Gen.xix.
Apo.xxij.
Angeli ante aduētū dñi quare patiebant se adorari / et post aduentū recusauerunt.
F
Ps.lxxxj.

¶ Lectio sancti euangelij sm Matthеum.

Cap.xxv.

In illo tempore. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc. Homo qdā peregre pficiscens vocauit seruos suos: et tradidit illis bona sua. Et vni dedit qnqꝫ talenta: alij autē duo: alij vero vnum: vnicuiqꝫ sm propriā virtutē: et profectus est statim. Abijt autem qui quinqꝫ talēta acceperat: et operatus est in eis: et lucratus est

G alia quinq̃. Similiter qui duo acceperat: lucratus est alia duo. Qui autẽ vnum acceperat: abiens fodit in terram: et abscondit pecuniam dñi sui. Post multũ vero tẽporis venit dominꝰ seruorum illorũ: et posuit rationẽ cum eis. Et accedẽs qui quinq̃ talẽta acceperat: obtulit alia quinq̃ talenta: dicens. Dñe: quinq̃ talenta tradidisti mihi: ecce alia quinq̃ suplucratus sum. Ait illi dñs eius. Euge serue bone et fidelis: quia sup pauca fuisti fidelis: super multa te cõstituam. Intra in gaudium dñi tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat: et ait. Domine: duo talẽta tradidisti mihi: ecce alia duo suplucratus sum. Ait illi dñs eius. Euge serue bone et fidelis / quia super pauca fuisti fidelis: super multa te cõstituam. Intra in gaudiũ domini tui. Accedens autẽ et qui vnũ talentũ acceperat: ait. Dñe / scio q̃ homo durus es: metis vbi non seminasti: et cõgregas vbi non sparsisti: et timens abij et abscondi talẽtum tuum in terra. Ecce habes qđ tuum est. Respondens autem dñs eius dixit ei. Serue male et piger: sciebas

H quia meto vbi non semino: ꝛ congrego vbi nõ sparsi? Oportuit ergo te cõmittere pecuniã meam numularijs: et veniens ego recepissem vtiq̃ qđ meũ est / cum vsura. Tollite itaq̃ ab eo talentũ: ꝛ date ei qui habet decẽ talenta. Omni enim habenti dabitur / ꝛ abundabit: ei autẽ qui nõ habet: ꝛ qđ videtur habere / auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium.

¶ Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica sancti Siluestri episcopi: die natalis eius. Homilia .ix.

LEctio sancti euãgelij fratres charissimi / sollicite cõsiderare nos admonet: ne nos qui plꝰ ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur: ab authore mũdi grauius inde iudicemur. Cũ enĩ augẽtur dona: rationes etiã crescunt donorũ. Tanto ergo esse humilior / atq̃ ad seruiendũ promptior quisq̃ debet ex munere: quãto se obligatiorẽ esse conspicit in reddẽda ratione. Ecce homo qui peregre proficiscitur / seruos vocat: eisq̃ ad negociũ talenta partitur. Post multum vero tẽporis positurus rationẽ reuertit. Bene operantes pro apportato lucro remunerat: seruũ vero a bono opere torpentẽ damnat.

Donis crescentibus rationes crescunt donorũ.

I Quis itaq̃ iste homo est qui peregre ꝓficiscitur: nisi redẽptor noster / qui in ea carne quã assumpserat / abijt in celũ? Carnis enĩ locus ꝓprius terra est: que quasi ad peregrina ducit: dum per redẽptorem nostrum in celo collocatur. Sed homo iste peregre proficiscẽs, seruis suis bona sua tradidit: quia fidelibꝰ suis spiritualia dona concessit. Et vni quidẽ quinq̃ talenta: alij duo: alij vero commisit vnum. Quinq̃ etenim sunt corporis sensus: videlicet visus / auditus / gustus / odoratus / ꝛ tactus. Quinq̃ ergo talentis / donũ quinq̃ sensuũ: id est exteriorũ scientia exprimitur. Duobus vero: intellectus ꝛ operatio designatur. Unius autẽ talenti nomine / intellectus tñmodo designatur. Sed is qui quinq̃ talenta acceperat: alia quinq̃ lucratus est: quia sunt nõnulli q̃ etsi interna ac mystica penetrare nesciũt: pro intentione tamen superne patrie docent recta quos possunt: de ipsis exterioribus que acceperũt: duplum talentum portant: Dumq̃ se a carnis petulantia / et a terrenorum rerum ambitu / atq̃ a visibilium voluptate custodiunt: ab his etiam alios admonẽdo compescũt. Et sunt nonnulli qui quasi duobus talentis ditati / intellectum atq̃ operationem percipiunt: subtilia de internis intelligunt: mira in exterioribus operant. Cũq̃ et intelligendo et operãdo alijs predicãt: quasi duplicatum de

Talenta q̃nq̃ / duo et vnũ q̃d signant.

negocio lucrũ reportant. Bene autẽ alia quinq̃ vel alia duo in lucrũ venisse referũtur: quia dũ vtriq̃ sexui predicatio impenditur: quasi accepta talenta geminantur.

K Sed is qui vnũ talentũ acceperat / abiẽs fodit in terrã: et abscondit pecuniã dñi sui. Talentũ in terra abscõdere / est acceptum ingenium terrenis actibꝰ implicare: lucrum spirituale non querere: cor a terrenis cogitationibꝰ nunq̃ leuare. Sunt nãq̃ nõnulli qui donũ intelligentie perceperunt: sed tamẽ sola q̃ carnis sunt sapiũt. de q̃bus per prophetã dicitur. Sapiẽtes sunt vt faciant mala: bene autẽ facere nescierũt. Sed dñs qui talenta ꝯtulit / rationẽ positurus redit: quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit: districte in iudicio merita exq̃rit. Quid q̃sq̃ accepit / cõsideret: et quod lucrum de acceptis reportet / penset. Seruus qui geminata talenta retulit: a dño laudatur: atq̃ ad eternã remunerationẽ intromittitur: cũ ei voce dñica dicitur. [Euge serue bone et fidelis: q̃ super pauca fuisti fidelis / super multa te cõstituam: intra in gaudiũ dñi tui.] Pauca quippe bona sunt oĩa presentis vite: quãlibet multa esse videãtur / cõparatione retributionis eterne. Sed tũc fidelis seruus super multa cõstituitur / quãdo deuicta omni corruptiõis molestia / de eternis gaudijs in illa celesti sede gloriat. Tunc ad dñi sui gaudiũ perfecte intromittit / quãdo in eterna illa patria assumptus / atq̃ angelorũ cetibus admixtus / sic interius gaudet de munere: vt non sit iam qđ exterius doleat de corruptione.

Hiere. iiij.

L Seruus autẽ qui operari de talẽto noluit: ad dominũ cũ verbis excusationis redit / dicẽs: [Dñe: scio quia homo durus es: metis vbi nõ seminasti: et cõgregas vbi non sparsisti: et timens abij ꝛ abscondi talentũ tuũ in terra. ecce habes qđ tuum est.] Notandũ q̃ inutilis seruus durũ dñm vocat: cui tamẽ ad lucrum deseruire dissimulat. ꝛ timuisse se dicit in lucrũ talẽtũ expendere: qui hoc solũ timere debuerat: ne hoc sine lucro ad dñm reportaret. Sunt enĩ plerique intra sanctã ecclesiã (quorũ iste seruus imaginem tenet) qui melioris vite vias aggredi metuũt: et tamẽ iacere in sui torporis ignauia nõ pertimescũt. Cũq̃ se peccatores considerãt / sanctitatis vias arripere trepidant: et remanere in suis iniquitatibus nõ formidãt. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate positus speciẽ tenet: cũ viso miraculo piscitũ dixit: Exi a me dñe: q̃ homo peccator sum. Immo si te peccatorẽ consideras: oportet vt a te dñm non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias / ꝛ rectioris vite apprehẽdere arcẽ nolunt: quia infirmos se esse conspiciunt: quasi ꝛ peccatores se fatentur: et dominũ repellunt: eumq̃ in quo sanctificari debuerãt / fugiũt: et velut in perturbatione consiliũ nõ habẽt: dum moriũtur / ꝛ vitam timent. Unde et huic seruo protinus respondetur. [Serue male ꝛ piger / sciebas quia meto vbi nõ semino: et congrego vbi non spargo? Oportuit ergo te dare pecuniam meam numularijs: ꝛ ego veniens recepissem vtiq̃ qđ meũ est / cum vsura.]

Ecclesia multos intra se habet q̃ melioris vite vias aggredi metuunt.

Luce. v.

M Ex verbis suis seruus piger cõstringitur: cum dñs dicit. [Meto vbi non semino: et congrego vbi non sparsi.] Ac si aperte dicat. Si iuxta tuam sententiam et illud exquiro qđ non dedi: quanto magis a te exigo qđ ad erogandum dedi? Pecuniam vero dare numularijs / est eis scientiam predicationis impẽdere: qui hanc valeant et dictis et operibus exercere. Sed sicut nostrum periculum aspicitis: si dominicã pecuniã teneamus: ita vestrum fratres charissimi sollicite pensate: quia a vobis cum vsura exigitur: qđ auditis. In vsura quippe / pecunia etiam nõ data recipitur. Cum enim hoc redditur qđ acceptum fuerat: illud etiam superimpenditur qđ acceptum nõ est. Pensate ergo fratres charissimi / quia de accepta hac verbi pecunia vsuras soluetis: ꝛ curate vt ex eo quod auditis: etiam alia studeatis intelligere que non auditis: quatenus alia ex alijs colligentes: etiam illa discatis ex vobismetipsis agere: que necdũ ex predicatoris ore didicistis. Pigrũ vero seruũ qua sententia feriat: audiamus. [Tollite ab eo talentũ: et date ei qui habet decem talẽta.] Opportunũ valde videbatur: vt cum a malo seruo vnum talẽtum tollitur: ei potius qui duo / q̃ qui quinq̃ talẽta acceperat daretur. Illi enim magis dari debuit: qui minus q̃ qui plus habuit. Sed (sicut superius diximus) per quinq̃ talenta / quinq̃ videlicet sensus. i. exteriorum scientia designatur. Per duo autem / intellectus ꝛ operatio exprimitur.

Pecuniã numularijs dare quid significat.

Talenta duo q̃ acceperit plꝰ

habuit q̃ ille qui ha buerat quinq̃.

Plus ergo habuit qui duo/q̃ qui quinq̃ talenta perceperat: q2 qui per quinq̃ talenta/exteriorum administratione meruit: ab intellectu interioꝝ adhuc vacuus fuit. Unũ ergo talentũ qđ intellectum significare diximus/illi dari debuit/qui bene exteriora que acceperat/ministrauit. Qđ quotidie in sancta cernimus ecclesia: q2 pleriq̃ dum bene ministrant exteriora que accipiunt: p adiunctam gratiam/ad intellectũ quoq̃ mysticũ perducũtur: vt etiã de interna intelligentia polleant: qui exteriora fideliter administrant. Generalis etiã mox sententia subditur: qua dicitur. [Omni enĩ habẽti dabitur/ꝛ abũdabit: ei autem qui nõ habet: ꝛ quod videtur habere/auferetur ab eo.] Habenti nãq̃ dabiꝶ/et abũdabit: q2 quisquis charitatẽ habet: etiam dona alia pcipit. Quisquis charitatẽ non habet: etiã dona que pcepisse videbatur/amittit. Unde necesse est fratres mei vt per omne qđ agitis/erga charitatis custodiã vigiletis.

Charitas vera i duo bus consistit.

Charitas autẽ vera est/et amicũ diligere in deũ: ꝛ inimicũ diligere propter deũ. Quã quisquis nõ habet: omne bonum amittit quod habet: talento qđ acceperat priuatur: et iuxta dominicã sententiã/in exteriores tenebras mittiꝶ. Per penã quippe in exteriores tenebras cadit: qui per culpam suam spõte in interiores tenebras cecidit. Illic coact⁹ patitur tenebras vltionis: qui hic libẽter sustinuit tenebras voluptatis.

B

Talẽtum quilibet a deo accepit.

Sciendum vero est q̃ nullus piger ab hac talẽti acceptione securus est. Nullus nãq̃ est qui veraciter dicat: Talentum minime accepi: nõ est vnde rationes ponere cogar. Talenti enim noĩe/cuilibet pauperi etiã hoc ipm reputabiꝶ: qđ vel minimũ accepit. Alius nãq̃ accepit intelligentiam predicationis: ministerium debet ex talẽto. Alius terrenã substantiã accepit: erogationẽ talenti debet ex rebus. Alius nec internorũ intelligẽtiam/nec rerum affluentiã accepit: sed tamẽ didicit artẽ qua pascitur: ipsa ars ei in talenti acceptionẽ reputatur. Alius nihil horũ assecutus est: sed tamen fortasse familiaritatis locũ apud diuitem meruit: talentũ profecto familiaritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur: pro talenti retẽtione dãnatur. Habens ergo intellectũ/curet oĩno ne taceat: habens rerũ affluẽtiam/vigilet ne a misericordie largitate torpescat. Habẽs artẽ qua regitur/magnopere studeat vt vsum atq̃ vtilitatem illius cũ proximo partiatur.

Diuites debẽt esse liberales.

Habens loquẽdi locũ apud diuitem/damnationem pro retento talento timeat: si cum valet/non apud eum pro pauperibus intercedat. Talentũ quippe ab vnoquoq̃ nostrũ venturus iudex exigit: quãtũ dedit. Ut ergo de talenti sui rationibus redeũte dño quisq̃ securus sit: cũ tremore penset quotidie quid accepit. Ecce nãq̃ iam iuxta est: vt ille qui peregre profectus est/redeat. Quasi q̃ppe peregre abijt: qui scʒ de hac terra in qua natus est/lõge discessit: sed profecto reuertitur: vt de talẽtis rationes ponat: q2 si a bona actione torpescimus: de ipsis donis que contulit/nos districtius iudicat.

C

Cõsideremus ergo que accepimus: atq̃ in eorũ erogatione vigilemus. Nulla nos a spiritali opere terrena cura impediat: ne si in terra talẽtum absconditur: talenti dñs ad iracundiã prouocetur. Piger eteni seruus/cũ iam culpas iudex examinat: talentum de terra leuat: quia sunt pleriq̃ qui tunc se a terrenis desiderijs vel operibus subtrahũt: quãdo iã p animaduersionẽ iudicis ad eternũ suppliciũ trahunꝶ. Ante ergo de talenti nostri ponenda ratione vigilemus: vt cũ iam iudex ad feriendũ imminet: lucrũ nos quod fecimus excuset. Quod prestet nobis deus qui viuit. ꝛc.

¶ Lectio sancti euangelij sm Mattheum.

Capi.ij.

Cum natus esset Jesus in bethleem iude in diebus herodis regis: ecce magi ab oriente venerũt hierosolymã: dicẽtes. Ubi est qui natus est rex iudeorum? Uidimus enim stellam eius in oriente: ꝛ venim⁹ adorare eũ. Audiens autẽ herodes rex turbatus est/et omnis hierosolyma cũ illo. Et congregãs oẽs principes sacerdotũ et scribas populi: sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerũt ei. In bethleem iude. Sic enim scriptũ est per prophetã. Et tu bethleẽ terra iuda: nequaq̃ minima es in principibus iuda. Ex te enim exiet dux: qui regat populũ meum israel.

Mich.v.

Tunc herodes clam vocatis magis/diligenter didicit ab eis tẽpus stelle que apparuit eis. Et mittẽs illos in bethleem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero: et cũ inueneritis/renũciate mihi. vt et ego veniẽs adorem eũ. Qui cũ audissent regẽ/abierũt. Et ecce stella quã viderant in oriente/antecedebat eos: vsq̃ dum veniẽs staret supra vbi erat puer. Uidẽtes autẽ stellã: gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domũ: inuenerũt puerũ cũ maria matre eius. Et procidentes/adorauerũt eum. Et apertis thesauris suis: obtulerunt ei munera/aurũ/thus/et myrrhã. Et responso accepto in somnis ne redirent ad herodẽ: per aliã viam reuersi sunt in regionem suam.

¶ Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli in die epiphanie. Homilia.x.

Sicut in lectione euangelica fratres charissimi audistis: celi rege nato/rex terre turbat⁹ est: q2 nimirũ terrena altitudo cõfunditur: cũ celsitudo celestis aperitur. Sed querendũ nobis est quidnã sit q̃ redẽptore nato/pastorib⁹ in iudea angelus apparuit: atq̃ ad adorandũ hunc ab oriente magos non angelus sed stella perduxit? Quia videlicet iudeis tanq̃ ratione vtentib⁹/rationale aial (id est angelus) predicare debuit: gẽtiles vero q2 vti ratione nesciebãt: ad cognoscẽdum dñm/nõ per vocẽ/sed p signa pducunꝶ.

Gentiles ad cognitionẽ dñi per signa sunt pducti.

Unde etiã per Paulũ diciꝶ: Prophetie fidelib⁹ date sunt: non infidelib⁹. Signa autẽ infidelib⁹: non fidelib⁹. Quia ꝛ illis pphetie tanq̃ fidelib⁹ nõ infidelibus: ꝛ istis signa tanq̃ infidelibus nõ fidelibus data sunt. Et notandũ q̃ redẽptorẽ nostrũ cũ iam pfecte esset etatis: eisdem gentilib⁹ apostoli predicãt: eũq̃ paruulũ ꝛ necdũ per humani corporis officiũ loquentẽ/stella gẽtibus denũciat: q2 nimirum rationis ordo poscebat: vt et loquentẽ iam dñm loquẽtes nobis predicatores innotescerẽt: et necdũ loquẽtem elemẽta muta predicarẽt. Sed in oĩbus signis/que vel nascẽte dño/ vel moriẽte eo mõstrata sunt: considerãdũ nobis est quanta fuerit in quorũdam iudeorũ corde duritia: que hũc nec per prophetie donũ/nec p miracula cognouit.

Elemẽta oĩa deum venisse testata sunt.

Oĩa quippe elemẽta auctorẽ suũ venisse testata sunt. Ut enĩ de eis quiddã vsu humano loquar: deũ hũc celi esse cognouerũt: q2 protinus stellã miserũt. Mare cognouit: q2 sub plãtis eius se calcabile prebuit. Terra cognouit: q2 eo moriẽte cõtremuit. Sol cognouit: q2 lucis sue radios abscondit. Saxa ꝛ parietes cognouerunt: q2 tẽpore mortis ei⁹ scissa sunt. Infernus agnouit: q2 hos quos tenebat mortuos reddidit. Et tamẽ hunc quẽ deum oĩa insensibilia elementa senserũt: adhuc infidelium iudeorũ corda deũ esse minime cognoscunt: et duriora saxis/scindi ad penitẽdum nolunt: eũq̃ confiteri abnegant: quẽ elemẽta (vt diximus) aut signis/aut scissionibus deũ clamant. Qui etiã ad damnationis sue cumuluũ/eum quẽ natũ despiciũt: nasciturũ longe ante presciuerũt. Et nõ solũ quia nasceretur nouerãt: sed etiam vbi nasceretur. Nam ab herode requisiti/locũ natiuitatis eius exprimũt: quẽ scripture auctoritate didicerũt. Et testimoniũ proferũt: q̃ bethleem honorari natiuitate noui ducis ostendiꝶ: vt ipsa eoꝝ gemina sciẽtia ꝛ illis fieret ad testimoniũ dãnationis: et nobis ad adiutoriũ credulitatis.

Genes. xxvij.

Quos profecto bene Isaac cũ Iacob filiũ suũ benediceret/designauit: qui et caligãs oculis/ꝛ prophetãs/in presenti filiũ nõ vidit: cui tamẽ multa i posterũ preuidit. Q2 nimirũ iudaicus populus pphetie spũ plenus ꝛ cecus/eum de quo multa in futurũ predixit: in presenti positũ nõ agnouit. Sed natiuitate regis nostri cognita: herodes ad callida argumenta conuertitur: et ne terreno regno priuaretur: [illegible] renunciari sibi vbi puer in:

G

uenire tur postulat. Adorare eũ velle se simulat: vt hunc si inuenire possit/ extinguat. Sed quãta est humana malitia contra consilium diuinitatis? Scriptũ quippe est.

puer.xxi.

Non est sapientia/ non est prudentia/ non est consilium cõtra dominũ. Nam ea que apparuit stella: magos pducit. Natũ regẽ reperiunt: munera deferunt. Et ne redire ad herodẽ debeant: in somnis admonentur. Sicq͡ȝ fit vt Jesum quẽ querit herodes/ iuenire nõ possit. Cui⁹ persona qui alij q͡ȝ hypocrite designant: qui dũ ficte q͡runt/ inuenire dñm nunq͡ȝ merẽtur? ¶ Sed inter hec sciendũ est q͡ priscillianiste heretici nasci vnũquẽq͡ȝ hominẽ sub constitutionibus stellarum putant: et hoc in adiutoriũ sui erroris assumunt: q͡ noua stella exijt cum domin⁹ in carne apparuit. Cuius fuisse fatũ eandẽ q͡ apparuit stellam/ putant. Sed si euangelij verba pẽsamus: quib⁹ de eadẽ stella dicit: Usq͡ȝ dũ veniẽs staret supra vbi erat puer: vdũ non puer ad stellam: sed stella ad puerũ cucurrit: si dici liceat/ non stella fatũ pueri: sed fatũ stelle is q͡ apparuit puer fuit. Sed a fideliũ cordibus absit vt aliquid esse fatũ dicant. Uitã quippe hominũ solus hanc conditor qui creauit administrat. Neq͡ȝ enim ꝓpter stellas homo: sed stelle propter hominẽ facte sunt. Et si stella fatũ hois dicitur: ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur. Certe cũ Jacob de vtero egrediẽs/ prioris fratris plãtam teneret manu: prior pfecte nequaq͡ȝ egredi potuit: nisi et subsequẽs inchoasset: et tñ cũ vno tempore/ eodẽq͡ȝ momẽto vtrũq͡ȝ mater fuderit: nõ vna vtriusq͡ȝ vite qualitas fuit. Sed ad hoc solent mathematici respondere: quia virtus constellationis in ictu puncti est. Quibus e diuerso nos dicim⁹: quia magna est mora natiuitatis. Si igitur in ictu puncti cõstellatio permutat: necesse iam erit: vt tot dicant fata quot sunt membra nascentiũ. Fateri etiam mathematici solent: q͡ quisquis signo aquarij nascitur: in hac vita piscatoris ministeriũ sortiatur. Piscatores vero (vt fertur) getulia nõ habet. Quis ergo dicat q͡ nemo illic i stella aquarij nascitur/ vbi piscator oĩno non habetur? Rursum quos nasci signo libre asserunt: trapezitas futuros dicunt: et trapezitas multarũ gentiũ prouincie ignorant. Fateãtur ergo necesse est: aut hoc in eis signũ deesse: aut effectũ fatalem nullo modo habere. In persarũ quoq͡ȝ/ francorũq͡ȝ terra reges ex genere prodeunt: quibus profecto nascentibus quis estimet quanti eisdẽ momentis horarũ ac temporum ex seruili cõditione nascũtur: et tñ regũ filij vno eodẽq͡ȝ sydere cũ seruis nati/ ad regnũ proficiunt: cũ serui qui secũ fuerãt geniti: in seruitute moriant. Hec de stella breuiter diximus/ ne mathematicorũ stultitiã indiscussam pterisse videamur. ¶ Magi vero aurũ/ thus/ et myrrham deferũt. Aurum quippe regi cõgruit. Thus vero in dei sacrificiũ ponitur. Myrrha autẽ mortuorũ corpora conditur. Eum ergo magi quẽ adorãt: etiam mysticis muneribus predicant/ auro regẽ/ thure deũ/ myrrha mortalẽ. Sunt vero nonnulli heretici qui hũc deum credunt: sed vbiq͡ȝ regnare nequaq͡ȝ credunt. Hi profecto ei thus offerunt: sed offerre etiã aurũ nolũt. Et sunt nõnulli qui hunc regẽ existimãt: sed deũ negant. Hi videlicet ei aurũ offerunt: sed offerre thus nolunt. Et sunt nõnulli qui hunc et deum et regẽ fatentur: sed assumpsisse carnem mortalẽ negant. Hi nimirũ ei aurũ et thus offerũt: sed offerre myrrhã assumpte mortalitatis nolunt. Nos itaq͡ȝ nato dño offeramus aurum: vt hunc vbiq͡ȝ regnare fateamur. Offeramus thus: vt credamus q͡ is qui in tẽpore apparuit: deus ante tẽpora extitit. Offeram⁹ myrrham: vt eum quẽ credimus in sua diuinitate impassibilem: credamus etiã i nostra fuisse carne mortalẽ. Quis in auro/ thure/ et myrrha intelligi et aliud potest. Auro nãq͡ȝ sapientia designatur: Salomone attestãte/ qui ait: Thesaur⁹ desiderabilis requiescit in ore sapiẽtis. Thure autẽ q͡d deo incẽditur: virtus orationis exprimitur: Psalmista testante/ qui dicit: Dirigatur oratio mea sicut incensum in cõspectu tuo. Per myrrhã vero carnis nostre mortificatio figuratur. Unde sancta ecclesia de suis operarijs vsq͡ȝ ad mortẽ pro deo certantibus dicit: Man⁹ mee distillauerunt myrrhã. Nato ergo regi aurũ offerimus: si in conspectu illius claritate superne sapientie resplendemus. Thus offerimus/ si cogitationes carnis per sancta orationũ studia in ara cordis incendim⁹: vt suaue aliquid deo p celeste desideriũ redolere valeamus. Myrrhã offerimus/ si carnis vitia per abstinentiã mortificamus. Per myrrhã nãq͡ȝ (vt diximus) agit ne mortua caro putrescat. Mortuam vero carnẽ putrescere est/ hoc mortale corp⁹ fluxui luxurie deseruire: sicut de quibusdã per prophetã dicitur: Computruerũt iumẽta in stercore suo. Jumẽta quippe in stercore suo putrescere est: carnales hoies in fetore luxurie vitã finire. Myrrham ergo deo offerim⁹: quãdo hoc mortale corpus a luxurie putredine per condimentũ continẽtie custodim⁹. Magnum vero nobis aliquid magi innuũt: q͡ in regionem suã per aliã viam reuertũtur. In eo nãq͡ȝ q͡d admoniti faciũt: nobis profecto insinuãt quid faciamus. Regio quippe nostra paradisus est. Ad quã Jesu cognito/ redire per viam qua venimus prohibemur. A regione etenĩ nostra supbiendo: inobediẽdo: visibilia sequẽdo: cibum vetitũ gustando/ discessimus: sed ad eam necesse est vt flendo/ obediendo/ visibilia contẽnendo/ atq͡ȝ appetitũ carnis refrenando/ redeamus. Per aliã ergo viã ad regionẽ nostram regredimur: quoniã qui a paradisi gaudijs per delectamẽta discessimus: ad hec per lamenta reuocamur. Unde necesse est fratres charissimi/ vt semper pauidi semperq͡ȝ suspecti ponam⁹ ante oculos cordis hinc culpas operis: illinc iudiciũ extreme districtiõis. Pẽsemus q͡ districtus iudex veniat: qui iudiciũ minatur et latet. Terrores pctõribus intentat: et tamen adhuc sustinet. Et idcirco venire citius differt: vt minus inueniat quod cõdemnet. Puniamus fletibus culpas: et cũ psalmiste voce preueniamus faciẽ eius in cõfessione. Uoluptatum nos ergo fallacia nulla decipiat: nulla vana letitia seducat. in proximo nãq͡ȝ est iudex q͡ dixit: Ue vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis et flebitis. Hinc enĩ Salomõ ait. Risus dolori miscebitur: ꝛ extrema gaudij luctus occupat. Hinc iterũ dicit. Risum deputaui errorem/ et gaudio dixi: quid frustra deciperis? Hinc rursus ait. Cor sapiẽtiũ vbi tristitia est: ꝛ cor stultorum vbi letitia. Pertimescamus ergo precepta dei: si celebramus veraciter solẽnitatem diei. Gratum namq͡ȝ deo sacrificiũ est afflictio contra peccatum: psalmista testante/ qui ait. Sacrificiũ deo spũs cõtribulatus. Peccata nostra preterita in baptismatis perceptione laxata sunt: et tamen post baptisma multa cõmisimus: sed lauari iterum baptismatis aqua nõ possumus. Quia ergo et post baptisma inquinauimus vitã: baptizem⁹ lachrymis conscientiã: quatenus regionẽ nostrã per viam aliã repetẽtes: qui ex ea bonis delectati discessimus: ad eam malis amaricati redeamus: prestante dño. ꝛc.

Vitã hũa na neq͡ȝ a stellis neq͡ȝ a fato administrat: sed a solo creatore.

Gen.xxv.

H

Piscatores getulia nõ habet.

Regũ munera xpo oblata q͡d significãt.

J

Aurum sapientiã significat.

Thus orationem.

puer.xxi.

Psal.cxl.

Canti.v.

R

Joel.j.

Jumenta in stercore putrescere q͡d est.

Regionẽ nostrã paradisum sc͡ȝ p aliã viã q͡rere debemus.

L

ps.xciiij.

Luce.vj.

Prouer.xiiij.

Eccl's.ij.

Eccl's.vij

Psal.l.

¶ Lectio sancti euangelij sm̃ Matthẽum.

Mat.xiij.

In illo tempore. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc. Simile est regnũ celorũ thesauro abscõdito in agro: quem qui inuenit homo abscondit: et pre gaudio illi⁹ vadit: et vẽdit vniuersa que habet: ꝛ emit agrum illum. Iterũ simile est regnũ celorũ homini negociatori querenti bonas margaritas. Inuẽta autẽ vna preciosa margarita/ abijt ꝛ vendidit vniuersa que habuit: ꝛ emit eam. Iterum simile est regnũ celorum sagene misse in mare: et ex omni genere piscium cõgreganti. Quã cũ impleta esset educentes/ et secus littus sedentes/ elegerunt bonos in vasa sua: malos autẽ foras miserũt. Sic erit in cõsummatione seculi. Exibunt angeli: ꝛ separabunt malos de medio iustorũ: ꝛ mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentiũ. Intellexistis hec omnia? Dicũt ei: etiã. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum/ similis est homini patrifamilias: qui profert de thesauro suo noua et vetera.

M

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancte Agnetis in die natalis

B ciuo.

Homilia.xj.

Celorū regnū fratres charissimi idcirco terrenis rebus simile dicitur: vt ex his que animus nouit/surgat ad incognita que non nouit: quatenus exemplo visibiliū se ad inuisibilia rapiat: et p ea que vsu didicit: quasi cōfricat' incalescat: vt per hoc qd scit notū diligere: discat et incognita amare. Ecce enī celorū regnū thesauro abscōdito in agro cōparatur: quē qui inuenit homo abscōdit: et pre gaudio illius vadit et vēdit vniuersa que habet: et emit agrū illum. Qua in re hoc quoqz notandū est q inuent' thesaurus abscōditur vt seruetur: quia studiū celestis desiderij a malignis spiritib' custodire non sufficit: qui hoc ab humanis laudibus nō abscōdit. In presenti etenim vita quasi in via sumus/ qua ad patriā pergimus. Maligni autē spūs iter nostrū quasi quidā latrūculi obsident. Depredari ergo desiderat: qui thesaurū publice portat in via. Hoc autē dico: nō vt proximi opera nostra bona non videāt: cum scriptū sit: Videāt opera vestra bona: et glorificēt patrē vestrū qui in celis est: sed vt per hoc qd agimus: laudes exterius nō queramus. Sic autem sit opus in publico: quatenus intentio maneat in occulto: vt et de bono opere proximis prebeamus exemplū: et tñ per intentionem qua deo soli placere querimus: semp optemus secretū.

Thesaurus publice in via portās depredari desiderat.

B

Thesaurus autē celeste est desideriū: ager vero in quo thesaurus absconditur/disciplina studij celestis. Quē profecto agrum venditis oibus cōparat: qui voluptatibus carnis renūcians: cuncta sua terrena desideria per discipline celestis custodiā calcat: vt nihil iam quod caro blanditur libeat: nihil quod carnalē vitam trucidat: spūs perhorrescat. Rursum celeste regnum negociatori homini simile dicitur: qui bonas margaritas querit: sed vnā preciosam inuenit: quam videlicet inuentā/oīa vendens emit: quia qui celestis vite dulcedinē inq̄tum possibilitas admittit/pfecte cognouerit: ea q̄ in terris amauerat/libēter cūcta derelinquit: in cōparatione eius vilescunt oīa: deserit habita: congregata dispergit: inardescit in celestibus anim': nihil in terrenis libet: deforme conspicitur quicquid de terrene rei placebat specie: q solo preciose margarite claritas fulget in mente. De cuius dilectione recte per salomonē dicitur: Fortis est vt mors dilectio. quia videlicet sicut mors corpus interimit: sic ab amore rerū corporaliū/eterne vite charitas occidit. Nam quem perfecte absorbuerit: ad terrena foris desideria velut insensibilē reddit. Nec enim sancta hec cui' hodie natalitia celebramus: mori pro deo potuisset in corpore: si prius a terrenis desiderijs mortua nō fuisset in mente. Erectus nāqz in virtutis culmine animus tormēta despexit: pmia calcauit. Ante armatos reges et presides inuicta stetit/feriente robustior/iudicāte sublimior. Quid inter hec nos barbati et debiles dicimus/q̄ ire ad regna celestia puellā per ferrum videmus? Quos ira superat: superbia inflat: ambitio perturbat: luxuria inquinat. Qui si adipisci regna celorum per bella persecutionū non possumus: hoc ipsum nobis turpe sit q deū nolum' saltem per pacē sequi. Ecce nulli nostrū hoc tēpore dicit de'/ Pro me morere: sed illicita tm̄modo in te desideria occide. Qui ergo i pace subigere carnis desideria nolumus: quando in bello pro deo ipsam carnē daremus?

Vite celestis cupidus cuncta terrena facile derelinqt.

Can.viij.

C

Deus nō querit q pro eo moriamur.

Rursus simile esse regnū celorū sagene in mare misse dicitur/ex omni genere pisciū congreganti: que impleta ad littus educit: et in vasis boni pisces eliguntur: mali autem projiciuntur foras. Sctā ecclesia sagene cōparatur: quia et piscatoribus est cōmissa: et per eam quisqz ad eternū regnū a presentis seculi fluctibus trahitur: ne in eterne mortis pfunda mergatur. Que ex omni genere pisciū cōgregat: quia ad peccatorū veniam sapientes et fatuos/liberos et seruos/diuites et pauperes/fortes et infirmos vocat. Unde per psalmistā deo dicitur. Ad te omnis caro veniet. Que sagena scz ecclesia tunc vniuersaliter repletur: cū in fine suo humani generis summa cōcluditur. Quā educunt: et secus littus sedent: quia sicut mare seculū: ita seculi finē significat littus maris. In quo scz fine boni pisces in vasis eligunt: mali autē proijciūtur foras: quia et electus quisqz in tabernacula eterna recipitur: et interni regni luce perdita/ad exteriores tenebras reprobi pertrahūtur. Nunc enī bonos malosqz cōmuniter quasi permixtos pisces/fidei sagena nos cōtinet: sed littus indicat sancte ecclesie sagena quid trahebat. Et quidē pisces qui capti fuerint/mutari nō possūt: nos autem mali capimur: sed in bonitate permutamur. Cogitemus igitur in captione/ne diuidamur in littore. Ecce q̄ grata est nobis hodierna solēnitas: ita vt se non modicū addicat/si cui ex hoc conuentu nostro deesse cōtingat. Quid ergo in die illa acturus est/qui a cōspectu iudicis rapitur: ab electorū societate separatur: q tenebrescit a lumine: cruciatur eterna combustione? Unde et hanc eandē cōparationem dominus sub breuitate aperit cū subiūgit: Sic erit in cōsummatione seculi. Exibunt angeli: et separabūt malos de medio iustorū: et mittent eos i caminū ignis. ibi erit fletus et stridor dentiū. Hoc iam fratres charissimi timēdū est poti' q̄ exponendū. Aperta enī voce tormēta peccantiū dicta sunt: ne quis ad ignorantie sue excusationem recurreret/si quid de eterno supplicio obscure diceretur. Unde subditur: Intellexistis hec oīa? Dicūt ei: Utiqz dñe. Atqz in conclusione subiūgitur. Ideo ois scriba doctus in regno celoz similis est homini patrifamilias proferēti de thesauro suo noua et vetera. Si p nouū et vetus qd dicitur: vtrūqz testamentū accipimus: abraā doctū fuisse denegamus: qui noui et veteris testamenti etsi facta nouit: minime verba nūciauit. Moysen quoqz docto patrifamilias cōparare non possumus: qui etsi testamentū vetus edocuit/noui tñ dicta nō protulit. Dū ergo ab hoc intellectu excludimur/ad aliū vocamur. Sed in eo qd veritas dicit: Ois scriba doct' in regno celorū similis est patrifamilias: intelligi valet q nō de his qui fuerāt: sed de his qui esse in ecclesia poterant loquebatur. Qui tunc noua et vetera proferunt: cū vtriusqz testamenti predicamēta vocibus et morib' loquūtur. Quod tñ intelligi et aliter potest. Uetustū quippe humani generis fuit/ad inferni claustra descēdere: p peccatis suis supplicia eterna tolerare. Cui per mediatoris aduentū/nouum aliquid accessit/ vt si hic recte studeat viuere: celorū regna valeat penetrare. Et homo in terra editus/a corruptibili vita moriatur in celo collocandus. Et vetus itaqz est/vt pro culpa humanū genus in eterna pena intereat: et nouū vt conuersus in regno viuat. Quod ergo in pclusione locutionis sue dñs subdidit: hoc est vtiqz qd premisit. Prius enī de regni similitudine thesaurū inuētū/ac bonā margaritam protulit: postmodū vero inferni penas de maloz cōbustione narrauit: atqz i cōclusione subiūxit. Ideo ois scriba doct' in regno celorū similis est patrifamilias proferenti de thesauro suo noua et vetera. Ac si aperte diceret. Ille in sancta ecclesia doctus predicator est: qui et noua scit proferre de suauitate regni: et vetusta dicere de terrore supplicij: vt vel pena terreat: quos pmia nō inuitāt. Audiat de regno qd amet: audiat de supplicio vnusquisqz quod timeat: vt torpentē animū et terre vehemēter inherentē/si amor ad regnū nō trahit: vel timor minet. Ecce enī de gehēne expressione dicitur. Ibi erit fletus et stridor dentiū. Sed q presentia gaudia sequūtur perpetua lamēta: hic fratres charissimi vanam letitiam fugite: si illic flere formidatis. Nemo etenī potest et hic gaudere in seculo/et illic regnare cū christo. Temporalis itaqz letitie fluxa restringite: carnis voluptates edomate. Quicquid animo ex presenti seculo arridet: ex cōsideratione eterni ignis amarescat. Quicquid in mente puerilitter hilarescit: hoc discipline iuuenilis censura coerceat: vt dū spōte tēporalia fugitis: eterna gaudia sine labore capiatis: prestāte dño nostro Jesu xpo: qui viuit et regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Ecclesia sagene cōparatur.

Ps.lxiiij.

Mare seculū: littus seculi finē significat.

D

Tormēta peccātiū.

B

Regnum celorū penetrare valebit: q hic recte viuere studebit.

Predicator quando dicit doctus.

F

Lamēta sequūtur gaudia.

Lectio sancti euangelij scdm Mattheum.

In illo tempore. Dixit Jesus discipulis suis parabolā hāc. Simile est regnū celorum decem virginibus: que accipiētes lampades suas/exierunt obuiam spōso et sponse. Quinqz autem ex eis erant fatue: et quinqz prudentes. Sed quinqz fatue acceptis lampadibus nō sumpse-

Mat.xxv.

G

runt oleū secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadib⁹. Moram autem faciente sponso: dormitauerunt omnes et dormierūt. Media aūt nocte clamor factus est/ecce sponsus venit: exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille: et ornauerunt lāpades suas. Fatue autē sapientib⁹ dixerunt Date nobis de oleo vestro: qr lampades nostre extinguūtur. Responderunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis ⁊ vobis: ite potius ad vēdentes: ⁊ emite vobis. Dum autem irent emere: venit sponsus: et que parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias: et clausa est ianua. Nouissime vero veniunt ⁊ reliq̄ virgines dicentes. Dn̄e domine: aperi nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis: nescio vos. Uigilate itaqꝫ: quia nescitis diem neqꝫ horam

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancte agnetis in die natalis eius. Homilia .xij.

H

SEpe vos fratres charissimi admoneo praua opera fugere: mundi huius inquinamēta deuitare: sed hodierna sancti euāgelij lectione cōpellor dicere/ vt et bona que agitis/ cū magna cautela timeatis: ne per hoc quod a vobis recte geritur: fauor aut gratia humana requiratur. Ne appetitus laudis surrepat: et quod foris ostenditur: intus a mercede vacuetur. Ecce etenī redēptoris voce decē virgines: ⁊ oēs dicūtur virgines: et tū intra beatitudinis ianuā nō oēs sunt recepte: quia earū quedā dū de virginitate sua gloriam foris expetūt: in vasis suis oleū habere noluerunt. Sed prius querendū nobis est quid sit regnū celoꝝ: aut cur decē virginibus cōparetur: que etiā virgines prudētes et fatue dicūtur. Dum enim celorū regnum constat quia reproborū nullus ingreditur: etiam fatuis virginibus cur simile esse perhibet? Sed sciēdū nobis est q̄ sepe in sacro eloquio regnum celorū/ presentis temporis ecclesia dicitur. De quo alio in loco dn̄s dicit. Mittet filius hominis angelos suos: et colligent de regno eius omnia scandala. Neqꝫ enī in illo regno beatitudinis in quo pax summa est: inueniri scandala poterūt que colligantur. Et vnde rursum dicitur. Qui ergo soluerit vnū de mandatis istis minimis/ ⁊ docuerit sic hoīes: hic minim⁹ vocabitur in regno celorū. Qui autē fecerit et docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorū. Mandatū quippe soluit ⁊ docet: qui hoc quisqꝫ voce predicat/ quod viuēdo non implet. Sed ad regnū eterne beatitudinis peruenire nō valet: qui non vult opere implere quod docet. Quō ergo in eo minimus vocabitur: q̄ adhuc nullo modo intrare pmittitur? Quid itaqꝫ per hanc sentētiā nisi presens eccl̄ia regnū celorū dicitur? In qua doctor qui mandatū soluerit: minimus vocatur: quia cui⁹ vita despicitur: restat vt ei⁹ predicatio contēnatur. In quinqꝫ autē corporis sensibus vnusquisqꝫ subsistit: geminatus autem quinarius denariū perficit. Et quia ex vtroqꝫ sexu fideliū multitudo colligitur/ sancta ecclesia decē virginibus similis denūciatur. In qua quia mali cum bonis/ et reprobi cū electis admixti sunt: recte similis virginibus prudētibus et fatuis esse perhibetur. Sūt nāqꝫ pleriqꝫ continentes: qui ab appetitu se exteriori custodiunt: et spe ad interiora rapiūtur: carnē macerant: et toto desiderio ad supernā patriā anhelant: eterna premia expetūt: pro laboribus suis recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirū gloriā suā non in ore hominū ponunt: sed intra conscientiā contegunt. Et sunt plerīqꝫ qui corpus per abstinentiā affligūt: sed de ipsa sua abstinentia humanos fauores expetūt: doctrine inseruiūt: indigentibus multa largiuntur. Sed fatue profecto sunt virgines: quia solā laudis transitorie retributionē querunt. Unde et apte subditur. [Quinqꝫ fatue acceptis lāpadibus non sumpserūt oleū secū: prudentes autē acceperūt oleū in vasis suis cum lāpadibus.] Per oleū quippe nitor glorie designatur: vascula autē nostra sunt corda: in quibus ferimus cūcta que cogitamus. Prudētes ergo oleū in vasis habent: quia nitorē glorie intra conscientiā retinent: Paulo attestāte/ qui ait. Gloria nostra hec est/ testimoniū consciētie nostre. Fatue autem virgines oleū secū non sumunt: quia gloriā intra conscientiā non habent: dū hanc ab ore proximorū querūt. Notandū vero q̄ oēs lāpades habent: sed oēs oleū non habent: quia plerūqꝫ bona in se opera cū electis et reprobi ostendūt: sed soli ad spōsum cum oleo veniūt: qui de his que foris egerint: intus gloriā requirūt. Unde per psalmistā quoqꝫ de sanctorū electorū ecclesia dicitur. Oīs gloria ei⁹ filie regis ab intus. [Morā autē faciente sponso/ dormitauerūt oēs et dormierūt.] Quia dū venire iudex ad extremū iudiciū differt: electi et reprobi in mortis somno sopiūtur. Dormire etenī mori est. Ante somnū vero dormitare/ est ante mortē a salute languescere: quia per pōdus egritudinis: puenitur ad somnū mortis. [Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit/ exite obuiā ei.] De aduentu sponsi clamor in media nocte fit: quia sic dies iudicij surrepit/ vt preuideri nō valeat/ qn̄ venit. Unde scriptum est: Dies dn̄i sicut fur in nocte ita veniet. Tunc oēs virgines surgūt: quia electi ⁊ reprobi a somno sue mortis excitantur. Lāpades ornant: qr sua secū opera numerāt: pro quibus eternā recipere beatitudinē expectāt. Sed lāpades fatuarū virginū extinguūtur: qr earū opera que clara hoībus foris apparuerant: in aduentu iudicis int⁹ obscurant: ⁊ a deo retributionē nō inueniūt: qr pro eis receperūt ab hoībus laudes quas amauerūt. Quid est autē q̄ tunc a prudentibus oleū petūt: nisi q̄ in aduentu iudicis cū se intus vacuas inuenerint/ testimoniū foris querunt? Ac si a sua fiducia decepte proximis dicant: Quia nos quasi sine opere repelli conspicitis: dicite de nostris operibus q̄d vidistis. Sed prudētes virgines respondēt dicētes: [Ne forte nō sufficiat nobis et vobis.] In illo enim die (quod tū de quibusdā in pace ecclesie quiescētibus loquor) sibimetipsi testimoniū vniuscuiusqꝫ vix sufficit: q̄to minus et sibi ⁊ proximo? Unde et protinus per increpationē subdunt: [Ite potius ad vendētes/ et emite vobis.] Uenditores quippe olei: adulatores sunt. Qui enī accepta qualibet gratia/ vanis suis laudibus nitorē glorie offerūt: quasi oleū vendūt. De quo pfecto oleo psalmista dicit: Oleū autē peccatoris non impinguet caput meū. Principale etenī nostrū: caput est. Appellatione aūt capitis/ ea que principatur corpori: mens vocatur. Impinguat ergo caput oleum peccatoris: cū demulcet mentē fauor adulātis. [Sed cū irent emere: venit spōsus] quia cū vite sue testimoniū a proximis querūt: iudex venit: qui nō solū operū/ sed et cordiū testis est. [Que autē parate erant/ intrauerūt cū eo ad nuptias: et clausa est ianua.] O si sapere in cordis palatio possit: quid admirationis habet quod dicitur/ venit sponsus? Quid dulcedinis: intrauerunt cum eo ad nuptias? Quid amaritudinis: ⁊ clausa est ianua? Uenit quippe ille qui aduentu suo elementa cōcutit: in cuius conspectu celum et terra contremiscit. Unde etiā per prophetā dicit: Adhuc semel: et ego mouebo nō solū terrā: sed etiā celū. Ad cuius examē omne humanū genus deducitur. Cui ad vindictā malorū/ remunerationēqꝫ bonorū: angeli/ archangeli/ throni/ principatus et dn̄ationes obsequūtur. Pensate fratres charissimi/ ante cōspectū tanti iudicis/ qui in illo die terror erit: quādo iam in pena remediū non erit. Que illa cōfusio/ cui reatu suo exigente cōtinget in ꝯuentu omniū angelorū hominūqꝫ erubescere. Qui pauor/ eū quē et tranquillū mens humana capere nō valet/ etiā iratū videre. Quē diem bene propheta intuēs ait: Dies ire dies illa: dies tribulationis et angustie: dies calamitatis et miserie: dies tenebrarū et caliginis: dies nebule et turbinis: dies tube et clangoris. Pēsate ergo fratres charissimi/ extremi diē iudicij super corda reproborū qua asperitate propheta vidit amarescere: quē tot appellationib⁹ nō valet explicare. Quāta vero tunc erit electorū leticia: q̄ de eius merentur visione gaudere/ de cui⁹ conspectu vident et elementa oīa contremiscere. cum eo simul ad nuptias intrare: qui et in sponsi nuptijs gaudent: et tamen ipsi sunt sponse: quia in illo eterni regis thalamo visioni nostre deus cōiūgitur. Que scꝫ visio nūqꝫ iam in per:

Bona agens nō querat fauorem humanum.

Regnū celorū dr quādoqꝫ ecclesia.

Mat. xiij.

Mat. v. c.

I

Doctor malus vocatur minimus.

K

ij. Cor. j.

Ps. xliiij.

Dormire mori est.

j. Thes. v.

L

Adulatores dicuntur olei vēditores.

Ps. cxl.

M

Aggei. ij.

Judicij dies terribilis erit.

Sopho. j.

A

petuū ab amoris sui amplexibus euelletur. Tunc regni ianua lugētibus claudetur: que modo quotidie penitētibus aperitur. Erit nāq; et tunc penitētia/sed fructuosa iam nō erit: qr nequaq̄ tunc veniā inueniet: qui modo aptū venie tēpus perdit. Hinc enim paulus dicit: Ecce nunc tēpus acceptabile: ecce nūc dies salutis. Hinc propheta ait: Querite dn̄m dū inueniri potest: inuocate eū dum prope est. Unde et easdē virgines fatuas inuocantes dn̄s non audit: quia interclusa regni ianua: is q̄ nūc per exauditionem prope esse poterat: prope iam nō erit. Nam subditur. [Nouissime veniunt ⁊ relique virgines dicētes. Dn̄e dn̄e aperi nobis. At ille respōdēs ait. Amē dico vobis/nescio vos.] Ibi iam a deo nō potest mereri qđ petit: qui hic noluit audire qđ iussit: quia qui tēpus congrue penitentie perdidit: frustra ante regni ianuam cū precibus venit. Hinc est enim qđ per Salomonē dn̄s dicit. Uocaui/et renuistis: extendi manū meā/ ⁊ nō fuit qui aspiceret. Despexistis omne consiliū meū: ⁊ increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo: ⁊ subsannabo: cū vobis quod timebatis aduenerit: cum irruerit repentina calamitas: et interitus quasi tēpestas ingruerit: quādo venerit sup vos tribulatio et angustia. Tunc inuocabūt me/et non exaudiā: mane cōsurgent/et non inuenient me. Ecce aperiri clamant: et repulsiōis sue dolore cōpulse/appellationē dominātis ingeminant dicētes. [Dn̄e dn̄e aperi nobis.] Preces offerūt/sed nesciuntur: quia tunc velut incognitos dn̄s deserit: quos modo suos per vite meritum nō agnoscit. Ubi apte quoq; generalis ad discipulos exhortatio subinfertur/cū dicit. [Uigilate itaq;: quia nescitis diem neq; horam.] Quia post pctā deus penitētiam suscipit: si sciret quisq; de p̄senti seculo quo tēpore exiret: aliud tēpus voluptatib⁹/et aliud penitētie aptare potuisset. Sed q̄ penitēti veniā spopōdit: peccāti diē crastinū nō promisit. Semp ergo extremū diē debem⁹ metuere: quē nūq̄ possumus preuidere. Ecce hūc ipm diē de quo loq̄mur: ad inducias cōuersionis accepimus: ⁊ tamē mala que fecimus/flere recusam⁹. Non solū cōmissa nō plangim⁹: sed etiā que defleant augem⁹. At si aliqua nos egritudo corripiat: si signa egritudinis vicinā mortē denuncient: inducias viuēdi querimus: vt peccata nostra defleamus: et eas cū magno estu desiderij petimus: quas acceptas modo pro nihilo habemus. ¶ Rem fratres charissimi refero/quā si intente audire vult charitas vestra/ex cōsideratione illius vehementer instruitur. Quidā vir nobilis in Ualeria prouincia noīe Chrisaurius fuit: quē ligua rustica populus chrisoriū vocabat. vir valde idoneus: sed tantū plenus vitijs quātū rebus: supbia tumidus: carnis sue voluptatibus subditus: in acquirendis rebus/auaritie facibus accēsus. Sed cū tot malis dn̄s finē ponere decreuisset (sicut a religioso quodā qui nūc superest: propinquo illius didici) corporis lāguore percussus est. Qui ad extremū veniens/ea hora qua iam de corpore erat exiturus/apertis oculis vidit tetros et nigerrimos sp̄us corā se assistere/ ⁊ vehemēter imminere/ vt ad inferni claustra se raperent. Cepit tremere: pallescere/sudare/et magnis vocib⁹ inducias petere: filiūq; suū nomine Maximū (quē ipse iā monachus monachū vidi) nimijs et turbatis clamoribus vocare/dicēs. Maxime curre: Maxime curre: nunq̄ tibi aliq̄d mali feci: in fidē tuā me suscipe. Turbat⁹ mox Maxim⁹ affuit: lugēs et p̄strepēs familia cōuenit. Eos autē quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat: ipsi malignos spirit⁹ videre nō poterāt: sed eorū presentiā in cōfusione/in pallore ac tremore illi⁹ qui trahebat/videbāt. Pauore autē tetre eorū imaginis/huc illucq; vertebatur in lectulo. Iacebat in sinistro latere/aspectū eorū ferre non poterat: vertebatur ad parietē/ibi aderant. Cūq; cōstrictus nimis relaxari se iam posse desperaret/ cepit magnis vocibus clamare dicens: Inducias vel vsq; mane: inducias vel vsq; mane. Sed cū hec clamaret: in ipsis suis vocib⁹ de habitaculo sue carnis auulsus est. De quo nimirū constat: quia pro nobis ista non pro se viderit: vt eius visio nobis proficiat: quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat. Nā illi tetros sp̄us ante mortē vidisse/⁊ inducias petisse/quid p̄fuit/ qui easdē inducias quas petijt nō accepit: Nos ergo fratres charissimi nūc sollicite ista cogitemus: ne nobis in vacuū tēpora pereant: ⁊ tunc queramus ad bene agendum viuere: cum iā cōpellimur de corpore exire. Memētote quid veritas dicat: Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Per legis quippe mādatū: ambulare longius in sabbato non licet. hyems quoq; ad ambulandū impedimento est: qr gressus ambulātiū torpor frigoris adstrigit. Ait ergo. Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Ac si aperte dicat/ Uidete ne tūc q̄ratis peccata vestra fugere/quādo iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet: modo debet cogitari dum licet. Illa hora nostri exitus est semp intuēda: ista redemptoris nostri admonitio ante mentis oculos semp ponēda/qui ait. [Uigilate itaq;: quia nescitis diem neq; horam.]

Paradisus quotidie penitētibus aperitur.

ij. Cor. vj.

Esaie. lv.

Prouer. j.

Penitentie tēpus perdentes mirabilia verba audiēt a domino.

B

Penitēti veniā sed non peccāti crastinū promittit deus.

Chrisaurius in extremis demones vidit: nec inducias penitēdi obtinere potuit.

C

D

Matthei. xxiiij.

Fuga nostra nō fiat in hyeme vel sabbato.

¶ Lectio sancti euangelij sm̄ Lucam.

IN illo tēpore. Dixit Jesus discipulis suis. Sint lūbi vestri precincti: ⁊ lucerne ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum: quando reuertatur a nuptijs: vt cum venerit ⁊ pulsauerit: confestim aperiant ei. Beati serui illi: quos cum venerit dominus inuenerit vigilātes. Amen dico vobis: q̄ p̄cinget se: ⁊ faciet illos discumbere: ⁊ transiens ministrabit illis. Et si venerit in secūda vigilia: et si in tertia vigilia venerit: ⁊ ita inuenerit/beati sunt serui illi. Hoc autē scitote: quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret: vigilaret vtiq;: ⁊ nō sineret perfodi domū suā. Ideo et vos estote parati: quia qua hora non putatis: filius hominis veniet.

Luce. xij.

E

¶ Homilia lectionis eiusdē habita in basilica beati Felicis die natalis eius. Homilia. xiij.

SAncti euangelij fratres charissimi aperte vobis est lectio recitata. Sed ne aliquibus ipsa eius planities alta fortasse videatur: eam sub breuitate trāscurrimus: quatenus eius expositio ita nescientibus fiat cognita/vt tamē scientib⁹ nō sit onerosa. Quia viris luxuria in lumbis sit: feminis in vmbilico: testatur dn̄s: qui de diabolo ad beatū Iob loquitur dicens. Uirtus eius in lumbis eius: et fortitudo illius in vmbilico ventris eius. A principali igitur sexu/lumborum noīe/luxuria designatur: cū dn̄s dicit. [Sint lumbi vestri precincti.] Lumbos enim precingim⁹: cū carnis luxuriā per continentiam coarctam⁹. Sed quia min⁹ est mala non agere: nisi etiā quisq; studeat ⁊ bonis operib⁹ insudare: protinus additur. [Et lucerne ardentes in manibus vestris.] Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus/cū per bona opera proximis nostris lucis exēpla monstramus. De quibus profecto operibus dn̄s dicit: Luceat lux vestra corā hoībus: vt videant opera vestra bona: et glorificēt patrē vestrū qui in celis est. Duo autē sunt que iubentur: et lūbos restringere: et lucernas tenere: vt et mūditia sit castitatis in corpore: et lumē veritatis in operatione. Redemptori etenim nostro vnū sine altero placere nequaq̄ potest: si aut is qui bona agit/adhuc luxurie inquinamēta non deserit: aut is qui castitate preminet: necdū se per bona opera exercet. Nec castitas ergo magna est sine bono opere: nec opus bonum est aliqđ sine castitate. Sed et si vtrūq; agitur: restat vt quisquis ille est: spe ad supernā patriā tēdat: et nequaq̄ se a vitijs pro mundi huius honestate cōtineat. Qui etsi quedā bona aliquādo pro honestate inchoat: in eius tamē intētione nō debet permanere: nec p bona opera presentis mūdi gloriā querere: sed totā spem in redēptoris sui aduentū cōstituat. Unde et protinus subditur: [Et vos similes hoībus expectātibus dn̄m suum: quādo reuertatur a nuptijs.] Ad nuptias quippe dn̄s abijt: quia resurgens a mortuis/et ascendēs in celum: supernā sibi angelorū multitudinē nouus homo copulauit. Qui tūc reuertitur/cū nobis iam per iudiciū manifestatur. Bene autē de seruis expectantibus subditur: [Ut cū vene-

Luxuria est viris in lumbis/et feminis in vmbilico.

Iob. xl.

F

Mala nō agere non sufficit: nisi etiā fiāt bona.

Matth. v.

Dn̄s quādo ad nuptias abijt.

G

Dñs quando dicitur pulsare.

rit ꝛ pulsauerit/cõfestim aperiãt ei.] Uenit quippe dñs/ cũ ad iudiciũ properat: pulsat vero/ cũ iam per egritudinis molestias esse mortẽ vicinã designat. Cui confestim aperimus: si hunc cũ amore suscipimus. Aperire enĩ iudici pulsanti nõ vult: qui exire de corpore trepidat: et videre eum quẽ contẽpsisse se meminit/ iudicem formidat. Qui autẽ de sua spe et operatione securus est: pulsanti confestim aperit: q: letus iudicẽ sustinet. Et cũ tempus ꝓpinque mortis aduenerit/ de gloria retributionis hilarescit. Unde et protinus subdit. [Beati sunt serui illi quos cũ venerit dñs inuenerit vigilantes.] Uigilat qui ad aspectũ veri luminis mentis oculos apertos tenet. Uigilat: qui seruat operando qḋ credit. Uigilat q a se torporis et negligẽtie tenebras repellit. Hinc etenĩ paulus dicit.

j. Cor. xv.

Euigilate iusti/ et nolite peccare. Hinc rursus ait.

Ro. xiij.

Hora est iã nos de somno surgere. Sed veniẽs dñs quid seruis vigilãtibus exhibeat/ audiamus. [Amẽ dico vobis q̃ precinget se: et faciet eos discũbere/ et transiens ministrabit illis.] Precinget se. i. ad retributionẽ preparabit. Et faciet illos discũbere. i. in eterna quiete refoueri. Discũbere quippe nostrum in regno quiescere est.

Mat. viij.

Unde rursum dñs dicit: Uenient et recũbent cũ abraham/ isaac/ et iacob. Trãsiens autẽ dñs ministrat: quia lucis sue illustratione nos satiat. Transire vero dictum est: cum de iudicio ad regnũ redit. Uel certe dñs nobis

H

post iudiciũ transit: q: ab humanitatis forma/ in diuinitatis sue contẽplationẽ nos eleuat. Et trãsire eius est in claritatis sue speculationẽ nos ducere: cũ eũ quẽ in humanitate in iudicio cernimus: etiã in diuinitate post iudiciũ videmus. Ad iudiciũ quippe veniẽs/ in forma serui oĩbus apparet: quia scriptũ est:

Joã. xix.

Uidebũt in quẽ trãsfixerunt. Sed cum reprobi in suppliciũ corruũt: iusti ad claritatis eius gloriam pertrahũtur: sicut scriptum est:

Esa. xxvj.

Tollatur impius/ ne videat gloriã dei. Sed quid si serui in prima vigilia negligẽtes existũt? Prima q̃ppe vigilia: primeue etatis custodia est. Sed neq: sic desperãdũ est/ ꝛ a bono opere cessandũ. Nã longanimitatis sue patientiã insinuãs dñs subdit. [Et si venerit in secũda vigilia: et si in tertia vigilia venerit/ et ita inuenerit/ beati sũt serui illi.] Prima quippe vigilia/ primeuũ tẽpus

Uigilie tres sunt

Eccl's. xj.

est. i. pueritia. Secũda/ adolescẽtia vel iuuẽtus: que auctoritate sacri eloquij vnũ sunt: dicente salomone: Letare iuuenis in adolescentia tua. Tertia autẽ senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit: custodiat vel secundã: vt qui conuerti a prauitatibus suis in pueritia neglexit: ad vias vite saltẽ in tẽpore iuuẽtutis euigilet. Et q euigilare in secunda vigilia noluit: tertie vigilie remedia nõ amittat: vt q in iuuẽtute ad vias vite non euigilat: saltẽ in senectute resipiscat. Pensate fratres charissimi: q: cõclusit dei pietas duritiã nostrã. Nõ est iã quid homo excusationis inueniat. Deus despicit/ et expectat: contẽni se videt/ et reuocat. Iniuriã de contemptu suo suscipit: ꝛ tamẽ quãdoq: reuertẽtib⁹ etiã pre-

I

mia promittit. Sed nemo hanc eius longanimitatẽ negligat: q: tanto districtiorẽ iustitiam in iudicio exigit: quãto longiorẽ patientiã ante iudiciũ prerogauit. Hic etenĩ paulus dicit:

Roñ. ij.

Ignoras quoniã benignitas dei ad penitentiã te adducit? tu aũt ꝓm duritiã tuã ꝛ cor impenitens/ thesaurizas tibi iram in die ire ꝛ reuelatiõis iusti iudicij dei.

Psal. vij.

Hinc psalmista ait: Deus iudex iust⁹/ fortis et lõganimis. Dicturus quippe longanimem/ premisit iustũ: vt quẽ vides peccata delinquentiũ diu patienter ferre: scias hunc etiam quandoq: districte iudicare.

Eccli. v.

Hinc per quẽdam sapiẽtẽ dicitur: Altissimus enĩ est patiens redditor. Patiens enĩ redditor dicitur: quia peccata hominũ et patitur et reddit. Nam quos diu vt conuertãtur tolerat/ nõ cõuersos durius damnat. Ad excutiendã vero mẽtis nostre desidiã/ etiã exteriora damna per similitudinẽ ad mediũ deducũtur: vt per hec anim⁹ ad sui custodiã suscitetur. Nam dicitur: [Hoc autẽ scitote: quia si sciret paterfamilias qua hora fur veniret/ vigilaret vtiq: et non sineret perfodi domũ suã.] Ex qua premissa similitudine etiã exhortatio subinfertur: cũ dicitur. [Et vos estote parati: quia qua hora non putatis: filius hominis veniet.] Nesciẽte enĩ patrefamilias/ fur domũ ꝑfodit: quia dum a sui custodia spũs dormit: improuisa mors veniens/ carnis nostre habitaculũ irrumpit: et cum quẽ dñm domus inuenerit dormientẽ/ necat:

Fur domũ perfodit patrefamilias nesciente.

quia eũ ventura damna spiritus minime preuidet: hunc mors ad suppliciũ nescientẽ rapit. Furi autẽ resisteret/ si vigilaret: quia aduentũ iudicis qui occulte animã rapit precauẽs/ ei penitendo occurreret: ne impenitẽs periret. Horam vero vltimã dñs noster idcirco voluit nobis esse incognitã: vt semper possit esse suspecta: vt dum illam preuidere nõ possumus: ad illã sine intermissione preparemur. Proinde fratres mei in conditione mortalitatis vestre mentis oculos figite: venienti vos iudici per fletus quotidie et lamenta preparate. Et cum certa mors maneat oẽs/ nolite de temporalis vite prouidẽtia incerta cogitare. Terrenarũ rerum vos cura nõ aggrauet. Quãtislibet enĩ auri ꝛ argenti molibus circũdet/ quibuslibet preciosis vestibus induat caro: qḋ est aliud q̃ caro? Nolite ergo attendere quid habetis: sed quid estis. Uultis audire quid estis? Propheta indicat dicens.

K

Horã vltimã quare dominus voluit nobis esse incognitã.

Esaie. xl.

Popul⁹ est fenũ.

Uere fenũ est populus. Si enim fenũ populus non est: vbi sunt illi qui ea que hodie colimus nobiscũ transacto anno beati Felicis natalitia celebrauerũt? O quãta et qualia de presentis vite prouisione cogitabant: sed surripiente mortis articulo/ repente in his que preuidere nolebãt: inuenti sunt. Et cũcta simul tẽporalia q congregata quasi stabiliter tenere videbãtur/ amiserũt. Si ergo transacta multitudo generis humani que per natiuitatem viruit in carne: post mortẽ aruit in puluere: velut fenũ fuit. Quia igitur momentis suis hore fugiunt: agite fratres charissimi vt in boni operis mercede teneantur. Audite quid sapiẽs Salomon dicat.

L

Eccli. ix.

Quodcũq: potest manus tua facere/ instanter operare: quia nec opus/ nec scientia/ nec ratio/ nec sapiẽtia erunt apud inferos: quo tu properas. Quia ergo et venture mortis tempus ignoramus: et post mortem operari non possumus: superest: vt ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim sic mors ipsa cum venerit/ vincetur: si priusq̃ veniat/ semper timeatur.

Lectio sancti euangelij ꝓm Joannem.

Joan. x.

In illo tempore. Dixit iesus discipulis suis. Ego sũ pastor bonus. Bonus pastor animã suã dat pro ouibus suis. Mercenarius autem et qui nõ est pastor/ cuius non sunt oues proprie: videt lupum venientem: ꝛ dimittit oues/ ꝛ fugit: et lupus rapit ꝛ dispergit oues. Mercenarius autẽ fugit: quia mercenarius est: et nõ pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus: ꝛ cognosco oues meas: ꝛ cognoscũt me mee. Sicut nouit me pater: ꝛ ego agnosco patrem: ꝛ animã meã pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo/ que non sunt ex hoc ouili: et illas oportet me adducere: et vocem meam audient. Et fiet vnum ouile: et vnus pastor.

M

Homilia lectiõis eiusdẽ habita ad populũ in basilica sancti Petri apostoli Dñica prima post octauas pasche. Homilia. xiiij.

Audistis fratres charissimi ex lectione euãgelica eruditionem vestrã: audistis ex lectione euãgelica periculũ nostrũ. Ecce enim is qui nõ ex accidẽti dono: sed essentialiter bon⁹ est/ dicit: [Ego sum pastor bonus.] Atq: eiusdẽ bonitatis formã quam nos imitemur/ adiũgit dicẽs [Bonus pastor animã suã ponit pro ouibus suis.] Fecit quod monuit: ostẽdit qḋ iussit. Bonus pastor pro ouibus suis animã suã posuit: vt in sacramẽto nostro corpus suũ et sanguinẽ verteret: et oues quas redemerat/ carnis sue alimento satiaret. Ostensa nobis est de cõtẽptu mortis via quã sequamur: apposita est forma cui imprimamur. Primũ nobis est exteriora nostra misericorditer ouibus eius impẽdere. Postremũ vero (si necesse sit) etiam mortẽ nostram pro eiusdem ouibus ministrare. A primo autẽ hoc minimo peruenitur ad postremũ maius. Sed cum incõparabiliter longe sit melior anima qua viuimus: q̃ terrena substantia quam exterius possidemus: qui non dat pro oui-

Pastor bon⁹ duo pro ouib⁹ impendere debet.

B

bus ſubſtantiā ſuam:quādo pro his daturus eſt animā
ſuam?Et ſunt nōnulli qui dum plus terrenā ſubſtātiam
ꝙ oues diligūt/merito nomen paſtoris perdūt.De qui
bus protinus ſubditur.[Mercenarius autē et qui non
eſt paſtor:cuius non ſunt oues proprie: videt lupum ve:
nientem:et dimittit oues/ꝛ fugit.] Non paſtor ſed mer:
cenarius vocatur/qui non pro amore intimo oues dñi:
cas:ſed ad temporales mercedes paſcit. Mercenarius
quippe eſt:qui locum quidē paſtoris tenet:ſed lucra ani
marū nō querit. Terrenis cōmodis inhiat:honore pre:
lationis gaudet:temporalibus lucris paſcitur: impēſa
ſibi ab hoībus reuerentia letatur. Iſte ſunt etenim mer:
cedes mercenarij:vt pro eoipſo quod in regimine labo:
rat:hic quod querit inueniat:et ab hereditate regis in
poſterum alienus exiſtat.Utrum vero paſtor ſit an mer
cenarius/cognoſci veraciter non poteſt:ſi occaſio neceſ:
ſitatis deeſt. Trāquillitatis enim tempore/plerūqꝫ ad
gregis cuſtodiam/ſicut verus paſtor/ſic etiam mercena
rius ſtat:ſed lupus veniens indicat/quo quis animo ſu
per gregis cuſtodiā ſtabat. Lupus eteni ſuper oues ve
nit:cū quilibet iniuſtus ꝛ raptor/fideles quoſqꝫ atqꝫ hu
miles opprimit. Sed is qui paſtor eſſe videbatur ꝛ non
erat:relinquit oues et fugit:quia dum ſibi ab eo pericu:
lum ingeri metuit:reſiſtere eius iniuſtitie non preſumit.
Fugit autē non mutando locum: ſed ſubtrahendo ſola:
tium.Fugit/quia iniuſtitiā vidit et tacuit. Fugit/ꝗ ſe
ſub ſilentio abſcōdit.Quib⁹ bene per prophetā dicitur:
Non aſcendiſtis ex aduerſo:neqꝫ oppoſuiſtis murū pro
domo iſrael:vt ſtaretis in prelio in die dñi.Ex aduerſo
quippe aſcendere eſt:quibuſlibet poteſtatib⁹ praue agē:
tibus/rationis libera voce contraire. Et in die dñi pro
domo iſrael in prelio ſtamus/ac murū opponimus:ſi fi:
deles innocentes contra peruerſorum iniuſtitiā ex iuſti
tie auctoritate vindicamus . Quod quia mercenarius
non facit:cū venientē lupū viderit/fugit. Sed eſt alius
lupus qui ſine ceſſatione quotidie non corpora ſed men
tes dilaniat:malignus videlicet ſpūs:qui caulas fideli:
um inſidians circuit:ꝛ mortes animarū querit.De quo
lupo mox ſubditur. [Et lupus rapit ꝛ diſpergit oues.]
Lupus venit/et mercenarius fugit:ꝗ malignus ſpūs
mentes fideliū in tentatione dilaniat:ꝛ is qui locum pa
ſtoris tenet:curā ſollicitudinis non habet.Anime pere:
unt:et ipſe de terrenis cōmodis letatur. Lupus rapit ꝛ
diſpergit oues:cum alium ad luxuriā pertrahit: alium
in auaritiam accēdit:alium in ſuperbiam erigit: alium
per iracūdiam diuidit:hunc inuidia ſtimulat:illum fal:
lacia ſupplantat. Quaſi ergo lupus gregem diſſipat:cū
fidelium populum diabolus per tētationes necat. Sed
contra hec mercenarius nullo zelo accenditur:nullo fer
uore dilectionis excitatur:quia dum ſola exteriora com
moda requirit: interiora gregis damna negligenter pa:
titur.Unde et mox adiungit.[Mercenarius autem fu:
git/quia mercenarius eſt:et non pertinet ad eum de oui
bus.] Sola enim cauſa eſt vt mercenarius fugiat/quia
mercenarius eſt . Ac ſi aperte diceretur. Stare in peri:
culo ouium nō poteſt:qui in eo ꝙ ouibus preeſt:nō oues
diligit/ſed lucrum terrenum querit.Dum enim honorē
amplectitur:dum temporalibus commodis letatur:op
ponere ſe contra periculum trepidat:ne hoc quod dili:
git/amittat. Sed quia redemptor noſter culpas ficti pa
ſtoris innotuit: iterum formam cui debeamus imprimi
oſtendit dicens.[Ego ſum paſtor bonus.] Atqꝫ ſubiun
git.[Et cognoſco oues meas:] hoc eſt diligo:[et cogno
ſcunt me mee.] Ac ſi patenter dicat:diligentes obſequū
tur.Qui enim veritatem non diligit: adhuc minime co:
gnouit. Quia ergo audiſtis fratres chariſſimi periculū
noſtrum:penſate in verbis dominicis etiam periculum
veſtrum.Uidete ſi oues eius eſtis:videte ſi eum cogno:
ſcitis:videte ſi lumen veritatis ſcitis. Scitis autem di:
co/non per fidem: ſed per amorem. Scitis dico/non ex
credulitate: ſed ex operatione. Nam idem ipſe qui hoc
loquitur Joannes euangeliſta teſtatur dicens.Qui di:
cit ſe noſſe deum/ꝛ mandata eius non cuſtodit:mendax
eſt.Unde ꝛ in hoc loco dominus protinus ſubdit.[Si:
cut nouit me pater/et ego agnoſco patrem:et animā me:
am pono pro ouibus meis.] Ac ſi aperte dicat. In hoc
conſtat quia et ego agnoſco patrē/et cognoſcor a patre:
quia animā meam pono pro ouibus meis/ id eſt ea cha:

Oues paſcēs ꝓ tpali mercede non eſt paſtor.

Lup⁹ qñ dicit ſup oues venire.

Ezec.xiij.

B

Diabolus eſt lupus mentes dilanians.

C

Mercenari⁹ in periculo ouiū ſtare non poteſt.

i.Joan.ij.

ritate qua pro ouibus morior:quātum patrem diligam
oſtendo. Quia vero non ſolum iudeam/ſed etiam gen:
tilitatem redimere venerat:adiungit. [Et alias oues
habeo/que non ſunt ex hoc ouili:et illas oportet me ad:
ducere:et vocem meā audient:et fiet vnum ouile/et vn⁹
paſtor.] Redemptionem noſtram/qui ex gentili popu:
lo venimus/domin⁹ aſpexerat:cum ſe adducere ꝛ alias
oues dicebat. Hoc quotidie fieri fratres aſpicitis:hoc
reconciliatis gētibus factū hodie videtis. Hodie quaſi
ex duobus gregibus vnum ouile efficit:quia iudaicum
et gentilem populum in ſua fide coniungit: Paulo atte
ſtante/qui ait. Ipſe eſt pax noſtra:qui fecit vtraqꝫ vnū.
Dum enim ad eternam vitam ex vtraqꝫ natione ſimpli:
ces eligit:ad ouile proprium oues deducit. De quibus
profecto ouib⁹ rurſum dicit: [Oues mee vocem meam
audiunt:et ego cognoſco eas/ꝛ ſequuntur me: et ego vi:
tam eternam do eis.] De quibus et paulo ſuperius di:
cit:[Per me ſi quis introierit/ ſaluabitur:et ingredie:
tur:et egredietur:et paſcua inueniet.] Ingrediet quip:
pe ad fidem:egredietur vero a fide ad ſpeciem: a credu:
litate ad contēplationem: paſcua autē inueniet in eter:
na refectione . Oues ergo eius paſcua inuenient : quia
quiſquis illum corde ſimplici ſequitur:eterno viridita:
tis pabulo nutritur. Que autē ſunt iſtarum ouium pa:
ſcua/niſi interna gaudia ſemper virentis paradiſi? Pa
ſcua nāqꝫ electorum ſunt/ vultus preſens dei : qui dum
ſine defectu cōſpicitur:ſine fine mens vite cibo ſatiatur.
In iſtis paſcuis de eternitatis ſatietate letati ſunt/qui
iam laqueos voluptuoſe temporalitatis euaſerunt. Ibi
hymnidici angelorum chori. Ibi ſocietas ſupernorum
ciuium. Ibi dulcis ſolēnitas a peregrinationis huius
triſti labore redeuntium. Ibi prouidi prophetarū cho
ri. Ibi iudex apoſtolorum numerus. Ibi innumerabi:
lium martyrum victor exercitus:tanto illic letior: quā:
to hic durius afflictus. Ibi confeſſorum cōſtantia/ pre:
mij ſui perceptione conſolata. Ibi fideles viri/ quos a
virilitatis ſue robore voluptas ſeculi emollire non po:
tuit. Ibi ſancte mulieres/que cum ſeculo ꝛ ſexum vice:
runt. Ibi pueri/qui hic annos ſuos moribus tranſcen:
derunt. Ibi ſenes/quos hic et etas debiles reddidit:et
virtus operis nō reliquit.Queramus ergo fratres cha:
riſſimi hec paſcua:in quibus cum tantoꝝ ciuium ſolēni
tate gaudeamus. Ipſa nos letātium feſtiuitas inuitet.
Certe ſicubi populus nundinas celebraret:ſi ad alicui⁹
eccleſie dedicationē denunciata ſolēnitate cōcurreret:
feſtinaremus oēs ſimul inueniri: et intereſſe vnuſquiſqꝫ
ſatageret. Graui ſe damno afflictum crederet: ſi ſolēni:
tatem cōmunis letitie non videret . Ecce in celeſtibus
electorum ciuium letitia agitur: viciſſim de ſe oēs in
ſuo conuentu gratulātur:et tamen nos ab amore eterni:
tatis tepidi/nullo deſiderio ardemus:intereſſe tante ſo
lēnitati non querimus:priuamur gaudiis/ꝛ leti ſumus
Accēdamus ergo animū fratres: recaleſcat fides in id
quod credidit:inardeſcāt ad ſuperna/ noſtra deſideria:
et ſic amare/iam ire eſt. Ab interne ſolennitatis gaudio
nulla nos aduerſitas reuocet: quia et ſi quis ad locum
propoſitū ire deſiderat:eius deſideriū quelibet vie aſpe
ritas non immutat. Nulla nos proſperitas blandiens
ſeducat : quia ſtultus viator eſt / qui in itinere amena
prata conſpiciens:obliuiſcitur ire quo tendebat. Toto
ergo deſiderio ad ſupernam patriam animus anhelet:
nil in hoc mundo appetat: quod conſtat quia citius re:
linquat:vt ſi celeſtis paſtoris veraciter oues ſum⁹: quia
in vie delectatione non figimur: eternis paſcuis in per:
uentione ſatiemur:preſtāte domino noſtro Jeſu chriſto
qui viuit ꝛ regnat in vnitate ſpirit⁹ ſancti deus:per om
nia ſecula ſeculorum.Amen.

D

Judeā et gentilitatē venerat deus redimere.

Ephes.ij.

Paſcua ouiū xpi que ſunt.

E

Ppl's ad nudinas ꝛ ſolennitates libenter pergit.

F

Uiatoris ſtulti conditio.

¶Lectio ſancti euangelij ſm Lucam.

In illo tempore. Cū turba plu:
rima cōueniret ad Jeſum:et de
ciuitatibus properarent ad eū:
dixit per ſimilitudinem. Exijt
qui ſeminat ſeminare ſemen ſu:
um.Et dum ſeminat:aliud ceci

Luc.viij.

D

G dit secus viam/et conculcatum est: et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram/et natum aruit: quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructũ centuplum. Hec dicens/clamabat. Qui habet aures audiendi/audiat. Interrogabant autẽ eum discipuli eius que esset hec parabola. Quibus ipse dixit: Uobis datum est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis: vt videntes non videant: et audientes non intelligant. Est autem hec parabola. Semen est verbum dei. Quod autem secus viam: hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus/ et tollit verbum de corde eorũ: ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram: hi sunt qui cum audierint: cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad tempus credunt/ et in tempore tẽtationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit: hi sunt qui audierunt/et a sollicitudinibus

H bus et diuitijs et voluptatib[9] vite euntes suffocantur: et non referunt fructum. Quod autem cecidit in terram bonam: hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent: et fructum afferunt in patientia.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populũ in basilica sancti Pauli apostoli in sexagesima. Homilia.xv.

Lectio sancti euãgelij quã modo fratres charissimi audistis/expositione non indiget/sed admonitione. Quã enim per semetipsam veritas exposuit: hanc discutere humana fragilitas non presumit. Sed est quod sollicite in hac ipsa expositione dominica pensare debeatis: quia si nos vobis semen verbum/agrum mundum/volucres demonia/ spinas diuitias significare diceremus: ad credendũ nobis/mens forsitan vestra dubitaret. Unde et idem dñs per semetipsum dignatus est exponere quod dicebat: vt sciatis rerum significationes querere in his etiam que per semetipsum noluit explanare. Exponendo ergo quod dicit: figurate se loqui innotuit: quatenus certos vos redderet: cũ vobis nostra fragilitas verborum illius figuras aperiret.

I Quis enim mihi vnq̃ crederet: si spinas diuitias interpretari voluissem? Maxime cum ille pungant: iste delectent. Et tamen spine sunt: quia cogitationũ suarũ punctionibus mentem lacerant: et cum vsq̃ ad peccatũ pertrahũt: quasi inflicto vulnere cruentant. Quas bene hoc in loco (alio euangelista testante) nequaq̃ dominus diuitias/sed fallaces diuitias appellat. Fallaces enĩ sũt/ que nobiscũ diu permanere non possunt. Fallaces sunt/ que mentis nostre inopiã non expellunt. Sole autem diuitie vere sunt: que nos diuites virtutibus faciunt. Si ergo fratres charissimi esse diuites cupitis/ veras diuitias amate. Si culmen veri honoris queritis: ad celeste regnum tendite. Si gloriam dignitatũ diligitis: in illa superna angelorũ curia adscribi festinate: verba dñi que aure percipitis/mente retinete. Cibus enim mentis est sermo dei. Et quasi acceptus cibus stomacho languẽte reijcitur: quãdo auditus sermo in ventre memorie non tenetur. Sed quisquis alimenta non retinet: huius profecto vita desperatur. Eterne igitur mortis periculũ formidate: si cibum quidẽ sancte exhortatiõis accipitis: sed verba vite/id est alimenta iustitie in memoria non tenetis. Ecce transit omne quod agitis: et ad extremũ iudicium sine vlla momenti interpositione quotidie volentes nolentesq̃ properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur quo peruenitur? Mementote quod dicitur: [Si quis habet aures audiendi: audiat.] Omnes enĩ q̃ illic aderant: aures corporis habebãt.

Mat. xiij. Diuitie dicuntur fallaces.

Iudiciũ ad extremũ sine intermissiõe pperam[9].

K Sed qui cunctis aures habentib[9]/si quis habet aures audiẽdi audiat/dicit: aures proculdubio cordis requirit. Curate ergo/vt acceptus sermo ĩ cordis aure remaneat. Curate ne semen iuxta viam cadat: ne malignus spiritus veniat: et a memoria verbum tollat. Curate ne petrosa terra semen excipiat: et fructũ boni operis sine perseuerantie radicibus mittat. Multis enĩ libet quod audiunt: boni operis initia proponunt: sed mox vt fatigari aduersitatibus ceperint: inchoata dereliquũt. Petrosa ergo terra humorem non habuit: quia hoc quod germinauerat: ad fructum perseuerantie non perduxit. Multi itaq̃ cum verbũ contra auaritiam audiunt/eandem auaritiam detestantur: rerum omniũ contemptũ laudant: sed mox vt viderit animus quod concupiscat/ obliuiscitur quod laudabat. Multi cum verbum cõtra luxuriã audiunt: pollutiones carnis non solum perpetrare non appetũt: sed etiam perpetratas erubescũt: sed mox vt carnis species eorũ oculis apparet: sic mens ad desideriũ rapitur: ac si adhuc ab ea nihil sit contra hec eadem desideria deliberatũ: et damnãda agit/qui quicquid egisse se meminit/iam et ipse damnauit. Sepe etiã contra culpas compungimur: et tamen post fletum/ad easdem culpas redimus. Sic balaan israelitici populi tabernacula contemplatus fleuit: eisq̃ se similẽ fieri in morte depoposcit/dicens. Moriatur anima mea morte iustorũ: et fiant nouissima mea horum similia. Sed mox vt hora cõpunctionis trãsijt: in auaritie nequitiã exarsit. Nam propter promissa munera/in eius populi mortem consiliũ dedit: cuius morti se fieri similem optauit. Et oblitus est quod planxerat: cum extinguere noluit/ quod per auaritiã ardebat. Notandũ vero est quod exponens dñs dicit: quia sollicitudines et voluptates et

L diuitie suffocant verbũ. Suffocant enim/quia importunis cogitationibus suis/guttur mentis strangulant: et dum bonũ desideriũ intrare ad cor nõ sinunt: quasi aditum flatus vitalis necant. Notandũ etiam q̃ duo sunt que diuitijs iungit: sollicitudines videlicet et voluptates: quia profecto et per curam mentẽ opprimunt: et per affluentiã resoluũt. Re enim contraria possessores suos et afflictos et lubricos faciunt. Sed quia voluptas cõuenire non potest cum afflictione: alio quidẽ tempore p custodie sue sollicitudinẽ affligunt: atq̃ alio per abundantiam ad voluptates emolliunt. Terra autem bona fructum per patientiã reddit: quia videlicet nulla sunt bona que agimus/si non equanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quãto enĩ quisq̃ altius profecerit: tãto in hoc mũdo inuenit quod durius portet: quia cum a presenti seculo mentis nostre dilectio deficit: eiusdem seculi aduersitas crescit. Hinc est enim q̃ plerosq̃ cernimus et bona agere: et tamen sub graui tribulationum fasce desudare. Terrena namq̃ iam desideria fugiunt: et tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed iuxta vocem domini/ fructum per patientiam reddunt: quia cũ humiliter flagella suscipiunt: post flagella ad requiem sublimiter suscipiuntur. Sic vua calcibus tunditur: et

M in vini saporem liquatur. Sic oliua contusionibus expressa/amurcam suam deserit: et in olei liquorẽ pinguescit. Sic per trituram aree/a paleis grana separantur: et ad horreum purgata perueniunt. Quisquis ergo appetit plene vitia vincere/studeat humiliter purgatiõis sue flagella tolerare: vt tanto post ad iudicem mundior veniat: quãto nũc eius rubiginẽ ignis tribulationis purgat. ¶ In ea porticu que euntibus ad ecclesiã beati Clementis est peruia: fuit quidã Seruolus nomine/quem multi vestrũ mecum nouerũt: rebus pauper/meritis diues: quẽ lõga egritudo dissoluerat. Nam a primeua etate vsq̃ ad finem vite paralyticus iacebat. Quid dicam quia stare nõ poterat/qui nunq̃ in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat? nunq̃ manũ suam ad os ducere: nunq̃ se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendum mater cum fratre aderat: et quicquid ex eleemosyna potuisset accipere: hoc eorum manibus pauperib[9] erogabat. Nequaq̃ litteras nouerat: sed scripture sacre sibimet codices emerat: et religiosos quosq̃ ĩ hospitalitatẽ suscipiẽs/hos corã se legere sine intermissione faciebat. Factũq̃ est vt q̃tũ ad mensurã propriã attinet/plene sacrã scripturã disceret: cũ (sicut dixi) litteras funditus ignoraret. Studebat ĩ dolore sẽper gr̃as agere: hym

Nu. xxiij. Balaã propter auariciã in ppl'i necem cõsensit.

Bonis qñq̃ graues cõtingunt afflictiones.

Seruoli pauperis romani patientia fuit maxima.

B

nis e laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cū iam
tēpus esset vt tanta eius patiētia remunerari debuisset:
mēbrorū dolor ad vitalia rediit. Cūq; se iā morti proxi
mū agnouit: peregrinos viros atq; in hospitalitate su
sceptos admonuit vt surgerent: et cum eo psalmos pro
expectatione exitus sui decantarent. Cumq; cum eis et
ipse moriens psalleret: voces psallentiū repente compe
scuit: cum terrore magni clamoris dicens. Tacete. Nū
quid nō auditis quāte resonant laudes in celo? Cumq;
ad easdem laudes quas intus audierat / aurē cordis in
tenderet: sancta illa anima a carne soluta est. Sed exeū
te illa / tantā illic fragrātia odoris aspersa est: vt omnes
illi qui aderant / inestimabili suauitate replerentur: ita
vt per hoc patenter agnoscerēt / q cum laudes quas au
dierat / in celo suscepissent. Cui rei monachus noster in
terfuit: qui nuncusq; viuit: et cum magno fletu attestari
solet: quia quousq; corpus ei⁹ sepulture traderetur: ab
eoꝝ naribus odoris illius fragrantia non recessit. Ecce
quo fine ex hac vita migrauit / qui in hac vita equani
miter flagella tolerauit. Iuxta vocē ergo dominicam /
bona terra fructū per patiētiā reddidit: que exarata di
sciplinae vomere / ad remunerationis segetem peruenit.
Sed vos rogo fratres charissimi intendite: quod excu
sationis argumentū i illo districto iudicio habituri su
mus nos: qui a bono opere torpentes / et res et manus
accepimus: si precepta dñica egen⁹ et sine manibus po
tuit implere? Non contra nos dñs tunc apostolos ostē

D

dat: qui ad regnum secū turbas fideliū predicando tra
xerunt? Non contra nos martyres exhibeat: qui ad cele
stem patriā sanguinē fundendo peruenerūt? Quid tunc
dicturi sum⁹: cū hunc de quo locuti sumus Seruolū vi
derimus: cui longus languor brachia tenuit: sed tamen
hec a bono opere nō ligauit? Hec vobiscū fratres agite:
sic vos ad studium boni operis instigate: vt cum bonos
vobis modo ad imitandū proponitis: eorum consortes
esse valeatis: prestāte dño nro Iesu xpo ꝛc.

Lectio sancti euangelij fm Mattheum.

Mat. iiij.

In illo tempore. Ductus est ie
sus in desertū a spiritu: vt ten
taretur a diabolo. Et cum ieiu
nasset quadragita dieb⁹ ꝛ qua
draginta noctibus: postea esu
rijt. Et accedens tentator: dixit
ei: Si filius dei es: dic vt lapides isti panes fi

Deut. viij.

ant. Qui respondens dixit. Scriptum est. Non
in solo pane viuit homo: sed in omni verbo qđ
procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum diabo
lus in sanctam ciuitatem: et statuit eum super
pinnaculum templi: ꝛ dixit ei: Si filius dei es:

C

mitte te deorsum. Scriptum est enim: quia an

Ps. xc.

gelis suis mandauit de te: et in manibus tollēt
te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Deut. vj.

Ait illi iesus rursum: Scriptum est. Non tenta
bis dominum deum tuum. Iterum assumpsit
eum diabolus in montem excelsum valde: et
ostēdit ei omnia regna mundi et gloriam eorū:
et dixit illi: Hec omnia tibi dabo: si cadens ado
raueris me. Tunc dixit ei iesus: Vade sathana.

Ibidem.

Scriptum est enim: Dominum deum tuum
adorabis: et illi soli seruies. Tunc reliquit eum
diabolus: et ecce angeli accesserunt: et ministra
bant ei.

Homilia lectionis eiusdem habita ad popu
lum in basilica sancti ioānis que dicitur constā
tiniana: Dominica prima in quadragesima.

Homilia.xvj.

Dubitari a quibusdam solet / a quo spiritu sit
Iesus duct⁹ in desertū: propter hoc quod sub
ditur. Assumpsit eum diabolus in sanctā ci
uitatē. Et rursum: Assumpsit eum in montē excelsum
valde. Sed vere et absq; vlla questione conuenīēter ac

D

cipitur: vt a sancto spiritu in desertū ductus credatur:
vt illic eum suus spiritus duceret / vbi hūc ad tentandū
malignus spiritus inueniret. Sed ecce cum dicitur de⁹
homo vel in excelsum montē / vel in sanctā ciuitatem a
diabolo assumptus / mens refugit credere: humane hoc
audire aures expauescūt. Qui tamen non esse incredibi
lia ista cognoscim⁹: si in illo et alia facta pensamus. Cer
te iniquorum omniū caput diabolus est: et huius capi
tis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membrū
fuit Pilatus? An non diaboli membra / iudei persequē
tes: et milites crucifigentes christum fuerunt? Quid er
go mirum si se ab illo permisit in montē duci / qui se per
tulit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo in
dignū redemptori nostro q tentari voluit / qui venerat
occidi. Iustū quippe erat vt sic tentationes nostras su
is tentationibus vinceret: sicut mortē nostram venerat
sua morte superare. Sed sciendum nobis est quia tri
bus modis tentatio agitur: suggestione / delectatione / ꝛ
consensu. Et nos cum tentamur / plerūq; in delectationē
aut etiā i cōsensum labimur: quia de carnis peccato pro
pagati: in nobis ipsis etiam gerimus / vnde certamina to
leramus. Deus vero qui in vtero virginis incarnatus /
in mundū sine peccato venerat: nihil contradictionis
in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionem
potuit: sed eius mentē peccati delectatio nō momordit.
Atq; ideo omnis diabolica illa tentatio foris nō intus
fuit. Sed si ipsum ordinē tentationis eius aspicimus:

E

pēsemus q̄ta magnitudine nos a tētatione liberamur.
Antiquus hostis contra primū hominē parentē nostrū
in tribus se tētationibus erexit: quia hunc videlicet gu
la / vana gloria / et auaritia tentauit: sed tentando supe
rauit: quia sibi eū per cōsensum subdidit. Ex gula quip
pe tentauit: cum cibum ligni vetiti ostendit: atq; ad co
medendū suasit. Ex vana autē gloria tentauit / cum di
ceret: Eritis sicut dij. Et ex prouectu auaritie tētauit /
cū diceret / Scientes bonum et malū. Auaritia enim nō
solum pecunie est: sed etiam altitudinis. Recte eni aua
ritia dicitur / cum supra modū sublimitas ambitur. Si
eni nō ad auaritiā / honoris rapina pertineret: nequaq̄
paulus de vnigenito dei filio diceret: Non rapinā arbi
tratus est se esse equalē deo. In hoc autem diabolus pa
rentem nostrū ad superbiā traxit: quo eum ad auaritiā
sublimitatis excitauit. Sed quibus modis primū ho
minē strauit: eisdē modis secundo homini tentator suc
cubuit. Per gulam quippe tentat / cū dicit: Dic vt lapi
des isti panes fiant. Per vanam gloriā tentat / cum di
cit. Si filius dei es: mitte te deorsum. Per sublimita
tis auaritiam tentat: cum regna omnia mundi ostendit
dicens: Hec omnia tibi dabo: si procidens adoraueris
me. Sed eisdē modis a secundo homine vincitur: quib⁹
primū hominē se vicisse gloriabatur: vt a nostris cordi
bus ipso aditu captus exeat: quo nos aditu intromissus

F

tenebat. Sed est aliud fratres charissimi qđ in hac ten
tatione dñica considerare debem⁹: quia tentatus a dia
bolo dñs sacri eloquij precepta respōdit: et qui eo ver
bo quod erat / tentatorem suum mergere in abyssum po
terat / virtutē sue potentie nō ostendit. Sola diuine scri
pture precepta edidit: quatenus sue nobis patiētie pre
beret exemplū: vt quotiēs a prauis hominibus aliquid
patimur / ad doctrinā excitemur potius q̄ ad vindictā.
Pensate q̄ta est patientia dei: ꝛ quāta impatientia no
stra. Nos si iniurijs aut aliqua lesione prouocamur / fu
rore permoti / aut q̄tum possumus / nosmetipsos vlcisci
mur: aut quod nō possumus / facere minamur. Ecce ad
uersitatē diaboli dominus pertulit: et nihil ei nisi man
suetudinis verba respondit. Portat quem punire pote
rat: vt hoc in laudem eius altius cresceret / si hostem su
um non extinguendo / sed interim patiendo superaret.
Notandū vero quod subditur: quia recedēte diabolo /
angeli ministrabant ei. Ex qua re quid aliud / q̄ vnius
persone vtraq; natura ostēditur? Quia et homo est quē
diabolus tentat: ꝛ idem ipse deus est: cui ab angelis mi
nistratur. Cognoscamus ergo in eo naturam nostram:
quia nisi hunc diabolus hominē cerneret / non tentaret.
Veneremur in illo diuinitatē suam: quia nisi super om
nia deus existeret: ei nullo modo angeli ministrarent.
Sed quia his diebus lectio congruit: nam quadragin

Iesu⁹ a spū sctō duct⁹ est i desertum.

Pilat⁹ fuit mēbrū diaboli.

Tētatio triplicit agitur.

Adam triplici tētatione tētatus fuit.

Gen. iij.

Phil. ij.

Hoies vt plurimū sunt ipacientes.

Quadra.

Quadragesima quare est in abstinentia .xl. dierum.

ta dierum abstinentiã nostri redemptoris audiuimus: quia quadragesime tẽpus inchoamus / discutiendũ nobis est: cur hec ipsa abstinentia per quadraginta dierũ numerũ custoditur. Moyses enim vt legẽ acciperet / secundo diebus quadraginta ieiunauit. Helias in deserto quadraginta diebus abstinuit. Ipse auctor hominũ ad homines veniens / in quadraginta diebus nullũ omnino cibum sumpsit. Nos quoqꝫ inq̃tum possumus: annuo quadragesime tempore carnem nostrã per abstinẽtiam affligere conemur. Cur ergo in abstinẽtia quadragenarius numerus custoditur: nisi quia virtus decalogi per libros quattuor euãgelij impletur? Denarius etenim quater ductus / in quadragenariũ surgit: quia tunc decalogi mandata perficimus: cũ profecto quattuor libros sancti euangelij custodimus. Ex qua re sentiri et aliud potest. In hoc enim mortali corpore ex quattuor elementis subsistimus: et per voluptates eiusdẽ corporis / preceptis diuinis contraimus. Precepta autem diuina per decalogũ sunt accepta. Quia ergo per carnis desideria / decalogi mandata contempsimus: dignũ est vt eandem carnem quaterdecies affligam⁹. Quãuis de hoc quadragesimali tempore est adhuc aliud qđ possit intelligi. A presenti etenĩ die vsqꝫ ad paschalis solennitatis gaudia sex hebdomade veniunt. Quarũ videlicet dies xlij. fiunt. Ex quibus dũ sex dies dñici abstinentie subtrahuntur: non plus in abstinentia q̃ triginta et sex dies remanent. Dũ vero per trecentos et. lxv. dies annus ducitur: nos autem per triginta et sex dies affligimur: quasi anni nostri decimas damus: vt qui nobismetipsis per acceptũ annum viximus / auctori nostro nos in eius decimis p abstinentiã mortificemus. Vnde fratres charissimi sicut offerre in lege iubemini decimas rerum / ita et offerre contendite et decimas dierũ. Vnusquisqꝫ inq̃tum virtus suppetit / carnẽ maceret: eiusqꝫ desideria affligat: cõcupiscentias turpes interficiat: vt iuxta Pauli vocem / hostia viua fiat. Hostia quippe et immolatur / et viua est / quando ab hac vita homo non deficit: et tamen se a carnalib⁹ desiderijs occidit. Caro nos leta traxit ad culpam: afflicta reducat ad veniam. Auctor etenĩ mortis nostre / per fructũ ligni vetiti / vite precepta trãsgressus est. Qui ergo a paradisi gaudijs per cibum cecidimus / ad hec inquantũ possumus / per abstinẽtiã resurgamus. Sed nemo sibi eandẽ abstinentiã solam credat posse sufficere: cum per prophetã dñs dicat: Nonne hoc est magis ieiuniũ quod elegi? subijciens. Frange esurienti panem tuũ: et egenos / vagosqꝫ induc in domũ tuam. Cum videris nudũ / operi eum: et carnẽ tuã ne despexeris. Illud ergo ieiunium deus approbat: quod ad eius oculos manus eleemosynarũ leuat: quod cũ proximi dilectione agitur: quod cum pietate conditur. Hoc ergo quod tibi subtrahis: alteri largire: vt vnde tua caro affligitur: inde egentis proximi caro reparetur. Hinc etenĩ per prophetam dñs dicit: Cum ieiunaretis et plangeretis / nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comeditis et bibitis / nunquid non vobis comeditis / et vobismetipsis bibitis? Sibi enĩ comedit et bibit / qui alimenta corporis / que sunt cõmunia dona conditoris: sine indigentibus percipit. Et sibi quisqꝫ ieiunat: si ea que sibi ad tempus subtrahit: non pauperibus tribuit: sed ventri postmodũ offerenda custodit. Hinc per Iohelẽ dicitur: Sanctificate ieiuniũ. Ieiuniũ quippe sanctificare est / adiunctis bonis alijs / dignã deo abstinentiã carnis ostendere. Cesset ira: sopiantur iurgia. Incassum enĩ caro atteritur: si a prauis suis voluptatibus animus non refrenatur: cum per prophetã dñs dicat: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Ecce ad lites et contẽtiones ieiunatis: et percutitis pugno impie: et omnes debitores vestros repetitis. Neqꝫ enim qui a debitore suo hoc quod dedit repetit / aliquid iniustum facit: sed dignũ est vt quisquis se in penitentia macerat: etiã hoc quod sibi iuste competit / interdicat. Sic sic nobis afflictis et penitentibus a deo dimittitur quod iniuste egim⁹: si pro amore illius et hoc quod nobis iuste competit / relaxamus.

Exodi. xxxiiij. iij. re. xix.

Leuiti. xxvij. Decimas rerũ et dierum debemus offerre.

Roma. xij.

Esa. lviij.

Zach. vij

Iohel. j.

Esa. lviij.

¶ Lectio sancti euangelij sm Lucam.

In illo tẽpore: Designauit dñs Iesus et alios septuaginta duos: et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatẽ et locum quo erat ipse venturus: et dicebat illis: Messis quidẽ multa: operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis: vt mittat operarios in messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos: sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neqꝫ perã neqꝫ calciamẽta / et neminẽ per viam salutaueritis. In quãcunqꝫ domũ intraueritis primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis: requiescet super illum pax vestra. Sin autem: ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete / edentes et bibentes / que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quãcunqꝫ ciuitatẽ intraueritis / et susceperint vos: manducate que apponũtur vobis. Et curate ifirmos qui in illa sunt: et dicite illis. Appropinquabit in vos regnum dei.

Luce. x.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica lateranẽsi. De aplis. Ho. xvij.

Dominus et saluator noster / fratres charissimi aliquando nos sermonibus / aliquando vero operibus admonet. Ipsa etenim facta eius precepta sunt: quia dũ aliquid tacitus facit / quid agere debeamus innotescit. Ecce enim binos in predicationẽ discipulos mittit: quia duo sunt p̃cepta charitatis: dei videlicet amor / et proximi: et minus q̃ inter duos / charitas haberi non potest. Nemo enĩ proprie ad semetipsum habere charitatẽ dicitur: sed dilectio in alterũ tendit / vt charitas esse possit. Ecce enĩ binos ad predicãdũ discipulos dñs mittit: quatenus hoc nobis tacitus innuat: quia q charitatẽ erga alterũ nõ habet: predicatiõis officiũ suscipere nullatenus debet. Bene autẽ dicitur quia misit eos ante faciem suã in omnẽ ciuitatẽ et locum quo erat ipse vẽturus. Predicatores enĩ suos dñs sequitur / quia predicatio preuenit: et tunc ad mentis nostre habitaculũ dominus venit: quando verba exhortatiõis precurrunt: atqꝫ per hoc veritas in mente suscipitur. Hinc nãqꝫ eisdem predicatoribus esaias dicit: Parate viam dñi: rectas facite semitas dei nostri. Hinc illis psalmista ait: Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Super occasum nãqꝫ dñs ascendit: quia vnde in passione occubuit: inde maiorẽ suam gloriã resurgendo manifestauit. Super occasum videlicet ascẽdit: quia mortẽ quã pertulit / resurgendo calcauit. Ei ergo qui ascendit sup occasum / iter facimus: cũ nos eius gloriã vestris mẽtib⁹ predicam⁹: vt eas et ip̃e post veniens per amoris sui presentiam illustret. Missis autem predicatoribus quid dicat audiamus. [Messis quidẽ multa: operarij autẽ pauci. Rogate ergo dominũ messis / vt mittat operarios ĩ messem suam.] Ad messem multã / operarij pauci sunt (quod sine graui merore loqui nõ possumus) quia etsi sunt qui bona audiant: desunt tñ q dicant. Ecce mũdus sacerdotibus plenus est: sed tamen in messe dei rarus valde inuenitur operator: quia officium quidem sacerdotale suscipimus / sed opus officij non implemus. Sed pensate fratres charissimi / pensate quod dicitur: [Rogate dñm messis / vt mittat operarios ĩ messem suã.] Vos pro nobis petite: vt digna vobis operari valeamus: ne ab exhortatione lingua torpeat: ne postq̃ predicationis locũ suscepimus: apud iustum iudicem nostra nos taciturnitas addicat. Sepe enim pp sua nequitia / predicãtiũ lingua restringitur. Sepe vero ex subiectorũ agitur culpa: vt eis qui presunt / p̃dicationis sermo subtrahat. Ex sua quippe nequitia / predicãtiũ lingua restringit: sicut psalmista ait: Peccatori aũt dixit deus: quare tu enarras iustitias meas? Et rursum ex vitio subiectorũ / vox p̃dicãtiũ subtrahitur: sicut ad ezechielẽ dñs dicit: Lin:

Dñi diuerse sunt admonitiones.

Esa. xl. Ps. lxvij. Dñs ascẽdit super occasum.

Mundus sacerdotibus plenus est.

Ps. xlix.

Ezech. iij.

B

quã tuã adherere faciã palato tuo/ et eris mut⁹: nec quasi vir obiurgãs: q2 domus exasperãs est. Ac si aperte dicat: Idcirco tibi predicationis sermo tollitur: quia dũ me in suis actibus plebs exasperat: non est digna cui exhortatio veritatis fiat. Ex cuius ergo vitio/ predicatori sermo subtrahatur/ non facile cognoscitur. Quia vero pastoris taciturnitas aliquando sibi/ semper autem subiectis noceat/ certissime scitur. Sed vtinam si ad predicationis virtutẽ non sufficimus/ loci nostri officium in innocentia vite teneamus. Nam subditur. [Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.] Multi autẽ cum regiminis iura suscipiunt/ ad lacerãdos subditos inardescũt. Terrorẽ potestatis exhibent: et quibus prodesse debuerãt/ nocẽt. Et quia charitatis viscera non habẽt/ dñi videri appetũt/ patres se esse minime recognoscunt: humilitatis locum in elationẽ dominationis mutant. Et si quando extrinsecus blandiũtur/ intrinsecus seuiunt.

Matth.x.

De quibus alias veritas dicit: Ueniunt ad vos in vestimentis ouiũ: intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces. Cõtra que omnia cõsiderãdum nobis est: quia sicut agni inter lupos mittimur: vt sensum seruãtes innocẽtie/ morsum malitie nõ habeamus.

Mat.vij.

Prelatus non sit crudelis in subditos.

Qui enim locum predicationis suscipit: mala inferre non debet/ sed tolerare: vt ex ipsa sua mansuetudine iram seuientium mitiget: et peccatorum vulnera in alijs ipse afflictionib⁹ vulnerat⁹ sanet. Quẽ et si quãdo zelus rectitudinis exigit/ vt erga subiectos seuiat: furor ipse de amore sit/ non de crudelitate: quatenus et iura discipline foris exhibeat/ et intus paterna pietate diligat quos foris quasi insequẽdo castigat. Quod tunc bene rector exhibet: cum seipsum diligere per amorem priuatum nescit: cum nulla que mũdi sunt appetit: cũ terrene cupiditatis oneribus nequaq̃ mentis colla supponit. Unde et subditur [Nolite portare sacculum/ neq̃ peram neq̃ calciamenta: et neminem per viam salutaueritis.] Predicatori enĩ tanta debet in deo esse fiducia: vt presentis vite sumptus q̃uis nõ prouideat: tamẽ hos sibi non deesse certissime sciat: ne dum mẽs eius occupatur ad temporalia/ minus alijs prouideat eterna. Cui etiam per viam neminẽ salutare conceditur: vt sub quãta festinatione in iter predicatiõis pergere debeat/ ostẽdatur. Que si quis verba etiã per allegoriã velit intelligi: in sacculo pecunia clausa est. Pecunia vero clausa/ est sapientia occulta. Qui igitur sapiẽtie verbum habet: sed hoc erogare proximo negligit: quasi pecuniã in sacculo ligatã tenet. Unde scriptũ est: Sapientia abscõdita et thesaurus occult⁹/ que vtilitas in vtrisq̃? Quid vero per peram/ nisi onera seculi: et quid hoc loco per calciamẽta/ nisi mortuorum operũ exempla signãtur? Qui ergo officiũ predicationis suscipit/ dignũ non est vt onus seculariũ negociorum portet: ne dum hoc eius colla deprimit: ad predicãda celestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla cõspicere: ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Sunt etenĩ multi qui prauitatẽ suam/ ex alienis prauitatibus tuentur.

B

Eccli.xlj.

C

Quia enim alios talia fecisse cõsiderant: se hec facere licenter putãt. Hi quid aliud faciũt/ nisi pedes suos ex mortuorum animaliũ munire pellibus conantur? Omnis vero qui salutat in via: ex occasione salutat itineris: nõ ex studio optãde eiusdem salutis. Qui igitur non amore eterne patrie/ sed premiorum ambitu salutẽ audiẽtibus predicat: quasi in itinere salutat: quia ex occasione/ et nõ ex intentione/ salutem audientibus exoptat. Sequitur. [In quãcũq̃ domum intraueritis/ primum dicite: pax huic domui. et si ibi fuerit filius pacis/ requiescet super illum pax vestra: sin autẽ/ ad vos reuertetur.] Pax que ab ore predicatoris offertur: aut requiescit in domo/ si in ea filius pacis fuerit: aut ad eundem predicatorẽ reuertit: quia aut erit quisq̃ predestinatus ad vitã/ et celeste verbum sequitur quod audit: aut si nullus audire voluerit: ipse predicator sine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur: quoniã ei a domino pro labore sui operis merces recompensatur.

Salutare in itinere qs dicat.

Ecce autem qui peram et sacculum portare prohibuit: sumptus et alimenta ex eadem predicatione concedit. Nam subditur. [In eadem autem domo manete/ edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enĩ operarius mercede sua.] Si pax nostra recipitur: dignũ est vt in eadem domo maneamus: edentes et bibentes que apud illos sunt: vt ab eis terrena stipendia consequamur: quibus premia patrie celestis offerimus. Unde etiam Paulus hec ipsa pro minimo suscipiens dicit. Si nos vobis spiritualia seminauimus: magnum est si vestra carnalia metamus? Et notãdum quod subditur: [Dignus est operarius mercede sua:] quia iam de mercede operis/ sunt ipsa alimenta sustentationis: vt hic merces de labore predicationis inchoet/ que illic de veritatis visione perficitur.

Predicatores põt petere stipẽ⁹ et alimẽta

D

j.Cor.ix.

Qua in re cõsiderandum est q̃ vni nostro operi due mercedes debentur: vna in via/ altera in patria: vna que nos in labore sustentat: alia que nos in resurrectione remunerat. Merces itaq̃ que in presenti accipitur/ hoc in nobis debet agere: vt ad sequentem mercedẽ robustius tendatur. Uerus ergo quisq̃ predicator nõ ideo predicare debet/ vt in hoc tempore mercedẽ recipiat: sed ideo mercedem recipere/ vt predicare subsistat. Quisquis nãq̃ ideo predicat/ vt hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat: eterna proculdubio mercede se priuat. Quisquis vero vel ea que dicit/ ideo placere hominibus appetit/ vt dum placet quod dicitur/ per eadem dicta non ipse sed dñs ametur: vel idcirco terrena stipendia in predicatione consequitur/ ne a predicationis voce per indigentiã lassetur: huic procul dubio ad recipiendã mercedẽ nihil obstat in patria: quia sumptus sumpsit in via.

Merces duplex debetur vni nrõ operi.

Sed quid nos (quod tamen sine dolore dicere nõ possumus) quid nos o pastores agimus/ qui et mercedẽ cõsequimur: et tamen operarij nequaq̃ sumus? Fructus quippe sancte ecclesie in stipendio quotidiano percipimus: sed tamen pro eterna ecclesia minime in predicatione laboram⁹. Pensemus cuius damnationis sit/ sine labore hic percipere mercedẽ laboris. Ecce ex oblatione fidelium viuimus: sed nunquid pro animabus fideliũ laboramus? Illa in stipendiũ nostrum sumimus/ que pro redimẽdis peccatis suis fideles obtulerunt: nec tamen cõtra peccata eadem vel orationis studio/ vel predicatiõis (vt dignum est) insudamus. Uix pro culpa sua quẽpiam aperta voce reprehẽdimus. Et adhuc (quod est grauius) aliquãdo si persona in hoc mundo potens sit/ eius forsitan errata laudamus: ne si aduersemur per iracũdiam/ munus subtrahat quod impendebat. Sed debemus sine cessatione meminisse quod de quibusdam in Osee scriptũ est: Peccata populi mei comedent. Cur autem peccata populi comedere dicuntur: nisi quia peccata delinquentiũ fouent: ne tẽporalia stipendia amittant? Sed et nos qui ex oblationibus fidelium viuimus/ quas illi pro peccatis suis obtulerũt: si comedimus et tacemus: eorum proculdubio peccata manducamus. Pensemus ergo/ cui⁹ sit apud deum criminis/ peccatorũ precium mãducare: et nihil contra peccata predicando agere. Audiamus quid beati Iob voce dicit: Si aduersum me terra mea clamat: et cum ipsa sulci eius deflent: si fructus eius comedi absq̃ pecunia. Terra enim contra possessorem suum clamat: quando contra pastorem suum iuste ecclesia murmurat. Cuius etiam sulci deflẽt: si corda audientiũ que a precedentibus sunt patribus predicationis voce et vigore inuectionis exarata/ vident aliquid quod lugeant de vita pastoris. Cuius videlicet terre fruct⁹ possessor bonus sine pecunia non manducat: quia discretus pastor prerogat talentũ verbi/ ne ad damnationẽ suam de ecclesia stipendiũ sumat alimenti. Tunc enĩ de terra nostra cum pecunia fructus comedimus: quãdo sumentes ecclesiastica subsidia/ in predicatiõe laboram⁹. Precones nãq̃ venturi iudicis sumus. Quis ergo venturũ iudicem nunciet: si preco tacet? Proinde considerandũ nobis est/ vt inq̃tum valet quisq̃ vel inq̃tum sufficit: et terrorem venturi iudicij/ et dulcedinẽ/ regni suscepte ecclesie insinuare contendat. Et quia vna eadẽq̃ exhortationis voce non sufficit simul cunctos admonere: debet singulos inq̃tum valet instruere: priuatis locutionib⁹ edificare: exhortatione simplici fructum in filiorum suorum cordibus querere. Debemus nãq̃ pensare cõtinue quod sanctis apostolis dicitur/ et per apostolos nobis: Uos estis sal terre. Si ergo sal sumus: condire mentes fidelium debemus. Uos ergo qui pastores estis: pẽsate quia dei animalia pascitis. De quibus profecto animalibus deo per psalmistã dicitur: Aialia tua habitabunt in ea. Et sepe videmus q̃ petra salis brutis aialib⁹ ponitur: vt ex eadẽ salis petra lãbere debeãt/ et meliorari.

Pastorũ grauis error.

E

Osee.iiij.

F

Job.xxxj.

Terra qñ dr clamare 3 suum possessorẽ.

Matth.v.

Ps.lxvij.

G

Sacerdos debz esse petra salis in populis.

Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse
sacerdos in populis. Curare nãq3 sacerdoti necesse est:
que singulis dicat: vnũquẽq3 qualiter admoneat: vt q̃s-
quis sacerdoti iungitur/quasi ex salis tactu/eterne vite
sapore condiatur. Sal etenim terre non sumus:si corda
audientium non condimus. Qđ profecto condimẽtum
ille veraciter proximo impendit/qui predicationis ver-
bum non subtrahit. Sed tunc vere alijs recte predica-
mus/si dicta rebus ostendimus: si nosipsi diuino amore
cõpungimur:et humane vite (que sine culpa transiri ne-
quaq3 põt) quotidianas lachrymis maculas lauamus.
Tunc autem de nobis vere compũgimur:si studiose pa-
trum precedẽtium facta pensamus: vt ex cõspecta illoꝝ
glĩa/in nostris nobis oculis nostra vita sordescat. Tũc
vere cõpungimur:cum precepta dñi studiose perscruta-
mur:et per hec proficere ipsi contendimus/per que iam
profecisse nouimus quos veneramur. Hinc est enim qđ

Exodi xxxviij.

de Moyse scriptum est: Posuit ꝛ labrum eneum in quo
lauarẽtur Aaron et filij ei⁹/cum ingrederẽtur in sancta
sanctoꝝ.qđ fecit de speculis mulierum:que excubabant
in ostio tabernaculi. Labrũ quippe eneũ Moyses ponit
in quo sacerdotes lauari debeant/et sancta sctõꝝ ingre-
di:q2 lex dei prius nos lauari per compũctionem preci-
pit: vt nostra immũditia ad penetrandam secretoꝝ dei

H

mũdi tiam non sit indigna. Qđ bene labrum de speculis
mulierum ꝓhibet factum:que ad tabernaculi ostium in-
desinẽter excubabãt. Specula q̃ppe mulierum sunt pre-

Precepta dei cõparantur speculis mulierũ.

cepta dei:in quibus se sancte anime semper aspiciunt:et
si que in eis sunt feditatis macule/deprehendũt. Cogi-
tationum vitia corrigũt:et quasi renitẽtes vultus velut
ex reddita imagine componũt:quia dum preceptis dñi-
cis solerter intendũt / in eis procul dubio vel quid in se
celesti viro placeat/vel quid displiceat/agnoscũt. Que
q̃3 diu in hac vita sunt/in eternũ tabernaculum ingredi
nequaq3 possunt. Sed tñ ad ostium tabernaculi mulie-
res excubant: q2 sancte anime etiam cũ infirmitate ad-
huc carnis grauãtur:amore tamen continuo ingressum
eterni introitus obseruãt. Moyses ergo labrũ sacerdo-
tibus de speculis mulieꝝ fecit:q2 lex dei lauacrum com-
punctionis/peccatoꝝ nostroꝝ maculis exhibet: dum ea
per que sancte anime superno sponso placuerant/intuẽ-
da nobis celestia precepta prebet. Quibus si diligenter
intẽdimus/interne nostre imaginis maculas videmus.
Videntes aũt maculas / in penitẽtie dolore cõpũgimur.
Compuncti ĩo quasi in labro de speculis mulierum la-
uamur. Est aũt valde necessarium/vt cum de nobis in
cõpũctione afficimur:etiam cõmissoꝝ nobis vitam zele-
mus. Sic ergo nos amaritudo compunctionis afficiat/

Amemus nos ꝛ proximos.

vt tamen a ꝓximorum custodia non auertat. Quid eñi
ꝓdest si amãtes nosmetipsos/relinquamus proximos?
Vel quid rursum prodest si amãtes vel zelantes proxi-

I

mos/relinquamus nosmetipsos? In ornamẽto quippe
tabernaculi/bis tinctus coccus offerri ꝓcipitur: vt an-
te dei oculos charitas nostra/ dei et ꝓximi amore colo-
retur. Ille aũt vere se diligit/q̃ pure diligit auctorem.
Tunc ergo coccus bis tingitur/ qñ erga se et ꝓximũ ex
amore veritatis animus inflãmatur. Sed inter hec sciẽ-
dum nobis est/vt sic exerceatur zelus rectitudinis con-
tra praua acta ꝓximoꝝ: quatenus in feruore districtio-

Ira sacerdotis qualis esse debet.

nis nullo modo relinquat virtus mansuetudinis. Ira
etenĩ sacerdotis nequaq3 debet esse preceps et ꝑturbata
sed magis ex cõsilij grauitate mitigãda. Et portare er-
go debem⁹ quos corrigim⁹/et corrigere quos portam⁹:
ne si ex vtroq3 vnũ defuerit: vel in feruore vel in mansue-
tudine:actio sacerdotalis non sit. Hinc nãq3 est q̃ in tẽ-
pli ministerio/in basibus tẽpli sculptorio opere leones
et boues et cherubin expressa sunt. Cherubin quippe est
plenitudo scientie. Sed quid est q̃ in basibus nec leo-
nes sine bobus/nec boues sine leonibus fiunt? Quid eñi
aliud designant bases in templo:nisi sacerdotes in eccle-
sia? qui dũ sollicitudinem regiminis tolerãt / quasi mo-
re basium supimpositum onus portãt. In basibus ergo
cherubin exprimitur: q2 decet nimirum vt sacerdotum
pectora plenitudine sciẽtie sint referta. Per leones aũt
terror seueritatis: per boues vero patientia mansuetu-
dinis figuratur. Itaq3 in basibus nec leones sine bob⁹/
nec boues sine leonibus exprimuntur:quia semper in sa-
cerdotali pectore cũ terrore seueritatis custodiri debet

K

Sacerdos sit seuerus et mansuet⁹

virtus mansuetudinis:vt ꝛ iram mansuetudo condiat:
et eandem mansuetudinẽ (ne fortasse dissoluta sit) zelus
districtionis accendat. Sed ista cur loquimur / cũ ad-
huc plerosq3 grauari atrocioribus videamus? Vobis
eñi sacerdotibus lugens loquor:quia nonnullos vestrũ
cum premijs facere ordinationes agnouimus: spiritalẽ
gratiã vendere: et de alienis iniq̃tatibus cũ peccati dã-
no temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam

Mat. x. Joã. ij.

vestrã non redit quod vox dñica precipiens dicit: Gra-
tis accepistis:gratis date? Cur nõ ante mentis oculos
reuocatis:q̃ templum redemptor noster ingressus / ca-
thedras vendentiũ columbas euertit :et nummulariorũ
effudit es? Qui nãq3 sunt in templo dei hodie qui colũ-
bas vendunt:nisi qui in ecclesia precium de impositione
manus accipiunt? per quam videlicet impositionem spi-
ritusſctũs celitus datur. Columba ergo venditur: quia
manus impositio/per quam spiritusſctũs accipitur: ad
preciũ prebetur. Sed redemptor noster cathedras ven-
dentiũ columbas euertit:quia talium negociatorum sa-
cerdotiũ destruit. Hinc est enim q̃ sacri canones simo-
niacã heresim damnãt; et eos priuari sacerdotio ꝓcipi-
unt/qui de largiẽdis ordinibus preciũ querũt. Cathe-

Simonia dãnatur per canones.

dra ergo vendentiũ columbas euertitur:qñ hi qui spiri-
talẽ gratiã vendidant:vel ante humanos vel ante dei ocu-
los sacerdotio priuantur. Et quidẽ multa sunt alia pre-
positorũ mala que humanos modo oculos latẽt. Et ple-
runq3 se pastores sanctos hominibus exhibent: atq3 in
occultis suis videri turpes ante interni arbitri oculos
non erubescũt. Veniet/veniet profecto ille dies/nec lon-

L

ge est:in quo pastorum pastor appareat: et vniuscuiusq3
facta in publicum deducat. Et qui modo subditoꝝ cul-

Prelatos deus puniet per se ipsum.

pas per prepositos vlciscitur : tũc prepositorũ mala per
semetipsum seuiens damnat. Unde et ingressus in tem-
plum/per semetipsum quasi flagellũ de funiculis fecit:ꝛ
de domo dei prauos negociatores eijciens / cathedras
vendentiũ columbas euertit: quia subditoꝝ quidẽ cul-
pas per pastores percutit:sed pastorum vitia per semet-
ipsum ferit. Ecce modo hominibus negari potest:quod
latenter agitur: Illic certe iudex venturus est:cui tacen-
do quisq3 se non potest celare:quem negando non potest
fallere. Est et aliud fratres charissimi:qđ me de vita pa-
storum vehemẽter affligit:sed ne cui hoc iniuriosum vi-
deatur fortasse quod assero: me quoq3 pariter accuso:
q̃uis barbarici temporis necessitate compulsus/ valde
in his iaceo inuitus. Ad exteriora eñi negocia delapsi
sumus:et aliud ex honore suscipimus:atq3 aliud ex offi-
cio actionis exhibem⁹. Ministerium predicationis re-
linquimus:ꝛ ad penam nostrã (vt video) episcopi voca-
mur:qui honoris nomen/non virtutis tenemus. Relin-
quunt nãq3 deum hi qui nobis commissi sunt/et tacem⁹
In prauis actibus iacent:et correptionis manũ non tẽ-
dimus. Quotidie permultas nequitias pereunt: et eos

M

ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quo-
modo nos vitam corrigere valeamus alienam : qui ne-
gligimus nostrã? Curis enim secularibus intenti / tan-
to insensibiliores intus efficimur/quãto ad ea que foris
sunt/studiosiores videmur . Usu quippe cure terrene/a
celesti desiderio obdurescit animus:ꝛ dum ipso suo vsu
durus efficitur per actionẽ seculi/ad ea molliri non va-
let que pertinent ad charitatẽ dei. Unde bene sancta ec-

Cañ. j.

clesia de membris suis infirmantibus dicit. Posuerũt
me custodem in vineis. vineã meam non custodiui. Vi-
nee quippe nostre actiones sunt:quas vsu quotidiani la-
boris excolimus. Sed custodes in vineis positi/nostrã
vineam minime custodimus:quia dum extraneis actio-
nibus implicamur : ministeriũ actionis nostre negligi-

Sacerdotes vitiosi plus ꝓiudicant q̃3 quicunq3 alij.

mus . Nullum(puto) fratres charissimi ab alijs maius
preiudiciũ/q̃3 a sacerdotibus tolerat deus: quando eos
quos ad aliorum correctionẽ posuit/dare de se exempla
prauitatis cernit:quando ipsi peccamus/qui compesce-
re peccata debuimus. Plerunq3 (quod est grauius) sa-
cerdotes qui propria dare debuerant:etiam aliena diri-
piunt. Plerunq3 si quos humiliter/si quos continenter

Pastores lupos fieri piculosum est gregibus

viuere conspiciunt/irrident. Considerate ergo quid de
gregibus agatur: quando pastores lupi fiunt . Hi enim
custodiam gregis suscipiunt : qui insidiari gregi domi-
nico non metuũ: ꝛcontra quos / dei greges custodiri de-
buerant. Nulla animarum lucra querimus : ad nostra

A

quotidie studia vacamus: terrena concupiscimus: humanam gloriam intenta mente captamus. Et quis eo ipso quo ceteris prelati sumus/ad agenda quelibet maiorem licentiam habemus: suscepte benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentū. Dei causas relinquimus: ad terrena negocia vacamus. Locum sanctitatis accipimus: ꝛ terrenis actibus implicamur.

Osee.iiij.

Impletū est in nobis profecto quod scriptū est: Et erit sicut populus/sic sacerdos. Sacerdos eni non distat a populo: quando nullo merito vite sue/ vulgi transcēdit actionē. Imploremus hieremie lachrymas: consideret

Thre.iiij.

mortē nostrā: et deplorans dicat. Quomodo obscuratū est aurum: mutatus est color optimus: dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omniū platearū? Aurū quippe

Aurū obscuratū ē.

obscuratū est: quia sacerdotū vita quondā per gloriam virtutū clara/nunc per actiones infimas ostenditur reproba. Color optimus est mutat⁹: quia ille sanctitatis habitus/per terrena et abiecta opera ad ignominiā despectionis venit. Lapides vero sanctuarij intrinsecus habebātur: nec sumebantur in summi sacerdotis corpore: nisi cū sancta sanctorū ingrediens/in secreto sui cōditoris apparebat. Nos ergo fratres charissimi /nos sumus lapides sanctuarij: qui apperere semper debemus in secreto dei: quos nunq̄ꝫ necesse est foris conspici. i. nūq̄ꝫ

B

in extraneis actionib⁹ videri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omniū platearum: qꝛ hi qui per vitā et orationē intus semper esse debuerant: per vitā re-

Sacerdotes ferme oēs actiones scli administrāt.

probā foris vacāt. Ecce iam pene nulla est seculi actio/ quā non sacerdotes administrent. Dū ergo in sancto habitu cōstituti/ exteriora sunt que exhibēt: quasi sanctuarij lapides foris iacent. Quia eni greca voce platea a latitudine vocatur: sanctuarij lapides in plateis sunt: cū religiosi quiqꝫ lata mundi itinera sectātur. Nec solū in plateis/sed in capite platearū dispersi sunt: qꝛ et per desideriū/huius mundi opera peragūt: ꝛ tamen de religioso habitu culmen honoris querunt. In capite ergo platearū dispersi sunt: quia et iacent per ministeriū operis: et honorari volunt de imagine sanctitatis. Quanto au-

Mundus multas ex sacerdotū culpis calamitates patitur.

tem mūdus gladio feriatur /aspicitis: quibus quotidie percussionibus intereat populus/ videtis. Cui⁹ hoc nisi nostro precipue peccato agitur? Ecce depopulate vrbes: euersa castra: ecclesie ac monasteria destructa: in solitudinē agri redacti sunt. Sed nos pereūti populo auctores mortis existimus: qui esse debuimus duces ad vitam. Ex nostro eteni peccato populi turba ꝓstrata est: quia nostra faciente negligentia/ad vitā erudita nō est. Quid autem aias hominū/nisi cibū dñi dixerimus: que ad hoc sunt condite: vt in eius corpore traiiciantur. i. vt in eterne ecclesie augmentū tendāt? Sed huius cibi cōdimentū nos esse debuimus. Sicut eni paulo superius

Matth.v.

prefati sumus: missis predicatorib⁹ dicitur: Vos estis sal terre. Si igitur cibus dei est populus: cōdimentū cibi sacerdotes esse debuerūt. Sed qꝛ dum nos ab oratio-

C

nis ꝛ eruditionis sancte vsu cessamus/sal infatuatū est: condiri non valet cibus dei: atqꝫ idcirco ab auctore nō sumitur: quia exigēte fatuitate nostra /minime cōditur. Pensemos enim qui vnq̄ꝫ per linguā nostrem cōuersi/ qui de peruerso suo opere nostra increpatione correpti/ penitentiā egerūt: quis luxuriā ex nostra eruditione deseruit: quis auaritiā/ quis superbiā declinauit? Pensemus qood lucrum deo facimus nos qui accepto talēto

Luce.xix.

ab eo ad negociū missi sumus. Eteni dicit: Negociamini dum venio. Ecce iam venit: ecce de nostro negocio lucrū reqoirit. Quale et alarū lucrū de nostra negociatione monstrabimus? Quot eius cōspectui animarū manipulos de predicationis nostre segete illaturi sum⁹? Po-

Iudicij extremi horror mirabilis erit oib⁹ ꝓsertim pastoribus.

namus ante oculos nostros illū tāte districtionis diem quo iudex veniet: ꝛ rationē cū seruis suis q̄bus talenta credidit/ponet. Ecce in maiestate terribili/ inter angelorum atqꝫ archangelorū choros videbitur. In illo tanto examine/electorū omniū et reproborū multitudo deducetur: et vnusquisqꝫ quid sit operatus ostendet. Ibi petrus cū iudea conuersa: quā post se traxit apparebit. Ibi paulus conuersum (vt ita dixerim) mundū ducēs. Ibi andreas post se achaiā/ibi Ioānes asiam/thomas indiā/in cōspectū sui iudicis conuersam ducet. Ibi omnes dñici gregis arietes/cū animarū lucris apparebūt: qui sanctis suis predicationib⁹ deo post se subditū gre-

D

gē trahunt. Cū igitur tot pastores cū gregib⁹ suis ante eterni pastoris oclos venerint/ nos miseri quid dicturi sum⁹: qui ad dñm nostrū post negociū vacui redimus: q̄ pastorū nomen habuimus: et oues quas ex nutrimento nostro debeamos ostēdere/nō habemus? Hic pastores vocati sumus: et ibi gregē non ducimus. Sed nunquid si nos negligimus/oīpotens de⁹ deseret oues suas? Nullo modo. Nā ip̄e eas /sicut per prophetā pollicitus est/

eze.xxxiiij

per semetipsum pascet. Omnesqꝫ quos preordinauit ad vitam: flagellorū stimulis/cōpunctionis spū erudit. Et per nos quidem fideles ad sanctū baptisma veniūt: nostris precibus benedicuntur: per impositionē nostrarū manuū a deo spiritum sanctū percipiunt: atqꝫ ipsi ad regnum celorū pertingunt: et ecce nos per negligentiā nostram deorsum tendimus. Ingrediūtur electi/ sacerdotum manibus expiati/celestē patriam: ꝛ sacerdotes ipsi per vitam reprobā ad inferni supplicia festinant. Cui er-

Sacerdotes mali sunt sic⁊ aque baptismatis.

go rei/cui similes dixerim sacerdotes malos: nisi aque baptismatis: que peccata baptizatorū diluens/ illos ad regnū celeste mittit: et ipsa postea in cloacas descendit? Timeamus hec fratres: cōueniat actioni nostre ipsum ministeriū nostrū. De peccatorū nostrorum relaxatione quotidie cogitemus: ne nostra vita peccato obligata remaneat/per quam oīpotens deus quotidie alios soluit.

E

Consideremus sine cessatione quid sum⁹: pēsemus negociū nostrū: pensemus pondus quod suscepimus. Faciamus quotidie nobiscū rationes quas cū nostro iudice habebimus. Et sic debemus agere curam nostrā: vt non negligamus curā proximi: vt quisquis ad nos iungitur: ex lingue nostre sale cōdiatur. Cū lasciuientē quē-

Pctōres cuiuslibet status ꝓ sacerdotes sūt admonendi.

piam et lubricū videmus: admonendus est vt coniugio frenare studeat iniquitatē suā: quatenus per hoc quod licet: discat superare quod non licet. Cum coniugatū videmus: admonendus est vt sic exerceat curam seculi/ne postponat amorē dei: sic placeat voluntati coniugis / vt non displiceat conditori. Cum clericū videmus: admonendus est quatenus sic viuat/vt exemplū vite secularibus prebeat: ne si quid in illo iuste reprehenditur: ex ei⁹ vitio ipsa religionis nostre estimatio grauetur. Cū monachū videmus: admonendus est vt reuerentiā habit⁹ sui in actu/ in locutione / in cogitatione sua semper circūspiciat: vt ea que mundi sunt/perfecte deserat: ꝛ quod ostendit hūanis oculis habitu/hoc ante dei oculos moribus pretendat. Iste itaqꝫ iam sanctus est / admoneat vt crescat. Ille vero qui adhuc iniqu⁹ est/ admoneatur vt se corrigat. Quatenus quisquis se ad sacerdotē iunxerit/sale sermonis illius cōditus recedat. Hec fratres vobiscū sollicite cogitate: hec et proximis vestris impēdite: oīpotenti deo fructū vos reddere de negocio quod accepistis parate. Sed ista que dicimus: melius apud eū orando q̄ꝫ loquendo obtinemus.

F

Oremus.

Deus qui nos pastores in populo vocare voluisti: presta quesumus vt hoc quod humano ore dicimur: in tuis oculis esse valeamus. Per dominū nostrū iesum christū ꝛc.

¶ Lectio sancti euangelij sm Ioannem.

Io.viij.

In illo tēpore. Dicebat Iesus turbis iudeorū et principibus sacerdotum. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi? Qui ex deo est: verba dei audit. Propterea vos non auditis: qꝛ ex deo nō estis. Respōderūt ergo iudei: et dixerūt ei. Nōne bene dicimus nos: quia samaritanus es tu: et demonium habes? Respondit Iesus Ego demoniū non habeo: sed honorifico patrē meum: ꝛ vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam. Est qui querat et iudicet Amen amē dico vobis: si quis sermonē meum seruauerit: mortem nō videbit ineternum. Dixerunt ergo iudei. Nūc cognouim⁹: quia demonium habes. Abraham mortuus est ꝛ prophe-

G

te: et tu dicis: si quis sermonem meũ seruauerit: mortem non gustabit in eternum. Nunquid tu maior es patre nostro abrahã? q̃ mortuus est: et prophete mortui sunt. Quẽ teipsum facis? Respōdit iesus. Si ego glorifico meipsum / gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me: quem vos dicitis: q꞉ deus vester est: et non cognouistis eũ. Ego autẽ noui eum. Et si dixero quia nescio eum: ero similis vobis mendax: sed scio eum / et sermonẽ eius seruo. Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum. vidit / et gauisus est. Dixerunt ergo iudei ad eũ. Quinquaginta annos nondum habes: et abraham vidisti? Dixit eis iesus. Amen amen dico vobis: anteq̃ abraham fieret / ego sum. Tulerunt ergo lapides iudei: vt iacerent in eum. Jesus autem abscondit se: et exiuit de templo.

¶ Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica sancti Petri apostoli: Dominica in passione. Homilia. xviij.

Pensate fratres charissimi mansuetudinẽ dei. Relaxare peccata venerat / et dicebat. [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Non dedi-

H

gnatur ex ratione ostendere se peccatorẽ non esse: qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iustificare. Sed terribile est valde: quod subditur [Qui ex deo est / verba dei audit: propterea vos nõ auditis / q꞉ ex deo nõ estis.] Si enĩ ipse verba dei audit qui ex deo est / et audire verba eius non potest quisquis ex illo non est: interroget se vnusquisq̃ si verba dei ĩ aure cordis percipit: ꝛ itelliget vnde sit. Celestẽ patriã desiderare veritas iubet: carnis desideria conteri: mũdi gloriã declinare: aliena nõ appetere: propria largiri. Penset ergo apud se vnusquisq̃ vestrum si hec vox dei in cordis eius aure conualuit: et q꞉ iam ex deo sit / agnoscit. Nam sunt nõnulli qui precepta dei nec aure corporis percipere dignãtur. Et sunt nonnulli qui hec quidem corporis aure percipiũt: sed nullo ea mentis desiderio cõplectuntur. Et sunt nonnulli qui libẽter verba dei suscipiũt / ita vt etiã in fletibus cõpungantur: sed post lachrymarũ tempus / ad iniquitatẽ redeunt. Hi profecto verba dei non audiũt: qui hec exercere in opere contẽnunt. Vitam ergo vestrã fratres charissimi ante mentis oculos reuocate: et alta cõsideratione pertimescite hoc qđ ex ore veritatis sonat: [Propterea vos non auditis / quia ex deo non estis.] Sed hoc qđ de reprobis veritas loquitur: ipsi hoc de semetipsis reprobi iniquis suis operibus ostendunt. Nam sequitur: [Responderũt igitur iudei / et dixerunt ei. Nonne bene

Verborũ dñi auditores sunt in multiplici differentia.

I

dicimus nos quia samaritanus es tu / et demonium habes?] Accepta autẽ tanta contumelia: quid dñs respondeat / audiamus. [Ego demoniũ non habeo: sed honorifico patrẽ meũ / et vos inhonorastis me.] Quia enim samaritanus interpretatur custos: ꝛ ipse veraciter custos est (De quo psalmista ait: Nisi dñs custodierit ciuitatẽ: inuanũ vigilãt qui custodiũt eam. Et cui per Esaiã dicitur: Custos quid de nocte? Custos quid de nocte?) respondere noluit dñs: Samaritan⁹ non sum: sed Ego demoniũ nõ habeo. Duo enĩ ei illata fuerunt. vnũ negauit: aliud tacendo consensit. Custos nãq̃ humani generis venerat: et si samaritanũ se non esse diceret: esse se custodẽ negaret. Sed tacuit quod recognouit: ꝛ patienter repulit quod dictũ falaciter audiuit: dicens: [Ego demoniũ non habeo.] In quibus verbis quid aliud nisi superbia nostra confunditur? que si exagitata vel leuiter fuerit: atrociores iniurias reddit q̃ acceperit. facit mala que potest: minatur et que nõ potest. Ecce iniuriam suscipiens dominus non irascitur: non contumeliosa verba respõdet. Qui si eisdem ista dicẽtibus respõdere voluisset: demoniũ vos habetis: verũ profecto diceret: q꞉ nisi impleti essent demonio: iã peruersa de deo loqui nõ possent. Sed accepta iniuria / etiã quod verũ erat / dicere veritas noluit: ne nõ dixisse veritatẽ / sed prouocatus / contumeliã reddidisse videretur. Ex qua re quid nobis

Samaritanus custos interpretatur. Ps. cxxvi. Esa. xxi.

Patiẽtia xpi ineffabilis nos ad patientiã exhortari debet

innuitur: nisi vt eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus: eorum etiam vera mala taceamus: ne ministeriũ iuste correptionis / in arma vertam⁹ furoris? Sed q꞉ quisquis dei zelo vtitur / sepe a prauis hoibus dehonestatur: in semetipso nobis dñs patientie prebuit exemplũ / qui ait. [Sed honorifico patrẽ meum: et vos inhonorastis me.] Sed quid nobis ad ista faciẽdum sit: adhuc exẽplo nos admonet / cũ subiũgit: [Ego autẽ non quero gloriã meam: est qui querat et iudicet.] Scimus certe quod scriptum est / quia pater omne iudicium dedit filio: et tamen ecce idem filius iniurias accipiens / gloriã suam non querit. Illatas contumelias patris iudicio reseruat: vt nobis profecto insinuet / q̃tum nos esse patiẽtes debemus: dũ se adhuc vlcisci nõ vult ꝛ ipse qui iudicat. Cũ vero maloꝝ peruersitas crescit: nõ solũ predicatio non debet minui / sed etiã augeri. Quod suo dñs exemplo nos admonet: qui postq̃ habere demonium dictus est / predicationis sue beneficia largius impendit / dicẽs. [Amen amen dico vobis: si quis sermonẽ meũ seruauerit: mortẽ nõ videbit in eternũ.] Sed sicut bonis necesse est vt meliores etiam per cõtumelias existant / ita semper reprobi de beneficio peiores fiũt. Nam accepta predicatione / iterũ dicũt: [Nunc cognouimus quia demoniũ habes.] Quia enim eterne morti inhese rãt / ꝛ eandẽ mortẽ cui inheserãt / non videbãt: dum solã mortẽ carnis aspicerẽt: in veritatis sermone caligabãt: dicẽtes: [Abrahã mortuus est: et prophete mortui sunt: ꝛ tu dicis / si quis sermonẽ meũ seruauerit / mortẽ nõ gustabit in eternũ?] Unde ꝛ ipsi veritati eundẽ abrahã et prophetas quasi venerantes preferunt. Sed aperta nobis ratione ostẽditur: quia qui deũ nesciũt: dei quoq꞉ famulos falso venerantur. Et notandum q꞉ vidit eos dñs aperta sibi impugnatione resistere: et tamen eis se iterata non desinit voce predicare / dicẽs: [Abrahã pater vester exultauit vt videret diẽ meũ: vidit / et gauisus est.] Tunc quippe diem dñi abrahã vidit: cũ in figura summe trinitatis / tres angelos hospitio recepit: quibus profecto susceptis / sic tribus / quasi vni locutus est: quia ꝛ si in personis numerus trinitatis est: in natura vnitas diuinitatis est. Sed carnales mentes audientiũ / oculos a carne non subleuant / dum in eo solam carnis etatẽ pensant / dicentes. [Quinquaginta annos nõdum habes: et abrahã vidisti?] Quos benigne redemptor noster a carnis sue intuitu submouet / ꝛ ad diuinitatis contẽplationem trahit / dicens. [Amen amen dico vobis: anteq̃ fieret abrahã / ego sum.] Ante enĩ / preteriti tpis est: sum / presentis. Et q꞉ preteritũ ꝛ futurũ tps diuinitas nõ habet: sed semper esse habet: non ait. Ante abraham ego fui: sed ante abrahã ego sum. Unde et ad moysen dicitur. Ego sum qui sum: et dices filijs isrl: qui est / misit me ad vos. Ante ergo vel post / abraham habuit / qui ꝛ accedere potuit per exhibitionem presentie / et recedere per cursum vite. Ueritas vero semper esse habet: quia ei quicq̃ nec priori tẽpore incipitur: nec subsequenti terminat. Sed sustinere ista eternitatis verba mentes infidelium non valentes / ad lapides currũt: et quem intelligere non poterant / obruere querebant. Quid autẽ contra furorẽ lapidantiũ dñs fecerit: ostẽditur cũ protinus subinfertur [Jesus autẽ abscondit se: et exiuit de templo.] Mirum valde est fratres charissimi / cur persecutores suos dñs se abscondendo declinauerit: qui si diuinitatis sue potentiã exercere voluisset / tacito nutu mentis in suis eos ictibus ligaret: aut in penã subite mortis obrueret. Sꝫ q꞉ pati venerat: exercere iudiciũ nolebat. Certe sub ipso passionis tempore et q̃tum poterat ostẽdit: et tñ hoc ad qđ venerat pertulit. Nam cũ persecutorib⁹ suis se querentibus diceret: Ego sum: sola hac voce eorũ superbiã percussit / et oẽs in terrã strauit. Qui ergo hoc in loco potuit manus lapidantiũ nõ se abscondendo euadere / cur abscondit se / nisi q꞉ homo inter hoies fact⁹ redẽptor noster alia nobis verbo loquit: alia exẽplo? Quid autẽ nobis hoc exẽplo loquit / nisi vt etiã cũ resistere possumus / irã supbiẽtiũ humiliter declinemus? Unde ꝛ per Paulum dicitur: Date locũ ire. Quãta humilitate iram proximi ferre debeat / perpẽdat homo / si furores irascentiũ abscondendo se / declinauit de⁹. Nemo ergo se cõtra acceptas cõtumelias erigat: nemo conuitijs conuitiũ reddat. Imitatione etenĩ dei / gloriosius est iniuriam tacẽ-

K

Joan. v.

L

Deum nescientes / dei famulos falso venerant.

Gen. viij.

Exo. iij.

M

Xps si voluisset facile suos psecutores exterminasset

Joã. viij.

Rom. xij.

B do fugere: q respondēdo superare. Sed contra hoc supbia dicit in corde: Turpe est/ vt accepta iniuria taceas. Quisquis conspicit q cōtumeliam accipis/ et taces: nō putat q patientiā exhibes: sed crimina agnoscis. Sed vnde vox ista in corde nostro cōtra patiētiam nascitur: nisi q in imis cogitationē fiximus: et dū in terra gloriā querimus: placere ei qui nos de celo conspicit/ nō curamus? Accepta ergo cōtumelia/ meditemur in opere vocem dei. [Ego nō quero gloriam meam: est qui querat ꝛ iudicet.] Hoc autem qđ de deo scriptū est: Abscōdit se: intelligi taliter potest. Multa quippe iudeis predicauerat: sed predicationis eius verba deridebant. Deteriores quoq ex predicatione facti sunt: qui vsq ad iaciendos lapides peruenerūt. Et quid abscondēdo se dñs significat: nisi q eis ipsa veritas abscondit: qui eius verba sequi contēnunt? Eam quippe quā nō inuenit humilem: veritas fugit mētem. Et q multi sunt hodie qui iudeorum duritiam detestātur: q predicationē dñi audire noluerūt: ꝛ tamē quales illos arguūt fuisse ad fidem: tales ipsi sunt ad operationē. Precepta dñi audiūt: miracula cognoscunt: sed conuerti a suis prauitatibus renuunt. Ecce vocat/ et redire nolumus. Ecce sustinet: et eius patientiam dissimulamus. Dum ergo tēpus habemus fratres: prauitatē suam vnusquisq deserat: dei patientiam pertimescat: ne quē nūc tranquillum despicit/ B iratum postmodum nequaq euadere possit.

Veritas ipsa abscōsa fuit iudeis.

¶ Lectio sancti euangelij sm̄ Mattheum.

Mat.xx.

In illo tēpore. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc. Simile est regnū celorū homini patrifamilias: qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autē facta cū operarijs ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam: vidit alios stantes in foro ociosos: et illis dixit: Ite ꝛ vos in vineam meam: et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierūt. Iterū autē exijt circa sextam et nonam horā: et fecit similiter. Circa vndecimam vero horam exijt: ꝛ inuenit alios stantes: ꝛ dixit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dixit illis. Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factū esset: dixit dominꝰ vinee ꝓcuratori suo. Voca operarios: C et redde illis mercedem: incipiēs a nouissimis vsq ad primos. Cum venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant: acceperūt singulos denarios. Venientes autē ꝛ primi: arbitrati sunt q plus essent accepturi. Acceperūt autē et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrēfamilias/ dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti: qui portauimus pondus diei et estus? At ille respondēs vni eorum dixit: Amice: non facio tibi iniuriam. Nōne ex denario cōuenisti mecū? Tolle quod tuū est et vade. Volo autem ꝛ huic nouissimo dare sicut ꝛ tibi. An non licet mihi facere qđ volo? An oculus tuus nequam est: q ego bonus sum? Sic erūt nouissimi primi: ꝛ primi nouissimi. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi.

¶ Homilia lectionis eiusdē habita ad populū in basilica beati Laurētij martyris: i septuagesima. Homilia.xix.

In explanatione sua/ multa ad loquēdū sancti euangelij lectio postulat: quā volo (si possum) sub breuitate perstringere: ne vos ꝛ extēsa processio/ et prolixa expositio videatur onerare. Regnū celorum homini patrifamilias simile dicitur: qui ad excolendam vineam suā operarios conducit. Quis vero patrisfamilias similitudinē rectius tenet q conditor noster: qui regit quos condidit: ꝛ electos suos sic in hoc mūdo possidet: quasi subiectos dominꝰ in domo? Qui habet vineam/ vniuersalem scilicet ecclesiam: que ab Abel iusto vsq ad vltimū electum qui in fine mundi nasciturꝰ est: quot sanctos ꝓtulit: quasi tot palmites misit. Hic itaq paterfamilias ad excolēdam vineam suā mane hora tertia/ sexta/ nona/ ꝛ vndecima operarios cōducit: q a mūdi huius initio vsq in finē ad erudiendā plebem fideliū predicatores cōgregare non destitit. Mane etenim mūdi fuit ab Adam vsq ad Noe. Hora vero tertia a Noe vsq ad Abraham. Sexta quoq ab Abraham ad Moysem. Nona autē a moyse vsq ad aduētū dñi. Vndecima vero ab aduētu dñi vsq ad finem mundi. In qua predicatores sancti apostoli missi sunt: q mercedē plenā ꝛ tarde venientes acceperunt. Ad erudiendā ergo dñs plebē suam/ quasi ad excolendam vineam suam/ nullo tempore destitit operarios mittere: q ꝛ prius p patres/ ꝛ postmodum per legis doctores ꝛ prophetas: ad extremū vero per apostolos: dū plebis sue mores excoluit: quasi per operarios in vinee cultura laborauit. Quis in quolibet modulo vel mensura/ quisquis cum fide recta/ bone actionis extitit/ huius vinee operarius fuit. Operator ergo mane hora tertia/ sexta/ et nona/ antiquus ille hebraicus populus designatur: qui in electis suis ab ipso mūdi exordio dū recta fide deū studuit colere/ quasi nō destitit in vinee cultura laborare. Ad vndecimam vero gentiles vocātur: quibus ꝛ dicitur: [Quid hic statis tota die ociosi?] Qui enim transacto tam longo mūdi tempore/ pro vita sua laborare neglexerant/ quasi tota die ociosi stabant. Sed pēsate fratres quid inquisiti responderūt. Dicūt enim: [q nemo nos cōduxit.] Nullus quippe ad eos patriarcha/ nullus ꝓpheta venerat. Et qđ est dicere/ ad laborem nos nemo conduxit/ nisi/ q vite nobis vias nullꝰ predicauit? Quid ergo nos a bono opere cessantes/ in excusatione nostra dicturi sumus: qui pene a matris vtero ad fidem venimus: qui verba vite ab ipsis cunabulis audiuimus: qui ab vberibus sancte ecclesie potum superne predicationis suximus cū lacte carnis? Possumus vero ꝛ easdē diuersitates horarū/ etiam ad vnūquēq hominē per etatū momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri/ pueritia est. Hora autē tertia/ adolescētia intelligi potest: q quasi iā sol in altū ꝓficit: dū calor etatis crescit. Sexta vero iuuentus est: q velut in centro sol figitur: dū in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autē senectꝰ intelligitur: in qua velut sol ab alto axe descendit: q ea etas a calore iuuētutis deficit. Vndecima vero hora ea est etas q decrepita vel veterana dicitur. Unde ꝛ greci valde seniores/ non gerontas/ sed presbyteros appellant: vt plus q senes esse insinuent: quos prouectiores vocant. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia/ alius in adolescentia/ alius in iuuētute/ alius in senectute/ alius i decrepita etate perducitur: quasi diuersis horis operarij ad vineam vocantur. Mores ergo vestros fratres charissimi aspicite: et si iā dei operarij estis/ videte. Pēset vnusquisq qđ agat/ et consideret si in dei vinea laboret. Qui enim in hac vita ea que sua sunt querit: adhuc ad dñicam vineā nō venit. Illi nāq dño laborant/ qui non sua sed lucra dñica cogitant: qui zelo charitatis/ studio pietatis inseruiūt: animabus lucrandis inuigilant: perducere ꝛ alios secū ad vitam festinant. Nā qui sibi viuit/ qui carnis sue voluptatibꝰ pascitur/ recte ociosus redarguitur: quia fructum diuini operis nō sectatur. Qui vero et vsq ad etatem vltimā deo viuere neglexerit: quasi vsq ad vndecimā ociosus stetit. Unde recte vsq ad vndecimā torpētibus dicit: [Quid hic statis tota die ociosi?] Ac si aperte dicatur: Et si deo viuere in pueritia ꝛ iuuētute noluistis/ saltē in vltima etate resipiscite: et ad vite vias cum iam laboraturi multū non estis: vel sero venite. Et tales ergo paterfamilias vocat: ꝛ plerūq ante remunerantur: q prius ad regnū de corpore exeūt: q hi qui iam a pueritia vocati esse videbant. An nō ad vndecimā horā venit latro: q etsi nō habuit p etatē/ habuit tamē sero p penā: q deū i cruce cōfessus est: ꝛ pene cū voce sentētie/ spiri

D

Eccl'ia ab abel iusto incepit.

Mundus varias habet etates

E

Xp̄iani a bono ope cessantes vix se excusabunt apd̄ dm̄.

F

Vineā domini q dicant recte colere.

Iuuētutē q sine fructu preterijt: saltē i senectute nitatur bene viuere.

G tum exhalauit vite. A nouissimo autē reddere denariū paterfamilias cepit: q2 ad paradisi requiem prius latronem q̄ Petrū perduxit. Quāti patres ante legem: quā:ti sub lege fuerūt: et tamen hi qui in dñi aduentu vocati sunt/ad celoꝝ regnū sine aliqua tarditate peruenerunt. Eūdem ergo denarium acceperūt qui laborauerūt ad vndecimā: quem expectauerunt toto desiderio qui laborauerunt ad primā: q2 equalem vite eterne retributionē sortiti sūt cū his qui a mūdi initio vocati fuerūt/hi qui in mundi termino ad dñm venerūt. Unde ⁊ hi qui in la:bore precesserūt/murmurātes dicūt: Hi nouissimi vna hora fecerūt/et pares illos nobis fecisti/qui portauim⁹ pondus diei et estus? Pondus enim diei ⁊ estus porta:uerunt hi quos a mūdi initio/quia diu hic cōtigit viue:re: necesse fuit etiā longiora carnis tentamēta tolerare. Unicuiq3 eni pondus diei et estus ferre/est per lōgioris vite tēpora/carnis sue calore fatigari. Sed queri potest quomodo murmurasse dicti sūt: qui saltē sero ad regnū vocantur? Celorū eteni regnū nullus murmurans acci:pit: nullus qui accipit/murmurare potest. Sed quia an:tiqui patres vsq3 ad aduētum dñi quātūlibet iuste vixe:rint/ducti ad regnū non sunt: nisi ille descēderet qui pa:radisi claustra hoibus interpositione sue mortis aperi:ret: eorum hoc ipsum murmurasse est: q2 ⁊ recte pro perci:piendo regno vixerunt: et tamē diu ad percipiendum re:gnum dilati sunt. Quos enim post peractam iustitiā in:ferni loca q̄uis tranquilla susceperunt: eis profecto ⁊ la:borasse fuit i vinea/et murmurasse. Quasi ergo post mur:murationem denarium accipiūt: qui post longa inferni tempora/ad gaudia regni peruenerunt. Nos autem qui ad vndecimā venimus: post laborē non murmuramus/et denarium accipimus: q2 post mediatoris aduentū/in hoc mūdo venientes/ad regnū ducimur/mox vt de cor:pore eximus: et illud sine mora percipim⁹/quod antiqui patres cū magna percipere dilatione meruerunt. Unde idem paterfamilias dicit: Uolo ⁊ huic nouissimo dare sicut ⁊ tibi. Et q2 ipsa regni pceptio ei⁹ est bonitas vo:luntatis: recte subiungit. An non licet mihi quod volo facere? Stulta enim questio est hominis cōtra benigni:tatem dei. Conquerendum quippe esset/si non daret qd deberet. Unde apte subditur: An oculus tuus nequā est: quia ego bonus sum? Nemo autē se de opere/nemo de tempore extollat: cum hac expleta sentētia/subseque:ter veritas clamet: Sic erunt nouissimi primi: et primi nouissimi. Ecce enim ⁊ si iam scimus que vel quāta bona egimus: adhuc supernus iudex qua subtilitate hec examinet/ignoramus. Et quidē gaudēdum cuiq3 sum:mopere est in regno dei esse vel vltimū. Sed post hec ter:ribile est valde quod sequitur: Multi enim sunt voca:ti: pauci vero electi. Quia ad fidem plures veniunt: et ad celeste regnum pauci perducūtur. Ecce enim ad hodiernam festiuitatem q̄ multi cōuenim⁹: ecclesie parie:tes implemus: sed tamen quis sciat q̄ pauci sunt qui in illo electorū dei grege numerātur? Ecce eni vox omniū Christū clamat: sed vita omniū nō clamat. Plerīq3 deū vocibus sequūtur: moribus fugiunt. Hinc etenim Paulus dicit: Qui confitētur se nosse deū: factis autē negāt. Hinc Jacob⁹ ait: Fides sine operib⁹ mortua est. Hinc per psalmistā dñs dicit: Annūciaui ⁊ locut⁹ sum: multi:plicati sunt sup numerū. Uocāte eni dño/sup numerum multiplicant fideles: q2 nōnunq̄ etiā hi ad fidē veniūt: qui ad electorū numerū non pertingunt. Hic enim fide:libus per cōfessionem admixti sunt: sed propter vitā re:probam illic numerari in sorte fidelium non merentur. Hoc ouile sancte ecclesie hedos cū agnis recipit: sed at:testante euāgelio/cū iudex venerit/bonos a malis sepa:rat: sicut pastor segregat oues ab hedis. Neq3 eteni pos:sunt qui hic carnis sue voluptatibus seruiunt: illic in ouium grege numerari. Illic eos a sorte humiliū iudex separat: qui se hic i superbie cornibus exaltant. Regnū celi percipere nequeunt/qui hic ⁊ in celesti fide positi/toto desiderio terrā querunt. Et multos tales intra eccle:siam fratres charissimi cernitis: sed eos nec imitari/nec despicere debetis. Quid enim sit hodie aspicimus: sed quid cras futurus sit vnusquisq3/nescimus. Plerūq3 et qui post nos venire cernitur: per agilitatē nos boni ope:ris antecedit: ⁊ vix eū cras sequimur: quem hodie preire videbamur. Ecce cū Stephan⁹ pro fide moreret/Saulus lapidātium vestimēta seruabat. Omnium ergo lapidantiū manibus ipse lapidauit/ qui ad lapidādum oēs expeditos reddidit: ⁊ tamē eundē ipsum in sancta ecclesia laboribus antecessit: quē persequēdo martyrē fecit. Duo ergo sunt que sollicite pensare debemus. Quia eni multi vocati: sed pauci electi sunt: primū est vt de se qsq3 minime presumat/q2 etsi iam ad fidē vocatus est/vtrū perenni regno dignus sit: nescit. Secundum vero est/vt vnusquisq3 proximum quem fortasse iacere in vitijs cō:spicit/desperare non audeat: q2 diuine misericordie di:uitias ignorat. Rem fratres que nuper contigit refero: vt si vos peccatores ex corde esse conspicitis/omnipotē:tis dei misericordiā amplius ametis. ¶ Presenti anno in monasterio meo/qd iuxta beatorum martyrū Joannis ⁊ Pauli ecclesiam situ est: frater quidā ad cōuersio:nem venit: deuote susceptus est: sed ipse deuotius est cō:uersatus. Hunc ad monasteriū frater suus corpore non corde secutus est. Nam valde cōuersationis vitam ⁊ habitum detestans/in monasterio vt hospes habitabat: et monachorū vitā moribus fugiens/recedere a monaste:rij habitatione non poterat: q2 vł quid ageret/vel vnde viueret/non habebat. Erat eius prauitas cūctis onero:sa: sed hunc oēs equanimiter pro fratris eius amore to:lerabāt. Nam superbus ⁊ lubricus/siqua post hoc secu:lum sequeretur vita/nesciebat. Irridebat vero si quis illi hāc predicare voluisset. Itaq3 cū habitu seculari vi:uebat in monasterio: verbis leuis: nutib⁹ instabilis: mē:te tumidus: veste incōpositus: actione dissipatus. Mense autē iulio nup elapso/huius quā nostis pestilētie cla:de percussus est: qui ad extremū veniēs/vrgeri cepit vt animā redderet. Et vltima iam corporis parte premor:tua/vitalis virtus in solo pectore et lingua remanserat. Fratres aderant: eiusq3 exitū/in quātū deo largiēte po:terant/oratione tuebātur. At ille subito ad deuorādum se draconem venire conspiciens: magnis vocibus cepit clamare/dicens. Ecce draconi ad deuorandum datus sum: qui propter vestram presentiā deuorare me non potest. Quid mihi morā facitis? date locū/vt ei deuorare me liceat. Cūq3 hūc fratres vt signū sibi crucis imprimeret admonerent: respōdebat virtute qua poterat/dicēs: Uolo me signare/sed non possum: q2 a dracone premor. Spume oris eius faciem meā liniūt: guttur meū ei⁹ ore suffocatur. Ecce ab eo brachia mea cōprimuntur: qui iā et caput meū in suo ore absorbuit. Cūq3 hoc ille pallēs ⁊ tremens ⁊ moriens diceret: ceperūt fratres vehemētius orationib⁹ insistere: et oppressum draconis p̄sentia suis precibus adiuuare. Tūc repēte liberat⁹: magnis cepit vocibus clamare/dicēs: Deo gratias. Ecce discessit/ecce exijt/ante orationes vestras fugit draco: qui me acceperat. Mox autē seruiturū se deo/⁊ esse monachū deuo:uit: atq3 a tēpore illo nunc vsq3 febribus premitur/dolo:ribus fatigat. Morti quidē subtract⁹ est: sed adhuc plenius vite restitutus non est. Quis enim longis ⁊ diutur:nis iniquitatibus pressus est: longo lāguore fatigatur: ⁊ durū cor ignis purgationis durior cōcremat: q2 diuina dispensatione agitur/vt prolixiora vitia egritudo prolixior exurat. Quis illum vnq̄ seruari ad conuersionē crederet? Quis tātā dei misericordiā cōsiderare sufficiat? Ecce iuuenis prau⁹ draconē vidit i morte/cui seruiuit in vita: nec vidit vt vitam funditus perderet: sed vt cui seruierat sciret: sciēdo resisteret: ipsumq3 resistēdo superaret: ⁊ eū a quo prius nō vidēs tenebat/vidit ne postea teneretur. Que ergo lingua narrare viscera diuine misericordie sufficiat? Quis spiritus tāte pietatis diuitias non obstupescat? Has diuine pietatis diuitias considerauit psalmista/cū diceret. Adiutor meus tibi psallam: q2 tu deus susceptor meus es: deus me⁹ mia mea. Ecce perpendens in quib⁹ laboribus humana sit vita cōstituta: deum appellauit adiutorē: ⁊ q2 a tribulatione presenti in requiem eternā nos suscipit/appellat etiā susceptorem. Sed cōsiderās q̄ mala nostra aspicit et portat: culpas nostras tolerat: ⁊ tamen nos per penitētiam ad premis reseruat: noluit deum misericordē dicere: sed hunc ipsam misericordiā vocauit: dicens. Deus meus misericordia mea. Reuocemus ergo ante oculos mala que fecimus. Pēsemus ex quāta dei benignitate toleramur: consideremus que sunt pietatis eius viscera: vt nō solū culpas indulgeat: sed celeste regnū penitentib⁹ etiā post

Regnū celoꝝ an possit dari murmurātibus.

H

I

ad Tit. j.

Jaco. ij.

ps. xxxix.

Matthei xxv.

Regnū celoꝝ qb⁹ denegabit.:·

Act. vij.

K

Exēplum cuiusdā puersi q tandē bon⁹ effectus est.

L

M

Egritudo diuti⁹ premit pp̄ter prolixiora vitia.

Psā. lviij.

Psā. lviij.

A culpas promittat. Atq; ex omnibus medullis cordis di camus singuli/ dicamus oẽs/ Deus meus misericordia mea: qui viuis et regnas trinus in vnitate: et vnus in trinitate/per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Lectio sancti euangelij scḋm Lucam.

Luce.iij.

ANno quitodecimo imperij Tiberij cesaris: ꝓcurãte põtio pilato iudeã. tetrarcha autẽ galilee herode philippo aũt fratre ei⁹ tetrarcha iturce et trachonitidis regionis: et lysania abilenes tetrarcha: sub principib⁹ sacerdotũ Anna et Caypha: factũ est verbũ dñi sup Joannẽ Zacharie filium in deserto. Et venit in omnem regionem iordanis predicans baptismũ penitẽtie in remissionem peccatorũ: sicut scriptum est in libro sermonũ Esaie prophete. Vox clamantis in deserto: parate viam dñi: rectas facite semitas ei⁹. Omnis vallis implebitur: et omnis mons et collis humiliabitur. Et erũt praua in directa: et aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare dei. Dicebat ergo ad turbas que exiebant vt baptizarẽtur ab ipso. Genimina viperarum/ quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentie: et ne ceperitis dicere patrem habemus Abraham. Dico enim vobis: qꝛ potẽs est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur: et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbe dicẽtes: Quid ergo faciemus? Respondẽs autem dicebat illis. Qui habet duas tunicas det non habenti: et qui habet escas similiter faciat.

Esaie.xl.

B

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Joannis baptiste: Sabbato quattuor temporum ante natalem Christi.

Homilia.xx.

C

REdẽptoris nostri precursor quo tẽpore predicationis officiũ acceperit: memorato romane reipublice pricipe et iudee regib⁹/ designat: cũ dicit. Anno quintodecimo imperij Tiberij cesaris/ ꝓcurãte pontio pilato iudeã: tetrarcha autẽ galilee herode: philippo aũt fratre eius tetrarcha iturce et trachonitidis regionis: et lysanis abilenes tetrarcha/ sub pricipibus sacerdotũ Anna et Caypha: factũ est verbũ dñi sup Joannẽ Zacharie filiũ in deserto. Quia enim illũ predicare veniebat/ qui ex iudea quosdã/ et multos ex gẽtibus redẽpturus erat/ per regẽ gentiũ et principes iudeorum † predicatiõis eius tẽpora designantur. Quia autẽ gẽtilitas colligẽda erat: et iudea pro culpa pfidie dispergenda: ipsa quoq; descriptio terreni principat⁹ ostendit: quoniam et in romana republica vnus prefuisse describitur: et in iudee regno per quartã partẽ plurimi principabantur. Voce enim nostri redẽptoris dicitur: Omne regnum in seipsum diuisum desolabit. Liquet ergo qꝛ ad finem regni iudea puenerat: que tot regibus diuisa subiacebat. Apte quoq; nõ solum quibus regibus/ sed etiã quibus sacerdotibus actum sit/ demõstratur: vt quia illum Joannes baptista predicaret: qui simul rex et sacerdos existeret: Lucas euãgelista predicationis eius tempora per regnũ et sacerdotium designauit. Et venit in omnem regionem iordanis/ predicãs baptismũ penitentie/ in remissionẽ peccatorũ. Cunctis legẽtibus liquet: qꝛ Joannes non solum baptismũ penitẽtie predicauit: verũetiam quibusdã dedit: sed tamẽ baptismũ suũ in remissionem peccatorũ dare non potuit. Remissio etenim peccatorũ in solo nobis baptismo Christi tribuit. Notãdum itaq; q dicitur/ predicãs baptismũ penitẽtie/ in remissionem peccatoꝝ: quoniam baptismũ quod peccata solueret: qꝛ dare non poterat/ predicabat: vt sicut incarnatum verbũ patris precurrebat verbo predicationis/ ita baptismũ penitẽtie quo peccata soluũtur ꝓcurreret suo baptismate: quo peccata solui nõ possunt: vt qꝛ eius sermo ꝓcurrebat presentiã redẽptoris: ipsum quoq; ei⁹ baptisma precedẽdo fieret vmbra veritatis. Sequitur: Sicut scriptum est in libro sermonum Esaie prophete: Vox clamantis in deserto: parate viam dñi/ rectas facite semitas eius. Idem vero Joannes baptista requisitus quis esset/ respondit dicens: Ego vox clamantis in deserto. Qui (sicut ante per nos dictũ est) ideo vox a ꝓpheta vocat⁹ est: qꝛ verbũ preibat. Quid autẽ clamaret: operitur/ cũ subditur. Parate viã dñi: rectas facite semitas eius. Omnis qui fidẽ rectã et bona opera predicat: quid aliud q̃ venienti dño ad corda audiẽtium viã parat? vt hec vis grẽ penetret/ lumen veritatis illustret: vt rectas deo semitas faciat/ dũ mundas in animo cogitationes per sermonẽ bone predicatiõis format. Omnis vallis implebitur: et omnis mõs et collis humiliabitur. Quid hoc loco vallium nomine/ nisi humiles: quid montium et collium/ nisi superbi homines designantur? In aduẽtu ergo redemptoris/ valles implete/ mõtes vero et colles humiliati sunt: qꝛ iuxta ei⁹ vocẽ: Omnis qui se exaltat/ humiliabitur: et omnis qui se humiliat/ exaltabitur. Vallis etenim impleta crescit: mons autẽ et collis humiliat⁹ decrescit: qꝛ nimirum in fide mediatoris dei et hoim hominis Christi Jesu/ et gẽtilitas plenitudinẽ gratie accepit/ et iudea per errorem pfidie hoc vnde tumebat perdidit. Omnis enim vallis implebitur: qꝛ corda humilium sacre doctrine eloquio virtutũ gratia replebuntur: iuxta hoc quod scriptum est. Qui emittit fontes i cõuallib⁹. Et vnde rursum dicit: Et cõualles abũdabunt frumẽto. A mõtibus nãq; aqua dilabitur: qꝛ superbas mẽtes veritatis doctrina deserit. Sed fontes in conuallibus surgũt: qꝛ mẽtes humilium verbum predicationis accipiunt. Jam videmus/ iam cõualles frumẽto abũdare conspicimus: qꝛ illorũ ora pabulo veritatis impleta sunt: qui mites ac simplices huic mũdo despicabiles esse videbãtur. Ipsum quoq; Joãnem baptistam qꝛ mira sanctitate preditũ populus viderat/ illum hũc esse singulariter celsum ac solidum montẽ credebat: de quo scriptum est. In nouissimo dierũ erit mons domus domini preparatus in vertice montium. Nam hunc esse Christũ putabãt: sicut per euãgeliũ dicit: Estimãte aũt populo et cogitantibus omnib⁹ in cordib⁹ suis de Joanne: ne forte ipse esset Christus: quẽ et requirebãt dicẽtes. Nunqd Christus es tu? Sed nisi idem Joãnes apud se vallis esset: replet⁹ gratie spiritu non fuisset. Qui vt hoc quod erat ostẽderet/ dixit: Venit fortior me post me/ cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamẽti eius. Et rursum ait: Qui habet sponsam/ spõsus est: amicus autẽ sponsi qui stat et audit eũ: gaudio gaudet ꝓpter vocem sponsi. hoc autẽ gaudiũ meũ impletũ est. Illũ oportet crescere: me autẽ minui. Ecce cũ pro mira operatiõe virtutũ talis esset vt Christ⁹ esse crederet: nõ solũ Christũ nõ esse se respondit: sed etiã corrigiam calciamẽti ei⁹ soluere. i. incarnationis eius mysterium pscrutari nõ se dignũ esse perhibuit. Eius esse spõsam ecclesiam credebãt/ qui hunc Christũ esse existimabãt. Sed ait: Qui habet spõsam/ spõsus est. Ac si diceret. Ego sponsus nõ sũ: sed amicus sponsi sum. Nec propter vocẽ suã/ sed in voce sponsi se gaudere perhibebat: quia nõ ideo letabatur in corde: qm a populis humiliter audiebatur loquens: sed qꝛ ipse veritatis vocẽ audiebat intus/ vt loqueretur foris. Quod bene gaudiũ impletũ dicit: qꝛ quisquis de sua voce gaudet/ plenum gaudiũ nõ habet. A quo et subditur. Illum oportet crescere: me autẽ minui. Qua in re querendũ est in quo creuit Christ⁹: in quo imminut⁹ est Joannes: nisi q populus Joannis abstinentiã videns/ remotũ hũc ab hominib⁹ esse conspiciẽs/ eũ esse Christũ putabat: Christũ vero cũ publicanis comedẽtem/ inter peccatores ambulantẽ intuens/ eũ nõ Christũ: sed esse ꝓphetã credebat. Sed dũ per accessum tẽporis et xp̄s qui ꝓpheta esse putabat/ xp̄s est agnit⁹/ et Joãnes qui xp̄s esse putabat/ ꝓpheta eẽ innotuit: ipletũ est qđ de xp̄o su⁹ ꝓcursor ꝓdixit: Illũ oportet crescere: me aũt minui. In

† al. sacerdotum.

Luce.xi.

Xp̄s fuit rex et sacerdos.

D

Joan.i.

Joannis baptiste clamor.

Lu.xviij.

E

Psal.ciij.

Psal.lxiiij

Mich.iiij

F

Matt.iij.

Joan.i.

Mat.iij.

Joan.iij.

Xp̄s creuit et Joãnes minutus est.

Joan.iij.

G

estimatione quippe populi & Christus creuit/qr agnitus
est qd erat:et Joannes decreuit/ qr cessauit dici qd non
erat. Igitur quoniam et idem Joannes ideo in sanctitate p:
stitit/qr in cordis humilitate pdurauit:et multi idcirco
ceciderunt:qr apud semetipsos elata cogitatione tumue:
runt:dicatur recte. [Omnis vallis implebitur: & omnis
mons & collis humiliabitur:] qr donum humiles accipiunt/
quod a se corda superbientium repellunt. Sequitur.[Et

Esaie.xl.

erunt praua in directa: et aspera in vias planas.] Praua
directa fiunt:cum malorum corda per iniustitiam detorta/
ad iustitie regulam diriguntur. Et aspera in vias planas
immutantur:cum immites atqz iracunde mentes/per infu:
sionem superne gratie ad lenitatem mansuetudinis redeunt.
Quando enim verbum veritatis ab iracunda mente non re:
cipitur/quasi asperitas itineris gressum pergentis repel
lit. Sed cum mens iracunda per acceptam mansuetudinis
gratiam/correptionis vel exhortationis verbum recipit/
ibi planam viam predicator inuenit: vbi prius pre asperi:
tate itineris pergere.i.predicationis gressum ponere non
valebat. Sequitur:[Et videbit omnis caro salutare dei.]

Salutare dei videbit ois caro/qualiter intelligitur.

Quia omnis caro accipitur omnis homo: salutare dei vi:
delicet Christum in hac vita ois homo videre non potuit.
Ubi ergo in hac sententia propheta prophetie oculum/nisi
ad extremi iudicij diem tetendit? vbi cum apertis celis/
ministrantibus angelis/ consedentibus apostolis/in sede
maiestatis sue Christus apparuerit:oes hunc et electi & re:

D

probi pariter videbunt:vt & iusti de munere retributionis
sine fine gaudeant/& iniusti in vltione supplicij in perpe
tuum gemant. Nam qr ad hoc ista sententia tendit/q in extre
mo examine ab omni carne videbitur:recte subiungitur:
[Dicebat autem ad turbas que exibant vt baptizarentur ab
eo:Genimina viperarum/ quis ostendit vobis fugere a ven:
tura ira?] Uentura enim ira est animaduersio vltionis
extreme.Quam tunc fugere peccator non valet: q nunc ad la

Uiperarum genimina vocantur malorum parentum male soboles

menta penitentie non recurrit. Et notandum q male sobo:
les malorum parentum actionem imitantes/genimina vipe:
rarum vocantur:qr per hoc q bonis inuident/eosqz perse
quuntur/q quibusdam mala retribuunt/q lesiones proximis
exquirunt/quoniam in his omnibus priorum suorum car:
nalium vias sequuntur: quasi venenati filij de venenatis
parentibus nati sunt. Sed qr iam peccauimus/qr vsu ma
le consuetudinis inuoluti sumus:dicat quid nobis facien
dum sit/vt fugere a ventura ira valeamus. Sequitur:[Fa
cite ergo fructus dignos penitentie.] In quibus verbis
notandum est/ q amicus sponsi non solum fructus peniten
tie/sed dignos penitentie admonet esse faciendos. Aliud

Fructum facere et dignum penitentie fructum facere sunt diuersa.

namqz est fructum facere:aliud dignum penitentie fructum
facere. Ut enim secundum dignos penitentie fructus loquamur/
sciendum est quia quisquis illicita nulla commisit:huic
iure conceditur/vt licitis vtatur:sicqz pietatis opera fa
ciat/vt tamen si voluerit:ea que mundi sunt non relinquat.
At si quis in fornicationis culpam/vel fortasse (quod est
grauius) in adulterium lapsus est: tanto a se licita debet
abscidere:quanto se meminit et illicita perpetrasse. Neqz
enim par fructus boni operis esse debet/eius qui minus/et
eius qui amplius deliquit: aut eius qui nullis/& eius qui
in quibusdam facinoribus cecidit: et eius qui in multis est

I

lapsus. Per hoc ergo q dicitur:Facite dignos fructus peni
tentie:vniuscuiusqz conscientia conuenitur: vt tanto maio
ra acquirat bonorum operum lucra per penitentiam:quanto
grauiora sibi intulit damna per culpam. Sed iudei de gene
ris nobilitate gloriantes/ idcirco se agnoscere peccato:
res nolebant:qr de abrahe stirpe descenderant.Quibus re:
cte dicitur:[Et ne ceperitis dicere/patrem habemus Abra
ham.dico enim vobis:qr potens est deus de lapidibus istis
suscitare filios abrahe.] Quid enim lapides/nisi corda
gentilium fuerunt/ad intellectum dei oipotentis insensibilia?

Ezech.xj.

sicut etiam quibusdam ex iudeis dicitur: Auferam cor la:
pideum de carne vestra . Nec immerito lapidum nomine
gentes significate sunt:qr lapides coluerunt. Unde scri

Ps.cxiij.

ptum est:Similes illis fiant qui faciunt ea:& oes qui con
fidunt in eis . De quibus nimirum lapidibus filij abrahe
suscitati sunt/qr dum dura corda gentilium in abrahe semi
ne.i.in Christo crediderunt/eius filij facti sunt/cuius semini
sunt vniti. Unde & eisdem gentilibus per egregium predi:

Ad gala. iij.

catorem dicitur: Si autem vos Christi/ergo abrahe semen
estis. Si igitur nos p fidem christi/abrahe iam semen existimus:
iudei propter pfidiam abrahe filij esse desierunt. Quia ve
ro in illo tremendi examinis die/ parentes boni malis fi:

K

lijs prodesse non possunt:testatur propheta qui dicit: Noe/
Daniel & Job si fuerint in medio eorum/viuo ego dicit do

Eze.xiiij.

minus deus:qr filium & filiam non liberabunt:sed ipsi in iusti
tia sua liberabunt animas suas . Et rursum/qr boni filij
nihil malis parentibus prosint:sed ad reatum potius ma:
lorum parentum proficiat bonitas filiorum:ipsa per se veritas
non credentibus iudeis dicit : Si ego in Beelzebul eij:

Luce.xj.

cio demonia:filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices
vestri erunt. Sequitur. [Iam enim securis ad radicem
arboris posita est. Omnis enim arbor non faciens fructum
bonum/excidetur:& in ignem mittetur.] Arbor huius mun
di est vniuersum genus humanum. Securis vero est re:

redemptor noster & securis.

demptor noster:qui velut ex manubrio et ferro tenetur
ex humanitate:sed incidit ex diuinitate. Que videlicet
securis iam ad radicem arboris posita est : quia etsi per
patientiam expectat/videtur tamen qd factura est. Ois enim

Arbor non faciens fructum i ignem mittetur.

arbor non faciens fructum bonum/excidetur:& in ignem mitte:
tur: qr vnusquisqz peruersus paratam citius gehenne con
cremationem inuenit:qui hic fructum boni operis facere con
temnit. Et notandum q securim non iuxta ramos positam/sed
ad radicem dicit. Cum enim malorum filij tolluntur/quid
aliud q rami infructuose arboris abscinduntur? Cum ve
ro tota simul progenies cum parente tollitur:infructuosa
arbor a radice abscissa est:ne iam remaneat/vnde praua

L

iterum soboles crescat. In quibus Joannis baptiste ver
bis constat q audientium corda turbata sunt:cum pro:
tinus subinfertur: [Et interrogabant eum turbe/dicentes:
Quid ergo faciemus?] Percusse enim terrore fuerant:
que consilium querebant. Sequitur:[Respondens autem di
cebat illis. Qui habet duas tunicas/det non habenti:& q
habet escas/similiter faciat.] Per hoc q tunica plus est
necessaria vsui nostro q pallium : ad fructum dignum pe:
nitentie pertinet/ vt non solum exteriora queqz & minus
necessaria/sed ipsa valde nobis necessaria diuidere cum
proximis debeamus : scz vel escam qua carnaliter viuimus:
vel tunicam qua vestimur . Quia enim in lege scriptum est:
Diliges proximum tuum sicut teipsum : minus proximum
amare conuincitur:qui non cum eo in necessitate illius etiam
ea que sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de di:

Matthei xxij.et Leui.xix.

uidendis cum proximo duabus tunicis datur preceptum: qr
hoc de vna dici non potuit : quoniam si vna diuidatur:
nemo vestitur. In dimidia quippe tunica et nudus rema:
net qui accipit/& nudus qui dedit. Inter hoc autem scien
dum est quantum misericordie opera valeant:cum ad fructus
dignos penitentie ipsa pre ceteris precipiuntur. Hinc etiam

Luce.xj.

per semetipsam veritas dicit:Date eleemosynam:& ecce

Luce.vj.

omnia munda sunt vobis. Hinc rursus ait:Date/& dabitur

Eccli. iij.

vobis. Hinc scriptum est: Ignem ardentem extinguit aqua:

Eccl.xix.

et eleemosyna resistit peccatis. Hine iterum dicitur:Con

Ecclesiastici xxix.

clude eleemosynam in sinu pauperis:et hec pro te exorabit.
Hinc bonus pater innocentem filium admonet/dicens: Si

Tho.iiij.

multum tibi fuerit/abundanter tribue : si exiguum fuerit/etiam
exiguum libenter stude impartiri. Ut autem quanta esset vir:

M

tus in continentia et susceptione indigentium/redemptor noster

Matth.x.

ostenderet:dicit. Qui recipit prophetam in nomine prophe:
te/mercedem prophete accipiet:& qui recipit iustum in no
mine iusti/mercedem iusti accipiet. In quibus verbis no
tandum est: qr non ait mercedem de propheta/vel merce:
dem de iusto : sed mercedem prophete/atqz mercedem iusti

Mercedem prophete/et mercedem de prophe ta recipere differunt

accipiet. Aliud est enim merces de propheta/aliud mer
ces prophete;atqz aliud merces de iusto/aliud merces iu
sti. Quid est enim dicere mercedem prophete accipiet:nisi
qr is qui prophetam sua largitate sustentat: quamuis ipse pro
phetiam non habeat:apud omnipotentem tamen dominum pro:
phetie premia habebit? Iste enim fortasse iustus est:& quan
to in hoc mundo nihil possidet: tanto loquendi pro iustitia
fiduciam maiorem habet. Hunc dum ille sustentat/qui in
hoc mundo aliquid possidet: & fortasse adhuc pro iustitia
loqui libere non presumit : iustitie illius libertatem sibi
participem facit:vt cum eo pariter iustitie premia recipiat/
quem sustentando adiuuit:quatenus eandem iustitiam libe:

Corpus si non reficitur vox ipsa subtrahitur.

re loqui potuisset. Ille prophetie spiritu plenus est:sed
tamen corporeo eget alimento. Et si corpus non reficitur:
certum est q vox ipsa subtrahatur. Qui ergo alimentum
prophete propter hoc q propheta est tribuit:prophetie il:
lius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mer
cedem prophete recipiet:qui etsi spiritu prophetie plenus non

A

fuit: hoc tamē ante dei oculos exhibuit/quod admisit.
Hinc est φ de quibusdā peregrinātib⁹ fratrib⁹ caio per

Epistola Joan.iij.

Joannē dicit: Pro noie enim Christi pfecti sunt: nihil
accipientes a gētibus. Nos ergo debemus suscipere hu
iusmodi: vt cooperatores simus veritatis. Qui enim spi
ritalia dona habētibus/temporalia subsidia tribuit: in
ipsis donis spiritalib⁹ cooperator existit. Nam cū pau:
ci sint/qui spiritalia dona pcipiūt: z multi qui rebus tē:
poralibus abūdant: p hoc se diuites virtutibus paupe:
rum inserūt/quo eisdē sanctis pauperibus de suis diui:
tijs solantur. Unde cū per Esaie vocem/derelicte dño
gētilitati. i. sancte ecclesie/spiritualium virtutum meri
ta/tanq̄ deserto arbusta pmitteret/vlmū quoq; pariter

Dona spi: ritualis p: cipiunt a paucis.

promisit/dicens: Ponā desertū in stagna aquarū/z ter:
ram inuiam in riuos aquarū. dabo in solitudine cedrū/
et spinā: myrtū/ z lignū oliue. ponā in deserto abietē/vl:
mū z buxum simul: vt videant z sciant z recogitent z in:

Esaie.xlj.

telligant pariter. Desertū quippe dñs in stagna aquarū
posuit: z terrā inuiam in riuos aquarū: qz gētilitati que
prius p ariditatē mentis/nullos bonorū operū fructus
ferebat: fluenta sancte predicationis dedit: z ipsa ad quā
prius pro asperitate sue siccitatis/via predicatorib⁹ nō
patebat/doctrine postmodum riuos emanauit. Cui ad:
huc ex magno munere promittitur/Dabo in solitudine

Desertum dñs in sta: gna aqua: rū posuit.

B

cedrum et spinam. Cedrū/qz magni odoris est/atq; im:
putribilis nature/iure accipimus in promissiōe. De spi:
na vero cū peccāti homini dictū sit: Terra tua spinas z
tribulos germinabit tibi: quid mirū si sancte ecclesie il:
lud promittitur: quod peccāti homini p pena multipli:
catur? Sed cedri signantur nomine/hi qui virtutes z si:
gna exhibēt in sua operatione: qui dicere cū Paulo va:
lent: Christi bonus odor sumus deo. Quorum corda ita

Gen.iij.

Cedrus qs signat.

ij.Cor.ij.

in eterno amore solidata sunt: vt eadem iā terreni amo:
ris putredo nulla corrūpat. Per spinā vero signati sunt
doctrine spiritalis viri: qui dū de peccatis ac virtutib⁹
disserunt/z modo eterna supplicia minantur/modo cele
stis regni gaudia promittūt: corda audientiū pungunt:
sicq; mente dolore compūctionis perforāt/ vt ab eorum
oculis/quasi quidā sanguis anime/ lachryme decurrāt.

Predica: tores phi spine dici.

Myrt⁹ vero tēperatiue virtutis est: ita vt dissoluta mē:
bra tēperando constringat. Qui itaq; per myrtū/nisi hi
signati sunt: qui afflictionibus proximorū cōpati sciūt:
eorūq; tribulationē per compassionē tēperāt? iuxta hoc
quod scriptū est: Gratias autē deo: qui cōsolatur nos in
omni tribulatiōe nostra: vt possimus z ipsi cōsolari eos

ij.Cor.j.

qui in omni pressura sunt. Qui dū afflictis pximio ver:
bum vel opem consolationis ferūt: eos procuidubio ad
statum rectitudinis restringunt: ne immoderata tribu:
latione in desperationē soluātur. Quos autē per oliuā:
nisi misericordes accipimus? Quia z grece eleos miseri
cordia vocatur: et quasi oliue liquor/ante omnipotētis
dei oculos/misericordie fructus lucet. Cui adhuc in p:
missione subiungitur: Ponā in deserto abietem/vlmū
z buxum simul. Qui per abietē/que valde crescendo ad
aeris alta sustollitur/nisi hi designati sunt/qui intra san
ctam ecclesiam adhuc in terrenis corporib⁹ positi/iam
celestia cōtēplātur? Et quasi nascēdo de terra exierūt:
contēplando tamen iam iuxta ethera verticē mētis ex:

Oliua mi: sericordes denotat.

Esaie.xlj.

Abies qs repsentat.

C

tollunt. Et quid per vlmū/nisi seculariū mētes expresse
sunt? Que dum terrenis adhuc curis inseruiūt: nullum
virtutū spiritalium fructum ferūt. Sed etsi fructū pro:
prium vlmus non habet: portare tamen vitem cū fructu
solet: qz et seculares viri intra sanctā ecclesiam q̄uis spi
ritalium virtutū dona nō habeant: dum tamen sanctos
viros donis spiritalibus plenos sua largitate sustētant:
quid aliud q̄ vitem cū botris portāt? Buxus aūt quos

Ulm⁹ qs designat.

alios designat (que in altum non proficit/z q̄uis fructū
non habeat/viriditatē tamē habet) nisi eos q intra san:
ctam ecclesiam adhuc ex etatis infirmitate bona opera
ferre non valent: sed tamen parentū fidelium credulita:
tem sequētes/fidem perpetue viriditatis tenent? Post
que omnia apte subiungitur. Ut videant z intelligāt z
sciant z recogitēt pariter. Ad hoc enim cedrus in eccle
sia ponitur/vt quisquis a proximo odoramina virtutū
spiritalium trahit: ipse quoq; in terrene vite dilectione
non torpeat: sed ad bonorz celestium desideria ignescat.
Ad hoc spina ponitur/vt qui predicationis eius verbo
compūctus fuerit/ipse quoq; exemplo illius discat cor:

Bux⁹ qs designat.

da sequentium predicationis verbo cōpungere. Ad hoc
myrtus ponitur/vt qui in ardore tribulatiōis ab ore vl

D

opere proximi compatiētis/tēperamētum cōsolationis
acceperit: ipse etiam discat quēadmodū afflictis proxi:
mis sue consolationis tēperamentum proferat. Ad hoc
oliua ponitur: vt qui aliene misericordie opa cognoscit:
discat quēadmodū debeat indigēti proximo z ipse mise
reri. Ad hoc abies ponitur/vt quisquis vim cōtēplatio
nis eius agnouerit: ipse quoq; ad contemplanda eterna
premia succēdatur. Ad hoc vlmus ponitur: vt quisquis
intuetur eū qui habere virtutū fructū spiritaliū non va
let: sed tamen eos qui spiritalib⁹ donis pleni sunt susten
tat: ipse quoq; sanctorum vite/quāta valet largitate in:
seruiat: z celestium bonorum botros quos gignēdo non
valet/sustinēdo ferat. Ad hoc buxus ponitur: vt qui ha:
bere multos adhuc in infirmitate positos vere fidei vi:
riditatem considerat: esse ipse infidelis erubescat. Be:
ne ergo descriptis prius arboribus/dicitur: Ut videāt
et sciant/z recogitent/z intelligant. Ubi z apte subiūgi
tur/pariter: qz cū intra sanctā ecclesiam diuersi hominū
mores/diuersi sint ordines: necesse est vt omnes simul di
scant: dū in ea spiritales viri diuerse qualitatis/etatis/
z ordinis ad imitandū simul vidētur. Sed ecce nos dū
monstrare vlmū querimus: per multa arbusta longius
euagati sumus. Ad hoc itaq; propter quod prophete te:
stimonium protulimus/reuertamur. Qui recipit pphe

E

Matth.x.

tam in nomine pphete: mercedē pphete accipiet: quia
etsi fructū vlmus non habet: vitem tamē cum fructibus
portans: hec ipsa sua efficit: que bene sustētat aliena. Qz
vero ad magna nos opera Joannes admonet/dicens:
[Facite fruct⁹ dignos penitētie:] z rursus: [Qui habet
duas tunicas/det nō habēti: z qui habet escas/similiter
faciat:] iam patenter datur intelligi quid est qđ veritas
dicit: A diebus Joannis baptiste vsq; nunc regnū celo:
rum vim patitur: z violenti rapiunt illud. Que superne
verba sententie nobis sunt magnopere perscrutāda. Nā
querendū est/quomodo vim perpeti regnū celoz possit.

Matth.xj

Regnū ce lorū vim patitur.

Quis enim celo violentiam irrogat? Et rursum querē:
dum est: si pati vim regnū celorū potest/et violenti rapi:
unt illud/ cur eandem vim a diebus Joannis baptiste/
et nō etiā ante ptulerit? Sed cū lex dicat: Si qs hec vel
illa fecerit/morte moriatur: cunctis legētibus liquet: qz
peccatores quosq; pena sue seueritatis perculit: nō au tē
per penitentiam ad vitam reduxit. Cum vero Joannes
baptista/redēptoris gratiam precurrens/penitētiā pre:
dicat: vt peccator qui ex culpa mortu⁹ est/per cōuersio:
nem viuat: profecto a diebus Joannis baptiste regnum
celoz vim patitur. Quid est autē regnū celoz/nisi locus
iustorum? Solis enim iustis celestis patrie premia de:
bent: vt humiles/casti/mites atq; misericordes ad gau:
dia superna perueniant. Cum vero quis vel supbia tumi:
dus/vel carnis facinore pollutus/vl' iracūdia accēsus/
vel crudelitate impius/post culpas ad penitētiā redit:
et vitā eternā percipit: quasi in locū peccator intrat alie:

Regnū ce lorū est lo: cus iusto: rum.

F

num. A diebus ergo Joannis baptiste regnū celoz vim
patitur: z violenti rapiunt illud: qz qui penitentiam pec
catoribus indixit: quid aliud q̄ regno celorū fieri violē
tiam docuit? Recogitemus ergo fratres charissimi/ma

violēti ra: piūt celū.

la que fecimus: z nosmetipsos assiduis lamentis attera:
mus. Hereditatē iustorum quā non tenuimus p vitam:
rapiamus p penitentiā. Uult a nobis omnipotēs deus
talem violētiam perpeti. Nam regnū celorum rapi vult
nostris fletibus: qđ nostris meritis nō debetur. Ab spei
ergo certitudine nulla nos malorum nostroz qualitas/
nulla quātitas frangat. Prestat magnam venie fiduciā
latro ille venerabilis: qui non inde venerabilis/vnde la
tro: nam latro ex crudelitate: venerabilis ex cōfessione.
Cogitate rogo/cogitate q̄ sint incōprehēsibilis in omni
potēti deo misericordie viscera. Latro iste cruētis ma:
nibus/abstractus a facie itineris/suspensus est in pati:
bulo crucis. ibi confessus: ibi sanatus est: ibi audire me:
ruit: Hodie mecū eris in paradiso. Quid est hoc? Quis

Latro bo n⁹ magnā pstat pec: catoribus venie fidu ciam.

Lu.xxiij.

tantā bonitatem dei dicere/quis estimare sufficiat? De
ipsa pena criminis peruenit ad premia virtutis. Idcir:
co autē omnipotēs de⁹ electos suos in quibusdā lapsib⁹
cadere pmisit: vt alijs in culpa iacētibus/si toto ad eum
corde consurgant: spem venie redderet: et eis post la:
menta penitentie/iam celestem patriam aperiret. Exer:

De⁹ quoq; suos ele: ctos labi permittit

G cemos ergo nosmetipsos in lamentis: extinguem⁹ fletibus ꝛ dignis penitētie fructibus culpas quas fecim⁹: ad veniam tēpora nobis indulta non pereant: quia qui multos a suis iniquitatib⁹ iam sanatos aspicimus: qd aliud ꝙ superne misericordie pignus tenemus? Adiuuat ipse quem amamus Jesus christus deus dns noster: qui cum patre et spiritu sancto viuit ꝛ regnat deus: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Finit prima pars homiliarum beati Gregorij. Incipit secunda.

¶ Lectio sancti euangelij fm Marcum.

Mar. xvj.

In illo tempore. Maria Magdalene ꝛ Maria Jacobi et Salome emerunt aromata: vt veniētes vngerent Jesum. Et valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum: orto iam sole. Et dicebāt adinuicē: Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumenti? Et respiciētes viderūt reuolutū lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumētum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertū stola candida: et obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expauescere. Jesum queritis nazarenum crucifixum.

H

Surrexit: non est hic. Ecce locus vbi posuerūt eum. Sed ite dicite discipulis eius et Petro: qꝛ precedet vos in galileam. Ibi eū videbitis: sicut dixit vobis.

¶ Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica beate Marie die sancto pasche.

Homilia. xxj.

Multis vobis lectionibus fratres charissimi, per dictatū loqui consueui: sed qꝛ lassescente stomacho, ea que dictaueram, legere ipse nō possum: ꝛ quosdam vestrū minus libenter audientes intueor, vnde nunc a memetipso exigere cōtra morē volo: vt inter sacra missarū solēnia, lectionem sancti euangelij non dictando, sed colloquēdo edisseram. Sicqꝫ excipiatur vt loquimur: qꝛ collocutionis vox corda torpentia plusqꝫ sermo lectionis excitat: et quasi quadā manu sollicitudinis vt euigilēt, pulsat. Et quidē ad hoc opus me sufficere posse non video: sed tamen vires quas imperitia denegat, charitas ministrat. Scio nāqꝫ qui dixit: Aperi os tuū, et ego adimplebo illud. Bonum ergo opus nobis in voluntate sit. Nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Dat loquēdi ausum ipsa etiam resurrectionis dnice tanta solēnitas: qꝛ ꝛ indignum valde est vt eo die laudes debitas taceat ligua carnis: quo videlicet die caro surrexit auctoris. Audistis fratres charissimi qꝫ sancte mulieres que dnm fuerāt secute: cū aromatibus ad monumentū venerunt: ꝛ ei quem viuētem dilexerant, etiam mortuo, studio humanitatis obsequūtur. Sed res gesta, aliquid in sancta ecclesia signat gerēdū. Sic quippe necesse est vt audiamus que facta sunt: quatenus cogitemus etiam que nobis sint ex eorū imitatione facienda. Et nos ergo in eū qui est mortu⁹ credētes: si odore virtutū referti, cū opinione bonorū operum dominum querimus: ad monumētū profecto illius cū aromatibus venimus. Ille autē mulieres angelos vident: que cū aromatib⁹ venerūt: qꝛ videlicet ille mentes supernos ciues aspiciunt, que cum virtutū odoribus ad dnm per sancta desideria proficiscūtur. Notandum vero nobis quidnam sit qꝫ in dextris sedere angelus cernitur. Quid nāqꝫ per sinistram, nisi vita presens: quid vero p dextrā, nisi perpetua vita designatur? Unde in canticis canticorū scriptū est: Leua eius sub capite meo: ꝛ dextera illius amplexabitur me. Quia ergo redēptor noster iam presentis vite corruptionē trāsierat, recte angelus qui nunciare perennē eius vitā venerat, in dextera sedebat. Qui stola candida coopertus apparuit, qꝛ festiuitatis nostre gaudia nunciauit. Candor etenim vestis, splendorem nostre denūciat solēnitatis. Nostre dicemus, an sue? Sed vt fateamur verius: ꝛ sue dicamus ꝛ nostre. Illa quippe redēptoris nostri resurrectio, et nostra festiuitas fuit, qꝛ nos ad imortalitatē reduxit: ꝛ angelorū festiuitas extitit, qꝛ nos reuocādo ad celestia, eorū numerū impleuit. In sua ergo ac nostra festiuitate angelus in albis vestibus apparuit: quia dum nos per resurrectionē dnicam ad superna reducimur, celestis patrie dāna reparātur. Sed quid aduenientes feminas affatur, audiamus. [Nolite expauescere.] Ac si aperte dicat. Paueāt illi qui non amant aduentū supernorū ciuium. Pertimescant qui carnalibus desiderijs pressi, ad eorū se societatem pertingere posse desperāt. Uos autē cur pertimescitis, que vestros cōciues videtis? Unde ꝛ Mattheus angelum apparuisse describēs, ait: Erat aspect⁹ eius sicut fulgur: ꝛ vestimēta eius sicut nix. In fulgure etenim terror timoris est: in niue autē blandimentū candoris. Qꝛ vero omnipotēs deus ꝛ terribilis peccatoribus, ꝛ blandus est iustis: recte testis resurrectiōis eius angelus, et in fulgure vultus, ꝛ in cādore habitus demonstratur: vt de ipsa sua specie et terreret reprobos, et mulceret pios. Unde recte quoqꝫ populū p deserta gradientē, columna ignis in nocte, ꝛ colūna nubis preibat i die. In igne eni terror est: in nube aūt visionis lene blādimentū. dies vero vita iusti: ꝛ nox accipitur vita peccatoris. Unde ꝛ cōuersis peccatoribus Paulus dicit: Fuistis aliquando tenebre: nūc autē lux in dno. In die ergo per nubē colūna monstrata est: et in nocte per ignē: qꝛ omnipotēs deus et blandus iustis, ꝛ terribilis apparebit iniustis. Istos in iudicio veniens p lenitatis mansuetudinē demulcet: illos vero p iustitie districtionem terret. Sed iam quid angelus subiūgat, audiamus. [Jesum queritis nazarenū.] Jesus latino eloquio salutaris, id est saluator interpretatur. At vero multi tunc Jesus dici poterant: nō tamen substātialiter, sed nūcupatiue. Ideo ꝛ locus subiūgitur, vt de quo Jeso dictū sit manifestetur. Nazarenū. Et causam protinus subdit. Crucifixum. Atqꝫ addidit. [Surrexit: non est hic.] Nō est hic dicitur, p presentiam carnis: qui tamē nusqꝫ deerat p presentiam maiestatis. [Sed ite, dicite discipulis eius ꝛ Petro: qꝛ ꝑcedet vos in galileam.] Querēdum nobis est cur nominatis discipulis, Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc angelus nominatim nō exprimeret, qui magistrū negauerat: venire inter discipulos nō auderet. Uocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re ꝯsiderandū nobis est cur omnipotēs deus eū quē cūcte ecclesie preferre disposuerat: ancille vocē ptimescere, ꝛ seipsum negare permisit. Quod nimirū magne actum esse pietatis dispēsatione cognoscimus: vt is qui futurus erat pastor ecclesie: in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. Prius itaqꝫ eū ostendit sibi: ꝛ tunc preposuit ceteris: vt ex sua īfirmitate cognosceret: qꝫ misericorditer aliena infirma toleraret. Bene aūt de redēptore nostro dicitur: [Precedet vos in galileam. ibi eū videbitis: sicut dixit vobis.] Galilea nāqꝫ trāsmigratio facta interpretatur. Jam quippe redēptor noster a passione ad resurrectionem, a morte ad vitā, a penis ad gloriam, a corruptiōe ad incorruptionē trāsmigrauerat. Et pri⁹ post resurrectionē in galilea bene a discipulis videtur: qꝛ resurrectionis eius gloriam post leti videbimus: si modo a vitijs ad virtutum celsitudinem trāsmigramus. Qui ergo in sepulchro nunciatur, in trāsmigratione ostenditur: qꝛ is qui in mortificatiōe carnis agnoscitur, in trāsmigratione videtur. Hec fratres charissimi pro tanta diei solēnitate, de lectionis euangelice expositione trāscurrimus: sed libet vt de hac eadem solēnitate aliquid subtilius loquamur. Due etenim vite erāt: quarū vnam nouimus: alteram nesciebamus. Una quippe mortalis est: altera immortalis. Una corruptionis: alia incorruptionis. Una mortis: alia resurrectiōis. Sed venit mediator dei ꝛ hominū homo xp̄s Jesus: suscepit vnam, ꝛ ostendit alterā. Unam ptulit moriendo: ꝛ ostendit alteram resurgendo. Si ergo nobis mortalē vitā sciētibus, resurrectionē promitteret carnis: ꝛ tamē hāc visibiliter nō exhiberet: quis eius promissionibus crederet? Factus itaqꝫ homo apparuit in carne: mori dignatus est ex voluntate: sed resurrexit ex potestate: ꝛ ostēdit exemplo qꝺ

Marginal notes:

Uox pios excitat ꝙ lectio.

Ps. lxxx.

I

Mulieres dnm viderūt: que cū aromatibus venerunt.

Canti. ij.

K

Resurrectio redēptoris fuit festiuitas christianorū ꝛ angelorum.

Matthei xxviij.

Exo. xiij. Columna ignis ꝛ nubis ꝗre populū israeliticum preibat.

Ephe. v.

L

Deus est vbiqꝫ p ꝑsentiā maiestatis.

Petr⁹ ꝗre pmiss⁹ est dnm negare.

Galilea trāsmigratio fctā interpretatur.

M

j. Timo. ij.

B nobis promisit in premio. Sed fortasse aliquis dicat: Iure ille surrexit/q cū deus esset/teneri a morte nō potuit. Ad instruendā ergo ignorantiam nostrā/ad roborandā infirmitatem nostrā/sue tm̄ resurrectionis exemplū nobis sufficere noluit. Solus in illo tēpore mortuꝰ est: et tamē solus minime resurrexit. Nā scriptū est: Multa corpora sanctorū qui dormierant: surrexerūt. Ablata ergo sunt omnia argumēta perfidie. Ne quis enim dicat/sperare de se non debet homo quod in carne sua exhibuit deus homo: ecce cū deo homines resurrexisse cognoscimus/et quos puros homines fuisse non dubitamus. Si ergo mēbra nostri redēptoris sumus: presumamꝰ in nobis/quod gestum constat in capite. Si multū nos abijcimus: sperare in nobis debemus nos mēbra vltima/qđ de mēbris superioribus audiuimus. Ecce vero ad memoriam redit quod crucifixo dei filio iudei insultantes dicebant: Si rex israel est: descendat de cruce/et credimus ei. Qui si de cruce tunc descenderet/nimirum insultantibus cedens/virtutē nobis patientie non demōstraret. Sed expectauit paululum: tolerauit opprobria/irrisiones sustinuit/seruauit patiētiam/distulit admirationem. Et qui de cruce descēdere noluit/de sepulchro surrexit. Plus igitur fuit de sepulchro surgere/q̄ de cruce descendere. Plus fuit mortē resurgēdo destruere: q̄ vitam descendēdo seruare. Sed cū iudei hunc ad insultationes de cruce descēdere minime cernerēt: cum morientem viderēt: eū se vicisse crediderūt: nomē illius se quasi extinxisse gauisi sunt. Sed ecce clarificatū de morte nomen eius per mūdum creuit: ex qua hoc infidelis turba extinxisse se credidit. Et quē gaudebat occisum/dolet mortuū: q2 hunc ad suā gloriam cognoscit peruenisse p penā. Qđ bene in libro Iudicū sanson illius facta significant: qui cū Gazā ciuitatē philistinorū fuisset ingressus: philistei ingressum eius protinus cognoscētes/ciuitatē repēte obsidionibus circūdederūt: custodes deputauerunt: et sanson fortissimū se iam cōprehēdisse gauisi sunt. Sed quid sanson fecit: agnouimꝰ. Media nocte portas ciuitatis abstulit: et montis verticem ascendit. Quē fratres charissimi hoc in facto/quē nisi redemptorē nostrū sanson ille significat? Quid gaza ciuitas/nisi infernum designat? Quid p philisteos/nisi iudeoꝝ pfidia demonstratur? Qui cū mortuū dn̄m viderent: eiusq3 corpus in sepulchro iam positū: custodes illico deputauerunt: et eū qui auctor vite claruerat: inferni claustris retētū/quasi sansonem in gaza se deprehēdisse letati sunt. Sanson vero media nocte non solum exijt/sed etiam portas tulit: q2 videlicet redemptor noster ante lucem resurgens: nō solū liber de inferno exijt: sed et ipsa etiā inferni claustra destruxit. Portas tulit/et mōtis verticē subijt: q2 resurgendo/claustra inferni abstulit: et ascendendo/celorū regna penetrauit. Hāc ergo resurrectionis eius gloriam fratres charissimi que et prius demōstrabatur ex signo/et post patuit ex facto: tota mēte diligamus: pro eiꝰ amore moriamur. Ecce enim in resurrectione auctoris nostri/ministros eius angelos conciues nostros agnouimus. Ad horū ergo ciuium illam frequentē solēnitatem festinemus. His/cū necdum visione possumꝰ/desiderio et mente iungamur. Transmigremus ad virtutes de vitijs: vt in galilea redemptorē nostrū videre mereamur. Adiuuet omnipotens deus ad vitā desiderium nostrū/qui pro nobis in mortem dedit vnicū filium suū dominū nostrum Iesum Christū: qui cū eo viuit et regnat in vnitate spiritus sancti deus: per oīa secula seculoꝝ. Amen.

C

Matthei xxvij. — Matthei xxvij. — Surgere de sepulchro plus fuit: q̄ de cruce descendere. — Iudi. xvj. — Sāsō xp̄i resurrectionē figurauit. Gaza ciuitas īfernū designat.

¶ Lectio sancti euangelij s̄m Ioannem.

Joan. xx.

In illo tēpore. Vna sabbati maria Magdalene venit mane/cū adhuc tenebre essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monumēto. Cucurrit ergo/et venit ad simonē Petrū/et ad alium discipulum quem diligebat Iesus: et dixit eis. Tulerunt dominum de monumento: et nescimus vbi posuerūt eū. Exijt ergo Petrus et ille alius discipulus: et venerūt ad monumētum. Currebant autē duo simul: et ille alius discipulus precucurrit citius Petro: et venit primus ad monumentū. Et cum se inclinasset/vidit lintheamina posita: non tamen introiuit. Venit ergo simon Petrus sequens eum: et introiuit in monumentum. Et vidit lintheamina posita: et sudarium quod fuerat super caput eius: non cum lintheaminibus positum: sed separatim inuolutum in vnum locum. Tūc ergo introiuit et ille discipulus qui venerat primus ad monumētum: et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturas: quia oportebat eum a mortuis resurgere.

D

¶ Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica beati Ioannis: que appellatur constantina: sabbato pasche.

Homilia. xxij.

Hactꝰ longa molestia stomachꝰ/diu me charitati vestre de lectiōis euangelice expositione loqui prohibuit. Vox nāq3 ipsa a clamoris virtute succubuit: et q2 a multis audiri non valeo: loqui (fateor) inter multos erubesco. Sed hanc in me verecūdiam et ipse reprehendo. Quid enim? Nūquid si multis prodesse nequeo: nec paucis curabo? Et si ex messe portare manipulos multos non possum/nunquidnā debeo ad aream vacuus redire? Quis enim quātos debeo ferre non valeo: certe vel paucos/certe vel duos/certe vel vnum feram. Habet nāq3 ipsa infirmitatis intētio mercedis sue certitudinē: q2 supernus arbiter noster etsi pōdus considerat in retributione/tamē vires pēsat in pondere. Lectio sācti euāgelij quā modo fratres audistis/valde in superficie historica est aperta: sed eius nobis sunt mysteria sub breuitate requirēda. [Maria magdalene cum adhuc tenebre essent: venit ad monumentum.] Iuxta historiā notatur hora: iuxta intellectū vero mysticum requirētis signatur intelligētia. Maria enim auctorem omniū/quē in carne viderat mortuū/querebat in monumēto: et q2 hunc minime inuenit/furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebre: cū venit ad monumētū. Cucurrit citius: discipulis nūciauit. Sed illi pre ceteris cucurrerūt: qui pre ceteris amauerūt: videlicet Petrus et Ioannes. Currebāt autē duo simul: sed Ioānes precurrit citius Petro. Venit prior ad monumētū: et ingredi non presumpsit. Venit vero posterior Petrus/et intrauit. Quid fratres/quid cursus significat? Nunquid nam hec tam subtilis euāgeliste descriptio/a mysterijs vacare credēda est? Minime. Neq3 enim se Ioannes et preisse et nō intrasse diceret: si in ipsa sui trepidatione mysterium defuisse credidisset. Quid ergo per Ioannē nisi synagoga: quid per Petrū nisi ecclesia designatur? Nec mirum esse videatur q per iuniorem synagoga/p seniorem vero ecclesia signari perhibetur: quia etsi ad dei cultū prior est synagoga q̄ ecclesia gētium: ad vsum tamen seculi/prior est multitudo gentium/q̄ synagoga: Paulo attestante/qui ait: Quia non prius quod spiritale est/sed quod animale. Per seniorem ergo Petrū significatur ecclesia gentium: per iuniorem vero Ioannem synagoga iudeorum. Currūt ambo simul: q2 ab ortus sui tēpore/vsq3 ad occasum/pari et cōmuni via/etsi non pari et cōmuni sensu/gētilitas cū synagoga cucurrit. Venit synagoga prior ad monumentū: sed minime intrauit: q2 legis quidē mandata percepit: prophetias de incarnatione ac passione dn̄ica audiuit: sed credere in mortuū noluit. Vidit enim Ioannes posita lintheamina: nō tamē introiuit: q2 videlicet synagoga et scripture sacre sacramenta cognouit: et tamen ad fidē passionis dn̄ice credēdo intrare distulit. Quem diu lōge lateq3 prophetauit: presentē vidit/et recipere renuit. Hominē esse despexit: deū carne mortalē factū credere noluit. Quid ergo est/nisi q2 et citius cucurrit: et tamē ante monumentū vacua stetit? Venit autē simon Petrus sequēs eū: et introiuit in monumentū: q2 secuta posterior ecclesia gētium/mediatorem dei et hominū hominē Iesum christū et cognouit carne mortuū: et viuentem credidit deum. Vidit lintheamina posita: et sudariū quod fuerat sup caput eius

E — Vtilitatē etiam paucorū procurare debemus. — F — Apl'orum cursus ad monumentum nō vacat a mysterio. — j. Cor. xv.

G

nõ cum lintheaminibus positũ: sed separatim inuolutũ in vnum locũ. Quid esse fratres credimus: q̃ sudarium capitis dñi cũ lintheaminib⁹ non inuenitur in monumẽto: nisi q: Paulo attestante / caput Christi deus: et diuinitatis incõprehensibilia sacramẽta ab infirmitatis nostre cognitione disiuncta sunt: eiusq; potentia / creature transcẽdit naturam? Et notandum q̃ non solum separatim: sed et inuolutũ inueniri dicitur. Lintheum quippe qd̃ inuoluitur: eius nec initium nec finis aspicitur. Recte ergo sudarium capitis inuolutum inuẽtum est: quia celsitudo diuinitatis nec cepit esse / nec desinit: nec per initium nascitur / nec termino coangustat. Bene autem addit / In vnum locũ: q: in scissura mẽtium deus nõ est. Deus quippe in vnitate est: ⁊ illi eius habere gratiã merentur: qui se abinuicem p sectarũ scandala nõ diuidũt. Sed q: solet p sudarium / laborãtium sudor detergi / potest etiam sudarij nomine exprimi labor dei: qui l se quidem semp quietus atq; incõmutabilis permanet: sed tñ laborare se denũciat: cũ duras hominũ prauitates portat. Unde ⁊ p prophetã dicit: Laboraui sustinẽs. Deus autẽ apparuit in carne: laborauit ex nostra infirmitate. Quem laborẽ passionis eius dũ increduli viderũt / eum venerari noluerũt. Quem enim videbãt carne mortalẽ / dedignati sunt credere immortalem esse diuinitate. Unde etiam Hieremias ait: Reddes eis vicem dñe / iuxta opera manuũ suarũ: dabis eis scutũ cordis laborẽ tuũ. Ne enim predicationis spicula eorũ corda penetrarẽt / dum passionis eius laborem dedignati sunt: quasi eũdẽ laborem illius pro scuto tenuerũt: vt eo ad se transire ei⁹ verba non permitterẽt: quo eũ laborare vsq; ad mortem viderẽt. Quid autẽ nos nisi nostri capitis / id est dei mẽbra sumus? Per lintheamina itaq; corporis / laborũ lamenta signantur: que nũc electos oẽs / id est eius mẽbra constringunt. Sudarium ergo qd̃ sup caput ei⁹ fuerat: seorsum inuenitur: quia ipsa redemptoris nostri passio longe a nostra passione disiuncta est: quoniam ipse sine culpa pertulit: qd̃ nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succũbere voluit: ad quã nos venimus inuiti. Sequitur. [Tũc ergo introiuit ⁊ ille discipulus qui venerat prim⁹ ad monumentũ.] Postq̃ intrauit Petrus / ingressus est ⁊ Joannes. Posterior intrauit: q prior venerat. Notãdum fratres est q̃ in fine mundi ad redẽptoris fidẽ etiam iudea colliget / Paulo attestãte / qui ait: Donec plenitudo gẽtium intraret: ⁊ sic ois israel saluus fieret. [Et vidit ⁊ credidit.] Quid fratres / qd̃ estimãd⁹ est credidisse? Nunqd̃ q: dñs surrexerat quẽ querebat? Non vtiq;: q: adhuc tenebre erant ad monumẽtũ: et subiuncta quoq; verba contradicũt: cũ dicitur: [Nondum enim sciebant scripturas / q: oporteret eũ a mortuis resurgere.] Quid ergo vidit / ⁊ quid credidit? Uidit lintheamina posita: ⁊ credidit qd̃ mulier dixerat / de monumento dñm fuisse sublatum. Qua in re diuine dispensatiõis magnitudo pensanda est: q̃ discipulorũ corda et accenduntur vt querant: ⁊ differũtur ne inueniant: quatenus infirmitas animi ipso suo merore cruciata / et purgatior ad inueniendũ fiat: ⁊ tãto validius teneat cũ inuenerit / quãto tardius inuenit quod querebat. Hec sub breuitate fratres charissimi de euãgelica lectiõe transcurrim⁹: nunc restat vt de ipsa tante solẽnitatis nobilitate aliqd̃ loquamur. Hanc enim recte nobilitatem solẽnitatis dicam: q: solẽnitates ceteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio / sancta sanctorũ / vel cantica canticoꝝ / p sui magnitudine dicunt: ita hec festiuitas recte dici potest solẽnitas solennitatũ. Ex hac quippe solẽnitate exẽplũ nobis resurrectiõis datum est: spes celestis patrie aperta: et facta supni regni iam presumptibilis gloria. Per hanc electi / qui q̃uis in trãquillitatis sinu / tamẽ apud inferni claustra tenebantur: ad paradisi amena reducti sunt. Quod ante passionẽ dixit: in resurrectione sua dñs impleuit: Si exaltatus fuero (inquit) a terra: omnia traham ad me. Oĩa etenim traxit: qui de electis suis apud inferos nullũ reliqt. Omnia abstulit: vtiq; electa. Neq; etenim infideles quosq; et pro suis criminibus eternis supplicijs deditos / ad veniam dñs resurgendo reparauit: sed illos ex inferni claustris rapuit / quos suos in fide et actibus recognouit. Unde recte etiam per Osee dicit: Ero mors tua o mors: ero morsus tuus inferne. Id nãq; quod occidimus: agimus vt penitus nõ sit. Ex eo etenim quod mordemus: partẽ abstrahimus / partẽq; relinquim⁹. Quia ergo in electis suis fundit⁹ occidit mortẽ: mors mortis extitit. Q: vero ex inferno partẽ abstulit / ⁊ partẽ reliquit / nõ occidit fundit⁹ / sed momordit infernũ. Ait ergo / Ero mors tua o mors: ac si apte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo: ero mors tua. Ero morsus tu⁹ inferne / q: sublatis eis / te ex parte trãsfigo. Que est ergo ista solẽnitas / que inferni claustra destruxit: et ianuas nobis regni celestis aperuit? Inquiramus subtilius nomẽ eius. Requirat egregius predicator. Uideamus quid de eius estimatione denũciet. Ait enim: Etenim pascha nostrum immolatus est Christ⁹. Si ergo pascha Christ⁹: pẽsandũ nobis est qd̃ de pascha lex loquitur: vt indagemus subtilius an de xp̃o dicta videãtur. Moyses quippe ait: Sumẽt de sanguine agni / ac ponent sup vtrũq; postem: et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum: ⁊ edent carnes nocte illa assas igni: et azymos panes cũ lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudũ quid: nec coctum aqua: sed assum tantũ igni. Caput cũ pedib⁹ eius et intestinis vorabitis: nec remanebit ex eo quicq̃ vsq; mane. Si qd̃ residuũ fuerit: igne cõburetis. Ubi ⁊ additur: Sic aũt comedetis illum. Renes vestros accingetis: calciamenta habebitis in pedib⁹: tenẽtes baculos in manib⁹: ⁊ comedetis festinãtes. Que vez cũcta magnã nobis edificationẽ pariũt / si fuerit mystica interp̃tatione discussa. Quid nãq; sit sanguis agni / nõ iã audiendo sed bibẽdo didicistis. Qui sanguis sup vtrũq; postẽ ponit: quãdo nõ solũ ore corporis: sed etiã ore cordis haurit. In vtroq; etenĩ poste sanguis agni est positus: quãdo sacramẽtũ passionis illius cum ore ad redẽptionẽ sumitur: ad imitationem quoq; intenta mente cogitatur. Nam qui sic redemptoris sui sanguinẽ accipit: vt imitari passionẽ illi⁹ necdum velit: in vno poste sanguinẽ posuit: qui etiam in superliminaribus domorũ ponẽdus est. Quid enim spiritualiter domus nisi mẽtes nostras accipimus: in quib⁹ per cogitationẽ inhabitamus? Cuius dom⁹ superliminare est ipa intẽtio: que preeminet actioni. Qui ergo intentionẽ cogitationis sue ad imitationẽ dñice passiõis dirigit: in superliminari domus / agni sanguinem ponit. Uel certe domus nostre / ipsa sunt corpora: in quib⁹ quousq; viuimus habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinẽ ponimus: q: crucẽ passionis illius in frõte portam⁹. De quo adhuc agno subditur: Et edent carnes nocte illa assas igni. In nocte quippe agnũ comedimus: q: in sacramẽto modo dñicum corpus accipimus: quãdo adhuc adinuicem nostras cõscientias non videmus. Que tamen carnes agni assande sunt: q: nimirum dissoluit ignis carnes quas aqua coxerit: q̃s ℞o ignis sine aqua excoq̃t / roborat. Carnes itaq; agni nr̃i ignis excoxit: q: eũ ipsa vis passionis illius ad resurrectionẽ valẽtiorem reddidit: atq; ad incorruptionẽ roborauit. Qui enim ex morte cõualuit / videlicet carnes illius ab igne duruerũt. Unde etiam p psalmistã dicit: Exaruit velut testa virtus mea. Quid nãq; est testa ante ignem: nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur: vt solidet. Uirtus ergo humanitatis ei⁹ velut testa exaruit: q: ab igne passionis / ad virtutẽ incorruptionis creuit. Sed sola redemptoris nostri percepta sacramẽta ad verã solẽnitatem mẽtis nõ sufficiunt: nisi eis quoq; ⁊ bona opera iungãtur. Quid enim prodest corpus et sanguinẽ illius ore percipere: ⁊ ei peruersis moribus contraire? Unde bene adhuc ad comedẽdũ subditur: Et azymos panes cum lactucis agrestibus. Panes quippe sine fermẽto comedit: qui recta opera sine corruptiõe vane glorie exercet: qui mãdata misericordie sine admixtione peccati exhibet: ne peruerse diripiat / quod quasi recte dispẽsat. Hoc quoq; peccati fermẽtũ bone sue actioni miscuerant: quibus prophete voce per increpationẽ dñs dicebat: Uenite ad bethel: ⁊ impie agite. Atq; post pauca. Et sacrificate de fermentato laudẽ. De fermẽtato nãq; laudẽ immolat / qui deo sacrificium de rapina parat. Lactuce vero agrestes valde amare sunt. Carnes ergo agni cũ lactucis agrestibus sunt edende: vt cũ corpus redẽptoris accipimus: nos pro peccatis nostris in fletibus affligam⁹: quatenus ipsa amaritudo penitẽtie abstergat a mentis stomacho peruerse humorem vite. Ubi et subditur: Nõ comedetis ex eo crudũ quid / nec coctũ aqua. Ecce iam

Marginalia (left column): j. Coꝝ. j. — Ysaie. vj. [Hiere. vj.] — Threñ. iij — H — Passio xp̃i longe distat a nr̃a. — Roñ. xj. — I — Paschalis solẽnitas dr̃ solẽnitas solẽnitatum. — Joan. xij. — Osee. xiij. — Xp̃s fuit

Marginalia (right column): mors mortis / ⁊ morsus iferni. — K — j. Coꝝ. v. — Exo. xij. Agni paschalis comestio. — L — Dom⁹ nr̃e qd̃ sp̃ũaliter representant. — Agnũ paschalẽ comedim⁹ i nocte. — M — ps. xxj. — Panes azymos qs comedere dicit — Amos. iiij

A

nos ipsa verba historie ab intellectu historico repellūt. Nunquid fratres charissimi/ israeliticus ille populus in egypto constitutus/ comedere agnū crudū cōsueuerat: vt ei lex dicat: Non comedetis ex eo crudū quid: Ubi et additur: Nec coctū aqua. Sed quid aqua / nisi humanam scientiā designat? iuxta hoc qd per Salomonē sub hereticorum voce dicitur: Aque furtiue/ dulciores sunt. Quid crude agni carnes/ nisi inconsideratam ac sine reuerentia cogitationis relictam illius humanitatem significāt? Omne enim quod subtiliter cogitamus: quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est: nec aqua cocta: qz redēptor noster nec purus homo estimandus est/ neqz per humanam sapientiam/ qualiter incarnari deus potuit/ cogitādus. Omnis enim qui redēptorem nostrū purum hominem credit: quid iste aliud qz agni carnes crudas comedit? quas videlicet coquere per diuinitatis eius intelligētiam noluit. Omnis vero qui incarnationis eius mysteria iuxta humanam sapientiam discutere conatur: carnes agni aqua vult coquere: id est dispēsationis eius mysteria per dissolutam vult scientiam penetrare. Qui ergo paschalis gaudij solennitatem celebrare desiderat / agnū nec aqua coquat: nec crudū comedat: vt neqz per humanam sapientiam/ profunditatem illius incarnationis penetrare appetat: neqz in eū tanqz in hominem purū credat: sed assas igni carnes comedat: vt dispēsari omnia per sancti spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subiūgitur: Caput cum pedibus et intestinis vorabitis. Sicut iam prediximus fratres/ Paulo attestante didicim⁹/ qz caput xpi/ deus est: quia redēptor noster est alpha et o: deus videlicet ante secula: et homo in fine seculoꝝ. Caput ergo agni vorare/ est diuinitatem illius fide percipere. Pedes vero agni vorare/ est vestigia humanitatis eius amando et imitando cōquirere. Quid vero sunt intestina: nisi verborum illius occulta et mystica mandata? Que tunc voramus: cū verba vite cum auiditate sumimus. In quo deuorationis verbo quid aliud qz pigritie nostre torpor reprehēditur? qui eius verba ac mysteria et per nosmetipsos nō requirimus / et dicta ab alijs audimus inuiti. Non remanebit ex eo quicqz vsqz mane: quia eius dicta magna sunt sollicitudine discutienda: quatenus priusqz dies resurrectionis appareat: in hac presentis vite nocte/ omnia illius mandata intelligendo et operando penetrentur. Sed quia valde difficile est vt omne sacrum eloquium possit intelligi: et omne eius mysterium penetrari: recte subiungitur: Si quid aūt remanserit: igne cōburetis. Quod ex agno remanet/ igne cōburimus: quādo hoc quod de mysterio incarnationis ei⁹ intelligere et penetrare non possumus: potestati sancti spiritus humiliter reseruamus: vt non superbe quis audeat vel contemnere vel denunciare quod nō intelligit: sed hoc igni tradit: cū sancto spiritui reseruat. Quia ergo qualiter edendum sit pascha cognouimus: nunc a qualibus edi debeat/ agnoscam⁹. Sequitur. Sic aūt comedetis illū. Renes vestros accingetis. Quid in renibus/ nisi delectatio carnis accipitur? Unde et psalmista postulat dicens: Ure renes meos. Si enī voluptatem libidinis in renib⁹ esse nesciret: eos vri minime petisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maxime per luxuriā preualuit/ de illo voce dominica dicitur: Potestas eius in lumbis ei⁹. Qui ergo pascha comedit: habere renes accinctos debet: vt qui solennitatem resurrectionis atqz incorruptionis agit/ corruptioni iam per vitia nulla subiaceat/ voluptates edomet/ carnem a luxuria restringat. Neqz enim cognouit que sit solennitas incorruptionis: qui adhuc per incontinentiam corruptioni subiacet. Hec quibusdam dura sunt: sed āgusta porta est que ducit ad vitam. Et habemus iam multa exempla continentium. Unde bene adhuc subditur. Calciamēta habebitis in pedibus. Qui sunt etenim pedes nostri / nisi opera? quid vero calciamenta / nisi pelles mortuorum animalium? Calciamenta autem pedes muniunt. Que vero sunt mortua animalia / ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes/ nisi antiqui patres/ qui nos ad eternam patriam precesserunt? Quorum dum exempla conspicimus/ nostri operis pedes munimus. Calciamenta ergo in pedibus habere / est mortuorū vitam conspicere: et nostra vestigia a peccati vulnere custodire. Tenētes baculos in manibus. Quid lex per baculum/ nisi pastoralem custodiam designat? Et notandum qz prius precipimur renes accingere: postmodum baculos tenere: quia illi debent curam pastoralem suscipere: qui iam in suo corpore sciunt fluxa luxurie domare: vt cum alijs fortia predicant/ ipsi desiderijs mollibus eneruiter non succumbant. Bene autem subditur. Et comedetis festinantes. Notate charissimi fratres: notate qz dicitur festinantes. Mandata dei/ mysteria redemptoris / celestis patrie gaudia/ cum festinatione cognoscite: et precepta vite cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere/ scimus: vtrum cras liceat/ ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite/ id est ad solennitatem patrie celestis anhelate. Nemo in hui⁹ vite itinere torpeat: ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetēda † studia innectat: sed cepta perficiat: ne minime liceat implere qd inchoat. Si ad amorem dei pigri non simus / adiuuat ipse quem amamus Jesus christus dominus noster: qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

Marginalia: Prouer. ix. — Agnū nec aqua coq̄: m⁹ nec crudū comedamus. — B — j. Cor. xj. — Agni intestina vorare qd est? — Eloquiū oē sacrum intelligere difficilimū est. — C — Psal. xxv. [Pā. lij.] — Job. xl. — Mat. vij. — calciamē: ta habeam⁹ in pedibus qui agnum paschalē comedem⁹. — D — Celeritas seu festinatio cōmēdatur. — † al. expectanda.

Lectio sancti euangelij scdm Lucam.

In illo tempore. Duo ex discipulis Jesu ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem/ nomine emaus: et ipsi loquebātur adinuicem de omnibus his que acciderant. Et factum est dum fabularent et secū quererent: ipse Jesus appropinquans: ibat cum illis. Oculi autē illorum tenebantur ne eum agnoscerēt. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulantes/ et estis tristes? Et respondēs vnus cui nomen cleophas/ dixit ei. Tu solus peregrin⁹ es in hierusalē/ et non cognouisti ea que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit. Que? Et dixerunt. De Jesu nazareno: qui fuit propheta potens in opere et sermone: coram deo et omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis: et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus: quia ipse esset redēpturus israel. Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie qz hec facta sunt. Sed et mulieres quedā ex nostris terruerunt nos: que ante lucem fuerūt ad monumentū: et non inuento corpore eius: venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse: qui dicunt eū viuere. Et abierūt quidā ex nostris ad monumentū: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum vero non inuenerūt. Et ipse dixit ad illos. O stulti et tardi corde ad credēdum in omnibus que locuti sunt prophete. Nōne hec oportuit pati christū: et ita intrare in gloriā suam? Et incipiēs a Moyse et omnibus prophetis/ interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant. Et appropinquauerunt castello quo ibant. Et ipse finxit se longius ire. Et coegerunt illum/ dicētes. Mane nobiscum domine: quoniā aduesperascit: et inclinata est iam dies. Et intrauit cū illis. Et factum est dum recūberet cum eis: accepit panē et benedixit ac fregit: et porrigebat illis: et statim aperti sunt oculi eorum: et cognouerunt eū: et ipse euanuit ab oculis eorum. Et dixerūt ad inuicem. Nōne cor nostrū ardens erat in nobis

Marginalia: Lu. xxiiij — E — F

G

de Jesu, dum loqueretur nobis in via: ⁊ aperiret nobis scripturas? Et surgẽtes eadẽ hora regressi sunt in Hierusalem: et inuenerunt cõgregatos vndecim, et eos qui cum ipsis erant: dicẽtes q surrexit dñs vere, ⁊ apparuit Simoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in via: ⁊ quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Petri apostoli: in crastino pasche. Homilia.xxiij.

IN quotidiana nobis solẽnitate laborantibus pauca loquẽda sunt: ⁊ fortasse hec vtilius proderunt: qꝛ sepe et alimenta que minus sufficiunt: auidius sumũtur. Lectionis ergo euangelice sũmatim sensum statui nõ per singula verba discutere: ne dilectionem vestrã valeat sermo prolixior expositionis onerare. Ecce audistis fratres charissimi: qꝛ duobus discipulis ambulantibus in via, non quidẽ credentibꝰ, sed tamen de se loquẽtibus dñs apparuit: sed eis speciem quam recognoscerent, non ostendit. Hoc ergo egit foris dñs in oculis corporis: quod apud ipsos agebatur intꝰ in oculis cordis. Ipsi nãqꝫ apud semetipsos intus ⁊ amabant et dubitabant. Eis autem dñs foris ⁊ presens aderat: ⁊ quis esset, non ostendebat. De se ergo loquẽtibus presentiam exhibuit: sed de se dubitãtibꝰ, cognitionis sue spe-

H

ciem abscondit. Verba quidẽ contulit, duritiam intellectus increpauit. Sacre scripture mysteria que de seipso erant, aperuit: ⁊ tamen qꝛ adhuc in eorũ cordibꝰ peregrinus erat a fide: se ire longius finxit. Fingere nãqꝫ cõponere dicimus. vnde ⁊ compositores luti, figulos vocamus.

Fingere quid significat.

Nihil ergo simplex veritas per duplicitatẽ fecit: sed talẽ se eis exhibuit in corpe: qualis apud illos erat in mente. Probandi autẽ erant: si hi qui eũ etsi necdum vt deum diligerẽt: saltem vt peregrinum amare potuissent. Sed qꝛ esse extranei a charitate non poterant hi cũ quibus veritas gradiebatur: eũ ad hospitium quasi peregrinũ vocant. Cur autẽ dicimus vocãt: cum illic scriptũ sit: [Et coegerunt eũ?] Ex quo nimirũ exemplo colligitur: qꝛ peregrini ad hospitiũ non solũ inuitãdi sunt, sed etiã trahẽdi.

Peregrini sunt ad hospitiũ trahendi.

Mensam igit ponũt: panes ciboſqꝫ offerũt: ⁊ deũ quẽ in scripture sacre expositione nõ cognouerãt: in panis fractione cognoscũt. Audiẽdo ergo precepta dei, illuminati non sunt: faciendo illuminati sunt: qꝛ scriptum est. Nõ auditores legis iusti sunt apud deũ sed factores legis iustificabunt.

ad Ro.ij.

Quisquis ergo vult audita intelligere: festinet ea que iam audire potuit, opere implere. Ecce dñs non est cognitus dum loqueretur: et dignatus est cognosci dum pascit. Hospitalitatem ergo fratres charissimi diligite: charitatis opera amate.

I

Ad Heb. xiij.

Hinc eñi per Paulũ dicit: Charitas fraternitatis maneat in vobis: et hospitalitatẽ nolite obliuisci. Per hãc enim placuerũt quidã, angelis hospitio receptis. Hinc Petrus ait: Hospitales inuicem sine murmuratione.

i. Pe. iiij.

Mat.xxv.

Hinc ipsa veritas dicit: Hospes fui, et suscepistis me. Opinata res est valde, ⁊ seniorũ nostrorum nobis relatione tradita. Quidã paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio feruebat. Cũqꝫ quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidã inter alios aduenit: ad mensam ductus est. Dumqꝫ paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere: cõuersus vrceũ accepit: sed repente eum in cuius manibus aquã fundere voluerat: nõ inuenit. Cũqꝫ hoc factum secum ipse miraretur: eadem nocte ei dñs per visionem dixit. Ceteris diebus me in membris meis: hesterno aũt die me in memetipso suscepisti.

Mat.xxv.

Ecce in iudicium veniens dicet: Qd vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

Hospitẽ suscipiẽs suscipit xpm.

Ecce ante iudicium cum per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit: ⁊ tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate fratres quãta hospitalitatis virtus sit. Ad mẽsas vestras christum suscipite: vt vos ab eo suscipi ad conuiuia eterna valeatis. Prebete modo peregrino christo hospitium: vt vos in iudicio non quasi peregrinos nesciat: sed vt proprios recipiat ad regnum: ipso adiuuãte qui viuit ⁊ regnat deus in secula.

K

Lectio sancti euangelij sm Joannem.

Joan.xxi.

IN illo tempore. Manifestauit se iterum Jesus discipulis suis ad mare tiberiadis. Manifestauit autem sic. Erant autẽ simul simon Petrus ⁊ Thomas qui dicitur didymꝰ: et nathanael q̃ erat a chana galilee: ⁊ filij zebedei: et alij ex discipulis eius duo. Dicit eis simon Petrꝰ. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecũ. Et exierunt et ascenderũt in nauim: ⁊ illa nocte nihil prẽdiderunt. Mane aũt iam facto, stetit Jesus in littore: non tamen cognouerũt discipuli qꝛ Jesus est. Dicit ergo eis Jesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Et dixit eis. Mittite in dexterã nauigij rete: et inuenietis. Miserunt ergo: et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus Petro. Dominus est. Simon ergo Petrus cũ audisset qꝛ dominus est: tunica succinxit se: (erat enim nudus) et misit se in mare.

L

Alij aũt discipuli nauigio venerũt: (Non enim longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram, viderũt prunas positas: ⁊ piscem superpositum ⁊ panem. Dixit eis Jesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus: ⁊ traxit rete in terrã, plenum magnis piscibus centũ quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dixit eis Jesus: Venite prandete. Et nemo audebat discũbentium interrogare eũ: tu quis es? scientes quia dñs est. Et venit Jesus, ⁊ accepit panẽ: et dabat eis: et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum surrexisset a mortuis.

Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica beati Laurentij: Feria quarta pasche. Homilia.xxiiij.

M

LEctio sancti euangelij que modo in auribus vestris lecta est, fratres mei, questione animũ pulsat: sed pulsatione sua vim discretionis indicat. Queri etenim potest, cur Petrus qui piscator ante conuersionem fuit, post conuersionem ad piscationẽ rediit. Et cum veritas dicat: Nemo mittẽs manum suam ad aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno dei: cur repetiit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis inspicitur, cito videtur: quia nimirum negocium quod ante conuersionem sine peccato extitit, hoc etiam post conuersionem repetere, culpa non fuit.

Luc.ix.

Nam piscatorem Petrum, Mattheũ vero telonearium scimus. Et post conuersionem suã ad piscationem Petrus rediit: Mattheus vero ad telonei negocium non resedit: quia aliud est victum per piscationem querere, aliud autem telonei lucris pecunias augere.

Petrꝰ q̃re post cõuersionẽ suã ad piscationem rediit mattheus aũt ad officiũ suum non est reuersus.

Sunt enim pleraqꝫ negocia que sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Que ergo ad peccatum implicant, ad hec necesse est vt post conuersionem animus non recurrat. Queri etiam potest, cur discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem suam dominus in littore stetit: qui ante resurrectionẽ suã corã discipulis in fluctibꝰ maris ambulauit. Cuius rei ratio festine cognoscitur, si ipsa que tunc inerat causa pẽsetur.

Mat.xiiij.

Quid enim mare nisi presens seculum signat? quod se casuũ tumultibus, ⁊ vndis vite corruptibilis illidit. Quid p soliditatẽ littoris: nisi illa perpetuitas quietis eterne figurat? Quia ergo discipuli

B adhuc fluctibus mortalis vite inerant: in mari laborabant. Quia aũt redẽptor noster iam corruptionem carnis excesserat: post resurrectionem suã in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis sue mysteriũ rebus discipulis loqueretur/dicens: Jam vobis in mari nõ appareo: quia vobiscũ in perturbationis fluctib⁹ non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionẽ suã eisdẽ discipulis dicit: Hec sunt verba que locutus sum ad vos / cũ adhuc essem vobiscũ. Neq; enim cũ ipsis non erat/ quibus presens corporaliter apparebat/sed tamen iam se esse cũ ipsis denegat: a quorũ mortali corpore/carnis immortalitate distabat. Quod illic cũ ipsis positus/fatetur non se esse cũ ipsis: hoc quoq; hic situ corporis indicat: cũ adhuc eis nauigantibus/ esse se iam in littore demonstrat. Facta est aũt discipulis piscationis magna difficultas: vt magistro veniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dicit.[Mittite in dexterã nauigij rete: et inuenietis.] Bis in sancto euangelio legitur: quia dominus iussit vt ad piscandum retia mitterentur: ante passionem videlicet/et post resurrectionẽ. Sed priusquã redemptor noster pateretur et resurgeret: mitti quidem rete ad piscandum iubet: sed vtrum in dexterã an in sinistram mitti debuisset: non iubet. Post resurrectionem vero discipulis apparens/mitti rete in dexteram iubet. In illa piscatione tanti capti sunt/ vt retia rũperentur. In ista aũt et multi capti sunt: et retia rupta non sunt. Quis vero nesciat bonos dextera/ et malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quã partẽ mitti rete debeat non iubetur: presentem ecclesiam designat: que bonos simul ac malos colligit: nec eligit quos trahat: quia et quos eligere possit/ignorat. Hec aũt piscatio post domini resurrectionẽ facta/in solã dexterã missa est: quia ad videndã claritatis eius gloriam/sola electorum ecclesia pertingit: que de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione pre multitudine piscium rete rũpitur: quia nunc ad confessionem fidei etiam cũ electis reprobi tanti intrant: qui ipsam quoq; ecclesiam heresib⁹ scindant. In ista vero piscatione et multi pisces et magni capiuntur: et rete non rũpitur: quia sancta electorum ecclesia in cõtinua auctoris sui pace requiescẽs/nullis iam dissensionibus dilaniatur. Captis aũt tam magnis piscibus/ascendit simon Petrus: et traxit rete in terrã. Jam credo quod vestra charitas aduertat: quid est quod Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta ecclesia est cõmissa. Ipsi specialiter dicitur. Simon Joannis amas me? pasce oues meas. Quod ergo postmodum aperitur in voce: hoc nunc signatur in opere. Quia ergo predicator ecclesie nos a mundi huius fluctibus separat/nimirum necesse est vt rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatẽ littoris pertrahit: quia sancte predicationis voce stabilitatem eterne patrie fidelibus ostendit. Hoc egit verbis: hoc epistolis: hoc agit quotidie miraculorũ signis. Quotiens per eum ad amorem quietis eterne cõuertimur: quotiens a terrenarum rerũ tumultibus separamur: quid aliud quam missi intra rete fidei/vt pisces ad litt⁹ trahimur? Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur: additur et quantis/scilicet centũ quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat: sed intentos vos tãti mysterij profunditas expectat. Neq; enim quãtitatis summam sollerter euãgelista exprimeret/nisi hanc sacramẽto plenam esse iudicasset. Scitis nãq; quod in veteri testamẽto omnis operatio per decalogi mãdata precipitur: in nouo aũt eiusdẽ operationis virtus per septiformem gratiam sancti spiritus multiplicatis fidelibus datur. Quem propheta denũcians dicit. Spiritus sapientie et intellectus/spiritus cõsilij et fortitudinis/spiritus sciẽtie et pietatis: et replebit eũ spiritu timoris dñi. Sed ille in hoc spiritu operationẽ percipit: qui fidem trinitatis cognoscit: vt et patrem et filium et eũdem spiritũ sanctum vnius virtutis credat: vni⁹ substãtie esse fateatur. Quia ergo septem que superius diximus/ per nouum testamẽtum latius data sunt /decem vero per vetus precepta: omnis nostra virt⁹ et operatio per decem et septẽ potest plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decẽ et septem: et veniunt ad quinquaginta vnum. Qui profecto numerus a magno mysterio non vacat: quia in testamento veteri legim⁹: quod annus quinquagesim⁹ iubileus vocari iussus est. In quo videlicet cunctus populus ab omni operatione quiesceret. Sed vera requies in vnitate est. Diuidi quippe vnũ non potest. Ubi enim scissura diuisionis est: vera requies nõ est. Ducam⁹ ergo per trigonum quinquaginta et vnum / et fiunt. cliij. Quia ergo omnis nostra operatio in fide trinitatis exhibita/ad requiem tẽdit/decem et septẽ ter ducimus vt ad quinquaginta et vnũ venire debeam⁹. Et quia vera nostra requies tunc est/cũ ipsam iam claritatẽ trinitatis agnoscimus: quã in vnitate diuinitatis esse certũ tenemus: quinquaginta et vnũ ter ducim⁹: et electorũ summã in superna patria quasi centũ quinquaginta triũ piscũ numerũ tenemus. Post resurrectionẽ ergo dñi missum rete dignum fuit vt tot pisces caperet: quot solũmodo electos ciues superne patrie designarent. Inter hec vero / et hesterna sancti euãgelij lectio/et hodierna nos admonet/vt vigilãter debeam⁹ inspicere / cur dñs et redẽptor noster post resurrectionẽ suã piscem assum legitur comedisse. Non enim vacat a mysterio / quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panẽ et assum piscem: in illa vero que hesterno die lecta est: cũ asso pisce etiam fauũ mellis comedit. Quid aũt signare piscem assum credimus /nisi ipm mediatorẽ dei et hominũ passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani: capi voluit laqueo mortis nostre/ et quasi tribulatione assatus est tẽpore passionis sue. Sed qui piscis assus fieri dignat⁹ est i passione/ fauus mellis nobis extitit in resurrectione. Nam qui in pisce asso figurari voluit tribulationẽ passionis sue/in fauo mellis vtramq; naturam exprimi voluit persone sue. Fauus quippe mel in cera est. Mel vero in cera est diuinitas in humanitate. Quod ab hac quoq; lectione non discrepat. nam piscẽ comedit et panẽ. Qui eni assari vt piscis potuit ex humanitate: pane nos reficit ex diuinitate: qui ait. Ego sum panis viuus: qui de celo descẽdi. Assum ergo piscẽ comedit et panẽ: vt ipso suo cibo nobis ostenderet: quia et passionẽ ex nostra humanitate ptulit: et refectionem nostrã ex sua diuinitate procurauit. Quod si vigilãter inspicimus: nobis quoq; qualiter ad imitãdum cõgruat videmus. Sic enim sua facta redẽptor indicat/vt imitationis viam nobis sequẽtib⁹ sternat. Ecce i cibo suo dñs noster pisci asso cõiungere fauũ voluit: quia videlicet illos in suo corpore ad eternã quietẽ suscipit/qui cũ hic tribulationes pro dño sentiunt/ab amore interne dulcedinis nõ recedũt. Cũ asso pisce fau⁹ sumitur: quia qui hic afflictionẽ pro veritate suscipiũt/illic dulcedine vera satiãtur. Notãdũ quoq; quod vltimũ cõuiuium dñs cũ septẽ discipulis habuisse describit. Petr⁹ nãq; et Thomas/nathanael/filij zebedei/et alij ex discipulis ei⁹ duo/in eo fuisse memorãtur. Cur cũ septẽ discipulis vltimũ cõuiuium celebrat: nisi quod eos tantũmodo qui septiformi gratia sancti spirit⁹ pleni sunt: futuros secũ in eterna refectione denũciat? Septẽ quoq; diebus omne hoc tempus euoluitur: et sepe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo vltimo conuiuio de presentia veritatis epulant: qui nũc pfectionis studio terrena trãscendũt: quos mũdi hui⁹ amor nõ ligat: quib⁹ etsi vtcũq; per tentamẽta obstrepit: cepta tñ eorũ desideria non retundit. De hoc extremo puiuio alias p Joãnẽ dicitur. Beati qui ad cenã nuptiarũ agni vocati sunt. Idcirco enim nõ ad prãdium/sed ad cenã vocatos narrat/ quia nimirum in fine diei cõuiuiũ cena est. Qui ergo finito presentis vite tẽpore/ad refectionẽ superne contẽplationis veniũt: nõ ad agni prãdiũ/sed ad cenã vocãtur. Que videlicet cena hoc vltimo cõuiuio exprimitur: cui septẽ discipuli adesse memorãtur: quia illos (vt dixim⁹) tũc interna refectio reparat/qui pleni nũc septiformi gr̃a in amore spirit⁹ anhelant. Hec ergo vobiscũ fratres agite: huius spirit⁹ repleri presentia desiderate. Quid vos sequi in futurũ possit: ex presenti perpẽdite. Pẽsate si hoc spiritu pleni estis/et nostis si ad illud cõuiuium pueniretis lesti. Quisquis nãq; ille est quẽ nunc spiritus iste non reparat: pfecto ab illa eterni conuiuij refectione ieiunat. Memẽtote quid de eodem spiritu Paul⁹ dicat: Si quis spiritum xpi non habet: hic nõ est eius. Quasi quidam titulus diuine possessionis est iste spiritus amoris. Nunquidnã spiritũ xpi habet is cuius mẽtẽ odia dissipant: elatio inflat: ira vsq; ad diuisionem mẽtis exasperat: auaritia cruciat: luxuria eneruat? Pensate quis sit

Marginal notes: Lu.xxiiij. — Pisceri seu ad piscandũ retia mitti bis dñs legit iussisse — Jo.xxi. — Rete petri plenũ fuit. cliij. piscib⁹ quare hoc. — Esaie.xi. — Leui.xxv — Jo.xxi. — Lu.xxiiij. — Joan.vi. — Pisci asso quare dñs fauum cõiunxit. — Cõuiuiũ dñi vltimũ fuit cũ septem discipulis. — Apoc.xix. — ad ro.viij. — Spũs xpi in quibus non est.

G

spūs xp̄i. Profecto ille qui facit amicos ⁊ inimicos dili
gi: terrena despici: pro celestibus estuari: carnē propter
vitia conteri: mentē a ɔcupiscētijs frenari. Si ergo vul
tis vos cognoscere possessiones dei: personā perpēdite

ad ro. viij.

possessoris vestri. Ecce enim quod diximus / voce veri
dica Paulus clamat: Si quis spiritū xp̄i nō habet: hic
non est eius. Ac si aperte dicat: Qui nūc deo inhabitāte
non regitur: de diuine claritatis specie postmodū nō le
tatur. Sed nos tamē qui ad hec que dicta sunt infirma
mur: necdū culmen perfectionis attingimus: in via dei
quotidie sancti desiderij gressus ponamus. Consolatur

Psalm. cxxxviij.

nos veritas: que p psalmistā dicit: Imperfectū meū vi
derunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oēs scribentur. Non om
nino erit nobis noxia nostra imperfectio: si in dei itinere
cōstituti / ⁊ ad trāsacta nō respicimus: ⁊ ad ea que restāt
transire festinamus. Nam qui imperfectoꝝ desideria di
gnanter inflāmat: hec quādoq̃ ad pfectionē roborat: p
dñm nostrū Jesum xp̄m / qui cū eo viuit ⁊ regnat in vni
tate spirit⁹ sancti de⁹ per omnia secula seculoꝝ. Amen.

¶ Lectio sancti euangelij sc̄m Joannem.

Joan. xx.

H

In illo tēpore. Maria stabat ad monumentū foris plorās. Dū ergo fleret, inclinauit se: ⁊ pspexit in monumentum. Et vidit duos angelos in albis sedētes: vnū ad caput / ⁊ vnū ad pedes: vbi positum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerūt dominum meum: et nescio vbi posuerunt eum. Hec cū dixisset / conuersa est retrorsum: ⁊ vidit Jesum stantem: ⁊ nesciebat quia Jesus est. Dicit ei Jesus. Mulier: quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia hortolanus esset / dicit ei: Dñe si sustulisti eū, dicito mihi vbi posuisti eum: ⁊ ego eū tollam. Dicit ei Jesus: Maria. Cōuersa illa dixit ei. Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei Jesus: Noli me tangere: nondū enim ascendi ad patrē meū. Uade autē ad fratres meos: ⁊ dic eis. Ascēdo ad patrē meum ⁊ patrem vestrū: deum meū ⁊ deum vestrū. Uenit ergo Maria Magdalene annūciās discipulis: quia vidi dominum: ⁊ hec dixit mihi.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Joannis: que appellatur constantiniana: Feria quinta pasche.

Homilia. xxv.

I

Maria magdalene que fuerat in ciuitate peccatrix / amādo veritatē / lauit lachrymis maculas criminis. Et vox veritatis impletur:

Luce. vij.

qua dicitur: Dimissa sunt ei pctā multa: qz dilexit multum. Que enī prius frigida peccādo remāserat: postmodum amādo fortiter ardebat. Nā postq̃ venit ad monumentū: ibiq̃ corpus dñicū nō inuenit: sublatū credidit: atq̃ discipulis nūciauit. Qui veniētes viderūt / atq̃ ita esse vt mulier dixerat: crediderūt. Et de eis ꝓtinus scri

Joā. vj.

ptum est: Abierūt ergo discipuli ad semetipsos. Ac deinde subiungitur. [Maria autē stabat ad monumentū fo

Magdalenā maxia vis amoris accendit.

ris plorans.] Qua in re pēsandū est / hui⁹ mulieris mentem quāta vis amoris accēderat: que a monumento dñi etiam discipulis recedētib⁹ nō recedebat. Exquirebat quē non inuenerat: flebat inquirendo: ⁊ amoris sui igne succēsa / eius quem ablatū credidit / ardebat desiderio. Unde cōtigit vt eū sola tunc videret / que remāserat vt quereret: quia nimirū virtus boni operis / perseuerātia

Mat. x. et xxiiij.

est. Et voce veritatis dicitur: Qui aūt pseuerauerit vsq̃ in finē: hic saluus erit. Et p̄cepto legis cauda hostie in

Leui. iij. ⁊ Exo. xx.

sacrificio iubet offerri. In cauda q̄ppe finis est corporis. et ille bñ immolat: qui sacrificiū boni operis vsq̃ ad finem debite pducit actionis. Hinc Joseph iter reliquos

Genesis xxxvij.

fratres talarem tunicam habuisse describitur. Tunica quippe vsq̃ ad talum / est opus bonū vsq̃ ad cōsumma

K

tionem. Maria ergo cū fleret: inclinauit se: et prospexit in monumētū. Certe iam monumentū vacuum viderat: iam sublatū dñm nunciauerat. Quid est q̄ se iterū inclinat: iterū videre desiderat? Sed amanti semel aspexisse

Amor multiplicat inquisitionē

non sufficit: qz vis amoris / intētionē multiplicat inquisitionis. Quesiuit ergo prius / ⁊ minime inuenit: perseuerauit vt quereret: vnde ⁊ cōtigit vt inueniret. Actūq̃ est vt desideria dilata crescerēt: et crescentia caperēt quod inuenissent. Hinc est enī quod de eodem sponso ecclesia

Cañ. iij.

in cāticis cāticorū dicit. In lectulo meo per noctes quesiui quē diligit aīa mea. quesiui illum / ⁊ nō inueni. Surgam ⁊ circuibo ciuitatē: per vicos ⁊ plateas querā quē diligit aīa mea. Que defectū quoq̃ inuētionis ingeminat / dicēs. Quesiui illum / ⁊ nō inueni. Sed qz diu inuentio se non elōgat / si inquisitio nō desistat a diligit. Inue

Ibidem.

nerunt me vigiles qui custodiūt ciuitatē. Num quē diligit aīa mea vidistis? Paululū cum pertrāsissem eos / inueni quē diligit anima mea. Dilectū nāq̃ in lectulo q̄

Dilectum qñ dicamur in lectulo querere.

rimus: quādo in presentis vite aliquātula requie redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem querimus: qz etsi iam in illo mens vigilat: tamen adhuc ocul⁹ caligat. Sed q̄ dilectū suū non inuenit: restat vt surgat: ciuitatē circueat. i. sanctā electorū ecclesiam mente ⁊ inquisitiōe percurrat. per vicos eū ⁊ plateas querat. i. per angusta ⁊ lata gradientes aspiciat: vt si qua inuenire in eis valeat / eius vestigia exquirat: quia sunt nōnulli etiā vite secularis: qui imitandū aliquid habeāt de actione

L

virtutis. Querētes autē nos vigiles inueniūt qui custo

Pres sctī ecclīe statum custodiunt.

diūt ciuitatem: qz sancti patres qui ecclesie statū custodiunt / bonis nostris studijs occurrunt: vt suo vel verbo vel scripto nos doceāt. Quos cū paululū pertrāsimus: inuenimus quē diligimus: quia redēptor noster etsi humilitate homo inter homines: diuinitate tñ super homines fuit. Cum ergo transeūtur vigiles / dilectus inuenitur: qz cum prophetas ⁊ apostolos infra ipsum esse cōspicimus: illum qui natura deus est / esse super homines cōsideramus. Prius ergo non inuentus queritur: vt post inuentus strictius teneatur. Sancta enim desideria (vt prediximus) dilatione crescunt. Si autē dilatione deficiunt / desideria non fuerunt. Hoc amore arsit / quisquis

Ps. xlj.

ad veritatē pertingere potuit. Hinc nāq̃ dauid ait. Sitiuit anima mea ad deum viuū: quādo veniam ⁊ appare

Ps. ciiij.

bo ante faciem dei? Hinc nos admonet dicens. Querite

Esa. xxvj.

faciem eius semper. Hinc ꝓpheta ait: Anima mea desiderauit te i nocte: sed ⁊ spiritu meo in p̄cordijs meis de mane vigilabo ad te. Hinc iterum ecclesia in cāticis cā

Cant. iiij.

ticorū dicit: Uulnerata charitate ego sum. Justū quippe est / vt ex visione medici ptingat ad salutē: que p estū ei⁹ desiderij vulnus amoris portat in pectore. Hinc rur

Capt. v.

sus ait: Anima mea liquefacta est / vt dilect⁹ locutus est. Mens nāq̃ hominis / cōditoris sui specie nō querētis / male dura est: qz in semetipsa remanet frigida. At si ar

M

dere iam ex desiderio ceperit ad sequēdū quē diligit: liquefacta per ignē amoris currit. Fit desiderio anxia: vilescūt in seculo cūcta que placebāt: nihil est quod extra conditorem libeat: ⁊ que prius delectabāt animū / fiunt postmodū vehemēter onerosa. Nihil eius mestitiā consolatur: quousq̃ adhuc qui desideratur non aspicitur. Meret mens: lux ipsa fastidio est. Taliq̃ igne in mente decoquitur rubigo culpe: et succensus animus quasi auri more: quia per vsum speciem perdidit: per incendium clarescit. Ista itaq̃ que sic amat: que se ad monumētum quod perspexerat / iterum inclinat: videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur. [Uidit duos angelos in albis sedentes / vnū ad caput / ⁊ vnum ad pedes / vbi positum fuerat corpus Jesu.] Quid est q̄ in loco dominici corporis duo angeli videntur / vn⁹ ad caput / atq̃ alius ad pedes sedens: nisi

Angel⁹ dr nuncius.

quia latina lingua angelus nūcius dicitur: ⁊ ille ex passione sua nunciandus erat / qui et deus est ante secula / et homo in fine seculorum? Quasi ad caput sedet angelus:

Joānis. j.

cum per apostolum Joannē predicatur: quia in principio erat verbum: et verbū erat apud deum: et deus erat

Ibidem.

verbū. Et quasi ad pedes sedet angelus / cū dicitr. Uerbum caro factum est: et habitauit in nobis. Possumus etiam per duos angelos duo testamēta cognoscere: vnū prius / ⁊ aliud sequens. Qui videlicet angeli per locum dominici corporis sibimet sunt coniuncti: quia nimi

A

rum vtraqз testamēta dn̄m pari sensu incarnatū ꝛ mortuū
ac resurrexisse dn̄m denūciāt/quasi testamētū prius ad ca
put:ꝛ testamentū posterius ad pedes sedet. Unde ꝛ duo

Exo.xxv.
Cherubin plenitudo scientie dr̄.

cherubin que propitiatoriū tegūt/sese inuicē aspiciunt/
versis vultib⁹ in ppitiatoriū. Cherubin quippe plenitu:
do scientie dr̄. Et quid per duo cherubin/nisi vtraqз te:
stamenta signātur? Quid vero per propitiatoriū/nisi in:

j. Jo.ij.

carnatus dn̄s figuraꝛ? De quo Joānes ait: Ipse est enī
ppitiatio pro peccatis nostris. Et dum testamentū ve:
tus hoc faciēdū denūciat/qđ testamētum nouū de dn̄o
factum clamat: quasi vtraqз cherubin se inuicē aspiciūt:
dum vultus in ppitiatoriū vertunt: qꝛ dum inter se posi:
tum incarnatū dn̄m vident: a suo aspectu non discrepāt:
que dispensationis eius mysteriū concorditer narrant.
Requirunt Mariā angeli/dicentes: [Mulier quid plo
ras?] Et dicit eis: [Quia tulerunt dn̄m meum: ꝛ nescio
vbi posuerunt eum.] Ipsa nāqз sacra eloquia que in no:
bis lachrymas amoris excitāt: easdē lachrymas cōsolā:
tur: dum nobis redēptoris nostri speciem promittunt.

Scriptura sacra aliqñ ex parte totū aliqñ ex toto ptē si gnificat.

Sed notandū iuxta historiā est: q mulier non ait: Tule
runt corpus dn̄i mei: sed tulerūt dn̄m meum. Usus nāqз
sacri eloquij est: vt aliquādo ex parte totum/aliqñ vero
ex toto partē significet. Ex parte etenī totum signat: si:
cut de Jacob filijs scriptum est: qꝛ descendit Jacob in
egyptū in animab⁹ septuaginta. Neqз enim in egyptum
anime sine corporibus descēderunt: sed per solā animā

Gen. xlvj.

totus homo significaꝛ: qꝛ ex parte totū exprimiꝛ. Et so:
lum dn̄icum corpus in monumento iacuerat: et Maria

B

non corpus dn̄i/sed sublatum dn̄m querebat: videlicet
ex toto significās partē. [Hec cū dixisset: cōuersa retror
sum vidit Jesum stantē: ꝛ nesciebat qꝛ Jesus esset.] No
tandū q Maria que adhuc de dn̄i resurrectiōe dubita:
bat: retrorsum ꝯuersa est vt videret Jesum: qꝛ videlicet
per eandē dubitationē suā quasi tergum in dn̄i faciē mi
serat: quē resurrexisse minime credebat. Sed quia ama:
bat ꝛ dubitabat: videbat/ꝛ non agnoscebat: cumqз illi ꝛ
amor ostenderat: ꝛ dubietas abscōdebat. Cuius adhuc
ignorantia exprimiꝛ: cum inferꝛ. Et nesciebat qꝛ Jesus
esset. Qui dixit ei. [Mulier/quid ploras? Quē queris?]
Interrogaꝛ doloris causa/ vt augeaꝛ desiderium: qua:
tenus cum nominaret quē quereret/in amore eius ardē
tius estuaret. [Illa existimās qꝛ hortolanus esset: dixit
ei: Dn̄e/si tu sustulisti eū: dicito mihi vbi posuisti eum: et

Magdalena putans xp̄m hortolanū nō errabat.

ego eum tollā.] Forsitan nec errādo hec mulier errauit:
que Jesum hortolanum credidit. An non ei spiritaliter
hortolanus erat: qui in ei⁹ pectore per amoris sui semi:
na/virtutum viretia plantabat? Sed quid est q viso eo
quē hortolanū credidit: cui necdum dixerat quē quere:
bat: ait. Dn̄e si tu sustulisti eum? Quasi enī iam dixisset/
ex cuius desiderio plāgeret: eum dixit quē non dixerat.
Sed vis amoris hoc agere solet in animo/ vt quem ipse

C

semp cogitat: nullū alium ignorare credat. Recte ꝛ hec
mulier quem querit/nō dicit: ꝛ tamen dicit/ Si tu sustu
listi eum: qꝛ alteri non putat incognitū: quē sic ipsa cōti:
nuo plangit desiderio. [Dicit ei iesus: Maria.] Postqз
eam cōmuni vocabulo appellauit ex sexu/et agnitus nō
est: vocat eā ex noie. Acsi ei aperte dicat: Recognosce eū

Exodi xxxiij.

a quo recognosceris. Perfecto quoqз viro dicitꝛ. Noui
te ex nomine. quia homo cōmune omniū nostrum voca:
bulum est/ Moyses vero propriū: cui recte dicitur: qꝛ ex
nomine scitur. Acsi ei aperte dn̄s dicat: Nō te generali:
ter vt ceteros/sed specialiter scio. Maria ergo qꝛ vocaꝛ

Rabboni interp̄taꝛ magister.

ex nomine: recognoscit auctorē: atqз eum ꝓtinus rabbo:
ni/id est magistrū vocat: qꝛ et ipse erat qui querebaꝛ ex:
terius: ꝛ ipse qui eam interius vt quereret/docebat. Jā
vero ab euāgelista non subdiꝛ qđ mulier fecit: sed ex eo
innuitur quod audiuit. Cui dicitur: [Noli me tangere.
Nondum enī ascendi ad patrē meum.] In his nāqз ver:
bis ostenditur q Maria amplecti voluit eius vestigia:
quē recognouit. Sed ei magister dicit: [Noli me tange:
re.] Non qꝛ post resurrectionē dn̄s tactū renuit femina:
rum: cum de duabus ad sepulchrū eius venientibus scri:

Mathei xxviij.

ptum sit: Accesserunt ꝛ tenuerūt pedes eius. Sed cur tā
gi nō debeat/ratio quoqз additur/cū subinfertur. [Nō:
dum enī ascendi ad patrē meum.] In corde etenim no:
stro tunc Jesus ad patrē ascēdit: cum equalis creditur
patri. Nam quisquis eū equalē patri non credit: adhuc
in eius pectore ad patrē dn̄s non ascēdit. Ille ergo Je:
sum veraciter tangit: qui patri filiū coeternū credit. In

D

corde etenim Pauli iam ad patrē Jesus ascēderat: cū

Ad phi.ij.

idem Paulus dicebat: Qui cū in forma dei esset: nō ra:
pinam arbitratus est esse se equalem deo. Unde Joan:
nes quoqз redēptorem nostrū manu fidei tetigit/ qui ait:

Joan.j.

In principio erat verbū/ꝛ verbū erat apud deū: ꝛ deus
erat verbū. Hoc erat in principio apud deū: omnia per
ipsum facta sunt. Tangit ergo dn̄m: qui eū patri eterni:
tate substātie equalem credit. Sed fortasse aliquis taci:
ta questione pulsatur: quomodo fili⁹ patri esse equalis
possit. Qua in re humana natura qđ admirando cōpre:
hendere non valet: restat vt hoc sibi esse credibile ex ad:
miratiōe alia sciat. Habet nāqз quod ad hec sibi sub bre
uitate respōdeat. Constat enim qꝛ ipse creauit matrem/

Redemptor creauit matrē in qua crearetur.

in cuius virgineo vtero ex humanitate crearetur. Quid
ergo mirū si equalis est patri: qui prior est matre? Pau:
lo quoqз attestante didicimus xp̄m dei virtutē/ꝛ dei sa
pientiam. Qui ergo filium minorē putat/patri speciali:

j. Cor.j.

ter derogat: cuius sapientiam esse ei inequalem fatetur.
Quis etenim homo potēs equanimiter ferret/si quis ei
diceret: Magnus quidem es: sed tamen sapientia tua te

Joan.x.

minor est? Ipse quoqз dn̄s dicit: Ego et pater vnū sum⁹

Joā. xiiij.

Et rursus ait: Pater maior me est. De quo etiā scriptū

Luce.ij.

est/qꝛ subditus erat parentibus suis. Quid ergo mirū
si ex humanitate sua minorem se patre asserit in celo: ex
qua subiectus erat etiam parētib⁹ in terra? Ex qua hu:

E

manitate nunc Marie dicitur: [Uade ad fratres meos:
et dic eis. Ascendo ad patrē meū/ꝛ patrem vestrū: deum
meum/ꝛ deum vestrū.] Cum meū dicat ꝛ vestrū: cur nō
cōmuniter dicit nostrū? Sed distincte loquens indicat/
qꝛ eundem patrē ꝛ deum dissimiliter habeat ipse qз nos.
Ascendo ad patrē meū/videlicet per naturā: ꝛ patrē ve:
strum per gratiam. Ad deum meū/qꝛ descendi: ad deum
vestrum/qꝛ ascendetis. Quia enim et ego homo/de⁹ mi:
hi est. Quia vos ab errore liberati: deus est vobis. Distin
cte ergo mihi pater et deus est: quia quem ante secula
deum genuit/ hominē in fine seculorū me mecū creauit.
[Uenit Maria Magdalena annuncians discipulis: qꝛ

Mulier viro ꝓpinauit mortē mulier viris annunciauit vitā

vidi dn̄m/et hec dixit mihi.] Ecce humani generis cul:
pa ibi abscinditur/vnde processit. Quia enim in paradi
so mulier viro propinauit mortē: a sepulcro mulier vi:
ris annunciat vitam: Et dicta sui viuificatoris narrat:
que mortiferi serpentis verba narrauerat. Acsi humano
generi non verbis dn̄s: sed rebus dicat: De qua manu
vobis illatus est potus mortis: de ipsa suscipite poculū
vite. ¶ Hec de expositiōe lectionis euāgelice succincte
transcurrimus: nūc opitulante eodem de quo loquimur
dn̄o/ ꝛ resurrectionis ei⁹ gloriam/ ꝛ pietatis eius visce:
ra cōsideremus. Citius enim a morte voluit resurgere:
ne nostra diu anima in infidelitatis morte remaneret.

Ps.cix.

Unde bene quoqз per psalmistā dicitur: De torrente in
via bibet: propterea exaltabit caput. In humano quip:

Dominus de torrēte i via bibit

pe genere/ab ipso mūdi initio torrens mortis effluxerat
sed de hoc torrente dn̄s in via bibit: qꝛ mortem in transi
tu gustauit. Atqз ideo exaltauit caput: qꝛ hoc qđ mortē:
do in sepulcro posuit: resurgendo super angelos eleua:

F

uit. Et inde antiquū hostem in eternū ꝑculit/vnde seui:
re cōtra se manus ꝑsequētium tēporaliter ꝑmisit. Quod

Job.xl.

aperte dn̄s beato Job indicat/dicēs: Nūquid capies le
uiathā hamo? Per leuiathā quippe (qđ additamentū
eorū dr̄) vetus ille deuorator humani generis designaꝛ.
Qui dū se diuinitatē homini addere spopondit: immorta:
litatē sustulit. Qui ꝑuaricationis quoqз culpā quā pri:
mo homini propinauit: dū se sequētib⁹ pessima ꝑsuasio:
ne multiplicat: penas eis sine cessatione coaceruat. In

Leuiathā hamo cepit pater oīpotens.

hamo aūt esca ostenditur: aculeus occultaꝛ. Hunc ergo
pater oīs hamo cepit: qꝛ ad mortē illi⁹ vnigenitū filiū
incarnatum misit. In quo et caro passibilis videri pos:
set: ꝛ diuinitas impassibilis videri nō posset. Cūqз in eo
serpēs iste ꝑ manꝰ ꝑsequētiū escam corporis momordit:
diuinitatis illū aculeus ꝑforauit. Prius vero eū in mi:
raculis deū cognouerat: sed de cognitione sua ad dubi:
tationē cecidit/quādo hūc passibilē vidit. Quasi ham⁹
ergo fauces glutientis tenuit / dū in illo esca carnis pa:
tuit: quā deuorator appeteret: ꝛ diuinitas passionis tē:
pore lateret q necaret. In hamo ꝙ ei⁹ incarnatiōis capt⁹
est: qꝛ dū in illo appetijt escā corporis/ trāsfixus est acu:
leo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas que ad se

G

deuoratorē duceret. Ibi diuinitas que pforaret. Ibi apta infirmitas/que prouocaret. Ibi occulta virtus/q̄ raptoris faucē transfigeret. In hamo ergo capt⁹ est: qr inde interijt: vnde momordit. Et quos tenebat mortales/ iure perdidit: qr eū in quo ius non habuit: morte appetere immortalē presumpsit. Hinc est etiam q̄ hec ipsa de qua loquimur Maria viuit: qr ille pro humano genere qui morti nihil debebat/occubuit. Hinc est q̄ nos quotidie ad vitā post culpas reuertimur: qr ad penā nostrā conditor sine culpa descēdit. Ecce iam antiquus hostis ea que de humano genere ceperat spolia amisit: supplantationis sue victoriam pdidit. Quotidie pctōres ad veniam veniendo/a sua potestate recedūt: quotidie de ei⁹ faucibus redēptoris manu rapiūtur. Unde bene quoqȝ ad beatū Iob voce dn̄ica itez dicitur: Aut armilla pforabis maxillam eius? Armilla vbi ponitur: ambiendo cōstringit. Quid ergo p armillā/ nisi circūplectens nos diuina misericordia designat? Que leuiathā istius maxillam perforat: dū nobis post perpetrata que phibuit/ adhuc penitētie remedium ostēdit. Armilla dn̄s maxillam leuiathan pforat: qr ipse ineffabili misericordie sue potētia/sic malitie antiqui hostis obuiat: vt aliquando eos etiam quos iam cepit amittat. Et quasi ab ore illi⁹ cadunt: qui post perpetratas culpas ad innocētiam redeunt. Quis enim ore illius semel rapt⁹/ maxillam eius euaderet/si perforata non esset? An non in ore Petrū tenuit cū negauit? An nō in ore Dauid tenuit: cū in tantā se luxurie voraginē mersit? Sed dū ad vitā vterqȝ p penitentiā rediit: leuiathā iste eos aliquo modo quasi per maxille sue foramen amisit. Per foramen ergo maxille ab eius ore subtracti sunt: qui post perpetrationē tante nequitie/penitēdo redierūt. Quis aūt hominū leuiathā istius os euadat/vt illicita nulla pmittat? Sed hinc cognoscimus/ quantū redēptori humani generis debitores sum⁹: qui nō solū nos in ore leuiathā ire phibuit: sed ab ore eius redire cōcessit. Qui spem pctōri nō abstulit: qr maxillam eius/vt euadēdi viam tribueret pforauit: vt saltē post morsum fugiat: q̄ incaut⁹ prius cauere noluit ne morderetur. Ubiqȝ ergo nobis occurrit superna medicina: qr ⁊ dedit homini precepta ne peccet: ⁊ tñ peccanti dedit remedia ne desperet. Unde cauēdū summopere est/ne quis delectatione peccati leuiathā istius ore rapiatur: ⁊ tñ si raptus fuerit/non desperet: qr si pctm̄ pfecte lugeat: adhuc foramē in maxilla eius inuenit / per quod euadat. Adest testis diuine misericordie/ hec ipsa de qua loquimur Maria: de qua pharise⁹ dū pietatis fōtem vellet obstruere/dicebat: Hic si esset pphēta / sciret vtiqȝ q̄ et qualis est mulier q̄ tangit eū / qr peccatrix est. Sed lauit lachrymis maculas cordis ⁊ corporis: ⁊ redēptoris sui vestigia tersit: q̄ sua itinera praua dereliquit. Sedebat ad pedes Iesu: verbūqȝ de ore illi⁹ audiebat. Uiuēti adheserat: mortuū querebat. Uiuētem reperit/

I

quē mortuū quesiuit. Tantūqȝ apud eū locū gratie inuenit/vt hunc ipsis quoqȝ apostolis/eius videlicet nuncijs/ipsa nūciaret. Quid itaqȝ fratres/quid in hac re debemus aspicere: nisi immensam misericordiam cōditoris nostri? qui nobis velut in signo ad exēplū penitētie posuit eos quos p penitētiam viuere post lapsum fecit. Perpēdo eni Petrū/cōsidero latronē/aspicio zaccheū intueor Mariā/et nihil in his aliud video: nisi ante oculos nostros posita spei et penitētie exēpla. Fortasse eni in fide lapsus est aliquis/aspiciat Petrū: qui amare fleuit/qd̄ timide negauerat. Alius cōtra pximū suū in malitia crudelitatis exarsit: aspiciat latronē / qui ⁊ in ipso mortis articulo ad vite pmia penitēdo peruenit. Alius auaritie estibus anhelans/aliena diripuit: aspiciat zaccheū: qui si qd̄ alicui abstulit: quadruplū reddidit. Ali⁹ libidinis igne succensus/carnis mūditiam pdidit: aspiciat Mariam: que in se amorē carnis / igne diuini amoris excoxit. Ecce oīs deus vbiqȝ oculis nostris quos imitari debeam⁹ obijcit: vbiqȝ exēpla sue misericordie opponit. Mala ergo iam displiceant/vel experta. Libēter obliuiscitur oīs deus q̄ nocētes fuimus: parat⁹ est penitētiā nostrā nobis ad innocētiam deputare. Inqui nati post aquas salutis/renascamur ex lachrymis. Ita qȝ iuxta primi pastoris vocē/sicut modo geniti īfantes/ lac ꝯcupiscite. Redite ergo paruuli filij ad sinū matris vestre eterne sapientie/ sugite larga vbera pietatis dei/

Reuertimur quotidie ad vitam post culpas.

Iob.xl.

Armilla qd signat

Mat.xxvj

ij.Reg.xj.

H

Redēptori mlta debemus.

Luce.vij.

Mia cōditoris nr̄i est imēsa.

Mat.xxvj

Holes va tij varijs inuoluuntur vitijs.

j.Pet.ij.

transacta plangite/imminentia vitate. Redemptor noster momētaneos fletus nostros eterno cōsolabitur gaudio: qui viuit et regnat cum deo patre i vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

K

Lectio sancti euangelij scd̄m Ioannem.

In illo tempore. Cum esset sero die illa vna sabbatorū: et fores essent clause vbi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit Iesus et stetit in medio eorum: et dixit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset: ostendit eis manus et latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me pater: et ego mitto vos. Hec cum dixisset/ insufflauit: et dixit eis: Accipite spiritū sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: ⁊ quorum retinueritis/ retenta sunt. Thomas autem vn⁹ de duodecim / qui dicitur didymus/ non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerūt ergo ei alij discipuli. Uidim⁹ dominū. Ille autē dixit eis. Nisi videro in manibus ei⁹ fixuram clauorū: ⁊ mittam digitū meū in locum clauorū: ⁊ mittam manū meam in latus eius: non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus: et Thomas cum eis. Uenit Iesus ianuis clausis: et stetit in medio: et dixit eis. Pax vobis. Deinde dixit Thome Infer digitum tuum huc: et vide man⁹ meas: et affer manū tuam/ ⁊ mitte in latus meum: et noli esse incredulus/sed fidelis. Respōdit Thomas et dixit ei: Dominus meus: et deus meus Dixit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti. Beati qui non viderunt: et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum: que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt/ vt credatis quia Iesus est filius dei: et vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

Ioan.xx.

L

M

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Ioānis que dicit̄ cōstātiniana: in octauis pasche. Homilia.xxvj.

Prima lectionis huius euāgelice questio animum pulsat: quomodo post resurrectionē corpus dominicū verū fuit: quod clausis ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciēdum nobis est q̄ diuina operatio si ratione comprehenditur: non est admirabilis. Nec fides habet meritum/cui humana ratio prebet experimētū. Sed hec ipsa nostri redēptoris opera/que ex semetipsis cōprehēdi nequaqȝ possunt: ex alia eius operatione pēsanda sunt: vt rebus mirabilibus fidem prebeāt facta mirabiliora. Illud enim corpus dn̄i intrauit ad discipulos ianuis clausis: qd̄ videlicet ad humanos oculos per natiuitatē suā clauso exijt vtero virginis. Quid ergo mirum si clausis ianuis post resurrectionem suam inetternū iam victurus intrauit: qui moriturus veniēs/non aperto vtero virginis exiuit? Sed qr ad illud corpus quod videri poterat/fides intuentium dubitabat: ostendit eis protinus manus et latus: palpādam carnem prebuit: quam clausis ianuis introduxit. Qua in re duo mira/et iuxta humanā rationē sibi valde contraria ostendit: dum post resurrectionē suam corpus suum incorruptibile/ et tamen palpabile demōstrauit. Nam ⁊ corrumpi necesse est quod palpatur: et palpari non potest quod non corrumpitur. Sed miro modo atqȝ inestimabili/redēptor noster ⁊ incorruptibile post resurrectionem/et palpabile corpus exhibuit: vt mon:

Fides nō hȝ meritū cui hūana ratio pbet expimētū.

Corp⁹ dn̄i quō potuit ad discipulos clausis ianuis intrare.

A

strando incorruptibile/inuitaret ad premium: et preben-
do palpabile/formaret ad fidē. Et icorruptibilem se er-
go et palpabilem demōstrauit: vt pfecto esse post resurre
ctionem ostēderet corp⁹ suū et eiusdē nature/et alterius
glorie. Dixit eis. [Pax vobis. Sicut misit me pr̄: et ego
mitto vos.] i. sicut misit me pater deus deum: et ego mit-
to vos homo homines. Pater filium misit: qui hūc pro
redēptione generis humani incarnari cōstituit. Quē vi-
delicet in mūdū venire ad passionē voluit: sed tñ amauit
filiū quē ad passionē misit. Electos vero apostolos dñs
non ad mūdi gaudia: sed (sicut ipe missus est) ad passio-
nes in mūdū mittit. Quia ergo et filius amatur a patre:
et tñ ad passionē mittitur: ita et discipuli a dño amātur/

Mitto vos sicut misit me pr̄: qlr intelligat.

qui tñ ad passionē mittunt in mūdū. Itaqz recte dr̄: Si-
cut misit me pater: et ego mitto vos. i. ea vos charitate di
ligo/cū inter scādala psecutorū mitto: qua me charitate
pater diligit: quem venire ad tolerādas passiones fecit.
Quis mitti etiā iuxta naturā diuinitatis possit itelligi.
Eo eni ipso a patre filius mitti dr̄: quo a patre generat.
Nam sanctū quoqz spiritū (qui cū sit coequalis patri et
filio/nō tñ incarnat⁹ est) eisdē se filius mittere perhibet/

Joan. xv.

dicens: Cū venerit paraclit⁹ quē ego mittā vobis a pa-
tre. Si eni mitti solūmodo incarnari deberet intelligi:
sanctus pculdubio spirit⁹ nullo modo diceretur mitti/

B

qui nequaqz incarnatus est. Sed eius missio ipa proces-
sio est: qua de patre pcedit et filio. Sicut itaqz spūs mit-
ti dicitur: qr procedit: ita et filius non incōgrue mitti di-

Spm̄ sanctū quare dedit dñs semel i terra cōsistēs: et semel in celo psidēs.

citur: qr generatur. [Hec aūt cū dixisset: insufflauit/et di
xit eis: Accipite spiritū sanctū.] Querēdū nobis est: qd
est q spiritū sanctū dñs noster et semel dedit in terra cō-
sistens/et semel celo presidēs? Neqz enim alio in loco da
tus spiritussanctus aperte mōstrat/nisi nunc cū per in-
sufflationē percipitur: et postmodū cū de celo veniēs/in
linguis varijs demōstratur. Cur ergo prius in terra di-
scipulis datur: postmodū de celo mittit: nisi q duo sunt
precepta charitatis: dilectio videlicet dei/et pximi? In
terra datur spūs: vt diligatur proximus. E celo datur
spūs: vt diligatur deus. Sicut ergo vna est charitas et
duo precepta: ita vnus spūs et duo data. Prius a consi-
stēte dño in terra/postmodū e celo: qr in proximi amore
discitur/qualiter pueniri debeat ad amorē dei. Unde et

j. Joā. iiij.

idem Joannes dicit: Qui non diligit fratrē suū quē vi-
det/deū quē non videt/quomodo pōt diligere? Et ante
quidē discipulorū mētibus idē spūsanct⁹ inerat ad fi-
dem: sed tñ manifesta datione nō nisi post resurrectionē

Joan. vij.

datus est. Unde et scriptū est: Nondū erat spūs dat⁹: qr
Jesus nōdū fuerat glorificat⁹. Unde etiā p Moysen dr̄:

Deutero. xxxij.

Suxerūt mel de petra: et oleū de firma petra. Neqz enim
qcqz tale iuxta historiā legitur: si tota testamēti veteris
series recēseatur. Nusqz de petra mel: nusqz oleū ille po-

j. Cor. x.

pulus suxit. Sed qr iuxta Pauli vocē: Petra erat xp̄s:
mel de petra suxerūt: qui eiusdē redēptoris nostri facta
et miracula viderunt. Oleum vero de firma petra suxe-
runt: qr effusione sancti spūs post resurrectionē ei⁹ vngi

C

meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit: quādo
adhuc mortalis dñs miraculorū suorū dulcedinē disci-
pulis ostēdit. Sed firma petra oleū fudit: qr post resur-
rectionē suā factus iam impassibilis/p afflationē spiri-
tus donū sancte vnctionis emanauit. De hoc oleo p pro

Esa. x.

phetā dr̄: Computrescet iugū a facie olei. Sub iugo qp-
pe tenebamur demoniace dñationis: sed vncti sum⁹ oleo
spūs sancti. Et qr nos gratia libertatis vnxit/dñationis

ij. Cor. iij

demoniace iugū putruit/Paulo attestāte/qui ait: Ubi
spūs dñi: ibi libertas. Sciendū vero est q hi q prius spi-
ritum sanctū habuerūt: vt et ipsi innocēter viuerent: et in
predicatione quibusdā pdessent: idcirco hūc post resur-
rectionem dñi patēter acceperūt: vt pdesse non paucis/
sed pluribus possent. Unde et in hac ipsa datione spūs

Discipulorū xp̄i mirabilis dignitas.

dicitur: [Quorū remiseritis peccata/remittūtur eis: et
quorū retinueritis/retēta sunt.] Libet ītueri/illi disci-
puli ad tāta onera humilitatis vocati/ad quātū culmē
glorie sint pducti. Ecce nō solū de semetipis securi fiūt/
sed etiam aliene obligationis potestatē relaxationis ac
cipiunt: principatūqz superni iudicij sortiuntur: vt vice
dei/quibusdā pctā retineant: quibusdā relaxent. Sic sic
eos a deo decebat erigi: qui tñ pro deo cōsenserāt humi
liari. Ecce qui districtū dei iudicium metuūt/animarū
iudices fiunt: et alios dānant vel liberant: qui semetip-
sos dānari metuebāt. Horū pfecto nunc in ecclia epi lo

D

cū tenēt. Ligādi atqz soluēdi auctoritatē suscipiūt: qui
gradū regiminis sortiunt. Grādis honor: sed graue pō-

Epōr grādis est honor: sz graue ē pōd⁹ hui⁹ honoris.

dus isti⁹ est honoris. Durū quippe est vt q nescit tenere
moderamina vite sue: iudex vite fiat aliene. Et plerūqz
contingit vt hic iudicij locū teneat: cui ad locū vita mi
nime cōcordat. Ac pinde sepe agitur vt vel dānet imeri
tos: vel alios ipse ligatus soluat. Sepe in soluēdis ac li
gādis subditis sue volūtatis motus/non autē causarū
merita sequitur. Unde fit vt ipsa hac ligandi et soluēdi
potestate se priuet: qui hāc p suis volūtatib⁹ et nō p sub
iectorū moribus exercet. Sepe fit vt erga quēlibet pro-
ximū odio vel gratia moueat pastor. Judicare autē de
subditis digne nequeūt: qui in subditorū causis sua vel
odia vel gratiā sequuntur. Unde recte per pphetā dicit:

Eze. xiij.

Mortificabāt alas que non moriunt: et viuificabāt ani
mas que non viuūt. Non morientē qppe mortificat: qui
iustum dānat. Et non victurū viuificare nititur: qui reū
a supplicio absoluere conat. Cause ergo pēsande sunt: et
tunc ligandi atqz soluendi potestas exercenda. Uiden-
dum est que culpa/aut que sit penitentia secuta post cul-
pam: vt quos omnipotēs deus per compunctionis gra-

Absolutio qñ dr̄ vera

tiam visitat: illos pastoris sententia absoluat. Tunc eni
vera est absolutio presidētis: cum eterni arbitriū sequit
iudicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio il
la significat: que videlicet demonstrat: qr prius mortuū
dñs vocauit et viuificauit/dicens: Lazare veni foras: et
postmodū is qui viuēs egressus fuerat/a discipulis est

E

Joan. xj.

solutus/sicut scriptū est: Cūqz egressus esset qui fuerat
ligatus institis: tunc dixit discipulis: Soluite eum/et si-
nite abire. Ecce illum discipuli iam viuentē soluūt: quē
magister resuscitauerat mortuum. Si eni discipuli La-
zarum mortuū soluerent: fetorem magis ostenderent q
virtutem. Ex qua consideratione intuēdum est: q illos
nos debemus per pastoralem auctoritatē soluere/quos
auctorē nostrum cognoscimus per suscitantē gratiam
viuificare. Que nimirū viuificatio ante operationē re-
ctitudinis/in ipsa iam cognoscitur confessione peccati.
Unde et huic ipsi mortuo lazaro nequaqz dicit Reuiui-
sce: sed veni foras. Omnis quippe peccator dum culpā suā
intra conscientiā abscōdit: introrsum latet/in suis pene
tralibus occultatur. Sed mortu⁹ venit foras: cū pecca-

Pctōri vt lazaro dicēdū est veni foras.

tor nequitias suas sponte ꝯfitetur. Lazaro ergo dr̄/ve-
ni foras: ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur
Cur reatū tuū intra cōsciētiā abscōdis? Foras iam per
cōfessionē egredere: qui apud te interius p negationē la
tes. Ueniat itaqz foras mortu⁹. i. culpā ꝯfiteatur pctōr.
Uenientē vero foras soluāt discipuli: vt pastores eccle
ei penā debeāt amouere quā meruit/q nō erubuit ꝯfiteri
qd fecit. Hec de solutionis ordine breuiter dixerim: vt
sub magno moderamine pastores eccle vel soluere stu-

Sniā pastoris siue iusta/siue iniusta timēda est.

deāt vel ligare. Sed vtrū iuste an iniuste obliget pastor:
pastoris tñ sententia gregi timēda est: ne is q subest/et cū
iniuste forsitan ligat: ipsam obligationis sue sentētiā ex
alia culpa mereat. Pastor ergo vel absoluere indiscrete
timeat vel ligare. Is aūt qui sub manu pastoris est/liga
ri timeat vel iniuste: nec pastoris sui iudiciū temere repre

F

hēdat: ne et si iniuste ligat⁹ est: ex ipsa tumide rephēsiōis
supbia: culpa que nō erat: fiat. Sed qr hec breuiter p ex-
cessum diximus: ad expositiōis ordinē redeam⁹. [Tho-
mas autē vnus ex duodecim/q dr̄ didymus/nō erat cū
eis qñ venit Jesus.] Iste vn⁹ discipul⁹ defuit: reuersus
qd gestū est/audiuit: audita credere renuit. Uenit iterū
dñs: et nō credēti discipulo lat⁹ palpandū prebuit: man⁹
ostēdit: et ostēsa suorū cicatrice vulnerū/īfidelitatis illi⁹
vuln⁹ sanauit. Quid frēs charissimi/qd inter hec aiad-
uertitis? Nunqd casu gestū creditis/vt elect⁹ ille disci-
pulus tūc deesset: post autē veniēs audiret: audiens du-
bitaret: dubitās palparet: palpās crederet? Non hoc ca-
su/sed diuina dispēsatione gestū est. Egit nāqz miro mo

Thome incredulitas vulnera infidelitatis sanauit.

do superna clemētia: vt discipulus ille dubitās: dum in
magistro suo vulnera palparet carnis/in nobis vulnera
sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thome infide-
litas ad fidem/qz fides credentium discipulorū profuit:
quia dum ille ad fidē palpando reducitur/nostra mens
(omni dubitatione postposita) in fide solidat. Sic quip
pe discipulum dñs post resurrectionē suā dubitare per-
misit: nec tñ in dubitatione deseruit/sicut ante natiuita-

G

Marie spōsus ad ei⁹ nuptias nō peruenit.

tem suum habere Mariā sponsum voluit/qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus est discipulus dubitans ꝛ palpans/testis vere resurrectionis:sicut sponsus matris fuerat custos integerrime virginitatis. Palpauit autem/ꝛ exclamauit. Dñs meus/ꝛ deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me / credidisti. Cum

Ad hebr.xj

Paulus apls dicat:Est autē fides sperandarū substantia rerum/argumentū non apparentiū: profecto liquet: qꝛ fides illarum rerū argumētum est: que apparere non possunt. Que eteni apparent/iam fidem non habent: sed agnitionē. Dum ergo vidit Thomas/dū palpauit/cur ei dicitur:qꝛ vidisti me/credidisti? Sed aliud vidit:aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas videri non potuit. Hominē ergo vidit/ꝛ deū confessus est:dicēs. Dñs me⁹/ꝛ deus meus. Videndo ergo credidit:qui cōsiderādo verū hominē/hunc deū quē videre non poterat/exclamauit. Letificat valde quod sequitur. Beati qui non viderunt/ꝛ crediderūt. In qua nimirū sententia nos specialiter signati sumus: qui eū quē carne non vidimus/mente retinemus. Nos signati sumus:sed si fidem nostrā operibus sequimur. Ille eteni vere credit/ qui exercet operādo quod credit. Quo ꝯtra/de his qui

Ad titū.j.

Jaco.ij.

fidem nominetenus retinent/ Paulus dicit: Confitent se nosse deum:factis autē negant. Hinc Jacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc ad beatum Job de

Job.xl.

antiquo hoste generis hūani dñs dicit: Absorbebit fluuium/ ꝛ non mirabitur: ꝛ habet fiduciā q influat iordanis in os eius. Quis enim per fluuiū designatur/nisi hu

H

mani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit: ꝛ quasi aque more/ vsqꝫ ad cōpetentē terminū ex carnis liquore percurrit. Quid per iordanē:nisi baptizatoꝝ forma signat? Quia eni in iordanis flumine ipse auctor redemptionis nostre baptizari dignatus est/recte iordanis nomine/eoꝝ multitudo exprimit:qui

Diabol⁹ dr fluuiū absorbuisse.

intra sacramētū baptismatis cōtinent. Antiquus ergo hostis generis humani fluuiū absorbuit : quia a mundi origine vsqꝫ ad redēptoris aduentū (vix paucis electis euadentibus) in ventrē sue malitie genus humanū traxit. De quo recte dicitur:Absorbebit fluuium/ꝛ non mirabitur:qꝛ pro magno nō habet:cū infideles rapit. Sed graue est valde quod subditur. Et habet fiduciam q influat iordanis in os eius:quia postqꝫ infideles quosqꝫ a mūdi origine rapuit:adhuc se posse decipere etiam fideles presumit. Nam ore pestifere persuasionis eos quotidie deuorat: in quib⁹ a cōfessione fidei reproba vita discordat. Hoc ergo fratres charissimi tota intētione pertimescite. Hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce paschalia solēnia agimus: sed ita viuendū est nobis/vt peruenire ad eterna festa mereamur. Transeūt cūcta q

J

Festa hominū ita celebrent vt festa angeloꝝ non perdātur.

tpaliter festiua celebrant. Curate qui his solēnitatibus interestis:ne ab eterna solēnitate separemini. Quid prodest interesse festis hoim:si deesse cōtingat festis angelorū? Umbra venture solēnitatis est solēnitas p̄sens. Idcirco hanc annue agimus/vt ad illā q non est annua sed cōtinua perducamur. Cum hec statuto tēpore geritur/ ad illius desideriū memoria nostra referatur. Frequentatione ergo gaudij tpalis/ad eterna gaudia mens inralescat ꝛ ferueat: vt ex veritate letitia pfruat in patria: qd de vmbra gaudij meditatur in via. Uitam ergo ve-

Xp̄s mitis resurgēdo districtus erit iudicando.

strā fratres moresqꝫ cōponite. Is qui mitis resurrexit ex morte:q̄ꝫ districtus in iudicio veniat/preuidete. Certe in die tremēdi examinis sui/cū angelis/cū archangelis/cū thronis/cū dñationib⁹/cū principatib⁹ ꝛ potestatib⁹ apparebit:celis ac terris ardētib⁹:cūctis videlicet elemētis in sui obsequij terrore cōmotis. Hūc ergo tanti pauoris iudicē ante oculos ponite. Hūc vēturū timete:vt hunc cum venerit:non timidi: sed securi videatis. Timēdus ergo est:ne timeat. Terror ei⁹ nos ad vsum bone operationis exerceat: metus illius vitā nostram a prauitate cōpescat. Mihi fratres credite: qꝛ tanto tunc erimus securi de ei⁹ presentia:quāto nunc esse satagim⁹

Judiciū humanū si tantopere timeat: lōge magis timēdum est diuinū

suspecti de culpa. Certe si aliquis vestrū cū suo aduersario causam dictur⁹ in meo iudicio/die crastino esset exhibēdus:totā fortasse noctē insomnē duceret: quid sibi dici posset:quid obiectionibus responderet:secū sollicitus estuante mente versaret: ne me inueniret asperū/vehemēter metueret:ne apud me appareret noxius/formidaret. Et quis ego aut quid ego:nimirū non lōge post

K

futurus post hominē vermis: atqꝫ post vermē puluis. Si ergo tāta cura ptimescitur iudicium pulueris : qua intētione cogitandū est: qua formidine prouidēdū/tante iudicium maiestatis? Sed qꝛ sunt nōnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt: ꝛ hanc tūc rectius docem⁹/ si etiam cordiū vestrorū questionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipa resurrectionis fide loquēda

Resurrectiōis possibilitas multis ostēditur modis.

sunt. Multi etenim de resurrectione dubitantes (sicut ꝛ nos aliquando fuimus) dum carnē in putredinē/ossaqꝫ in puluerem redigi per sepulchra conspiciunt : reparari ex puluere carnē ꝛ ossa diffidūt. Sicqꝫ apud se quasi ratiocinantes dicūt: Quādo ex puluere homo reducitur? qñ agitur vt cinis animetur? Quibus breuiter respōdemus:qꝛ longe minus est deo reparare quod fuit:q̄ꝫ creasse quod nō fuit . Aut quid mirū si hominē ex puluere reficit:qui simul oia ex nihilo creauit? Mirabilius nāqꝫ est celū ꝛ terrā ex nullis existentib⁹ ꝯdidisse:q̄ꝫ ipsum hominē ex terra reparare . Sed cinis attēditur/ꝛ in carnē redire posse desperatur: ꝛ diuine operationis virtus cōprehendi quasi ex ratione queritur . Qui scꝫ hec iccirco in suis cogitationib⁹ dicūt:qꝛ eis quotidiana dei mira-

Miracula ex assiduitate vilescunt.

cula ex assiduitate viluerūt . Nā ecce in vno grano paruissimi seminis latet tota que nascitura est arboris moles. Constituamus nāqꝫ ante oculos cuiuslibet arboris miram magnitudinē. Cogitemus vnde oriendo cepit: que ad tantā molē crescendo peruenit. Inuenim⁹ pculdubio ei⁹ originē/paruissimū semen . Considerem⁹ nūc vbi i illo paruo grano seminis latet fortitudo ligni:aspe

L

ritas corticis / saporis / odorisqꝫ magnitudo / vbertas fructuū/viriditas foliorū. Cōtrectatū nāqꝫ seminis granū nō est validū. Unde ergo processit ligni duritia? Nō est asperū:vnde asperitas corticis erupit? Non est saporum: vnde sapor in fructibus? Olfactū nil redolet:vnde odor in fructib⁹ fragrat? Nihil in se viride ostēdit:vnde foliorū viriditas exiuit? Cūcta ergo in semine simul latent:q tn̄ nō simul ex semine pducūtur. Ex semine qppe pducit radix. Ex radice pcedit virgultū. Ex virgulto orit fruct⁹:ex fructu etiā pducit semē . Addam⁹ ergo qꝛ ꝛ semē latet in semine. Quid igitur mirū/si ossa/neruos/ carnē/capillosqꝫ reducat ex puluere:qui lignū/fruct⁹/folia/in magna mole arboris ex paruo quotidie semine restaurat? Cū ergo dubitās animus de resurrectionis potentia rationē querit /earū rerū ei questiones inferēde sunt:que ꝛ incessanter fiūt: ꝛ tn̄ ratione cōprehendi nequaqꝫ possunt : vt dū non valet ex visione rei penetrare quod cōspicit/ de promissione diuine potētie credat qđ audit. Illa ergo vobiscū fratres charissimi promissa cogitate/que pmanēt:q vero cū tēpore transeūt/velut iam dimissa despicite. Ad huius resurrectiōis gloriā quā in se veritas ostendit:tota intētione festinate. Terrena desideria q ab auctore separant / fugite:quia tanto altius ad cōspectū dei omnipotētis pertingitis/ quāto mediatorem dei ꝛ hominū singularius amatis. Qui viuit ꝛ re-

M

gnat cū patre in vnitate spiritus sancti deus:per omnia secula seculorum. Amen.

Lectio sancti euangelij secundū Joannem.

Joan.xv.

IN illo tēpore . Dixit Jesus discipulis suis: Hoc est preceptū meū/ vt diligatis inuicem : sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet:q̄ꝫ vt animā suā ponat quis pro amicis suis . Uos amici mei estis/ si feceritis que ego precipio vobis. Jam nō dicā vos seruos:qꝛ seruus nescit quid faciat dñs eius . Uos aūt dixi amicos:qꝛ oia quecūqꝫ audiui a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis:sed ego elegi vos: ꝛ posui vos vt eatis/ꝛ fructū afferatis: ꝛ fructus vester maneat : vt quodcūqꝫ petieritis patrem in nomine meo:det vobis.

Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica sancti Pancratij:die eius natiuitatis. Homilia.xxvij.

A

Cum cuncta sacra eloquia dñicis plena sint preceptis: quid est q de dilectiõe/q̃si de singulari mandato dñs dicit: [Hoc est preceptũ meũ/ vt diligatis inuicem: nisi quia omne mandatũ de sola dilectione est: et omnia vnũ preceptũ sunt/ quia quicq̃d precipitur: i sola charitate solidatur. Ut eni multi arboris rami ex vna radice prodeunt: sic multe virtutes ex vna charitate generãtur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis/ si nõ manet in radice charitatis. Precepta ergo dñica et multa sunt ꝛ vnũ: multa per diuersitatẽ operis: vnũ in radice dilectiõis. Qualiter autẽ ista dilectio tenẽda sit: ipse insinuat qui in plerisq; scripture sue sentẽtijs et amicos iubet diligi in se: ꝛ inimicos propter se. Ille eni veraciter charitatẽ habet/ qui et amicũ diligit in deo: et inimicũ diligit propter deũ. Nam sunt nõnulli qui diligũt proximos: sed per affectũ cognationis et carnis. Quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicũt. Sed aliud est quod sponte impẽditur nature: aliud quod preceptis dñicis ex charitate debetur obediẽtie. Hi nimirũ ꝛ proximũ diligunt: et tamen illa sublimia dilectionis premia non assequũtur: q: amorẽ suum non spiritaliter/ sed carnaliter impendunt.

Mãdatũ omne est de sola dilectione.

Proinde cũ dñs diceret: Hoc est preceptũ meũ/ vt diligatis inuicem: protinus addidit/ Sicut dilexi vos. Ac si aperte dicat: Ad hoc amate: ad qð amaui vos. Qua in re fratres charissimi/ solerter intuẽdum est: q antiquus hostis dũ mentem nostrã ad rerũ temporaliũ dilectionẽ trahit: infirmiorẽ cõtra nos proximũ excitat: qui eaipsa que diligimus/ auferre moliatur. Nec curat antiqu⁹ hostis hec faciens vt terrena tollat: sed vt charitatẽ in nobis feriat. Nam in odiũ repente exardescimus: et dũ foris inuicti esse cupimus/ intus grauiter ferimur. dũ parua foris defendimus / intus amittim⁹ maxima: q: dum rem diligimus temporalẽ: veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit/ inimicus est. Sed si odio habere ceperimus inimicũ: intus est quod perdimus. Cũ ergo aliquid exterius a proximo patimur: contra occultũ raptorẽ interius vigilemus: qui nunq̃ melius vincitur/ nisi cũ raptor exterior amatur. Una quippe et summa est probatio charitatis: si ꝛ ipse diligit/ qui aduersatur. Hinc est q ipsa veritas ꝛ crucis patibulum sustinet: ꝛ tamẽ ipsis suis persecutorib⁹ affectũ dilectionis impendit/ dicens: Pater ignosce illis: quia nesciũt quid faciũt. Quid ergo mirũ si inimicos diligant discipuli dũ viuũt: quãdo ꝛ tũc inimicos diligit magister cũ occiditur? Cuius dilectionis summã exprimit: cũ subiũgit. [Maiorẽ hac dilectionem nemo habet: q̃ vt animã suam ponat quis pro amicis suis.] Mori etiã pro inimicis dñs venerat: et tamen positurũ se animã pro amicis dicebat: vt profecto nobis ostenderet: quia dũ diligẽdo/ lucrũ facere de inimicis possumus: etiã ipsi amici sunt qui persequũtur. Sed ecce nos vsq; ad mortẽ nemo psequitur. Unde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod i pace sancte ecclesie fieri debeat/ vnde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certe idẽ Joannes dicit: Qui habuerit substantiã mundi huius: et viderit fratrẽ suũ necessitatẽ habere: ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo? Hinc etiam Joãnes baptista ait: Qui habet duas tunicas/ det non habẽti. Qui ergo trãquillitatis tẽpore non dat pro deo tunicã suã: quãdo in persecutionis tẽpore daturus est animã suã? Uirtus ergo charitatis vt inuicta sit in perturbatione: nutriat per misericordiã in tranquillitate: quatinus oĩpotenti deo primũ discat sua impendere: postmodum se. Sequitur: [Uos amici mei estis.] O quãta est misericordia pditoris nostri. Serui digni non sumus: et amici vocamur. Quãta est dignitas hominũ/ esse amicos dei. Sed audistis gloriã dignitatis: audite et laborẽ certaminis. [Si feceritis q̃ ego p̃cipio vobis] Amici mei estis/ si ea que precipio vobis facitis. Ac si aperte dicat. Gaudetis de culmine: pensate quibus laborib⁹ peruenitur ad culmẽ. Certe dũ filij zebedei interueniente matre quererent: vt vnus a dextris dei/ ꝛ alius a sinistris sedere debuissent/ audierunt: Potestis bibere calicẽ quem ego bibiturus sum? Jam locũ celsitudinis querebãt. Ad viam illos veritas reuocat/ per quã ad celsitudinem venirẽt. Ac si dicatur: Jam vos locus delectat celsitudinis: sed prius via exerceat laboris. Per calicẽ eñi pertingit ad maiestatẽ. Si mens vestra appetit quod demulcet: prius bibite quod dolet. Et sic per amarũ poculum cõfessionis: peruenit ad gaudiũ salutis. [Jam nõ dicã vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dñs eius: vos autem dixi amicos: quia oĩa quecũq; audiui a patre meo: nota feci vobis.] Que sunt oĩa que audiuit a patre suo: que nota fieri voluit seruis suis: vt eos efficeret amicos suos: nisi gaudia interne charitatis: nisi illa festa superne patrie/ que nostris quotidie mentibus per aspirationẽ sui amoris imprimit? Dum enim audita supcelestia amamus/ amata iam nouimus: quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat: qui a terrenis desiderijs immutati/ amoris summi facibus ardebant. Istos vero amicos dei aspexerat propheta: cum dicebat: Mihi autẽ nimis honorificati sunt amici tui deus. Amicus eni quasi animi custos vocatur. Quia ergo psalmista prospexit electos dei a mundi huius amore separatos/ custodire in mandatis celestibus voluntatẽ dei: miratus est amicos dei/ dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui deus. Et tanq̃ si ab eo protinus causas honoris tãti nobis insinuari quereremus: illico adiungit: Nimis cõfortatus est principatus eorum. Ecce electi dei carnem domant: spiritum roborant: demonibus imperant: virtutibus coruscant: presentia despiciũt: eternam patriã cum voce et moribus predicant: eam etiã moriẽdo diligunt: atq; ad illam per tormẽta pertingũt. Occidi possunt: et flecti nequeũt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione qua ceciderũt in mortẽ carnis/ videte quãtum fuerit culmen mẽtis. Unde hoc/ nisi quia cõfortatus est pricipatus eorum? Sed sic magni/ forsitan pauci sunt. Subiungit. Dinumerabo eos: et sup arenam multiplicabũtur. Totũ mũdum fratres aspicite. Martyribus plenus est. Jam pene tot qui videamus non sumus: quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles/ nobis sup arenã multiplicati sunt: qui quanti sint/ a nobis comprehendi nõ possunt. Sed quisquis ad hanc peruenit dignitatem/ vt amicus vocetur dei: sese in se conspiciat: dona autem que percepit/ super se: nihil suis meritis tribuat: ne ad inimicitias erũpat. Unde ꝛ subditur: [Non vos me elegistis/ sed ego elegi vos: et posui vos vt eatis et fructũ afferatis.] Posui ad gratiam: plantaui vt eatis volendo: fructũ afferatis operãdo. Eatis eni volẽdo dixi: quia velle aliquid facere/ iã mente ire est. Qualẽ vero fructũ afferre debeant, subditur: [Et fructus vester maneat.] Omne qð sm presens seculũ laboram⁹: vix vsq; ad mortẽ sufficit. Mors nãq; interueniẽs/ fructũ nostri laboris abscindit. Quod vero pro eterna vita agitur/ etiã post mortem seruatur: et tũc apparere incipit: cũ laborũ carnaliũ fructus ceperit nõ videri. Ibi ergo illa retributio inchoat/ vbi ista terminatur. Quisq̃s ergo iam eterna cognouit: apud eius animũ tẽporales fructus vilescãt. Tales ergo fructus operemur/ q̃ maneant: tales fructus operemur/ qui cũ mors cuncta interimat/ ipsi exordiũ a morte sumant. Nam q a morte incipiat fructus dei: testatur ppheta/ qui dicit: Cum dederit dilectis suis somnũ: hec est hereditas dñi. Omnis qui dormit in morte: perdit hereditatẽ: sed cum dederit dilectis suis somnum: hec est hereditas dñi: q: electi dei postq̃ peruenerint ad mortẽ: tunc inueniũt hereditatẽ. Sequitur. [Ut quodcũq; petieritis patrem in noĩe meo/ det vobis.] Ecce hic dicit: Quodcũq; petieritis patrẽ in noĩe meo/ det vobis. Rursum alibi p eundẽ euangelistã dicit: Si quid petieritis patrẽ in noĩe meo/ dabit vobis. Usq; modo nõ petistis quicq̃ in noĩe meo. Si omne quod petimus in noĩe filij/ dat nobis pater: qd ergo est q Paulus ter dñm rogauit: et exaudiri nõ meruit: sed dictũ est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficit? Nunquid ille tam egregius predicator in filij noĩe non petijt? Quare autem nõ accepit quod petijt? Quomodo ergo verum est quia quicq̃d petierimus patrẽ in noĩe filij/ dat nobis pater: si auferri a se angelũ sathane petijt apostolus in noĩe filij: et tamẽ quod petijt nõ accepit? Sed q: nomẽ filij Jesus est: Jesus autẽ saluator vel etiã salutaris dicitur: ille ergo in noĩe saluatoris petit/ qui illud petit quod ad verã salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur: nõ in noĩe Jesu petitur pater. Unde et eisdẽ apostolis adhuc

Margin notes:

- Joã.xiij.
- B — Charitatem in nobis ferire querit hostis antiquus.
- Lu.xxiij.
- Amici possunt dici qui persequũtur.
- C — j. Joã.iij.
- Luce.iij.
- Hominũ dignitas magna est qui amici dei vocantur.
- Mat.xx.
- Dulciano meruit q̃
- non gustauit amara
- D
- Psalm. cxxxviij. — Amic⁹ animi custos vocatur.
- E
- Psalm. cxxxviij.
- Morte nõ eripit qð pro eterna vita agit.
- F — ps.cxxvj.
- Joã.xvj.
- ij. ad cor. xij.
- Jesus saluator vel salutaris dicitur.

G — infirmãtibus dñs dicit: Usq₃ modo non petistis quicq̃ in noĩe meo. (Joã. xvj) Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine saluatoris: qui nescitis querere eternã salutẽ. Hic est q̃ et Paulus nõ exauditur: (ij. Cor. xij) quia si liberaretur a temptatione: ei non prodesset ad salutẽ. Ecce vidimus fratres charissimi q̃ multi ad solennitatẽ martyris cõuenistis: genua flectitis: pectus tũditis: voces orationis ac cõfessionis emittitis: faciem lachrymis rigatis. Sed pẽsate queso petitiones vestras: videte si in noĩe Jesu petitis. i. si gaudia salutis eterne postulatis. In domo enĩ Jesu/ Jesum nõ queritis/ si in eternitatis tẽplo importune ꝓ tẽporalibus oratis. Ecce alius in oratione querit vxorẽ: alius petit villã: alius postulat vestẽ: alius dari sibi deprecatur alimẽtũ. Et quidẽ cum hec desunt: ab omnipotenti deo petẽda sunt. Sed meminisse cõtinuo debemus qđ ex mãdato eiusdẽ nostri redẽptoris accepim⁹: (Matt. vj.) Querite primũ regnũ dei/ et iustitiã eius: et hec oĩa adijcientur vobis. Et hec itaq₃ a Jesu petere/ nõ est errare: si tamẽ nõ nimie petãtur. Sed adhuc (qđ est grauius) alius postulat mortem inimici: eumq₃ quem gladio nõ potest persequi: persequitur oratione. Et viuit adhuc qui maledicit: et tamẽ is qui maledicit: iã de morte illius reus tenetur. (Matth. v.) Jubet autem deus vt diligatur inimicus: et tamen rogatur deus vt occidat inimicũ. Quisquis itaq₃ sic orat: in ipsis suis precibus contra conditorẽ pugnat. (Psã. cviij.) Unde et sub iude specie dicitur: Fiat oratio eius in peccatũ. Oratio autẽ in peccatũ est/ illis petere que ꝓhibet ipse qui petitur. (Mar. xj.) Hinc veritas dicit: Cũ statis ad orandum: remittite si quid habetis in cordib⁹ vestris. (H) Quã virtutẽ remissionis apertius ostẽdimus: si vnũ testimoniũ testamenti veteris proferamus. Certe cũ iudeos conditoris sui iustitiam culpis exigẽtibus offendisset: prophetã suum ab oratione dñs prohibet/ dicens: (Hier. viij.) Non assumas laudẽ et orationẽ pro eis. Si Moyses et Samuel steterint corã me: non est aĩa mea ad populũ istũ. Quid est q̃ intermissis/ relictisq₃ tot patribus/ soli Moyses et Samuel ad mediũ deducũtur: quorũ mira obtinẽdi virtus ostenditur: dũ nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ac si aperte dñs dicat: Nec illos audio quos propter magnũ petitionis sue meritũ minime contẽno. Quid ergo est q̃ Moyses et Samuel ceteris patrib⁹ in postulatione preferũtur: nisi q̃ hi duo tãmodo in cuncta testamenti veteris serie etiã pro inimicis suis legũtur exorasse? Unus a populo lapidibus impetitur: (Exo. xvij.) et tamẽ pro lapidatorib⁹ suis dñm deprecatur. Alter ex principatu eijcit: et tamẽ petitus vt exoraret/ fatetur dicẽs: (j. Reg. xij.) Absit a me hoc peccatum in dño/ quo minus cessem orare ꝓ vobis. Si Moyses et Samuel steterint corã me: non est aĩa mea ad populum istum. Ac si aperte dicat: Nec illos modo pro amicis audio: quos magne virtutis merito/ orare etiã pro inimicis scio. Uirtus ergo vere orationis est celsitudo charitatis. (J) Et tũc quisq₃ quod recte petit/ adipiscitur/ cum eius animus in petitiõe nec inimici odio fuscatur. Sed plerũq₃ reluctantẽ animũ vincimus: si etiã pro inimicis oramus. Effundit os pro aduersarijs precẽ: sed vtinã cor teneat amorẽ. Nam sepe et orationẽ pro inimicis nostris impẽdimus: sed hanc ex preceptione potius fundimus q̃ ex charitate. Nã et vitã inimicorũ petim⁹/ et tamẽ ne exaudiamur/ timemus. (Judex internus mentẽ potius cõsiderat q̃ verba.) Sed quia intern⁹ iudex mentẽ potius q̃ verba cõsiderat: pro inimico nil postulat: qui pro eo ex charitate non orat. Sed ecce in nos grauiter inimicus deliquit: dãna intulit: iuuantes lesit: amantes persecutus est. Retinẽda hec essent: si remittenda nobis delicta nõ essent. Aduocat⁹ etenĩ noster precẽ nobis in causa nostra cõposuit: et ipse eiusdẽ cause iudex est/ qui aduocatus. Preci autẽ quã cõposuit/ cõditionẽ inseruit/ dicẽs: (Mat. vj.) Dimitte nobis debita nr̃a: sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̃is. Qr ergo ipse iudex venit/ qui aduocat⁹ extitit: ipse precẽ exaudit/ qui fecit. Aut ergo nõ faciẽtes dicimus/ Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitorib⁹ nostris: et nosmetipsos hoc dicẽdo ampli⁹ ligamus. Aut fortasse conditionẽ hãc in oratione intermittim⁹: et aduocat⁹ noster precẽ quã composuit/ non recognoscit: atq₃ apud se protin⁹ dicit: Scio quid monui: nõ est ipsa oratio quã feci. (Charitatis vere affectũ fratribus impẽdere debemus.) Quid ergo nobis agendũ est fratres: nisi vt vere charitatis affectũ impendamus fratrib⁹: nulla in corde malitia maneat? Cõsiderat oĩpotẽs de⁹ erga ꝓximũ charitatẽ nostrã: vt nostris impẽdat iniquitatibus pietatẽ suã. Mementote qđ monemur: Dimittite/ et dimittetur vobis. (Luce. vj.) Ecce debetur nobis: et debemus. Dimittam⁹ ergo quod debetur nobis: vt dimittatur qđ debetur a nobis. (K) Sed ad hec mens renititur: et vult implere qđ audit: et tamẽ reluctatur. Ad martyris tumbã cõsistimus: qui ad celeste regnũ ex qua morte peruenerit/ scimus. Nos si ꝓ Christo corp⁹ nõ ponimus: saltẽ animũ vincam⁹. Placatur deus isto sacrificio: et probat in iudicio pietatis sue/ victoriã pacis nostre. Certamẽ enim nostri cordis aspicit: et qui post vincentes remunerat: nũc decertãtes iuuat Jesus Christ⁹ dñs noster: qui viuit et regnat in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Lectio sancti euangelij sm̃ Joannem.

In illo tempore. Erat quidã regulus cuius filius infirmabatur capharnaũ. (Joã. iiij.) Hic cum audisset quia Jesus veniret a iudea in galileam: abijt ad eum et rogabat eum: vt descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eũ: Nisi signa et prodigia videritis: non creditis. (L) Dicit ad eũ regulus: Dñe descende priusq̃ moriatur filius me⁹. Dicit ei Jesus: Uade: filius tu⁹ viuit. Credidit homo sermoni quẽ dixit ei Jesus: et ibat. Jam autẽ eo descẽdente/ serui occurrerũt ei et nunciauerũt dicentes: quia filius ei⁹ viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eũ febris. Cognouit ergo pater: quia illa hora erat in qua dixerat ei Jesus: filius tuus viuit. Et credidit ipse et domus eius tota.

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populũ in basilica sanctorũ Nerei et Achillei/ die natalis eorum. Homilia. xxviij.

Lectio sancti euangelij quã modo fratres audistis/ expositione nõ indiget. Sed ne hãc tacite preterisse videamur/ exhortando potius q̃ exponẽdo in ea aliq̃d loquamur. Hoc autẽ nobis solũmodo de expositiõe video esse req̃rendũ: cur is q̃ ad salutẽ filio petendã venerat/ audiuit: [Nisi signa et prodigia videritis: non creditis.] Qui enim salutẽ filio querebat: proculdubio credebat. Neq₃ enim ab eo quereret salutẽ: quẽ nõ crederet saluatorẽ. Quare ergo dicitur/ Nisi signa et prodigia videritis/ non creditis: qui ante credidit q̃ signa videret? Sed memẽtote q̃d petijt: et aperte cognoscetis quia in fide dubitauit. (M) Poposcit nãq₃ vt descẽderet: et sanaret filiũ eius. Corporalẽ ergo presentiã dñi querebat: qui ꝑ spiritũ nusq̃ deerat. Min⁹ itaq₃ in illo credidit: quem non putauit posse salutẽ dare/ nisi presens esset et corpore. Si enĩ perfecte credidisset: proculdubio sciret/ quia non esset locus/ vbi non esset deus. (Deus est vbiq₃.) Ex magna ergo parte diffisus est: quia virtutem nõ dedit maiestati: sed presentie corporali. Salutem itaq₃ filio petijt: et tamẽ in fide dubitauit: q2 eũ ad quẽ venerat/ et potentẽ ad curandũ credidit: et tamen morienti filio esse absentẽ putauit. Sed dñs qui rogatur vt vadat: q2 non desit vbi inuitatur/ indicat. Solo iussu salutẽ reddidit: qui volũtate omnia creauit. Qua in re hoc est nobis solerter intuendũ/ q̃ (sicut euãgelista alio testãte didicimus) centurio ad dñm venit/ dicens: (Matthei viij.) Dñe puer meus iacet paralyticus in domo: et male torquet. Cui a Jesu ꝓtinus respõdetur: Ego veniã et curabo eum. Quid est q̃ regulus rogat vt ad eius filium veniat: et tamen ire corporaliter recusat: ad seruũ vero centurionis non inuitatur: et tamẽ se corporaliter ire pollicet? Reguli filio per corporalẽ presentiam non dignatur adesse: centurionis seruo nõ dedignat occurrere. Quid est hoc/ nisi q̃ superbia nostra retũditur: qui in hoibus nõ naturam qua ad imaginẽ dei facti sunt/ sed honores et diuitias veneramur? (Honores et diuitias veneramur poti⁹.) Cumq₃ pensamus que circa eos sunt: negligimus

q̃ hoies ipsos. A

pēsare ipsos/eo ꝓfecto ꝙ interiora minime prouidem⁹. Dū ea cōsideramus que in corporibus despecta sunt: negligimus pensare qđ sunt. Redēptor vero noster vt ostēderet ꝙ que alta sunt hominū/sanctis despiciēda sunt: et que despecta sunt hominū/despicienda nō sunt: ad filiū reguli ire noluit: ad seruū cēturionis ire parat⁹ fuit.

Supbia nr̄a increpat̄ p hoc ꝙ redemptor seruū cēturiōis psonaliter visitauit.

Increpata est ergo supbia nostra: que nescit pensare homines propter homines. Sola (vt diximus) que circunstant hoībus pensat: naturā nō aspicit: honorē dei in hominibus nō agnoscit. Ecce ire non vult filius dei ad filium reguli: et tamē venire parat⁹ est ad salutē serui. Certe si nos cuiuspiā seruus rogaret/vt ad eum ire deberemus: protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita respōderet dicēs: Non eas/quia temetipsum degeneras: honor tuus despicitur: locus vilescit. Ecce de celo venit: qui seruo in terra occurrere nō despicit: et tamē humiliari in terra contēnimus: qui de terra sum⁹. Quid vero apud deū vilius/quid despectius esse potest: q̃ seruare honorem apud homines: et interni testis oculos nō timere? Unde et in sacro euangelio ad phariseos dominus ait.

Luc.xvij.

Uos estis qui iustificatis vos corā hominibus: deus autem nouit corda vestra: quia qđ hominibus altum est: abominabile est apud deum. Notate fratres/notate qđ dicitur. Si enim qđ hominib⁹ altum est/abominabile est apud deū: cordis nostri cogitatio tanto apud deū in imo est: quanto hominibus in alto. Et humilitas cordis nostri tanto apud deum in alto est: quanto hominibus in imo.

B

Despiciamus ergo si quid boni gerimus: nulla nos nostra inflet operatio: nō rerum abundantia/non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluentib⁹ intus tumescimus: deo despecti sumus. Quo cōtra psalmista de humilib⁹ dicit:

Ps.cxiiij.

Custodiens paruulos domin⁹. Qui quia paruulos humiles appellat: postq̃ sentētiam protulit: cōsilium subiūgit: Nam quasi quererem⁹ quid ipse ad hoc faceret/adiūxit.

Ibidem.

Humiliat⁹ sum/et liberauit me. Hec ergo cogitate fratres. Hec tota intentione pensate.

Homines quare honorare debemus.

Nolite in proximis vestris mundi huius bona venerari. Hoc propter deū honorate in hoībus (quibus tamen cōmissi nō estis) ꝙ facti sunt ad imaginē dei. Quod tunc proximis vere seruatis: si apud vosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro rebus transitorijs extollit: nescit in proximo venerari qđ maneat. Nolite ergo intra vosmetipsos pensare quod habetis/sed quid estis. Ecce mūdus qui diligit/fugit. Sancti isti ad quorum tumbam consistimus: florentem mundum mentis despectu calcauerunt. Erat vita longa: salus continua: opulentia in rebus: fecunditas in propagine: tranquillitas in diuturna pace: et tamē cum in seipso floreret: iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam mūdus in seipso aruit: et adhuc in cordibus nostris floret. Ubiq̃ mors/vbiq̃ luct⁹/vbiq̃ desolatio: vndiq̃ percutimur: vndiq̃ amaritudinibus replemur: et tamē ceca mente carnalis concupiscētie/ipsas eius amaritudines amamus: fugientem sequimur: labenti inherem⁹.

C

Et quia labentem retinere nō possumus: cum ipso labimur/quem cadentem tenemus. Aliquando nos mūdus delectatione retraxit a deo: nunc tantis plagis plenus est/vt ipse nos iam mundus mittat ad deum. Pensate ergo quia nulla sunt/que temporaliter currūt. Finis temporalium ostendit: ꝙ nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat/quia res trāsiens et tunc prope nihil fuit: cum stare videretur. Hec ergo fratres charissimi sollicita consideratione pēsate: in eternitatis amore cor figite: vt dum terrena culmina adipisci cōtemnitis: peruenitatis ad gloriam quam per fidem tenetis: per dominum nostrum Iesum Christum ⁊c.

Mar.viii.

Lectio sancti euangelij s̄m Marcum.

In illo tempore. Recumbentibus vndeci discipulis apparuit eis Iesus/et exprobrauit incredulitatem eorum et duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse/non crediderāt. Et dixit eis: Euntes in vniuersum mundum predicate euāgelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit: saluus erit: Qui vero non crediderit: cōdemnabit̄. Signa autem eos qui crediderint/hec sequentur. In nomine meo demonia eijcient: linguis loquentur nouis: serpentes tollēt. Et si mortiferum quid biberint: nō eis nocebit. Super egros manus imponēt: et bene habebunt. Et dominus quidem Iesus postq̃ locutus est eis: assumptus est in celum: et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicauerunt vbiq̃ domino cooperante: et sermonem confirmante sequentibus signis.

D

Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica beati Petri: in ascensione dn̄i. Homilia.xxix.

Quod resurrectionē dominicā discipuli tarde crediderunt: non tam illorū infirmitas/q̃ nostra (vt ita dicam) futura firmitas fuit. Ipsa nāq̃ resurrectio illis dubitātibus per multa argumēta monstrata est. Que dū nos legētes agnoscim⁹: qđ aliud q̃ de illorū dubitatione solidamur? Minus enim mihi maria magdalene prestitit que citi⁹ credidit: q̃ thomas qui diu dubitauit. Ille etenim dubitando/vulnerū cicatrices tetigit: et de nostro pectore dubitationis vulnus amputauit.

Magdalena cito credēs min⁹ nobis ꝓfuit q̃ thomas diu dubitans

Ad insinuandā quoq̃ veritatem dn̄ice resurrectionis/notādum nobis est quid lucas referat dicēs: Conuescēs precepit eis/ab hierosolymis ne discederēt.

Act.j.

Et post pauca. Uidētibus illis eleuat⁹ est: et nubes suscepit eum ab oculis eorū.

Ibidem.

Notate verba: signate mysteria. Conuescens eleuatus est. Comedit et ascendit: vt videlicet per effectū comestionis/veritas patesceret carnis.

E

Marcus vero priusq̃ celū dn̄s ascendat: eum de cordis erga infidelitatis duritia icrepasse discipulos memorat. Qua in re quid considerandū est: nisi ꝙ idcirco dn̄s tūc discipulos increpauit/cum eos corporaliter reliquit/vt verba que recedens diceret: in corde audientiū arctius impressa remanerent? Increpata igit̄ eorū duritia/qđ admonendo dicat/audiamus. [Euntes in mundū vniuersum: predicate euangeliū omni creature.] Nunquid fratres mei/sanctū euāgelium vel insensatis rebus/vel brutis aīalibus fuerat ꝓdicandū: vt de eo discipulis dicat̄/Predicate omni creature? Sed ois creature noīe/signatur homo.

Euāgeliū q̄liter pōt ꝓdicari oī creature.

Sunt nanq̃ lapides: sed nec viuunt nec sentiūt. Sunt herbe et arbusta. viuūt quidē/sed non sentiunt. Uiuūt dico/non per animā/sed p viriditatē: quia et Paul⁹ dicit: Insipiēs/tu qđ seminas/nō viuificatur: nisi prius moriatur.

j.Cor.xv.

Uiuit ergo qđ moritur: vt viuificetur. Lapides itaq̃ sunt/sed nō viuūt. Arbusta etiā sūt/viuunt/sed non sentiūt. Bruta autē aīalia sunt/viuunt/sentiūt: sed nō discernūt. Angeli eteni sūt: viuūt/sentiūt/et discernūt. Omnis autē creature aliquid habet homo. Habet nāq̃ cōmune esse cū lapidibus: viuere cū arboribus: sentire cum aīalibus: intelligere cū angelis.

F

Si ergo cōmune habet aliquid cū omni creatura homo: iuxta aliquid ois creatura est homo. Omni ergo creature predicatur euāgeliū: cū soli homini predicatur: quia ille videlicet docetur: propter quē in terra cuncta creata sunt: et a quo ois per quādam similitudinem aliena non sunt.

Homo potest dici omnis creatura.

Potest etiā omnis creature noīe/omnis natio gentium designari. Ante etenim dictū fuerat: In viam gentiū ne abieritis.

Matth.x.

Nūc autē dicit̄/Predicate omni creature: vt scilz prius a iudea apostoloꝝ repulsa predicatio: tūc nobis in adiutoriū fieret/cū hāc illa ad dānationis sue testimoniū/superba repulisset. Sed cū discipulos ad predicandū veritas mittit/quid aliud in mundo facit: nisi grana seminis spergit? Et pauca grana mittit in semine/vt multarū messium fruges recipiat ex nostra fide. Neq̃ eteni in vniuerso mūdo tanta fideliū messis excurgeret: si de manu dn̄i super rationalē terram illa electa grana predicantiū non venissent. Sequitur. [Qui crediderit et baptizatus fuerit: saluus erit. qui vero nō crediderit/condēnabitur.] Fortasse vnusquisq̃ apud semetipsum dicat: Ego iam credidi: salu⁹ ero. Uerum dicit/si fidem operibus tenet. Uera eteni fides est: que in hoc quod verbis dicit/moribus nō cōtradicit. Hinc est enī

G

Ad titū.j.
j. Joan. ij.

q̃ de quibusdā falsis fidelib⁹ Paulus dicit. Qui cōfitē-
tur se nosse deum factis autē negant. Hinc Joannes ait:
Qui dicit se nosse deū:et mandata eius nō custodit/men
dax est. Quod cum ita sit:fidei nostre veritatē in vite no
stre cōsideratione debemus agnoscere. Tunc eni veraci

Fideles veraciter sunt q̄ qd̄ verbis p̄mittunt: operibus cōplent.

ter fideles sumus:si quod verbis promittimus:operib⁹
cōplemus. In die quippe baptismatis oibus nos anti-
qui hostis operibus/atq̧ omnibus pōpis abrenunciare
promisimus. Itaq̧ vnusquisq̧ vestrū ad consideratio-
nem suā mētis oculos reducat:⁊ si seruat post baptismū
quod ante baptismū spopondit:certus iam quia fidelis
est/gaudeat. Sed ecce si qd̄ promisit/minime seruauit:
si ad exercenda praua opera/ad concupiscēdas mundi
pompas dilapsus est: videamus si iam scit plangere qd̄
errauit. Apud misericordem nāq̧ iudicē nec ille fallax
habetur:qui ad veritatem reuertitur/etiam postq̄ men
titur: quia omnipotens deus dum libenter nostrā peni-
tentiā suscipit:ipse suo iudicio hoc qd̄ errauimus/abscō
dit. Sequitur: [Signa autē eos qui credituri sunt:hec
sequentur. In nomine meo demonia eijcient:linguis lo
quētur nouis:serpentes tollent: Et si mortiferū quid bi
berint:nō eis nocebit. Super egros manus imponent/⁊
bene habebunt.] Nunquidnam fratres mei/quia ista si-

Miracula fuerūt in exordio ecclesie necessaria.
j. Corint. xiiij.

gna non facitis:minime creditis? Sed hec necessaria in
exordio ecclie fuerūt. Ut ei fides cresceret credētiū:mi
raculis fuerat nutriēda: q̄ et nos cū arbusta plātamus/
tam diu eis aquā infundimus: quousq̧ ea in terra iā cō-
ualuisse videamus. At si semel radicē fixerint/irrigatio
cessabit. Hinc est enim qd̄ Paulus dicit: Lingue in si-
gnū sunt/nō fidelibus/sed infidelib⁹. Habemus de his

H

signis atq̧ virtutibus que adhuc subtilius considerare
debeamus. Sācta quippe ecclesia quotidie spiritaliter

Sacerdotes etiam hodie demonia possūt eijcere

facit qd̄ tunc per apostolos corporaliter faciebat. Nam
sacerdotes eius cū per exorcismi gratiā manū credenti-
bus imponūt:et habitare malignos spūs in eorū mente
cōtradicūt: quid aliud faciūt/nisi demonia eijciūt? Et
fideles quiq̧ qui iam vite veteris secularia verba dere-
linquūt/sancta autē mysteria insonāt: cōditoris sui lau-
des ⁊ potentiā quantū preualent/narrant:quid aliud fa
ciunt:nisi nouis linguis loquūtur? Qui dum bonis suis
exhortationibus malitiā de alienis cordibus auferūt/
serpētes tollunt. Et dū pestiferas suasiones audiūt:sed
tamē ad operationē prauā minime ptrahūtur: mortife-
rū quidē est qd̄ bibūt/sed non eis nocebit. Qui quoties
proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt: dū
eis tota virtute concurrunt:et exemplo sue operationis
illorū vitam roborant/ qui in propria actione titubant:
quid aliud faciūt/ nisi super egros manus imponunt vt
bene habeāt? Que nimirū miracula tanto maiora sunt/
quāto spiritalia:tāto maiora sunt/quāto p hec nō corpo
ra/sed anime suscitātur. Hec itaq̧ signa fratres charis-
simi auctore deo si vultis vos facitis. Ex illis eni exte-

I

Miracula sanctitatē ostēdunt/sed nō faciūt.
Mat. vij.

rioribus signis obtineri vita ab hec operantibus nō va-
let. Nā corporalia illa miracula ostendūt aliquādo san-
ctitatē:non autē faciunt. Hec vero spiritalia que agunt
in mente/virtutē vite nō ostendūt/sed faciūt. Illa habe
re et mali possunt:istis autē perfrui nisi boni nō possunt.
Unde de quibusdā veritas dicit: Multi mihi dicent in
die illa:Dñe dñe/nōne in noīe tuo prophetauimus:et in
noīe tuo demonia eiecimus:et in noīe tuo virtutes mul-
tas fecimus? Et tunc cōfitebor illis/quia nō noui vos:

Ps. vj.

discedite a me oēs qui operamini iniquitatē. Nolite er-
go fratres charissimi amare signa que possunt cū repro-
bis haberi cōmunia: sed hec que modo diximus/chari-
tatis atq̧ pietatis miracula amate: que tanto securiora
sunt/quāto ⁊ occulta:⁊ de quibus apud dominū eo ma-
ior fit retributio:quo apud hoīes minor est gloria. Seq̄-
tur: [Et dñs quidē Jesus postq̄ locutus est eis:assum-
ptus est in celū:⁊ sedet a dextris dei.] In veteri testamē

iiij. Re. ij.
Celū est ⁊ ethereum: et aereum
Helias in celū aereū subleuatus est.

to cognouimus:q̄ Helias sit raptus in celū. Sed aliud
est celū ethereū:aliud aereū. Celum quippe aereū terre
est proximū. Unde ⁊ aues celi dicimus:quia eas volita-
re in aere videmus. In celū itaq̧ aereū Helias subleua
tus est:vt in secretā quandā terre regionē repente duce-
retur:vbi in magna iam carnis ⁊ spirit⁹ quiete viueret/
quousq̧ ad finē mundi redeat: et mortis debitū soluat.
Ille eteni mortē distulit/non euasit. Redēptor autē no-
ster quia nō distulit/superauit:eamq̧ resurgēdo cōsum-

psit:et resurrectionis sue gloriā ascendendo declarauit.

K

iiij. Re. ij.

Notandū quoq̧ est q̄ Helias in curru legitur ascēdisse:
vt videlicet aperte demōstraretur:q̄ homo purus adiu
torio indigebat alieno. Per angelos quippe facta illa
et ostensa sunt adiumenta. quia nec ad celū quidē aereū
per se ascendere poterat: quē nature sue infirmitas gra-
uabat. Redemptor autem noster non curru/nō angelis
subleuatus legitur:quia qui fecerat oia:nimirū sup om-
nia sua virtute ferebatur. Illo etenim reuertebatur/vbi
erat:et inde redibat/ vbi remanebat: quia cum p huma-
nitatē ascenderet in celū:per diuinitatē suā ⁊ terrā pari

Genes. xxxvij.
Geñ. v.
Ascensionis sue dominus preuncios habuit.
Geñ. v.

ter continebat/⁊ celum. Sicut autē Joseph a fratribus
venditus/venditionē redemptoris nostri figurauit:sic
Enoch trāslatus/atq̧ ad celū aereū Helias subleuat⁹/
ascēsionē dñicam vterq̧ designauit. Ascēsionis ergo sue
dñs preuūcios et testes habuit:vnū ante legē:aliū sub le
ge:vt quandoq̧ veniret ipse q̄ veraciter celos penetrare
potuisset. Unde et ipse ordo in eorū quoq̧ vtrorūq̧ sub-
leuatione per quedam incrementa distinguitur. Nam
Enoch trāslatus/ Helias vero ad celū transuectus esse
memoratur: vt veniret postmodū qui nec trāslatus/nec
trāsuectus/celū ethereū sua virtute penetraret. Qui no
bis in se credentibus/ quia carnis sue quoq̧ mūditiam
largiretur:et sub eo per incrementa temporū/virtus ca-
stitatis excresceret: in ipsa quoq̧ eorū translatione/qui
ascensionē dñicam vt videlicet famuli designauerunt:⁊

L

Enoch in celū trāslatus vxorē ⁊ filios habuit.

in seipso qui ad celū ascendit:dñs ostēdit. Nam Enoch
quidē vxorē et filios habuit. Helias vero neq̧ vxorem/
neq̧ filios legit habuisse. Pensate ergo quomodo p in-
cremēta tēporū creuerit munditia sanctitatis:qd̄ ⁊ per
trāslatos famulos/et p ascēdētis dñi psonā patēter ostē
ditur. Translatus nāq̧ est Enoch et per coitū genitus/
et per coitū generans. Raptus est Helias per coitū ge-
nitus:sed non iam per coitū generans. Assumptus vero
est dñs/neq̧ per coitū generans/neq̧ per coitū genera-
tus. Considerandū vero nobis est:quid est qd̄ Marcus

Mar. xvj.
Act. vij.
Redemptor q̄re describit sedens a Marco: quē tñ stātē stephanus testatus est.

ait:Sedet a dextris dei:⁊ Stephan⁹ dicit:Uideo celos
apertos/et filiū hominis stātem a dextris dei. Quid est
qd̄ hunc Marcus sedentē: Stephanus vero stantē se vi
dere testatur? Sed scitis fratres quia sedere iudicātis
est:stare vero pugnantis vel adiuuantis. Quia ergo re-
demptor noster assumptus in celum/ et nūc oia iudicat:
et ad extremū iudex omniū veniet:hunc post assumptio-
nem Marcus sedere describit:quia post ascensionis sue
gloriā/iudex in fine videbitur. Stephanus vero hūc in
labore certaminis positus/stantē vidit/quē adiutorem
habuit:quia vt iste in terra persecutorū infidelitatē vin-
ceret:pro illo de celo illius gratia pugnauit. Sequitur.
[Illi autē profecti predicauerūt vbiq̧ dño cooperāte:
et sermonē confirmāte sequētibus signis.] Quid in his
considerādum est: quid memorie cōmendandum:nisi q̄

M

preceptū obedientia/obedientiā vero signa secuta sunt?
Sed quia auctore deo breuiter lectionem euangelicam
exponēdo transcurrimus:restat vt aliquid de ipsa tante
consideratione solennitatis dicamus. Hoc autē nobis
primū querēdum est:quidnā sit q̄ nato dño apparuerūt
angeli:et tamē non legunt in albis vestibus apparuisse:
ascendēte autem dño/missi angeli in albis legūtur vesti
bus apparuisse. Sic etenim scriptū est: Uidētibus illis

Act. j.

eleuatus est:⁊ nubes suscepit eū ab oculis eorum. Cūq̧
intuerentur in celū euntem illum: ecce duo viri steterūt
iuxta illos in vestib⁹ albis. In albis autē vestibus gau-
diū et solēnitas mentis ostenditur. Quid est ergo q̄ na-

Dño ascēdente q̄re apparent angeli in albis vestibus: nō autē co nascente.

to dño/non in albis vestibus: ascendente autē dño/in al
bis vestibus angeli apparent:nisi q̄ tunc magna solēni-
tas angelis facta est: cum celū deus homo penetrauit?
quia nascēte dño/videbatur diuinitas humiliata:ascen
dente vero dño/est humanitas exaltata. Albe enim ve-
stes/exaltationi magis congruunt q̄ humiliationi. In
ascensione ergo eius:angeli in albis vestibus videri de
buerunt:quia qui in natiuitate sua apparuit deus humi
lis:in ascēsione sua ostēsus est homo sublimis. Sed hoc
nobis magnopere fratres charissimi in hac solennitate
pensandum est: quia deletum est hodierna die chirogra
phū damnationis nostre:mutata est sentētia corruptio-
nis nostre. Illa enim natura cui dictū est/Terra es/⁊ in

Geñ. iij.

terram ibis:hodie in celum iuit. Pro hac ipsa nāq̧ car-
nis nostre subleuatiōe per figurā beatus Job dñm autē

A

vocat. Quis enim ascẽsionis eius mysteriũ iudeã nõ intelligere cõspexit: de infidelitate eiꝰ p figuratã sententiã protulit/dicẽs: Semitã ignorauit auis. Auis eni recte appellatꝰ est dñs: qz corpus carneũ ad ethera librauit. Cuius auis semitã ignorauit quisquis eũ ad celũ ascendisse nõ credidit. De hac solẽnitate per psalmistã dicit: Eleuata est magnificentia tua super celos. De hac rursus ait: Ascendit deus in iubilatione: et dñs in voce tube. De hac iterũ dicit: Ascendens in altũ/captiuã duxit captiuitatẽ: dedit dona hoibus. Ascendens quippe in altũ/captiuã duxit captiuitatẽ: quia corruptionẽ nostrã virtute sue incorruptionis absorbuit. Dedit vero dona hominibꝰ: qz misso desup spiritu/alij sermonẽ sapientie: alij sermonẽ scientie: alij gratiam curationũ: alij genera linguarũ: alij interpretationẽ tribuit sermonũ. Dedit ergo dona hoibus. De hac ascensionis eiꝰ gloria etiã Abacuch ait. Eleuatꝰ est sol: et luna stetit i ordine suo. Quis enim solis noie nisi dñs/et que lune noie nisi ecclesia designatur? Quousqz enim dñs ascendit ad celos: sancta eius ecclesia aduersa mũdi omnimodo formidauit. At postqz eius ascẽsione roborata est: aperte predicauit/qđ occulte credidit. Eleuatus est ergo sol: et luna stetit in ordine suo: quia cum dñs celum petijt: sancta eius ecclesia in auctoritate predicatiõis excreuit. Hinc eiusdẽ ecclesie voce p Salomonẽ dicit: Ecce iste venit saliens in mõtibus/et transiliẽs colles. Cõsiderauit nãqz tantorũ operũ culmina/et ait. Ecce iste venit saliẽs in montibꝰ.

B

Veniendo quippe ad redemptionem nostrã/quosdã (vt ita dicam) saltus dedit. Vultis fratres charissimi ipsos eius saltꝰ agnoscere? De celo venit in vterũ: de vtero venit in presepe: de presepe venit in crucem: de cruce venit in sepulchrum: de sepulchro redijt i celum. Ecce vt nos post se currere faceret: quosdã p nobis saltus manifesta per carnem veritas dedit: quia exultauit vt gigas ad currendã viam suam: vt nos ei diceremꝰ ex corde: Trahe nos post te: curremus in odore vnguẽtorum tuorum. Vnde fratres charissimi oportet vt illuc sequamur corde: vbi eũ corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus: nihil nos iã delectet in infimis: qui patrẽ habemus in celis. Et hoc nobis est magnopere perpendendũ: qz is qui placidus ascendit/terribilis redibit: et quicqđ nobis cũ mãsuetudine precepit: hoc a nobis cũ districtione exiget. Nemo ergo indultis penitentie tempora paruipendat: nemo curam sui dũ valet agere negligat: quia redẽptor noster tãto tũc in iudiciũ districtior veniet: quãto nobis ante iudiciũ magnã patiẽtiam prerogauit. Hec itaqz vobiscũ fratres agite: hec in mẽte sedula cogitatione versate. Quis adhuc rerũ perturbationibus animus fluctuet: iã tamen spei vestre anchorã in eternã patriam figite: intentionẽ mentis in vera luce solidate. Ecce ad celũ ascendisse dñm audiuimus. Hoc ergo seruemꝰ in meditatione: qđ credimus. Et si adhuc hic tenemur infirmitate corporis: sequamur tamẽ eum passibꝰ amoris. Non autẽ deserit desideriũ nostrum ipse qui dedit Jesus christus dñs noster: qui viuit et regnat cũ deo patre in vnitate spiritussancti deus: per oia ꝛc.

C

[Margin: Job. xxviij. — Ps. viij. — Ps. xlvi. — Ps. lxvij. — j. Cor. xij. — Abacuch iij. — Sol eleuatus est; et luna stetit in ordine suo. — Can. ij. — Ps. xviij. — Canti. j. — Redẽptorem sequamur passibꝰ amoris.]

Lectio sancti euangelij scḋm Joannem.

[Margin: Joã. xiiij.]

In illo tẽpore. Dixit Jesus discipulis suis: Si quis diligit me: sermonem meum seruabit. Et pater meus diliget eum/et ad eum veniemus: et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me: sermones meos non seruat. Et sermonẽ quem audistis/nõ est meus: sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autẽ spiritussanctus quẽ mittet pater in noie meo: ille vos docebit omnia: et suggeret vobis oia quecunqz dixero vobis. Pacẽ relinquo vobis: pacẽ meã do vobis. Non quomodo mũdus dat: ego do vobis. Nõ turbet cor vestrũ: neqz formidet. Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos. Si diligeretis me/gauderetis vtiqz: qz vado ad patrem: qz pater maior me est. Et nũc dixi vobis priusqz fiat: vt cũ factũ fuerit/credatis. Jam nõ multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mũdi huius: et in me nõ habet quicqz. Sed vt cognoscat mundus quia diligo patrem/ꝛ sicut mandatum dedit mihi pater/sic facio.

D

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Petri die sancto pentecostes. Homilia.xxx.

Libet fratres charissimi euangelice verba lectiõis sub breuitate trãscurrere: vt post diutius liceat in contẽplatione tante solẽnitatis immorari. Hodie nãqz spũssanctus repentino sonitu super discipulos venit: mentesqz carnaliũ in sui amorem permutauit. Et foris apparẽtibus linguis igneis/intus facta sunt corda flãmantia: quia dum deũ in ignis visione susceperunt: per amorem suauiter arserũt. Ipse nãqz spũssctũs amor est. Unde et Joannes dicit: Deus charitas est. Qui ergo mente integra deũ desiderat: profecto iam habet quẽ amat. Neqz eni quisqz posset deũ diligere: si eum quẽ diligit/nõ haberet. Sed ecce si vnusquisqz vestrũ requiratur: an diligat deũ/tota fiducia et secura mente respondet/diligo. In ipso autẽ lectionis exordio audistis quid veritas dicit. [Si quis diligit me: sermonem meũ seruabit.] Probatio ergo dilectionis/exhibitio est operis. Hinc in epistola sua idem Joannes dicit: Qui dicit/diligo deũ: et mãdata eius non custodit: mendax est. Vere enim diligimus/si ad mandata eius a nostris nos voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc p illicita desideria diffluit: profecto deum non amat: qz ei in sua voluntate cõtradicit. [Et pater meus diliget eũ: et ad eũ veniemus/ꝛ mansionẽ apud eũ faciemus.] Pẽsate fratres charissimi/ quãta sit ista dignitas/habere i cordis hospitio aduentũ dei. Certe si domũ nostrã quisqz diues aut prepotens amicꝰ intraret: omni festinãtia domus tota mũdaret: ne qđ fortasse esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes praui operis: qui deo preparat domũ mẽtis. Sed videte quid veritas dicat. [Veniemus/ꝛ mãsionẽ apud eũ faciemus.] In quorũdã etenĩ corda venit: ꝛ mansionẽ nõ facit: quia per compunctionẽ quidẽ dei respectum percipiunt: sed tentationis tempore hoc ipsum quod compũcti fuerãt/obliuiscũtur: sicqz ad perpetrãda peccata redeunt: ac si hec minime plãxissent. Qui ergo deũ vere diligit: qđ eius mandata custodit: in eius corde dñs ꝛ venit/et mansionem facit: qz sic eũ diuinitatis amor penetrat: vt ab hoc amore/tẽtationis tempore non recedat. Ille ergo vere amat: cuius videlicet mẽtem delectatio praua ex cõsensu nõ superat. Nam tanto quisqz a superno amore disiungitur/quanto inferius delectat. Unde et adhuc subdit: [Qui nõ diligit me: sermones meos nõ seruat.] Ad vosmetipsos ergo fratres charissimi introrsus redite: si deũ vere amatis/exquirite. Nec tamen sibi aliquis credat: quicqđ sibi animus sine operis attestatione respõderit. De dilectiõe cõditoris/lingua/mens/vita requirãtur. Nunqz est dei amor ociosus. Operat etenĩ magna/si est: si vero operari renuit/amor nõ est. [Et sermonẽ quẽ audistis/non est meus: sed eiꝰ qui misit me patris.] Scitis fratres charissimi quia ipse qui loquit vnigenitus filiꝰ/verbum patris est: et ideo sermo quẽ loquitur filius: nõ est filij/sed patris: qz ipse filius verbum est patris. [Hec locutus sum vobis apud vos manens.] Quando nõ maneret apud eos: qui ascẽsurus celum/promittit dicens: Ecce ego vobiscũ sum oibus diebus vsqz ad cõsummationem seculi? Sed verbũ incarnatũ ꝛ manet et recedit. Recedit corpore/manet diuinitate. Apud eos ergo tũc se mansisse perhibet: quia qui inuisibili semper potestate presens erat: corporali iam visione recedebat. [Paraclitus autem spiritussanctꝰ quẽ mittet pater in nomine meo: ille vos docebit oia: ꝛ suggeret vobis oia quecunqz dixero vobis.] Nostis plurimi fratres mei/qz greca locutione paraclitus/latina aduocatus dicitur: vel consolator. Qui idcirco aduocatꝰ dicitur: quia pro errore delinquẽtium apud iustitiã patris interuenit. Qui vnius

E

F

[Margin: j. Joã. iiij. — j. Joã. iiij. — Domũ mẽtis prepararet: qđ dñm digne recipere volet. — Amor dei nunqz est ociosus. — Matthei xxviij.]

G
substãtie cũ patre et filio/exorare pro delinquentib⁹ per-
hibetur: quia eos quos repleuerit/exorantes facit. Un-
Ad rom. viij.
de et Paulus dicit: Ipse enim spũs postulat pro nobis/ge
mitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis: Minor est
qui postulat ꝙ qui postulat. quomodo ergo spũs postu-
lare dicit: qui minor nõ est? Sed ipse spũs postulat: quia
Spiritus sanct⁹ vocatur consolator.
ad postulandũ eos quos repleuerit/inflãmat. Consola-
tor autem idem spũs vocatur: quia de peccati perpetra-
tione merentibus/dũ spem venie preparat: ab afflictio-
ne tristitie mentẽ leuat. De quo recte promittitur. Ipse
vos docebit oĩa. quia nisi idem spũs cordi assit audien-
tis/ociosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti ho-
Doctoris lingua in vacuũ laborat: nisi intus sit q docеat.
mini tribuat/qđ ex ore docentis intelligit: qꝛ nisi int⁹ sit
qui doceat: doctoris lingua exterius in vacuũ laborat.
Ecce vnã loquẽtis vocẽ/oẽs pariter auditis: nec tamẽ
pariter sensum audite vocis percipitis. Cum ergo vox
dispar nõ sit: cur in cordibus vestris dispar est vocis in-
telligentia: nisi quia per hoc quod vox loquentis cõmu-
niter admonet/est magister interior: qui de vocis intelli
gentia quosdã specialiter docet? De hac vnctione spũs
j. Joan. ij.
rursus p Joannẽ dicitur: Sicut vnctio eius docet vos
de oĩbus. Per vocẽ ergo non instruitur: quãdo mẽs per
spiritũ nõ vngitur. Sed cur ista de doctrina hominũ lo-
quimur: quãdo et ipse conditor non ad eruditionẽ hoĩs
loquitur: si eidem homini per vnctionẽ spũs non loqua-
Gen. iiij.
tur? Certe Caim priusꝙ fratricidiũ opere perpetraret:
audiuit/Peccasti. quiesce. Sed qꝛ culpis suis exigenti
H
bus/voce est admonitus nõ vnctione spũs: audire vba
dei potuit: sed seruare contẽpsit. Requirẽdũ vero nobis
est: cur de eodẽ spiritu dicat: Suggeret vobis oĩa: cum
suggerere soleat esse minoris? Sed qꝛ suggerere aliquã-
do dicimus subministrare: inuisibilis spũs suggerere di
citur: non ꝙ nobis sciẽtiam ab imo inferat/sed ab occul
to. Pacem relinquo vobis: pacẽ meã do vobis. Hic re
linquo: illic do. Sequẽtibus relinquo: peruenientib⁹ do.
Ecce fratres charissimi/verba sacre lectiõis sub breui-
tate discussimus: nũc in contemplationẽ tante festiuita-
tis animũ transferamus. ¶ Sed quia cũ lectione euan-
gelica vobis est etiã actuũ apostolorũ lectio recitata: ex
ea ergo aliquid in vsum nostre cõtẽplatiõis trahamus.
Act. ij.
Audistis etenim quia spũssanct⁹ sup discipulos in igneis
linguis apparuit: omniũꝙ linguarum scientiam dedit.
Quid scilꝫ hoc miraculo designãs/nisi ꝙ sancta ecclesia
eodẽ spũ repleta/omniũ gentiũ erat voce locutura? Qui
Gen. xj.
vero contra deũ turrim edificare conati sunt: cõmunio-
nem vnius lingue perdiderunt. In his autẽ qui deũ hu
militer metuebant: lingue oẽs vnite sunt. Hic ergo hu-
militas virtutẽ meruit: illic superbia confusionem. Sed
Spũssanct⁹ quare sub diuersis figuris apparuisse legitur.
querendũ est nobis fratres dilectissimi/cur spũssanctus
patri et filio coeternus/in igne apparuit: cur in igne si-
mul et linguis: cur aliquando in colũba: aliquãdo vero
in igne mõstratur: cur super vnigenitũ filium apparuit
in columbe specie/et super discipulos in igne: ita vt neꝙ
super dñm veniret in igne: neꝙ super discipulos mõstra-
I
retur in columba. Per quattuor itaꝙ hec que proposui
mus: soluendo redeamus. Patri naꝙ et filio coeternus
spũs in igne monstratur: quia incorporeus/ineffabilis/
Ad heb. xij.
atꝙ inuisibilis ignis est deus: attestãte paulo: Deus no-
ster ignis consumens est. Deus quippe ignis dicit: quia
per hunc peccatorũ rubigo consumitur. De hoc igne ve-
Luce. xij.
ritas dicit: Ignem veni mittere in terram: et quid volo
nisi vt ardeat? Terra enĩ vocata sunt corda terrena: que
dum semper infimas in se cogitationes congerunt: a ma
lignis spiritib⁹ conculcãtur. Sed ignem dñs in terram
mittit: cum afflatu sancti spiritus corda carnaliũ incen
dit. Et terra ardet: cum cor carnale in suis prauis volu
ptatibus frigidũ/relinquit concupiscẽtias presentis se-
Spiritus sanctus in igne apparuit et in linguis igneis.
culi: et incẽditur ad amorẽ dei. Bene ergo in igne appa
ruit spũs: quia ab omni corde quod replet: torporem fri
goris excutit: et hoc in desideriũ sue eternitatis accen-
dit. In igneis autẽ linguis monstratus est: quia idẽ spi-
ritus coeternus est filio: et habet cognationẽ maximam
lingua cũ verbo. Uerbũ quippe patris est filius. Et qꝛ
vna est spũs et verbi substantia: idem spũs mõstrari de-
buit in lingua. Uel certe quia per linguã procedit ver-
bum: in linguis apparuit spũs: qꝛ quisquis sancto spiritu
tangitur: dei verbum. i. vnigenitũ dei filiũ confitetur: et
negare dei verbũ non valet: quia iam sancti spũs linguã

habet. Uel certe in linguis igneis apparuit spũs: qꝛ om-
K
nes quos repleuerit: ardentes pariter et loquentes facit.
Linguas igneas doctores habent: quia dum deũ aman
dũ predicant: corda audientiũ inflãmant. Nam et ocio-
sus est sermo doctoris: si prebere nõ valet incendiũ amo
ris. Hoc doctrine incendiũ ab ipso veritatis ore cõcepe
Luc. vlti.
rant/qui dicebant: Nonne cor nostrũ ardens erat in no-
bis, cũ loqueretur in via: et aperiret nobis scripturas?
Ex audito quippe sermone inardescit anim⁹: torporis
frigus recedit: fit mens in superno desiderio anxia/a cõ
cupiscentijs terrenis aliena. Amor verus qui hanc re-
pleuerit/fletib⁹ cruciat: sed dum tali ardore cruciatur/
ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet ꝓcepta
celestia: et quot mãdatis instruitur/quasi tot facibus in-
flãmatur: et que torpebat pri⁹ per desideria: ardet post-
Deutero. xxxiij.
modũ p verba. Unde bene p Moysen dicitur: In dexte
ra eius ignea lex. In sinistra quippe reprobi: qui et ad si-
nistram ponendi sunt. Dextera autẽ dei appellantur ele
cti. In dextera ergo dei/ignea lex est: quia electi mãda-
ta celestia nequaꝙ frigido corde audiũt: sꝫ ad hec amo-
ris intimi facibus inardescũt. Sermo ad aurẽ ducitur:
et mens eorũ sibimet irata/ex interne dulcedinis flãma
Spiritus sanct⁹ quos replet/simplices facit/et ardentes.
cõcrematur. In colũba vero spũssanctus et in igne mon
stratus est: qꝛ oẽs quos repleuerit/simplices et ardentes
facit. Simplices puritate: ardẽtes emulatiõe. Neꝙ enĩ
placere deo aut simplicitas sine zelo: aut zelus sine sim-
plicitate potest. Hinc ipsa veritas dicit: Estote pruden
tes sicut serpentes: et simplices sicut columbe. Qua in re
Matth. x.
notandũ est ꝙ discipulos suos nec de colũba sine serpen
te/nec de serpente sine columba voluit dñs admonere:
L
quatinus et columbe simplicitatẽ astutia serpentis ac-
cenderet: et serpẽtis astutiam columbe simplicitas tẽpe-
j. ad Cor. xiiij.
raret. Hinc paulus ait: Nolite pueri effici sensibus. Ec-
ce prudẽtiam serpentis audiuimus: nunc de simplicita-
te colũbe moneamur. Sed malitia paruuli estote. Hinc
Job. j.
de beato Job dicit: Erat vir simplex et rectus. Que est
autẽ rectitudo sine simplicitate: aut que simplicitas si-
ne rectitudine? Quia ergo et rectitudinẽ docet iste spiri
tus/et simplicitatẽ: et in igne mõstrari debuit/et in colũ
ba: quatinus omne cor qđ eius gratia tãgitur: et mãsue
tudinis lenitate trãquillum: et zelo iustitie accẽsum fiat.
Spũs sanct⁹ quare apparuit sup redẽptorẽ in colũba: et sup discipulos in igne.
Ad extremũ vero querendum est: cur in ipso redempto-
re nostro/mediatore dei et hominũ/per columbam appa
ruit: in discipulis vero per ignem? Certe vnigenitus dei
filius/iudex est generis humani. Sed quis eius iustitiã
ferret: si priusꝙ nos per mãsuetudinẽ colligeret: culpas
nostras per zelũ rectitudinis examinare voluisset? Ho-
mo ergo pro hoĩbus factus/mitẽ se hoĩbus prebuit. No
luit peccatores ferire: sed colligere. Prius voluit man-
suete corripere: vt haberet quos postmodum in iudicio
saluaret. In columba ergo sup eũ apparere debuit spiri
tus: qui non veniebat vt peccata iã per zelũ percuteret/
sed adhuc per mansuetudinẽ toleraret. At contra super
discipulos in igne debuit spũs sanctus demonstrari: vt
M
hi qui erant simpliciter hoĩes/atꝙ ideo petõres/ eos cõ
tra semetipsos spiritalis feruor accenderet: et pctã qui-
bus deus per mansuetudinẽ parceret: ipsi in se per peni-
tentiã punirent. Nec ipsi quippe esse poterãt sine pecca-
to: qui adherebant celesti magisterio: Joanne attestan-
j. Joan. j.
te/qui ait: Si dixerimus quia peccatũ nõ habem⁹: nosi
metipsos seducimus: et veritas in nobis nõ est. In igne
ergo venit in hoĩbus: in columba vero apparuit in dño:
quia pctã nostra que pie dñs per mãsuetudinẽ tolerat/
nos per zelũ rectitudinis debemus caute cõspicere: et ar
dore semp penitẽtie cremare. Igitur per columbã spũs
in redẽptore monstratus est: per ignem vero in hoĩbus:
quia quanto nobis nostri iudicis facta est seueritas tẽ-
perata: tanto erga se debet fieri nostra infirmitas accen-
sa. Quattuor itaꝙ propositionũ expleta ratione: ad do-
na eiusdem spũs contẽplanda trãseamus. De isto quip-
Job. xxvj.
pe spũ scriptũ est: Spũs eius ornauit celos. Ornamenta
j. ad Cori. xij.
enim celorum/sunt virtutes predicantiũ. Que videlicet
ornamenta paulus enumerat/dicens: Alij datur per spi
Spũssancti dona varia sunt.
ritũ sermo sapientie: alij sermo scientie ẽm eũdẽ spiritũ:
alteri fides in eodẽ spiritu: alij grã sanitatũ in vno spiri
tu: alij operatio virtutũ: alij prophetia: alij discretio spi
rituũ: alij genera linguarũ: alij interpretatio sermonũ.
Hec autem oĩa operatur vnus atꝙ idem spũs: diuidẽs

A singulis prout vult. Quot ergo sunt bona predicantiū/ tot sunt ornamēta celorū. Hinc rursus scriptū est: Verbo dn̄i celi firmati sunt. Verbum enim dn̄i/ filius est patris. Sed eosdem celos/ videlicet sanctos apostolos/ vt tota simul sancta trinitas ostēdatur operata: repēte de sancti spiritus diuinitate adiūgitur: Et spiritu oris ei⁹ omnis virtus eorū. Celorū ergo virt⁹ de spiritu sumpta est: quia mundi huius potestatibus contraire non presumerent: nisi eos sancti spirit⁹ fortitudo solidasset. Quales nāq; doctores sancte ecclesie/ ante aduētum hui⁹ spiritus fuerint/ scimus: ⁊ post aduentū illius/ cuius fortitudinis facti sint/ conspicimus. Certe iste ipse pastor ecclesie/ ad cuius sacratissimū corpus sedemus: quāte debilitatis/ quātęq; formidinis ante aduētū spūs fuerit/ ancilla ostiaria requisita dicat. Una eni mulieris voce percussus/ dū mori timuit: vitam negauit. Et pensandū quia eū cōprehēsum petrus negauit in terra: quē suspensum latro confessus est in cruce. Sed vir iste tante formidinis/ qualis post aduentum spiritus existat/ audiamus. Fit conuentus magistratus atq; seniorū: cesis denūciatur aplis: ne in noīe Jesu loqui debeant. Petrus magna auctoritate respōdet: Obedire oportet deo: magis q̄ hoībus. Et rursus: Si iustum est in conspectu dei vos potius audire q̄ deū/ iudicate. Nō enim possumus que vidimus ⁊ audiuimus/ nō loqui. Et illi quidē ibāt

B gaudentes a cōspectu concilij: q̄m digni habiti sunt pro noīe Jesu cōtumeliā pati. Ecce gaudet Petrus i verberibus: qui ante in verbis timebat. Et qui prius ancille voce requisitus timuit/ post aduentū sancti spūs/ vires principū cesus premit. Libet oculos fidei i virtutē opificis huius attollere: atq; sparsim patres testamenti noui ac veteris cōsiderare. Ecce apertis eisdem oculis fidei/ Dauid/ Amos/ Danielē/ Petrū/ Paulū/ Mattheū intueor: ⁊ sanctus iste spūs qualis sit artifex/ cōsiderare volo: sed in ipsa mea cōsideratione deficio. Implet nāq; citharedū puerū: et psalmistā facit. Implet pastorē armētariū sycomoros vellicantē: et pphetā facit. Implet abstinentē puerū: et iudicē senū facit. Implet piscatorē: et predicatorē facit. Implet persecutorē: et doctorē gentiū facit. Implet publicanū: et euangelistā facit. O qualis est artifex iste spirit⁹. nulla ad discendū mora agitur in omne qđ voluerit. Mox eni vt tetigerit mentē docet: solūq; tetigisse/ docuisse est. Nā humanū animū subito vt illustrat/ immutat: abnegat hoc repente qđ erat: exhibet repēte qđ non erat. Pensemus/ sanctos predicatores nostros quales hodierna dies reperit: quales fecit. Certe qui in vno conclaui pro iudeorum metu residebāt: natiuitatis sue singuli linguā nouerant: et tamen nec eaipsa ligua quā nouerāt/ aperte Christū loqui p̄sumebāt. Venit spūs/ ⁊ in ore eos per diuersitatē linguarū docuit: in mente autē ex auctoritate roborauit. Ceperūt et in alienā Christū eloqui: qui de illo prius ⁊ in sua lingua loqui metuebāt. Inflāmatum eteni cor despexit tormēta corporis/ que ante metuebat. Vicit vim carnalis formidinis pre amore cōditoris. Et qui prius suis aduersarijs succūbebāt formidine/ eis iā preerant auctoritate. Qui

C ergo in tante eos celsitudinis culmen erexit: quid aliud dixerim/ nisi q̄ mentis terrenorum hominū celos fecit? Pensate fratres charissimi/ post incarnationē vnigeniti filij dei qualis sit hodierna solēnitas de aduentu spiritus sancti. Sicut eni illa: ita quoq; ⁊ hec est honorabilis. In illa quippe deus in se permanens suscepit hominem/ in ista vero hoīes venientē desuper susceperūt deū. In illa deus naturaliter factus est homo: in ista hoīes facti sunt p adoptionē dij. Si ergo remanere carnales in morte nolumus: hunc fratres charissimi viuificātem spiritū amemus. Sed quia caro spiritū nescit: dicat fortasse carnali cogitatiōe apud se aliqs: Quomodo diligere valeo: quem ignoro? Hoc et nos cōcedimus/ q2 mens visibilibus intenta/ videre nescit inuisibilē. Nulla enim nisi visibilia cogitat: eaq; et cū non agit/ eorū imagines introrsus trahit: dūq; in imaginibus corporis iacet/ surgere ad incorporea non valet. Unde fit/ vt tanto deteri⁹ creatorem nesciat: quāto in cogitatiōe sua familiarius corpoream creaturā portat. Sed cum deum videre non possumus/ habemus aliquid qđ agamus vnde iter fiat/ quo ad eum nostre intelligētie oculus veniat. Certe quē in se videre nullo modo valemus/ hunc in seruis suis videre iam possumus. Quos dum mira conspicimus agere: certum nobis sit/ in eorum mentibus deum habitare.

D In re autem incorporea a rebus corporalibus visum trahamus. Nemo eteni nostrū oriētem clare solem in sphera illius intendēdo valet cōspicere: quia tensi in eius radijs oculi reuerberātur. Sed sole illustratos montes aspicimus: et quia iam sol ortus est/ videmus. Quia ergo solem iustitie in seipso videre non possumus: illustratos mōtes claritate illius videamus: sanctos videlicet aplos. qui virtutib⁹ emicant: miraculis coruscāt: quos nati solis claritas perfudit: ⁊ cū in seipso sit inuisibilis/ per eos nobis quasi per illustratos montes se visibilem prebuit. Virtus eni diuinitatis in se/ quasi sol i celo est. Virtus diuinitatis in hoībus/ sol in terra. Solem ergo iustitie intueamur in terra: quē videre non possumus in celo: vt dum inoffenso pede operis per hunc in terra gradimur: ad intuendū illū q̄nq; oculos ⁊ in celū leuemus. Sed inoffenso pede iter nostrum in terra agitur: si deus ac proximus integra mente diligat. Nec enim de⁹ vere sine proximo/ nec proximus vere diligitur sine deo. Hinc est q̄ (sicut in alio sermone iā diximus) idem spūs secundo legitur discipulis datus: prius a dn̄o in terra degente: postmodū a dn̄o celo presidente. In terra quippe datur/ vt diligatur proximus: e celo vero vt diligat deus. Sed cur prius in terra/ postmodū e celo: nisi q̄ patenter datur intelligi/ quia iuxta Joannis vocē/ qui fratrē suū nō diligit quē videt: deū quē nō videt/ quomodo potest

E diligere? Diligam⁹ ergo proximū fratres: amemus eum qui iuxta nos est: vt puenire valeamus ad amorē illius qui sup nos est. Meditet mens in proximo qđ exhibeat deo: vt perfecte mereamur in deo gaudere cū proximo. Tunc ad illam superne frequentie letitiā peruenimus: de qua nūc sancti spiritus pignus accepimus. Ad istum finem toto amore tendamus: in quo sine fine letabimur. Ibi supernorum ciuium societas sancta. Ibi solēnitas certa. Ibi requies secura. Ibi pax vera: que nobis iā nō relinquitur: sed datur per dominū Jesum Christum.

Ps. xxxij. — Ibidem. — Mat. xxvi. — Lu. xxiij. — Act. v. — Petr⁹ spū facto recepto gaudebat in verberibus: q̄ pri⁹ timebat i v̄bis. — j. Reg. xvi. — Amos. vij. — Dan. xiij. — Mat. iiij. — Act. ix. — Luce. v. — Pentecostes solēnitas est valde honorabilis. — Solem recte ispicere nemo valet. — j. Joā. iiij. — Proxim⁹ est amād⁹ si ad deū peruenire velimus.

¶ Lectio sancti euangelij sm̄ Lucam.

In illo tempore. Dicebat Jesus turbis similitudinem hanc. Arborem fici habebat quidā plantatam in vinea sua: ⁊ venit querens fructū in illa: ⁊ nō inuenit. Dixit autē ad cultorem vinee: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac: ⁊ nō inuenio. Succide ergo illam. Ut quid etiam terrā occupat? At ille

F respondens dixit illi: Domine/ dimitte illam et hoc anno: vsq; dum fodiā circa illam: ⁊ mittam stercora. Et si quidē fecerit fructum: sin autem/ in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorū sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata: nec oīno poterat sursum respicere. Quā cū videret Jesus: vocauit eam ad se/ ⁊ ait illi: Mulier/ dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: ⁊ confestim erecta est: ⁊ glorificabat deum. Respondēs autem archisynagogus/ indignās q2 sabbato curasset Jesus/ dicebat turbe: Sex dies sunt in quibus oportet operari. In his ergo venite ⁊ curamini/ et non in die sabbati. Respondens autem ad illum Jesus dixit. Hypocrite/ vnusquisq; vestrū sabbato non soluit bouem suum aut asinum a presepio: ⁊ ducit adaquare? Hanc autem filiam abrahe quam alligauit sathanas/ ecce decem et octo annis: nonne oportuit solui a vinculo isto die sabbati? Et cum hec diceret: erubescebant omnes aduersarij ei⁹. Et omnis populus gau-

Lu. xiij.

G

debat in vniuersis que gloriose fiebant ab eo.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti Laurētij martyris: Sabbato quattuor temporū. Homilia.xxxj.

Dominus ac redēptor noster per euāgeliū suū aliquādo verbis/ aliquando rebus loquitur: aliquādo aliud verbis/atq; aliud reb⁹: aliquādo autē hoc verbis/qđ rebus. Duas etenim res ex euangelio fratres audistis: ficulneā infructuosam: et mulierē curuā: et vtriq; rei est pietas impensa. Illud autē dixit per similitudinē: istud egit p exhibitionē. Sed hoc significat ficulnea infructuosa/quod mulier inclinata: et hoc ficulnea reseruata/qđ mulier erecta. Dñs vinee tertio venit ad ficulneā/et fructū minime inuenit: et mulier q̄ erecta est/decē et octo annis fuerat curua. Hoc autē decē et octo annorum numero signatur: q tertio dñs vinee ad ficulneā infructuosam venisse phibetur. Quia ergo premittēdo summatim totū perstringimus: iam per lectionis ordinē singula disseram⁹. Arborē fici habebat quidam plantatā in vinea sua: et venit querens fructū in illa: et non inuenit. Quid arbor fici/nisi humanā naturā designat? Quid mulier inclinata/nisi eandem naturā significādo denūciat? Que et bene plātata est sicut ficus: et bene creata sicut mulier: sed in culpā propria spōte lapsa/neq; fructū seruat operationis: neq; statū rectitudinis. Ad peccatū quippe ex volūtate corruens/quia fructum obedientie ferre noluit/statū rectitudinis amisit. Que ad dei similitudinē cōdita: dū in sua dignitate nō pstitit: qđ plātata vel creata fuerat/seruare contempsit.

Ficulnea et mulier curua humanā naturam representāt.

H

Tertio dñs vinee ad ficulneā venit: q naturā generis humani ante legē/sub lege/sub gratia: expectando/admonēdo/visitādo requisiuit. Dixit aūt ad cultorē vinee: Ecce anni tres sunt ex quo venio fructū querēs in ficulnea hac: et nō inuenio. Venit ante legē: q p naturalē intellectū quid vnusquisq; exēplo sui/qualiter erga proximū agere debuisset/innotuit. Venit in lege: q pcipiēdo docuit. Venit post legē per gratiā: q pietatis sue psentiam exhibēdo mōstrauit. Sed tamē in trib⁹ annis fructum se non inuenisse conqueritur: quia quorūdam prauorū mētes nec inspirata lex naturalis corrigit: nec precepta erudiūt: nec incarnationis eius miracula conuertunt. Quid vero per cultorē vinee/nisi prepositorū ordo exprimitur? Qui dū presunt ecclesie: nimirū dñice vinee curā gerunt. Huius enī vinee primus cultor Petr⁹ apostolus extitit. Hūc nos indigni sequimur: inquantū pro eruditione vestra/docendo/predicādo/increpādo laboramus. Sed cū magno iam timore audiēdum est: quod cultori vinee de infructuosa arbore dicit: Succide eā. vt quid etiā terrā occupat? Vnusquisq; iuxta modum suū/inquātū locū vite presentis tenet/si fructū bone operationis nō exhibet: velut infructuosa arbor terrā occupat: quia in eo loco in quo ipse est/et alijs operādi occasionē negat. Sed in hoc seculo potens quilibet si fructū non habet operationis bone: etiā impedimētum prestat ceteris: quia quicūq; sub ipso sunt: exemplo prauitatis illius/quasi vmbra puersitatis eius premūtur. Stat desup arbor infructuosa: et subter terra sterilis iacet. Infructuose arboris desuper vmbra dēsatur: et solis radi⁹ ad terrā descendere nequāq; permittitur: q dū subiecti quilibet/patroni puersi peruersa exēpla conspiciūt: ipsi quoq; infructuosi remanētes/veritatis lumine priuātur. Et pressi vmbra/calorē solis non accipiūt: quia inde remanent a deo frigidi/vnde in hoc seculo male protegūtur. Sed de hoc peruerso quolibet et potente/pene iam requisitio deo non est. Postq; enī se perdidit: querendū solūmodo est/cur et alios premat. Unde bene eiusdē vinee dñs dicit/Ut qd etiā terrā occupat? Terrā quippe occupat: qui mētes alienas grauat. Terrā occupat: qui locum quē tenet/in bonis operibus non exercet. Sed tamen nostrū est pro talibus deprecari. Nam cultor vinee quid dicat/audiamus. Dñe/dimitte illam ꝛ hoc anno: vsq; dum fodiam circa illam. Quid est circa ficulneā fodere: nisi infructuosas mentes increpare? Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirū increpatio dū mētem sibi demōstrat/humiliat. Quotiens ergo aliquem de peccato suo corripimus: quasi ex culture debito circa infructuosam arborē fodim⁹. Post fossionē vero quid dicat: audiamus. Et mittā cophinū stercoris. Quid est cophinus stercoris/nisi memoria peccatorū? Pctā etenī carnis/stercora vocātur. Unde et per prophetā dicitur: Cōputruerūt iumenta in stercore suo. Iumēta quippe in stercore suo cōputrescere/est carnales quosq; in fetore luxurie vitā finire. Nos itaq; quotiens carnalem mētem de suis peccatis increpamus: quotiens ad eius memoriā vitia anteacta reducim⁹: quasi infructuose arbori cophinū stercoris versamus: vt malorū que egit/memoriā recolat: et ad cōpunctionis gratiā quasi de fetore pinguescat. Mittitur ergo cophinus stercoris ad radicem arboris: quādo prauitatis sue conscientia tangitur memoria cogitationis. Cūq; se per penitentiā ad lamenta mens excitat: et ad bone operationis gratiam reformat: quasi per tactū stercoris redit ad fecunditatē operis radix cordis. Plangit qđ fecisse se meminit. Displicet sibi qualem fuisse se recolit. Intentionē contra se dirigit: atq; ad meliora animū accēdit. Ex fetore ergo ad fructum reuiuiscit arbor: quia de cōsideratione peccati ad bona se opera resuscitat animus. Et sunt pleriq; qui increpationes audiūt: et tamen ad penitētiam redire cōtemnunt: et infructuosi deo/in hoc seculo virides stant. Sed audiamus quid ficulnee cultor adiūgat. Si quidem fecerit fructū: sin autē/in futurū succides eā. Quia profecto q̄ hic non vult ad fecunditatē pinguescere per increpationē: illic cadet vnde iam resurgere per penitētiam non valet: et in futurū succidetur: quāuis hic sine fructu viridis stare videatur.

Dñs venit ante legē/in lege: et post legē.

Arbori infructuose cōparaᷓ: q bone opationis fructum non exhibet.

I

Prelatorū puersa exempla subditos corrūpūt.

K

Stercoris cophin⁹ ē memoria peccatoꝝ. Joel.j. Iumenta in stercore putrescere quid est.

Arbor reuiuiscit ad fructū ex fetore.

L

Erat autē docens in synagoga eoꝝ sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritū infirmitatis annis decem et octo. Pauloante iam diximus/quia hoc erat trinus aduentus dñi ad infructuosam ficulneā/qđ decem et octo annorū numerus ad curuam mulierē signat. Sexto enī die homo factus est: atq; eodē sexto die opera dñi cūcta perfecta sunt. Senarius autem numerus in trigonū ductus/decem et octo facit. Quia ergo homo qui sexta die factus est/perfecta opera habere noluit: sed ante legē/sub lege/atq; in exordio inchoantis gratie infirm⁹ extitit/decem ꝛ octo annis curua mulier fuit. Et erat inclinata: nec oīno poterat sursum respicere. Omnis peccator terrena cogitans/celestia non requirēs/sursum respicere nō valet: quia dū desideria inferiora sequitur: a mentis sue rectitudine curuatur: et hoc semper videt/quod sine cessatione cogitat. Ad corda vestra fratres charissimi redite: qđ horis oībus in cogitatiōibus vestris voluatis/semper aspicite. Alius de honoribus: alius de pecunijs: alius de prediorum ambitu cogitat. Hec cuncta in imo sunt: ꝛ quando mens talibus implicaᷓ: ab status sui rectitudine flectitur. Et quia ad celeste desideriū non assurgit: quasi mulier inclinata sursum respicere nequāq; potest. Seqᷓ. Hanc cum vidisset Iesus/vocauit ad se: et ait illi. Mulier/dimissa es ab infirmitate tua. ꝛ imposuit illi manū: et cōfestim erecta est. Vocauit et erexit: quia illuminauit ipsam mulierē/ꝛ adiuuit. Vocat/sed non erigit: quādo per eius gratiā illuminamur: sed exigētibus nostris meritis/adiuuari nō possumus. Plerūq; enim videm⁹ que agenda sunt: sed opere non implemus. Nitimur et infirmamur. Mentis iudicium rectitudinem cōspicit: sed ad hanc operis fortitudo succūbit: quia nimirū iam de pena peccati est/vt ex dono quidē possit bonū conspici: sed tamē ab eo qđ aspicitur: contingat per meritū repelli. Usitata etenī culpa obligat mentē: vt nequāq; surgere possit ad rectitudinē. Conatur/et labitur: quia vbi sponte diu perstitit: ibi et cū noluerit/coacta cadit. Bene de hac nostra incuruatione ex typo humani generis per psalmistā dicitur: Incuruatus sum: et humiliatus sum vsq;quaq;. Contēplatus nāq; q ad supernā lucem intuendam homo conditus fuerat: sed peccatis exigentibus foras missus/mētis sue tenebras secū portat: superna non appetit: infimis intēdit: celestia nequāq; desiderat: terrena semp in animo versat: hoc quod de suo genere doluit/in seipso exclamauit/dicēs: Incuruatus sum/ et humiliatus sum vsq;quaq;. Contēplationē nāq; celestium perdēs/si solis carnis necessaria homo cogitaret: incuruatus et humiliat⁹ esset: sed tamē vsq;quaq; nō esset. Quē ergo a supernis cogitationibus non solū necessitas deijcit/ sed etiā voluptas illicita sternit/nō solum incuruatus/ sed vsq;quaq; incuruatus est. Hinc alius

Hō sexto die fact⁹ ē.

Terrena efficiunt animas curuas.

M

Ps. cxviij.

B

Esaie.lj. Dia qhq̃ʒ dĩ esse recta: qhq̃ʒ curua.

propheta de immũdis spiritibus dicit. Qui dixerũt anime tue: incuruare vt transeamus. Recta quippe stat anima: cum superna desiderat: et nequaq̃ʒ flectitur ad ima. Sed maligni spũs cum hanc in sua rectitudine stare cõspiciunt: per eam transire non possunt. Transire nanq̃ʒ eorũ/est immũda illi desideria spargere. Dicũt ergo/incuruare vt trãseamus: quia si ipsa se ad ima appetenda non deijcit/cõtra hanc illorum peruersitas nullatenus conualescit. Et transire per eam nequeũt: quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt. Nos ergo fratres charissimi viam malignis in nobis spiritib⁹ damus: cum terrena concupiscimus: cum ad temporalia appetenda curuamur. Pudeat ergo terrena concupiscere: et dorsa mentiũ ascendentibus aduersarijs prebere. Terrã semper intuetur qui curuus est: et quo precio sit redemptus/non meminit: qui ima querit. Hinc etiã per Moysen dicitur vt qui gibbo premit̃/nequaq̃ʒ ad sacerdotium prouehatur. Et quotquot christi sanguine redempti sumus: membra eiusdem summi sacerdotis efficimur. Unde ꝛ nobis per petrũ dicitur: Uos autem genus electum: regale sacerdotiũ. Sed qui gibbum tolerat: ima semper intuetur. A sacerdotio ergo repellitur: quia quisquis solis terrenis intẽtus est/ipse sibi testis est ꝙ mẽbrũ summi sacerdotis non est. Hinc rursus pisces qui pennulas nõ habent: ab esu fidelis populi probibẽtur. Pisces quippe qui pennulas habent: dare etiam saltus super aquas solent. Quid ergo pẽnatis piscibus nisi electe anime figurãtur? Que profecto sole in celestis ecclesie corpus transeũt. Que modo virtutũ pennulis fulte/saltus dare per celeste desideriũ sciunt: vt superna per contemplationẽ appetant: q̃uis in se iterum ex mortali carne relabantur. Si ergo iam bona celestis patrie agnouimus: displiceat nobis fratres charissimi ꝙ curui sum⁹. Ponatur ante oculos mulier curua: et arbor infructuosa. Reminiscamur malorũ que fecimus: mittamus ad radicem cordis cophinũ stercoris: vt tunc in retributionis fructu pinguescat quod nobis hic per penitentiã fetebat. Et si virtutũ summa ꝑoperari non possumus: ipse deus nostro gaudet lamento. Ex ipsa enim ei iustitie inchoatione placebimus: qui iniusta que fecimus punimus. Nec mora erit in fletibus: qꝛ tergent citius transeũtes lachrymas mansura gaudia: Per dominũ nostrũ. Amen.

Curu⁹ se: per terrã intuetur.

Leuit.xxj

j.Pet.ij.

Leuit.xj.

B

Fal.signa.

Lectio sancti euãgelij scdm Mattheum.

Mat.xvj. ꝛ Luc.ix

In illo tẽpore. Dixit Jesus discipulis suis. Si quis vult venire post me/abneget semetipsum: et tollat crucem suã: et sequatur me. Qui enim voluerit animã suã saluã facere/perdet eam. Qui autem perdiderit animã suam propter me: inueniet eam. Quid enim prodest homini si vniuersum mundũ lucretur: anime vero sue detrimentũ patiatur? Aut quam dabit homo cõmutationẽ pro anima sua? Filius enĩ hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet vnicuiq̃ʒ scdm opera sua. Amen dico vobis: sunt quidam de hic stantibus qui non gustabũt mortẽ donec videant filiũ hominis venientẽ in regno suo.

C

Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica sanctorũ processi et martiniani.

Unius martyris. Homilia.xxxij.

Precepta noua dedit redẽptor nou⁹ homo.

Quia dñs ac redẽptor noster nouus homo venit in mundum: noua precepta edidit mũdo. Uite eteni nostre veteri in vitijs enutrite/cõtrarietatẽ opposuit nouitatis sue. Quid enĩ vetus/quid carnalis homo nouerat: nisi sua retinere/aliena rapere si posset: cõcupiscere si nõ posset? Sed celestis medicus singulis quibusq̃ʒ vitijs obuiantia adhibet medicamenta. Nã sicut arte medicine calida frigidis/frigida calidis curãtur: ita dñs noster cõtraria opposuit medicamenta pctis: vt lubricis cõtinentiã/tenacib⁹ largitatẽ/iracundis mãsuetudinẽ/elatis pꝛeciperet humilitatẽ. Certe cũ se sequẽtibus noua mandata proponeret/dixit. Nisi quis renunciauerit oĩbus que possidet: non potest meus esse discipulus. Ac si aperte dicat: Qui per vitam veterem aliena concupiscitis/per noue conuersationis studiũ et vestra largimini. Quid vero ĩ hac lectione dicat/audiamus. [Qui vult post me venire/abneget semetipsum.] Ibi dicitur vt abnegemus nostra: hic dicitur vt abnegemus nos. Et fortasse laboriosum nõ est homini relinquere sua: sed valde laboriosum est relinquere semetipm. Min⁹ quippe est abnegare quod habet: valde aũt multum est/abnegare quod est. Ad se autem nobis venientibus dñs precepit: vt renũciemus nostris: quia quicunq̃ʒ ad fidei agonẽ venimus: luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nil autẽ maligni spiritus in hoc mũdo propriũ possidẽt. Nudi ergo cũ nudis luctari debemus. Nam si vestitus quisq̃ʒ cum nudo luctatur: citius ad terram deijcitur: qui habet vnde teneatur. Quid enĩ sunt terrena omnia: nisi quedã corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat: vestimenta abijciat/ne succũbat. Nihil in hoc mundo amando possideat: nullas rerum labentiũ delectatiões requirat: ne vnde ad votum tegitur/ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere: nisi relinquamus et nos. Quid est quod dicimus: relinquamus et nos? Si enim nosmetipsos relinquimus: quo ibimus extra nos? vel quis est qui vadit/si se deseruit? Sed aliud sumus per peccatũ lapsi: aliud per naturã conditi. aliud quod fecim⁹: aliud qđ facti sumus. Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus: et maneam⁹ nosmetipsi quales per gratiam facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit: si cõuersus ad christũ humilis factus est: semetipm reliquit. Si luxuriosus quisq̃ʒ ad continentiã vitã mutauit: abnegauit vtiq̃ʒ quod fuit. Si auar⁹ quisq̃ʒ ambire iam desijt: ꝛ largiri didicit propria/qui prius aliena rapiebat: proculdubio semetipsum reliquit. Ipse quidẽ est per naturã/sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptũ est: Uerte impios/et non erunt. Conuersi nanq̃ʒ impij nõ erunt: non quia non erũt omnino ĩ essentia: sed scʒ non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus/tunc nos abnegamus/cum vitamus quod per vetustatẽ fuimus: et ad hoc nitimur quod per nouitatẽ vocamur. Pensemus quomodo se paulus abnegauerat/qui dicebat. Uiuo autẽ iam non ego. Extinctus quippe fuerat seuus ille persecutor: et viuere ceperat pius predicator. Si enim ipse esset: pius profecto nõ esset. Sed qui se viuere denegat: dicat vnde est qđ sancta verba per doctrinã veritatis clamat. Protinus subdit: Uiuit vero in me christus. Ac si aperte dicat. Ego quidẽ a memetipso extinctus sum/quia carnaliter non viuo: sed tamen essentialiter mortuus non sum: quia in christo spiritaliter viuo. Dicit ergo veritas: [Si quis vult post me venire/abneget semetipsum.] Quia nisi quis a semetipso deficiat/ad eum qui super ipsum est: non appropinquat. nec valet apprehendere/quod vltra ipsum est/si nescierit mactare quod est. Sic olerũ plante transponuntur/vt proficiant: atq̃ʒ (vt ita dixerim) eradicantur vt crescant. Sic rerum semina in terre admixtione deficiunt: vt in reparatione sui generis vberi⁹ assurgãt. Unde enim videntur perdidisse quod erant: inde accipiunt hoc apparere quod nõ erant. Sed qui iam se a vitijs abnegat: exquirende ei virtutes sunt in quibus crescat. Nam cum dictum est/Qui vult post me venire/abneget semetipsum: protinus additur [Et tollat crucem suam quotidie: ꝛ sequat̃ me.] Duobus eteni modis crux tollitur: cũ aut per abstinentiã afficitur corpus: aut per cõpassionẽ proximi affligitur animus. Pensemus qualiter vtroq̃ʒ modo Paulus crucem suam tulerat/qui dicebat: Castigo corp⁹ meum/ꝛ in seruitutẽ redigo: ne forte alijs predicãs/ipse reprobus efficiar. Ecce ĩ afflictione corporis audiuimus crucẽ carnis: audiamus nũc in cõpassione proximi crucẽ mentis. Ait enim: Quis infirmatur/et ego non infirmor? Quis scandalizatur/et egõ non vror? Perfectus quippe predicator vt exemplũ daret abstinẽtie/crucẽ portabat in corpore. Et qꝛ in se trahebat dãna infirmitatis aliene: crucẽ portabat in corde. Sed quia ipsis virtutibus quedam vitia mixta sunt: dicendũ nobis est qđ vitium abstinentiã carnis/et quod

D

Luc.xiiij.

Christũ se qui volẽs abneget semetipm.

E

Relinque re nosmetipsos qualiter pot ħ fieri.

Puer.xij.

Ad gal.ij.

F

Hõ nõ valet apphẽdere qđ vltra ipm ẽ: si nescierit mactare qđ est.

j.Cor.ix.

ij.Cor.xj.

G

obsideat compassionē mentis. E vicino nanq; abstinen-
tiā carnis nōnunq; vana gloria obsidet: quia dum tenui-
tas in corpore/dum pallor in vultu respicitur: virtus pa
tefacta laudatur: et tanto se celerius foras fundit: quan-
to ad humanos oculos per ostensum palliorem exit. Et
plerunq; fit: vt hoc quod causa dei agi creditur: pro so-
lis humanis fauoribus agatur. Quod bene Simon ille
significat: qui inuentus in itinere / crucem dominicā in
angaria portat. Aliena quippe onera in angaria portan
tur/quādo p vanitatis studiū aliquid geritur. Qui er-
go per Simonē designantur/nisi abstinentes et arrogā-
tes: qui per abstinentiā quidem carnem afficiūt: sed fru
ctum abstinentie intus non requirūt. Crucem ergo dñi
in angaria simon portat/quia cum ad opus bonū ex bo-
na voluntate non ducitur: rem iustam sine fructu pecca-
tor operatur. Unde idem simon crucem portat: sed non
moritur: quia abstinentes et arrogantes / per abstinen-
tiam quidē corpus afficiunt: sed per desideriū vane glo
rie mundo viuunt. Compassionē vero animi plerunq;
latenter obsidet pietas falsa: vt hanc nōnunq; vsq; ad
condescēdendū vitijs pertrahat: cum ad culpas quisq;
non debeat cōpassionē exercere/sed zelū. Cōpassio quip-
pe homini/et rectitudo vitijs debetur: vt in vno eodēq;
homine et diligamus bonū qđ factus est: et psequamur
mala que fecit: ne dum culpas incaute remittimus/non
iam per charitatē compati: sed per negligentiam conci-
disse videamur. Sequitur. [Qui enim voluerit animā
suam saluā facere perdet eam: et qui perdiderit animā
suam propter me: saluam eam faciet.] Sic dicitur fideli:
Qui voluerit animā suam saluā facere/perdet eā: et qui
perdiderit aīam suā ꝓpter me/saluā eā faciet. Ac si agri-
cole dicatur: Frumentū si seruas/perdis: si seminas/ re-
nouas. Quis eni nesciat q frumentū cum in semine mit-
titur/perit ab oculis/in terra deficit? Sed vnde putre-
scit in puluere/inde virescit in renouatione. Quia vero
sancta ecclesia aliud tempus habet persecutionis / atq;
aliud pacis: redemptor noster ipsa eius tempora distin-
guit in preceptis. Nam persecutionis tempore ponēda
est anima: pacis autē tempore ea que amplius domina-
ri possunt: frangēda sunt desideria terrena. Unde et nūc
dicitur: [Quid eni proficit homo/si lucretur totū mun-
dum/se autē perdat: ꝛ detrimentū sui faciat?] Cū perse-
cutio ab aduersarijs deest / valde vigilantius cor custo-
diēdū est. Nam pacis tēpore quia licet viuere: libet etiā
ambire. Que profecto auaritia bene compescitur: si ipse
status ambientis sollicite consideretur. Nam cur instet
ad colligendū: quando stare nō potest ipse qui colligit?
Cursum ergo suū quisq; consideret: et agnoscet sibi pos-
se sufficere parua que habet. Sed fortasse metuit ne i hu
ius vite itinere sumpt⁹ desit. Longa nostra desideria in-
crepat via breuis. Incassum multa portantur: cū iuxta
est quo pergitur. Plerunq; autem auaritiā vincimus:
sed adhuc obstat q vias rectitudinis minori tenemus
custodia perfectionis. Nam sepe labentia cuncta despi-
cimus: sed tamen adhuc humane verecundie vsu prepe-
dimur: vt rectitudinē quam seruamus in mente: nondū
exprimere valeamus in voce. Et tanto dei faciem ad iu-
stitie defensionē negligimus: quāto humanas facies cō-
tra iustitiā veremur. Sed huic quoq; vulneri congruū
subiungitur medicamentū /cum dñs dicit. Qui me eru-
buerit et meos sermones: hūc filius hominis erubescet/
cum venerit in maiestate sua/et patris/ et sanctoꝝ ange-
lorū.] Sed ecce nunc apud se homines dicunt: nos iam
dñm et sermones eius non erubescimus: quia aperta eū
voce profitemur. Quibus ego respondeo: q in hac ple-
be christiana sunt nōnulli qui christū ideo confitentur:
quia cūctos christianos esse conspiciunt. Nam si nomen
christi in tanta hodie gloria nō esset: tot professores chri
sti sancta ecclesia non haberet. Non ergo ad probatio-
nem fidei vox sufficit professionis: quā defendit a vere-
cundia professio generalitatis. Est tamen vbi se quisq;
interroget: vt in confessione christi se veraciter probet/
si non iam nomē ei⁹ erubescit: si plena virtute mētis hu-
manū pudorē subdidit. Certe enim persecutionis tēpo-
re erubescere poterant fideles substantijs nudari: de di-
gnitatibus deijci/verberibus affligi. Pacis autē tem-
pore quia hec a nostris persecutionib⁹ desunt: est aliud
vbi ostendamur nobis. Veremur sepe a proximis de-
spici: dedignamur iniurias verbi tolerare. Si cōtingat
iurgium fortasse cum proximo: erubescimus priores sa-
tisfacere. Cor quippe carnale dum huius vite gloriam
querit: humilitatē respuit. Et plerūq; ipse homo qui ira
scitur: discordanti sibi reconciliari appetit: sed ire ad sa
tisfaciendū prior erubescit. Pensemus facta veritatis:
vt videamus quo iaceāt nostre prauitatis actiones. Si
enim membra summi capitis sumus: imitari eū cui con
nectimur/debemus. Quid nanq; ad nostre eruditionis
exemplū Paulus egregius predicator dicit? Pro chri
sto legatione fungimur. tanq; deo exhortante per nos:
obsecramus pro christo: reconciliamini deo. Ecce inter
nos et deum discordiam peccādo fecimus: et tamen ad
nos deus suos legatos prior misit: vt nosipsi qui pecca-
uimus/ ad pacem dei rogati veniamus. Erubescat er-
go humana superbia: confundatur quisq; si non satisfa-
ciat prior proximo/ quando post culpam nostram vt ei
reconciliari debeamus: et ipse qui offensus est/ legatis
interuenientibus obsecrat deus. Sequitur. [Dico autē
vobis. Vere sunt aliqui hic stantes/ qui non gustabunt
mortem: donec videant regnum dei.] Regnum dei fra-
tres charissimi non semper in sacro eloquio venturū re-
gnum dicitur: sed nōnunq; presens ecclesia vocatur. Un
de scriptum est. Mittet filius hominis angelos suos: e
colligent de regno eius omnia scandala. In illo quippe
regno scandala non erunt: vbi profecto reprobi non ad-
mittuntur. Quo videlicet exemplo colligitur: q hoc lo-
co regnum dei presens ecclesia vocatur. Et quia nōnul-
li ex discipulis vsq; a deo in corpore victuri erant / vt ec-
clesiam dei constructā conspicerent: et cōtra mundi hu-
ius gloriam erectā: cōsolatoria promissione nunc dicit:
[Sunt quidā de hic stantibus qui non gustabunt mor-
tem: donec videāt regnum dei.] Sed cū tanta dñs sub-
eunde mortis precepta ederet: quid necessarium fuit vt
ad hanc subito promissionē veniret? Quod si subtiliter
attendamus: quāta dispēsatione pietatis agitur/agno-
scimus. Discipulis enim rudibus etiā de presenti vita
aliquid promittendū fuit/vt possent robustius in futu-
ra solidari. Sic israelitico populo ex egypti terra libe-
rando/repromissionis terra promittitur: et cum vocan-
dus esset ad dona celestia: terrenis promissionibus sua-
detur. Cur hoc? vt dū esset aliquid quod de vicino per-
ciperet: illud iam fidelius crederet: quod de longinquo
audire potuisset. Carnalis etenim populus si parua nō
acciperet: magna non crederet. Omnipotens ergo deus
largiendo terrena / suadet ad celestia: vt percipiens qđ
videret: sperare disceret quod minime videbat. Et tan-
to solidior de inuisibilibus fieret: quanto eū ad spei cer-
titudinē visibilia promissa fulcirent. Unde recte quoq;
per psalmistā dicitur: Dedit eis regiones gentiū: ꝛ labo
res populorū possederunt: vt custodiant iustificationes
eius: et legem eius requirant. Sic ergo hoc loco rudi-
bus discipulis veritas loquens videndum regnum ce-
lorum promittit in terra : vt hoc ab eis fidelius in celo
presumatur. Ex ipso itaq; regno quod iam videmus in
mūdo esse sublimatum: speremus regnum quod in celo
credimus percipiendū. Nam sunt nōnulli qui christia-
nitatis nomine cēsentur: sed christianitatis non habent
fidem. Sola esse visibilia estimant: inuisibilia non appe-
tunt: quia nec esse suspicantur. Ad sanctorū martyrū cor
pora cōsistimus fratres mei. Nunquid isti carnem suam
in mortē darent: nisi eis certissime constitisset esse vitam
pro qua mori debuissent? Ecce qui ita crediderunt: mi-
raculis coruscant. Ad extincta nāq; eorum corpora /vi-
uentes egri veniunt: ꝛ sanātur. Periuri veniunt/et a de
monio vexantur. Demoniaci veniunt/ꝛ liberātur. Quo
modo ergo viuunt illic / vbi viuunt: si in tot miraculis
viuunt hic/vbi mortui sunt? Rem fratres dico breuem
verbo: sed non paruā merito: quam religiosis quibusdā
senioribus narrantibus agnoui. Gothorū tempore ma-
trona quedā fuit valde religiosa: que ad horum marty-
rum ecclesiam crebro veniebat. Quadā die dum ex mo-
re ad orandū venisset: egrediēs duos stātes sub peregri
no habitu monachos inuenit: peregrinos credidit: dari
eis aliquid eleemosyne precepit. Sed priusq; ei⁹ eroga-
tor eis ad largiendū eleemosynam propinquasset: astite
runt illi vicini⁹/ꝛ dixerūt. Tu nos modo visitas: nos te
in die iudicij requiremus: et quicq̄d possum⁹/pstabim⁹ ti-

Matth. xxvij. Crucē dñi portauit simon in angaria.

H

Frumētū pdif seruā do: sed re- nouaf se- minādo.

Mūdū to tū lucrari et se pdere nihil proficit.

Bona tpa lia timere ne desint: vanus est timor.

I

Luce. ix.

K

ij. Cor. v.

Mat. xiij.

L

Ecclia p̄- sens voca- tur regnū dei.

Populo israelitico ꝓmittitur terra re- promissio- nis q̄re he

Ps. cliij.

M

Christia- ni mlti sūt nole: sʒ nō fide.

Exēplum

A

bi. Quo dicto/ab oculis ei⁹ ablati sunt. Territa illa ad orandū rediit: seseqꝫ in lachrymis prolixius effudit. Et facta est post hoc tanto instantior in prece: quanto certior de promissione. Si autem iuxta Pauli vocem: Est fides sperandarū substantia rerum/ argumētum non apparentium: nequaq̄ iam dicimus vt venturā vitam credatis: quia ecce ipsi qui in illa viuunt: humanis obtutibus visibiliter presentantur. Quod enim videri potest: melius dicitur sciri q̄ credi. Vēturam ergo vitam nos dn̄s magis voluit scire q̄ credere: qui eos quos inuisibiliter recipit: apud se viuere nobis etiam visibiliter ostēdit. Hos ergo fratres charissimi in causa vestri examinis quā cum districto iudice habebitis: patronos facite. Hos in die tanti terroris illi⁹ defensores adhibete. Certe si apud quendā magnū iudicem causa quelibet vestra esset die crastino ventilāda: totus hodiernus dies in cogitatione duceretur: patronum vestra fraternitas quereret: magnis precibus ageret: vt apud tātum iudicem sibi defensor veniret. Ecce districtus iudex Jesus vēturus est: tanti illius angelorꝫ archangelorūqꝫ concilij terror adhibetur. In illo cōuentu causa nostra discutitur: et tamen nos patronos modo non requirim⁹: quos tūc defensores habeamus. Assunt defensores nostri sancti martyres: rogari volunt/atqꝫ (vt ita dixerim) querunt/ vt querantur. Hos ergo adiutores vestris orationibus querite. Hos protectores vestri reatus inuenite: quia ne

Ad heb. xj

Judicem aditur⁹ patronū conquirere dꝫ

B

punire peccatores debeat: rogari vult et ipse qui iudicat. Unde etiam longo tempore cōminatur iram: et tamen misericorditer expectat. Sic autem nos et misericordia eius refoueat: vt nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent: vt mens in desperationē non proruat: quia et si presumentes metuimus: et metuentes speramus: eternum regnum citius adepturi sumus/per eum qui viuit et regnat cum patre in vnitate spirit⁹ sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Lectio sancti euangelij s̄m Lucam.

Luce. vij.

In illo tēpore. Rogabat Jesum quidam phariseus: vt manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisei/ discubuit. Et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix/ vt cognouit q̄ Jesus accubuit in domo pharisei/ attulit alabastrum vnguenti: et stans retro secus pedes eius: lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes eius/ et vnguento vngebat. Videns autem phariseus qui vocauerat eum: ait intra se dicens: Hic si esset ꝓpheta: sciret vtiqꝫ que et qualis est mulier que tangit eū: quia peccatrix est. Et respondens Jesus dixit ad illum. Simon/ habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister: dic. Et respōdens Jesus dixit: Duo debitores erāt cuidam feneratori. vn⁹ debebat denarios quingētos: alius quinquaginta. Non habētibus illis vnde redderent: donauit vtrisqꝫ. Quis ergo eū plus diligit? Respondens Simon: dixit. Estimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem/ dixit Simoni. Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi nō dedisti: hec autē ex quo intraui/ non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meū non vnxisti: hec autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi. Remittunt̄ ei peccata multa: quoniā dilexit multum. Cui autem minus

C

dimittitur/minus diligit. Dixit autem Jesus ad illam. Remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt qui simul discūbebant/ dicere intra se. Quis est hic/ qui etiā peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te saluam fecit/ Vade in pace.

D

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica sancti clemētis: feria. vj. quattuor temporum Septembris.

Homilia. xxxiij.

Cogitanti mihi de marie magdalene penitentia/ flere magis libet/ q̄ aliquid dicere. Cui⁹ enī vel saxeū pectus ille huius peccatricis lachryme/ ad exemplū penitendi non emolliant? Considerauit nanqꝫ quid fecit: et noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingressa est: non iussa venit: inter epulas lachrymas obtulit. Discite quo dolore ardet: q̄ flere et inter epulas non erubescit. Hanc vero quam lucas peccatricē mulierē/ ioannes mariā nominat: illam esse mariā credimus: de qua marcus septē demonia eiecta fuisse testatur. Et quid per septē demonia: nisi vniuersa vitia designātur? Quia enim septē diebus omne tempus cōprehenditur: recte septenario numero vniuersitas figuratur. Septē ergo demonia maria habuit: que vniuersis vitijs plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis sue maculas aspexit: lauanda ad fontem misericordie cucurrit: conuiuantes non erubuit. Nam quia semetipsam grauiter erubescebat intus: nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur fratres: mariā venientē/ an dominū suscipientē? Suscipientē dicā: an trahentē? Sed melius trahentē dicā et suscipientē: qꝫ nimirū ipse eam per misericordiam traxit intus: qui per mansuetudinē suscepit foris. Sed iam textū sancti euāgelij percurrētes/ ipsum quoqꝫ ordinē quo venerit sanāda/ videamus. [Attulit alabastrū vnguenti: et stans retro secus pedes iesu/ lachrymis cepit rigare pedes ei⁹: et capillis capitis sui tergebat/ et osculabatur pedes ei⁹ et vnguento vngebat.] Liquet fratres q̄ illicitis actib⁹ prius mulier intēta/ vnguentū sibi pro odore sue carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat/ hoc iam deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena cōcupierat: sed hos iam per penitentiā conterens flebat. Capillos ad compositionē vultus exhibuerat: sed iam capillis lachrymas tergebat. Ore superba dixerat: sed pedes dn̄i osculans/ hoc in redēptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamēta: tot de se inuenit holocausta. Conuertit ad virtutū numerū/ numerū criminū: vt totum seruiret deo in penitentia: quicquid ex se deū cōtempserat in culpa. Sed hoc phariseus intuēs despicit: et non solū venientē peccatricē mulierem/ sed etiam suscipientē dominū reprehendit/ dicens intra se [Hic si esset ꝓpheta: sciret vtiqꝫ que et qualis esset mulier que tāgit eum: quia peccatrix est.] Ecce phariseus veraciter apud se superbus: et fallaciter iustus: egram reprehēdit de egritudine: medicū de subuentione: qui ipse quoqꝫ de elationis vulnere egrotabat/ et ignorabat. Inter duos autē egros medicus aderat: sed vnus eger in febre integrum sensum tenebat: alter vero in febre carnis et sensum ꝑdiderat mentis. Illa quippe flebat quod fecerat: phariseus autē de falsa iustitia elatus/ vim sue inualitudinis exaggerabat. In egritudine ergo et sensum ꝑdiderat: q̄ hoc ipm quoqꝫ/ q̄ a salute lōge esset/ ignorabat. Sed inter hec nos gemit⁹ cogit/ quosdā nostri ordinis viros intueri: qui sacerdotali officio prediti/ si quid fortasse iuste exterius vel tenuiter egerint: protinus subiectos despiciūt: et peccatores quosqꝫ in plebe positos dedignantur: eisqꝫ compati culpā suam confitentibus nolunt: ac velut pharisei more/ a peccatrice muliere tangi despiciūt. Que profecto mulier si ad pharisei pedes venisset/ nimirū calcib⁹ repulsa discederet. Inquinari enī se alieno peccato crederet. Sed quia hunc vera sua iustitia non replebat: de alieno vulnere egrotabat. Unde semper necesse est vt cum peccatores quosqꝫ cōspicim⁹/ nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus: qꝫ fortasse in similibus aut lapsi sumus/ aut labi possumus

Magdalena habuit septem demonia.

E

Magdalene penitentia fuit ꝑfecta.

F

Sacerdotes etiam iusti subiectos nō despiciant.

Pctōres dū ꝯspicim⁹ nosmetipsos defleam⁹.

G si lapsi nō sumus. Et si censura magisterij debet semper virtute discipline vitia persequi: oportet tamen vt sollicite discernamus/ quia districtionem debemus vitijs/ compassionem nature. Si enim feriendus est peccator/ nutriendus est proximus. Cū vero iam per penitentiā percutit ipse quod fecit: iam noster proximus peccator non est: quia cum dei iustitiā contra se dirigit / et hoc in se punit quod iustitia diuina reprehendit. Sed iam iste superbus et arrogans qua sententia cōuincatur/ audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur/ quorū vnus minus/ et alius amplius debet. vtrorunq; debito dimisso/ quis amplius largitorē debiti diligat: interrogatur. Quibus verbis protinus ille respōdit. [Ille plus diligit: cui plus dimittitur.] Qua in re notandū est quia dum sua sententia pharisëus cōuincitur: quasi phreneticus funem portat vnde ligetur. Enumerātur ei a dño bona peccatricis mulieris: et enumerant mala falsi iusti: cum dicitur. [Intraui in domū tuā: aquā pedibus meis non dedisti. Hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi nō dedisti: hec autem ex quo intraui / non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hec autem vnguento vnxit pedes meos.] Post enumerationē vero subinfertur sententia: [Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum.]

H

Dilectio ē ignis ꝛ culpa rubigo

Quid fratres mei esse dilectionē credim⁹/ nisi ignem: et quid culpā/ nisi rubiginē? Unde nūc dicit: Remittunt ei peccata multa: quia dilexit multum. Ac si aperte diceretur. Incendit plene peccati rubiginē: quia ardet valide per amoris ignem. Tanto nanq; amplius peccati rubigo cōsumitur: quanto peccatoris cor magno charitatis igne cōcrematur. Ecce ea que ad medicum venerat egra/ sanata est: sed de salute eius adhuc alij egrotant. Nam simul discūbentes cōquesti sunt intra se / dicētes: [Quis est hic qui etiā peccata dimittit?] Sed celestis medicus egros nō despicit: quos etiā de medicamento fieri deteriores videt. Et ā aūt quā sanauerat/ p pietatis sue sententiā cōfirmat / dicēs. [Fides tua te saluā fecit: vade in pace.] Fides eteni ei⁹ saluā eam fecit: quia hoc quod petijt: posse se accipere non dubitauit. Sed ipsam quoq; spei certitudinē iam ab illo acceperat: a quo per spē etiā salutem querebat. In pace aūt ire precipit: vt a veritatis itinere i viam scandali vlterius nō diriuetur.

Luce. j.

Unde et per Zachariā dicitur: Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Tunc eni gressus nostros in viam pacis dirigimus: quando per illud actionū iter pergimus / in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus. Hec itaq; fratres charissimi historica expositione transcurrimus: nunc vero si placeat/ ea que dicta sunt: mystico intellectu disseramus. Quem nanq; pharisëus de falsa iustitia presumēs/ nisi iudaicum populum: quē

I

peccatrix mulier ad vestigia domini veniens et plorās: nisi conuersam gentilitatem designat? Que cum alabastro venit: vnguentum fudit: retro secus pedes domini stetit: lachrymis pedes rigauit/ capillis tersit: eosdēq; quos infundebat et tergebat/ pedes osculari non desijt. Nos ergo nos illa mulier expressit / si toto corde ad dominū post peccata redeamus: si eius penitentie luctus imitemur. Quid nāq; vnguento/ nisi bone odor opinionis exprimit? vnde ꝛ Paulus dicit. Christi bon⁹ odor sumus deo in omni loco. Si ergo recta opera agimus: quibus opinionib⁹ boni odoris ecclesiam respergam⁹: quid in dñi corpore nisi vnguentū fundimus? Sed sec⁹ pedes iesu mulier stetit. Contra pedes enī dñi stetim⁹/ cū in peccatis positi/ eius itinerib⁹ renitebamur. Sed si ad veram penitentiā post peccata conuertimur: iam retro secus pedes stamus: quia eius vestigia sequimur/ quem impugnabamus. Lachrymis mulier pedes eius rigat. Quod nos quoq; veraciter agim⁹: si quibuslibet vltimis membris dñi per compassionis affectū inclinamur: si sanctis eius in tribulatione cōpatimur: si eorum tristitiā/ nostrā putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat/ tersit. Capilli quippe superfluūt corpori. Et quid abundans terrena substantia: nisi capillorū speciē tenet? Que dum ad vsum necessitatis superfluit / etiam abscissa nō sentitur. Capillis ergo pedes dñi tergimus: quando sanctis eius quibus ex charitate compatimur/ etiam ex his que nobis superfluūt / miseremur: quatinus sic mens per cōpassionē doleat / vt etiam larga manus affectū doloris ostendat. Rigat nāq; lachrymis redemptoris pedes/ sed capillis non tergit: qui vtcūq; proximorū dolori compatitur: sed tamen eis ex his que sibi superfluūt/ non miseretur. Plorat ꝛ non tergit: qui verba quidem doloris tribuit: sed non ministrādo que desunt/ vim doloris minime abscindit. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoq; plane agim⁹/ si studiose diligimus quos ex largitate ꝯtinemus: ne grauis nobis sit necessitas proximi: ne ipsa nobis eius indigentia que sustentatur/ fiat onerosa: et cum manus necessaria tribuit: animus a dilectiōe torpescat. Potest quoq; per pedes ipsum mysteriū incarnationis eius intelligi: per quod diuinitas terram tetigit/ quia carnē sumpsit.

Cap. ij. Cor. ij.

Capilli denotant abūdantē terrenam substātiā.

K

Joan. j.

Pedes redēptoris quādo dicimur osculari.

Verbum enī caro factū est: et habitauit in nobis. Osculamur ergo redemptoris pedes/ cum mysterium incarnationis eius ex toto corde diligim⁹. Unguento pedes vngimus: cum ipsam humanitatis eius potētiam sacri eloqoij bona opinione predicamus. Sed hoc pharisëus videt: et inuidet: quia cum iudaicus populus gentilitatem deum predicare conspicit: sua apud se malitia tabescit. Sed redemptor noster facta eiusdē mulieris/ quasi bona gētilitatis enumerat: vt in quo malo iudaicus populus iaceat: agnoscat. Nam sic pharisëus retunditur: vt per eum (sicut diximus) perfidus ille populus ostendatur. [Intraui in domū tuam: aquam pedib⁹ meis nō dedisti: hec aūt lachrymis rigauit pedes meos.] Aqua quippe extra nos est: lachrymarum humor intra nos: quia videlicet infidelis ille populus/ nec ea que extra se erāt: vnq; pro domino tribuit: cōuersa autem gentilitas pro eo non solum rerum substantiā dedit/ sed etiam sanguinem fudit. [Osculum mihi non dedisti: hec autē ex quo intraui/ nō cessauit osculari pedes meos.] Osculū quippe/ dilectiōis est signum. Et infidelis ille populus deo osculum nō dedit/ quia ex charitate eum amare noluit: cui ex timore seruiuit. Uocata autem gentilitas/ redemptoris sui vestigia osculari non cessat: quia in eius amore continuo suspirat. Unde et sponse voce de eodem redemptore suo in canticis cāticorum dicitur: Osculetur me osculo oris sui. Osculum recte conditoris sui desiderat: que se ei obsequi per amorē parat. [Oleo caput meū non vnxisti.] Si pedes dñi/ mysteriū incarnationis ei⁹ accipimus: congrue per caput illius ipsa diuinitas designatur. Unde ꝛ per Paulum dicitur: Caput christi/ deus. In deo quippe/ et non in se/ quasi in homine credere iudaicus populus fatebatur. Sed pharisëo dicit. Oleo caput meum non vnxisti: quia ipsam quoq; diuinitatis eius potentiā/ in qua se iudaicus populus credere spopondit: digna laude predicare neglexit. [Hec autem vnguento vnxit pedes meos.] quia dum incarnationis ei⁹ mysterium gentilitas credidit: summa laude etiā eius ima predicauit. Sed iam redemptor noster enumerata bona concludit: cum per sententiā subdit: [Propter qđ dico tibi: remittuntur ei peccata multa: quoniā dilexit multum.] Ac si aperte dicat. Et si durū est valde quod coquitur: abundat tamē amoris ignis quo etiam durā consumantur. Libet inter hec consideratione tante pietatis intueri. Peccatricis mulieris opa/ sed penitētis: qua estimatione veritas apud se seruat/ que eius aduersario sub tanta distributiōe enumerat. Ad pharisei prādium dñs discūbebat: sed apud penitentē mulierem mētis epulis delectabatur. Apud phariseū veritas pascebatur foris: apud peccatricem mulierem (sed tñ conuersam) pascebatur intus. Unde et ei scā ecclesia/ quā sub specie hinnuli ceruor querit: in canticis cāticorū dicit. Indica mihi quē diligit anima mea: vbi pascas: vbi cubes in meridie. Ceruorū quippe hinnulus/ dñs appellatur: iuxta assumptam carnem/ antiquorū filius patrum. Feruentior vero in meridie estus ardescit: ꝛ vmbrosum locum hinnulus querit: quē estus igne non afficit. In illis ergo cordibus dñs requiescit: que amor presentis seculi non incēdit: que carnis desideria non exurunt: que incensa suis anxietatibus in huius mundi concupiscentijs non arescunt. Unde ꝛ marie dicit: Spiritussanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Umbrosa ergo loca in meridie ad pascēdum hinnulus querit: quia talibus mentibus dñs pascitur: que per respectum gratie temperate/ corporalibus desiderijs non

L

Canti. j.

j. Cor. xj.

M

Redemptor apud phariseū fuit pastus intus ꝛ foris.

Canti. j.

Ceruorū hinnulus appellat dñs.

Luce. j.

A vruntur. Plus ergo penitens mulier pascebat intus: q̃ pharise⁹ dñm pascebat foris: qr ab esu carnaliũ quasi hinnulus redēptor noster ad illi⁹ mentē fugerat: quam post vitiorũ ignem/penitētie vmbra temperabat. Pensemus quante pietatis fuerit: peccatricē mulierē non solum ad se admittere: sed et etiã ad tangendũ pedes prebere. Consideremus⁹ gratiã misericordie dei: ⁊ damnem⁹ multitudinē reatus nostri. Ecce peccatores videt/et sustinet: resistentes tolerat: et tamen quotidie per euangeliũ clemēter vocat. Confessionē nostrã ex puro corde desiderat: et cũcta que delinquimus relaxat. Temperauit nobis districtionē legis/misericordia redemptoris. In illis quippe scriptũ est. Si quis hec vel illa fecerit: morte moriatur. Si quis hec vel illa fecerit: lapidib⁹ obruatur Apparuit cōditor noster in carne: confessioni peccatorũ non penã/ sed vitã promittit. mulierē sua vulnera confitentē suscipit: ⁊ sanam dimittit. Inflexit ergo ad misericordiã duritiã legis: qr quos iuste illa damnat: ipse misericorditer liberat. Unde bene quoq; in lege scriptũ est/ quia man⁹ moysi erant graues. sumētes ergo lapidē/posuerũt subter/in quo sedit. Aaron autē et vr sustentabãt man⁹ eius. Moyses quippe sedit in lapide: cum lex requieuit in ecclesia. Sed hec eadem lex man⁹ graues habuit: quia peccãtes quosq; non misericorditer pertulit: sed seuera districtione percussit. Aaron vero mons fortitudinis: vr autē ignis interptatur. Quē itaq; mons iste

Pctõres dñs videt et sustinet.

Exo.xix. et leui. xx.

Exo.xvij.

B fortitudinis signat: nisi redemptorē nostrũ? de quo per prophetã dicitur: Erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons domus dei in vertice montiũ. Aut quis per ignē/ nisi spiritussctũs figuratur? de quo idem redemptor dicit: Ignē veni mittere in terram. Aaron ergo et vr graues man⁹ moysi sustinēt: atq; sustentando leuiores reddunt: quia mediator dei et hominũ cũ igne sancti spiritus veniens/mandata legis grauia/ que dũ carnaliter tenerentur/portari non poterãt: tolerabiliora nobis per spiritalē intelligentiã ostendit. Quasi eni manus moysi leues reddidit: quia pondus mandatorum legis ad virtutem confessionis retorsit. Hanc nobis sequētibus misericordie promissionē innuit: cũ per prophetã dicit: Nolo mortē peccatoris: sed vt cõuertatur et viuat. Hic iterum sub iudee specie vnicuiq; peccatrici anime dicitur: Si dereliquerit vir vxorē suam: ⁊ illa recedens duxerit virum alterũ: nunquid reuertetur ad eam vltra? nunqd non polluta et cõtaminata erit mulier illa? Tu autē fornicata es cum amatoribus multis: verũtamen reuertere ad me/ dicit dñs. Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostēdit q̃ post turpitudinē recipi nõ possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit / per misericordiã vincit: cum dicit fornicantem mulierem recipi nequaq̃ posse: et tamen ipse fornicantem animam vt recipiat expectat. Pensate fratres pondus tante pietatis. Dicit quod fieri non potest: et demonstrat quia hoc ipse facere

Esaie.ij.

Luce.xij.

Eze.xviij.

Hier.iij.

C etiam contra morē potest. Ecce vocat: et quos inquinatos denũciat/hos etiam amplecti querit: a quib⁹ desertum esse se queritur. Nemo ergo tante misericordie tempus perdat: nemo oblata remedia diuine pietatis abijciat. Ecce superna benignitas auersos nos reuocat: et nobis reuertētibus/ sue clemētie sinũ aperit. Unusquisq; ergo penset quo debito constringitur: quando illũ deus expectat/ne contemptus exasperetur. Qui ergo permanere noluit/redeat: qui stare contēpsit/saltē post lapsum surgat. Quãto nos amore conditor noster expectat/insinuat: cũ per prophetã dicit: Attendi et auscultaui: nemo quod bonũ est loquitur. Non est qui recogitet in corde suo et dicat/quid feci? Certe nunq; cogitare mala debuimus. Sed quia cogitare recta noluimus: ecce adhuc sustinet/vt recogitemus. Uidete tante pietatis sinũ: cõsiderate apertum vobis misericordie gremium. Quos male cogitantes perdit: bene recogitantes querit. Ad vos ergo fratres charissimi/ad vos oculos mētis reducite: et penitētem peccatricē mulierē in exemplũ vobis imitationis anteferte. Quecũq; vos in adolescētia/ quecũq; in iuuentute deliquisse meministis/deflete: morum operũq; maculas lachrymis tergite. Amemus iam redemptoris nostri vestigia: que peccando cõtempsimus. Ecce (vt diximus) ad recipiēdos nos superne pietatis sinus aperitur: nec maculosa in nobis vita contēnitur. Per hoc quod inquinationē nostram perhorrescimus:

Misericordie tps nemo pdat.

Hier.viij.

Adolescētie ⁊ iuuētutis pctã defleam⁹.

interne iam munditie concordamus. Reuertentes nos dñs clemēter amplectitur: quia peccatorũ vita ei esse indigna iam non potest: que fletib⁹ lauatur in christo Jesu dño nostro: qui viuit ⁊ regnat cum patre deus in vnitate sancti spiritus per omnia secula seculorum. Amen.

D

¶ Lectio sancti euangelij sm̃ Lucam.

In illo tempore. Erant appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores: vt audirent illum. Et murmurabant scribe et pharisei/ dicentes: quia hic peccatores recipit/⁊ manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam/ dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oues: et si perdiderit vnam ex illis/ nõne dimittit nonagintanouē in deserto: et vadit ad illam que perierat/ donec inueniat illam? Et cum inuenerit eam / imponit in humeros suos gaudens. Et veniens domum/conuocat amicos et vicinos / dicens illis: Congratulamini mihi: quia inueni ouem meam que perierat. Dico vobis q̃ ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitētiam agente: q̃ super nonagintanouem iustis: qui non indigent penitētia. Aut que mulier habens dragmas decem: et si perdiderit dragmam vnam: nonne accendit lucernam/et euertit domum: et querit diligenter donec inueniat? Et cum inuenerit: conuocat amicas et vicinas dicens. Congratulamini mihi: quia inueni dragmam quam perdideram. Ita dico vobis. Gaudium erit in celo coram angelis dei: super vno peccatore penitentiã agente.

Luce.xv.

E

¶ Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica beatorum Joannis et Pauli: dominica tertia post Trinitatem.

Homilia.xxxiiij.

Estiuum tempus quod corpori meo valde cõtrariũ est: loqui me de expositione euangelij lõga mora interueniente phibuit. Sed nũquid quia lingua tacuit/ardere charitas cessauit? Hoc eteni dico quod apud se vestrũ vnusquisq; recognoscit. Plerunq; charitas quibusdam occupationibus prepedita/ et intus flagrat in corde: et tamen non mõstratur in opere: quia et sol cum nube tegitur: non videtur in terra: et tamē ardet in celo. Sic sic esse occupata charitas solet: et intus vim sui ardoris exerit: ⁊ foris flammas operis non ostendit. Sed qr nunc ad loquendũ tempus redijt: vestra me studia accendunt: vt mihi tanto ampli⁹ loqui libeat/ quanto hoc vestre mentes desiderabilius expectant. Audistis nãq; in lectione euangelica fratres mei/ quia peccatores et publicani accesserunt ad redemptorem nostrum: ⁊ non solum ad colloquendũ/sed etiam ad conuescendũ recepti sunt Quod vidētes pharisei dedignati sunt. Ex qua re colligite/ quia vera iustitia compassionem habet: falsa iustitia dedignationē: q̃uis et iusti soleant recte peccatoribus dedignari. Sed aliud est quod agitur typo superbie: aliud quod zelo discipline. Dedignãtur eteni/sed non dedignantes: desperant/sed non desperantes: persecutionē cõmouent/ sed amantes: quia etsi foris increpationes per disciplinã exaggerãt/ intus tamen dulcedinem per charitatē seruant. Preponunt sibi in animo ipsos plerũq; quos corrigunt: meliores estimant eos quoq; quos iudicant. Quod videlicet agentes/et per disciplinã subditos/et per humilitatem custodiũt semetipsos. At contra hi qui de falsa iustitia supbire solēt: ceteros quosq; despiciunt: nulla infirmãtibus misericordia ꝯdescēdũt: ⁊ quo se pctõres esse nõ credunt/eo deteri⁹ pctõres fiunt. De quorũ pfecto numero pharisei extiterãt: qui diiudicãtes dñm q̃ pctõres susciperet: arcti corde ipm fontē misericordie reprehēdebãt.

Charitas in plerisq; nõ cesset etiã lingua tacente.

F

Justitia vera cõpassionē habet.

Justitiã falsam habentes alios despiciunt.

G Sed quia egri erant/ita vt egros se esse nescirent:quati
tius quod erant agnoscerent:celestis eos medicus blan
dis fomentis curat:benignū paradigma obijcit:& in eo-
rum corde vulneris tumorem premit. Ait nāq3. [Quis
ex vobis homo qui habet centum oues:et si perdiderit
vnam ex illis:nōne dimittit nonagintanouē in deserto:
et vadit ad illam que perierat?] Ecce mira dispēsatio-
ne pietatis/similitudinē veritas dedit:quam & in se ho-
mo recognosceret: & tamen hec specialiter ad ipsum au-
ctorem hominū pertineret. Quia enī centenarius perfe-
ctus est numerus:ipse centum oues habuit:cum angelo
rum substātiam et hominū creauit. Sed vna ouis tunc
perijt:quando peccando homo pascua vite dereliquit.
Dimisit autem nonagintanouē oues in deserto:quia il-
los summos angelorū choros reliquit in celo. Cur autē
celum desertum vocatur: nisi q desertum dicitur dereli
ctum? Tunc autē celum homo deseruit:cū peccauit. In
deserto autem nonagintanouē oues remanserant:quan-
do in terra dñs vnā ouem querebat:q2 rationalis crea-
ture numerus/angelorū videlicet & hominū/qui ad vi-
dendum deū cōditus fuerat:pereunte homine/erat im-
minutus: & vt perfecte summa ouiū redintegraret in ce-
lo:homo perditus querebatur in terra. Nam quod hic
euāgelista dicit:in deserto/alius dicit/in mōtibus:vt si-
gnificet in excelsis:quia nimirū oues que non perierāt/
in sublimibus stabant. [Et cum inuenerit ouē:imponit
in humeros suos gaudens.] Ouem in humeris suis im
posuit:q2 humanā naturā suscipiens/peccata nostra ipse
portauit. [Et veniens domum/conuocat amicos & vici-
nos/dicens eis: Congratulamini mihi: q2 inueni ouem
meā que perierat.] Inuēta oue domum redit: quia pa-
stor noster reparato homine ad regnū celeste redijt. Ibi
amicos & vicinos inuenit: illos videlicet angelorū cho-
ros qui amici eius sunt: quia voluntatē eius cōtinue in
sua stabilitate custodiunt. Vicini quoq3 eius sunt: quia
claritate visionis illius sua assiduitate perfruūtur. Et
notandū q non dicit/cōgratulamini inuēte oui/sed mi-
hi:quia videlicet eius gaudium est vita nostra. Et cum
nos ad celum reducimur: solennitatē letitie eius imple
mus [Dico vobis q ita gaudium erit in celo super vno
peccatore penitētiā agēte:q̄3 sup nonaginta nouē iustis:
qui non indigent penitētia.] Cōsiderandū nobis est fra
tres mei/cur dñs plus de cōuersis peccatoribus/q̄3 de stan
tibus iustis in celo gaudiū esse fateatur. Unde hoc/nisi
q ipsi per quotidianū visionis experimētum nouimus:
quia plerūq3 hi qui nullis se oppressos peccatorum molib9
sciunt: stant quidem in via iustitie: nulla illicita perpe-
trant:sed tamen ad celestem patriā anxie non anhelant:
tantoq3 sibi in rebus licitis vsum prebent: quāto se per-
petrasse nulla illicita meminerunt. Et plerūq3 pigri re-
manent ad exercenda bona precipua: quia valde sibi se-
curi sunt: q nulla cōmiserint mala grauiora. At contra
nōnunq3 hi qui se aliqua illicita egisse meminerūt: ex ip
so suo dolore cōpuncti/inardescunt in amorē dei:sese3
in magnis virtutibus exercent: cuncta difficilia sancti
certaminis appetunt:omnia mundi derelinquūt: hono-
res fugiunt:acceptis contumelijs letantur:flagrant de-
siderio:ad celestem patriam anhelant: et quia se errasse
a deo considerāt: damna precedentia lucris sequentib9
recompēsant. Maius ergo de peccatore conuerso/q̄3 de
stante iusto gaudiū fit in celo:quia et dux in prelio plus
eum militē diligit/qui post fugam reuersus/hostem for
titer premit:q̄3 illū qui nunq̄3 terga prebuit/& nunq̄3 ali-
quid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram
amat/que post spinas/vberes fruges profert: q̄3 eā que
nunq̄3 spinas habuit/et nunq̄3 fertilē messem produxit.
Sed inter hec sciendū est:quia sunt plerīq3 iusti in quo-
rum vita tātum est gaudium/ vt eis quelibet peccatorū
penitentia preponi nullatenus possit. Nam multi & nul-
lorum sibi malorū sunt conscij:& tamen in tanti ardoris
afflictione se exercēt:ac si a peccatis omnibus coangu-
stentur. Cuncta etiā licita respuūt: ad despectum mūdi
sublimiter accendunt:licere sibi nolūt omne quod libet
Bona sibi amputant etiā concessa: contēnunt visibilia:
inuisibilibus accendunt:lamentis gaudent. In cūctis
semetipsos humiliant:& sicut nonnulli peccata operum:
sic ipsi cogitationū peccata deplorant. Quid itaq3 istos
dixerim:nisi & iustos & penitentes:qui se & in penitentia

Numer9 cētenari9 est pfect9. Ouis q̄ perierat fuit homo.

Matth. xviij.

H

Oue inuēta redit domū pastor.

I

Pctōres aliqui qui se aliq̄ illicita egisse meminerunt optimi q̄nq3 efficiūtur.

Terra spinosa q̄nq3 plus amatur q̄3 illa que nunq̄3 spinas habuit.

de peccato cogitationis humiliāt:et recti semper in ope
re perseuerāt. Hinc ergo colligendū est: q̄tum deo gau-
dium faciat:quādo humiliter plangit iustus: si facit in
celo gaudium/quando hoc quod male gessit/per peni-
tentiā damnat iniustus. Sequitur. [Aut que mulier ha
bens dragmas decem:et si perdiderit dragmā vnā: non-
ne accendit lucernā/et euertit domū:et querit diligēter
donec inueniat dragmā quam perdiderat?] Qui signa-
tur per pastorē:ipse et per mulierē. Ipse etenī deus: ipse
et dei sapientia. Et quia imago exprimitur in dragma:
mulier dragmā perdidit:quādo homo qui conditus ad
imaginē dei fuerat:peccando a similitudine sui cōdito-
ris recessit. Sed accēdit mulier lucernā:quia dei sapiē-
tia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumē in te
sta est. lumē vero in testa/est diuinitas in carne. De qua
videlicet testa sui corporis dicit ipsa sapientia: Exaruit
velut testa virtus mea. Quia enim testa in igne solida-
tur:eius virtus sicut testa exaruit: quia assumptā carnē
ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione ro-
borauit. Accensa aūt lucerna euertit domum:quia mox
vt eius diuinitas per carnē claruit:omnis se nostra con-
scientia concussit. Domus nāq3 euertitur: cū considera-
tione reatus sui humana conscientia perturbatur. Qui
euersionis sermo non discrepat ab eo quod in alijs codi
cibus legitur: emundat: quia nimirum prauus mens si
non prius per timorem euertitur:ab assuetis vitijs non
emūdatur. Euersa ergo domo inuenitur dragma: quia
dum perturbatur cōsciētia hominis: reparatur in ho-
mine similitudo conditoris. [Et cū inuenerit: cōuocat
amicas et vicinas suas/dicens: Congratulamini mihi
quia inueni dragmam quam perdideram.] Que amice
vel vicine/nisi ille potestates celestes sunt/iam superius
dicte? Que tanto superne sapientie iuxta sunt: quanto
ei per gratiam continue visionis appropinquant. Sed
inter hec nequaq̄3 relinquere negligenter debemus: cur
ista mulier per quam dei sapientia figuratur: decem dra
gmas habuisse perhibetur:ex quibus vnā perdidit:quā
cum quereret/inuenit. Angelorū quippe et hominū na-
turam/ad cognoscendū se dñs condidit. quā dū cōsiste-
re ad eternitatē voluit: eam proculdubio ad suam simi-
litudinē creauit. Decem vero dragmas habuit mulier:
quia nouem sunt ordines angelorum. Sed vt complere-
tur electorū numerus:homo decimus est creatus: qui a
conditore suo nec post culpam perijt: quia hunc eterna
sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine te-
ste reparauit. Nouem vero angelorū ordines diximus:
quia videlicet esse testante sacro eloquio scim9 angelos
archangelos/virtutes/potestates/principatus/domi-
nationes/thronos/cherubin/atq3 seraphin. Esse nanq3
angelos et archangelos/pene omnes sacri eloquij pagi-
ne testantur. Cherubin vero atq3 seraphin sepe(vt notū
est) libri prophetarū loquūtur. Quattuor quoq3 ordinū
nomina paulus apostolus ad ephesios enumerat/dicēs
Supra omnē principatū/et potestatē/et virtutē/et do-
minationē. Qui rursus ad colossenses scribens ait: Si-
ue throni/siue dñationes/siue principatus/siue potesta-
tes. Dñationes vero et principatus ac potestates iā ad
ephesios loquens descripserat:sed ea quoq3 colossensib9
dicturus/premisit thronos/de quibus necdū quicq̄3 fue
rat ephesijs locut9. Dū ergo illis quattuor que ad ephe-
sios dixit.i. principatib9/potestatibus/virtutibus atq3
dñationibus coniūguntur throni: quinq3 sunt ordines
qui specialiter exprimuntur. Quibus dum angeli et ar-
changeli/cherubin atq3 seraphin adiuncta sunt: procul-
dubio nouem esse angelorū ordines inueniūtur. Unde
et ipsi angelo qui primus est conditus/per prophetā di-
citur: Tu signaculū similitudinis/plenus sapientia/et
perfectus decore/in delicijs paradisi dei fuisti. Ubi no-
tādū est q nō ad similitudinē dei factus/sed signaculū
similitudinis dicitur:vt quo i eo subtilior est natura: eo
in illo imago dei similius insinuetur expressa. Quo in lo
co mox subditur: Omnis lapis preciosus operimētum
tuum. Sardius/topazius/et iaspis/chrysolitus/onyx/
et berillus/sapphirus/carbunculus/& smaragdus. Ec-
ce nouē dixit nola lapidū:q2 profecto nouem sunt ordi-
nes angelorū. Quib9 nimirū ordinibus ille primus āge
lus ideo ornat9 et optus extitit: q2 dū cūctis agminib9
angelorum prelatus est/ex eorum comparatione clarior fuit.

K

Dragmā mulier perdit:quid h signat.

Ps. xxj.

L

Dom9 qñ dr euerti. Cōsciētia hois dum perturbat in eo similitudo cōditoris reparatur.

Angelorū ordines sūt nouē.

ad ephe. j.

M

Colos. j.

Ezech. xxviij.

Ibidem.

Lapides nouē preciosi/nouē angelorū ordies signant.

A

Sed cur istos persistentiū angelorū choros enumerando perstrinximus: si non eorum quoq; ministeria subtiliter exprimamus? Greca etenim lingua angeli nuncij: archangeli vero summi nuncij vocantur. Sciēdum vero q angelorum vocabulum/nomen est officij/non nature. Nam sancti illi celestis patrie spiritus/ semper quidem sunt spūs: sed semper vocari angeli nequaq; possunt: q2 tunc solū sunt angeli: cum per eos aliqua nūciātur. Unde e per psalmistā dicitur: Qui facit angelos suos spūs. Ac si patēter dicat: Qui eos quos semp habet spūs: etiā cū voluerit angelos facit. Hi autē q minima nunciant: angeli: qui vero summa annūciant: archāgeli vocantur. Hinc est eni q ad mariā virginē non quilibet angelus/: sed gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministeriū summū angelū venire dignum fuerat: qui summū omniū nūciabat. Qui idcirco etiā priuatis noibus censentur: vt signetur per vocabula etiā in operatione quid valeant. Neq; eni in illa sancta ciuitate quam de visione oīpotentis dei plena sciētia perficit: idcirco propria nomina sortiūtur/ne eorū persone sine noib⁹ sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi veniūt: apud nos etiam noia a ministerijs trahunt. Michael namq;/ quis vt deus? Gabriel autē fortitudo dei: Raphael vero dicitur medicina dei. Et quotiens mire virtutis aliqd agitur: michael mitti perhibetur/vt ex ipso actu et noie detur itelligi: quia nullus potest facere: quod facere preualet deus. Unde et ille antiquus hostis qui deo esse p superbiā similis cōcupiuit/dicens: In celum cōscendā: super astra celi exaltabo soliū meū: sedebo in mōte testamenti/in lateribus aquilonis: ascendā super altitudinē nubium: similis ero altissimo: dum in fine mundi in sua virtute relinquetur extremo supplicio perimendus: cū michaele archāgelo preliatur⁹ esse perhibetur: sicut per ioannem dicitur: Factum est preliū cū michaele archangelo. vt qui se ad dei similitudinē superbus extulerat/p michaelē peremptus discat: quia ad dei similitudinē p superbiā nullus exurgat. Ad mariā quoq; gabriel mittitur: qui dei fortitudo noiatur. Illum quippe nunciare veniebat: qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per psalmistā dicitur: Tollite portas principes vras: et eleuamini porte eternales/et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus fortis et potēs/dūs potēs in prelio. Et rursum: Dūs virtutū ipse est rex glorie. Per dei ergo fortitudinē nunciādus erat/qui virtutū dūs/et potens in prelio contra potestates aereas ad bella veniebat. Raphael quoq; interpretatur (vt diximus) medicina dei: quia videlicet dū Thobie oculos quasi per officiū curationis tetigit: cecitatis eius tenebras tersit. Qui ergo ad curandum mittitur: dignū videlicet fuit vt dei medicina vocaretur. Sed quia angelorū noia interpretādo perstrinximus: nunc superest vt ipsa officiorum vocabula breuiter exequamur. Uirtutes eteni vocātur illi nimirū spūs: per quos signa et miracula frequentius fiunt. Potestates etiā vocantur hi qui hoc potentius ceteris in suo ordine perceperūt/vt eorū ditioni virtutes aduerse subiecte sint: quorū potestate refrenantur: ne corda hominum tantū tentare preualeant: quantū velint. Principatus etiā vocantur: qui ipsis quoq; bonis angelorū spiritib⁹ presunt: qui subiectis alijs dū queq; sunt agenda disponunt/eis ad explenda diuina ministeria principantur. Dūationes autem vocantur: qui etiā potestates principatuū dissimilitudine alta transcendūt. Nam principari est inter reliquos priorē existere. dominari vero est etiam subiectos quosq; possidere. Ea ergo angelorū agmina que mira potentia p̄eminent: pro eo q eis cetera ad obediendū subiecta sunt/dūationes vocantur. Throni quoq; illa agmina sunt vocata/ quibus ad exercēda iudicia semper deus oīpotens preśidet. Quia enim thronos latino eloquio sedes dicimus: throni dei dicti sunt hi qui tanta diuinitatis gratia replentur/ vt in eis dūs sedeat: et per eos sua iudicia decernat. Unde et per psalmistā dicitur: Sedes super thronū/qui iudicas equitatem. Cherubin quoq; plenitudo scientie dicitur. Et sublimiora illa agmina idcirco cherubin vocata sunt: q2 tanto perfectiori scientia plena sunt: quanto claritatem dei vicinius contēplantur: vt sm creature modū/eo plene omnia sciant: quo visioni cōditoris sui per meritū dignitatis appropinquant. Seraphin etiam vocātur illa spirituū sanctorū agmina: que ex singulari propinquitate conditoris sui incōparabili ardent amore. Seraphin nāq; ardentes vel incendentes vocantur. Que quia ita deo coniuncta sunt: vt inter hec z deū nulli alij spiritus intersint: tanto magis ardent: quanto hunc vicinius vident. Quorū profecto flamma amor est: q2 quo subtilius claritatē diuinitatis eius aspiciunt: eo validius in eius amore flāmescūt. Sed quid prodest nobis de angelicis spiritibus ista perstringere: si non studeamus hec etiam ad nostros profectus congrua cōsideratione diriuare? Quia enim superna illa ciuitas ex angelis et hominib⁹ constat/ad quam tantū credimus humanū genus ascendere: quantos illic contigit electos angelos remansisse: sicut scriptum est: Statuit terminos gentium sm numerum angelorum dei: debemus et nos aliquid ex illis distinctionibus supernorū ciuiū ad vsum nostre conuersationis trahere: nosq; ipsos ad incrementa virtutum bonis studijs inflammare. Quia enim illuc tanta ascensura creditur multitudo hominū: quāta multitudo remāsit angelorū: superest vt ipsi quoq; homines qui ad celestem patriam redeunt: ex eis agminib⁹ aliquid illuc reuertētes imitētur. Distincte nāq; conuersationes hominum/singulorū agminū ordinibus congruunt: vt in eorum sortem per cōuersationis similitudinē deputentur. Nam sunt pleriq; qui parua capiunt: sed tamen hec eadem parua pie annunciare fratribus non desistunt. Isti itaq; in angelorū numerū currunt. Et sunt nonnulli qui diuine largitatis munere refecti/secretorū celestiū summa et capere preualent z nūciare. Quo ergo isti/nisi inter archangelorum numerū deputātur? Et sunt alij qui mira faciunt: signa valētes operātur. Quo ergo isti/nisi ad supernarum virtutum sortem z numerū congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant: eosq; virtute orationis et vi accepte potestatis ejiciunt. Quo itaq; isti meritum suum/ nisi inter potestatū celestiū numerū sortiuntur? Et sunt nōnulli qui acceptis virtutibus etiam electorum hoim merita transcendūt: cūq; et bonis meliores sunt: electis quoq; fratribus principantur. Quo ergo isti sortem suā nisi inter principatuum numeros acciplūt? Et sunt nōnulli qui sic in semetipsis cunctis vitijs/omnibusq; desiderijs dūantur: vt ipso iure munditie/dij inter hoies vocētur. Unde et ad Moysen dr: Ecce cōstitui te deū Pharaonis. Quo ergo isti/nisi inter numeros dūationū currūt? Et sunt nōnulli qui dum sibimetipsis vigilanti cura dominātur: dūq; se sollicita intentione discutiunt/diuino timori semper inherentes: hoc in munere virtutis acciplūt: vt iudicare recte z alios possint. Quorum profecto mētibus dum diuina contēplatio presto est: in his velut in throno suo dūs presidens/aliorum facta examinat: et cūcta mirabiliter de sua sede dispensat. Quid ergo isti nisi throni sui conditoris sunt? Uel quo nisi ad supernarum sedium numeros ascribūtur? Per quos dū sancta ecclesia regitur/plerūq; de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Et sunt nonnulli qui tanta dei ac proximi dilectione pleni sunt: vt cherubin iure nominētur. Quia enim (vt prefati sumus) cherubin plenitudo scientie dicitur: et Paulo dicente didicimus quia plenitudo legis est charitas: omnes qui dei et proximi charitate ceteris amplius pleni sunt: meritorum suorum sortem inter cherubin numeros perceperūt. Et sunt nōnulli qui superne contēplationis facibus accēsi/ in solo cōditoris sui desiderio anhelāt: nihil iam in hoc mundo cupiunt: solo eternitatis amore pascūtur: terrena queq; abijciunt: cuncta temporalia mente transcendunt. amant et ardēt: atq; in ipso suo ardore requiescūt. amando ardent: loquendo z alios accendūt: et quos verbo tangunt: ardere protinus in dei amore faciūt. Quid ergo istos nisi seraphin dixerim? quorum cor in igne cōuersum lucet z vrit: quia z mentium oculos ad superna illuminant: et eos cōpungendo in fletibus vitiorum rubiginem purgāt. Qui ergo ita ad amorem sui cōditoris inflāmati sunt: quo nisi inter seraphin numerum sortem sue vocationis acceperunt? Sed hec fratres charissimi me loquente/introrsus vos ad vosmetipsos reducite: secretorum vestrorum merita cogitationesq; discutite. Uidete si quid iam boni vobiscū intus agitis: videte si

Marginalia (left column): Ps.ciij. — Luce.j. — Gabriel archāgel⁹ quare fuit ad Mariā missus. — Michael Gabriel z Raphael qualiter interptanł. — Esa.xiiij. — B — Apoc.xij. — Ps.xxiij. — Ibidem. — Thob.ij. — Angelorū officia. — C — Principari et dūari differūt. — Throni dicuntur sedes. — Ps.ix. — Cherubin dr plenitudo sciētie.

Marginalia (right column): D — Seraphin dicunł ardentes. — Hoies ad celū cū angelis ascēdere cupiētes: ipsos angelos imitari debent. — E — Exo.vij. — F — Ro.xiij. Charitas est plenitudo legis.

G

in numero hoꝝ agminum que breuiter tangēdo pstrinximus/sortem vestre vocationis inuenitis. Ue aūt anime que in se de his bonis que enumerauim⁹/minime aliquid recognoscit. Eiq; adhuc ve deteri⁹ imminet: si et

Gemend⁹ est qui nō gemit.

priuatam se donis intelligit:et nequaq; gemit. Quisq; ergo talis est fratres mei: gemēdus est valde/quia non gemit. Pensemus ergo accepta electoꝝ munera:et virtute qua possumus/ad amorem tāte sortis anhelemus. Qui i se donorum gratiam minime recognoscit/gemat. Qui vo in se minora cognoscit/alijs maiora non inuideat: quia et superne ille distinctiones beatoꝝ spirituum

Angeli s; dionysiū vł visibiliter vł inuisibilit mittūt ad humana solatia.

ita sunt cōdite/vt alie alijs sint prelate. Fertur vo dionysius areopagita/antiquus videlicet ⁊ venerabilis pater/dicere q ex minoꝝ angeloꝝ agminibus foras ad explēdum ministerium vel visibiliter vel inuisibiliter mittūtur: sc; q ad humana solatia aut angeli aut archāgeli veniūt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunq; recedūt: qm ea que preeminēt/vsum exterioris ministerij nequaq; habēt. Cui rei illud videtur esse cōtrarium

Esa.vj.

qđ Esaias dicit: Et volauit ad me vnus de seraphin:et in manu ei⁹ calculus quē forcipe tulerat de altari:et tetigit os meum. Sed in hac pphete sententia vult intelligi/q: ti spūs qui mittūtur/eoꝝ vocabulum percipiūt/quoꝝ officium gerunt. Qui enim vt peccata locutionis incendat/de altari angel⁹ carbonem portat: seraphin vocatur: qđ incēdium dr̄. Huic aūt sensui ⁊ illud creditur

H

non inconueniēter opitulari/qđ per Danielem dicitur:

Dan.vij.

Milia milium ministrabant ei:et decies milies centena milia assistebāt ei. Aliud nāq; est ministrare/aliud assistere: q: ij administrāt deo/qui ad nos nunciādo exeūt. Assistunt vo/qui sic contēplatione intima perfruuntur: vt ad explenda foras opera minime mittantur. Sed q: in quibusdam scripture locis quedā per cherubin/quedam vo per seraphin agi didicimus: vtrum per se hec faciant: an per subiecta agmina agatur (que (sicut dic̄t) in eo q a maioribus veniunt/maiorum vocabula sortiūtur) nos affirmare nolumus/qđ apertis testimonijs nō approbamus. Hoc tamen certissime scimus quia ad explēdum de supernis ministerium alij spiritus alios mit

Zacha.ij. Angel⁹ angelū mittit iterdū.

tunt: Zacharia sc; propheta testante/qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me/egrediebatur:et ecce alius angelus egrediebatur in occursum eius:et dixit ad eū: Curre ⁊ loquere ad puerum istum dicēs: absq; muro habitabitur hierusalem. Dum eñ angelus ad angelum dicit/curre ⁊ loquere: dubium non est q: alius alium mittit. Minora vo sunt que mittuntur: maiora que mittūt. Sed hoc quoq; de ipsis agminibus que mittuntur certum tenemus: q: et cum ad nos veniunt/sic exterius implēt ministerium/vt tamen nunq; desint interi⁹ per contēplationem. Et mittūtur igitur ⁊ assistūt: q: etsi circūscriptus est angelicus spiritus: summus tamen spiritus

I

ipse/q̄ de⁹ est/circūscriptus non est. Angeli itaq; et missi et ante ipsum sunt: quia quolibet missi veniant: intra ipsum currunt. Sciēdum quoq; est: quia plerūq; ipsi beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinū vocabula sortiunt. Thronos eteni.s.sedes dei/ specialē beatorū spirituū ordinē diximus: ⁊ tamen per psalmistā dicitur. Qui sedes super cherubin/appare. quia videlicet

Ps.lxxix. Dñs quare dr̄ sedere sup cherubin.

dum in ipsis distinctionibus agminū cherubin thronis iunguntur: sedere etiā super cherubin dñs ex vicini agminis equalitate perhibetur. Sic quippe in illa summa ciuitate specialia quedā singuloꝝ sunt: vt tamen sint communia omniū: ⁊ quod in se ex parte quisq; habet: hoc in alio ordine totum possidet. Sed idcirco vno eodēq; vocabulo cōmuniter non censentur: vt ille ordo vocari potius rei nomine debeat: qui hanc in munere plenius accepit. Seraphin nāq; incendiū diximus: et tñ amore conditoris simul oēs ardent. Cherubin vero plenitudinē scientie diximus: ⁊ tamen quis ibi aliquid nesciat: vbi ipsum oēs simul fontem sciētie deum vidēt?

Fons sciētie est de⁹.

Throni quoq; illa agmina quibus cōditor presidet/vocātur: sed beatus esse quis potest/nisi creator suus eius menti presideat? Que ergo ex parte ab omnibus habentur: eis in priuato nomine data sunt: qui hec in munere plenius acceperunt: Nam et si qua illic sic alij habent: vt haberi ab alijs nequaq; possint: sicut speciali nomine dñationes et principatus vocantur: cuncta ibi singulorum sūt: quia per charitatē spiritus/ab alio in alijs ha-

bētur. Sed ecce dum celestiū ciuium secreta rimamur: ab expositionis nostre ordine lōge digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos de quibus loquimur/sed redeamus ad nos. Meminisse etenim debemus: quia caro sumus. Taceamus interim de secretis celi: sed ante conditoris oculos/manu penitētie tergamus maculas pulueris nostri. Ecce ipsa diuina misericordia pollicetur

K

Luce.xv. Ezech. xxxiij.

dicens: Gaudiū erit in celo super vno peccatore penitētiam agente. ⁊ tamen per prophetā dñs dicit: Quia quacūq; die iustus peccauerit: oēs iustitie eius in obliuione erunt corā me. Pēsemus si possumus dispensationē superne pietatis: que stantibus/si ceciderint/minatur penam: lapsis vero vt surgere appetant/promittit misericordiam. Illos terret: ne presumant in bonis. istos refouet: ne desperent in malis. Iustus es/iram pertimesce ne corruas: pctōr es/presume de misericordia vt surgas. Ecce autem iam lapsi sumus: stare nequaq; valuimus: in prauis nostris desiderijs iacemus. Sed qui nos condidit rectos: adhuc expectat et prouocat vt surgamus. Sinū sue pietatis aperit: nosq; ad se recipere per penitētiam querit. Sed penitentiā agere dignē nō possumus: nisi modū quoq; eiusdē penitētie cognoscamus. Peni-

Penitentie diffinitio.

tentiā quippe agere/est et perpetrata mala plangere: et plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat/vt tamen alia cōmittat: adhuc penitentiā agere aut dissimulat/aut ignorat. Quid eni prodest si peccata quis luxurie defleat: et tamen adhuc auaritie estib⁹ anhelat?

L

Luxuriā fugere nō prodest si auritiā sequaris.

Aut quid prodest si ire culpas iā lugeat: ⁊ tamen adhuc inuidie facibus tabescat? Sed minus est valde quod diximus: vt qui peccata deploret/ploranda minime cōmittat: et qui plangit vitia/perpetrare vitia timeat. Nam cogitandum summopere est: vt qui se illicita meminit commisisse: a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat: vt q̄ commisit prohibita: sibimetipsi abscidere debeat etiam concessa: et se reprehendat in minimis: qui se meminit in maximis deliquisse. Minima sunt que loquor: si hec ex sacri eloquij testimonijs non affirmo. Lex certe veteris

Exo.xx.

testamenti alienam vxorē concupisci prohibet. A rege vero fortia iuberi militibus/vel desiderari aquā/nō penaliter vetat. Et cuncti nouimus q dauid concupiscen-

ij. Reg.xj

tie mucrone transfixus/alienam coniugē et concupiuit et abstulit. Cuius culpam digna verbera sunt secuta: et

Dauid p penitētiā scelus suū correxit.

malū quod perpetrauit/per penitētie lamenta correxit. Qui cū longe post cōtra hostiū cuneos sederet/aquam bibere de bethleemitica cisterna ex desiderio voluit. Cuius electi milites inter cateruas aduersantium medias erūpentes/aquam quā rex desiderauerat: illesi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus/semetipsum protinus cū periculo militū aquā desiderasse reprehendit: eamq;

j. Para.xj ij. Regū xxiij.

dño fundens libauit: sicut illic scriptū est: Libauit eam dño. In sacrificiū quippe dñi effusa est aqua et conuersa: quia culpam cōcupiscentie mactauit per penitentiā reprehensionis sue. Qui ergo quondā cōcupiscere alie-

M

nam coniugē nequaq; timuit/post etiam quia aquā concupisset/expauit. Quia eni se illicita perpetrasse meminerat: contra semetipsum iam rigidus/etiā a licitis abstinebat. Sic sic agamus penitentiā/vt ea que commisimus perfecte defleamus. Pēsemus supernas diuitias cōditoris nostri. Peccare nos vidit et ptulit. Qui nos ante culpā peccare prohibuit: etiā post culpā expectare ad veniā non desistit. Ecce ipse nos quē despeximus vocat. Auersi ab illo sumus: et tamen nō auertitur. Unde

Esa.xxx.

bene per esaiā dicitur. Et erunt oculi tui videntes preceptorē tuum: et aures tue audient vocē post tergū monentis. Quasi in faciem suam homo monitus est: quando ad iustitiā conditus/precepta rectitudinis accepit. Sed cum hec eadem precepta cōtempsit: quasi conditori suo dorsum mētis i faciē dedit. Sed ecce adhuc post tergū sequitur et monet: quia iam et a nobis contēptus est: et tamē nos adhuc vocare non cessat. Quasi dorsum

Dorsum deo peccādo vtim⁹: et iā nos sustinet.

ei in faciē dedimus: cuius verba despicimus: cuius precepta calcamus. Sed stans post tergū nos auersos reuocat: quia et videt q despicitur: et tamen per precepta clamat: per patientiam expectat. Pensate ergo fratres charissimi/si cuiuslibet vestrum loquēti famulus suus subito supbiret: terga in faciē mitteret: nunqđ nō contēptus dñs ei⁹ superbiā ferret: vulnera districte aīaduer-

A

sionis infligeret? Ecce nos peccando auctori nostro terga in faciē dedimus: & tñ sustinemur. Superbe auersos benigne reuocat: & q̄ ferire nos auersantes potuit/ vt reuertamur/ munera promittit. Tanta ergo cōditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat: vt homo qui malū quod fecit/ experiri percussus poterat/ saltem expectatus erubescat. Rem fratres breuiter refero: quā viro venerabili maximiano tunc patre monasterij mei atq; presbytero/ nūc autē syracusano episcopo narrante cognoui. Hanc autē si solerter auditis: charitati vestre breuiter suffragari credo. Nostris modo temporib⁹ victorinus quidā extitit: qui alio quoq; nomine emilian⁹ appellatus est: non inops substantie iuxta mediocritatē vite. Sed quia plerūq; regnat in rerum opulentia/ carnis culpa: in quodā facinore lapsus est: quod debuisset valde pertimescere: ac de sue mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus/ erexit se contra se: mundi huius omnia dereliquit: monasteriū petijt. In quo nimirū monasterio tāte humilitatis/ tanteq; sibi districtionis extitit: vt cūcti fratres qui illic ad amorem diuinitatis excreuerant/ suam cogerent̄ vitam despicere/ dū illius penitētiam viderent. Studuit nāq; toto mentis adnisu cruciare carnē: voluntates proprias frangere: furtiuas orationes querere: quotidianis se lachrymis lauare: despectū sui appetere: oblatā a fratrib⁹ venerationem timere. Hic itaq; nocturnas fratrū vigilias preuenire consueuerat. Et qr mons in quo monasterium situ̅ est: ex vno latere in secretiore parte pminebat:

Victorini cuiusdam pmēdatio.

Carnis culpa plerunq; regnat in rerum opulentia.

B

illuc cōsuetudinē fecerat ante vigilias egredi: vt se quotidie in fletu penitētie quāto secreti⁹/ tanto liberius mactaret. Contēplabatur nāq; districtionē venturi iudicis sui/ & iam eidē iudici concordās/ puniebat in lachrymis reatū facinoris sui. Quadā vero nocte abbas monasterij vigilans hunc latenter egredientē intuitus/ lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto mōtis latere cerneret in oratione prostratū: expectare voluit quando surgeret/ vt ipsam quoq; longanimitatē orationis eius exploraret: cum subito celitus lux emissa super eum fusa est: qui in oratione prostratus iacebat. Tantaq; se illo in loco claritas sparsit/ vt tota pars regiōis illius ex eadem candesceret. Quā abbas vt vidit: intremuit & fugit. Cumq; post longum hore spatiū/ idem frater ad monasterium redisset: abbas ei⁹ vt disceret an super se effusionem tāti luminis agnouisset: requirere eum studuit/ dicens: Ubi fuisti frater? At ille latere se posse credens/ in monasterio se fuisse respondit. Quod negans abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehēsum: hoc quoq; quod abbatem latebat/ aperuit adiungens. Quādo super me vidisti lucem de celo descēdere: vox etiam pariter venit dicens: Dimissum est tibi peccatum tuum. Et quidem omnipotens deus peccatū eius potuit tacendo laxare. Sed loquendo per vocem/

C

radiando per lumē/ exemplo sue misericordie nostra ad penitētiam voluit corda conuertere. Miramur fratres charissimi q̄ persecutorem suum Saulum dominus de celo prostrauit: de celo allocut⁹ est. Ecce nostris quoq; temporibus peccator et penitens vocem de celestib⁹ audiuit. Illi dictū est: Quid me persequeris? iste vero audire meruit: Dimissum est tibi peccatum tuum. Longe est inferior meritis peccator iste penitens q̄ Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur/ crudelitatem necis anhelante: liceat audenter dicere: quia Saulus propter superbiam vocem increpationis: iste vero propter humilitatem vocem cōsolationis audiuit. Hūc quia humilitas strauerat: diuina pietas erigebat. Illū quia supbia erexerat: diuina seueritas humiliabat. Habete ergo fiduciam fratres mei de misericordia cōditoris nostri: cogitate quid facitis: recogitate que fecistis. Largitatem superne pietatis aspicite: et ad misericordem iudicem dum adhuc expectat: cum lachrymis venite. Considerantes nāq; q̄ iustus sit: peccata vestra nolite negligere. Considerātes vero q̄ pius sit: nolite desperare. Prebet apud deum homini fiduciam deus homo. Est nobis spes magna penitētibus: quia aduocatus noster factus est iudex noster. Qui viuit et regnat cum patre et spiritu sancto in secula seculorum.

Saulum psecutorē suum dn̄s de celo allocut⁹ est. Act.ix.

Iudicem misericordē hic cū lachrymis adire debemus.

Lectio sancti euangelij s̄m Lucam.

In illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Cum audieritis prelia et seditiones/ nolite terreri. Oportet eñ hec primū fieri: sed nondū statim finis. Tūc dicebat illis: Surget gens contra gentem: & regnum aduersus regnū: & terremotus magni erunt per loca: & pestilentie et fames: terroresq; de celo/ et signa magna erunt. Sed ante hec oīa inijcient vobis manus suas/ et persequentur: tradentes in synagogas et custodias: trahentes ad reges & presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quēadmodum respōdeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam: cui non poterunt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem a parentibus & fratribus/ et cognatis/ et amicis: et morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomē meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

D Luce.xxi.

Homilia lectionis eiusdē habita ad populum in basilica sancti Mēne/ die natalis eius.

E

Homilia.xxxv.

Quia longius ab vrbe digressi sumus: ne ad reuertendū nos tardior hora prepediat: necesse est vt expositionē sancti euangelij breuior sermo transcurrat. Dominus ac redemptor noster perituri mundi precurrentia mala denūciat: vt eo minus perturbent venientia: quo fuerint prescita. Minus enim iacula feriunt/ que preuidētur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus: si cōtra hec per prescientie clypeū munimur. Ecce enim dicit: Cum audieritis prelia & seditiones/ nolite terreri. Oportet eñ primū hec fieri: sed nondū statim finis. Pēsanda sunt verba redēptoris nostri: p que nos aliud interius/ aliud exterius passuros esse denunciat. Bella quippe ad hostes pertinent: seditiones ad ciues. Ut ergo nos indicet interius exteriusq; turbari: aliud nos fatetur ab hostibus/ aliud a fratribus perpeti. Sed his malis preuenientibus: qr nō statim finis sequatur: adiungit. Surget gens contra gētem: et regnū aduersus regnū: & terremotus magni erūt per loca: & pestilētie/ et fames: terroresq; de celo/ & signa magna erūt. Uel sicut in quibusdā codicibus inuenitur/ terroresq; de celo/ et tēpestates: atq; post subditur/ & signa magna erūt. Ultima tribulatio multis tribulationibus preuenitur: & per crebra mala que preueniunt: indicātur mala perpetua que subsequunt̄. Et ideo post bella & seditiōes non statim finis: qr multa debēt mala precurrere: vt malum valeant sine fine nunciare. Sed cū tot signa perturbationis dicta sint/ oportet vt eorū cōsideratione breuiter per singula perstringamus: quia necesse est vt alia e celo/ alia e terra/ alia ab elemētis/ alia ab hominib⁹ patiamur. Ait enim. Surget gens cōtra gentē ecce pturbatio hominū. Erunt terremot⁹ magni p loca ecce respectus ire desuper. Erunt pestilentie ecce inequalitas corporū. Erit fames ecce sterilitas terre. Terroresq; de celo et tēpestates ecce inequalitas aeris. Quia ergo omnia consummanda sunt: ante consummationem omnia pturbātur: et qui in cūctis deliquimus: in cūctis ferimur: vt impleatur quod dicitur: Et pugnabit pro eo orbis terrarum: contra insensatos. Omnia nāq; que ad vsum vite accepimus: ad vsum cōuertimus culpe. Sed cuncta que ad vsum prauitatis inflextimus: ad vsum nobis vertūtur vltionis. Tranquillitatē quippe humane pacis ad vsum vertim⁹ vane securitatis. Peregrinationem terre pro habitatione diligim⁹ patrie. Salutē corporum redigimus in vsum vitiorū. Ubertatis abūdantiam non ad necessitatē carnis: sed ad puersitatē intorsi-

Iacula p̄uisa min⁹ feriunt.

Bella & seditiones differūt.

F

Sap.v. Orbis terrarū ptra isensatos pugnabit.

Bonorū peruersitate

Conuertim⁹ ad volu-ptatis p-uersitatē.

G

mus voluptatis. Ipsa serena blādimēta aeris/ad amo-
rem nobis seruire coegimus terrene delectationis. Iu-
re ergo restat vt simul nos omnia feriant/que simul om-
nia vitijs nostris male subacta seruiebāt: vt quot prius
in mūdo incolumes habuimus gaudia/tot de ipso post-
modū cogamur sentire tormēta. Notādū vero quod di-
citur [Terrores de celo et tēpestates] Cū tēpestates hye-
males venire ex ordine soleant tēporū/cur hoc loco tēpe-
states venire in pditionis signū predicunt/nisi q̄ ras tē-
pestates dn̄s venire denūciat: que nequaq̄ ordinē tēpo-
rum seruāt? Que enim ordinate veniūt/in signa nō sunt:
sed tēpestates in signa sunt: que ipsa quoq̄ tēporū statu-
ta cōfundūt. Qđ nos quoq̄ nup experti sum⁹: qui estiuū
tēpus omne conuersum in pluuijs hyemalib⁹ vidimus.
Quia autē cūcta hec non de iniustitia ferientis sunt/sed
de merito mūdi patiētis: facta prauorū hominū premit-
tūtur: cū dicitur. [Sed ante hec omnia incipient vobis
manus suas inijcere: et persequent et tradent vos in syna
gogas: ducētes ad reges et presides propter nomē meū.]
Acsi aperte dicat: Prius corda hominū: et post elemēta
turbantur: vt cum rerū ordo confunditur: ex qua iam re
tributione veniat/demōstretur. Nam q̄uis finis mūdi
ex ipso suo ordine pendeat/peruersiores tamen quosq̄
inueniēs: q̄ digne ruinis illius opprimant/innotescit/
cū subditur. [Ducentes ad reges et presides propter no
mē meū. Cōtingēt autē hec vobis in testimoniū.] In te-

H

Mors iu-storum bo nis est in adiutoriū

stimoniū videlicet quorū/nisi eorū qui aut persequēdo
mortes inferunt: aut vidēdo non mutātur? Mors quip-
pe iustorū bonis in adiutorium est: malis in testimoniū:
vt inde peruersi sine excusatione pereāt: vnde electi exē-
plū capiūt vt viuāt. Sed auditis tot terrorib⁹/turbari
poterant infirmorum corda: atq̄ ideo consolatio adiun
gitur: cū protinus subinfertur: [Ponite ergo i cordib⁹
vestris nō premeditari quēadmodū respondeatis. Ego
enim dabo vobis os et sapientiam: cui nō poterūt resiste-
re et cōtradicere oēs aduersarij vestri.] Ac si aperte mē-
bris suis infirmantib⁹ dicat: Nolite terreri/nolite perti
mescere. vos ad certamē acceditis: sed ego prelior. vos
verba editis: sed ego sum qui loquor. Sequitur. [Tra-
demini autē a parētib⁹ et fratrib⁹/et cognatis/et amicis:
et morte afficient ex vobis.] Minorē dolorē mala inge-

Tormēta a notis il-lata plus nocent q̄ ab ignotis.

Psal. liiij.

runt: que ab extraneis inferūtur. Plus vero in nobis ea
tormenta seuiunt: que ab illis patimur/de quorū menti
bus presumebamus: quia cum dāno corporis/mala nos
cruciant amisse charitatis. Hinc est enim quod de iuda
traditore suo per psalmistā dn̄s dicit: Et quidē si inimi
cus meus maledixisset mihi: supportassem vtiq̄: et si is
qui oderat me: super me magna locutus fuisset/abscon-
dissem me tu iq̄ ab eo. Tu vo homo vnanimis/dux me⁹/
et notus meus: qui simul mecum dulces capiebas cibos:

Psal. xl.

in domo dei ambulauimus cū consensu. Et rursum: Ho
mo pacis mee in quo sperabā: et qui edebat panes meos/

Iudas grauius no cuit dn̄o q̄ si non fuisset de eius fa-milia.

ampliauit aduersum me supplantationē. Ac si de tradi-
tore suo apertis vocibus dicat: Transgressionē eius tā-
to grauius pertuli: quāto hanc ab eo qui meus esse vide
batur: sensi. Omnes ergo electi q̄ summi capitis mēbra
sunt: caput quoq̄ suum in passione sequuntur: vt ipsos
quoq̄ aduersarios in sua morte sentiant: de quorū vita
presumebant: et tanto eis crescat merces operis: quanto

I

eis virtutis lucrum proficit ex aliene dāno charitatis.
Sed q̄ dura sunt que predicūtur de afflictione mortis:
protinus cōsolatio subditur de gaudio resurrectionis/

Capillus incisus nō dolet.

cū dicitur: [Capillus de capite vestro non peribit.] Sci
mus fratres q̄ caro incisa dolet: capillus incisus nō do-
let. Ait ergo martyrib⁹ suis: [Capillus de capite vestro
nō peribit.] videlicet apte dicēs: Cur timetis ne pereat
quod incisum dolet: quādo et illud in vobis perire nō po
test: quod incisum non dolet? Sequitur. [In patientia
vestra possidebitis animas vestras.] Idcirco possessio
anime in virtute patientie ponitur/q̄ radix omniū cu-
stosq̄ virtutum patientia est. Per patiētiam vero possi-
demus animas nostras: q̄ dum nobis ipsis dn̄ari disci-
mus/hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Pa-

Patiētia quid est.

tientia vero est aliena mala equanimiter perpeti: contra
eū quoq̄ qui mala irrogat: nullo dolore morderi. Nam
qui sic proximi mala portat/vt tamen tacitus doleat/et
tempus digne retributionis querat: patientiam non ex-

i. Cor. xiij.

hibet sed ostēdit. Scriptū quippe est: Charitas patiēs

K

est: benigna est. Patiēs nāq̄ est/vt aliena mala toleret:
benigna vero est/vt ipsos etiā quos portat/amet. Hinc

Matth. v.
Luce. vj.

nāq̄ per semetipsam veritas dicit: Diligite inimicos ve
stros: benefacite his qui oderūt vos: orate pro psequen-
tibus et calūniantibus vos. Virtus itaq̄ est corā homi-
nibus/aduersarios tolerare: sed virtus corā deo/dilige

Sacrifi-ciū qđ est deo acce-ptum.

re: quia hoc solum deus sacrificiū accipit/qđ ante eius
oculos in altari boni operis flāma charitatis incendit.
Sciendū vero q̄ plerūq̄ ideo patiētes esse videmur: q̄
retribuere mala nō possumus. Sed qui idcirco malū nō
retribuit: q̄ nequaq̄ valet/proculdubio (vt prediximus)
patiens nō est: quia patientia nō in ostēsione inquiritur:
sed in corde. Per impatientie autē vitium/ipsa virtutū

Prouer. xix.

nutrix doctrina dissipatur. Scriptū nāq̄ est: Doctrina
viri per patientiam noscitur. Tanto ergo quisq̄ minus
ostenditur doctus: quanto conuincitur minus patiens.
Neq̄ enim potest veraciter bona docēdo impēdere: si vi
uendo nesciat equanimiter aliena mala tolerare. Quan
to enim culmine virtus patientie polleat: rursus Salo-

Prouer. xvj.

mon indicat dicens: Melior est patiens viro forti: et qui
dn̄atur animo suo: expugnatore vrbiū. Minor est ergo
victoria/vrbes expugnare: q̄ extra sunt que vincuntur.
Maius autem est qđ per patiētiam vincitur: q̄ ipse a se
animus superat: et semetipsum sibimetipsi subijcit: quan
do eū patientia in humilitate tolerātie sternit. Sciendū
vero est q̄ plerūq̄ euenire patiētibus solet/ vt eo quidē
tēpore quo aduersa patiuntur/vel cōtumelias audiūt/
nullo dolore pulsentur: et sic patientiam exhibeant/vt cu

L

stodire etiam cordis innocentiā curēt. Sed cū post pau
lulum hec ipsa que pertulerint/ad memoriam reuocāt:
igne vehemētissimi doloris instigātur. Argumēta vltio-
nis inquirūt: et māsuetudinem quā tolerātes habuerūt/

Bellū cō-tra duos mouet cal lid⁹ aduer sarius.

in retractatione sua semetipsos diiudicātes pdūt. Calli
dus nāq̄ aduersarius bellum cōtra duos mouet. vnum
videlicet inflāmans/ vt contumelias prior inferat: alte-
rum vero prouocans/vt cōtumelias lesus reddat. Sed
q̄ eius iam victor extitit: quē ad proferēdas ɔtumelias
cōmouit: cōtra illum acrius dolet: quē ad reddēdas in-
iurias cōmouere non potuit. Unde fit vt tota se virtute
contra eū erigat: quē contumelias fortiter pertulisse cō-
siderat. Quem q̄ cōmouere in ipsa iniuriarū iaculatio-
ne non potuit: ab aperto certamine interim recedēs/in
secreta cogitatione/deceptionis tēpus inquirit. Et qui
in publico bello pdidit: ad exhibēdas occulte insidias
exardescit. Quieto nāq̄ iam tēpore ad victoris animū
redit: et vel damna rerum/vel iniuriarū iacula ad memo
riā reducit. Cunctaq̄ que sibi illata sunt/vehemēter ex-
aggerans/fuisse intolerabilia ostendit: et quiescētis ani
mum tāto furore cōturbat: vt plerūq̄ vir patiens illa se
equanimiter tolerasse/etiā post victoriam captiuus eru
bescat: seq̄ non reddidisse cōtumelias doleat: et deterio-
ra rependere/si occasio prebeatur/querat. Quibus ergo
isti sunt similes: nisi his qui p fortitudinē in cāpo victo-

M

res sunt: sed p negligentiam postmodū intra vrbis clau-
stra capiuntur? Quibus isti sunt similes: nisi his quos
irruens grauis languor a vita non subtrahit: sed leniter
veniens recidiua febris occidit? Ille ergo veraciter pa-
tientiam seruat: qui et ad tēpus aliena mala sine dolore
tolerat/et hec eadē retractans/pertulisse se talia exultat:
ne bonū patiētie quietis tēpore pereat/quod in pturba-
tionibus custoditur. Sed q̄ natalem martyris hodier
na die colimus: fratres mei/nequaq̄ nos a virtute eius
patientie estimare extraneos debem⁹. Si enim ad iuuā-
te nos dn̄o virtutē patientie seruare contendimus/et in
pace ecclesie viuimus/et tā martyrij palmā tenem⁹. Duo

Martyrij gn̄a duo sunt.

quippe sunt martyrij genera: vnū in mente: aliud in mē-
te simul et actione. Itaq̄ esse martyres possumus: etiam
si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe
a persequēte/martyrium in aperto opere est. Ferre vero
cōtumelias/odientē diligere/martyrium est in occulta
cogitatiōe. Nam q̄ duo sunt martyrij genera: vnum in
occulto opere/aliud in publico: testatur veritas: que ze-

Mat. xx. et Mar. x.

bedei filios requirit dicens: Potestis bibere calicē quē
ego bibiturus sum? Cui cū protin⁹ responderēt/ Possu
mus: illico dn̄s respōdit dicens: Calicem quidē meū bi-

Matthei. xxvj. et Mar. xiiij.

betis. Quid enim p calicem nisi dolorē passionis accipi-
mus? De quo alias dicit: Pater si fieri potest: transeat a
me calix iste. Et zebedei filij. i. Iacobus et Ioannes non

A

vterq̄ per martyrium occubuit: et tamen q̄ vterq̄ calicē
biberet/audiuit. Joannes nāq̄ nequaq̄ per martyrium
vitā finiuit: sed tamen martyr extitit: q: passionē quā nō
suscepit in corpore: seruauit in mente. Et nos ergo hoc
exemplo sine ferro esse possum⁹ martyres: si patientiam
veraciter in animo custodimus. Nō ab re arbitror fra-
tres charissimi/si vnū vobis exemplū seruāde patientie
ad edificationē loquar. Fuit quidā diebus nostris Ste-
phan⁹ noie: pater monasterij iuxta reatine vrbis menia
cōstituti: vir valde sanct⁹/virtute patiētie singularis. Et
supsunt multi qui illū nouerūt: eiusq̄ vel vitā: vel obitū
narrant. Erat aūt huius lingua rustica: sed docta vita.
Hic pro amore celestis patrie cūcta despexerat: possi de-
re aliqd in hoc mūdo fugiebat. Tumult⁹ deuitabat ho-
minum: crebris ac prolixioribus orationibus intentus
erat. Uirtus tamē patientie in eo vehemēter excreuerat
ita vt eum sibi amicū crederet: qui sibi molestie aliquid
irrogasset. Reddebat cōtumelijs gratias. Si qd in ipsa
sua inopia damnū fuisset illatū: hoc maximū lucrum pu-
tabat. Omnes suos aduersarios nihil aliud q̄ adiuto-
res estimabat. Hunc cum dies mortis egredi de corpo-
re vrgeret: conuenerunt multi: vt tā sancte anime de hoc
mūdo recedēti/suas animas cōmendarent. Cūq̄ circa
lectū illius hi qui conuenerāt/oēs assisterent: alij corpo-
reis oculis ingredientes angelos viderūt: sed dicere ali-
quid nullo modo potuerūt. Alij omnino nihil viderunt:
sed oēs qui aderāt/ita vehemētissimus timor pculit: vt
nullus egrediēte illa sancta anima/illic stare potuisset.

Patiētie seruande exēplū sin gulare.

Aduersa- rij possunt dici adiu- tores.

B

Et hi ergo qui viderāt: et hi qui omnino nihil viderant:
vno omnes timore perculsi et territi fugerunt. Nullusq̄
illic assistere illo moriente potuit. Pēsate ergo fratres/
omnipotens deus qualiter terreat quādo districtus iu-
dex venturus est: si sic assistētes terruit: quādo gratus re-
munerās venit: aut qualiter timeri potest/cū videri po-
terit: si sic mētes presentium strauit et quādo videri non
potuit. Ecce fratres charissimi seruata illa in ecclesiasti-
ca pace patientia/ad quantū hunc retributionis culmē
erexit. Quid huic suus cōditor iat⁹ dedit: de quo nobis
tantā gloriam in die eius exitus et foris innotuit? Qui-
bus hunc credemus nisi sanctis martyrib⁹ sociatū/quē
attestātibus corporeis quoq̄ oculis/a beatis spiritib⁹
pstat esse susceptū? Nullo iste gladio pcussus occubuit:
et tamē coronā patiētie quā in mente tenuit/in egressio-
ne percepit. Probamus quotidie verum esse quod ante
nos dictū est: q: sancta ecclesia electorū floribus plena/
habet in pace lilia: in bello rosas. Sciēdum preterea est
q̄ tribus modis virtus patiētie exerceri solet. Alia nāq̄
sunt que a deo: alia que ab antiquo aduersario: alia que
a proximo sustinemus. A proximo nāq̄ psecutiones/dā-
na/et cōtumelias: ab antiquo vero aduersario tentamen
ta: a deo autē flagella toleramus. Sed in his omnib⁹ tri-
bus modis vigilanti oculo semetipsam debet mens cir-
cūspicere: ne contra mala proximi ptrahatur ad retribu
tionem mali: ne cōtra tentamēta aduersarij seducat ad
delectationē vel consensum delicti: ne cōtra flagella opi

Patiētie virt⁹ trib⁹ modis ex- erceri so- let.

C

ficis ad excessum prorūpat murmurationis. Perfecte enī
aduersarius vincitur: quādo mens nostra et inter tenta-
mēta eius ad delectationē atq̄ consensum nō trahit: et
inter cōtumelias proximi custoditur ab odio: et inter fla
gella dei cōpescitur a murmuratiōe. Nec hec agētes/re-
tribui nobis bona presentia requiramus. nam pro labo-
re patientie bona speranda sunt sequētis vite: vt tūc pre
mium nostri laboris incipiat: quando omnis iam labor
funditus cessat. Unde et per psalmistā dicitur: Non in fi-
nem obliuio erit pauperis: patientia pauperū non peri-
bit in finē. Quasi enim perijsse patientia pauperū cerni-
tur/cū nihil pro illa in hac vita humilib⁹ recompensat.
Sed patientia pauperū in finē non peribit: q: tunc eius
gloria percipitur: cū simul omnia laboriosa terminant.
Seruate ergo fratres in mēte patientiam: eamq̄ cū res
exigit: exercete in operatione. Nullum vestrū ad odium
proximi/contumeliosa verba cōmoueāt: nulla peritura-
rum rerū dāna pturbent. Si enim fixa mēte mā sura dā-
na ptimescitis: dāna rerū transeūtium grauia non puta
tis. Si eterne retributionis gloriā pcupiscitis: de tēpo-
rali iniuria nō doleti. Tolerate ergo aduersarios vros:
sed vt fratres diligite/quos toleratis. Eterna premia p
dānis tēporalibus querite. Nec quisq̄ vestrū suis se vi-

Psal.ix.

Patiētia est exercē- da in ope- ratione.

ribus hāc implere posse confidat: sed obtinete precibus
vt ipse hanc qui imperat/prestet. Et scimus quia peten-
tes libenter exaudit/quando hoc petitur largiri quod
iubet. Cum continuo pulsatur in prece: concite opitula
tur in tentatione Jesus Christus dominus noster: qui
cum patre et spiritu sancto viuit et regnat deus in secula
seculorum Amen.

D

¶ Lectio sancti euangelij fm Lucam.

In illo tēpore. Dixit dñs Jesus
discipulis suis parabolam hāc.
Homo qdā fecit cenā magnā:
et vocauit multos: et misit ser-
uum suū hora cene dicere inui-
tatis vt venirent: q: iam para-
ta sunt omnia. Et ceperunt oēs simul excusare.
Primus dixit ei. Uillam emi: et necesse habeo
exire et videre illam. Rogo te: habe me excusa-
tum. Et alter dixit. Juga boum emi quinq̄: et
eo probare illa. Rogo te: habe me excusatū. Et
alius dixit: Uxorem duxi: et ideo nō possum ve
nire. Et reuersus seruus nūciauit hec dño suo.
Tūc iratus paterfamilias dixit seruo suo. Exi
cito in plateas et vicos ciuitatis: et pauperes ac
debiles/cecos et claudos introduc huc. Et ait
seruus: Domine factū est vt imperasti: et adhuc
locus est. Et ait dñs seruo. Exi in vias et sepes
et compelle intrare: vt impleatur domus mea.
Dico autē vobis q̄ nemo virorum illorum qui
vocati sunt/gustabit cenam meam.

Luc.xiiij.

E

¶ Homilia lectionis eiusdem habita ad popu
lum in basilica beatorum apostolorū Philippi
et Jacobi: Dominica secunda post trinitatem.

Homilia.xxxvj.

Hoc distare fratres charissimi īter delicias cor
poris et cordis solet: q̄ corporales delicie cum
non habētur/graue in se desiderium accēdūt:
cū vero auide edūtur: comedentē protinus in fastidium
per satietatē vertūt. At cōtra spiritales delicie cū nō ha
bentur/in fastidio sunt: cū vero habent/in desiderio: tan
toq̄ a comedēte amplius esuriūtur/quāto et ab esurien-
te amplius comedunt. In illis appetit⁹ placet: experiē-
tia displicet. In istis appetit⁹ vilis est: et experientia ma
gis placet. In illis appetitus saturitatē: saturitas fasti-
dium generat. In istis autē appetitus saturitatē: satu-
ritas appetitū parit. Augēt enim spiritales delicie desi
derium in mēte dum satiant: q: quāto magis earū sapor
percipit: eo amplius cognoscitur qd auidius ametur.
Et idcirco nō habite amari nō possunt: q: earum sapor
ignorat. Quis enī amare valeat qd ignorat? Proinde
psalmista nos admonet dicēs: Gustate et videte qm̄ sua-
uis est dñs. Ac si aperte dicat: Suauitatē eius nō agno-
scitis: si hanc minime gustatis. Sed cibū vite ex palato
cordis tāgite: vt probātes eius dulcedinē amare valea-
tis. Has autē homo delicias tunc amisit: cū in paradiso
peccauit: extra exijt: os a cibo eterne dulcedinis clausit.
Unde nos quoq̄ nati in huius peregrinationis erūna/
huc fastidiosi iam venimus: nescimus quid desiderare
debeamus. Tantoq̄ se amplius fastidij nostri morbus
exaggerat/quāto se magis ab esu illius dulcedinis ani-
mus elongat. Et eo iam internas delicias non appetit/
quo eas comedere diu lōgeq̄ desueuit. Fastidio ergo no
stro tabescimus: et longa inedie peste fatigamur. Et q:
gustare intus nolumus paratā dulcedinem: amamus fo
ris miseri famē nostrā. Sed superna nos pietas nec de-
serētes se deserit. Contēptas enim illas delicias ad me-
morie nostre oculos reuocat: easq̄ nobis pponit: in pro-
missione torporem excutit: atq̄ vt fastidium nostrum re
pellere debeamus/inuitat. Ait nāq̄. [Homo quidā fecit
cenam magnā: et vocauit multos.] Quis iste homo est ni
si ille de quo p prophetā dicitur: Et homo est: et quis co-
gnouit eū? Qui fecit cenam magnam: q: satietatē nobis

Corpis et cordis de- licie pluri mū iter se differunt.

F

Ps.xxxiij.

Multi sūt q̄ nesciunt qd deside- rare de- beant.

Cenā ma- gnā fecit dñs.

G dulcedinis interne preparauit. Qui vocauit multos: sed pauci venerũt: q nõnunq ipsi qui ei p fidẽ subiecti sunt/ eterno eius conuiuio male viuendo cõtradicũt. Sequitur: | Misit autẽ seruũ suũ hora cene dicere inuitatis vt venirẽt. | Quid hora cene nisi finis est mũdi? In quo nimirum nos sumus: sicut iam dudũ Paulus testatur: dicẽs. Nos sumus in quos fines seculoꝝ deuenerũt. Si ergo iã hora cene est cũ vocamur/ tãto minus nos debem⁹ excusare a conuiuio dei/ quãto propinquasse iã cernim⁹ finẽ seculi. Quo enim pensamus q nihil est qđ restat/ eo debemus ptimescere/ ne tempus gratie quod presto est/ pereat. Idcirco autẽ hoc conuiuium dei nõ prandium/ sed cena vocatur: quia post prãdium cena restat: post cenam vero cõuiuiũ nullũ restat. Et q eternũ dei cõuiuiũ nobis in extremo preparabitur: rectũ fuit vt hoc nõ prãdium sed cena vocaret. Sed quis p hunc seruũ qui a patrefamilias ad inuitandũ mittitur: nisi predicatorũ ordo designat? De quo videlicet ordine q̃uis adhuc indigni existimus: q̃uis peccatorũ ponderibus grauamur: et nos tamẽ in istis dieb⁹ sumus: z cũ de edificatione vestra aliquid vobis loquor: hoc est qđ ago. Seruus enim sum summi patrisfamilias. Cũ vos admoneo ad contẽptũ seculi/ inuitare vos venio ad cenã dei. Nemo me ꝓpter me hoc in loco despiciat. Et si ad inuitãdũ nequaq dignus appareo/ sed tamẽ magne sunt delicie quas promitto. Sepe fratres mei solet euenire qđ dico: vt persona potens famulum habeat despectũ: cũq p eũ suis forte vel extraneis aliqđ respõsum mandat/ nõ despicitur psona loquẽtis serui: q seruatur in corde reuerẽtia mittentis dñi. Nec pẽsant qui audiunt p quẽ/ sed quid vel a quo audiant. Ita ergo fratres/ ita vos agite: z si nos fortasan digne despicitis: in mente tamẽ vestra vocãtis dñi reuerẽtiã seruate. Cõuiue fieri summi patrisfamilias libẽter obedite. Corda vestra discutite: atq ex eis mortale fastidiũ pellite. Ad repellendũ nãq fastidiũ vestrũ iã parata sunt omnia. Sed si adhuc carnales estis/ fortasse epulas carnales inquiritis. Ecce ipse carnales epule in spiritale vobis alimẽtũ conuerse sunt. Ad abstergẽdum nãq mentis vestre fastidium/ in cena dei ille vobis singularis agnus est occisus. Sed quid agimus: qui hoc quod subiungitur/ adhuc fieri a multis videm⁹? Et ceperũt simul oẽs excusare. | Offert deus quod rogari debuerat: nõ rogatus dare vult/ quod vix sperari poterat q dignaretur largiri postulatus: z tamẽ contẽnit. Contẽptoribus vero paratas delicias refectionis eterne denũciat: z tamẽ simul oẽs excusãt. Ponam⁹ ante oculos mẽtis minima: vt possim⁹ digne pẽsare maiora. Si quispiam potens ad inuitãdũ quẽlibet pauperem mitteret/ quid fratres rogo/ quid paup ille faceret/ nisi de eadem sua inuitatione gauderet: responsum humile redderet: vestẽ mutaret: ire quãtocyus festinaret: ne prior se ad potentis conuiuium alter occurreret? Homo ergo diues inuitat/ et pauper occurrere festinat. Ad dei inuitamur conuiuium: et excusamus. Sed ecce inter hec estimare possum: quid sibi corda vestra respondeant. Occultis enim fortasse sibimet cogitationibus dicunt: Excusare nolumus. Ad illud enim superne refectionis cõuiuium et vocari z peruenire gratulamur. Loquentes vobis talia mentes vestre verum dicunt: si non plus terrena q̃ celestia diligũt: si non amplius rebus corporalibus q̃ spiritalibus occupãtur. Unde hic quoq ipsa excusantium causa subiũgitur: cum protinus subinfertur: | Primus dixit. Villam emi/ z necesse habeo exire videre illam. rogo te habe me excusatũ. | Quid p villã/ nisi terrena substãtia designatur? Exit ergo videre villam: qui sola exteriora cogitat propter substantiam. | Alter dixit: Iuga boum emi quinq: z eo ꝓbare illa. rogo te habe me excusatum. | Quid in quinq iugis boum: nisi quinq corporis sensus accipim⁹? Qui recte quoq iuga vocati sunt: q in vtroq sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus q interna cõprehẽdere nesciunt: sed sola exteriora cognoscũt/ z deserentes intima/ ea que extra sunt tangunt: recte p eos curiositas designatur. Que dũ alienã querit vitã discutere/ semp sua intima nesciẽs/ studet exteriora cogitare. Graue nãq curiositatis est vitiũ: que dũ cuiuslibet mentẽ ad inuestigandã vitã proximi exterius ducit: semp ei sua intima abscõdit: vt aliena sciẽs/ se nesciat: et curiosi enim⁹ quãto perit⁹ fuerit alieni meriti: tãto fiat ignarus sui. Propter hoc nãq z de eisdem quinq iugis boum dicitur. | Eo ꝓbare illa. rogo te/ habe me excusatũ. | Ipsa enim excusantis verba a vitij sui significatione non discrepãt: dũ dicit/ eo probare illa: q videlicet aliquãdo pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notãdũ est q z is qui propter villam: z is qui propter ꝓbanda iuga boum a cena sui inuitatoris excusat: humilitatis verba permiscet dicens: | Rogo te/ habe me excusatũ. | Dũ eni dicit/ rogo te: z tamẽ venire contẽnit: humilitas sonat in voce: superbia in actiõe. Et ecce hec diiudicat prau⁹ quisq cũ audit: nec tamẽ ea q̃ diiudicat/ agere desistit. Nam dũ cuilibet puerse agẽti dicimus/ cõuertere: deũ sequere: mũdum relinque: vbi hunc nisi ad dñicam cenã vocamus? Sed cũ respondet/ ora pro me: q peccator sum: hoc facere non possum: qđ aliud agit/ nisi et rogat z excusat? Dicens nãq peccator sum/ humilitatẽ insinuat: subiungẽs autẽ/ cõuerti nõ possum: supbiam demonstrat. Rogãdo ergo excusat: qui z humilitatem supducit in voce: et supbiam exercet in actione. | Alius autẽ dixit: Uxorẽ duxi: z ideo nõ possũ venire. | Quid p vxorẽ nisi voluptas carnis accipitur? Nã q̃uis bonum sit coniugiũ/ atq ad propagãdã sobolem prouidentia diuina constitutũ/ nõnulli tamẽ nõ p hoc fecũditatem prolis/ sed desideria expetũt voluptatis: et idcirco p rem iustã significari potest nõ incõgrue res iniusta. Ad cenã ergo nos eterni conuiuij summ⁹ paterfamilias inuitat: sed dũ alius auaritie/ alius curiositati/ alius voluptati carnis est deditus/ nimirũ reprobi simul omnes excusant. Dũ hũc terrena cura occupat: illũ alieni actus sagax cogitatio deuastat: alterius etiã mentẽ voluptas carnalis inquinat: fastidiosus quisq ad eterne vite epulas nõ festinat. Sequitur. | Reuersus seruus/ nunciauit hec dño suo. Tunc iratus paterfamilias dixit seruo suo: Exi cito in plateas et vicos ciuitatis: z pauperes/ debiles/ cecos z claudos itroduc huc. | Ecce q terrene substãtie plus iusto incũbit/ venire ad dñicam cenam recusat: qui labori curiositatis insudat/ preparata vite alimenta fastidit: qui carnalibus desiderijs inseruit/ spiritalis cõuiuij epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt: pauperes eligũtur. Cur hoc? quia iuxta Pauli vocem/ infirma mũdi elegit deus: vt cõfundat fortia. Sed notãdum nobis est quomodo describãtur qui ad cenã vocantur z veniunt. Pauperes z debiles dicũtur/ qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nã pauperes et quasi fortes sunt: qui z positi in pauptate superbiunt. Ceci vero sunt: qui nullum ingenij lumen habẽt. Claudi quoq sunt: q rectos gressus in opatiõe nõ habẽt. Sed dũ moꝝ vitia in mẽbrorũ debilitate signãtur: profecto liquet q sicut illi peccatores fuerũt/ qui vocati venire noluerũt: ita hi quoq peccatores sunt/ qui inuitantur et veniunt. Sed peccatores supbi respuuntur: vt peccatores humiles eligãtur. Hos itaq elegit deus/ q̃s despicit mũdus: q plerũq ipsa despectio hominẽ reuocat ad semetipm. Is enim qui patrẽ reliquit: z partẽ substãtie quã pceperat ꝓdige expẽdit: postq̃ esurire cepit: in se reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abũdant panib⁹? Lõge quippe a se discesserat: quãdo peccabat. Et si nõ esurisset: in semetipm minime redijsset: quia postq̃ terrenis rebus indiguit/ tunc cogitare cepit quid de spiritalibus amisit. Pauperes ergo z debiles, ceci et claudi vocãtur z veniunt: q infirmi quiq/ atq in hoc mũdo despecti/ plerũq tãto celerius vocem dei audiunt: quãto z in hoc mũdo non habẽt vbi delectẽtur. Quod bene amalechitarũ puer ille egyptius designat: qui amalechitis predãtibus atq currẽtibus eger remãsit in via: z fame sitiq aruit. Quẽ cũ Dauid inuenit: ei cibũ potũq prebuit: qui ilico conualescens dux Dauid factus est. Conuiuantes amalechitas reperit: z eos qui se debilem reliquerãt: cum magna fortitudine prostrauit. Amalechita quippe populus lambẽs vocatur. Et quid p lãbentẽ populũ/ nisi mentes seculariũ designant? Que terrena cuncta ambiendo quasi lambunt: dũ solis tẽporalibus delectantur. Quasi enim populus lãbens predã facit: dũ terrena diligentes/ lucra de alienis dãnis exaggerãt. Sed puer egyptius eger in via relinquitur: q peccator quisq dũ infirmari ab huius mũdi statu ceperit/ mox secularibus mẽtibus in despectũ venit. Quẽ tñ Dauid inuenit: eiq cibũ et potũ prebet: q manu fortis dñs abiecta mũ

1 Corin. x.

Cena facta nullũ restat cõuiuium.

Nũcij verba q̃nq nõ despiciũt non ꝓpter ipm sed ꝓpter dñm mittentẽ.

H

I

Uille terrenã substantiam signat.

Boũ q̃nq iuga q̃nq sensus representãt.

Cõiugiũ bonũ est.

L

Auaritia: curiositas z voluptas priuãt homines cena dñica.

j. Cor. j.

Paupes z debiles q̃ dicũtur

M

De⁹ elegit q̃s mund⁹ despicit.

Luce. xv.

j. reg. xxx.

Amalechita popul⁹ lãbẽs vocatur.

A di non despicit: et plerūq; eos qui sequi mūdum minime valentes/quasi in via remanēt: ad amoris sui gratiā cōuertit: eisq; verbi sui cibū potūq; porrigit: et quasi duces sibi in via eligit/dū suos etiam predicatores facit. Dum eni Christū peccatorū cordib⁹ inserūt: quasi Dauid sup hostes ducūt. Qui cōuiuātes amalechitas velut Dauid gladio feriunt: qꝛ supbos quosq; qui se in mūdo desperarant/dñi vir tute psternūt. Puer ergo egyptius qui in via remāserat/amalechitas interfecit: qꝛ plerūq; ipsi mētes secularium predicādo superāt/qui prius cū secularibus in hoc mūdo currere nō valebāt. Sed deductis ad cenā pauperibus/quid puer subiūgat audiamus. [Domine factū est vt imperasti: et adhuc locus est.] Multi tales ad cenā dñicam ex iudea collecti sūt: sed multitudo que ex israelitico populo credidit: locū superni cōuiuij non impleuit. Intrauit iā frequētia iudeorū: sed adhuc locus vacat i regno/vbi suscipi debeat numerositas gētium. Unde et eidē seruo dicit: [Exi in vias et sepes: et cōpelle intrare: vt impleat dom⁹ mea.] Cū de vicis et plateis ad cenā quosdā dñs inuitat: illū videlz populū designat/qui tenere legē sub vrbana conuersatiōe nouerat. Cū vero cōuiuas suos colligi ex vijs et sepib⁹ pcipit/nimirū agrestē populū colligere/id est gētilē querit: de cuius significatiōe p psalmistā dicit: Tūc exultabūt oia ligna siluarū ante faciem dñi/qm venit. Ligna eni silue/gētes vocate sunt: qꝛ in infidelitate sua torte et infructuose semp fuerūt. Qui ergo ex illo agresti vsu cōuersi sunt/ad cenā dñicam quasi ex sepib⁹ venerūt. Notandū vero

Psā.xcv.

Gentiles vocati sūt ligna silue

B est q in hac inuitatione tertia non dicitur inuita: sed cōpelle intrare. Alij enim vocātur/et venire cōtēnunt. Alij vocātur et veniunt. Alij autē nequaq̄ dicitur qꝛ vocant sed cōpellūtur vt intrēt. Uocātur et venire cōtēnunt: qui donum quidē intellect⁹ accipiunt: sed eūdem intellectū operibus nō sequūtur. Uocātur et veniūt: qui acceptam intellectus gratiam operādo pficiunt. Quidam vero sic vocantur/vt etiam cōpellantur. Nam sunt nonnulli: qui bona facienda intelligūt: sed hec facere desistūt. Uident que agere debeāt: sed hec ex desiderio nō sequūtur. His plerūq; (vt superius diximus) cōtingit: vt eos in carnalibus desiderijs suis mūdi huius aduersitas feriat: apprehendere tēporalem gloriam conentur/et nequeant: et dū per alta pelagi quasi ad grādiores curas huius seculi nauigare proponunt/semp aduersis flatibus ad delectionis sue littora repellantur. Cūq; se frangi in desiderijs suis/aduersante mūdo cōspiciunt/ quid de se auctori suo debeāt pmonent: ita vt ad eū erubescētes redeāt/qui eū supbiētes pro mūdi amore deserebāt. Sepe nāq; nōnulli ad tēporalem gloriā proficere volentes/aut longa egritudine tabescūt: aut afflicti iniurijs pcidūt: aut percussi grauibus dānis affligūtur: et in mūdi dolore vident: qꝛ nihil confidere de eius voluptate debuerūt: seq; ipsos in suis desiderijs reprehēdentes: ad deū corda cōuertunt. De his quippe dñs p prophetā dicit: Ecce ego sepiam viā tuā spinis/et sepiā eā maceria: et semitas suas nō inueniet: et sequet amatores suos: et nō apphēdet eos. queret/et nō inueniet eos: et dicet. Uadā et reuertar ad virū meū priorē: qꝛ bene mihi erat tunc magis q̄ nūc. Uir vniuscuiusq; fidelis aie de⁹ est: qꝛ hec videlicet ei est cōiuncta p fidē. Sed illa que cōiuncta deo fuerat aīa: amatores suos sequit: quādo mens que iam p fidē credidit/adhuc se immūdis spiritibus in operatione substernit: mūdi gloriam querit: carnali delectatione pascit: ex quisitis voluptatibus nutritur. Sed plerūq; omnipotens deus talem animā misericorditer respicit/et ei⁹ voluptatibus amaritudines pmiscet. Unde dicit: Ecce ego sepiā vias tuas spinis. Uie etenī nostre spinis septe sunt/quādo in hoc qđ male cupimus/dolorum pūctiones inuenimus. Et sepiam eas maceria: et semitas suas nō inueniet. Uie nostre maceria sepiūtur: cum desiderijs nostris dure in hoc mūdo obiectiones resistūt. Et semitas nostras inuenire nō possumus: qꝛ hoc quod male querimus: adipisci prohibemur. Et sequet amatores suos/et non apprehendet eos: queret/et non inueniet eos: qꝛ malignos spirit⁹ qb⁹ se in suis desiderijs anima subdidit/ad desideriorū suorū effectū minime cōprehendit. Sed ex hac salubri aduersitate quāta vtilitas nascatur/adiūgit cū subditur/Et dicet: Uadā et reuertar ad virū meū priorē: quia bene mihi erat tunc magis q̄ nunc. Postq̄

Gloriā tēporalem multi conant apphēdere: et nequeūt.

Osee.ij.

C

Uir cuiusq; fidelis aie de⁹ est.

Osee.ij.

Uie nr̄e maceria sepiūtur.

ergo vias suas spinis septas inuenit: postq̄ amatores suos apprehēdere nō valet: ad amorē viri prioris redit: qꝛ plerūq; postq̄ in hoc mūdo nō possum⁹ obtinere que volum⁹: postq̄ in terrenis desiderijs de impossibilitate lassamur: tūc ad mentē deū reducimus: tunc placere incipit quod displicebat: et is cuius nobis amara fuerant precepta: repēte dulcescit i memoria: et peccatrix anima que adultera conata est esse: nec tamen apto ope potuit: decernit esse fidelis coniunx. Qui ergo huius mūdi aduersitatibus fracti/ad dei amorem redeūt: atq; a presentis vite desiderijs corriguntur: quid isti fratres mei nisi compellūtur vt intrent? Sed valde est tremenda sententia que protinus subinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite fratres et dñi mei: Inquātū peccatores/fratres mei: inquātū iusti/dñi mei. Intēta hanc aure pcipite/vt tāto eā minus sentiatis in examine: quāto nūc audistis formidolosius in predicatiōe. Ait eni: [Dico autē vobis: q nemo virorū illorū qui vocati sunt: gustabit cenam meā.] Ecce vocat p se/vocat p angelos/vocat per patres/vocat p prophetas/vocat p apostolos/ vocat p pastores/vocat etiam p nos/vocat plerūq; p miracula/ vocat plerūq; p flagella/ vocat aliquādo p huius mūdi prospera/vocat aliquādo p aduersa. Nemo contēnat: ne dū vocatus excusat: cū voluerit intrare non valeat. Audite quid sapientia per Salomonē dicat: Tunc inuocabunt me/et nō exaudiam: mane cōsurgent/et nō inuenient me. Hinc est qđ fatue virgines tarde venientes clamant dicētes. Domine dñe aperi nobis. Sed iam tūc aditum querētibus dicitur: Amen amen dico vobis: nescio vos. Quid inter hec fratres charissimi nisi relinquere omnia debemus: curas mūdi postponere: solis desiderijs eternis inhiare? Sed hec paucis data sunt. Admonere vos volo/vt relinquatis omnia: sed nō presumo. Si ergo cūcta mūdi relinquere nō potestis: sic tenete que hui⁹ mundi sunt/vt tamē per ea non teneamini in mūdo: vt terrena res possideat/nō possideat: vt sub mētis vestre sit dominio quod habetis: ne mēs vestra dū terrenarū rerum amore vincitur: a rebus suis ipsa magis possideat. Sit ergo res tēporalis in vsu: eterna in desiderio. Sit res temporalis in itinere: desideretur eterna in puētione. Quasi ex latere respiciatur quicquid in hoc mundo agit. Ante nos autem tendant mentis oculi: dum tota intētione illa cōspiciunt: ad que puenimus. Extirpentur funditus vitia: non solum ab actu operis: sed etiam a cogitatione cordis euulsa. Non nos voluptas carnalis/nō sollicitudo curiositatis/nō estus ambitionis a dñica cena prepediat: sed ipsa quoq; honesta que in mūdo agimus: quasi ex quodā mētis latere tāgamus: vt terrena q̄libet sic nostro corpori seruiant: quatenus cordi minime obsistant. Non ergo fratres audemus vobis dicere/vt omnia relinquatis: sed tamen si vultis/omnia etiam retinēdo relinquitis: si sic tēporalia geritis/vt tamē tota mente ad eterna tendatis. Hinc etenim Paulus apostolus dicit: Tēpus breue est. reliquū est vt qui habent vxores/tanq̄ nō habētes sint: et q flēt/tanq̄ nō flētes: et qui gaudēt/tanq̄ non gaudētes: et qui emunt/tanq̄ non possidētes: et qui vtuntur hoc mundo/tanq̄ non vtantur. preterit enim figura hui⁹ mūdi. Uxorē nāq; habet sed quasi nō habēs/qui sic scit debita carnis exsoluere: vt tamen p ea mūdo tota mente non cogatur inherere. Nam cū idem rursum egregius predicator dicat: Qui habet vxorē/cogitat q̄ sunt huius mūdi/quomodo placeat vxori: ille vxorē habet quasi non habens: qui sic studet placere coniugi: vt tamen non displiceat cōditori. Flet quoq;/sed tanq̄ nō fleat/qui sic tēporalibus dānis affligit: vt tamē de eternis lucris semp animū cōsoletur. Gaudet vero: sed tanq̄ non gaudeat/qui sic de tēporalibus bonis hilarescit: vt tamen semp tormenta perpetua consideret: et in hoc q mentem gaudio subleuat: hanc continuo pondere proui di timoris premat. Emit aūt sed quasi nō possidēs: qui et ad vsum terrena preparat: et tamē cauta cogitatiōe puidet q hec citius relinquat. Mundo quoq; vtitur/sed quasi non vtatur/qui et necessaria cuncta exterius ad vite sue ministerium redigit: et tamē hec eadē non sinit sue mēti dñari: vt subiecta foris seruiāt: et nunq̄ intētionem animi ad alta tēdētis frangāt. Quicūq; ergo tales sunt: eis pfecto terrena omnia nō ad desideriū/sed ad vsum assunt: qꝛ rebus quidem necessarijs vtūtur: sed nihil ha:

D

Cōpellūt aliq intrare ad cenā domini.

Deus nos vocat multipliciter.

Prouer.j.

Mat.xxv.

E

Bona mūdana qualiter sūt tenenda.

Oīa relinq̄re possum⁹ etiā retinendo.

j.Cor.vij.

F

Idem in eodem.

Gaude sz tanq̄ non gaudeas.

G

bere cum peccato cupiũt. De ipsis quoq; rebus habitis quotidie mercedes acquirũt: ⁊ plus gaudẽt bono opere ꝙ bona possessione. At ne aliquibus ista difficilia esse videantur: rem de psona refero: quã multi vestrũ mecũ noverunt. Quã videlicet rem ipse ante trienniũ in Cẽtũcellensi vrbe a psonis fidelibus didici. Nup nãq; in eadem ciuitate Theophani⁹ comes fuit/ vir misericordie actibus dedit⁹/ bonis operibus intẽtus/ hospitalitati precipue studens. Exercẽdi comitatus actibus occupatus/ agebat terrena ⁊ tẽporalia: sed vt post ex fine ei⁹ claruit/ magis ex debito ꝙ ex intẽtione. Nam cũ appropinquãte mortis eius tẽpore/ grauissima aeris tẽpestas obsisteret/ ne ad sepelliendũ duci potuisset: eũq; coniunx sua cũ fletu vehementissimo requireret/ dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendũ eijcio/ que ostium domus huius egredi pre nimia tẽpestate non possum? Tunc ille respondit: Noli mulier flere: qꝛ mox vt ego defunctus fuero: aeris serenitas redibit. Cuius ꝓtinus et vocẽ mors/ et mortẽ serenitas est secuta. Cuius manus ac pedes podagre humore tumescẽtes ⁊ versi in vulneribus fuerãt: et profluente sanie putebãt. Sed cũ corpus illius ex more ad lauandũ fuisset detectũ: ita man⁹/ pedesq; illius sani reperti sunt: acsi vnq; vulneris nihil habuissent. Duetus itaq; ac sepult⁹ est: eiusq; coniugi visum est vt quarto die in sepulchro illi⁹ marmor quod suppositũ fuerat: mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori eius suppositũ dũ fuisset ablatũ: tãta ex eius corpore fragrantia odoris emanauit: ac si ex putrescẽti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hec igit̃ dixi: vt e vicino exemplo ostendere possem: nõnullos ⁊ secularẽ habitum gerere: ⁊ secularẽ animũ non habere. Quos enim tales in mũdo necessitas ligat: vt ex omni parte exui a mũdo non possint: sic debẽt ea q̃ mũdi sunt tenere: vt tamen eis nesciant ex mẽtis fractione succũbere. Hoc ergo cogitate: ⁊ cũ relinquere cũcta que mũdi sunt/ nõ potestis: exteriora bene exterius agite: sed ardenter interius ad eterna festinate. Nihil sit quod desiderium vestre mẽtis retardet: nullius vos rei in hoc mũdo delectatio impliecet. Si bonũ diligitur: mẽs in bonis melioribus. i. in celestib⁹ delectet̃. Si malũ metuit̃: mala animo eterna ꝓponãtur: vt dũ illic esse cõspicit ⁊ amplius qđ diligat/ et ampli⁹ qđ ptimescat/ hic omnino nõ hereat. Ad hec agẽda habemus mediatorẽ dei et hominũ adiutorẽ nostrũ: per quẽ citius cũcta obtinebimus: si ad illum vero amore flagramus. Qui viuit ⁊ regnat cum patre. ⁊c.

Theophanij comitis cõmẽdatio

H

Mẽtis nře desideriũ nihil retardare deb3

¶ Lectio sancti euangelij sm̃ Lucam.

Luc. xiiij.

I

In illo tẽpore. Dixit Jesus turbis: Si quis venit ad me: ⁊ non odit patrẽ suum/ et matrem/ et vxorem/ ⁊ filios/ ⁊ fratres/ et sorores/ adhuc autẽ et animã suã: nõ potest meus esse discipulus. Et qui nõ baiulat crucẽ suam/ ⁊ venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare: nonne prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt/ si habeat ad perficiendum: ne postq; posuerit fundamẽtum/ ⁊ non potuerit perficere/ omnes qui viderint/ incipiant illudere ei dicẽtes: quia hic homo cepit edificare: ⁊ non potuit consummare? Aut quis rex iturus cõmittere bellũ aduersus alium regem/ nõne sedens prius cogitat si possit cũ decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciauerit omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus.

¶ Homilia lectionis eiusdẽ habita ad populum in basilica beati Sebastiani martyris.

Homilia. xxxvij.

Si cõsideremus fratres charissimi/ que et quãta sunt que nobis ꝓmittũtur in celis: vilescunt animo oĩa que habent̃ in terris. Terrena nãq; substãtia supne felicitati cõparata/ pondus est/ nõ subsidium. Tẽporalis vita eterne vite cõparata/ mors est potius dicẽda ꝙ vita. Ipse enim quotidianus defect⁹ corruptiõis/ quid est aliud ꝙ q̃dã prolixitas mortis? Que autẽ lingua dicere/ vel quis intellect⁹ capere sufficit/ illa superne ciuitatis quãta sint gaudia: angelorũ choris interesse: cũ beatissimis spiritibus glorie cõditoris assistere: presentẽ dei vultũ cernere: incircũscriptũ lumẽ videre: nullo mortis metu affici: incorruptionis perpetue munere letari? Sed ad hec audita inardescit animus: iamq; illic cupit assistere/ vbi sperat sine fine gaudere: sed ad magna premia pueniri non potest: nisi p magnos labores. Unde ⁊ Paulus egregi⁹ predicator dicit: Nõ coronabit̃: nisi q legitime certauerit. Delectat ergo mentem magnitudo premiorũ: sed non deterreat certamẽ laborum. Unde ad se venientibus veritas dicit: Si quis venit ad me: ⁊ non odit patrẽ suũ ⁊ matrẽ/ ⁊ vxorem/ ⁊ filios/ ⁊ fratres/ ⁊ sorores: adhuc aũt ⁊ animã suã: non potest me⁹ esse discipul⁹. Sed percũctari libet quomodo parẽtes ⁊ carnaliter propinquos precipimur odisse: qui iubemur ⁊ inimicos diligere? Et certe veritas de vxore dicit: Quod deus cõiunxit/ homo non separet. Et Paulus ait: Viri diligite vxores vestras: sicut ⁊ Christ⁹ ecclesiã. Ecce discipul⁹ vxorẽ diligẽdã predicat/ cũ magister dicat: Qui vxorẽ nõ odit: non potest meus esse discipul⁹. Nunquid aliud iudex nunciat/ aliud preco clamat? An simul ⁊ odisse possum⁹ ⁊ diligere? Sed si vim p̃cepti perpendimus: vtrũq; agere p discretionẽ valemus: vt eos qui nobis carnis cognatione cõiuncti sunt/ ⁊ quos ꝓximos nouimus/ diligam⁹: ⁊ quos aduersarios in via dei patimur: odiendo ⁊ fugiendo nesciamus. Quasi eni per odium diligitur/ qui carnaliter sapiẽs/ dũ praua nobis ingerit: non auditur. Ut autẽ dñs demonstraret hoc erga proximos odium/ nõ de affectione procedere/ sed de charitate/ addidit ꝓtinus dicẽs. Adhuc autẽ ⁊ animã suã. Odisse itaq; precipimur proximos/ odisse ⁊ animã nostrã. Constat ergo: qꝛ amãdo debet odisse ꝓximũ: qui sic eum odit: sicut semetipsum. Tũc etenim bene nostrã animã odim⁹/ cũ eius carnalib⁹ desiderijs nõ acquiescimus: cũ eius appetitũ frãgimus: eius voluptatib⁹ reluctamur. Que ergo ꝯtẽpta ad melius ducit̃: quasi p odiũ amatur. Sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionẽ debemus: vt in eis ⁊ diligam⁹ qđ sunt/ ⁊ habeamus odio quod in dei nobis itinere obsistunt. Certe dum Paulus hierosolymã pergeret/ propheta agab⁹ zonam illius apprehẽdit: suisq; pedibus alligauit/ dicẽs: Virũ cui⁹ hec zona est/ sic alligabũt iudei in hierusalẽ. Sed is qui animã suã pfecte oderat: quid dicebat? Ego non solum alligari/ sed ⁊ mori in hierusalẽ paratus sum pro nomine dñi Jesu Christi: nec facio animã meã preciosiorẽ ꝙ me. Ecce quomodo aiam suã amãdo oderat: immo odiẽs amabat: quã cupiebat ꝓ Jesu morti tradere/ vt hanc ad vitã de pcti morte suscitaret. Ab hac ergo discretiõe odij nři traham⁹ formã ad odiũ ꝓximi. Ametur quilibet in hoc mũdo etiã aduersari⁹: sed in via dei cõtrari⁹ nõ ametur etiã propinqu⁹. Quisq; eni iã eterna cõcupiscit: in ea quã aggredit̃ causa dei/ extra patrẽ/ extra matrẽ/ extra vxorẽ/ extra filios/ extra cognatos/ extra semetipsum fieri debet: vt eo verius cognoscat deũ/ quo in ei⁹ causa neminẽ recognoscit. Multũ nãq; est q carnales affect⁹ intẽtionẽ mẽtis diuerberãt: eiusq; aciẽ obscurant. quos tñ nequaq; noxios patimur: si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt proximi: impẽdenda est charitas omnibus et propinquis ⁊ extraneis: nec tamẽ pro eadẽ charitate a dei amore flectẽdũ. Scimus autẽ qꝛ cũ de terra philistijm arca dñi ad terrã israelitarum rediret/ plaustro supimposita est: et vacce plaustro subiũcte sunt: q fete fuisse memorãtur: quarũ filios clauserunt domi. Et scriptũ est: Ibant aũt in directũ vacce per viam que ducit bethsamis. vno itinere gradiebant̃/ pergẽtes ⁊ mugientes: et nõ declinabãt neq; ad dexterã neq; ad sinistrã. Quid ergo vacce nisi fideles quosq; in ecclesia designãt? qui dũ sacri eloquij p̃cepta cõsiderãt/ quasi supimpositã sibi dñi arcã portant. De qb⁹ hoc etiã est notãdũ q fuisse fete memorãtur: qꝛ sunt plerĩq; qui in

K

Uita tpalis eterne cõparata mors est.

ij. Ti. ij.

Matth. v.

ad ephe. v.

Matth. x.

L

Diligitur q̃ꝗ ꝓximus p odiũ.

Act. xxj.

M

Paulus aiam suã amando oderat.

Arca dñi ferebat̃ p vaccas.

j. Reg. vj.

A

vis dei intrinsecus positi/foris carnalibus affectibus li
gantur:sed nō declinant a recto itinere:qui arcā dei por
tant in mēte. Ecce eni vacce bethsamis pergūt. Bethsa

Mala.iiij

mis quippe dicitur domus solis. Et propheta ait: Uo:
bis autē qui timetis dn̄m/orietur sol iustitie. Si ergo ad
eterni solis habitationē tēdimus/dignū profecto est:vt
de dei itinere pro carnalibus affectib⁹ non declinemus.
Tota eni virtute pensandū est:q̄ vacce dei plaustro sup
posite pergūt/⁊ gemūt. Dāt ab intimis mugit⁹:⁊ tamen
ab itinere nō deflectūt gressus. Sic nimirū p̄dicatores
dei/sic fideles quiq; esse intra sanctā ecclesiā debēt/vt cō
patiantur proximis per charitatē/et tamē de via dei nō
exorbitent p cōpassionē. Hocipsum vero animeodium
qualiter exhiberi debeat/veritas subdēdo manifestat/

Luc.xiiij. Crucē do: mini duo: b⁹ modis baiulam⁹.

dicēs: Qui nō baiulat crucē suā/⁊ venit post me/non po:
test me⁹ esse discipul⁹. Crux quippe a cruciatu dicit̄. Et
duobus modis/crucē dn̄i baiulamus:cū aut p abstinē:
tiam carnē afficimus/aut p cōpassionē proximi/necessi:
tatem illius/nostrā putamus. Qui enim dolorē exhibet
in aliena necessitate/crucē portat in mente. Sciendū ve
ro est q̄ sunt nōnulli qui carnis abstinētiam non p deo/
sed pro inani gloria exhibēt. Et sunt pleriq; qui cōpassio:
nem proximo non spiritaliter/sed carnaliter impendūt:
vt ei nō ad virtutē/sz q̄si miserēdo ad culpas faueāt. Hi
itaq; crucē quidē videntur ferre:sed dn̄m non sequūtur.
Unde recte hec eadem veritas dicit: Qui non baiulat
crucē suam:⁊ venit post me:nō potest meus esse discipu:
lus. Baiulare etenim crucem ⁊ post dn̄m ire/est vel car

B

nis abstinētiam/vel compassionem proximo pro studio
eterne intētionis exhibere. Nam quisquis hec pro tēpo
rali intētione exhibet:crucē quidē baiulat/sed ire post
dn̄m recusat. Quia vero sublimia precepta data sunt:p:
tinus cōparatio edificande sublimitatis adiūgitur/cū
dicitur. Quis enim ex vobis volens turrem edificare:
non prius sedens cōputat sumptus qui necessarij sunt:si
habeat ad perficiendum:ne postea q̄ȝ posuerit fundamē
tum/⁊ non potuerit pficere:oēs qui viderint/incipiāt ei
illudere dicentes:q: hic homo cepit edificare:et non po:
tuit cōsummare? Omne quod agimus/preuenire p stu:
dium considerationis debemus. Ecce enim iuxta veri:
tatis vocē/qui turrē edificat:prius edificij sumptus pa
rat. Si ergo humilitatis turrē construere cupim⁹:prius

Edificiū celeste et terrenum differūt.

nos preparare cōtra aduersa huius seculi debem⁹. Hoc
eni inter terrenū ⁊ celeste edificiū distat/q̄ terrenū edifi
ciū expensas colligēdo cōstruitur:celeste vero expensas
dispergēdo. Ad illud sumpt⁹ facimus:si nō habita colli
gamus. Ad istud sumpt⁹ facimus:si et habita relinqua:
mus. Illos sumptus diues ille habere non potuit:qui
multas possessiōes possidēs/magistrū requisiuit:dicēs:

Mat.xix.

Magister bone quid faciendo vitā eternam possidebo?
Qui cū precepta relinquēdi oia audisset/tristis abscessi
sit:⁊ inde est angustatus in mente:vnde foris fuit latior

C

in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumpt⁹ cel
situdinis:tendendo ad eternam patriam/habere noluit
sumptus humilitatis. Considerādum vero est quod di:
citur: Oēs qui viderint:incipiant illudere ei. Quia iu:

j.Cor.iiij.

xta Pauli vocē/spectaculum facti sumus mūdo/ange:
lis/⁊ hominibus. Et in omne quod agimus/cōsiderare
occultos nostros aduersarios debemus:qui semp nr̄is
operibus insistunt:semper ex nostro defectu gratulātur.

Ps.xxiiij.

Quos ppheta intuens ait: Deus meus in te cōfido/non
erubescā:neq; irrideant me inimici mei. In bonis enim
operibus intēti/nisi cōtra malignos spirit⁹ sollicite vi:
gilemus:ipsos irrisores patimur:quos ad malū persua:
sores habemus. Sed q: de cōstruendo edificio cōpara:
tio data est/nūc ex minori ad maius similitudo subdit̄:
vt ex rebus minimis maiora pensentur. Nam sequitur:
Aut quis rex iturus cōmittere bellum aduersus aliū
regem:nōne sedēs prius cogitat:si possit cum decē mili:
bus occurrere ei:qui cū.xx.milib⁹ venit ad se? Alioquin
adhuc illo longe agēte/legationē mittens/rogat ea que
pacis sunt. Rex contra regē ex equo venit ad prelium:
et tamē si se ppendit nō posse sufficere/legationē mittit:
et ea q̄ pacis sunt/postulat. Quib⁹ ergo nos lachrymis
veniam sperare debemus:qui in illo tremendo examine
cū rege nostro ex equo ad iudicium nō venimus? Quos
nimirū conditionis infirmitas/⁊ causa inferiores exhi
bet. Sed fortasse iam mali operis culpas abscidim⁹:iā
praua queq; exterius declinamus. Nunquid ad reddē:

D

dam rationē cogitationis nostre sufficim⁹? Nam cū.xx.
milibus venire dicitur is cōtra quē minime sufficit iste
qui cū.x.milibus venit. Decē milia quippe ad.xx.milia/
simplum ad duplū sunt. Nos autē si multū proficimus/
vix exteriora nostra opera in rectitudine seruam⁹. Nam
etsi iā luxuria carnalis abscissa est:tamē adhuc a corde
funditus abscissa non est. Ille autē qui iudicaturus ve:

Iudex exteriora et interiora iudicabit

nit/exteriora simul ⁊ īteriora iudicat:facta pariter ⁊ co:
gitationes pensat. Cū duplo ergo exercitu cōtra simplū
venit:qui nos vix in solo opere preparatos/simul de ope
re ⁊ cogitatione discutit. Quid ergo agendū est fratres:
nisi vt dū nos cū simplo exercitu cōtra duplū illius suffi
cere non posse conspicimus:dū adhuc longe est:legatio:
nem mittamus:⁊ rogemus ea que pacis sunt? Lōge eni

Legationē ad dn̄m mittere debemus vt rogem⁹ ea que pacis sunt.

esse dicitur:qui adhuc presens per iudicium nō videtur.
Mittamus ad hunc legationē lachrymas nostras:mit:
tamus misericordie opera:mactem⁹ in ara eius hostias
placationis:cognoscamus nos cū eo in iudicio nō posse
contēdere. Pēsemus virtutē eius fortitudinis:rogem⁹
ea que pacis sunt. Hec est nostra legatio:que regē ventē:
tem placat. Pēsate fratres q̄ȝ benignum sit:q̄ is qui suo
aduentu valet opprimere:tardat venire. Mittamus ad
hunc(vt diximus)legationē nostrā/flendo/tribuendo/

E

sacras hostias offerendo. Singulariter nāq; ad absolu:

Hostia altaris multum valet ad absolutionē nostram.

tionem nostrā oblata cū lachrymis ⁊ benignitate mētis
sacri altaris hostia suffragatur:q: is qui in se resurgens
a mortuis iam nō moritur:adhuc per hanc in suo myste
rio pro nobis iterū patitur. Nam quotiens ei hostiā sue
passionis offerimus/totiens nobis ad absolutionem no
stram/passionē illius reparam⁹. Multos vt arbitror ve
strum fratres charissimi cōtigit nosse hoc quod volo ad
memoriā vestrā narrādo reuocare. Non longe a nostris

Hostie oblatio magne e? efficacie notabili ostendit̄ exēplo.

fertur tēporibus factū q̄ quidā ab hostib⁹ captus lōge
traduct⁹ est. Cūq; diu teneret̄ in vinculis/eūq; vxor sua
cum ex eadē captiuitate nō reciperet:extinctū putauit.
Pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus sin
gulis curabat offerre. Cuius totiens vincula soluebantur
in captiuitate:quotiens ab eius coniuge oblate fuis:
sent hostie pro anime eius absolutione. Non longo post
tēpore reuersus/admirans valde sue indicauit vxori:q̄
diebus certis hebdomadib⁹ singulis/ei⁹ vincula solue:
bantur. Quos videlicet dies eius vxor atq; horas discu
tiens:tūc eum recognouit absolutū:cū pro eo sacrificiū
meminerat oblatum. Hinc ergo fratres charissimi/hinc
certa cōsideratiōe colligite:oblata a nobis hostia sacra
quātū in nobis soluere valeat ligaturā cordis:si oblata
ab altero potuit in altero soluere vincula corpis. Multi

F

vestrū frēs charissimi cassūnariēsis vrbis episcopū no
uerunt:cui mos erat quotidian⁹ deo hostias offerre:ita
vt pene nullus dies vite eius abscederet:quo non omni:
potenti deo hostiam placationis immolaret. Cui cū sa:
crificio valde etiā cōcordabat vita. Nam cuncta que ha
bebat/in eleemosynis tribuēs/cū ad horā offerēdi sacri
ficij venisset:velut totus in lachrymis defluens/semet:
ipsum cū magna cordis cōtritione mactabat. Cuius et
vitam ⁊ exitū a quodā venerabilis vite diacono qui fue
rat ab eo nutrit⁹/referēte cognoui. Aiebat enim q̄ qua:
dam nocte eius presbytero p visum dn̄s astitit/dicens.
Uade ⁊ dic episcopo. Age quod agis:operare qđ opera
ris:non cesset pes tuus:nō cesset man⁹ tua:natali apostolorum
venies ad me:⁊ retribuam tibi mercedē tuā. Sur
rexit presbyter:sed quia e vicino apostolorū natalitius
dies imminebat:tā propinqui exitus diem episcopo nūn:
ciare pertimuit. Alia nocte dn̄s rediit:eiusq; inobediē:
tiā vehemēter increpauit:atq; eadē iussionis sue verba
retexuit. Tūc presbyter surrexit vt pergeret:sed rursus
infirmitas cordis impedimēto facta est indicande reue
lationis. Et ad admonitionē quoq; iterate iussionis ob
duruit pgere:et que viderat/manifestare neglexit. Sed

Punitione magna dign⁹ est/q̄ sepius dei gratiā contēpsit.

q: magnā māsuetudinē contēpte gratie/maior sequi so:
let ira vindicte:visione tertia dn̄s apparens/iam verbis
addidit verbera:⁊ tā districta cede mactat⁹ est:vt in eo
duritiam cordis emollirēt vulnera corporis. Surrexit
ergo eruditus ex verbere:perrexit ad episcopum/eumq;
iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris sepulchrū
ad offerendū sacrificiū cōsistentē reperit:secretū a circū
stātibus petijt:seq; eius pedibus strauit. Cūq; cū vber:

G

tim flentem episcopus vix ad se leuare potuisset/lachrymarum causas cognoscere studuit. Ille vero relaturus ordinē visionis/prius vestimēto ex humeris deuoluto/detexit plagas corporis (vt ita dicam) testes veritati et culpe: monstrauit quanta animaduersione districtionis mēbra illius accepta verbera liuore inflicto sulcauerāt. Que mox vt episcopus vidit/exhorruit: ⁊ quis sibi talia facere presumpsisset: cū magne obstupefactionis vocib⁹ inquisiuit. At ille respōdit/hec se pro ipso fuisse ꝑpessum. Excreuit cū terrore admiratio: sed nullas iā presbyter inquisitioni eius moras adijciens/secretū reuelationis aperuit: eiq; iussionis dñice ea que audierat verba narrauit dicens. Age quod agis: operare qđ operaris: non cesset manus tua: nō cesset pes tuus: natali apostolorum venies ad me/⁊ retribuam tibi mercedē tuam. Quibus auditis/episcopus se in orationē cū magna cordis contritiōe ꝓstrauit; ⁊ qui oblaturus sacrificiū/ad horā tertiam venerat: hoc pro extēse orationis magnitudine/ad horam nonā vsq; protelauit. Atq; ex illo iam die magis magisq; exaucta sunt ei lucra pietatis. Factusq; est tam fortis in opere: q̄ certus ex munere: quippe qui eum cui ipse debitor fuerat/ex ea promissione iam ceperat habere debitorē. Huic autem cōsuetudo fuerat: annis singulis natalitio apostolorū die romā venire. Iāq; ex hac reuelatione suspectus/venire iuxta morē noluit. Eodē ergo tempore sollicitus fuit/secūdo quoq; anno vel tertio

H

in mortis sue expectatione suspēsus/quarto/quintoq; ⁊ sexto similiter. Qui desperare iam de veritate reuelationis poterat: si verbis fidē verbera non fecissent. Cum ecce anno septimo vsq; ad expectati natalis sacras vigilias incolumis ꝑuenit: sed leuis hūc i vigilijs calor † attigit: atq; ipso die natalitio filijs suis se expectātibus/missarū solēnia implere se posse recusauit. Illi vero qui de eius erāt pariter egressione suspecti: simul ad eū oēs venerunt: sese vnanimiter astringētes/vt die eodem nequaq; acquiescerēt missaꝝ solēnia celebrari: nisi pro eis apud dñm idē antistes suus intercessor accederet. Tūc ille cōpulsus/in episcopij oratorio missas fecit: et manu sua corpus dñicū pacēq; oibus tribuit. Qui cūcto ministerio oblati sacrificij peracto/ad lectulū redijt: ibiq; iacēs/dū sacerdotes suos ac ministros circūstetisse cerneret: quasi vale vltimū dicēs/de seruādo eos vinculo charitatis admonebat: ⁊ quāta debuissent cōcordia inter se vniri/ꝑdicabat. Cū subito inter ipsa sancte exhortationis ꝟba/voce terribili clamauit dicēs. Hora ē. Moxq; assistētib⁹ ipse suis manib⁹ linteū dedit: qđ ex more morientiū/sibi cōtra faciē tēderetur. Quo tēso/spiritū emisit; sicq; saucta illa anima ad gaudia eterna ꝑueniens: a carnis corruptione soluta est. Quem fratres charissimi/quē vir iste in morte sua imitatus est/nisi eū quē in vita sua fuerat contēplatus? Dicens enim/hora est/de corpore exijt/q: ⁊ Iesus peractis omnibus cū dixisset cōsummatū est: inclinato capite tradidit spiritū. Quod ergo dñs ex potestate/hoc egit famulus ex vocatione. Ecce

I

quotidiane hostie illa cū eleemosynis ⁊ lachrymis missa legatio/quātā cū rege veniēte gratie pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui potest. Qui autē relinquere oia non potest: cum adhuc longe est rex/legationē mittat/lachrymarū/eleemosynarū/hostiaꝝ munera offerat. Vult enim placari precibus: qui scit q: portari non possit iratus. Ex adhuc morā facit venire: legationē pacis sustinet. Venisset iā iāq; si vellet: et cūctos suos aduersarios trucidasset. Sed ⁊ q̄ terribilis veniet/indicat: et tamen ad veniēdū tardat: q: nō vult inuenire quos puniat: sed reatū nobis cōtēptus nostri denūciat: dicēs. [Sic ergo ois ex vobis qui nō renūciat oib⁹ que possidet: nō potest meus esse discipul⁹.] Et tamē sperāde salutis remediū cōfert: q: qui p irā nō potest ferri/p postulate pacis vult legationem placari. Lauate ergo fratres charissimi lachrymis maculas peccatoꝝ: eleemosynis tergite: sacris hostijs expiate. Nolite possidere p desideriū: que adhuc per vsum minime reliquistis. Spem i solo redēptore figite: ad eternā patriā mēte trāsite. Si enim nil in hoc mundo iam amādo possidetis/etiā possidēdo cūcta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat: qui nobis eterne pacis remedia cōtulit Iesus Christ⁹ dñs noster. Qui viuit ⁊ regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

† al's. leuis dolor.

Ioā. xix.

Lachrymarū legationē mittamus ad regem.

Deus vult placari ꝑcibus.

Eleemosyne tergūt maculas peccatoꝝ

Lectio sancti euangelij fm Mattheum.

K

Mat. xxij

In illo tēpore. Loquebatur Iesus principibus sacerdotum et phariseis: in parabolis dicens: Simile factū est regnum celoꝝ homini regi: qui fecit nuptias filio suo: ⁊ misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: et nolebant venire. Iterū misit alios seruos/dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui: tauri mei et altilia occisa sunt/et omnia parata. venite ad nuptias. Illi autē neglexerūt: ⁊ abierunt alius in villam suam/alius vero ad negociationem suam. Reliqui vero tenuerūt seruos eius: ⁊ contumelijs affectos occiderūt. Rex autē cum audisset/iratus est: et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos: et ciuitates illorum succendit. Tunc ait rex seruis suis: Nuptie quidē parate sunt: sed qui inuitati erant/non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarū: et quoscūq; inueneritis/vocate ad nuptias. Et egressi serui

L

eius in vias: congregauerūt oēs quos inuenerunt/bonos ⁊ malos: ⁊ implete sunt nuptie discūbentium. Intrauit autem rex vt videret discumbentes: ⁊ vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali: et ait illi: Amice/quomodo huc intrasti/non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tūc dixit rex ministris: Ligatis pedibus eius et manibus/mittite eū in tenebras exteriores. Ibi erit fletus ⁊ stridor dētiū. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi.

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Clemētis: Dominica. xx. post trinitatem. Homilia. xxxviij.

Textum lectionis euangelice fratres charissimi volo (si possum) sub breuitate trāscurrere: vt in fine eius valeam ad loquēdum largius vacare. Sed querendū prius est an hec apud Mattheū ipsa sit lectio/que apud Lucā sub appellatione cene describit? Et quidē sunt nonnulla q̄ sibi dissona esse videntur: q: hic prādium/illic cena memoratur: hic qui ad nuptias non dignis vestib⁹ intrauit/repulsus est: illic nullus qui intrasse dicitur/repulsus esse ꝓhibetur. Qua ex re recte colligitur: q ⁊ hic per nuptias presens ecclesia/

M

et illic per cenā eternū ⁊ vltimū conuiuium designatur: quia et hanc nōnulli exituri intrant: ⁊ ad illud quisquis semel intrauerit: vlterius non exibit. At si quis forte contendat hanc eādem esse lectionem/ego melius puto/salua fide/alieno intellectui cedere: q̄ contentionibus deseruire: quoniam ⁊ intelligi cōgrue forsitan potest: quia de prolecto eo qui cum nuptiali veste non venerat/quod Lucas tacuit/Mattheus dixit. Qđ vero p illū cena/p hunc autē prandium dicitur/nequaq; vel hoc nostre intelligentie obsistit: quia cū ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret: ipsum quoq; prandium cena vocabatur. Sepe autē iā me dixisse memini: q plerūq; in sancto euangelio regnum celorū presens ecclesia nominatur. Congregatio quippe iustorum/regnum celorum dicitur. Quia enim per prophetam dominus dicit: Celum mihi sedes est: et Salomon ait: Anima iusti sedes sapientie: Paulus etiā dicit Christū dei virtutē/et dei sapientiā: liquido colligere debemus: quia si deus sapientia: anima autem iusti sedes sapiētie: dum celum dicitur sedes dei: celum ergo est anima iusti. Hinc per psalmistā de sanctis predicatoribus dicitur: Celi enarrant gloriam dei. Regnum ergo celorum est ecclesia iustorum: quia dum eorum corda in terra nil ambiunt: per hoc quod ad superna suspirant: iam in eis domin⁹ quasi in celestibus regnat. Dicatur ergo: [Simile est regnum

Esa. lxvi.

Sap. vij.

j. Coꝛ. j.

Aia iusti pōt dici celum.

Ps. xviij.

A celorum homini regi/qui fecit nuptias filio suo.] Iam intelligit charitas vestra/quia eit iste rex/regis filij pater:ille nimirū cui psalmista ait: Deus/iudicium tuū regi da:et iustitiam tuā filio regis.[Qui fecit nuptias filio suo.] Tūc eni deus pater deo filio suo nuptias fecit: quādo hunc in vtero virginis/humane nature coniunxit: quādo deū ante secula/fieri voluit hominē in fine seculorum Sed qz ex duabus personis fieri solet ista nuptialis coniunctio/absit hoc ab intellectibus nostris/ vt personam dei et hominis/redēptoris nostri Iesu xpi/ ex duabus personis credam⁹ vnitā. Ex duab⁹ quippe atqz in duabus hūc naturis existere dicimus: sed ex duabus personis compositū credi(vt nefas)vitamus. Apertius ergo atqz securi⁹ dici potest: qz in hoc pater regi filio nuptias fecit: quo ei per incarnationis mysterium sanctam ecclesiam sociauit. Vterus autem genitricis virginis / hui⁹ spōsi thalamus fuit. Vnde et psalmista dicit: In sole posuit tabernaculum suū: et ipse tanqz sponsus procedens de thalamo suo. Tanqz sponsus quippe de thalamo suo processit / quia ad cōiungendā sibi ecclesiam incarnatus deus de icorrupto vtero virginis exiuit. Misit ergo seruos suos/vt ad istas nuptias amicos inuitarent. Misit semel/misit iterū: qz incarnationis dñice pdicatores ad inuitādū misit: ⁊ pri⁹ prophetas/ ⁊ postmodū apostolos fecit. Bis itaqz seruos ad inuitādū misit: qz incarnationem vnigeniti ⁊ per pphetas dixit futurā: ⁊ p apostolos nunciauit factā. Sed qz hi qui prius inuitati sunt: ad nu

B ptiarum cōuiuium venire noluerūt: in secūda inuitatione iam dicitur: Ecce prandium meū paraui: tauri mei ⁊ altilia occisa sunt: et oia parata. Quid in tauris vel altilibus fratres charissimi/ nisi noui ac veteris testamenti patres accipimus? Quia enim vulgo loquor: etiam ipsa me necesse est verba euangelice lectionis explanare. Altilia enim saginata dicimus. Ab eo enim quod est alere: altilia quasi alitilia vocamus. Cum vero in lege scriptū sit: Diliges amicū tuū: ⁊ odio habebis inimicum tuū: acceptâ tunc iustis licentia fuerat: vt dei inimicos / suosqz aduersarios quāta possent virtute cōprimerēt/eosqz iure ꝑ gladij ferirēt. Quod in nouo proculdubio testamento cōpescitur: cū per semetipsam veritas predicat dicēs Diligite inimicos vestros: bñfacite his qui oderūt vos. Qui ergo per tauros/nisi patres testamēti veteris significantur? Nā dū ex promissione legis acceperāt: quaten⁹ aduersarios suos odij retributione percuterent: (vt ita dicam)quid aliud qz tauri erant: qui inimicos suos virtutis corporee cornu feriebant? Quid vero p altilia, nisi patres testamēti noui figurātur? qui dū gratiā pinguedinis interne percipiunt/eternis desiderijs innitentes/ ad sublimia contemplationis sue pēnis subleuātur. In imo quippe cogitationē ponere / qd est aliud qz qdā aridas mētis? Qui aūt intellectu celestium/ semp sancta

C desideria de supernis/delectationis intime cibo pascuntur/quasi largiori alimēto pinguescūt. Hac eni pinguedine saginari propheta cōcupierat/cum dicebat. Sicut adipe et pinguedine repleatur aīa mea. Quia ergo predicatores dñice incarnationis missi/persecutionē ab infidelibus/⁊ prius prophete/ ⁊ postmodū sancti apostoli pertulerūt: inuitatis ⁊ venire nolentibus dicitur:[Tauri mei ⁊ altilia occisa sunt: et oia parata.] Ac si apertius dicatur: Patrū precedētiū mortes aspicite/ ⁊ remedia vite vestre cogitate. Notādū vero qz i priori inuitatione nil de tauris ⁊ altilibus dicitur: in secunda aūt iam tauri ⁊ altilia mactata esse memorantur: qz omnipotens deus/cū verba eius audire nolumus/adiūgit exēpla: vt omne qd impossibile credimus: tāto nobis ad sperādū fiat facilius: quāto per hoc trāsisse iam ⁊ alios audim⁹. Sequitur:[Illi aūt neglexerūt: ⁊ abierūt/alius in villā suā: alius vero in negociationē suā.] In villam quippe ire est: labori terreno imoderate incūbere. In negociationem vero ire est: actionū secularium lucris inhiare. Quia enim alius intētus labori terreno/alius vero mūdi huius actionib⁹ dedit⁹/ mysteriū incarnationis dñice pēsare/⁊ sm illud viuere dissimulat: quasi ad villā vel negocium pergēs/ venire ad regis nuptias recusat. Et plerunqz(quod est grauius)nonnulli vocantis gratiam non solum respuunt: sed etiam persequuntur. Vnde et subditur:[Reliqui vero tenuerunt seruos eius: et contumelijs affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens/ missis exercitibus suis/perdidit homicidas illos/et ciuitatem illorū succendit.] Homicidas perdit: quia persequentes interimit. Ciuitatem eorum igni succendit: quia illorum non solum anime / sed ⁊ caro quoqz in qua habitauerant/eterne gehēne flamma cruciatur. Missis vero exercitibus extinxisse homicidas dicitur: qz in hominibus omne iudiciū p angelos exhibetur. Quid nāqz

D sunt illa angelorū agmina: nisi exercit⁹ regis nostri? Vñ et idē rex dñs sabbaoth dicitur. Sabbaoth quippe exercitus interpretatur. Ad pdēdos ergo aduersarios suos exercitū mittit: qz nimirū vindictā dñs p angelos exercet. Cuius vindicte potētiā tūc nostri patres audiebāt: nos aūt iam cernimus. Vbi sunt enim supbi illi martyrum psecutores? Vbi illi qui cōtra conditorē suū ceruicem cordis erexerant: ⁊ de hui⁹ mūdi gloria mortifera tumebāt? Ecce iam mors martyꝝ floret in fide viuētiū: et hi qui cōtra illos de crudelitate sua gloriati sunt: nequaqz ad memoriam nostrā veniūt / vel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoscimus: qd in parabolis audiuimus. Sed is qui inuitantē se contēni cōspicit: regis filij sui nuptias vacuas non habebit. Ad alios mittit: qz etsi apud aliquos laborat verbū dei: quando qz tñ sermo dei inuētur⁹ est vbi requiescat. Vnde ⁊ subditur:[Tūc ait seruis suis: Nuptie quidē parate sunt: sed q inuitati erant: nō fuerūt digni. Ite ergo ad exit⁹ viarū: ⁊ quoscūqz inueneritis: vocate ad nuptias.] Si in scriptura sa

E cra vias actiones accipimus: exitus viarū intelligim⁹ defect⁹ actionum: quia illi plerūqz facile ad deū veniūt/ quos in terrenis actib⁹ prospera nulla comitātur. Sequitur:[Et egressi serui ei⁹ in vias/cōgregauerūt oēs quos inuenerūt: malos ⁊ bonos: ⁊ implete sunt nuptie discūbētium.] Ecce iam ipsa qualitate cōuiuātium aperte ostēditur: qz p has regis nuptias presens ecclesia designat: in qua cū bonis et mali conueniunt. Permixta quippe est diuersitate filiorū: quia sic oēs ad fidē generat / vt tū oēs per immutationē vite ad libertatē spiritalis gratie culpis exigentib⁹ non pducat. Quousqz nanqz hic viuimus/ necesse est vt viā psentis seculi pmixti pagamus. Tūc aūt discernimur: cū puenimus. Boni eni soli nusqz sunt/nisi in celo: ⁊ mali soli nusqz sunt: nisi i inferno. Hec aūt vita que inter celū ⁊ ifernū sita est: sicut i medio subsistit: ita vtrarūqz partiū ciues cōmuniter recipit: quos tamē sancta ecclesia ⁊ nūc indiscrete suscipit: ⁊ postmodum in egressione discernit. Si ergo boni estis/ qzdiu in hac vita subsistitis/equanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos nō tolerat: ipse sibi p intolerātiā suā testis est: qz bonus nō est. Abel enim esse renuit / quē cain malitia nō exercet. Sic i tritura aree grana sub paleis premūtur: sic flores inter spinas oriūtur: et rosa que redolet/crescit cū spina que pūgit. Duos quippe filios habuit primus homo. vnus horū electus est: alter reprob⁹ fuit. Tres filios noe arca cōtinuit: sed duo ex his electi sunt: ⁊ vnus reprob⁹ fuit. Duos Abraham filios habuit: sed vnus electus est: alter reprobus fuit Duos Isaac fi

F lios habuit: sed vnus electus est: alter reprobat⁹. Duodecim filios habuit Iacob: sed ex his vnus per innocentiam venditus est: alij vero per malitiam vēditores fratris fuerunt. Duodecim apostoli sunt electi: sed vnus in his admixtus est reprob⁹ qui probaret/ vndecim qui pbarent. Septē sunt diacones ab apostolis ordinati: sed sex in fide recta permanentibus/vnus extitit auctor erroris. In hac ergo ecclesia nec mali esse sine bonis / nec boni sine malis esse possunt. Antecacta itaqz tempora fratres charissimi ad mentem reducite: ⁊ vos ad maloꝝ tolerantiam roborate. Si enim electoꝝ filij sumus/ restat necesse est / vt per eorū exempla gradiamur. Bonus enī non fuit: qui malos tolerare recusauit. Hinc nanqz est quod de semetipso beatus Iob asserit dicens: Frater fui dracogū / ⁊ socius struthionū. Hinc per Salomonē sponsi voce sancte ecclesie dicitur: Sicut lilium inter spinas/sic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielem dominus dicit: Fili hominis/increduli ⁊ subuersores sunt tecum: ⁊ cum scorpionibus habitas. Hinc Petrus beati Loth vitam glorificat dicens: Et iustum Loth oppressum a nefandorum iniusta cōuersatione eruit. aspectu enim et auditu iustus erat / habitans inter eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Hinc Paulus discipulorū vitam ⁊ laudat ⁊ robo

Ps.lxxi. — Nuptias qñ dr de⁹ pater filio fecisse? — Ps.xviij. — Tauri vł altilia qd repñtāt. — Leuit.xix. — Matth.v. — Tał. in ore — Matth.v. — Ps.lxij. — Exempla adiungit de⁹ cū ei⁹ vba audire nolum⁹ — Ciuitas malorum succendit — Sabbaoth interpretał exercitus. — Vie in sacrꝭ scripturꝭ accipiūtur p actionibus. — Bōni qñ separabūł a malis. — Job.xxx. — Cant.ij. — Ezech.ij. — ij. Pet.ij.

T

Ad phi.ij.
G

rat/dicens. In medio nationis praue et peruerse/ inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo/ verbū vite contināetes. Hinc Joannes pgami ecclesie attestatur dicens:

Apoca.ij.

Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomen meū: ꝛ non negasti fidē meā. Ecce fratres charissimi pene omnia percurrēdo cognoscimus: q̄ bon⁹ nō fuit/ quē malorū prauitas nō probauit. Ut enim ita loquar: ferrū aie nostre nequaq̄ pducitur ad subtilitatē acuminis/ si hoc non eraserit aliene lima prauitatis.

Boni pauci sunt: et multi mali.

Terrere autē vos nō debet q̄ i ecclesia ꝛ multi mali/ ꝛ pauci sunt boni: qr arca in diluuij (que huius ecclesie typū gessit) et ampla in inferiorib⁹/ ꝛ angusta i suprioribus fuit. Que in summitate etiā sua ad vnius mēsurā cubiti excreuit. Inferius quippe/ q̄drupeda atq̄ reptilia: superius vero aues ꝛ hoies habuisse credenda est. Ibi lata extitit/ vbi bestias habuit: ibi āgusta/ vbi hoies seruauit: quia nimirū sancta ecclesia in carnalib⁹ ampla est/ in spiritalibus angusta. Ubi enim bestiales hominū mores tolerat: illic latius sinū laxat. Ubi aūt eos habet q̄ spiritali ratione suffulti sunt/ illic quidē ad summū ducitur: sed

Mat.vij.

tñ qr pauci sunt/ angustatur. Lata q̄ppe via est/ q̄ ducit ad pditionē: ꝛ multi sunt qui vadūt p eā: ꝛ angusta est q̄ ducit ad vitā: ꝛ pauci sunt qui inueniūt eā. Eo aūt vsq̄ arca angustat in summis: quousq̄ ad mēsurā vnius cubiti perducatur: qr in sancta ecclesia quanto sanctiores quiq̄ sunt/ tāto pauciores. Que in summo ad illū pducitur/ qui solus homo in hominib⁹/ ꝛ sine alteri⁹ cōparatione nat⁹ est sanct⁹. Qui iuxta psalmiste vocē/ fact⁹ est sicut passer vnicus in edificio.

H
Psal.cj.

Tanto ergo magis mali tolerādi sunt: quāto ꝛ amplius abundāt: quia in area triturā pauca sunt grana que seruātur horreis: ꝛ grandes aceruī palearū/ qui ignibus cōburūtur.

Nuptiarum domus dicitur scā ecclia

Sed qr iam largiente dño/ nuptiarū domū. i. sanctā ecclesiam intrastis: solerter fratres aspicite: ne aliq̄d de mētis vestre habitu rex ingrediens reprehēdat. Cū magno enī cordis timore pēsandū est qd̄ ꝓtinus subditur: [Intrauit aūt rex: vt videret discūbentes: ꝛ vidit ibi hominē nō vestitū veste nuptiali.] Quid fratres charissimi exprimi p nuptialē vestē putamus? Si enim vestē nuptialē/ baptisma vel fidem dicimus/ quis sine baptismate et fide has nuptias intrauit? Eo enī ipo foris est: quo necdū credidit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem: nisi charitatem? Intrat enim ad nuptias/ sed cum nuptiali veste non intrat/ qui in sancta ecclesia assistēs/ fidē habet/ sed charitatē nō habet. Recte enim charitas/ nuptialis vestis vocatur: qr hanc in se cōditor noster habuit: dum ad associande sibi ecclesie nuptias venit. Sola q̄ppe dilectione dei actū est: vt eius vnigenit⁹ mētes sibi electorū hominū vniret. Unde ꝛ Joānes dicit. Sic enim dilexit

Joan.iij.

deus mūdū: vt filiū suū vnigenitū daret pro nobis. Qui ergo p charitatē venit ad homines/ eandē charitatē innotuit vestē esse nuptialē.

Uestis nuptialis dr charitas.

Omnis ergo vestrū qui in ecclesia positus deo credidit/ iā ad nuptias itrauit: sed cū nuptiali veste nō venit/ si charitatis gratiā nō custodit.

I

Et certe fratres si quis ad carnales nuptias esset inuitatus/ vestē mutaret/ cōgaudere se sponso ꝛ spōse ex ipso sui habitus decore ostēderet: inter gaudētes ꝛ festa celebrātes/ despectis vestib⁹ apparere erubesceret. Nos ad dei nuptias venim⁹: ꝛ cordis vestē mutare dissimulam⁹. Congaudēt angeli/ cū ad celū assumūtur electi. Qua ergo mēte hec spiritalia festa cōspicimus: qui nuptialē vestem. i. charitatē/ que sola nos speciosos exhibeat/ nō habem⁹? Sciēdū vero est qr sicut in duob⁹ lignis superiore videlicet ꝛ inferiore vestis texitur/ ita in duob⁹ preceptis charitas habet: in dilectione scʒ dei/ ꝛ ꝓximi. Scriptū q̄ppe est: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: et

Mat.xxij.
Deut.vj.

tota aia tua ꝛ ex tota virtute tua: et ꝓximū tuū sicut teipsum. Qua in re notādū est: qr in dilectione ꝓximi mensura amoris ponit/ cū dicit: Diliges proximū tuū sicut teipsum. Dei aūt dilectio nulla mēsura cōstringitur/ cū dicit: Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo/ ꝛ ex tota anima tua/ ꝛ ex tota virtute tua. Non enim iubet quisq̄ quātū diligat: sed ex quāto: cū dr ex toto: quia ille veraciter deū diligit: qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hec necesse est vt charitatis p̄cepta custodiat/ quisquis habere in nuptijs vestē nuptialē curat. Hinc est enim q̄

Ezech. xl.

apud Ezechielē prophetā/ porte ipsius ciuitatis in mōte cōstitute/ vestibulū duob⁹ cubitis mensurat: quia nimirum accessus nobis celestis ciuitatis nō pandit/ si in hac ecclesia (que pro eo qd̄ adhuc foris est/ vestibulū dr) dei ꝛ proximi dilectio non tenet.

K
Exo.xxv.

Huic est q̄ cortinis tabernaculi interi coccus bis tinct⁹ iubet. Uos estis fratres: vos estis cortine tabernaculi: qui p fidē in cordib⁹ vestris secreta celestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid vero est charitas nisi ignis? Sed

Charitas debet esse bis tincta.

ista charitas esse bis tincta debet: vt tingat et p amorē dei: tingatur et p amorē proximi. Qui enī sic amat deū/ vt per contēplationē illi⁹ negligat proximū/ coccus quidē est/ sed bis tinctus nō est. Rursum qui sic amat ꝓximū/ vt tñ ꝯtēplationē dei p ei⁹ amorē relinquat: coccus est: sed bis tinctus non est. Ut ergo charitas vestra bis tinctus coccus esse valeat: ꝛ ad amorē se dei/ ꝛ ad amorē proximi accendat: quatinus nec ex cōpassione proximi/ contēplationē relinquat dei/ nec plusq̄ debet inherens contēplationi dei/ cōpassionē abijciat proximi. Omnis itaq̄ homo inter homines viuens/ sic ad eū anhelet quē desiderat: vt tñ hūc non deserat cum quo currebat: et sic huic adiutorium ferat/ vt ab illo nullatenus torpeat: ad quē festinabat. Sciendū quoq̄ est q̄ ipsa dilectio ꝓximi in duob⁹ p̄ceptis subdiuidit: cū quidā sapiēs dicat: Qd̄

Tho.iiij.

tibi odis fieri: vide ne ipse alteri facias. Et p semetipsum veritas p̄dicat dicēs: Que vultis vt faciāt vobis

Mat.vij.

hoies: ꝛ vos eadē facite illis. Si enī et qd̄ impēdi nobis recte volumus/ hoc alijs impartimur: et qd̄ nobis fieri nolumus: hoc alijs facere ipsi deuitamus: charitatis iura illesa seruamus.

L

Sed nemo cū quēpiam diligit/ habere se protinus charitatē putet: nisi prius ipsam vim sue dilectionis examinet. Nam si quis quēlibet amat: sed ꝓpter deū non amat: charitatē nō habet/ sed habere se putat.

Charitas vera q̄ est.

Charitas aūt vera est: cū ꝛ in deo diligitur amicus: et propter deū diligit inimicus. Ille enim ꝓpter deum diligit eos quos diligit: qui iam ꝛ eos diligere a qb⁹ nō diligitur/ scit. Probari enī charitas p solā odij aduersitatē solet. Unde ꝛ per semetipsum dñs dicit: Diligite ini-

Luce.vj.

micos vestros. benefacite his qui oderūt vos. Ille ergo securus amat: qui ꝓpter deū illū amat a quo se intelligit nō amari. Magna sunt hec: alta sunt hec: ꝛ multis ad exhibendū difficilia: sed tñ ista est vestis nuptialis. Quisquis aūt hanc recūbens in nuptijs nō habet: iam sollicitus metuat/ ingrediente rege qñ mittat foras. Ecce enī dicit. [Intrauit rex ad nuptias/ vt videret discūbētes: et vidit ibi hominē non vestitū veste nuptiali.] Nos sumus fratres qui in nuptijs verbi discūbimus: qui iam fidem in ecclesia habemus: qui scripture sacre epulis pascimur: qui cōiunctā deo ecclesiā esse gaudemus. Considerate rogo/ si cū nuptiali veste ad has nuptias venistis: cogitationes vestras sollicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda vestra trutinate: si iam contra nullum odium habetis: si contra felicitatē alienā nulla vos inuidie face succēditis: si per occultā malitiā nemini nocere festinatis.

M

Ecce rex ad nuptias ingredit: et cordis nostri habitū cōtemplat: atq̄ et quē charitate vestitum non inuenit: ꝓtinus iratus dicit: [Amice/ quō huc intrasti nō habēs vestē nuptialē?] Mirādū valde est fratres charissimi q̄ hūc ꝛ amicū vocat/ ꝛ reprobat. Ac si ei apertius dicat. Amice/ ꝛ nō amice. Amice p fidē: sed nō amice per operationē.

Amicus ꝛ non amic⁹ dei q̄nq̄ pōt aliq̄s esse.

[At ille obmutuit] qr (qd̄ dici sine gemitu nō pōt) in illa districtiōe vltime increpationis omne argumētū cessat excusationis: quippe qr ille foris increpat: qui testis cōsciētie/ intus animū accusat. Sed inter hec sciēdū est: qr quisq̄s hāc vestē virtutis habet: sed tñ adhuc pfecte nō habet: ad pij regis ingressū desperare de venia nō debet: qr ipse quoq̄ spem nobis p ps[illegible]mistam tribuens dicit: Imperfectū meum viderunt oculi

Psalm. cxxxviij.

tui: ꝛ in libro tuo oēs scribent. Sed qr pauca hec in consolatione habētis ꝛ infirmātis diximus: nunc ad eū qui hanc omnimodo non habet: verba vertamus. Sequitur [Tunc rex dixit ministris. Ligatis manibus eius ꝛ pedibus/ mittite eū in tenebras exteriores. ibi erit flet⁹ et stridor dentiū.] Ligantur tūc pedes et man⁹ per districtionem sentētie: qui modo a prauis operibus ligari noluerunt per meliorationem vite. Uel certe tunc ligat pena: quos modo a bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui visitare egrum negligunt: manus que nihil indigentibus tribuūt: a bono opere iam ex volūtate liga-

A

te sunt. Qui ergo nūc sponte ligātur in vitio: tunc in supplicio ligātur inuite. Bene autē dicit q in exteriores tenebras proijciat. Interiores quippe tenebras dicimus cecitatē cordis: exteriores vero tenebras eternam noctē dānationis. Tunc ergo damnatus quisq3 non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur: q2 illic inuitus pijcit in noctē dānationis: qui hic spōte cecidit in cecitatē cordis. Ubi fletus quoq3 et stridor dentiū esse perhibetur: vt illic dētes strideāt, qui hic de edacitate gaudebant. Illic oculi defleant: qui hic per illicitas cōcupiscētias versabant in mūdo: quatinus singula queq3 mēbra supplicio subiaceāt: que hic singulis quibusq3 vitijs subiecta seruiebant. Sed repulso vno, in quo videlicet omne maloꝝ corpus exprimit: generalis ꝑtinus sentētia subinfert, qua dicit [Multi enī sunt vocati: pauci vero electi.] Tremendū est valde fratres charissimi quod audiuimus. Ecce nos oēs iam vocati per fidem ad celestis regis nuptias venimus: incarnationis eius mysteriū et credimus et confitemur: diuini verbi epulas sumimus: sed futuro die iudicij rex intraturꝰ est. Quia vocati sumus, nouimus: si sumus electi, nescimus. Tāto ergo necesse est vt vnusquisq3 nostrū in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt: nonnulli vero in bonis que inceperunt, minime persistunt. Alter pene totam vitam ducere in prauitate conspicit: sed iuxta finem vite a prauitate sua per districte penitētie lamenta reuocatur. Alter electam videtur

Dētes dānatoꝝ stridebūt et eorum oculi flebunt.

Multi sūt vocati pauci vero electi verbū tremendum.

B

vitam ducere: et tamen hunc contingit ad erroris nequitiam iuxta finē vite declinare. Alius bonū bene inchoat: melius consummat. Alius in malis actibus a prima etate se exercet: et in eisdē operibus semp seipso deterior consummatur. Tanto ergo sibi vnusquisq3 sollicite metuat: quanto ignorat quod restat: quia (quod sepe dicēdum est: et sine obliuione retinendum) multi sunt vocati: pauci vero electi. Sed q2 nōnunq3 mētes audiētiū plus exempla fideliū, q3 docentiū verba cōuertūt: volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda vestra tanto formidolosius audiant: quāto eis hoc de propinquo sonat. Neq3 enim res lōge ante gestas dicimus: sed eas de quibus testes existunt, eisq3 interfuisse se referunt memoramus. Tres pater meꝰ sorores habuit: que cūcte tres sacre virgines fuerūt. Quarū vna tarsilla, alia gordiana, alia emiliana dicebatur. Uno oēs ardore cōuerse, vno eodēq3 tēpore sacrate, sub districtiōe regulari degētes, in domo propria sociatā vitā ducebant. Cūq3 essent diutius in eadem cōuersatione: ceperūt quotidianis incremētis in amorem conditoris sui tarsilla et emiliana succrescere: et cū solo hic essent corpore: quotidie animo ad eterna trāsire. At cōtra gordiane animus cepit a calore amoris intimi per quotidiana decrementa tepescere: et paulisper ad huius seculi amorē redire. Crebro aūt tarsilla dicere emiliane sorori sue cū magno gemitu solebat

Exempla plꝰ monēt q3 verba.

Exemplū de tribꝰ sororibꝰ beati Gregorij.

C

Uideo gordianā sororē nostram de nostra sorte nō esse: perpēdo enī q2 foras defluit: et cor ad quod ꝓposuit non custodit. Quam curabāt blanda quotidie redargutione corripere: atq3 a leuitate morū ad grauitatē sui habitus reformare. Que quidē resumebat vultū subito grauitatis inter verba correptionis: sed cum eiusdē correptionis hora transisset: trāsibat protinus et superducta grauitas honestatis: mox q3 ad leuia vba redibat. Puellarum gaudebat societate laicarum: eiq3 persona valde onerosa erat, quecunq3 huic mundo dedita nō erat. Quadā vero nocte huic tarsille, que inter sorores suas virtute cōtinue orationis, afflictionis studiose: abstinētie singularis, grauitate vite venerabilis: in honore et culmie sanctitatis excreuerat: sicut ipsa narrauit: per visionem atauus meus Felix huius romane ecclesie antistes apparuit: eiq3 mansionē perpetue claritatis ostendit, dicēs: Ueni, quia in hac te lucis māsione suscipio. Que subsequētimox febre correpta, ad diem puenit extremū. Et sicut nobilibus feminis, virisq3 morietibus multi cōueniunt, qui eorū proximos consolentur: eadē hora eiꝰ exitus multi viri ac femine eiꝰ lectulū circūsteterunt: inter quas mater mea quoq3 affuit. Cum subito sursum illa respiciens, Iesum venientē vidit: et cū magna aduersione cepit circūstantibus clamare, dicens: Recedite recedite, Iesus venit. Cūq3 in eū intēderet quē videbat: sancta illa anima a carne soluta est: tantaq3 subito fragrantia miri odoris aspersa est, vt ipsa quoq3 suauitas cūctis ostēderet, illic auctorē suauitatis venisse. Cūq3 corpus eius ex more mortuorū ad lauandū esset nudatū: longo orationis vsu, in cubitis eius et genibus, cameloꝝ more inuenta est obdurata cutis excreuisse: et quid viuēs eius spiritus semper egerit: caro mortua testabatur. Hec autem gesta sunt ante dñici natalis diem. Quo transacto: mox emiliane sorori sue p visionē nocturne visionis apparuit dicens: Ueni: vt q2 natalem dñicū sine te feci: sanctam theophaniam iam tecū faciam. Cui illa protinus de sororis sue gordiane salute sollicita respōdit. Et si sola venio, sororē nostrā gordianā cui dimitto? Cui (sicut asserebat) tristis vultu iterū dixit: Ueni: gordiana etenī soror nostra inter laicas deputata est. Quā visionē mox molestia corporis secuta est: atq3 ita vt dictū fuerat, ante dñice apparitionis diem, eadē molestia ingrauescēte defuncta est. Gordiana aūt mox vt solā remāsisse se reperit: eius prauitas excreuit: et quod prius latuit in desiderio cogitationis: hoc post effectu praue actionis exercuit. Nam oblita dñici timoris, oblita pudoris et reuerentie, oblita cōsecrationis, cōductorē agroꝝ suorū postmodū maritū duxit. Ecce oēs tres vno prius ardore cōuerse sunt: sed non in vno eodēq3 studio permāserūt: quia iuxta dñicā vocem: multi sunt vocati: pauci vero electi. Hec ergo dixi: ne quis in bono iam opere positꝰ, sibi vires boni operis tribuat: ne quis de propria actione cōfidat: quia et si iam nouit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurꝰ sit, nescit. Nemo ergo de suis iam operibus securꝰ gaudeat, quādo adhuc in huiꝰ vite incertitudine qui sibi sequatur, ignorat. Sꝫ quia rem retuli, que vos ex diuina districtione perterruit: aliud adhuc e vicino refero: quod ex diuina misericordia perterrita vestra corda consoletur: quod tamē in sermone alio iam dixisse memini: sed vos nequaq3 affuistis. Ante biennium frater quidam in monasterium meū (quod iuxta beatorum martyrum Ioannis et Pauli ecclesiam situm est) gratia conuersationis venit: qui diu regulariter protractus: quādoq3 susceptꝰ est. Quē frater suus ad monasterium non conuersationis studio: sed carnali amore secutus est. Is autē qui ad conuersationem venerat, valde fratribus placebat. At contra: frater illius longe a vita eius ac moribus discrepabat. Uiuebat aūt in monasterio necessitate potius q3 voluntate. Et cū in cūctis actibus peruersus existeret, pro fratre suo ab omnibꝰ equanimiter tolerabatur. Erat enim leuis eloquio: prauus actione: cultus vestibꝰ: moribus incultꝰ. ferre vero nō poterat si quisq3 illi de sancti habitus cōuersatione loqueretur. Facta aūt fuerat vita illius cunctis fratribꝰ visu grauis: sed tamen (vt dictum est) pro fratris sui gratia erat cūctis tolerabilis. Aspernabatur valde, si quis sibi aliqd de prauitatis sue correctione loqretur. Bona non solum facere: sed etiam audire non poterat. Nunq3 se ad sancte cōuersationis habitū venire, iurādo, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia que nuper huius vrbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, est perductus ad mortem. Cumq3 extremū diem ageret, conuenerunt fratres, vt egressum illius orādo protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte premortuū: in solo tantūmodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti aūt fratres tanto pro eo ceperūt enixius orare: quanto eum iam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cepit eisdem fratribus assistentibus adnisu quo poterat clamare: et orationes eorum interrumpere, dicēs: Recedite, recedite. ecce draconi ad deuorandum datus sum: qui propter vestram presentiam deuorare me nō potest. Caput meum iam in suo ore absorbuit: date locum vt me amplius nō cruciet: sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum: quare propter vos moras patior? Tūc fratres ceperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? Signum tibi sancte crucis imprime. Respondebat ille vt poterat dicens: Uolo me signare, sed non possum: quia a dracone premor. Cumq3 hoc fratres audirēt: prostrati in terra cum lachrymis ceperunt pro ereptione illius vehementius orare. Et ecce subito cepit melioratus eger quibusq3 valebat vocibus exultare, dicens: Gratias deo: ecce draco qui me ad deuorandum acceperat: fugit. Orationibus vestris expulsus est: et stare non

D — Mortuoꝝ corpa aliqū lauant

E

Exemplū cuiusdam mūdani q fratrē religiosum habebat.

Bolo mūdani cōditiones.

F

Oro deuota ꝓtegit a deuoratione diabolica.

G potuit. Pro peccatis meis modo intercedite: quia con
uerti paratus sum: et secularem vitam funditus relin=
quere. Homo ergo qui (sicut iam dictum est) ab extre=
ma corporis fuerat parte premortu⁹: reseruat⁹ ad vitā/
toto ad deū corde cōuersus est. Longis et continuis in
cōuersatione eadē flagellis eruditus: atq̧ ante paucos
dies excrescēte corporis molestia defunct⁹ est. Qui iam
moriens draconē non vidit: q₂ illū per cordis immuta=
tionē vicit. Ecce fratres mei/gordiana (quā superius di
xi) a sanctimonialis habit⁹ excellentia corruit ad penā:
et frater hic de quo ista narraui: ab ipso mortis articulo
rediit ad eternā vitam. Nemo ergo scit quid de se in oc=
cultis dei iudicijs agatur: q₂ multi sunt vocati: pauci ve
ro electi. Quia ergo nulli de se certū est electum se esse: re
stat vt oēs trepident: oēs de sua actione formident: oēs
in sola diuine misericordie gaudeāt: nullus de suis viri
bus presumat. Est qui perficiat fiduciam nostrā/ille sci=
licet qui dignatus est assumere naturā nostrā: qui viuit
et regnat in secula seculorum. Amen.

Finē suū nemo co=gnoscit.

¶ Lectio sancti euangelij s̄m Lucam.

Luce. xix.

H

IN illo tēpore. Cum appropin=
quaret Iesus hierusalē/ vidēs
ciuitatem/ fleuit super illā/ di=
cens: Quia si cognouisses/ ⁊ tu.
Et quidē in hac die tua: que ad
pacem tibi: nunc aūt abscondi=
ta sunt ab oculis tuis. Quia veniēt dies in te:
et circūdabūt te inimici tui vallo. Et circunda=
būt te: ⁊ coangustabūt te vndiq̧: ⁊ ad terrā pro
sternent te: ⁊ filios tuos qui in te sunt. Et non
relinquent in te lapidem super lapidem: eo q̄
nō cognoueris tempus visitationis tue. Et in=
gressus in templum/ cepit eijcere vendentes in
illo ⁊ ementes: dicens illis. Scriptum est: quia
domus mea domus orationis est. Vos aūt feci
stis illam speluncam latronum. Et erat docens
quotidie in templo.

Esa. lvj.

¶ Homilia lectionis eiusdē habita ad populū in basilica beati Joannis que dicitur constan=tiniana. Homilia. xxxix.

LEctionem breuē sancti euāgelij breui (si pos=
sum) volo sermone percurrere: vt illis in ea pli=
xior detur intentio: qui sciunt ex paucis mul=
ta cogitare. Q̄ a flente dn̄o/ illa hierosolymorū subuer=
sio describit: que a Vespasiano ⁊ Tito romanis pricipi=
bus facta est: nullus qui historiā euersionis eiusdē legit:
ignorat. Romani enim principes denūciant: cū dicitur
[Quia veniēt dies i te: ⁊ circūdabūt te inimici tui vallo:
et circūdabūt te: et coangustabūt te vndiq̧: ⁊ ad terram
psternēt te: ⁊ filios tuos q̄ in te sunt.] Hoc quoq̧ qd̄ ad=
dit [nō relinquēt in te lapidē sup lapidē] etiā iā ipa eiuf
dē ciuitatis trāsmigratio testat: q₂ dū nūc in eo loco cō=
structa est/ vbi extra portā fuerat dn̄s crucifix⁹: prior il=
la hierusalē (vt dr̄) funditus est euersa. Cui ex q̄ culpa/
euersiōis sue pena fuerit illata: subiūgit: [Eo q̄ non co=
gnoueris tp̄s visitatiōis tue.] Creator q̄ppe hominū p in=
carnatiōis sue mysteriū hāc visitare dignat⁹ est: sed ipa
timoris ⁊ amoris illi⁹ recordata nō est. Vn̄ etiā p pphe
tā in increpatione cordis hūani/ aues celi ad testimoniū
deducūtur/ dū dr̄. Miluus in celo cognouit tp̄s suū: tur=
tur ⁊ hirūdo ⁊ ciconia custodierūt tp̄s aduēt⁹ sui: popu
lus aūt me⁹ nō cognouit iudiciū dn̄i. Sed q̄rendū pri⁹
est quid sit qd̄ dr̄ [Vidēs ciuitatē/ fleuit sup illā dicēs:
q₂ si cognouisses/ ⁊ tu.] Fleuit eteni pius redēptor ruinā
perfide ciuitatis/ quā ipsa sibi ciuitas non cognoscebat
esse ventura. Cui a flente dn̄o recte dr̄: [Quia si cognouis=
ses: ⁊ tu] subaudi fleres: que modo q₂ nescis qd̄ imminet
exultas. Unde ⁊ subditur [Et quidē in hac die tua: que
ad pacē tibi.] Cū enim carnis se voluptatib⁹ daret/ ⁊ vē
tura mala nō prospiceret/ in die sua/ q̄ ad pacē esse ei po=
terāt: habebat. Cur vero bona p̄sentia ad pacē habuerit:
manifestatur cū dr̄. [Nūc aūt abscōdita sunt ab oculis
tuis.] Si eni cordis eius oculis mala que imminebant/
abscondita non essent/ leta in p̄sentib⁹ psperis nō fuisset
Cui⁹ mox etiā pena que de romanis (sicut p̄dixi) prin=
cipibus iminebat: adiuncta est. Qua descripta/ qd̄ dn̄s
fecerit/ subditur: [quia ingressus tēplū/ cepit eijcere ven
dentes de illo ⁊ emētes: dicēs illis. Scriptū est: q₂ dom⁹
mea domus orationis est: vos aūt fecistis illā speluncam
latronū.] Qui eni narrauit mala ventura: ⁊ protinus tē=
plū ingressus est/ vt de illo vendētes ⁊ ementes eijceret:
profecto innotuit: q₂ ruina ppl̄i maxime ex culpa sacerdo=
tum fuit. Euersionē quippe describēs/ sed vendentes et
ementes in tēplo feriens/ in ipso effectu sui operis osten=
dit vnde radix pdijt perditionis. Sicut aūt euāgelista
alio teste didicimus/ in tēplo colūbe vendebant. Et qd̄
per colūbas/ nisi sancti spirit⁹ donū accipit? Sed vendē
tes ⁊ emētes e tēplo eliminat: q₂ vel eos qui pro munere
impositionē manuū tribuūt: vel eos qui donū spiritus
emere nitūtur: dānat. De quo tēplo mox subditur. [Do=
mus mea/ domus orationis est: vos autē fecistis illā spe
luncam latronū.] Qui eni ad accipienda munera in tem=
plo residebāt: profecto q₂ quibusdā non dātibus lesionē
exquirerent: dubium non erat. Domus ergo orationis/
spelūca latronū facta fuerat: q₂ ad hoc in templo assiste=
re nouerant: vt aut non donantes munera studerent cor
poraliter persequi: aut dantes spiritaliter necare. Quia
vero redēptor noster predicationis verba nec indignis
et ingratis subtrahit: postq̄ discipline vigorē eijciendo
peruersos tenuit/ donū mox gratie ostēdit. Nam subdi
tur. [Et erat docēs quotidie in tēplo.] Hec iuxta histo=
riā breuiter tractando transcurrimus. Sed q₂ euersam
iam hierusalē nouimus/ atq̧ euersione sua in melius cō
mutatā: q₂ expulsos latrones a tēplo: atq̧ ipsum iam tē=
plum erutū scimus: debemus ex rebus exterioribus in=
trorsus aliquā similitudinē trahere: atq̧ ex euersis edi=
ficijs parietū/ morum ruinā timere. Videns enim ciui=
tatē/ fleuit super illā dicens: q₂ si cognouisses/ ⁊ tu. Hoc
semel egit/ cū perituram ciuitatē esse nunciauit. Hoc quo
tidie redēptor noster per electos suos agere nullatenus
cessat: cū quosdā ex bona vita ad mores reprobos perue
nisse considerat. Plangit eni eos qui nesciunt cur plan=
gantur: qui iuxta Salomonis verba/ letātur cū male fe=
cerint: ⁊ exultant in rebus pessimis. Qui si dānationem
suam que eis imminet/ agnouissent: semetipsos cum la=
chrymis electoꝝ plangerent. Bene aūt periture anime
sentētia que subditur conuenit. [Et quidē in hac die tua:
que ad pacē tibi: nūc autē abscondita sunt ab oculis tu=
is.] Suā hic diem habet anima peruersa: que trāsitorio
gaudet in tēpore. Cui ea que assunt/ ad pacē sūt: q₂ dum
rebus tēporalibus letatur/ dum honorib⁹ extollitur/ dū
in carnis voluptate resoluitur/ dū nulla vēture pene for
midine terretur/ pacē habet in die sua: que graue dāna=
tionis sue scādalum in die habebit aliena. Ibi eni affli=
genda est/ vbi iusti letabuntur: ⁊ cuncta que modo ei ad
pacem sunt/ tunc in amaritudinē rixe vertent: q₂ rixari
secū incipiet: cur dānationē quā patitur/ nō expauit: cur
a prospiciēdis malis sequentibus oculos mentis clausit.
Unde ei dicit. [Nūc aūt abscōdita sunt ab oculis tuis]
Peruersa quippe anima rebus presentib⁹ dedita/ in ter
renis voluptatibus resoluta: abscondit sibi mala sequē=
tia: q₂ preuidere futura refugit: que presentē letitiā per=
turbāt. Dūq̧ in presentis vite oblectationib⁹ se deserit:
quid aliud q̄ clausis oculis ad ignē vadit? Unde bene
scriptum est: In die bonoꝝ ne immemor sis maloꝝ. Et
inde per Paulū dicit: Qui gaudent/ tanq̄ non gauden=
tes sint: quia etsi qua est presentis tēporis/ ita est agen=
da letitia/ vt nunq̄ amaritudo sequētis iudicij recedat
a memoria: quatinus dum mens pauida extreme visio=
nis timore transfigit: quantū nunc presens letitia: tantū
post ira subsequens tēperet. Hinc nāq̧ scriptū est: Bea=
tus homo/ qui semper est pauidus. Qui vero mentis est
dure: corruet in malum. Sequentis enim ira iudicij tan
to tunc districtior portabitur: quanto nunc et inter cul=
pas minime timetur. Sequitur. [Quia venient dies in
te: ⁊ circundabunt te inimici tui vallo.] Qui inquā sunt
humane anime maiores inimici/ q̄ maligni spirit⁹/ qui
hanc a corpore exeuntē obsident/ quam in carnis amore
positam/ deceptorijs delectationibus fouent? Quam
vallo circundant; quia ante mentis eius oculos redu=

Margin notes (left column): Vespasia=nus ⁊ tit⁹ hierusalē euerterūt. — J — Hierusalē visitauit creator p suā incar=nationē. — Hiere. viij.

Margin notes (right column): K — Mat. xxi. — Esa. lvj. — Mat. xj. — Popul⁹ pe=riit ex culpa sa=cerdotū. — Mar. xxi. — Dom⁹ dei dom⁹ ora=tionis est. — L — prouerb. ij. — Ais puer=sa suā diē hic habet. — M — Ais puer=sa futura preuidere refugit. — Eccli. xj. — j. Cor. vij. — Prouer. xxviij. — Ais hūa=na nullos maiores habet ini=micos q̄ spirit⁹ ma=lignos.

A

ctis iniquitatibus quas perpetrauit:hanc ad societatẽ sue dãnatiõis trahẽtes coarctãt: vt in ipsa iam extremitate vite deprehensa:ꝛ a quibus hostibus circũclusa sit/ videat:ꝛ tamen euadẽdi aditũ inuenire non possit:quia operari iam bona nõ licet:que cũ licuit agere contẽpsit. De quib⁹ adhuc apte quod sequit/ intelligi valet. [Circũdabũt te:ꝛ coangustabunt te vndiqꝫ.] Maligni quippe spiritus vndiqꝫ animã coangustant: quãdo ei non solum operis/ verũetiam locutionis/ atqꝫ insuper cogitationis iniquitates replicãt:vt que prius se per multa dilatauit in scelere/ad extremũ de omnibus angustetur in retributione. Sequitur. [Et ad terrã prosternent te:ꝛ filios tuos qui in te sunt.] Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terrã cõsternitur: cũ caro cui vitã suã credidit:redire ad puluerẽ vrgetur. Tũc in mortẽ filij illi⁹ cadunt/cum cogitationes illicite que modo ex illa prodeũt:in extrema vite vltione dissipant: sicut scriptũ est: In illa die peribũt oẽs cogitationes eoꝝ. Que scꝫ dure cogitationes intelligi etiam per lapidũ significationẽ valent. Nã sequitur. [Et non relinquent in te lapidem super lapidẽ.] Peruersa etenim mens:cũ peruerse cogitationi adhuc peruersiorẽ adijcit:quid aliud ꝙ lapidẽ super lapidẽ ponit? Sed in destructa ciuitate sup lapidem lapis non relinquitur:qꝛ cum ad vltionẽ suam anima ducitur/oĩs illa cogitationũ suarũ constructio dissipatur. Que cur hoc patiatur/adiungitur. [Eo ꝙ nõ cognoueris tẽpus visitationis tue.] Prauã quãqꝫ animã omnipotẽs deus multis modis visitare consueuit. Nã assidue hanc visitat precepto:aliquãdo autẽ flagello:aliquando vero miraculo:vt et vera que nesciebat audiat: et tñ adhuc superbiens atqꝫ contẽnens aut dolore cõpũcta redeat:aut beneficijs deuicta malũ quod fecit erubescat. Sed qꝛ visitationis sue tempus minime cognoscit: illis in extremo vite inimicis traditur: cũ quib⁹ in eterno iudicio dãnationis perpetue societate colligat:sicut scriptum est: Cũ vadis cũ aduersario tuo ad principem in via:da operã liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem:ꝛ iudex tradat te exactori: ꝛ exactor mittat te in carcerẽ. Aduersari⁹ noster quippe in via/ est sermo dei/ contrarius nostris carnalibus desiderijs in presenti vita. A quo ipse liberat/qui preceptis eius humiliter subditur. Alioquin aduersarius iudici:ꝛ iudex tradet exactori:qꝛ ex sermone dñi contẽptor reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradet:qꝛ hunc maligno spiritui ad vltionẽ tradi permittet/ vt cõpulsam animã ipse ad penã de corpore exigat/ que ei ad culpam sponte cõsensit. Exactor mittit in carcerẽ: quia per malignũ spiritũ in inferno recluditur: quousqꝫ dies iudicij veniat:ex quo iam in inferni ignibus simul ꝛ ipse crucietur. Expleta ergo perditiõe ciuitatis/quã nos ad perẽtis anime sollicitudinẽ traximus: ptinus subdit. [Et ingressus templũ/cepit eijcere vendẽtes ꝛ emẽtes de illo.] Sicut tẽplũ dei in ciuitate est:ita ꝛ in plebe fideli vita religiosorũ. Et sepe nonnulli religionis habitũ sumũt:ꝛ dum sacroꝝ ordinũ locũ pcipiunt/sancte religionis officium in cõmerciũ terrene negociatiõis trahunt. Vendẽtes quippe in tẽplo sunt:qui hoc quod quibusdam iure cõpetit: ad premiũ largiuntur. Justitiam enĩ vendere/est hanc ꝓ premij acceptione seruare. Emẽtes vero in templo sunt:qui dũ hoc persoluere/proximo qđ iustũ est nolunt/dũqꝫ rem iure debitã facere ꝯtẽnunt:dato patronis premio emunt peccatũ. Quibus bene dicit: [Domus mea/domus orationis est:vos aũt fecistis illã speluncam latronũ.] qꝛ dũ nõnunqꝫ peruersi hoĩes locum religionis tenẽt:ibi malitie sue gladijs occidunt/vbi viuificare proximos orationis sue intercessione debuerũt. Templũ quoqꝫ et domus dei est ipsa mens atqꝫ consciẽtia. Que si quando in lesionem proximi peruersas cogitationes profert/quasi in spelũca latrones residẽt: ꝛ simpliciter gradientes interficiũt/quãdo in eos qui in nullo rei sunt: lesionis gladios defigunt. Mens enim fidelium iam non domus orationis:sed spelũca latronũ est: quando relicta innocentia ꝛ simplicitate sanctitatis/illud conatur agere/quo valeat proximis nocere. Sed qꝛ contra peruersa hec oĩa verbis redẽptoris nostri per sacras paginas indesinẽter instruimur:nũc vsqꝫ hoc agit/ qđ factum fuisse perhibet:cum dicitur. [Et erat docens quotidie in tẽplo.] Cum eñi mentem fideliũ ad cauẽda mala subtiliter erudit: quotidie veritas in tẽplo docet.

D

¶ Sed sciẽdum nobis est qꝛ veritatis verbis veraciter erudimur: si extrema mala nostra formidolose et indesinenter aspicimus: iuxta hoc quod per quendã sapientẽ dicitur: In omnib⁹ operibus tuis memorare nouissima tua:ꝛ in eternũ non peccabis. Pensare quippe quotidie debemus:quod ex eiusdẽ voce nostri redẽptoris audiuimus. [Et quidẽ in hac die tua/que ad pacẽ tibi:nũc aũt abscõdita sunt ab oculis tuis.] Dũ enim district⁹ iudex sustinet: ꝛ adhuc manũ nõ exerit in ꝑcussionem : dũ a retributione vltionis vltime esse quedã tẽporis securitas videtur:debemus pẽsare malũ quod sequitur:pẽsantes gemere:gementes ea que cõmisimus peccata indesinenter aspicere:aspicientes flere:ꝛ flentes abstergere. Nulla nos prosperitas trãsitorie laudis letitieqꝫ dissoluat:nec mentis nostre oculos ea que sunt trãsitoria obstruãt:ne cecos ad ignẽ ducãt. Si enim districte pẽsetur cuius sit ponderis improperiũ:ex ore veritatis agnoscitur: cũ negligenti ꝛ futura non prospiciẽti dicitur : [Et quidẽ in hac die tua:que ad pacẽ tibi: nũc aũt abscõdita sunt ab oculis tuis]. Nam cogitãdũ valde est quãtũ nobis erit terribilis hora nostre resolutionis:q̃ pauor mẽtis: quanta tũc omniũ maloꝝ memoria:que obliuio transacte felicitatis:que formido ꝛ cõsideratio iudicis. Quid ergo esse nobis de presentib⁹ ad delectationẽ debet/ quando cũctis simul trãseũtibus/nõ valet transire qđ imminet? quãdo ꝛ hoc funditus finitur/quod diligitur:ꝛ illud incipitur/vbi dolor nũqꝫ finitur. Tunc maligni spiritus egrediente anima/sua opera requirunt. Tunc mala que sua ferũt replicant: vt sociam ad tormẽta trahant. Sed cur hoc de ꝑuersa solũmodo anima dicimus/ cũ ad electos quoqꝫ egredientes veniant: et suũ in illis si preualeant/aliquid requirãt? Unus aũt in hominib⁹ extitit/ qui ante passionẽ suã libera voce dixit: Jam nõ multa loquar vobiscũ. venit enim princeps mũdi huius/ꝛ in me nõ habet quicqꝫ. Quis enim hũc mortalẽ hominẽ vidit: suũ in illo mũdi princeps aliquid iuenire posse credidit Sed sine vllo peccato a mũdi corruptiõe exijt : qui sine peccato ad mũdũ venit. Hoc de se cõtra mũdi principẽ nec Petrus dicere presumpsit:qui audire meruit: Quecũqꝫ ligaueris sup terrã/ligata erunt et in celis:et quodcũqꝫ solueri[s] sup terrã:solutũ erit ꝛ in celis. Hoc nec paulus dicere presumpsit / qui priusqꝫ mortis debitũ solueret:ad celi tertij secreta peruenit. Hoc nec Joannes dicere ausus est:qui pro amore precipuo/in redẽptoris sui pectore in cena recubuit. Nam cũ propheta dicat: Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum: ꝛ in delictis peperit me mater mea:sine culpa in mũdo esse nõ potuit : qui in mũdum cũ culpa venit. Hinc nãqꝫ idem propheta ait: Non iustificabitur in ꝯspectu tuo omnis viuens. Hinc Salomon ait. Nõ est homo iustus in terra qui faciat bonum:ꝛ non peccet. Hinc Joannes dicit : Si dixerimus qꝛ peccatũ non habemus/ipsi nos seducimus/ꝛ veritas in nobis non est. Hinc Jacobus ait: In multis enim offendimus oẽs . Constat enim qꝛ oẽs qui de carnis delectatione concepti sunt/in eorum proculdubio vel actione/vel locutione/vel cogitatione aliquid suũ princeps huius mundi habuit. Sed iccirco illos vel post rapere/ vel prius tenere non potuit : quia eos ille a debitis suis eripuit/ qui pro nobis sine debito mortis debitũ soluit: vt nos ideo sub iure hostis nostri debita nostra non teneant: qꝛ pro nobis mediator dei et hominũ homo xp̃s Jesus gratuito reddidit quod non debebat. Qui eñi pro nobis mortẽ carnis indebitam reddidit / nos a debita anime morte liberauit . Ait ergo: Venit enim princeps mũdi hui⁹:ꝛ in me non habet quicqꝫ. Unde curãdũ nobis est:ꝛ cũ magnis quotidie fletib⁹ cogitandũ: ꝙ rabidus/ꝙ terribilis sua in nobis opera requirẽs:in die nostri exitus princeps huius mundi veniat/ si etiam ad deum carne morientẽ venit:ꝛ in illo aliquid quesiuit:in quo suum inuenire nihil potuit . Quid itaqꝫ nos miseri dicturi/quid acturi sumus / qui innumera mala cõmisimus? Quid requirẽti aduersario/ ꝛ multa sua i nobis inuenienti dicem⁹:nisi solũ ꝙ nobis est certũ refugiũ / ꝛ solida spes/qꝛ vnũ cũ illo facti sumus : in quo princeps huius mũdi ꝛ suũ aliquid requisiuit:ꝛ inuenire minime potuit? quoniam solus est inter mortuos liber. Et a peccati iam seruitio veraci libertate soluimur:qꝛ ei qui vere liber est/

Marginal notes:

Aĩa qñqꝫ ad terram cõsternit.

Ps.cxlv.

B

Aĩam prauã visitat deus multis modis

Luce.xxi.

Sermo dei cõtẽni nõ debet.

C

Justitiã vendere quid est.

Mat.xxi.

Templũ dei est conscientia.

Eccli.vij.

Judex district⁹ dũ sustinet qđ agere debeamus.

Hora resolutionis erit terribilis.

E

Joã.xiiij.

Mat.xvi.

ij.Cor.ij.

Joã.xxi.

Ps.l.

Ps.cxlij.

Eccl's.vij

j.Joan.j.

Jaco.iij.

F

Diabolus aliqd hꝫ i eis qui de carnis delectatione ꝯcepti sũt

Joã.xiiij.

Diabolus erit terribilis i die exitus.

G

vnimur. Constat enim, nec negare possumus, sed veraciter fatemur, quia princeps huius mūdi habet in nobis multa: sed tamen in mortis nostre tempore, iam nos rapere non valet: quia eius mēbra effecti sumus: in quo nō habet quicquam. Sed quid prodest quod eidem redēptori nostro per fidem iungimur: si ab eo moribus disiungamur? Ipse etenim dicit: Non omnis qui dicit mihi domine domine: intrabit in regnū celorū. Recta ergo opera recte fidei iungenda sunt. Mala que fecimus, per quotidiana lamenta diluamus: transactas nostras nequitias surgentia ab amore dei et proximi recta opera superent: nulla que possumus fratribus impēdere bona recusemus. Neque enim aliter redemptoris nostri membra efficimur: nisi inherēdo deo: et compatiēdo proximis. Sed quia ad amorem dei et proximi plerunque corda audientiū plus exempla quam verba excitant, charitati vestre indicare studeo: quod is qui presto est filius meus, Epiphanius diaconus, isauria prouincia exortus, in vicina factū terra lycaonie solet narrare miraculum. Ait enim: quod in ea quidā martyrius nomine, vite valde venerabilis monachus fuit: qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasteriū tendebat: cui spiritalis pater preerat. Pergēs itaque, leprosum quendā quem densis vulneribus elephātinus morbus per membra fedauerat, inuenit in via, volentem ad suum hospitium redire: sed pre lassitudine non valentē. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitiū: quo idem martyrius monachus ire festinabat. Vir autē dei eiusdem leprosi lassitudini misertus, pallium quo vestiebatur, in terrā protinus proiecit et expandit: ac desuper leprosum posuit: eumque suo pallio vndique constrictum super humerum leuauit: secumque reuertens detulit. Cūque iā monasterij foribus propinquaret: spiritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare cepit. Currite: ianuas monasterij citius aperite: quia frater martyrius venit dominū portans. Statim vero vt martyrius ad monasterij aditum peruenit: is qui leprosus esse putabatur: de collo eius exiliēs, et in ea specie apparēs, qua recognosci ab hominibus solet redēptor humani generis deus et homo christus Jesus: ad celum martyrio aspiciente rediit: eique ascendens dixit: Martyri tu me non erubuisti super terrā: ego te non erubescā super celos. Qui sanctus vir mox vt est monasterium ingressus: ei pater monasterij dixit: Frater martyri vbi est quē portabas? Cui ille respōdēs dixit: Ego si scissem quis esset: pedes illius tenuissem. Tunc idem martyrius narrabat: quia cum eum portasset: pondus eius minime sensisset. Nec mirū. Quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re pensandū est nobis quantum fraterna compassio valeat, quantū nos omnipotenti deo misericordie viscera coniungant. Inde enim ei qui est super omnia propinquamus, vnde nos per cōpassionē proximi etiā sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit: nisi qui tēditur. In rebus vero spiritalibus certū est, quia quanto plus per compassionem attrahimur, tanto altius verius appropinquamus. Ecce autē redemptori generis humani ad edificationem nostram minime suffecit: quod in extremo iudicio dicturū se esse perhibuit: Quādiu fecistis vni de his fratribus meis minimis: mihi fecistis: nisi et ante iudicium hoc in se ostenderet quod dixisset: vt videlicet demonstraret: quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hec specialiter impendit: cuius hec amore exhibuerit. Et tanto plus quisque maiorem mercedem recipit, quanto nec eum despicit: qui amplius despiciendus videtur. Quid enim in humana carne sublimius carne christi: que est super angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectius carne leprosi: que tumescentibus vulneribus scinditur: exhalantibus fetoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit: et is qui est reuerendus super omnia, videri despectus infra omnia dedignatus non est. Cur hoc, nisi vt sensu nos tardiores admoneret: quatinus quisquis ei qui in celo est, festinat assistere, humiliari in terra, et compati etiam abiectis et despicabilibus fratribus nō recuset? Loqui charitati vestre sub breuitate decreueram: sed quia non est in homine via eius: decurrens sermo retineri non potest: quem disponit ipse de quo loquimur: qui viuit et regnat cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. Amen.

Mat. vij.

Mala sūt diluenda lamētis.

Martyrij monachi mirabilis deuotio.

H

Deus super celos hūc nō erubescet: qui deū super terrā non erubuit.

Fraterna compassio multū valet.

I

Mat. xxv.

Leprosi carne nil est abiectius.

Lectio sancti euangelij secundum Lucam.

K

Luce. xvi.

In illo tempore. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam erat diues, et induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splēdide. Et erat quidam mēdicus nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus: cupiens saturari de micis que cadebāt de mensa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant: et lingebant vlcera eius. Factū est autē vt moreretur mendicus: et portaretur ab angelis in sinū abrahe. Mortuus est autē et diues: et sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cū esset in tormentis: vidit Abraham a lōge, et Lazarū in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham miserere mei: et mitte Lazarum vt intingat extremū digiti sui in aquā, vt refrigeret linguā meā: quia crucior in hac flāma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare: quia recepisti bona in vita tua: et Lazarus similiter mala. Nunc autē hic cōsolatur: tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est: vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint: neque inde huc trāsmeare. Et ait. Rogo ergo te pater: vt mittas eum in domū patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis: ne et ipsi veniāt in locū hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas: audiant illos. At ille dixit. Non pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitētiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

L

Homilia lectionis eiusdem habita ad populum in basilica beati Laurentij martyris: Dominica prima post Trinitatem.

Homilia. xl.

In verbis sacri eloquij fratres charissimi prius seruanda est veritas historie: et postmodum requirēda spiritalis intelligētia allegorie. Tūc namque allegorie fructus suauiter capitur, cum prius per historiam in veritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem edificat: et historia moralitatem: nos qui auctore deo iam fidelibus loquimur: nō abs re credimus, si ipsum loquendi ordinem postponamus: quatinus qui fidem iam rectam tenetis, prius de allegoria aliquid breuiter audire debeatis. Et quod vobis de moralitate historie valde est necessarium, hoc in expositionis nostre ordine seruetur extremum: quia ea plerunque solent melius recoli: que contingit postmodum audiri. Sensus ergo allegoricos sub breuitate transcurrimus: vt ad moralitatis latitudinem citius venire valeamus. [Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide.] Quem fratres charissimi, quem diues qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide: nisi iudaicum populum signat, qui cultum vite exterius habuit: qui accepte legis delicijs ad nitorem vsus est, non ad vtilitatem? Quem vero Lazarus vlceribus plenus, nisi gentilem populum figuraliter exprimit? qui dum conuersus ad deum, peccata confiteri sua non erubuit: huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus a visceribus trahitur: et foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio: nisi quedam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Vulnera etenim cutis in super-

M

Fides edificat per allegoriam.

Diues malus iudaicum populum representat.

Confessio aperit vulnus peccati.

[B] ficiem trahunt humorem putredinis. Et confitẽdo peccata/quid aliud agimus/nisi malum quod in nobis latebat aperimus? Sed Lazarus vulnerat⁹ cupiebat saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: et nemo illi dabat: qꝛ gentiliũ quẽq; ad cognitionẽ legis admittere superb⁹ ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam legis non ad charitatẽ habuit/sed ad elationẽ: quasi de acceptis opibus tumuit. Et quia ei verba defluebant de scientia: quasi mice cadebant de mẽsa. At cõtra iacentis pauperis vulnera lingebant canes. Nonnunq; solẽt in sacro eloquio/per canes/predicatores intelligi. Canum eteni lingua vulnus dũ lingit/curat: qꝛ et doctores sancti dum in confessione pcti nostri nos instruunt/ quasi vulnus mentis per linguã tangunt. Et qꝛ nos loquendo a peccatis eripiunt/ quasi tangẽdo vulnera ad salutẽ reducunt. Quia eni canum nomine predicatorũ lingua signatur: a dño per psalmistã dicit: Lingua canũ tuorũ ex inimicis ab ipso. Ex iudeis quippe infidelib⁹ sancti predicatores electi sunt: qui in assertione veritatis cõtra fures latronesq; venietes magnos pro dño (vt ita dicã) latratus dederũt. Quo cõtra de quorũdam reprobatione dicitur: Canes muti/ non valentes latrare. Quia ergo predicatores sancti peccata dãnant: cõfessionem vero peccatorũ approbant/ dicentes: Confitemini alterutrũ peccata vestra: et orate pro inuicẽ: vt saluemini. vlcera Lazari canes lingunt. Sancti eteni doctores dum gentiliũ confessiones accipiunt: mentiũ vulnera saluti restituũt. Unde et Lazarus bene interpretatur adiutus: qꝛ ipsi hunc ad ereptionẽ iuuant/ qui eius vulnera per lingue correptionẽ curant. Potest etiam per linctionem canum/lata adulantium lingua signari. Adulãtibus eteni/vulnera nostra lingere est: qꝛ plerunq; solent etiam ipsa mala que nos in nobis reprehendimus/ improbo fauore laudare. Contigit vero vt vterq; moreret.

[Predicatores dicũtur canes.] [Ps.lxvij.] [Esaie.lvj.] [Jaco.v.] [B] [Lazarus adiutus interpretat.] [Adulatores signãtur per canes lingentes.]

Diues qui induebatur purpura et bysso/ sepultus est in inferno. In sinum vero abrahe Lazarus ab angelis ductus est. Quid Abrahe sinus/ nisi secretã requiẽ significat patrũ? De qua veritas dicit. Multi inquit veniẽt ab oriente et occidente: et recũbent cũ Abraham/ et Isaac/ et Jacob/ in regno celorũ: filij autẽ regni eijciẽtur in tenebras exteriores. Qui enim purpura et bysso indutus dicit: recte regni filius vocat. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos leuat: qꝛ dum per dãnatiõis sue supplicia infideles in imo sũt: fideles quosq; ante diem extremi iudicij super se in requie attendunt: quorũ post gaudia contẽplari nullatenus possunt. Longe vero est quod conspiciunt: qꝛ illuc per meritũ non attingunt. In lingua autẽ amplius ardere ostendit: cum dicit. [Mitte Lazarum vt intingat extremũ digiti sui in aquã: vt refrigeret linguã meã: qꝛ crucior in hac flãma.] Infidelis populus verba legis in ore tenuit: que opere seruare contẽpsit. Ibi ergo amplius ardebat: vbi se ostendit scire quod facere noluit. Quapropter bene de doctis et negligentibus per Salomonẽ dicit: Omnis labor hominis in ore eius: sed anima illius non implebit. quia quisquis hoc solũmodo laborat vt sciat quid loqui debeat/ ab ipsa refectione sue sciẽtie/ mẽte vacua ieiunat. Ab extremo digiti se tãgi desiderat: qꝛ eternis supplicijs dat⁹ optat operatione iustorũ vel vltima participari. Cui respõdetur q; in hac vita bona receperit: qꝛ omne suũ gaudium filicitatem trãsitoriã putauit. Habere hic etenim possunt iusti bona: nec tñ hec in recõpẽsatione recipere: qꝛ dum meliora. i. eterna appetũt: eorũ iudicio qlibet bona affuerint: cũ sanctis desiderijs estuant: bona minima videntur. Unde dauid ꝓpheta: qui regni diuitijs/ multisq; obsequijs fulciebatur: quãuis et hec ad necessitatẽ bona esse ꝯspiceret: vni tñ singulariter bono inhiãter estuabat/ dicẽs: Mihi autem adherere deo bonum est. Inter hec vero notandũ est qđ ei dicit: [Memento fili.] Ecce enim Abraham filium vocat: quem tamen a tormẽto nõ liberat: quoniã huius infidelis populi precedentes patres fideles: qꝛ multos a sua fide deuiasse cõsiderãt: eos nulla cõpassione a tormẽtis eripiũt: quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormẽtis autem diues positus/ quinq; fratres habere se perhibet: qꝛ superb⁹ idem iudaicus populus/ qui ex magna iam parte dãnat⁹ est/ sequaces suos quos super terram reliquit: quinq; libris Moysi carnaliter intellectis/ vel quinq; sensibus corporis deditos nouit.

[Mat.viij.] [Lingua mali diuitis q̃re dr plus ardere ceteris membris.] [Eccles.vj.] [C] [Ps.lxxij.] [Diues malus dr habuisse quinq; fratres.]

[D] Quinario ergo numero fratres q̃s reliquerat expeimit: qꝛ quos ad spiritalẽ intelligẽtiam non assurgere in inferno positus gemit: petit vt ad eos Lazarus mittatur. Cui qꝛ Moysen et ꝓphetas habeãt/ dicitur. Sed ait [qꝛ non credẽt nisi quis ex mortuis resurrexerit] Cui protinus respõdetur. [Si Moysen et ꝓphetas non audiunt / neq; si quis ex mortuis resurrexerit: credent ei.] Certe de Moyse veritas dicit: Si crederetis Moysi: crederetis vtiq; et mihi. De me eni ille scripsit. Implet ergo qđ ꝑ Abrahe responsionẽ dicitur. Ex mortuis enim dñs resurrexit: sed iudaicus ille populus qꝛ Moysi credere noluit: ei etiam qui resurrexit ex mortuis/ credere contẽpsit. Cũq; Moysi verba spiritaliter intelligere contẽpsit/ ad eũ de quo Moyses locutus fuerat/ non ꝑuenit. Hec nos fratres charissimi pro indicandis allegorie mysterijs succincte trãscurrisse sufficiat: nũc ad intuendã lati⁹ rei geste moralitatẽ anim⁹ recurrat. [Homo quidã erat diues: et induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidã mẽdicus nomine Lazarus: qui iacebat ante ianuam diuitis/ vlceribus plen⁹.] Nõnulli putãt pcepta veteris testamẽti districtiora esse/ q̃; noui: sed hi nimirũ improuida cõsideratione fallũtur. In illo eni nõ tenacia / sed rapina mulctat. Ibi res iniuste sublata/ restitutiõe quadrupli punit. Hic aũt diues iste non abstulisse aliena reprehẽditur: sed propria nõ dedisse. Nec dicit qꝛ vi quẽq; oppressit: sed qꝛ in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo summopere colligendũ est / qua pena mulctãdus sit qui aliena diripit/ si i inferni dãnatione ꝑcutitur qui ꝓpria non largitur. Nemo ergo securũ se estimet/ dicens: Ecce aliena non rapio/ sed concessis licite rebus fruor: quia diues iste nõ idcirco punit⁹ est / quoniã aliena abstulit: sed qꝛ acceptis reb⁹ semetipsũ male dereliqt. Hoc quoq; fuit qđ hũc inferno tradidit: qꝛ i sua felicitate timid⁹ non fuit: qꝛ accepta dona ad vsum arrogãtie inflexit: qꝛ viscera pietatis ignorauit: qꝛ peccata sua redimere etiã cũ sibi abũdaret preciũ noluit. Et sunt nõnulli qui cultũ subtilium preciosarumq; vestium non putãt esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset: nequaq; sermo dei tam vigilãter exprimeret: q; diues q̃ torquebat apud inferos: bysso et purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimẽta precipua nisi ad inanẽ gloriã querit: videlicet vt honorabilior ceteris esse videatur. Nam qꝛ ꝓ sola inani gloria vestimentũ preciosius queritur: res ipsa testatur: q; nemo vult ibi preciosis vestib⁹ indui: vbi ab alijs non possit videri. Quã culpã possumus melius etiam ex diuerso colligere: qꝛ si abiectio vilis indumẽti virt⁹ nõ esset/ euãgelista vigilanter de Joanne nõ diceret: Erat indutus pilis cameloꝝ. Sed notãdũ nobis est magnopere/ i ore veritatis de superbo diuite et humili paupere quãtus sit ordo narratiõis. Ecce enim dicitur: [Homo quidã erat diues. et protinus subinfertur: et erat quidã mẽdicus nomine Lazarus. Certe in populo plus solẽt noia diuitũ q̃; pauperum sciri. Quid est ergo q; dñs de paupere et diuite verbũ faciẽs/ nomẽ pauperis dicit: et nomẽ diuitis non dicit: nisi q; de⁹ humiles nouit atq; approbat: et superbos ignorat? Unde et quibusdã de miraculorũ virtute superbientib⁹ in fine dicturus est. Nescio vos vnde sitis: discedite a me oẽs operarij iniquitatis. At contra Moysi dicitur: Noui te ex noie. Ait ergo de diuite: Homo quidã. Ait de paupere: Egen⁹ nomine lazar⁹. Ac si aperte dicat: Pauperẽ humilẽ scio: superbũ diuitẽ nescio. Illum cognitũ per approbationẽ habeo: hunc ꝑ iudiciũ reprobationis ignoro. Pensandum nobis est etiã/ conditor noster quãta omnia consideratiõe dispensat. Una etenim res nõ ꝓ vna re agitur. Nam ecce plenus vlceribus mẽdicus Lazarus ante ianuã diuitis iacet. Qua de re vna dñs duo iudicia expleuit. Habuisset enim fortasse aliquã excusationẽ diues: si lazar⁹ pauper et vlcerosus ante ei⁹ ianuã non iacuisset: si remotus fuisset: si ei⁹ inopia nõ esset oculis importuna. Rursum si longe esset diues ab oculis vlcerosi pauperis: minorem tolerasset in animo tẽtationẽ paup. Sed dũ egenum et vlceratũ ante ianuã diuitis et delicijs affluentis posuit/ in vna eadẽq; re et ex visione pauperis nõ miserẽti diuiti cumulũ dãnationis intulit: et rursum ex visione diuitis tentatũ quotidie pauperẽ ꝓbauit. Quãtas nãq; hunc egenũ et vulneribus obsessum tẽtationes creditis

[Joan.v.] [Testamẽti noui precepta sunt faciliora q̃; veteris.] [E] [Bona propria nõ largiẽs dãnari potest.] [Uestes preciosas ferre an sit pctm.] [Marci.i.] [Mat.iij.] [F] [Diuitum noia plus solẽt sciri q̃; paupeꝝ] [Mat.vij.] [Exo.xxxiij]

G

in sua cogitatione tolerasse/cū ipse egeret pane: ⁊ nō ha-
beret sanitatē? Atq; ante se diuitē cerneret salutē ⁊ deli-
cias habere cum voluptate: se dolore ⁊ frigore affici? Il-
lum gaudere conspiceret: bysso ⁊ purpura vestiri: se de-
primi vulnerib⁹? Illum affluere acceptis rebus/ se ege-
re: illum nolle largiri? Quātus putam⁹ fratres mei tūc
in corde pauperis tumult⁹ tētationis fuit: cui certe ad
penā sufficeret paupertas: etiā si sanus fuisset: ⁊ rursum
sufficeisset egritudo/ etiam si subsidium adesset? Sed vt
probaretur ampli⁹ pauper: simul hūc paupertas ⁊ egri-
tudo tabefecit. Atq; insup videbat procedentē diuitem
obsequētibus cunctis circūfulciri: ⁊ se i infirmitate ⁊ in-
opia a nullo visitari. Nam qꝛ nemo ei ad visitandū ade-
rat: testātur canes/ qui liceter vulnera lingebāt. Ex vna

Iudicia duo deus ex vna re exhibuit.

ergo re omnipotēs deus duo iudicia exhibuit: dū laza-
rum pauperē ante ianuam diuitis iacere pmisit: vt ⁊ di-
ues impius dānationis sibi augeret vltionē/ ⁊ tentatus
pauper cresceret ad remunerationē. Conspiciebat ille
quotidie cui nō misereretur: videbat iste de quo proba-
retur. Duo inferius corda: sed vnus desup inspector: qui
et hunc tentando exercebat ad gloriā/ ⁊ illum tolerādo
expectabat ad penam. Nam sequitur: [Factū est aūt vt
moreretur mēdicus/ ⁊ portaret ab angelis in sinū abra-
he. Mortu⁹ est aūt ⁊ diues/ ⁊ sepult⁹ est in inferno.] Qui
nimirū diues eū cui in hac vita misereri noluit: in suo iā
supplicio posit⁹ patronū querit. Nam ecce subiungitur:

H

[Qui eleuās oculos cū esset in tormētis/ vidit Abrahā
a longe: ⁊ lazarū in sinu eius: ⁊ ipse clamās dixit: Pater
Abraham/ miserere mei: ⁊ mitte lazarū vt intingat extre-
mum digiti sui in aquā: et refrigeret linguā meā: qꝛ cru-
cior in hac flāma.] O quāta est subtilitas iudiciorū dei.

Actuū bonorū ⁊ malorū retributio districtissime agit.

Qꝫ districte agitur bonoꝝ actuū maloꝝq; retributio.
Certe superius dictū fuit: qꝛ in hac vita lazarus caden-
tes micas de mensa diuitis querebat: ⁊ nemo illi dabat:
nūc de supplicio diuitis dicitur: qꝛ de extremo digito la-
zari distillari aquā in ore suo ꝯcupiscit. Hinc ergo/ hinc
fratres colligite: quāta sit districtio seueritatis dei. Di-
ues enim iste qui vulnerato pauperi mense sue vel mini-
ma dare noluit: in inferno positus/ vsq; ad minima que-
rēda peruenit. Nam ⁊ guttā aque petiuit: qui micas pa-
nis negauit. Sed notandū valde est quid sit qꝫ diues in
igne posit⁹/ linguā suā refrigerari petit. Mos quippe est
sacri eloquij/ vt aliquādo aliud dicat: sed ex eodē dicto
aliud innuat. Superius aūt hūc superbū diuitē dñs nō
loquacitati vacātē dixerat/ sed supflue conuiuātē. Neq;
hūc de loquacitate notauit: sed cū elatione ⁊ tenacia de
edacitate peccasse. Sed qꝛ abūdare in cōuiuijs loquaci-

Conuiuia sunt plena loqcitatij.

tas solet: is qui male hic cōuiuatus dicitur/ apud infer-
num grauius in lingua ardere perhibetur. Prima nāq;
male ꝯuiuātibus famulatur culpa loquacitatis: post lo-
quacitatē vero ludendi etiam leuitas sequitur. Nam qꝛ

I / exo. xxxij.

edacitatē lusus sequatur: testatur sacra scriptura: q̄ ait:
Sedit populus mādūcare ⁊ bibere: ⁊ surrexerūt ludere.
Sed priusq; ad lusum moueatur corp⁹: ad iocos ac ver-

Diues malus quare atrocius i lingua ardebat.

ba inania mouetur lingua. Quid ergo est quod innuit:
qꝛ in tormētis positus diues linguā suā refrigerari po-
stulat/ nisi qꝫ is qui cōuiuādo magis de loquacitate pec-
cauerat/ p retributionis iustitiā in lingua atrocius ar-
debat? Sed cū graui valde est pauore pēsandū hoc qđ
ei p Abrahe responsionē dicitur: [Fili recordare qꝛ re-
cepisti bona in vita tua: ⁊ Lazarus sīr mala. Nūc aūt
hic cōsolatur: tu vero cruciaris.] Ista fratres mei sentē-
tia pauore potius indiget: q̄ expositione. Nā si qui estis

Bonum si qđ a deo habeam⁹ ptimescamus.

qui in hoc mūdo exterioris boni aliquid accepistis: ipm
(vt ita dicā) bonū exterius ptimescere debetis: ne vobis
pro quotidā vestroꝝ actuū recompēsatione sit datū: ne
iudex qui hic bona exteriora restituit/ a retributione bo-
ni intimi repellat: ne honor hic vel diuitie: non adiumē-
tū virtutis: sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dū
dicit: Recepisti bona in vita tua: indicat ⁊ diues iste bo-
ni aliqđ habuisse: ex q̄ in hac vita: bona reciperet. Rur-
sumq; dū de lazaro dr qꝛ receperit mala/ pfecto mōstrat
et lazar⁹ habuisse malū aliqđ qđ purgaret. Sed mala la-
zari purgauit ignis inopie: ⁊ bona diuitis remunerauit
felicitas trāseūtis vite. Illū paupertas afflixit et tersit:
istū abundātia remunerauit ⁊ repulit. Quicūq; ergo bo-
na i hoc seculo habetis: cū vos bona egisse recolitis: val-
de de ipsis ptimescite/ ne cōcessa vobis pspitas eorūdē

K

remuneratio sit bonorū. Et cū quoslibet pauperes non-
nulla reprehēsibilia perpetrare conspicitis: nolite despi-
cere/ nolite desperare: qꝛ fortasse quos supfluitas tenuis-
sime prauitatis inquinat/ camin⁹ paupertatis purgat.
De vobis omnimodo ptimescite: qꝛ nōnullis etiam male
acta/ pspera vita secuta est. De illis vero sollicite pensa-
te: qꝛ eorum vitā etiā magistra paupertas cruciat/ quo-
usq; ad vite rectitudinē pducat. Sequitur: [Et in his
omnibus inter nos et vos chaos magnū firmatū est: vt
hi q̄ volūt hinc ad vos trāsire/ non possint: neq; inde huc
trāsmeare.] Qua in re valde querendū est: quomodo di-

Dānati an velit trāsire ad saluatos et econtra.

cat/ hi qui volūt hinc ad vos trāsire non possint. Qꝛ eni
hi qui in inferno sunt: ad beatorū sortē transire cupiant:
dubiū non est. Qui vero iam in beatitudinis sorte susce-
pti sunt: quo pacto dicit qꝛ trāsire ad eos qui in inferno
cruciant volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos
cupiunt. i. a suppliciorum suorū afflictione migrare: ita
ad afflictos atq; in tormentis positos transire, iustorū/
est mēte ire per misericordiam: eosq; velle liberari. Sed
qui volunt de beatorum sorte ad afflictos atq; in tormē-
tis positos transire nō possunt: quia iustorum anime q̄-
uis in sue nature bonitate misericordiam habeant/ iam
tunc auctoris sui iustitie cōiuncte: tanta rectitudine cō-
stringūtur: vt nulla ad reprobos cōpassione moueantur.
Ipsi quippe iudici concordant/ cui inherent: ⁊ eis quos
eripere nō possunt/ nec ex misericordia cōdescendunt: qꝛ
tantū illos tunc a se videbunt extraneos/ quantū ab eo

L

quē diligūt auctore suo conspiciūt esse repulsos. Nec in-
iusti ergo ad beatorū sortē transeūt: qꝛ dānatione perpe-
tua constringuntur. Nec iusti transire ad reprobos pos-
sunt: qꝛ erecti iam per iustitiā iudicij/ eis nullo modo ex
aliqua cōpassione miserētur. Sed postq; ardenti diuiti
de se spes tollit: ei⁹ animus ad ppinquos quos reliquer-
rat/ recurrit: qꝛ reproborū mētem pena sua qn̄q; inutili-
ter erudit ad charitatē: vt iam tunc etiam suos spiritua-
liter diligant: qui hic dum peccata diligerēt: nec se ama-
bant. Unde nunc subditur: [Rogo te ergo pater: vt mit-
tas eum in domū patris mei. habeo enim quinq; fratres:
vt testetur illis/ ne ⁊ ipsi veniāt in hūc locū tormentoꝝ.]
Qua in re notandū est: ardēti diuiti quāta ad supplicium
cumulant. Ad penā nāq; suam ei ⁊ cognitio seruat ⁊ me-
moria. Cognoscit enī lazarū quē despexit. Fratrū quoq;
suorum meminit/ quos reliquit. Perfecta quippe ei vl-
tio de paupere non esset/ si hūc in retributione non reco-
gnosceret. Et pfecta pena in igne nō esset/ si non hoc qđ
ipse patitur/ etiam suis timeret. Ut ergo peccatores in

Dānati q̄nq; vidēt saluatos i augmētū supplicij.

supplicio amplius puniantur: ⁊ eorū vident gloriā quos
contēpserūt: ⁊ de illoꝝ etiā pena torquētur/ quos inuti-
liter amauerūt. Credendū vero est/ qꝫ ante retributionē
extremi iudicij/ iniusti in requie quosdam iustos cōspi-
ciunt: vt eos videntes in gaudio/ non solum de suo sup-
plicio/ sed etiam de illorū bono crucientur. Iusti vero in

M

Iusti iniustorum tormēta ꝯspicere pñt.

tormētis semp intuētur iniustos: vt hinc eorū gaudium
crescat: qꝛ malū conspiciunt quod misericorditer euase-
runt: tātoq; maiores ereptori suo gratias referūt: quan-
to vident in alijs qđ ipsi perpeti (si essent relicti) potue-
runt. Nec illā tante beatitudinis claritatē apud iusto-
rum animū fuscat aspecta pena reproboꝝ: quia vbi iam
compassio miserie non erit/ minui pcul dubio beatorum
letitia non valebit. Quid autē mirū: si dum iusti iniusto-
rum tormenta cōspiciūt: hoc eis veniat in obsequiū gau-
diorum: quādo ⁊ in pictura niger color substernitur: vt
albus vel rubeus clarior videat? Nā sicut dictū est/ tan-
to bonis sua gaudia excrescunt: quāto eoꝝ oculis dāna-
torum mala subteriacent: que euaserūt. Et q̄uis eis sua
gaudia ad pfruendū plene sufficiant: mala tn̄ reproboꝝ
absq; dubio semp aspiciunt: qꝛ qui creatoris sui clarita-
tem vident: nihil in creatura agitur: qđ videre non pos-
sint. Petenti autem diuiti vt Lazarus mittat: ab abra-
ham protinus respōdetur: [Habent moysen et prophe-
tas. audiāt illos.] Sed qui dei verba despexerat: hec au-
dire nō posse suos sequaces existimabat. Unde ⁊ respō-
dit diues: Non pater mi: sed si quis ex mortuis ierit ad
eos/ penitentiā agent. Cui mox veraci sententia dicitur:

Precepta redēptoris sunt subtiliora pceptis legis

[Si Moysen et prophetas non audiunt: neq; si quis ex
mortuis resurrexerit/ credent.] quia nimirū qui verba
legis despiciūt: redēptoris precepta qui ex mortuis re-
surrexit: q̄to subtiliora sunt: tanto hec difficilius imple-

A

bunt. Minus est eni quicquid per legem dicitur/ q̃ hoc
quod per dñm iubetur. Illa eni dare decimas precipit:
redemptor vero noster ab his qui perfectionẽ sequũtur/
omnia dimitti iubet. Illa peccata carnis resecat: redẽ:
ptor vero noster illicitas cogitationes etiã damnat. Si
ergo Moysen et prophetas non audiunt: neq; si quis ex
mortuis resurrexerit/ credent: quia hi qui viliora legis
precepta implere negligũt: saluatoris nostri mandatis
sitioribus obedire quãdo conualescũt? Et nimirũ con:
stat: quia cuius implere dicta renuũt: ei ꝓculdubio cre:
dere recusant. Hec nos de ipsa rei geste consideratione
dixisse sufficiat. Sed vos fratres et requiẽ lazari/ et pe:
nam diuitis cognoscẽtes/ solerter agite/ culparũ vestra:
rum intercessores querite: atq; aduocatos vobis in die
iudicij pauperes procurate. Multos etenĩ nũc lazaros
habetis. ante ianuas vestras iacent: atq; his indigent:
que vobis iam satiatis quotidie de mensa cadunt. Ver:
ba sacre lectionis debent nos instruere ad implẽda mã:
data pietatis. Quotidie Lazarũ si querim⁹/ inuenim⁹.
quotidie Lazarum et si nõ querimus/ cernimus. Ecce
importune se pauperes offerũt. rogant nos: qui tunc pro
nobis intercessores venient. Certe nos oĩno rogare de:
buimus: sed tamẽ rogamur. Videte si negare debemus
quod petimur: quãdo patroni sunt qui petũt. Nolite er:
go misericordie tempora perdere: nolite accepta reme:
dia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio
Cum quoslibet in hoc mundo abiectos aspicitis: etiã si
qua reprehẽsibilia eorum esse videantur/ nolite despice:
re: quia fortasse quos morũ infirmitas vulnerat: medici:
na paupertatis curat. Quorũ si qua sunt talia que debe:
ant iure reprehendi: hec si vultis/ ad vsum vestre merce:
dis inflectite/ vt ex ipsis eorũ vitijs cumulentur vobis
incrementa pietatis: quatinus panẽ pariter detis ⁊ ver:
bum: panẽ refectionis cum verbo correptionis. et duo s
vobis alimenta percipiat/ qui vnum querebat: dũ et ex:
terius cibo/ et interius satiatur eloquio. Pauper ergo
cum reprehẽsibilis cernitur: moneri debet: et despici nõ
debet. Si vero reprehẽsionis nihil habet: venerari sum:
mopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cerni:
mus/ quis cuius sit meriti nescimus. Omnes ergo vene
randi sunt: tantoq; necesse est vt oĩbus te humiliare de:
beas: quanto quis sit ipse ignoras. Rem fratres refero:
quã bene is qui presto est frater et cõpresbyter me⁹ Spe
ciosus nouit. Eodẽ tẽpore quo monasteriũ petij: anus
quedam Redempta noĩe/ in sanctimoniali habitu cõsti
tuta/ in vrbe hac iuxta beate Marie virginis ecclesiam
manebat. Hec illius Erundinis discipula fuerat: q̃ ma:
gnis virtutibus pollens/ super prenestinos montes vi:
tam eremiticam duxisse ferebatur. Huic due in eodẽ ha
bitu discipule adherebãt. vna nomine romula: et altera
que nunc adhuc superest: quam quidẽ facie scio/ sed no:
mine nescio. Tres itaq; he ĩ vno habitaculo ꝑmanẽtes/
morũ quidẽ diuitijs plenã/ sed tamen rebus pauperẽ vi
tam ducebant. Hec autẽ quã prefatus sum romula/ aliã
quã predixi condiscipulã suam magnis vite meritis an
teibat. Erat quippe mire patiẽtie: summe obediẽtie: cu:
stos oris sui ad silentiũ: studiosa valde ad continue ora:
tionis vsum. Sed quia plerunq; hi quos iam perfectos
hoĩes estimãt/ ad huc in oculis summi opificis aliquid
imperfectionis habent (sicut sepe imperiti hoĩes necdũ
perfecte sculpta sigilla conspicimus: et iam quasi perfe:
cta laudamus/ que adhuc artifex cõsiderat et limat: lau
dari iam audit: et tamẽ ea tundere meliorando non desi
nit) hec quam prediximus romula/ ea quam greco voca
bulo medici paralysim vocant/ molestia corporali per:
cussa est: multisq; annis in lectulo decubãs/ pene omniũ
iacebat mẽbrorum officio destituta. nec tamen hec eadẽ
eius mẽtem ad impatientiã flagella perduxerant. Nam
ipsa ei detrimenta mẽbrorum facta fuerant incrementa
virtutũ: quia tãto sollicitius ad vsum orationis succre:
uerat: quãto et aliud quodlibet agere nequaq; valebat.
Nocte ergo quadã eandẽ redemptã quã prefatus sum/
que vtrasq; discipulas suas filiarũ loco nutriebat: voca:
uit dicens: Mater veni: mater veni. Que mox cum alia
eius condiscipula surrexit: sicut vtrisq; referentibus et
multis res eadem clarũit: et ego quoq; eodem tempore
agnoui. Cũq; noctis medio lectulo iacentis assisterent:
subito celitus lux emissa/ omne illius cellule spatiũ im:
pleuit: et splendor tante claritatis emicuit: vt corda assi
stentiũ inestimabili pauore perstringeret: atq; (vt post
ipse referebãt) omne in eis corpus obrigesceret: et in su:
bito stupore remanerent. Cepit nãq; quasi cuiusdã ma:
gne multitudinis ingredientis sonitus audiri: ostiũ cel:
lule concuti: ac si ingredientiũ turba ꝓmeretur. Atq; vt
dicebant: intrantiũ multitudinẽ sentiebãt/ sed nimieta:
te timoris et luminis/ videre nil poterãt: quia earũ ocu:
los ⁊ pauor depresserat: et ipsa tanti luminis claritas re
uerberabat. Quã lucẽ protinus miri odoris est fragran
tia subsecuta: ita vt earũ animũ quia lux emissa terrue:
rat: odoris suauitas refoueret. Sed cum vim claritatis
illius ferre nõ possent/ cepit eadem romula assistẽtẽ sibi
et trementẽ redemptã/ suorũ morũ magistrã/ blanda vo
ce consolari/ dicens. Noli timere mater. non morior mo
do. Cumq; hoc illis crebro diceret: paulatim lux que fue
rat imissa/ subtracta est: sed ⁊ is qui subsecutus est odor
remãsit. Sicq; dies secũdus et tertius transijt: vt asper:
sa fragrantis odoris remaneret. Nocte ergo quarta eã:
dem magistrã suam iterũ vocauit. Qua veniente viati:
cum petijt/ et accepit. Necdum vero eadem Redempta
et alia eius discipula a lectulo iacentis abscesserant: et
ecce subito in platea ante eiusdẽ cellule ostium duo cho
ri psallentiũ astiterunt: ⁊ sicut ipse se dicebãt sexus ex vo
cibus discreuisse: psalmodie cant⁹ dicebant viri: et femi:
ne respõdebant. Cũq; ante fores cellule exhiberẽtur ce:
lestes exequie: sancta illa anima carne soluta est. Qua ad
celũ ducta/ quanto chori psallentiũ altius ascendebant
tanto cepit psalmodia lenius audiri: quousq; et eiusdẽ
psalmodie sonitus/ et odoris suauitas elongata finire:
tur. Hec ergo q̃diu vixit in corpore: quis illam haberet
in honore? Indigna cunctis/ oĩbus despecta videbatur
Quis eni ad illã accedere: quis ad illam venire digna:
retur? Sed latebat in sterquilinio margarita dei. Ster:
quilinũ fratres hanc ipsam corruptibilitatẽ corpis ap
pello: sterquilinũ abiectionẽ paupertatis nomino. As:
sumpta est ergo margarita que iacebat in sterquilinio:
et posita in celestis regis ornamento. Iam inter super:
nos ciues emicat. Iam inter ignitos illos lapides eter:
ni diadematis coruscat. O vos qui in hoc mundo diui:
tes aut esse creditis aut estis: conferte (si potestis) falsas
diuitias vestras veris diuitijs romule. Vos in hui⁹ mũ
di via omnia amissuri possidetis: illa nihil quesiuit in
itinere/ ⁊ omnia inuenit in peruẽtione. Vos letam vitã
ducitis: tristem mortẽ timetis: illa tristem vitã pertulit:
ad letam mortẽ peruenit. Vos ad tempus queritis ob:
sequiũ hominũ/ illa despecta ab hoĩbus inuenit socios
choros angelorũ. Discite ergo fratres temporalia cun:
cta despicere. Discite honorẽ transeuntẽ contẽnere: eter
nam gloriã amare. Honorate quos pauperes videtis:
et quos foris conspicitis despectos seculi: int⁹ arbitra:
mini amicos dei. Cũ his participamini quod habetis:
vt hoc quandoq; dignẽtur vobiscum participari quod
habent. Pensate quod ore magistri gentiũ dicitur: In
hoc tempore vestra abũdantia illorũ inopiam suppleat:
vt ⁊ illorum abundantia/ vestre inopie sit supplementũ.
Pensate quod ipsa per se veritas dicit: Q̃diu fecistis
vni de his fratrib⁹ meis minimis: mihi fecistis. Ad tri:
buendum ergo pigri cur estis: quando hoc quod iacen:
ti in terra porrigitis: sedenti in celo datis? Sed hec om
nipotens deus qui per me in vestris auribus loquitur:
per se in vestris mẽtibus loquatur. Qui viuit et regnat
cum patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia se:
cula seculorũ. Amen.

Pauperes debem⁹ nobis ꝓcurare pro aduocatis.

Misericordie tẽpora non sunt perdenda.

B

Exẽplum cuiusdam sanctimonialis.

C

Mulieris religiose optima indicia.

D

E

Margarita quandoq; latet in sterquilinio.

Diuitie vere valde discrepant a falsis.

Honores transeuntes contẽnẽdi sunt.

ij. Corin. viij.

Mat. xxv

F

¶ Beati Gregorij pape Homilie quadra:
ginta de diuersis euangelij lectionibus fi:
niunt feliciter.

¶ Laus deo.

Tabula euangeliorum.

¶ Sequitur tabula ad promptius inueniendū euangelia .xl. homiliarum diui Gregorij ſm numerū foliorū ac columnarū ordine alphabetico.

¶ Laus deo.

¶ Tabula materiarū e .xl. diui Gregorij Homilijs excerptarū.

¶ Incipit prologus beati Gregorij pape in septem psalmos penitentiales.

Si ille rex ꝛ propheta cōuenienter Dauid.i.ma: nu fortis vocatus est: q̄r vrsum interfecit:leo: nē suffocauit: goliath fortissimū lapidis vni⁹ ictu ɔstrauit:et gētes innumeras imperij sui ditioni subegit:nō incongrue eodem nomine sanctā ani mā accipimus:que illū qui quasi leo rugiēs circuit que: rēs quē deuoret/in seipsa interficit: ꝛ si quādo eam sicut fortis armatus aperto certamine aggreditur: lapidis quem reprobauerūt edificantes/illū ictu prosternit:cor poris nihilomin⁹ passiones subigit: atq̄ ad virtutū offi cia conuertit. Psalteriū quoq̄ eandē animā spūalibus exercitijs assuetā nō incōuenienter noiamus. Sicut enī musicū illud instrumentū triangulū decē chordarū infe rius quidē ꝑcutitur:superi⁹ vero sonare videtur:ita aīa sancte trinitatis fide formata/decē legis ꝑceptis instru cta:inferius ꝑcutitur:ꝛ superius audit: quia cum carnē aliquis ꝑfecte afflixerit:tunc su auissimū deo in dulcedi: ne melos reddit. Per psalmū ergo/meditationes ꝛ lau des et gaudia de deo in aīo cōcepta accipim⁹:sicut cātū illius musici instrumenti psalmū vocamus. Psalm⁹ er: go iste.i.hec meditatio/dauid.i.fideli aīe virtutib⁹ exer citate attribuitur.aīe.s.tendenti in finē.i.in xp̄m/qui est initiū et finis. Christus finis dicit: vel q̄r est consumma: tio legis et prophetarū:sicut ipse pendēs in cruce testa: tus est:cū aceto et felle potatus dixit: Consummatū est. Jo.xix. Vel quia bonorū omniū perfectio est : quia nullū bonū perficitur/nisi qđ in summo bono solidatur. Sicut enī nobis non sufficit alios bonos querere: nisi ad eius stu: deamus agnitionē peruenire/ita eo inuēto nullus iam melior queritur: quia ois creatura eo sub cuius pedib⁹ a patre oia sunt subiecta:inferior inuenitur. Pro octaua vero psalm⁹ iste factus asseritur:q̄r pro cōsideratione fu ture resurrectionis dn̄o decantatur. Omne p̄sentis vite tēpus septē dieb⁹ euoluit:et ideo eterna dies que exple: ta horū dierū vicissitudine futura est/octaua vocat. Et q̄r pro cōsideratione extreme iudicij psalm⁹ iste cōcini: tur:recte p octaua intitulatur. Vel q̄r sequit finē carna lis ꝛ spūalis ḡnationis:ideo octaua dicit resurrectiōis. Caro enī ex quattuor constat elemētis:aīa tribus vege: tatur naturis. Est enī rationalis ad discernēdū:cōcupi scibilis ad ṽtutes appetendū: irascibilis ad vitia auer: sandū. De hac enī ita p eūdē ꝓphetā dicit. Irascimini: Ps̄.iiij. et nolite peccare. Qui enim se cōtra seipsum exercerit:ꝛ ze: lo rectitudinis inflāmatus:contra vitioꝝ se importuni: tates viriliter cōmouerit:in cōspectu interni iudicis ne: quaq̄ delinq̄t. Vel s̄m quosdā octaua dicitur:q̄r sequit sex etates in hoc seculo viuentiū:et septimā dormientiū iustorū. Hunc autē psalmū in hymnis habendū titulus astruit : q̄r qui tact⁹ dolore cordis intrinsecus/pctā sua cōfitēs/cor i penitētia cōterit:suauē ad aures misericor dis dei vocē exultatiōis reddit. Maius est enī angelis Luce.xv. dei sup vno pctōre penitēte gaudiū:q̄ de nonagītanouē ꝑseuerātia iustoꝝ. Et q̄ pro indulgētie desiderio iniq̄ta: tes suas annūciat:in tabernaculis iustoꝝ dulciter hym nizat. Loquit ergo i hoc psalmo fidelis aīa octauā illā i.diē iudicij tremēdam considerās:terrorēq̄ districtio: nis diuine ꝛ reprobotū dānationē ꝑpetuā prudentie in: tuitu contēplās. Et q̄r de suis meritis diffidēs/in se q̄li ter in illo tremēdo examine irā vltionis diuine effugere possit nō inuenit: audacter quidē sed cōfidenter ad fontē mie faciē ei⁹ preoccupās accedit:malēs in hac vita p pe nitentiā et flagella conteri:q̄ in futuro horrēdis suppli: ciorū cruciatib⁹ affligi. Quid ergo dicat audiamus:et illius exēplo cū fiducia ad thronū glorie dei adeamus.

A

DOmine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me.

¶ Uides q̃ bonum principiũ: q̃ affectuosum: q̃ gratie plenũ. In eo enim q̃ dñm eum vocauit / q̃ sui iure misereri deberet / ostendit. Dñorum enim est / seruos alere / non negligere: delinquentes corrigere / nõ necare: fugiẽtes requirere / nõ abdicare [Dñe ne in furore tuo] Solet fieri vt qui dñorum iram incurrũt: si eis recõciliari appetũt / patronos querant: intercessores adhibeãt: aduocatos adsciscãt. Sed hec aĩa illius terribilis iudicij terrore perculsa / amõris dei desiderio accensa: moras non patitur: dilationẽ aduersatur: et si ad horã deum cõuenire distulerit: damnationẽ se euadere non posse arbitratur. Desideriũ eni non sustinet: et in patientia modũ nõ habet. Uires ergo colligit: de misericordia cõditoris cõfidit: et quasi eum presentẽ videat: loqui psũmit: ac si dicat. Scio quidẽ quia ab oculis tuis meis excludor meritis: sed tamen minor sum cunctis miserationibus tuis. Tu igitur dñe cuius me seruũ esse nõ abnego / cuius imperijs obtẽperare desidero: cuius suaue iugum referre nequaq̃ recuso: [Ne arguas me in furore tuo] Hic me potius argue: dũ tempus est mĩe corripe: dum dies salutis est exerce. Quisq; in hac vita flagellis atteritur: in mãsuetudine corripit: quia correptionibus emẽdatur. In illo autem tremẽdo examine iniquus oĩs in furore arguit: quia penã interminabilẽ venia nulla comitaẽ. Absit vt in deo furorem esse credamus. Non enim esset incõmutabilis: si eum cõmouere posset alicuius necessitas passionis. Sed q̃ aliter de deo nisi secũdum humanũ morem loqui nõ possumus / infinite damnationis sentẽtiam / furorẽ vocamus. Non vt in illa iustitie seueritate / aliqua oĩno perturbatione deus moueaẽ: sed quia in eos qui duplici sunt contritione conterẽdi: irremediabiliter vindicatur. [Ne arguas me in furore tuo] non humano: non transitorio. Furor humanus sicut cito pterit: ita sue vigorẽ potestatis nõ nisi in corporibus extẽdit: diuine vero vitiõis aĩaduersio nõ solum penas in corpore et anima multiplicat: verũetiam in damnatis immobiliter pseuerat [Neq; in ira tua corripias me.] Sicut maior est furor q̃ ira: ita arguere maius est q̃ corripere. Eos corripim⁹ / q̃s amãtes emendamus. Et quia post mortẽ carnis alij eternis deputantur supplicijs: alij ad vitam per ignem trãseunt purgationis: fidelis aĩa nõ solũ furorẽ timet / sed etiam irã abhorret. Teste beato Augustino / hi omnes qui nõ posuerũt sibi fundamentũ Christũ / in furore arguũtur: quia eterno igne cruciãtur. Qui autem eidẽ fundamento superposuerunt lignũ / fenũ / stipulã / in ira corripiunẽ: quia igne purgati / ad beatitudinis requiẽ deducũtur. Dicat ergo fidelis anima quid fecit considerãs: et quid sit receptura contemplans [Dñe ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me] Ac si aperte dicat Hoc solũ tota cordis intentione efflagito: hoc indesinẽter votis oĩbus cõcupisco: ne me in illo tremẽdo examine / vel cum reprobis ferias: vel cum purgandis flammis vltricibus affligas. Et vt hoc fiat:

Dñorum officium.

B

Furor an sit in deo.

Miserere mei dñe quoniã infirmus sum: sana me dñe quoniã conturbata sunt ossa mea.

¶ In eo q̃ nomen venerandũ repetit: pie precis affectũ se habere ostẽdit. Quasi dicat. Tu dñe / quẽ suaue videẽ mihi sepius inuocari: miserere mei dum tẽpus est mĩe. Hic me misericorditer corripe. Hic per flagella cõtere. Hic igne tribulatiõis exure. Et ne quid in me post huius vite terminũ vindicãdum inuenias: oro vt per ignẽ tui amoris omnẽ in me vitiorũ rubiginẽ consumas. Et hoc opus est vt facias: [Quoniã infirmus sum] Ex peccato primi parentis penam contraxi magne infirmitatis. non enim q̃d volo ago: sed quod odi malum illud facio [Infirmus sum] quia ad malũ pronus sum. Sed tu dñe aiarum debiliũ velox medice [Sana me] scilicet interius: omni vitiorũ labe emũda [Quoniam cõturbata sunt oĩa ossa mea] id est virtutes aie obscurate sunt: et extenuate virtutes simul cõturbate sunt. Charitas eni cõfundiẽ. humilitas impigitur. fortitudo deijciẽ. castitas impugnatur. Per ossa virtutes accipimus: per quas nĩ mirũ animã sustentamus. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporis: ita in virtutibus robur inenitur animarum. Et plane debilis oĩs cõprehẽditur anima: nisi que fuerit virtutũ fortitudine fulta. Postq̃ eni i ordine culpam incurrit primus humani generis parens / ab illa in qua positus fuerat mentis celsitudine decidit. claritatem visionis diuine perdidit. suauissimas verborum dei epulas quib⁹ interius reficiebatur amisit. Oculos carnis ad obscena et turpia vidẽda aperuit / qui prius aciẽ mentis qua lucis summe fulgor intuebatur obscurauit.

Rom. vij

Ossa sunt virtutes.

D

Et anima mea turbata est valde: sed tu domine vsq;quo?

¶ Et quia me infirmũ sentio: quia ossa mea cõturbata agnosco: [Aĩa mea] .s. eo q̃ mea est: q̃ p me corrupta est: q̃ per me debilis et egra facta est: turbata est ad gemitum: cõmota est ad compunctionẽ et lamentũ: valde magna. s. et multimoda turbatione. Turbatur eni quia peccauit: quia bonũ dñm offendit: quia vitã perdidit: mortem incurrit. [Sed tu dñe vsq;quo] turbaris cõtra me quia peccaui: quia te ad iracundiã delinquendo prouocaui? Uel tu dñe / demones quidẽ inuasores non dñi naturaliter: maliũt meam perditionẽ q̃ salutẽ. Sed tu dñe qui non vis mortem pctõris: singulariter dñe / nõ abasit: uc sed prope: vsq;quo. [i. q̃diu differs sanare? Ecce in cõspectu boni medici et curare valentis assisto. vulnera detego. preces emitto. dolores augeo. lachrymas effundo. Cur ergo dissimulas / cum nõ sit tibi minor potentia q̃ volũtas? Licet hoc celes i corde tuo: tamẽ scio q̃ vniuersoꝝ memineris. Ois curatio quãto difficilius acquiritur: tanto acquisita cautius custoditur.

E

Job. x.

Conuertere dñe: et eripe animam meam: saluũ me fac propter misericordiam tuam.

¶ Ne magis turberis supplico. ne vltra misereri differas peto. imo cõuertere dñe. Sicut aĩa mea cõuersa ẽ ad te per turbationẽ penitudinis: ita tu cõuertere ad eã per serenitatẽ miseratiõis. Et cõuersus [eripe animã meã] Impediũt eã vepres carnaliũ delectationũ. detinẽt illã seculariũ illecebre cupiditatũ. Sed tu qui potẽs es oĩa facere supabũdãter q̃ petimus aut intelligimus / eã eripe. igne tui amoris / terrenarũ dumeta voluptatũ quib⁹ irretitur adure. extra oẽm peccati appetitũ illã tue manu fortitudinis trahe. [Saluũ me fac ppter miam tuã.] Parũ est vt animã meã a mũdi voluptatib⁹ liberes: nisi me ab hostiũ tẽtationib⁹ virtutis tue ptectione cõserues Boni medici officiũ est nõ solũ salutẽ restituere: sed etiã restitutã custodie sedulitate seruare. Sic ergo et tu cum aiam meã a carnalib⁹ desiderijs eripueris: da mihi i bono pseuerantiã: ne mihi demissos laqueos iterũ tẽtationũ incurrã. Et hoc [propter miam tuã] Nõ de meis meritis confidens vt me saluũ facias supplico: sed de sola mia tua presumẽs ipetrare q̃d nõ de meis meritis spero

Medici boni officium.

Quoniã nõ est i morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

F

¶ Peccata cõsummata generãt mortẽ. Nisi enim conuersus fueris: nisi aiam meam eripueris: nisi me saluum feceris: in peccatorũ me caligine. i. in morte dimittis. q̃ si in morte fuero / tui pculdubio memoriã perdo. Et idẽ hoc scio q̃ in morte penit⁹ tui memor esse nequibo: [quoniam nõ est in morte qui memor sit tui] Quomodo n̄q; mihi conceditur: quod omnibus denegatur? [In inferno autẽ ꝛc.] Sicut de morte ad infernũ peccator peruenit: ita de peccatoꝝ multitudine in desperationis foueã cadit. Unde et scriptũ est. Peccator cum venerit i profundum malorum: contẽnit. Fidelis anima nõ exaudiri metuens / miserias quas perlatura est si non exauditur / enumerat: vt se maximo timore cõcutiat: et deum citius ad misericordiã flectat. Ait ergo [In inferno autẽ quis confitebitur tibi?] quasi dicat: Dico si nõ eripueris me: in morte futurũ: et nõ solũ in morte futurũ me preuideo: sed etiã in inferno. i. in desperatiõe me sepeliendũ cognosco. Q; si in inferno fuero: tibi me cõfiteri non posse perpendo. Nullus eñ in inferno confitebiẽ tibi. Et hoc est quod ait sub specie interrogãtis. [in inferno autẽ q̃s cõfitebitur tibi?] scʒ nullus. Nõ eñ est speciosa laus in ore peccatoris. Aliter [Qm̃ non est in morte qui memor sit tui] precor vt aiam meã liberes a carnalibus desiderijs

Prouer. xviij.

Eccli. xv.

G

que militent aduersus eũ. Si enim hoc nõ feceris/interficient me: quia a te/qui es vita mea/separabunt me. Cũ eni tu sis illud idẽ anime/quod est aia corpori: si tibi inseparabiliter nõ inhesero: necessarie morte incurro. Et si in morte fuero/tui memor nõ ero: [Quoniam non est in morte q̃ memor sit tui.] Sicut nullius rei meminit caro mortua: ita nec te sentire preualet a te deo aia diuisa. Nulla societas luci ad tenebras. Ubi autẽ tui ingredit memoria: ibi est lux veritatis immẽsa. Qd̃ tamẽ intelligi ꝛ aliter potest: quasi dicat. Immedicabile corpus est recidẽdum ense: et membri in corpore mortui abscissio potius est necessaria q̃ medicina. Sed ego non sum vt membrũ mortuũ cui medicina non proficiat: sedulitas nihil conferat. Nam sum memor tui. s. misericordie. Te enim medicũ scio: misericordẽ non ambigo: longanimẽ agnosco: quod non facerem si in morte essem. Et hoc apparet a toto: quoniam non est in morte.

Laboraui in gemitu meo: lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo.

¶ Dixerat superius saluũ me fac: et tẽpus est vt facias: nam ego laboraui in gemitu meo. Adest miser/assit ꝛ misericordia. Miseriã meã ego cognosco: vulnus non dissimulo: peccatũ nõ celo. Nisi eni miserũ me agnoscerẽ/in gemẽdo nõ laborarẽ. Sed ego laboraui. i. studiose egi vt essem in gemitu: scꝫ vt quousq̃ viuerẽ/gemẽdũ mihi putarẽ. Et [laboraui in gemitu] i. modo mihi proprio. Nemini enim sicut mihi ingemiscendũ estimo: q2 pre oĩbus me peccasse perpẽdo. Et quia nõ sufficit bene incipere/nisi studeat quis in bono opere perseuerare: adiungit. [Laboraui per singulas noctes] id est per singulas tenebrosas cogitationes. [Lectũ meũ] Per lectũ conscientiam accipimus: quia sicut in lecto iacẽtes quiescimus: ita in ea vel legi dei/vel legi peccati consentimus. Et sicut in laboribus pressi/in lecto quiescẽtes reficimur: ita dũ mundi huius aduersitatibus premimur: in bona conscientia interius delectamur: Paulo attestante/qui ait: Gloria nostra hec est: testimoniũ conscientie nostre. Lectũ ergo per singulas noctes lauat/qui conscientiã a cogitationibus tenebrosis lachrymis cõpunctionis emũdat. Et non solũ conscientiã purificabo: sed etiã [lachrymis meis stratũ meũ rigabo.] Quia villis lectus est stratum: per ipsum/carnẽ accipimus. Et qm̃ sicut stratũ facile cõcultitur: ita caro ab infirmo animo varie versatur sicut per eũdem prophetã dicitur. Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Rigat ergo lachrymis stratũ suũ: quia cõtinuo luctu et dolore carnis maculas diluit: et cordis duritiã imbre cõpunctionis emollit: vt sicut ortus recepta suaui pluuia euidẽter germinat: ita caro lachrymarũ fluentis rigata/bonorũ operũ et iusticie germẽ emittat. Cur aũt laborauerit/causam subdit: ac si dicat. ideo laboraui: ideo ingemui: quia

Lauabo

Lect⁹ conscientiã representat.

ij. Cor. j.

Ps. xl.

D

I

Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos.

¶ Humana natura ad imaginem primitus et similitudinẽ dei condita: per preuaricationis culpã a contẽplationis diuine claritate expulsa: sicut imortalitatis eterne beatitudinẽ pdidit: ita interiorẽ oculũ anime scilꝫ rationabilẽ obscurauit. Et quia postea bonum a malo discernere noluit: volens postmodũ/quid sibi sequendum/quidue fugiendũ esset/scire nequiuit. Et q2 illũ qui lux est: et in quo non sunt vlle tenebre non tenuit: sicut in nocte/sic postea i meridie palpauit. Dicat ergo fidelis aia: [Turbatus est a furore oculus meus.] Quia discernendi recte voluntatẽ non habui: per furorẽ. i. damnationis sententiã ipsam eligendi potentiã amisi. Uel etiã illius a furore oculus turbatur: q2 tremẽdi diem iudicij damnari metuẽs intuetur. Cũ enim qd̃ quisq̃ gesserit/q2 ibi sit recepturus considerat: mẽtem que hoc preuidet/malorum suorũ cõsciam/ipse iudicij terror pturbat. Et q2 ad illud iudiciũ venire non trepidat nisi quẽ conscientia de peccatis accusat/ideo adiungit. [Inueteraui inter oẽs inimicos meos.] Acsi diceret. Ideo ad illud terribile examen deduci metuo: quia per cõsuetudinẽ et perseuerantiã prauorũ operũ/non nouũ sed veterẽ me peccatorẽ agnosco. Cũ enim sim inter inimicos meos/spũs videlicet malignos: quia eorũ a me suggestiones nõ repulsi/illis cõsentiẽs/ in tenebrarũ operibus inueteraui. i. in veteris hoĩs inobedientiã redij. Factus sum cõparabilis veteri vesti. Sicut eni vetus vestis nec ornatũ adijcit: nec frigus repellit: ita ego nec frigus tentationis expellere valeo: nec proximorꝫ animas per doctrine verbũ adorno. Uel inueteraui habitans inter inimicos meos. inimicos. s. catholice fidei/ꝛ christiane religionis.

K

Discedite a me oẽs qui operamini iniquitatẽ: quoniam exaudiuit dñs vocem fletus mei.

¶ Que societas luci ad tenebras? Que cõuẽtio Christi ad belial? aut que pars fidelis cũ infideli? Sicut enim qui diabolum sequitur/sanctorũ collegiũ affectu et opere aspernatur: ita qui deo perfecte adheserit: impiorũ cõsortiũ nequaq̃ admittit. Quia ergo inueteraui conuersans inter inimicos meos/ne amplius aliquid vetustatis in me appareat: ne inimicorũ cõuersatio notã mihi preuaricationis infigat: vos qui operamini iniquitatẽ: qui culpas vestras confiteri negligitis: qui in malis operibus impenitẽtes perseueratis: hic a me affectu discedite: hic vos a me operũ dissimilitudine elongate: vt quia a deo receditis hic animo/ꝛ in futuro etiã corpore a me discedatis. Discedite vt amplius nõ cõmunicẽ operib⁹ vestris iniquis: [Quoniam exaudiuit dñs vocem fletus mei.] Laui pedes meos: quomodo inquinabo illos? Uocẽ flebilem dñs exaudiuit: q2 ab omni inquinamẽto carnis et spiritus me mũdauit. Quomodo autẽ exaudit⁹ sit/ostẽdit.

Cant. v.

L

Exaudiuit dñs deprecationem meam: domin⁹ orationem meam suscepit.

¶ Peccata dimittẽdo/dñs orationẽ meã suscepit/perseuerãtiam dando: quasi dicat. Non solum pro peccatis meis flenti delictorũ mihi indulgentiã cõtulit: sed etiã ne eadem vlterius committerẽ/gratie sue vbertatẽ concessit. Dixerat superius. [Discedite a me oẽs qui operamini iniquitatem.] Sed quia charitas non querit q̃ sua sunt: et hinc vera esse ostenditur/cum ille diligitur qui aduersatur: ideo subiungit.

Erubescant et conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertãtur ꝛ erubescant valde velociter.

¶ Ille veraciter charitatẽ habet/qui et amicũ diligit in deo: ꝛ inimicũ diligit propter deũ. Hinc nãq̃ p semetipsam veritas dicit: Diligite inimicos vestros/benefacite his qui oderunt vos. Ne ergo surda aure precepta trãseat dñica: p inimicis orat aia exaudita. [Erubescãt et conturbẽtur.] Ergo q2 propter pctã que perpetrauerã erubui: erubescẽs vero vt ea diluerẽ in gemitu meo laboraui: exaudita veniã impetraui. Et vtinã meo exẽplo erubescat quisq̃ q2 ad imaginẽ et similitudinẽ dei sit factus intelligit: ꝛ qualiter illã peccãdo fedauit agnoscit. Si se circunspiciẽs consideret: et decorẽ quẽ perdidit: ꝛ obscenitatẽ qua se velut quodã teterrimo colore pfudit: de operũ suorũ qualitate (nisi sit lapis) erubescit. Nobilis aia si quas aliquando peccati notas admiserit/verecũdiã tamẽ a se funditus nõ repellit. Nã ꝛ illud verũ est apte desperationis indiciũ: si verecũdia nõ sequit peccatũ. Unde sub iudee specie contẽnenti anime dicit: Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Qui eñ neglecto dei timore peccata peccatis accumulat/profecto vt meretrix frontẽ obdurat. Sed q2 minus est de anteacta vita erubescere: nisi quis etiã studeat ea que admisit/penitendo corrigere: subiũgit. [Et conturbenẽ vehemẽter.] Quisq̃ peccati sui modũ cõsiderans/sibi iratus/contra seipsum grauiter qd̃ egit puniẽdo inuehitur: per cõpunctionis lachrymas vehemẽter cõturbatur. Quia vero per dolorẽ penitentie puenitur ad conuersionẽ vite: protinus additur. [Conuertãtur] Ille nimirum ad deum cõuertitur/qui tam cogitatus suos/q̃ etiam operationes ad deum semp dirigere conatur. Et qm̃ tẽpus breue est: et finis peccatorũ mors est: ne quis putaret in bois esse potestate/quãdo vias suas velit corrigere/repetit. [Erubescant] se peccasse. Erubescant conuersionem distulisse. Et hoc faciant [valde velociter.] Dies enim dñi sicut fur in nocte ita veniet. Unde et Salomon: Ne tardes (inquit) conuerti ad dominũ: neq̃ differas de die in diem.

Charitas in quo est veraciter.

Luce. vj.

M

Hiere. iij.

ij. Pe. iij.

Eccl̃s. v.

¶ Prologus secundi psalmi penitentialis.

A

Sicut supra iam diximus/p David fidelis anima accipitur:cui et nois interpretatio/et operũ magnificẽtia cõuenienter aptantur. Fidelis ergo anima ea que in hoc psalmo dicuntur/intelligat:et ab isto nunq intellectu recedat. Intellectus vero david in hoc psalmo est/vt nemo se ante fidẽ de meritis suis/que nulla sunt/efferat. Nemo fide per gratiã accepta: de peccati impunitate presumat. Nemo bonũ qđ facit/sibi:sed gratie dei attribuat. Nemo per desidie torporẽ in bona operatione pigrescat. Videamus nunc quid dicat:

Expositio secundi psalmi penitentialis.

Beati/quorum remisse sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata.

Quasi dicat:Cũ oẽs velint esse beati: diversi de beatitudine diversa sentiunt: et desideriorũ suorum errores sectantes:ad beatitudinis portũ per devia venire pponunt. Sed quicquid illi estiment/istud est ratũ:istud est catholicũ:q illi solum sunt beati/quorũ remisse sunt iniquitates originales per baptismũ. [Et quoꝝ tecta sunt peccata] actualia post baptismũ cõmissa. Si tegit infirmus vulnera/quomodo illi a medico adhibetur medicina? Nonne si celare vulnus ceperit: latius extensum introrsum putrescit? Sic et peccatũ nisi per cõfessionẽ detegatur: letaliter in intimis dilatat. Et sicut vulnus non ostensum etiam sanam carnem putredine inficit:ita peccatum nisi confitendo revelet:etiam si que ibi sunt bona corrũpit. Non enĩ accepta sunt deo bona/ que malorũ admixtione maculãtur. Sed aliud est qđ a peccatore bõis per obstinationem tegitur:aliud quod miserẽte deo per remissionẽ operitur. Tegit medicus vulnus sanandũ medicamine:tegit deus peccatũ ea que multitudinem peccatorũ operit/charitate. Si quis ergo peccata sua tecta esse desiderat:deo ea per vocem confessionis ostendat. Sũt tamen quedam peccata: que q̃diu in hac vita vivitur/etiã a perfectis viris aut vix/ aut nullatenus declinãtur. Habent enĩ sancti viri aliquid quod in hac vita operire debeant:quia oĩno est impossibile vt in locutione/aut etiã in cogitatione nunq delinquãt. Studeant igitur viri dei/oculorũ lingueq culpas tegere meritis vite:student põdere bonorũ operũ premere immoderata verborũ. Verũ quomodo in electis est possibile/eoꝝ transgressiones contegi:cũ ab illo cuius oculis nuda et aperta sunt oĩa/non possunt abscondi? Sed qꝛ hoc quod tegitur/inferius ponitur/et aliud aliquid supducitur/vt quod est subterpositũ/tegatur: tegere peccata dicimus/ que quasi subterponentes abdicamus. Quibus nimirũ quasi tegmen superducimus:dum bonoꝝ operũ nos indumento vestimus. Peccata itaq tegimus/si bona facta malis actibus superponamus.

Beatus vir/ cui non imputavit dominus peccatum:nec est in spiritu eius dolus.

C

Si nosmetipsos iudicarem⁹:non vtiq iudicaremur. Si nobis peccata nostra imputaverimus/non ea nobis imputat deus. Si ea satisfaciẽdo puniremus:nullũ qui nos in futuro puniat inveniremus. Imputare sibi Adã peccatũ suũ noluit:quando culpã suam in creatorẽ refudit/dicens:Mulier quam dedisti mihi sociã: dedit mihi de ligno/ et comedi. Unde qꝛ se confiteri culpabilem renuit: mortifere dãnationis sententiã ad posteros misit. Iudicare autem seipsum nemo poterit:nisi qui virilem animũ ad vitia persequendũ assumit: sicut per eundem prophetã dicitur. Persequar inimicos meos/et cõprehẽdam illos:et non convertar donec deficiant. Qui enĩ mollis est et dissolutus in opere suo/ frater est opera sua dissipantis. Ideo dixit/Beat⁹ vir. Quasi dicat. Ad hoc opus nemo assurgere prevalet:nisi qui sancte fortitudinis vires habet. Quid enĩ fortius q̃ omnes animi sui motus rationi subigere: oĩa carnis desideria spirit⁹ virtute frenare:ppriãs voluntates abijcere: cõtemptis visibilibus ea que non videntur amare? Unde et Salomon ait: Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animo suo/expugnatore vrbium. [Nec est in spũ ei⁹ dolus.] Illi quidẽ peccatũ nõ imputabitur/in cuius spiritu dolus mẽdacij non invenitur. Qui se iustum esse non simulat:qui ea etiam que occulte deliquit/nõ celat. In spiritu publicani ad templũ ascendẽtis/dolus non fuit: quia dum illum quẽ occulta non transeunt/placare voluit iudicẽ:confiteri se non erubuit peccatorẽ/dicẽs: Deus propitius esto mihi peccatori. Magis ergo iustificatus descẽdit:q̃ qui se de meritorũ enumeratione iactabat. Denique et iustus in principio sermonis accusator est sui. In pharisei vero spiritu dol⁹ fuit/qui magis videri q̃ esse iustus optavit. Dum ergo ea que clamare debuerat/ tacuit:miser quod sibi tacẽdũ esset/clamavit. Et per superbiam/ si qua in eo fuerant / minuit merita: qui humiliari contemnens/adauxit peccata. Et nos ergo exemplo huius publicani preoccupemus faciem huius iudicis in confessione: et effundamus coram illo corda nostra: levantes puras manus sine ira et deceptione in habitu ordinato cum verecũdia et sobrietate: vt qui omni tentationi patentes: manum effugere non possumus iudicis: per confessionem mũdati/clementiã experiamur misericordie.

Gen.iij. — Ps.xvij. — Fortitudo in quo consistit. — Prover.xvij — D — Lu.xviij.

Quoniam tacui inveteraverũt ossa mea: dum clamarem tota die.

Ille in cuius spiritu dolus non est/beatus est: e contrario ille in cuius spiritu dolus est : infelix est. Et hoc mihi experto credendum est: [nam inveteraverunt ossa mea/quoniã tacui dũ clamarẽ.] Per ossa nimirũ virtutes accipimus: quia per eas animã sicut corpus per ossa sustentamus. Que profecto inveterãtur/quando a statu sue fortitudinis infirmantur. Sicut enim morboꝝ infestationes corporis ossa debilitant:ita vitioꝝ importune turbationes anime virtutes infirmãt. Ait ergo. [Inveteraverũt ossa mea.] Ac si dicat: Virtutes et iustitia/ vel ratio et intelligentia/ita in me debilitate sunt:vt nec per me quidẽ vitijs resistere: nec animã egrã et ad imaruentem/virtutũ valeã fortitudine sustentare. Et quia per humilitatẽ confessionis ad novũ hominẽ pervenire nolui : per arrogantie iactãtiam in veteris infirmitate permansi. Quare autẽ inveteraverũt/causam aperte edit. [Quoniã tacui dum clamarẽ tota die.] Cum clamare et tacere inter se repugnent / quomodo potest fieri vt aliquis taceat et clamet? Sed ille tacet nimirum et clamat: qui peccata quidẽ sua silentio contegit : merita vero per vocẽ magnificationis extollit. Aut certe ille tacet et clamat/qui peccata quidẽ preterita per confessionem nõ annunciat: et per cor impenitens alia committere accepta peccandi libertate non cessat. Nam q peccatum clamor sit/testatur scriptura/ q̃ dicit : Clamor sodomorum et gomorreorũ ascendit ad me. Et iterum: Descendam videre vtrum clamorem qui venit ad me/opere cõpleverint. Peccatũ quippe cũ voce/culpa est in actione: peccatũ cũ clamore/est culpa cum libertate. [Dũ clamarem tota die.] Tota die clamat/qui pro omni bono opere quod agit/ laudari affectat : vel etiã tota die clamat/ qui publice peccare non trepidat.

E — Gen. xviij

Quoniã die ac nocte gravata est super me manus tua : conversus sum in erumna mea/ dum configitur † spina.

F — † al. cõfringitur.

Sicut per noctem opera tenebrarũ: ita per diem/ bonarum intelligimus lucẽ actionũ. Qui ergo peccare nõ desinit:et ceteris se preferens / per bona opera superbit: die ac nocte divine potentie irã incurrit. Vel [die ac nocte] id est in prosperitate et adversitate [Gravata est super me manus tua.] Quia enim et in adversis succubui/ et in prosperis me nimis erexi : iram tue potentie super me provocavi. [Conversus sum in erumna mea/dũ configitur spina.] quoniam manus tua que superbos humiliat /humiles exaltat:gravata est sup me. Me enĩ superbum depressit : quia non solum peccatũ mihi dñari permisit:sed etiã de qua nimis gloriabar / iustitiã mihi difficilem fecit. Ideo [conversus sum in erumna mea.] Qui enĩ de me presumẽs/quasi divitẽ me prius et nullius egẽtem credidi:postea ad me rediẽs/q̃ sum miser et infelix agnovi. Et hoc feci [dũ cõfigitur spina.] Per spinã omne petm̃ ideo accipitur : qꝛ dũ cõfert delectationẽ:quasi pungẽdo lacerat mentẽ. Tunc autẽ penitẽtis aĩa ad lamentũ ducitur/cũ ppetrata nequitia in memoria fixe retinetur. In alia trãslatione non cõfigi / sed cõfringi spina dicitur: qꝛ nimirũ mẽs ad luctũ vertit/ vt pcti cõpunctio penitẽdo frãgat. Quõ aũt sit cõversus oñdit dũ subdit.

Peccatũ omne spina dicit.

Delictũ meum cognitum tibi feci:et iniustitiã

G meam non abscondi.

¶ Quis omnia sint nuda et aperta oculis tuis: tamen quia ore confessio fit ad salutē: feci tibi cognitū delictū: dicens illud esse meū. Mihi enim quia deliqui imputo: me solum in operū meorum prauitate culpabilē clamo. Plus est delictū cognitū facere: q̄ delictū manifestare. Ille enī delictū cognitū facit/ qui nō solū quod fecit annūciat: sed etiam omnē peccati causam ꝛ originem narrat. Qui non superficietenus peccatum loquitur: sed et quando: et vbi: et quomodo: et si vel ignorantia / vel casu/ vel studio deliquerit/ cōfitetur. [Et iniustitias meas non abscondi.] Nullum in corde meo dolositatis scrupulū retinui: iniustū esse quicquid a me habeo intimaui. Omne enim datū optimū: et omne donū perfectū desursum est. [Delictū meū cognitū tibi feci: et iniustitiā meā non abscondi.] Non solū q̄ deliqui / que mihi facienda fuerant bona pretereūdo aperui: sed quicquid commisi que pretereunda fuerant mala faciendo narraui.

Delictum cognitum facere plꝰ est q̄ ipm manifestare.

Jaco. j.

Dixi confitebor aduersum me iniustitiā meam domino: et tu remisisti impietatē peccati mei.

¶ Q̄ delictū meum cognitū tibi feci: q̄ iniustitias meas non abscōdi: non fuit ex necessitate/ vel alicuius leuitatis occasione: sed ex penitendi et confitendi premeditatione. Nam [dixi] id est in corde meo statui. [Confitebor aduersum me iniustitiā meā dño.] Aduersum se confitetur: qui omnino cōfitetur quod aperit. Qui in peccati confessione sibi non parcit: quicquid peccauit / nō deo imputat: non deo annotat: non fortune attribuit: non diabolo: non constellationi ascribit. In eo autem excusurū se credit: si sibi iratus se sine moderatione accusat. [Et tu remisisti impietatem peccati mei.] Attende quante sit indulgentie vitalis velocitas: q̄ta misericordie dei cōmendatio: vt cōfitentis desideriū comitetur venia: antequā ad eructatum perueniat penitētia: ante remissio ad cor perueniat/ q̄ confessio in vocem erūpat. [Tu remisisti impietatem peccati mei.] Tu qui solus parcis: qui solus peccata dimittis. Quis enim potest dimittere peccata nisi solus deus? [Remisisti impietatē peccati mei.] Proiecisti post tergū tuū oīa petā mea. Non solū pctm remisisti: sed etiā ipsam impietatē: praue. s. operationis intentionē: vt iā nulla in corde meo malitie radix remaneat/ ex q̄ pestifere actionis de cetero germē succrescat.

Confiteri aduersum se quid est.

H

Esaie xxxviij.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus: in tempore opportuno.

¶ Scriptū est: q2 nemo sine peccato: neq3 infans cuius est vnius diei vita super terrā. Et iterū Job testatur q2 celi non sunt mundi in cōspectu eius: et in angelis suis reperit prauitatem. Quāto ergo electus quisq3 maiori sanctitate p̄eminet: tanto magis de his sine quibus hec vita non ducitur / venialibus peccatis dolet. Quis aūt sanctior paulo: qui cum delectatur legi dei ſm interiorē hominē: et aliā legē in membris suis/ legi mentis sue videret repugnantē: miserū se exclamans cōmemorat: et de se diffidens / de corpore mortis illiꝰ per dei gratiā liberari expectat. Idem nihil sibi conscius fuerat: sed nequaq3 in hoc se iustificatū credebat. Sancti etenī viri licet magnis iam virtutibus polleant: habēt tñ adhuc de culpe obscuritate quod feriant. Et licet magna iam vite claritate luceāt: aliquas tamē peccati nebulas velut quasdā noctis reliquias nolentes trahūt. Quod diuine profecto pietatis dispēsatione agitur: vt qui ascēsiones in corde suo disposuit: ad humilitatis celsitudinē sua melius infirmitate subleuetur: quatenus vnde parua reprehensibilia humiliter patitur: inde verius in iustitie virtute roboretur. Et eo se in virtutis culmine erectus minimū sentiat: quo suis viribus etiā parua que eū impediunt non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati oīs sanctus: quia sine peccati macula solus inuenitur homo Jesus christus. Deniq3 de ipso solo legimus q̄ non haberet quotidie necessitatē: quemadmodū sacerdotes prius pro suis delictis hostiam offerre/ deinde ꝓ populo. Uerū ne aliqd intelligas transitoriū appeti in orōne sctōꝝ: adiūgitur [ad te.] Electi etenī dei orantes vt ad deū perueniāt: infirmitatis sue incessanter excessus deplorāt: quia ꝛ inde refectiōis intime dulcedinē sentiūt/ vnde vi suauissimi amoris ꝑ lachrymas emittūt. [In

Job. xv.

Rom. vij.

J

tēpore opportuno.] Ecce nūc tempus acceptabile/ ecce nunc dies salutis: dicit aplꝰs. Tempus opportunū/ tempus gratie: dies remissionis: plenitudo tēporis. In quo propter nimiā charitatē suā qua dilexit nos deus/ misit filiū suū factū ex muliere/ factū sub lege: vt eos qui sub lege erāt/ redimeret: vt adoptionē filiorū reciperemus. Sed quid est q̄ dicit in tēpore opportuno? Nunquid et ante aduentū christi non extiterūt sancti qui orarēt pro hac sua ꝛ populi ignorantia? Fuerunt plane. Sed quia ipsum in carne venturū expectabāt: eumq3 solū saluatorē suum esse sciebant/ per eius nimirum fidem saluati sunt. Jamq3 illud tēpus opportunū in corde susceperant: q2 ad ip3 toto cordis desiderio nihil hesitātes suspirabāt.

K

ij. Cor. vj.

Ueruntamen in diluuio aquarum multarum: ad eum non approximabunt.

¶ Aqua profunda verba ex ore viri. Et de hereticorū adinuētionibꝰ scriptū est: Aque furtiue dulciores sunt. Per aquarū ergo diluuiū: multiplicitatē intelligimus doctrinarū. A quibꝰ nimirū Paulus nos prohibet/ dicēs. Doctrinis varijs ꝛ peregrinis nolite abduci. Quisquis enī hereticas ꝛ ꝓphanas nouitates susceperit/ longe a veritate abducit. Et eo ad littus misericordie dei non approximat: quo inanium garrulitatū fluctibus raptus: in procellosam se disputationū caliginē omnes recipiens ineptias iactat. Illis ergo tēpus opportunū nō est: qui de sua stulta sapientia inflati: vnde deum placare debuerant: inde eum magis per vanarū assertionum blasphemiā irritāt. Et excusando excusationes in peccatis: vt ad deum veniant: non inueniunt remediū: quē per cōpendiū confessionis possent habere placatum.

Prouer. ix.

Heb. xiij.

L

Tu es refugium meum a tribulatione que circundedit me: exultatio mea, erue me a circundantibus me.

¶ Quasi dicat. Illi in diluuio aquarū. i. in multiplicitate doctrinarū ꝛ excusationū ad te nō approximabūt: sed ego qui delictū meum cognitū tibi feci: qui iniustitias meas non abscōdi: qui ꝯ fidei vnitate non exorbito/ qui de me diffidens/ de multitudine miserationū tuarū presumo: ad te per humilitatē confessionis approximo: nam tu es refugium meum. Maledictꝰ homo qui spem suam ponit in homine: et benedictus homo qui confidit in domino. Impugnāt me carnis illecebre: circūueniūt ignominiose passiones: perturbāt inordinati desideriorum tumultus. Sed eo tutiꝰ oīa despicio: quo de me vilia sentiēs: in solo virtutis tue munimine ꝯfido. [Exultatio mea erue me.] In diuine contēplationis claritate electorū mentes quāto grauiores rerū tēporaliū tumultus tolerant: tanto in meditatione secuture in perpetuū felicitatis suauius exultant. Et cū ceperint eis mundane peruersitatis inequalitates amarescere: tūc primum possunt interne quietis suauitatē sentire. Et q2 nihil de seculo nisi tristitie fructus colligunt: deū solūmodo suū esse gaudium ducunt. Ceterum quoniā ſm apostolum/ omnes qui volunt pie viuere in christo/ persecutionem patiuntur: ideo subiungitur. [Erue me a circūdantibꝰ me.] Sancta etenī anima diuini amoris spiculis vulnerata/ cū anhelare in deū ceperit: cū ad supernā se patriā per desideriū extendit: ad tentationē ei vertitur quicqd in hoc seculo amicum antea blādumq3 putabatur: quia qui peccantem amare consueuerant: recte viuentem crudeliter impugnant. Uoluptates nihilominꝰ pristine ad memoriam redeunt: ꝛ resistentem sibi graui aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo vt in his omnibus liberationis ꝓsidiū a deo habeat: metuēs ne ipso fatigationis sue tedio deuicta succumbat.

Hier. xvij.

M

ij. Tim. iij.

Intellectū tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

¶ Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat eñ propheta superius: remisisti impietatē peccati mei: nūc vero ipsius propitiationis diuine verba interserit: in quibus significat non solum de preteritis adeptū veniam/ sed etiā de futuris peccatis diuinitus sibi prouisam esse cautelam/ dicēs. [Intellectū tibi dabo/ ꝛ instruā te.] Homo cum in honore esset/ non intellexit: comparatus est iumentis insipiētibus: ꝛ similis factus est illis. Qui nature rationalis dignitatē contra auctoris nostri pre-

Ps. xlviij.

A cepta superbiendo perdidimus: per infusam cordibus nostris spiritus sancti gratiā quam in nobis peccatum obscurauerat/intelligētie lucē confessionis humiliatione reuocamus. Cum enim ad secretariū cordis accedimus: et q̄ districtus iudex futurus sit/qui nunc est patiens et longanimis consideramus: cum ad intuenda sanctorū premia et iniquorū damnationē oculos mētis attollimus: cū de futuris incerti/ne labamur metuimus: et ea que male egimus/flendo punimus: tunc nimirum salutari a deo intellectu accepto: de cordis nostri habitaculo ignorantie tenebras effugamus. Sed quia minus est recte intelligere/nisi studeat quis recte itellecta morū honestate complere: adiungitur. [Et instruam te] Ne te permittā perfunctorie voluntatis mee arcana cognoscere: sed et hoc tibi conferā/vt etiam bonū quod intellexeris/peragas: et qualiter id agendū sit/cauta cōsideratione discernas. Sunt nāq̄ nōnulli qui recte quidem offerunt: sed recte diuidere non sciunt: quia bonum quodlibet recta intentione incipiūt: sed habere in eodē bono opere discretionis virtute postponunt. Hi nimirū quod bene inchoant; malo plerunq̄ fine consummant: quia inde reatū incurrūt criminis: vnde fructum habere potuerunt virtutis. Quia vero nihil est bonum quod incipimus: ● perseueranti illud fine compleamus: recte subditur. [In via hac qua gradieris/firmabo super te oculos meos] Sed in hic viuimus: in via sumus qua

B ad patriā tendimus. Maligni autē spiritus iter nostrū quasi quidā latrunculi custodiunt: et operi nostro insidiantes/deceptionis sue vbiq̄ laqueos tendunt. Facile ergo inter laqueos ambulantes labimur: nisi sapientie dei ducatu gubernemur. In hac vero via ille nō graditur: qui temporaliū rerum vel copiam cupiens: vel inopiam metuēs: a recte operatiōis studio reuocatur. Sed quoniam is qui spiritu dei operatur/non desidia corrūpitur: non timore repellitur: non labore lassatur: non incongrue subiungitur. [Qua gradieris.] Quia nimirū semper de virtute in virtutē graditur/qui a sancte operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eum ergo qui in hac vita graditur/deus oculos suos firmat: quia quicūq̄ a boni propositi intentione nō deficit: respectus ab eo diuine misericordie nunq̄ recedit: quatinus cum semper in omnibus adiutorem habeat: ad quē indeficientis amoris desiderio incessanter anhelat. Unde et alibi per eundem prophetam scriptum est: Oculi domini super iustos. (Ps. xxxiij.)

Nolite fieri sicut equus et mulus: quibus non est intellectus.

Sancti viri cum mala sua superant: cum ad superna intuēda bonorum operū perfectionibus volant: nihil esse quod faciunt deputant: nisi etiā alios ab errore compescant. Scriptū enim est: Charitas non querit que sua sunt. (j.Cor.xiij.) Sollicite ergo discretionis inspectione in secretis cordiū ipsam matrem virtutū charitatē exquirunt: quā

C profecto se non habere comperiunt: nisi omnibus etiam inimicis eadem velint tribui que sibi optant impendi. Unde sancta anima que per cōfessionis vocem peccata sibi dimissa non dubitat: et ipsius promissionis diuine osculo roborata: in eo quod superest vie: hostiū insidias incurrere non formidat: ad proximos alloquendos cōuertitur: et ne ipsi ab hac immensitate pietatis dei inueniantur exortes/hortatur dicens. [Nolite fieri sicut equus et mulus.] Ac si dicat. Quoniā quidem ad nature vestre statum pietas diuina vos reuocat: et similitudinis sue imaginē quā inobedientia destruxerat: benignitas saluatoris nostri in vobis reformat: nolite diuitias bonitatis dei contēnere: nolite sicut equus alienum sessorem indifferenter portare. Equus enim sicut dominū suum ad portandū recipit: ita etiam sine discretione alios qui volunt ascendere sessores admittit. Qui ergo timore dei postposito (qui dominus omniū est) diabolice se potestati subiecerit: et animā/que sedes sapientie esse debuerat/fallacis domini ditioni mancipauerit: sine intellectu proculdubio sicut equus existit. Mulus vero si qui onus dn̄i sustinet: ita se cuilibet extraneo onerabilē prebet. Quisquis itaq̄ domini illius cuius iugū suaue/ et cuius onus leue/precepta reijciēs: grauissimas peccatorū sarcinas ferre non recusauerit: irrationabilē se profecto sicut mulum ostendit.

In chamo et freno maxillas eorum constringe: qui non approximant ad te. D

Plerūq̄ qui p̄cepta dei aure cordis audire renuūt: persecutionum verberibus admonentur: vt ad virtutis amorē penarū dolores pertrahant: quos eterne vite premia non inuitant. De quibus nimirū scriptum est: Sola vexatio intellectum dabit auditui. (Esa.xxviij. Vexatio dat intellectum.) Sepe etenim amator presentis seculi ita ab eodem quē diligit mundo despicitur et impugnatur: vt cum eo nequaq̄ currere valeat: sed fractus aduersitate torpescat. Quod diuine profecto dispensatione miserationis agitur: q2 in hoc mūdo despectus/tanto celerius trahitur ad deum/q̄to nihil habet in seculo vbi delectetur. Orat igit fidelis anima vt lubricos peccantiū cursus mūdans aduersitate virtus diuina coerceat: quatin⁹ erroris sui desideria sequi non valeant: et hoc modo ad se reuersi/saltem ex difficultate et impotentia peccandi resipiscant. Possum⁹ quoq̄ per chamum et frenum verba diuine legis accipere: que quia peccantibus aliquando grauiter minantur de pena/aliquando suauiter blandiūtur de venia/dum in ore fidelium veniūt: vagos eorum gressus more freni et chami reflectunt. Maxillas constringūt: quia vocem iactātie cōprimunt: dum qui ex vitio superbie solebāt iactare merita/per humilitatis virtutē discunt confiteri peccata. Quare autem tantopere prauorum hominū etiam inuitam cōuersionem exoptet: ostendit cum subdit.

Multa flagella peccatoris: sperantem autem in domino misericordia circundabit.

E Qui enim per superbiam erectus contra cōditorem peccata augere non desierit: et hic curarum aduersantiū flagellis affligitur: et in futuro duplici nihilominus cōtritione cōteretur. Cui si ad iniquitatis sue cumulū peccanti contigerit exterius proficere: hoc ipsum sibi est diuine animaduersionis flagella tolerare: q2 modo in conspectu dei eo ipso interius deijcitur: quo falsa gloria in conspectu hominū exterius eleuatur. Et illi sua in penā vertitur culpa: quia hoc ipsum fuit vere intus cadere: quod foras ostenditur profecisse. Hec quidem predicta inconfidentes inueniunt: [Sperantem autem in domino misericordia circundabit.] Diligentibus enim deū/ omnia cooperantur in bonum. (Rom.viij) Qui in amore celestium fixus/seculum perfecte despexerit: nulli omnino vanitati succumbit: nulla hunc aduersitas deijcit: nulla prosperitate corrumpitur: flagellis proficit: quippe qui ea aut que perpetrauit peccata oblitterat: aut que perpetrare poterat/futura deuitat. Et sibi omnia fore existimat prospera que a dilectoribus mundi putantur aduersa.

Letamini in domino et exultate iusti: et gloriamini omnes recti corde.

Quasi diceret. Quādo quidem sperantes in dn̄o misericordie diuine clypeo muniunt: [Letamini in dn̄o et exultate iusti.] Nō est impijs gaudere/dicit dn̄s: q2 qui terrenarum rerum amore vincitur: in deo nullaten⁹ delectatur. Et quāto quis ad temporalia acriori cura exarserit/tāto magis ab eternis damnabili torpore frigescit. (F) Iustis ergo solummodo vt in dn̄o letētur dicitur: quia qui deum toto corde non diligūt: in eo letari q̄diu secularibus delectantur non possunt. Scriptum est enī: Quicūq̄ amicus hui⁹ seculi esse voluerit: inimicus dei cōstituitur. (Jaco.iiij.) Neq̄ enim possumus hic gaudere cum seculo: et illic regnare cum christo. Sed iusti tantum in dn̄o exultant: q2 ita extra mundū sunt facti: vt nec prosperari in mūdo cupiant: nec aduersa pati nullo tacti presentium amore pertimescūt. Et notandū/quia nō solum letamini dixit: sed etiam et exultate adiecit: vt intelligas eos nō posse tristari in corpore: quibus diuine claritas miserationis fulget in mente. [Et gloriamini omnes recti corde.] Illi quidem qui habent cor ad terrena distortum/non gloriantur in dn̄o: quia spem suam posuerunt in mundo. Vos autem qui cor vestrū s̄m dei voluntatē dirigitis: in spe beatitudinis eterne gl̄iari debetis: vt qui gloriatur/in dn̄o glorietur. (ij.Cor.x.) Illa nāq̄ sine dubio est vera gloria: quā nullius mestitie obtenebrat pena.

Prologus tertij psalmi penitentialis.

Sabbatū requies interpretatur. Sabbatū humanū gen⁹ in primo parente habuit: qui q̄diu in conditoris sui obediētia perstitit: in suauiss

G

ſimo contemplationis diuine lecto requieuit. In paradiſo namq; primus homo delicijs potit⁹: ſicut nullam in animum poterat ſentire eſuriem: ita etiã omnẽ que ex carne naſcitur ignorabat paſſionem. At poſtq̃ diuini colloquij peccãdo familiaritatem perdidit/ mortis legibus ſuccumbẽs: requiem felicitatis eterne amiſit. Et in procelloſos mundane inſtabilitatis corruit fluctus: q2 ſtatum rectitudinis ſeruare contempſit. Fidelis ergo anima requiem in primo homine perditam ad memoriam reuocans: et futurum nihilominus vite eterne ſabbatũ ſpiritus agilitate contemplans: ab omni ſpiritus ⁊ carnis optat corruptione eripi: ⁊ ad futuram indeficientis beatitudinis requiem: cõſummato huius vite termino: orat ſine cunctatione perduci. Ait ergo.

Explanatio tertij pſalmi penitentialis.

Domine/ ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me.

Quaſi dicat. Scio futurum eſſe/ vt poſt hui⁹ vite exitum alij flammis expientur purgatorijs: alij ſentẽtiam eterne ſubeant damnationis. Sed quia illum tranſitorium ignem omni tribulatione eſtimo preſenti intolerabiliorem: non ſolum in furore eterne damnationis opto non argui: ſed etiam in ira tranſeuntis timeo correptionis purgari. Tu ergo domine cui in ſpiritu meo ſeruio: quem omniũ ſaluatorem eſſe cognoſco: ne arguas me in furore dãnationis perpetue: neq; corripias me in ira expurgantis vindicte. De furore et ira: quia ſufficiẽter in ſuperioribus expoſuimus: iterum tractare ſuperfluum putamus: ne eadem repetentes: legentibus faſtidiũ generemus. Quare autẽ non debeat in ira corripi: et in furore damnari: ſubiungit cum ait:

Ignis purgatorij eſt grauior oĩ tribulatione pñtis ſcl'i.

H

Quoniam ſagitte tue infixe ſunt mihi: et cõfirmaſti ſuper me manum tuam.

Quanto quiſq; plus ceperit quod amiſit intelligere: tanto plus incipit corruptionis ſue ſententiam quam ſubiuit lugere. Fidelis ergo anima perpendens quod perdidit: conſiderans quod inuenit: videns ſe a paradiſi gaudijs veniſſe ad miſerias vite preſentis: a ſocietate angelorum tranſiſſe ad curas neceſſitatum: penſat quot ſubiacet periculis: que peccando gloriã perdidit eterne incorruptionis. Nouit etiam quia mortẽ nulla poſſit ratione euadere: que poſſet/ ſi non peccaſſet/ ſemper vixiſſe. Has ergo ſibi ſagittas infixas eſſe conqueritur: quia iã nobis eſt naturaliter inditũ: quod primo homini fuit p culpe vindicta illatum. Mortalitas et paſſibilitas ſunt ſagitte: que nimirũ nobis infixe ſunt: quia q̃diu in preſenti ſeculo viuimus/ ab eis liberari aliqua ratione nequimus. Dicat ergo fidelis anima: Quando quidẽ pro originali commiſſo mortalis effectus/ magnã huius ſeculi miſeriã ſuſtineo: pro me autẽ penitentiã ago: tu qui viſitabis iniquitates in virga/ ne impleas amaritudinibus vniuerſa. Sed cum in hoc ſeculo peccati penam lugeam: ſaltem in futuro diſtricte animaduerſionis terrorem euadã. Quod vt facere debeas: [Confirmaſti ſuper me manũ tuam.] Sicut ſtudioſus magiſter frequenter verbere puerum corripit: ita a me tue vindicte manus nunq̃ recedit. Per manũ dñi quam ſuper ſe aſſerit confirmatam: miſeriarũ frequentiã et aſſiduitatẽ intellige. Quam ideo memorat/ vt tanto facilius in futuro acquiratur venia: quanto maior hic fuit irrogata vindicta. Poſſumus etiam per ſagittas verba dei intelligere: que corda quidem noſtra transfodiunt: cum nobis altius infixa/ amoris dei nos vulnere compungunt. Quomodo autem ſit continua hec pena quam patitur/ oſtendit dicens.

Mortalitatẽ ⁊ paſſibilitatẽ nemo euadere poterit.

I

Sagitte ſunt verba dei.

Non eſt ſanitas in carne mea a facie ire tue: non eſt pax oſſibus meis a facie peccatoꝝ meorum.

Caro humana ex quo maledictionis promeruit ſententiam/ portare non deſtitit peccati continuã penã. Et quia nos eius inceſſanter infirmitas debilitat: ire dei faciem nobis indeſinenter repreſentat. Portamus namq; corpus mortale doloribus obnoxiũ: indigentijs impeditũ: quod nimirũ tentationes ſollicitãt: ſollicitudines anguſtãt: ãguſtie conterũt: cõtritiones affligũt. Quodq; etiam ſi aliquando videatur eſſe validum: ipſa ſua valitudine magis inuenitur infirmum. Quid enim infirmius q̃ aſſidue fame tabeſcere: difficultate ſomni languere: frigore diſſolui: eſtu torreri? Que autem ſanitas eſſe poterit: vbi tot malorũ multitudo concurrit? Dicat ergo fidelis anima. [Non eſt ſanitas in carne mea.] vt videlicet corpus infirmum eſſe ſentiat: quod tam facile paſſionũ inequalitas permutat. Ne autẽ intelligas propter peccati penam nõ infirmari in mente: quia dixerat ſibi non eſſe ſanitatem in carne/ ſubiungit [Non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorũ meorum.] Sicut iam dictum eſt/ per oſſa virtutes accipimus: quia ſine eis nullum in anima robur habemus. Omnes autẽ virtutes in conſpectu dei vicaria ope ſe ſubleuãt: nec virtutes vere ſunt/ ſi a ſe inuicem aliqua diuerſitate diſcordant. Una enim virtus ſine altera/ aut omnino nulla eſt/ aut minima. Si enim aut caſtitatẽ humilitas deſerat: vel humilitatem caſtitas derelinquat: cum deus deteſtetur tam ſuperbiam q̃ immundiciã: quomodo oculis eius accepta erit caſtitas elata: vel humilitas immunda? Non enim bona accepta ſunt deo/ que malorũ admixtione maculãtur: quia modicum fermentũ totam maſſam corrumpit: et qui in vno offendit: multa bona perdit: Et qui ſine humilitate virtutes congregat/ quaſi in ventum puluerem portat. Quia ergo virtutes anime aut vitijs impugnantur: aut plerunq; elatione deprimuntur: [...]e nunc dicitur [Non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorũ meorũ] Quotidieq; peccatoꝝ penam patior: quam in ipſa peccatorem facie contemplor. Et quia ſentio penam/ recogito culpam. Uel [non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum] quia videlicet nullam anima mea poteſt habere requiẽ/ donec aliquam peccati in ſe habeat recordationem.

Homie nihil infirmi⁹

K

Uirtutes ſcĩũcte pariũ pficiũt.

L

Quoniam iniquitates mee ſupergreſſe ſunt caput meum: et ſicut onus graue grauate ſunt ſuper me.

Quaſi dicat. Non eſt mirũ ſi nõ eſt pax oſſibus meis: nam iniquitates mee grauate ſunt ſuper me ſicut onus graue. Iniquitas in talẽto plumbi ſedet. Plerũq; anima amoris dei deſiderio accenditur: adeo vt etiam ad ſumma ambienda ſuſtolli videatur. Sed quia graui peccatorũ pondere premitur: eo citius ad ima labitur: quo admiſſorũ conſciẽtia interius grauatur. Et quidẽ aſcẽdere ad deum ea qua poteſt virtute nititur: ſed ipſo ſuo conamine laſſata: relabi compellitur. Cauſam vero tante grauitatis premiſit cũ ait. [Quoniã iniquitates mee ſupergreſſe ſunt caput meũ.] Niſi enim iniquitates principale cordis mei ſuperando tranſcenderẽt: nequaq̃ tãta me prauoꝝ operũ depreſſione grauarẽt. Sancti nãq; viri ſi quando in mente tentationes tolerant: illicitum cordis appetitũ magna virtutis dominatione refrenãt: ne ſi in aliquo lapſu tentatori conſentiant: nõ iam cogitationũ ſuarum: ſed ſerui crudeliũ dominorũ exiſtant. Cum enim diabolicis anima ſubeſſe ſuaſionibus ceperit: quanto ſe hoſti callido crebrius ſubijcit: tanto eum ſibi intolerabiliorẽ facit: vt ei iam in nullo reſiſtere valeat/ cui in vno ſui oblita aſſenſum pſtat. Solerter itaq; vigilandũ eſt: vt cum pulſare mentẽ culpa inchoat: perfectam culpam quis huic ſequitur attendat: ne ſi male ſuaſionis blandimenta non perſpiciat/ in nequiſſime tenebras perpetrationis neſciens ruat.

M

Diabolo conſentire periculoſum eſt.

Putruerunt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee: a facie inſipientie mee.

Fidelis anime que in ſeipſam ſibi non parcens vehitur: deteriora adhuc de ſe q̃ prius dixerat/ confitetur: dicens [putruerunt ⁊c.] Super curatũ vulnus cicatrix obducitur: dum ſignũ preterite plage in reſarcita cute monſtratur. Que nimirũ cicatrix neceſſario corrumpitur/ ſi caro ſanata iterum vulneratur. Ubi quanto magis extenditur inequalitas corporis: tanto difficilius oſtenditur efficacia curationis. Sed quid per vulnus niſi peccatũ exprimitur? Quid vero per cicatricem/ niſi penitentie actio deſignatur? Qui enim per penitentie lamenta pctm corripit: quaſi cicatricẽ vulneri ſupducit. Et ſi dimiſſe neq̃tie mentẽ iterũ ad delectationẽ pertrahũt: ſupducte vulneri cicatrices putreſcũt. Cicatrices nãq; putreſcere/ eſt ſanata iam pctõrũ vulnera rurſum i tentationẽ ſerpere: atq; de eorũ iteratione delectationẽ ſentire. Cicatrices cõputreſcere/ eſt ex pctõrũ ſuggeſtio

A nibus post superductā cutem penitentie/dolorē iterum culpe in occulto cordis per putridas cogitatiões perpeti: et tandē per opus miserū quasi effuso fetore corrumpi. Quare autē hoc sibi cōtigit/ostendit cū ait: [A facie insipientie mee.] Sicut summa prudētia est aliquem post acceptā penitentiā sollicite sibi circūspectionis studio in posterū prospicere: ita miserabilis insipiētie est in istius vite ambiguo quasi accepta securitate dormire. Per insipientiam ergo negligentie/vulnus iam sanatū computruit: quia dum per studium vigilantie mens ingrata sibi in posterū prouidere noluerit: miserabilius ea que prius abdicauerat mala committit.

Prudentia sūma in quo consistit.

Miser factus sum, et curuatus sum vsqȝ in finem: tota die contristatus ingrediebar.

Tanto vnaqueqȝ anima fit preciosior ante oculos dei/ quanto fuerit despectior ante oculos suos. Quid autem infelicius q̄ʒ infelicitatem suam non cognoscere: et inter ipsa vite discrimina nullum infirmitatis dolorem sentire? Sicut eni phrenetici mētis alienationē tolerāt: cum se non solum nihil pati/ sed etiam incolumes putent: ita qui mortali carne circundatus/erumnas presentis vite non senserit: a virtute sapientie alienus existit. Innumerabiles nanqȝ humane delectionis miserie: sicut corda iustorum graui tristitie dolore cōuulnerant: ita iniquorum mentes ipsa sua importunitate delectant. Cum eni omni vanitati patentes/sola que carnis sunt cogitant: et B lachrymarū causas tripudiantes peragunt: mortis sue negociū ridentes exequuntur. De quibus profecto scriptum est: quia letantur cum malefecerint: et exultant in rebus pessimis. Uerum qui ad sabbatum quietis eterne peruenire desiderat: circunspecta quas patitur miseriarum multitudine: seipsum humilians dicat. [Miser factus sum: et curuatus sum vsqȝ in finem.] Usqȝ in finem curuatur: qui inique volūtatis studium vsqȝ ad effectum praui operis terrenis inhians protrahit: et ad celestia ambiēda non solum per gradum operis: sed nec per intentionis votum illurgit. Sed quia culpam sepe sequitur penitentia: et plerūqȝ qui cadit/ adijcit vt resurgat: sequitur. [Tota die contristatus ingrediebar.] Cū sollicito se timore mens humana circunspiciens/ modo que egit mala enumerat: modo que agere neglexit bona ad memoriā reuocat: modo reprehensibilia esse in quib⁹ versatur conspicit: modo sibi recta opera adhuc deesse perpēdit: quia malorum tantorum in se remedium non inuenit: tristitie intolerabilis pondere pregrauata tabescit: et tanto se durius in cogitatione dilaniat: q̄to terribilius esse quod imminet iudicium pēsat. Tota autem die contristatus ingreditur: qui miseriam esse deputat: si quādo ei prosperitas seculi fallaciter pernicioseqȝ blāditur: sicut in canticis canticorum sponsus ad sponsam loquitur/dicens. Oculi tui columbarum. Columba enim C pro cantu gemitum habet. Quia ergo sancti viri seculi blandimenta timentes et dolētes cum luctu et gemitu tolerant/in quibus amatores mundi securi et gaudētes exultant: sancta ecclesia columbis assimilatur: quia inde sanctus omnis cum dolore ingemiscit/ vnde iniquus quisqȝ cum gaudio hilarescit. Unde per Salomonē dicitur: Risum reputaui errorē: et gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Quare autem contristatus/ viam presentis vite ingrediatur/ostendit dicens.

prouer.ij.

Ais sue salutis memor multa debet agere.

Canti.j.

Eccle.ij.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib⁹: et non est sanitas in carne mea.

In lumbis carnalis delectatio continetur: et inde nimirum humana generatio propagatur. Possumus ergo per lumbos animā accipere: quia sicut ex lumbis carnales delectationes prodeunt: ita ex anima omnes cogitationes procedūt. Deinde cum illiciti operis tentatio subrepit: per vanarū cogitationū fantasmata spūs malignus illudit. Sepe nāqȝ sanctorum etiam virorum mentes cogitationes illicite polluunt: et eas iam ad summa tendentes/ terrenarū rerum delectationibus tangunt. Sepe etiam in ipso orationis tēpore importune se illis ingerunt: vt hoc ipsum sacrificiū aliquo modo cōmaculare valeant: quod in odore suauitatis deo acceptū contrito corde et contribulato spiritu mactatur. Quod nobis aperte illud quod de Abraham scriptum est/innuit: qui circa solis occasum sacrificiū offerēs/ insistētes aues D pertulit: quas ne oblatum raperent sacrificiū / sollicite abigere curauit. Nos ergo si quādo in ara cordis sacrificiū deo offerimus: a malignis hoc spiritibus sollicite custodiam⁹: ne tenebrosarum importunitates cogitationū hoc aliquādo valeant diripere: quod deo speramus vtiliter offerre. Quod autem sequitur: [Non est sanitas in carne mea] idem est quod ait apostolus. Non inuenio in me (hoc est in carne mea) bonū. Omnia nanqȝ corporis membra que ad vsum vite accepimus: ad erroris materiam inclinamus. Oculos enim ad videndū obscena et turpia inflectimus. Aures libenter ad audiēdas detractiones accōmodamus. Illecebros odoratus naribus haurire cōcupiscimus. Iniquitatē in excelso loquimur et inter fratres discordiam seminamus. Salutē etiā corporis redigimus in vsum vitiorū. Omnia tandem quibus vti vtiliter possemus ad dei seruitium: in praui operis conuertimus instrumentū. Non est in carne nostra sanitas: quia nulla pars nostri corporis intētata remanet: per quam nos peccati desideriū non titillet. Sequitur.

Libi animā representare possunt.

Membra ois ad vitium inclinamus.

Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.

Qui eni dixerat/non est sanitas i carne mea: ne forte in anima nihil pati putaretur: subiecit. [Afflict⁹ sum et humiliatus sum nimis] vt intelligas in anima grauissimo iniquitatis pondere obrutum/ quem in carne vides tot miserijs et passionibus afflictū. Peccatū enim sicut G peccantis mentē retibus delectationū illaqueat: ita etiā implicitā quasi mole superposita grauat: vt ad sublimia leuari iam non valeat: quoniā iniquitatis eam grauitudo coarctat: sicut per psalmistā dicitur: Filij hominū vsqȝquo graui corde? Plerunqȝ enim et que agenda sunt bona conspicimus: et ad hec assurgere cordis desiderio non valemus. Et si forte mens aliquando ad bonum anhelare inchoat: grauitas quam sustinet / cogit vt cadat: quia ex pena peccati est: vt a bono quod p rationis iudiciū clare conspicitur: per vite meritū anima infirma pellatur. Unde fit vt quia ad supernā lucem intuendā non valet ascēdere: peccatis exigentibus delectetur in tenebris iacere. Et quam a supernis deiecit necessitas: eam in infimis illicita teneat voluptas. Nimis ergo humiliatus est: qui ex peccati pena non solum celestia non appetit: sed etiam carnalibus et terrenis cum amore et delectatione intendit. Sed quia plerūqȝ tanto citius ad deum anima conuertitur: quanto longius se ab eo separatam intuetur/ adinsurgit. [Rugiebam a gemitu cordis mei.] Rugitus gemitus est cordis cum magno dolore: quia quanto vehementius penitentis animū concutit: tanto velocius ad aures diuine misericordie conscēdit. Et notandū q dixit a gemitu cordis mei: quia sicut dolorem carnis generat amissio pecunie et pignorū: ita cordis dolorem confert exterminatio virtutum.

Ps.iiij.

Domine ante te omne desideriū meum: et gemitus meus a te non est absconditus.

F Tale est desideriū meum: vt dignum sit in conspectu tuo. Quia eni requiem pro qua semper est orandū desidero: esse coram te desideriū meum confido. Sancti viri quia mundi gloriā contemnentes / superne claritatis lumine illustrari solummodo cupiūt: diuine maiestatis conspectui semper assistūt. Cum enim sola celestia appetunt: vsqȝ ad cōtemplandū deum per mentis desideriū ascendunt. Et quia q̄ʒ dulcis est dn̄s interius sentiunt: nunq̄ʒ ab eo per praue voluntatis studium recedunt. Si enim a deo helias propheta aliquo modo discessisset/ nequaq̄ʒ dixisset: Uiuit dn̄s/ ante cui⁹ cōspectum sto. Quo contra de reprobis dicitur: Non apparebit in cōspectu dei ois hypocrita. Hypocrita enim nequaq̄ʒ celos penetrat: quia per opus bonum non deum/sed humanas laudes vel transitorios questus affectat. Et quia ad deum desideriū non dirigit: se ab eius oculis sub nequitie latebris abscōdit. Qui autem per amorē spiritus celestia appetit: oculis dei intentionē suā ostēdit. Despiciamus ergo terrena/et amemus celestia: vt possimus et nos dicere cum propheta: [Dn̄e ante te omne desideriū meū.] Qui deū amat: ipm solū desiderat. Qui autē eū desiderat: ad ipm cordis voce clamare non cessat. Nisi ei de corde desiderātis magn⁹ ad aures misericordis dei clamor procederet: nequaq̄ʒ Moysi diceret: Quid clamas ad me?

iij.Reg. xvij.

Hypocrite sunt reprobati.

Exo.xiiij.

[G] Sicut ergo frigescẽte charitate cor a bonis silet: ita clamorẽ emittit: cum charitas feruet. Et notandũ: quia dicturus desideriũ/premisit omne: vt intelligas illud deo non posse placere desideriũ: quod praue voluntatis commaculat additamentũ. [Et gemitus meus a te non est absconditus.] Omne desideriũ in penam conuertitur: si non cito euenerit quod optatur. Desideriũ eni non sustinet: quia sicut scriptũ est/cupiditati ipa celeritas tarda est: et cupienti animo nihil satis festinatur. Quisquis ergo de deo in corde desideriũ concipit: quia statim quod optat non obtinet/ingemiscit. Igitur hoc anima cũ premisisset desideriũ: statim adiecit gemitũ dicens: [Et gemitus meus a te non est abscõditus] Quasi dicat: Quia desideriũ quod de te concipio/per iudiciũ approbas: ideo dolorẽ quẽ inde sustineo/non ignoras. Scire enim dei/approbare est: sed nescire est reprobare. Moysi nãq dicit: Noui te ex nomine. Et reprobis in fine dicturus est: Nescio vos. Non ergo a deo abscõditur gemitus: ꝙ illi spũi qui discretor est cogitationũ/existit acceptus. [Exodi xxxiij.] [Mat. xv.]

Cor meum conturbatum est in me/dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum.

Ac si dicat Non est mirum si doleo/si gemo: nam [cor meũ conturbatũ est i me] Latrones enim timeo: tẽporalia damna formido: celi motus et terre perhorresco: vndiq sollicitudinibus angustor: vndiq angustijs ꝑmor: vndiq pressuris deijcior. Aduersitas me deꝑmit: successus extollit: cõuitia cõmouent: adulationes demulcent. [H] Hec autẽ omnia ideo patior: [quia dereliquit me virtꝰ mea.] Humanũ cor ad omnẽ tentationis impulsum facile concutitur: si virtute constantie interius nõ firmatur. Possumus quoq per hanc virtutẽ rationalitatem accipere: que ita in nobis per peccatũ primi parẽtis hebetata est: vt dei in nobis obfuscantes imaginẽ/creaturas sequẽtes/relinquamus creatorẽ. Sequitur. [Lumẽ oculorum meorũ et ipsum non est mecũ.] Solet plerũq autem peccanti cõtingere/vt mox cum in culpã labitur: a sui cognitione longius separet. Peccatũ enim ipsum quod peragit: quasi murũ quendã oculis se mentis opponit: adeo vt nec vnde ceciderit conspicere valeat: nec bonum quod sibi querẽdum sit: cognoscat. Voluntarijs nãq tenebris obuoluta/ꝙto malis tenacius adheserit/tãto difficiliꝰ intelligit bona perpetua que amisit. Lux quippe veritatis prauorũ culpas subtiliter examinans/si ab opere repellitur: nequaꝙ in corde versatur. Districto enim et occulto agitur iudicio: vt a quo inuenta negligitur: ab eo postmodũ nec amissa requiratur: et qui illã non seruat in opere/notitiã illius non habeat in corde. Sed tunc homo lumen quodãmodo intelligẽtie habere incipit: cũ cecitatis sue tenebras recognoscit. Quisquis ergo claritate luminis diuini illustrari desiderat/ [I] ignorantie sue primitus agnoscens caliginẽ/dicat [Lumen oculorũ meorũ et ipsum non est mecũ.] Nec vacat quod ait [et ipm.] Ipsum sine quo cor humanum in tenebris est: sine quo viuere non valeo: sine quo bonum a malo discernere non queo. Sequitur.

Amici mei et primi mei aduersum me appropinquauerunt et steterunt.

Sciendũ nobis est ꝙ hi qui spũ prophetie replẽtur/sicut aliquando verba de se quasi de alijs proferunt: ita nonnuq de deo qsi de seipsis loquũtur: vt in hoc quoq ꝙ vnũ cum deo sint innuant: cũ dei opera quasi sint sua narrant. Sic etiam fideles quiq quia in corpore christi (quod est ecclesia) positi/membra sunt christi: de eo qsi de seipsis aliquãdo loquũtur: vt dum verba capitis sui christũ induti/quasi sint sua enunciant/aliũ esse qui per ipsos profatur ostendant. Spũs eni sanctus per eos loquitur: sicut ipsa veritas aplis loquẽs testatur. Ait eni: Non eni vos estis qui loquimini: sed spũs patris vestri qui loquitur in vobis. Hinc etiam Paulus ait: An queritis experimentũ eius qui in me loqtur christus? Ipse est enim qui dixit: Aperi os tuũ: et ego adimplebo illud. Ipse etiã ait: Ego ipse qui loquebar: ecce assum. Cum itaq non prophetas: sed se locutum esse denunciat: profecto quia ipse in eis loqueretur affirmat. Non autẽ admirandũ est si de seipso aliquãdo loquitur qui intus presidet: quando quidẽ ipse est qui os et animã per officiũ obsequentis adimplet. [Matth. x.] [j. cor. xiij.] [ps. lxxx.] [Esaie. lij.]

[K] Sic ergo et in hoc loco enumeratis aliquibus humane infirmitatis miserijs/passionem suam cõmemorat: vt capiti cõgruere quod conuenit mẽbris ostẽdat. Et fiat nobis magnum cõsolationis remedium: si illũ etiã passionis nostre fieri participem cognoscimus: quem laborum quos patimur/futurũ remuneratorem speramus: sicut etiã alis loquitur: Si me persecuti sunt: et vos persequẽtur. Ait ergo. [Amici mei et proximi mei: aduersum me appropinquauerunt et steterunt.] [Joã. xv.] quasi dicat. Nõ solum membra mea illis quibus predictum est modis conturbantur: sed etiam ego vt virtutẽ in primo parente perditam eis restituã: conturbationẽ auferam: lumen nihilominus amissum reddam: solus inter mortuos liber: factꝰ sum obediens patri vsq ad mortẽ. In qua morte [amici mei et proximi mei aduersum me ꝛc.] Multi ex iudeis amicos se xpi dicebant: multi eum miracula facientem sequebantur. Multi eum dominũ/multi vocabãt magistrum: sicut legis doctor: qui cum vellet eũ capere in sermone/dicebat: Magister scimus quia verax es: et viam dei in veritate doces. Proximos quoq eosdem appellat iudeos ꝯm carnis sibi cognationem propinquos. Nec enim fratres eius credebant in eum. Qui omnes appropinquauerunt Christo: non mẽte sed corpore: non passibus fidei: sed processu nequitie: non voluntate sequendi: sed intentione nocendi. Quod factum est quando congregati in atrio principis sacerdotum/qui dicebatur Caiphas: consilium fecerũt vt eum dolo caperent et occiderent. Aduersus eum steterunt quando constanter accusabant eũ: et quando clamantes dicebant: Crucifige crucifige eum. [Mat. xxij.] [mat. xxvj.] [mar. xiiij.] [L]

Et qui iuxta me erant/de longe steterũt: et vim faciebant qui querebant animam meam.

Scriptum est enim: Tunc discipuli omes relicto eo fugerunt. Et iterum: Stabãt autem noti eius de longe. [Et vim faciebant qui querebant animam meam.] Volente Pilato Christum dimittere: iudei clamabant. Si hũc dimittis/non es amicus Cesaris. Omnis qui se regem facit/contradicit Cesari. Vim ergo faciebant qui iudicem iniuste iudicare minis et clamoribus vrgebant Animam Christi iudei querebant: non vt in eum crederent/sed vt illum perderent. Vel aliter [vim faciebant] quia sua vi et potestate Christo mortẽ inferre putabant Sed ipse eis dicebat. Nemo tollit a me animam meam: sed ego pono eam: et sumo eam. Et iterum. Potestatẽ habeo ponendi animam meam. [mat. xxvj.] [Ibidem.] [Joã. xix.] [Joan. x.]

Et qui inquirebant mala mihi/locuti sunt vanitates: et dolos tota die meditabantur.

Mala Christo principes sacerdotum inquirebant/quando falsum testimonium contra eum (sicut euangelica lectio testatur) querebant. Et omnibus inquisitis/locuti sunt vanitates. Dicit enim Euãgelista: quia non erat cõueniens testimonium ipsorum. sicut illorum qui dicebant. Hic dixit. Possum destruere templum dei/et in tribus diebus reedificare illud. [Et dolos tota die meditabantur.] Non enim casu aut ignorantia peccauerunt/qui scienter mendacia confinxerũt. Grauiori ergo pena plectitur: quia eorum delicta qui ex precipitatione corruunt/exquisita per studium peccata trãscendũt: sicut in eadem passione sua veritas ait: Propterea qui me tradidit tibi/maius peccatum habet. Et alibi. Si non venissem/et locutus eis fuissem: peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et iterum. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent: nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum. Tribus nãq modis peccatum admittitur. Aut ignorantia incurritur: aut infirmitate committitur: aut studio perpetratur. Sed sicut grauius est infirmitate ꝙ ignorantia delinquere: ita peius est studio ꝙ infirmitate peccare. Ignoranter quidem Paulus peccauerat/qui dicebat. Qui prius fui blasphemus et persecutor: sed misericordiam consecutus sum: quia ignorans feci. Per infirmitatem vero Petrus cecidit/quando mentis sue edificium fidei fundamento titubante cõcussit. Et quia subire mortem pertimuit: ad ostiarie vocem/vitam negauit. Vnde post fletum amaritudinis a domino respicitur: quia electi quiq eo citius miserationis diuine diuitias inue [M] [mat. xxvj.] [Joan. xix.] [Joã. xv.] [Pctm̃ triplicitar cõmittit.] [j. Tim. j.] [Mar. xiiij]

A

niunt: quo se siquando p carnis infirmitatē deliquerūt/ durius et amarius affligunt. Ex industria autem iudei peccauerūt/ qui eum quē inaudita miracula facientē videbant: execrabilis inuidie facibus accēsi: vt morti traderent/ consiliū querebant. Unde excusationē de peccato suo non habēt: quia etsi malum sit bona non agere: tamen nequius est bonorum doctorū acta odisse.

Ego autem tanꝗ surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum.

¶ Disce qui maledicta ꝛ irrisiones pateris: in omnibꝰ seruare patientiam: et obtrectantium linguas audire. Dissimula/ ne si tu contumelijs conuitia retuleris: a doctrina christi extorris inueniaris. Mediator namqꝫ dei et hominum homo christus Jesus: qui ad hoc venerat/ vt humilitatis et patientie preberet exemplum: non solum iniurias sustulit: sed nec conuitiantibus respondit: nos in hoc instruens: vt cum perfidorum iniurijs impetimur: etiā si vera dicere possumus/ ad contumelias reddendas non erumpamus: ne ministerium correptionis in arma vertamus furoris.

Et factus sum sicut homo non audiens: ꝛ non habens in ore suo redargutiones.

Matth. xxvij.

¶ Sicut homo non audiens erat: cui nihil ad obiecta respondenti/ pilatus dicebat. Non audis quāta aduersum te dicūt testimonia? Qui cogitationes iniquorū nouerat: blasphemantiū voces non audiebat. Nulla enim blasphemia eū mouere poterat: qui penitus omnē mutabilitatem ignorat: ꝛ qui posset eis vera pro falsis respondere: vt adimpleretur quod de eo per prophetā scriptū est: Tanꝗ ouis ad occisionē ductus est: et sicut agnꝰ coram tondente se sine voce: sic non aperuit os suum. Redargutiones enim in ore suo Christus nō habebat: qui vnde eos reprehenderet: nihil in cordibus/ nihil in actibus eorū laudabile videbat. In ore redargutiones non habebat/ qui vnde eos reprehenderet/ in promptu habebat: ꝛ in ore suo habebat vnde posset eos redarguere: ex quo nullus vnꝗ potuit mendacium audire.

B

Esa. liij.

Quoniā in te domine speraui: tu exaudies me domine deus meus.

¶ Quasi dicat. Ideo omnia patienter sustinui: ideo ad eorū cōtumelias non respōdi: [Quoniā in te domine speraui.] Tibi enim dn̄e reuelaui causam meā. [In te dn̄e speraui:] non in sapientia seculi: non in diuitijs mundi: non in viribus corporis: non in nobilitate carnis: non in tutamento principum: non in presidijs amicoꝝ. Uerba sunt hec christi ꝟm humanā naturam. Sic ergo ꝛ mēbrū christi si quādo persecutionibus affligitur: ꝛ si flagellis atteritur: si cōuitijs prouocatur: illū qui propositus est nobis forma iustitie/ in oībus imiteꝝ: non deficiat si causa sua non auditur apud terrenū iudicem: sciēs quoniā cōscium habet in excelsis regem celestē. Speret: quia si in hoc seculo immerito accipit damnationis sententiā: a deo accipiet in celo coronā. Sciat quia retributionis eterne gaudiū nequaꝗ in celo colligiꝝ: nisi prius in terra cum fletu ꝛ gemitu et amaritudine semineꝝ: sicut scriptum est: Euntes ibant ꝛ flebant/ mittentes semina sua. Uenientes autē venient cum exultatione: portantes manipulos suos. Sicut enim carne quiescente spūs deficit: ita ea laborante conualescit. Et quē admodū carnē mollia nutriunt: ita animā dura ad alta sustollūt. Illa nāqꝫ delectationibus pascitur: hec amaritudinibus vegetatur. Denīqꝫ illam lenia refouent: istam vero aspera exercent. Et rursum sicut carnem dura cōuulnerant: ita spiritum mollia necant. Et sicut carnē laboriosa attenuāt: ita spiritū delectabilia angustant. Nos ergo quāto grauiora in hoc mūdo tentamēta perferimus: tanto spei nostre anchoram in deo immobilius figimus: vt dicere veraciter cum capite nostro possimus. [Quoniā in te dn̄e speraui: tu exaudies me domine deus meus.]

C

Ps. cxxv.

Carnis et sic diuersa sunt alimenta.

Quia dixi nequando supergaudeant mihi inimici mei. et dum cōmouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.

¶ Gauisi sunt iudei occiso christo: sed nō sunt ei supergauisi: quia in causa mortis eius ipso sunt inferiores inuenti. Qui enim vt a morte redimeret hominē/ mortis legibus subiacuit: tertia vero die victoriosissime a mortuis surrexit. Hoc est quod ante omnia secula clementissime dispensationis moderamine sapiētia dei statuerat. hoc est quod caro sine contagione peccati assumpta euidenter rogabat/ cū diceret: Pater: clarifica filiū tuum. Hoc etiā multo ante tempore per prophetiā manifestauerat dicens. Non dabis sanctū tuū videre corruptionem. Ipse enī dixit/ et facta sunt. sequitur. [Et dum cōmouentur pedes mei: super me magna locuti sunt.] Pedes dicti sunt apostoli: quia sicut pedes corpus deferūt ita apostoli christū ī oīm gentiū notitiā detulerūt: iuxta quod scriptū est: In omnē terrā exiuit sonus eorū. Qui nimirū cōmoti sunt/ quando eū quē pati viderūt/ esse filium dei dubitauerūt: sicut ille qui dicebat: Nos sperabamus ꝙ ipse esset redempturus israel. Pedibus ergo cōmotis: super christū inimici eius magna locuti sunt: quia apostolis conturbatis et fugiētibus: iudei illū reū esse mortis iudicauerūt. Possunt quoqꝫ hec verba fideli anime couenire. Habet nāqꝫ fidelis anima inimicos suos in hac vita: habet qui contra eā interius dimicent: habet etiā qui eam extrinsecus impugnent. Sed super eam inimici gaudere non valent: quia consilij spiritu et fortitudinis repleta/ et suggestiones diabolicas abdicat: et rabiem persequētium calcat. Cuius affectus si timore aliquo senserint/ qui persequūtur arcem intentionis/ proposito promoueri: vel si cognouerint inuisibiles hostes prauis eam suggestionibus delectari: tanto grauiores tentationes ingerunt: quanto magis de victoria confidētes: quasi vnū ingrediēdi aditū inuenerunt. Difficile enī inimico resistitur/ si persuasionibus illius anima delectatur. Ideo vt non supergaudeant mihi inimici mei/ confido:

D

Joā. xvij.

Ps. xv.

Ps. xxxij.

Apli dicūtur pedes christi.

Ps. xviij.

Lu. xxiiij.

E

Quoniā ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper.

¶ Malo enim occidi ꝗ vinci. Flagella libenter patior: persecutiones amplector: visitationes desidero: correptiones cōcupisco. Sancti viri in hac vita flagellari desiderant: vt flagellis correcti/ et imminētes culpas videant: et commissas ante oculos ponant. Sepe enim delinquentes oculos flagella aperiūt/ quos inter vitia insolētie et securitatis tenebre concludūt. Sepe torpētis animus persecutionibus tangitur vt excitetur: quatinus qui statū sue rectitudinis per securitatē perdidit: in afflictione consideret quo peruenit. Sequitur [Et dolor meus in conspectu meo.] Sicut causam reddidit quare visibiles inimicos non timeat: quasi imputet beneficio quod ipsi inferūt pro tormento: ita etiā quare versutias diaboli nō timeat: subdendo manifestat. [Et dolor meꝰ in cōspectu meo semper.] Scriptum est enim: Cor quod cognouit amaritudinē anime sue/ in gaudio illius non miscebitur extraneus. Nam qui omnes vite presentis erumnas frequenter cogitat: queqꝫ sunt tranquilla que perdidit: ꝗ cōfusa in quibus incidit pensat: quia superne patrie desiderijs accensus: mundo nequā et concupiscentijs eius moritur: nullis vanitatis mundane delectationibus occupatur.

Oculi flagellis aperiuntur.

Puer. xiiij

Quoniā iniquitatē meam ego cognosco: ꝛ peccatum meum contra me est semper.

¶ Qui peccatū suū confitendo annūciat/ et pro eiusdē peccati satisfactione cogitare non cessat: quia nullam in mundo inuenit requiē: in cōspectu suo semper habet dolorē. Unde cum dixisset [dolor meus in conspectu meo semper] quasi quomodo hoc fieri possit quereremꝰ: subiecit dicens. [Quoniā iniquitatē meā annūciabo.] Hec sunt namqꝫ vere humilitatis testimonia: ꝛ iniquitatē suā quēqꝫ cognoscere: et cognitā voce cōfessionis nunciare: et nunciatā penitentie satisfactione delere. At cōtra omne prauorū hominū vitium est: et peccatū labendo committere: et cōmissum negando abscondere: et vulgatum defendendo multiplicare. Sciendū tamen est quia peccata sua sepe et reprobi confitendo aperiūt: sed quia noue vite habitū immutare despiciūt: ea ipsa que confitentur/ flere obstinati contēnunt. Electi vero culpas suas non solū voce confessionis denunciant: sed etiam districte animaduersionis eas fletibus abolere procurāt. Ad penitentie nāqꝫ se lamenta incitantes/ occulta se increpatione dilaniāt: et futuri iudicij timore percussi: si qua in eis adhuc male gesta lateant/ diligenter inuestigant.

Humilitas vera p qd cognoscit.

G Sepe enim quod torpentes latuit: flentibus innotescit. Et qui reatū suū securi nesciūt / hunc in se contra secreti deprehendunt. Cogitemus ergo et nos pro pctō nostro: et amara illud penitētie inuectione psequamur: ne dū culpas nostras pensare negligimus: peccati pondus per negligentiā augeamus. Sequitur.

Inimici autē mei viuunt et cōfirmati sunt sup me: et multiplica[illegible] su[illegible]t qui oderūt me inique.

¶ Occulti dispens[illegible] / conditor noster ꝛ culpas mortaliū inspi[illegible] ite disponit: vt diuturne vite tempora qu[illegible] ad bene operandi auxiliū / iniquus acc[illegible] ad [illegible] tionis augmētum. Si eni accepta qu[illegible] ore tepore diuertit ad culpā: districtꝰ cū venerī [illegible] misericordie spatia cōuertit ad pen[illegible] unt super me.] Ad hoc nanq3 oipote[illegible] peruersos patitur diutius viuere: [illegible] es praua quotidie opera augeant: et [illegible] li ex eorū nihilominus persecutione cla[illegible] superbie tumentes / eo se grauius aduer[illegible] gunt / quo in mundo eis cuncta ad votum [illegible] c intelligūt ꝙ in vita sua plerunq3 bona mali recipiāt: et ideo eos aut raro aut nunq3 aduersa conturbant. Nam et iniquitatū suarum fautores perditos quosq3 eo [illegible] us ij tales inueniunt / quo mundi gloriā questu et mun[illegible] querūt. Unde ꝛ subditur. [Et multiplicati sunt [illegible] erūt me inique.] Nihil est iniquius ꝙ3 odium pro dilectione rependere: mala pro bonis retribuere: pro correptione iniurias respondere. Quod plerunq3 mali faciunt: cum iustos qui eorū saluationē appetunt / execrabilis nequitie percussionibus affligunt. Atq3 ideo subiungit.

H

Qui retribuūt mala pro bonis detrahebāt mihi: quoniam sequebar bonitatem.

¶ Qui reddit mala pro bonis / bonus non est. Qui non reddit bona pro bonis / ingratus est. Qui autem reddit mala pro bonis / iniquus est. Solent nāq3 perditi hoies bene viuentibus inuidiose detrahere: aut notā eis excogitati criminis infigere: aut pure vite innocentiā / simulationē vocare. Quare autē hoc faciant / ostendit cū ait. [Quoniā sequebar bonitatē.] Bonitatē sequitur ꝗ christum imitatur. Cuius imitatores tanto in hac vita grauiora tentamenta perferūt: ꝗnto longius corde a mūdo discedūt. Dicit eni apostolus: Oēs qui pie volunt viuere in xpo: persecutionē patiūtur. Et alibi scriptum est: Multe tribulationes iustoꝝ. Iusti nāq3 qui ea que dei sunt / tota intētione desiderant / ꝛ supra mundū facti / mūdana omnia quadā virtute dnātionis cōculcant: non solū in occulto cordis diabolicas infestationes tolerant: sed etiam peruersoꝝ malitiā decore sue conuersationis inflāmant. Uerū qꝛ ad superandū nullus inuenitur idoneus: nisi qui fuerit virtutis diuine fortitudine robo[illegible] tus: qui persecutoꝝ flagellis atteritur: qui detrahentibus mordetur: presentiā et auxiliū diuine maie[illegible] tis expostulat: vt eius fultus presidio: cōtra omnia q[illegible] patitur aduersa conualescat. Ait ergo.

j.Tim.iij.

Ps.xxxiij.

I

Ne derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me.

¶ Illos procul dubio dñs relinquit / quibus constantiā in tribulatione nō tribuit. Necessario eni sequitur vt omni tētationi sit subditus: quicūq3 a deo fuerit derelictꝰ. Qui ergo tentamenta diaboli metuit: qui pati in hoc seculo aduersa pertimescit: ad deū tota virtute se[illegible] tat: clamet [illegible] deū medullis cordis / ꝛ dicat. [Ne derelinquas me dñe deus meus.] Quod verbū si cum affectu et desiderio sepe [illegible] care studuerit: puto ꝙ quandā in eo dulcedinē sentiet: quā sermo noster explicare non valet. Sequitur. [Ne discesseris a me.] Sācta anima que solū deū perfecte desiderat / precatur vt nec ad horam deus ab illa discedat. Nouit enim quia inter inimicos graditur: nouit quia omni tempore diabolus sibi aduersatur. Quia ergo omni tempore intelligit sibi imminere periculū: etiā momento temporis non potest esse secura.

Intende in adiutorium meum: domine deus salutis mee.

¶ Quasi dicat. Tu qui es adiutor in opportunitatibꝰ in tribulatiōe: noli me velut alienū negligere: noli velut extraneum abdicare: immo intēde in adiutorium meū: tuq3 me inter letifera tentationum iacula protege: tu ab omi inimicoꝝ incursione defende: tu in corde meo intelligētie lucē illumina: tu me ab omi malo / auxilio tue virtutis circūda. Quod bene debes facere: quia tu es dñs meus. Te enim solum habeo dominum: te solū confiteor deum. Cōgruum ergo videtur vt qui es restitutor salutis in primo parente perdite: sis et conseruator eiusdem in me per gratiam restitute.

K

¶ Prologus quarti psalmi penitentialis.

Nota est historia de qua titulus iste sumptus est. Dauid enim captus pulchritudine Bersabee vxoris Urie: non solum cum ea carnaliter coijt: sed etiam occiso viro eam sibi in coniugiū copulauit. Postea vero cum venisset ad eum Nathan ppheta / eumq3 suo iudicio / inducto de ouibus similitudine / condemnasset: non solum peccatum celare vel defendere noluit / sed etiam confessus quod fecerat: ad dura se penitētie lamenta cōuertit. In psalmo tñ nulla fit de historia mentio: sed magna cognoscitur animi dolentis affectio. Admonemur autem in hoc psalmo prospera metuere: et cōtra omnē seculi felicitatē acrius vigilare. Sepe nāq3 presentia gaudia sequūtur perpetua lamenta. Sicut eni per fletus ad gaudia ducimur / ita per gaudia ad fletū peruenitur. Ille nempe qui dixit: Beati qui lugent: qm̄ ipsi consolabuntur: ipsemet ait. Ue vobis qui ridetis nunc: quia plorabitis et flebitis. Quis sanctior Dauid: qui cum Saulis persecutionibus vrgeretur: non solum psequētem occidere non voluit: sed ipsi psecutori cū ipm occidere posset / pepercit. Tāto eni i dei misericordiam spem suā fixerat: ꝗnto miserabilius infirmitatem sue tribulationis sentiebat. Uerū vbi deuictis hostibꝰ pressuris caruit: homicidium adulterio incaute securus adiecit. Admonemur etiā in hoc psalmo carnales cupiditates restringere: et de dei misericordia nūq3 desperare. Quisquis ergo desperās de venia / agere penitētiam dubitat: dauid penitentiam ad animum reducat. Audiamus et nos dauid clamātem: et nos cum eo clamemus. Gementem / et congemiscamus. Audiamꝰ flentem: et collachrymemur. Correctum: et colletemur.

ij.Reg.xj.

Prospera sut metuēda.

Matth.v.

Luce.vj.

L

¶ Expositio quarti psalmi penitentialis.

Miserere mei deus: sm magnam misericordiam tuam.

¶ Ponamus ante mentis oculos aliquē grauiter vulneratum: et vix iam vltimos huiꝰ vitalis aure trahētem anhelitus (qui ꝛ nudus in sterquilinio iaceat: et vulnus nōdum ligatū ostēdat) aduenietis medici desiderio cō[illegible]: et agnitum vt sui misereatur precari. Uulnus eni ani[illegible] peccatum est: de quo dr: Uulnus ꝛ liuor / et plaga tu[illegible] est circūligata nec curata medicamine / nec fota ol[illegible]. Agnosce interius vulnerate medicum tuū: et ei [illegible] tuoꝝ vulnera detege. Audiat cordis tui gemitū: cui [illegible] patet cogitationis arcanum. Moueant illum la[illegible] me tue: et quadā illū importunitate querēdi semper ad eum alta de pfundo cordis suspiria educito: perueniat ad eum dolor tuus: vt dicatur etiā tibi: Transtulit dñs peccatū tuū. Clama cum Dauid: vide quid ipse dixerit: [Miserere mei deus / sm magnā misericordiam tuā.] Quasi diceret: Ingenti vulnere periclitor: qđ nullus medicoꝝ curare valeat: nisi medicus ille qui est oipotēs succurrat. Oipotenti eni medico nihil est insanabile: qui sicut medetur sine precio / ita salutem restituit verbo. Desperarē ergo de vulnere / si nō presumerem de oipotente. [Miserere mei deus: sm magnam misericordiā tuā.] Querāt paruā misericordiā: qui ignorāter cōtraxerūt culpam. Ego autē sicut grauiter cecidi: ita etiā sciēter peccaui. Sed tu oipotens medice ꝛ contēptores corrigis: et nescientes instruis: ꝛ confitētibus ignoscis. Utinā dñe Jesu ad me misericordia motꝰ digneris accedere: qui descendens ab hierusalē in hierico: proruens scilicet de summis ad infima: de vitalibꝰ ad infirma: in angelos tenebrarum incidi: qui non solum gratie spiritualis mihi vestimentum abstulerunt / sed etiam plagis impositis semiuiuum reliquerūt. Utinam peccatorum meorum vulnera: data mihi recuperande salutis fiducia alliges: ne deterius seuiant si sanari desperent. Utinam oleum mihi remissionis adhibeas: et vinum com

Esaie.j.

M

ij.Reg.xij.

Luce.x.

A — Ps.cxij. — j.Pet.ij.

punctionis infundas. Qz si in iumentū tuū me imposue ris/de terra inopem/& pauperem de stercore suscitabis. Tu es enim qui peccata nostra pertulisti: qui pro nobis que nō rapueras exsoluisti. Si i stabulū me ecclesie tue duxeris: corporis & sanguinis tui me refectione cibabis Si curam mei egeris: nec precepta tua pretereo: nec fre mētium rabiem bestiarū incurro. Custodia enim tua in digeo: q̄diu carnē hāc corruptibilem porto. Audi ergo me samaritane spoliatū et vulneratum: flentem & gemen tem: inuocantem et cum Dauid clamantem. [Miserere mei deus: ſm magnam misericordiam tuam.]

Et ſm multitudinem miserationum tuarū: dele iniquitatem meam.

Peccata mea magna sunt & multa: & ideo non solum magnam misericordiam expeto: sed etiam multitudinē miserationum tuarū requiro: ne pro alijs quod nescio subeam supplicium: si vnū solū nō deleret peccatū. Per miam/miserētis affectū intelligim⁹: p miserationē vero ipsam mie exhibitionē signamus: iuxta qd̄ scriptum est: Misericors & miserator dñs. Supfluū enim esset vtrūqz ponere: nisi esset varietas in significatione. Scire debe mus q: nemo est insanabilior eo qui sibi sanus videtur. Illud enim est clarū venture salutis indicium: si incipit homo cognoscere semetipsum. Semetipsum aūt Dauid cognoscebat: cū multitudinē miserationū querebat. Di cat et peccator cū eo. [Scd̄m multitudinē miserationū tuarū: dele iniquitatē meā.] Immēsas & innumerabiles mūdo exhibuisti misericordias: quādo genus humanū de seruitute diabolice tyrannidis eripuisti: & a peccatis suis i sanguine tuo electos tuos lauisti. Lauet sanguis iste peccatorū meorū maculas: qui totius mūdi potuit delere offensas. Non postulo a te aurū: non lapides pre ciosos: non laboribus et naufragiis exquisita cōmercia: nō peregrinas merces de remotis terrenarū regionum multo ad nos dis[crimine] delatas: que etiam fortium se pe virorū mētes [inflam]mant: et false pulchritudinis ima gine illectas c[apiunt]. Uerum qd̄ omnibus his est pre stantius & prec[iosius]: remissionē peccatorū expeto. Que tūc vera esse pro[ba]bitur/si addito fructu penitētie/gra tie tue muneribus cumulatur. Quid enim mihi prodest malorum que feci impunitas: nisi etiam bene operandi subsequatur facultas?

Marginalia (left): f. abundantiam; Mia & miseratio differunt.; Ps.cx.; B

Amplius laua me ab iniquitate mea/& a pecca to meo munda me.

Quid iniquius q̄ alienam cōtrectare vxorē? virū ei⁹ nec scientem nec lachrymātem occidere? Et hoc quidē fecerat propheta de gregib⁹ ouium sublatus: de post fe tantes ad regni gubernacula assumpt⁹: corporis fortitu dine preditus: spiritualis gratie donis illuminat⁹. Qui tanto grauius ceciderat: quāto celsius & regni gloria et excellētia virtutū ceteris preeminebat. Glorie nāqz pre cedentis preconium/sequētis culpe adauxit reatū. Tā to enim quisqz grauius corruit: quāto anteq̄ caderet/in conspectu dei altius ascēdit. Dicat ergo. [Ampli⁹ laua me ab iniquitate mea.] Prosit mihi dñe q: cecidi. Lauē tur cum hac macula note delictorum: quas hactenus ne glexi. Sepe nāqz dū quedā male gesta plangimus: ipsa vi amaritudinis ad discutiēdos nos excitati: alia in no bis plāgenda inuenimus. Que admissa eo facilius obli uioni tradimus/quo ea vel nulla vel leuia putam⁹. Sed succrescens amaritudo penitentie/non solū maiora pec cata cordi nostro cōgerit/sed etiā minima queqz ad me moriam reducit. Que omnia tāto obstinatius prosequi mur: quāto omne malitie germen vigilantius extirpare de corde conamur. Lauatur ergo amplius: cui non solū quod in se punit peccatū dimittitur: sed etiam alia que obduxerat obliuio/nihilominus delētur. Aque quibus diluitur iniquitas: dona sunt sancti spiritus: que quasi torrens de supernis venientia: sicut electorum corda vt germinent irrigāt: ita etiam ab omni inquinamēto car nis et spiritus emundant. De hoc quippe torrente scri ptum est. Fluminis impet⁹ letificat ciuitatē dei. [Et a peccato meo mūda me.] Inquinauit me facinorū collu uies: polluit peccati cōtagium: sed ad fontē cōfugio mi sericordiarum. Potēs es me et ab iniquitate abluere/ et a peccato mūdare. Inique egi innocētem opprimēs: peccatum feci mihi ipsi non parcens. Sciebat enim pro

Marginalia (left): C; Petrus pre lati grauius est q̄ subditi.; Ps.xlv.

pheta quia quicūqz molitur ledere alium: prius pprio iaculo percutit semetipsum. Quid crudelius q̄ semet ipsum occidere? Si os mētientis occidit animā: quāto magis gladius ferientis extinguit vitam? Unde scriptū est. Miserere anime tue placēs deo. Et iterum. Qui sibi nequā est/cui bonus erit?

Marginalia (right): D; Eccli.xxx.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper.

Quasi diceret. Scio quē inuocem. Iustū inuoco: qui et peccata odio habet: & ista impunita non dimittit. Si cut eius misericordiam expeto: ita etiam iustitiā ipsius attendo. Non sic postulo misericordiam accipere/vt ve lim ab eo iustitiam suam auferre. Nolo vt peccatū meū remaneat ipunitū. Sic misericordia est vt peccati igno scat: sic iustitia est vt peccatū impunitum non transeat. Sed q: peccatū meū egoipse puniō: ideo vt tu me nō pu nias tā vehemēter exoro. Ideo agnosco: vt tu ignoscas. Ergo miserere mei/laua/mūda / quoniam iniquitatem meā ego agnosco. [Et peccatū meū cōtra me est semp.] Nō posui sup dorsum quod feci: non intueor alios/obli tus mei. Non affecto de oculo fratris festucam eijcere: & trabem que in oculo meo est/ nō considerare. [Peccatū meū contra me est semper.] Quicūqz misericordiam dei inuenire desiderat: necesse est vt iam grauiter peccata agnoscat: puniat culpas fletibus: faciem dñi in cōfessio ne preueniat: ponat ante cordis oculos & culpas operis: & vltime terrorem animaduersionis: penset q̄ discretus iudex veniat: qui ideo peccatores sustinet: vt eis conuer sis minus inueniat qd̄ condēnet. Ascēdat tribunal men tis sue: cōstituat se ante se: videat feditatem suam vt cor rigat: ne volens tandem videat et erubescat. Sit sibi iu dex incorruptus: torqueat eum timor: erumpat cōfessio: vt cum propheta possit dicere deo: [Iniquitatem meā ego cognosco.]

Marginalia (right): Mat.vij. & Lu.vj.; E

Tibi soli peccaui & malū corā te feci: vt iustifice ris in sermonib⁹ tuis: & vincas cū iudicaris.

Homo homini non peccat: q: eū aut par aut grauior culpa inquinat. Deus sol⁹ iuste peccata vlciscitur: quia ipse solus est in quo non potest inueniri quod puniatur. Quia ergo solus deus parcit: solus iuste iudicat: ipsum solum offendit qui peccat. Quo enim se quisqz peccādo dissimilem deo facit: eo tremēdam superni iudicis maie statem offendit. Clamet ergo ad deum peccator: clamet iniquitatū suarū conscius: clamet medullis cordis/& di cat. [Tibi soli peccaui] q: tu solus es sine peccato. [Et malum corā te feci.] Ab alijs quidē peccatū meū igno rari potuit: te autē latere nequiuit. Penetrabilior enim omni gladio ancipiti/penetras vsqz ad diuisionē anime et spiritus: artuū quoqz & medullarū: & discretor es cogi tationum cordis. Nulla creatura in cōspectu tuo est in uisibilis: q: omnia nuda & aperta sunt oculis tuis. Intā tum es sine peccato: vt etiam [iustificeris in sermonib⁹ tuis: & vincas cū iudicaris.] Scribit apostolus dicens: Est autem deus verax: omnis autē homo mendax/sicut scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis. Si deus verax est/necessario in verbis suis iustus est. Nam si in sermonibus suis falsa verba insereret: iustus omnino nō esset. Sed absit a fidelium cordibus: vt esse in deo men dacium putemus. Fidelis enim est in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis: sicut ipse etiā ait: Celum et terra transibunt: verba autē mea nō transi bunt. Deum ergo veritas iustificat: hominem vero men dacium condemnat. Sequitur. [Et vincas cum iudica ris.] Preuidebat propheta deum in carne venturum/qui humano condemnandus esset iudicio/ vt eterne mortis homo careret tormento. Ideoqz ait. [Et vincas cum iu dicaris] quasi diceret. Omnes qui iudicati sunt: etiam si multum fuerint in virtute prouecti/ non omnino inīu ste subierunt iudicium: quia anteq̄ iudicarētur/aliquo modo cōmiserunt peccatum. Tu vero cum mortis iniu ste sentētiam acceperis: quia solus homo inter homines ab omnib⁹ peccatis es immunis: vincis ergo omnes iu dicatos/cum iudicaris vel tu deus pater in filio/vel tu deus verbum in homine assumpto. Quod tamen intelli gi & aliter potest: quasi dicat: Ideo vt miserearis precor/ vt laues/vt mundes/vt iustificeris in sermonib⁹ tuis. i. verax appareas in pmissis. Promisisti enim iustis regnū.

Marginalia (right): Rom.iij.; F; Ps.cxliiij.; Matthei xxiiij.

eternum: ⁊ virtutũ amatoribus vite eterne brauium preparasti. Sed nisi me ⁊ alios iustifices/non poteris inuenire quos dãnes. Iustifica ergo me/vt tu iustificeris in sermonibus tuis/⁊ vincas cũ iudicaris. Iudicãt te/qui negant post lapsum reparationẽ fieri: ⁊ remissionem peccatorum nemini dandã adstruunt. Quos/si mihi peccatum remiseris: velut fabricatores mẽdacij et peruersorum dogmatũ cultores superabis. Uel iustifica me: vt iustificeris in sermonibꝰ tuis. Promisisti enĩ q de stirpe mea carnẽ sis assumpturus: sed si me de tãto non emũdes scelere: de cuius semine carnẽ assumas videor indignꝰ. Tu enim es qui dixisti: De fructu ventris tui ponã super sedem tuã. Laua ergo me ab iniquitate: ne sim fraudatus a promissiõe. [⁊ vincas cũ iudicaris.] Iudicatꝰ dñs vicit: q̃ vnde in passione succubuit: inde maiorẽ sui gloriã resurgendo manifestauit. Iudicatus vicit: q̃ quorũ ad tempus iudicium moriendo subijt/eos iusto iudicio cõdemnatos eterna morte mulctauit.

Ps. cxxxi.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.

¶ Opus est dñe vt miserearis: q̃ ab ineũte vite primordio/in peccati foueã incidi: et cõcupiscẽtie carnalis sordibus inquinata natiuitatis mee initia contraxi. Nõ in me illa quã nouiter admisi/sola viget iniquitas: habeo in me etiam ex veteri qđ ignoscas. [Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum.] Non ideo homines in peccatis cõcipiũtur: q̃ peccatũ sit coniugibus cõmisceri. hoc enim opus castũ non habet culpam in coniuge: q̃ nuptiale fedus non exorbitat a fide. Deus enim copulam maritalẽ instituit: quãdo masculũ et feminã in principio creauit. Qui quidẽ sine peccato filios ederent/si in paradiso positi/in cõditionis obedientia perstitissent: Sed q̃ a statu rectitudinis primus homo peccãdo corruit: peccati penam ad filios misit. Carnalis enim delectatio pena peccati est: que ex radice peccati ita contrahitur: vt nullus absq̃ illa in mundo generet. Sed sicut in Adam omnes moriuntur: ita et in Christo omnes viuificabũtur. Confiteatur ergo penitens de culpa quod metuit: vt cõsequi valeat de venia quod cupit.

Matrimonium dicitur castũ.

H

i. Cor. xv.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientie tue manifestasti mihi.

¶ Ideo vias meas a principio arguo: peccata mea ego ipse condẽno: q̃ veritatẽ dilexisti. Ueritatẽ deꝰ diligit: q̃ sine vltione delictũ nõ deserit. Aut enim hoc homo in se puniens persequitur: aut postmodũ deus districto examine vlciscitur. Siue ergo sit magna siue parua iniquitas/nisi puniatur ab homine penitẽte/punietur a deo iudicante: sicut per quẽdam sapiẽtem dicitur: Sciens q̃ non parceres delinquẽti. Delinquẽti non parcitur: q̃ sine vindicta peccatũ non relaxatur. Ueritatẽ itaq̃ deus diligit: q̃ iustũ iudiciũ nõ pretermittit. [Incerta ⁊ occulta sapientie tue manifestasti mihi.] Qui non est securus de munere venie: non est vehemẽs in executione vindicte. Et quidẽ ante aduentũ Christi incertũ fuit: si grauiter lapsi possent habere veniam: et peccatorũ remissio cõplures latuit/sed Dauid qui redẽptorẽ mũdi vt peccata tolleret/futurũ preuiderat/de peccatorũ indulgentia nõ dubitabat. Non ignorabat opus sapiẽtie dei a seculis absconditũ/ante oĩa tẽpora dispositũ: exhibitũ in finem seculorum. Nãq̃ sapientia filiꝰ dei est: de quo scriptum est Christũ dei virtutẽ ⁊ dei sapiẽtiã. Ipse est per quẽ oĩa facta sunt: ⁊ sine quo factum est nihil. Ipse est de quo propheta dicit: Omnia in sapientia fecisti. Dignum autẽ fuerat vt per eũ fieret remissio/per quẽ facta fuerat creatio: ⁊ ipse esset largitor gratie: qui fuerat omnibꝰ auctor nature. Quã remissionẽ sicut in tẽpore gratie confitentibus tribuit: ita ante aduentũ suũ eũ expectãtibus prerogauit. Hec sunt incerta ⁊ occulta diuine dispositionis consilia/omnibꝰ gẽtibus per dei sapiẽtiam vltimis temporibus reuelata. Que q̃ Dauid per spiritũ cognouerat: de dei cõfidẽter misericordia presumebat. An nõ Niniuitis incerta erant: qui penitẽtiã agentes/sup predicatione Ione hesitando dicebant: Quis scit si conuertatur et ignoscat deus?

Pctã nisi hic puniãtur: i alio seclo seuerissimã sentiẽt petõres vltionem.

I

i. Cor. i.
Joan. i.
Ps. ciij.

Jone. iij.

Asperges me domine hyssopo ⁊ mundabor: lauabis me, ⁊ super niuem dealbabor.

¶ Hyssopus est herba humilis/saxo quidẽ adherens: ⁊ parũ vtilitatis in seipsa sui facie ostẽdens: que tamẽ pulmonis inflationẽ deprimit: ⁊ virtutẽ sue acrimoniã si cõferatur ostẽdit. Quid ergo p hyssopũ: nisi Christi humilitas designat? Ipsa est enĩ que omnẽ in nobis reprimit contumaciam: sicut herba illa pulmoni inflato adhibet medicinam. Quis etenim iam dedignet in mũdo se pro deo abijcere: cũ audiat dei filiũ opprobria et derisiones subijsse? Quis suppliciũ pro deo perpeti arbitretur dedecus/cũ ipse rex regũ ⁊ dñs dominãtium morte turpissima propter nos sit cõdẽnatus? presertim cũ ipse sit nobis positus forma iustitie: cuius ⁊ audire iperia: ⁊ sequi debeamus exempla: sicut ipse in euangelio ait: Discite a me: q̃ mitis sum ⁊ humilis corde. Iuxta legis quoq̃ testimonium/inquinatos mũdabat eiusdẽ herbe fasciculꝰ vacce rufe cruore intinctꝰ. Quid autẽ p vaccã/nisi ad sacrificium assumpta incarnationis dñice infirmitas designatur? Sicut enim per masculinũ sexũ solet fortitudo intelligi: sic ⁊ p femininũ potest ifirmitas designari: ⁊ de eo scriptũ est. Quia etsi mortuꝰ est ex infirmitate: sed viuit ex virtute dei. Ipse est enim summus põtifex noster: qui in ara crucis pro totius mũdi sanitate/sui corporis hostiam obtulit. Põtifex videlicet futurorũ bonorum: qui per propriũ sanguinẽ in sancta eterna redẽptione inuenta semel intrauit. Hec aũt vacca rufa dicitur: vt in ea sanguinis Christi rubor euidẽter demõstret. De quo in cãticis canticorum spõsa loquitur dicẽs. Dilectus meus candidus ⁊ rubicũdus. Candidus nimirum ex diuinitatis specie: rubicũdus ex passiõis cruore. Hoc itaq̃ hyssopo ille solũmodo aspergitur: qui vias dñice passionis imitatur. Sanctificatur vero aspersus: sicut per Paulũ dicitur. Si enim sanguis taurorũ ⁊ vitulorũ et cinis vitule aspersos inquinatos sanctificat ad emundationẽ carnis: quãto magis sanguis Christi qui p spiritũ sanctum semetipsum obtulit imaculatũ deo/emũdabit conscientiam nostrã ab operibꝰ mortuis ad seruiendũ deo viuenti? Sequitur. [Lauabis me/⁊ super niuem dealbabor.] Quẽadmodũ corpus aqua lauat a squaloribus sordium: ita gratia sancti spiritꝰ animã purgat a maculis peccatorum. Qđ vero ait: [Et super niuẽ dealbabor:] ostẽdit q̃ nulla pulchritudo que inest corpori: valet decori sancte anime comparari. Quid nãq̃ in corporibus niue cãdidius? Et tamẽ qui vias passiõis Christi sequit/super niuẽ dealbatur. De sanctis etenim scriptũ est: Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Quis vero ignoret solẽ niue cãdidiorẽ? Preterea candor niuis cito perit: decor autem sanctorum in eternum manebit.

K
Hyssopus est herba christi humilitatem significãs.

Mat. xi.

Uacca humanitatẽ christi significat.
ij. Co. xiij.

Canti. v.

Hebre. ix.
L

Mat. xiij.

Auditui meo dabis gaudium ⁊ letitiam: et exultabunt ossa humiliata.

¶ Tunc quidẽ verum et inestimabile gaudiũ habituri sunt sancti: cũ impijs eterna morte mulctatis: ⁊ in horrendã perpetui cruciatus voraginẽ per extreme dãnatiõis sententiã missis: audituri sunt: Uenite benedicti patris mei: percipite regnum quod vobis paratũ est ab origine mũdi. In eo autẽ quod ait: gaudiũ et letitiam/duplicẽ sanctorum venerationẽ intellige: qui visione claritatis dei in illa die quãtum cogitare nõ possumus illustrati: sicut animarũ perfruẽtur beatitudine: ita etiam corporis vestientur incorruptione. De ipsis enim scriptũ est: In terra sua duplicia possidebũt. Sãcti etenim viri mũdi gloriam mentis despectu calcantes: oẽs in se carnales voluptates mortificãt: vt in deo postmodũ perenniter viuãt. Qui quoniam mũdi miserias pro deo pati minime refugiunt/beatitudinis eterne retributionẽ acquirũt. Que nimirũ beatitudo et animabus eorũ ante resurrectionẽ tribuitur: ⁊ corporibus nihilominus post iudicium conferetur: sicut in apocalypsi Ioannes apostolꝰ scribit dicens: Uidi sub altari dei animas interfectorum propter verbũ dei: ⁊ testimonium quod habebãt: et clamabãt voce magna dicẽtes. Usq̃quo dñe sanctus et verus nõ vindicas sanguinẽ nostrũ: de his qui sunt in terra? Et date sunt eis singule stole albe: ⁊ dictũ est illis vt requiescerẽt tẽpus adhuc modicũ: donec impleatur numerus conseruorum ⁊ fratrum ipsorum: qui interficiẽdi sunt sicut ⁊ illi. Quid nãq̃ est singulas illis stolas albas tribuere: nisi animabus eorũ beatitudinis eterne immortalitatẽ cõferre? Quid vero est donec electorũ numerus impleatur

Mat. xxv.

M

Esa. lxi.

Apo. vi.

A requiescere: nisi future resurrectionis gloriã expectare?
In qua nimirum iterũ singulas stolas albas accipient:
qꝛ immortalia ꝛ incorruptibilia corporum suorum vesti
menta resument. Quia ergo sancti viri ad eterne felicita
tis premia non solum anima sed etiam corpore post iudi
cium transeunt: recte de eis dicitur quia in terra sua du
plicia possidebunt. Huius incrementi felicitatis ꝓphe
ta intuens ait. [Auditui meo dabis gaudium ꝛ leticiã:
et exultabunt ossa humiliata.] Animarũ nostrarum ossa
virtutes sunt: que nimirũ in hac vita humiliantur: quia
assiduis tẽtationum impugnationibus indesinẽter tur
bantur. Tentatio enim est vita hominis super terrã. In
eterna autem vita non solum inuicte potestatis accipiẽt
fortitudinẽ: sed etiam nullã vitiorum aduersantium sen
tient impugnationem.

Auerte faciem tuam a peccatis meis: ꝛ omnes iniquitates meas dele.

¶ Quia peccata sua semp habet pre oculis: merito ro
gat vt deus faciem suam auertat ab ipsis. Superius nã
qꝫ propheta dixerat: Peccatũ meũ contra me est semp.
Qui ergo peccatũ suum semp videbat: continuũ pro eo
dolorem in corde gestabat. Et ideo oculos ab eius pec
cato deus auertit: qꝛ ipse illud sine cessatiõe animaduer
tit. Non enim deus eorũ peccata vlciscitur: qui in occul
B to cordis de prauorũ operum memoria affligũtur. Qui
nimirũ ad hoc semetipsos iudicãt/ vt terribile omnipo
j.Cor.xj. tẽtis iudicium euadãt: iuxta illud apostoli: Si nosmet
ipsos diiudicaremus: nõ vtiqꝫ iudicaremur. At contra
reprobi qꝛ ea que cõmiserũt/ nequaqꝫ conspiciunt: actus
suos a cõspectu iudicis nõ abscondũt. Et quãto magis
errores suos ipsi considerare refugiunt: tãto magis eos
conspectui diuine maiestatis opponũt. Delinquentium
autẽ mala deus videt: nõ vt approbet/ sed vt condẽnet:
non vt foueat/ sed vt puniat: nõ vt semp patiatur/ sed vt
ps.xxxiij. in iudicio vlciscatur. Deniqꝫ oculi dñi sup facientes ma
la: vt perdat de terra memoriã eorũ. Grauis vltio/ nõ so
lum de terra mala facientes expellere: sed etiam omnem
penitus memoriã eoꝝ abolere. Consideremus ergo ma
la que fecimus: ꝛ ea ante mẽtis oculos sine intermissione
ponamus: ne cũ ante iudicis illius ꝯspectũ venerimus:
tunc primũ quicquid gesserimus/ nolentes videamus.
Ps.xlix. Impenitenti enim deus terribiliter minaꝛ dicẽs. Exi
stimasti inique ꝙ ero tui similis/ arguã te/ ꝛ statuã cõtra
faciẽ tuã. Similis tui essem/ si peccatũ tuũ impunitũ di
mitterem. Tu enim illud non solum nõ vis punire: sed ꝛ
post tergũ proijcis/ ne possis videre. Ego autẽ qui illud
video: quid faciam? nũquid impunitũ dimittã? Iudex
sum ꝛ iustus: iudex sum ꝛ vltor iniquitatum. Quomodo
ergo iniuste iudicabo? quomodo veritatẽ mẽdacio mu
tabo? Tacui/ nũquid semp tacebo? Tacui: qꝛ misericor
C diam prerogaui. Iniquitatẽ tuã dissimulaui: tẽpus pe
nitẽtie indulsi. Sed nunquid semp tacebo? immo arguã
te: ꝛ statuã contra faciem tuã. Arguã quidẽ te de menda
cio: quãdo cordiũ consilia manifestabo. A peccatis tuis
auertis oculos tuos: ꝛ quandã tibi vane spei securitatẽ
ꝓmittis. Et qꝛ ipse te nõ vides: ꝙ nec ego te videã suspi
caris. Putas ꝙ te nõ videã fornicantẽ: quẽ video adul
terium cogitantẽ? Ex hoc itaqꝫ te arguã: ꝛ statuã cõtra
faciem tuã. Si non vis hic attendere faciem tuã: faciam
vt agnoscas miseriam tuã. [Et oẽs iniqtates ꝛc.] Per
Esa.xliij. ꝓphetã dñs dicit. Ego sum qui deleo iniquitates tuas:
et memor nõ ero. Tu autẽ memor esto: ꝛ iudicemur. Au
di qua cõditione iniquitatũ tuarũ se esse immemorẽ di
cat: videlicet si tu memor fueris. Caue ergo ne vnqꝫ qđ
deliquisti/ a memoria tibi excidat: aut aliqua obliuione
peccata tua obliteres: ne si carnalium voluptatũ illece
bris captus: iniquitatum tuarum memor non fueris: di
Ps.xlix. catur tibi in tempore necessitatis: Proiecisti sermones
meos retrorsum.

Cor mũdum crea in me deus: et spiritum rectũ innoua in visceribus meis.

Matth.v. ¶ In euãgelio scriptũ est: Beati mũdo corde. Si illum
qui ab omni petõ mundus est/ in cordis nostri hospitio
habere volumus: oportet primo vt illud ab omni vitioꝝ
sorde purgemus. Emũdemus ergo interiora mẽtis no
stre: ꝛ diligenter peccatorũ nostrorũ secreta scrutemur:
ne ex affectu nostro peccati delectatio pullulet: ne turpe
desiderium cor in occulto titillet: ne passionũ ex eo cõtẽ D
tiones prodeant: ne peruersarũ cogitationũ dispẽsatio
nes aliquãdo erũpant. Templũ enim dei non potest esse
pollutũ: qꝛ scriptũ est. Templũ dei sanctũ est/ quod estis j.Cor.iij.
vos. Verũ quis gloriabitur mũdũ se habere cor: aut im
munẽ esse se a peccato? Si propheta pollutũ labijs se es
se asserit: cuius os seraphin carbone quẽ susceperat de al
tari purgauit: quid dicturi sumus nos/ quos luxuria in
quinat/ inuidia angustat/ ambitio precipitat/ superbia
exaltat? Non est enim virtutis humane ita ab illicitis mo
tibus mũdare animũ: vt perstrepẽtium vocẽ nõ sentiat
cogitationũ. Sed qꝛ deo nihil est impossibile: clamemus
ad deũ tota virtute. [Cor mũdũ crea in me deus: ꝛ spiri
tum rectũ innoua in visceribus meis.] Vide ordinẽ. pri
mo cor mũdũ: deinde spiritũ rectũ ꝓpheta a deo requi
rit. Prius enim abrenunciandũ est tibi omni peccato: ꝛ
omnis a corde vitioꝝ feditas eliminãda: vt omne quod
agitur aut dicitur: eo purũ in cõspectu dei ac lucidũ ap
pareat/ quo ex bone intẽtiõis origine quasi de puro quo
dãmodo fonte manat. Quomodo enim poterit esse per
spicuũ/ quod in ipsa origine fuerit vitiatũ? Scriptũ est
enim. Bonus homo de bono thesauro ꝓfert bona: ꝛ ma Mat.xij.
lus homo de malo thesauro profert mala. Omnibus igi
tur carnalibus desiderijs a corde exclusis/ pete a deo vt
spiritũ rectum renouet: ne forte spiritus ille immũdus in
ueniens domũ de qua exiuit vacantẽ: assumptis alijs se
ptẽ nequioribus se/ cũ eis ibi habitet: ꝛ fiãt nouissima tua
peiora prioribus. Hec est autẽ spiritus recti innouatio: vt Spm̃ ino
omnem mũdi gloriam mẽte despicias: mentẽ medullitus uare qđ ẽ.
in cõditoris tui amore infigas: illatis cõtumelijs patien
tiam custodias: ꝛ custodita patientia dolorẽ a corde re E
pellas: omnibus te per humilitatẽ inferiorẽ deputes: de
morte inimici nullatenus exultes: aliena nõ ambias: ꝓ
pria egentibus distribuas: amicũ in deo: ꝛ inimicũ ꝓpter
deũ diligas: in afflictiõe ꝓximi teipm̃ p cõpassionẽ affli
gas. Hec quidẽ est illa spũs inouatio quã psuadet apls di Ephe.iiij
cẽs. Renouamini spũ mẽtis vr̃e: ꝛ induite nouũ hominẽ:
qui sm deũ creatus est: in iustitia ꝛ sãctitate veritatis. Et
iterũ: Si qua igitur in xp̃o noua creatura: vetera transi
erunt: et ecce facta sunt noua. Ad veterẽ quippe hominẽ Hõ vetus
pertinet: mũdi huius gloriam cõcupiscere: animũ a deo qđ facit.
auertere: patiẽtiam nõ seruare: opportunitatẽ vindicte
exquirere: melioribus quibusqꝫ despectis superbire: alie
na diripere: propria retinere: nullum propter deũ dilige
re: de inimici morte gaudere. Hec autem oĩa ille respuit
qui deũ induit: quiqꝫ in nouitate vite ambulare cõtẽdit.

Ne proijcias me a facie tua: et spiritum sanctũ tuum ne auferas a me.

¶ A facie dei proijcitur: cui spes venie post peccatũ ne
gatur. Qui enim peccauerit in spiritũ sanctũ: non remit
tetur ei neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro. Quis est autẽ
qui peccat in spiritũ sanctũ: nisi qui non credit remissio
nẽ peccatorũ? Remissio enĩ peccatorũ: opus spiritussan
cti est. Nã ꝛ de baptismo xp̃i (in quo remissio peccatorũ
danda erat) dixit Ioannes. Ipse vos baptizabit in spi Ioan.j.
ritu sancto et igne. Unde etiam super baptizatũ dñm in F
colũbe specie spũs sanctus descẽdit: vt ex hoc apte ostẽde
ret: qꝛ spiritualis gratia p lauacrũ baptismatis creden
tium corda mũdaret. An non in spiritũ sanctũ Cain pec Cain pec
cauit/ quãdo dixit/ Maior est iniquitas mea qꝫ vt veniã cauit i spi
merear? Et quia de venia desperauit: ideo dixit. Ecce ritũ sctm̃.
eijcis me a facie tua. De quo ꝛ postea subdit: ꝙ egressus Gen.iiij.
sit a facie dñi. Vides quẽadmodum ille qui in desperati
onis foueam labitur/ a facie dei proijciatur. [Et spiri
tũ sanctũ tuũ ne auferas a me.] Attende qualiter postu
lat: ne spem venie post peccatũ amittat. Ubi spiritussan
cti presentia est: ibi desperatio esse nõ potest. Fides enim
in spiritu datur: sicut apostolus ait: Deniqꝫ ipse postulat Rom.viij
pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et nemo in spiri j.Cor.xij.
tu dei loquens: dicit anathema Iesu. Nam in eo clama Rom.viij
mus abba pater: qꝛ scriptũ est. Veri adoratores/ adora Ioan.iiij.
bunt patrem in spiritu et veritate.

Redde mihi leticiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.

¶ Letabatur propheta de aduẽtu filij dei anteqꝫ pecca
ret: ꝛ certus ꝙ de suo nasciturus erat semine: anteqꝫ labe
retur gaudebat. Sed postqꝫ vxoris Urie amore deceptus

G modū in peccādo nō habuit:ne sibi de⁹ hoc offensus subtraheret quod antea placatus promiserat/formidauit. [Ideoq; ait.] Redde mihi letitiam salutaris tui. [Salutaris quis est nisi dei hominūq; mediator? De quo iste idem propheta in persona dei patris dixerat: Propter miseriam inopum et gemitū pauperū nūc exurgā: dicit dñs. Ponam in salutari:fiducialiter agam in eo. Exurgere enim dicitur deus pater/cū filium mittit:qui quasi iacere visus est/cū seruos misit. Illi enim neminē saluare potuerūt:sed filius hominis venit querere ꝛ saluū facere quod perierat. Ideoq; perfectā ꝛ manentē saluationem in eo se positurū astruit:et in eo fiducialiter se dicit agere:quem constat nihil omnino peccati habuisse. Qui enim grauium sibi cōscius est delictorū/non potest fiducialiter agere:q: poterit eū vel ille quē corripit reprehēdere:vel conscientia propria remordere. Redēptor vero noster eo libere loqui potuit:quo nūq; peccati maculam ex natiuitate vel etiā ex operatione cōtraxit. Unde turbis iudeorū ꝛ principibus sacerdotū inuidētibus ꝛ detrahētib⁹ ipse dicebat:Quis ex vobis arguet me de peccato? Fiducialiter ergo agebat: quē in nullo cōscientia accusabat. Nam ꝛ de eo scriptū est: q̄ erat docens tanq̄ potestatem habens: ꝛ non sicut scribe ꝛ pharisei. Huius ergo salutaris sibi reddi letitiam dauid postulat: i quo omnis ante aduentū ipsius electus sperabat. [Et spiritu principali cōfirma me.] Solet quibusdā contingere: vt dū se purgatos per satisfactionē reputant:ab interne mentis custodia animū resoluant. Qui quidem ipsa;sua elatione depressi/eo deterius corruūt:quo sibi de indulgētia blādientes/vane spei securitatē promittūt. Inde est quod propheta exorat dicens: Letetur cor meū/vt timeat nomen tuū. Non dicit letetur vt securum sit/sed letetur vt timeat. Ac si aperte dicat. Ita me correctū facito gaudere de venia:vt tamē nūq; desinā esse suspect⁹ de culpa. Sic ꝛ in hoc loco postq; sibi reddi salutaris dei letitiam petijt: ne sibi dimissus ad deteriora ꝓrueret:illico adiunxit. [Et spiritu principali confirma me.] Sciebat enim q: infirma est omnis anima:nisi sancti spiritus fuerit virtute firmata. Nā ꝛ de apostolis dictū est: Verbo dñi celi firmati sunt:ꝛ spiritu oris eius omnis virtus eorū. Quid enim celorū nomine:nisi sancti apostoli designantur? Qui nimirū verborū imbrib⁹ terrā cordis nostri inebriant:vēturi iudicij minis ꝛ terrorib⁹ intonant: miraculorū signis ꝛ operū sanctitate coruscant. Deniq; ipsi sunt qui enarrāt gloriam dei. Quibus profecto tūc spirit⁹ virtutē tribuit/cū in igneis linguis apparēs/in cordibus eorū diuini flāmas amoris accendit. Qđ quidem aperte cognoscere possumus/si quales ante/quales post aduentū sancti spirit⁹ fuerunt/perpendamus. Qui enim ad passionē tendētem magistrū fugientes reliquerant/postmodū per adiunctā sancti spiritus gratiam roborati:constāter ꝛ publice nomē Christi predicabāt. Nā (vt reliquos pretermittamus) ipse apostolorū princeps qui mori metuens vitā negauerat: cū facto cōuētu censis apostolis sacerdotes ꝛ scribe ne in noīe Christi loquerētur prohiberent/aiebat:Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Celor; igitur virtus de spiritu sancto est: q: per infusam sancti spirit⁹ gratiā facti sunt in Christi cōfessiōe fortes apostoli:qui pri⁹ fuerant ex fragilitate carnis infirmi. Nisi enim promissa charismatū dona illi dominici gregis pastores suscipere nt:eorū corda nullo virtutis decore claruissent. Hec nāq; virtus spirit⁹ sicut ab omni penarū ꝛ mortis timore quos repleuerit efficit liberos/ita ab omni diabolice reddit tētatiōis incursu securos. Merito ergo cui salutaris dei in remissionē peccatorum letitia redditur:postulat vt in vera innocentia spiritus principalis virtute confirmetur.

Salutaris est mediator dei et hominū. Ps. xj. Joan. viij. Mat. vij. H Ps. lxxxv. Ps. xxxij. Apli celorū noie representantur. I Act. v.

Docebo iniquos vias tuas: et impij ad te conuertentur.

Illos diuina clemētia a peccatis per remissionē efficit liberos:quos preuidet vtilitati ecclesie post cōuersionem profuturos. Unde ananie de saulo dixit: Uade/quoniam vas electionis mihi est iste:vt portet nomē meum coram gentibus ꝛ regibus ꝛ filijs israel. Magno igitur fructu dimissa sunt illi a deo pctā. Qui eñ pri⁹ blasphemus et persecutor ac iniuriosus extitit: postmodū plus omnibus laborauit. Propheta ergo qui deleri iniquitates suas/ꝛ spiritu sancto cōfirmari a dño postulat: q̄ nō sine fructu hoc sit futurū/affirmat dicens: [Docebo iniquos vias tuas.] Uniuerse vie dñi misericordia et veritas. Misericordia est: qua sine vllis precedētibus meritis/penitētibus veniam tribuit. Ueritas/qua post gratiam vocationis et venie:peccata impenitētium punit. Ille ergo cui peccata dimittūtur/vias dei iniquos docet:cū peccātibus si resipuerint/exēplo sui spem tribuit venie:ꝛ incōuertibilib⁹ (nisi ad veniā redeant) infert timorem gehēne. [Et impij ad te conuertētur.] Q̄ȝ vtilis est peccatorū remissio:que cōuersos non solū a peccatis liberos efficit:sed etiam alios a via ipietatis ꝛ iniusticie retrahit:flāma charitatis accēdit. Hec est eñi charitatis euidēs probatio: vt cui per gratiā dei cōtigerit a peccator; vinculis eripi:ipse ex zelo iustitie studeat ad spem venie delinquētes hortari. Nullū quippe tā gratū deo est sacrificium:q̄ȝ zelus animarū. Exerceat ergo se i via dei/cui deus peccata dimisit:ꝛ exemplo suo peccatores quosq; ad penitētie cōfugere remedium admoneat. Nō sit arbor infructuosa:aut ociosus operarius: sciens q: non solum mane venientibus ad veniam merces promittitur:sed etiam circa vndecimā horam vocatis vite eterne denarius prebetur.

Paulus vas est electionis. Act. ix. K Ps. xxiiij. Mat. xx.

Libera me de sanguinibus deus deus salutis mee:ꝛ exultabit lingua mea iustitiam tuam.

Nisi primitus me a peccatis liberaueris:non potero alijs esse exēplū cōuersionis. Libera ergo me de sanguinibus:desiderijs videlicet carnalibus:que militant aduersus animā. Caro enim ꝛ sanguis regnū dei non possidebunt. [Deus deus salutis mee.] Nota in repetitione nominis: magnū affectū cordis:quasi dicat: Merito te vt me salues inuoco: q: tu solus es auctor salutis mee. Nam dñi est salus. A te solo est salus:q: ab omnib⁹ alijs est infirmitas/vanitas vanitatū/ꝛ omnia vanitas. Non saluatur rex per multā virtutē: ꝛ gigas nō saluabitur in multitudine virtutis sue. Deniq; fallax equus ad salutē. Ex quibus verbis colligitur q̄ nec ex diuitijs tēporalibus nec ex corporali fortitudine salus acquiratur. [Et exultabit ligua mea iustitiā tuā.] Iustitia dei/fides est: sicut scriptū est: Credidit Abraā deo:et reputatū est illi ad iustitiā. q: iust⁹ ex fide viuit. Si ḡ iusti vita fides est: cōsequēs est eādē fidē esse iustitiā:sine qua q̄sq; esse iust⁹ nō pōt. Hāc itaq; dei iustitiā ille cū exultatiōe enūciat/ qui mūdi huius copiā nec cupiēs/nec inopiā metuens/ omnem hereticā prauitatem impugnat. Uel iustitia dei est:q̄ non vult mortem peccatoris. Homini nempe iustū videtur/vt suam vlciscatur iniuriam. Dei vero iustitia est confitenti relaxare offensam.

L i. Pet. ij. i. Cor. xv. Eccle. xij Ps. xxxij. Gen. xv. Fide carens iust⁹ esse nō pōt

Domine labia mea aperies: ꝛ os meum annunciabit laudem tuam.

Nō aliter iustitiam tuā proferre potero: nisi tu labia mea aperias. Tu es enim qui ora superbor; obstruis:et linguas infantium disertas facis. Hacten⁹ os meū ego ipse aperui:et ideo ex vaniloquio peccatū cōtraxi. Nūc vero vt tu aperias desidero: q: nihil nisi quod suggesseris/loqui cōcupisco. Illius labia deus aperit/qui nō solum quid loquitur:sed etiam quādo et vbi ꝛ cui loquatur attendit. Sapientia nāq; dei dicit: Dñs dedit mihi linguā eruditam. quādo. s. oporteat sermonē dicere. Merito ergo sapiēs est/q: accepit a dño quo tēpore sibi loquēdum sit. Unde non inconuenienter ait scriptura: Homo sapiens tacebit vsq; ad tēpus. Hinc rursum scriptū est: Ori tuo fac ostium ꝛ vectē:ꝛ in verbis tuis iugū et stateram. Et fortasse hoc ostium sibi propheta postulabat a dño/cū dicebat: Pone dñe custodiam ori meo: ꝛ ostium circūstātie labijs meis. Debem⁹ enim os nostrū claudere/ꝛ diligētius obseruare:ne quis in iracūdiam excitet vocē nostrā:ꝛ cōtumeliam repēdamus ꝯtumelij. Iugū etiam in verbis nostris esse ꝛ statera precipitur: vt omne qđ loquimur/ꝛ humilitate cōdiatur:ꝛ mensura pōderetur. Proferamus ergo sermones examinatos libra iustitie: vt sit grauitas in sensu:modus in verbis: pondus in sermone. Nec prius loquendo os aperiamus/q̄ expediat:sed examinemus verba nostra:si tacēdum hoc:si dicendum aduersus hunc:si tēpus sit sermonis huius: postremo si a ꝟtute modestie nō dissentiat. Nihil indecēs: nihil inhonestum: nihil inuidum sonans erumpat. Ue-

M Esaie. l. Eccli. xx. Ecclīast. xxviij. Ps. cxl.

A

rum qꝛ ad hec omnia idonei esse non possumus: nisi hoc a largitore omnis gratie percipiamus / exclamandū est nobis cū propheta. [Dñe labia mea aperies: ꝛ os meum annūciabit laudē tuā.] Non est speciosa laus in ore peccatoris. Ideoqꝫ propheta indulgētiam peccatorum primum a dño expetit: ꝛ postmodū laudē se dei annūciaturum esse promittit: nobis patenē innuens: qꝛ illi soli laudis dei possunt sentire dulcedinē / qui peccatoꝝ suorum meruerint percipere remissionē. Unde scriptum est. Rectos decet collaudatio. Quid aūt laudabili⁹ in deo / ꝙ misericordia? Scriptū nāqꝫ est: Confiteantur dño misericordie eius. deniqꝫ Miserationes ei⁹ super omnia opera eius. Quis enim laudabile sit ꝙ hominē de limo terre cōdidit / laudabilius tamē est / ꝙ perditū proprij filij sui morte redemit. Deniqꝫ illud potestatis est / hoc gratie. [Et os meū annūciabit laudē tuā.] Sunt enim plerīqꝫ qui non suo ore laudāt deū. Nunqꝫ suo laudat ore deum auarus. Nunqꝫ suo ore laudat luxuriosus. Nonne quasi alienū os sibi videtur assumere: dū ea conatur ꝙ in corde non sentit proferre? De quibus profecto scriptum est: Cor eorū longe est a disciplina. propterea nō exultabūt. quia nimirū eorū laus ad omnipotētis dei aures nequaqꝫ extollitur: quorū cor a semita iustitie per praue intentionis studium elongatur. Tales erant illi de quib⁹ dominus dicebat: Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe est a me.

Ps.xxxij.

Psal. cxliiij.

Geñ.j.

Auarus et luxurios⁹ ore suo deum nō laudant.

Job.xvij.

Mat.xv. et mar.vij

Quoniā si voluisses / sacrificium dedissem vtiqꝫ holocaustis non delectaberis.

B

Sciebat ꝓpheta p spiritū / qꝛ illa legalium instituta sacrificiorū / ad inuisibilis essent oblationis intelligētiā transferenda: quia illud verum ꝛ acceptabile est sacrificium / ꝙ aliquis puro corde laudat deum. Unde et alio in loco dicit: In me sūt deus vota tua: que reddā laudationes tibi. Et itē. Immola deo sacrificiū laudis. Et rursum. Sacrificium laudis honorificabit me. Cū ergo dixisset: os meū annunciabit laudē tuā: illico subiunxit [Quoniam si voluisses / sacrificium dedissem.] Ac si dicat: Laudis tibi offerā sacrificium: sciens qꝛ carnalium nolis obseruātiam cerimoniaꝝ. [Quoniam si voluisses sacrificium / dedissem vtiqꝫ: holocaustis non delectaberis.] Ideo nolo cōfidere in carnalis ritu sacrificij: quia scio te hircoꝝ ꝛ arietum occisione non delectari. Tu es enim qui dixisti: Nō accipiā de domo tua vitulos: neqꝫ de gregibus tuis hircos.

Sacrificium deo ac ceptabile est ipsū puro corde laudare.

Ps.xlix.

Psã.xlix.

Sacrificium deo / spiritus cōtribulatus: cor cōtritum ꝛ humiliatum deus non despicies.

Nequaqꝫ vere penitētiam agit / qui ex peccatorū suorum recordatione quandā spiritus tribulationē nō sentit. Quod quidē reprobis familiare est: qꝛ etsi aliquādo peccata sua cōfitentur: ea tamen districte animaduersionis fletibus nō ꝓsequūtur. Electi vero etiam si minima sunt que in se punienda inueniunt / zelo rectitudinis cōtra se erecti: ad penitētie se lamēta studiose succēdūt.

C

Qui dū sancte cōtēplationis pēnis ad celestia se intuēda erigūt: eo subtilius si quid i seipsis vitiosum latebat inueniūt: quo ad diuine lucis claritatē vicini⁹ accedūt. Tātoqꝫ eis displicet quod infirmū ex carne tolerāt: quāto eos delectat quod ex icorruptibilis vite suauitate degustant. Unde fit ꝙ graui in seipsos / vel pro ociosis verbis / vel pro vanis cogitationibus inuectione deseuiāt: et que leuia ante crediderāt: mox vt grauia ꝛ mortifera perhorrescūt. Beneficia sibi diuinit⁹ collata cōspiciūt: culpas nihilominus anteactas ad memoriam reducūt. Uite hui⁹ corruptibilis erūnosas necessitates enumerant: quāta sit celestis glorie felicitas / in meditatione ꝑtractant. A qua qꝛ per carnis fragilitatē retrahi se sentiunt: validissimi seipsos interius vulnere doloris transfigunt. Dū ergo hec omnia ante mētis oculos intēta consideratione recolligūt: vehemētissime tribulationis igne intrinsecus inardescūt. Hec est illa spiritualis sanctorū tribulatio: quā in cordib⁹ eorū generat penitētie ꝛ desiderij dilati amaritudo. Hāc nimirū Job sentiebat / cū dicebat: Loquar in tribulatione spiritus mei. Electoꝝ etenim lingua a tribulatio spirit⁹ cōmouet / vt reatū praui operis vox cōfessionis impugnet. [Cor cōtritū ꝛ humiliatum deus non despicies.] Multi habent cor cōtritum: qui non habent cor humiliatū. Sunt enim plerīqꝫ qui etsi peccata sua fletib⁹ puniūt: pauperes tamen opprimere potestatis sue dñatione non cessant. Hi nimirū nequaqꝫ purū sacrificium deo offerūt: qꝛ detestabilis superbie illud admixtione corrūpūt. Uel sicut beat⁹ Hieronym⁹ hunc locū exponit: illi cor conterūt: sed non humiliant: qui peccata quidē que cōmiserūt deflent: sed tamen ea dē cōmittere etiam post fletus non timent. Dum enim erroꝝ suorū consideratione reuocati / ad ea que dimiserant redeunt: se cōtra conditorē suū per opera prauitatis extollunt. Ex superbie nāqꝫ vitio est timorē dei contēnere: cōditoris precepta praue actionis trāsgressione calcare: celestis vite gaudia māsura negligere: dānationis perpetue infinita supplicia non timere. Illorū ergo sacrificium deus non accipit: qui lachrymis quidē se cōpūctionis abluūt: sed eisdē a qb⁹ aū mūdati esse videntur / peccatorū maculis in idipsum reuertētes sordescunt. De talibus scriptū est: Qui baptizatur a mortuo: et iterum tāgit mortuū: quid prodest lauatio eius? Ille quippe lauatur a mortuo / qui per penitētiam mūdatur a peccato. Quē si cōtigerit eadē ꝙ puniuerat iterādo peccata cōmittere: nihil contulisse videtur adhibita satisfactionis lauatio: quē maculauit inhonestius iterata facinoris turpitudo. Quia igitur scriptū est: De⁹ suꝑbis resistit: humilib⁹ aūt dat gratiā: illos qui superbiēdo ad peccata redeunt: diuina iustitia respuit. Illos vero qui continendo ꝛ humiliando post tergū non respiciunt: clementia dei non despicit: qꝛ scriptū est: Prope est dominus his qui tribulato sūt corde: ꝛ humiles spū saluabit.

Job.vij.

D

Cor cōtritū sed non hūiliatū qdā habēt.

Ecclesia. xxxiiij.

j. Pet.v.

Ps.xxxiij.

Benigne fac dñe in bona volūtate tua sion: vt edificentur muri hierusalem.

Sion speculatio interpretatur: per quā sancta significatur ecclesia Que in culminētioribus virtutū ꝛ sciētie locata vestigijs: ꝛ celestem patriam a longe prospicit: et irruētes spiritualium inimicorū cuneos: interiori intuitu deprehēdit. Cui deus tūc benigne fecit: quando filiū suū in mūdum misit. Ueniens aūt filius dei / quā de diabolica potestate eripuit: sanctā sibi ecclesiam in vnitate spiritus confederauit. De quo Joannes ait: Qui habet sponsam / sponsus est. Quid aūt benignius ꝙ filium dei seruilem formā inducere: mortis legibus subiacere: proprio sanguine nos redimere: eterne vite aditū quē culpa obstruxerat apire: corpē suo nos pascere: ꝛ de tenebrarū potestate erutos / ad celestē gloriam / ꝛ ad regnū nos lucis transferre? Quid deniqꝫ benignius ꝙ ꝙ deus tradidit filium / vt redimeret seruū? Benignitatem nihilominus dei quotidie sentit ecclesia: cū illam deus claritate sue cognitionis illuminat: inter seculi turbines fluctuātem spiritus sui virtute cōfirmat: suauitatis intime delicijs reficit: atqꝫ per eam peccātibus peccata dimittit. Et notandum ꝙ ait [in bona voluntate tua] vt intelligas nihil perfectū haberi posse ex meritis: sed tantū conferri gratuito munere diuine miserationis. [Ut edificētur muri hierusalem.] Per hierusalē / ꝙ visio pacis interpretatur / sancta anima accipitur: que futurā sanctoꝝ pacem mentis intuitu cōspicit: ꝛ omnibus in se mortificatis hostib⁹: illicitorū motuū impugnationē nō sentit. Cuius muri virtutes sunt. Quos ille nimirū edificat: ꝙ ex operibus iustitie ꝛ pietatis / spirituale ꝯstruere edificium nō cessat. Unusquisqꝫ aūt hierusalem aut babylonis ciuis est. Sicut enim per amorē dei sanctus quisqꝫ hierusalem ciuis efficitur: ita p amorē seculi: omnis iniquus in babylonie structura operatur. Ad cōstruendū aūt huius spiritualis babylonie edificium peruersi qui ꝙ illius antiqui Babel imitantur exemplū. Cuius / teste sancta scriptura / ciuitatis auctores ꝛ pro saxis lateres: ꝛ pro cemento bitumen habuisse legunt. Per quod intelligitur ꝙ mundi amatores / carnalis vite cōstruunt municipium: quod ad vim ventorum ꝛ impet⁹ fluuij: facili impulsu velociter est subruendum. Notādum vero est: qꝛ illi de quibus agitur / de oriente venisse: ꝛ in campo sennaar habitasse perhibētur. Cū enim xps vere sit oriens / propheta attestante qui ait: Ecce vir oriens nomen eius: de oriente veniunt: qui a xpi cōsortio male viuēdo recedūt. Sennaar aūt interpretat excussio dētiū / siue fetor eorum. In campo ergo Sennaar habitant: qui positi nō i celsitudine virtutum: sed in planitie vitioꝝ: ꝛ detractionū morsib⁹ proximos lacerant: et in ociose vi-

Sion ecclesiam significat.

E

Jo.iij.

Perfectū nihil cōseqmur ex meritis.

Ciuis est qlibet hierusalē aut babylonis

F

Zach.vj.

Sennaar quid representat.

G te volutabro iacētes/famie sue circūquaq3 fetorē exha-
lant. Quorū dentes tunc omnipotens excutit: cū illorū
facta simul ⁊ verba confundit. Unde per prophetā scri-
Ps. lvij. ptum est: Dentes peccatorū contriuisti. Et iterum: Dñs
conteret dentes eorū in ore ipsorū. molas leonū confrin-
get dñs. Nam de fetore eorū per alium prophetam scri-
Iohel. j. ptum est: Computruerunt iumēta in stercore suo. Com-
putrescere est: carnales homines in fetore luxurie vitā
Esa. iij. finire. Et Esaias ait. Et erit pro suaui odore fetor/pro
zona funiculus. Quia nimirum hi praui operis fetorem
emittunt/qui abiecto cingulo castitatis/funiculū inte-
Esa. v. runt lasciuie. De quibus dicitur per prophetā: Ue qui
trahit peccata sicut restem lōgam. Merito ergo qui in
Sennaar habitāt: de lateribus ciuitatē edificant: quia
qui terrenis dediti sunt: voluptatibus carnis inseruiūt
de fragili materia mentis mutationē attollunt. Ceterū
qui contempta terrenarū opum cupiditate: et carnalis
vite abdicatis illecebris: per opera sanctitatis virtutū
in seipsis sanctificationem accumulant: hi profecto late
res in lapides mutāt. Et neq3 in arena mundane confi-
dentie spiritualem structurā erigūt: sed in petra fidei(q̄
xp̄s est)atria nulli excidio obnoxia: ad similitudinē euā
gelice illius parabole cōstituūt. Tales nimirū recte cū
Esa. ix. Esaia possunt dicere: Lateres ceciderunt: sed quadris
lapidibus edificabimus. Sycomoros succiderunt: sed
cedros immutabimus. Lateribus quippe cadētib⁹/la-
pidibus quadris edificat: quicūq3 carnis lasciuiam di-
H sciplíne strictioris rigore castigat: qui membroꝝ legem/
mentis lege superat: qui corporis fortitudinē spirit⁹ vir
Esa. xl. tute cōmutat. Hinc nāq3 per prophetā dicitur: Qui con
fidunt in dño/mutabūt fortitudinē. Qui vũ nō dixit ac-
cipient sed mutabūt: aperte ostēdit: q2 alia est fortitudo
que deponitur: ⁊ aliā que noulter ichoatur. Habent enī
sancti viri suam in hac carne positi fortitudinē: cū vel p
fide certātes/tormenta omnia constantie virtute despi-
ciunt: vel tētatiōes diabolicas armis spiritualibus p-
Cant. iij. tecti repellunt. De eis nāq3 per Salomonem scriptū est:
En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt/ex
fortissimis israel. Lectulum quippe Salomonis fortes
ambiunt: q2 intimam nostri redēptoris requiem: sancti
quiq3 indefessa desiderij sedulitate cōtemplātur. Hinc
Prouer. xxxj. de sancta ecclesia electoꝝ dicitur: Fortitudo ⁊ decor in-
dumentum eius. Qui enim ita se in virtutibus decorum
exhibet: vt tamen tentationum impugnationibus nō re
pugnet: hic nimirū decore ad tēpus induitur: sed fortitu-
dine nequaq̄ vestitur. Quia vero sancti dei ⁊ ex operib⁹
iustitie fulgidi: ⁊ ex aduersariorū apparēt impugnatio-
Ibidem. nibus vestiti: recte de eis sub typo ecclesie dicitur: For-
titudo ⁊ decor indumentū eius. Quisquis ergo infirma
carnis fortitudine contēpta: in virile spirit⁹ robur ani-
mum excitat: quasi lateres in saxa quibus muri hierusa
lem edificentur cōmutat. Possumus quoq3 per hierusa
I lem/illā sanctā ciuitatē accipere/que ex viuis lapidib⁹
in celis construitur: ⁊ sicut sponsa ornata viro suo a deo
Gal. iiij. paratur. De illa nāq3 dicit apostolus: Illa aũt que sur-
sum est hierusalē libera est: que est mater nostra. Que me
rito dicitur libera: q2 ab omni corruptionis molestia in-
uenitur aliena. Nec incōgrue hierusalē dicitur: q̄ verā
in seipsa pacem sine defectu experitur. Illa est enim ciui
tas pacis: in quā nullus hostis igredit: et ex qua nullus
ciuis egreditur. Ciuitas inquā cuius platee auro mun-
do struuntur: ⁊ in qua canticū letitie indesinēter canta-
Apo. xxij. tur. Que quidē (sicut scriptū est) nō eget sole neq3 luna:
q2 cū illam deus p̄sentia sue claritatis illuminet: impos-
sibile est vt eā aliqua caliginis obūbratio obscuret. De⁹
enī lux est: sicut ait in epistola sua Ioannes apostolus:
j. Ioā. j. et tenebre in eo nō sunt vlle. Qz si tāta est claritas solis/
vt totā ortu suo terrā illuminet: quanta estimāda est dei
claritas: qui ⁊ ipsum solem cōdidit: et ei ad vtilitatē no
stram hāc quā cernim⁹ luminis venustatē infudit? Hu-
ius igitur hierusalem muri edificātur: cū fideles ad vi-
tam predestinati/ad perfectionē iustitie deducūtur. Fi-
guram aũt hui⁹ ciuitatis illud Salomonis tēplum ge-
stauit: in cuius edificatione lapidib⁹ extructa/mallei so
nitus audit⁹ nō fuit. In sacris enim edificijs permāsu-
ri/adhuc foris per flagella tūdimur: vt i tēplo dñi post-
modum sine aliqua percussione disciplíne disponamur:
quatinus q̄cq̄d in nobis superfluū aut distortū est/ mo-
do percussio resecet: ⁊ tunc sola in celesti edificio cōcor- K
dia veritatis liget. Nec mirū si tēplum eadē ciuitas di-
cat: que etiam tabernaculum dicitur: sicut scriptum est:
Ecce tabernaculum dei cum hominibus. Apo. xxj.

**Tunc acceptabis sacrificium iustitie oblatio-
nes ⁊ holocausta: tunc imponēt super altare tu-
um vitulos.**

¶ Edificata celesti hierusalem/sacrificiū dūtaxat iu-
stitie acceptū erit dño: q2 ibi non erit opus offerri sacri-
ficium pro peccato. In hac enim vita q2 in multis quo-
tidie delinquimus: oportet vt cōtriti cordis ⁊ cōtribula
ti spirit⁹ deo sacrificiū offeram⁹. In resurrectiōe aũt/cū
corruptibile hoc induerit incorruptionē: et mortale hoc
induerit immortalitatē: nec vllus sanctorū peccare post
modum poterit: nec quisq̄ ad deum pro peccato orabit.
In tantū nāq3 peccatū delebitur: vt etiam pena peccati
omnino destruatur: sicut scriptū est: Absorpta est mors j. Cor. v.
a victoria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors acu
leus tu⁹? Stimulus enī mortis/peccatū est. Necessario
ibi peccatū deesse cōuincitur: vbi mortis aculeus nō in-
uenitur. Non igitur oportet ibi offerri pro peccato sa-
crificiū/vbi nec in cogitatione admittitur delictū. Sa-
crificium itaq3 iustitie sancti in eterna vita deo offerēt:
q2 in solo conditoris amore intētī: indefessas remunera L
tori suo in letitia cordis laudes dicēt. Unde scriptū est
Bti q̄ habitāt in domo tua dñe: in secula seculoꝝ lauda Ps. lxxxiij
būt te. Et iterū. Uox exultatiōis ⁊ salutis i tabernacu- Ps. cxvij.
lis iustorū. Tūc electorū suorum oblationes deus acce
ptas habebit: q2 sanctas eoꝝ meditatiōes nullius pra-
uitatis admixtio commaculabit. Holocausta nihilomi
nus eorū accipiet: q2 totū quod in eis erit/ flāma diuine
charitatis accendet. Et [t]ūc imponēt super altare tuū
vitulos. [A]ltare dei filius est: de quo ip̄e dñs ait: Altare Exo. xx.
de terra facietis mihi. Quid est enim aliud altare de ter
ra facere: nisi de dei filij incarnatione nō dubitare? Ip-
se est nanq3 cui in hac vita cordium nostrorum sacrificia
imponimus: ⁊ in quo cogitationes illicitas ne coalescāt Psal.
mactamus. Unde scriptū est. Beatus qui tenebit ⁊ alli- cxxxvij.
det paruulos suos ad petram. Ad petrā quippe paruu-
los nostros allidimus: cū orientes motus illicitos imi-
tationis xp̄i intētione mortificamus. Scriptū est enim
Petra aũt erat xp̄s. Ipse ergo est petra ad quā cogita- j. Cor. x.
tiones nostras tenemus: ipse altare cuius clemētie pec-
catorū victimas imponere presumimus. Denique pecca- j. Pet. ij.
ta nostra ipse portauit. Sup ipsum ergo vitulos in eter-
na vita sancti seipsos imponēt: q2 per gratiā dei libera-
ti a lege peccati ⁊ mortis: q̄ nullt iugo legis postmodū
erūt subditi: totū attribuent gratie filij dei. Nullus enī Celum ne
hominum in celum ascenderet: nisi filius dei pro salute mini pate
nostra carnem sumpsisset. Uel certe vitulos super altare ret nisi fili
imponēt: cū deposita primi hominis vetustate/⁊ morta- us dei car
libus exuti exuuijs: facti vituli. i. innouati ⁊ puri in per- nem sum-
petuū viuent. Quod si (vt premissum est) ſm morale in- psisset.
telligentiā edificationē hierusalem accipere volumus:
hunc quoq3 versum eidem intellectui hoc modo conue-
nienter aptamus. Dictum est Dauid regi a dño: Non tu j. Pal. xvij.
edificabis mihi domum: q2 vir sanguinū es. postea ve-
ro filius eius re ⁊ nomine pacificus/ ⁊ sapiētie gratiam M
a dño vltra mortales obtinuit: ⁊ tēplum mirifici operis
(sicut liber historiarū attestatur) deo israel edificauit.
In quo datur intelligi: q2 dum cū hostilibus vitiorum
cuneis/virtutū oppositione cōfligimus: domū sapiētie
nequaq̄ edificare valemus. vbi vero superatis aduersa
riorum agminibus/⁊ passionū depulsa barbarie/pacem
in nobis factā/ omnibus mentis imperijs carne iam tē-
perante senserimus: tūc cordis nostri inuiolabile tēplū
dño construimus. in quo et sacrificium quod ex zelo iu-
stitie veritatem predicantes offerimus/ deus accipiet: et
oblatiōes sanctarū meditationū/ ⁊ igne feruētis deside
rij ardētium orationū holocausta assumit. Super alta-
re quoq3 cordium nostrorū ponimus vitulos: si cornua
producentes ⁊ vngulas: ⁊ hereticorū sententias vtriusq3
testamēti auctoritate nouerimus cōminuere: ⁊ virtutes
a vitijs per studiū discretionis seperare. Per vngulas Uitulorū
enim vituloꝝ/que finduntur/discretionē accipimus: per vngule di
cornua vero/vtriusq3 testamenti precepta notem⁹. Uel scretionē
certe cornua producimus/si etiā in his que carnis sunt/ signant.

A

deo placere studeamus. Cornu nãq3 cũ de carne sit: car-nem superexcedens durescit. Quisquis ergo carnis in-firmitate deposita: etiam per carnis obsequium opera virtutis effecerit: quasi cornua de carne producit.

Prologus quarti psalmi penitentialis.

Phil.ij.
Xps qre voluit esse pauper.

Oratio pauperis cũ anxiatus fuerit: & corã dño effuderit precẽ suã. Quis est iste pauper/cui9 in hoc psalmo notat oratio: nisi ille de quo ait apostolus: Qui cũ esset diues: pauper pro nobis factus est: Ipse enim vt nos diuitiarũ suarum efficeret partici-pes: paupertatis nostre suscepit necessitates. Exinaniuit nãq3 semetipsum/formã serui accipiẽs: in similitudi-nem hominũ factus: & habitu inuẽtus vt homo. Humi-liauit semetipsum: factus obediens vsq3 ad mortẽ: mor-tem aũt crucis. Sicut aũt pauper pro nobis factus est: ita & pro nobis anxiatus est. Deniq3 & pro nobis est mor-ti traditus: & pro nobis in ligno suspẽsus. Mortuus est

j.Cor.xv.

enim (vt ait apostolus) propter delicta nostra: & resurre-xit propter iustificationẽ nostrã. Ex humana aũt natu-ra habuit vt anxiaretur: ex qua habuit etiam vt morere-

B

tur. Orat ergo caput nostrũ in psalmo hoc vt illuc redu-camur per gratiam: vnde per primi parẽtis cecidimus

Oratio vnicuiq3 salutaris.

culpam. Potest etiam hec oratio cõuenire vnicuiq3 qui pauperẽ se esse intelligit: & suarũ miseriam necessitatum agnoscit: qui fallaces esse diuitias seculi istius conside-rat: & q3 horrẽdum sit in manus dei viuentis incidere pẽ-sat. Qui post tergũ reductis oculis cogitat vnde cecide-rit: & circũspectis omnibus que imminent: quas inuene-rit calamitates attendit. Hec itaq3 omnia ante mentis oculos omnis pauper congerat: & pauperẽ xpm pro no-bis anxiatũ considerans/miseriarũ suarũ multitudinẽ attendat. Quãta gloria in adam fuerit creatus recolli-gat: & in his omnibus anxiatus/non in oculis hominũ/sed coram domino precem suam effundat/dicens.

Explanatio quarti psalmi penitentialis.

Domine exaudi orationem meam: & cla-mor meus ad te veniat.

In hac oratione quã exposituri sumus: quedam ipsi attribuũtur capiti: quedã nostre conueniunt infirmita-ti. Nec mirandũ si ea que nobis solũmodo ꝯgruũt/qua-si sint sua xps pronunciat. Unũ quippe corpus est tota sancta vniuersalis ecclesia/sub xpo Jesu suo videlicet

Col.j.

capite ꝯstituta. Unde ait apostolus: Ipse est caput cor-poris ecclesie: qui est principium/primogenitus ex mor-tuis. Ipsa est enim que per prophetã iocũdatur & dicit:

Ps.xxxvj.

Nunc exaltauit caput meũ: super inimicos meos. Pa-ter enim filium/qui est caput ecclesie: super inimicos ei9 exaltauit: cũ destructo mortis imperio/in sue illum ma-

Ps.cix.

iestatis equalitate cõstituit. cui & dixit. Sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos: scabellum pedũ tuorũ.

Xps cum sua ecclia est vera psona.

Xps itaq3 cũ tota sua ecclesia: siue q adhuc versat in ter-ris: siue que cũ eo iam regnat in celis: vna psona est. Et sicut est vna anima que diuersa corporis membra viuifi-cat: ita totã simul ecclesiam vnus spiritussanctus vege-tat & illustrat. Sicut nãq3 xps/qui est caput ecclesie/de

C

spiritusancto conceptus est: sic sancta ecclesia que corp9 eius est/eodẽ spiritusancto repletur vt viuat: eius virtu-te firmatur: vt in vnius fidei et charitatis cõpage subsi-stat. Unde dicit apostolus: Ex quo totũ corp9 per nex9 et coniunctiones subministratũ et constructũ crescit in augmentũ dei. Istud est corpus extra quod non viuifi-cat spiritus. Unde dicit beatus Aug. Si vis viuere de spiritu xpi/esto in corpore xpi. De hoc spiritu non viuit hereticus: non viuit schismaticus: nõ viuit excõmunica-tus. non enim sunt de corpore. Ecclesia aũt spiritũ viui-ficantẽ habet: qꝛ capiti suo xpo inseparabiliter adheret.

j.Cor.vj.

Scriptũ est enim: Qui adheret dño/vn9 spiritus est cũ eo. Pro mẽbris itaq3 orat caput in hoc psalmo vt corpo-ris sui orationẽ deus pater exaudiat: & vt ei9 clamor ad diuine maiestatis aures ascendat. Quotidie enim orat

Col.iij.

xps pro ecclesia. de quo testat apostol9 Paulus: Quia sedens ad dexterã patris/interpellat pro nobis. Deniq3 et ipse est propitiatio ꝓ peccatis nostris. Põt autẽ hec oratio vnicuiq3 cõuenire fideli: qui a deo postulat in bo-

Clamor est & bon9 et malus.

no perseuerãtiam: & tã sancti desiderij q3 etiam irremisse operationis emittit clamorẽ. Clamor autẽ aliquãdo in bona: aliquando in mala significatione accipitur. Cla-mat enim iustus cum operatur iustitiam ex desiderio.

D

Clamat et impius cum peccatũ adiungit peccato. Cla-mabat Moyses cũ populum de egypciaca seruitute libe-ratũ/ad terrã promissiõis per desertum deduceret. Cla-mabat & populus gomorreus: cum ex frequẽtissima pec-cati perpetratione deum ad iracũdiam prouocaret. De-

Exo.xiiij.

niq3 & Moysi tacenti dictum est a dño: Quid clamas ad me: Et de illis ait dñs: Clamor sodomorũ & gomorreo-rum ascendit ad me. Unde quidã nos admonet dicens: Auferatur clamor de medio vestrũ. Hic autẽ ꝓ irremis-sa operatione clamor accipitur/cũ dicit [Clamor meus ad te veniat.] Notandum vero est q cum premisisset/ex-audi orationẽ meã/statim adiecit [& clamor meus ad te veniat.] Illi enim a dño exaudiri merentur: qui diuinĩ zelo amoris accensi: omnia que possunt bona operãtur. Nam qui peruersis actionibus assuetus/operib9 iniqui-tatis inuigilat: nequaq3 dignus est exauditiõe cũ orat.

Mat.vij.

Hinc nãq3 per semetipsam veritas ait: Non oĩs qui di-cit mihi dñe dñe: intrabit in regnũ celorũ. Si volumus igitur vt ad aures dei nostra perueniat oratio: studea-mus necesse est vt ab omni admixtiõe prauitatis nostra mundetur operatio: vt possimus deo cum propheta di-cere. [Clamor meus ad te veniat.]

Nõ auertas faciem tuam a me: in quacũq3 die tribulor inclina ad me aurem tuam.

Dominus I suos ira-t9 qd facit

Ad similitudinẽ dñorũ dictũ est: qui cũ pro alicuius suorũ culpa grauiter offenduntur: solent eũ a conspectu suo expellere: et a familiarum assistẽtiũ collegio separa-re: a supplicante faciem auertere: rogãti veniam denega-

E

re. De9 vero licet cũ superbiendo ab eo auertimur: a no-bis per iustitiam auertatur: tamen cũ humiliati ad eum conuertimur/ad nos per misericordiam cõuerti non de-

Mia dei est beni-gnissima.

dignat. Ipse est enim qui dicit: Conuertimini ad me/et ego cõuertar ad vos. Et iterũ. Si impius egerit penitẽ-tiam de omnibus peccatis suis que operatus est: & fece-

Eze.xviij

rit iudicium & iustitiã: vita viuet/& non morietur. Om-nium iniquitatũ eius quas operat9 est/nõ recordabor: in iustitia sua quã operatus est viuet. Ecce patet nobis sinus misericordie dei. Quare misericordiã dei a nobis excludimus: quare vocationẽ ei9 audire dissimulam9: Non enim solum a conuersis non auertitur/sed etiam auersos vt conuertantur hortatur. Hinc est enim quod per prophetam dicit: Si dimiserit vir vxorem suam/et illa recedens duxerit virum alium: nunquid reuertetur ad eam vltra: Nũquid non polluta et contaminata erit

Hiere.iij.

mulier illa: Tu aũt fornicata es cum amatoribus tuis multis: tamen reuertere ad me: dicit dñs. Mulieris de-relicte & fornicãtis similitudinẽ adducit: vt eius cogno-scamus pietatẽ: et sciamus eo nos illum grauius offen-dere/quo non cessat nos etiam post delictũ vocare. Hec aũt vocatiõis dei clemẽtia a parte exprimit/cum homi-

Esa.xxx.

ni auerso per alium prophetã dicitur: Et erũt oculi tui videntes preceptorẽ tuũ: & aures tue audient vocẽ post

F

tergũ monẽtis. Ille enim corã positus verba dei perci-pit: qui anteq3 peccatũ perficiat: volũtatis eius ꝓcepta cognoscit. Quasi enim adhuc ante faciem eius stare est: necdũ eum peccãdo contẽnere. Ceterũ si abiecto timore dei iniquitatẽ operari ceperit: quasi tergũ in faciem ei9 mittit. Sed & post tergũ subsequẽs deus abscedentẽ ad-monet: qꝛ etiam nequitia ꝑpetrata ad se eũ reuerti psua-det. Audiam9 ergo vocẽ post tergũ monentis: & ad insul-tantem nos deum/saltem post peccata/reuertamur: vt si iustitiam vindicãtis formidare negligimus/saltẽ vo-cantis & miserentis pietatẽ erubescamus. [In quacũq3 die tribulor inclina. &c.] Ecce iam caput nostrũ sedet a dextris dei: & tñ se dicit tribulari. Ubi ergo tribulatur/nisi in corpore: Nam q in corpore tribuletur/manifeste

Act.viij.

ostẽdit cũ Saulo psecutori dixit: Saule saule quid me persequeris: Et Petro ait: Uenio romã iterũ crucifigi. Qui enim in seipso iam pridẽ crucifixus fuerat: in Pe-tro iterũ se crucifigẽdũ dicebat. Multis sit in electorũ cor-dibus etiam alia tribulatio quã in eis generat cõtinua penitentie amaritudo. Qui enim mala que cõmisit/ante mentis oculos cõgerens/pro singulis quibuscũq3 cõpũ-

Consuetu do bons viri electi

gitur: in arcano cordis magna et amara doloris et me-tus anxietate ꝯtribulatur. Solent nãq3 electi viri ad ea quorũ sibi sunt conscij peccata/mẽtis intuitũ reducere:

et modis eorū cauta singulatim cōsideratione ꝑspectis: singula queqꝫ deflere: vt hoc modo cordis sui preparent habitaculū: dum per vnūquodqꝫ erroris sui deplorāt excessum. Hinc nāqꝫ Hieremias ait. Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Diuisas quippe aquas ex oculis deducere / est dispertitas lachrymas vnicuiqꝫ peccato tribuere: et iniquitatis gaudia satisfactionis doloribus compēsare: quatinus dū nunc huius / nunc illius delicti memoria mens acrius tāgitur: simul de omnibus singulis cōmota purgetur. Quod vero ait: [Inclina ad me aurem tuā:] tale est: quasi dicat. Eger sum: nō possū me erigere ad te: q2 non est hominis dirigere viam suā. Sed tu more fidelis medici / inclina ad me aurē tuā. Inclina aurem: q2 non erigo ceruicē. Scio enim q2 si me erexero / lōgius discedis: si humiliauero / ꝓpius accedis. Sicut enī humiliato appropinquas: ita te ab elato elongas. Ideo ergo tribulor: vt ad me inclines aurem tuam. *(Threñ. j.)*

In quacunqꝫ die inuocauero te: velociter exaudi me.

¶ Nō iam terrenus terrena desidero: sed a prima captiuitate liberatus / celestia ꝯcupisco. Exaudi ergo me orātem non pro diuitijs seculi: nō pro gloria tēporali: nō ꝓ fecūditate pignorū: nō pro morte inimicorū. Velociꝫ aūt exaudi: vt in me adimpleas qđ dixisti: Adhuc loquente te / dicam ecce assum. Multi vocant deum: sed non inuocant: q2 labijs tantūmodo / non cordis affectu orare procurant. Qui vero deum toto corde desiderat / cōfidenter clamat: [In quacūqꝫ die inuocauero te / velociter exaudi me.] In die inuocat / qui in mētis puritate deum exorat. Cuius iustitia cū vias suas dño reuelauerit / sicut lumen educitur: ⁊ iudicium (sicut ait propheta) tanqꝫ meridies illustraꝫ. Unde ⁊ scriptū est. Sētite de dño in bonitate: ⁊ in simplicitate cordis q̄rite illum. Cordis enim simplicitas dies est: quā fraus non obnubilat: non obtenebrat mēdacium: nō obscurat inuidia: non obfuscat dolus: quā lux veritatis illuminat: ꝑsentie diuine claritas illustrat. Scriptū est enim: Cum simplicibus sermocinatio ei⁹. Deo aūt sermocinari est: per sue presentie illuminationem humanis mentibus voluntatis sue arcana reuelare. Cum simplicibus igitur deus sermocinari dicitur: q2 illorum mentes de arcanis celestibus sue inspirationis claritate illuminat: quos nulla caligo duplicitatis obūbrat. Quocōtra de non simplicibus dicitur: Uirum sanguinum ⁊ dolosum abominabitur dñs. Et Salomon ait. Spiritussanctus discipline effugiet fictum: et auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu. Constat ergo quia istos inhabitando illuminat: illos recedēdo excecat. *(Sapie. j.)* *(Prouer. xvj.)* *(Ps. v.)* *(Sapie. j.)*

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt.

¶ Spectat hoc ad id quod dixit: velociter exaudi me. Quasi diceret. Opus est vt velociter me exaudias: quia dies mei defecerūt / videlicet ad defectū velut fumus deuenerunt. Per dies suos hic vult intelligi omne tēpus quo mādata dei postposuit: ⁊ funestis perituraꝝ rerum accensus desiderijs: sibi non deo militāns carnaliter vixit. Habet enim in hac vita diem suā anima peruersa: que transitorio gaudet in tempore: ⁊ letifera carnalis delectationis perfruitur iocūditate. Hinc est q2 saluator noster preuaricatrici hierusalem / destructionis sue iustum excidium cōminans ait. Et quidē in hac die tua / que ad pacem tibi. Diem etenim suā ille tunc populus habebat: q2 in rerū labētiū opulentia cōfidens: quiete ⁊ successu gaudebat. Quorū nimirum oculos prosperitas clauserat: vt nec visitationis sue tēpus cognoscerēt: nec imminētium malorū contritionē viderēt. Sicut enim cordis oculos flagella aperiunt: sic mētis aciem aliquotiens successus prosperi retūdunt: adeo vt seipsam mēs cognoscere non valeat: quā prosperitatis mūdane oblectatio captiuat. Hinc nāqꝫ Salomon ait: Auersio paruulorū interficiet eos: ⁊ prosperitas stultorū perdet eos. Israeliticū ergo populum prosperitas ꝑdidit: cuius in die sua oculos ne futuri excidij vastitatē cognoscerēt / clausit. Hec est dies de qua Hieremias ait: Diem hominis non desideraui. Dicat ⁊ fidelis anima. [Defecerūt sicut fum⁹ dies mei.] Fumus (sicut est oībus notū) in altū quidē se in primis erigit: sed cito deficiēs / quasi nō fuerit euanescit. Sic nimirum si humana supbia cū rerū opulentia intumescēs / se in altū extulerit / a statu sue celsitudinis corruens / ad ima ruit. Hinc nanqꝫ per semetipsam veritas ait: Omnis qui se exaltat / humiliabitur: ⁊ qui se humiliat / exaltabiꝫ. Hinc ꝑ prophetā scriptū est: Uidi impium superexaltatum ⁊ eleuatū sicut cedros libani. Et trāsiui / ⁊ ecce non erat: quesiui eū / ⁊ nō est inuētus locus ei⁹. Qua in re pensandum est / ꝑuersorū potētia qualiter destruitur: quorū nec locus quidē post modicū inuenitur. Sequitur. [Et ossa mea sicut cremium aruerūt.] Per ossa / rōnē ⁊ intelligentiam possumus accipere: q̄ quasi sicca remanēt: dum fuctorū ⁊ virtutū pinguedinē nō habēt. De qua profecto pinguedine dicit ꝓpheta: Sicut adipe ⁊ pinguedine repleatur anima mea. Uel per ossa / fortiores qui sunt in ecclesia accipimus: q2 sicut ꝑ ossa corpus nostrū vegetatur ita per illos corpus xp̄i / qđ est ecclesia / regitur ⁊ sustētaꝫ. Habet enim ⁊ corpus xp̄i carnē suā: infirmos scꝫ / virtutum carētes fortitudine: qui ꝑfectorū indigēt sustētatione. De hac carne in ꝑsona xp̄i recte ꝑ Job dicitur. Pelli mee / cōsumptis carnib⁹ / adhesit os meū. Quod nimirū in passione xp̄i impletū est: qñ discipulis fugientib⁹ mulieres steterūt: ⁊ vsqꝫ ad crucē secute sunt. Scimus enim: q2 in corpore hominis pellis exterius eminet: caro vero ossibus introrsus adheret. Pelli ergo cōsumptis carnib⁹ os xp̄i adheret: q2 fugientibus ⁊ dubitātib⁹ apostolis / q̄ ei familiarius astiterāt: mulieres que quasi remotiores esse videbātur: nec a cruce suspēsi / nec a sepulti monumēto discedebāt. Quia vero sancti viri imꝑfectis delinquētibus cōdolent: ⁊ eorū infirmitati ꝯpatiuntur: recte nūc dicitur: [Ossa mea sicut cremiū aruerūt.] Quod euidenter ostēdemus: si vnū exēplū ad mediū deducamus. Uideamus vnū de ossib⁹ xp̄i quomodo cū infirmātib⁹ infirmetur / cū dolentib⁹ doleat / cū arescētib⁹ arescat. Ait enī. Quis infirmatur: ⁊ ego nō infirmor? Quis scādalizaꝫ: ⁊ ego nō vror? Uides quomodo omniū in se infirmitates trāstulerat: omniū casus velut ꝓprios deflebat. Ideoqꝫ ait: Ut lugeā oēs qui peccauerūt: ⁊ nō egerūt penitentiā. Deniqꝫ ⁊ oīb⁹ omnia factus est: vt oēs lucrifaceret. Ossa ergo sicut cremiū consumpto adipe arent: cum ꝑfecti q̄qꝫ carnaliū infirmitatib⁹ cōdolent: ⁊ se quasi spirituali pinguedine estimant vacuos: dū illos aspiciunt virtutum auxilijs destitutos. Cuius infelicitatis causam manifeste aperit / cum subiungit. *(Hiere. xvij.)* *(Lu. xiiij.)* *(Ps. xxxvj.)* *(Ps. lxij.)* *(Job. xix. pelli mee ꝯsūpꝫ ⁊c. notabilis expositio.)* *(ij. Co. xj.)* *(j. Cor. ix.)*

Percussus sum vt fenū / et aruit cor meū: quia oblitus sum comedere panem meum.

¶ Scriptū est in Esaia: Ois caro fenū: ⁊ oīs gloria ei⁹ quasi flos agri. Et rursum: Uere fenū est populus. Homo nāqꝫ feno ꝯparabilis est: q2 ꝑ natiuitatē viret in carne: ꝑ iuuētutē cādescit in flore: per mortē aret in puluere. Ipse est enim (Job attestāte) qui quasi flos egreditur et ꝯteriꝫ. Hec aūt mors ⁊ ꝯtritio / q̄ ad oēs homines ex iuste dānationis sententia ꝑuenit: ex primi hominis peccato descēdit. Unde ⁊ apostolus ait. Per ꝑmū hominē pctm̄ intrauit: ⁊ ꝑ pctm̄ mors: ⁊ ita in oēs homīes mors ꝑtrāsijt. Homo ergo qui si in creatoris obedientia ꝑstitisset posset ineternū viuere: propter inobedientie culpā ꝑcussus est mortalitate. De qua nimirū ꝑcussione in hoc loco dicitur. [Percussus sū vt fenū / ⁊ aruit cor meū.] Quia ꝗ prim⁹ hō peccādo mortē incidit: ꝓpagata generis humani successio a rationis intime viriditate cōsequenter exaruit. Quare aūt cor hūanū ab illo aruit virore in quo cōditū fuit / subdēdo manifestat. Ait enim. [Quia oblit⁹ sū comedere panē meū.] Panē suū in paradiso prim⁹ hō cōditus habuit: q̄diu incōcusso mētis vestigio cōditoris sui ꝑcepta seruauit. Panis aūt eius fuit visiōis diuine delectatio / verbi dei satietas / interne quietis gaudiū / lucis inaccessibilis splēdor / sapientie refectio / angeloꝝ societas / amor dei / iubilū sp̄us / contēplationis suauitas / collocutiōis desideriū / securitas mētis / presentia creatoris. Quē panē tūc ꝑfecto ꝑdidit: cū serpētis suggestioni cōsensit. Tangens enī vetitū: oblit⁹ est ꝑceptū. Unde factū est vt q̄ tenebat arcē btitudinū: in lacū incideret miseriarū. Et q̄ itime reficiebaꝫ suauitate dulcedinis / panē postmodū manducaret doloris. Quicūqꝫ ergo illius portat imaginē / fact⁹ est de terra terren⁹. panē suū comedere obliuisciꝫ: q2 terrene voluptatis capt⁹ illecebris / in verbo dei nō delectaꝫ. Panis etenī noster / verbū dei est. *(Esa. xl. Hō feno ꝯparatur.)* *(Job. xiiij.)* *(Rom. v.)* *(Panis ꝑmi hois.)* *(Panis noster est verbū dei.)*

Luce.iiij. Hinc nāq3 per semetipsam veritas ait: Non in solo pane
A viuit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei.
Sequatur ergo obliuionem cōmemoratio: et esuriem re
fectio comitetur: vt panē illum qui de celo descēdit mā:
ducātes: ⁊ penā euadamus mortis perpetue: et vite par:
Joan.vj. ticipemus eterne: sicut dn̄s ait in euāgelio. Si quis mā:
ducauerit ex hoc pane / viuet ineternum.

A voce gemitus mei: adhesit os meum carni
mee.

¶ Arescēte corde propter panis ⁊ vini inopiā ⁊ obliuio
ne / vox gemitus emittitur: q2 vbi a desiderio vite eterne
defecerit intētio: consequēter de corde procedit malarū
cogitationū vociferatio. In qua nimirū os adheret car
ni: si ratio subigitur delectationi. Que nimirū vox gemi
tus dicitur: q2 per eā ad tristitiam puenitur. Aut eni in
hac vita generat dolorē penitētie: aut in futuro crucia:
tū parit vindicte. Possumus quoq3 per vocē gemitus /
vocē serpentis accipere: qua p̄mis hominib9 vt de inter:
dicto gustarēt persuasit: eosq3 deos futuros fraudis sue
dolositate promisit. Illa est enim vox gemitus per quā
oēs peccauimus: per quā mortales ⁊ passibiles facti su:
mus. Vox per quā a celestibus gaudijs cecidimus: ⁊ in
valle lachrymarū exulam9. Per hanc vocē os carni ad:
Adā ⁊ euā besit: q2 Adam eue cōsensit. Habet in se vnusquisq3 adā
vnusqisq3 et euam. Sicut enim in illa prima hominis trāsgressio:
habet. ne suggestu serpentis: delectata est eua: cōsensit Adā: sic et
quotidie fieri videm9 / dū suggerit diabolus: delectatur
caro: consentit sp̄us. Nos quippe cū tentamur / plerūq3
B in delectationē / aut etiam in cōsensum labimur. Sicut
aūt peccatū illud subsecuta est mors: sic et peccato con:
sentiens moritur anima: qr a vita sua / que deus est / sepa:
ratur. Mortui eni sumus / quādo implemur ossib9 mor:
tuorū. Mortu9 est sermo malus: qui ex ore nostro proce:
ps.v. dit. Scriptū nāq3 est: Sepulchrū patēs est guttur eorū.
Habemus aūt portas p quas mortui efferimur: corpo:
ps.ix. ris videlicet sensus: de quib9 ait propheta: Qui exaltas
Porte me de portis mortis. He sunt eni porte p quas mors in:
mortis sūt gredit: ⁊ p q̄s mortu9 effert. Nā q2 p illas mors igredia:
sensus nr̄i. tur: testat alius pphēta / qui ait: Intrauit mors per fene
Hier.ix. stras nostras. Qui eni vidit mulierē ad ɔcupiscendā eā:
Matth.v. mortē per oculorū fenestras admisit. Qui vero seminat
inter fratres discordias: ⁊ iniquitatē i excelso loquitur:
per oris portā mortuus effertur. Et quidē mihi hoc si:
gnificare videtur iuuenis extra ciuitatis portā delat9:
Luce.vij. quē suscitauit Jesus. Signat enim hominē delectatiōe
mortuum: et per praui operis iudicia iam extra portas
perlatum. Obsecro domine Jesu vt cunctas mee ciuita:
tis portas iustitie facias: vt ingressus in eas / confitear
nomini tuo / tueq3 maiestati / cū iustis per eas intranti:
bus: vt mors ibi aditus ingressum non habeat: passio
non dominetur: sed occupet salus muros eius / ⁊ portas
illius laudatio.

Similis factus sum pellicano solitudinis: fa:
C ctus sum sicut nycticorax in domicilio.

¶ Pellicanus auis est amans solitudinē / in qua vene:
natis animalib9 vescitur: ⁊ ideo per eā peccator designa
tur: qui in deserto huius mūdi corde habitās: erūnosis
istius vite captus illecebris / veneno delectatur diaboli:
ce persuasionis. Nycticorax / qui alio nomine bubo di:
citur: in dirutarū domuū edibus moratur. Solet aūt no
cte cantū cantare: per quod notātur hi qui in tenebroso
tripudiant opere: ⁊ in mētium suarū exultāt destructio:
ne. Sed q2 sagena ecclesie missa in mari presentis seculi /
nō solum malos pisces colligit: sed etiam bonos trahit:
recte nunc dicitur.

Vigilaui / et factus sum sicut passer solitarius
in tecto.

¶ Vigilat qui ad aspectū veri luminis mentis oculos
apertos tenet. Vigilat qui seruat operādo quod credit:
Apoc.xvj. sicut scriptū est. Beatus qui vigilat ⁊ custodit vestimen
ta sua. Vestimētū tuū / fides tua est. vestimentū tuū / ope
ratio tua est. Custodi ergo ne diripiāt alieni laborē tuū:
Passer ho ne denuderis: ⁊ appareat ignominia tua. Esto sicut pas
minē piu: ser solitarius in tecto. Per passerē que cauta ⁊ querula
dētē notat auis est ⁊ in domib9 nidificat: recte homo intelligit: qui

in excelsis habitans: ⁊ solitudinē incolens: pro peccatis D
suis clamare non cessat. Prudentis enim et circūspecti
viri est ⁊ in alto nidū ponere: ⁊ pro peccatis plorare: ⁊ so
litudinē inhabitare: quatinus in opere terrena non ap:
petat: et in lamentis veniā acquirat: et in habitatione in:
sonium strepit9 cogitationū effugiat: vt possit dicere cū
propheta. Elongaui fugiens / et mā si in solitudine. Vel ps.liiij.
etiam caput nostrū / pellicanus fuit solitudinis: quādo
natus est in iudea: que erat sola ciuitas plena populo: p Thren.j.
phetis videlicet ⁊ iustis orbata: ⁊ spiritussancti virtute
destituta. Nycticorax extitit: quādo his qui i tenebris
erant / regnū dei euāgelizauit. De illo nāq3 scriptū est: q2
lux in tenebris lucet: et tenebre eam non cōprehenderūt Joan.j.
Si enim cognouissent: nunq̄3 dn̄m glorie crucifixissent. j.Cor.ij.
Per domiciliū iudeos intelligimus: qui ex parte diru
ti erāt / ⁊ ex parte stare videbant: p eo q2 circūcisionē te:
nentes: legē ⁊ pphētas habebāt: sed in eū quē pphēte in
carne venturū predixerant: nequaq̄3 credebant. Stabāt
quidē in eis parietes carnalis obseruātie: sed corruerat
tectum fidei ⁊ disciplinę. Occiderunt ergo vitā mortui:
et lucē tenebre extinxerunt. Sed quid vltra fecerit au:
diamus. [Vigilaui / et factus sum sicut passer solitari9
in tecto.] Vigilauit / q2 a mortuis resurrexit. Qui enim E
dormiuit in morte / vigilauit in resurrectiōe. Hinc nāq3
ait: Ego dormiui ⁊ somnum cepi / et resurrexi. Hinc Ja ps.iij.
cob in benedictione ait: Catulus leonis iuda. ad predā Gen.xlix.
fili mi ascēdisti: requiescēs accubuisti vt leo: et quasi lee: Xp̄s dr̄ ca
na. Quis suscitabit eū? Quis est iste catulus leonis / nisi tul9 leonis
ille de quo in Apoc. ad Joānem dr̄: Vicit leo de tribu Apoc.v.
iuda? Qui ad predam ascēdit / q2 fortem armatū fortior
superueniēs expugnauit. Arma ei9 abstulit: q2 iure illo
qd̄ in hoib9 habere videbatur / eum priuauit. Ille enim
dum ambijt illicita: pdidit acquisita. Spolia quoq3 ei9
distribuit: quia vasa ire fecit vasa misericordie. Hinc er
go leo requiescens accubuit: q2 mortem sponte subiuit.
Sed nullus eum suscitauit: quia per diuinitatis sue po:
tentiam ipse a mortuis resurrexit. Et quia post resurre:
ctionem suam in celum ascendit: recte cum premisisset
vigilaui: subiecit: [Et factus sum sicut passer solitarius
in tecto.] quia solus inter mortuos liber / cum patre re:
gnat in celo. Unde et ait: Nemo ascendit in celum: nisi Joan.iij.
qui descendit de celo / filius hominis: qui est in celo. Fe:
runt philosophi q2 pellicanus filios suos statim vt nati Pellica:
sunt / interficit: postea vero per triduum multo dolore se ni natura.
afficit: eisq3 quodāmodo nature affectū ostēdit. Postea
vero mater seipsam vulnerat: eosq3 sanguine suo resusci:
tat. Quis ergo pater noster ⁊ mater: nisi mediator dei ⁊ ho
minum homo christus Jesus? qui occidit in nobis om:
nem iniquitatem: vt meliorem inueniamus resurrectio:
nem: sicut ipse ait: Ego occidam / et ego viuere faciam. Deu.xxxij.
Et de eo per prophetam scriptum est: Viuificabit nos Osee.vj.
post duos dies: in die tertia suscitabit nos. Clamat ad:
huc in solitudine caput nostrum vel mēbrum eius / cum
eos vocat qui nondum agnouerunt veritatem. Clamat F
in domicilio: dum eos ad penitentiam qui ceciderūt in:
uitat. Clamat i tecto / cum admonet vt foras mittamus
timorem. Unde in euangelio discipulis ait. Que in au: Matth.x.
re auditis / predicate super tecta.

Tota die exprobrabāt mihi inimici mei: et qui
laudabant me / aduersum me iurabant.

¶ Quid iniquius? Venerat filius hominis querere et
saluum facere quod perierat. Venerat inquam vt aufer: Judeorū
ret gemitum dolentium: vt reconciliaret nos deo: sed iu malitia.
dei quos iniquitatis sue caligo cecauerat: p bonis ma:
la retribuentes / illum quasi hostem oderāt: eiq3 maledi:
ctionis conuitia exprobrantes inferebant cum dicerēt: Luce.vij.
Demonium habes. ⁊ cetera insanie deliramēta / que euā
geliorum liber continet. Qui et si ei aliquando extrinse:
cus blandirentur / intrinsecus seuiebant: sicut hi qui eū
capere in sermone volentes dicebant: Magister scimus Mat.xxij
quia verax es: et viam dei in veritate doces: et non est
tibi cura de aliquo. Magistrum eum vocabant qui ve:
nerant non discendi intentione / sed nocēdi cupiditate.
Nam q2 ita se res habeat / veritas manifestat: cū tentato
res eos ⁊ hypocritas vocat. Quasi ergo aduersum eum
iurauerant: qui ex consilio contra eum mendacia confin
gebant. Toto etiam vite huius tempore / veritatis ini:

G

inici ecclesie dei exprobrāt: cum eam heretica prauitate aut morum dissimilitudine impugnant. Plerique aūt in causa dei subdole et fallaciter intendētes/ et esse se in corpore xp̄i simulāt: et pacem ecclesie dei occulta machinatione perturbāt. De quibus profecto hic dicit: [Qui laudabant me/ aduersum me iurabāt.] Hi sunt qui veniunt ad vos in vestimētis ouium: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. Qui in verbis quidem socialem videntur habere mansuetudinem: in corde vero hostilem gestant furorem. Talis erat ille simon magus ab apostolis baptizatus/ sed postea ab apostolorum principe propter nephādā venalitatis ambitionē reprobatus. Unde et dictum est ei. Non est tibi pars in sermone isto. Dum enim spiritus sancti gratiam precio comparare voluit/ a doctrina christi miser se alienauit. Ipse nanque preceperat dicens: Gratis accepistis: gratis date. Hec est inquam heresis: que ipsa nascentis ecclesie rudimenta tētauit: et ante alias hereses prima apparuit. Cuius erroris vesania licet extunc damnata fuerit: postea tamen in ecclesia germine pestifero pullulauit. Nostris vero maxime temporibus malitie sue virus exercuit: et totius ecclesie pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus ecclesiam dei non solū innumerabilē populi multitudinem/ verum etiam regiam (si phas est dicere) potestatē. Nulla enim ratio sinit vt inter reges habeatur/ qui destruit potius q̄ regat imperiū: et quotcūque habere pōt puersitatis sue socios/ eos a cōsortio xp̄i efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus: sponsam xp̄i captiuā cupit abducere: et passionis dn̄ice sacramentum ausu temerario cōtēdit euacuare. Ecclesiam quippe quā sui sanguinis precio redēptā saluator noster voluit esse liberā/ hāc iste potestatis regie iura trāscendēs facere conatur ancillam. Quāto melius foret sibi dn̄am suā esse agnoscere: eique religiosorū principū exēplo deuotionis obsequiū exhibere: nec contra deū fastū extēdere dn̄ationis/ a quo sue dn̄ium accepit potestatis? Ipse est enim qui ait: Per me reges regnāt. Sed immēse cecatus cupiditatis caligine: et diuino (vt patet) ingratus bn̄ficio: et cōtra deū fastuosus: terminos q̄s posuerūt patres nr̄i: contēpto diuino timore transgreditur: et cōtra catholicā veritatē sue furore tyrānidis efferatur. Intantū aūt sue temeritatē extēdit vesanie: vt caput omniū ecclesiarum romanā ecclesiam sibi vēdicet: et in dn̄a gētium terrene ius potestatis vsurpet. Qđ omnino ille fieri prohibuit/ qui hanc beato Petro ap̄lo specialiter cōmisit dicens: Tibi dabo ecclesiam meam. Obstruatur ergo os loquētium iniqua: et omnis hereticorum acies obmutescat: q2 nullas vires habet mendacium: quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum. Sequitur.

Marg.: Mat. vij. — Simō magus fuit ab ap̄lis baptizatus. — Act. viij. — Matth. x. — Regis ini qui condi tiones. — H — Puer. viij. — Mat. xvj.

Quia cinerem tanq̄ panem manducabam: et potum meum cum fletu miscebam.

¶ De hoc maxime scribe et pharisei redēptorē nostrū criminabant: q2 publicanos et pctōres nō solū nō respuebat: sed etiā cū illis in cibo et potu cōmunicabat. Unde quidā eorū indigne ferentes dicebāt: Quare cum publicanis et peccatoribus māducat et bibit magister vester? Sed ille qui non iustos sed peccatores vocare venerat/ quid dicebat? Non est opus sanis medicus: sed male habentibus. O immēsam dei clementiā. O inestimabilem gratie charitatē. Illos volebat curare/ qui salutē nolebāt habere: qui aduersus salutē suā armati et phreneticorū more medicū incusantes: volebāt potius ex infirmitate mortē incurrere/ q̄ vitā ex salute inuenire. Sed cineres redēptor noster māducabat: q̄n in corpus suum eos traijciebat. Cineres nāque erāt: q2 dn̄ principē tenebrarū magis q̄ auctorem sequerent luminis: in eorum cordibus quasi extinctus fuerat diuini prorsus ignis amoris. Cineres inquā erāt/ videlicet nullo apti vsui: et sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis nō has miret misericordie dei diuitias? Quis iam de remissione pctōrum desperet? Quis non credet se si conuertat/ veniā cōsequi: cum audiat etiā incredulos tanta benignitate admitti? Unde ait apostolus: Si enī cū inimici essemus/ recōciliati sumus deo per mortē filij eius: multo magis recōciliati salui erimus ab ira per ipsum. Quia ergo redēptor noster in mūdū veniens/ vasa ire fecit vasa misericordie: et omnibus ad se veniētibus pietatis sue sinū aperuit: recte nūc dicit. [Quia cinerē tanq̄ panē manducabā: et potū meū cū fletu miscebā.] Que aūt esuries eius vel sitis fuerit/ ipse euidēter ostendit/ cū ait: Meus cibus est vt faciam volūtatem patris mei qui misit me. Et iterū. Me oportet operari opera patris mei q̄ misit me/ donec dies est. Uenit nox/ quando nemo operari potest. Que sunt hec patris opera: que in die dicit et nō in nocte operāda: nisi salutifera agri intellectualis cultura? Ipse est enī homo qui seminauit bonū semē in agro suo: ad cuius culturam postea operarios destinabat: cū diceret. Messis quidē multa: operarij aūt pauci. Rogate ergo dn̄m messis: vt mittat operarios in messem suā. Quis sit ergo iste ager/ ipse ostēdit/ cū agrū mūdū/ et semē dixit esse verbū dei. Seminauit ergo vt meteret: messuit vt māducaret. Huius agri fructū q̄tidie colligit: et quasi eo pascitur/ cū electorū profectibus delectatur. Unde spōsus in cāticis cāticorū dicit: Comedi fauū cū melle meo. Habet iste hō et vineā/ sctām videlicet ecclesiā: ad quā excolendā pmo mane operarios misit: et postea singulis quibusque tēporibus mittere non cessauit. Patet ergo q2 sicut agrū excoluit vt comedat: ita vineā plātauit vt bibat. Bona vinea/ que vuarū decorata coloribus/ et dilectionibus ac perseuerantie palmitibus propagata: regi omniū suauē in fructibus suis haustū prebet. Bona inquā vinea/ que potest dicere Uinea fuit pacifico: in ea que habet populos. Que est illa que habet populos: nisi sctā ecclesia p totū orbē diffusa? Illa nāque habet populos: q2 ex omni parte terrarum recte credētes cōtinet. In hac ergo solūmodo electus quisque vinea efficitur: q2 nullū aliquādo fructū ferre poterit/ qui ab vnitate ecclesie discedit. Eo enī deo poculū subtrahit: quo hereticorū inepte garrulitati cōsentit. Quid enim sitit deus nisi fidē nostrā? Unde et a muliere samaritana quesiuit bibere: de cuius cū nō legimus aqua bibisse: sed spiritualē potū ei mulier obtulit: cum mūdi eū saluatorē agnouit. In cruce quoque positus sitiebat et penitentiam peccantiū: et fidē exoptabat pfidorū. Sed vinea dn̄i sabbaoth in patribus a deo plantata: et doctrine aratro et verbi ligonibus per manus prophetarū exculta: nouissime in amaritudinē versa: dū ei vinū letitie ferre debuit: feralis inuidie acetum porrexit. Plerūque etenī bonum viuum corrūpitur: et in acetū mutatur. Quia ergo ille populus et in patribus sanctus: et in filijs nequā extitit: quasi primo vinū/ postmodū vero acetū fuit. Fuerūt tamen aliqui etiam inter illos qui hūc omniū saluatorem crediderūt: fuerūt et qui de peccatorū profundo ad misericordiarū se patrē leuauerūt. Quis enim pluribus aut maioribus criminibus vnq̄ obligatus extitit q̄ mulier illa peccatrix de qua septē (vt ait euangelista) demonia eiecit? Nam et zaccheus publicanis et raptoribus publicanus ipse et raptor pfuit: et tñ ad ipsius hospitiū dei filius diuertit. Sed et simō idigne tulit de admissiōe mulieris: et turba murmurauit de hospitio pctōris. Poculū nāque suū cū fletu miscuerat: et ideo sibi inimicorū proteruitas exprobrabat. Quod quotidie in ecclesia fieri cernimus: cū peccatores pro peccatis suis plangentes/ xp̄m indui/ et ad ipsius intrare vnitatē videmus. Uel certe poculū deo cū fletu miscere/ est alios ab exterioribus introrsus trahere: alios ab interioribus exterius iactare. Scimus enim: q2 potus ab exterioribus interius trahitur: fletus ab interiori exterius diriuatur. Quia ergo conditor noster occulta nostra examinat: et nō solū opera/ verūetiā intentiones radicitus pensat/ occulto eius iudicio fit vt quosdam qui in oculis hominum iusti esse videntur reprobet: quosdā criminibus reos per penitentiam correctos saluet. Et cum iuxta apostoli sententiam: neque volentis neque currentis sed miserentis sit dei: alios qui corruerant/ misericorditer erigit: alios qui stare videbantur/ cadere iuste permittit. Ex peccato nanque primi parentis accepimus: vt nec in ipsa iustitia stabiles esse possimus: sed aut contra deum nobis bonum quod facimus imputando erigimur: aut contra proximos in superbiam leuamur. vnde et subditur.

Marg.: I — Mat. ix. — Ibidem. — Iudei erāt cineres. — Ro. viij. — K — Ioā. iiij. — Ioā. v. — Mat. ix. — Cant. v. — Cant. viij. — L — Ioan. iiij. — Mar. xvj. — Luce. xix. — M — Mat. ix.

A facie ire indignationis tue: quia eleuans allisisti me.

¶ Quia ei iuste dānationis sentētiā primus hō peccādo ptulit/ quā postmodū nepotū successio psequēter icurrit: ideo xp̄s Iesus venit in mundū pctōres saluos facere: et.

A

ab ea qua tenebantur dānatione liberare. Ecclesia vero que corpus eius est/cui claues regni celorū tribuit: ꝛ li‑gādi atqꝫ soluēdi potestatē dedit: ideo peccatores quo‑tidie suscipit: qꝛ illam ire dei sententiam agnoscit. Quia enim per faciem personā agnoscimus hominis: recte p faciē ire/dānationis intelligimus cognitionē. Nam ꝙ iram indignationis agnoscat/manifeste ostēdit: cū sub‑iungit. [Quia eleuans allisisti me.] Creatis ceteris ani‑malibus/homo pre cūctis eleuatꝰ fuit: qꝛ et libertate ex‑titit arbitrij preditus: ꝛ rationis lumine illustratꝰ. Cui etiam datū est vt non sicut cetera animantia terrā semp aspiceret: sed vt ipso situ corporis celos erectus videret: vt ex hoc quoqꝫ aperte cognosceret / qꝛ ꝛ intētionem ad summa dirigere/et mentē deberet ad deū leuare. Nam et terror eius ꝛ tremor omnibus animantibus incubuit: qꝛ diuina voce eis prelatus fuit. Mortē quoqꝫ nequaꝗ̄ incurreret: si diuinis preceptis obediens nūꝗ̄ peccaret. Sed cōditoris sui mādata trāsgrediens/tāto grauius corruit: quāto anteꝗ̄ caderet altius stetit. Cadens igi‑tur allisus est: qꝛ peccare nō metuens/et pro salute infir‑mitates pertulit: et pro vita mortem suscepit.

Hois di‑gnitas su‑per cetera animalia.

Dies mei sicut vmbra declinauerunt: et ego si‑cut fenum arui.

Grauis allisio/p quā lux in tenebras vertitur: ꝛ ī ari‑ditatē vitor mutatur. Diem nāqꝫ sicut vmbrā primꝰ ho‑mo habuit/quādo se a facie cōditoris abscondit. Nam inter opaca nemorū latere voluit: vt ex hoc quoqꝫ paten‑ter ostēderet quas cecitatis vmbras interiꝰ pertulisset.

B

Si eni in vmbra nō esset/ deū esse localē nō crederet: nec ab eiꝰ oculis putaret se abscōdi: a quo sciret etiā cordis occulta videri. Quesiuit ergo vmbrā corporis: qui priꝰ incurrit vmbrā mētis. Dies nāqꝫ eiꝰ inclinata fuerat: et ideo illi lumē sapientie interiꝰ nō fulgebat. Sol etenim dū inclinat/maiores vmbras efficit: ꝛ caloris sui magni‑tudinē paulatim subtrahit. Unde post meridiē Adam a deo vocatꝰ esse describitur: vt ab exterioribꝰ agnosca‑mus quid interius gereretur. In meridie enim lux est purior: aer lympidior: estus feruentior. Quasi ergo meri‑dies in Adā pectore inerat: dū lumine diuine contēpla‑tiōis illustratꝰ: amoris summi facibꝰ ardebat. Sed hūc miser meridiem perdidit cū peccauit. Ibi enim amoris refrigiuit incēdium: caligauit claritas: defecit visio. Ue‑niens aūt in mūdū lux vera dei filius: hanc nobis clari‑tatē reddidit: cū cordis nostri tenebras p̄sentie sue illu‑minatione fugauit. Unde scriptū est: Ppl's qui ambu‑labat in tenebris/ vidit lucē magnā. Magna lux remis‑sio peccatorū: donū gratie: intelligētie claritas: cōtēpla‑tionis gaudium: collatio virtutū. Dedit enim nobis (vt ait apostolus) pignus spiritus/gustauimꝰ bonū dei ver‑bum/virtutesqꝫ seculi superuēturi. Hi sunt dies gratie quos nobis cōtulit excellentia bonitatis dei. In quibꝰ si noctē nequitie contēnimus: ad celestis regni heredita‑tem inoffenso itinere ambulamꝰ. Hinc etenim saluator ait: Si quis ambulauerit i die/nō offendit: qꝛ lucē huiꝰ mūdi videt. Sed hi dies in nobis sicut vmbra declināt/ cū peccatorū nostrorum nebulas propitiationi diuine opponētes/ꝛ mētis patimur caliginē: ꝛ diuine extingui‑mus charitatis ardorē. Scimꝰ autē qꝛ sole ad occasum vergente/vmbre crescūt donec nox veniat: ꝛ lumen om‑nino diei deficiat. Sic nimirū cū in reprobor̄ cordibus sol iustitie occidere ceperit: cecitatis vmbra vehemēter excrescit: adeo vt diuino non illuminētur iubare/ sed mor‑tifera noctis inoluātur obscuritate. Sequitur. [Et ego sicut fenū arui.] Nemo est qui nesciat ꝙ quātūlibet tene‑ra aut delectabilis herba sit: si apposita falce succiditur: ex coloris venustate cōfestim exuitur: ꝛ a radicis humo‑re siccat. Sic pfecto quicūqꝫ p opa prauitatis a deo re‑cessit: necessario a virtutis intime humore arescit. Hinc etenim saluator discipulis ait: Sicut palmes nō potest ferre fructū a semetipso nisi māserit in vite: sic ꝛ vos nisi in me māseritis. Nam etsi florere in hac vita peccatores plerūqꝫ videantur: ariditatē tamen suā in fine recogno‑scūt: dū simul amittunt tridentis vite dulcedinē: ꝛ tem‑poralis glorie dignitatē. In sapiētie quippe sue vanita‑te confisi: dū sperant facile sibi cūcta suppetere/arbitrā‑tur vtiqꝫ se religionis virtute non egere. Et dū de inani sapientia se iactant: insipienter viuere nequaꝗ̄ formidāt

Adā voca‑tus ē post meridiem

Esaie.ix.

ij. Cor.v.

C

Joan.xj.

Fenū faci‑le aret.

Joan.xv.

D

Et quia a vere sapiētie radice precisi sunt: in stulta sua sapientia aruerunt. Qui si voluerint in ipsa sapientie vi‑talis radice reuiuiscere: summopere studeāt ad fontem vi‑te mentis processu properare.

Tu autem domine in eternū permanes: et me‑moriale tuum in generatione ꝛ generationem.

Spectat hoc ad id quod ait: Ego sicut fenum arui. Quasi dicat. Qui diligēs vanitatē/ꝛ sequēs mendaciū/ in eternitate ꝛ stabilitate persistere nolui: tēporalis ꝛ in‑stabilis factus/mortis ariditatē incurri. Sed tu dñe in eternū permanes. Hec ergo est vnica spes salutꝭ mee/vt tibi inhaeream/ vt sicut per me factꝰ sum aridus: ita per te fiam eternus. Et in te viuēs mortem effugiam: a quo discedēs perdidi vitam. Nos quoqꝫ scientes qꝛ primus homo factus est de terra terrenus: secūdus de celo cele‑stis: sicut terreni imaginē portauimus: ita celestis ima‑ginem portemus: ꝛ cū eo vnū efficiamur: qui resurgens a mortuis/iam non moritur: ꝛ mors illi vltra non domi‑nabitur. Ipse est enim qui factus est in spiritum viuifi‑cantem: cuius si membra fuerimus/ quo caput nostrum precessit/pariter ascendemus. Cuius ascensus spem ip‑se nobis contulit: qui ait. Pater volo vt vbi ego sum/ et ipsi sint mecum. Quod si ab eius separati fuerimus cor‑pore: velut abscissa membra participatione caremus vi‑te: nec cum eo in celum ascēdimꝰ. Cū eo ꝗ̄ vnū simus/qꝛ sicut ipse ait: Nemo ascendit in celum/ nisi qui descēdit de celo filius hominis qui est in celo. Et notādum quia non dixit viuis: sed permanes in eternū. Homo etiam si multo tēpore viuat/non tn̄ vno die pmanet: qꝛ vt sēp mu‑tetur/ex cōditione mortis habet. De quo quidā sapiens perhibet dicens. Qui quasi flos egreditur ꝛ cōteritur: ꝛ fu‑git velut vmbra: et nunꝗ̄ in eodem statu permanet. Deꝰ vero qui solus vere eternus/vere immortalis est/in eter‑num permanet: qꝛ in eo nihil est transitoriū/nihil muta‑bile/ nihil qđ alienum sit a sempiterna eius diuinitate. [Memoriale tuū in generatione ꝛ generationē.] Quid magis memoriale in deo ꝗ̄ misericordia? De illa nanqꝫ scriptū est: Miserationes eiꝰ/sup oia opera eiꝰ. Miseri‑cordia dñi ab eterno vsqꝫ in eternū sup timentes eū. Li‑cet eni hoiem mirabiliter cōdiderit: mirabiliꝰ tn̄ pditū per filij sui mortē redemit. Hec memorialis dei miseri‑cordia in gnatione ꝛ generatiōe permanet: que oībꝰ per temporū curricula viuentibus: vsqꝫ in finē seculi patet.

Joā.xvij.

E

Uiuere et pmanere multū dif‑ferunt.

Job.xiiij.

Ps.cxliiij.

Hō mira‑biliter cō‑ditꝰ est sed mirabiliꝰ redēptus.

Tu exurgens dñe misereberis sion: quia tem‑pus miserendi eius: quia venit tempus.

Si sion ad litteram accipimus: iudeorum in hoc lo‑co ꝛ gentiū vocationem notare valemus. Et videbitur hoc modo quasi precedentis verbi expositio: vt cum du‑as generationes nominat: qualiter in generatione ꝛ ge‑neratione misericordia dei sit permāsura ostendat. Ait ergo. [Tu exurgens misereberis sion.] Per filium deꝰ pater exurrexit: qꝛ qui antea non cognoscebatur/ per eū in hominū notitiā venit. Unde ꝛ verbum patris ꝛ splen‑dor dicitur: qꝛ per eum ꝛ voluntas dei agnoscitur: ꝛ ipsa diuinitatis essentia declaratur. Sion vero.i.iudaici po‑puli misertus est: quando de eorū progenie nasci voluit: et prius eos ad fidem vocauit. [Tempus miserendi.] tē‑pus plenitudinis intellige: quia iuxta apostoli sentētiā/ vbi venit plenitudo temporis/misit deus filium suū na‑tum ex muliere/factum sub lege: vt eos qui erant sub le‑ge/redimeret. Quod vero ait: [quia venit tempus.] tē‑pus nimirū gratie vult intelligi: de quo dñs per prophe‑tam dicit. Tempore accepto exaudiui te: ꝛ in die salutꝭ adiuui te. Quod exponens apostolus ait: Ecce nunc tē‑pus acceptabile: ecce nunc dies salutis.

Sion no‑tat iudeos et gētiles.

F

Gal.iiij.

ij. Cor.vj

Ibidem.

Quoniam placuerūt seruis tuis lapides eius: et terre eius miserebuntur.

Per lapides sion/ aplos intelligere possumꝰ: qui de iudaico nati pplo/ecclesiā demū ex seipsis edificauerūt. Qui pfecto lapides seruis dei placuerunt: cū quales fu‑turi essent: pphete p spm viderūt. Nisi eni pphetis apli placuissent: nequaꝗ̄ de eis Esaias diceret. Qui sunt isti qui vt nubes volāt: ꝛ quasi colūbe ad fenestras suas? Et iterū: Ꝙ̄ speciosi pedes euangelizantium pacē: euāgeli‑zantium bona? Qui sunt pacem euāgelizantes/nisi apo‑stoli christum predicantes? Ipse est enim pax nostra: vt

Apli dicū‑tur lapi‑des sion.

Esaie.lx.

Rom.x.

Ephe.ij.

G
ait apostolus:qui fecit vtraq; vnū. Unde etiam ipso na-
to/hoib⁹ pacē redditam angeli pastoribus nūciauerūt:
quā postea apl̄i oībus gētibus publice predicauerunt.

Pedes speciosos habere debemus.

Per pedes vero euangelizantiū/affectus intelligimus
apostolorū:qui quidē speciosi erant/quando non sua cō
moda/sed auditoꝝ vtilitatē querebant. Speciosi inquā
erāt:qui terreni lucri inquinamēta ex ipso opatiōis sue
incessu nō cōtrahebāt. Tūc nāq; corporeos pedes habe
re speciosos dicimur:quādo nulla cenose vie labe feda-
mur. Quia ergo ex predicationis officio terrenas diui-
tias apostoli non querebant:recte de eis dicit:qꝛ pedes
coꝝ speciosi erant. Hinc nanq; Anna de deo ꝓphetauit/

j.Reg.ij.

dicens. Pedes sanctorū suoꝝ seruabit. Quia ergo qua-
les futuri essent apostoli/per spiritū sanctū ꝓphete vide
runt:recte nūc dicitur:qꝛ seruis dei lapides sion placue
runt. Qui porro lapides terre misertí sunt:qꝛ penitētiā

Pctōres dnr terra. Gen̄.iij.

agentes a peccatis absoluerūt. Per terrā quippe pecca
tores accipimus. Unde serpenti a dn̄o dictū est. Terrā
comedes oībus diebus vite tue. Antiquus enim hostis
terram comedit: qꝛ peccatores quosq; in ventrē sue ma-
litie abscōdit. Isq; hoim perditionē desiderans quodā
modo reficit:dum prauis eoꝝ operationib⁹ delectatur
Terre ergo sion apostoli misertí sunt:quādo iudeos ab
errore cōuersos a peccatis absoluerūt. Ecce construct⁹
est vnus paries domus dei:que est ecclesia:paries inquā
ex circūcisione. veniet paries ex preputio/vt duo parie-

H

tes in vnum iuncti lapidem angularē/vnam construant
ciuitatem. Uideamus ergo quid sequatur.

Et timebunt gentes nomen tuū domine: ⁊ om nes reges terre gloriam tuam.

Quasi dicat. Non solum misereberis: iudeos vocan-
do/sed etiā gentiū/eas ad fidē cōuertendo. Que quidē
non resistent euāgelio: sed agnita veritate [timebūt gē-
tes nomen tuū dn̄e.] Timebūt inquā nō timore seruili/
sed casto ⁊ filiali. Timuerunt gentes deū: quādo spreta
idoloꝝ cultura/⁊ antique contēptis supstitionis errori
bus:baptismo sunt mūdati penitētie/et xp̄iane suscepe-
runt instituta doctrine. In quib⁹ verbis notandū:qꝛ nō
ait:sion timebit nomen tuū dn̄e:sed gentes timebunt no
men tuū: qꝛ etsi missus sit xp̄s ad oues que perierūt do-
mus israel:tn̄ illis verbū dei repellētibus/⁊ indignos se
eterne vite iudicantib⁹:conuersi sunt ad gentes aposto-
li:que nomen xp̄i cū gaudio susceperūt. Hinc nāq; apl̄s

Rom̄.xv.

ait:Dico xp̄m Jesum ministrū fuisse circuncisionis pro-
pter veritatē dei ad cōfirmādas traditiones patrū. Gē-
tes autē super misericordia honorare deū: sicut scriptū

ps.xvij. Rom̄.xj.

est. Propterea ꝯfitebor tibi in gētibus:⁊ nomini tuo cā
tabo. Hinc rursus ait. Quod querebat israel: non est cō-
secut⁹:electio autē cōsecuta est. [Et oēs reges terre glo
riam tuā.] Infirma mūdi elegit de⁹:vt confunderet for
tia. Ignobiles vocauit/vt nobiles vinceret:piscatores
elegit/vt reges subiugaret. Ecce impletū est qđ de xp̄o

J

predictum est: Oēs reges terre timebūt gloriam tuam.
Omne enim culmen seculi ad reuerentiā Christi flectit.
Omnis dignitas humane conditionis ad obsequiū xp̄i

Phil.ij.

inclinatur:sicut ait apl̄s. Christus factus est pro nobis
obediens vsq; ad mortē/mortē autem crucis. Propter
quod et deus exaltauit illum:⁊ donauit illi nomē qđ est
super omne nomen:vt in nomine Jesu omne genu flecta
tur:celestium/terrestriū:⁊ infernorū. Gloria christi resur
rectio est:per quā a diabolo regnū abstulit/⁊ mortis de-
struxit imperiū. Qui enī in morte visus est infirmus: in
resurrectione apparuit gloriosus. vnde dicit apostolus

ij.Cor.xiij

Et si mortuus est ex infirmitate:sed viuit ex virtute.

Quia edificauit dominus sion: et videbitur in gloria sua.

Causa est quare gentes ⁊ iudei ad fidē vocētur. Ex
vtroq; enim populo edificata est sion sp̄ualis:que in cel-
situdine virtutū posita terrena deserit:celestib⁹ intēdit:
futura preuidet:hostium incursus non timet. Hui⁹ fun-
damenta in montibus sanctis sunt:qꝛ sicut ait apostol⁹:
Jam non sumus hospites ⁊ aduene:sed ciues sanctoꝝ ⁊

Ephe.ij.

domestici dei: superedificati super fundamentū aposto-
lorum ⁊ prophetarū. In hac ciuitate deus homini con-

Apo.xxj.

iungitur:sicut scriptum est. Ecce tabernaculū dei cū ho
minibus:⁊ habitabit cū eis. Synagogā enī reprobauit:

ps.lxxvj.

ecclesiam elegit. Ideoq; scriptū est. Diligit domin⁹ por-
tas sion:sup oīa tabernacula iacob. Illa nempe deus

K

tabernacula deseruit:sion vero.i.ecclesiam presentia sue
habitationis illustrauit. Unde ⁊ illic nequaq; conspici-
tur:hic aūt ab his qui mūdo sunt corde/mentis intuitu
videtur.nam subditur. [Et videbitur in gloria sua.] In
gloria sua xp̄s videtur ī ecclesia/qui in īfirmitate visus
est in synagoga. In qua infirmitate nequaq; a morte vi-
debitur/qui imortalis ⁊ impassibilis fact⁹/cū patre de⁹
in illa iam celesti sede gloriatur. Unde dicit apostolus

j.Cor.j.

Et si nouim⁹ xp̄m s̄m carnē:sed iam nō nouim⁹. Possu-
mus quoq; per id quod superius dictū est [tu exurgens
misereberis sion] remissionē peccatorū q̄ in ecclesia da-
tur itelligere:⁊ multiformis dona gratie/que quotidia-
nis diuinitus incremētis cōsequitur. Que in illis deus
multiplicat:quibus sion placent lapides.i.qui ⁊ aposto
lorum doctrinā recipiunt:et eorū pro posse exempla imi
tantur. Sed iam ad sequentia reuertamur.

Respexit in orationem humilium: et non spre uit precem eorum.

In humilium deus orationē respexit: quādo ad hu-
manam naturā reformandā filium in mūdū misit. Hoc
enī iustorū requirebat oratio: hoc prophetarū expecta-
bat desideriū:vt ille in mūdū veniret/qui ⁊ a diabolice
seruitute hominē redimeret:et vite aditū quē culpa ob-
struxerat/gratuito pietatis sue munere reseraret. Hinc
nāq; Esaias ait. Clamabunt ad dn̄m a facie tribulātis:

Esaie.xix L

et mittet eis saluatorē et propugnatorē qui liberet eos.
Ex quibus verbis liquido colligitur:qꝛ in eoꝝ respexit
orationē/quibus in tribulatione clamātibus nō solum
saluatorē cōtulit:sed etiam propugnatorē misit. Idem
vero q̄ fuit saluator:fuit ⁊ propugnator. Saluator nāq;
dei filius est:de quo scriptum est per prophetā. Deus ipse
veniet/⁊ saluabit nos. Unde etiam Jesus priusq; in vte
ro cōciperetur:vocat⁹ est ab angelo. Nā qꝛ propugnator

Esa.lxiij

sit/ipse ostendit cū per prophetā ait. Ego qui loquor iu
stitiam:⁊ propugnator sum ad saluandū. Ex hoc preces
non spreuit:qꝛ eis quod deprecabātur indulsit. Si enim
preces eorū spreuisset:nequaq; ad eos liberādos filium

Exo.iiij.

misisset. Hinc nāq; Moyses ad dn̄m ait. Obsecro domi-
ne mitte quem missurus es. Hinc propheta alius excla-
mauit dicens. Utinam dirūperes celos/⁊ descenderes.
Hinc etiam Dauid dixit: De⁹ iudicium tuum regi da.

Pater filio dedit iudiciū.

Judicium suum regi deus pater dedit/quādo dei filius
carnis humane substantiam assumpsit. Hinc nāq; ad fi-
lium ipse pater ait: Postula a me/⁊ dabo tibi gentes he

ps.ij.

reditatem tuā:⁊ possessionem tuam terminos terre. Re-
ges eos in virga ferrea:⁊ tanq; vas figuli cōfringes eos.

Joan.v.

Patet ergo quia iudicium suū illi dedit: cui et honorū
regnum:⁊ incōuertibilium tradidit cōminutionē. Uas
enim figuli postq; semel confringitur/nullo modo post-
modum reparatur. Quid ergo per confractionem vaso-
rum figuli/nisi extrema dānatio designatur? Ibi enim
per iudicij seueritatem quicunq; confringitur:nequaq;

M

vlterius per penitentie remedium reparabitur. Quod
ꝓfecto iudicium per dei et hominum mediatorem fiet:

Ibidem.

quia scriptum est: Pater non iudicat quenq;: sed omne
iudicium dedit filio. In humilium nihilominus ora-
tionem deus respicit: cum pro se vel alijs exorantes fi-
deles exaudit.

Scribantur hec in generatione altera:et popu lus qui creabitur/laudabit dominum.

Sicut ex duob⁹ populis primitius est constructa ec-
clesia:ita gemina est generatio in fidei vnitate collecta:
carnalis scilicet et spiritualis. Siue ergo sion et ea que
sunt supradicta/ad litteram intelligamus:siue per intel
lectum mysticum ad ecclesiam cuncta referātur: conue-
niunt superioribus sequentia: et prelibatis exponenda

ps.cj.

concordant. dictū est enim: Tu exurgens domine mise-
reberis sion. Et iterum: Quia edificauit dominus sion.
Nunc vero ait. [Scribantur hec in generatione altera]
Quod enim iudeis fuit promissum: hoc in gentibus vi-
detur impletū. Si vero iuxta spiritualem intelligētiam
per sion ecclesiam accipimus: per generationē alteram/
spiritualem itelligimus:in qua nimirum diuine scripte
sunt promissiones: quia quicquid de remissione pecca-
torum/quicquid de eternitate felicitatis scriptura sa-
cra asserit:hoc in cordibus suis per amorem sp̄us:sp̄ua-

A

lis generatio inscribit. Cui ꝛ dicitur: Audi israel precepta dn̄i: ꝛ ea in corde quasi in libro scribe. De hac preceptorū dei inscriptione ꝑ prophetā dn̄s dicit: Hoc est testamentū quod testabor eis: dabo leges meas in cordibus eorū: ꝛ in sensibus eorū scribā eas. Bonus pater/ q̄ filijs non terrene hereditatis iura: non luto aut lateribꝰ constructas domus: non auri argenti ve prescribit aceruos (que liuoris plerūq; ꝛ inuidie seminarium sunt: ꝛ superbie ac luxꝰ existūt fomēta) sed charitatis ꝛ dilectionis gratiam: iustitie ꝛ pietatis proponit edicta: ꝛ veritatis legem non in lapide/ vel mēbrana/ vel ligno/ vel cera sed in tabulis cordis perscribit: vt eterne filij promissionis vanis nunq̄ cogitationibus occupentur: sed semper oīpotentis patris testamētū quasi pre oculis habentes/ q̄d timere/ quidue sperare debeant cogitēt: ꝛ in exequēdis mādatis celestibꝰ/ votis oībꝰ elaborent. De his q̄ppe ait propheta in psalmo. Hec est generatio querētium dn̄m: querētium faciem dei Jacob. Quid nobilius generatione diuina: q̄d sublimiꝰ celesti: quid castius cōceptione spūali? Voluit immaculatꝰ dn̄s vt homo sine macula nasceret peccati: ꝛ absq; vitio carnalis delectationis humane sobolis propagaretur successio. Et ideo talem fecit Adam vt absq; peccato filios ederet: si in cōditoris obedientia ꝑstitisset. Possent nāq; fieri vt sicut absq; delectatione fructus suos terra germinat: ita sine peccato filium mulier pareret. Et sicut ipse a deo Adā pure conditus fuerat: ita homo hominem pure procrearet.

Ps.xxiij.

Filiū mulier sine pctō parere posset.

B

Quod homini cur esse incredibile videat: cū aptibꝰ etiā hoc ipsum cōferatur? Sed q̄ dn̄o suo obedire humana anima renuit: anime imperio caro obtēperare cōtēpsit. Nam ꝛ rebellis ei semꝑ postmodū extitit: ꝛ aduersus eā cuius ancilla fuerat/ se in superbiā erexit. Plerūq; autē vsq; adeo erigit: vt ipsa dn̄e sue versa vice dn̄etur. Unde fit vt in filiorū ꝓcreatione ꝑ delectationē in peccatū incidat: ꝛ bonū opus male operādo delinquat. Sed dei hominūq; mediator sicut nobis quā perdideramus/ vitam cōsuluit: ita etiam hāc in nobis generationē reparauit. Unde ꝛ de virgine ꝛ sine peccato nasci voluit: vt ex hoc paťter ostēderet q̄ hoc etiam nobis inter innumera beneficiorū suorū dona cōferret. Ideoq; Esaias ait: Propter hoc dabit dn̄s ipse vobis signū. Ecce virgo cōcipiet ꝛ pariet filium. Quā virginis cōceptionē nequaq̄ signū esse diceret: nisi aliquid nobis in ipsa sua natiuitate quod credere debemꝰ signaret. Unde rursum scriptū est. O radix iesse: qui stas in signū populorū. Signū enī fuit populis illa xp̄i sine virili cōmixtione natiuitas: q̄ his qui credūt in nomine eius/ daturꝰ erat potestatē filios dei fieri: his videlicet qui non ex sanguinibus: neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Sicut nanq; beata Maria christum peperit virgo/ post partum incorrupta permansit: ita ꝛ mater ecclesia filios deo sine dolore generat: et virgo semper illibata perseuerat. Qui in hoc quoq; q̄ deū toto corde diligunt: patrem se deum habere euidenter ostendunt. Filiorum enim est diligere/ non timere. Porro in hac dilectione nequaq̄ torpescūt ocio: aut opibꝰ insolescūt: sꝫ et in mādatis celestibus voluntatē dei custodiunt: ꝛ ex virtutū operatione nullam ab hominibꝰ laudē querūt. Unī et subditur. [Et populus qui creabitur/ laudabit dn̄m.] In operibꝰ nēpe suis deum laudāt: qui bonū quod faciunt/ nequaq̄ sibi/ sꝫ gratie dei attribuūt. Unde ꝛ Paulus cū plus omnibꝰ se laborasse dixisset: subiecit atq; ait Non aūt ego/ sed gratia dei mecū. Sed que i nobis sunt sanctitatis opera: ita sunt ad proximorū edificationem exterius trahēda: vt in eis nō fauor aut gratia humana requiratur: sed ipse a quo hec sunt hominibꝰ collata/ deꝰ laudetur. Hinc nāq; ꝑ semetipsam veritas apostolis ait: Sic luceat lux vestra corā hominibus/ vt videant opera vestra bona: ꝛ glorificent patrē vestrū qui in celis est.

Esaie.vij.

C

j.Cor.xv.

Matth.v.

Quia prospexit de excelso sancto suo: dominꝰ de celo in terram aspexit.

¶ Nec noua post creationē nasceretur: nec deum pfecte sanctorū vita laudaret: nisi per eū nos diuina miseratio respexisset: qui nos in nicodemo denuo nasci docuit. Aliter in regnū intrare non posse: nisi ex aqua ꝛ spū renasceremur mōstrauit. Unde dū populum creandū dn̄m h̄ndicturū esse propheta dixisset: causam illico nostre redēptionis adiecit: velut qui indubitāter sciret aliter nouū non posse creari populū/ nisi dn̄s ꝛ redemptor noster nouus homo veniret in mundū. Nec posse quēq; amplius de vera salute ambigere/ cū sciret omnipotentē medicū ad infirmos descēdisse. Dicat ergo. [Quia prospexit de excelso sancto suo.] Prospicere dicimur: cum a longe intuemur. Quia ergo per verbi dei incarnationē non solū iudea que iuxta esse videbatur: sed etiā gētilitas liberāda erat per misericordiā: recte nūc dicitur: q̄ prospexit de excelso sancto suo: iuxta q̄d scriptū est: Pacē ijs qui longe: ꝛ pacē ijs qui prope. Redēptor noster non immerito excelsus dicit: q̄ diuinitatis eius potentiam nemo mortalium intuetur. Deniq; ꝛ sanctus extitit: ꝛ dei ꝑ oīa fuit. Hinc nāq; ipse de se in euāgelio ait: Quē deꝰ sanctificauit: ꝛ misit in mundū. Nam q̄ dei per oīa fuerit/ ipse testatur cum ait. Non potest filius a seipso facere quicq̄ nisi quod viderit patrē facientē. Idē autē qui excelsus extitit: ipse etiam celum fuit. Sed excelsus ꝓpter sublimitatem: celum vero propter diuinā inhabitationē. In eo enim (sicut testatur apl's) habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et per ꝓphetā quoq; dn̄s ait. Celum mihi sedes est. Que aūt maior sedes dei q̄ xp̄s? Celum igitur dei xp̄s est: de qua dn̄s in terram aspexit: vt cum peccantibus quibusq; spem per eū venie tribuit: de celo in terram aspexit: vt celum fieret qui terra fuit. Quod aperte ostenditur/ cum illico subiungitur.

Johan.iij.

D

Prospicere est a longe intueri

Ephe.ij.

Redemptor nr̄ q̄re excelsꝰ ꝛ celū dicit.

Joan.xv.

Col.ij.

Esa.lxvj.

E

Ut audiret gemitus compeditorum: vt solueret filios interemptorum.

¶ Sancti viri non incōgrue cōpediti dicuntur: q̄ ligati vinculis discipline dei: nequaq̄ ad ea que exteriora sūt vagantur: et quasi gressum operis imobiliter figunt: dū a conditoris desiderio nusq̄ discedūt. De his nāq; cōpeditibꝰ scriptū est: Iniice pedes tuos in cōpedes eius: et in torques illiꝰ collū tuū. Q̄ ꝑfecto cuiꝰ a prauitate gressꝰ cōpescitur: eiꝰ fides sanctarū varietate virtutū adornatur. Collum nāq; fides est: per quā deo fidelis quisq; cōiungitur: ꝛ quasi per collū capiti suo xp̄o ecclesia (que eiꝰ est corpus) vnitur. Unde in laudē sponse in cātico cāticorū dicit. Collū tuū sicut monilia. Quia enī (sicut Jacobus ait) fides sine operibꝰ mortua est: quasi collū spōse monilibꝰ circūdatur: dum fides scē anime operibus decoratur. Gemunt cōtinue cōpediti: q̄ dū exilij sui tenebras electi cōsiderāt: ad claritatē visionis dei indesinēter suspirāt. Sꝫ eorꝫ gemitꝰ nequaq̄ deꝰ audiret: nisi mediatorē nobis filium suum dedisset. Unde dicit apostolus: Per quē accessum habemꝰ ad patrē: ꝛ ipse est ꝓpitiatio pro peccatis nostris. Cōstat ergo q̄ nullius audiret gemitū deus/ nisi ille venisset per quē ad patrē habemꝰ accessum. [Ut solueret filios interēptorꝫ.] Filij interēptorū sunt imitatores martyrꝫ: eorū sꝫ qui vel ꝓ testamēto dei sua corpora tradiderūt/ et in sanguine agni lauerunt stolas suas: vel qui mēbra sua sup terrā mortificātes/ carnē suā cū vitijs ꝛ cōcupiscētijs crucifixerūt. Possumꝰ quoq; ꝑ cōpeditos eos accipere/ q̄ mortalitatis ꝛ passibilitatis vinculis se astrictos intelligūt: ꝛ miserijs humane necessitatis afflicti/ indesinēter gemunt.

Viri scti dicunt cōpediti et gemētes.

Eccli.vj.

Cant.j.

Jaco.ij.

Ephe.ij.

F

Ut annuncient in sion nomen domini: ꝛ laudē eius in hierusalem.

¶ Soluti a pctōꝝ vinculis/ eo magis in ecclesia nomē dei annunciant: quo eis dimissum est de pctōrū excessibꝰ quod timebāt. Quid vero aliud est nomen dn̄i annūciare/ nisi dei miam in eccl'ia predicare? Dn̄orum enī est misereri. Hinc nāq; de xp̄o d̄r: Bn̄dictus qui venit in noīe dn̄i. Scimus enī q̄ mediator dei ꝛ hoīm homo xp̄s Jesus iudex est humani generis: iuxta q̄d scriptū est. Pater non iudicat quēq̄: sed omne iudiciū dedit filio. Qui si in primo aduētu venisset in noīe iudicis: nemo ꝑfecto foret qui penā eterne euaderet damnatiōis. Omnes enī (vt ait apl's) peccauerūt/ ꝛ egent gloria dei. Uenit ergo in noīe dn̄i: qui venit vt pctā dimitteret: non vt pctōres dānaret. Uenit inquā in noīe dn̄i primo: q̄ in noīe iudicis in aduētu veniet secūdo. In sion ergo nomen dn̄i annūciant: qui dei misericordiā populis predicāt. Sequitur. [Et laudē eius in hierusalē.] Unam ecclesiam propter diuersas causas diuersis appellat nominibus: sion eam nominans: sicut que ad alta sustollitur. Hierusalē vero que quasi iam mortificatis hostibus/ veram in se pacem

Mat.xxj.

Joan.v.

Rom.iij.

G

intuetur. Notandũ vero q nomen dñi prius annunciandũ: postea vero posuit esse laudãdũ. Agnitionẽ eni nois laus sequit cõfessionis. Quomodo eni credẽt ei quẽ non audierũt? Que autẽ maior laus dei ꝙ q mũdus in vnitate fidei collect⁹: non solum opera eius annunciat: sed etiam vitã eum τ operibus laudat? Unde τ subditur.

In conuenuendo populos in vnum: τ reges vt seruiant domino:

Respondit ei in via virtutis sue: paucitatem dierum meorum nuncia mihi.

¶ In vnũ cõuenerũt populi in ecclesia per totũ orbem diffusa: que xp̃m credit esse filium dei. De hac vnitate dicit apostol⁹. Unus deus/vna fides/vnũ baptisma. Extra hanc nemo laudat deum: nemo annũciat. Hanc designabat ille vnus qui post motionem aque in piscinam descendẽs sanabatur. Nemo nãq est qui vere possit inuenire salutis remedium/nisi ad vnitatẽ fidei veniat/τ per sanctificationem vite xp̃m induẽs/vnũ cum eo fiat. Hinc nãq per semetipsam veritas ait. Hec est vita eterna/vt cognoscant te solum verũ deum: et quẽ misisti Jesum xp̃m. Per reges eos intelligas qui animorũ suorũ motus ſm dei voluntatem dirigunt: eisq regum more dominantur/dum in rationis eminentia quasi in regali solio presidentes: repugnãtia queq seruituti subijciũt: et pacatis omnibus/equitatis leges τ innocẽtie iura in seipsis disponũt. siue etiam eos qui populis prefecti/in rerum culmine stare videntur: dum diuitijs affluũt: honoribus cumulãtur: terreni preeminent dñationi imperij: et gloria mundane potẽtie extolluntur: non absurdũ videbitur cũ τ illi in ipsa cordium suorũ directiõe dño seruiant: et isti religionis xp̃iane documẽta tenẽtes/orthodoxe fidei iugo mẽtis colla supponant. In hoc igit populorũ τ regũ conuentu quilibet fidelis respõdit deo in via veritatis posit⁹: videlicet in xp̃o/qui viam se nobis proposuit/dicẽs: Ego sum via τ veritas τ vita. Responsio aũt hec nõ voce estimatur: sed opere. Non eñi respondent dño q vocati pueruse viuũt: qui post illud diuinũ semen in terra rationabili susceptũ: spinas puersitatis/aut tribulos producũt nequitie: sed qui in omni bono se aptãtes/τ de sua vocatione gratias deo referunt: τ fructũ deo centesimũ/ vel sexagesimũ/aut etiam tricesimum in cordis innocẽtia ferũt. Notandũ ho q dicit in via virtutis. Virt⁹ nãq xp̃i est gloria resurrectiõis ei⁹. Licet eni opera fecerit que nemo ali⁹ fecit: et miraculorũ signa diuinitatis ei⁹ fidẽ astruãt: credendi tñ in eum nulla potẽtior/aut cõdecẽtior via extitit: ꝙ q mortu⁹ et sepultus tertia die resurrexit. In via ergo virtutis dei respondet ecclesia: cũ de gloria resurrectionis xp̃i nihil asserens ambiguũ/nihil sentiẽs obscurum/studet in mẽbris suis xp̃o per baptismũ τ penitẽtiã cõmori: τ p nouitatẽ vite xp̃m induens eidem cõuiuificari. Cũ eni nihil in se lucidum/nihil vitale conspiciat: a solo deo se putat posse acquirere τ luculentarũ virtutũ plenitudinẽ/τ desideratã vite indeficientis eternitatẽ. Que etiã non nisi per gratiã dei potest aduertere quot sit obnoxia defectibus: quot infirmitatib⁹ subdita: quot miserijs vallata. Ideoq dicit: [Paucitatẽ dierũ meorum nũcia mihi.] quasi dicat. Qui ex meis viribus hoc cõsequi nõ valeo: vt ꝙ pauci sint dies mei intelligã: fac vt p gratiã tue inspirationis: et virtutũ defectũ/τ huius vite breuitatem agnoscã: quatinus vite huius velocẽ ɔsiderans trãsitũ/ nullum in corde sentiam de amore illius affectum.

Ephe. iiij

Joã. xvij.

Reges q pprie dicuntur.

H

Joã. xiiij.

Resurrectiõis gloria est virtus xp̃i.

I

Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generatione τ generationem anni tui.

¶ Per dimidiũ dierũ/imperfectionẽ vite accipim⁹: in qua se fidelis quisq nõ reuocari de mũdi huius exorat exilio: ne si in die exitus sui trãsitorie adhuc vite amore occupat⁹ fuerit: ad illã eternitatis vitam trãsire minus possit. In hac vita dimidiũ tñ dierũ accipimus: q etsi nos assidue solis huius materialis splendor illuminet: sequit tñ nox/que assidue illuminatos obscuret. Roget ergo vnusquisq vt dñ in vite huius cursu mẽtis amore delegit: anteq de adipiscẽdis eternis satagat/a deo nõ reuocetur. Sãcti viri τ si sunt mortali carne circũdati/ nequaq sunt in dimidio dierũ: q pfecti desiderij amore a terrenis suspẽsi/illa beate vite eternitate iã in spe perfruũtur. Hinc nãq Paulus dicit: Spe salui facti sum⁹. Hinc rursus ait. Nostra ɔuersatio in celis est. Sic nãq inoffenso cursu ad eternitatis statũ pueniunt. Sic ante huius vite terminũ/in eternitatis desiderio mentẽ fixerunt. Quod quidẽ euidenter ostẽditur: cũ protinus subditur. [In generatione τ generationẽ anni tui.] ¶ Nota q vitã suã dierũ paucorũ appellatione significat: eternam vero/annorũ in generatione τ generatione pmanẽtium: vt p hoc quoq prudẽs lector intelligat τ infinitã illius future felicitatis longitudinẽ/ τ labẽtẽ tẽporalis glorie breuitatẽ. Quis enim nesciat annos dieb⁹ multo longiores? Quia vero etiã in annis finis potest intelligi: in gñatione τ gñatione eos pmãsuros dicit. Sapientia dicit: Generatio vadit/τ gñatio venit: terra aũt i eternũ stat. Hec est nanq instabilis vite illi⁹ pmutatio/vt decedẽtib⁹ alijs alij succedãt: qb⁹ postmodũ simili mõ deficientib⁹: alij non equali conditione oriãtur. Ex quib⁹ tñ oib⁹ que in seculo fuerũt vel future sunt generationib⁹/ vna illa τ diuina generatio pficitur: que in eternum claritatis dei cõsortio pfruetur. In hac itaq annos. i. eternitatem dei pmansurã dicit propheta: tũc videlicet cum generatio que precedit τ que sequitur/ vna facta fuerit/ nouissima vtpote morte destructa: que anteq in victoria absorbeatur: nihil stabile: nihil solidum: nihil dimittit illesum. Que tñ intelligi et aliter possũt: vt ad superiora hoc modo referãtur. Dictũ nãq est superius: Populus qui creabit/laudabit dñm. Quomodo ergo laudet ostẽdit cũ ait. Respondit ei in via virtutis sue: τ laudẽ eius annũciabũt in hierusalem. Hierusalẽ vero nõ que seruit cũ filijs (illa eni vocata nequaq in laude respõdet) sed illa cui dictũ est: Letare sterilis q nõ paris: erũpe et clama que nõ parturis: vocata respõdet dño posita i via virtutis sue. Via virtutis xp̃i /est imitatio constãtie eius. In hac via populus creat⁹ / vel hierusalẽ intelligibilis respõdet dño: q sicut pro nobis xp̃s aiam posuit: ita cõstantiã xp̃i sequẽs pro fratrib⁹ aiam ponere in filijs suis nõ recusauit. Quid vero respõderit ostẽdit cũ ait. Paucitatem dierũ meorũ nuncia mihi. Rogat innouat⁹ populus vel fecũda filiorũ spũalium mater vt breue sibi videatur huius tẽpus tribulationis / cõparatione eterne felicitatis: ne dũ nimis extẽdi quas patitur persecutiones autumat: pro dilatione premiorũ quasi tedio victa quã imitari proposuit xp̃i cõstãtiam amittat. Tunc nobis deus quid sequi debeamus annũciat / cũ voluntatis sue arcana nobis inspirat. Nunquid non paucitatẽ dierũ suorũ illi deus annũciauerat qui dicebat: Existimo q non sunt cõdigne passiones huius tẽporis ad futurã gloriam que reuelabitur in nobis? Nouerat enim q tẽporalium pressura passionũ veloci fine ɔcluditur: glorie vero celestis felicitas nullo termino angustatur. Possumus p paucitatẽ dierũ etiam aliud intelligere. Fuerũt nãq heretici qui dicerẽt ecclesiam non esse generalẽ: sed in tẽpore donati et ante finẽ seculi cõsũmandã: nõ attendentes q eis dñs in apostolis pmisit dicens. Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsq ad cõsummationem seculi. Cõtra quos nũc dr: Paucitatẽ dierũ meorũ nuncia mihi. Constat q p multiplicitatẽ dierũ perẽnis vita accipit: p paucitatẽ vero cursus istius sclĩ designat. Scriptũ qppe est: Lõgitudo dierũ in dextera ei⁹. Quid enim p dexterã: nisi ppetua vita designatur? Quis ergo sctõꝝ requies nullo clauditur termino: recte in dextera dei dieꝝ dr esse longitudo. Nã qđ hic dr: Paucitatẽ dierũ meoꝝ nũcia mihi: tale est ac si dicat ecclesia. Sũt qui insipientie sue caligine τ pfidie detestabilis induti erroribus⁹ asserant me in breui finiendã: τ vsq in finẽ seculi inhabitatorẽ nõ habiturã: sed tu de cui⁹ non diffido pmissionib⁹: nũcia paucitatẽ dieꝝ meorũ mihi. Futura dieꝝ paucitas inquã data est ecclesie: q toto istius vite tẽpore debet fides xp̃iana in mũdo vigere. [Ne reuoces me in dimidio dierũ meorũ] Per dimidiũ dierũ impfectionẽ accipe tẽporũ trãsactiũ: in qua quasi de⁹ reuocari pmitteret /si huic sententie hereticorum faueret. Hoc aũt ideo postulat /ne ab illis annis qui sunt in generatione τ generatione: alicuius eam erroris peruersitas abducat

Rom. viij

K

Eccle. j.

L

Rom. viij

M

Matthei xxviij.

puer. iij.

Initio tu domine terram fundasti: τ opera manuum tuarum sunt celi.

¶ Initium dei filius est: de quo scriptũ est: Ipse est ini:

A

tium omnis creature. Qđ etiam ipse euidēter ostendit/ cum se principiū nominauit. Denīqꝫ et in apocalypsi ad

Apoca.j.⁊ xxij.

Joānē idē ipse ait. Ego sum alpha et o: primus ⁊ nouissimus: initiū et finis. In hoc initio fundata est terra: qꝛ in ipso fundata est ecclesia. Hinc nanqꝫ apostolus dicit:

j.Cor.iij.

Fundamētū aliud nemo potest ponere preter id qđ positū est: quod est christus Jesus. Hinc ipe dei ⁊ hominū

Mat.xvj.

mediator: ad apostoloꝝ principē ait. Tu es Petrus/et super hanc petrā edificabo ecclesiam meā. Ipse est enim petra a qua Petrus nomē accepit: et sup quā se edificaturū ecclesiam dixit. Terra aūt dicta est ecclesia: tū qꝛ in

Ecclesia dr̄ terra.

messe fidelium populoꝝ spūali fecūditate exuberat: tū qꝛ in soliditate fidei perpetua firmitate imobiliter perseuerat. Unde p Salomonē dicit: Terra ineternū stat.

Eccl̄.j.

Terra quippe ineternū stare dicitur: qꝛ sancta ecclesia in hoc seculo a catholica fide nequaqꝫ deficiet: ⁊ in futuro cū deo eterna stabilitate pmanebit. Nam q in hac vita nullis aduersitatibꝰ frangenda sit: nullis psecutionibus superāda: ipse super quē edificata est: euidēter ostē-

Mat.xvj.

dit cū ait. Porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eā. Porte inferi hereses sunt: que dū multos in fide infirmos fucata verboꝝ calliditate decipiūt: quasi infernorum eis aditū pandūt. Sunt etiā porte inferi quedā potestates huiꝰ mūdi. Quid enim nero/quid diocletianꝰ/ quid denīqꝫ iste qui hoc tēpore ecclesiā persequitur: nūquid nō oēs porte inferi? Quis cogitare sufficiat quāti promissionibus eorū deuocati sunt? Quāti eoꝝ metu preterriti? Quāti afflictionibꝰ eorū superati? quos oēs ppetue mortis pfundū absorbuit: et ad cruciādum dānationis

Porte inferi q̄ sunt.

B

eterne infernus admisit. Sed ecclesia in illiꝰ (de qua dictum est) petre soliditate fundata: nec minarū vētis cōcutitur: nec psecutionū fluminibus mouetur: nec corporaliū penarū incōmodis titubat: nec mortis ipsiꝰ timore vacillat. Illi vero qui inferni aditū sequacibꝰ suis velute portas aperiunt: eā impugnare ⁊ psequi modis oībus non desistunt. In quo quid aliud faciunt: nisi q veritatis verba euacuare contendūt? Non preualebūt ad-

Mat.xvj.

uersus eā porte inferi dicit dn̄s: ⁊ tn̄ vt et preualeant conātur. Sed fidelis dn̄s in oībꝰ vijs suis: ⁊ sctūs in opibꝰ

ps.cxliiij.

suis. Initio eni terram fundauit: ⁊ opera manuū eiꝰ sūt celi. Quid per celos nisi predicatores sctōs accipimus? Qui terrā istam (de qua dictū est) verboꝝ imbribꝰ predicātes inebriāt: subiectis fideliū ppetue dānationis exitium cōminātes intonant: ad astruendā verborū fidem miracula facientes chorūscāt. Nam q predicātis verba

Predicatores dicū tur celi.

Esaie.lv.

pluuie sint/testat dn̄s cū per prophetā dicit. Quomodo descendit imber ⁊ nix de celo/et illuc non reuertitur: sed inebriat terrā ⁊ infundit eā/⁊ germinare eā facit: et dat semen serēti ⁊ panē comedēti: sic erit verbū qđ egredietur de ore meo. Quid apertius? Ecce sicut de celo descēdūt pluuie: ita de predicatoribus verba emanant doctrine. Isti sunt nimirū qui enarrant gloriā dei. De quibꝰ etiā

C

hic dicitur: qꝛ opera manuū eius sunt celi. In precedentibus dicit propheta: Uidebo celos tuos opera digitorum tuorum. hic vero ait: Opera manuum tuarum sunt celi. Quid est q ibi vocantur opera digitorum: hic vero manuū: nisi q diuersa ibi dona sanctispūs doctorum infundenda cordibus intelliguntur? Hic vero ipsa virtutū opera ex eisdē tn̄ donis in hominū pdeuntia notitiā vocantur. Quia eni per manus omne opus agitur: ipse virtutū operationes per manuū opa signant. Primū nāqꝫ humanis mētibꝰ gratia spūalis infundit: postmodū vero in mēte quid spūs egerit/in operibus demōstrat. Celi etiā doctores ecclesie dicti sunt: qꝛ dn̄s in eis presidet: dū per eos sua iudicia exercet. Quibꝰ nāqꝫ regni celorū claues tribuit: eis ligādi atqꝫ soluēdi potestatem dedit. Per eos ergo iudicat: qꝛ qđcūqꝫ ab eis ligatū fuerit: ligat. Scimꝰ aūt qꝛ sedere iudicātis est: ⁊ ipse dn̄s p pphe-

Esa.lxvj.

tā dicit. Celū mihi sedes est. Si ergo sedes dei celū est: ⁊ in rectoribꝰ eccl̄ie dn̄s iudicat: cū sedere iudicantis sit: necessario cōsequit q eccl̄ie rectores celi dicunt. Qui pfecto celi opa manuū sunt dei: qꝛ hoc ipsum q celi sūt/ex

ps.xxxij.

gratia virtutis acceperūt: sicut scriptum est. Uerbo dn̄i celi firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorū.

Ipsi peribunt: tu autem permanes: et omnes sicut vestimentum veterascent.

¶ Nemo iam spem suam ponat in homine. Ipsi eni celi etsi sint opera manuū dei/peribūt tn̄. Quō aūt peribunt

D

nisi fm corpꝰ? Qꝛ si fm corpꝰ perituri sunt / vbi resurrectio? quā nō solū negare scelus est: sed etiam de ea dubitare/summū nephas est. Patet itaqꝫ qꝛ non sic peribūt vt nō resurgāt: sed vt eas quas in hac vita patiūtur/ necessitates corporis euadāt. In ipa eni corporis eorū resumptione quodāmodo perisse videbūtur: cū pereūte in eis corruptione: destruetur qđ aiale est: vt qđ spūale est viuat: ⁊ iam quasi non sint qđ fuerāt: dū in aliam mutati naturā: in lumine claritatis dei perēniter exultāt. Solꝰ nāqꝫ deus vere immortalis est: qꝛ solus eternꝰ ⁊ incōmutabilis est. Unde dicit beatꝰ Aug. Uera eternitas ⁊ vera immortalitas non est nisi in deitate trinitatis: cui qđ est esse pfectū est: qꝛ natura initio carēs / incremēto non indigens: sicut nullū finē/ita nullam recipit mutabilitatem. Creature aūt etiā ille quibꝰ deus eternitatē dedit vel daturus est/non penitꝰ omnis finis aliene sunt: qꝛ nō sunt extra ꝯmutationē. Inter hec sciendū est: qꝛ hi de quibus agitur/celi peribūt ⁊ nō peribūt: qꝛ morietur in eis illa quā ex carnali generatione ꝯtraxerūt corruptio. Et

Celi peribūt et non peribunt.

tn̄ in eis plenior erit/quā in hac vita p speculū ⁊ in enigmate acceperūt/diuina inhabitatio. Celi hoc modo esse non desinēt: dū ad recipiendū in semetipsis deū/sinū cordis amplius laxent. Unde cū eos perituros pphēta dixisset: subiecit atqꝫ ait: [Tu aūt pmanes] Ac si patenter

E

dicat: Peribit quidē quicquid in eis ex humana habet corruptione: sed pmanebit in illis qđ ex tua acceperunt virtute. Tu eni pmanes. Liquet ergo: qꝛ in eis nō moritur quicquid de diuinitatis participatione in ipsis habetur. Caro tn̄ in puluerē redigitur / vt postmodū p resurrectionē in meliꝰ reformet. Unde et subditur: [Oēs sicut vestimētū veterascent.] Uestimēta sctōꝝ sunt corpora eoꝝ. Unde de quibusdam scriptū est: Isti sunt qui

Apo.xxij.

non inquinauerūt vestimēta sua. Et iteꝝ: Lauerūt stolas suas/⁊ dealbauerūt eas in sanguine agni. Que pfecto vestimēta tūc veterascūt: cū animabus eorū ad celū tendētibus: ipa eorū corpora in terre essentiam deducuntur. Quia vero mortalitatē corporis immutatio sequitur resurrectionis: consequenter adiunxit dicens.

Et sicut opertorium mutabis eos/ et mutabuntur: tu aūt idem ipse es/ et anni tui nō deficient.

¶ Non pretereūdū nobis est q cū dixisset eos sicut opertorium mutādos: subiunxit: ⁊ mutabūtur. Signauit eni his verbis duplicē illā sanctorū in futura vita cōmutationē. In qua nō solum corpora corruptioni in hoc seculo ⁊ morti obnoxia perpetuā pcipient icorruptionē: sed etiam anima eorū ⁊ corda in eternā transibūt stabilitatē: vt sicut mori nō poterūt: ita ⁊ peccare qdē nō possint: et appareat i eis multiplicis bonitatis dei beneficium: cū ⁊ mortale induerit immortalitatē: ⁊ affectꝰ nō sentiet tentationē. Notādū q opertoriū dei: sancti dicūtur. Sicut enim homini nihil est vicinius q̄ vestis: ita deo nihil est vicinius sanctis. Sicut enim vestimentis suis hō

F

circūdatur: ita sanctis suis deus vestitur. Hinc nāqꝫ per prophetā scriptū est: Uiuo ego dicit dn̄s: qꝛ in sublima-

Esa.xlix.

tione tua oībꝰ his velut vestimēto vestieris. Hinc rursus deo p aliū pphetā dicitur: Myrrha ⁊ gutta ⁊ casia a

ps.xliiij.

vestimētis tuis. Quia eni oīm virtutū odoramēta a sanctis pdeunt/recte dicit: qꝛ a vestimentis dei myrrha et gutta ⁊ casia pcedūt. Hic nāqꝫ apostolus ait: Xp̄i bonꝰ

ij.Cor.ij.

odor sumꝰ deo. Uestimēta ergo dei mutātur: qꝛ scti post mortē corporis/in felicitatē trāseūt vite celestis. Sequitur. [Tu aūt idē ipe es.] Hec est vera dei eternitas: ⁊ vera eiusdē imortalitas: q nō solū nulliꝰ finis limite sempiterna eiꝰ virtꝰ ⁊ diuinitas ꝯcluditur: sed q potestas ꝯuolūtas ipsiꝰ nullatenꝰ impfectiōis cuiusqꝫ aut incōstātie varietate pmutat. Unde ad Moysen de seipo ait.

Exo.iij.

Ego sum q sum. Et iterū. Hec dices filijs isrl̄. Qui est/ misit me ad vos. Ideo ⁊ hic dr̄: [Tu aūt idē ipe es.] Hō

Ibidem.

nāqꝫ etsi ipe sit: nō tn̄ idem est: qꝛ hoc ex sue mortalitatis corruptiōe accepit/vt i eodē statu diu pmanere non possit. Qđ de deo sentire nimis absurdum est. Sicut eni est eternꝰ: ita icōmutabilis: non diminutionē sentiens: nec augmētis excrescēs: nō mutās ppositū: non improbās qđ semel est approbatū. Unū ⁊ subditur. [Et anni tui nō deficient.] Si per annos dei/ eternitatem accipimus: qualiter anni eius non deficient / aperte videmus Op-

G
si per annos ipsam sanctorũ multitudinẽ intelligere vo:
lumus:anni non deficient:qꝛ cum illo qui nunq̃ deficiet
vnũ fient. Reuolutionẽ enim quandã dierũ/annũ voca:
mus. Quid aũt sunt sctĩ nisi dies: et quid peccatores ni:
si nox? Hinc etenim scriptũ est:Dies diei eructat verbũ:
et nox nocti indicat scientiam. Anni ergo non deficient:
qꝛ sanctoꝝ chori postq̃ illam incõprehẽsibilem semel in
semetipsis acceperint lucẽ:nullã amplius sentient igno:
rantie vel tẽtationis obscuritatẽ. Tunc enim dies vide
tur deficere : cũ aut nubium aut noctis tenebris obscu:
ratus ceperit non lucere. Quod ab illa vita alienũ erit:
qꝛ vera lux que obscurari non potest/in sanctis fulgebit.

Ps. xviij.

Filij seruorum tuorum habitabunt/et semen eorum in seculum dirigetur.

¶ Qui sunt filij in annis.i.in eternitate dei habitaturi:
nisi apostolorũ imitatores/cũ deo in celesti regno perẽ:
niter mãsuri? Omnes enim fideles/apostolorũ dicũtur
filij:qꝛ ab eis fuerũt in fide generati. Hinc nãq; ad gala
tas apostolus ait: Filioli mei/quos iterũ parturio. In
eo q̃ dicit filios illic ꝛ nõ seruos habitaturos: ostẽdit q̃
ad celeste regnũ aliquis peruenire non valeat:nisi prius
vetustate abiecta ꝑ nouitatẽ vite filius fiat. Nam ꝛ ipsi
quos seruos vocat/apostoloꝝ filij fuerũt/veterẽ videli:
cet cõuersationẽ abdicãtes:et in nouitate vite per xp̃m
ambulãtes. Fuerũt igitur serui/fuerũt ꝛ filij : serui pro:
pter laborẽ operis:filij propter mutationem nouitatis.
Hinc est q̃ ex filijs israel qui ex egyptiaca seruitute li:
berati sunt/ꝛ mare rubrũ preuio ductore Moyse trãsie:
rũt/nullus terrã promissiõis(exceptis duob⁹)intrauit:
sed filij eorũ postea intrauerũt:ꝛ patrib⁹ eorũ repromissa
diuine largitatis beneficia acceperunt. Significabatur
nãq; per hoc q̃ ad promissam nobis eterne hereditatis
terrã nemo potest ascendere: nisi qui prius per amorem
spirit⁹ in nouitate vite didicerit ambulare. Duo:caleph
videlicet ꝛ Iosue/caput designãt ꝛ corp⁹/xp̃m.s.ꝛ eccle:
siam:qui soli ingrediuntur illam viuẽtium terram. Qꝛ
vero ait [semen eorũ in seculum dirigetur] electorũ vo:
luit opera intelligi:que tunc profecto dirigũtur in secu:
lũ:cũ oĩa spectãt ad deũ. Semẽ quippe suũ nequaq̃ diri
git/qui ex operibus suis aliquid trãsitoriũ querit. Ope
ra aũt nr̃a idcirco semen dicta sunt:qꝛ sicut ex semĩe fru:
ctum colligimus:sic ex operibus nostris mercedẽ expe
ctamus. Hinc nãq; apostolus ait: Quecunq; seminaue:
rit hõ/hec ꝛ metet. Qui enĩ in hac vita semẽ boni semina
uerit operis:in futuro fructũ eterne cõsequet̃ remunera:
tionis. Per seculum vero/illius beate vite intelligitur
eternitas:que qꝛ per varias tẽporũ mutationes nullate:
nus diuiditur:vnius seculi appellatione non incõuenie:
ter signatur. In illud ergo seculũ dirigam⁹ semẽ nostrũ
et cibũ operemur nõ q̃ perit:s; qui ꝑmanet i eternã vitã.
Dum tẽpus habemus/operemur bonũ : vt cũ ad indefi:
cientem vite illius beatitudinẽ ꝑuenerimus:perpetuos
fruct⁹ in celo colligamus. Ille enim vere perpetuus est
fructus:per quẽ perpetuo viuimus : et perenni panis et
vini satietate gaudemus. Perpetu⁹ inquã:qꝛ ꝛ mãden:
do non minuitur:et vetustate non deterioratur.

Gal. iiij.

H

Gal. vj.

Ibidem.

I

¶ Prologus sexti psalmi penitentialis.

Inter innumeras ꝛ rutilantium operũ ꝛ eminẽ
tium structurarũ varietates quibus tẽplũ Sa
lomonicum adornatũ fuit:hoc quoq; fuisse de:
scribitur:q̃ quindecim ad illud gradibus ascẽdebatur.
Quod quidẽ non casu vel sine causa factũ credẽdũ est.
Salomon quippe celestiũ scrutator secretorũ:et diuine
receptaculum sapientie: sic tẽplum illud manufactum
edidit:vt exinde templum aliud nõ manufactum signa:
ret:quatenus ex corruptibili terrene dom⁹ edificio : in:
corrupta celestis templi quodãmodo imaginaretur pul
chritudo. Ad illud nãq; tẽplum qđ ex viuis in celo lapi
dibus cõstruitur/non plana aut spatiosa ꝑuenitur via:
vel gressu ascẽditur corporeo : sed processu fidei ꝛ chari:
tatis ascensu. Hinc nãq; propheta dicit. Beat⁹ vir cui⁹
est auxilium abs te.ascensiones in corde suo disposuit.
Dixit ascensiones in corde beati viri dispositas:et vnde
ascendere debeamus ostendit cũ ait. In valle lachryma:
rum. In ea nãq; exilij nostri dãnationem deplãgimus:
et innumerabiles corruptionis humane deflemus mo:
lestias. Quis enim immunis a molestijs? Hinc etenim Iob
dicit:Si impius fuero:ve mihi est:si aũt iustus nõ leua:
bo caput/saturatus afflictione ꝛ miseria. Et iterũ. Tẽ:
tatio est vita hominis super terrã. Quia enim in hac vi:
ta oĩa vidit esse plena laqueis et tẽtationibus:non in ea
tẽtationes esse dixit:sed ipsam esse tẽtationẽ memorauit
Laboriosa ei est vita tẽporalis/leuior fabulis/velocior
cursore/instabilitate fluitans/imbecillitate nutans/cu:
ius habitatio in luteis domib⁹:immo ipsa in luto subsi:
stens:cui nulla est fortitudo: nulla propositi constantia:
nulla a turbationibus requies : nulla a laboribus recli:
natio. Quis denique est quẽ non excruciet dolor:sollicitu
do non vexet:non subruat timor? Risus fletum sequit̃:
gaudiũ tristitia comitatur:esuriei succedit saturitas.
Saturitatẽ itex excludit esuries:in nocte dies optatur:
in die nox querit̃. In algore calor:i estu refrigerium:an
te cibũ suspiria:post cibũ tribulatio : ire indignationes
exagitant:et innumerabiles miseros homines motus
perturbant. Hec est vallis quã sancti viri mẽtis affecti:
bus indesinenter exire disponunt:et ad illud ineffabile
bonum:ad illud inestimabile gaudium ascendere:quod
nec oculus vidit:nec auris audiuit: nec in cor hominis
ascẽdit. Qui etsi corpore quidem inter homines esse vi:
deantur:animas tñ suas ad celestia eleuant:ꝛ illi puro ꝛ
summo bono atq; immortali ꝛ perpetuo adherẽtes:tem
poralia ꝛ corruptibilia deserũt: ꝛ mũdo supiores facti/
in sinu diuine contẽplationis quiescunt. Ibi in illo cele
sti templo cordis oculis deũ cõspiciunt: imo ꝛ in eiusdẽ
templi structura ipsi quoq; lapides fiunt. Per quinde:
cim vero illius tẽpli gradus:spiritualis sanctoꝝ signat̃
ascensus. Numerus enim iste in septem ꝛ octo diuidit̃:ꝛ
ideo per eum gemina iustorum vita signatur:actiua vi:
delicet/et contẽplatiua. Actiua nãq; in mũdo versatur:
contẽplatiua vero ad celestia erigitur. Quia vero septe
nario numero tẽporalis: octonario vero perpetua vita
signatur:recte per eosdem numeros et cõtẽplatiua vita
exprimit̃ et actiua. Hinc nãq; ꝑdicti tẽpli auctor Salo:
mon dominũ exorãs ait. Da mihi domine partes septẽ:
necnon et octo. Optabat enim regie dignitatis potẽtia
preditus:ita sibi subditos populos regere: vt tamen cõ:
tẽplationis diuine non defraudaretur perfectione. Ip:
sa nãq; officij administratoria necessitate constrictus/
cogebatur temporali actioni insistere:sed suauius eum
contẽplationis diuine dulcedo reficiebat in mẽte. Po:
test etiã intelligi q̃ ille quindecim gradus ad illud di:
uine illuminationis templũ ascẽdit:qui sempiterne vir:
tutis dei amore correptus:temporalibus que per septe:
nariũ numerũ designãtur/gradatim contẽptis/per sca:
las octo beatitudinũ ad sublimia prouehitur: donec de
us deorum in sion mẽtis oculis videatur. Sed videm⁹
nũc(sicut ait apl̃s)per speculum in enigmate. Impossi:
bile est enim vt quis luteo huius corporis ergastulo in:
clusus:aut mortalis carnis circũseptus volutabro:ascẽ
dentem super cherubin ꝛ super pennas ventorũ volantẽ
deum cõspiciat: vel quãta sit eius potentia diuinitatis
agnoscat. Unde per Ioannẽ dicitur:Deum nemo vidit
vnq̃. Et moysi deum videre querenti:respõsum est a do
mino. Non videbit me homo ꝛ viuet. Qꝛ si tanta clari:
tas est solis vt oculis in eũ corporalibus non valeamus
intẽdere:quãta est illi⁹ claritas q̃ fecit solem:vt eũ possi:
mus in hac qua sumus corruptione videre? Ipsum ve:
ro per speculum i enigmate intueri(qđ humilis a ductu
sponsi accepit ecclesia)illius eterne visionis signum est/
et future perfectionis imago: in qua non iam per fidem/
sed ꝑ speciem ambulabim⁹: ꝛ reuelata facie ipsam diui:
ne maiestatis gloriã irreuerberatis oculis cõspiciem⁹.
Quia ergo hi quindecim psalmi quandam spiritualis
ascensus continent formam:recte sub eodem titulo oẽs
prenotati sunt: vt sicut ad illud materiale templum per
gradus ascendebatur lapideos:ita celeste illud templũ
hec nobis cantica preferũt:per que in deo exultans ani:
ma/quasi per quosdam gradus ascendat. Ascẽsuri ergo
non corpore,sed spiritu:non passibus sed affectibus:hũc
psalmũ decantemus: ꝛ in eo studeamus deo meditatio:
ne appropinquare : dicẽtes cum propheta:

Ps. lxxxiij

Iob. x.

K

Iob. vij.

j. Cor. ij.

L

Uita acti ua ꝛ contẽ platiua ꝑ numerũ xv. desi: gnatur.

Eccle. xi.

j. Cor. xiij

M

j. Ioã. iiij.

Ruth. iij.

¶ Explanatio sexti psalmi penitẽtialis.

De profundis clamaui ad te domine: do
mine exaudi vocem meam.

A

Jonas clamauit ad deũ: et exauditus fuit.

¶ Attendat vnusquisq; in quo profundo iaceat: et q̃ lõge a deo peruerse agẽs effectus sit. Clamet ad eũ totis viribus q̃ intuetur abyssos et sedet sup cherubin: donec de pfundi tenebris erutus/supno illustret lumine: et claritate perfruatur cognitionis diuine. Clamauit Jonas ad deũ de ventre ceti: de altitudine maris/de profundo inobedientie: et ad aures dei oratio illius puenit. qui eũ eruit a fluctibus: eripuit a bestia: absoluit a culpa. Clamet et peccator quem a deo recedẽtem cupiditatũ tẽpestas contriuit: quẽ malignus hostis absorbuit: quẽ psentis seculi fluctus inuoluit: agnoscat se esse in profundo: vt ad deũ sua perueniat oratio. Quis vero psalmus iste ad ascendentes pertinet: videamus qualiter ad deũ iustus de profundo clamet. Quomodo enĩ nõ profundus est qui ascensiones suas in corde suo disposuit: qui intentionẽ cordis ad deũ dirigit: qui laboris studiũ ad celos attollit? Sed sciendũ q̃ sancti viri eo se magis infimos et abiectos sentiunt: quo per mentis desideriũ erecti/vicinius ad deum accedũt. Tunc enim primũ miseriã suã incipiunt perfecte cognoscere: cũ dei presentiã ceperint in corde sentire. Hinc est q̃ Abrahã qui collocutionis diuine gratiã meruit: puluerẽ se esse et cinerẽ memorat: dicens: Loquar ad dñm: cum sim puluis et cinis. Hinc Jacob postq̃ dñm vidit/neruo femoris emarcescente/vno pede claudicauit: quia profecto debiles se esse et infirmos reputant: qui se ad videndum deum p studiũ sancte cõtemplationis leuant. Qui dum spem suam in carne ponere desinunt: quasi vnius cruris vires amittunt. Eoq; assuescũt celesti dũtaxat desiderio inniti/quo senserint se a spe rerum temporalium debilitari. Et quasi neruum non habent in femore: dũ non confidunt in carnali generatione. Omnia que sub celo sunt/vanitatẽ estimant: et cum presentis vite miserijs plenos se esse et obsitos circũquaq; cõspiciunt: quasi de profundis ad deum clamãt. Magna pfunditas vita mortalis: in qua nihil est certum/nihil vitale/nihil tutum: nihil tranquillum. Magna inquam pfunditas/in qua peccator obruitur/impius immergitur: iustus turbat. Ideo nanq; clamat et dicit. De profundis clamaui ad te domine. In quo notandum: quia non ait clamo: sed clamaui. Habes in hoc perseuerantie documẽtum: vt si primo non exaudiris/ab oratione non deficias: immo precibus et clamori insistas. Uult deus rogari: vult cogi: vult quadã importunitate vinci. Ideo tibi dicit. Regnum dei vim patitur: et violenti rapiunt illud. Esto ergo sedulus in oratione: esto in precibus importunus: caue ne ab oratione deficias. Si dissimulat audire quem rogas/esto raptor/vt regnũ celorum accipias: esto violentus/vt vim etiam ipsis inferas celis. Quid hac rapina locupletius? quid hac gloriosius violentia? Bona violentia/qua deus nõ offenditur sed placatur: proximus non leditur sed iuuatur: peccatum minuitur nõ multiplicatur. Bona inquã violentia qua non queritur lucrum cito periturũ: sed regnũ acquiritur sine fine mãsurum. Discant qui res alienas diuino postposito timore diripiunt: et rapinis pauperum magis peccata cumulare q̃ lucra augere nõ cessant: aliquid rapere quo et veras sibi vendicẽt diuitias: et gloriam laudis perpetue acquirant: ne in hoc quoq; stultitie arguãtur: si cum possint preciosa et eterna diripere: vilia solum et transitoria videantur auferre. Inferãt et ipsis celis violentiam: et regnum celorũ quadam orationis vi rapiant. Sint in precibus importuni: vt ex lõgo clamoris vsu dicere possint. De profundis clamaui ad te dñe: dñe exaudi vocem meã. Nominis venerandi repetitio/precãdi adauget affectũ. Mouetur enĩ desideriũ/si nomẽ quod diligitur replicatur. Uidetur hic qui loquitur/quandã exauditionis causam pretendere: cum se insinuat clamasse: vt quasi iure debeat exaudiri: qui diu insistit clamori. Hanc et apostoli causam dño dedisse leguntur: cũ chananea rogante dixerunt. Dimitte eam/quia clamat post nos. Ideo nãq; a dño exaudiri meruit: quia prima dñi responsione repulsa/clamare nequaq; cessauit. Fide quippe et dilectione accensa/a clamore nõ antea destitit: q̃ optatã filie salutem acquisiuit.

Gen.xviij.

Gen.xxxij.

B

Spem in carne ponere non debem⁹.

Oratio debet esse pseuerãs.

Matt.xi.

Uiolẽtia est celis inferẽda.

C

Mat.xv.

Fiant aures tue intendentes in vocem deprecationis mee.

¶ Ascendens iste maius aliquid rogare aggreditur: et in ipsa etiam sua oratione ascendit: cum hoc adeo expostulat/vt quasi quodãmodo aures inclinãs orationi sue deus intendat: ne forte sit mora in exauditione: si longe sint aures ab oratiõe. Uidetur enim quendã diuine miserationis precipuũ precari affectũ: cum rogat eũ quodãmodo ad audiendũ affectari: vt cum vocẽ velit audire supplicantis: opus non differat exercere miserentis: humane in hoc sequens locutionis modũ: quasi huiusmodi deus affectione indigeat: quẽ non effugit cogitatio: non latet voluntas: dum ei nec intentio silet: nec desideriũ tacet. Nam dum potens quilibet supplicantẽ aliquẽ audire negligit: quasi p̃mo aditu repulsus/exaudiri qui supplicat diffidit. Si vero qui rogat/primo libenter audire ceperit: et alijs postpositis negocijs/verbis solũmodo rogantis intendere: continuo ille qui rogaturus aduenit/quandã cõcipit impetrandi fiduciã: et ipsa quodãmodo spe animatus: suam liberius proloquitur causam. Magnum quippe bone voluntatis sue domin⁹ illi dedit indicium: cũ loquenti se prebuit incunctanter intentum. Sic et nos cum dari nobis veniam a deo querimus: et celestis gratie vitalia dona conferri: si nobis deum presentem aliquibus suauitatis et dulcedinis sue senserimus indicijs: ad ipsius desideriũ studiosius animamur: super his que cupimus/adipiscendis aliquatenus certiores effecti: cum ille quẽ anima nostra desiderat: desiderantibus nobis per misericordiam appropinquat. Ascendẽs igitur iste qui ad illius incorruptibilis celsitudinem mentem leuare proposuit: aures dei deprecationi sue intentas deposcit: vt quia oratio sua ad deũ per recte studium intentionis dirigitur/circa eum quẽ rogat: velociter exaudiatur. Ascendenti autem et prouecto viro: a domino per prophetã dicit: Adhuc loquente te dicam: ecce assum. Inter orationẽ et deprecationem hoc interest: quia oratio pro virtute perseuerãtie: deprecatio vero fit p peccatorũ impunitate. Ideo qui ad celsitudinis arcem ascendere contẽdit: dicit. Fiant aures tue intendentes in vocem deprecationis mee. Deprecatur enim deum vt peccatorũ suorũ obliuiscatur/vt pater esse velit: non iudex. Ideoq; subiungit dicens.

D

E

Oro et deprecatio differũt.

Si iniquitates obseruaueris domine: domine quis sustinebit?

¶ Nomen repetit/vt affectũ excitet. Iniquitatẽ deus obseruaret: si peccatoribus veniam negaret. Si solũmodo ostenderet seueritatẽ: nõ etiã adhiberet pietatẽ. Quod si faceret/nemo eterne gloriam felicitatis expectaret: nemo ad patiendũ iusti examinis penã sufficeret. Omnes enim peccauerunt (vt ait apls) et egent gratia † dei. Uerum quia penitentibus ex corde ignoscit: et peccatore cõuerso omniũ iniquitatũ eius obliuiscitur: quis iam de misericordia dubitet? Quis iã de venia desperet? Hec eteni per prophetã dñs pollicetur dicens. Ego sum: ego sum qui deleo vt nebulã iniquitates tuas: vt iustificeris. Attẽde qualiter peccati cõfessio peccata oblitteret: que iustificat iniquũ: tollit a deo memoriã peccatorũ. Confiteamur vt deleãtur nostra peccata: nec post cõfessionem ad ea reuertamur: sed iuxta aplm/in anteriora nos extẽdẽtes: que retro sunt obliuiscamur. Non gestiam⁹ reuerti in egyptũ: aut sedere super ollas carniũ: nec simus cõcupiscentes malorum: nec idola mentis veneremur: nec deũ tẽtemus: nec in deserto mũdi huius murmuremus. Cõfiteamur de preteritis peccatis nos accusantes: confiteamur de peccatorũ indulgentia deũ laudantes. Est nãq; confessio peccati: et confessio laudis. Si enim cõfessio laudis nõ esset: saluator noster nequaq; dixisset: Confiteor tibi pater celi et terre. Nã quomodo pctm̃ confiteretur: qui peccatũ nõ fecit? Precedat itaq; confessio/vt laudatio sequatur: sicut scriptum est. Rectos decet collaudatio. Habemus enĩ pontificẽ qui possit cõpati infirmitatibus nostris. de quo et aperte sequitur.

Rom.iij.

† al. glia.

Esa.xliiij

F

Phil.iij.

Confessio est et pcti et laudis.

Ps.xxxij

Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te domine.

¶ Quis est ppitiatio nisi Christ⁹ Jesus/qui se obtulit sacrificiũ deo/vt nos redimeret ab omni iniqtate/et mũdaret sibi populũ acceptabilẽ/sectatorẽ bonorũ operũ? denique Joannes ait. Ipse est ppitiatio pro peccatis nostris. Qui est apud deũ: quia sedet ad dexterã dei: sicut dicit propheta. Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis:

Hebre.ix.

j. Joan.ij

Ps.cix.

G

donec ponā inimicos tuos: scabellū pedū tuorum. Apostolus quoq; perhibet: q ad dexteram patris sedens pro nobis interpellet. [Et propter legē tuā sustinui te dñe.] Lex dei misericordia est: qua peccantibus veniā contulit: reuertētibus eterne vite aditū patefecit. Hanc legē pro crucifixorib⁹ suis patrē exorans Christus impleuit: hanc nobis tenendā verus magister indixit. Ait eni. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui vos oderūt: et orate pro persequētibus et calūniātibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in celis est. In quo profecto ostendit: quia filij dei aliter esse non possumus: nisi misericordie legē seruantes/inimicos diligamus. Hāc etiam nobis Paulus tenendā insinuat: cū ait. Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto/vos qui spūales estis/huiusmodi instruite in spū lenitatis: considerans teipsum: ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legē Christi. Quis autē portat alterius onera: nisi qui charitatē habet? Qui eni veraciter diligit/lesus non ledit: cōtumelijs vicē nō reddit: detrahētibus sibi non detrahit: qui eū oderūt/non odit. Scriptum nanq; est: Charitas patiens est: benigna est. Patiēs quidē vt aliena mala toleret: benigna vero vt ipsos etiā quos portat amet. Qui ergo illata mala equanimiter tolerat: quasi infirmi fratris onera portat. Hec est lex misericordie: p quā perpetuā euadere damnationē confidimus: per quā etiā saluatorē dñm nostrum Jesum Christū expectamus. Qui si (vt supra dictum est) iniquitates obseruaret/nemo sustinere sufficeret. Sustinem⁹ autē eum propter legem suā/qui peccantibus in nos idcirco dimittimus: vt peccatorū nostrorū ab eo veniam percipiamus. Hinc nanq; per semetipsam veritas ait: Dimittite: et dimittetur vobis.

Luce.vj. — Filij dei esse nō possunt q inimicos non diligunt. — Gal.vj. — j.cor.xiij. Charitas est patiēs et benigna. — H — Luce.ix.

Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit anima mea in domino.

¶ Vide perfecte charitatis ordinem. Ascendens iste et in amore diuino proficiens/qui fide et dilectione introrsus accenditur/desiderio ad eterna erigit. Spe ad summa leuatur: proximorū non negligit curā: non postponit salutem: ad eos inter ipsa diuine gaudia contēplationis cōuertitur: et vt gradibus eisdē ad deum accedant hortatur/eis nimirum exemplū se proponens: vt si infirmitate aliqua impediātur a desiderio proficiētis: iā et peruenientis promoueātur exēplo. Ideoq; ait. [Sustinuit aīa mea in verbo.] Nolite diffidere/nolite dubitare: ponite corda vestra in virtute eius: quia sustinuit aīa mea in verbo eius. Qui manet in verbo: non fraudatur a regno. Aliter nāq; fructum facere non possumus: nisi in eo maneamus. Ideoq; ait: Manete in me/et ego in vobis. Ubi enim manendū nisi in ipso? Deficient domus: palatia corruent: destruētur ciuitates: ab imis sedibus turres euciētur. Postremo celū et terra transibunt: verbū autē dñi manet ineternū. Maneamus ergo in eo qui manet ineternū. Non sequamur vanitatem/deserētes veritatē: nec contristemur sicut ceteri qui spem non habent: sed sustineamus eum. Et si morā fecerit/expectemus: ne contingat nobis quod per prophetā dicitur. Ve his qui perdiderūt sustinentiā. vnde et subditur. [Sperauit aīa mea in dño.] Quicūq; mundane aduersitatis fract⁹ molestijs: diabolice tentationis infestatione deiectus: a spe celestiū promissionū deciderit/sustinentie quā prius habuerat mercedē amittit. Qui vero sustinebit/magnā reportabit remunerationē. Fidelis eni dñs in oibus vijs suis. Promisit in hac vita penitentibus veniā. Manifestum est ergo quia sicut confitētibus remissionē tribuit peccatorū: ita a spe non decidētibus dabit regnū celorum. Ideo qui in verbo eius sustinuit: in dño sperare se dicit. Sicut enim maledictus homo qui confidit in homine: ita et beatus cuius est nomen dñi spes eius: et non respexit in vanitates et insanias falsas.

Joan.xv. — Eccle.ij. — I — Ps.cxliiij. — Hie.xvij. — Ps.xxxix.

A custodia matutina vsq; ad noctem: speret israel in domino.

¶ Si ad litterā hoc accipiamus: dehortari nos potius q̄ monere videtur. Quis eni tā pusillanimis/vt vna tā die speret in dño? Ubi iam erit illa Pauli sentētia qua ait: Si autē quod nō videmus/speramus: per patientiā expectamus? Et parua vnius diei patiētia: et q̄ breuis expectatio? Sed vt hunc locū melius intelligamus/ad vicesimi primi psalmi titulū curram⁹. Intitulatur eni pro assumptiōe matutina. Que est assumptio matutina: nisi resurrectio deo mane facta? Ibi nempe et custodia facta fuit/ad hoc vsq; prorūpente iudaice cecitate perfidie/vt quē viderant mortuū/crediderāt non resurrecturum. Et ne eum discipuli nocte raperent: custodibus sepulchrū munierūt. Alia translatio habet a vigilia matutina: per qd aptius ipsa dñi resurrectio exprimitur. Qui eni dormiuit i morte: vigilauit in resurrectione. Ideoq; dicit: Ego dormiui/et soporatus sum/et resurrexi. Et iterū: Vigilaui: et fact⁹ sum sicut passer solitarius in tecto. Hec itaq; resurrectio spei nostre fundamētū est: q illuc nos peruēturos speramus/quo caput nostrū precessisse cognoscimus. Multos enim ante hanc resurrectionē legimus resuscitatos: et tamen dicit aplus: quia primitie dormientiū Christ⁹. Joānes quoq; pmogenitū mortuorum eū nominat. Quotquot enim ante eū resurrexerūt: iterū mortui sunt: Christ⁹ vero resurgens a mortuis/iā non moritur. Christi ergo resurrectio spei nostre fundamentū est: quia in illa vita resurrecturos nos credimus: in qua nos cum eo victuros sine fine speramus. Nec debet iam homo de resurrectionis veritate ambigere: cum sciat verum hominē Christū a mortuis resurrexisse. Ad hoc enim mortuus est vt viueremus: accepit a nobis vt offerret pro nobis. Moriendo itaq; mortē destruxit: resurgendo vite aditū nobis patefecit. Hinc est q eidē ecclesia dicit: Notas mihi fecisti vias vite. Ante aduētum quippe eius/vite via omnibus ignota fuerat: tendentibus cunctis ad mortē/et ad inferos descendētibus etiā electis: donec ille veniret qui et impios ad iustificationem/et mortuos vocaret ad vitam: veram fidē astruens mortis et resurrectiōis sue indicijs/et doctrine noue nos formans institutis: per q̄ nimirū et mortē possemus euadere: et in nouitate vite per adiunctā spūsancti gratiam ambulare. Possum⁹ quoq; per custodiā matutinā ipsa fidei nostre rudimenta accipere: vt a tēpore accepti baptismatis: post illustrationem gratie salutaris: intentionem suā vnusquisq; ad eum dirigat: et spem suā in eo singulariter ponat. Quasi eni matutinā lucem recipit anima: cū tenebris infidelitatis expulsis: et vitiorū detersa caligine: et emūdatis peccatorū maculis per lauacrum regenerationis: paulatim incipit deū agnoscere: et in lumine iocūdari cognitionis diuine. Est eni lumen cognitio dei: de qua scriptum est: Illuminate vobis lumen cognitionis. Magnū lumen/qd tenebras cordis euacuat: mētis oculos purgat: animos erigit: corda accēdit: et docet semitas iustitie: desiderium virtutis adauget. Magnum lumen/per quod vitamus offendicula: precipitia precauemus: euadimus pericula: pertrāsimus laqueos: non timemus prospera: sustinemus aduersa: respuimus errorem: sequimur veritatem. Quis non desideret hoc illuminari lumine? Quis non hoc fulgore illustrari exoptet? Hinc est q propheta nos admonet dicens. Accedite ad eum/et illuminamini. Qui accedit per fidē/illuminatur per cognitionē. Statim autē post illuminationem/gratie spem sequi oportet. Hoc eni monet qui dicit [A custodia matutina vsq; ad noctē speret israel in domino.] Que est hec custodia: nunquid auri vel argentienum moniliū vel lapidū preciosorū: num vestium vel pecuniarū? Nonne hec sunt que mergūt hominē in interitum? Sed est his multo preciosius quod illuminatū custodiri oporteat. Dicit eni propheta: Judicia dñi vera/iustificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multū. Deniq; de sapiētia dictum est: quia est preciosior cunctis opibus: et oia que desiderantur/huic nō valent cōparari. He sunt ergo diuitie quas custodire debet qui de nocte ad matutinū peruenit. multo preciosiores terrenis/et tēporalib⁹ meliores: quas nec ignis exurere: nec tinea comedere: nec predo potest auferre. Hec etiā mihi videtur propheta sensisse cū in precedētibus quereret: In quo corrigit adolescētior viam suā? Ne si hoc sine discussione assereret/videretur quod adiunctū est: magis ex pcipitatione platū: q̄ ex iudicio diffinitū. Et vt consilium eo salubrius crederetur: quo propensiori meditatione examinatū videretur: secutus adiunxit. In custodiendo sermones tuos. Conuersus autem ad deum/ad interrogata respōdet: vt diuine pietatis remediū crederetur/qd esset inuentū non presum-

K — Ps.iij. — Psal.c. — Christ⁹ est primitie dormientium. — Rom.vj. — L — Ps.xv. — Custodia matutina p quo accipitur. — Ps.xxxiij. — M — Ps.xviij. — Prouer.iij. — Ps.cxviij. — Ibidem.

B

ptione humana/sed inspiratiōe diuina. Hic Hieremias ait: Bonum est viro cum portauerit iugū ab adolescentia sua. Sedebit solitarius/ꝛ tacebit. Iugum est verbū dei/mētis nr̄e collo impositū: vt nec alta ceruice aut nutibus procedamus oculoꝝ: nec de accepta qualibet gratia infleмur: nec extollamus in altum cornu nostrū: nec aduersus deū iniquitatē loquamur: sed in oibus sicut dei ministros nosmetipsos exhibentes/alas nostras humiliemus: et iuxta aplm̄: Imitatores dei sicut filij charissimi existamus. Portandū autē hoc iugum ab adolescentia: vt iuuētutis annos cōgrua discipline correctione vnusquisqꝫ preueniat: ne si post decurse iuuētutis annos iugū tulerit: suoꝝ stimuletur rememoratione peccatorū: et erroris vsu et peccandi cōsuetudine exagitetur: ꝛ nouis semp insurgētibus prelijs: eos in seipso sentiat impugnationū tumultus: per quos quotidie aut victor existat: aut victus. Nam si ab ipsis adolescentie primordijs ceruicem verbi iugo subdiderit: oibus in seipso rite compositis in pace sedebit. Sedebit quidē aīc carnē subijciens: et de tribunali rationis quasi de iudiciaria sede oibus internis motibus velut quibusdā ciuib⁹ edicta proponēs. Sedebit inquā nullū metuēs hostē: nullā sentiens impugnationē. Stare nāqꝫ pugnantis est: sedere vero feriati. Sedebit quoqꝫ solitarius: id est ab omni carnaliū desideriorū tumultu remotus. De hac solitudine Dauid dicit: Elongaui fugiens/et mansi in solitudine. Neqꝫ enim rex potentissim⁹ qui tot milibus populorū preerat: in solitudine habitabat. Habitabat autē in solitudine cordis sui: in qua nullos hostiū spūalium impetus: nullos peruersarum cogitationum strepitus: nullos pateretur clamoris iniqui tumultus. Qui vero solitarius sedet/tacet: intelligēs melius esse silere/ꝙ loqui incaute. Hinc etenim scriptū est: Homo sapiens tacebit vsqꝫ ad tēp⁹. Pri⁹ nāqꝫ oportet discere ꝙ docere. Ideo dictū est. Audi israel. Neqꝫ enim pri⁹ dixit loquere/sed audi. Sed ꝓphete dictum est a domino: Fili hominis/sta super pedes tuos: et audi quecūqꝫ loquor ad te. Qui audit: tacet. Tacet ergo qui ī lege dei meditatur die ac nocte: et audit quid loquatur in eo dn̄s deus: qui loquitur pacem in eos qui cōuertūtur ad cor. Restat ergo vt dicamus quid sit ꝙ vsqꝫ ad noctē sperandum in dn̄o dicit. Quis dubitat noctē finē esse diei? Sic ꝛ vnicuiqꝫ homini finis istius vite mors sua est. Potest quoqꝫ per noctem intelligi illa extremi iudicij dies: quā ꝓpheta diē nominat tenebrarū et caliginis: in qua ad celeste regnū vocantur electi: vbi iam spes eorum terminabitur: receptis oibus que in hac vita sperauerunt: et ad laudē dei concinentibus sanctis: Sicut audiuimus/sic vidimus in ciuitate dn̄i virtutum. Qđ enim videt quis/quid sperat? Sperauimus ergo in hac vita: vt qđ hic in spe concipimus: ibi in re habeamus.

Threni. iij. — Iugū portare debem⁹ ab adolescentia. — Ephe. v. — Ps̄. liiij. — Dauid cū rex eēt q̄liter i solitudine manere potuit? — B — prouer. xj. — Ezech. ij. — p̄. lxxxiiij. — ps. xlvij.

Quia apud dominum misericordia: et copiosa apud eum redemptio.

C

¶ Cōmendat nobis dei charitatē/ vt nos ad sperandū hortetur. Ex hoc enim vsqꝫ ad noctē speram⁹: qꝛ eū misericordē credim⁹: longanimē scim⁹. Unde nō incōgrue per quēdā sapientē dictum est: Tribularer: si nō scirem mias tuas dn̄e. Tribulationi quippe cordis nostri remediū miserationis diuine occurrit: ꝛ contra differētis malum/firmissime spei adhibet cōsolationē: ꝓmissionū diuinarū certa nobis ꝓponens exempla: quibus peccantiū salutē se malle asserit ꝙ perditionē. Quorūdā quoqꝫ correctionem ad animū reducēs: quos etsi a statu rectitudinis error subiuit: cōditoris tamē gratia in meli⁹ reformauit. Ecce grauiū delictoꝝ mole obrutus: ꝛ de meritoꝝ qualitate diffisus: aspicio zaccheū: intueor mariā: considero petrum: perpendo latronē: in quibus miserationis diuine splendor apparuit: atqꝫ per eos spem venie peccātib⁹ dedit. He sunt inestimabilis miseratiōis dei diuitie: humano quidē generi secūlis abscōdite: nouissimis vero tēporibus ꝑ mediatorē dei ꝛ hoīm declarate. Que ꝓ sui immēsitate adeo incōprehēsibiles sunt: vt in explanatiōe eoꝝ manus torpeat: fatiscāt ingenia: eloquētie cōticescāt. Superāt eni sensum: sermonē trāscendūt: intellectū excedūt. Quis enim digne enarrare sufficiat quante mie fuit/vnigenitū dei filiū de sinu patris ad publicum nostrū descēdere: carnem mortalem assumere: irrisiones pro nobis/vincula/flagella/crucē/mortēqꝫ tolerare? Quis cogitare valeat quāte fuerit gr̄e/ouem pditam querere: quesitā inuenire: inuentā in humeris portare? Quis exponere queat/quāte fuerit miserationis/sacratissima preciosi sanguinis effusione gen⁹ humanū redimere: et sacrosanctū viuifici corporis et sanguinis sui mysteriū membris suis tribuere? cuius perceptione corpus suū (quod est ecclesia) pascitur et potatur/abluitur et sanctificatur. Ideo et plenitudo tēporis tempus gratie noiatur. in quo iuxta Pauli vocē/ Apparuit gratia saluatoris nostri dei oibus hoibus/erudiēs nos: vt abnegantes impietatē et secularia desideria/sobrie ꝛ iuste et pie viuamus in hoc seculo. Et iterū: Apparuit benignitas et humanitas saluatoris nostri. nō ex operibus iustitie que fecimus nos: sed ꝯm suam misericordiā saluos nos fecit. Hinc per Zachariā prophetam dicit: In die illa erit fons patens domus Dauid inhabitantibus hierusalē in ablutione pctōꝝ et mēstruate. Quis est iste fons nisi vnigenitus dei filius? de quo per ꝓphetā deo dicitur. Apud te est fons vite. Qui nimirum tunc patēs extitit: quādo in mūdo visibilis apparēs/pro liberatione nostra carnē suscepit. Qui etiā domus Dauid dictus est: quia ex semine Dauid ꝯm carnē natus est. Hierusalem vero visio pacis interpretatur. Hi ergo hierusalem inhabitāt: qui ad amorē celestiū mentē leuāt. Peccator vero et menstruata est: vel is qui delinquit in opere: vel mens que labit in prauā cogitatione. Menstruata nāqꝫ mulier ita in seipsa polluitur: vt aliena carne minime tāgatur. Quasi ergo mēstruata illa est anima: q̄ etsi in praui operis effectum non ducit: in immundarū tamē cogitationū delectatione versatur. Quia igitur iā patet nobis fons misericordie redēptor noster/toto hunc pectore hauriamus: vt extinguere sitim carnaliū desideriorū valeamus. Lauemus in eo maculas criminū: notas diluamus carnaliū cogitationū. Et qui fontem misericordie/si clausus esset/querere debuimus: saltem apertū et patentē non negligamus. Sperādum nāqꝫ nobis est: qꝛ ibi penitentie nostre locus non deerit: vbi innumerabilium hominū compunctio locum inuenit. Ad hoc enim patet vt lauet: ad hoc fluit vt letificet: ad hoc redundat vt purget. Nam subditur.

Peccatorū exēplaria ad se ꝯuertēdū. — Mia dei est ineffabilis. — D — ad Tit. ij. — ad Tit. iij — Zach. xiij — Filius dei dicit fons patens. — ps. xxxv. — E

Et ipse redimet israel ex oibus iniq̄tatib⁹ ei⁹.

¶ Restat igitur vt israel efficiamur: et omnē transcendentes creaturā: in eum qui oīa creauit/mētis aciem dirigamus. Disponamus ascensiones in corde nostro: et ꝑ eas ad conditorem angelorū puro et simplici intellectu ascēdamus. Quid eni tam suaue et tam iocundū ꝙ mentis oculis et cordis desiderio contēplari deū/ atqꝫ eius suauissimā degustare dulcedinē: dulcissimamqꝫ sentire suauitatē? Adest nobis gloria redēptoris nostri: q̄ nos a terrenis ad celestia erigat: oculos cordis nostri ad videndum solem iustitie aperiat: ac per hoc ex oibus nos iniquitatibus nostris redimat. Qui viuit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

F

¶ Prologus sexti psalmi penitentialis.

De psalmi cētesimi quadragesimi secūdi titulo/iuxta quod pietas diuina cōtulerit locuturus/prius volo modos aperire ꝓphetie: quatenus dū eius diuersitas ostēditur: eius et intelligentia facilius acquiratur. Sciēdum nanqꝫ est: quia prophetia tribus modis fit: videlicet verbis/factis/somnijs. Quicūqꝫ enim propheta futura innotuit/ aut verbis/ aut factis/aut somnijs prophetauit. Uerbis nāqꝫ futura predixit Esaias cū ait: Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filiū: et vocabitur nomen eius emanuel. Somnijs vero nabuchodonosor futura preuidit: que spiritu sācto Daniel repletus enodauit. Factis Abrahā futura nunciauit: quā dovnicū filiū suū ad sacrificia obtulit. Quē nimirū/ quē in hoc opere designat: nisi eū qui proprio filio suo nō pepercit: sed pro nobis oibus tradidit illū? Ipsa eni antiquorū patrū gesta nobis prophetie sunt: qui dum aliud agunt/et aliud innuunt: occulta nobis quasi per opertis linguā produnt. Quod hoc in loco euidenter ostēditur: cū Absalon facta ad memoriā reducitur. Absalon nāqꝫ patrē persequēs/ad hoc vsqꝫ liuore feralis prorupit insanie: vt in seipso destrueret iura nature. Quē eni naturaliter amare debuerat vt patrē: eū inhumane persequeꝛ

Prophetia tripliciter fit. — Esa. vij. — Ro. viij. — ij. re. xviij.

G

Absalon interptat pax pris: et populū iudaicum signat.

Ps. xvij.

batur vt hostē. Absalon autē pax patris interpretatur:
non q̄ ei pax vlla cum patre fuerit: sed quia quāte pacis
et patientie extitit: in eius peruersitate pater ostendit.
Quis autē per Absalon nisi iudaicus populus: quis ve
ro per Dauid nisi redēptor noster signatur? Hinc nanq
per prophetā veritas ait: Filij alieni mentiti sunt mihi:
filij alieni inueterati sunt. Deniq ipse est fili⁹ senior: qui
adolescētioris inuentioni inuidens et saluti/domum re
nuit intrare ecclesie. Qui profecto canticū non cantat le
titie: nec cōcinentiū admiscetur choris: et annulo carēs
fidei/nec stola imortalitatis induitur: nec vituli sagina
ti alimento satiatur. Qui etiā hedū querit: quia agnum
qui tollit pctā mūdi/nō sequitur: et ideo inter hedos in
iudicio statuitur: nec ad cenam nuptiarū eius vocatur.
Patrē ergo Absalon psecutus est: quia iudaicus popu
lus dn̄i monita salutis respuit: in propria veniente dei fi
liū recipere recusauit. In tm̄ aūt vesanie sue extendere
conatus est rabiē: vt suū occidere presumeret creatorē.
In quo nimirū facto patiētia Christi declarata est: qui
non solū eis malū pro malo non reddidit: verūetiam ad

Lu. xxiij.

j. Pet. ij.

mortē ductus pro eis orauit dicēs: Pater ignosce illis:
quia nesciunt quid faciunt. Unde et apl̄us admonet di
cens: Christus pro nobis passus est/relinquēs nobis ex
emplū: vt sequamur vestigia eius. Qui peccatū nō fecit:
nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cū malediceret/
non maledicebat: cū pateretur/non cōminabatur. Orat
autē caput in hoc psalmo pro membris: Christus pro ec
clesia: virtus pro infirmitate. Orat quippe vt non seuere
iudicētur: sed misericorditer exaudiātur. Persequitur

H

etiā hoc tēpore schismaticus corpus Christi: impugnat
hereticus ecclesiā: vnitatē infidelis perturbat. Sed cla
mat ad deum ecclesia/ capiti suo Christo in vnitate spi
ritus coniuncta. Que etsi omni tēpore ad deum clamat:
precipue tamen in tribulatione se ad orandum excitat.
vnde et dicit: In die tribulationis mee clamaui ad te.
Sed videamus quid dicat.

¶ Explanatio septimi psalmi penitentialis.

Domine exaudi orationē meam/ aurib⁹ percipe obsecrationē meam in veritate tua: exaudi me in tua iustitia.

¶ Sancta vniuersalis ecclesia s̄m digniorem partē sui
in spe celestiū premiorū roborata: sicut in electis habet
quod conseruari desideret: ita in infirmis inuenit quod
sibi dimitti exoret: sciēs oēs diuino egere auxilio: quos
infelicis vite conditio angustat: cū et iustus inter peri
cula securus esse nō valeat: et peccātem non nisi sola gra
tia diuine miserationis absoluat. Utrobiq ergo pauí
da/vtrobiq suspecta/ et pro currentibus orat vt perue

Oratio et obsecratio differētiā habēt.

niant: et pro regressis obsecrat vt currant. Inter oratio
nem autē et obsecrationē hoc interest: q̄ oratio pro per
seuerantia virtutū: obsecratio vero fit pro indulgentia
peccatorū. Orat ergo caput vel ecclesia: vt et bene operā
tes in iustitia roborent. In eo vero quod ait: [Auribus

I

percipe obsecrationē meā:] delinquentiū designat debi
litatē: qui ad similitudinē egrotantiū quadā oīpotētis
medici indigent condescēsione/cum se non valeat ad eū
peccator leuare. Uel auribus percipe .i. obsecrationib⁹

Esa. xlv.

intende. Hoc nāq per prophetā pollicetur dicens: Con
uertimini ad me: et ego cōuertar ad vos. Unde et subdi
tur: [In veritate tua] In hoc enī vera apparet promis
sio: quia cōuerso tribuitur remissio peccatorū: iuxta qd̄

Psal. l.

scriptum est: Iustificeris in sermonibus tuis: et vincas
cum iudicaris. [Exaudi me in tua iustitia.] Qui gloria
tur in se/non exauditur. Non exaudiunt illi qui ignorā
tes dei iustitiā/ et suā volentes statuere/iustitie dei non

Lu. xviij.

sunt subiecti. Deniq phariseus iustitiā suam in templo
statuere voluit: et ideo a dn̄o reprobat⁹ fuit. Gloriemur
ergo in iustitia dei/si exaudiri querimus: vt nos cū pro
pheta dicere possim⁹. [Exaudi me ī tua iustitia.] Quis
autem gloriatur in iustitia dei: nisi qui nihil boni suis
meritis tribuit: et iustū esse quicquid aduersi tolerat sen
tit? Gloriabatur Paulus in infirmitatibus suis: nihil
boni nō accepi se habere testabatur: humilitatis nobis

j. Cor. i.

exēpla pponens erat: vt qui gloriatur/in dn̄o glorie.

Et nō intres in iudiciū cum seruo tuo: quia nō iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuens.

K

¶ Qui contra cōditoris flagella murmurat: quasi cum
eo in iudicium intrat. Dei nāq accusat iudicium: qui se

Murmuratores dicunt intrare in iudicium cum deo.

estimat iniuste percussum. Et quasi cum deo in iudicio
contendit: qui inter flagella innocentē se ostendit. Hinc
etenim dn̄s ad beatum Iob loquitur, dicens: Nunquid
qui contendit cum deo/ tam facile conquiescit? Utiq
qui arguit deum: debet et respondere illi. Tunc beatus

Iob. xxxix.

Iob quasi deū arguit: cū de percussione sua an fuerit iu
sta dubitauit. Nullius quippe delicti sibi cōscius: iniu
ste se percussum credidit: quia merita sibi augeri ex per
cussione nesciuit. Sed qui multa de operatiōe sua locu
tus: audita sanctorum vita tacuit: quasi cum deo cōten
dēs facile cōquieuit. Uel certe ille cū deo in iudiciū in
greditur: qui cum orauerit/murmurat si nō exauditur.

Hiere. ij.

Esa. lviij.

Quibus dicitur. An vultis mecum iudicio contēdere?
Quasi enī iudicio contendebāt: qui dicebant. Quare ie
iunauimus: et nō aspexisti? Humiliauim⁹ aīas nostras:
et nescisti? Siquidē stultū est ab oratione deficere: si de⁹
differat cum rogatur exaudire. Et iniquū arguere con
ditorē/si effectus non sequitur orationē: presertim cum

Dn̄s irat⁹ sepe concedit impatientibus qd̄ petūt.

quid oremus sicut oportet nesciamus. Nonnullis quip
pe impatiētibus dn̄s quod petebāt sepe cōcessit iratus:
sicut ecōtra apostolo negauit propitius. Dedit enī regē
petētibus s̄m desideria cordis eorū: dedit etiā postulan
ti diabolo: vt Iob simplicē et rectū et timētem deū ten
taret. Malignos spūs exaudiuit: et in porcorū gregem
demonū concessit legionem intrare. Non igitur pro ma
gno quis habeat si fuerit exauditus: cum aliquid petat
quod non impetrare plus prosit. Quod si postulata non
obtinet: nō se abijciat/aut de diuina erga se miseratiōe

L

desperet: cū forte ea peteret quibus acceptis vel affliga
tur atrocius: vel inutilius prosperetur. Scriptum quip

Prouer. j

pe est: Auersio paruulorū interficiet eos: et prosperitas
stultorū perdet eos. [Quia non iustificabitur in conspe
ctu tuo oīs viuens.] Scio multos in conspectu hominū
iustos videri: et ad spem celestiū promissorū euectos in
nocenter inmūdo viuere: qui etsi nō delinquāt in opere:
labūtur tamē aliquādo vana aut peruersa cogitatione.
Cuius enī mentē cogitationes vane non laniant? cuius
cor tentationes non vexant? cuius animū desiderij car
nis non turbant? Non ergo in cōspectu dei iustificatur
qui corde delinquit: quod intuetur deus.

Quia persecutus est inimicus animā meā: humiliauit in terra vitam meam.

Diabolus est generis humani inimic⁹.

¶ Quis sit generis humani inimicus: ostēdit qui para
bolā zizaniorū exponēs ait. Inimicus aūt diabolus est.
Et apostolus Petrus ait: Inimicus vester diabolus
tanq̄ leo rugiens circuit: querēs quē deuoret. Ipse enī

Mat. xiij.

j. Pet. v.

est qui aīas persequitur: qui mortē inferre perpetuā mo
litur. Ipse est inquā qui incautos decipit: et in via huí⁹
vite gradientibus laqueos tendit. Ideo propheta ait:

Ps. cxxxix.

Iob. xviij

In via hac qua ambulabā/absconderunt laqueū mihi.
Rursum de eo scriptū est: Abscōdita est in terra pedica
eius: et decipula illius super semitas. Dū enim humane

M

saluti inuidens perdere innocētem appetit: prius ei ali
quid quod libeat ostendit. Quod dū appetere incautus
nititur: occulto peccati mucrone transuerberat. Quasi
ergo in terra pedica absconditur: dum in terrenis cōmo
dis pctm̄ occultatur. Decipula quoq ab antiquo hoste
super semitā ponitur: cum in actione huius mūdi quam
mens appetit: peccati laqueus paratur. Ita nāq in ter
ra decipula ponitur: vt exposita esca ipsa non videatur.
Sic nimirū sic antiquus hostis dū subuertere aliquē cu
pit/quasi escā in muscipula/lucrū in culpa ponit. Ad qd̄
dū auiditatis amore viator inhiat: ex improuiso eū pec
cati laqueus suffocat. Quis huius hostis versutias non

Diabolus sola interiora appetit

metuat: qui tanto est perniciosior/quāto occultior? Nō
enim que extra nos sunt auferre nititur: sed diripere the
sauros interiores conatur. Nulla sibi temporaliū bono
rum cupiditas: nulla diuitiarū ambitio: nullū dignita
tis desideriū. sola interiora appetit: solas virtutes diri
pit: solam animā occidit. Et si aliquando exteriora tetī
gerit: non ea aufert vt habeat: sed vt ea auferēdo animū
euertat. Nouim⁹ quomodo multos quotidie fraudib⁹
suis occupet: quomodo vestimētis gratie expoliet: dece
ptos virtutū priuet ornatu: diuitijs opum defraudet: il
uorib⁹ infuscet tentationū: vulneribus peccatorū trāsfi

A

gat. Hec est nãq; peruersitatis eius intentio: vt omnes noceat: omnes deijciat. Deniq; quos in vijs dei ambulãtes viderit: et in proposito iustitie cognouerit fortiores: eos grauius persequitur: a statu rectitudinis subuertere conatur. Ideoq; ait. [Persecutus est inimicus animã meam: humiliauit in terra vitam meam.] Grauis persecutio. Qui ceperam amore celestium terrena relinquere: et contemptis diuitijs secularibus/in celis conuersari: iam impulsione diabolica cogor summa et eterna despicere: et de mundi huius prouidentia incerta cogitare. Terrenarum rerum curis aggrauor: carnalium voluptatum captus illecebris/ad ima deducor. Deprimit enim terrena habitatio sensum multa cogitantem. [Humiliauit in terra vitam meam.] Qui contemptis celestibus/ad ima solummodo appetenda deducitur: eius vita in terra humiliatur. Unde fit vt eo morti fiat proximus: quo a deo factus est per dissimilitudinem longinquus. Hinc nanq; apostolus ait. Qui volunt diuites fieri/incidunt in tentationem et in laqueum diaboli: et desideria multa inutilia: que mergunt homines in interitũ. Unde et apte subditur:

Sap.ix.

i.Timo.vj. Diuitem velle fieri periculosum est.

Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi. ⁊ anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum.

B

¶ Quid infelicius? Uiuebam olim deo: mortuus seculo: nũc ecõtrario mortuus deo/mũdo viuo. Quid est enĩ peccatũ nisi mors? Hinc eteni scriptũ est: Nõ est in morte qui memor sit tui. Et iterum: Intrauit mors per fenestras nostras. Mors nanq; est que animã a deo separat: sensuum internorũ intercludit officia: diuinã deturpat imaginẽ: lucis adimit claritatẽ. Deniq; qui in Christo morit: in sepulchro cõscientie tumulatur: ligatur concupiscentiarũ institis: a cõspectu dei proijcit: duritie operitur: lapide iniquitatis intus clauditur. De talib⁹ scriptum est: Prodijt quasi e adipe iniquitas eorũ. Hos tamen aliquando resuscitat Iesus: et sublato impenitudinis lapide/a tenebris ad lucem reuocat. Et cum pro eis ecclesia intercesserit/ p ministeriũ eos sacerdotũ absoluit. Uenit ipse ad monumẽtum: ad lachrymas ecclesie cõmouetur: iubet vt ad iustitiã resurgat/qui pridem in iniquitate iacuerat. Tantũmodo opus est vt per confessionẽ foras veniat: sentiat cordis dolorem: timeat iudicium dei: ab iniquitate recedat. Habet etiam in hoc prophete documẽtum. Nam subditur. [Anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatũ est cor meũ.] Penitentis viri spũs anxiatur/cum superna desiderans: carnis corruptione deprimitur. Cum eni terrene labis pondere pregrauatus: sustolli ad altiora nititur: ipso suo conamine fatigat⁹ lassatur. Sed eo enixius superiora desiderat: quo verius sarcinam agnoscit quã portat. Turbatur vero cor peccatoris in recordatione peccati: cum primum ceperit seipsum cognoscere: et q̃ longe a deo recesserit cogitare. Nec vacat qđ addidit: in me. Quasi enim extra se fuerat: qui spretis salubrib⁹ et eternis: de noxijs et tẽporalibus cogitabat: qui egritudinis sue molestias non sentiebat: qui se videre cũ cecus esset putabat. Sed eo in se redijt: quo seipm qualis fuerat recognouit. Scriptum nanq; est: Redite preuaricatores ad cor. Sed de filio prodigo narrauit dominus: quia cum distractis et profusis paternis bonis: vite celestis alimento egeret: in se reuersus sit. Non enim in se reuerteretur: nisi a se pri⁹ exisset. Ideoq; et pater eius ait: Hic filius meus mortuus fuerat/et reuixit: perierat/et inuentus est. Si ergo a patre a quo per inobedientiam discesseras / inueniri desideras: et deliciose in domo illius epulari: ad teipm statim reuertere: et discussis actibus tuis/vnde excideris recordare: vt eo magis mouearis ad penitentiam: quo incipies cognoscere quod amiseris: et pdere quod inueneris. Sequitur.

Ps.vj.

Hier.ix.

Ps.lxxv.

C

Esa.xlvj.

Peccator si a deo recipi desideret. ad seipm vt filius prodig⁹ reuerti debet.

Memor fui dierũ antiquorũ/ meditatus sum in omnibus operibus tuis: ⁊ in factis manuum tuarum meditabar.

¶ Felices antiqui dies: nihil tenebrarum: nihil caliginis preferẽtes. Quas diuinitatis illustrabat presentia: securitatis purgabat serenitas: letitie immensitas decorabat. Dies gaudiorũ et luminis: dies virtutũ et pacis: dies deliciarũ et suauitatis. Quos non perturbabat meror: non infestabat angustia: non obũbrabat infirmitas. Hos dies in paradiso habuit anima anteq̃ a statu rectitudinis per culpam caderet preuaricatiõis. sed eosdem tunc infeliciter perdidit: cum precepta cõditoris seruare contẽpsit. Potest quoq; intelligi per antiquos dies/ primorum parẽtum transgressio: per quã oculos eorum apertos testatur scriptura. Uel etiã illecebrosa isti⁹ mũdi prosperitas: fraudulenta quadã amenitate stultis arridẽs: cui maledicit iustus dicens: Pereat dies in qua natus sum. Sancti eteni viri mundi huius prospera magis q̃ aduersa metuẽtes: in ipsis successib⁹ suis seipsos discutiũt: et q̃ cito transeat mundane felicitatis fumus attendunt: reuoluentes quod scriptũ est: In die malorũ ne immemor sis bonorũ. Si quẽ vero in mundo prosperari viderint: et in gloria diuitiarũ suarum exultare: nõ culmen dignitatis eius cõsiderant: sed finem illius mẽte pertractãt: vt tanto obnoxius vera bona considerent: quãto apertius bona nõ esse que transeunt vident. Hinc nãq; Iob dicit: Ego vidi stultum firma radice: et maledixi pulchritudini eius statim. Qui enim in multitudine diuitiarũ suarum confidit: quasi in terra radicem firmauit. Sed vir sanctus eius maledicit pulchritudini: cum illius derogat prosperitati. [Meditat⁹ sum in omnibus operibus tuis.] Qui mundi huius diuitias fallaces esse agnouerit: et amore celestium cõtempserit terrena: meditatur in operibus bonis que vita hac trãscunte permaneant: et eterne vite premia ferant. Neq; enim tẽpore vtiliter viuitur: nisi ad comparandũ meritum quo in eternitate viuatur. Sequitur. [Et in factis manuum tuarum meditabar.] Loquitur propheta ad deũ. Opera manuum tuarum sunt celi. Et alibi. Celi enarrãt gloriam dei. Illi sunt celi qui enarrant gloriam dei: q̃ opus manuum dei dicuntur: quia diuinam in se nõ deformãt imaginem: charismatum non excludũt dona: anime speciem nõ demoliunt. Qui nihil boni sibi/ sed totũ gratie dei tribuunt/ scientes se nihil habere qđ non acceperũt. Hoc enim operatus est in eis / qui vasa misericordie fecit eos: qui illos ante mundi cõstitutionem in seipso elegit: vt in se non glorient: nec altum sapiant/sed timeant: nec dicant in abundantia sua: non mouebor ineternum. In his meditatur/qui de babylone reuersus/exempla eorum sibi ad imitandum proponens/ne deceptus conuersatione eorum qui terrena sapiunt/ in eadem que dimiserat relabatur: et fiat deterior erroris cõfusio: si post acceptũ aratrum ceperit retro aspicere: aut ad tollendã tunicam in domũ remeare. Eorum itaq; exemplo se ad bene operãdum excitat: cum eis absens corpore/mente cõuersatur. Gloriam ergo beatitudinis eterne quã receperunt aut recepturi sunt/attẽdit: vt eo magis ad opus bonum animetur: quo ceperit agnoscere quod egerunt: et sperare quod acceperunt.

D

Dies antiqui quid denotãt.

Iob.iij.

Eccli.xj.

Iob.v.

E

Ps.cj.

Ps.xviij.

Ps.xxix.

Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

¶ Non sufficit bene velle/nisi sequatur et facere. Ideo qui in operibus bonis meditatũ se dixerat: ⁊ in meditatione laudis sanctorũ immoratũ: secutus adiũxit. [Expandi manus meas ad te.] Hinc nãq; propheta nos admonet dicens: Leuemus corda nostra cum manibus ad deum. Quid est manus ad deum expandere/nisi operationẽ ad omnipotẽtem leuare? Deniq; ille manus suas contrahit: qui indigentibus nihil tribuit/qui vocẽ pauperis non exaudit. Hinc quidã sapiens admonet dicẽs: Non sit manus tua ad dandũ contracta/et ad accipiendum porrecta. Docuit ille manus expandere/qui dixit: Date eleemosynã: et ecce oĩa munda sunt vobis. Et propheta testatur dicens: In die tribulationis mee deũ exquisiui manibus meis. Quid est enim manib⁹ deum exquirere/nisi operibus sanctis saluatorẽ inuocare? Nec ociose additum est/ad te: quia sunt plerĩq; qui in eo qđ bene agunt: laudari ab hominibus appetũt. Hi manus suas ad deum expandunt/qui per opera sanctitatis nõ deum sed mundi gloriam querunt. De talibus dicit dominus: Amẽ dico vobis: receperũt mercedẽ suã. Expandamus ergo manus nostras ad deum / ne iustitiam nostram faciamus corã hominib⁹: nec cum fatuis virginibus lampades vacuas accipiamus: sed in vasis nostris oleum sumentes/venienti sponso occurramus: vt dicere cũ apostolo possimus: Gloria nostra hec est/testimoniũ

F

Threñ.iij

Pauperib⁹ non subuenientes dicũtur manus cõtractas habere.

Luce.xj.

Ps.lxxv.

Mat.vj.

ij.Cor.i.

G conscientie nostre. [Anima mea sicut terra sine aqua tibi.] Hoc est ꝓpter quod magis timoratus quisq; se ad bene operandū excitat/si se non extollat de meritis: si in se superbiam humane presumptionis extinguat: si nihil se esse reputet: si virtutis incremētum a conditore expectet. Ideoq; ait. [Anima mea sicut terra sine aqua tibi.] Quasi enim terra sine aqua: est anima sine gratia. Sicut enim terra que imbre non perfunditur: non vestitur herbis: non venustatur floribus: non abundat messe: sic anima gratia carens non operitur virtutibus: non cogitat de celestibus: non insistit vtilibus. Viciato nanq; in primo parēte libero arbitrio: iam nec velle quidem bonum possumus: nisi illius gratia adiuuemur: apud quē gressus hominis diriguntur. Scriptū quippe est: Preparatur voluntas a domino. Et dñs discipulis ait: Nō vos me elegistis: sed ego elegi vos. Et apostolus: Deus est (inquit) qui operatur in vobis et velle et perficere: ꝓ bona voluntate. Et iterum. Gratia dei saluati estis per fidem. Si ergo fidem sine gratia dei nemo habet: quis se facere fructū estimet sine adiutorio illius/qui ait: Posui vos vt eatis et fructū afferatis: et fructus vester maneat: Quicūq; enim plantet aut riget: incassum vox correptionis exterius perstrepit: nisi ille incrementum dederit: sine quo nihil possumus facere.

Margin: Jo.xv. / Phil.ij. / Ephe.j. / Jo.xv.

Velociter exaudi me dñe: defecit spūs meus.

Non incongrue a quodam sapiēte dictum est. Cupiditati ipsa celeritas tarda est. Parū enim est desideranti iustificationes dei vt exaudiat: nisi etiā velociter exaudiatur. Addit etiam causam quare exaudiri debeat: quasi instantem iam spiritum nō habeat: qui spem suam oino in deo ponit. Dicendo enim defecit spiritus meus: pauperē spiritu se esse testatur: et de seipso non presumere: sed sacrificiū deo spiritū contribulatū offerre. Agnoscit hoc etiam se ex gratia dei habere ꝙ humiliatus est: confidēs se eius auxilio erigendū/cuius gratia se sentit elisum. Hinc nāq; propheta dominū exorans ait. Auferes spiritum eorum/et deficient: et in puluerē suū reuertentur. Emitte spiritū tuū/et creabuntur. Non enim receptaculū spirit⁹ dei quisq; efficitur: nisi spiritu suo primitus euacuetur. Nam nec requiescit spiritus dei/nisi super humilē et quietum: et trementē sermones dei. Denique qui tremit/deficit. Hinc propheta ait. Defecit in salutari tuo anima mea. Nisi enī quis a semetipso deficiat: ad eum qui supra ipsum est/non appropinquat. Hinc de regina Saba scriptum est: ꝙ audita sapientia Salomonis: et visis ministris domus eius: nō habebat vltra spiritum. quia electorum ecclesia de gentibus cōgregata/cognita Christi gratia/et euangelice doctrine inuentis magistris/abiecto superbie spiritu: omniq; elationis fastu deposito: didicit de seipsa diffidere: et in regis sui misericordia magna sperare.

Margin: H / Ps̄.cliij. / Spūs dei sup quos reqescit. / ps.cxviij. / iij.Reg.x.

Non auertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum.

I Solent dñi irati ab his quibus offensi sunt seruis oculos auertere: et si quando illi pro gratia supplicauerint: in partē aliam faciem declinare. Et quia recto eos intuitu conspicere nequeūt: animorū suorum motus in ipso corporis habitu ostēdunt. Deus quoq; idem delinquentibus auertitur: quia turpitudinē eorū sereno vultu inspicere dedignatur. Sed qui abijcit delinquētem/conuertitur ad penitentem: vocat etiam auersos: donat peccata cōuersis: hortatur pigros: consolatur afflictos: docet studiosos: adiuuat dimicantes: confirmat laborātes: exaudit corde clamantes. Ipse nanq; per prophetam dicit: Cōuertimini ad me: et ego conuertar ad vos. Sed quia conuerti ad eum sine ipso non possumus: quotidie cū propheta clamemus. [Ne auertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum.] Auertente domino faciē/peccator in lacum descēdit: quia nisi illū deus misericorditer respexerit: post multa perpetrata scelera/in desperationis foueā cadit. Nam et Petrus amare non fleuisset/nisi eum dñs respexisset. Est enī penitentia vnū de ꝑfectis donis descendētibus a patre luminū. Nisi ergo benigna dei misericordia mētem hominis illuminauerit / impossibile est ei in nouam naturam mutari: cū scriptū sit: Nō potest homo a se facere quicq̄: nisi datum fuerit desuper. Et apostol⁹. Fiduciā inquit talem habemus per Christū ad deum: non ꝙ sufficiētes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Si ergo nec cogitare aliquid a nobis sufficimus / quomodo sine respectu misericordie dei penitentiā agemus? Sunt enim tenebre vbi Christ⁹ non respicit: vbi lux illa vera non ingreditur: que sic lucet in tenebris/vt tamen non cōprehendatur a tenebris. Ideoq; propheta dominū exorās dicebat. Faciē tuam illumina super seruū tuum. Quid est aūt facies dei/nisi quedam claritas cognitionis eius? Hanc cognitionis eius claritatē non vident qui misericordiā ipsius ignorant: qui de peccatorū suorum venia desperant. Illi denique in lacum descendunt: vbi lumen non videāt misericordie: intentionē cordis non dirigant ad celos: carnis satisfaciant desiderijs: deum contemnāt: sicut scriptum est: Peccator cum in profundum venerit/cōtemnit. De talibus per Amos prophetā dñs intonat dicens: Si celauerint se ab oculis meis in profundo maris: ibi mādabo serpenti/et mordebit eos. Quid est enim celari in ꝓfundo maris/ nisi ī altitudine delitescere desperatiōis? Celat vero se qui non confitetur peccata sua. Non confitetur autem qui desperat de misericordia dei. Vel certe ille se ab oculis dei celat: qui a mādatis eius auertitur. Oculi enim dñi/spiritus dei/ qui legē id est mādata dedit. Qui ergo se ab oculis dei in profundo desperatiōis celauerint: potestatē accipit diabolus vt eos mordeat: et vt in ventrem eos sue malitie inducat. Ipse est enim serpens cui dictum est: Terram comedes omnibus diebus vite tue.

Margin: Esa.xlv. / ij.Cor.iij / K / Tenebre sunt vbi xp̄us nō respicit. / ps.cxviij. / Prouer.xviij. / Amos.ix. / L / Gen̄.iij.

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speraui.

Quid est mane/nisi sequētis diei initiū? Que autem dies nisi illa de qua propheta dicit: Melior est dies vna in atrijs tuis sup milia? Et apostolus: Nox (inquit) precessit/dies autē appropinquabit. Abijciamus ergo opera tenebrarū: et induamur arma lucis: sic vt in die honeste ambulemus. Illa est enim dies quam verus ille sol illuminat qui nescit occasum: quē non obtenebrat nubes: non obscurat nebula: non obūbrat turbo. Que recte vna dicitur: quia nullius finis termino angustatur. In hac quippe vita diem non habemus: in qua per fidem/non per speciem ambulamus. In qua cecitatis nostre patimur tenebras: et erroris humani deflemus caligine. In qua assiduis meroris et angustie premimur nebulis: et per deuia trahimur / quasi captiui lumen sapientie non habentes: et in cogitationibus nostris euanescētes. Cū autē Christus apparuerit vita nostra: et reuelata facie deū videre ceperimus: tunc omnis effugiet caligo tenebrarum: omnis euanescet ignorātie fumus: omnis dissipabitur tentationis nebula: quia et corruptibile hoc induet incorruptionem: et mortale hoc induet immortalitatem. Illa erit claritatis et lucis dies: quā electis oib⁹ preparauit: qui eripuit nos de potestate tenebrarum: et transtulit in regnū filij dilectionis sue. Huius diei mane est futura resurrectio: iuxta quod scriptū est: Mane astabo tibi et videbo: quoniā non deus volens iniquitatem tu es: neq; habitabit iuxta te malignus. Et iterum: Bonū est confiteri dño: et psallere nomini tuo altissime: ad annunciandū mane misericordiā tuam. In ea quippe iustorū lucescet felicitas: apparebit gloria: videbitur exultatio: vbi absterget deus omnē lachrymā ab oculis sanctorū: vbi nouissima destruetur mors: vbi iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. In illo autē mane auditā faciet dñs misericordiā suam: cum segregatis iustis ab impijs: ouibus scilicet ab hedis: dicet his qui a dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei: percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mūdi. Ibi nota fiet misericordia dei: quā in presenti vita mēs humana capere non potest. Preparauit enim dominus diligentibus se/quod oculus non vidit/nec auris audiuit/nec in cor hominis ascendit. Ideo qui per bonā conuersationem a gratia dei venientem / ad desideriū eterne vite erigitur: dicit. [Auditam fac mihi mane misericordiam tuam] scilicet eternam. Misericordia enim domini ab eterno vsq; in eternum super timentes eum. Qd̄ si illa sanctorum felicitas misericordia est: et non meritis acquiritur: vbi erit quod scriptum est: Et tu reddes vnicuiq; s̄m opera sua? Si s̄m opera redditur/quo

Margin: ps.lxxxiij / Rom̄.xiij / Die̅ī hac vita nō habemus. / M / Ps̄.v. / Ps̄.xcj. / Apo.xxj. / Mat.xiij. / Mat.xxv. / j.Cor.ij. / Prouer.xxiiij.

A
modo misericordia estimabitur? Sed aliud est s'm ope-
ra reddere: et aliud propter ipsa opera reddere. In eo
enim q' s'm opera dicitur: ipso operũ qualitas intelligi-
tur: vt cuius apparuerint bona opera: eius sit et retribu-
tio gloriosa. Illi nanq; beate vite in qua cum deo et de
deo viuitur: nullus potest equari labor/nulla opera cõ-
Ro.viij.
parari: presertim cum apostolus dicat: Non sunt condi-
gne passiones huius temporis ad futurã gloriã que re-
uelabitur in nobis. Quãq; et ex hoc quoq; misericordia
iure possit nominari: quia pro illis operibus datur que
sine preuẽtu misericordie dei nemo assequitur. Unde in
Ps̃.lviij. Uasa ire fecit deus vasa mie.
psalmis dicitur: Deus meus: misericordia ei' preueniet
me. Nisi enim vasa ire fecisset vasa misericordie: neminẽ
ab illa perditionis massa cõuersatio sancta discerneret:
neminẽ a pena perpetue mortis iustitia propria libera-
ret. Constat ergo quia quibus misericorditer tribuit vt
in hac vita bene operentur: eis misericordius largitur
vt in eterna beatitudine centuplicato fructu remuneren-
tur. Hec est gratia quã pro gratia dandam sanctis dei
apostolus perhibet: vt quibus in hac vita diuinitus de-
tur gratia sanctificationis: eis ex hac quoq; i futuro de-
tur gratia eterne felicitatis. Quod vero ait [quia in te
speraui] quasi causa est iuste petitionis: quia cum spem
suam quis in deo posuerit: ad exorandũ deum confiden-
tior erit. Dixerat quoq; superius: Defecit spirit' meus.
nũc vero in deo sperare se dicit. In quo maioribus vsus
B
confidentie remedijs/spei nostre saluberrimũ adhibet
documentũ: vt discamus parũ esse quod a nobis defici-
mus: nisi nos transcendentes in deo proficiamus.

Notam fac mihi viam in qua ambulẽ: quia ad te leuaui animã meam.

❡ Quis est qui peruenire possit ad audiendã mane vo-
cem misericordie: nisi ambulauerit in via iustitie? Hinc
Ps.cxviij.
propheta dominũ exorans ait: Uiã iustificationũ tua-
Ps.xxvj.
rum instrue me. Et illud: Dirige me in semitam rectam
Ps.v.
propter inimicos meos. Et dirige in conspectu tuo viã
meam. Sciebat enim viam esse que recta videtur homi-
nibus: cuius nouissima ad mortem ducunt. Ideoq; ait:
[Notam fac mihi viam in qua ambulẽ: quia ad te leua-
ui animã meam.] Uide ordinem. Primũ est vt a teipso
deficias/nec super te causa iactantie rapiaris: sed omni-
bus inferiorẽ te sentias: et sic in te spiritũ superbie extin-
guas. Non te generis nobilitas extollat: non erigat ho-
nor: non inflet prudentia. Qui enim confidit in homine/
maledicto subiacet. Deinde sequitur vt in deo speres:
Ps.xxvj.
vt derelictus (iuxta prophetã) a patre et matre/assuma-
ris a dño: et eius presidio guberneris inter fluctus mun-
Terrenorũ cõtẽpt' est saluberrim'
dane tentationis. Postremo vt animã ipsam leues ad
deum: et omni vanitate expulsa/in celestibus conuerse-
ris: vbi deliciarum dei reficiaris dulcedine: et visionis
eius perfruaris claritate. Nõ tibi subrepat terrenarum
delectatio cupiditatum: non vanitatũ fantasmata men-
C
tem occupent: que cum animũ in diuersa traxerint/tan-
tam inducunt caliginẽ negligẽtie/et cecitatis tenebras
opponunt: vt cũ appetere ceperit infima: nullatenus eri-
gatur ad summa. Si amore celestium accẽsus fueris: et
per istos ascenderis humilitatis gradus: poteris et tu
Ps.xxiiij.
dicere cum propheta. Ad te domine leuaui animã meã.
Beatus qui hoc potest dicere. Beatus plane quem ini-
quitas non onerat: non reuocat delectatio: non inclinat
voluptas: quẽ non grauat cupiditas: non deprimit opu-
Ps.lxxiij.
lentia: non trahit ambitio: sicut scriptũ est. Beatus vir
cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo dis-
posuit.

Eripe me de inimicis meis domine/ad te cõfugi: doce me facere voluntatem tuam: quia deus meus es tu.

Pericula multa sũt in via presentis seculi.
❡ Qui in via ambulat/insidias metuit: hostiũ timet in-
cursus: predonũ impetus perhorrescit. Ideo qui viam
nosse salutis desiderat: vt etiã ab inimicis eripiatur exo-
rat. Nouit q' inter inimicos graditur/in medio laqueo-
rum. vndiq; pericula imminent: vndiq; ponuntur insi-
j. Pet.v.
die: vndiq; incauti precipitantur. Aduersarius enim no-
ster diabolus tanq; leo rugiens circuit: querens quem
deuoret. Occupat incautos: inermes sauciat: incautos
expoliat. Alios necat: alios captiuat: alios suffocat. Ali-
quando transfigurat se in angelũ lucis: et incaute men-
ti quedã agenda bona proponit: vt dum a proposito ten-
D
tatus deciderit: et tentationũ ventis velut arundo cepe-
rit agitari: facilius ad delicti inducatur cõsensum. In-
serit inutiles cogitationes: vana adhibet desideria: vir-
tutũ figmenta depingit. Si quem vero inuenerit fortio-
rem in bono proposito perseuerantem: eum acrius perse-
quitur: et grauioribus admotis tentationũ aculeis: ex-
tinguere conatur. Habet quoq; secũ nequitie ministros:
duces et satellites suos: cum quibus aduersus humanã
fragilitatem congreditur: vt eo tanto facili' superetur:
quanto non ab eo/sed a multis impugnatur. Cõtra hũc
potẽtem aduersarium eiusq; plurimos apparatus nos
Ephe.vj.
instruebat Paulus cum diceret. Nõ est vobis collucta-
tio aduersus carnem et sanguinem: sed aduersus mundi
rectores tenebrarum harum: cõtra spiritualia nequitie
in celestibus. Quis tot inimicorũ cateruas euadere: eo-
rumq; insidias inuestigare potest? Non grauantur car-
ne: nullis occupantur curis: sed sunt ad nocẽdum para-
ti. Quis hominum aduersus eos dimicãs illesus abire
potest: nisi auxilio diuine gratie vallatus fuerit: et scuto
bone voluntatis eius coronatus? Etiam si bone opera-
tionis studio floreat: si lumine polleat virtutum: non po-
terit inimici rugientis superare nequitiam: nec potesta-
tis inique reprimere vires: nisi illius fuerit fretus presi-
dio: qui sic manet in nobis: vt etiam pugnet pro nobis.
Restat ergo vt in omnibus diuine gratie auxilium po-
stulemus: et ad illud inexpugnabile occurramus semper
E
refugium: in quo nulli' hostis timeamus incursum. Ad
illud nempe refugium confugerat qui dicebat. [Eripe
me de inimicis meis dñe: ad te cõfugi.] Et alibi. Domi-
Ps.lxxxix.
ne refugiũ factus es nobis. ❡ Notandũ vero quia non
ait protege me/sed eripe me: quasi dicat: Iã me fraudũ
suarũ laqueis implicant: iam deceptionũ astringunt no-
dis: iam retibus iniquitatum inuoluunt. Quis autẽ ad
Ps.cxxiij.
eripiendum idoneus: nisi ille cui cũ propheta cãtamus:
Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantiũ.
Laqueus contritus est: et nos liberati sumus? Et ne q's
sibi placens de ereptione sua glorietur: adiunctũ est. Ad-
iutoriũ nostrũ in nomine dñi: qui fecit celum et terram.
Ambulãtes itaq; in via hac in qua abscõderũt laqueos
nobis: totis ad deum medullis cordis clamemus. [Eri-
pe me de inimicis meis domine/ad te confugi: doce me
facere voluntatẽ tuam: q2 deus meus es tu.] Iustum est
vt deo suo omnis homo seruiat: creatura obediat crea-
tori: domini sui mandata seruus non transgrediatur.
Qualiter christianus agere debet.
Contendat christiana anima facere volũtatem dei sui/
agnoscat creatorem suum: audiat vocem eius: dirigat
viam eius: obediat preceptis eius. Oret vt doceatur: po-
stulet vt dirigatur: supplicet vt confirmetur. Hoc quip-
pe sine auxilio diuine inspirationis assequi nemo potest:
sed in omnibus diuina nobis est exoranda clementia: vt
F
infuso cordibus nostris spiritu cuius vnctio docet nos
Rom.xij.
de omnibus: discamus que sit voluntas dei bona/bene-
placens et perfecta.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomẽ tuum domine viuificabis me in equitate tua.

❡ Qui a spiritu suo deficit: a spiritu dei deducitur. Di-
xerat autẽ superius suum spiritũ defecisse. Cõstat itaq;
Filij p'di: gi vtilis et pulchra applicatio.
quia ad malũ eum suus spiritus deduxerat. Et fortasse
deduxerat eum in regionem longinquã: in qua substan-
tiam suam dissipasset: in qua fames esset verbi dei: i qua
vni ciuiũ/videlicet diabolo (qui princeps est mundi hu-
ius nũcupatus) adherens/ad porcos mitteretur pascen-
dos. Ubi porcorũ cibis ventrem suum cuperet implere/
id est malignorũ spirituum suggestionibus carni sue sa-
tisfacere. Iam vero malo spiritu deficiente/dei bono as-
sumptus: in terram rectam speret introduci: que tribu-
los non germinet et spinas/nec deserta sit vel inuia vel
inaquosa: sed centenis exuberet fructibus/et delitijs ha-
Ro.viij.
bundet eternis. Qui enim spiritu dei aguntur: hi (iuxta
apostoli vocem) filij dei sunt. Si autem filij/et heredes.
Et si heredes: hereditatẽ possidentes. Que est autẽ he-
reditas: nisi terra viuentium? Hinc nãq; propheta ait:
Ps.xxxvj.
Mansueti hereditabunt terrã: et delectabuntur in mul-
titudine pacis. Hinc rursus ait: Benedicentes ei: here-
ditabunt terrã. Et ne quis crederet terrã illam que tran-

G
Ps.xxxvj.
Ibidem.

situra est/benedicentibus et mansuetis hereditatē pro:
mitti:subiunxit atq; ait. Iusti autē hereditabūt terrā:
et inhabitabunt in seculū seculi super eā.et/Nouit dñs
dies immaculatorū:et hereditas eorum ineternum erit.
Si ergo hereditas filiorū est:ꝛ illi sunt filij dei/qui agū
tur spiritu dei:cum hereditas terra viuentiū sit: qui spi
ritu dei illuminant/i terrā rectā deducent. Ad quā qui:
cūq; deducitur/in multitudine pacis delectat. Hāc pa:
cis multitudinē dñs per prophetā pollicet dicēs. Dabo
illis solatiū verū:pacem sup pacē. Super pacē enim quā
dilectis suis in hac vita tribuit: in eterna felicitate aliā
diuina miseratio dabit:vt iā caro nō repugnet spiritui:
nec aliqua vllius tentationis subrepat occasio/omnib⁹
iam cōpositis: vt reformata in melius humana natura:
nemo iam cadere/nemo possit peccare. Hec est pax chri:
sti:quā apostolis ipse promisit dicens: Pacem relinquo
vobis:pacē meā do vobis. In quo notadū:q; cū his eis
suā pacē promisit/intelligamus sanctos dei quādam in
hac vita pacem habere:sed verā perfectāq; pacem ibi so
lūmodo inuēturos/vbi eos iam nulla vana mouebit co:
gitatio:nulla turbabit illusio:cū eripuerit deus animas
eorū de morte:oculos eorum a lachrymis:pedes eorum
a lapsu. Hanc pacē christus solus habuit:quis solus in:
ter mortuos liber: peccati aculeum in corde non sensit.
Nos vero q̄diu corruptibili carne premimur/et corpo:
ris innectimur nodis:integre illius pfecteq; pacis igna
ri vane conturbamur: irrepētibus nobis terrenarum il:
lecebris cupiditatū/et cogitationib⁹ vanis:que frequē:
ter quasi facto agmine ex improuiso erumpētes/mētem
confundunt:atq; alio q̄ proposuerimus animū trahunt.
Non enim in potestate nostra est cor nostrū. Nō ad deū
fm voluntatem nostram erigitur. deducitur ad ima:tra
hitur ad deuia. Si ergo in terrā rectam cupimus ingre:
di:a spiritu dei bono optemus deduci. [Propter nomē
tuū domine viuificabis me in equitate tua.] Non viuit
iustitie:nisi qui moritur iniquitati. Sicut autē quod se:
minauimus non viuificatur nisi moriatur prius:sic qui
mundo et cōcupiscentijs eius non moritur/in fructu bo
norum operū non multiplicatur. Superest ergo vt mor:
tificemus mēbra nostra que sunt sup terrā: quatenus vi:
uificet nos auctor vite. Ad hoc enim ipse mortuus est ꝛ
resurrexit / vt nos peccatis mortui / iusti[tie] viuamus.
Hinc propheta dicit: Uiuificabit nos post duos dies:ꝛ
in die tertia suscitabit nos. Illa nempe resurrectio no:
stra vita fuit: p quā a morte anime liberati sumus:atq;
vite restituti perpetue. Si enim credimus q; Iesus mor
tuus est et resurrexit/ ita et deus eos qui dormierūt per
Iesum adducet cum eo. Uides quia qui Christo cōmo
ritur:cum eo cōuiuificat:sicut testatur apostolus dicēs:
Si enim complantati facti sumus similitudini mortis
eius:simul et resurrectionis erimus. Plus est autem vi
uificari in equitate/q̄ viuificari equitati. Deniq; qui in
equitate viuificatur:in ipsam equitatē introducitur: vt
nihil iniquū sapiat:nihil impium agat. Potest etiā per
equitatē ipse Christus intelligi: in quo viuificatur qui
mundo moritur. Deniq; corpore suo et sanguine pasci:
mur ꝛ viuificamur:alimur ꝛ saginamur. Nec ociose ad:
ditur propter nomē tuū. Ad omne enim bonū quod agi:
mus/non nostrā sed dñi gloriam querimus. In cōnāq;
opus bonum deo acceptū efficitur: si ex virtute operis
non serui/sed dñi nomen glorificetur.

Esa.xxvj.
Pacē sup pacem tri:buit de⁹ di lectis suis.
Ioā.xliij.
H
Mortifi:cem⁹ nos si viuere velimus.
Osee.vj.
Rom.vj.
Rom.vj.
I

Educes de tribulatione animā meā:et in mise:ricordia tua disperdes oēs inimicos meos.

Cōsciētia delictorū est maxia oim affli:ctionum.

¶ Inter multiplices humane anime tribulationes/et
innumerabiles afflictionū molestias:nulla est maior af:
flictio/q̄ conscientia delictorū. Cū eni exterius patitur
homo/ad deum confugit:ad virū fortitudinis recurrit.
Singulare nāq; et saluberrimū est consolationis reme:
dium/tribulationes exterius patienti:vt si eum contri:
stat orbitas: si angit paupertas: si venit infirmitas/re:
cedat ab eo qui foris est strepitu:et ingressus in interio:
ra mentis penetralia:ibi deum inuocet: vbi nemo videt.
Restat quoq; vt ostium cordis contra illatas claudat
molestias: vt sequentiū exteri⁹ non sentiat impetus:sed
in spe celestiū promissorū exultās postponat damna:mo
lestias negligat:seculi blandimenta contēnat:humiliet
se in confessione peccati; magnificet et laudet deum cor:

K

ripientem et consolantem. Qz si male conscientie tribu:
latione perferēs/in arcano cordis deum nō inuenit: qm̄
forte recessit ab hospitio cordis pro abūdantia iniquita
tis:qd facturus est homo? vbi cōsolationē inueniet? vbi
requiē perquiret? Grandis tribulatio vbi nullus euadē
di aditus: vbi nulla libertatis spes: vbi nulla ereptiōis
fiducia. Si ad exteriora recurrit: si in trāsitorijs cōsola:
tionē q̄sierit:ibi animi afflictio vigebit:sollicitudinū sti
mulabit calamitas:miseriarū turba vastabit. Que eñi i
tēporalib⁹ cōsolatio? quale in diuitijs gaudiū? Nunqd
nobiscū permansure sunt? Nonne ille sunt spine/que se:
men verbi suffocāt? Que sicut acquisite letificāt: sic etiā
amisse contristāt. Superest itaq; vt in tribulatione posi
tus peccator ad eū recurrat: in quo solo vera est consola
tio: et p istius vite noctes in lectulo cordis deū querat.
Quē si primo nō inuenit: magis ad querendū animetur:
surgat ad amorē celestiū: ciuitatē circūeat exultatione
vniuerse terre fundatā: interroget vigiles qui custodiūt
ecclesiā: nudetur pallio secularis ornatus:et charitatis
sagitta interius vulneret. Nec prius a querēdo desistat/
q̄ merentiū ɔsolatorē inueniat. Inuētū autē sūmopere
teneat/donec redēptus ope adiutricis gratie: a cōscien:
tie eripiatur tribulatione. Si eni naufragus cupiēs vi:
tam in vndis seruare:semel adeptā tabulā nō ante dimit
tit: q̄ fractus labore seuiētium procellarū deficiat: aut
vehiculi presidio adiutus/optatū littus attingat: quis
in huius maris magni et spatiosi naufragio dei nō am:
plectat sapientiā:cuius gubernet presidio:regimine de:
ducatur? De ipsa nāq; scriptū est: Lignū vite est his qui
apprehēderint eā:ꝛ qui tenuerit eā/beatus. Que est autē
dei sapientia nisi Christus? fm q; aplus ait Christū dei
virtutē et dei sapiētiam. Teneamus ergo lignū salutis
in pelago procellose tempestatis: per quod possimus et
a periculo horrende mortis eripi:et de tribulatione dia
bolicarū tentationū educi. Dat nobis magnam ereptio
nis nostre fiduciā/quod subditur: [Et in misericordia
tua disperdes oēs inimicos meos.] Qui sint inimici hu
mani generis/ꝛ christiane aie impugnatores: superiori
satis expositione declaratū est. Quos tunc clemētia di:
uina disperdit:cū eis vires nocendi adimit: cum aduer
sus iacula tentationis diabolice scutū opponit sue pro:
tectionis. Quasi enim confusi abscedunt: cum se ad pre:
ualendum impotentes agnoscunt.

Diuitiaꝛ gaudium est momē:taneum.
L
Puer.iij.
j.Cor.j.
Hostes humani generis qualiter disperdū tur a deo

Et perdes omnes qui tribulant animā meam: quoniam ego seruus tuus sum.

¶ Iustū est vt bonus seruus a bono domino adiuuet:
cōtra hostiles muniatur incursus: a periculo liberetur.
Sed qd est q; se nominat seruū: cum seruus non maneat
in domo ineternum? Hinc ipsa veritas discipulis ait:
Iam non dicam vos seruos:quia seruus nescit quid fa:
ciat dñs eius. Et apostolus. Nō accepistis (inquit) spi:
ritum seruitutis iterū in timore:sed accepistis spiritum
adoptionis filiorū: in quo clamamus/abba pater. Sed
sciendū:quoniā sicut sunt duo timores: ita etiā sunt due
seruitutes. Est enim timor penā habens:quem perfecta
charitas foras mittit. Est et timor dñi sanctus perma:
nens in seculum seculi; de quo etiam scriptū est: Initiū
sapientie timor domini. Et iterū: Timentibus deum ni
hil deest. Ille igitur timor qui a charitate excluditur:
ad seruum non manentē in domo pertinere videtur. Ti:
mor vero sanctus seruo illi conuenire noscitur:cui voce
dominica dicitur: Euge serue bone ꝛ fidelis:quia super
pauca fuisti fidelis: super multa te constituam. intra in
gaudiū domini tui. Quod vero ait [perdes omnes qui
tribulant animā meā] ad illam beate vite felicitatē refe:
rēdum est: in qua nullum habebim⁹ aduersariū:nullum
metuemus inimicum:cum absorbebitur mors in victo:
ria:cum illa nouissima inimica destruetur mors: cū im:
mutati fuerimus/et equales angelis effecti. Modo enī
nihil quietis aut securitatis inuenire possumus/ dū ad:
huc in nobisipsis ingemiscimus grauati: adoptionē ex:
pectantes redemptionē corporis nostri. Cum autē mor
tale hoc induerit mortalitatē/tunc nulla erit diabolice
fraudis impugnatio: nullū heretice prauitatis dogma:
nulla infidelis populi impietas: omnibus ita pacatis ꝛ
compositis: vt in tabernaculis iustorum sola audiatur
vox exultationis et salutis. Ibi sancti sine fine lauda:

Ioan.xv.
Ro.viij.
Timor est duplex.
M
Eccli.j.
Luce.xix.
Uite bea:te excellē:tia.

bunt dei: et in lumine claritatis eius exultabunt: ciues effecti illius ciuitatis / que libera est et eterna in celis. Quã non obscurant tenebre: non obumbrat nox: nõ consummat vetustas: non in ea rutilat lumẽ solis / aut lune splendor / aut stellarum iubar: non ibi lucerna queritur: non lampas accenditur: non lychnus aptatur. Claritas quippe diuina eam illuminat: sol clarificat iustitie: lux vera illustrat: lux inquã inaccessibilis: que nõ clauditur loco: non finitur tempore: non obumbratur tenebris: nõ variatur nocte. Hoc immenso et indeficiente et lucidissimo lumine illustrata hierusalem sancta (que est mater nostra) filios abdicat tenebrarum: ciues recipit pacificos: filios videlicet lucis et diei: filios adoptionis: consortes superne hereditatis. Nullus in eã ingredit̃ impius: nullus habitat iniquus: nullus intrat immũdus. Muri eius ex lapidibus construũtur viuis: porte eius ex optimis adornantur margaritis: platee eius ex auro purissimo sternũtur: et canticum letitie sine fine in ea cãtatur. Ibi est lux sine defectu: gaudiũ sine gemitu: desiderium sine pena: amor sine tristitia: satietas sine fastidio: sospitas sine vitio: vita sine morte: salus sine languore. Ibi sancti et humiles corde: ibi spiritus et anime iustorum: ibi cuncti celestis patrie ciues: et beatorũ spirituũ ordines regem in decore suo videntes: et in gloria virtutis eius exultãtes. Perfecta viget in omnib⁹ charitas: vna omnium letitia: vna iocunditas.

Oratio auctoris pia et satis artificiosa.

Bone Iesu verbũ patris: splendor paterne glorie: in quem desiderant angeli prospicere: doce me facere volũtatem tuam: vt a spiritu tuo bono deductus ad beatam illam perueniã ciuitatẽ vbi est dies eternus: et vnus omniũ spiritus: vbi est certa securitas / et secura eternitas: et eterna tranquillitas / et tranquilla felicitas: et felix suauitas / et suauis iocunditas: vbi tu deus cum patre et spiritu sancto viuis et regnas per infinita seculorum secula. Amen.

¶ Deo gratias.

¶ Finis explanationis diui Gregorij in septem psalmos penitentiales.

Tabula materiarũ in septẽ psalmos pnĩales.

¶ Tabula materiarũ huius libri (videlz expositionis Gregorij sup septẽ psalmos penitẽtiales) sm numerũ foliorum ac columnarũ signata.

Tabula materiarum

¶ Finis.

A

¶ In nomine dñi incipiunt epistole ex Registro sancti Gregorij pape. Mense septembrio indictione nona: que fuit ordinationis eius prima.

¶ Gregorius vniuersis episcopis per Siciliã constitutis: Ut semel in anno in vnum conueniant. Capitulum primum.

Epla.i.

Valde necessariũ esse perspeximus: vt sicut predecessorũ nostrorum fuit iudicium: ita vni eidemq̃ persone officia cõmittamus: vt vbi nos presentes esse nõ possumus: nostra per eũ cui precipimus representetur auctoritas. Quobrẽ Petro subdiacono sedis nostre: intra prouinciam Siciliam vices nostras deo auxiliãte commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare possumus: cui deo auxiliãte totum nostre ecclesie noscimur patrimonium commisisse. ¶ Illud quoq̃ fieri debere perspeximus: vt semel per annum ad syracusanam: siue Cathenẽsium ciuitatem: vniuersaliter bonore quo dignum est: sicut eidem iussimus/fraternitas vestra conueniat: quatinus que ad vtilitatem ipsius prouincie ecclesiarumq̃ pertinent: siue ad necessitatẽ pauperum oppressorumq̃ subleuandam: vel ad monitionem omnium atq̃ correctionem eorum: quorũ excessus contigerit demonstrari: congrua cum eodem Petro subdiacono sedis nostre: debeatis moderatione disponere. A quo concilio procul absint odia: facinorum nutrimẽta: atq̃ inuidia interna tabescat: et nimis execrabilis animorũ discordia. Sacerdotes suos cõcordia deo placita: et charitas recognoscat. Hec igitur omnia cum ea maturitate ac tranquillitate gerite: vt dignissime possit episcopale cõcilium appellari.

Habetur prima pte decretorũ dist.xciij. in prin. ca. Valde.

B

¶ Gregorius Iustino pretori Sicilie. Quẽ redarguit de frumentis non ex integro transmissis. Capitulũ.ij.

Epla.ij.

Quod lingua loquitur/attestatur conscientia: quia dudum vos et nullius dignitatis occupationib⁹ implicitos/multũ dilexi: multũq̃ veneratus sum. Ipsa nãq̃ incessus vestri modestia quibusdã constibus exigebat: vt diligi et venerari etiam a nolẽte debuisset. Et cum vos venisse ad administrandã prelaturã Sicilie audiui: valde gauisus sum. Et quia quãdam inter vos atq̃ ecclesiasticos simulationẽ subrepere comperi/vehementissime contristatus sum. Nunc vero quia et vos administrationis cura: et me studium huius regiminis occupat: intantum vos recte diligere specialiter possumus: inquantũ generalitati minime nocemus. ¶ Unde per omnipotentẽ dominũ rogo/in cuius tremendo iudicio nostrorũ actuũ posituri rationes sumus: vt eius respectum semper gloria vestra ante oculos habeat: et nunquã quodlibet ex quo inter vos vel parua dissensio proueniat/admittat. Nulla vos lucra ad iniustitiam pertrahant: nullius vel mine vel amicitie/a rectitudinis itinere deflectãt. Et sit vita breuis aspicite: ad quem quãdoq̃ ituri estis iudicem: qui iudiciariam potestatem geritis/cogitate. Solerter ergo intuendum est/q̃ cuncta lucra hic relinquimus: et solas dispendiosorum lucrorũ causas nobiscũ ad iudicium deportam⁹. Illa ergo sunt nobis commoda querenda: que nequaq̃ mors adimat: sed mansura in perpetuũ presentis vite finis ostendat. ¶ De frumentis autẽ que scribitis/longe aliter vir magnificus Citonatus asserit: quia solummodo tanta transmissa sunt: que pro transacte indictionis debito ad replendũ sitonicum sufficerent. De qua re curam gerite: quia si quid minus huc transmittitur: non vnus quilibet homo/sed cunctus simul populus trucidatur. Ad regendũ vero Sicilie patrimoniũ/talem (vt existimo) virum/deo auctore transmisi: cum quo vobis/ si (vt ego expertus sum) recta diligitis: omnino conueniat. Quod autẽ me vt vestri memor esse debeam admonetis: verum fateor: si ex antiqui hostis insidijs iniustitia nulla subrepat/tãtam glorie tue modestiam didici: vt tuus non esse erubescam.

C

Respectũ ad deũ debemus habere.

Vita q̃ breuis sit aspicere debem⁹.

D

¶ Gregorius paulo scholastico. Maurentiũ magistrũ militũ et Petrũ subdiaconũ cõmendat. Capitulũ.iij.

Epla.iij.

Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arrident/non valde penso De vobis autẽ mihi hac ex re arridentibus nõ minime doleo: qui desideriũ meum plenissime scitis: et tamẽ profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat: si potuissem impleri quod volui. Si voluntatẽ meam quam dudum cognitã habetis/perficere optate quietis perceptione valuissem. At quia nunc in ciuitate teneor romana: honoris huius vinculis religatus: habeo aliquid q̃ etiam vestre glorie exultem. Et quia viro excellentissimo domino leone exconsule veniente/vos in Sicilia remanere non suspicor: et cũ ipse quoq̃ tuo honore religatus/retineri rome ceperis: quid meroris: q̃d amaritudinis ego patior agnosces. Veniẽte autem viro magnifico domno Maurentio cartulario: et queso in romane vrbis necessitate concurrite: quia hostilibus gladijs foris sine cessatione confodimur. Sed seditione militũ interno periculo grauius vrgemur. Petrum vero subdiaconum nostrum: quem pro regendo ecclesie patrimonio deo auctore transmisimus/vestre glorie per omnia commendamus.

E

¶ Gregorius Ioanni episcopo Constantinopolitano. Ipsius beati Gregorij confirmationẽ apud imperatorem procuranti amice conqueritur: et eius orationibus se committit. Capitulũ.iiij.

Epl.iiij.

Si charitatis virtus in proximi dilectione cõsistit: si sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est q̃ me beatitudo vestra: non ita sicut se diligit? Quo enim ardore: quo studio: episcopatus pondera fugere volueritis scio: et tamen hec eadem episcopatus pondera ne mihi deberent imponi non restitistis. Constat ergo quia nõ me sicut vos diligitis: qui illa me voluistis onera suscipere: q̃ vobis imponi noluistis. Sed quia vetustam nauem vehementer confractã indignus ego infirmusq̃ suscepi (vndiq̃ enim fluctus intrant: et quotidiana ac valida tempestate quassate putride naufragium tabule sonant) per omnipotentẽ deum rogo/vt in hoc mihi periculo orõnis vestre manũ porrigatis: quia et tanto enixius potestis exorare/quanto et a confusione tribulationũ: quas in hac terra patimur/longius statis. Synodicã vero epistolã de subsequenti festinatione transmitto: quia latorem presentium Bacandã fratrem et coepiscopum nostrum: in ipso mee ordinatiõis initio multis et grauibus pressus occupationibus relaxaui.

¶ Gregorius Theotiste sorori iperatoris. Scribit de onere cure pastoralis: et vitam actiuam et contemplatiuam p Rachel et Liam: Marthã et Mariã significari luculenter declarat. Capitulum.v.

F

Epl.v.

Mens mea vestre venerationi quãta deuotione substernitur/explere verbis nequeo: nec tamen me prodere laboro: quia et me tacente in vestro corde legitis: quid de mea deuotione sentiatis. Miror autem q̃ in me collatas dudũ continentias vestras ex hac moderna pastoralis officij continentia distraxistis: in qua sub colore episcopatus/ad seculũ sum reductus: in qua tantis terre curis inseruio: quantis me in vita laica nequaq̃ deseruisse reminiscor. Alta enim quietis mee gaudia perdidi: et intus corruens/ascendisse exterius videor. Unde me a conditoris mei facie longe expulsum deploro. Conabar nãq̃ quotidie extra mũdum: extra carnẽ fieri. Cuncta fantasmata corporis ab oculis mẽtis abigere: et superna gaudia incorporaliter videre: et non solũ vocibus/sed medullis cordis ad vel speciem anhelans dicebam: Tibi dixit cor meum/quesiui vultum tuum. et/Vultum tuum domine requiram. ¶ Nil autẽ in hoc mundo appetens: nil pertimescens videbar mihi in quodam rerum vertice stare: ita vt in me pene impletũ crederem: quod pollicente dño ex propheta didicissem: Sustollam te super altitudines terre. Super enim altitudinẽ terre sustollitur: qui et ipsa que alta et gloriosa presentis videntur seculi/per mentis de-

Esa.lviij.

G spectū calcat. Sed repente a rerum vertice temptationis huius turbine impulsus: ad timores pauoresq corrui: quia etsi mihi nil timeo/ eis tamen qui mihi commissi sunt/ multū formido. Undiq causarum fluctibus quatior: ac

Ps.lxviij. tempestatibus deprimor: ita vt recte dicam: Ueni in altitudinē maris/ et tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero: sed vanis ab eo cogitationū tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longe factum est quod intra me est: ita vt obedire nequeam prophetice voci: qua dicitur.

Esa.xlvj. Redite preuaricatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus/ solum

Ps.xxxix. modo exclamare compellor: Cor meum dereliquit me. ¶ Contemplatiue vite pulchritudinem velut Rachelem dilexi/ sterilem/ sed videntē ac pulchram: que etsi per quietem suam minus generat: lucem tamē subtilius videt. Sed quo iudicio nescio/ Lia mihi in nocte coniuncta est: actiua videlicet vita fecunda. Sed lippa/ minus videns: quāuis amplius pariēs. Sedere ad pedes dn̄i cū Maria festinaui/ verba oris eius percipere: et ecce cum Martha cōpellor in exterioribus ministrare: et erga multa satagere. Expulsa a me (vt credidi) legione demonū/ volui obliuisci quos noui: ad saluatoris pedes quiescere: et ecce mihi nolenti atq compulso dicitur. Reuertere in domū tuā: et annūcia quanta fecerit tibi dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat dei miracula pre-

H dicare: cū tam mihi difficile sit saltē recolere. Pressus enim in hoc honore tumultu secularium negociorū/ ex eis me esse video: de quibus scriptū est: Deiecisti eos dum

Ps.lxxij. alleuarentur. Neq enī dixit deiecisti eos postq̄ alleuati sunt: sed dum alleuarentur: quia praui quiq dū temporali honore suffulti/ foris videntur surgere/ intus cadūt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: vt qui dū gloria falsa subnixi sunt: a gloria vera euacuātur. Hinc iterū dicit:

Ps.xxxvj. Deficientes vt fumus deficient. Fumus quippe ascendēdo deficit: et sese dilatando euanescit. Sic videlicet fit cum peccatoris vitā presens felicitas comitatur: quia vnde ostenditur vt altus sit/ inde agitur vt non sit. Hinc

Ps.lxxxij. rursum scriptū est: Deus meus pone illos in rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur: et in anterioribus cadit. Posteriora aūt nobis sunt bona presentis mūdi: que relinquimus: anteriora vero sunt eterna et permanē-

Phil.iij. tia: ad que vocamur: Paulo attestante/ qui ait. Que retro sunt oblitus/ in ea q̄ sunt priora me extēdēs. ¶ Peccator ergo cum in presenti vita profecerit/ vt rota ponitur: quia in anterioribus corruens/ ex posterioribus eleuatur. Nam cum in hac vita gloriā percipit quam relinquit: ab illa cadit que post hanc venit. Et quidem multi sunt qui sic exteriores prouectus regere sciunt: vt per

Iob.xxxvj. eos nequaq̄ interius corruāt. Unde scriptū est: Deus potentes non abijcit: cum et ipse sit potens. Et per Sa-

Prouer.j. lomonē dicitur: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hec difficilia sunt: quia et valde onerosa. et

Imperator fieri simiā leonē iussit. quod mens spōte non recipit: cōgrue nō disponit. Ecce serenissimus dn̄s imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem prouisione illius vocari leo potest: fieri autem leo non potest. Unde necesse est vt omnes culpas ac

I negligentias meas nō mihi sed sue pietati deputet: qui virtutis mysteriū infirmo commisit.

¶ Gregorius narsi patricio. Cui exponit id quod apostolo Petro dicitur: Macta et manduca. Capitulum.vj.

Epl'a.vj. Dum contemplationis dulcedinē alte describpsistis: ruine mee mihi gemitū renouastis: quia audiui quid intus perdidi/ dum foris ad culmē regiminis/ ascendi immeritus. Tanto autē me percussum merore agnoscite: vt vix loqui sufficiam. oculos enī mentis mee doloris tenebre obsidēt. Triste est quicquid aspicitur. Quicq̄d delectabile creditur: cordi meo lamentabile apparet. Penso enim ab alto quietis mee culmine corruens: ad quātū deiectus exterioris prouectus culmē ascendi: et pro culpis meis in occupationis exilium a facie dominatis missus: quasi destitute vidue vocibus/ cū propheta dico: Qui consolabatur me: lōge recessit a me. Quod vero cause et nominis similitudinē faciendo/ per scripta vestra clausulas declamationesq formatis: certe frater charissime/ simiā leonē vocas. quod eo modo vos agere conspicimus: quo scabiosos sepe catulos: pardos vel tygrides vocamus. Ego enim bone vir quasi filios perdidi: quia per terrenas curas recta opera amisi. ¶ Nolite ergo me vocare noemi: id est pul-

N Gregorius maram se vocari dicit. chrum/ sed vocate me maram: quia amaritudine plenus sum. Quod aūt me dicitis scribere non debuisse: vt in agro dominico cum bubalis non arares: quia in ostenso beato Petro linteo et bubali et omnes fere oblate sunt: scis

Act.x. ipse quia subiunctū est: macta et manduca. Tu ergo qui easdem bestias necdū mactaueras: manducare iam per obediētiam cur nolebas? Aut nescis quia easdem quas scripsisti bestias oris tui gladius occidere recusauit? Quas ergo per compunctionē occidere potueris/ de illis necesse est vt in tui desiderij fame satieris. De causa autem fratrum nostrorum vt scripsisti/ ita futurū (si deus adiuuet) existimo. de qua modo serenissimis rerum dominis scribere omnino non debui: quia in ipso initio nō est a questibus inchoandū: sed dilectissimo filio meo Honorato diacono scripsi: vt opportuno tempore eis cōgrue suggerat: et mihi responsum sub celeritate indicet. Domnū Alexandrū: domnū Theodorum: filium meum Marinum: domnā Eusiriam: domnā Eudochiā: et dōnam Dominicā: mea peto vice salutari.

¶ Gregorius Anastasio episcopo Anthiocheno. Cui dicit ab imperatore se reditum eius postulasse.

Capitulum.vij.

Epl'a.vij. Epistolā beatitudinis vestre: vt fessus requiē: salutem eger: fontē sitiens: vmbrā estuans accepi. Neq enī illa verba per linguā carnis videbātur expressa: sed sic spiritalē amorē suum quem gestabat/ aperuit: ac si mens per seipsam loqueretur. Sed

L durum valde fuit quod secutū est: quia amor vester terrena me portare onera p̄cepit: et quem prius spiritualiter diligebatis: postea (vt existimo) temporaliter amantes/ vsq ad terrā me superposito onere depressistis: ita vt mentis rectitudinē funditus perdens: cōtemplationisq aciem amittens: non per prophetie spiritū/ sed per

Ps.cxviij. experimentū dicā: Incuruatus sum/ et humiliatus sum vsquequaq. Tanta quippe occupationum onera deprimūt/ vt ad superna animus nullatenus erigatur. Multis enī causarū fluctibus quatior: et tumultuose vite tēpesta-

Ps.lxviij. tibus affligor: ita vt recte dicam: Ueni in altitudinem maris: et tempestas demersit me. ¶ Periclitanti igitur mihi orationis vestre manū tendite/ vos qui in virtutū littore statis. Quod vero me os dn̄i: quod lucernam dicitis: quod multis prodesse perhibetis: hoc quoq mihi ad iniquitatum mearū cumulum accedit: vt cum vindicari in me iniquitas debuit: laudes pro vindicta recipiam. Quibus autem hoc in loco terrenarū rerum tumultibus premor: explere verbis nequeo: quod tamen colligere ex breuitate epistole potestis: in qua et minus loquor/ quē plus omnibus diligo. Preterea indico quia a serenissimis dn̄is quantis valui precibus postulaui: vt vos honore restituto/ ad sancti Petri apostolorū principis limina veni-

M re/ et quousq ita deo placuerit/ hic mecū viuere cōcedāt: quatinus dum vos videre meruero/ peregrinationis nostre tediū de eterna patria inuicē loquendo releuemus.

¶ Gregorius Bacande episcopo Formiensi. Menturiensem ecclesiam desolatam formiensi coniungit.

Capitulum.viij.

Epl.viij. Et temporis necessitas nos perurget: et imminutio personarū exigit/ vt destitutis ecclesijs salubri ac prouida debeamus dispositione succurrere. Et ideo quoniā ecclesiā Menturiensem funditus tā cleri q̄ plebis destitutā desolatione cognouimus: tuamq pro ea petitionē/ quatinus Formiane ecclesie (in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit: cui fraternitas tua presidet) adiungi debeat: piam esse ac iustissimā prouidentes/ necessarium duximus/ cōsulentes tam desolationi loci illius: q̄ ecclesie tue paupertati: redditus supradicte ecclesie Menturiēsis: vel quicquid ei antiquo modernoq iure vel priuilegio potuit/ potest vel quolibet ratione competere: ad tue ecclesie ius potestatemq hac precepti nostri auctoritate migrare: vt a presenti tempore sicuti de propria ecclesia debeas cogitare: eiq competentia tua prouisione disponere: quatinus deinceps/ quod perire hucusq potuit/ pauperum ecclesie tue vtilitatibus plerisq proficiat.

¶ Gregorius Petro subdiacono. Disceptationem de possessione per.xl.annorum tempus possessa sine debito terminari mandat. Capitulum.ix.

A
Epi.ix.

Gregorius seruus dei/presbyter et Abbas monasterij sancti Theodori in Sicilia puincia/ territorio Panormitano cõstituti/insinuauit nobis:homines fundi saloniaci/iuris sancte eccl'ie Romane/fines fundi gerdimie/collimitantis eidem prefato fundo ecclesie sancte Romane/quos quieto iure per innumeros annos possederunt: velle peruadere: et ideo volumus accedente te ad Panormitanã ciuitatẽ/questionem ipsam tali ratione discutere:dñio rei apud possessorẽ sicuti hactenus possessa est: videlicet permanẽte. vt si monasteriũ prefatũ sancti Theodori fines de quibus certatio mota est/ inconcussis quadraginta annis possedisse reperceris:nullam deinceps (etiam si quid sancte Romane ecclesie competere potuit) patiaris sustinere calumniã: sed quietem eorum incõcussam modis omnibus procurare. Sin vero auctores sancte ecclesie non eos possedisse quadraginta annis inconcusso iure monstrauerint:sed aliquam hec intra tempora motam fuisse aliquãdo questionem eorũdem finium:electis arbitris/ tranquille ⁊ legaliter sopiatur. Nos eni non solũ nunq̃ mota suscitari nolumus:verũetiam que praua forte admonemur: sopire modis omnib⁹ festinamus. Ita ergo experientia tua cuncta faciat effectibus mancipari: ne qua posthac huius rei questio ad nos reuertatur. Testamentum autem Bacbãde quondã xenodochi in ea qua conditum est:volumus firmitate persistere.

Causa xvi.q.iiij. volumus.

Mense Nouembri. Indictione nona.

B

Gregorius Honorato diacono Salonitano. De contentione ipsius contra episcopũ suum. Capitulũ.x.

Epi.x.

Ea que contra nos tu et episcopus tuus cõtraria direxistis scripta agnoscentes doluimus/ eo q̃ inter vos nihil charitas recognoscit. Verũtamen te in officio ordinis tui administrare precepimus:et si illic potest superante gratia causa vestri scandali definiri:multũ credimus vestre anime acquisiuisse. Sin vero discordia inter vos partes suas armauit:vt in timore scandali voluntas vestra debeat remanere:tu ad nostram audientiam indifferenter occurre:⁊ episcopus tuus pro se dirigat quam elegerit personã instructã: vt omnia subtili ratione perpensa constituere/que visa fuerint partibus/debeamus. Scire vero te volum⁹: q̃ a te districte quesituri sumus:si non ea que vel proprie ecclesie/vel de diuersis ecclesijs similia sunt collecta/ sub omni nunc sollicitudine ⁊ fide seruentur. Ex si quid ex eis vel negligentia/ vel cuiusq̃ fraude deperierit: tu in hoc reatu constringeris:qui per archidiaconatus ordinem custodie eiusdem ecclesie arctius implicaris.

Mense Decembri. Indictione nona.

Gregorius clementine patricie. Consolatoriã epistolam facit de morte Eutherij episcopi. Capitulũ.xi.

Epi.xi.

Epistolã glorie vestre suscipiens/que de transitu Eutherij quõdam magnifice memorie loquebatur/indicamus non minus animos nostros q̃ vestros esse tali merore cõfusos: eo q̃ opinionis probate viros huic paulatim subtrahi mundo conspicimus:cuius ruina in ipsis iam causarum effectibus comprobatur. Sed huic nos solerti decet conuersionis cautela subducere:ne sua nos secum pariter ruina circũplicet. Et quidem amicoꝝ nos amissio tanto debet tolerabilius contristare: quanto amissuros nos illos conditio mortalitatis exposcit. Sed tamen amissum carnalis vite subsidium:potens est ille cõsolari: qui vt adimeretur permittendo concessit et ipse ad locum qui destitutus erat consolator accedere. Diaconum vero Anatholium quem ad vos dirigi poposcistis/hoc nos facere non posse cause magis mod⁹ q̃ rigoris austeritas facit. Vicedominum enim eum constituimus:cuius arbitrio episcopum commisimus disponendum.

C

j.pte.dist. lxxxix.diaconum.

Gregorius Joanni epo de vrbe veteri. Admonet de iniusta vexatione monasterij tollenda. Caplm.xij.

Agapitus Abbas monasterij sancti Gregorij insinuauit nobis plurima se a vestra sanctitate grauamina sustinere:et non solum in his que necessitatis tempore aliquod monasterio possint inferre subsidiũ: verũetiã q̃ in eodem monasterio missas prohibeatis celebrari. Sepeliri etiam ibidem mortuos interdicatis. Quod si ita est:a tali vos hortamur inhumanitate suspendi: et sepeliri ibidem mortuos vel celebrari missas:nulla vlterius habita contradictione permittatis:ne denuo querelã de ijs que dicta sunt/ predictus vir venerabilis Agapitus deponere compellatur.

Epi.xij. Cã.xvj.q. j.Agapit⁹

D

Gregorius Dominico episcopo Centũcellensi. Commendat luminosam viduam zemarchi. Caplm.xiij.

Epi.xiij.

Officij quidẽ sacerdotalis est/vt viduis ac maritali regimine desolatis/impartiri solatia debeatis : vt vnde in hoc mundo humana conditione priuãtur:sacerdotali tuitione possint remedia reperire. Quoniã ergo Luminosa honesta femina relicta charissimi zemarchi tribuni/nostre se post deum tuitioni commisit:huic vos solatiari in quo sibi necesse fuerit/ admonemus:nullusq̃ sit et de quolibet molestus articulo. Sed quia comitiuã illam quam vir eius agendam susceperat:nunc Theodoro Palatino concedente/ipsi est mulieri vt peragere debeat attributũ:vel quem ipsi placuerit/donec presentis indictionis celebretur impletio: nullum eandem quousq̃ expleat inquietare permittas. Ita ergo facite:vt et deum vobis faciatis pro rebus talibus debitorẽ:et noster huiuscemodi de impensis a vobis solatijs/propensius animus gratuletur.

Gregorius Demetrio episcopo Neapolitano. Precipit hereticos etiam cum periculo in communionẽ suscipere. Capitulũ.xiiij.

Epi.xiiij.

Stephanus presentiũ portitor:cum de quibusdam fidei catholice capitulis:eius a via veritatis mutaret intentio:pro hui⁹ rei dubietate a catholice se ecclesie cõmunione suspenderat: donec eũ deus veritatis iudex ad viam rectitudinis reuocaret: quem recepta satisfactione in fidem catholicã cõmunicasse cognoscas. Sed quia eum quosdã dubietatis sue socios ibidem in Neapolitana ciuitate habere cõperuimus:hoc nobis de his quoq̃ prefatus Stephanus pollicitus esse dinoscitur:vt si eorũ ambiguitatẽ anime nostre interpositionis periculo sanaremus: ipsos etiã ad communionẽ catholicam sine mora posse vel reluctatione cõuerti. Pro qua re presentib⁹ epistolis admonem⁹ nostra fide/nostroq̃ (sicut ipsi videtur poposcisse) periculo:eos in fidem catholicam communioneq̃ suscipite: et quibus potestis modis ad lucem de tenebris reuocate. Ne postquam ad nos huiusmodi causa perlata est: si silentio preterimus:de animabus eorum negligentie possimus subire iacturam.

E

Gregorius Balbino episcopo Rosellano. Populonensem ecclesiam visitationis gratia commendat.
Capitulum.xv.

Epi.xv.

Peruenit ad nos q̃ populonensis eccl'a ita sit sacerdotis officio destituta:vt nec penitentia decedẽtibus ibidem/ nec baptisma possit prestari infantibus. Huius igitur tam pie rei/tamq̃ necessarie mole pmoti:iubemus dilectioni tue:vt huius preceptionis auctoritate cõmonitus:memorate ecclesie visitator accedas : vt vnum cardinalẽ illic presbyterũ:et duos debeas diacones ordinare. In parochijs vero prefate ecclesie tres similiter presbyteros : quos tamen dignos ad tale officium veneratione vite et morũ grauitate preuideris:et quibus in nullo obuient constituta canonice discipline:vt sancte cum digna cautela prouideatur ecclesie.

F

Gregorius Seuero episcopo Aquileiensi. Precipit romam ob fidei causam venire. Capitulũ.xvj.

Epi.xvj.

Sicut gradientẽ per deuis/carpentẽ denuo rectum tramitẽ/tota dñs auiditate cõplectitur: ita demũ de deserente cognitã veritatis viam maiore merore / q̃ gaudio quo de conuertente letatus fuerat/cõtristatur: quia minoris excessus est veritatem non cognoscere:q̃ in eadẽ cognita non manere. Aliudq̃ est quod ab errante committitur : aliud quod per scientiam perpetratur. Et nos siquidem quantum incorporatum te iam pridem fuisse in vnitatẽ ecclesie gauisi fueramus:abundantius nũc dissociatum a catholica societate confundimur. Pro qua re imminente latore presentium/iuxta christianissimi et serenissimi rerũ dñi iussionem ad beati Petri apostoli limina:cum tuis sequacibus venire te volumus:vt auctore deo aggregata synodo/de ea/que inter vos vertitur dubietate/quod iustũ fuerit iudicetur.

Gregorius vniuersis episcopis italie. Scribit vt filij

G llos longobardorũ in heresi arriana baptizatos ad fidẽ catholicã concilient. Capitulũ. xvij.

Epi. xvij.

QUoniam nephandissimus Antharith in hac que nuper expleta est paschali solennitate lõgobardorũ filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa cum diuina maiestas extinxit: vt solennitatẽ paschalẽ vlterius non videret: vestrã fraternitatẽ decet / cunctos per loca vestra Longobardos admonere: vt quia vbiq; grauis mortalitas iminet / eosdem filios suos in arriana heresi baptizatos: ad catholicam fidẽ conciliẽt: quatenus super eos iram dñi oĩpotentis placent. Quos ergo potestis admonete: q̃ta virtute valetis / eos ad fidẽ rectam suadendo rapite: eternã eis vitam sine cessatione predicate: vt cũ ad districti veneritis conspectũ iudicis: possitis ex vestra sollicitudine lucrum in vobis ostentare pastoris.

¶ Gregorius Petro subdiacono. Insinuat vt Marcello victus et vestitus necessaria ministret.

Capitulum. xviij.

Epi. xviij

INsinuatũ nobis est Marcellum Barubicane ecclesie ibidẽ in Panormitana ciuitate in monasterio sancti Adriani in penitentiã deputatum: non solũ victus necessitatẽ pati: sed et nuditatis nimiã sustinere molestiã. Pro qua re necesse habem⁹ strenuitati tue presenti iussione precipere: vt ipsi pro victu et vestimẽto / stratoq; ad continentiã: pueroq; ei⁹ annonam q̃tum prospexeris satis esse / constituas: vt inopia H nuditasq; eius tali prouidẽtia possint habere consultũ: et vt ea que eidem viro deputaueris: tuis postmodum possint rationibus imputari. Id ergo fac: vt et nostram iussionẽ impleas: et tu quoq; hoc ipsum bene disponendo hac ipsa possis ꝑticipari mercede. ¶ Preterea hoc tibi indagandũ mãdare curauimus: veteri que iam inoleuerat consuetudine postposita: vt si q̃ ciuitates in prouincia Sicilie pro peccatis per sacerdotũ lapsus a pastorali regimine vacare noscuntur: de clero ecclesiarum ipsarũ: vel ex monasterijs / si qui digni ad sacerdotalẽ locum possunt inueniri / perspicias: ꝛ ad nos inquisita primitus morum grauitate transmittas: vt grex vniuscuiusq; loci per pastoris lapsum inueniri non debeat lõgo tempore destitutus. Si vero vacãtia quidem loca reperieris: et nullus tali dignitati ex eadem ecclesia congruus inuenitur: ad nos similiter inquisitione solerti renũcias: vt deus quem dignũ talibus ordinationibus indicauerit / valeat prouidere. Non enim oportet vt vni⁹ excessu grex dñicus per prerupta possit sine pastore diffluere. Ita enim et locorũ ordinatio prouenit: et reuertendi lapsĩs ad gradum priorem quo melius peniteant / suspicio non manebit.

¶ Gregorius Natali episcopo Salonitano. Precipit vt honoratum archidiaconem suo gradui restituat.

I

Capitulum xix.

Epi. xix.

GEsta que nobis in concilij vestri cõfecta secretario direxistis: in q̃b⁹ archidiacon⁹ Honoratus addicitur / plena esse cognouim⁹ semine iurgiorum: cum vno eodẽq; tempore vna persona nolẽs ad sacerdotij ordinem prouehit: que tamẽ immerita a diaconatus officio remouetur. Et sicut iustum est vt nemo crescere compellatur inuitus: ita censendum puto similiter ne quisq; insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniuste. ¶ Veruntamẽ quia inimica deo discordia tuas partes accusat: locũ et administrationẽ suam Honorato archidiacono restituas cõmonemus: atq; concordes diuinis ministerijs cõpetẽtia exhibere seruitia. Audiẽtie et questioni nostre si adhuc iter vos causa nutritur scandali / predictus archidiaconus occurrat admonit⁹: atq; dilectio tua pro partibus suis dirigat personam instructã: quibus presentibus solatiante dño nobis deposito studio personarũ que competunt fauori iustitie decernere valeamus.

Distinc. lxxiij. gesta. in pn.

Discordia inimica est deo.

¶ Gregorius Natali episcopo Salonitano. Scribit se / gregemq; dominicum vt precibus adiuuet.

Capitulum. xx.

Epi. xx.

SCripta reuerẽtie tue que ꝓcessioni nostre gratias referebat / offerente Stephano diacono / (quem direxistis) accepimus: et nimirũ valde credenda sunt gratia et studio charitatis impensa: dũ pontificatus nostri congaudere ordinem ratio comminebat. Idcirco nos salutis tue causa redditi letiores: K conscientiam nostram indicamus: ipsius honoris onera me egro animo suscepisse. Sed q; diuinis iudicijs non poteram resultare: necessario mentem meam parti letiori reuocaui. Pro qua re reuerẽtiam vestram epistolario sermone deposcimus: vt tam nos q̃ christianus grex cure nostre cõmissus: orationis vestre solatijs perfruamur: quatenus ea valeamus presidij firmitate procellas temporum superare.

¶ Mense Februario. Indictione nona.

¶ Gregorius Nonnoso. Maurẽtium de possessione quã petijt: dicit se exauditurum. Capitulum. xxj.

Epi. xxj.

OMnipotens deus cordi vestro indicet quanta deuotione ac dilectione vobis coniungor. Et si hanc per epistolas implere nequeo: si quando tamen opportunitatẽ inueniã: rebus ostendere curabo. Salutationis preterea alloquium soluens indico: quia veniente humili vestro dño Maurentio de possessione quam gloria vestra petijt / per omnia parebimus.

¶ Gregorius Georgio episcopo italie Gratiarũ actiones facit. Capitulum. xxij.

Epi. xxij.

BOnitatem vestre excellentie quam semper cognitam habui / experimento superaddito recognoui. Unde omnipotentem deum deprecor / vt sua nos protectione custodiat: vobisq; et apud se gratiam: et apud serenissimos dominos largiatur. Si autẽ L nulle hominum qui intersunt vos prauitates diuidant: esse me vestrum proprium valde certum tenete: et vobis dilectione coniunctum. Quod in omnipotente domino confido: quia hoc vobis etiam per documentum mee attestatiõis ostẽdo. Salutationis igit̃ alloquiũ soluẽs peto / vt quotiens vsus exegerit / vestris me affatibus releuare curetis.

¶ Gregori⁹ anthemio subdiacono. Ancillas dei: Paulinum presbyterum / et alios commendat. Capi. xxiij.

Epi. xxiij

INsinuatum nobis est ancillas domini quasdã Nolane ciuitatis in aboritana domo commorantes: nimiam victus vestitusq; penuriam sustinere. Quibus ex precepto dei nos subuenire cõuenit: et inopiam earum (quantum possumus) donante domino subleuare. Propterea experiẽtie tue presenti iussione mandamus: vt de hac presenti nona indictione: quadraginta in aureis solidos dare debeas: et deinceps succedentibus indictionib⁹ annuos viginti solidos ministrare: qui tuis possint rationib⁹ imputari. Preterea Paulino presbytero monasterij sancti erasmi: quod in latere montis Soractis situm est: sed et duobus monachis in oratorio sancti Archangeli seruientibus: quod in Lucano castro iuxta sancti Petri Basilicam esse dinoscitur: binos te in presenti solidos dare precipimus: q̃ et ipsi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac vt impense mercedis tu quoq; participium sortiaris.

¶ Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano: M Eulogio Alexandrino: Gregorio Antiocheno: Joanni Hierosolymitano: et Anastasio Patriarche Antiocheno aparibus. Scribit epistolam de onere pastorali sibi nuper imposito: in qua etiã plurima testimonia scripturarum exponit. Capitulum. xxiiij.

Ep. xxiiij. Dignitas sacerdotalis ac vita declarat ꝛ officium.

COnsiderãti mihi q; impar meritis / ac toto animo renitens / pastoralis cure pondera portare compulsus sum: caligo meroris occurrit: ꝛ triste cor nihil aliud / nisi eas que videri nil sinũt tenebras videt. Nam quid antistes ad dñm / nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Qua itaq; fiducia ad deũ pro peccatis alienis intercessor venio / apud quẽ de proprijs securus non sum? Si fortasse quispiam apud potentẽ virum / qui et sibi iratus / ꝛ mihi esset incognitus / intercessorem suum me fieri quereret: protinus responderẽ. Ad intercedẽdum venire nequeo: q; eius notitiam ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur recte homo apud hominẽ de quo minime presumpsissem / fieri intercessor erubescerẽ / quãte hoc audacie est / q; apud deũ pro populo locum intercessoris obtineo: cui familiarẽ me esse per vite meritum non agnosco? Qua in re est mihi adhuc aliud grauius formidandum: quia sicut cuncti liquido cognouimus: cum is qui displicet / ad intercedẽdũ mittitur: irati ad deteriora animus prouocatur. Et valde pertimesco / ne cõmissa mihi plebs fidelium / reatus mei

A additamento deperear:cuius nūcuſq; delicta dominus equanimiter tolerabat. Cum vero vtcunq; hunc timorem ſupprimo: et conſolatam mentem ad pontificalis operis ſtudia accingo:conſiderata ipſa rei immenſitate deterreor. Perpēdo quippe q̄ omni cura vigilandū eſt: vt rector cogitatione ſit mūdus:operatione precipuus: diſcretus in ſilentio:vtilis in verbo:ſingulis cōpaſſione proximus:pre cūctis contēplatione ſuſpēſus: bene agētibus per humilitatē ſocius:contra delinquentiū vitia/ per zelū iuſtitie erectus. Que videlicet cuncta dū ſubtili ſtudio & inquiſitione perſcrutor:ipſa me in ſingulis latitudo conſiderationis anguſtat. Nam (ſicut predieci) curandū ſummopere eſt: vt rector cogitatione ſit mundus:quatenus nulla hunc immūditia polluat: qui hoc ſuſceperit officiū: vt in alienis quoq; cordibus pollutionis maculas tergat.

Rector q̄lis eſſe dz.

j.q.j.neceſſe.

¶ Quia neceſſe eſt vt eſſe mūda ſtudeat manus:que diluere ſordes curat:ne tacta queq; deterius inquinet:ſi ſordida ipa ſtercoris lutū tenet. Scriptū nāq; eſt: Mundamini qui fertis vaſa dñi. Dñi etenī vaſa ferunt:qui proximorum animas ad interna ſacrificia perducēdas/in cōuerſationis ſue exemplo ſuſcipiūt. Apud ſemetipſum ergo quantū debeat mundari cōſpiciat:qui ad eternitatis templū vaſa viuentia in ſinu proprie cōuerſationis portat. Hinc diuina voce precipitur vt in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligantibus imprimatur:quatenus ſacerdotale cor nequaq; cogitationes fluxe poſſideant:ſed ratio ſola conſtringat. Nec indiſcretum quid vel inutile cogitet: qui ad exemplum alijs conſtitutus/ex grauitate ſemper debet oſtendere quantā in pectore rationē portet. In quo etiā rationale vigilanter adiūgitur: vt duodecim patriarcharū noīa deſcribantur. Aſcriptos enī patres in pectore ferre/eſt antiquoꝝ vitam ſine intermiſſione cogitare. Nam tunc ſacerdos irreprehēſibiliter graditur:cū exempla patrū precedentiū indeſinenter intuetur. Cum ſanctorū veſtigia ſine ceſſatione cōſiderat/& cogitationes illicitas deprimit:ne extra ordinis ſui limitē/pedem operis tēdat.

Eſaie.lij.

B

¶ Rurſum cū me ad cōſideranda debita paſtoris opera confero:perpendo quanta intentione curandū eſt/vt ſit operatione precipuus:quatenus vite viam ſubditis viuendo denunciet:et grex qui paſtoris vocem/moreſq; ſequitur:per exēpla melius q̄ per verba gradiatur. Qui enim loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere / hac eadem neceſſitate cōpellitur ſumma monſtrare. Illa nāq; vox libentius auditorū cor penetrat/quā dicentis vita cōmendat:quia quod loquendo precipit:oſtēdendo adiuuat/vt fiat. Hinc enī per prophetā dicitur: Super mōtem excelſum aſcende tu qui euangelizas ſion. Ut videlicet qui celeſti predicatione vtitur: ima iam terrenorū operū deſerens:in rerū culmine ſtare videatur: tantoq; ſubditos facili⁹ ad meliora pertrahat/q̄to per vite meritum de ſupernis clamat. Hinc diuina lege armū ſacerdos in ſacrificiū et dextrū accepit et ſeparatū:vt non ſolum ſit eius operatio vtilis:ſed etiam ſingularis:nec inter malos tātūmodo que recta ſunt faciat:ſed bene quoq; operantes ſubditos:ſicut honore ordinis ſuperat:ita etiam morum virtute tranſcendat. Cui in eſu quoq; pectuſculū cum armo tribuitur: vt quod de ſacrificio precipitur ſumere:hoc de ſemetipſo diſcat cōditori ſuo immolare. Et non ſolum pectore que recta ſunt cogitet:ſed ſpectatores ſuos ad ſublimia armo operis inuitet. Nulla preſentis vite appetat:nulla pertimeſcat:blandimenta mundi/reſpecto intimo terrore deſpiciat:terrores autem conſiderato interne dulcedinis blandimento contemnat. Unde ſuperne quoq; vocis imperio: in vtroq; humero ſacerdos velamine ſuperhumeralis aſtringit: vt contra aduerſa et proſpera:virtutum ſemper ornamēto muniatur:quatenus iuxta Pauli vocem: Per arma iuſtitie a dextris ſiniſtriſq; gradiens: cum ad ſola que anteriora ſunt nititur/ in nullo delectationis infime latere flectatur. Non hunc proſpera eleuent:nō aduerſa perturbent:non blanda vſq; ad voluptatē demulceant:non aſpera ad deſperationē premant: vt dum nullis paſſionibus intentionē humiliat:quāta in vtroq; humero ſuperhumeralis pulchritudine tegatur: oſtendat. Quod recte etiam ſuperhumerale ex auro/hyacintho/purpura/ bis tincto cocco/et torta fieri byſſo precipitur: vt quanta ſacerdos clareſcere virtutū diuerſitate debeat:demōſtretur.

☞

Eſaie.xl.

C

ij.Cor.vj.

¶ In ſacerdotis quippe habitu ante omnia aurū fulget/vt in eo intellectus ſapiētie principaliter emicet. Cui hyacinthus qui aereo colore reſplendet/adiungitur: vt per omne quod intelligendo penetrat:non ad fauores infimos:ſed ad amorem celeſtium ſurgat:ne dū in ſuis incautus laudib⁹ capitur: ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoq; ac hyacintho purpura permiſcetur: vt videlicet ſacerdotale cor/ cum ſumma predicat: in ſemetipſo etiam ſuggeſtiones vitiorum reprimat:eiſq; veluti regia poteſtate ꝯtradicat:quatinus nobilitatē ſemper intime regenerationis aſpiciat: et celeſtis regni habitum moribus defendat. De hac enī nobilitate ſpūs per Petrum dicitur: Uos autē genus electum/regale ſacerdotiū. De hac etiā poteſtate qua vitia ſubigimus: Joānis voce roboramur:qui ait. Quotquot autem receperunt eum:dedit eis poteſtatē filios dei fieri. Auro autem ac hyacintho & purpure bis tinctus coccus adiungit: vt ante interni iudicis oculos/omnia virtutum opera ex charitate decorentur:& cuncta que corā hominibus rutilant:hec in conſpectu occulti arbitri flāma intimi amoris accendat. Que ſcʒ charitas:quia deū ſimul et proximū diligit:quaſi coccus ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui igitur ſic ad auctoris ſpeciem anhelat: vt proximorū curam negligat: vel ſic proximorū curam exequitur: vt a diuino amore tepeſcat: quia vnum horū quodlibet negligit:in ſuperhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum neſcit. Sed cum mens ad precepta charitatis tenditur:reſtat procul dubio:vt per abſtinentiam caro maceretur. Unde et bis tincto cocco torta byſſus adiungitur. De terra enim byſſus nitenti ſpecie oritur. Et quid per byſſum/ niſi candēs decore munditie corporalis caſtitas deſignatur? Que videlicet torta pulchritudini ſuperhumeralis innectitur: quia tunc caſtimonia ad perfectiſſime munditie candorē ducitur: cum per abſtinentiā caro fatigatur. Cumq; inter virtutes ceteras etiam afflicte carnis meritū proficit: quaſi in diuerſa ſuperhumeralis ſpecie byſſus torta cādeſcit.

D

j.Pet.ij.

Joan.j.

E

Rurſum cū me ad conſiderandū debitū paſtoris verbū ac ſilentium confero:pauenti cura perpendo:q̄ valde neceſſe eſt:vt et diſcretus ſit in ſilētio: et vtilis in verbo:ne aut tacenda proferat:aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit:ita indiſcretū ſilentiū:hos qui erudiri poterant/in errore derelinquit. Sepe nāq; rectores improuidi humanā amittere gratiam formidantes:loqui recta libere pertimeſcūt: & iuxta veritatis vocem: nequaq; iam gregis cuſtodie paſtorū ſtudio:ſed mercenariorū vice deſeruiunt:quia veniente lupo fugiunt: dum ſe ſub ſilentio abſcondūt. Hinc nāq; eos dñs per prophetā increpat dicens: Non aſcendiſtis ex aduerſo:neq; oppoſuiſtis murum pro domo iſrael:vt ſtaretis in prelio in die dñi. Ex aduerſo quippe eſt aſcēdere/ꝓ defenſiōe gregis/ voce libera huius mūdi poteſtatib⁹ contraire. Et in die dñi in prelio ſtare:eſt prauis decertantibus ex iuſtitie amore reſiſtere. Paſtori etenī recta timuiſſe dicere:quid eſt aliud q̄ terga tacēdo prebuiſſe? Qui nimirū ſi pro grege ſe obijcit/ murū pro domo iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquēti populo dicitur: Prophete tui viderunt tibi falſa et ſtulta: nec aperiebant tibi iniquitatem tuam/ vt te ad penitentiam prouocarent. Prophete quippe nonnunq̄ in ſacro eloquio doctores vocātur:qui dum fugitiua eſſe preſentia indicant: que ſint vētura manifeſtāt. Quos diuinus ſermo falſa videre redarguit: quia dū corripere culpas metuūt: incaſſum delinquētib⁹ promiſſa ſecuritate blādiunt. Qui iniquitatē peccantiū nequaq; aperiūt: quia ob increpationis voce cōticeſcunt. Clauis quippe apertionis/ ſermo eſt correptionis: q: increpādo culpam detegit:quam ſepe neſcit ipſe etiam qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Ut potens ſit exhortari in doctrina ſacra: et eos qui cōtradicunt/ redarguere. Hinc ꝑ Malachiā dicitur: Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiā:et legem requirent ex ore eius: quia angelus dñi exercituum eſt. Hinc per Eſaiā dñs admonet dicens. Clama/ne ceſſes: ſicut tuba exalta vocē tuam. Preconis quippe officiū ſuſcipit:quiſquis ad ſacerdotiū aſcendit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter ſequitur: ipſe ſcilicet clamādo gradiatur. Sacerdos vero ſi predicationis eſt neſcius: quam clamoris vocem daturus eſt preco mutus?

Locutio ī cauta ī errorem pertrahit.

Eze.xiij.

F

Threñ.ij.

Prophete q̄nq; doctores vocantur.

Ad titū.j.

Mal.ij.

Eſa.lviij.

G Hinc est enī ꝙ super pastores primos in linguarum specie spūs sanct⁹ insedit: quia nimirum quos repleuerit/ de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi precipitur vt tabernaculū sacerdos ingrediens/tintinnabulis ambiat: vt videlicet voces predicationis habeat: ne superni speculatoris iudicium ex silentio offendat. Scriptū quippe est: Audiatur sonitus qñ ingredit̄ vel egreditur sanctuariū in conspectu dñi: ⁊ non moriatur. Sacerdos nāq̄ ingrediens vel egrediens moritur/si de eo sonitus non audiatur: qꝛ iram contra se occulti iudicis exigit: si sine sonitu p̄dicationis incedit. Apte autē tintinnabula vestimētis eius describūtur inserta. Vestimēta etenī sacerdotis/quid aliud q̄ recta opera debem⁹ accipere? propheta attestante/qui ait: Sacerdotes tui induantur iustitiā. Vestimentis itaq̄ illius tintinnabula inherēt: vt vite viam cum lingue sonitu: ipsa quoq̄ opera sacerdotis clament. Sed considerandum quoq̄ est vt rector cum se ad loquendū preparat/ sub quāte cautele studio loquatur attēdat: ne si inordinate ad loquēdū rapitur: erroris vulnere audientiū corda feriantur: ⁊ cū fortasse sapiens videri desiderat: vnitatis compagē insipienter abscindat. Hinc nāq̄ veritas dicit: Habete sal in vobis: et pacem habete inter vos. Per sal quippe/verbi sapiētia designatur. Qui igit̄ loqui sapiēter nititur: magnopere metuat/ne eius eloquio audientiū vnitas cōfundatur. Hinc Paulus ait. Non plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Hinc in sacerdotis veste

ero.xxviij
Sacerdotes sonitū debēt dare.

Ps.cxxxj.

Mar.ix.

Roṁ.xij.

H iuxta diuinā vocem/ tintinnabulis mala punica coniūguntur. Quid eni per mala punica: nisi fidei vnitas designatur? Nam sicut in malo punico vno exterius cortice multa interius grana muniuntur: sic innumeros sancte ecclesie populos vnitas fidei cōtegit: quos intus diuersitas meritorū tenet. Tūc ergo tintinnabulis mala punica iūgimus: cum per omne qđ dicimus/ vnitatē fidei custodimus. Rursum/cum me ad cōsiderandū confero qualis rector in cōpassione: qualisq̄ esse debeat in contēplatione: perpendo/ vt et singulis compassione sit proximus: ⁊ pre cunctis contēplatione suspensus: quatinus et per pietatis viscera in se infirmitatē ceterorum transferat: ⁊ per speculationis altitudinē semetipsum quoq̄ inuisibilia appetendo transcendat: ne aut alta petens/proximorū infirma despiciat: aut infirmis proximorū congruens/appetere alta desistat. Hinc est nāq̄ ꝙ Paulus in paradisum ducitur: celiq̄ tertij secreta rimatur: et tñ in illa inuisibiliū contēplatione suspēsus/ad cubile carnaliū mētis aciē reuocat: et eū sanctū sit coniugiū/creādorū causa liberorū: aliquid etiā eis et de voluptate largitur/dicēs: Propter fornicationes autem vnusquisq̄ suam vxorē habeat: ⁊ vnaqueq̄ suum virū habeat. Vxori vir debitū reddat: similiter et vxor viro. Ecce iam celestibus secretis inseritur: et tamen per condescēsionis viscera/carnaliū cubile perscrutatur: ⁊ quē subleuatus ad inuisibilia erigit: hunc mentis oculū ad secreta coniugū inflectit. Celū contēplatione trāscendit: nec tamē stratum carnalium sollicitudine deserit: quia compage

j.Cor.xij.

j.Cor.vij.

J charitatis summis simul ⁊ infimis iunctus: et in semetipso virtute spūs ad alta valenter rapitur: et pietate in alijs equanimiter ad ima reuocatur. Pro hac sue compassione charitatis iterum aplūs Paulus dicit: Quis infirmatur/⁊ ego non infirmor? quis scandalizat̄/⁊ ego non vror? Hinc rursus ait: Factus sum iudeis tanq̄ iudeus. Quod videlicet exhibebat non amittēdo fidē: sed extendendo pietatē: et in se personā infideliū transfigurans: vt ex semetipso disceret qualiter alijs misereri debuisset: quatin⁹ hoc illis impēderet/qđ sibi ipse/si ita esset/impendi recte voluisset. Hinc iterū dicit: Siue mente excedim⁹/deo: siue sobrij sumus/vobis. quia et semetipsum nouerat contēplando transcendere: et eundem se auditoribus cōdescendēdo tēperare. Hinc Jacob dño desuper innitente/ et vncto deorsum lapide: ascēdentes et descendentes angelos vidit: quia sc3 predicatores recti: nō solū sursum sanctū caput ecclesie/ videlicet dñm contemplādo appetunt: sed deorsum quoq̄ ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moyses crebro tabernaculū intrat et exit: et qui intus in contemplatione rapitur: foris infirmantiū negocijs vrgetur. Intus dei arcana considerat/foris onera carnalium portat. Qui de reb⁹ quoq̄ dubijs semper ad tabernaculū recurrit: et corā testamenti arca dñm cōsulit. Exemplum proculdubio rectoribus p̄bens: vt cū foris ambigūt quid disponant: ad mentē semper quasi ad tabernaculū redeāt: ⁊ velut coram testamenti arca dñm consulant: si de his in quibus dubitant/apud semetipsos intus sacri eloquij paginas requirant. Hinc ipsa veritas p susceptionē nobis nostre humanitatis ostensa/in monte orationi inheret: miracula in vrbibus exercet: imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens: vt etsi iam summa contēplando appetūt: necessitatibus tñ infirmātiū compatiendo misceātur: quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit/cū ad ima proximorū se misericorditer attrahit: et quo benigne descēdit ad infima/valenter recurrit ad summa. In qua videlicet cōpassione necesse est vt talē se qui p̄est exhibeat: cui subiecti quiq̄ occulta quoq̄ sua prodere non erubescāt: vt cum tentationū suarū fluctus paruuli tolerāt/ad pastoris mentem/ quasi ad matris sinū recurrant: et hoc qđ se inquinari pulsantis culpe sordibus preuident: exhortationis eius solatio/et lachrymis orationis lauent. Unde et ante fores tēpli ad abluendas ingredientiū manus mare eneū (i.luterem) duodecim boues portant: qui quidē facie exterius eminent: sed ex posterioribus latent. Quid nāq̄ duodecim bobus/nisi vniuersus pastorū ordo signatur? De quib⁹ lex Paulo disserente dicit: Non obturabis os boui triturantj. Quorꝫ quidē nos aperta opera cernimus: sed apud districtū iudicē: que illos posterius maneāt in occulta retributione/nescimus. Qui tamē cū condescēsionis sue patientiā abluēdis proximorꝫ cōfessionibus preparant/velut ante fores templi luterē portāt: vt quisq̄s intrare eternitatis ianuā nititur: tentationes suas menti pastoris indicet: et quasi in boum lutere cogitationis vel operationis manus lauet. Et fit plerūq̄ vt dū rectoris animus tētamenta condescendēdo recognoscit: auditis tētationibus et ipse pulsetur: quia et hec eadē per quā populi multitudo diluitur: aqua proculdubio luteris inquinatur. Nam dū sordes diluētiū suscipit: quasi sue munditie serenitatē perdit. Sed hec nequaq̄ pastori timenda sunt: quia deo subtiliter cūcta pensante/tāto facilius a sua eripitur/quanto misericordius ex aliena tētatione fatigatur. Rursus cū me ad considerandū cōfero: qualis in humilitate: qualisq̄ esse rector debeat in districtione: perpendo quoniā necesse est vt et bene agētibus sit per humilitatē socius: et cōtra delinquentiū vitia per zelū iustitie erectus: quatenus et bonis in nullo se preferat: et cū prauorū culpa exigit: prioratus sui potestatē agnoscat: vt ⁊ honore suspēso/equalē se subditis bene viuētibus deputet: et contra peruersorū culpas ex zelo iustitie excrescat. ¶ Hinc est nāq̄ ꝙ Petr⁹ auctore deo sctē ecclesie principatū tenens/a bene agente Cornelio et sese ei humiliter prosternēte / imoderatius venerari recusauit: seq̄ illi similē recognouit/dicens: Surge ne feceris: et ego homo sum. Sed cū Ananie ⁊ Sapphyre culpā reperit: mox q̄ta potentia super ceteros excreuisset ostendit. Verbo nāq̄ eorū vitā percuslit: quā spū perscrutante deprehēdit: et summū se intra ecclesiā contra peccata recoluit: quod honore sibi vehemēter impenso/ corā bene agentibus fratribus non agnouit. Hic cōmunionē equalitatis meruit sanctitas actionis: illic zel⁹ vltionis vim aperuit potestatis. Hinc est ꝙ Paulus bene agentibus fratribus prelatū se esse nesciebat/cū diceret: Non qꝛ dñamur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij vestri. Ad que illico adiūxit. Fide enī statis. ac si id quod p̄tulerat aperiret dicens: ideo nō dñamur fidei vestre: qꝛ fide statis. equales enī vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prelatum se esse fratribus nesciebat: cū diceret: Facti sumus paruuli in medio vr̄m. et rursus: Nos aūt seruos vestros per christū. Sed cum culpam que corrigi debuisset īuenit: illico se magistrum esse recoluit/dicens Quid vultis/in virga veniā ad vos? Summus itaq̄ locus bene regitur/cum is qui preest/vitijs potius q̄ fratribus dñatur. Bene acceptā potestatem regit/qui et tenere illam nouit et impugnare. Bene hanc regit / qui scit per illam super culpas erigi: scit cū illa ceteris in equalitate cōponi. Sic autē seruanda est virtus hūilitatis: vt non soluātur iura regiminis: ne dū p̄latus q̄sq̄ plus se q̄ decet deijcit/subditorꝫ vitā restringere sub disciplinē vinculo nō possit: ⁊ sic seruāda est di-

j.Cor.ij.

j.Cor.ix.

ij.Cor.v.

K

j.Cor.ix.

L

Act.x.

M

Act.v.

ij.Cor.j.

j.Thes.ij.

j.Cor.iiij

Humilitatis virtus quō est seruanda.

A

Vitis se sepe virtutes mentiuntur.

sciplinę seueritas:ne vł plusq̄ necesse est zelus accendi-
tur:mansuetudo funditus amittat. Sepe nãq; vitia vir
tutes se esse mentiuntur / vt tenacia parsimonia/effusio
largitas/crudelitas zelus iustitię/remissio pietas velit
videri. Disciplina ergo vel misericordia multū destitui-
tur:si vna sine altera teneatur. Sed magna discretionis
arte seruāda est et iuste consulens misericordia: et pie fe
riens disciplina. Hinc nãq; est quod docente veritate p
Samaritani studium semiuiuus in stabulum ducitur:ꝛ
vinū atq; oleū vulnerib⁹ eius adhibetur : vt per vinum
scilicet mordeant vulnera:et per oleū foueātur. Necesse
quippe est:vt is qui sanandis vulneribus preest:in vino
morsum doloris adhibeat:in oleo mollitię pietatis:qua
tenus per vinū mordeantur putrida: per oleū sanāda fo
ueantur. Sit ergo amor: sed non emolliens. Sit vigor:
sed non exasperans. Quod bene illa tabernaculi arca si-
gnificat: in qua cum tabulis virga simul ꝛ manna est:q̄
cum scripturę sacre scientia in boni rectoris pectore si est
virga districtionis:sit et manna dulcedinis. Suscepto
itaq; pastoralis cure onere/cū cūcta hec atq; alia huius-
modi multa considero: videor qđ esse non possum:maxi-
me q̄ hoc in loco quisquis pastor dicitur/ curis exterio
ribus grauiter occupat : ita vt sepe incertū fiat vtrū pa-
storis officiū/an terreni proceris agat. Et quidem quis-
quis regēdis fratrib⁹ preest/vacare funditus a curis ex

B

terioribus nō potest: sed tamē curādum magnopere est/
ne ab his immoderate deprimatur. ¶ Unde recte ad

Eze.xliiij

Ezechielē dicitur : Sacerdotes caput suū non radant/
neq; comā nutriant: sed tondētes attondeāt capita sua.
Quid enim signāt capilli in capite/nisi exteriores cogi-
tationes in mēte? Qui dum super cerebrū insensibiliter
oriuntur:curas vite presentis exprimūt:que ex neglecto
ac torpēti sensu q̄ inopportune prodeūt/quasi nobis nō
sentientibus procedūt. Quia ergo cūcti qui presunt/ha-
bere qđē sollicitudines exteriores debent: nec tamē eis
vehementer incūbere:sacerdotes recte ꝛ caput prohibē-
tur radere/ꝛ comā nutrire:vt cogitationes carnis de vi-
ta subditorum nec a se funditus amputent : nec rursum
ad crescendum nimis relaxent. Unde bene dicitur:ton-
dentes tondeant capita sua : vt videlicet cure tempora-
lis sollicitudinis et ad quantū necesse est prodeant:et ta
men recidātur citius/ne immoderatius excrescant. Dū
igitur per administratā exteriorē prouidētiam corpora
lis subditoꝝ vita protegitur:ꝛ rursus per imoderatā al-
ta cordis intētio non impeditur : quasi capilli in capite
sacerdotis seruātur : vt cutem cooperiāt:ꝛ resecātur /ne
oculos claudāt. Sed hoc in loco huius discretionis mo
deramina video seruari nō posse: q̄ tāti quotidie casus
imminent/vt mentē simul obruant:cū vitā corporalē ne
cant. Unde fratres sanctissimi/per venturū iudicem ro-
go:per multorū millium angelorum frequētiam: p eccle
siam primitiuorū qui conscripti sunt in celis:sub hoc pa

C

storalis cure onere lassescentē/orationis vestre interces-
sione me adiuuate : ne suscepta me pondera vltra vires
premāt. Memor vero qđ scriptū est: Orate pro inuicē vt

Jaco.v.

saluemini:etiam impendo qđ peto. Sed recipiam quod
impēdo . Dū enim nos vobis p orationis opem coniun-
gimus:quasi ambulātes per lubricū/vicissim nobis ma
num tenemus:fitq; ex magna prouisione charitatis : vt
eo singulorū robustius charitas perfigatur/quo in alte-
rū alter innititur. ¶ Preterea q̄ corde creditur ad iu-

Rom.x. Disti.xv. ca.sicut.

stitiam:ore autē cōfessio fit ad salutē:sicut sancti euāge-
lij quattuor libros /sic quattuor concilia suscipere et ve-
nerari me fateor. Nicenū scilicet /in quo peruersum Arrij
dogma destruitur. Constātinopolitanum quoq;/in quo
Eunomij ꝛ Macedonij error conuincitur. Ephesinum
etiam p̄mū/in quo Nestorij ipietas iudicatur. Chalce-
donēse vero: in quo Euthicetis Dioscoriq; prauitas re-
probatur:tota deuotione cōplector : integerrima appro-
batione custodio:quia in his velut in quadrato lapide/
sancte fidei structura consurgit. Et cuiuslibet vite atq;
actionis existat: quisquis eoꝝ soliditatē nō tenet:etiā si
lapis esse cernitur /tamē extra edificium iacet . Quintū
quoq; conciliū pariter veneror:in quo epl̃a (que Ibe di
cit) erroris plena /reprobat:in q̄ Theodorus psonā me-
diatoris dei ꝛ hominū in duabus substātijs separās /ad
impietatis perfidiā cecidisse cōuincit: ꝛ in q̄ scripta q̄q;
Theodorici p que beati Cyrilli fides reprehenditur:au

D

su demētię prolata /refutantur. Cūctas vero quas prefa
ta venerāda concilia psonas respuūt /respuo:quas vene
rantur /amplector: q̄ dū vniuersali sunt cōsensu cōstitu-
ta/se et nō illa destruit quisquis presumit aut soluere q̄s
religāt:aut ligare quos soluūt. Quisquis ergo aliud sa-
pit:anathema sit . Quisquis vero predictarū synodorū
fidē tenet:pax ei sit a deo patre p Jesum christū filiū ei⁹:
qui cū eo viuit ꝛ regnat cōsubstantialiter de⁹ in vnitate
spiritus sancti:per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Gregori⁹ Anastasio patriarche Antiocheno. Cōque
ritur de onere pastorali. Capitulum.xxv.

Ep̃la.xxv

Scripta vestre beatitudinis : vti fessus requiē:
salutē eger:fontē sitiens : vmbrā estuans acce-
pi. Nec enī illa verba per linguā carnis vide-
bātur expressa:q̄ sic spiritualem amorē suū quē gestabāt
aperuerūt:ac si mens p semetipsam loqueret . Sed durū
valde fuit qđ scriptū est /q̄ amor vester terrena me por-
tare onera precepit:ꝛ quē prius spiritualiter diligebatis/
postea (vt existimo) tēporaliter amātes / vsq; ad terram
me supposito onere depressistis: ita vt omnē mētis recti-
tudinē funditus perdens /contēplationisq; aciem amit
tens:non per prophetię spiritū /sed per experimētum di-
cam: Incuruatus sum ꝛ humiliat⁹ sum vsquequaq;. Tan

Ps. cxviij.

ta me quippe occupationū onera deprimūt:vt ad super-
na animus nullatenus erigatur. Multis causarū fluct-

E

ibus quatior:et post illa quietis ocia:tumultuose vite tē-
pestatibus affligor:ita vt recte dicā: Ueni in altitudinē

Ps.lxviij.

maris:ꝛ tēpestas demersit me. ¶ Periclitāti igitur mi
hi manū orationis vestre tendite vos qui in virtutū lit-
tore statis. Or vero me os dn̄i : q̄ lucernā dicitis : q̄ lo-
quendo multis pdesse/multisq; posse lucere perhibetis:
existimationē mihi meam (fateor) i dubietatē maximā
perduxistis. Considero nãq; qui sum:ꝛ nihil in me ex hu
ius boni signo deprehendo . Considero nãq; qui estis:et
vos mētiri posse non arbitror. Cū ergo credere volo qđ
dicitis /contradicit mihi infirmitas mea. Cū disputare
volo quod in laude mea dicitur: cōtradicit mihi sancti-
tas vestra. Sed queso vir sancte nobis aliqđ de hoc cer-
tamine nostro cōueniat : vt etsi non quod dicitis ita est:
sit ita q̄ dicit;. Preterea sicuti patriarchis alijs vel fra
trib⁹:ita ꝛ synodicā vobis epistolā direxi: q̄ apud me sē-
per hoc estis: quod ex omnipotentis dei munere accepi-
stis esse:non quod ex volūtate hominū putamini nō esse.
Latori vero presentium Bonifacio defensori aliqua in-
iūxi:q̄ sanctitati vestre debeat seriosius intimare. Ama
toris aūt vestri beati Petri apl̃i vobis claues trāsmisū
que sup egros posite /multis solēt miraculis coruscare.

¶ Gregorius Anastasio archiepiscopo Corinthien. Cō
queritur de onere pastorali: ꝛ hortatur vt succurrat por
titori presenti. Capitulum.xxvj.

Epi.xxvj.

Iudicia dei quāto sunt inuestigabilia/tāto de-
bent humanis mētibus esse metuenda: vt q̄ ea
ratio mortalis comprehēdere non valet: his se

F

necesse est humili cordis ceruice substernat: quaten⁹ quo
eā regentis volūtas duxerit/illuc obedientibus mentis
gressibus prosequatur. Ego autē cōsiderans infirmita-
tem meam ad apostolice sedis culmē nō posse pertinge-
re:onus hoc malui declinare:ne i pastorali regimine im-
paris administrationis actione succumberē. Sed q̄ cō
traire non est dn̄i disponētis arbitrio:obedienter secut⁹
sum qđ misericors de me regentis manus voluerit ope-
rari. Nam fraternitati vestre /ꝛ si presens nō eueniret oc
casio:necessario fuerat īdicādū q̄ (licet idignū) me apo-
stolice sedi dn̄s preesse dignatus est. Cū ergo fieri hoc ꝛ
causa posceret:ꝛ directi a vobis presentiū latoris (id est
Bonifacij defensoris) euenisset occasio:curauimus non
solū scriptis fraternitati vestre charitatis vota persol-
uere /sed etiam de ordinatione nostra (quod desiderabi-
le vobis fuisse credimus) indicare. Propterea charitas
vestra reciprocis litteris nos de vnitate ecclesie: et desi-
derabili nuncio salutis vestre letificet: quaten⁹ absentia
corporalis (quā nos locoꝝ facit sustinere disiūctio) scri-
ptorū sibi vicissitudine presentetur. Adhortamur etiam
vt q̄ memoratū superius presentiū portitorē pro neces-
sarijs quibusdā causis ad clementissimi principis vesti-
gia destinauim⁹: et mutabilitas tēporis multa solet im-
pedimenta itineris generare: quicquid ei siue in terreni
itineris prouisione: siue etiam in procuratione nauigij

G necessariū fuerit: vestra sacerdotalis impēdat affectio:
vt destinatū iter celerius dn̄o miserāte valeat explicare.

¶ Gregorius Sebastiano episcopo Risiniēsi. De reuer
sione Anastasij patriarche. Capitulū.xxvij.

Epistola xxvij.

QUamuis nulla merui beatitudinis vestre scri
pta suscipere: tamen ego etiā obliuiscentē me
nō obliuiscor: negligētē pulso: torpētem amo
ris stimulis inquieto: vt qui ex semetipso nō vult impen
dere/vel pulsatus sciat reddere qd̄ debet. Preterea in:
dico suggestionē me apud pijssimos dn̄os summis pre:
cib⁹ plenā fecisse: vt virū beatissimū dominū Anastasiū
patriarcham cōcesso vsu pallij ad beati Petri apostolo
rum principis limina mecū celebraturū solēnia missarū
transmittere debuisset: quatenus si ei ad sedē suam mini
me reuerti liceret/saltem mecum in honore suo viueret.
Sed que causa cōtigerit vt eadē scripta retinerē: presen
tium lator vobis innotescet. Eiusdē tamē dn̄i Anastasij
animū cognoscite: et quicquid ei de hac re placuerit/ve:
stris mihi epistolis indicate.

¶ Gregorius aristobolo exprefecto et antigrapho. De
expositione epistolarū suarum. Capitulū.xxviij.

Epistola xxviij.

AD explendū affectū meū fateor: lingua nō suf
ficit: sed quicquid de vobis sentio/vester vo:
bis melius affect⁹ dicit. Quibusdā vero vos
aduersitatibus laborare audiui. Sed non hac de re val:
de contristor: qr plerūq; nauis que peruenire ad alta pe
lagi per ꝓsperitatē poterat/in ipso nauigationis initio
vētis aduersante repellitur/sed ad portū repulsa reuoca
H tur. Preterea si prolixā epistolam ad interpretandū ac:
cipere fortasse contigerit: rogo nō verbum ex verbo: sed
sensum ex sensu transferte: qr plerūq; dū proprietas ver:
borum attenditur: sensuum virtus amittitur.

¶ Gregorius Andree de dibiria. Trāsmittit clauem a
corpore sancti Petri et de cathenis eius. Capitulū.xxix.

Epi.xxix.

OMnipotens deus dulcissimo cordi vestro indi
cet: qr et absens corpore a charitate vestra ani:
mo nō recessi. Bona enim vestra etiam si obliui
sci volo/nō valeo. Hoc aūt q̄ me ad episcopatus ordinē
cognoscitis peruenisse: si me diligitis/plāgite: qr hic hu:
ius mundi tante occupationes sunt: vt per episcopatus
ordinem pene ab amore dei me videam esse separatū. Qd̄
incessanter defleo: atq; vt ꝓ me dominū exoretis: rogo.
Preterea sanctissimā clauē: a sancti Petri apostoli cor
pore vobis transmisi: que super egros multis miraculis
solet coruscare: nam etiam de eius catenis interi⁹ habe:
tur. Eedē igitur catene que illa sancta colla tenuerunt/
suspense colla vestra sanctificent.

¶ Gregorius Joanni exconsuli atq; patricio et questo:
ri. Clauem sancti Petri et de catenis eius transmittit.
Capitulum.xxx.

Epi.xxx.

BOna excellentie vestre expert⁹/tanto erga vos
amore constringor: vt vestra memoria de meo
pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra
amorem non modice contristor: qr quatenus me querere
cognouistis: et ad inquietudinē perduxistis: vobis qui:
J dem omnipotēs deus qr hoc bono animo fecistis: bona
eterna retribuat: sed me a tanto loci huius periculo qua
liter voluerit absoluat: qr sicut peccata mea merebātur:
non romanorū sed longobardorū episcopus fact⁹ sum:
quorū sinthicie spate sunt/et gratia pena. Ecce vbi me pa
trocinia vestra perduxerūt. Gemo quotidie occupatio:
nibus pressus: et respirare nō valeo. Sed vos qui adhuc
valetis huius mūdi occupationes fugite: qr quāto in eo
quisq; profecerit/tanto (vt video) ab amore dei ampli⁹
decrescit. Preterea sanctissimā clauē a beati Petri apo
stolorū principis corpore vobis trāsmisi: que sup egros
multis solet miraculis coruscare. Nam etiam de ei⁹ ca:
tenis interius habet. Eedem igitur catene que illa san:
cta colla tenuerūt/suspense colla vestra sanctificent.

¶ Gregorius Philippo Comiti Excubitorū. Causas
italie commendat. Capitulum.xxxj.

Epi.xxxj.

INquātū homo discutere et inuestigare iudicia
superna non sufficit/intantū sub eis debet cer:
uicem cordis inflectere: vt qr id quod sibi tri:
buitur: quo iudicio disponatur ignorat: nec ad appeten
dum locū procax insistere: nec ad repellendū contumax
debet inueniri. Unde indignus ego ad suscipienda epi:
scopat⁹ onera iussioni omnipotentis dei: vestreq; me vo
luntati subdidi. Cui me preesse largitate magis gratie q̄
K iudicij extimatione voluistis. Potens est eni deus pro:
pter quē me indignū diligitis/hāc vobis in perpetuū re
pēsare mercedē: vt gratiam quā indignis famulis eius
impēditis/apud eū inuenire multiplici⁹ valeatis. Cau:
sas vero italie/vestra queso excellētia habeat mādatas:
vt dū vos petētibus libenter impenditis/omne quod a
deo petitis/quantocyus impetretis.

¶ Gregorius Romano Patricio et exarcho Jtalie.
Exarcho scribit de blādo epo restituēdo. Capitulū.xxxij.

Epistola xxxij.

SCribendi ad excellētiam vestrā si causa omni:
no nulla suppeteret/nos tamē esse oportet cha
ritate paterna de vestre salutis incolumitate
sollicitos: vt qd̄ de vobis audire cupimus/internūcioꝝ
frequētia cognoscam⁹. Preterea peruenit ad nos Blā:
dum episcopū hortēsis ciuitatis: longo iam tempore in
ciuitate Rauēnate a vestra excellētia detineri. Et fit vt
ecclesia sine rectore/et popul⁹ quasi sine pastore grex cō:
sistens defluat: et ibidē infantes ꝓ peccatis absq; bapti:
smate moriātur. Et rursus qr non credimus q̄ eū excel:
lentia vestra nisi pro aliqua probabilis excessus causa te
nuerit: oportet vt habita synodo palam fiat si qd̄ in eum
crimen intenditur. Et si talis in eo culpa reperitur: que
vsq; ad degradationē sacerdotij perducatur/aliam ne:
cesse/est ordinationē inquiram⁹: ne ecclesia dei in his si:
ne quib⁹ iā christiana nō patitur esse religio/inculta ac
destituta remaneat. Sin autē excellentia vestra aliter se
habere q̄ de eo qd̄ dicit esse perspexerit: eū ad ecclesiam
suam reuerti concedat: vt officiū suū in cōmissis sibi ani
L mabus adimpleat. Mense martio: Jndictione.ix.

¶ Gregorius venātio Cancellario italie. Venantio ex:
monacho scribit: et icrepat de habitu monastico dimisso
Capitulum.xxxiij.

Epistola xxxiij.

MUlti hominum stulti putauerunt q̄ si ad or:
dinem episcopatus eueherer/vos alloqui ac
ꝑ epistolas frequētare recusarē. Sed non ita
est: qr ipsa iam loci mei necessitate cōpellor: vt tacere nō
debeā. Scriptū quippe est: Clama/ne cesses: sicut tuba ex:
alta vocē tuā. Et rursus scriptū est. Speculatorē te de:
di domui israel: audies de ore meo verbū/et annūciabis
eis ex me. Ex qua videlicet annūciatione vel retēta vel
exhibita quid speculatorē vel auditorem sequatur/pro:
tinus intimatur. Si dicente me ad impiū: Morte morie
ris: non annūciaueris ei neq; locut⁹ fueris: vt auertatur
a via sua impia et viuat: ipse impius in iniqtate sua mo:
rietur: sanguinē autē eius de manu tua requirā. Si aūt
tu annunciaueris impio/et ille nō fuerit cōuersus ab ini:
quitate sua/et a via sua impia: ipse quidē in iniquitate sua
morietur: tu aūt animā tuā liberasti. ¶ Hinc etiā ephe
sijs Paulus dicit: Mundus sum hodie manus mee a san
guine omniū vestrū. non enim subterfugi quo minus an
nūciarem vobis omne dei consiliū. Mūdus ergo a san:
guine eorū nō esset/si eis dei cōsiliū annūciare noluisset:
qr eū increpare delinquentes noluerit: eos procul dubio
tacendo pastor occidit. ¶ Hac igitur cōsideratione cō:
M pulsus/velis nolis locutur⁹ sum: qr omni virtute aut te
cupio saluari: aut de tua morte me eripi. Jn quo eni ha:
bitu fueris recolis: et superne districtionis animaduer:
sione ꝓposita/ad quid sis delapsus agnoscis. Culpam
ergo tuā pensa dum vacat: districtionem futuri iudicis
dū valeas exhorresce: ne tūc illā amarā sententiā audias/
cū iā nullis fletib⁹ euadas. Pensa qd̄ scriptū est: Orate
ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Ad ambulādum
quippe in hyeme torpor frigoris obsistit: et iuxta ꝓceptū
legis/ambulare in sabbato nō licet. Jn hyeme ergo vel
sabbato fugere conatur/qui iram districti iudicis tunc
appetit fugere/quādo ei iam nō licet ambulare. ¶ Dū
vacat ergo/dū licet/animaduersionem tanti terroris fu
ge. Pensa quod scriptū est: Omne qd̄ potest manus tua
facere/instanter operare: quia nec opus/nec ratio/nec sa
pientia/nec sciētia sunt apud inferos: quo tu properas.
Teste euāgelio: scis quia diuina seueritas de ocioso ser:
mone nos arguit: et de verbo inutili rationes subtiliter
exquirit. Pensa ergo q̄d factura est de peruerso opere/si
quosdam in iudicio suo reprobat de sermone: Ananias
pecunias deo vouerat/quas post diabolica victus per:
suasione: subtraxit. Sed qua morte mulctatus est/scis.
Si ergo ille mortis periculo dignus fuit: qui eos quos

Esa.lviij.
Eze.iij.
Act.xx.
Dist.xliij.
Ephesijs
Matthei xxiiij.
Eccle.ix.
Matt.xij.
Cā.xvij. q̄st.j. Ananias.

A dederat nūmos deo abstulit/considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris: qui nō nūmos sed temetipsum deo omnipotēti: cui te sub monachali habitu deuoueras/subtraxisti. Considera iudicium dei quod metuatur qui semetipsum deo vouit: plurimoq; mūdi desiderijs irretitus/mētitus est quod vouit. Si mihi credideris: si correptiōis mee verba secuturus audieris: q̄ sine blanda ⁊ dulcia in fine cognosces. Ecce fateor/merens loquor/⁊ facti tui tristitia astrictus/edere verba vix valeo: et tamē anim⁹ tuus actionis sue cōscius vix sufficit ferre qđ audit. erubescit/confunditur/auersat. Si ergo non valet verba ferre pulueris/quid factur⁹ est ad iudicium conditoris? Fateor tamē: q: superne gratie esse misericordiam maximā credo / q̄ te effugere vitā cōspicit: et tamē ad vitā adhuc reseruat: q̄ superbientē te videt: ⁊ tolerat: q̄ per indignos famulos suos verba tibi increpationis ⁊ admonitionis administrat. Tantū est vt pēsare sollicite debeas: qđ Paulus ait: Exhortamur vos fratres ne in vacuum gratiā dei recipiatis. ait enim/tēpore accepto exaudiui te/⁊ in die salutis adiuui te. Ecce nūc tēp⁹ acceptabile: ecce nunc dies salutis. Sed scio q: cū epistola mea suscipit/protinus amici conueniunt: litterati clientes vocantur: ⁊ de causa vite consiliū a fautoribus mortis queritur: qui dū non te: sed res tuas diligunt/nulla tibi nisi que ad tempus placeant loquuntur.

ij. Cor. vj.

B Tales enim fuerūt (sicut ipse reminisceris) dudū cōsiliarij qui te ad tanti facin⁹ pduxerūt delicti. Ut tibi aliqđ secularis auctoris loquar: Cū amicis omnia tractanda sunt: sed prius de ipsis. Si vero in causa tua hominē cōsiliarium queris: consiliariū rogo me suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consiliū potest: q̄ qui nō tua sed te diligit. Omnipotēs deus cordi tuo indicet/cor meū quāto te amore: quātaq; charitate amplectitur: inquātū tamē diuina gratia non offendatur. Nam sic culpam tuā insequor/vt te diligā. Sic personā diligo/vt culpe vitiū non amplectar. Si igitur a me amari te credis/apostolorū liminibus presentare: meq; consiliario vtere. Si autē esse fortasse in causa dei minimus credor: ⁊ pro zeli mei ardore suspectus sum/ cūctā simul ecclesiam in cōsilio huius disceptationis adhibeo: ⁊ quicquid omnibus fieri salubriter placet: ego in nullo contradico: sed quod in cōmune decernitur/letus impleo et subscribo. Implentē que monui: gratia diuina te custodiat.

Gregorius Petro episcopo Terracinen. De iudeis non persequendis. Capitulum. xxxiiij.

Epistola xxxiiij.

Ioseph presentium lator iudeus nobis insinuauit q̄ de loco quodam in quo ad celebrandas festiuitates suas iudei in Terracinensi castro consistētes conuenire consueuerāt: tuā eos fraternitatē expulisse: ⁊ in alium locū pro colēdis similiter festiuitatibus suis: te quoq; noscente ⁊ cōsentiente migrauerit: ⁊ nunc de eodē loco expulsos se denuo conquerūtur. Sed si ita est: volumus vt tua fraternitas ab huiusmodi se q̄rela suspendat: ⁊ ad locū quem sicut prediximus: cum tua conscientia quo congregētur adepti sunt/eis sicut mos fuit/ibidem liceat conuenire. Eos enim qui a religione christiana discordant/māsuetudine/benignitate/admonēdo/suadēdo/ ad vnitatem fidei necesse est cōgregare: ne quos dulcedo predicationis/⁊ pretentus futuri iudicis terror ad credēdum inuitare poterat/minis ⁊ terroribus repellātur. Oportet ergo vt ad audiendum de vobis verbū dei benigne cōueniant: q̄ austeritatē que supra modum extenditur expauescant.

C

Gregorius Joanni episcopo Rauennati. De controuersia Joannis ⁊ Stephani episcopi. Caplm. xxxv.

Epistola xxxv.

Si professione ordinis nostri: et locū cui⁹ ministeriū gerimus/attēdamus: oportet nos afflictis inquantū possumus comitāte iustitia subuenire. Quoniam ergo gloriosum virū Mauritionē exprefecto insontē cōcedere i gestis ecclesiasticis cognouimus: vestra fraternitas inquātū possibilitas subest/opē ferre festinet: non q: (quod absit) de viri excellentissimi dñi Georgij prefecti iustitia dubitam⁹/aut in aliquo putamus eū rationis tramitē declinare/virū quē i huius tante dignitatis administratione in bonis omnibus habemus expertum: sed quo et gloriosus vir Mauritio exprefecto rationes suas absq; suspitione oppressionis exponat: et predictus excellentissimus vir dominus Georgius prefectus rationes sine laceratione sue opinionis exequatur.

D

Gregorius Malcho episcopo Dalmaciensi. De contentionibus Joannis ⁊ Stephani. Capitulum. xxxvj.

Epistola xxxvj.

Joannes vir eloquētissim⁹: cōsiliarius viri excellentissimi dñi Georgij prefecti p italiam insinuauit nobis contra Stephanū episcopū scodensis ciuitatis quorūdā se negociorū habere cōtrouersias: ⁊ petijt inter eū ⁊ se iudiciū debere consistere. Propterea fraternitatē tuā presenti preceptione curauimus admonendā/ vt predictū episcopū ad eligēdū cōpellas venire iudicium. Et quicquid inter predictū Joannem virum magnificū ⁊ sepefatū episcopū electorū fuerit sententia diffinitū: ad effectū perducere non omittas: vt et actor de cōsecuta iustitia gratias referat/et pulsatus cū ad cognitionem deducitur/nihil contra se de illata iniustitia conqueratur.

Gregori⁹ anthemio subdiacono. Ut dñe paterichie et viuiane necessaria subministret. Caplm. xxxvij.

Epistola xxxvij.

Discedenti tibi mādauimus/⁊ postmodū preceptis discurrentibus iniunxisse me memini/ vt curā pauperū gereres. Et si quos illic egere cognosceres: scriptis recurrētibus indicares: ⁊ vix de paucis hec facere curasti. Uolo aūt vt dñe Paterichie mee mox vt presentē iussionē susceperis/offeras ad calciariū puerorū solidos quadraginta / et tritici modios quadringētos. Dñe palatine relicte vrbici/solidos viginti: ⁊ tritici modios trecentos. Dñe Uiuiane relicte felicis: solidos viginti: et tritici modios trecētos. Qui oēs simul octoginta solidi in tuis rationib⁹ imputētur. Sūmā vero impensionū sub festinatione transmittito/et ad paschalem diem domino auxiliante occurrito.

B

Gregorius Felici episcopo Messanensi. De monasterio sancti Theodori ordinando. Capitulum. xxxviij.

Epistola xxxviij.

Et tibi gratū cōfidimus si fratris tui viri venerabilis episcopi Paulini peregrinatiōis onera releuent: et eius regimine cōmuni mercede beati Theodori monasteriū in ciuitate tua fundatū studiosius omnipotenti deo deseruiat. Quod etiam te voluisse facere/eius relatione cognouimus. Ideoq; rectori patrimonij nostri precepimus: vt monachos monasterij memorati episcopi perquisitos ad vnū congreget: et in eodem monasterio cum ijs qui nūc ibi sunt/collocare non differat: quatenus eo rectore dignius animarū suarum curam exerceant. Quam rem venerationi tue innotescendam preuidimus: ne te omisso/ aliquid ordinatū in tua contristeris diocesi.

Gregorius Petro diacono. De monachis dispersis per Siciliam. Capitulum. xxxix.

F

Epistola xxxix.

Uerum Paulinus episcopus tauri ciuitatis prouincie briciorū nobis asseruit monachos suos occasione dispsos barbarice: eosq; nunc per totā vagari Siciliā: ⁊ eos (quippe sine rectore) nec animarū curam gerere: nec discipline sui habitus indulgere. Qua de re precipimus eosdem monachos te omni cura ⁊ sollicitudine perquisitos ad vnum reducere/⁊ cū memorato episcopo rectoreq; suo in monasterio sancti Theodori in Messanensi ciuitate posito collocare: vt et hi qui nūc ibi sunt quos egere rectore cōperimus: et illi quos de cōgregatione eius inuentos reduxeris/ in vnū possint eo duce omnipotēti dño deseruire. Quā rem ⁊ Felici eiusdē ciuitatis episcopo nos significasse cognosce: ne preter suam notitiam in diocesi sibi concessa ordinatum quippiam contristetur.

Gregorius Anthemio subdiacono. De monachis circunquaq; vagantibus. Capitulum. xl.

Epla. xl.

Joannes frater et coepiscopus noster directo p iustum clericū suū capitulari: inter alia plura hoc nobis noscit intimasse: aliquos monachos monasteriorū in Surētina diocesi positorū/de monasterio in monasteriū (prout eis libuerit) transmigrare: et a proprij abbatis regula desiderio rei secularis abscedere. Sed ⁊ quod non licere notū est: peculiaritati eorū singulos studere. Si quos autē a clericatu in monachicam conuersionē venire contigerit/nō liceat eis ad eandē vel aliam ecclesiam: quarū pridē milites fuerant: sua voluntate denuo remeare: nisi talis vite monachus fuerit: vt episcopus cui ante militauerat/sacerdotio dignū preui-

G derit: vt ab eo debeat eligi: et in loco quo indicauerit or dinari. Propterea experientie tue iuſſione preſenti man damus: vt neqꝫ monacho vlterius de monaſterio in mo naſterium liceat migrare: neqꝫ eorū aliquādo peculiare quicꝗ̄ habere permittas. Sed ſi quilibet hoc preſumpſe rit/in monaſterio in quo ab initio cōuerſatꝰ eſt/⁊ ſub ab batis ſui regula de qua fugerat/ cū cōpetēti coerctione reddatur. ne ſi tātam iniquitatē ſurā inemendatāqꝫ di mittimus/pereūtium anime a prepoſitorū anima requi

Cā.xxxvij q.j. Et quia.

rāotur. Et qꝛ aliquos monachoꝝ vſqꝫ ad tantū nephas proſiliſſe cognouimꝰ/ vt vxores publice ſortiantur: ſub omni eos vigilātia requiras: ⁊ inuētos digna coerctio ne in monaſterijs quoꝝ monachi fuerūt retranſmittas. Sed ⁊ de clericis ad monachatū venientibꝰ (ſicut ſupra diximus) peragere non omittas. Ita enim dei placabis oculos/⁊ implere mercedis particeps inuenieris.

¶ Gregorius Leandro epiſcopo Hiſpaniarū. De re charedo rege. Et de trina merſione baptiſmi. Cap. xlj.

Epl'a.xlj.

Reſpondere epiſtolis veſtris tota intētione vo luiſſem/niſi paſtoralis cure ita labor me atte reret: vt mihi magis flere libeat ꝗ̄ aliquid di cere. Quod veſtra quoqꝫ reuerētia in ipſo litterarū meo rū textu vigilāter intelligit/quādo et negligēter loquor quem vehemēter diligo. Tantis quippe in hoc loco hu ius mūdi fluctibus quatior/vt vetuſtam ac putreſcentē nauem quā regendam occulta dei diſpēſatione ſuſcepi/

h

ad portū dirigere nullatenus poſſim. Nunc ex aduerſo fluctus irruūt: nūc ex latere cumuli ſpumoſi maris intu meſcūt: nunc a tergo tēpeſtas inſequit. Interqꝫ hec oīs turbatus cogor modo in ipſam clauū aduerſitatem diri gere/modo curuata naui impetū fluctuū ex obliquo de clinare. Ingemiſco: qꝛ ſentio ꝙ negligēte me creſcit ſen tina vitiorū: et tēpeſtate fortiter obuiante/iamiamqꝫ pu tride naufragiū tabule ſonant. Flens remini ſcor ꝙ per didi mee placitū littus quietis: ⁊ ſuſpirādo terrā conſpi cio: quā tamen rerū ventis aduerſantibus tenere nō poſ ſum. Si ergo me frater chariſſime diligis/ tue mihi ora tionis in his fluctibus manū tēde: vt quo laborantē me adiuues: ex ipſa vice mercedis in tuis quoqꝫ laboribus valentior exiſtas. Explere autē loquēdo nullatenus va leo gaudium meū ꝙ cōmunē filiū recharedū glorioſiſſi mū regem ad catholicam fidē integerrima agnoui de uotione conuerſum. Huius dū mihi ꝑ ſcripta veſtra mo res exprimitis/amare me etiā quē neſcio feciſtis. Sed qꝛ antiqui hoſtis inſidias ſcitis: quoniā bellū durius cō tra victores proponit: nūc cōtra eundē ſolertius ſancti tas veſtra euigilet: vt bene cepta perficiat: nec ſe de ꝑfe ctis bonis operibus extollat: vt fidē cognitā vite quoqꝫ meritis teneat: ⁊ qꝛ eterni regni cuius ſit/operibus oſtē dat: quatenus poſt multa annoꝝ curricula: de regno ad

iiij.ſen.di. iij.iuxta fi nē. De con ſec. di.iiij. De trina.

regnū tranſeat. ¶ De trina vero merſione baptiſmatis/ nil reſponderi verius poteſt ꝗ̄ qđ ipſi ſenſiſtis: qꝛ in vna fide nihil officit ſancte eccleſie cōſuetudo diuerſa. Nos autē ꝙ tertio mergimꝰ/ triduane ſepulture ſacramenta ſignamus: vt dū tertio infans ab aquis educitur/reſur

J

rectio triduani tēporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſumme trinitatis veneratione exiſtimet fieri: neqꝫ ad hoc aliquid obſiſtit baptizando ſemel in aquis mergere: qꝛ dū in tribus perſonis vna ſubſtātia eſt: repre henſibile eſſe nullatenus poteſt infantem in baptiſmate vel ter vel ſemel immergere: quādo ⁊ in tribꝰ merſionibꝰ perſonarū trinitas/et in vna poteſt diuinitatis ſingula ritas deſignari. Sed qꝛ nūc huc uſqꝫ ab hereticis infans in baptiſmate tertio mergebat/fiendū apud nos eſſe nō cenſeo: ne dū merſiones numerant: diuinitatē diuidant: dūqꝫ qđ faciebāt faciūt/ſe morē noſtrū viciſſe gloriētur. Dulciſſime autē mihi fraternitati veſtre codices direxi: quorū notitiā ſubter inſerui. Ea autē que in beati Iob expoſitione dicta fuerāt: ⁊ vobis dirigenda ſcribitis: qꝛ hec verbis ſenſibuſqꝫ petētibus per homilias direxeri: vtcūqꝫ ſtudui in librorū ductū ꝑmutare: qui nūc a libra rijs conſcribuntur. Et niſi portitoris preſentiū me feſti natio coanguſtaſſet/cūcta vobis trāſmittere ſine aliqua imminutiōe voluiſſem: maxime qꝛ ⁊ hoc ipſum opus ad veſtrā reuerētiam ſcripſi: vt ei quē pre ceteris diligo/in meo iudicer labore deſudaſſe. Preterea ſi vobis indul geri tempora ab eccleſiaſtica occupatione cognoſcitis/ quid ſentiam ſcitis: cuius etiam abſentē corpore preſen tem mihi te ſemper intueor/qꝛ vultus tui imaginē intra

K

cordis viſcera impreſſam porto.

¶ Gregoriꝰ Petro ſubdiacono Sicilie. De iniuſtis pō deribus ruſticorū: alijſqꝫ ꝗ̄ plurimis rebus neceſſarijs: ac de vxoribus clericorum. Capitulū. xlij.

Epl'a.xlij.

Quod reſponſalem tuum tarde dimiſimus/pa ſchalis feſtiuitatis occupationibꝰ implicati/ eū relaxare citius minime valuimus. Cauſas vero de quibꝰ indicādū curaſti/oēs ſubtiliter perquirē tes/qualiter diſpoſuimus/inferiꝰ cognoſces. Cognoui mus ruſticos eccleſie vehemēter in frumētorum precijs grauari: ita vt inſtituta ſumma eis in cōparatione abū dātie tēpore nō ſeruet. Et volumꝰ vt iuxta ꝑcia publi ca omni tēpore ſiue minus ſiue amplius frumēta naſcā tur: in eis cōparationis mēſura teneatur. Frumēta autē que naufragio pereūt/ per omnia volumus reputari: ita tamē vt a te negligētia ad tranſmittēdum minime fiat: ne dū trāſmittēdi tēpus negligit/dannū ex vitio veſtro generet. Valde autē iniquū ⁊ iniuſtū eſſe proſpeximꝰ: vt a ruſticis eccleſie de ſextariaticis aliqđ accipiat/ et ad maiorem modiū dare cōpellantur / ꝗ̄ in horreis eccleſie infertur. Unde ꝑſenti admonitione precipimꝰ: vt pluſꝗ̄ decem ⁊ octo ſextariorū modium nunꝗ̄ a ruſticis eccle ſie frumenta debeant accipi. Niſi forte ſi quid eſt qđ nau te iuxta conſuetudinē ſuꝑ accipiunt qđ minui ipſi in na uibus atteſtātur. Cognouimus etiam in aliquibꝰ maſ

L

ſis eccleſie exactionem valde iniuſtiſſimam fieri: ita vt a ſeptuaginta ternis ſemis (qđ dici nephas eſt) cōductor res exigantur: ⁊ adhuc neqꝫ hoc ſufficit: ſed inſuꝑ aliqđ ex vſu iam multorū annorū exigi dicūtur. Quā rem om nino deteſtamur: ⁊ amputari de patrimonijs funditꝰ vo lumus. Sed tua experiētia ſiue in hoc quod per libram amplius: ſiue in alijs minutis oneribꝰ: et quod vltra ra tionis equitatem a ruſticis accipitur penſet: ⁊ omnia in ſummā pēſionis redigat: et prout vires ruſticorum por tant/pēſionē integrā et pēſantē ad ſeptuagena vina per ſoluāt: et neqꝫ ſiliquas extra libras: neqꝫ libram maiorē: neqꝫ onera ſupra librā maiorē exigi debeāt: ſed ꝑ eſtima tionem tuā prout virtus ſufficit/in ſummā pēſionis cre ſcat: ⁊ ſic turpis exactio nequaꝗ̄ fiat. Neqꝫ vero poſt obi tum meū hec ipſa onera que ſuper pēſum illata ſubtraxi mus: ⁊ in capite penſionis fecimus creſcere: iterū in quo libet addantur ⁊ inueniant: ⁊ ſumma pēſionis augeri: et onera adiectionis inſuper ruſtici ꝑſoluere cōpellantur. Volumꝰ vt ſecuritatis libellos ita de pēſionibꝰ facias/ quatenus in primis dicens tātam penſionem vnūquēqꝫ debere ꝑſoluere: inibi adiectis ſiliquis oneribꝰ vel gra naticis. Quod autē ex his minutijs in vſu rectoris acce debat: volo vt hoc ex preſenti iuſſione noſtra: ex ſūma pē ſionis in vſum tuū veniat. Ante omnia hoc te volumus ſollicite attēdere/ne iniuſta pōdera in exigendis pēſio nibus ponātur. Sed ſi qua talia inueneris/frange/⁊ no ua ⁊ recta conſtitue: qꝛ ⁊ filios meus ⁊ ſeruus dei diaco

M

nus iā talia inuenit/que ipſi diſpliceret: ſed licentiā hec immutādi non habuit. Super iuſta ergo pōdera preter excepta et vilia cibaria nihil aliud volumus a colonis eccleſie exigi. Preterea cognouimꝰ ꝙ prima illatio bor dationis ruſticanos noſtros vehemēter anguſtat: ita vt prioſqꝫ labores ſuos venūdare valeant: cōpellantur tri buta perſoluere: que dū de ſuo vnde dare non habent: ab auctionarijs publicis mutuo accipiunt: ⁊ grauia cōmo da pro eodem beneficio perſoluūt: ex qua re fit vt diſpē dijs grauibus coanguſtētur. Unde preſenti admonitio ne precipimus/vt omne quod mutuū pro eadē cauſa ab extraneis accipere poterant/a tua experientia ex publi co detur: ⁊ a ruſticis eccleſie paulatim vt habuerint acci piatur: ne dū in tēpore coanguſtentur: quod eis poſtmo dū ſufficere poterat: in inferendū prius compulſi/vilius vendant/⁊ hoc eis minime ſufficiat. ¶ Peruenit etiam ad nos ꝙ de nuptijs ruſticorū immoderata cōmoda ꝑci piant. de quibꝰ ꝑcipimꝰ vt omne cōmodū nuptiarū vniꝰ ſolidi ſummā nullatenꝰ excedat. Si qui ſunt pauperes/ etiam minus dare debeant. Si qui autē diuites/prefati ſolidi ſummā nullatenꝰ tranſgrediantur. quod nuptiale cōmodū nullatenus volumus in noſtrā rationē redigi: ſed ad vtilitatē cōductorū proficere. Cognouimus etiā ꝙ nōnullis cōductoribꝰ morientibꝰ parētes ſui non per mittūtur ſuccedere: ſed res eorū ad vſus eccleſie ꝑtrahū

A tur. de qua re diffinim⁹ vt parētes moriētiū qui in pos
sessione ecclesie degunt/heredes eis succedere debeant:
nec aliquid eis de substātia moriētiū subtrahatur. Si
vero filios paruulos aliquis reliquerit/quousq₃ ad eta
tem talem veniant/ vt substātiam suā regere valeāt/per
sone eligantur caute: quibus parentū eorū res tradi de
beant ad custodiendū. ¶ Cognouimus etiam q̄ siquis
ex familia culpā fecerit ecclesie: nō in ipso sed in ei⁹ sub
stātia vindicatur. de qua re precipimus vt quisquis cul
pam fecerit/in ipso quidē vt dignū est vindicetur. A cō
modo autē eius omnino abstineatur. Nisi forte parū ali
quid quod in vsum executoris/qui ad eū trāsmissus fue
rit/proficere nō possit. Cognouimus etiam q₃ quotiens
cōductor aliquid colono suo iniuste abstulerit: hoc qui
dem a conductore exigitur: sed ei nō reddit a quo abla
tū est. de qua re precipimus vt quicquid violenter cuili
bet ex familia ablatū fuerit: ipsi restituatur cui ablatum
est: ⁊ vtilitati nostre non proficiat: ne nos ipsi auctores
violentie esse videamur. ¶ Preterea volumus vt si quā
do eos qui in obsequio sunt experiētie tue/in aliquibus
causis que sunt extra patrimonium transmittas: parua
quidē cōmoda ex eis accipiant: sed tamen ita vt in eorū
vtilitatē proficiant: quia nos sacculum ecclesie ex lucris
turpibus nolumus inquinari. ¶ Jubemus etiā vt hoc
experientia tua summopere custodiat/vt p cōmodū con
ductores in massis ecclie nunq₃ fiāt: ne dū cōmodū que
ritur/cōductores frequēter mutētur. ex qua cōmutatio
B ne quid aliud agitur nisi vt ecclesiastica predia nūq₃ co
lantur? Sed ipsa etiā libellatica (prout summa pēsionis
fuerit) moderētur. per cellas ⁊ cellaria non plus de mas
sis ecclesie te accipere volumus/nisi quātum cōsuetudo
est: tua autē que cōparari iussimus/ab extraneis cōparē
tur. ¶ Peruenit aūt ad nos tres libras auri Petro cō
ductori de subpatriana iniuste ablatas: de q̄ causa Fau
stinū defensorē subtiliter require: et si manifeste iniuste ⁊
incōpetenter ablate sunt/sine aliqua tarditate restitue.
Cognouimus etiam rusticos burdationē quam iam ab
eis exactā Theodosi⁹ minime psoluerat/iterū dedisse:
ita vt in duplo exacti sint. Qđ ideo factū est: q₃ ei⁹ sub
stantia ad debitū ecclesie non sufficiebat. Sed quoniam
per filium nostrū seruū dei diaconū edocti sumus: q̄ ex
rebus substantie eius possit hoc ipsum damnū sufficienter
resarciri/ volumus quingentos septē solidos eisdem ru
sticis sine aliq̄ imminutione restitui: ne in duplo videan
tur exacti. Si autē supra damnū rusticorū etiam .xl. soli
di de rebus Theodosij remanent (quos apud te diceris
habere) volumus vt filie ei⁹ reddātur: vt res suas quas
in pignore dederat/recipere debeat. Cui etiam baiolā
patris sui restitui volumus. Cāpanianus gloriosus ma
gister militū .xij. solidos annuos Joanni notario suo re
liquerat ex massa varroniana: quos dare te annis singu
lis sine aliqua dubitatione precipimus. Nepti eupli cō
ductoris/q̄uis omne mobile eiusdē eupli perceperit: ex
C ceptis duntaxat solidis: dare etiā de solidis illius te vo
lumus solidos .xxv. Suppositoriū aliquod argenteum:
pro vno solido dicitur esse appositū: et calix pro sex soli
dis dicitur esse apposit⁹. Interrogato Dominico secre
tario/vel alijs qui scire possunt/debitū recipe/⁊ vascula
prefata restitue. Agimus autē gratias sollicitudini tue:
q₃ de causa fratris mei precepi tibi vt argētū illi⁹ trās
mittere debuisses: et sic obliuioni mandasti: ac si tibi ali
quid ab extremo mancipio diceretur: qđ iam vel modo
non experientia: sed negligētia tua studeat implere: vel
quicquid eius apud Antoninū fuisse cognoueris: sub oī
velocitate retransmitte. De causa salpingi iudei episto
la aliqua est inuēta/quā tibi fecimus transmitti: vt eam
relegens/et subtiliter causam eius/vel vidue cuiusdam
que in eodē negocio dicit implicata cognoscēs/de quin
quaginta vno solidis: qui reddi debere noscuntur: sicut
iustū tibi fuerit visum/respōsum facias: ita vt res aliene
iniuste nullo modo a creditorib⁹ defraudentur. Antoni
no medietas legati sui data est: medietas redimet. quā
medietatē ex cōmuni substātia ei volumus adimpleri:
et nō solū ei: sed etiā defensorib⁹ ⁊ peregrinis: quibus le
gati titulo aliquid dereliquit: ⁊ familie legatū persolui
volumus: quod tamē ad nos pertinet. Collecta ergo ra
tione pro nostra parte (.i. pro nouē vncijs) persolue. De
solidis ecclesie Canusine volumus vt aliquid clericis
eiusdē ecclesie largiaris: quatenus ⁊ ij qui nūc inopiam D
patiuntur/sustētationē aliquā habeant. Et si illic deus
voluerit ordinari episcopum/ habeat vnde subsistat.
¶ De lapsis sacerdotib⁹ vel leuitis: vel quolibet ex cle
ro: obseruare te volumus: vt in rebus eorū nulla cōtami
natione miscearis: sed pauperrima regularia monaste
ria require: que sm deū viuere sciuntur: ⁊ in eisdē mona
sterijs ad penitētiam lapsos trade/vt res lapsorū in eo
dem loco proficiant: in quo agere penitētiam traduntur:
quatenus ipsi ex rebus illorum subsidiū habeāt/qui de
correptione eorū sollicitudinē gerūt. Si vero parentes
habent/res eorū legitimis parētibus dentur: ita tamen
vt eorum stipēdium qui in penitētiam dati fuerint/suffi
ciēter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesia
stica sacerdotes/vel leuite/vel monachi/vel clerici: vel
quilibet alij lapsi fuerit: dari eos in penitētiam volum⁹:
sed res eorū ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad vsum ta
men suū accipiant: vnde ad penitēdū subsistant: ne si nu
dentur/locis in quibus dati fuerint/onerosi sint. Si qui
parētes in possessiōe habēt/ipsis res eorū tradēde sunt:
vt in ipsis iura ecclesie conseruentur. Ante trienniū sub
diaconi omnium ecclesiarū Sicilie prohibiti fuerant: vt
more Romane ecclesie/nullatenus suis vxorib⁹ miscerē
tur. Quod mihi durum atq₃ incompetēs videtur: vt qui
vsum eiusdē continētie nō inuenit: neq₃ castitatē ante p
misit/cōpellatur a sua vxore separari: atq₃ p hoc (quod
absit) deterius cadat. Unde videtur mihi vt a presenti
E die omnibus episcopis dicatur: vt nullum subdiaconū
facere presumāt: nisi qui se victurū caste promiserit: qua
tenus et preterita mala que p propositū mētis appetita
non sunt: violenter non exigātur: ⁊ futura caute cauean
tur. Qui vero post eandē prohibitionē: que ante triēniū
facta est/ continēter cum suis vxorib⁹ vixerūt: laudādi
atq₃ remunerādi sunt: ⁊ vt in bono suo pmaneant/exhor
tandi. eos autē qui post prohibitionē factā se a suis vxo
ribus cōtinere noluerint: promoueri ad sacrū ordinē no
lumus: q₃ nullus debet ad ministeriū altaris accedere/
nisi cuius castitas ante susceptū ministeriū fuerit appro
bata. Liberato negociatori qui se ecclesie cōmendauit:
qui habitat in massa Cinciana; annuā cōtinentiā a te vo
lum⁹ fieri. Cuius cōtinētie summā ipse estima quāta esse
debeat: vt renūciata nobis in tuis possit rationib⁹ impu
tari. De presenti vero indictiōe (vt iam a filio nostro ser
uo dei diacono percepi.) Faustinum defensorē Joannes
monachus quidā moriens in sex vncias heredē dimisit:
cui hoc quidē qđ dimissum est trade: sed cōtestare eū vt
hoc facere vlterius non presumat. Sed pro labore suo
statue quid accipiat: vt ei vacuus labor suus esse nō de
beat: et hoc meminerit: vt qui ecclesie stipēdijs subsistit/
ad lucra ppria non anhelet. Si quid vero sine petō/sine
appetitu cōcupiscētie/per eos qui causas ecclesie agunt
F ad ecclesiam venerit/ dignū est vt labore suo ipsi vacui
esse non debeant. Sed nostro seruetur iudicio/qualiter
debeant remunerari. De argēto rusticiani causam subti
liter require: ⁊ quod tibi iustū videtur/exequere. Alexā
drū virū magnificū admone: vt causam suā cum sancta
eccl'ia decidere debeat. Q₃ si facere forte neglexerit: ean
dē causam cum timore dei/honestate seruata: vt potes
exequere. In qua re etiā largiri te volum⁹ aliqđ: et si po
test fieri/qđ alijs dādū est/ipsi relaxet: dūmodo causam
quā nobiscū habet/expeat. Donationē ancille dei que la
psa est/et in monasterio data/ oī postposita tarditate re
stitue: quatenus ipse locus (vt superius dixi) rerum eius
stipēdia habeat: qui eius sollicitudinis labores portat.
Sed quicquid ab alijs ex eius substātia tenetur/recolli
ge: ⁊ monasterio prefato trade. Pensiones xenodochij
de via noua quātas mihi indicasti: q₃ apud te habes: no
bis dirige. Actionario autē quē in eodē patrimonio de
putasti: prout tibi videtur: ei aliquid largire. ¶ De an
cilla dei que cū Theodosio fuit: extranea nomine/videt
mihi vt ei continentiam facias si vtile conspicis: aut cer
te donationē quā fecit reddas. Domū monasterij quam
Antonius datis triginta solidis a monasterio tulerat:
recepti solidis omni postposita tarditate restitue. Amu
las onychinas requisita subtiliter veritate restitue: quas
per portitorē presentē transmitte. Saturninū/ si vacat/
⁊ occupatus apud te non est: ad nos dirige. Felix condu
ctor dñe Campanie: quē liberū reliquerat: atq₃ esse indi

Cā.xvj.q.vi.cognouimus.

Cā.xvj.q.vj.De lapsis.

Dis.xxxj.Ante.

G scussum iusserat: dixit sibi a maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos/ pro quibus vadis asseruit q: oẽs res suas quas in Sicilia habuit/ vel venundedit vel apposuit. Sed scholastici dixerunt q de fraudibus indiscussus esse nõ potest. Dũ tamen ad nos de Cãpania reuerteretur: facta tempestate mortuus est: cuius te volumus vxorẽ et filios requirere: et quicquid apposuerat vel vendiderat apposita absolue: et de vẽditis precium restitue: et insup eis aliquod alimentũ prebe: quia Maximus eum in Siciliã miserat: et ibi ei que asserebat abstulerat. Cognosce ergo que ablata sunt: et vxori/ filijsq; eius sine aliqua mora restitue. Hec omnia sollicite relege: omnẽq; illam familiarẽ tuam negligentiã postpone. Scripta mea ad rusticos que direxi: per omnes massas fac relegi: vt sciant quid sibi contra violẽtias debeãt defendere ex auctoritate nostra: eisq; vel autentica vel exẽplaria eorũ dentur. Vide vt omnia absq; imminutione custodias: quia de his que tibi pro seruãda iustitia scribo: ego absoluor. et tu si negligis: obligaris. terribilẽ iudicem considera venientẽ: et de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat: ne tunc sine causa iam timeat/ cum coram illo celum et terra tremuerit. Audisti quod volo: vide quid agas.

¶ Gregorius vniuersis episcopis per illyricũ. De ep̃is ab hostibus expulsis suscipiendis. Caplm. xliij.

Epl. xliij. H

Iobinus excellẽtissimus vir/ filius noster/ prepositus per Illyricũ/ scriptis suis nobis indicasse dinoscitur ad se sacris apicibus destinatis iussum fuisse: vt episcopos quos e proprijs locis hostilitatis furor expulerat: ad eos episcopos q nũc vsq; in locis proprijs degũt/ pro sustẽtatione et stipẽdijs presentis vite esse iungendos. Et licet ad hoc fraternitatẽ vestrã iussio pricipalis admoneat: habemus tamẽ maius tuis mandatum eterni principis: quo ad hec terribilius peragẽda cõpellimur: vt nõ dico fratres et coepiscopos nostros/ sed etiã quos nobis cõtrarios patimur: cũ opportunitas postulat/ in conferẽdis subsidijs necessitatũ carnaliũ diligamus. ¶ Oportet ergo vos ad hãc rem et celesti primitus principi obedientes existere: et imperialibus iussionibus consentire: quatenus fratres coepiscoposq; nostros q̃s et captiuitatis diuersarũq; necessitatũ angustie cõprimunt/ debeatis cõsolãdos/ conuicturosq; vobiscũ in ecclesiasticis sustẽtationibus libẽter suscipere. Nõ quidẽ vt per cõmunionẽ episcopalis throni dignitas diuidatur: sed vt ab ecclesia iuxta possibilitatẽ sufficientie debeãt alimẽta percipere. Sic enim et proximũ in deo: et deũ in proximo diligere cõprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris ecclesijs auctoritatem tribuimus: sed tamen eos vestris solatijs contineri summopere hortamur.

¶ Mensis Junij Indictione nona.

¶ Gregorius Petro subdiacono. Petrum quendam commendat. Capitulum. xliiij.

Epl. xliiij. J

Diuina precepta nos admonent diligere proximos sicut nosmetipsos: et cũ hac eos pcipiamur charitate diligere: quãto magis debem⁹ his iu subsidijs necessitatũ carnalium subuenire: vt eorum angustias si non ex omnibus: saltẽ aliquibus sustẽtaculis subleuemus. Quoniã ergo Godestaldij dignissimi filium nõ solum amissione visus: sed etiam inopia victus egestatem pati conspeximus: necessariũ duximus inquãtũ possibilitas suppetit: ei prebere consultũ. Propterea experiẽtie tue presenti iussione precipimus: vt ei annis singulis. xxiiij. modios tritici: fabe q̃q; modios xij. et vini decimatas viginti pro sustentatione vite debeat ministrare: qđ tuis postmodum possit rationib⁹ imputari. Ita ergo fac vt presentium lator nullas de percipiendis domini donis moras sustineat: et tu bene dispẽsate mercedis possis particeps inueniri.

¶ Gregorius Virgilio et Theodoro episcopis Massilie galliarum. De iudeis q vt non debeant baptizari. Capitulum. xlv.

Epla. xlv.

Scribẽdi ad fraternitatem vestram redẽdiq; debite salutationis alloquium: licet nulla congrui tẽporis vel personarũ esset occasio: actum est vt vno in tempore et que decebãt de dilectione proximitatis fraterne persoluerem: et quorũdam querimoniã que ad nos perlata est: quomodo errantium anime saluande sint: nõ tacerem. Plurimi siquidem iudaice religionis viri in hac prouincia cõmorantes: ac subinde in Massilie partes pro diuersis negocijs ambulantes/ ad nostram perduxere notitiam: multos consistẽtium in illis partib⁹ iudeorum: vi magis ad fontem baptismatis q̃ predicatione perductos. Nam intentionem quidem huiusmodi et laude dignam censeo: et de domini nostri dilectione descendere profiteor. Sed hanc eandẽ intentionem (nisi competens scripture sacre comitetur effectus) timeo ne aut mercedis opus exinde nõ perueniat: aut iuxta aliquid/ animarum quas eripi volumus (qđ absit) dispendia subsequantur. ¶ Dum enim quispiam ad baptismatis fontem nõ predicationis suauitate/ sed necessitate peruenerit: ad pristinam superstitionem remeans/ inde deterius moritur: vnde renat⁹ esse videbatur. Fraternitas ergo vestra huiusmodi homines frequenti predicatione prouocet: quatenus mutare veterẽ vitam magis de doctoris suauitate desiderent. sic enim et intẽtio vestra recte pficitur: et cõuersi animus ad priorem denuo vomitũ non mutatur. Adhibendus ergo est illis sermo qui et errorum in ipsis spinas vrere debeat: et predicando quod in his tenebrescit illuminet: et pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas vestra capiat: et eos quantum deus donauerit/ ad noue regenerationem vite perducat.

¶ Gregori⁹ Theodoro duci Sardinie. De iuliana abbatissa et pompeiana. Capitulum xlvj.

Epl. xlvj. L

Iustitiam quã mẽte geritis/ oportet corã hominibus luce operũ demonstretis. Juliana siquidem Abbatissa Monasterij sancti Viti: qđ Vitulana quõdã recordãde memorie cõstruxerat: insinuauit nobis a donato officiali vestro possessionẽ iuris predicti monasterij detentari. Qui dũ excellentie vestre patrocinijs erigi se cõspicit: ad examinandũ iudicium venire contẽnit. Sed nũc gloria vestra precipiat eũdẽ officialem: cũ predicta ancilla dei arbitrale subire iudiciũ: quatenus quicquid eorũ de tali controuersia arbitrorũ iudicio fuerit diffinitũ: effectui mancipetur: vt id quod se admittere siue retinere prospexerit: non hoc virtutis opere fieri: sed legis iustitia debeat reputari. Preterea Pompeiana religiosa que monasteriũ in domo propria construxisse dinoscitur: queritur matrẽ quondã generi sui defuncti testamentũ eius velle cassare: quatenus vltimũ filij eius arbitriũ ad irritũ deducatur. Pro qua re charitate paterna/ gloriam vestrã necessario duxim⁹ adhortandam: vt pijs se causis salua iustitia libenter accõmodet/ et quicq̃d his iuris ratio tribuit: benigne iubeat custodire. Dominũ autem petimus: vt viam vite vestre propitius dirigat: dignitatẽq; ei⁹ suscepta administratione prosperitate disponat.

¶ Gregorius Honorato diacono. De oppressionibus Theodori ducis. Capitulum. xlvij.

Epl. xlvij M

Quia regiminis locum licet immeriti suscepimus: oportet vt fratrum nostrorũ necessitatibus inquãtum facultas suppetit: occurram⁹. Januari⁹ ergo metropoleos Carallis frater et coepiscopus noster veniens huc in romanam ciuitatem edocuit nos Theodorũ gloriosum magistrũ militum: qui ducatum Sardinie insule suscepisse dinoscitur: multa illic contra pijssimorum dominorũ iussa peragere: quib⁹ plurima grauamina possessorũ: vel ciuium imperij sui: illa competenti clementia/ ac mansuetudine submouerunt. Pro qua re volumus vt apto tẽpore pijssimis dominis: iuxta id quod prouinciales predicte insule competẽter postulant/ suggeras: dum et ad Edanciũ gloriosum magistrum militum/ iam per indictionem septimã tunc ducem Sardinie sacra imperialia concurrunt: quibus omnia preceperunt grauia nunc capitula submoueri: quatenus eorum iussa de pietatis fonte procedentia/ a ducib⁹ quos in tempore preesse contigerit/ inconcussa seruentur: merces q; eorũ ab administrantibus non debeat dissipari: vt quietam sub imperio clemẽti dominorũ vitam transigant: et consultũ quod subiectis suis trãquilla mẽte tribuunt: in aduẽtu eterni iudicis multiplicata compensatione percipiant.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. Vt mulieres circa monasteria monachorũ non maneant: nec pueri ante xviij. annos in monasterio suscipiant. Capitu. xlviij.

G
Epistola xlviij.
Mulieres cū monachis habitare nō debent.

SIcut regiminis locū deo (vt ipsi placuit) disponente suscepimus: ita nos oportet de cōmissis nobis animabus esse sollicitos. Comperimus autē in insula orphiana: in qua situm beati Petri apl'orum principis oratoriū esse dinoscitur: multos virorum cū mulieribus suis diuersorū patrimoniorū: illuc ꝓ necessitate feritatis barbarice refugisse: quod importunū iudicauim⁹: vt dū aliorū refugiorū loca vicina sint: ibidem cū monachis debeāt mulieres habitare. Propterea presenti iussione precipimus experientie tue: vt a presenti tēpore nullā illic vlterius mulierē (siue ecclesiastici iuris sit / siue cuiuslibet alterius) habitare / cōmanere: ne permittat: sed refugiū sibi (cū sicut ꝑdictū est: tot loca vicina sint) vbi maluerint ipsi ꝓuideant: vt ois exinde mulierū cōuersatio submoueat: ne si que in nobis est curam gerere desistam⁹: et inimici laqueis obuiare: nos exinde (quod absit) si quid aduersi ꝯtigerit: culpabiles existamus. Presentium itaqꝫ latori Felici abbati mille quingentas plūbi libras: de quo in eadē insula egere dinoscitur / dare nō differas: quod postmodū cū totius quātitatis summa noscetur / tuis rationib⁹ imputetur. Ita ergo fac / vt tu ipse prouideas / si in eiusdē insule fabrica expendi vtiliter valēt.

Cā.xx.q.i. Quia aūt.

Quia autem dura est in insulis congregatio monachorū / etiam pueros in eisdē monasterijs ante decem ꝛ octo annorū tēpora suscipi ꝓhibemus. Uel si qui nunc sunt / tua eos experientia auferat: ꝛ in Romanā vrbem trāsmittat. Hoc ꝛ in palmaria alijsqꝫ insulis te per omnia volumus custodire.

H

Gregorius vniuersis monachis in xp̄i monte insula cōstitutis. De Horosio abbate suscipiendo. Capi.xlix.

Epl.xlix.

PEruenit ad nos / nulla vos monachice regule precepta custodire. Ideo cōpulsi sum⁹ presentis precepti portitorē Horosium abbatem ad vos dirigere: vt omnia acta vestra subtiliter exquirens: queqꝫ ei recta fuerint visa disponat: ꝛ nobis que ab eo ordinata fuerint renūciet. Proinde admonemus vt oēm ei obedientiā prebeatis. Et quicquid disposuerit / velut ante a me dispositū cum debita reuerentia custodite.

Gregorius Symacho defensori. De Horosio abbate in gorgone insula ordinando. Capitulum.l.

Epl.l.

FIlius meus Bonifaci⁹ diaconus dixit mihi ꝙ experientia tua scripsisset monasterium quodā ab Albina religiosa femina cōstructū posse paratū existere: vt in eo debeāt monachi ordinari. Et quidē laudaui sollicitudinē tuā: sed volo vt excepto eo loco qui iam in eandē rē dimissus est: locus alter debeat ꝓuideri: ita tū vt ꝓ incertitudine tēporis locus super mare requiri debeat: qui aut loci dispositione munitus existat: aut certe nō magno labore muniri valeat: vt illuc monachos trāsmittam⁹: quatenus insula ipsa que monasteriū nuncusqꝫ non habuit: ex huius conuersationis via meliorari debeat. Ad quā rem implēdā atqꝫ ꝓuidendā Horosiū abbatē presentis precepti portitorē direximus: cū quo tua experiētia littora corsice circūeat: et cuiuslibet persone priuate locus talis inueniri dign⁹ potuerit: dignū parati sumus precium dare: vt possim⁹ aliquid firme constituere.

I

Cui prefato Horosio iniūximus: vt in gorgonē insulam pergat: cum quo tua experientia pariter eat: ꝛ mala omnia que illic cognouimus admissa: ita vindicate: vt per vltionem vestram prefata insula etiam in posterum maneat correcta. Huius insule monasteria sepefatus abbas Horosius instituat: atqꝫ ita ad uos remeare festinet. Ita igitur experientia tua faciat: vt ex vtraqꝫ re.i. vel prouidēdo in Corsica monasterio: vel corrigendis monachis in gorgonia: nō nostre sed voluntati omnipotētis dei parere festinet. Preterea volumus vt sacerdotes qui in Corsica cōmorant / prohiberi debeant: ne cum mulieribus cōuersentur: excepta dūtaxat matre / sorore / vel vxore: que caste regēda est. Tribus vero de quibus predicto filio meo Bonifacio diacono tua experientia scripsit: qꝛ vehemēter egēt: quicquid eis sufficere estimas impēde: quod nos i tuis postmodum rationibus reputabimus.

Gregorius Felici episcopo Sipontino. Canosinam ecclesiam commendat. Capitulum.lj.

Epl.lj.

PEruenit ad nos ꝙ Canosina eccl'ia ita sit sacerdotij officio destituta / vt nec penitētia ibidem decedētibus: nec baptisma prestari possit infantib⁹. Huius igitur tam pie rei tamqꝫ necessarie mole permoti: iubemus dilectioni tue: vt huius preceptionis auctoritate cōmonitus: memorate ecclesie visitator accedas: et vel duos parrochiales presbyteros debeas ordinare: quos tamen dignos ad tale officium veneratione vite: ꝛ morum grauitate preuideris: ꝛ quibus in nullo obuient cōstituta canonice discipline: vt sancte cum digna cautela prouideatur ecclesie.

K

Gregorius Joanni episcopo Surrentino. Precipit cōsecrationem monasterij sancti Stephani. Capi.lij.

Epi.lij.

REligiosis desiderijs facile est prebere consensum: vt fidelis deuotio celerē sortiatur effectū. Et quoniam Saluius abbas monasterij sancti Stephani insule Cabris suggessit nobis se sctē Agathe martyris reliquias iam olim apud se habere concessas: et in monasterio suo vult ipsa sanctuaria collocari: ideo ad predictum monasterium te iubemus accedere: ꝛ si ibidem nullum corpus constat humatū / predicta sanctuaria solenniter collocabis: vt deuotionis sue potiatur effectu.

Gregorius Anthemio subdiacono Scribit de oppressione gaudiosi. Capitulum.liij.

Epi.liij.

L

NOn solum frequētib⁹ preceptionib⁹: sed etiā presentē te sepi⁹ me monuisse memini / vt illic vice nostra / non tantū pro vtilitatib⁹ ecclesiasticis: quantū pro subleuādis pauperū necessitatib⁹ fungereris: ꝛ eos magis a cuiuslibet oppressionibus vindicares. Presentium ergo lator gaudiosus isinuauit nobis ab auctorib⁹ sctē Romane (cui deo auctore presidem⁹) ecclesie sibi violentiā irrogari: asserens ꝙ filios suos viri predicte ecclesie velint vēdicare. Oblatis etenī ab eo documētis / agnouimus Siricam vxorē presentium portitoris ab Ecia quondā gloriose memorie / Morene cuidā femine / titulo donationis fuisse largitā: ꝛ ab eadē Morena ꝑ epistolam manumissam: ꝛ ideo indecens esse credim⁹ / vt progeniti ex libera muliere filij ad seruitiū retrahantur. Propterea experientie tue presenti auctoritate precipimus: vt his ipsis documentis sicut et nos didicimus: exuto a curis animo: diligēter intēdat: quatenus si documēta nulla sunt ab ecclesie parte q̄ documentis huius hominis debeāt obuiare: ab eius se molestijs sine aliqua retractatione suspēdat. Durū enim est vt si alij pro mercede sua libertates tribuūt / ab ecclesia quā tueri hec oportuerat / reuocētur. Iterū ergo atqꝫ iterum experientiam tuā necessario submonemus: vt illic siqꝫ inter pauperes ꝛ Romanā ecclesiam sanctā q̄stiones vertūtur: omni mētis integritate discutiat: sicqꝫ patrimoniales vtilitates peragat / vt a benignitate iustitie non recedat.

Gregorius Petro subdiacono. De stipēdijs in dedicatione sancte ecclesie Marie dandis. Capi.liiij.

M
Epi.liiij.

FEstiuitatibus sanctorū desiderabiliter insistentes: presentis ꝑceptionis nostre paginā: ad experientiam tuā necesse duximus dirigēdam: indicātes ei oratoriū beate Marie quod nuper in cella fratrū edificatū est: vbi Marinian⁹ abbas preesse dinoscit: augusto mense disposuisse nos adiuuante dn̄o summopere dedicare: quaten⁹ cepta nr̄a operante dn̄o debeant cōsummari. Sed qꝛ celle ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate cōcurrere: ꝓpterea volum⁹ vt ad celebrandā dedicationē dare debeas ad erogādū pauperibus / in auro solidos decē: vini amphoras triginta: annone modios ducētos: olei orcas duas: veruces duodecim: gallinas centū: que tuis possint rationibus postmodum imputari. Statim ergo fieri hec nullo more interiectione cōstitue: vt vota nostra deo auctore sortiantur effectum.

Gregorius Seuero episcopo. Uisitationem Ariminensis ecclesie iniungit. Capitulum.lv.

Epl.lv.

FRaternitatis tue doctl sumus epistola / in ꝑsona Odeatini de electione episcopat⁹ aliqs cōsensisse: quē quoniam nos non cōcedim⁹: in eius non debent immorari persona. Sed habitatorib⁹ eiusdē ciuitatis edicito: vt si in eadē ecclesia dignū ad hoc opus inuenerint: in ipsius cūcti electionē declinent. Alioquin presentium tibi portitor personā de qua ei diximus / indicabit: in cuius debeat fieri electione decretum. Uos etenim in eiusdē visitatione ecclesie estote so:

lertes atq; solliciti: vt ⁊ res eiꝰ illibate seruētur: et vtilitates vobis disponētibus more solito peragantur.

¶ Gregorius Ursicino duci/ clero/ ordini et plebi Ariminensis ciuitatis. De episcopo eligendo. Capi.lvj.

Epi.lvj. DIlectionis vestre q̄ sit in expectatione pōtificis prona deuotio/ directe relationis textꝰ insinuat. Sed q: ordinatorē vehementer in his oportet esse sollicitū: nostre i hoc vtiq; cura deliberationis inuigilat. Ideoq; charitatē vestrā scriptis presentibus admonemꝰ: vt nullus se debeat ꝓ Odeatini ad nos fatigare ꝑsona: sed si in eadē ciuitate qui ad hoc sit vtilis inuenitur/ ita vt a nobis reprehēdi non possit/ vestra cōcurrat electio. Si vero ad hoc dignus inuētus nō fuerit: nos in quo pariter debeatis prebere cōsensum/ ꝓsentiū diximꝰ portitori. Uos aūt vnanimes orate fideliter vt quicūq; fuerit ordinādus: ⁊ vobis vtilis possit existere: ⁊ dignū deo nostro sacerdotale exhibere seruitiū.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. Palatinam illustrem feminā pro sustentatione cōmendat. Capi.lvij.

Epl.lvij. SI in proximorū necessitatibus habita ꝯpassione benigna mēte cōcurrimus/ nostris ꝓculdubio petitionibꝰ clemētem dominū reperimus. Palatina si quidē femina illustris/ continua hostilitate insinuauit se plurimis necessitatibꝰ subiacere. Propterea experientie tue presenti auctoritate precipimus: vt pro sustentatione eius annuos triginta solidos dare non differas: qui tuis postmodū possint rationibus imputari. Ita ergo fac: vt tu ⁊ bene ministrando mercedis cōmodū percipias: ⁊ nostra ad effectū precepta ꝑducas.

¶ Gregorius clero ⁊ ordini ⁊ plebi cōsistenti Perusie. De episcopo eligendo. Capitulum.lviij.

Epl.lviij. MIramur charissimi fratres in xp̄o: quare ecclesiam dei tanto tēpore absq; rectore ꝯspicitis: ac de vestro totiusq; plebis regimine minime cogitatis. Notū est enī q̄ grex si pastoris cura destituerit: per auia gradiatur: ⁊ ob hoc familiarius inimici laqueos insidiātes incurrat. Unde necesse ē de his qui ecclesie militant/ vnū habito timore dn̄i perquirere: q̄ pastoris ministeriū possit digne suscipere: atq; illic ꝓtegēte dn̄o sacramētorū diuinorū dispēsator insistere: quatenus ⁊ pro filijs ecclesie vestre pure quotidie mentis holocaustū offerat/ ⁊ viam gregi quomodo ad supernā patriam gradiatur/ ostendat.

¶ Gregoriꝰ Gēnadio patricio ⁊ exarcho africe. De violentijs theodori magistri militum. Capi.lix.

Epi.lix. DEi pre oculis vos indesinēter habere timorē: ac sectari iustitiam submissa hostium colla testantur: sed vt gloriam vestrā in eadem prosperitate gratia xp̄i custodiat: quecūq; perperā cōmitti cognoscitis/ celeri (sicut cōsueuistis) cohibitiōe cōpescite: vt armis iustitie premuniti/ hostiles impetus fidei virtute (quod est totius culmē virtutis) superetis. Marinus siquidē Turritane ciuitatis frater et coepiscopꝰ noster nobis lachrymabiliter indicauit: ciuitatis sue pauperes omnino vexari: ⁊ ꝯmodalibus affligi dispendijs. Insuper ⁊ religiosos ecclesie sue homines grauē ab hominibus Theodori magistri militū sustinere molestiā: ac pati corporales iniurias: ⁊ ad hoc vsq; prorūpitur: vt in carcerē (quod dici nephas est) retrudātur. Se quidē etiam in causis ad ecclesiam suā pertinētibus/ a prefato glorioso viro grauiter īpediri. Queq; sint: si tn̄ vera sint: reipublice discipline contraria vos scitis. ¶ Et q: hec omnia vestrā excellētiam cōuenit emēdare/ salutās eminentiam vestrā postulo: vt ea vlteriꝰ fieri nō sinatis: sed et opere illi iubete diligere: vt ab eccl'ie se lesione remoueat: et nullus eorum in angarijs seu commodis vltra q̄ sinit ratio pregrauetur: aut si que cause fuerint/ non potentatus metu: sed legali ordine finiantur. Ita igitur queso aspirāte nobis domino hec omnia interminationis nostre preceptione corrigite: vt si non rectitudinis contemplatione: saltem formidine nostre iussionis/ a talibus se gloriosus Theodorus vel homines eius abstineant: quatenus quod ad laudem vestram proficiat et mercedem/ in partibus vobis commissis possit florere cum libertate iustitia.

¶ Gregorius Januario archiepiscopo Caral'. Sardinie. Catellam illustrem feminam commendat. Capitulum.lx.

Epl.lx. SI ipse dn̄s noster viduarū se maritū: orphanorumq; patrē scripture sacre ꝓfitetur testimonio: nos quoq; mēbra corporis eiꝰ/ ad imitandū caput summo debemꝰ mētis affectu intēdere: ⁊ salua iustitia/ orphanis ⁊ viduis presto/ si necesse sit/ esse. Et q: insinuatū est nobis Catellā religiosam feminā habentē filiū suū hic in sctā Romana eccl'ia (cui deo auctore presidemus) militantē/ quorūdā immissionibꝰ vel inquietudinibus molestari: de ea re fraternitatem vestram scriptis presentibus necesse duximus adhortādam: vt eidē predicte femine tuitionē ferre (salua iustitia) non declinet: sciens q̄ de huiusmodi rebus ⁊ dn̄m sibi debitorem faciat: ⁊ nostrā circa se charitatē magis astringat. Causas enim predicte femine/ siue sint siue fuerint/ nostro volumus iudicio terminari: vt foralis illi inquietudo submoueri debeat: ⁊ tn̄ a iudicij iustitia nullatenus excusetur. Oro aūt dn̄m/ qui viam vestrā cursu ad sa prospero dirigat: ⁊ ad regnū vēture glorie ꝓpitiatꝰ ipse ꝑducat.

¶ Gregoriꝰ Januario episcopo Caral'. Sardinie. Pōpeianam religiosam commendat. Capi.lxj.

Epl.lxj. LIcet fraternitas vestra zelo iustitie se in diuersoꝝ tuitionē cōgruenter impēdat: pronio rem tn̄ eam credimus prorsus existere in eoꝝ solamina/ quos ei nostra cōmendat epistola. Pōpeiana igitur religiosa femina per hominē suū suggessit nobis: multa se quorūdam hominū sustinere assidue irrationabiliter grauamina: ⁊ ob hoc nobis supplicasse dignoscitur: vt nostris eam vobis cōmendaremus apicibꝰ. Propterea salutans fraternitatē vestram/ debito charitatis affectu predictam vobis feminā necessario duximus cōmendandā: vt comitante iustitia: in nullo eam fraternitas tua contra equitatem grauari permittat: nec aliqua inconsulte pati dispendia. Sed si quas eam habere causas contigerit/ in electorum iudicio altercando ventiletur contentio: et quecunq; fuerint diffinita/ ita tranquille ad effectum vobis solatiantibus perducātur: vt ⁊ vobis pro tali opere merces inhereat/ et nostris apicibus cōmendata gaudeat se inuenisse iustitiam.

¶ Gregorius itē Januario archiepiscopo Caral'. Sardinie. Catellam religiosam cōmendat. Capi.lxij.

Epl.lxij. PAstoralis regiminis necessitate cōpellimur/ vt orphanoꝝ viduarūq; causis solertiꝰ q̄ curis ceteris insistamus: ⁊ q: insinuatū nobis est Catellam religiosam feminā habētē filium hic i sancta Romana ecclesia (cui deo auctore presidemus) militātem: quorū dam imissionibus vel inquietudinibus molestari: de ea te fraternitatē vestram scriptis presentibꝰ necesse duximus adhortandam: vt eidem predicte femine tuitionē ferre salua iustitia non declinet: sciens q̄ de huiusmodi rebus ⁊ sibi dominū faciat debitorē: ⁊ nostram circa se charitatem astringat. Causas enim predicte femine/ siue sint siue fuerint: nostro volumus iudicio terminari: vt foralis illi inquietudo submoueri debeat: et tamen a iudicij iustitia nullatenus excusetur. Oro autē dn̄m qui vitam vestram cursu ad se prospero dirigat: et ad regnum venture glorie propitiatus ipse perducat.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. Scribit domum petronij iniuste titulatam. Capitulum.lxiij.

Epl.lxiij. SIcut res ad ius ecclesie pertinentes amittere non debemꝰ/ ita alienas appetere inutile esse nihilominus iudicamus. Et quoniam edocti sumus domū Petronij notarij sancte Romane ecclesie (cui deo auctore presidemus) a Cōstantino tunc defensore irrationabiliter titulatam: experiētie tue presentis precepti pagina demādamus/ vt omni excusatione vel dilatione omissa/ deposito titulo eandē domū presentiū latrici Theodore relicte antedicti Petronij sine mora restituas: ne (q̄d absit) viduis inde preiudiciū oriatur: vnde consolationis debent inuenire solatium.

¶ Gregoriꝰ Felici episcopo Messanensi. Scribit vt cōsuetudines antiquas obseruet. Capitulum.lxiiij.

Epl.lxiiij. COnsuetudines q̄ ecclesijs grauamen noscunt inducere/ nostra nos decet cōsideratiōe remittere: ne illuc aliqua cogantur inferre: vnde sibi inferenda debeāt potiꝰ expectare. Clericoꝝ quidē aliorū ꝯsuetudinē te oportet illibatā seruare: eisq; annis singulis q̄ sunt ꝯsueta/ trāsmittere. Nobis aūt de cetero nequid trāsmittere debeas/ inhibemꝰ. Et q̄m non delecta:

A

mar xenijs: palmacianas quas tua direxit fraternitas/
cũ gratiarũ actione suscepimus: sed eas ne qđ exinde po
tuisses sentire dispẽdiũ: digno fecim⁹ precio venũ dari: ⁊
id fraternitati tue trãsmisim⁹ sigillatim. Sed qꝛ chari:
tatẽ tuã ad nos venire velle cognouim⁹/ scriptis ꝑsenti:
bus admonem⁹/ vt ad veniẽdũ nõ debeas laborẽ assume
re: sed ora ꝑ nobis/ vt quãto nos itineris interualla disso
ciant/ tãto animis nr̃is ad inuicẽ xp̃o adiuuãte simus in
charitate cõiũcti: q̃ten⁹ nos alterna obsecratione iuuan
tes/ susceptũ officiũ venturo integrũ iudici resignemus.

℄ Gregorius Anthemio subdiacono. Pastorem quen:
dam infirmum oculis cõmendat. Capi.lxv.

Epl̃a.lxv.

SI proximorũ necessitatibus habita ꝯpassione
benigna mẽte cõcurrim⁹/ nostris proculdubio
petitionib⁹ dñm clemẽtem reperim⁹. Pastorẽ
si quidẽ qui nimia visus imbecillitate laborat: habentẽ
coniugẽ/ duosq̃ mãcipia: qui ⁊ cũ Ionatha quondã glo:
rioso fuerat/ plurimis cognouim⁹ necessitatib⁹ subiace:
re. Propterea experientiã tuã ꝑ presentis precepti pagi
nã admonemus/ vti pro sustentatione ei⁹ annuos tritici
modios.xxiiij. necnõ ⁊ fabe modios vndecim dare nõ dif
feras: q̃ postmodũ possint tuis rõnib⁹ iputari. Ita ergo fac
vt tu bñ ministrans mercedis cõmodũ percipias: ⁊ nr̃a
ad effectũ precepta perducas. ℄ Mense augusto.

B

℄ Gregorius Anthemio subdiacono. Castigationẽ in:
iungit illorũ qui sacra vasa ⁊ ministeria ecclesiastica iu:
deis vendiderunt. Capitulum.lxvij.

Epi.lxvj.

HUius sacerdos archiater ardore fidei ꝓuocat⁹ ꝑces
effudit/ dicẽs Opilionẽ diaconũ: sed et seruũ
dei Crescentiũ/ clericos bisane ecclesie/ obli:
tos timorẽ futuri iudicij/ ministeria prefate ecclesie he:
breo cuidã (qđ dici nephas est) vendidisse. i. in argento
calices duos: coronas cũ delphinis duas: et de alijs co:
ronis illios: pallia maiora sex. Et ideo mox vt presentẽ
iussionẽ experientia tua susceperit: memoratos ecclesia:
sticos ad se faciat indifferẽter occurrere: ⁊ requisita ve:
ritate/ si ita esse sicut suggestũ est constiterit/ memoratũ
hebreũ/ qui oblit⁹ vigorẽ legũ/ ꝑsumpsit sacra ciuiliter
cõparare: ꝑ iudicẽ ꝓuincie faciat cõuenire: ⁊ sine aliqua
mora antefata ministeria restituere ꝯpellat: vt ex eis se:
pe fate ecclesie nihil possit iminui. Ipsũ aũt diaconẽ vel
clericos q̃ nephas ꝯmiserũt: in penitẽtia relegare nõ dif
feras: vt tale tñq̃ delictũ suis lachrymis possit diluere.

℄ Gregorius Petro subdiacono Sicilie. Precipit vt
exteriorem curam monasterij fausto commendet.

Capitulum.lxvij.

Epi.lxvij

SIcut studij nostri esse cõdecet/ a litigijs forali:
bus monachos submouere: vt diuinis ministe:
rijs pie ac solerter inuigilent: ita necesse est no:
stra prouisione/ quẽadmodũ negocia eorũ disponi debe:
ant ordinare: ne districta mẽs ꝑ varias causarũ curas
defluat: et ad celebrandũ opus cõsuetũ eneruata torpe:
scat. Presentium itaq̃ lator abbas Ioannes plurima
se monasterij sui asserit habere negocia. Pro qua re ex:
perientiam tuã ꝑ presentis precepti paginã admonem⁹:

C

quatenus cũ Fausto q̃ Romani viri magnifici ex ꝑtore
cãcellarius fuerat/ loqui debeat. Cuius si pronã ad hãc
rem cõpereris volũtatẽ: et monasterij ipsius generaliter
debeas cõstituto salario cõmendare negocia. Expedit
enim paruo incõmodo a strepitu causarũ seruos dei ge:
tos existere: vt ⁊ vtilitates celle ꝑ negligẽtiã non pereãt:
et seruorũ dei mẽtes ad opus diuinũ liberiores existant.

℄ Gregorius vniuersis episcopis per Siciliam. Ut se
caueant de his qui fallaciter angarias accipiunt.

Capitulum.lxviij.

Ep.lxviij

FRaternitatis vestre diu iam ꝓbata deuotio
tãto nos ꝯpellit ꝑ vobis caute ꝓuidere/ quã
to nos asserit audito vestre ecclesie dãno stu:
diose cõcurrere. Cognouimus quosdã in Sicilia insula
simulantes se sedis apostolice defensores/ de frumento
vos in angarijs alijsq̃ reb⁹ affligere: necessarioq̃ duxi:
m⁹ eorũ fallacie scriptis presentib⁹ obuiare. Ideoq̃ fra
ternitatẽ vestrã charitate debita salutãtes/ magnopere
cõmonemus: vt nullo modo talibus deinceps apud vos
loc⁹ surrepẽdi remaneat: sed q̃squis ille est: si reuera se:
dis nostre fuerit notari⁹ vel defensor/ nisi nostra ad vos
specialiter/ vel rectoris nostri patrimonij scripta detu:
lerit: nullis per nomẽ ecclesie nr̃e potiatur angarijs: nec
aliqua vobis ab eo grauamina imponi permittatis: sed
suis vtilitatibus iter suum proprijs (vt nouit) disponat
expẽsis. Nec quẽq̃ ab eo i locis istis patiamini molesta
ri. Hec eteni que nostris apicibus pro vestra vestrorũq̃
quiete nos inhibuisse cognoscimur/ sic constantius con:
seruate/ vt hoc exuti grauamine/ diuinis obsequijs de:
uoti ac paratiores inueniri valeatis.

D

℄ Gregorius Petro subdiacono. Tuitionem ciriaci:
et Ioannam commendat. Capitulum.lxix.

Epi.lxix.

EGentibus nostre cõmẽdationis auxilio/ opor:
tet nos/ inquãtum ratio patitur/ benigna men
te prebere subsidium. Proinde experiẽtie tue
Cyriacum et Ioannã coniugẽ eius/ presentiũ portito:
res/ nostra preceptione duximus cõmendandos: quate:
nus a nullo eos contra iustitiã opprimi vel grauari per:
mittas. Sed vbi necesse fuerit/ tuis (annuente iustitia)
solatijs perfruantur: vt salua equitate/ nostrã sibi in om
nibus cõmendationẽ te concurrente prodesse letentur.
Quia vero prefata femina pro eo qꝫ post acceptas spon:
salitias arras: ex iudea ad christianã religionẽ cõuersa
est: dicit sustinere molestiã: ⁊ eandẽ causam iam dictam
assertam ⁊ finitã: experientia tua diligẽter exquirat: et si
causam iudicatã cognouerit/ nullam exinde querelã ad
uersus suprascriptam feminam vlterius quolibet modo
resserpere permittat. Sed que iudicata sunt/ modis om
nibus conseruẽtur: ne ob id qꝫ meliorem partem elegisse

E

dinoscitur: maiorũ hominũ controuersijs quatiatur.

℄ Gregorius Petro subdiacono. Ne epi ante hyemẽ
ad se veniãt. Et de cõparatione frumẽti. Capitulũ.lxx.

Epi.lxx.

QUia fratres ⁊ coepiscopos nostros i Sicilia
insula cõmorantes: ad beati Petri apostoli
natalitiũ diem cõuenisse volum⁹: scriptis ꝑ:
cedentibus agnouisti. Sed qꝛ ea causa que cũ viro ma:
gnifico Iustiniano expretore dicit: eorũ iter prepediuit:
et qꝛ iam tempus veniendi ⁊ redeũdi non sinit: eos nolu
mus ante hyemẽ fatigari. Gregoriũ vero agrigentinũ/
et Leonẽ Cathenensem/ et Uictorẽ panormitanũ ꝑ oĩa
volumus ad te ante hymẽ proficisci. Quinquaginta ve:
ro auri libris quas habes/ ex eis noua frumẽta ab extra
neis cõpara: ⁊ in Sicilia in locis in quib⁹ non pereãt/ re
pone: vt mense februario illuc naues quãtas possumus/
dirigamus: et eadem ad nos frumenta deferãtur. Sed
si nos transmittere cessamus/ ipe naues ꝓuide: ⁊ ad nos
auxiliante dño februario mense trãsmitte hec eadẽ fru:
menta: exceptis dũtaxat frumẽtis/ que nunc mense Se:
ptembrio vel octobrio iuxta cõsuetudinẽ trãsmitti pre:
stolamur. Ita ergo experientia tua faciat: vt sine alicu:
ius vexatione coloni ecclesiastici/ frumẽta congregent:
qꝛ tantũ hic parua natiuitas fuit: vt nisi auxiliante deo
frumenta de Sicilia congregentur/ fames vehementer
immineat. Naues vero que commendate ecclesie sancte
semper fuerũt/ in omnibus tuere. ad quod tibi etiam di:

F

recte gloriosi viri Leonis excõsulis epistole cõcurrunt.
Multi vero huc veniunt/ qui terras aliquas vel insulas
in iure ecclesie nostre/ in emphiteosim sibi postulant da:
ri: ⁊ aliquib⁹ quidem negamus: aliquibus vero iam cõ:
cessimus. Sed tua experientia sancte ecclesie vtilitatem
conspiciat: memor qꝫ ante sacratissimũ beati Petri apo
stoli corpus/ potestatem patrimonij ei⁹ acceperit. Et li:
cet hinc scripta decurrãt/ qđ vtilitatẽ patrimonij impe:
dit: fieri nullo modo ꝑmittat: qꝛ nec nos sine ratione ali:
quid dedisse reminiscimur/ vel dare disponimus.

℄ Gregorius Petro subdiacono. De possessionib⁹ tau:
rominitane ecclesie iniuste occupatis.

Capitulum.lxxj.

Epi.lxxj.

QUanto apostolice sedi ab ecclesijs reuerẽtia
ceteris exhibetur/ tanto eam in earũ decet es:
se tuitione sollicitã. Et qꝛ domus vel fines vel
possessiones taurominitane iuri ecclesie pertinentes: ab
actionarijs dicunt nostre ecclesie ꝯtra rationis ordinẽ
occupate/ experiẽtie tue huius precepti paginam depu:
tamus: quatinus cognita veritate (si ita est) cuncta que
occupata didiceris/ in antefate ecclesie pristina iura re:
stituas. Quia vero peruenit ad nos viuente adhuc Ui:
ctorino epo/ eiusdẽ eccle perisse pecunias: ad eaꝝ requi
sitionẽ te Secũdino fratri ⁊ coepo nostro volumus ꝑbe
re solatia: ⁊ vtilitatibus eiusdẽ eccle in quo necessariũ
fuerit/ salua eq̃tate cõcurrere. Ita eteni cuncta q̃ in hui⁹

G

precepti pagina ptinent: effectui mācipare festina/vt de equitate seruata prefati epi relationibus ipse lauderis.

Gregorius Gennadio patricio et exarcho Aphrice. De concilio contra hereticos faciendo. Capitulū.lxxij.

Epi.lxxij

Sicut excellentiā vestrā hostilib⁹ bellis in hac vita dn̄s victoriarū fecit luce fulgere: ita oportet eā inimicis eccl̄e ei⁹ dn̄i viuacitate mētis et corporis obuiare: quatinus ei⁹ ex vtroq̄ triūpho magis ac magis enitescat opinio: cū ꝛ forensibus bellis aduersarijs catholice ecclesie p xp̄iano populo vehemēter obsistitis: et eccl̄iastica prelia sicut bellatores dn̄i fortiter dimicatis. Notū est eni heretice religionis viros si eis (qđ absit) suppetit nocēdi licentia/contra catholicā fidē vehementer insurgere: quatinus hereseos sue venena ad labefaciēda (si valuerint) xp̄iani corporis mēbra transfundāt. Cognouimus eni eos cōtra ecclesiā catholicam/dn̄o eis aduersante/colla subrigere: ꝛ fidem velle xp̄iani nois inclinare. Sed eminētia vestra conat⁹ eorū cōprimat: et supbas eoꝝ ceruices iugo rectitudinis premat. Cōsiliū vero catholicoꝝ epoꝝ admoneri precipite: vt primatē nō ex ordine loci/postpositis vite meritis faciat: qm̄ apud deū nō grad⁹ elegātior: sed vite melioris actio cōprobat. Ipse vero primas non passim (sicut moris est) per villas: sed in vna iuxta eoꝝ electionē ciuitate resideat: quatin⁹ adepte dignitatis meliori ingenio resistēdi donatistis possibilitas disponat. Et cōcilio Nonmidie: si q̄ desiderauerint ad aplicā sedē venire/pmittite: ꝛ si q̄libet eoꝝ vie cōtradicere voluerit/obuiate. Magno pfecto excellētie vestre apud creatorē glorie pficit: si per eam dispersarū ecclesiarū potuerit societas restaurari. Cū eni largita munera ad nōis sui gloriā conspicit reuocari: tanto largiora tribuit: quāto per ea religionis sue dignitatē viderit ampliari. Persoluētes ꝑterea paterne charitatis affectū/dn̄m petimus: quo brachiū vestrū ad cōprimēdos hostes forte efficiat: ꝛ mentē vestrā zelo fidei velut mucronē gladij vibrantis exacuat.

H

Gregorius Gennadio patricio et exarcho per aphricam. Gratiarū actiones facit pro beneficijs sancto Petro collatis. Capitulum.lxxiij.

Ep.lxxiij
Ca.xxiij.
q.iiij.Si non.

Si non ex fidei merito/et xp̄iane religiōis gr̄a/tanta excellētie vestre bellicorū actuū pspertas eueniret/nō summopere mirāda fuerat: cū sciamus etiā hec antiquis belloꝝ ducib⁹ fuisse concessa. Sed cū futuras deo largiēte victorias non carnali prudētia: sed magis orōnib⁹ preuenitis/fit vt hoc in stuporē veniat: q̄ gl̄ia vestra nō terreno cōsilio: sed deo desup largiēte descēdat. Ubi enim meritorū vestrorū loquax non discurrit opinio? Que bella vos frequenter appetere/non desiderio fundēdi sanguinis/sed tm̄ dilatāde cā reipublice: in qua deū coli ꝯspicim⁹/loquit: quatin⁹ xp̄i nomen per subditas gētes/fidei p̄dicatione circūquaq̄ discurrat. Sicut eni exteriora nos virtutum opera eminētes in hac vita cōstituūt: ita ꝛ interna morū ornamēta

I

ex corde mūdo pcedētia/in futurorū gaudiorū participatione glorificāt. Plurima eni pro pascendis ouibus beati Petri aploꝝ principis vtilitatibus excellētiam vestrā prestitisse didicim⁹: ita vt nō parua loca patrimonij ei⁹ proprijs nudata cultorib⁹/largitis datitioꝝ † habitatorib⁹ restaurasset. Quecūq̄ igit hic illi xp̄iana mēte cōfertis: borū retributionē p spem futuri iudicij sustinetis. Quāobrē p̄sentiū quoq̄ latorē Hilariū nōie/eminētie iudicauim⁹ cōmendandū vestre: vt in his que sibi necessaria (iustitia tn̄ precūte) suggesserit: solitū et impēdatis affectū. Persoluētes aūt paterne charitatis alloquium/petimus dn̄m saluatorēq̄ nostrū/qui eminentiā vestrā pro solatio reipublice sancte/misericorditer protegat/ꝛ ad dilatandū per finitimas gētes nomen eius/magis magisq̄ brachij sui firmitate confortet.

†al. Daco rum.

Gregori⁹ gaudioso materne Aphrice. Congratulatur pro beniuolentia eius. Capitulum.lxxiiij.

epi.lxxiiij

Sicut lucerne lumen p collimitānia queq̄ quo lucet loca diffunditur/ita cuiuslibet psone bonorum actuū probitas/non solū quo degit: sed per diuersas prouincias fama loquente cognoscitur: vt quoniā presentie nulla potest esse notitia/hoc discursus opinionis efficiat: quod rei veritas per presentiā poterat exhibere. Didicim⁹ eni diuersos iudices qui ad administrandā aphricanā puinciā dirigūtur/summa gloriam vestrā familiaritate diligere. Quod nō pcederet/nisi apud eosdē iudices mētis ei⁹ sinceritas appareret/vt adeptā administrationē concilij vestri participatione disponerēt. Ex quo maximas deo gratias referim⁹: cū tales habere propelos puincias habitatores cognoscim⁹/qui ingenita nobilitate polleant: ꝛ potētib⁹ viris adhereāt: puincialibusq̄ suis ad remediū adepta tēporum opportunitate cōsistant. Persoluētes itaq̄ paterne charitatis affectū/p̄sentiū latorē quē illuc ad ordinādas res pauperū direximus: vestre glorie cōmēdamus: quaten⁹ ei q̄ necessaria fuerint/salua iustitia tribuatis. Oro aūt dn̄m/qui vitam vestrā in omni bono custodiat: actusq̄ vestros misericordie sue dono disponat.

K

Gregorius vniuersis episcopis numidie. Ut nullum ex donatistis ordinent. Capitulum.lxxv.

Epi.lxxv.

Si quādo charissimi in xp̄o fratres/inter virentes segetes/zizaniorū quedā se infert importuna cōmixtio/hāc radicitus necesse est cultoris manus adimat: ne futur⁹ fecū de segetis fruct⁹ possit intercipi. Et nos ergo qui/licet idigni/dn̄ici agri culturā suscepimus: ab oī zizanioꝝ scandalo ingenuā reddere segetē festinamus: quaten⁹ ager dn̄i reddit⁹ abūdātiori fructificet. Petijstis eteni per Hilariū chartulariū nostrū/a beate memorie p̄decessore nostro/vt oēs vobis retro tēporū cōsuetudines seruarētur: quas a beati Petri apostolorū principis/ordinationū initijs hactenus vetustas lōga seruauit. Et nos quidē iuxta seriem relationis nostre/consuetudinē/que tn̄ cōtra fidē catholicā nihil vsurpare dinoscitur: inuiolatā pmanere concedimus: siue de primatib⁹ ꝯstituēdis/ceterisq̄ capitulis: exceptis his qui ex donatistis ad epatū puenitūt: quos puehi ad primat⁹ dignitatē/etiā cū ordo eos ad locū eundem deferat/modis oīb⁹ prohibemus. Sufficiat aūt illis cōmisse sibi plebis tantūmodo curā gerere: non autē etiā illos antistites: quos catholica fides in ecclesie sinu et edocuit ꝛ genuit/ad obtinēdi culmē primat⁹ anteire. Uos ergo fratres charissimi/admonitiones nostras zelo charitatis dn̄ice puenite: sciētes q̄ district⁹ iudex ad examinandū deductur⁹ est cūcta q̄ gerim⁹: ꝛ vnūquēq̄ nostrū nō ex prerogatiua sublimioris grad⁹/sed ex operū meritis approbabit. Queso ergo/vosmetipsos inuicē alterna pace diligite in xp̄o: ꝛ hereticis vel inimicis ecclesie/vno cordis intuitu obuiate. De pximorū aiabus estote solliciti/ad fidē quos valetis p̄dicatiōe charitatis p̄tēso terrore futuri iudicij suadete: qm̄ pastores constituti estis: ꝛ dn̄s gregū ab his quib⁹ ꝯmisit pastoribus fructū m̄ltiplicati gregis expectat. Qui si pprij gregis augmētū adhibito studio diligētiori pspexerit/multiplicib⁹ pfecto vos celestis regni mūerib⁹ decorabit. Persoluēs p̄terea fraterne dilectiōis alloqū/oro dn̄m: q̄ nos aiaꝝ pastores quos elegit/āte se dignos efficiat: sed hic act⁹ nr̄os q̄ i futura vita digne suscipiat/ip̄e disponat.

Parte.j. dist.xij. Nos.

L

Gregorius Leoni episcopo in Corsica. Uisitationē iniungit sagonensis ecclesie. Capitulum.lxxvj.

Epi.lxxvj

Pastoralis nos cura ꝯstringit/ecclesie sacerdotis moderamie destitute: sollicita ꝯsideratione cōcurrere. Et qm̄ ecclesiam Sagonensem ante ānos plurimos/obeūte ei⁹ pōtifice/oīno destitutā agnouim⁹: fraternitati tue visitatiōis eius operā duxim⁹ iniungēdā: quaten⁹ tuis dispositionib⁹ ei⁹ possit vtilitas profligari. In qua etiā ecclesia vel eius parochijs diaconos atq̄ presbyteros tibi cōcedim⁹ ordinādi licētiā. De quib⁹ tn̄ tui sit studij diligēti⁹ pscrutari: vt eoꝝ persone a sacris nullo mō canonib⁹ respuant. Sed quos fraternitas tua tāto dignos ministerio pspexerit/eorūq̄ mores ꝛ act⁹ huic ordinationi ꝯcordare cognouerit: eos auctoritatis nostre pmissione/ad predictū promoueat licēter officiū. Cūctis igitur reb⁹ supscripte ecclesie vt propriū te volumus vti pōtificē: vsq̄ ad secundā nostrā epistolā. Ita ḡ in omnib⁹ his diligēs esto ac sollicit⁹/vt tua dispositione vtilitates ecclesiastice salubriter modis omnibus deo valeant auctore disponi.

M

Gregori⁹ Martino epo in Corsica. Precipit de Tamitana ecclesia trāsire in alerienſem. Capi.lxxvij.

epi.lxxvij.

Iusta poscentibus/aurē nos oportet beniuolā cōmodare: quaten⁹ ꝛ petētes remedia sperata reperiant/ꝛ ecclesie nō desit sollicitudo pastoris. Et quoniā ecclesia Tamitana/in qua dudum fue:

A rat honore sacerdotali tua fraternitas decorata/ita est
delictis facientibus/hostili feritate occupata atq; diru
ta: vt illuc vlteri⁹ spes remeandi nulla remãserit. In ec
clesia faonensi/que iam diu pontificis auxilio destituta
est: cardinalem te fm petitionis tue modũ/hac auctori:
tate cõstituimus sine dubio sacerdotẽ. Ita ergo studio
vigilanti cũ dei amore fm canonũ precepta cũcta dispo:
ne vel ordina: vt ꝛ fraternitas tua suis desiderijs se gau:
deat esse potitã: et ecclesia dei alterno gaudio repleatur
cardinalem te suscepisse pontificem.

Gregorius clero ꝛ ordini ꝛ plebi Ulanensis ecclesie.
De episcopo eis ordinando. Capi.lxxviij.

Epistola lxxviij.

Quotiens res aliqua pluribus agẽda cõmitti
tur: dum quisq; dissentit ab altero/dispendijs
potius q̃ vtilitatibus adit⁹ referatur. Quod
nos prouidentes ne hoc vestre cõtingere possit ecclesie/
eius curã vtilitatesq; Honorato presbytero ad p̃sens cõ
mittẽdas eligimus: quatenus res vtilitatesq; ecclesie p
eũ procurari valeãt: ꝛ modis omnib⁹ custodiri. Ideoq;
dilectionẽ vestrã scriptis presentibus adhortamur: qua
tenus vt vobis possit ordinari sacerdos/inuicem vestre
voluntatis omnino in vnius digna electione concordet
assensus: nec amplius dei ecclesiam officio patiamini va
care pontificis. Quousq; vero ecclie ipsi sacerdos fuerit
ordinatus: omnẽ supradicto presbytero (sicut diximus⁹)
B sollicitudinis eius curã cõmisimus. Ita ergo se vestra
dilectio in his omnibus exhibere festinet/ vt amorem
vos ecclesie habere/prone deuotio mentis ostendat.

Gregori⁹ Clero et nobilib⁹ corsice a parib⁹. De mar
tino episcopo eis de alia ecclesia ordinãdo. Capi.lxxix.

epi.lxxix.

Etsi vos multo iam tẽpore sine põtifice esse dei
ecclesiam nõ doletis/nos tñ de eius regimine
cogitare ꝛ suscepti cura ꝯpellit officij: ꝛ vestra
q̃ plurimũ charitas dilectionis astringit: scientes q; in
eius gubernationib⁹ animarũ vestrarũ simul ꝯsistit vti:
litas. Nã si gregi pastoris cura defuerit: facile laqueos
insidiatoris incurrit. Ea de re qm̃ ecclesia salonẽsis sa:
cerdotis diu est auxilio destituta: necessariũ duximus
Martinũ fratrẽ ꝛ coep̃m nostrũ ibidẽ cardinalẽ consti:
tuere sacerdotẽ: Leoni vero fratri ꝛ coep̃o nostro operã
visitationis iniungere. Cui etiam in ea/ parochijsq; ei⁹
presbyteros atq; diacones cõcessimus ordinãdi licẽtiã:
cũq; reb⁹ eius quousq; illic fuerit: vt propriũ pontificẽ
vti pmisimus. Ideoq; scriptis p̃sentibus admonemus
vti prefatũ visitatorẽ charitas vestra cũ omni deuotio:
ne suscipiat: eiq; obedientiã in hijs q̃ rationi cõueniunt/
sicut ecclesie decet filios/exhibete: quatenus oĩa que ad
vtilitatẽ suprascripte ptinere cognoscuntur ecclesie: ve:
stra valeat suffultus deuotione implere.

Gregorius Laurẽtio episcopo Mediolanẽsi. De qui
busdam possessionibus iniuste detentis. Capi.lxxx.

Epi.lxxx.

Scripta fraternitatis vestre suscipiẽs/gratias
omnipotẽti deo retuli: qui desiderabili me so:
spitatis eius nũcio releuauit. Ex aũt perhibe
C tis ab exactione patrimonij Sicilie ꝓuincie vestre/san
cte (cui deo presidẽtis auctore) ecclesie certã redhiberi
pecunie quãtitatẽ: ꝓ eo q; ab auctorib⁹ sancte Romane
ecclesie illo tẽpore patrimonij ecclesie vestre celebratur
exactio: necessariũ fuerat iuxta tenorẽ scriptorũ a vobis
directorũ/ acceptarũ illatarũq; pecuniarũ summã inspi
cere: et totius ratiocinij meritũ subtiliter indagare. qui:
bus perspectis nihil a sancta Romana ecclesia ecclesie
vestre allegatũ est redhiberi. Sed q; dñs Constãtius dia
conus vester ad ea que obiecta a nostris fuerãt/aliud al
legauit: examen negocij venit in dubiũ: qd̃ subtilius po:
terat ventilari/si qua p̃sona existeret / cum qua diffiniri
aliquid stabiliter potuisset. Proinde necesse est/ scitas
vestra hac de re p̃sonã instituat/cũ qua Romana ecclesia
aliquid debeat solide definire: vt siue nihil debet / ex iu:
dicio pateat: seu aliquid debet/restituat: et p̃sonam quã
instituistis/cũ securitate solenniter remittat.

Gregorius Januario archiep̃o Carallis Sardinie.
De superbia liberati diaconi cõprimẽda. Capi.lxxx.

Epi.lxxxi

Scriptis tuis cor nostrũ letificasse dinosceris:
q; te mandatorũ nostrorũ memorẽ fuisse testat⁹
es. Et q; memoriter retinemus ea que nos fra:
ternitati tue mãdasse ꝯmemoras/ quẽadmodũ disponẽ:
dum sit vbi volũtatis nostre expectatur auctoritas: scri
ptis presentibus breuiter respondemus. Liberatus igi
D tur de quo nobis tua fraternitas indicauit: q; diaconij
fungi perhibetur officio: si a decessore tuo non factus est
cardinalis / ordinatis a te diaconib⁹ nulla debet ratio:
ne preponi: ne eos quos consecrando probasse cognosce:
ris/reprobare supponẽdo quodãmõ videaris. Predictum itaq; Liberatũ quem reprimẽdus ambitionis
inflat sp̃us/omni instãtia a sui prauitate cõpesce: et vlti:
mum inter diaconos stare constitue: ne dũ se illicite pre:
ferri contẽdit/immeritus loco in quo nũc situs est/ iudi:
cetur. Cui⁹ tibi si obediẽtia fueris inuitat⁹: ꝛ eũ post hec
cardinalem facere volueris/nisi põtificis sui cessionẽ so
lẽni more meruerit/abstinẽdũ ab oĩ ei⁹ incardinatione
memineris: qm̃ equitati ꝯuenire nõ ambigis/vt alijs ser
uare non differas: qd̃ ipse quoq; tibi seruari desideras.

Gregorius Hilario Monacho aphrice. De argẽtio
episcopo ꝛ donatistis. Capitulum.lxxxij.

epi.lxxxij.

Felicissimus atq; Uincẽtius diacones eccle:
sie lamigẽsis: oblata petitione que tenetur in
subditis/suggesserũt ab Argẽtio eiusdẽ ciui
tatis episcopo/grauẽ se iniustitiam pertulisse: ꝛ accepto
premio/donatistas in ecclesijs fuisse prepositos: eũq; in:
ter alia non leue aliud facinus (qd̃ dici nephas est) com:
misisse cõmemorãt. Propterea experientie tue presenti
pagina p̃cepti duximus iniũgendũ / quatenus prefatũ
E episcopum idonee satisfactioni cõmittere non omittas:
tuaq; instãtia in locis illis fiat ex more cõciliũ: ꝛ oĩa fm
oblate petitiõis textũ canonice corã positis partib⁹ sub:
tili indagatione perquirãtur. Et quecũq; eorũ iudicio
fuerint terminata: te exequente modis omnibus cõple:
anẽ. Ita ergo cũ omni te viuacitate huic cause volumus
prebere instãtiam/vt ad examinãda que iussimus/nulla
possit subnecti dilatio: scitur⁹ nõ i leuẽ te offẽsam incur:
rere/si nostra quacũq; excusatione lẽtata fuerit p̃ceptio.

Liber secundus.

In nomine domini. Mense Septembris. Indictione decima.

Temporib⁹ pape gre
gorij/ꝯsulatu Mauricij/ Augusti an:
no septimo depositus est Laurẽtius:
qui primus fuerat in ordine diaconij
sedis apostolice: propter superbiam ꝛ
mala sua: q̃ tacenda duxim⁹: ꝛ fact⁹ est
archidiaconus Honoratus corã om:
nibus presbyteris/et diaconibus/notarijsq;/ subdiaco:
nibus: vel cuncto clero in basilica aurea.

Charta que relicta est de letania maiore in basilica
sancte Marie.

F Solẽnitas annue deuotionis nos filij dilectissi
mi admonet / vt letaniã que maior ab omnib⁹
appellatur/sollicitis ac deuotis debeam⁹ (au:
xiliante dño) mẽtibus celebrare: per quã a nostris exces:
sibus/ei⁹ misericordie supplicãtes/ purgari aliquaten⁹
mereamur. Cõsiderare eteni nos ꝯuenit dilectissimi/q̃
varijs/ꝯtinuisq; calamitatib⁹ ꝓ nr̃is culpis atq; offẽsio
nib⁹ affligamur: ꝛ q̃liter celestis pietatis nobis subinde
medicina subueniat. Sexta igit̃ feria veniente a titulo
bti Laurẽtij martyris/q̃ appellat̃ Lucine/egredientes
ad btm̃ Petrũ aplorũ p̃ncipẽ/dño supplicãtes cũ hym:
nis ꝛ cãticis spiritalib⁹ ꝓperem⁹: vt ibidẽ sacra mysteria
celebrãtes: tam de antiquiorib⁹ q̃ de presentib⁹ bñficijs
pietati ei⁹ (inquãtũ possum⁹) referre gratias mereamur.

Gregorius Petro notario. De monachis in monaste
rio sancti michaelis. Capitulum.j.

Epl̃a.j.

Monasteriũ sc̃ti Archãgeli: qd̃ tropeis est ꝯsti:
tutũ/ idicãte p̃ntiũ portitore/vict⁹ habere ne:
cessitatẽ didicim⁹. Idoq; experiẽtia tua diligẽ
ter inuigilet: ꝛ si eiusdẽ loci monachos hñ se tra
ctare noueris: in quib⁹ eos necessitatẽ hr̃e manifesta veri
tate patuerit: eis subuenire hac auctoritate suffult⁹/mo
dis oib⁹ festinabis: scitur⁹ tuis rõnib⁹ quicq̃d nr̃a p̃ce:
ptione p̃buerĩ iputãdũ. Sz ꝛ terrulã eccle nr̃e vicinã quã
solidũ vnũ ꝛ tremisses duos pẽsitare asserũt: si ita est: sibi
libellario noĩe ad sũmã tremissis vni⁹ hr̃e ꝯcede. Studij
ergo tui sit hec oĩa ita ꝯplere: si (sicut diximus) eius loci
monachi i dei seruitio (sicut decet) solerter persistierint.

G

ℭ Gregorius Preiectitio epiſcopo narnienſi. De mortalitate et cōuerſione longobardorum. Capitulum.ij.

Epl'a.ij.

PEruenit ad nos (peccatis imminētib') in ciuitate veſtra Narnienſi mortalitatē omnino graſſari: que res nos nimis addixit. Quāobrē ſalutātes fraternitatē tuam / inſtātiſſime ſuademus: vt a longobardorū / ſiue romanorū qui in eodem loco degūt admonitione ſiue exhortatione nulla ratione ceſſetis: et maxime a gētiliū ⁊ hereticorū: vt ad verā, rectāq; fidem catholicā cōuertant. Sic enim aut diuina miſericordia pro ſua eis forſitā conuerſione et in hac vita ſubueniet / aut ſi eos migrare cōtigerit: a ſuis (quod et magis optandum eſt) tranſient facinoribus abſoluti.

ℭ Gregorius Clero / nobilibus / ordini ⁊ plebi cōſiſtētibus Neapoli. De epiſcopo eligendo. Capi.iij.

Epl'a.iij.

QUamuis ſpiritualiū ſincera deuotio filiorū ꝓ matre eccleſia: nullius adhortationis indigeat: ne tamē ſe neglectam exiſtimet / epiſtolari debet alloquio prouocari. Propter quod dilectionem veſtrā cōmonitione paterne charitatis aggredior / vt profuſis lachrymis redēptori noſtro vnanimiter gratias referatis: q̄ ſub tam peruerſo doctore vos per auia gradientes / ad iter rectū perduxit: et tam indigni paſtoris crimina publicauit. Demetri' ſiquidē qui nec ante epiſcopus dici meruerat: tātis ac talib' negocijs inuētus eſt inuolutus: vt ſi ſm̄ ſuorū qualitatē facinorū iudiciū ſine miſericordia recepiſſet / diuinis mūdaniſq; legib' duriſſima proculdubio fuerit morte plectēdus. Sed q' penitentie reſeruat' / ſacerdotij honore priuatus eſt: eccleſiā

B

dei ſine ductore diu vacare nō patimur: q' et canonicis regulis eſt ꝯſtitutū / vt defuncto vel ſublato paſtore: diu ſacerdotio priuari eccleſia nō debeat. Ideoq; charitatē veſtrā ſcriptis preſentib' admonem' / vt ad eligendū pōtificē nec mora / nec diſcordia / que cōſueuit ſcandala generare / proueniat. Sed talem vobis cū omni ſollicitudine pſonā exquirite: in qua et omniū adunata poſſit gaudere cōcordia: ⁊ ſacris nullo modo canonib' reſpuatur: quatenus officium quod nephādiſſimus hominū male gerendo polluerat / quiſquis ille per dei gratiam fuerit ordinatus / ipſo quoq; ſuffragante / digna valeat adminiſtratione complere.

ℭ Gregorius Maximiano epiſcopo ſyracuſano. Precipit vice ſua eſſe ſuper oēs eccleſias Sicilie. Capi.iiij.

Epl.iiij.

MAndata celeſtia efficacius gerimus: ſi noſtra cū fratribus onera partiamur. Proinde ſup cūctas Sicilie eccleſias reuerēdiſſimū te virum Maximianū fratrē ⁊ coepiſcopū noſtrū vices ſedis apoſtolice miniſtrare decernimus: vt quiſquis illic religionis habitu cenſetur / fraternitati tue ex noſtra auctoritate ſubiaceat: quaten' eis nō ſit neceſſariū poſt hec ꝓ paruulis ad nos cauſis tanta maris ſpatia trāſmeando peruenire: ſed ſi qua fortaſſe difficilia exiſtūt / q̄ fraternitatis tue iudicio nequaq; dirimi poſſint / hec ſolūmodo

I

noſtrū iudiciū flagitēt: vt ſubleuati de minimis / in cauſis maiorib' efficacius occupemur. Quas vero vices nō loco: ſed pſone tribuimus: q' ex trāſacta in te vita didicimus: quid etiā de ſubſequēti tua ꝯuerſatione pſumam'.

ℭ Menſe Decembri. Indictione decima.

ℭ Gregorius Candido epiſcopo de Urbe veteri: de calumnioſo egroto. Capitulum.v.

Epl'a.v. Ca.vij.q.i cū pcuſſio

CUm pcuſſio corpalis vtrū ꝓ purgatione / an ꝓ vindicta cōtingat / vel in hoc iudiciū ignorat: nō debet a nobis addi flagellatis afflictio: ne nos culpe (qd̄ abſit) offēſa reſpiciat. Et q' pſentiū lator calūnioſus ꝓ hac pcuſſione quā ſuſtinet: cōſueta ſibi cōmoda ab eccleſia veſtra aſſerit negari / idcirco fraternitatē tuā pſentib' hortamur epiſtolis: quaten' nihil eū ad pcipiēda q̄ ꝯſueta ſunt / hec egritudo debeat īpedire: q' diuerſis in eccleſia militātib' / varia (ſicut noſti) ſepe cōtingit infirmitas. Et ſi hoc fuerint exēplo deterriti: nullus de cetero q̄ eccleſie militet / poterit inueniri. Sed ſz loci ei' ordinē q̄q; ei ſi ſan' eſſet poterant miniſtrari / de ipſa exiguitate que eccl'ie pōt accedere: fraternitas tua diuini cōtēplatione iudicij egrotāti prebere nō deſinat: quaten' in huius rei adminiſtratione ad eleemoſynā potius videaris que ſunt conſueta exſoluēdo conuertere.

ℭ Gregorius ordini ⁊ plebi cōſiſtenti neapol'. de eligendo Paulo epiſcopo. Capitulum.vj.

Epl.vj.

QUale de Paulo fratre ⁊ coepo noſtro habeat charitas veſtra iudiciū / directa a vobis relatio patefecit. Quē q̄m ita eſtis in paucis diebus experti / vt eum cardinalē habere deſideretis / ep̄m gratulamur. Sed q' ſummis in rebus citū non oportet eſſe ꝯſiliū: ⁊ nos quid fiendū ſit: matura ſubinde xp̄o adiuuāte deliberatione diſponim': et vobis melius tractu

R

tēporis qualem ſe exhibeat innoteſcet. Ideoq; filij dilectiſſimi predicto viro ſi eū vere diligitis / obedite: deuotiſq; ad eū mētib' occurſione pacifica cōuenite: quaten' ita vos ad alterutrum dilectio mutue charitatis aſtringat / vt inimicus ſeuiēdo circūuolās / in nullo viā nanciſcatur ad veſtrā diſſociādum vnanimitatem / qua ſubrepat. Prefatum quoq; ep̄m dum fructū aiarū quē deſideramus deo noſtro: ipo quoq; ſuffragāte facere ſenſerim' quicq̄d poſt hec de ei' perſona / veſtroq; deſiderio cordi noſtro inſpiratio diuina miniſtrauerit: faciemus.

ℭ Gregorius Paulo epiſcopo Neapolitano. De officio ſacerdotali. Capitulum.vij.

Epl.vij.

SI ſacerdotale qd̄ ſuſcepimus / ſecure miniſtramus officium / et diuinū adiutoriū / et dilectio nobis ſpiritaliū aderit ſine dubio filiorū. Propterea ita ſe fraternitas tua in cūctis ſtudeat exhibere: quaten' teſtimoniū qd̄ de ea Neapolitane ciuitatis clerus / nobilitas ſimul habet et ppl's / bonitati tue roboret augmēto. Sic q̄ te in pfati ppl'i adhortatiōe aſſidua debes occupatione ꝯſtringere / vt ꝓbi tui fructū quē ex eis fueris opat' / i ſuis horreis diuin' cōdat agricola. Quouſq; ꝓo deliis q̄ a nobis pdicti filij nr̄i fiēda poſtulāt: re-

L

uelāte dn̄o deliberare poſſim': clericos ex laicis ordinari: necnon ⁊ manumiſſiones apud te in eadē eccl'ia ſolenniter celebrari cōcedim'. Cōſuetudines aūt cleri ſupraſcripte eccl'ie ⁊ pbr̄orū te volum' ſine cūctatiōe ꝯſoluere. In cui' etiā inſtructiōe ita diligēter inuigila: q̄ten' ab incōgruis vel illicitis oīb' abſtinētes / i dei nr̄i ſeruitiū digno obſecūdatiōis miniſterio te q̄q; hortāte cōſiſtāt.

ℭ Menſe Januario. Indictione.x.

ℭ Gregorius Clero ordini ⁊ plebi conſiſtenti nepe. De Leontio illuc tranſmiſſo vt ei obediant. Capi.viij.

Epl.viij.

LEontio viro clariſſimo preſentium portitori curā ſollicitudinēq; ciuitatis iniūxim': vt in cūctis inuigilās q̄ ad vtilitatē veſtrā vel reipublice ptinere dinoſcit: ipe diſponat. Ideoq; dilectionem veſtrā ſcriptis preſentib' admonem' / quatenus ei exhibere obediētiā in oīb' debeatis: nec q̄ſq; veſtrū eū ꝓ vr̄a vtilitate tractātem exiſtimet cōtēnēdū: q' quiſq̄s cōgrue ordinationi ei' teſtiterit / noſtre reſultare diſpoſitioni cognoſcit. Quicūq; ꝓo eū in his q̄ ſupra retulimus audierit / nos audiet. Si quis aūt (qd̄ nō credimus) eū poſt hāc admonitionem noſtram cōtēnēdum putauerit: ad ſuum procul dubio ſciat pertinere periculum.

ℭ Gregorius Caſtorio epiſcopo de Arimino. de oratorio ſancte Crucis conſecrando. Capi.ix.

Epl.ix.

THemothea illuſtris femina petitoria nobis inſinuatiōe ſuggeſſit: qd̄ habetur in ſubditis: intra ciuitatē Ariminenſem in loco iuris ſui oratoriū ſe ꝓ ſua deuotiōe fundaſſe: qd̄ in honorē ſancte crucis deſiderat conſecrari. Et ideo frater chariſſime ſi in tue ciuitatis iure memorata cōſtructio cōſiſtit: et nullum corp' ibidē cōſtat humatū eſſe / pcepta primit' donatione legitima. i. totius facultatis eius excepta familia / prius mobiliū vel immobiliū / ſeq; mouētiū vncijs octo retēto ſibi vſu fructuario dieb' vite ſue / geſtiſq; municipalib' alligatā: pdictū oratoriū abſq; miſſis publicis ſolēniter cōſecrabis: ita vt i eodē loco nec futuris tēporibus baptiſteriū cōſtruat / nec pſbyterū cōſtituas cardinalem. Et ſi miſſas forte maluerit fieri ſibi: a dilectione tua presbyterū nouerit poſtulādum: quaten' nihil alius a quolibet ſacerdote alio nullatenus preſumat. Sāctuaria ꝓo ſuſcepta ſiūt cum reuerentia collocabis.

M

ℭ Gregorius Importuno epiſcopo. Tranſmittit Dominicum presbyterum. Capitulum.x.

Epl.x.

EA que ꝓulde diſponūtur / fraternitatem tuam credimus libēter amplecti. Et q' eccl'iam ſancte Marie Campiſonis in tua parochia poſitam: presbytero vacare cognouim': preſentiū portitorē Dominicū presbyterū in eadē eccleſia vt preeſſe debeat / nos certū eſt deputaſſe. Ideoq; fraternitas tua ei omo-

A lumenta eiusdem ecclesie faciat sine cunctatione presta: rixet decime fructus indictionis/ qui iam percepti sũt/ predicto viro fac sine mora restitui: quatenus eiusdem ecclesie vtilitates cuius emolumenta consequitur/deo adiutore sollicite valeat procurare.

¶ Gregorius Joãni episcopo Velitrano. Precipit in alium locum transmigrare. Capitulum.xj.

Epl'a.xj.

TEmporis qualitas admonet/ episcoporũ se: des antiquitus certis ciuitatib⁹ cõstitutas/ ad alia que securiora putamus eiusdẽ dioce: seos loca trãsponere: quo et habitatores nunc degere/ꝛ barbaricũ possit periculũ facili⁹ declinari. Propterea te Joannẽ fratrem/ coepiscopũq3 nostrum Velitrensis ciuitatis/ sedemq3 tuã in locũ quẽ Arenata ad sanctũ Andream apostolũ dicunt/precipimus exinde transmi: grari: quatenus ꝛ ab hostilitatis incursu liberior existe re valeas:ꝛ illic consuetudinũ solenniũ festa disponas.

¶ Gregorius Paulo episcopo. Scribit de persona Petri. Capitulum.xij.

Epi.xij.

AD hoc fraternitatẽ tuam Neapolitane eccle sie ad presens preesse constitui: vt quosq3 po: tuisses/suasoria ad deum predicatione ꝯuer: teres. Et dum tota te oporteat hoc intẽtione peragere: priusq3 hic dñi fructũ opereris/reuerti festinas: petisq3 a me vt celeriter eandẽ debeã ecclesiã ordinare: dum me

B us non sit anim⁹ in hac re ociosus. Sed q2 vtilitates ei⁹ summa cupio firmitate vallare: diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare: vt eam digna possim ordi natione xp̃o reuelãte disponere. Interea ergo fraterni: tas tua ita inuigilare animarũ lucris studeat: vt iudici um qđ de te habeo/ operationis tue roborẽt effectu. De persona vero Petri diaconi q̃ scripsisti/oĩa mihi Theo dorus vir consularis nunc indicauit. Et ideo postq3 ti: bi adherere/et ecclesiasticis eum vtilitatibus/ tua testi ficatione studere cognoui:nullius debet aduersitatẽ vel inimicitias formidare: sed quãto sibi alios inuidere per: pendit:tanto vigilãtius vt ei nihil nocere valeãt/in vti: litatibus ecclesie/ꝛ dei seruitio perseueret. Fraternitas autem tua pro eius persona post hoc non debet esse suspe eta: q2 apud me nulla subreptio locum inueniet.

¶ Gregorius Paulino episcopo Liparitanã ecclesiã sua auctoritate cõmendat. Capitulũ.xiij.

Epi.xiij.

SCire te volumus: quia Maximiano fratri et coepiscopo nostro scripsimus vt fraternitatẽ tuam ecclesie Liparitane ex nostra auctoritã: te preesse cõstituat. Cui te modis omnibus obedire ne: cesse est: eiusq3 te ecclesie vtilitatibus precipimus decen ter insistere: et queq3 eius commoditatibus cognoueris oportere: te volumus sine cunctatione peragere. Eccle: siam vero Tauritanẽsem/quotiens opportunum tẽpus cognoueris: visitabis. Ita ergo fraternitas tua hec om nia implere festinet: vt et sui presentia Liparitanã salu: briter disponat ecclesiam/ et visitationis studio Tauri: tanẽsem ecclesiam congregare ꝛ fouere non desinat.

C ¶ Gregorius Natali episcopo Salonitano. De Hono: rato archidiacono in locũ suũ restituendo. Capi.xiiij.

Epi.xiiij. Parte.j. dist.xliiij. Multis.

MUltis ab vrbe tua venientibus frater charis sime didici/ pastorali cura derelicta/ solis te cõuiuijs occupatũ. Que audita nõ crederẽ/ nisi hec actionũ tuarũ experimẽtis approbarẽ. Nam q2 nequaq3 lectioni studeas: nequaq3 exhortationi inuigi: les: sed ipsum quoq3 vsum ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimoniũ/q2 eis sub quibus es positus/reue: rentiã seruare nescis. Cum enim sancte memorie decesso ris mei fueris scriptis ꝓhibitus/ne cõtra Honoratũ ar chidiaconũ tuũ dolorẽ tam longe ingratitudinis in cor de retineres: cũq3 a me sepe correptus fueris/ et hec ti⁹ l sũmopere fuerint interdicta: ꝛ mãdata dei negligens/ꝛ scripta nostra cõtẽnens/ prefatũ Honoratũ archidiaco: num tuũ: quasi ad fortiorẽ honorẽ prouehens/conat⁹ es callida arte degradare. Unde actum est vt eo de archi: diaconatus loco submoto/aliũ accerseres/ qui tuis mo: ribus obtẽperare potuisset: cũ prefatus vir ꝓ nulla tibi re (vt arbitror) displicuit: nisi q2 vasa sacra et velamina tuis te parẽtib⁹ dare ꝓhibebat. Quã causam subtili vo luimus ꝛ nũc ego/et tũc sancte memorie decessor me⁹ in: dagatione discutere: sed tu tuorũ tibi actuũ ꝯsci⁹ perso: nã ad iudiciũ instructã trãsmittere distulisti. Proinde

fraternitas tua vel post frequẽtatã tollens admonitio: nem a culpe sue errore resipiscat: ꝛ prefatũ Honoratũ in suũ mox vt mea scripta susceperit/ locum suscipiat. Q2 si forte facere distuleris/ vsum tibi pallij (qui ab hac se: de concessus est) noueris esse sublatũ. Si vero etiã amis: so pallio i eadẽ pertinacia adhuc ꝑstitis/dñici corporis ac sanguinis te scias participatione esse priuatũ. Post que iam necesse est vt causas tuas subtilius indagãtes/ an in episcopatu ipo persistere debeas: summa cura atq3 inquisitione debeam⁹ tractare. ¶ Eũ enimuero qui cõ: tra iustitie regulã/i archidiaconatũ alterius se prouehi consensit/ ab eiusdẽ archidiaconat⁹ honore deponim⁹. Qui si viteri⁹ in loco eodem ministrare presumpserit/se participatione cõmunionis sacre nouerit esse priuatũ.

D

C3.vij.q.j Enlucro.

¶ Tu igitur frater charissime/nequaq3 nos ampli⁹ pro: uoces: ne duros valde i asperitate sentias: quos erga te positos in charitate cõtẽnis. Restituto igitur loco suo Honorato archidiacono/instructã ꝑsonã sub festinatio: ne trãsmitte: q̃ mihi hoc debere ex ratione fieri suis pos: sit allegationib⁹ demõstrare. Eũdẽ nãq3 archidiaconẽ ad nos venire decreuim⁹: vt quicquid iustũ / quicquid oĩpotẽti deo placitũ fuerit/ cognitis assertionibus par: tiũ decernam⁹. Nos eni nullũ pro ꝑsonali amore defen: dimus: sed auctore deo normã iustitie postposita cuius: libet persone acceptione/custodimus.

¶ Gregori⁹ vniuersis episcopis ꝑ Dalmatiã cõstitutis. De Natali epo: ꝛ Honorato archidiacono. Capi.xv.

E

Epi.xv.

FRaternitatẽ vestrã licet desiderem⁹ scriptis discurrẽtibus frequẽter visitare/ tñ preterea cũ res exigit/vtraq3 cupimus negocij vnius occasione ꝑsoluere: vt ꝛ fraternos de visitatione releue: mus animos: ꝛ que supueniũt/ ne mẽtẽ possint ignorata ꝯfundere/subtilius explicare. Frater itaq3 noster Nata lis Salonitane ciuitatis epo: cũ Honoratũ archidiaco: nem sedis sue ad ordinẽ presbyterat⁹ vellet prouehere/ ac deiceps ille ad sublimiorẽ gradũ crescere decliuaret a sancte memorie decessore meo missa supplicatione po: poscerat: ne ad hũc ordinẽ inuitus accederet. Hoc enim fieri sibi nõ prouehẽdi gratia: sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc iam scẽ memorie decessor nr̃ scripta Natali fratri coepo q3 nr̃o direxerat: interdi: cẽs ne ꝑdictũ Honoratũ archidiaconẽ iuitũ ꝓueheret: neve dolorẽ cõcepte ingratitudinis in corde suo retine: ret. ¶ Cũq3 ꝛ a nobis sepe correpť⁹ fuerit /et hec eidem summopere fuerint interdicta: nõ solũ mãdata dei negli gẽs/sed ꝛ scripta nostra cõtẽnens: prefatũ archidiaconẽ (ve dicitur) contra morẽ quasi ad fortiorẽ honorẽ ꝓue: hens/conat⁹ est callide degradare. Uñ actũ est vt eo de archidiaconat⁹ loco submoto/aliũ ad sciseeret: qui in lo co depositi archidiaconi ministraret. Quẽ.s. Honoratũ arbitramur antistiti suo ꝓpterea displicere potuisse / q2 eũ vasa sacra suis dare parẽtib⁹ ꝓhibebat. Quã causam et tũc sancte memorie decessor me⁹/ꝛ nũc ego subtili vo: luimus indagatione discutere: sed is ipse sibi ꝯscius/ꝑ: sonam ad iudiciũ postposuit destinare: ne actuũ eius di scussa potuisset veritas apparere. Nos itaq3 tot iam scri ptis admonitũ/ꝛ hacten⁹ ꝑtinaciter obstinatũ/scriptis iterũ directis ꝑ ꝑsentiũ latorẽ curauim⁹ admonẽdũ: q̃te nus honoratũ archidiaconẽ cõiungente statim ꝑsentiũ latore in priore loco suscipet. Quẽ obdurato adhuc cor: de cõtumaciter ad eũdẽ reuocare gradũ si forte postpo: neret/vsu eũ pallij (q̃ ab hac sede ꝯcess⁹ est) ꝓ ꝯtumacis tot vicib⁹ admissa priuari ꝑcipim⁹. Si vero etiã amisso pallio adhuc i eadem ꝑtinacia ꝑseuerauerit: a dñici q̃q3 corpis ac sanguinis ꝑticipatiõe submoueri. E quũ ei est vt asperos de iustitia sentiat: q̃s erga se positos in chari tate cõtẽpsit. Nos itaq3 nec nũc quidẽ a iustitie (quã ꝑ: fatus antistes desperit) semita deuiamus: sed restituto in locũ suũ eo cui⁹ nobis culpa minime patuit/ꝑcipim⁹ Natalẽ epm instructã ad nos debere dirigere ꝑsonã/q̃ rectã ei⁹ esse intẽtionẽ suis possit nobis allegationibus demõstrare. Nã ꝛ eũdẽ archidiaconẽ venire fecimus: vt quicq̃d iustũ/q̃cq̃d oĩpotẽti deo placitũ fuerit/cognitis assertionib⁹ partiũ decernam⁹. Nullũ nãq3 pro ꝑsonali amore defendim⁹: sed auctore deo normã iustitie (post: posita cuiuslibet acceptione persone) custodimus.

F

¶ Gregorius Antonino subdiacono. De natali episco po et honorato archidiacono. Capitulum.xvj.

G Epi.xvi.

HOnoratus archidiacon⁹ eccleſie Salonitane a ſancte memorie deceſſore meo miſſa ſupplicatione popoſcerat: vt ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinē contra morē nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi nō prouehēdi gratia/ſed cauſa ingratitudinis ꝓhibebat. Pro qua re tūc iam ſancte memorie deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri coepiſcopoq́ȝ noſtro interdixerat:ne predictū Honoratū archidiaconū inuitū ꝓueheret:neue dolorē concepte ingratitudinis diutius in corde retineret. Cūq́ȝ ⁊ a nobis hec eidē ſummopere fuerit interdicta/non ſolū mādata dei negligens:ſed ⁊ ſcripta noſtra cōtēnens:ꝑfatum archidiaconū quaſi ad fortiorē honorē prouehēs/conatus eſt arte callida degradare. Unde actū eſt vt eo de archidiaconatus loco ſummoto/aliū adſciſceret:qui eius obtēperare moribus potuiſſet. Quē Honoratū archidiaconū arbitramur antiſtiti ſuo aliūde diſplicere non potuiſſe:niſi ꝙ eū vaſa ſacra ſuis dare parētibus ꝓhibebat. ¶ Quā cauſam ſubtili voluimus ⁊ tunc ſancte memorie deceſſor meus:⁊ nūc ego indagatione diſcutere: ſed ipſe ſuoȝ ſibi actuū conſcius/perſonā ad iudiciū poſtpoſuit deſtinare. Proinde experientiam tuā preſentis precepti auctoritate duximus fulciendā:quaten⁹ cō ueniēs in ſalona Natalem fratrē coepiſcopūq́ȝ noſtrum ſaltē tot ſcriptis admonitū ſtudeat adhortari: vt ſupra memoratū archidiaconem in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quod ſi facere hoc ꝯtumaciter(vt cōſueuit)forte diſtulerit:vſum ei pallij(q̄ ab hac ſede cōceſſus eſt)ex auctoritate ſedis apoſtolice cōtradicito. Quē ſi etiam amiſſo pallio adhuc in eadē pertinacia ꝑſeuerare perſpexeris/dñici quoq́ȝ corporis ac ſanguinis eūdem antiſtitē participatione priuabis. Eū vero q̄ cōtra iuſtitie regulā/in archidiaconatū alterius ꝓuehi ꝯſenſit/ab eiuſdē archidiaconat⁹ honore deponi precipim⁹. Quē ſi vlterius in loco eodē miniſtrare ꝑſumpſerit:ꝯmunionis ſacre participatione priuamus. Equū enim eſt vt aſperos de iuſtitia ſentiat: quos erga ſe poſitos in charitate contēpſit.

H

Cā.vij.q.j Eum.

Reſtituto ergo loco ſuo Honorato archidiacono:iſtructā perſonā ſupradict⁹ antiſtes te cōpellente dirigat:q̄ intētionē eius eſſe vel fuiſſe iuſtā:ſuis mihi allegationibus poſſit demōſtrare. Sed et eūdem archidiaconū ad nos venire precipimus:vt quicquid iuſtū:quicquid omnipotēti deo placitū fuerit/cognitis aſſertionib⁹ partiū decernamus. Nos enim nulliū pro ꝑſonali amore defendimus/ſed auctore deo normā iuſtitie poſtpoſita cuiuſlibet acceptione ꝑſone ſeruamus. Malchū vero fratrē coepiſcopūq́ȝ noſtrum curabis fideiuſſori cōmittere/vt ad nos q̄tocyus veniat:quaten⁹ omni mora ac dilatione poſtpoſita/actionum ſuarū expoſitis ratiocinijs/ad propria cū ſecuritate valeat remeare.

¶ Gregorius Jobino epiſcopo illyrici. Plurimū gaudet:et de natali epiſcopo loquitur. Capi.xvij.

J Epi.xvij.

LIcet ad reddēda paterne charitatis officia/hoſtilitate itineribus occupatis/raritas portitoꝝ impediat:quotiēs tñ occaſio inciderit: excellentiam veſtrā nō deſiſtimus ſcriptis diſcurrētib⁹ viſitare:quatenus hos quoꝝ aſpectū preſentium videre non poſſumus/eos aliquatenus ſcriptis valeam⁹ alternantibus intueri. Gaudemus itaq́ȝ ꝙ eminētie veſtre regimine/afflicte dñs voluit prouincie cōſulere:vt quā ex vna parte flagello barbarice vaſtationis vlcerat:hāc ex alia ꝑ eminētiam veſtrā:quaſi ꝑ ſuperductā ſalutē curet. Largitā ergo vobis dignitatē ex ſolo munere donātis attēdite:⁊ ex ipſa cōceſſi regiminis adminiſtratione conditorē veſtrū erga vos placabilē facite:quatinus cū ipſe qđ largitus eſt meritio bonoꝝ operū/ad ſuā viderit gloriā reuocari:⁊ in hac vos vita clariores efficiat:⁊ premia vobis regni celeſtis cōcedat. Preſentiū igitur latorem quē illuc pro ipſa exigui patrimonij adminiſtratione direximus/veſtre excellentie cōmendamus. Nos eni charitatis veſtre cōnexi vinculo/dñm petimus/quo ſic actus veſtros in hac vita dirigat:vt ipſorum merito ad eterna vos regna ꝑducat. Natali aūt fratri et coepō noſtro in nullo gloria veſtra opem contra iuſtitiā ferat: q̄ tanto neceſſe eſt vt canonice vltionis vindictam ſentiat/quanto ⁊ ipſe regulam canonicam ignorat.

¶ Gregori⁹ Maximiano epō Syracuſano. De quodā presbytero digno ad epiſcopatū eccleſie. Capi.xviij.

K Epi.xviij.

FElix vir conſularis/preſentiū lator/edocuit nos/eſſe quēdam in illis partibus presbyterum/qui ad epiſcopatus ordinē prouehi probate vite merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram ſe deduci faciat:eumq́ȝ (ſicut cert⁹ ſum) propter anime periculum diligenter examinet. Quem ſi ad hunc gradū prouehi dignum eſſe perſpexerit:ad nos ſtudeat deſtinare:vt eum diſponente deo loco cui preuiderimus/poſſimus ordinare paſtorē. Preſentiū vero latorē Felicē virū conſularē chartulariū/ſalua fraternitatis tue iuſtitia/cōmendamus:quatenus in ijs que iuſte popoſcerit/fraternum inuenire poſſit affectum.

¶ Gregorius Benenato epiſcopo viſitatori cumane eccleſie. Uiſitationē iniungit cumane eccleſie. Capitm̄.xix.

Epi.xix.

QUoniam Cumane eccleſie Liberius quōdā antiſtes de hac luce migraſſe cognoſcitur: ꝓpterea viſitationis deſtitute eccleſie fraternitati tue operam ſolēniter delegamus:quā ita te cōuenit exhibere/vt nihil de prouectionib⁹ clericoꝝ/reddittu/ornatu/miniſterijſq́ȝ/ vel quicquid illud eſt/a quoq́ȝ preſumat eccleſie. Et ideo charitas tua ad predictā eccleſiam ire properabit:⁊ aſſiduis adhortationibus clerum plebēq́ȝ eiuſdē eccleſie admonere te volumus: vt remoto ſtudio diuerſarū partium: vno eodēq́ȝ cōſenſu talem ſibi preficiendū expetant ſacerdotem:qui et tanto miniſterio dignus valeat reperiri:et a venerādis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus/cū ſolēnitate decreti/omniū ſubſcriptionibus roborati/dilectionis tue teſtimonio litterarū ad nos ſacrādus occurrat. Cōmonemus etiam fraternitatem tuam:vt nullum de altera eligi permittas eccleſia:niſi forte īter clericos ipſius ciuitatis in qua viſitationis impendis officium: nullus ad epiſcopatū dignus(qđ euenire non credim⁹) potuerit inueniri. Prouiſur⁹ ante oīa/ne ad hoc cuiuſlibet cōuerſationis vel meriti laice ꝑſone aſpirare preſumāt:et tu periculum ordinis tui(quod abſit) incurras.

L

¶ Gregorius Joanni epiſcopo viſitatori Nepeſine eccleſie. viſitationē nepeſine iniungit eccleſie. Capi.xx.

Epi.xx.

QUoniam Paulo fratri et coepiſcopo noſtro Neapolitane eccleſie viſitationis operam iniunximus: idcirco fraternitas tua viſitationē eccleſie Nepeſine nō deſinat aſſumere:quaten⁹ exigēte paſchali feſtiuitate: quicq̄d ſacroꝝ ſolēnitas poſcit/te operante/modis oīb⁹ impleatur. Donec igitur quid de perſona predicti fratris ⁊ coepiſcopi noſtri agēdum ſit/deliberare poſſumus:ita in cūctis te fraternitas tua ſolertem vigilantēq́ȝ ſtudeat exhibere/vt predictus vir abſens nullo modo ſentiatur.

¶ Gregorius Ruſticiano. De viſitatione ſanctorum locorum:et inſidijs paſſiui. Capitulum.xxj.

Epi.xxj.

EPiſtolam excellentie veſtre ſuſcipiēs/votiuo ſum incolumitatis ei⁹ nuncio releuat⁹:optans vt vitā actuſq́ȝ veſtros ſua dñs miſericordia ꝓtegat ⁊ diſponat. Ualde autē miratus ſum/cur deliberate vie eūdi ad loca ſancta intentionē/⁊ votū boni operis deflexiſtis:dū ſi quādo boni aliquod dono conditoris in corde cōcipitur:celeri neceſſe eſt deuotione cōpleri:ne dum callidus īſidiator animū irretire nititur:ſubinde impedimēta ſuggerat/quibus ad effectū minime deſideria ſua mens occupationib⁹ debilitata perducat. Unde neceſſe eſt excellentiā veſtrā omnibus impedimētis ꝑijs cauſis obuiantibus anteire:et ad fructum boni operis totis cordis nixibus inhiare: vt et in preſenti ſeculo tranquille viuere/ et in futuro celeſte regnū valeat poſſidere. Illud autem quod ſcripſiſtis/ Paſſiuum contra vos aliquas molitum fuiſſe calumnias:piiſſimos vero imperatores non ſolum libenter non audiſſe/ſed etiā aſpere ſuſcepiſſe:cuius hoc fuerit donum perpendite:et ad eum qui hominibus in hoc ſeculo ne quantum appetunt nocere valeant/potenter obuiat: totam ſpem mentis inflectite: quatenus prauas hominū voluntates brachij ſui oppoſitione reuerberet:conatuſq́ȝ eorum(vt conſueuit) miſericorditer ipſe cōfringat. Glorioſum dñm Apploneum:⁊ dñam Euſebiam:dñum Eudoxium: et dñam Gregoriam mea per vos deprecor vice ſalutari.

M

¶ Gregorius Joanni epiſcopo Rauennati. Commendat epiſcopos longe a ſe poſitos.

Capitulum.xxij.

A Epi.xxij.

Dominicis mãdatis precipimur proximos sicut nosmetipsos diligere: corũq; languorib⁹ tanq̃ proprijs infirmitatibus condolere. Quorum memor fraternitas vestra cõpetenti sibi more Castoriũ fratrem coepiscopũq; nostrũ: et prius cõpassione habita studuit visitare: et postmodum pro excrescenti molestia corporis Rauennati in vrbe suscipere. Unde non solũ nos impense charitatis: sed et deũ vobis fecistis proculdubio debitorem: cui in fratris infirmitate condoluisse probamini: ipsumq; egrũ in sui mẽbri molestia/ nõ solũ visitasse: sed etiam suscepisse. Quẽ quidẽ ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnimode renuebã: sed petẽtiũ importunitas fecit: vt contradicere nullatenus potuissem. ❡ Si aũt fieri potest/ multũ mihi et ipsi cõsuletis: si eum ad me per Siciliam transmittatis: si tñ ei graue nõ esse perpenditis. De episcopis vero ad nos pertinentibus: qui tñ huc pro interpositione hostium venire nõ possunt/ curã vestra fraternitas gerat. Ita tñ vt pro causis suis ad Rauẽnatem vrbẽ nullatenus reuocẽtur: ne eos hoc tempore vexare aut fatigare in aliquo videamur. Sed si qua sunt que in eis videantur iuste reprehendi: debẽt semper per fraternitatis vestre epistolas admoneri. Sin vero (quod absit) aliqua grauiora cõtigerit: hec ad nos subtiliter referre vos volumus: vt inquisitiõis vestre testimonio roborati/ que legibus canonibusq; cõueniunt/ salubri iuuante domino consilio disponamus.

B ❡ Mense iulio. Indictione decima.

❡ Gregorius Iustino presbytero. De Leone episcopo suscipiendo. Capitulum.xxiij.

Epi.xxiij. Ca.ij.q.v. Habet.

Habet hoc propriũ antiqui hostis inuidia: vt quos in prauorũ actuũ perpetratione/ deo sibi resistente/ decipere nõ valet/ opiniones eorũ falsa ad presens simulãdo dilaceret. Quoniã igitur quedam contra sacerdotale propositũ de Leone fratre et coepiscopo nostro sinister rumor aspersit: vtrũ vera essent/ districta diutius fecimus inquisitione perquiri: et nullã in eo de ijs que dicta fuerant/ culpã inuenimus. Sed ne quid videretur omissum: quod nostro potuisset dubium cordi remanere: ad beati Petri sacratissimũ corpus districta eũ ex abũdanti fecim⁹ sacramẽta prebere. Quib⁹ prestitis/ magna sum⁹ exultatione gauisi: q̃ huiuscemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria vestra predictum virũ cum omni charitate suscipiat: et reuerentiam ei/ qualem sacerdoti decet/ exhibeat: ne qua in cordib⁹ remaneat de ijs que sunt iã purgata/ dubietas. Sed ita suprascripto vos episcopo deuotissime oportet in omnibus adherere: vt cõgrue decenterq; deum in eius persona (cuius minister est) videamini honorare.

❡ Gregorius Eusebio abbati. De contentione inter ipsum et Maximianum episcopum. Capi.xxiiij.

epi.xxiiij.

Credat mihi charitas tua: q valde contristat⁹ sum de tristitia tua/ ac si in te iniuriam ipse pertulissem. Sed postmodũ agnoui: q etiam reddẽte reuerẽdissimo viro fratre et coepiscopo nr̃o Maximiano/ gratiam atq; cõmunionẽ tua dilectio ab eo cõmunicare nolebat.

C

Cognoui et illud prius iustũ fuisse quod factũ est. Seruorũ dei humilitas in afflictionis tẽpore debet apparere. Qui vero se contra prepositos suos erigunt: profecto ostendũt/ q serui dei esse contẽnũt. Et quidem ab illo hoc quod factũ est/ minime fieri debuit: a te tamen omnino debuit diligẽter suscipi: et rursum cũ gratiam reddebat/ ad eũ cũ gratiarũ actione debuit occurri. Quod q ita a te factũ non est/ adhuc cognosco q nobis omnino lachrymarum opus est. ❡ Non enim grande est ijs nos esse humiles/ a quibus honoramur: quia et hoc seculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus/ a quibus aliqua patimur. nã Psalmista dicit. Uide humilitatẽ meã de inimicis meis. Nos

ps.lx.

cuius vite sumus/ qui humiles esse etiam patribus noluimus? Proinde dilectissime fili rogo: vt om̃is amaritudo de corde tuo trãseat: ne fortasse finis vicinus sit/ et antiquus hostis per iniquitatẽ discordie/ viam regni celestis intercludat. Propterea cẽtum solidos per Petrũ subdiaconum dilectioni tue dari fecimus: quos peto vt absq; iniuria sui suscipiat.

❡ Gregorius Ioanni episcopo Squillatino. Uisitationem cuiusdam iniungit ecclesie. Capitulum.xxv.

D Epi.xxv. Cã.vij.q.j pastoralis

Pastoralis officij cura nos admonet destitutis ecclesijs proprios constituere sacerdotes: qui gregem dñicum debeant sollicite gubernare. Propterea te Ioannẽ ab hostibus captiuatum Lissitane ciuitatis episcopum in Squilatina ecclesia cardinalem duximus necesse cõstituere sacerdotem: vt susceptã semel animarũ curam/ intuitu future retributionis impleas. Et licet a tua ecclesia sis hoste iminẽte depulsus: aliam que pastore vacat/ ecclesiam debes gubernare: ita tamen vt si ciuitatẽ illã ab hostib⁹ liberã effici: et dño protegẽte ad priorẽ statũ cõtigerit reuocari: in eam in qua prius ordinatus es/ ecclesiam reuertaris. Sin autẽ predicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur/ in hac in qua a nobis ordinatus es vel incardinat⁹ ecclesia debeas permanere. ❡ Precipim⁹ autẽ ne vnq̃ illicitas ordinatiões facias. Nec bigamũ/ aut qui virginem nõ est sortitus vxorẽ/ aut ignorantẽ litteras/ vel in qualibet parte corporis vitiatũ/ penitẽtẽ/ vel curie/ vel cuilibet conditioni obnoxiũ/ ad sacros ordines permittas accedere. Sed si quos huiusmodi reppereris/ non audeas promouere. Aphros passim vel incognitos peregrinos ad ecclesiasticos ordines tendẽtes/ nulla rõne suscipias: q aphri quidẽ aliqui manichei/ aliqui rebaptizati: peregrini vero plurimi etiã in minoribus ordinib⁹ cõstituti/ ad fortiores pretendisse honores sepe pbati sunt

di.xxxiiij. precipim⁹

Admonemus etiã fraternitatẽ tuam/ vt in cõmissis sibi animabus solerter inuigilet: et animarũ magis lucris q̃ cõmodis vite p̃sentis intendat. In cõtinẽdis aut dispo-

E

nendis rebus ecclesie diligens insistat: vt omni ex parte susceptum digne te gessisse pastoris officiũ venturus iudex cum ad iudicandũ venerit/ debeat approbare.

❡ Gregorius Ioanni episcopo Squilatino. Ad idem admonet vtq̃. Capitulum.xxvj.

Epi.xxvj.

Obitum Paulini Tauriatinẽsis ecclesie: sed et illius Turritane ecclesie antistitũ/ directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutarum ecclesiarũ fraternitati tue operam solẽniter delegamus: quã ita te cõuenit exhibere: vt nihil de prouectionibus clericorũ/ redditu/ ornatu/ ministerijsq;/ vel quicquid illud est/ in patrimonio eiusdem a quoq; presumatur ecclesie. Et ideo fraternitas tua ad predictas ecclesias ire pperet: et assiduis adhortationib⁹ clerũ plebẽq; earũdem ecclesiarũ admonere festinet: vt remoto studio vno eodẽq; cõsensu talem sibi preficiendũ expetãt sacerdotẽ: qui et tãto ministerio dignus valeat reperiri/ et a venerãdis canonib⁹ nullatenus respuatur. Qui dũ fuerit postulatus/ cũ solẽnitate decreti omniũ subscriptionib⁹ roborati: et directionis tue testimonio litterarũ ad nos veniat cõsecrãdus. Cõmonẽtes etiã fraternitatẽ tuã/ vt nullũ de altera eligi permittas ecclesia: nisi forte inter clericos earũdem ciuitatũ in qb⁹ visitatiõis impẽdis officiũ/ nullus ad episcopatũ dignus (qđ euenire non credimus) poterit inueniri. Prouisurus ante oĩa ne ad hoc cuiuslibet cõuersationis vel meriti laice psone aspirare presumãt: et tu periculũ ordinis tui (qđ absit) incurras.

F

Monasteria aũt si qua sunt in ipsius parochia cõstituta: sub tua cura disponito: neq; quousq; illic pri⁹ fuerit eps ordinat⁹ esse cõcedim⁹: vt sollicitudinis tue vigilantia: proposito suo congrua deo iuuante actione respondeat.

❡ Gregorius Ioãni/ clero/ ordini et plebi cõsistẽti Crotone. De Ioãne visitatore eiusdẽ ecclesie. Capi.xxvij.

epi.xxvij.

Uestri antistitis obitũ cognoscentes: cure nobis fuit/ destitute ecclesie visitationẽ fratri et coepõ nostro Ioanni solẽniter delegare. Cui dedimus in mãdatis/ vt nihil de prouectionibus clericorum/ redditu/ ornatu/ ministerijsq; a quoq; vsurpari patiatur. Cui⁹ vos assiduis adhortationib⁹ cõuenit obedire: quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur: qui a venerãdis canonibus nulla discrepet ratione. Qui dum fuerit postulat⁹: cũ solẽnitate decreti oĩm subscriptionib⁹ roborati/ et visitatoris pagina psequẽte/ ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante oĩa/ ne cuiuslibet vite vel meriti laicã personã presumatis eligere. Et non solũ ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehetur: verũetiam vos nullis intercessionibus veniã promereri posse cognoscite: sed oẽs quos ex vobis de laica persona aspirasse contigerit/ ab officio et a cõmunione alienos faciendos proculdubio noueritis.

G

¶ Gregorius Joāni episcopo Rauennati. De Uiulando et Sauiniano diacono. Capitulum. xxviij.

epi. xxviij

IUrgantium controuersias celeri sententia terminare: et equitati proculdubio cōuenit et vigori. Quia ergo Uiuiādus p̄sentiū lator/ fraternitatis tue cognitionē implorat: diaconē Sauinianum cōtra quē se habere causam cōmemorat/ fraternitas tua ad suū faciat accersiri iudiciū: et amota dilatione/ cause veritatem subtili inquisitione discutiat: et quecūq; iustitie ordo dictauerit/ ac tua fuerit sentētia definitū/ et obseruare et implere partes modis omnibus cōpellantur.

¶ Gregori⁹ Felici episcopo de acropoli. Uisitationē veline/ vixentine et bladane iniungit ecclesiarū. Ca. xxix.

Epi. xxix.

QUoniam Uelina/ Uixentina et Blandana ecclesia que tibi in vicino sunt constitute: sacerdotis noscuntur vacare regimine: propterea fraternitati tue earum solēniter operā visitationis iniūximus: illud pre omnib⁹ cōmonētes: vt vbi prefatarū ecclesiarū siue dioceseos earū/ vel diacones/ siue religiose persone inuēte fuerint: districte canoniceq; vt viuāt/ modis omnib⁹ admonere studebis. Nec passim eis in qualibet re sit excedēdi licētia: sed tuo moderamine atq; prouisione inculpabiliter in qua sunt cōuersatione vel habitu perseuerēt. Sciturus si quid secus accesserit/ tuo neglectui modis omnibus imputari. Presbyteros quoq; vel diacones/ si in aliquibus ecclesijs preuidebis ordinandos: si tales persone fuerint que canonicis regulis morum vel vite qualitate nullo modo reprobentur/ habebis per omnia ordinandi licentiam. Ministeria vero

H

earundem ecclesiarum vbi sint recondita/ sollicita indagatione perquire. quibus repertis ad nostam notionem perducere festinato: vt cognoscentes quid fiendum sit/ adiutore domino disponamus.

¶ Gregori⁹ Lucillo episcopo de Mellita. De clericis terras aphricane ecclesie tenentibus. Capitu. xxx.

Epi. xxx.

OFficij nostri decet valde propositum: subiectis magnopere suadere: vt rebus debeant seruare fidem in placitis: ne dū incōsiderate lucrādi rapiuntur studio: pacificam vertant cōuentionē in iurgiū. Peruenit itaq; ad nos/ fraternitati tue clericos/ terras aphricane tenētes ecclesie: q pensionē earundē possessionū dare contēnant. Quod si verū est: et ad fraternitatis tue hec sunt perlata notitiam: tua in hoc desidia eorū culpa nutrita est. Ob quā rē scriptis te presentibus admonemus: quatenus ad persoluendā pēsionem nulla mora nullaq; excusatione eosdē clericos vti permittas. Sed si fidem/ honestatis contemplatione seruare postponūt: tua districtione cōpulsi: que rationi cōueniunt/ cogant implere. Nam si huius rei ad nos denuo querela recurrerit/ et de te aliam estimationē habere incipiemus: et in illos vt dignum est vindicabimus.

I

¶ Gregori⁹ Benenato episcopo. Cumanam et musitanam vnitas precipit esse ecclesias. Capi. xxxj.

Epi. xxxi. Cā. xvj. q. j. Et tpis.

ET tēporis qualitas/ et vicinitas nos locorū inuitat: vt cumanā atq; musitanam vnire debeamus ecclesias: quoniam he non lōgo a se itineris spatio seiūcte sunt: nec peccatis faciētibus tanta populi multitudo est: vt singulos (sicut olim fuit) habere debeāt sacerdotes. Quia igitur cumani castri sacerdos cursum vite huius expleuit: vtrāq; nos ecclesiam presentis auctoritatis pagina vnisse/ tibiq; cōmisisse cognosce: propriūq; vtrarūq; ecclesiarū scito te esse pontificem. Et ideo te quecūq; tibi de earū patrimonio/ vel cleri ordinatione siue promotiōe: iuxta canonū statuta visa fuerint ordinare atq; disponere: habebis (vt proprius reuera sacerdos) liberā ex nostre auctoritatis consensu atq; permissione licētiā. Ubi vero cōmodius atq; vtili⁹ esse perspexeris: ibi habitato: ita sane vt alterā ecclesiā cui corporaliter presens non es/ sollicita prouidētiq; cura dispo nas: quatenus diuina illic mysteria solēniter auxiliante domino peragātur. Fraternitas ergo tua tanto i adhortatione populi/ lucrandisq; animabus sollicitiori cura semper inuigilet: quanto se vnitarum ecclesiarū gubernationis onera suscepisse cognoscit.

¶ Gregorius Joāni episcopo Rauenne. De Arnulpho De episcopis hystrie De baptizatis non rebaptizandis. Et de ordinatis non reordinandis. Aliaq; q̄plura. Capitulum. xxxij.

K

Epi. xxxij

QUod scriptis vestre beatitudinis minime respondi/ nō hoc torpori meo: sed lāguori deputate: q peccatis meis facientibus/ eo tēpore quo Arnulphus ad Romanā vrbē veniens/ alios occidit/ alios detrūcauit/ tanta mestitia affectus sum: vt in colicā molestiā caderem. Ualde aūt mirabar quid esset q illa mihi notissima sollicitudo vestre sanctitatis huic vrbi meisq; necessitatib⁹ minime prodesset: sed scriptis vestris discurrentibus/ agnoui vos quidē sollicite agere: culpamq; non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo: q iste qui nūc interest/ et repugnare contra inimicos nostros dissimulat/ et nos facere pacem vetat: q̄uis iam modo (etiam si velit facere) omnino non possumus: q Arnulphus exercitū Ancturith et Nordulphi habēs/ eorū sibi dari precaria desiderat: vt nobiscū aliquid loqui de pace dignetur. ¶ De causa vero episcoporū hystrie omnia que mihi vestra fraternitas scripsit/ ita esse iam ante deprehēdi in ijs iussionibus: que ad me a piissimis principibus venerūt: quatenus me interim ab eorum cōpulsione suspenderem. Ego quidem pro ijs que scripsistis/ zelo atq; ardori vestro valde cōgaudeo: debitoremq; me vobis multipliciter factū profiteor. Scitote tamē q de eadē re serenissimis dn̄is cum summo zelo dei et libertate rescribere nō cessabo. Mouere aūt vos nō debet prefati excellentissimi viri Romani Patricij animositas/ q nos quanto eū loco et ordine preimus: tanto si qua sunt ei⁹ leuia/ tolerare mature et grauiter debem⁹.

L

Si quādo tn̄ est aliqua cū eo loc⁹ obtinēdi/ agat apud eū fraternitas vr̄a/ vt pacē cū Arnulpho: si ad aliquid parū possumus/ faciam⁹: q miles de romana vrbe ablatus est/ sicut ipse nouit. Theodosiani vero qui hic remāserunt/ togam non accipientes/ vix ad murorū custodiā se accōmodant: et destituta ab omnibus ciuitas si pacem non habet/ quomodo subsistet? Preterea de puella de q̄ scripsistis nobis/ que de captiuitate redēpta est/ volo vt requirat sanctitas vestra qualiter orta sit: q ignota persona non facile inuestigari potest. Illud aūt qđ dicitis/ vt is qui ordinatus est/ iterū ordinetur/ valde ridiculū est: et ab ingenij vestri consideratione extraneū: nisi forte quod exemplū ad mediū deducitur/ de quo et ille iudicādus est qui tale aliquid fecisse prohibetur. Absit aūt a fraternitate vestra sic sapere. Sicut enim baptizat⁹ semel/ iterū baptizari non debet: ita qui cōsecratus est semel/ in eodem iterū ordine non debet cōsecrari. Sed si quis forsitā cū leui culpa ad sacerdotium venit: pro culpa penitētia indici debet/ et tn̄ ordo seruari. De Neapolitana vero vrbe excellentissimo viro exarcho instanter imminēte vobis indicam⁹: q a rhegijs (vt cognouimus) cū Arnulpho se fecit: et reipublice cōtra fidē venit: et valde insidiatus est eidē ciuitati. in quā si celeriter dux nō mittatur: omnino iam inter perditas habetur. De hoc q dicitis iocense ciuitati seueri schismatici eleemosynam esse mittendā/ idcirco vestra fraternitas sentit: q que cōtra nos premia in palatiū mittat/ ignorat. Que et si nō transmitteret nobis/ cōsiderādū fuit q misericordia prius fi-

M

delibus/ ac postea ecclesie hostibus est facienda. Juxta quippe est ciuitas phenum: in qua multi captiuati sunt. ad quā ego iam transacto anno transmittere volui: sed inter hostes medios non presumpsi. Uidetur ergo mihi vt Claudiū abbatē cū aliquāta pecunia ibi transmittere debeatis: et liberos quos illic pro pretio suo in seruitio teneri inuenerit: vel si qui adhuc sunt captiui/ redimat. De summa vero eiusdē pecunie trāsmittenda/ vobis certum sit/ q quicquid vos decreuitis/ mihi placet. Sin autē cum excellentissimo viro Romano Patritio agitis vt pacē facere cū arnulpho debeam⁹: ego ad vos personā aliam trāsmittere parat⁹ sum: cū qua mercedis cause melius fiant. De fratre aūt et coepiscopo nr̄o Natali valde contristabar: q de illo quedā superba cognoueram. Sed q mores suos ipse correxit/ meā tristitiam simul meipsum vincendo cōsolatus est. Pro qua re fratrē et coepiscopum nostrū Malchū admone: vt priusq; ad nos veniat/ et rationes suas ponat: et tunc demū alibi vbi necesse est proficiscatur. Et si ei⁹ actus bonos cognoscimus: et fortasse vbi necesse est vt hocipsum patrimonium quod tenuit/ restituamus.

¶ Gregorius Colūbo episcopo numidie. De heresi donatistarum. Et de cura pastorali. Capitulū. xxxiij.

A Epistola xxxiij.

Notũ est charissime in christo frater/ quantiquꝰ hostis qui primũ hominẽ de paradisi delicijs in hanc erũnosam vitã callida persuasione deposuit: et in eo iam tunc humano generi penã mortalitatis inflixit/ eadem calliditate nunc ouiũ dñicarũ pastores/ quo facilius gregem capiat/ transfusis conetur venenis inficere: et iure iam potestati proprie vendicare. Sed nos qui (licet immeriti) sedẽ apostolicã vice Petri apostolorũ principis suscepimus gubernãdam: ipso põtificatus officio cogimur generali hosti quibus valemus nisibus obuiare. Porrecta igitur petitiõe insinuauerũt nobis presentiũ latores/ Constantius et Mustelus (vt asserũt) ecclesie pudẽtiane diacones in Numidia prouincia cõstitute: Maximianũ eiusdẽ ecclesie antistitem in loco quo degit/ corruptũ premio donatistarum/ episcopũ noua licẽtia fieri permisisse: cũ et si hoc anterior visus pmitteret/ manere atq; psistere fides catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatẽ tuã scriptis presentibus necessario duximus adhortandã: vt veniente ad te Hilario chartulario nr̃o/ adunato epor̃ vniuersali cõsilio/ habito pre oculis terrore venturi iudicis/ causa eadem subtili ac solerti debeat indagatione perquiri. Et si capitulũ hoc a presentiũ laboribꝰ pdicto episcopo documẽtis idoneis fuerit approbatũ/ a dignitate officioq; quo fungitur/ modis omnibus degradetur: vt et ille ad penitentie lucra per agnitionẽ delicti redeat: et ceteri tẽtare talia nõ presumãt. Equũ enĩ est vt qui Jesum christum dñm nostrũ heretico accepta pecunia venũdedit: (vt fertur) ab eius videlicet sacrosancti corporis ac sanguinis tractandis mysterijs submoueatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorũ quorũdam vel priuatorũ negociorũ (sicut petitio diaconorũ ipsorũ cõtinet) versatur intentio: hanc tua fraternitas cum predicto chartulario nostro priuata cognitione pquirat: et inter vtrãq; partẽ iustitia precedente definiat. Porro autem presentiũ latorũ insinuatiõe didicimus/ donatistarum heresim pro peccatis nostris quotidie dilatari: et valde plures data per venalitatẽ licẽtia: post catholicũ baptisma a donatistis denuo baptizari. Quod q̃ graue sit frater/ oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lupus dñicũ gregem non iam in nocte latenter/ sed in aperta luce dilaniat: et nos eũ grassari in ouiũ nece cernimus: et nulla ei sollicitudine/ nullis verborũ iaculis obuiamus. Quos ergo fructus dño multiplicati gregis ostẽdemus: si et ipsum quẽ pascendũ suscepimus/ ociosa mẽte cernimus a bestia deuorari? ¶ Studeamꝰ igitur cor nostrũ terrenorũ pastorũ imitatione succẽdere: qui hyemales noctes/ imbribus geluq; constricti ducunt sepe peruigiles: ne vel vna ouis/ et non forte vtilis pereat. Quã et si insidiator ore voraci momorderit: quomodo satagũt/ quibꝰ cordis anhelãt estibus/ in quas voces vt eruãt captũ pecus angustia stimulãte prosiliunt: C ne a gregis dño quicqd per incuriã perdiderit/ exigat. Vigilemus ergo ne quid pereat: et si captũ forte q̃d fuerit: vocibus diuinorũ eloquiorũ: ad gregem dñicum reducamus: vt ille qui pastor pastorũ est/ vigilasse nos circa gregẽ suum suo dignetur iudicio comprobare. Hoc quoq; vos necesse est solerter attendere: vt si qua contra latores psentiũ eiusdẽ episcopi recta fuerit petitio: subtili debeat indagatione perquiri: et si fortasse ipsi quoq; pro sua culpa iure feriendi sunt/ nequaq̃ censemus esse parcendum.

¶ Mense Augusto. Indictione decima.

¶ Gregorius Januario epo Caralitañ. Inter alia scribit de Isidoro sine causa excõicato. Capitm. xxxiiij.

Epistola xxxiiij.

Si sacerdotale quod administramus officium mentis integritate pẽsemus: sic nos cum filijs nostris debet vnire concordia: vt sicut patres in nomine ita affectu probemur in opere. Dũ ergo tales nos esse quales psati sumus oporteat: miramur cur aduersus fraternitatẽ tuam tãta querimoniarũ moles exorta est. Quod quidem nos adhuc credere dubitamus. Sed vt veritatẽ valeamus agnoscere/ Joannẽ sedis nostre notariũ nostra illic preceptione suffultũ direximus: qui partes in electorum compellat adesse iudicio: et sua ad effectũ executione que fuerint iudicata perducat. Quocirca fraternitatẽ tuã scriptis presentibꝰ adhortamur: vt causarum apd se ante debeat merita pertractare. Et si qua se iniuste tulisse vel habere cognoscit/ ante iudiciũ sacerdotij cõtemplatione restituat. ¶ Inter querelas autẽ multiplices: Isidorus vir clarissimus a fraternitate tua frustra se excõmunicatum anathematizatũq; conquestus est. Qđ ob quã rem factũ fuerit/ dũ a clerico tuo qui presens erat/ voluissemus addiscere: pro nulla alia causa/ nisi pro eo q̃ te iniuriauerat/ factũ innotuit. Que res nos vehementer affligit. Qđ si ita est/ nil te ostendis de celestibus cogitare: sed terrenam te conuersationẽ habere significas: dum pro vindicta proprie iniurie (qđ sacris regulis prohibetur) maledictionẽ anathematis inuexisti. Unde de cetero omnino esto circũspectꝰ atq; sollicitus: et talia cuiq̃ pro defensione proprie iniurie tue inferre denuo nõ presumas. Nam si tale aliquid feceris: in te scias postea vindicandum.

D Cã. xxiij. q. iiij. iter querelas.

¶ Gregorius Joanni episcopo. Tristabernẽsiũ ecclesiam sue ecclesie vniri precipit. Capitm. xxxv.

Epi. xxxv Cã. xvj. q. j. postq̃.

Postq̃ hostilis impietas diuersarũ ciuitatum (ita peccatis facientibꝰ) desolauit ecclesias: vt reparandi eas spes nulla populo deficiente remãserit: maiori valde cura constringimur/ ne defunctis earũ sacerdotibus/ reliquie plebis nullo pastoris moderamine gubernate/ per inuia fidei/ hostis callidi rapiantur (quod absit) insidijs. Huius ergo rei sollicitudine sepe cõmoti: hoc nostro cordi sedit consilium: vt vicinis eas mãdaremus põtificibus gubernandas. Ideoq; fraternitati tue curam gubernationẽq; triũ tabernẽsium † ecclesie prouidimus cõmittendã: quã tue ecclesie aggregari vniriq; necesse est: quatenus vtrarũq; ecclesiarum sacerdos recte christo adiutore possis existere. Queq; tibi de eius patrimonio/ vel cleri ordinatione seu promotione/ vigilanti ac canonica visa fuerint cura disponere (quippe vt pontifex proprius) liberã habeas ex nostra presenti permissione licentiã. Quapropter frater charissime dñicorum reminiscẽs salubriter mandatorũ: ita in cõmisse plebis regimine lucrandis animabus inuigila: vt ante tribunal eterni iudicis constitutus/ fructũ bone operationis (quod ad mercedẽ tuam pertinet) eidẽ redemptori nostro/ in quo letari possis/ exhibeas.

† al. treuerensium. E

¶ Gregorius vniuersis episcopis per Hyberniam. De causa trium capitulorum. Capitm. xxxvj.

Epistola xxxvj.

Scripta vestra summa cũ gratulatione suscepi: sed erit in me vberior valde letitia/ si mihi de vestra contigerit reuersione gaudere. Prima itaq; epistole vestre frons/ grauẽ vos pati persecutionẽ innotuit. Que quidẽ persecutio dũ nõ rationabiliter sustinetur: nequaq̃ proficit ad salutẽ. Nam nulli phas est retributionẽ premiorũ expectare pro culpa. Debetis enĩ scire sicut beatus Cyprianus dixit: quia martyrẽ non facit pena/ sed causa. Dum igitur ita sit: incõgruum nimis est de ea vos quã dicitis persecutione gloriari: per quã vos cõstat ad eterna premia minime prouehi. Reducat ergo charitatẽ vestrã tandem integritas fidei ad matrẽ que vos generauit ecclesiã: nulla vos animorum intẽtio a concordie vnitate dissociet: nulla persuasio repetendo vos a recto itinere defatiget. ¶ Nam in synodo in qua de tribꝰ capitulis actum est: aperto liquet nihil de fide conuulsum esse: vel aliquatenus immutatũ: sed sicut scitis/ de q̃busdã illic solũmodo personis est actitatũ: quarum vna/ cuius scripta euidẽter a rectitudine catholice fidei deuiabãt/ non iniuste dãnata est. Quod autẽ scribẽtis quia ex illo tempore inter alias prouincias maxime flagelletur Italia: non hoc ad eius debetis intorquere opprobriũ: qm̃ scriptũ est: Quẽ diligit dñs/ castigat: flagellat omnẽ filiũ quẽ recipit. Si igitur ita est vt dicitis: ex eo tẽpore magis dilecta est apud deum/ et modis omnibus approbata: ex quo dñi sui meruit sustinere flagella. Quia vero nõ ita sit quẽadmodũ vos in eius insultatione affirmare conamini: rationẽ attendite. Postq̃ recordãde memorie Virgilius papa in vrbe regia cõstitutus/ contra Theodorã tunc augustã vel acephalos dãnationis promulgauit sentẽtiã: tũc romana vrbs ab hostibus adita et captiuata est. Ergo bonam causam habuerũt acephali: et iniuste dãnati sunt: post quorũ dãnationẽ talia cõtigerunt? Absit. Hoc enim nec nostrũ quẽpiã nec alios qui catholice fidei mysterijs instituti sunt/ dicere vel aliquo modo cõsiteri cõuenit. His deniq; cognitis/ ab hac quãdoq; iã deliberatiõe recedite. Ut igi

F

Hebr. xij.

G

tur de tribus capitulis animis vestris ablata dubieta-
te possit satisfactio abundāter infundi: librū que ex hac
re sancte memorie decessor meꝰ Pelagius papa scripse-
rat: vobis vtile iudicaui transmittere. Que si posito vo-
lūtarie defensionis studio/puro vigilātiq; corde sepius
volueritis relegere: eū vos per oīa secuturos/et ad vni-
tatem vestrā reuersuros nihilominus esse confido. Por-
ro autē si post huius libri lectionē in ea qua estis volue-
ritis deliberatione persistere: sine dubio nō rationi ope-
ram: sed obstinationi vos dare monstratis. Unde iterū
habita locutione charitatē vestrā admoneo/vt qm̄ deo
suffragante fidei nostre integritas in causa triū capitu-
lorum inuiolata permansit: mentis tumore deposito/tā-
to citius ad matrē vestrā: que filios suos expectat et in-
uitat/ecclesiā redeatis: quanto vos ab ea quotidie expe-
ctari cognoscitis.

¶ Gregorius Natali epō Salonitano. De cōuiuijs in-
stis et iniustis. Et de honorato archidiacono. Ca.xxxvij.

Epistola xxxvij.

Quasi oblita precedētium scriptorū serie/sola vestre beatitudini que ad dulcedinem perti-nerent/loqui decreueram: sed dum vestra epi-stola ad priora scripta ratiocinādo reuocat: iterum forsi-tan quedā que minus libeant/narrare cōpellor. In cōui-uiorū etenī defensionē vestra fraternitas Abrahe conui-uiū memorat. i quo/teste sacro eloquio/tres angelos su-scepisse perhibetur. Sed hoc exemplo neq; nos beatitu-dinem vestrā de cōuiuio reprehēdimus: si hāc suscipere

H

angelos in hospitalitate cognoscimus. Rursum narrat
Isaac satiatū benedictionē filio dedisse. Que vtraq; ve-
teris testamēti quia ita sunt gesta per historiā/vt tamen
signarēt aliquid per allegoriā: vtinam valeamus sic res
gestas legendo percurrere: vt possimus etiam gerendas
preuidēdo sentire. Ille quippe in tribus angelis vnū sa-
lutans/trinitatis subsistētias vnius substātie esse decla-
rauit. Iste vero satiatꝰ benedixit filiū: quia qui diuinis
epulis repletur: illius sensus in prophetie virtutē tendi-
tur. Diuine autem epule sacri eloquij verba sunt. Si igi-
tur assidue legitis: si exemplū ab exterioribus trahētes/
interna penetratis: quasi de agri venatione satiati/men-
tis vētre repletis: vt anteposito filio: suscepto videlicet
populo: possitis ventura nunciare. Sed iam in hoc secu-
lo caligat qui de deo aliquid prophetat: quia ꝑfecto di-
gnum est vt hic iam per concupiscētiam minus videat:
cuius sensus per allegoriā intus coruscat. Hec ergo ad
vosmetipsos trahite: et si vos tales cognoscitis/nihil est
qđ de vestra estimatione dubitetis. Gaudere quoq; bea-
titudinem vestrā inuenio: si voracis nomen cum rerum
auctore sustineat. Quod ego breuiter expono: quia si de
vobis falsum dicitur/nomen hoc veraciter cū rerum au-
ctore sustinetis. Si vero de vobis verum est/quod de il-
lo falsum fuisse quis dubitet: absoluere vos nō valet par
nomen/quorū dispar est causa. Nam cū eo crucē etiā pe-

I

riturus latro suscepit: sed quem reatus ꝓprius tenuit/
par crucifixio nō absoluit. Ego autē quantis valeo pre-
cibus deposco: vt sanctissimā fraternitatē vestrā auctori
nostro non solū nomen/sed etiā causa cōiungat. ¶ Con-

Parte.j. dist.xliiij. Cōuiuia.

uiuia autē que ex intētione impēdende charitatis fiūt:
recte sanctitas vestra in suis epulis laudat. Sed tamen
sciendū est: quia tunc veraciter ex charitate prodeūt: cū
in eis nulla absentiū vita mordetur: nullus ex irrisione
reprehēditur: et non inanes in eis seculariū negociorum
fabule: sed verba lectionis sacre audiūtur: cum nō plus
ꝙ necesse est seruitur corpori: sed sola eius infirmitas re-
ficitur: vt ad vsum exercende virtutis habeat. Hec itaq;
si vos in vestris conuiuijs agitis: abstinentiū fateor ma-
gistri estis. ¶ Quod ergo Pauli apl'i testimoniū ad me

Ro.xiiij.

posuistis/in quo ait: Qui nō mādūcat/mādūcātē nō iu-
dicet: omino existimo incōgruum fuisse: quia neq; ego non
comedo: neq; ad hoc a Paulo dictū est: vt mēbra Chri-
sti que in eius corpore. i. in ecclesia inuicē sibi charitatis
cōpage connexa sunt/nullā de se vllo modo curā gerant.
Sed si neq; ego ad te: neq; tu aliquid pertineres ad me:
iure tacere cōpellerer: vt eū non reprehenderē qui emen-
dari non posset. Hec ergo sententia solūmodo propter
eos dicta est/qui illos iudicare student: quorū sibi cura
cōmissa nō est. At postq̄ nos auctore deo vnum sumus/
si ea que nobis corrigēda sunt tacemus/valde delinqui-
mus. Ecce fraternitas tua egre se tulit de cōuiuijs a me

K

esse reprehensam: cū ego qui etsi hanc non vita: tamen lo-
co transgredior: ab oībus corripi/ab oībus emēdari pa-
ratus sim. Et hunc solum mihi amicū estimo: per cuius
linguā ante apparitionē districti iudicis mee maculas
mētis tergo. ¶ Illud autē frater dulcissime ꝙ tribula-
tionibus pressum te legere posse abnegas: minus ad ex-
cusationē idoneū puto: cū Paulus dicat. Quecūq; scri-

Rom.xv.

pta sunt/ad nostram doctrinā scripta sunt: vt per patien-
tiā et consolationē scripturarū spem habeamus. Si igi-
tur ad cōsolationem nostram sacra scriptura preparata
est: tanto magis debemus legere: quanto magis nos con-
spicimus sub tribulationū fasce lassari. Si vero in ea so-
lūmodo sententia est fidēdum quā in epistola vestra po-
suistis/qua dñs dicit: Cum tradent vos: nolite cogitare

Mat.x.

quō aut qđ loquamini: dabit̄ eīn vobis in illa hora qđ lo-
quamini. non enim vos estis qui loquimini: sed spūs pa-
tris vestri qui loquitur in vobis: sacra ergo ad nos elo-
quia frustra mādata sunt: qz repleti spiritu/verbis exte-
rioribus non egemus. Sed aliud est frater charissime ꝙ
angustiati persecutionis tēpore absq; dubitatione cōfi-
dere: aliud quod in trāquillitate ecclesie agere debemꝰ.
Oportet etenī nos per spm̄ hunc modo legendo percipe-
re que possumus: si cōtigerit causa in nobis esse/etiā pa-
tiendo demōstrare. ¶ Valde vero in epistola vestra ga-
uisus sum: ꝙ vos exhortationi studiū dare fatemini. In
hoc etenī scio qz curā vestri ordinis solerter agitis: si ad
auctorē vestrū et alios trahere curatis. Quod autem in
eodē loco dicitis vos mei similes non esse: post oborta

L

letitiā me illico contristastis: quia laudes meas per irri-
sionē dici existimo: quas per veritatē minime recogno-
sco. Ago autē oīpotenti deo gratias: quia per vos quidā
heretici ad sanctā ecclesiā reuocant̄. Sed curare vobis
necesse est: vt ipsi quoq; q̄ intra sancte ecclesie gremiū cō-
tinentur: ita viuant/quatenus eius aduersarij prauis
moribus non existant. Nā si nō diuino desiderio/sed ter-
renis cupiditatibus/voluptatibusq; deseruiunt: intra
eius gremiū filij alieni nutriuntur. ¶ Ex autē vos fate-
mini ecclesiasticos ordines ignorare non posse: ego quoq;
hoc de vobis per oīa scio: atq; idcirco valde contristor:
quia cū rerū ordinē scitis/in me quod peius est sciendo
deliquistis. Postq̄ enī ad beatitudinē vestrā/et dece-
soris mei/et mea in causa Honorati archidiaconi scri-
pta directa sunt: tunc contēpta vtriusq; sententia/prefa-
tus Honoratus proprio gradu priuatus est. Qđ si quili-
bet ex quattuor patriarchis fecisset: sine grauissimo scan-
dalo tanta cōtumacia trāsire nullo modo potuisset. Ta-
men postq̄ fraternitas vestra ad suum ordinē rediit/nec
ego mee/nec decessoris mei iniurie memor sum. ¶ Ex ve-

Causa xxv.q.ij. Ex vero.

ro dicitis nostris tēporibus debere seruari que a meis
quoq; predecessoribus tradita atq; custodita sunt: absit
hoc a me/vt statuta maiorū cōsacerdotibus meis i qua-
libet ecclesia infringam: quia mihi iniuriam facio/si fra-

M

trum meorū iura perturbo. Sed cū respōsales vestri ad
venerint: que inter vos et prefatum Honoratū archidia-
conem sint iusta cognoscā: et ex ipso meo examine perpē-
detis: quia si pars vestra per iustitiam fulta est: nihil ad-
uersi a me perferetis: sicut nec ante pertulistis. Sin vero
sepe fato Honorato archidiacono in assertione sua iusti-
tia suffragatur: ex eius absolutione mōstrabo/quia per-
sonas etiā quas noui/in iudicio nō agnosco. ¶ De excō-
municationis vero articulo: que tamē interposita condi-

Cā. xxiiij. qst. iij. De excōmunicationis. ij. Cor. x.

tione gradus: secūdo vel tertio iam (vt ita dicam) ex ne-
cessitate subiuncta est: beatitudo vestra immerito queri-
tur: cum Paulus apostolus dicat: In promptu haben-
tes vlcisci omnem inobedientiā. Sed ista iam trāseant:
ad nostra redeamus. Si enim recte agit: ego dño Nata-
li non possum coniunctus non esse: cuius me affectui val-
de esse debitorem noui.

¶ Gregorius Maximiano epō Syracusano. De eccle-
sia Liparitana ordinanda. Capitulum.xxxviij.

Epistola xxxviij.

Locis inimicis ecclesia cōstituta/pastoris va-care nō debet officio. Quia igitur ecclesia Li-paritana sacerdote priuata dinoscitur: ideo
Paulinū Taurianensis ecclesie epm̄ in ꝑdicta ecclesia
Liparitana fraternitas tua sine mora preesse cōstituat:
vt officij sui administrationē in eadē ecclesia vigilāter
exhibeat: et quecūq; eius vtilitatibꝰ cōuenire didicerit: or-
dinare nō desinat. Cunctūq; clerū vt in oībus canonice

A

ei obedire debeat/admoneas: quatenus prefate ecclesie in cūctis vtilitas/predicto fratre et coepo nostro dispo nente: Christo adiuuante procurari valeat.

¶ Data pridie Martij. Indictione. x.

¶ Gregorius Dñico episcopo Carthaginensi gratiarū actiones reddit. Et de cura pastorali admonet: et de ecclesiasticis priuilegijs. Capitulum. xxxix.

Epistola xxxix.

PErlatas ad nos serius per Donatum / atqꝫ Quodvultdeū / reuerēdissimos fratres et coepiscopos nostros: necnon et Victorē diaconē vel Angelū notariū vestre fraternitatis epistolas sūma cū gratulatiōe suscepim⁹. In quarū etsi nos sustinuisse dispendiū tarditate putauimus: tamē de vberiori reperimus charitate compēdiū: vt hac dilatione tēporis: nō interrupta videatur: sed nutrita dilectio: quā miserante dño / contēplatione sacerdotij / lectionis vsu / etatisqꝫ in vobis cognoscimus iam maturitate fundatā. Nō enim tā large de te flueret: si in tuis plurimas venas mētibus non haberet. Hanc ergo matrem custodēqꝫ virtutū sanctissime frater incōcussa stabilitate teneamus. Nulle in nobis eam subdolorū lingue iminuant: nulle antiqui hostis insidie corrūpant. Hec nāqꝫ diuisa iungit / et coniuncta custodit. Hec humilia sine tumore subrigit. Hec erecta sine delectione submittit. Per hanc vniuersalis ecclesie vnitas (que est compago corporis christi) exequatione mētis gaudet in singulis / cū sit ei disparilitas in

B

diuersitate mēbrorum. Per hanc eadem mēbra et alieno gaudio in suis afflicta exiliunt: et alienis merorib⁹ etiā in suis leta contabescunt. Teste enim magistro gētium: dum si quid patitur vnum membrorū: cōpatiuntur cetera membra: et si gloriatur vnum membrum / congaudēt omnia membra: vos nō ambigo de nostre perturbatione ingemiscere: cum nos omnino certum sit de vestra pace gaudere. Quod vero ordinationi nostre fraternitas vestra cōgaudet: affectum mihi integerrime charitatis exhibet. Sed ex consideratione huius ordinis mentem meā (fateor) transuerberat vis doloris. Graue nanqꝫ est pondus sacerdotij. prius quippe est sacerdoti necesse vt ceteris ad exemplum viuat: ac deinde seruandū / vt mētem per ostensa exempla nō eleuet. ¶ De predicationis semp ministerio cogitet: intentissimo timore considerās ꝙ recessurus ad percipiendū regnum dñs / et talenta ser

Luce. xix.

uis distribuens / dicat: Negociamini dū venio. Nōs profecto negocium tunc vere nos agimus: si viuendo et loquēdo proximorū animas lucramur: si infirmos quoqꝫ celestis regni gaudia predicādo / in superno amore roboramus: si proteruos ac tumidos / gehenne supplicia terribiliter insonando / flectimus. Si nulli contra veritatē parcimus. Si supernis amicitijs dediti: humanas inimicitias non timemus. Quod nimirum exhibēs / quasi quoddā se sacrificiū obtulisse deo Psalmista nouerat /

Psalm. cxxxviij.

cū dicebat. Nonne qui oderant te deus oderā illos: et super inimicos tuos tabescebā? Perfecto odio oderam illos: et inimici facti sunt mihi. Sed ad hoc ego pondus

C

mee infirmitatis expauesco: et ꝙ accepto regno paterfamilias redeat / rationē nobiscū positurus / aspicio. Sed qua cum mente sustineo / cui de suscepto negocio animarum lucrum aut nullū / aut pene nullū reporto? ¶ Tua ergo me oratione frater charissime adiuua: et que de me formidare me conspicis: in temetipso quotidie timore prouide sollicitudinis pēsa. Per charitatis quippe cōpagem: et tua sunt que de me loquor: et mea que te agere pcupisco. ¶ De ecclesiasticis vero priuilegijs qđ vestra fraternitas scribit: hoc postposita dubitatione teneat: qꝛ sicut nostra defendim⁹: ita singulis quibusqꝫ ecclesijs sua iura seruamus. Nec cuilibet fauēte gratia vltra ꝙ meretur impartior: nec vlli hoc quod sui iuris est / ambitu stimulante derogo: sed fratres meos per omnia honorare cupio: sicqꝫ studeo honore singulos subuehi: dūmodo nō sit quod alteri iure ab altero possit opponi. Responsaliū vero nostrorū moribus valde congaudeo: in quibus mihi ostēsum est quātum me diligitis / qui ad me electos fratres et filios transmisistis.

C. i. xxv. q. ij. de ecclesiasticis.

¶ Data decimo Augusti. Indictione. x. ¶ Finis.

¶ Incipiunt epistole ex Registro beati Gregorij. Indictione. xj.

¶ Gregorius Petro subdiacono Campanie. De persecutione Pauli episcopi. Capitulum. xl.

QUale in castello Luculano sit scelus in Paulo fratre et coepo nostro commissuz / directa nobis fecit relatio manifestū. Et quia his diebus Scholasticus vir memorabilis Campanie iudex hic presens inuentus est: specialiter ei iniūximus / vt tante peruersitatis insaniā districta debuisset emēdatione corrigere. Sed quia nunc predicte relationis portitor nos vt personā dirigeremus admonuit: ideo Epiphaniū subdiaconē illuc direximus: qui vna cum prefato iudice a quibus excitata sit vel cōmissa seditio / inuestigare ac cognoscere possit / et digna vltione vindicare. Experientia ergo tua ita tota virtute in hac causa solatiari festinet / quaten⁹ et cognosci veritas / et in delinquētes valeat vindicta procedere. Quoniā igitur mancipia gloriose clemētie in eodē scelere interfuisse: et voces que seditionē cōmouerant iactitasse dicūtur: si ita est / districte ea imminēti vltioni substerne: nec pro persona vilius sit vestra seueritas remissior: qꝛ tanto amplius feriendi sunt: quāto (vtpote nobilis femine pueri) ex sola supbia deliquerūt. Sed et illud subtili vos oportet indagatione perquirere / vtrū ne predicta femina in tāta habuerit sceleris imanitate consiliū: aut si cū eius est scientia perpetratū: vt ꝙ sit periculosum non solū manibus: sed etiā

D

Epla. j.

E

in sacerdotem verbis excedere: ex nostra cuncti possint defensione cognoscere. Si quid enim in hac causa lentatum fuerit vel omissum: ad tuam culpā / ac potius cognoscas pertinere periculū: nec aliquē apud nos excusationis locū inuenies. Nā quanto te apud nos res ipsa si districtissime fuerit perscrutata et emēdata cōmendat: tāto si lentata fuerit / nostram contra te scito indignationē exacui. Mācipia autē si qua de cetero in monasterio sancti Seuerini vel in alia ecclesia eiusdē castelli de ciuitate refugerint: mox vt ad notitiā tuam peruenerit: nullo modo illic ea immorari liceat: sed intra ciuitatem in ecclesiā reuocētur: et si iustā contra dños suos querelā habuerint / cū congrua ordinatione de ecclesijs exire necesse est. Si vero venialē culpam cōmiserint / dñis suis accepto de venia sacramento / sine mora reddantur.

¶ Gregorius Paulo episcopo. Consolatoriam scribit epistolam. Capitulum. xlj.

LIcet nō mediocriter nos cōtristauerit cognita quā es perpessus iniuria: habem⁹ aliquam tamen cōsolationis materiam: ꝙ laudē tuam huic rei inesse cognouimus: ob id ꝙ pro equitatis rectitudine hoc (quantū directa nobis patefecit relatio) pertulisti. Ut ergo ad maiorē fraternitatis tue gloriam applicetur: hec res constantiā tuam nec frangere: nec a via debet veritatis auertere. Nam maior in sacerdotibus merces est / in veritatis tramite etiā post iniurias pmanere. Ac ne tante impietatis insania inulta remaneat / et in peius indisciplinatio perniciosa prorūpat: Scholastico viro memorabili Campanie iudici: quia hic presens inuētus est: vt hec digna coertiōe vindicare debuisset / iniunximus. Sed quia homines tui a nobis vt personā dirigeremus / petiuerunt: propterea Epiphanium subdiaconem illuc nos transmisisse cognosce: qui vna cū suprascripto iudice inuestigare valeat ac cognoscere veritatem: quatenus in eos a quibus tm̄ facinus cōmissum constiterit vel perpetratum: sua instātia dignam faciat exerceri vindictam.

Epla. ij.

F

¶ Gregorius Joanni abbati. De Bonifacio preposito. De tunica sancti Joānis. De causa floriani. De cura animarū. De hospitibus: et de pauperibus. Capitm. xlij.

PEtijt dilectio tua vt frater Bonifacius in monasterio tuo a te debeat ordinari prepositus: quod ego valde miratus sum: quia ante factū non est. Nam ex quo illū tibi dari feci: iam eū ordinare debuisti. De tunica vero sancti Joānis oīno grate suscepi: quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam: aut (qđ melius est) eundē episcopū qui eam habet / cum clericis suis / et cū ipsa ad me trāsmittere: quatenus et benedictione tunice pfruamur: et de eodē episcopo vel clericis mercedē habere valeamus. Causam vero que cū Floriano vertit / incidere volui: etiā ei vel octoginta solidos mutuos dedi. Quos ille credo disponit sibi pro monasterij debito recompen

Epla. iij.

G sari: et oino volo eandem causam decidi: quia Stephanus chartularius dicitur imminere/ vt eā predict⁹ Florianus in publico transferat. et graue nobis est cum publico litigare. ¶ Unde necesse est nobis aliqd cedere: vt possimus eādē causam ad compositionē perducere. Qḋ dū factū fuerit/ dilectioni tue (deo auxiliante) nunciabimus. De fratrū vero aiabus esto sollicitus. Sufficiat iam ꝙ opinio monasterij per vestrā negligētiam inquinata est. Non frequenter foras egrediaris: in causis istis ꝓcuratorē institue: et tu ad lectionē atqꝫ orationē vaca. De hospitalitate esto sollicitus: quātū potes pauperibus largire: ita tamē vt serues qḋ Floriano restitui debeat. In ipsis autē fratribus monasterij tui quos video: non inuenio eos ad lectionē vacare. Unde considerare necesse est quātum peccatū est: vt ex aliena oblatione deus vobis alimoniā trāsmiserit: et vos mādata dei discere negligatis. De sex vero vncijs domus: si autenticam chartulā nō videm⁹ aut exemplaria: nil possumus facere. Sed Florentino dei famulo preceptum trāsmisi: vt si ei veritas constiterit: easdem sex vncias vobis restituat. Quib⁹ restitutis/ reliquas sex vncias aut in emphiteosim damus/ aut redditus cōmutamus.

¶ Gregorius Bonifacio episcopo Regieñ. De humanis laudibus vitandis. Capitulum.xliij.

Epl̃a.iiij. H

QUibusdam venientibus agnoui fraternitatē tuā misericordie operibus vehemēter insistere: atqꝫ oipotenti deo gratias retuli: qꝛ iuxta egregij predicatoris vocem/ nunc viuimus/ si vos statis in dño. Sed illud (fateor) non leuiter mētem meam momordit: ꝙ eadē opera multis vosipsi nunciastis. ex quare collegi/ ꝙ mens vestra non studeat dei oculis: sed humano iudicio placere. Unde necesse est frater charissime/ vt cū bona exterius agis/ hec interi⁹ cū magna cautela custodias: ne appetitus placendi hoibus subrepat: ⁊ ois labor boni operis incassum fiat. Nos enī qui sum⁹/ quibus placeri ab hoibus queritur? Quid nanqꝫ aliud ꝙ puluis ⁊ cinis sumus? Sed illi tua fraternitas placere desideret: qui et non longe est vt appareat: et omne qḋ retribuerit/ finem nullo modo habebit.

¶ Mense Octobri. Indictione vndecima.

¶ Gregorius Petro subdiacono Campanie. De violētijs laicorum reprimendis. Capitulum.xliiij.

Epl̃a.v.

SIcut in iudicijs laicorum priuilegia turbare nō cupimus: ita eis preiudicantib⁹: moderate te volum⁹ auctoritate resistere. Violētos nāqꝫ laicos coercere/ non contra leges est agere: sed legi ferre subsidiū. Quia igitur Deusdedit gener Felicis de Orticello presentiū latrici violentiam dicitur irrogasse: prefatamqꝫ rem illicite detinere: ita vt viduitatis ei⁹ detectio non misericordiā prouocare: sed eius inueniatur roborare malitiā: precipimus experientie tue: vt tam contra prefatū virū: ꝙ in ceteris causis in quibus se asserit I prefata femina preiudiciū sustinere/ tue ei solatiū tuitionis impendas: nec a quolibet eā pregrauari permittas: ne vel ea que tibi salua tamen equitate mandātur/ in aliqua inueniaris parte negligere: vel viduis alijsqꝫ pauperibus: dum illic auxiliū non inueniūt: ex huius itineris profligentur longinquitate dispendia.

¶ Gregori⁹ Joanni episcopo prime Iustiniane. De iniusta condēnatione Adriani episcopi. Capitulum.xlv.

Epl̃a.vi.

POst longas tribulationes suas quas Adrianus Thebane ciuitatis episcopus a consacerdotibus suis velut ab hostibus pertulit: in romanā ciuitatē cōfugit. Et licet aduersus Joannem Larisseū epm eius fuisset prima suggestio: non ab eo in causis pecuniarijs reseruatis legibus iudicatū: tamen post hec magis cōtra ꝑsonā fraternitatis tue: a qua nō iuste se a sacerdotij gradu flagitabat esse deiectū/ grauissime querebatur. Sed nos indiscussis petitionibus nō credentes/ eadē que apud Joannē fratrē ⁊ coepiscopū nostrū: vel que apud fraternitatē tuā sunt acta relegim⁹. ¶ Et quidē de memorati Joannis episcopi Larissei iudicio: qḋ fuerat appellatiōe suspēsum: satis ⁊ piissimi rerū dñi ad Corinthi epm missis iussionib⁹ decreuerunt. Et nos quoqꝫ per presentiū latores epistolis nostris ad prefatū Joannē Larisseū directis/ Christo auxiliante decreuimus: cū diuersi disceptatione iudicij: cuius examinationem tibi imperialia iussa tradiderāt: et inspecta gestorū apud Joannē episcopū de criminalib⁹ habitorꝫ serie vētilaremus: reperim⁹ prope nil te quod ad notatas indictasqꝫ sibi causas attinuit/ exq̄sisse: sed machinationib⁹ K quibusdā testes aduersus Demetriū diaconē in damnatione eiusdē episcopi ꝓduxisse. Qui eum de illo (qḋ nec audiri phas est) testimoniū dicentē se audisse ꝓhiberēt. Quod dū presens Demetrius cōtradiceret se dixisse: aduersus sacerdotalē morē disciplināqꝫ canonicā: deiectū honore suo diaconē proconsuli ꝓuincie tradidisse. Qui cū multis laniatus verberib⁹ aduersus episcopū suum forsan aliqua potuisset tormētorum necessitate mentiri: vsqꝫ ad finē negocij: nihil eum de quib⁹ interrogabat penitus inuenimus fuisse cōfessum. Sed nec aliis in gestis ipsis: siue per depositionē testiū: siue per Adriani professionē: quod ei potuisset obesse/ reperimus. Sed tantum fraternitas tua nescio quo mentis motu/ diuino humanoqꝫ iure contēpto/ abruptā protulit in eius damnatione sententiā: que licet nō esset appellatione suspensa/ contra leges canonesqꝫ prolata/ ipso non poterat iure subsistere. Postqꝫ tamē ex abūdanti appellatione tibi cōstat esse porrectā: mirati sum⁹ cur nec hoies tuos ſm cautionem Honorato diacono nostro per respōsales tue ecclesie expositam/ qui tui iudicij rationem potuissent reddere/ transmisisti. Quod factū te vel de contumacia/ vel de cōscientie trepidatione redarguit. Si igitur hec que nobis aperta sunt veritate vallātur: qm̄ occasione victum nostrarū cōsideramus nos iniuste ꝓsumere: de his alias L ſm id qḋ a nobis deliberatū fuerit: xp̄o auxiliāte decernemus. Quod vero ad presens attinet: cassatis pri⁹ atqꝫ ad nihilum redactis predicte sententie tue decretis: ex beati Petri apostolorū principis auctoritate decernim⁹: triginta dierū spatio sacra te cōmunione priuatū/ ab oipotenti deo nostro tanti excessus veniā cum summa penitentia ac lachrymis exorare. Qꝫ si hanc sentētiam nostrā te cognouerimus implesse remissius: nō iam tātum iniustitiā: sed et cōtumaciā fraternitatis tue cognoscas adiuuante domino seuerius puniendam. Prefatū vero Adrianū fratrē et coepm nostrū ex tua sentētia (vt diximus) nequaqꝫ canonibus neqꝫ legibus existēte damnatum: in suū locū atqꝫ ordinē reuerti Christo comitāte disponimus: vt nec illi fraternitatis tue noceat contra iustitie tramitē ꝓlata sententia: nec charitas tua pro placida futuri indignatione iudicis/ incorrecta remaneat.

¶ Gregorius Joanni episcopo Larisseo. De iniusta cōdemnatione Adriani. Capitulum.xlvi.

Epl̃a.vij. Cā.xvj.q.j. Frater.

FRater noster Adrianus Thebane ciuitatis episcopus ad Romanā vrbē veniens/ lachrymabiliter est conquestus de quibusdā capitulis se a fraternitate tua/ necnon a Joanne prime Iustinianie episcopo/ non legitime neqꝫ canonice cōdemnatū. Cumqꝫ per diuturnū tempus nullā diuerse partis videremus huc aduenire personam: que eius debuisset obiectionibus respondere: necessario cognoscende veritatis M intuitu: ea que penes vos acta sunt/ relegenda tradidimus. Ex quibus cognouimus Joannē atqꝫ Cosmā diacones vnum pro lubrico corporis: alterū pro fraudibus ecclesiasticarū rerum proprio depulsos officio: de pecuniarijs criminalibusqꝫ capitulis aduersus eū piissimis nostris imperatorib⁹ suggessisse. Que ꝑ iussiones suas te voluerūt: seruata videlicet iuris canonūqꝫ districtione cognoscere: ita vt de pecuniarijs quidē ferres firmā iure sententiā. ¶ De criminalibus vero eorū clementie habita subtilius examinatiōe suggereres. Qꝫ si tam rectas iussiones tua fraternitas rectis quoqꝫ mētib⁹ accepisset/ nunqꝫ viros pro suis excessibus proprio amotos officio: atqꝫ iam immutantis animi: ad accusationē passim sui suscepisset epi: maxime cum ex suggestione piissimis dñis oblata eorū sit detecta fallacia: quis cū consensu omniū clericorū hec contra suū pontificē se suggessisse professi sunt. Post hec tamen vt breuiter quedam strictimqꝫ/ que apud te sunt acta percurrā: primū capitulū penes fraternitatē tuam motum est Stephani Thebani diaconi: cuius vitam quasi sciens turpissimā Adrianus episcopus/ non eū sui ordinis honore priuauerat. Qḋ capitulū: nullus deductorū testiū ad Adriani episcopi dicit ꝑuenisse notitiā: nisi ꝙ solus Stephanus turpis vite suaqꝫ professione dānabilis: dicitur esse cōfessus. Secundū capitulū aduersus eum videtur esse propositū: de iu-

B fantibus eius iussu a sacri baptismatis susceptione prohibitis: atq̧ ita inabluta sorde peccati defunctos in tenebris. Sed nullus aduersus eum deductorū testiū professus est nosse se tale aliquid ad Adriani episcopi peruenisse notitiā: sed a matrib⁹ infantiū: quarū viri remoti p culpis (vt dicitur) ab ecclesia fuerant: se cognouisse dixerunt. Sed nec inbaptizatos eos mortis tempus professi sunt occupasse: sicut accusatorum continebat inuidiosa suggestio: cū in demetria de ciuitate baptizatos eos esse cōstiterit. Et hec quidē de criminalibus causis. ¶ De pecuniarijs vero qualiter a te fuerit iudicatū: inquisitio deputatoꝝ a pricipe virorū pijssima iussiōe serenissimis principibus attestatur. Nam cum tuā sepefatus Adrianus suspēdisset appellatione sententiā: quātum ex quattuor testium depositionibus apud Joannē prime iustiniane epm prolatis agnouimus / arctissima detrusus custodia: libellum in quo obiecta sibi cōfiteretur capitula: tua coact⁹ est fraternitate porrigere. Qui quidē in porrecto a se libello de pecuniarijs inuenitur tue cōsensisse sentētie. Criminalia vero medio quodā dubioq̧ verborum calle transcurrit: vt et tua quibusdā subiectis nebulis frustraretur intentio: et ipse porro a cōfessione implexe locutionis obscuritate refugeret. Cūq̧ porrecta appellatio p homines eius / ceteraq̧ que penes te gesta sunt / pijssimis fuissent deportata pricipibus: deputatis

B (vt diximus) Honorato diacono sedis nostre: et Sebastiano glorioso antigrapho / cunctisq̧ examinatis subtiliter: a serenissimis est dn̄is ab oībus iussionibus absolutus. ¶ Sed nescio quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis iussio elicita: vt de cūctis antefatis capitulis Joānes prime iustiniane episcop⁹ requirēs subtiliter iudicaret. In cui⁹ iudicio omnes clerici Adriani episcopi: ⁊ Demetri⁹ diacon⁹ inter tormēta professus est: omnē hanc cōtra Adrianū episcopū calumniā fraternitatis tue machinatiōe pfectā. Nec aliqua de capitulis ipsis que i tua audiētia criminaliter obiecta fuerāt Adriano episcopo / sunt pbata. Sed puenit alia contra canones ac leges in Demetrio diacono eius alijsq̧ personis crudelis atq̧ dolosa discussio: in qua nihil pene repertū est: ex quo sepe memoratus Adrianus dānari legitime debuisset: sed magis ex quo potuisset absolui. Sed de Joāne prime iustiniane vrbis antistite: ac de nequissimo eius dānandoq̧ iudicio alias sumus iuuāte dn̄o tractaturi. ¶ Adrianū vero episcopū reperimus / et tuo cōtra sacerdotales mores odio laborasse: ⁊ nullo iure pecuniarijs in causis eū fraternitatis tue condēnatū fuisse sentētia. Quia igitur ⁊ ab antefato Joanne prime iustiniane episcopo cōtra ius canonesq̧ deposit⁹ / honoris sui gradu carere nō potuit: in sua eū reformari ecclesia: atq̧ in proprie dignitatis ordinē decreuim⁹ reuocari. Et cū oportuisset te ex eo dn̄ici corporis cōmunione priuari: q̧ admonitione sancte memorie decessoris mei

Cā. xvj. q. j. Frater noster.

C contēpta (per quā eum ecclesiāq̧ ei⁹ de tue iurisdictione potestatis exemit) rursus in eis aliquid tibi iurisdictionis seruare presumpseris: tamen nos humanius decernētes / cōmunionisq̧ tibi sacramētum interim conseruantes / decernimus: vt fraternitas tua ab eo ecclesiaq̧ eius omnē antehabite sue potestatē iurisdictiōis abstineat: et sm̄ scripta decessoris nostri / si qua causa vel fidei / vel criminis / vel pecuniaria aduersus pfatū Adrianum consacerdotē nostrū potuerit euenire: vel per eos q̄ nostri sunt vel fuerint in vrbe regia respōsales (si mediocris est questio) cognoscatur: vel huc ad apostolicam sedem (si ardua est) deducatur: quatenus nostre audiētie sentētia decidatur. Qꝫ si contra hec que statuimus / quolibet tēpore / seu qualibet occasione vel surreptione venire tentaueris: sacra scias te cōmunione priuatū: nec eam te (excepto vltimo vite tue tempore) nisi concessa romani pontificis decernimus iussione percipere. Hec enim consona sanctis patribus definimus sanctione: vt qui sacris nescit canonibus obedire: nec sacris administrare: vel cōmunionē capere sit dignus altaribus. Res autem siue sacras siue alias mobiles immobilesq̧ eius ecclesie quas hactenus diceris retinere: quarū notitiam nobis oblatam presentibus annectimus litteris: sine aliqua et dilatione fraternitas tua restituat. De quibus si qua inter vos questio vertitur: volumus vt apud responsalem nostrum in vrbe regia ventiletur.

¶ Gregorius Natali archiepo Salonitano. Ut nō deponatur episcop⁹ nisi in cōuētu epoꝝ. Capłm. xlvij.

D

Epła. viij.

Cum cuncta negocia indagande sollicitudine veritatis indigeant: tum que ad delectionē sacerdotaliū graduum pertinēt / districtius sunt trutinanda: in quibus non tam de humanis cōstitutis / q̧ de diuine quodammodo benedictionis refragatione tractatur. Que res quoq̧ nos in Florētij Tauritane ciuitatis episcopi persona / ad exhortationē vestre fraternitatis admonuit. Nunciatum siquidē nobis est a quibusdam fuisse eū in causis criminalibus accusatū: ⁊ nullis canonicis probationib⁹ exquisitis: nec sacerdotalis consilij preueniēte iudicio / eū ab honoris officio non iure: sed auctoritate depositū. Quia ergo non potest quēq̧ episcopatus gradu / nisi iustis ex causis cōcors sacerdotum summouere sententia: hortamur fraternitatem vestram: vt prefatū virū ex eodē in quo detrusus est eijci faciatis exilio: causamq̧ eius episcopali disceptatiōe perquiri. Et si in his in quib⁹ accusat / canonica fuerit pbatione conuictus: canonica pculdubio est vltione plectēdus. Qꝫ si aliꝰq̧ de eo estimatū est / synodali fuerit inquisitione cōpertū: necesse est vt et criminatores iusti districtionem iuris exhorreant: et in criminato innocētie sue seruētur illibata suffragia. Executionē vero antefati negocij cum Antonino subdiacono nostro: ex nostra preceptione mandauim⁹: quatenus eius instantia et que sunt legibus canonibusq̧ placita decernantur: et decreta iuuante domino mancipentur effectui.

E

¶ Gregorius Antonino subdiacono. De Florētino episcopo iniuste deposito. Capitulum. xlviij.

Epła. ix.

Peruenit ad nos Florentinū Epitauritane ciuitatis episcopū preceptis prius rebus ei⁹ p quibusdā nō approbatis criminib⁹ sine sacerdotali consulto fuisse damnatū. Et quia non debet in penam sustinere canonicā / in cuius damnatione non est canonica prolata sententia: precipimus experientie tue / vt natali fratri ⁊ coepiscopo nostro debeas innuere: quatenus supradictū virū de eodē eijci faciat quo nunc dicit detrusus exilio. Cōuocatoq̧ episcopoꝝ cōcilio: si hec in quib⁹ accusatus est / ei canonice fuerint approbata / prefati Natalis fratris ⁊ coepiscopi nostri volum⁹ in eū pcepitū robur obtinere sentētiam. Sin autē generali fuerit iudicio absolutus: nec eum deinceps cuiuslibet preiudicio subiacere permittas: et prefate res districta tue sollicitudinis restituātur instātia. Necesse est ergo vt quāto grauiora taliū negocioꝝ perpēdis pondera: tanto ea maturiori vigilantioriq̧ studeas executione complere.

Causa. xj. q. iij. Non debet.

¶ Gregorius Sauino subdiacono. De chalcedonēsi synodo / et de alijs trib⁹ synodis recipiēdis. Capłm. xlix.

Epła. x.

Exeūtes maligni homies turbauerūt animos vestros: non intelligētes neq̧ que loquūtur: neq̧ de quibus affirmant: astruentes q̧ aliquid de sancta chalcedonēsi synodo pie memorie Justiniani tēporibus sit imminutū: quā omni fide omniq̧ deuotione veneramur. Et sic quattuor synodos sancte vniuersalis ecclesie / sicut quattuor libros sancti euāgelij recipim⁹. De personis vero de quibus post terminum synodi aliquid actum fuerat / eiusdē pie memorie Justiniani temporibus est ventilatum: ita tamen vt nec fides in aliquo violaretur: nec de eisdem personis aliquid aliud ageretur / q̧ apud eandē sanctā chalcedonēsem synodū fuerat constitutū. Anathematizamus autem si quis ex diffinitione fidei que in eadem synodo prolata est / aliquid imminuere presumit: vel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illic prolata est / p oīa custodimus. Tu ergo fili charissime / decet ad vnitatem sancte ecclesie remeare: vt finem tuum valeas in pace concludere: ne malignus spiritus qui cōtra te per alia opera preualere nō potest: ex hac causa inueniat vnde tibi in die exitus tui in aditu regni celestis obsistat.

F

¶ Gregorius ordini ⁊ plebi cōsistenti in albano. De ordinatione episcopi. Capitulum. l.

Epła. xj.

Probabilibus desiderijs nihil attulimus tarditatis: fratrem nāq̧ et coepiscopū nostrū hominē bonū vobis ordinauimus sacerdotem.

¶ Mense Nouembrio. Indictione. xj.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De causa Gregorij agrigentini episcopi. Capitulū. lj.

G
Epla.xij.

PRidem quidẽ fraternitati vestre scripserã: vt eos qui aduersus Gregoriũ episcopũ agrigẽtine ciuitatis aliqua dixerãt: ad Romanã ciuitatẽ transmittere deberetis. Nõ vt nunc instãtius fieri debeat/presentibus adhortamur epistolis. Unde psonas ipsas/ceteraq; documenta. i. gesta et petitiones que data sunt/festinate cũ celeritate trãsmittere. Nec morã aliquam excusationẽq; perquiri penitus permittimus: quatenus eis in Romanã (sicut diximus) ciuitatẽ trãsmissis sub celeritate sciamus quid auxiliãte domino de persona salubrius eius disponere debeamus.

¶ Gregori⁹ Agnello episcopo de Fũdis/qui nũc i ciuitate ordinatus est terracina. Precipit vt in terracinẽsi ecclesia sit episcopus. Capitulum.iij.

Epi.xiij.
C.i.xxi.q.
j. Relatio

RElatio cleri simul et populi terracinẽsis gẽtis nos valde letificat: ob hoc q; de tua fraternitate bona testatur. Et quia defuncto Petro pontifice suo/te sibi cardinalem postulant constitui sacerdotem: eorũ vota necessario cõplenda preuidimus: quatenus et illi se gaudeãt impetrasse quod postulant: et nos cõcessisse quod expedit videamur. Quia igitur ob cladẽ hostilitatis: nec in ciuitate nec i ecclesia tua est cuiq; habitandi licentia: ideo te auctoritate nostra terracinensi ecclesie cardinalẽ constituimus sacerdotẽ: admonentes vt ita de aiabus populorũ illic cõsistentiũ deo protegente debeas esse sollicitus: quatenus callidi peruersiq; hostis insidie commisso tibi gregi: qualibet arte nocere nõ valeãt. Sed sollicitudinis tue grex circũscriptus custodia/digni se pastoris gaudeat meruisse tutamina. In tuis actib⁹ plebi exẽpla bene viuendi existant: auaritia in te vires nõ habeat. Tua predicatione qui litteras nesciunt: quid diuinitus precipiatur agnoscant. In dei timore populũ quẽadmodũ viuere possit/tui mores instituant. Operibus exerce quod subiectos doces/et predicas. Actus tui in aliorũ correptionẽ proficiant: in adiutoriũ sibi vite tue imitationẽ assumant. Sicq; te in cunctis operibus exhibe: vt scripturã cõscriptionẽq; te habeat: quicũq; aut negligit/aut nõ potest lectione formari. ¶ Tota igitur mentis intentione ita lucrũ animarũ deo nostro facere festinato: vt digna te merces ante eius cõspectũ in die tribulationis inueniat. Quicqd vero de predicte reb⁹ ecclesie/vel eius patrimonio/seu cleri ordinatione promotioneue/ et oibus generaliter ad eã pertinẽtibus: solerter atq; canonice ordinare/facereq; prouidere: liberã habebis (quippe vt sacerdos pprius) modis oibus facultatẽ. ¶ Illud quoq; fraternitatẽ tuam scire necesse est: q͂m sic te predicte terracinensis ecclesie cardinalẽ esse cõstituimus sacerdotẽ: vt et fundensis ecclesie pontifex esse non desinas: nec curã gubernationẽq; eius pretereas: quia ita fraternitatẽ tuam sepe dicte terracinensi ecclesie/sicut prefati sumus/preesse precipim⁹: vt antedicte fundensis ecclesie tibi iura potestatẽue nullo modo subtrahamus.

xxi.q̃st.j.
Relatio.

H

xxi.q.j. Illud quoq;

¶ Gregorius Clero ordini et plebi cõsistenti in terracina. De agnello episcopo suscipiendo. Capitlm.iiij.

I
Epl.xiiij.

NIlectionis vestre desideria insinuata nobis quã obtulistis petitio reseruuit: electionẽq; vestram valde laudauimus: quia Agnellũ fratrem et coepiscopũ nostrũ probatum tam meritis/cardinalem vobis constitui deprecamini sacerdotem. Et q͂m grate laudãdeq; petitiõi nec effectũ negari/nec moram licebat innecti: s͂m desideria petitionẽq; vestrã supradictum Agnellum directa preceptiõe ecclesie vestre cardinalem esse statuimus sacerdotẽ. Pro qua re dilectionẽ vestram paterna adhortatione admoneo: vt ei obedientiam prebere in oibus debeatis: quatenus charitatis vestre solatio roboratus: curam gubernationemq; ecclesie quam vobis probatur petentibus suscepisse: adiuuante domino salubriter valeat implere.

¶ Mense Decembrio. Indictione.xj.

¶ Gregorius Scholastico iudici campanie. De episcopo in neapoli eligendo. Capitulum.liiij.

Epla.xv.

DUm de Neapolitane ciuitatis cura destitute sacerdotis solatio vehemẽtius angeremur: sui peruenientes presentiũ latores cum decreto in Florentiũ subdiaconẽ nostrũ confecto/aliquid nobis in tanto cogitationũ põdere releuationis inuenerant: sed dum prefatus subdiaconus noster refugiẽs ciuitatem/ipsam ordinationẽ suã lachrymabiliter euasisset: quasi ex maiori quadã desperatione nostrã cognoscite creuisse mestitiã. Atq; ideo salutãtes hortamur magnitudinẽ vestrã/vt conuocantes priores vel populũ ciuitatis: de electione alterius cogitetis: qui dignus possit cũ christi solatio ad sacerdotiũ promoueri. In quo decreto solenniter facto: atq; ad hanc vrbem transmisso: ordinatio illic tandem christo auxiliãte proueniat. Sin autem aptã nõ inuenietis in quã possitis consentire personã: saltem tres viros rectos ac sapientes eligite: quos ad hanc vrbem generalitatis vice mittatis: quorũ et iudicio plebs tota cõsentiat. Forsitan huc venientes prestãte dei misericordia talem reperient: qui vobis antistes irreprehensibiliter ordinetur: quatenus destitute ciuitatis vestre nec intrinsecus actuũ suorum desit inspector: nec extrinsecus adhibita sollicitudine sacerdotis hostilibus aditus prestetur insidijs.

K

¶ Gregorius Petro episcopo Baricis. Ualerianum presbyterum cõmendat. Capitulum.lv.

Epla.xvj.

LIcet fraternitatẽ tuã pijs se causis non dubitemus sponte impẽdere: verũtamen quia promptiorem eam nostra fieri arbitramur epistola: idcirco presentibus tibi indicamus apicibus/horum latorẽ Ualerianũ presbyterũ pro redemptione captiuorũ in illas partes aduenisse. cui tanto enixius in oibus debetis ferre solatiũ: quanto eum mercedis intẽtione/longinqui itineris laborẽ assumpsisse cognoscitis. Sic enĩ et hic quod intendit/te adiuuante perficiet: et fraternitas tua pro impẽso solamine magnam apud deum sicut desiderat retributionem inueniet.

L

¶ Mense Januario. Indictione.xj.

¶ Gregorius Gratioso subdiacono. De possessionibus flore abbatisse reddendis. Capitulum.lvj.

Epl.xvij.
Causa.xij
q.ij. Religiosam.

REligiosam vitã eligẽtibus/cõgrua nos oportet cõsideratione prospicere: ne cuiusdã necessitatis occasio aut desides faciat: aut robur (quod absit) cõuersationis cõfringat. Idcirco presenti tibi auctoritate precipimus: quatenus domũ positã in hac vrbe regione quarta/iuxta locũ qui appellatur gallinas albas: vel ortum iuris sancte Romane eccle: cui deo auctore presidemus/in qua campania quondã vxor patricij mãsisse dinoscitur: simul et ortũ atq; hospitia q̃ intra eandẽ domũ ianua cõcludit: flore abbatisse tradere debeas: proprietatis iure proculdubio possidẽdam. In qua domo monasteriũ virginũ/vbi cũ cõgregatione sua habitare possit: christo queat adiuuãte cõstruere: vt tam ipsa/q̃ etiã que in ei⁹ honore locoq; successerit/predictam domũ et ortũ cum oibus ad se pertinẽtib⁹ (sicut diximus) quieto inconcussoq; iure a nobis pietatis consideratione concessa valeat possidere.

¶ Gregorius Theodoro consiliario. Acosimũ puerum dono dat per epistolam. Capitulum.lvij.

M

Epl.xviij
Causa.xij
q.ij. Ecclesiasticis.

ECclesiasticis vtilitatibus desudãtes/ecclesiastica dignũ est remuneratione gaudere: vt qui se voluntarijs obsequiorũ necessitatibus sponte subijciunt: digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te virum eloquẽtissimũ cõsiliariũ nostrum manciporũ cognouimus ministerio destitutũ: ideo puerum nomine acosimũ/natione siculũ: iuri dñioq; tuo dari tradiq; precipimus. Quem quoniã traditũ ex nostra voluntate iam possides: huius te necesse fuit pro futuri tẽporis testimonio ac robore/largitatis auctoritate fulciri: quatenus dño protegente secure eum semper et sine vllius retractationis suspitione (quippe vt dñs) valeas possidere. Neq; enim quẽq̃; fore credimus/qui tam paruam largitatẽ pro tua tibi deuotione concessam desiderare vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodẽq; tempore/et verecũdum sit a decessoribus bene gesta resoluere: et verecundũ sit docere ceteros in suam quãdoq; resolutoriam proferre largitate sententiam.

¶ Gregorius Petro subdiacono campanie. Ut de reliquijs sancti Seuerini transmittat. Capitlm.lviij.

Epl.xix.

COe nostrũ pia diuinitatis inspiratione cõpungitur loca quondam execrandis erroribus deputata/in catholice religionis reuerẽtiam dedicare. Quia igitur ecclesiã positã iuxta domũ merulanam regiõe tertia: quã superstitio diu arriana detinuit: in honorẽ sancti Seuerini cupimus cõsecrare: experien

A tis tua reliquias beati Severini summopere debita cũ veneratione transmittat: quatenus que vestris animis perficienda decreuimus / implere omnipotentis gratia suffragante possimus.

¶ Gregorius Gratioso episcopo Numentano. Curã cõmittit ecclesie sancti antbemij. Capitulum. lix.

Epistola. xx.

Postq̃ hostilis impietas diuersarũ ciuitatum ita peccatis facientibus desolauit ecclesias: vt reparandi eas spes nulla populo deficiẽte remanserit: maiori valde cura cõstringimur / ne defunctis earũ sacerdotibus / reliquie plebis / nullo pastoris moderamine gubernãte / per deuia fidei / hostis callidi (qđ absit) rapiatur insidijs. Huius ergo rei sollicitudine sepe cõmoniti / hoc nostro sedit cordi cõsiliũ: vt vicinis eas mãdaremus põtificibus gubernãdas. Ideoq̃ fraternitati tue curã gubernationeq̃ sancti Anthemij ecclesie / in curiũ Sabinorũ territorio cõstitute preuidim⁹ cõmitẽdam. quã tue ecclesie aggregari vnirique necesse est: quatenus vtrarũq̃ ecclesiarũ sacerdos recte xp̃o adiuuãte possis existere. et queq̃ tibi de eius patrimonio vel de cleri ordinatione vigilanti ac canonica visa fuerint cura disponere: quippe vt põtifex proprius / liberã habebis ex presenti nostra permissiõe licẽtiam. Quapropter frater charissime / dñicorũ reminiscens mandatorũ / salubriter ita in cõmisse plebis regimine lucrãdisq̃ aĩabus inuigila:

B vt ante tribunal eterni iudicis constitutus / fructũ bone operationis qui ad mercedẽ tuã pertineat: eidẽ redẽptori nostro in quo letari possis / exhibeas.

¶ Mense Februario. Indictione. xj.

¶ Gregorius paschali Demetiano atq̃ Castorio filijs vrbici defensoris de Tiburtina. Reddit substantiã patris eorum. Capitulum. lx.

Epistola. xxj.

Officij nostri est / orbatis ita patẽtibus ferre consultũ / quatenus aliquid de his que iuste debentur ecclesie relaxantes / eorũ possimus subuenire miserijs. Quia igitur facta subtilius ratione / patrem vestrũ Urbicũ quondam defensorem de patrimonio sabinensi atq̃ carciolano (qđ eius fuerat cure cõmissum) constat in nõ modicã summã debitorẽ fuisse defunctum: et q̃uis tota ei⁹ substantia per hoc sit ecclesie obligata / nec tamen ad satisfactionẽ eorũ que cõsumpserat possit sufficere: nos tamen pietatis intuitu / eiusdem patris vestri substantiã vos habere ac possidere permittim⁹ atq̃ concedimus: vestris proculdubio vtilitatib⁹ profuturã: securi q̃ nullus vos denuo de ijs que vobis relaxantes concessimus: aliqua ratione concutiat.

¶ Mense Martio. Indictione vndecima.

¶ Gregorius Antonio subdiacono rectori patrimonij in dalmatia. De obitu natalis episcopi / et de ordinatione episcopatus eius. Capitulum. lxj.

Epi. xxij.

Natalẽ Salonitane ecclesie fratrẽ et coepiscopum nostrum obijsse / discurrens in partibus istis fama vulgauit. Qđ si verũ est / experiẽtia

C tua omni instantia omniq̃ sollicitudine clerum et populũ eiusdẽ ciuitatis admonere festinet: quatenus vno consensu ordinandũ sibi debeant eligere sacerdotẽ: factoq̃ in personã que fuerit electa decreto / ad nos trãsmittere studebis: vt cũ nostro consensu (sicut priscis fuit temporibus) ordinetur. ¶ Illud quidem pre oĩb⁹ tibi cure sit: vt in hac electione, nec datio q̃buscunq̃ modis interueniat premiorum: nec quantũlibet personarũ patrocinia conualescant. Nam si quorũdã patrocinio fuerit quisq̃ electus / voluntatibus eorum / cũ fuerit ordinatus / obedire reuerentia exigente cõpellitur: sicq̃ fit: vt et res illius minuãtur ecclesie: et ordo ecclesiasticus nõ seruetur. Talẽ ergo te imminẽte personam debent eligere: que nullius incõgrue voluntati deseruiat / sed vita ac moribus decorata / tanto ordine digna valeat inueniri. De rebus vero vel ornamento eiusdẽ ecclesie / fideliter rerũ inuẽtarium facito te presente conscribi. Et ne de rebus ipsis possit aliquid deperire / Respectũ diaconem atq̃ Stephanũ primiceriũ notariũ: vt ipsarũ rerum omnino gerant custodiã admoneto: interminans eis / de propria eos satisfacturos esse substãtia: si quicq̃ exinde eorũ negligentia fuerit imminutũ. Malchũ autẽ fratrẽ et coepiscopũ nostrũ cõtestari te volumus: vt se penitus in hac causa non misceat. Nam si per eũ aliquid contra voluntatẽ nostrã factũ vel tentatũ potuerimus addiscere: nõ modicã ad

Cã. viij. q. ij. Illud quidem.

se culpã et periculũ pertinere cognoscat. Sed et hoc eũ admonere curato: vt ad ponendas explẽdasq̃ rationes patrimonij nostri quod gessit / debeat esse sollicitus. pro quibus etiã faciendis / ex Sicilie partibus ad nos postposita excusatione venire festinet. In rebus igitur Salonitane ecclesie nullo modo se miscere presumat: ne amplius ei aut obnoxi⁹: aut possit esse culpabilis. Nã multa habere de rebus predicte ecclesie fertur: eũq̃ opinio pene auctorẽ extitisse in vẽditione rerum eius: vel alijs illicitis asseuerat. Quod si ita esse (sicut dicitur) manifesta veritate patuerit: certus sit inultũ hoc nullatenus remanere. Expensa vero que necessaria fuerit / per economũ qui tẽpore mortis predicti episcopi inuẽt⁹ est / erogetur: quatenus rationes suas futuro episcopo ipse (vt nouit) exponat. Cũcta siquidẽ que tibi agẽda mãdauim⁹ / cũ consilio magnifici atq̃ eloquentissimi Marcelli filij nostri te agere profecto necesse est: quatenus ita oĩa que huius precepti pagina cõtinet: sollicite strenueq̃ possis implere: vt nulla te neglectus culpa respiciat.

D

¶ Gregorius Petro subdiacono campanie. De lapsu secundini: et ordinatione theodosij. Capitulum. lxij.

Epistola xxiij.

Quãuis horrenda execrandaq̃ nimis Secundinũ ad aures nostras peruenerit crimina cõmisisse: hoc tamen solũ ad eius dãnationẽ potest sufficere: quod etiã ipse de se dicitur fuisse confessus. Cognouimus autẽ ab eo dictũ q̃ dũ tertius a loco esset abbatis: a statu habitus sui lapsu corporis ceciderit: et licet ad abbatis ordinem tãto inquinatus facinore nulla debuerit ratione proficere: tamẽ quia temerario postausu ac tanta pollutione detẽtus / hoc indign⁹ arripuit: experientie tue huius auctoritatis tenore precipim⁹: vt prefato Secũdino remoto ab abbatis officio / Theodosium quẽ congregatio ipsa sibi petijt ordinari / in monasterio sancti Martini abbatẽ solẽniter per eũ cuius prouisio interest / facias ordinari: quatenus in cura congregationis subiecte: adiuuante deo cauta possit sollicitudine vigilare. Possessiones vero vel ortos eiusdẽ monasterij ecclesiastica (inquãtũ ratio patit) tuitiõe defende.

E

¶ Gregorius Leontio episcopo. De infirmitate Castorij: et visitatione eius ecclesie. Capitulum. lxiij.

Epistola xxiiij.

Castoriũ fratrẽ et coepiscopũ nostrũ hic pro corporis sui molestia retinemus. Et q̃ nũc ad suã ecclesiã non valet remeare: propterea eo absente / ecclesie ipsius / fraternitati tue operã prouidimus visitationis delegãdam: admonẽtes charitatẽ tuã / vt ita efficaciter oẽs vtilitates eius exerceat: quaten⁹ sui presentia ꝓprium se / absentẽ habere nõ sentiat sacerdotem. Quicq̃d autẽ tibi visum fuerit pro vtilitatib⁹ eiusdẽ ecclesie ordinare / habebis modis omnib⁹ ex nostra pmissione licentiam. Redditus vero vel ornamenta / ministeriaq̃ ipsius / sollicitudinis tue cura conseruet. Et preter ordinationes clericorum: cetera oĩa in predicta ecclesia tanq̃ cardinalẽ et propriũ te volumus agere sacerdotẽ.

F

¶ Gregorius Uniuersis habitatoribus arimini. De infirmitate castorij: et visitatione leontij. Capitulum. lxiiij.

Epi. xxv.

Si in culpã vestrã filij dilectissimi intenti⁹ velitis intẽdere: assidua vos apud deũ debetis oratione purgare: q̃ episcopũ vestrum nõ deuotamẽte nec vt filij suscepistis: quẽ inquietudo et tribulatio a vobis illata ad hoc vsq̃ pduxit / vt molestiã corporalẽ incurreret: q̃uis I eo nihil de his que nobis sunt scripta cognouimus: sed solã inesse debilitatẽ vidimus: pro qua eum hic retinere curauimus. Et quia illuc modo ad presens nõ valet remeare / ecclesie vestre prouidim⁹ Leontium fratrẽ et coepiscopũ nostrũ visitatorẽ per oĩa deputare. cui etiã nostris scriptis iniunximus: vt omnia que ad curã vtilitatẽq̃ ecclesie pertinẽt: tanq̃ propri⁹ episcopus debeat ordinare. Uos ergo ei ita et in oĩb⁹ obedite: quatenus operã sibi visitationis iniunctã / vestra virtute / salubri in omnibus deuotione possit complere.

¶ Gregorius magno presbytero ecclesie Mediolanensis. De excõicatione eius: et de ẽpo eligendo. Capitulum. lxv.

Epi. xxvj.

Sicut exigente culpa / quis a sacramento communionis digne suspẽditur: ita insontib⁹ nullo modo talis debet irrogari vindicta. Cõperimus siquidẽ q̃ Laurẽtius quondã frater et coepiscopus noster nullis te culpis extãtibus cõione priuauerit: ideoq̃ huius precepti nostri auctoritate munit⁹ / officiũ

Cã. xxiiij. q. iij. Comperimus.

tuū securus perage:ꝛ cōmunionē sine aliqua sume formi
dine. Illud preterea necessario te duxim⁹ adhortandū:
vt ita te in cunctis vtilitatibus ecclesie tue pure ac dili-
gēter exhibeas:quatenus nec offensa te aliqua de negle
ctu respiciat:et culpā si qua in te/propter quā dñici cor-
poris ꝛ sanguinis cōmunione fueras priuat⁹/ vł' latens
inuēta est:tue fidei puritate detergas. Admone igit̃ cle-
rum et populū:vt ad eligendū nullatenus dissentiant sa-
cerdotē: sed vno consensu talē sibi eligant consecrādum
episcopū:cui⁹ ꝛ actus laudabiles/ꝛ grata deo ꝛ hoībus
possit esse persona: ne si aliter actū fuerit/in diuersis(qđ
absit)studijs damnū ecclesiasticis rebus eueniat.

Mense Aprili. Indictione.xj.

Gregorius Marmiano Abbati de panormo:ꝛ Bene-
nato notario rectori patrimonij panormitani. De boni-
facio victore iniuste damnato. Capitulum.lxvj.

[Epi.xxvij. Cā.xxiij. quest.iiij. Si ea.]

SI ea de quibus vehementer deus offendit̃/in-
sequi vel vlcisci differimus:ad irascendū vtiq̃
diuinitatis patiētiā prouocam⁹. Multa etenī
ad nos mala de quibusdā in Panormitana ciuitate de-
gentibus peruenerūt: que qm̄ maiorem coerctionem ex-
pectant:nec temere credēda: nec desidiose q̄renda sunt.
Pro qua re Victori fratri et coep̄o nostro iniūxim⁹:vt
si vera essent/et ea insequi debuisset ꝛ vlcisci. Nūc itaq̃
huc veniens Bonifacius Victor presentiū lator frustra
se et cōmunione priuatū:et alia se grauiora a p̄dicto epi
scopo queritur fuisse perpessum. Quia ergo nullus sine
cognitione dānādus est:eidē fratri et coepiscopo nostro
scripsimus: vt si persona que de ip̄o quedā dicere possit/
inuenta fuerit:eā ad nostrā debeat cognitionē dirige-
re. Ideoq̃ huius precepti vos pagina necessario du-
ximus adhortādos: quatenus nullius personā attendē-
tes:sed dei timorē habentes pre oculis:ibi cū omni equi
tate si qua vobis de eo dicta fuerint/memores futuri iu-
dicij/subtili debeatis indagatione perquirere. Et si in
vestra cognitione cuiusq̃ eū facinorosi criminis reū esse
patuerit:tunc ex nostra auctoritate nō solū dñici corpo-
ris et sanguinis cōmunione priuatus sit:verūetiā in mo
nasteriū vbi penitentiā agere debeat/retrudatur:vt cri-
minis sui maculas cōuenienti valeat apud eternum iu-
dicem lamentatione purgare. Si vero aut nihil aduer-
sus eū in cognitione vestra dictū fuerit : aut si quid dici
cōtigerit:et verū non esse cōstiterit:nec aliquibus illum
iudicijs in hoc quod dicitur incidisse potueritis agno-
scere/modis oībus renunciare nobis curabitis. Predi-
ctū enim Bonifaciū nullā a quolibet volumus molestiā
sustinere:quoniā sicut iustū est:vt in delinquentibus di-
gna debeat vindicta procedere:ita iniquū est quibusdā
afflictionibus quēq̃ irrationabiliter subiacere.

Gregorius vniuersis epis per Italiam. Vt armenio
in necessitatibus subueniant. Capitulum.lxvij.

[Epistola xxviij.]

QVicquid misericorditer ac respectu pietatis
impendit̃:et hic auctorē suū adiuuat:et opta-
tum ei premiū in die retributionis apportat.
Quod cum ita sit/quia excellētiam vestrā valde diligo:
mercedis vobis causas insinuo. Arment⁹ itaq̃ magnifi
cus filius quondā Antonini illustrissimi viri:sua me ege
state cōpulit:vt pro ipso vobis debuissem scribere. Qui
quoniā(sicut nostis)vtroq̃ parente orbatus est/eminen
tie vestre tuitionē et continentiā prestolatur. Vnde pie-
tas vestra pie cōsiderationis(vt cōsueuit)intuitu/inquā-
tum vtile prospicit:ei locum vel actionem prouideat:ex
qua quotidianis stipendijs valeat contineri:qm̄ hec ma
xima laus ꝛ merces est:si illa orphanis impēdantur:que
eorū pro suis obsequijs poterāt genitorib⁹ exhiberi.

Gregorius presbyteris/diaconibus/et clero Medio
lan̄. ecclesie. De ordinando ad episcopatum Constantio
diacono. Et admonitio de die iudicij. Capitulū.lxviij.

[Epl.xxix.]

EPistolā dilectionis vestre suscepimus:cui ta-
men nullius erat inserta subscriptio: sed fidē/
magni presbyteri/ꝛ Hyppoliti clerici portito-
rū persone faciebant. Qua relecta/cōperimus omniū ve
strū in Constantio filio nostro ecclesie vestre diacono cō
uenire consensum: qui dudum mihi bene cognitus fuit.
Et eū in vrbe regia respōsa sedis ap̄lice facerem : longo
mihi tempore adhesit : sed nihil vnq̃ in illo quod repre-
hendi passim potuisset/inueni. Verūtamē quia antique
mee deliberationis intentio est/ad suscipienda pastora-
lis cure onera:pro nullius vnq̃ miseri persona:oratoni-
bus prosequor electionē vestrā:vt oīpotens deus qui fu
turorū actuū nostrorū semper est prescius: talem vobis
pastorē prebeat/in cuius lingua ꝛ moribus/exhortatio-
nis diuine pascua valeatis inuenire:in cuius mēte et hu
militas cum rectitudine fulgeat: ꝛ seueritas cū pietate.
qui vobis viam vite:nō solum legendo vel loquēdo: sed
etiā viuendo possit ostendere: quatenus exemplo illius
discat vr̄a dilectio:ad eterne patrie desideriū suspirare.
Itaq̃ nos filij charissimi officij nostri censura cōmo
niti suademus:vt in hac suscipiendi antistitis causa nul
lus vestrum neglecta vtilitate cōmuni suo lucro prospi-
ciat:ne si quisq̃ propria cōmoda appetit: friuola estima-
tione fallatur:quia nec libero iudicio preferendam sibi
personam examinat mens quam cupiditas ligat. Pen
santes igitur que cūctis expediunt:ei quē vobis diuina
gratia pretulerit:integerrimā semper in oībus obedien-
tiā prebete. Iudicari nanq̃ a vobis vltra non debet se-
mel prelatus : sed tanto nunc subtiliter iudicandus est:
quanto postmodū iudicādus non est. Cōsecrato autem
vobis deo auctore pastori tota vos mente committite:
atq̃ in illo oīpotenti dño qui vobis hunc pretulit deser-
uite. Sed quia iuxta meritū plebiū/solent superno iudi
cio persone prouideri pastorum: vos sp̄ualia querite: ce-
lestia amate: temporalia vt fugitiua despicite:et certissi
mū tenete:quia placentē deo pastorem habebitis:si vos
in vestris actibus deo placetis. Ecce iam mundi hu
ius oīa perdita conspicimus/ que in sacris paginis au-
diebamus peritura. Euerse vrbes. Castra eruta. Eccle-
sie destructe. Nullus terrā vestrā cultor ihabitat. In no
bisipsis paucissimis/qui ad modicū derelicti sumus/cū
superne percussionis cladibus / humanus gladius inces-
santer seuit. Mūdi igitur mala que dudū vētura audie
bamus/aspicim⁹.quasi pagine nobis codicū : facte sunt
ipse iam plage terrarū. In interitu ergo rerū omniū pē-
sare debemus:nil fuisse quod amauimus. Appropinquā
tem itaq̃ eterni iudicis diem sollicita mente cōspicite:ꝛ
terrorem ipsius penitēdo preuenite. Delictorū oīm ma-
culas fletibus lauate. Iram que eterna imminet/tēpo-
rali lamento cōpescite. Pius eñi conditor noster cū ad
iudiciū venerit : tanto nos maiore gratia consolabitur:
quanto nunc cōspicit/ q̄ a nobis nostra delicta puniunt̃.
Latorem vero presentium Ioannem subdiaconum no-
strū ad hoc deo fauente transmisimus: vt electum vestrū
sua iniunctia cū dei oīpotentis solatio f̄m morē p̄deces-
soris eius faciat episcopū cōsecrari. Nā sicut ab alijs no
stra exigimus:ita singulis sua iura seruamus.

[Cā.viij.q.ij. Dilectissimi.]

Gregorius Ioanni subdiacono. De electione et con-
secratione Constantij. Capitulum.lxix.

[Epl̃a.xxx. Parte.j. dist.lxiij.]

QVanto apostolica sedes deo auctore cunctis
prelata constat ecclesijs/tanto inter multipli-
ces curas/ et illa nos valde sollicitat/vbi ad
cōsecrandū antistitē nostrū expectatur arbitriū. Defun
cto igitur Laurentio ecclesie Mediolanēsis episcopo/
sua nobis relatiōe clerus innotuit:in electione se filij no
stri Constantij diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed
quoniā eadē nō fuit subscripta relatio: ne quid quod ad
cautelā pertinet omittamus:huius idcirco precepti au-
ctoritate suffultū genuā te proficisci necesse est. Et quia
multi illic Mediolanensiū coacti barbarica feritate cō-
sistunt:eorū te volūtates oportet cōuocatis eis in cōmu
ne perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis
vnitate disterminat : si quidem in predicto filio nostro
Constātio omniū volūtates atq̃ consensum perdurare
cognoscis:tunc eum a proprijs ep̄is(sicut antiquitatis
mos exigit)cū nostre auctoritatis assensu solatiante do
mino facias consecrari:quatenus huiusmodi seruata cō
suetudine/et apostolica sedes propriū vigorē retineat:ꝛ
a se concessa alijs sua iura non minuat.

Gregorius Romano patritio et exarcho Italie. De
obitu Laurentij/et consecratione Cōstantij. Capi.lxx.

[Epl.xxxj.]

OBitū Laurētij ecclesie Mediolanēsis episcopi
excellentiā vestram iam credimus cognouisse.
et quia quantū ex cleri relatione didicimus/in
Constātio filio nostro diacono eiusdē ecclesie omnium
cōsistit electio:necesse fuit pro seruanda cōsuetudine mi
litē ecclesie nostre dirigere:qui eū in quo omniū volūta-
tes atq̃ consensum concorditer cōuenire cognouerit: a

B suis episcopis (sicut vetus mos exigit) cũ nostro tamen assensu faciat cõsecrari. ¶ Proinde paterna dilectiõe persoluẽtes debitũ salutationis officiũ/quesum⁹ vt predicto Cõstantio seu fuerit consecrat⁹ eps/ncne: excellẽtia vestra vbi necess: fuerit: suũ dignet impendere (iustitia fauente) solatiũ: quatenus hec vos merces / et hic apud inimicos vestros exaltet: ꝛ in futura vos vita apud deũ ꝑuenienter cõmendet. Deus est enim ꝑpetius / olim mihi magna fuit familiaritate coniunct⁹. Et vos quos nostros cognoscitis / habere vt vestros / et peculiariter diligere debetis.

¶ Gregori⁹ Honorato archidiacono Salonitano. De absolutione ipsius. Capitulum.lxxj.

Epi.xxxij D Udũ quidẽ decessoris nostri / nostraq; precepto ad dilectionẽ tuã cucurrerat: in qua ꝛ de obiectis tibi calũniose capitulis fueras absolutus: et in tui gradus ordine sine aliqua te instituimus altercatione restitui. Sed q: rursus ante nõ multũ tẽporis spatiũ: ad Romanã ciuitatẽ veniẽs / de aliquibus illicactis incõgrue / et de sacrorũ es cõquestus alienatione vasorũ: atq; dum pro hac re / que tuis obiectionibus respõdere potuissent / sustineremus in hac ciuitate personas: Natalis eps tuus de hac luce migrauit: necessariũ iudicauimus easdẽ ꝓceptiones tam decessoris nostri: q̃ nostras quas dudum (vt dictũ est) pro tua absolutione trãsmisimus: ꝓsentibus deinceps apicibus confirmare.

B ¶ Quobrẽ a cũctis tibi obiectis capitulis te plen⁹ absoluẽtes / in tui te ordinis gradu sine aliqua volumus alteratione permanere: vt nihil tibi penitus mota a prefato viro questio qualibet occasione ꝑiudicet. ¶ De his aũt capitulis de quib⁹ cõquestus es: Antonino subdiacono et rectori illic patrimonij sancte (cui deo auctore presidemus) ecclesie / instanter iniũximus: vt siquidẽ in his ecclesiasticas inuenerit immixtas esse personas: cũ summa causas ipsas districtione atq; auctoritate diffiniat. Sin autẽ cũ talibus res agitur / in quos ecclesiastice vigor nõ possit iurisdictionis extẽdi: de singulis quibusq; capitulis ꝓbatiões iter publica gesta depositas: ad nos absq; vlla dilatione transmittat: vt instructi subtiliter sciamus q̃d de his debeamus (xp̃o auxiliãte) disponere.

¶ Gregorius Dinamio patricio Galliarũ ꝛc. Crucem transmittit in qua de craticula sancti Laurentij relique continebantur. Capitulum.lxxij.

epi.xxxiij. M Onstrat q̃ bene dispẽset propria / q̃ fideliter administrat aliena. Q̃d vr̃a nobis gl̃ia ostendit: que perenni muneri intẽta / beato Petro apl̃orũ principi suorũ redditũũ fructus intulit. Cui dũ sus fideliter impẽditis: hec apud eũ vestra munera fecistis. Sic quippe agere huius terre gloriosos de eterna gloria cogitãtes decet: vt in eo q̃d tẽporaliter preualẽt / mercedẽ sibi nõ tẽporalẽ parẽt. Proinde debitũ salutationis alloquiũ persoluẽtes: oipotentẽ dñm deꝓcamur /

C vt vitã vestrã et bonis ꝓsentibus repleat: et ad sublimia gaudia eternitatis extẽdat. Suscepimus nanq; p̃ Hilariũ filiũ vestrũ de ꝓfatis ecclesie nostre redditibus gallicanos solidos quadrigẽtos. Trãsmisimus autẽ beati Petri apl̃i bñdictionẽ crucẽ paruulam: cui de catenis eius beneficia sunt inserta. Que illius quidẽ ad tẽpus ligauerũt: sed vestra colla in perpetuũ a peccatis soluãt. Per quattuor vero in circuitu partes de beati Laurẽtij craticula in qua perustus est / beneficia continent: vt hoc vbi corpus illius pro veritate crematũ est / vestram mentem ad amorem domini accendat.

¶ Gregorius Petro subdiacono Campanie. De festo epo: a ciuibus suis contempto. Capitulũ.lxxiij.

epi.xxxiiij Q Ueritur Festus frater et coeps noster a suis se clericis ac ciuibus despici atq; contemni. Pro qua re experiẽtie tue precipimus / vt trãquilla eos adhortatione cõuenias: quatenus sedatis si que forte odiorum cause sunt / mutua eos / et deo placita charitate cõcilies: vt et ille quod filijs decet impendat: et illi quod patri oportet exhibeãt. Si que vero alie cause sunt / predicto episcopo te impendere ꝓcipimus (salua tamen iustitia et equitate) solatium.

¶ Mense Maio. Indictione vndecima.

¶ Gregorius Petro subdiacono Cãpanie. De eligendo in Neapolitana ciuitate episcopo. Capitulum.lxxiiij.

D S Epius a vobis Paulus frater ꝛ coeps noster expetijt / vt eũ ad ꝓpriã reuerti faceremus ecclesiã. Q̃d q: rõnabile esse perspexim⁹: eius petitionẽ necessario duximus adimplẽdã. Proinde experiẽtia tua clerũ ecclesie neapolitane ꝓueniat: quaten⁹ duos vel tres de suis eligere: et huc ad eligendũ ep̃m trãsmittere nõ omittãt. Sed ꝛ sua nobis relatione insinuẽt: q̃m ij quos transmiserint / oim in hac electione vice fungant: vt ecclesie illi deo auctore su⁹ antistes valeat ordinari. Nã amplius eam sine ꝓprio nõ patimur esse rectore. Qui si fortasse admonitionẽ tuã quolibet modo differre tẽtauerint: ecclesiasticũ in eos vigorẽ exerce. Nã prauitatis de se dabit indiciũ / quisquis in hoc non spõte cõsenserit. Predicto autẽ Paulo fratri ꝛ coep̃o nostro cẽtum solidos / ꝛ vnum puerulũ orphanũ quem ipse elegerit / pro labore suo de eadẽ ecclesia facies dari. Illos autem qui cunctorũ vice huc venerint ad eligendũ ep̃m / admone: vt vestiariũ omne ep̃i sui sciant deferendũ: ꝛ quantum preuiderint secum argentũ adducãt: q̃d in vsu suo habere possit: qui fuerit eps ordinatus. Hec vero oia viuaciter / districteq; implere festina: ꝛ sub omni huc celeritate electos (sicut diximus) de clero transmitte: vt q: diuersi hic nobiles ciuitatis Neapolitane ꝓsentes sunt: vna cum eis de episcopali ordinatione et tractare / ꝛ adiutore domino deliberare possimus.

Epi.xxxv

E ¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De Januario episcopo: et de Epiphanio presbytero. Capitulũ.lxxv.

epi.xxxvj. Q Uedam ad aures nostras grauia ꝑuenerũt: que q̃m canonicã emendationẽ expectant: idcirco experientie tue precipimus: quatenus vna cum Joanne notario / omni excusatione postposita / Januariũ fratrẽ ꝛ coep̃m nostrum summa huc exhibere instantia non omittas: vt eo coram posito: ea que ad nos perlata sunt: subtili valeant indagatione perquiri. Põpeiana vero atq; Theodosia religiose femine iuxta postulationẽ suam: si huc venire voluerint: vestra eis in oĩbus prebete solatia: vt desideria sua vobis queãt succurrẽtibus adimplere. precipue autẽ Isidorum eloquẽtissimũ (sicut petijt) studij vestri sit per oĩa vobiscũ adducere: vt cause eius qualitas quã contra ecclesiã Caralitanã habere dinoscitur: intertius trutinata legalẽ valeat finem accipere. Preterea quoniã aliqua nobis de persona Epiphanij presbyteri facinora nunciata sunt: necesse est vt diligẽtius cuncta perscruteris: et seu mulieres cũ quibus perisse dicitur: seu alios quos de causa eadẽ scire aliquid senseris: huc pariter festines adducere: quatinus ecclesiastice districtiõi liquide possint aperiri / que vera sunt. Hec vero omnia ita efficaciter vtriq; curabitis adimplere: vt nulla te de neglectu culpa respiciat: scientes ad vestrum omnino pertinere periculum / si hec nostra quoquo modo fuerit lentata preceptio.

F ¶ Gregorius Libertino prefecto Sicilie. De presumptione nase iudei: ꝛ de mãcipijs cõparatis. Capi.lxxvj.

epi.xxxvij A B ipso administrationis exordio: deus vos in cause sue voluit vindicta ꝓcedere: et hanc vobis mercedẽ propitius cũ laude seruauit. Fertur siquidẽ q: Nasas quidã sceleratissimus iudeorũ sub noie beati Helie altare puniẽda temeritate cõstruxerit: multosq; illic xp̃ianorũ ad adorãdũ sacrilega seductione deceperit. Sed ꝛ xp̃iana (vt dicit) mancipia cõparauit: et suis ea obsequijs ac vtilitatibus deputauit. Dum igit seuerissime in eũ pro tãtis facinoribus debuisset vlcisci / gloriosus Iustinus medicamẽto auaritie (vt nobis scriptũ est) delinitus / dei distulit iniuriã vindicare. ¶ Gloria autem vestra hec oia districta examinatione perquirat: ꝛ si huiusmodi manifestũ esse repererit / ita districtissime ac corporaliter in eũdem sceleratum festinet vindicare iudeũ: quatin⁹ hac ex causa et gratiã sibi dei nostri cõciliet: ꝛ his se posteris pro sua mercede imitandũ monstret exẽplis. ¶ Mancipia autẽ xp̃iana que: cũq; eum cõparasse patuerit: ad libertatẽ iuxta legũ precepta sine ambiguitate ꝓducite: ne (quod absit) xp̃iana religio iudeis subdita polluatur. Ita ergo oĩa districtissime sub omni festinatione corrigite / vt non solũ pro hac vobis disciplina gratias referamus: sed et testimonium de bonitate vestra / vbi necesse fuerit / prebeamus.

Dist.liiij. Mãcipia.

¶ Gregori⁹ vniuersis episcopis Corinthijs. De adriano episcopo. Capitulum.lxxvij.

G Epistola xxxviij.

Desiderij nostri est/ad cõcordiã redire discordes:et vnitos esse in gratia/eos quos diuisos ab alterutra dilectione volũtatis fecit esse diuersitas. Scripta igitur fraternitatis vestre relegẽtes/agnouimus ꝙ hi qui contra Adrianũ fratrem et coepm nostrũ aliqua dixerãt:modo cũ eodẽ epo in amicitiã cõuenissent:ꝛ magna nobis ad presens facta est de eoꝝ vnitate letitia. Sed qm̃ ea que dicta sunt/ indiscussa remanere non patimur:sedis nostre diaconũ ad ea inuestigãda dirigimus:quia nunciati nos facinoris qualitas vehemẽter impellit/vt ea que audiuim⁹/ dissimulare nullatenus debeamus. Presertim cum accusatores ꝛ accusatũ inter se fecisse gratiã indicastis: hoc nobis necesse est subtilius perscrutari:ne fortasse eoꝝ sit cõparata concordia:que si (qđ absit) nõ ex charitate:sed ex premio facta cõstiterit:maiori hoc emẽdatione plectendũ est. Nã nos qui canonice (reuelãte deo) mala/si quidẽ vera sũt/ resecare precedentia festinamus: cõmissam postmodum culpam sine vindicta nulla ratione dimittimus.

Mense Junio. Indictione vndecima.

Gregorius Petro subdiacono Cãpanie. De Numerio diacono et Catella puella. Capitulũ.lxxviij.

epi.xxxix.

Ante aliquot dies tibi scripsimus: vt Numerium diaconũ Nucerine ecclesie interrogare subtiliter debuisses:ꝛ si nihil esset qđ ei ad sacerdotij gradum potuisset obsistere: huc eũ cõsecrandũ deo auctore transmitteres. Et ideo si facta interrogatione quã diximus/ suprascriptũ ad nos diaconũ transmissurus es: clerũ et populũ ciuitatis ipsius admonere curabis: vt cũ eo quãtũcunq; potuerint/ venire non differant: quatinus eis presentibus (si deo placuerit) qui ordinandus fuerit/consecret. Preterea qr Felix defensor puellã noie Catellam habere dicit: que cum magnis lachrymis/ꝛ vehementi desiderio habitũ conuersationis appetit: sed eam prefatus dñs suus cõuerti minime permittit: proinde volumus vt experiẽtia tua prefatũ Felicẽ adeat/atq; puelle eiusdẽ animũ sollicite requirat:ꝛ si ita esse cognouerit: pretiũ eiusdẽ puelle suo dño pbeat: et huc eam in monasterio dandã cum personis grauib⁹ dño auxiliante trãsmittat. Ita vero hec age: vt non per lentam actionem tuam prefate puelle anima detrimentum aliquod in desiderio suo sustineat.

Gregorius Penthaleoni notario. De filia diaconi a Felice stuprata. Capitulum.lxxix.

Epi.xl.

Questus est nobis Euangelus Sypontine ecclesie diaconus: filiã suam a Felice fuisse (qđ dici nephas est) stupratã. Pro qua re huius precepti auctoritate suffultũ ad Sypontinã ciuitatẽ te proficisci necesse est:ꝛ adhibitis tibi sapientibus illic viris/cum omni subtilitate veritatẽ curabis addiscere:et si ita reperis: eam quam stuprauit/aut vxorem factis nuptialibus instrumentis accipiat: aut corporaliter castigatum in monasteriũ eũ priuatũ cõione vbi penitentiam peragat tradere festinabis: ita vt nulla exinde ei sit quoquo modo egrediendi licẽtia: nisi hoc nostra permiserit fortasse pceptio. Preterea qr supradict⁹ diaconus de hostibus se redemptũ: ac propterea debitũ habere cõmemorat: nõ si talem eius substantiã nõ esse cognoueris: que ad reddendum debitũ ipm possit sufficere: Felici et fratri et coepo nostro te imminere precipimus vt ei⁹ pretium de ecclesia dare non differat: quatenus supradict⁹ Euangelus sine tarditate aliqua a debiti possit necessitate cui est suppositus liberari.

Gregorius Felici episcopo Sypontino. De diuersis causis emendandis. Capitulum.lxxx.

Epi.xli.

Propositi nostri sollicitudo nos vehementer adstringit: vt ita rerũ ecclesiasticarũ (deo auxiliante) debeamus puidere cautelã: quatin⁹ in eis nulla possit ex neglectu prouenire iactura. Proinde fraternitas tua vna cũ Bonifacio: necnõ ꝛ Panthaleone latore presentiũ sedis nostre notarijs res ecclesiarũ/q apud Sypontinã noscũtur esse ecclesiã: curet subtiliter singulas quasq; describere: vt tã ministeria ecclesiarũ/qȝ etiã vsuale argẽtũ vel quicqd aliud est/idẽ breuis a vobis cõscriptus/veraciter rerũ facta inspectione cõtineat. Nec quandã ad hoc morã vel excusationẽ fraternitas tua tentet adducere: sed omni excusatiõe cessante/hec que a nobis iniũcta sunt: modis oib⁹ iplere festina: eundẽq; nobis breuẽ manu tua subscriptũ: per antedictũ Panthaleonẽ trãsmitte: quatenus qđ de hoc fieri salubriꝰ debeat: diuina possim⁹ gra suffragãte disponere

K

Gregorius Felici epo Sypontino. De peruersitate Felicis nepotis eius. Capitulũ.lxxxj.

Epi.xlij.

Expectabamus fraternitatẽ tuam sua aliquos ad deũ predicatione conuertere: et male agentes ad rectitudinẽ reuocare. Qua de re nimis cõtristamur: qr e diuerso in nepotis tui Felicis prauitate: tua euidenter (qui talem nutristi) culpa mõstrata est. Peruenit itaq; ad nos ꝙ suprascriptus Felix Euangeli diaconi tui filiam stupro deceperit. Quod si verũ est: qȝuis graui esset de lege pena plectendus: nos tñ aliquatenus legis duritiã molliẽtes huiuscemodi: disponẽdo precipimus: vt aut quã stuprauit vxorẽ habeat: aut certe si renuendũ putauerit: districtius ac corporaliter castigatus/excõicatusq; in monasteriũ vbi penitentiã pagat/retrudatur: de quo ei nulla sit egrediẽdi sine nostra preceptione licentia. Ita ergo fraternitas tua vt hec cõpleãtur studeat: quatenus nihil de his aliquo modo possit omitti. Nam si quid (quod nõ credimus) lentatũ fuerit/ et illi graue postea periculum imminebit: et te non leuis incipiet culpa respicere.

Gregorius Bonifacio epo Regitano. De iniustitia Stephanie facta. Capitulum.lxxxij.

L

Epi.xliij. Causa.xij q.ij.Sicut.

Sicut ecclesia proprias res amittere nõ debet: ita eã rapacitatis ardore inuadere alienas nõ oportet. Stephania siquidẽ latrix presentiũ: quasdã res suas tpibus decessoris tui Lucij quõdã epi ab actorib⁹ eius vi qritur occupatas. Et qr sibi eas petijt iustitia fauente debere restitui: ppterea fraternitas tua cũ dei timore hec q asserit / subtiliter curet addiscere. Et si ita/quẽadmodũ suprascripta femina ait/esse repererit: qȝ male ablata sunt/faciat sine aliq dãno vel dilatione restitui. Nã valde durũ est res alienas cõtra rationẽ ecclesiã detinere. Ita ḡ querimoniã pfate mulieris salubriter finire festina: vt nec nos exĩde denuo molestiã patiamur: nec te auaꝝ vł desidiosũ hec causa demõstret.

Gregorius Andree epo Tarentino. De cõcubina ei⁹ et muliere de matriculis verberata. Capitulũ.lxxxiij.

Epi.xliiij Dis.xxxiij Habuisse.

Tribunal iudicis eterni secur⁹ aspiciet: quisquis reatus sui cõscius/digna eũ modo penitentia placare contẽdit. Habuisse te siquidẽ concubinã: manifesta veritate cõperimus. De qua etiã cõtraria est quibusdã nata suspitio. Sed quia in rebus ambiguis absolutũ nõ debet esse iudiciũ: hoc conscientie tue elegim⁹ cõmittendũ. Qua de re si in sacro ordine cõstitutũ eius te permixtione esse recolis maculatũ: sacerdotij honore deposito/ad administrandũ nullo mõ presumas accedere: sciturus in aie tue periculũ ministrare: et deo nostro sine dubio te reddere rationẽ: si huius sceleris cõscius: in eo quo es ordine celans veritatẽ permanere volueris. Unde iterũ adhortamur vt si te detẽptũ antiqui hostis calliditate cognoscis / cõpetẽti eum dũ licet penitentia superare festines: ne cũ eo particeps (qđ non optamus) in die iudicij deputeris. Si vero huius reatus tibi cõscius non es: in eo te necesse est quo es ordine permanere. Preterea qm̃ mulierẽ de matriculis contra ordinẽ sacerdotij cedi crudeliter fustibus deputasti: quã licet post octo menses exinde minime arbitramur fuisse defunctã: tñ quia ordinis tui habere noluisti respectũ: propterea duobus te mensibus ab administratione missarũ statuimus abstinere. In qbus ab officio tuo suspensum: flere te cõuenit quod fecisti. Nam valde dignũ est vt postq̃ȝ te ad vite istius tranquillã rectitudinem laudabiliũ sacerdotũ exempla non prouocant: saltem correptionis medicina compellat.

M

Gregorius Joanni epo Callipolitano. De andrea epo: et matricula verberata. Capitulum.lxxxiiij.

Eplã.xlv.

Ex gestis q ad nos fraternitas tua direxit / inuentũ est Andream fratrem ꝛ coepm nostrum habuisse sine dubio concubinã. Sed qr incertũ est si eã in sacro ordine cõstitutus cõtigerit: necesse est vt eũ sollicita adhortatiõe cõmoneas: vt si positus i sacro ordine/cũ ea se nouit mixtũ: ab eo in quo est officio quiescat: ꝛ nullaten⁹ administrare psumat. Qui si forte cõsci⁹ sibi hui⁹ rei: pctñ suũ supprimens/administrare presumpserit: sic se periculũ diuino iudicio imminere cogno:

A fcat. ¶ Matriculã vero quam fecit fustibus castigari: quis exinde post octo mẽses obijsse nõ credimus: quia tñ eã contra propositi sui ordinẽ hmõi fecit affligi: duobus hunc mẽsibus a missarũ solemnitate suspẽde: vt vel hec cũ verecundia qualẽ se de cetero possit exhibere/instituat. Preterea oblata nobis petitione/que tenetur in subditis: clerici predicti epi multa se mala ab eo sustinere cõmemorant. Ob quã rem fraternitas tua subtiliter cuncta curet addiscere: et ita eã rationabili modo emẽdare atq; disponere: vt nulla eis pro hac re huc remeandi de cetero necessitas imponatur.

¶ Gregorius clero ecclesie Salonitane. De honorato ad episcopatũ eligendo. Capitulum.lxxxv.

Epi.xlvj. 2 Dilectionis vestre scripta relegẽtes: electionẽ vos in Honoratũ archidiaconẽ vestrũ fecisse vidimus. et oĩno nobis gratũ fuisse cognoscite: ꝗ olim expertũ virũ/ꝛ grauẽ moribus/ad epatus ordinẽ elegistis. Cuius etiã et nos personã/ꝗ dudũ est nobis bene cognita/cõprobamus: cũq; vobis iuxta desideriũ vestrũ et nos ordinari volumus sacerdotẽ. Pro qua re hortamur vos in eius electione sine aliqua ambiguitate ꝑsistere. Nec quedã vos res ab eius debet persona deflectere: ꝗ sicut ista laudabilis nunc probatur electio: ita si (qđ absit) dilectionẽ vestrã ab eo quisq; deuiare seduxerit/et anime vestre grauamẽ/et opinioni maculã infidelitatis iponet. Eos vero ꝙ ab electionis vestre

B vnitate incõsiderate discordant: vt vobiscũ sentire possint/ab Antonio subdiacono nr̃o fecim⁹ admoneri. Cui etiã de persona Malchi fratris et coepi nostri qđ oporteat fieri/iampridẽ iniũximus. Sed qm̃ ꝛ ipsi scripsim⁹: credim⁹ eũ ab inquietudine vr̃a sine mora qescere. Qui si fortasse obedire quocũq; modo neglexerit: cõtumacia ei⁹ canonice vltionis districtiõe modis oĩb⁹ mulctabit.

¶ Gregorius Columbo epo Numidie. De sacris ordinibus: et de consilio faciendo. Capitulũ.lxxxvj.

Epi.xlvij Atq; fraternitatis tue scripta susciperẽ: bonũ te dei famulũ esse/nunciante veridica opinione cognoui. Et postq̃ suscepi certũ fuisse hoc quod fama dudũ asperserat: plenius intellexi: meritisq; tuis valde cõgaudeo: ꝗ testes vite laudabilis mores tuos et actus ostẽdis. Hec ergo qm̃ superna tibi sentio maiestate collata/gratulor: et deum creatorẽ nostrũ vtriq; benedico: ꝗ seruis humilibus/mie sue dona nõ denegat. Qua de re verum fateor: ꝗ sic me fraternitas tua ad amorẽ suũ flãma charitatis accendit: sicq; tibi vnit⁹ est meus spũs: vt et videre te cupiam/ꝛ tñ absente corde semper attendã. Hec igitur ita esse ex te bene cõsideras. Nam profecto plus in charitate animorũ vnitas: q̃ corporalis potest venerari ꝓsentia. ¶ Preterea tota te mẽte/toto corde/totaq; aĩa apostolice sedi inherere ac esse deuotũ ꝛ nũc scio/et priusq; epistola tua hoc testimoniũ perhiberet/manifeste cognoui. Premisso ergo ex charí

C tate salutationis alloquio/adhortor vt eorũ que beato Petro apl̃orũ principi promisisti/memor esse non desinas.

Cã.j.q.j. Pueri. ¶ Itaq; erga primatẽ synodi tue esto sollicit⁹/vt pueri ad sacros ordines nullatenus admittãtur: ne tanto periculosius cadãt/q̃to citius cõscendere ad altiora festinãt. Nulla sit in ordinatione venalitas. potẽtia vel supplicatio personarũ nihil aduersus hec que prohibemus/obtineat. Nã proculdubio deus offẽditur/si ad sacros ordines quisq; non ex merito/sed ex fauore (quod absit) aut ex venalitate prouehit. Hec aũt si fieri cognoscis/nõ taceas: sed instãter obsiste: qm̃ si hec aut inuestigare fortasse neglexeris: aut intellecta celaueris: non solũ illos qui hec agunt/pcti vinculũ alligabit: sed ꝛ te huius rei non leuis ante deũ culpa respiciet. Oportet ergo canonica vltiõe si qđ tale cõmittitur/coerceri: ne tñ facinus (cũ aliorũ pctõ parcitur) vires ex dissimulatione percipiat. Presentiũ igitur portitorẽ Victorinũ fraternitatis tue diaconẽ/quẽ tuum reor imitatorẽ existere: ꝛ cũ charitate suscepi: et ad remeandum citius relaxaui: per quẽ etiam claues beati Petri in quibus de catenis ipsius inclusum est/tibimet pro benedictione transmisi. Propterea de vnitate ac pace concilij (quod deo auctore cõgregare disponitis) charitas tua animos nostros subtiliter omnia indicando letificet.

¶ Gregorius Adeodato epo primati puincie numidie. Ut nullus ad sacros ordines ꝓcio ascẽdat. Ca.lxxxvij.

D Qualiter erga nos fraternitatẽ vestram charitas dilectionis adstrinxerit: scriptorũ vestrorũ series euidẽter innotuit. Magnũq; fomitẽ nobis cõtulere letitie/ꝙ ea ꝛ benigna pietate cõpositã/ꝛ deo placita dilectione feruere cognouim⁹. Ut igit̃ breuiter dixim⁹/ita mentẽ vestrã epistola quã direxistis exposuit: vt auctor eius abesse minime crederetur. Nec enim absentes iudicãdi sunt/quorũ anim⁹ ab alterutra charitate nõ discrepat. Quis autẽ nec virtus: nec etas vos (sicut scribitis) ad nos venire ꝑmittat: vt de fraternitatis vestre corporali possim⁹ gratulari ꝓsentia: tñ ꝗ animus noster vobis/vesterq; nobis vnitus est/vicissim nobis per oĩa presentes sumus/dum nos vnita ꝑ amorẽ mente cõspicimus. Salutantes preterea fraternitatem vestram/cõgruo charitatis affectu hortamur: vt officiũ primatus (quod deo habetis auctore) tota intẽtione sic studeatis sagaciter exhibere: quatenus ad hunc vos ordinem peruenisse/ꝛ aie vestre proficiat: et alijs in futuro exemplũ bone imitatiõis existat.

epi.xlviij. Cã.j.q.j. Estote. ¶ Estote ergo precipue in ordinatione solliciti: et ad sacros ordines aspirare/nisi prouectiores etate/ꝛ mundos opere/nullatenus admittatis: ne forte semper esse desinant: quod imature esse festinãt. Eorũ eni qui in sacro sunt ordine collocandi/prius vitã moresq; discutite: ꝛ vt dignos huic officio adhibere possitis: non vobis potentia/aut supplicatio quarũlibet surrepat personarũ. Ante oĩa autem cautos vos esse oportet/vt nulla ꝓueniat in ordinatione venali

E tas: ne (qđ absit) ꝛ ordinatis ꝛ ordinãtib⁹ periculũ maius imineat. Si qñ igitur de his tractari necesse est: graues expertosq; viros consilijs vestris adhibete participes: ꝛ cũ eis cõmuni de hoc deliberatione pensate. Pre oĩbus autẽ Columbũ fratrẽ et coepm nostrũ in cunctis adhibere vos cõuenit. Credimus eni ꝗ si illa que agenda sunt/cũ eius cõsilio feceritis: nullus in vobis qđ quibusq; modis redarguere possit/inueniet: nobisq; ita gratũ esse/tanq̃ si cũ nostro cõsilio agantur/cognoscite: qm̃ vita moresq; illius ita in oĩb⁹ sunt nobis approbati: vt cunctis liquido cõstet/ꝗ quod cum ei⁹ consensu agitur: nullius culpe macula fuscetur. Presentiũ vero lator victorinus suprascripti coepi nostri diaconus vestrorũ preco ita extitit meritorũ: vt aios nostros de vestra vehemẽter actiõe reficeret. Et oramus oĩpotentẽ dñm: vt bona que de vobis oretenus retulit: placita sibi pleni⁹ faciat operatiõe clarescere. Cõciliũ itaq; qđ cõgregare disponitis: dũ deo fuerit solatiãte peractũ: de ei⁹ nos vnitate atq; cõcordia letificate/ac reddite per oĩa certiores.

¶ Gregorius Theodoro episcopo Lilibitano. De paulo in penitentiã dato. Capitulum.lxxxviij.

Epi.xlix. Fraternitatis tue grata nobis oĩno sollicitudo est: ꝗ ea que de sacerdotũ vita cognoscit: et ꝑscrutari curat: ꝛ inuestigata renũciat. Ut ergo in hac sollicitudine quã in te laudam⁹/possis sine diminutione persistere: studiosus esto ac vigilãs: et si qđ illic a quibuslibet (quod absit) excessus ꝑpetrari cogno

F ueris: siquidẽ tales sunt qui emẽdari ibidem possint: rationabiliter emẽdẽtur: alioquin fratri nostro Maximiano epo scripti a renũciare festina: vt quid fiendũ sit/a vobis informatus agnoscat. Nulla igitur res ab inuestigatione prauorũ actuũ vel insinuatione te reuocet. nã q̃to vigilantiã tuam modo laudam⁹: tanto culpabilior inuenieris/si hmõi actus qualibet dissimulatione celaueris. Paulũ ꝓterea quõdã epm in monasterio ĩ quo est/in penitẽtia volumus ꝑmanere. Res aũt que apud eũ inuẽte sunt/in cimiliarchio ecclesie tue seruari modis oĩb⁹ studebis. De quibus etiã ſm rerũ inuentariũ paginam scriptum te facere volumus: ꝛ in scriniũ ecclesie tue trãsmittere. Sed clericis eius (si tñ illic aliqui presentes sint) apari aliud facere desusceptũ te ꝯuenit: in q̃ tua fraternitas fateat̃: ꝗ desusceptũ de eisdẽ reb⁹ in scrinio nr̃o emiserat: q̃ten⁹ dũ necesse fuerit/cõpetẽti ꝑsone res oẽs possint sine detrimẽto restitui. De bonifacio ṗo quedã grauis ad nos accusatio ꝑuenit. cui⁹ scelera volum⁹: vtrũ vera sint: fraternitas tua cũ loci ꝓuisore ꝓtoris examinet.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano ꝛc. De gestis sanctorum per Italiam. Capitulum.lxxxix.

Epl̃a.l. Fratres mei q̃ mecũ familiariter viuunt/omnimodo me cõpellũt aliqua de miraculis patrũ que in Italia facta audiuim⁹/sub breui:

G tate scribere. Ad quam rem solatio vestre charitatis vehemẽter indigeo: vt ea que vobis in memoriã redeunt/ queq; cognouisse vos contigit/ mihi breuiter indicetis. De dño enim Monoso abbate qui iuxta dñm Anastasiũ de pentumis fuit: aliqua retulisse te memini/ q̃ obliuioni mãdaui. Et hoc igitur/ et si qua sunt talia/ tuis peto epistolis imprimi: et mihi sub celeritate transmitti: si tamẽ ad me ipse non properas.

¶ Gregorius Priseo patritio orientis. De humilitate tenenda in prosperis & aduersis. Capitulum .xc.

Epi. lj.

Si vite istius cursum veraciter attẽdamus/ nihil in eo firmũ: nihil inuenim⁹ stabile: sed quẽadmodũ viator modo per plana/ modo p aspera graditur: sic nobis vtiq; in hac vita manẽtibus nunc prosperitas: nũc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt tẽporibus/ e mutua se vice cõfundunt. Dũ igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit: nec eleuari prosperis: nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illũ nos cõuenit anhelare/ vbi quicquid est/ firmũ permanet: vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro dei oĩpotentis moderamine idcirco agit̃/ vt vel prosperitatẽ aduersitas: vel aduersitatẽ prosperitas subsequatur: quatenus & humilitati discamus quicquid deliquimus flere: et iterum exaltati/ aduersitatis memoriam/ quasi humilitatis anchorã in mente teneam⁹. Non hoc ergo creatoris nostri ira est deputanda/ sed gratia: per quã discimus vt eius

H dona tanto seruemus verius/ quãto humilius tenemus. Quia igitur perfectam vos dñorum gratiã auctore omnipotente deo reparasse cognouimus: magna pro vobis exultatione gaudemus: optãtes vt vitã vestram rerum omniũ gubernator et bonis semp presentibus fulciat: et ad gaudia perpetua extendat. Hoc vobis ideo loquor/ quia multũ vos diligo: atq; me a vobis diligi scio. Sed hoc qđ me diligitis/ in latorem presentiũ Sabinianum diaconum demonstrate: vt vbi vsus exegerit: vestra patrocinia consequatur. Uir autem gloriosus Castus preco laudum vestrarũ/ in romanis partibus existit. quem vestre excellentie paterna dilectione commendo.

¶ Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano. De Joanne presbytero: et de monachis Isaurie cesis.

Capitulum .xcj.

Epi. lij.

Quãuis cause consideratio me mouet ad scribẽdum: tamen & charitas impellit: quia et semel et bis sanctissimo fratri meo domino Joãni scripsi: sed non eius epistolas recepi. Alter enim mihi secularis quidã sub eius noĩe loquebatur. que si epistole eius fuerint: ego vigilãs non fui/ qui lõge de eo aliter credidi q̃ inueni. De causa enĩ reuerẽtissimi viri Joannis presbyteri scripserã/ atq; de questionibus monachorũ

I Isaurie: quorũ vnus & in sacerdotio positus/ in ecclesia vestra fustibus cesus est: & rescripsit mihi (sicut ex nomine epistole agnosco) sanctissima fraternitas tua: quia nescierit de qua causa scriberem. Ad quod scriptum vehementer obstupui: mecũ tacitus voluens: si verũ dicit: quid esse deterius potest: q̃ vt agantur talia contra seruos dei: & ipse nesciat qui presto est? Que enĩ potest esse pastoris excusatio: si lup⁹ oues comedit: & pastor nescit? Si autem sciuit sanctitas vestra et de qua causa scripserim: et quid vel contra Joannẽ presbyterum/ vel contra Anastasiũ Isaurie monachũ atq; presbyterũ gestum sit: et mihi scripsit contra hoc/ ego nescio: quid respondeã?

Sapi. j.

q̃n per scripturã suam veritas dicit. Os quod mẽtitur/ occidit animã. Requiro frater sanctissime/ illa tãta abstinentia ad hoc puenit: vt fratri suo ea que nouit gesta/ negando velit abscõdere? Nunquid non melius fuerat illud os carnes ad vescendũ ingredi: q̃ de eo falsum sermonẽ ad illudendũ proximũ exire? precipue cũ veritas

Mat. xv.

dicat: Nõ quod intrat in os/ coinquinat hoiem: sed que exeunt de corde/ illa sunt que coinquinãt hominẽ. Sed absit hoc: vt ego de sanctissimo corde vestro tale aliquid credã. Ille epistole vestro nomine prenotate sunt: sed vestras eas fuisse non arbitror. Ego beatissimo viro domino Joanni scripseram: sed credo q̃ mihi familiaris vester ille iuuẽculus rescripsit: qui adhuc de deo nihil didicit: qui viscera charitatis nescit: qui in celestibus rebus ab omnib⁹ accusatur: qui insidiari quotidie diuersorũ mortibus per occulta testamenta/ nec dñm metuit: nec hoĩes erubescit. Mihi crede frater sanctissime: si zelum charitatis perfecte habes/ ipsum prius corrige: vt

K ex his qui vobis vicini sunt/ etiã ij qui vicini non sunt/ exemplo melius emendẽtur. Illius linguã noli recipere. ille ad conciliũ vestre sanctitatis debet dirigi: nõ autem sanctitas vestra ad verba illius inflecti. Si enĩ illũ audit: scio quia pacẽ cũ suis fratribus habere non poterit. Ego enĩ attestante mihi conscientia fateor: quia cũ nullo hoĩe habere scandalũ volo: et quanta valeo virtute declino. Et q̃uis cum oĩbus hominibus pacẽ habere summopere cupiã/ vobiscũ precipue: quos vehemẽter amo: si tamen ipsi quos noui/ vos estis. Nam si canones non custoditis/ et maiorũ vultis statuta cõuellere: nõ cognosco q̃ estis. Age ẽ frater sctissime atq; charissime: vt nos inter recognoscam⁹: ne si antiqu⁹ hostis duos p scandalum mouerit: per nequissimã victoriã multos necet. Ego enĩ vt aperte indicẽ quia per elationẽ nil querorũ ille iuuẽculus de quo prelocut⁹ sum/ apud fraternitatẽ tuã culmen praue actionis minime teneret: ipsa etiã que mihi de canonibus suppetũt: interim tacere potuissem: et ab ipso initio venientes ad me personas ad eam fiducialiter transmisissem: sciens q̃ eas sanctitas tua cũ charitate susciperet: sed iam nũc dico/ aut easdem personas in suis ordinibus suscipe/ eisq; quietem prebe: aut si hoc fortasse nolueris/ omni mihi altercatione postposita/ de eorum causa statuta maiorũ et canonũ terminos custodi. Si vero neutrũ feceris/ nos quidẽ rixam inferre no-

L lumus: sed tñ venientẽ a vobis nõ deuitamus. ¶ Quid autẽ de epis qui verberib⁹ timeri volũt/ canones dicãt: bene vestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus/ non percussores. Et egregius predicator dicit: Argue/ obsecra/ increpa cũ omni patiẽtia et doctrina. Noua vero atq; inaudita est ista predicatio: que verberib⁹ exigit fidẽ. Sed de his multa i epistolis loqui nõ debeo quia dilectissimũ filiũ meũ Sabinianũ diaconẽ pro responsis ecclesiasticis faciẽdis: ad dñoꝝ vestigia trãsmisi: qui vobiscũ cuncta subtilius loquetur. Si nobiscũ litigare nõ vultis: paratũ eũ ad oĩa que iusta sunt inuenietis. Quẽ vestre beatitudini cõmendo: vt saltẽ ipse dñm illũ Joannẽ inueniat/ quẽ ego in vrbe regia sciui olim.

Parte. j. dist. xlv. Quid aũt ij. tim. iiij.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De Agathone episcopo. Capitulum .xcij.

Epi. liij.

Quãq; in Agathonẽ quõdam episcopũ/ iuxta qualitatẽ excessuum districtione est canonica vindicatũ: necesse est hũanitatis intuitu/ quẽadmodũ sustentari possit/ disponere. Propterea fraternitas tua ad Liparitanã ecclesiam/ in qua supradictus Agatho sacerdotis gessit officiũ/ festinet dirigere/ eiq; ad presens exinde quinquaginta solidos qui i eius possint proficere victũ/ trãsmittat. Nam nimis est impium/ si alimẽtorũ necessitati post vindictam subiaceat.

¶ Gregorius Joanni episcopo Rauennati. De illicita vsurpatione pallij. Capitulum .xciij.

M

Epi. liiij.

Non multũ temporis interuallũ est q̃ quedam nobis de tua fraternitate fuerãt nunciata: de quibus vobis veniẽte illuc Castorio notario sctẽ (cui deo auctore presidem⁹) ecclesie/ subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat nãq; ad nos quedã in ecclesia vestra contra cõsuetudinis atq; humilitatis tramitẽ geri: que sola (vt bene nostis) est officij sacerdotalis erectio. Que si sapientia vestra mansuete/ vel cum episcopali suscepisset studio/ non de illis ascendi debuerat: sed oportuerat te hec eadem cũ gratiarũ actiõe corrigere ¶ Contra morẽ quippe ecclesiasticũ est si nõ patientissime toleratur (quod nobis absit) etiã inuusta correctio. Mota autem nimis est vestra fraternitas/ atq; cũ tumore cordis/ quasi satisfaciẽs/ scripsit nobis pallio te nõ nisi post dimissos de secretario filios ecclẽe/ & missarum tẽpore/ atq; i letanijs vti. solẽnibus verbis aliq̃d te vsurpasse contra generalis ecclesie cõsuetudinẽ apertissima veritate ꝓfessus. Quomodo enim fieri potest/ vt illud cineris atq; cilicij tempore per plateas inter populorum strepit⁹ agas licite/ quod te agere in ꝯuentu pauperũ nobiliũ/ & in secretario ecclesie vetuit illicitũ excusasti? Illud tamẽ frater charissime tibi nõ putamus ignotum: quod pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditũ/ extra missarũ tempus vsum sibi pallij vendicasse. Et q̃ bene hanc consuetudinem

Parte. j. di. c. cõtra

A generalis ecclesie noueritis: vestris nobis manifestissime significastis epistolis: quibus preceptũ beate memorie decessoris nostri Joannis pape nobis in subditis transmisistis annexũ: continens/ oẽs consuetudines ex priuilegio predecessorũ nostrorũ concessas/ vobis / ecclesieq̃ vestre debere seruari. Confitemini igitur aliã esse generalis ecclesie cõsuetudinẽ/ postq̃ ea que vos geritis: vobis ex priuilegio vẽdicatis. Nulla ergo vobis in hac re (vt arbitramur) poterit remanere dubietas. Aut enim mos omniũ metropolitanorũ etiã a tua est fraternitate seruandus: aut si tue ecclesie aliquid specialiter dicis esse concessum/ preceptum ve a prioribus romane vrbis põtificibus: q̃ hec Rauẽnati ecclesie sunt concessa/ a vobis oportet ostendi. Q3 si hoc non ostẽditur: restat/ postq̃ talia agere neq3 cõsuetudine generali: neq3 priuilegio vendicas: vt vsurpasse te comprobes quod fecisti. Et quid dicturi sumus futuro iudici frater charissime: si illud quod graue iugũ atq3 vinculũ ceruicis nostre non dico pro ecclesia/ sed pro quadam seculari nobis dignitate defendimus/ grauari nos iudicantes / si tanto pondere vel paruo tẽporis spatio careamus? Decorari pallio volumus: forsan moribus indecori: dum nihil in episcopali ceruice splendidius fulget q̃ humilitas: Oportet igitur fraternitatẽ tuam si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere: aut generalitatis vsum ex non scripto sequi: aut ex scriptis priuilegijs se tueri. Uel si postremo nihil horũ est/ alijs

B metropolitanis huius te prebere volumus presumptionis exemplũ. Sed ne forte putes: nos hec vobis scribentes: que pro fraterna sunt charitate neglexisse: scitote in nostro scrinio de priuilegio ecclesie tue subtiliter perquisitum. Et quidẽ quedam inuenta sunt que oĩno possint fraternitatis tue intentionibus obuiare: nihil autem in quo de huiuscemodi capitulis pars vestre possit ecclesie roborari. Nam et de ipsa cõsuetudine tue quã opponis ecclesie/ que vobis olim / vt a partibus vestris probaretur/ scripsimus: iam nos satis sollicitudinem gessisse cognoscite: inquirentes filios nostros Petrũ diaconem/ atq3 Gaudiosum primicerium: necnõ et Michaeliũ defensorẽ sedis nostre vel alios: qui pro diuersis responsis rauennã a nostris decessoribus sunt transmissi: et hec te in p̃sentia sua egisse districtissime negauerũt. Apparet igitur secreto non potuisse geri/ nisi quod vsurpabatur illicite. Unde quod latẽter subintroductũ est / nulla debet stabilitate persistere. Que ergo superflue a te vel a tuis decessoribus sunt presumpta: cũ charitatis intuitu: atq3 cũ fraterna stude benignitate corrigere. Nullatenus nõ dico per te: sed per aliorũ vel decessorũ tuorũ normã ab humilitatis tentes regula deuiare. Ut enim ea que superi᷒ dixi/ breuiter colligam: admoneo quaten᷒ nisi decessorũ meorũ munificẽtia tibi hec p priuilegiũ attributa docueris: vt in plateis palliũ vlterius ferre nõ presu-

C mas: ne nõ habere et ad missas incipias/ quod audacter et in plateis vsurpas. De secretario autẽ quod fraternitas tua resedisse cũ pallio/ ꝛ filios ecclesie suscepisse/ ꝛ fecit et excusauit: nunc interim nihil querimur: quia synodorum sententiã sequentes/ minores culpas que negantur/ vlcisci recusamus. Hoc tamen quia semel ꝛ iterum sit factũ cognouimus: sed fieri vlterius prohibem᷒. Fraternitas autẽ tua sit oĩno sollicita: ne hoc quod presumptioni inchoanti adhuc ceditur/ in proficiente deterius vindicetur. Conquesti preterea estis q̃ quidã de sacerdotali ordine Rauẽnatis ciuitatis peccatis imminẽtibus grauibus sint criminibus inuoluti. Quorũ causam vel illic te discutere volumus: vel huc eos (si tamen probationũ difficultas pro locorũ longinquitate nõ impedit) ad hec ipsa discernẽda trãsmittere. Q3 si vel ad tuũ iudiciũ: vel ad nos/ maiorũ fulti patrocinio (quod non credimus) venire despexerint: et in obiectis sibi capitulis cõtumaciter respõdere nequiuerint: volumus vt eis post secundã et tertiã admonitionẽ tuam ministeriũ sacri interdicas officij: atq3 nobis de contumacia eorũ scriptis tuis renũcies: vt deliberemus quẽadmodũ actus eorũ debeas subtiliter perscrutari: atq3 ꝯm diffinitiones canonicas emẽdare. Cognoscat igitur fraternitas tua de cã hac nos plenissime absolutos: ex eorũ vobis causas ipsas cõmisimus perquirendas: atq3 oĩa peccata eorum si inulta venerint: et omne pondus discussionis hu-

ius in tue anime redundare periculũ: sciens nullam dilectionẽ vestrã excusationẽ apud futurũ iudicem habituram/ si non excessus cleri tui cũ summa canonici rigoris seueritate correxeris: et hos quibus hec fuerint approbata/ sacros vlterius ordines temerare pmiseris. Il- (D)

(Parte.j. dist.xciij. Illud aũt) lud autẽ quod pro vtendis a clero vestro mappulis scripsistis: a nostris est clericis fortiter obuiatũ: dicentibus nulli hoc vnq̃ alij cuilibet ecclesie concessum fuisse: nec Rauẽnates clericos illic: vel ĩ romana ciuitate tale aliquid cũ sua conscientia presumpsisse. Nec si tentarũ esset ex furtiua vsurpatione sibi p̃iudiciũ generari. Sed etiã si in qualibet ecclesia hoc presumptũ fuerit: asserũt emẽdandũ quod non concessione Romani pontificis: sed sola surreptione presumitur. Sed nos seruãtes honorem fraternitatis tue: licet contra volũtatem antedicti cleri nostri: tamen primis diaconib᷒ vestris/ quos nobis q̃dã testificati sunt etiã ante eis vsos fuisse: in obsequio duntaxat tuo mappulis vti permittimus: alio autẽ tempore vel alias personas hoc agere vehemẽtissime p̃hibem᷒.

Gregorius Cypriano diacono. De cosma multis debitis obligato. Capitulum.xciiij.

(Epl'a.lv.) Cosmas ex varijs periculorũ necessitatib᷒ multis se dicit debitis obligatũ: ita vt pro eis a creditoribus suis/ suos dicat filios detineri. Que res si ita est: nos omnino cõmouet. Q3obrẽ hortamur dilectionẽ tuã: vt quia de rebus pauperũ dandis agitur: causam eius cũ summa subtilitate perquiras: et si inueneris eũ predictis debitis veraciter inuolutũ/ vt non sit

E substantia vnde possit hec ipsa persoluere: predictos creditores eius adeas: ꝛ propter recolligendos filios eius/ quanta cognoueris quãtitate cõponas. Et quia (sicut dictum est) non habet vnde restituat: de rebus pauperũ ex presenti nostra auctoritate persolue: sciens quicquid illic te prouidente datum fuerit: patrimonij nostri pensionibus esse reputandum.

Gregorius Secundino episcopo. De auferendo baptisterio in monasterio monachorũ. Capitulũ.xcv

(Epl.lvj.) Pridẽ precepimus vt de monasterio sancti andree/ quod est super mascalas/ baptisteriũ propter monachorũ insolẽtias debuisset auferri: atq3 in eodẽ loco quo fontes sunt/ altare fundari. Cui᷒ rei perfectio hactenus est protracta. Admonem᷒ igitur fraternitatẽ tuam/ vt nullã iam morã post susceptas presentes litteras nostras inferere debeas: sed repleto loco ipsorũ fontiũ / altare ad sacra celebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur: quatenus et predictis monachis opus dei securius liceat celebrare: et non de negligentia vestra / contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

Gregorius Italice patricie. De rebus pauperũ cum mansuetudine disponendis. Capitulũ.xcvj.

(Epl.lvij.) Suscepimus plenas dulcedine litteras vestras atq3 incolumitatis excellentie vestre nos letificauit auditus. Circa quas tanta est nostre mẽtis sinceritas: vt nihil in earum tranquillitate simulationis reconditũ: patern᷒ nos suspicari permittat affect᷒.

F Sed oĩpotens deus faciat: vt sicut de vobis nos bona sentimus: ita mens vestra nobis bona respõdeat: et dulcedinẽ quam verbis impenditis/ exhibeatis operibus. Nihil enim potest gloriosissima sanitas et pulchritudo in superficie corporis: si vulnus anime latet intrinsecus. Atq3 illa magis cauẽda est discordia: cui satellitiũ pax prebet exterior. Illud vero quod epistolis predictis reuocare in memoriã nostram excellentia vestra studiose contendit: scriptũ vobis sciat nihil cum scandalo: nihil cũ forali strepitu vobiscũ nos velle de causis pauperum desinire. Hoc nos et scripsisse meminimus: ꝛ scimus nosmetipsos iuuãte dño a causarũ litigijs ecclesiastica moderatione cõpescere: atq3 ꝯm apostolicũ illũ sensum/ rapinã honorũ nostrorũ cum gaudia sustinere. Sed illud scire vos volumus/ taciturnitatẽ atq3 patientiã nostrã futuris post me pontificibus in rebus pauperũ preiudiciũ non facturã. Unde ꝛ nos explẽtes supra memoratã promissionẽ vestrã: iam de causis ipsis p̃uidimus reticendũ: nec in his in q̃bus minus agi benigne cognouimus: desideram᷒ nos p nosmetipsos immiscere negocijs. Sed ne forte ex his conijciatis/ gl'iosa filia/ ea que ad concordiã pertinẽt: adhuc nos oĩno renuere: filio no-

G

stro Cypriano diacono venienti ad Sicilie partes/indi ximus:vt si quid de his salubriter/et sine peccato anime vestre ordinare disponitis:ex nostra auctoritate vobiscū definiat:et nos nō amplius illis vexemur negocijs:quorum cū mansuetudine est dispensandus effectus. Deus autē oīpotēs qui ea que oīno impossibilia sunt/ad possibilitatē bene nouit inflectere:ille vobis aspiret et causas vestras cum pacis intentione disponere:et pro mercede anime vestre/ de rebus eis cōpetentibus huius ecclesie consulere pauperibus.

¶ Gregorius fortunato ep̄o neapolitano. De monasterio gratiose abbatisse consecrando. Capitulum.xcvij.

Epi.lviij.

RE Eligiosis desiderijs sine difficultate prestari decet effectum. Atq3 ideo Gratiosa abbatissa vna cū congregatione sua/oblata petitione q̄ tenetur in subditis:postulauit q̄ patricie recordatiōis Rustica per vltimū volūtatē sue arbitriū in ciuitate neapolitana:in domo propria:in regione Herculēsi:in vico in quo Lāpadius monasteriū ancillarū dei cōstituit sepeliret: in quo prefatam Gratiosam abbatissam preesse disposuit:simulq3 et oratorium extruxisse dinoscitur:cui et pro voto suo quattuor vncias totius substātie sue dimisisse suggessit:quodq3 in honorem beate Marie semper virginis genitricisq3 dei:et domini nostri Jesu christi desiderauit consecrari. Et ideo frater charissime presenti preceptione dilectionē tuam duximus adhortandam:vt inspecto primitus testamento: si iure subsistit:et

D

easdem quattuor vncias verissime eidē monasterio collatas esse compereris:ad predictū locū cum postulauerint:ingrauāter accedas:venerande solemnia dedicationis impendens:vt quotiens necesse fuerit/a presbyteris ecclesie in suprascripto loco deseruientibus celebrentur sacrificia veneranda missarum:ita vt in eodem monasterio neq3 fraternitas tua/neq3 presbyteri preter diligentiam discipline/aliquid molestiarū inferāt. Aut si quid pro diuersorū deuotione cōmoditatis accesserit:siue aurum/siue argentū/siue prediū/siue vestimentū omnibus modis constructio prefata possideat/ancillis dei in eodem loco deseruientibus debeat proficere:quicquid offerri ibidem contigerit.

¶ Gregorius Euticio episcopo Tundarino. De cultoribus idolorum conuertendis. Capitulum.xcviij.

Epi.lix.

SCripta fraternitatis tue benenato ecclesie tue clerico deferente suscepi:gratiasq3 omnipotenti deo retuli/q̄ in causis eius et ijs que ad deū pertinent/te occupatum esse cognouimus. Scripsisti siquidem nobis quosdam idolorū cultores/atq3 anglorū dogmatis/in ijs in quibus constitutus es partibus inueniri:de quib9 plures asseruisti esse conuersos:aliquos autē potentū nomine atq3 locorū se qualitate defendere.

I

Auxiliantes igitur bonis tue charitatis operibus/viro glorioso pretori Sicilie nostra scripta trāsmisim9:quatenus iuuante domino/qua potest tibi virtute concurrat:vt quod laudabiliter acceptū est/valeat salubriter adimpleri. Oportet ergo fraternitatē tuam maximā in hoc sollicitudinē gerere. Uere eni episcopalē vitam sequeris:si per zelum linguāq3 tuam:hos qui a fidei veritate dissentiunt/in ecclesie vnitatem reduxeris.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Quomodo in ecclesia sua conuersari debeat. Capitulū.xcix.

Epi.lx.

SCripta tue charitatis accepimus/quibus nobis idicasti deo ꝓpitio te bene a filijs tuis neapolitanis ciuibus esse susceptū. De quibus oīpotēti deo gratias retulim9. Oportet ergo affectui eorū te tuis moribus compensare:malos coercere:bonis te discrete atq3 benignissime relaxare:ad sequendas eos meliores partes frequentius admonere:quatenus et illi paternos in te mores inuenisse se gaudeāt:et tu creditam tibi regiminis causam cooperante domino studiosius exequaris.

¶ Gregorius Mauricio Augusto. De lege eius iniusta vt miles in monasterio nō suscipiatur. Capitulū.c.

Epi.lxj.

OMnipotenti deo reus est/qui serenissimis dñis in omne quod agit et loquitur/purus non est. Ego aūt indignus pietatis vestre famulus/in hac suggestione neq3 vt ep̄us/neq3 vt seruus iure reipublice/sed iure priuato loquor:quia serenissime dñe;ex illo iam tempore dñs meus fuisti:quando adhuc dñs omnium non eras. Longino viro clarissimo stratore veniēte dominorū legem suscepi:ad quā fatigatus tunc egritudine corporis/respondere nil valui. In qua dñoꝝ pietas sanxit/vt quisquis publicis administrationib9 fuerit implicatus:ei ad ecclesiasticū officium venire non liceat. Quod valde laudaui:euidētissime sciens/quia qui secularem habitū deferens/ad ecclesiastica officia venire festinat:mutare vult seculū:non relinquere. Quod vero in eadem lege dicitur/vt ei in monasterio cōuerti nō liceat:oīno mirat9 sum:dū et rationes eius possint ꝑ monasterium fieri:et agi potest vt ab eo loco in quo suscipit:eius quoq3 debita soluātur. Nam et si quis sq3 deuota mente conuerti voluisset:prius res male ablatas redderet:et de sua anima tanto verius/quāto expeditior cogitaret. In qua lege subiunctū est/vt nulli qui in manu signat9 est/conuerti liceat. ¶ Quā cōstitutionē ego (fateor dominis meis) vehementer expaui:quia per eam celorum via multis clauditur:et qđ nunc vsq3 licuit/ne liceat prohibetur. Multi enim sunt qui possunt religiosam vitam etiā cum seculari habitu ducere. Et plerisq3 sunt qui nisi oīa reliquerint:saluari apud deum nullatenus possint. Ego vero hec dñis meis loquens:quid sum nisi puluis et vermis? Sed tamen quia cōtra auctorē omniū deum hanc intendere cōstitutionē sentio:dñis tacere non possum. Ad hoc eni potestas sup omnes homines dñorum meorū pietati celitus data est:vt qui bona appetunt/adiuuētur:vt celorū via largius pateat:vt terrestre regnū celesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur:vt

L

ei qui semel in terrena militia signat9 fuerit:nisi aut expleta militia:aut pro debilitate corporis repulsus:dño nostro Jesu christo militare non liceat. ¶ Ad hec ecce per me seruū vltimū suum et vestrū respōdebit christus dicens:Ego te de notario comitē excubitoꝝ:de comite excubitoꝝ cesarē:de Cesare imperatorē:nec solum hoc/sed etiam patrē imperatorū feci. Sacerdotes meos tue manui commisi/et tu a meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde rogo pijssime dñe seruo tuo:quid veniēti et hec dicenti responsurus es in iudicio dño tuo? Sed fortasse creditur/quia nullus eorum puro animo cōuertatur. Ego indignus famulus vester scio:quāti his diebus meis in monasterio milites conuersi miracula fecerunt:signa et virtutes operati sunt. Sed per hanc legem iam ne quisq3 talium cōuerti valeat:prohibetur. Requirat rogo dñs meus quis prior imperatorū talem legem dederit/et subtilius estimet si debuit dari. Et quidem cōsiderandum valde est:quia eo iam tempore prohibentur quiq3 relinquere seculum:quo appropinquauit finis ipse seculorū. ¶ Ecce eni mora non erit/et ardēte celo/ardente terra/coruscātibus elemētis/cum angelis et archangelis/cum thronis et dñationibus/cum principatibus et potestatibus tremendus iudex apparebit. Si omnia peccatā dimiserit/et solam hāc legē cōtra se dixerit esse

M

prolatā:que rogo erit excusatio? Unde per eundem tremendū iudicē deprecor/ne ille tante lachryme/tāte orationes/tanta ieiunia:tanteq3 eleemosyne dñi mei ex qualibet occasione apud oīpotentis dei oculos fuscent:sed aut temperando pietas vestra/aut immutando vigorē eiusdem legis inflectat:quia tūc magis dominorū exercitus contra hostes crescit:quādo dei exercitus ad orationē creuerit. Ego quidē iussioni subiectus/eādem legem per diuersas terrarū partes transmitti feci:et quia lex ipsa omnipotēti deo minime concordat:ecce per suggestionis mee paginā serenissimis dñis nunciaui. Utrobiq3 ergo que debui exsolui:qui et imperatori obediētiā prebui:et pro deo quod sensi minime tacui.

¶ Gregorius Domitiano Metropolitano. De diabolo corruptore aie:et fidelibus iniuste occisis. Caplm.cj.

Epi.lxij.

SCripta dulcissime et suauissime beatitudinis vestre suscipiēs/valde gauisus sum:quia multa mihi de sacra scriptura loquebantur. Et q̄ dilectas in eis epulas reperi/eas auide comedi. In quibus quedam quoq3 de causis exterioribus et necessarijs sunt permixta. Et quasi menti cōuiuiū preparātes egistis:vt oblate epule ex diuersitate melius placerent. Et si quidē exteriores cause/velut inferiores et abiecti cibi minus sapiunt:ita tamen a vobis prudenter dicte sunt:vt libenter sumantur:quia et cibi contēptibiles plerūq3 dulces ex cōdimento bene coquētis fiunt. Seruata au:

A

tem veritate historie: hoc quod dudū de diuina significatione dixerā/respui nullo modo debuit. Nam etsi mihi (quoniā ita vultis) significatio eius non congruit: ex ipsis tamen locis suis circunstantibus/hoc quod ex ea dictū est/incūctanter teneri potest. ¶ Nam ꝛ corruptor eius princeps terre dicitur: per quē aperte diabolus designatur: quia redemptor noster ait: Nūc princeps hui⁹ mūdi eijcietur foras. Qui etiam vxorē petit: quia malignus videlicet spūs festinat: vt licēter possideat animā/ quā prius occulta seductione corruperit. Unde Jacob filij vehemēter irati contra omnē Sichem domū eiusqꝫ patriā gladios sumunt: quia a cunctis zelū habentibus ipsi quoqꝫ insequendi sunt: qui maligni spūs adiutores fiunt. Quibus prius circuncisionē precipiunt: quos in dolore positos postmodū occidunt: Quia plerūqꝫ magistri seueriores si zelum suū moderari nesciunt: quis per predicationē vitia corruptionis resecent/cum iam a delinquētibus plangitur: quod fuerat perpetratū: adhuc tamen ipsi per asperitatē disciplinę seuiunt/et duriores existunt. ¶ Qui enim iam et preputia absciderant/ mori minime debebant: quia qui culpā plangunt luxurie/ꝛ voluptatē carnis in dolorē vertunt: a magistris sentire non debēt asperitatē disciplinę: ne ipse humani generis redemptor minus ametur/si pro eo anima plusqꝫ debet atteritur. Unde et eisdē filijs Jacob dicit: Turbastis me/et odiosum fecistis cananeis. Quando enim et hoc quod iam delinquētes plangunt: adhuc magistri crudeliter insequitur: infirme menti ipse redēptoris sui amor tepescit: quia ibi se affligi considerat/ vbi sibi et ipsa nō parcit. Hec igitur dixerim: vt intellectū quē protuli/nō esse improbabilē ex locis circunstantibus demonstrarē.

Gene. xxxiiij.

B

Ea vero que ex eodē loco a vestra sanctitate in meā consolationē dicta sunt/libenter accipio: quia in intellectu sacre scripture respui non debet quicquid sane fidei non resistit. Sicut enī ex vno auro alij murenas: alij anulos: alij dextralia ad ornamentū faciunt: ita ex vna scripture scientia expositores quiqꝫ per innumeros intellectus quasi varia ornamenta componūt. que tamen oīa ad decorē celestis sponse proficiūt. ¶ Ualde autē gaudeo: ꝙ dulcissima beatitudo vestra etiā causis secularibus occupata/ad intellectū sacri eloquij vigilanter ingenium reducit. Sic quippe necesse est vt si illa oīmodo cauere non possint: ista non oīmodo postponātur. Sed per omnipotentē dn̄m rogo: mihi in tantis tribulationū fluctibus laboranti: tende orationis manū: vt ex vestra intercessione ad summa releuer: ꝗ culparū mearū pōdere ad profundū premor. Imperatorē vero persarum etsi non fuisse conuersum doleo: vos tamen ei christianā fidē predicasse oīmodo exulto: quia etsi ille ad lucē venire non meruit: vestra tamē sanctitas predicationis sue premiū habebit. Nam et ethiops in balneū niger intrat/ꝛ niger egreditur: sed tamē balneator nūmos accipit. De Mauricio autē bene dicitis vt in actione eius ab vmbra statuam cognoscam: id est/ in minimis maiora perpēdam. In hoc tamen ei credimus: quia eius vobis animam sacramenta et obsides ligant.

C

¶ Gregorius Nat se. De causa Joannis episcopi ꝛ presbyterorum eius. Capitulum.clij.

Epl.lxiiij.

Multa mihi dulcissima charitas vestra per epistolas suas in bone operationis laudibus est locuta: ad que omnia breuiter ego respōdeo. Nolite me vacare noemi.i.pulchrā: sed vocate me mara: id est amarā: quia amaritudīe plen⁹ sum. De causa vero presbyterorum: que cum fratre meo/et coepiscopo viro reuerentissimo Joanne patriarcha agitur: ipsum puto aduersariū patimur: quē asseris velle canones custodire. Charitati autē tue breuiter fateor: quia omni virtute et omni pondere: eandem causam (auxiliante oīpotente deo) exigere parat⁹ sum. In qua si videro sedis apostolice canones non seruari: dabit oīpotens deus quid contra contemptores eius faciā. Quod autem charitas vestra scripsit mihi: vt filio meo dn̄o Theodoro archiatro et exprefecto pro vobis gratias agerem/ feci: et quantū potui/vos cōmendare minime cessaui. Peto autē mihi ignoscas: ꝙ epistolis tuis sub breuitate respōdeo: quia tātis tribulationibus premor/vt mihi neqꝫ legere/neqꝫ per epistolas multa loqui liceat. Hoc solū tibi breuiter dico: quia oblitus sum manducare panem meum: a voce gemitus mei. Omnes qui vobiscum sunt/mea petovice salutari. Dōne Dn̄ice salutes meas dicite. Cui minime respondi: quia cum sit latina/grece mihi scripsit.

Ruth.j.

D

¶ Gregorius Theodoro medico ꝛc̄. De iniusta lege imperatoris: ne miles conuertatur. Capl̄m.cliij.

Epl.lxiiij

Quanta bona oīpotentis dei ꝛ serenissimi dn̄i mei Imperatoris habeā/lingua mea nō sufficit explere. Pro quibus bonis quid est meū retribuere: nisi eorū vestigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus: ex quorū suggestione vel consilio nescio an vestro/trāsacto anno talē in republica sua legē protulit: vt quisquis eū pure amat/flere vehementer debeat. Ad quā legē tunc respondere non potui: quia egrotus fui. Modo autē eidē dn̄o aliqua suggessi. Precepit enī vt nullus qui actionē publicam egit/ nullus qui officio vel manu signatus/vel inter milites fuit habitus/ei in monasterio cōuerti liceat: nisi forte si militia eius fuerit expleta. Quā legem primū (sicut ij dicūt qui leges veteres nouerunt) Julianus protulit: de quo scimus omnes quātum deo aduersus fuerit. Quod si ideo serenissimus dn̄s noster fecit/quia forte multi milites conuertebantur/ꝛ exercitus decrescebat: nunquid per virtutem militū subiugauit ei oīpotens deus imperiū persarum? Nunquid non sole lachryme illius audite sunt: et eo ordine quē ipse nesciuit/eius imperio persarū regnū subdidit? Ualde autē mihi durū videtur/vt ab eius seruitio milites suos phibeat: qui ei ꝛ omnia tribuit/ꝛ dn̄ari eum/non solū militibus/ sed etiā sacerdotibus cōcessit. Nunquid si intentio est seruandarū rerum/non poterāt eaipsa monasteria que milites suscepissent/ alienas res reddere: atqꝫ ad cōuersionē homines tantūmodo habere? Hec ꝙ mihi valde dolent/eidem dn̄o suggessi. Sed vestra gloria opportuno tēpore secrete suggestionē meā ei offerat. Nolo eam a respōsali meo publice dari: ꝙ vos qui ei familiarius seruitis/loqui ei libert⁹ et aptius potestis: que pro ei⁹ sunt aīa: quoniā in multis est occupatus/ꝛ vix animus eius inuenitur a curis maioribus vacuus. Tu quidē gloriose fili pro christo loquere. Si auditus fueris/lucrum est anime predicti dn̄i tui ꝛ tue. Si vero auditus non fueris/lucrum solūmodo tue fecisti.

E

¶ Gregorius Theotimo medico. De illo quod scriptū est. Erat illis cor vnum et anima vna. Capl̄m.cliiij.

Epl.lxv.

Fuerunt quidā veteres philosophorū: qui in duobus corporibus vnā esse animā dicerent: non affectus iungentes duos: sed vnā in duobus anime substantiam partientes. At cōtra nos esse in duorū mentibus vnam animā dicimus: non diuidendo substantiā: sed corda iungendo. Nam de illis primis fidelibus scriptū est: Erat in eis cor vnum et anima vna. Quod ego sic in actibus apostolorū lego: vt in me ꝛ dn̄o Theotimo recognoscā: quia sic vnanimis mecum est/vt presens corpore/nunꝗ̄ mihi defuerit: ꝛ absens corpore/ semper per spiritū presens fiat. Ago autem omnipotēti deo gratias: qui charitatis sue gratiā mentis vestre visceribus infundit: et deprecor: vt magis magisqꝫ in vobis dona sua augeat/et hic bona nobis presentia/ꝛ in futuro seculo gaudia eterna concedat. Filium meū Sabinianum diaconum venientē charitati vestre cōmendo: petēs vt eo amore quo me diligitis: etiā nostros ametis.

Act.iiij.

F

¶ Expliciunt epistole Indictionis vndecime.

¶ Sequitur Liber Tertius.

¶ Epistole ex Registro beati Gregorij pape. Mense Septembri. Indictione.xij.

¶ Gregorius Constantio ep̄o Mediolanē. Congratulatur ꝙ bene receptus sit a suis. Capitulū primū.

Epla.j.

Scripta fraternitatis vestre suscipiens/ magnas oīpotenti deo gr̄as retuli: ꝙ ordinatiōis vestre merui celebratione releuari. Et vero ex superno munere i electionē vestrā cōcorditer oīm cōuenit assensus: hoc fraternitas tua cū summa debet cōsideratione pensare: ꝙ post deū valde est debitrix eis: qui sibi vos preferri tam subdita mēte voluerūt. Decet igit̄ vos sacerdotali benignitate eoꝝ morib⁹ in oīb⁹ respōdere: eorūqꝫ necessitatib⁹ pia cōpassiōe succurrere. Si quos

G

rū fortasse sunt vitia/hec maturis obiurgationib⁹ incre
pate: vt ipsa quoq₃ sacerdotalis idignatio virtute sit ad
mixta dulcedinis: quatin⁹ et tunc a subiectis amori de:
beat: etiā cū grauiter timet̄. Que res psonā vestrā apud
eorū iudiciū in magnā quoq₃ reuerētiam adducit: qꝛ si:
cut preceps furor vilitatisq₃ despicitur: ita cōtra culpas
discreta indignatio plerūq₃ quo tarda fuerit/eo ampli⁹
sit timenda. Joānes vero subdiaconus noster multa no
bis bona tue fraternitatis rediens nunciauit. De quib⁹
omnipotentē dñm petimus: vt hec que cepit/ipse perfi:
ciat: quatenus te interius exteriusq₃ profecisse/et nunc
inter homines/et post inter angelos ostendat. Preterea
palliū ad sacra missarū solēnia vtendum ex more trans:
misimus. Sed peto vt dum hoc suscipitis/eius honorē
ac gentium ex humilitate vendicemus.

Gregorius Cōstantio epō Mediolanēsi. De trib⁹ ca
pitulis/et Theodelinda regina. De epis a cōione ei⁹ se:
paratis: et Agone rege longobardorum. Capitulū.ij.

Epl.ij.

DIlectissimus filius meus Bonifacius Diaco
nus quiddā mihi ex scripto fraternitatis tue
secreto nunciauit: qꝛ exquisita occasione poti⁹
ꝙ inuēta/tres se epi a fraternitatis vestre cōmunione se
parauerint: dicentes vos in damnationē trium capitu:
lorum consensisse/atq₃ cautionē fecisse. Et quidē si quid
de tribus capitulis in quocūq₃ vel verbo vel scripto no:
minatū est/bene fraternitas tua reminiscitur: ꝙuis de:
cessor fraternitatis tue Laurenti⁹ districtissimā cautio
nem sedi aplice remiserit: in qua viri nobilissimi/ex legi
H
timo numero subscripserunt. Inter quos ego quoq₃ tūc
Urbanā preturā gerens/pariter subscripsi: quia postꝙ
talis scissura pro nulla re facta est: iustum fuit/vt sedes
aplica curā gereret: quatenus vnitatē vniuersalis eccle
sie in sacerdotū mentibus per oia custodiret. Qd au:
tem dicit filiā nostrā Theodelindā reginā sese a cōione
tua hoc audito nuncio suspendisse: cōstat per omnia/qꝛ
etsi prauorū hominū verbis ad paululū seducta est: ve:
nientibus tñ Hyppolito notario/et Joāne abbate/erit
modis oibus vestre fraternitatis cōmunionē quesitura.
Cui etiā meas epistolas direxi: quas fraternitas vestra
sine dilatione transmittat. De epis vero qui se suspende
re nisi sunt: aliam epistolā feci: quam cum eis ostendi fe:
ceris: eos non ambigo de superstitione sue supbie apud
fraternitatē tuā penitētiā acturos. Subtiliter autē mi:
hi a breuiter indicastis/vel de Agone rege/vel de frāco:
rum regibus que gesta sunt. Peto: vt vestra fraternitas
que adhuc recognouerit/mihi modis oibus innotescat
Si autem videritis: quia cum patritio nihil facit Ago
longobardorum rex: de nobis ei promittite: quia parat⁹
sum in causa eius impendere: si ipē vtiliter aliquid cum
republica voluerit ordinare.

Gregorius Constātio epo Mediolanēsi. De epis ab
eo diuisis: et synodo chalcedonensi. Capitulum.iij.

I
Epl.iij.

PEruenit ad nos qꝛ quidā epi vestre diocesis
exquirentes occasionē potius ꝙ inueniētes/
sese scindere a fraternitatis vestre vnitate tē:
tauerint: dicentes te apud Romanā vrbē in triū capitu
lorū damnationē/cautionē fecisse. Qō videlicet idcirco
dicunt: qꝛ quātum fraternitati tue etiam sine cautione
credere soleam/nesciūt. Si enī hoc esset necessariū fieri/
verbis nudis vobis credi potuisset. Ego tamē nomina:
ta inter nos neq₃ verbo/neq₃ scripto tria capitula reco:
lo. Sed eis/si citius reuertūtur/de suo errore parcendū
j.Timo.j.
est: quia iuxta Pauli apostoli vocem: Non intelligunt
neq₃ que loquuntur: neq₃ de quibus affirmant. Nos
enim auctore veritate/teste conscientia/fatemur nos fi:
dem sancte Chalcedonēsis synodi per omnia illibatam
custodire: nihilq₃ ei⁹ definitioni addere: nihilq₃ subtra:
here audere. Sed si quis contra eam/eiusdemq₃ synodi
fidem/siue plus minusue ad sapiendū appetit vsurpare:
eum omni dilatione postposita/anathematizamus: atq₃
a sinu matris ecclesie alienum esse decernimus. Quē igi
tur ista mea confessio nō sanat: nō iam Chalcedonēsem
synodū diligit: sed matris ecclesie sinum odit. Si ergo
ea ipsa que audere visi sunt/zelo loqui anime presumpse
runt: superest vt hac satisfactione suscepta/ad fraterni:
tatis tue vnitatem redeant: seq₃ a corpore christi (quod
est sancta vniuersalis ecclesia) non diuidant.

Gregorius Theodelinde regine Lōgobardorū. De
synodo Chalcedonensi: et Constātio epo. Capitulū.iiij.

K
Epl.iiij.

QUorūdam ad nos relatione peruenit/ab ali:
quibus epis gloriā vestrā vsq₃ ad hoc scāda:
lū contra sanctā ecclesiā fuisse perductā: vt se:
se a catholice vnanimitatis cōione suspenderet. Quod
quantū vos pure diligimus: tantū de vobis fortius do:
lemus: quia vos imperitis/stultisq₃ hoibus creditis: qꝛ
non solū ea que loquūtur nesciunt: sed vix ea percipere
que audierint possunt. Dicunt enim pie memorie Justi:
niani tēporibus aliqua contra chalcedonensem synodū
fuisse constituta: qui dū neq₃ legunt/neq₃ legētibus cre:
dunt: in ipso errore manent: quē sibi de nobis ipsi finxe:
runt. Nos enim teste consciētia/fatemur de fide eiusdē
sancti Chalcedonēsis cōcilij nihil motum/nihil esse vio
latū: sed quicquid predicti Justiniani tēporibus actū
est: ita actum est vt fides Chalcedonēsis concilij in nul:
lo vexaretur. Si quis autē contra eiusdē synodi fidē ali
quid loqui presumit vel sapere: nos eius sensum sub ana
thematis interpositione detestamur. Cū ergo integrita:
tem nostrā ex consciētie vestre attestatione cognoscitis:
superest vt vos nunꝙ a catholice ecclesie cōmunione se:
paretis: ne tot vestre lachryme/tantaq₃ bona opera pe:
reant/si a fide vera inueniuntur aliena. Decet ergo glo:
riam vestrā ad reuerentissimū fratrē a coepm meū Con:
stantiū: cuius et fides/et vita bene olim mihi approba:
ta est/sub omni celeritate transmittere: eiq₃ directis ve:
stris epistolis indicare/ordinationē eius ꝙ benigne su:
L
sceptistis. Et quia ab ei⁹ ecclesie cōione in nullo separa:
mini: ꝙuis in hac re me vobis superflue dicere arbitror:
qꝛ et si quid in vestro animo dubietatis fuit: veniente fi
lio meo Joanne abbate atq₃ Hyppolito notario ex cor:
de vestro arbitror fuisse sublatum.

Gregorius Bonifacio Episcopo regio ecc. De corre:
ctione clerici eius. Capitulū.v.

Epl.v.

COntumelia siquidē sacerdotū est/de diuinis
cultibus admoneri. Quod enī ipsi debent exi:
gere/turpiter exiguntur. Tamen ne (quod nō
estimamus) in aliquo fraternitas tua ea que ad opus
dei pertinent: negligat: de hoc ipso specialiter te preuidi
mus adhortandū. Admonemus itaq₃ vt nullatenus cle
rus Regitane ciuitatis in causis quas eorū posset offi:
cium: fraternitatis tue remissione laxetur. Sed in ijs ꝙ
ad deum pertinent/instantissime atq₃ studiosissime com
pellantur. Opinionē quoq₃ predicti cleri tui studere
te volumus: vt nihil de ijs prauum/nihil quod contra
ecclesiasticā disciplinā pertinet/audiatur. Ad ornatum
quippe eius non ad feditatē actuū eorū pertinere debet
officiū. Subdiaconibus vero tuis hoc quod de sicu:
lis statuimus: decernimus obseruari. Nec illam defini:
tionem nostrā cuiusq₃ sinas contumacia aut temeritate
corrumpi: quatenus dum predicta omnia per te fuerint
conseruata districtissime: nec admonitionis nostre (si:
cut et credimus) trāgressor existas: nec in quolibet reū
te remissionis accuset pastoralis tibi cōmissus ordo re:
giminis.

Dis. xxxij.
Subdia:
conibus.

M

Gregorius Cypriano diacono nostro/et rectori Si:
cilie. De Petronilla conuersa: et Agnello corruptore
eius. Capitulum.vj.

Epl.vj.
Cā. xix.q.
iij.perlatū

PErlatū est ad nos Petronillā nomie de pro:
uincia Lucania genitā p exhortationē agnel
li episcopi fuisse conuersam: resq₃ suas oēs quas habere
potuit/licet sibi iure potuissent cōpetere: tamē eidē mo:
nasterio quod ingressa est/etiā specialiter donatiōis ti:
tulo cōtulisse. Moriente q₃ predictū epm dimidiā partē
substantie sue agnello cuidam filio suo/qui notarius no
stre esse fertur ecclesie: atq₃ dimidiā eidē monasterio re:
liquisse. Sed cū propter irruētē Italie cladē ad Si:
ciliā refugissent: dicitur eam sepe noiatus Agnellus cor
ruptis ei⁹ moribus stuprasse: atq₃ sentiens grauidā/de
monasterio seduxisse: resq₃ eius omnes tam proprias ꝙ
eas quas de parte patris ipsius habere poterat/abstulis
se: ac post perpetratū tantum facinus in sui eam dñij iu:
re defendere. Hortamur igitur dilectionē tuā vt predi:
ctum virū vel antefatā feminā sub districta ad te facias
executione perduci: causamq₃ ipsam sm̄ suū meritū sum
ma subtilitatis examinatione pquiras. Et si ita inuene
ris vt nobis nunciatū est: negociū tot iniquitatibus in:
quinatū: cum summe purgatiōis seueritate determina:

A

quatenus et antefatum virũ:qui neq3 suũ/neq3 illius attendit habitũ: τ tãtorũ causa fuit scelerũ/vitio districta preueniat: τ illa prius precedẽte vindicta:atq3 in monasterium sub penitẽtia redacta: oẽs res que de sepe dicto loco ablate fuerant:cũ omnibus illic suis fructibus atq3 accessionibus reuertantur.

¶ Gregorius Gẽnadio patritio τ exarcho Aphrice. De peruerso consilio numidie. Capitm.vij.

Epla.vij.

Satis credim⁹ religiosam excellentie vestre mẽtem aduersus ea maxime que in ecclesijs gerũtur incongrua/diuini auctoris emulatiõe succendi. Tãto igitur ecclesiasticarũ correptionẽ causarũ vobis libenter ingerimus:quãto de pia vestre mẽtis intentione confidimus. Cognoscat si quidẽ excellentia vestra quibusdã de aphricanis partib⁹ venientib⁹ ad nos fuisse perlatũ/plura in concilio numidie cõtra patrũ tramitem atq3 canonũ statuta cõmitti. Quarũ rerũ frequẽtes querelas:q2 diutius tolerare nullatenus potuimus: Colũbo fratri et coepiscopo nostro/de cuius grauitate ipsa eius que percrebuit dubitare iam nos non permittit opinio: cõmisimus perquirẽdas. ¶ Quãobrẽ paterno salutantes affectu hortamur excellẽtiam vestram: vt in cũctis que ad ecclesiasticam correptionẽ pertinẽt: vestri robur ei subrogetis auxilij:ne si quod male geritur/quesitum vel vindicatũ non fuerit:longorum vsurpatione temporũ cum maiori licẽtia in futuris crescat excessibus. Scito autẽ excellẽtissime fili si victorias queritis:

B

si de cõmisse vobis prouincie securitate tractatis: nihil vobis magis aliud ad hoc proficere/q3 zelari sacerdotũ vitas:et intestina ecclesiarum quantum possibile est:bella compescere.

¶ Gregorius Januario episcopo caralitano Sardinie. De Theodosia religiosa/et monasterio constituendo. Capitulum.viij.

Epla.viij.

Theodosia religiosa femina in cõstruẽdo monasterio voluntatem Stephani quondã viri sui complere desiderans: petijt a nobis vt ad fraternitatem tuam nostras trãsmitteremus epistolas: quibus per cõmendationem nostrã tuũ facilius mereretur auxilium. Asserit siquidẽ hoc a suo coniuge constitutum/vt in predio quod appellatur piscenas/quod ad xenodochi Thome quondã episcopi iura peruenit:monasterium cõstrui debuisset. Quia igitur in alienis hoc fundare rebus licet possessor permitteret:dñs tamẽ videtur cũ ratione refugere: petitionẽ eius preuidimus annuendã.i. vt in domo iuris sui: quã Caralis asserit se habere: ancillarũ dei monasteriũ debeat dño adiuuãte cõstruere. Sed q2 predictã domũ suam dicit ab hospitib⁹ atq3 superuenientibus onerari: hortamur fraternitatẽ tuam vt studeas eis in cũctis concurrere:deuotioniq3 ei⁹ tue prebeas tuitionis auxiliũ: vt mercedis defuncti atq3 ei⁹

C

studij tuus te cõcursus faciat τ sollicitudo participem. Reliquias vero quas ibidẽ postulat collocandas/volumus vt a fraternitate tua sub debita veneratiõe cõdant.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De monasterijs ancillarũ dei. Et de concilio episcoporũ:et de episcopis:seruis τ ancillis iudeorum. Et q episcopi baptizatos infantes bis in frontibus signare non debeant: sed presbyteri semel in pectore τ postea episcopi semel in fronte. Capitulum.ix.

Epla.ix.

Satis quidẽ te ipse pastoralis zelus instigare debuerat: vt gregem quẽ susceperas:etiã sine nostro solatio salubriter ac prouide tuereris: τ a callidis inimicorũ surreptionibus cũ diligẽti circũspectione seruares. Sed q2 charitatẽ tuã pro sue infirmitatis augmento:nostre quoq3 pagina auctoritatis indigere comperimus: necessarium nobis fuit titubantes animos tuos ad religiosi vigoris studiũ/fraterne dilectionis exhortatione firmare. Peruenit si quidẽ ad nos minus te monasterijs ancillarũ dei in sardinia sitis/tuitionis impẽdere:et cũ dispositũ a tuis prudenter fuisset decessoribus:vt quidã de clero probati viri curam gerẽtes earũ se necessitatibus adhiberent: nunc ita funditus est neglectũ: vt per publicas personas/pro tributis/alijsq3 munijs ipse per se principaliter deo dedicate femine cõpellantur subire:necessitatemq3 habeant pro supplẽdis fiscalibus/per villas/prediaq3 discurrere:atq3 virilibus incõpetenter se miscere negocijs. ¶ Quod malũ fraternitas tua facili correptione remoueat: vt vnum probatũ virum vita moribusq3: cuius etas atq3 locus nihil de se praue suspitiõis obijciat/sollicite deputet: qui sic monasterijs ipsis cũ dei timore possit assistere: quatenus vlterius eis pro quibuslibet causis priuatis vel publicis extra venerabilia loca contra regulam vagari non liceat: sed quicquid pro his agendũ est:per eũ quem deputaueris/rationabiliter peragatur. Ipse vero referentes deo laudes/atq3 coercentes semetipsas/in monasterijs suis nullam occasionẽ vlterius fidelium mentibus praue suspitionis inijciãt. ¶ Si qua autẽ earũ vel ꝑ anteriorẽ licentiam: vel per impunitatis prauã consuetudinẽ ad lapsum adulterij deducta est: aut i stupri fuerit perducta voraginem: hanc post competẽtis seueritatem vindicte/in aliud districtius virginum monasterium in penitentiam redigi volumus: vt illic orationibus atq3 ieiunijs vacet: τ sibi penitẽdo ꝓficiat: τ metuendũ ceteris arctioris discipline prestet exemplũ. Is autẽ qui cũ huiusmodi feminis in aliqua fuerit iniquitate repert⁹/cõmunione priuetur/si laicus est: si vero clericus: a suo quoq3 remotus officio/pro suis continue lugendis excessibus in monasterium detrudatur. Episcoporũ etiam cõcilia sicut iam tue mos dicitur fuisse prouincie/q3 q sanctorũ canonũ auctoritate precipitur: bis in anno celebrare te volumus: vt si quis inter eos a sui forma ꝓpositi actionis atq3 moꝝ qualitate discordat: sociali possit fratrum increpatione redargui: et pro securitate cõmissi gregis/animarũq3 statu/paterna valeat circũspectiõe tractari. ¶ Peruenit etiam ad nos/seruos ancillasq3 iudeorũ/fidei causa ad ecclesiam refugientes: aut infidelibus restitui dñis: aut eoꝝ/ne restituãtur/precium dari. Hortamur igitur vt nullatenus tam prauam cõsuetudinẽ manere permittas: sed si quilibet seruus Judeorum ad venerabilia loca cõfugerit: causa fidei nullatenus eum patiamini preiudiciũ sustinere. Sed siue olim christianus: siue nũc fuerit baptizatus: sine vllo pauperũ damno/religioso ecclesiastice pietatis patrocinio / in libertatẽ modis omnib⁹ defendat. ¶ Presbyteri baptizatos infantes signare bis in fronte crismate nõ presumãt. Sed presbyteri baptizatos tangãt in pectore: vt episcopi postmodum tangere debeant in fronte. Pro fundãdis etiã monasterijs: que a diuersis iussa sunt construi: si iniusta perspicis hec ab ijs quib⁹ indicta sunt / excusatione differri: solerter ſm q leges precipiunt/admonere te volum⁹/ne pie viuorũ aut defunctorũ voluntates: tua (quod absit) remissione cassentur. ¶ De monasterio autẽ quod in domo sua cõstruẽdũ quondã Petrus asseritur precepisse/preuidimus: vt fraternitas tua subtiliter requirat relictorũ illic redditũ quãtitatẽ. Et si quidẽ modus habetur substantie/recollectis omnib⁹ q de rebus ipsis imminuta dicũtur esse vel dispersa: cũ omni studio hoc τ sine aliqua dilatiõe fundetur. Si autẽ vel minus idonea vel dãnosa facultas est/omnib⁹ (vt edictũ est) subtiliter inquisitis/nobis renũciare te volumus: vt sciam⁹ quid deliberare iuuante dño de eius cõstructione possimus. Fraternitas igit tua ita in cũctis predictis capitulis se solerter impẽdat: vt nec nostre admonitionis seriem inuenistur fuisse transgressa/nec diuini rea iudicij/de minori zelo pastoralis existat officij.

D — Cã.xxvij. q.j. Si q. — E — De cõsec. distin.iij. Presbyteri. — Cã.xvj.q.j. Admonere. — F

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De monasterio construendo. Capitulum.x.

Epla.x.

Nos quidẽ arbitramur q ad imminentiam expietionis piarũ rerũ/ipse te tu⁹ satis ordo cõpellat. Sed ne zelum tuũ cuiuslibet interuẽt⁹ remissionis emolliat/de his etiã te specialiter iudicauimus exhortandũ. Peruenit siquidẽ ad nos Stephanũ vestrũ de hac luce migrantẽ/supreme volũtatis eloquio monasteriũ precepisse fundari. Cui⁹ desideriũ a Theodosia honesta femina/herede eius/fertur q hactenus dilatione ꝓtrahitur. Quãobrem hortamur fraternitatem tuam: vt maximũ de predicta causa studium geras: atq3 antenominatã feminam cõmoneas: quatenus intra annale spatium monasteriũ (vt iussum est) debeat ordinare: τ cuncta ſm defuncti voluntatẽ sine altercatione construere. Quod si intra predicti tẽporis metã aliqua pficere negligẽtia vel calliditate distulerit/vt siue in loco eo quo ꝯstitutũ fuerat: seu certe ibi nõ poterit τ alibi placet ordinari: τ dilatione interueniẽte negligitur/tũc vo

G

lumus vt fraternitatis tue edificetur studio: ordinatisq; omnibus/res atq; redditus (qui relicti sunt) per te loco ipsi venerabili sine imminutione aliqua socient. Sic em̄ et ante tremendū iudicem tuā sententiam remissionis effugies: et s̄m piissimas leges/dilatas defunctoꝝ pias voluntates episcopali supplebis studio.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De redditibus ecclesiarū. Et nullum clericorū in monasterijs abbatē esse debere. Iuuenculas fieri abbatissas vehementissime prohibet. Nullam virginem nisi sexagenariam velandam. Capitulum.xj.

Epla.xj.

OLim quidē fraternitati tue nr̄a fuerat auctoritate cōmissum/vt si que in Sicilia exciderēt ecclesie ceterisq; venerabilib⁹ locis/vel incōgrue gererent/nostra vice corrigeres. Sed q2 post hec de quibusdam neglectis hactenus capitulis ad nos querela peruenit: rursus ad eorū correptionē tuam fraternitatē specialiter preuidimus excitandā. ¶ Cognouim⁹ nāq; de redditibus ecclesiarū nouiter acquisitis canonicam dispositionē quartarū minime prouenire: sed episcopos locorū tantūmodo distribuere quartā antiquorū redditTuum: nūc vero quesita suis vsibus retinere. Quam rem prauam/subintroductāq; consuetudinē fraternitas tua viuaciter emēdare festinet: vt siue de preteritis redditibus / siue de ijs que obuenient quarte/s̄m distributionē canonicā dispenset. Incōgruū nāq; est vnā eādēq; ecclesie substātiam duplici quodāmodo iure cēseri. i. vsurpationis et canonū. ¶ Presbyteros/diacones/ceterosq; cuiuslibet ordinis clericos: qui i ecclesijs militāt: abbates fieri p monasteria nō permittas: sed aut admissa clericatus militia/monasticis nō promoueant ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreuerit / clericatus nullaten⁹ permittātur habere militiā. Satis enim incōgruū est: si cū vnū ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere: ad vtrūq; iudicet idoneus: sicq; inuicem et ecclesiasticus ordo vite monachice/et ecclesiasticis vtilitatib⁹ regula monachat⁹ impediatur. ¶ Illud quoq; charitatē tuā cōmonere curauim⁹: vt si quispiam episcoporū de hac luce migrauerit: vel (qđ absit) pro suis fuerit remotus excessibus/conuenientibus hierarchicis et cūctisq; cleri prioribus/ atq; in sui presentia inuentarium ecclesie rerum facientib⁹: omnia que reperta fuerint/subtiliter describātur: ne (sicut antea fieri dicebatur) species quedam aut aliud quodlibet de rebus ecclesie: quasi pro faciendi inuētarij labore tollant. Sic nāq; ea que ad munitionem pauperum facultatis pertinent/desideramus expleri: vt nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitatis relinquatur occasio. Visitatores ecclesiarū/clericiq; eorū qui cū ipsis per nō sue ciuitatis parochias fatigātur: aliquod laboris sui capiant te disponēte subsidium. Iustum nāq; est vt illic consequātur stipendium: quo pro tēpore suum cōmodare reperiunt obsequiū. ¶ Iuuēculas abbatissas fieri vehemētissime prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua/nisi sexagenariam virginem: cuius etas hoc atq; mores exegerint/velari permittat: quaten⁹ tā prioribus/q̄ presenti capitulo tue districtionis instantia domino adiuuante correctis: et diu dissolutum rerum venerabilium statum canonicis nexibus religare festines: et diuina negocia non per incōgruas voluntates hominū/ sed competenti possint districtione disponi.

Cā.xij.q.ij. Cognouimus.

Cā.xvj.q.j. Presbyteros.

H

Cā.xij.q.ij. Charitatē tuā. et al. economis.

Cā.xx.q.j. Iuuenculas.

I

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De vxore cuiusdam ablata/et alteri data. Caplm.xij.

Epla.xij.

TAnta nobis subinde mala que agūtur in ista prouincia/nūctātur: vt peccatis facientibus (quod auertat omnipotēs deus) celeriter eā perituram credamus. Presentiū nāq; portitor veniens lachrymabiliter quest⁹ est: ante plurimos annos ab homine nescio quo: de possessiōe messanēsis ecclesie/de fontibus se susceptū: et violēter diuersis persuasionib⁹ puelle ipsius iunctum: ex qua iuuenculos filios iam habere se asseruit: et nūc violenter huic disiunctam abstulisse dicitur: atq; cuidam alij venūdedisse. Quod si verū est: q̄ sit inauditū/ atq; crudele malū: tua bt̄ dilectio pspicit. Ideoq; admonemus vt hoc tātum nephas sub ea viuacitate quā te in causis pijs habere certissime scimus: requiras atq; discutias. Et si ita vt supradictus portitor insinuauit / esse cognoueris/nō solum qđ malefactū est/ ad statum pristinum reuocare curabis: sed et vindictam que deum possit placare/exhibere modis omnibus festinabis. Episcopum vero qui homines suos talia agētes corrigere negligit atq; emēdare/vehemēter aggredere: proponēs q2 si denuo talis ad nos de quoq; qui ad eum pertinet/querela peruenerit: non in eū qui excesserit: sed in ipsum canonice vindicta procedet.

K

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De adeodati presbyteri iniusta expulsione. Caplm.xiij.

Epi.xiij.
Cā.vij.q.j. Presentium.

PResentiū latoris Adeodati querelam qui se a sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum: licet subdite tibi textus petitiōis explanet/tamē paulo latius iudicauim⁹ apertiusq; retexēdū. Asserit nāq; a Quintiano fratre et coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdā se suis ordinandis negocijs relaxatum: egritudinisq; causa per duoꝝ mensium spatium sue se ecclesie defuisse: cuius rei occasionē captātem predictum fratrē nostrū / alium loco ei⁹ illic presbyterū ordinasse. Hortamur igit fraternitatē tuā vt causam eius sollicite perquiras/districteq; discutias. Et si manifeste egritudinis (sicut dicitur) causa/ecclesie sue eū defuisse reperieris/nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas preiudicium generari. Sed i locū suum sine aliqua eū fac dubietate restitui. Sin autē aliter se res habere dicitur: q̄ porrecta ab eo cōtinere videt suggestio: causam eiusdē canonice legitimeq; perquire: et quicq̄d tibi s̄m deum visum fuerit: iuuāte domino/ita stude decernere/vt nulla de hac re questio ad nos vlterius reuertatur. Illud aūt charitatē tuam specialiter admonemus: vt si vera fuerit hui⁹ suggestio: atq; in suū fuerit ordinē restitutus/de presbytero qui in loco eius ordinatus est/ subtiliter districteq; debeas esse sollicitus. Et si quidē sine datione aliqua ad eundem ordinē venit: vt in simoniacam heresim non potuisset incidere: in alia quolibet vacante ecclesia/eum volumus ordinari. Sin autē in eo quippiam (quod auertat dn̄s) fuerit tale repertum/ipso etiam presbyteratus priuetur ordine: quem nō causa replende necessitatis ecclesie/sed sola comprobatur ambitione sumpsisse.

L

¶ Gregorius Maximiano episcopo Syracusano. De felice diacono. Capitulum.xiiij.

Epi.xiiij.

PResentium lator Felix diaconus/cū nullatenus in hereticorū dogma lapsus sit/ nec a catholica fide discesserit: prauis illectus aduersus constantinopolitanā synodum suspicionibus/ in hystricorum se separatione remouerat. Qui cū Romā venisset/recepta a nobis (iuuāte dn̄o) ratiōe/excessum suū recepta dn̄ici corporis et sanguinis cōmunione correxit. Quia ergo (vt dictū est) non in heresim incidit, sed a sacris generalis ecclesie mysterijs quasi recte studio intentionis errauit: imbecillitati eius atq; necessitatibus cōsulētes: maximeq; sustētationi ei⁹: pietatis intuitu prouidentes: in tua ecclesia Syracusana eū preuidimus cardinandum: siue vt officium diaconatus expleat: seu certe vt sola eiusdē officij pro sustētanda paupertate sua cōmoda consequatur / in tue fraternitatis volum⁹ hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua fraternitas implere festinet. Commendantes etiam personam eius: quatenus nullis eū patiaris molestijs aut necessitatibus subiacere: ne vel nostre commendationis inueniaris transmittem neglexisse: vel minus exhibuisse q̄ tuus exigit ordo pauperibus: quia et nos ei annuū quid de nostra ecclesia dari fecimus: vt eiusdem operis quod te hortamur exhibere/participes esse possimus.

M

¶ Gregorius Cypriano diacono rectori Sicilie. De ministerijs ecclesiarum per Siciliam recolligendis. Capitulum.xv.

Epi.xv.

PEruenit ad nos diuersos Italie sacerdotes Siciliam confugiētes/plurima secū ecclesiarum suarū ministeria detulisse: eaq; siue defunctis eis/siue male dispgētibus/ ppe oīa deperijsse. Qua in re moti hortamur dilectionē tuā: quatenus transmittēs per omnia Sicilie loca/sicubi vasa sacra/resq; ecclesiarum positas incaute reperieris/ea cum summa districtione recolligi facias: atq; adunatas sub notitia testiū suscipias: susceptasq; apud singulos episcopos ecclesiarum deponas: apud quos vsq; dū pacis tēpus expoposcerit/iuuante dn̄o debeant tutissime cōseruari. Omnib

A autem rerum ipsarum nõ solum desuscepta eos qui eas tradunt percipere volumus: sed etiam a te notitias earum subtiliter retineri: vt dũ necesse fuerit/ex hac cautela (iuuante domino) possint ab ijs quibus tradũtur/sine imminutione restitui.

Gregorius vniuersis episcopis per Dalmatiam. Ut nulli in salonitana ecclesia manus sine sua pmissione imponant: et de Maximi presumptione. Capitulum.xvj.

Epla.xvj. Oportuerat quidẽ fraternitatẽ vestrã diuini respectu iudicij/clausis carnalibus oculis/ nihil quod ad deum pertinet: a recta mẽtis intentione omittere: nec cuiuslibet hominis faciẽ rectitudini iustitie pponere. Sed postq̃ mores vestri ita sunt secularibus traducti negocijs/vt obliuiscẽtes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitẽ: cunctiq̃ superni metus intuitũ: non quid deo sed quid vobis placeat studeatis explere: necesse habuim⁹ hec ad vos districtiora specialiter scripta transmittere: quibus ex beati Petri principis apostolorũ auctoritate precipimus/vt nulli penitus extra cõsensum permissionẽq̃ nostram/ quãtum ad episcopatus ordinationẽ pertinet/ in Salonitana ciuitate manus presumatis imponere: nec quẽq̃ in ciuitate ipsa aliter q̃ diximus ordinare. Qd si contra hec quippiam vel spõte vestra vel a quolibet coacti presumpseritis vel tentaueritis agere/ decernimus vos a dominici corporis et sanguinis participatiõe priuatos: quatenus ex eadem vobis ipsa attrectatione vestra/vel volũtate transgrediende pceptionis nostre: a celestibus mysterijs alieni sitis: nec is quẽ ordinaueritis/ habeat episcop⁹. Nos nãq̃ nullum cuius vita reprehẽdi potest/ordinare temere volumus. Qd si Honorat⁹ diaconus indignus ostenditur: de vita moribusq̃ eius qui elect⁹ fuerit: nobis renunciari volumus: vt quicquid in hac re agendũ est/cũ consensu nostro salubriter permittamus impleri. Confidimus enim in omnipotentẽ dñm: q: quantũ ad intẽtionem nostrã pertinet/nunq̃ quod nostram grauare possit animã/nunq̃ sinimus fieri quod nostram grauare possit ecclesiam. Sin uero in qualibet persona ita voluntarius omnium cõsensus accesserit / vt auctore deo digna sit: et non sit qui ab eius ordinatione dissentiat: hanc a vobis in eadẽ Salonitana ecclesia ex presentis epistole nostre concessa licentia volumus cõsecrari: excepta duntaxat persona Maximi/ de qua ad nos multa mala perlata sunt: que si ab appetitu maioris ordinis non cessat: restat (vt arbitror) quaten⁹ subtiliter discussa: ipso quoq̃ in quo est officio careat.

Mense Septembri. Indictione.xij.

Gregorius Felici episcopo Sypontino etc. De tribuno ab hostibus redimendo. Capitulum.xvij.

Epla.xvij Qualiter succurrẽdum sit redemptionibus captiuorum/et sanctorũ canonũ/et mũdanarũ legum sanctio euidẽter edocuit. Qd cum omnibus notum sit/mirati sumus vt fraternitas tua in redẽptionem tribuni clerici tui presentium latoris nulla mota misericordia subueniret. C Quod ergo sponte facere distulisti/nostra saltẽ facere festina adhortatione cõmonitus: ne si (quod non credimus) negligẽdum putaueris/ incipiat tibi necessitas/quod voluntas fugit/imponere. Quia igitur supradictus Tribunus ab hostibus se predatum/ ac cẽtum duodecim solidis se perhibet cõputatum: ad quorũ se deflet restitutionẽ vrgeri: hec te oportet diligẽter inquirere. Et si ita est: nec eũ vnde preciũ in se datũ reddere possit habere cognoueris: supradictos solidos de ecclesia redẽptori eius restitue. Nam valde durum est si de ecclesia cui militat/remedium nullũ veniat. Omissa itaq̃ excusatione/precium quod in eo datũ manifesta veritate patuerit: sine aliqua mora (sicut sumus prefati) restitue: quatenus nec creditorẽ eius tẽpore necessitatis afflicto subuenisse peniteat: et hic onere meroris exutus/mente libera officij sui ministerium sollicite ac competenter exhibeat.

Mense Januario. Indictione.xij.

Gregorius Mauro abbati a sancto Pancratio. Cõmendat ecclesiam sancti Pancratij. Capitulum.xviij.

Epi.xviij Ecclesiarũ cura que sacerdotalib⁹ officijs euidẽter infixa est/ita nos cogit esse sollicitos/vt nulla i eis neglectus culpa appareat. Quoniã vero ecclesiã sancti Pancratij/que erat cõmissa presbyteris/frequenter neglectam fuisse cognouimus/ ita vt D venientes dominico die populi missarum solẽnia audituri: non inuẽto presbytero/murmurantes redirẽt: hoc matura deliberatione nostro sedit arbitrio: vt eis remotis/monachorum cõgregationem in monasterio eidem ecclesie coherenti cõstituere cũ dei gratia deberemus: quatenus abbas qui illic preesset/curam et sollicitudinẽ antefate ecclesie habere modis omnibus debuisset. In quo etiã monasterio te Maurum abbatem preuidimus preponẽdũ: statuentes vt terras prefate ecclesie: vel quicquid illuc intrauerit: seu de redditibus eius accesserit/ antedicto monasterio tuo debeat applicari: atq̃ illic sine diminutione aliqua pertinere: ita sane vt queciq̃ in ipsa suprascripta ecclesia fienda reparãdaq̃ sunt: per te sine dubio reparentur. Sed ne remotis presbyteris quibus ecclesia ipsa fuerat ante cõmissa / vacare mysterijs videatur: idcirco huius tibi auctoritatis tenore precipimus: vt peregrinum illic debeas adhibere presbyterũ: qui sacra missarum possit solẽnia celebrare. Quem tamẽ et in monasterio tuo habitare: et exinde vite subsidia habere necesse est. Sed et hoc pre omnibus cure tue sit/vt ibidem ad sacratissimũ corpus beati Pancratij quotidie opus dei proculdubio peragatur. Hec igitur que tibi precepti huius facienda serie deputamus: non solum te perficere/verũetiam et ab his qui in officio locoq̃ tuo successerint: sic in perpetuum seruari volumus et impleri/vt nullus deinceps in supradicta ecclesia possit inueniri neglectus. E

Gregorius Leoni Acolito. Ecclesiam sancte Agathe in suburra commendat. Capitulum.xix.

Epla.xix. Locorũ venerabiliũ cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia ergo ecclesia sancte Agathe sita in suburra: que spelunca fuit aliquãdo prauitatis heretice: ad catholice fidei culturam deo propitiãte reducta est: ideo huius auctoritatis tenore cõmonitus/ pensiones omnium domorum in hac vrbe cõstitutarũ: quas predictam ecclesiam temporibus habuisse gothorum constiterit: annis singulis congregare non desinas: et quãtum in sartis tectis vel luminaribus: aliaq̃ reparatione eiusdẽ ecclesie necessarium fuerit / erogare modis omnib⁹ studebis. Quicq̃d vero exuberare potuerit/fideliter rationibus te ecclesiasticis inferre precipimus.

Mense Aprili. Indictione.xij.

Gregori⁹ Maximiano Presumptori in Salona. De excõmunicatione illorum episcoporũ qui ei manus contra canonum statuta imposuerunt. Capitulum.xx.

Epla.xx. Licet cetera cuiuspiam talia vite sint merita: vt nihil sit qđ ex his sacerdotalibus valeat ordinibus obuiare: tamẽ solius nefas ambitus seuerissima canonum districtione dãnatur. Cognouim⁹ F itaq̃ q̃ vel surrepta vel simulata piissimorũ principũ iussione: dum vita dignus non fueris: te ad sacerdotij ordinem cunctis venerabilẽ prorupisse. Quod nos ideo sine vlla hesitatione credidimus: q: vitam etatẽq̃ tuam non habem⁹ incognitã: ac deinde/q: serenissimi dñi imperatoris animũ non ignoramus: q̃ se in causis sacerdotalibus miscere nõ soleat: ne nostris in aliquo peccatis grauetur. Additur inauditũ nefas: qđ post interdictionem quoq̃ nostrã / que sub excõmunicatiõe tua/ordinãtiũq̃ te facta est/cessis presbyteris/diaconib⁹/ceterorũq̃ clero/ manu militari ad medium diceris deductus. Quã rem nos consecrationẽ dicere nullo modo possum⁹: q: ab excõmunicatis est hominibus celebrata. Quia igitur sine vllius exẽpli forma violasti talem tantãq̃ sacerdotij dignitatem: precipimus vt vsq̃dum dñicis vel respõsalis nostri cognouerimus apicibus q̃ nõ surreptitia: sed vera fueris iussione ordinatus: nullaten⁹ tu ordinatoresq̃ tui attrectare quicq̃ psumatis sacerdotalis officij: neq̃ vsq̃ ad rescriptũ nostrum: ad cultum sacri altaris accedere. Qd si cõtra hec agere presumpseritis/anathema vobis sit a deo: et a beato Petro apostolorũ principe: vt cõtẽplatione iudicij vestri: ceteris quoq̃ catholicis ecclesijs: vitionis vestre prebeatur exemplum.

Mense Maio. Indictione.xij.

Gregorius Uenantio episcopo Lunensi. Qd iudeis non liceat christiana mancipia habere.

Capitulum.xxj.

G
Epla.xxi.

MUltorum ad nos relatiōe peruenit/a iudeis
in Lunensi ciuitate degētibus ad seruitium
christiana detineri mācipia:que res nobis tā
to visa est asperior/ quanto a fraternitatis tue patientia
operosior. Oportebat quippe te respectu loci tui/atq3 chri
stiane religionis intuitu/nullam relinquere occasionem
supstitioni iudaice:ne simplices anime nō tā suasionib⁹
q3 potestatis iure quodāmodo deseruirēt. Quāobrē hor
tamur fraternitatem tuā/vt sm piissimarū legum tramī
tem/nulli iudeo liceat christianū mancipiū in suo retine
re dñio. Sed si qui penes eos inueniuntur/libertas eis
tuitionis auxilio ex legū sanctiōe seruetur. Si vero qui
in possessionibus eorū sunt/licet et ipsi ex legū districtio
ne sint liberi/tamē q2 colēdis eoꝝ terris diutius adhese
runt:vtpote conditionē loci debētes/ad colenda que cō
sueuerant rura permaneant: pensiones predictis viris
prebeant:que cuncta de colonis vel originarijs iura pre
cipiunt peragant:nihil eis extra hoc oneris amplius in
dicatur. Qz si quisq3 de his vel ad alium migrare locū/
vel in obsequio suo retinere voluerit:ipse tibi reputet q
ius colonarium temeritate sua:ius vero dominij sub iu
ris seueritate dānauit. In his ergo omnibus ita te vo
lum⁹ solerter impēdi/vt nec direpti gregis pastor reus
existas: nec apud nos minor emulatio fraternitatē tuā
reprehensibilem reddat.

¶ Gregorius Constātio episcopo Mediolanēsi. Ut ve
nantio episcopo Lunensi concurrat. Capl̄m.xxij.

Epla.xxij
H

QUorūdam de laudensium veniētium partib⁹
ad nos relatiōe peruenit: religiosos locorum
ipsorū ita ab ecclesiastice discipline tramite
deuiasse:vt nullatenus in suis moribus actionibusq3 ca
nonice dispositionis statuta respiciāt. Que quia erant ꝛ
examinanda subtilius/ꝛ seuerius vlciscēda:presentium
latorem Uenātium fratrē ꝛ coepiscopū nostrū vt instan
ter emendarētur/admonui. Sed ꝑ magnitudine inqe
tudinis excedētium personarū solum se nō iudicauit in
huiusmodi inquisitione sufficere:ideoq3 postulauit a no
bis vt in eodem examinādo negocio fraternitatis tue ei
adderetur auctoritatis solatium. Quāq3 igitur frater
na dilectio hoc a te ꝛ sine nostris scriptj debeat exigere:
tamen presentib⁹ quoq3 vos specialiter epistolis adhor
tamur:vt adhibito vobis predicto fratre nostro/cūctos
clericos ceterosq3 religiosos prenominate ciuitatj ꝛ ter
ritorij eius de excessibus quorū aliquid est suspitionis:
ad te venire cōpellas: atq3 cūcta sm deum propter futu
ri metum iudicij subtiliter inquirentes:si quē a canonū
statutis recessisse reperitis:canonica eū vltione corrigi
te. Nec patiamini in locis vestris eos q non gerūt in mo
ribus qđ ostendunt in habitu: per abrupta diutius eua
gari. Quos oportet ad rectitudinis normam pastorali
vos circūspectione reducere. Ita ergo fraternitas tua
cūctis solertius indagatis: que nobis in talib⁹ nūciata
sunt corrigat/ordinet/atq3 in futurū sopire festinet: vt ꝛ
anime tue proficiat:si tui causas vigilanter atq3 viuaci
ter perscrutaris officij: ꝛ nostrum minime frustrari per
mittas: quod semper de tue maturitatis habuimus di
strictione iudicium.

I

¶ Gregorius nobilibus ac possessoribus in sardinia in
sula consistentibus ꝛc̄. De rusticis idolis seruientibus.
Capitulum.xxiij.

Epi.xxiij

HFratris et coepiscopi mei Felicis/et filij mei
Ciriaci serui dei/relatiōe cognoui: pene oēs
vos rusticos in vestris possessionibus idola
trie deditos habere. Et valde hac de re contristat⁹ sum:
q2 scio q subiectorū culpa/prepositorū deprimit vitā: et
cū in subiecto peccatū nō corrigitur: in eos qui presunt/
sententia retorquetur. Unde magnifici filij exhortor:vt
omni cura omniq3 sollicitudine animarū vestrarū zelū
habere debeatis:ꝛ quas ratiōes omnipotēti deo de sub
iectis vestris reddituri estis:aspicite. Ad hoc quippe il
li vobis cōmissi sunt: quatenus ꝛ ipsi vestre vtilitati va
leant ad terrena deseruire: ꝛ vos per vestrā prouidentiā
eorū animabus ea que sunt eterna prospicere. Si igitur
impendūt illi quod debent/vos eis cur non soluitis qđ
debetis:id est/vt assidue illos magnitudo vestra cōmo
neat:ab idolatrie errore compescat: quaten⁹ eis ad fidē
ductis/omnipotentem dominū erga se placabilē faciat.
¶ Ecce enim mūdum hunc q2 finis vicinus vrget aspi
citis:q modo humanus in nos/modo diuinus gladius
seuiat videtis:ꝛ tamen vos veri dei cultores/a cōmissis
vobis lapides adorari cōspicitis:ꝛ tacetis. Quid queso
in tremēdo iudicio dicturi estis: quādo hostes dei ꝛ sub
potestate vestra suscepistis:ꝛ tamē eos deo subdere/atq3
ad eū reuocare cōtēnitis? Unde debitū salutatiōis allo
quiū soluēs peto:vt magnitudo vestra attēdere erga ze
lū dei vehemēter inuigilet:et qs quātos ad xp̄m pduxe
rit/suis mihi epistolis indicare festinet. Quod ergo vos
agere ex aliqua occasione forsitā minime valetis/predi
cto fratri ꝛ coepiscopo nostro Felici vel filio meo Ciria
co iniungite: eisq3 ad opus dei solatium prebete: vt in re
muneratione vite tanto possitis esse participes:quanto
nunc bono operi solatium prebetis.

K

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De xeno
dochio ecclesie. De Epiphanio presbytero. De Paulo
clerico malefico. De ordinationibus ꝛ nuptijs clericoꝝ.
De virginibus velandis. De mulieribus a monasterijs
egressis. Capitulum.xxiiij.

epi.xxiiij.

OPortebat si quidē fraternitatē tuā ita de reb⁹
pijs esse sollicitam: vt nihil ad explēdas eas no
stris admonitionib⁹ penit⁹ indigeret:tamen q2
quedam ad nos peruenerūt que sunt corrigenda capitu
la:nihil est incongruum si nostre quoq3 vobis pagina au
ctoritatis accedat. Quāobrē significamus puenisse ad
nos/consuetudinē fuisse: vt xenodochia que sunt in cara
litanis partib⁹ cōstituta/ apud episcopū ciuitatis singu
lis quibusq3 tēporibus suas subtiliter rationes expone
rēt:et⁹ videlicet tuitione atq3 sollicitudine gubernāda.
Quod q2 tua hactenus fertur charitas neglexisse: horta
mur vt (sicut dictū est) tibi singulis quibusq3 tēporibus
rationes suas xenodochi qui in eis sunt cōstituti vel fue
runt/subtiliter reddant. ¶ Atq3 tales in eis qui presint
ordinētur:qui vita/moribus/atq3 industria inueniātur
esse dignissimi:religiosi dūtaxat: quos vexandi iudices
nō habeant potestatē:ne si tales persone fuerint: quas in
suū possint euocare iudicium: vastādarum rerū debilitū
que illic reiacent/prebeatur occasio. de quib⁹ rebus sum
mam te curam gerere volumus/vt nulli sine tua licētia
dentur noticiā ve:ne vsq3 ad direptionē earū/ex fraterni
tatis tue pueniat incuria. Preterea nosti latorē presen
tium Epiphaniū presbyterū quorūdam sacerdotū litte
ris criminaliter accusatū. Cui⁹ nos (vt voluim⁹) discu
tientes causam/nihilq3 in eo obiectorū repertētes/vt ad
locū suū reuerteretur/absoluimus. Criminis ergo eius
auctores te volum⁹ perscrutari. Et nisi qui easdē trans
misit epistolas/paratus fuerit hoc quod obiecit/canoni
cis atq3 districtissimis probationibus edocere: nullate
nus ad sancte ministerium cōmunionis accedat. Pau
lum vero clericū qui sepe dicitur in maleficijs deprchē
sus:qui despecto habitu suo ad laicam reuersus vitā/in
Aphricā fugerat:si ita est/ corporali prius pueniēte vin
dicta: preuidimus in penitētiam dari:quaten⁹ ꝛ sm apo
stolicam sententiā/ex carnis afflictione spiritus saluus
fiat:ꝛ terrenas peccatorū sordes/quas prauis cōtraxisse
fertur operibus/lachrymarū possit assiduitate diluere.
Eis vero qui ab ecclesiastica cōmunione suspensi sunt:
nullus religiosus sm canonū precepta ligatur. De ordi
nationibus vero vel de nuptijs clericorū: aut de ijs que
velantur virginib⁹/nullus (vt nunc fieri dicitur) quicq3
premij presumat accipere:nisi quippiam sua spōte offer
re maluerint. In mulierib⁹ q de monasterijs ad laicā vi
tam sunt egresse:virosq3 sortite:quid fieri debeat: cū pre
dicto fraternitatis tue presbytero subtilius sum⁹ locu
ti:cui⁹ relatiōe sanctitas vestra potest plen⁹ informari.
Religiosi vero clerici cōuentus patrocinia q3 laicoꝝ ca
ueant:qui tue modis oib⁹ sm canones iurisdictioni sub
dātur:ne remissione fraternitatis tue ei⁹ cui preces disci
plina dissoluatur ecclesie. Eos autē qui i predictas mu
lieres que egresse sūt de monasterijs excesserūt:ꝛ nūc di
cuntur a cōmunione suspēsi:si fraternitas tua de tali fa
cinore digne penituisse preuiderit/ad sacramentū cōmu
nionis te volumus reuocare.

L

M

Cā.xxvij.
q.j. Eos
autē qui.

¶ Gregorius Zabarde duci Sardinie. De Barbarici
nis conuertendis. Capitulum.xxv.

Epi.xxv.

SCriptis fratris ꝛ coepiscopi mei Felicis ꝛ Ci
riaci serui dei/glorie vestre bona cognouim⁹.
Magnasq3 omnipotēti deo gratias agimus:q

B talem ducem sardinia suscepit: qui sic sciat que terrena sunt/reipublice exsoluere: vt bene etiā nouerit oīpotenti deo obsequia patrie celestis exhibere. Scripserūt etenī mihi ꝙ eo pacto cū barbaricinis facere pacē disponitis: vt eosdē barbaricinos ad xp̄i seruitiū adducatis. Hac de re valde letat⁹ sum: ⁊ dona vestra (si omnipotenti deo placuerit) citius serenissimis pricipib⁹ innotesco. Vos ergo qđ cepistis explete: omnipotenti deo deuotionē vestre mentis ostēdite: eos quos illuc ad conuertēdos barbaricinos transmisimus: quantū valetis adiuuate: scientes ꝙ talia opera multū vos ⁊ ante terrenos principes/ ⁊ coram celesti rege preualeant adiuuare.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De ordinatione ecclesiarum. De rusticis paganis. De lapsis ad pristinum officium non reuocandis. Et de chrismate.

Capitulum.xxvj.

Epi.xxvj. Cā.xj.q.j. Fratris.

Fratris ⁊ coepiscopi nostri Felicis/⁊ Ciriaci abbatis relatione cognouimus: ꝙ in insula Sardinia sacerdotes a laicis iudicib⁹ opprimātur: et fraternitatē tuam ministri sui despiciant: dūque solum simplicitati a vobis studetur/quātum videmus/ disciplina negligitur. Unde hortor vt omni excusatiōe postposita: ecclesiā quā suscepisti/auctore deo regas: disciplinam clericos tenere cogas: nullius verba metuere studeas. Archidiaconē vero tuū (vt audio) cum mulieribus habitare prohibuisti/ et nūcusque in ea prohibitione despiceris. Qui nisi iussioni tue paruerit: eū a sacro ordine volumus esse priuatū. ¶ Accidit aūt aliud valde lugendum: qꝛ ipsos rusticos quos habet ecclesia tua: nūcusque in infidelitate remanere/negligentia fraternitatis vestre permisit. ¶ Et quid vos admoneo: vt extraneos ad deum adducatis: qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde necesse est vos per omnia in eorū cōuersionē vigilare. Nam si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula paganum rusticū inuenire potuero/in eūdem episcopū fortiter vindicabo. ¶ Jam vero si rusticus tante fuerit perfidie ⁊ obstinatiōis inuētus/ vt ad deum venire minime consentiat: tanto pēsionis onere grauādus est/ vt ipsa exactionis sue pena compellatur ad rectitudinem festinare. ¶ Peruenit etiam ad nos quosdā de sacris ordinibus lapsos / vel post penitētiam/ vel ante ad ministerij sui officium reuocari: qđ omnino ꝓhibemus. et in hac re sacratissimi quoque canones cōtradicūt. Qui igitur post acceptū sacrum ordinē lapsus in peccatū carnis fuerit/sacro ordine ita careat/ vt ad altaris ministerium vlterius non accedat. ¶ Sed ne vnꝗ̄ ij qui ordinati sunt pereant/prouideri debet quales ordinētur: vt prius aspiciatur si vita eorum continens in annis plurimis fuit: si studium lectionis: si eleemosyne amorem habuerunt. Querendum quoque est ne forte fuerit bigamus. Uidendū etiā ne sine litteris: aut obnoxius curte/cōpellatur post sacrum ordinē ad exactionē publicam redire. Hec itaque omnia diligenter fraternitas vestra inquirat: vt dū diligenter quilibet exquisitus ordinatur: non celeriter post ordinationē deponatur. Ea autē que fraternitati vestre scripsimus: cunctis sub vobis episcopis innotescite: qꝛ ego illis scribere nolui/ne honorē vestrū videretur imminuere. ¶ Peruenit quoque ad nos quosdā scandalizatos fuisse: ꝙ presbyteros chrismate tangere in frōte eos qui baptizādi sunt/prohibuimus. Et nos quidē sm̄ vsum veterem ecclesie nostre fecimus: sed si omnino hac de re aliqui contristantur: vbi episcopi desunt: vt presbyteri etiam in frontibus baptizādos chrismate tangere debeant/concedimus.

Cā.xcliij. q.vj. Jam vero.

Parte.j. di.l. Peruenit.

C

Parte.j. disti.xcv. peruenit. De cōsec. di.iiij. presbyteri baptizatos. iiij. smiarū di.vij.c.j.

¶ Gregorius Hospiten duci barbaricinorum. De barbaris conuertendis. Capitulum.xxvij.

Epi.xxvij.

Cum de gēte vestra nemo christianus sit: in hoc scio qꝛ omni gēte tua es melior: qꝛ tu in ea christianus inueniris. Dū enim barbaricini oēs vt insensata aīalia viuant: deū verū nesciāt: ligna autē ⁊ lapides adorent: in eo ipso quod deum verū colis: quātum oēs antecedas/ostēdis. Sed fidē quā percepisti/etiam bonis actibus ⁊ verbis exequi debes: ⁊ xp̄o (cui credis) offer quod preuales: vt ad eū quoscunque potueris adducas: eosque baptizari facias: ⁊ eternā vitā diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes/qꝛ ad aliud occuparis: salutans peto/ vt hominibus nostris quos illuc trāsmisimus: scilz fratri et coepiscopo meo Felici/filioque meo Ciriaco seruo dei: solatiari in omnib⁹ debeas: vt dū eorū labores adiuuas: deuotionē tuam omnipotēti dn̄o ostendas: et ipse tibi in bonis actibus adiutor sit: cuius in bono opere: famulis solatiaris. Benedictionē vero sancti Petri apostoli vobis transmisimus: quā peto vt debeatis benigne suscipere.

D

¶ Mense Junio. Indictione.xij.

¶ Gregorius Cādido defensori. De albino luminibus priuato. Capitulum.xxviij.

Necessitatem patientibus pontificale cōuenit adesse subsidium. Pro quo experiētie tue presenti auctoritate precipimus/quatenus Albino priuato luminib⁹/filio quōdam Martini coloni/singulis annis duas tremisses sine aliqua dilatione prestare non desinat: nō dubitatura suis hoc sine dubio rationibus imputari.

Epistola xxviij.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De episcopo intra dardaniam ordinando. Caplm.xxix.

Epi.xxix.

Peruenit ad nos in loco qui intra prouinciam Sardiniam dicitur phausiana: consuetudinē fuisse episcopū ordinari: sed hanc pro rerū necessitate longis aboleuisse tēporibus. Quia autem nunc sacerdotum indigentia quosdam illic paganos remanere cognouimus: ⁊ ferino degentes modo/dei cultum penitus ignorare: hortamur fraternitatē tuam: vt illic sm̄ pristinum modū ordinare festinet antistitem: talē videlicet qui ad hoc opus moribus ac verbo existat idoneus: ⁊ oberrātes ad gregē dn̄icum pastorali studeat emulatione deducere: quatenus eo illic ad animarū vacante compendium: nec vos inueniamini superflua poposcisse: nec olim destructa frustra nos reformasse peniteat.

E

¶ Gregorius Constātie auguste. De miraculis apostolorum Petri ⁊ Pauli. Et de monachis grecis mortuorum ossa effodientibus: detētisque vēdere ea in oriēte pro reliquijs. Et de sudario sancti Pauli. Caplm.xxx.

Epi.xxx.

Serenitas vestre pietatis/religionis studio/et sanctitatis amore conspicua: propter eā que in honorē sancti Pauli apostoli in palatio edificatur ecclesiam/caput eiusdem sancti Pauli: aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus a me precepit debere transmitti. Et dum illa mihi desiderarē imperari/de quibus facillimam obedientiam exhibēs/ vestram erga me amplius potuissem gratiā prouocare: maior me mestitia tenuit: ꝙ illa pcepitis: que facere nec possum/nec audeo. Nam corpora sanctorū Petri et Pauli apostolorum tantis in ecclesijs suis coruscāt miraculis atque terroribus/ vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beate recordationis decessor meus: qꝛ argentū quod supra sacratissimū corpus beati Petri apostoli erat: longe tamen ab eodē corpore fere quindecim pedum spatio: mutare voluit: signum ei nō paruī terroris apparuit. Sed ⁊ ego aliquid similiter ad sacratissimū corpus sancti Pauli apostoli meliorare volui: et qꝛ necesse erat vt iuxta sepulchrū huiusmodi effodi altius debuisset: preposit⁹ loci ipsius ossa aliquanon quidē eidem sepulchro coniuncta reperit. Que quoniam leuare presumpsit/atque in aliū locū trāsponere: apparentib⁹ quibusdam tristibus signis/subita morte defunctus est. Preter hec autem sancte memorie decessor meus idem ad corpus sancti Laurētij martyris quedā meliorare desiderans: dum nescit vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum: et effoditur exquirendo: subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est: et ij qui presentes erāt atque laborabant monachi ⁊ māsionarij q̄ corpus eiusdem martyris viderunt: quod quidem minime tangere presumpserunt: omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vite superesse potuisset: qui sanctū et iustum corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina: qꝛ romanis cōsuetudo non est/quādo sanctorū reliquias dant/ vt quicꝗ̄ tangere presumāt de corpore: sed tantūmodo in pyxide brandeum mittitur: atque ad sacratissima corpora sanctorū ponitur. Qđ leuatum/in ecclesia que est dedicanda/debita cum veneratione reconditur: et tante per hoc ibidem virtutes fiunt/ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit vt beate recordationis Leonis pape temporibus: sicut a maioribus traditur: dum quidam greci de talibus reliquijs dubitarent: predictus pontifex hoc

F

G ipsum brādeum allatis forficibus inciderit: et ex ipsa incisione sanguis effluxerit. In romanis nāq; vel totius occidentis partibus omnino intolerabile est atq; sacrilegum: si sanctorū corpora tangere quisq; fortasse voluerit. ¶ Qd si presumpserit/certū est q hec temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de grecorū cōsuetudine: qui ossa leuare sanctorū se asserūt: vehementer miramur: et vix credim⁹. Nam quidā monachi greci huc ante biennium venientes: nocturno silentio iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorū in cāpo iacētia effodiebant: atq; eorū ossa recōdebāt: seruātes sibi dū recederent. Qui cū tenti: et cur hoc facerent diligēter fuissent discussi: confessi sunt q illa ossa ad greciā essent tāq; sanctorum reliquias portaturi. Ex quorū exēplo (sicut predictū est) maior nobis dubietas nata est: vtrū verum sit q leuare veraciter ossa sanctorū dicūtur. De corporibus vero beatoꝝ apostolorū quid ego dicturus sum: dū constet: q eo tempore quo passi sunt: ex oriēte fideles venerunt: qui eorū corpora sicut ciuium suorū repeterent. Que ducta vsq; ad secūdū vrbis milliarium/in loco qui dicitur catatūbas/collocata sunt. Sed dū ea exinde leuare omnis eorū multitudo cōueniens niterer/ita eos vis tonitrui atq; fulguris nimio metu terruit atq; dispersit: vt talia denuo nullatenus attentare presumerent. Tunc autē exeuntes Romani eorū corpora: qui hoc ex dñi pie-
H tate meruerūt/leuauerūt: et in locis quibus nūc sunt condita: posuerūt. Quis ergo nunc serenissima dña tā temerarius possit existere/vt hec sciens/ eorū corpora non dico tāgere: sed vel aliquatenus presumat inspicere? Dum igitur talia mihi a vobis precepta sunt: de quibus parere nullatenus possem: quātum inuenio/non vestrum est: sed quidā homines contra me pietatem vestrā excitare voluerūt: vt mihi (quod absit) voluntatis vestre gratiā subtraherēt: et propterea quesiuerunt capitulum: de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotente domino confido: q nullo modo benignissime voluntati surrepitur: et sanctorū apostolorū virtutē/quos toto corde et mente diligitis: nō ex corporali presentia/sed ex protectione semper habebitis. Sudarium vero quod similiter trāsmitti iussistis: cū corpore eius est: quod ita tangi non potest: sicut nec ad corpus illius accedi. Sed q serenissime dñe tam religiosum desiderium esse vacuū nō debet: de cathenis quas ipse sanctus Paulus apostolus in collo et in manibus gestauit: ex quibus multa miracula in populo demonstrātur: partem aliquā vobis transmittere curabo: si tamē hanc tollere limando preualuero: q dū frequēter ex cathenis eisdē multi venientes/benedictionem petūt/vt parū quid ex limatura accipiant/assistit sacerdos cū lima/et aliquibus petētibus ita concite aliquid de cathenis ipsis excutit/vt mora nulla sit. Qui-
I busdam vero petētibus diu per cathenas ipsas ducitur lima: et tamen vt aliquid exinde exeat/non obtinetur.

¶ Mense Iunio Indictione. xij.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De iudeis cōuertendis. Capitulum. xxxj.

Epi. xxxj. His quos de iudaica perditiōe redemptor noster ad se dignatur cōuertere: rationabili nos oportet moderatione cōcurrere: ne victus (qd absit) inopiam patiantur. Ideoq; tibi hui⁹ precepti auctoritate mandamus: quatenus filijs iuste ex hebreis. i. Iuliano redēpto et fortune a tertiadecima succedēti indictione annis singulis solidos dare non differas: quos tuis noueris modis omnibus rationibus imputandos.

¶ Gregorius Pantholeoni episcopo Aphrice. De donatistis comprimendis. Capitulum. xxxij.

Epi. xxxij Ereticorū nephandissimā prauitatē qualiter lex persequat instātius/excellentie vestre non habetur incognitū. Hi igitur quos et fidei nostre integritas/et legū dānat districtio mundanarū: non leue peccatū est si vestris inueniant tēporibus licētiam reserpendi. In illis igitur partibus quātū didicimus/ita donatistarū creuit audacia/vt non solum de suis ecclesijs auctoritate pestifera eijciāt catholice fidei sacerdotes/sed et quos vera confessione aqua regenerationis abluerat/rebaptizare non metuūt. Valdeq; miramur (si tamē ita est) vt vobis illic positi huiuscemodi liceat hominib⁹ prauis excedere. ¶ Primū siquidē quale de vobis iudicium hominibus relinquetis attēdite: si hi qui aliorū tēporibus iusta ratiōe cōpressi sunt/vobis administrātibus viam sui excessus inueniant. Deinde pditorum animas deum nostrū de manu vestra scitote requirere: si tantum nefas (inquātum possibilitas exigit) emēdare negligitis. Hec enim excellentia vestra non amare suscipiat. Nam quia vos vt filios proprios diligimus: propterea hec que vobis prodesse non ambigimus/indicamus. Paulum vero fratrem et coepiscopū nostrū ad nos sub omni festinatione dirigite: ne cuiq; impediendi eum aliqua occasio vel excusatio detur: vt veritatem plenius agnoscentes/qualiter tanti facinoris vitio debeat peruenire/deo adiuuāte/rationabili possimus tractatu disponere. K

¶ Gregorius Theodelinde regine Longobardorum etc. De quarta synodo: et Constantino episcopo. Capitulum. xxxiij.

epi. xxxiij. Quorūdam ad nos relatione peruenit/ab aliquibus episcopis gloriam vestrā vsq; ad hoc scandalum contra sanctā ecclesiam fuisse perducta: vt sese a catholice vnanimitatis cōmuniōe suspēderet. Quod quātum vos pure diligimus/tanto de vobis fortius dolemus: quia vos imperitis stultisq; hominibus creditis: qui non solum ea que loquūtur nesciūt/sed vix ea que audierūt/percipere possunt. Qui dū neq; legunt/neq; legētibus credūt: in ipso errore manent quē sibi de nobis finxerūt. Nos em̄ veneramur sanctas quattuor synodos: Nicenā/in qua Arrius: Constantinopolitanam/in qua Macedonius: Ephesinam primā/in qua Nestorius atq; Dioscorus: Chalcedonēsem/in qua Eu-
L thices damnatus est: profitētes q quisquis aliter sapit q̄ he quattuor synodi/a fide veritatis alienus est. Damnamus autē quoscūq; dānant: et quoscūq; absoluūt/absoluim⁹: sub anathematis interpositione feriētes eū qui earūdē quattuor synodorū (maxime autē Chalcedonēsis: de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitiōis occasio) fidei addere vel adimere presumit. ¶ Cū itaq; integritatē nostrā ex aperta mea traditione seu pfessione cognoscitis: dignū est vt de ecclesia beati Petri apostolorū principis nullum vlterius scrupulum dubietatis habeatis: sed in vera fide persistite: et vitam vestram in petra ecclesie/hoc est in confessione beati Petri apostolorū principis solidate: ne tot vestre lachryme/tantaq; bona opera pereant/si a fide vera inueniātur aliena. Sicut enim rami sine virtute radicis arescunt/ita opera quātūlibet bona videantur/nulla sunt/si a soliditate fidei distiungūtur. Decet ergo gloriam vestram ad reuerentissimū fratrem et coepiscopum nostrū Constantinum: cuius et fides et vita olim mihi bene est approbata: sub omni celeritate trāsmittere: eiq; directis epistolis indicare ordinationē eius q̄ benigne suscipi-
M tis/et q ab eius ecclesie cōmunione in nullo separemini: vt vere/sicut de bona ac fideli filia/cōmuni exultatione gratulemur. In hoc autē vos ac vestra opera deo placere cognoscite: si priusq; eius examen veniat/sacerdotum illius iudicio comprobentur.

¶ Gregorius Leoni episcopo Cathanēsi. De vxore speciosi diaconi in monasteriū detrusa. Capitulum. xxxiiij.

Epistola xxxiiij. Ca. xxvij. q. ij. Multorum. Multorum relatiōe cōperimus hāc apud vos olim consuetudinem tenuisse: vt subdiaconi suis licite miscerent coniugib⁹. Qd ne denuo quisq; presumeret/a seruo dei/sedis nostre diacone/ex auctoritate nostri decessoris est isto modo phibitum: vt eodē tēpore ij qui iā vxorib⁹ fuerāt copulati: vnū e duobus eligerent. i. aut a suis vxorib⁹ abstinerent: aut certe nulla ratiōe ministrare psumerēt. Et quātū dicit: Speciosus tūc subdiacon⁹ hac p re ab administrationis se suspēdit officio: et vsq; in obit⁹ sui tēp⁹ notarij qdē gessit officiū: et a ministerio qd subdiaconē oportuerat exhibere: cessauit. Post cuius obitū/q relicta eius Honorato marito est sociata: a tua eā fraternitate in monasterio cognouimus deputatā. ¶ Ideoq; si (vt fertur) eius se maritus ab administratione suspendit: antedicte mulieri non debet officere q ad secundā coniugij copulationem migrauit: presertim si non tali mente subdiacono iuncta est: vt a carnis voluptatib⁹ abstineret. Si ergo ita se veritatem (quēadmodū edocti sumus) habere cognoscis: predictam te mulierē de monasterio per omnia cōuenit relaxare/vt ad suū maritū sine aliqua possit formidine

A remeare. De cetero vero fraternitas tua sit omnino sollicita: et quos ad hoc iam officium contigerit promoueri/ hoc quam maxime diligenter inspiciat: ne si vxores habent/ miscendi se cum eis licentia potiantur: sed ad similitudinem sedis apostolice/ eos cuncta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

Gregorius Victori et Columbo episcopis Aphrice. De heresi donatistarum. Capitulum.xxxv.

Epi.xxxv

Qualiter neglectus inter initia morbus vires accipiat/ ex nostris necessitatibus/ quicunque in hac sumus vita constituti/ probauimus. Huic igitur nascenti morbo si doctorum obstaret prouisio medicorum: scimus quidem quia ante solet cessare quam noceat. Huius ergo considerationis ratio vehementer nos debet impellere: vt animarum morbis initiantibus: tota festinemus possibilitate resistere: ne dum salubria adhibere medicamenta negligimus/ multorum nobis vita quos deo nostro contendimus lucrari/ subripiatur. Unde nos oportet ita caulas ouium quibus custodes videmur esse prepositi/ vigilanti custodia atque sollicitudine premunire: quatenus lupus insidians vndique pastores sibi repugnantes inueniat: et viam ingrediendi in eas non habeat. Comperimus siquidem donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse dominicum: ac si nullius pastoris moderamine regeretur. Nunciatumque nobis est (quod dicere sine graui dolore non possumus) quia plurimi eorum venenatis iam sint dentibus laniati.

B Denique sacerdotes canonicos prauissima de suis ecclesiis temeritate repellere. Et multos insuper: quibus salutem regenerationis aqua prebuerat/ rebaptizantes: prauitate nephandissima necauisse dicuntur. Que res animos nostros valde mestificat: quia vobis illic positis damnate presumptioni tantum scelus perpetrare licuerit. Qua de re fraternitatem vestram scriptis presentibus adhortamur: vt habito tractatu/ initoque consilio/ ita nascenti huic adhuc morbo inhianter ac tota virtute debeatis obsistere: dummodo nec vires ex neglectu percipiat: nec in commisso vobis grege pestilentie damna concutiat. Nam si quolibet modo (quod non credimus) incipienti negligentis iniquitati resistere: plurimos erroris sui gladio vulnerabunt. Et est profecto grauissimum laqueo diabolice fraudis irretiri permittere: quos prius possumus ne alligentur eripere. Melius est autem ne quisque vulneretur obsistere: quam vulneratus qualiter sanari possit exquirere. Hoc itaque considerandum sacrilegam prauitatem sedula oratione ac virtute qua valetis obruite: vt subsequens nuncius christi gratia suffragante de eorum nos vitione letificet: magis quam de excessu contristet. Paulum preterea fratrem et coepiscopum nostrum ad nos quo potestis studio omni sub festinatione dirigite: quatenus ab eo causas subtilius tanti facinoris agnoscentes/ huic nephandissime prauitati cum creatoris nostri solatio medicinam digne possimus correptionis imponere.

Gregorius Maximiano episcopo etc. Precipit exulo bona patris reddi. Capitulum.xxxvi.

epi.xxxvj. C

Exulus presentium portitor Eusanium agrigentine ciuitatis episcopum suum fuisse memorat genitorem: matrisque sue res apud eum plurimas indicat mansisse. Que quoniam intestatum inquit esse defunctum: ideo et res maternas sibi petit debere restitui: et antedicti episcopi patris sui se permitti substantiam adipisci. Qua de re fraternitati tue huius precepti serie deputamus: quatenus diligenter curet addiscere: et si quid apud predictam ecclesiam de rebus matris ipsius inueniri potuerit (si quidem nihil est quod antedicto exulo rationabiliter possit obsistere) ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde et de rebus paternis quas ante episcopatum dinoscitur habuisse: si eas in ius ecclesie sue quodammodo transtulit: ei quantum portioni eius legaliter scit competere: vt satisfieri possit immineat. Nam omnino et contra rationem et contra nostrum probatur esse propositum/ si cui ea que iuste competunt/ restitui ac satisfieri denegemus. Ita ergo hec fraternitas tua implere festinet: vt in prascripto portitori ad nos denuo ex hac re nullis remeandi necessitas imponatur. Nam quod beate recordationis decessor noster preceptum direxerat vt lapso eo res eius ecclesie remanerent: hoc ideo eum credimus precepisse/ ne per eas adhuc amplius deperiret: nunc vero equum esse pensamus: vt filium patris culpa non ingrauet. Sed fraternitatis tue dispensatione: quicquid ei legaliter potest competere/ consequatur.

D

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi etc. De iuramento non dando ciuibus brixie. Et de nominatione Joannis inter missarum solennia: et quattuor synodis. Capitulum.xxxvij.

Epistola xxxvij.

Scriptis sanctitatis vestre percursis/ in graui vos merore esse cognouimus: maxime propter episcopum et ciues Brixie: qui vobis mandent/ vt eis epistolam transmittatis: in qua iurare debeatis vos tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestre Laurentius non fecit/ a vobis queri non debet. Si autem fecit/ cum vniuersali ecclesia non fecit: et cautionis sue iuramenta transcendit. Sed quia eundem virum sua credimus sacramenta seruasse: atque in vnitate catholice ecclesie permansisse: dubium non est quod nulli episcoporum suorum iurauerit se tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra: quia cogi non debet ad hoc quod a decessore vestro factum nullo modo est. Sed ne ij qui vobis ista scripserunt/ scandalizari videantur/ transmittite eis epistolam: in qua sub anathematis interpositione fateamini: neque vos aliquid de fide chalcedonensis synodi imminuere: neque eos qui imminuunt recipere: et quoscunque damnauit damnare: et quoscunque absoluit absoluere. Unde credo eis posse celerrime satisfieri. Quod autem scripsistis quia scandalizentur plurimi eorum: quia fratrem et coepiscopum nostrum Joannem rauennatis ecclesie inter missarum solennia nominetis: requirenda vobis consuetudo antiqua est: et si consuetudo fuit: modo a stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit: fieri non debet vnde quibusdam scandalum moueri possit. tamen sollicite perquirere studui si idem Joannes frater et coepiscopus noster vos ad altare nominet. quod minime dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit: quid necessitas cogat ignoro: vt vos illius faciatis. Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest: vos tale aliquid facere valde laudabile est: quia charitatem quam erga fratres vestros habetis ostenditis. Quod autem scripsistis quia epistolam meam regine Theodelinde transmittere minime voluistis: pro eo quod ibi ea quinta synodus nominabatur: si eam exinde scandalizari posse credidistis/ recte factum est vt minime transmitteretis. Unde nunc ita facimus sicut vobis placuit: vt quattuor synodos solummodo laudaremus. De illa tamen synodo que in Constantinopoli postmodum facta est: que a multis quinta nominatur: scire vos volo: quia nihil contra quattuor sanctissimas synodos constituerit vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo: non autem de fide aliquid gestum est: et de his personis de quibus in chalcedonensi concilio nihil continetur: sed post expressas synodos seu canones facta contentio et extrema actio de personis ventilata est. Nos tamen sicut voluistis/ ita fecimus: vt eiusdem synodi nullam memoriam faceremus.

E

F Sed et de episcopis que scripsistis/ predicte filie nostre regine scripsimus. Ursicinum qui vobis scripsit aliqua contra Joannem fratrem et coepiscopum nostrum: vos per epistolas et dulcedine et ratione ab intentione sua compescere debetis. De fortunato autem fraternitatem vestram esse sollicitam volumus: ne vobis a malis hominibus in aliquo subripiatur. Nam audio eum cum decessore vestro Laurentio ad mensam ecclesie per annos plurimos nunc vsque comedisse: inter nobiles consedisse/ et subscripsisse: eumque fratre nostro sciente innumeris annis militasse. Et post tot annos modo videtur fraternitati vestre vt de statuo sui conditione pulsetur. Quod mihi omnino incongruum videtur. Et ideo hoc per ipsum vobis sed secreto mandaui. Tamen si quid est rationabile quod ei possit opponi: in nostro debet iudicio ventilari. Ad filium vero nostrum dominum Dinamium: si omnipotenti deo placuerit: per hominem nostrum scripta transmittemus.

Gregorius Marcello scholastico. De presumptore maximo. Capitulum.xxxviij.

Epistola xxxviij.

Glorie vestre charitas sic in nostro corde semper inuigilat/ vt nihil sibi corporalis defendat absentia. Nam quamuis a carnalibus oculis longe est/ mentis tamen aspectibus nunquam deest. Frequenter enim nos voluntas ad scribendum desideranter impellit: sed occupatio non permittit. Dum ergo nobilitatis vestre peritia non ignoret quantis sit locus noster occupationibus inuolutus: quia a scribendi interdum cessamus officio non volunta-

G tis sed necessitatis esse psideret. Gloria aūt vestra q̄ tardius sua nos requirit epistola: qua possit excusatiōe defendere nō videm⁹. In hoc igitur sola me debuit taciturnitate defendere/sed feruor charitatis linguā meā nō ꝑmisit habere silentium. Salutātes itaq̄ cū omni affectu atq̄ dulcedine indicam⁹ nos grauiter cōtristatos: q̄ illa a nobis voluistis expetere: in quibus volūtatē vestrā perficere (q̄ obsistit ratio) nō valemus: contristare vos (q̄ nolumus) videmur. Nam hoc nos sine correctiōe relinquere/ecclesiastica non sinit aliquo modo disciplina: nec vos pro talib⁹ decet petere: ne nō rectitudini sed indisciplinationi (qđ absit) videamini consentire. Causa vero eiusdē maximi: pro quo nobis scribitis (quē si missarū solēnia celebrare presumpserit: iam sacri corporis cōmunione priuauim⁹) matura quādo oportuerit deliberatione: sicut deo nr̄o placuerit/iudicabit atq̄ disponetur. Oramus autē omnipotentē dnm̄: vt ⁊ hic vos sua ꝓtectione custodiat/ ⁊ ad eterne vite premia perducat.

Mense Augusto. Indictione. xij.

Gregorius Clero ordini et plebi cōsistenti Hortone. De obitu episcopi eorum: et visitatione ecclesie.

Capitulum. xxxix.

epl. xxxix.

Uestri antistitis obitum cognoscētes: cure nobis fuit/destitute ecclesie visitationē fratri et coepiscopo nostro Barbaro solēniter delegare. Cui dedimus in mandatis/vt nihil de redditu/ornatu/ministerijsq̄ʒ quoq̄ vsurpari patiatur. cui⁹ vos assiduis adhortationibus conuenit obedire. H Hoc tamē sciatote: quia ei ordinādi presbyteros ac diacones: si necesse fuerit: quos dignos ad hoc officiū inuenire potuerit: dedimus licentiam: quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur: qui a venerandis canonibus vlla nō discrepet ratione: et tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum postulatus fuerit: cum solenni decreto omnium subscriptionibus roborato: et visitatoris pagina prosequēte: ad nos veniat ordinādus. Prouisuri ante omnia ne cuiuslibet vite vel meriti laicam personam presumatis eligere. Et non solum illic ad episcopatus apicem nulla ratione promoueatur/verūetiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirare constiterit/ab officio et a cōmunione alienos faciendos procul dubio noueritis.

Gregorius Ualentino abbati. Ne monachi eius faciant sibi commatres.

Capitulum. xl.

Epla. xl. Cā. xviij. q. ij. Peruenit.

Peruenit ad nos q̄ in monasterio tuo passim mulieres ascēdant/⁊ (qđ adhuc est grauius) monachos tuos mulieres sibi cōmatres facere: ⁊ ex hoc incautā cum eis cōmunionē habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sue eos (quod absit) calliditate decipiat: ideo hui⁹ te precepti serie cōmonemus/vt neq̄ mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascēdere: neq̄ monachos I tuos cōmatres sibi facere. Nā si hoc denuo ad aures nostras quocunq̄ modo peruenerit/sic te seuerissime nouerᵢs vltioni subdendum / vt emendationis tue qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

Gregorius Bonifacio magnifico Aphrice Sal. ⁊c. De fide sua apud sanctū Petrū exponēda.

Capitl'm. xlj.

Epla. xlj.

Si ita vt audieram magnitudo vestra intētione sollicita de die sue salute cogitaret: nequaq̄ se mihi de fide sua per epistolas/sed per semet ipsam potuit respondere. Nā q̄ in excusatione molestia corporalis adducitur/expectato salutis tēpore/laborē summopere potuistis ꝓ cōmodo eterne salutis assumere: vt et vos de nostra ratione: ⁊ nos de vestra credulitate gauderem⁹. Etenim que in eis scripsi epistolis/replicanda nūc non sunt: neq̄ alia ratiocinatione monstrāda: quia apud nolentis animum q̄uis sit euidēs ratio: hec ipsa obstaculū esse solet. Sed per vos venite: ⁊ beati Petri apostolorum pricipis liminibus vosmet presentate: ⁊ cuncta que scripsi: nisi ex lectione monstrauero: cū quo vultis disputatione recedite. Hortor tamen vt dū vite spatium superest/ab eiusdē beati Petri ecclesia: cui claues celestis regni cōmisse sunt: ⁊ ligandi ac soluendi potestas attributa: vestra anima non inueniatur diuisa: ne si hic beneficium eius despicitur/illic vite aditum claudat. Hi autē q̄ dubitationis vestre participes sunt: si ad K me venire voluerint/nullā ex me quasi ex potestate prodeuntē violentiā ptimescant. Nam nos licet in omnib⁹ causis: in ijs tamē precipue que dei sunt/ratione magis stringere homines/q̄ʒ potestate festinamus.

Gregori⁹ Maximiano episcopo Syracusano. De clericis haucadens. per Siciliam dispersis.

Capitl'm. xlij.

Epla. xlij

Indicauit nobis Haucada frater ⁊ coepiscop⁹ noster: quosdā de clero suo in Sicilie partibus ad sacros ordines peruenisse. Qui quoniā neq̄ presbyterū: neq̄ diacones se habere cōmemorat: eos ad se petijt debere trāsmitti. Proinde fraternitas tua vbicūq̄ illos (latore presentiū indicante) repererit: huc eos sine dilatione transmittat: quatenus et illi ad ecclesiā in qua olim militauerunt reuocentur: ⁊ antedictus episcopus optatum de eis possit habere solatium.

Gregorius Fantino defensori. De cosma syro multis debitis obligato.

Capitulum. xliij.

Epl. xliij.

Lator presentium Cosmas syrus i negocio qđ agebat: debitum se cōtraxisse perhibuit: qđ ⁊ multis alijs ⁊ lachrymis ei⁹ attestātibus verum esse credimus. Et q̄ centū quinquagita solidos debebat/voluit vt creditores illius cū eo aliquid paciscerētur: q̄m ⁊ lex habet vt homo liber pro debito nullatenus teneatur: si res defuerint que possint eidē debito addici. Creditores ergo suos (vt asserit) ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed q̄ multū est vt a nil habēte homine octoginta solidos petāt: sexaginta solidos per notarium tuū tibi transmisimus: vt tu cū eisdē creditoribus subtiliter loquaris: rationē reddas: q̄ filium ei⁹ L quē tenere dicūtur: ſm leges tenere nō possunt. Et si potest fieri/ad aliqđ minus q̄ʒ nos dedimus cōdescendāt. Et quicq̄d de eisdē sexaginta solidis remāserit/ipsi redde: vt cū filio suo exinde viuere valeat. Si autē nil remanet: vel ad eādē summā debitū ei⁹ incidere stude: vt possit sibi libere postmodū laborare. Hic tamē solerter age: vt acceptis solidis ei plenariā munitionē scripto faciāt.

Gregori⁹ Rusticiane Patricie. De reditu ei⁹ a monte syna.

Capitulum. xliiij.

Epl. xliiij

Excellētie vestre scripta suscipiēs/libēter agnoui: qualiter ad montē syna perrexit. Sed mihi credite: ego quoq̄ voluissem vobiscum ire: sed vobiscu minime redire. Quis mihi valde difficile fuit credere: q̄ ad loca sancta fuistis: patres multos vidistis. Nam credo si vidissetis/tam celeriter ad Cōstātinopolitanam vrbē redire minime poteratis. At postq̄ʒ talis ciuitatis amor de corde vestro nullo modo recessit: suspicor q̄ excellētia vestra sancta que corporaliter vidit/ex corde minime attendit. Sed omnipotēs deus mentē vestram gratia sue pietatis illustret/donet vobis sapere/⁊ tēporalia omnia q̄ʒ sint fugitiua pensare: quia dū hec loquimur/⁊ tēpus currit/et iudex supuenit/⁊ mundū quē sponte nolumus: ecce iam ꝓpe est vt inuiti reliquamus. M Domnū Apionē ⁊ dōnam Eusebiam/eorūq̄ filias mea peto vice salutari. Domnā vero illam nutricē meā quā mihi per literas cōmendastis/omnino diligo: et grauari in nullo volo. Sed tantis angustijs premimur / vt ab angarijs atq̄ oneribus hoc iam tempore/ nec uosmetipsos excusaremus.

Expliciunt epistole Indictionis duodecime.

Explicit liber tertius ſm computationem Gratiani in decretis.

Liber quartus.

Incipiūt epistole Indictionis decimetertie ex registro beati Gregorij pape.

Gregorius Joanni Rauennati archiepiscopo. ⁊c. Monasterium monachorū non per clericos nec laicos ordinandum.

Capitulum. xlv.

Eplā. j. Cā. xviij. q. ij. Peruenit.

Peruenit ad me q̄ in ecclesia fraternitatis tue/aliqua loca dudū monasterijs cōsecrata/nunc habitacula clericorū aut etiā laicorū facta sunt: dūq̄ hi q̄ sunt in ecclesijs/fingunt se religiose viuere: monasterijs preponi appetūt: ⁊ p eorū vitā monasteria destruuntur. Nemo etenī potest ⁊ ecclesiasticis obsequijs deseruire/⁊ in monachica regula ordinate persi-

Cā. xvj. q. j. Nemo.

B

stere: vt ipse monasterij districtionē teneat: qui quotidie in obsequio ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc quolibet in loco factū sit/emendare festinet: q2 ego nullo modo patior loca sacra vt p clericorum ambitū destruantur. Uos itaqꝫ ita agite: vt mihi hac de re correctam causam sub celeritate nuncietis.

¶ Gregorius Felici et Ciriaco abbatibus. De ordinando monasterio Theodosie. Capitulum.xlvj.

Epl.ij.

QUereiam Theodosie religiose femine/subdite vobis satis series narrationis explanat: in qua plura et non ad sacerdotalem pertinentia mansuetudinē/contra Januarium fratrē et coepiscopū nostrū capitula comprehensa relegimus: ita vt post fundatum a se seruorū dei monasteriū: omne quod ad maritie turbulētiam preiudiciūqꝫ pertinet: tēpore dicatur oratorij ipsius dedicationis exhibitū. Quobrē si ita est: vt antefata eius suggestione cōperimꝰ: et in hoc quicqꝫ cognosceritis indecentius fuisse commissum: hortamur vt Musicū abbatem monasterij agilitani/remotis prius omnibus preiudicijs/studeatis vt monachos suos quos illic ordinare ceperat/summopere vocare festinet: quatenus ipso venerabili loco/decenti regularique modo per vos dn̄o iuuante disposito: nec frequēs nos predicte religiose femine de nō impletis bonis desiderijs suis querela concutiat: nec cū vestre detrimento sit anime: si tam

B

pium propositū aliquis vobis negligentibus: (quod non credimus) dilatione torpescat.

¶ Gregoriꝰ Dominico episcopo Carthaginensi. De cōpescendis hereticis. Capitulum.xlvij.

Epl.iij.

UEniens ad nos Prosper presentiū lator/responsalis vester/post alios vestre charitatis affectus: secundo nobis vestras epistolas cū allegatione principaliū iussionū/apud vos habite synodi chartulam porrexit. Quibus relectis: et de vestro gratulati sumus (quem pastoraliter geritis) zelo: et piissimos dn̄os occasione religionis illatas venalium personarum remouisse calūnias. Maxime aūt q2 ita studuit fraternitas vestra aphricanā incōcussam seruare prouinciam: vt nullatenus deuias hereticorū sectas cū feruore sacerdotali coercere negligeret. De quibus etiam omnibus sopiendis/et anteqꝫ charitatis vestre consuleremur apicibus/intantū nos subtilius definisse meminimus/ vt nihil rursus de his vobis respondere necessarium credamus. Quāqꝫ ergo hec ita se habeant: et desideremus oēs hereticos a catholicis sacerdotibus vigore semper rationeqꝫ cōpesci: tn̄ subtiliter intuētes omnino nos tetigit: ne per ea que apud vos gesta sunt/aliorū cōsiliorū primatibus (quod auertat dn̄s) generetur scandalum. Sentētia nāqꝫ a vobis prolata est in conclusione gestorū. In qua dum pro inuestigandis illis hereticis admonetis: subintulistis eos qui negligūt/substātiarū dignitatūqꝫ priuatione plectendos. Optimū est igitur frater

C

charissime: vt in his que foris corrigēda sunt/prius charitas interna seruetur: et simus mēte subiecti. Quod maxime vestre grauitatis proprium iudicamus: etiam personis dignitate minoribꝰ. Tūc enim totis coadunatis viribus hereticorū cōmodius obuiatis erroribus/cum fm̄ morem sacerdotij vestri studueritis ecclesiasticam custodire concordiam.

¶ Gregorius Uictori episcopo panormitañ. De gregorio abbate: et martia abbatissa. Capitulum.xlviij.

Epl.iiij.

LAtorem presentium Gregoriū Abbatē atqꝫ presbyterū monasterij sancti Theodori nulla quidē ratio permittebat vt post ipsum illius pene generalē vltra ei preesse debuisset. Qui eni tot discipulos per suam negligētiam ad infernū duxit/reliquis vnqꝫ preponi non debuit. Sed q2 lōga hic est apud nos penitētia afflictus/fraternitatē tuā necesse est cum in monasterium predictū recipere: locoqꝫ suo constituere: ita tamen vt Urbicus monasterij mei prepositꝰ dare aliquē de seruis dei debeat: qui eius prepositꝰ fiat: vt quod istius incuria negligitur/illius sollicitudine seruetur. Preterea et monasterio ancillarum dei/quod est sancti Martini/Martiā sanctimonialem feminā in monasterium aliud iniuste audio fuisse migratā: et Uictoria que locū illius sequebatur (sicut audio) res monasterij dissipasse/vt ad priorgius locū pertingeret: et ipsa post abbatissa interim inueniri debuisset. Quā rem fraternitas tua sub omni studeat celeritate corrigere: (cuius enim iam culpe sit intelligis) vt ego tam longe positus: que in ciuitate tua aguntur agnoscā: et tot curis occupatus/que fieri debeant disponam. Predictam itaqꝫ Martiam in monasterium suum et locū suum volumus reuocari. Uictoriam vero Fantino defensori nostro trade: quatenus ipse eam discutiens/cui quid de rebꝰ monasterij dedit/inueniat. Quam discussam in monasteriū aliud dari volumus: nobisqꝫ per Fantinum defensorem subtiliter renunciari: vt sciamus quid de ea debeat sententia certiori constitui. Multa autem mala in eodē monasterio per Anastasium medicum audio contigisse. Qui si quando in monasterium virginū seu ipse seu alius fuerit ingressus: fraternitatem tuam culpa respiciet/que gregem cōmissum tenet/et custodire dissimulat.

D

¶ Gregorius Uenantio episcopo Lunensi. De saturnino episcopo lapso. Capitulum.xlix.

Epl̄a.v. Parte.j. di.l. Accedens.

ACcedens ad Gorgonam insulā fraternitas vestra discutiat id quod ad nos de Saturnino presbytero est perlatum. Peruenit nanqꝫ ad nos: quia postqꝫ pro crimine lapsus sui a sacerdotij ordine est deiectus: ad explēdum ministeriū sacerdotij presumpsit accedere: et omnipotēti deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit: eum sacri corporis et sanguinis dn̄ici participatiōe priuatū/in penitentiā redigat: ita vt vsqꝫ ad diem obitꝰ sui in eadem excōmunicatione permaneat: et viaticū tantūmodo exitus sui tempore percipiat. Sin autē eum fraternitas

E

tua talem penitentiā agere cognouerit: vt ei iuste ad recipiendā inter laicos cōmunionē et ante exitum debeat misereri/hoc in tue fraternitatis ponimus potestate.

¶ Mense Octobri. Indictione.xiij.

¶ Gregorius Cypriano diacono et rectori patrimonij Sicil. De manicheis cōprimendis. Capitulū.l.

Epl.vj.

DE manicheis qui in possessionibꝰ nostris sūt/frequēter dilectionem tuam admonui: vt eos persequi summopere debeat: atqꝫ ad fidem catholicā reuocare. Et si tēpus exigit/per te: si autē p causis alijs nō licet/per alios solerter inquire. Peruenit ergo ad me: esse hebreos in possessionibꝰ nostris/qui cōuerti ad deū nullatenus volunt. Sed videt mihi vt per omnes possessiones in quibꝰ ipsi hebrei esse noscunt/epistolas trāsmittere debeas: eis ex me specialiter promittēs q quicūqꝫ ad verū dn̄m deum nostrū Jesum xp̄m ex eis conuersus fuerit/onus possessionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoqꝫ fieri volo/vt si quis ex eis conuersus fuerit: si solidi pensionē habet: tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quattuor/vnus solidus relaxetur. Si quid amplius/iam iuxta eūdem modū debet relaxatio fieri: vel certe iuxta q dilectio tua preuidet: vt et ei qui cōuertitur/onus releuetur: et ecclesiastica vtilitas non graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus/si pro leuandis pensionū oneribus/eos ad xp̄i gratiam perducamus: q2 etsi ipsi minus fideliter veniūt/hi

F

tamen qui de eis nati fuerint/iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo/aut eorū filios lucramur. Et ideo nō est graue quicquid de pensione pro xp̄o dimittimus. Preterea ante hoc tēpus Joanne subdiacono veniēte/mihi tua dilectio aliqua scripsit: que omnia hora eadem relegēs/multos dies interposui: et post multorū dierum moram tanqꝫ in memoria retinēs q̄ legerā/ad singula respōdi. Sed nunc (vt arbitror) vnum mihi capitulum excidit: et de eo suspicor nihil respondisse. Scripseras enim vt mutui solidi rusticis per manus quorūdam debiti cōductorū darentur, ne tollentes ab alijs: aut in angarijs/aut rerum precijs grauarentur. Quod capitulum mihi gratissimū fuit. Et siquidē iam scripsi: ea serua que scripta sunt. Si autem ex eo (vt suspicor) minime aliquid rescripsi/cōmonitione certa ad dandos solidos pro vtilitate rusticorū non debes immorari: quādo et res ecclesiastica nō perit: et ex ea vtilitas rusticorū leuatur. Sed et alia si qua sunt que vtilia esse consideras/omni ambiguitate postposita debes exhibere.

¶ Gregorius Felici episcopo in Sardinia. De obediētia maioribus exhibenda. Capitulum.lj.

Epl.vij.

QUaliter obedientia vel sit reuerētia prepositis exhibenda: ex tuis quoqꝫ subiectis ipse nō ambigis. In qua re est valde vtile si id quod

disciplinę vigor imponit: nullo cogēte humilitas laudāda seruauerit. Peruenit itaq; ad nos q fraternitas tua Joanni fratri nostro prime iustiniane episcopo ſm morem parere despiciat: et nec decreto eius: nec relationi quam ad nos direxit / iuxta cōsuetudinem voluisse subscribere. Quod si ita est / contristamur: quia superbie de te manifestum prebes indicium. Quod q̄ sit precipue in sacerdote culpabile / diuine admonitionis clamant eloquia. Propterea hortamur vt mentis tumore deposito / ordinatori tuo antedicto fratri et coepiscopo nostro humilem te exhibere / ac parere non desinas: quatenus et de vestra gaudeat in fraternitatis vestre cōcordia: et alij de te sumant bonitatis exemplum. Nam si (quod non credimus) te in superbia permanere contigerit / districtā canonicāq; discipline correctionē contumacie tue nos scito vicissenter imponere. Bene ergo facis / talem te sponte salubri cōsideratione prebere: qualis esse canonica correctione exigēte cōpelleris. Nam nec tibi denuo post nostram admonitionē licebit ad tue volūtatis arbitrium contra morem maioribus tuis inobedientē existere / nec tante nos indisciplinationis ecclesiasticam cognoscas dissimulare vel differre vindictam.

¶ Gregorius Petro notario in Sardinia. De ministerijs miriensis ecclesie recipiendis. Capitulū. lij.

Epi. viij.

Ministeria ecclesie miriensis que secū squillatrum quondā episcopus Seuerinus detulerat: presentium sibi portitores restitui postulant. Quia ergo res ecclesiastice cauta debēt sollicitudine premuniri: hoc nobis visum est: vt in eadē ecclesia seu ciuitate: episcopus cui ministeria ipsa tradi possint / debeat ordinari. Sed qm̄ Leonē archidiaconem aliosq; clericos eiusdem ecclesie esse illic cōmemorant: experientie tue precipimus: quaten᷒ eos ad suam ecclesiam proficisci: ac eligere ordinandū episcopum sibi cōmoneat: vt dum deo illic fuerit propitio cōsecratus: ipse ecclesie sue res sine aliqua ambiguitate recipiat.

¶ Gregorius Uniuersis Episcopis per Illyricum. De ordinatione Joannis episcopi. Capitulum. liij.

Epi. ix.

Et nobis cōfert de sollicitudine vestra letitiā: et fraternitatē vestrā de sua reddit ordinatione securam: si antique consuetudinis ordo seruatur. Quia ergo per epistolas quas ad nos per Maximianum presbyterum et Andream diaconem direxistis: in personam Joannis fratris et coepiscopi nostri cōsensum omniū vestrum / et serenissimi principis conuenisse cognouimus voluntatem: magna nos exultatio habuit / talem deo auctore ad sacerdotij officium fuisse prouectum / qui dignus cunctorum est electionis iudicio comprobatus. Proinde iuxta postulationis vestre desiderium / predictum fratrem et coepiscopum nostrum in eo in quo est sacerdotij ordine constitutus: nostri assensus auctoritate firmamus: ratamq; nos eius consecrationē habere dirigētes pallium indicamus. Cui quoniam iuxta morem nostras vices commisimus peragēdas: ideo fraternitatem vestram necessario preuidimus adhortādam: quatenus ei in his que ad ordinem ecclesiasticū / rectitudinemq; pertinēt discipline: siue in alijs quibus canonum decreta non obstant: parere nullo modo differatis: vt charitatē vestram syncero cum iudicio elegisse / exhibita valeat obedientia declarare.

¶ Gregorius Joanni episcopo Rauēne. De vsu pallij. Capitulum. liiij.

Epi. x.

Fraternitatē vestram valde inuenio cōtristatam pro eo q in letanijs induere pallium rationis censura prohibetur. Sed per excellentissimum Romanū patritium: et per eminētissimū prefectū: atq; per alios ciuitatis sue nobiles viros importune expetit vt hoc debeat ꝯcedi. Nos autē sollicite requirentes ab Adeodato diacono quōdā fraternitatis tue cognouimus: q nunq̄ ꝯsuetudo fuerit decessorib᷒ tuis / vt in letanijs pallio nisi in solēnitate beati Joānis baptiste / et beati Petri apostoli / et beati martyris Apollinaris vterētur. Cui quidē nequaq̄ credere debuimus: nisi q multi apud ciuitatē fraternitatis vestre respōsales sepius fuerūt: qui se fatētur tale aliquid nunq̄ vidisse. Et hac de re multis potius credēdum est / q̄ vni pro sua ecclesia aliquid attestanti. ¶ Sed q nos fraternitatem vestram contristari nolumus: et petitionē filiorū nostrorū apud nos minime frustrari: vsum pallij (donec subtilius veriusq; aliquid cognoscamus) in letanijs solennibus. i. die natalitio beati Joannis Baptiste: et beati Petri apostoli: et btī Apollinaris martyris: atq; in ordinationis vestre celebratione concedimus. In secretario vero ſm morem pristinum susceptis ac dimissis ecclesie filijs: induere vestra fraternitas palliū debeat: atq; ad missarū solēnia ita proficisci: et nihil sibi ampli᷒ ausu temerarie presumptionis arrogare: ne dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur / ordinate etiā que licere poterant amittantur.

¶ Gregorius Petro episcopo Trecalonitano. De visitatione agrigentine ecclesie. Capitulum. lv.

Epi. xj.

Quoniam agrigentine ecclesie a nobis fraternitati tue visitationis cōmissa est cura: laboribus tuis aliquid ex ea vtile prospexim᷒ cōsulendū. Propterea Maximiano fratri et coepiscopo nostro scripsimus: vt quartam quam eiusdem ecclesie episcopū oportebat accipere: a die visitationis tue: vel quousq; illic eam sollicitudinem gesseris / tibi debeat applicare. Unde fraternitatem tuam necesse est mente sollicita cogitare: vt cuius fructus ecclesie perceperit / opera studeat solerter impēdere: atq; ad deum illic animas cōgregare: prauos ab iniquitate compescere: incipientes bona opera: verbo exhortationis nutrire. Memor quod de ecclesia vniuersali dictum est: Panem ociosa non comedit.

Puer. xxxi

¶ Gregorius Gaudentio episcopo Nolano. Uisitationem capuane iniungit ecclesie. Capitulum lvj.

Epi. xij. Parte. j. distin. xvj. Quoniā.

Quoniam Sixtus Capuane ecclesie episcop᷒ in romana ciuitate posit᷒ / de hac luce migrauit: cure nobis fuit / que vniuersis ecclesijs a nobis impenditur / ad fraternitatē tuā presentia scripta dirigere: vt memorate ecclesie visitator accedas: sic tamen vt nihil de prouentionibus clericorū / redditu / ornatu / ministerijsq; / vel quicq̄d prefati loci esse patuerit / a quoq; presumi patiaris: sed omnem vigilantiam atq; cautelam circa clerum plebēq; eiusdem ecclesie exhibere te conuenit: vt in vigilijs obsequioq; ecclesiastico sedule ac deuote debeant deseruire: quatenus fraternitatis tue instātia atq; adhortatione tales se in seruitio diuino exhibeant / vt irreprehensibile eorum valeat obsequium reperiri.

¶ Gregorius clero ecclesie Capuane degenti Neapol. De visitatione ecclesie eiusdem gaudentio commisse. Capitulum. lvij.

Epi. xiij.

Quoniam Sixtus Capuane ecclesie episcop᷒ hic positus de hac luce migrauit / cure nobis fuit / destitute ecclesie visitationem fratri et coepiscopo nostro Gaudentio nolane ciuitatis episcopo solēniter delegare. Cui dedimus in mandatis / vt nihil de prouentionib᷒ clericorum / redditu / ornatu / ministerijsq; / a quoq; vsurpari patiatur. Cui᷒ vos assiduis adhortationibus conuenit obedire: quatenus in ecclesiastico obsequio / atq; in dei laudibus vigilanti debeatis cura ꝑsistere: moresq; vestros sub digna ecclesiastici regiminis disciplina componere. Nec quisq̄ vestrum eius audeat preceptionibus obuiare: sed omni tam ecclesiastice obseruatione / q̄ etiam ecclesie vestre custodia / eius prouisionibus obedientiam exhibere: quatenus dum eius regimini vestra fuerit obedientia commodata: et ecclesie vestre in nullo negligatur vtilitas: et eius sit cura propensior.

¶ Gregorius Joanni episcopo Rauenne. De irrisorio dictatu eius. De duplicitate morum et operum. De contumelia seruorum. De doctrina clericorum. De inordinato vsu pallij: et cura pastorali: et alijs plurimis rebus. Capitulum. lviij.

Epi. xiiij.

Primum me hoc contristat: quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit: et alia blandimenta in epistolis suis exhibet: alia in lingua sua seculariter ostendit. Deinde graue mihi est: quia irrisiones illas quas habere notarij adhuc pueri solent: vsq; hodie frater meus Joannes in lingua sua retinet. Mordaciter loquit: et quasi de tali astutia letat. Amicis presentib᷒ blandit: de absentib᷒ obloq̄tur. Tertio graue mihi et oino execrabile est / q seruis suis qua hora fuerit / turpis crimina iponit: vt effeminati et adhuc grauiter hoc

B apertius vocetur. Post hec accessit q disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est: sed tantūmodo solum clericis suis dominium exhibet. Ultimū vero est quod tamen pōdere elationis primū est: scz de vsu pallij extra ecclesiā. Quod decessorū meorū tēporibus facere nunq̄ quisq̄ presumpsit: nunq̄ a decessoribus eius presumptum est/ sicut responsales nostri testantur: excepto si reliquie conderentur. Quod tamen de reliquijs: vnus tantūmodo potuit inueniri: qui meis diebus in despectum meū cum summa audacia non solum faciebat/ sed etiam frequentabat. Ex quibus omnib⁹ inuenio: q: honor episcopat⁹ vestri totus foris in ostensione est: non in mente. Et quidē omnipotēti deo gratias ago: q: eo tempore quo ad me hoc peruenit/ quod ad aures decessorū meorū nunq̄ peruenerat: Longobardi inter me ꝛ rauēnatem ciuitatē positi fuerāt. Nam ostēdere forsitan hominibus habui/ quātū scio esse district⁹. Ne aūt credas q: ego ecclesiam tuam in aliquo grauari aut minui volo: recordare in missarū Romanarū solēnibus vbi Rauēnas diaconus stabat: et require vbi hodie stat: et cognosces q: ecclesiam Rauēnatē honorare desidero. ¶ Sed vt quicūq̄ quodlibet ex supbia arripiat: hoc ego tolerare non possum. Tamen hac de re iā diacono nr̄o ad Constantinopolim scripsi: vt p oēs qui sub se etiam tricenos et quadragenos episcopos habēt: requirere debeat. Et sicubi iste vsus est: vt in letanijs cū pallijs ambulēt/ absit vt per me Rauēnatis honor ecclesie in aliquo imminui videatur. Hec ergo omnia que superius dixi/ frater charissime recogita: diem tue vocationis attēde: quas rationes de sarcina episcopatus reddītur⁹ es/ cōsidera. Emēda illos mores notarij. Uide quid in lingua/ quid in actu episcopū deceat. Esto totus pur⁹. Fratrib⁹ tuis non aliud loquaris: et aliud in corde habeas. Nec appetas vltra videri q̄ es: vt possis vltra esse q̄ videri. ¶ Crede mihi/ quando ad hunc locum veni/ tante deliberationis fui: tāteq̄ charitatis circa fraternitatē tuā/ vt si eandem charitatē meā custodire voluisses: adhuc talem fratrem sicq̄ te pure diligentē: tibiq̄ omni deuotiōe cōcurrentem nunq̄ inueneras: sed cognitis verbis ac moribus tuis/ fateor resilui. Rogo ergo per omnipotētem deum/ emenda omnia illa que premisi: maxime duplicitatis vitia. Permitte me amare te: ꝛ ad presente/ ꝛ ad futuram vitā vtile tibi esse poterit: vt a tuis fratrib⁹ ameris. Ad hec autē mihi non verbis/ sed moribus respōde.

¶ Gregorius Joanni episcopo prime Justiniane. De vsu pallij: et cura pastorali. Capitulum.lix.

Epi.xv. Parte.j. dist.lxiij. Quia.

Manifestū bonitatis esse liquet indiciū/ in vni⁹ electione cūctorū conuenire cōsensum. Quia igitur suscepta fratrū ꝛ coepiscoporū nostrorū relatio/ ad locū vos sacerdotij totius ꝯcilij vnito cōsensu/ ꝛ serenissimi principis voluntate declarat accersiri: gratias omnipotēti deo creatori nostro magna cū exultatione retulimus: qui vitā actusq̄ vestros ita de preteritis fecit esse probabiles/ vt omniū vos (qd̄ est valde laudabile) faceret placere iudicio. Quibus nos quoq̄ in personā fraternitatis tue per omnia cōsentim⁹. Atq̄ omnipotentē dn̄m deprecamur/ vt charitatē vestrā sicut sua gratia elegit: ita in omnib⁹ sua ꝓtectione custodiat. Pallium vero ex more transmisimus: ꝛ vices vos apostolice sedis agere iterata īnouatiōe decernimus: admonentes vt ita vos circa subiectos debeatis exhibere placabiles: vt rectitudinem vestram diligere prouocentur potius q̄ timere. Quorū si culpa forte poposcerit: ita excessus emēdare curabitis/ vt paternū affectū de animo nullo modo relinquatis. Estote in custodia cōmissi gregis vigilantes atq̄ solliciti: et discipline zelo districti: ne lupus insidians nec ouile turbare dn̄icum/ nec nocere ouibus aliqua fraudis occasione preualeat. Animarū lucrum deo nostro tota mentis intētione facere festinate: nomen nos pastoris non ad quietem/ sed ad laborem suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere quod signamur in nomine. Sacerdotij prerogatiuam si recta consideratione pensemus/ sollicitis et bene gerentib⁹ in honorem: negligentib⁹ aūt profecto erit in onus. ¶ Sicut igitur laborātes/ ꝛ circa animarū salutem sollicitos hoc nomen ante deum eternam ducit ad gloriam/ ita desides ac torpentes vrget ad penam. In lingua nostra vitam esse aliam plebs cōmissa agnoscat. Sit illis fraternitatis vestre doctrina: gratus coertionis stimulus: et vita imitationis exemplum. Quid enim diligere ꝛ quid timere debeant/ charitatis vestre sermo predicationis aperiat: fructum efficacia vestra eterne huiusmodi retributionis acquirat. Inter hec ꝯo et huiusmodi ista vos principaliter deliberationis cura constringat: ne vnq̄ ordinationes facere tentetis illicitas: sed si quos ad clericatus ordinem/ vel potiorem forte gradum promoueri contigerit: non premijs aut precibus/ sed meritis ordinentur. In nulla ordinatione fraternitati vestre commoda quolibet modo surrepant: ne laqueis simoniace (quod absit) hereseos illigetur. ¶ Quid eni prodest homini (sicut veritas docet) si totum mundum acquirat: et sue faciat anime detrimētum? Unde necesse est vt deum in omni quod gerimus/ attēdamus: peritura ꝛ temporalia contemnamus: atq̄ ad eternitatis bona cordis desiderium dirigamus. Exenia autem vestre sanctitatis suscipere omnino nolueram: quia valde esset incongruum: vt a predatis atq̄ afflictis fratrib⁹ munera percepisse videremur. Sed respōsales vestri alio me argumento vicerunt: ad eum illa deferētes/ a quo non posset oblatio vestre fraternitatis repelli. Illud eni vobis pre omnibus studendum est/ vt venturo iudici animarum (sicut prediximus) non peritura munera ꝓcuretis: quatenus ꝛ vos de vestra mercedis operatione/ et nos pariter de nostra adhortatione respiciat.

C (margin: Mat.xvj.) D E

¶ Gregorius Uenantio Episcopo Lunēsi. De lapsu presbyterorum/ diaconorum/ et subdiaconorum. Capitulum.lx.

Epi.xvj.

Relecte textus quā fraternitas tua direxit epistole/ sollicitudinem tuam diligēter innotuit. Sed cognita nos corporis tui molestia contristauit. Uerūtamen dn̄ica patienter debent sustineri flagella. Nam frequenter ad emendationē egritudo concedit. Et hoc ante deum hominē purgatū statuit: quod in hac illum ad presens vita cōtristat. Unde necesse est vt creatori nostro etiam in infirmitate positi gratias referamus: et vt in illa nobis vita castigatio ista ꝓficiat exoremus. Preterea ad fraternitatis tue consulta respondētes: statuimus diaconē et abbatem de portu veneris/ quem indicas cecidisse: ad sacrum ordinē nō debere vel posse vllo modo reuocari. Quem quidē sacro ordine priuatum in penitentiā deputare te cōuenit. Cui⁹ si postea actus/ conuersatioq̄ meruerit: priorē inter alios monachos (vbi tu tamen decreueris) standi locum obtineat. ¶ Subdiacones quoq̄ quos similis culpa constringit/ ab officio suo irreuocabiliter depositi/ inter laicos communionē accipiant. In portu autem veneris loco lapsi diaconis/ alium qui hoc officium implere debeat/ ordinabis. Saturninū vero expresbytero/ vt nunq̄ ad sacri ordinis ministerium presumat accedere/ scriptis cauere decreuimus. Sed eum in insula Gorgona atq̄ capraria sollicitudinem de monasterijs gerere: et in eo in quo est statu/ sine cuiusq̄ aduersitate manere permittim⁹. Fraternitas ergo tua cōmissos sibi vigilanti cura custodiat: a malis actibus sua (vt valet) predicatione corripiat: quatenus et officij sui inueniatur (sicut decet) implere propositum: et deum sibi retributorē sue faciat actionis existere. Nos vero omnino vos videre cupimus: atq̄ in deo de vestra presentia ꝛ salute gaudere. Uestem vero que baptizāda est direximus: atq̄ vt nobis talia scribatis/ semper optamus. Codicem vero regule pastoralis domno Columbo presbytero trāsmittendū per harum portitorem dereximus: quem vos nolite detinere. Nam vsui vestro alium sub celeritate transmittemus.

Parte.j. di.l. Preterea.

F

¶ Gregorius Constantio episcopo Mediolanēsi. De his qui depositi sunt quomodo ad penitentiam deputētur. Capitulum.lxj.

Epi.xvij. Parte.j. di.l. Si lapsis.

Si lapsis ad suū ordinē reuertēdi licentia concedatur/ vigor canonice proculdubio frangit disciplinae: dū ꝓ reuersionis spe prauae actionis desideria quisq̄ concipere non formidat. Fraternitas si quidē vestra nos cōsuluit: si Amādinus expresbytero ꝛ abbate qui a suo est decessore culpa exigēte depositus: in eo quo fuerat ordine cōstitutus/ debeat reuocari. Qd̄ q̄dem nec licet: nec fieri posse aliqua ratione decernimus. Eius tamen si cōuersio forte meruerit: sacro per omnia sicut est priuatus officio/ in monasterio eum ante alios

G vt preuideritis monachos ordinate. Illud igit̃ pre om
nib⁹ ſtudete: vt lapſos in ſacrū ordinē nulli⁹ vobis ſup:
plicatio aliquo modo reuocare ſuadeat: ne huiuſmodi
non ſtatuta: ſed tēporaliter dilata credat̃ eſſe vindicta.
¶ Uitalianū vero ex presbytero de quo ſcribitis vt di:
ſtricte debeat cuſtodiri/in Siciliam dirigi facimus: vt
ſpe diſcedēdi ſublata/in penitētie ſe ſaltē tūc lamēta cō
ſtringat. Jobinū quoq; de portu veneris quōdam dia:
conem et abbatē ſuo decreuimus priuandū officio: atq;
vt alter in eius loco debeat ordinari/ſcripſimus. Simi
liter etiam ⁊ tres ſubdiacones quos fraternitas veſtra
lapſos innotuit: a ſuo ſemper vacare/ ac decernim⁹ pri:
uatos officio: quib⁹ nihil aliud q̄z inter laicos ſacra eſt
prebenda cōmunio. Saturum vero ex presbytero ne ad
ſacri ordinis miniſteriū preſumat vnq̄ȝ accedere/ depu:
tauimus facere cautionē. Eumq; in eadē qua fuerat in:
ſula ſacri ordinis priuatione volumus permanere: per:
mittentes ei curam ⁊ ſollicitudinē de monaſterijs habe
re vel gerere: quoniā ⁊ ex ſuo lapſu cautiorē factum eum
credimus cōmiſſos ſibi iam nunc ſollicitius cuſtodire.
¶ De Joāne autē eccleſie veſtre notario charitas nos
qua vos diligimus: olimq; dileximus: vt ſcriberem⁹ ad:
monuit: ne dum ei⁹ culpa prouocat: aliquid qḋ ad pecca
tum pertinet/fieri mādaretis. Hoc ergo cauētes/eccl'ie
veſtre res ſubtiliter modis quib⁹ potueritis inquirite:
dūmodo nec deū offendatis/ nec ille vos vnde apud ho:
mines accuſet/valeat inuenire. Nam nos Joannē nō de
D fendendo: vel cōtra rationē cōmendando eius perſonā/
ſed ne veſtra magis anima ſtimulante furore in aliquo
grauaretur/ſcripſimus. Unde neceſſe eſt vt (ſicut prefa:
ti ſumus) eccleſiam veſtram ſubtili inueſtigatione cum
dei timore perquirere minime negligat̃. Preterea mul
tum nos de Fortunati perſona chariſſime fraternitatis
veſtre mirari fecit epiſtola. Sȝ aut a vobis minime ſcri:
pta ipſa dictata ſunt: aut certe ſi veſtra ſunt/ nos in eis
fratrem noſtrum dn̄m Conſtātium nequaq̄ȝ agnoſcim⁹.
¶ Debuiſtis eteni et adhuc debetis attēdere: q: pro ve:
ſtra eſt opinione quod ſcribimus. Nam dum illic ſe pre:
dictus Fortunat⁹ violentiā ſuſtinere/nec defenſoris au
xilio muniri potuiſſe cōmemorat/quid aliud niſi veſtrā
attingit inuidiā? Ergo vt nec opinionem veſtrā hec res
apud quoſdā obfuſcet: nec eccleſie veſtre ſit (ſi bona cau:
ſa eſt) detrimētū: inſtructam hic debetis mādare perſo:
nā: vt cauſe qualitas trutinata ſine veſtra poſſit inuidia
terminari: quoniā preſertim poſt eius querelam: ſi illuc
pro veſtris partibus fuerit dicta ſententia/ non rationa
biliter/ſed ſola poteſtate credetur ſuperatus. Nos vero
pro charitate qua vobis aſtringimur: que pro opinione
veſtra ſunt vt facere debeatis/nō deſiſtimus admonere.
Scientes q: etſi vos ad tempus adhortatio iſta contri:
ſtat: poſtea tn̄ depoſita contentionis intētione letificet.
¶ Menſe Septembri. Indictione. xiij.

I ¶ Gregorius Romano exarcho per Italiam. De ſpe:
cioſo presbytero: et ſanctimonialib⁹ ad ſeculū reuerſis.
Capitulum. lxij.

Epi. xviij

Apud excellētiam veſtram prauorū audacie
correptionis debet aculeos/ magiſq; defen:
ſionis inuenire ſolatiū. Nam ſatis graue eſt/
vt illic habere prauam contingat actionē refugiū/vnde
diſcipline debet prodire cēſura. Peruenit itaq; ad nos
ſpecioſum quēdam presbyterū: qui cauſa poſcēte in mo:
naſterio a Joanne fratre ⁊ coepiſcopo noſtro fuerat de:
putat⁹: contra ſui paſtoris exinde voluntatē exijſſe: ⁊ ec
cleſiaſtice cōſtitutionis vigore deſpecto/antedicto ep̄o
veſtra fretum tuitione reſiſtere. Quod q: excellentie ve:
ſtre ſine dubio pulſat inuidiam: neceſſe eſt vt ab ei⁹ vos
(habita diſcretione) debeatis tuitione ſuſpendere: ne ſi
nominis veſtri occaſione paſtori ſuo inobediens vel cō:
tumax extiterit: ad tempus et veſtros contra vos iudi:
ces defenſare/atq; excellentiam veſtram hac ex re coga:
tur offendere: et nos pariter de veſtra diſcordia contri:
ſtare ¶ Comperimus preterea (quod dici nephas eſt)
quaſdam mulieres que nunc vſq; in religioſo atq; mona
chico habitu permāſerūt: ſacrā veſtem ⁊ ſuam velaturā
deponere/⁊ coniugibus (quod ſine graui referre nō poſ:
ſumus dolore) ſociari. Sed hoc quidē vt dicere vel attē
tare preſumāt/fauoris veſtri patrocinio fulciri dicūtur:
qḋ nos credere peruerſitatis ipſius acerbitas non per:
mittit. Petimus ergo vt tāto vos peccato miſcere nul: K
latenus debeatis. Nam huiuſmodi iniquitatē īpunitā
propter deum nullo modo patimur remanere. Unde ite:
rum queſumus: vt excellentia veſtra in talium ſe cauſa:
rum defenſione nō miſceat: ne ⁊ deus ſuā defendat iniu:
riam: et inter nos aliorum pariat culpa diſcordiam.
¶ Menſe Februario Indictione. xiij.

¶ Gregorius Cypriano diacono. De obitu maximia:
ni: et de epiſcopo eligendo. Capitulum. lxiij.

Epi. xix.

Amariſſimas tue dilectionis epiſtolas de dō:
ni Maximiani obitu mēſe Nouēbris ſuſcepi
Et quidē ille ad premia deſiderata peruenit
ſed infelix populus Syracuſane ciuitatis lugēdus eſt:
qui paſtorē talem diu habere nō meruit. Proinde dile:
ctio tua ſollicitudinē gerat: vt in eadē eccleſia talis de:
beat ad ordinandū eligi: qui poſt dōnū Maximianum
eiuſdē regiminis locū nō videatur immerito ſortiri. Et
quidem credo q Traianū presbyterū maxima pars eli:
gat: qui (vt dicitur) bone mentis eſt: ſed quātū ſuſpicor/
ad regēdū locū illum idoneus non eſt. Tamen ſi melior
inueniri non valet/⁊ ipſe nullis criminib⁹ tenetur inuo:
lutus: condeſcēdi ad eū/cogēte nimia neceſſitate poteſt.
Si aūt mea volūtas ad hanc electionē queritur: tibi ſe:
creto indico qḋ volo: q: null⁹ mihi in eadē eccleſia poſt
dōnū maximianū tam dign⁹ videtur q̄ȝ Joannes archi
diaconus Cathanēſis eccleſie. Qui ſi fieri poteſt vt eli:
gatur/credo q apta valde perſona inueniatur. Sed ipſe
L quoq; prius de criminibus que impedire poſſunt: a te ſe
crete requirēdus eſt. A quib⁹ ſi liber inuētus fuerit/ eli:
gi iure poteſt. Quod cū factū fuerit / etiā frater ⁊ coepi:
ſcopus noſter Leo ei ceſſionē pſtare debebit: vt liber ad
ordinandū poſſit īueniri. Hec ergo dilectioni tue indi:
care curaui. tue iam ſollicitudinis intererit/vt oia ſolli
cite circūſpicias: et ea que ſunt deo grata diſponas.
¶ Gregorius Joāni epiſcopo Squillatino. Uiſitatio:
nem eccleſie Rauēnatis commendat. Capt. lxiiij.

Epi. xx.

Obitum Joānis antiſtitis directa relatio pate:
fecit. Quapropter viſitationis deſtitute eccleſie
fraternitati tue operam ſolenniter delegamus.
quam ita te pueniē exhibere/vt nihil de prouectionibus
clericorum/redditu/ornatu/miniſterijſq;/vel quicquid
illud eſt ī patrimonio eiuſdē/a quoq̄ȝ preſumatur eccle:
ſie ⁊c̄. ſm̄ modum prehabitum.
¶ Gregorius clero/ordini/et plebi conſiſtēti. Rauenne.
De viſitatore ſeuero. Capitulum. lxv.

Epi. xxi.

Ueſtri antiſtitis obitū cognoſcentes/cure no
bis fuit/viſitationē deſtitute eccleſie fratri ⁊
coepiſcopo noſtro Seuero Paulino ſolenni:
ter delegare: cui dedimus in mandatis: vt nihil de pro:
uectionibus clericorū/redditu/ ornatu / miniſterijſq; a
quoq̄ȝ vſurpari patiatur. Cuius vos aſſiduis adhorta:
tionibus conuenit obedire. ⁊c̄. ſm̄ morem habitū.
¶ Gregorius Cypriano diacono. De obitu Theodori:
et alio epiſcopo eligendo. Capitulum. lxvi. M

Epi. xxij.

Obitum Theodori epiſcopi dilectionē tuā iam
credimus cognouiſſe. Sed q: ipſe teſtamētū di
citur cōdidiſſe: ſubtiliter te ne quid de rebus ec
cleſie ſue conſumpſiſſet/oportet inquirere. Et ſiquidem
eū exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris: ita age
vt res ipſe ab eo cuius intereſt modis omnibus reparē:
tur. Clerū vero ⁊ populū loci ipſius admonere te conue
nit: vt omni dilatione poſtpoſita/eligant qui ſibi ⁊ eucla:
te deo debeat epiſcopus ordinari.
¶ Gregorius Caſtorio Notario. De morte Joannis: et
alio epiſcopo eligendo. Capitulum. lxvij.

Epi. xxiij

Nimis nos Joannis fratrī ⁊ coepiſcopi noſtri
mors cognita contriſtauit. Maxime q ciui:
tas illa hoc tēpore amiſit paſtoralis cure ſola
tium. Quia igitur plurime vtilitates expoſcūt: vt eccle:
ſie ipſi ſacerdos ſine mora xp̄o auctore debeat ordinari:
ideo experientie tue precipimus: quatenus clerū et po:
pulum omni inſtātia ſtudeat adhortari/ vt conſecrādū
ſibi non differant eligere ſacerdotem. Quos tamen pre
omnibus admonere te volumus: vt in generali cauſa vti
litates proprias non attēdant. Nulla ergo ſit in hac ele:
ctione venalitas: ne dum premia appetunt / diſcretionē
electionis amittant: et illum dignum ad hoc eſſe arbi:
trentur officium: qui nō meritis/ſed datione placuerit.

A ¶ Specialiter enim z absolute cognoscant: qr non solũ indignus est sacerdotio: sed et alijs profecto erit culpis obnoxius / quisquis dei donũ precij presumpserit venalitate mercari. Non itaq3 largus premijs / sed dignꝰ meritis eligatur. Nam z electũ et eligentes par pena respiciet: si sacerdotij sinceritatẽ mente sacrilega violare temptauerint. Siue aũt vnus / siue duo electi fuerint: quinq3 de prioribus presbyteris / z quinq3 de precedentibꝰ diaconibus simul venire per omnia cõmoneto. De clericis vero preter eos qui venire deliberant: si quos alios presentes esse necessarios estimas / ad nos sine mora transmittito: vt ad ordinandũ dei ecclesiam / nec excusatio / nec aliqua possit preuenire dilatio.

¶ Gregoriꝰ Castorio diacono. De peruersitate episcoporum: et Ualerio monacho. Capi.lxviij.

epi.xxiiij. QUedam ad nos de Pisaurensi episcopo peruenerũt: que indiscussa nullo modo sunt relinquenda. Propterea experientie tue pcipimꝰ: vt de vita z actibus ipsius subtili indagatione studeat perscrutari. Et si quid fortasse repererit / quod sacerdotij (quod absit) integritatẽ valeat maculare: ad nos eũ cũ scriptis tuis de his que in veritate cognoueris: omni modo sub cõpetẽti cautela trãsmitte: vt informati deo reuelãte subtilius veritatẽ: quid fieri debeat / pertractemus. Non solũ aũt de eo: sed z de aliorũ quoq3 sacerdotum te vita conuenit esse sollicitũ. Et si de quolibet sini-

B strum quippiam sentire potueris / nobis renũciare festina: vt actuũ prauitas salubriter cum dei solatio debeat emendari. Peruenit quoq3 ad nos Adeodatũ quendã ciuem pisaurẽsem filio atq3 vernaculo suo de quibusdã heredibus institutis Thomã deputasse tutorẽ: hanc cõditionem adijciens / vt si forte heredes ipsius in pupillari etate de hac vita trãsirent: omnis eius substantia per manus antedicti tutoris debuisset paupeibꝰ erogari. Sed defunctis qui heredes fuerũt instituti / ne defuncti possit volũtas ipleri / suprascriptꝰ tutor a quibusdã dicitur impediri. ¶ Propterea si (sicut edocti sumus) ita esse i veritate cõpereris / cure atq3 sollicitudinis tue sit / antedictũ tutorẽ rationabiliter tueri atq3 defendere: vt queq3 sibi iniuncta sunt / valeat effectui mãcipare. Sed quoniam dicitur eũdẽ tutorẽ velle aliquid in diaconia que ibidem cõstituta est emere: sũmopere ei solatiari festina: vt ea que mercedis intuitu pijs causis relicta sunt: te concurrente sine cuiusq3 possint impedimẽto cõpleri. Ualerianum vero monachũ quẽ emendatũ in monasterio beati Joannis in classe posito tradidisti: in eodẽ eũ monasterio sine dubio volumus permanere. Preterea ne quam necessitatem in expensis tua experientia patiatur: de redditibus sancte Romane ecclesie: qui illic te ꝓuidente aggregati sunt: omnes expensas tuas te facere volumus. Et si quid supfuerit / nobis cũ veneris defer.

C ¶ Gregorius Uincomali defensori. Dat sibi potestatẽ inter ceteros defensores. Capitulum.lxix.

Epi.xxv. ECclesiastice vtilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio: vt si nulli conditioni vel corpori teneris obnoxius: nec fuisti clericus alterius ciuitatis: aut in nullo tibi canonum obuiant statuta: officiũ ecclesie defensorũ accipias: vt quicquid pro pauperum cõmodis tibi a nobis iniunctũ fuerit: incorrupte z viuaciter exequaris: vsurus hoc priuilegio quod in te habita deliberatione contulimus: vt omnibus que tibi a nobis fuerint iniuncta: cõplendis operam tuã fidelis exhibeas: redditurus de actibus tuis sub dei nostri iudicio rationem. Hanc aũt epistolam Paterio notario ecclesie nostre subscribendam dictauimus.

Mense Martio. Indictione.xiij.

¶ Gregorius Gaudentio episcopo Nolano. De capuanis clericis Neapoli degentibus. Capitulum.lxx.

Epi.xxvj. QUi ecclesiasticis famulantur obsequijs / ecclesiasticum (vt possibilitas exigit) debẽt adipisci subsidium. Proinde fraternitatẽ tuã presentibus hortamur affatibus: vt clericis Capuane ecclesie: qui in ciuitate Neapolitana consistunt: quartam in presbyterum eorum de hoc quod ante ecclesie singulis annis accesserit: iuxta antiquã cõsuetudinẽ distribuere ſm personarũ studeat qualitatẽ: quatenꝰ aliquod stipẽdiorũ habẽtes solatium / ministerium / officiũq3 suũ circa eandem ecclesiam deuotiori mente prouocẽtur impẽdere. ¶ Preterea decem solidos quos Rustico archidiacono suo Festus episcopus suprascripte ecclesie abstulit / fraternitas tua omni cessante ambiguitate restituat: qr in tantã dicitur paupertem peruenisse / vt cõferẽdum illi potius esset / q3 aliqd ab eo auferẽdũ. Durũ enĩ est et procul a sacerdotis officio: personam positam sub necessitate negligere: et studio congregandi indecenter inhiare pecunijs. D

¶ Gregorius Cypriano Diacono. De cicerone monacho. Capitulum.lxxj.

BEnenatus frater z coepiscopus noster Ciceronem quendã monachũ qui pro suis excessibꝰ a dilectissimo filio nostro diacono Petro / tunc aũt subdiacono z rectore patrimonij nostri: est in penitentiam deputatus / iuris ecclesie tue famulũ esse perhibet: eũq3 sibi cũ rebus suis postulat debere restitui. Necesse est ergo vt dilectio tua studiose perquirat. Et si ita verũ esse ↄstiterit / suprascriptũ Ciceronẽ cũ rebus suis que apud Fantinũ defensorẽ dicũtur esse deposite: dño mirenatis ecclesie sine aliqua dilatiõe restitue: vt postq3 a monachica conuersatione culpe lapsus arripuit: iugũ domini sui quod euadere in conuersatione poterat: permanens recognoscat. epi.xxvij.

¶ Mense augusto. Indictione xiij.

¶ Gregorius Cypriano diacono. De monachis Theodosij abbatis. Capitulum.lxxij. E

PEruenit ad nos insinuante Theodosio abbate monasterij scti Martini / tres se illic in Sicilia monachos / quos ꝓ vtilitate monasterij sui transmiserat / ibidem retinuisse: et petijt a nobis vt cum tuo eos solatio in suum debeat monasterium reuocare. Dilectio ergo tua q̃ nos huiusmodi causas zelare feruenter cognouit: eos sollicita faciat indagatione perquiri: z inuentos ad suprascriptũ abbatẽ cui cõtumaces exꝰiterunt / sub cõpetẽti cautela atq3 districtione transmitti. Esto itaq3 sollicitꝰ ne regularis districtio vel dilatione aliqua: vel deputatorũ remissiõe ledatur. Presentium vero portitoribꝰ qui pro agẽdis eiusdẽ monasterij vtilitatibus a supradicto Theodosio abbate noscũtur esse trãsmissi: in omnibus te instanter volumus prebere solatia: quatenꝰ te cõcurrẽte / rationabiliter que sibi iniuncta sunt / valeant explicare. Mancipia aũt eiusdẽ monasterij que predictꝰ abbas ab hominibꝰ ecclesie nostre indebite phibet detineri / necesse est te modis omnibus perscrutari. Et si ita repereris / sine aliqua ei facito dilatione restitui. epi.xxviij.

¶ Gregoriꝰ Seuero scholastico Exarcho. De agilulfo rege longobardorum. Capitulum.lxxiij.

Epi.xxix. QUi assistũt iudicibus / et sinceris erga eos dilectionibus obstringũtur: illa eis suadere debent atq3 suggerere: que z animã saluẽt / z opinioni non derogent. Proinde qm̃ nouimus quãta fidei sinceritate excellẽtissimũ exarchũ diligatis: iccirco magnitudini vestre que acta sunt indicare curauimus: vt hec cognoscẽtes / ad cõsentiendũ eũ rõnabiliter ꝓuocetis. Scitote aũt qr Agilulfus lõgobardoꝝ rex generalẽ pacẽ facere nõ recusat: si tñ ei dñs patricius iudiciũ esse voluerit. Nã multa sibi in locis suis itra pacis terminũ ꝗrit esse cõmissa. Et qm̃ sibi (si rõ iudicãtiũ inuenerit) satisfieri postulat: z ipse quoq3 se satisfacturũ modis oibꝰ pollicet: si quid a partibꝰ suis constiterit in pace ꝯmissũ. F Quia ergo rõni nõ ambigitur ꝯuenire qd petit: oportet esse iudiciũ: vt si qua ab vtraq3 parte malefacta sunt / cõponant: dũmodo generalis pax valeat deo ꝓtegẽte firmari. Nã qualiter sit nobis oibꝰ necessaria / bene nostis. Sapiẽter itaq3 sicut ꝯsueuistis agite: vt excellẽtissimus exarchꝰ ad hoc sine mora debeat ꝯsentire: ne ꝑ eũ pax renui (qd nõ expedit) videat. Si enĩ ꝯsentire noluerit: nobiscũ q̃dem specialẽ pacẽ facere repromittit. Sed scimꝰ qr z diuerse insule et loca sunt alia ꝓculdubio peritura. Hec aũt cõsideret / z pacẽ habere festinet: quatenꝰ in hac saltẽ dilatiõe z nos quietẽ possimꝰ habere ad modicũ / z Reipublice resistẽdi vires adiuuãte dño meliꝰ reparent.

¶ Gregorius Helie presbytero z abbati ꝓuincie Isaurie. De epiphanio diacono: et de solidis. Capi.lxxiiij.

Epi.xxx. DUlcissima sanctitatis vestre scripta suscepi: in quibus mihi satisfecistis vt contristari nõ debeam q ſm meũ desiderium ad beati Pe-

G

tri apostolorum principis limina nõ venistis. Et ego quidem omnino vos videre volui: sed si molestia corporis aut etatis infirmitas obstitit / aut impedimẽto fuit: hoc mihi sufficit vt vbicunqȝ tua sanctitas fuerit / pro me sollicite oret: quia et si locis corpore diuidimur / charitate semper indisiuncti sumus. Euãgelista autem sicut mandastis transmisimus. Filium vero nostrũ Epiphanium mandastis vt ad sacrum ordinẽ prouehere deberemus / vobisqȝ retrãsmittere. Sed in vno vos audiuim⁹: i alio aũt minime audire potuim⁹. Diaconus quidẽ fact⁹ est: sed quisquis semel in hac ecclesia ordinẽ acceperit: egrediendi ex ea vlterius licentiã non habet. Si ergo vos videre non potui: hac ex re cõsolationẽ habeo / qr in filio vestro requiesco. ¶ Solidos aũt nobis voluistis pro necessitatibus celle quinquaginta transmitti: quos multũ esse existimãtes: ex eis nobis decẽ donastis: vt quadraginta mitterem⁹. Sed ne forsitan vel hoc graue esset / adhuc alios nobis ex eis estis dignati largiri. Sed qr vos valde in cõtinentia nostra benignos inuenim⁹: eidẽ benignitati vice simili respõdemus. Quinquaginta transmisimus: ꝛ ne forsitan minus essent / alios decẽ superaddidimus. Ne vero ꝛ hoc adhuc min⁹ esset: alios duodecim iungi fecimus. In hoc aũt cognoscimus charitatẽ vestram: qr de nobis ita presumitis / sicut vos presumere debetis. Sed p omnipotentẽ dñm rogo / vt assiduas preces pro nobis faciatis: quatenus de peccatis in quibus obligatus teneor: ꝛ tribulationibus quibus premor: citius absoluar: et patrie celestis gaudijs perfruar. Hoc

H

aũt quod pro me qualiter oratis / in epistolis vestris indicastis / cognoscite qr valde me releuauit. Sed iã post petitionẽ meã amplius facite: quã etiã me non petente fecistis. Prefatũ vero dilectissimum filium meũ Epiphanium diaconẽ: qui huic ecclesie diaconatu interueniente ligauimus: sanctitatẽ tuam non debet contristare: q sancto Petro apostoloꝝ principi: qr per temetipsum corpore nõ vales: ei per filium tuũ ipse deseruias: vt lucro celestis remunerationis pfruaris. Sancta aũt trinitas sua te protectiõe custodiat: et in presentis vite eremo a subsequentibus atqȝ obuiantibus hostib⁹ tegat: vt ꝛ si qua sunt nostra preterita peccata relaxet: ꝛ ea que adhuc ãte faciem veniunt / a nobis manu sue pietatis amoueat. Ipsa te ducat ꝛ ipsa perducat: atqȝ in eterno gaudio suscipiat. Det tibi ad electorum sortem pertingere: et pro peccatore me / vt absolui mereat / orare.

¶ Mense Junio. Indictione xiij.

¶ Gregorius Mauricio augusto. Cõqueritur se fatuũ appellatum. De sacerdotibus honorandis exemplũ ponit constantini: et de frumentis.

Capitulum. lxxv.

Epl. xxxj.

In serenissimis iussionibus suis dñorũ pietas dum me de quibusdã redarguere studuit / parcendo mihi minime pepercit. Nam in eis vrbane simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scri-

I

ptura etenim sacra cum in bona intelligentia ponitur simplicitas: sepe prudẽtie aut rectitudini sociatur. Un-

Job. j.

de etiam de beato Job scriptum est: Erat vir simplex et rectus. et beatus Paulus apostolus admonet dicens:

Rom. xvj.

Estote simplices in malo: ꝛ prudentes in bono. Et per

Matth. x.

semetipsam veritas admonet dicens. Estote prudẽtes sicut serpẽtes: ꝛ simplices sicut colũbe. Esse valde inutile iudicans: si aut simplicitati prudentia / aut prudentie simplicitas desit. Ut ergo seruos suos ad cuncta eruditos efficeret / esse eos ꝛ simplices sicut columbas / et prudentes vt serpentes voluit: quatenus in eis ꝛ serpentis astutia columbe simplicitatẽ acueret: ꝛ colũbe simplicitas serpentis astutiam tẽperaret. Ego igitur qui in serenissimis dominorũ iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus / non adiuncta prudentia simplex denuncior: constat procul dubio quia fatuus appellor: quod ita esse ego quoqȝ ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat / cause clamant. Ego enim si fatu⁹ non fuissem / ad ista toleranda que inter longobardorũ gladios hoc in loco patior / minime venissem. In ea aũt re quã de Arnulpho perhibui: qr toto corde venire ad rem publicam parat⁹ fuit: dũ mihi non creditur / etiam mentitus esse reprehẽdor. Sed ꝛ si sacerdos non sum / scio graue esse hanc iniuriam sacerdoti: vt veritati seruiens / fallax credat. Et dudum noui: quoniam Arnulpho plus est creditum q̃

K

mihi. Leoni amplius est creditũ q̃ mihi: ꝛ nunc eis qui esse ad medium videntur: plusqȝ meis assertionibus credulitas impendit. Et quidẽ si terre mee captiuitas per quotidiana momẽta nõ excresceret: de despectione mea atqȝ irrisione letus tacerem. Sed hoc me vehemẽter affligit: qr ego vnde crimen falsitatis tolero / inde Italia quotidie ducitur sub lõgobardorũ iugo captiua. Dũqȝ meis suggestionibus in nullo creditur / vires hostiũ immaniter excrescunt. Hoc tamẽ pijssimo dño suggero: vt de me mala omnia quilibet existimet: de vtilitate vero reipublice et causa ereptionis Italie nõ quibuslibet facile pias aures prebeat: sed plus reb⁹ q̃ verbis credat.

Cã. xj. q. j. Sacerdotibus.

Sacerdotibus autem nõ ex terrena potestate dominus noster citius indignetur: sed excellenti consideratione propter eum cuius serui sunt / eis ita dominetur / vt etiã debitã reuerentiam impẽdat. Nam in diuinis eloquijs aliquando sacerdotes dij / aliquando angeli vocantur.

Exo. xxij.

Nam et per Moysen de eo qui ad iuramẽtum deducendus est dicitur: Applica illũ ad deos: id est ad sacerdo-

Ibidem.

tes. Et rursum scriptum est. Dijs non detrahes. scilicet

Mala. ij.

sacerdotibus. Et propheta ait. Labia sacerdotis custodiunt scientiam: et legem requirent ex ore eius: quia angelus domini exercituum est. Quid ergo mirum si illos nostra pietas dignetur honorare: quibus in suo eloquio honorem tribuens: eos aut angelos: aut deos ipse etiam appellat de⁹: Ecclesiastica quoqȝ testatur historia: quis cum pie memorie Constantino principi in scripto oblate accusationes contra episcopos fuissent: libellos quidem accusationis accepit: et eosdem qui accusati fuerãt episcopos conuocans / in eorum cõspectu libellos quos acceperat incẽdit: dicens. Uos dij estis / a vero deo con-

L

stituti. Ite / et inter vos causas vestras discutite: quia dignum non est vt nos iudicemus deos. In qua tamen sentẽtia pie domine / sibi magis ex hũilitate: q̃ illis aliquid prestitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt: qui verum deum nescientes / deos ligneos et lapideos colebant: et tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum si christianus imperator veri dei sacerdotes dignetur honorare: dum pagani (vt prediximus) principes / honorem impendere sacerdotibus nouerunt: qui dijs ligneis et lapideis seruiebant: Hec ergo pietati dominorũ non pro me: sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enĩ homo peccator sum. Et quia omnipotẽti deo incessanter quotidie delinquo: aliquod mihi apud tremẽdum examen illius esse remedium suspicor: si incessantib⁹ quotidie plagis ferior. Et credo / quia eundem omnipotẽtem dominum tanto vobis amplius placatis: quanto me ei male seruientem districtius affligitis. Multas enim iam plagas acceperam / et superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes / quas non sperabam. Si enim possum has celeriter plagas enumero. Primum q mihi pax subducta est: quam cum longobardis in thuscia positis sine vllo reipublice dispendio feceram. Deinde corrupta pace:

M

de Romana ciuitate milites ablati sunt. Et quidẽ alij ab hostibus occisi: alij vero Narnijs et Perusij positi: et vt perusium teneretur / Roma relicta est. Post hoc plaga grauior fuit aduẽtus Agilulphi: ita vt oculis meis cernerem romanos more canum in collis funibus ligatos qui ad franciã ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatem fuimus / deo protegẽte manus eius euasimus: quesitum est vnde culpabiles esse videremur: videlicet cur frumenta defuerint: que in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt: sicut in alia suggestione plenius indicaui. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia teste conscientia fateor: aduersa quelibet pati paratus sum: dummodo hec omnia cum salute dumtaxat mee anime euadam. Sed de gloriosis viris Gregorio prefecto et Castorio magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui et omnia que potuerunt fieri / nullo modo facere neglexerunt: et labores vigiliarum et custodie ciuitatis / in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt: et post hec omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo: quia eos non sua acta: sed mea persona grauat. Cum quo qr pariter in tribulatione laborauerant / post laborẽ pariter tribulantur. Q autem dominorum

A pietas illud mihi pauendū ⁊ terribile omnipotentis dei iudicium intentat: rogo per eūdem omnipotentē domi: num: ne hoc vlterius quidē faciat. Nam adhuc nescimꝰ quis sibi qualis sit. Et Paulus egregiꝰ predicator ait: Nolite iudicare ante tēpus/donec veniat dñs: qui ⁊ illu minabit abscōdita tenebrarū: ⁊ manifestabit cōsilia cor dium. Hoc tamen breuiter dico: q̄m indignus et pecca: tor: plus de venientis Jesu misericordia q̄ de vestre pie tatis iustitia presumo. Et sunt multa que de iudicio il: lius hoīes ignorant: q̄r fortasse que vos laudatis/ille re prehendet: et que vos reprehēditis: ille laudabit. Inter mitto ergo incerta/ad solas lachrymas redeo: petens vt idem omnipotēs deus pijssimū dñm nostrum et sua hic manu regat/⁊ in illo terribili iudicio liberum ab oībus delictis inueniat. Et me ita placere si necesse est homini bus faciat/vt eternam eius gratiam non offendam.

j.Cor. iiij

¶ Gregorius Mauricio Augusto. De Joanne episco: po Constātinopolitano: qui sibi vniuersale nomen arri: puit. Et de peruersitate episcoporū. Capitulū.lxxvj.

Epi.xxxij

PIjssimus atq̄ a deo cōstitutus dñs noster: in: ter ceteras augustorū ponderū curas: conser: uande quoq̄ sacerdotali charitati rectitudi: ne studij spiritalis inuigilat: videlicet pie veraciterq̄ cōsiderans/neminē posse recte terrena regere: nisi noue: rit diuina tractare: pacēq̄ reipublice ex vniuersalis ec: clesie pace pēdere. Que enim serenissime dñe virtus hu: B mana/quodq̄ carnei robur brachij cōtra vestri xp̄ianis: simi culmen imperij irreligiosas presumeret manus eri: gere/si studeret concors sacerdotū mens redēptorē suū pro vobis atq̄ vt oportebat meritis exorare? Aut quis ferocissime gētis gladius in necem fidelīū tanta crude: litate grassaretur/nisi nostra vita qui sacerdotes nomi: namur ⁊ non sumus: a prauissimis grauaretur operibꝰ? Sed dū nos cōpetentia nobis relinquimus/⁊ nobis in: cōpetentia cogitamus: peccata nostra barbaricis viri: bus sociamus/⁊ culpa nostra hostium gladios exacuit: que reipublice vires grauat. Quid aūt dicturi sumus/ qui populū dei cui indigne presumus: pctōꝝ nostrorum oneribus premimus? qui quod per linguā predicamus/ per exempla destruimus: qui iniqua docemꝰ operibus/ et sola voce ea que sunt iusta pretēdimus. Ossa ieiunijs atterūtur: ⁊ mēte turgemus. Corpus despectis vestibus tegitur: ⁊ elatione cordis purpuram superamus. Jace: mus in cinere/⁊ excelsa respicimus. Doctores humilitā/ duces superbie: ouina facie/lupinos dētes abscondimꝰ. Sed quis horū finis est: nisi q̄ hominibꝰ suademus: deo autem manifesti sumus? Vnde prouidentissime pijssi mus dñs noster ad cōpescendos bellicos motus pacem querit ecclesie: atq̄ ad huius compagem sacerdotum di gnatur corda reducere. Quod quidē ego opto: atq̄ quā: tum ad me attinet/serenissimis iussionibus obedientiā C prebeo. Quia vero non causa mea/sed dei est: et quia non solus ego/sed tota turbatur ecclesia: q̄r pie leges: quia ve nerande synodi: q̄r ipsa dñi nostri Jesu christi mandata superbi atq̄ pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbantur: pijssimus dñs locum secet vulneris: atq̄ resi stentem egrū auguste auctoritatis vinculis cōstringat. Adstringendo eū/statū reipublice subleuatis: ⁊ dū talia reciditis/de regni vestri prolixitate tractatis. Cunctis enim euāgelium scientibus liquet: q̄ voce dñica sancto et omniū apostolorum Petro principi apostolo totius ecclesie cura cōmissa est. Ipsi quippe dicit: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce satanas expe: tijt cribrare vos sicut triticū: ⁊ ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua. ⁊ tu aliquādo cōuersus confir ma fratres tuos. Ipsi dicitur. Tu es Petrus: ⁊ sup hāc petram edificabo ecclesiam meam: ⁊ porte inferi nō pre: ualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni celo rum: ⁊ quodcūq̄ ligaueris super terram: erit ligatum ⁊ in celis: ⁊ quodcūq̄ solueris super terram/erit solutū et in celis. Ecce claues regni celestis accipit: potestas et li gandi ⁊ soluēdi tribuitur. Cura ei totius ecclesie ⁊ prin cipatus cōmittitur: ⁊ tamen vniuersalis apostolus non vocatur: et vir sanctissimus consacerdos meus Joan: nes vocari vniuersalis episcopus conatur. Exclamare compellor ac dicere: O tēpora/o mores. Ecce cuncta in europe partibus barbaroꝝ iuri sunt tradita. Destructe vrbes: euersa castra: depopulate prouincie: nullus terrā

Joā.xxj.
Lu.xxij.
Mat.xvj.

cultor inhabitat. Seuiunt ⁊ dominantur quotidie in ne: D cem fidelium cultores idolorū: ⁊ tamen sacerdotes qui in pauimēto ⁊ cinere flentes iacere debuerūt: vanitatis sibi nomina expetunt: ⁊ nouis ac prophanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego hac in re pijssime dñe propriā causam defendo? Nūquid specialem iniuriam vindico? et nō magis causam oīpotentis dei/et causam vniuersa: lis ecclesie? Quis est iste qui cōtra statuta euāgelica/cō: tra canonum decreta/nouū sibi vsurpare nomen presu: mit? Vtinā vel sine aliorū imminutione vnus sit: qui vo cari appetit vniuersalis. Et certe multos Constantino politane ecclesie in hereseos voraginem incidisse noui: mus sacerdotes/⁊ non solum hereticos/sed etiam here: siarchas factos. Inde quippe Nestorius/qui mediato: rem dei ⁊ hominū Jesum xp̄m duas esse personas existi mans: quia deū fieri hominē potuisse non credidit: vsq̄ ad iudaicā perfidiam erupit. Inde macedonius/qui cō substantialem patri ⁊ filio spiritū sanctum deum esse de: negauit. Si igitur illud nomen in ea ecclesia sibi quisq̄ arripuit: quod apud bonorū omniū iudiciū fuit: vniuer: sa ergo ecclesia (quod absit) a statu suo corruit/quando is q̄ appellatur vniuersalis/cadit. Sed absit a cordibꝰ xp̄ianorū nomē istud blasphemie/in quo oīm sacerdotū honor adimitur: dū ab vno sibi demēter arrogatur. Cer te pro beati Petri apostoloꝝ principis honore per ve: nerādā Chalcedonēsem synodū Romano pōtifici obla: tum est. Sed nullus eorū vnq̄ hoc singularitatis voca: E bulum assumpsit/nec vti cōsensit: ne dum priuatū aliqd daretur vni: honore debito sacerdotes priuarentur vni: uersi. Quid est ergo q̄ nos huius vocabuli gloriā ⁊ obla tam non querimus: ⁊ alter sibi hanc arripere etiam non oblatā presumit? Ille ergo magis est pijssimorū dñorū preceptione flectēdus/qui preceptis canonicis obediē: tiam prebere cōtēnit. Ille coercendus est/qui sancte vni: uersali ecclesie iniuriam facit: qui corde tumet: qui gau: dere de nomine singularitatis appetit: qui honori quoq̄ imperij vestri se per priuatū vocabulum supponit. Ec: ce oēs hac de re scādalum patimur. Ad vitā ergo rectā reuertatur auctor scandali: ⁊ omnia sacerdotum iurgia cessabunt. Ego enim cunctoꝝ sacerdotū seruus sum/in: quantū ipsi sacerdotaliter viuunt. Nam qui contra om: nipotentem dñm per inanis glorie tumorem/atq̄ cōtra statuta patrum suam ceruicem erigit/in omnipotenti domino confido: quia meam sibi nec cū gladijs flectit. Quid aūt nuper in hac vrbe ex huius auditu vocabuli gestum sit: Sabiniano diacono ac responsali meo subti: lius iudicaui. Cogitet ergo dominorū pietas de me ꝓ: prio suo: quem specialiter pre ceteris semper fouit atq̄ continuit. qui ⁊ vobis obedientiam prebere desidero: et tamen de mea negligētia reperiri reus in superno tremē doq̄ iudicio pertimesco. Ac s̄m petitionē predicti Sa: biniani diaconi: aut pijssimus dominus ipsum digne F tur iudicare negocium: aut sepe nominatum virum vt ab hac tandē intentione cesset/deflectere. Si ergo iudi: cio pietatis vestre iustissimo/vel clementibus admoni: tionibus cesserit/omnipotenti deo gratias referimus: atq̄ de concessa per vos omni ecclesie pace gaudemus. Sin autem in eadem diutius cōtētione persiterit/hac de re iam veritatis sententiam certam tenemus: que ait: Omnis qui se exaltat/humiliabitur. ⁊ rursus scriptum est: Ante ruinam exaltabitur cor. Ego autem domino: rum iussionibus obedientiam prebens/predicto consa: cerdoti meo ⁊ dulciter scripsi: et humiliter vt ab hac in: anis glorie appetitione sese emēdet admonui. Si igitur me audire voluerit: habet deuotum fratrem. Si vero in superbia persistit/iam quid assequatur aspicio: q̄r illum sibi aduersarium inuenit: de quo scriptū est: Deus super bis resistit/humilibus autem dat gratiam.

Lu.xiiij. et.xviij. puer.xvj.

Jaco.iiij.

¶ Gregorius constantie auguste. De peruersitate iudi: cij in sardinia: et superbia Joannis episcopi.

Capitulum.lxxvij.

epi.xxxiiij.

CVm serenissimam dominā sciam de celesti pa: tria atq̄ anime sue vita cogitare: culpam me cōmittere vehementer existimo/si ea que pro ti more oīpotētis dñi sūt suggerēda/siluero. Dū in Sardi nia insula multos esse gētiles cognouissē/eosq̄ adhuc pra ue gētilitati more/idoloꝝ sacrificijs deseruire: et eiusdē insule sacerdotes ad ꝑdicādū redēptorē nostrū torpētes

G

existere: vnum illuc ex italie episcopis misi: qui multos gentilium ad fidē dño cooperante cōuertit. Sed quidā rem mihi sacrilegā nūciauit: qꝛ hi q̄ in ea idolis immolant/iudici premium persoluūt: vt eis hoc facere liceat. Quorū vō quidā baptizati essent/et imolare iam idolis desiuissent: adhuc ab eodē insule iudice etiā post baptismum premiū illud exigitur: quod dare prius pro idolorum immolatione consueuerant. Quem cū predict⁹ episcopus increparet/ tm̄ se suffragiū permisisse respondit: vt nisi de causis etiam talibus impleri non possit. Corsica vero insula tāta nimietate exigētium/ ⁊ grauamine premitur exactionum/vt ipsi qui in illa sunt: eadem que exiguntur/complere vix filios suos vendēdo sufficiant. Unde fit vt derelicta pia republica / possessores eiusdē insule ad nephandissimā longobardorū gentē cogantur effugere. Quid enim grauius: quid crudelius a barbaris pati possunt/q̄ꝫ vt constricti atqꝫ cōpressi suos vendere filios cōpellantur? In Sicilia aūt insula Stephan⁹ quidā marinarū partium chartularius tāta preiudicia tātasqꝫ oppressiones operari dicitur/inuadēdo loca singulorum: atqꝫ sine dictione causarū per possessiones ac domos titulos ponendo: vt si velim acta eius singula q̄ ad me peruenerūt dicere / magno volumine hec explere nō possim. Que omnia serenissima dña solerter aspiciat: et oppressorū gemitus cōpescat. Hec enim ego ad pijssimas aures vestras peruenisse non suspicor. Nam si peruenire potuissent/nūcusqꝫ minime permāsissent. Que pijssimo dño apto sunt tēpore suggerēda: vt ab anima sua: ab

H

imperio: atqꝫ a filijs suis tale hoc tātūqꝫ facinus peccatiqꝫ pōdus amoueat. Qui scio quoniam dicturus est: qꝛ nobis in italie expensis transmittitur/quicquid de predictis insulis aggregat̄. Sed ego suggero/ vt etsi min⁹ expense in italia tribuantur: a suo tm̄ imperio oppressorū calamitates nō mitigantur. Nam idcirco fortasse tante expense in hac terra minus ad vtilitatē proficiunt: qꝛ cū peccati aliqua admixtione colligūtur. Precipiāt ergo serenissimi dñi nil cū pctō colligi. Nā scio qꝛ et si paꝝ reipublice attribuitur vtilitatib⁹/ ex eo multū respublica adiuuatur. Quā etsi fortasse cōtingat expēsis minorib⁹ minus adiuuari/melius est tm̄ tēporaliter nos non viuere: q̄ꝫ vos ad eternā vitā obstaculū aliqđ inuenire. Que enim mētes/qualia viscera parentū esse possunt /perpendite/quādo filios suos distrahūt/ne torqueantur? Qualiter aūt miserendū sit filijs aliorū/hoc bn̄ sciunt qui habent proprios. Unde mihi hec breuiter suggessisse sufficiat/ne si ea que in his partibus aguntur / pietas vestra non cognosceret: me apud districtū iudicem silentij mei culpa mulctaret.

¶ Gregorius Constantie Auguste. De superbia Joannis episcopi: et de maximo puaricatore. Capi. lxxviij.

epi. xxxiiij

I

Omnipotens deus/ q̄ pietatis vestre cor sue dextera maiestatis tenet: et nos ex vobis protegit: et vobis pro temporalib⁹ actibus eterne pmia remunerationis parat. Nam Sabiniano diacono respōsali meo scribente cognoui in causis beati Petri apostolorum principis contra quosdam superbos/humiles facietenus ⁊ blandos/quāta se iustitia vestra serenitas impendat. Et in redēptoris nostri largitate cōfido: qꝛ bonum hoc in serenissimo dño et pijssimis filijs in celestis quoqꝫ patrie retributione recipietis. Nec dubiū est peccatorum vinculis solutos/ eterna vos bona recipere/ q̄ in causis ei⁹ ecclesie ipsum vobis cui potestas ligandi ⁊ soluendi data est/debitorē fecistis. Unde adhuc peto vt nullam preualere cōtra veritatē hypocrisim permittatis: quia sunt quidam qui iuxta egregij predicatoris vocē/ per dulces sermones ⁊ bn̄dictiones seducūt corda innocētiū: qui veste quidē despecti sunt/sed corde tumēt. Et quasi in hoc mūdo cūcta despiciunt: sed tm̄ ea que mūdi sunt/simul cūcta adipisci querūt. Qui indignos se omnibus hominibus fatentur/ sed priuatis vocabulis contēpti esse nō possunt: qꝛ illud appetūt: vnde omnib⁹ digniores esse videantur. Uestra itaqꝫ pietas/quā omnipotēs deus cū serenissimo dño vniuerso mūdo preesse ꝯstituit: illi per fauorē iustitie famulatū suū reddat: a quo ius tāte potestatis accepit: vt quanto verius in executione veritatis auctori omniū seruit / tāto securius cōmisso sibi mundo dñetur. Preterea indico qꝛ pijssimi dñi scripta suscepi: vt cū fratre ⁊ cōsacerdote meo Joanne debeam esse pacific⁹. Et quidē sic religiosum dñm decuit: vt ista sacerdotibus preciperet. Sed cū se noua presumptione atqꝫ superbia idem frater meus vniuersalē episcopū appellet: ita vt sancte memorie decessoris mei tpe ad scribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret: q̄uis cūcta acta illi⁹ synodi sede cōtradicēte aplica soluta sint: triste mihi aliquid serenissimus dñs innuit: q̄ non eum corripuit/ qui superbit: sed me magis ab intētione mea declinare studuit: qui in hac causa euāgeliorū ⁊ canonū statuta/humilitatis atqꝫ rectitudinis virtute defendo. Quus inre a predicto fratre ⁊ cōsacerdote meo ꝯtra euāgelicam sentētiam/ cōtra beatū quoqꝫ Petrū apostolū: et contra oēs ecclesias: contraqꝫ canonū statuta agitur. Sed est omnipotens dñs: in cuius manu sunt omnia: de quo scriptū est: Nō est sapientia/non est prudentia/non est consiliū cōtra dñm. Et quidē sepe prefatus sanctissimus frater serenissimo dño multa suadere conatur: sed bene noui: qꝛ tante ille orationes eius et lachryme nil ei a quoqꝫ cōtra rationē aut animā suā surripi permittūt. Triste tamen valde est/vt patienter feratur quaten⁹ despectis omnibus/ predictus frater ⁊ coepiscopus meus solus conetur appellari episcopus. Sed in hac eius supbia quid aliud nisi propinqua iam antixpi esse tempora designatur? quia illum videlicet imitatur: qui spretis in sociali gaudio angelorū legionibus/ ad culmen conat⁹ est singularitatis erūpere/dicens. Super astra celi exaltabo solium meū: sedebo in monte testamēti: in laterib⁹ aquilonis: ⁊ ascendā super altitudinē nubiū: et ero similis altissimo. Unde per oipotentē dñm rogo: ne pietatis vestre tēpora permittatis vni⁹ hominis elatione maculari: neqꝫ tam peruerso vocabulo vllū quoquo modo prebeatis assensum: atqꝫ hac in causa nequaq̄ꝫ me pietas vestra despiciat: qꝛ etsi peccata Gregorij tanta sunt/vt pati talia debeat: Petri tm̄ apostoli peccata nulla sunt/ vt vestris tēporibus pati ista mereatur. Unde iterum atqꝫ iterū per oipotentē dñm rogo: vt sicut parentes priores vestri principes scti Petri apli grām quesierūt: ita vos quoqꝫ ⁊ hanc vobis querere ⁊ conseruare curetis: et propter peccata nostra: qui ei indigne seruim⁹: ei⁹ apud vos honor nullatenus minuatur: qui ⁊ modo vobis adiutor esse in omnibus: ⁊ postmodū vestra valeat pctā dimittere. Uiginti autē iam ⁊ septem annos ducimus/ q̄ in hac vrbe inter longobardorū gladios viuimus. Quibus q̄ꝫ multa hac ob ecclesia quotidianis dieb⁹ erogātur: vt inter eos viuere possimus: suggerēda nō sunt. Sed breuiter indico/ sicut in Rauēne partib⁹ dñorū pietas apud primū exercitū Italie sacellariū habet: qui causis superuenientibus quotidianas expēsas faciat: ita ⁊ in hac vrbe in causis talibus eoꝝ sacellarius ego sum. Et tamen hec ecclesia: que vno eodēqꝫ tēpore clericis/monasterijs/ pauperib⁹/populo/ atqꝫ insuper longobardis tam multa indesinenter expēdit: ecce adhuc ex omniū ecclesiarū premitur afflictione: que de hac vni⁹ hominis superbia multū gemunt/etsi nihil dicere psumūt. ¶ Salonitane vero ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciēte ordinatus est: et facta res est que sub nullis anteriorib⁹ principibus euenit. Quod ego audiens/ ad eundem preuaricatorē qui inordinate ordinatus est/protinus misi: vt omnino missarū solēnia celebrare nullo modo presumeret: nisi prius a serenissimis dñis cognoscerem si hoc fieri ipsi iussissent: quod ei sub excōicatiōis interpositione mandaui. Et contēpto me atqꝫ despecto/ in audaciā quorūdam secularium hominū: quib⁹ denudata sua ecclesia premia multa prebere dicitur/ nūcusqꝫ missas facere presumit: atqꝫ ad me venire sm̄ iussionē dñorum noluit. ¶ Ego aūt preceptioni pietatis eorum obediens: eidē maximo qui me nesciente ordinat⁹ est: hoc q̄ in ordinatione sua me vel responsalem meū pretermittere presumpsit: ita ex corde laxaui: ac si me auctore fuisset ordinat⁹. Alia vero peruersa illius. s. mala corporalia que cognoui: vel qꝛ cum pecunijs est electus: vl̄ qꝛ excōmunicatus missas facere presumpsit: propter deum irrequisita relinquere non possum. Sed opto ⁊ dñm deprecor: quatenus nihil in eo de his que dicta sunt / valeat inueniri: et sine periculo anime mee causa ipsius terminetur. ¶ Prius tamen q̄ꝫ hec cognoscantur/serenissimus dñs discurrente iussione precepit: vt eum venientē cū honore suscipiā. Et valde graue est vt vir de quo tanta nūciant: cū ante

K

puer. xxi.

Esa. xiiij.

L

M

Parte. j. dist. lxiij. salonitane

A
requiri et discuti debeat/honoretur. Et si eporum cause mihi cõmissorum apud piissimos dños aliorum patrocinijs disponantur: infelix ego in ecclesia ista quid facio? Sed vt epi mei me despiciat: et contra me refugiũ ad seculares iudices habeant: oĩpotẽti deo gratias ago: peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero/qꝫ aliquantulũ expecto: et si ad me diu venire distulerit: in eo exercere districtionẽ canonicã nullo modo cessabo. In oĩpotenti dño cõfido: quia longam piissimis dñis vitam tribuet: et nos sub manu vestra non ſm peccata nostra: sed ſm gratie sue dona disponet. Hec ergo tranquillissime domine suggero: quia integerrima serenitatis eius constantia quãto moueatur zelo rectitudinis atqꝫ iusticie/non ignoro.

¶ Gregorius Sebastiano epo Serinẽsi. De malitia romani: et de Bonifacio defensore. Capitulum.lxxix.

Epistola xxxv.

Dulcissima atqꝫ suauissima fraternitatis tue scripta suscepi. Que mihi q̃uis nunq̃ desit a corde: sanctitatẽ tamẽ vestrã quasi corporaliter presentẽ fecerunt. Sed oĩpotentem dñm rogo/vt sua vos dextera protegat: nobisqꝫ et hic tranquillã vitam/et quando ei placuerit premia eterna cõcedat. Sed peto/si illo me amore diligitis/quo presentẽ semper amastis: vt pro me enixius exoretis: quatenus oĩpotens deus a peccatoꝝ meorũ nexibus me citius soluat: et corruptionis huius pondere exutũ suo conspectui liberũ existere faciat. Quis eñ inextimabilis sit celestis patrie dulcedo que trahat: multi tamẽ in hac vita dolores sunt q̃ ad

B
amorẽ celestiũ quotidie impellãt. Qui mihi in hoc ipso solũ vehementer placent: quia placere in hoc mundo aliquid nõ permittũt. Que enim frater sanctissime de amici vestri dñi Romani psona in hac terra patimur: loqui minime valeam⁹. Breuiter tamẽ dico qꝛ eius in vos malitia gladios longobardorũ vicit: ita vt benigniores videãtur hostes qui nos interimũt: q̃ reipublice iudices: qui nos malitia sua rapinis atqꝫ fallacijs in cogitatiõe cõsumunt. Et vno tẽpore curã episcopoꝝ atqꝫ clericoꝝ/monasterioꝝ quoqꝫ et populi gerere: contra hostiũ insidias sollicitũ vigilare: contra ducũ fallacias atqꝫ malitias suspectũ semper existere: cuius laboris/cuius doloris sit: vestra fraternitas tãto veri⁹ pẽsat: quãto me qui hec patior/purius amat. Preterea debitũ salutationis alloquiũ soluẽs/indico q̃ ad me Bonifacio defensore referẽte peruenerit: quia vir sanctissimus pater noster dõnus Anastasius patriarcha in vna suarũ ciuitatũ regendam vobis ecclesiã cõmittere voluit: et consentire noluistis. Quẽ sensum ac sapientiã vestram valde ego libẽter amplexus sum: laudaui vehemẽter: et vos felices/me infelicẽ esse deputaui: q̃ hoc tali tẽpore regimen ecclesie suscipere cõsensi. Si tamẽ animus vester fortasse fratribus condescendendo: et misericordie operibus intentus: ad hoc vnq̃ cõsentire decreuerit: peto vt amori meo alium

C
minime preponatis. Sũt enim in Sicilia insula ecclesie vacãtes epis: et si vobis placet auctore deo ecclesiã regere: iuxta beati Petri apostoli limina: cũ eius adiutorio melius potestis. Sin vero non placet/feliciter ista: et p nobis infelicibus exora. Omnipotens autẽ deus in quocunqꝫ vos esse loco voluerit: sua protectione custodiat: et ad celestia vos dona perducat.

¶ Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino et Anastasio episcopo antiocheno. Ut cõmuniter insequãtur superbiam Joannis episcopi. Capitulum.lxxx.

Epistola xxxvi.
Roñ.xi.
j.Thess.ij.

Dum predicator egregi⁹ dicat: Quãdiu quidẽ sum gentiũ aplus: ministeriũ meũ honorifico. qui rursus alĩs dicens: Facti sum⁹ vt paruuli in medio vestrum: exemplum proculdubio nobis se sequẽtibus ostendit: vt et humilitatẽ teneamus in mente: et tamẽ ordinis nostri dignitatem seruem⁹ in honore: quaten⁹ nec i nobis humilitas timida: nec erectio sit superba. Ante hos siquidẽ annos octo sancte memorie decessoris mei Pelagij tẽpore: frater et coepus noster Joannes in Constãtinopolitana vrbe ex causa alia occasionẽ querẽs synodum fecit: in qua se vniuersalẽ appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus vt agnouit: directis litteris ex auctoritate sancti Petri apli eiusdem synodi acta cassauit. Quarum videlicet epistolarũ sanctitati vestre exemplaria studui destinare. Diaconẽ vero qui iuxta morẽ pro respõsis ecclesie facitidis piissimorũ dñorum vestigijs adherebat: cũ prefato cõsacerdote nostro missarũ solẽnia celebrare prohibuit. ¶ Cuius ego quoqꝫ sententiã sequens/similia p̃dicto cõsacerdoti nostro scripta transmisi. quorum exemplaria vestre beatitudini censui transmittẽda: hoc precipue intẽdẽs: vt hac de re/qua ex noua superbia tota vniuersalis ecclesie viscera perturbãtur: prius sepefati fratris nostri animũ modesta intentione pulsemus. Qui si nequaq̃ a sue elatiõis rigore voluerit inclinari/tũc quid fieri debeat/cũ oĩpotentis dei solatio subtilius pertractet. Sicut eñi veneranda vestra sanctitas nouit/mihi per sanctã Chalcedonẽsem synodum pontifici sedis apostolice (cui deo disponẽte deseruio) hoc vniuersitatis nomen oblatũ est. Sed nullus vnq̃ decessorũ meorũ hoc tã prophano vocabulo vti consensit: qꝛ videlicet si vnus patriarcha vniuersalis dicitur/patriarcharũ nomen ceteris derogat. Sed absit hoc. absit a christiana mente id sibi velle quẽpiam arripere/vnde fratrũ suorũ honorẽ imminuere ex quãtulacũqꝫ parte videatur. ¶ Cũ ergo nos hũc honorẽ nolum⁹ oblatũ suscipere: pensate q̃ ignominiosum sit hunc sibi quẽpiã violẽter vsurpare voluisse. Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminẽ vnq̃ vniuersalem nominet: ne sibi debitũ detrahat: cum alteri honorẽ offert indebitum. Nec hac in re de serenissimis dñis animũ vestrũ mordeat sinistra suspicio: quia oĩpotẽtem dominũ metuit: et contra statuta euãgelica: cõtra sacratissimos canones agere aliquid nullo modo cõsentit. Ego

E
vero q̃uis a vobis per lõga terrarum atqꝫ maris spatia disiunctus sim: sum tamẽ oĩno vobis corde coniunctus. Ideoqꝫ de vestra beatitudine erga me modis oĩbus cõfido: quia cũ me vicissim diligitis: a me non longe estis. Unde magis gratias referimus grano illi synapis: qui ex modici despicabilisqꝫ seminis specie: ita est ramis ex eadẽ radice surgẽtibus/atqꝫ se distẽdẽtibus vsqꝫquaqꝫ diffusus: vt in eis volatilia celi cuncta nidificẽt. ¶ Gratiasqꝫ sit fermẽto illi qd̃ tribus farine satis totius humani generis massam in vnitate cõspersit. Atqꝫ paruo lapidi/qui abscissus de monte sine manibus/occupauit vniuersam faciẽ orbis terre. Qui ad hoc se vsqꝫquaqꝫ distẽdit: vt ex omni humano genere in vnitatẽ redacto toti⁹ corpus perficeretur ecclesie: atqꝫ ita ad totius compaginis pertineret cõmodũ: mẽbrorum partialis ista distinctio. Unde nos quoqꝫ vobis non longe sumus: quia in illo qui vbiqꝫ est/vnum sumus. Agamus ergo ei gratias/qui solutis inimicitijs/in carne sua fecit vt in omni orbe terrarũ vnus esset grex/et vnum ouile sub se vno pastore: memores semp quid nos p̃dicator veritatis admoneat/

Ephe.iiij
Heb.xij.
Roñ.xij.

dicens: Solliciti seruare vnitatẽ spũs in vinculo pacis. et/Pacẽ sectamini cum hominibus et sanctimoniã: sine qua nemo videbit deum. Qui alijs quoqꝫ discipulis dicit: Si fieri potest/qd̃ ex vobis est/cum oĩbus hominib⁹ pacẽ habẽtes. Uidit eñi pacẽ bonos cum malis habere nõ posse: et idcirco sicut nostis premisit/si fieri põt. Sed

F
qꝛ pax nisi in duabus partib⁹ firmari non valet: cũ hanc mali fugiãt: boni tenere medullitus debent. Unde et mire dicitur: quod ex vobis est: vt videlicet in nobis maneat/etiã cũ a prauorũ hominũ mẽte repellitur. ¶ Quã videlicet pacẽ tunc veraciter tenemus: cũ superboꝝ culpas cũ charitate simul et iustitia insistẽte prosequimur: cũ eos diligimus: et eorum vitia odio habemus. Opus quippe dei homo est: sed opus hoĩs vitiũ. Nos ergo discernamus quid deus: quid autem homo fecerit: et neqꝫ propter errorẽ odio habeamus hoĩem: neqꝫ propter hominẽ diligamus errorẽ. Unita ergo mente insequamur in hoĩe malum superbie: vt ab hoste suo videlicet errore prius ipse homo liberetur. Prestabit vires oĩpotens redẽptor noster charitati atqꝫ iustitie: prestabit nobis longe a nobis positis vnitatẽ spirit⁹ sui: ipse cuius artificio quasi in arce modũ quattuor mundi cõstructa laterib⁹/atqꝫ inputribiliũ lignorũ cõpage/et bitumine charitatis adstricta/nullius aduersitate spũs/nullius veniẽtis extrinsecus tumore fluct⁹ perturbetur ecclesia. ¶ Sed quẽadmodũ illius gubernãte gratia petendũ est vt nulla nos superueniẽs exterius vnda cõturbet: ita ex totis orandũ est visceribus frater charissime: vt sue prouidentie dextera cumulum sentine in nobis interioris exhauriat. Aduersarius quippe diabolus qui contra humiles seuiens sicut leo rugiens circuit querẽs quem deuoret:

j.Petri.v

G

non iam (vt cernimus) caulas circuit: sed ita valide in quibusdā ecclesie necessarijs mēbris dentes figit: vt nulli sit dubiū/quia nisi vnanimiter fauente dño cūctorum prouida pastoꝝ turba concurrat: omne (qđ absit) citius ouile dilaniet. Perpendis frater charissime qđ e vicino subsequitur: cuius et in sacerdotibus erūpunt tam peruersa primordia. Quia eni iuxta est ille de quo scriptū est:

Job.xlj.

Ipse est rex super vniuersos filios superbie (qđ nō sine graui dolore dicere cōpellor) frater ⁊ coeps noster Joannes mandata dñica: apostolica precepta: regulas patrū despiciens: ei per elationē precurrere conatur in nomine. ❡ Vestre autē beatitudini indicet oipotens de⁹: q̄ graui considerationis huius gemitu torqueor: q̄ ille quondā mihi modestissimus: ille oibus dilectus: ille qui in eleemosynis/orationibus/atq̄ ieiunijs videbatur occupatus: ex eo in quo sedebat cinere: ex ea quam pretendebat humilitate: iactantiā sumpsit: ita vt vniuersa sibi tentet adscribere: ⁊ oia que soli vni capiti coherēt (videlicet Christo) per elationē pompatici sermonis eiusdem Christi sibi studeat mēbra subiugare. Nec mirū q̄ ille tētator qui initiū ois peccati scit esse superbiā: et tūc ea in primo homine ante oia vsus est: et nunc eā quibusdā hominibus ponit in fine virtutū: vt qui aliquaten⁹ bonis vite studijs eius videbantur crudelissimas manus effugere/eis in ipsa meta boni operis/⁊ in ipsa quodāmodo apponat perfectionis conclusione tendiculū. Unde magnopere orandū est: et oipotens deus assiduis precibus

H

implorādus: vt hunc a mente illi⁹ auertat errorē: hoc ab vnitate atq̄ humilitate ecclesie malū supbie et confusionis amoueat. Et fauente dño oibus viribus concurrendū atq̄ prouidendū: ne in vnius veneno sermonis viuentia in Christi corpore mēbra moriātur. ❡ Si eni hoc dici licenter permittitur: honor patriarcharū omniū negatur. Et cū fortasse is in errore perit/qui vniuersalis dicitur: nullus iā episcop⁹ remansisse in statu veritatis inuenitur. Oportet ergo vt constāter ac sine preiudicio seruetis sicut accepistis ecclesias: et nihil sibi in nobis hec tētatio diabolice vsurpationis adscribat. State fortes: state securi: scripta cum vniuersalis nois falsitate nec dare vnq̄ nec recipere p̄sumatis. Oēs episcopos cure vestre subiectos/ab hui⁹ elationis inquinatione prohibete: vt vniuersa vos ecclesia patriarchas/nō solū in bonis operibus/sed i veritatis auctoritate cognoscat. Si qua autem forsan aduersa subsequūtur/vnanimiter persistētes etiā moriendo debemus ostendere quia in dño generalitatis nostrū specialiter aliquid non amamus. Dicam⁹

Phil.j.
j. Pet.iij

cū Paulo: Mihi viuere Christ⁹ est: ⁊ mori lucrū. Audiuimus quod primus omniū pastoꝝ dicit: Si quid patimini propter iustitiā/beati eritis. Mihi eni credite: q̄ honorē quē pro predicanda veritate suscepimus: si necessitatis causa exigat: securius procadē veritate relinquimus q̄ tenemus. Pro me autem sicut vestram charissimā beatitudinē decet orate: vt hoc quod vobis loqui audeo/operibus ostendam.

I

❡ Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. Congratulatur de reuersione eius. Capitulum.lxxxj.

Epistola
xxxvij.

Gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax hominib⁹ bone voluntatis: quia magnus ille fluuius qui quondā arentia antiochie saxa reliquerat: tandem ad propriū alueum reuersus/subiectas et iuxta positas valles rigat: vt ⁊ vnum tricesimū/et aliud sexagesimū: aliud vero centesimū fructū ferat. Jam nunc dubiū nō est: multos in eius vallibus animarū flores excrescere: eosq̄ ad maturos fructus per lingue vestre fluenta peruenire. Unde oipotenti deo debitam laudē cordis atq̄ oris vocibus ex oibus medullis reddimus: et in vestra beatitudine nō vobis tantūmodo/sed oibus qui vobis subiacēt cōgaudem⁹. Suscepi vero epistolas dulcissime mihi atq̄ suauissime sanctitatis vestre/ipsum (vt ita dicam) laborē sudātes †. ❡ Et quidē scio q̄ post illa quie

†al. suadētes.

tis culmina/in quibus secreta celestia cordis tangebas manu: graue valde sit exteriora tolerare. Sed memento quia apostolicā sedem regis/et dolorē citius temperas: quoniā oibus omnia factus es. In libris regū sicut perfecta vestra sanctitas nouit: quidā describitur q̄ vtraq̄ manu p dextera vtebatur. In qua re ego de dulcissimo atq̄ sanctissimo dudū patrono domno Anastasio dubi⁹ nō sum: quia dū terrena opera ad celestē vtilitatē pertrahit: in vsum dextere vertit sinistram: vt celestis intentio

K

opus suū videlicet dextera peragat: et cura temporaliū dū ad iustitie vtilitatē ducit: ad fortitudinē dextere sinistra pmutetur. Et quidē hec esse sine graui labore et tedio/nequaq̄ possunt. Sed recordemur labores precedētiū/et dura nō erunt que toleramus. ❡ Per multas enī

Act.xiiij.

tribulationes oportet nos introire in regnū dei. Et supra modū grauati sumus: supra etiā virtutē: ita vt tederet nos viuere. Sed et ipsi in nobis responsum mortis

ij. Cor.j.

habuimus: vt non simus fidentes in nobis. Et tamē nō

Ro.viij.

sunt cōdigne passiones huius tēporis ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Quomodo igitur sine labore trāsire possumus estum huius seculi: infirme nos oues: in quo grauiter sudasse nouim⁹ ⁊ arietes? Quātas vero in hac terra tribulationes de longobardorū gladijs: de iniquitatibus iudicū: de insolentia atq̄ importunitate causarum: de cura subiectorū: de molestia etiā corporis patior/explere nec calamo/nec lingua sufficio. De quibus et si qua breuiter possum loqui/dubito ne vestre sanctissime pietati: dum de suis tribulatiōibus affligitur: etiam meas augeam. Sed omnipotēs deus/et sue largitate pietatis sanctissime vestre beatitudinis mētē omni consolatione repleat: et indignum me aliquando ab his que patior malis quiescere pro vestra intercessione cōcedat. amen. Gratia. Que videlicet verba de scriptis vestris accepta/idcirco in meis epistolis pono/vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat: quia nō solum

L

vester est: sed etiā noster. Sicut enim magistrū eius apostolorū principē habem⁹ cōmunē: ita quoq̄ eiusdē principis discipulū nullus nostrum habet priuatū. Benedictionē autē vestrā qua debuimus mente suscepimus: bene redolentē: bene sapientem. Et oipotenti deo gratias egimus: quia et odore sunt et sapora que agitis: que dicitis: que datis. De vita igitur vestra dicamus pariter: Dicamus omnes: Gloria in excelsis deo: et in terra pax hominibus bone voluntatis.

❡ Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano. De pace sancte ecclesie ab eo per vniuersale nomē turbata. De synodo per pelagiū papam quassata. Exemplum proponit diaboli contra deum superbientis. Et de superbia eius nimia. Capitulum.xcij.

Epistola
xxxviij.

Eo tempore quo fraternitas vestra in sacerdotalē honorē prouecta est: quātam ecclesiarū pacē atq̄ cōcordiam inuenerit: recolit. Sed quo ausu/quoue tumore nescio/nouum sibi conata est nomē arripere/vnde omniū fratrum corda potuissent ad scandalū peruenire. Qua in re vehementer admiror: quia ne ad episcopatū venire potuisses: fugisse velle te memini. Quē tamen adeptū ita exercere desideras: ac si ad eum ambitioso desiderio cōcurrisses. Qui eni indignū te esse fatebaris: vt episcop⁹ dici debuisses: ad hoc quādoq̄ perduct⁹ es/vt despectis fratrib⁹/eps appetas solus vocari. Et quidē hac de re sancte memorie decessoris mei pe

M

lagij grauia ad sanctitatē vestrā scripta transmissa sunt. In quibus synodi que apud vos de fratris quondam et consacerdotis nostri Gregorij causa cōgregata est: propter nephādum elationis vocabulum/acta dissoluit: et archidiaconū quē iuxta morē ad vestigia dñorum transmiserat: missarū vobiscum solēnia celebrare prohibuit. Post eius vero obitū/cū indignus ego ad ecclesie regimen adductus sum: et ante per alios responsales meos: et nunc per cōmunē filiū meū Sabinianū diaconē alloqui fraternitatē vestrā: vt a tali se presumptiōe cōpescere: nō equidem scripto/sed nudo sermone curaui. Et si emendari nollet: cum missarū solēnia cū fraternitate vestra celebrare prohibui: vt sanctitatē vestram prius sub quadā verecūdie reuerētia pulsarem: quatenus si emendari nephādus ac prophanus tumor verecūde non posset: tunc ad ea debuisset que sunt districta atq̄ canonica peruenire. ❡ Et quia resecanda vulnera prius leui manu palpanda sunt: rogo/deprecor/⁊ quanta possum dulcedine exposco: vt fraternitas vestra cūctis sibi adulantibus/atq̄ erroris nomen deferentibus cōtradicat: nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Vere enim flens dico: atq̄ ex intimo viscerū dolore peccatis meis reputo: quod ille me⁹ frater nūcusq̄ ad humilitatē reduci nō valuit: qui ad hoc in episcopatus gradu cōstitutus est: vt alioꝝ animas ad humilitatē perducat. q̄

A
ille qui veritatẽ docet alios/semetipsum docere/nec me
quoqȝ deprecante consensit. Perpende rogo quia in hac
presumptione temeraria pax totius turbetur ecclesie: et
gratie cõtradicit cõmuniter oibus effuse. In qua nimi:
rum ipse tñ crescere poteris: quantũ penes temetipsum
decreueris. Tantoqȝ maior efficeris: quanto te a supbi
et stulti vocabuli vsurpatione restringis. Atqȝ intãtum
proficis/inquantũ tibi nõ studueris derogãdo fratrib⁹
arrogare. Humilitatẽ ergo frater charissime totis visce
ribus dilige: per quã cũctorum fratrũ concordia/et san:
cte vniuersalis ecclesie vnitas valeat custodiri. Certe
j.Cor.j.
Paulus apl's cũ audiret quosdã dicere: Ego sum pau:
li: ego Apollo: ego vero Cephe: hanc dilacerationẽ cor:
poris dñici/per quã membra eius alijs quodãmodo se
capitibus sociabãt: vehemẽtissime perhorrescens excla:
mauit/dicens: Nunquid Paulus pro vobis crucifixus
j.Cor.j.
est: aut i nomine Pauli baptizati estis? Si ergo ille mẽ
bra dñici corporis certis extra Christũ quasi capitibus:
et ipsis quidẽ apostolis subijci particulariter euitauit:
tu quid Christo/vniuersalis scilȝ ecclesie capiti in extre
mi iudicij es dicturus examine: qui cũcta eius membra
tibimet conaris vniuersalis appellatione supponere?
¶ Quis rogo in hoc tam peruerso vocabulo nisi ille ad
imitandũ proponitur/qui despectis angelorum legioni
bus/secũ socialiter cõstitutis/ad culmẽ conatus est sin:
gularitatis erumpere: vt ꝛ nulli subesse/et solus omnib⁹
B
preesse videretur? Qui etiã dixit: In celũ conscẽdam: su
Esa.xiiij.
per astra celi exaltabo soliũ meũ. Sedebo in mõte testa:
menti/in lateribus aquilonis. Ascẽdam super altitudi:
nem nubiũ: similis ero altissimo. Quid enim fratres tui
oẽs vniuersalis ecclesie epi/nisi astra celi sunt? Quorum
vita simul ꝛ ligua inter peccata erroresqȝ hominũ quasi
inter noctis tenebras lucent. Quib⁹ dũ cupis temetipsm
vocabulo elationis preponere: eorũqȝ nomen tui cõpara
tione calcare: qd aliud dicis/nisi in celũ cõscendã: super
astra celi exaltabo solium meũ? An non vniuersi epi nu:
bes sunt: qui et verbis pdicationis pluũt: et bonorũ ope
rũ luce coruscãt? Quos dũ vestra fraternitas despiciẽs/
sub se premere conatur: quid aliud dicit nisi hoc qđ ab
antiquo hoste dicitur: Ascendam super altitudinem nu:
bium? Que cũcta ego cũ flens cõspicio/et occulta dei iu
dicia pertimesco: augẽtur lachryme: gemitus se in meo
corde nõ capiunt: q ille vir sanctissimus dñs Joannes/
tante abstinẽtie atqȝ humilitatis/suorũ familiariũ sedu
ctione linguarũ ad tãtam superbiã erupit: vt in appeti:
tu peruersi nois illi esse conetur similis/qui dũ supbe es:
se similis deo voluit/etiã donate similitudinis gratiam
amisit: et ideo veram beatitudinẽ perdidit: quia falsam
gloriã quesiuit. ¶ Certe Petrus apl's primũ mẽbrum
sancte ꝛ vniuersalis ecclesie est. Paul⁹/Andreas/Joan
nes: quid aliud q̃ singulariũ sunt plebiũ capita? Et ta:
men sub vno capite oẽs mẽbra sunt ecclesie. Atqȝ vt cun
C
cta breui cingulo locutiõis astringã: sancti ante legem/
sancti sub lege/sancti sub gratia/oẽs hi perficientes cor
pus dñi/in mẽbris sunt ecclesie cõstituti: ꝛ nemo se vnqȝ
vniuersalẽ vocare voluit. Vestra autem sanctitas agno
scat quantum apud se tumeat/que illo noie vocari appe
tit: quo vocari nullus presumpsit: qui veraciter sanctus
fuit. Nũquidnã (sicut vestra sanctitas nouit) per vene:
randũ Chalcedonẽse cõsiliũ huius aplice sedis antisti:
tes (cui deo disponẽte deseruio) vniuersales oblato ho:
nore vocati sunt? Sed tamen nullus vnqȝ tali vocabulo
appellari voluit: nullus sibi hoc temerariũ nomen arri:
puit: ne si sibi in põtificatus gradu gloriã singularitatis
arriperet: hanc omnibus fratribus denegasse videretur.
Sed hec scio quia vestre sanctitati ab illis oriũtur: qui
nobis deceptiosa familiaritate deseruiunt: contra quos
peto vt vestra fraternitas solerter inuigilet: nec se eorũ
verbis fallendũ prebeat. Tanto enĩ maiores hostes cre:
dendi sunt/quãto magis laudibus adulãtur. Relinque
tales: et si oino decepturi sunt: saltẽ terrenorũ hominũ/
et non sacerdotũ corda decipiãt. Sine mortuos sepelire
Luce.ix.
mortuos suos. Vos autem cũ propheta dicite. Auertan
Psã.lxix.
tur statim erubescentes: qui dicunt mihi euge euge. Et
Psã.cxl.
rursus. Oleum autem peccatoris non impinguet caput
meum. Unde et bene quidam sapiens admonet: Multi
sint pacifici tui: consiliarius autẽ sit vnus tibi de mille.
Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. Anti:
quus enim hostis cor robustũ irrũpere non valet: suble:
D
ctas ei infirmas personas querit: et quasi cõtra alta me:
nia scalis appositis ascendit. Sic Adã per subiectã mu:
Gen.iij.
lierẽ decepit. Sic beato Job cum filios occidit: infirmã
mulierem reliquit: vt qui eius cor p se minime poterat:
saltẽ si posset per mulieris verba penetraret. Quicũqȝ er
go iuxta vos infirmi ac seculares sunt/l sua semper per:
suasione atqȝ adulatione frangantur: quia inde eternas
dei inimicitias partunt: vnde ipsi peruersi amatores vi:
dentur. Certe olim clamabatur per apostolũ Joannem:
Filioli nouissima hora est. Sm qđ Christ⁹ predixit. Pe:
j.Joan.ij.
stilẽtia et gladius per mundũ seuit: gentes insurgũt gẽ:
tibus: terra concutitur: orbis cũ habitatoribus suis ter:
ra dehiscẽte sorbetur. Omnia enĩ que predicta sunt/fiũt.
Rex superbie prope est/et (qđ dici nephas est) sacerdo:
tum est pparatus exitus: quia ceruici militãt elationis:
qui ad hoc positi fuerant/vt ducatũ preberent humilita
tis. Sed hac in re etiã si nostra lingua minime contradi
cat: illius virtus contra elationẽ in vltionẽ erigitur: qui
superbie vitio p semetipm specialiter aduersatur. Hinc
enim scriptũ est: Deus superbis resistit: humilibus autẽ
Jaco.iiij.
dat gratiam. Hinc rursus dicitur: Immũdus est apud
deum qui exaltat cor. Hinc cõtra superbientem hominẽ
scriptum est: Quid supbis terra ꝛ cinis? Hinc per semet
Eccl's.x.
ipsam veritas dicit: Omnis qui se exaltat/humiliabit.
Luc.xiiij.
Que vt nos ad viam vite per humilitatem reduceret/in
c.ꝛ.xviij.
semetipsa dignata est quod nos admonet/demonstrare:
dicens: Discite a me quia mitis sum/et humilis corde.
Matth.xi
Ad hoc nãqȝ vnigenitus dei filius formam infirmitatis
E
nostre suscepit: ad hoc inuisibilis/non solũ visibilis/sed
etiã despectus apparuit: ad hoc cõtumeliarũ ludibria/
illusionũ probra/passionũ tormenta tolerauit: vt super:
bũ nõ esse hoiem doceret humilis de⁹. Quãta igit humi
litatis virtus est/propter quã solã veraciter edocẽdam/
is q̃ sine estimatiõe magnus est: vsqȝ ad passionẽ mortis
factus est paruus? Quia enim originẽ perditiõis nostre
se prebuit superbia diaboli: instrumẽtum redemptionis
nostre inuẽta est humilitas dei. Hostis quippe noster in:
ter oia conditus/videri supra oia voluit elatus. Redẽ:
ptor autem noster magnus manens supra oia/fieri inter
oia dignatus est paruus. Quid ergo nos epi dicimus/q̃
honoris locũ ex redemptoris nostri humilitate suscepi:
mus: ꝛ tamẽ superbiã hostis ipsi⁹ imitamur? Ecce noui:
mus creatorẽ nostrũ de sue celsitudinis culmine vt hu:
mano generi daret gloriã/descendisse: et nos de infimis
creati/de fratrũ minoratione gloriamur. Humiliauit se
vsqȝ ad nostrũ puluerẽ deus: et in celo os suũ ponit: et su
per terrã lingua pertransit puluis humanus/et non eru:
bescit: non metuit extolli homo putredo/ꝛ fili⁹ hominis
vermis. Reducamus ad animum frater charissime hoc
qđ per sapientissimũ Salomonẽ dicitur: Ante tonitruũ
preibit coruscatio: ꝛ ante ruinam exaltabitur cor. Ubi e
Eccli.
diuerso subiũgitur/ante gloriã humiliabitur. Humilie
xxxij.
mur ergo mẽte: si ad solidã conamur venire celsitudinẽ.
Nequaqȝ per elationis fumũ oculi cordis obscurẽtur: q̃
F
quãto magis excreuerit: tãto celerius euanescit. ¶ Pe
semus quid nos precepta admoneant redẽptoris nostri
dicentis. Beati pauperes spiritu: qm ipsorũ est regnum
Matth.v.
celorũ. Hinc etiã per prophetã dicit: Super quẽ requie:
Esa.lxvj.
scet spũs meus/nisi super humilẽ et quietũ/et tremẽtem
sermones meos? Certe cũ dñs ad humilitatis viam ad:
huc infirmãtia discipulorum corda reduceret/dixit: Si
Matt.xx.
quis vult inter vos primus esse: erit omnium minimus.
et Mar.x.
Quia in re aperte cognoscitur/quoniã ille veraciter su:
blimis est: qui in suis cogitationib⁹ humiliatur. Formi
demus ergo in illorũ numerũ adscribi: qui primas in sy
mat.xxiij.
nagogis cathedras querũt: et salutationes in foro: ꝛ vo:
cari ab hominib⁹ rabbi. Quo ɔtra discipulis dñs dicit:
Vos aũt nolite vocari rabbi. Unus aũt magister vester
Ibidem.
est: vos autẽ oẽs fratres estis. Et patrem nolite vocare
vobis super terrã. vnus est enĩ pater vester. Quid ergo
frater charissime in illo terribili examine venientis iudi
cis dicturus es: qui non solum pater: sed etiam genera:
lis pater in mundo vocari appetis? Caueatur ergo ma:
lorũ praua suggestio: fugiatur omnis instigatio diabo:
li. Oportet quidem vt veniant scandala: veruntamen ve
mat.xviij.
homini illi per quem scandalum venit. Ecce ex hoc ne:
phando elationis vocabulo ecclesia scinditur. Fratrum

G omniũ corda ad scandalũ prouocantur. Nunquid nam
Ibidem. mente excidit: quod veritas dicit: Qui scandalizauerit
vnum de pusillis istis qui in me credũt: expedit ei vt su-
spendatur mola asinaria in collo eius: et demergatur in
j.Cor.xiij. pfundũ maris? Scriptũ vero est: Charitas nõ querit
que sua sunt. Ecce vestra fraternitas sibi arrogat etiam
Rom.xij. aliena. Rursus scriptũ est: Honore inuicẽ preuenientes.
Et tu conaris eũ oib⁹ tollere: quẽ tibi illicite desideras
singulariter vsurpare. Ubi est frater charissime qđ scri-
Rom.xij. ptũ est: Pacẽ habete cum oibus et sanctimoniã: sine qua
Matth.v. nemo videbit deũ? Ubi est quod scriptũ est: Beati paci-
fici: qm filij dei vocabũtur? ¶ Considerare nos cõuenit
ne qua radix amaritudinis sursum germinans ipediat:
et per illã coinquinẽtur multi. Quod tamẽ si cõsiderare
negligimus / cõtra tante elatiõis tumorem iudicia sup-
na vigilabũt. Et nos quidẽ in quos talis tãtaqȝ per au-
sum nephariũ culpa cõmittitur: seruam⁹ qđ veritas pre
cepit dicens: Si peccauerit in te frater tuus: vade et cor-
mat.xviij. ripe cum inter te et ipsum solũ. Si te audierit: lucratus
eris fratrẽ tuum. Si autem te non audierit: adhibe tecũ
adhuc vnũ vel duos: vt in ore duoꝝ vel triũ testium stet
omne verbũ. Qđ si non audierit eos / dic ecclesie. Si autẽ
ecclesiã non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publican⁹.
Ego itaqȝ per respõsales meos semel et bis verbis humi
libus hoc qđ in tota ecclia peccat / corripere studui: nũc
per me scribo. Quicqd facere humiliter debui / nõ omisi.
Sed quia in mea correptione despicior: restat vt ecclesiã
debeam adhibere. Hec itaqȝ dicẽs: oipotẽs deus frater-
H nitati vestre indicet / quãto circa vos amore cõstringor:
quãtũqȝ in hac causa nõ cõtra vos: sed pro vobis lugeo.
In qua tamẽ preceptis euãgelicis: institutionib⁹ cano-
nũ: vtilitatibus fratrũ personã preponere nõ possum: nec
eius quem multũ amo. Scripta autẽ sanctitatis vestre
dulcissima atqȝ suauissima de causa presbyterorũ Joan-
nis et Athanasij suscepi: de qua vobis in subsequẽtibus
dño adiuuante respondebo: quia sub tantis tribulatio-
nibus circũfusus barbarorũ gladijs premor: vt nõ dico
multa tractare: sed mihi respirare vix liceat.

¶ Gregorius Aniano diacono constãtinopolitano. De
superbia Joannis episcopi vitãda. Capitulum.lxxxiij.

epi.xxxix. De causa fratris nostri viri reuerẽtissimi Joan
nis episcopi Constãtinopolitani: duas episto
las facere volui. Sed vna breuiter facta est / q̃
vtrũqȝ habere videtur admixtũ. i. et rectitudinẽ / et blan
dimẽtum. Tua itaqȝ dilectio eam epistolam quã nũc di
rexi: propter voluntatẽ imperatoris dare studeat. Nam
de subsequẽti talis alia trãsmittitur: de qua eius supbia
non letetur. Ad hoc enim vsqȝ peruenit: vt sub occasione
Joannis presbyteri gesta huc trãsmitteret: in quibus se
pene per oẽm versum Economicon patriarchã nomina-
ret. Sed spero in omnipotentẽ deũ quia hypocrisim illi⁹
superna maiestas soluet. Miror autem q̃ dilectionẽ tuã
fallere potuit: vt permitteres dño imperatori persuade-
ri: quaten⁹ ad me sua scripta de hac causa trãsmitteret:
I in quibus admoneret / vt cũ eo pacẽ habere debuissem.
Qui si iustitiã tenere vult: illũ debuit admonere: vt se a
superbo vocabulo cõpesceret: et protinus inter nos pax
fieret. Tamẽ qua id calliditate a pdicto fratre nrõ Joã
ne factum sit / minime (suspicor) pensasti. Idcirco enim
hoc ille fecit: vt audiretur dñs imperator: et ille i sua va-
nitate cõfirmatus esse videretur: aut nõ a me audiretur:
et eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam
viam tenemus: nihil in hac causa aliud nisi omnipotẽtẽ
dominũ metuẽtes. Unde tua dilectio in nullo trepidet.
Omnia que in hoc seculo videt alta esse cõtra veritatẽ /
pro veritate despiciat: in oipotẽtis dei gratia: atqȝ beati
Petri apostoli adiutorio cõfidat. Vocẽ veritatis reco-
Jo.xiiij. lat dicentis: Maior est q̃ in celis est: q̃ qui in mũdo. et in
hac causa quicqd agendum est: cum summa auctoritate
agat. Postq̃ enĩ defendi ab inimicoꝝ gladijs nullo mo
do possumus: postq̃ pro vtilitate reipublice / argentum /
aurũ / mancipia / vestes perdidimus: nimis ignominio-
sum est / vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim
scelesto vocabulo consentire / nihil est aliud q̃ fidẽ per-
dere. Unde sicut tibi iã transactis epistolis scripsi / nũq̃
cum eo procedere presumas.

¶ Gregorius Theodoro medico. Gratias refert de pe-
cunijs pauperibus transmissis. Capitulum.lxxxiiij.

K Epła.xl. Ago oipotenti deo gratias: quia eoꝝ qui se vi
cissim veraciter diligũt / loca animũ non diui
dunt. Ecce enĩ dulcissime et gloriosissime fili
longe a vobis distamus corpore: et tamẽ presentes vobis
existim⁹ charitate. Hoc vestra opera / hoc scripta testan
tur: hoc de psenti expertus sum: hoc de absenti vrã gloria
recognosco. Hoc vos et hoibus amabiles / et oipotenti
deo dignos in perpetuũ faciat. Quia enĩ virtutũ mater
est charitas: idcirco bonos operum fructus profertis: q̃
ipsam eorũdem fructuũ in mente radicẽ tenetis. Ea au-
tem que in redemptionẽ captiuorũ / deo vobis aspirãte
transmisistis: letus (fateor) et tristis accepi. Letus vide
licet vobis / quos de preparãda mansione celestis patrie
cogitare cognoui. Tristis vero vehemẽter mihi: qui su-
per curã rerum sancti Petri apostoli: adhuc etiam de re
bus dulcissimi filij mei dñi Theodori rationes positu-
rus sum: sollicite an negligẽter eas expẽderim / requirẽ-
dus vado. ¶ Oipotens autẽ deus: qui menti vestre fue
mic viscera infudit: qui vobis sollicite cogitare cõcessit
hoc qđ de saluatore nostro per egregiũ predicatorẽ dici
ij.cor.viij. tur: quia pro vobis egenus factus est / cum diues esset: in
eiusdẽ saluatoris aduentu / vos virtutibus diuites ostẽ
dat: ab omni culpa liberos assistere faciat: et pro terrenis
celestia: pro transitorijs gaudia vobis eterna concedat.
Hoc autẽ quod pro vobis agi apud sacratissimũ corp⁹
sancti Petri apostoli scribitis / certũ tenete: quia etsi lin-
gua vestra taceat: fieri charitas vestra iubet. Sed vtinã
L digni simus / qui pro vobis orare debeamus. Quia vero
dign⁹ ego nõ sim: non ambigo. Sed multi hic digni sunt:
qui ex oblatione vestra ab hostibus redimũtur: et fideli-
ter nostro creatori deseruiunt: de quibus hoc egistis qđ
eccli.xxix. scriptũ est: Absconde eleemosynã in sinu pauperis: et hec
pro te exorabit. Sed quia ille plus diligit: qui plus pre-
sumit: erga dulcissimã mentem gloriosissimi filij mei do-
mini Theodori habeo aliquã querelã: quia donum inge
nij: donũ rerũ: donũ misericordie atqȝ charitatis a sctã
trinitate percepit: sed tamẽ secularibus indesinẽter cau
sis adstringitur: assiduis processionib⁹ occupat: et quo-
tidie legere negligit verba redẽptoris sui. Quid est au-
tẽ scriptura sacra: nisi quedã epistola oipotentis dei ad
creaturã suã? Et certe sicubi esset gloria vestra alibi cõ-
stituta / et scripta terreni iam imperatoris acciperet: non
cessaret: nõ quiesceret: somnũ oculis nõ daret: nisi prius
quid sibi imperator terrenus scripsisset / agnouisset. Im-
perator celi / dñs hominũ et angelorum / pro vita tua tibi
suas eplas trãsmisit: et tamẽ gloriose fili easdẽ epistolas
ardenter legere negligis. Stude ergo queso: et quotidie
creatoris tui vba meditare. Disce cor dei in verbis dei:
vt ardentius ad eterna suspires: vt mens vestra ad cele
stia regna maioribus desiderijs accendatur. Tanto enĩ
tunc maior ei erit requies: quanto modo ab amore cõdi-
M toris sui requies nulla fuerit. Sed ad hec agenda infun
dat vobis oipotens deus consolatorẽ spiritũ. Ipse mẽ-
tem vestram sua presentia impleat / et implẽdo leuet. De
me autẽ cognoscite: q̃ multas hic et innumeras amari-
tudines patior. Sed ago oipotẽti deo gratias / quia mi
nus affligor valde q̃ mereor. Charissimũ autẽ filiũ meũ
susceptũ vestrũ dominũ Narsetẽ glorie vestre cõmendo.
Quẽ quidẽ scio cõmendatũ in oibus habetis: sed facere
vos rogo qđ facitis: vt dum peto quod fieri video: mer-
cedi vestre me petendo subiũgam. Preterea excellentie
vestre benedictionẽ / ea qua trãsmissa est charitate susce-
pi. Unam vero anatẽ cum duobus paruulis atticis pro
vestri amoris gratia transmittere presũpsi: vt quotiens
ad respiciendum eam vester oculus ducitur: memoria
etiam mei inter occupatiões tumultusqȝ causarũ in ani-
mum vestrum reuocetur.

¶ Gregori⁹ Luminoso abbati monasterij sancti Tho-
me de Ariminis. Scribit omnia grauamina a monaste-
rio illius auferenda. Capitulum.lxxxv.

Epła.xlj. Petitionẽ tuã congregationisqȝ tue libẽter su
scepimus: Sm statuta iurisqȝ formã tuis preci-
bus accõmodãtes effectum. Castorio siquidẽ
fratri et coepiscopo nostro: nostra pceptione trãmissa est
epistola: successoribusqȝ eius a te monasterioqȝ tuo cun-
ctam lesionis funditus abstulimus potestatẽ: vt nec vi-
tra in vestro versetur grauamine: nec monasterij res de-
scribantur: nec publica illic debeat esse processio: illis vi-

B

delicet ei iurisdictione relicta: vt in defuncti abbatis lo
cum/ aliũ quẽ dignũ cõmunis cõsensus cõgregationis
elegerit/ debeat ordinare. His autẽ ita perfectis/in dei
opere estote solliciti: et assidue operam orationi date: ne
nõ videatur magis vobis quesita mentis in oratione se
curitas: sed male (quod absit) degentibus episcopalis
euitata districtio.

¶ Gregori⁹ Leontio ep̃o visitatori Ariminẽsis eccl'ie.
De visitatiõe ariminẽsi meli⁹ procurãda. Cap'm.lxxxvj.

Epla. xlij

Clero Ariminensis ecclesie/cuius visitator es/
conquerente comperim⁹: q remotis oĩbus cle
ricis fraternitas tua hominib⁹ sui patrimonij
eius gubernationẽ ceterasq; vtilitates cõmisertit pera
gẽdas. Quod si ita est: querelã eiusdem cleri ineptã esse
non credimus. Ea de re his te hortamur affatibus/ vt
oĩa que ad suprascriptam ecclesiã pertinẽt: per proprios
eius hoĩes: quos ipse preuideris: siue per diaconem lato
rẽ presentiũ gubernari agiq; disponas: vt nulla eis ad
uersum te iuste murmurãdi relinquatur occasio. Si ve
ro quedã de eis infidelitatis est fortasse suspicio: cũ eis
quoq; hoĩes tuos in actione constitue: vt alterna erga se
sollicitudine debeant esse custodes: ratiões tibi modis
oĩbus posituri. Quicq̃d vero de redditib⁹ ecclesie ipsius
accesserit: quattuor iuxta consuetudinẽ oportet fieri por
tiones: vnã scilicet que clero prebenda sit: aliã pauperi
bus. De reliquis autem duabus partib⁹ tres fieri volu
mus. Vnã sartis tectis profuturã. Aliã pro sustentatio

B

ne sua Castorio proprio ep̃o dirigẽdã. Reliquã tibimet
retinẽdam. Si quis igitur in suprascripte ecclesie clero
dignus sit presbyter vel diaconus: siue in gradu alio or
dinari: liberã habebis ex nostra auctoritate cũ promo
uendi licẽtiam. In lucrandis ergo aĩabus inuigila: cir
ca cleri rectitudinẽ esto sollicit⁹. Vtilitates ecclesie (cu
ius visitationẽ geris) iniuste perire vel deteriorari nul
la subiectione permittas: ne (qđ absit) et apud deũ per
petui labem periculi: et apud nos reatum culpe possis in
currere. Comperimus preterea aliquid te annone de pu
blico consequi: et hac ex re verecũdia comprimi: atq; in
causis ecclesie: vel defensione pauperũ (vt congruit) nõ
esse efficacẽ. Propterea abstinẽdum est ab hoc quod ve
recundiã incutit: et stipendijs que de ecclesia conseque
ris: debes esse cõtentus. Nam si aliter facere post nostrã
adhortationẽ volueris: aliam de te estimationẽ habebi
mus. Quippe qui cõmissos tibi auaritie militare doces
quos sufficiẽtibus stipẽdijs institutis nõ esse contentos.

¶ Gregorius Castorio episcopo Ariminensi. Vt lumi
noso abbati eiusq; monasterio/ nullam inquietudiuẽ fa
ciat. Capitulum.lxxxvij.

Epl.xliiij.

Luminosus abbas monasterij sanctorum An
dree et Thome/in Ariminensi ciuitate cõsti
tuti: quas nobis lachrymabiliter p̃ces effude
rit: indite text⁹ petitiõis informat. Pro qua re fraterni

C

tatẽ tuã hortamur/ vt obeũte abbate monasterij ipsius/
ecclesia tua in describẽdis prouidẽdisq; acquisitis acq
rẽdis ve eiusdẽ monasterij rebus nulla se occasione per

C3.xviij. q.ij. Abbatem.

misceat. Abbatẽ vero eidẽ monasterio non aliũ: sed quẽ
dignũ moribus atq; actib⁹ discipline monastice cõmu
ni consensu congregatio tota poposcerit: te volumus or
dinare. Missas aũt illic publicas per ep̃m fieri oĩmodo
prohibemus: ne in seruorum dei secessibus/ popularib⁹
occasio prebeatur vlla cõuẽtibus: et simpliciores ex hoc
animas plerũq; (qđ absit) in scandalũ trahat frequẽtior
quoq; introitus mulierbis. Hanc autẽ scriptorũ nostro
rum paginam omni in futuro tempore a te vel post te ep̃i
scopis ordinãdis/ firmã statuimus illibatãq; seruari: vt
et tua ecclesia iuuante dño suo tãtũmodo sit iure contẽ
ta: et monasteriũ illud nulli vlterius aliqua ratione ge
nerali canonice ve iurisdictioni deseruiens/ remotis ve
xationibus ac cũctis grauaminibus/ diuinum opus cũ
summa animi deuotione perficiat.

¶ Gesta synodi habite a beato Gregorio papa tempore
mauricij augusti in vrbe roma. Cap'm lxxxviij.

Epl.xlviij

Regnante in perpetuũ dño nostro Iesu xp̃o/ tẽ
poribus piissimi ac serenissimi dñi Mauricij/
Tiberij et Theodosij augustorũ eiusdem dñi/
Imperio Mauricij anno tertiodecimo/ indictione ter
tiadecima/ quinto die mẽsis iulij: Gregorius papa corã
sanctissimo beati Petri corpore cũ ep̃is oĩbus ac Ro

D

mane ecclesie presbyteris residẽs/ astãtibus diaconib⁹ et
cũcto clero dixit: In sancta romana ecclesia: cui diuina
dispẽsatio preesse me voluit: dudũ consuetudo est valde
reprehẽsibilis exorta: vt q̃dã ad sacri altaris ministeriũ
cãtores eligant: et in diaconat⁹ ordine cõstituti/ modula
tioni vocis inseruiãt: quos ad predicatiõis officiũ/ elee
mosynarũq; studiũ vacare cõgruebat. Unde fit plerũq;
vt ad sacrum ministeriũ dum blãda vox queritur: queri
congrua vita negligatur: et cantor minister deũ morib⁹
stimulet: cum populũ vocibus delectat. Qua in re presen
ti decreto cõstituo/ vt in sede hac sacri altaris ministri
cantare nõ debeãt: solũq; lectionis euãgelice officiũ in
ter missarũ solẽnia exsoluant: psalmos vero ac reliquas
lectiões censeo per subdiacones/ vel si necessitas fuerit/
per minores ordines exhiberi. Si quis autẽ contra hoc
decretũ meum venire tentauerit/ anathema sit. et oẽs re
spõderunt: anathema sit. Verecundũ mos tẽporẽ indi
scretionis inuoluit/ vt huius sedis põtificibus ad secre
ta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequãtur:
et cũ pastoris vita esse discipulis semper debeat in exem
plo: plerũq; clerici qualis in secreto sit vita sui põtificis
nesciunt: quã tamen (vt dictũ est) pueri sciunt seculares.
De qua re presenti decreto cõstituo: vt quidã ex clericis
vel etiã ex monachis electi/ ministerio cubiculi põtifica
lis obsequãtur: vt is qui in loco est regiminis/ habeat te

E

stes tales/ qui vitã eius in secreta cõuersatione videant:
et ex visione sedula exemplũ profectus sumãt. Cõsuetu
do noua in ecclesia hac et valde reprehẽsibilis erupit/ vt
cum rectores eius patrimonij vrbana vel rustica predia
iuri illius cõpetere posse suspicãtur: fiscali more titulos
imprimãt: atq; hoc quod cõpetere pauperibus estimãt/
non iudicio sed manibus defendant. Et cũ per predica

Phil.ij.

tores suos veritas dicat: Nihil per contentionem: etiam
ipsum litigiose contẽtionis malũ trãscendũt: et res que
libet cũ estimatur ecclesie posse competere/ per vim tene
tur. Proinde presenti decreto constituo: vt si quis eccle
siasticorum vnq; titulos ponere siue in rustico/ siue in vr
bano predio sua sponte presumpserit/ anathema sit. Et
respõderunt omnes. Anathema sit. Is autẽ qui ecclesie
preest: si hoc vel ipse fieri preceperit: vel sine sua p̃ceptio
ne factum digna punire aĩaduersione neglexerit: anathe
ma sit. Et respõderũt omnes. Anathema sit. Sicut indi
gnos nos pro beati Petri apostoli reuerẽtia mens fide
liũ veneratur: ita nostram infirmitatẽ decet semetipsam
semper agnoscere: et impense sibi venerationis onera de
clinare. Ex amore quippe fideliũ/ huius sedis rectorib⁹
mos vltra meritũ erupit: vt cum eorũ corpora humãda
deferunt: et hec dalmaticis contegãt: easdẽ dalmaticas
pro sanctitatis reuerentia sibimet partiendas populus
scindat: et cũ assint multa a sacris corporibus apostolo
rũ martyrũq; velamina/ a peccatorũ corpore sumitur: qđ
pro magna reuerentia reseruatur. De qua re presenti de

F

creto constituo: vt feretrum quo Romani pontificis cor
pus ad sepeliendũ ducitur: nullo tegmine veletur. Quã
decreti mei curã gerere/ sedis huius presbyteros ac dia
cones censeo. Si quis vero ex eorũ ordine hec curare ne
glexerit: anathema sit. Et responderũt oẽs. Anathema
sit. Antiquã patrũ regulã sequens/ nihil vnq; de ordina
tionibus accipiẽdum esse constituo: neq; ex datione pal
lij: neq; ex traditiõe chartarũ: neq; ex ea quã noua p am
bitionẽ simulatio inuenit appellatiõe pastelli. Quia enĩ
ordinãdo ep̃o pontifex manũ imponit: euãgelicã lectio
nem minister legit: cõfirmationis autẽ eius epistolã no
tarius scribit: sicut pontificẽ non decet: manũ quã impo
nit vendere: ita minister vel notarius non debet in ordi
natione sua eius vocẽ suam vel calamũ vendidare. Pro
ordinatione vero vel pallio seu chartis atq; pastello eũ
dem qui ordinãdus vel ordinat⁹ est/ oĩno aliq̃d dare p
hibeo. Ex quibus predictis rebus si quis hunc aliquid
cõmodi appellatione exigere vel deferre forte p̃sumpse
rit: in districto dei oĩpotẽtis examine reatu subiacebit.
Is autẽ qui ordinatus fuerit/ si non ex placito/ neq; ex
actus/ neq; petitus/ post acceptas chartas et palliũ ali
quid cuilibet ex clero gratie tantũmodo causa dare vo
luerit: hoc accipi nullo modo prohibemus: quia ei⁹ obla
tio nullã culpe maculã ingerit: que ex accipientis ambi
tu nõ processit. Multos de ecclesiastica familia nouim⁹
ad oĩpotentis dei seruitiũ festinare: vt ab humana serui

G tute liberi/in diuino seruitio valeāt ĩ monasterio cōuersari. quod si passim dimittimus/oibus fugiendi ecclesiastici iuris dominiū/occasionē prebemus. Cui vero festinantes: ab oĩpotentis dei seruitio incaute retinemus: illi inuenimur negare quedā/qui dedit oĩa. Unde necesse est vt quisquis ex iuris ecclesiastici seruitute ad dei seruitiū conuerti desiderat: probetur prius in laico habitu constitutus: ⁊ si mores eius atq̃ cōuersatio bono desiderio eius testimoniū ferunt: absq̃ retractatione seruire in monasterio omnipotenti dn̄o permittatur: et ab humano seruitio liber recedat: q̃ diuini obsequij districtiorē appetit seruitutem. ¶ Subscriptio episcoporū.

GRegorius dei gratia eps̄ his decretis subscripsit. Marianus ep̄us ciuitatis Rauēne subscripsit. Paulus ep̄us ciuitatis Nepesin̄. Joānes eps̄ ciuitatis Surrētine. Gratian⁹ ciuitatis Romētume. Joannes ep̄s ciuitatis Falartine. Angelus ep̄us ciuitatis Terracinēsis. Romanus ep̄s ciuitatis Blentane. Dn̄icus ep̄s ciuitatis Cētūcellēsis. Pelagius episcopus ciuitatis Anagnine. Felix ep̄us ciuitatis Portuensis. Joannes ep̄us ciuitatis Uiliterne. Candidus ep̄us ciuitatis Bulcinen̄. Luminosus ep̄s ciuitatis Ferentine. Baldinus ep̄s ciuitatis Rosellas. Secūdinus ep̄us ciuitatis Tauromenie. Marcianus ep̄s ciuitatis Feren̄. Homobonus ep̄s ciuitatis Albanensis. Dn̄icus

H ep̄s ciuitatis Utriculane. Constantius ep̄us ciuitatis Narniēsis. Fortunatus ep̄s ciuitatis Neapolitan̄. Anastasius ep̄s ciuitatis Tiburtine. Proculus ep̄s ciuitatis Prenestine. ¶ Subscriptio presbyterorū.

LAurentius presbyter tituli sancti Syluestri subscripsit. Joannes presbyter scti Uitalis. Speciosus p̄sbyter sancti Clemētis. Deusdedit pbr̄ sancti Joannis et Pauli. Andromacus presbyter apostolor̄. Creseus p̄sbyter sancti Laurentij. Rusticus pbr̄ sancte Susanne. Uilibus presbyter sancti Marcelli. Petrus pbr̄ sancti Julij ⁊ Calixti. Spectat⁹ presbyter sancti Uitalis. Stephan⁹ p̄sbyter sancti Martij. Felix pbr̄ sancti Sixti. Petr⁹ pbr̄ sancte Balbine. Justus pbr̄ sanctorū Nerei et Achillei. Speciosus pbr̄ sancti Damasi. Maurus pbr̄ sancte Prisce. Placid⁹ presbyter sancte Balbine. Uictor sancte Cecilie. Joannes sancti Grisogoni. Auentius sancte Praxedis. Andreas sancti Marci. Joannes sancti Joannis et Pauli. Agapitus apostolor̄. Felix sancte Sabine. Bonus scti Eusebij. Bassus sancti Prudentis. Joannes sancti Syluestri. Albinus sanctorū Marcellini et Petri. Antonius sancte Balbine. Candidus sancti Clemētis. Romanus sancti Marcelli. Leo sancti Damasi. Auentius sancti Quiriaci. Fortunatus sanctorū quattuor coronatorū.

¶ Gregorius Andree scholastico. De ordinatione marintiani presbyteri ad episcopatū. Capitulum.lxxxix.

Epl̄a.xlv. I

EXcellentissimi viri dn̄i patritij voluntatem in persona Donati archidiaconi implere voluimus: sed quia valde periculosum est anime/temere cuiq̃ manū imponere: cure nobis fuit/vitā actusq̃ eius subtili inuestigatione discutere. Et q̄m multa inuēta sunt/sicut eidem domno patritio scripsim⁹: que eum procul ab ep̄atu remouerēt/dei iudiciū metuētes/in ordinādo eo nō presumpsimus consentire. Sed nec Joannem presbyterū psalmorū nesciū presumpsimus ordinare: quia hec eū res minus sui profecto habere studiū demōstrabat. His igitur remotis/cum ad eligēdū de suis a nobis partibus vrgerētur/et nullum se habere ad hoc officiū faterentur idoneū: maiorq̃ nos vna cum eis teneret afflictio: tandem venerabilē fratrē presbyterū Marinianū: quē diu mecū didicere in monasterio conuersatū: cōmuni concordantiq̃ voce atq̃ consensu sepius petiuerunt. Cui refugienti/diuersis modis vix aliquando potuit suaderi: vt eorū preberet peritioni cōsensum. Et q̄ bene nobis ei⁹ vita est cognita: atq̃ in lucrandis animabus illū nouimus esse sollicitum: nullam in ordinatione ipsius morā attulimus. Gloria itaq̃ vestra eū (sicut decet) suscipiat: nouitatiq̃ eius consolationis auxiliū prebeat. Nā oibus (sicut nostis) cuiuslibet officij valde onerosa est nouitas. Ego autem magnā cōfidētiam habeo/quia oĩpotēs deus qui eū dignatus est suo gregi preponere: et ad interiora illum curāda euacuet/et ad exteriora gerenda gratie sue pietate cōfortabit. Sed quia post longa quietis ocia/eius (vt prediximus) nouitas ꝓcul dubio perturbatur: peto vt cū venerit tempestatū secularium procellas fugiens: semper apud vestrā mētem portum quietis inueniat: ⁊ de vestre bono charitatis hilarescat. Quantum vero vobis cum illo conuenire valeat: citius cognoscetis: quia ad episcopatū venit inuitus.

K

¶ Gregorius Leandro episcopo hispaniarū. De libris in expositionē beati Job. Capitulum.xc.

Epl.xlvj.

QUanto ardore videre te sitiā: quia valde me diligis: in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disiunctū te videre nequeo: vnum quod mihi de te dictauit charitas feci: vt librum regule pastoralis: quem in episcopat⁹ mei exordio scripsi: et libros quos in expositionē beati Job iam dudum me fecisse cognouisti: sanctitati tue cū cōmuni filio probino presbytero venienti transmitterē. Et tue quidē charitati in eo opere tertie ⁊ quarte partis codices non trāsmisi: q̄ eos solūmodo inuenio/quos ex eisdē partib⁹ codices iam monasterijs dedi. Hos itaq̃ sanctitas tua studiose ꝑcurrat: ⁊ peccata mea studiosius defleat: ne mihi culpe grauioris sit/q̄ quasi scire videor: qđ agere pretermitto. In hac vero ecclesia quantis causarū tumultibus ꝑmor: ipsa charitati tue epistole mee breuitas innotescit: quādo ei parū loquor/quē magis oĩbus diligo.

¶ Gregorius nobilibus Syracusanis. De episcopo eis eligendo. Capitulum.xcj.

Epl.xlvij L

LAudis vestre testimoniū / quā direxistis epistola/electionis vos onera sapiēter declinasse significat. Et q̄m nostro hoc arbitrio cōmisistis: ac multa bona de venerāde memorie quondā Maximiano ep̄o referentes: talem vobis ordinari deposcitis: vos quidē sicut decet fideles filios/facitis: quia hec de digno sollicitoq̃ patre testamini: et obtrectantib⁹ alijs bona ipsius etiam post obitū nō tacetis. Unde oramus omnipotētem dn̄m/vt et vobis ꝓ sinceritatis vestre voluntate retribuat: ⁊ obloquentibus clementer ignoscat. Hoc tamen sciat magnitudo vestra: q̄ ciuitati illi quē dare possimus: maximiano reuerentissimo similē nō habemus. Sed q̄a clero et plebe ecclesie syracusane Agatho/ab aliq̄bus autē alter eligit̄: hūc qui a clero et plebe electus est: ad nos interim venire necesse est: vt vtrisq̃ cominus cōstitutis: ille q̃ deo placuerit ⁊ vtilior visus fuerit/ordinetur. Nam desiderij nostri est/talē illic cū christi gratia ordinari pontificē/qui bonorū supradicti ep̄i cuius vos actionibus testimoniū perhibetis: in omnib⁹ debeat (deo adiutore) imitator existere.

¶ Gregorius Joanni abbati de regio. De correctione monasterij sancti Andree. Capitulum.xcij.

epl.xlviij

EA que ad correptionē religiosarū pertinēt personarum/nos preterire nō decet nec conuenit. Peruenit itaq̃ ad nos: ĩ monasterio sācti Andree: quod iuxta vulcanū est positum/multa ꝑpetrari facinora. Atq̃ ideo nostre auctoritatis preceptione suffultum: ad id te monasteriū proficisci necesse est: et omnia que dicuntur/subtili inuestigatione discutere. Et si ita (quod absit) inueneris: sic in illos regulariter vindicabis: vt digna eos coerctio a prauis et illicitis de cetero doceat actibus abstinere.

M

¶ Gregorius Petro et prudentio episcopis de histris. Scribit de fide eis satisfacturū se. Capitulum.xciij.

Epl.xlix.

DEus qui letatur in vnitate fideliū: et reuelat querentibus veritatē: cordibus vestris dilectissimi fratres aperiat/quāto vos desiderio in gremio cupiā sancte vniuersalis ecclesie cōtineri: ⁊ in eius manere vnitate concordes. Quod fore non dubito/si abiecto contētionis stimulo/satisfieri vobis veraciter de his de quib⁹ est dubietas intendatis. Remeantis autē Castorij notarij mei relatione edoctus sum/fraternitatē vestrā ad me habere desideriū veniendi: si ꝑmissum fuerit: quia nullam molestiā sustinebit. Hoc ego cognoscens/⁊ opto/⁊ succēsus ardore charitatis inuito: vt ad me veniēdi debeatis laborē assumere: quatenus pariter conferentes/que vera ⁊ redemptori nostro sunt placita/et cōmuniter loquamur/et modis oĩbus teneam⁹. Ego vero diuine protectionis gratia suffragāte/satisfacere vobis de quibus dubitatis paratus sum: et confido de oĩpotentis dei misericordia: q̄ ita vobis satisfactio mea interi⁹ inherebit: vt nihil charitati vestre de cetero pos

A

sit ambiguũ remanere. Nã illa que sanctissime quattuor synodi sapuerunt atq; definierunt: sicuti predecessor noster sanctissimus Leo papa: ita ea et nos sapimus/ sequimur ac tenemus: nec ab earũ fide aliquo modo dissentimus. Sed quia plus persona presens q̃ epistola satisfaciet: hortor dilectissimi fratres vt ad me venire sicut prefatus sum debeatis: dũmodo ratione percepta ad concordiã sancte vniuersalis ecclesie dissensio vos nulla dissociet. Hoc tamẽ certa sit vestra charitas/ q̃ vos ꝛ cũ affectu quo decet suscipio: et cum gratia relaxabo. Nec aliquã vos vel quoscũq; alios q̃ pro hac ad me causa venire voluerint: afflictionẽ vel molestiam sustinere pmitto. Sed seu ad consentiendũ mihi cor vestrũ misericordia diuina cõpunxerit: siue (qḋ absit) in ea vos durare dissensione contigerit: ad propria vos remeare quando volueritis/ iuxta promissionẽ meã sine lesione vel molestia relaxare curabimus.

¶ Gregorius Joãni episcopo Corinthiorũ. De Anastasio episcopo deposito: ꝛ diacono eius. Capitulũ.xciiij.

Epla.i.

Equitatẽ atq; sollicitudinẽ Secundini fratris ꝛ coepiscopi nr̃i que olim bene nobis est cognita/ etiã series iudicati et scriptorũ vestrorũ mõstrauit. In qua re valde placuit: letosq; nos reddidit: q̃ in causa Anastasij quondã episcopi quã ei examinãdam iniunximus: vigilantiã suã ꝛ diligẽter exercuit: ꝛ cognita crimina (vt iustitia poscebat ꝛ oportuit) vindicauit. Sed

B

his in oĩbus gratias oĩpotenti deo referimus: qui desistẽtibus quibusdã accusatoribus/ cognitioni eius veritatẽ: ne tantorũ causa facinorũ latere potuisset: ostendit. Quoniã vero in eadẽ sententia in qua suprascriptũ Anastasiũ iuste damnatũ constat atq; depositũ: sic quasdam suprascriptus frater ꝛ coepiscopus noster vitus p̃sonas est: vt nostro arbitrio reseruaret: idcirco quid de eis tenendum seruandũq; sit/ presenti epistola perspeximus. Paulũ itaq; diaconẽ latorẽ presentiũ/ q̃uis culpa sua

Cã.ij.q̃.iiij.paulũ.

vehementer cõfundat atq; redarguat: q̃ deceptus promissione/ ab accusatiõe nup̃ depositi quõdã episcopi sui destiterit: et cupiditatis studio silere cõtra animã suam potiusq; prodere vera consenserit: tamen quia plus esse conuenit nos misericordes q̃ districtos: hanc ei culpam ignoscimus: atq; eũ in ordine locoq; suo recipiendũ esse cẽsemus. Nã ei a tẽpore prolate sentẽtie afflictionẽ quã pertulit/ credim⁹ ad vindictã huius posse culpe sufficere. Euphemiũ vero atq; Thomã: qui pro deserenda ac-

Causa.ij.q.iij.Euphemiũ.

cusatione sacros ordines acceperunt: eisdẽ sacris priuatos ordinibus esse: atq; ita sicuti sunt depositi volumus permanere: nec vnq̃ eos sub qualibet excusationis specie sacros in ordines reuocari decernimus. ¶ Nam nimis indignũ ꝛ contra ecclesiastice regulã disciplinę est/ vt honore quẽ nõ ex meritis/ sed pro sceleris premio perceperunt/ fungãtur. Quia tamẽ plus misericordie q̃ districte nos conuenit operam dare iustitie: eosdẽ Euphemiũ atq; Thomã in ordine locoq; tñmodo vnde ad or-

C

dines sacros promoti fuerant volumus reuocari: ꝛ cunctis diebus vite sue eorũdem locorũ cõtinentiã sicut cõsueuerãt ante percipiant. Clematiũ vero lectorem simili benignitatis intuitu/ in ordinẽ locũq; suũ reuocandũ esse constituo. Quibus et oĩbus.i. Paulo diacono/ euphemio: Thome atq; Clematio cõmoda sua s̃m locum ꝛ ordinẽ in quo quisq; eorũ est: sicut solitus erat accipere: a presenti tertiadecima indictione vestra fraternitas sine aliqua studeat imminutione prebere. ¶ Quia igitur suprascriptus Paulus diaconus multa se pro vtilitate ecclesie vestre memorat expendisse: et vt ea possit recipere: fraternitatis vr̃e solatio desiderat adiuuari: hortamur vt si ita est: omni ei possibilitate ad recipiẽda que dedit debeatis cõcurrere: atq; vestris eum auxilijs adiuuate: quia nulla ratio patitur: vt in his que pro vtilitate generalitatis impendit/ aliquod sustineat iniuste dispendiũ. Preterea tres libras auri: quas imminẽte suprascripto fratre et coepiscopo nostro Secũdino: eũdẽ Paulũ diaconẽ pro vtilitate vestre dedisse constat ecclesie: fraternitas vestra eas cessante dilatione restituat: ne (quod absit) non rationabiliter: sed sola eum grauare voluntate tantummodo videatur.

¶ Mense Augusto. Indictione decimatertia.

¶ Gregorius Virgilio epo Arelatensi. De vsu pallij: et de sacris ordinibus per venalitatem non dandis: et de simoniaca heresi condemnanda. Capitlm.xcv.

D

Epla.ij.

Quam bona est charitas/ que absentia per imaginem/ presentia sibimetipsis exhibet per amorẽ: diuisa vnit/ confusa ordinat/ inequalia sociat: impfecta cõsummat. Quã recte predicator egregius vinculũ perfectionis vocat: quia virtutes quidẽ cetere perfectionẽ generãt: sed tamẽ eas charitas etiã ligat: vt ab amantis mente dissolui iam nequeãt. Hac itaq; virtute frater charissime plenũ te esse reperio: sicut mihi de te et hi qui ex gallicanis partibus veniunt: et epistole tue ad me directe verba testãtur. Quod vero in eis iuxta antiquũ morẽ/ vsum pallij/ ac vices sedis aplice postulasti: absit ne aut trãsitorie potestatis culmen/ aut exterioris cultus ornamẽtũ i vicib⁹ nostris ac pallio quesisse te suspicer. Sed quia cũctis liquet vnde in galliarũ regionibus fides sancta prodierit: cum priscam cõsuetudinẽ sedis aplice fraternitas vestra repetit: quid aliud q̃ bona soboles ad sinum matris ecclesie recurrit? ¶ Libẽti ergo animo postulata cõcedimus: ne aut vobis quicq̃ de debito honore subtrahere: aut precellẽtissimi filij nostri Childeberti regis petitionem contempsisse videamur. Sed iam nũc studio maiori res indiget: vt cũ honor crescit/ etiã sollicitudo proficiat: et erga ceterorũ custodiã vigilantia excrescat: vite quoq; merita subiectis in exemplum veniant: ꝛ nunq̃ sua per suscepti honoris gratiam/ sed lucra celestis patrie vestra fraternitas acquirat. Nostis enĩ quid beatus aplus gemẽs dicat: Oẽs enim que

Phil.ij.

E

sua sunt querũt: nõ q̃ sunt christi Jesu. Quibusdã namq; narrantibus agnoui: q̃ in galliarum vel germanie partibus nullus ad sacrum ordinẽ sine cõmodi datione perueniat. Quod si ita est/ flens dico/ gemens denũcio: quia cũ sacerdotalis ordo intus cecidit: foris quoq; diu stare nõ poterit. ¶ Scimus quippe ex euãgelio quid redẽptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus tẽplũ/ cathedras vendentiũ colũbas euertit. Columbas enim

Mat.xxi.

vendere/ est de spũ sancto quẽ deus oĩpotens consubstãtialẽ sibi per impositionẽ manuũ hoĩbus tribuit/ cõmodum tẽporale percipere. Ex quo (vt predixi) malo iam innuitur quid sequatur. Quia qui i templo dei colũbas vendere presumpserũt: eorũ deo iudice cathedre ceciderunt. qui videlicet error in subditis cũ augmẽto propagatur. Nam ipse quoq; qui precio ad sacrũ ordinẽ pducitur: iam in ipa prouectus sui radice viciatus paratior est alijs venundare quod emit. Vbi est quod scriptũ est: Gratis accepistis: gratis date? Et cum primũ simonia-

Matth.x.

ca heresis sit contra sanctã ecclesiã exorta: cur nõ perpẽditur: cur non videtur: quia eũ quẽ quis cũ precio ordinat/ prouehẽdo agit vt hereticus fiat? ¶ Alia quoq; nobis res est valde detestabilis nunciata: q̃ quidã ex laico habitu p̃ appetitũ glorie tẽporalis defunctis episcopis tonsurant/ ꝛ fiũt subito sacerdotes. Qua in re iam notũ est qualis ad sacerdotiũ venerit/ qui repẽte de laico habitu ad sacrum transit ducatũ. Et qui miles nunq̃ extitit: dux religiosorũ fieri nõ pertimescit. Quã iste suã pre-

F

dicationẽ habiturus est: qui fortasse nunq̃ audiuit alienam? Aut quãdo aliena mala corrigat: qui necdum sua fleuit? Et cũ ad sacros ordines Paul⁹ aplus neophitũ venire prohibeat: sciendum nobis est: quia sicut neophi-

Parte.i.dist.xlviij.Sicut.

tus tunc vocabatur qui adhuc nouiter erat plãtatus in fide: ita nunc inter neophitos deputamus: qui adhuc nouus est in sancta cõuersatione. ¶ Scimus autem q̃ edificati parietes nõ prius tignorũ pondus accipiunt/ nisi a nouitatis sue humore siccentur: ne si ante põdera q̃ solidãtur acciplant: cunctã simul fabricam ad terram deponant. Et cũ ad edificiũ arbusta succidimus/ vt prius viriditatis humor exsiccari debeat expectam⁹: ne si eis adhuc recẽtibus fabrice pondus imponitur: et ipsa nouitate curuẽtur: et cõfracta citius corruant: que immature in altũ leuata videbantur. Cur ergo hoc non subtiliter in hoĩbus custoditur: quod in lignis quoq; ac lapidibus tanta cõsideratione perpẽditur? Qua de te necesse est vt vestra fraternitas precellentissimũ filiũ nostrum Childebertũ regem admonere studeat: vt huius peccati maculã a regno suo fundit⁹ repellat: quaten⁹ oĩpotẽs deus tanto illi apud se maiora retribuat: quanto eũ conspicit et amare quod ipse diligit: et euitare quod odit. ¶ Itaq; fraternitati vestre vices nostras in ecclesijs q̃ sub regno sunt precellentissimi filij nostri Childeberti/

G iuxta antiquū morem deo auctore cōmittimus. Singulis siquidē metropolitis ſm priscam consuetudinē proprio honore seruato / pallium quoqꝫ transmisimus: quo fraternitas tua intra ecclesiā ad sola missarum solennia vtat. Sicubi autē longius episcopoꝝ quisqꝫ pergere forte voluerit: sine tue sanctitatis auctoritate ei ad loca alia transire non liceat. Si qua vero inquisitio de fide / vel fortasse aliorū rerum inter episcopos causa emerserit: que discerni difficilius possit: collectis duodecim episcopis ventiletur atqꝫ decidatur. Si aūt decidi nequiuerit: discussa veritate ad nostrū iudiciū referatur. Omnipotēs autem deus sua vos protectione custodiat: honoremqꝫ perceptum vos in moribus seruare concedat.

Parte.j. di.c. Pallium.

¶ Gregorius vniuersis episcopis galliarū. De Virgilio eis prelato / et de synodo. Capl'm.xcvj.

Epl'a.lij. Parte.j. di.lxxxix. Ad hoc.

Ad hoc diuine dispēsationis prouisio / gradus et diuersos constituit ordines esse distinctos: vt dum reuerētiam minores potioribus exhiberent: et potiores minoribus dilectionem impēderent: vna concordie fieret ex diuersitate cōtextio: et recte officiorum gereretur administratio singulorū. Neqꝫ enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere: nisi huiusmodi magnus eā differentie ordo seruaret. Quia vero creatura in vna eademqꝫ qualitate gubernari vel viuere nō potest: celestiū militiarū exemplar nos instruit: quia dū sint angeli / sint archāgeli / liquet ꝙ non equales sunt: sed in potestate et ordine (sicut nostis) differt vnus ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccato sunt / istam cōstat esse distinctionē: quis hominū abnuat huic se dispositioni libenter submittere: cui nouit etiā angelos obedire?

H Hinc eteni pax et charitas mutua se vice cōplectuntur: et manet firma concordie in alterna et deo placita dilectione sinceritas. ¶ Quia igitur vnūquodqꝫ tunc salubriter cōpletur officiū: cum fuerit vnus ad quē possit recurri prepositus: idcirco opportunū esse perspexim⁹ / in ecclesijs que sub regno precellentissimi filij nostri Childeberti regis sunt / ſm antiquā consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatēsis ciuitatis epo vices nostras tribuere: quatenus et catholice fidei integritas (.i. sanctarū quattuor synodorū) deo protegēte sollicita deuotione seruetur: et si inter fratres / cōsacerdotesqꝫ nostros aliqua euenerit forte cōtentio: auctoritatis sue vigore / vicibus nempe sedis apostolice funct⁹ / discreta moderatione compescat. Cui etiā iniunximus vt si qua rūdam causarū tale fuerit certamen excetū: in quo aliorū presentia opus sit / cōgregatis sibi in numero cōpetenti fratribus et coepiscopis nrīs / salubriter hoc seruata eqtate discutiat: et canonica integritate definiat. ¶ Si quā vero cōtentionē (quod longe faciat diuina potētia) de fidei causa euenire contigerit: aut negociū emerserit cuius vehemēs sit fortasse dubietas: et pro sui magnitudine iudicio sedis aplice indigeat: examinata diligētius veritate / relatione sua ad nostrā studeat perducere notionem: quatenus a nobis valeat cōgrua sine dubio sententia terminari.

I Et quoniā necesse est vt ad eū cui nostras vices iniunximus: quotiēs oportere perspexerit: pro faciēda collatione aptis debeant episcopi tēporib⁹ cōuenire: hortamur vt null⁹ mādatis ei⁹ inobediens esse ꝓsumat: nec cōmuni congregationi interesse postponat: nisi aut corporis infirmitas quēpiam fortasse vetuerit: aut cuiusqꝫ eū cause iusta excusatio minime venire ꝑmiserit. Ubi tamē qui prohibente aliqua necessitate nequeūt in synodū cōuenire: loco suo presbyterū aut diaconē dirigant: quatenus que a nostro vicario deo auxiliante fuerit definita / ad eū qui absens est / per ipsum quē miserit / fida relatione perueniāt: vt incōcussa firmitate seruētur: et nullius ea que cōstituerit / audeat occasionis excusatio violare. ¶ Hoc etiam vos pariter preuidimus admonēdos: vt nullus vestrum ad lōginquiora loca sine prefati fratris et coepi nostri Virgilij auctoritate tentet aliquo modo proficisci: scientes quia et predecessorū nostrorū qui vices suas eius predecessoribus contēpserit / sic proculdubio mandata definiūt. Hortamur preterea / vt de officio suo sit quisqꝫ vestrum sollicitus / vt qui promissam cupit mercedē pastionis accipere: cōmissum sibi gregē sollicitudine et oratione custodiat: ne lupus insidiās oues creditas inuadēdo dilaniet: et fit in retributione pena pro munere. Optamus igitur fratres charissimi / et totis omnipotentē dñm ꝓcibus exoramus: vt dilectionē vestrā in amoris sui ꝓstātia faciat magis magisqꝫ feruescere: atqꝫ in pace ecclesie / et in vna vos cōcedat manere cōcordia.

K Nūciatum vero nobis est ꝙ per simoniacam heresim ad sacros quidam ordines adducūtur: et hoc suprascripto fratri et coepiscopo nostro Virgilio per omnia prohibēdū mandauim⁹: qđ vt vestra fraternitas recognoscat et studiose custodiat: et ipsa coram vobis est epl'a relegēda.

¶ Gregorius Childeberto regi Frācorum. De multis rebus corrigendis in regno eius. Capl'm.xcvij.

Epl'a.liij.

Letos nos excellentie vestre vehemēter fecit epistola: que pia vos affectione de honore et reuerentia sacerdotali testatur esse sollicitos. Hic eteni cūctis ostēditis fideles dei vos esse cultores / dū sacerdotes ipsius grata ac debita veneratiōe diligitis: et xp̄iana deuotione qcqđ ad eorū augmentū pertinet / agere festinatis. Unde et gratāter q̄ scripsistis accepimus: et que voluistis / aīo libenti cōcessimus. atqꝫ ideo fratri nostro Virgilio Arelatēsis ciuitatis epo: vices nostras iuxta antiquū morē / et excellentie vestre desideriū deo fauēte cōmisimus: cui etiā et pallij vsum sicut prisca habuit cōsuetudo / cōcessimus. Sed qꝛ aliqua ad nos ꝑlata sunt: que et omnipotentē deum nimis offendunt: et qꝫ plurimū sacerdotij honorē reuerentiāqꝫ cōfundūt: quesum⁹ vt potestatis vestre annuente cēsura / modis omnibus emendētur: ne dum laudande deuotioni vestre res temerarie ac peruerse repugnant: aliorum (qđ absit) culpa aut regnū vestrū grauetur: aut anima.

L ¶ Peruenit autem ad nos / obeūtibus episcopis / quosdam ex laicis tōsurari / atqꝫ ad epatum precipiti saltu cōscendere. Et qui discipulus non fuit: inconsiderata ambitione magister efficitur. Et qm̄ quod possit docere nō didicit: sacerdotiū tantūmodo gerit in nomine: nam laicus in sermone pristino perseuerat et opere. Quomodo ergo ꝓ aliorū peccatis intercessurus est / qui sua prim⁹ non defleuit? Talis enim pastor non munit gregem / sed decipit: qꝛ dū cōtradicente verecūdia / nō potest alijs hoc qđ ipse non facit persuadere: quid est aliud nisi vt plebs dñica predonibus populāda remaneat / et inde sumat interitum / vnde salutifere protectionis magnū debuit habere subsidium? Quod qꝫ prauū sit / qꝫ ꝑuersum / ex sua quoqꝫ ordinatione excellentie vestre celsitudo ꝑpendat. ¶ Certum naqꝫ est non vos ante exercitui ducē preponere: nisi vobis labor eius fidesqꝫ probata cōstiterit: nisi eū anteacte vite virtus et sollicitudo aptū esse monstrauerit. Si vero nō alijs nisi huiusmodi viris cōmitti ꝑ gubernand⁹ exercit⁹ / qualis dux esse debeat animarū / ex istius bene rei cōparatione colligitur. Sed verecundū nobis est / et dicere pudet: qꝛ ducatū sibi sacerdotes arripiūt: qui exordium religiose militie non viderunt. Simul autē et illud valde execrandum nobis est nūciatum: ꝙ sacri ordines ꝑ simoniacā heresim .i. accepto precio conferant.

M Et quia pestiferū nimis est: et sctē ecclesie vniuersali cōtrarium / in sacrū quēpiam ordinem nō meritis / sed precio collocari: hortamur vt tam detestabile facinus de regno suo excellentia vestra prohiberi precipiat. Nā ipse se ad hoc officium ostendit prorsus indignum: qui donum dei pecunia mercari non metuit: et cōmodis presumit appetere: quod habere per gratiam non meretur. Hec igitur precellentissime fili idcirco admoneo: qꝛ animā vestram saluari desidero. Que etiam dudū scribere volui: si volūtatē meā innumere occupationes minime prepedissent. At postqꝫ se congruum rescribendi tēpus ingessit / qđ facere me oportuit / nō omisi. Salutantes itaqꝫ excellentiā vestrā / paterne charitatis affectu petimus vt cūcta que suprascripto fratri et coepiscopo nr̄o fieri / seruariqꝫ mandauimus: fauoris vestri presidio cōpleantur: nec cuiusqꝫ ea aliquo modo elatione aut superbia cōuelli permittatis. Sed sicut per predecessores eius singulos in patris vestri regno seruata sunt: ita quoqꝫ auxilio vestro sollicita et modo deuotione seruētur. Oportebit ergo vt hoc nobis vicarie rependatur: et sicut nos vestrā implere nō distulimus voluntatem: ita et vos propter deum et beatū Petrum apostolorū principem nostra faciatis in oībus seruari statuta: quatenus excellentie vestre laudabilis et deo placita se circūquaqꝫ tendat opinio.

¶ Gregorius Martiniano episcopo Rauenne. De vsu pallij ei concesso. Capitulum.xcviij.

A Epl.iiij.

Apostolice sedis beniuolētia / et antique consuetudinis ordine ꝓuocati / fraternitati tue quā in Rauennati ecclesia gubernationis suscepisse constat officiū / pallij vsum ꝓuidimus concedendū. Quo nō aliter te vti memineris / nisi in propria tue ciuitatis dimissis iā filijs ecclesia ꝓcedēs a salutatorio ad sacra missaꝝ solēnia celebrāda. peractis ergo missis / id i salutatorio rursum curabis deponere. Extra ecclesiā vero non amplius illo tibi nisi quater in anno / in letanijs quas ad decessorē tuū Ioannē exp̄ssimus: vti ꝑmittimus: hoc nihilominus admonentes: vt sicut a nobis huiuscemodi decoris vsum ad sacerdotalis officij honorem largiēte dn̄o ꝑcepisti: ita etiā morū atq; actuū probitate ad christi gloriam susceptū adornare contendas officiū. Sic etenī alterno eris inuicē decore conspicu⁹: si ad huiusmodi corporis habitū / mentis quoq; tue bona concordent. Omnia etiā priuilegia que tue pridē concessa esse constat ecclesie: nostra auctoritate firmamus / ⁊ illibata decernimus permanere.

¶ Gregorius Ioanni episcopo Corinthiorꝫ. Quomodo gregē dei gubernare debeat. Capitulum.xcix.

Epl.lv.

Postq̄ deus noster / cui nihil occultū est / de ecclesie sue gubernatione nephandā pollutiōis pestē abijciens / vos ad ei⁹ voluit regimen adducere: magna vobis precauendū est prouisione: vt post vulnera et diuersa prioris mali pastoris cōtagia / in fraternitate vestra grex dn̄icus consolationē ac salubre medicamentū inueniat. [B] Sic ergo ꝓcedentis ꝯtagij maculā manus vestre actionis abstergat: vt nulla execrāde prauitatis illius vestigia / nullā sinat manere memoriā. Sit igitur erga subiectos sollicitudo laudabilis. Exhibeat cum mansuetudine disciplina. Sit cū discretione correptio. Irā benignitas mitiget: benignitatē zelus exacuat: et ita alterū condiatur ex altero: vt nec imoderata vltio plusq̄ oportet affligat: nec iterū frangat rectitudinē discipline remissio. ¶ Instructio cōmissi populi / fraternitatis vestre sit actio. Uideat in vobis qđ diligat: cernat qđ imitari festinet. Exēplo vestro viuere doceatur. A recto itinere te duce nō deuiet. ad deum vos sequēdo ꝑueniat: vt tot ab humani gn̄is saluatore retributiones accipias: quot lucra ei operatus fueris aīarū. Labora itaq; frater charissime: ⁊ ita totā mētis et cordis ad hoc [Luce.xix.] efficaciā dirige: quaten⁹ merearis in futuro audire: Euge serue bone et fidelis: intra in gaudiū dn̄i tui. Palliū vero sicut per ep̄lam vestrā (quā per Andreā frēm ⁊ coep̄m nr̄m suscepim⁹) postulastis / direxim⁹: quo ita vos vti necesse est: sicut ꝑdecessores vr̄i vsi cōcedētib⁹ nr̄is ꝑdecessorib⁹ approbātur. Preterea ꝑuenit ad nos q̄ in illis ptib⁹ nullus ad sacrū ordinē sine cōmodi datione ꝑueniat. Qđ si ita est / flens dico / gemēs denūcio: q̄ cū sacerdotalis ordo intus cecidit / foris quoq; diu stare non poterit. [C] Scimus q̄ppe ex euāgelio / qđ redēptor nr̄ per semetip̄m fecerit: q̄ ingressus tēplū / cathedras vendētiū colūbas euertit. [Mat.xxi.] ¶ Columbas enī vēdere / est de sancto sp̄ū (quē deus oīpotens consubstantialē sibi per impositionē manuū hoībus tribuit) cōmodū tēporale percipere. Ex quo (vt predixi) malo / iam innuitur quid sequatur: q̄ qui in templo dei columbas vendere presumpserūt: horū deo iudice cathedre ceciderūt. Qui videlicet error in subditis cū augmēto propagatur. Nam ip̄e quoq; q̄ ad sacrū ordinē ꝑducitur: iam in ipsa prouect⁹ sui radice vitiatus / paratior est alijs venūdare qđ emit. [Matth.x.] Et vbi est qđ scriptū est: Grat accepistis / gratis date? Et cū primū simoniaca heresis sit exorta contra sanctā ecclesiā: cur nō perpēditur: cur nō videtur: quia cū quē quis cū precio ordinat / prouehēdo agit vt hereticus fiat? Quia ergo hāc nephandissimā prauitatē sancta vniuersalis oīno damnat ecclesia: hortamur fraternitatē vestrā / vt tā detestabile / et tā imane pctm̄ de locis oīb⁹ que sub se sunt / sollicitudinis sue modis oībus cōpescat instātia. ¶ Nam si quid tale aliquid deinceps fieri senserimus / iam non verbis / sed canonica hoc vltione corrigemus: et de vobis (qđ non oportet) aliud incipiemus habere iudiciū. [Parte.j. di.c.nouit. Causa.j.q.j. De ordinationib⁹.] Nouit autē fraternitas vestra: q̄ prius palliū nisi dato cōmodo non dabatur. Quod qm̄ incongruū erat / facto cōsilio ante corpus beati Petri apostolorū principis / tam de hoc / q̄ de ordinationib⁹ aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo vt neq; ꝑ cōmodū / neq; per gratiā / aut quorundā supplicationē / aliquos ad sacros ordines consentiatis vel ꝑmittatis adduci. [D] Nā est pctm̄ (sicut diximus) graue: ⁊ sine correptione hoc nō patimur remanere. Suprascriptū vero andreā fratrem et coep̄m nostrū ob hoc tarde suscepimus: q̄ renūciāte frē ⁊ coep̄o nr̄o Secundino didicimus epistolas nostras sibi cū in Ioannis larissei ep̄i executione finxisse. Et nisi bona vr̄a nobis que audiuimus suasissent: nulla illū habuimus ratione suscipere.

¶ Gregorius vniuersis ep̄is per Helledā prouinciā cōstitutis. Ut nullū per premiū ordinēt. Pariterq; exponit q̄ dn̄s cathedras colūbas vēdentiū euertit. Ca.c.

Epl.lvj.

Gratias oīpotenti deo vobiscū fratres charissimi refero: qui latens vulnus qđ antiquus hostis intulerat / ad omniū fecit ꝑuenire notitiā: et de ecclesie sue corpore salutifera illud incisione cōpescuit. Ex qua re et gaudendū nobis est / ⁊ dolendū. Gaudendū quippe de correctione facinoris: dolendū vero de casu fratris. Sed qm̄ plerūq; alterius casus / alterius solet esse cautela: hoc quisquis timet cadere / attendat: aditum hosti non prebeat: nō putet latere qđ agitur: nā veritas clamat: [Matth.x.] Nihil opertū qđ non reueletur: et occultum qđ nō sciatur. Hec etenī vox actioni nr̄e iam preco est: ⁊ ipso teste modis oībus adducitur ad publicū / quod agitur in secreto. Aut q̄s actus suos ante illū nitatur abscōdere: q̄ eorū et testis et iudex est? Quia vero nōnunq̄ dū aliud attēditur: aliud nō cauetur: oportet vt contra oēs hostis insidias quisq; debeat esse sollicitus: ne dū in vno vincit / superetur in altero. [E] Nam et terrenus hostis qui munita loca cupit inuadere: pugnādi arte sic vtitur. Latenter quidē ponit insidias: et ad vnius loci se expugnationē totus ostendit: vt dū ad defensionē loci illius vbi instat periculū cōuenitur: loca alia de quibus nulla est suspicio capiātur. Et euenit vt q̄ cognitus resistētis virtute repulsus est: latens obtineat qđ certādo nō potuit. Sed q̄ in his oībus diuine protectionis auxilio opus est / voce cordis singuli clamemus ad dn̄m / dicētes: [Ps.xxxix.] Dn̄e ne longe facias auxiliū tuū a me: ad defensionē meā respice. Manifestū nanq; est quia nisi ipse auxiliatus fuerit: et ad se clamantes defenderit: hostis noster vinci nō poterit. ¶ Preterea epistolā charitatis vestre per Andreā fratrē et coep̄m nostrū suscipiens / pallium Ioanni fratri nostro corinthiorū ep̄o nos transmisisse cognoscite: cui vos magnopere cōuenit obedire: ꝑsertim dū hoc sibi et antique cōsuetudinis ordo defendat: ⁊ bona eius q̄bus ipsi testimoniū perhibetis / inuitent. [Cā.j.q.j. Quibusdam.] Quibusdam nāq; narrantib⁹ agnoui q̄ in illis partibus nullus ad sacrū ordinē sine cōmodi datione ꝑueniat. Quod si ita est flens dico: gemēs denūcio: q̄ cū sacerdotalis ordo int⁹ cecidit / foris quoq; diu stare non poterit. Scimus q̄ppe ex euāgelio: quid redēptor noster per semetip̄m fecerit: [Mat.xxi.] q̄ ingressus in templū / cathedras vendētiū columbas euertit. ¶ Colūbas quippe vēdere / est de sancto spiritu (quem sibi consubstantialē deus oīps per impositionem manuū hoībus tribuit) cōmodū tēporale percipere: [F] ex quo (vt ꝑdixi) innuitur q̄d sequatur: q̄ qui in tēplo dei colūbas vēdere ꝑsumpserūt: eorū deo iudice cathedre ceciderūt. Qui videlicet error in subditis cū augmēto propagatur. Nā ipse quoq; q̄ ad sacrū ordinē ꝑducitur: iā in ipsa prouect⁹ sui radice vitiatus / paratior est alijs vendere qđ emit. [Matth.x.] Et vbi est quod scriptū est: Gratis accepistis: gratis date? Et cū primo contra sanctā ecclesiā simoniaca heresis sit exorta: cur nō perpēditur: cur non videtur: quia cū quē quis cū precio ordinat: prouehēdo agit vt hereticus fiat? Ideoq; hortamur vt null⁹ vestrū denuo hoc fieri patiatur: sed neq; gratia alicuius: neq; supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat ꝓmouere: nisi eum quem vite et actionis qualitas ad hoc dignū esse mōstrauerit. Nam si aliter factū denuo senserimus: districta ac canonica illud noueritis vltione ꝯpesci.

¶ Explicit liber quartus ꝺm computationē Gratiani.

¶ Expliciunt epistole Indictionis.xiij.

¶ Sequitur Liber quintus.

¶ Incipiunt epistole Indictionis.xiiij. ex Registro beati Gregorij pape huius nois primi.

¶ Gregorius Mariniano episcopo Rauenne. de testamento a Ioanne ep̄o condito. Capitulum.ci.

CC

G Epl.i.

SIcut iniusta poscẽti
bus nullus est tribuendus effectus:
ita legitima desiderantiũ nõ est diffe
rẽda petitio. Presbyteri igit̃ ac dia:
cones atq3 clerus fraternitatis vestre
oblata nobis petitione conquesti sũt
Joannẽ quondã decessorẽ tuũ condi:
to testamento diuersa in ecclesie sue grauamina conscri
psisse. Et petiuerũt vt hec in damnum ecclesie (prohibẽ:
te quippe lege) nulla deberẽt occasione p̃solui. Et q̃uis
postq̃ hereditas illius successioq3 repudiata est: ad hec
te satisfacienda ratio nulla constringat: veruntamen ex
abũdãti his te hortamur affatibus: vt ea que de ecclesia
sua / vel de acquisitis in episcopatu rebus cõtra legũ fie:
ri statuta disposuit: fraternitas vestra nec auctoritatem
prebeat: nec aliqua ratione cõsentiat. Si quid aũt de p̃:
prijs rebus quas ante episcopatũ habuit: qd̃ quidẽ pri⁹
ecclesie sue nõ cõtulit: fieri voluit vel decreuit: firmũ per
oĩa robur obtinere necesse est: nec quisq̃ ecclesiasticorũ
id contra rationẽ tentet qualibet excusatione cõuellere.

Cã. xij. q. v. q2 vero.

¶ Quia vero dũ viueret / sepius a nobis expetijt: vt ea
que in monasterio illo contulerat: qd̃ iuxta ecclesiã sc̃i
Apollinaris ipse cõstruxerat: nostra debuissemus aucto:
ritate firmare: et nos facturos hoc esse promisimus: fra:
ternitatẽ vestrã necessario duxim⁹ adhortandã / vt nihil
de his q̃ illic cõtulit atq3 cõstituit / aliquo modo patia:
tur imminui: sed oĩa firma studeat stabilitate seruari.

H

Hui⁹ igitur monasterij et collataꝝ illic rerũ: quia in te:
stamento qd̃ cõdidit fecisse noscitur mentionẽ: sciendũ
vobis est non ea nos ideo cõfirmasse / q̃m supremã eius
sequimur voluntatẽ: sed quia ei hoc (sicut dixim⁹) viuẽ
ti promisimus. Hec itaq3 sic sollicite fraternitas vestra
implere festinet: quatenus et que in suprascripto consti:
tuit / ꝛ a nobis sunt firmata / seruentur: et illa que in dam
nũ dari vel fieri per testamentum sue decreuit ecclesie:
nullam (prohibente nempe lege) obtineant firmitatem.

¶ Gregorius clero et plebi ecclesie Rauenne. De Ma:
ximiano episcopo / q2 recte fidei sit. Capitulum. cij.

Epl. ij.

PEruenit ad nos quosdam homines maligni
spirit⁹ instigatione per suasos / erga opinionẽ
fratris et coepiscopi nostri Maximiani men:
tes vestras corrumpere falsa locutione voluisse: dicen:
tes q2 idem frater noster minus q̃ decet sanctam chalce:
donensem synodum veneretur. De qua re oĩbus vobis ꝛ
ipse presens de integritate sue fidei satisfaciat: et nos p̃
omnia testamur eum a cunabulis in sancte vniuersalis
ecclesie gremio nutritum: rectam predicationem fidei
cum vite sue attestatione tenuisse. Veneratur enim san:
ctam nicenam synodũ / in qua Arrius: Constantinopoli:
tanã / in qua macedoni⁹: Ephesinam primã / in qua Ne:
storius: et sanctam chalcedonensem synodũ / in qua Ne:
storius, Dioscorus / atq3 eutices damnatus est. Si quis

I

autem contra harum quattuor synodorum fidem: ꝛ con
tra sãcte memorie Leonis Pape tomum atq3 definitio
nẽ aliquid vnq̃ loqui presumat: anathema sit. Proinde
satisfactionem plenissimam recipientes / charitate inte:
gra / puro corde / pastorẽ vestrũ diligite: vt apud deũ pu:
rius fusa eiusdẽ vobis valeat p̃desse itercessio pastoris.

¶ Gregorius Maximiano presumptori ecclesie Salo:
nitane. Q2 per simoniacam heresim ordinatus est.
Capitulum. ciij.

Epl. iij.

QUotiens cõtra ecclesiasticã quid gestũ dicit̃
disciplinã: ne nos ante deũ culpa ex dissimula
tione redarguat / irreq̃situ hoc relinquere non
studemus. Peruenit itaq3 ad nos q2 per simoniacã here
sim fueris ordinatus. Sed et alia de te multa hic dicta
sunt: de quibus vnum q̃ maxime fuit / propter qd̃ necesse
habuimus te summopere p̃ scripta nostra prohibere ne
missarũ solẽnia celebrare debuisses: donec quid esset / ve:
rius potuissemus addiscere. Ne ergo filij ecclesie diu vi
deantur non habere pastorẽ: et ne per hec que dicuntur /
si indiscussa remãserint / huiusmodi se vitiũ tẽdat in plu
rimos: hortamur vt ad nos venire oĩni postposita excu:
satione festines: q̃tenus seruata iustitia / hec ꝛ cognosce:
re et finire s̃m canonica instituta christo reuelante possi
mus. Ita autẽ fac / vt ad veniendũ amplius iam moras
nõ ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his que
dicũtur assignet / et nos in te hec res non solum propter

K

dicta crimina que purgare subterfugis: sed etiam pro:
pter inobediẽtie culpam durius / scilicet vt in contuma:
cem / cogat ex concilio ferre iudicium.

¶ Gregorius cypriano diacono. Precipit modios tri:
tici pauperibus erogare duo milia. Capitulum. ciiij.

Epl. iiij.

Enon frater ꝛ coep̃s noster quosdam i ciuita

3

te sua alimoniarũ necessitatem innotuit sustĩ:
nere: quibus quoniã (vt possibile est) aliquod
desideramus ferre consultũ: idcirco dilectionẽ tuã ante
dicto fratri et coepiscopo nr̃o mille modios tritici: aut
si plus leuare potuerit / vsq3 ad duo milia scriptis te da:
te presentibus deputamus. Hortamur igitur vt in his
prebendis nullã morã aut excusationem adducas: qua:
tenus dum tempus sinit: ꝛ hic cum dei adiutorio sine pe
riculo ad propria remeare: et citius valeat necessitatem
patientibus subuenire.

¶ Gregorius Brunichilde regine francorum. Candi:
dum p̃brm rectorẽ patrimonij cõmendat. Capitulũ. cv.

Epl. v.

EXcellentie vestre predicandam ac deo placitã
bonitatẽ ꝛ gubernacula regni testantur: ꝛ edu
catio filij manifestat. Cui non solũ incolumem
rerum tẽporaliũ gloriã prouida sollicitudine conseruã:
stis: verũetiã eterne vite premia prouidistis: dũ mentem
ipsius in radicẽ vere fidei materna (vt decuit) ꝛ laudabi
li institutione plantastis. Unde non immerito contigit:
vt cũctis gentiũ regna precelleret: quippe qui earũdem

L

gentiũ creatorẽ ꝛ pure colit / et veraciter cõfitetur. Sed
vt laudabilius in eo fides cũ operibus enitescat: adhor
tationis vestre eum verba succẽdant: quatenus sicut su
blimẽ illum inter homines potentia regalis ostẽdit: ita
ante deũ magnum faciat pietas actionis. ¶ Quia vero
multarũ rerũ experimenta nos admonẽt de excellentie
vestre christianitate confidere: idcirco paterno salutan:
tes affectu: q̃sumus vt propter amorem beati Petri apo
stolorũ principis: quem toto vos scimus corde diligere:
dilectissimũ filiũ nostrũ candidũ presbyterũ presentium
portitorẽ: vna cum patrimoniolo: ad cuius eũ guberna:
tionẽ transmisimus / auxilij vestri patrocinio foueatis:
quatenus potestatis vestre gratia roboratus / patrimo:
niolum ipsum quod pauperũ cõstat expẽsis p̃ficere: ꝛ sa
lubriter regere: et si qua exide ablata sunt / vestro fultus
auxilio diligenter inquirere: ꝛ deo propitio in pristinum
possit reformare statũ. Ad ipsius vero patrimonioli re:
gimen proprius ecclesie homo transmissus est. Excellen
tia ergo vestra ita se libenter in his que poscimus digne
tur impendere: vt beatus Petrus apostolorũ princeps
cui a dño Jesu christo ligandi ac soluẽdi data est pote:
stas: et hic excellentiã vestrã in sobole gaudere cõcedat:
et post multorũ annorũ curricula a malis omnibus ab:
solutam ante conspectum eterni faciat iudicis inueniri.

¶ Gregorius Childeberto regi frãcoꝝ. Candidũ pres:
byterum commendat. Capitulum. cvj.

M Epl. vj.

QUanto ceteros hoĩes regia dignitas antecel
lit: tanto ceterarũ gentiũ regna regni vestri p̃
fecto culmen excellit. Esse autẽ regẽ (q2 sũt et
alij) non mirũ est: sed esse catholicũ / qd̃ alij non merent̃ /
hoc satis est. Sicut enĩ magne lãpadis splendor in tetre
noctis obscuritate / luminis sui claritate fulgescit: ita fi:
dei vestre claritas inter aliarũ gentiũ obscurã perfidiã
rutilat ac coruscat. Quicq̃d autẽ reges se ceteri glorian
tur habere / habetis. Sed ipsi in hac re vehemẽtius supe
rãtur / q̃m hoc principale bonũ nõ habẽt qd̃ habetis. Ut
ergo sicut fide / ita ꝛ actione vincant̃ / benignã se excellẽ:
tia vestra suis subiectis semper exhibeat. Et si qua sunt
que ei⁹ animũ offendere valeant: ea indiscussa non sinat
Tunc enĩ vere regi regũ .i. oĩpotenti dño amplius place
bit / si potestatẽ suã restringẽs / min⁹ sibi crediderit lice:
re q̃ potest. Q2 igit̃ sinceritatẽ fidei ꝛ mente seruatis et
opere: beati Petri ap̃lorũ principis amor q̃ in vobis est
euidenter ostẽdit: cuius res sub xp̃iane religionis intui
tu sub vestri culminis p̃tãte bene hactenus gubernate ꝛ
cõseruate sunt. Sed q̃m Dinami⁹ patriti⁹: qui ex nostra
cõmendatione rebus ipsis sollicitudinẽ impẽdebat: eas
modo gubernare (vt cognouim⁹) nõ potest: ne patrimo:
niolũ ibidẽ cõstitutũ faciente negligentia deperiret: id:
circo p̃sentiũ portitorẽ dilectissimũ filiũ nostrũ Candi:
dũ p̃brm ad id gubernandũ transmisimus: quẽ excellen

A
tie vestre/pmissa paterna charitate salutationis alloq̃o
in oibus cõmendamus: petentes vt si aliq̃d illic fortasse
preiudiciũ factũ est:aut res eiusdẽ patrimonii ab aliq̃
detinẽtur:pro ãtio vestre iustitia corrigatur:et iuri pristi:
no q̃ ablata sunt reformenẽ: quatenus sicut fides vestra:
ita ⁊ eq̃tas oibus (q̃d est valde gloriosum atq̃ laudabi:
le) gẽtibus enitescat. Claues preterea scti petri i q̃bus de
vinculis catenarũ eius inclusũ est:excellẽtie vr̃e direxi:
mus:que collo vestro suspẽse a malis vos oibus tueanẽ.

¶ Gregorius Theodoro et Demetrio philippo zenoni et aicissono ep̃is epiri. De ordinatiõe andree ep̃i. De vsu pallij:et q̃d sit in tẽplo dei colũbas vẽdere. Capitulum.cvij.

Epl.vij.

SCriptorũ vestrorũ insinuatio fratres charissi:
mi patefecit Andreã fratrẽ nostrũ Nicomedi:
tane ciuitatis ep̃m deo propitio solẽniter ordi
natũ. Cuius q̃m consecrationẽ cleri et prouincialiũ pro:
uenisse significatis assensu:gaudemus/atq̃ bona que de
ipso testamini/vt in eo maneãt:et dei gratia cooperante
augmentũ accipiãt/exoramus: quia bonitas ppositor/
salus est vtriq̃ subditorũ. Oportet ergo vt ea que in pso:
na ipsius placere vobis laudãtes ostẽdistis/imitari stu:
diosius festinetis. Nam ⁊ apud homines culpa/et apud
deũ pena est nolle queq̃ bonũ imitari q̃d placet. Testi:
monio itaq̃ vr̃o obediẽtia fidẽ accõmodet: nullus ei in
his que integritate seruata ecclesie pro cõmuni vtilitate

B

intulerit/cõtradicat. Deuotionẽ suã q̃sq̃ vestrũ libẽter
exhibeat:vt dũ deo placita inter vos sacerdotalis fuerit
et nõ ficta ɔcordia:nulla vos a charitatis mutue vincu
lo inuidia dissoluere valeat aut turbare diuersitas. Nec
eni callido hosti in cordibus vestris vllus erit accessus:
q̃m scit se nullatenus nec capi posse nec recipi: vbi plene
sincereq̃ locũ charitas inuenerit. Estote preterea solliciti
fratres charissimi:et cõmisso gregi vigilantiã quã susce:
pistis (vt debetis) ipẽdite:inimici fraudib⁹ sollicitudi:
ne et oratione resistite:⁊ obedite incõtaminata fide: deo
nr̃o/cui prestis populũ resignate: vt officiũ vobis sacer:
dotale ante conspectũ eterni iudicis nõ ad penã/sed pfi
ciat ad coronã. Suprascripto igitẽ andree fratri ⁊ coep̃o
nostro palliũ nos direxisse agnoscite: atq̃ priuilegia cũ:

Cã.j.q.j.
Quibus:
dam.

cta cõcessisse que predecessores nostri eius predecessoribus
contulere. Preterea puenit ad nos q̃ sacri ordines in il
lis partibus cũ ratione cõmodi cõferãtur. Quod si ita
est/flens dico/gemens denũcio/q̃ cũ sacerdotalis ordo
int⁹ cecidit/foris quoq̃ diu stare nõ poterit. Scim⁹ q̃p:
pe ex euãgelio quid redẽptor noster p semetipm fecerit:

Mat.xj.

q̃ ingressus templũ/cathedras vendentiũ colũbas euer
tit. Colũbas eni vẽdere/est de spũ sancto/quẽ deus ops
cõsubstantialẽ sibi p impositionẽ manuũ hoibus tribuit
cõmodũ tẽporale percipere. Ex quo (vt prdixi) malo tã
innuitur q̃d sequatur:q̃ q̃ in tẽplo dei colũbas vendere
presumpserũt:eorũ (deo iudice) cathedre ceciderũt. Qui
videlicet error in subditis cũ augmẽto ppagatur. Nã

C

ipse quoq̃ q̃ ad sacrũ ordinẽ perducitur:iam in ipsa pro:
uectus sui radice vitiatus/paratus est alijs vẽdere q̃d

Mat.x.

emit. Et vbi est q̃d scriptũ est: Gratis accepistis: gratis
date? Et cũ prima cõtra sanctã ecclesiã simoniaca here:
sis orta sit:cur nõ perpẽditur:cur nõ videtur/q̃ eũ quẽ
quis cũ precio ordinat: prouehẽdo agit vt hereticus fi:
at? Pro qua re admoneo atq̃ cõtestor vt oĩno debeatis
esse solliciti:vt nihil sibi commodi datio/nil gratia/nil
quarũlibet supplicatio personarũ in sacris ordinib⁹ vẽ
dicet. Sed ille ad hoc officiũ pducatur: quẽ morũ gra:
uitas cõmendat et actio. Nam si (q̃d nõ credimus) fieri
tale aliq̃d senserimus:canonica illud (vt dignũ est) seue
ritate corrigemus. Deus autẽ ops qui sapientie sue pñ:
te cũcta mirabiliter ordinat/⁊ misericorditer ordinata
custodit:ipse vobis et velle tribuat/et operari q̃d precipit.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Rauenne. De vsu pallij. Capitulum.cviij.

Epl.viij.

APostolice sedis beniuolẽtia atq̃ antique cõsue:
tudinis ordine puocati/fraternitati tue quã
in messanẽsis ecclesie gubernatione suscepisse cõstat offi
cium:pallij vsum preuidimus concedendũ:illis videlicet
tẽporibus atq̃ ordine:q̃bus decessorẽ quoq̃ tuũ esse vsũ
nõ ambigimus:hoc nihilominus admonentes/vt sicut
a nobis huiuscemodi decoris vsum ad sacerdotalis of:
ficij honorẽ accepisse te gaudes:ita etiã mor atq̃ actu:
um probitate ad gloriã in xp̃o nostrã/susceptũ adorna:
re contendas officiũ. Sic eteni alterno eris inuicẽ deco:

D

re cõspicuus:si ad huiuscemodi corporis habitũ mẽtis
quoq̃ tue bona ɔcordẽt oĩa. Oĩa eni priuilegia que tue
pridẽ concessa esse constat ecclesie: nostra auctoritate fir
mamus/et illibata decernimus permanere.

¶ Gregorius Bonifacio episcopo Regitano. vbi ei carinensem coniungit ecclesiam. Capitulum.cix.

Epl.ix.

POstq̃ ecclesie carinẽsis/defuncto eius antisti:
te/aliũ ordinari/nec loci desertio/nec sinit im
minutio psonar/maiori cura constringimur/
ne defunctis earũ sacerdotib⁹/cõsistentes ibidẽ si pasto
ris fuerit moderamine destituti/p inuia fidei hostis cal
lidi rapianẽ insidijs. Sed hoc nr̃o sedet cordi cõsilium/
tue eã sollicitudini debere cõmitti:q̃d facere p presentia
scripta psperimus. Cui⁹ vt curã gubernationẽq̃ studio
sius habere gereresq̃ festines:tue eam ecclesie aggregari
vniriq̃ censemus:quatenus vtrarũq̃ ecclesiarum sacer
dos recte xp̃o adiutore possis existere: et queq̃ tibi de
ei⁹ patrimonio vel cleri ordinatione ac canonica vigilã
ti visa fuerint cura disponere: quippe vt sacerdos pro:
prius/liberã habebis ex presenti nostra permissione licen:
tiã. Quapropter frater charissime/diuicorũ reminiscens
salubriter mandatorũ:ita in cõmisse plebis regimine/in
crandisq̃ alabus inuigila:vt ante tribunal eterni iudi:
cis cõstitutus:fructũ bone operationis (q̃d ad mercedẽ
tuã ptineat) redẽptori nr̃o/in q̃ letari possit/exhibeas.

¶ Gregorius Candido pbr̃o eunti ad patrimoniũ gallie. Patrimoniũ scti petri cõmendat i gallijs. Cap.cx.

E
Epl.x.

PErgens auxiliãte dño deo nostro iesu xp̃o ad
patrimoniũ q̃d est in gallijs gubernandũ/vo:
lum⁹ vt dilectio tua ex solidis quos acceperit/
vestimẽta pauperũ/ vel pueros anglos q̃ ab annis decẽ
et septẽ vel decẽ ⁊ octo sunt i monasterijs dati/vt deo p:
ficiant cõparet:quaten⁹ solidi galliarũ q̃ in terra nostra
expendi nõ possunt/apud locum propriũ vtiliter expen:
dantur. Si q̃d vero de pecunijs redditũ que dicuntur
ablate/recipere potueris:ex his quoq̃ vestimenta pau:
perũ cõparare te volum⁹:vel (sicut prfati sumus) pueros
qui in oĩpotentis dei seruitio pficiãt. Sed quia pagani
sunt qui illic inueniri possunt: volo vt cum eis presbyter
transmittatur:ne quid egritudinis contingat in via:vt
quos morituros cõspexerit/debeat baptizare. Ita igiẽ
tua dilectio faciat/vt hec diligenter implere festinet.

¶ Gregorius Fortunato ep̃o Neapolitano. De Gratiano diacono/et cura pastorali. Capitulum.cxj.

Epl.xj.
Parte.j.
dist.lxxj.
Fraterni:
tatem.

FRaternitatẽ tuã a nobis petisse recolim⁹/vt
gratianũ ecclesie benephrane diaconẽ tue cõ
cederemus ecclesie cardinandũ. Et q̃m nec
ep̃m:cui obsecũdare:nec propriã habet ecclesiã:hoste scz
phibẽte/quo suũ debeat ministeriũ exhibere:petitionẽ
tuã non preuidim⁹ differẽdã. Idcirco scriptis tibi presen:
tibus eũ necessario duxim⁹ cõcedendũ:habituro licẽtiã
diaconũ illũ nostra interueniente auctoritate eccl̃e tue
deo ppitio constituere cardinalẽ. Quia vero puenit ad
nos: clericos alias q̃ ciuitatis ac parochie tue religiosas

F

psonas ab alijs cõueniri/fieri hoc de cetero prohibem⁹:
et neq̃ clericũ tuũ et neq̃ monachũ vel quãlibet ciuita:
tis aliam religiosam personã parochie tue conueniri a
quoq̃/vel ad alteri⁹ volumus iudiciũ exhiberi. Sed si
q̃s cõtra hmõi psonas cuiuslibet negocij mouere volue:
rit questionẽ:fraternitatẽ tuã nouerit adeũdam. Aut si
forte (vt assolet) aliqua illis quolibet modo fuerit nata
suspicio:et electorum desiderauerit fortasse iudiciũ:sub
tua executione eligendi fas habeant cognitores:quate:
nus hoc mõ nec tu amisisse iurisdictionẽ:nec actor apud
suspectũ litigando videaẽ preiudiciũ sustinere. Hoc eni
seruandũ et Anthemio subdiacono nos precepisse cogno:
sce. Oportet ergo vt fraternitas tua erga monasteria ci
uitatis parochieq̃ sue oẽs subiectos pastorali cura dili
gẽter inuigilet:et de vita actuq̃ eor sit oĩno sollicita:vt
sicut nos hec tibi priuilegia seruare dinoscimur:ita ⁊ tu
vigilãtiã tuã in cũctis (vt decet) solerter exhibeas:qua:
tenus in nulla re possis de neglectu reprehẽsibilis inueniri.
Porro autẽ si tu (q̃d nõ opinamur) dissimulandũ puta:
ueris/rectori patrimonij ecclesie nr̃e qui illic est vel fue:
rit cõstitutus/noueris esse licentiã:vt quod sponte postpo
nis/eius facere instantia modis omnibus vrgearis.
Sed et illud studere te cõuenit:vt hi qui contra quosli:

G

bet iurisdictioni tue suppositos causam habuerint: nullis apud fraternitatē tuam frustratorijs debeāt dilationibus lacessiri: ne ad fatigationē ꝛ dānnū vlterius hec tibi seruasse priuilegia videamur.

¶ Gregorius Montano ꝛ Thome. Libertatem per testamentum dat. Capitulum. cxlj.

Epi. xlj. Cā. xij. q. ij. Cum redemptor.

CUm redēptor noster totius conditor creature ad hoc propitiatus humanā voluerit carnē assumere: vt diuinitatis sue grā dirupto quo tenebamur capti vinculo: seruitutis pristine nos restitueret libertati: salubriter agit̄ si hoīes quos ab initio natura creauit liberos et protulit: ꝛ ius gentiū iugo substituit seruitutis: in ea in qua nati fuerant / manumittētis beneficio / libertate reddant̄. Atq̄ ideo pietatis intuitu: et hui⁹ rei cōsideratione permoti / montanū atq̄ thomā famulos scte̅ Romane eccl̄ie / cui (deo adiutore) deseruim⁹: liberos ex hac die ciuesq̄ Romanos efficim⁹: oēq̄ vestrū vobis relaxam⁹ seruitutis peculiū. Et qꝛ tu montane aios ad ꝯuersionē fateris appulisse monachicā: idcirco duas vncias quas tibi quondam Gaudiosus pbr̄ per suꝑme sue volūtatis arbitriū institutionis modo noscitur reliquisse / hac die tibi donamus atq̄ cōcedimus: oīa scꝫ monasterio sancti Laurētij: cui Constātia abbatissa preest: in quo cōuerti deo miserāte festinas: modis oībus ꝓfutura. Si qd vero de rebus supr̄ascripti Gaudiosi te aliquo modo celasse ꝯstiterit: id totū ecclesie nostre iuri sine dubio mancipetur. Tibi autē suprascripto Thome: quē pro libertatis tue cumulo etiā inter notarios volum⁹ militare / quinq̄ vncias quas ꝑfat⁹ Gaudiosus pbr̄ per vltimā voluntatē hereditario tibi noīe dereliquit: simul et spōsalia que matri tue cōscripserat: similiter hac die ꝑ huius manumissionis paginā donamus atq̄ cōcedimus: ea sane lege atq̄ cōditione subnexa: vt si sine filijs legitimis / hoc est de legitimo suscept̄ cōiugio te obire cōtigerit / oīa que tibi concessimus / ad ius scte̅ Romane ecclesie sine diminutione aliqua reuertantur. Si autē filios de cōiugio (sicut diximus) cognitos lege susceperis: eosq̄ sup̄stites reliqueris: earūdem te rerū dn̄m sine quadā statuim⁹ cōditione ꝑsistere: et testamenti de his faciēdi liberā tibi tribuimus potestatē.

D

Hec igitur que per huius manumissionis chartulā statuimus atq̄ concessimus: nos successoresq̄ nostros sine aliqua scitote refragatione seruare. Nam iustitie ac rationis ordo suadet: vt qui sua a successoribus desiderat mandata seruari: decessoris sui procul dubio voluntatē et statuta custodiat. Hanc autē manumissionis paginā Paterio notario scribendā dictauimus: et propria manu vna cum tribus presbyteris priorib⁹ ꝛ tribus diaconibus pro plenissima firmitate subscripsim⁹: vobisq̄ tradidimus. Actum in vrbe Romana.

Cā. xxv. q. j. Iustitie

¶ Gregorius Cypriano diacono rectori Sicilie. De ordinando epo Iliibitane ecclesie. Capitulum. cxlij.

Epi. xlij. J

LIlibitane clerus eccl̄ie huc pro ordinādo sibi veniens sacerdote / licentiā eis de requirēdo sibi epo nos dedisse cognoscas. Qui reperiētes deciū forēsem pbr̄m sibi eū cōsecrari multis precibus poposcerūt. quorū petitionē necessariū duximus adimplere: et ideo dilectio tua in oībus ei solatiari non negligat: vt qꝛ Theodorus quondam eiusdem ecclesie eps̄ dereliquit plurima que emēdari debeāt / tuo in omnib⁹ adiut⁹ auxilio (dūtaxat eq̄tate seruata) a causarū inquietudinib⁹ liberior / in dei laudibus possit existere.

¶ Gregorius Narsi Comiti. De Pelagiana heresi. De anima Ade i peccato mortua. De synodo ephesina: et de causa Joannis presbyteri. Capitulum. cxliij.

Epi. xliij.

CHaritas vestra sollicitudinē nostre opinionis habēs / scribere studuit qd de illo codice q̄ contra Athanasiū pbr̄m trāsmissus est / sensit. Quē nos ex parte aliqua subtiliter percurrētes / in manichei inuenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse heretica signo ꝯtraposito ostendit: ipse quoq̄ in pelagianā heresim labitur: qꝛ quedā loca catholice dicta / et oīno orthodoxa velut heretica annotauit. Hoc eī vbi scriptū est qꝛ cū peccauit Adā / eius est aīa mortua: qualiter mortuā dixerit / inferius ostēdit: qꝛ statum sui beatitudinē amisit. Hoc quisquis negat / catholic⁹ nō est. De⁹ autem dixerat: Qua hora comederitis: morte moriemini. Cū ergo comedit de ligno vetito Adam: quia in corpore mortu⁹ nō est nouimus: qꝛ post hoc filios genuit: atq̄ annis multis vixit. Si itaq̄ in aīa mortu⁹ nō est (qđ dicere nephas est) ipse mētitus est: q̄ hūc ꝑdixit die qua peccasset / moriturū. Sed sciendū est: qꝛ mors duobus accidit modis: aut absentia viuēdi / aut a qualitate viuēdi. In hoc ergo ꝙ comedēdo vetitū eius aīa dicit̄ mortua: nō absentia viuēdi / sed a qualitate viuēdi: vt postmodū viueret in pena: qui ad hoc creatus fuerat vt beate viueret in letitia. Hunc ergo locū q̄ in eodē codice qui mihi a fratre meo Joāne epo transmissus est / annotauit hereticū: pelagianus est: qꝛ sentētia ista euidēter pelagij est. Quā Paulus apl̄us aperte in suis epistolis destruxit. Huc loca epistolaꝝ eius singula dicere ꝑtermitto: quia scienti loquor. Pelagi⁹ vero qui in ephesina synodo dānatus est / ea intētione hoc dixit: vt ostēderet nos a xp̄o vacue redēptos. Si enī nos per Adā in aīa mortui non sumus (quod dicere nephas est) vacue redēpti sumus. Ephesinā autē synodū perscrutātes / de Adelfio et saus et ceteris alijs: qui illic dicuntur esse dānati: oīno nihil inuenimus: ꝛ existimamus qꝛ sicut Chalcedonēsis synodus in vno loco ab eccl̄ia Constantinopolitana falsata est: sic aliqd in ephesina synodo factū est. Charitas ergo vestra vetustos oīno codices eiusdē synodi requirat: et illic inde videat si qd tale inuenitur: mihiq̄ eundē codicē quē inuenerit trāsmittat: quē mox vt legero / retrāsmitto. Nouis enī codicibus passim nō credat. ex qua re dubius factus sum: et nihil adhuc volui de hac causa ꝑdicto fratri meo Joanni epo rescribere. Romani autē codices multo veriores sunt q̄ greci: qꝛ nostri sicut nō acumina: ita nec iposturas habēt. De Joanne vero pbr̄o cognoscite: qꝛ illi⁹ causa per synodū decisa est. in qua apte cognoui / qꝛ eius aduersarij eū facere hereticū volebāt: et diu conati sunt: sed minime potuerūt. Vestros qui nostri sunt / mea vice salutate: et nostri qui vestri sunt: ꝑ me vos multū salutāt. Oīps de⁹ sua te manu iter tot spinas ꝓtegat / vt eos illesus / quos dn̄s elegit flores decerpas.

K

L

¶ Gregorius Joanni epo Constātinopolitano. De ioanne presbytero iniuste damnato. Capitulū. cxv.

Epi. xv.

SIcut hereticorū prauitas zelo recte fidei comprimēda: ita vere cōfessionis est integritas amplectēda. Nā si credi fideliter confitenti despicitur: cunctoꝝ in dubiū fides adducitur: atq̄ errores ex incauta generātur districtione mortiferi. Et hinc nō solū errantes oues ad caulas minime dn̄icas reuocantur: sed etiā intropositē ferinis dētibus laniande crudeliter exponūtur. Hoc ergo frater sctissime subtiliter perpendamus: et sub ꝑtextu heresis affligi quempiā veraciter profitentē fidē catholicā nō sinamus: ne (qđ absit) heresim fieri sub emendationis magis specie permittamus. Valde autē mirati sumus cur hi qui in causa fidei iudices cōtra Joannē chalcedonēsis ecclesie pbr̄m a vobis fuerant deputati: negligētes veritatē / opinioni crediderint: et credere districte profitēti noluerint: maxime dū accusatores ipsius marcianistarū (quā cōmemorabant) heresim: vnde eū reū moliebātur efficere: interrogati q̄ esset / nescire se manifesta ꝓfessione rn̄derūt. Ex qua re euidēter agnoscitur: qꝛ personā ipsius sine dei respectu nō iuste / sed cōtra aīas suas sola grauare voluntate tm̄modo voluerint. Nos itaq̄ facto concilio (sicut gestorū apud nos habitoꝝ tenor ostēdit) cuncta que erāt necessaria subtiliter perscrutātes ac tractātes: qm̄ in nullo antedictū pbr̄m: reū inuenire potuimus / ꝑcipue qꝛ libell⁹ quē delegatis a vobis iudicibus obtulit: recte fidei per oīa sinceritati ꝯcordat: eapropter eorūdē iudicū reprobātes sententiā / nostra eū diffinitione catholicum / ꝛ ab omni heretico crimine liberū esse xp̄i dei redēptoris nostri mia et gratia reuelāte denūciamus. Quem quoniā ad vestrā transmisimus sanctitatē: oportet vt eū (sicut se cunctis exhibet) benigne suscipiat: et charitatē illi sacerdotalē impēdat: atq̄ a cuncta eū inquietudine tueatur: nec quenq̄ se in eius molestia occupare permittat: sed sicut alios ab oppressione defenditis: ita huic vestra subtrahere solatia non debetis.

M

¶ Gregorius Mauricio Augusto. De Joanne presbytero recipiendo iniuste damnato. Capitulum. cxvj.

Epi. xvj.

CUm sincera in vobis xp̄ianissime principū veiut emissum celeriter iubar fidei rectitudo resplēdeat: cumq̄ notum sit oībus serenitatē ve:

Genes. ij.

A

strem:qua deo pollet propitio/integrā professionē vehementer amplecti/et toto corde diligere:necessarium esse valde perspeximus pro his quos vna eadēq; fides illustrat/suggerendo deposcere:quatenus dominoꝝ pietas sua eos gratia protegat:et ab omni molestia tueat. Quorum dum confessionē quidam despiciunt: vere fidei contradicere videntur. Nam cum oris confessionē fieri clamet apostolus ad salutem: qui recte confessioni credere non cōsentit:in eo quod alium improbat/se accusat. Relatis igitur in conciliis que contra Joannē chalcedonēsis presbyterū ecclesie acta sunt/simul et serie iudicati/maiorē illum iniustitiā sustinuisse cognouimus: quippe quem clamantē se atq; mōstrantē catholicū esse non reatus culpa:sed diu accusatio incerta contriuit. Intantū qꝫ accusatores ipsius/marcianistarū quā cōmemorabāt heresim se nescire aperta responsione ꝓfessi sunt. Et qui illico in ipso fuerant iudicij limine repellendi: in accusatione eius permanere incerti permissi sunt: sed ne dicta eum saltem lacerare potuisset opinio/ libellum fidei protulit: in quo se patēter ostendere fidei recte professorem studuit ⁊ sequacē. Sed hunc a sanctissimo Joāne fratre et coepo nostro iudices deputati:iniuste ac irrationabiliter negligentes:dum in ei⁹ se nitūtur occupare grauamine:se potius reprehēsibiles ostēderunt. Nam nullus ambigit/infidelitatē esse/fidē fidelibus non habere. Qꝛ ergo oibus subtiliter rimatis atq; tractatis/catholicū

B

suprascriptū Joannē pbr̄m sancti concilij mecū definitio diuine potētie reuelāte gratia declarauit:nec quedā in ipso heretice macule prauitatis inuēta est:obsecro:vt pia serenitatis vestre protectio illesum illū ab omni molestia seruari precipiat:ne catholice fidei confessorē aliquā sinat inquietudinē sustinere. Nam veraciter cōfidēti non credere/nō est heresim purgare/sed facere. Quod si licuerit/surgit infidelitatis occasio: ⁊ ipsi in eas quas incaute volunt euadere culpas incurrūt. Hec igit̄ serenissimus dn̄s pia prouidentia cōsideret:et sicut poposci profusis iterum precibus rogo:vt affligi denuo innocentem velut obnoxiū non permittat: quatenus deus oipotens qui placitā sibi catholice rectitudinis integritatē clementiā vestrā amare cernit atq; defendere: et hic deuictis hostibus pacate vos imperare reipublice:et cum sanctis suis in eterna faciat vita regnare.

❡ Gregorius Theotisto cognato imperatoris. Cōmendat Joannē presbyterū iniuste damnatū. Capi.cxvij.

Epi.xvij.

SCimus excellentie vestre xp̄ianitatē bonis intentā semper operibus:⁊ idcirco mercedis vobis causam qua nos diligere certum est/prouidemus:vt nos vestris meritis ꝓuidēdo iungamur. Indicamus itaq; vobis Joannē pbr̄m latorē presentiū liberū ab his qb⁹ accusatus fuerat extitisse. Cui⁹ fidē facto ꝯsilio subtili examinatione (vt petijt) perscrutātes/

C

nullā in eo culpā praue confessionis inuenimus. Sed qꝛ recte fidei deo miserēte professor ac cultor apparuit: nostra eum diffinitione absoluimus. Presertim cū accusatores ipsi⁹:que esset marcianistarū:quā cōmemorabant: heresim se nescire ꝓfessi sunt. Ea propter paterno salutātes affectu/ꝗsumus:vt fauoris vestri eū gratia tueri dignemini. Et ne quisq; illū frustra post hoc velit affligere:aut aliquā ei pro hac re quolibet modo molestiā irrogare:ita eum excellentie vestre defensio contra hec iniustius pro sua mercede ꝓtegat ac defendat:vt nec hūc amplius tribulatio iniusta cōsumat:et eius vobis vicē humani generis cōditor ac redēptor quē sincera cōfessione colitis:inter bona plurima que agitis/recōpenset.

❡ Mense Octobri, Indictione.xiiij.

❡ Greg. Joāni epo syracusano. De vsu pallij. C.cxviij.

Epi.xviij.

APostolice sedis beniuolētia/ ⁊ antique consuetudinis ordine ꝓuocati/ fraternitati tue quam in Syracusana ecclesia gubernationis officiū constat suscepisse: pallij vsum prouidimus concedēdum:illis videlicet tēporibus atq; eo ordine quibus decessorē tuū vsum esse non ambigis:hoc nihilomin⁹ admonentes: vt sicut a nobis huius pallij vsum ad sacerdotalis officij honorē accepisse te gaudes:ita etiam morum atq; actuū ꝓbitate ad gloriam in xp̄o nostrā/ susceptū adornare contendas officiū. Sic enī alterno eris inuicem honore cōspicuus: si ad huius corporis habitum mens quoq; tua cōcordet. Oia enim priuilegia que tue pridē concessa esse constat ecclesie: nostra auctoritate firmamus:et illibata decernimus permanere.

D

❡ Gregorius Dn̄ico episcopo Aphricano scribit: petens pro se orari. Capitulum.cxix.

Epi.xix.

EPistolarū vestrarū plena sacerdotali charitate elocutio:ita sanctitatē vestrā memoriter nostris facit mētibus inherere: vt non credatur abesse corpore/quippe que per affectū semper manet in corde. Ut ergo hec quā ad alterutrū habemus dilectio/celestiū nobis cōmodū acqrat gaudioꝝ:nostri simus inuicē adiutores:et auxiliū nobis orationis mutue porrigamus:quatenus diuina mia clementie sue nobis dono concedat ⁊ predicare qd̄ diligit:et sequi hoc qd̄ per nos predicare cōcessit. Sicq; officij nostri ministeriū pietatis sue ꝓtectione disponat: vt fructū de creditis eidē venienti dn̄o reportem⁹:et ad futura equitatis premia cum aliorū lucro eius adiuuāte gratia ꝑducamur. ❡ Quia vero scriptum est: Orate pro inuicē/ vt saluemini: vt ad hec peruenire mereamur/et me pro vobis apud sacratissimū beati Petri apostolorū principis corpus: et vos ꝓ me apud sanctū Cyprianū martyrē orationibus decet incumbere. Preces etenī nostre tanto celerius in dn̄ice pietatis aurem subleuātur: q̄to eas vicissim pro nobis fusas charitatis ardor exacuit. Sed qꝛ sanctitas vestra nudis me verbis alloqui recusat: epistolis quoq; xenia coniūxit. Que nos cū grarū actione suscepimus: sed tū plus mentis vestre affectu/ q̄ rerum copia delectamur.

Jaco.v.

❡ Gregorius Cypriano diacono. Precipit adiutoriū impendere Joanni epo. Capitulum.cxx.

E

Epi.xx.

SIcut dilectio tua studiose laborauit pro persona fratris et coepi nostri Joānis / vt in Syracusana ecclesia auctore deo debuisset ordinari: ita nūc necesse est vt ꝑ dilectionis tue studia ei quoq; regiminis solatia ministrētur. Quendā enī pbr̄m propriū habuisse se perhibet:q tū a fratre et coepo nostro Leone in catinēsi ecclesia dicitur ordinatus:et qꝛ in nouā ecclesiā vadit:et suos illic proprios hoies habere necesse est: vt cū causarū tumultibus ꝑmitur:in secreto suo inueniat vbi requiescat:predicto fratri et coepiscopo nr̄o leoni blande et leniter persuadere debeas:vt ei prefatū presbyterū cedere debeat:ne quē tam benignus ad ordinandū cessit:ordinatum destituere fortasse videatur. Sed sicut idem frater et coeps noster Joānes quantū ego in eius mēte didici/ei⁹ se esse archidiaconū / nec ob episcopatū susceptū obliuiscitur:ita cū sepefatus frater et coepsnoster Leo suum propriū debet attendere:et non solum de vnius persona presbyteri:sed in quacūq; re eius solatio indiguerit /sua ei ministrare auxilia.

Mense Nouembri. Indictione.xiiij.

❡ Gregorius Petro epo Hydrontino visitatori brundusij et Gallipolen. Capituli.cxxi.

Epi.xxi.

PAstoralis nos cura cōstringit ecclesijs sacerdotis moderamine destitutis/ sollicita consideratione prospicere: ne proprio decedente rectore/contrariū (quod absit) aliquid patrū regulis oriatur. Quia igitur ecclesias brundosij lippias atq; Gallipoli obeūtibus earū pōtificib⁹/ oino destitutas agnouimus:idcirco fraternitati tue visitationis earū operā duximus iniūgendā. Quā ita te cōuenit exhibere:vt nihil de ꝓuectionib⁹ clericorū/redditu/ornatu/ministerijsq; vel q̄cquid illud est in patrimonio earum/a quoq; patiaris imminui. Et ideo fraternitas tua ad ꝑdictas ecclesias ire properabit:et assiduis adhortationib⁹ clerū plebemq; earum dē ecclesiarū admonere festinet: vt remoto studio/vno eodēq; consensu tales sibi preficiēdos expetant sacerdotes/qui ⁊ tāto ministerio digni valeāt reperiri:et a venerādis canonib⁹ nullaten⁹ respuantur. Qui dū fuerit postulati/cū solēnitate decreti oim subscriptionibus roborati:⁊ dilectiōis tue testimonio litterarū ad nos veniant consecrādi:prouisurus ante oia ne ad hoc cuiuslibet cōuersationis seu meriti laice persone aspirare presumāt:⁊ tu periculū ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autē si qua sunt in earū parochia constituta: sub tua cura dispositioneq; quousq; illic fuerit proprius episcopus ordinatus/esse concedimus: vt sollicitudinis tue vigilantia proposito suo cōgrua deo adiuuante actione respondeant.

F

Mense Januario. Indictione.xiiij.

G

¶ Gregorius Petro epõ Alexãdrie de Corsica. De baptisterio faciendo in possessione cellascupias. Ca. xxxij.

Epi. xxij.

QUoniã in insula Corsica in loco nigeuno in possessione que cellascupias appellatur: iuris sancte romane (cui deo adiutore deseruim⁹) ecclesie: basilicã cũ baptisterio in honorẽ beati apostolorũ principis Petri/atq̃ Laurẽtij martyris pro lucrandis animabus fundari precepimus: iccirco fraternitatem tuã his hortamur affatib⁹: quatenus predictũ locũ debeat incũctãter accedere: et venerãde solẽnia dedicationis impendẽs/predictã ecclesiam et baptisteriũ solenniter cõsecrare te volumus. Sanctuaria vero recepta sui cum reuerentia collocabis.

¶ Gregori⁹ Anthemio subdiacono. De pigmenio amalphicano episcopo. Capitulum. xxiij

Epi. xxiij. Cã. vij. q. j. peruenit

PEruenit ad nos pigmeniũ Amalphicane ciuitatis epm in ecclesia sua residere non esse contentũ: sed foris per diuersa loca vagari. qd videntes alij nec ipsi in castro se retinẽt: sed ipsius exẽplũ sequẽtes/foris magis eligũt habitare. Et q̃ agẽtes ipsi potius ad suam hostes depredationem inuitãt: iccirco hac tibi auctoritate precipim⁹: vt supradicto epõ interminari nõ desinas: quaten⁹ hoc de cetero facere non presumat: sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quẽ si forte nõ emẽdari post tuã interminationẽ cognoueris/in monasterio eũ deputare/ et nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere debeas: nostra iterũ preceptione cognosceas.

H

¶ Gregorius Mariano epõ Rauenne. De disceptatione inter ecclesiã rauennatẽ / et claudinũ abbatẽ. Cõmemorat dubias q̃q̃ causas rome determinãdas. Ca. xxiiij

epi. xxiiij.

SCripta fraternitatis vestre Uigilio diacono deferẽte suscepimus: i quibus indicastis quosdam de clero et populo clamitasse: cõtra leges et canones esse: vt inter ecclesiã vestrã et claudinũ abbatẽ causa hic examinari debeat ac iudicari. Qui si ecclesiasticũ ordinem/vel inter quos vertitur/nossent aduerte: se a superfluis querela modis oĩbus abstinerẽt: presertim quia nec causa dici illic possit / vbi se predictus abbas a decessore vestro questus est iniustitiã ptulisse: ⁊ ex ea hactenus laborare. Hoc enĩ poterat fortassis opponi/si nõ ad maiorẽ recurreret/et apud eũ cause sue peteret meritũ terminari. Aliqd nõ ipe nosti q̃ in causa que a Joanne pbr̃o contra Joannem cõstantinopolitanum fratrẽ et coepm nostrũ orta est: s̃m canones ad sedẽ apostolicã recurrit: et nr̃a est sententia definita? Si ergo de illa ciuitate vbi princeps est / ad nostrã causa cognitionẽ deducta est: q̃to magis negociũ qd cõtra vos est: hic est veritate cognita terminandũ? ¶ Uos aũt sibi stultorũ verba nõ moueãt: nec per nos credaris aliquod dispẽdium ecclesie vestre fieri. Nã si seruũ dei diaconẽ vestrũ

I

atq̃ Castoriũ notariũ nr̃m requiretis / ab eis agnoscetis qualiter causam istã iam decessor vester voluerit ordinare. Fraternitas autẽ vestra sapiẽter egit personas pro negocio ipso trãsmittere: et verba inania nõ audire. Confidimus autẽ in oĩpotenti deo: q̃ examinata subtilius veritate/ita deo placitus huic cause finis imponet: vt nec aliqua denuo q̃rela remaneat: nec pars quelibet contra iustitiã pregrauetur. Spartã vero quã apud decessorẽ vestrũ dilectissimus filius noster Petrus diaconus tunc illic defensor reliquerat: nobis per Secundinum seruum dei: atq̃ Castorium notarium presentium portitores transmittite.

¶ Gregorius Maximo in salona/qui epatum arripuit. Precipit vt hũiliatus romã veniat: et Paulino epo et honorato archidiacono ãplius vim nõ inferat. Ca. xxv

Epi. xxv.

DUm scriptis nostris quesitis quibusdã excusationibus differs obedientiã exhibere: dum pro veritatis satisfactione totiens a nobis admonitus venire postponis: ijs que aduersum te dicta sunt/fidẽ ex hoc magis accõmodas: et vel si qua alia deesse videbãtur que grauent aut noceant: id agis vt sola te dilatio faciat et accuset esse culpabilem. Humiliare tandẽ/et obedientie te submitte: atq̃ ad nos sine excusatione aliqua venire festina: vt requisita et cognita veritate: s̃m dei timorẽ / quicquid equũ canonicũq̃ fuerit/ decernatur. Cert⁹ ei esto: quia iustitiã tibi/⁊ canonũ statuta seruabimus: atq̃ cause tue reuelãte dño veritatis auctore amicã iustitie finẽ imponemus. ¶ Nam qd ais vt illic p̃sonã dirigere debeam⁹/qua presente de his que dicũtur/possit esse pbatio: esset vtcũq̃ excusabile si vnq̃ ratio et qui accusat/necessitatẽ pbatiõis imponeret. At postq̃ non tibi sed accusantib⁹ hoc on⁹ imponit: ad nos (sicut p̃fati sumus) dilatiõe cessante venire nõ desinas: ⁊ aut sine mora aderit accusator/qui ea q̃ de simoniaca heresi vel alijs dicta sunt/congruenti pbatione suffulciat: aut certe in his que ad salubritatẽ negocij ipsi⁹ ptinẽt/ interueniẽte btõ Petro aplo♃ pricipe/ dispẽsatio iusta preueniat: quaten⁹ nulla ante deũ dissimulatione pro eo q̃ hec ad nostrã cõscientiã puenere/reatus culpa possit cõfundere. ¶ Qd vero indicas serenissimos dños: vt illic debeat esse cognitio p̃cepisse: nos q̃dẽ nullas eo♃ alias de hac re/nisi vt ad nos venire debeas/iussiones accepimus. Sed et si forsitan p reipublice sue vtilitate (que diuina sibi largitate ɔcessa est) multa cogitãtibus/ et in diuersis sollicitudinibus occupatis suggestũ est: et eo♃ iussio per obreptionẽ elicita: postq̃ ⁊ nobis et oĩbus notũ est piissimos dños disciplinã diligere/⁊ ordĩes seruare/canones venerari/⁊ in causis se sacerdotalib⁹ nõ miscere/ instanter exequimur quod ⁊ illorum iuuat animã. atq̃ rẽpublicã: ⁊ ad quod nos terribilis tremẽdiq̃ iudicis respectus impellit. Quiesce ergo a cũctis excusationibus: ⁊ huc adesse non differas: vt veritatis indagatione roborati/ cause tue tandẽ terminus imponat. ¶ Nos

K

Cã vj. q. v. Qd sis.

autem valde te pertimescere ac oĩno trepidare cognouimus: ne hoc fortasse in te vlciscamur q̃ sine nostro cõsensu ad sacerdotalẽ ordinẽ cognosceris inordinate prorupisse: intolerabilis quidẽ culpa est: sed hãc s̃m iussiones serenissimi dñi imperatoris (si nequaq̃ ampli⁹ in contumacie tue errore persisteris) laxamus: atq̃ de hac re cõtra te minime mouemur. Sed et alia q̃ nobis dicta sunt irrequisita p̃terire nõ patimur. Quia vero dudũ scripta tibi transmisimus / vt quoadusq̃ voluntatẽ eiusdẽ serenissimi dñi cognosceremus: missarũ solẽnia nullo modo celebrare auderes: sed tu elata mẽte egisti callide ne eadẽ scripta susciperes: que tñ eo♃ esset sententia/quoquo modo cognouisti/sed seruare noluisti: ideo ea q̃ tibi prius scripta transmisimus cõfirmamus: vt missarum solẽnia celebrare non audeas/donec omnia que contra te dicta sunt: subtiliter inq̃sita fuerint ac discussa. Qui si peruerso forsitan ausu celebrare p̃sumpseris: ab interdicte pridem cõionis interminatione liberũ te non esse cognoscas. Nam etiã si alij excessus desint / pro ista solũmodo culpa supbie/ dñici te corporis ac sanguinis cõione priuamus. Pro qua re obedientiã quã decet exhibens, ad nos summopere (sicut diximus) venire festina: ita vt triginta dierũ spatiũ habeas: quatenus iter tuũ prepares: et omni excusatione postposita/huc adesse non differas. Si qua autẽ a iudicibus/vel manu militari/ vel a populo ad cõtradicẽdũ iiliueri tuo occasio fuerit exorta: qua calliditate agatur/agnoscimus. ¶ Ipse ergo videas quã vel hic hoĩbus: vel in futuro iudicio oĩpotenti deo de tua reddas obligatione rationẽ: qui districtã in te ex tuo contẽptu prouocasti sentẽtiam. Preterea peruenit ad me: q̃ Paulinus frater ⁊ coep̃s meus: ⁊ Honoratus ecclesie Salonitane archidiacon⁹ pro eo q̃ presumptioni tue noluerũt prebere cõsensum/graues a te molestias patiant: ita vt datis fideiussoribus sint constricti: quatenus eis ciuitatẽ vel domos suas egredi oĩno non liceat. Quod si ita est/ vel sero iam ad sensus salutis rediens/ scriptis presentib⁹ acceptis/ab vtrorũq̃ te suspẽde molestia: vt eis libera sit licẽtia/vel ad me veniẽdi (si voluerint) vel quomodolibet alibi p suis vtilitatib⁹ p̃ficisci.

L

M

¶ Gregorius dilectissimis filijs/clero ⁊ nobilibus Salone consistentibus. Capitulum. xxvj.

Epi. xxvj.

PEruenit ad me quosdã peruerse mẽtis homines vt dilectionis vestre animos vulnerarẽt/ vobis insinuare conatos: q̃ ego contra Maximũ quodã odio mouear: et non magis que canonica: sed ea que foris sunt exequi concupiscã. Sed absit hoc/ absit a sacerdotali animo: vt in qualibet causa priuato zelo moueatur. Ego autẽ et vestre dilectioni prouidẽs/ et mee anime oĩpotentis dei iudiciũ pertimescens: eiusdem Maximi causam subtiliter exquiri desidero: si nullis criminibus pressus que sacro ordini contradicunt: si non per simoniacã heresim. l. premia quibusdã se eligen:

Cã. j. q. vij Ego.

A tibus prebendo: ad sacerdotale pertingere officiū conatur. Tūc eni liber pro vobis apud dñm intercessor erit: si nō obligatus de suis ad locum intercessionis venerit. ¶ Cuius tamen culpa superbie in aperto monstratur: ꝙ euocatus vt ad nos venire debeat/diuersis excusationibus renititur/refugit/metuit. Unde ergo trepidat/si eū de his in quib⁹ inclamatus est: consciētia nō accusat? Ecce eni iam diu dilectio vestra sine pastore est: et sicut vobis omnipotens deus innotescat/vehemēter destitutioni vestre/ꝛ medullitus/ꝛ toto corde cōpatior. Audio eni que in grege dñi dilacerationes fiant. Sed cum pastor deest/quis contra lupos inuigilat? Ideoq₃ predictum Maximū: vt huc ad nos veniat vrgete: quatenus si hunc innocentē inuenire possimus/cōfirmemus. Sin vero ea que de eo dicta sunt/ vera patuerint: non iam tā diu dilectio vestra per interpositionē persone eius destituta sit. De me eni certū tenete: quia nec odio/nec priuati studij zelo contra eum mouear: sed quicquid canonicum/iustūq₃ fuerit/auctore deo decerno. ¶ Mirat⁹ autem valde sum: quia in tanto Salonitane ecclesie clero vel populo vix duo ex sacris ordinib⁹ inuenti sunt: frater scz et coep̄s noster Paulinus/ꝛ dilectissimus filius meus Honoratus archidiaconus eiusdē ecclesie: q̄ communicare Maximo sacerdotiū rapiēti: minime consentirent: ꝛ se xp̄ianos esse cognoscerent. Debuistis eni filij charissimi pensare ordines vestros: et quē sedes ap̄lica

Parte.j. dist.xciij. Miratus.

B repellebat/repulsum cognoscere: vt pri⁹ si posset ab illatis criminib⁹ mūdaretur: et tūc ei vestra dilectio cōmunicaret: ne particeps obligationis ei⁹ existeret. Nos tñ erga charitatē vestrā viscerib⁹ pietatis adstringimur: et quia quosdā violēter pressos ad consentiendū ei/ꝛ ad cōteandū cognouimus: oīpotentē dñm deprecamur/vt vos ab omni reatu peccatorū vestrorum atq₃ ab oibus vinculis aliene obligationis absoluat: vobisq₃ et in presenti vita sue protectionis gratiā tribuat: et nos de vobis in eterna patria gaudere concedat.

¶ Mense Martio. Indictione.xiiij.

¶ Gregorius Candido episcopo de vrbe veteri maiore. De presbyteris ordinandis. Capitulum.xxvij.

epl.xxvij.

Indicauit nobis fraternitas tua se non habere p̄bros: et ex hac causa necessitatē non modicā sustinere: et q₂ in quibusdā monasterijs in sua parochia constitutis quosdā esse monachos perhibet q̄ ad hoc apti possint esse officiū: et eos secū nostra auctoritate ad hunc postulat ordinē ꝓmoueri: propterea presentibus vobis licentiā damus epistolis/monachos de monasterijs in tua parochia positis cum consensu abbatis sui tollere/ et p̄bros ordinare. ¶ Sed illud pre oib⁹ estote solliciti/ vt vitā actusq₃ horū qui i hoc sunt officio

C constituendi/subtiliter debeatis inq̄rere: et tūc eos si digni fuerint ordinare. Si vero aliqua in eis culpa celauerit/ que hos ad hūc ordinē canonica prohibitione ꝓuehi nō ꝑmittat: nullius vobis supplicatio aut grā persone surrepat: vt talib⁹ debeatis manū iponere: ne (qđ absit) hic honor/ꝛ illis pena/et vobis incipiat esse peccatū.

¶ Gregorius Mariano episcopo Rauenne. De importunitate clericorū in monasterio. Capitulū.xxviij.

epl.xxviij

Miramur cur sic in breui fraternitatis tue fuerit imutata discretio: vt ea que postulat/non aduertat. et quare dolem⁹: q₂ manifestū prebet indiciū plus apud te verba male suadentiū valuisse/ q̄₃ diuine lectionis studium profecisse. Cum ergo monasteria oporteat defensare/et religiosos illic summopere cōgregare: vt lucrū de animarū cōgregatione possis efficere/in eorū te e diuerso grauamina (sicut lr̄e tue testātur) desideras exercere: ꝛ quod est deterius/nos tue culpe studes fieri debere participes: scz dum cū nostro consensu monasteriū quod decessor tuus cōdidit/cupis sub quarundā rerū atq₃ causarū nomine pregrauare. Debes eni recolere: q₂ te p̄sente/diuersis etiā presbyteris ꝛ diaconib⁹ clericisq₃ tuis p̄sentibus: contra ipsius preceptū sicut postulauere cōcessim⁹. Ubi tamē eiusdē decessoris tui dispositio: quā fecerat de monasterio ipso/firmata ē: tu nunc ista dissimulās/ cōtraria nos poscis debere precipere. Et hec quidē scim⁹ nō tua sunt: sed dū incōgrua dicētes audire non renuis: non solū opinionē tuam: sed grauas ꝛ animā. ¶ Quia ergo te multū diligo/instāter admoneo: ꝙ sic recte cōsideres vt nō plus pecunie q̄₃ aiabus studeas. Illud a latere respiciendū est: ad hoc autē

D tota mentis intētione laborandū ac vehemētius innitēdum. Huic rei operā et sollicitudinē vigilāter impēde: quia redemptor noster a sacerdotis officio nō querit aurum/sed aias. Preterea peruenit ad nos: q₂ monasteria que sub fraternitate tua sunt cōstituta: clericorū importunitatib⁹/et diuersis eorū molestijs pregrauētur: qđ ne de cetero fiat/ districta hoc interminatione compesce: quatenus monachis illic degētibus libere in dei nostri laudibus liceat exultare. Romanum vero atq₃ dñicum clericos/qui de hac vrbe ausu temerario sine nr̄a p̄sumpserūt benedictione decedere: licet maiori fuerint vltione plectendi: tamen relaxari eis benignitatis studio debet: vt ad suum remeare officium videantur.

¶ Supra scripto mense April. Indictione.xiiij.

¶ Gregorius Secundino seruo dei non aparibus. De pace agiulfi: et Mariniano ep̄o increpādo. Cp̄m.xxix.

Epl.xxix.

Postq̄₃ reuertens Castori⁹ oia nobis que inter vos et Arnulphū regem acta sunt indicauit: ne excusationē contra nos de mora potuisset aliquis inuenire/sub omni cū celeritate illuc transmittendū preuidimus. Ab eo ergo que sunt agenda cognoscens: esto sollicitus: et oīmodo imine/ vt pax ista debeat ordinari: quia (q̄₃tum dicit) aliqui hoc ipedire conātur. pro qua re festina sollicite agere: vt labor vester sine effectu nō valeat remanere. Nā iam et partes iste/et diuerse insule in graui sunt periculo posite. ¶ Fratrē no-

E strū Marinianū ep̄m verbis quibus vales excita: qi obdormisse eū suspicor. Nā venerūt quidā ad me senes mēdicantes: qui a me discussi sunt a quibus qđ acceperint: et per singula retulerūt q̄₃ta eis et a quibus i itinere data sunt. Quos dū sollicite de predicto fratre requirerē qđ eis dedisset: respōderūt se eū rogasse: sed ab eo se omnino nihil accepisse: ita vt neq₃ panē in via acceperint. qđ dare oibus illi ecclesie semꝑ familiare fuit. Dixerūt eni. Rñdit nobis dicēs. Non habeo qđ vobis dare possim. Et miror si is qui vestes habet: argentū habet: cellaria habet: qđ pauperib⁹ debeat dare/nō habet. Dic ergo ei: vt cū loco mutet et mentē. Non sibi credat solā lectionē et orationē sufficere: vt remotus studeat sedere: ꝛ de manu minime fructificare: sed largā manū habeat: necessitatē patiētibus cōcurrat: alienā inopiam suam credat: quia si hec non habet: vacuū ep̄i nomē tenet. ¶ Quedā vero eū per epistolā meā de aia sua admonui: sed nihil mihi oino respondit. Unde credo q₂ eā neq₃ legere dignatus est. Pro qua re iam necessariū nō fuit: vt eū per epistolā meā admonere aliquid debuissem: sed tantū illa scripsi/que in causis terrenis consiliarius dictare potuit. Nam ego ad hominē non legentē fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio secreto ei omnia loquatur: et admoneat qualiter se disponere debeat: ne per presentem negligētiam/ vitam (quod absit) priorē perdat.

F ¶ Gregorius fratribus et coep̄is/sacerdotib⁹/leuitis/ et omni populo rauenne. Excōmunicat quendā qui nocte contestationem posuit. Capitulum.xxx.

Epl.xxx.

Quidā maligni sp̄us consilio repletus/contra Castoriū notariū ac respōsalē nostrū nocturno silentio in ciuitatis loco contestationē posuit: in eius crimine loquentem: mihiq₃ etiam de facienda pace callide contradicentē. Et quia quisquis veraciter loquitur/semetip̄m innotescere nō debet formidare: oportet vt publice exeat: ꝛ queq₃ in contestatione sua loqui presumpsit ostendat: ꝙ si non exierit/neq₃ publice pfessus fuerit: quisquis ille sit qui hoc agere presumpsit: vel consensum in tante iniquitatis consilio prebuit: ex dei et dñi nostri Iesu xp̄i sp̄ū definimus/ vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione p̄uatus sit. Si vero quia latet/et qm̄ nescitur/teneri a disciplina nō valet: tanti mali conscius/ etiā prohibitus corpus ac sanguinē dñi percipere presumit: anathematis vltione percussus sit: vt fallax ac pestifer a sancte ecclesie corpore sit diuisus. Si quis aūt fortasse talis est: quē nos huius facti actorē ac participē esse scientes/ad eum bona optantes/ epistolas trāsmittamus: ipsa pro eo apud omnipotentē dñm deprecatio sit vacua. Sin autem in eadem ciuitate egressus ad publicū potuerit docere que dixit: vel certe sciens se non posse que scripsit ostendere/ errorē suū fuerit aperte confessus: dñici corporis ac sanguinis partici-

G

pastione non sit priuatus: neq̃ a corpore sancte ecclesie alienus existat: quia nos apud oĩpotẽtẽ dñm ex nostris quotidie culpis agnoscimus: vt quatenus seruato disciplīne moderamine: aliorum tamẽ erratis parcendo indulgeamus. ¶ Mense Aprili. Indictione. xiiij.

¶ Gregorius Fortunato epõ Neapolitano. De iudeis et de mancipijs ab eis comparatis. Capitulum. cxxxj.

Epi. xxxj.

Fraternitati vestre ante hoc tẽpus scripsim⁹/ vt hos qui de iudaica superstitione ad xpianam fidẽ deo aspirante venire desiderant/ dominis eorũ nulla esset licentia venũdandi: sed ex eo quo volũtatis sue desideriũ prodidissent/ defendi in libertatẽ per omnia debuissent. Sed quia quantũ cognouim⁹/ nec volũtatẽ nostrã/ nec legũ statuta subtili scientes discretione pensare: in paganis seruis hac se non arbitrantur conditione cõstringi: fraternitatem vestram oportet de his esse sollicitã: ꝛ si de iudeoꝝ seruitio non solum iudeus/ sed etiã quisq̃ paganorũ fieri voluerit xpianus/ postq̃ volũtas eius fuerit patefacta: ne hunc sub quolibet ingenio vel argumẽto cuipiam iudeoꝝ venũdandi facultas sit: sed is qui ad christianã conuerti fidem desiderat: defensione vestra in libertatẽ modis oibus vendicetur. ¶ Hi vero quos huiuscemodi oportet seruos amittere: ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter estimẽt impediri: sollicita vos hec conuenit consideratione seruare: vt si paganos quos mercimonij causa de externis finibus emerint: intra tres menses dñi emptor cui vẽdi debeant nõ inuenitur/ fugere ad ecclesiã forte cõtigerit: et velle se fieri dixerint xpianos: vel etiã extra ecclesiam hãc talẽ voluntatẽ prodiderint: preciũ eorũ a xpiano scꝫ emptore percipiãt. Si autem post prefinitos tres menses quisq̃ huiusmodi seruorũ velle suũ edixerit/ et fieri voluerit xpianus: nec aliquis eũ postmodũ emere: nec dñs qualibet occasionis specie audeat venundare: sed ad libertatis proculdubio premia perducatur: quia hũc nõ ad vendẽdũ: sed ad seruiendũ sibi intelligitur reseruasse. Hec igitur omnia fraternitas vestra ita vigilãter obseruet: quatenus et nec supplicatio quorundã valeat: nec persona surrepere.

Parte. j. dist. liiij. Fraternitatem.

D

¶ Gregorius Leoni epõ cathinensi. De samareis q̃ pagana mancipia emerũt et circũcidũt. Capi. cxxxij.

Epi. xxxij

Res ad nos detestabilis et oĩno legibus inimica peruenit: que si vera est/ fraternitatẽ vestrã vehementer accusat: quia eam de minori sollicitudine probat esse culpabilẽ. Cõperimus autem q̃ samarei degẽtes cathine pagana mãcipia emerint: atq̃ ea circũcidere ausu temerario p̃sumpserint. Atq̃ idcirco necesse est vt oĩmodo zelum in hac causa sacerdotalẽ exercens/ cũ omni hoc viuacitate ac sollicitudine studeas perscrutari: et si ita repereris: mancipia ipsa sine mora in libertatẽ modis oibus vindica: et ecclesiasticã eis tuitionẽ impende: nec quicq̃ dños eorũ de precio quolibet modo recipere patiaris: qui non solũ hoc dãno mulctandi: sed etiam alia erant pena de legibus feriendi.

I

¶ Gregorius Castorio Notario. De vsu pallij ſm morem antiquũ Andree epõ. Capitulum. cxxxiij.

epi. cxxxiij. alias Dñi dñs Andreas.

Vir magnific⁹ dñs Andreas crebro mihi imminet de vsu pallij ſm antiquam consuetudinem in Rauennati ecclesia restituendo. Et scis quia Joannes epũs mihi scripserit/ q̃ in letanijs solennibus consuetudo fuit eiusdem ecclesie/ epõs vti pallio. Huius ecclesie diacon⁹ Adeodatus cum me pro eadẽ causa fortiter rogaret: iureiurãdo satisfecit: q: quater in anno vti letanijs pallio eiusdẽ loci epi solebant. Predict⁹ dñs Andreas i epistolis suis dicit/ q: p̃terq̃ in quadragesima/ oĩ tpe Rauẽnas epũs in letanijs pallio vtebatur. Et ipas asserit letanias solẽnes/ q̃s nõ erubescit dicere quotidianas. Unde oĩno mirat⁹ sum. Sed tua experiẽtia nulli⁹ personã/ nulli⁹ verba cõsideret: solũ dei timorẽ ꝛ rectitudinẽ ante oculos habeat: ꝛ seniores personas: et eiusdẽ ecclesie archidiaconẽ/ quẽ non suspicor pro alterius honore periurare/ et alios antiquiores qui in sacris ordinibus ante Joannis epi tempora fuerant/ requirat: vel si qui maturiores sunt extra sacros ordines: et veniant ante corpus sancti Apollinaris: et tacto eius sepulchro/ iurent. que consuetudo ante Joannis epi tempora fuerat. quia sicut scis/ idẽ vir multũ p̃sumptor extitit: ꝛ multa sibi per superbiã conabatur arrogare. Et quicquid a fidelioribus viris ꝛ grauibus iuratũ fuerit/ ſm indiculũ qui subter annexus est/ hoc volum⁹ in eadẽ ecclesia cõseruari. Sed vide ne negligẽter agas: ne quis fidẽ tuam aut deuotionẽ tuam in hac causa corrumpat. zelum eñi tuũ scio. age sollicite: ita tamen vt predicta ecclesia contra iustitiã non grauetur: sed vsus qui ante Joannis epi tempora extitit/ et cõseruetur. Personas autẽ non duas vel tres ad satisfaciẽdũ tibi/ sed quãtas antiquiores et grauiores inueneris require: vt neq̃ qd̃ vsus fuit antiquior eiusdem ecclesie denegem⁹: neq̃ quod nouo ausu appetitũ est/ cõcedamus. Sed oĩa age blande ꝛ dulciter: vt actio tua districta sit/ et lingua mitis. Spatam que illic dimissa est: sicut iam quidem scripsimus: tecum reuoca: ꝛ hoc qd̃ tibi filius noster Bonifacius diaconus et vir magnificus Maurẽtius chartularius scripsit: sollicite attende. Juro ergo per patrẽ et filiũ ꝛ spiritũ sanctũ/ inseperabilẽ diuine potentie trinitatẽ: et hoc corpus beati Apollinaris martyris: me pro nullius fauore persone: neq̃ cõmodo aliquo interueniente testari: sed hoc scio ꝛ per memetip̃m cognoui: quia ante tempora Joannis quondã epi Rauẽnas epũs presente apocrysario sedis aplice illo atq̃ illo: illis et illis diebus consuetudinẽ vtendi pallio habuit: et non cognoui quia hoc latenter vel absente apocrysario vsurpasset.

K

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De receptione captiuorum. Capitulum. cxxxiiij.

epi. cxxxiiij

Quantus dolor/ quãtaq̃ sit nostro cordi afflictio de his que in partib⁹ Cãpanie p̃tigerũt/ dicere non possum⁹: sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captiuorũ qui tenti sunt/ solidos experientie tue per horũ portitorẽ Stephanũ virũ magnificũ trãsmisim⁹: admonentes vt omnino debeas esse sollicitus/ ac strenue peragas: ꝛ liberos homines quos ad redẽptionẽ suam sufficere non posse cognoscis: tu eos festines redimere. Qui vero serui fuerint/ ꝛ dños eorũ ita pauperes esse cõpereris/ vt eos redimere non assurgãt: ꝛ hos quoq̃ comparare non desinas. Pariter etiam et seruos ecclesie qui tua negligentia perierũt: curabis redimere. Quoscũq̃ autẽ redemeris/ subtiliter nota que noia eorum: vel quis vbi maneat: siue quid modis oibus/ seu vnde sit cõtinuo facere studebis: quã tecũ possis afferre cũ veneris. Ita autẽ in hac te re studiose exhibere festina/ vt ij qui redimẽdi sunt/ nullũ te negligente periculũ possint incurrere: ꝛ tu apud nos postea vehemẽter incipias esse culpabilis. Sed ꝛ hoc q̃ maxime age: vt si fieri põt/ captiuos ipsos minori possis precio cõparare. Substantiã vero sub omni puritate atq̃ subtilitate describe: et ipsam nobis descriptionem cum celeritate transmitte.

L

¶ Mense Maio. Indictione. xiiij.

¶ Gregorius Secundino epõ Taurone. De Syncero latore presentis epistole. Capitulum. cxxxv.

M

epi. xxxv.

Et legum ratio/ ꝛ equitas admonet naturalis/ vt quisquis hereditatẽ aut renuit/ aut parentum successione se abstinet: hereditaria nõ debeat onera sustinere. Quia ergo Syncerus lator presentiũ Hilariũ socerũ suũ omnino inopem defunctũ innotuit: et vxorẽ suã filiãq̃ ipsius in qualibet re eius se substantie minime miscuisse: et ad persoluendũ paternũ debitum eam ab eius creditorib⁹ queritur perurgeri: idcirco fraternitas vestra diligenter inquirat: et si ea que ait/ veritate subsistũt/ sacerdotalẽ illis studeat tuitionẽ impendere: nec eos contra rationis ordinem vexari: aut damnũ permittat aliquod sustinere. Nam valde durum est: vt vnde nullũ sensit cõmodũ: sustineat iniuste dispẽdium. Supradictus autẽ portitor/ si huc cum vxore sua venire voluerit: quia illic se dicit non posse subsistere/ vestris propter deum solatijs potiantur: nec cuiusq̃ eos illic aduersitas pro sua tantũ voluntate retineat: aut eis irrationabiliter molestus existat: sed liberam habeant quo voluerint eundi licentiam: quatenus viuendi subsidium sibi saltem deo largiente reperiant.

¶ Mense Junio. Indictione. xiiij.

¶ Gregorius Columbo epõ Numidie. De Petro quodam epõ: et de donatistis. Capitulum. cxxxvj.

epi. xxxvj.

Scripta fraternitatis vestre sacerdotali plena dulcedine presentium portitore rogitano diacono deferente suscepimus. Et valde nos cor

A

letificauit benigna locutio. Preserti/ qꝛ ꝑ ea de vestra/ quod desiderij nostri est/incolumitate cognouimus. De uotionem vero sanctitatis vestre ꝛ olim nouimus/ꝛ nũc sicut scribitis sic habemus. Nam qualis erga nos sinceritas fraternitatis vestre sit / satisfactione non egemus: qꝛ eam ex mẽtis nostre: ꝗ circa vos est/dilectione cognoscim⁹. Suprascripto autẽ latori quẽ nobis epistolariter cõmendastis: scripta ad rectorẽ patrimonij Sicilie dedimus: vt aduersam partẽ facere que iusta sunt vrgeat: quatenus frustratoria excusatione postposita/ ad finem citius perducatur totius cause contentio. Indicamus itaqꝫ sanctitati vestre venisse ad nos quẽdam hominem Petrũ nomine/qui se asserit fuisse episcopũ: atqꝫ cause sue a nobis remediũ postulasse. Et pri⁹ quidẽ retulit ꝗ digna esse miseratione potuissent: sed requirẽtes/postea multo aliter ꝙ indicauit inuenimus: ꝛ vehementer nos eius actio cõtristauit. Sed qꝛ cause ipsius interna subtiliter nequaqꝫ addiscere tam longo itineris interuallo disiuncti potuimus/eã/incerti quippe/ definire nequiuimus. Nunc vero quoniam remeans supradictus diaconus secũ eũ relaxari poposcit: et ipse ad vos se petijt debere trãsmitti: scientes sanctitatẽ vestram/zelum(sicut decet)fidei: et amorẽ debere iustitie: nobis gratũ fuit: et ea ꝗ petiuerũt concessim⁹. Quia ergo presentes causam subtilius potestis scire: hortamur vt eidẽ Petro ita seruare quicquid iustũ canonicũqꝫ fuerit debeatis/ quatenus ꝛ rectitudinis vigor a vobis in omnib⁹ impleatur:

B

ꝛ causa ipsius s̃m dei timorẽ ꝛ ecclesie videatur regulas iudicata. Si quis vero cõscius vel particeps ꝑfato Petro in his que accusat̃/dicitur extitisse/ subtiliter requirẽdum est: ꝛ veritate cognita/similiter canonice iudicãdum. Preterea res ad nos oĩno dura: ꝛ recte fidei inimica peruenit: qꝛ(qđ dici nephas est)catholici homines et religiosi(qđ est deterius) filios mãcipiaqꝫ sua/vel alios quos in potestate habent: in donatistarũ heresi baptizari consentiunt. ꝛ ideo si verum est: fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare : quaten⁹ sinceritas fidei vestra sollicitudine intemerata cõsistat: ꝛ innocẽtes anime que catholico baptismate saluari poterant: hereticorum infectione non pereant. Quisquis ergo de his ꝑsonis quas superius cõmemorauimus/ quẽqꝫ suorũ apud donatistas passus est baptizari / ad catholicã eos fidem omni virtute omniqꝫ instantia studeat reuocare. Si quis vero talium de cetero hoc fieri de suis qualibet excusatione pertulerit/a clero sit modis omnibus alienus.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. Alexandriam relictam vincomali commendat. Capitulũ.cxxxvij.

Epistola xxxvij.

Quanto vidue bene viuentes virorũ sunt solatio destitute: tãto eis enixius ecclesiastica est impẽdenda tuitio. Atqꝫ ideo hui⁹ tibi precepti pagina deputamus / quatenus Alexandrie magnifice femine relicte quondã Vincomali omni instãtia omniqꝫ sollicitudine/vbi necesse fuerit(seruata.s. equitate)

C

tuitionẽ festines impẽdere: atqꝫ eius vtilitatib⁹ studiose cõcurrere: nec eam a quoqꝫ vexari permittas/aut molestiam sustinere: sed ita(sicut prediximus)vbi causa poposcerit: ope tue sollicitudinis potiatur/vt nullus se in afflictione oppressioneqꝫ ipsius te illic coram posito tentet aliquatenus occupare.

¶ Gregorius Cypriano diacono Joannem religiosum commendat. Capitulum.cxxxviij.

Epistola xxxviij.

Joannem religiosum presentium latorẽ qui ex histricorũ schismate ad sinũ sancte ecclesie deo reuelãte accepta ratione reuersus est: dilectionem tuam(equitate seruata)habere necesse est in omnibus cõmẽdatũ: atqꝫ ei in quibus causa poposcerit/ecclesiasticam tuitionem impẽdere. Cui etiam pro dispẽdiorum suorum subsidio / ab hac quartadecima indictione annis singulis octo solidos dare te volumus/quos tuis per omnia noueris rationibus imputandos.

¶ Gregorius Dono episcopo messanensi. Georgium si emendare se voluerit/cõmendat. Capitulum.cxxxix.

Epistola xxxix.

Georgius presentium portitor degere(vt ait) in ciuitate vestra desiderans/apud fraternitatem vestrã nostra se petijt epistola cõmendari. Cui quoniam a praua se promisit actione cõpescere: qđ petebat/preuidimus nõ denegãdum. Et ideo sanctitas vestra de anima ei⁹ studeat ꝓpter deũ esse sollicita: atqꝫ eum adhortationibus suis ad viã deo placitã reuocare.

D

ꝛ si adiuuãte dño(vt ꝓmisit)ab omni se prauitate suspẽdens: viuere honeste voluerit: fraternitas vestra ꝓ mercede sua: vt prospexerit/eius sustentationi subueniat: ne forsitan ad male agẽdũ excusationẽ sibi ex necessitate videatur assumere. Quid autẽ fraternitas vestra ex ei⁹ importunitate sit passura cõsideret: qui ad vos cum nostris epistolis venit: quem nos sine auctoritate aliqua importunum valde in prece pertulimus.

¶ Gregorius Rufino episcopo viuonensi. De presbytero ordinãdo in ecclesia massanichoterana. Capl'm.cxl.

Epl'a.xl.

Ex habitatorum massanichoterane/ quorũ episcopus pro quibusdam culpis in penitentiam deputatus est: relatione cognouimus/nullũ illic esse presbyterũ: qui sacra possit missarum solennia celebrare: intantum vt etiã filios suos sine baptismate asserant remansisse: ꝛ quia hac pro causa magnopere petiuerũt sibi in eadẽ ecclesia cui fraternitas vestra operam visitationis impẽdit: debere presbyterum ordinari: ꝛ propter scriptis vos presentibus adhortamur : vt de clero eiusdem ecclesie requirere debeatis: cuius vita et mores ad hoc possint officium conuenire : et eum illic presbyterum festinetis auxiliante domino consecrare. Nam valde durum est / vt quousqꝫ causa episcopi eorũ subtiliter requiratur/non habeat ecclesia illa presbyterum qui sacrum illic opus valeat celebrare.

E

¶ Mense Julio. Indictione.xiiij.

¶ Gregorius Victori epõ panormitano. Capl'm.cxli.

Epl'a.xli.

Vrbicus abbas monasterij sancti Herme: qđ panormi situm est : a nobis cum aggregatiõe sua magnopere postulauit in eodem monasterio presbyterum: qui sacra missarũ solẽnia celebrare debeat/ordinari. Et qꝛ huiusmodi non est differenda petitio/fraternitatẽ vestrã scriptis presentib⁹ necessario duximus adhortãdã: vt eum qui ad hoc ministeriũ de hac congregatione electus fuerit: cuius vita /mores et actio tanto possint ministerio cõuenire / sine mora auxiliante dño valeat cõsecrari: quaten⁹ nec ille de monasterio suo hac pro causa egredi: nec extraneũ sibi ad peragendum sacrum opus cogatur adducere.

¶ Gregori⁹ Venantio patritio ex monacho. De discordia inter ipsum ꝛ Joannẽ episcopũ. Capl'm.xlij.

Epl'a.xlij.

Multum ea quam direxistis iam nos cõtristatos inuenit epistola: qꝛ inter vos ꝛ Joannem fratrem ꝛ coepiscopũ nostrum(de quorũ desiderabamus gaudere concordia)scandalum prodijsse cognouimus. Queuis enim causa fuisset : non vsqꝫ ad hoc debuit furor erumpere: vt armati homines vestri (sicut audiuimus)in episcopũ irruerent: et diuersa hostili more mala cõmitterent: atqꝫ vos hec res a paterna charitate interim diuideret. Nunquid non poterat quelibet cõtentio fuerit: tranquille disponi: vt nec partium vtilitas

F

detrimẽtum/nec sentiret gratia lesionẽ? Cuius autẽ grauitatis/cuius sanctitatis/cuius mãsuetudinis supradictus frater noster sit: nõ habemus incognitũ. Ex qua re colligimus : qꝛ nisi vis eum doloris nimia coegisset/ad hanc rem de qua vos cõtristatos asseritis: eius fraternitas nullo modo peruenisset. Nos tamẽ vt hoc eo scribẽte cõperimus: illico ei scripsimus: admonẽtes vt ꝛ oblationes vestras sicut ante susciperet: ꝛ missas in domo vestra nõ solum celebrari permitteret / sed si velitis etiam ipse perageret : causamqꝫ suã seruata charitate exequi debuisset. Et quia nullos discordes vel fieri volum⁹ vel manere: eandem adhortationẽ iterandam esse prospeximus. Unde necesse est charissime fili/vt et vos sacerdotalem illi reuerẽtiam exhibere(sicut decet filios)debetis: nec eius ad iracũdiam animos prouocetis. Nam cũ quo fidam estis gratiã habituri: si vobis(qđ absit)cum sacerdote fuerit discordia? Itaqꝫ animorũ errore deposito/sic agere causas quas habetis inuicem studete: vt ꝛ charitas inter vos intemerata permaneat : et alterutra mansuete procuretur vtilitas.

¶ Gregori⁹ Joanni episcopo syracusano. De discordia inter ipsum ꝛ venantiũ patritiũ facta. Capitulũ.cxliij.

Epl.xliij.

Quamuis causa fuerit ꝗ fraternitatis vestre animos ad iracundiã nõ immerito ꝓuocaret: vt nec oblationes dñi venãtij voluissetis suscipere ; nec in domo ipsius sacra missarũ sineretis solẽnia

F celebrari: tamē qr ita terrena agi debet vtilitas: vt nullū vos iurgium a charitatis valeat connexione disiungere: proinde charitatē vestrā (sicut dudū scripsimus) adhortamur: quatenus et oblationes antedicti viri omnino in dulcedine et deo placita debeatis sinceritate suscipere: et in domo ipsius missarū peragi mysteria pmittatis: aut sicut scripsimus / si fortasse voluerit / per vos debeatis accedere: et celebrando apud eum missas / priorē gratiā reformare. Oportet nāq; filijs sacerdotalem vos amorē impendere: et in causis (prout ratio suffragatur) iurisdictionē ecclesie vestre minime preterire. Hoc ergo considerans / necesse est / vt ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat: vt et qđ negocij q̄litas exigit / salubriter peragat: et a paterne charitatis gratia non recedat.

¶ Gregorius Bono abbati. De monasterio eius in melius transmutando. Capl'm. cxliiij.

Epistola xliiij.

Ecclesiastica damnum nō sentit vtilitas / si res alijs competentes / cognita veritate restituantur. atq; ideo cognouimus Joannem quondā presbyterū sancte Romane (cui deo auctore presidem[9]) ecclesie: in domo iuris sui posita in hac vrbe roma iuxta thermas agrippinas oratorium construxisse: ibiq; quosdam redditus legati titulo per testamēti sui seriem reliquisse. In quo etiam oratorio seruorū dei cōgregationē esse cōstituit. & hec omnia vt debuissent impleri / testamēti sui pagina sancte memorie decessori nostro Pelagio dicitur deputasse. Sed qr morte occupatus: necdū hoc

G occurrit implere: & domus ipsa cū horto suo ab auctoribus nostre ecclesie detinetur: et idcirco hactenus necdū voluntas defuncti completa est: nostra sollicitudine pie dispositionis voluntatē: et hoc quod decessori nostro iniunctum est / preuidimus esse complendū. Ideoq; necessarium esse perspeximus / vt dedicari oratoriū ipm protegente dño debuisset: et qr monasterium vbi prius fuisti / in ruine erat periculo constitutū: te illic cū congregatione tua consistere per omnia debere: quatenus et in suprascripte dom[9] monasterio esse cōgregatio potuisset: & imminens res periculum euitaret. Unde necesse est vt et nūc / & in futuris tēporibus dei illic laudes per eā que modo est vel successura est congregationē modis omnibus celebrentur. Considerantes igitur antedicti presbyteri volūtatē / perpetuo illic tēpore monasteriū esse: atq; ad eandē domū in integro cum horto suo: et rebus inferius designatis: que a testatore relicte sunt: proprietatis iure cōstituimus pertinere. i. massam magulianē sem cū appendicijs suis: via numētana: miliario plus min[9] vndecimo: tabernā in hac vrbe: que est posita iuxta palacenis: & Salgamū positū ante domū suprascripti monasterij. Oportet ergo vt ita dilectio tua diligēter inuigilet: vt dei illic (sicut prefati sumus) laudes deuote vt moris est celebrētur: et suprascripte res in eius ius pertinētes / nulla te negligēte occasione depereant. Hanc enim sollicitudinem nō solum a te: sed etiam a tuis successoribus

I in predicto oratorio & rebus superius designatis constituimus nihilominus exhiberi.

¶ Gregorius Leontio episcopo Ariminensi. De ecclesia sancti Stephani dedicanda. Capitulū. cxlv.

Epl'a. xlv.

Basilicam beati Stephani martyris / quam fraternitas vestra incēdio asserit concrematam: quam etiam nuper instauratā esse cōmemorat: facultatē tribuimus dedicādi: in qua etiam reliquiarū sanctuaria eiusdē beati Stephani martyris volum[9] collocari. Et ideo frater charissime ad predictā te ecclesiā ire necesse est: et tam ecclesie q̄ etiam altaris nouiter cōstructi dedicationē solēniter exhibere: vt expectantium de eadē cōsecratione deuotio dño valeat auxiliante cōpleri. Quicquid preterea eidē loco a fundatorib[9] olim concessum est: in ea qua dimissum est voluntate ac firmitate volumus permanere.

¶ Gregori[9] Felici episcopo pisaurēsi. De decimis monasterij a Joanne constructi. Capitulum. cxlvj.

Epl'a. xlvj

Miramur fraternitatem vestram q̄ serie precepti neglecta: quā ad vos sancte memorie decessor noster dederat: monasterium a Joanne presentiū portitore constructū / aliter q̄ antiq̄ cōsuetudinis vsus exigit cōsecrares. Dū etiā in eodē precepto inter alia mandatū sit: vt locū ipsum absq; missis publicis dedicares: vt ad nos peruenit / cathedra posita illic publice missarū solēnia celebrātur. Quod si verum est / his vos hortamur affatib[9]: vt omni excusatione cessante / cathedram vestrā exinde amoueri modis omnibus faciatis: nec denuo illic missas publicas peragatis. Sed et sicut consuetudo et precepti tenor eloquitur: si missas ibidem sibi celebrari voluerint / ad te presbyter dirigatur.

K In eodē autē monasterio cōgregationē seruorū dei: sicut predict[9] Joannes & petijt: & nunc est: cū dei gratia semp volum[9] permanere. Calicē vero quem sibi a fraternitate vestra ablatum innotuit: ei (si ita est) restituere festinate. Hec ergo sanctitas vestra ita studeat adimplere / vt denuo ad nos predictus portitor pro hac causa necessitatem remeandi non habeat.

¶ Gregorius Leoni episcopo Fanēsi. De schismaticis ad vnitatem ecclesie redeuntibus. Capitulum. cxlvij.

Epi. xlvij

Sicut in schismaticis prauo studio pdurātes / obiurgādi detestādiq; sunt: sic ad sinū matris ecclesie redeūtes / consolandi ac nihilominus refouēdi. Quia igitur Joannes religiosus presentiū lator recepta ratione ad vnitatem sancte ecclesie ab errore histricorū deo miserante conuersus est: eapropter fraternitatem vestrā hortari preuidim[9]: vt eū (salua ratione) habere debeat in omnibus cōmēdatum / atq; suo fauore

L protegere. Cui etiam ne possit post cōuersionē alicui necessitati succūbere: aliquid de ecclesia illi preuidim[9] annis singulis consulēdum. Quia ergo vestre sanctitati se summopere petijt cōmendari: prouidendū vobis pro vestra mercede est: vt (sicut diximus) vestris in omnib[9] solatijs fulciatur.

¶ Gregorius Presbyteris / diaconib[9] & clero / nobilib[9] ac populo Jadere consistentibus & militibus: qui maximo preuaricatori cōmunicauerant. Capitulū. cxlviij.

epi. xlviij.

Peruenit ad me quosdā vestrū ignorantia vel necessitate deceptos / his qui ab apostolica sede culpa (sicut nostis) exigēte / cōmunione priuati sunt: cōmunicasse: quosdā vero se salubri discretione (protegente dño) suspēdisse: et quantū de constātibus gaudeo / tantū de deuiantib[9] ingemisco: quoniam sacre cōmunionis mysteria: que ad absolutionē vobis diuina pietate concessa sunt: in detrimentū magis sue anime pceperunt. Et qr sicut vobis omnipotēs deus vehemēter innotescat / charitati vestre medullit[9] & ex toto corde cōpatior: paterno affectu obtestor atq; suadeo: vt ab illicita cōmuniōe se quisq; suspēdat: & quos apostolica sedes in cōmunionis sue cōsortiū nō recipit / omnino refugiat: ne inde reus ante conspectum eterni iudicis vnde poterat saluari cōsistat. Comperi autē q̄ quidā peruerse mētis homines illic insinuare conati sunt: qr ego cōtra ma-

M ximum quodā odio mouear: et non ea que canonica / sed ea potius que furoris sunt / exequi cōcupiscam. Sed absit hoc / absit a sacerdotali animo: vt i qualibet causa priuato zelo moueatur. Ego vero populo in illis partibus consistenti / ac mee anime puidēs / & omnipotētis dei iudicium pertimescens: causas eiusdē maximi exquiri volo: & cū omni sinceritate reuelāte dño quod est canonicū definiri. Cui quoniā frequēter scripsimus / vt non prius sacra missarū solēnia celebraret / q̄ causam potuissemus agnoscere: alioquin esset cōmunione priuat[9]: ex hoc iam superbie ipsius culpa in aperto monstratur: q̄ sepius (sicut dixi) admonitus vt ad nos veniret / diuersis excusationib[9] renititur / refugit / metuit. Unde ergo trepidat / si eū de his que dicta sunt / cōscientia non accusat? Hoc ergo cognoscētes / postq̄ vobis nullam de ignorātia excusationem assumere potestis: rogo / hortor / & moneo: vt

cā. xj. q. iij. Rogo.

a phibite vos cōmunionis cōsortio per omnia suspēdatis: ne cuiq̄ sacerdoti suprascripto Maximo cōmunicāti / contra animā suā quisq̄ vestrū cōmunicare presumat. Qr tamē audio (sicut prefatus sum) quosdā vestrū ignorantia lapsos: quosdā etiam ad cōmunicandū violenter esse oppressos: oīpotentē dñm deprecor / vt & eos qui huic prauitati minime cōsenserūt / perpetua gratie sue protectione custodiat: & optata eis largitate respōdeat. Et illos quos aut studium / aut ignorantia / aut alia quelibet causa traxit in culpā / ab omni reatu peccatorū / atq; ab omnib[9] vinculis aliene obligationis absoluat in omnibus: qui & in presenti vita pfectionis sue gratiā tribuat: et nos de vobis in eterna patria gaudere concedat. Ut

A igitur hec vobis intercessio apud deũ saluatorẽ nostrũ proficiat: adhortantibus nostris/pro anime vestre salu-te obedientiam exhibete: ⁊ ab illis sacram cõmunionem percipite: quos se antedicti Maximi communione absti-nuisse vel abstinere cognoscitis.

¶ Gregorius Urbico abbati monasterij hermetis: qđ in panormo situm est. De agathone suscipiendo.

Capitulum.cxlix.

Epl.xlix. Quisquis diuina inspiratione compunctus/re-lictis seculi huius actionib⁹/ad deum cõuer-ti festinat: ita cũ charitate suscipiendus est: et blandis per omnia cõsolationibus refouendus: vt in ea quã elegit (deo adiuuante) delectetur modis omnib⁹ cõ-uersatione persistere. Quia igitur Agatho presentiũ la-tor in monasterio dilectionis tue cõuerti desiderat: hor-tamur vt cũ omni eũ dulcedine ac deuotione suscipias: atq3 ad eternã vitã eius desiderium continua adhorta-tione succẽdas: ⁊ circa anime ipsius salutẽ diligẽter stu-deas esse sollicit⁹: quatenus dũ in dei nostri seruitio (te admonẽte) deuota mẽte perstiterit/ ⁊ illi prosit seculum reliquisse: ⁊ tibi eius ꝯuersio proficiat ad mercedẽ. Quẽ tamen ita suscipiendũ esse cognosce: si ⁊ vxor ipsius simi-liter cõuerti voluerit. Nam dũ vnũ vtrorũq3 corpus cõ-iugij copulatione sit factum/incongruũ est partem con-uerti: ⁊ partem in seculo remanere.

Cã.xxvij. q.ij. Agatho.

¶ Gregorius Palladio episcopo Sanctonis. De reli-quijs apostolorum Petri et Pauli suscipiendis.

B

Capitulum.cl.

Epla.l. Ueniens lator presentiũ Leuparicus presby-ter vester insinuauit nobis fraternitatem ve-strã ecclesiam in honore beati Petri et Pau-li apostolorum/necnon Laurentij atq3 Pancratij mar-tyrum cõstruxisse: atq3 illic tredecim altaria collocasse: ex quibus quattuor necdũ dedicata comperimus remã-sisse: ob hoc q̄ supraſcriptorũ sanctorum reliquias illic collocare deo annuente disponitis. Et q2 reliquias san-ctorum Petri ⁊ Pauli: necnon Laurẽtij atq3 Pancra-tij martyrũ cũ veneratiõe prebuimus: hortamur vt eas cũ reuerẽtia suscipere ⁊ collocare (auxiliãte dño) debea-tis. Prouisuri ante omnia/vt seruientibus ibidem non debeant alimoniarum deesse suffragia.

¶ Gregorius Brunichyldi regine Francorum. De reli-quijs apostolorũ Petri ⁊ Pauli. Capitulum.clj.

Epla.lj. Epistolarũ vestrarũ series: que religiosum ani-mum ⁊ pie mẽtis studium cõtinebat: nõ solum voluntatis vestre fecit nos laudare propositũ sed etiam libẽter inuitauit postulata cõcedere. Nec enĩ nos negare decuit: qđ christiana deuotio et recti cordis desiderium flagitabat: presertim dũ illa postulari ⁊ tota amplecti mẽte cognouimus: que credentium fidẽ valde protegere: et animarũ salutẽ operari nihilominus pote-runt ac seruare. Atq3 ideo congruo honore vestrã excel-lentiam salutãtes/indicam⁹ latori presentium Leupari-co: quẽ vos esse presbyterũ scripsistis: per quem eloquia vestrarũ suscepimus litterarum: reliquias nos beatorũ apostolorũ Petri ⁊ Pauli: iuxta excellentie vestre peti-tionẽ cũ ea veneratione qua dignũ est prebuisse. Sed vt in vobis magis magisq3 laudabilis ⁊ religiosa possit cla-rere deuotio: prouidẽdũ vobis est/vt sanctorũ beneficia cũ reuerentia ⁊ debito honore condantur. Et seruientes ibidẽ nullis onerib⁹ nullisq3 molestijs affligãtur: ne for-sitan necessitate exterius imminẽti/ in dei seruitio inuti-les segnesq3 reddãtur: et iniuriam (qđ absit) neglectũq3 beneficia sanctorum collata sustineant. Quieti ergo eo-rum excellentia vestra prospiciat: quatenus dum vestro beneficio liberi ab omni fuerint inquietudine custoditi: et illi deo nostro secura mente laudes exsoluant: ⁊ vobis in eterna vita merces accrescat.

C

¶ Gregorius Pelagio de turinis ⁊ Sereno de Massi-lia: episcopis galliarum a partibus. Commendat Augu-stinum. Capitulum.clij.

Epla.lij. Licet apud sacerdotes habentes deo placitã charitatẽ/religiosi viri nullius cõmendatio-nis indigeant: q2 tamen aptũ scribẽdi tẽpus ingessit/fraternitati vestre nos trãsmittere scripta cura-uimus: insinuantes latorẽ presentium Augustinũ seruũ dei: de cuius certi sumus studio: cũ alijs seruis dei illuc nos pro vtilitate animarum (auxiliante dño) direxisse, Quem necesse est vt sacerdotali studio sanctitas vestra adiuuare: et sua ei solatia prebere festinet. Cui etiam vt promptiores ad suffragãdum possitis existere/ causam vobis iniunximus subtiliter indicare: scientes q̄ ea co-gnita/tota vos propter deum deuotione ad solatiãdum (q2 res exigit) cõmodetis. Candidũ preterea presbyte-rum cõmunem filiũ quẽ ad gubernationẽ patrimonioli ecclesie nostre transmisimus/charitati vestre in omnib⁹ commendamus.

D

¶ Gregori⁹ Uirgilio episcopo arelatẽ. metropol. gal-lie. Augustinum episcopum et candidum cõmendat.

Capitulum.cliij.

Epla.liij. Quamuis fraternitatẽ vestram bonis esse inten-tam operibus: et sponte se in causis exhibere deo placitis confidamus: verũtamen vtile es-se fraterna vos alloqui veritate credimus: vt solatia que vos vltro decet impendere: nostris quoq3 prouocati epi-stolis augeatis. Atq3 ideo indicamus sanctitati vestre Augustinũ seruũ dei presentium portitorẽ: cuius zelus ⁊ studium bene nobis est cognitũ / cũ alijs seruis dei pro animarũ nos illuc cõpẽdio transmisisse: sicut ipse vobis coram positus poterit indicare. In qua re oratione vos eum ⁊ auxilijs adiuuare necesse est: atq3 vbi opus exege-rit/solatiorũ vestrorũ ei prebere suffragia: et paterna ac sacerdotali illum consolatione (sicut conuenit) refouere: quatenus dũ sanctitatis vestre fuerit solamina consecu-tus/siquid deo nostro lucrifacere (sicut optamus) value-rit: ⁊ vos possitis pariter mercedẽ acquirere: q2 ad bona opera suffragij vestri deuote copiã ministratis. ¶ Can-didũ autẽ presbyterũ cõmunẽ filium/⁊ patrimoniolum ecclesie nostre fraternitas vestra (quippe vt vnanimis nobis) studeat habere cõmendatũ: vt aliquid inde pau-perum alimonijs sanctitate vestra valeat adiuuãte pro-ficere. Quia igitur patrimoniolũ ipsum per annos pluri-mos predecessor vester tenuit: et collectas apud se pẽsio-nes seruauit: fraternitas vestra cui⁹ sint res vel cui ero-gẽtur consideret: atq3 eas anime sue respectu suprascri-pto filio nostro Candido presbytero nobis restituat di-rigendas. Nam valde est execrabile: vt quod a regibus gentium seruatũ est: ab episcopis dicatur ablatum.

E

¶ Gregorius Desiderio Uienensi ⁊ Siagrio Augusti-no episcopis gallie a partibus. Augustinum cõmendat.

Capitulum.cliiij.

Epla.liiij. De fraternitatis vestre sincera charitate bene confidimus: q̄ amore beati Petri apostolorũ principis hominib⁹ nostris vestra deuota so-latia cõmodetis: presertim dum cause qualitas exigat: vbi etiã spõte cõcurrere: et laborare magis oportet. In-dicamus itaq3 sanctitati vestre Augustinũ seruũ dei pre-sentium portitorẽ: cuius zelus ⁊ studiũ bene nobis est co-gnitũ: cũ alijs seruis dei pro animarũ illic causa (dispo-nẽte dño) direxisse: cuius relatione quid sibi iniunctum sit: subtiliter agnoscens fraternitas vestra ei modis om-nibus in quibus causa poposcerit/impẽdat solatia: vt bo-ni operis adiutores (sicut decet ⁊ ꝯuenit) possitis existe-re. Ita ergo fraternitas vestra in hac re se deuotam stu-deat demonstrare: vt bona que de vobis opinione narrã-te didicimus: vera esse opere comprobemus. Dilectum vero cõmunem filium Candidũ: cui patrimoniolũ eccle-sie nostre cõmisimus in illis partibus constitutũ/vobis per omnia commendamus.

F

¶ Gregorius Protasio episcopo de aquis gallie. Ut Uirgilio episcopo de pensionibus ecclesie insinuet.

Capitulum.clv.

Epla.lv. Quantus in vobis beati Petri apostolorũ prin-cipis amor excellat: non solũ officij vestri pre-rogatiua/sed etiam deuotio quã circa vtilitã-tes ecclesie ipsius geritis patefecit. Quã q2 Augustino seruo dei presentiũ latore cognouim⁹ referẽte/de affectu et veritatis studio qđ in vobis est/ valde cõgaudemus: et gratias agimus: q2 etsi corpore absentes: mente tamẽ et animo nobiscũ vos esse monstratis: quippe erga quos charitatẽ fraternã (vt cõuenit) exhibetis. Ut igit bona que de vobis predicauit opinio/rerũ possit veritas con-firmare: Uirgilio fratri ⁊ coepiscopo nostro dicite: vt pẽ-siones quas predecessor eius per annos plurimos de pa-trimoniolo nostro ꝑcepit/et apud se retinuit: ad nos (q2 pauperũ res sunt) studeat destinare. Qui si forte aliq̃ se

G modo (quod non credimus) excusare voluerit/ vos qui veritatem ipsam subtilius nostis: reuera qui in ecclesia ipsa tēpore illo curam vicedñi gerebatis: qualiter se habeat causa disserite: ⁊ ne res sancti Petri ⁊ pauperū ei⁹ apud se retinere debeat/ admonete. Sed et si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit/ vestrū in causa testimonium non negate: vt tam pro veritatis ꝙ̄ pro voluntatis vestre deuotione beatus Petrus apostolus: cuius amore hec facitis: sua vobis et hic ⁊ in futura vita intercessione respōdeat. Candidū presbyterū cōmunē filium cui patrimoniolum ipsum cōmisimus: sanctitati vestre magnopere cōmendamus.

¶ Gregorius Stephano abbati a gallijs. Ut sollicit⁹ sit circa congregationē sibi cōmissam. Capitm̄. clvj.

Epla. lvj. Letos nos relatio Augustini serui dei presentium portitoris effecit/ ꝗ dilectionē tuam (vt oportet) vigilantē esse narrauit: deniqꝫ ⁊ presbyteros et diacones/ cunctāqꝫ cōgregationē vnanimes viuere ac concordes affirmat. Et quoniam prepositorū bonitas/ subiectoꝝ salubris est regula: omnipotentē dominum deprecamur: vt in bonis te semper operibus gratia sue pietatis accendat: ⁊ cōmissos tibi ab omni diabolice fraudis tentatione custodiat: et tecū cū charitate et placita sibi viuere conuersatione concedat. Quia vero humani generis inimicus insidiari nostris actibus non

H quiescit: sed assidua calliditate hoc nitit: vt deo seruientes animas in qualibet parte decipiat: ideo dilectissime fili hortamur/ vt sollicitudinē tuam vigilāter exerceas: et ita commissos tibi oratione et cura prouidenti custodias: vt lupus circuiens nullam dilaniandi occasionem inueniat: quatenus dum deo nostro incolumes quorum suscepisti curam reddideris: ⁊ premia labori tuo gratia sua respondeat: et tibi eterne vite desideria multiplicet. Coclearea vero et circulos quos direxisti/ suscepimus: ⁊ charitati tue gratias agimus: quia qualiter pauperes diligas ostēdisti: qui ad vsus eorum que sunt necessaria transmisisti.

¶ Gregorius Arigio patritio de gallia. Augustinum episcopum et Candidum presbyterum commendat. Capitulum. clvij.

Epla. lvij Quanta in vobis bonitas/ quātaqꝫ mansuetudo cū Christo placita charitate resplendeat: latore presentiū Augustino seruo dei referēte comperimus: atqꝫ omnipotēti deo gratias agimus: qui hec vobis pietatis sue dona concessit: per que inter homines valde laudabiles/ et ante conspectū ipsius (quod est veraciter vtile) gloriosi possitis existere. Oramus ergo omnipotentē dñm/ vt hec in vobis que cōcessit dona

I multiplicet: ⁊ sua vos cū omnibus vestris protectiōe custodiat: ⁊ ita actionē glorie vestre i hoc seculo disponat: vt ⁊ hic vobis ⁊ in futura gloria (quod magis optādum est) vita proficiat. Salutātes itaqꝫ gloriam vestram paterna dulcedine petim⁹/ vt lator presentium/ et serui dei qui cū eo sunt: vestra in quibus necesse fuerit/ solatia cōsequātur: quatenus dum vestrū fauorē inuenerit/ iniuncta sibi meli⁹ (adiuuāte dño) valeat adimplere. Preterea filiū nostrū Candidū presbyterū quē ad gubernationem patrimonij ecclesie nostre qđ illic est trāsmisimus: vobis per oia cōmēdamus: confidētes a deo nostro vos mercedis vicem recipere: si rebus pauperum solatia sua gloria vestra deuota mente prestiterit.

¶ Gregorius Theodorico ⁊ Theodeberto regib⁹ francorum. De Augustino seruo dei. Capitulum. clviij.

Epl. lviij. Postqꝫ deus omnipotens regnū vestrū fidei recititudine decorauit: ⁊ integritate xp̄iane religionis inter gentes alias fecit esse conspicuū: magnam de vobis materiam presumēdi concepimus: ꝙ subiectos vestros ad eam cōuerti fidē per omnia cupiatis: in qua eoꝝ nempe reges estis ⁊ dñi. Atqꝫ ideo peruenit ad nos Anglorū gentē ad fidem christianā deo miserante desiderāter velle cōuerti: sed sacerdotes suos e vicino negligere: ⁊ desideria eorū cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinū seruum dei presentium portitorē (cuius zelus ⁊ studium bene nobis est cognitum) cū alijs seruis dei preuidimus illuc dirigendū. Quibus etiam iniunximus vt aliquos secū e vicino debeant presbyteros ducere: cū quibus eorū possint mētes agnoscere/ ⁊ voluntatē admonitione sua (quātum deus donauerit) adiuuare. ¶ In qua re vt efficaces valeant

K atqꝫ idonei apparere: excellentiā vestrā paterna salutantes charitate quesumus: vt hi quos direximus/ fauoris vestri inuenire gratiā mereantur. Et qꝛ animarū causa est: vestra eos potestas tueatur ⁊ adiuuet: vt deus omnipotens qui vos in causa sua deuota mente ⁊ toto studio solatiari cognoscit: causas vestras sua ꝓtectione disponat: ⁊ post terrenā potestatē ad celestia vos regna perducat. Preterea dilectissimū filium nostrū Candidum presbyterum/ et patrimoniolum ecclesie nostre/ quod i illis partibus est constitutū: vt cōmendatū excellētia vestra habere debeat postulamus: quaten⁹ beatus Petr⁹ apostolorum princeps sua vobis intercessione respondeat: qui mercedis intuitu/ tuitionē in rebus pauperum ei⁹ impenditis.

¶ Gregorius Brunichilde regine Francorū. De cōuersione Anglorum ⁊ Augustino. Capitulū. clix.

Eplā. lix. Excellentie vestre xp̄ianitas ita nobis veraciter olim innotuit/ vt de bonitate eius nullaten⁹ dubitemus: sed magis certū modis omnibus teneamus: quia in causa fidei deuote ⁊ studiose ꝯcurrat: et religiose sinceritati sua solatia copiosissime subministret. Ex qua re bene confidētes paterna charitate salutantes indicamus ad nos peruenisse/ angloꝝ gētem deo annuente velle fieri xp̄ianam: sed sacerdotes qui in vicino sūt/ pastoralē erga eos sollicitudinē nō habere. Quo-

L rum ne anime in eterna dānatione valeant deperire: cure nobis fuit presentium portitorē Augustinū seruū dei/ cuius zelus ⁊ studium bene nobis est cognitū/ cum alijs seruis dei illuc dirigere: vt per eos potuissem⁹ ipsorum voluntates addiscere: ⁊ de eorū cōuersione vobis quoqꝫ annitētibus inquantū est possibile cogitare. Quib⁹ etiā iniunximus/ vt ad agenda hec e vicino secū debeāt presbyteros ducere. Excellentia ergo vestra: que prona in bonis cōsueuit esse operibus: tam pro nostra petitione/ ꝙ̄ etiā diuini timoris cōsideratiōe/ eū dignet in omnib⁹ habere cōmēdatum: atqꝫ ei tuitionis sue gratiā vehemēter impēdat: ⁊ labori eius patrocinij sui ferat auxilium: ⁊ vt plenissime possit habere mercedē/ ad suprascriptam Anglorū gētem sua tuitione securū iter preuideat: quatenus deus noster qui in hoc seculo vos bonis sibi placitis decorauit/ hic et in eterna requie cū suis vos sanctis faciat gratulari. Preterea dilectū filium nostrū Candidum presbyterū et patrimoniolū ecclesie nostre quod illic constitutū est: vestre xp̄ianitati cōmendātes/ petim⁹ vt tuitionis vestre gratiam in omnibus consequatur.

¶ Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino. De laude charitatis/ ⁊ ꝑsecutione longobardorū. Capitm. clx.

Epla. lx. Mater ⁊ custos bonorū omnium charitas/ que multorū corda vniendo cōstringit: absentem nō estimat eū quē oculis mētis habet ꝑsentē.

M In huius ergo radice cū frater charissime teneamur: nihil sibi in nobis corporalis absentia/ nihil poterit regionum vēdicare lōginquitas: quippe qꝛ scilꝫ lōge a nobis non sumus: qui vnū sumus. Hāc autē esse nobis cū ceteris fratribus communem semp optemus. Est tamē aliqđ quod nos erga alexandrinā ecclesiam quadā peculiaritate constringit: et in eius amore promiores existere speciali quodāmodo lege compellit. Nam sicut omnib⁹ liquet/ qꝛ beat⁹ euāgelista Marcus sancto Petro apostolo magistro suo Alexādriam sit transmissus: huius nos magistri ⁊ discipuli vnitate constringimur: vt ⁊ ego sedē discipuli presidere videar propter magistrū: et vos sedē magistri propter discipulum. ¶ Ad hāc autē vnitatem cordium etiā vestre sanctitatis meritis ligamur: quos auctoris sui salubriter sequi instituta cognoscim⁹: ⁊ semper ad magistri sui gremium vnde illi predicatio salutis exorta est/ tota se conferre deuotione sentimus. Atqꝫ ideo sanctitatis vestre susceptis apicibus: quātū cor nostrum de fraterna visitatione gauisum est: tantū de indictis que significastis oneribus mestitia premitur: et fraterna compassione vobiscum gemimus qđ doletis. Sed qꝛ in diuersa se tēdit vbi cōcussio/ et cōmuni necessitate: minus est de propria dolēdum: sed studēdum magis est vt patienter tolerando vincamus: quod omnino deuitare non possumus. Quāta autē nos a longobardorū gladijs in quotidiana nostrorū ciuiū depredatione vel detrūcatiōe atqꝫ interitu patimur/ narrare recusamus: ne

B dum dolores nostros loquimur/ex compassione quã nobis impenditis/vestros augeamus. Preterea ante aliquãtum temporis cõmuni filio Sabiniano diacono responsa ecclesie in vrbe regia facienti/scripta nostra trãsmisimus: q̃ vestre fraternitati debuisset dirigere. Que si suscepistis/miramur cur nobis ad ea minime respondistis. Et ideo qz cauẽdum est ne cuiuslibet superbia scandalum ecclesijs introducat: necesse est vt eadem scripta subtiliter relegentes: omni studio ꝛ tota intentione que ad honorẽ vestrũ et pacem ecclesie pertinẽt/cõseruetis. Omnipotẽs aũt deus qui pietatis sue gratia sacerdotalem vobis animũ et charitatẽ contulit: in suo vos seruitio protegat/atqz ab omni aduersitate interi⁹ exteriusqz custodiat: ꝛ cõuerti ad se errantium animas vestra propitius predicatione concedat. Latorem autẽ presentiũ Isidorum diaconẽ cõmunem filium cũ ea qua oportuit charitate suscepimus: benedictionẽ vobis sancti Marci euangeliste deferentẽ. Et vos quidẽ bone vite merito resplendẽtes res q̃ paradiso vicina sunt/bene olentia nobis ligna transmisistis. Nos vero quia videlicet peccatores sumus/ab occidẽte vobis ligna trãsmisimus: que construendis apta nauibus/nostre mẽtis tumultũ significant/in marinis semper fluctibus agitãtur: ꝛ quidẽ transmittere maiora volum⁹/sz hec nauis ãgusta nõ recepit.

¶ Mense Augusto. Indictione.xiiij.

¶ Gregorius Gennadio patritio aphrice. De Paulo episcopo. Capitulum.clxj.

Epl'a.lxj. B

Excellẽtiam vestrã non ambigimus reminisci: qz ante biẽnium pro Paulo fratre ꝛ coepiscopo nostro scripsim⁹: vt ei ad nos venire desiderãti/dignitatis vestre suffragia preberetis: ob hoc qđ a donatistis insecutionis dicebat molestiã sustinere: quatenus postqz dũ contra eos nunciatũ est habere subsidiũ non posse: cognita veritate/fraterna ei cõpassiõe potuissemus ferre concilium: ꝛ salubri dispositione quid cõtra pestifere presumptionis insaniam debuisset fieri/tractaremus. Et quãtũ nobis predictus frater innotuit/nõ solum nullum meruit cuiusqz habere solatiũ/sed nec minime ad romanã potuisset vrbẽ accedere/diuerso est impedimento prohibit⁹. Cui tamẽ dũ vestrã relegi fecissem⁹ epistolam: respõdit se nõ quorũdam odio qz donatistas prohibebat laborare: sed magis pro defensione catholice fidei multorũ perhibet ingratitudines sustinere: multaqz alia retulit: que quoniam aptũ dicẽdi tẽpus nõ extitit/silentio reticere preuidimus. ¶ Quia ergo non de rebus terrenis/sed de animarũ salute tractatur: ꝛ vestra atqz illius diuersa existit assertio: nihil indiscussa veritate subtiliter respõdere potuimus: qz tẽpore quo excellentie vestre scripta suscepimus/corporis egritudine tenebamur: Sed dũ nos omnipotens deus si ei placuerit/pristine saluti) reddiderit/veritatẽ diligẽti (vt possum⁹) inquisitione rimabimur. Et sm ea que valuerimus addiscere: ita causam deo miserãte disponemus: vt animarum quarũ vos cure pro vestra mercede studere dignamini: salus non solũ que aberrantibus iam amissa est reparetur/sed etiã que nostre fidei cultrix est/redẽptoris nostri gratia disponente seruet. De suprascripto autem episcopo: quẽ cõmunione priuatũ esse asseritis: valde mirati sumus: cur nobis hoc non primatis eius/sed excellentie vestre epistola indicauit. C

¶ Gregori⁹ Dominico episcopo Carthaginis. De laude charitatis: ꝛ cura pastorali. Capitulum.clxij.

Epl'a.lxij.

Vere mirabilis charitatis virt⁹ est dilecte frater/que aduẽtu superne gratie postqz spiritalis iclinauit ad infima: postqz ipsum sibimet vniuscuiusqz carnalibus illecebris discordãtẽ pacauit hominẽ: ita in humanis se dilatauit mẽtibus/vt sublimis inclinaret: humilia sublimaret: pacaret discordãtia: ferocia mansueta faceret: dissociata conglutinaret: scissa sarciret: diuisas tot aquarũ terrarũqz spatijs climatũqz diuersitatibus hominũ nationes compaginatas ad vnum mentib⁹ sue vinculo suauitatis adstrigeret. Huius amplitudinis preconia quando humane infirmitatis exponere lingua sufficiat? Hui⁹ autẽ laus in celis pfecta est: in terris vero forma eius ostendenda potius est q̃z dicenda: vt qualis quãtaqz sit: postqz ore nostro plene non potest: ex nostra magis compassione monstretur. ¶ Quam et si vtcũqz laudamus ore/simul necesse est vt fateamur manu: ne si laudator eius tantũ est quisqz et non factor/sentẽtiam sibi magis exacuat: quia in conspectu iudicis hoc fauoribus exaggerat quod omisit. Hãc nos licet locorum interuallis disiuncti/atqz corpore longe a vobis positi/auxiliante dei potẽtia erga vos studiosissime conseruemus: hanc vos non solũ circa nos: sed erga fratres filiosqz vestros paternis/fraternisqz oportet visceribus exhibere. Nã quomodo hoc non sit studiosissime faciendum: quãdo eius non tam in fratrũ/filiorũqz est/q̃z in inimicorum quoqz dilectiõe perfectio? Quãobrem charissime nos quos pastoralis cure cõstringit officium/diligamus fratres. Ipsos quoqz aduersarios nostros propter mandatum dñi cũ nostro circa nos copulemus affectu. Pacem sequamur cũ omnib⁹ et sanctimoniam: sine qua nemo videbit deum. In pijs versemur operibus: virtutibus polleamus: fulgeat in nostro pectore rationale iudicij cum superhumeralis actione coniunctum. Ita in dei conspectu procedamus: atqz totius israel. Huiusmodi cõmisso nobis gregi prebeamus exẽpla: vt videãt nostra opera bona: et glorificent patrem nostrũ qui in celis est. Sit in ligua sermo: sit zeli feruor in animo: vt vere de illorum dicamur numero de quibus legit: Apparuerũt illis dispertite lingue sicut ignis: seditqz supra singulos eorũ. Vere eni in nobis ignee lingue resident/si in fraterna filiorũqz exhortatione diuini feruore spiritus accendamur. Creditũ nobis agrũ dñicum exerceamus. dum licet/seminemus in timore. dũ tẽpus est/bonũ facientes non deficiamus. Tempore enim suo metemus non deficientes. Simus de illis de quibus psalmista dicit: Euntes ibant ꝛ flebant/mittẽtes semina sua. Ad cui⁹ rei fructum nos prouocẽs subdidit: Venientes autem venient cum exultatione/portantes manipulos suos. Vigilem⁹ itaqz: ꝛ relinquẽtes terrena negocia/celestib⁹ anhelemus. Ea que retro sunt obliuiscẽtes: in his que ante sunt/nosmetipsos enixius extendamus. Mẽs nostra seculari varietate non diffluat: sed tota in vnũ currat atqz confluat finem: quẽ mira suauitate Dauid respexerat/cũ dicebat: Vnam petij a dño: hanc requirã: vt inhabitem in domo dñi omnibus diebus vite mee. Hoc amore liquefiant boni corda rectoris. In his se mens tota suspẽdat. Dũ adhuc in terris sumus positi/frequẽs a nobis lachrymarũ imber in celo cõpũctionis nube fructificet. Tunc enim bene atqz vere dilecte mi frater ad proximorũ dilectionem descẽdimus/si in dilectione dei ex toto corde/ex tota anima ꝛ mẽte atqz ex totis virib⁹ persistimus. Xenia vero tẽporalia a vobis directa licet nos talib⁹ nõ egeamus: tamẽ cum debita charitate suscepimus. Egemus autẽ debita charitate atqz cõmissi vobis regiminis sollicitudine gratulari. Multo enim nobis hec dulcissima fiunt: cum sacerdotũ mentes pie conuersationis fuerint suauitate condite.

D — Act.ij. — E — Ps.cxxv. — Ibidem. — Ps.xxvi.

¶ Gregori⁹ Mauricio Tiberio Augusto episcopo. De donatistis/ꝛ episcopis ad eũ trãsmissis. Capl'm.clxiij.

Epl'a.lxiij. F

Inter armorũ curas et innumeras sollicitudines: quas indefesso studio pro christiane reipublice regimine sustinetis: magna mihi cum vniuerso mũdo letitie causa est/qđ pietas vestra custodie fidei: qua dñorum fulget imperiũ: precipua sollicitudine semper inuigilat. Vnde omnino cõfido qz sicut vos dei causas religiose mẽtis amore tuemini/ita deus vestras maiestatis sue gratia tuetur ꝛ adiuuat. Qualiter autem pietatis vestre serenitas contra donatistarũ flagitiosissimã prauitatẽ cõsideratiõe iustitie ꝛ sincerissime religionis zelo cõmota sit: directarũ lucidissime tenor insinuauit iussionũ. Sed veniẽtes viri reuerẽtissimi ex aphricana ꝓuincia episcopi: asserũt ita esse incauta dissimulatione postpositas/vt nec dei illic iudiciũ haberet in metu: nec principales hactenus iussiones sortirẽtur effectum. Hoc etiam subiungẽtes/q͂ in prefata prouincia donatistarum premijs preualentib⁹ fides catholica publice venundetur. ¶ At cõtra gloriosus vir Gẽnadius de vno eorũ mihi similis questus est: qui talia querebatur. Cui etiã duo alij in re eadem testimoniũ ferebant. Sed qz in causa ipsa secularis iudicis intereat: eosdem episcopos ad pietatis vestre existimaui esse vestigia dirigẽdos: vt per semetipsos serenissimis auribus suggerant: que se sustentur pro fide catholica ptulisse. Ea propter obsecro vt dñorum christianitas ꝓ salute anime/ꝛ vita pijssime se

G bolis: sua eos quos tales esse cognoscit / districta vlcisci iussione precipitat: et ruinam pereuntium ereptionis manu suspendat: atque insanis mentibus correptionis medicinam adhibeat: et errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum pie prouisionis vestre remedio / pestifere prauitatis fuerit caligo depulsa / et vera illic fides radios sue serenitatis asperserit: celestis vos ante redemptoris sui oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis: etiam interius a diabolice fraudis veneno (quod est gloriosius) liberatis.

¶ Gregorius Athanasio presbytero de Isauria. De condemnatione heretica. Capitulum. clxiiij.

Epi. lxiiij

SIcut de eis quos ab vnitate ecclesie heretice prauitatis error abscidit / affligimur et dolemus: ita his quos intra sinum suum catholice fidei professio continet / congaudemus. Et vt pastorali sollicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare: sic pijs eorum professionibus congruit fauorem impendere: et sincera esse que sapiunt declarare. Atque ideo dum tibi Athanasio presbytero monasterij sancti mile: cui est vocabulum tannaco: quod in Lycaonia est prouincia constitutum: contraria integre fidei fuisset orta suspitio: vt professionis tue potuisset integritas apparere: ad apostolicam sedem cuius presidemus / elegisti recurrere: asserens etiam te corporaliter verberatum aliqua iniuste ac violenter fecisse. ¶ Et quamquam ea que vi impulsionis fiunt: canonum minime censura recipiat: et iure habeantur infirma: quia ipse ea dissoluit qui

H iniustum fateri compellit: sed magis illa suscipienda est et amplectenda confessio: que ex spontanea voluntate monstratur procedere: sicut apud nos fecisse dignosceris: ne quid tamen nobis ambiguum potuisset existere: sanctissimo Joanni quondam fratri et coepiscopo nostro Constantinopolitane ciuitatis antistiti / de te preuidimus scribendum: vt suis nos quid actum esset epistolis informaret. Qui sepe a nobis admonitus / rescribens innotuit codicem apud te fuisse inuentum: in quo plurima continebantur heretica: et ob hoc se aduersus dilectionem tuam fuisse commotum. Quem quia ad nos studuit pro satisfactione transmittere / priores eius partes sollicita lectione percurrimus. Et quoniam manifesta in eo heretice prauitatis venena reperimus: ne denuo debuisset legi / vetuimus. ¶ Sed quia hunc te simpliciter testatus es legisse: et ad amputandam ambigue suspitionis materiam libellum nobis manu tua porrexisti per scriptum: in quo fidem tuam exponens / omnes generaliter hereses: vel quicquid aduersus catholice fidei vel professionis integritatem est: apertissime condemnasti: et cuncta que sancte quattuor vniuersales synodi recipiunt / te semper recepisse ac recipere: et que condemnant / condemnasse / condemnareque professus es: eam quoque synodum que Iustiniani temporibus de tribus capitulis facta est: et suscipere et custodire promisisti: et prohibitus a nobis codicem ipsum legere: in quo pestifere fraudis virus innexum est libentissime consensisti: reprobans etiam atque con-

I demnans ea omnia que contra catholice fidei integritatem in eo dicta vel latenter inserta sunt: nec eum te legere denuo promisisti: hac ratione permoti / postquam etiam ex probata a te libelli pagina / fides tua nobis catholica deo custodiente perclaruit: ab omni te heretice peruersitatis macula: iuxta professionem tuam liberum esse decernimus: atque catholicum: et sincere fidei in omnibus professorem atque sequacem / Christi Jesu saluatoris gratia claruisse pronunciamus: liberam quoque tribuimus licentiam ad tuum monasterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare. De hoc quoque et dilecto fratri nostro Constantinopolitane ciuitatis antistiti: qui in supradicti sancti Joannis loco ordinatus est: nostra volumus scripta transmittere. Sed quia consuetudo non est vt prius quam ad nos eius synodica deferantur / debeamus scribere: idcirco distulimus. Sed postea ei (hec dum impleta fuerint) indicabimus.

¶ Explicit liber quintus secundum computationem Gratiani.

¶ Expliciunt epistole Indictionis. xiiij.

Sequitur liber sextus.

¶ Incipiunt epistole beati Gregorij pape per Indictionem quintamdecimam.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De muliere quadam viro iungenda. Capitulum. clxv.

K

Epla. j. Ca. xxix. q. ij. Cuius rei causa.

CUius rei causa cum matre sua huc compulsa anno preterito presentium venerit latrix: fraternitas vestra cautius nouit. Quam quia maritus suus clericus vester ab hoc quod de seruili fuerat conditione pulsata: a suo noscitur remouisse consortio: vosque hic positos asserunt promisisse: vt si liberam probare se adiuuante domino valuisset: suo eam vos coniugi reformare: fraternitas vestra cognoscat: quod reuelante deo libertatis auctore approbata sit libera: nullaque seruilis in ea macula inuenta. His igitur cognitis / sine mora aliqua suo per vos eam volumus marito restitui: nec vlterius idem vir eius argumenta sibi aliqua occasione exquirat: quibus eam possit abijcere. Nam si a vobis (quod non credimus) minime fuerit adimpletum: eamque recipere forte distulerit: vos illud cognoscatis cum districta vindicta corrigere.

¶ Gregorius Columbo episcopo Numidie. De Paulo episcopo. Capitulum. clxvj.

Epla. ij.

EPistolam fraternitatis vestre harum latore diacono vestro deferente suscepimus. In qua nobis de persona Pauli episcopi que apud vos acta sunt / indicastis. Quod tamen sero factum est / vt persona ipsa hic iam valuisset minime reperiri. Nam et vir excellentissimus filius noster Gennadius patritius suum ad nos pro causa eadem cancellarium destinauit. Sed dum fecissemus inquiri: vtrum cum eo nobis coram positis vellet inire consilium: respondit ad hec se minime fuisse transmissum: sed

L solummodo tres quosdam huc de eius ecclesia deduxisse: qui contra eum plurima dicere debuissent. Dum ergo neque illum ad inferendas actiones paratum inuenimus: neque personarum illarum nos qualitas mouit: quod in accusatione episcopi valuissent idonei reperiri: sepedicto Paulo episcopo ad vrbem se regiam relaxari debuisse precibus sperati / non potuimus contradictionis moras afferre: sed mox eum secundum petitionem suam cum alijs duobus secum deductis episcopis ambulare permisimus. Si qua ergo fuere que contra eum dici rationabiliter poterant: mox eo huc veniente vestra debuit (quod non fecit) fraternitas cuncta subtiliter indicare. Ex eiusmodi multorum vos inimicitias ob hoc quod nostris vos frequentius visitamus epistolis: pati significastis: dubium non est reuerendissime frater bonos prauorum odia sustinere: diuinisque intentos operibus peruersorum aduersitatibus lacerari. Sed quanto hec que sunt praua circumstant / tanto in commissi vobis cura regiminis debetis constantius occupari: circa gregis Christi inuigilare custodiam: quantoque iniquorum vos contrarietas premit / tanto alacriores / ac de promissa remuneratione certissimos / pastoralis sollicitudinis cura debet accendere: quatenus pastori summo lucrum de iniuncto vobis opere valeatis offerre.

M

¶ Gregorius Gennadio patritio de aphrica. De Luferio et Anastasio. Capitulum. clxvij.

Epla. iij.

HIs qui se apud excellentiam vestram nostris desiderant epistolis commendari: securi de vestra benignitate facimus quod petimur. Luferius siquidem comes cum alijs conciuibus suis a vobis (vt cognouimus) ad aphricanam euocari prouinciam: petiuerunt scriptorum nostrorum suffragia sibi apud vos prodesse. Quapropter excellentiam vestram paterno salutantes affectu: petimus / vt eos in nullo a quoquam patiamini apud vestros animos contra iustitiam pregrauari: sed sicut circa commissos vobis pia discreraque vos nouimus inuigilare cautelas: ita vt de his tranquille disponere inspirante vobis domino debeatis: atque de insule ipsius sollicitius tractare cautelas: ne si illuc exercitus sine persona vtili / que hunc gubernare valeat / et incauta dispositione transmittitur / adiumentum hostibus prebeatur. Qui autem Anastasium tribunum (quem illic excellentia vestra ordinauerat) bene secum egisse / atque in nulla lesione eum asserunt misceuisse se prouincie: quem etiam nunc esse remotum grauiter ferunt: precipiat excellentia vestra illic eum iterum destinari / suisque adhortationibus formari: vt qui de bona actione iam placuit: nullius ad male agendum suasionibus incitetur: ne tantorum iudicium quod ex bona administratione habere meruit: deterius perdat (quod non optamus) agendo contraria. Ita ergo petimus vt vestra excellentia faciat: qua-

B tenus bonum vestrum quod testatur apbica: etiam corsica cognoscat.

Epl'a.iiij.

¶ Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano De conseruāda pace sancte ecclesie. Capitm.clxviij.

Dudum vo᷑ in vrbe regia responsa sedis apostolice facere: bona vestre sanctitatis agnoui. Et qꝛ vobis animarū nūc cura cōmissa est: valde gaudeo. Et q̄uis indignus/omnipotentē dn̄m quibus valeo precibus exoro: vt in vobis suā gratiam semꝑ augeat: vosq̄ꝫ ad eternā patriam faciat animarū lucra congregare. Quia vero ad hoc opus ad quod ꝑducti estis/ infirmos vos esse dicitis: scimus qꝛ prima virtus est cognitio infirmitatis: atq̄ꝫ ex eo colligimus posse vos bene susceptū ministerium implere: qꝛ vos videmus infirmitatem propriam ex humilitate cognoscere. Oēs enim infirmi sumꝰ: sed ille est infirmior/qui suā cōsiderare nō valet infirmitatē. Vos vero beatissimi fratres ideo fortes estis: qꝛ de fortitudine ꝓpria diffidētes/in omnipotētis dei virtute confiditis. Quantū vero mens mea charitati vestre ligata sit: verbis epistolaribꝰ explere non possū. Sed oro vt omnipotēs deus eādē que inter nos est charitatem/ex gratie sue dono multiplicet: omnēq̄ꝫ occasionem scandali auferat: ne sancta ecclesia confessione vere fidei vnita/et coniunctis fidelium cordibꝰ cōstipata: detrimentū aliquod (quod absit) sacerdotibꝰ inter se discepantibus sentiat. Qui ego in omne quod loquor: in omne quod superbis quorūdā actibꝰ cōtradico: ex oipotentis dn̄i largitate charitatis intime custodiam nunq̄ꝫ relinquo: sed sic ea que sunt iustitie/foris exequor: vt ea que intus amoris ꝛ dilectionis sunt/minime postponā. Vos autē semꝑ mihi amoris mei vicē reddite: et ea que pacis et dilectionis sunt/custodite: vt vnū in mente permanētes/quo nullam dissensionē inter nos intrare permittimus: eo obtinere que petimꝰ/apud dn̄m ex ipsa melius cordiū nostrorū vnitate valeamus. Preterea Joannem Chalcedonēsem presbyterū ꝛ Athanasiū Lycaonite sanctitati vestre cōmendo: vt nullus vobis cōtra eos falsidica locutione surrepat: qꝛ eoꝝ fidem subtiliter discussi: eosq̄ꝫ rectos in suis confessionibus: que et scripto date sunt/inueni. Sancta autē trinitas sua vos manu protegat/ꝛ circa animarū custodiam semper vos vigilātes et sollicitos reddat: quatenus in eterna retributione valeatis nō solum de vestro opere/ sed etiam de subiectorum vestrorum melioratione coronari.

¶ Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopolitano. De custodienda charitate et vnitate sancte ecclesie: vbi etiā inserit m͠lta testimonia valde vtilia sacre scripture. Capitulum.clxix.

Epl'a.v.

Communes filios Georgium presbyterū ꝛ theodorū diaconem vestrū: ea qua decuit charitate suscepimus: vosq̄ꝫ ab ecclesiasticarū rerū cura C ad animarum regimen venisse gaudemus: qꝛ iuxta veritatis vocē: qui in modico fidelis est: ꝛ in magnis fidelis est. ꝛ bene ministranti seruo dicitur: Qꝛ enim in pauca fidelis fuisti: supra multa te cōstituam. Cui etiam mox de eterna retributione subiūgitur: Intra in gaudium dn̄i tui. In scriptis autē vestris vos magnopere requiē quesisse narratis. Sed per hoc ad pastoralem sollicitudinē vos congrue venisse ostenditis: qꝛ sicut locus regiminis desiderantibus negandus est: ita fugientibꝰ offerendus est. Et sicut scriptū est: Nec q̄sq̄ꝫ sumit sibi honorē: sed qui vocatur a deo tanq̄ꝫ Aaron. Et rursus idē predicator egregius dicit: Si vnus pro omnibꝰ mortuus est: ergo omnes mortui sunt: ꝛ vnus pro omnibus mortuus est Christus: vt qui viuunt/iam non sibi viuant: sed ei qui pro eis mortuꝰ est ꝛ resurrexit. Et pastori sancte ecclesie dicit: Simon Joānis amas me? Pasce oues meas. Ex quibꝰ verbis colligit: qꝛ si is qui valet/omnipotētis dei oues renuit pascere/ostēdit se pastorem summū minime amare. Si enim vnigenitus patris pro explēda vtilitate omnium/de secreto patris egressus est ad publicū nostrum: nos quid dicturi sumus/si secretū nostrū preponimus vtilitati ꝓximorū? Quies itaq̄ꝫ nobis ex corde appetēda est: ꝛ tamē pro multoꝝ lucro aliquādo postponēda. Nam sicut toto desiderio debemus occupationē fugere/ita si desit qui predicet/occupationis onus libenti necesse est animo subire. Qđ ex duorum prophetarū opere docemur: quorū vnus predicationis officium vitare

Mat.xxv.
Cā.viij.q.j.in scripti
Hebre.v.
ij.Cor.v.
Joan.xxj.

conatus est: ꝛ alter appetijt. Nam mittēti se dn̄o Hieremias respondit dicens. A/a/a/dn̄e deus nescio loqui: qꝛ puer ego sum. Et cū omnipotēs deus personā ad ꝑdicādū q̄reret/dicēs: Quē mittā/et quis ibit ex vobis? vltro se Esaias obtulit dicens. Ecce ego: mitte me. En ab vtrisq̄ꝫ exteriꝰ diuersa vox ꝓdijt: sed nō a diuerso fonte dilectiōis emanauit. Duo q̄ppe sunt ꝑcepta charitatis: dei videlꝫ amor/ꝛ ꝓximi. Per actiuā igiꝶ vitā prodesse ꝓximis cupiens Esaias officiū predicationis appetijt: per contēplatiuā vero Hieremias amori conditoris sui sedulo inherere desiderans: ne mitti ad predicandū debeat/ꝯtradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt: hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne tacite cōtemplationis lucra loquendo ꝑderet. Ille ne dāna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisq̄ꝫ est subtiliter intuendum: qꝛ ꝛ is qui recusauit/plene nō restitit: et is qui mitti voluit/ante se ꝑ altaris calculum purgatū vidit: ne aut nō purgatꝰ adire quisq̄ꝫ sacra ministeria audeat: aut quē superna gratia eligit/sub humilitatis specie superbe cōtradicat. ¶ Magno autē desiderio vos i epistolis vestris inuenio serenitatē mentis querere: et repulsa perturbatione/ad tranquillitatē cogitatiōis anhelare. Sed qua ratione ad hoc vestra fraternitas pertingere possit/ignoro. Qui enim regendam nauem suscipit/tāto amplius necesse est vigilet/quanto amplius littus relinquit: vt aliquādo futuras procellas ex signo preuideat: aliquādo venientes aut directo clauo si parue sint superet: aut si vehementer intumescunt/ dato in obliquū latere declinet. et sepe solus vigilat/cū cūcti illi quibꝰ nulla nauis cura cōmissa est/quiescūt. Quomodo aūt suscepto pastorali onere habere serenitatē cogitationū potestis: cum scriptū sit: Ecce gigātes gemūt sub aquis? Juxta Joannis etenim vocem/aque populi sunt. Et gigantes sub aquis gemere est: qꝛ quisquis i hoc mūdo quasi quadam corporis mole/ordine potestatis excreuerit/tanto pondera maioris tribulationis sentit: quāto super se regendorum populorū curā susceperit. Sed si sancti spiritus virtus afflictā mentē affluerit: protinus hoc quod israelitico populo corporaliter factū est/nobis spiritualiter contingit. Scriptū quippe est: Filij israel ambulauerunt per siccū per medium mare. Et per prophetā dominus pollicetur dicēs: Cum transieris per aquas/tecū ero: et flumina non operient te. Illos enim flumina operiunt/quos actiones huiꝰ seculi mētis perturbatione cōfundūt. Nam qui sancti spiritus gratiam tenet in mēte/ transit aquas: et tamen fluminibus non operitur: qꝛ etiā inter medias populorum turmas sic peragit gressus sui itineris: vt non submittat actionibꝰ seculi caput mētis. Ego quoq̄ꝫ qui indignus ad locū regiminis veni/infirmitatis mee cōscius/secretiora loca petere aliquādo decreueram: sed sup͠na mihi iudicia aduersari cōspiciens/ iugo conditoris subdidi ceruicem cordis: hoc precipue perpendens: qꝛ quelibet occulta loca sine dei gratia animā saluare non possunt. quod aliquando in ipsis quoq̄ꝫ conspicimus erratibꝰ electorum. Nam Loth in peruersa ciuitate iustus fuit: in mōte peccauit. Sed ista cur dicimus/cum maiora nouerimus? ¶ Quid enim paradiso iocūdius? quid celo securius? ꝛ tamen homo ex paradiso peccando/ꝛ angelus cecidit e celo. Illius ergo nobis virtus querenda est/ et gratia postulanda: sine quo nusq̄ꝫ absq̄ꝫ periculo ꝛ culpa: cū quo nusq̄ꝫ sine iustitia esse nō possumus. Curandū ergo est: vt perturbatio cogitationum nō exuperet animū: nam repelli funditus nullatenus potest. Quisquis enim est in loco regiminis/aliquando necesse est habeat etiam terrena cogitare: ꝛ exteriorum quoq̄ꝫ curā gerere: vt grex ꝯmissus valeat ad ea que sibi sūt explēda subsistere. Sed magnopere semꝑ ꝓuidendū est: ne hec eadē cura modū trāseat: vt cū ad cor licēter admittitur/nimis excrescere non ꝑmittatur. Unde recte per Ezechielem prophetā dicitur: Sacerdotes caput suū non radant: neq̄ꝫ comam suā nutriant: sed tondentes attondeant capita sua. Quid enim per significationem sunt capilli in capite/ nisi cogitationes in mēte? qui dum super cerebrū insensibiliter oriūtur: curas vite presentis designant: que ex sensu negligēti qꝛ importune aliquādo prodeūt: quasi nobis nō sentientibꝰ procedūt. Qꝛ igiꝶ cuncti qui presunt/habere quidē sollicitudines exteriores debent: nec tamen eis vehemēter incumbere:

Hiere.j.
Esaie.vj.
E
Exod.xv.
Esa.xliij.
F
Ezec.xliiij.

G sacerdotes recte ꝛ caput prohibentur radere/ et comam
nutrire/ vt cogitationes carnales de vita subditorũ nec
ꝓ ſe funditus amputent/ nec rurſus ad creſcendũ nimis
ezec. xliiij. relaxent. Ubi ꝛ bene dicitur: Tondentes tondeant capi
ta sua: vt videlicet cure tẽporalis ſollicitudines ꝛ quan
tum neceſſe eſt prodeãt/ et tamẽ recidant citi⁹/ ne immo-
deratius excreſcant. Dum igitur ꝛ per adminiſtratã ex-
teriorem prouidẽtiam corpoꝝ vita protegitur: ꝛ rurſus
ꝑ immoderatã cordis intẽtionẽ nõ impeditur: capilli in
capite ſacerdotis ꝛ ſeruãtur vt cutẽ cooperiãt: et reſecã-
tur ne oculos claudãt. Preterea epiſtolas veſtras dire-
ctas plenas fide ſuſcepimus. Atq; omnipotenti deo gra
tias agimus: qui incõſutilem tunicã deſuper cõtextam:
videlicet eccleſiam ſuam/ vicaria cõfeſſione fidelium in
vnitate gratie ab omni erroris sciſſione cuſtodit: et con
tra percuntis mũdi (vt ita dicam) tot culparũ diluuiũ/
ex multis lignis arcam cõſtruit: in qua omnipotẽtis dei
electi ſeruentur ad vitã. Nam cũ viciſſim nobis fidei no
ſtre confeſſionẽ tranſmittimus/ et charitatẽ noſtrã erga
vos oſtẽdimus: quid aliud in ſancta eccleſia agim⁹/ niſi
arcam bitumine linimus/ ne vnda erroris intret: et vel
ſpirituales quoſq; tanq̃ homines intret/ vl' carnales tanq̃
animalia occidat? Sed cum ſapienter a vobis recta fi-
des prolata ſit: reſtat vt proculdubio debeatis pacẽ cor-
H dium prudentius cuſtodire: propter hoc quod veritas
Mar. ix. dicit: Habete ſal in vobis: ꝛ pacem habete inter vos. Et
Ephe. iiij. Paulus apoſtolus admonet dicens: Solliciti ſeruare
Heb. xij. vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. qui rurſus ait: Pa-
cẽ ſequimini cũ oĩb⁹ ꝛ ſanctimoniã: ſine qua nemo vide-
bit deũ. Quã videlʒ pacẽ tũc nobiſcũ veraciter habebi-
tis: ſi ꝓphani nois ſuꝑbiam declinetis: iuxta qd idẽ ma
j. Tim. vj. giſter gentiũ dicit: O Timothee depoſitũ cuſtodi: deui
tãs ꝓphanas vocũ vanitates. Nimis quippe iniquũ eſt: ſi
bi qui predicatores humilitatis facti ſunt: de vani nois
Gal. vj. elatione glorient: cũ verus predicator dicat: Mihi autẽ
abſit gloriari niſi in cruce dñi nr̃i Jeſu xp̄i. Ille ergo ve
re glorioſus eſt: q̃ non de tẽporali potẽtia/ ſed pro xp̄i no
mine de ſua paſſione gloriatur. In hoc itaq; vos medul
lit⁹ amplectimur. In hoc ſacerdotes vos eſſe recognoſci
mus/ ſi repulſa vanitate verboꝝ/ ſanctitatis locũ cũ ſan
cta humilitate teneatiſ. Ecce enĩ in nephãdi appellatio-
ne nominis ſcãdalizati ſumus: et nõ minimas querelas
ſeruamus in mẽte: ꝛ promimus in voce. Ueſtra autẽ fra
Matth. v. ternitas nouit quid veritas dicit: Si offers munus tuũ
ante altare: et ibi recordatus fueris: q̃ frater tu⁹ habet
aliquid aduerſum te: relinque ibi mun⁹ tuũ: et vade pri⁹
reconciliari fratri tuo: ꝛ tũc veniens offeres munus tuũ.
Qua in re pẽſandũ eſt: q̃ cũ omnis culpa oblato ſacrifi-
cio deleatur/ tm̃ eſt malũ ſcãdali alieno cordi generati/
vt ab eo qui peccauerit/ nec ipſum ſacrificium dñs acci-
piat: quod delere peccatũ ſolet. Curate ergo cordis ve-
J ſtri feſtine ſcãdalũ detergere: vt poſſit omnipotẽs deus
oblationis veſtre ſacrificium acceptabile habere. Pre-
terea cũ recta a vobis fides veraciter et ſubtiliter ſit ꝓ-
lata/ inter eos quos ꝑ ſanctiſſimas generales ſynodos
dãnãdos eſſe cenſuiſtis: Eudoxiũ quẽdã vos dãnaſſe cõ
perimus: cui⁹ nomẽ in latina ligua neq; in ſynodis/ neq;
in libris beate memorie epiſcopoꝝ Epiphanij Auguſti-
ni et Philaſtri: quos cõtra hereticos ꝓcipue diſputaſſe
nouimus/ poſitũ reperimus. Ex ſi q̃s eũ veraciter de ca
tholicis patrib⁹ dãnat: eius proculdubio ſententiã ſequi
mur. Uos tamẽ ſi in ſynodica veſtra epiſtola eos quoq;
nominatim dãnare voluiſtis/ qui extra ſãctas ſynodos
per patrũ ſcripta dãnantur: multos ſcriptis ſuis veſtra
fraternitas minus poſuit: ſi autẽ eos quos generales ſy-
nodi reſpuũt: hũc vnum amplius. Sed inter hec ſciendũ
eſt: quia vt nobis liceat rectã fidẽ libere fateri: et cuncta
que agenda ſunt/ concorditer in pace diſponere: pro ſere
niſſimorum dominorũ vita/ propria quoq; ſobole inceſ-
ſanter orandũ eſt/ vt omnipotẽs deus eorũ pedibus bar
baras nationes ſubijciat: longa eis et felicia tẽpora con-
cedat: quaten⁹ per chriſtianũ imperium ea que in Chri-
ſto eſt/ fides regnet.

¶ Gregorius Mauricio Auguſto. De ordinatione Cy
riaci epiſcopi. Capitulum. clxx.

Epl'a. vj. OMnipotens deus qui pietatẽ veſtram pacis ec
cleſiaſtice fecit eſſe cuſtodẽ: in ipſis vos fide ſer-
uet: quã vos ſacerdotali vnitate ſeruatis: cũq;
ſupne pietatis iugo cor humiliter ſubditis/ celeſti gra- K
tia agitur/ vt hoſtes veſtros pede fortitudinis premati ſ.
Non enim parue potuit eſſe mercedis: q̃ Joanne ſancte
memorie de hac luce ſubtracto/ ad ordinandum ſacerdo
tẽ pietas veſtra diu heſitauit: tempus paulo longius di-
ſtulit: cũ metu omnipotẽtis dñi cõſilium queſiuit: vt vi-
delicet cauſa dei cum magno debuiſſet timore diſponi.
Unde ꝛ aptũ valde exiſtere in paſtorali regimine fratrẽ
atq; cõſacerdotẽ meũ Cyriacum exiſtimo: quẽ ad eundẽ
ordinem pietatis veſtre cõſilia longa genuerũt. Qui in
adminiſtrandis dudũ rebus eccleſiaſticis q̃ ſollicitus/
et quomodo fuerit exercit⁹/ cũcti nouim⁹. vnde ꝛ ſuper-
na geſtum diſpoſitione nõ ambigo: vt qui bene minima
geſſerat/ congrue maiora ſuſciperet: atq; a cura rerum/
ad animarũ regimina tranſiret. Pro qua re totis preci-
bus deprecamur: vt bonũ hoc omnipotẽs deus ſerenita-
ti dñorum pieq; eorũ ſoboli et in preſenti ſeculo atq; in
perpetua remuneratione retribuat: et predicto fratri et
conſacerdoti meo: qui dominico gregi prelatus eſt: ani-
marũ curã plena ſollicitudine exhibere cõcedat: vt irre-
prehẽſibiliter poſſit ſubiectorũ ſuorum ꝛ praua corrige-
re: ꝛ recta ad creſcẽdum fouere: quatenus de eo pietatis
veſtre iudicium nõ ſolum ante homines/ ſed etiam ante
ſuperne quoq; maieſtatis oculos cõualeſcat. Uenerabi-
les autẽ viros Georgiũ preſbyterũ: ꝛ Theodorũ diaco-
nem pro iuſſione dñorum atq; pro imminẽtis hyemalis L
tẽporis in hac vrbe moras perpeti non permiſi.

¶ Gregorius Mauricio Patritio/ Petro Domitiano
ꝛ Elpidio epiſcopis ꝛc. De ordinatione Cyriaci epiſco
pi: atq; reprehẽdit declamationẽ eius de ordinatione: q̃
clamauerũt hec dies quã fecit dñs. Dicit quoq; quia nõ
cõuenit homini niſi ſolum filio dei. Sed culpã ignoſcit:
quia ex charitate proceſſit. Capitulũ. clxxi.

Epl'a. vij. ORdinationẽ viri ſanctiſſimi Cyriaci fratris et
conſacerdotis mei cũ magna vos letitia ſuſce-
j. Cor. xij. piſſe vehementer exulto: et q̃ Paulo apoſtolo
predicãte didicimus: ſi gaudet vnũ membrũ/ cõgaudẽt
cetera mẽbra: pẽſare vos neceſſe eſt/ quãta vobis hac in
re exultatione congaudeo: in qua nõ vnum membrũ: ſed
multa Chriſti mẽbra gauiſa ſũt. Sicut tamẽ ſcripta fra
ternitatis veſtre potui tranſcurrẽdo perpẽdere: magna
letitia in immoderatã eiuſdẽ fratris mei laudem vos ra
puit. Nã hũc ſicut ſolem i eccleſia apparuiſſe dicitis: ita
vt cuncti clamaretis. Hec dies quã fecit dominus: exul
temus ꝛ letemur in ea. Et certe ſequẽtis vite promiſſio
Mat. xiij. eſt: qua dicitur: Fulgebunt iuſti ſicut ſol. Nam in hac vi
ta adhuc quiſq; poſitus quãtalibet virtute polleat: quo-
modo ſicut ſol fulget: in qua corpus qd corrumpitur ag
Sap. ix. grauat animã: et deprimit terrena inhabitatio ſenſum
Ibidem. multa cogitãtem? In qua videmus aliam legem in mẽ-
Rom. vij. bris noſtris repugnãtem legi mentis noſtre: ꝛ captiuos
nos ducentem in lege peccati: que eſt in mẽbris noſtris:
M in qua et in nobiſmetipſis reſponſum mortis habemus/
vt non ſimus fidentes in nobis. In qua etiam propheta
Pſ. liiij. clamat Timor et tremor venerunt ſuper me: et contexe-
eccl'. xxvij runt me tenebre. Nam ꝛ qd ſcriptum eſt: Sapiens vt ſol
permanet: fatuus vt luna mutatur: non ad claritatis ful
gorem: ſed ad perſeuerantiam boni operis comparatio
eſt ſolis deducta. Bonum vero ordinationis eius initiũ
potuit videri: ſed necdum potuit de perſeuerantia a vo-
bis laudari. Quod autem hec dies quam fecit domin⁹:
clamaſſe vos dicitis: de quo hoc dictum ſit/ penſare de-
Pſ. cxvij. buiſtis. Premiſſum quippe eſt: Lapidem quem repro-
bauerunt edificantes: hic fact⁹ eſt in caput anguli. A do
mino factum eſt iſtud/ et eſt mirabile in oculis noſtris.
Atq; de hoc eodem lapide protinus ſubditur: Hec dies
quam fecit dominus. Ipſe enim qui pro fortitudine con
ſtructionis dicitur lapis/ pro illuminationis gratia ap-
pellatus eſt dies: qui etiam factus eſt: quia incarnatus
eſt. In quo exultare ꝛ letari precipimur: quia erroris no
ſtri tenebras ſue in nobis virtutis luce ſuperauit. In crea
ture autẽ laudem vox illa dari nõ debuit: que ſoli conue
nit creatori. Sed cur iſta reprehendo/ qui quantum gau
dia mentem rapiunt/ ſcio? Charitas etenim veſtra ma-
gnam nobis letitiam genuit/ quam videlicet mentis le-
titiam in fauore lingua ſequuta eſt. Qd cum ita ſit/ laus
iſta culpa iam dici non poteſt: quam charitas inuenit.
Mihi vero de ſanctiſſimo fratre meo dici breuiter de-

A buit: quod sufficienter acciperē: qꝛ scirem quis esset qui hanc mihi precipue dudum sue magnitudinis ꝓbationem dedit/ q in tam multis dispensationis ecclesiastice causis occupatus tranquillū cor inter turbas turbulentas frequētius tenuit: seqꝫ ipsum semper sub man suetudine restrinxit. Quod videlicet non parua laus magni ꝛ incōcussi est animi: inter causarum turbas non fuisse turbatum. Preterea assiduis insistere fraternitas tua precibus debet/ vt omnipotēs deus in predicto fratre ꝛ cōsacerdote nostro bene cepta custodiat: et semper ad meliora pducat. Hoc sāctissimis vobis: hoc subiecto ei populo semper orandum est. Nam ita sibi regentium merita connectuntur et plebium/ vt sepe ex culpa precedentium deterior fiat vita subiectorū: et sepe ex merito plebium delinquat vita pastorum. Quia enī mala actio presidentis valde noceat subditis/ testātur pharisei: de quibus scriptum est. Clauditis enim regnum celorum ante homines. Uos enim non intratis: nec introeuntes sinitis introire. Et quia culpa plebiū multum noceat vite pastorum/ in Dauid facto cognoscimus. Ille enī deo attestante laudatus: ille supernorum mysteriorum conscius: tumore repentine elationis inflatus/ populum numerando peccauit: ꝛ tamen vindictam populus Dauid peccante suscepit. Cur hoc? quia videlicet ꝫm meritum plebium disponūtur corda regentium. Iustus vero iudex peccantis vitium ex ipsorum animaduersione corripuit/ ex quorum causa peccauit. Sed quia ipse sua scilicet voluntate superbiēs/ a culpa alienus non fuit/ vindictam culpe etiam ipse suscepit. Nam ira seuiens que corporaliter populum percuLit/ rectorem quoqꝫ populi intimo cordis dolore prostrauit. Hec itaqꝫ considerate inuicem: et sicut is qui vobis/ plebibusqꝫ prelatus est/ intercedere pro omnibus/ ita pro eius cōuersatione ꝛ moribus orare omnes debetis: vt apud omnipotentem deum et vos illius valeatis imitatione proficere/ ꝛ ille meritis vestris adiuuetur. Cuncti autem concorditer pro serenissimis dominis/ eorumqꝫ pia sobole cum magnis inquātum possumus assidue fletibus oremus: vt eorum vitam gratia protegens superna custodiat: et christiano imperio gentium colla substernat.

Matth. xxiij.

ij. Reg. ij. et. xxiiij.

B

¶ Gregorius Stephano episcopo. De Maria patricia conuersa: et constantinum prefectum commendat.

Capitulum. clxxij.

Epl. viij.

SCripta vestre sanctitatis medullata mihi charitatis verba locuta sunt: ita vt per calamum sic in epistolas animus transiret/ ac si mihi per semetipsum loqueretur. Qua de re magnas omnipotenti deo gratias refero: quia ꝛ diuisis corporibus: nobisqꝫ a vobis recedentibus longe: charitas inter nos permanet indiuisa. Et quidem multum mihi: et vltra q̄ȝ indignus audire debui/ fauorem in epistolis demonstratis. Et scriptum est. Ne laudes hominem q̄ȝ diu viuit. Tamen et si audire talia non dignus fui/ orationibꝰ vestris peto/ vt dignus efficiar: vt si bona in me non ideo dixistis quia sunt: ideo sint quia dixistis. De gloriosa autem Maria patricia valde letatus sum: qꝛ in sancto dei ouili aggregata est: quod ex vestra factum assidua predicatione non dubito: quia ex ipso fructu ostenditis quantū pro fide catholica laboratis. Multos etiam per illam venire ad ecclesiam suspicor: quod totum vestre laudi proficit: quia scriptum est. Ubi plurime segetes/ ibi maxima fortitudo boum. Manifestatur enim virtus predicantium/ vbi surgit seges animarum. Cōmunem vero filium excellentissimum virum dominū Constantinū prefectum quantum plus diligitis/ tantum exhortari continue debetis: vt in causis in quibus mixtus est/ semper omnipotentis dei iudicium ante oculos cordis habeat: eiqꝫ soli placere studeat: qui et in presenti vita valet protegere/ et celestis patrie premia compensare.

Eccli. xj.

C

puer. xiiij

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. Gratias agit de bonitate eleemosynarum.

Capitulum. clxxiij.

Epl. ix.

BEnedictionē quā pauperibus fraternitas vestra transmisit/ lator presentium homo vester Candidus nobis dispēsantibus suis manibꝰ erogauit: qđ vobis ꝫm animum vestrum fortasse parum visum est. Nos tamen ꝫm modum vestre substantie esse nimium ꝛ vltra modū estimamus: vt qui illic apud vos innumeros pauperes habetis: pro explēda largitate misericordie/ etiam loca alia ꝛ longe posita requiratis. De causis vero alijs a vobis scriptis prioribus iam respondisse memini: et nihil aliud querere debetis/ nisi vt sub consideratione solius omnipotentis dei cūcta faciatis: et nullius persona vos a vigore discipline emolliat: neqꝫ vehemens indignatio in rigore (quod absit) aliquo immoderate districtionis obduret. Preterea audio q aliqua de his q̄ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mensam suam corā extraneis legi faciat: quod mihi nō videtur esse faciendum: quia hoc quod vos pro charitate facitis/ possunt quidā quātum ad me est/ vane glorie deputare. Ideoqꝫ coram extraneis antiquorum dicta legite: ex quoꝝ auctoritate valeāt q̄ audierint informari.

D

¶ Gregorius Agnello episcopo de Arimino. De preposito ordinando/ ꝛ cura monasterij.

Capitulum. clxxiiij.

Epl. x.

FIlio nostro secūdo seruo dei renunciante didicimus: q dilectio tua prepositū nō habēs/ omnino in regendis fratribꝰ elaboret. Si ergo qui vos ex ordine sequitur/ talis est vt circa celle ordinationem fratrumqꝫ custodiam/ necnon ꝛ in lucrandis animabus solers valeat inueniri: is debet ad hūc locum incunctanter accedere. Si vero talis non est: qualem locus exposcit: de quolibet etiam vltimo gradu si talis inter fratres (domino protegente) fuerit repertus: qui vite meritis dignum conuersationis sue prebeat documentum: diuiniqꝫ in eo timoris vigor inuigilet: huius profecto non locus sed est vtilitas profecto prouidenda: vt tali exemplo ad bone imitationis normā cuncti se fratres extendant: nec eos adhuc locus inferior ad bene operādum tepidos reddat: dum in illo qui profecerit/ de presenti quod imitentur aspiciunt. Dilectioni quapropter tue in hac ordinatione sit nulla dubietas: q non locus/ sed actio apta perquiritur: quia et ante deū ille prioris obtinet locum/ qui in eiusdem oculis (etiam si hic abiectus sit) bone actionis instrumēto placuerit. Circa fratres nanqꝫ sollicita vos (sicut confidimus) decet inuigilare custodia: ne a recto conuersationis itinere per illicitas euagando cogitationes exorbitent: atqꝫ inimico per inertem custodiam irruptionis aditum prestent. Sed eos orationi decet instātius adherere/ quatenus pia cepta eorum/ sue propitiationis dono perficiant: et imperfecta ad cumulum faciant perfectionis ascendere.

E

¶ Gregorius Rufino episcopo Ephesi. Commendat clericum quendam litteras nescientem.

Capitulum. clxxv.

Epl. xj.

AMicitiarum vestrarū antiqua nos charitas monuit fraternitatem vestrā scriptis presentibus visitare. Magno eteni sumus gaudio releuati: q de vestre salutis indicio prospera cuncta cognouimus: sed in his omnipotentem dominum deprecamur: vt sicut nos in presenti vita (que quodā modo vmbra future est) de transitoria prestitit corporis incolumitate gaudere/ ita i illa celesti patria (in qua vita vera est) de perfecta anime salute gratulari/ communiqꝫ faciat exultatiōe gaudere. Harum nāqꝫ lator nostris se apud vos desiderans epistolis commendari/ a nobis inquisitus: vtrum (sicut decet clericum) litteras didicisset: eas se ignorare respondit. Quid ergo commendationis de eo apud fraternitatem vestram amplius agam/ ignoro/ nisi vt de eius anima debeatis esse solliciti: ac circa eū pastorali inuigilare studio: vt qui nescit legere/ lingua vestra illi sit codex: in bono predicationis vestre vel operis: quod imitetur aspiciat. Solet enim plerumqꝫ strictius cor viua vox trahere: q̄ȝ lectio dicta per transitum Sed dum hec ei interius spiritualis a vobis magisterij doctrina tribuetur/ exterior quoqꝫ sollicitudo non desit: vt eius adiumento ad spiritualia appetenda perueniat. Transitoria quoqꝫ percipiat: ne si hoc despicitur/ desit cui predicatio ministretur.

F

¶ Gregorius Respecte abbatisse de Gallijs Massilie. De priuilegijs monasterij sui.

Capitulum. clxxvj.

Epl. xij.

DIe postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri: quatenus et deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat/ et vtilitas postulata vires indubitāter assumat. Proinde monasterio

G quod in honorē sancti Cassiani est consecratū/in quo p̄: esse dinosceris: iuxta petitionē filiorū nostrorum Dinamij atq; Aureliani qui id religiosa deuotiōe domui sui iuris iunctis vniisse edificijs comprobātur: ⁊ priuilegiis preuidimus indulgeri. Constituentes/vt obeūte antedicti monasterij abbatissa: non extranea/sed quā cōgregatio sibi de suis elegerit ordinet: quam tn̄ si digna hoc ministerio iudicata fuerit: eiusdem loci episcopus ordinet. In rebus aūt vel in dispositione monasterij eiusdē: nec episcopum/neq; ecclesiasticorū quēq̄ aliquā habere decernimus potestatē: sed hec ad sollicitudinis tue curam vel que post te in eodē loco fuerit abbatissa/statuim⁹ p̄ omnia pertinere. Die siquidē natalis vel dedicationis supradicti monasterij episcopo illic missarū sacra conueniat solennia celebrare. A quo tamē ita est hoc officiū exsoluēdum/vt cathedra eius nisi predictis diebus quū illic missarū solēnia celebrat/non ponatur. Quo discedēte similiter etiam cathedra illius de eodē oratorio auferatur. Ceteris vero diebus per presbyterū qui ab eodē episcopo fuerit deputatus: missarū officia peragantur. ¶ Preterea erga vitā actusq; ancillarū dei siue abbatisse: que in suprascripto fuerit monasterio cōstituta: episcopo s̄m dei timorē/sollicitudinē statuimus adhibere/vt si aliquā de illic habitātib⁹ exigēte culpa oportuerit vitioni submitti: ipse iuxta sacrorū canonum vigorē modis oībus debeat vindicare. His ergo a nobis statutis

H atq; cōcessis: ita te in cōgregationis tue dispositione custodiā stude sollicitiorē enixius in omnib⁹ exhibere/vt iniqui hostis malicia nihil ibi quod maculari possit inueniat. Hec igitur omnia que huius pagina preceptionis amplectitur: monasterio tuo in omnib⁹/et ab omnibus in perpetuū seruari xp̄o protegēte censemus: quatenus indultorum priuilegiorum beneficia: in sua semper inuiolabiliter firmitate permaneant.

¶ Mense nouembri. Indictione .xv.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Fanensi. Scribit sacra vasa pro redemptione captiuorum venundanda.

Capitulum .clxxvij.

Epl. xiij.

SIcut reprehēsibile et vitione dignū est sacrata quēq; vasa (preterq̄ in his que lex et sacri canones precipiūt) venūdare: ita nulla est obiurgatione vel vindicta plectendū: si pietatis causa pro captiuorum fuerint redēptione distracta. Quia ergo fraternitate vestra indicante cōperimus ad redēptionem captiuorum mutuā se fecisse pecuniam: et eā vnde solueret non habere: atq; ob hoc cū nostra vos auctoritate sacrata velle vasa distrahere: in hac re: q2 et legū ⁊ canonū decreta consentiunt/nostrum cōsensum prebere curauimus: ⁊ in distrahendis sacratis vasis vobis licētiam indulgemus. Sed ne eorum vēditio ad vestrā possit inuidiam pertinere: oportet vt in Joānis defensoris nr̄i presentia vsq; ad quantitatē debiti distrahi/et eorum solui

I precium creditoribus debeat: quatenus dum hec res huiusmodi fuerit obseruatione cōpleta: nec creditores mutue pecunie dāna sentiant: nec fraternitas vestra inuidiam nunc vel quandoq; sustineat.

¶ Gregorius Constātio episcopo Mediolanēsi. De nō curandis obtrectationibus malorum.

Capitulum .clxxviij.

Epi. xiiij.

ANtiquus humani generis inimic⁹ quib⁹ vos linguarū iaculis/⁊ malorū cordium insidijs existimauit impetendos: relatione multorū

Cā. xj. q. ij. Sed in cūctis.

iamdudum me audisse cognoscite. Sed in cūctis que in hac vita aduersa proueniunt/sola est (sicut nostis) omnipotētis dei districtio pensanda: atq; ad cor semper proprium recurrēdum: vt nullius nos ibi lingua implicet: vbi cōscientia non accusat. Quē enim cōscientia defendit: ⁊ inter accusationē liber est: ⁊ liber vel sine accusatione esse nō potest: si sola que interius audit cōscientia accusat. De vestra igitur sanctitate absit a xp̄ianorū iudicio: vt ea que maledicor hominum rumoribus conficta sunt/credamus in qualicūq; modulo suspitionis adduci: q2 ex sacri eloquij testimonio tenemus: vt maiora mala cum forsitā dicuntur: nisi probata credi nō debeāt: sed probata citius vlcisci. ¶ Nam ipse qui omnia creauit/et cuncta que condidit intuetur deus malorū grauium

Geñ. xviij

vitione cōmotus ait: Clamor sodome ⁊ gomorre ascendit ad me: descēdā vt videam vtrū clamorem quem audiui: opere cōpleuerint: ⁊ vlciscar: an non est ita vt sciā?

K Quo enim descenderet deus: vt que essent facta cognosceret? Aut quid non is qui vbiq; est sciret? Sed vt nostre ignorantie exemplū discretionis daret: quaten⁹ deberem⁹ mala grauia audita non credere: ipse se dicit ad cognoscendum descēdere: de quo omnibus liquet: quia et non descendens omnia sciret. Hec igitur dixi/vt nimie esse leuitatis ostēderem: si quis mala grauia credere studeat: que probari non possunt. Unde sanctitas vestra debet mentem suam a maledicorū hominū rumoribus atq; obtrectatione disiungere: et sola que eterne vite sunt: atq; ad vtilitatem subditorum proficiunt/cogitare: quia ⁊ ad hoc fortasse antiquus hostis tali cura implicari vos voluit: vt dum fraternitatis vestre animus erga ea que sua sunt indesinēter occupatur/aliena min⁹ cogitet: et nullum verbi solatium subditis inferat: atq; peruerse agentibus nulla districtione contradicat. Sic nanq; in corporali prelio fieri solet: vt is qui in certamine vexillum portat/ipsum hostis vehementer impetat: quatenus si ipse qui a ceteris attēditur/vulnus accepit: multitudo omnis citius dispersa capiatur. Hoc igitur opinionis illate vulnus sentire vestra fraternitas nō debet: sed vitam atq; meliorationem sibi commissorū curare: quatenus venturo iudici bonam possitis et de vestra innocētia/⁊ de subiectorum melioratione ponere rationem. Cetera autē que ad vtilitatem tēporis congruūt/

L per Marianū defensorem vestrum vobis verbo intimāda mandaui. Illum vero episcopum quem a fraternitate tua inuenim⁹ esse depositum: postq̄ sacri canones (sicut nostis) vltra tres menses ecclesiam precipiant nō vacare: si manifestū in eo crimen apparuit: loco eius episcopum studij vestri sit modis omnibus ordinare: quia diu sine proprio rectore esse non debet ecclesia.

¶ Mense Maio. Indictione .xv.

¶ Gregorius Georgio presbytero ⁊ Theodoro diacono ecclesie Constantinopolitane. Quos dominus descēdens ad inferos/secum assumpserit.

Capitulum .clxxix.

Epi. xv.

MEmor bonitatis vestre atq; charitatis/memetipsum valde reprehēdo: q̄ vos ad remeādum citius relaxaui. sed quia semel ac secundo importune mihi de relaxatione vestra vos insistētes vidi/perpendi ne graue esset/si vestra apud nos dilectio moraretur. Postq̄ vero cognouimus vos propter hyemis tempus iam longo tempore in itinere remāsisse/fateor citius dimissos esse vos dolui. Si enim iter propositum vestra dilectio peragere non valebat: meli⁹ fuerat vt apud me morā q̄ extra me faceret. Preterea post discessum vestrum dilectissimis filijs meis diaconib⁹ narrantibus agnoui q̄ dilectio vestra dixisset omnipotentem dominū saluatorem nostrū Jesum christum ad in-

M feros descendentem: omnes qui illic confiterentur eum deum/saluasse: atq; a penis debitis liberasse. ¶ De qua re volo vt fraternitas vestra longe aliter sentiat. Descēdens quippe ad inferos/solos per suam gratiam liberauit: qui eum ⁊ venturū esse crediderunt: ⁊ precepta eius viuendo tenuerūt. Constat autem quia post incarnationem domini nullus ex his etiam saluari potest: qui fidē illius tenent/et vitam fidei non habent: quia scriptum

ad Titū. j.

est. Confitentur se nosse deum: factis autē negant. et Joannes ait: Qui dicit quia nouit eum/et mandata eius

j. Joā. ij.

non custodit: mendax est. Jacobus quoq; frater domini scribit dicens. Fides sine operibus mortua est. Si ergo

Jaco. iiij.

fideles nunc sine operibus bonis non saluātur: ⁊ infideles ac reprobi sine bona actione domino ad inferos descendente saluati sunt/melior illorū sors fuit/qui incarnationem domini minime viderunt/q̄ horum qui post incarnationis eius mysterium nati sunt. Quod quante fatuitatis sit dicere vel sentire: ipse dominus testatur discipulis dicens. Multi reges et prophete voluerunt vi-

Mat. xiij.

dere que vos videtis: ⁊ non viderūt. ¶ Sed ne dilectionem vestram in mea disputatione immorer: quid de hac heresi Philaster in libro quem de heresibus scripsit dixerit cognoscat. Cui⁹ hec verba sunt. Sunt heretici qui dicunt dominū in infernum descēdisse/et omnibus post mortem etiam ibidem se nunciasse/vt confitentes ibidē saluarentur: cū hoc sit contrariū dicenti p̄phete Dauid

Ps. vj.

In inferno autē quis cōfitebit tibi? Et apostol⁹. Quot:

Rom. ij.

A quot sine lege peccauerunt: sine lege peribūt. Cuius ver bis beatus quoqꝫ Augustinus in eo libro cōcordat: quē de heresib⁹ scripsit. Hec itaqꝫ omnia pertractātes/nihil aliud teneatis/nisi quod vera fides per catholicā ecclesiam docet: quia descendēs ad inferos dominus illos solūmodo ab inferni claustris eripuit/ꝙs viuentes in carne per suam gratiam in fide ꝛ bona operatione seruauit.

Joā.xij. Quod enim per euāgelium dicit: Cum exaltatus fuero a terra/omnia traham ad meipsum: omnia videlicet electa: nam trahi ad deum post mortem non potuit: qui se a deo male viuendo separauit. Omnipotēs deus sua vos protectione custodiat/ vt vbicūqꝫ estis: et in anima ꝛ in corpore gratie eius auxilium sentiatis.

Gregorius Agnello episcopo Terracinensi. De obitu Becande: ꝛ visitatione ecclesie eius. Capitulū.clxxx.

Epl.xvj. Obitum Becande antistitis directa relatio patefecit: quapropter visitationis ecclesie destitute fraternitati tue operam solēniter delegam⁹. quā ita te cōuenit exhibere/ vt nihil de prouectionibus clericorū/redditu vel ornatu ministerijsqꝫ: vel quicquid est in patrimonio eiusdem: a quoqꝫ presumatur. ecclesiā monere festinet: vt remoto studio/vno eodemqꝫ cōsensu talem sibi preficiendū expetāt sacerdotē/ qui tāto ministerio dignus valeat reperiri: ꝛ a venerādis canonibus nullatenus respuatur: qui dum fuerit postulatus/cū solēnitate decreti omniū subscriptionib⁹ roboratis: et dile-

B ctionis tue testimonio litterarū ad nos sacrādus occurrat: cōmonentes etiam fraternitatē tuā/vt nullū de altera eligi permittatis ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua visitationis impendis officiū: nullus ad episcopatū dignus (quod euenire non credim⁹) potuerit inueniri. Prouisurus ante omīa ne ad hoc cuiuslibet ꝯuersationis seu meriti laice ꝑsone aspirare presumant: et tu periculū ordinis tui (qđ absit) incurras.

Gregorius Sabiniano episcopo Jadrentiñ. De non cōmunicando maximo preuaricatori. Capitulū.clxxxi.

Epl.xvij. Si dispēsationis ecclesiastice regulā/ꝛ antique consuetudinis ordinē/ sollicita studuissem cōsideratione pēsare/ nec tibi aliqua illicite presumptionis culpa surriperet: nec alij occasione tui peccati discrimen incurreret. Itaqꝫ cognouisse te nō est ambiguū: qꝛ dum ad nos quedā de maximo ꝑuenissent/que sacerdotij prouectū non leuiter impedirēt: nostrū in ei⁹ persona non fuisse ꝯsensum: nec prius eū voluisse ad hoc quod nitebatur accedere: ꝙ digna de his que dicta erāt satisfactio ꝑueniret. Quod cū seruare et tu omnimodo debuisses/actū magis est vt antedictus Maximus cece mentis auiditate episcopatū arripiens/ ad suā te incaute voluntatē: contra nostrum vetitū inclinaret. Sed ne vel tunc irrequisita que ad nos perlata fuerāt permanerent/nostris vt huc veniret epistolis est accersitus. Quē etiam prauo studio differentē: cure nobis fuit sub inter-

C dictiōe cōmunionis iteratis epistolis admonere/ vt ad nos pro sui purificatione venire (excusatione postposita) properaret: sed elegit excōmunicationi succūbere: ꝙ obedientiam exhibere. Unde cōtigit vt peruerse ipsius mentis prauitas in suam alios secū (quod dici nephas est) perditionem cōuolueret. Nunc aūt qꝛ ab eius te nequitia cognouimus dissentire: deniqꝫ vt nec ei cōmunices: nec nominis ipsius facias inter sacra missarū solennia mētionem: vt anime tue vel sero te ab eo discordasse proficiat: scriptis te presentibus adhortamur/ quaten⁹ ad nos mora submota venire nō differas: sed ꝛ alios tecū (quos tamen potueris) episcopos/ceterosqꝫ religiosos festines adducere: vt causa subtilius examinata: et vestra (si res exegerit) congrue/decenterqꝫ debeat absolutio prouenire: et hi qui in peccato eiusdē temeritatis collapsi sunt: ad viam salutis auxiliante beato Petro apostolorum principe dispositione deo placita reuocentur. Sciat autem quisquis ad nos episcopus vel religiosus venerit/nullum se preiudicium vel iniustitiam sustinere: sed ita interius cognita veritate: que redēptori nostro placuerit ordinari: quatenus ex ipsa nostra dispositione domino suffragante cunctis appareat non nos ꝓprio odio contra aliquem: sed dei zelo et ecclesiastici ordinis libramine commoueri.

Gregorius Martino diacono et abbati. De absolutione eius. Capitulum.clxxxij.

D Sicut veraciter aduersus religiosos dicta crimina digna sunt vltione plectenda: ita ab illicitis sunt nihilominus absoluendi quādo nullus eos culpe reatus adstringit. Quia igitur aliqua nobis de te fuerant nunciata: que officij tui propositū non leuiter macularent: cure nobis fuit ea diu ac subtili inuestigatione perquirere. Et quoniam nil quod tibi noceret inuenimus: ne qua de his que dicta fuerāt/suspitio remaneret/ad plenissimam te satisfactionē si ab eis insons extiteris: ad sacratissimū corpus beati Petri apostolorum principis districta fecimus sacramenta prebere. Et ideo postqꝫ nobis (vt oportuit) satisfactū est: dilectionem tuā preuidimus modis omnibus absoluendā/ atqꝫ ad tuā te ecclesiam: in eo videlicet quo fuisti loco et ordine per omnia statuimus remeare: ꝛ nullam te a quoqꝫ contradictionē vel inquietudinem de his que ad nos perlata fuerant sustinere: admonentes vt ita te de cetero cautum sollicitūqꝫ debeas exhibere: quatenus et officio tuo moribus et actione respondeas: et omnis contra te penit⁹ aduerse opinionis dicendi subtrahatur occasio. Epl.xviij.

Mense Maio. Indictione.xv.

Gregorius Cypriano diacono. De conuentu episcoporum: ꝛ consolatione libertini. Capitulum.clxxxiij.

Epl.xix. Nouit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse: vt fratres ꝛ coepiscopi nostri Romā semel in triennio de Sicilia conuenirent: sed nos eorum labori consulentes /constituisse: vt suā huc semel in quinquēnio presentiam exhiberent. Et quia iam

E diu est ꝙ huc minime conuenerunt/ eos hortari te volumus: vt natalē sancti Petri hic deo perducente nobiscum debeant celebrare. Sed ne forte pretori aliqua possit nasci suspicio: si eos huc admonitos venire cognouerit: voluntatem nostram intelligens/ita hoc ex te facere stude/vt et ipsi (sicut prediximus) ad diem constitutum huc veniant: ꝛ nulla de eis pretori possit esse suspicio. Liparitanum vero et Regitanum episcopos vt huc veniant/pariter cōmonebis. Circa libertinum vero virum magnificum esto sollicitus: vt nullus illum dolus decipiat: quia aliqua nobis de rauennati vrbe scripta sunt. ipsamqꝫ ad te epistolam misimus: vt ex ea qualiter te erga eū debeas exhibere/possis addiscere. Consolare autem eum: vt se nō affligat: qꝛ credimus ꝙ nos dilectissimus atqꝫ excellentissimus filius noster exarchus non contristet. Nam de persona ipsius scribere non distulimus. Sed quia in pado idem exarchus occupatus est: minime scripta eius suscepimus.

Gregorius Fortunato episcopo et Anthemio defensori. De desponsata conuersa. Capitulum.clxxxiiij.

Epl.xx. Catellus presentium lator nobis innotuit/sororem suam que Stephano cuidam fuerat despōsata / diuine propiciationis instinctu/ neapoli in monasterio esse cōuersam: atqꝫ eundem Stephanum domū et res eius aliquas indebite detinere. Et quia

F decreta legalia desponsatam si conuerti voluerit / nullo omnino censuerunt damno mulctare: fraternitas tua vna cum anthemio subdiacono veritatem diligenti curiositate studeat perscrutari. Et si vt edocti sumus/domum vel quid aliud suprascriptum Stephanum iniuste tenere cognoscitis/eum adhortatio vestra instanter admoneat: vt que indebite detinet/sine aliqua mora vel altercatione restituat: ne rerum alienarum restitutionē sub qualibet excusationis specie differat. Quem si adhortationem vestram negligere fortasse cognoscitis: nobis tam hoc ꝙ etiam qualiter se cause veritas habeat/ subtiliter indicate: quatenus cognito negocij merito/ aliter cogatur (equitate suadente) restituere. quod facere propria sponte honestatis consideratione contemnit. Latorem vero presentium fraternitati tue commendantes hortamur vt eum illic moras pati hac pro causa diutius non permittas.

Gregorius Candido presbytero Gallie. De redemptione captiuorum a iudeis detentorum.

Capitulum.clxxxv.

Epl.xxj. Dominicus presentium portitor lachrymabiliter nobis innotuit quattuor fratres suos de captiuitate a iudeis redemptos esse: atqꝫ eos nūc Narbone in eorūdem iudeorū seruitio detineri. Et qꝛ oīno graue execrādūqꝫ est xp̄ianos esse in seruitio iu-

G decorum: dilectionẽ tuã scriptis presentib⁹ adhortamur: vt cũ omni subtilitate ꝛ sollicitudine studeat perscrutari. Et si reuera ita est: atq̃ manifesta tibi veritate constiterit: q̃ nec ipsi vnde se redimant: nec suprascriptus possessor habet: eos studij tui sit redimere: sciens q̃ quicq̃d in eis dederis: tuis sine dubio rationibus imputabitur.

¶ Mense Januario. Indictione. xv.

¶ Gregori⁹ Gregorie cubicularie auguste. De eo quod scriptũ est Dimissa sunt ei peccata multa: alijsq̃ testimonijs multis De misericordia dei. Capitulum. clxxxvj.

Epi. xxij. Desiderata dulcedinis vestre scripta suscepi: quib⁹ vos oĩno de peccatorũ multitudine studuistis accusare: sed scio q̃ oĩpotentem dñm feruenter diligitis: atq̃ in eius mĩa cõfido: q̃ illa de vobis sentẽtia ex ore veritatis ꝓcedit: que de quadã sancta muliere dicta est. Dimissa sunt ei peccata multa: qm̃ dilexit multũ. Quomodo aũt fuerint dimissa / in hoc etiam mõstratũ est qđ postmodũ est sequutũ: q̃ ad pedes dñi sedebat: ꝛ verbũ ex ore illius audiebat. In cõtẽplatiua enĩ vita suspẽsa / iam actiuã transcẽderat: quam adhuc Martha illi⁹ soror tenebat. Sepultũ quoq̃ dñm requisiuit: studiose ad monumẽtũ inclinata corp⁹ illius nõ inuenit. Sed etiã recedẽtib⁹ discipulis ipsa ante ianuam monumẽti plorãs ꝑstitit: ꝛ quẽ mortuũ querebat: viuentem videre meruit: et quia resurrexisset dñs / discipulis nunciauit. Et hoc mira dispensatione pietatis dei fuit: vt ex ore mulieris nũciaret vita: q̃ ex ore mulieris mors fuerat in paradiso propinata. Que alio quoq̃ tẽpore cũ Maria altera dñm post resurrectionẽ vidit: ꝛ accedens pedes eius tenuit. Due rogo ante oculos: que manus / cuius tenuerunt pedes. Illa mulier que fuerat in ciuitate peccatrix: ille man⁹ que fuerãt iniquitate pollute: illius tetigerũt pedes: qui ad patris dexterã sup angelorum verticẽ sedet. Pensemus si possum⁹ q̃ sint iste superne pietatis viscera: vt mulier q̃ in ꝓfundo voraginis fuerat demersa ꝑ culpã: ex amoris pennis sic in altũ leuaret per grãm. Impletũ est dulcissima filia / ĩpletũ qđ de hoc sancte ecclesie tẽpore prophetica nobis voce promissum est. Et in die illo erit domus Dauid fons patẽs in ablutionẽ peccatoris ꝛ mẽstruate. Domus eni Dauid nobis peccatorib⁹ fons patẽs in ablutionẽ est: q̃ ab iniquitatum nostrarũ sordibus per Dauid filium saluatorẽ nostrũ aperta iam misericordia lauamur. Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit: importunã se mihi existere / quoadusq̃ scribã mihi esse reuelatũ q̃ peccata tua dimissa sunt: rem ꝛ difficilem etiam et inutilẽ postulasti. Difficilẽ quidẽ / q̃ ego indignus sum cui reuelatio fieri debeat. Inutilẽ vero: q̃ secura de peccatis tuis fieri nõ debes: nisi cũ iam in die vite tue vltimo plãgere eadem peccata minime valebis. Que dies quousq̃ veniat / semꝑ suspecta / semꝑ trepida metuere culpas debes / atq̃ eas quotidianis fletib⁹ lauare. ¶ Certe Paul⁹ apostolus iam ad tertium celũ ascẽderat: in paradisum quoq̃ ductus fuerat: arcana verba audiuerat: que homini loqui nõ liceret: ꝛ tñ adhuc trepidãs dicebat: Castigo corpus meũ / ꝛ seruituti subijcio: ne forte alijs predicãs / ipse reprob⁹ efficiar. Adhuc timet qui iam ad celũ ducitur: et iam timere non vult qui adhuc in terra conuersatur? Perpẽde dulcissima filia q̃ mater negligentie solet esse securitas. Habere ergo ĩ hac vita nõ debes securitatem: per quã negligens reddaris. Scriptũ est enĩ. Beat⁹ vir qui semper est pauidus. Et rursus scriptũ est: Seruite dño in timore: ꝛ exultate ei cum tremore. In pauco ergo huius vite tẽpore mentem vestrã necesse est vt tremor teneat: quatenus per securitatis gaudium sine fine postmodum exultet. Omnipotẽs deus sancti spirit⁹ sui gratia mentẽ vestrã repleat: et post fletus quos quotidie in oratione funditis / ad gaudia vos eterna perducat.

[Margin: Luce. vij. — Matthei xxviij. — Lu. xxiiij — H — Zach. xiij — I — ij. cor. xij. — j. Cor. ix. — Prouer. xxviij. — ps. ij.]

¶ Gregori⁹ Theotisto pariter ꝛ Andree. De duob⁹ generibus cõpũctionis. Necnon gratias agit de pecunia ĩ redẽptionẽ captiuorũ collata. Et de miraculo ꝑ clauẽ sancti Petri transpositam facto. Capitu. clxxxvij.

Epi. xxiij. Quod in tãto tumultu causarũ vestra excellentia posita: sacri verbi vbertate plena est: atq̃ ad eterna incessant gaudia suspirat: magnas omnipotenti deo gratias ago: quia hoc in vobis impletum video: quod de dilectis patrib⁹ scriptũ est. Filij autem israel ambulauerunt per siccum per mediũ mare. at contra: Ego veni in altitudinẽ maris: et tempestas demersit me. Vos vero ad repromissionis patriã inter vndas causarum seculariũ siccis (vt video) gressibus ambulatis. Agam⁹ ergo gratias spiritui qui corda que implet leuat: qui inter tumultus hominũ / solitudinem in mente facit. In cuius presentia nullus locus compũcte anime est secretus. Eterne enim suauitatis odorem trahitis: atq̃ ideo sponsum anime ardenter amatis: ita vt cum celesti sponsa ei dicere possitis: Trahe me post te: in odorem vnguentorum tuorũ currimus. ¶ In epistolis autẽ excellentie vestre hoc minus reperi: q̃ mihi de serenissima dña indicare noluit: q̃ studiose legat: vel ĩ lectione qualiter compũgatur. Prodesse quidem ei multum debet vestra presentia: vt inter causarũ fluctus quas assidue patitur: ex quib⁹ velit nolit foras trahitur / semper ad amorem celestis patrie interi⁹ reuocet: et hoc quoq̃ inuestigare debetis: quotiẽs ei pro sua anima lachryme dantur: vtrum adhuc ex timore / an iam ex amore compungatur. Duo quippe sunt compũctionis genera: sicut scitis. Vnum quod eternas penas metuit / aliud qđ celestibus premijs suspirat: quia deum sitiens anima prius timore compũgitur: post amore. Ante enim semetipsam in lachrymis afficit: quia dum malorũ suorum recolit / pro his perpeti supplicia eterna pertimescit. ¶ At vero cum longa meroris anxietate fuerit formido consumpta / quedã iam de presumptione venie securitas nascit: et in amore celestium gaudiorũ animus inflãmatur. Et qui prius flebat anteq̃ duceretur ad suppliciũ / postmodum flere amarissime incipit q̃ differtur a regno. Cõtẽplatur etenim mens qui sint illi angelorũ chori: que ipsa societas beatoꝝ spirituum: que visio interne charitatis dei: ꝛ amplius plangit q̃ a bonis perẽnibus deest: q̃ flebat prius cum mala eterna metuebat: sicq̃ fit vt ꝑfecta compũctio formidinis trahat animã ad compunctionẽ dilectionis. Quod bene in sacra veraciq̃ historia figurata narratione describit: que ait. Axa filia caleph sedens super asinam suspirauit. Cui dixit pater suus. Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionẽ. Terram australẽ ꝛ arentẽ dedisti mihi: iunge ꝛ irriguam. Et dedit ei pater suus irriguum inferius / ꝛ irriguũ superius. ¶ Axa quidẽ super asinã sedet / cũ irrationabilibus carnis sue motib⁹ anima presidet. Que suspirãs a patre terram irriguã petit: quia a creatore nostro cum magno desiderio querẽda est lachrymarũ gratia. Sunt nãq̃ nonnulli qui iam in dono percipiunt libere ꝓ iusticia loqui: oppressos tueri: indigentibus propria tribuere: ardorẽ fidei habere: sed adhuc gratiam lachrymarum non habent. Hi nimirum terram australem ꝛ arentem habent: sed adhuc irrigua indigẽt. In bonis enim operibus positi / in quibus magni atq̃ feruentes sunt: optãt valde vt aut timore supplicij / aut amore regni celestis peccata sine quibus viuere non possunt: quotidie plorent. Sed q̃ (vt dixi) duo sunt compunctionis genera: dedit ei pater suus irriguum superius / et irriguũ inferius. Irriguum quippe superius accipit anima / cum se in lachrymis regni celestis desiderio affligit. Irriguũ vero inferius accipit / cũ inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidẽ prius inferi⁹: et post irriguũ superius datur. ¶ Sed q̃ compunctio amoris magna dignitate preeminet: necesse fuit vt prius irriguũ superius / ꝛ post irriguũ inferi⁹ diceret. Vos ergo que operãte omnipotẽte dño vtraq̃ cõpũctionis genera experimẽto nostis: quãtũ per verba serenissime dñe vestre prodestis / quotidie sollicite ꝑscrutari debetis. Peto autẽ vt paruulos dños quos nutritis / ꝑcipue moribus instruere curetis: ꝛ gloriosos eunuchos qui eis deputati sũt admonete: vt ea illis loqui debeãt: que eorũ mẽtes in charitate circa se inuicẽ / et erga subiectos in mãsuetudine cõpungãt: ne si quid odij modo inter se conceperint: in aperto postea erũpat. Verba siquidẽ nutrientiũ aut lac erũt si bona sunt / aut venenũ si mala. Talia ergo nunc eis suggerant / que postmodũ ostendãt q̃ bona fuerint / que a nutritorũ suorũ ore suxerunt. ¶ Preterea triginta auri libras dilectus fili⁹ meus Sabinianus diacon⁹ ab excellentia vestra transmissas in redemptionem captiuorum dandas / atq̃ pauperibus erogandas detulit: de quibus vobis gaudeo / sed mihi pertimesco: quia apud tremẽdum iudicem non solum de sancti Petri apostolorũ principis substãtia: sed

[Margin: Ps. lxviij. — K — Cant. j. — Cõpũctionis duo sũt genera — L — Josue. xv. — M]

A etiam de vestris rebus rationem redditurus vado. Nobis aūt omnipotens deus pro terrenis celestia: pro temporalibus eterna restituat. Indico vero qꝛ ex Crotonēsi ciuitate que super adriaticū mare in terra Italie posita / transacto anno a lōgobardis capta est: multi viri ac multe mulieres nobiles in predā ducte sunt: et filij a parentibus: parentes a filijs: et coniuges a coniugibꝰ diuisi: ex quibus aliqui iam redempti sunt. Sed qꝛ grauia p̄cia eis indicunt / multi apud nephandissimos longobardos hactenus remanserunt. Mox autem medietatē pecunie quam transmisistis / in eorum redemptionē transmisi. ¶ De medietate vero ancillis dei quas vos greca lingua monastricas dicitis / lectisternia emere disposui: qꝛ in lectis suis graui nuditate in huiꝰ hyemis vehemētissimo frigore laborabant: que in hac vrbe multe sunt. Nam iuxta notitiam qua dispensantur / tria milia reperiūtur. Et quidē de sancti Petri apostolorū principis rebus: octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tātā multitudinē ista quid sunt: maxime in hac vrbe / vbi oīa graui precio emuntur. Harū vero vita talis est: atqꝫ in tantum lachrymis et abstinentia districta: vt credamus qꝛ si ipse non essent / nullus nostrum iam per tot annos i loco hoc subsistere inter longobardorū gladios potuisset. Preterea benedictionem sancti Petri apostoli clauem a sacratissimo eius corpore transmisi: de qua videlicet claui hoc est gestum quod narro miraculū. Dū eam

B quidam longobardorum ciuitatē ingressus in transpadanis partibus inuenisset: qꝛ sc̄ti Petri clauis esset despiciens / sed pro eo ꝙ eam auream vidit / facere sibi ex illa aliquid aliud volens / eduxit cultellū vt eā incideret: Qui mox cultellum cum quo eā per partes mittere voluit / arreptus per spiritū / sibi in gutture defixit / eadēqꝫ hora defunctus cecidit. Et dū illic rex longobardorum Antharith atqꝫ alij multi eius homines adessent: et is q̄ se percusserat / seorsum mortuus: clauis vero hec seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor: vt eandem clauem de terra leuare nullus presumeret. Tunc quidā lōgobardus catholicus: qui sciebatur orationi et eleemosynis deditus / Minulfus nomine / vocatus est: atqꝫ ipse hanc leuauit de terra. Antharith vero pro eodem miraculo aliā clauem aureā fecit: atqꝫ cū ea pariter ad sancte memorie decessorē meū transmisit: indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestre excellentie transmittere studui: per quam oīpotens deus superbientem et perfidum hominem peremit: vt per eam vos qui eū timetis et diligitis: et presentem salutem et eternam habere valeatis.

¶ Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. De Cyriaco episcopo et prophano vocabulo. Capi.clxxxviij

epi.xxiiij. a

DEsideratā suauissime vestre sanctitatis epistolam communi filio meo Sabiniano diacono deferente suscepi: in qua nō lingue sed aie verba profluebāt. Et nō mirū si bene loquitur qui perfecte

C viuit. Quia eni per magistrū spiritū in schola cordis per precepta vite didicistis terrena cūcta despicere: ad celestem patriā festinare: quantū vos in bono ꝓfecistis / tantum bona etiā de alijs sentitis. Dum vero in scriptis vestre beatitudinis multa de me dici laudabilia audirē / intellexi studiū: qꝛ cōmemorare voluistis non quid sum: sed quid esse debeā. Illud vero qꝺ me dicitis morū meorum debere reminisci / et maligno spiritui querenti aias cribrare / pro nulla causa locū dare: ego quidem malis semper me moribꝰ recolo: atqꝫ eosdē in me mores si possum vincere ac delere festino summopere. Si tñ (vt vos creditis) aliquid boni habui / in omnipotētis dei adiutorio cōfido: qꝛ oblitus nō sum. Sed sanctitas vr̄a (vt video) in premissis verbis dulcedinis / et subsequenti hoc verbo epistolā suā api esse similē voluit: que mel simul et aculeū portat: vt me et melle satiaret / et aculeo pūgeret. ¶ Sed inter hec ego ad meditandā Salomonis vocē

Prouerb. xxvij. redeo: qꝛ meliora sunt vulnera diligentis ꝙ̄ inimici blādientis oscula. Quod vero dicitis pro nulla causa dare nos locū scandalo debere: hec mihi et piissimꝰ dominus filius vester (pro cuius vita incessanter orandū est) iam sepius scripsit: et quod ille ex potestate / scio qꝛ hoc vos ex amore dicitis. Nec miratus sum vos in vestris epistolis imperialis verba posuisse: quia habent inter se maximā cognationem amor et potestas. Nam vtraqꝫ principaliter presumunt: vtraqꝫ per auctoritatē semper loquūtur.

D Et quidē in suscipienda fratris et consacerdotis nostri Cyriaci synodica epistola dignum non fuit vt pro causa prophani vocabuli moras facerem: ne vnitatē sancte ecclesie perturbarem: sed tamen de eodem superstitioso et superbo vocabulo eum admonere studui / dicens: qꝛ pacem nobiscū habere non posset / nisi elationē predicti verbi corrigeret: quā primus apostata inuenit. Vos tamen eandē causam nullam esse dicere non debetis: qꝛ si hanc equanimiter portamus / vniuerse ecclesie fidem corrumpimus. Scitis eni quāti non solum heretici sed etiā heresiarche de Constantinopolitana ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri iniuria taceam / si vnus episcopus vocatur vniuersalis / vniuersa ecclesia corruit: si vnꝰ vniuersus cadit. Sꝫ absit hec stultitia / absit hec leuitas ab auribus meis. In omnipotente autē dn̄o confido: qꝛ

Lu.xiiij. et xviij. qꝺ ꝓmisit / citius impleturus est: Omnis qui se exaltat / humiliabitur. Hec occupatus in multis / ad epistolarū vestrarū dicta in breuitate respondi: nam que modo loqui per scripta non debeo / in animo signata manēt. Peto vt me beatitudo vestra in suis sanctis orationibꝰ semper ad memoriam reducat: quatenus a malis me temporalibus et eternis vestre intercessiones eripiant. Pro serenissimo autem dn̄o imperatore studiose et feruēter orate: qꝛ valde est eius vita mundo necessaria. Cesso autem amplius dicere: quia et vos non dubito scire.

E ¶ Gregorius Theodoro medico constantinopolitano De largitate eleemosynarum eius. Capitulum.clxxxix.

Epi.xxv. a

DIlectissimus filius meus Sabinianus diaconus ad me reuersus / nulla gl'ie vestre scripta detulit: sed ea que transmissa sunt / captiuis et pauperibꝰ deportauit. vnde et intellexi causam. ideo eni homini loqui per epistolas noluistis: qꝛ omnipotēti deo verbum in bona operatione feceratis. Habet eni vestra operatio vocem propriam: que ad aures dei secreta clamat: sicut scriptum est: Abscōde eleemosynā in sinu pau-

Eccl.xxix peris / et hec pro te orabit. Et quidē mihi (fateor) triste est aliena expendere: et super eas quas de substātia ecclesiastica habeo: adhuc etiā de rebus sanctissimi filij domni Theodori rationes ponere. Vestre tñ benignitati cōgaudeo: quia sollicite attenditis atqꝫ custoditis hoc qꝺ

Luce.xj. veritas dicit: Date eleemosynam / et ecce omnia munda

Eccli.iij. sunt vobis. Et hoc quod scriptū est: Sicut aqua extin-

ij.cor.viij guit ignem: sic eleemosyna extinguit peccatum. Paulꝰ quoqꝫ apostolus ait: Vestra abundātia illoꝝ inopiā suppleat: vt et illorū abundātia vestre sit inopie supplemen-

Thob.iiij tum. Thobias filiū admonet dicens. Si multū tibi fuerit / abundāter tribue: si autē parum / etiā de exiguo libēter impartire. Vos itaqꝫ hec omnia precepta seruatis: sed pro nobis vt oretis petimus / ne laborum nostrorum fructus indiscrete et non sicut necesse est dispensemus: ne vnde vos peccata minuitis / nos inde cumulemus. Omnipotens autē deus sua vos protectione custodiat: siceqꝫ vobis in terreno palatio humanam gratiam tribuat: vt

F post longa vos tempora ad celestis palatij gaudia eterna perducat. Benedictionē vero sancti Petri apostolorum principis quem multum diligitis / clauem a sacratissimo eius corpore vobis transmisimus: in qua ferrum de catenis eius clausum est: vt quod illius collum ligauit ad martyrium / vestrū ab omnibus peccatis soluat.

¶ Gregorius Andree. De contemnendo hoc seculo. Capitulum.cxc.

Epi.xxvj.

MAgnitudinis vestre scripta suscipiēs / cognita salute vestra gauisus sum: et de benignitate piissime domine: que erga vos suam gratiā ostendere dignata est: valde letatus. Et ꝙ domina Constantia clarissima puella prius ꝙ̄ nuptias faceret: ab huius mundi illecebris est erepta / vehementer exulto. Illud autē ꝙ vos in militiā spōsum eius intrasse dixistis: et ꝙ serenissimo domino imperatori cōmendari voluistis: vt vobis aliqua iniungat: vbi vos vtiles esse existimat: mētem meam non modico merore tetigit: quia ego bonitatem morum vestrorum ad aliud tendere semper existimaui. Multos autē noui qui in seruitio reipublice positi vehementer affliguntur: qꝛ eis non licet vacare et peccata sua plangere: et vos quare nescio occupari desideratis. Cur eni magnifice fili non cōsideras: qꝛ mundus in fine est? Omnia vrgētur quotidie / ad reddēdas

G rationes eterno ⁊ tremēdo iudici/ ducimur. Quid ergo aliud nisi de aduentu illi⁹ cogitare debem⁹? Uita enim nostra naviganti est similis. is nāq; qui nauigat/ stat/ sedet/ iacet/ vadit: qz impulsu nauis ducitur. Ita ergo et nos sumus: qui siue vigilantes/ siue dormiētes/ siue tacētes/ siue loquētes/ siue ambulātes/ siue volentes/ siue nolentes: per momēta tēporū quotidie ad finē tendimus. Cum igit̄ finis nostri dies aduenerit/ vbi nobis erit omne qđ modo cū tanta cura querit̄/ ⁊ cū sollicitudine congregat̄? Non ergo honor/ nō diuitie querende sunt/ que dimittūtur. Sed si bona querimus: illa diligamus que sine fine habebimus. Si autē mala pertimescimus/ illa timeam⁹ que a reprobis sine fine tolerant̄. Hoc ipsum vero esse in obsequio pijssimi principis/ quāta est mētis occupatio in appetitu terrene gratie: ⁊ quātus est timor ne hec eadem grā perdat̄ si adepta fuerit? Perpende ergo que pena sit/ aut ꝓsperitatis desiderio fatigari: aut aduersitatis timore pauescere. Unde magis suadeo vt magnitudo vestra in suo ꝓposito quondā/ in pauco tēpore delectabili receptaculo peregrinatiōis viuere studeat: et quietā ac tranquillā vitā ducere: sacris lectionib⁹ vacare: celestia verba meditari: in eternitatis amore se accendere: de terrenis rebus sm̄ vires bona opa agere/ et regnum perpetuū in eorum remuneratione sperare. Sic autē viuere/ iam in eternitatis vita partem habere est.

H Hec magnifice fili loquor: qz multum te diligo. Et qz in procellas ⁊ fluctus cordis tendis/ verborū meorū funibus te ad littus reuoco: ⁊ si trahentē sequi volueris: que pericula euaseris: que gaudia inueneris: in ipso quietis tue littore positus agnosces. Preterea gratias ago: qz me de duabus personis que cū glorioso Gallitio venerunt: cautū reddere studuistis: quis persone ei⁹ quam prius magnitudo vestra nominauit/ iā in malis non modicū experimentū tenemus. Sed qz mala sunt tēpora/ omnia cum gemitu portamus. Omnipotens autē deus sua vos ꝓtectione custodiat: detq; vobis ⁊ hic bene agere: et apud se in perpetuum in eterna vita gaudere.

¶ Gregorius Narse religiose. De persecutiōe nō timēda: et salute plurimorum amicorum.

Capitulum.cxcj.

epi.xxvij. CUm romanum defensorem ad vrbem regiam mitterem/ diu scripta vestra requisiui: sed inueniri minime potuerūt: postmodū vero inter multas aliorū epistolas sunt inuenta: in quib⁹ mihi dulcedo vestra suas afflictiones et tribulationes spirit⁹ indicat: et aduersitates malorū hominū manifestat. Sed rogo in his omnibus reuoca ad mentem hoc quod credo qz nunq̄ obliuisceris: Quia omnes qui volunt viuere in Christo/ persecutionē patiuntur. (ij.Timo.iij) Qua in re ego fidenter dico: quia minus pie viuis/ si minus persecutionem pertuleris. Idem quoq; doctor gentiū quid aliud discipulis dicat audiamus. (j.Thes.ij.) I Ipsi scitis fratres introitū nostrū ad vos: quia non inanis fuit: sed ante passi et contumelijs affecti. Ecce dulcissime fili/ predicator sanct⁹ ingressum suum vacuum fuisse perhibuit: si cōtumelias non pertulisset: et tua charitas dici bona vult: sed mala perpeti recusat. Unde necesse est vt inter aduersa se strictius accingat: vt desideriū ad amorē dei atq; studium bone operationis ipsa plus aduersitas augeat. Sic semina messiū gelu cooperta fertili⁹ germinat. Sic ignis flatu premitur vt crescat. Scio quidem quia ex tot malarum linguarum sermonibus peruersis tempestatē validam pateris: in mente contradictionum fluctus sustines. Sed redeat ad animū quod per psalmistam dominus dicit: (ps.lxxx.) Exaudiui te in abscondito tempestatis: probaui te ad aquas contradictionis. Si enim inter cōtradicētes ea que dei sunt egeris: tunc verus operator probaris. Dulcissima autē vestra charitas mihi scripsit/ vt monasterijs que per orationes et magisterium vestrum a filio nostro dn̄o Paulo instituta sunt/ aliquid admonendo scriberem. Sed si dei sunt vasa: scio quia per compunctionis gratiam fontem sapientie intus habent: et mee siccitatis guttas paruulas suscipe nō debent. Perfecta vero vestra sapientia recolit: quia in paradiso pluuia non fuit: sed fons ascendebat de medio paradisi qui irrigaret faciem terre. Ille ergo anime que per compunctionis gratiam fontem in semetipsis habent: de aliena lingua pluuiam necessariam nō habent. Per scripta autem vestra mihi transitum domne Esichie nunciastis: K et magna exultatione gauisus sum: quia illa bona anima feliciter ad suam patriam peruenit: que in patria laborabat aliena. Gloriosas aūt filias meas dōnā Dominicam/ ⁊ dōnam Eudochiam mea vice salutate. Sed qz predictam dominam Dominicam iam diu est q̄ audio prepositam factam: hoc circa eam vestra charitas vigilet: vt quia iam seruire in labore terreni palatij nō compellitur/ omnes mundi huius strepitus perfecte fugiat: totā se deo cōferat: nihil de se extra se relinquat. Sed et quantas volet animas in creatoris sui seruitiū colligat: vt earū mentes per verbum eius gratiam compunctionis accipiant: ⁊ tanto celerius ipsa ab omnibus peccatis suis absoluta sit/ quāto per eius vitā et linguā etiam aliarum anime peccatorum suorum nexibus eruperint. Quia aūt nemo hominum in hoc mūdo sine peccato est: (⁊ qđ ē aliud peccare nisi a deo fugere?) fiducialiter dico etiam eandem filiam meā peccata aliqua habere. Ut ergo domine sue/ id est eterne sapientie perfecte satisfaciat: que sola fugit/ cum multis redeat. Auersionis enim sue culpa nulli imputabitur: que reuertens lucrū reportat. Dominum aūt Alexandrum ⁊ dominum Theodorum mea per vos peto vice salutari. Quod vero scribitis: vt excellentissime filie mee domne Gurdie: ⁊ sanctissime filie eius dōne Theotiste: ⁊ magnificis earū hominibus domino Marino et dn̄o Christiodoro scribere debeam: eosq; aliquid de anima sua admonere: bene scit dulcissima vestra magnitudo: qz hodie in Constātinopolitana ciuitate: qui de latino in grecū dictata bene transferant/ L non sunt. Dum enim verba custodiunt/ ⁊ sensus minime attendunt: nec verba intelligi faciunt/ ⁊ sensus frangūt. Pro qua re ꝓdicte filie mee dōne Gurdie breuiter scripsi: nam ceteris tacui. Duas autē camisias: et quattuor oraria vobis transmisi: que predictis viris ex bn̄dictione sancti Petri peto humiliter offerri. Preterea quidā moriens vnum mihi puerulum dimisit: de cuius anima cogitans/ cū dulcedini vestre trāsmisit: vt in eius viuat in hac terra seruitio/ per quem ad libertatem celi valeat peruenire. Dilectissimum aūt filium meū Anatholium diaconem/ quem ad facienda responsa ecclesie in vrbem regiam transmisi: peto vt frequenter dulcissima vestra charitas visitet: vt post labores quos in causis secularibus patitur/ in verbo dei vobiscum requiem inueniat: et quasi quodam candido linteo eiusdem laboris terreni sudorem detergat. Quem personis omnibus: que vobis note sunt commendate: quis scio quia si perfecte cognoscitur/ commendatione non eget. Uos autem quantum sanctum Petrum apostolum/ quantum me diligitis: in ipso modo monstrate. Omnipotens aūt deus dulcissimam mihi charitatem vestram ab interioribus hostibus exterioribusq; custodiat: ⁊ quādo ei placuerit/ ad celestia vos regna perducat.

¶ Gregorius Cyriaco episcopo Constantinopol̄. De submouendo prophano vocabulo. M

Capitulum.cxcij.

SCripta beatitudinis vestre suscepim⁹: que nobis non lingue: sed anime verba loquebantur. (epi.xxviij) Aperiebant etenim mentem: que tamen mihi clausa nō erat: quia per memetipsum suauitatis ipsius experimentum tenebam. Unde omnipotenti deo incessanter gratias refero: quia si erga nos in corde nostro virtutum mater charitas permanet: bonorum operum ramos nunq̄ amittitis: quia ipsam bonitatis radicē tenetis. Oportet ergo vt mihi atq; omnibus fratribus vestris eius charitatis pulchritudinem in hoc primū opere monstretis: vt verbum superbie: per quod graue scandalum in ecclesijs generatur/ auferre festinetis. hoc modis omnibus implentes: quod scriptū est: Solliciti seruare vnitatē spiritus in vinculo pacis. (Ephe.iiij) Et rursus: Nullam occasionē dare aduersario maledicti gratia. (j.Timo.v.) Tunc enim ostensa charitas vera est/ si per typum superbie inter nos schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea: quia a summo vsq; ad vltimum nulli hominū dare scandali occasionem volo. Omnes magnos esse ⁊ honorabiles cupio: quorum tn̄ honor honori oipotētis dei non detrahat. Nā quisquis se cōtra deum honorari appetit: mihi honorabilis non est. Sed vt cognoscatis quā erga vestrā beatitudinē habeā volūtatē:

A dilectissimũ filium meũ Anatholium diaconẽ ad piissimorum dñorũ vestigia transmisi: qui eorũ pietati ac vestre fraternitati satisfaciat: qꝛ nulli in hac causa nocere appeto: sed humilitatẽ deo placitã: & sancte ecclesie concordiam custodire. Et qꝛ hostis omnipotẽtis dei Antichristus iuxta est/ studiose cupio: ne proprium quid inueniat non solum in moribus/sed etiam nec in vocabulo sacerdotũ. Ea ergo que nouo modo introducta sunt/ ipso ordine quo illata sunt/auferãtur: & pax in dño illibata permanebit. Nam que erit inter nos dulcedo: que charitas si nosmetipsos voce refouemus/& rebus pũgimus? Hoc ergo vestra scitas agat/vt bona que dicitis/nos in cordis medulla sentiam⁹: quaten⁹ dũ in vnanimitate corda fuerint sacerdotũ/pro piissimorũ dñoꝝ vita deprecãtes tanto citius exaudiri mereamur/ quanto & oratiões vestras ante dei oculos pax illuminat: et discordie macula non obscurat.

¶ Gregorius Anastasio Presbytero. De contentione inter ipsum & hierosolymorũ episcopũ. Capi.cxciij

Epi.xxix. Mat.xij. Quia bon⁹ homo de bono thesauro cordis sui bona profert: hoc tua charitas et semp viuendo: & modo mihi in epistola sua loquendo mõstrauit: in qua inueni duos quosdã de virtutib⁹ litigantes: te videlicet pro charitate: atqꝫ aliũ pro timore & humilitate cõtendere. Et qñuis in multis occupat⁹: qñuis B grece lingue nesciꝰ: in contẽtione tamen vestra iudex resedi: sed requisita veritate i meo iudicio contradictorem tuũ ipse vicisti per apostolicã sententiam: quam vobis contendẽtibus protuli: qꝛ timor nõ est in charitate: j. Joã.iiij. sed perfecta charitas foras mittit timorẽ: quoniã timor penam habet: qui aũt timet /non est perfect⁹ in charitate. Tua itaqꝫ fraternitas quantũ in charitate perfecta sit scio. Et qꝛ omnipotẽtem deum multũ diligit: oportet vt de proximo multũ presumat. Non enim loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciũt: sed et nos merita bona iũgũt/aut mala disiungũt. Quia ergo adhuc incertũ est quis interius qualis sit/cur nõ audebas scribere: cũ inter me & te quis sit superior ignores? Et quidẽ bene te viuere scio: me aũt multis oneratũ peccatis noui. Sed etsi ipse peccator es/me tamẽ multo melior: quia tu tua tantũmodo: ego vero & eorum qui mihi cõmissi sunt peccata porto. In hoc ergo te altũ: in hoc te magnũ aspicio: qui ante humanos oculos in magno atqꝫ in alto loco minime profecisti: in quo sepe dũ exterius ab hominibus honor tribuitur/ad ima animus mergitur: qꝛ curis discerpentibus grauatur. Tibi aũt oĩpotẽs deus iuxta Ps.lxxxiij. hoc quod scriptũ est: Ascensus in corde disposuit/in cõualle lachrymarũ. Multo aũt mihi altior / multo sublimior videri poteras: si neqꝫ ducatũ monasterij qđ nẽqꝫ dicitur suscepisses: quia in eodem monasterio (sicut audio) monachoꝝ quidem species tenetur: multa vero sub sanctitatis habitu secularia agũtur. Sed etiam ad hoc te existimabo celesti gratia peruenisse: si ea que in loco illo omnipotenti deo displicent: te fuerint duce correcta. C Sed quia inter patrẽ eiusdẽ monasterij & pastorem Hierosolymorũ ecclesie semper esse iurgia consueuerũt: credo q omnipotẽs deus idcirco dilectionem tuã & sanctissimum fratrẽ & cõsacerdotem meũ ambos esse vno tẽpore Hierosolymis voluit: vt ea que predixi iurgia tollerẽtur. Nũc ergo ostendite quãtũ vos prius amastis. Scio qꝛ vterqꝫ abstinentes/vterqꝫ docti/ vterqꝫ humiles estis vnde necesse est vt saluatoris nostri gloria in vobis iuxta vocẽ psalmiste resonet: in tympano & choro laudetur. In tympano etenĩ corium ex pelle sicca est: in choro vero vocum concordia. Quid igitur per tympanũ nisi abstinentia: quid per chorum nisi vnanimitas designatur? Quia ergo per abstinẽtiam dñm laudatis in tympano: peto vt per vnanimitatem laudetis in choro. Per semet Marci.ix. ipsam quoqꝫ veritas dicit. Habete sal in vobis: & pacem habete inter vos. Quid per sal nisi sapiẽtia designatur? Col.iiij. Paulo attestante q ait. Sermo vester in gratia semper sale sit cõditus. Quia ergo per doctrinam verbi celestis sal habere vos nouimus: restat vt per charitatis gratiã etiam inter vos pacem toto corde teneatis. Hec charissime frater dico: qꝛ vtrosqꝫ vos multũ diligo: atqꝫ omnino pertimesco ne orationum vestrarum sacrificia ex aliqua inter vos dissensione maculentur. Benedictionem vero quam & prius per exhilaratum Secundicerium et

D postmodum per Sauinianum diaconem transmisistis/ cum gratiarum actione suscepi: quia de sancto loco decuit vos sancta transmittere: et cui assidue ministratis/ ex vestro ipso munere demonstrare. Omnipotens deus sua vos dextera protegat: atqꝫ a malis omnibus seruet illesos.

¶ Gregorius Mauricio augusto. Qꝛ qui vniuersalem se nominat/preco sit antichristi.

Capitulum.cxciiij.

Epi.xxx. Dominorũ pietas prouida ne quid fortasse scãdali in vnitate sancte ecclesie ex sacerdotũ dissensione generari potuisset: semel ac bis me admonere dignata est/vt responsales fratris & consacerdotis mei Cyriaci benigne susciperẽ: eosqꝫ ad remeandum citius relaxarẽ. Et licet piissime dñe apte & prouide cũcta percipiatis: ego tamen inuenio qꝛ eorum iudicio indiscretus esse ex hac tali admonitione reprehẽdor. Nũquidnam si ex superbo ac prophano vocabulo meus nõ in modico est animus vulneratus/ tante indiscretionis esse potui/vt nescirem quid vnitati fidei/quid cõcordie ecclesiastice deberem: & fratris mei respõsales & synodicam epistolam suscipere cuiuslibet cause amaritudine interueniente recusarem? Absit hoc. Nimis mihi fuerat desipuisse/sic sapere. Aliud nãqꝫ est quod cõseruãde vnitati fidei: atqꝫ aliud quod debemus comprimende elationi. Distinguenda ergo erant tẽpora / ne predicti fratris mei ex quolibet articulo nouitas turbaretur. Vn- E de & responsales eius cum magno affectu suscepi. Quicquid debui charitatis exhibui: meliusqꝫ eos qꝫ consuetudo prisca fuerat honoraui: & mecũ feci eos sacra missarum solẽnia celebrare: quia sicut meus diaconus ad exhibenda sancta mysteria illi nõ debet ministrare qui elationis culpam aut commisit / aut cõmissam ab alijs ipse non corrigit: ita ministri illius in celebratione missarũ mihi adesse debuerunt: qui (custodiente deo) in superbie errorẽ non cecidi. ¶ Eũdem vero fratrem & cõsacerdotem meũ studiose admonere curaui: vt si habere pacẽ omnium concordiamqꝫ desiderat: ab stulti vocabuli se appellatione compescat. De qua re mihi in suis iussionibus dominorum pietas precepit dicens: vt pro appellatione friuoli nominis inter nos scandalum generari nõ debeat. Sed rogo vt imperialis pietas penset: quia alia sunt friuola valde innoxia/atqꝫ alia vehemẽter nociua. Nunquid non cũ se antichristus veniens deum dixerit/ friuolum valde erit: sed tñ nimis perniciosum? Si quãtitatem sermõis attendimus/due sunt syllabe. Si vero pondus iniquitatis/ vniuersa pernicies. Ego aũt fidẽter dicõ / qꝛ quisquis se vniuersalem sacerdotem vocat: vel vocari desiderat/in elatiõe sua antichristum precurrit: qꝛ superbiendo se ceteris preponit. Nec dispari superbia ad errorem ducitur: qꝛ sicut peruersus ille / deus videri vult super omnes homines/ita quisquis iste est qui F solus sacerdos appellari appetit: super ceteros sacerdotes se extollit. Sꝫ qm̃ veritas dicit: Oĩs qui se exaltat/ Lu.xiiij. et.xviij. humiliabitur: scio qꝛ quelibet elatio tãto citius rumpitur/quanto amplius inflatur. Illis ergo pietas vestra precipiat/ne quod per appellationẽ friuoli nominis scãdalum gignant/qui in superbie typum ceciderũt. Nam peccator ego: qui auctore deo humilitatem teneo/admonendus ad humilitatem non sum. Omnipotens aũt de⁹ serenissimi dñi nostri vitam/ & ad pacem sancte ecclesie/ et ad vtilitatẽ reipublice Romane per tẽpora longa custodiat. Certi etenim sumus: quia si vos viuitis/ qui celi dominum timetis/nulla contra veritatem superba preualere permittitis.

¶ Gregorius Eulogio episcopo Alexandrino et Anastasio episcopo Antiocheno. De responsalibus Cyriaci episcopi in causa fideicõmissoꝝ. De suo diacono cum eo non processuro. De dãnatione Eudoxij sibi incognita. De historia Sozomeni ab apostolica sede reprobata. De anima Ade q in peccato mortuus est. Dicit quoqꝫ eum p penitentiam saluatum. Et q diabolus cor hominis ingreditur. Capitulum.cxcv.

Epi.xxxj. Charitas qua vobis valde constrictus sum: tacere me minime pmittit: vt sanctitas vestra q̃cũqꝫ apud nos agũtur agnoscat: & falsis rumoribus nõ decepta /sue iustitie atqꝫ rectitudinis viam sicut perfecte cepit/perfectius teneat. Responsales siqui-

G dem fratris ⁊ coepiscopi nostri Cyriaci venientes eius
ad me synodicam detulerũt epistolam. Et quidẽ inter
nos et ipsum (sicut vestra beatitudo nouit) propter ap:
pellationẽ prophani nominis est grauis discordia: sed
in causa fidei trãsmissos responsales eius existimaui esse
suscipiendos/ne culpa elationis que in cõstantinopoli:
tana ecclesia pene cõtra oẽs sacerdotes exorta est: dissen
sionem fidei ⁊ rixam ecclesiastice faceret vnitati. Eosdẽ
vero responsales: qꝛ hoc omnino humiliter precabãtur:
missarum solẽnia mecũ celebrare feci: qꝛ sicut ⁊ serenissi:
mo dño imperatori nostro intimare studui: responsales
fratris ⁊ cõsacerdotis nostri Cyriaci mihi cõmunicare
debuerunt: qꝛ auctore deo in elationis errorẽ non ceci:
di. Meus vero diaconus cũ predicto fratre nostro Cy:
riaco missarũ solẽnia celebrare nõ debet: qꝛ per propha:
num vocabulum culpã superbie aut cõmisit/aut sequi:
tur: ne si (quod absit) procedit/et in tali elatione posito
vanitatẽ stulti nominis confirmare videamur. Eundẽ
vero fratrem admonere studui/vt se a tali elatione corri
gat: qꝛ si hãc non correxerit/pacem nobiscum nullo mo:
do habebit. Preterea idem frater noster omnia in suis
synodicis: catholice (deo auctore) locutus est. Quẽdam
vero Eudoxium dãnauit: quem neqꝫ in synodis dãna:
tum inuenimus: neqꝫ a decessoribus eius in suis synodi:
cis reprobatũ. Et canones quidem constantinopolita:
H ni concilij Eudoxianos dãnant: sed quis fuerit eoꝝ au:
ctor eudoxius/minime dicũt. Romana autem ecclesia
eosdem canones vel gesta synodi illius hactenus non
habet nec accipit: in hoc aũt eandem synodum accepit:
qđ est per eam cõtra macedonium definitum. Reliquas
vero hereses que illic memorate sunt/ab alijs iam patri
bus damnatas reprobat. De eudoxianis vero nihil hac:
tenus agnouit. In historia autem Sozomeni: de quo:
dam eudoxio qui Constãtinopolitane ecclesie episcopa
tũ arripuisse dicitur: aliqua narrantur. Sed ipsam quoqꝫ
historiam sedes apostolica recipere recusat: quoniam
multa mentitur: ⁊ Theodorum monsuestie nimium lau
dat: atqꝫ vsqꝫ ad diem obitus sui magnũ doctorẽ eccle:
sie fuisse perhibet. Restat ergo vt si quis illam historiã
recipit/synodo que pie memorie Justiniani temporibus
de tribus capitulis facta est cõtradicat. Qui vero huic
contradicere non valet/illam historiam necesse est vt re:
pellat. In latina vero lingua de hoc eudoxio nuncusqꝫ
neqꝫ in philastro: neqꝫ in beato Augustino qui multa de
heresibus conscripserũt: neqꝫ in alijs patribus aliquid in:
uenimus. Charitas igitur vestra si quis apud grecos p:
batorũ patrũ de eo sermonem fecit: suis mihi epistolis
innotescat. Preterea ante triennium cogente causa mo
nachorum Isaurie qui heretici accusabantur/satisfaci:
ens mihi quondã frater ⁊ cõsacerdos meus dñs Joan:
nes litteras misit: quibus nitebatur ostendere eos ephe
I sine synodi diffinitionibus cõtradixisse: ⁊ velut ex eadẽ
synodo certa nobis quibus ipsi obsisterent capitula de:
stinauit. Inter alia aũt scriptũ illic cõtinebatur de ade
anima: quia in peccato mortua nõ fuerit: eo qꝫ diabolus
in cor hominis nõ ingrediebatur: et si quis hoc dixisset/
anathema esset. ¶ Que cũ mihi relata fuissent/valde cõ
tristatus sum. Si enĩ Ade (qui primus peccauit) anima
in peccato mortua nõ est: quomodo de ligno vetito ei di
Gen.ij. ctũ est: In quacũqꝫ die comederitis ex eo/morte morie:
mini: ⁊ ecce comedit Adam ⁊ Eua de ligno vetito: ⁊ ta:
men in carne sua vltra nongentos annos postmodum vi
xerunt. Constat itaqꝫ qꝛ in carne nõ est mortuus. Si er:
go in anima mortuus non est (quod dici nephas est) fal:
sam sentẽtiam de illo protulit deus qui dixit: qꝛ qua die
comederet/moreretur. Sed absit hic error: absit a vera
fide. Nos enim primũ hominẽ qua die peccauit/anima
mortuũ dicimus: atqꝫ per hunc omne genus humanum
in hac mortis ⁊ corruptionis pena dãnatũ. Per secũdũ
vero hominẽ ⁊ modo a morte anime/⁊ postmodũ ab om
ni corruptiõe carnis in eterna resurrectiõe liberari nos
posse cõfidimus. Sicut aũt et predictis responsalibus di
ximus: Ade animam in peccato mortuã dicimus: non a
substantia viuendi: sed a qualitate viuendi. Quia enim
aliud est substantia: atqꝫ aliud qualitas/non est eius ani
ma ita mortua vt non esset: sed ita mortua: vt beata non
esset. Qui tamen Adam postmodũ per penitẽtiam ad vi
tam rediit. Quod vero diabolus cor hominis ingredia:
tur: si euangelio creditur/non negatur. Ibi enim scriptũ K
est: Et post buccellã introiuit in eũ sathanas. et rursus
ibi dicit: Cũ diabolus iam se misisset in cor iude vt tra: Joã.xiij.
deret eum iudas. Hoc autẽ qui negat: in pelagianã he:
resim cadit. Quia ergo pscrutãtes ephesinã synodũ/ ni:
hil in ea tale inuenimus contineri: de Rauẽnati quoqꝫ
ecclesia vetustum valde codicem eiusdẽ synodi ad nos
deferri fecimus: ⁊ synodũ quã habebamus: cũ ita cõcor:
dare inuenimus: vt in nullo discreparet: ⁊ nihil aliud cõ
tinet in definitione anathematis ⁊ reprobatiõis: nisi qđ
duodecim capitula beate memorie Cyrilli reprobant.
Hanc autẽ totam rationẽ multo latius subtiliusqꝫ predi:
ctis responsalibus eius in presenti positis reddidimus
atqꝫ ei plenissime satisfecimus. Igitur ne vel hec vel aliqua
similia illic surrepant que sanctã ecclesiã scandalizent/
necesse nobis fuit hec ipsa sanctitati vestre indicare. Et
quãuis te fratrẽ ⁊ coepiscopum nostrum Cyriacũ noueri:
mus orthodoxum: tñ propter alios cauti esse debemus:
vt anteqꝫ ad publicũ prodeant errorũ semina conculcen
tur. Scripta autẽ vestre sanctitatis cõmuni filio Sabi:
niano diacono veniẽte suscepi. Sed qꝛ harum lator iam
ad egrediẽdũ paratus retineri non potuit: ad hec respõ:
sali meo diacono veniente respondebo.

¶ Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi. Ne monachi contra abbates ab episcopis defendantur.

Capitulum.cxcvi.

Licet fraternitatẽ tuam erga monasteriorum Epi.xxxij
curã pastorali vigilãtia credamus esse sollici
tam: ea tñ que de monasterio in aphricana p:
uincia posito cognouimus: vobis necessario preuidimus
L indicare. Querit autẽ Concodeus abbas lator presen:
tium: qꝛ si quãdo monachos quibus preesse dinoscitur:
sub regulari voluerit disciplina restringere: monasteriũ
temere deserant: ⁊ licite quocũqꝫ voluerint vagãtes exi:
stant. Quia ergo hoc et ipsis omnino perniciosum est: et
alijs perditionis monstrat exemplũ: hortamur fraterni:
tatem vestrã vt si ita est/ecclesiasticã in illos correptio:
nem exerceat: ⁊ cõgrua eos vltione a tali pculdubio pre
sumptione cõpescat: atqꝫ ita ad obediendũ salubri pro:
uisione superbientes animos iugo discipline subijciat:
vt quos ad huius prauitatis excessum/eoꝝ poterat imi:
tatio prouocare/emẽdatio a culpa reuocet: ⁊ suis (vt di:
gnum est) doceat prepositis obedire. Qꝛ vero a quibus:
dã episcopis excedẽtes monachos phibet defensari: fra
ternitas vestra i hoc studeat esse sollicita/⁊ eos a tali de
fensione: sua modis oĩbus interminatione suspendat.

¶ Mense Julio. Indictione.xv.

¶ Gregorius Dinamio ⁊ aurelie per Franciam. Ut ad meliora pficiant. Et de codice transmisso. Capi.cxcvij.

Scriptorum vestroꝝ pagina lectione percussa/ epi.xxxiij.
magnã nobis studio vestro indicato contulit
letitiam: quia per hoc qꝫ vos sacre lectionis pa
bula querere: et supne patrie desiderare gaudia nuncia:
uit: dilectionem vestram religiosam conuersationẽ non M
solum amare nomine: sed etiam tenere vita monstrauit.
Et quoniã desiderata vos adepturos esse confidimus:
vehementi vobis cor nostrũ exultatione congaudet. Nã
qꝛ huiuscemodi desiderium gratia diuina non deserat/
ipsa nos veritas testimonio sue vocis informat dicens:
Omnis qui querit/inuenit: qui petit/accipit: ⁊ pulsanti Mat.vij.
aperietur. Hac itaqꝫ fulti certitudine/de eiusdẽ redem: Luce.xi.
ptoris nostri misericordia nihil ambigere: sed spe debe:
mus indubitata presumere. Nec enim muneris sui largi
tate frustrabitur: sed vires obtinendi prorsus indulget/
qui velle concessit. Nam iam ipsum desiderantes appe:
tere/donũ est. Qꝛ tamen ita de gratia debemus superna
presumere: vt non simus negligẽtes in oratione vel ope:
re: voce eiusdẽ veritatis exprimitur. Oportet semp ora: Lu.xviij.
re/⁊ non deficere. Petamus igitur orando: queramus le:
gendo: pulsemus operãdo. Sit igitur mens vigilans: sit
vndiqꝫ suspecta: sit vbiqꝫ sollicita: vt insidiãtis possit la:
queos precauere. Sed qꝛ quãto hostis noster cautũ con
tra se vnũquẽqꝫ cognoscit/tanto corda sibi resistentium
subtili molitur arte subuertere: omnipotentem dñm assi
duis lachrymis et deprecatione poscamus: vt nos vene:
ni eius non sinat infectione corrũpi: sed cõtra certamina ⁊
latentes suggestiones quas ingerit: potẽtie sue nos scu:
to circũtegat: in quo iacula illius illisa frangantur: ⁊ cor

B nostrum percussionis ipsius contactus nō vulneret: sed gratie sue dono eius nobis insidias et intelligere donet et vincere. Codicē vero quē dirigerem⁹: talē qui vos vt petistis instrueret/minime paratū habuimus: sed in subsequenti transmittemus.

¶ Gregorius Dhuce vxori Joannis vt ad virum suum revertatur. Capitulum.cxcviij.

Epistola xxxiiij.

Lectos nos vestre nimis epistole reddiderunt: q̄ vos vnitati eccl'ie sociatos deo protegente cognouim⁹. Et quidē sicut ⁊ ipse scribitis/ante hoc facere debuistis: q̄ tātis viri coniugē/nec ad modicū esse decuit a cōmunionis vnitate disiunctā. Cōsiderare enī debuisti gloriosa filia quāta multitudo fideliū in matris ecclesie sinu cōsistat: quātisq̄ virtutibus sacerdotes qui in ista fide defuncti sunt coruscarunt: vel quāta ad corpora sua miracula faciāt: atq̄ eos nō diiudicare: sed plus tātis viris ac sacerdotib⁹ q̄ tibi credere debuisti. Inter hec tamē oīpotenti deo gratias agim⁹: qui ita cordi vestro lumē sue veritati infudit: vt erroris sui pulsa caligine: rectā vobis viā quā sequi ⁊ tenere debeatis ostēderet. Gloriosum autē cōiugē vestrū quousq̄ viuimus/a nobis dimittere nolum⁹: ⁊ ideo eum ad vos reuerti nullaten⁹ confidatis. Et quidē ipse ad vos venire desiderat: sed postq̄ in ciuitate romana est: nō potest/nō ei licet: quia amoris nostri oino tenetur vinculis alligatus. Melius est ergo vt vos ad eū venire modis oibus festinetis: quia caput suum potius mēbra ⁊ sequi debēt: et quocūq̄ ierit/comitari.

B ¶ Gregorius dño epo Messanensi. De vasis sacris pro redemptione captiuoꝝ distrahēdis. Capitulū.cxcix.

Epistola xxxv.

Et sacroꝝ canonum/et legalia statuta permittunt ministeria ecclesie pro captiuoꝝ esse redēptione vendenda. et ideo q̄m Faustinus lator presentium vt filias suas de iugo potuisset captiuitatis eruere: trecentoꝝ triginta solidoꝝ probatur debitū cōtraxisse: ex quibus triginta redditis/ad reliqua quātitatis restitutionē eū certū est non posse sufficere: fraternitatē tuā his hortamur affatibus: vt de argento Merlensis ecclesie cuius miles esse dinoscitur: qđ apud vos est/quīdecim et libras accepto ab eo desuscepto dare modis oibus debeatis: vt eo venūdato/⁊ restituto debito/necessitate valeat obligationis absolui. ¶ Sed et illud fraternitas vestra debet esse sollicita/vt si quidē de predicta ecclesia vsuale argentū est: suprascriptā quātitatē accipiat: alioquin de sacratis vos vasis hac in re eā quā prediximus quātitatē prebere necesse est. Nam sicut omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria venūdare: sic iterum culpa est imminēti huiusmodi necessitate res maxime desolate ecclesie captiuis suis preponere: et in eorum redemptione cessare.

¶ Gregorius Joanni epo Syracusano. De contētionibus monasterioꝝ terminandis. Capitulum.cc.

Epistola xxxvi. C

Ne religiosoꝝ viroꝝ corda seculariū rerū cōtentio a mutua (qđ absit) charitate disiungat: magna est solicitudine studēdū/vt facillimū finē res possit in altercatione deducta percipere. Quis ergo indicante Cesario abbate monasterij sancti petri: qđ in loco est qui Baias dicitur constitutū: cōperimus inter eum ⁊ Joannē abbatē monasterij sancte Lucie in Syracusana ciuitate cōstituti grauē esse exortā de quibusdā finibus questionem: ne ipsa inter eos valeat cōtentio prolongari: certamina eoꝝ agrimensoris definitione ꝓspeximus finiēda. Et ideo scripsimus Fantino defensori: vt Joannem agrimensorē: qui de Romana vrbe panormū profectus est: illuc ad fraternitatē vestram debeat destinare. ¶ Hortamur ergo vt cum eo ad loca de quibus est contentio debeatis accedere: et vtraq̄ parte cominus cōstituta/per loca que in lite sunt/vestra facta ꝓsentia terminari: quadraginta tamē annoꝝ vtriq̄ parti ꝓscriptiōe seruata. Quecūq̄ vero diffinita fuerit: ita seruari fraternitas vestra sollicite studioseq̄ prouideat: vt denuo nec iurgium exinde aliquod excitari: nec querela ad nos valeat aliqua peruenire. Cesari⁹ abbas venerabilis quis noster olim fuerit: fraternitatē vestrā credimus nō latere: et ideo eū vobis (salua equitate) in omnibus commendamus. et quia in secularibus causis omnino inexpertus est: vestra eum sollicitudine necesse est adiuuari. sic tamen vt in cunctis (sicut decet) rationem et iustitiam conseruetis.

D ¶ Gregorius Eulogio epo Alexandrino. De quattuor apl'icis sedibus: et de lignis transmissis. Capitulum.ccj.

Epistola xxxvij.

Suauissima mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri apl'orum principis cathedra locuta est/dicens q̄ ipse i ea nūcusq̄ in suis successoribus sedeat. Et quidē ego indignū me esse non solū in honore presidentiū: sed etiam in numero stantiū agnosco. Sed cūcta que dicta sunt/in eo libēter accepi: quod ille mihi de Petri cathedra locut⁹ est: qui Petri cathedrā sedet. Et cū me specialis honor nullo modo delectet/valde tamē letat⁹ sum: q̄ vos sanctissimi qđ mihi impēdistis: vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctā ecclesiā in apl'oꝝ pncipis soliditate firmatā/qui firmitatē mētis traxit in noīe: vt Petrus a petra vocaret? Cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Cui rursus dicit. Et tu aliquādo ꝯuersus confirma fratres tuos. Iterūq̄. Simon Joannis amas me: pasce oues meas. Itaq̄ cū multi sint apl'i: pro ipso tamē pricipatu sola apl'oꝝ pncipis sedes in auctoritate cōualuit: q̄ in tribus locis vnius est. Ipse eni sublimauit sedē: in qua etiā quiescere/⁊ presentē vitā finire dignat⁹ est. Ipse decorauit sedē in qua euangelistā discipulū misit. Ipse firmauit sedē in qua septē annis q̄uis discessurus sedit. Cū ergo vni⁹ atq̄ vna sit sedes cui ex auctoritate diuina tres nunc epi presidēt: quicqd ego de vobis boni audio/hoc mihi iputo. Si quid de me boni creditis: hoc vestris meritis imputate: q̄ in illo vnum sumus qui ait. Ut omnes vnū sint: sicut et tu pater in me/et ego in te: vt ⁊ ipsi in nobis vnū sint. Debitum autē salutationis alloquiū persoluens/indico q̄ magno gaudio exultō: q̄ vos cōtra hereticoꝝ latratus assidue laborare cognoui: atq̄ oīpotētem dñm deprecor: vt beatitudinē vestrā sua protectione adiuuet: quaten⁹ per linguā vestrā de sinu sancte ecclesie omnē radicem amaritudinis euellat: ne rursum germināns impediat multos: et per illā coinquinētur multi. Accepto eteni talēto cogitatis qđ preceptū est: Negociamini dum venio. Ego autē etsi negociari nō valeo: lucris tamē negocij vestri cōgaudeo: hoc videlicet sciens: quia et si me participē operatio non facit: laboris vestri me participem charitas facit: q̄ (sicut existimo) bonū proximi etiā ocioso cōmune fit: qui de alterius actibus gaudere cōmuniter scit. ¶ Preterea ligna transmittere volui: sed beatitudo vestra si essent necessaria nō indicauit: et maiora multo mittere possum⁹: sed nequaq̄ talis nauis huc mittitur: que hec capere valeat. Minora autē mittere verecundū puto. Quid tamē facere debeā/beatitudo vestra suis mihi epistolis innotescat. Paruulam vero benedictionē de amatoriis vestri sancti Petri eccl'ia sex minora aquitanica pallia/⁊ duo orarta trāsmisi. q̄ eni multū diligo/etiā de paruis presumo. Habet eni ipsa dilectio auctoritatē suā: ⁊ oino certa est q̄ iniuria nō erit in omne qđ amādo ꝓsumpserit. Suscepi autē benedictionē sancti euangeliste Marci iuxta breue vestris epistolis insertū. Sed quia collatū ac iurithēū non libēter bibo: presumēs cognidiū requiro: qđ in hac vrbe post multa tēpora vestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic a negociatoribus nomen cognidij et non substantiā cōparamus. Peto autē vt contra oēs amaritudines quas in hac vita patior/vestre me sanctitatis oratio fulciat: atq̄ ab his apud oīpotentem dominū suis intercessionibus defendat.

Mat. xvj. Lu.xxij. Jo.xxj. E Jo.xiiij. Lu.xix. F Al.iuitreū

¶ Gregorius Cypriano rectori nostro per Siciliā. De episcopo Lucēsi. ecclesie ordinando. Capitulum.ccij.

Epistola xxxviij.

Habitatores Lucensis ciuitatis quendam ad nos presbyterū adduxerūt: q̄ eis debuisset episcopus ordinari. Sed q̄ minime dign⁹ inuēt⁹ est/ne diu sine ꝓprio possint cōsistere sacerdote: a nobis admoniti in scrinio promiserunt aliū studiose querere: ⁊ ad nos consecrādum deo adiuuāte perducere. Et ideo ad dilectionē tuam latore presentiū veniēte Marcianū pbr̄m diocesecos Taurianēsis ecclesie: qui nunc habitat in ecclesia que est in massalargis constituta: diocesis Cathenēsis ecclesie: ad te facito modis oibus euocari: atq̄ eū studij tui sit de criminib⁹ que ad episcopatū accedere non permittūt: cū omni subtilitate requirere. Et si eorum se expertē esse respōderit/cū presentiū portitore eū festina dirigere: vt facto in eum decreto ad nos veniat

G

deo adiuuãte/ordinandus. Si vero est aliquid quod ei possit obsistere:hunc qui ad dilectionẽ tuã venit:cũ omni cura ⁊ celeritate dimitte:vt eo ad loca sua remeante/ aliter sm ea que premissa sunt requiratur.

¶ Gregorius Mariano epo rauenne. De ordinãdo epo in Corneliensi ecclesia/loco alteri⁹ lapsi. Capitulũ.cciij.

Epistola xxxix.

FRaternitatis vestre epistola nunciãte cõperimus corneliẽsis ecclesie filios assidua supplicatione in loco lapsi quondã epi sui consecrãdum sibi a vobis poscere sacerdotẽ: atq; vos quid de eo re fieri debeat dubitare:et nostrũ euidẽs expectare mãdatũ. Postq̃ ergo quẽq; criminaliter obscedẽtem in locum de quo lapsus est nulla permittit ratio reuocari: et vltra tres menses ecclesiam vacare pontifice statuta sacrorũ canonũ nõ permittunt:ne cadente pastore dñicum gregẽ antiquus(qđ absit)hostis insidiãdo dilaniet:fraternitas vestra depcationi eorũ cõsentire:⁊ in loco lapsi debet epm ordinare. Nam dũ non petẽtes eos etiã ante vestris ad hoc debueratis adhortationibus admonere: postulãtes nulla vos oportet excusatione differre: qr ecclesia dei diu viduata propetro epo remanere non debet.

¶ Gregorius Marimiano epo Rauenne. De submouendo clericoꝝ dominio in monasterijs. Capitulum.cciiij.

Epla.xl.

2 PErductũ ad nos multoꝝ relatione puenerat/monasteria in Rauenne partibus constituta omnino clericoꝝ vestrorum dñio pregrauari:ita vt occasiõe quasi regiminis ea (qđ dici graue est) velut in proprietate possideãt. Quibus non modicũ condolẽtes decessori vestro epistolas misimus: vt hoc emendare per oia debuisset. Sed qm̃ vite est termino citius occupatus:ne hoc onus monasterijs remaneret:fraternitati vestre hec eadẽ nos scripsisse recolimus. Et quia(vt cõperimus) in huius rei hactenus correptione cessatũ est: hec ad vos iterum preuidimus scripta dirigere. Hortamur ergo: vt omni mora/omniq; excusatione submota/ ita monasteria ipa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare:quaten⁹ nullã deinceps in eis clerici vel hi qui in sacro sunt ordine cõstituti/ob aliud habeant nisi orãdi tm̃modo causa accedẽdi licẽtiã:aut si forte ad peragẽda sacra missarũ fuerint inuitati mysteria.

H

¶ Sed ne p cuiuslibet monachi aut abbatis pmotione aliqđ onus fortasse sustineãt:studẽdum vobis est: vt si quispiã abbatum aut monachorũ ex quocunq; monasterio ad clericatus officiũ vel ordinẽ sacrũ accesserit:nõ illic aliquã habeat vlterius (vt dixim⁹) potestatẽ:ne monasteria hui⁹ occasiõis velamine: ea que prohibemus/sustinere onera cõpellantur. Hec itaq; oia vigilanti cura emẽdare:iam secũdo cõmonita sanctitas vestra non differat:ne si post hoc negligẽtes vos esse (qđ non credimus) senserimus: aliter monasterioꝝ quieti prospicere cõpellamur. Nam vobis notũ sit quia tante necessitati seruorũ dei congregationẽ amplius subiacere nõ patimur. Ne vero aliqua vobis excusatio de monachis oriatur: personã huc quã preuiderit vtilẽ ex opere fraternitas vestra trãsmittat:⁊ et nos qui cũ eo ad vos venire possint:monachos deputamus:quos vt pspexeritis debeatis i monasterijs ordinare:si tamẽ talia loca sũt/ vt sit ibi vnde subsistere valeãt.

Ca. xvj.q. j. Ne pcuiuslibet.

J

¶ Gregorius Cypriano diacono per Siciliã. De paula et quodam iudeo. Capitulum.ccv.

Epla.xlj.

QUesta nobis est Paula presentiũ latrix quendam Theodorum ex iudeo sibi nimis frustra inimicũ existere: intãtum vt (qđ dici nephas est)iniquitate maleficiorũ eam ledere moliatur: atq; ab hoibus ecclesie Messanensis eũdem Theodorũ contra hoc facinus fortius vindicari. Dilectio igit tua studeat: vt null⁹ ecclesiasticorũ predicte mulieri in hac causa tẽtet aduersus existere. Sed ad inuestigandũ hoc ipse(vt potueris)esto sollicitus. Et si supra scriptus theodorus tãte iniquitati obnoxius esse patuerit : ita hoc districta vltione per hos quorũ interest factas vindicari:vt ⁊ de⁹ placari possit:et alijs exemplũ correptionis sit.

¶ Explicit liber.iij. Registri beati Gregorij Pape.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Explicit liber Sextus sm aliam computationẽ domini Gratiani in decretis.

¶ Expliciunt epistole Indictionis.xv.

¶ Liber.vij.

K

¶ Incipiunt epistole beati Gregorij pape: Indictione prima.

¶ Gregorius Sabiniano diacono. De causa Maximi et presumptione eius. Capitulum primũ.

Epla.j.

DE causa Maximi preuaricatoris qđ actũ sit cognouisti. Sed postq̃ serenissimus dñs imperator iussione transmisit vt ordinare minime debuisset:tũc ad altiorẽ superbiã erupit. Nã boles gloriosi viri Patricij Romani ab eo premia acceperũt/eũq; ita ordinari fecerũt: vt Antoniũ subdiaconẽ et rectorẽ patrimonij nisi fugisset occiderẽt. Ego autem epistolas transmisi : postq̃ eũ ordinatũ cõtra rationem cognoui et cõtra consuetudinẽ: vt missarũ solennis celebrare nõ presumeret : nisi pri⁹ a serenissimis dñis cognoscerẽ/quid de eius psona iussissent. Que scripta mea publice relecta/ vl' in ciuitate posita/publice scidi fecit: atq; in contemptũ sedis apostolice apertius exilijt. Qđ ego qualiter patiar scis/ qui ante paratior sum mori:q̃ beati Petri apli ecclesiã meis diebus degenerare. Mores aũt meos bene cognitos habes:qr diu porto:sed si semel deliberauero non portare:contra oia pericula letus vado. Unde necesse est cũ dei auxilio periculo succurrere:ne cogatur excedẽdo peccare. Uide que dico:et pensa ex quãto dolore sunt. Peruenit vero ad me qr trãsmisit nescio quẽ clericũ/q̃ diceret qr Malcus eps in custodia pro solidis occisus sit. De qua re vnũ est qđ breuiter suggeras serenissimis dñis vestris : quis si ego seru⁹ eorum in morte longobardorum me miscere voluissem:hodie lõgobardorum gens nec regem:nec duces:nec comites haberet:atq; in summa confusione esset diuisa. Sed quia deũ timeo:in mortẽ cuiuslibet hois me miscere formido. Ex autẽ Malcus epus neq; in custodia fuit:neq; in aliqua afflictiõe:sed die qua causam dixit/et addict⁹ est:nesciẽte me a Bonifacio notario in domũ eius duct⁹ est:cui ⁊ prandiũ factũ est:vbiq; prãdidit/⁊ honorat⁹ est ab eo:⁊ nocte subito mortuus est:iam dilectionem tuam arbitror cognouisse. Exhilaratũ autem nostrũ pro ea re dirigere volui. Sed quia iam eandẽ causam actã existimaui:idcirco me retinui. Dño autem Romano dilectio tua dicat: qr pro felice/sicut scripsit ad virũ excellentissimũ magistrũ epistolas:si deus iusserit facio:et per hominem meũ transmitto. Nam modo postq̃ nulli alteri scribo:durũ mihi fuit soli magistro scribere. Cui etiã dicendum est:quia Catellus palatinus substantiã eius: quantum virigãtinus dicit:male exterminat. Cui vix potui imponere / vt expensas eidem virigãtino in monasterio quo lectioni vacat/et laborare non potest/ parum aliqđ de substantia matris sue dare debuisset.

L

¶ Gregorius Crysanto episcopo Spolitano. De cõuertendis ab idolorũ cultura. Et de quinquaginta solidis baptizandis transmissis. Capitulum.ij.

M

Epla.ij.

SUsceptis epistolis fraternitatis vre/magnas oĩpotenti deo gratias retulimus: qr de congregatione multarũ animarũ nos dignatus est releuare. Et ideo fraternitas vestra sollicite studeat opus quod cepit auxiliante dño ad perfectionẽ deducere. Et siue eos qui aliquãdo fideles fuerũt:sed ad cultũ idolorum negligentia aut necessitate faciente reuersi sunt:festinet cũ indicta penitẽtia aliquantorũ dierũ ad fidẽ reducere: vt reatũ suũ plangere debeant:et tanto firmius teneant hoc ad qđ deo adiuuante reuertũtur:quanto illud perfecte defleuerit vnde discedũt. Siue eos q̃ necdũ baptizati sunt admonẽdo/rogando/de venturo iudicio terrẽdo/rationẽ quoq; reddendo:quia ligna et lapides colere nõ debẽt:festinet fraternitas tua oĩpotẽti domino congregare: vt in aduẽtu eius cũ districtus dies iudicij venerit/in numero sanctorũ possit tua sanctitas inueniri. ¶ Quod eni opus vtilius et sublimius acturus es: q̃ vt de animarũ viuificatione et collectione cogites:et tuo dño qui tibi locũ predicãdi dedit/immortale lucrũ reportes? Transmisimus autem fraternitati tue quinquaginta solidos pro vestimẽtis eorum qui baptizandi sunt cõparãdis. presbytero quoq; ecclesie que in Regengno mõte sita est/possessionẽ quã tua fraternitas petijt/ dari fecimus:ita vt quãtum prestat/ tm̃ de solidis quos

B accipere cõsueuerat/minus accipiat. Vestra autẽ frater
nitas petijt: vt sibi epm in ecclesia que nõ longe ab eodẽ
monte est facere debeat: quod oino libenter accepi: quia
quantũ vicina fuerit/tm̃ prodesse aiabus illic cõsistenti:
C.ĩ.j.q.j. bus ampli⁹ poterit. Latorẽ vero presentiũ pro interces:
Latorem. sione sanctitatis vestre acolitũ fecimus: quem ad obse:
quia tua transmisimus: vt si in lucrãdis animabus am:
plius seruierit: proficere amplius possit.

Gregorius Anastasio epo antiocheno. Consolatoriã scribit epistolã de aduersitatibus huius mundi. De barbarorũ gladijs/ac diuersis aduersitatibus. Capl'm.iij.

Epl'a.iij. Suscepi epistolas suauissime beatitudinis ve:
streque pro verbis lachrymas pluebãt. Vidi
nãq; in eis nubẽ more suo in altũ volãtem: sed
quandã caliginẽ tristitie ferentem: nec penetrare in ipso
exordio facile valui/vnde ex quo iret: quia pre ipsa quã
dixi caligine ad plenum causas nõ intellexi. Hoc tamẽ
sanctissimos vos semper sicut et facitis reducere ad mẽ
ij.Ti.iij. tem decet: qd predicator gentiũ dicit. In nouissimis tẽ:
poribus instabũt tempora periculosa: et erunt homines
seipsos amãtes: cupidi: elati. et cetera/que mihi labor est
dicere: et vobis nõ est necessariũ audire. Ecce in senectu:
te sctã vestra beatitudo multis tribulationib⁹ laborat:
sed perpẽdat cuius sedẽ teneat. Nũquid non illius cui
Jo.xxj. voce veritatis dictũ est: Cũ senueris/alius te cinget/et
ducet quo tu non vis? Sed hec dicens recolo q̃ sancti:
tas vestra in multis aduersitatibus etiã a iuuentute de:
Esaie sudauit. Cũ bono ergo rege dicat. Recogitabo oẽs an:
xxxviij. nos meos in amaritudine aie mee. Sunt autẽ multi qui
delectationẽ suã (sicut scribitis) de nr̃is sibi vulneribus
Jo.xvj. faciũt. sed scim⁹ q̃ dixit: Plorabitis et flebitis vos: mũ:
B dus autẽ gaudebit: vos autẽ contristabimini. Et proti
Ibidem. nus adiũxit. Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.
Quia vero iam predicta patimur: restat vt etiã pro:
missa sperare debeamus. Hi enĩ de quib⁹ dicitis: q: ipsi
Mat.vij. addũt onera qui subleuare debuerunt; scio quia illi sunt
qui veniunt in vestitu ouium: et intus sunt lupi rapaces.
Sed tanto magis tolerãdi sunt: quãto non solũ per ma:
liciosam mentẽ: sed etiã per religiosum habitũ persequũ
tur. In hoc autẽ qd soli pre alijs haberi appetũt: qd di:
gnũ nõ fuerat vt vel cum fratribus haberent/nullo mo:
do turbamur: quia in oipotenti confidimus: quia hi qui
aliena appetũt/etiã suis citius priuãtur. Scimus enim
Lu.xiiij. qui dixit. Quia ois qui se exaltat/humiliabitur. Et rur
Puer.xvj. sum scriptũ est: Ante ruinã exaltabitur cor. His autem
dieb⁹ (sicut inuenio) noua hereticorũ bella cõsurgũt: de
quibus vestre beatitudini iam antea scripsi: ita vt pphe
tias/euangelia/et dicta patrũ oia euacuare moliantur.
Sed pmanẽte vita vestre sanctitatis/in protectoris no:
stri gr̃a speramus: q̃ eorũ ora citius obmutescãt: que cõ:
tra soliditatẽ veritatis aperta sunt: q: et quãlibet acuti
gladij mittãtur cũ saxũ feriũt: fracti resiliũt. Hoc autẽ
magna oipotentis dei est gratia: q̃ in ipsis qui a sancte
Luce.xj. ecclesie doctrina diuisi sunt: vnitas non est: quoniã omne
regnũ in se diuisum nõ stabit. Et sancta ecclesia sub:
C tilius in sua semper eruditione instruitur: dũ hereticorũ
questionibus impugnat: ita vt aperte impleat quod per
Ps.liiij. psalmistã contra hereticos de deo dictũ est. Diuisi sunt
ab ira vultus eius: et appropinquauit cor illius. Nam
dum ipsi in suo prauo errore diuidunt: cor nobis dei ap:
propinquat: quia eruditi aduersitatib⁹/intellectũ eius
subtilius inuenimus. Que autẽ mala a barbarorum gla
dijs: que a peruersitate iudicũ patimur: beatitudini ve:
stre narrare refugio: ne eius gemitũ augeã quẽ minuere
consolãdo debueram. Sed in his oibus auctoris nostri
Jo.xvj. me precepta consolantur dicentis. Hec locutus sum vo
bis: vt in me pacẽ habeatis. In mundo pressurã habebi:
Lu.xxij. tis. Penso enim quib⁹ dictũ est: Hec est hora vestra/et
potestas tenebrarum. Si ergo potestas lucis postea
Matth.v. erit: quia electis dictum est: Vos estis lux mũdi: et sicut
Ps.xlviij. scriptũ est: Obtinebũt eos iusti in matutino: omne qd in
hora et potestate tenebrarum patimur/lugendũ non est.
Indicat autem mihi suauissima sanctitas vestra q̃ me:
cum (si potuisset fieri sine charta et calamo) loqui voluis
set: et dolet q̃ nobis orientis pene et occidentis spatium
interiacet. Sed hoc quod sentio/verũ dico: et in charta
mihi mens vestra sine charta loquitur: quia in verba ve:
stre sanctitatis sola charitas sonat: et diuisi locis nõ su:
mus: qui ex dono omnipotentis dñi dilectionis vinculo D
vniti sumus. Cur igitur accipere pẽnas columbe deargen
tate queritis: quas iam habetis? Pẽne quippe ei⁹ sunt
charitas dei/et proximi. Per ipsas enim sancta ecclesia
euolat. per ipsas terrena ois transcendit. quas si vestra
sanctitas nõ haberet/ad me cũ tanta charitate p episto:
las nõ venisset. Rogo autẽ vt pro mei cordis infirmi
tate enixius oretis: quatenus oipotẽs deus mẽtem meã
a malis oibus pro vestra intercessione tueatur: et citius
me de tot procellis huius tẽpestatis eripiat: atq; in eter
ne quietis littore pducat. Benedictiones vero locuple:
tissimas omnes que directe sũt suscepi. que mihi vir dei
pauper spiritu trãsmisisti: de quibus dicitis. Quid enim
det pauper nisi ea que pauperis sunt? Sed nisi vos p hu:
militatis spiritũ pauperes essetis: benedictiones vestre
locupletes non fuissent. Oipotens deus sua vos a malis
omnibus protectione defendat: et quoniã vita vestra bo
nis omnibus valde est necessaria/post longa adhuc tem
pora vos ad celestis patrie gaudia perducat.

Gregorius episcopo Messalino. De precio pro sepultura aliqua nunq̃ recipiendo: et proponit exemplũ Abrahe et sichimitarum. Capitulum.iiij.

Epl'a.iiij. Filius noster Faustinus vir eloquentissimus
ad nos veniens questus nobis est q̃ pater ei⁹
quondã Peltrasius aliqua vestre ecclesie se:
B pulture sue gratia iuris alieni reliquerit. Et quidẽ qd
de hac re seculi leges habeant: et ipsi nostis/et nos audi:
uim⁹: q: heres ad soluẽdũ cogit: si aue lor ei⁹ vel testator
aliena legauerit. Sed quia fraternitatẽ vestrã lege dei/
non autem lege seculi nouimus viuere: valde mihi iniu:
stũ videtur: vt calix electrinus et puer qui cuiusdã eccle:
sie in possessione eius posite diocescos cõsentine ecclesie
esse perhibetur/a tua fraternitate teneatur. Cũ enim et
vir reuerẽtissimus Paulinus nunc epus/tunc vero archi
diaconus ita fuisse testatus est: vos oino eius fidei cre:
dere/et aliena restituere debuistis. Fibulã vero aureã
quã predictus vir moriens pariter reliquit: considerare
(vt arbitror) debuistij/que esset summa eius substãtie. si
quid esset vnde hi quos reliquerat/sustẽtari debuissent:
et tũc p sepultura eius accipere: q̃uis fm nostrũ institu
tũ noueritij nos illicitã antiquã cõsuetudinẽ a nostra ec
clesia oino vetuisse: nec cuiq; assensum pbere: vt loca hu:
mani corporis precio possint adipisci. Nam si genti:
les (vt arbitramur) viri sichimite Abrahe p Sarra mor
tua: atq; in loco proprio humãda sepulturã gratis obtu
lerunt: et vix magna ei⁹ importunitate coacti sunt vt pre
ciũ de loco sepulture perciperẽt: nos qui epi dicimur/de
humandis fidelium corporibus pensa quid facere debe
mus. Hoc ergo fraternitatis vestre iudicio cõmitto. Et
hec quoq; nobis predictus eloquẽtissimus vir questus
est Sisinniũ defensorẽ ecclesie tue irrationabiliter iuri
F suo mancipia competẽtia detinere. De quibus etiã iudi
cio sancte memorie Maximiani epi vt ea detẽtator red:
deret/esse asserit definitũ: sed eorũ restitutionẽ hacten⁹
volũtarie distulisse. Hortamur ergo fraternitatẽ tuã/vt
si manifeste causa iam iudicata est: que statuta sunt/com
pleant. Alioquin deputato defensore ad fratris et coepi
Secundini nostri partes fac iudiciũ conuenire: vt dum
cuius sint iuris mãcipia de quib⁹ questio vertitur: eius
fuerit sententia declaratũ: nec hic preiudiciũ: nec ille vi:
deatur iniuriam sustinere.

Gregorius Brunichilde regine Francorum. De pallio siagrio epo concedendo/et sacris ordinibus premio non concedẽdis: et de schismaticis. Capitulum.v.

Epl'a.v. Quanta in oipotentis dei timore excellẽtie ve
stre mens soliditate firmata sit: inter alia bo:
na que agitis/etiã in sacerdotũ eius laudabi
liter dilectione mõstratis: et magna nobis fit de xpiani:
tate vestra letitia: qm̃ quos venerantes vt famulos reue
ra xpi diligitis/augere honoribus studetis. Decet enim
vos excellentissima filia/decet tales existere: vt subiecte
possitis esse dñatori. In eo enĩ timore regnũ potestatij ve
stre et subiectis gentibus cõfirmatis: in quo timori om:
nipotentis dñi mentis colla subijcitis: et vnde vosmet:
ipsas seruitio creatoris subditij: inde vobis vestros sub:
ditos ad seruitiũ deuotius obligatis. Susceptis itaq;
epistolis vestris/valde nobis excellentie vestre studium
placuisse signamus: atq; fratri et coepo nostro Siagrio

G
palliū dirigere fm postulationē vestram volumus: pro
pter qđ et serenissimi dñi Imperatoris quātū vobis dia
conus noster qui apud eū responsa ecclesie faciebat inno
tuit: pia volūtas est: et concedi hec oīno desiderat: atq;
multa de predicto fratre nostro tam vobis q̄ etiā alijs
testificātibus ad nos bona perlata sunt: maxime vitam
eius Joanne regionario ad nos remeante cognouimus.
Et quid in fratre nostro Augustino fecerit audiētes/re
demptorē nostrū benedicimus: qr eū sacerdotis nomen
etiā operibus implere sentimus. Sed res plurime resti:
terunt: que nos hoc interim facere minime permiserunt.
Primū siquidē quia is qui pallium ipsum venerat acce
pturus: schismaticorū tenetur errore implicat⁹. Deinde
q̄ non id ex vestra petitione: sed ex nobis transmissum
voluistis intelligi. Extra hoc aūt qr nec is qui eo vel de
siderat: directa ad nos hoc sibi largiri speciali petitiōe
poposcerat: et tantam causam nullo modo prebere sine

Distinc. c. P:isca.

eius postulatione debuimus: maxime quia ⁊ prisca con:
suetudo retinuit: vt honor pallij nisi exigētibus causarū
meritis et fortiter postulāti dari non debeat. Nos tamē
ne vestre excellētie desideriū sub pretextu cuiusdā excu:
satiōis forsitan videremur velle differre: dilectissimo fi:
lio nostro Candido p̄sbytero palliū preuidim⁹ dirigen:
dum: iniungētes ei vt vice nostra congrua id debeat ob:
seruatione tribuere. Unde necesse est vt ex eo ope supra:
scriptus frater et coep̄s noster Siagrius facta cum ali:
quantis suis ep̄is petitione hoc sperare: atq; eam predi:

H

cto debeat dare presbytero: quaten⁹ digne eiusdē pallij
vsum cū dei grā valeat adipisci. Ut ergo hec vobis cu:
ra ante oculos creatoris nostri i fructu sit/christianitati
vestre sollicitudo diligēter inuigilet: et nullū qui sub re:
gno vestro est/ad sacrum ordinē ex datione pecunie/vel
quarūlibet patrocinio personarū seu proximitatis iure
patiat accedere: sed ille ad episcopatū vel alterius sacri
ordinis officiū eligat: quē dignū vita et mores ostende:
rint: ne si (qđ non optamus) honor venalis fuerit sacer:
dotalis: simoniaca in illis partib⁹ heresis: que prima in
ecclesia prodijt: et patrū sentētia dānata est/cōsurgat: et
regni vestri (qđ absit) vires imminuat. Nam graue om:
nino et vltra q̄ dici potest facinus est: spiritū sanctū: qui
oīa redemit/venundare. Sed et hoc cure vobis sit: vt qr
(sicut nostis) Neophitū egregius p̄dicator ad sacerdo:
tij regimen oīno vetat accedere: nullū ex laico patiami:
ni ep̄m consecrari. Nam qualis magister erit: qui disci:
pulus non fuerit? Aut quēadmodū ducatū gregi dñico
prebeat: qui discipline pastoris subdit⁹ ante non fuerit?
Si culus ergo vita talis cōstiterit/ vt ad hūc dignus sit
ordinē p̄mouerí: prius ministerio debet ecclesie deserui
re: quatenus longe exercitationis vsu videat qđ imite:

I

tur/et discat qđ doceat: ne forte onus regiminis conuer:
sionis nouitas nō ferat: et ruine occasio de prouectis in
maturitate cōsurgat. Qualiter autē se excellētia vestra
erga fratrē et coep̄m nostrū Augustinū exhibuerit: quā:
tamq; illi sibi deo aspirante charitatē impēderit: diuer:
sorū fideliū relatione cognouimus: pro quo gratias refe
rētes/diuine potentie misericordiā deprecamur: vt ⁊ hic
vos sua protectiōe custodiat: et sicut inter homines/ita
quoq; et post multorū annorum tēpora/in eterna faciat
vita regnare. Preterea hos q̄s ab vnitate eccl'ie schisma
ticorum error dissociat: ad vnitatem studete concordie
pro vestra mercede reuocare. Nam non ob aliud ignorā
tie sue hactenus cecitate voluūtur: nisi vt ecclesiasticam
fugiant disciplinā: et peruerse habeant (vt voluerint) vi
uendi licentiā: quia nec quid defendāt: nec quid sequan:
tur intelligūt. Nos autē chalcedonēsem synodū de qua
illi sibi pestifere nebulas excusationis assumunt/per oīa
veneramur et sequimur: et si quis de fide eius minuere
aut addere aliqđ presumpserit: anathematizamus. Sed
ita illos erroris labes imbibit: vt ignorantie sue creden
tes/vniuersalē ecclesiā atq; oēs quattuor parochias nō
ratione: sed maliciosa mēte tm̄modo refugiant: ita vt is
qui ad nos a vestra excellentia missus est: cū quereretur
a nobis cur ab vniuersali ecclesia separatus existeret: se
ignorare p̄fessus sit. Sed neq; qđ diceret: neq; qđ aliud
audiret: valuit scire. Hoc quoq; pariter hortamur/vt et
ceteros subiectos vestros sub discipline debeatis mode
ratione restringere: vt idolis non immolent: cultores ar:
borū non existant: de aialiū capitibus sacrificia sacrile:
ga non exhibeāt: qr peruenit ad nos q̄ multi christiano:
rum et ad ecclesias occurrāt: et (quod dici nephas est) a

K

culturis demonum non discedāt. Qm̄ vero oīno deo no:
stro hec displicēt: ⁊ diuisas mētes nō possidet: prouidete
vt ab his debeant illicitis salubriter coerceri: ne (qđ ab:
sit) nō eis ad ereptionē: sed ad penā sacri fiat baptisma:
tis sacramentum. ¶ Si quos igitur violentos: si quos

Cā. xxiij. q. iiij. Si quos.

adulteros: si quos fures vel alijs prauis actibus stude:
re cognoscitis: deū de eoꝝ correctione placare festinate:
vt super vos flagelliū perfidarū gentiū: quod (quantū vi
demus) ad multarū nationum vindictā excitatū est: nō
inducat: ne si (qđ non credimus) diuine vltionis iracun
dia sceleratorū fuerit actione cōmota: belli pestis interi
mat/quos delinquētes ad rectitudinis viam dei prece:
pta non reuocant. Necesse est ergo vt omni studio et ora:
tione assidua ad redemptoris nostri conuerti misericor:
diā festinemus: vbi tutus oībus locus est: vbi magna se:
curitas. Nam illic quēq; solide persistentem: nec pericu:
lum cōterit: nec metus exagitat. Codicē vero (sicut scri
psistis) predicto dilectissimo filio Candido presbytero
vobis offerēdum trāsmittimus: quia boni vestri studij
esse participes festinamus. Oīpotēs deus sua vos prote
ctione custodiat: atq; a perfidis gētibus regnū vestrum
sui brachij extensione defendat: vosq; post longa annoꝝ
curricula ad gaudia eterna perducat.

¶ Gregorius Uenantio episcopo Lunensi. De mona:
sterio suo consecrando. Capitulum. vj.

L

Epl'a. vj.

Fraternitatis vestre insinuatione didicimus
(que habet in subditis) intra ciuitatē Lunē
sem in domo te propria monasteriū ancillarū
dei pro vestra deuotione fundasse: quod in honore beati
Petri apostolorū principis: et sanctorū martyrū Joan
nis et Pauli: atq; Herme et Sebastiani desideras con:
secrari. Et ideo frater charissime: si nullū corp⁹ ibidem
constat humatū: data primitus a fraternitate tua dona:
tione legitima. i. calicē argenteū vnū habētē vncias sex:
patenā argēteam habentē libras duas: syndones duas:
coopertoriū super altare vnum: lecta strata numero. x. in
eramentis cap. xx. in ferramentis cap xxx. in cespite fun
dum faborianum: ⁊ lumbricate in integro constitutū in
territorio Lunensi miliario ab vrbe eadem plus minus
secūdo: iuxta fluuiū macra cū seruis duobus. i. Mauro
et Joanne/et boum parū. ij. tm̄ gestisq; municipalibus
alligatis predicti monasterij oratorium absq; missis pu
blicis solenniter consecrabis. et cetera fm morem.

¶ Mense Nouembris. Indictione prima.

¶ Gregorius Amos episcopo hierosolymitano. De pe:
tro acolito fugitiuo. Capitulum. vij.

Epl'a. vij.

Cum fraternitatē vestrā confidamus canonum
statuta/et vigorē diligere discipline: ne clerici
vestri vobis ad custōdam discretionē ecclesia:
stici ordinis falsitas surripere valeat: eius culpā sancti:
tati vestre indicare prospeximus: vt sollicitudine vestra
discipline possit submitti quā refugit. Cōperimus autē

M

q̄ Petrus acolitus: quē dilectissimo filio nostro Sabi:
niano diacono responsa ecclesiastica facienti: obseruare
in vrbe regia feceramus: fugiens ad vestram ecclesiā ve:
nerit. Quod si verū est: in tuto eum facere fraternitas ve
stra: ⁊ inuēta huc studeat occasione remittere. Aut si for
te hoc metuens a vestra discesserit ecclesia/et per diuer:
sa loca (ne comprehendi valeat) latitet: in omnib⁹ paro:
chijs vestris vt diligēter requiratur iniungite: et inuen
tum ad nos (sicut prefati sumus) retransmittite. Quem
etiam volumus per vos: quia sit communione priuatus
agnoscere: nec dominici corporis ac sanguinis quousq;
ad nos redeat: audeat mysteria sumere: nisi forte vicino
mortis insistente periculo.

¶ Gregorius Leoni/ep̄iscopo Catenensiū. De portio:
nibus clericorum. Capitulum. viij.

Epl. viij. Cā. xvj. q. j. Ad hoc.

Ad hoc locorum gradus/rationis ordo distin
xit: ⁊ iudicia esse cōstituit: vt nec prepositi in
opprimendos se frustra valeāt occupare sub:
iectos: nec subiectis iterum cōtra suos prepositos effre:
nata sit resultandi licentia. Et ideo qr per. xv. nuper in:
dictionē elapsam ecclesie tue acoliti (dato contra te ca:
pitulari) quedā cōquesti sunt: ne aut in tue fraternitatis
inuidia remanerēt: aut illos i suis videremur petitioni:
bus nō audire: dilectissimo filio nr̄o Cypriano diacono

A

ea subtiliter inquirēda mandauim⁹. Qui in ista cognoscens: quid de capitulo vnoquoq̃ decreuerit: inquisitioni nostre est subtilius patefactum. Et quia inter alia de quarta portione clerus hoc tenēdum statuit: vt vnā portionem hi qui in sacro loco sunt positi: et reliquas duas clerus accipiat: et latores presentiū Donatus presbyter: necnon et Theodosianus atq̃ Viator diacones: aliorū quoq̃ qui in sacrato sunt ordine constituti: relationē ad nos deferētes conquesti sunt hoc contra antiquā cōsuetudinē in suo grauamine preiudicialiter statutū: quippe q̄ de eadē quarta semper duas se partes / et tertiā clerū perhibent consecutū: et petiuerūt ne hec diffinitio in suo preiudicio pmanet: nos hoc fraternitatis tue dispositioni oportere preuidimus cōmittendū. Volum⁹ ergo vt quicquid ecclesie tue ex redditu vel quolibet alio titulo fortassis accesserit: quartā exinde portionē sine diminutione aliqua debeat segregare: atq̃ eam s̄m dei timorem presbyteris / diaconibus / ac clero vt tibi visum fuerit: discrete diuidere: ita sane vt vnicuiq̃ sicut meritum laboris exegerit: libera tibi sit / iuxta q̄d preuideris / largiendi licentia: quatenus et hi qui merent: etiam temporali se sentiant cōmodo cōsolatos: et alij adiuuante dn̄o / eorū ad melius contendāt imitatione proficere.

¶ Gregorius Vitaliano episcopo Sipontino. De filia tulliani magistri militie. Capitulum.ix.

Epl̄a.ix. Cā.xxvij. q.j. Si custos.

SI custos religiosi habitus / aut esse nosses ep̄s: filiā gloriose memorie Tulliani magistri militie: te illic posito / nec proiectis religiosis vestibus ad secularē reuerti habitū: nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed q̄ nimia desidia ac torpore depulmeris / in tuo dedecore res ad presens illicita impune cōmissa est. Nā (sicut p̄fati sumus) si sollicit⁹ extitisses / prius ad nos vitio mulieris prauissime: q̄ culpa debuit peruenire. Quia ergo tātum hebes / tantumq̃ es negligens: vt nisi canonicā in te fueris coerctionem expertus: i alijs discipline districtionē nescias custodire: qualiter debeas esse sollicitus / congruo tibi (si dn̄o placuerit) tēpore demōstrabim⁹. Presentia igit̄ scripta suscipiēs euigila: et excitatus saltē exequere quod pressus nunc usq̃ ignauia distulisti. Instantie ergo tue sit / predictam mulierē vna cū Sergio defensore nostro comprehendere: et statim non solū ad male contemptū habitum sine aliqua excusatione reuocare: sed etiā in monasteriū / vbi omnino districte valeat custodiri / detrudere: et ita omnem circa illā sollicitudinē exhibere: vt q̄ sit nefariū quod cōmisit: ex tua possit districtione cognoscere. Qua in re si quis (quod nō credimus) clericorū vel laicorū aliquo tibi ingenio tētauerit obsistēdum: a sacratissime eius cōmunionis participatiōe suspēdere: nobisq̃ renūciare festina: vt quātū sit execrabile q̄d p̄sumpserit / postq̄ cōsideratiōe ꝓpria non aduertit / emēdatiōis qualitate cognoscat. In his autē oibus ita te cautū stude ac vigilantem ostēdere: vt culpā tuam nō geminare neglectus: sed aliquantisper valeat sollicitudo minuere.

C

¶ Gregorius Sergio defensori. De filia Tulliani magistri militie. Capitulum.x.

Epl̄a.x.

SI homo esses / aut discretionē aliquā habuisses / ita regularis discipline debuisti custos existere: vt ea que illicite illic cōmittunt̄ / ante vindicta corrigeret / q̄ ad nos eius nuncius perueniret. Sed dum nimia te facit stultitia negligentē: non solū de illis offendimur: sed etiā ad vlciscendū desidiā tuam nihilominus prouocamur. Omni ergo dilatione omniq̃ excusatione postposita / filiā gloriose memorie Tulliani magistri militie: que proiectis quas spontaneas assumpsit religiosis vestib⁹: indumentis se laicis deturpauit: vna cū fratre et coep̄o nostro Vitaliano festina cōprehendere: atq̃ ad religiosum rursus habitū reuocare: ac in monasteriū mittere: vbi stricte oīno valeat custodiri. Nec eius custodiā aliquatenus releuari permittas: quousq̃ nostra denuo scripta susceperis. Nam si quolibet modo in hac re negligens vel lentus extiteris: ita in te noueris districtissime vindicandū: vt q̄d ex te nescis: pena possis resecante cognoscere: q̄ (sicut dicimus) si intellectū hominis habuisses: hec que modo facere p̄ceperis / ante debueram etiam cum vltione facta cognoscere.

¶ Gregorius Eusebio Thessalonicensi. Vrbitio dyracitano. Constātino mediolanēsi. Andree nicopol. Ioanni corinthi. Ioāni prime iustiniane. Ioanni cretensi cōritano. Ioanni larisseo. Mariano rauenēe. Ian. caral. Sard. et omnib⁹ episcopis sicilie. De lege imperatoris: q̄ ex militari habitu null⁹ ante trienniū suscipiēdus sit. Capitulum.xj.

D

Epl̄a.xj. Parte.j. dist.liij. Legem.

LEgem quā piissimus imperator dedit: ne fortasse hi qui militie vel rationibus sunt publicis obligati: dū causarū suarū periculum fugiunt: ad ecclesiasticū habitū veniāt: vel in monasterijs cōuertant̄: vestre studui fraternitati trāsmittere: hoc maxime exhortās / q̄ hi qui seculi actionib⁹ implicati sunt / in clero ecclesie preproperé suscipiēdi nō sunt: quia dum in ecclesiastico habitu nō dissimiliter q̄ vixerāt viuunt: nequaq̄ studēt seculum fugere: sed mutare. Quod si etiam tales quoq̃ monasteriū petunt: suscipiendi nullo modo sunt: nisi prius actionibus publicis absoluti fuerint. Si qui vero ex militarib⁹ viris in monasterijs cōuerti festināt: nō sunt temere suscipiendi: nisi eorū vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normā regularē debēt in suo habitu p trienniū probari: et tunc monachicum habitū deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati atq̃ suscepti: et pro aīa sua penitentiam de perpetratis culpis agere studēt: pro eorū vita et lucro celesti: non est eorū conuersio renuenda. Qua de re etiam serenissimus et christianissimus imperator (mihi credite) omni modo placatur: et libenter eorū conuersionē suscipit: quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.

E

¶ Mense Decembri. Indictione prima.

¶ Gregorius Sabiniano ep̄o Iadertino. De penitētia eius et Florentino episcopo. Capitulū.xij.

Epl̄a.xij.

SIcut perseuerāti culpe debetur iure vindicta: ita resipiscentibus est venia concedēda. Nam vt res illa contra se merito iracūdiā excitare: sic hec in sua prorsus dilectione solet cōcordiā propagare. Et ideo quia fraternitatē tuā a consortio et cōmunione maximi: vbi te prius neglectus impulerat: interim postea grauitas sacerdotij ad animū reducta suspēdit: vt eius sola nullatenus patereris esse congregatione cōtentus: nisi et in monasterij te claustra recipiēs dudū cōmissa defleres: et ap̄pter in nostrā te gratiā ac cōmunionē receptū esse nō dubites. nā quantū nos pri⁹ culpa tue charitatis offenderat: tantū penitentia mitigauit. Hortor igitur dilectissime frater vt gregi dn̄ico pastoralē sollicitudinē instanter impendas: lucrum de cōmissis ouibus facere diligenter inuigiles: vt tanto tibi copiose retributio mercedis exuberet: quāto i aduētu eterni iudicis multiplices laboris fructus obtuleris. Stude itaq̃ in culpa lapsos eruere: stude errātibus regrediendi viā ostēdere: stude cōmunione priuatos ad cōmuniōis salubriter gratiā reuocare. Sit ceteris charitatis vestre reuersio correptionis officiū: sit salutis exemplū: quaten⁹ dū errantes gressus ouiū ad septa summi pastoris sollicitudinis vestre cura direxerit: nec ipse luporū dentibus relinquātur expositē: et te in eterna vita (quod summopere petendū est) digne cōpensatio retributionis excipiat. De causa vero quā nobis scripsistis / vt debeamus ne in vrbe regia contra vos surripiatur esse solliciti: animos vestros res ista non turbet. Nam responsali nostro oīno studiose mandauimus: vt sollicitū cautūq̃ se debeat exhibere. Et cōfidimus de dei nostri potētia: q̄ id agit̄ vt vos nullius cōtra rationem aut turbare quoquo modo aut p̄mere possit aduersitas. Preterea habitatores epitauriensis ciuitatis florentiū (quē suū esse dicunt ep̄m) sibi a nobis restituendū studiosissime poposcerūt: asserētes frustra eū ad solā tm̄modo voluntatē natalis episcopi detrusum exilio. Et ideo si quid de eius causa fraternitas vestra cognouit: nobis suis subtiliter epistolis innotescat. Si autem necdum cognouit / requirat: nobisq̃ renūciet: vt quicquid de eo statuendū sit certi / deliberare adiutore domino valeamus.

F

¶ Mense Februario. Indictione prima.

¶ Gregorius Candido Abbati monasterij sancti Andree ad cliuū scauri. De contentione inter ipsum et maurentium. Capitulum.xiij.

Epl̄a.xiij

SIcut loci nostri cōsideratio prouidere nos admonet: vt monasteriorū negocia pacis intētio salubri fine distinguat: sic iterū ratiōe cōstringimur / consensus nostri auctoritate que vtiliter decisa

G fuerint/roborare: ne forte cuiq̃ excuſatiõis obiectu (qđ
a religioſo propoſito ⁊ equitate valde diſſentit) aliquid
in dubiū cõtētio recidiuus perducat: et gignat ex pace
litigiū. Proinde qm̃ inter te et Candidū abbatē mona-
ſterij ſancti Andree apoſtoli / poſiti in hac vrbe romana
in cliuo ſcauri/agente vtilitates eiuſdem monaſterij: et
Maurentiū glorioſum magiſtrū militie: cauſa ſucceſſio
nis hereditatiſq̃ Joannis fratris cõſanguinei predicti
viri qui in ſupraſcripto monaſterio conuerſus eſt ac de-
functus: cum noſtro quoq̃ conſenſu cõmode ſolliciteq̃
tranſactionis pagina interueniente deciſa eſt: deniq̃ q̃
(cū fidei memorati glorioſi ſinceritas olim nobis vera-
citer nota ſit ⁊ bene cõperta) vt ad ſatiſfactionem poſſet
oĩno ſufficere: etiam dato corporaliter ſacramēto firma-
ret nihil ſe ĩ fraude verſatum: aut aliquid occultaſſe: ſed
omnia in integro prodidiſſe: idcirco huius decreti/pre-
ceptiq̃ noſtri ſerie tranſactionem deciſionēq̃ inter te et
prefatum Maurentiū glorioſum habitā/ ratā habētes:
per oĩa cõfirmamus: nec in totū partem ve aliqua ratio-
ne conuelli: ſed eam habere perpetuā decernimus firmi-
tatē. Cui rei ſi quis (quod nõ credimus) contrariā affer-
re quoquo modo tentauerit volūtatem: ille quidē reum
ſe ante deū eſſe nouerit: qui nititur ea que vtiliter ſunt fi
nita reſcindere: nam eidē deciſioni tranſactioniq̃ nihil
ſe derogare cognoſcat. Ut ergo et ſepedicti glorioſi mau-
rentij maneret illibata ſecuritas: et tu nihil de his q̃ de-
H ciſa ſunt valeas dubitare: ſimile ei preceptū pro vtraq̃
partium munitione conceſſimus.

¶ Gregorius Adeodato et Maurētio epiſcopis aphri
ce a paribus. Perſeuerantiam boni operis cõmendat/
laudatq̃. Capitulum. xiiij.

Epl. xiiij. Multū frater chariſſime ſinceritatis tue bono
congaudeo/ q̃ grauitatē qua preditum te du
dū audierā / preſentiū portitoris Pauli fra-
tris et coepi noſtri teſtificatio cõfirmauit. Qui tanto la-
tius quāta ĩ nobis ſollicitudo eccleſiaſtici ordinis/ quā
taq̃ cura ſit rectitudinis indicauit: quanto hoc et p̄ſens
cõperit: et in ſua amplius defenſione cognouit. Quia er-
go magnum (ſicut noſtis) coram deo noſtro eſt in bonis
quenq̃ indeſinenter operibus permanere/ fraternitatis
veſtre ſe ſollicitudo ad fouēdas partes iuſtitie decēter
exacuat: et cõtra eccleſiaſtici vigoris moderamina p̃ut
poſſibile fuerit prouiſionis ſue ſollicitudine fieri nihil
p̃mittat. Nec vos res aliqua ab huiuſmodi intētione re
moueat: ſed ſi qua ſunt que dilectionis veſtre ſinceria-
tem offendūt: et regulas canonice diſcretionis excedūt:
vigilātem ſtudete curā imponere: atq̃ ea hortando: ſua-
dendo: terrēdo emēdare/ charitatis vnitate ſeruata: in-
quātū vires ſuppetūt: deo adiuuāte cõtēdite: et exceſſus
auctorem/ coertionis freno ſacerdotali cõſtringite: atq̃
eū ab inuio itinere lingua duce et actione reducite: ⁊ ita
veſtrā in oĩbus efficaciā exhibete: vt deus oĩpotens qui
bone volūtatis auctor/ ⁊ intētiõis inſpector eſt/ velle ve-
I ſtrum ⁊ hic adiuuet: et in futura vita remuneret. Supra-
dictum vero Paulū fratrem ⁊ coepiſcopum noſtrū fra-
ternitati veſtre commendātes hortamur: vt idonee cha
ritatem veſtram debeat experiri quam predicat.

¶ Gregorius Victori et Columbo epiſcopis numidie.
De contentione parochiarum. Capitulum. xv.

Epla. xv. Quanto cordi noſtro letitiā eccleſie ordo incul
pabiliter cuſtodit⁹ infundit: tanto reciſus te-
dium doloris imponit: q̃ prauitatis temeri-
tas in euerſionē diſcipline tentat ⁊ que ſunt olim lauda
biliter ſtatuta diſſoluere: et que fortius puniēda/ p̄ſume
re. Preſentiū itaq̃ portitoris Criſonij fratris et coepi
noſtri querela ad nos inſinuāte peruenit: q̃ nullo exigen
te culpa/ vel concilij definiente ſentētia/ eccleſie eius pa
rochie antiquitus deputate/ a Valētione fratre ⁊ coepo
noſtro / ante fere quindecim annos ſint irrationabiliter
occupate: atq̃ eū inſup res deceſſoris ipſius ad ſuū (qđ
dici graue eſt) arbitriū abſtuliſſe. Qd ſi ita veritas ſe ha
bet: q̃ peruerſum/ q̃ue ſit execrandū (precipue religioſo
prepoſito) dicere non valeamus. Hac igitur in re q̃ nec
leuitas/ neq̃ aliqua debet eſſe dilatio: fraternitatem ve-
ſtrā preſenti epiſtola cõmonemus/ vt ſollicitius requira
tis. Et ſi querela eius manifeſta eſſe cõſtiterit: ablatarū
rerum et occupatarum parochiarum reſtitutionem dile
ctio veſtra ſine mora ſuccurrere prouideat: et ita oĩa vo-
bis ſolatiātibus ceſſante excuſatione: iuſtitia fauente re K
cipiat: vt nec hūc labor obſeruationis afficiat: nec de ei⁹
damno aliquid lucri inuaſor acquirat. Accendat ergo
vos zelus equitatis: accendat iuſtitie rectitudo. Ad cu-
ſtodiendam in cunctis antiquā eccleſiaſtici ordinis diſ-
poſitionē: operam inſtanter impendite. Diſtrictos ſolli-
citoſq̃ vos inter culpas et innocētiam exhibete: quate-
nus et iuſtitiam habentibus magna de rectitudinis ve-
ſtre ſit zelo fiducia: et inquietis de futuro omnis excedē
di amputetur occaſio.

¶ Gregorius Columbo epiſcopo numidie. Paulū epi
ſcopum commendat. Capitulum. xvj.

Epla. xvj. Qualiter de fraternitatis veſtre debeam⁹ cha
ritate cõſidere: ex mētis noſtre quā circa vos
habem⁹ qualitate colligimus. Nec aliter vos
apoſtolicā ſedē diligere/ q̃ ipſa vos diligit arbitramur.
Unde neceſſe eſt: vt eos quos in eccl̃ia beati Petri apo
ſtolorū principis (vt oportet) deuotos eſſe cognoſcim⁹:
vobis cuius vitā et actio ſacerdotis ornat et dignitas/
peculiarius cõmendemus: de cuius ſcilʒ ſinceritate fir-
mū experimentū de preteritis iam tenemus. Frater igi-
tur et coepiſcop⁹ noſter Paulus preſentiū portitor/ quā
tis illic fluctibus: quātiſue aduerſitatib⁹ quatiatur/ ſan
ctitatē veſtrā memorat nõ latere. Qui quoniā querelas
L quas de eo ad vos perueniſſe ſignaſtis: nõ veras eſſe/ ſed
inſtigatione aduerſantiū contra ſe aſſerit excitari: ⁊ oĩa
ſe fidit patrocināte veritate: vobis cognoſcētibus adiu-
tore poſſe dño ſuperare: hortamur dilectiſſime frater vt
ei in quibus fuerit iuſtitie ratio manifeſta/ manum decē
ter prebere ſolatij: atq̃ ſacerdotali eum compaſſione de-
beas adiuuare. Nulla ergo vos res ab equitatis ſtudio/
nulla ſuſpēdat potentia perſonarū. Sed innitens precē
ptis dñicis/ oĩa que ſunt certitudini aduerſa/ cõtemne.
In defendendas partes iuſtitie/ conſtāter inſiſte. Odia
pro veritate (ſi qua ſunt) ſuſtinere non renuas: vt tanto
maiorē in aduentu redēptoris noſtri fructum mercedis
inuenias: quanto eius mandata non negligēs/ in fauorē
iuſtitie et defenſionem impenderis.

¶ Menſe Martio. Indictione prima.

¶ Gregorius Bonifacio primo defenſori priuilē. primi-
cerij. Defenſori priuilegiū primicerij cõcedit. Ca. xvij.

Epiſtola xvij. Eccleſiaſticis vtilitatibus fideliter inſudātes/
congrue remunerationis ſunt beneficio proſe-
quendi: vt et nos reſpondiſſe eorū digne obſe-
quijs videamur: et illi ex indulta conſolationis gr̃a vti-
liores exiſtant. Quia igitur defenſorꝫ officium in cauſis
eccleſie et obſequijs noſcitur laborare pontificum: hac
eos conceſſa proſpeximus recõpenſationis prerogatiua
gaudere: conſtituētes ſicut in ſchola notariorū atq̃ ſub-
diaconorū per indultā longe retro põtificum largitatē
M ſunt regionarij conſtituti: ita quoq̃ in defenſorib⁹ ſeptē
qui oſtenſa ſue experiētie vtilitate placuerint: honore re
gionario decorētur. Quos quolibet per abſentiā pontifi
cis et ſedendi in cõuentu cleri eorum habere licētiam: et
honoris ſui priuilegia in omnibus ſtatuimus obtinere.
Preterea ſi quis ad prioris locū veniens/ in alia fortaſ-
ſe prouincia propter vtilitatē propriā degit: hunc neceſ-
ſe eſt primatus loco per oĩa curare: vt ille prior defenſo-
rum omniū poſſit exiſtere: qui ⁊ ante prioratus locum in
eccleſiaſticis vtilitatibus obſequijs pontificis nõ deſti-
tit per ſedulā preſentiam permanere. Hec itaq̃ cõſtitu-
tionis noſtre decreta: que pro defenſorū ſunt priuilegijs
et ordinatione diſpoſita: perpetua ſtabilitate et ſine ali-
qua conſtituimus refragatione ſeruari: ſiue que ſcripto
decreuimus: ſeu que in eis in noſtra preſentia vident̄ eſ-
ſe diſpoſita: nec a quoq̃ pontificū ĩ totū partēue ea qua-
libet occaſione cõuelli decernimus vel mutari. Nam ni
mis eſt aſperū et precipue bonis ſacerdotū moribus ini
micum/ niti quēpiam quacũq̃ rationis excuſatione: et
que bene ſunt ordinata reſcindere: et exēplo ſuo docere
ceteros ſua quandoq̃ poſt ſe conſtituta diſſoluere.

¶ Menſe Aprili. Indictione prima.

¶ Gregorius Mariniano epo Rauēnati. Priuilegiū
dat monaſterio ſctõꝝ Joannis ⁊ ſtephani. Caplm. xviij

Epl. xviij. Ca. xviij. q. ij. Quā ſit. Quam ſit neceſſariū monaſteriorū quieti pro-
ſpicere: et de eorū perpetua ſecuritate tracta-
re/ anteactū vos officiū quod in regimine mo
naſterij exhibuiſtis informat. Et ideo quia monaſteriū

A beatorū Joānis et Stephani: qđ in classitana est ciuitate cōstitutū: cui cōmunis filius Claudius abbas preesse dinoscitur: multa a predecessoribus vestris preiudicia atq3 grauamina pertulisse cognouimus: oportet vt fraternitatis vestre prouisio eorū de futuro quietem salubri ordinatione disponat: quatenus cōuersantes illic in dei seruitio ipsius quoq3 gratia suffragāte mente libera perseuerēt. Sed ne ex ea que magis emendāda est consuetudine quisq3 illic quolibet tēpore quicq3 molestie p̄sumat inferre: necesse est vt hec que inferius numerāda curauimus: ita fraternitatis vestre studio debeāt custodiri: vt ex eis nō possit vlterius inferēde inquietudinis occasio reperiri.

Eadē cā. et caplo.

ℭ Nullus igitur vltra audeat de redditibus/ de rebus vel chartis predicti monasterij vel de loco aliquo qui ad eū pertinet: quocūq3 modo qualibet exquisitione minuere: nec imissiones vel dolositates aliquas facere. Sed si qua forte causa inter rauennatē ecclesiam et prefatū monasteriū euenerit: et pacifice non potuerit ordinari: apud electos a partibus timentes deū sine voluntaria dilatione medijs sacrosanctis euāgelijs finiatur.

Ea.q.et.c.

Defuncto vero abbate: nō extraneus nisi de eadē cōuersatione: quē sibi propria voluntate cōgregatio elegerit: et qui electus fuerit sine dolo vel venalitate aliqua/ordinetur. q̄ si aptā inter se personā inuenire nequiuerint: solerter de alijs monasterijs sibi similiter eligant ordinandum.

Ea.q.et.c.

ℭ Neq3 veniēti abbati quecūq3 persona qualibet occasione in suo monasterio preponat: nisi forte extantibus (qđ absit) criminib⁹ que sacri canones punire monstrantur.

B

Pariter autē custodiendū est vt inuito eiusdē monasterij abbate ad ordināda alia monasteria/aut ad ordinis vel clericatus officiū tolli exinde monachi non debeāt. Sed si abūdātes fuerit/et ad celebrādas deo laudes vel vtilitates monasteriorū complendas sufficiant: abbas cū deuotione de his qui supfuerint offerat: quos dignos corā deo putauerit. Q̄ si sufficiēter habens dare noluerit: tūc rauēnas episcopus ad ordinānda alia monasteria de his qui supsunt tollat.

Vbi.ā.

Ad ecclesiasticū tamē officiū nullus exinde producatur: nisi quem abbas loci admonitus propria volūtate obtulerit. Quisquis autē ex predicto monasterio ad ecclesiasticū ordinē peruenerit: vlterius illic nec aliquā potestatē: nec licentiam habeat habitandi. ℭ Obseruandū quoq3 est vt descriptio rerū aut chartarū eiusdē monasterij ab ecclesiasticis fieri nō debeat: si quādo res exigit: sed abbas loci cū abbatibus alijs rerū inuentarū attestationē faciat. Quotiēs autem pro vtilitate monasterij sui ad romanū pontificē abbas venire vel trāsmittere forte voluerit: ei modis omnibus liceat. Preterea cum episcoporū aduētus desiderāter a monasterijs debeant expectari: q̄r tamē hospitandi occasione predictū monasteriū temporib⁹ decessoris vestri nobis fuisse nunciatum est pregrauatum: oportet vt hoc sanctitas vestra decēter debeat tēperare: vt visitandi exhortandiq3 gratia ad monasteriū quotiens placuerit/ab eiusdē ciuitatis antistite accedatur.

Cā.xviij. q.ij. Visitandi.

C

Sed sic charitatis officiū illic episcopus impleat: vt grauamen aliquod monasterium non incurrat. Vestrā quoq3 fraternitatem predictus abbas non solum nō metuat ad monasterium frequēter accedere: sed etiā desiderabiliter concupiscat: sciens q̄ per vos substantia monasterij omnino grauari non possit.

ℭ Gregorius Mariniano episcopo Rauenne. De claudio abbate. Capitulum.xix.

Epla.xix.

Quod cōmunē filiū Claudiū abbatē latorem presentiū longa apud nos hacten⁹ mora retinuit: res illa fecit qđ magnum nobis (sicut nostis) erat in verbo dei solatiū. quem etiam hic adhuc volueramus diutius retinere: nisi et ipse ad suum monasteriū festinasset: et nos cōgregationi fratrū eius presentiā esse oīno necessariā sciremus. Et ideo quia illū sicut petijt et exigebat vtilitas/relaxandū esse prospeximus: cōmendātes eū/hortamur vt sanctitas vestra sacerdotali illū affectione suscipiat: paternā illi monasterijsq3 ipsi⁹ charitatē (sicut decet) impendat: benignitatis sue eū cōsolatione refoueat: in eius se tuitionē instanter accōmodet: et presidij sui beneficio liberum ab omni inquietudine redditū/quieti et vtilitatibus fratrū vacare pmittat: atq3 peculiariter sicut a nobis eū scit diligi diligat: quatenus et charitatis vestre affectū (quem olim expertus est) in se multiplicius recognoscat: et nos in vobis inuenisse se gaudeat.

D

ℭ Gregorius Agnello episcopo Terratine. De his qui idola colebant et arbores. Capitulum.xx.

Epla.xx.

Peruenit ad nos quosdā illic (quod dici nefas est) arbores colere/et multa alia contra xpianam fidem illicita perpetrare. et miramur cur hoc fraternitas vestra districta emendare vltione distulerit. Ea propter scriptis vos presentibus adhortamur vt hos diligenti inuestigatione perquiratis: et veritate cognita/talem in eis faciatis exerceri vindictā: quaten⁹ et deus placari possit/et alijs eorum vitio correptionis exemplum sit. Scripsimus autē et Mauro tunc vicecomiti/vt fraternitati vestre in hac re debeat adhibere solatia: dūmodo ad cōprehendendos eos inuenire excusationē aliquā nō possitis. Quia vero cōperimus multos se a murorū vigilijs excusare: sit fraternitas vestra sollicita/vt nullū nec p nostre vel ecclesie sue nomen: aut quolibet alio modo defendi a vigilijs patiat: sed oēs generaliter cōpellant: quatenus cūctis vigilātibus/melius auxiliante dn̄o ciuitatis valeat custodia procurari.

ℭ Gregorius Mariano episcopo rauenne. De molestia vxoris cuiusdam Joannis. Capitulum.xxj.

Epla.xxj.

Joannes presentium portitor queritur vxorem suā molestias Georgij cuiusdā refugientē diu in septis venerabilibus residere: et nullū hactenus inuenire solatiū. Cuius quia de conditione esse controuersiā asserit: et vestre eam fraternitati petijt cōmendandam: his vos hortamur affatibus: vt eidem mulieri seruata equitate tuitionē debeatis impēdere: et a nullo eam contra rationis ordinē grauari aliquo modo pmittatis: Sed si de statu eius questio pseuerat: studij vestri sit: vt sine oppressione aliqua/legali modo ad iudiciū veniatur: quatenus dū veritate cognita quod iuris ordo suaserit: fuerit definitum: neutra se pars aliquod doleat preiudicium pertulisse.

E

ℭ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De Felice quodā samareo vendito. Capitulū.xxij.

Epla.xxij.

Felix presentium portitor questus nobis est: cū sit de christianis natus parentibus: a quodam christiano/samareo se (qđ dici scel⁹ est) esse donatū. Et dū huiusmodi supstitiōis hoīes xpiana quolibet modo mancipia possidere/nec ratio legis: nec reuerentia religionis admittat: se tamē per decē et octo annos in eius asserit seruitio permāsisse. Sed cognoscente hoc sācte memorie decessore vestro maximiano ab eo se zelo (sicut decuit) sacerdotali cōmoto de samarei seruitio nefario dicit liberatum. Sed quia eiusdē samarei filius post quinq3 annos factus dicitur christianus/et supradictum Felicē in eius seruitium (quantū ipse dicit) quidā nituntur redigere: sanctitas vestra hec que edocti sumus/diligēter inquirat: et si ita ei esse constiterit: eum tueri studeat: et a nullo suo qualibet occasione grauari permittat: quia dum superstitiose secte mancipia dn̄os suos ad fidē precedētia seruitio eorū aperte redigi iura prohibeāt: quanto magis hic de christianis parentibus natus/et factus a paruulo christian⁹/hāc non debet questionem aliquo modo sustinere: maxime quia nec patris eius esse seru⁹ potuit: quem liquet ex praua potius presumptione penā posse venientē de legibus sustinere. Et ideo (sicut diximus) ita eū sanctitatis vestre defensio rationabiliter tueatur/vt nulli eum sub quolibet argumento sit aliquatenus affligendi licentia.

F

ℭ Gregorius Rusticiane patritie. Vt romā veniat. Et de precio in captiuos expenso. Caplm.xxiij.

Epl.xxiij.

Jamdudū vestre excellentie me scripsisse: et sepius monuisse reminiscor: vt beati Petri apostolorū pricipis limina festinet reuidere. Et q̄ tāta sit Constātinopolitane ciuitatis delectatio: queue romane vrbis obliuio ignoro. obtinere apud vos hec ex re nuncusq3 nil merui. Quantū enim ad colligēdas eterne vite mercedes vestre aīe expedire possit: quātum etiā gloriose filie vestre dn̄e Eusebie in omnibus cōgruat: et nos subtiliter attēdimus: et vos cōsiderare subtilius potestis. Filiū meū Petrū hominē vestrū: quē vltra etatē suā sapere/et maturitati studere cognoui: si requiritis/inuenietis quātus hic omniū habitantiū circa excellentiam vestrā amor sit: quantūq3 desideriū vt vos reuide-

G

re mereamur. Et si precipiente deo/sanctis eloquijs ad-
monemur/vt etiã inimicos diligere debeamus: pensan-
dũ nobis est quãte culpe sit etiã amãtes minime amare.
At si forte dicitur q amamur: nos certissime scim⁹: qꝛ ne
mo potest diligere quos non vult videre. Sin vero gla-
dios Italie ac bella formidatis: sollicite debetis aspice
re quanta beati Petri apostolorũ principis in hac vrbe
protectio est: in qua sine magnitudine populi ꝛ sine adiu
torijs militũ tot annis iter gladios illesi (deo auctore)
seruamur. Hec nos/qꝛ amamus vos/dicim⁹. ¶ Sed oĩ-
potẽs de⁹ quicqd anime vestre in perpetuũ: quicqd opi-
nioni dom⁹ in presenti cõspicit expedire/cõcedat. Decẽ
vero auri libras quas in captiuoꝝ redemptionẽ excellẽ
tia vestra transmisit: prefato filio meo deferente suscepi.
Sed peto vt superna gratia: que vobis cõcessit eas pro
anime vestre mercede tribuere: mihi etiã concedat sine
aliquo peccati contagio dispẽsare: ne vnde vos peccata
detergitis: nos inde maculemur. Oĩpotẽs de⁹ qui debi-
litatẽ corporis vestri/et peregrinationẽ vestram conspi
cit: de sua semper gratia et dulcissimi filij mei dñi Stra
tegij vos vita et salute consoletur: quatenus eũ ꝛ vobis
per longa tẽpora/ꝛ sibi ad eternitatẽ nutriat: vosq; cum
omni domo vestra/ꝛ bonis presentibus repleat: et super-
nam gloriã habere concedat. Gloriosum vero dominum

H

Eudoxium nostra petimus vice salutari.

¶ Gregorius Faustino defensori. De cõuersione iudeo-
rum in agrigentino territorio. Capitulum. xxiiij.

Epistola xxiiij.

DOmina abbatissa monasterij sancti Stepha-
ni: qđ in agrigentino est territorio constitutũ:
indicãte cõperimus: multos iudeorũ ad chri-
stianam fidẽ diuina gratia inspirante velle conuerti: sed
esse necessariũ vt aliquis illuc ex nostro mãdato debeat
proficisci. Proinde huius tibi auctoritatis tenore pre-
cipimus: vt omni excusatione submota: ad predictũ lo-
cum pergere: et desideriũ eoꝝ tuis (deo propitio) adhor
tationibus adiuuare festines. Quib⁹ tamẽ si lõgum vel
triste videtur solennitatẽ sustinere paschalẽ/ꝛ eos nunc

De conse. di. iiij. Re quod.

ad baptisma festinare cognoscis: ne (qđ absit) longa dila
tio eorũ retro possit animos reuocare: cum fratre nostro
episcopo loci ipsi⁹ loq̃re: vt penitẽtia ac abstinentia qua-
draginta dierum indicta: aut die dñico: aut si celeberri-
ma festiuitas fortassis occurrerit: eos omnipotentis dei
misericordia protegẽte baptizes: quia et temporis qua-
litas propter eam que sibi imminet cladẽ: impellit vt de-
sideria eorũ nulla debeant dilatione differri. Quoscũq;
vero ex eis pauperes: et ad vestẽ sibi emendã non suffice
re posse cognoscis: te eis vestẽ quã ad baptisma habeãt
comparare volumus ac prebere: in quibus precium qđ
dederis/tuis noueris rationibus imputãdum. Si vero
sanctũ pascha elegerint expectare: iterũ cũ epo loquere:
vt modo quidẽ cathecumini fiant: atq; ad eos frequẽter

I

accedat: gerat q; sollicitudinẽ: et animos eorũ admoni-
tione sue adhortationis accẽdat: vt quãto que expecta-
tur est longa festiuitas: tanto se preparẽt: vt eam deside-
rio feruenti debeant sustinere. Preterea cũ omni studio
ac diligẽtia studij tui sit perscrutari: vtrũ supradictum
monasteriũ cui antedicta dña preest: sufficiẽs sibi sit: an
necessitatẽ aliquã patiatur. Et quicquid in veritate co-
gnoueris: vel quid de his qui baptizari desiderãt/actũ
fuerit: nobis subtiliter indicare festina.

¶ Mense Junio. Indictione prima.

¶ Gregorius Sauiniano episcopo Jadertino. De obe
dientia eius: et contumacia maximi. Capitulũ. xxv.

Epi. xxv.

SCtis frater charissime de sinceritate tua letifi-
cor/q eã solliciti discretione iudicij: ꝛ vbi obe-
diendũ est obedire/et vbi resistendũ est resiste
re studio sacerdotali cognosco. Cũ quanta nãq; te deuo
tionis alacritate submiseris his que ob culpam preteri
ti excessus indiximus: litterarũ tuarũ quas per latorem
presentiũ direxisti: pagina reserauit. Nec enim poterat
aliter a dilecto fratre suscipi/q̃ a diligẽte mãdatum est.
Unde in oĩpotẽtis dei miseratione cõfido: quia ita eius
te gratia protegit: vt per hoc etiã ab alijs absolutus/sa-
lubriter paruisse gaudeas. De hoc vero q se contristari
charitas tua maximi preuaricatoris ꝛ excõicati emula-
tione significauit: turbari non debet: sed decet vt ad mo-
dicum tumentes inaniter fluctus patienter tolerando
sustineas: et vndarũ spumas perseuerantie virtute sub-
sternas. Nouit enim patientia leuigare qđ graue est: et

K

constãtia superare qđ seuit. Animos ergo tuos aduersi-
tas non deijciat/sed accendat. Audaciorẽ te in oĩbus vi
gor sacerdotalis ostẽdat. Nã vera documẽta veritatis
sunt/promptiorẽ in duris: et fortiorem se quẽq; quãdoq;
in contrarijs exhibere. ¶ Ut igitur rectitudinis robur
a bono deliberationis sue nulla valeat impulsione cõuel
li: mentis gressus in eius petre soliditate (sicut cepistis)
dirigite: in qua redemptorẽ nostrũ per totũ mundũ fun-
dasse nostis ecclesiã: quatenus certa sinceri cordis vesti-
gia in deuio itinere non offendant. Ea vero q̃ nobis scri
psistis: vel presentiũ lator coram positus explicauit: non
nos credatis negligẽter omittere: sed de his oĩno sollici
te cogitamus. Dilectissimo autem filio nostro Anatolio
diacono iam et prius/ꝛ nunc iterum oĩa subtiliter indi-
cauimus: hortãtes vt quicquid ad vtilitatẽ ac quietem
charitatis vestre vel filiorũ vestrorũ pertinet: creatoris
nostri auxilio suffragãte agere districte ac studiose festi
net. Et ideo fraternitatẽ vestram nec meror afficiat: nec
inimicitia cuiuslibet affligat. Nam diuinitatis gratia
opitulãte/in proximo adesse cõfidimus: vt et prefati pre
uaricatoris et excõicati presumptio districtius reprima-
tur/et vestra quies (sicut desideratis) adueniat. Excel-
lentissimo quoq; filio nostro exarcho: qui nobis eum stu
det cõmẽdare: de prauitate ipsius scribere nequaq; omi
simus. ¶ Presbyterũ vero de quo nos fraternitas tua

Parte. j. di. l. Presbyterum.

latoris presentiũ relatione consuluit: nulla ratione in sa
cro ordine post lapsum aut permanere: aut reuocari pos

L

se cognoscas. Circa quẽ tamen mitius agẽdum est: pro-
pterea q cõmissum facinus facili dicitur professione cõ-
fessus. Preterea pariter hic portitor q̃dã ecclesie vestre
priuilegia a nostris concessa predecessoribus intimauit
De quibus scriptis charitatis vestre nos subtilius vo-
lumus informari: vel si qua ex eis scripta in eccl̃ie vestre
scrinio retacent: eorũ huc exemplaria transmitti necesse
est: vt quicqd ad honoris vestri reuerẽtiã vel gentiũ pre-
fate ecclesie pertinet: libenti animo preparare possimus.
Glorioso autem cõmuni filio dño Marcello: si huc veni-
re voluerit/instãtius suadete: quia oĩno eum videre desi
dero. Si vero illic stare elegerit: ita vos et in charitate
qua cõuenit exhibete: vt affectui ipsi⁹ quẽ circa vos ha-
bet/respondere (sicut condecet) valeatis. Oĩpotens de⁹
gratie sue dono vos custodiens protegat: ꝛ cor vestrũ in
ea que ei sunt placita semper accendat.

¶ Gregori⁹ Victori episcopo panormitano. De iudeis
non opprimendis iniuste. Capitulum. xxvj.

Epi. xxvj.

SIcut iudeis non debet esse licẽtia quicq; in sy
nagogis suis vltra q̃ permissum est lege p̃sume-
re: ita in his q̃ eis cõcessa sunt/nullũ debẽt pre-
iudiciũ sustinere. Que autẽ nobis in hac vrbe Romana
habitãtes hebrei pro his qui panormi degũt/conquesti
sunt: data vos ab eis petitio que in subditis tenetur/in-

M

format. Si igit querimonia eorũ veritate fulcitur: opor-
tet q paternitas vestra legis serie diligẽter inspecta/ita
eis quicquid hac de re decretum est: custodire debeat ac
seruare: vt nec ipsa aliqd iniustũ facere/nec illi pati pre-
iudiciũ videãtur. Si vero est aliquid quod ad restituẽ-
dum ea que sunt expostulata rationabiliter possit obsi-
stere: iudices a partibus eligãtur: qui ea que equitati cõ
uenient/valeant definire. Quod si forte illic contẽtio ipsa fi
niri nequiuerit: ad nos venire causam necesse est: quate-
nus sine vestra inuidia: que amica iustitie visa fuerint/
decernantur. Quousq; ergo causa ipsa finem accipiat/a
consecratione locorum que ablata dicũtur/fraternitas
vestra se suspendat.

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De cleri-
cis sacra vasa vendentibus. Capitulum. xxvij.

Epi. xxvij.

QUia peruenit ad nos: q quidã ex Italie eccle
sia clerici vasa sacra in Sicilia venundarent:
idcirco Pantaleonẽ notariũ nostrum direxi
mus: vt eadẽ vasa sollicita inquisitione requireret. Qui
postq; in vestre sanctitatis est obsequio occupatus: eã-
dẽ causam eũ cognouim⁹ neglexisse. Oportet ergo vt fra
ternitas tua congrua debeat sollicitudine prouidere: et
tẽpore quo vtile esse crediderit: eũ ad peragenda eaipsa
debeat relaxare: quatenus et ipsa de illo possit habere so
latiũ: et ipse salubriter valeat que sibi mandata sunt deo
adiuuante peragere: quia necesse est vt indictione sub-

A sequenti huc veniat / et subtiliter nos coram positus de cunctis informet.

¶ Gregorius episcopo Syracusano. De presumptione clericorum Cathinensiū. Capitulū.xxviij.

epl.xxviij Parte.j. dist.xciij. peruenit.

Ecclesiastici vigoris ordo cōfunditur: si aut temere illicita presumātur: aut impune non concessa tententur. Peruenit itaq₃ ad nos diacones ecclesie Cathinensis calciatos cōpagis procedere presumpsisse: qd quia nulli hactenus per totā Siciliam licuit / nisi solis tantūmodo diaconibus ecclesie Messanensis: quibus olim a predecessoribus nostris non dubitatur esse concessum / bene recolitis. Quia ergo tante temeritatis ausus non est leuiter attēdendus: cum omni hoc fraternitas vestra subtilitate perquirat: et si ita sicut ad nos peruenit inuenerit verū esse: vtrū vel a se / vel alicuius hoc auctoritate ꝑsumpserint / nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate: quid fieri debeat / disponamus. Nam si negligenter ea que male vsurpantur omittimus / excessus viam alijs aperimus.

¶ Mense Junio Indictione prima.

¶ Gregorius Eulogio episcopo Alexādrino. De libris Eusebij: et lignis transmissis. Capitulum.xxix.

Epl.xxix.

Utilis semꝑ est docti viri allocutio: quis aut discit audiēs quod nescire se nouerat: aut cognoscit (qd est amplius) id quod se et nescisse nesciebat. Quo in re ex audientiū numero ego nunc factus sum: cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit vt cunctorū martyrū gesta: que pie memorie Constantini tēporibus ab Eusebio cesariensi collecta sunt: trāsmittere debeamus. Sed hec neq₃ si collecta sunt: neq₃ si sint: ante vestre beatitudinis scripta cognoui. Ago ergo gratias: qr sanctissime vestre doctrine scriptis eruditus cepi scire quod nesciebā. Preter illa eni que in eiusdem eusebij libris de gestis sanctorū martyrū continentur: nulla in archiuo huius nostre ecclesie: vel in Romane vrbis bibliothecis esse cognoui: nisi pauca quedā in vnius codicis volumine collecta. Nos autem pene omnium martyꝝ distinctis per dies singulos passionibus / collecta in vno codice nola habemus / atq₃ quotidianis diebus in eorum veneratione missarū solennia agimus. Non tñ in eodē volumine quis qualiter sit passus indicatur: sed tñmodo nomen / locus / et dies passionis ponitur. Unde fit vt multi ex diuersis terris atq₃ prouincijs per dies (vt predixi) singulos cognoscātur martyrio coronati. Sed hec habere vos beatissimos credimus. Ea vero que trāsmitti voluistis: querentes quidē nō inuenimus: sed adhuc nō inueniētes querimus / et si potuerint inueniri / transmittemus. De lignis autē (qd scribitis) quia breuia fuerint: nauis per quā transmissa sunt: qualitas fecit: qr si maior nauis venisset: potuimus ligna etiā maiora transmittere. Quod autē dicitis: quia si maiora transmittimus / preciū datis: largitati quidem gratias agimus: sed accipere preciū (euangelio interdicēte) prohibemur. Nos eni ea que trāsmittimus ligna nō emimus: et quomodo possumus precium accipere / cū scriptū sit Gratis accepistis: gratis date? Nunc ergo iuxta modū nauis per naucleriū parua ligna trāsmisimus: quorū notitia subter annexa est. Sequenti vero anno: (si omnipotēti deo placuerit) maiora preparamus. Benedictionē autē sancti Marci euāgeliste (immo qd est verius) sancti Petri apostoli in ea dulcedine qua est transmissa suscepimus: et salutationis alloquiū persoluentes petimus vt beatitudo vestra pro nobis orare dignetur: quatenus et a malis presentibus mereamur citius eripi: et a futuris gaudijs non excludi.

B

C

Matth.x.

¶ Gregorius Eulogio episcopo Alexādrino vbi commemorat in sancta Chalcedonensi synodo papā Romanum vniuersalem appellatum. Capitulum.xxx.

Epl.xxx.

Communis filius ꝑsentiū lator sanctitatis vestre scripta deferēs / egrū me reperit / egrū reliquit: qua ex re contigit vt ad largū vestre beatitudinis fontem breuis epistole meuix parua potuisset aqua reseruare. Superni autē muneris fuit / vt i dolore corporis positus: suauissime vestre sanctitatis scripta susciperē: que me de doctrina Alexandrine ecclesie: de conuersione hereticorū: de concordia fideliū sublimiter letificaret: quatenus ipsa mentis letitia immanitatē mihi molestie tēperaret. Et quidē de bonis vestris noua semper exultatione gaudemus: sed tñ ita nos perfecte agere / noua esse nullo modo deputamus. Qr eni crescit sancte ecclesie populus: q ad celeste horreū spiritales segetes multiplicātur: hoc de oīpotentis dei gratia: que in beatissimis vobis large influit: nunq₃ habuimus incertum.

D

¶ Gratias itaq₃ oīpotenti deo soluimus: qr impletū videmus in nobis esse: qd scriptum est. Ubi plurime segetes / ibi manifesta fortitudo boum. Si eni bos forti aratrū lingue in terrā cordis audientiū non transfixisset: tāta fideliū seges minime surrexisset. Sed quoniā vere in bonis que agitis: scio q et alijs congaudetis: vestre vobis gratie vicem reddo: et non dissimilia nuncio: qr dum gens anglorū in mundi angulo posita / in cultu lignorū ac lapidum perfida nuncusq₃ remaneret: ex vestre mihi orationis adiutorio placuit / vt ad eam monasterij mei monachū in predicatione transmittere deo auctore debuissem. Qui data a me licētia / a germaniarū epis / eps factus / cū eorū quoq₃ solatijs ad predictā gētem in fine mundi perductus est: et iam nunc de eius salute et opere ad nos scripta peruenerūt: qr tantis miraculis vel ipse / vel hi qui cum eo trāsmissi sunt: in gente eadē coruscant: vt apostolorum virtutes in signis que exhibent / imitari videantur. ¶ In solennitate autem dñice natiuitatis que hac prima indictione transacta est: plusq₃ decem milia Angli ab eodē nunciati sunt fratre et coepo nostro baptizati. Quod ideirco narraui: vt cognoscatis quid i Alexandrino populo loquendo: et quid in mundi finibus agitis orādo. Uestre enim orationes sunt in eo loco vbi non estis: quorum operationes sancte monstrantur in eo loco in quo estis. Preterea de Eudoxij heretici persona de cuius errore in latina lingua nihil reperi / mihi a vestra beatitudine largissime gaudeo satisfactū. Virorū quippe fortissimoꝝ Basilij Gregorij atq₃ Epiphanij testimonia ꝓtulistis: et manifeste pemptū cognoscimus eū in quē heroes nostri tot iacula dederūt. ¶ De his vero erroribus qui nunc in Cōstantinopolitana ecclesia probātur exorti: doctissime omnia: et vt iudiciū tante sedis ꝓferre decuit / respōdistis. Unde oīpotenti deo gratias agimus / quia adhuc arce dei insunt tabule testamenti. Quid est eni sacerdotale cor nisi arca testamēti? in qua quia spiritalis doctrina viget: ꝓculdubio tabule legis iacent. Indicare quoq₃ vestra beatitudo studuit iam se quibusdā non scribere superba vocabula / que ex vanitatis radice prodierūt: et mihi loquitur dicens: sicut iussistis: qd verbū iussionis peto a meo auditu remouete: qr scio quis sum: qui estis. Loco eni mihi fratres estis: moribus patres. Nō ergo iussi: sed que vtilia visa sunt: indicare curaui. Non tñ inuenio vestrā beatitudinē hoc ipsum qd memorie vestre intuli: perfecte retinere voluisse. Nā dixi nec mihi vos: nec cuiq₃ alteri tale aliquid scribere debere: et ecce in prefatione epistole: quam ad meipsum qui ꝓhibui direxistis / superbe appellationis verbū / vniuersalē me papā dicentes / imprimere curastis. Qd peto dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat: qr vobis subtrahitur: qd alteri plusq₃ ratio exigit prebetur. Ego eni non verbis quero ꝓsperari: sed moribus. Nec honorem esse deputo in quo fratres meos honorē suū perdere cognosco. Meus nāq₃ honor est: honor vniuersalis ecclesie. Meus honor est / fratrū meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum: cū singulis quibusq₃ honor debitus nō negat. Si eni vniuersalē me papā vestra sanctitas dicit: negat se hoc esse qd me fatet vniuersum. Sed absit hoc. Recedāt verba que vanitatē inflāt: charitatē vulnerāt. Et quidē in sctā chalcedonensi synodo atq₃ post a subsequētibus patribus hoc decessoribus meis oblatū vestra sanctitas nouit. Sed tñ nullus eoꝝ vti hoc vnq₃ vocabulo voluit: vt dū in hoc mundo honorē sacerdotū diligerent omniū: apud oīpotentē deū custodirent suū. Proinde debitū salutationis alloquiū soluēs: peto vt in sctis orationibus vestris mei memores esse dignemini: quatenus a pctoꝝ meorū nexibus: quia meis meritis nō valeo: vestris intercessionibus me dñs absoluat.

Prouer.xiiij

E

Parte.j. dist.xcix. Et ecce.

F

¶ Gregorius Secundo episcopo tauromi. De querimonia monachorū monasterij castellieñ. Capitulū.xxxi.

Epl.xxxi.

Querimoniā monachorū monasterij Castelliēsis oblata ab eis petitio que tenetur in subditis / patefecit. Proinde fraternitas vestra hec que asserunt / sollicite perscrutari cura studeat. Et si ea

G inuenerit in veritate subsistere: rationem tuitionis illis impẽdat: et monasterium quod monasterio eoꝝ vnitum est/ſm cõsuetudinem deputatis de congregatione eoꝝ illic monachis ꝓuideat ordinari: q2 rationis ordo non patitur/ vt monasterium ipm/ et maxime contra voluntatem fundatorum/ ab eorum dispositione/ ad arbitriũ suum: presertim laica persona subducat: aut aliquid sibi in id ius debeat vendicare.

¶ Gregorius Dominico episcopo carthaginis. De laude charitatis. Capitulum.xxxij.

Epl.xxxij

SCripta sanctitatis vestre: que latore presentiũ deferente suscepimus: ita sacerdotalem modestiam loquebantur: vt auctoris sui corporalem nobis quodãmodo presentiam blãdirẽtur. Nec enim sermo rarus aliq̃d efficit: vbi manet in animis cõtinu⁹ dilectionis affect⁹. Magna aũt charitatis virt⁹ est dilecte frater: que sinceritatis sue vinculo alterna mutuo affectu corda cõstringit: et ea a gratie non sinit cõpage dissolui: disiũcta cõiũgit: vnita custodit: et ignotos sibi imagine reddit cognitos per amorem. Quisquis igitur in huius cardine mẽtem figit/ eum de superne patrie habitaculo cuiuslibet aduersitatis impulsio nõ euellit: quoniã quocũq3 se verterit/ a mandatoꝝ limine non excedit. Unde et in eiusdem charitatis laude per egregium predicatorem dicitur: Que est vinculum pfectionis. Quante itaq3 sit laudis aspicimus: que pfectionem non solũ in mente generat/ sed etiã ligat. Quia igitur huius virtutis igne succẽsum tuarũ te prodit locutio litterarũ: vberi in dño exultatiõe letificor: atq3 opto vt hec i te magis magisq3 resplẽdeat: q2 lux gregis flãma est pastoris. Decet enim decet dñicum sacerdotẽ morib⁹ ⁊ vita clarescere: quatenus in eo tanq̃ in vite sue speculo plebs cõmissa ⁊ eligere qđ sequaꝛ: ⁊ videre possit qđ corrigat. Scientes preterea vnde in aphricanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordiũ/ laudabiliter agitis ꝙ sedẽ apostolicam diligẽdo/ ad officij vestri originem prudenti recordatione recurritis: ⁊ probabili in eius affectu constãtia permanetis. Certũ quippe est: q2 vestro honori additis/ quicquid reuerentie ac deuotionis ordini sacerdotali exhibetis: q2 per hoc vt vicaria erga vos dilectione adstringi debeat/ inuitatis. Quod superest charissime frater/ omnipotentẽ dñm assidua oratione poscamus: quaten⁹ cordis nostri gressus in veritatis sue tramitẽ dirigat: et vt ad celestia regna perducat/ nominis officium protectionis sue gratia operib⁹ nos exhibere concedat.

Col.iij.

H

¶ Gregorius Joãni schillitano. De oppressione monachorum castellicñ. monasterij. Capitulum.xxxiij.

epl.xxxiij.

GRaue nimis et contra sacerdotale constat esse propositũ: velle cuiusq3 monasterij priuilegia olim indulta confundere: et ad irritũ que sunt ꝓ quiete disposita niti deducere. Questi itaq3 nobis sũt monachi castelliẽsis monasterij: qđ in fraternitatis vestre ciuitate est constitutum: quia eidem monasterio quedã contra ea que a predecessoribus nostris permissa: ac consuetudine longa seruata sunt/ festinetis superinducere: et antiquã ordinationẽ quadã preiudicij nouitate turbare. Proinde his fraternitatẽ vestram hortamur affatibus/ vt si ita est/ ab eius molestia se sine aliqua excusatione contineat: ⁊ que ei sunt diutius custodita: nullius occasionis tentet vsurpatione conuellere: sed cũcta illibate/ et sine aliqua studeat refragatione seruare: et plus sibi in eodem monasterio q̃3 predecessoribus suis licuit: nouerit non licere. ¶ Quia vero pariter questi sunt fraternitatem tuam quedam de monasterio sub xenij quasi specie abstulisse: necesse est vt si quid te indecenter recolis accepisse: sine dilatione restituas: ne auaritie te grauiter culpa redarguat: quẽ largũ erga monasteria sacerdotalis magis debuerat munificẽtia demonstrare. Seruatis itaq3 oibus: que a tuis (sicut diximus) predecessorib⁹ permissa sunt ac seruata: cure tue sit circa act⁹ ac vitam cõsistẽtiũ illic monachoꝝ vigilãtẽ insistere: ⁊ si quẽpiã illic praue cõuersari: aut in aliquã immunditie (qđ absit) culpam inueneris incidisse: districta ac regulari emẽdatione corrigere. Nam sicut ab his que incongrue vsurpãtur/ fraternitatẽ vestrã volumus abstinere: ita in his que ad disciplinae rectitudinẽ vel animarũ custodiã pertinent/ esse sollicitã modis oib⁹ admonemus. Indicauerunt etiã predicti monasterij monachi castrũ quod schillatinũ dicitur/ in solo iuris monasterij eoꝝ esse fundatũ: atq3 ob hoc habitantes illic factis libellis solatiũ annis singulis spopondisse persoluere: sed postea contẽpsisse: et ab eadem se prestatione superuacue suspendisse. Fraternitas ergo vestra subtiliter veritatem curet addiscere: et si ita repererit/ instanter studeat vt ea que promiserunt (quia ⁊ ratio exigit) prebere nõ differant: quatenus et illi quiete quod tenent/ possideãt: et monasterij iura preiudiciũ non incurrant. Preterea questi nobis sunt predicti monasterij monachi abbatẽ suũ terrã intra schillitanũ castrum: que in sexcentos pedes extenditur: sub pretextu fabricãde ecclesie fraternitati tue donationis titulo concessisse: et ideo volumus quantũ parietes possunt edificate ecclesie circundare/ iuri ecclesie vendicari. Quicquid vero extra parietes eiusdem ecclesie esse potuerit/ ad iura monasterij sine difficultate aliqua reuertatur: quia mundanarũ legũ nec sacroꝝ canonũ statuta permittunt res monasterij de iure eius quolibet titulo segregari. Ea propter donationẽ eiusdẽ terre: que contra rationem facta est: sine aliqua dilatione restitue.

I

K

¶ Gregorius Leontio exconsuli. De celesti Hierusalẽ et babylone. Capitulum.xxxiiij

epl.xxxiiij

QUia in magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea: sed et lignea et fictilia: et quedam quidẽ in honore: quedã autẽ in cõtumelia: quis ignoret ꝙ et in vniuerse ecclesie sinu/ alij velut vasa cõtumelie rebus deputenꝛ infimis: alij vero vt honoris vasa rebus deputẽtur mũdis? Et tamen plerũq3 contingit: vt et ciues babylonie in angaria seruiant hierusalẽ: ⁊ ciues hierusalẽ id est celestis patrie in angaria deputentur babylonie. Cũ enim electi dei magnis moribus prediti: modestia ornati: lucra propria non querẽtes/ terrenis deputãtur rebus: quid aliud q̃3 sancte hierusalẽ ciues in babylonie opere seruiunt? Et cũ quidã in prauis moribus effrenati/ locũ sancti honoris tenent: atq3 in ipsis que benefacere videntur: propriam laudem querunt: quid aliud q̃3 ciues babylonie supne hierusalẽ angarias exsoluunt? Sic eni iudas aplus admixtus diu redemptorẽ humani generis predicauit: signa cum ceteris fecit. Sed quia babylonie ciuis fuit: Hierusalẽ celesti opus suum in angaria persoluit. At contra Joseph in egyptũ ductus/ terreno palatio seruiuit: curã ministerij in rebus temporalibus gessit: quicq̃d iuste regno trãsitorio debebatur exhibuit. Sed quia sctẽ hierusalẽ ciuis extitit: seruitiũ babylonie in sola (vt dictũ est) angaria ministrauit. Huius ergo bone vir esse te sequacẽ credo: quẽ terrenis actib⁹ implicatũ/ mãsueto spũ agere: humilitatis arcem per omnia custodire: et singulis que iusta sunt tribuere cognosco. Tanta enim de vestra gloria a multis bona referuntur/ vt mihi hec non libeat audire sed cernere. eius tamen quẽ videre me nõ licet: bona me pascit opinio. Sancte autẽ ecclesie (id est omniũ electorũ) typũ tenẽs mulier/ que alabastrũ fudit/ domũ repleuit vnguento. Et nos quotiens de bonis aliquid audimus/ suauitatis auram quasi per narẽ trahimus. Et Paulus aplus cũ dicebat: Christi bonus odor sumus deo: patenter datur intelligi quia saporem se quidẽ presentibus: sed odorẽ absentib⁹ exhibebat. Nos itaq3 qui per presentie saporem non possumus: per odorem vestre absentie nutrimur. Hoc etiam valde gaudemus ꝙ munera q̃ transmisistis/ vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sancte crucis: et aloes lignũ suscepimus. Unum quod tactum benedicat: aliud quod incensum redoleat. Decebat igitur vt bonus vir ea transmitteret: que irã nobis domini placare potuissent. Alis quoq3 i cellarijs multa misistis. quia sicut mẽte et carne subsistim⁹: necessariũ fuit vt a vobis nũc i vtroq3 cõtineri deberemus. De q̃bus transmissis cur dulcissima mẽs vestra valde se erubescere fatetur/ atq3 eidem verecũdie scutũ charitatis opponere? Sed i his ego verbis oĩmõ gaudeo: quia in tali eius attestatione cognosco ꝙ nũq̃3 possit aliena tollere: et hoc ipm erubescit: ꝙ propria largitur. Parua vero appellatis munera vestra/ que magna sunt: sed credo vt adhuc amplius ex ipsa glorie vestre humilitate proficiant. Et petitis vt hec bona mente suscipiam. Sed inter ista ad memoriam cuiusdam vidue duo minuta reducite. Si enim illa deo placuit: que bono animo pauca obtulit: cur non hoibus placeat: qui

L

M

Luce. vij.

ij. Coꝛ.ij.

Lu.xxj.

A mente humili multa dedit: preterea benedictionem vobis sancti Petri apostolorũ principis: clauẽ sanctissimi sepulchri eius: in qua benedictio de catenis illius est inserta: transmisimus: vt quod eius collum ligauit ad martyriũ: hoc vestrũ ab omnibus peccatis absoluat.

¶ Expliciunt epistole Indictionis prime.

¶ Incipiunt epistole Indictionis secunde ex Registro beati Gregorij pape.

¶ Mense septembri. Indictione secunda.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De exarata messe cuiusdã ante missarũ solennia dñicorũ die: et terminis eradicatis post missarũ solennia. Capitulum.j.

Epl'a.j. Causa.ij. q.vij. paulus.j.

PRedicator oĩpotentis dñi apostolus dicit: Seniorẽ ne increpaueris. Sed hec eius regula in eo seruanda est, cũ culpa senioris exemplo suo nõ trahit ad interitũ corda iuniorum. Ubi autẽ senior iuuenibus exemplũ ad interitũ prebet: ibi districta increpatione feriendus est. nam scriptũ est. Laqueus iuuenum oẽs vos. Et rursus propheta dicit: Et peccator centũ annorũ maledictus est. Tanta autẽ nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit: vt eam nisi adhuc humanitus pensaremus: fixa iam maledictione feriremus. Dictũ quippe mihi est: q dñicorũ die priusq̃ missarũ solẽnia celebrares: ad exarandã messem latoris presentiũ perrexisti: et post exarationẽ eius missarũ solẽnia celebrasti. Post missarũ solennia etiã terminos possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factũ que pena debuit insequi: omnes qui audiunt sciunt. Dubij autẽ de tanta hac peruersitate fueramus: sed filius noster Cyriacus abbas a nobis requisitus: dũ esset caralis, ita se cognouisse phibuit. Et quia adhuc canis tuis parcim9: hortamur aliquãdo resipisce senex: atq̃ a tanta leuitate morũ, et operũ peruersitate cõpesce. Quanto morti vicinior efficeris: tãto fieri sollicitior atq̃ timidior debes. Et quidẽ pene sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatẽ tuã cũ senectute nouimus, interim tacemus. Eos vero quorũ cõsilijs hec egisti: in duobus mẽsibus excõmunicatos esse decernimus: ita tamẽ vt si quid eis intra duorũ mensiũ spatiũ humanit9 euenerit: benedictione viatici non priuẽtur. Deinceps autẽ ab eorũ cõsilijs cautus existe: te quoq̃ sollicite custodi: ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti: nec simplicitati tue vlterius: nec senectuti parcamus.

Esa.xlij. Esa.lxv. Parte.j. di.lxxxvj. Tanta.

B

¶ Gregorius Januario episcopo caralitano. De pace facta cũ rege longobardorũ. Capitulum.ij.

Epl'a.ij.

QUid in sardinia hostes nostri fuerũt operati, priusq̃ fraternitatis vr̃e epistola ad nos perueniret, agnouimus. Et quia hoc futurũ dudum metuimus: euenisse quod preuidim9, nobiscũ nunc gemimus. Nã si fm ea que iam vobis: q̃ excellentissimo filio nostro Gennadio hoc fore nunciantes scripsimus: sollicitudo fuisset adhibita: inimici illuc aut non accederent: aut accedentes periculũ qđ fecerũt mererent. Uel nunc ergo ea que contigerunt, vigilantiã vestrã in futura exacuãt. Nam et nos quicquid prodesse possumus: facere dño auxiliante nequaq̃ omittim9. Cognoscatis autem abbatẽ quem ad Agiluphũ ante multũ iam tẽpus trãsmisimus: pacẽ cum eo (deo propitio) quantũ vobis ab excellẽtissimo exarcho scriptũ est, ordinasse. Et ideo quousq̃ pacta de cõfirmatione pacis ipsius conscribantur: ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterũ velint accedere: murorũ vigilias: et sollicitudinem in locis facite oĩbus adhiberi. Et cõfidimus in redẽptoris nostri potẽtia: quia aduersariorũ nobis incursus vel insidie denuo non nocebũt. Hoc vero quod scripsistis: multos cõtra vos nobis querelas deponere: verum est: sed inter diuersa non nos sic res alia cõtristauit quõ id qđ nobis dilectissimus filius noster Cyriac9 abbas retulit: quia die dñico ante missas messem de agro quẽ donatus possidebat, feceris exarari. Quod ne parũ esset: expleto sacrificio, p temetipsum illuc accedẽs terminos effodisses. Ob quã rem hortor vt officiũ quod geris, sollicita mente cõsideres: et quicq̃d grauare potest aut opinionẽ tuã aut animã: omnino refugias: et te committere illud nullius suasione cõsentias. Nam nõ terrenarũ rerũ curã: sed animarũ te ducatũ suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere: ibi sollicitudinẽ: ibi totum debes studiũ adhibere: atq̃ de earũ lucro diligenti9 cogitare: vt dũ venienti dño multiplicata que tradidit talẽta reddideris: retributionis ab eo fructũ consequi: et inter fideles famulos in eterna merearis gloria exaltari. Hoc autẽ quod obiurgo vel increpo: non ex asperitate, sed ex fraterna scito dilectione descendere: q: sacerdotẽ te apud oĩpotentẽ deũ non noĩe (quod solũ ad penã est) sed etiã meritis (quod ad mercedẽ respicit) inueniri desidero. Nam dum vnũ in redemptoris nostri corpore mẽbrũ sumus: sicut in culpa tua dilaceror: ita quoq̃ in bona actione letificor. Illud preterea qđ vultis: vt personam a nostro latere deputemus: cui causas vestras insinuare nobis referẽdas subtiliter debeatis: dilectissimo filio nostro Petro: et theodoro consiliario: quecũq̃ vultis scribite: vt per eorũ nobis insinuata: quicq̃d de his ratio suaserit: dño valeat reuelãte disponi. De fratre autem et coep̃o nostro Mariniano dum pax cum predicto Agilulfo perfecte fuerit consummata: erit cognitio: et fiet quicquid rationis ordo dictauerit.

D

¶ Gregori9 Marcellino proconsuli dalmatie. Scribit redarguẽs de fauore maximo pỹuaricatori pstito. Ca.iij

Epl'a.iij.

EPistolã magnitudinis vestre suscepimus: in qua vos nostrã incurrisse ingratitudinẽ indicastis: atq̃ ob hoc p directã satisfactionẽ habere nostrã velle vos gratiã. Et quidẽ tanta ad nos de vestra magnitudine peruenerũt, quãta a fideli viro minime cõmitti debuerant. Uos enim tanti mali de causa maximi oẽs astruũt auctores existere: p quos spoliatio illius ecclesie vel tantarũ aiarũ perditio: atq̃ inaudite p̃sumptionis audacia sumpsit initiũ. Et quidem q nostrã vos velle gratiã habere petitis: cõuenit vt redẽptori nostro pro his talibus satisfacere tota intẽtione mentis (vt dignũ est) cũ lachrymis debeatis: quia si illi satisfactũ non fuerit: quid nostra relaxatio vel gratia poterit certe conferre: Dũ tñ adhuc in presumptorũ ruinis vel errãtiũ defensionib9 inesse vos cernim9: qlis vel deo: vel hoib9 vestra sit satisfactio: nõ videm9. Tũc eni deo et hoibus se satisfacere magnitudo vestra patẽter euidenterq̃ cognoscat, si et deuis ad rectitudinẽ: et p̃sumptiua ad humilitatis normã reducat. Qđ si factum fuerit, per hoc vos et dei percepturos et hoim gratiam cognoscatis

E

¶ Gregori9 Andree scholastico. Castoriũ chartulariũ recommendat. Capitulum.iiij.

Epl'a.iiij.

QUaliter de glorie vestre debeãmus sinceritate p̃sumere: cognite deuotionis qualitas: quã beato Petro apostolorũ principi olim exhibuistis, ostdit. Cuius licet causis mente vos adesse prõptissima confidamus: non tñ ab re est: si ea que spõte egistis, nostra ex abundãti epistola deposcamus. Atq̃ ideo salutantes paterne charitatis affectu petimus: vt quia latorẽ presentiũ Castoriũ chartulariũ nostrũ pro necessarijs illic causis direximus: vestra eũ ope in oĩbus adiuuetis: atq̃ illi bonitatis vestre ɔsilio quocũq̃ necesse fuerit concurratis: quatenus fultus christianitatis vestre solatio, ad explenda que sibi iniũcta sunt: solers et idoneus possit inueniri. Sic eteni et vos que vestra sunt facitis: et nos pro vobis enixius orare compellitis. Omnipotens deus gratie sue vos tuitione premuniat: et ita actus vestros in suo sicut desideratis propitius timore disponat: vt et a malis omnibus hic eruat: et ad gaudia vos eterna perducat.

F

¶ Gregori9 Januario ep̃o Caralitano. Scribit de excessu Petri neophiti contra iudeos. Capitulũ.v.

Epl'a.v.

IUdei de ciuitate vestra huc venientes questi nobis sunt: q in synagogã eorũ que caralis sita est, Petrus qui ex eorũ supstitione ad xp̃ianẽ fidei cultũ deo volẽte pductus est: adhibitis sibi quibusdã indisciplinatis, sequẽti die baptismatis sui: hoc est dñico in ipa festiuitate paschali, cũ graui scandalo sine vestra occupauerit voluntate: atq̃ imaginẽ illic genitricis dei dñiq̃ nostri, et venerandã crucẽ: vel birrum album quo de fonte surgens indutus fuerat, posuisset. De qua re et filiorũ nostrorũ eupaterij gloriosi magistri militũ: atq̃ magnifici pij in dño presidis, aliorũq̃ nobiliũ ciuitatis vestre ad nos hec eadẽ scripta attestantia cucurrerũt. Qui etiã adiecerũt a vobis hoc presensum: et predictũ Petrũ ne hoc auderet fuisse prohibitũ. Quod

G cognoscentes / oino laudauimus: quia sicut reuera bo:
num decuit sacerdotẽ/nil fieri vnde iusta esset repreben:
sio voluistis. Sed qꝛ per hoc quod minime vos in his q̄
praua sunt miscuistis: displicere vobis quod factum est
demonstrastis: considerãtes hac de re vestre voluntatis
intentũ / ac magis iudiciũ: his hortamur affatibus / vt
sublata exinde cũ ea qua dignũ est veneratione / imagi:
ne atqꝫ cruce: debeatis qḋ violenter ablatũ est / reforma:
re: quia sicut legalis diffinitio iudeos nouas non pati:
tur erigere synagogas: ita quoqꝫ eos sine inquietudine
veteres habere pmittit. Hic ergo supradictus Petrus:
vel alij qui ei in hac indisciplinationis prauitate prebue:
re solatiũ: sine cõsensu hoc zelo fidei se fecisse respondeãt
vt per hoc quasi eis necessitas fieret conuertẽdi: admo:
nendi sunt: atqꝫ scire debẽt: quia hac circa eos temperã:
tia magis vtendum est: vt trahatur ab eis velle non re:
Ps. liij. niti / non vt adducantur inuiti: quia scriptũ est. Volun:
tarie sacrificabo tibi. i. ex voluntate mea confitebor tibi.
Sãctitas ergo vestra gratiam inter ciuitatis sue habi:
tatores adhibitis sibi filijs suis: quibus vna vobis hec
displicent: sacerdotali adhortatione (sicut eõ decet) stu:
deat facere: quia in hoc maxime tẽpore quãdo de hoste
formido est / diuisum habere populũ non debetis. Quia
vero non minorẽ de vobis: q̄ꝫ de nobis sollicitudinẽ ge:
rimus: hoc quoqꝫ pariter indicandũ curauimus: ꝙ fini:
ta hac pace / Agilulfus longobardorũ rex pacem non fa:
H ciat. Unde necesse est vt fraternitas vestra / dũ licet / ciui
tatẽ suã vel alia loca fortius muniri prouideat: atqꝫ im:
mineat vt abundanter in eis condita procurẽtur: quate
nus dũ hostis illuc (deo sibi irato) accesserit / nõ inueniat
quod ledat: sed cõfusus abscedat. Sed et nos pro vobis
quantũ possumus cogitamus: et ijs quorum interest / vt
se ad obsistendũ deo adiutore pparare debeant / immine
mus: quia sicut vos nostras tribulationes vestras at:
tenditis: ita quoqꝫ nos vestras afflictiones nostras simi
liter reputamus.

¶ Gregorius Eusebio archiepiscopo thessal'. De pace et Luca presbytero heretico. Capitulum. vj.

Epl. vj. SI q̄ꝫ magna sit frater charissime pacis virtus
attẽdimus: quo a nobis studio sit colẽda agno
scimus. Hanc quippe dñs et redemptor noster
in magno munere discipulis suis relinquere ac dare di:
gnatus est: vt eos qui firmitate ei fidei coherebant: per
hanc sibi pia faceret participatione cõsortes. Scriptũ
Mat. v. nãqꝫ est. Beati pacifici: qm̄ filij dei vocabũtur. Quisqꝫ
ergo patris heres esse desiderat / filius existere hanc cu:
stodiẽdo nõ renuat. Nam qui locũ prebet discordie: ipse
profecto tanti se muneris exortẽ esse cõstituit. Cũ igitur
fidei tue sinceritas catholica nobis (vt oportuit) deo p:
pitio sit rectitudie declarata: magna nimis admiratio:
ne suspẽdimur: vt eos quos bene credere et recte sentire
I cognoscis / frustra quorundam scandalizari vitio patia:
ris: vt aliorum culpa / fraternitatis tue fuscetur opinio.
Nam quõ sine erroris suspitione sit / qui patientiã pstat
erranti? Aut quã de se estimationẽ prebeat: si ea que fer:
uor fidei postulat: aperta purgari satisfactione non hui:
det? Fertur siquidem Lucã presbyterũ tuum: et Petrũ
chalcedonẽ scm synodũ nolle suscipere: atqꝫ ex hoc filio
tuorũ orthodoxorũ corda non leui scãdalo perturbari.
Quorũ quia zelus non solũ laudandus: verum etiã oino
fouẽdus est: hortamur vt cũ omni viuacitate ac sollici:
tudine fraternitatis hoc vestre rimari cura non desinat.
Et si ab hac eos insontes prauitate repererit: scandalũ
de filiorũ suorũ mentib⁹ habita eorũ satisfactione remo:
ueat: atqꝫ inter oẽs hereses seuex ac nestoriũ anathema
tizent: vt quib⁹ sinistra de eis suspitio discessionẽ amore
fidei genuit: gignat purificatio charitatẽ. Et salubriter
vnus cõcordie nectat affectus: quos catholice sincera
vna tenet confessio veritatis. Nec satisfactio dubitanti:
mat. xviij. bus existimetur indigna: quia dñica voce pcipitur: Ne
cõtemnatis vnũ ex his minimis. Qui ergo non despici
a pcipiente desiderat: pceptoris verba non renuat: quia
et is quẽ vas electionis redemptor sibi noster testatus
est esse: seruare nos vnitatẽ spũs in vinculo pacis admo
nuit. Unde quisquis hoc se teneri salutis vinculo nõ re:
cusat / que sunt pacis studeat: et locũ hosti nõ prebeat: vt
facta fortius valeat vnitate calcari: qui in fratrum seua
poterat diuisione grassari. Si vero (qḋ non optam⁹) er:
roris huius deprehẽdunt iaculo vulnerari: ecclesiastice K
adhortationis est adhibenda curatio: vt aut inter oues
dñicas (si sanati fuerint) permaneant: aut ab vnitate ec:
clesiastici corporis excidantur: quatenus et magnum ex
damno modico lucrum fiat: et totũ faciat liberum pars
amissa. Nam et prouidi sollicitudo pastoris ouẽ langui
dam que curationẽ non recipit / ne alias lãguoris sui la:
be contaminet: a sanarũ consortio non differt eijcere: sci:
ens ceterarũ se sanitatẽ non aliter nisi hui⁹ posse electio:
ne seruare. Proinde iterũ fraterna charitate cõmoneo /
vt summa hoc vigilantia perscrutari: et summo que scri:
psimus seruare studio debeatis: nec rectã fidẽ quam ge:
ritis / aliorũ dubiã consortio faciatis. Nam qui non cor
rigit resecanda / cõmittit. Itaqꝫ magna vobis sollicitu:
dine: magna oino prouisione pẽsandũ est: vt nec alijs eo:
rum persona scandalũ: nec vobis opinio sit nociua: qua:
tenus tanto fraternitati vestre de commissis ouibus pa
storis lucra proficiant: quanto vos ad earum custodiã et
sincera dilectio: et credita fecerit cura sollicitos.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De grauinie abbatisse sacramento. Capitulum. vij.

QUia ingredientibus monasteriũ cõuertendi Epl. vij.
gratia / vlterius nulla sit testandi licẽtia: sed Cã. xix. q.
res eorũ eiusdẽ monasterij iuris fiant: aperta iij. Quia ingredientibus.
legis definitione decretũ est. Quod cum pene oĩbus no:
tũ sit / in magna nos Grauinie abbatisse monasterij san:
ctorũ Gauini et Luxorij insinuatio admiratione perdu
xit. Que siricã monasterij sui abbatissam postq̄ꝫ regẽdi
suscepit officiũ: cõdito testamento legata quibusdã asse
ruit reliquisse. Et dum de sctitatis vestre sollicitudine L
quereremus / cur res monasterio cõpetẽtes ab alijs per:
tulerit detineri: cõmunis filius Epiphani⁹ archipbr̃ ve
ster presens inuentus respondit memoratã abbatissam
vsqꝫ ad diẽ obitus indui se monachica veste noluisse: sed
in vestib⁹ quibus loci illius vtuntur presbytere permã:
sisse. Ad hec replicabat predicta Grauinia hoc pene ex
cõsuetudine licuisse: adeo vt abbatissam que ante supra:
scriptã siricã fuerat: talibus visam fuisse vestibus allega
ret. Cũ ergo de qualitate vestiũ nec nos mediocriter ce:
pissemus ambigere: necessariũ visum est / vt tam cum cõ:
silitarijs nostris / q̄ꝫ cũ alijs huius ciuitatis doctis viris
quid esset de lege tractarẽ. Qui tractantes respõderunt
Postq̄ꝫ solenni more abbatissa ab epõ ordinata est: et in
monasterij regimine per annos plurimos vsqꝫ ad vite
sue transitũ prefuit: vestis qualitatẽ ad culpam forte epĩ
respicere: qui eam sic permiserit: nõ tamẽ potuisse mona
sterio preiudiciũ irrogare: sed res ipsius eidem loco ex
eo ꝙ illuc ingressa abbatissa cõstituta est / manifesto iure
competere. Et ideo qꝛ ex dimissis illicite rebus xenodo
chiũ possessionẽ asserit indebite retinere: his vos horta:
mur affatibus: vt qꝛ et monasteriũ et xenodochiũ ipsum
in vestra est ciuitate positũ: omni cura ac studio puide: M
re debeat: quaten⁹ si possessio ipsa ex nullo precedẽti cõ:
tractu: sꝫ ex memorate sirice legato descẽdit: antedicto
monasterio postposito strepitu vel excusatione reddat.
Si vero ex alio forte dicitur obuenisse cõtractu: aut fra:
ternitas vestra inter partes cognita veritate quod lega
lis suaserit ordo definiat: aut mutuo sibi consensu arbi:
tros eligant: qui earũ valeant allegationes discindere.
A quib⁹ quicquid fuerit statutũ / ita vestra puisione ser:
uetur: vt nullũ inter venerabilia loca iurgiũ remaneat:
que magnopere altera pacis sunt souẽda pcordia. Alia
igitur oia que ex testamẽto pnominate sirice detinent /
quippe quod nullũ esse legali sanctione permittitur: ne:
cesse est vt iuri monasterij fraternitatis vestre sollicitu:
dine sacerdotali per oia studio reperẽtur: quia imperia
li cõstitutione aperte sancitũ est: vt ea que contra leges
fiunt / nõ solũ inutilia: sed etiã p infectis habẽda sint.

¶ Gregorius vincentio atqꝫ q̄ꝫ plurimis episcopis. De tempore pasche requirendo. Capitulũ. viij.

COgnouimus ꝙ mos vr̃e sit insule post pascha: Epl. viij.
lem festiuitatẽ vobis euntibus aut directis re:
spõsalibus vestris ad metropolitanũ vestrum et
vtrum sciatis / an minime / ipse vobis de venturo pascha
scripta debeat denũciatione mãdare. Et quãtũ dicitur
quidã vestrũ hoc facere sm consuetudinẽ postponẽtes:
aliorũ quoqꝫ ad nõ obediendũ corda peruertunt. Addi:
tur etiã ꝙ ex vobis aliqui pro ecclesie sue emergẽtibus.

A causis transmarina petentes:sine predicti metropolitani sui cognitione vel epistolis (sicut canonū ordo constituit) audeat ambulare. Hortamur ergo fraternitatē vestrā: vt antiquā ecclesiarū vestrarū cōsuetudinē exequentes:tam de suscipienda pascali denunciatione: q̄ etiam si quemq̄ vestrū pro causis proprijs vbicūq̄ cōpulerit ambulare necessitas:ab eodem metropolitano vestro secūdum indictam vobis regulā petere cessionē debeatis: nec eum postponere in aliquo presumatis:excepto si (qđ non optamus) contra eūdem metropolitanū vestrū habere vos aliquid cause contingat: vt ob hoc sedis apostolice iudiciū requiratis. Nam ijs qui petere festinant licentiam (quod scitis) per canones etiam antiquoꝝ patrum institutione habere permissum est.

❡ Gregorius Basilio de schismaticis ꝛ de peruerso cōsilio Justini. Capitulum.ix.

Epl.ix. Inter hec q̄ mihi de sclauis victorias nunciastis:magna me letitia releuatum esse cognoscite:q̄ latores presentiū de capitana insula vnitati sancte ecclesie cōiungi festinantes/ad beatū Petrū apostoloꝝ principē ab excellentia vestra trāsmissi sunt. In hoc eni contra hostes vestros amplius preualetis/si eos quos dei hostes agnoscitis/ sub iugo veri dn̄i reuocatis: tātoq̄ vestras causas apud hoīes fortiter agitis/ quāto dei causas in hoībus sincera ac deuota mēte feceritis. Quod aūt exēplar iussionis que ad vos p̄ schismaticorū defensione transmissa est: mihi ostendi voluistis: B pensare sollicite dulcissima mihi vr̄a excellentia debuit: quia q̄uis iussio ipsa subrepta est:nō tn̄ in ea vobis preceptum est/ vt venientes ad vnitatem ecclesie repellatis/ sed vt venire nolentes hoc incerto tempore non cōpellatis. Unde necesse est vt hec ipsa pijssimis imperatorib⁹ nostris suggerere festine debeatis: quatenus cognoscāt q̄ eorum tēporibus schismatici cum oīpotentis dei solatio ꝛ labore nostro sua sponte reuerti festināt. Que autē de insule capitane ordinatione decreuerim:per reuerētissimū fratrē ꝛ coepm̄ meū Marinianū vestra excellentia agnoscat. Illud vero cognoscite: q̄ me non modice contristauit:q̄ maior domus vestre qui petitionē epi volentis reuerti suscepit: eam se perdidisse professus est: et postmodū ab aduersarijs ecclesie tenebatur. Quod non negligētia sed venalitate eius factū arbitror. Unde miror q̄ in eo culpā hanc minime vestra excellentia vindicauit. Sed tn̄ q̄ hoc miratus sum: memetipsum citi⁹ reprehendi. Nam vbi dn̄s Justinus consilium prebet:qui pacē cum catholica ecclesia non habet/ ibi non possunt heretici addici. Preterea sancti Petri apostoloꝝ principis natalitium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis. Et oramus oīpotentē dn̄m vt sua vos misericordia protegat: et vota vestra vos implere concedat. Sed predictus vir eloquētissimus peto vt simul ueniat:qui si non venerit/a vestris obsequijs recedat. C Uel certe si vestra excellētia fortasse emergētibus causis venire nequiuerit: ipse aut sancte ecclesie vnitati cōmunicet: aut peto vt vestrorum consiliorū particeps non sit. Bonum enim virum audio: si pessimi non esset erroris. De causa vero maximi: quia importunitatē dulcedinis vestre iam ferre non possumus: quid decreuimus/ Castorio notario suggerente cognoscetis.

❡ Gregorius Mariniano episcopo Rauēne de episcopis hystrie/scz nouano et capulensi. Capitulum.x.

Epl.x. Latores presentiū ad nos viri clarissimi atq̄ defensores venerunt : asserentes q̄ in castello quod nouas dicitur:epūs quidā Joannes nomine/de pānonijs veniens fuerit constitutus:cui castello corū insula que capitana dicitur / erat quasi per diocesim cōiuncta. Adiungunt autē q̄ eodem epo violēter expulso:alius illic fuerit ordinatus. De quo tn̄ hoc placuisse referūt:vt non in predicto castro: sed in sua insula habitare debuisset. Qui cū illic cū eis degeret:in errore se schismatis detinere noluit:atq̄ cū omni plebe sua excellētissimo filio nostro Callinico exarcho petitionē dedit vt catholice eccl̄ie cū oībus qui cum ipso erāt (sicut prediximus) vniri debuisset. Qui (vt aiunt) a schismaticis persuasus post semetipm̄ redijt: ꝛ nunc ois ille populus qui in predicta insula consistit: sacerdotis ꝓtectione priuatus est: quia dum sancte ecclesie vniri desiderat: illū iam recipere non potest qui ad schismaticoꝝ errorē reuersus est:et petunt sibi ordinari aliū debere. Sꝫ nos D quia cūcta necesse est districte ꝛ subtiliter ꝑscrutari: hoc ordinandū esse ꝓuidimus / vt fraternitas tua ad eundē epm̄ mittat: eumq̄ reuerti ad ecclesie vnitatē et ad propriam plebē admoneat. Qui si iam monitus redire contempserit : grex dei decipi non debet in errore pastoris. Et idcirco sanctitas tua illic epm̄ ordinet : eandēq̄ insulam in sua diocesi habeat : quousq̄ ad fidem catholicā hystrici epi reuertātur: vt et vniuscuiusq̄ ecclesie sue dioceseos iura seruemus:et destituto a pastore populo non desit protectio et cura regiminis. In his tamen oībus fraternitatē tuam decet sollicite vigilare: vt plebs eadē que ad ecclesiā venit/ studiosius admoneatur: quaten⁹ constanter in sua reuersione fixa sit : ne vagis cogitationibus in erroris iterū foueam relabatur. Excellentissimū vero exarchum petere studeat : vt hec ipsa suis suggestionibus pijssimis imperatorū auribus innotescat: quia q̄uis iussio que ad eum delata est/ subrepta esse videatur: non tn̄ in ea iussione ei preceptū est : vt volentes ad ecclesiā redire non permittat : sed vt inuitos hoc interim tēpore minime compellat. Huius ergo cause ordinationē in suā curam predictus filius noster suscipiat: quatenus suis responsis agat: vt quicquid ordinauerit/ dubium non fiat. Quod tamen et nos cōmuni filio Anatholio scripsimus: vt hec pijssimis principibus subtilit̄ innotescat. Excellentissimi filij mei domini Callinici exarchi assidue et importune pro persona maximi scripta suscepi. Cuius importunitate victus: nihil habui qđ am E plius facere debuissē:nisi eiusdē maximi causam tue fraternitati cōmitterē. Si igitur ad fraternitatē vestrā venerit idem maximus/ deducatur et Honoratus eius ecclesie archidiaconus:et cognoscat sanctitas tua si recte ordinatus est: si in simoniacam heresim lapsus non est : si ei de criminibus corporalibus nihil obuiauit : si se non cognouit excōicatū quando missas facere presumpsit: et quicq̄d sub timore dei tibi visum fuerit/ decerne: vt nos dispositioni tue consensum deo auctore prebeamus. Si autem tuā fraternitatē suspectā predictus filius noster habuerit: etiā reuerētissimus vir frater noster Constantius mediolanensis epūs rauennā veniat: tecū resideat: et de eadem causa pariter decernite: et qđ vtrisq̄ vobis placuerit/ mihi placiturū esse certū tenete. Sicut enim obstinati esse humilibus nō debemus: ita districti existere superbis debemus. Uestra ergo fraternitas sicut in scripture sacre paginis didicit: quicquid iustum perpēderit: in eius negocio decernat.

❡ Gregorius Serentino epo et pluribus alijs. De reliquijs concedendis Gregorio expfecto. Capitulū.xj.

Epl.xj. Gloriosus filius noster Gregorius expfectus: sanctuaria beatorū martyrū in diocesis vestre locis quiescentiū/ sibi postulat debere cōcedi: F in quoꝝ honorē Basilicā proprijs sumptib⁹ edificari desiderat. Et ideo fratres charissimi ꝓfati viri desiderijs ex nostra vos ꝓceptione cōuenit obedire: vt deuotionis sue in consecratione quam postulat potiatur effectu.

❡ Gregorius episcopo chrisanto. De reliquijs collocādis in ecclesia sancte Marie. Capitulum.xij.

Epl.xij. Paulus ecclesie Reatine diacon⁹ petitoria nobis insinuatione poposcit: vt ad fontes in basilica beate marie semper virginis genitricis dei et dn̄i nostri iesu xp̄i : que est intra ciuitatē Reatinā posita: reliquie beatorū martyrum hermetis et hyacinthi et maximi debeant collocari. Et ideo frater charissime si in eodem loco nullū corpus constat humatū : sanctuaria predictorū martyrū cum reuerentia sine ambiguitate suscepta diligenter consecrabis.

❡ Gregorius Seuero epo Ancontanēsi. De argento ecclesie apud serenū diaconē deposito requirendo. Capi.xiij

Epl.xiij. Uir reuerentissim⁹ Passiuus frater ꝛ coepus noster ad nos veniens / indicauit argentū ecclesie sue a decessore suo fabio apud serenum diaconē tuū pro tēporis qualitate esse depositū. Cuius parte aliqua restituta/ partē apud eum asserit iacere: et restituere eam quadā excusatiōe differre. Proinde his fraternitatē tuā hortamur affatibus: vt eum admonere studeat/ quatenus que accepit / sine cōtentiōe restituat. Aut si forte ab eius restitutione aliqua se excusari ratione confidit: necesse est vt inter eū et auctores firmare ea

G clesie vna cum armenio fratre et coepo nostro cognosce-
re debeatis: et subtiliter veritate discussa ita huic cau-
se finē iponere: vt nec antedictus diaconus pati preiudi-
ciũ: nec pfata iniuste damnũ videatur ecclesia sustinere.

¶ Gregorius Demetrio et Valeriano clericis firmari-
is. De pecunia expensa ab ecclesiis pro eorũ redēptione.
Capitulum. xiiij.

Epl. xiiij.

ET sacrorũ canonũ statuta: et legalis pmittit auctoritas licite res ecclesiasticas i redēptionē captiuorũ ipēdi. Et ideo qr edocti a vobis sumus: ante annos fere decē z octo/ virũ reuerentissimũ quendā Fabiũ epm ecclesie Firmane pro redemptione vestra: ac patris vestri passiui fratris et coepi nostri: tūc vero clerici: necnon matris vestre libras. xj. argenti de eadē ecclesia hostibus impendisse: atqz vos ex hoc quā-dam habere formidinē: ne hoc quod datum est/ a vobis quolibet tēpore repetatur: hui⁹ precepti auctoritate su-spitionē vestrā preuidimus auferendā: constituētes nul-lam vos exinde heredesqz vestros quolibet tēpore repe-titionis molestiā sustinere: nec a quoqz vobis aliquam obijci questionē: quia ratio equitatis exposcit: vt quod studio pietatis impensum est: ad redemptorũ onus vel afflictionem non debeat pertinere

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. Vt consecret ecclesiam sancti Petri apostoli/ et sancti Mi-chaelis archangeli. Capitulum. xv.

Epl. xv.

THeodosius abbas monasterij sancti Marti-ni petitoria nobis isinuatione suggessit (q̄ ha-betur i subditis) in domo quondā Martini: ex eius volūtate decessorem suũ Andreā abbatē mona-sterij (in quo monachi habitare debeant) construxisse. Et quia id in honorē beati Petri apostolorũ principis et sancti archangeli/ postulat dedicari: dilectionē tuam presentibus apicibus duximus adhortandā: quatenus ad predictũ locũ cũ postulauerit ingrauanter accedas: venerande solēnia dedicationis impendens. Et quoti-ens necesse fuerit/ a presbyteris ecclesie tue in loco scto deseruientibus celebrētur sacrificia veneranda missarũ: ita vt in eodē monasterio nec fraternitas tua: nec presby-teri preter diligentiā discipline aliquid molestiarũ infe-rant: aut si quid illic pro diuersorũ deuotione cōmodi-tatis accesserit: sibi existiment vendicari: cũ monachis in eodē loco deseruientibus debeat proficere/ quicquid a fidelibus offerri contigerit.

H

¶ Gregorius Romano defensori. De monasterio in Si-cilia construendo. Capitulum. xvj.

Epl. xvj.

FIlius noster Theodosius abbas monasterij a Liberio quondā patricio in campanie par-te constructi/ nobis noscitur intimasse Rusti-cam quondā illustrē feminā ante nos fere viginti z vno annis cōdito testamento Felicē iugalē suum heredem instituisse: eiqz de construēdo illic in Sicilia monasterio hac cōditione interposita delegasse: vt si intra anni spa-tiũ oia libertis dimissa legata non solueret/ vel predictũ monasteriũ ita (vt voluit) minime ordinaret: tunc san-cta Romana ecclesia portionē quā in fundo Comas ha-bere visa est: sibi deberet sine dubio vendicare: et ipa ad persoluenda eadē legata vel constructionē ipsius mona-sterij solatia commodaret. Unde quia (vt dicitur) dimissa res hactenus minime ipsi monasterio est cōple-ta: atqz ab eius nūcusqz heredibus possessionis pars ali-qua detinetur: cũ omni subtilitate experientia tua cau-sam exquirat atqz discutiat. Et primũ quidē si in cōdi-tione testamenti heres incidit: per quod nostra habeat causas ecclesia: inuestigare te volumus atqz euidenter addiscere: et vtilitatē pauperũ (sicut rei ordo popósce-rit) exequi: et tūc pro ordinatione celle illius/ vel redin-tegratione dimisse rei instāter esse sollicitũ: quaten⁹ pia testatricis voluntas in vtroqz valeat adimpleri: z detēta-tores iniusti culpā retentionis indebite ex iusta amissio-ne cognoscant. Cũ omni ergo viuacitate te causam hāc et exquirere/ et ad effectũ volumus (dño auxiliāte) per-ducere: vt pia ordinantis deuotio tandē sortiatur effe-ctum. Sed z monasterio ipsi in oibus (salua iustitia) so-latiari te volumus: vt laice persone quasi ex conditoris nomine que iuuaminis debuerũt ferre solatiũ: ledendi non habeant (sicut asseritur) facultatem.

¶ Gregorius Romano defensori. Patrimoniũ ecclesie in Sicilia cōmendat. Capitulum. xvij.

K

Epl. xvij.

PRopositi nostri cura nos admonet ecclesiasti-cas/ vtilitates strenuis agendas mādare per-sonis. Et ideo quia te Romanum defēsorem fidelē sollicitũqz probauimus extitisse/ patrimoniũ san-cte romane/ cui deo miserāte deseruim⁹ ecclesie/ in par-tibus syracusanis/ cathinēsibus/ agrigentinis vel milē-sibus constitutũ: a presenti secunda indictione guberna-tioni tue preuidimus cōmittendũ. Unde necesse est te il-lic indifferēter accedere: vt diuini psideratione iudicij/ nostre quoqz admonitionis memoria te efficaciter ac fi-deliter studeas exhibere: vt nullius neglectus vel frau-dis (qd absit) inuentaris sustinere periculũ. Magis au-tē id agas: quatenus de fide et industria tua diuine pos-sis gratie cōmendari. Ad familiā vero eiusdē patrimo-nij sm morē precepta direximus: vt nihil sit quod te ad peragenda ea que tibi iniuncta sunt: valeat impedire.

¶ Gregorius colonis patrimonij Syracusani. Ut obe-diant Romano defensori. Capitulum. xviij.

Epl. xviij

COgnoscatis volo quia ad sollicitudinem vos defensoris nostri dispositio nostra ptinere con-stituit. Et ideo precipimus vt ea que vobis peragenda pro vtilitatibus ecclesiasticis preuiderit et iniūxerit: sine aliqua debeatis difficultate obedire. Cui talem dedimus potestatem: vt eos qui inobedientes vel attentauerint contumaces existere: districta vltione cor-ripiat. Pariterqz illi demādauimus/ vt mācipia que fo-ris latitant/ vel a quoqz aliqui fines inuasi sunt: sollicitu-dinis sue instātia in iure ecclesiastico reuocare non dif-ferat. Noueritis etenim periculo suo fuisse cōmonitum: vt nullam aliquando violentiā rebus alienis/ vel raptũ aliqua excusatione facere presumat.

L

¶ Gregorius Petro Siciliensi. Ut romano patrimo-nium ecclesie commendasset. Capitulum. xix.

Epl. xix.

SCientes deuotionis affectum paternis cōmen-dationibus ampliari: necesse est vt ea que age-re vos sponte confidimus: glorie vestre in his fauorē nostris augere epistolis festinemus. Indicam⁹ itaqz Romano defensori latori presentiũ/ patrimonium ecclesie qd in Syracusanis/ cathinēsib⁹/ et vicinis locis noscitur esse constitutũ: dei protegēte gratia credidisse. Et propterea salutantes paterno affectu petimus vt ve-stra eum fouere prouidentia debeatis/ atqz ei in omnib⁹ vestrum (sicut de vobis cōfidimus) auxilium cōmode-tis: vt dum in glorie vestre solatio vel fauore subsidium consolationis habuerit: et vos qualem circa nos chari-tatē geritis manifestius ostendatis: z nos volũtati ve-stre respondere dum necesse fuerit per oia festinemus.

¶ Gregorius Libertino exprefecto. De patrimonio in Sicilia Romano commendato. Capitulũ. xx.

M

Epl. xx.

GLorie vestre et experta z cognita nos deuotio puocat epistolari vos alloquio causis ecclesia-sticis exhibere adiutores. Et ideo qr Roma-no defensori presentium portitori causam patrimonij ec-clesie nostre qd in Syracusano atqz cathinēsi territorio situm est: deo auctore cōmisimus: salutantes gloriam ve-stram petimus/ vt cōcurrere illi ac ferre solatium in om-nibus debeatis. Et ne forsan de nouitate minus aliqua que sunt vtilia cōprehēdat: vestris eũ subtiliter cōsilijs informate: atqz ad agēda hec vestram illi (sicut cōsueui-stis) operā adhibete: quatenus dum vobis operātibus vtiliter que iniūcta sunt peregerit: et vos de bono vestro mercedem recipere valeatis: et nos p glorie vestre vita oipotētis dei misericordiam exorare enix⁹ inuitemur. De capitulo aũt de quo modo lator presentium est locu-tus/ vel reuerētissimus frater noster Joānes scripsit: in-terim vel tētari vel agi nil potuit: qr persona apud quā agi poterat: necdum est in potestate aliqua confirmata.

¶ Gregorius Libertino Citidano. Romanum defen-sorem commendat. Capitulum. xxj.

Epl. xxj.

GLorie vestre bonitas nūcio veraci diffusa: tan-tam nobis de se certitudinem pbet: vt nihil de eo diffidere: sz magis sicut reuera sapiēti filio ecclesie nostre debeamus specialiter causam cōmēdare. Et ideo Romanum defensorem nostrum presentiũ por-titorē ad gubernationē patrimonij ecclesie nostre in ca-thinensibus vel syracusanis partib⁹ constituti: deo pro-tegēte trāsmisim⁹. Salutātes igit paterna dilectiōe glo

A rism vestrã/petimus vt in cunctis affectũ vestre charitatis inueniat:et fauoris vestri solatijs quocũq3 necesse fuerit potiatur: vt vobis presentibus nos absentes esse non sentiat:quatenus cũ iniuncta sibi salubriter vestra ope expleuerit:et nos vobis gratiarum possimus esse debitores:et beatus Petrus apostolorũ princeps: in cui⁹ causis vos impenditis: hic vobis et in futuro cõpenset.

¶ Gregorius Joãni epõ Syracusano. De querimonia leontij contra leonem episcopum. Capitulum.xxij.

Epl.xxij. Filius noster gloriosus vir Leontius ex consulatu de fratre et coepõ nostro Leone grauiter est questus: nosq3 ei⁹ querela oĩmodo turbauit:quia ita precipitanter et leuiter ab epõ agi nõ debuit. Quã causam subtiliter exequendã Romano defensori cõmisimus. De vestra autẽ fraternitate qui ab eo directus est queritur q̃ Marchilai viri clarissimi medici defensione fratris et coepiscopi nostri Domitiani metropolite vtilitas grauetur. Et quidem tueri iuste filios suos vel sicut est forte sancte ecclesie negocia fraternitas vestra debet:et nullam occasionẽ dare aduersarijs maledicti gratia. Quod tamen vos per oĩa custodire: etiã ista loquendo non ambigo:ideõ tamen Romano veniẽti etiam de hac causa iniunximus: vt vobiscum debeat que sunt recta disponere.

¶ Gregorius Romano defensori. De stephania et Calixeno filio eius. Capitulum.xxiij.

B Epl.xxiij. Quamq̃3 ea que ad ecclesie iura puenitunt/alienari legis ratio non permittat:tẽperanda tamen interdũ est censura districtionis: vbi misericordie respectus inuitat: maxime quando tanta est quãtitas/que nec dantẽ onerat:et accipientis pauperiẽ iuxta aliquid consolatur. Et ideo quia Stephania presentiũ latrix cũ Calixeno filio suo paruulo:quẽ de Petro quondã viro suo se suscepisse/et nimis asserit paupertie laborasse:huc veniens assidua obsecratione et lachrymis a nobis exigit/vt domũ possessionis in ciuitate Cathenensium:quam Ammonia quondam socrus eius/ecclesie nostre titulo donationis obtulerat: eidem Calixeno restitui faceremus:memoratam Ammoniã asserẽs alienandi eam non habere licentiã:sed ante fati Calixeni per oĩa iuris esse. Cui rei filius noster Cyprian⁹ diaconus:qui causam cognitã habuit:contradictor extitit: inquiens q̃ predicte mulieris querimonia non haberet iustitiã:nec posse rationabiliter ad filij sui nomẽ domũ ipsam vendicare siue repetere. Sed ne suprascripte mulieris lachrymas inanes relinquere: et plus sequi rigoris viam q̃3 causas videamur pietatis cõplecti: hac ti'xi preceptione mãdamus/vt memoratã domũ sepefato Calixeno simul et donationẽ ab Ammonia factã de domo ipsa (quia illic in Sicilia esse noscitur) reddere debeas: quia (sicut diximus) melius est in dubijs non districtionem

C exequi:sed ad benignas potius partes inflecti: presertim dum ex parue rei cessione nec ecclesia grauatur:et orphano atq3 pauperi misericorditer subuenitur.

¶ Gregori⁹ Romano defensori. Laicis nõ temere tuitionem ecclesiasticã impendere. Capitulum xxiiij.

epl.xxiiij. Peruenit ad nos quia quidã homines minorem oĩmodo discretionẽ tenẽtes / in suis nos periculis implicari desiderant:atq3 ita volũt ab ecclesiasticis personis defendi: vt ipse quoq3 persone ecclesiastice ex eorũ culpa teneãtur. Idcirco presenti te preceptione admoneo:et per te fratrẽ et coepm nostrum domnũ Joannẽ vel ceteros qui interesse possunt: vt patrocinia ecclesiastica/siue mea suscipiatis scripta: siue etiã minime fuerint directa / sub tanto moderamine debeatis impẽdere: quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt / a nobis non videãtur iniuste defendi: ne opinionem male agentium ex indiscrete defensionis ausu

cã. xiiij.q. vj. Si qui.

in nos vllomodo trãsferamus: sed quantum decet ecclesiam: admonendo/et verbũ intercessiõis adhibendo/quibus valetis succurrite: vt et alijs opem feratis: et opinionem sancte ecclesie non inquinetis.

¶ Gregorius Fortunato epõ Neapolitano. Uisitationem Messenatensis ecclesie iniungit. Capitulum.xxv.

Epl.xxv. Cognoscentes messenatẽ ecclesiã sacerdotis regimine destitutã / visitatiõis eiusdem ecclesie fraternitati tue operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere/vt nihil de prouectionibus clericoꝝ/redditu/ornatu/ministerijsq3: vel quicq̃d aliud est in patrimonio eiusdem a quoq3 presumat ecclesie. Et ideo charitas tua ad predictã ecclesiam ire properabit:et assiduis adhortationibus plebem/clerũq3 eiusdem ecclesie admonere festinet; vt remoto contentionis diuerso studio; vno eodẽq3 consensu talem sibi preficiendum expectẽt sacerdotem: qui et tãto ministerio dignus valeat reperiri:et venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus/cum solẽnitate decreti oĩm solẽnitatibus roborati:et dilectionis tue testimonio litteraꝝ ad nos sacrãdus occurrat. Cõmonẽtes etiã fraternitatem tuã/vt nullum de altera eligi permittas ecclesia:nisi forte inter clericos ipsi⁹ ciuitatis:in qua visitationis impẽdis officium: nullus ad episcopatum dignus (quod euenire non credimus) potuerit inueniri. Prouisurus ante omnia ne huc cuiuslibet conuersationis vel meriti laice persone aspirare presumant:et tu periculum ordinis tui (quod absit) incurras.

D

¶ Gregorius clero/ordini/et plebi cõsistenti Messane. De eligendo episcopo. Capitulum.xxvj.

Epl.xxvj. Cognoscẽtes ecclesiam vestrã sacerdotis regimine destitutã:cure nostre fuit visitationẽ eiusdem ecclesie/ fratri et coepõ nostro Fortunato solẽniter delegare. Cui dedimus in mandatis: vt nihil de prouectionibus clericorũ/ redditu/ornatu/ministerijsq3 a quoq3 vsurpari patiatur. Cui⁹ vos assiduis adhortationibus conuenit obedire:et remoto strepitu: vno eodemq3 cõsensu talẽ expetite sacerdotẽ: qui et a venerãdis canonib⁹ nulla discrepet ratione: et tãto ministerio

E dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulat⁹/ cum solẽnitate decreti omniũ subscriptionibus roborati: et visitatoris pagina prosequente/ ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia/ne cuiuslibet vite vel meriti laicam personam presumatis eligere. Et non solum ille ad episcopat⁹ apicem nulla ratione prouehetur/ verũetiam vos nullis intercessionibus veniã promereri posse cognoscite: sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit: ab officio et a cõmunione alienos faciendos proculdubio noueritis.

¶ Gregorius Antonio subdiacono/et Dominico abbati atq3 presbytero a paribus. De cõcordia facta inter ecclesias et monasteria. Capitulum.xxvij.

Epl.xxvij. Sicut graue et plenũ vituperationis est/ inter personas oĩpotenti deo militãtes/ de secularibus negocijs ortã diu controuersiã permanere: ita laudabile et studio est religioso cõueniens/ terrenis gratã deo pacẽ preferre cõpendijs:et ex reb⁹ trãsitorijs mansura semper charitatis lucra mercari. Et ideo quia de possessionibus Fateni/Nasuniani/et Labinianí: positis in prouincia Sicilia territorio Panormitano de quibus inter prepositos monasterij sanctorũ Maximi et Agathe quod Lucusianum dicitur:et e diuerso administratores Xenodochij in hac vrbe constituti:qđ

F Ualerij nuncupatur: longa se traxit cõtentio: nunc vero inter te Antoniũ subdiaconẽ nostrum memorati Xenodochij prepositũ: et e diuerso dilectissimũ filium nostrũ Dominicũ abbatẽ atq3 presbyterũ dicti monasterij pactis interuenientibus salubris pcessit (deo auctore) decisio: igit necesse est vt oĩs discordie possit occasio preueniri:ea q̃ gesta sũt/interueniẽte auctoritate firmari. Proinde per hui⁹ precepti seriẽ hoc decernendũ esse perspeximus/vt oĩa instrumenta/vel quicquid est aliud quod partibus (quod absit) ad inuicẽ contra se venire cupientibus quoquo modo vel ex temporis prescriptione/ seu aliter opem de lege/ aut quocũq3 priuilegio poterat ministrare: sit (sicut et vos poscitis) vacuũ/et omni virtute cassatũ: et sola pactorũ inter vos nunc habitorũ pagina validũ perpetuũq3 robur obtineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est: vires plenissime munitionis et soliditatis ex hac nostra auctoritate suscipiat: nec superesse aliqđ valeat: vnde ea que religioso studio prouide (vt oportuit) ac pacifice terminata sunt: quocũq3 tempore quicq̃3 dubietatis incurrãt: sed omnia que in eisdẽ pactis tenenẽ ad scripta/firma/illibata/et sine aliqua refragatione persistant: quatenus amota penitus totius altercationis materia: inter eos quos charitatis immutabiliter decet manere cõcordia: nulla querat deinceps litigiose contentionis occasio ge-

G nerari. Pro munitione vero suprascripti monasterij me morato Dominico abbati atq; presbytero preceptum simile dedimus.

¶ Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De contentione Adeodate et matris eius. Capitulū. xxviij.

epl. xxviij.

Q Ve sit Adeodate ancille dei / latricis presentiū / aduersus Fidentiā matrē suam querimonia: ex pagina petitiōis oblate que tenetur in subditis: fraternitas vestra cognoscit. Et qm̄ equitatis censura admonet: vt maximū conuersis (salua ratione) spāle debeat esse solatium: idcirco his fraternitatem vestram epl̄a adhortamur: vt predictam matrem ipsi⁹ ad se faciat euocari: et tranquilla ei adhortatione suadeat: vt facere spōte non desinat qđ legali potest rōne cōpelli: quatenus nec illa affligi: nec ista videatur preiudicium sustinere. Que si (qđ non credimus) admonitionem vestram differre voluerit: predicte Adeodate religiose cōtra eam tuitionem impendite: atq; vestris eam solatijs apud iudicem / vel quocūq; vsus exegerit / instantius adiuuate. Et ita in exequendam vos hanc causam impendite: vt legali ratione constricta: inuita vrgeatur facere quod sponte postponit. Memoratam vero latricem fraternitas vestra ita seruata equitate habeat in omnibus commendatam: vt vobis ei tuitionem impendentibus / in eo quem assumpsit habitu sine aliqua (deo protegēte) concussione permaneat.

¶ Gregorius Antonio subdiacono cāpanie. De massa veneris Stephano abbati. Capitulum. xxix.

H Epl. xxix.

E Quitatis ius exigit / vt hoc qđ a predecessoribus nostris cognita veritate est redditum: nostra indebite denuo ecclesia tenere non debeat ne (qđ oīno contra religiosum constat esse propositum) non vera / sed imaginaria ac magis dolosa fuisse restitutio videatur. Et ideo qm̄ Stephanus abbas monasterij sancti Marci: qđ cōstitutum iuxta muros Spoletane ciuitatis esse dinoscitur: questus est nobis massam veneris in puincia cāpania sitam territorio Minturnensi: quam et beate memorie decessoris nostri Benedicti reddītam preceptione cognouimus / ab ecclesia nostra nūc indebite retineri: idcirco hac tibi auctoritate pcipim⁹ / vt si manifeste ab ecclesie nostre hoib⁹ detinetur / in iure eam predicti monasterij sine aliqua mora vel altercatione restituas. Si vero non a nostris / sed a quibusdam forsitan extraneis detinetur: strenua te agere sollicitudine volumus / vt in iure modis omnibus memorati debeat monasterij reformari: quatenus ⁊ ipse qđ suum est / te solatiāte sine aliqua fatigatione recipiat: et alter de dispēdio monasterij iniuste lucrum non habeat.

¶ Gregorius Fausto. De ministerijs ecclesiasticis a filio Constantij recipiendis. Capitulum. xxx.

Epl. xxx.

S Icut res ecclesiastice cōpetētib⁹ personis sine aliqua sunt dilatione reddēde: ita restituēdis adhibenda cautela est: vt nulla possit postmodum ex ipa nasci restitutione molestia. Et ideo qm̄ tempore quo quidā Consentius defensor paterne glorie vestre / cōmissi sibi patrimonij cāpanie curā gessit / ministeria ecclesie vulterne / que erat pro peccatis clero ⁊ pontifice destituta / apud se ppter iniūctam sibi sollicitudinē tulisse dinoscitur: que vos nunc reddere sine nostro consensu dubitare cognouim⁹: ea propter hisvos hortamur epistolis / vt ea Anthemio subdiacono sub depositi emissione restituere sine aliqua difficultate debeatis: quatenus ⁊ res ecclesie in tuto apud eos quos cōuenit habeātur: et gloria vestra ab omni dubitatione sit libera.

I

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De ministerijs ecclesie vulterne. Capitulum. xxxi.

Epl. xxxi.

C Omperimus ministeria ecclesie vulterne: que Consentius defensor propter iniūctam sibi sollicitudinem deficiente clero vel episcopo eiusdem ecclesie tulerat: apud heredem ipsius remansisse. Et q; gloriosum virum Faustum filium ipsius ea reddere sine nostro consensu dubitare cognouimus: nostris eum hortati sumus epistolis: vt experientie tue ministeria eiusdem eccl̄ie reddere sine dubietate aliqua debuisset. Et ideo experientia tua ministeria ipsa sub depositi emissione suscipiat: atq; in tuto habere studeat: et modum ac qualitatem ipsorum nobis facta notitia omni subtilitate innotescat.

¶ Gregorius Andree. De infirmitate ei⁹: et q; flagellat deus omnē filium quem recipit. Capi. xxxij.

K Epl. xxxij

A Vdiēs q; gloriā vestram vehementer afflixerit luctus et egritudo / valde condolui. Sed protinus agnoscens q; te morb⁹ perfecte reliquerit / dolorē mox in letitiā verti / magnasq; oīpotenti deo grās retuli: quia percussit / vt sanaret: afflixit / vt ad gaudia vera perduceret. Hinc eni scriptū est: Quem diligit dn̄s castigat: flagellat aūt omnē filiū quē recipit. Hic per semetipsam veritas dicit. Pater me⁹ agricola est: ⁊ omnē palmitē in me nō ferentē fructū tollet eū: et eū qui fert fructū / purgabit eū: vt fructū plus afferat. Palmes eni infructuosus tollitur: q; peccator fundit⁹ eradicat. Palmes vero fructuosus purgari dicitur: q; per disciplinā reciditur: vt ad vberiorē gratiā perducatur. Sic enim spicarū grana tribulis attrita: aristis ⁊ paleis nudātur. Sic oliue prelo presse: in olei pinguedinē defluūt. Sic botri vinearū tunsi calcibus: in vinum liquescunt. Gaude igitur bone vir quia in hoc flagello tuo ⁊ prouectu conspicis q; ab eterno iudice amaris. Preterea filiā meam gloriosam coniugē vestrā mea peto vice salutari. Omnipotens autē deus celesti vos protectione custodiat: vosq; et modo consoletur de largitate donorū: ⁊ postmodum de retributione premiorum.

Hebr. xij. Joā. xv.

¶ Gregorius Venantio epo Lunensi. De presbyteris et diaconibus aldioni ordinandis. Capitulū. xxxiij.

L epl. xxxiij.

Q Vottiens ea que hortari nos cōuenit / postulamur: moras ad cōcedendū facere nō debem⁹: ne differre bona desideria / que magis fouēda sunt / videamur. Et ideo quia gloriosus aldio magister militū in ciuitate ipsius pbyteros vel diacones oīno (sicut suis nobis epistolis indicauit) desiderat ordinari: eos qui ad consecrandū eligūtur / fraternitas vestra diligenter inquirat. Et si nihil est qđ canonice eorum ordinationē impediat: deo illos propitio studeat ordinare. Cum quibus nos etiā loqui cōuenit: vt adhortationis sue sollicitudine degentē illic populū ab infidelitate reuocare: ac contendant a gentiliū cultu suspendere: atq; eos in oīpotentis dei doceāt timore persistere: et premia eterne vite diligere: quatenus hec consecratio ⁊ illis ante deum ad gloriam: et habitanti illic populo proficiat ad salutem.

¶ Gregorius Constantio Mediolanensi. De pecunia Virgilio prestita. Capitulum. xxxiiij.

epl. xxxiiij

Q Vāuis ita fraternitas vestra cōuenienti sibi grauitate discreta sit: vt non admonita: sed ex se quid cui sit impendendū intelligat: tamen quia lator presentium Joannes vir memorandus: qui prefecture vices illic actur⁹ aduenit: nostra se petijt epistolis cōmendari: sanctitas ei vestra: dum necesse fuerit / salua ratione presidiū sui fauoris impendat: et ita eū sacerdotaliter studeat suis solatijs adiuuare: quaten⁹ vobis presentibus nec aliorū debeat iniuste oppressionib⁹ laborare: nec ipse alijs contra rationem grauis existat. Quia vero peruenit ad nos q; Virgilius qui vices illic ante hunc prefecture gessit: per scriptorū nostrorū occasionē: quibus eū petitione eius cōpulsi cōmendauimus: mutuas a vobis (vt ita dicam⁹) pecunias exegisset: egre (si verū est) sustinemus: vt hoc nō ex se: sed quasi per nostram epistolā obtineret. Et ideo fraternitatē tuā scire necesse est ita sibi a nobis eos qui hoc exigant cōmendari: vt eis adesse inquantū possibile et iustū est debeat: nō tamen vt ecclesie sue huius rei occasione aliquod grauamen imponat.

M

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De iudeis et christianis mancipijs. Capitulum. xxxv.

epl. xxxv.

C Ognoscētes qualis fraternitatē vestram zelus pro christianis mancipijs: que iudei de galliarum finibus emūt accēderit: adeo nobis sollicitudinē vestrā placuisse signamus: vt inhibēdos eos ab huiusmodi negociatione vestra etiā deliberatio iudicaret. Sed Basilio iudeo cū alijs hebreis veniente cōperimus hanc illis a diuersis iudicibus reipublice emptionem iniūgi / atq; euenire vt inter paganos ⁊ xpiani pariter cōparentur. Unde necesse fuit ita causam ordinatione cauta disponi: vt nec mandātes frustrari: nec hi q̄ contra voluntatē suā se inquiūt obedire: aliqua sustineāt iniuste dispēdia. Proinde fraternitas vestra hoc vigilan

B ti sollicitudine obseruari ac custodiri prouideat: vt reuertentibus eis a prefata prouincia: xpiana mancipia que ab ipsis adduci contigerit: aut mandatoribus cōtradantur: aut xpianis emptoribus intra diem quadragesimū vendantur. Et transacto hoc dierum numero, nullus apud eos quolibet modo remaneat. Si aūt quedā ex eisdē mācipijs talem egritudinē fortasse incurrerint: vt intra statutos dies vēdi nō valeant: adhibēda sollicitudo est, vt dum saluti fuerint pristine restituta, similiter modis omnibus distrahantur: quia rem que culpa caret: ad damnū vocari non cōuenit. Quoniā vero quotiens nouū quid statuitur, ita solet futuris formā imponere: vt multis dispēdijs preterita non commodēt: si qua apud eos mācipia de emptione anni preteriti remanserūt: vel a vobis nuper oblata sunt, dū apud vos sunt posita, habeāt alienādi licentiam: ne detrimētū ante prohibitionē possint ignorantes incurrere: quod eos dignū est postmodū vetitos sustinere. Nunciatū preterea nobis est suprascriptū Basilium filijs suis deo propitio xpianis quedā mācipia ad hoc velle titulo donationis cōcedere: vt ei huius occasionis obtentu, dūi solūmodo nomine ablato deseruiant: et post hoc si ad ecclesiam cōfugiendum forte crediderint, vt fieri debeant xpiana, non in libertatē, sed eorū dominio: quibus antea donata sunt, vendicentur. In qua re fraternitatē vestrā decēter conuenit vigilare. Et si qua filijs

B suis mancipia donare voluerit: vt cuncta fraudis tollatur occasio: fiant modis omnibus xpiana: et in domo eius non maneant: sed cū res exegerit: vt eorum debeat vti solatijs, hoc illi iubeantur impēdere, quod etiam a suis filijs ei decet, et propter deum conuenit exhiberi.

Gregorius Chrisanto episcopo Spoletano. De monachis ab eo non defensis. Capitulum.xxxvj.

Epistola xxxvj.

Cum sit propriū discipline ab illicitis prohibere: et excessus culpas salubriter resecare: studiose eius seruanda cēsura est. Nam si negligitur: cūcta in confusionē deueniunt: dū alter destruit, quicquid ea custodiendo alter edificat. Ualentinus itaque presbyter questus est nobis: quia si monachus monasterij ipsius exigente culpa fuerit cōmunione priuatus: ad loca vestra se cōferat: et cōmunionē sine aliqua reseruatiōe percipiat. Quod si ita se res habet: quoniam non solum regularis ordo dissoluitur: sed etiam perditionis ex hoc materia ministratur: qui sub vobis sunt presbyteris districte ac sollicitius interdicere vos necesse est: vt hoc facere de cetero nō presumant. Sed si forte iniuste se excōmunicatum quis queritur: fraternitas vestra et subtili indagatione cognoscat: et ita causā cognita veritate disponat: vt nec iniustitia diu insontis afflictione preualeat: nec disciplinę vigor aut frangi, aut ex indiscreta valeat presumptione dissolui. Et pariter suprascriptus presbyter nobis questus est diaconē quendam duo iuris sui sub hac cōditio-

C ne manumisisse mācipia: vt monachi fieri, et in eodē monasterio debuissent, vbi ipse fuerat, permanere: adijciētē vt si quis cōtrafacere presumpsisset: iugo iterū seruitutis per omnia subderetur: atque vnū ex eis hanc omnino conditionem despexisse: et monasterium temerario ausu deseruisse: atque se inter clericos sociasse. Fraternitas igitur vestra et hoc subtili indagatiōe discutiat: et si ita repererit: sic sacerdotali se zelo hac in re decenter exhibeat, vt nec illi monasterium deserēdi facultas sit, et manumittētis voluntas nihilominus cōseruata, aliqua preteriri excusatione non valeat.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Mauro multis debitis obligato. Capitulum.xxxvij.

Epistola xxxvij.

Maurus presentium portitor in quadringētis solidis quasdā merces a felice viro memorādo se asserit suscepisse: atque promisisse sex siliquas per solidū lucri causa persoluere precij. Qua lucri quantitate in vnū cōgesta: duas se cautiones, id est vnā de quadrigētis quinquaginta, et alterā de quinquaginta solidis emisisse: spondens certo tēpore quod debeat exsoluere. Sed quia (vt perhibet) in eisdē mercibus passus est nō leue dispendium, et restitutis quadringentis decē solidis quod reliquū lucri est implere compellitur: atque ex hoc maiori se necessitati ac potius desperationi ingemit subiacere: et propterea aliquo sibi subuenriri petit auxilio: experiētia tua (si ita est) apud magnificū filium nostrū vna cū reuerentissimo fratre et coepiscopo nostro Fortunato: ac glorioso filio nostro Maurentio magistro militū (quia et ipsi scribimus) agere studeat: vt hac in re (sicut xpianum decet et nobilē) plus benignus quam rigidus: plus misericors

D esse debeat quam districtus: et lucrū de dāno alterius nō expectet: sed recepta precij sit sorte cōtentus: quatenus quicquid pauperi cesserit, omnipotēs ei deus multiplicata (sicut promisit) restitutione compēset. Ita ergo studiose experientia tua agat: vt illi modis omnibus hoc pro mercede ipsius imponere: et hūc ab afflictiōe possit obligationis exuere.

Gregorius Romano defensori Sicilie. De gaudioso penuria sustentanda. Capitulū.xxxviij.

Epistola xxxviij.

Diuinorū nos admonent eloquia preceptorū: necessitatem patiētibus, ecclesiasticū prebere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus gaudiosum defensorem sedis nostre: qui Syracusis degere comprobatur: paupertatis asseruit inopia cōstringi: idcirco experientie tue presentium auctoritate mandamus: vt a presenti secunda indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas: vt et ille huius remedij solatio potiatur: et tu quod dederis tuis sine dubio noueris rationibus imputandum.

Gregorius Romano defensori. Fantino defensori. Sabino subdiacono. Adriano notario. Felici subdiacono. Sergio defensori. Bonifacio defensori a paribus: et sex pa-

E tronis. Ut episcopi cum mulieribus non habitent. Capitulum.xxxix.

Epistola xxxix.

Quia sicut cauta prouisio, culparū vias obstruere, et nouit que sunt noxia declinare: ita neglectus patet excessibus: et que sunt cauenda solet incurrere: magnā sollicitudinis oportet curam impēdere: et fratrum sacerdotumque nostrorū opinioni pariter et cautele prospicere. Peruenit autē ad nos quosdam episcoporum sub pretextu quasi solatij in vna domo cū mulieribus cōuersari. Et ideo ne per hoc aut subsannatoribus iusta obtrectatiōis detur occasio: aut facilem antiquus humani generis inimicus materiā deceptiōis assumat: huius tibi serie preceptionis iniungimus, vt strenuum te studeas ac sollicitum exhibere. Et si qui episcoporū (quos cōmissi tibi patrimonij finis includit) cum mulieribus degunt: hoc omnino compescas: et de cetero eas illic habitare nullo modo patiaris: exceptis eis quas sacrorum canonum censura permittit. i. matrem, amitam germanam, et alias huiusmodi, de quibus praua nō possit esse suspitio. Melius tamē faciunt: si etiam a talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Augustinus nec cū sorore habitare cōsueuerit, dicens. Que cū sorore mea sunt: sorores mee non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. Nā incau-

F te presumptiōis est, quod fortis pauet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita superat: qui didicerit etiam nō vti cōcessis. Et quidē nos nullos in hoc nolentes adstringimus: sed sicut facere solēt medici: et si ad tempus tristem curā, tamen pro salute dictamus. Et idcirco necessitatē nō imponimus: sed si imitari doctū sanctumque virum elegerint, ipsorū voluntati relinquimus. Tua igitur experientia: vt seruari debeant que prohibēda mandauimus: studium et sollicitudinē gerat. Nam si aliter postmodū inueniri cōtigerit, nō leue se apud nos nouerit periculum incursurā. Preterea cure tue sit eosdem fratres nostros episcopos adhortari: vt subiectos sibi in sacris videlicet ordinibus constitutos, quod ipsi seruant, ad similitudinē sui modis omnibus seruare cōmoneant. Hoc tantummodo adiecto: vt hi (sicut canonica decreuit auctoritas) vxores quas caste debent regere, non relinquant.

Gregorius Romano defensori. De calixeno filio Stephanie. Capitulum.xl.

Epistola xl.

Mense Nouēbrio presentis secūde indictionis, experientie tue preceptione nostra mandauimus: vt Calixeno filio Stephanie domū catine possessiōis: quā Ammonius auis eiusdē Calixeni ecclesie nostre facta donatione contulerat: reddere ei donationē eādem tandē debuisses. Quod hac (vt dicitur) excusatiōe facere distulisti: quia notitia eiusdē donatiōis nō esset de pollicitis caraxata. Quod incōgrue te dixisse cognoscas: dū ad munitionē tuā precepti nostri pagina posset valde sufficere. Proinde presenti auctoritate susceptis,

G predictam domū ⁊ donationē antefato Calixeno orphano sine mora restituite. Nam qđ iustum ⁊ ipse sentias nouimus: ⁊ nos tamē predicto eidem orphano supradictā domum ex benignitate largimur.

¶ Gregorius Agilulpho regi lōgobardorum. Gratias agit de pace facta. Capitulum.xlj.

Epla.xlj. GRatias excellentie tue referimus: qꝛ petitionē nostrā audientes / pacem que vtrisq; esset partibus profutura: sicut de vobis confidētiam habuimus / ordinastis. Ex qua re excellentie vestre prudētiam ⁊ bonitatē valde laudauimus: qꝛ pacem diligēdo / deum vos (qui auctor est ipsius) amare monstrastis. Nā si (qđ absit) facta non fuisset: quid aliud agi habuit / nisi vt cum peccato et periculo partium / miserorū rusticorū sanguis: quorū labor vtrisq; ꝓficit: funderetur? Sed vt prodesse nobis eādem pacem sentiamus: quēadmodū a vobis facta est / paterna charitate salutātes petimus: vt quotiens se occasio dederit: ducibus vestris per diuersa loca / et maxime in his partibus cōstitutis / vestris precipiatis epistolis: vt hanc pacē (sicut promissum est) pure custodiant: ⁊ occasiones sibi aliquas non querant: vnde aut contentio quedā: aut ingratitudo nascat̃: quatenus voluntati vestre amplius agere gratias valeamus. Latores vero presentium / sicut re vera homines vestros / in eo quo decuit affectu suscepim⁹: qꝛ iustū fuit vt viros sapientes / ⁊ qui pacem factam deo propitio nunciauerūt: H cum charitate ⁊ suscipere ⁊ dimittere deberemus.

¶ Gregorius Theodelinde Longobardorum regine. Gratias refert de pace facta. Capitulum.xlij.

Epla.xlij QUia excellentia vestra ad facīēdam se pacem studiosius ⁊ benigne sicut solet impēderit: renunciante filio nostro Probo abbate cognouimus. Nec enim aliter de xp̄ianitate vestra fuerat cōfidendum / nisi quia in causa pacis laborē ⁊ bonitatē vestram modis omnibus monstraretis. Unde omnipotenti deo gratias agim⁹: qꝛ ita cor vestrū sua pietate regit: vt sicut rectā fidē tribuit / ita quoq; placita sibi vos semper operari concedat. Non enim excellentissima filia de sanguine qui ab vtraq; parte fundēdus fuerat: paruam te credas acquisisse mercedē. Ex qua re volūtati vestre gratias referētes / dei nostri misericordiā deprecamur: vt bonorū vobis vicem in corpore et in anima hic ⁊ in futuro compenset. Salutātes preterea paterna dilectione hortamur: vt apud excellentissimū coniugem vestrū illa agatis: quaten⁹ xp̄iane reipublice societatē non renuat. Nam sicut ⁊ vos scire credimus: multis modis est vtile si se ad eius amicitias cōferre voluerit. Uos ergo more vestro: que ad gratiā partiū pertinēt / semꝑ studete: atq; vbi causa mercedis se dederit laborate: vt bona vestra amplius ante oīpotentis dei oculos cōmendetis.

I ¶ Gregorius Felici in Sicilia. De reuerentia ⁊ iustitia Joannis episcopi. Capitulū.xliij.

Epl.xliij. CUm reuerētissimi fratris nostri Joānis episcopi hꝰ nobis nota sit grauitas: mirari nos glorie vestre valde fecit epistola: q̄ nihil eū ꝫm admonitionē nostram facere voluisse significabat. Et quidem durū nobis videbatur: aut nobis non credere / aut de illo talia suspicari: quippe cui⁹ cogniti nobis mores et actio tale non permittebāt habere iudicium. Cū ergo noster animus dubius in vtroq; penderet: comperimus eum inter vos ⁊ ecclesiam suā voluisse esse iudicium: sed vestrā magis gloriā distulisse. Quod negare neq; homo vester lator presentium potuit. Et cōtristati sumus cur gloria vestra que iudiciū refugit / contra eū queri voluerit: postq̄ cōstat qꝛ qđ rationis fuit: vel vltro (vt scripsimus) obediuit. Nec ei scribere iterū necessariū erat / ne distulisse prius ꝫm animū videretur. Sed ne vos contristare forsitan videremur: exabūdanti rursus preuidim⁹ scribēdum. Et quoniam certi sumus qꝛ quicquid equitas ordinauerit / facere non recuset: oportet vt gloria vestra animos suos contra eius inuidiam nō accēdat: sed studeat inire iudicium: in quo vna eadēq; cognitione et momenti ⁊ proprietatis causa valeat distingui. Nā nos venire ad iudiciū cupienti / preiudicialiter scribere quedam non possumus: qꝛ ita nos vni parti accōmodare decet auditū / vt tamē alteri / presertim inaudite allegationis / sine dubio rē integrā reseruem⁹. Et ideo agite sicut diximus: vt negociorū vestrorū merita veritate cognita iudicij cēsura definiat. Nam dū nullum velimus preiudicium sustinere / multo magis vobis / sicut reuera filijs / volumus seruari quod iustum est. K

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De possessionibus iniuste peruasis. Capitulum.xliiij.

Epl.xliiij ANte aliquātum tēporis filius noster vir gloriosus Felix / suis nobis epistolis questus est: quarundā possessionū suarū fines ab hominibus ecclesie vestre violenter esse: ꝑuasos: ⁊ nullā se apud vos inuenire iustitiā. Sed nobis incredibile visum est / hoc aut vobis esse presentib⁹ perpetratū: aut certe si ad aures vestras ꝑuenit / nō fuisse correctum. Ne tamē eius ꝑtermittere querimoniā videremur: fraternitati vestre scripsim⁹: vt aut ea si vera essent cōpesceret / aut certe actores ecclesie sue cū eo faceret subire iudicium. Post hec vero hominē cū epistola ad nos dirigēs / indicauit nihil vos facere voluisse. De qua re / sciētes sanctitatis vestre discretionem / dū noster animus dubitaret: comperimus illum magis distulisse. Nam vos paratos extitisse: vt debuisset esse iudiciū. Et q̄uis hac de causa denuo vobis nō fuerat scribendū: quippe qꝛ ea que rationis sunt / ante vos manifestum est facere voluisse: tamen ne querelam ipsius neglexisse forsitan videamur: hanc ad vos idcirco epistolam dedimus: hortantes vt cum eo etiam nunc mora postposita / vestros ad iudicium homines trāsmittatis: in quo et momenti et proprietatis valeat questio L terminari: vt posthac nec ille habeat quod queratur: nec ecclesia vestra tenere aliquid preiudicialiter videatur. Qui vero homo quē ad nos misit / schedā ꝓpromissi ac iudicati ꝓtulit / vbi legebatur possessionem eam que asinaria dicit̃: quā ab hominib⁹ vestris inuasam nūc asseruit: decessoris vestri recordāde memorie maximiani tēporibus esse ex iudicio restitutā / necessarium esse preuidim⁹ ei⁹ exēplar trāsmittere: ⁊ ideo si ita actū manifeste cognoscitis: si possessio ipsa decessore vestro consentiente restituta est: ⁊ a dicto viro possessa: sine aliqua eā facite contētione restitui: manēte scil3 ꝓprietatis sicut in eodē iudicio cōstitutū est questione. Si vero aliter est: et hoc pariter iudicij necesse est diffinitione distingui. Hec igit̃ oīa ita fraternitas vestra indita sibi tranquillitate sine aliqua mora fieri prouideat: quatenus nec contra vos murmur excitetur inuidie / nec vobis predictus vir importunus denuo cogatur existere.

¶ Gregorius Sergio defensori. De Pantaleone notario / ⁊ substantia auunculi eius. Capitulum.xlv.

Epl.xlv. QUia pātaleo notarius sit in ecclesiasticis vtilitatibus occupatus: experientia tua non habet incertū. Et ideo qꝛ Joannes auunculus megalis socrus ipsi⁹ nullo alio ꝓximiore existēte obisse intestatus / ⁊ sine filijs memoratur: ne per absentiam generi sui illa dānū possit incurrere: qꝛ (si ita est) lex predi M ctam mulierē ad intestati auūculi successionē vocare dinoscitur: hec tibi preceptione iniungimus: vt reuerētissimum fratrē ⁊ coepiscopū nostrum Uitalianum atq; Bonifacium notarium in solatio tuo adhibeas: et quascūq; res eum qui defunctus est cōstiterit reliquisse / sub breui annotari: quousq; predict⁹ Pantaleon redeat: in totum studiose facere debeas. Quod vt melius possis implere / filium nostrū Joannē virū memorādum tribunū in tuo pariter stude adhibere solatio. De quo omnino confidimus: qꝛ si ei volūtatem nostrā prodideris: deuote se tibi accōmodare non deneget. Pariter etiam studij tui sit: quoniam quedā apud se sacrata predictus Joannes habuisse ministeria perhibetur: ⁊ ea diligenter inquirere: ⁊ cum omni cautela in tutū facere: nobisq; subtiliter quicquid inuentū fuerit indicare. Ita ergo experientia tua / hec que scripsimus facere sollicite ac vrbane festinet: vt non possit esse culpabilis. Nam si negligēdū esse putaueris: ita te nostros noueris motus incurrere / vt nulla te postmodum possis excusatione defendere.

¶ Gregorius Sabino subdiacono. De Bonifacio episcopo ⁊ clero suo accusato. Capitulum.xlvj.

Epl.xlvj. CLerus ecclesie regitane multa contra reuerentissimū fratrem nostrum Bonifacium episcopū suū data nobis petitione conquestus est: petēs vt ad nos debuisset habere veniēdi licētiam / quatenus cause ipse hic subtiliter probarētur. Sed qꝛ nos interim predictū fratrē nostrum hic modo nō preuidimus dedu

A cendum/visum nobis est illic deputare causam eandem cognoscendam. Et ideo medijs sacrosanctis euāgelijs experiētia tua: vna cū Paulino proculo Palumbo vel Venerio atq; Marciano reuerentissimis fratrib⁹ coepi scopisq; nostris sine cuiusq; persone respectu: tā clericorum querela/quā aduersus suū (sicut diximus) habent epm: vel si quā forte ille cōtra eos habuerit/cū oī equitate ac sollicitudine perscrutetur. Et quicquid in veritate cognouerit: nobis vna cum predictis fratrib⁹ nostris subtiliter diligenterq; significet: vt renūciatione vestra redditi certiores: quid fieri debeat/decernamus.

¶ Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno. De cura pastorali. De eo q nō recte fidei homines ad sacros ordines minime prouehi debeant. Et de obseruatione quattuor conciliorū: Et de damnatione pelagij ꝛ celestini.
Capitulum.xlvij.

Epi.xlvij

Fraternitatis tue scripta suscepi/professionē fidei recte seruantia. Magnasq; omnipotenti deo gratias retuli: q ꝛ immutatis gregis sui pastoribus: fidē quā semel sanctis patrib⁹ tradidit: etiā post eos immutabilē custodit. Predicator autē egregi⁹ dicit: Fundamentū aliud nemo potest ponere preter id quod positū est: quod est xp̄s Jesus. Quisquis ergo cū dilectione dei ꝛ proximi/fidei que in xp̄o est/firmitatem tenet/eundē Jesum xp̄m dei ꝛ hominis filiū apud se posuit fundamentū. Sperandū ergo est: q vbi xp̄us fundamētum est/bonorū quoq; operū sequatur edificiū. Ipsa quoq; per se veritas dicit: Qui non intrat per ostium in ouile ouiū/sed ascēdit aliunde/ille fur est ꝛ latro: qui autem per ostium intrat: pastor est ouium. Qui paulopost subijcit dicēs. Ego sum ostium. Ille ergo ad ouile ouiū intrat per ostiū: qui intrat p Christū. Ipse aūt p Christū ingreditur/qui de eodē creatore ac redēptore humani generis vera sentit ꝛ predicat/ꝛ predicata custodit. Culmen regiminis ad officium portādi oneris suscipit: non ad appetitū glorie trāsitorij honoris. Cure quoq; suscepti ouilis solerter inuigilat/ne oues dei aut peruersi homines praua loquētes dilaniēt: aut maligni spirit⁹ oblectamēta vitiorū suadētes deuastēt. Certe beatū Jacob qui pro vxoribus suis diu seruierat/dixisse meminim⁹: Viginti annis fui tecū: oues tue ꝛ capre steriles non fuerunt. Arietes tui gregis non comedi: nec captū a bestiis ostēdi tibi. Ego damnū omne reddebā: quicquid furto perierat/a me exigebas. Die noctuq; estu vigebar et gelu: fugiebat somn⁹ ab oculis meis. Si igitur sic laborat ꝛ vigilat q pascit oues labā/quāto labori/quātisq; vigilijs debet incēdere/qui pascit oues dei? Sed in his oīb⁹ ipse nos instruat: qui ꝓpter nos homo fact⁹ est/q dignatus est fieri qđ fecit. Ipse ꝛ infirmitati mee/ꝛ tue charitati spiritū sui amoris infundat/atq; i omni sollicitudine custodiat: circūspectiōis oculū nostri cordis aperiat. Quod vero ad sacros ordines recte fidei viri perducantur: eidē omnipotēti deo gratie sine cessatione soluende sunt: ꝛ pro vita pijssimi ꝛ xp̄ianissimi dn̄i nostri Imperatoris/ꝛ tranquillissima eius coniuge/ꝛ māsuetissima sobole semper orandū est: quorū tēporibus hereticorū ora conticescūt: quia etsi eorū corda in insania puersi sensus ebulliūt/catholici tamē Imperatoris tēpore praua que sentiunt/eloqui non presumūt. Preterea dū de sanctoꝝ conciliorū custodia tua fraternitas loqueretur: sanctam ephesinam synodū primā se custodire ꝓfessa est. Sed qz ex annotatiōe heretici codicis: qui ad me ex regia vrbe transmissus est: agnoui hoc q quedam capitula catholica cū hereticis fuerāt reprehensa: qz quidā illam ephesinam primā synodū in eadē vrbe existimāt: que quodam ab hereticis traditur esse cōposita: omnino necesse est vt charitas vestra eādem synodū apud sanctā Alexandrinam atq; Antiochenam ecclesiam requirat: ꝛ qualiter in veritate se habeat/inueniat. Vel si placet/hic dirigim⁹ que ab antiquitate seruata in scrinijs habem⁹. Illa enī synodus que sub p̄me ephesine imagine facta est: quedā in se oblata capitula asserit approbata: que sunt celestini atq; pelagij p̄dicamēta. Et cū celestin⁹ atq; pelagius i ea synodo sint dānati: quomodo poterāt illa capitula recipi/quoꝝ dānabant auctores? Quia vero peruenit ad nos in oriētis ecclesijs nullū ad sacrū ordinē nisi ex premiorum datione peruenire: si ita esse vestra fraternitas agnoscat/hāc primā oblationē omnipotēti deo offerat: vt a subiectis sibi ecclesijs errorem simoniace hereseos compescat. Nam (vt alia taceam) quales esse i sacris ordinibus poterunt/qui ad hoc non merito sed premijs euehūtur? Omnipotens deus dilectionē tuam gratia celesti custodiat: et de his qui sibi cōmissi sunt/fructū multiplicem ac mensuram superaffluentē ad eterna gaudia reportare concedat.

B

Joan.x.

i.Coꝛ.iij.

Gen.xxxj.

C

D

¶ Gregorius Bone abbatisse. De monasterio ei⁹ in melius transmutando. Capitulum.xlviij.

Epistola xlviij.

Ecclesiastica damnum non sentit vtilitas: si res alijs cōpetētes cognita veritate restituantur. Cognouimus itaq; Joannē quondā presbyterum sancte Romane ecclesie cui auctore deo deseruim⁹: in domo iuris sui posita in hac vrbe Roma iuxta thermas Agrippinas oratoriū cōstruxisse: atq; illic quosdā redditus legati titulo reliquisse: in quo etiā oratorio seruorum dei cōgregationē esse cōstituit. Et hec omnia vt debuissent impleri/testamēti sui pagina sancte memorie Pelagio decessori nostro mādauerat. Sed qz morte occupatus hoc non occurrit implere: ꝛ domus ipa cū orto suo ab auctoribus nostre ecclesie detinetur: iustitie nos ratio vehemēter incitat: huiusmodi pie dispositionis arbitrium adimplere. Sed quoniam illic pro difficultate tēporis noua seruoꝝ dei ꝯgregatio adhiberi nō potuit/feminarū saltē ibi cōgregationē constituendā esse decernimus: atq; ideo ꝛ locū ipsum solēniter dedicare. Et qz monasterium tuū/vbi prius fuisti/in ruine erat periculo cōstitutū: te illic cū congregatione tua consistere deo annuente perspeximus: quatenus ꝛ in suprascripte domus monasterio iuxta volūtatem defuncti: dn̄o redēptori nostro seruiens habitare cōgregatio debuisset: et imminēs potuisses periculū euitare. Preterea cōsiderātes antedicti presbyteri volūtatem: ꝑpetuo illic tēpore monasteriū esse: atq; ad eandē domū in integro cū orto suo ꝛ reb⁹ inferi⁹ designatis: q a testatore relicte sunt: proprietatis iure cōstituimus pertinere. i. massam magulianēsem cū appēdicijs suis via numētana miliario plus min⁹.xj. tabernā in hac vrbe q est posita iuxta palatinisios: ꝛ salgamum positū ante domū supradicti monasterij. His igit̄ ita cōcessis atq; dispositis: dilectio tua diligēter inuigilet: vt et dei illic laudes salubri studio deuotissime (vt moris est) celebrent: ꝛ supradicte res ad ius ipsi⁹ ꝑtinentes/nulla te negligēte occasione depereant. Hanc enim sollicitudinē non solū te sed etiam eas que loco tuo successerint/in predicto monasterio ꝛ rebus superi⁹ designatis constituimus nihilominus exhibere.

E

¶ Gregorius Mariniano archiepiscopo Rauenne. De ariminensi ecclesia propter infirmitatē episcopi destituta. Atq; hortatur ciues alium eligere. Capitulum.xlix.

Epi.xlix.

Qualiter ordinati a nobis sacerdotij/corporis qua nostis impediente molestia/ariminensis ecclesia pastorali hactenus sit regimine destituta: du dū fraternitas vestra cognouit. Quē dū habitatorū loci illius precibus permoti sepius hortaremur: vt si de eadē capitis qua detinebatur molestia/melioratū se esse sentiret: ad suā (auxiliante dn̄o) reuerteretur ecclesiam: datis inducijs in hoc quadriennio expectatus est. Quē dū monitu cleri ciuiūq; illinc venientiū: nosq; precibus arguētium: instātius hortaremur: vt si valeret/cū eis auxiliante dn̄o remearet: data i scriptis supplicatiōe nos petijt: vt qz ad eiusdē ecclie regimē vel susceptū officium pro eadē qua detinetur molestia assurgere nullatenus possit: ecclesie ipsi ordinare episcopū deberem⁹. Unde qz cunctarū ecclesiarū iniuncta nos sollicitudinis cura constringit: ne diutius gregi fideliū desit custodia pastoralis: illoꝝ precibus huiusq; ex sui impossibilitate renūciatione cōpulsi: visum nobis est eidē ariminēsi ecclesie debere episcopū ordinari: ꝛ datis ex more preceptis/clerum plebēq; eiusdē ecclesie nō destitimus admonere: quatenus ad eligendū sibi antistitē cōcordi prouisione cōcurrant. Hortamur igitur vt fraternitas vestra eum quē vno cōsensu oēs elegerint: sicut ꝛ ipsi a nobis poposcisse noscitur/ad se faciat euocari: quē cauta ex oībus examinatiōe discutite. Et si ea in eo que in textu heptatici morte mulctata sunt: minime dn̄o fuerint opitulante reperta: atq; fidelium personarū relatione eius nobis quidē vita placuerit: ad nos eū cū decreti pagina vestre quoq; addita testificationis epistole destinate: quaten⁹

F

G

eiusdem a nobis ecclesie disponēte domino consacretur antistes.

¶ Gregorius Leoni episcopo in corsica. Propter infirmitatem episcopi sui precipit aliū eligendū. Capl'm.l.

Epla.l.

PAstoralis nos cura constringit: ecclesijs sacerdotis moderamine destitutis / sollicita cōsideratione concurrere. Et ideo qȝ ecclesia vestra diu sacerdotis proprij corporis qua nostis impediente molestia / pastorali est regimine destituta / vestris precibus permoti / eūdē episcopū non destitim⁹ admonere: vt si ex eadē molestia se melioratū esse sentiret: ad suscepti sacerdotij debuisset remeare mysterium. Qui semel a nobis sepius ve cōmonit⁹ / eadē vigēte molestia: nūc in scriptis nobis supplicatione porrecta nosci⁊ intimasse: nullatenus se ad regimen eiusdē ecclesie vl' susceptū officiū (impediēte molestia) assurgere posse. Qua persone eius desperatione cōpulsi / necessariū duximus de ordinatione nos eiusdē ecclesie cogitare. Hortamur ergo vt vno oēs eodēqȝ consensu / remoto strepitu / talem vobis preficiendum eligatis (auxiliante dño) sacerdotē: qui ⁊ venerandis canonibus nullatenus respuatur: ⁊ tāto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dū fuerit postulatus / cū solēnitate decreti / omniū solēnitatibus roborati: et visitatoris pagina prosequēte / ad nos veniat ordinandus: quatenus ecclesia vestra (disponente dño) proprium valeat habere sacerdotē. Volum⁹ autē vt eū quē vnanimitas vestra elegerit / ad fratrē ⁊ coepiscopū nostrū Marinianum Rauēnā sine dilatione aliqua perducatis: vt ab eo subtiliter inquisitus atqȝ perspectus / ipius quoqȝ ad nos veniens testimonio roboretur.

H

¶ Gregorius Leoni episcopo in corsica. De eligendo episcopo in Arimino. Capitulum.ij.

Epla.ij.

PAstoralis nos cura constringit: ecclesijs sacerdotis moderamine destitutis / sollicita cōsideratione cōcurrere. Et ideo qȝ Ariminēsis ecclesia cui fraternitas vestra visitatiōis impēdit officiū / diu sacerdotis proprij / corporis (qua nostis) impediēte molestia / pastorali est regimine destituta: cleri vel ciuiū precibus permoti: eūdē episcopū non destitimus admonere: vt si ex eadem molestia se melioratū esse sentiret: ad suscepti sacerdotij debuisset ministeriū remeare. Qui semel a nobis sepiusue cōmonitus / eadē vigente molestia nunc in scriptis nobis supplicatione porrecta nosci⁊ intimasse: nullatenus se ad regimē eiusdē ecclesie vel susceptum officium impediēte molestia assurgere posse. Qua persone eius desperatione ꝯpulsi: necessarium duximus de ordinatione nos eiusdē ecclesie cogitare. Hortamur ergo vt clerum / plebēqȝ ecclesie eiusdē sollicita debeatis admonitione cōpellere: vt sibi cū dñi auxilio talem preficiendum eligant sacerdotē / qui ⁊ aptus tanto ministerio valeat inueniri: et a venerādis canonibus nullo modo respuatur. Qui dum fuerit postulatus / cū solēnitate decreti omnium subscriptionibus roborati: vestrarum quoqȝ testimonio litterarū huc sacrādus occurrat: quatenus ecclesia ipsa proprium (auxiliante domino) habere valeat sacerdotem.

I

¶ Gregorius Anthemio cāpano subdiacono. De testamento importuni attellane ciuitatis epi. Capitulū.iij.

Epla.iij.

QUorūdam ad nos relatione peruenit: qȝ Importunus Attellane ciuitatis episcop⁹: dū de hac luce migraret: condito testamēto in octo vncijs totius substātie sue nurū suā heredē instituerit: ⁊ ecclesiam suā in residuis quattuor. Hortamur ergo experiētiam tuā / vt sollicita inquisitione discutias: ⁊ quicquid ecclesie ipsius esse patuerit: a qualibet persona detineri nullatenus patiaris: nisi hoc solū qđ eū ante episcopatus ordinē proprium habuisse constiterit. Quicqd vero vel ante ecclesie ipsius esse cognoueris: vel in episcopatus ordine predictum episcopū acquisisse: in eiusdē ecclesie cōseruetur dominio: nec quisqȝ exinde aliqd vsurpare qualibet occasiōe ꝓsumat. Clerū vero plebēqȝ eiusdem ecclesie cū omni te volum⁹ instantia cōmonere: quatenus ꝓficiendū sibi sine dilatiōe aliqua eligāt sacerdotē: qui clerū / plebēqȝ vel res ecclesie ipsius cauta regularīqȝ valeat obseruatiōe disponere. Pariter etiā clerum: plebēqȝ ipsi⁹ ecclesie vel altarū ꝗ et vnite sunt corā instātius cōmoneto: quaten⁹ et ipsi oī mora dilationeqȝ postposita / aptū sibi eligere debeāt sacerdotē: ne diu (et tali presertim tēpore) pastoris ꝓprij sint regimine destitute.

K

¶ Gregorius Secūdino seruo dei incluso. De insidijs antiqui hostis. De chalcedonēsi synodo oīmode recipiēda. De Iba ⁊ Cyrillo. De ordinatione apostolice sedis. De sacerdotali officio post lapsū si penitentia secuta fuerit in pristinū gradū restituēdo. De munerib⁹ ab eo trāsmissis. De paruulorū animab⁹ que sine baptismo moriūtur. Et de imaginib⁹ transmissis. Caplm.iiij.

Epla.iiij.

DIlectionis tue scripta suscepi: que in meo sensu / amoris melle condita sapuerūt. O quanta aspiratione vite plena sunt: que per gratiā spiritus proferūtur? Non in eis cult⁹ eloquētie: non verborum typus apparebat: sed solam veritatis atqȝ charitatis radicē tenentia: per omne qđ locuta sunt / celestis patrie amorē flagrabant. In eis vero tua a me dilectio petere studuit: vt ad hanc libellū exhortatoriū scribere deberem. Sed scire te necesse est fili charissime: qȝ tātis podagre dolorib⁹ / tantisqȝ curarū tumultibus premor: vt ꝙuis nūqȝ me aliqd fuisse reminiscar: valde tamē me videā nō esse qui fuerim. Qȝ autem tua se charitas ⁊ vltra etatē quinquagenariā adhuc iuuenilib⁹ desiderijs asserit subiacere / in hoc quoqȝ diuini oraculi iplet preceptū: quod scriptum est. Iustus in pricipio accusator est sui. Nec tamen dubito maiores te insidias hostis callidi ꝑpeti: qui maiora cōtra eū bella preparasti. Tāto quippe ille deceptiōis molimina ardētius exquirit / quāto te celesti patrie feruentius inhiare cognoscit. Et nos quidē qui vitā cū plurib⁹ ducimus: etsi formidolosi ac timidi: tamen qȝ cōtra antiquū hostē bella proposuimus: quasi in acie stamus. Vos autē qui solitariā vitā ducitis: qđ aliud qȝ monachos dixerim / qui feruore virtutis etiam ante aciem exire festinatis? Cur ergo eum non singulariter hostis impetat: a quo se ipeti singulariter spectat? Et nos quidē qui inter homines viuimus: sepe per homines a callido hoste tētamur. Vos autem qui viam vite presentis extra hominū frequētiam ducitis / tāto maiora certamina pati necesse est: quanto ad vos ipse tentationum magister accedit. Neqȝ enim vacare orationib⁹ ac laudibus dei sine aliqua interruptione tēporis potestis: quia etsi intentio continue prompta est: ipsa tamen humanitatis infirmitas ad semetipsam relabitur: vt aliquādo fessa iaceat: atqȝ ab studij exercitatiōe torpescat. Antiquus vero hostis mox vt ociosam mentē inuenerit / ad eā sub quibusdā occasionib⁹ locuturus venit: et ꝗdā ei de gestis preteritis ad memoriā reducit. Audita quōdam verba indecēter cogitationi resonat. Et si qua dudum turpiter acta sunt: eoꝝ species oculis cordis opponit: vt quē de presentib⁹ non valet inqnare: de malis trāsactis violet. Et decepta mens sepe inde delectationē reparat: vnde diu iam se per penitētiam afflixit: ita vt vere cū psalmista dicat. Computruerūt ⁊ deteriorate sunt cicatrices mee / a facie insipientie mee. Cicatrix quippe figura est vulneris / sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit: quādo peccati vulnus qđ iā per penitentiā sanatū est: in delectatione sui animū concutit. Sepe quod nunqȝ fecimus / per hostis callidi insidias cordis oculis videm⁹. Cūqȝ insensibiliter in hoc delectatio surripit / ꝙuis iā plāgat ꝗ fecerat / tedet tamē infelicē animū quedā non fecisse que plāgat. He sunt cordis nostri tenebre: quas in hac vita volētes nolētesqȝ sustinem⁹. Quis ꝯtra hec querēdus est: nisi adiutor in opportunitatib⁹ in tribulatione? Valde autē libēter accepi qȝ tua me charitas de sua dubitatione requisiuit: an oriētales ecclesie / fidē atqȝ doctrinam sancte memorie Leonis sequātur: ne fortasse earū sensus inter semetipsas pro triū capitulo defensione diuisus sit. Unde certā dilectionē tuā esse desidero: qȝ predicte sanctissime oriētales ecclesie vno sensu: vna doctrina fidē eiusdē sancte memorie Leonis tenēt: sanctāqȝ chalcedonēsem synodū ita nobiscū custodiunt atqȝ venerātur: vt null⁹ esse episcop⁹ reputetur: qui eiusdē synodi defensor: sectatorqȝ non fuerit. Hinc est etiā qȝ quotiēs in quattuor precipuis sedib⁹ antistites ordinātur: synodales sibi epistolas vicissim mittūt: in quib⁹ se sanctā Chalcedonēsem synodū cū alijs generalib⁹ synodis custodire fatentur: sicut ⁊ nos auersamur / atqȝ anathemate plectendos ducim⁹: qui de fide eiusdem synodi aliquid minuere / vel aliqd in ea addere presumunt. Nā synodus que post eam generaliter facta est: idcirco a no-

Prouer. xviij.

L

Ps.xxxvij.

M

A bis recipit: qꝛ eiuſdẽ ſynodi in oībꝰ ſequax/honorẽ illiꝰ auctoritatemqꝫ cuſtodit. Unde neceſſe eſt vt dulciſſima mihi tua dilectio in hoc quod precipue in bonis moribus viuit:ꝙ ſe per abſtinentiã affligit:ꝙ doctrine dei vehementius inſiſtit:hoc ſtudioſius cogitet:ne errorẽ ſchiſmaticorũ ſequẽs/a ſancta vniuerſali eccleſia diuiſa poſſit inueniri. Et quid tot labores proderũt:ſi i vnitate fidei inuẽti non fuerint:que ante dei omnipotẽtis oculos in bonis actionibꝰ animã precipue cuſtodit? Hinc enim dicitur: Una eſt colũba mea:pfecta mea. Hinc ad Moyſem dñs dicit: Eſt locus penes me:⁊ ſtabis ſuper petrã. Quis eſt locus qui non ſit in deo:dũ cũcta ab ipſo ꝑ quẽ creata ſunt cõtinent? Sed tamẽ eſt locꝰ apud eũ:videlicet ſancte eccleſie vnitas:in qua ſup petrã ſtatur:dũ confeſſionis eius humiliter ſoliditas tenetur. De quo loco ſubiũgitur. Tũc videbis poſteriora mea. In petra enĩ/ id eſt in ſancta eccleſia ſtantes/dei poſteriora videbimꝰ: quãdo iam ea ꝗ in fine promiſſa ſunt celeſtis patrie gaudia contẽplabimur. Peruerſi autẽ homines qui triũ capitulorũ occaſione reperta/ eccleſiaſticam diſciplinã fugiunt:de ſuis carnalibus actibꝰ reprehẽdi pertimeſcũt: ſubeſſe ſedis apoſtolice preceptis nolunt:⁊ nos quaſi de fide reprehendũt:quã ipſi neſciunt. Et dũ neqꝫ in fide recti ſunt:neqꝫ in bonis operibꝰ intenti:ſtudent vt certare pro fide videantur. Sicqꝫ fit vt quotidie deteriores fiãt/ dũ in eis culpa groſſeſcit: que quaſi de zelo feruoris/videri etiã laudabilis appetit. Sed iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Ex operibꝰ eorũ cognoſcetis eos: vitam eorũ tua charitas attendat:⁊ meritũ intẽtionis aſpiciat. Ut

B eni dilectioni tue de eadẽ re breuiter loquar:ſacta Chalcedonẽſis ſynodus vſqꝫ ad diffinitionẽ fidei:⁊ prolationem canonũ de generalibꝰ cauſis locuta eſt. Nã poſt ꝓlationem canonũ: ſpecialia epiſcopoꝝ certamina ſopire curauit. Epiſtola vero quã in ea reuerentiſſimus Ibas denegat ſuã:ꝙ in extrema parte ſynodi iaceat:agnoſcis. Que videlicet epiſtola:neſtorium inauditũ:⁊ inquiſitione non facta dãnatũ aſſerit. Cyrillum vero in appollinaris dogma cecidiſſe ſuſpicatur. Et ſi totꝰ ſuperius textꝰ predicte ſynodi legitur: quãtũ hec epiſtola eidẽ ſynodo aduerſetur:inuenitur:quia ſcilꝫ ſancta ſynodus ⁊ neſtorium (ſicut eſt) hereticũ denũciat: et beatũ Cyrillum patrem catholicũ veneratur. Epiſtola ergo que illum defendit qui a ſynodo dãnatus eſt: et illũ accuſat qui a ſynodo veneratur:proculdubio diffinitioni ſancte ſynodi probatur aduerſa. Sed qꝛ eius defenſores ſolent dicere ꝙ hanc ibas eo tẽpore ſcripſit quo adhuc Cyrillus propter .xij. capitula que necdũ expoſuerat/ dubiꝰ habebatur:in ipſa hac epiſtola perpẽde: qꝛ legitur ꝙ inter orientales epiſcopos:⁊ beatũ Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo poſt cõcordiam pacis: poſt ſatiſfactionẽ amote dubitationis/hec eadem epiſtola ſcripta eſt:cõſtat quia non eſt catholica:que patrẽ catholicũ: atqꝫ in toto ſynodi volumine laudatum/hereticũ appellat. Hec paucis

C dixi:qꝛ ex quibus precipue cauſis hac in re dubitationẽ tua charitas habet:in epiſtolis nõ inueni. Et qꝛ tua ſanctitas hoc a nobis requiſiuit: vt ſibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemꝰ: dũ ſe dicit de hoc canones diuerſos legiſſe: ⁊ diuerſas ſentẽtias inueniſſe:alias reſurgẽdi: alias nequaqꝫ poſſe:ideo generaliſſima ꝗ a niceno ꝯcilio incipiũt/cũ reliqꝫ quattuor inuenimꝰ concordãtia. Nã ⁊ nos precedẽtes patres ſequi debemꝰ:ꝗ auctore deo/a ſacra doctrina illorũ non diſcordamꝰ. A capite itaqꝫ incipientes / vſqꝫ ad quartũ altaris miniſtrũ/hanc formã ſeruandã cognoſcimus:vt ſicut minorẽ maior precedit in honore/ita et in crimine. Et quẽ maior ſequitur culpa: maiori plectatur vĩdicta: que poſt penitentiã credatur eſſe fructuoſa. Quid enim prodeſt triticũ ſeminare:et fructũ illiꝰ nõ colligere? Aut domũ conſtruere: et non illic habitare? Poſt dignã igitur ſatiſfactionẽ credimus poſſe rediri ad honorẽ/dicẽte propheta. Nũ quid qui cadit:nõ adijciet vt reſurgat? et/ Qui auerſus eſt/nõ reuertetur? Et peccatori ait. In quacũqꝫ die cõuerſus ingemueris: tũc ſaluꝰ eris. Unde et pſalmiſta ait. Cor mũdũ crea in me deus:et ſpiritũ rectum innoua in viſceribꝰ meis. Ne proijcias me a facie tua:et ſpiritũ ſanctũ tuũ ne auferas a me. Dũ eni petijt: ne a dño proijceretur pro culpa ſua:alienã rex et propheta ſimul rapuiſſe vxorem tremefactus expauit:et propheta indicante flagitium ſuum/penitẽtiã agens addebat:

D Redde mihi letitiam ſalutaris tui:et ſpiritu principali confirma me. Si enim cõdignã deo penitẽtiam nõ feciſſet:nequaqꝫ alijs predicaret. Ait enim. Docebo iniquos vias tuas:⁊ impij ad te cõuertẽtur. Dũ enim peccata ꝓſpexit propheta mundatus per penitẽtiam: non dubitauit predicãdo curare aliena. et ſacrificium de ſemetipſo deo offerre ſtuduit/quũ dicebat. Sacrificiũ deo ſpiritꝰ contribulatꝰ. Ad hoc iſta ſufficerent/ſed omnis ſentẽtia quo plus ſacre ſcripture teſtimonijs cõfirmatur/faciliꝰ creditur. De hoc enim propheta dicit: Nolo mortẽ peccatoris:ſed vt cõuertatur ⁊ viuat. De hoc peccãtibus dicitur. Peccator in quacũqꝫ die ꝯuerſus ingemuerit/ſaluus erit:oẽs iniquitates eiꝰ obliuioni tradentur. Si enĩ redẽptor noſter:qui peccatores nõ perdere/ſed iuſtificare venit:in obliuione peccãtium delicta dereliquit/quis hominũ condẽnanda reſeruat: quũ apoſtolus dicat: Si deus iuſtificat/quis eſt qui cõdẽnet? Ad fontẽ miſericordie recurrẽtes/euangelij proferamꝰ ſentẽtiam. Gaudeo (inquit) ſup vno peccatore penitentiam agẽte/magis ꝙ ſup nonagintanouẽ iuſtis qui nõ indigẽt penitentia. Et ouem perditã/nonagintanouẽ nõ errãtibus relictis/humero pij paſtoris ad ouile reportatã dñs ipſe teſtat̃. Si ouis ꝑdita errãs poſt inuẽtionẽ ad ouile humero reportat̃:cur poſt penitentiã ad eccleſie miniſteriũ lapſus non reuocet̃? Quid enĩ eſt grauiꝰ: aut carnale delictũ admittere (ſine quo pauci inueniũtur) aut dei filiũ iureiurãdo negare? In quo tamẽ hũc ipſum beatũ Petrũ apoſtolorũ principẽ (ad cuiꝰ ſacrũ corpꝰ indigni ſedemus) lapſũ

E eſſe cognoſcimꝰ. Sed poſt negationem penitẽtia ſecuta eſt:⁊ poſt penitẽtiã mĩa data eſt:qꝛ poſtea ab illo ab apoſtolatu deiectꝰ non eſt:ꝗ ante quidẽ ipm ſe negare predixit. Tibi hec fili chariſſime dicta ſufficiãt:vt illũ quẽ cõſpicis delicta fletu delere/in cõſpectu diuinitatis nõ dubites miam cõſequi:qꝛ ille peccatorẽ reuerſum nõ deſpicit/qui peccatores ſanguine ſuo redimere venit. De ordinationibꝰ vero apoſtolice ſedis pontificũ: vtrũ poſt beatiſſimũ virum Hormiſdã aliqua ſint addita:veſtra charitas requirit. Sed vſqꝫ ad Uigilij pape tẽpora:expoſitas ordinationes preſulũ eſſe cognoſcas. Aloẽ vero/thymiama/ſtyracem et balſamũ/ſanctorũ martyrũ corporibus offerẽda/ latore preſentiũ deferẽte trãſmiſimus. In extremo vero epiſtole queſiſti quid eis reſpõdendũ ſit:ꝗ dilectionẽ tuã de paruulorũ animabꝰ requirunt:qui ſine gratia baptiſmatis moriũtur /dicẽs:ſi corpus originali tenetur culpa: vnde anima que a deo datur/rea erit:que adhuc in actuali delicto corpori non cõſenſit? Sed hac de re dulciſſima mihi tua charitas ſciat:quia de origine anime inter ſanctos patres requiſitio nõ parua verſata eſt:ſed vtrũ ipſa ab Adã deſcẽderit/an certe ſingulis de-

F tur/incertũ remanſit. Eamqꝫ in hac vita inſolubilẽ feſſi ſunt eſſe queſtionẽ. Grauis enim eſt queſtio: nec valet ab homine comprehẽdi:quia ſi de Adam ſubſtantia anima cũ carne naſcitur:cur nõ etiam cũ carne moritur? Si vero cũ carne nõ naſcit̃: cur in ea carne que de Adam prolata eſt/obligata peccatĩ tenetur? Sed cũ hoc ſit incertũ/ illud incertũ non eſt:qꝛ niſi ſacri baptiſmatis gratia fuerit renatus homo: omnis anima originalis peccati vinculis eſt obſtricta. Hinc enĩ ſcriptũ eſt: Non eſt mũdus in cõſpectu eius:nec vnius diei infans ſuper terrã. Hinc Dauid ait. In iniquitatibꝰ conceptus ſum:⁊ in delictis peperit me mater mea. Hinc ipſa veritas dicit. Niſi ꝗs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto:nõ introibit in regnũ celorũ. Hinc Paulus ait: Sicut in Adam oẽs moriuntur:ita et in xp̃o oẽs viuificabunt̃. Cur ergo infans qui nihil egit/in conſpectu omnipotẽtis dei nõ valet eſſe mundꝰ? Cur pſalmiſta ex legitimo cõiugio prolatus/ in iniquitate cõceptus eſt? Cur niſi qui mũdatus aqua baptiſmatis fuerit/ mundus non eſt? Cur in Adam oĩs homo moritur/ſi originalis peccati vinculis non tenet̃? Sed qꝛ genus humanũ in parẽte primo velut in radice putruit:ariditatẽ traxit in ramis. Et inde omnis homo cũ peccato naſcitur: vnde primus homo permanere noluit ſine peccato. De his autẽ ſubtilius et latiꝰ loqui debueram:ſed dum me ⁊ curarũ tumultus premũt: et harũ portitor vt laxari debuiſſet importunꝰ extitit: vnde multa debui/pauca locutꝰ ſum. Rogo aũt omnipotẽtẽ deũ: vt ſua te gratia protegat:⁊ beati Petri apoſtolorũ prin-

Cant.vj.
Exodi xxxiij.
Exodi xxxiij.
Mat.vij.
Epla parte di.l.
Pã.xl.
Pã.l.
Pã.l.
Ibidem.
Ibidem.
Ezec.xviij.
Ro.viij.
Luce.xv.
Joan.xv.
Pã.l.
Joan.iij.
j.Cor.xv.

G

cipis intercessione a malis omnibus illesum seruet: quate nus feruor celestis desiderij in tua mente quotidie ardē tius excrescat: vt semp nouus: et semper seipso robustior ad celestia premia multiplicius percipienda pertingas. Transmisi autem duos homiliarū codices: quas dixi in ecclesia dum ad huc loqui preualerē: vt quia ipse te vide re: tibiqꝫ sedule colloqui nō possum: charitati tue vel per ea que scribere valui / absens non sim. Exiguū quoqꝫ ve stimētum transmittere studui: per quod tua charitas: qꝛ australi in animo calore feruet: foris a corpore arcturi fri gus repellat. Peto autē vt pro me orare enixius debeas: vt tue intercessionis ope: ꝛ a malis presentib⁹ eripi / ꝛ eter nis merear gaudijs presentari. Imagines quas tibi diri gendas per Dulcidiū diaconem rogasti misimus. Unde valde nobis tua postulatio placuit: quia illum toto cor de / tota intentione diligis / cuius imaginē pre oculis ha bere desideras. Ab re non facimus: si per visibilia inuisibi lia demonstramus. Sic homo qui alium ardēter videre desiderat: aut spōsam amans videre conatur: si cōtigerit eam ad balneū / aut ad ecclesiam ire: statim per viam ince dēti se preparat: vt de visione eius hilaris recedat. Scio quidē q̄ imaginē saluatoris nostri nō ideo petis / vt qua si deum colas: sed ob recordationē filij dei in eius amore recalescas: cui⁹ te imaginē videre cōsideras. Et nos qui dem nō quasi ante diuinitatē ante illā prosternimur: sed illum adoramus quē per imaginē / aut natū / aut passum: sed ꝛ in throno sedētem recordamur. Et dum nobis ipsa

H

pictura quasi scriptura ad memoriā filiū dei reducit: ani mū nostrum aut de resurrectiōe letificat / aut de passione demulcet. Ideoqꝫ direximus tibi surtarias duas / imagi nem dei saluatoris / et sancte dei genitricis Marie / beato rūqꝫ apostolorū Petri ꝛ Pauli continētes: per supradi ctum filium nostrū: ꝛ vnam crucē: clauim etiā pro benedi ctione a sanctissimo corpore Petri apostoloꝝ principis: vt per ipsum a maligno sis defensus: per cuius signū mu nitū te esse credis: ꝛ ex eo te ꝓtegat / qui iuuenilia semper suggerit recordari: vt in bonis actibus perseuerās / alios in ei⁹ amore accēdas: ꝓpter quē te fecisti haberi / vt vite huius mala queqꝫ inimicus suggerit retroacta mētis ꝑ uentibus quasi facilius inardescas: pro cuius amore vi tam etiā velis finire. Ipse quoqꝫ te protegat vsqꝫ in finē: qui cunctū mūdū dignatus est redimere Jesus christus dn̄s noster qui viuit ꝛ regnat in secula seculorū. Amen.

❡ Gregorius Adeodate illustri. Eam ad superna medi tanda corroborat. Capitulum. liiij.

Epl. liiij.

Magnā nobis letitiam glorie vestre ingessit epi stola: que eterne vite desideriū vos habere si gnauit: sed qꝛ huiusmodi studiū fugitiua so let mūdi gloria prepedire: hortamur vt mētis vestre salu

I

berrimā deliberationē res q̄libet transitura non reuocet: nec ab incepto eā tramite deuiet. Sed magis superne pa trie amor accēdat: p̄mia mānsura sollicitēt: et ad vēturi iu dicis ꝓmissionē certa semp aspiret: atqꝫ ex tēporalib⁹ eter na mercē: vt ex hoc et in vera glīa esse: et inter matronas possitis celestes adscribi. Reducite ad alos ꝓsperitates tēporū / multitudinē hoim / dignitatū pōpas / matronarū gloriā / diuitiarū abūdantiā. Attēdite hec oīa vbi vel q̄d facta sunt: ꝛ ex hoc pensate q̄ nulla sint: et qꝛ qui ista dili git: somniū vigilans videt. Hec itaqꝫ recordatio magna vobis debet esse instructio: q̄m ꝓ magno diligi non debet quicq̄d fine cōcluditur. Illa ergo petēda: illa summope re diligēda sunt: que nec inuēta transeūt: nec adepta defi ciunt. Sed qꝛ ad horū desideriū anhelare sine diuine mie grā nullus valet: oramus oīpotentē dn̄m: vt hec vobis ꝛ eligēdi velle / ꝛ posse tribuat obtinēdi: quaten⁹ ꝛ hic vos in suo viuere timore cōcedat / ꝛ postea in sanctarū matro narum sorte recipiat. Paterna itaqꝫ charitate gloriā ve strā salutātes indicam⁹ de causa fratris ꝛ coepi nr̄i Decij hoc nobis visum fuisse: vt eā audiēdā fratri et coepo nr̄o Joanni: ꝛ Leontio viro glorioso (qꝛ bon⁹ ꝛ iust⁹ vir dici tur) cōmittere deberem⁹: securi maxime: qꝛ vbi p̄dicti fra tris ꝛ coepi nr̄i in iudicio charitas interesse: nec eis surri piatur: nec pars ecclesie possit preiudicium sustinere.

❡ Gregorius Januario episcopo Sardinie. Qꝫ nihil ꝓ sepultura exigendum est. Capitulum. lv.

Epl̄a. lv.
Ca. xiij. q. ij. Questa.

Questa nobis est Nereida clarissima femina q̄ ab ea centū solidos pro filie sue sepultura fra ternitas vestra nō erubescat exigere: atqꝫ ei sit per doloris gemitū / maiorē dispēdij studeat inferre mo

K

lestiā. Qd̄ (si ita se veritas habet) qꝛ graue nimis est / ꝛ ꝓcul nimis est a sacerdotis officio / preciū de terra concessa pu tredini querere / ꝛ de alieno velle facere luctu compēdiū: ab hac se patratione fraternitas vestra contineat / ꝛ mole sta ei de cetero nō existat. Maxime qꝛ ꝛ ortolanum quen dam / de quo se ipsam asserit filiā suscepisse / ecclesie vestre nō in parua quātitate munificū memorat extitisse. Hoc autē vitiū ꝛ nos postq̄ (deo auctore) ad episcopat⁹ hono rem accessimus: de ecclesia nostra oīno vetuimus: et pra uam denuo cōsuetudinē nequaqꝫ vsurpari permisimus: memores qꝛ dum Abraam a filijs emor: hoc est ephron / fi lio seor / sepulchri terrā precio ad humandū corp⁹ ꝯiugis postularet: premiū accipere renuit: ne cōmodum videret de cadauere consecut⁹. Si ergo tante considerationis pa ganus vir fuit / quāto magis nos q̄ sacerdotes dicimur: hoc facere non debemus? Unde ne hoc auaritie vitium: ne vel in alienis denuo tentari presumat: admoneo. Sed si quādo aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis: si quidem parentes ipsius / proximi / vel heredes pro lumi narib⁹ sponte quid offerre voluerint / accipi non vetam⁹. Peti vero aut aliquid exigi omnino prohibem⁹. Quod valde irreligiosum est: ne aut venalis fortasse (qd̄ absit) dicatur ecclesia: aut vos de humanis videamini mortib⁹ gratulari: si ex eorū cadaueribus studeatis querere quo libet modo compendium. Alias vero causas quas predi

Gen. xxiij.

L

cte Nereide est complexa petitio / hortamur vt aut paci fica (si fieri potest) ordinatione definias: aut certe in depu tatum a nobis iudicium personam instructā dirigere nō omittas: quia ad hoc Redemptū defensorem nostrū pre sentium portitorē illuc direximus: vt ꝛ partes in iudicio obseruare compellat: et executionis sue instantia ad effe ctum que fuerint iudicata perducat.

❡ Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. De clericis cumanis ad vnitatem ecclesie reducendis. Capitulum. lvj.

Epl̄a. lvj.

Latore presentium cōmuni filio Euētio diaco no qui fraternitatis vestre nobis scripta detu lit / referēte cognouimus: clericos ecclesie Cu mensis quos sacerdotali studio reuerti ad vnitatē eccle sie monuistis / respōdisse / non sibi talem a vobis affectum impendi: vt ad hoc redire charitate suadēte preualeant: asserētes res diuersas suas iniuste ab alijs (inter quos ꝛ a nostra ecclesia possessionem que villa auriana dicitur) detineri. Nos quidē sanctitatis vestre sollicitudinē om nino laudauim⁹: quia qd̄ vos oportuit facere: minime ne glexistis. Sed nec nos predictā possessionē: si eis iure cō petit: etiam si ad cōmunionē forte reuerti distulerint / cō tra rationis ordinē patimur detineri: sed eā cognita vo lumus veritate restitui. Si vero ad vnitatē ecclesie (qd̄ optamus) deo se inspirante conuerterint / etiam si nihil il lis cōpetat: eam illis parati sumus cōcedere. Nam nulla occasione excusare volumus: quod ad matris ecclesie si

M

num redire desiderabiliter expectamus. De ortis vero quos in capitulare trāsmisso ex substātia et italie ecclesie competere signastis: vel predictus vobis portitor indica uit: in subsequenti illuc personam transmittemus: cui in ter alia curabimus euidēter iniungere: vt veritatem con grua indagatione cognoscat: et quicquid iustū fuerit fa ciat. Nam nos qui alios contristare contra equitatē non patimur: multo magis vos quos multum diligimus / tri stes relinquere nō valemus. De alijs autem causis: quale nostrum ad singula sit responsum / supradicti Cōmunis filij relatione cognoscetis. Scripta vero ad dilectissimū filium nostrū Anathollium diaconem pro cōmendatione hominum vestrorum (sicut voluistis) fecimus.

❡ Gregorius Anathollo diacono Constan̄. Homines constantij episcopi recōmendat. Capitulum. lvij.

Epl̄a. lvij.

Reuerentissimus frater ꝛ coepiscop⁹ noster Cō stātius suos hoīes illuc ꝓ ecclesie sue vtilitati bus festināns trāsmittere / tue eos dilectioni vo luit cōmēdari. Proinde inquātū (deo iubēte) potueris: eis (salua ratiōe) vbi necesse fuerit / concurras atqꝫ feras solatiū: q̄ten⁹ dū tua fuerint (sicut dignū est) opitulatiōe suffulti: ꝛ ipsi illic min⁹ valeāt laborare: ꝛ predict⁹ frater noster ecclie sue vtilitates adiut⁹ te suffragāte cognoscat.

❡ Gregorius Fantino defensori. De synagogis iudeoꝝ irrationabiliter occupatis. Capitulum. lviij.

A
Epi.lviij.

Ante aliquantū tēpus Victori fratri ⁊ coepi-
scopo nostro scripsimus: vt quoniā quidā iu-
deorum data nobis petitione questi fuerunt:
synagogas i ciuitate panormitana positas/cū hospitijs
suis fuisse ab eo irrationabilit occupatas: quousq; cau-
sa vtrū iuste factū esset: potuisset agnosci: ab eoꝝ suspēde
ret se congregatione: ne forte in eoꝝ sola volūtate versa-
ri iudicium videret. Et quidē nos predictū fratrem no
strum incongrue aliquid egisse: sacerdotij eius respect⁹
facile credere non permisit. Sed qꝛ Salerio notario no-
stro: qui illic presens postea inuētus est/renūciante cōpe
rimus / nullā extitisse causam ꝑ qua potuissent rationa-
biliter occupari; atq; esse incōsulte ac temere ꝯsecratas:
idcirco experientie tue precipimus/vt qꝛ qđ consecratū
est: iudeis vltra non valet restitui: quātū a filijs glorioso
venātio patricio/⁊ vrbicio abbate/synagoge ipse cū his
hospitijs que sub ipsis sunt vel earū parietib⁹ coherent:
atq; hortis sibi cōiunctis/estimate fuerint: studij tui sit
vt prefatus frater et coepiscopus noster dare pretiū de-
beat: quaten⁹ hoc qđ occupari fecit: in ius ecclesie ipsius
valeat prouenire: ⁊ illi opprimi: aut aliquam pati iniusti
tiam nullo modo videantur. Codices vero vel ornamen
ta pariter ablata querūtur. Que si manifeste culta sunt:
⁊ ipsa sine ambiguitate aliqua volum⁹ restitui: qꝛ sicut il
lis quicꝗ in synagogis suis facere: vt ⁊ ipsi prius scripsi
mus/vltra ꝗ lege decretum est/nō debet esse licētia: ita

B

eis contra iustitiam ⁊ equitatē nec preiudicium nec ali
quod debet inferri dispendium.

ℭ Gregorius Fantino defensori. De Canno iudeo.
Capitulum.lix.

Epla.lix.

Indicauit nobis cānus iude⁹ presentium porti
tor/nauē suā atq; res suas cādidū defensorē no
strū cū alijs creditorib⁹ occupasse: atq; eas ꝑ
credita quā debuerat pecunia venūdasse: et a cūctis de-
bitis cautionib⁹ restitutis solum apud se prefatū defen-
sorem obligatiōis chirographū tenuisse: ⁊ sepius se sup-
plicantē ideo reddere contempsisse: qꝛ (vt ait) sors est de
biti satisfacta. Experiētie ergo tue precipimus/vt cum
omni subtilitate curet addiscere: ⁊ si ita repererit/distri-
cta compulsione perurge: quatenus omni mora postposi
ta/cautionem predicti portitoris restituat. Ita ergo sol
licitudo tua studeat/vt denuo ad nos hac de causa que-
rela non redeat.

ℭ Gregorius prerecti illustri. Gesta inter ipsum ⁊ fanti
num defensorem approbat. Capitulum.lx.

Epla.lx.

Quotiens in conuentionibus quibusdā noster
expectatur assensus: ne in dubiū veniant que
gerūtur: ratio ea ꝑ securitate partium debet
habita solidare. Proinde cognoscētes quid inter dile-
ctionē tuā ⁊ Fantinum defensorē ac rectorē patrimonij
partium panormitanarū conuenerit de portionibus ti-
bi competētibus in massalenas et samāteria: in prouin-

C

cia sicilia ⁊ in territorio panormitano: ⁊ domo in panor-
mitana ciuitate sita: quā ecclesie nostre dudū titulo do-
nationis obtuleras: nostrū in his accōmodamus assen-
sum: atq; omnia sicuti inter vos gesta sunt/per huius ra
tionis paginā ꝯfirmam⁹: nec quicquā eorū a nobis/ suc-
cessoribusq; nostris deduci in irritum profitemur: quia
valde ecclesiastice est moderationi cōueniens: vt queq;
ordinata fuerint vel decisa/nulla in posterum debeāt re-
fragatione turbari.

ℭ Gregorius Martino scholastico. Qꝫ episcopoꝝ cau
se magna cū diligētia sunt perscrutāde. Capitulū.lxj.

Epla.lxj.

Cum de negocijs cuiuslibet exorta occasio ma-
ioris (vt magnitudini tue notū est) requisitio-
nis indigeat: quāta cura: quātaq; vigilātia epi
scoporum cause debeant perscrutari: sapientia tua con-
sideret. In ea vero epistola: quā per latorē presentiū trās
misistis: pro quibus ad nos causis a Cremētio fratre et
coepiscopo nostro trāsmissus fueris: superficietenus in-
dicasti: ⁊ earū radicē penit⁹ tacuisti. Quarū si nobis ori
go vel fuisset qualitas iteri⁹ manifesta: qđ de eis diffiniē
dū esset/ predicti fratris vestri animos respōsione vtiq;
patēti ac congrua firmaremus. Illud tñ nobis omnino
displicuit: ꝙ aliquos episcopoꝝ sine primatis sui episto-
lis ad comitatū profectos esse: vel conuentus significas
illicitos celebrare. Sed qꝛ (sicut prefati sumus) causarū
origo vel qualitas omnino nobis ignota est/pronūciare
aliquid definitiue non licet: nec possumus: vt ne (qđ re-

D

prehensibile nimis est) de rebus non bene cognitis pro-
ferre sentētiam videamur. Unde valde necessarium fue
rat: si hic pro plenissima instructione nostra/ magnitudo
tua nostris interrogationib⁹ respōsura: tempore quo in
sicilia dilata est/perrexisset. Sed tñ postꝗ fratrē ⁊ coepi
scopū nostrum Ioannē vidistis: in eo ⁊ vos vidisse nos
credimus. Et ideo qꝛ de eisdē nobis ⁊ ipse causis scribe
re studuit/ei que nobis sunt visa rescripsimus. Qui quo-
niam maturi prouidiq; cōsilij sacerdos est: si cū ipso cau
sas pro quibus missus est tractare volueris: certi sumus
qꝛ in ea/⁊ quod vtile est: ⁊ qđ rationem habet/ inuenies.

ℭ Gregorius Ioanni episcopo Syracusano. De depo-
nendo lucillo episcopo. Capitulum.lxij.

Epi.lxij.

Que aduersus lucillū Miletine ciuitatis epi-
scopum querela cōmota sit: ex epistolarum ve
strarum: ⁊ gestoꝝ que ad nos direxistis pagi
na/declaratū est. Et ideo quia tanti facinoris vitio nul-
la debet dilatione differri: fraternitas vr̄a tres vel quat-
tuor de fratribus ac consacerdotibus sibi nostris adhi-
beat: vt ipsis quoq; presentibus predicta ac satisfacta ve
ritate predictū lucillum de episcopatus ordine quē hu-
ius sceleris cōtagio maculauit/studeat sine ambiguita-
te deponere. Quia vero presbyteri quidā vel diacones
prodite iniquitatis fuisse conscij ac participes memorā
tur: sanctitas vestra subtili indagatione discutiat. Et si

E

ita repererit/ab honoris sui ⁊ ipsos similiter gradu deij
ciat: ⁊ in monasterijs vbi digne valeant penitētiam age-
re/deputet. Sed qꝛ per hos multi in huius labē peccati
perhibentur esse collapsi: cūctos qui rei esse claruerint/
dn̄ici corporis ac sanguinis participatione priuare vos
conuenit: atq; eos vestris epistolis strictius admonere:
vt letanijs ⁊ orationibus operam dent: peccati quā con-
traxerunt maculam flendo tergant. Quibus quando sit
ſm modū penitentie reddenda cōmunio: iudicio vestro
cōmittimus. Hoc tamen sollicite vos prouidere necesse
est: vt his qui mortis vrgētur periculo/viaticum non ne-
getur. Cure preterea sit vobis/clerum et populū mileti-
ne ciuitatis hortari: vt qꝛ sine proprio pastore esse nō po-
terunt: ordināndum sibi eligāt deo propitio sacerdotem.
Causam vero presbyterorum ac diaconorū: qui in lapsu
accusati sunt/sollicite omnino rimamini. Et si rei crimi
nis esse patuerint: seueram in eis vltionem ⁊ canonicam
exhibete: vt quanto illoꝝ iniquitas deum potuit ad ira-
cūdiam prouocare / tanto eum vos placare emendatiōe
districtissima valeatis.

ℭ Gregorius Ioanni episcopo syracusano. Contra ali-
quorum murmurationem / rationem reddit de misse or-
dinatione. Capitulum.lxiij.

Epi.lxiij.

Ueniens quidā de sicilia mihi dixit ꝙ aliqui
amici eius vel greci vel latini: nescio qd qua-
si sub zelo sancte romane ecclesie de meis dis
positionib⁹ murmurarent/ dicētes: Quomodo ecclesiā
constātinopolitanam disposuit cōprimere: qui eius con-

F

suetudines per omnia sequitur? Cū enim dicerem quas
cōsuetudines seqmur: respōdit: Qꝛ alleluia dici ad mis-
sas extra pētecostes tempora fecistis: quia subdiacones
spoliatos procedere: qꝛ Kyriel. dici: qꝛ orationē dn̄icam
mox post canonē dici statuistis. Cui ego respondi: qꝛ in
nullo eorum secuti aliam ecclesiam sumus. Nam vt alle-
luia hic diceretur/de hierosolymorum ecclesia ex beati
Hieronymi traditiōe/tēpore beate memorie damasi pa
pe traditur tractū: ⁊ ideo magis in hac sede illam cōsue
tudinem amputauim⁹: que hic a grecis fuerat tradita.
Subdiacones autē vt spoliatos procedere facerē/anti-
qua cōsuetudo ecclesie fuit. Sed placuit cuidam nostro
pontifici/nescio cui: qui eos vestitos ꝓcedere precepit.
Nam vestre ecclesie nunquid traditionē a grecis acce-
perunt? Unde habēt ergo hodie vt subdiaconi lineis in
tunicis procedāt/ nisi qꝛ hoc a matre sua Romana eccle
sia perceperūt? Kyriel. aūt nos neq; diximus neq; dici-
mus: sicut a grecis dicitur: qꝛ in grecis simul oēs dicūt:
apud nos autē a clericis dicitur/a populo respōdetur: ⁊
totidem vicibus etiam xpel. dicitur: quod apud grecos
nullo modo dicitur. In quotidianis aūt missis alia que
dici solent tacemus: tantūmodo Kyriel. ⁊ Xpel. dicim⁹
vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupe-
mur. Orationē autē dn̄icā idcirco mox post ꝓcē dicim⁹:

G

q; mos apoſtolorũ fuit: vt ad ipſam ſolũmodo orationẽ
oblationis hoſtiam conſecrarent. Et valde mihi incon-
ueniẽs viſum eſt/ vt precẽ quã ſcholaſticus cõpoſuerat/
ſuper oblationẽ diceremus: ⁊ ipſam traditionem quã re-
dẽptor noſter cõpoſuit/ ſuper eius corpus ⁊ ſanguinẽ nõ
diceremꝰ. Sed ⁊ dñica oratio apud grecos ab omni po-
pulo dicitur: apud nos autẽ a ſolo ſacerdote. In quo er-
go grecorũ cõſuetudines ſecuti ſumus: qui aut veteres
noſtras reparauimus/ aut nouas et vtiles cõſtituimus:
in quibꝰ tamen alios cõprobemur imitari? Ergo veſtra
charitas cũ occaſio dederit vt ad cathenenſem ciuitatẽ
pergat/ vel in ſyracuſana eccleſia eos quos credit atq; in-
telligit q; de hac re murmurare potuerũt: facta collocu-
tione doceat: ⁊ q̃ſi alia ex occaſione eos inſtruere nõ deſi-
ſtat. Nam de conſtantinopolitana eccleſia (quod dicũt)
quis eam dubitet ſedi apoſtolice eſſe ſubiectã? Quod et
dñs piiſſimus imperator: ⁊ frater noſter Euſebius eiuſ-
dem ciuitatis epiſcopꝰ aſſidue profitẽtur. Tamen ſi qd
boni vel ipa vel altera eccl̃ia habet: ego ⁊ minores meos
quos ab illicitis prohibeo/ in bono imitari paratꝰ ſum.
Stultus eſt enim: qui i eo ſe primum exiſtimat: vt bona
que viderit/ diſcere contemnat.

Gregorius Joanni epiſcopo Syracuſano. De epo cõ-
ſtãtinopolitano de crimine accuſato. Capitulum. lxiiij.

Epi. lxiiij

H

FRaternitatis veſtre ſcripta ſuſcepi/ in quibꝰ
indicaſtis Martinũ virum eloquẽtiſſimũ de
aphricana prouincia Syracuſas veniſſe: vo-
biſq; aliqd ſecretũ locutũ fuiſſe. Et quidẽ fraternitas ve-
ſtra quotiẽs occaſionẽ reperit/ amorẽ ſuum circa beatũ
Petrũ apoſtolũ non ceſſat oſtendere. Unde omnipoten-
ti deo gratias agimꝰ: q; vbi illa eſt/ ibi nos abſentes nõ
inuenimur. Cauſam tamẽ de qua agit/ necdũ ſanctitas
veſtra ſubtiliter agnouit. In quodã enim crimine byzã-
cenus primas fuerat accuſatꝰ: ⁊ piiſſimus imperator eũ
iuxta ſtatuta canonica per nos voluit iudicari. Sed ac-
ceptis decem auri libris/ tunc Theodorus magiſter ob-
ſtitit/ vt minime fieret. Tamen piiſſimus imperator ad-
monuit vt tranſmitteremꝰ: ⁊ quicquid eſſet canonicũ fa-
ceremus. Sed videntes contrarietates hominũ/ eãdem
cauſam inire voluimus. Nũc autẽ idem primas aliqua
de conſilio ſuo loquitur. Et valde dubium eſt verũ pure
an certe: q; a coepiſcopis ſuis impetitur: nobis modo ta-
lia loquatur. Nã q; ſe dicit ſedi apoſtolice ſubijci: ſi qua
culpa in epiſcopis inuenitur: neſcio quis ei epiſcopꝰ ſub-
iectus non ſit. Cum vero culpa non exigit/ oẽs ſm ratio-
nem humilitatis equales ſunt. Tamen quod veſtre fra-
ternitati placet: cũ predicto eloquẽtiſſimo Martino lo-
quimini. Uos enĩ tractate quid agere debeat. Cui nos
de cauſa breuiter reſcripſimus: q; ⁊ hominibus incogni-
tis paſſim nos credere non debemꝰ. Si tamẽ vos qui eũ

I

in preſenti conſpicitis: ei loquẽdum fixus aliquid iudi-
catis: veſtre hoc charitati cõmittimus: de cuius amore
in omnipotẽtis dei cauſa certi ſumꝰ. Que autẽ vos agi-
tis: nos egiſſe non dubitetis.

Gregorius Uitali defenſori. Ut preſidium defenſio-
nis non preſtet clericis ab epiſcopis ſuis punitis pro eo-
rum exceſſibus. Capitulum. lxv.

Epl̃a. lxv.

INdicatũ eſt nobis q; quidã caralitane eccleſie
clerici diſciplinã ſui refugientes epiſcopi/ con-
tra eũ ſolatium tue defenſionis exquirant: atq;
per hoc illi (quod dici graue eſt) contumaces exiſtant.
Quam rem (ſi ita eſt) omnino dure ſuſcepimus. Dicitur
etiam q; ſue actus deſerẽtes eccleſie/ in aliorum ſe obſe-
quijs ac laboribus occupantes/ vbi nomen dederũt mi-
litie/ inueniantur extranei. Experientia ergo tua nihil
deinceps tale aliquid facere preſumat: ſed ſi cuiuſq; cle-
rici (vt aſſolet) culpe caſus emerſerit/ in qua te ſibi pete-
re debeant adiutorẽ: ad eũdem epiſcopũ reuerẽter acce-
de: ⁊ ſicut cauſe meritũ cognoueris/ apud eũ non defen-
ſor culpe: ſed potius interceſſor exiſte: vt hac prouiſione
⁊ poſcenti feras auxilium: ⁊ iura prepoſiti non turbent.
Si qui vero ſunt qui iuſta popoſcerit: eis per te auxiliũ
ſedis apoſtolice non eſt negãdum. Sed tamen ita ſeruã-
da eſt vniuſcuiuſq; epiſcopi reuerẽtia/ vt clericorũ diſci-
plina per defenſionis tue experiẽtiam minime ſoluatur.
Dictum eſt nobis etiam q; ruſtici poſſeſſionis eiuſdẽ ca-
ralitane eccleſie iura propria deſerentes: in priuatorum
poſſeſſionibus culturã laboris exhibeãt. Ex qua re agi-
tur vt poſſeſſiones eccleſie proprio in alios occupato cul-
tore deperẽant: atq; ad tributa ſua perſoluenda idonee
non exiſtant. In qua re experientiam tuã volumus om-
nino eſſe ſollicitã: ne tale quicq; fieri poſthac noſtra au-
ctoritate data tibi pmittere debeas: ſciturus q; ſi negle-
xeris: noſtros exinde de minori contra te ſollicitudine
animos commoueri. Cognouimus etiam q; monaſteria
ſeruorum dei vel etiam feminarũ pro ſuo quiſq; libito ⁊
diuerſarum cauſarũ executione perturbãt. quod omni-
no nõ grate ſuſcipimus: tuamq; experientiam ex hoc cõ-
monemus: ne quẽq; hoc vſurpare denuo accepta noſtra
auctoritate permittas: ſed vt epiſcopis loci ipſiꝰ ſub cu-
ius degunt moderamine: cure ſit eorum cauſas vtilita-
teſq; diſponere. Ualde enim eſt incongruũ: vt omiſſo eo/
alius quilibet eorum ſe cauſis admiſceat. Sed ille eorũ
vitam competenti regulariq; debet moderatione diſpo-
nere: qui pro cõmiſſis eorum ſibi animabus compellitur
reddere rationem.

K

Gregorius Januario epiſcopo caralitano. De cleri-
cis ſuis ei non obediẽtibus: ⁊ alijs multis. Capl̃m. lxvj.

Epi. lxvj.

PErvenit ad nos q; quidam de veſtris clericis
ſpiritu elationis inflati (quod dici graue eſt)
fraternitatis veſtre iuſſionibus obedire poſt-
ponant: atq; in aliorũ ſe magis obſequijs ac laboribꝰ oc-
cupantes: ſue deſerãt (vbi ſunt neceſſarij) actus eccleſie.

L

Ex qua re nimiũ admiramur/ cur in eis eccleſiaſtice nõ
teneatis regulam diſciplinẽ: nec eos diſſolute vagantes
in deuijs/ ad normã ſuſcepti officij diſtricti moderami-
nis freno reſtringatis. Dicitur etiam q; aliqui ex eiſdẽ
contumacibus clericis/ vt defendi contra vos valeant/
ad vitalis defenſoris noſtri patrocinia cõuolarint. Un-
de ad eum ſcripta noſtra direximus: ne quẽq; clericorũ
veſtrorũ cõtra vos irrationabiliter denuo audeat defen-
ſare: ſed ſi culpe caſus emerſerit/ et grauis nõ eſt/ ſed ve-
niam mereatur: itercessor apud vos magis accedere de-
beat q̃ defenſor. Ne ergo tale ad nos deinceps de ſubie-
ctorum veſtrorũ contẽptu quicq; proueniat/ precauete.
Cognouimus etiam q; monaſterio ſancti Juliani que-
dam vidua ſuam ſubſtantiam derelinquẽs/ a clerico ve-
ſtro: q̃ eiuſdẽ defũcti mulieris actꝰ dũ adhuc viueret gu-
bernabat: ipa ſit direpta ſubſtãtia: nũcq; callidũ ad red-
dẽdum exiſtere. Hortamur ergo vt eũ ſi (vt dicitur) ita
verũ eſſe patuerit/ diſtricta faciatis executione cõſtrin-
gi: quatenꝰ res monaſterio derelictas reſtituere ſine im-
minutione feſtinet: ⁊ q̃ð ad ire ſeruata fidei ſue puritate
non debuit: vel cũ pudoris ſui dãno reddere cõpellatur.
Ne vero verecundum ſit vt fraternitatẽ veſtrã nos ad-
monere videamur: quatenꝰ clericum ſuum ſub diſcipli-
ne vigore conſtringat: credo q; eadem fraternitas veſtra
tacita etiam ipſa conſideret. Contra idolorum namq; cul-
tores vel aruſpicũ atq; ſortilegoꝝ: fraternitatẽ veſtram

M

vehemẽtiꝰ paſtorali hortamur inuigilare cuſtodia: atq;
publice in populo contra huius rei viros ſermonem fa-
cere: eoſq; a tanti labe ſacrilegij: ⁊ diuini intẽtione iudi-
cij: ⁊ preſentis vite periculo/ adhortatione ſuaſoria reuo-
care. Quos tamẽ ſi emẽdare ſe a talibus atq; corrigere
nolle reppereris/ feruẽti cõprehẽdere zelo te volumꝰ: et ſi
quidẽ ſerui ſunt/ verberibꝰ cruciatibuſq;: quibꝰ ad emen-
dationem peruenire valeãt/ caſtigare. Si vero ſunt libe-
ri/ incluſione digna diſtrictaq; ſunt in penitentiam diri-
gendi: vt qui ſalubria/ ⁊ a mortis periculo reuocãtia au-
dire verba contemnũt: cruciatus ſaltẽ eos corporis ad
deſideratam mẽtis valeat reducere ſanitatẽ. Indicatũ
etiam nobis eſt q; laicis quibuſdã curã veſtri patrimo-
nij cõmittentes: poſtmodũ in ruſticorũ veſtrorũ depre-
dationibus: atq; per hoc ⁊ fatigationibus fuerint depre-
hẽſi: ⁊ reddere res (quas indecẽter retinẽt habitas) q̃ſi
ſue ditionis (quippe veſtre nõ ſuppoſiti curationi) poſt-
ponant: vobiſq; deſpiciant actuũ ſuorũ reddere rationẽ.
Quod ſi ita eſt: diſtricte a vobis diſcuti cõuenit: atq; in-
ter eos eccleſieq; veſtre ruſticos cauſam examinare ſub-
tilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inuentũ/ cũ pe-
na legibus ſtatuta reddere cõpellantur. De cetero vero
cauendum a fraternitate veſtra eſt/ ne ſecularibus viris
atq; nõ ſub regula noſtra degẽtibus res eccleſiaſtice cõ-
mittãtur: ſed probatis de veſtro officio clericis. In qui-
bus ſi qd reperiri poterit prauitatis/ vt i ſubditis/ emẽ-
dare quod illicite geſtũ fuerit valeatis: quos apud vos

A habitus sui magis officium commendet ꝙ̄ excusat.

¶ Gregorius Anatholio diacono constan. De his qui ex hystrie partib⁹ ad vnitatē fidei venerūt. Capi.lxvij.

Epl.lxvij. Latores presentiū: qui de hystricoꝝ scisimate ad vnitatē eccłie deo miserante reuersi sunt: multa de prauitate episcopoꝝ qui in illis partibus sunt: conquerūtur. Et q: ea pro re constātinopolim festinātes tua sibi petūt adesse debere solatia: dilectionē tuā his hortamur affatib⁹: vt eis salua ratione solatiari debeat atq; ꝯcurrere: quatenus te opitulante et minus illic fatigari: et quod iustū est/ facilius valeant adipisci.

¶ Gregorius Constantino episcopo Mediolanē. De maximo salonitano episcopo. Capitulum.lxviij.

Epl.lxviij. Maxim⁹ salonitane ecclesie ꝑuaricator/postꝙ̄ per potestates maiores seculi obtinere nihil valuit: ad minores sese cōtulit. Nobisq; tam nimietate precū ꝙ̄ attestatione bonorū operū preualere cōtendit. Ex qua re inhumanū credidi: si is qui se quasi multū timere me dicit/in aliquo tēperatiorē minime inuenire potuisset. Et ideo decreui vt reuerētissimus frater et coepiscop⁹ noster Marinian⁹ ei⁹ cām debeat in rauennati vrbe cognoscere. Si aūt ꝑsona eius suspecta fortasan habetur / volumus vt vestra quoq; fraternitas (si ei laboriosum nō est) ad eandē ciuitatē fatigare se debeat: et cū predicto fratre in eodem iudicio pariter sedere. Quicquid aūt vestre vtrorūq; sanctitati placuerit / scitote mihi modis omnib⁹ placiturū: et vestrū ego iudiciū B meū deputo: et que vtriq; vos relaxanda esse cēsetis / me relaxare certū tenete. Hoc tñ solliciti pēsantes: ne aut cū peccato remisisse/aut cū iniuria sancte ecclesie esse videamur austeri. Huius aūt cause executionē Castorio chartulario iniunximus/ vt ipse nobis debeat cuncta q̄ acta fuerint/subtiliter renunciare.

¶ Gregorius Eusebio thessalonicēsi: alijsq; cōpluribus episcopis. De superbia Joannis episcopi cōstātinopolitani et Cyriaci. Capitulum.lxix.

Epl.lxix. Suscepti regiminis cura constringimur officij nostri sollicitudinē vigilanter extendere: et fratrum nostroꝝ animos sermone admonitionis instruere: vt nec ignorātes presumptio praua decipere: nec sciētes dissimulatio quedā valeat excusare. Cognoscat siquidē fraternitas vestra Joannē quōdā Constantinopolitane ciuitatis antistitē/cōtra deū/cōtra pacē ecclesie/ et omniū despectū et iniuriā sacerdotū/modestie ac mēsure sue terminos excessisse: et illicite in synodo supbū ac pestiferū Jcomenicon: hoc est vniuersalis sibi vocabulum vsurpasse. Quod beate recordationis pelagius decessor noster agnoscēs/omnia gesta eiusdē synodi (preter illa q̄ illic de causa venerāde memorie Gregorij episcopi antiocheni sunt habita) valida omnino districtione cassauit: districtissima illū increpatione corripiens: C vt se a nouo et temerario supstitionis nomine cohiberet: adeo vt suū illi diaconē (nisi tñ nefas emēdaret) procedere ꝓhiberet. Cuius nos rectitudinis zelo per omnia inherētes/statuta ipsius sine refragatione deo protegente seruamus: q: dignū est vt rectam decessoris sui viam gressib⁹ inoffensis incedat/quē de eodē loco ad reddendā rationē eterni iudicis tribunal expectat. In qua re ne q̄d omittere qđ ad pacē eccłie ꝑtinet videremur: nfis eundē sanctissimū Joānē scriptis semel iterūq; cōuenimus: vt amoto supbie vocabulo / cordis sui elationē ad humilitatē quā magister et dñs noster docuit: inclinaret. Quē qm̄ neglexisse cōperimus: hec eadē et beatissimū fratrem et consacerdotē nostrū cyriacū successorē ipsius cōscordie studio non destitimus admonere. Sed quia iam (vt videmus) mūdi huius termino propinquāte/in precursione sua apparuit humani generis inimic⁹: vt ipsos qui ei cōtradicere bene atq; humiliter viuēdo debuerūt per hoc superbie vocabulū precursores habeat sacerdotes: hortor atq; suadeo vt nullus vestrū hoc nomen aliquando recipiat: nullus id cōsentiat: nullus scribat: nullus vbi fuerit scriptū admittat: vel subscriptionem suā adijciat. Sed sicut omnipotētis dei ministros decet: integrū se ab huiuscemodi venenata infectione custodiat: et callido insidiatori in se locū nō prebeat: qm̄ hoc in totius ecclesie iniuriā ac discissionem/ et (sicut diximus) in omnium vestrū despectū fit. Nam si vnus (vt putat) vniuersalis est/restat vt vos episcopi non sitis. Preterea p venit ad nos: q: fraternitas vestra ad vrbē cōstātinopolim sit cōuocata. Et ꝙ̄uis piissimus noster impator agi illic illicita non pmittat/tñ ne peruersi hoīes conuētus vestri occasione percepta aut per huius nois supstitionem locū subreptionis requirāt: aut ob aliam rem facere synodum cogitent: quatenus hoc in ea callidis machinationib⁹ inducāt: ꝙ̄uis sine aplice sedis auctoritate atq; consensu nullas queq; acta fuerint vires habeāt: verūtamen coram oīpotēte deo cōtestor et admoneo: vt nullus vestrum illic quibuslibet blandimētis: quibuslibet premijs: quibuslibet terrorib⁹ teneatur assensus: sed ꝓ eterni iudicij consideratione: aduersos vos prauis desiderijs salubriter ac vnanimiter exhibete: et pastorali constantia/atq; apostolica auctoritate suffulti/predonem/ irruētēq; lupū excludite: et in discissionem ecclie seuiēti non cedite: nec de hac re quacūq; surreptione synodum patiamini (que neq; legitima quidē/nec synodus dicenda est) celebrari. Hoc quoq; pariter admonem⁹: vt si forte nil actū de huius peruersi nois mētione fuerit: sed de alia re synodus forte colligit: oīno sitis cauti: circūspecti: vigilātes atq; solliciti: ne quid illic circa locum aliquem vel personā preiudicialiter siue illicite: vel aduersus canones censeatur. Sed si quid incidētis vtilitatis causa tractādū est: sic causa de qua agit formas accipiat vt statuta vetera nulla cōuellat. Unde iterum corā deo et sctis ipsi⁹ admonem⁹: vt hec oīa sūmo studio: et tota mētis intētione seruetis. Nam si q̄s (qđ nō credim⁹) scripta ꝑsentia aliqua i pte neglexerit: a beati Petri aploꝝ B ꝓncipis pace se nouerit segregatū. Ita ergo fraternitas vestra agat: vt cū pastor pastoꝝ in iudicio venerit/de loco regiminis quem accepit: reatum habere non possit.

¶ Gregorius Maurentio magistro militum Theodorum commēdat oppressum. Capitulum.lxx.

Epl.lxx. Ualde mirati sumus q: vobis in Neapolitana ciuitate positis/venire ad nos ꝓ q̄busdā causis Theodorus vir memorād⁹ presentiū portitor cogeretur: maxime dū in illa se re cōtra antiquum morem a fratre et coepo nostro fortunato querat preiudicium ꝑtulisse: quā ad curā dispositionēq; patroni ciuitatis eiusdē gloria vestra teste asserit sine dubio ꝑtinere. Q: si ita se res habet/oīno cōtristamur: cur in eius vos defensione veritas non pmouit: vt et libere qđ esset ratio diceretis: et reseruari qđ longa sibi cōsuetudo iure vendicat faceretis. Quia ergo graue nimis est cōtra veterē vsum sacerdotes sibi quicq; arripere: vnde in laicorum videntur actus incidere: predicto fratri coepiscopoq; nostro scribere que nobis sunt visa curauimus: ipsorūq; ad vos scriptorum exēplar transmisimus: vt ex eis quid debeat scrutari gloria vestra cognoscat. Preterea indicauit nobis supradictus portitor: Uectano qui comes fuit in missinati castello/propterea q: eū nobilē fuisse nouerat: et paupertate nimis laborabat: viginti vinas vini p duos annos de insula procbita: que ei vicina erat/ F misericordie intuitu se fuisse largitū: et nūc eas de eadem insula successorē ipsius tanq; debitas violenter exigere. Et quoniā hoc ne decetero tentari debeat/ postulat prohiberi: gloria vestra curet addiscere. Et si hoc qđ queritur/veritate subsistit: et hec ante cōsuetudo non fuit: huiusmodi grauamen iustitia suadente cōpescat: et studeat vt pietatis administratio in prefata insula onus preiudicij non imponat. Quia vero priuilegia ciuitatis sue/ vel causas insule illius/a nobis glorie vestre petit cōmēdandas: hortamur vt vestrā ei tuitionē impēdere seruata equitate quocūq; necesse fuerit debeati: et si qua in re vtilitas populi cui preest cōtra rationis (sicut ait) ordinem pregrauatur: imposita onera vsq; ad modū iustitie vobis suffragātib⁹ releuētur: nec priuilegia eorū quolibet modo calcent: sed oīa que vsus antiquitatis statuit/ in omnibus intemerata seruētur. Ita ergo in his gloria vestra se decēter exhibeat/ vt et ipsa ptes fouere iustitie comprobetur: et hi qui cōmēdati sunt/bona nobis vestra que de vobis cupimus semper audire/renuncient.

¶ Gregorius Passiuo episcopo firmano. Mandat consecrare oratorium sancti Sauini. Capitulum.lxxi.

Epl.lxxi. Ualerianus notarius ecclesie firmane frater: nitatis tue petitoria nobis insinuatione suggessit: que habetur in subditis: in fundo visis no iuris sui iuxta muros ciuitatis firmane oratorium

G se ꝓ sua deuotione fundasse. Quod in honorẽ beati martyris Sauini desiderat ꝯsecrari. Et ideo frater charissime si in tue parochie memorate cõstructio iure ꝯsistit: et nullũ corpus ibidẽ constat humatũ: percepta primitꝰ donatione legitima/ id est in redditu solidos tres/ liberos a tributis fiscalibus/gestisq municipalibus alligata: predictũ oratoriũ absq missis publicis solẽniter cõsecrabis: ita vt in eodẽ loco nec tpibꝰ futuris baptisteriũ cõstruatur: nec presbyterũ constituas cardinalem. Et si missas ibi fieri forte maluerit: a dilectione tua presbyterum nouerit postulandum: quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote vllatenus presumatur. Sanctuaria vero recepta/sui cum reuerentia collocabis.

¶ Gregorius Crisanto episcopo Spoletano: Mandat sanctuaria sancti sauini valeriano notario firmano dari. Capitulum.lxxij.

Epi. lxxij Ualerianus notariꝰ ecclesie firmane sanctuaria beati martyris Sauini oblata petitione sibi postulat debere concedi: quatenꝰ in eius nomine oratorium propriis cõstructũ sumptibus possit solẽniter cõsecrari. Et ideo frater charissime prefati desiderijs ex nostro te mandato cõuenit obedire: vt deuotionis sue in cõseruatione quã postulat/potiatur effectu.

¶ Gregorius cõstantio episcopo panormitano. Ecclesie Terracinẽsis visitationẽ cõmittit. Capitulũ.lxxiij.

Epi.lxxiij Fraternitati vestre ecclesie terracinẽsis visitatiõis operã nos olim mãdasse recolimꝰ. Sed q puenit ad nos q peccatis facientibꝰ nec clerus illic nec plebs tãta remãserit: quibꝰ debeat interim episcopus ordinari: vtile esse ꝓspeximus candẽ ecclesiã vel quicqd ipsius est/quousq illã vt dño placuerit ordinemus: vestre deo auctore dispositioni cõmittere. Et idõ sollicitudinẽ vos cõuenit adhibere: vt quicqd possessionibus ecclesie ipsiꝰ in qualibet re accedere potuerit/ vobis in reparationẽ eiusdem ecclesie siue cleri ipsius subuentionẽ proficiat: quatenus et nos remediũ pro vestro labore capere/ et illi aliqd valeãt sustẽtationis habere solatiũ. Mobilia vero predicte ecclesie facta subtiliter volumus describi notitia: nobisq transmitti: vt ex hoc qd fieri debeat/auctore dño disponamꝰ. Circa actꝰ autẽ vel disciplinã cleri vel filiorum ecclesie ipsius magnã te habere curam necesse est: atq ita super pastorali studio vigilare: vt de aĩabus eorum non culpabilis sis: sed apud oĩpotentẽ deum mercedẽ potius possis acquirere.

¶ Gregorius Maurẽtio magistro militũ. Theodosiũ abbatem cõmendat. Capitulum.lxxiiij.

Epi. lxxiiij Filius noster Theodosius abbas monasterij qd a liberio quõdã patricio in cãpanie partibus noscit esse constructũ/a nobis ꝓcibꝰ ipetrauit: vt eũ cum cõgregatione sua vestre deberemꝰ glorie cõmendare. Asserit eni se in murorũ vigilijs vltra vires suas vehemẽter affligi. Petimꝰ ergo gloriã vestrã: vt (siquidẽ est possibile) de eodẽ per vos onere releuet. Si vero ex toto vt nõ fiat hoc est oĩno difficile/vel ita illi ex nostra cõmẽdatione ipsum leuigãtes põdus sollicitudinis tẽperetis: vt dũ in dei laudibus liberior vacare voluerit/ pro vobis (cuiꝰ opere vt leuationẽ aliquã habeat/factũ est) securior valeat dñm exorare: sed et nostrã sibi apud gloriam vestrã sentiat epistolã profuisse.

¶ Gregorius Crisanto episcopo Spoletano. De ordinatione clericoꝝ Uiuanensis ecclesie. Capitulũ.lxxv.

Epi.lxxv. Ante hoc bienniũ fraternitati tue Uiuanẽsis ecclesie visitationis deputauimus officiũ: in quo de more scrinij nostri nihil vos de prouectionibus facere voluimus clericorũ. Nunc vero venientes huc presentiũ portitores ꝓdicte ecclesie clerici: dixerunt sacerdotes se nec in eadẽ ecclesia: nec in eius parochijs habere. Hortamur igitur fraternitatẽ tuã: vt si quidem talẽ potuerint reperire ꝑsonã: qui dignꝰ ad episcopalis officij apicẽ valeat promoueri: huc eũ cũ solẽnitate decreti: vestrarũq testimonio litterarũ celerius dirigatis. Sin vero hoc inueniri nõ potest: cum omni studio ac viuacitate ꝑsonas exquirite: qui illic ĩ presbyterij ordine valeant consecrari. Quorũ vitã actusq subtili priꝰ inquisitione discutite: vt in nullo eis vel sacri canones/ vel ecclesiastice regule valeant obuiare: vt hac prouisione populus illic degens cõmunione qua se priuatos ob sacerdotũ necessitatẽ flebiliter conquerũtur/recepisse se gaudeant: et in ecclesijs illis sacra missarũ solẽnia deesse non debeãt. Sed et pro cõsignãdis infantibꝰ fraternitas tua illuc curet accedere: vt nihil sit quod pastoralis sollicitudinis neglecta vos cura remordeat.

¶ Gregorius Castorio notario Rauenne. De legitimo vsu pallij. Capitulum.lxxvj.

Epi.lxxvj Dum florentinus rauennatis ecclesie diaconꝰ apud nos pro reuerẽtissimo fratre et coepiscopo nostro Mariniano de vsu pallij ageret: requisitus a nobis que esset antiqua cõsuetudo/ respõdit q in omnibꝰ letanijs pallio Rauẽnatis ecclesie episcopus vteretur. Quod ita nõ esse et ab alijs didicimus: et ex epistolis Joannis quondã episcopi quas ei ostẽdi fecimus: euidẽter apparuit. Sed hoc asseruit qd dicere iussus est. Nam tẽpore quo a te idẽ Joannes quondã episcopus est inhibitus ne pallio inordinate ac temere vti presumeret/scripsit nobis hanc fuisse priscã consuetudinem: vt ciuitatis ipsius episcopus pallio in letanijs solẽnibꝰ vteretur. Quarũ tibi litterarũ exẽplaria ꝓ tua informatione transmisimus. Adeodatus vero predicte ecclesie diaconꝰ/dũ apud nos tempore quo hic fuit/similiter de eiusdẽ vsu pallij agere enixiꝰ studeret: volẽtes cognoscere veritatẽ/eũ similiter que esset cõsuetudo curauimus requirẽdũ. Qui vt credi sibimet suaderet: atq a nobis valeret qd petebat exigere: sub iureiurãdo testatꝰ est: antiquã consuetudinẽ fuisse / vt i quattuor aut quinq solennibus letanijs pallio ciuitatis sue episcopus vteretur. Experientia ergo tua diligenter inuigilet: et cum omni sollicitudine quot letanie solẽnes ab antiquitate fuerint/requirat. Nec eas solẽnes nominãdo requirere studeat: sed maiores: vt ꝑ hoc qd nobis prefatus Adeodatus diaconus testatus est: et predicti Joãnis epi fatetur epistola: dũ cõstiterit quante letanie solẽnes fuerint: quotiẽs indui solebat in letanijs palliũ cognoscẽtes: libentissime cõcedamus. Sed hoc nõ ab illis perquirat: qui ab ecclesiasticis exhibentur: sed ab alijs quos sine fauore partis esse cognoscit. et quecq sollicita indagatiõe repererit: nobis subtiliter indicet: vt veritate (sicut diximus) cognita/fratris et coepiscopi nostri reuerentissimi Mariniani animos releuemus.

¶ Gregorius Conello epo Erogatori. De eo q amat anima amantem se. Capitulum.lxxvij

epi.lxxvij. In nostra mẽte vestra magnitudo quãte sit dulcedinis/ex vestra (vt suspicor) mẽte pensatis: quia sicut scriptũ est/ amat aĩa amãtem se. In eo ergo qd me diligitis/vos quoq a me diligi scitis. Et q prius illuc Castorio chartulario nostro veniente/ vobis minime scripsi: non torporis fuisse credite: sed egritudinis et occupationis. Nam nos et presentes vos videre cupimꝰ: et absentibus colloqui saltem per epistolam desideramus. Unde et optamus vt vos beatus Petrus apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducat: quatenus in omnipotentis dei gratia perfrui presentia vestra mereamur.

¶ Gregorius Eulogio patriarche Alexandrino. De possessione ecclesie/et lignis. Capitulum lxxviij.

epi.lxxviij Scripta dulcissime vestre sanctitatis latore presentium deferente suscepi: que mihi de eiꝰ causa citius terminanda locuta sunt. Sed mox vt venit: qualiter possessio quã querebat /ab ecclesia nostra tenebatur agnouit: sibiq ipsi citius rationem reddidit. Ea aũt q cũ alijs habuit: sine strepitu decidit. De causa vero de qua mihi omnino scribendũ fuerat/ nihil vestra sanctitas scripsit: in qua me et tardum esse iudicauit: que ne fortasse i scãdalo diuisionis erũperet / eiusdẽ diuisionis nolui auctor existere. Elegi enim vt ea que secutura sunt/ per alios exirẽt. Sed subsequẽti tempore (deo auctore) probabitis: q in causa i qua deo placere cupio/homines non formido. De qua vobis iam etiam in Constãtinopolitanã vrbẽ venientibꝰ scribere curaui. Ligna vero (sicut beatitudo vestra scripserat) maiora parauerã: sed ita parua nauis huc transmissa est/ vt nisi rescissa essent: ferre nõ posset. Que rescidi nolui: sed vestro iudicio quid de his fieri debeat reseruari. Si aũt non sunt necessaria hic/ea in alijs vsibꝰ aptamus. Peto aũt vt pro me enixiꝰ vestra sanctitas orare debeat: q et podagre doloribꝰ: et barbaroꝝ gladijs: et curarũ afflictionibꝰ incessanter premor. Sed si mihi oratiõis vestre opẽ impenditis/

A credo q̄ me contra aduersa omnia fortiter inuetis.

¶ Gregorius Mariniano episcopo Rauēne. Quid de maximo agendum sit. Capitulum.lxxix.

Epl.lxxix.

QUe de causa Maximi sint agēda: ex epistolis quas ad vos ante transmisimus/agnouistis. Sed q̄ qualis hac de re fraternitatis vestre voluntas sit/ac magis petitio: presente latore Castorio chartulario nostro renūciante cognouim⁹: ideo si idem Maximus corā vobis ꝛ p̄dicto chartulario nr̄o de simoniaca heresi p̄stito sit sacramēto purgauerit: atq; d̄ alijs ante corpus sancti apollinaris (sicut scripsimus) tm̄mo: do requisit⁹/liberū se esse respōderit/causam ipsius/fraternitatis vestre/ de eo q̄ excōmunicat⁹ missarū solēnia agere p̄sumpsit/iudicio cōmittimus: qua debeat penitētia talis culpa purgari. Et ideo quicquid vob̄ s̄m deū placet/securi disponite: nec aliquid de nobis dubiū habeatis. Nam si quid a vobis hac de causa fuerit ordinatum/nos ꝛ grate suscipimus/ꝛ libēter admittim⁹. Hortamur tn̄ vt debeatis esse solliciti: ꝛ ita que flenda ꝑspicitis tēperetis: quaten⁹ ꝛ illi qđ videbitur benigne p̄stetis: ꝛ vigoris ecclesiastici geniū (vt oportet) cōgrua dispēsatione seruetis. Supraescriptū vero portitorē in presenti qđ vobiscū ei sit agendū instruximus. A quo cūcta subtiliter addiscētes/sic vos in oīb⁹ exhibete/ vt in vr̄a sollicitudine nostram fuisse presentiam sentiamus.

B ¶ Gregorius Castorio notario. Post penitētiam cōsolatoriam maximo dare iubet epistolam.

Capitulum.lxxx.

Epl.lxxx.

QVanto crediti tibi a nobis/ꝛ necessarias vides causas iniungi/tāto te strenuū debes ꝛ sollicitum exhibere. Proinde si Maximus salonitanus p̄stito sacramēto firmauerit simoniaca se heresi non teneri: atq; de alijs ante corpus sancti Apollinaris tm̄modo requisit⁹ innoxiū se esse respōderit: ꝛ de inobedientia sua penitētiā (sicut deputauimus) egerit: volumus vt ad cōsolandū illū epistolam quā ad eū scripsimus (vbi ei ꝛ grām nostrā: ꝛ cōmunionē nos reddidisse signauimus) experientia tua dare debeat: quia sicut in cōtumacia persistētib⁹ seueros nos esse cōuenit / sic itez humiliatis ꝛ penitētib⁹ negare locū venie nō debemus. Preterea de fratre nostro Sauiniano episcopo Jadertino/atq; Honorato archidiacono salonitano vel alijs qui se ad sedem apostolicam contulerunt cū eodē Maximo/omnino studiose agēdum est: vt illos in ea qua decet charitate suscipiat: ꝛ dolorē contra eos nullo modo in corde retineat: sed pura cum eis gratia ꝛ sincera dilectione viuat.

¶ Gregorius Maximo salonitanensi episcopo. De vsu pallij concesso. Capitulum.lxxxi.

Epl.lxxxi. C

QVamuis culpabilibus ordinationis tue primordijs graue malum per inobediētie culpā addideris/nos tamē sedis apostolice auctoritatem eo quo decuit moderamine tēperantes/nūq̄ cōtra te vsq; adhuc (vt causa poscebat) exarsimus. Sed vt longius se ingratitudo nostra quā tu tibi excitasti produceret: credita nos sollicitudo vehemēter angebat: ne quedam illicita que de te audieramus/negligēter omittere videremur. Que si bene consideres/ipse per te satisfacere differendo firmabas: atq; ex hoc aduersum te zelum nostrum acrius incitabas. At vbi tandem salubri consilio vsus/iugo te obedientie humiliter submisisti: et tua dilectio penitentiam agens/digna se (vt putauim⁹) satisfactione purgauit/redditam tibi gratiam fraterne charitatis intellige: atq; in nostro te receptum cōsortio gratulare: quia sicut perseuerantibus in culpa districtos: ita resipiscentibus nos benignos esse decet ad veniam. Postq̄ ergo fraternitas tua apostolice sedis cōmunionem se reparasse cognouit: personā ad nos transmittat: que pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur/ sic que sunt consuetudinis non negemus. Licet aūt ad hec concedenda dispensatio nos loci nostri vocauerit/ multum tamen a nobis petitio dulcissimi atq; excellentissimi filij nostri domni Gallinici exarchi vt temperantius erga te ageremus/exegit. Cuius charissimam volūtatem nec pertulimus/nec potuimus contristare.

¶ Gregorius Anatholio diacono Marcellinum commendat. Capitulum.lxxxij.

BOnis deuotisq; filijs ita nos ope dignū est rīdere: vt q̄ debitū reddim⁹/id qđ vltro nos cōuenit impēdere/duplicem⁹. Quia igitur lator presentium filius noster magnificus Marcellinus sic in causa se fris ꝛ coepiscopi Maximi atq; hystricorū exhibuit/et in ecclesie nostre vtilitate festinat impēdere/ vt sinceritatis sue affectū non solū verbis sed etiā opere magis magisq; valeat demōstrare: iccirco dilectionē tuam his hortamur affatib⁹: vt ei in vrbe regia venienti toto studio/totaq; intētione ꝯcurras: atq; cū ita in omnibus tuis studeas solatijs adiuuare/vt oīpotētis dei ac tuis fult⁹ auxilijs/minus illic debeat laborare. Quē etiā ita sicut reuera nostrū propriū attēdere: atq; ei affectū mee charitatis in omnib⁹ studebis impēdere: quatenus ꝛ de preteritis sibi vicem redditā recognoscat: et magnā de futuro deuotionis sue (quā ecclesiasticis exhibere vtilitatib⁹ pollicetur) spē possit retributionis assumere. Qm̄ vero (quātum didicimus) predictū magnificū filiū nostrum serenissimus dn̄s imperator ad sua sub festinatione iusserat vestigia properare: q̄sita opportunitate iferre te cōuenit: q̄ non inobedientie culpa: sed fratris ꝛ coepiscopi nostri Maximi eū causa retinuit. Que etsi tarde finem tn̄ eo studēte ꝑcepit. Hoc aūt dilectionē tuā voluimus sollicite attēdere: ne se in quacūq; causa vbi grauamen est pauperum/misceri ꝯsentiat: ne forte potētia personarū aliquatenus pressus/cogatur agere quod anime illius non possit expedire. Cuncta ergo cum dei timore tractantes: eternam maxime mercedem perpendite.

D epl.lxxxij.

E

¶ Gregorius Fantino defensori. De molestia Januarie ab anastasio. Capitulum.lxxxiij.

epl.lxxxiij

IAnuaria presentiū latrix maximā se molestiā ab ingenuo Anastasio atq; Bonifacio ꝯtra iustitiam pati cōmemorat: adeo vt de possessione quā per plurimos ānos asseritur possedisse: eā (sicut ipsa ait) nitātur expellere. Et q̄ cōtra eos se ecclesiastica debere petijt tuitione defendi: experientia tua p̄dictos viros ad se euocet: eosq; admoneat: vt mali facere nihil p̄sumant. Sed si quid sibi cōtra suprascriptā mulierē credunt iuste posse cōpetere/iudices cū ea eligant: ꝛ que inter eos fuerint diffinita: tuo pro quiete partium solatio compleantur. Si vero eos differre cognoueris: antefate mulieri (salua equitate) tuitionē impēdas: et eā contra rationis ordinem nullo mudo grauari permittas.

¶ Gregori⁹ Fortunato episcopo Neapolitano. Januarie reliquias sanctorum Seuerini ꝛ Juliane dare iubet

Capitulum.lxxxiiij.

Epistola lxxxiiij.

IAnuaria religiosa femina: petitoris nobis insinuatione suggessit: quod habetur i subditis: in massa furtana iuris sui oratorium se ꝑ sua deuotione fundasse: quod in honorē sanctoꝝ Seuerini cōfessoris /et Juliane martyris desiderat consecrari. Et ideo frater charissime si in tue parochie memorata constructio iure consistit/ꝛ nullum corpus ibidē constat humatum/percepta primitus donatione legitima / id est in reditu prestantes liberos a tributis fiscalib⁹ solidos decem/gestisq; municipalibus alligata: predictū oratorium absq; missis publicis solēniter consecrabis: ita vt in eodē loco/nec futuris tēporibus baptisterium constituatur/nec presbyterum constituas cardinalem. Sed si missas ibi fieri suprascripta conditrix forte maluerit/a dilectione tua presbyterum nouerit postulandum: quatenus nihil tale a quolibet alio sacerdote vllatenus presumatur. Sanctuaria vero suscepta sui cum reuerentia collocabis.

F

¶ Gregori⁹ Fortunato episcopo Neapolitano. Januarie reliquias sanctorum Seuerini ꝛ Juliane dari iubet

Capitulum.lxxxv.

epl.lxxxv.

IAnuaria religiosa femina sanctuaria beatorū Seuerini cōfessoris/ꝛ Juliane martyris oblata petitione sibi postulat debere concedi: quatenus in eorum nomine oratorium proprijs sumptibus constructum possit solēniter consecrari. Et ideo frater charissime prefate Januarie desiderijs ex nostra te preceptione conuenit obedire: vt deuotionis sue in cōsecratione quam postulat potiatur effectu.

¶ Gregorius Cōstantio episcopo Mediolanēsi. De reliquijs sanctorum Joannis et Pancratij martyrum. Capitulum.lxxxvj.

G
epl.lxxxvj

LAtor presentiũ Edictius diaconus fraternitatis vestre nobis talia intimat sibi a vobis iniuncta: vt reliquias beati Pauli apostoli: sed et beatorum Joãnis et Pancratij per eũ ad vos dirigere deberemus. Quam petitionem vestrã curauimus effectui mancipandam. Fraternitas ergo vestra solito studio perscrutari non differat: quatenus in locis quibꝰ ꝯdende sunt: luminaria vel alimonia ibidẽ seruientium ante dedicationem loci ipsius debeant profligari/ ⁊ tũc in eisdẽ locis directa/ sanctuaria sui cũ reuerentia collocentur: ne loca deo dicata si predicta ꝓuisio omissa nunc fuerit/ futuris tẽporibus destituta (quod absit) seruientium reperiantur obsequijs.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Mediolanẽsi. De visitatione Cadinẽsis ecclesie. Capitulum.lxxxvij.

Epistola lxxxvij.

COgnoscẽtes ecclesiam cadinẽsem diu sacerdotis proprij regimine destitutã/ fraternitati tue eiusdẽ ecclesie visitationis operã solẽniter delegamus. Quã ita te conuenit exhibere: vt nihil de prouectionibꝰ clericoꝝ/ redditu/ ornatu/ ministerijsꝫ vel quicquid illud est i patrimonio eiusdẽ/ a quoquã ꝑsumatur eccl̃ie. Et ideo fraternitas tua ad predictã eccl̃iã ire ꝓperet: ⁊ assiduis adhortatiõibꝰ cleꝝ/ plebẽꝫ eiusdẽ eccl̃ie admonere festinet/ vt remoto studio/ vno eodẽꝫ ꝯsensu talẽ sibi ꝑficiendũ expetãt sacerdotẽ: qui ⁊ tãto ministerio dignꝰ valeat reperiri: ⁊ a venerãdis canonibꝰ nullatenꝰ respuatur. Qui võ fuerit postulatus/ cũ solẽnitate decreti oĩm

D

subscriptionibus roborati/ ⁊ dilectionis tue testimonio litterarũ ad nos sacrãdꝰ occurrat. Cõmonẽtes etiã fraternitatẽ tuã: vt nullum de altera eligi ꝑmittas ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis: in qua visitationis ipẽdis officiũ: nullꝰ ad episcopatũ dignꝰ (qđ euenire nõ credimꝰ) potuerit inueniri. Prouisurꝰ añ oĩa ne cuiuslibet ꝯuersationis seu meriti laice ꝑsone aspirare ꝑsumãt: et tu periculum ordinis tui (quod absit) incurras.

¶ Gregorius clero/ ordini/ ⁊ plebi consistẽti Cadinas. De episcopo eligendo. Capitulum.lxxxviij.

Epistola lxxxviij.

COgnoscentes ecclesiam vestrã diu sacerdotali regimine destitutã/ cure nobis fuit eiusdem ecclesie visitationem fratri et coepiscopo nostro Gaudioso Egabine ecclesie solẽniter delegare. Cui dedimꝰ in mãdatis: vt nihil de prouectionibꝰ clericorum/ redditu/ ornatu/ ministerijsꝫ a quoquã vsurpari patiatur Cuiꝰ vos assiduis adhortationibus cõuenit obedire: et remoto strepitu: vno eodẽꝫ cõsensu talẽ vobis preficiẽdũ expetere sacerdotẽ: qui ⁊ a venerãdis canonibꝰ nulla discrepet ratiõe: ⁊ tãto ministerio dignꝰ valeat reperiri. Qui võ fuerit postulatꝰ/ cum solẽnitate decreti oĩm subscriptionibꝰ roborati: ⁊ visitatoris pagina ꝓsequẽte ad nos veniat ordinãdꝰ. Prouisuri ante oĩa/ ne cuiuslibet vite vel meriti laicam personã presumatis eligere. Et

J

non solũ ille ad episcopatꝰ apicem nulla ratione ꝓuchatur: verũetiam vos nullis intercessionibus veniã promereri posse cognoscite. Sed oẽs quos ex vobis de laica ꝑsona aspirasse constiterit: ab officio et a cõmunione alienos faciendos procuidubio noueritis.

¶ Gregorius Seuero episcopo Anconitano. Visitationem iniungit Ausine ciuitatis. Capitulum.lxxxix.

Epistola lxxxix.

POstꝙ ciuitas Ausina deo iuuãte recuperata est: atꝫ a republica teneri dinoscitur: magna de ecclesia ipsa sollicitudo habenda est: maxime quia gloriosus filius noster Bahan magister militũ a nobis pro hac re auxilium sperasse dinoscitur: atꝫ ideo ad fraternitatem tuã presentia curauimus scripta dirigere: vt eidem ecclesie ex more visitator accedas. Quam ita te conuenit exhibere: vt nihil de prouectionibus clericorum ⁊c. vt supra epistola.lxxxvij.

¶ Gregorius clero/ ordini et plebi Ausine ciuitatis. De eligendo episcopo. Capitulum.xc.

Epi.xc.

COgnoscentes ecclesiã vestrã diu pastorali sollicitudine destitutã: postꝙ ciuitatẽ vestrã recuperatã/ ⁊ in iure reipublice (auxiliante dño) cognouimus restitutã: cure nobis fuit ecclesie vestre visitationem fratri ⁊ coepiscopo nostro Seuero Anconitane ciuitatis solẽniter delegare. Cui etiã dedimus in mãdatis ⁊c. vt supra epistola.lxxxviij.

¶ Gregoriꝰ Fortunato episcopo Neapolitano. De abbate instituendo. Capitulum.xcj.

K
Epl.xcj.

QUia seruoꝝ dei pater quẽ in neapolitana ciuitate trãsmiserã: deo (sicut ei placuit) disponente defunctus est: visum mihi est latorẽ presentiũ Barbatianũ monachũ pro eorũdem monachorũ gubernatione trãsmittere. Quẽ ad ꝑsens prepositũ esse decernimꝰ/ vt si eiꝰ vita tue fraternitati placuerit: hunc post aliquãtũ tpis eoꝝ patrẽ debeas ordinare. Sunt enĩ bona ꝙ in eo placeãt. Sed hoc est in illo vehemens vitiũ: ꝙ valde sibi esse sapiẽs videtur. Ex qua radice quãti rami peccati valeãt prodire: patẽter agnoscit. Tua itaꝫ sctitas circa eũ sollicite inuigilet: ⁊ si hunc cautũ in regimine: ⁊ humilẽ in suo sensu fieri cognouerit/ tũc eum ad abbatis honorẽ (deo auctore) ꝑducat. Si võ minꝰ in humilitate ꝓficit: eiꝰ ordinationẽ differat/ mihiꝫ renunciet.

¶ Gregorius Victori epõ Panormitano. De ordinando sacerdote in monasterio Precoritano. Capłm.xcij.

Epl.xcij.

DEsiderium quod ad religiosum propositũ: et animaꝝ salutẽ pertinere monstratur: sine aliqua (deo auctore) est dilatione complendum. Et ideo ꝙ monachorũ cõgregatio que in monasterio Precoritano cõsistit/ pro sacris missarũ solẽnibus peragendis presbyteri indigere probatur officio: atꝫ de sua sibi cõgregatione in hoc ordine postulant consecrandũ: fraternitatẽ vestram scriptis presentibꝰ adhortamur: vt eũ quẽ sibi de cõgregatione sua vnanimes duxerũt eligendum/ in predicto monasterio sine mora vel excusatione aliqua presbyterũ debeat ordinare: atꝫ eũ nec in eccle-

L

sia/ nec in loco alio obseruare: sed illic iugiter permanere ex nostra quoꝫ auctoritate constituat: quatenus ⁊ ille dum alibi non fuerit occupatus/ in officio suo assiduꝰ possit ⁊ vtilis inueniri: et cõgregatio que sibi eum postolat ordinari/ quotiens necesse fuerit/ ipso sacrificij solẽnitatẽ veneratione debita celebrante: valeat refoueri.

¶ Gregorius Basilio. De schismaticis. Capłm.xciij.

Epl.xciij.

MUltum cor nostrum vestre magnitudini congaudet: ꝙ sic vos studiosos in vestris actionibus inuenimꝰ: vt vobis apud homines gloriam: ⁊ apud omnipotentẽ deũ premia mercedis acquiratis. Inter alia igitur laudãda que agitis/ qualiter vos contra hystricorum schisma pro vnitate ecclesie amoris olim feruor accẽderit: ⁊ multorũ testificatione/ ⁊ nostrorũ modo plene relatione cognouimꝰ. Unde redẽptoris nostri misericordiã exoramꝰ: vt sua vobis in oĩbus gratia suffragetur: ⁊ effectu vos implere tribuat: qđ velle concessit. Quia ergo hec in re tanto cõmoda retributionis accrescũt: quãto ⁊ studiũ laboris augetur: paterna dilectione salutãtes: hortamur vt opportunitate occasionis inuẽta efficaciã vestrã exercere enixios debeatis. Atꝫ id modis quibꝰ possibile fuerit omni studio agere ꝯtendatis: quatenꝰ predicabile desideriũ vestrũ de reuersiõe errantiũ adiuuãte dño cõpleatis. Presentiũ vero portitorẽ Castoriũ chartulariũ nostrũ: quẽ pro quibusdã illic

M

causis trãsmisimꝰ: magnitudo vestra vt bona sua multiplicet/ suis in oĩbus studeat solatijs adiuuare. Omnipotens deꝰ sua vos ꝓtectione cũ filijs ⁊ omni domo vestra ab omni aduersitate tueatur atꝫ custodiat: vobisꝫ ⁊ ꝑsentis vite prosperitatem: et letitiam future concedat.

¶ Gregorius Mastaloni. De zelo eius iusto ꝓ domino. Capitulum.xciiij.

epi.xciiij.

REsponsalium vestroꝝ relatione comperimus: ꝙ pro amore vnitatis ecclesie tantus vos diuini zeli ardor accẽderit/ vt quoscũꝫ valueritis nõ desinatis ad sinũ matris ecclesie reuocare: atꝫ vt bonus fidelisꝫ famulꝰ lucrum quotidie de accepto dono/ domino ⁊ redẽptori nostro cũ sũma mentis intẽtione facere nõ desistatis. Et quidẽ venientẽ ad nos vt potuimꝰ ex corporalis visus ostẽsione vidicimꝰ: bonũ vero qđ ex diuina inspiratione in mẽtis tue charitate manebat occultũ/ desiderabilius nũc operis attestatione cognoscimus. Unde diuine misericordie gratias ineffabili laude reddentes: hortamur dilectionẽ tuam: atꝫ quibꝰ valemus admonitionibus confortamus: vt quãtũ te acceptũ talentũ occultãtis pena perturbat: tantũ lucrum facientiũ atꝫ per hoc de celestis regni pceptione letantiũ dñice vocis inuitatio te desiderabiliter ad petenda corroboret. Scire te nãꝫ dilectissime fili cõuenit: ꝙ fructus huiꝰ quẽ apprehẽdisti studij/ retributiõis sue nõ careat fine. Et ideo ꝑpediẽtiũ te nulla/ vel si est/ debet ptrarie-

A tas perturbare: q2 quāto ex difficultate cause bonū perfici dn̄o cooperante valuerit: tanto tibi erit ⁊ gloriosius retributionis spes. Excellentior nāq3 nascitur ex desperatione victoria/ quecūq3 fuerit laboris nimij adepta sudoribus. Cognouimus etiam q Theodosius filius noster tui sequax: boniq3 cooperator studij/ pariter tecū in sollicitudine lucrandarum animarū solerter inuigilet. Cui omnipotentē deū intercessione beati Petri apostolorum principis retributorē citius esse confidimus.

Gregorius Gulfari magistro militū. vt melius quotidie proficiat. Capitulum.xcv.

Epi.xcv. Latores presentiū de Histrie ad nos partib⁹ veniētes/ tanta nobis bona glorie vestre retulerunt/ vt in reddendā nos vobis grāt actionem vehemēter accēderent. Cognouimus nāq3 q inter curas iniūcte vobis gubernationis illarū partiū precipuam de animarum lucris sollicitudinē habeatis: ⁊ ita errantium corda ad vnitatē festinare vos ecclesie reuocare: vt quantum ad desideriū vestrum pertinet: nullum illic ab apostolica segregatū remanere velitis ecclesia: tantusq3 vos beati Petri apostolorū principis amor accenderit: vt ouile ipsius cui a dn̄o omniū creatore sunt tradite/ summo redintegrare cū desiderio cupiatis. Habe gloriosi fili ex tanto taliq3 opere prefixā de diuina retributione fiduciā: in qua vos nō solum nostra adhortatio: sed apostolicus quoq3 sermo confirmat: q2 is qui cō- B uerti fecerit peccatorē ab errore vie sue/ saluabit animā eius a morte: ⁊ operit multitudinē peccatorū. Quantalibet enī sit tēporalis affluentia vel certe prosperitas/ habet finē suum terminū mortis. Hoc vero qđ de aiarum lucris apprehēdistis studiū: tenet fixam spei sue certitudinem/ eterne sancte vite retributionē. Quapropter paterno salutationis affectu hortamur gloriā vestrā: vt ꝓ vnitate sancte fidei zelū quē vobis ipse vnitatis auctor tribuit/ studiosi⁹ peragatis: et quousq3 potueritis/ in sinum matris ecclesie ab schismatis sui reuocātes errore/ adhortatione cōtinua foueatis. Hoc etiā peragētes: vt et quos per vos dn̄s suo ouili redintegrari ꝯcesserit: ita defensionis vestre solatijs ꝓtegatis/ vt nō sit quo hi qui adhuc in errore sunt positi/ reuertētes ad salubre consilium valeant applicare. Dum enī vos causas dei in terra agitis: ipse ⁊ hic actus vestros protectionis sue feliciter ope disponit: ⁊ in eterna vobis vita quam cupitis/ ꝓ tanto bono vestro retributio existet.

Gregorius Romano defensori. De histrianis ad vnitatem ecclesie reuersis. Capitulum.xcvj.

Epi.xcvj. Presentium portitores huc de histrie partib⁹ venientes/ ad episcopū suū: qui nūc in Sicilie degit partibus: cū nostro se peruenisse solatio poposcerūt. Quos hinc ordinantes fecimus ambulare. C Suscipiēs ergo eos experiētia tua ordinet qualiter ad predictū episcopū suū velocius valeant ꝑuenire: ne sicut astruūt/ schismaticorū illarū partiū eos alij ad ꝑsuadēdum ꝑeuenīāt. Quātū enim indicant: ipse episcopus ꝓ vnitate fidei ad nos habet desideriū veniendi. Concurrendū ergo illis est: vt bona que cupiunt/ dn̄o adiuuāte valeāt perficere. Sed experiētia tua aut per se si in vicino est: aut suis epistolis eūdem epm̄ adhortet/ vt propiciante dn̄o/ ad apostolorū limina ꝓperare festinet: scituru s q a nobis cū omni suscipiat affectu. Cui expensam itineris qualiter ad nos veniat/ prebere te volum⁹. Sin vero onerosum illi est huc venire: et Siciliam habitare disponit: atq3 i vnitate eccl'ie apd scripturaꝝ ꝑuersores cū cautela ꝑmanere ꝑsentit: ⁊ hoc nobis tua suggestione indicare nō differas: vt qualiter illic cōsultū habeat/ expensare auxiliāte dn̄o disponamus. Sed ⁊ harū latores quēadmodū ad episcopū suū veniāt/ tue cōcursionis sit atq3 solatij: vt venientes a nobis nihil minus sentiant.

Gregorius Gallinico exarcho Italie. De schismaticis ad ecclesiam redeuntibus. Capitulum.xcvij.

Epi.xcvij Apud excellentiā vestrā tanto nobis que petimus: velut impetrata iam credim⁹: quanto et hoc qđ petit/ ab officio nr̄o non discrepat: et vos inter curas fluctuationū seculariū eterne quoq3 ex hoc cumul⁹ retributiōis expectat. Harū siquidē latores de Histrie ad nos partib⁹ venientes/ schismaticorū inter quos erāt positi vitātes errorē: vnitati eccl'ie subdi salubriter cupierūt. Quorū boni intētionē operis ꝑ- pendētes: in sinū matris ecclesie ꝯpetenti cū exhortatione suscepimus: eosq3 nostre desiderātes ecclesie militare grate cōcessimus. D Premisso quapropter excellentie vestre paterne salutationis affectu: petimus vt eos ꝓ bono desiderij sui quo ad apostoloꝝ principis petrā solidā cōcurrerūt: ne fluctuātium adhuc erroribus mixti naufragium desperate salutis incurrerēt/ habere dignemini cōmēdatos: quatenus ad ꝓpria remeantes/ nullis ꝓpter hoc bonū qđ appetisse noscūtur: ꝑuersorū inquietudinibus ꝑturbentur: sed magis in oib⁹ auxiliū vestre tuitionis inueniāt: vt ex eorū quiete/ aliorū adhuc in schismate positorū corda flectātur: atq3 horū per bonū vestri patrocinij prouocati sequaces existant. Ad augmētū nāq3 mercedis vestre ꝑtinet/ si inter curas bellicas sicut corpus ab exteriori hoste: sic animam ab interni insidiatoris impugnatione protegatis.

Gregorius Mariniano epo Rauēne. De schismaticis ad ecclesie vnitatem reuersis. Capitulum.xcviij.

epi.xcviij. Latores presentiū ad nos de Histrie partib⁹ veniētes/ vnitati se ecclesie subdi auxiliante dn̄o cupierunt. Quos pro sui laude desiderij cū affectu suscepimus: eosq3 de cōseruatione adepte vnitatis premissa exhortatione nostre quoq3 (sicut eorū desiderium erat) ecclesie fecimus militare. Quos fraternitas vestra gratāter excipiat: eisq3 opē vt exegerint libēter impēdat: quaten⁹ ad propria reuertentes/ nullis (vt boni operis sui peniteant) ꝑuersorū inquietudinib⁹ fatigent. E Magis aūt apud excellentissimū filiū nr̄m Exarchū id studiosius peragite: vt suis illos iussionib⁹ apud eos quorum illic interest securos in omnibus reddat: vt horum quiete alioꝝ quoq3 adhuc in schismate positorū animi ad conuersionis gratiam prouocentur.

Gregorius habitatoribus Capree insule. De episcopo eis constituendo. Capitulum.xcix.

Epi.xcix. Redēptor noster dei hominūq3 mediator cōditionis humane nō immemor/ sic imis summa cōiungit: vt ipe in vnitate ꝑmanēs/ ita tēporalia occulto instinctu pia cōsulēs moderatione disponat: quaten⁹ de ei⁹ manu antiqu⁹ hostis nullaten⁹ rapiat/ qs ante secula intra sinū matris ecclesie coadunandos esse presciuit. Nā etsi quisq3 eorū inter quos corporaliter degit/ flatib⁹ motus ad tēpus vt palmes titubet/ radix tū recte fidei q ex occulto prodit/ diuino iudicio virēs manet: que accepto tēpore fructū de se ostentare valeat qui latebat. Quod in vobis nūc ex desiderio vestro gestum esse superni respect⁹ illustratiōe cognoscim⁹: q schismaticorū inter quos habitatis ꝑtinaciā refutantes/ coadunari ouili dn̄ico mente ꝓptissima ipsa rei operatione mōstratis. Quib⁹ enī scissura displicet/ sanos velle se esse testātur: ⁊ reprobātes errorē/ ostēditis vos amare quod rectū est: vitare qđ deuium. Hinc est q nos et vestra nudū directa petitio/ et latorū presentiū respōsaliū vestro- F rum salubria postulantiū letificauit aduētus: ꝑ quos significastis vos ⁊ oculos reprobare gressus errātiū: ⁊ rectum salutis iter querere/ ꝑ qđ vnitati vos sancte eccl'ie reformātes/ ad retributionē bene operātium/ qui intra eius sinū cōstituti sunt debitā/ tēderetis. Uñ sic laudabilē/ vestreq3 in eternū ale ꝓfuturā volūtatē vestrā cum omni gaudio sum⁹ libēter amplexi. Hoc cū dn̄i auxilio disponētes: vt siquidē episcopus quē vobis in vr̄a reformari petiueratis eccl'ia/ a schismaticorū lapsu se segregans/ ecclesie voluerit vnitati coniungi: fratri et coepo nostro Mariniano euidēter scripsim⁹ qualiter petitionē vestrā ex nostra auctoritate debeat confirmare. Sin vero (quod optandū a nobis nō est) ab illorū se noluerit schismate separare/ idē quomodo vestra eccl'ia propriū habere valeat sacerdotē/ ꝑdicto fratri ⁊ coepiscopo nostro scripsimus: quatenus in vtroq3 ⁊ pia mentis vestre deuotio sortiatur effectū: ⁊ grex dominicus contra insidiantis inimici iacula sit securus.

Gregorius Felici in Sicilia. Cōqueritur ab ecclesia suas possessiones fuisse occupatas. Capitulum.c.

Epi.c. Susceptis magnitudinis vestre epistolis cōtristati sumus: q ab actorib⁹ ecclesie Syracusane quasdā possessiōes (quas vos tenuisse dicitis) occupatas irrationabiliter indicastis. Sed credim⁹ q2 hoc ad fratris ⁊ coepi nostri Joannis notitiā nō ꝑuenit. Nā absolute poterat cognita veritate si quid illicite fa-

G ctum est/emēdare. Et ideo q̄ legali prouisione decretū
est tam momēti q̄ proprietatis causam in vno eodem q̄z
iudicio debere cognosci: nec nos cōtra inaudita aliquid
possumus definire: predicto fratri nostro scripsimus/ vt
actores eccl'ie sue deputare debeat: q̄ nobiscū sine mora
electorū possint subire iudiciū: ne aut vos res vr̄as sine
cognitione (sicut querelā facitis) amittere: aut pars al:
tera videatur p̄iudiciū sustinere. Gloria ergo vestra nul
las in eligēdo iudices moras interserat aut difficulta:
tes: vel differat ad causam accedere. Nam omino de su:
pradicti fratris ꝛ coepiscopi nostri moribus certi sumus:
q̄ facere quicquid rationis ordo exegerit / non recuset.

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. Ut cū fe:
lice iudiciū subeat. Capitulum cj.

Epl.cj. Felix vir memorādus suis nobis epistolis q̄:
stus est: fraternitatis vestre actionarios pos:
sessiones quas tenuerat / illicite et ꝯtra iuris
ordinem p̄uasisse: petēs ablata sibi restitui: ꝛ se cū eis (si
tñ causam voluerint dicere) paratū esse i iudicio sine ali
qua dilatione ꝯsistere. Quod si ita est: q̄ quid legalis rō
habeat nō nescitis: oportet vt oi mora postposita / actores
vestre ecclesie deputetis / vt cū eo debeant eligere cogni:
tores: qui tam momēti q̄ principalis rei questiones co:
gnoscere valeant ꝛ finire: ne si qualibet occasione dilatū
fuerit: ꝛ ipse pati preiudicium / ꝛ partes ecclesie non ha:
H bere iustitiam videātur. Ita ergo agite / vt sub omni ce:
leritate iudiciū eligat. Nā nos sic causas ecclesie vestre
fieri volumus / vt nec dispēdiū cōtra equitatē sustineat:
nec ad vestram possit aliquid inuidiam sustinere.

¶ Gregorius Theodoro curatori Rauēne. De pace fa:
cta cum longobardis. Capitulum. cij.

Epl.cij. Licet multa de vobis ad nos olim (referētib⁹
respōsalibus nostris) que animos nostros le:
tificarēt peruenerint: nūc aūt remeans filius
noster Probus abbas / tāta de glorie vestre ampli⁹ cha:
ritate retulit / quāta de bono reuera ꝛ xp̄ianissimo decet
filio p̄dicari. Et q̄m tm̄ sibi affectū impēsum ac tāte stu:
dium i ordināda pace vos habuisse narrauit: quale nec
in nostris ciuib⁹ q̄ illic ante inuēti sunt extitit: superne p̄:
tectionis miam postulamus / vt hāc vobis vicē in corpo
re ꝛ in aīa hic et in futuro retribuat: qui pro multorū sa:
lute vigilanter agere que erant vtilia nō cessastis. Indi:
camus itaq̄ arnulphū de seruāda pace: nō vt rex ipsius
iurauit: sed sub ꝯditione si sibi in quoq̄ excessum nō fue:
rit: aut si nullus cōtra Arogis exercitū ambulauerit: sa:
cramenta prestitisse. Quod q̄ omnino iniquū ꝛ dolosum
est / nos tanq̄ si nō iurasset putam⁹: q̄ in aliquid parum
facilē sibi exercendi occasionē inueniet: ꝛ plus nos si de
eo suspecti nō fuerim⁹ / decipiet. Unarnilfrida vero ad
cui⁹ conciliū idē arnulfus cūcta agit / oīno iurare despe
I xit. Et id contingit vt ex pace quā multū desiderauim⁹ /
nos in his partibus nullū pene remedium habere possi:
mus: q̄ de eisdē hostibus de quib⁹ suspecti nūcusq̄ fui:
mus: adhuc et in posterū suspecti sumus. Cognoscat p̄:
terea gloria vestra homines regis qui huc trāsmissi sūt /
imminere: vt in pacto debeam⁹ subscribere. Sed recordā:
tes eorū que Agilulphus Basilio viro clarissimo conui:
tia super nos in beati Petri dixisse ferē iniuriā: quāuis
hoc penitus idē Agilulphus negauerit: a subscriptione
tñ abstinere preuidimus: ne nos qui inter eū ꝛ excellētis
simū filium nostrū domnū exarchū petitores sumus et
medij: si quid forte clam sublatū fuerit / falli in aliquo vi
deamur: ꝛ nostra ei promissio in dubium veniat: ꝛ si qua
de futuro (quod absit) necessitas fuerit / occasionē inue:
niat: qualiter nostre petitioni consentire non debeat. Et
ideo petimus vt sicut et a predicto filio nostro excellen:
tissimo poposcimus / gloria vestra ea qua nobis charita:
te vnita est pagat: quaten⁹ anteq̄ homines ipsi ab Aro:
gis reuertātur: rex eis sub festinatione scripta transmit:
tat: que tñ ad nos deferātur: in quib⁹ eis p̄cipiat vt nos
subscribere nō petāt. Sed si tantū est / gloriosū fratrē no:
strum / vel de episcopis vnū / aut certe archidiaconē sub:
scribere faciemus. De p̄sona vero Augusti gratias agi:
mus: atq̄ studem⁹ vt cū aduersario suo causam suā s̄m
equitatē definiat: quia ita illi ne illuc exhiberet laborē
imponi voluimus: vt tñ aduersario ipsius iustitiā non
negem⁹. De alijs aūt q̄ digne vobis gratias agere nec:
dum occurrim⁹: in subsequēti respōsalem dirigimus: p

quem in charitate qua ad alterutrū nexi sumus: ampli⁹ K
miserante domino constringamur. Preterea glorie ve:
stre meror nos vehementer afficit. Sed q̄ vir sapiens ea
que per consolationem dicenda sunt / cuncta nouit / ver:
bis consolari cessamus: sed oratione prosequimur / petē:
tes vt omnipotens deus vitam ꝛ salutem vestrā vestro:
rumq̄ omniū pietatis sue p̄tectione custodiat: ꝛ cor ve:
strum in afflictione positum consoletur.

¶ Gregorius Occilsano tribuno. De ordinatiōe eius:
et de Sauino episcopo. Capitulum. ciij.

Epl.ciij. Cognoscentes magnitudinē vestrā de Rauen:
natis partib⁹ cū ordinatione excellētissimi fi:
lij nostri dn̄i exarchi hydrontinā ciuitatē feli:
citer remeasse / grate suscepimus: et dn̄m exoramus quo
actus vestros sue p̄pitiationis opitulatione disponat.
Sauinus siquidē frater et coep̄s noster ad nos veniēs /
graues nobis ciuiū suorum querelas innotuit: asserēs a
viatore ex tribuno hydrontine ciuitatis multa se hacte:
nus illicita p̄tulisse. Magnitudinē ergo vestrā paterno
salutantes affectu hortamur: vt quicquid pridē male ge
stum esse cognoscitis: iudiciaria debeatis emendatione
corrigere. Scitis eteni q̄ locus ipse ecclesie nostre sit p̄:
prius: ꝛ ipsi pauci qui illic rustici remāserūt: si in aliqui:
bus ineōpetētibus angarijs vel oppressionib⁹ affligunt:
L locū ipsum deserūt: et (q̄d nō optamus) hostibus datur
illum occasio peruadēdi. Predictū ergo episcopū om:
nesq̄ habitatores loci ipsius vobis peculiariter cōmen:
damus: vt non solū nullis illicitis iniunctionibus one:
rentur: sed magis ex cōmendatione nostra vestra sibi in
oībus sentiant adesse solatia: vt ꝛ beatus Petrus apl'o:
rum princeps cui⁹ res ipsa est / vobis retributor existat:
et nos in vestris promptius vtilitatibus cōmodemus.

¶ Gregorius Sauiniano episcopo Calliopoli. De ho:
minib⁹ suis ab aduersarijs defendendis. Capi. ciiij.

Epl. ciiij. Indicatum nobis est q̄ hoīes callipolitani ca:
stri: in quo te p̄pitiante dn̄o esse cōstituimus sa
cerdotē / grauib⁹ diuersorū molestijs affligan:
tur: atq̄ in longinquis angarijs multisq̄ dispēdijs con
terantur. Hortamur ergo fraternitatē tuā: vt q̄ ꝛ locus
ipse nostre (sicut cunctis notū est) eccl'ie esse dinoscit: sol
licitudinē tuā recte defensionis zelo succēdas: eosq̄ non
permittas illicitis pregrauari: q̄ et exemplaria tibi pri:
uilegiorū ecclesie de scrinio nostro ob hoc fecimus dari:
quatenus informatus ex oībus qualiter habitatores lo
ci illi⁹ defensare valeas / non ignores. Volumus etiam
vt masse ipsi⁹ callipolitane hoīes sub sollicitudinis tue
cura / a futura tertia indictione habere debeas: atq̄ de
eorum releuādis molestijs esse cautissimum: ꝛ adhibita
sollicitudinis cura / vniuscuiusq̄ vires quid prestare de
M sua pensione eccl'ie vtilitatib⁹ valeāt / caute cognoscere:
ac s̄m vires suas ad p̄soluēdū queq̄ disponere. De qua
ordinatiōe fraternitas tua subtiliter facta notitia q̄d da
re ipsi hoīes toti⁹ callipolitane masse possūt: indicare nō
differas: vt sciam⁹ quid exinde disponere auxiliāte dn̄o
valeamus. Ad sergium h̄o defensorem p̄cepta direxim⁹:
vt in hac tibi re non solum non audeat esse contrarius /
sed vobis magis vbi valuerit solatia subministret.

¶ Gregori⁹ Sergio defensori. De fruniscendo obnoxio
ecclesie hydrontine. Capitulum. cv.

Epl.cv. Reuerētissimus frater noster Petrus hydrō:
tine ciuitatis episcopus questus est nobis per
Uincētium diaconem suū: fruniscēdum eccl'ie
sue in multis existere debitorē: et nō solū nolle eū satisfa
cere de his quib⁹ tenetur obstrictus: sed etiam cōtēnere
subire iudicium. Inde experiētie tue presenti auctorita
te precipimus: vt eū admonere studeat: quatenus si q̄d
de obstrictu eccl'ie se redhibere cognoscit / satisfacere di
latione postposita non desistat. Alioquin mora cessante
ad electorū te cōpellēte accedat iudicium. Et quicquid
veritate cognita medijs sacrosanctis euangelijs fuerit
statutum: ita ad effectum executionis tua instantia per:
ducatur: vt hui⁹ rei querela ad nos denuo non redeat.

¶ Gregorius Sergio defensori. De Petro puero fuga
lapso. Capitulum. cvj.

Epl.cvj. Filius noster vir Magnificus Occila tribu:
nus Sirōtine ciuitatis ad nos veniēs puerū
vnū Petrum noīe artis pistorie ex iure ger:
mani n̄ri ad eū noscitur p̄duxisse. Quē nūc fuga lapsum

A ad partes illas reuerti cognouimus. Experientia ergo tua anteq̃ ad reatinã ciuitatẽ valeatis ipse contingere: sub qua valueris celeritate / vel ad episcopũ hydrõtine ciuitatis: vel ad predictũ tribunũ: vel ad aliũ quẽ i loco tuo te habere cognoscis / scripta dirigas: vt vxorẽ vel filios p̃dicti mãcipij sub oĩ habere debeant cautela: atq̃ de ipo sollicitudinẽ gerere: vt p̃ueniẽs valeat detineri: & mox cũ reb⁹ suis oĩa q̃q̃ ad eos p̃tinent: naui impositis per fidelẽ personam huc modis omnibus destinari. Experientia itaq̃ tua cũ oĩ hoc studeat efficacia solertiaq̃ perficere: ne de neglectu vel mora nostros (quod nõ optamus) animos offendas.

¶ Gregori⁹ Fortunato episcopo Neapolitano. Ne milites in monasterio virginũ hospitentur. Capitu.cvij.

Epi.cvij. Insinuauit nobis latrix presentiũ angela abbatissa q̃ intra monasteriũ ipsius milites hospitentur. Et omnino de fraternitatis vestre sollicitudine mirati sumus / cur hoc patienter tulerit: & nõ illud cũ omni celeritate fecerit emẽdari. Unde hortamur vt vel nũc studij vestri sit instãter eis quorũ interest imminere: quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur: et nullus illic vlterius hospitium accipiat / ne callidus hostis occasionem inueniẽs deceptione religiosi habitus (quod absit) valeat exultare.

¶ Gregorius fortunato episcopo Neapolitano. De diuisione populi neapolitani. Capitulum.cviij.

B

Epi.cviij. Quorũdam in Neapolitana cõsistentium ciuitate relationẽ de q̃busdam capitulis Stephano deferente suscepimus. De quib⁹ Theodorus vir magnificus maior populi ad nos veniens / antequ ã̃ iam fuerat / a fraternitate tua in eis fuisse preiudicia irrogata. Sed & alterã quorũdam relationẽ in p̃dicta vrbe degentiũ: qui predicti maioris populi partem sequũtur / accepimus. Ex quib⁹ liquido cõperimus in duas se partes populũ diuisisse. Et q̃ nobis triste & tibi graue est inter habitatores memorate ciuitatis p̃durasse discordiam: quorum vnitati studere debueras ac cõcordie: ideo fraternitatẽ tuã his hortamur affatibus: vt cessante omni excusatione / personã huc istructã sub festinatione transmittas: que aut in electorũ: aut certe in deputatorũ a nobis iudicio: si qua p̃ tuis partibus sunt agenda / aduersariorũ intentionib⁹ ac obiectis per omnia valeat respondere: vt veritate cognita / salubrẽ hic finẽ causa suscipiat: quatenus rationabiliter omnib⁹ capitulis que in altercationẽ venerũt terminatis / nullas in hac cõtentione ingrauedo vires accipiat: sed sola inter te & filios tuos pax (sicut decet) et charitas perseueret. Quis ergo exorte contẽtiones nulla illic possũt ratione distingui: quippe vbi tãta in habitatorib⁹ est nata dissensio: vt

C nullus sit qui possit in iudicio respõdere: siue defendẽde alterne partis studio remanere: ita fraternitas tua agat vt in transmittenda persona (sicut diximus) nullã tarditatem qualibet excusatione subiungat.

¶ Gregorius Sereno episcopo Massilien. De imaginibus in ecclesijs non confringendis. Capitulum.cix.

Epi.cix. Quod fraternitati vr̃e tã sero transmittimus, non hoc torpori / sed occupatiõi deputate. Latorẽ vero p̃sentiũ dilectissimũ filiũ nostrũ Cyriacum monasterij nostri patrẽ vobis in omnib⁹ cõmendamus: vt nulla hũc in massiliensi ciuitate mora detineat: sed ad fratrẽ & coepiscopũ nostrũ Syagriũ cũ sanctitatis vestre solatio deo protegente proficiscatur. Preteres indico dudũ ad nos p̃uenisse q̃ fraternitas vestra quosdã imaginũ adoratores aspiciẽs / easdẽ eccl'ie imagines confregit atq̃ proiecit. Et quidẽ zelũ vos / ne q̃d manu factũ adorari possit / habuisse laudauimus: sed frãgere easdẽ imagines nõ debuisse iudicam⁹. Idcirco enĩ pictura in ecclesijs adhibetur / vt hi qui litteras nesciũt / saltem in parietibus videndo legant que legere in codicibus non valẽt. Tua ergo fraternitas & illas seruare / & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quaten⁹ et litterarum nescij haberent vnde scientiam historie colligerent: et populus in picture adoratione minime peccaret.

¶ Gregori⁹ Syagrio hetherio virgilio & desiderio episcopis aparibus. De simoniaca heresi: et q̃ neophitus nou ordinetur: nec episcopi cum mulieribus maneant. Capitulum.cx.

Epi.cx. Caput nostrũ quod xp̃s est / ad hoc sua esse mẽbra nos voluit: vt per cõpagem charitatis & fidei: vnũ nos in se corp⁹ efficeret. Cui ita corde adherere nos p̃uenit: vt q̃ sine ipso nihil esse possumus: per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis nostri res nulla nos diuidat: ne ab ea / si eius esse mẽbra refugimus / relinquamur: & velut electi de vite palmites arescamus. Ut ergo redemptoris nostri esse habitaculũ mereamur: in dilectiõe ipsius toto mẽtis studio maneamus. Ipse nãq̃ ait: Qui diligit me / sermonẽ meũ seruabit: et pater meus diliget eum: & ad eũ veniem⁹: & mãsionem apud eũ faciemus. Sed quoniã bonorũ auctori herere aliter nõ valemus: nisi cupiditatẽ a nobis (que oĩm malorũ radix est) abscindamus: per scripta presencia q̃ alterno adinuicem desiderate visitationis sermone nos sociant: fraternitatẽ vestrã institutis apostolicis cõmonemus: vt patrũ regulis & precepti dñicis innitẽtes / de tẽplo fidei auaritiam (que idolo℞ est seruitus) excludamus: vt in domo dñi nil noxiũ / nilq̃ debeat esse p̃fusum. Nuncio siquidẽ apud nos olim discurrẽte vulgatũ est q̃ in galliarũ partib⁹ sacri ordines per simoniacam heresim conferãtur. Et vehemẽti tedio meroris afficimur / si in ecclesiasticis officijs quẽq̃ habeat locũ pecunia: et fit seculare q̃d sacrũ est. Quicũq̃ vero hoc precij studet datione mercari: dũ nõ officiũ / sed nomen attẽdit: sacerdos nõ esse sed dici tm̃modo inaniter cõcupiscit. Quid scz: quid p̃ hoc aliud agitur: nisi vt nulla de actu probatio: nulla sollicitudo de moribus: nulla sit de vita discussio: sed ille solũmodo dign⁹ / qui dare preciũ suffecerit / estimetur: Ex qua re si recti libraminis examinatione p̃ẽsetur: dũ improbe ad inanẽ gloriã locũ festinat vtilitatis arripere: eo ipso magis q̃ honorẽ querit / indign⁹ est. Sicut aũt is qui inuitat⁹ renuit / quesit⁹ refugit / sacris est altarib⁹ admouẽdus / sic qui vltro ambit: vel importunũ se ingerit: est p̃cul dubio repellẽd⁹. Nã qui sic nitit ad altiora p̃scẽdere / quid agit nisi vt crescẽdo decrescat et ascẽdẽdo exteri⁹: interi⁹ ad p̃funda descẽdat: Itaq̃ fratres charissimi in sacerdotib⁹ ordinandis sinceritas vigeat: sit simplex sine venalitate p̃sensus: pura preferat electio: vt ad sũma sacerdotij non suffragio vẽditorũ p̃uectus / sed dei credat esse iudicio. Nã q̃ graue oĩno sit facinus / dei donũ velle p̃cio cõparare vel vẽdere / euãgelica est testis auctoritas. Tẽplũ eni dñs & redemptor nr̃ ingressus / cathedras vẽdentium colũbas euertit. Quid est colũbas vẽdere: nisi preciũ de manus impositione p̃cipere: & sanctũ spiritũ quẽ oĩps deus hominib⁹ tribuit / venũdare: Quo℞ sacerdotiũ ante oculos dei cadere / cathedrarũ vtiq̃ signãter euersione signatũ est. Et tñ exerit adhuc nequitie prauitas vires suas. Nam cogit vendere quos decepit vt emerẽt. Et dũ non attẽditur quod diuina voce p̃cipitur: Gratis accepistis: gratis date: agitur vt crescat: & geminata fiat in vno codẽq̃ delicto cõtagio / emẽtis scz & vendẽtis. Et cũ liqueat hãc heresim añ oẽs radice pestifera surrepsisse: atq̃ i ipa sua origie apostolica esse detestatione dãnatã / cur non cauetur / cur nõ perpẽditur: q̃ benedictio illi in maledictionẽ conuertitur: qui ad hoc vt fiat hereticus / promouetur: Plerũq̃ ergo aduersarius aia℞ dũ nõ potest in his que ad faciẽ sunt praua surrepere: callide specie q̃si pietatis infecta / nititur supplãtare. Suadetq̃ forsitan debere ab habẽtibus accipi: vt sit quod possit nõ habẽtibus erogari: dũmodo vl' sic venena mortifera eleemosyne celata obũbratione transfundat. Nam nec venator feram: aut auẽ auceps deciperet: vel piscem piscator caperet: si aut ille laqueum in aperto proponeret: aut ille hamum in esca absconditũ non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda est hostis astutia: ne quos aperta nequit tentatione subuertere / latẽte telo seuius valeat trucidare. Neq̃ enĩ eleemosyna reputãda est: si pauperibus dispẽsetur quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intẽtione male accipit: vt quasi bene dispenset: grauatur potius q̃ iuuatur. Eleemosyna redẽptoris nostri oculis illa placet: q̃ non de illicitis reb⁹ & iniq̃tate cõgeritur: sed q̃ de reb⁹ cõcessis & bene acq̃sitis impẽdit. Unñ etiã illud certũ est: q̃ et si monasteria aut xenodochia vel q̃d aliud de pecunia q̃ p̃ sacris ordib⁹ dat / cõstruãtur: mercedi nõ p̃ficit: quoniam dũ peruersus & emptor honoris in locũ sanctũ trãsmittit: & alios ad sui similitudinẽ sub cõmodi datio-

D

Epi.cx.

Joã.xiiij.

j.q.j.ca. Quicũq̃.

E

Mat.xxj.

Matth.x.

j.q.j.c. Cũ liqueat.

F

j.q.j.c.nõ ẽ putanda.

G

de cōstituit: plura male, ordinādo destruit: ꝙ ille potest edificare qui a deo pecuniam ordinationis accepit. Ne ergo sub obtentu eleemosyne cū peccato aliquid studeamus accipere: aperte sacra scriptura nos ꝓhibet dicēs:

puer. xxj.

Hostie impiorum abominabiles / que offerūtur ex scelere. Quicquid enī in dei sacrificio ex scelere offertur: omnipotētis dei nō placat iracūdiam: sed irritat. Hinc rursus scriptū est:

puer. iij.

Honora dn̄z de tuis iustis laboribꝰ. Qui ergo male tollit: vt quasi bene prebeat: cōstat sine dubio q2 dn̄m nō honorat. Hinc quoqꝫ per Salomonē dicitur:

Eccl̄ia. xxxiiij.

Qui offert sacrificium de substātia pauperis: ac si victimet filium in ꝯspectu patris. Quātus aūt dolor patris sit perpēdamus: si in eius cōspectu filius victimetur. Et hinc facile cognoscimus: quantū apud deum dolor exasperatur / qn̄ ei sacrificiū ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinādū est dilectissimi fratres sub obtētu eleemosyne / peccata simonis ac hereseos perpetrare. Nā aliud est propter pctā eleemosynas facere: aliud propter eleemosynas peccata cōmittere. ¶ Hoc quoqꝫ ad nos peruenisse nō dissimili dignū detestatione cōplectimur: q quidā desiderio honoris inflati / defunctis episcopis tonsurantur / et fiunt repēte ex laicis sacerdotes: atqꝫ inuerecūde religiosi prepositi ducatū arripiūt: q̄ nec esse adhuc milites didicerūt. Quid putamꝰ quod isti subiectis prestaturi sunt / qui anteqꝫ discipulatꝰ limē attingant / tenere locū magisterij non formidant? Qua de re necesse est: vt

H

quis inculpati quisqꝫ sit meriti: ante tn̄ per distinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officijs. Uideat quod imitetur: discat quod doceat: informet qđ teneat vt postea non debeat errare qui eligitur viam errāti demōstrare. Diu ergo religiosa meditatiōe poliatur vt placeat: ꝛ sic lucerna super candelabrū posita luceat: vt aduersa vētorum vis irruens / cōceptā eruditionis flāmā nō extinguat: sed augeat. Nam cū scriptū sit: vt prius quis ꝓbetur: ꝛ sic ministret: multo ampliꝰ ante probādus est: qui populi intercessor assumitur: ne fiant causa ruine populi sacerdotes mali. Nulla igitur ꝯtra hoc excusatio / nulla potest esse defensio: q2 cunctis liquido notū est que sit in huius rei negligētia egregij sollicitudo doctoris: q̄ neophitum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autem

Ꝓ: ista pte di. xl viij. ca. Sicut neophitꝰ.

tūc neophitꝰ dicebatᷓ: q̄ in sancte fide erat cōuersatione plātatꝰ / sic modo neophitꝰ habēdus est: qui repēte in religionis habitu plātatꝰ / ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinate ergo ad ordines accedēdū est: nam casum appetit: qui ad sūma loci fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascēsum. Et cū idē apostolus

j. Tim. v.

doceat inter alia sacri ordinis instituta discipulum: manum nō esse cuiqꝫ citius imponēdam: quid hoc celerius / quid ve precipitātius: ꝙ vt exordiatur a sūmitate principium: ꝛ ante esse incipiat episcopus ꝙ minister? Quisqꝫ

j. q. j. c. nō ē putanda. j fi. ca.

ergo sacerdotium nō ad elationis pompā: sed ad vtilitatem adipisci desiderat / prius vires suas cū hoc qđ est subiturus onere metiatur: vt ꝛ impar abstineat: et ad id cū

J

metu etiam qui se sufficere existimat accedat. Ab re aūt non facimus: si ad argumentū rationabile / vsum rerum irrationabilium colligamus. Apta nāqꝫ edificationibꝰ de siluis ligna succidūtur: nec tn̄ adhuc viridibus edificij pōdus imponitur / nisi eorū viriditatē multorū dierū mora siccauerit / et apta ad necessariū vsū effecerit. Que obseruātia si forte negligitur: citius superimposita mole frangūtur: ꝛ gignit ruinam ad auxilium res prouisa. Hinc enim et medici: qui curā gerunt de corpore / quedā adiutoria recēti adhuc cōfectione formata / indigēti nō offerūt: sed macerāda tēporibꝰ derelinquūt. Nam si immature quis dederit / dubiū nō est q2 sit causa periculi / res salutis. Discāt itaqꝫ / discāt in officio suo sacerdotes quibus animarū credita est cura / seruare qđ diuersarū artium homines docēte ratione custodiūt: ꝛ a precipiti se ambitione si non metu / saltem pudore cōtineāt. Sed ne forsan adhuc praue se cōsuetudinis quisqꝫ velit obiectu defendere: fraternitatis vestre discretio rationis eos freno coerceat: et labi in illicitis non permittat: quia quicquid vitione dignū est: non ad imitationis: sed in exēpliū potius debet correptionis adduci. Neqꝫ aūt hoc quod similiter corrigendū est / patimur negligenter omittere. Nam quid prodest cūcta muniisse: si per vnū locū perniciosus hosti prebeatur accessus? Cū his itaqꝫ q̄ in sacro sunt ordine constituti: habitare mulieres prohibentur.

De quibus ne antiquus humani generis inimicus exultet: omniū definiendū consensu est: vt preter eas quas sacri canones cōplectunꝰ / alias secū mulieres habere non debeant. Que interdictio et si forte aliquibꝰ ad tempus amara est: certū est q2 postmodū ex ipsa anime vtilitate dulcescit: si vnde inimicus superare potuit / superetꝰ. Nec hoc quoqꝫ in hac sollicitudinis parte relinquimꝰ: quod de habēdis per parochias cōcilijs patrum prouidētia vtilitatis causa sancitum est. Unde nequa inter fratres dissensio: nequa inter prepositos et subiectos sint fomenta discordie: in vnū cōuenire sacerdotes necesse est: vt et de incidētibus causis disceptatio: ꝛ sit salubris de ecclesiastica obseruatione collatio: quatenꝰ dū per hoc ꝛ preterita corrigunꝰ / ꝛ regulā futura suscipiunt: omnipotēs dn̄s fratrū concordia collaudetur. Cuius vobis adesse presentiā: si hec obseruabitis / scitote: q2 scriptū est: Ubi

K

mat. xviij.

fuerint congregati duo aut tres in nomine meo: ibi sum in medio eorū. Si ergo adesse dignatur vbi duo vel tres fuerint: quāto magis non deerit: vbi plures cōuenerint sacerdotes? Et quidē q2 de habēdo bis in anno cōcilio patrū sit regulis statutū / non latet. Sed ne forte aliquis impleri hoc necessitas non permittat: semel tn̄ sine excusatione aliqua decernimus congregari: vt expectatione concilij nihil prauū / nihil presumatur illicitū. Nam plerūqꝫ etsi nō amore iustitie / metu tn̄ examinis abstinetur

L

ab hoc quod omniū notum est posse displicere iudicio. Hanc frater charissime obseruātiam nostris relinquendam posteris teneamus: ꝛ omnia que ad eruditionē nostram sacris apicibus scripta sunt / meditemur: atqꝫ ad ea quoscūqꝫ possumus incitemus. Certū quippe est: q2 si toto corde ꝓceptis nos salutaribꝰ occupamꝰ / oīm vitiorū labem effugimꝰ: q2 dū in his quibꝰ edificamur innitimur: locum sine dubio deceptionis excludimꝰ. De his itaqꝫ que superius dicta sunt / fraternitatē vestrā (auctore deo) volumꝰ synodū cōgregare: atqꝫ in ea reuerētissimo fratre nostro Aregio coepiscopo / ꝛ dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate mediantibꝰ / oīa que sanctis canonibꝰ (sicut prediximꝰ) sunt aduersa / districte sub anathematis interpositione dānenꝰ: id est / vt nullus ꝓ adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquod cōmodum presumat: vel pro datis accipere: nec ex laico habitu quisqꝫ repente audeat ad locū sacri regiminis peruenire. Neqꝫ vt alie mulieres cum sacerdotibꝰ habitēt / nisi que sacris (vt predictū est) canonibus sunt permisse. De quibꝰ cūctis reuerētissimus frater noster Syagrius episcopus cum oīni synodo dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate remeante: nobis que acta sunt / studeat renunciare: vt subtiliter agnoscentes quid / ꝛ cum qua cautela / vel qualiter sit decretū / omnipotenti deo de vita vestra ac moribus gratias incessabiliter persoluamus.

¶ Gregorius Aregio episcopo. Consolatoriam scribit epistolam. De interitu hominū suorum: ꝛ vsum dalmaticarū cōcedit: ꝛ de synodo faciēda hortaꝰ. Caplm̄. cxj.

Epl. cxj.

FRaternitatis vestre afflictio quā de amissione vestrorū vos hoim habuisse cognouimus / tātā nobis causam meroris intecit: vt q2 nos de duobus charitas vnū fecit: cor nostrum in vestris specialiter vel tribulationibus sentiremus. Sed in hoc dolore multū me consolata est sanctitatis tue ad animū reducta discretio: quā et patienter ferre tristitiam: ꝛ decet de morte / spe vite alterius / longam non habere mestitiā. Ne tamen aliqua adhuc tribulatio in vestra mente se teneat: hortor quiesce dolere: desine tristis esse. Nam indecēs est de illis tedio afflictionis addici: quos credendū est ad veram vitam moriendo peruenisse. Habent forsitan illi iustam lōgi doloris excusationē / qui vitam alteram nesciūt: qui de hoc seculo ad melius esse transitū nō confidunt. Nos autem qui nouimus / qui hoc credimus et docemus / contristari nimiū de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciē / hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentie quodāmodo genus est: contra hoc quod quisqꝫ predicat / torqueri mestitia: dicente apostolo: Nolumus autem vos ignorare fra-

M

j. thes. iiij.

tres de dormientibus / vt non contristemini: sicut et ceteri / qui spem non habent. Hac itaqꝫ frater charissime ratione perspecta: studendum nobis est / vt (sicut diximꝰ) de mortuis nō affligamur: sed affectū viuētibꝰ impēdamus: quibus ꝛ pietas ad vtilitatem: ꝛ sit ad fructū diles

[A] ctio. Proinde obiurgando/hortādo/suadēdo/blandiē do/consolando prodesse quibus possumus festinemus. Lingua nostra bonis fomentū sit: prauis aculeus: tumidos retundat: iratos mitiget: pigros exacuat: desides hortatu succēdat: refugiētibus suadeat: asperis blādiatur: desperatos consoletur. Et quia ductores dicimur/ viam salutis gradiētibus ostendamus. Simus in custodia vigilātes: aditus contra hostis insidias solliciti muniamus. Et si quādo per deuia ouem de cōmissis gregibus error abduxerit: toto illā annisu ad caulas reuocare dñicas contendamus: vt de pastoris noīe (quod habemus) non suppliciū: sed premiū cōsequamur. Quia ergo in his oībus diuine gratie adiutorio opus est: omnipotentis dei assiduis precibus clemētiam exoremus: quatenus ad hec nobis operanda et velle tribuat: & posse cōcedat: atq; in ea nos via cū fructu boni operis: quā se pastor pastorum esse testatus est/dirigat: vt sine quo facere nihil assurgimus: per ipsum implere omnia valeamus.

[Parte.j. di.xxv.ca. Cōmunis] Preterea cōmunis filius Petrus diaconus nobis innotuit: q; fraternitas vestra tempore quo hic fuit poposcerit vt sibi et archidiacono suo vtendi dalmaticis licētiam preberem⁹. Sed quia ita hominū suorum infirmitate cōpulsus festināter abscessit: vt nec ipse meror incūbens diu (vt dignum erat/et res desiderata poscebat) sineret imminere: & nos in multis implicitos ecclesiastice rationis consideratio nouū hoc incōsulte et subito non ꝑmitteret indulgere: idcirco postulate rei prolongatus effectus est. Nunc vero charitatis tue bona reuocantes [B] ad animū/huius auctoritatis nostre serie petita cōcedimus: atq; te vel archidiaconē tuū dalmaticarū vsu decorandos esse cōcessimus: easdēq; dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente trāsmisimus. Preterea in ea synodo quā contra simoniacam heresim per fratrē et coepm nostrū Syagriū decreuimus cōgregari: sanctitatē vestrā volumus interesse: atq; eidem fratri ita palliū quod trāsmisimus tribui: si prius se promiserit illicita que prohibuimus/per definitiōem synodicam a sancta ecclesia remoueri. De qua synodo omnē nobis subtiliter ordinē tuā fraternitatē volumus scriptis discurrentib⁹ nūciare: vt ipse cuius nobis sanctitas valde experta est/nos reddas de omnibus certiores.

Gregori⁹ Syagrio episcopo Augustudunēsi. De cōuersione gentis Anglorum/et Augustino episcopo: & de synodo. Capitulum.cxij.

[Epistola cxij.] Magistra honorū omnium charitas: que nil sapit extraneū: nil a sperū: nil confusum: ita exercet corda & corroborat: vt nihil graue/nil difficile existimet: sed fiat totum dulce qđ agitur. Hui⁹ igitur cum sit propriū nutrire concordiā: seruare coniūcta: dissociata coniūgere: praua dirigere: & virtutes ceteras ꝑfectiōis sue munimine solidare: quisquis in eius radices se inserit: nec a viriditate deficit: nec a fructibus inanescit: quia humorē fecunditatis opus efficax non amittit. Atq; ideo multū tibi condelector atq; congaudeo q; [C] sic eadē charitate te preditū multoꝝ testificatione cōperio: vt & ipse q̄ sacerdotis sunt decenter exhibeas: & alijs te laudabiliter imitandū ostēdas. Quia igitur in predicationis opere (quā diu cogitans Anglorū gēti per Augustinū quondā monasterij mei prepositū nunc fratrē et coepm nostrū impendere studui) ita sollicitū atq; deuotum/adiutoreq; in oibus te (vt oportuit) fuisse cognouimus: vt magnū me sibi fraternitas tua hac de re faceret debitorem: tante rei consideratione cōmonitus: ne infructuosus erga te viderer existere/fraternitatis tue petitionem nulla pertuli ratione postponere. Proinde sm postulationis tue desideriū/pallij te vsu: quod intra ecclesiam tuā habere debeas: ad sacra tantū missarū solennia celebranda (deo auctore) preuidimus honorādum. Qđ tamē ita tibi dandū esse decreuimus/si prius per synodi definitionem emēdari promiseris que corrigenda mandauimus: quia dignū profecto esse credimus: vt cū mentis grauitate qua deo te propitio pollere didicimus: habitus quoq; exterioris clarior in te cultus accresceret: presertim cū te hunc non ad superflue elationis pompā/ sed pro genio et honore tue arbitramur ecclesie petiuisse. Cuius ne indumenti munificentiā nudam videamur quodāmodo contulisse: hoc etiam pariter prospeximus concedēdum: vt metropolite suo per omnia loco & honore seruato/ecclesia ciuitatis Augustudune (cui oīpotēs [D] deus preesse te voluit) post Lugdunensem ecclesiam esse debeat: et hunc sibi locum et ordinem ex nostre auctoritatis indulgentia vendicare.

[Parte.j. dist.xvij. ca. Epos.] Ceteros vero episcopos sm ordinationis tue tempus/siue ad consedēdum in cōcilio/siue ad conscribendum/vel in qualibet alia re sua attendere loca decreuimus: et suorū sibi prerogatiuā ordinum vēdicare: quia oīno rationis ordo nos admonet [Parte.j. dist.c.ca. Rationis] vt cū vsu pallij aliqua simul (sicut diximus) largiri priuilegia debeamus. Sed qm̄ cū honoris augmento: cura quoq; sollicitudinis debet accrescere: vt cultui vestro actionis quoq; ornamēta conueniāt: oportet vt enixius in cūctis se studiose vestra fraternitas exerceat. Sit circa subiectorū actus vigilās: vestrū illis exemplū instructio et vita magistra sit. Lingue vestre exhortatione discant qđ metuant: et doceantur qđ diligant: vt dū talenta credita lucro multiplicata reddideris/in die retributionis audire sis meritus: Euge serue bone & fidelis: in- [Mat.xxv. c.& lu.xix.] tra in gaudiū dñi tui. Curā preterea congregande synodi: quā vobis atq; alijs fratrib⁹ nostris pro illicitarum rerum prohibitiōe fiendam scripsim⁹: vestre specialiter sollicitudini noueritis incumbere. Unde quia precellētissimos filios nostros Francorum reges magnā vobis nouimus dilectionē impēdere: omni vos studio omniq; agere annisu necesse est: vt quod de synodo congreganda mādauimus/fraternitatis vestre vigilātia compleatur: atq; oia illic que pro animarū salute scripsimus censeantur: quatenus per hoc et vos zelum vestrū/et qualiter vobis illicita displiceant ostendatis: et nos vtiliter [E] prouidisse: qui vestram ad hoc pre ceteris personā eligimus/videamur.

Gregorius Brunichilde regine Francorū. De laicis ad epatū nō adhibendis. De simoniaca heresi. De synodo. de iudeis xpiana mancipia possidentibus. Ca.cxiij.

[Epistola cxiij.] Postq; excellentie vestre sollicitudo/regia est vbiq; gubernatiōe laudabilis: ad augmētum glorie sue vigilantiorē se debet et prouidā exhibere: vt quos cōsilio regit exterius: perire interius nō ꝑmittat: quatenus per fructū pie sollicitudinis post huius (quod geritis) temporalis regni fastigiū: ad eterna (deo auctore) possitis regna pertingere. Quod quidem hac vobis cōfidimus posse ratiōe cōtingere: si inter alia bona de ordinādis curam sacerdotibus gesseritis. Quo- [Parte.j. dis.lxj.ca. Sacerdotale.] rū officiū in tantā illic (sicut didicimus) ambitionē perductum est: vt sacerdotes subito (qđ graue nimis est) ex laicis ordinētur. Sed quid isti acturi: quid populo prestaturi sunt: qui non ad vtilitatē/sed fieri ad honorē epi concupiscunt? Hi ergo qui necdū quod docere debeant didicerūt: quid aliud agūt nisi vt paucorum prouectus illicitus/fiat multis interitus: et in confusionē ecclesiastice moderationis obseruantia deducatur? quippe vbi nullus regularis ordo seruatur. Nam qui ad ei⁹ regimē improuidus/& ob hoc precipitatus magis accedit: qua admonitiōe subiectos edificet: cuius exemplū nō rationē docuit: sed errorē? Pudet profecto/pudet alijs tales [F] imperare: qđ ipsi nesciunt custodire. Nec illud quidē qđ simili emēdationi tradendū est/preterim⁹: sed oīno execrabile et esse grauissimū detestamur: q; sacri illic ordines per simoniacā heresim: q̄ primo contra ecclesiā orta/ et districta maledictione damnata est/conferātur. Hinc igitur agitur: vt sacerdotij dignitas in despectu: et sanctus sit honor in crimine. Perit vtiq; reuerentia: adimitur disciplina: quia qui culpas debuit emendare/cōmittit: et nefaria ambitione honorabilis sacerdotij ducit in deprauatione cēsura. Nam quis denuo veneretur quod venditur: aut quis non vile putet esse qđ emitur? Unde valde cōtristor: et terre illi condoleo: quia dū sanctū spiritū/quem per manus impositionē oīpotens deus hominibus largiri dignat/diuino munere habere despiciūt/ sed premijs assequūtur: sacerdotium illic subsistere diu non arbitror. Nam vbi dona superne gratie venalia iudicātur: ad dei seruitiū non vita queritur: sed magis cōtra deum pecunie venerantur. Quia igitur tantum facinus nō solum illis periculū: verū etiā vestro regno satis est noxiū: salutantes excellētiam vestrā paterno affectu/ petimus vt de huius prauitatis emēdatione deū vobis placabilē faciatis. Et vt nullis deinceps valeat occasione cōmitti/synodū fieri iussio vestra ꝯstituat: vbi presen

G

te dilectissimo filio nostro cyriaco abbate / sub districta anathematis interpositione debeat interdici: ne vll9 ex laico habitu subito ad epatus audeat gradū accedere: neq; pro ecclesiasticis ordinib9 quilibet quicq̄ dare / vel ausus sit accipere: vt dn̄s et redemptor noster sic que vestra sunt faciat: sicut excellentiam vestram in ijs que sua sunt: pia esse viderit deuotione sollicitā. Curā vero ꝛ sollicitudinē eiusdē synodi quā fiendā decreuimus / fratri coepōq; nostro Syagrio / quē vestrū nouimus / specialiter delegare curauimus: quē petimus vt et supplicantē libenter audire / ꝛ opere iuuare dignemini: quatenus qđ ad mercedē vestrā respiciat / remoto huius mali cōtagio in cunctis finibus iuri vestro subiectis / pia ꝛ deo placita procedat ordinatio sacerdotū. Cui fratri nostro pro eo q̄ se in ea predicatione que Anglorum genti (auctore dn̄o) facta est / deuotū vehementer exhibuit: palliū ad missarū solennia vtēdum transmisimus: vt quia iuuare spūalia studuit / apostolorū principis solatio in ipso q̄q; inueniatur spūali ordine profecisse. Omnino p̄terea admirati sumus: q̄ in regno vestro iudeos xp̄iana mancipia possidere permittitis. Quid em̄ sunt christiani oēs nisi membra christi? Quorū videlicet membrorū caput cuncti nouimus quia fideliter honoratis. Sed q̄ diuersum sit: excellentia vestra perpendat: caput honorare: et membra ipsius hostibus calcāda submittere. Atq; ideo

H

petimus vt excellentie vestre cōstitutio de regno suo huius prauitatis mala remoueat: vt in hoc vos amplius dignas cultrices omnipotentis domini demōstretis q̄ fideles illius ab inimicis eius absolu.tis.

¶ Gregorius Theoderico et Theoberto regibus francorū aparib9. De simoniaca heresi. Et vt ex laicali habitu nullus fiat epūs. De synodo facienda. Caplm. cxliij.

Epistola cxliij.

CUm regni vestri nomen inter ceteras gentes gratia olim xp̄iane religionis effulserit / valde studendū est / vt vnde gloriosiores ceteris gentibus eminetis: inde oīpotēti dn̄o qui dat salutem regibus / perfectiōs placeatis / et fidē quā colitis / adiutricē in oībus habeatis. Optaueramus quidē precellētissimi filij nostrū ad vos solita dirigere visitatiōe sermonē: vt charitatis officijs paternū monstraremus affectū. Sed quia animū res contristat illicita: sic vnū nos conuenit exhibere / vt aliō sub silētio (qđ emēdatione indiget) minime relinquamus. Quod si diligēter attenditis: pro salutis vestre nos loqui prorsus incolumitate cognoscetis.

Cā. j. q. j. c. Fertur.

Fertur autē simoniacam heresim (que prima contra dei ecclesiam diabolica plantatione surrepsit: et in ipso ortu suo / zelo apl̄ice vltionis percussa atq; damnata est) in regni vestri finib9 dn̄ari: cū in sacerdotibus fides sit eligēda cū vita. Si em̄ vita deest: fides meritū nō habet: bea-

Jaco. ij.

to Jacobo attestante: qui ait. Fides sine operibus mortua est. Que eni opera esse valeant sacerdotis / qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per premiū? ex qua re agitur vt ipsi quoq; qui sacros ordines appe-

I

tūt: non vitam corrigere / non mores cōponere studeant: sed diuitias quibus honor sacer emitur / satagāt cōgregare. Hinc fit etiā vt insontes et pauperes a sacris ordinibus prohibiti / despectiq; resiliant. Et dum innocētia displicet: dubiū non est q̄ premiū illic delicta cōmēdēt: quia vbi aurū placet: ibi et vitiū. Hinc igitur nō solum in ordinatoris ꝛ ordinati animā letale vuln9 infligitur / verūetiā excellentie vestre regnū epōrū culpa (quorū magis intercessionibus iuuari debuerat) pregrauatur. Si eni dignus is sacerdotio creditur / cui nō actionis merita / sed premiorum copia suffragatur / restat vt nihil sibi in honores ecclesiasticos grauitas / nil defendat industria: sed totū auri prophanus amor obtineat. Et dū vitia remunerātur honore: in locum vltoris is qui fortasse fuerat vlciscēdus adducitur: atq; hinc sacerdotes non proficere / sed perire potius iudicantur. Vulnerato nāq; pastore / quis curādis ouibus adhibeat medicinā? Aut quando populū orationis clypeo tueatur: qui iaculis se hostilib9 feriēdum exponit? Aut qualē de se fructū producturus est: cuius graui peste radix infecta est? Maior ergo metuēda est locis illis fore calamitas: vbi tales intercessores ad locum regiminis adducūtur: qui dei in se magis iracūdiam prouocant: quā per semetipsos populis placare debuerant. Audiuimus autē quis ecclesiarū predia tributa nūc prebeāt: et magna super hoc admiratione suspendimur: si ab eis illicita querātur accipi / quibus etiā licita relaxentur. Nec hoc quoq; malū sollicitudo nostra patitur negligenter omittere: q̄ quidam instinctu glorie inanis electi: ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiunt: et (quod dicere pudet / et graue tacere est) regendi rectores / ꝛ qui docendi sunt doctores nec erubescunt fieri: nec metuunt. Ducatū animarū impudēter assumunt: quib9 via oīs ignota ductoris est: et quo vel ipsi gradiantur / ignari sunt. Quod q̄ prauum / q̄q; sit temerarium: seculari etiā ordine et disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore et sollicitudine expertus eligitur: quales animarū duces esse debeāt: qui ad epatus culmen immatura cupiūt festinatiōe cōscēdere: huius saltem rei comparatione cōsiderent / et aggredi repēte inexpertos labores abstineāt: ne ceca honoris ambitio et ipsis in penā sit / et alijs pestifera erroris semina iaciat: quippe qui nō didicerunt / qđ ipsi doceant. Proinde paterno salutantes affectu petimus excellentissimi filij: vt hoc tam detestabile malum de regni vestri studeatis finibus prohibere: et nulla apud vos excusatio: nulla cōtra animā vestram suggestio locum inueniat: q̄ faciētis procul dubio culpam habet: qui qđ potest corrigere / negligit emendare. Qua de re vt magnū omnipotēti domino munus valeatis offerre: synodum congregari precipite. In qua sicut fratribus / coepiscopisq; nostris mandauimus / presente dilectissimo filio nr̄o Cyriaco Abbate / sub anathematis debeat obligatione constitui: nullum pro ecclesiastico ordine aliquid vnq̄ dare: nullum accipere: nec quēq; ex laicis ad sacerdotiū repente transire: quatenus hanc vobis mercedem / et hic / et in futura vita redemptor noster cuius sacerdotes interius ab hoste perire nō sinitis / recompenset. Omnino preterea admirati sumus / q̄ in regno vestro iudeos christiana mācipia possidere permittitis. Quid enim sunt christiani omnes / nisi membra Christi? Quorū videlicet membrorū caput cuncti nouimus quia fideliter honoratis: sed q̄ diuersum sit excellētia vestra perpendat / caput honorare / et membra ipsius hostibus calcanda permittere. Atq; ideo petimus vt excellentie vestre cōstitutio de regno suo huius prauitatis mala remoueat: vt in hoc vos amplius dignos cultores omnipotentis domini demonstretis: q̄ fideles illius ab inimicis eius absoluitis.

K

L

¶ Gregorius Virgilio episcopo Arelatensi. De priuilegio monasterij Arelateñ. Capitulum. cxv.

Epi. cxv.

Cā. xxv. q. ij. ca. Cū pie.

CUm pie desideriū voluntatis / et laudande deuotionis intentio sacerdotalibus sit semper studijs adiuuāda: cura est sollicitudinis adhibenda: vt ea que pro quiete monachorū religioseq; conuersatiōis fuerit ordinata / nec dissimulatio negligere: nec quedam valeat presumptio perturbare. Sed sicut hoc quod ratio exigebat vtilitatis / oportuit definiri: ita qđ definitū est / non debet violari. Igitur gloriose memorie Chil-

M

debertus Francorum rex catholice religionis amore succēsus: intra muros Arelateñ. ciuitatis monasteriū virorum (vt scripto reperimus) pro sua mercede constituēs / quedā ibidē pro habitantiū sustētatione cōcessit. Cuius ne voluntas vnq̄ duceretur in irritū: et ea que pro quiete monachorū disposita fuerant / turbarētur: quecq; cōtulit in iure monasterij / epistolis suis apl̄ica petijt auctoritate firmari. Hoc quoq; sue petitioni subiungēs / vt eidem monasterio tam in dispositione rerum: q̄ in ordinatione abbatis: quedā pariter priuilegia largirent. Sciēs quippe eam apostolice sedi reuerētiam a fidelibus exhiberi / vt que eius fuissent decreto disposita / nullius deinceps illicite vsurpatiōis molestia quaterētur. Unde quia effectum et regia volūtas / et res valde desiderata poscebat: a predecessore nostro Virgilio Romane sedis antistite ad predecessorē vestrum Aureliū scripta trāsmissa sunt: vbi oīa que amplectende volūtatis studium deposcebat: apl̄ice auctoritatis libenter annisu firmata sunt: q̄ difficultatem pati non potuit huiusmodi res petita. Sed vt fraternitas vestra: que fuerant tēpore illo decreta cognoscat / antedicti predecessoris nostri scripta his preuidimus scriptis adiungi. Quibus lectione percursis hortamur vt oīa sacerdotali (sicut decet) studio inuiolata conserues: nihilq; illi de indebitis / nihil pmittas de illicitis irrogari: nec ea quadam patiaris vsurpatione conuelli. Nam licet ea que semel apl̄ice sedis auctoritate sancita

A

sunt/nil egeant firmitatis: ex abūdātia tamē nostra cūcta q̄ pro huius rei quiete a p̄decessore nr̄o statuta sunt/ nostra iterū auctoritate in oibus roboramus. Fraternitas ergo vestra ita se in custodiēdis eis exhibeat: quatenus et omnē occasionē inquietudinis excludat: et alijs hec operari studeat: dum se in custodiēda defuncti pijssima voluntate sollicitā (vt decet) exhibuerit ꝛ deuotam.

❡ Gregorius Desiderio episcopo. De priuilegijs ecclesie sue. Capitulum.cxvj.

Epl.cxvj.

Fraternitatis vestre desideriū Joānis regionarij relatione cognouimus. quod quidem libēter parati sumus implere/si diligēter fuerimus de his que retulit informati. Inquit autē a vestra sibi relatū dilectione q̄ ecclesie vestre quedā olim priuilegia ab apostolica sede cōcessa sunt: atq̄ vsum pallij ei⁹ sacerdotes antiquitus habuisse. Quod quia vobis magnopere poscitis reformari: in ecclesie nostre scrinio requiri fecimus: et inueniri nil potuit. Sed qm̄ quāto studiosius ista cupitis adipisci: tanto vos arbitramur esse sollicitos: in requirendis chartis ecclesie vestre vigilantius curā impendite: et si qua exinde scripta inueniri potuerint que nos valeant informare: huc cure vestre sit transmittere. Nam qui noua concedimus/vetera libentissime reparamus.

❡ Gregorius Syagrio epō Augustuduī. De menate et theodoro epis male viuentibus. Capitulum.cxvij.

B

Epistola cxvij.

Cum sacerdotalis dignitas alijs videatur dignitatib⁹ eminere: ita quisquis ea ornat⁹ est/ cunctis se imitandū debet ostendere: vt exemplo sui nulli nocere: sed vitā potius valeat cōponere subiectorū. Nam si actus dissentiat a nomine: quanto pontificatus ipse plus erigit: tāto magis addicit. Itaq̄ Menatē quendam epm̄: qui illic de diocesi Romane ecclesie nostra ordinatione profectus est: in tātam se leuitatē didicimus exhibere: vt ꝛ nobis de eo maior sit verecūdia: et illi episcopatus nomē non sit in honore: sed onere. Qd̄ quia pudoris nobis est de eo illa cognoscere: que in aliarum prouinciarū oīno reprehēdimus sacerdotibus: fraternitas vestra eū illic immorari amplius nō permittat: sed ad nos quātocyus reuerti cōpellat: ac magis inuēta per oia occasione transmittat: vt sub ea qua dignum est obseruātia refrenatus/seculares mores ad sacerdotalē studeat cōuertere grauitatē. Nam satis noxiū atq̄ perniciosum est: vt imitatiōe ipsi⁹/que edificari debuerāt/ destruātur. In qua re non solū ille culpabilis: sed etiam qui nō restiterit inuenitur. Quia vero Theodorus quidam epus de diocesi reuerētissimi fratris nostri Constātij Mediolonēsis ecclesie epi disciplinā (vt dicitur) euitans/illic venisse firmat: hortamur vt et isto diligentius requisito/ad episcopū suum vestra fraternitas transmittat. Et quia sicut legitur: Qui abijcit disciplinā/infelix est: nulla eum illic se excusatiōe patiamini retinere: quatenus ipsi qui leuitatis eorum vitio possunt decipi/liberentur: et de ipsis habere mercedem ne in hac stultitia pereant valeatis.

Sap.iij.

C

❡ Gregori⁹ Virgilio ꝛ syagrio episcopis gallie. De syagria defendenda. Capitulum.cxviij.

Epistola cxviij.

Commissi officij qualitas me fratres charissimi in vocē cogit doloris erumpere/et dilectionem vestrā anxietate charitatis exasperare: q̄ illic vos nimiū negligētes et remissos dicitur extitisse/ vbi studium vestrū acriter iustitie rectitudo/ꝛ zelus debuit castitatis accēdere. Peruenit em̄ ad nos Syagriā quōdam vitā religiosam/mutatis etiā vestib⁹ assecutā: postea marito violēter esse (qd̄ dici iniquū est) sociatam: et nullo vos in eius defensione dolore permotos. Quod si ita est/vehemētius ingemisco: ne apud oīpotentē dm̄m (quod absit) mercenarij officiū: ꝛ non pastoris meritum habeatis. Quippe qui in ore lupi ouē lauandā sine certamine reliquistis. Quid em̄ dicturi: quā ve rationē futuro estis iudici reddituri: quos stupri scortatio nō cōmouit: quos ad defendendū fauor nequaq̄ religiosi habit⁹ excitauit: quos ad tutandā pudicitie integritatē sacerdotalis cōsideratio non erexit? Vel nunc ergo neglect⁹ ad memoriā redeat: huius recordatio culpe sollicitet: et officij vestri cōsideratio ad p̄dicte mulieris vos adhortationē impellat. Et ne forte per tempus trāsisset in voluntatem necessitas: lingua illi vestra medela sit: atq̄ admonentibus vobis/orationibus operam det: de memoria lamenta penitētie nō recedāt: redemptori nostro cor penitens exhibeat: ꝛ castitatis damna quā ei corpore seruare nō licuit/fletu resarciat. Quia ergo p̄dicta mulier res suas etiā nunc pijs (vt fertur) desiderat causis impēdere: hortamur vt fraternitatis vestre hac in re fauorem inueniat: solatijs potiatur: et seruata cōpetenti filijs portione: fas illi sit de substantia sua iudicare qd̄ velit. Vestrum enim sine dubio bonū facitis: si bona volentibus opem fertis. Hec igit̄ dilectissimi fratres que loq̄mur/ ex quanto procedāt amore pensate: et oia cum ea qua dicunt̄ charitate suscipite. Nam dū vnū in rēdēptoris nostri corpore corpus sumus: in his que vobis nocere sentio/simul vror. Qua autē intentione/quoue affectu hanc vobis epistolā miserim: cordi vestro veritatis auctor aperiat. Et ideo hec fraterna vos admonitio non cōtristet: quia et asperū poculū libenter accipitur: qd̄ intentione salutis offertur. Quod superest/charissimi fratres/cunctis dei nostri misericordiā precibus exoremus: vt vitā nostrā in suo propitius timore disponat: quatenus ꝛ hic illi sacerdotaliter deseruire: ꝛ in cōspectu ipsius in futuro securi assistere et sine metu valeamus.

D

❡ Gregorius Syagrio episcopo Augustuduī. De vrsicino tauritane ciuitatis episcopo. Capitulum.cxix.

Epl.cxix.

E

Si in rebus secularibus suum cuiq̄ ius et proprius ordo seruādus est: quāto magis in ecclesiasticis dispositionib⁹ nulla debet induci confusio: ne ibi discordia locū inueniat/vnde pacis debent bona p̄cedere? Quod hac ratione seruabitur: si nihil potestati: sed totū equitati tribuitur. Perlatū siquidē ad nos est/dilectissimū fratrē nostrū Vrsicinū Tauritane ciuitatis epm̄: post captiuitatē et depredationē quā pertulit/graue in parochijs suis/que in francorū site terminis perhibentur/preiudiciū pertulisse: denique vt alter illic contra ecclesiastica statuta nullo eius crimine deposcente cōstitueretur antistes. Et ne leue forsitan videret̄ huius rei preiudiciale cōmissum: etiā aliqd doloris est additū: vt res ei ecclesie sue quas habere potuit/tollerētur. Qz si hec veritate subsistūt: quia crudele nimis est/ et aperte sacris canonibus inimicū/vt ab altari proprio insontē ambitio remoueat sacerdotē/qui nō meretur ex crimine successorē: suā in hui⁹ preiudiciū cuncti causam attendāt/et qd̄ nolunt perpeti: nec alijs imponāt. Nam si praue rei aditus anteq̄ diu patescat nō clauditur: vsu fit latior: et erit cōsuetudine licitū: qd̄ ratione cōstat esse prohibitum. Sed pre ceteris fraternitatis vestre sollicitudo pro nostra cōmēdatione/ac diuine cōsiderationis intuitu/in eius se enixius defensione impendat: et a suis illū amplius contra rationē remotum esse parochijs nō permittat. Sed tam per se/q̄ supplicando precellentissimis regibus/quos vos in nullo credimus cōtristare/id peragat: vt ꝛ hoc qd̄ malefactū est corrigatur: et que violenter ablata sunt/veritate patrocināte reddātur: quia cum scriptū sit: Frater fratrē adiuuans exaltabitur/tāto se ab omnipotente deo charitas vestra nouerit recepturam: quanto precepta ipsius in adiuuando fratre libenter atq̄ constanter fuerit executa.

F

Prouer. xviij.

❡ Gregorius Theoderico et Theoberto regibus Frācorum. De Vrsicino episcopo. Capitulum.cxx.

Epl.cxx.

Summū in regibus bonū est/iustitiā colere: ac sua cuiq̄ iura seruare: et subiectis nō sinere qd̄ potestatis est fieri: sed qd̄ equum est custodire. Quod quia vos et diligere et oīno confidimus custodire: excellentie vestre indicare ea que emendationē expetunt inuitamur: vt per hoc oppssis succurrere/et vobis mercedē acquirere nostris epistolis valeamus. Fratrē itaq̄ et coepm̄ nostrum Vrsicinū Tauritane ciuitatis antistitem in parochijs suis que intra regni vestri sunt terminū cōstitute/oīno dicit̄ preiudiciū sustinere: adeo vt contra ecclesiasticā obseruātiam: cōtra sacerdotalem grauitatē: et contra sacrorū canonū definita: nullo eius exigēte crimine/alter illic nō metuerit epūs ordinari. Et quia parū visum est si illicitis non iungerentur illicita/ etiā res ecclesie sue (vt fertur) ablate sunt. Quod si ita se veritas habet: quoniā intolerabile nimis est/vt vi oppri meretur cui culpa non nocuit: premisso paterna charitate salutationis alloquio: petimus vt quod excellētia vestra amore ecclesiastice reuerētie/et equitatis contēplatione

G tione sponte potest impẽdere/nostra studeat benignius intercessione cõcedere: et iustitiã illi (sicut de equitatis eius bono cõfidimus) faciat in oĩbus custodiri: atq3 patefacta veritate: et quod illicite actum est corrigi: et res et violẽter ablatas equitate iubeat fauẽte restitui. Nec qđ ad tempus eius ab hostibus detinetur/debet illi aliquid officere: sed hoc ad subueniẽdũ xpianitatis vestre magis ac magis debet animos pmouere: vt largitatis vestre munere cõsolatus: captiuitatis quã pertulit: non possit damna sentire. Pro vtilitate ergo anime vestre/hec apud vos exhortatio locũ inueniat: vt ad mercedem vestram delectionẽ ipsius porrecta manu iustitie releuetis: quatenus p hoc quod equitatẽ sacerdotibus custoditis: eorum precibus ante dei semper oculos floreatis.

Gregorius Brunichilde regine Frãcorum. Hilariũ commendat. Capitulum.cxxi.

Epistola cxxi.

Qum in regni regimine virtus iustitia/et potestas egeat equitate: nec ad hoc alterũ sine altero possit sufficere: quãto in vobis amore horũ cura prefulgeat/ex hoc vtiq3 ostẽditur patẽter: dum turbas gentiũ laudabiliter gubernatis. Quis ergo hec cõsiderãs/de excellẽtie vestre bonitate diffidat? aut de impetratione sit dubius: quãdo illa a vobis q̃ subiecti vos libẽter posse nouit impendere: duxerit postulanda? Lator itaq3 presentiũ Hilarius excellentie vestre famulus: nostra se interuentione apud potestatẽ vestram estimãs adiuuari: cõmendationis nostre sibi poposcit epistolas suffragari: certũ tenens sibi vberius (sicut ceteris cõcedi H tis) promereri: si nostra pro eo intercessio loqueretur. Proinde paterne charitatis affectu salutationis psoluẽtes alloquia: petimus vt q2 quorũdam se perhibet nequitia aduersitatibus laborare: excellentie vestre eũ tuitio muniat: et ne cõtra rationem valeat pregrauari: sua illũ iussione tutũ esse precipiat: quatenus dũ vobis iubẽtibus atq3 propitijs nullius aduersitas iniuste et pro sola tñmodo volũtate locũ habuerit: et nos de impetratis que pro vestra magis mercede poscimus gratias referamus: et excellentie vestre beatus Petrus apostolorum princeps: quẽ in omnibus cõcedendo que petimus christiana deuotione veneramini/recompenset.

Gregorius Uitiliono et Aregio. Hilariũ cõmendat. Capitulũ.cxxij.

Epistola cxxij.

Ad magnã glorie vestre laudem accedit q2 Hilarius presentiũ lator valido se fidit presidio releuari/si assequi fauorẽ tuitionis vestre meruerit. Qđ adeo (sicut est) magnum existimat: vt ad hoc obtinendũ etiam nostrã sui cõmendationẽ adhibere studuerit adiutricẽ. Hunc igitur qm̃ ad vestrũ patrocinũ videmus desiderãter velle confugere: scribere pro eo nõ iudicauimus differendũ: confidẽtes tanto vos defensionem petẽtibus libẽter impartiri/quãto eam i tristitia et in stricto positos cognoscitis suppliciter expectare. Ea de re gloriã vestrã paterna dulcedine salutãtes: petim9 I vt quia predictus portitor aliquorum inimicitijs se cõtra rationem asserit subiacere/patrocinũ vestrũ qđ magnopere cupit/inueniat: et nullã illũ contra equitatẽ molestiã: nullã vexationẽ patiamini sustinere: sed ab omni eũ afflictione: quã nõ ratio: sed aduersantiũ volũtas ingesserit: patrocinij vestri gratia tueatur: vt et hic optatũ se in vobis (vt sperat) letetur inuenisse refugiũ: et aliquid vobis ad mercedẽ pficiat: ac vestrũ quidẽ in nobis alij similiter querere discant in tribulatione solatium.

Gregori9 Asclipiadoto. Hilariũ cõmẽdat. Ca.cxxiij.

Epistola cxxiij.

Qui terrenis rebus adherẽt: quãtũ eis prestãdi locus cõceditur: tanto proniores in causis debent mercedis existere: vt fructu boni operis et hic eorũ quibus seruiunt gratia perfruãtur: et celestis regni aulam introire postea mereantur. Unde licet hoc diligere/et in hoc vos esse confidamus intentos: verũtamen quia paternũ alloquiũ aliquid bonis mentib9 semper addit: hortamur vt quotiẽs congruum iuuandi tempus astiterit: nequaq3 quod operandũ vobis est/differatis. Nam qui fratrẽ relictũ releuat: apprehẽsum eripit: merentẽ consolat: ab illo sibi retribui: cui totũ impẽdit non dubitet/qui ait: Quod vni ex minimis istis fecistis: mihi fecistis. Quia igitur Hilarius presentium portitor pro eo q3 frustra cõtra se quorũdam perhibet inimicitias exercuisse: vestre se tuitioni nostra petijt epistola cõ

Mat.xxv.

mendari: certus q2 patrocinãtibus vobis cuiq3 cõtra rationem aduersitas ei nocere non valeat: idcirco paterno gloriam vestram salutantes affectu: petimus vt fauoris K vestri gratia muniatur: et quod ceteris iusta petẽtibus indulgetis: huic quoq3 pro nostra intercessione largius impendatis: atq3 eum contra equitatẽ opprimi non sinatis: sed manũ illi auxilij vbi rationis ordo vocauerit/porrigatis: quatenus ad mercedẽ glorie vestre: et ipse in vobis qđ omnino ardue quesiuit inueniat: et vos afflicto et humiliter supplicanti videamini (quod valde gloriosum est) subuenisse.

Gregorius Claudio in hispanijs. De familiaritate regis Gothorum. Capitulum.cxxiiij.

Epistola cxxiiij.

Qua vnguẽti more bonorũ flagrat opinio: vestre glorie de occidentibus partibus huc vsq3 odor tetendit. Cuius profecto aure suauitate respersus: multũ fateor quẽ nesciebã dilexi: atq3 intra sinum cordis amoris manu te rapui: nec iam eum nesciẽs diligebã cui9 bona cognouerã. Qui em̃ mihi magna intentione notus: sed corporis visione manet incognitus: de eo proculdubio veraciter dicere possum: q2 personam illius scio: sed domũ nescio. Magna autẽ vestre laudis datur assertio: q2 excellenti gothorũ regi vestra gloria sedule adherere perhibet: q2 dum malis boni semp displicẽt: bonos vos esse certũ est: qui bono placuistis. Propterea debitum salutationis alloquiũ soluens: opto vos L in his que cepistis exerceri: vt in vobis compleatur veridici Salomonis illa sententia que ait. Iustorum semita quasi lux splendens procedit: et crescit vsq3 ad perfectum diem. Nũc enim cum lux nobis veritatis infulget: cũ sese regni celestis suauitas mẽtib9 aperit: iam quidẽ dies est: sed adhuc perfectus non est. Tunc autem dies perfectus erit/quãdo iam quicq3 de nocte peccati in mẽte nostra non erit. Uos autem vsq3 ad perfectũ diem crescite: vt quousq3 patria eterna videat: bonor2 hic augmẽta dilatẽtur: quatenus tanto post in retributione maior sit fructus muneris: quanto nunc studium creuerit laboris. Propterea dilectissimũ filiũ nostrũ Cyriacũ monasterij nostri patrẽ vestre glorie cõmendamus: vt pactis qui ei iniũcta sunt: nulla illũ remeandi mora prepediat. Omnipotẽs deus celestis vos brachij protectione tueatur: et nunc gloriosos inter homines: e post longa annorum curricula inter angelos esse concedat.

Prouer.iiij.

Gregorius Leandro episcopo Hispaniarũ. De laude charitatis. De honore sue prelatiõis. De pallio ad sacra tantũ missarũ solennia transmisso. Capitulũ.cxxv.

Epistola cxxv.

Sanctitatis tue suscepi epistolã/solius charitatis calamo scriptã. Ex corde em̃ lingua tinxerat qđ in charte pagina refũdebat. Boni autem sapiẽtesq3 viri cũ legeret affuerunt: quorũ statim viscera in cõpunctione cõmota sunt. Cepit quisq3 amoris manu in suo corde te rapere: quia in illa epistola tue mẽtis dulcedinẽ nõ erat audire/sed cernere. Accendebãtur M et mirabantur singuli: atq3 ipse ignis audientiũ demonstrabat qui fuerit ardor dicẽtis. Nisi enim prius in se faces ardeant: aliũ nõ succendũt. Ibi ergo vidimus quanta charitate tua mens arserit: que sic et alios accendit. Uitã vero vestrã (cuius ego semper cum magna veneratione reminiscor) minime nouerant: sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Uitã autem meã cunctis esse imitabilẽ illa vestra epistola loquitur. Sed qđ non est ita vt dicitur: sit ita quia dicitur: ne qui non solet/mẽtiatur. Ad hec autẽ breuiter cuiusdã bone mulieris verba loquor. Nolite me vocare noemi.i.pulchrã: sed vocate me mara: quia amaritudine plena sum. Neq3 eni bone vir hodie ego sum ille quẽ nosti. Multũ fateor exterius proficiẽdo/interius cecidi: neq3 de eorũ numero esse pertimesco: de quibus scriptũ est: Deiecisti eos dũ alleuarẽtur. Cũ alleuatur enim deijcit: qui honoribus proficit/et moribus cadit. Ego eni vias mei capitis sequẽs/summopere esse decreuerã opprobriũ hoim/et abiectio plebis: atq3 in eius sortẽ currere: de quo rursus per psalmistã dicitur. Ascẽsus in corde suo disposuit in valle lachrymarũ: vt videlicet tãto verius intus ascẽderem/quãto per conuallem lachrymarum foris humilius iacerẽ. At me multum nunc deprimit honor onerosus: cure innumere perstrepunt: et cũ sese ad deũ animus colligit: hũc suis impulsibus/quasi quibusdam gladijs

Ruth.j.

Ps.lxxij.

Ps.lxxxiij

B scindūt. Nulla cordis quies est. Prostratū in infimis ia
cet sue cogitationis pondere depressum. Aut rara valde
aut nulla hoc in sublimia penna cōtemplationis leuat.
Torpet ignaua mens: et circūlatrātibus curis tēporali
bus iam pene ad stuporē deducta: cogitur modo terre-
na agere: modo etiā que sunt carnalia dispēsare. Aliquā-
do vero fastidio exigēte cōpellitur/ quedā etiā cū culpa
disponere. Quid multa loquar? Victa suo pondere san-
guinē sudat. Nisi eñ sanguinis noīe culpa censeret: psal-
Ps.l. mista nō diceret. Libera me de sanguinibꝰ. Cū vero cul
pam culpis iungimꝰ: hoc quoqꝫ qđ per aliū prophetā di-
Osee.iiij. ctū est implemꝰ. Sāguis sanguinē tetigit. Sanguis eñ
sanguinē tāgere dicit: cū culpa culpe adiungitur: vt ini-
quitatis cumulus multiplicet. Sed inter hec per oīpo-
tentē deū deprecor/ in perturbationis fluctibus lapsum
tue oratiōis manu me teneas. Quasi eñ prospero flatu
nauigabā: cū trāquillā vitā in monasterio ducerē. Sed
procellosis subito motibus tēpestas exorta/ in sua ptur-
batione me rapuit: ꝛ prosperitatē itineris amisi: qꝛ quie-
te perdita mentis naufragiū pertuli. Ecce nūc in vndis
versor: et tue intercessionis tabulā quero: vt qui in naui
integra diues peruenire non merui: saltem post dāna ad
littus per tabulam reducar. De podagre vero molestiis
sanctitas vestra vt scribit affligitur: cuiꝰ dolore assiduo
et ipse vehemēter attritus sum. Sed facilis erit consola
tio: si inter flagella que patimur: queqꝫ fecimꝰ ad memo-
riam delicta reuocamꝰ: atqꝫ hec non tam flagella sed do
B na esse conspicimus: si quia carnis delectatione peccaui
mus/ carnis dolore purgamur. Preterea ex benedictio-
ne beati Petri apostolorū principis palliū vobis trans-
misimus ad sola missarū solennia vtendū. Quo trāsmis-
so: valde debui qualiter vobis esset viuendū admonere.
Sed locutionē supprimo: quia verba moribus anteitis.
Omnipotens deꝰ sua vos protectione custodiat: atqꝫ ad
celestis remunerationē patrie cum multiplici animarū
fructu perducat. Ego autem quāta occupatione depri-
mar et debilitate/ breuis attestatur epistola: i qua ei quē
multum diligo/ parum loquor.

Gregorius Recharedo regi Visigothorū. De mune-
ribus sancto Petro trāsmissis. Factū Dauid ad memo
riam reducit qui aquā noluit bibere. Crucē transmittit
in qua de ligno domini erat/ et de capillis sancti Joan-
nis baptiste. Capitulum.cxxvj.

Epistola cxxvj.

Explere verbis excellētissime fili nō valeo: quā-
tum tuo opere/ tua vita delector. Audita quip-
pe noui diebus nostris virtute miraculi: qꝫ per
excellētiam tuā cuncta gothorū gens ab errore arriane
heresis in fidei recte soliditatē trāslata est: exclamare cū
Ps.lxxvj. propheta libet. Hec est immutatio dextere excelsi. Cuiꝰ
enim vel saxcum pectus tanto hoc opere cognito nō sta-
tim in omnipotentis dei laudibꝰ/ atqꝫ in tue excellentie
amore mollescat? Hec me fateor que per vos acta sunt se-
pe conuenientibus filijs meis dicere: sepe cum eis pari-
ter admirari delectat. Hec me plerūqꝫ etiam contra me
C excitant: qꝫ piger ego et inutilis tunc inerti ocio torpeo:
quando in animarū congregationibꝰ pro lucro celestis
patrie reges elaborāt. Quid itaqꝫ ego in illo tremendo
examine iudici venienti dicturus sum: si tunc illuc va-
cuus venero: vbi tua excellentia greges post se fidelium
ducet/ quos modo ad vere fidei gratiā per studiosam et
cōtinuam predicationem traxit? Sed est mihi bone vir
hoc ex dei munere in magna consolatione: qꝛ opus san-
ctū quod in me nō habeo/ diligo in te. Cūqꝫ de tuis acti
bus magna exultatione gaudeo: ea que per laborem tua
sunt: per charitatē mea fiūt. De cōuersione igitur gotho
rum in vestro opere/ et in nostra exultatione libet cū an-
Luce.ij. gelis exclamare: Gloria in excelsis deo: ꝛ in terra pax ho
minibus bone voluntatis. Nos eñ (vt existimo) gratia-
rum amplius oīpotenti dño debitores sumꝰ: qui etsi vo-
biscum nihil egimus: vestro tamen operi congaudendo
participes sumus. Beatus vero Petrus aplorum prin-
ceps qꝫ libenter munera excellētie vestre susceperit: ipsa
cunctis liquido vita vestra testatur. Scriptum quippe
Prouer. xv. est: Vota iustorū placabilia. Neqꝫ eni in omnipotentis
dei iudicio quid datur: sed a quo datur aspicitur. Hinc
Gen.iiij. est enim qđ scriptū est. Respexit dñs ad Abel et ad mu-
nera eius: ad Caim autem ꝛ ad munera eius nō respexit
Dicturus quippe quia dñs respexit ad munera: pmisit
sollicite quia respexit ad Abel. Ex qua re patēter osten- D
ditur: quia nō offerens a muneribus: sed munera ab offe
rente placuerūt. Vestra itaqꝫ oblatio qꝫ sit grata ostēdi-
tis/ qui daturi aurū/ prius ex conuersione gentis subdi-
te animarum munera dedistis. Ex vero transmissos ab-
bates: qui oblationē vestrā beato Petro apostolo defe-
rebant/ vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad hi-
spanias remeasse: non munera vestra repulsa sunt q̄ post-
modū peruenerūt: sed eorū qui transmissi fuerāt constan
tia est probata: an scirēt sancto desiderio obiecta pericu
la vincere: et in fatigatione corporis mente minime lassa
ri. Aduersitas enim que bonis votis obijcitur: probatio
virtutis est/ non iudiciū reprobatiōis. Quis eñ nesciat
qꝫ prosperū fuit qꝫ beatus Paulus apostolus predicatu
rus ad Italiam veniebat: et tamē veniens naufragium
pertulit? Sed nauis cordis in marinis fluctibꝰ integra
stetit. Preterea indico: qꝛ creuit de vestro opere in lau-
dibus dei hoc qđ dilectissimo filio meo Probino pres-
bytero narrante cognoui: quia cū vestra excellentia con
stitutionē quādam contra iudeorū perfidiā dedisset: hi
de quibus prolata fuerat / rectitudinē vestre mentis in-
flectere pecuniarū summā offerendo moliti sunt: quā ex-
cellentia vestra contēpsit: et oīpotentis dei placere iudi
cio requirens/ auro innocentiam pretulit. Qua in re mi-
hi Dauid regis factū ad memoriā venit: cui dum concu- E
pita aqua de cisterna bethleemitica que inter hostiles cu
neos habebatur/ ab obsequētibus militibus fuisset alla
ta/ protinus dixit. Absit a me: vt sanguinē iustorū homi j. Paral. xj.
num bibā. Quā quia fudit et bibere noluit: scriptum est.
Libauit eam dño. Si igitur ab armato rege i sacrificiū
dei versa est aqua contēpta: pensemus quale sacrificium
oīpotenti deo rex obtulit: qui pro amore illius nō aquā
sed aurum accipere contēpsit? Itaqꝫ fili excellentissime
fidēter dicam quia libasti aurum dño: quod contra eum
habere noluisti. Magna sunt hec ꝛ oīpotentis dei laudi
tribuēda. Sed inter hec vigilāti sunt studio antiqui ho
stis insidie cauende: qui quanto maiora in hoībus dona
conspicit/ tanto hec auferre subtilioribus insidijs exqui
rit. Neqꝫ enim latrūculi in via capere viatores vacuos
expetūt: sed eos qui auri vascula vel argēti ferunt. Vis
quippe est vita presens. Et tāto quisqꝫ necesse est vt insi-
diantes spūs caueat: quanto maiora sunt dona que por-
tat. Oportet ergo excellentiā vestrā in tanto hoc de con-
uersione gētis subdite munere quod accepit/ summope-
re custodire prius humilitatē cordis: ac deinde mundi-
tiam corporis. Cū eñ scriptū sit: Omnis qui se exaltat/ Lu.xiiij. c.ꝛ.xviij.
humiliabitur: et qui se humiliat/ exaltabitur: profecto li
quet quia ille veraciter alta amat/ qui mentē suā ab hu-
militatis radice nō desiccat. Sepe nāqꝫ malignus spūs
vt bona destruat quibus prius aduersari non valuit: ad
operantis mētem post peractā operationē venit: eamqꝫ F
tacitis cogitationibus in quibusdā suis laudibus excu
tit: ita vt decepta mens admiret ipsa qꝫ sint magna que
fecit. Que dum per occultū tumorē apud semetipsam ex
tollitur: eius qui donum tribuit/ gratia priuatur. Hinc
est eni qꝫ per prophete vocē cōtra superbientē animā di-
citur. Habēs fiduciā in pulchritudine tua: fornicata es Ezec.xvj.
in nomine tuo. Fiduciā quippe anime in pulchritudine
sua habere: est in semetipsa de iusta actione presumere.
Que in suo noīe fornicatur: quādo in hoc qđ recte egit/
non conditoris laudē dilatari appetit: sed sue opinionis
gloriā requirit. Hic rursum per prophetā scriptum est:
Quo pulchrior es/ descende. Anima etenim vnde est pul Ezech. xxxij.
chrior/ inde descēdit: quādo ex virtutis decore quo exal-
tari apud deū debuit: ab eius gratia per suā elationē ca
dit. Quid ergo in his agendū est: nisi vt malignus spūs
cū nobis ad eleuandā mentē reducit bona que egimus/
nos semper ad memoriā mala nostra reuocemus: quate
nus et nostra cognoscamus esse que peccando fecimus:
ꝛ solius oīpotentis dei munera/ cū peccata declinamus.
Custodienda est quoqꝫ mūditia corporis in studijs bo-
ne actionis: quia iuxta vocē predicantis apostoli/ Tem j.Cor.iij.
plum dei sanctū est/ quod estis vos. Qui rursus ait. Hec j.Thessa.iiij.
est enim volūtas dei/ sanctificatio vestra. Quam sancti-
ficationē quid dixerit/ ostendēs protinus adiunxit. Vt
abstineatis vos a fornicatiōe: vt sciat vnusqꝫ vestrum
suum vas possidere in sanctificatione et honore: ꝛ non in
passionibꝰ desiderij. Ipsa quoqꝫ regni gubernacula ex-

G

ga subiectos magno sunt moderamine tēperanda:ne potestas mentē surripiat. Tunc enim regnū bene regitur/ cū regnandi gloria animo non dn̄atur. Curandū quoq; est ne ira surrepat. Ne fiat citius omne quod licet. Ira quippe etiā cū delinquentiū culpas exequitur: nō debet menti quasi dn̄a preire: sed post rationis tergū velut ancilla famulari: vt ad faciem iussa veniat. Nā si semel mētem possidēs ceperit: iustū esse deputat etiā quod crudeliter facit. Hinc enī scriptū est. Ira viri iustitiā dei non operatur. Hinc rursus dicitur: Sit ōis homo velox ad audiendū: tardus autē ad loquendū: & tardus ad iram. Hec autē vos auctore deo ōia seruare nō ambigo. Sed occasione admonitionis exorta: bonis vestris actib⁹ me furtiue subiungo/ vt cū non admoniti facitis: quādo vobis admonens additur: iam non soli faciatis. Omnipotens autē deus in cunctis actibus vestris / celestis brachij extensione vos protegat: vobisq; & p̄sentis vite prospera/ et post multa annorū curricula gaudia concedat eterna. Clauim vero paruulā a sacratissimo beati Petri apostoli corpore pro eius benedictione trāsmisimus: in qua inest ferrū de catenis eius inclusum: vt quod collū illius ad martyriū ligauerat: vestrū ab oībus peccatis soluat. Crucē quoq; dedi latori presentiū vobis offerendam: in qua lignū dn̄ice crucis inest: et capilli Joannis baptiste. Ex qua semper solatiū nostri saluatoris per intercessionē precursoris ei⁹ habeatis. Reuerētissimo autem fratri & coep̄o nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede transmisim⁹: qđ & antique cōsuetudini/ & nostris moribus/ & eius bonitati atq; grauitati debeamus. Item in anagnostico ante lōgum tempus dulcissima mihi vestra excellētia neapolitano quodam iuuene veniente mādare curauerat: vt pijssimo imperatori scriberē: quatenus pacta in chartophylacio requireret: que dudū inter pie memorie Justinianū principē et iura regni vestri fuerant emissa: vt ex his colligeret quid vobis seruare debuisset. Sed ad hoc faciendū due res mihi vehemēter obstiterūt. Una quia chartophylaciū predicti pie memorie Justiniani principis tēpore: ita surripiēte subito flāma incensum est: vt oīno ex eius tēporibus pene nulla charta remaneret. Alia aūt/ qz (qđ nulli dicēdū est) ea que contra te sunt/ apud temetipsum debes documenta requirere: atq; hec pro me in mediū proferre. Ex qua re hortor vt vestra excellentia suis moribus cōgrua disponat: et queq; ad pacē pertinent/ studiose peragat: vt regni vestri tempora per longa sint annorū curricula in magna laude memoranda. Preterea transmisim⁹ clauim aliam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore: que cum digno honore reposita/ queq; apud vos inuenerit benedicendo multiplicet.

Jacob.
Ibidem.

H

¶ Gregorius Italie patricie & Uenātio. Conqueritur de doloribus eius. Capitulum.cxxvij.

Epistola cxxvij.

Quosdā de sicilia venientes affectu quo debui de sospitate vestre excellentie requirere curaui. Sed de assiduitate egritudinum mihi tristia respōderunt. Hec autē dicens nec ego vobis de meipso inuenio aliud quod debeam nunciare: nisi q peccatis meis exigentibus ecce iam vndecim menses sunt q valde rarū est si de lecto surgere aliquādo potuero. Tātis enī podagre tantisq; molestiarū doloribus premor/ vt vita mea mihi grauissima pena sit. Quotidie enim in dolore deficio: & mortis remediū expectādo suspiro. In clero vero huius vrbis & populo tanti febriū languores irruerunt: vt pene nullus liber/ nullus seruus remāserit/ qui esse idoneus ad aliquod officiū vl' ministeriū possit. De vicinis autē vrbibus strages quotidie mortalitatis nobis nūciātur. Aphrica autē qualiter mortalitate & lāguoribus vastetur: quanto viciniores estis: tanto credo q subtilius cognouistis. De oriēte vero qui veniūt/ grauiores desolationes nunciant. In his itaq; oībus qz appropinquāte fine mundi generalem percussionem esse cognoscitis: affligi nimis de proprijs molestijs non debetis. Sed sicut sapientes nobiles decet/ omne cor ad aīarum curā reducite: districtū iudiciū quāto sit vicinius/ plus timete. Studijs pietatis intendite: de qua scriptū est q promissionē habeat vite presentis & future. Potēs est autē oīpotēs deus vitā vestre excellentie et hic in longo tempore conseruare: et post multa annorum curricula ad gaudia eterna perducere. Dulcissimas filias meas

I

domnā Barbarā et domnā Antoniā mea peto vice salutari. Quas oro vt superna gratia protegat: eisq; prosperari in omnibus concedat.

K

¶ Gregorius Donello erogatori. De prouisione Romane ciuitatis. Capitulum.cxxviij.

Epistola cxxviij.

Epistolā glorie vestre plenā boni filij charitate suscepimus: ex qua quidem de molestia corporis vestri noster est animus cōtristatus. De diuina tamē miseratiōe cōfidimus: q qui vos miserā et delectā diligere fecit Italiā: ipse vobis et corporis salutem restituat/ & in eterna retributione cōpenset. De militari enī toga quā vos contra voluntatē vestrā principali significastis iussione iterū suscepisse/ oīno sumus libēter complexi: sciētes quia magnitudo vestra cautiori solubriorique prouisione militari necessitati concurrat. De sex vero cētenarijs: qui in cimiliarcho rauēnati ecclesie fuerāt cōmēdati/ sicut vestra testatur epistola/ ab excellētissimo Exarcho in quotidiana militū prefectura sūt mutati: qui vt hactenus minime restaurent/ cui⁹ sit causa cognoscitis. Qđ enim scripsistis/ hoc p̄dicto filio nostro Exarcho visum esse: vt qz pax ad conclusionē tenuit de pecunijs hinc cōpetētibus/ primū vt togā illarū partiū faciatis: gloria vestra caute prospiciat si vel fieri debet: vel sit quoquo modo presumendum: vt si prefectura illarum partiū acceptas pecunias recuperare negligit: he partes ob hoc periculū de militis nuditate sustineāt.

L

Sed ij quib⁹ mutuate ipse dicunt pecunie/ debēt a mutuante cōstringi: quatenus sicut nouerūt expensa centenaria ipsi restituāt: et pecunie que sine erogantis nō possunt tangi periculo/ subtracte quibus debētur/ admisso qđ nobis imminet periculo: minime alijs dispergantur indebite. Et hoc quidē nos nec cum nouo in causa viro romanarū partiū ignauo agimus. Cui quippe cōstat q si pax reparata minime fuerit: belli tempore in his locis nisi solius diuine potentia maiestatis: humanū non preualet subuenire remediū. Sciēs ergo magnitudo vestra volūtatem dn̄orum principū quanta de Romane ciuitatis cura precipue subuētione sit prouida: quod ex donis eorū euidenter agnoscitur: sed et partiū istarū imminēs periculū oīno cure tue est et ciuitatis cū pecunijs hic venire. Quod si omissum fuerit: et aduersi aliqđ (quod non optamus) euenerit: neq; apud deū/ nec apud rerū dn̄os cuiuslibet obtentu persone vos excusare quoquo modo valeatis. Romana enim ciuitas peccatis nostris faciētibus diuersis est attrita lāguoribus: vt nec q in murorum custodia sint idonei persistant.

¶ Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De vsu pallij et ratione eius. Capitulum.cxxix.

Epistola cxxix.

Susceptis fratris et coep̄i nostri mariniani epistolis: sed & Castorio chartulario nostro remeāte fraternitatē vestrā plenissime de his quib⁹ dubietas fuerat/ satisfecisse cognouim⁹: magnasq; oīpotenti deo gratias agimus: quia de meo corde medullit⁹ omnis rancor sinistre suspitiōis euulsus est. Pro qua re Stephanū cōmunē filium diaconē vestrū cū summa voluī celeritate laxare. Sed hunc apud me vel paucis diebus immorari: dolores crebri mearū egritudinū cōpulerunt. At postq̄ meliorari vel modicū cepi/ eū protinus cū gaudio transmittere curaui. Itaq; pallium ad sacra missarum solēnia vtendū ex more transmisimus: cuius vos volumus per omnia geniū vendicare. Huius enim indumēti honor/ humilitas atq; iustitia est. Tota ergo mente fraternitas vestra se exhibere festinet in p̄speris humilē/ et in aduersis (si quādo eueniūt) cū iustitia erectam: amicā bonis: peruersis cōtrariam. Nullius vnq̄ faciē pro veritate loquentē premens: misericordie operibus iuxta virtutem substātie insistens: & tamen insistere etiā supra virtutē cupiens: infirmis cōpatiens: bene volentibus congaudens: aliena damna propria deputans: de alienis gaudijs tanq̄ de proprijs exultans: in corrigendis autē vitijs seuiens: in fouēdis virtutibus auditorū animū demulcens: in ira iudiciū sine ira tenens: in trāquillitate autē seueritatis censurā nō deserens. Hec est frater charissime pallij accepti ratio: quam si sollicite obseruaueris/ qđ foris accepisse ostēderis: intus habes. Preterea fratrē & coep̄m nostrū Sauinianū fraternitati vestre in oībus commendo: et si que cause sint/ interim postponātur. Charitas inter vos fixa p̄maneat: vt sic de

M

A exterioribus: si quando contentio vertit: examen veniat: quatenus mentē charitas nō relinquat. Cōmunē quoq; filium Honoratū archidiaconē cōmēdamus. De quo (si ita est) sicut per Castorium chartulariū nostrum didicimus: quia per eum iam tres antea archidiaconi seruare cōsuetudinē ecclesiasticā / qui quinquēnio expleto exeūdo compulsi sunt: tue quidē volumꝰ vt charitatē sanctitatis inueniat. Nam flagitari iudiciū non debet de causa quā ipse iudicauit. Sin vero ita nō est: omni mētis tumore depresso / omniq; odio postposito / debet in charitate recipi: et nullatenus a loco in quo inuētus est / amoueri. Melisaii quoq; clericū: qui ad nos confugerat / cōmuni filio Stephano diacono fiducialiter dedimus: certi quia quē nos vestre fraternitati transmittimꝰ: vos in eo non odium: sed gratiam potestis ostendere. Omnipotēs deus sua vos protectione custodiat: detq; vobis ita agere: vt post huius tēporalitatis fluctus / ad eterna valeamus simul gaudia peruenire.

¶ Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi. De philagrio. Capitulum.cxxx.

Epi.cxxx. Licet multū fraternitatē vestrā ad seruādam sibi iustitiā philagrij portitoris presentiū flagellū cecitatis inuitet: verūtamē qꝛ ad restaurāda q̄ sibi preiudicialiter asserit detineri: ꝑ nos vos voluit fieri promptiores / presentia ad vos scripta preuidimus dirigenda. Questus autē est campū cum vinea sua
B ab ecclesie vestre hominibus irrationabiliter occupatū. Quod si ita est / quāuis ante iudiciū possessio ei debuerat violenter ablata restitui: tamen quia peruenit cōmunis filius Euentius diaconus vester: consentiēte prefato latore cōstituit per quinq; testes partē ecclesie vestre satisfacere posse / eiusdē ecclesie iuris illū esse. Ideoq; fraternitas vestra predictum philagriū contra iustitiam laborare non faciat: sed modis quibus potuerit / veritatē diligenter inquirat. Et si manifeste sicut hic cōstituit / probari potuerit vestri iuris esse: huic propter deum citius satisfaciendū est / vt a sua intētione sine labore discedat. Alioquin ante omnē contentionem res eius tuta vestra prouisione reddatur / vt sua cuiq; parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio. Quia vero pro eo qꝛ vobis nesciētibꝰ inde discessit / vestros se existimat animos offendisse: fraternitas vestra ei dulcedinē sue charitatis ostendat: vt cognoscat se longe aliter q̄ debuit de sacerdote credidisse. Sed qm̄ et sanctorū apostoloꝝ liminibꝰ se (vt ait) presentare desiderat: quotiēs venire voluerit / nullius impedimento auertat: sed vestrū magis habeat in hac parte solatiū. Indicauit preterea predictus portitor q̄ collecta facta inter alios ciuitatis Ianuēsis habitatores: ipse dare pariter cōpellatur. Et miramur vt qui magis misericordia dignus est: vobis presentibus pregrauetur. Qđ si ita est / denuo abeo per quēlibet exi-
C gi vestra sanctitas non permittat: quia cum quē cecitas sua grauat: inhumanū nimis est in collatione affligere: cui si esset magna necessitas: debuit ex collatione misereri. Quia vero ab ecclesia Dertonensi puerū suum iniuste queritur detineri: fraternitas tua predicte ciuitatis episcopo curet scribere: vt (si ita est) sine aliqua illū contentione restituat. Qui si aliter esse forte responderit: aut apud vos / aut apud arbitros causa hec cognoscēda sine excusatione est aliqua facienda. Nam idē Philagrius puellam suam cum filijs et nepotibꝰ: de qua (vt ait) nulla est questio: eundē puerū suum noīe Maurū maritū suum secutā innotuit. Ex qua re actū est vt per eū de quo est cōtentio / etiā alij de quibus nulla est questio / teneant. Qđ si veritate subsistit: puella illi cum filijs et nepotibꝰ sine aliqua altercatione reddēda est: et tunc de suprascripto Mauro questiōe vētilata: quod ratio suaserit / terminetur. Qđ si forte et de vxore ipsius aliqua dicitur esse contentio: et hoc quoq; ita interuētu iudicij finiatur: vt vobis illic presentibꝰ ad nos de memoratis causis denuo predictus portitor necessitatē remeandi non habeat.

¶ Expliciunt epistole Indictionis secunde.

¶ Incipiunt epistole Indictionis tertie ex registro beati Gregorij pape.

¶ Liber Octauus.

¶ Gregorius Romano defensori. De Lucillo epō q̄ ministeria ecclesiastica iniuste abstulit. Capitulum.i.

D Epla.i. Nihil proficit sacerdotū culpas vlcisci: et cōmissa digna delectiōe crimina vindicare: si eis qui conuicti facinore deponunt / amissio honoris solatium / et casus sui ceperint esse compendium. Questus itaq; nobis est frater et coepūs noster Traianus Lucillū quondā insule Melitensis epm / flagitij sui iniquitate perterritū: nō solum res ecclesie cuius nō rector / sed inimicus potius extitit / abstulisse: verum etiam plurima eum eidē ecclesie competentia de preteritis retinere. Quippe qui in fabricā / vel sartatecta ipsius nihil pertulit expendere: sed mente sacrilega suis totum studuit compendijs applicare. Et quia graue nimis ac contra deum est: vt sua illi delectio non sit pena: sed commodū: experientia tua eum districte cōmoneat: vt quicquid abstulit / vel apud se de preteritis retinet: sine mora restituat. Qui si indita sibi nequitia negare forte voluerit / quia facile dicitur posse cōuinci: vna cū reuerentissimo fratre et coepō nostro Ioanne syracusano residens / subtili inquisitione huius rei veritatē rimamini: quatenus probatiōe habita / quicquid eū tulisse vel surripuisse claruerit: palā verecundia confusus restituat: qđ inuerecunde clam abstulit. Petrum autē predicti Lucilli fi-
E lium / similiter tui studij sit admonere: vt quia et ipse suprascripte ecclesie tulisse plurima perhibetur: honesta ea consideratione restituat: alioquin vestro et ipse est iudicio presentādus / vt precedēte subtili inquisitione / vtrorumq; causa valeat vno fine concludi. Preterea petijt a nobis suprascriptus Traianꝰ frater noster: vt de monasterio suo quod in ciuitate Syracusana situ est: ei quattuor vel quinq; dari monachi debuissent. Quod pro eiꝰ solatio nequaq; existimauimus denegādum: quia ad locum proficiscēs incognitū / si proprios quorū cōsolatione vtatur non habeat: mens affecta tristitia minus se ad ea q̄ vtilitatis sunt erigit: et ante incipit succūbere q̄ laborare. In qua re ne suprascripti reuerētissimi fratris et coepi nostri Ioannis priuilegiorū videremur prerogatiuam minuere: ita hoc illi noueris esse concessum: vt tamen fratris et coepi nostri Ioannis sit arbitrio per oīa reseruatū. Quia ergo petitioni sue predictus frater noster adiecit: vt pueros quos de pecunia sua cōparauit: ac suos patrisq; sui codices / aut res alias ꝓprias quas in eodē monasterio habet / ei sit tollēdi licētia: ratio nos hoc negare nō pertulit. Sed ne postulata videamur indiscrete cōcedere: hanc tenendā obseruātiā scito / id est / vt quicquid postq; ab abbatis remotus est officio / comparauit: vel quolibet titulo acquisiuit: libera illi tollēdi facultas sit. Sed et hoc qđ de monasterio illo in quo conuersus est: qđ in prouincia Valeria in possessione iuris sui patrē eius manifestū est cōstruxisse: pellēte hostilitate discedens abstulit / secūq; detulit: sine aliqua dubieta-
F te ei reddēdum est: quia alterius inquisitionis ius effugit: quod semel monasterij fuerit dñio sociatū. Si quid autē dum adhuc illic abbatis fungeretur officio acquisiuit: non suum sed monasterij ipsius esse cognoscat. Et ideo de iure illud eiusdē monasterij auferri vlteriꝰ quolibet modo nō patimur. Legatū autē quod antedictum fratrē nostrū illud capitulans conditrix supradicti monasterij singulis annis de eodē monasterio ꝑ vltimā voluntatē suam habere cōstituit: experiētia tua solatiante iustitia faciēte sine aliqua faciat dilatione percipere.

¶ Gregorius Mauricio Augusto. De denarijs sancto Petro transmissis. Capitulum.ij.

Epla.ij. Dominorū pietas: que suos cōsueuit misericorditer famulos continere: ita benigna hic subuentione resplēduit: vt cunctorū debiliū inopia / largitatis eius sit cōsolatione subleuata. Pro qua re lachrymabili prece oēs deposcimus: vt oīpotēs deus qui clemētie vestre ad hoc corda cōpunxit / incolume in amoris sui constantia dñoꝝ seruet imperiū: vt victorias eorum in cunctis gētibus auxilio sue maiestatis extendat. Triginta itaq; libras auri quas confamulus meus busa detulit: Scribo sacerdotibus / egenisq; et alijs fideliter erogauit. Et quia quedā in hāc vrbē sanctimoniales femine ex diuersis prouincijs fugiētes / post captiuitatē venerūt / ex quibus quantū locorū possibilitas recipit: alique in monasterijs date sunt: que vero in eis mini

G

me capi potuerunt/singulariter degentes inopē vitā du cunt: placuit vt hoc quod cecis/trūcis/alijsq̄ debilibus superesse posset: eis erogari debuisset: dūmodo nō solum dn̄orum misericordiā indigētes indigene: sed aduenientes etiā peregrini susciperēt. Unde actū est vt simul oēs pro vita dn̄orum cōcorditer orarent: quatenus oīpotēs deus longa vobis et quieta tempora tribuat: et pietatis vestre felicissimā sobolē diu in Romana republica florere concedat. Toge quoq̄ militū ita per predictum cōsa mulū meū Scribonē: presente quoq̄ glorioso Rasco facte sunt: vt dona dn̄orū cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperēt: et hoc quod eis prius dari consueuerat: omne murmur auerterent.

¶ Gregorius Fortunato episcopo neapolitano. De monasterio Romani consecrando. Capl̄m. iij.

Epl̄a. iij.

Fraternitati vestre esse nō putamus incognitum: quia Romanus clarissime memorie vir per vltime sue volūtatis arbitrium in domo iuris sui ecclesiā que in ciuitate vestra sita est/ edificari deputauit. Et quia (deo miserāte) defuncti noscitur voluntas impleta: sanctitas vr̄a illic ingrauāter accedat: et si nullū ibidē corpus cōstat humatū: locū ipsum in honorē sanctorū Hermetis atq̄ Cyriaci: necnō et pācratij solēniter studeat absq̄ missis publicis cū veneratiōe debita ꝯsecrare: ita vt in eodē loco baptisteriū nunq̄ cōstituatur: nec p̄sbyterū cōstituas cardinalē. Sed quotiēs

H

missas sibi degentes illic monachi fieri voluerint: a dilectione vestra pb̄rm nouerint postulandū: quaten⁹ nihil tale a quolibet alio sacerdote nullatenus presumatur.

¶ Gregorius Fantino defensori. De mancipijs Romani spectabilis viri. Capitulum. iiij.

Epl̄a. iiij.

Mancipia iuris romani spectabilis memorie viri: q̄ in domo sua q̄ in neapoli sita est/monasteriū ordinari cōstituit/habitare in sicilia perhibentur. Et q2 monasteriū ip̄m iuxta voluntatem eius noscitur ordinatū: experiētia tua presentiū portitorib⁹ qui ad recolligēda mācipia ipsa illuc directi sunt: oī studio solatiari festinet. Et recollectis eis/possessiones illis vbi laborare debeāt/te solatiāte cōducat. Et quicq̄d eoꝝ labore accesserit: reseruato vnde ipsi possint subsistere: reliquū ad predictū monasteriū experientie tue cura annis singulis auxiliante dn̄o transmittatur.

¶ Gregorius Sauino subdiacono Regionario. De sisinnio presbytero culture idolorū dedito. Capl̄m. v.

Epl̄a. v.

Cum plerūq̄ quod in laicis culpa non est: hoc crimen in sacro sit ordine cōstitutis: quanta in eis districtiōe puniēdū sit piaculare flagitiū/ qui zelo rectitudinis vtitur: non ignorat. Quorūdam siquidē relatiōe perlatū est quia Sisinnius regitane ciuitatis presbyter (qđ auditu ipso intolerabile nimis est) idolorū venerator ac cultor est: adeo vt in domo sua quodam idolū positū habere presumeret. Sed et (qđ nō dis-

I

simile nephas est) sodomitico illū scelere maculatū. Et ideo quia tanti facinoris iniquitas districta atq̄ subtili inuestigatiōe querēda atq̄ plectēda est: hac tibi auctoritate precipimus: vt vigilanti studio/et diligenti oīno cura perquiras. Et si qua indicia apprehendere huius rei potueris: eum in custodia districta: quousq̄ nobis renūcies redigas: vt qualiter immanissimū facinus discuti debeat ac puniri/deliberare possimus. Scito autē q2 studiū/zelusq̄ tuus qualis cōtra nefandissima sit crimina: hec causa est sine dubio mōstratura: per quā te apđ nos: aut multū de sollicitudine cōmendari: aut periculose de neglectu noueris accusari. Unde necesse est: vt ita te vigilantē in hac requisitione studeas exhibere: quatenus et nos de sollicitudine tua letifices: et deum tibi facias esse placabilē. Hoc quoq̄ nobis de predicto presbytero nunciatū est/ q Uictorianus presbyter ei cū diuersis rebus vel ornamētis auctoritati sue pecuniā cōmendasset: qui dum depositū abnegaret/iudicio habito cōuictus est: et vnde reddere debuisset/addictus sit. Et q2 eo restituere id qđ condēnatus est differēte/is qui deposuisse dicitur obijt: et necessitate eius perhibentur filij laborare: et hoc experientia tua diligēter inquirat: atq̄ ita (salua ratione) ad finem hanc causam perducat: dūmodo (si ita est) nec ille res alienas perfida mente retineat: et orphani qđ suum est vel amisso patre recipiant.

¶ Gregorius Sauino subdiacono. De iniustitia Stopaulo et Marcello facta. Capitulum. vj.

K

Epl̄a. vj.

Latores presentiū Stopaulus atq̄ Marcell⁹ liberti quondā comicioli excubitoris: questi nobis sunt: asserentes duas substantie sue vncias quas libertis suis idem dn̄s eorum per paginā testamenti sui legauerat/ab herede filia ipsius maria vxore pardi clerici necdū sibi esse cōpletas. Et vt legatum ipsum differre valeat: ab herede eadē ipsius status sui sibi fieri terrorē insinuant. Et quoniā ea que relicta sunt/ tua postulant instātia adimpleri: idcirco tibi hac auctoritate precipimus: vt predictā Mariā cōmoneas/ quatenus voluntatē patris/auctorisq̄ sui implere nō differat: studijq̄ tui sit/ vt nullis contra rationem dispēdijs debeant subiacere. Q2 si forte ab hac se solutione aliqua nititur occasione defendere: medijs sacrosanctis euangelijs causam subtiliter perscrutari: et ita que legis ac iustitie ordo postulauerit diffinire conuenit: atq̄ diffinita effectui mancipare: vt hec ad nos denuo querela non redeat. Quia vero cōperimus duas vncias substantie sue predictū testatorē ecclesie sancti Georgij vbi se sepeliri voluit legauisse: cure tue sit vt easdem duas vncias substantie sue (si tamen necdū complete sunt) predicto loco modis oibus vendicare debeas: vt pie volūtatis intentio: etiā inuita herede ad effectū per omnia perducatur:

L

nec in hac re amplius differri que relata sunt patiaris. Nam sacrilegū et contra leges est: si quis quod venerabilibus locis relinquitur: praue voluntatis studijs/suis tentauerit compendijs retinere.

¶ Gregorius Theodoro curatori. Joānem prefectum commendat. Capitulum. vij.

Epl̄a. vij.

Quāuis glorie vestre bonitas semel sibi cōmēdatos nesciat obliuioni mandare: verūtamē scientes hec eadē iterata charissimū filiū non onerose suscipere: scribere nos que iam dudū scripsim⁹/ non piget. Quia ergo Joannes gloriosissimus filius noster prefectus vrbis ad deducēdam huc coniugē suā latorē presentiū Joannē clarissimū virū illic noscit transmisisse: paterna dilectione salutantes petimus: vt q2 memoratus gloriosissimus filius diuisus hic consistere nō potest: venienti coniugi ipsius glorie vestre sinceritas patrocinij sui opem ferat. Et vt securius iter suū (deo custodiēte) peragere valeat: ad Perusinā ciuitatē militari eā solatio fulciri disponat: quatenus et antedictus gloriosus vir ampli⁹ patrocinijs vestris sit deditus: et nos dulcissime glorie vestre gratias referamus.

¶ Gregorius Mariniano episcopo Rauenne. Joannē prefectum commendat. Capitulum. viij.

Epl̄a. viij.

Gloriosissimus filius noster Joānes prefectus vrbis ad hoc illuc latorē presentiū Joannē virum clarissimū destinauit: vt gloriosam coniu-

M

gem ipsius deo debeat protegente huc perducere. Quā et nos hic volumus per oīa aduenire: vt predictū gloriosissimū filiū nō diuisum: sed totū habere possim⁹. Fraternitas itaq̄ vr̄a sollicitudinē gerat: ne qđ impedimentū ad veniēdum sustineat: atq̄ vt hic citius adesse valeat/ studiose concurrat. Et ita se circa eā quocūq̄ exegerit vsus exhibeat: vt nec suū abesse coniugē sentiat: et nos in vobis modis oibus presentes esse cognoscat.

¶ Gregorius Mariniano ep̄o Rauenne. De sanctimoniali de monasterio egressa/et marito sociata. Capl̄m. ix.

Epl̄a. ix.

Si latoris presentium Stephani viri clarissimi querela veritate subsistit/oīno nos fraternitas vestra contristatos intelligat: cur tam pigra vel deses extiterit / vt ante ad nos facti prauitas q̄ correctio perueniret. Questus itaq̄ est q cognatam eius (cui aliquādo Petrus quidā nequissimus diabolico instinctu de monasterio exire suaserat: atq̄ a gratioso notario nostro fuerat mutato habitu vnde exierat reuocata) nequissim⁹ vir iniqua suasione de monasterio rursus eijciēs/apud se nūcusq̄ impudice retineat. Ex qua re valde nos (sicut diximus) tua desidia cōtristauit: cur necdum in monasteriū reuocata sit ac retrusa. Uel nūc ergo propositi tui consideratio et zelus te castitatis accendat: id summopere modis quibus potueris studere: vt asperitatem quā de tante iniquitatis perpetratiōe cōcepim⁹/ eis citius valeas correctione mollire. Nam et vitali defensori precepimus: vt vobis hac in causa solatiari non differat. Sed quia memoratus Petrus ab hoie filij no

A stri magnifici filoreni dicitur defensari: apud eum vobis cū omni studio et charitate instanter agendum est: vt eam sine aliqua faciat dilatione restitui: quem credimus hoc (quia bonus ōino vir esse dicitur) sine mora facturū. Qꝫ si forte (quod non credimus) aliqua hoc fuerit excusatione dilatū: tūc etiā publice contestādus est. Atq; fraternitas nobis vestra renūciet: vt exinde in vrbem regiam scribamus: quatenus quod fieri honeste negligitur: ea qua dignum est vltione plectatur.

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De decem auri libris Basilio cypriano episcopo transmissis.

Capitulum.x.

Epls.x. Gloriosi filij nostri / Cethegus atq; Flora iugales / pro certis causis suis Maximū virum clarissimū Palatinū priuatarū ad Siciliā transmittentes / decē libras auri a reuerentissimo filio nostro Basilio capuane ciuitatis epō: qui illic iam esse dinoscitur: suis vtilitatibus profuturas dari de pensionibus ecclesiastici patrimonij voluerunt. In quarū restitutione ne qua mora fieret: aut difficultas forte cōtingeret: quātitatem ipsi dilectissimo filio nostro Bonifacio diacono tradiderūt. Et ideo quia nostros nos filios (et pꝛesertim vbi damnū minime sentit ecclesia) non conuenit contristari: his fraternitati tue mandamus apicibus: vt supra scripto fratri / coepiscopoq; nostro Basilio / et Maximo viro clarissimo ſm voluntatē predictorū filiorū nostrorum Cethegi atq; Flore / gloriosarū personarū / decem libras auri sine tarditate post subditam desuscepto paginā dare debeatis: quatenus dū nulla in accipiendo eis mora puenerit: et illi mādata sibi (vt nouerint) vtiliter exequātur / et pars ecclesie rationabiliter sit munita. B

¶ Gregorius Romano defensori. De Basilio episcopo in causis forensibus occupato. Capitulū.xi.

Epl.xi. Parte.j. dist.lxxxviij.c.perlatum. Perlatū ad nos est reuerentissimū fratrem nostrū Basiliū episcopū velut vnum de laicis in causis secularib⁹ occupari: et pretoria inutiliter obseruare. Que res quoniā et ipsum vilē reddit / et reuerentiam sacerdotalē annihilat: statim vt experientia tua hoc preceptū susceperit: eū ita ad reuertendū districta executione cōpellat: quaten⁹ ei illic te insistēte quinq; diebus sub qualibet excusatione immorari nō liceat: ne si quolibet modo eum ibidē morā habere permiseris: cū ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

¶ Gregorius Gudiscalco duci Cāpanie. De infractione monasterij sancti Archangeli.

Capitulum.xij.

Epl.xij. xi.q.iij. Illa prepositorum. Illa prepositorum sollicitudo vtilis est: illa est cautela laudabilis: in qua totū ratio agit: et furor sibi nihil vendicat. Restringenda ergo sub ratione potestas est: nec quicq; agendū / priusq; cōcitata ad tranquillitatē mens redeat. Nam cōmotionis tempore iustū omne putat ira qđ fecerit. Peruenit itaq; ad nos magnitudinē tuam vsq; ad hoc esse impetu furoris impulsam / vt non solū frangi ianuas monasterij sancti archangeli: verū etiā diripi exinde quod ibi inuentū est feceris. Insuper aūt sic cōtra abbatē eiusdē monasterij diceris exarsisse: vt nisi occultans se / iracūdie tue tēpore latuisset: non leue discrimē incurrisset: deniq; vt metu tuo perterritus / de domo in qua se olim receperat / exire nuncusq; non audeat. Quod ne frustra fecisse forsitan videreris: fugam monachi ipsius / qui ad hostes abijt: ad eius (ꝙtū ad nos perlatū est) crimē impingis: asserēs ꝙ cum ipsius voluntate fugerit. Quod si ita est / contristamur: et valde vestram sapientiā miramur. Nam si licitū putatis: vt aliorū culpa alijs sit nociua: multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorū enī nobiliū serui: multarū ecclesiarū clerici: diuersoꝝ monasteriorū monachi: multorū iudicū hoies: sepe se hostib⁹ tradiderūt. Ergo si hoc credit / seruorū vtiq; dñi / clericoꝝ episcopi / monachorum abbates / diuersoꝝ fugaciū iudices / oēs sub culpa sunt et crimine cōstituti. Nunquid et diebus magnitudinis tue multi de ciuitate in qua consistis / ad longobardos milites fuga non lapsi sunt? Et quis tante indiscretionis tanteq; possit stultitie reperiri: vt eorū iniquitatē tibi extimet applicandā? Hec itaq; sollicite pensa: atq; ex te aliorū causas estima: et in quorundā aduersitates falsis suspitionibus nō incaris. Si vero est aliq̄s qui de predicti monasterij abbate possit aliquid dicere C

quod ad culpam reatumq; eius pertineat: nos hoc non negligi: sed magis vna quidem cum eis quorū interest / causam omnino districte et sollicite volumus perscrutari: vt aut feriat vindicta culpabilem: aut absoluat veritas innocentem. Si autem nullus inueniri potuerit: qui contra eum hoc quod solus ipse perhibes asserat: hortamur magnifice hḃt / vt a memorati monasterij abbatisq; ipsius te aduersitate cōtineas: et potius tuitionem illis et propter deum charitatem impēdas. Et si quid est vnde animi vestri fortassis offensi sunt / pro nostra eis interuentione remittite: et ita vos sicut christianos conuenit et prudentes / in eoꝝ mag. adiuuamine commodate: quatenus et nos vobis gratias referamus: et ante omnipotētem dñm mercedem pro impensis seruis eius beneficijs ac solatijs acquiratis. D

¶ Gregorius Fortunato epō Neapolitano. Fuscū abbatem et monasterium ei⁹ cōmendat. Capitlm.xiij.

Epl.xiij. Quāuis et ratio et loci sui qualitas fraternitatem vestrā cōmoneat / tuitionem monasterijs et maxime sub se constitutis impēdere: verūtamen ꝙ lator presentium Fuscus abbas suum a nobis voluit ex abūdāti monasterium cōmēdari: his vos affatibus hortamur: vt quia frustra monasterium ipsum inquietudine dicitur laborare: sanctitatis vestre illud defensio tueatur: et ab aliquo illud grauari cōtra rationis ordinem non permittat: quatenus dum nullum id iniuste rei pondus afflixerit: et vos videamini quod sacerdotis est salubriter impendisse: et degens illic congregatio que in dei laudibus occupatur: nullis irrationabiliter molestijs valeat subiacere. E

¶ Gregorius Romano defensori. De Fusco abbate: et Xenodochio sancti Theodori. Capitulum.xiiij.

Epl.xiiij. Fuscus abbas monasterij sanctoꝝ Herasmi / Maximi / atq; Juliane (qđ Neapoli ab Alexandra clarissime memorie femina (sicut nosti) fūdatum est: que etiam et heredem instituit) massam papyrianēsem que illic i Sicilia sita est / cū xenodochio sancti Theodori suprascriptum monasterium suum asserit habere cōmunem. Sed vt ad diuidendam eam cum his quoꝝ interest / dilationem nō debeat sustinere: experientie tue sibi petit adesse solatium. Proinde hui⁹ tibi serie preceptionis iniūgimus: vt ei cōcurrere / atq; in oībus solatiari festines: quatenus massa ipsa ſm portiones cōpetentes sine mora aliqua diuidatur. Sed ne forte dicatur: ꝙ a predicto monasterio possessiones que hic cōmunes sunt / detinentur: esse ex hoc excusatio non debet: ꝙ et ipse paratus est sine difficultate diuidere. Quia vero legatum quod predicte Alexādre a Pompeio relictum dicitur / ab eodem xenodochio (quippe quod ei in octo vncijs iure perhibetur hereditario successisse) memoratus abbas suo facit monasterio redhiberi: et hoc quoq; experientia tua curet addiscere: et si ita est / agere studeat / vt quod relictum est / modis oibus exsoluatur. Ita ergo sollicitudo tua in hac se re exhibeat / vt suffragante iustitia / predicti abbatis labor quē vt ad nos venire et assumpsit: vacuus esse non debeat. F

¶ Gregorius Fātino defensori. De Fusco abbate et cōstantino celle sue presbytero. Capitulum.xv.

Epl.xv. Fuscus abbas monasteriorum sancti Archāgeli quod machatis dicitur / atq; sanctorum Maximi / Herasmi / et Juliane / asserit Constātinum celle sue presbyterum / ob tēporis qualitatem se in Siciliam transmigrasse / et codices monasterij sui atq; vela secum pariter deportasse. Quem quoniam defunctum perhibet: et ea que celle sue esse cōmemorat: sibi postulat debere restitui: experiētia tua veritatem curet addiscere: et si ita est / oia que monasterij ipsius sunt / sine aliqua faciat dilatione restitui. Nam contra rationem est: vt qđ de monasterio pro temporis (sicut dictum est) qualitate sublatum est: ab ei⁹ debeat iure separari. Ita ergo experiētia tua agat: vt veritatem addiscens / predictum illic abbatem vel quem vice sua transmiserit: dilationem frustra sustinere minime patiatur.

¶ Gregorius Clemētine patricie. De malis hominib⁹ discordiam seminantibus. Capitulum.xvj.

Epl.xvj. Abbate quodam ad nos referente peruenit: ꝙ glorie vestre a quibusdā sit maledictis nūciatum: ꝙ aliquem (quod absit) cōtra vos stimu

G lum habeamus. Quod si ita est: quicūq; hoc fallaciter confinxerūt/sub puritatis vobis specie duplices extiterunt: vt se quasi fideles ostenderent: et vos de nobis praue facerēt dubitare. Ego autem gloriosa filia: bona tua olim cognoscens: et precipue castitatem que tibi ab adolescentia comes fuit/in magna semper veneratione et dilectione te habui. Sed ne vel nunc aliud cor meum esse gloria vestra suspicetur: nullum mihi odij vel iracūdie circa vos scrupulum inesse significo: sed paternam me vobis dilectionem exhibere cognoscite. Unum tamen qd ad me perlatum est/reticere nō debeo: ne minus esse charitatis incipiat: si silentio prematur/quod ad emēdationem dicēdum est. Nūciatum siquidem mihi est: q si quādo vos quisq; offenderit: dolorem irremissibiliter retinetis. Qd si verum est/qr quātum vos diligo/tātum cōtristor: peto vt hoc a vobis vitium nobiliter excludatis: et sm boni operis segetem/inimici semen crescere nō sinatis. Dñice orationis verba ad memoriam reducātur: et nō apud vos plus valeat culpa q̄ venia. Excessus glorie vestre bonitas superet: et magis salubriter ignoscendo deuotum faciat quem potest persistens facere asperitas indeuotum. Relinquatur illi vnde verecūdiam habeat: et non seruetur qd doleat. Nam plerūq; plus viriū habet discreta in coerctione remissio/q̄ in exequēda vltione districtio: adeo vt nōnūq; hec fideliorem atq; subiectum: illa vero obstinatum faciat et emulum. Et quidē

H hec non ad hoc dicimus vt zelo vos rectitudinis subtrahatis: sed ne tales sitis in minimis/quales esse debetis in maximis. Nam si quādo seueritatem excessus qualitas exigit: agēdum est vt et culpam vltio corrigat: et correctis post gratia non negetur. Hec igit̃ qr paterna suadente dilectione pro vestra vos anima commonemus/cum ea qua dicuntur charitate suscipite: atq; ea ad glorie vestre vtilitatem assumite: vt bona vestra et apud homines clariora/et apud omnipotētem dominum possint esse purissima. De nobis autem sicut reuera charissima filia fiducialiter in cunctis presumite. Et quia de vestra cupimus prosperitate semper audire: discurrentib9 nos sepius epistolis releuate.

¶ Gregorius Clemētine patricie. De amando a surentinis electo. Capitulum.xvij.

Epl.xvij. AMandum presbyterum a surentinis ad episcopatum gl'iosa filia electū esse cognoscas. Quē qr huc scripsimus debere transmitti/cōtristari de ei9 absentia non debetis: qr nec abscedere creditur/qui mēte vobiscum est. Et qm pastorem querētibus/is q vobis olim placuit/gratus est: oipotētem deū benedicētes christiani magis in hoc deuotione gaudete. Et vt ad nos celerius aliqs pfuturus venire debeat/hilariter studete: qr sincere charitatis est exultare: quādo is qui diligitur/ad hoc vocatur vt crescat.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De amando presbytero ad se dirigendo. Capitulum.xviij.

Epl.xviij POstq̄ȝ is qui ad episcopatum Surentine ciuitatis electus fuerat/aptus nobis visus nō est

I Amandum presbyterum oratorij sancti Seuerini/quod in castro luculano situm est/elegerūt. Eapropter experientie tue precipimus: vt eundem presbyterum excusatione postposita sub omni ad nos studeat festinatione transmittere: quatenus petentium desideria cum christi auxilio (si nihil est quod eum impediat) impleantur. Cuius vita vel actus quia melius possunt illic vbi diu est cōuersatus agnosci: cure tue sit cum fratre et coepiscopo nostro Fortunato de eo diligenter inquirere. Et si nulla sunt que ad sacrum ordinem obsistere valeāt: ad nos debet omni postposita tarditate transmitti. Ne aūt gloriosa filia nostra Clementina hoc moleste suscipiat/ad eam experientia tua pergat: et cum ei9 voluntate hoc faciat. Sin vero reniti fortasse voluerit/huc eum (sicut diximus) sine mora experiētia tua transmittat: quia ita animi filiorum nostrorum a nobis placādi sunt: vt tamen animarum vtilitas a nobis nō debeat prepediri.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De monachis surentinis. Capitulum.xix.

Epl.xix. PEruenit ad nos q monachi quos in surentina ciuitate pro complenda (sicut nosti) Antonini quōdam defensoris voluntate transmisimus: pecuniā quā acceperant/ad emendas possessiones

K expendant. Que res quoniā non leuem eis necessitatem in breui indicat imminere: ideo experientia tua hac auctoritate cōmonita prouideat atq; dispenset: vt solidos ipsos incaute viciosęq; erogare non debeant. In quare vt sollicitudo tua possit esse laudabilis/cū omni studio ac vigilantia possessiones ad comparandū exquire. Ex quarū fructibus serui dei alimoniā cōsequentes/nec acceptos solidos incassum expendere/nec ipsi valeant victus necessitatē incurrere. Ita ergo omni vigilātia/omniq; intētione in hoc te exhibere festina: vt efficacia tua et ab illis periculum/et a nobis omnem possit curam sollicitudinis amouere.

¶ Gregorius Joanni proconsuli Italie. De annona Neapolitana subtracta. Capitulum.xx.

Epl.xx. QUicquid tribuitur pauperi: si subtili consideratione pensetur/non est donum sed mutuum: quia quod dat/multiplicato sine dubio fructu recipitur. Scripsistis autē nobis vt dulcitio agenti vices vestras dicere deberemus: ne quid superbie typo auderet expendere. Et quamq; sit laudabile futura prospicere: quia tamen infirma omnino cautela est que pietatis adiutorio nō munitur: in hac sollicitudine vestra qd nos pro vobis contristaret/inuenimus. Fertur itaq;

L q annonas atq; consuetudines diaconie q neapoli exhibetur/eminentia vestra subtraxerit. Quod minus fortasse fuerat obstupendū/si Joannis decessoris vestri nō fuissent tempore ministrate. Si igitur hec ille cuius cunctis notū est q̄ fuerit grauis actio non negauit/qualis sit sapientia vestra consideret: si vel in aliquo bono opere malus homo vos superet. Nulla enim occasione hoc subtrahere vos decuit. Quod etsi forte nullus vestris voluisset rationibus imputare: hoc de proprio vos impendere non debuit grauare precatio: vt huius pietas in vestro esset patrona iuuamine/que ministra fuisset in opere. Hec itaq; eminentia vestra potētia qua pollet inspicere: atq; hoc quod a predecessoribus eius nō est ademptū/vt solite valeat ministrari/largitatē bonitatis sue debeat magis ostēdere: quatenus nec in his que sm iussionē agitis/aduersitatē aliquam incurratis: et hui9 vobis officij administratio/et coram hoibus laudē parare: et corā omnipotenti deo possit prouidere mercedē.

¶ Gregorius Leoni episcopo Cathinēsi. De monachi monasterij sancti Uiti tam nequiter viuant: vt mulieribus se coniungere sine metu audeant.

Capitulum.xxi.

Epl.xxi. MArcianus monachus monasterij sancti Uiti quod in ethna monte est positū/consensu (vt ait) congregationis eiusdem monasterij ad nos veniens: questus est multas monasteriū ipm a quibusdam molestias ac preiudicia sustinere. Inter que illud nos quoq; vehementissima exacerbatione cōmouit: q intantum monasteriū ipsum innotuit calcari ac despici: vt etiam monachis ibidem degentibus mulieribus se iungi sine metu sit licitū. Quod si ita est/fraternitatē tuā q̄ graue et apud deum peccatum/et apud homines

M culpa respiciat: ipse poteris iudicare: quippe quia nullate preuales excusatione defendere. Aut enim hec fieri nescisti: et culpa neglectus vehemēter argueris. Aut certe factum recognouisti: et grauiorē erga te videris indignationē exigere: cur tantum facinus vltione districtissima non punisti. Itaq; scriptis fraternitatē vestrā presentibus admonemus: vt cū omni hoc vigilantia inuestigare festinet. Et si huiusmodi iniquitatē a quibusdā perpetratam inuenerit: ita huius peruersitatis facinus digna studeat emendatione corrigere: quatenus et deū placare: et aliis ne de cetero quid simile perpetretur/custodie possit disciplinā ostendere. Molestias vero quas predictū monasteriū pati/vel ea quanta eius perhibentur inuasa/sanctitas vestra cognoscat: et ita se inquantū iustū est/in protectione eiusdē exhibeat: vt in nullo contra equitatis ordinem valeat aliquo modo pregrauari. Preceptum vero beate recordationis predecessoris nostri Pelagij datum ad lapidium predecessorē vestrum cuius subtus exemplaria fecim9 adscribi: sine aliqua volumus refragatione seruari.

¶ Gregorius Hadriano notario. De supradictis monachis. Capitulum.xxij.

A
Epi.xxij.

Res ad nos omnino detestabilis et nephanda puenit. et miramur cur si veritate subiistit/eā minime cognouisti. Veniēs aūt ad nos Marcianus monachus monasterij sancti Viti/quod in mōte ethna est positū:oblata nobis petitione qstus est inter alia:ita monachos eiusdē monasterij peruerse ac nequiter viuere:vt etiam mulieres sibi sociare (quod dici nephas est) audeant. De qua re quia fratri et coepiscopo nostro Leoni scripsim⁹/requisita veritate:si ita repererit/districtissima hoc studeat seueritate corrigere:necesse est vt in hac re tua quoq̄ se experientia ad inuestigandam veritatem:et puniendum tantum scelus oīmodo sollicite debeat exhibere:vt neq̄ remisse/neq̄ negligenter agi aliquid videatur. In alijs vero vtilitatibus memorati monasterij solatia tua inquantū ratio poposcerit equitatis/impende:quaten⁹ et si quid ei (sicut dicit) inuasum est/ſm iustitiam reformetur:et de cetero preiudicium illic aliquod contra dei timorem/et legum ordinem nullo modo generetur.

¶ Gregorius Fortunato ep̄o Neapolitano. De Mauricio monacho cū alijs fuga lapso. Capitulum.xxiij.

Epi.xxiij.

Cum fraternitas vestra minus erga monasteria sibi subiecta studet esse sollicita:et ipsa culpam reprehensionis incurrit:et nos de sua seuitate contristat. Peruenit autē ad nos Mauriciū quendam qui nuper in monasterio Barbaciani cōuersus est/ablatis secū alijs monachis/fuga de eodem monasterio discessisse. Qua in re predictū nobis Barbacianū precipitatio sua vehementer accusat:qui temere secularē hominē et non ante probatū tonsurauit. Nunquid vobis scripsimus vt prius probaretis:et tunc si aptus esset/abbatem facere deberetis? Vel nunc ergo circa eum quem elegistis/estote solliciti. Nam vos illo delinquente delinquitis:si ita ceperit se exhibere vt se ad fratrum regimē ostendat indignū. Preterea monasterijs oībus fraternitas vestra districtius interdicat vt eos quos ad conuertendū susceperint:priusq̄ bienniū in conuersatione compleāt:nullo modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio vita moresq̄ eorum sollicite cōprobētur:ne quis eorum aut non sit contentus quod voluit:aut ratū non habeat quod elegit. Nam dum graue sit/inexpertos hominum sotiari obsequijs:quis possit dicere q̄ sit grauius ad dei seruitiū improbatos applicari? Miles vero si cōuerti voluerit/priusq̄ nobis renūcietur:nullus eū sine nostro cōsensu qualicūq̄ psumat ratione suscipere. Qd̄ nisi diligenter fuerit custoditū:omnem subiectorū in te culpā inexcusabiliter noueris redundare:qui minus te erga eos rebus ipsis testaris esse sollicitum.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De restituendis iniuste ablatis. Capitulum xxiiij.

Epistola xxiiij.

Si scriptorū nostrorū seriem voluisses diligenter aduertere:aut sponte restituere que tulisti:aut certe personā instructā ſm admonitionem nostrā in causa transmittere debuisti. Et dum te modo quodam excusare contēdis/asserens in his q̄ contra fraternitatē tuā a parte contraria gesta sunt:non voluntarie:sed magnis te constrictū cōiurationibus miscuisse:ea que scripsim⁹/quasi intelligere distulisti:et magnificos viros Faustū atq̄ Dominicū non a te:sed a quibusdam filijs tuis indicasti esse transmissos:ac per hoc:vt alijs litigātibus/ipse que tuleras retineres. Pars vero altera epistole tue textum addiscēs crebra nobis allegatione cepit insistere:vt ea que abstuleras/redderentur:paratā se inquiens/si quid contra eam magnifici viri p̄dicti suorum vel aliorū nomine mouere voluerint/respōdere. Quod quia nec nobis rationis visum est ordine dissentire/presertim postq̄ admonitus instructā personam ad dicendam causam transmittere neglexisti:idcirco fraternitatē tuam hortamur/illico vt presentia scripta susceperit/Theodosico viro magnifico maiori populi portas/et rustico viro clarissimo seniori aqueductum sine aliqua contentione restituat:ne in hac re moram:vel aliquā excusationē interserat:ne culpā indiscretionis icurrat:si quod vltro facere debuerat/admonita differendū quslibet forte putauerit. Hac itaq̄ memoratis viris primitus reformata/liberū tibi sit si quā cōtra eos postea apud nos hic causam mouere volueris. Sin vero non ipse sed filij tui (vt asseris) causam se habere querantur:vnde eos publico debeāt pulsare iudicio:eis est liberum in quolibet loco voluerint/cause sue negocium contra eos legaliter propositum terminare.

D

¶ Gregorius Fortunato episcopo neapolitano. De petro a pueris false accusato. Capitulum.xxv.

Epi.xxv.

Valde nos vestra mirari fecit fraternitas:vt causam clerici sui aut noluisset/aut non assurgeret definire. Petrus itaq̄ presentium portitor ad nos veniēs/questus est/pueros a quibus de temtatione sceleris falso se asserit criminatum:non vt oportuit esse discussos/sed tātūmodo hactenus inquisitos:et sibi hoc solum ne vobiscum pcedere audeat/interdictum. Aut enim vera fuere que dicta sunt:et iuxta cause qualitatem canonice fuit coercitioni subdēdus. aut falsa:et diu nō debuit in crimine remanere. Quia ergo et ratio indixit:et hic p sui purificatione sollicitus/que aduersum se dicta sunt/apostolicam sedem adijt:et iusta examinatione finiri perquirit:necesse est vt vna cum Anthemio subdiacono nostro subtili ac districta discussiōe a pueris illis veritatem exigere debeatis. Et si predict⁹ portitor attentati facinoris reus esse patuerit:canonica modis oīb⁹ vltione plectatur. Si vero insons fuerit declaratus:celeri absolutione respiret:et vobiscum habeat procedendi licentiam:q: sicut reis competens exercenda vindicta est:ita innocentibus non est absolutio differenda. Sic ergo huic cause sollicite fraternitas vestra finem studeat imponere:quatenus nullam de neglectu valeat reprehensionem incurrere.

E

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De Petro a pueris false accusato. Capitulum.xxvj.

Epi.xxvj.

Petrus clericus lator presentium quest⁹ est nobis a quibusdam se pueris fallaciter criminatum:et causam suam nō vt oportuit districta examinatione discussam:nec se ab aliquo condēnatum/sed solum ab episcopo suo ne cum eo procedere auderet inhibitum. Qd̄ audiētes oīno egre tulimus:q: veritate subtiliter perquisita/aut reum/vt cause exigebat qualitas/condēnare:aut certe debuit innocentem absoluere. Quia igitur et causa exigit/et memoratus portitor magnopere postulat vt hac de re subtilis debeat haberi discussio:presenti tibi auctoritate precipimus:vt vna cum reuerentissimo fratre nostro Fortunato coepiscopo atq̄ (si visum tibi fuerit) glorioso filio nostro Maurentino attētati criminis veritatem subtili nimis indagatione ac discussione studeatis addiscere:et ita aut culpam vlcisci:aut festinetis innocentiam releuare:vt nec vos videamini negligētes in aliquo extitisse:nec hec amplius sine definitione causa remaneat.

¶ Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano. De saponarijs ciuitatis sue. Capitulum.xxvij.

Epistola xxvij.

Augustinus presentium portitor/q̄ reliquoꝝ saponariorꝝ ciuitatis vestre vice se dixit esse transmissum:questus nobis est q̄ Ioānes vir clarissimus palatinus multis eos frustra affligat incōmodis:atq̄ noua plurima eoꝝ corpori preiudicialiter nitatur impendere. Deniq̄ vt (sicut ait) eos promittere sibi compellat:vt si quis arti eoꝝ sociari voluerit/quicquid commodi de introitu eius accesserit/ipsi proficiat. Adijciēs quoq̄ pactum inter se de quibusdam rationabilibus artis sue capitulis iuxta priscam consuetudinē olim consensu interposita esse pena confectum:atq̄ id sacramēto interueniēte firmatum:et ab eo nūc velle quosdam ex suis/ei⁹ scꝫ patrocinio fretos/abscedere:atq̄ ita contrauenire tuitionem cupientibus impendere:vt (qd̄ dici graue est) plus in defensione eius presumptionem habeant/q̄ de pena penuriam:vel de sacramento prestito possint habere formidinem. Et si ita se res habet:q: etiam ipsi qd̄ ait/aduersum est:quippe qui alieno se peccato sua defensione constituit esse participem:fraternitas vestra paterna eum adhortatione cōueniat:vt ab huiusmodi se actu cohibeat:et p̄iudicialiter illis nihil imponat:nec eos dispendijs contra rationem affligat. Pariter etiam prouidēdum est:vt et pactum vbi sacramēta sunt prestita conseruetur:et cum dispendio aīe sue tēporalia lucra contrauenīēdo non appetat:ne et periurij crimen incurrat:et commoda praue desiderata nō capiat. Et si (qd̄ non credimus) admonitionem vestram predictum Ioannem virū clarissimum videtis forte differre:

F

G cum eminentissimo filio nostro prefecto stricte loquimini: vt ipse hoc sicut in presenti dici ferim⁹/quomodo preuiderit/rationabiliter faciat emẽdari: quatenus et eos qui tuitionis vestre suffragia quesiuerũt: quorũdam voluntas iniuste non opprimat: et ille ab opere se indecenti prohibitum/pro sue magis anime vtilitate cognoscat.

¶ Gregorius Tizasimos militi. De rebus ecclesiasticis in publico competentibus.

Capitulum.xxviij.

Epistola xxviij.

Epistolas vestras greco sermone dictatas/me iudice suscepisse: in quibus dicitis q quedam religiosa loca responsum iuri publico de reb⁹ ei competẽtibus reddere contẽnũt. Que res me omino cõtristauit: quia nostri est habitus: non solum preiudicia minime facere/sz etiam facta equanimiter portare: nisi forte quia res pauperum defendere rationabiliter cogimur: ne apud omnipotentem deum culpabiles inueniri valeamus. Proinde Fantino defensori que scripserunt glorie vestre transmisi: vt ipse religiosos quosqz in panormitania partibus apud electos iudices venire compellat: et suorz actuum rationem reddant. Omnipotẽs de⁹ celestia vobis misericordie largitatem prebeat: vt per cũcta que agitis: eius gratie seruiatis.

¶ Gregorius Fantino defensori. De redditibus ecclesie hospitibus dandis. Capitulum.xxix.

Epi.xxix.

H Sabinus vir clarissim⁹ presentium lator nobis indicauit/hanc olim ibi consuetudinem conuenisse: vt diuersis superuenientibus/ciues eiusdem ciuitatis de proprio expensas expenderẽt. De qua re dum se quererentur affligi: hoc illis cum Theodoro quondam episcopo conuenisse: vt in ecclesia ei⁹ certe portiones substantie sue donatione conscriberentur: et hoc in se onus susciperet: atqz securis eis redditis/ipse de ecclesia quicquid esset necessarium erogaret. Si vero per terciãdecimam et primam indictiones/quibus predicte ciuitati defensoria officium absente episcopo de ppᵢo expendisset: qđ de ecclesia poterat erogari. Et quia sibi quod expendit/postulat debere restitui: idcirco experiẽtie tue precipimus/vt reuerentissimo fratri et coepiscopo nostro Decio studeat imminere: quatenus aut pacifica (si ita est) eũ eo ordinatione decidat: aut certe si qua se ratione a restitutione expensarũ credit defendere posse/in iudicio tuo partes assistant: et exquisita diligẽtius veritate/ita quicquid tibi equitatis ordo suaserit/mora postposita definito: vt et rõnabiliter causa finem accipiat: et partes apud te nulla fatiget in obseruatione dilatio. Si autem donationes (de quib⁹ dictum est) ecclesie sue esse onerosas existimat: et reddere eas donatorib⁹ fortasse voluerit: si qui ex eis q̃ eas receptũt/clerici sunt: a te similiter moneantur: vt aut sm portiones suas que erant soliti dare persoluant: aut certe si causari voluerint: contentiones partium/tua necesse est cognitione distingui: vt nulla se pars inaudita queratur preiudicium sustinere. Alias vero causas que cum memorato reuerẽtissimo viro fratre nostro suprascriptus portitor habere se asserit: tuo similiter volumus medijs sacris euãgelijs iudicio definiri.

I

¶ Gregorius Constantino episcopo Mediolanẽ. De Pompeio episcopo innocenter condemnato.

Capitulum.xxx.

Epi.xxx.

Relectis epistolis quas ad nos per Marianũ latorem presentium transmisistis/gratam nobis sollicitudinem vestram fuisse rescripsim⁹/q ea que ad vos de fratre et coepo nostro Pompeio (qui adhuc ita a nobis nominãdus est) peruenerunt: dissimulare minime ptulistis. Sed si qualis fuit in requisitione cura/talis fuisset in discussione subtilitas: nihil ex hoc qđ de eo dictum est/fuisset ambiguum. Sed vtrum verum esse compositum patuisset: iam contra ipsum dudum in Sicilia apud reuerẽde memorie fratrem nostrũ Maximianum epm talis questio (vt cognouimus) mota est. Sed q causa ipsi⁹ subtili omnino inuestigatione quesita est: inuentus est innocens/qui fuerat accusatus inuri: mine. Nũc ergo quoniam illa que cõtra eum dicta sunt/non sub illa qua decuit districtione quesita sunt: et gesta que exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt/neqz ad condẽnationem/nec ad absolutionem eius probentur posse sufficere: non leuis res agitur/vt incaute vel in transcursu debeat definiri. Nam graue est satis et indecens/vt in re dubia certa dicatur sententia. Et hec quidẽ gesta esse poterant ad definiendũ satis idonea: si accusati ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occultis eijceret: et nõ afflictio vehemens extorqueret: que frequenter agit: vt noxios sese fateri etiã cogantur innoxij. Nam postq̃ prefatus episcopus (vt dicitur) cruciari custodia/cremariqz fame se asserit/scire debetis si ita est/vt non noceat si sic fuerit extorta confessio. Nũquid quando sententiã tales cause susceptunt: et ad sedem apostolicã appellatur: nonne et persona que iudicatur presens est: vt districtissime atqz ab omni latere veritas queratur: vt tunc si debeat necne manere sententia decernatur? Necnon et si predictus episcopus ad sedem apostolicam appellare voluerit/causa ipsius interius et cum omni diligentia est perscrutanda. Et ideo postq̃ et persona absens est/et gesta que ad nos transmisistis/nobis (sicut prefati sumus) satisfecisse idonee non videtur: temere aliquid de episcopi persona decernere nec possumus nec debemus: ne (quod absit) reprehensibiles inueniamur in nostris: qbus aliorum iure cõpetit retractare sentẽtias. De alemanis autem quod vobis indicatũ est: nos et longius q̃ vos positi scimus. Et quia verum non sit/minime dubitamus. Vestra tamen fraternitas bene fecit pro informatione nostra scribere quod audiuit.

K

¶ Gregorius Libertino expraefecto. De aduersitatib⁹ patienter tolerandis. Capitulum.xxxj.

L

Epi.xxxj.

Quanta vos seculi huius premat angustia/incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positis sola est cõsolatio misericordia creatoris: in eum spem vestrã ponite: ad ipsum tota vos mente conuertite: qui et iuste quẽ vult permittit affligi: et confidentẽ in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite: et patienter queqz illata sunt sustinete. Nam recte mentis est/deum non solũ in prosperis benedicere: sed etiã in aduersitatibus collaudare. In his ergo que patimini/nullũ contra deũ murmur cordi vestro surrepat: quia ad quid hoc creator noster operetur/ignotũ est. Forsitan enim magnifice fili aliquid illũ in prosperis positus offendisti: vnde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo nec tẽporalis te frãgat afflictio: nec rerum dãna distruciẽt: quia si in aduersis gratias referens deum tibi patientia feceris esse placabilẽ: et que amissa sunt/multiplicata redduntur: et super hoc gaudia eterna prestantur. Peto autẽ ne iniuriosum iudicatis q viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanũ defensorem scripsimus preberi: quia de beati Petri apostoli rebus q̃uis parua sint que offerũtur/p magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam et hic vobis valebit maiora impẽdere: et apud omnipotentem deum beneficia eterna prestare.

¶ Gregorius Secundino Tauromitanẽ. De vxore Leonis carthari. Capitulum.xxxij.

M

Epistola xxxij.

Presentium portitor Leo carthartius ad nos veniens indicauit vxoris sue causam/que relicto eo pro fornicationis crimine quo vehemẽtius stimulatã aiebat: atqz ob hoc religiosam vestem induerat: se culpabilem nullatenus extitisse: adeo vt (sicut ait) requirente fraternitate vestra/cui huius rei cognitionem ante hoc fere trienniũ mãdaueram⁹: in nullo clarueritt eum post initũ cõiugiũ in fornicatiõis culpã collapsum: adijciens quoqz q eidem vxori sue districtissima sacramenta prebuerit/insontẽ se ea de re/vnde etiã illam mordebat suspitio/permansisse: et idcirco propria eam sponte ad se reuersam. Sed quia communione illã cum familia sua pro hoc solummodo a fraternitate vr̃a priuatam asserit/quod ad eum clam postpositis vobis redierit: volumus familia quidem ipsius vt sacram cõmunionẽ recipiat: et dñe ea culpa in huius afflictionis pena familiã diu non teneat. De ipsa vero hoc est de vxore predicti portitoris hoc vos obseruare necesse est: vt si manifeste constat quia contra coniugẽ suũ dicere nihil potuit/sed insuper suspitio ipsius prestito (vt edocti sumus) sacramento amputata est: et vtiqz post hoc sua ad eũ sponte reuersa est: et in ea quoqz tẽperanda est cẽsura iudicij: vt longo iam tempore minime cõione priuetur. Si autem aliter se veritas q̃ vobis insinuatum est for:

B

tatis habuerit: fraternitati vestre subtiliter scripta nos instruant: vt quid fiendũ sit/nostris iterum discurrentibus epistolis agnoscatis.

¶ Gregorius Secundino episcopo Tauromitañ. De mendacio Marciani episcopi nescienter dicto.

Capitulum.xxxiij.

Epistola xxxiij.

SCripta fraternitatis vestre suscepimus: in quibus indicastis reuerentissimũ fratrem nostrũ Marcianũ Lucẽsis ciuitatis episcopũ aliter nobis de causa ecclesie contra monasteriũ sancti Christophori quod in vestra diocesi est constitutũ / intimasse: non quidẽ fallendi voluntate: sed quia a clericis suis nõ fuerat veritatis naturã diligenter instructus. Et quoniã scribitis Dulcinũ decessorẽ ipsius nihil de rebus ecclesie sue fuisse testatum / sed de proprijs ac magis que in predicto monasterio fideliũ oblatione collata sunt / eulogium condidisse: atq; sex vncias ecclesie / et sex eidẽ monasterio iure hereditario reliquisse: necesse est vt si ita esse non ex opinione sed absolute in veritate recolitis: nullam predicto monasterio sinatis molestiã irrogari: precipue dum eandem causam iam temporibus reuerende memorie Maximiani epĩ vos atq; fratrẽ nostrũ coepiscopũ Ruffinũ ex eius deputatione audisse ac decidisse testemini: adeo vt inter partes ea que inueniri poterant / partirentur: et quod ecclesie fuit intrinsecus redderet. Volumus ergo vt pars vtraq; conticeat: et ea que a fraternitate tua vna cũ predicto Ruffino quondã episcopo statuta sunt: inconuulsa persistant: quatenus nec pars ecclesie denuo iniuste questionẽ inferre: nec monasterium

B

irrationabiliter videatur post vestrã maxime definitionem controuersiam sustinere.

¶ Gregorius Eulogio episcopo clusino. De Joanne episcopo ordinando. Capitulum.xxxiiij.

Epistola xxxiiij.

GLoriosus filius noster Anfidus ad nos scripta transmisit / indicãs q in castro balneum regis dicto / vna cum habitatoribus loci ipsius sibi Joannẽ diaconem elegerit episcopũ ordinandũ: de cuius omnino vita bona testatus est. Sed quia que sunt canonica nesciũt: ⁊ nos incognitis vel incognitis man⁹ temere non audemus imponere: fraternitas vestra cum omni sollicitudine ac vigilantia diuersis quibus potuerit modis de vita actibusq; ipsius requirere studeat. Et si nihil est quod ei canonice possit obsistere: requirendũ quoq; est si in opere dei studium habuit / vel psalmos nouit. Et si talis fuerit / cum ad nos cũ testificationis sue epistola dirigat. Si vero aliter fuerit: vestris nobis similiter epistolis indicate: et habitatores loci ipsius adhortamini: vt si iste aptus non fuerit / sicut et suprascripto Anfido filio nostro scripsimus / alium sibi eligãt qui ad hoc officiũ cum gratia dei aptus valeat inueniri.

¶ Gregorius Eulogio patriarche Alexãdrino. De heresi agnoitarum. Capitulum.xxxv.

Epistola xxxv.

TRansacto anno suauissime sanctitatis vestre scripta suscepi: quibus pro egritudinis mee nimietate respondere nuncusq; non valui. Ec

C

ce eni iam biennũ pene expletur quo lectulo teneor: tantisq; podagre doloribus affligor: vt vix in diebus festis vsq; ad horarũ trium spatiũ surgere valeam missarũ solemnia celebrare. Mox aũt cum graui compellor dolore decumbere: vt cruciatũ meum possim interrumpẽte gemitu tolerare. Qui dolor interdũ mihi lentus est: interdũ nimi⁹. Sed neq; ita lentus vt recedat: neq; nimius vt interficiat. Unde fit vt qui quotidie in morte sum: quotidie repellar a morte. Nec mirũ / quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Uñ compellor clamare. Educ de carcere animã meam / ad confi-

Psã.cxlj.

tendũ nomini tuo. Sed quia meis hoc precibus obtinere non mereor: rogo vt vestre sanctitatis oratio sue mihi intercessionis adiutoriũ prebeat: meq; a peccati ⁊ corruptionis pondere liberũ reddat in illam quã bene nostis libertatẽ glorie filiorũ dei. Scripsit autẽ mihi dulcissima et semper honoranda beatitudo vestra: q et cõmunis filius Anatholius diaconus de Constantinopolitana vrbe scripserat: ad me quosdã monachos de Hierosolymorũ partibus venisse: qui me aliquid de agnoitarũ errore requirerent: et dicitis quia petijt vt vestra mihi sanctitas scriberet quid de eadem debuissem inquisitione sentire. Sed neq; ad me de hierosolymorũ partibus

D

requirentes aliqui monachi venerunt: neq; eũdem communem filium nobis potuisse aliquid aliud q̃ erat scribere: sed interpretem suspicor in ei⁹ epistolis errauisse. Nam idem diaconus mihi iam ante biennium scripsit: quia a predictis partibus ad Constãtinopolitanam vrbem talia requirentes monachi venerunt: meq; studuit requirere quid sentirem. Cui ego ante longum tempus q̃ vestra scripta susciperem / respondi: que postmodum in epistola vestre sanctitatis inueni: atq; oĩpotenti deo magnas gratias retuli: quia de cũctis inquisitionibus Romanorum atq; grecorum partes (quorũ nos sequaces sumus) vno spiritu sunt locuti. In multis enim eandem vestram epistolam ita reperi / ac si cõtra predictam heresim scripta latinorum patrum legerem. Et quãtum potui de sanctissimo fratre meo amare bonum et laudare / perpẽdite: in cuius ore venerãdos patres quos multum diligo / recognoui. Sic ergo illi laus sit in excelsis et gloria: cuius dono adhuc in sede Petri clamat vox merci: de cuius effusione spiritus / cum sacerdos ad perscrutanda mysteria / scz ad sancta sanctorũ intrat / in sancta ecclesia velut in tabernaculo ex tbis predicationis spiritalia tintinnabula resonant. Recta itaq; et valde laudabilis est vestra predicatio. Sed omnipotẽtem dominum deprecamur: vt diu vos etiam in hac vita custodiat: vt de dei organo quod estis / in mũdo latius vox veritatis sonet. Pro me autem peto intercedite: vt huius

E

peregrinationis via que mihi asperior facta est / cum celeritate finiatur: quatenus qui ex meis non valeo / ex vestris meritis possim ad eterne patrie pmissa pertingere: et cum celi ciuibus gaudere.

¶ Gregorius Maximo episcopo Salonitano. De Juliano Scribone / et de Frontinianistis.

Capitulum.xxxvj.

Epistola xxxvj.

AD Romanam veniẽs vrbem cõmunis filius presbyter Ueteranus / ita me podagre doloribus debilem reperit: vt fraternitati tue epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de sclauorum gẽte que vobis valde imminet / et affligor vehementer ⁊ conturbor. Affligor in his que iam in vobis patior: cõturbor: quia per Hystrie aditum iam ad Italiam intrare ceperunt. De Juliano aũt scribone quid dicam: quãdo vbiq; video: q nobis peccata nostra respõdeãt: vt ⁊ foris a gẽtibus / et intus a iudicibus conturbemur. Sed nolite de talib⁹ omnimodo contristari: quia qui post nos vixerint / deteriora tempora videbũt: ita vt in cõparatione sui tẽporis / felices nos existiment dies habuisse. Inquãtum ṽo preualet fraternitas tua / opponere se pro pauperibus ⁊ oppressis debet. Que etiã si prodesse minime valuerit: ipsa oĩpotenti deo mentis deuotio sufficit quam dedit. Scriptum est enim: Eripe eos qui ducũtur ad mortem: et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Q si dixeris / vires nõ suppetũt: qui inspector est cordis / ipse intelligit. In omni ergo qd agis / inspectorem cordis appete habere placatũ. Quicquid ṽo est vnde illi placeas: facere non omittas. Nam humani terrores ⁊ gratie fumo sunt similes: qui leui aura raptus euanescit. Hoc certissime scito: q placere deo et prauis hominib⁹ nullus potest. In tanto se ergo existimet fraternitas tua omnipotenti deo placuisse: quãto se peruersis hominib⁹ displicuisse cognouerit. Ipsa tamen defensio pauperum moderata et grauis sit: ne si qd

Prouer. xxiiij.

F

nimio rigide agitis: ex iuuentute vos arbitrentur homines superbire. Sed talis necesse est vt inueniat pro oppressis vestra defensio: quatenus et humiles protectionem sentiant: et oppressores non facile inueniãt qd ex maliuola mente reprehendant. Attende ergo quod ad Ezechielem dicitur: Fili hominis / increduli et subuersores sunt tecũ: et cum scorpionibus habitas. Et beatus Job ait: Frater fui draconum / et socius struthionum. Et Paulus discipulis dicit: In medio nationis praue et peruerse / inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Tanto ergo debemus cautius ambulare / quãto nos scimus inter dei inimicos viuere. De frõtinianistis autem fraternitas tua sit omnino sollicita: et sicut cepit / studeat quatenus ad sinum sancte ecclesie reuocentur. Si qui vero ad me venire voluerint / et rationem recipere: prius iusiurandum prebeãt q non permittãt suis q in eorum errore (etiam ratione recepta) persistant. Et postmodum

Ezech.ij.

Job.xxx.

Phili.ij.

G eis tua sanctitas promittat: q2 a me nullam violentiam patientur: sed rationem reddo. Si veritatem cognouerint: suscipiant. Si non cognouerint/ illesos dimitto. Si qui vero contra vos ex eis ad nos venire voluerint: minime eos fraternitas tua retineat: q2 venientes aut rationem recipient: aut scito/ q2 aliter profecto terram illam vlterius non videbunt.

¶ Gregorius Innocētio epo. De libris Job transmittendis: et de libris sancti Augustini. Capitulum. xxxvij.

Epistola xxxvij.

Laculenta eminentie vestre/ t condita cordis melle facūdia: ita sui nobis saporem medullitus infudit/ et in suo amore nos rapuit: vt nobis et dulce sonet quod scribitis: et sapiat suaue qđ agitis. nec immerito: q2 qui bonis studijs comptus est/ iudicio magnus est/ non fauore. Prefecture aūt vos suscepisse cingula cognoscētes/ letitie se miscuit nostre tristitia. Nam ex vna parte letati de profectu dulcissimi filij/ contristati sumus ab altera: quia q̄ graue sit confusis tēporibus locis maioribus esse prepositos: ex nostro prorsus dolore sentimus. Unde omnino studēdum est: vt res aspera fiat mercedis occasio. Nam (sicut nostis) de terra plena tardius frumētum egreditur: et de spinis rose producitur. Dum ergo seminandi vobis congruum tempus est/ bonoꝝ operum serere semina non cessetis: vt maiores in die messis letitie manipulos reportetis: atq3 ad eternam gliam ex transitorij honoris merito veniatis.

H Cognoscētes quale studium in preparādis drumonib' gesseritis/ sollicitudinem vestram (desiderato nuncio) releuamus: indicantes cum longobardoꝝ rege vsq3 ad mensem martium future quarte Indictionis de pace (propitiante dño) conuenisse. Que si retineatur ignoramus: q2 idem rex obijsse postea nunciat' est: licet adhuc habeatur incertum. De anamūdaro aūt que scripsistis fecimus: sed volūtatem vtinam sequatur effectus: quia quātum ad nos ptinet/ afflictis intercessionis nostre solatium non negamus. Qđ vo in expositione sancti Job transmittere vobis codicem voluistis/ de vestro oino studio gaudemus: qm̄ illi rei eminētiam vestrā studere cōspicimus: que nec totos foras vos exire permittat/ et ad coꝛ iterum secularib' curis dispersos recolligat. Sed si delicioso cupitis pabulo saginari/ beati Augustini patriote vestri opuscula legite: et ad comparationem siliginis illi' nostrum furfurem nō queratis. Quale preterea patrocinium qualēq3 affectum in vtilitatib' pauperum beati Petri aploꝝ principis amatoris sui gloria vestra prebuerit/ Hilario chartulario nostro testificāte didicimus. Ex qua re vberes grās exsoluentes/ oīpotētis dei misam exoram': vt grē sue ꝓtectione vos muniat: et nec malos cōtra vos hoies exteri'/ nec malignos spūs interius preualere ꝑmittat. Sed ita actiones vestras in suo propitius timore disponat: vt sicut fecit inter hoies/ ita quoq3 post longeue etatis discursus/ in sanctoꝝ suoꝝum vos esse faciat numero gloriosos.

I ¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De oppressionibus minorum a maioribus in sardinia. Capitulum. xxxviij.

Epistola xxxviij.

Qualiter in Sardinia minores vel pauperes ab eis qui illis maiores sunt opprimātur/ reuerētissimi fratris nostri Carthaginensis epi atq3 eminentissimi filij nostri Innocentij prefecti epistole testātur: a quib' vt que nobis scripta sunt noueritis: ipsarum vobis epistolaꝝ exemplaria preuidimus transmittenda. Et ideo q2 ea que nobis petenda sunt/ offerūtur: studiose agēdum est: vt ea que promittuntur/ opere compleātur. Si qui coꝝ de quib' est questio/ in ecclesiam fortasse refugerit: ita debet causa disponi/ vt nec ipsi violentiam patiantur: nec hi qui dicuntur oppressi/ damna sustineant. Cure ergo vestre sit/ vt eis sacramentum ab his quoꝝ interest/ de seruāda lege t iustitia ꝑmittatur: et per omnia commoneātur exire/ atq3 suorum actuum reddere rationem: quibus etiam ecclesie vestre defensorem deputare vos conuenit. Cuius sollicitudine ea que illis fuerint promissa seruētur: quatenus nec alijs noxia sint: et ipsis ecclesiastica (salua ratione) possint prodesse suffragia. Ita ergo fraternitas vestra faciat vt hec que eius studio emendanda sunt: mora per eam vel impedimentum aliquod non contingat.

¶ Gregorius Adeodato abbati Neapolitano. De vnitate monasterij Gazarensis ad Neapolitanum. Capitulum. xxxix.

K

Epistola xxxix.

Quorundam monachoꝝ eiusdem monasterij ad nos relatione peruenit: monachos monasterij gazarēsis qđ situ in Plagia est: et monachos sancti Sebastiani monasterij: qđ Neapoli i domo quōdam Romani cōstructū est: vbi deo miserante (sicut dictum est) abbatis geris officium: se monasteriumq3 suum vniri magnopere poposcisse: adeo vt chartas oēs eiusdē monasterij tuo monasterio (vt dicit) tradidissēt. Sed q2 monasteriū ipm in Neapolitana est diocesi constitutū: ne quid constituere (qđ absit) preiudicialiter videamur: volum' vt quousq3 Neapoli ordinet antistes/ tuo interim monasterio antefatū gazarense monasteriū cum oibus ad se pertinentibus sit vnitū. Cum vero propitiante dño Neapoli fuerit epus ordinatus: vtrum in perpetuū hec vnitio extendi: an temporalis esse debeat: maturius ac solidius cum dei gratia pertractabimus. Quia vero monasteriū puteolis constitutū/ quod falcidis dicitur: ita esse destitutū a monachis perhibetur/ vt non solū dei illic opus minime celebretur: sed etiā pene pro derelicto (quod dici graue est) habeatur: idcirco illud monasterio tuo cū oibus ad se pertinentibus in perpetuū duximus vniendū: admonentes vt monachos in predicta vtraq3 monasteria debeas deputare: qui et curam illic diligenter habeant: et opus dei regulari studeant institutiōe peragere: atq3 ita se in his (sicut cōuenit) exhibere: vt nec illos de neglectu/ nec te de minori sollicitudine culpa confundat. Quicquid vero ad eadē monasteria pertinere cognosceris: si ab aliquibus irrationabiliter detinetur: ex hac nostra auctoritate repetendi/ exigēdiq3/ atq3 tuo monasterio vendicādi habebis per omnia (deo iuuante) licentiā: quia dignū est vt quorum curam geris: rebus nullo modo defrauderis. Monachos aūt quos in monasterio puteolis sito deputaueris: sub tua quidē disciplina: sed tamen Puteolano epo (cuius diocesis est) non Neapolitano noueris subiacere.

L

¶ Gregorius clero/ et nobilibus ciuibus Neapolitanis. De eligendo eis episcopo. Capitulum. xl.

Epi. xl. Ca. viij. q. j. c. nec nouum.

Nec nouū/ nec reprehēsibile est in eligendo episcopo populi se vota in duas partes diuidere: sed graue est quando in huiusmodi causis nō ex iudicio: sed ex solo fauore venit electio. Prius enim q̄ scripta ad nos vestra recurrerent: Joannē diaconem qui ab altera parte electus est: paruulā habere filiā quorundam relatione cognouimus. Unde si rationē voluissent attendere: nec alij eū eligere: nec ipse debuerat consentire. Nam qua presumptione ad episcopatū audet accedere: qui adhuc longā sui corporis continentiā (filiola teste) cōuincitur nō habere? Petrus autē idem diaconus quē a vobis electū esse asseritis/ omnino (quantū dicitur) simplex est. Et nostis: quia talis hoc tēpore in regiminis debeat arce cōstitui: qui non solum de salute animarū: verumetiā de extrinseca subiectorū vtilitate t cautela sciat esse sollicitus. Nā de eo insuper ad nos peruenisse cognoscite/ q' solidos dederit ad vsuras: qđ vos oportet cū omni subtilitate perquirere: et si ita constiterit/ alium eligite: et ab huius vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus vsurarū nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit: quia persona eius nobis ignota est: et vtrum ita sit de simplicitate eius quod ad nos perlatū est ignoramus: cū decreto a vobis facto ad nos venire necesse est: vt de vita moribusq3 ipsius sollicitius requirentes/ sensum quoq3 pariter agnoscamus: vt si huic iudicio aptus extiterit: vestra in eū (adiuuante domino) desideria cōpleamus. Studij preterea vestri sit/ etiā alium qui aptus sit prouidere: vt si forte huic ordini hic non videatur idoneus/ sit in quo se vestra declinare possit electio. Nam graue cleri illius erit opprobriū: vt si hic fortasse approbatus non fuerit: alium se dicant qui eligi debeat/ non habere.

Parte. j. di. lxviij. c. Priusq̄.

Parte. j. di. xxxix. c. Petrus.

M

Parte. j. di. xlvij. c. de Petro.

Parte. j. dist. lxj. c. Studij.

¶ Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi. De pestilentia aphricana. Capitulum. xlj.

Epl'a. xlj.

Quanta in aphricanis partib' lues irruerit/ iam dudū cognouimus: t q2 necdū a tali percussione est libera: geminati in nobis dolorū sunt gemitus. Sed inter hec mala/ t alias calamitates

A innumeras desperata cor nostrum charissime frater tribulatione deficeret: nisi fragilitatẽ nostram vox dñica premunisset. Olim enĩ fidelibus euangelice tuba lectionis insonuit: appropinquãte fine mundi pestilentiã/bella/et alia multa que adhuc (sicut nostis) ĩ metu sunt/euẽtura. Que ergo prescientes patimur: affligi ex his nimiũ tanq̃ de incognitis non habemus. Nam plerũq; et genus mortis in alterius mortis consideratione leuamen est. Quãtas ergo detruncationes/quantasq; crudelitates vidimus: quibus mors sola remediũ/ et erat vita tormentũ? Nõne cũ Dauid optio esset mortis oblata/recusatis fame et gladio/populũ suũ elegit dei manu succũbere? Ex qua re colligite/in his qui diuina percussione intereũt: quanta sit gratia: quando ea vocatione obeunt quam prophete sancto pro munere cõstat oblatã. Itaq; creatori nostro in cũctis aduersitatibus gratias referamus: atq; de eius misericordia confidẽtes/patiẽter oĩa toleremus: quia satis min⁹ patimur q̃ meremur. Quoniam tamen ita temporaliter flagellamur/vt sine eterne vite cõsolatiõe minime relinquamur: necesse est vt quanto his signis nunciãtibus venturũ iudicem in proximo nõ nescimus: tãto rationes nostras quas in eius sumus examine posituri: bone actionis studio et fletu penitentie muniamus: vt tãte nobis percussiones fauente eius gratia non damnationis initiũ: sed beneficiũ purgationis existãt. Quia vero ea infirmitatis nostre natura est/vt non possimus de obeũtibus non dolere/fraternitatis

B vestre doctrina tribulatis sit solamen. Mãsura illis bona que promittũtur/insinuet: vt spe certissima roborati/in cõparatione futuri muneris discãt de amissione temporaliũ nõ dolere. Versa eos lingua (sicut et credimus) magis ac magis a praui operis perpetratiõe coerceat: bonorũ premia/malorũ penas edisserat: vt qui bona minus diligunt: saltẽ mala pertimescãt: et ab his se q̃ sunt plectenda contineãt. Nam in flagellis positos: flagellis digna cõmittere/contra ferientẽ est specialiter superbire: et sententie acrius iracundiam irritare. Atq; est primum genus dementie/nolle quempiã a malis suis iuste quiescere: et deũ iniuste a sua velle vltione cessare. Sed quoniã in his diuino adiutorio opus est/in cunctis dilecte frater precibus oĩpotentis clementiã exoremus: vt et nos digne ista tribuat exhibere/et populorum ad hec operanda misericorditer corda cõpũgat: quatenus in timore ipsius actus nostros salubriter ordinantes: et ab ingruẽtibus malis erui: et ad superna venire gaudia ei⁹ duce gratia (sine qua nihil possumus) mereamur.

¶ Gregorius Eulogio patriarche Alexãdrino. De hereticis agnoitis: et expositio euãgelij de ficulnea/sub testimonio scilicet Augustini. De eo qđ scriptum est: Nemo scit diem iudicij/nec filius/nisi pater solus. De eo quod dicitur: Adam vbi es? Et ad Caim: Ubi est frater tuus? Et de Lazaro: Ubi posuisti eum? que omnia vtiliter exponit. Capitulum.xlij.

Epi.xlij.
puer.xxv.

Sicut aqua frigida anime sitienti: sic nuncius bonus de terra longinqua. Quis vo mihi esse nũcius bonus quãtum ad sancte ecclesie adiutorium potest: nisi vita atq; incolumitas suauissime mi-

C hi vestre sanctitatis: que ex pcepta luce veritatis/et eandem ecclesiam predicationis vbo illuminat: et ad meliorem viam morum suoꝝ exẽplis conformat? Quotiẽs autem in corde meo vnanimitatem vestram relego/atq; in corde vestro fixum me permanere cognosco: ago omnipotenti deo gratias: quia diuidi locis charitas non potest. Nam etsi corpore longe disiungimur: mente tamen indiuisibiles sumus. Communis aũt filius Anatholius diaconus suis mihi scriptis innotuit/in vrbe regia nõnulla ecclesiastica quedam de causis terrenis mota. Sed credo q prius hoc mihi nunciauerit: q̃ de causa ecclesie beatitudo vestra loqueretur. Et gaudeo: quia vbi vos adesse cõtingit/me non arbitror defuisse. Nam veritatis minister Petri sequax/et sancte ecclesie predicator scit q illa loqui potuisti/que de sede Petri apostoli per os doctoris sonare debuerũt. Ante hos aũt dies Abramio Alexandrino veniẽte sanctitati vestre rescripseram: vel quid de scriptis vestris que contra hereticos agnoitas edidistis senserim: vel cur tarde respõderim. Sed abramius nauigij necessitate cõpulsus/diu phibetur in Neapolitana ciuitate demoratus: atq; in eo sensu qđ dudum

scripseram/ita rescribo: q de doctrina vestra contra hereticos qui dicũtur agnoite/fuit valde quod admiraremur: quod aũt displiceret/non fuit. In eodem aũt sensu iam dudum cõmuni filio nr̃o Anatholio diacono plurima scripseram. Ita aũt doctrina vestra per oĩa latinis patrib⁹ cõcordauit: vt mirum mihi non esset q in diuersis linguis spũs non fuerit diuersus. Nam hoc qđ de ficulnea dixistis: in eo sensu propter beatus Augustinus loquitur: q cum euãgelista subiũgit: Nõdum enim erat tẽpus ficorum: aperte cognoscitur q per ficum dñs in synagoga fructum quesierat: que folia legis habuit/sz fructum operis non habebat. Non enĩ poterat creator omnium nescire q fructum ficus non habuit: qđ dum tempus ficorum non esset/omnes poterãt scire. De eo vero qđ scriptum est: Quia diem et horã neq; fili⁹ neq; angeli sciunt: omnino recte vestra sanctitas sensit: quoniam nõ ad eũdem filium/iuxta hoc qđ caput est/sed iuxta corpus ei⁹ qđ nos sumus/est certissime referẽdum. Quã de re multis locis idem beatus Augustinus eo sensu vtitur. Dicit quoq; aliud qđ de eodem filio possit intelligi: q de⁹ omnipotens aliquãdo more loquitur humano/sicut ad Abraham dicit: Nunc cognoui quia times deum. Non quia se deus tũc timeri cognouerit: sed quia tũc eũdem Abraham fecit agnoscere quia deũ timeret. Sicut enĩ nos diem letum dicimus: non q ipse dies letus sit/sed q nos letos facit: sic dictũ est non q ipse nesciat diem/sed quia hunc sciri minime permittat. Unde et pater solus dicitur scire/q consubstantialis ei filius/ex eius natura que est super angelos/habet vt hoc sciat quod angeli ignorãt. Unde et hoc intelligi subtilius potest/q incarnatus vnigenitus: factusq; pro nobis homo perfectus: in natura quidẽ humanitatis nouit diem et horam iudicij: sed tñ hũc non ex natura humanitatis nouit. Quod ergo in ipsa nouit/non ex ipsa nouit: q deus et homo factus/diẽ et horam iudicij non nisi per deitatis sue potẽtiam nouit: sicut cum ei in nuptijs mater virgo diceret vinũ deesse/respõdit: Quid mihi et tibi mulier? Nõdum venit hora mea. Neq; enĩ Iesus angeloꝝ dñs hore subiectus erat/qui inter cũcta que creauerat/horas et tẽpora fecerat: sed q mater virgo cum vinum defuit/per eũ miraculum fieri volebat/statim ei responsum est: Quid mihi et tibi mulier? Ac si aperte diceret. Unde facere miraculum possum/hoc mihi ex patre/nõ ex matre est. Ex matre enĩ mori poterat: q ex natura patris miracula faciebat. Unde et in cruce positus/eãdem matrem moriẽs recognouit: quam discipulo cõmẽdauit dicẽs: Ecce mater tua. Ait ergo: Quid mihi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Qđ est dicere. In miraculo qđ ex tua natura nõ habeo: te minime recognosco. Sed cum hora mortis venerit/cognosco te matrẽ: q vnde mori possum hoc ex te habeo. Itaq; sciẽtiam quã ex humanitatis natura non habuit: ex qua cũ angelis creatura fuit: hanc se cũ angelis (qui creature sunt) habere denegauit. Diem ergo et horã iudicij scit deus et homo. Res aũt valde manifesta est: q quisquis nestorianus non est/agnoita esse nullatenus potest. Nam qui ipam dei sapiẽtiam fatetur incarnatam: qua mente valet dicere esse aliqđ qđ dei sapiẽtia ignoret? Scriptũ est: In principio erat verbum: et verbũ erat apud deũ/et de⁹ erat verbũ. Oĩa per ipm facta sunt. Si oĩa/procul dubio etiã dies iudicij et hora. Quis ergo desipiat vt dicere presumat q verbũ patris fecit qđ ignorat? Scriptum quippe est: Sciẽs Iesus q oĩa dedit ei pater in manus. Si oĩa/profecto diem iudicij et horã. Quis ergo ita stultus est vt dicat q accepit filius in manibus qđ nescit? De eo vero loco in quo mulieribus de Lazaro dicit: Ubi posuistis eum? ipsi specialiter sensimus que sensistis: quia si negant scisse dñm vbi fuerat Lazarus sepultus/atq; ideo requisisse: procul dubio cõpellẽtur fateri/quia nesciuit dñs in quibus locis se Adam et Eua post culpam absconderant: cum in paradiso dixerat: Adam vbi es? aut cum Caim corripuit/dicẽs: vbi est Abel frater tuus? Qui si nesciebat: cur protinus adiũxit: Sãguis fratris tui de terra clamat ad me? Quis hoc loco Seuerianus Gaualensis aliud loquitur dicens/q hoc mulierib⁹ dñs per increpationem q̃si dixerit/q mortuum Lazarum vbi posuerũt requisiuit. Ac si aperte Eue culpam memorãs mulierib⁹ diceret: Ego virũ in paradiso posui: quẽ vos posuistis in sepul-

Marci.xi.
Mar.xiij.
Gen.xxij.
E
Joan.ij.
Joan.xix.
Joan.ij.
F
Joãnis.i.
Luce.x.
Joan.xi.
Gen.iij.
Gen.iiij.

G chro. Ad hoc vero mihi idem cōmunis filius Anatholius diaconus respōdit aliā questionem dicēs. Quid si obij:
ciatur mihi: quia sicut immortalis mori dignatus est: vt
nos liberaret a morte / et eternus ante tempora fieri vo:
luit tēporalis: ita dei sapientiam ignorantiam nostram
suscipere dignatam esse / vt nos ab ignorātia liberaret?
Sed ad hoc ei necdum respondi: qꝛ graui nūcusqꝫ infir:
mitate detentus sum. Jam nunc autem vestra cepi ora:
tione conualescere: et ei / si ita perfecte conualuero vt di:
ctare valeam: adiuuāte dn̄o respondebo. Ex quibus vo
bis mihi nihil dicēdum est / ne videar docere que nostis:
quia et medicamina vim medendi perdunt: que mēbris
sanis et fortibus apponuntur. Indicamus preterea quia
grauem hic difficultatem interpretum patimur. Dum
enim non sunt qui sensum de sensu exprimant: sed trans:
ferre semper ꝓprietatem volūt: oēm dictoꝝ sensum con:
fundunt. Unde agitur vt ea que translata fuerint / nisi
cum graui labore intelligere nullo modo valeamus. Be
nedictionem vero sancti Marci euāgeliste et vestre beati:
tudinis accepi. Ligna aūt transmittere volui: sed qꝛ na:
uis parua fuit que venit / ea portare non potuit. Cuius
hec ipsa qui viderunt Alexandrini venientes dixerunt
ꝙ parua sunt. Nam alia oīno vobis maiora parauerā:
que necdum ad Romanam ciuitatem tracta sunt: qꝛ ex:
pectaui vt veniente Alexandrina naui trahi debuissent:
et in loco vbi incisa fuerant remanserunt. Oipotens de⁹
vitam vestram ad edificationem sancte ecclesie per lōga
D tempora custodiat: vobisqꝫ aspiret vt pro me enixi⁹ ore:
tis: vt quem propria peccata deprimūt / vestre apud om:
nipotentem deum preces leuent.

¶ Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De abba:
tissa ordinanda. Capitulum.xliij.

Epi.xliij. FRaternitatis vestre adeo nobis sollicitudi:
nem placuisse scribimus: vt nostri studij esset
ea que voluistis effectu complere. Quia ergo
scripsistis vt psonam transmittere deberem⁹: que in mo:
nasterio qḋ in ciuitate vestra situm est / abbatisse regere
possit officium: quam diuina misericordia suffragante /
in regimine eiusdem monasterij strenuam posse existere
arbitramur / illuc preuidim⁹ dirigēdam: vt a vobis deo
ꝓtegēte abbatissa debeat ordinari. Nam ad nos huc tā:
tūmodo causa orationis venit. Quā ergo memoratam an:
cillam dei ad vestrā volūtatem et scripta transmisimus:
hortamur vt circa eā monasteriūqꝫ ipsi⁹ sollicitudinem
gerat fraternitas vestra: atqꝫ degētem illic cōgregatio:
nem in Jesu xp̄i dei et redēptoris nostri seruitio adhor:
tationis sue voce / et bonoꝝ operū exhibitione corrobo:
ret: et ita se erga exteriores vtilitates ei⁹ / vbicūqꝫ necesse
fuerit / et causas exhibeat / vt cōuersantes ibidē magnū
in vobis subsidiū (sicut decet) inueniāt: et nulli⁹ rei eas
necessitas deprimat: quaten⁹ dum vobis ꝓuidētib⁹ ois
eis fuerit amota necessitas: in oratione dei et laudib⁹ assi
due secura valeāt mēte ꝑsistere. Sic etenī agetur vt et il:
lis electa cōuersatio ad salutē: et vobis ꝓficiat ad mer:
I cedem. Nam gratia prorsus maior acquiritur: si de cō:
missis ouib⁹ lucrum offerat dn̄o sollicitudo pastoris.

¶ Gregorius Venantio episcopo Lunensi. De petitio:
nibus agrippini et seruandi. Capitulum.xliiij.

Epi.xliiij. QUid petitio Agrippini p̄b̄ri vel seruādi dia:
coni cōtineat ecclesie fesulane: subiecta vobis
pagina patefacit. Et ideo si ea que illic conti:
nentur / veritate subsistunt: atqꝫ tales persone ad vos ve
nerint quibus credi aliquid debeat: vsqꝫ ad viginti soli:
dos: aut si plus vobis visum fuerit / in reparationem ec:
clesiarum: que in ruinis esse perhibentur / sub testamenti
pagina dare vos cōuenit: quatenus et illic remedium sit:
et vestra debeat esse monitio. De ceteris vero rebus que
apud nos sunt / pro memoria futuri temporis ex eisdem
susceptum emittite: vt dum deus pacem donauerit / res
ipse iuri ecclesie cuius sunt / sine aliqua valeāt dilatione
vel controuersia reparari.

¶ Gregorius Palladio presbytero de monte syna. De
detractionibus non curandis. Capitulum.xlv.

Epi.xlv. EPistolis dilectiōis tue susceptis / filium meū
Simplicium reficere curaui: et qua tētatione
tua charitas vrgeretur / inueni. de qua tamen
Matth.x. vbi mei cōsolatione nō indiget: cū ipsa veritas dicat: Si
patrēfamilias Beelzebub vocauerūt: quāto magis do:
mesticos eius? Que iterū dicit: Si de hoc mūdo essetis / K
mūdus qḋ suum erat diligeret. Sed qꝛ de hoc mūdo nō Joan.xv.
estis: sed ego elegi vos de mūdo / ꝓpterea odit vos mun
dus. Mūdum vero corda carnalia designās: que diligūt
mundum. Hec igitur cū perfecte te scire audiam / miror
dilectionem tuam verbis hominum cōtristatam. Inter
verba enī laudantium siue vituperantium / ad mentem
semper recurrendum est: et si in ea non inuenitur bonum
quod de vobis dicitur / magna tristitia generari debet.
Et rursum si in ea non inuenitur malum quod de vobis
hoīes loquuntur: in magnam debem⁹ letitiam prosilire.
Quid enim si homines laudent / et conscientia accuset?
Aut que debet esse tristitia si omnes accusent: et sola cō:
scientia nos liberos demōstret? Habemus Paulum di: ij.Cor.j.
centem. Gloria nostra hec est: testimonium cōsciētie no:
stre. Job quoqꝫ dicit: Ecce in celo testis meus. Si ergo Job.xvj.
nobis est testis in celo: testis in corde: dimitte stultos fo
ris loqui qḋ volūt. Quid aliud detrahentes faciūt / nisi
in puluerem sufflant: atqꝫ in oculos suos terrā excitant:
vt vnde plus detractiones perflant: inde magis nihil ve
ritatis videant? Vocandi tamen sunt etiam ipsi: et tran:
quille admonēdi: eisqꝫ satisfieri modis oībus debet: sciē
tes quid de iudeis veritas dicit: Ne forte scandalizem⁹
eos. Si aūt satisfieri sibi ex veritate noluerint: habes cō
solationem quam in sancto euāgelio conspicias: qꝛ cum
dn̄o dictum fuisset: Scis quia pharisei audito hoc verbo Mat.xv.
scandalizati sunt / respōdit: Sinite illos / ceci sunt / et du:
ces cecoꝝ. Paulus quoqꝫ apostolus admonet dicens: L
Si fieri potest (quod ex vobis est) cum oībus hominib⁹
pacem habētes. Dicturus quippe cum omnibus pacem
habentes: qꝛ hoc difficile esse prospexit / premisit: si fieri
potest. Sed tamen adiūxit qḋ possit fieri: cum dixit / qḋ
ex vobis est: quia si nos in mente charitatem cōtra odiē:
tes seruare cupimus: etsi illi nobiscum pacem nō habēt:
nos tamen cum illis sine dubio habemus. In oīb⁹ ergo
fili dilectissime cor custodi: sicut scriptum est: Omni cu: Prouer.iiij.
stodia serua cor tuum: quia ex ipso vita ꝓcedit. Hec bre
uiter pro charitatis commemoratione rescripsi. Sed pe
to vt pro me orare debeas: quatenus omnipotēs deus /
et a malis me spiritibus / et a peruersis hoībus custodi:
re dignetur: qꝛ in hac vite mee peregrinatione mala me
simul et multa circūdant: ita vt cum Psalmista iure di:
cam: In me pertransierunt ire tue: et terrores tui cōtur Ps.lxxxvij
bauerūt me. Circundederunt me sicut aqua tota die: cir Ibidem.
cundederunt me simul. Celestis gratia et nos in vrbibus
et vos in eremo protegat: quia antiquus hostis terrarū
locis a tētatione non excluditur: quia si in paradiso ho:
minem strauit / quis locus extra paradisum esse potest:
in quo mentes hominum penetrare non valeat? In sola
ergo creatoris nostri protectione fidēdum est: cui ex in:
timo corde clamemus: Esto mihi in deum ꝓtectorem / Ps.lxx.
et in locum munitum / vt saluum me facias. Transmisi:
mus vobis de benedictione sancti Petri apostoli cucul
lam et tunicam / quas ea petimus charitate suscipi: qua M
a nobis transmisse sunt.

¶ Gregorius Ecclesio episcopo elusino. De episcopo
caute eligendo. Capitulum.xlvj.

Epi.xlvj. SCripta fraternitatis vestre suscipiētes: contri
stati sumus ꝙ vos per estatem grauiter infirmatos
et adhuc debiles esse cognouim⁹. Et licet san:
ctitatem vestram videndi desiderium haberemus: bene
tamen fecistis isto vos illic tempore continere: ne veniē:
tes huc de egritudinis vestre molestia recidiuam nobis
tristitiam faceretis. De episcopatu autem laudauimus
qḋ personam non temere elegistis: sed cauti (sicut decuit)
extitistis. Venientibus enī vobis (si deo placuerit) cō:
muni deliberatione tractabimus: et qḋ vtile visum fue:
rit / deo auxiliāte disponemus. Unum autem caballum
vobis qualem inuenire potuimus / de benedictione san:
cti Petri transmisimus: vt habeatis cum quo post infir
mitatem vectari possitis. De causis vero pro quibus lato
res presentium huc venerunt: quid actum sit / ipsoꝝ oīs
renunciatione cognoscetis. Preterea ecclesijs ad quas
sine labore potestis accedere: fraternitas vestra officiū
visitationis impendat: vt hi qui illic deo ꝓpitio bapti:
zantur: inconsignati non debeant remanere.

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano Crescen:
tium vicarium commendat. Capitulum.xlvij.

A Epl. xlvij

QUam lator presentium Crescẽtius vicarius noster quem ad se filius noster gloriosissim⁹ dñs Leontius ex consulatu precepit occurrere: exire de septis venerabilib⁹ dubitaret: ne qua per eũ excusatio alijs fortasse nasceretur: aut publica diceretur vtilitas impediri: ei vt egredi debuisset/equitatẽ seruari ꝓmitti fecim⁹. Et ideo qꝛ hec illi res sicut iussus fuerat/illic suasit occurrere: fraternitas vestra ei salua ratione concurrat: atqꝫ apud predictũ gloriosissimũ dñm vestrũ agere cũ ea qua consueuit charitate studeat: vt in nullo eum cõtra leges aut rationẽ patiatur aliquo modo pregrauari: sed iustitiam ei sicut christianitati eius conuenit/in omnibus faciat custodiri: quatenus ⁊ ipse ad mercedem suam quod equitatis ordo exigit videatur saluhiter seruasse: et hic se contra ea que promitti fecimus/grauari non sentiat.

Gregorius Joanni episcopo syracusano. Apolloniũ magistrum militum cõmendat. Capitulum.xlviij.

Epistola xlviij.

QUamuis glorioso Apollonio magistro militũ cõmuni filio paternam vos pietatẽ nouerimus ipẽdere: qꝛ tamẽ eãdẽ dilectiõis modũ: quẽ circa eũ sacerdotaliter exhibetis: nr̃is credidit apicib⁹ augmẽtandũ: idcirco eũ fraternitati vestre his epistolis cõmẽdamus: hortantes vt paternã in vobis (sicut decet) ꝯsolationẽ inueniat: et solatijs vestris (sicut vsus exegerit) comitãte iustitia potiatur: quatenus dũ vestrã

B

erga se amplius fuerit dilectionẽ expert⁹: ⁊ ipse qd̃ de vobis cõfidit agnoscat: ⁊ nostrã sentiat epistolã profuisse.

Gregorius Leontio excõsuli. Apolloniũ cõmendat. Capitulum.xlix.

Epla.xlix

SCientes gratia paterna vos scripta suscipere: si illud peragere studeam⁹: gloriã vestrã vltro nõ est dubiũ operari/ vt filiorũ nostroꝝ desideria non patiamur contristari. Et ideo qꝛ gloriosus fili⁹ noster apollonius magister militũ lator presentium nostris se apud vos voluit apicibus cõmendari: salutãtes gloriam vestrã paterna dilectione petimus: vt salua ratione/gratiam vestri fauoris inueniat: ⁊ patrocinij opem in quocũqꝫ necesse fuerit/ consequatur: quatenus dũ gloria vestra ea que sponte cõsueuit impẽdere/nostre quoqꝫ cõmendationi prestiterit: et ipse se optatũ in vobis gaudeat inuenire subsidium: et nos vberes sincerissime bonitati vestre gratias referamus.

Gregori⁹ Domiciano episcopo Metropolitano. De Leontio ⁊ substãtia Theodori episcopi. Capitulũ.l.

Epla.l.

QUam magne charitatis sit in mẽte vestra sinceritas/etiam res ipsa testatur: qꝛ dilectionis affectũ quẽ corã positis exhibetis/seruare absentibus non cessatis. Proinde multum nos ad diligendum gloriosum Leontium cõmunẽ filium epistolarũ vestrarum testificatio prouocauit: qꝛ dũ illũ sanctitati vestre in amicitijs indicastis esse coniunctũ: qualis iam sit ostẽditur: scilicet qꝛ bono viro nisi bonus placere nõ potuit.

C

Et ideo non immerito diligendus est: qui vobis inuenitur familiariter cõiunctus. Idẽ autẽ gloriosus vir in sicilia se retinuit: ⁊ ad romanã vrbem necdũ venit. In his tamẽ q̃ ei pro publica vtilitate serenissimorũ dñorũ iussione mãdata sunt: inquãtũ ratio siuit/minime suffragari distulimus. Gloriosum enim Gregoriũ exprefecto vel alios qui in septis ecclesiasticis residebant/hortari studiose curauimus: vt exire/et rationes suas exponere debuissent. Qui egredientes cũ Marco viro Magnifico scribone: qui ad exhibitionẽ eorũ venerat: accepto verbo ad siciliã ire parati sũt. Preterea de substãtia Theodori episcopi quẽ ecclesie vestre iuri scripsistis fuisse suppositam/plus amplı⁹ aliud quod fieri posset non fuit/qꝫ vt antefato gloriosissimo Leontio de quo tanta testificamini: cui et causam ipsam asseritis cõmendatã: atqꝫ Joanni fratri ⁊ coepiscopo nostro: de cuius sanctitate ⁊ sollicitudine certi sumus: huius negocij audientiam mandaremus: hortãtes vt et veritatẽ cũ omni studeãt subtilitate perquirere: ⁊ ita contẽtionibus partium ꝑm iustitiam citius finem imponere: quatenus nec homines sancte fraternitatis vestre longa valeat illic dilatio retinere: nec pars altera inauditã se pati preiudicium conqueratur. Quicquid enim alteri hac de re fuerit statutũ/certi estote qꝛ sine mora cõplebitur. Nam sicut sine iudicio quẽqꝫ nolumus condẽnari/ita que diffinita fuerint/nulla patimur excusatione differri. Omnipotens autẽ deus

D

sua vos protectione atqꝫ propitiatione circũtegat: gressusqꝫ vestros in timoris sui tramite conseruet: vosqꝫ pro me ad orandum excitet: vt ⁊ vestris intercessionib⁹ mea studia in viam vite dirigantur.

Gregorius Leontio exconsuli. De causa libertini: et quia ira viri cauta debeat esse. Capitulum.lj.

Epla.lj.

CAutionis exẽplar libertini ad me studuit gloria vestra trãsmittere: quatenus mihi ostenderet cum qua obligatione vel mente ad preture dignitatẽ idem libertinus accesserit. Que a glorioso fratre meo Palestino patricio vel consiliario meo viro magnifico theodoro relecta/mihi subtiliter insinuata est: atqꝫ execrabilis ⁊ mihi ⁊ cũctis apparuit: qui cognoscere valuerũt. Sed debet gloria vestra meminisse: qꝛ nũqꝫ epistolas meas pro cõmendatione alicuius accepit: nisi vt protectionẽ vestrã fauente iustitia prestaretis. Et qꝛ de eodẽ libertino tota simul ꝓuincia gratias referebat/indicaui. Nam vel quis esset/vel quales causas habuerit: neqꝫ vnqꝫ professus sum: nec hacten⁹ simpliciter scio. Nam licet in ista causa cautionis culpabilis inuenitur: ⁊ de alijs causis quid pro se alleget nescio: vnum tamen bene atqꝫ constanter noui: qꝛ si quã rebus publicis fraudem fecit: substãtia eius cedi debuit/non libertas. Nam in hoc quod liberi cedũtur: vt taceam qꝛ omnipotẽs de⁹ offenditur: vt taceam qꝛ opinio vestra vehemẽter grauatur: pijssimi tamen imperatoris nostri oĩno tẽpora fuscãtur. Hoc enim inter reges gẽtium et imperatores romanorum distat: qꝛ reges gẽtium dñi seruorũ sunt: imperator vero Romanorũ dñs liberorũ. Unde ⁊ vos quidem quicquid agitis: prius quidẽ seruata iustitia/deinde custodita ꝑ omnia libertate agere debetis. Scriptũ est: Qd̃

E

Tob.iiij.

tibi non vis fieri: alteri non feceris. Et per semetipsam veritas dicit. Que vultis vt faciant vobis hoĩes: et vos

Mat.vij.

facite eadẽ illis. Libertatẽ ergo eoꝝ qui vobis in discussionẽ cõmissi sunt vestrã/specialiter attendere debetis: ⁊ si ipsi a maioribus vestris iniuriari libertatẽ vestrã non vultis/subiectorũ vestrorũ honorãdo libertatẽ custodire debetis. Scim⁹ enĩ qui dixit: Celũ ⁊ terra transibunt:

Matthei xxiiij.

verba autẽ mea nõ transibũt. Cui⁹ qꝛ verba nõ trãseunt: sed per omnia implenẽ: metuamus quod iterũ dicit: In

Mat.vij.

qua mẽsura mẽsi fueritis: in ea remetietur vobis. Quid autẽ gloria vestra existimat: qꝛ si superbe/si crudeliter agimus: despecto deo nobis hominẽ placamus? Nullo modo. Nam ipse qui despicitur: eũ contra nos cui despecto deo placere volumus/irritat. Curemus ergo per omnia placere deo: qui potẽs est etiam iratos homines ad mansuetudinem reducere. Nam (sicut dixi) etiam mansueti homines indignante deo ad iracũdiam prouocãtur. Si autẽ dicit qꝛ sine verberibus atqꝫ terrorib⁹ fraudes publice inueniri non possunt: hoc admittere poterã/si in ratiociniorum causa dñs Leontius non venisset. Nam verum est qꝛ illi solent manibus excedere/qui in sensu ⁊ lingua deficiunt: de quo se mihi vestra gloria non valet excusare. Nã vel que auditis/vel que dicitis/subtiliter exquirens/inueni qꝛ homines sine causa ceditis: qui auxi-

F

liante deo verbis agere oĩa potestis. De causis vero eoꝝ quos discutitis: verũ fateor qꝛ multa audiẽs que nunqꝫ ante cognoui/vehemẽter erubesco. Unde ⁊ vobis ⁊ pijssimo dño imperatori taceo. Nam si mihi cõstare potuisset qꝛ iustas causas de suis rationib⁹ haberẽt: prius per epistolas vos pulsare habui. et si audit⁹ minime fuissem: serenissimo dño imperatori suggererem. Sed quia mihi de suoꝝ rationibus nihil cõstat: ideo (sicut dixi) ⁊ vobis et pijssimo principi hactenus nihil dico. Turpe est enim hoc defendere: qd̃ mihi nõ cõstiterit iustũ esse: quia ego homines propter iustitiam diligo: non autem iustitiam ꝓpter homines postpono. Ita ergo age gloriose fili/vt in actione cõmissa prius illum habeas placatũ/qui continet omnia: ac deinde serenissimi principis vtilitatẽ cũ omni sollicitudine impleas. Nã ⁊ in eius actione a quo tibi cõmissa est: esse negligentem non sine peccato existimo. Sed qꝛ oĩpotente deo largiente/idonea est vestra sapientia et rationes vigilanter ac subtiliter exquirere: et creatoris vobis iudicium per mansuetudinem placare: quotiẽs ira animũ inuadit/mẽtẽ edoma: vince teipsum. Differ tẽpus furoris: ⁊ cũ trãquilla mens fuerit/qd̃ placet vindica. Ira enim in vindicta maloꝝ sequi debet ra

G tionē animi/non preire: vt quasi ancilla iustitie post tergum veniat:⁊ nō lasciua ante faciem prorūpat. Aliquādo vero ostendēda est/⁊ non exhibēda. Aliquādo exhibēda est:sed nunq̄ sequenda. Quando enim in executione iustitie placata mēte irascimur:iracūdiam ⁊ non sequimur et exhibem⁹. Ira eni q̄ animū pturbat: quāta cōsideratiōe

Jaco.j.

cauēda est:monstratur. De qua scriptum est. Sit omnis homo velox ad audiendū: tardus autē ad loquendū/ et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur.

Prouer. xvij. puer. xxij.

Hinc rursum scriptū est. Quis potest habitare cum homine cuius spiritus facilis est ad irascēdū? Hinc iterum dicitur. Noli esse cū homine iracūdo:neq̄ ambules cū viro furioso:ne forte discas semitas eius/⁊ sumas scādalum anime tue. Contra hanc in laude patiētie dictum est. Melior est vir qui vincit irā: q̄ qui capit ciuitatē magnā. Hinc Dauid personam in se infirmorum sumēs ait:

Ps. xxx.

Turbat⁹ est pre ira oculus meus. Atq̄ ex ipsa perturbatione quid sequatur : adiunxit dicens. Inueteraui inter oēs inimicos meos. Ex ira quippe cum turbatus fuerit oculus cordis/inter inimicos nostros ad vetustatē reducimur:q: inter malignos spiritus ad vetusti hominis similitudinem reuocamur. Cum igitur irā que cor permouet/sacra eloquia tot testimonijs detestētur:perpēdam⁹ qua intentione debemus hoc vitium fugere:qđ deo iudice/in testimonio illius totiēs reprobatur. Alia quoq̄ occurrit opinio:q: alij pro alijs grauātur. Ex quibusdam que ex principali iussione expensa sunt:minime reputant. Qđ si verū sit:nescio. Si tamen ita est:hoc omnino facere

H

et pro timore eterni iudicij: ⁊ pro ipsius humane considerationis ratione minime debetis. Ecce gloriose fili amore dei tuoq̄ prouocatus/cūcta que sensi/que audiui/breuiter indicaui. Sapiētis autē viri est:⁊ breuiter audita latius pensare:et queq̄ deo displicent/in celeritate corrigere. Omnipotens deus celestis vos gratie protectione circundet:⁊ hic vos ⁊ a prauis actibus: et a peruersis hominibus tueatur: et apud se postmodū in eterna patria pia remuneratione letificet.

¶ Gregorius Amātino domestico. De cautionib⁹ Joannis palatini. De persona libertini. Capitulum. lij.

Epl'a. lij.

Ea que per Paulum latorem presentium:et Timarchum excubitorē gloria vestra transmisistis: eo quo voluistis modo suscepta sunt. Sed ⁊ excellētissimo filio nostro Exarcho per suprascriptū excubitorem qui ad eū profectus est:scripsimus vt cautiones agentium vices Joannis prefecti simul et palatini huc transmittere debeat. Indicātes ei:q: nisi illas direxerit/ vsq̄ ad aduētus vestros ea que a gloria vestra trāsmissa sunt:non tangātur:sed vobis remeantibus conseruētur. De persona autē gloriosi Libertini quedam ad nos ante peruenerant: et necesse fuit vt ea vobis sicut reuera filijs quos diligimus/minime taceremus. Et quātū in glorie vestre epistolis inuenimus/moleste illa(qđ nō decuit)suscepistis:dū quādo nihil asperum scripsisse meminimus: sed hortati sumus vt cū eo charitatē et gratiam haberetis.

J

Sed q: ad hec aspera vobis rescribētibus/me ipsam ad nos epistolam mitterēt: per somnium vos scripsistis esse prohibitos:omnipotenti deo gratias agimus:qui sic vos vigilātes custodit:vt etiam dormientes admoneat. Sed q: in eodem somnio ⁊ a me vos de eadē causa reprehensos scribitis/qualis sim/vel ex hoc colligite. Et quādo vos paterna adhortatione cōuenio/ moleste suscipere non debetis:q: qui dormientibus purus sum:vigilantibus duplex esse non patior.

¶ Gregori⁹ Romano defensori. De insulis neapolitanis Capitulum. liij.

Epl'a. liij.

Peruenit ad nos q̄ quidā praue volūtatis studio/contra seniores et ciues neapolitane ciuitatis de insulis iuris eorum Leontio glorioso filio nostro nitātur surripere : vt eos iniuste dānis possint afficere atq̄ affligere. Idcirco tibi hac preceptione iniūgimus/vt debeas esse sollicitus:q̄tenus apud eū nullus locus surreptionis hac de causa inueniatur:vbi forte aliqđ dictum fuerit:vel episcopum preiudicialiter quid(quod non credimus)facere forte cognoueris:ex nostro illi mādato dicere te volumus:vt malorū hominū verbis assensum prebere:⁊ in hoc peccato se miscere non debeat:q: licet retro principū iussionibus omnino de eisdem insulis sint muniti:nobis tamē cū in regia vrbe fuimus suffragātibus/ita serenissimi domini Mauritij principis elicita iussione/eorū stricte iura munita sunt : vt nō habeant vnde iuste debeāt formidare. Pro qua re vt ⁊ tu diligenti⁹

K

informari : et antedicto glorioso filio nostro(si causa se dederit) liquido satisfacere valeas:earum tibi iussionū exemplaria preuidimus transmittēda. Sed et si necessarium fuerit/ipsas facimus authēticas destinari. Tantū est(vt sicut diximus)studeas esse sollicit⁹:vt surripiēdi cuiq̄ illic locus non pateat.

¶ Gregorius Bono episcopo messanensi. Gregoriū prefectum commendat. Capitulum. liiij.

Epl. liiij.

Licet gloriosus filius noster Gregorius exprefecto magnā de fraternitate vestra certitudinem habeat:vt sacerdotalē sibi a vobis impēdi affectū non dubitet : q: tamē charitatis vestre modū nostra rogante cōmendatione fidit augeri: his vos epistolis preuidimus adhortādos/vt vtilitati ipsius cōcurrere:atq̄ in eius iuuamine impēdere vos quecūq̄ sua fecerit ratio debeatis. Et q: aliqua apud fraternitatē vestrā pro sua (vt ait) cautela agere desiderat : locū apud vos (sicut reuera decet sacerdotes) inueniat:et paterna sibi cōpati dilectione vos cognoscat: quatenus dū sollicitudinis cura ipsi⁹ vestre charitatis studio fuerit reuelata/⁊ ipse confidentiam quā de vobis gerit/operibus valeat experiri:⁊ fraternitas vestra postulantium desiderijs se videatur salubriter impendisse.

L

¶ Gregori⁹ Leontio excōsuli. De Gregorio exprefecto Capitulum. lv.

Epl'a. lv.

Cum iustitie vigor in cognitione vestra: et veritas iuuare sufficiat quos tuetur: cuiusq̄ apud vos cōmēdatione op⁹ nō fuerat: quippe q̄ ea q̄ pro equitate petēda sūt/ex vobis impēditis. Sed ne postulantium desideria/qui bonorū filiorū studium paterna crescere adhortatiōe cōfidūt / postponere videamur: idcirco illa apud gloriā vestrā agere que vltro exhibetis:oīb⁹ modis inuitamur. Ea propter paterna dilectione vos salutātes petim⁹:vt glorioso viro filio nostro Gregorio exprefecto charitatis gratiā qua estis prediti largius tribuatis:quatenus ⁊ ille quicquid equitatis i vestra benignitate cōfidit: veris possit effectib⁹ experiri:et nos bona que de vobis multipliciter predicantur addiscentes : assidue pro glorie vestre incolumitate omnipotentem valeamus dominum deprecari.

¶ Gregorius Amantino domestico. Gregorium exprefectum cōmendat. Capitulum. lvj.

Epl'a. lvj.

Confidētes q̄ gloria vestra se in amicorū suorū solatijs deuota semper exhibeat: eorum vobis causas cōmendare: quos diligitis/studemus. Atq̄ ideo salutātes petimus / vt gloriosus filius noster Gregorius: quales nos hic habuit: illic vos tales inueniat:⁊ tā apud gloriosum filiū nostrū Leontium: vel alibi quocūq̄ necesse fuerit/glorie vestre solatia cōsequat: ac magnā in vobis cōsolationē inueniat:et inquātū possibile est:ne cuiq̄ iniuste possit afflictioni vel grauamini subiacere/glorie vestre sollicitudo studio vigilanti prouideat:⁊ tranquillo maturoq̄ hoc studeat consilio declinare:quatenus dū vos(sicut decet)adiutores habuerit: et ipse ⁊ nos ampli⁹ cognoscere valeamus quia(sicut de gloria vestra presumimus) non ad faciem:sed (quod est valde laudabile)puras nostis amicitias exhibere.

M

¶ Gregorius Secundino et Joanni episcopis Sicilie. Gregorium cōmendat. Capitulum. lvij.

Epl'a. lvij.

Bonorū nos hortatur dilectio filiorū/vtilitatibus eorū studiose cōcurrere:et eos inquātū ratio suppetit/adiuuare. Et ideo q: quātū se gloriosus fili⁹ noster Gregori⁹ ex prefecto benigne cunctis exhibuit/tanto omnium debet vti solatijs: fraternitatē vestrā his hortamur affatibus : vt illic venienti tā apud Leontium gloriosum exconsulē in disponēdis rationibus suis/q̄ apđ alios vbi causa poposcerit: opem ferre/ ⁊ partes illius sublevare fauēte iustitia festinetis:vt vobis sacerdotaliter concurrētibus:nullam molestiam vel dispendium contra ordinem possit equitatis incurrere. Quē si(quod nō credim⁹) grauari frustra in aliquo senseritis:apud predictū gloriosum virū agere vos episcopali modestia seruata necesse est/vt verbū quod ei p allimarcum virū magnificū scribonē prebuit: custodire debeat ac seruare:atq̄ illū irrationabiliter affligi vel fatigari

A nere dispēdium minime patiat. Ita ergo fraternitas vestra se erga eum sollicitā curet ostēdere: & in eius se causis sm deum studeat exhibere: vt & sacerdotale in vobis subsidium/& paternam inueniat charitatem.

¶ Gregorius Bonifacio episcopo regio. De querimonia Gregorij aduersus eum. Capitulum.lviij.

Epl.lviij. SAcerdotali procul dubio cōuenit grauitati: vt si quas ecclesie sue causas habuerit: aut pacifica eas ordinatiōe si fieri potest: aut certe iudicio interueniente sine mora diffiniat: vt subiata e medio cōtētionis materia: sola illi cū filijs suis pacis possit remanere cōcordia. Indicauit itaq; nobis gloriosus fili⁹ noster Gregorius exprefecto: q inter se et ecclesiā vestrā de locis que competūt: aliqua sit orta contētio. Ob quā rem hortamur vt eā aut cessante iurgio finiatis/aut certe dilatione submota/ecclesie vestre auctores ad electorum ire iudicium faciatis: vt eorū diffinitione precedente: nec ille cōtra iustitiam grauari: nec vestra preiudiciū videatur ecclesia sustinere. Quia vero homines suos et possessiones quas illic habet / vobis voluit cōmendari: oportet vt vestra se fraternitas in eius causis quodcūq; ratio inuitauerit/non omittat impēdere. Atq; ita eū in quibuscūq; valuerit iuuare festinet: vt cōcurrentib⁹ vobis/absentem se a suis vtilitatibus esse non agnoscat.

¶ Gregori⁹ Ioanni & fortunato episcopis: & Anthemio subdiacono. Homines Gregorij ꝯmēdat. Capitulū.lix.

Epla.lix. B EA que filijs nostris vltro nos decet impēdere/ negare eis petētib⁹ nō debemus. Et ideo qm̄ filius noster gloriosus Gregorius ex prefecto possessiones quas illic habet/vel homines suos fraternitati vestre a nobis studuit commendādos: scriptis vos presentibus adhortamur: vt vtilitatib⁹ eius salua ratione concurrere: & possessiones eius atq; homines tueri (sicut desiderat) debeatis: nec eos contra iustitiam a quibuslibet vexari aut patiamini pregrauari. Sed id agite: vt tuitione vestra predicti filij nostri supplere presentiā valeatis: quia ita se (sicut nostis) exhibuit cunctis: vt omnium solatia habere mereatur.

¶ Gregorius Azimarco scriboni. De infirmitate Gregorij. Capitulum.lx.

Epla.lx. QUod presentium portitor gloriosus filius noster Gregorius tarde ad siciliam venit: nō voluntate distulit: sed ita infirmitate corporis debilis factus est/vt vix in multis dieb⁹ reparari potuerit Cuius debilitatis indicia etiam ipsi adhuc ī eo cognoscetis. Mox autē vt aliquātū cōualuit: venire illuc sicut magnitudini vestre promiserat/nō neglexit. Quod ideo his apicibus scribendū preuidim⁹: ne eū distulisse spōte credētes: hāc morā eius forsitan studio factā reputetis.

¶ Gregorius Romano defensori. De gentione viro magnifico. Capitulum.lxi.

Epla.lxi. C QUoniam filius noster gentio vir magnificus scribo tāte (deo ꝓpitio) bonitatis est/vt valde sit diligēdus: si quid ei potuissemus cōferre debuimus. Voluerat enim possessionē iuris ecclesiastici sub specie libellorū tenere. Sed propter malos scribones indicauimus in hac nos causa: nec bono cōmittere. Proinde excepta de possessione que potuerūt in eius vtilitatē verti: eadē volumus ei⁹ magnitudini singulis annis offerri. i. porcos. xx. qualit̄ ipse pulderis: berbices xx. & gallinas. xl. Que oīa volum⁹ in exceptis reputari.

¶ Gregorius Adeodate illustri femine. De reliquijs ei concessis. Capitulum.lxij.

Epla.lxij UT moram in dādis reliquijs: quas gloria vestra petit faceremus: non volūtate distulim⁹: sed precedētis rei nos casus fecit ambigere. Deus autē omnipotēs cordis vestri deuotionē intuēs: miraculorū signis admonētibus a vestra vos intētione fraudari non pertulit. Sed ideo desiderium modica voluit dilatione differri: vt docentib⁹ miraculis & amor vobis cresceret in veneratiōe sanctorū/& maior fieret exultatio gaudiorū. Quia ergo ī affectu postulate rei/glorie vestre vota cōpleta sunt: hortamur vt cuius predicatores colitis: eius sollicite mandata seruetis. Et sicut religiosa deuotione terrena sanctorū honorib⁹ loca cōstruitis/sic quoq; cū eis mansionē vobis procurare in celestibus festinetis: quatenus & hic illos ī omnib⁹ adiutores/ et in futura mereamini habere vita consortes.

¶ Gregorius Decio episcopo Lilibitano. De cōsecratione ecclesie. Capitulum.lxiij. D

Epl.lxiij. ADeodata gloriosa femina petitoria nobis insinuatione suggessit qđ habetur in subditis. In domo siquidē iuris sui itra ciuitatē Lilibitanam monasteriū ancillarū dei a solo se pro sua deuotione fundasse: quod in honorē beati Petri principis apostolorū/& sanctorū Christi martyrū Laurētij/Hermetis/Pancratij/Sebastiani/& Agnetis desiderat cōsecrari. Et ideo frater charissime: quia ī tuo memorata cōstructio iure consistit: si nullum corpus ibidem cōstat humatum/percepta prius donatione legitima/id est in redditu prestantes liberos a tributis fiscalibus solidos decem/pueros tres/boum paria tria/mancipia alia que seruiāt in ipso monasterio numero quinq;: equas numero decem: vaccas decem: iastulas vinearū numero quattuor/oues numero. xl. & cetera sm morem.

¶ Gregorius Hilario notario. De naui adeodate abbatisse data. Capitulum.lxiiij.

Epl.lxiiij NAuem in qua vitalis presentium portitor nauigat: ad dilectissimā filiam nostrā Adeodatā abbatissam ꝓ sustētatiōe monasterij sui emissam cognoscas. Qua illuc veniēte/hac tibi auctoritate precipim⁹: vt ita eam in cūctis tuearis: atq; ab oī angaria vel onere exuere excusareq; festines: ac si specialiter nostra sit. Nā nostri causa in eodē monasterio tanta congregatio deo propitio degere comprobat: vt plus illi solatiari atq; cōcurrere q̄ nostre in oībus festinem⁹ ecclesie. E Et ideo postq̄ volūtatē nostrā experientia tua circa predictū monasteriū talē esse cognoscit: ita se in tuitiōe supradicte (vt dixim⁹) nauis impēdat/vt te illic posito/ nullā morā vel impedimentū ab aliquo valeat sustinere. Nam si (qđ nō credimus) in aliquo negligēs esse tētaueris/vehemēter te nostrā noueris offensam incurrere.

¶ Gregorius populo/presbyteris/diaconibus/et clero Mediolanē. De obitu Constantij episcopi/et alio episcopo eligendo. Capitulum.lxv.

Epla.lxv. QUantus nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Constātij meror afficiat/paginali explere locutione non possumus. Sed q̄ multa bona partes ille in vno homine perdiderūt: vtinā vicine repētina calamitate non sentiant. Nam quēadmodū sollicitus ī ecclesiastice regula disciplinae/ vel q̄ fuerit vigilās in tuitione ciuitatis vestre: non habem⁹ incognitū. Sed qm̄ obeunte pastore sine proprio vos esse non decet antistite/omnino grate suscepimus: quod deusdedit diaconem vestrū ad episcopat⁹ officiū vos vnanimes elegisse (deo auctore) signastis. Unde q̄ bonorū studiorū desideria nulla debet tarditas impedire: vota ī eo vestra cōplere cū dei gratia festinamus. Et q̄ predict⁹ vir nobis non moribus sed solū specietenus notus est/ oportet vt quāto in hac electione non solū vestrā vtilitatē: sed etiā causam dei agi cognoscitis/tanto debeatis esse solliciti. F Et si subtiliter requirētes/nihil est qđ ei ex anteacta vita criminis per sacros possit canones obuiare: aut si ad tenendam disciplinā/vel exhibendū regimē idoneus reperitur: atq; cūctorum in eius (sicut scribitis) electione concordet assensus: diuinitatis gratia suffragāte eū presentium scriptorū auctoritate solēniter decernimus ordinari. Illud aūt qđ vobis ab Agilulpho idicastis scriptū/dilectionē vestrā non moueat. Nam nos in hominē qui nō a catholicis (& maxime a longobardis) eligitur: nulla prebem⁹ ratiōe cōsensum. Nec si alicuius presumptionis vsurpatiōe factus fuerit: in locū vel ordinē illū sacerdotis suscipim⁹: quia vicarius sancti Ambrosij indignus euidenter ostēditur: si electus a talibus ordinatur. Nec eni est quod vos hac ex causa deterreat: vel aliquam vobis necessitatē incutiat: q̄ vnde possunt alimenta sancto Ambrosio (seruientib⁹ clericis) ministrari: nihil in hostiū locis: sed in sicilia: & in alijs reipublice partibus (deo protegente) consistit. Ut igitur in ordinādo eo qui a vobis electus est: nulla possit mora contingere: Pantaleonem notarium nostrū transmisimus: qui eum (vt moris est) annuente consensus nostri auctoritate faciat cōsecrari. Cui etiam q̄ de possessiunculis: quas magnus p̄sbyter cōmissas habuerat: vel de alijs ecclesie nostre vtilitatibus curam gerere/vel quid aliud agere debeat/in presenti mādauim⁹: vestra se ei dilectio in omni

G bus deuota (vt decet) studeat exhibere.

¶ Explicit epistole Indictionis tertie.

¶ Liber .ix.

¶ Incipiũt epistole Indictionis quarte ex registro beati Gregorij pape.

¶ Gregori⁹ seru⁹ seruorũ dei Innocentio Aphrice prefecto. De victore Fausianensi episcopo. Capitulũ .j.

Epla .j.

QUi prauorum actuũ eminẽtiam vestram iudicem esse desiderat: quid de equitatis ei⁹ bono sentiat estimetis. Proinde reuerẽtissimi fratris et coepiscopi nostri Uictoris Fausianensis episcopi plenam vobis doloribus querelã deferim⁹: vt ꝛ malos ab actiõe ꝓpera corrigatis / ꝛ ab iniustitia (quã sustinent) bonos eruatis. Queritur siquidẽ supradictus frater noster multas in illis locis violẽtias: multaq; alia cõtra dei timorem aphricanos iudices exercere. Deniq; vt duplicia illic tributa (qd auditu ipso intolerãdum est) exigãtur. Et qꝛ huius mali emẽdatio vestre specialiter auctoritatẽ dignitatis expectat: petim⁹ vt subtili indagatione perquirere: ꝛ ita hoc deo vobis imperãte debeatis corrigere: quatenus afflictis pro mercede anime vestre ꝓtectione iustitie succurratis: et huius emẽdatiõis H exẽplo alios in futuro a prauis actionibus arceatis.

¶ Gregorius Mariniano episcopo Rauẽne. De persona quadam ad sacrũ ordinẽ promouẽda. Capitulũ .ij.

Epla .ij.

FRaternitatis vestre scripta suscepim⁹: in quibus indicastis Florẽtinũ diaconẽ vestrũ pro vtilitatibus ecclesie vestre ad vrbẽ regiã vos velle trãsmittere. Et qꝛ voluistis vt cũ dilectissimo filio nr̃o Anatholio diacono superscriptis debuissemus aplicibus cõmendare: scribere ei curauimus: vt illi in quib⁹ necesse fuerit ꝛ valuerit adesse nõ differat: ipsaq; scripta ad vos trãsmisimus: vt secũ ea quam direxeritis ꝑsona debeat deportare. De ꝑsona vero quã in sacro vos dicitis velle ordine promouere / videtur nobis vt si nihil est quod vite eius obsistat: ꝛ ei a nullo res quam indicastis obijcitur: quod visum vobis fuerit / faciatis. De alijs vero causis volumus vobis vt sollicitudinẽ gereretis / scribere. Sed postq; vnam vobis cõmisimus: que per neglectum vestrũ deperijt: de alijs tacere elegimus: ne ꝛ ipsas similiter perderemus.

¶ Gregorius Anatholio diacono Constãtinopolitano Diaconẽ marini episcopi cõmendat. Capitulum .iij.

Epla .iij.

FRater ꝛ coepiscopus noster Marinianus ad vrbem regiam pro ecclesie sue vtilitatib⁹ diaconum suũ scripsit se velle trãsmittere. Et qꝛ illũ dilectioni sue magnopere voluit cõmẽdari: scriptis I presentibus adhortamur: vt vbicũq; necesse fuerit / salua ei ratiõe cõcurras: et ita in cũctis illi opitulari festines: vt charitatẽ tuam de qua predictus frater noster valde confidit: cognoscat in opere.

¶ Gregorius Alexandrino prefecto. De patrimonio ecclesie Rauenne. Capitulum .iiij.

Epla .iiij.

QUi de filij charitate non dubitat: cõmendare ei quos diligit / non recusat. Et ideo qꝛ patrimonium ecclesie Rauennatis quod in sicilia constitutum est: ita dicitur diminutum: ac si nullus esset qui vtilitates ipsius agere potuisset: necesse fuit reuerẽtissimũ fratrem et coepiscopũ nostrũ Marinianũ de ordinando patrimonio ipso ne amplius decresceret / cogitare. Ad cuius qꝛ gubernationẽ Joannem diaconẽ suũ transmisit: paterno salutãtes affectu petim⁹: vt ei tanq; a nobis misso (sicut de vobis cõfidimus) charitatem in omnibus impendatis.

¶ Gregorius Leoni episcopo Cathenensi. Seuerum commendat. Capitulum .v.

Epla .v.

FIlius noster Seuerus vir magnificus presentium lator ad Siciliam venire desiderãs: nostris se apud fraternitatẽ vestrã petijt epistolis cõmendari. Uenientẽ ergo eũ sacerdotali qua decet charitate suscipite: et q; in quo vsus exegerit / vestra solatia ministrate: quatenus vobis coram positis in nullo se cõtra iustitiam sentiat laborare: sed magis auxilij vestri ope suffultus: quiete sua quã studiose diligit / secur⁹ perfruatur: nosq; de eius tranquillitate que illi per vos fuerit procurata / letificari possimus. K

¶ Gregori⁹ Calitano. Patrimoniũ ecclesie cõmẽdat. Capitulum .vj.

Epla .vj.

CUm tãta nos de vobis oportet charitate presumere / vt si ecclie nostre vtilitates apd̃ alios agerẽtur / vestrã illic gloriã adhiberem⁹ adiutricem: satis debem⁹ (qm̃ in vobis est causa) gaudere qꝛ vos non oportet negligere: qd amore beati Petri apostolorũ principis prestare ipsi apud alios poteratis. Qꝛ igit cõperimus publici patrimonij curã vestre ordinationi esse cõmissam: idcirco paterna dulcedine salutantes / patrimoniũ vobis nostre ecclesie ꝫm iustitiã cõmẽdamus. In quo si forte (vt fieri assolet) occasione inuenta homines publici aliquã velint inferre molestiã: hoc magnitudinis vestre bonitas fieri non ꝑmittat / sed ab oĩm illud hominũ inquietudine tueatur. Sicq; salua ratione partium partes attendat: vt eleemosyne vicẽ impleat seruata iustitia: ꝛ vobis ex hoc ante dei oculos maior merces accrescat. Hortamur ergo dilectissime fili / vt vos benignos exhibere tam circa ecclesie nostre quã diligitis vtilitates: q; etiã in oĩbus curis ecclesiarũ debeatis: quatenus ꝛ iniuncta salubriter expleatis: ꝛ oĩpotẽtem deũ vobis (qd summopere studendũ est) placabilem faciatis.

¶ Gregori⁹ Romano defensori. De tecla abbatissa defendenda. Capitulum .vij. L

Epla .vij.

QUia Tecla abbatissa monasterij sancte Marie: quod Neapoli in domo quondam Felicis scholastici cõstitutum est: cõtra Alexandrum virum magnificũ generũ ipsius de quibusdã rebus causam habere dinoscitur: et ad hoc presentium portitorem transmisit: vt causa ipsa illic cũ eo si potest fieri pacifice decidatur: hac experientie tue auctoritate precipimus: vt ei quocũq; vsus exegerit (salua ratione) solatiari ac concurrere nõ omittat. Sed ꝛ predictũ virum magnificum hortari studeat: vt omni contẽtione cessante / ad decisionem cause ipsius / pacis et ipse intẽtione perueniat: ne si negligendũ putauerit: cũ strepitu postea ꝛ dispẽdio cogatur efficere: qd bona volũtate implere postponit: qꝛ sicut edocti sumus / frequenter iã predicte abbatisse per epistolas suas ꝓmisit ipsam decidere: ꝛ facere hoc hactenus supersedit. Tua ergo experiẽtia ita agat: vt aut ipsa causa (sicut diximus) decidatur / aut si certe differre voluerit / ꝛ videris qꝛ facere que pacis sunt / nõ volet: subtiliter nobis ea ipsa renuncia: vt quid ꝓ vtilitate monasterij memorati agi debeat / sciamus.

¶ Gregorius Bononi abbati monasterij Lirinẽsis. De cauta prouisione monasterij. Capitulum .viij.

Epla .viij.

PRepositorũ sollicitudo subiectoꝝ est cautela: qꝛ qui sup rem creditã vigilat: hostis insidias declinat. Qũ aũt solers sia ĩ regẽdis fratrib⁹: M quãtoq; studio in eorũ sis custodia vigilans: reuerẽtissimo fratre et coepiscopo nostro mẽna referente cognouimus. Et sicut nos audita decessoris tui incauta remissio sepi⁹ cõtristauit: ita ꝓuisiõis tue sollicitudo letificat: qꝛ studij tui cautelam et tibi ad remunerationẽ: et alijs ad vtilitatis exẽplũ prodesse non dubium est. Sed qꝛ quantum se aduersarius noster ex oĩ parte preclusum cognoscit: tanto per occulta querit irrũpere: ꝛ repugnantẽ sibi callida arte nititur decipere: dilectiõis tue vigilãtia ardentiori se semper cura succẽdat: ꝛ ita cuncta (deo adiuuante) ꝓmuniat / vt lupus seuiẽs huc illucq; discurrẽs / in oues dñicas ingrediendi locum non habeat. Eos ergo qui tibi ꝯmissi sunt / a gula / a superbia / ab auaritia / a maliloquio / ꝛ ab omni immũditia / redẽptoris nostri suffragante gratia prohibere: ac studij tui sit per omnia custodire: vt tãto tibi maior de cõmissa gubernatione merces accrescat / quãto subiecti tui cõtra aduersarij nequitias te fuerint vigilãte victores. Itaq; boni te dulcem: praui sentiant correctorẽ. In qua videlicet correctione hunc esse ordinẽ noueris obseruãdum: vt personas diligas: ꝛ vitia persequaris: ne si aliter agere fortasse volueris / trãseat in crudelitatẽ correctio: ꝛ perdas quos emẽdare desideras. Sic enim vulnus debes abscindere: vt non possis vlcerare quod sanum est: ne si plus q; res exigit ferrũ impresseris / noceas cui prodesse festinas. Ipsa enim in te dulcedo cauta / non remissa sit: correctio vero diligens sit / non seuera. Sed sic alterũ cõdiatur ex alte-

A ro: vt ꝫ boni habeant amādo quod caueant/et praui metuendo qđ diligāt. Hec dilectissime fili sollicite attēde: studiose custodi: vt dū tali moderatiōe deo nostro incolumes quos suscepisti reddideris/in die eterne retributionis eo dicēte audire sis merit⁹. (Luce.xix.) Euge serue bone et fidelis: qꝛ in pauca fidelis fuisti: supra multa te constituā: intra in gaudiū dñi tui. Filiū preterea nostrū Colūbū presbyterū qui charitati tue suis est meritis cōmendat⁹: in tua dilectione ꝓficere optam⁹: ꝫ ex nostra cōmendatiōe.

Gregorius Sereno episcopo Massiliensi. De sanctorum imaginibus non confringēdis: et malis hominib⁹ non admittendis in societatem. Capitulum.ix.

(Epla.ix.) Litterarū tuarū primordia ita sacerdotalē in te esse beniuolentiā demōstrabāt: vt maior nobis fieret de fraternitate tua letitia. Sed tantum earū finis a suis dissensit initijs: vt nō vnius: sed diuersarum esse mētium talis crederetur epistola. Ex illo autem qđ de scriptis nostris que ad te misimus dubitasti/ꝗ̄ sis incautus apparuit. Nā si diligenter ea que fraterno amore monuimus attendisses/non solum minime dubitasses: quinimmo qđ sacerdotalē grauitatē oporteret agere/cognouisses. Neqꝫ enī Cyriac⁹ quōdā abbas: qui scriptorū nostrorū portitor extitit: istius discipline vel eruditiōis fuit: vt vel ipse aliud facere (sicut putas) auderet: vel istam de eius tibi persona suspitionē falsitatis assumeres. Sed quia monita salubria pēsare postponis/contingit vt iam non solū actu: verū etiā esses interrogatione culpabilis. B Perlatū siquidē ad nos fuerat: ꝙ incōsiderato zelo succensus/sanctorū imagines sub hac quasi excusatione: ne adorari debuissent/cōfregeris. Et quidē qꝛ eas adorari vetuisses/omnino laudauim⁹: fregisse vero reprehēdimus. Dic frater a quo factū sacerdote aliquādo auditū est quod fecisti? Si non aliud/vel illud te nō debuit reuocare: ne despectis alijs fratrib⁹/solum te sanctū: ꝫ esse crederes sapientē? Aliud est enim picturā adorare: aliud per picture historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legētibus scriptura/hoc idiotis prestat pictura cernētib⁹: quia in ipsa etiā ignorantes vident quod sequi debeant: in ipsa legunt qui litteras nesciūt. Unde ꝫ pcipue gentib⁹ pro lectione pictura est. Quod magnopere a te qui inter gētes habitas/attendi debuerat: ne dū recto zelo incaute succēderis: ferocibus animis scādalum generares. Frangi vero nō debuit: qđ non ad adorandū in ecclesijs: sed ad instruēdas solūmodo mētes fuit nescientium collocatū. Et qꝛ in locis venerabilibus sanctorū depingi historias nō sine ratione vetustas admisit: si zelum discretione condijsses: sine dubio ꝫ ea que intendebas salubriter obtinere: et collectum gregē non dispergere: sed potius dispersum poteras cōgregare: vt pastoris in te meritū nomē excelleret: nō culpa dispersoris incūberet. Hinc autē dū in hoc animi tui incaute nimis motus exequeris: ita tuos scandalisasse filios perhiberis/vt maxima eorū pars a tua se cō C munione suspēderit. Quādo vero ad ouile dñicum errātes oues adducas: qui quas habes/retinere non preuales? Proinde hortamur vt vel nūc studeas esse sollicit⁹: atqꝫ ab hac te presumptione cōpescas: ꝫ eorū animos qꝰ a tua disiunctos vnitate cognoscis: paterna ad te dulcedine/omni annisu/omniqꝫ studio reuocare festines. Cōuocandi enim sunt dispersi ecclesie filij: eisqꝫ scripture sacre est testimonijs ostēdēdū: qꝛ omne manufactū adorare nō liceat: quoniam scriptū est: (Luce.iiij.) Dñm deum tuū adorabis: ꝫ illi soli seruies. Ac deinde subiungendum est: qꝛ picturas imaginū que ad edificationē imperiti populi fuerant facte: vt nescientes litteras/ipsam historiam attendentes discerent quid actum sit: quia transisse in adorationem videras: idcirco cōmot⁹ es vt eas imagines frāgi preciperes. Atqꝫ eis dicēdū: Si hanc instructionē ad quam imagines antiquit⁹ facte sunt/habere vultis in ecclesia: eas modis omnib⁹ ꝫ fieri ꝫ haberi permitto. Atqꝫ indica ꝙ nō tibi ipsa visio historie: que pictura teste pandebatur displicuerit: sed illa adoratio que picturis fuerat incōpetenter exhibita. Atqꝫ in his verbis eorꝫ mētes demulcens/eos ad cōcordiā tuā reuoca. Et si quis imagines facere voluerit/minime ꝓhibe: adorare vero imagines/omnib⁹ modis deuita. Sed hoc sollicite fraternitas tua admoneat: vt ex visione rei geste ardorē compūctionis percipiant: et in adoratione solius omnipotētis sancte trinitatis humiliter prosternantur. Cuncta vero D hec amore sancte ecclesie/ꝫ tue fraternitatis loquimur. Non ergo ex mea correptione frāgatur a zelo rectitudinis/sed magis adiuuetur in studio pie dispensationis. Preterea peruenit ad nos ꝙ dilectio tua libēter malos homines in societate sua recipiat: adeo vt presbyterum quēdam qui postꝗ̄ lapsus est/ꝫ in sue adhuc dicitur iniquitatis pollutiōe versari/familiarē habeat. Qđ quidē nos ex toto non credimus: qꝛ qui talē recipit: scelera nō corrigit/sed magis alijs talia perpetrādi videtur dare licentiā. Sed ne forte aliquis tibi surreptiōe vel dissimulatione vt a te reciperetur/atqꝫ adhuc haberetur grat⁹ suaserit: non solum hūc longius a te expellere/verū etiā excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnib⁹ conuenit resecare. Alios vero qui praui esse memorātur/paterna adhortatione a sua prauitate cōpesce: et ad viam studee rectitudinis reuocare. Qꝫ si (quod absit) salubri monitione eos videris in nullo proficere/ꝫ hos quoqꝫ curabis a te procul abijcere: ne prauitates eorū ex eo ꝙ recipiuntur/displicere minime videātur. Et non solum ipsi inemēdati remaneant/sed etiā eorꝫ receptione alij corrūpantur. Et considerate ꝗ̄ ꝫ hominib⁹ execrabile ꝫ periculosum ante dei sit oculos/si per eū a quo plectēda sūt crimina/nutriri vitia videātur. Hec igitur dilectissime E frater diligenter attende: ꝫ ita agere stude: vt prauos salubriter corrigas/ꝫ scādalum de malorū societate filiorum tuorum animis non inducas.

Gregorius populo/presbyteris/diaconibus: et clero ecclesie mediolanēsi. De arethusa. Capitulū.x.

(Epla.x.) Latrix presentium Arethusa clarissima femina/propter causam legati quod ei coniugiqꝫ vel filijs ipsius Laurentius reuerēde memorie episcopus vester reliquerat/diu apud nos est (vt recolitis) demorata. Unde recordāde memorie fratri ꝫ coepiscopo nostro Constātio miseramus/vt cū ea sacerdotali studio causam ipsam definire iurgiorū cessante strepitu debuisset. Qđ sicut scire vos credimus/se ꝫ olim facere voluisse: et adhuc facere tunc velle respōderat. Sed qꝛ latrix harū diu est in hac vrbe demorata: atqꝫ illuc distulit remeare: nunc usqꝫ decidi non potuit. Idcirco dilectionem vestrā scriptis presentibus adhortamur: vt memorate mulieri illuc venienti charitatē quā decet ecclesie filijs impēdatis. Et cū auctore deo ecclesia fuerit ordinata/id agatis/quaten⁹ causa ipsa que tēpore diuturno dilata est: ita sine mora (equitate seruata) debeat terminari: vt nec antedicta femina ampli⁹ fatigari: nec vos videamini/cōtra ecclesiasticum propositum/petētibus negasse quod iustum est.

Gregori⁹ Anthemio subdiacono campani. Theodoram relictam sabini cōmendat. Capitulum.xi.

(Epla.xi.) Theodora relicta sabini defensoris: misso huc homine suo questa est nobis/a filio suo et aligerno quodā: cui⁹ filiam idē filius eius in cō F iugio suo sortitus est/deceptā esse: vt oēs res suas tēpore nuptiarū eidē filio donationis titulo legaret: ꝫ nūc se ab eis valde despici atqꝫ contēni: adeo vt ablatis rebus ipsius/nihil ei vnde possit nutriri remāserit. A quib⁹ insuper etiam tātam se aduersitatē asserit sustinere/vt nec seruū iuris sui ei deseruire: nec in aliquo solatiari ꝑmittant. Et qꝛ si ita se res habet/graue nimis ꝫ cōtra deum est: huius tibi auctoritatis tenore precipimus/vt veritatem cures addiscere. Et si ita reperteris/ecclesiasticam tuitionem impendere: atqꝫ eam salua in omnibus ratione adiuuare festines: quatenus te illic posito nullum denuo grauamē vel oppressionem a predictis viris quolibet modo sustineat: sed prouidere studij tui sit vt in id quo se deceptam queritur: legaliter valeat subueniri: qꝛ omnino crudele est vt mulier que ex filij ꝑsona debet sperare solatium/per eū magis necessitati cogatur vel inopie subiacere. Qꝫ si forte quies vel solatiū ipsius te procurante non potuerit ordinari/nobis renūciare festina: vt quid post hec facere debeas/nostra iterum preceptione cognoscas.

Gregorius Anthemio subdiacono. De Helene hominibus ab ecclesia iniuste detentis. Capitulum.xii.

(Epla.xii.) Gloriosa filia Helena per suos nobis homines indicauit quosdā de suis ab ecclesie nostre auctorib⁹ irrationabiliter detineri. Et qꝛ eos pe:

G

tit sibi restitui: idcirco hac tibi auctoritate precipimus: vt cũ omni diligẽtia veritatẽ studeas perscrutari. Et si ita est: nec est quod in eis ad nostre nomen ecclesie possit vendicari: omni mora postposita: aut ipsos restitue: aut si forte mancipijs ecclesie nostre cõuenti sunt / dãdo pro eis vicarios recompẽsa. Si vero aliquid nostre dicitur ecclesie cõpetere: sit sine aliqua dilatione compẽdium: et que iudicata fuerint / ita experiẽtia tua ad effectum sine aliqua difficultate pducat: vt predicte filie nostre denuo non sit huc necessitas transmittendi.

¶ Gregori⁹ Anthemio subdiacono. Donatũ cõmẽdat. Capitulum. xiij.

Epistola xiij.

Donatus lator presentium diuersis se illic oppressionibus grauari cõmemorãs / ecclesiastica se petijt tuitione fulciri. Quapropter hac tue experientie auctoritate mãdamus: vt eũdẽ Donatũ seruata equitate defendas: ⁊ nullis eũ grauaminibus vł dãnis contra iustitiam subdi permittas: quaten⁹ te sibi opitulante nulla ei sit huc remeandi necessitas.

¶ Gregorius Scholastico defensori. De cõdumis calũniosõ danda. Capitulum. xiiij.

Epistola xiiij.

Ante aliquãtũ tẽporis experiẽtie tue nos precepisse recolimus: vt qꝛ reuerẽtissimus frater ⁊ coepiscopus noster Caluntosus necessitatẽ se de solatijs asseruit sustinere / vnam illi de iure ecclesie deputare cõdumiã debuisses. Sed qꝛ cõdumiam ipsam vineolam paruulã iuris eiusdẽ ecclesie nostre tenere dicitur: ⁊ ipse sibi pariter vineolam petit debere locari: hac

H

tibi auctoritate precipimus: vt ad tres siliquas aureas factis libellis ei vineolam ipsam locare debeas: quatenus ⁊ ipse exinde aliquod remedium consequatur: ⁊ ius ecclesie sine diminutione aliqua conseruetur. Preterea questus nobis est suprascriptus reuerentissimus frater noster: ꝙ ⁊ episcopiũ ecclesie ipsius hactenus detineas: ⁊ occasione blandiaris: vt episcopi patris tui vestes tibi / vel alia que in episcopio inuenta sunt / applices. Et ideo si ita est: ⁊ ab episcopio te precipimus sine mora recedere: ⁊ quicquid predictus pater tuus episcopat⁹ sui tempore ecclesie de ꝓprio cõstiterit cõquisisse: ne tollas: qꝛ ⁊ sacris canonũ legib⁹ esse noscitur definitũ vt in his que antistes episcopatus tẽpore acquisiuerit / non alius / nisi sola succedat ecclesia. Asserit etiam Ferocinatũ quẽdã condito testamẽto heredẽ nostrã instituisse ecclesiã: atq; ecclesie sancti Joannis que ante portã Hortonẽsis ciuitatis sita est / duos casales fundi cãpos: per Businianũ legati titulo reliquisse: ⁊ a nostra eos nũc ecclesia detineri. Quos qꝛ ſm voluntatẽ defuncti sibi petit debere cõtradi: experiẽtia tua lecta serie testamenti / si ita esse repererit / nec est qđ rationabiliter aperte nostre possit opponi eccł'e: predictos casales tradere suprascripto fratri nostro nõ differat: quia dum talibus nos etiam de proprio conueniat impartiri / ea que illis competũt / nullo modo

I

a nostris irrationabiliter patimur detineri.

¶ Gregorius Scholastico defensori. De Alexandro frisisto. Capitulum. xv.

Epła. xv.

Alexander frisistus presentium portitor colonus ecclesie nostre questus est nobis i domo / id est ecclesia: que cathine a dilecto filio nostro Cypriano diacono fabricata est: triennij se tempore laborasse: ⁊ mercedẽ non vt dignum est accepisse. Et ꝗꝗ per tempora ipsa dicatur apud plurimos laborasse (vnde etiã dum hic esses / notitiam accepisti) hac tibi tamẽ auctoritate precipimus: vt diligenter inspicias: et si pl⁹ in eadẽ domo ꝗ̃ mercedes acceperit operatus est / volumus vt ſm laboris modũ si quid sup quattuor solidos ⁊ tremisses duos quos a memorato diacono accepisse dictus est merit⁹ sit / addere ei qđ iustum videris debeas: sciens tuis rationibus imputandum.

¶ Gregorius Romano defensori. Ut argentio colono terram ecclesie concedat. Capitulum. xvj.

Epła. xvj.

Quia presentium portitorẽ Argẽtium colonũ ecclesie nostre curã hospitalitatis habere cognouimus: necesse est vt in parte aliqua eius studiũ adiuuemus. Idcirco huius tibi preceptionis auctoritate mandamus: vt terrulã modiorum plus minus (sicut asserit) decẽ possessiõis disteriane quã tenuit / reddere ei sine mora aliqua vel excusatione festines: vt eam diebus vite sue habeat: atq; ex ipsa rationib⁹ ecclesiasticis nihil impẽdat: sed in ea ille quã exhibet hospitalitate proficiat: quia dignũ est: vt bono laudãdoq; operi concurrere ac ferre consultũ modis omnib⁹ debeamus.

K

¶ Gregorius Spes de ropes presidi Sardinie. De barbaricinis conuertendis. Capitulum. xvij.

Epł. xvij.

Particeps proculdubio mercedis existit: ꝗ bonorum se operum exhibet adiutorẽ. Quia ergo multi de barbaris ⁊ prouincialibus sardinie ad xp̃ianam fidẽ dicunť deo propitio deuotissime festinare: magnitudo vestra studiũ suũ hac in causa decenter accõmodet: ⁊ fratri ⁊ coepiscopo nostro Uictori i cõuertendis baptizandisq; eis studiose cõcurrat: quaten⁹ dũ de interitu multorũ aie ꝑ baptismatis gratiã vobis fuerint sollicitãtibus liberate: ⁊ apud homines laudem habere: ⁊ apud omnipotentẽ dñm (quod summopere studendũ est) magnã mercedẽ possitis acquirere: atq; nos vobis gratias referẽtes / magnitudini vestre possimus modis omnibus existere debitores.

¶ Gregorius Uitali defensori. De barbaricinis mancipijs comparandis. Capitulum. xviij.

Epł. xviij.

Bonifacium presentium portitorẽ / notariũ scilicet nostrum / ad hoc nos experiẽtia tua illuc trãsmisisse cognoscat: vt in vtilitatẽ parochie barbaricina debeat mãcipia cõparare. Et ideo experiẽtia tua oĩno ei studiose sollicitèq; ɔcurrat: vt ⁊ bono precio / et talia debeat comparare / que in ministerio prothochij vtilia valeant inueniri: atq; emptis eis huc deo protegente is ipse celeri⁹ possit remeare. Ita ergo te in hac re exhibere festina: vt te quasi seruientium amatorẽ: quorum vsibus emuntur ostendas: ⁊ nobis te ipsi de tua valeant sollicitudine commendare.

L

¶ Gregorius Joanni Tribuno Sipontino. De violentia Bonifacij notarij. Capitulum. xix.

Epła. xix.

Lator presentium de status sui conditione nobis sepius conquestus est a Bonifacio nostro notario sibi violentiã irrogari. Cuius rei cognitionem in fratris ⁊ coepiscopi nostri Uitaliani notitiam preuidimus perducẽdam. Cuius cause meritũ se examinasse professus est. Sed qꝛ ad proferendũ iudiciũ se assurgere nullatenus dicit: hortamur magnitudinem vestrã / vt ꝓ causa mercedis eterne / cũ predicto residentis episcopo: ⁊ rei meritũ euidẽtius perscrutantes: quicquid vobis suadẽte iustitia visum fuerit / scripto decernite: et si de ei⁹ vobis certius libertate cõstiterit / nullis deinceps quorũlibet inquietudinibus ad rei decise meritum ꝓuocetur: sed in ea qua vobis visum fuerit libertate declaratus secure permaneat.

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De monasterio construendo. Capitulum. xx.

Epła. xx.

M

Gratã nobis fraternitatis vestre sollicitudinẽ fuisse cognoscite: ꝙ pastorali se vigilantia ꝓ tutamine animarũ vt oportebat exhibuit. Nunciatum siquidẽ nobis est: ꝙ in domo quondã Epiphanij lectoris ecclesie vestre: idcirco ſm voluntatẽ ipsius monasterium cõstrui vetuistis: ne pro eo ꝙ domus ipsa ancillarum dei monasterio cohercebat: deceptio exinde cõtingeret animarũ. Et valde laudauimus: qꝛ antiqui hostis insidias ꝓuisione ɔgrua (vt decuit) ꝓcauistis. Sed qꝛ perlatũ ad nos est Pompeianam religiosam feminã velle de eodẽ monasterio ancillas dei tollere / ⁊ ꝑ sua vnde accepte fuerãt monasteria reuocare: atq; illic congregatione cõstruere monachorũ: necesse est vt si ipletũ hoc fuerit: defuncti depositio modis omnib⁹ cõseruetur. Si vero factũ hoc non fuerit: ne testatoris voluntas in totũ videatur esse frustrata: volum⁹ vt qꝛ monasteriũ Urbani quondã abbatis positũ foris extra ciuitatẽ Caralitanã ita dicit destitutũ: vt ne vn⁹ illic monachus remaneret: Joannes (quẽ memorat⁹ epiphanius in monasterio qđ sicut dictũ est / in domo sua fiẽdũ decreuerat / abbatẽ esse ɔstituit) si tamẽ nihil est qđ eũ impediat / abbas debeat ordinari. Atq; reliquie que in domo antedicti epiphanij condẽde fuerãt / ibi recõdãtur: ⁊ ei modis oĩbus applicetur quicquid idẽ epiphanius in monasterio qđ deputauerat edificari contulerat: quatenus et si de loco propter supradictam cautelam volũtas eius non disponitur / merces nihilominus illibata seruetur. Et hec quidem omnia fraternitas vestra vna cũ vitali defensore disponat: ⁊ ita ea vtiliter studeat ordinare: vt sicut de lau:

A dabili prohibitione: ita quoqꝫ de bona habere possit cõstructione mercedẽ. Ipsum vero monasterium licet fraternitati vestre sit superuacuũ cõmendari: hortamur tamen ex abundanti vt id salua iustitia (sicut vos decet) habeatis commendatum.

¶ Gregoriꝰ Panthaleoni notario. De deusdedit diacono ad episcopatũ mediolani ordinando. Capitulũ.xxi.

Epl.xxi. Experiẽtia tua p̃senti auctoritate suffulta / ad ianuensem vrbem auxiliante dño proficiscẽs / deusdedit diaconem ecclesie Mediolanẽsis / si tamen a cunctis electus est / et nihil est qđ ei ex anteacta vita possint canones obuiare / episcopũ solenniter faciat ordinari. Preterea qꝛ multe iste ecclesie nr̃e vtilitates sunt que deo propitio peragantur: sollicitũ te esse necesse est: et ita omnia sm̃ capitularẽ subter annexũ requirere vtiliterqꝫ disponere: vt in nullo te neglectꝰ culpa respicere: sed magis vigilãtia deo ꝛ hoibus valeat cõmẽdare.

¶ Gregorius de Probo abbate monasterij sancti Andree. De probo ac testamento eius. Capitulum.xxij.

Epl.xxij. In nomine dñi saluatoris nostri Iesu xpi. Imperantibus dño Mauricio ꝛ Tiberio Augustis: anno incarnationis dñice sexcẽtesimo primo: eodẽqꝫ dño vndecies consule sub die tertio nonarũ octobrium: presidẽte beatissimo et apostolico papa Gregorio: atqꝫ considentibus reuerẽtissimis Menna episcopo Telesino: Basilio Capuano: Constãtio Numẽtano:

B Mõtano Sauonẽse: Victore fausanẽse: Ioanne presbytero tituli sanctorũ Geruasij et prothasij: Deusdedit rustico presbytero tituli sancte Susanne: Iubilo p̃sbytero tituli sancti Marcelli: Probino presbytero tituli sãcti Cyriaci: Ioanne presbytero tituli sanctorũ Ioannis et Pauli: Agapito p̃sbytero tituli Eudoxie: Felice p̃sbytero tituli sctẽ Sabine: Gratioso p̃sbytero tituli sctõrũ Nerei et Achillei: Bonifacio p̃sbytero tituli scti Sixti: astãtibus etiã diaconibꝰ ꝗ clero: Pateriꝰ secũdicerꝰ dixit: Probꝰ abbas monasterij sctõrũ Andree ꝛ Lucie vestris (ũ p̃cipitis) desiderat aspectibꝰ p̃sentari. Gregoriꝰ episcopus sancte ecclesie catholice vrbis Rome dixit. Veniat. Cũqꝫ igressus fuisset / dixit. Cur adesse volueris / fateri te conuenit. Probus abbas dixit. Petitionẽ pre manibꝰ habeo. Postulo a beatitudine dñi mei / vt eam suscipi: ꝛ vobis relegi iubeatis. Gregoriꝰ dixit / fiat. Que cũ suscepta fuisset / Paterius in his recitauit. In nomine dei nostri Iesu xpi die tertio kl'n. octobris: Indictione quarta. Ea que nũc beatitudini vestre intimare desidero: olim dño meo bene cõperta sunt: vestrãqꝫ mihi cõscientiã testem esse scio que suggero: quoniã dũ ante hos annos ex laico ad religiosum migrassem officium: disposueram in cella super me solitarius habitare: ibiqꝫ ipsis

C paucis diebꝰ qui supersunt / vitam trãsigere: propter qđ nec aliquid de substãtiola mea ante ordinaui siue disposui: sciẽs tã ab intestato q̃ ex testato filiũ mihi posse succedere. Quadã aũt die dũ inter alios ad obseqa dñi mei fuissem ingressus: subito atqꝫ inopinãti / introire i monasteriũ / atqꝫ onera abbatis debuissem suscipere / p̃cepistis Statimqꝫ surgẽtes / nõ indulto ad deliberãdum vel tractandũ mihi spacio / ad monasteriũ iã cũ monachis ambulare coactus sum. Unde qꝛ nihil antea de substãtiola mea occurrit / vel potui ordinare: idcirco lachrymabiliter supplico / vt concessa per constitutionẽ vestri decreti licẽtia / fas mihi sit de oibus rebus meis voluntatẽ meã disponere: quatenꝰ nec mihi obediẽtia mea officiat / nec filio pauperi possit esse dãnosa. Nã cunctis notũ est qꝛ illos legalis sanctio q̃cq̃ de substãtia sua prohibet postq̃ monasteriũ ingressi fuerit ordinare / quibꝰ disponẽdarũ rerũ suarũ suppetit ante licẽtia: nõ aũt eos quos adhuc qđ nũq̃ tractauerãt prepositoꝝ suorũ parere cogit instãtia. Qꝛ sicut legis volũtas hoc ex deliberatiõe faciẽtibꝰ cõtradicit: ita eis q̃ cõpellunꝭ / maiore ꝓuidẽtia succurrit. Hãc autẽ suggestionẽ supplicationẽqꝫ meã Emiliano notario sancte ecclesie Romane noto meo scribẽdam dictaui: eiqꝫ ꝓpria manu ego Probus seruꝰ vester subscripsi: et vobis beatissimo dño meo Gregorio pape porrexi. Ego Probus seruꝰ vester huic petitioni a me oblate subscripsi. Gregoriꝰ dixit. Postq̃ textꝰ oblate petitionis nobis innotuit: Probus abbas paulisp abscedat: vt de his q̃ petit / cũ fratribꝰ filijsqꝫ nr̃is qđ statuendũ sit deliberare possimꝰ. Quo recedẽte / postq̃ diu de eiꝰ petitione tractatum est / dixit Papa Greg. Probus abbas quẽ

D abesse paululum feceramus / rursus adueniat: vt ea que nobis cũ fratribꝰ filijsqꝫ nostris in cõmune visa sunt / censeamus. Cũqꝫ presentatꝰ fuisset / dixit. Ubi veritas cũ ratione concordat / desideria petẽtis implere nõ minus iustum est q̃ benignũ. Perpẽsa igitur serie a te petitionis oblate / omnia q̃ in ea locutus es / ita esse recolimꝰ. Neqꝫ enim vel in nostrã vnq̃ antea cogitationẽ ascẽderat: vt in quocũqꝫ monasterio abbatis tibi curã debuissemꝰ iniũgere. Sed quodã die dũ de ordinãdo monasterio cui preesse dinosceris / cũ nostris filijs tractaremꝰ: atqꝫ diu aptam personã huic officio quereremꝰ: ex improuiso te ingrediente / cordi nostro ꝛ eorũ qui nobiscũ ad tractandum aderãt / subito natũ est: vt te illic abbatẽ deo propitio constituere deberemus. Quod qꝛ renitẽti tibi cõstat impositum: ꝛ voluntatis tue rigorẽ vix nostre potuerũt adhortationes inflectere: necesse fuit ne forte habere debuisses post te spatium redeundi: vt iam ordinatũ abbatem ad ipsum te monasterium cuius nec monachus fuisti / antea mitteremꝰ. Ne ergo hec obediẽtia vel dilectioni tue tristitiam / vel alijs possit inferre iacturã: vniuersas res tuas alienandi: vel vt volueris disponẽdi liberã tibi per huius constituti nostri tribuimus statuta licentiam. Per quã eam te in disponendis eis vt tibi placuerit / habere noueris facultatẽ: quã habere poteras / anteq̃

E monasteriũ introires. Nec quicq̃ tibi abbatis officiũ / qđ (sicut dictũ est) repẽte ac inuitus nosceris suscepisse / formides obsistere: qꝛ vt in ordinãdis disponendisqꝫ rebus tuis non haberes licẽtiam / dilectionẽ tuam ne post se rediret / nostra (vt diximus) coegit instantia. Proinde ne quas te dubium faciat de his que volueris ordinare suspitio / nullum vnq̃ ecclesie nostre vel monasterij tui: siue quolibet nomine alio ex monachice conuersationis statu vel abbatis officio / quocunqꝫ ingenio vel cuiuslibet excusationis specie contra presentis seriem cõstituti venire decreuimus: sed tanq̃ si ingressus monasterium nõ fuisses / ita omnia que de vniuersa facultate tua ordinare disposueris / illibata et sine aliqua deo auctore statuimus refragatione seruanda.

¶ Gregorius Ioanni subdiacono Rauenne. De Ioanne argentario ꝛ fide eius. Capitulum.xxiij.

Epl.xxiij. Qualiter Ioannes argẽtarius indigẽtibus sine delusione fuit sepe remediũ / experientia tua bene nouit. Unde cõtingit vt nũc importuno quodã palatino fideiussor accedens / necessitatẽ non modicam patiatur: adeo vt in ecclesia diu iam residens vehementius affligatur. Sed qꝛ quibusdã erat suspitio ꝙ predicto importuno non simpliciter sed compẽdij causa fideiussor accesserit: ad sacratissimũ corpꝰ beati Petri apostoloꝝ principis districta omnino sacramẽta quantum nobis renũciatum est prebuit: non solum nullum se ab eo cõmodũ ex toto recepisse: verũetiam nec aliquid ꝓ

F missũ habuisse: sed ei vt ceteris simpliciter accessisse. Et qꝛ tam longo tẽpore innocẽtis hominis simplicitas non debet affligi: apud eminentissimũ filium nostrũ prefectũ modis quibꝰ valueris age: vt vna ipsa statio que in Romana ciuitate remãsit: eius tẽporibꝰ claudi non debeat: sed ei pro mercede sua in hac afflictione subueniat: atqꝫ eũ directa iussiõe dignetur absoluere: et amplius illũ in hac esse necessitate minime patiaꝭ: qꝛ quẽadmodũ simplex benignusqꝫ sit / vl' diuersis fuerit sepe in tribulatione remedium: nec ipsi habetur incognitũ. Et ideo (sicut diximus) cũ omni dulcedine apud eũ stude agere: vt in huius absolutione multis possit ferre consiliũ: ꝛ hec via remedij eius temporibus non claudatur.

¶ Gregorius Ioanni religioso. Quem mensis pauperum proponit. Capitulum.xxiiij.

Epistola xxiiij. Licet eos qui pia intẽtione sollicitudinis curam egentis ac debitibus impẽdũt / sua apud oẽs valeat tueri deuotio: melius tñ est si per quietem suã de his muniti fuerint que gesserint: ne inde eis inquietudinis occasio vnde magis laudãdi sũt oriatur. Quia igitur te Ioannem religioso intentionis tue studio prouocati / mẽsis pauperũ et exhibende diaconie eligimus preponẽdũ: ne qua tibi ex hac administratione nascatur dubietas: hac te munitione ꝓspeximus fulciendum: constituentes vt de hoc quod ad mensas pauperum vel diaconie exhibitione percepisti / siue subinde

G

perceperis erogādū/nulli vnq̄ hominū quolibet modo seu ingenio cogaris ponere ratione: vel aliquam debeas molestiā sustinere. Sed q2 ita ab humanis te omnib⁹ volumus rationibus esse absolutū: vt deo nostro de his que tibi cōmisimus/ratione te noueris positurū: hortamur vt fidei in te integritas vigeat: sit mens in reb⁹ intensior: cura propensior: voluntas pronior: studium vigilantius: deuotio clarior: exhibitio efficacior: quatenus dum diuino intus auxilio hoc opus solerter impleueris: et illi pro quibus sollicitudinē geris/studij tui solatio vtiliter consolentur: et tu mercedis tue bonum in eterna vita redemptoris nostri gratia compensante recipias.

¶ Gregorius Uenantio episcopo Syracusano. De infirmitate sua et de dei misericordia. Capitulum. xxv.

Epistola xxv.

DEbitum salutatiōis alloquium soluēs: ea volui loqui que patior. Sed incongruū puto narrare que nostis. Podagre enim dolorib⁹ torqueor: qui et mihi et vobis non dispariliter nociui/dum apud nos vehemēter excrescunt: nos decrescere a vita fecerūt. Inter quos quid aliud debemus nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare: atq3 omnipotenti deo gratias agere? Quoniā qui ex carnis blandimento multa peccauimus/ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoq3 est nobis: q2 pena presens si animum afflicti conuertit/finis est culpe precedentis. Si autē ad timorē dñi minime conuertit/initium est pene sequentis. Curandum igitur nobis est: et summopere in fletib⁹ tota mētis conuersione vigilandū/ne de tormēto ad tormenta trāseamus. Considerandum quoq3 est quāta erga nos dispēsatione pietatis agit cōditor noster: q̄ morte dignos assidue percutit/et tñ adhuc minime occidit. Minatur enim quod facturus est: et tñ nō facit vt dolores nos precurrētes terreant: et conuersos ad timorē districti iudicis ab eius nos animaduersione in eternū abscōdant. Quis enī dicat/quis enumerare sufficiat quanti in sua luxuria dimissi/in blasphemijs quoq3 et superbia proruentes/in rapinis et iniquitatibus permanentes vsq3 ad diem obitus sui ita in hoc seculo vixerūt: vt nunq̄ dolorē vel capitis paterentur/et subito percussi ignibus inferni sunt traditi? Nos ergo habemus indicium q2 derelicti nō sumus: qui assidue flagellamur: teste scriptura/que dicit. Quem diligit dñs castigat: flagellat autē omnē filium quē recipit. In ipsis itaq3 verberibus dei reuocemus ad memoriā et eius munera: et nostri reatus dāna. Pensemus quāta bona super nostrā maliciā fecerit/et quanta mala sub ei⁹ bonitate cōmisimus. Impleamus quod per prophetam dñs dicit. Reduc me in memoriam: vt iudicemur simul. Iudicemur modo in nostra cogitatione cū deo/ne districte postmodum iudicemur a deo. Quid etenim Paulus dicit? Si nosmetipsos iudicaremus/non vtiq3 iudicaremur. Quisquis ergo festinat euadere districtionē iudicij sequētis: per amaritudinē penitentie omnē sibi dulcedinem interimat vite presentis. Quecūq3 aūt huius mūdi bona sunt: cuius dona sunt nisi conditoris? Sed libere nobis non debet donū dei: quod per delectationē sui separat ab amore dei: ne data dāti preferamus: et vñ bona percipimus etiam mali/vnde crescere in eius timore debuimus: inde a timore illius disiungamur. Creator autē omnium/id est omnipotens de⁹/hec que vobis in epistolis loquimur/menti vestre aspiratione sui spiritus infundat: vosq3 ab omnibus culpe inquinationibus tergat: et hic vobis consolationis sue gaudium: et apud se quandoq3 premia eterna concedat. Dulcissimas filias meas domnam Barbaram et domnam Antoniam mea peto vice salutari.

Heb. xij.

Esa. xliij.

j. Cor. xj.

H

I

¶ Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano. De pecunia sanctuarijs sancti Seuerini concedenda.

Capitulum xxvj.

Epistola xxvj.

IOannes seruus et actor dōni Uenātij sanctuaria beati Seuerini confessoris oblata petitiōe: suprascripto dño suo postulat debere concedi: quatenus in eius nomine oratorium proprijs constructū sumptibus possit solēniter consecrari: et ideo frater charissime prefatis desiderijs et nostra te preceptione conuenit obedire: vt deuotionis sue in consecratione quam postulat potiatur effectu.

¶ Gregorius Maximiano episcopo Arabie. De laude Candidi abbatis. Capitulum. xxvij.

K

Epistola xxvij.

LAtore huc presentium Cādido abbate pro petendis reliquijs veniēte/que et concesse sunt/ quāto de fraternitatis tue nutrimento letat⁹ sum: q̄ in eo studium tue fraternitatis apparuit: tāto cōtristatus sum q̄ eius (vt volui) presentia vti non potui. Propter qđ me egrotum reperit: et discedens in infirmitate adhuc positū dereliquit. Multū enim iā tēpus est q̄ surgere de lectulo nō valeo. Nā modo podagre dolor cruciat: modo nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit: et fit plerūq3: vt vno me tempore ardor cū dolore affligat: et corp⁹ in me animusq3 deficiat. Quātis aūt alijs necessitatib⁹ extra hec que retuli infirmitatis afficiar: enumerare non valeo. Sed breuiter dico: q2 sic me infectio noxij humoris imbibit/vt viuere mihi pena sit: et mortē desiderāter expectem: quā gemitib⁹ meis solā esse credo posse remedium. Proinde frater sanctissime diuine pro me pietatis misericordiam deprecare: vt percussionis sue erga me flagella ppitius mitiget/et patientiam tolerandi cōcedat: ne nimio (qđ absit) tedio in impatientiam cor erūpat: et ea que curari per plagam poterat culpa/crescat ex murmure.

¶ Gregorius Mariniano episcopo Rauenne. De infirmitate eius/et vomitu sanguinis. Capitulū. xxviij.

Epistola xxviij.

UEnientes quidā rauēnates homines grauissimo merore me percusserūt: qui fraternitatē tuam de vomitu sanguinis retulerūt egrotare. Ex qua re sollicite et sigillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus inquiri: et qđ singuli senserint: quid ve dictauerint: sanctitati vestre scriptū transmisimus. Qui tamē quietē et silētium pre omnibus dictant. Quā si tua fraternitas in sua ecclesia (vnde valde sum dubius) non habet: ideo videtur mihi vt (ordinata illic ecclesia/vel qui missarū solēnia celebrent: vel qui episcopij curā gerere valeāt/hospitalitatēq3 et susceptiones possint exhibere: qui ve monasterijs custodiendis pesse norit) tua fraternitas ad me āte estiuū tēp⁹ debeat venire. Egritudini eñi tue ego specialiter inquātū valeo curā geram: quietē tuā custodiam: q2 huic egritudini estiuū tēpus medici vehemēter dicūt periculosum: et valde pertimesco/ne si curas aliquas cū aduersitate temporis habueris: amplius ex eadē molestia periclitaris. Ego eni ipse valde sum debilis/et omnino valde est vtile vt cū dei gratia sanus ad tuam redeas ecclesiam: aut certe si vocādus es/inter tuorū manus voceris. Et ego qui me proximū morti video: si me ante vocare omnipotēs voluerit/inter tuas manus transire debeam. Si aūt qualitas tēporis ad veniēdū prepedit/aliquo paruo remedio dato: apud agonē agi potest/vt ipse vobiscū hominem suum vsq3 romā trāsmittat. Si igitur eadē egritudine grauari te sentis: et venire disponis/cū paucis tibi veniendū est: q2 mecū manēs in episcopio/quottidiana obsequia de hac ecclesia habebis. Preterea nec hortor nec admoneo: sed districte precipio: vt ieiunare minime presumas: q2 dicūt medici huic molestie valde esse cōtrarium/nisi forte si grandis solēnitas exigit: quinq3 in anno vicibus concedo. Sed et a vigilijs quoq3 tēperandū est: et preces que sup cereū in rauennati ciuitate dici solent: vel expositiones euangelij que circa paschalē solennitatē a sacerdotib⁹ fiunt/per alium dicātur. Et tua dilectio cōtra virtutē sibi laborē minime imponat. Hec aūt dixi vt si te melius senseris/et venire distuleris/scias quid debeas ex meo mandato custodire.

L

M

¶ Gregorius Paschasio episcopo Neapolitano. De pecunia ecclesiastica concedenda. Capitulum xxix.

Epistola xxix.

TEmpore quo fraternitas tua ad episcopat⁹ officium deo auctore prouecta est/cōstituisse nos recolis: vt ex pecunijs ecclesie vestre portio cleri vel pauperū quā minime decessor vester prebuerat: id est quadrigēti solidi seorsum fieri debuissent: qui eiusdem cleri atq3 pauperū erogationi proficerēt. quod q2 diutius non est differēdum: volumus vt sm distributionem presentibus scriptis insertā corā Anthemio subdiacono nostro sine difficultate aliqua debeat erogare. Prebendi itaq3 sunt clericis vestris per singulos sicut cōsperexeritis: simul omnis summa solidi cētum prelacentibus quos centū. xxvj. esse cognouimus: dandi sunt solidi. lxij. id est medi⁹ solidus per singulos: presbyteris ac diaconibus et clericis peregrinis solidi. L. hominibus

A Honestis ac egenis quos publice petere verecũdia non permittit/solidi.cl.ita vt quilibet eorũ ad singulos tremisses/quidam ad binos/quidam ad singulos solidos/vel si visum fuerit/amplius dimittãtur. Reliquis vero pauperum q̃ eleemosynam publice petere consueuerũe/solidos.xxxvj. Ecce nos quãtum vel quib⁹ dare debeãt distribuimus. Sed qꝛ sicut preuidimus/non oib⁹ equaliter est prebendum:necesse est vt vna cum predicto subdiacono ꝓut preuideritis/dare singulis debeatis;atqꝫ id modis oibus studeatis:quatenus quod alter iniuste detinuit:vos deuote ac celerius impẽdẽdo/ad vestram possitis applicare mercedem.

Gregorius Barbare et Antonie. De infirmitate patris eorum. Capitulum.xxx.

Epl.xxx. Susceptis glorie vestre epistolis/que ꝑ verbis lachrymas loquebantur/non minor nos dilectissimi filij nostri q̃ꝫ vos de patris egritudine meror afficit. Nec enim extraneam possumus reputare tristitiam:quippe que nobis charitatis lege sit propria. Sed quia in nulla desperatione de redẽptoris nostri est misericordia diffidendum:animos vestros ad consolationẽ patris erigite:spem vestrã in oĩpotentis dei manu ponite:et in ipsius ꝓtectione confidimus:qꝛ et ab omni vos aduersitate custodiat:atqꝫ tribulationem vestram exhilaret:et ſm paterna desideria ꝓpitius vos ordinari concedat. Si ṽo debitum humane sortis impleuerit/nec tũc desperatio aliqua vos cõprimat:vel quorũdam vobis verba terrorem incutiãt. Nam post deum/qui orB phanoꝝ gubernator ac ꝓtector est:sic de dulcissima glorie erimus vestra solliciti:atqꝫ vtilitati vestre ꝓuidere vt possumus adiuuãte dño festinabim⁹:vt nec vos iniustoꝝ hoim cõcussio vlla perturbet:et nos debitum qđ de parẽtum vestroꝝ benignitate ꝯtraximus:vobis per oia repẽsemus. Gratia itaqꝫ celestis vos suo fauore nutriat:sua ꝓtectione a malis oibus defendat:vt vite vestre incolumitas gaudium nostrum fiat.

Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De infirmitate Venantij ꝛ filiabus eius. Capitulum.xxxj.

Epl.xxxj. Fraternitatis vestre scripta suscepi:que mihi de dulcissimi filij mei dñi Venãtij egritudine loquebãtur:ꝛ cũcta circa eũ qualiter acta sunt enarrabãt. Sed vno tẽpore audiuis ꝛ illum desperate ac grauiter egrotare/et in rebus orphanoꝝ hoies iniquos insistere:vix se dolor in corde meo capere poterat. Sed in hoc fuit solatium ꝙ lachrẏme mihi per gemitus erũpebãt. Vestra igit sanctitas:primũ quã decet curam negligere non debet:vt de aĩa ei⁹ cogitare debeat:exhortando:rogãdo:dei terribile iudicium ꝓponendo:ineffabilem ei⁹ misericordiam ꝓmittẽdo:vt ad habitum suũ redire vel in extremis debeat:ne ei tanti culpa reatus in eterno iudicio obsistat:ac deinde vestrum est cogitare quo filie eius Barbara et Antonia debeant ordinari:vt nulla occasio malis hoib⁹ prebeatur. Nam postq̃ꝫ me de eis sollicitudinis curam gerere cõiurauit:addẽs vt earum debeam ordinationi ꝓspicere/aliud in epistola sua secutum est qđ hoc mihi studenti dubium non est:qꝛ possit obsistere. Ait eñ vt serenissimo dño Imperatori sepius supplicem/quatenus ipse faciat vt preuiderit eas C ordinari. Quod q̃ꝫ sit cõtrarium priori volũtati/perpenditis. Ex qua re dubito ne hominib⁹ in Sicilia positis et querẽtibus occasionem in reb⁹ ipsius apta detur occasio. Nam ex hoc cognoscite/quid facturi sunt qui nulla existẽte causa/iam sigillũ in substãtia ipsius(quantum dicitur)nitebãtur imponere. Nũquid non illos videtur ratio ad faciẽ adiuuare:et ad hoc illis iustã quasi ꝑbere materiã? Si dixerint dño imperatori cõmẽdate sunt/negligere nõ possumus:periculi nostri interest:res in tutum facim⁹/quousqꝫ dñus imperator Cõstãtinopolim duci preceperit. Dic rogo quid ad hec facturus sum:q̃ꝫ homini habẽti potestatem paterna videtur cõmẽdatio cõcordare? Me enim cõiurat/vt ita eas ordinari prouideam/quatenus aut in Romana ciuitate sint/aut de Sicilia nõ tollãtur:et ille id agit vt eas nulla nec deducẽdi nec illis sit ratio retinẽdi. Vos ergo inquãtum potestis/malis hoib⁹ obuiate. Earũ substãtiam ꝓpter deũ oĩpotẽtem velut ꝓpriam defendite:et si adhuc licet:quo occasio remoueatur violentie/in predicti viri dñi Venantij testamẽto ꝓuidete. Si aũt ita placet vt palatio cõmẽdentur:mihi non debet imponere pondus:vt in aĩa mea curam ordinationis earũ velit impingere:de quarũ ordi- D natione qualiter cogitẽ/oĩpotentem deũ sufficiat scire. Unde statim filio meo Anatholio dilectissimo diacono vt cũ gl'osa Patricia rusticana loqui studeat:et qualiter de ꝑsonis quaꝝ mihi noĩa transmissa sunt/debeat exquire ꝛ iudicare/scribere curaui:vt nobis oĩa sub celeritate iudicet:et que fiẽda sunt/deo ordinãte disponãtur. Preterea in scriptis que ad nos misistis/fraternitatem vestrã contristatã inuenimus:eo ꝙ huc eã quasi ꝑ ingratitudine aliqua venire voluissem⁹:dum nõ illũ ob aliud nisi sola vtilitatis causa fecim⁹:sciẽtes ꝓpter personas ibidem cõsistẽtes valde necessariã illic vestrã fuisse presentiam. Sed ne forte ex hoc ingratum erga vos animũ nostrũ credatis(qđ absit)existere/si veniẽdi vobis voluntas est:apto vos tẽpore apostoloꝝ liminibus presentate. Nam quantum ad nos pertinet:ita charitatem vestram diligimus:vt videre vos sepius cupiamus.

Gregorius Romano defensori sicilie. De nõ defendẽdis clericis cõtra episcopos suos. Capitulum.xxxij.

Epistola xxxij. xj.q.j.cap. peruenit. Peruenit ad nos ꝙ si qs cõtra clericos quoslibet causam habeat/despectis eoꝝ episcopis/eosdẽ clericos in tuo facias iudicio exhiberi:qđ si ita est/qꝛ valde ꝯstat esse incongruũ:hac tibi auctoritate precipim⁹ vt hec denuo facere nõ presumas. Sed si qs ꝯtra quẽlibet clericũ causam habuerit/episcopum ipsi⁹ adeat/vt aut ipse cognoscat/aut certe ab eo iudices deputent:aut si forte ad arbitros eũdũ est/partes ad eli- E gendũ iudicẽ ab ipso executio deputata cõpellat. Si qs ṽo clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit/tunc te interponere debes:vt inter eos aut ipse cognoscas/aut certe te admonẽte sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuiqꝫ episcopo iurisdictio non seruat:quid aliud agitur/nisi vt ꝑ nos ꝑ quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo cõfundat? Item nũctatum est nobis qꝛ quosdam clericos q̃ a reuerẽtissimo fratre nostro Joãne epo exigẽte culpa in penitẽtiam missi sunt:nesciente illo tua illos exinde auctoritate eieceris:qđ si verũ est/rem te oĩno inhonestã/et non leuiter culpandã fecisse cognoscas. Eosdem ergo clericos episcopo suo sine mora restitue. Et hoc de cetero caue cõmittere:quia si neglexeris/nostros te noueris non mediocriter motus incurrere.

Gregorius Vito defensori. Iniungit officium ecclesie defensoris. Capitulum.xxxiij.

Epistola xxxiij. Ecclesiastice vtilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio:vt officiũ eccl'e defensoris accipias:vt quicquid pro pauperum cõmodis tibi a nobis iniunctum fuerit/incorrupte ꝛ gnauiter exequaris. Usurus hoc priuilegio:qđ in te(habita deliberatione) contulimus:vt oibus que tibi a nobis iniuncta fuerint complẽdis operam tuam fidelis exhibeas:redditurus de actibus tuis sub dei nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio secundicerio nostro scribẽdã dictauimus/cuiqꝫ subscripsimus.

Gregorius Romano defensori. De Vito defensore constituto. Capitulum.xxxiiij. F

Epistola xxxiiij. Vitum presentium portitorem experiẽtia tua olim nostrum fuisse cognoscat. Cui⁹ q̃ꝫ bene fidem ꝛ solertiam nouim⁹/in defensorum illi schola data ei solẽniter epistola militãdum esse preuidimus. Et ideo si quid ei ꝓ ecclesiasticis vtilitatib⁹ iniungere forte volueris:nullam de eo dubietatem habeas:sꝫ oĩno de puritate ipsius certus esto:nec eum fraudulẽter vel dupliciter aliquid acturum existimes. Unum est:tu ei charitatem(que fidelibus debetur)impendas.

Gregorius Romano defensori. De possessionib⁹ fausti iniuste peruasis. Capitulum.xxxv.

Epistola xxxv. Gloriosissimus filius noster Faustus epistola directa nos petijt:asserens ab actionarijs Syracusane ecclesie fines possessionis sue illic infra Siciliam positos nuper violenter ablatos. Unde qꝛ a cognitione fratris ꝛ coepi nostri Joãnis hoc oĩno credimus alienum/eum videre te volumus. Et si quidem res nuper(vt asserit)a possidẽte sublata est/et hoc apud te manifesta satisfactione claruerit/ei⁹ cui subtracta est dñio reformet. Et tũc si qđ actores predicte eccl'e rõnabiliter sibi in finib⁹ suis credũt posse competere:electoꝝ subeãt sine dilatiõe iudiciũ:vt cui⁹ sit ꝓprietas/iudica-

G tium sentẽtia decernatur: quatenus per hoc episcopalis de illicita (que pretenditur) inuasione: auferat inuidia: et causa legali valeat ordine finiri.

¶ Gregorius Joãni epõ Syracusano. De finibus possessionis cuiusdam iniuste peruasis. Capitm. xxxvi.

Epistola xxxvi.

Gloriosissimus fili⁹ noster Faustus directa petitione nos adijt / asserẽs fines possessionis sue illic intra Siciliam positos / a vestris nuper hominibus occupatos: atq; ob hoc rem violenter ablatam sibi per preceptiõis nostre seriem debere petijt reformari. Qđ q: si ita (vt asserit) factũ est / a fraternitatis vestre cognitione oĩno credimus aliemũ / diligenter inquirite. Et si (vt asserit) cõtra iuris ordinem fines ipsius a possidente sublati sunt / in possessoris redeat res peruasa dominium. Et tunc si quid est qđ a vestra ecclesia ꝓpetentis iure vtiliter opponatur: electoꝝ debet iudicium ꝓuenire: eorũq; iudicio terminari: dũmodo indecẽter possessoris ius minime perturbetur. Sed causa iudiciali termino diffinita / sine sacerdotali inuidia / dominum atq; iustitiam res manifesta cognoscat.

¶ Gregorius Joãni episcopo Syracusano. Super ijsdem possessionibus. Capitulum. xxxvij.

Epistola xxxvij.

Petrus vir clarissimus vicedñs gloriose filie nostre Rusticiane patricie suis nobis epistolis questus est: asserens postq; fraternitas vestra de Romana ciuitate reuersa est / fines cuiusdam possessionis predicte patricie ab hominibus ecclesie vestre vi esse peruasos. De qua re sepi⁹ de vobis querelam deposuisse significauit: et aliqñ ad dicẽdam vobis causam Martianũ tabulariũ deputasse: quẽ asserit diuersis dilationib⁹ distulisse: vt nuncusq; ad cause dictionẽ partes H accedere minime potuissent. Et q: quãto fraterna vos charitate diligimus: tanto audire aliquid qđ ad vestrã pertineat inuidiam contristamur: idcirco scriptis vos presentibus adhortamur: vt omni mora vel excusatione cessante: de finibus qui dicuntur inuasi / subire homines vestros iudicium cum parte altera faciatis: quatenus et peruasion⁹s questio ⁊ si qua est proprietatis contẽtio finiatur. Hec igitur fraternitas vestra fieri sine dilatione prouideat: vt nec vos inuidia tangere / nec nos denuo exinde valeat querela pulsare.

¶ Gregorius Rusticiane patricie. De infirmitate eius Et de miraculis monasterij sancti Andree. Et de donarijs eidem monasterio ab ipo cõcessis. Capitm. xxxviij.

Epistola xxxviij.

Excellentie vestre scripta suscepi: que me in grauissima egritudie positum / de salute / de deuotione / ac de dulcedine tua omnino releuarũt. Unum ꝟo egre suscepi: q: in eisdem epistolis ad me (qđ semel esse poterat) sepius dicebatur: ancilla vestra: ancilla vr̃a. Ego em̃ qui ꝑ epãtus onera seru⁹ sum oim fact⁹: qua rõne mihi se ancillã dicit: cui⁹ ante susceptũ epatũ ꝓpri⁹ fui? Et ideo rogo ꝑ oĩpotentem deũ: ne hoc verbũ in scriptis vestris aliqñ ad me inueniam. Ea aũt que ex purissimo / sincerissimoq; corde beato Petro apostoloꝝ principi munera transmisistis / presente omni clero suscepta / atq; illic suspensa sunt. Filius em̃ me⁹ vir memorãdus dñs Symachus q: egrotum me ex dolore podagre I et pene desperatũ reperit: scripta vestra mihi dare distulit: et post multum temporis q̃ vela suscepta sunt dedit. Postmodum ꝟo in scriptis excellentie vr̃e inuenimus: vt cũ letania ad beati Petri ecclĩam portari debuissẽt. Qđ ideo minime factum est: q: (sicut predixi) ante vela q̃ scripta suscepimus. Tamen predictus vir cũ omni familia domus vr̃e hoc fecit qđ nos cũ clero facere voluistis. Sed ⁊ si voces defuerũt hoim / habet ipa vestra oblatio apud oĩpotẽtem deũ vocẽ suã. In ei⁹ pietate cõfido: q: cui⁹ corp⁹ vos cooperuistis in terra / ei⁹ vos intercessio ab oĩb⁹ pctis ꝓteget in celo. Oĩmq; domũ vestrã sua ꝓtectione reget: sua vigilãtia custodiet. De podagre aũt molestia quam vobis euenisse dixistis: et cõtristat⁹ vehementer sum / ⁊ letatus. Letatus / quia humor noxius inferiora petẽs / superiora perfecte deseruit. Contristatus ꝟo: quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Ubi em̃ caro deest / que virt⁹ esse poterit dolorib⁹ resistẽs? Me etem̃ quẽ qualis fuerim nostis: ita amaritudo animi ⁊ assidua exacerbatio atq; preter hoc podagre molestia afficit: vt corpus meũ tanq̃ in sepultura ita siccatũ sit. Unde fit vt iam de lectulo raro surgere valeam. Si ergo mei molem corporis in tãtam K ariditatem podagre dolor redegit: quid de vr̃o corpore sentiam / qđ nimis siccũ ante dolores fuit? De eleemosyna ꝟo quã beati apli Andree monasterio fecistis: quid necesse est me aliqđ dicere: cũ scriptum sit: Abscõde eleemosynam in sinu pauperis: et hec ꝓ te orabit? Si ergo apud secretas aures dei habet ipa bona operatio vocẽ suã: siue nos clamem⁹ / siue nos taceam⁹ / hoc ipm qđ bene egistis / clamat. Indico aũt q: tãta miracula / tãta cura / tanta custodia monachoꝝ in eodem monasterio eiusdẽ apostoli est: ac si specialiter abbas monasterij ipe sit. Nam vt pauca de multis loquar: que abbate ac preposito monasterij narrantib⁹ agnoui / edicam. Quadam die duo exinde fratres transmissi sunt / qui aliqđ emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior qui prudentior videbat: alter senior qui custos iunioris esset. Perrexerũt vtriq; / et de precio qđ acceperãt: ipe qui custos missus fuerat / nesciẽte altero de eodem precio furtum fecit. Qui mox vt ad monasteriũ sunt reuersi: atq; ad oratorij limen venerũt / arreptus a demone is q̃ furtum fecerat cecidit / et vexari cepit. Dimissus aũt a demonio / cõcurrentibus monachis requisitus est: nũ forsitan de eo qđ acceperat furtũ fecisset. negauit / iterum vexatus est. Dimissus atq; iterũ requisitus: negauit / atq; iterũ vexatus est. Octo itaq; vicibus negauit: octo vicibus est vexatus. Post octauam vero negationẽ / necnon vexationẽ confessus est quãtos nũmos furto abstulerat. Et agens penitẽtiam / prostratus / se peccasse testatus est. Ulteri⁹ L vero ad eum demonium non accessit. Alio quoq; tẽpore dum in die natalitio eiusdem apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent: subito quidam frater apertis oculis cecatus cepit tremere / voces ingentes emittere: quibus vocib⁹ testabatur ferre se non posse qđ patiebat. Concurrẽtes fratres viderũt cecum apertis oculis tremẽtem ⁊ clamãtem: et a presentib⁹ alienum nihil qđ foris agi poterat sentiẽtem. Eũq; in manibus leuauerũt / atq; ante altare sancti Andree apli proiecerũt: ipsiq; pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus / quid passus fuerat / cõfessus est: q: senex quidam ei apparuit: et canem nigrum ad eũ dilaniãdum dimisit dicẽs: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cũq; euadere de canis morsib⁹ nullo modo potuissem: venerũt quidã monachi / et eũdem senem ꝓ me rogauerũt. Qui statim iussit canem abscedere / et ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est: q: eo die quo ista pertuli / consilium habueram de eodem monasterio fugere. Alius q̃q; monachus discedere de eodem monasterio latenter voluit. Cũq; hoc mẽte tractasset / voluit oratorium ingredi: sed statim demonio traditus vehementissime vexatus est. Relinquebatur ꝟo a demonio si extra oratorium stetisset: et nihil patiebatur aduersi. Si ꝟo conatus fuisset ingredi: statim maligno spiritui traditus vexabat. Cũq; hoc sepius fieret / culpam suam cõfessus est: q: egredi de monasterio cogitabat. Tũc collecti pro eo fratres / sese per triduum in precib⁹ astrinxerũt / atq; ita curatus est: M vt ad eum postmodum nunq̃ spirit⁹ malign⁹ accederet. Dicebat aũt se eũdem beatum apostolum dum vexaret vidisse: seq; ab eo increpatũ esse cur voluisset abscedere. Alij quoq; duo fratres de eodem monasterio fugerunt: atq; aliqua prius colloquẽdo fratribus signa dederũt / q̃ per viam appiam descẽdentes Hierosolymam tenderent. Qui excũtes diuerterũt ab itinere. Et vt a sequẽtibus inueniri minime potuissent / retrusas cryptas iuxta flamineam portam inueniẽtes / in eis sese occultauerũt. Cum vero vespertinis horis requisiti minime in cõgregatione inuenti essent: ascensis caballis eos quidam fratres secuti sunt per metroni portam exeuntes: vt eos in latinam vel appiam viam sequerentur. Subito aũt eis cõsilium ortum est: vt eos in salariam viam sequerẽtur. Extra ciuitatem igit pergẽtes deflexerũt in salariam. Eos ꝟo minime inueniẽtes per portam flamineam decreuerũt reuerti. Cũq; reuerterẽtur: mox vt equi eoꝝ ante cryptas illas venerũt i q̃b⁹ se abscõderãt: fixerũt gradum: pulsi ⁊ cõpulsi passum mouere non potuerũt. Cõsiderauerũt monachi rem talẽ sine mysterio esse nõ posse. Attenderũt ad cryptas: viderũt earũ aditus missa macerta dãnatos: sed caballis eoꝝ nusq̃ eũtibus descenderũt. Deposuerũt lapides q̃ in ore cryptarum positi fue:

eccl. xxix.

A rāt:ingressi sunt/eosq; in eisdem tenebrosis latibulis cō:
sternatos terre inuenerūt. Qui ad monasteriū reducti:
ex eodem miraculo ita sunt meliorati vt eis multū pro:
fuerit:ad parum tēporis de monasterio fugisse. Hec dixi
vt excellentie vestre innotesceret cui⁹ oratorio eleemosy
nam fecistis. Omnipotens aūt deus ꝛ in aīa ꝛ in corpore
et in omni dono celesti vos ꝓtectione custodiat:et ad cō
solationem vestram diu vos viuere concedat. Dilectissi
mum filium meum Strategium cum gloriosis parenti:
bus suis filijs vestris/mea peto vice salutari.

¶ Gregorius Theotiste patricie. De detractionibus
multorum non curandis:quibus etiam satisfaciendum:
vnde plurima exēpla ꝓponit. et ꝙ religionis gratia cō:
iugia non soluātur. De his qui dicunt in baptismo ola
peccata non dimitti Et his qui asserūt post penitētiam
triennio factam licentiam esse peccandi / quos oēs ana:
thematizat. Capitulum.xxxix.

Epistola xxxix.

MAgnas oīpotēti deo gratias agere debemus
ꝙ pijssimi et benignissimi imperatores nostri
tales de suo genere iuxta se ꝓpinquos habēt
de quoꝝ conuersatione nobis oib⁹ grande sit gaudium.
Unde ꝛ pro eisdem oñis quotidie nobis orādum est:vt
coꝝ vita cum suis oīb⁹(protegēte celesti gratia)per lon:
ga tēpora ꝛ tranquilla seruetur. Indico aūt ꝙ leuitate
populi tumultum cōtra vos detractionis exortum nun:
B ciātibus quibusdam agnoui. Qua ex re excellētiam ve:
stram audio fuisse non modice cōtristatam. Qd si ita est
valde miror cur vos qui cor fixistis in celo / verba hoim
agitāt in terra? Beatus eñ Job cum amici eius qui ad
consolandum eum venerāt/in increpationem ꝓsilissent/
Job.xvj. ait:Ecce eñ in celo testis me⁹:et cōscius me⁹ in excelsis.
Qui eñ vite sue in celo testem habet:iudicia hoim i ter:
ra pertimescere non debet. Dux quoq; bonoꝝ Paulus
ij.Coꝛ.j. dicit:Gloria nostra hec est/testimonium conscientie no:
Gala.vj. stre. Qui iterū dicit:Opus suum ꝓbet vnusquisq;/et sic
in semetipso gloriam habebit/et non in altero. Si enim
laudib⁹ letamur/et vituperationib⁹ frāgimur/gloriam
nostram non in nobis/sed in alioꝝ ore posuimus. Et fa:
Mat.xxv. tue virgines in vasis suis oleum nō sumpserūt:sapiētes
aūt sumpserūt oleum in vasis suis cū lampadibus. Lā:
pades quippe nostre/bona sunt opera. De quib⁹ scriptū
Matt.v. est:Luceat lux vr̄a corā hoib⁹:vt videāt opera vestra bo
na:ꝛ glorificēt patrem vestrum qui est in celis. Tūc aūt
oleum in vasis cū lampadib⁹ sumim⁹: qñ de bonis acti:
bus nitorem glorie non laudātib⁹ ꝓximis querim⁹/sed
hūc in testimonio cōsciētie seruam⁹. In oñe aūt qd agi:
mus/vel qd extra de nobis dicitur/recurrere ad arcana
mētis debem⁹. Et si oēs vituperēt:liber est tñ quem con
sciētia non accusat. Quia si oēs laudēt:liber esse non po
test si hūc cōsciētia accusat. Unde de Joāne veritas di:
Mat.xj. cit:Quid existis in desertū videre? arūdinem vēto agi:
tatam? Qd videlicet per negationem dr/non per confir:
mationem / cū subditur:Sed qd existis videre? hoiem
mollib⁹ vestitum? Ecce qui mollib⁹ vestiūtur/in domi:
bus regum sunt. Quis eñ iuxta veritatem euangelij/
Joannes vestimēto aspero fuerit indutus:per significa:
C tionem tñ mollib⁹ vestiti sunt / qui adulationib⁹ ac lau:
dibus delectātur. Negatur aūt ꝙ Joānes arūdo vēto
agitata fuerit: qñ mētis ei⁹ fortitudinem nulla huma:
ni oris aura flectebat. Nos enim si laudibus erigimur/
vituperationib⁹ humiliamur/arūdo vēto agitata sum⁹.
Sed absit hoc/absit a corde excellentie vestre. Scio ꝙ
Gala.j. magistrum gētium studiose legitis: qui ait:Ego si hoi:
bus adhuc placerem/xp̄i seruus nō essem. Si qua tamē
vel parua tristitia hac ex re mēti vestre exorta est: credo
ꝙ hoc fieri oīpotēs deus benigne permisit. Neq; eñ ele:
ctis suis in hac vita promisit gaudia delectationis:sed
amaritudinē tribulationis:vt medicine more/per ama
rum poculū ad dulcedinē eterne salutis redeant. Quid
Joā.xvj. nāq; dicit? Mundus gaudebit:et vos lugebitis. Super
Ibidem. quā ꝓmissionem paulopost addit. Iterum videbo vos/
et gaudebit cor vestrum:et gaudium vestrū nemo tollet
Luce.xxj. a vobis. Hinc iterū discipulis dicit. In patiētia vestra
possidebitis aīas vr̄as. Pensate queso vbi erit patiētia
si deest quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor: qui
Caim non habuerit. Boni eñ si sine malis fuerint:per:
fecti esse boni non possunt:quia minime purgātur. Ipsa
aūt maloꝝ societas purgatio bonoꝝ est. Tres in arca

filij Noe fuerunt:Unus irrisor patris extitit:qui etsi in D
se benedictus fuit/maledictionis tamen sentētiam in fi:
lio suscepit. Duos Abraham priusq; vxorem Cethuram
acciperet/filios habuit:sed tñ carnalis ei⁹ fili⁹ est repro:
missionis filium ꝑsecutus. Qd magnus doctor exponit
dicens: Sicut is qui ſm carnem est/persequebatur eum Gala.iiij.
q̄ ſm spiritum/ita ꝛ nunc. Duos Isaac filios habuit:sed
vnus qui spūalis extitit/ante minas carnalis fratris fu
git. Duodecim Jacob filios habuit:sed vnū qui rectius
viuebat/vndecim in egypto vēdiderūt. In Dauid pro:
pheta ꝙ fuit qd purgari debuisset/actū est vt ꝑsecutio:
nem per filiū pateretur. Beatus Job de societate repro:
Job.xxx. boꝝ dicit:Frater fui draconum/et socius struthionum.
Ezech.ij. Ad Ezechielem dñs ait:Fili hoīs/increduli ꝛ subuerso
res sunt tecū:et cū scorpionibus habitas. In duodecim
apostolis vnus reprobus mixtus est/vt esset cuius perse
cutione vndecim temptarētur. Apostoloꝝ princeps disci:
ij.Pet.ij. pulis loquitur dicēs: Justum Loth oppressum a nephā
doꝝ iniuria ꝛ conuersatione eripuit. Aspectu eñ et au:
ditu iustus erat: habitās inter eos q̄ de die in diem ani:
mam iusti iniquis operibus cruciabāt. Paulus quoq;
Phili.ij. apostolus discipulis scribit dicēs: In medio nationis
praue et peruerse / inter quos lucetis sicut luminaria in
mūdo:verbū vite continētes. Quia ergo scriptura teste
cognoscimus in hac vita bonos sine malis esse nō posse:
de stultoꝝ vocib⁹ excellentia vestra turbari nullatenus
debet:maxime ꝙ in oīpotētis dei misericordia tunc cer
E ta fiducia est/quādo pro bono opere aduersitatis aliq̄d
in hoc mundo recipitur:vt plena merces in eterna retri:
butione seruetur. Unde in sancto euangelio veritas di:
Mat.v. cit:Beati eritis cum aduersum vos omne malum dixe:
rint hoies/mentientes propter nomen meum. Qui in cō
solatione nostra sua in exēplum adducere opprobria di:
Matth.x. gnatus est/dicēs: Si patrēfamilias beelzebub vocaue:
runt:quāto magis domesticos eius? Sunt autem pluri
mi qui vitam bonoꝝ amplius q̄ debēt laudāt:et ne qua
elatio de laude surrepat/permittit oīpotens de⁹ malos
i obtrectationem ꝛ obiurgationem prorūpere: vt si qua
culpa ab ore laudantium in corde nascitur/ab ore vitu:
perantium suffocetur. Hinc est ergo ꝙ doctor gentium
ij.Coꝛ.vj. se in predicatione currere testatur per infamiam et bo:
Ibidem. nam famam. Qui etiam dicit:Ut seductores ꝛ veraces.
Si ergo fuerūt qui malam famam Paulo imponerent:
qui hunc seductorem vocarent: quis nunc christian⁹ de:
bet indignum ducere/pro xp̄o iniurias audire? Quante
aūt virtutis precursor nostri redēptoris fuit nouimus:
qui per sacrum eloquium non solum plus q̄ ꝓpheta/sed
etiam angelus vocatur:et tamen(sicut mortis huius hi
storia testatur)post mortem a persecutorib⁹ eius corpus
incensum est. Sed quid ista de sanctis hoib⁹ dicimus?
Joan.viij. De ipso sancto sanctoꝝ.i.de deo /qui pro nobis homo fa:
ctus est/loquamur:qui ante mortem iniuriam/ꝙ demo:
Matthei nium haberet/audiuit. Post mortem vero a persecuto:
xxvij. ribus suis seductor appellatus est/cū dicerēt:Scimus
ꝙ seductor ille dixit: post tres dies resurgam. Quanta
ergo nos peccatores a lingua vel manibus iniquoꝝ ho:
F minum portare necesse est: qui in aduētu eterni iudicis
iudicādi sumus/si ꝛ ipse tanta post mortem pertulit:qui
et iudex venit? Hec dulcissima ꝛ excellētissima filia bre
uiter dixi:ne quotiēs stultos hoies tibi derogare cogno
scis:qualibet vel paruula mētē tristitia tāgaris. Sed ꝙ
sedari hoc ipm stultorum hominum murmur tranquil:
la ratione potest:peccatum credo/si bonum qd valet fie:
ri/negligitur vt fiat. Nam cum placare insanas mētes/
atq; ad salutem reducere possumus:scādalizare eos mi
nime debemus. Sunt enim quedam scandala que oino
despiciēda sunt:quedam ꝟo cū vitari sine culpa possunt
despicienda non sunt:ne cum culpa seruentur. Qd sacro
euāgelio testante cognouimus: ꝙ cum veritas diceret:
Mar.vij. Non qd intrat in os/coinquinat hoiem:sed qd procedit
ex ore/hoc coinquinat hoiem:et discipuli respōderēt di:
Mat.xv. centes: Scis ꝙ pharisei audito hoc verbo/scandalizati
sunt:protinus respōdit: Ois plantatio quam non plāta:
uit pater meus celestis/eradicabitur. Sinite illos:ceci
sunt ꝛ duces cecoꝝ. Et tamen cum tributum peteretur:
prius rationem reddidit per quā tributum soluere non
Mat.xvij debéret:atq; illico subiūxit. Ut aūt non scandalizemus
eos:vade ad mare ꝛ mitte hamum:et eū piscem qui pri:

G mus aſcenderit/tolle: et aperto ore eius/inuenies ſtaterem. Illum ſumēs da eis pro me ⁊ te. Quid eſt ꝙ de ſcādalizatis dr: Sinite illos: ceci ſūt ⁊ duces cecoꝝ: et alijs ne ſcandalizentur/a dn̄o tributum ſoluitur/ qđ etiā non debetur? Quid eſt qđ alijs ſcādalum eſſe permiſit: alijs vero venire prohibuit? niſi vt nos doceret ⁊ illa ſcādala que nos ad peccata implicāt/contēnere: et ea que placare ſine peccato poſſumus/modis omnib⁹ mitigare. Veſtra itaqȝ excellentia poteſt (ꝓtegēte dn̄o) prauoꝝ hoīm ſcādala cum magna tranquillitate declinare. Priores enim eoꝝ vobis ſecreto vocādi ſunt: atqȝ ipſis ratio reddenda: et peruerſa quedā capitula que teneri exiſtimāt/ coram ipſis ſunt anathematizāda. Ac ſi etiam (ſicut dicitur) dari a vobis anathema ficte ſuſpicātur/etiā iureiurādo firmādum eſt vos nunq̄ȝ eadem capitula tenere/ nunq̄ȝ tenuiſſe. Nec vobis indignum videaẗ tali eis modo ſatiſfacere: nec de imperiali genere ſit contra eos aliquod in veſtra mente faſtidium. Oēs etenim fratres ſumus: vni⁹ imperatoris poteſtate conditi/et ſanguine redempti. Et ideo fratres noſtros quātūlibet pauperes et abiectos in nullo deſpicere debemus. Certe etenī Petrus poteſtatem regni celeſtis acceperat/ vt queqȝ in terra ligaret vel ſolueret/eſſent in celo ligata vel ſoluta: ſupra mare ambulauit: egrotātes vmbra curabat: peccantes ḫbo occidebat: mortuos oratione ſuſcitabat. Et qȝ ex admonitione ſpūs ad Cornelium gentilem fuerat ingreſſus: cōtra eū queſtio a fidelib⁹ facta eſt cur ad gentiles

D les intraſſet/et comediſſet cū eis: cur eos in baptiſmate ſuſcepiſſet. Et tn̄ idem apſoꝝ primus tanta donoꝝ gratia repletus: tāta miraculoꝝ poteſtate ſuffultus: querele fidelium non ex poteſtate/ſed ex rōne reſpondit: cauſam per ordinem expoſuit: q̄uo vas quoddam velut linteum

Actuū.x. in quo quadrupedia terre ⁊ beſtie reptilia atqȝ volatilia inerāt: de celo ſubmitti viderit/vocēqȝ audierit. Surge Petre/occide ⁊ māduca. qualiter tres viri venerint eū

Act.x.⁊.xi ad Cornelium vocātes: qualiter ſpūs ſanctus hūc cum eis ire preceperit. Qualiter idem ſpūs ſctūs qui venire in baptizatos in iudea poſt baptiſmum conſueuerat/in gētib⁹ ante baptiſmum venit. Si eñ cū a fidelib⁹ culparetur/auctoritatem quā in ſancta eccl̄ia acceperat attēdiſſet: reſpōdere poterat: vt paſtorem ſuū: oues que ei cōmiſſe fuerāt/reprehēdere nō auderēt. Sed ſi in querela fidelium aliquid de ſua poteſtate diceret: ꝑfecto doctor manſuetudinis nō fuiſſet. Humili ergo eos ratione placauit/atqȝ in cauſa reprehenſionis ſue etiam teſtes exhi

Actuū.xi. buit/dicens: Venerūt aūt mecū ſex fratres iſti. Si ergo paſtor eccl̄ie apſoꝝ princeps ſigna ⁊ miracula ſingulariter faciēs/non dedignat⁹ eſt in cauſa reprehēſionis ſue rationem humiliter reddere/quāto magis nos peccatores cū de re aliqua reprehēdimur/reprehēſores noſtros ratione humili placare debemus? Ad me etenī (ſicut noſtis) cum apud veſtigia dn̄oꝝ in regia vrbe demorarer/ multi ex eis venire conſueuerāt/qui de predictis capitulis accuſabātur. Sed teſte cōſciētia fateor/nunq̄ȝ in eis

I aliquid erroris/aliquid prauitatis/aliquid de his que cōtra vos dicebātur inueni. Vnde ⁊ eos opinione contēpta familiariter ſuſcipere: et magis ab inſequētib⁹ defēdere curabam. Dicebatur nāqȝ cōtra eos qȝ ſub obtētu religionis coniugia ſoluerent: et qȝ dicerēt ꝙ baptiſma peccata penitus non auferret: et ſi de iniquitatibus ſuis quis in triēnium penitētiam ageret/poſtmodum ei peruerſe viuere liceret. Et quia ſi compulſi aliquid de quibus reprehēdebātur anathematizare ſe dicerēt/anathematis vinculo nullo modo teneri. Et ſi ſunt qui certiſſime talia ſentiūt vel tenēt: qȝ chriſtiani non ſunt/dubium nō eſt. Eoſqȝ et ego ⁊ oēs catholici epiſcopi atqȝ vniuerſa eccleſia anathematizam⁹: qȝ veritati cōtraria ſentiūt/

xxvij.q.ij. cōtraria loquūtur. Si enim dicūt religionis cauſa con

c.ſunt qui. iugia debere diſſolui: ſciēdum eſt qȝ etſi hoc lex humana

Mat.xix. conceſſit/lex diuina tamen prohibuit. Per ſe enim veri

Marci.x. tas dicit. Que deus coniunxit/homo non ſeparet. Que

Luce.xvj. etiā ait: Non licet dimittere vxorem / excepta cauſa fornicationis. Quis ergo huic celeſti legiſlatori contradi

j.Coꝝ.vj. cat? Scimus quia ſcriptum eſt: Erūt duo in carne vna. Si ergo vir ⁊ vxor vna caro ſunt: et religionis cauſa vir vxorem dimittit: vel mulier virū in hoc mūdo remanentem: vel fortaſſe ad illicita migrātem: que eſt iſta migratio vel cōuerſio/niſi qȝ vna eadēqȝ caro: et ex ꝑte tranſit ad cōtinētiam/et ex parte remanet in pollutione? Si ḫo

K vtriſqȝ cōueniat cōtinētem vitā ducere: hoc quis audeat accuſare: quādo certū eſt ꝙ oīpotēs deus qui minora cōceſſit/maiora non ꝓhibuit? Et quidem multos ſanctoꝝ nouimus cum ſuis cōiugib⁹ et prius continētem vitam duxiſſe: et poſtmodū ad ſancte eccleſie regimina migraſſe. Duobus enim modis ſancti viri etiam a licitis ſolēt abſtinere. Aliquādo vt merita ſibi apud oīpotētem deū augeāt: aliquādo ḫo vt anteacte vite culpas detergant. Tres enim pueri in regis babylonici obſequium deducti/legumina ad veſcēdū petētes/cibis regijs vti noluerunt: non qȝ culpa eſſet ſi ea que deus creauerat ederent. Noluerūt ergo ea ſumere que licebat: vt per cōtinētiam virtus excreſceret. Dauid ḫo qui alienam vxorem tulerat: et pro ſua culpa valde fuerat flagellatus: aquam bibere longe poſt de bethleemitica ciſterna voluit. Quam cū ei fortiſſimi milites detuliſſent/bibere noluit: ſ&qȝ fūdendo dn̄o libauit. Licebat enim bibere ſi voluiſſet: ſed qȝ illicita ſe feciſſe meminerat/laudabiliter a licitis abſtinebat. Et qui prius pro culpa ſua moriētium militum ſanguinem fundi nō timuit: poſtmodum ſi aquam biberet/etiam viuentium militum ſanguinem ſe fudiſſe iudi

j.Para.xj cauit/dicēs: Num ſanguinē iſtoꝝ hoīm qui ꝓfecti ſunt/ et aīaꝝ periculum bibam? Proinde cum boni cōiuges/ aut meritū augere deſiderant/aut anteacte vite culpas delere: vt ſe ad cōtinētiam adſtringāt/et meliorem vitā

xxvij.q.ij. appetāt/licet. Si ḫo continētiam quā vir appetit/vxor

c.ſunt q.ſ. non ſequitur: aut quam vxor appetit/vir recuſat: diuidi

Si vero. cōiugium nō licet: qȝ ſcriptum eſt: Mulier ſui corporis

j.Coꝝ.vij. poteſtatem non habet/ſed vir: et vir ſui corporis poteſtatem non habet/ſed mulier. Si qui ḫo ſunt qui dicūt pec

L cata in baptiſmate ſuperficietenus dimitti: quid eſt hac predicatione infideli⁹/in qua ipm̄ fidei ſacramētum feſtināt ſoluere: in quo principaliter ad celeſtis mundicie myſterium aīa ligatur: vt abſoluta radicit⁹ a peccatis

Pš.lxxij. oībus/ſoli illi inhereat de quo pſalmiſta ait: Mihi aūt adherere deo bonū eſt. Certe enim maris rubri tranſit⁹ figura ſancti baptiſmatis fuit/in quo hoſtes a tergo ſūt mortui: ſed alij contra faciem in eremo ſunt inuenti. Sic quippe oēs qui in ſancto baptiſmate tinguntur: eoꝝ peccata preterita omnia laxātur: qȝ eis velut egyptij hoſtes a tergo moriūtur. Sed in eremo alios hoſtes inuenim⁹: quia dum in hac vita viuimus/priuſqȝ ad promiſſionis patriam pertingamus: multe tentationes nos fatigant: et ad terram viuentium tendentibus iter intercludere feſtināt. Qui ergo dicit peccata in baptiſmate funditus non dimitti: dicat in mari rubro egyptios non veraciter mortuos. Si aūt fatetur egyptios veraciter mortuos/ fateatur neceſſe eſt peccata in baptiſmate fūditus mori: quia nimirum plus valet in abſolutione noſtra veritas

Joā.xiij. ꝙ vmbra ḫitatis. In euāgelio dn̄s dicit. Qui lotus eſt/ non indiget niſi vt pedes lauet: ſed eſt mundus totus.

M Si igitur peccata in baptiſmate fūditus minime dimittuntur: q̄uo is qui lotus eſt / mundus eſt totus? Totus enim mundus dici non poteſt: cui de peccato aliquid re

Ibidem. manſit. Sed nemo reſiſtit voci ḫitatis/qui lotus eſt/mūdus eſt totus. Nihil ergo ei de peccati ſui cōtagione remanet: quem totum fatetur mundum: ipſe qui redemit. Si qui aūt ſunt q̄ dicūt qȝ de peccato quolibet triennio penitētia agēda eſt: et poſt triēnium in voluptatib⁹ viuēdum: iſti adhuc nec predicamēta ḫe fidei/nec ſacre ſcripture teſtimonia nouerūt. Contra hos predicator egre

Gala.vj. gius Paulus dicit. Qui ſeminat in carne ſua: de carne

Ro.viij. et metet corruptionem. Cōtra hos item dicit: Qui i carne ſunt/deo placere non poſſunt. Vbi diſcipulis ſubiungit: Vos aūt non eſtis in carne: ſed in ſpiritu. Hi quippe in carne ſunt/qui in carnalib⁹ voluptatibus viuūt. Contra hos dr: Neqȝ corruptio incorruptionem poſſidebit.

j.Coꝝ.xv. Si aūt dicūt pauci tēporis penitētiam cōtra peccatum debere ſufficere: vt iterum liceat ad peccatum redire: recte eos paſtoris primi percutit ſententia/qui ait: Cōtin

ij.Pet.ij. git illis illud veri prouerbij. Canis reuerſus ad ſuum vomitum: et ſus lota in volutabro luti. Magna eſt enim contra peccatum virtus penitentie: ſed ſi quis in eadem

Matth.x. penitentia perſeueret. Nam ſcriptum eſt: Qui perſeuera

et.xxiiij. uerit vſqȝ in finem/hic ſaluus erit. Hinc rurſum ſcriptū

Eccl̄ia. eſt: Qui baptizatur a mortuo/et iterum tāgit mortuum:

xxxiiij. quid proficit lauatio eius? Mortuum quippe eſt omne

A opus peruersum: quod pertrahit ad mortem: quod vita iustitie non viuit. Baptizatur ergo a mortuo & iterũ tãgit mortuũ: qui praua opera que se meminit egisse deplorat: sed in eisdem se iterũ post lachrymas implicat. Via itaq; quelibet eiusdẽ mortui lauatione non pficit: q̃ hoc iterũ faciẽdo qd̃ planxit: nec per lamẽta penitẽtie ad rectitudinẽ iustitie exurgit. Penitẽtiã eñi vere agere: est cõmissa flere: sed iterũ plangẽda declinare. Si vero sunt qui dicũt: q: cõpul sus qui spiã necessitate/si anathematizatus fuerit/anathematis vinculo non tenet: ipsi sibi testes sunt/q: xp̃iani non sunt: qui ligamenta sancte ecclesie variis se existimant conatib⁹ soluere/ac p hoc nec absolutionẽ sancte ecclesie (quã prestat fidelibus) verã putant/si ligaturas eius veras esse atq; valere nõ estimãt. Contra quos diutius disputandũ nõ est: q: despiciendi per oĩa & anathematizandi sunt: vt vnde veritatẽ fallere se credũt/inde in peccatis suis veraciter ligẽtur. Si qui sunt igitur qui sub nomie xp̃iano hec que diximus erro capitula aut p̃dicare audẽt/aut taciti apud semetipsos tenere: hos pculdubio & anathematizauimus/& anathematizamus. Ex oib⁹ tñ capitulis in eis (sicut dixi) q̃ ad me in vrbe regia venire cõsueuerãt: nullũ olno errorẽ cuiuslibet p̃dicti capituli agnoui: sed neq; fuisse existimo. Nam si fuisset: agnouissem. Quia vero sunt multi fideliũ qui imperito zelo succenduntur: et sepe dũ quosdã quasi hereticos insequuntur/hereses faciunt: eorũ infirmitati cõsulendũ est: & (sicut p̃dixi) ratione & mãsuetudine placandi sunt.

B Illis quippe sunt similes de quib⁹ scriptũ est.

Rom.x. Testimoniũ illis perhibeo q: emulationẽ dei habẽt: sed nõ s̃m scientiã. Vestra itaq; excellẽtia q̃ in lectione/i lachrymis atq; in eleemosynis incessabiliter viuit: eoꝝ (sicut petiꝫ) imperitiã placare mãsuetis exhortationib⁹ ac responsionib⁹ debet: vt non solũ de semetipsa: sed etiã de illis gloriam eterne retributionis inueniat. Hec me vobis dicere nimius ardor suasit: q: et in vestra letitia me crescere: et in vr̃a tristitia me existimo minorari. Omnipotẽs deus gratia vos celesti custodiat: & salus dñi nr̃i pietate/& pijssimi dñi tranquillitatẽ/pro dñoꝝ paruulorum nutrimẽto vitã vestram longius extendat.

Gregorius Isicio episcopo hierosolymorũ. De cura pastorali: & de simoniaca heresi. Capitulum.xl.

Epi.xl. SEruata veritate historie/quid aliud ẽ q: diluuij tẽpore humanũ genus extra arcã moritur: ad vitam vero in arca seruatur: nisi hoc quod aperte nũc cernimus: q: infideles quosq; extra ecclesiam peccati sui vnda pimit: & fideles suos in fide atq; in charitate sancte ecclesie vnitas quasi arce ppago custodit? Que arca videlicet de imputribilibus lignis cõpingit: q: de omnib⁹ fortib⁹ atq; in bono suo perseuerãtib⁹ edificatur. Et cũ a seculari vita vnusq̃sq; cõuertitur: quasi adhuc ligna de mõtibus succidũtur. Cũ vero ad sancte ecclesie ordinem/ad alioꝝ custodiã deducitur/quasi de excisis atq; cõpositis lignis ad seruãdam vitã hominũ arca edificatur. Que profecto arca cessante diluuio in

C monte requieuit: q: huius vite corruptione cessante: cũ malorum operũ fluct⁹ trãsierint: in celesti patria sancta ecclesia in monte requiescet excelso. In huius itaq; arce edificatione vos currere relecta fraternitatis vestre epistola recte fidei cõpage gaudemus. Magnas q; oĩpotenti deo gratias exoluim⁹: qui & immutatis gregis sui pastoribus/fidẽ quã semel sanctis patrib⁹ tradidit: etiam post eos immutabilẽ custodit. Predicator egregius di

i. Cor.iij. cit: Fũdamentũ aũt aliud nemo põt ponere preter id qd̃ positũ est: quod est xp̃s Jesus. Quisquis igitur cũ dilectione dei & proximi fidei que est in xp̃o firmitatẽ tenet: eundẽ Jesum xp̃m dei & hominis filium apud se posuit fundamentũ. Sperandũ ergo est: q: vbi xp̃s fundamentum est: bonorũ quoq; operũ sequatur edificium. Ipsa

Joan.x. quoq; veritas per se dicit: Qui non intrat per ostium in ouile ouium/sed ascẽdit aliunde: ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium: pastor est ouium. Et paulopost

Ibidem. subijcit dicẽs: Ego sum ostium. Ille vero ad ouile ouiũ intrat per ostium/qui intrat per xp̃m. Intrat ip̃e p xp̃m qui de eodẽ creatore & redẽptore humani generis vera sentit & predicat: predicata custodit: culmen regiminis ad officium portãdi oneris suscipit: nõ ad appetitũ glorie transitorij honoris. Cure quoq; suscepti ouilis solerter inuigilat: ne oues dei: aut peruersi homies praua loquentes dilanient: aut maligni spũs oblectamẽta vitiorum suadẽtes deuastent. Sed in his omnib⁹ ipse nos

D instruat: qui propter nos homo factus est. Qui dignatus est fieri quod fecit ipse: & infirmitati mee: & tue charitati spiritum sui amoris infundat: atq; sollicitudine & custodia circunspectionis oculum nostri cordis aperiat. Qd̃ vero ad sacros ordines recte fidei viri perducunt: eidẽ omnipotenti deo sine cessatione gratie soluẽde sunt: & p vita pijssimi & xp̃ianissimi Imperatoris dñi nostri & trãquillissima eius coniuge: et mãsuetissima sobole semper orandum: quorum temporibus ora hereticorum conticescunt: quia etsi eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt/orthodoxi tamen imperatoris tempore praua que sentiunt/eloqui non presumunt: ita vt aperte videamus impleri quod scriptum est. Cõgregans sicut in

Ps.xxxij. vtre aquas maris. Aqua eñi maris sicut in vtre congregata est: quia amara hereticorũ scientia quicquid odit/prauũ sentit: in pectore cõprimit: & aperte dicere non presumit. Tua ergo fraternitas rectã per omnia fidẽ percolit spiritualiter edocta: q̃ querẽda erant/subtiliter enarrauit. Fides itaq; vestra: fides est nostra. Ea tenemus q̃ dicitis/ea dicimus que tenetis. Quia vero peruenit ad nos in orientis ecclesijs nullum ad sacrum ordinem nisi premiorũ datione peruenire: si ita esse vestra fraternitas agnoscit: hanc primã oblationem omnipotenti deo offerat: vt a subiectis sibi ecclesijs errorem simoniace here-

E seos cõpescat. Nam (vt alia taceã) quales esse in sacris ordinibus poterũt: qui ad hos non merito sed premio p uehũtur? Scimus aũt q̃ta animaduersione hanc apl̃oꝝ princeps insecutus est: qui primã dãnationis sentẽtiam

Act.viij. contra Simonem pertulit/dicẽs: Pecunia tua tecũ sit in perditionem: q: donum dei pecunia existimasti possi-

Mat.xxj. deri. Ipse quoq; creator ac redemptor humani generis dñs de⁹ noster cũ flagellum de resticulis fecisset: de templo cathedras vẽdẽtium colũbas euertit. Quid est eñi aliud in tẽplo colũbas vẽdere/nisi in sancta eccl̃ia eam per quã spiritus sanctus datur/ad precium manus impositionem dare? Sed cathedre vendẽtium columbas euerse sunt: q: talium sacerdotium in sacerdotio nõ deputatur. Preterea puenit ad me: q: in ea eccl̃ia que enea dicitur: sepe in hierosolymoꝝ vrbe vestre ecclesie iurgia nascuntur. Unde sanctitas vestra debet sollicite cuncta pensare: et quedam mansuete corrigere: quedam v̈o que corrigi nequeũt/equanimiter tolerare. Aperte eñi vide-

P.cxxviij. mus quod per psalmiste vocẽ a sancta eccl̃ia dicit: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. In dorso quippe onera portantur. Supra dorsum ergo nostrum fabricãt peccatores/quãdo eos quos corrigere nõ possumus: patiendo portamus. Nauis etenim gubernator cum aduersari sibi vẽtum considerat/quosdam fluctus directo clauo exuperat: quosdam v̈o quos superari non posse puidet/inflexo cursu prudẽter declinat. Sic itaq; sanctitas vestra quedam compescendo/quedam tolerãdo mitiget: vt in sancta hierosolymoꝝ ecclesia pacem co

F habitãtium conseruet. Scriptum quippe est: Pacem se-

Heb.xij. quimini cum oĩbus & sanctimoniam: sine qua nemo videbit deum. In rixa etenim mentis ip̃m lumen clauditur bone intentionis. Unde psalmista dicit: Turbatus

Ps.vj. est pre ira oculus meus. Et quid iam in nobis boni operis remanet: si pacem ex corde perdimus: sine qua dñm videre non valemus? Vos itaq; agite: vt de his quoq; qui per iurgium perire poterant/mercedis vestre lucra colligatis. Omnipotens deus dilectionem tuam gratia celesti custodiat: et de his qui tibi cõmissi sunt/fructum multiplicet: ac mensuram supereffluẽtem ad eterna gaudia reportare concedat.

Gregorius Anatholio diacono Cõstãtinopolitano. De Joanne ep̃o prime iustiniane: q: nec ip̃e nec alius de pp̃ter infirmitatem sit deponẽdus. Capl̃m.xlj.

Ep̃la.xlj. vij.q.j.ca. Scripsit. SCripsit mihi tua dilectio: pijssimũ dñum nostrum reuerentissimo fratri meo Joanni prime Justiniane ep̃o pro egritudine capitis quam patitur/precipere succedi: ne forte dum ep̃i iura eadem ciuitas non habet (qd̃ absit) ab hostib⁹ pereat. Et quidem nusq̃ canones precipiũt: vt pro egritudine ep̃o succedat. Et ideo iniustũ est vt si molestia corporis irruat/honore suo priuetur egrot⁹. Atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus põt: ne peccatum in mea aĩa ex ei⁹ depositio-

G ne veniat. Sed suggerēdum est: vt si is q̄ est in regimine egrotat: dispensator illi requiratur talis qui possit eius curam oēm agere: et locum illi⁹ in regimine eccl̄ie (ipso nō deposito) ac in custodia ciuitatis implere: vt nec omnipotens de⁹ offendatur: neq̃ ciuitas inueniat neglecta esse. Si ꝟo idem reuerētissimus Joānes fortasse pro molestia sua petierit: vt ab epī honore debeat vacare: eo petitionem scripto dāte cōcedēdum est. Aliter aūt nos id facere pro oipotētis dei timore oīmodo non audemus. Quod si hoc petere ille noluerit: qđ piissimo imperatori placet: quicq̄d iubet facere / in ei⁹ potestate est. Sicut nouit: ipse ꝓuideat. Nos tātūmodo in depositione talis viri non faciat permisceri. Qđ vero ipse fecerit / si canonicum est / sequimur. Si ꝟo canonicum non est: inquātum sine peccato nostro valemus / portamus.

¶ Gregorius Vrbico abbati. De dissensione congregationis ei⁹: et abbate ordinando. Capitulum. xlij.

Epi. xlij. Valde me cōtristatum dilectio tua cognoscat q̄ tātā in cōgregatione monasterij vestri confusionem euenisse cognoui: q̄ dū de ordinādo abbate aliquid in lucusiano monasterio disposueris: nō vnū / sed duos pene abbates fecisti. Mane (sicut audio) Domitium pbrm: vespere ꝟo latorem presentium Bonū seruū dei. Ex qua re aspicio q̄ dissoluta sit regula monasterij / dū nec monachi eiusdē monasterij tibi ad obediēdum parati extiterint: nec tu cōstāter aliquid disponere potuisti. Unde vehemēter ingemisco: q̄ aliter esse monasterium vestrum q̄ putabā inuenio. Qđ ex nulla alia re

H euenire valuit / nisi q̄ tua dilectio i regimine suo inordinata est: nec cū grauitate aliq̄d valet disponere / sȝ modo studet peccātib⁹ leniter blandiri: modo inordinate ꝛ extra modū nimie irasci. Nam si semetipsum in mētis sue rōne tenere potuisset / ipsa ei⁹ maturitas haberi in reuerentia potuit: et discipline in monasterio ordo seruari. Hoc aūt factū deteri⁹ puto: q̄ predictū Bonū monachū de monasterio qđ cōstruxit / sine iussiōe mea tollere presumpsisti: maxime q̄ nec etati eius expedire suspicor: vt possit in regimine preesse. Ideoq̃ volum⁹ vt Domitius presbyter abbas esse lucusiani monasterij debeat: eiq̃ ꝓpositus lucifer monachus fiat: in cuius requiescere solatio valeat. Ex nostra itaq̃ auctoritate hec te disponere deo adiuuāte precipim⁹. Cui dispositioni si q̄s presūpserit ingrat⁹ existere: ad nos sine dubio transmittat. Acceptis q̄ scriptis nostris / fratrē et coepm nostrū Victorē ad Lucusianum monasteriū dilectio tua inuitet: quatenus ipse illic missarū solennia celebrare: et predictū dñm auctore deo abbatē ordinare debeat: ne dū tuū cōsilium seq̄mur / in errorem sicut ceci ducamur. Nam catellū monachū in Lucusiano monasterio prepositū dilectio tua fieri voluerat. Qđ postq̄ fieri mādauim⁹: q̄ monachus nō sit / agnouim⁹. Ex parua em̄ eulogia quā Bonus monachus accepit: partē petēdo / cōtētionē facere in itinere

I minime timuit. Qđ ex quāta amaritudine cordis descēderit: poterit tua dilectio scire / si regulā monachoꝝ nosse voluisset. Ex discipulo aūt tuo cognouim⁹: q̄ tu q̄ abbas diceris esse: adhuc monach⁹ non sis. Et credo q̄ nō disparis mentis sit in hac diuisione cellari⁹ etiā lucifer: quē prepositum fieri dixim⁹. Sed tolerabilius est antiquiorem fratrem q̄ nouum ꝛ puerum tolerare.

¶ Gregorius Vrbico abbati. De. xl. solidis Petro trocalitano dandis. Capitulum. xliij.

Epi. xliij. Dilectio tua presentia scripta suscipiens: de solidis Lucusiani monasterij quos apud eum Salerius notarius noster esse renūciauit: sine mora vel excusatione aliqua. xl. solidos fratri nr̄o Petro trocalitano epō dare studeat. Sȝ et monachis quos apud se ꝓ eoꝝ salute de eodem monasterio prefatus frater noster abstulit / studij tui sit abbati antefati Lucusiani monasterij districtius imminere: vt alimoniam ꝛ vestimēta ānis singulis exīde prebere modis oib⁹ debeat.

¶ Gregorius Adriano notario panormitano. De agathosa / cui precipit maritū suum iam tonsuratum ꝛ monachum factum reddere. Capitulum. xliiij.

Epi. xliiij. xxvij. q. ij. capl. Agathosa. Agathosa latrix presentium questa est maritum suum cōtra volūtatem suam in monasterio vrbici abbatis esse conuersum. Qđ q̄ ad eiusdem abbatis culpam ꝛ inuidiam non est dubiū pertinere: experiētie tue precipimus vt diligēti inquisitione discutias: ne forte cum eius voluntate conuersus sit:

K vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repereris / et illū in monasterio remanere prouideat: et hanc sicut promisit / mutare cōpellat. Si ꝟo hoꝝ nihil est / nec quondam fornicationis crimen (propter qđ viro licet vxorem relinquere) predictam mulierem cōmisisse cognoueris: ne illius conuersio vxori relicte in seculo fieri possit perditionis occasio: volumus vt maritum suum illi / etiam si iam tonsuratus est / reddere omni debeas excusatione cessante: quia etsi mundana lex precipit / conuersationis gratia / vtrolibet inuito posse solui coniugiū: diuina hoc lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa / virum vxorem dimittere nulla ratione cōceditur: q̄ postq̄ copulatione coniugij viri atq̃ mulieris vnum corpus efficitur / non potest ex parte conuerti: et ex parte in seculo remanere.

¶ Gregorius vniuersis epīs Sicilie. De inuasione hostium: et letanijs faciendis. Capitulum. xlv.

Epi. xlv. Super afflictiones ꝛ gemitus quos annosa hic continuatione de hostibus sustinemus / maior nos met⁹ excruciat / q̄ inimicos nostros omni annisu ad Sicilie inuasionem cognoscimus festinare. Sed ne hec illis molientibus / ꝓsperitatem multitudo nostroꝝ prebeat peccatoꝝ: toto nos corde ad redemptoris nostri remedia conferamus: et quib⁹ resistere virtute non possumus / lachrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum / quid ve sit vehementius formidandum: ex

L istius ꝓuincie debetis desolatione colligere. Itaq̃ hortor fratres charissimi vt omni hebdomada quarta ꝛ sexta feria letaniam inexcusabiliter indicatis: et cōtra barbarice crudelitatis incursus superne protectionis auxilium imploretis. Sed vt ad aures dei viam precibus faciatis: vigilanti⁹ studendum est vt voces actibus adiuuentur. Nam inanis fit oratio vbi praua est actio. Quia igitur quāto immane cernitis imminere periculum / tāto simul oēs i fletu debetis ꝛ gemitu occupari: filios vestros a seculari peruersitate sacerdotali q̄ primū adhortatione compescite. Discāt iniusta contēnere: ꝛ que deo placita sunt amare: vt illos possitis habere ad impetrandam diuine misericordie gratiam adiutores: ne si neglexeritis / actio eoꝝ preces orationum superet: et seuientis inimici gladius (quod absit) resecet / quod monētis verba non corrigūt. Deus aūt noster iustus ꝛ pius est: et sicut perseuerātibus in prauitate districtus est: ita est cōuersis misericors. Ad ipsum ergo tota mēte contriti cordis euigilatione curramus: ab ipso ereptionis nostre solatia postulemus. Et quoniam benignus ꝛ mitis est / si

M nos a malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere: et hic nos potens est ab hoste defendere / et in futuro eterna nobis gaudia preparare.

¶ Gregorius Dono epō Massaneñ. De contentione inter Placidum et ecclesiam eius. Capitulum. xlvj.

Epi. xlvj. Nullus vnq̃ contētionibus finis imponitur: si impleri ea que iudicata fuerint differātur. Filius itaq̃ noster Placidus vir memorandus questus est nobis ea que inter eū et actores eccl̄ie vestre diffinita sunt / fraternitatem vestram nolle cōplere. Qđ si ita est / miramur: vt dū quieti vestre vos deceat studere / cōtētiōis vobis scrupulum reseruetis. Proinde scriptis vos presentibus adhortamur: vt subtiliter requirere debeatis. Et si quid minus impletū est (si tñ nihil est qđ iuste possit obsistere) sine discordia compleatur: quatenus nec supradictus magnificus vir se queratur irrationabiliter fatigari: nec vos cōtra ordinis vestri propositum videamini despexisse quod iustum est.

¶ Gregorius Adriano notario. De incantationibus et sortilegijs insequendis. Capitulum. xlvij.

Epi. xlvij. Peruenit ad nos q̄ quosdā incātatores ac sortilegos fueris insecut⁹. Et oino nobis sollicitudinem zelūq̃ tuū gratum fuisse cognoscas. sȝ moleste tulimus q̄ te dubitare ne ab eis nobis cōtra experiētiā tuā surrepi potuisset didicim⁹: quū cert⁹ esse ac scire debueris: hoc tibi apud nos ad cōmēdationem magis ꝓficere / nō ad culpā adscribi. Et ideo studij tui sit / sollicite q̄rere: et quoscūq̃ hmōi inimicos xp̄i inueneris / ita districta vltione corrigere: vt ꝛ nos de experiētia tua meli⁹ debeam⁹ habere iudicium: et deo nostro te (qđ maxime studendum est) valeas commendare.

A ¶ Gregorius Desiderio epo Gallie. De eo q ipse grammaticam artem docere non debeat. Caplm.xlviij.

Epistola xlviij. parte.j.di. lxxxvj.ca. Cũ multa

CUm multa nobis bona de vr̃is fuisset studijs nũciata: ita cordi nr̃o nata est letitia: vt negare ea que sibi fraternitas vestra concedẽda poposcerat/minime pateremur. Sed post hoc puenit ad nos (qd̃ sine verecũdia memorare non possum⁹) fraternitatẽ tuã grãmaticam quibusdã exponere. Quã rem ita moleste suscepim⁹/ac sum⁹ vehemẽti⁹ aspernati: vt ea q̃ prius dicta fuerunt/in gemitũ et tristitiã verterem⁹: qz in vno se ore cũ Iouis laudib⁹ xp̃i laudes nõ capiũt. Et q̃z graue nephãdũqz sit ep̃is canere/qd̃ nec laico religioso conueniat: ipse considera. Et q̃uis dilectissimus fili⁹ noster Cãdidus presbyter postmodũ veniẽs hac de re subtiliter requisit⁹ negauerit/atqz conatus vos fuerit excusare: de nr̃is tñ adhuc animis non recessit: quia q̃nto execrabile sit hoc de sacerdote enarrari/tanto vtrũ ita nec ne sit/districta ⁊ veraci oportet satisfactione cognosci. Unde si post hoc euidenter ea q̃ ad nos plata sunt/falsa esse claruerint: nec vos nugis ⁊ secularib⁹ litteris studere cõtigerit: deo nr̃o gr̃as agim⁹/q̃ cor vr̃m maculari blasphemis nephãdoꝝ laudib⁹ nõ pmisit: et de cõcedẽdis que poscitis/secure iam ⁊ sine aliqua dubitatione tractam⁹. Monachos vero quos vna cũ dilectissimo filio nr̃o Laurẽtio pbr̃o et Melito abbate ad reuerẽdissimũ fratrem et coep̃m nostrum Augustinum transmisimus/vobis in oib⁹ cõmẽdam⁹: vt fraternitate vestra sollicitãte/nulla illos ad proficiscendum mora valeat impedire.

¶ Gregorius Uirgilio episcopo Arelatensi. Qz auaritia sit idolorum seruitus. Capitulum.xlix.

Epi.xlix. B

CUm diuine lectionis testimonio/idoloꝝ seruitus auaritia nũcupet: quo studio de domo dei sit pellẽda cognoscit: et a quibusdã sacerdotibus (qd̃ gemẽtes dicimus) nõ cauet. Tenet eñ captiuũ cor seua cupiditas: ⁊ licitũ esse suadet malũ qd̃ imperat: atqz id agit vt vno eodẽqz gladio ⁊ dãtem ⁊ accipiẽtem interimat. Quis igit post hoc loc⁹ cõtra auaritiã tutus esse pualeat: si dei illi a prauis sacerdotib⁹ aperiat ecclesie? Qñ ouiũ septa inuiolata custodiet: q̃ intrare lupum inuitat? Proh nephas. Illicito man⁹ munere polluit: et alios se bñdictiõe credit erigere: cũ ipse tñ sit ppa iniquitate substrat⁹: et sua nihilomin⁹ ambitiõe captiuus. Huius q̃ mali rapacitas qz arcẽ vr̃e mẽtis nũq̃z intrauerit: et innoxias hr̃e vos man⁹ de ordinatiõib⁹ phibetis/oĩpotẽti deo gr̃as agite: et tãto vos dei debitores esse cognoscite: quãto illesi ab hui⁹ morbi cõtagione eo custodiente mansistis. Sed hec vobis minus q̃z poterãt bona pficiũt: si hec ⁊ in alijs sollicite nõ vetatis. Sicut aũt in te illud tibi malũ displicuit: ita hoc ⁊ in fratre zelare debueras. Nam cũ diuina p̃cepta moneãt pximos nr̃os sicut nosipsos diligere debere: nõ parue culpe est despicere: et qd̃ sibi q̃sqz metuit/alijs nõ timere. Uel nũc q̃ dilectissime frater da operam vt qd̃ a correptione quiescẽdo in alijs pdidisti/resarcias: et ab hac quos potueris prauitate cõpescas: atqz vt synodus ad eradẽdã ipsam heresim cõgregari possit insiste: quaten⁹ cũ dilectiõis vestre mercede melius ab oĩb⁹ caueat: qd̃ auctore deo oĩm fuerit cõstitutiõe dãnatum.

C

Peruenit p̃terea ad nos fratrẽ et coep̃m nostrũ Serenũ prauos hoĩes oĩno in societate sua recipere: ita deniqz vt pbr̃m quẽdam q̃ post lapsum in suis adhuc di iniquitatib⁹ volutari/familiarem habeat. Qd̃ a vobis subtiliter requirẽdum est. Et si ita cõstiterit: cure vobis sit nr̃a hoc sic vice corrigere: vt ⁊ qui talem recipit/non familiaritate fouere: sz discat potius vltione cõprimere: et qui receptus est/idem discat cum lachrymis peccata diluere: non iniquitatem in immũdicijs cumulare. Monachos vero quos ad reuerẽtissimum fratrem et coep̃m nostrum Augustinum transmisimus/fraternitas vestra habeat ĩ oĩbus cõmẽdatos: et ita eis ad proficiscendum solatiari studeat atqz concurrere: vt vobis sibi opitulantibus/celeriter deo protegente quo directi sunt valeant peruenire.

¶ Gregorius Etherio episcopo gallie. De cura pastorali/et synodo congreganda. Capitulum.l.

Ep̃la.l.

EPistolarum vr̃aꝝ plena venerabili grauitate locutio/ita sibi cordis nostri iunxit affectum/vt mutuũ semp libeat miscere sermonẽ: quatenus ⁊ si corporali vr̃i non valemus frui presentia: nil sibi cõtra nos absentia hoc intercurrẽte valeat cõmercio vẽdicare. Quãtus aũt ĩ vobis ecclesiastici ordinis amor enitescat: quãta sit dilectio discipline: quãtum obseruãtie studium salubriũ decretoꝝ: ex illo q̃ nostrã submisse ⁊ oĩno libenter adhortationẽ accipitis: et seruãdã inuiolabiliter p̃dicatis/ostẽditis. Quia igit ad alioꝝ emẽdationẽ prõptũ cor geritis/et vetustatꝭ malũ liberã (sicut decet) voce dãnatis: postq̃z et alijs fratrib⁹ et coep̃is nr̃is ipsa volũtas est: oportet vnanimes ꝯtra diabolicos hostes insurgere.

D

Et vt auaritiã de domo dei synodali debeatis diffinitione proijcere: nihil in dandis ecclesiasticis ordinib⁹ auri seua fames inueniat: nil blandimẽta surripiant: nil grã cõferat: honoris premium/vite sit puectus: sapiẽtie incremẽtum/modestia moꝝ: vt obtinẽte hmõi obseruãtia/et indign⁹ qui p̃mijs q̃rit ascẽdere iudicet: et digne cui bonum testimoniũ actio phibet/honoret. Hec vobis dilectissime frater cura sit: hec animis vr̃is sollicitudo semp inuigilet: vt et zelum quẽ litteris ostẽditis: cordis vr̃i testem esse ope demõstretis. Itaqz assidue instãterqz ad cõgregãdã synodũ imminete: et ita enixi⁹ exhibete: vt noĩs dignitatẽ officij administratione cõpleatis. De eo vero qd̃ eccl'ie vr̃e cõcedẽdum ex antiqua cõsuetudine deposcitis/requiri in scrinio fecim⁹/et nihil inuenim⁹. Unde nobis ep̃las ipsas quas vos dicitis hr̃e transmittite: vt ex eis q̃d cõcedẽdum est colligam⁹. Gesta vero vel scripta beati Hirenei iãdiu est q̃ sollicite q̃siuimus: sed hactenus ex eis inueniri aliq̃d nõ valuit.

E

Preterea fraternitas vr̃a monachos quos ad reuerẽdissimum fratrẽ et coep̃m nostrũ Augustinũ direxim⁹/habere studeat cõmẽdatos in oĩb⁹: suãqz illis charitatem ppter deũ exhibeat: atqz illis ita studio sacerdotali enixe cõcurrat: et suo eos solatio ad agẽdũ iter adiuuare festinet: vt dum nulla eis illic res morandi causas intulerit/et hi celeri⁹ pergere/et vos mercedem de prestitis inuenire possitis.

¶ Gregorius Aregio ep̃o Gallie. De simoniaca heresi: et monachis Augustino transmissis. Caplm.lj.

Epi.lj.

CUm in fraterna dilectiõe vnũ cor/vnus sit animus/sicut in alterius psperis mẽs letatur/ita in aduersis affligit: qz in vtroqz particeps esse lege charitatis adstrigit. Atqz ideo maior nos de tristitia vr̃a meror inuaserat: ne fortasse plixi luctus afflictio assiduo cor vestrũ dolore pulsaret: et vitã gemitib⁹ oneraret. Sed susceptis charitatis vr̃e ep̃lis/optato sumus gaudio consolati: atqz oĩpotẽti deo gr̃as egim⁹: qz et humanitatẽ vestrã incolumẽ: et animũ ad cõsolationem redijsse cognouim⁹. Nec ei aliter de vobis fuerat existimãdum/nisi qz q̃cq̃d aduersitatis esset: sacerdotali sine dubio patiẽtia vinceretis. Qualiter p̃terea in abscindẽda simoniaca heresi olim fraternitatis vr̃e zelus exarserit: bene recolim⁹. Uñ hortamur vt operã studiosi⁹ impẽdẽtes: districta inter alia q̃ scripsim⁹/cõcilij diffinitiõe dãnetur: quaten⁹ dũ volũtatꝭ nr̃e intẽtio sollicitudinis vr̃e fuerit ope cõpleta: et oĩpotenti deo oblationẽ plenissimã de vitioꝝ correptionib⁹ offeratis: et ad alioꝝ edificationem: qualiter ĩ vobis pastoralis officij cura fulgeat/ostẽdatis.

F

Experiẽtia aũt vite vestre nos puocat: quã valde multis p̃minere cognouim⁹: vt de vobis hac in re grãde solatiũ p̃sumam⁹. Et ideo feruorẽ vr̃m sicut deo auctore cepistis/explete: vt bona q̃ in vobis recta intẽtione cepta sũt/iuuãte deo creatore oĩm recti⁹ impleãtur. Preterea monachis quos ad reuerẽdissimũ fratrẽ et coep̃m nostrũ transmisim⁹: charitatẽ suã fraternitas vr̃a (vt cõsueuit) impẽdat: et ita eis tã per se q̃z per alios quos potuerit ad pficiscẽdum solatiari studeat: vt dũ vobis puidẽtibus nullas illic difficultates vel moras habuerint: et nos qd̃ de vobis confidimus sentiamus: et de⁹ vobis omnipotens pro conuersione animarum pro quib⁹ transmissi sunt/suam gratiam recompenset.

¶ Gregorius Menne Colosano ⁊ alijs cõplurib⁹ ep̃is per Galliam. De Augustino ep̃o Anglorum ⁊ cõuersione gentis ipsius. Capitulum.lij.

Epi.lij.

LIcet fraternitatem vestrã suscepti officij cura commoneat vt religiosis viris/et precipue in causa eiꝝ laborãtib⁹/omni debeat annisu cõcurrere: non tñ ab re est si sollicitudinem vestrã ep̃laꝝ nostrarũ sermo pulsauerit: qz sicut ignis aura flante fit grandior: ita bone mentis studia cõmẽdatione pficiũt. Quia igitur redemptoris nostri gratia cooperãte tãta

G

de anglorꝫ gēte ad xp̄iane fidei grām multitudo conuertitur: vt reuerentissimus cōmunis frater ⁊ coepiscopus noster Augustinus eos qui secum sunt/ad hoc opus exequēdum per diuersa loca asserat non posse sufficere/aliquantos ad eos monachos cū dilectissimis ⁊ cōmunib⁹ filijs Laurētio pbr̄o/et Mellito abbate preuidim⁹ trāsmittēdos. Et ideo fraternitas vr̄a eis charitatem quā decet exhibeat: atqꝫ ita illis vbicūqꝫ necesse fuerit auxiliari festinet: quatenus dum vobis opitulātib⁹ nullas illic remorādi causas habuerint: et ipsi vestra se releuatos cōsolatiōe cōgaudeāt: et vos solatiorꝫ exhibitione i causa pro qua directi sunt/possitis participes inueniri.

Gregorius Theodorico regi Frācorꝫ. De simoniaca heresi eradicanda. Capitulum.liij.

Epl.liij.

Excellentie vestre index ex cordis epistola: quāta in vobis fulgeat cū regis potestate prudentia/ ita luculēti copia sermonis edocuit/vt dubiū esse non valeat: quicqͥd laudabile de vobis fama narrauerit. Et qm̄ adhortationem nostrā adeo regijs animis vr̄is per laudis p̄dicamēta placuisse signastis: vt qcqͥd ad dei nostri cultum: quicquid ad eccl̄iarꝫ reuerentiam: quicqͥd ad honorem pertinere cognoscitis sacerdotum: et studiose statui/et velitis in oib⁹ custodiri: iterata vos pro vestra magne mercede adhortatiōe pulsamus: vt cōgregari synodum iubeatis: et sicut dudum scripsimus/ corporalia in sacerdotibus vitia/et simoniace hereseos prauitatem oim ep̄orꝫ diffinitione dānari: atqꝫ de regno vestro amputari faciatis: nec plus illic pecuniam obtinere qꝫ precepta dn̄ica p̄mittatis. Nā cū ois auaritia idolorꝫ sit seruitus: quisqͥs hāc (et maxime in dandis ecclesiasticis honoribus) vigilāter non precauet: infidelitatis p̄ditioni subijcitur: etiā si tenere fidem quā negligit videat. Sicut ergo contra exteriores hostes: ita qꝫ cōtra interiores aiarꝫ aduersarios studete esse solliciti: vt per hoc q̄ dei nostri inimicis fideliter repugnatis: et hic feliciter ipsius protectione regnetis: et ad eterna postmodum gaudia eius duce gratia veniatis. Quāta preterea bona reuerētissimo fratri ⁊ coep̄o nr̄o Augustino ad anglorꝫ gētem p̄ficiscēti excellētia vestra prebuerit/reuertētes ab eo qdā monachi retulerūt. Unde vberes referentes gratias petimus vt his quoqꝫ monachis qui ad eū directi sunt/suffragia vestra copiosi⁹ prebere: atqꝫ eos ad p̄ficiscēdum iuuare dignemini: vt quāto beneficia vestra eis ampli⁹ exhibetis/tāto maiorem vicissitudinem ab oipotēti deo (cui seruiūt) expectetis.

H

Gregorius Theodorico regi Frācorꝫ. De simoniaca heresi confutanda. Capitulum.liiij.

Epl.liiij.

Qui paterne adhortationis verba libenti animo suscipit/et sinu cordis amplectitur/emendatorem se vitiorꝫ fore p̄cul dubio p̄fitetur. Ex qua re satis nos excellentie vestre certos reddit absoluta p̄missio. Nam eius quem idoneum ad soluēdum esse cognoscimus/ v̄ba pro pignore tenem⁹. Itaqꝫ excellentia vestra dei nostri mādatis inherēs/studium ad cōgregādam synodum pro sua mercede adhibere dignet: vt omne a sacerdotib⁹ corporale vitiū/et simoniaca heresis (que primo in ecclesijs iniqua ambitione surrexit) potestatis vestre immināte censura/concilij diffinitione tollatur: et abscissa a radicib⁹ amputetur: ne si plus illic aurum qꝫ de⁹ diligitur: q̄ modo tranquillus in suis preceptis despicitur/iratus in vindicta postmodū sentiat. Et hoc quidē q: pro vobis loquimur: iccirco imminere sepi⁹ non cessamus: vt p̄desse excellentissimis ac dulcissimis filijs nostris vel ex importunitate possimus. Nā regno vestro per oia p̄ficit/si q̄ cōtra deum in illis partibus geritur: emendatione vestre excellentie corrigatur. Quāta preterea bona p̄ficiscēti ad anglorꝫ gentem reuerentissimo fratri ⁊ coep̄o nostro Augustino excellētia vestra impenderit: referentib⁹ quibusdam monachis q̄ ab eo reuersi sunt/cognouim⁹. De qua re maximas gratias exsoluētes petimus vt ⁊ monachis presentium portitoribus quos ad eūdem fratrem direximus: vestra vberi⁹ beneficia ministretis: quaten⁹ dum vobis patrocinantibus nullas illic difficultates inuenerint: sed ceptū iter (xp̄o adiuuante) peregerint: vberiorem mercedis vestre fructum ante dei nostri oculos faciatis.

I

Gregorius Clothario regi Frācorꝫ. De socijs Augustini suscipiendis/et simoniaca heresi. Capitlm.lv.

K

Epl.lv.

Inter tot curas ⁊ sollicitudines quas p̄ subiectarū vobis gētium regimine sustinetis: existere vos in causa dei laborantib⁹ adiutores/eximie laudis/et magne mercedis est. Et q: tales vos precedentibus bonis ostēditis/vt presumere de vobis meliora possimus: ad ea que pro mercede vestra sunt/libentissime p̄uocamus. Quidā igitur qui cū reuerentissimo fratre ⁊ coep̄o nostro Augustino ad anglorꝫ gētem perrexerāt/remeātes/quāta eūdem fratrem nostrum excellētia vestra in presentia positum/charitate receperit: quātisqꝫ suffragijs p̄ficiscētem adiuuerit: narrauerūt. Sed q: illa deo nostro opera grata sunt semper: que a vobis cū ceperint/non recedūt: paterno affectu salutātes petimus: vt monachos presentium portitores quos ad predictum fratrē nostrū vna cū dilectissimis filijs nostris Laurentio pbr̄o/et Mellito abbate transmisimus: habeatis peculiariter cōmēdatos. Et quicqͥd illi ante exhibuistis: his quoqꝫ ad laudis vestre cumulum vberius impēdatis: quaten⁹ dum vobis p̄uidētib⁹ ceptum sine mora iter expleuerint/bonorꝫ vestrorꝫ oipotēs de⁹ recōpensator existat: atqꝫ vobis ⁊ in p̄speris custos/et in aduersitatibus sit adiutor. Preterea peruenit ad nos q̄ sacri illic ordines cū datione pecunie conferātur. Et vehemēter affligimur: si ad dei dona non meritis acceditur/ sed premijs prosilitur. Et q: hec simoniaca heresis prima in eccl̄ia surgens ap̄lorꝫ est auctoritate dānata: petimus vt p̄ mercede vestra cōgregari synodum faciatis: quatenus oim sacerdotum diffinitionib⁹ cōpressa: et radicitus amputata/nullas illic vires de cetero in periculo aiarꝫ inueniat: nec vlterius sub qualibet excusatione permittatur exurgere: vt tāto vos oipotēs de⁹ cōtra aduersarios vestros exaltet: quanto vos in suis mandatis zelum habere/et pro aiarꝫ salute que hui⁹ fuerāt sceleris gladio periture/viderit cogitare.

L

Gregorius Brunichilde regine Francorum. De Augustino ⁊ monachis ad eam directis suscipiendis.

Capitulum.lvj.

Epl.lvj.

Gratias oipotēti deo referim⁹: qui inter cetera pietatis sue dona que excellentie vestre largitus est: ita vos amore xp̄iane religionis impleuit: vt quicqͥd ad aiarꝫ lucrum/quicqͥd ad p̄pagationem fidei pertinere cognoscitis: deuota mēte/et pio operari studio non cessetis. Quāto aūt fauore/quātaqꝫ opitulatione excellētia vestra reuerētissimum fratrem ⁊ coep̄m nostrum Augustinum proficiscētem ad anglorꝫ gentem adiuuerit: nec ante silētio fama cōticuit: et postea quidā ab eo ad nos monachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidē hec de christianitate vestra mirentur alij: quibus adhuc beneficia vestra minus sunt cognita: nam nobis/quib⁹ experimētis iam nota sunt/non mirādum est sed gaudēdum: q: per hoc q̄ alijs impēditis/vos iuuatis. Que aūt/quātaqꝫ in cōuersione suprascripte gentis redēptor noster fuerit miracula operatus/excellētie vestre iam notum est. Ex qua re magnam vos oportet habere leticiam: q: maiorem sibi partem hac i re prestitorꝫ vestrorꝫ solatia vēdicāt: cui⁹ post deum auxilijs verbū illic predicationis innotuit. Nam qui alterius bonum adiuuat: suum facit. Sed vt mercedis vestre magis magisqꝫ sit fructus vberior: petimus vt monachis presentium portitoribus quos cum dilectissimis filijs nostris Laurētio pbr̄o/et Mellito abbate ad predictum reuerētissimum fratrem ⁊ coep̄m nostrum p̄ eo q̄ illos q̄ secum sunt/sufficere sibi dicit non posse / transmisim⁹/patrocinij vestri suffragia benignius ministretis: atqꝫ ita eis in oibus adesse dignemini: quatenus dum bonis excellentie vestre initijs meliora successerint/et nullas illic moras vel difficultates inuenerint: tanto erga vos/ac dulcissimos nobis nepotes vestros dei nr̄i misericordiam prouocetis: quanto pro ei⁹ amore vos in huiusmodi causis misericorditer exhibetis.

M

Gregorius Brunichilde regine Francorum. De preceptis dn̄i custodiendis. Capitulum.lvij.

Epl.lvij.

Quanta in vobis bona diuino munere sint collata / quātaqꝫ vos sup̄ne gr̄e pietas impleuerit/inter cetera vr̄orꝫ testimonia meritorꝫ illō etiā patēter insinuat: q: et effera corda gētiliū p̄uidi gubernatꝫ astu p̄cilij: et regiā (q̄ maiorꝫ adhuc laudis est) ornatꝫ sapiētia p̄tātē. Et qm̄ sicut multꝫ in vtroqꝫ gētib⁹

A

eminentie:ita quoq3 eis fidei sinceritate pcellit: magnā de vobis in emendandis illicitis fiduciā capimus. Nā qualiter adhortationē nostrā excellētia vestra amplexa sit/quātaq3 eā deuotione gestiat adimplere/scriptorum vestrorū emissa dudum pagina testis est. Sed quia ipse bonarū mētium consueuit esse adiutor/qui etiam largitor est: cōfidimus q tāto promptius causas vestras sua pietate disponat:quanto ipse de sua vos videt esse causa sollicitos. Facite quod dei est: ꝛ deus faciet qd vestrum est. Itaq3 synodū cōgregari precipite:ꝛ peccatum simoniace heresis de regno vestro inter alia (sicut diximus) diffinitione concilij studiosius prohibete. Sacrificium deo deuicto interiori hoste offerte: vt exteriores aduersarios (ipso adiuuāte) vincatis: vt quale vos cōtra inimicos ipsius studiū gesseritis/talē illū in vestro iuuamine sentiatis. Mihi autem credite:q2 sicut experimēto multorū didicimus:in damno expenditur:quicqd cū peccato cōgregatur. Si vultis igit nihil iniuste perdere:summopere studete de iniustitia nihil habere. In terrenis etenī reb9 semp causa dāni est origo peccati. Uos itaq3 si eminere aduersantib9 gentibus vultis:si carā (auctore deo) victrices existere desideratis:eiusdem omnipotentis dñi cum timore precepta suscipite: vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur: qui

Exo.xiiij.

per sacrum eloquium pollicitus est dicēs:Dominus pugnabit pro vobis:et vos tacebitis.

¶ Gregorius Augustino epo Anglorū. De conuersione gentis ipsius:et vt non glorietur in operationū virtute quas plerūq3 faciunt et mali. Capitulum.lviij.

B

Epl.lviij.

Gloria in excelsis deo:et in terra pax hominib9 bone voluntatis:quia granū frumenti mortuū cadens in terrā/multū fructū attulit: ne solum regnaret in celo:cuius morte viuimus:cuius infirmitate roboramur:cuius passione a passione eripimur:cuius amore in Britānia fratres q̄rimus quos ignorabamus: cui9 munere quos nesciētes querebam9 inuenim9. Quis autē narrare hic sufficiat quāta letitia in oīm corde fidelium fuerit exorta: q gens Anglorū operāte oīpotentis dei gratia/et tua fraternitate laborante: expulsis errorū tenebris/sancte fidei luce pfusa est: q deuotione integerrima iam calcat idola:quibus prius vesano timore subiacebat: q oīpotenti deo puro corde substernit: q a prauis operis lapsib9 sancte predicationis regulis ligatur: q preceptis diuinis subiacet:et intellectu subleuatur: q vsq3 ad terrā se in oratione humiliat: ne mente iaceat in terra? Cuius hoc opus est:nisi eius qui ait: Pater me9 vsq3 nunc operatur/et ego operor? Qui vt mundū ostenderet nō sapientia hominū: sed sua se virtute cōuertere: predicatores suos quos in mūdo misit/sine litteris elegit:hoc etiā modo faciens:q2 in Anglorū gente fortia dignatus est per infirmos operari. Sed est in isto dono celesti frater charissime/quod cū magno gaudio vehemētissime debeat formidari. Scio enim quia oīpotēs deus per dilectionē tuam in gēte quā eligi voluit/magna miracula ostēdit. Unde necesse est vt de eodē dono celesti/ꝛ timēdo gaudeas/ꝛ gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet: quia Anglorū anime per exteriora miracula ad interiorē gratiā pertrahūtur. pertimescas vero/ne inter signa que fiunt/infirmus animus in sui presumptione se eleuet: et vnde foras in honore attollitur:inde per inanē gloriā intus cadat. Meminisse etenim debem9 q discipuli cū gaudio a predicatione redeūtes/dū celesti magistro dicerēt: Dñe in noīe tuo demonia nobis subiecta fuerūt:protinus audierūt: Nolite gaudere sup hoc: sed potius gaudete quia nomina vestra scripta sunt i celis. In priuata enī et temporali letitia mētem posuerāt: qui de miraculis gaudebāt. Sed de puata ad cōmunē/de tēporali ad eternā letitiā reuocātur: quibus dicitur: In hoc gaudete/quia nomina vestra scripta sunt i celo. Non enī oēs electi miracula faciūt: sed tamen noīa oīm in celo tenentur adscripta. Ueritatis etenim discipulis esse gaudiū nō debet: nisi de eo bono quod cōmune cum oībus habent:et in quo finem letitie non habent. Restat itaq3 frater charissime: vt inter ea q̄ (operante deo) exterius facis:semper te interius subtiliter iudices/ac subtiliter intelligas et temetipsum qui sis/et quanta sit in eadem gente gratia:pro cuius cōuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti. Et si quādo creatori nostro seu per linguā/siue per opera reminisceris deliquisse:semper hec ad memoriā reuoceo: vt surgētem cordis gloriā memoria reatus premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis vel accepisti:hec non tibi/sed illis reputes donata: pro quorū tibi salute collata sunt. Occurrit autē menti ista cogitanti/quid de vno dei famulo actū sit:etiā egregie electo. Certe Moyses cū dei populum ex egypto educeret/mira (sicut tua fraternitas nouit) signa in egypto operat9 est. In sina monte.xl.dieb9 et noctib9 ieiunās legis tabulas accepit: inter coruscos tonitruos pertimescēte omni populo oīpotentis dei seruitio solus familiari etiā collocutione cōiunctus est:rubrum mare aperuit:in itinere ducē habuit nubis columnam:esurienti populo manna de celo pluit:carnem desiderātibus vsq3 ad satietatem nimiā in eremo per miraculum ministrauit. Sed cum iam sitis tēpore ad petrā vētum fuisset/diffisus est:seq3 de eadem aquam educere posse dubitauit: quā (iubente dño) percussit:atq3 aquas effluētes aperuit. Quāta autē post hec p triginta ꝛ octo annos in deserto miracula fecerit:quis enumerare/quis inuestigare valeat? Quotiens res dubia animum pulsasset/recurrēs ad tabernaculum/secreto dñm requirebat: atq3 de ea protinus (deo loquente) docebatur. Iratū populo dñm placabat sue precis interuētione: surgētes in superbia atq3 in discordia dissidentes dehiscentia terre hiatibus absorbebat: victorijs premebat hostes/signa monstrabat ciuibus. Sed cū iam ad repromissionis terram ventū fuisset:vocatus in montē est:ꝛ quā culpā ante annos triginta (vt dixi) et octo fecerat/audiuit:quia de educenda aqua dubitauit. Et propter hoc quia terram repromissionis intrare nō posset/agnouit. Qua in re considerādum nobis est q̄ timendum sit omnipotentis dei iudiciū:qui per illū famulū suū tot signa faciebat:cuius culpā tam longo tempore adhuc seruabat in cogitatione. Igitur frater charissime si et illū agnoscimus post signa pro culpa mortuū/quē oīpotenti deo nouimus precipue electū:quanto nos debemus motu contremiscere: qui necdū adhuc nouimus si electi sumus? De reproborum vero miraculis quid dicere debeo? cū tua fraternitas nouerit quid in euangelio veritas dicit. Multi venient in illa die dicētes mihi. Dñe in noīe tuo prophetauimus:et in tuo noīe demonia eiecimus: et in tuo nomine virtutes multas fecimus. Sed dicā illis:quia nescio qui estis. Recedite a me operarij iniquitatis. Ualde ergo premendus est animus inter signa et miracula: ne fortassis in his propriā gloriā querat:et priuato sue exultationis gaudio exultet. Per signa enī/aīarū lucra querēda sunt:et illius gloria/cuius virtute illa eadē signa geruntur. Unū vero dñs nobis signū dedit:de quo et vehemēter gaudere/et electionis gloriam in nobis possimus agnoscere/dicens. In hoc scietur q2 mei discipuli estis: si dilectionē habueritis adinuicē. Quod signū propheta requirebat/cū diceret. Fac mecū dñe signum in bonū: vt videant qui oderūt me/et confundātur. Hec autē dico:quia auditoris mei animū in humilitate sternere cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciā suam. Nam peccator ego spem certissimā teneo:quia per oīpotentis creatoris ac redemptoris nostri dei et dñi Iesu Christi gratiā iam peccata tua dimissa sunt:ꝛ idcirco electus es vt p te dimittātur aliena. Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterū: qui de multorū cōuersione gaudiū conaris facere in celo. Idem vero conditor et redēptor noster cū de penitētia hoīs loqueretur/ait. Ita dico vobis: maius gaudiū erit in celo super vno peccatore penitentiā agente: q̄ super nonagintanouē iustis: quibus nō opus est penitentia. Et si de vno penitente grāde fit gaudium in celo: quale gaudiū factū credimus de tanto populo a suo errore conuerso: qui ad fidem veniens/mala q̄ egit/penitendo damnauit? In hoc itaq3 celi ꝛ angelorū gaudio repetamus ipsas quas prediximus voces angelorū. Dicamus igitur/dicamus omnes. Gloria in excelsis deo:et in terra pax hominibus bone voluntatis.

Joan.v. — Luce.x. — Luce.x. — D — E — Mat.vij. — Luce.xiij — Joā.xiij. — ps.lxxxv. — F — Luce.xv. — Luce.xix.

¶ Gregorius Aldiberge regine Anglorum. De cōiuge eius ad meliora exhortando. Capitulum.lix.

Epla.lix.

Qui post terrenā potestatem regni celestis gloriam cupit acquirere: ad faciendū lucrū creatori suo debet enixius laborare: vt ad ea que desiderat/operationis sue gradib9 possit ascēdere:sicut

G

vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurētius presbyter/ & Petrus monach9/ qualis erga reuerētissimū fratrē & coepiscopū nostrū Augustinū gloria vestra extiterit: quantaq; illis solatia vel charitatē impenderit/retulerūt. Et omnipotētē deū benediximus: qui conuersionē gentis Anglorū mercedi vestre dignatus est propitius reseruare. Nā sicut per recordande memorie Helenā matrem pijssimi constantini imperatoris ad christianā fidem corda Romanorum accēdit: ita et per glorie vestre studium in Anglorum gēte eius misericordiam confidimus operari. Et quidem iamdudum gloriosi filij nostri coniugis vestri animos prudentie vestre bono (sicut reuera christiane) debuistis inflectere: vt pro regni et anime sue salute fidem quam colitis/ sequeretur: quatenus et de eo et per eum de totius gentis conuersione digna vobis in celestibus gaudijs retributio nasceretur. Nam postq̄ (sicut diximus) et recta fide gloria vestra munita/ et litteris docta est: hoc vobis nec tardum/ nec debuit esse difficile. Et quoniā (deo volente) aptum nunc tempus est: agite vt diuina gratia cooperante cum augmento possitis quod neglectum est reparare. Itaq; mentem gloriosi coniugis vestri in dilectione christiane fidei adhortatione assidua roborate: vestra illi sollicitudo augmentū in dei amore infundat: atq; ita animos eius/ etiā pro subiecte sibi gentis plenissima conuersione succēdat: vt & magnū omnipotēti domino de deuo-

H

tionis sue studio sacrificiū offeratis: et ea q̄ de vobis narrata sunt/ crescāt: & vera esse modis omnib9 approbētur: quia bona vestra nō solum iam apud Romanos/ qui pro vita vestra fortius orauerūt: sed etiam per diuersa loca/ & vsq; Constātinopolim ad serenissimū principem peruenerūt. Unde sicut nobis de christianitatis iuste solatijs letitia facta est: ita quoq; de perfecta operatiōe vestra angelis fiat gaudium in celis. Sic vos in adiutorio supradicti reuerentissimi fratris et coepiscopi nostri/ et seruorum dei quos illuc misimus in conuersione gētis vestre deuote ac totis viribus exhibete: vt & hic feliciter cū glorioso filio nostro coniuge vestro regnetis: et post longa annorum tempora future quoq; vite gaudia que finē habere nesciunt capiatis. Oramus autē omnipotentē deum vt glorie vestre cor ad operanda que diximus/ gratie sue igne succendat: et eterne mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.

¶ Gregorius Aldiberto regi Anglorū. Congratulatur de conuersione gentis ipsius. Capitulum.lx.

Epl'a.lx.

Propter hoc oīpotens deus bonos quosq; ad populoꝝ regimina perducit: vt per eos oībus quib9 prelati fuerint/ dona sue pietatis impēdat. Qđ in Anglorū gente factū cognouimus: cui vestra gloria idcirco preposita est: vt per bona que vobis concessa sunt: etiā subiecte vobis genti superna beneficia prestarentur. Et ideo gloriose fili eam quā accepisti diuinitus gratiā sollicita mēte custodi. christianā fidem in po-

I

pulis tibi subiectis extēdere festina. Zelū rectitudinis tue in eorum cōuersione multiplica: idolorū cultus insequere: fanorum edificia euerte: subditorum mētes in magna vite mūditia exhortando/ terrendo/ blandiēdo/ corrigendo/ et boni operis exempla monstrando edifica: vt illū retributorē habeas in celo/ cuius nomen atq; cognitionem dilataueris in terra. Ipse enim vestre quoq; glorie nomen etiā posteris gloriosius reddet: cuius vos honorē queritis et seruatis in gentibus. Sic enim Constā-

tinus quondā pijssimus imperator Romanā rempublicam a peruersis idolorum cultibus reuocans/ omnipotenti domino deo nostro Jesu christo secū subdidit: seq; cum subiectis populis tota ad deum mente conuertit. Unde factum est vt antiquorū nomen principū suis vir ille laudibus vinceret: et tāto in opinione predecessores suos/ quanto et in bono opere superaret. Et nunc itaq; vestra gloria cognitionē vnius dei patris & filij et spiritus sancti regibus ac populis sibimet subiectis festinet infundere: vt et antiquos gentis sue reges laudibus ac meritis transeat: et quanto in subiectis suis aliena peccata deterserit: tanto etiā de peccatis proprijs ante omnipotentis dei terribile examē securior fiat. Reuerētissimus autem frater noster Augustinus episcopus in monasterij regula doctus: sacre scripture scientia repletus/ bonis (auctore deo) operibus preditus: queq; vos ad-

monet/ libenter audite/ deuote peragite: studiose in memoria reseruate: quia si vos eū qui pro omnipotēte deo loquitur auditis: idem oīpotens deus hunc pro vobis orantē celerius exaudiet. Si eīn (quod absit) verba ei9 postponitis: quando eū oīpotens deus poterit audire p vobis: quē vos negligitis audire pro deo? Tota igitur mente cū eo vos in feruore fidei stringite: atq; annisum illius virtute quā vobis diuinitas tribuit adiuuate: vt regni sui vos ipse faciat esse participes: cuius vos fidem in regno vestro recipitis/ et facitis custodiri. Preterea scire vestram gloriā volumus: quia sicut in scriptura sacra ex verbis dn̄i oīpotentis agnoscimus/ presentis mūdi iam terminus iuxta est: et sanctoꝝ regnū venturū est: quod nullo vnq; poterit fine terminari. Appropinquante autē eodem mundi termino/ multa imminēt que ante non fuerūt: videlicet immutationes aeris/ terroresq; de celo: & contra ordinem temporum tempestates/ bella/ fames/ pestilētie/ terremotus per loca. Que tamen nō omnia nostris diebus ventura sunt: sed post nostros dies omnia subsequentur. Uos itaq; si qua ex his euenire in terra vestra cognoscitis: nullo modo vestrū animū ꝑturbetis: quia idcirco hec signa de fine seculi premittūtur/ vt de aiabus nostris debeamus esse solliciti: de mortis hora suspecti: vt venturo iudici in bonis actibus inueniamur preparati. Hec nunc gloriose fili paucis locut9

K

L

sum: vt cum christiana fides in regno vestro excreuerit: nostra quoq; apud vos locutio latior excrescat: et tanto plus loqui libeat: quāto se in mēte vestra gaudia de gentis vestre perfecta conuersione multiplicant. Parua autem xenia transmisi: que vobis parua non erunt: cū a vobis beati Petri apostolī fuerint benedictione suscepta. Oīpotens itaq; deus in vobis gratiā suā quā cepit perficiat: atq; et hic vitam vestrā per multorū annorum curricula extendat: & post longa tempora in celestis vos patrie congregatione recipiat.

¶ Gregorius Quirino episcopo et ceteris episcopis in Hybernia catholicis. De his qui ab hereticis in trinitatis noīe baptizātur non rebaptizādis: q̄ in occidente per manus impositionē: crismate vero in oriēte sancte ecclesie recōciliantur. De his vero qui in trinitatis noīe non baptizātur rebaptizādis. Scribit etiam de sancta Maria quare dicatur mater & ancilla. Et de hereticis reuersis quid promittere debeant. Capitulum.lxi.

Epl'a.lxi.

Uis charitati nil longe est: quos diuidunt loca/ iūgat epistola. Lator itaq; presentium ad beati Petri apostolorū principis ecclesiā veniēs: fraternitatis vestre se asseruit ad nos epistolas accepisse: easq; in Hierosolymorū vrbe cū reb9 quoq; alijs perdidisse. In quibus (sicut ipse ait) studuistis inquirere/ sacerdotes ac plebes que nestoriane hereseos errore cōfuse sunt: cum ad matrē electorū omniū catholicam ecclesiā reuertuntur/ vtrum baptizari debeant/ an certe so-

M

lius vere fidei confessione eiusdē matris ecclesie visceribus adiūgi. Et quidē ab antiqua patrū institutione didicimus: vt quilibet qui apud heresim in trinitatis nomine baptizantur/ cū ad sanctā ecclesiā redeunt/ aut vnctione crismatis/ aut impositiōe manus/ aut sola professione fidei ad sinū matris ecclesie reuocētur. Unde Arrianos per impositionē man9 occidens: per vnctionē vero sancti crismatis ad ingressum sancte ecclīe catholice oriens reformat. Monophisitas vero & alios ex sola vera cōfessione recipit: quia sanctū baptisma qđ sunt apud hereticos cōsecuti: tunc in eis vires emundationis accipit: cū vel illi per impositionē manus spiritū sanctū acceperint: vel isti per professionem vere fidei sancte et vniuersalis ecclesie visceribus fuerint vniti. Hi vero heretici qui in trinitatis noīe minime baptizantur: sicut sunt bonosiaci et cathafrige: quia et illi christū dn̄m non credunt: & isti sanctū spiritū peruerso sensu esse quendā prauum hominē mōtanum credunt: quorum similes multi sunt: illi cum ad sanctā ecclesiā veniūt/ baptizātur: quia baptismū nō fuit quod in errore positi in sancte trinitatis noīe minime perceperunt. Nec potest hoc ipsum baptisma dici iteratū: quod (sicut dictū est) in Trinitatis noīe non erat datū. Nestoriani vero quia in sancte trinitatis noīe baptizātur: sed eos iudaice perfidie similes/ incarnationē vnigeniti non credentes/ sue hereseos error obscurat: ad sanctā ecclesiā catholicam veniētes de

De conse. di.iiij.ca. Ab antiq̄.

De conse. di.iiij.ca. Hi vero.

B vere fidei firmitate et confessione docendi sunt: vt vnum eundemq; dei et hois filiū: deū dñm nostrū Jesum xp̄m credant: ipsum existentē in diuinitate ante secula: et ip̄m factū hominē in fine seculorū: quia verbum caro factum est: et habitauit in nobis. (Joan.j.) Uerbū vero carnē dicimus factum: non immutādo quod erat: sed suscipiendo qđ non erat. Incarnationis em̄ sue mysterio vnigenitus patris nostra auxit/sua non minuit. Una itaq; persona est verbum et caro: sicut ipse ait. (Joan.iij.) Nemo ascēdit in celū nisi qui de celo descendit: filius hois qui est in celo. Qui fili⁹ dei in celo: erat filius hois qui loquebatur in terra. Hinc Joannes ait. (j.Joan.v.) Scimus quia filius dei venit/et dedit nobis sensum. Qui nobis quē sensum dederit/illico subiungit. Ut cognoscamus verū deum. Quem hoc loco verū deū insinuat: nisi patrē oīpotentē? Sed quid etiā de oīpotente filio sentiat adiungit. Et simus in vero filio eius Jesu christo. Ecce ait verū deū patrē: verū eius filium Jesum christū. Quem verū filiū quid esse sentiat: apertius ostēdit. (Ibidem.) Hic est inquit verus deus et vita eterna. Si igitur iuxta errorē nestorij alius verbū: atq; alius esset homo Jesus christ⁹: qui verus est homo/vtiq; verus deus non esset et vita eterna. Sed vnigenitus filius verbū ante secula factus est homo. Hic est ergo verus deus et vita eterna. Certe cū hunc sancta virgo cōceptura esset/et loquētem ad se angelum audiret/ait. (Luce.j.) Ecce ancilla dñi: fiat mihi sicut dictis. Que cum eū concepisset: et ad Helizabeth cognatā suā pergeret: ab eadē Helizabeth protinus audiuit. B Unde ego digna/vt mater domini mei veniat ad me? Ecce eadē virgo/et ancilla dñi dicit/et mater. Ancilla em̄ dñi/qz verbū ante secula vnigenit⁹ equalis est patri. Mater vero: quia in eius visceribus ex sancto spū eiusq; carne factus est homo. Nec alterius ancilla/alterius mater: quia dū vnigenitus dei existens ante secula: ex eius vtero natus est homo: inuestigabili miraculo facta est ancilla hois per diuinitatē: et mater dei p carnē. Nō autē prius in vtero virginis caro cōcepta est/ et postmodū diuinitas venit in carnē: sed mox vt verbū venit in vtero: mox verbū seruata ꝓprie virtute nature factū est caro. Et perfectus homo.i. in veritate carnis et anime rationalis/natus est per vterū virginis vnigenitus filius dei. (Ps.xliiij.) Unde et vnctus pre participibus dicitur: sicut psalmista ait. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre cōsortibus tuis. Unctus quippe est oleo: dono videlicet spūs sancti. Sed pre cōsortib⁹ vnctus est: quia oēs nos prius peccatores homines existimus: et postmodū per vnctionē sancti spūs sanctificamur. Ipse autē qui existens deus ante secula/per sanctū spiritū in vtero virginis homo cōceptus est in fine seculorū: ibi ab eodē spiritu vnctus est/vbi cōceptus. Nec ante ꝯceptus: et postmodū vnctus est: sed hoc ipsum de spiritu sancto ex carne virginis cōcipi/a sancto spiritu vngi fuit. Hāc ergo natiuitatis eius veritatē quicūq; a peruerso errore nestorij reuertūtur: corā sancta fraternitatis vestre cōgregatione fateantur: eundē Nestoriū cum oībus sequacibus C suis ac reliquas hereses anathematizātes. Uenerādas quoq; synodos quas vniuersalis ecclesia recipit: se recipere et venerari promittāt: et absq; vlla dubitatione sanctitas vestra seruatis eis proprijs ordinibus in suo cetu recipiat: vt dum et per sollicitudinem occulta mētis eorū discutitis: atq; eos per veram scientiā recta que tenere debeant: docetis: et per mansuetudinē eis nullā contrarietatē vel difficultatē de ꝓprijs suis ordinib⁹ facitis eos ab antiqui hostis ore rapiatis. Et tāto vobis apud omnipotentē deū eterne glorie crescat retributio: quanto multos colligitis qui vobiscum in domino sine fine glorientur. Sancta itaq; trinitas orātes pro nobis sua vos protectiōe custodiat/vobisq; in amore suo dona adhuc multipliciora concedat.

¶ Gregorius Aregio episcopo Gallie. Candidum presbyterum commendat. Capitulum.lxij.

(Epl'a.lxij) In quāta apud nos memoria fraternitatis vestre sit charitas/cordis vestri secretū requirite: et ex eo quē circa nos habet amorē colligetis. Et quoniā sincera in dilectione nec vires absentia: nec locū habet obliuio: ita sibi sepius imaginata fraternitatis vestre presentia mens nostra reficitur: ac si corporeis vos oculis coram sisti cernamus: quia nec abesse credendus est: q̄ per dilectionis vinculū animis inheret. Quia ergo tanta in vobis sacerdotalis grauitatis ornamenta conspeximus: vt de vestro omnino instituto vel moribus letaremur: multa animis nostris de sollicitudie vestra promittimus. D Unde quia sic ea que dei sunt agitis/ sic in cōmissi vobis gregis custodia vigilatis: vt tamen ea que ex latere sunt/prudenti moderamine dispēsetis: latorē vobis presentiū candidum presbyterū cōmunē filium cōmēdamus: vt opem illi in quibus necesse fuerit/ pro vtilitate pauperum impēdatis: quatenus dū fraternitatis vestre fuerit (sicut cōfidimus) fui tuo auxilio: in eius vos consolatione nos inuenisse sentiat.

¶ Gregorius Uirgilio episcopo Arelatēsi. Augustinū episcopum commendat. Capitulum.lxiij.

(Epl.lxiij.) Quantus sit affectus venientibus sponte fratribus impendēdus: ex eo quo plerūq; solēt charitatis causa inuitari agnoscit. Et ideo si cōmunem fratrē Augustinū ep̄m ad vos venire cōtigerit: ita illū dilectio v̄ra sicut decet affectuose dulciterq; suscipiat: vt et ipsum consolationis sue bono refoueat: et alios qualiter fraterna charitas colenda sit doceat. Et quoniam sepius euenit vt hi qui longe sunt positi/prius ab alijs que sunt emendāda cognoscant: si quas fortasse fraternitati vestre sacerdotū vel aliorum culpas intulerit/ vna cū eo residētes subtili cūcta inuestigatione perquirite. Ec ita vos in ea que deū offendunt/et ad iracundiā prouocant/districtos ac sollicitos exhibete: vt aliorum E emendationē et vindictam culpabilē feriat: et innocentē falsa opinio non affligat.

¶ Gregorius Brunichilde regine Francorū. De simoniaca heresi eradicanda. Capitulū.lxiiij.

(Epl.lxiiij) Cum scriptū sit/iustitia eleuat gētem: miseros autem facit populos peccatum: tunc regnū stabiliri creditur: cum culpa que cognoscitur/citius emēdatur. Multorum igitur ad nos relatiōe peruenit (quod dicere sine afflictione cordis nimia non valemus) ita quosdā sacerdotes in illis partibus impudice ac nequiter conuersari: vt et audire nobis opprobriū/ et lamētabile sit referre. Ne ergo postq̄ huius nequitie hucusq; se tetendit opinio/aliena prauitas aut nostram animā: aut regnum vestrum peccati sui iaculo feriat: ardenter ad hec debem⁹ vicissenda concurrere/ne paucorum facinus multorū possit esse perditio. Nā causa sunt ruine populi/sacerdotes mali. Quis em̄ ꝓ populi se peccatis intercessor obijciat: si sacerdos qui exorare debuerat: grauiora cōmittat? Sed qm̄ eos quoꝝ est locus hec insequi: nec sollicitudo ad requisitionē/nec zel⁹ excitat ad vindictā: scripta ad nos vestra discurrāt: vt personā si precipitis/cū vestre auctoritatis assensu trāsmittam⁹: que vna cū alijs sacerdotibus hec et subtiliter querere: et sm̄ deū debeat emendare. Nec em̄ sunt dissimulāda q̄ dicimus: qz qui emendare potest et negligit: participē se ꝓculdubio delicti cōstituit. F Prouidete ergo aie vestre/ ꝓuidete nepotib⁹ quos cupitis regnare feliciter: prouidete prouincijs: et priusq; creator noster manū suā ad feriendū excutiat: de correctiōe huius sceleris studiosissime cogitate: ne tanto postmodū acrius feriat: quāto modo diutius et clemēter expectat. Scitote autē qz deo nostro magnū sacrificiū placatiōis offertis: si tanti labem facinoris de vestris citius finibus amputatis.

¶ Gregori⁹ Candido presbytero Gallie. Aureliū presbyterum commendat. Capitulum.lxv.

(Epl'a.lxv.) Lator presentiū filius noster Aurelius presbyter a galliarū partibus veniens petijt: vt sicubi in possessiōibus beati Petri apostolorum principis oratorium aut locus qui presbytero vel abbate indiget/inueniri potuerit/ei debeat committi: quatenus et ipse subsidium vite presentis inueniat: et nos inueniamur petitioni illius paruisse. Proinde dilectiōi tue eum omnibus modis cōmendamus: vt in quo vsus exegerit/tua dilectio concurrat: et scriptorum nostrorū illic solatium inueniat.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De Hilario criminatore Joannis non punito. Capitulum.lxvi.

(Epl.lxvi.) Cum fortius punienda sint crimina que insontibus/et maxime sacris ordinibus ingeruntur: q̄ sitis culpabiles oēs qui in causa Joannis diaconi resedistis: attēdite: vt hilariū criminatorē ips⁹ nulla ex diffinitione vestra pena veniēs castigaret. Nec

G illud ad excusationẽ vestram credatis esse idoneũ: q vobis quasi iudicare volentibus/ solus frater et coeps noster paschasius dicitur distulisse. Nam si zelus in vobis rectitudinis viguisset/facilius vni a multis rationabiliter suaderi/ꝙ multi ab vno poterant sine causa differri. Quia ergo tante neqtie malũ sine digna non debet vltione transire: suprascriptũ fratrẽ Paschasiũ volumus admoneri: vt eũdẽ hilariũ prius subdiaconatus quo indignus fungit̃/priuet officio: atq̃ verberib⁹ publice castigatũ faciat in exiliũ deportari: vt vnius pena/multorũ possit esse correctio. Cuius si forte lenitatem diaconij sui adhuc opinio lacerata non cõmouet: et in hoc (quod non credimus) torpens extiterit: experientia tua hec que diximus faciat: et de illius nobis neglectu renũciet. Hortandus preterea idem frater ex nostro mandato est: vt se in oibus vigilãtem exhibeat: et ecclesie sue ampli⁹ disciplinã non negligat: ne et peccatũ de his qui et commissi sunt sustineat: et nos contra se vehementer stimulet: si in officij sui cura (quod nõ optamus) incautus vel lentus extiterit. Volumus autẽ vt memoratus frater noster paschasius: et vicedominũ sibi ordinet/et maiorẽ domus: quatenus possit vel hospitib⁹ superuenientibus/vel causis que eueniũt/idoneus et paratus existere. Si vero et negligentẽ eũ prospicis: et ea que diximus implere differẽtem: omnis clerus eius adhiberi debet: vt cõmuni consilio ipsi eligant: quorum persone ad ea que prediximus/

H valeant ordinari.

¶ Gregorius Agapito abbati. De monasterio Marcia no/illius monasterio coniungẽdo. Capitulum.lxvij.

Epistola lxvij.

Ne rebus venerabilibus vel quãdolibet cultu re desit officiũ: nostra debet sollicite cura prospicere. Quia igitur monasteriũ quod in fundo Marciano prouĩcie Campanie situ est/ita hostilitate faciente a cõgregatione funditus dicitur desolatũ: vt ne vnus exinde monachus qui aliquã illic sollicitudinẽ vel curã debeat adhibere remanserit: tuo illud monasterio cũ oibus rebus suis/vel que ei cõpetũt actiones/ vtile prospeximus viuendum/ vt res eius tenẽdi vel a detinentibus vendicãdi libera tibi sit ⁊ sine aliqua dubietate licẽtia. In quo etiam studij tui sit monachos deputare/qui illic tẽpore quo interuallũ de hoste fuerit/⁊ opus dei celebrare/et decẽter debeãt deseruire. Nec aliqua illud presumas excusatiõe negligere: quod ideo cure tue: vt sollicitudinẽ illic debeat adhibere/cõmitit̃. Ipsum autem monasteriũ sic tue nos ordinationi commisisse cognoscas: vt tamen iurisdictionẽ illic nõ episcopus surrẽtinarum in cuius ciuitate monasteriũ tuũ est: sed nucerinus cuius est diocesis habeat. Nam sic hui⁹ loci ordinationem disposuimus: vt tamẽ iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

I ¶ Gregori⁹ Mariniano abbati. De ecclesia sancti Georgij restauranda. Capitulum.lxviij.

Epistola lxviij.

Quia ecclesiam sancti Georgij positam i loco qui ad sedẽ dicitur/minorẽ ꝙ oportet diligẽtiam habere cognouimus: vtile esse prospeximus, quoniã monasterium tuũ eidem ecclesie noscit̃ esse coniũctum: eius tibi curam cõmittere/hortãtes vt ⁊ sollicitudinẽ illic congruã studeas adhibere: et psalmodie officiũ solẽniter exhiberi facias. Et quia ecclesiã ipsam reparatione certum est indigere: volumus vt quicquid illuc accedere potuerit: ipse accipere/atq̃ in eius reparationẽ (vt preuideris) debeas erogare. Hãc vero sollicitudinis curam: quã tibi huius pagina precepti mãdauimus: tam te ꝙ etiam successores tuos qui monasterij regimen deo auctore susceperint/exhibere: ⁊ que constituimus per omnia volumus obseruare.

¶ Gregorius Eusebio episcopo Thessalie. De peruersitate Andree monachi. Capitulum.lxix.

Epl.lxix.

Lator presentium Theodorus ecclesie vestre lector ad sctõr apl'orũ limina veniẽs: dũ oẽs (vt homo quippe nouus) haberet icognitos: Andree monacho qui ad sanctum Paulũ inclusus fuerat/res et chartas quas detulit/vt reuera olim noto/innocenter deposuit: credẽs quidem quia mens ipsius (sicut et nos ante habueramus) cum habitu concordaret. Sed tante ille prauitatis est inuẽtus: vt si eius stultitie sub inclusionis specie paulo adhuc ampli⁹ licuisset: multorum animas malitie sue falsitate deciperet: ⁊ quocũq potuisset/non leuia scandala generaret. Nam inter alia que idem Andreas cogitauit pessime ⁊ fecit: eam quoq quã ad nos misistis/ dum apud ipsum a prefato lectore esset deposita/ita falsauit epistolã: vt quicunq eam legeret/ vos nec catholica/nec rectã sapere euidenter argueret. Et quare contigit vt dum veritatẽ studiose quereremus/eius que latebat iniquitas vulgaretur. Et tanta in eo reperta sunt/quãta nec de scelerato quocũq laico crederetur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiã sermones scripsit/atq̃ eos ex nostro noie titulauit: et suspecti sumus ne eos alicubi transmiserit: fraternitas vestra sollicitudinẽ gerat: et si quid tale repererit/eos ⁊ rescindi/et oino faciat aboleri: vt qđ imperitus litterarum/⁊ scripture diuine nescius/nostro (sicut dixim⁹) noie prenotauit: quorũdam animos nõ possit inficere. Nam nos nec grecũ nouimus: nec aliquod opus aliquando grece conscripsimus. Alia vero mala ipsius/ vel quid de eos nobis in cõcilio statutũ sit/ antedicti portitoris/quẽ fraternitati vestre cõmendamus in oibus: quia presens inuẽtus est/relatione cognoscite. Hortamur preterea atq̃ admonemus: vt cõmunẽ filiũ Lucã pbr̃m de quo populus (quantũ dicitur) non modica suspitione mordet̃/publice de se satisfacere: et fidem suã moneas confiteri: atq̃ sanctas synodos quas apostolica veneratur ecclesia/ se suscipere: et sequi modis oibus fateatur: atq̃ inter alia

L nestoriũ et seuerũ ac sequaces eorum specialiter anathematizando condẽnet: vt hac satisfactione in filiorum vestrorum cordibus nullũ per illius occasionẽ contra vos possit scandalum remanere. Quod si forte (qđ non credimus) facere hoc aliqua excusatione distulerit: nihil vobis cũ illo cõmune sit: sed a familiaritate atq̃ cõmunione segregandus est. Nam sicut ante iam scripsimus/melius est de ouili districo morbosam ouem eijcere: ꝙ vnius vitio sanas amittere. Hec igit̃ frater charissime diligenter attende: et ita stude/ vt ⁊ filios vestros vnitos ac deuotos (sicut decet) habere possis: et hac de causa denuo ad nos querela nõ redeat. Latorẽ vero presentiũ (vt prefati sumus) in oibus cõmẽdam⁹: qui quoniã a malo monacho prius innocenter deceptus est: et postmodũ in cõiunctione eius fortiter perstitit: laboris sui retributionem hic apud vestrã fraternitatẽ inueniat: ꝙuis quia in eterna ei patria cõpensetur/certus existo. Si autem rursus ad orationẽ huc ad sanctos apl'os venire voluerit: eum fraternitas vestra sine aliqua mora trãsmittat.

¶ Gregori⁹ Aurelio ex francis. De morte fratris eius. Capitulum.lxx.

Epl'a.lxx.

Audito dulcissimi filij mei fratris vestri transitu/quo tim merore pculsus/epistolaris non valet explere locutio. Sed omnipotentẽ deũ rogo: vt sue vos gratie aspiratione cõsoletur: vosq̃ et a malignis spiritibus et a peruersis hoibus celesti protectiõe custodiat. Nam si quos post illius obitum tumul-

M tus quorundã aduersantiũ sustinetis/nolite mirari. Si vos frui bonis in terra vestra (id est in terra viuẽtium) queritis: mala hominũ in terra aliena portare debetis. Peregrinatio quippe est vita presens: ⁊ qui suspirat ad patriã, ei tormentũ est peregrinationis locus: etiã si blãdus esse videatur. Vobis autẽ qui patriã queritis/ inter suspiria ꝙ habetis/etiã gemitus audio humane oppressionis exurgere. Quod mira oipotentis dei dispensatione agitur: vt dum veritas per amorẽ vocat: mundus presens a seipso animũ vestrũ per tribulationes quas ingerit repellat: tantoq̃ facilius ab amore huius seculi mẽs exeat: quãto et impellitur dũ vocatur. Itaq̃ quod cepistis/hospitalitatis curã impẽdite. In oratione ⁊ lachrymis instantissime laborate. Eleemosynis (quas semper amastis) iam nũc largius atq̃ vberius operã date: vt tãto post in retributiõe crescat vobis fructus operis/quãto hic excreuerit studium laboris.

¶ Gregorius Mellito abbati. Dat mãdata Augustino episcopo porrigenda. Capitulum.lxxj.

Epl'a.lxxj

Post discessum cõgregatiõis nostre que tecum est/valde sumus suspensi redditi: quia nil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cũ vero vos deus oipotens ad reuerentissimũ virũ fratrẽ nostrũ Augustinũ episcopũ pduxerit: dicite ei q diu mecũ de causa Anglorũ cogitãs tractaui: videlicet quia fana idolorũ destrui in eadẽ gente minime debeãt:

B sed ipsa que in eis sunt idola destruantur. Aqua benedi-
cta fiat: in eisdem fanis aspergatur: altaria construant:
reliquie ponātur: quia si fana eadē bene cōstructa sunt/
necesse est vt a cultu demonū in obsequium veri dei de-
beant cōmodari: vt dū gens ipsa eadē fana sua nō videt
destrui: de corde errorē deponat: et deū verū cognoscēs/
ac adorans: ad loca que cōsueuit: familiarius cōcurrat.
Et quia boues solent in sacrificio demonū multos occi
dere/ debet his etiā hac de re aliqua solennitas immuta
ri: vt die dedicationis vel natalicio sanctorū martyrum
quorū illic reliquie ponuntur/ tabernacula sibi circa eas-
dē ecclesias: que ex fanis cōmutate sunt/ de ramis arbo-
rum faciant: et religiosis cōuiuijs solennitatē celebrent.
Nec diabolo iam aialia immolēt: sed ad laudem dei in
esu suo aialia occidant: et donatori oīm de satietate sua
gratias referant: vt dum eis aliqua exterius gaudia re-
seruātur: ad interiora gaudia cōsentire facilius valeāt.
Nam duris mentibus simul oīa abscindere impossibile
esse nō dubium est: quia is qui locū summū ascendere ni
titur: gradibus vel passibus non autē saltibus eleuatur.
Sic israelitico populo in egypto dñs se quidē innotuit:
sed tamē eis sacrificiorū vsus: quos diabolo solebat ex-
hibere/ in cultu proprio reseruauit: vt eis i sacrificio suo
aialia immolare preciperet: quatenus cōmutātes aliud
de sacrificio amitterēt: aliud retinerēt: vt etsi ipsa essent
aialia que offerre consueuerāt: verūtamen deo hec et nō
B idolis immolarēt: iam sacrificia ipsa non essent. Hec igi
tur dilectionē tuam predicto fratri necesse est dicere: vt
ipse in presenti illic positus perpendat qualiter omnia
debeat dispensare.

Gregorius Claudio abbati. Precipit vt Romam q̄
tocyus veniat. Capitulum.lxxij.

Epistola lxxij.

Ueniente viro reuerētissimo Seuero epō/ tuā
quoq̄ dilectionē credidi ad beati Petri apo
stolorū principis limina pariter venire: quia e
ita mihi fuerat nunciatum/ et valde ex eodē nuncio leta
bar. Sed credo te occupationibus monasterij prepedi-
tū: et idcirco ad me minime venisse. Epistolas vero quas
dilectio tua ante hoc tempus transmiserat accipiens (si
cut voluisti) secreto relegi. Sed de tribus psonis de qui
bus scripseras/ nihil vidi esse possibile: de ea maxie per-
sona que hic apud me fuit/ non suspicor posse aliquid ta
le vtiliter fieri: que aut nature simplicitate: aut negligen
tia torpere mihi visa est. Et ideo dilectio tua si quid va-
let illic requirat: et sollicite disponat: atq̄ ad me veniat.
Si vero venire nō valet: vel post aliquātum tēporis ve-
nire debet: vt vsq̄ ad quinq̄ vel sex mēses (si vita comes
fuerit) mecū faciat: et postea ad propria reuertat. Omni-
potentis dei gratia ab omni te aduersitate custodiat.

Gregorius Petro episcopo Hidrūtino. De reliquijs
sancti Leucij. Capitulum.lxxiij.

Epistola lxxiij.

C Opportunus abbas monasterij sancti Leucij
qd̄ in quinto Romane vrbis miliario situm est:
sanctuaria eiusdē martyris que de ecclesia no-
minis ipius dicata (vt astruit) furto ablata sunt/ sibi de-
nuo postulat debere cōcedi: vt in loco eodē recondātur.
Et ideo frater charissime q̄ eiusdē beatissimi martyris
corpus in brundusij ecclesia/ cui visitationis impendis
officiū/ esse dinoscit: prefati viri desiderijs ex nostra te
preceptione cōuenit obedire: vt in deuotione quā postu-
lat sortiatur effectum.

Gregorius Bonifacio defensori Corsice. De Aleria
atq̄ adiacio ciuitatib⁹ sine episcopis. Capitulū.lxxiiij.

Epistola lxxiiij.

Experientia tua nō sine culpa est q̄ Aleriā atq̄
Adiaciū ciuitates Corsice diu sine episcopis
esse cognoscēs/ clerum et populū earū ad eligē-
dum sibi sacerdotē distulerit cōmonere. Que quoniam
sine proprio amplius non debēt esse rectore: presenti au-
ctoritate suscepta/ clerū et populū singularum ciuitatū
hortari festina: vt inter se dissentire non debeāt: sed vno
sibi consensu/ vnaqueq̄ ciuitas consecrandum eligat sa
cerdotem. Et facto decreto ad nos is qui fuerit electus
adueniat. Si autē in vno cōsentire noluerit: sed in duo-
rum se electione diuiserint: similiter decretis ex more ad
nos factis adueniāt: vt requirētes de vita actu et morib⁹
eorū: is q̄ vtilior visus fuerit/ ordinet. Quia vero multi
illic pauperes opprimi ac pati preiudiciū perhibentur:
experiētia tua sollicitudinē gerat/ et grauari eos contra

D iustitiam non permittat: sed ita studeat: vt nec agētes cō
tra rationem impediri: nec hi cōtra quos agitur/ iniuste
valeant dispendiū sustinere. Preterea peruenit ad nos
q̄ quidā clericorū te illic posito a laicis teneant. Quod
si ita est/ tue hoc culpe noueris reputari: quia hoc fieri si
homo esses/ nō habuit. Et ideo de cetero sollicitudinē te
habere necesse est: vt hoc fieri non permittas: sed si quis
contra clericū causam habuerit: epm ipsius adeat. Qui
si forte suspectus fuerit: executor vel ab ipso: aut si e hoc
actor refugerit/ a tua est experiētia deputandus: qui par
tes sibi mutuo consensu iudices cōpellat eligere. A qui-
bus quicq̄d fuerit definitū/ ita vel tua vel episcopi solli-
citudine/ seruata lege/ modis oībus cōpleatur: vt nō sit
vnde se possint litigijs fatigare.

Gregorius Barbare et Antonie. De eo q̄ eas cōmen-
dauerit Joāni episcopo et Romano defensori. Et de xe-
nio ab eis sibi transmisso. Capitulum.lxxv.

Epistola lxxv.

Susceptis epistolis vestris/ omnimodo cogni-
ta vestra sospitate letatus sum: atq̄ omnipotē-
tem deū deprecor q̄ vos et a malignis spiritib⁹
in cogitatiōe: et a peruersis hominib⁹ atq̄ ab oī contra-
rietate sua protectione custodiat: sicq̄ vos cum timoris
sui gratia dignis coniunctionib⁹ ordinet: vt oēs nos in
vestra ordinatiōe letificet. Uos autē dulcissime filie in
eius adiutorio spem vestrā ponite: et sub vmbra defensio
nis illius semper et orando et bene agendo malorum ho-
minū insidias declinate. Quecūq̄ enim humana solatia
E vel aduersitates fuerint: nulla sunt: nisi aut eius gratia
protegat: aut eius offensa perturbet. In nullo igitur ho
minū spem ponatis: sed totā mentē in fiducia dei patris
oīpotētis adstringite. Nobis ergo dormiētib⁹/ ille vos
ptegat: de quo scriptū est. Ecce nō dormitabit neq̄ dor
miet q̄ custodit israel. Quia autē ad beati Petri apl'orū
principis limina festinare vos dicitis: opto vos nimis-
et estuantis animi desiderio expecto: vt dignis meritis
iunctas vos in eius ecclesia videā: quaten⁹ et vos de me
solamē aliquantulū: et ego de vestri psentia nō paruā le-
titiā acquirā. Uiro autem reuerētissimo fratri meo epō
Joanni/ et Romano defensori causas vestras studui cō
mēdare: vt q̄ ceperūt/ deo auctore debeant perficere. Xe
niū autē vestrū duas racanas: quos de labore vestro esse
mādastis/ libēter accepi. Sed tamen cognoscite q̄ non
mihi mandatum credidi. Nam vos de labore alieno lau
dem queritis: q̄ fortasse adhuc ad fusum manum nunq̄
misistis. Nec tamē me res ista contristat: q̄ opto vt san-
ctam scripturā legere ametis: vt q̄ndiu vos omnipotens
deus viris coniunxerit/ sciatis qualiter viuere: et domū
vestram quomodo disponere debeatis.

Psal. cxx.

Expliciunt epistole Indictionis quarte.

Sequitur liber decimus.

Incipiunt epistole Indictionis quinte: ex re
gistro beati Gregorij pape.

F Gregorius episcopus seruus seruorum dei Dulco Car-
thagin. de exhortatione pastorali. Capitulum.j.

Epla.j.

Quam copiosa cor-
dis vestri sit charitas/ lingua interpre
te demōstratis: dū sic ei⁹ suauitate epi-
stolarū vestrarū verba cōditis: vt dul
ce et iocūdū sit omne qd̄ scribitis. Un
de fit: vt fraternitatē vestrā quā corpo
re nō possum⁹: dilectiōis brachijs am
plectamur. Nam qd̄ animis concordibus longitudo ne-
gat itineris/ prestat officiū charitatis. Et quoniā sicut
amantissimorū fratrum sanitate reficimur: ita egritudi-
ne contristamur: oīpotenti deo gratias agimus qui me-
stitiam nostrā nūcio consolatus est prosperorū. Qui au-
diētes vos īfirmitatē grauissimā incurrisse/ priusq̄ scri
pta vestra suscepissem⁹/ maiori tristitia tenebamur. Sz
quādo de periculo mortis eripimur/ ad qd̄ frater charissi
me reseruemur/ incertū est. Induciarū ḡ tēp⁹ ad vtilita-
tem anime cōuertamus: et posituri venturo iudici ratio-
nes/ causam nostrā apud eum lachrymis et operib⁹ mu-
niamus: vt securitatē de his que gessimus/ accipere me-
reamur. Nā et in causis secularibus ad hoc frequēter be-
nignus cōcedit iudex inducias/ vt qui ante paratus nō
fuerat/ postmodū parat⁹ ad iudicium veniat. Et quale

G

est si qđ in terrenis iudicijs custodimus / pro salute aie
negligamus? Et ideo qꝛ iuxta Joãnis apostoli vocem:
nullus sine peccato est/cogitationũ illecebras/ligue in:
continentiã/delictorũ opera ad memoriã reuocemus:et
dum licet/magno pulsatu iniquitatũ nostrarũ maculas
deleamus:vt iustus et pius redemptor noster non iuxta
merita nostra vindictam exerceat : sed ſm misericordiã
suã flectatur ad veniã. Et qꝛ officiũ nostrũ sua solum
flere non sufficit : nisi et de alienis sollicitudinẽ gesserit:
curã in cõmissi gregis custodia studiosius impẽdamus:
et suadẽdo/hortando/terrẽdo/predicando: inquãtũ su:
perna clementia vires donat/ officiũ implere opere festi
nemus:vt desideratũ (creatore nostro largiẽte) premiũ
expectemus. Sed quia boni aliquid operari sine diuino
auxilio nõ valemus:iunctis oĩpotẽtem deũ dilectissime
frater precibus exoremus:vt in mandatorũ suorũ viam
cum cõmisso grege gratia sua duce nos dirigat:atqꝫ ipse
nobis et intelligere et agere que sibi placita sunt conce:
dat/qui misericordie sue dono nomẽ nos voluit habere
pastorum. Preterea ex transmissione vestre sanctitatis/
beati agilligi martyris benedictionẽ ea charitate qua
nobis est a vobis transmissa percepimus.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De Mattheo vi:
ro clarissimo. Capitulum.ij.

Epla.ij.

QUotiens digna cõsideratione/sustentationis
causa/aliqua merentibus conceduntur/et deũ
letificãt/et ipsum dit aut sine dubio largientẽ
Ideo experiẽtie tue hac auctoritate precipimus/quate

H

nus mattheo viro clarissimo scholastico. xij. solidos da:
re nõ differas:quos tuis scito ratiõibus ꝓculdubio im:
putandos. Ita ergo cũ gratiarũ actione iussionẽ nostrã
festina iplere/vt nulla accipientẽ possit fatigare dilatio.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De puero quodã
de transmarinis educto. Capitulum.iij.

Epla.iij.

LAtor presentiũ Gallus nauclerus oblata no:
bis petitione noscitur intimasse:asserens pue
rum se quẽdam de Sicilie partibus veniente
orationis gratia ad campanie partes perduxisse:qui in
messenati portu coniungẽs illic in monasterio conuersa:
tionis causa sese retinuit. Quẽ cũ hic de conditione sua
pro sui periculo diligẽter inquireret: quantũ astruit/iu:
risiurandi interueniente vinculo/ liberũ se/nulliqꝫ cõdi
tioni obnoxium publica voce professus est. Pro quo ab
actionarijs publicis se remeantẽ queritur esse cõstrictũ:
impetẽtibus cur seruũ iuris publici furtim de illis par:
tibus auferre presumpserit. Qui post illata sibi damna
captionis/se quoqꝫ ostendit obstrictũ:vt eundẽ puerum
ad partes illas quibus valeret viribus reuocaret. Un:
de pietatis causa permoti/hoc experiẽtie tue nos decre
uisse cognoscat:vt ad panormitanas partes vbi res agi
tur/ipsum mancipiũ:licet iam monachi habitũ sumpse:
rit/debeat reuocare:eũqꝫ Fantino defensori nostro con:

I

tradere:vt ipse quid de eo fieri debeat/ſm preceptionis
nostre seriẽ: cuius et te quoqꝫ textus poterit informare/
subtiliter exequatur. A latore ergo presentiũ experiẽtiã
tuã volumus fideiussionẽ accipere/qui mancipiũ ipsum
in sua a te manu suscipiẽs : illic tibi in neapolitana ciui:
tate pro eo scriptis euidẽter spondeat:qꝫ illum Fantino
defensori nostro sine aliqua excusatione cõtradat:vt hac
preueniẽte cautela/ꝛ precator liber a cautionis sue red
datur vinculo:et causa mancipij (sicut constituimus) au
xiliante domino disponatur.

¶ Gregorius Fantino defensori. De causa Maurentij
magistri militum. Capitulum.iiij.

Epl.iiij.

GLoriosissimus filius noster Maurenti⁹ magi:
ster militũ/ causam se de massa getina cõtra pa
normitanã ecclesiã habere queritur: et ad hoc
latorẽ presentiũ facto mãdato transmisit:qđ debeat sine
excusatione aliqua terminari. Ideoqꝫ experiẽtia tua re
uerentissimũ fratrẽ et coepm victorẽ nostrũ/seruato ho
nore commoneat: vt aut pacifice causam ipsam sine dila
tione studeat terminare : aut certe si vtilius sibi esse cre:
diderit eam iudicio diffiniri/omni mora cessante/vice
sua ꝑsonã legaliter instituat:q̃ de eadẽ massa apđ glorio
sissimũ filiũ nostrũ dñm Patriciũ/et experiẽtiam tuam
debeat subire iudiciũ:vt causa possit (cognita veritate)
distingui:aut certe alios sibi/si partes voluerit/te immi:
nẽte eligat cognitores. Et quicqđ medijs sacrosanctis

K

euãgelijs ab eis fuerit statutũ:ita lege seruata tua volu
mus ad effectũ executiõis ꝑduci:vt nihil inter partes re:
maneat: vnde post hec rediuiuo possint litigio fatigari.

¶ Gregorius Marimano episcopo Rauẽne. Homines
Maurentij cõmendat. Capitulum.v.

Epla.v.

POstqꝫ glorioissimo filio nro Maurentio hoc
apud vos solũ potest sufficere/qꝫ eũ nostrũ esse
propriũ nõ nescitis:qualiter ei a vobis sit con
currendũ/scribere nõ debemus Sed ne data occasione/
fraternitatẽ vestrã in causa ipsi⁹ ꝑtermittere videamur:
latores presentiũ cõmendantes hortamur: vt qꝛ eos pro
percipiẽdo precario suo illuc noscitur trãsmisisse/vestra
ope in oĩbus fulciatur. Cui vt melius prestare possitis:
quia vos in multis esse non est dubium occupatos: Mẽ:
nã notariũ qui bene nouit esse sollicitus deputate:vt ipse
eos vro noĩe in cũctis vbi necesse fuerit studeat adiuua:
re:qꝛ qđ agere debeãt/datosibi capitulari (vt ꝑhibent)
sunt instructi. Cũqꝫ ego sanctitatẽ vestrã sua in presenti
relatione informauerim: ita vos in eius causis impendi
te:vt sicut et nos de fraternitate vestra certi sumus/et il
le omnino confidit: vobis suffragãtibus vtilitas ipsius
(deo adiutore)salubriter peragatur.

¶ Gregorius Theodorico curatori. Maurentiũ magi
strum militum commendat. Capitulũ.vi.

Epla.vj.

QUia sic de gloria vestra/sicut de charissimo re
uera filio oĩno presumim⁹:certi de vobis eos
qui nri sunt cõmẽdam⁹. Ob quã rẽ paterno sa

L

lutãtes affectu/ꝗsumus vt presentiũ portitoribus:quos
gloriosissimus Maurẽtius magister militũ ad precariũ
suũ accipiẽdum transmisit:vestrã tuitionẽ impartire di
gnemini:quatenus vobis patrocinãtibus:nec morã illic
contra rationẽ: nec laborẽ debeant sustinere: sed quicqđ
predicto viro gloriosissimo competit : glorie vestre opi:
tulatione sine difficultate ꝑcipiat: vt et ipse nostris am:
plius sit deuotus obsequijs:ꝛ nos pro eo referre gratias
(sicut dignum est)valeamus.

¶ Gregorius Sauinelle. De eleemosyna sepi⁹ faciẽda.
Capitulum.vij.

Epla.vij.

SAtis me gloriosa filia operationis tue audita
bona letificãt:qꝛ illa agere perhiberis:per que
dũ egentibus misericorditer subuenis:ipsa mi
sericordiã cõsequaris:ꝛ alios tẽporaliter nutriendo/bo
nis in eternũ celestibus satieris. Et ideo quia fidelis est
cui credis:secura cõmoda ea que tribuis: vt in die retri
butionis recipias qđ impendis. Ait nãqꝫ egregius pre:
dicator:Scio cui credidi/et certus sum quia potens est

ij.Tim.j.

seruare depositũ meum in illũ diem . Ecce gloriosa filia
quanta sit bonorũ operum certitudo considera:et larga
sit manus in opere/vt fiat vobis qđ scriptũ est. Abscon

Eccli xxix.

de eleemosynam in sinu pauperis:ꝛ hec pro te exorabit.
Quisqꝫ igitur copiosum in celis fructum habere deside
rat:seminare dum tempus est nõ omittat:vt manipulos
in die messis cum letitia colligat. Nã qui seminant in la

Psal. cxxv.

M

chrymis:in exultatione ac gaudio metent . Sed qualis
messis ex huiusmodi semente futura sit/dicat apl's. Qui

Gal.vj.

seminat in carne sua: de carne et metet corruptionẽ:qui
autẽ seminat in spiritu:de spiritu ꝛ metet vitam eternã.
Ne vero nos inopia egestatis inueniat:hanc nobis mes:
sem satione multiplici preparemus: et quãto vberius sa
tiari cupimus :tãto ei a quo totum accepimus/largius
conferamus Nam ipse de se dñs ait. Esuriui/et non de:

Mat.xxv.

distis mihi manducare:sitiui/et non dedistis mihi bibe
re:hospes fui/ꝛ nõ collegistis me:nudus fui/ꝛ nõ operui
stis me ꝛc. Atqꝫ in cõclusione subiũgitur. Amen dico vo

Ibidem.

bis:qꝛdiu fecistis vni ex his fratrib⁹ meis minimis/mi:
hi fecistis Hoc igitur studiosius agite:et hoc agẽtes in
terra vobis retribui nil queratis: quia superna deside:
rãtibus temporalia nulla sunt. Sed ibi desideria figite:
vbi quicquid retribuitur/finẽ nõ suscipit Bonũ ergo fa
cientes nõ deficiatis: vt illic vobis thesauros thesauri:
zare possitis : vbi nec erugo/nec tinea demolitur/et vbi
fures non effodiunt/nec furantur. Preterea gloriam ve
strã paterno salutantes affectu : indicamus per latorem
presentiũ Hilariũ chartulariũ nostrũ clauẽ nos a sacra:
tissimo corpore beati Petri apostolorũ principis trans:
misisse:in qua de catenis quoqꝫ ipsius benedictio conti:
netur. Que collo vestro suspẽsa: hoc vobis eo intercedẽ:
te gratia absolutionis flat:quod illi fuit causa martyrij

B

Omnipotens deus in suo vos timore custodiat: atq3 sic cor vestrũ ad bonam semper operationẽ accendat: vt et hic vobis suam gratiam tribuat/et ad gaudia vos postmodum eterna perducat.

¶ Gregorius Columbo episcopo Numidie. De donadeo diacono iniuste damnato. Capitulum.viij.

Epl.viij.

Quam grauis et auditu ipso intolerabilis donadei latoris presentiũ qui se asserit fuisse diaconem sit querela/ab eo data petitio que tenetur i subditis/fraternitati vestre faciet manifestũ. Sed q2 peruenit ad nos q pro corporali peccato fuisset depositus: dilectio vestra subtili hoc inquisitiõe perquirat: et si ita est/in penitentiã retrudẽdus est: vt cõmissi flagitij vinculũ lachrymis possit absoluere. Si vero insons ab huius perpetratione claruerit: vna cum primate cõcilij vel alijs fratribus/coepisc3 nostris oĩa que petitio eius cõtinet/diligenti vobis examinatione querẽda sunt. Et si querela eius veritate fulcitur: et in epo eius Victore qui contra deũ et sacerdotale propositũ tãtum cõmittere nefas nõ metuit: canonici rigoris ita districtio teneatur: vt ex diffinitione vestra q3 sit iniquũ qđ fecit intelligat/et hic suo ordini reformetur: q2 satis puersum & contra ecclesiasticã probatur esse cẽsuram: vt frustra p quorũdam voluntatibus quis priuetur/quẽ sua culpa vel facinus ab officij quo fungitur gradu nõ deijcit.

¶ Gregorius Castorio notario. De monasterio Marci/Marcellini/et Felicule. Capitulum.ix.

Epl'a.ix.
B

Experiẽtie tue in presenti nos recolis pcepisse/vt de possessiõe que monasterio sanctorum Marci/Marcellini/& Felicule/qđ Rauẽne situ est: largitatis titulo dicit esse cõcessa: q2 causam bene nosti/debuisses qđ iustũ est facere. Pro qua re hac te iterum preceptione duximus cõmonendũ: vt in re ipsa vigilãs debeas esse atq3 sollicitus. Et si manifeste donatam esse cognoueris: & nihil est qđ a partibus nostre obijci possit ecclesie: impedimentũ aliquod monasterio ad tenẽdum ipsam possessionẽ non facias. Si vero (quia prout diximus/causa est tibi cognita) bene habes qđ iuste possit p ecclesie partib' allegari: electorũ tecũ parte altera necesse est subire iudicium: vt et veritas cognosci/et quod equitatis ordo suaserit: valeat diffiniri.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De adeodato: et constructione basilice. Capitulum.x.

Epl'a.x.

Indicauit nobis Adeodatus psentiũ lator ante multos annos in solo se iuris ecclesie nostre hac cõditione edificium posuisse: vt duos solidos annis singulis eccl'iastice rationi psolueret: et post eius obitũ solum ipsum cum imposito edificio ad ius ecclesie sine dubitatione aliqua remaneret. Sed quia asserit se in tãtam pauperiẽ peruenisse: vt eosdem duos solidos (sicut promiserat) singulis non possit annis impendere: et ob hoc vnum sibi petijt relaxari: experientia tua curet addiscere. Et si paup ita (vt asserit) manifeste est:

C

nostra prestatione partẽ mediam relaxatã volumus: vt annis singulis non amplius q3 vnũ solidũ exsoluat: quia et etatis seniũ/et paupertas eius indicat: vt onus qđ petit debeat relaxari. Ita ergo hoc suare studij tui sit: vt tamen proprietatẽ soli atq3 imposita edificia post obitũ ipsius/ecclesie sollicitudine & vigilanti cura cõserues.

¶ Gregorius Fantino defensori. De Xenodochio construendo. Capitulum.xj.

Epl'a.xj.

Ea que fienda mandat pie volũtatis intẽtio/vt ad effectũ valeant puenire: cura debet sacerdotalis existere. Proinde experiẽtie tue precipimus vt heredib' Isidori illustris memorie viri/assidue & fortius debeat iminere: vt xenodochiũ qđ auctor eorũ per vltime volũtatis arbitriũ in panormitana fieri ciuitate cõstituit: sine aliqua difficultate sm ea q̃ sunt disposita implere festinẽt: ne si ampli' hoc adhuc negligẽdũ putauerint: tam nostri q3 dei iram de legib' veniẽtem/quã huiusmodi dispositionem implere differentes merẽtur/incurrãt. Si vero deputata in eorum xenodochio qđ fiẽdũ est quãtitas videtur forte nõ posse sufficere: locũ in quo xenodochiũ ipsum fuerat cõstituendũ: vel quicqđ ibi relictũ est: xenodochio sancti Theodori quod in predicta ciuitate a Petro quondã constitutũ est/applicet: quatenus & heredes a sollicitudine vel labore constituendi xenodochij valeant exui: et volũtas defuncti salubriter sumat effectum: dum etsi in loco alio/ipsi tamẽ rei quicqđ a testatore deputatum est/erogetur. Ita ergo experientia tua sollicitudinem gerat: vt vnum e duobus sine aliqua debeat fieri tarditate.

D

¶ Gregorius Passiuo episcopo firmano. Mandat oratorium consecrare. Capitulum.xij.

Epl'a.xij.

Atrio comes castri aprutiẽsis firmẽsis territorij petitoria nobis insinuatiõe suggessit: que habet in subditis: in suprascripto castro oratorium se sumptu proprio pro sua deuotiõe fundasse: qđ in honorẽ beati Petri apostolorũ pricipis desiderat cõsecrari. Et ideo frater charissime si in tue dioceseos: in qua visitationis impẽdis officiũ: memorata cõstructio iure cõsistit: & nullũ corpus ibidẽ constat humatũ/percepta primitus donatiõe legitima. i. fundos campulos cũ conduma vna: boues domitos pariũ vnũ: vaccas duas: argenti libras quattuor: lectum stratum vnum: in peculio capita quindecim: armẽti capita duo: ferramẽta numero quinq3: presentes liberos a tributis fiscalibus solidos sex/gestisq3 municipalibus alligata: predictũ oratoriũ solẽniter cõsecrabis. Presbyterũ quoq3 te illic cõstituere volumus cardinale: vt quotiens prefatus cõditor fieri sibi missas fortasse voluerit/vel fidelium cõcursus exegerit: nihil sit quod ad missarum sacra exhibẽda solennia valeat impedire. sanctuaria vero suscepta cum reuerentia collocabis.

E

¶ Gregorius Passiuo episcopo Firmanẽsi. De Aprutina ciuitate diu pastore viduata. Capitulum.xiij.

Epl.xiij.
Parte.j.
dis.lxi.ca.
Bñ nouit.

Bene nouit fraternitas vestra q3 longo sit tempore aprutiũ pastorali sollicitudine destitutũ. Ubi quesiuimus diu quis ordinari debuisset: et nequaq3 potuimus inuenire. Sed q2 Opportunus mihi in moribus suis/in psalmodie studio/in amore orationis valde laudatur: et religiosam vitã oĩmodo agere dicitur: hunc volumus vt fraternitas vestra ad se faciat venire/et de aĩa sua admoneat: quatenus in bonis studijs crescat. Et si nulla ei crimina que per legis sacre regulã morte mulctãda sunt obuiãt: tũc hortãdus est vt vel monachus/vel a vobis subdiaconus fiat. Et post aliquãtũ tẽporis si deo placuerit/ipse ad pastoralem curã debeat promoueri. Siqua vero grauia obuiant/multo magis admonẽdus est: vt seculũ relinquat: et hec perfectius defleat. Peto autẽ vt pro me orare debeas: quia cũ tribulationibus cordis fatigor nimijs doloribus corporis.

¶ Gregori' Opportuno de aprutio. Contristari nõ debere de admonitione sua. Capitulũ.xiiij.

Epl.xiiij.

Peruenit ad me: quia ex eo tempore quo dilectionẽ tuã verbis asperis propter quedã que mihi iure displicuerant: contristaui: magna tibi sit oborta tristitia: atq3 cõtinuus animi meror. Unde te dilectissime fili volo cognoscere: q2 ego illa verba non asperitate cordis: sed amore tue anime sum locut'. Tu itaq3 ad omnipotentẽ deum tota mente cõuertere: quantum sit fugitiua vita presens considera/eterna premia lucrari festina: in quãtum virtus sufficit/castiga carnẽ: que quando in voluptatibus vixit/animã mortificauit.

F

Benignitatẽ tuam proximis exhibe: psalmodie & lachrymis horas vite frequẽtius impende: illata mala a proximis equanimiter tolera. Si contra veritatẽ iniuriã pertuleris: lucrũ puta: vt hec agẽs/per tẽporalia que despiciẽdo pateris/ad celestia regna pertingas. Omnipotẽs autẽ deus et cor & corpus tuũ celestis gratie salute perfundat: vt de eius spiritu & recta interius sentire: & recta exterius sufficias agere.

¶ Gregorius Fantino defensori. De morte primogeniti notarij. Capitulum.xv.

Epl'a.xv.

Cognoscat experientia tua primogenitũ notarium nostrũ de hac pro pctis luce transisse. Et qm sãctã romanã (cui auctore deo deseruim') ecclesiã/et coniugẽ suã: que se tuitioni ecclesiastice postea cõmendauit: heredes/necnõ et filiũ fratris sui: in vnã vnciam heredẽ idem noscitur reliquisse: ea propter statim vt hoc preceptũ susceperis: anteq3 eum quisq3 obijsse cognoscat: & in substãtia illius aliquid fraudis cõmittat/ad locũ in quo res eius sunt recondite/sine mora curabis accedere: et cum omni sollicitudine ac diligentia studij tui sic presente cõsensio puero: qui rerũ ipsarũ custos esse asseritur: adhibitis testibus solẽniter ac subtili

G ter facere/vt res ī loco tutissimo vt vtile preuideris collocētur: quatenus apto tempore huc cum eodem puero (deo auxiliāte) valeant transmitti. Sed et cetera in quibuslibet rebus siue corporalibus que de substātia ipsius esse didiceris: cū omni strenuitate in vnū congregare/et constituere festina: vt nihil de eius possit qualibet occasione deperire substantia. Hec igitur oia ita sollicita et subtili stude cura peragere: vt te illic posito ne dispēdiū in rebus ipsis eueniat: et cuiuslibet fraudis sub qualibet occasione sine exquisitione locus aliquis patere non valeat. Summa vero redditūum eius que sit/nobis pariter tuis scriptis indicare festina.

¶ Gregorius Romano defensori. De rationibus Bonifacij numerarij. Capitulum.xvj.

Epla.xvj. EXperientiā tuā non latet in rationibus q̄ Bonifacij numerarij nostri suorum aliqd apud te interesse audiuimus: propter qđ partē aliquā substantie sue xenodochio qđ ad beatum Petrū apostolorū principem cōstitutum est/dereliquit: et suam nobis coniugē cōmendauit. Et ideo quia Laurentius vir clarissimus presentiū portitor pro rationibus ipsis i. none decime indictionis faciendis transmissus est: huius tibi preceptiōis serie iniūgimus: vt ei hac in causa quocūqȝ necesse fuerit prebere solatia/atqȝ eum equitate seruata iuuare festines: quaten⁹ dum te sollicito rationes H ipse salubriter fuerit terminate: et pauperū fiat vtilitas/ et mulieris que cōmendata est quies procuretur atqȝ securitas. Quia vero nosti quēadmodū cause/et maxime tales agātur: si forsitan videris quia rationes ipse finiri sine dispēdio non possunt: ad gloriosissimū Leontiū vna cū reuerendissimo fratre et coepiscopo nostro Joanne te ire necesse est: et cōmuni cū eo concilio agere: et ad quantū potueris loqui et promittere quicquid vel ipsi/vel diuersis dandū suffragatorib⁹ fuerit: dūmodo per partes non eat: sed celerius finē accipiat. Illud autē pre oībus tractare vos cōuenit: vtrū cū predicto gloriosissimo viro anteq̄ rationes incipiātur/aut certe loqui propterea debeatis: ne forte causa i examinatiōe missa/nobis postea ad decidēdū difficultatē adducat. Sed quis melius in presenti quid oporteat poteris aduertere: qđ vtilius visum fuerit/agite. In hac tamē promissione sollicitos vos esse necesse est: vt oia inibi cōprehēsa pro totius cause decisione plura soli de nullo modo promittantur: indicantes ei/si causa exegerit/quia pauper oino defunctus est. Qđ vt ita esse cognoscat: exemplar rerum inuētarum de substantia ipsius preuidimus dirigendū. Qđ si forte apud predictā solidorū quantitatē consentire noluerit: eligimus potius hoc quod peruenit ad xenodochiū reddere: q̄ inanem inuidiā sustinere. Si vero cōsenserit: stu- I diose agēdum est: vt exinde securitas remittatur: quatenus post datam securitatē et decisionem causa recidiua exinde alterius nullo modo valeat questionis suscitari. Quod autē dederis/tuis rationibus imputamus.

¶ Gregorius Azimarcho scriboni. De naufragio eius. Capitulum.xvij.

Epl.xvij. MAgnitudinē vestram quo tempore hic in Romana vrbe fuit/ cognouisse recolim⁹ Bonifacium quondā numerariū condito testamēto partē aliquā hereditatis sue xenodochio qđ ad sanctū Petrū apostolorū principē situ est/reliquisse. Et qm̄ gerere nos sollicitudinē dixim⁹: vt ad gloriosū filiū nostrū Leontiū psona pro exponēdis ratiocinijs ipsi⁹ mitteretur/curā/ (vt cōpleri debuisset) habuimus. Idcirco qr Laurētius vir clarissim⁹ presentiū portitor ad hoc illuc noscit esse transmissus: magnitudinē vestrā paterna dilectione salutātes/petimus vt ei hac in causa concurrere: atqȝ vestra (sicut de vobis cōfidimus) salua iustitia impendere patrocinia debeatis: quatenus dū sincerissime bonitatis vestre fuerit ope suffult⁹: et de viduitate mulieris quondā Bonifacij: et de pauperib⁹ quib⁹ sicut diximus idem Bonifacius hereditatis sue partē aliquam dereliquit: mercedē apud oīpotentē deum acquiratis.

¶ Gregorius Azimarcho Scriboni. De rationib⁹ Bonifacij. Capitulum.xviij.

Epl.xviij QUanto nos cognit⁹ casus vestri naufragij cōtristauit: tanto subsequēs epistola releuauit/ q̄ magnitudinē vestrā incolumē ad Siciliam peruenisse cognouim⁹. Et creatori nostro grās agimus: qui solita vos pietate protexit: et de maris periculo liberauit. Unde necesse est: vt dei misericordiā quam in vobis sepe collatam inspicitis: ita semper in omni actu pre oculis habeatis: vt eius in vobis gratia cumuletur: et sicut ab exterioribus periculis: ita quoqȝ ab interiorib⁹ K eripiat. Paterna igitur dulcedine salutantes petimus vt de vestra nos incolumitate quotiens se occasio dederit releuetis.

¶ Gregorius Maurilioni exp̄fecto. Ut sepius scripta sua ei dirigar. Capitulum.xix.

Epla.xix. VAlde miramur q̄ nos de Sicilia veniētibus diuersis gloria vestra incolumitatis sue nuncio releuare postponit. Et vtrū obliuiōi charitatis an occupatiōi debeat reputari: nescim⁹. Et ideo salutātes paterne charitatis affectu petim⁹: vt quotiēs scribendi se occasio dederit/de vestra nos salute/et qualiter circa vos agatur/refouete: quatenus dum sm̄ desideriū nostrū de psperitate vestra leti fuerimus effecti/ redemptori nostro pro vobis agere gratias valeamus. Omnipotēs deus misericordie sue vos gratia tueatur: et ab omni aduersitate seruet illesos atqȝ custodiat.

¶ Gregorius Maurentio magistro militū. Comitiolū commendat. Capitulum.xx.

Epla.xx. VEniens dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus laudabile comitioli studium: et quam vtilitatē Arminati castro fecerit/indicauit. L Sed et multa de eo bona diuersis testificantib⁹ olim cognouimus. Et quia eū apud vos sicut ante fuit/ modo non esse audiuim⁹: gloriā vestrā petimus: vt si qđ est vnde iuste vestros animos fortassis offendit: nobis quicqd illud est remittatis: eiqȝ plenam gratiā reddere/ atqȝ illū in ea qua apud vos dudū fuit familiaritate recipere debeatis: et vestrū illi fauorē/sicut reuera proprio/ salua ratione quodcūqȝ vsus exegerit/impendatis. Ita ergo facite: vt de integro ei gratia restituta: aut ipso renunciante: aut alijs referentibus possimus agnoscere.

¶ Gregorius Eupatori duci Sardinie Ualdarichum commendat. Capitulum.xxj.

Epla.xxj. CUm lator presentium Ualdarich illanos pro sua cōmēdatione scribere postulet: que magnitudinem vestrā equitatis intuitu sine cuiusqȝ etiā intercessione nō dubitam⁹ efficere: petitionē ipsius minime despiciē dā prospexim⁹. Quia ergo cū vxore sua quā hic de Romana ciuitate esse perhibet/vt reuerti sicut desiderat valeat: vestris se poscit patrocinijs adiuuandū: paterna dilectione salutātes affectu petimus: vt hac in re magnitudinis vestre tuitionē habeat: et a nullo eos illic cōtra rationis ordinē impediri permittatis: sed desiderijs eorū pro vestra mercede adesse et concurrere debeatis: quatenus et illi se adiutos vestra ope congaudeant: et magnitudo vestra poscentibus impendisse quod iustum piumqȝ est/videatur. M

¶ Gregorius Joanni subdiacono Rauenne. De monachis monasterij Claudij abbatis. De peculiaritate a monasterijs funditus extirpanda. Et de quibusdā scriptis non recte a Claudio abbate trāscriptis. Capitulum.xxij.

Epl.xxij. VEnientes monachi monasterij quondā abbatis Claudij/petiuerunt sibi Constantiū monachū abbatē debere constitui. Quos valde ego in sua petitione detestatus sum: quia mihi terrene mentis esse oino apparuerūt: qui terrenū nimis hominē abbatē quesiuerūt habere. Cognoui enim q̄ idem Constātius peculiaritati studeat. Que res maxime testatur eū cor monachi nō habere. Ac deinde cognoui: quia ad monasteriū quod in piceni prouincia situ est / solus pergere sine aliquo fratrū suorum presumpsit. Ex qua eius actione cognoscimus quia si sine teste ambulat: recte nō viuat. Ut quomodo alijs regulā teneat/ quā sibiipsi nescit tenere? Ab hoc igitur recedētes/cellerariū quēdā nomine Maurū petiuerūt: cuius vite atqȝ industrie multa testificātur q̄ et quondā abbas Claudius cum quibusdam laudabat. Tua itaqȝ experiētia sollicite requirat: et si eius vita ad locū regiminis digna est/a reuerentissimo fratre et coepo nostro Mariniano hūc abbatē ordinari faciat. Si vero est quod et oino obuiet: et ex sua cōgregatione inuenire aptū minime possunt: ipsi sibi aliūde eligant: et is quē elegerint fiat. Hoc aūt predicto fratri et coepo nostro oino dicere stude: vt peculiaritatem

B

s quattuor aut quinqꝫ monasterij monachis i quibꝰ corrigi hactenus minime potuit/studiosissime compescat: et hoc ipsum monasterium a tali peste mundare festinet: quia si illic peculiaritas a monachis habetur:nec cõcordia nec charitas in cõgregatione eadem poterit pmanere. Quid est aũt habitus monachi/nisi cõtẽptus mũdi? Quomodo igitur mũdum despiciũt/qui in monasterio positi aurum querũt? Ita igitur tua experientia faciat: vt neqꝫ loci ordinationem differat:neqꝫ ad nos vlterius hac de re querela pueniat. Preterea q idem charissimꝰ quõdam filius meus Claudius aliqua me loquẽtem de puerbijs:de cãticis cãticoꝝ:de pphetis:de libris quoqꝫ regum: ⁊ de heptatico audierat:que ego scripto tradere pre infirmitate nõ potui:ipe ea suo stilo dictauit:ne obliuione deperirẽt:vt apto tẽpore hec eadem mihi inferret et emẽdatiꝰ dictarẽtur. Que cũ mihi legisset:inueni dictoꝝ meoꝝ sensum valde in multis fuisse permutatum. Unde necesse est vt tua experiẽtia omni excusatiõe atqꝫ mora cessante:ad eiꝰ monasterium accedat:cõuenire fratres faciat: et sub omni veritate quãtascũqꝫ de diuersis scripturis chartas detulit/ad mediũ deducãt. Quas tu suscipe/et mihi celerrime transmitte. De tuo autẽ reditu q molestiã te validã incurrisse cognouimꝰ:deo propitio in subsequẽti cogitamꝰ. Illꝺ aũt qꝺ ad me quorũdã relatione perlatũ est:q reuerẽtissimꝰ frater ⁊ coeps meꝰ Marinianꝰ legi cõmẽta beati Job publice ad vigilias faciat/non grate suscepi:q non est illud opus populare: et rudibꝰ auditoribꝰ impedimẽtum magis q puectum generat. Sed dic ei vt cõmẽta psalmoꝝ legi ad vigilias

B

faciat:que mẽtes secularium ad bonos mores precipue informãt. Neqꝫ em̃ volo dum in hac carne sum:si qua dixisse me cõtigit/ea facile hoibus innotescẽt. Nam q dilectissime memorie Anatholiꝰ diaconus querẽti ac iubẽti romano imperatori librũ regule pastoralis dedit/egre suscepi:quẽ sctissimꝰ frater ⁊ coeps meꝰ Anastasiꝰ antiochenus in grecã linguã transtulit. Et sicut mihi scriptũ est:et valde placuit/sed mihi valde displicuit:vt qui meliora habẽt/in minimis occupẽtur. In parte aũt tertia beati Job in eo versu in quo scriptũ est: Scio quia redẽptor meꝰ viuit:suspicor q predictꝰ frater ⁊ coeps meus Marinianus mendosum codicẽ habeat. Nam i scrinio nr̃o idem locus aliter habetur q hec in alioꝝ codicibꝰ esse cognoui:atqꝫ ideo eũdem locũ releuari feci: vt sicut in scrinio nr̃o est/ita qꝫ hũc ⁊ sepefatus frater meus habeat. Quattuor em̃ ꝟba sunt:q si eidem loco defuerint/ non modicũ possunt lectori scrupulũ generare. Hec oia subtiliter ⁊ celeriter exq̃re. Et si apud excellentissimum exarchũ nihil potes/vel hec nõ videaris neglexisse q potes. De loco aũt albini qꝺ dicã:de quo vobis aperte contra iustitiã rñdet? De quo tñ debes districtiꝰ cogitare. Preterea ante aliquãtum tpis experiẽtie tue preceperamus:vt apud eminẽtissimũ filiũ nostrũ prefectũ ageret: quatenus cura formarũ cõmitti Augusto debuisset: pro eo q oino sollicitꝰ atqꝫ strenuus vir est. Et ita hactenus

C

distulisti: vt nobis nec quid egeris indicares. Et ideo apud eũdem eminẽtissimum filiũ nostrũ vel modo omni agere intẽtiõe festina: vt forme predicto clarissimo viro per oia cõmittãtur: q̃tenus sollicitudine sua aliqꝺ i eas valeat reformare. Nam sic despiciũtur atqꝫ negligũtur forme ipe:vt nisi maior sollicitudo fuerit/intra paucum tps oino depereant. Sicut q nosti q necessaria causa sit et gñalitati vtilis sit/studẽdũ tibi est:vt pdicto (sicut diximus) viro p sollicitudine sua modis oibꝰ cõmittãtur.

Gregorius Maurentio magistro militum. De sellis plectilibus dirigendis. Capitulum.xxiij.

Epistola xxiij.

Cognoscat gloria vestra mandasse nos Anthemio subdiacono/vt aliquãtas sellas plectiles nobis dirigere studeat. Aut si factas non inuenerit:ipm ad se artificem tollat: vt in domo ipsiꝰ debeat laborare:et vel.xxiiij. sellas oino bonas faciat. Et ideo q oino nobis sunt necessarie:gl'ia vestra vt hoc fieri possit prouideat. Et si forte vos iam aliquas cõquisistis:nobis eas transmittite. Sed et Juliano viro clarissimo maiori excellentie vestre aut si quis alter habuerit/eas nobis mittere procuretis. Ita ergo gloria vestra faciat vt hec que scripsimus/sollicitudinis vestre debeãt modis omnibus instantia procurari.

Gregorius Laurẽtio magistro militum. De trabibꝰ in ecclesijs sancti Petri necessarijs. Capitlm.xxiiij.

D

Epistola xxiiij.

Propterea q i ecclesijs beatoꝝ Petri et Pauli trabes sint necessarie/oino Sabino subdiacono iniũximus:vt aliquãtas de partibꝰ Britannoꝝ incidere:et ad locũ vnde huc per mare duci possint/trahere debeat. Sed qm̃ solus hoc facere non assurgit/arogi scripsimus/vt hoies q sub eo sunt/cum bobus suis:in eiꝰ deputet ire solatijs: pmittẽtes q dum res pfecta fuerit/dignum ei xenium transmittemus. Gloria ergo vestra vnã epistolam nostrã ad eũ sub vrbana persona studeat sub celeritate transmittere:que ei hoc qꝺ scripsimus deferat:vt antedictꝰ subdiaconus volũtatem ipsiꝰ possit agnoscere. Si ꝟo nauigij psperitate inuẽta discesserit:cuncta ei gl'ia vr̃a p suas ep̃l'as innotescat; vt sciat qꝺ agere debeat:sed ⁊ nobis sili q acta fuerint/indicate.

Gregorius Arogi duci. De trabibus in ecclesijs sanctoꝝ aploꝝ Petri et Pauli. Capitulum.xxv.

Epi.xxv.

Uia sic de gloria vr̃a sicut re vera de filio nostro cõfidimus/petere aliqua a vobis fiducialiter puocamur:arbitrãtes q minime nos patiamini cõtristari:maxime i tali re/vnde aia vestra multum poterit adiuuari. Indicamus aũt pter ecclesias beatoꝝ Petri et Pauli aliquãtas nobis trabes necessarias esse:et ideo Sabino subdiacono nostro iniũximus vt de partibꝰ Britannoꝝ aliquãtas incidere/et vsqꝫ ad mare in locum aptum trahere debeat. Et q in hac re solatijs indiget/salutãtes gloriam vestram/paterna charitate petimus:vt actionarijs vestris/qui in illo loco sũt/ deputetis: vt hoies qui sub eis sũt/ cũ bobus suis in eiꝰ transmittere debeãt solatium:quatenus vobis cõcurrẽtibus meliꝰ qꝺ ei iniũximus/possit perficere. Nos enim pmittimus q dum res perfecta fuerit: dignum vobis xenium qꝺ non sit iniuriosum transmittemus. Nam scimus nos considerare:et filijs nostris qui bonam volũtatẽ exhibent/respõdere. Unde iterũ petimus gl'iosissime fili:vt ita facere debeatis; vt et nos vobis possimus esse

E

prestito beneficio debitores: et vos mercedem pro sanctoꝝ ecclesijs habeatis.

Gregorius Gregorio expfecto. De trabibus in ecclesijs sanctoꝝ aploꝝ Petri et Pauli. Capitlm.xxvj.

Epistola xxvj.

Scientes quãta erga beatoꝝ Petri ac Pauli ecclesias in glorie vestre mẽte maneat dilectio vestrum nobis post deum adiutorium scriptis discurrẽtibꝰ adhibere necessario pcuramus:confidẽtes facile vos ⁊ deuote quicquid pro earum vtilitate cognoscitis impartire:quibꝰ gloriam vestram etiã sponte non dubitamus velle prestare. Et ideo q in predictis ecclesijs trabes oino sunt necessarie: atqꝫ Sabino subdiacono vt interim vsqꝫ ad.xx. incidere festinet:et ad mare trahere debeat iniũximus:paterno salutantes affectu petimus vt gloria vestra de possessionibus quas illic in emphiteosim habet: hac in re hoies cum bobus suis faciat prebere solatia;quatenus ⁊ ipe vestra opitulatiõe suffultus:ad ea explenda que sibi iniuncta sunt/possit esse idoneus:et vos mercedem valeatis acquirere. Ita ergo (sicut diximus) vt ⁊ vobis confidimus/agite gloriose fili:

F

vt ⁊ nos vobis gratias referamus:et beatos aploꝝ principes pro amore ⁊ dilectione vestra quã eoꝝ ecclesijs exhibetis/habeatis in omnibus adiutores.

Gregorius Stephano. De trabibus conducendis. Capitulum.xxvij.

Epistola xxvij.

Uãuis fraternitatem vestram officij sui qualitas pro ecclesiaꝝ vtilitatibꝰ vltro solatiari cõmoneat:non tñ ab re est si illud ex abũdãti nostra hortemur epistola:qꝺ facere vos conuenit prona voluntate. Proinde in ecclesijs beatoꝝ Petri et Pauli trabes valde necessarias fraternitati vr̃e duximus indicãdũ. Et qm̃ Sabino subdiacono vt aliquãtas incidere:et vsqꝫ ad mare trahere debeat:vñ huc adduci valeãt iniũximus: atqꝫ in ea re manifestum est eũ opus habere solatijs:sanctitas vestra vt oportuerit/ei toto studio totaqꝫ intẽtione opem ferre studeat:ac in eiꝰ solatio boues hominesqꝫ transmittat:vt nullã excusationem inueniat; sed q ei precipimꝰ/vobis opitulantibꝰ implere sufficiat. Ita ergo fraternitas vestra faciat: vt ei se q̃tum valet impendat. Nam q̃tum predicti subdiaconi culpa est si vobis concurrẽtibꝰ piger extiterit: tãto culpabiliꝰ erit et grauius: si qua se occasione fraternitas vestra aut ex

G

cuſare/aut indeuotam(qđ non credimus)monſtrare vo:
luerit. Debes autem ſcire hãc fraternitati tue curam ve:
hemẽter incũbere: cuius eccleſie trabes olim cultu pro:
prio conſueuerat procurare.

¶ Gregorius Romano defenſori. De filijs petri defen:
ſoris. Capitulum.xxviij.

Epiſtola xxviij.

PEtrus quẽ defenſorem fecim⁹/q꞉ de maſſa iu
ris eccl̃ie nr̃e que vitelas dr̃/oriũdus ſit/expe
riẽtie tue bene eſt cognitũ. Et ideo q꞉ ita cir:
ca eum benigni debem⁹ exiſtere: vt tñ eccl̃ie vtilitas non
ledatur: hac tibi preceptiõe mãdam⁹: vt eũ diſtricte de:
beas cõmonere: ne filios ſuos quolibet ingenio vel excu
ſatiõe foris alicubi in cõiugio ſociare preſumat: ſed i ea
maſſa cui lege ꝛ cõditione ligati ſũt/ſociẽtur. In qua re
etiã et tuã oĩno neceſſe eſt experiẽtiam eſſe ſollicitã: atq꞉
eos terrere: vt qualibet occaſiõe de poſſeſſiõe cui oriũdo
ſubiecti ſunt/exire non debeãt. Nam ſi quis eoꝝ exinde
(qđ non credimus) exire preſumpſerit: certum illi ſit q꞉
noſter cõſenſus nũq꞉ illi aderit: vt foris de maſſa in qua
nati ſunt/aut habitare/aut debeãt ſociari. Sed ꝛ ſupra:
ſcriptã terrã eoꝝ ſciatis vos nõ leue periculũ ſuſtinere:
ſi vobis negligẽtib⁹ quiſq꞉ ipſoꝝ: quicq꞉ de his que ꝓhi:
buimus/facere qualibet ſorte tentauerit.

¶ Gregorius Maurentio magiſtro militum. De filio
Domitij relaxando. Capitulum.xxix.

Epi.xxix.

H

PEtijt Domitius vir magnificus/vt vr̃e glorie
ſcribere deberem⁹: quaten⁹ nauigãtib⁹ alijs/
et filio ſuo ſiĉ eſſet licẽtia nauigãdi. Et q꞉uis
de gloria vr̃a certi ſumus q꞉ nihil qđ indiſcretum eſt fa:
ciat: ſ꞉ oĩa ſapiẽter intẽdat: hortamur tñ vt ſi alij relaxã:
tur/ille nõ debeat retineri: ne forſitan non ex rõne/ſed ſo
la fratrũ inimicitia retineri videat᷑. Vos tñ qui preſen:
tes eſtis/eq̃tatis cõſideratione gn̄alem etiã vtilitatem
attẽdẽtes: melius quid expediat/poteſtis aduertere.

¶ Gregorius Quertino exprefecto. De Bonito viro
glorioſo. Capitulum.xxx.

Epi.xxx.

EPiſtolam gl̃e vr̃e ſuſcepim⁹: in qua ſcripſiſtis
vt ꝓ glorioſo Bonito filio nr̃o agere debeamus/
quaten⁹ prefecture illi adminiſtratio ꝯmittat᷑.
Et q̃dẽ nos eũdẽ filiũ noſtrũ nõ modo/ſ꞉ multi ſũt anni
q꞉ nouim⁹: et idcirco cõcurrere illi ꝑ oĩa feſtinam⁹/ſ꞉ nõ
in illa re de qua amaritudines poſſit ꝛ tribulatiões aſſu
mere. Nã adminiſtratio ipa vni priori ipſi⁹/et alteri mi
nori oblata eſt: ꝛ miſcere ſe nullo modo voluerũt/ſciẽtes
oĩno graue eſſe: (et ꝓſertim i hoc tpe) hãc adminiſtratio:
nem ſuſcipe. Si ẽ illis graue fuerit quãto magis iſti d꞉
eſſe difficile q̃ nobis in actiõe eſt? Additur q꞉ et inutile
ꝛ valde laborioſum eſt/hoĩem litteratũ rõcinioꝝ cauſas
aſſumere: et in eis ſe (qđ non expedit) obligare. Sup hec
aũt res illa nos reuocat: q꞉ nullũ de hac actiõe bene exiſ:
ſe recolim⁹: niſi gloriã veſtrã: de qua oĩpotẽtẽ dñm peti:
mus: vt eã vſq꞉ ad finẽ cõtinua ꝓtectione cuſtodiat. Et
ideo hoc cõſiderãtes/in ei⁹ leſione miſcere nos nolum⁹.
Nam qđ modo putat᷑ vtile/certũ eſt q꞉ poſtmodũ plenũ
laboris erit atq꞉ diſpẽdij. Si aũt ſic vtilitatib⁹ ſuis eſti
mat oportere: et vult agere vt hec adminiſtratio ſibi cõ:
mittatur: nos cõtrarij non ſumus/ſed etiam modo futu
ris tribulationibus ipſi⁹ condolemus: quia quid paſſu:
rus ſit/exemplo precedentium non neſcimus.

Parte .j. d.lxxxviij c. Iuuenis.

I

¶ Promiſſio cuiuſdam epiſcopi hereſim ſuam anathe
matizantis. Capitulum.xxxj.

Epi.xxxj.

QVotiẽs cordis ocul⁹ nube erroris obduct⁹/
ſupne illuſtratiõis lumine fit ſerenus: magna
cautela nitẽdũ eſt: ne latẽter auctor ſchiſmatꝭ
irruat: et ab vnitatis radice eos q̃ ad eã reuerſi fuerant/
telo iterũ erroris abſcindat. Et ideo ego ciuitatis illi⁹
ep̃us/cõperto diuiſiõis laqueo quo tenebar: diutina me:
cum cogitatiõe ptractãs/prona ꝛ ſpontanea voluntate
ad vnitatẽ ſedis apl̃ice diuina gr̃a duce reuerſus ſum.
Et ne praua mente/ſeu ſimulate reuerſus exiſtimer: ſub
mei ordinis caſu ſpõdeo/et anathematꝭ obligatiõe: atq꞉
ꝓmitto tibi/et ꝑ te ſctõ Petro apl̃oꝝ principi: atq꞉ eius
vicario beatiſſimo Gregorio vel ſucceſſoribus ipſi⁹ me
nũq꞉ quorũlibet ſuaſionibus vel quocũq꞉ alio modo ad
ſchiſma: de quo redẽptoris nr̃i mĩa liberãte erept⁹ ſum/
reuerſurũ: ſed ſemp me in vnitate ſancte eccl̃ie catholice
et cõione Romani põtificis ꝑ oĩa ꝑmanſurum. Unde iu
rãs dico ꝑ deũ oĩpotẽtem ꝛ hec ſancta quattuor euange

lia que i manib⁹ meis teneo: et ſalutẽ gẽtiũ atq꞉ illuſtriũ
dñoꝝ noſtroꝝ rẽpublicã gubernãtiũ/me i vnitate (ſicut
dixi) eccl̃ie catholice ꝛ cõione Romani pontificis ſemp
et ſine dubio ꝑmanere. Q̃ ſi (qđ abſit) aliqua excuſatio:
ne vel argumẽto ab hac me vnitate diuiſero: piurij reatũ
incurrens: eterne pene obligat⁹ inueniar: et cum auctore
ſchiſmatis habeã in futuro ſeculo portionẽ. Hãc aũt cõ:
feſſionẽ ꝓmiſſiõiſq꞉ mee chartulã notario meo cũ cõſen:
ſu pbr̃oꝝ/et diaconoꝝ/atq꞉ clericoꝝ qui me in hac vnita:
te obligãtes/in ſupraſcriptis oib⁹ prona ſimul volũtate
ſecuti/atq꞉ ꝓprijs manib⁹ ſubſcripturi ſunt/ſcribẽdam
dictaui: et ꝓpria manu ſubſcribẽs tibi tradidi. Acta in
loco ill᷑. die ꝛ conſule ſupraſcriptis. Subſcriptio epiſco:
porum ill᷑. Ego ill᷑. ep̃s ciuitatis ill᷑. huic cõfeſſioni pro:
miſſioniſq꞉ mee preſtito de conſeruãdis ſupraſcriptis oĩ
bus ſacramento ſubſcripſi.

K

¶ Gregorius Columbo ep̃o Numidie. De peruerſita:
te Paulini Regenſis epiſcopi. Capitulum.xxxij.

Epiſtola xxxij.

QVia bene olim eſt cognitũ fraternitatem tuã
ſacerdotali grauitate: et zelo eſſe eccleſiaſtico
decoratã: ſatis oportere ꝓſpexim⁹ vt intereſſe
ad cognoſcẽda ea que correptionis indigẽt debeas: ne ſi
fuerint diſſimulatiõe poſtpoſita/licitum eſſe ſibi credat
q̃ſq꞉ qđ põt. Qualiter aũt fratrẽ noſtrũ Paulinũ Regẽ
ſis ciuitatis ep̃m clerus ſuus/vel hi q̃ in ſacro ſunt ordi
ne cõſtituti/in ſe ꝑhibeant corporaliter exceſſiſſe/audire
non indiges: q̃ppe q꞉ priuſq꞉ hec ad nos q̃rela ꝑtingeret/
tibi iã factũ eſt ſicut eis aſſerentib⁹ didicim⁹ manifeſtũ.
Et qm̃ prepoſitis in ſubiectoꝝ pena fas eſſe nõ debet ſe:
uiendi: Victori fratri ꝛ coep̃o nr̃o q̃ primatus inter vos
locũ tenet: curauim⁹ ſcribẽdũ: vt vna cũ tua fraternitate
vel cũ alijs fratrib⁹ et coep̃is nr̃is quos adhibere ꝓſpe:
xeritis/inter memoratũ fratrem ꝛ cõſacerdotẽ noſtrũ ꝛ
clerũ ipſi⁹ cauſa ſubtili debeat inueſtigatione cognoſci.
Et ideo dilectio tua immineat atq꞉ ſollicitudinẽ gerat:
vt ea q̃ ad nos ꝑlata ſunt: inaudita nõ tranſeãt: ne diſcor
dia i eccl̃ia vñ magnope pellẽda eſt nutriat᷑. Et ſi quidẽ
cõtra eũ clericoꝝ ſuoꝝ vera q̃rela eſt: culpã ſuã quã ſpõte
emẽdare deſpexit/in eccl̃iaſtici vigoris diffinitione co:
gnoſcat: vt ꝛ de preſenti ſentiat q̃ ſit graue qđ fecit: et di
ſcat de futuro nil ſe plus agere poſſe q̃ licet. Pre oĩbus
igit᷑ hortamur: vt zelũ quẽ ꝓpter deũ habere te nouim⁹/
ardẽti⁹ ſtudeas exercere. Et q꞉ memorat⁹ frater noſter
Paulinus eccl̃iaſticos ordines ꝑ ſimoniacã dare here:
ſim (qđ audire nephas eſt) dr̃: vnꝰ cũ antedicto primate
vel alijs ſubtili⁹ hoc ꝛ cũ oĩ diligẽtia tibi ſit cure per:
quirere. Et ſi ita (qđ abſit) inuẽtũ fuerit: ſtudẽdum atq꞉
agẽdũ eſt: vt et eũ q̃ premiũ accipere/et eũ q̃ dare nõ me:
tuit/canonice vltionis ſñia feriat: quaten⁹ hoꝝ emenda:
tio multoꝝ poſſit eſſe correptio. Et priuſq꞉ hec radix mor
tifera cõualeſcat: et plures interimat: toti⁹ concilij diffi:
nitiõe dãnetur: vt null⁹ vnq꞉ pro quouis ordine accipe/
null⁹ dare aliq̃d audeat: nec quiſq꞉ ex gr̃a ſed ex merito
ꝓmoueat᷑: ne ꝛ ordo eccl̃iaſticus cõfundatur: ꝛ ſit probi:
tas vite deſpectui/ſi premiũ meriti indignus acceperit.
Hilario aũt chartulario noſtro iniunximus: vt ſi cauſa
popoſcerit/cognitioni veſtre intereſſe nõ renuat. Si er:
go neceſſariũ fuerit: veſtris illũ apicibus vt illuc venire
debeat/facite certiorẽ: quatenus ſimul cũ ipo tractãtes
melius decernere que ſtatuenda ſunt debeatis.

L

M

¶ Gregorius Victori epiſcopo. De Paulino regenſis
ciuitatis epiſcopo. Capitulum.xxxiij.

Epiſtola xxxiij.

QVãto nobis letitie eſt fratres noſtros cogno:
ſcere erga filios ſuos paterna charitate eẽ ſol
licitos: tãto triſtitie deputam⁹ qñ eos ab illi:
citis nec alioꝝ fratrũ reuerẽtia/nec ſacerdotij preualet
cõſideratio tẽperare. Q̃ igit᷑ grauis ꝛ aſpera aduerſus
fratrẽ noſtrũ Paulinũ Regẽſis ciuitatis ep̃m/clericoꝝ
eius vel eoꝝ q̃ in ſacro ſunt ordine poſiti/ſit querela: fra:
ternitati tue liquere non dubiũ eſt: q꞉ latere te in vicino
nõ potuit qđ ad nos in longinquo ꝑuenit. Et qm̃ valde
cauẽdum eſt ne hoc qđ eũ fruſtra in ſe corporali iniuria
queruntur excedere: aut licite preſumatur: aut fiat diſſi:
mulatione deterius: ſic manifeſti exceſſus canonica ſem
per moderatione premẽdi ſunt: vt vna res ꝛ preteritoꝝ
correptio/et eſſe poſſit regula futuroꝝ. Proinde ſimul
cum dilectiſſimo cõi fratre Columbo ep̃o vel alijs ſacer
dotibus quos preuideris inter ſupraſcriptum fratrẽ no

B strum ⁊ clericos ipsi⁹ causam subtili inuestigatiōe rimari te cōuenit. Et si supplicātiū querela veritate subsistit: ita hoc regulari emendatione corrigite: vt et q̄ sit malū qđ fecit agnoscat: et officij sui terminos discat de cetero nō exire. Nec loci tui (sicut dr̄) ab eo postponi ordinē patiaris: ne illi despectus suus ad periculū / et tibi fiat ad culpā. Nam ad psonā in priori loco positā respicit q̄cq̄d cōmittitur: nisi sollicite cognoscat. Illud aūt qđ idem frater noster Paulinus ecclesiasticos ordines dare sub p̄mio phibetur: subtilius a vobis ⁊ oīno districte querēdum est. Et si ita (qđ nō optamus) esse claruerit: sic ad vlciscēdum hoc vester se ꝓpter deū zelus accēdat: vt ⁊ ordināti auaritia sua cōuertatur ad penā: et illicita ordinatio effectu carēs / ambitionis sue desiderio non fruat. In qua re hortamur atq̄ pre oībus admonemus: vt ita fraternitas vr̄a studeat esse sollicita: quatenus priusq̄ vni⁹ vitio / simoniace illic hereseos nequitia cōualescat: sentētie vestre facto ex opere cōsilio radicitus amputet. Nam q̄sq̄s ad hoc facinus emēdādum officij sui cōsiderratione vehemēter nō arserit: cū ipo se nō dubitet habere portionē: a quo prius hoc peculiare flagitiū sumpsit exordiū. Et ideo (sicut diximus) hinc vigilāter atq̄ studiose agēdū est: vt cōcilium vestrū qđ nūcusq̄ sine hmōi praua opinione deo custodiēte seruatū est: hui⁹ sceleris venena nec polluere possint / nec pdere. Preterea hilario chartulario nr̄o precepimus / vt si res exegerit / interesse vobiscum nō differat. Unñ si necesse fuerit / vr̄is illi vt ad vos venire debeat / ep̄lis indicate: quatenus oīa vna cū eo salubriter deo possitis adiuuante dirimere.

B ¶ Gregorius Joāni episcopo p̄me iustiniane. De paulo dyacline ciuitatis episcopo lapso. Cap̄m.xxxv.

Epistola xxxv.

Quando mala q̄ penitētie fletu purgāda sunt / augētur excessib⁹: ita maior delinquentib⁹ est adhibenda correptio / vt et ipi facinus suū saltem pena vindicāte cognoscāt: et alios ab illicitis ecclesiastice tuitionis timor inhibeat. Dilectissimus itaq̄ lator presentiū Neemesiō ad nos veniens indicauit (sicut et gestoꝝ exēplaria q̄ huc detulit continebāt.) Paulum dyacline ciuitatis ep̄m inter alia mala in corporale crimen lapsum / a suis fuisse clericis accusatum: atq̄ habita cognitiōe / ita (qđ sine dolore dicere nō possumus) claruisse: atq̄ insuper postq̄ cōuictus est: etiā libellū in quo ea de q̄b⁹ accusat⁹ fuerat vera esse cōfessus est / obtulisse. Qua de re / snīa illum ep̄alī depositū: et se ei⁹ loco cū fraternitatis vr̄e cōsensu esse ep̄m ordinatū. Sed nūc eū dē Paulum cū auxilio quorūdam seculariū iudicū veniētem ep̄ium more predonis ingressum: ablatisq̄ violēter reb⁹ eccl̄ie ab eo se ꝓiectum: ac summa iniuria ad necē pene pductū. Et qm̄ tāte neq̄tie prauitas nec dissimulāda / nec leuiter attēdēda est / fraternitas vr̄a hec oīa diligenter curet addiscere: et si ita se (vt edocti sumus) veritas habet: predictū Paulū districta faciat executione cōpelli: vt quecūq̄ abstulit / omni mora vel excusatione cessante restituat. Si ꝟo nihil eccl̄ie / sed suū ꝓpriū dixerit abstulisse: q̄uis graue ⁊ iniquum fuit vt non a vobis vel a metropolita ei⁹ hoc peteret / sed temerario ausu agere presūpserit: verūtamen si q̄d ꝓpriū tulit / sub

C fraternitatis vr̄e debet examinatione cōstare / si verū est. Sed ⁊ illud diligēter querēdum est: si q̄d male de rebus dilapidauit ecclesie: vt ex eo qđ nunc abstulit / hoc reformare vel satisfacere modis oībus cōpellatur. Si aūt differre tētauerit: quousq̄ omne qđ dilapidauit vel de substātia tulit ecclesie restituat: in monasteriū mittend⁹ est: vt saltem coactus reddat: quod male auferre nō metuit. Qđ si forte (qđ nō credimus) post depositionem suā inuerecūde ac mēte pueṙsa aliq̄d de ep̄atu loqui / atq̄ rursus ad hoc qualibet aspirare presūptione tentauerit: fraternitatis vestre se cōtra improbitatem ipsi⁹ oīno vigor accēdat: atq̄ d̄nici corporis ac sanguinis cōione priuatum in monasteriū eū vsq̄ ad diē obitus sui ad agēdum curet penitētiam retrudēdum: quatenus ꝑpetrati sceleris maculas dignis discat fletibus emūdare: quas magis in interitu aīe sue neq̄ter augere desiderat. Suprascriptus aūt dilectissim⁹ filius noster Neemesion in loco suo et ep̄atus officio procul dubio reformet: et ne denuo hac de re inquietudinē ac molestiā patiatur: sollicitos vos esse necesse est: q: hoc non solum ad huius munitionem / verūetiam ad alioꝝ cōstat emēdationem pficere: vt prauoꝝ hoīm presumptio nihil de cetero contra sacroꝝ canonum statuta vel ecclesiasticam disciplinam vllo modo audeat attentare.

D ¶ Gregorius Constantio ep̄o Scodritano. De Pauli facinore diodatini. Capitulum.xxxvj.

Epistola xxxvj.

Que dilectissimus lator p̄sentium Neemesion q̄ se dicit Dyacline ciuitatis esse antistitem / de facinore Pauli dyaclini (vt ip̄e asserit) q̄ndam ep̄i questus sit / fraternitati tue fuerāt subtili⁹ indicāda: nisi scire te oīa testaret: quippe quē et cōpassum sibi / et voluisse subuenire perhibet / sed minime potuisse. Et q: tāti causa flagitij negligi vel transiri nō debet impunita: ne ei⁹ imitatiōe / scelesta ab alijs (qđ absit) sumatur audacia: fraternitas tua exēplaria scriptoꝝ his subdita que ad reuerētissimum fratrem nostrum Joānem p̄me Justiniane ciuitatis ep̄m seruātem vices nostras direximus / diligēti⁹ relegat. Et si s̄m eoꝝ seriem explere se cūcta posse cognoscit: ea que illi mādauim⁹ / ip̄e oīa ex nostra auctoritate exequaris ⁊ facias. Si ꝟo hoc tibi quibusdā forte aduersantib⁹ obstaculis vides esse difficile: studēdum est vt eadem scripta nostra ad antedictū fratrem nostrum sine excusatione pueniāt. Cui etiā et te cōuenit imminere / vt ea que ei a nobis mādata sunt / districtius exequi / et nulla debeāt occasione lentari: s̄ ita que nequiter acta sunt / emēdatione cōgrua corrigātur: quatenus vna res ⁊ vitio competens delinquētis / et formido sit alijs in eodem ordine constitutis.

E ¶ Gregorius vniuersis episcopis cōcilij Bizachij. De Clementio p̄mate eorum. Capitulum.xxxvij.

Epistola xxxvij. ij.q.vij.ca. Sicut inquit.

Sicut laudabile discretūq̄ est / reuerētiam ⁊ honorem debitū exhibere priorib⁹: ita rectitudinis ⁊ dei timoris est: si qua inter eos correctione indigent / nulla dissimulatione postponere: ne totum (qđ absit) corpus incipiat morb⁹ inuadere: si languor nō fuerit curatus in capite. Ante multū siquidem tēporis quedā ad nos de fratre nostro Clemētio p̄mate vestro plata sunt: que cor nostrū non modico merore transfigerent. Sed premētib⁹ diuersis tribulationib⁹: et maxime circūseuiētib⁹ hostib⁹ / ea nobis non fuit spatium requirendi. Et qm̄ ita sunt grauia / vt transire indiscussa vllo modo nō debeāt: fraternitatē vestrā his hortamur affatibus: vt cū omni sollicitudine ac viuacitate veritatis indagare substātiā multis modis debeatis: vt aut si ita sunt vltiōe canonica resecētur: aut si falsa / fratris nostri innocētia diu sub nephāde opinionis dilaceratione non iaceat. Unñ neq̄s desidie torpor in requisitione sit: admonemus vt non cuiusq̄ persone gr̄a / non fauor / non blandimēta / vel q̄dlibet aliud: quēq̄ vestrū vel ad discutiendum que nobis nūciata sunt / molliat: vel a tramite veritatis excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigādam vos ꝓpter deum veritatem accingite. Nam si q̄s in hoc aut piger esse / aut negligentem se presumpserit exhibere: dictis criminibus apud oīpotētē d̄nm se nouerit esse participem: cui⁹ zelo ad perscrutādas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

¶ Gregorius Firmino ep̄o Histrie. De conuersione ei⁹ ad sanctam ecclesiam catholicam. Cap̄m.xxxviij.

F Epistola xxxviij.

Quem redemptor noster de seruorū suorū numero perire nō patit: ita mīe sue inspiratione cor eius illustrat / vt deserto erroris obscuro / ad cognitionē lucis ⁊ viā redeat veritatis. Unñ suscepta charissime fraternitatis tue ep̄la / magna in d̄no exultatione gaudem⁹: q: diuina te gratia ad vnitatem ecclesie a qua ptinaciam ⁊ imperitoꝝ hoīm instinctu disiūctus fueras / reuocauit. Sed q: quātum antiquus hostis superatum se cōspicit: tanto insidiari acrius non quiescit: oīno sollicitum vigilātēq̄ te esse cōuenit: atq̄ scutum cōstātie cōtra iacula ipsius preparare: vt illisa frangātur / et vim interi⁹ penetrādi non habeāt. Nulla ḡ te charissime frater rerū desideria: nulli terrores: nulla blandimēta: nulle seductiones (que venenatis ꝟboꝝ sagittis aīas inficiūt) a reuersionis tue feruore te molliāt: aut retrorsū redire cōpellāt: ne qui fortē superaueras / graui⁹ a forti supereris: et captiuus (qđ absit) post victoriam tenearis: sed magis vt mater eccl̄ia per totum deo ꝓpitio orbem diffusa / ad suū te redijsse gremiū non inertem agnoscat: studiosissime tibi vigilādum ac laborādum est vt tecum possis et alios reuocare: quatenus d̄na que auersionis

G

tue exẽplo cõmiseras:nõ solũ reuersiõis bono resarcias/ sed etiã lucrũ exhibeas: vt ad ꝑmerẽdam preteritoꝝ veniam/et futuroꝝ premia capessenda plus dño tuo videaris reuocasse ꝙ̃ tuleras. Nobis ergo oĩno cure erit/de fraternitatis tue quiete (vt dignũ est) cogitare: q̃ȝ postq̃ȝ nobiscũ iam deo ꝓtegẽte vn⁹ es:nõ aliter vtilitates tuas q̃ȝ nostras attendim⁹. Aliqua ꝟo nobis de necessitatib⁹ vestris Joannes subdiaconus scripsit:sed credimus de dei nostri potentia: q̃ȝ sanctus Petrus ad quem reuersi estis/vos deserere nõ debet. Modo aũt de benedictione eiusdem sancti Petri transmisimus fraternitati vestre paraturam vnam: quam vos necesse est cum ea charitate qua vobis est transmissa suscipere.

¶ Gregorius Ciritano. De cura sitonici. Ca.xxxix.

Epistola xxxix.

GLorie vr̃e dudum scripta suscepimus:in quib⁹ indicastis sollicitudini vestre serenissimorum principũ iussione curã sitonici fuisse mandatã: atq̃ȝ preceptum esse vt oĩs tritici q̃ntitas que in horreis nr̃e eccl̃ie suscepta fuerat/vobis tradi añ oĩa debuisset: et scripsistis vt hoc ipsum parari in species faceremus. Qd̃ quidẽ q̃ȝ vestrũ (cui⁹ ad nos q̃dẽ bona tãta perlata sunt) nõ fuerit/nouimus: et scitis q̃ȝ durũ quãq̃ȝ oĩno difficile sit: vt res que nec seruari/nec eo tp̄e ad emẽdam poterat inueniri: in species restitui peteretur. Uerũtamen vt exui ab hui⁹ rei sollicitudine valeremus: studij nostri fuit/ vt etsi cũ maiori dispendio/oĩno frumẽta ipsa: sicut voluistis/in species facerem⁹ preparari. Post ꝟo per latorem presentiũ Euticiũ virũ magnificũ qui se illustrẽ prefectũ esse cõmemorat / aliã nobis ep̄lam trãsmisistis:

H

vt q̃ summa eiusdẽ sitonici ab horrearijs eccl̃ie sit suscepta: prodi inter acta publica debuisset. Et ideo ne ꝑ occasionem eccl̃ie/quedã cuiq̃ȝ nasci videat̃ occasio seu excusatio: et quãtitatem (sicut scripsistis) defensores eccle̊sie ꝓdiderũt: et que puta ꝟũt vtilia/pertulerũt. Qd̃ gloria vestra diligẽter sollicite q̃ȝ pertractet: et ꝟba eoꝝ nõ negligat. Nam q̃cq̃d post hec in predicti sitonici specie dãni cõtigerit: ampli⁹ iam ad eccl̃ie dispẽdium sciatis nullo modo ꝑtinere: q̃ȝ nec habitatores ciuitatis istius/ effici reuera hoĩes/predictũ sitonicũ in suo se asserunt detrimẽto posse suscipere. Hec igit̃ oĩa gloria vestra cognoscẽs / ita de his que sibi sunt cõmissa studeat cogitare: vt ⁊ vtilitatem publicã faciat: et hui⁹ operis pondus eccl̃ie nostre denuo ad grauamen pauperũ non incũbat.

¶ Gregorius Desiderio ep̄o. De Pancratio monasterio monachoꝝ sociando. Capitulum.xl.

Epi.xl.

PAncratius lator presentium (vt asserit) diaconus ap̄loꝝ se liminib⁹ representãs/a nobis noscitur petijsse vt eũ fraternitati vestre deberemus specialiter cõmendare. Intimauit etiã nobis q̃ in clericatus officio vestre sit eccl̃ie mãcipatus. Uñ diuini motus inspiratione compũctus/grãm monastice cõuersatiõis appetit: illicoq̃ȝ in eodem quẽ sumpsit habitu / desiderans ꝑmanere: etiã diaconem se eiusdem monasterij factũ esse cõmemorat. De cuius loci seruitio auelli nulla

I

patitur rõne. Nũc q̃ntum asseri/ fraternitas vestra non quidẽ impedimẽtis intentum/sed affectu beniuolentie: in officiũ eũ sue vult reuocare ecclesie. Hortamur igitur vt tam prõpte deuotioni ei⁹ / quã in sancto studet habere ꝓposito/minime vestra sit impedimento fraternitas: magis aũt quibus valetis adhortationib⁹ pastorali admonitione succendite: vt feruor hui⁹ desiderij in eo non tepescat: vt qui a turbulẽto curarum secularium tumultu se segregãs/quietis desiderio portum monasterij appetijt: rursum in ecclesiasticarum curarũ nõ debeat perturbationibus implicari: sed i dei laudib⁹ permittatur secure ab his oĩbus remanere vt postulat.

¶ Gregorius Bonito defensori. De mãcipio Fortunati abbatis. Capitulum.xlj.

Epi.xlj.

FIlius noster Fortunatus abbas monasterij sancti Seuerini qd̃ in hac vrbe Romana situ est: latores p̄sentiũ monachos suos illic ꝓ recolligẽdis mancipijs iuris sui monasterij: que illic latitare dicitur/dirigẽs: petijt vt experiẽtie tue et debeant adesse solatia. Ea propter presenti tibi auctoritate precipimus: vt eis in oĩbus salua ratione cõcurrere ac opitulari festines: quaten⁹ te illic coram posito/atq̃ȝ in hac causa ferẽte solatia: salubriter hec eius valeãt que sibi iniuncta sunt: ad effectum deo auctore perducere.

¶ Gregorius Romano defensori: Anthemio subdiacono: et Sauino subdiacono. Romanum cum hominibus suis commendat. Capitulum.xlij.

R

Epi.xlij.

EA que sponte prebere nos cõuenit/petiti negare non possumus. Et ideo q̃ȝ gloriosus fili⁹ noster Romanus ex pretore possessiones suas et hoĩes qui in illis sunt partib⁹/vestre voluit experientie commendari: hac vobis preceptione mandamus/vt possessiones hominesq̃ȝ ipsius seruata equitate tueri nõ desinatis: atq̃ȝ ita in oĩbus causis vtilitatibusq̃ȝ ipsius cõcurrere ac solatiari studeatis: quatenus et ille se hac adiutum cõmendatione cognoscat: et salubriter iniũcta exhibuisse comprobemini.

¶ Gregorius Deodato ep̄o Mediolanensi. De luminosa ancilla dei/et testamẽto eius. Capitulum.xliij.

Epi.xliij.

NUlli dubium est: q̃ȝ sicut sacerdotib⁹ res i ep̄atu acquisitas/nulla est alienãdi licẽtia: ita de eis quas ante habuerit/q̃cq̃d iudicare voluerint: non vetantur. Itaq̃ȝ fraternitatẽ vestrã tp̄e quo ad nos fuit/questã esse recolimus: q̃ quedã immobilia que Constãtius decessor vester luminose ancille dei filie fratris sui testamẽti serie legati titulo dereliquit: iam ep̄s acq̃sisset: decreuisseq̃ȝ nos vt si hoc cõstaret/nullũ ex his eccl̃ia vestre preiudicium pateret̃. Qd̃ et vos oportet recolere: ⁊ molestiã aliquã predicte ancille dei non facere: nec ei sine cognitiõe de his que possidet/quicq̃ȝ auferre. Sed si hoc ecclesie vestre actores probari posse cõfidũt/ vr̃is nobis ep̄lis indicate: vt qualiter hoc ip̄m constare debeat disponamus: dũmodo (cognita veritate) nec ec-

L

clesia vr̃a pati preiudiciũ: nec illa iniuste videat̃ affligi: quia (q̃ntum aliqui ꝓhibẽt) hoc supradictus decessor vester nõ in ep̄atu/sed dum adhuc esset diaconus acq̃siuit. Unde necesse est vt (sicut diximus) facta probatione debeat cõstare qd̃ verũ est. Eandem vero ancillam dei fraternitati vestre cõmẽdamus: vt a nullo eã patiatur grauari vel opprimi: ne si inquietata fuerit/ex hui⁹ cause occasione hoc pati qd̃ non decet existimet̃. Et ideo si quid forte fuerit qd̃ debeat emendari/aut plano adhortationis vestre moderamine corrigatur/aut certe nobis subtiliter nuncietur: quatenus ⁊ vos ab inuidia sitis extranei: et nos qd̃ conuenit facere nullatenus omittamus.

¶ Gregorius Fantino defensori. De capitib⁹ equarum Florentino dandis. Capitulum.xliiij.

Epi.xliiij.

EXperiẽtiam tuã iam credim⁹ cognouisse: dilectissimũ filiũ nostrũ seruũ dei diaconũ heredẽ sanctã Romanã eccl̃iam: cui (deo auctore) deseruim⁹. reliquisse. Et q̃ȝ legati titulo quattuor equarũ capita luminose ancille dei proxime sue dari constituit: atq̃ȝ nos petẽte dilectissimo filio nostro Florentino dia-

M

cono xenodochio anichioꝝ / cui preesse dinoscit̃/decem equaꝝ capita cũ emissario suo preuidim⁹ largiẽda: hac tibi idcirco preceptione mandam⁹: vt latori presentium q̃ ad hoc illic ex opere missus est/tam quattuor q̃ legata sunt/ q̃ȝ decẽ equarũ capita quas xenodochio cõcessim⁹ de equabus prefati quidem diaconi simul ⁊ emissarium sine aliqua debeas excusatione vel mora contradere.

¶ Gregorius Gennadio patricio. Droculfum de hostibus reuersum commendat. Capitulum.xlv.

Epi.xlv.

DRoculfus presentium portitor de hostib⁹ ad rem publicam veniens/opinionis vestre: que longe lateq̃ȝ diffusa est: bono succensus/ad excellentie vestre obsequia summo desiderio festinauit occurrere. Et q̃ñ nostra se apud vos poscit epistola cõmẽdari: paterna dulcedine salutãtes petimus vt eum sicut deus vobis in cor miserit ac vtile fuerit / excellentia vestra ordinare dignetur: quaten⁹ bona que de nobis etiã positus adhuc inter hostes audiuit / in se valeat experiri: et excellentie vestre ei⁹ quoq̃ȝ ante oĩpotẽtis dei oculos inter ceteras merces accrescat.

¶ Gregorius Uenantio patricio. De factis Sansonis exponendis. Capitulum.xlvj.

Epi.xlvj.

DEsideratissime excellẽtie vestre scripta suscepi: in q̃bus tãtũ de absentis collocutione gauisus sum: q̃ntum ip̄m qui locut⁹ est: semper mihi cupio esse presentem. Multis q̃ quedam de Sansonis factis allegorice disserãtur: sed tãta mihi debilitas corporis accidit/vt si qua subire valuerint/exercere anim⁹ nõ assurgat. Bono aũt desiderio vestro cõgaudeo: q̃ȝ dũ ex

A positionem sacroꝝ vasoꝝ cupitis: q̄ stricte ipm̄ auctorē eorūdem vasoꝝ queritis/demonstratis. Si igitur vires salutis accepero/auctore omīpotēte dn̄o vestris desiderijs parebo. Oro aūt vt in cunctis actib⁹ vestris gratia vos superna custodiat: quatenus in bono opere ꝛ aspirādo vos repleat/et adiuuando confortet.

¶ Gregorius Panthaleoni notario. De argento ecclesiarum secum deferendo. Capitulum.xlvij.

Epl.xlvij

Expectabamus vt nos experiētia tua de argēto ecclīaꝝ / vel alijs quas inuenit rebus oīno subtiliter redderet certiores: vt eius renūciatione qđ fieri debuisset / deliberare minuti⁹ potuissem⁹. Sed non nos ita renūciatio tua vt oportebat instruxit. Cure ergo tue sit: vt argētum ecclīaꝝ qđ clerus ꝛ populus habet/apud quos preuideris / in cimiliarcho ecclīe sub omni sollicitudine atq̄ cautela deponas: atq̄ de eodem deposito inde susceptū accipias. Argētū vero ecclīarum qđ pro petis a clero ꝛ ppl̄o destitutum est/tecū huc defer. Si forte tres aut quattuor clerici de ipis ecclesijs cognoueris remansisse: facta notitia / q̄s/q̄lio est/vel vbi habitat/nobis defer: vt eis si necessarium viderimus/ quid singulis annis accipere valeāt/statuere valeamus. Res vero que vetustate perire possunt/tecum similiter defer: vt ex eis qđ vtile visum fuerit/disponatur. Tu autē ꝓtegēte dn̄o inuēta nauigij prosperitate reuertere.

¶ Gregorius Romano defensori. De presumptione tōsuratoris in Sicilia. Capitulum.xlviij.

Epistola xlviij.
B

Peruenit ad nos q̄ tōsuratores in Sicilia praua sibi p̄sumptione nomen defensoꝝ sumerēt: atq̄ eos nō solū vtilitatib⁹ ecclīasticis nō esse vtiles/sed etiā hac occasione multa indisciplinata committere. Proinde experientie tue p̄nti auctoritate precipimus/vt hoc diligēter inq̄rat. Et si quos sibi/p̄ter eos q̄ hui⁹ rei epl̄as habēt/hoc denuo nomen vsurpare repererit: districta illū emēdatione cōpescat. Si vero quosdā strenuos ac fideles in ecclesiasticis negocijs esse ꝓbaueris: subtiliter nobis de eis te renūciare necesse est: vt vtꝝ digni sint epl̄a iudicem⁹. Preterea a Fortunato de ijs que gessit/rōnes subtiliter perscrutari te volumus: et satisfactis oībus que debere constiterit: eum per patrimonium vel actionē aliquā ecclesie nostre transire vlterius non ꝑmittas: q̄ ita se (q̄ntum ad nos peruenit) exhibuit: vt cōmune aliquid deinceps cum nostris habere nō debeat. Preterea nūciatum est nobis Martinianum quēdam q̄ nomen sibi defensoris assūpsit: fratri ꝛ coep̄o nr̄o Joanni: cui curā patrimonij nostri cōmiseramus: exhibere obediētiam distulisse. Require ergo: et si verū est/ exilio trāsmittatur: vt ex cuius ecclesia honoris sibi falsum nomen arripuit/administrāti vtilitates ipsius/minime obedisse/impunitum non sit. Sed ꝛ si qui sunt alij ordinationi memorati fratris nostri inobediētes: districta in eos vltione modis omnibus vindicate.

¶ Greg. romano defensori. De violētia luminosi. c.xlix.

Epl.xlix.
C

Luminosus p̄sentium portitor violētiā se/vxorēq̄ suam a Salustio viro clarissimo asserēs sustinere: huc necessitate eadē faciēte venire cōpulsus est. Unde q̄ seruum sancte Marie qđ est parochie Grumentine se esse asserit/necesse est vt ecclesiastica tuitione valletur. Experiētia itaq̄ tua prefato supplici ecclesiastica non desistat impartire solatia: eūq̄ de quo queritur admonere / quatenus se ab eoꝝ inquietudine cōpescat. Sin vero est quod sibi in eis rationabiliter dicat posse competere: electoꝝ iudicio terminetur: tuaq̄ quicq̄d diffinitum fuerit/executione modis oībus impleatur.

¶ Gregorius Joanni episcopo Syracusano. De redditibus ecclesie suscipiendis. Capitulum.l.

Epl.l.

Filij nostri paschasius vir magnificus/et blācho vir clarissim⁹ cōquesti sunt nobis sanctitatem vestram redditus q̄ sancte Romane ecclesie debētur/non alibi nisi aut in suburbano ciuitatis: aut in massa que d̄r Gelas velle percipere. Qđ ego non ita actū intelligo: sicut hi q̄ murmurant putāt. Scio eīm sapiētiā fraternitatis vr̄e: et idcirco vos arbitror talia ꝓposuisse: vt p eādem ꝓpositionem quocūq̄ in loco redditus vtiles potuissetis accipere. Laudo frater charissime intētionem charitatis tue: et vehemēter amplector: q̄ sic curā ecclesie nostre agitis: que ꝓfecto vestra est/sicut ꝛ vr̄e/que nr̄a est. Tn̄ nec in suburbano/nec de massa gelas: filij mei excellētissimi italica ꝛ dom⁹ venātij redditus quos ꝓmiserūt sunt petēdi. Sed siue in syracusana/siue in panormitana parte dare voluerint: hoc solum vestra sanctitas sit intēta/vt vtiles per oīa redditus accipiat: s̄m ꝓmissionem pacti vel cautionis quā misim⁹. Ita ergo sanctitas vestra prouideat: vt nec dilecti filij mei predicti derelictis suburbanis sibi necessarijs cōtristentur: nec nostra Romana ecclīa dānum aliqđ vel minorem vtilitatem in eoꝝ redditaum ꝑceptiōe sustineat.

D

¶ Gregorius Anthemio subdiacono cāpanie. De vxore Stephani redimenda. Capitulum.lj.

Epl.lj.

Stephanus presentiū portitor q̄ vxorē se ecclīe nostre ancillā habere ꝓhibet/octo se solidis ab accello seniore de hostib⁹ cōparatum innotuit. Et q̄ ad eoꝝ restitutionē se inopē esse cōmemorat: experiētia tua diligēter inquirat: ꝛ si ita esse cognouerit/nec habere vn̄ suū possit ꝑciū reddere: cū predicto seniore ad q̄ntū potueris ordina: et precium ei qđ tibi statuerit/restitue: securus q̄ tp̄e q̄ rōnes tuas positur⁹ adueneris de captiuoꝝ redēptiōe qđ dederis/tibi restitui faciem⁹.

¶ Gregorius Eugenio diacono. De seruis dei Bleranę ciuitatis. Capitulum.lij.

Epl.lij.

Serui dei monasterij qđ i Blerana ciuitate est constitutū: de terris suggesserūt necessitatē se grauissimā sustinere. Et q̄ talibus nos ꝑsonis oportet ferre cōsultū: experiētie tue hac auctoritate precipimus: quatenus appēdicē que agellus d̄r: ex corpore masse gratiliane cū suis finib⁹ eis debeas cōtradere: qđ eis saluo iure ecclīe nostre in.xxvj. annoꝝ spatiū cōcessimus habere. Sed ꝛ terrulam modioꝝ.xxx. ex predicta massa quā pridem a nobis sibi datā possidere noscūtur/ pariter in p̄dicto annoꝝ spatio/eos habere cōcedimus: quaten⁹ tali ꝑssione / cōgregatio illic cōsistēs hui⁹ rei valeat h̄re solatiū. Experientia itaq̄ tua hui⁹ p̄cepti auctoritate suffulta / p̄dictas terras eis tradere nō moret: vt liberiori aīo in dei laudib⁹ valeāt permanere.

E

¶ Greg. Felici ep̄o portuēsi. Joannē famulū dat. c.liij.

Epl.liij.

Charitatis vestre grā prouocati/ne infructuosi vobis videamur existere: precipue cū et minus vos h̄re seruitia nouerim⁹: ideo Joānem iuris ecclesiastici famulū/natiōe Sabinū/ex massa flauiana/ annoꝝ plus minus decē et octo: quē nostra volūtate diu iam possidetis: fraternitati vestre iure directo donam⁹ atq̄ cōcedim⁹: ita vt eū habeatis/possideatis atq̄ iuri ꝓprietatiq̄ vr̄e vēdicetis atq̄ defendatis: et quicq̄d de eo facere volueritis (q̄ppe vt dn̄s) ex huius donationis iure libero potiamini arbitrio. Cōtra quā munificentie nr̄e chartulā nūq̄ nos successoresq̄ nr̄os noueris esse vēturos. Hāc aūt donationē a notario nr̄o perscriptā legimus/atq̄ subscripsimus: tribuentes etiā non expectata ꝓfessiōe vestra/quo volueritis tp̄e alligādi licētiā legitima stipulatione ꝛ spōsione interposita. Actum Rome.

¶ Gregorius Uenantio ep̄o Perusino. De Ecclesio episcopo frigore laborante. Capitulum.liiij.

F
Epl.liiij.

Fratrem et coep̄m nostrū Ecclesium frigore oīno laborare cognouim⁹: pro eo q̄ hyemalē vestē nō habeat. Et q̄ aliq̄d sibi a nobis petijt debere transmitti: fraternitati tue ad hoc per latorē presentiū transmisim⁹ emphibalū tunicā vel pectoralē: vt a te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad predictum fratrem nostrū sub omni illō celeritate stude transmittere: atq̄ hoc ipm̄ nobis: q̄ transmiseris: tuis renunciare epl̄is nō omittas: sed ita fac vt ad transmittēdum: q̄ vehemēs frigus est / moram aliquam minime facias.

¶ Gregorius Eulogio patriarche Alexādrino. De cōuersione monophisitarum. Capitulum.lv.

Epl.lv.

Latores presentiū Siciliā veniētes / a monophisitarū errore conuersi sunt: atq̄ sancte vniuersali ecclīe semetipsos adunauerūt. Qui ad beati Petri apl̄oꝝ principis ecclīam pertēdētes: poposcerūt a me: vt eos meis epl̄is vr̄e beatitudini cōmēdare debuissem: quatenus a bhereticis q̄ iuxta ipsos sunt: nullam iam violentiam perpeti ꝑmittātur. Et q̄ vnus eoꝝ dicit monasteriū in quo fuit/a parētib⁹ suis fuisse cōstructum: auctoritatē desiderat a sanctitate vestra ꝑcipere: vt hi q̄ in eo sunt heretici / aut ad sinum sancte ecclīe redeāt/aut de eodem monasterio repellātur. Hec a nobis vobis indicata esse sufficiat. nam de vestra beatitudine

G

nouimus: qr quicquid ad zelum dei oĩpotẽtis pertinet/ cum omni facere feruore festinet. Pro me ₰o vt oretis peto: qr inter gladios longobardoꝝ quos sustineo/ podagre doloribus vehementer affligor.

¶ Joannis epi ad Gregorium papam. De vsu pallij/ et diuersis ornatibus. Capitulum.lvj.

Epi.lvj.

REuerentissimus conseruus meus Castorius apostolice sedis vestre notari⁹ reddidit mihi dñi mei epistolam cõsortem mellis ⁊ vulneris. Que sic tamen infixit aculeos: vt locum nõ subtraheret medicine. Nam qui supbiam/ diuinum sequẽs iudiciũ/ reprehendit: merito se mitem ac placidum quodãmodo pfitetur. Commemoratis igitur qꝫ ego nouitatis ambitione/ pallij vsum supra qꝫ antecessorib⁹ meis indultum fuerat/ vsurpassem. Or ppriij dñi mei cõsciẽtia: que diuina regitur dextera: nullo modo credere patiat: nec opinionis incerto aures sacratissimas aperire. Primum licet peccator: noui tamẽ qꝫ graue sit terminos nobis a patribus affixos transcendere: et qꝫ ois elatio nihil aliud habeat qꝫ ruinam. Nam si maiores nostri in regibus superbiam non tulerũt: qͣto magis non est in sacerdotib⁹ sustinenda? Deinde recolo me in sinu atqꝫ in gremio sacrosancte ecclesie vestre romane ⁊ nutritum/ et deo auxiliante pvectum. Et quibus ausibus ego sanctissime illi sedi: que vniuersali ecclesie iura sua transmittit/ presumpserim obuiare: pp̃ter cui⁹ conseruãdam auctoritatem

D

(sicut deo manifestũ est) multoꝝ cõtra me inimicoꝝ inuidiam grauiter excitaui. Sed beatissimus dñs me⁹ nihil me cõtra priscam cõsuetudinem existimet attentasse: qđ a multis et ppe ab oib⁹ ciuib⁹ hui⁹ vrbis attestatur: inter gesta etiã si acquieuisset/ et suprascriptus reuerẽtissimus notarius potuerat attestari: qm̃ iam de secretario descẽdẽtibus filijs ecclesie: et ingrediẽtib⁹ diaconibus vt mos pcedatur: tũc primus diaconus epo Rauẽnatis ecclesie pallium cõsueuit induere: quo ⁊ in letanijs solẽnibus vti pariter consueuit. Nullus ergo cõtra me dño meo conetur surripere: quia si vult (deo custode) non esse potest qꝫ a me aliqua nouitas fuisset introducta. Qualiter eñ iussionib⁹ vel vtilitatib⁹ vestris vbi causa exegerit paruerim: oĩpotẽs deus cordi vestro purissimo faciat manifestum: et hoc peccatis meis imputo: qꝫ post tot labores atqꝫ angustias quas intus forisqꝫ sustineo: talem vicissitudinem merear inuenire. Sꝫ iterum me illa res inter alia consolatur: qꝫ interdum sanctissimi patres ob hoc tantũmodo castigãt filios suos: vt eos faciãt potiores: et post hãc deuotionem ac satisfactionẽ sancte Rauennati ecclesie que peculiariter vestra est: non solũ vetera priuilegia cõseruetis/ sed ⁊ maiora vestris tẽporib⁹ conferatis. Nam qđ de mappulis a presbyteris ⁊ diaconibus meis presumptum apostolatus vester scripsit: vere fateor tedet me aliquid exinde cõmemorare: cum per se veritas/ que apud dñm meum sola preualet/ ipsa sufficiat. Nam cũ hoc minorib⁹ circa vrbem cõstitutis ecclesijs licitum sit/ poterit etiã apostolat⁹ mei dñi si venerabilem clerũ prime aplice sedis sue requirere dignatur/

J

modis oib⁹ inuenire: qr quotiẽs ad epatus ordinationẽ seu respõsi sacerdotes vel leuite Rauennatis eccl̃ie Romam venerũt: qꝫ oẽs in oculis sanctissimoꝝ decessoꝝ vestroꝝ cũ mappulis sine reprehensione aliqua pcedebãt. Quare etiã eo tẽpore quo illic a predecessore vestro peccator ordinatus sum: cuncti pbr̃i et diaconi mei in obsequium dñi pape mecum pcedẽtes visi sunt. Et qr preuidens de⁹ noster oĩa in manu vestra/ et in cõsciẽtia purissima collocauit: adiuro vos per ipsam sedem aplicam/ quam a natura morib⁹ nũc etiam honore debito gubernatis: vt in nullo Rauennati ecclesie que familiariter vestra est/ pro meo merito priuilegia quib⁹ hucusqꝫ vsa est minuatis: sed ꝭm vocẽ pphetícam: in me ⁊ in domo patris mei ꝭm suum meritum trãsferatur. Quis ergo vniuersa priuilegia que sancte Rauẽnati eccl̃ie a predecessorib⁹ vestris indulta sunt/ pro maiori satisfactione subiecti i scrinijs venerabilib⁹ ꝭm cõsecrationem decessoꝝ meorũ tẽpora fidem nihilomin⁹ reperieris: nũc ₰o in dei et vestra est potestate/ quicqđ ṽitate cognita fieri iusseritis: qm̃ ego iussionib⁹ apostolatus dñi mei parere desiderans: quis antiqua consuetudo obtinuit: vsqꝫ ad sanctam iussionem abstinere curaui.

¶ Exemplum precepti generalis. Capitulum.lvij.

R Epi.lvij.

DIlectissimo fratri petro Gregorius. Omni cõuenire nouimus rationi: vt eos amictu pallij decorem⁹: quos in illis ciuitatib⁹ (diuina inspirãte mĩa) sacerdotij honor illuminat: in quibus hoc etiã ab illis q̃ preteritis tpib⁹ pontifices fieri meruerũt/ et ab aplica sede cõstat esse indultum. Ideoqꝫ charitati tue vsum pallij sicut decessores tui habuisse noscũtur/ p̃senti auctoritate cõcedim⁹: atqꝫ ea oĩa circa honoris tui priuilegium volumus permanere: que anteriorib⁹ tẽporib⁹ eccl̃ie tue cõstat esse seruata: vt nihil prorsus de priuilegijs ei⁹ doleas diminutũ. De⁹ te icolumẽ custodiat.

¶ Expliciũt ep̃le Indictionis quinte.

¶ Sequitur Liber vndecimus.

¶ Incipiũt epistole Indictionis sexte ex Registro beati Gregorij pape.

¶ Gregorius De Foca coronato et Mauricio interfecto cum filijs suis. Capitulum primum.

Ep̃la.j.

IN noie dñi dei ⁊ saluatoris nostri Jesu xp̃i per indictionem sextam die.xxiij. mẽsis nouẽbris/ tẽporibus dñi et beatissimi pape Gregorij coronatus est Focas: et Leontia augusta septimo palatio qđ dr̃ Secũdianas: et occisus est Mauricius imperator: cũ oib⁹ filijs suis masculis.i. Theodosio iam coronato: Tiberio: Petro: Paulo: et Justiniano simul et Petro fratre suprascripti Maurícij augusti. Sed ⁊ aliqui pcerũ que ei coherebãt.i. Cõstanti⁹ patricius: et curator de Placidias/ sed et Georgi⁹ notarius principis. Venit aũt icons suprascriptorũ Foce et Leontie augustorum Romam.vij. cal̃.maij: et acclamatũ est eis in lateranis/ in basilica Julij ab omni clero vel senatu: Exaudi xp̃e. Foce augusto: et Leontie auguste vita. Tunc iussit ipsam iconam dñs beatissimus et apostolicus Gregorius papa reponi in oratorio sancti Cesarij martyris intra palatium.

L

¶ Sermo beati Gregorij pape tempore mortalitatis. Vt plebs faciat septem letanias diuisim ꝭm status in vno die. Capitulum.ij.

Epi.ij.

OPortet fratres charissimi: vt flagella dei que metuere ventura debuimus/ saltem presentia et experta timeam⁹. Cõuersiõis nobis aditum dolor aperiat: et cordis nostri duritiã ip̃a iam quã patimur pena dissoluat. Vt eñ ppheta teste predictum est: Peruenit gladi⁹ vsqꝫ ad aiam. Ecce eñ cũcta plebs celestis ire mucrone pcutitur: et repẽtina singuli cede vastãtur. Nec languor mortẽ preuenit: sꝫ languoris moras (vt cernitis) mors precurrit. Percussus qsqꝫ ante rapitur/ qꝫ ad lamẽta penitẽtie cõuertatur. Pensate ḡ qualis ad cõspectum districti iudicis puenit: cui non vacat flere qđ fecit. Habitatores quippe nõ ex pte subtrahuntur/ sꝫ pariter corruũt. Domus vacue relinquũtur: filioꝝ funera parẽtes aspiciũt: ⁊ sui eos ad interitum heredes precedũt. Vnusqsqꝫ ergo nostrum ad penitẽtie lamẽta confugiat: dũ flere ante pcussionem vacat. Reuocemus ante oculos mẽtis quicqđ errando cõmisimus: et qđ nequiter egimus/ flendo puniamus. Preueniam⁹ faciem ei⁹ in cõfessiõe: et sicut ppheta admonet: Leuemus corda nostra cũ manib⁹ ad deũ. Ad deũ quippe corda cum manib⁹ leuare/ est orationis nostre studium cum merito bone operatiõis erigere. Dat pfecto/ dat tremori nostro fiduciam: q̃ per pphetam clamat: Nolo mortem pctõris sed vt conuertatur ⁊ viuat. Nullus aũt de iniquitatum suaꝝ immanitate desperet. Veternosas nãqꝫ niniuitarũ culpas triduana penitẽtia absterisit: et cõuersus latro vite premia etiã in ip̃a sentẽtia sue mortis emeruit. Leuemus igit̃ corda: et presumam⁹ nos iam pcepisse qđ petimus. Citi⁹ ad precem iudex flectitur: si a prauitate sua petitor corrigatur. Imminẽte ergo tãte animaduersionis gladio: nos importunis fletib⁹ insistamus. Ea nãqꝫ que ingrata esse hoib⁹ importunitas solet: iudici veritatio placet: qr pius ac misericors de⁹ a se vult veniã precibus exigi: q̃ quantum meremur/ non vult irasci. Hinc eteñ per psalmistã dr̃: Inuoca me in die tribulationis tue: et eripiã te: et magnificabis me. Ip̃e ergo sibi testis est: qr inuocantib⁹ misereri desiderat: qui monet vt inuocetur. Proinde fratres charissimi cõtrito corde: ⁊ corre.

Hiere.iiij.

M

Eze.xviij

Mathei.xxvij.

Ps.xlix.

A

ctis operib⁹ crastina die primo diluculo ad septiformē letaniā iuxta distributionē inferius designatā deuota mente cū lachrymis veniamus. Nullus vestrū ad terrena opera in agros exeat: nullus quodlibet negociū agere presumat: quatenus ad sancte genitricis dñi ecclesiā conuenientes: qui simul oēs peccauimus/simul oēs mala que fecimus deploremus: vt district⁹ iudex dum culpas nfas nos punire cōsiderat: ipse a sentētia proposite dānationis parcat. Letania clericorū exeat ab ecclesia beati Joannis baptiste. Letania virorū ab ecclesia beati martyris Marcelli. Letania monachorū ab ecclesia martyrū Joannis et Pauli. Letania ancillarū dei ab ecclesia beatorū martyrū Cosme et Damiani. Letania feminarū coniugatarū ab ecclesia beati primi martyris Stephani. Letania viduarū ab ecclesia martyris Uitalis. Letania pauperum et infantiū ab ecclesia beate martyris Cecilie. Facta sunt hec in basilica sancte Sabine sub die.iiij.cal. Septembris Indictione.vj.

¶ Gregorius dilectissimis filijs romanis ciuibus. De hoc q si necesse fuerit/corpus dñico die lauare possint/sicut et faciē. Et de sabbato non custodiēdo. Capitulum.iij.

Epl.iij.

Peruenit ad me/quosdā peruersi spūs homines/praua inter vos aliqua et sancte fidei aduersa seminasse: ita vt die sabbati aliqd operari phiberent. Quos quid aliud nisi antixpi predicatores dixerim? Qui veniēs/diem sabbatum atq dñicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enī mori se et resurgere simulat/haberi in veneratione vult dñicum diem: et qr iudaizare populū cōpellit: vt exteriorē ritū legis reuocet: et sibi iudeorū perfidiā subdat/coli vult sabbatū. Hoc enim quod per pphetam dr: Ne inferatis onera per portas vestras die sabbati: tādiu teneri potuit/qādiu legem licuit iuxta litteram custodiri. At postq gratia oīpotētis dei dñi nostri Jesu xpi apparuit: precepta legis que per figuram dicta sunt/iuxta litterā seruari nō possunt. Nam si qs dicit hoc de sabbato seruandū: dicat necesse est etiā carnalia sacrificia psoluēda: dicat preceptum quoq de circūcisione corporis hucusq retinēdum. Sed cōtra se Paulum apłm audiat dicētem: Si circūcidamini/xps vobis nihil prodest. Nos itaq qđ de sabbato scriptum est/spiritaliter accipim⁹/spiritaliter tenemus. Sabbatum enī requies dr. Uerum aūt sabbatum ipm redēptorem nostrū Jesum xpm dñm habem⁹. Et q lucem fidei ei⁹ agnoscit/si peccata concupiscētie ad mētem per oculos trahit: in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati per portas introducim⁹ onera/si in redēptoris nostri gratia cōstituti: pondera peccati ad aīam per sensus corporeos nō trahamus. Nam idem dñs ac redēptor noster multa in die sabbati legitur operatus: ita vt iudeos reprehēderet dicēs: Quis vestrum bouem aut asinum suum non soluit in die sabbati/et ducit adaquare? Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta litteram sabbatum precepit: quisqs ocium sabbati sm legis litteram custodit: cui alteri nisi ipsi veritati cōtradicit? Aliud quoq ad me perlatum est vobis a peruersis hoib⁹ esse predicatum: vt dñico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxu animi ac voluptatis quis lauari appetit: hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si aūt pro necessitate corporis: hoc nec dñico die prohibemus. Scriptum nāq est: Nemo carnem suam odio habuit: sed nutrit et fouet eam. Et rursum scriptū est: Carnis curam ne feceritis in cōcupiscētijs. Qui igitur carnis curam in concupiscentijs fieri prohibet: profecto in necessitatib⁹ concedit. Nam si dñico die corpus lauare peccatū est: lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur: cur hoc exigente necessitate toto corpori negetur? Dominico vero die a labore terreno cessandum est: atq oīmodo orationibus insistendum: vt si quid negligētie per sex dies agitur/per diem resurrectionis dominice precibus expietur. Hec filij charissimi certa constantia et recta prediti fide custodite: stultorū hoim verba despicite: et oia que ab eis dici cognoscitis/nolite facile credere: sed in rationis trutina pensate: vt dum erroris vento forti stabilitate resistitis: ad solida celestis regni gaudia peruenire valeatis.

De conse. dist.iij.ca. Peruenit

B

Hier. xvij

Gala.vj.

Luce.xiij

C

De conse. dist.iij.ca. Placuit. §. Aliud.

Ephe.v.

Ro.xiij.

¶ Gregorius Adeodato abbati Neapolitano. De Catherensi monasterio suo iungēdo. Capitulum.iiij.

D

Epl.iiij.

Quātum bene disposite fratrum cōgregationi animus noster ex interni desiderij intentione cōgaudet: tātum ex destitutis et pene in desolatione positis: vt pastoralis sollicitudinis eis citi⁹ cura subueniat: vehemēti merore concutitur. Monachi siquidem monasterij qđ crateras dr: Neapolitane vrbi e vicino fundati/porrecta nos petitione informasse noscūtur: locū ipm ita pene funditus seruorū dei obsequijs destitutum: vt vix illic remanserint qui loci ipsius solūmodo valeāt esse custodes. Ob quam rem lachrymabiliter supplicātes a nobis poposcisse noscūtur: vt monasterio vestro ipm vnire monasterium deberemus: quaten⁹ per sollicitudinem tuā/et deinceps succedētibus alijs/locus ipe auctore deo regulari valeat ordinatione disponi. Sz dum huic rei frater et coepūs noster Basilius Capuane ecclesie presens fuisset inuētus/extitit valde contrarius: asserēs locū ipm olim monasterio alij diocesis sue fuisse cōiūctum: et idcirco minime in alteri⁹ ecclesie ius debere contradi. Cōtra quā obiectionem Neapolitane rursus clerus eccłie multo esse aliter q dicebatur oppositis allegationibus replicabat: quib⁹ diuersa sentientibus ne constituere quicq dubie videremur: deputatis cognitoribus instituimus inter eos esse iudicium. Quibus renūciātib⁹ manifesta rōne cōperim⁹ fratrem et coepm nostrū Basilium nullū in predicto Craterensi monasterio ius habere. Quo cognito/monachis pia poscentibus/necessario duximus prebere cōsensum. Presentis itaq precepti nostri auctoritate idem Craterēse monasterium celle vestre cōstituim⁹ vniēdum. Hoc precipue cōmonētes/vt locus ipse ita cū diuino solatio per vos deinceps debeat ordinari: quatenus dū ab hoste licuerit/deputati a vobis illic monachi debeant iugiter in dei laudib⁹ permanere: perturbationis vo tēpore intra vrbem/in cellam quippe ppriam/reuocari. Res vo oēs eidem monasterio cōpetētes/diligēti volum⁹ cura pquiri atq recolligi: easq vt tibi visum fuerit/apte disponi. Nihilq quod eidem monasterio cōpetit/a quoq detineri pmittas: sed oia in tuo ecclesie/quippe iam tue/reformare non negligas: vt cunctis salubri ordinatione dispositis: que deo placita et nostra sunt auctoritate suffulta/perpetuis maneāt inconuulsa temporibus.

E

¶ Gregorius Adeodato seruo dei. Permittit testamētum de rebus suis legitime facere. Capitulum.v.

Epl.v.

Effectum iusta postulātib⁹ indulgere: et vigor equitatis/et ordo exigit rationis: presertim qñ petētium volūtatem et pietas adiuuat: et veritas non relinquit. Quia igitur priusq in monasterio sancti Hadriani vbi es cōuersus intrares/rerūq tuarū illic donatiōem emitteres: domos/et hortos intra ciuitatem/seu terras sationales/vel vineas in fundo (sicut nos docuisti) carsintano pariter et portiones tuas in fundo fullonisco: vel ex aliquib⁹ mancipijs tuis: quib⁹ ante concessa libertas est/verbo largitus es: ipsa quoq donatio licet possit iure subsistere: precipue in hoc qđ ab illis tribuitur: qui cū pompis suis seculum relinquentes/ad dei se eligūt cōferre seruitium: tñ ne quid futurum tēpus obliuionis nubilo huic derogare quicq valeat largitati: scripture hoc desideras tradere monumētis. Qđ vt queat robustum existere/a nobis tibi poscis dari licentiam. Idcirco hui⁹ tibi precepti nři pagina liberam tibi hoc faciēdi cōcedim⁹ facultatem: quaten⁹ dum oia a te fuerint expressa: et designatiōe tua nouerint esse suū: qđ cūctis modo cōmune est: et ipi sine cōtētione donata possideāt: et volūtas tua quid ad quem pertinere voluerit/esse non possit ambigua. Quicqd enī hmōi scriptura interueniēte feceris/firmum/stabileq/et ex rei ipsi⁹ veritate/et ex hac nostra auctoritate non dubites: quippe qr non nouum aliquid facere qđ lege est vetitum/sed dudum factum videris exprimere: et salubriter amputādi causa litigij litterarū memorie seruanda reponere.

F

¶ Gregorius Januario episcopo Caralitano. De abbatissa Desideria. Capitulum.vj.

Epl.vj.

Quando inter religiosas personas de terrenis reb⁹ controuersia nascitur: ita sacerdotali est sollicitudine finienda: vt crescere nō possit ex mora contētio. Desideria siquidem abbatissa latrix presentium huc veniēs questa est substātiam parētum suorū pariter et germani sui sibi rationabiliter competentem:

G

a Joanne abbate indebite detineri. Et quia eādem cau
sam interueniēte petit iudicio terminari: fraternitas ve
stra adhibitis sibi Innocētio atq; Libertino fratribus
coepiscopis nostris: xū eis negocij hui⁹ qualitatem diligen
ter examinet: et pari cōsilio comuniq; tractatu ita se in
diffiniendo ex omni latere festinet exhibere sollicitum:
quatenus et ipsa omni inuidia fauoris ac negligentie ca
reat: et inter illos post definitionem vestrā aliqd non pos
sit litigiū remanere. Si vero aliqua ex lege vobis ad pfe
rendam sentētiam fuerit nata dubietas: sapiētem virū/
et quē nostis dei timorem habere pre oculis/requirite:
vt ab eo quid sit legitimum informati: nullam reprehen
sionem vestre diffinitionis valeat calculus sustinere.

¶ Gregorius Eleutherio epō. Ut ppter infirmitatem
epūs non deponatur/nisi petierit. Capitulum.vij.

Epl.vij. vij. q.j.ca. Quāuis.

Quāuis triste nobis sit valde quod loquimur:
atq; fraterna nos cōpassio fiere potius vrgeat
ꝙ aliquid de auditis finire pmittat: suscepti
tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instāti pulsat
aculeo: magna nos ecclesijs cura pspicere: et anteq; ear
possit vtilitas deperire/qđ fieri debeat/deo auctore dis
ponere. Peruenit igit ad nos quibusdam referētibus/
quēdam epm ita passionem capitis incurrisse: vt qđ mē
te alienata agere soleat/gemitus et fletus audire sit. Ne
ergo languēte pastore grex (qđ absit) insidiatoris lani
dus dentibus exponatur: vel ecclesie ipsi⁹ vtilitates de
pereant: cauta nos necesse est pulsione tractare. Et ideo
qz viuentem epm ab officio suo necessitas infirmitatis
non crimen abducit/alium loco eius (nisi recusante eo)
nulla sinit ratio ordinari. Sed si interualla egritudinis

D

habere est solitus/ipse data petitione non se vlterius ad
hoc ministerium intellectum habere: nec ad alia officia
subuertēte infirmitate posse fateatur assurgere: et alium
in loco suo expetat ordinādum: quo facto oīm solēniter
electione alter qui dignus fuerit epūs solenniter cōsecre
tur: sic tamen vt quousq; eundem epm in hoc seculo vita
tenuerit: sumptus et debiti de eadem ecclesia ministren
tur. Enimuero si nullo tēpore ad sane redit mētis officiū/
persona fidelis ac vite est probabilis eligēda: que ad re
gimen ecclesie idonea possit existere: atq; de animarum
vtilitate cogitare: inquietos sub discipline vinculo re
stringere: ecclesiasticarū rerum curā agere: et maturum
atq; efficacem se in oīb⁹ exhibere. Qui etiam si epo qui
nūc egrotat supstes extiterit/loco ei⁹ debeat cōsecrari.
Ordinationes vero pbroꝝ vel diaconoꝝ/seu alteri⁹ ordi
nis si fieri in eadem ecclesia causa poposcerit/fraternita
ti tue noueris reseruādum: quaten⁹ si tue est dioceseos/
de eius qui ad hoc eligitur/vita/moribus/actuq; per
quiras. Et si placuerit: nec est qđ in eo iudicium cano
nice districtionis reprehendat: ad destinatum ordinem
non aliter nisi te ordinante perueniat. Ita ergo fraterni
tas tua faciat: atq; hec vigilantia prouidenti disponat:

I

vt nec dei ecclesia neglectum vlteri⁹ habeat: et consacer
dotes suos non solum verbis/sed etiam exēplo locoꝝ ve
nerabilium curam laudabiliter habere commoneat.

¶ Gregorius Brunichilde regine Francorum. De pa
ce ordinānda. De Mēna episcopo. De quodam episcopo
capitis infirmitate detento. De priuilegijs monasterio
rum eius. Capitulum.viij.

Epl.viij.

Inter alia bona hoc apud vos pre ceteris tenet
principatum: ꝙ in medijs hui⁹ mundi fluctib⁹
qui regētis animos turbulēta solēt vexatione
confundere: ita cor ad diuini cultus amorem et venerabi
lium locoꝝ disponēdam quietē reducitis: ac si vos nul
la alia cura sollicitet. Unde qz huiusmodi prepositorū
actio/subiectoꝝ magna solet esse munitio/plus alijs gē
tibus gentem Francoꝝ asserimus felicem: que sic bonis
oībus preditam meruit habere reginam. Epistolis aūt
vestris indicātibus agnoscētes ecclesiā vos sancti Mar
tini in suburbano Augustudunensi/atq; monasterium
ancillarū dei: necnon et xenodochium in vrbe eadem con
struxisse/valde letati sumus: et grās oīpotenti deo retu
limus: ꝙ cordis vestri sinceritatem ad hec operāda cōpū
xit. Qua de re vt et nos bonis vestris in aliquo pticipes
haberemur: priuilegia locis ipsis pro quiete et munitiōe
illic degētium (sicut voluistis) indulsimus: nec excellen
tie vestre amplectēda nobis desideria/vel ad modicum
differre ptulim⁹. Paterna preterea charitate salutatio

K

nis premittētes alloquium/indicamus illustrib⁹ filijs
nostris: vr̄e vero excellētie famulis ac legatis burgoaldo:
et varmaricario nostrū nos sm vestra scripta prebuisse
secretum. Qui oīa que sibi iniūcta dixerāt: subtili nobis
insinuatiōe reserasse noscūtur. De quib⁹ cure nobis erit
sequēti tēpore excellentie vestre quid actum fuerit indi
care. Nam nos quicqd possibile et vtile ad ordinandum
pacem inter vos et rēpublicam pertinet/summa (deo au
ctore) cupimus deuotione cōpleri. Mennam vero reuerē

ij.q.v.cap. Mēnam.

dissimum fatrem et coepm nostrum/postq; ea que de eo
dicta fuerāt requirētes/in nullo inuenimus culpabilem
esse: ꝗ insuper ad sacratissimum corp⁹ beati Petri apli
sub iureiurādo satisfaciēs/ab his que obiecta eius opi
nioni fuerāt/se demonstrauit alienum: reuerti illuc pur
gatum absolutumq; permisimus: qz sicut dignum erat vt
si in aliquo reus existeret: culpam in eo canonice punire
mus: ita dignum non fuit vt eū adiuuāte innocētia diu
tius retinere vel affligere in aliquo deberemus. De quo
dam aūt epo quem capitis infirmitas (sicut nobis pre
dicti magnifici viri dixerūt) administrare suum non si
nit officium: fratri coepoq; nostro Etherio scripsimus:
vt si interualla eiusdem infirmitatis habuerit: data pe
titione ad implēdum se locum suum pfiteatur non posse
sufficere: sed alium ecclesie sue postulet ordinandum: qz
viuēte eo quē ab administratione officij sui non culpa/
sed egritudo subducit: aliū loco ipsi⁹ sacri nullo modo
pmittūt canones ordinari. Si vero nullo tēpore ad mētis
sane redit officium: queri persona debet vita et moribus
decorata: que et animaꝝ curā gerere/et eiusdem ecclesie

L

causas vtilitatesq; salubri valeat ordinatiōe disponere:
talisq; sit/vt si superstes extiterit/eius possit loco succe
dere. Sed et si qui sunt in sacro ordine/vel ad clericat⁹
ministerium pmouēdi: antefato reuerētissimo fratri no
stro Etherio: si tamen ipsius est dioceseos/reseruādum
nūciandumq; decreuimus: vt inde habita inquisitione si
nulli culpe quas sacri canones insequūtur/subiecti sūt/
ipse eos debeat ordinare. Excellentie ergo vestre cura
nostre se dispositioni cōiūgat: quatenus nec ecclesie vti
litates (quarum nobis maximus amor est) pereāt: et bo
nis excellentie vestre mercedis augmenta succrescant.
Similiter vero de quodam bigamo requisiti/an ad sacrū
ordinem potuisset accedere: iuxta canonicam regulam
oīno vetuimus. Absit enim ne vestris tēporibus (in qui
bus tam multa pia ac religiosa agitis) aliquid cōtra ec
clesiasticum institutum fieri permittatis. Prefati autē
viri magnifici filij nostri dato capitulari inter cetera pe
tierūt/qđ sibi ex vestra perhibuere iussione mandatum:
vt talis debeat a nobis in gallijs persona trāsmitti: que
facta synodo cuncta que contra sacratissimos canones
perpetrantur: omnipotēti deo auctore possit corrigere.
In qua glorie vestre cura cognouimus ꝙ de vita anime
et de regni vestri soliditate cogitatis: qz redēptorem no

M

strum formidantes: eiusq; in oībus precepta seruantes:
et hic agitis vt regni vestri gubernacula subsistant: et
post longa annoꝝ curricula vos quoq; de terreno regno
ad regnum celeste transeatis. Apto autem tēpore si deo
placuerit/veneranda excellentie vestre desideria imple
re curabimus. Nos itaq; pro munitione locoꝝ de qui
bus excellētia vestra scripsit: oīa sicut voluit sancire stu
duim⁹. Sed ne fortasse ab eoꝝ locoꝝ prepositis eadem
decreta nostra tēpore quoquo supprimātur: pro eo ꝙ eis
quedam interdicta esse noscūtur: hec eadem constitutio
gestis est publicis inserenda: quatenus sicut in nostris/
ita quoq; in regalibus scrinijs teneatur. Oipotēs deus
excellentiam vestrā in suo semper timore custodiat: atq;
ita vestra vota in filioꝝ excellentissimoꝝ regū nepotum
vestroꝝ intercedente beato Petro apostoloꝝ principe/
cui eos commendatis/sospitate adimpleat: vt stabile vo
bis gaudium de eorum semper incolumitate sicut cupi
tis/habere concedat.

¶ Gregorius Theodorico regi Francorum. De pace
in re publica facienda. Capitulum.ix.

Epl.ix.

Scriptorum vestroꝝ eloquia incolumitatem ve
stram signantia leti suscepimus: ex quibus ita
transcēdere vos prudētia etatem agnouimus/
vt euidēter appareat pro gētis Frācoꝝ felicitate/excel
lentie vestre/potestatis regie gubernacula/superne gra
tie fauore fuisse commissa: inter que hoc quoq; in vobis

A

satis laudabile mirandumq; est: q in his que filiam nostram precellentissimã auiam vestram pro oipotẽtis dei amore desiderare cognoscitis: iuuare sic studiosissime festinatis: vt per hoc ⁊ hic feliciter viuatis: ⁊ in futura vita regnũ cum angelis teneatis. Quia ergo hoc deo donãte ex magna venit discretione iudicij: ita omnia que excellentia vestra voluit/citius ac libẽter impleuim⁹: vt quãtum nobis bona vestra placuerint: effect⁹ nostri celeritate monstraremus. Salutãtes preterea vos paterna dulcedine: indicamus omnia que viris illustribus famulis vestris Burgoaldo ⁊ Warmaricario filijs nostris agenda mãdastis/facta nobis fuisse habito secreto colloquio manifesta. Et valde laudauimus q: et presentia sapienter (sicut decet) attenditis: ⁊ sic munire futura semper ne pacis interuẽtu inter vos ⁊ rẽpublicam festinatis: vt vnum facti/regni vestri firmitatẽ in perpetuũ extendere salubriter possitis. De quibus succedẽti vobis tẽpore q̃ deo fuerint placita nũciamus. Nã nos q̃cq̃d vtile/quicquid probat esse pacificũ desideramus: et vt fieri valeat studemus. Tãtum est: vt sicut nostra/ita quoq; dei (quo sine nihil possumus) in ea que expediunt sit volũtas. Sãcta trinitas in suo semper faciat vos timore proficere: et ita cor vestrũ placita sibi moderatiõe disponat: vt ⁊ nũc subiectis vestris de vobis: ⁊ postmodũ vobis de se gaudium sine fine concedat.

B

¶ Gregorius Senatori p̃sbytero ⁊ abbati. De xenodochio quod in augustudunẽsi ciuitate a siagrio ⁊ Brunichilda constructũ est: ⁊ priuilegio eius. Caplm x.

Epla.x.

QUãdo catholicorũ regũ corda/ad ea ad q̃ põtificalibus sunt monitis prouocãda: ita ardẽti desiderio diuina preueniente gratia succenduntur: vt ab eis vltro poscãtur: tanto alacri ⁊ leto sunt animo concedẽda: quãto et ea ipsa que cupiunt/si nollẽt facere/peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorũ nostrorum precellentissimorum regum Brunichilde ac nepotis ipsius Theodorici/xenodochio quod in ciuitate augustudunẽsi a Siagrio reuerende memorie episcopo ⁊ predicta filia nostra regina excellentissima constructũ est: cui tu preesse dinosceris: huiusmodi priuilegia presentis auctoritatis nostre decreto indulgem⁹: concedimus atq; firmamus: statuentes nullũ regũ/nullũ antistitum/nullum quacũq; preditũ dignitate/vel quẽq̃; aliũ/de his que xenodochio a suprascriptis precellẽtissimis filijs nostris regib⁹ iam donata sunt: vel in futuro a quibusuis alijs de proprio fuerit iure collata/sub cuiuslibet cause/occasionis ve specie minuere vel auferre: siue suis vsibus applicare: vel alijs pijs causis p sue auaritie excusatione posse cõcedere: sed cuncta que ibi oblata sunt vel offerri cõtigerit: tam a te q̃; ab eis qui in tuo officio locoq; successerint: perẽni tẽpore illibata ⁊ sine inquietudine aliqua volum⁹ possideri. Eorũ tamẽ vsib⁹ pro quorũ sustẽtatione gubernationeq; concessa sunt/modis omnibus profutura.

C

Itẽ cõstituimus vt obeunte abbate presbyteroq; suprascripti xenodochij atq; monasterij: non alius ibi quacũq; obreptiõis astutia ordinetur: nisi quẽ rex eiusdẽ prouincie cũ consensu monachorũ: s̃m amorẽ dei elegerit ac prouiderit ordinãdũ. Hoc quoq; capitulo presenti subiungimus (vt locũ auaritie excludamus) nullũ de regib⁹: nullum de sacerdotib⁹ vel quẽcũq; aliũ per se suppositãue p̃sonã de ordinatione eiusdẽ abbatis vel quibuscũq; causis xenodochio ipsi pertinentib⁹ audere in auro siue alia qualibet specie cõmodi quicq̃; accipere: neq; eundẽ abbatem ordinationis sue causa dare aliquid presumere: ne hac occasione/ea que a fidelibus/pijs locis offerũtur/aut iam oblata sunt/consumantur. Et quoniam multe occasiones in deceptiõe religiosarũ personarũ a prauis illic (vt dicitur) hominib⁹ exquiruntur: abbatẽ atq; presbyterũ p̃dicti xenodochij nullo modo priuãdum deponẽdũq; censemus: nisi causa specialiter criminis exigẽte. Unde necesse est: vt si qua cõtra eũ huiusmodi querela surrexerit: non solum episcopus ciuitatis augustudunensis causam examinet/sed adhibitis sex alijs episcopis suis/subtili hoc inuestigatiõe perquirat: quatenus cũctis cõcorditer iudicãtibus/canonice districtionis cẽsura aut reum punire/aut innocentẽ possit absoluere. Simili quoq; diffinitione iuxta desideriũ conditorũ decernimus: vt nullus eorũ qui eidẽ xenodochio atq; monasterio abbas in posterum fuerit ordinatus/ad episcopatus officium quacũq; obreptione sit ausus accedere: ne res xenodochij vel monasterij iniq̃ erogatione consumẽs/grauissimã egestatis necessitatẽ pauperibus ac peregrinis vel ceteris exinde viuentibus generet.

D

Episcopũ vero tollendi de eodẽ loco monachum/ad ecclesiasticũ ordinẽ promouẽdum/vel p aliqua quacũq; causa/sine cõsensu abbatis atq; presbyteri habere licentiam prohibemus: ne huius rei vsq; ad hoc vsurpatio perducatur: vt loca que acquisitione hominum construenda sunt/oblatione destruantur. Hec igitur omnia que huius precepti decretiq; nostri pagina cõtinet: tam tibi q̃; cũctis qui in eo quo es ordine locoq; successerit/vel eis quorũ interesse potuerit/in perpetuum seruanda decernimus. Si quis vero regũ/sacerdotũ/iudicũ/ac personarum secularium hanc constitutionis nostre paginã agnoscens/contra eã venire tentauerit/potestatis honorisq; sui dignitate careat/reũq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea que ab illo male ablata sunt restituerit: vel digna penitentia illicite acta defleuerit: a sacratissimo corpore ac sanguine dei nostri redẽptoris Jesu christi alienus fiat: atq; in eterno examine districte vltioni subiaceat. Cũctis autẽ eidẽ loco iusta seruãtib⁹ sit pax dñi nostri Jesu xp̃i: quaten⁹ et hic fructũ bone actionis recipiant: ⁊ apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant.

E

¶ Gregorius Thessalie abbatisse. De monasterio sancte Marie quod in augustudunensi ciuitate erectũ est: ⁊ priuilegio eius. Capitulum.xj.

Epla.xj.

QUando ad ea ad que catholicorũ regum corda/põtificalibus sunt monitis prouocanda: ita ardẽti desiderio diuina preueniẽte gratia succenduntur: vt ab eis vltro poscãtur: tanto sunt alacri ⁊ leto animo concedenda: quanto ⁊ ea ipsa que cupiunt/si nollent facere/peti debuerant. Proinde iuxta scripta filiorum nostrorũ precellentissimorũ Brunichilde ac nepotis ipsius Theodorici monasterio sancte Marie: vbi ancillarum dei congregatio est constituta: in vrbe augustudunensi ⁊c. vt supra.

¶ Gregorius Lupponi episcopo et abbati. De ecclesia sancti Martini que est in suburbano augustudunensi/et priuilegio eius. Capitulum.xij.

Epla.xij.

QUando ad ea ad q̃ catholicorũ regũ corda põtificalibus sunt monitis prouocãda: ita ardẽti desiderio diuina preueniente gratia succenduntur: vt ab eis vltro poscantur: tãto sunt alacri ⁊ leto animo cõcedẽda: quãto ea ipsa que cupiunt/si nolent facere/peti debuerãt. Proinde iuxta scripta filiorũ nostrorũ precellentissimorũ regũ Brunichilde ac nepotis ipsi⁹ Theodorici ecclesie sancti Martini: que in suburbano ciuitatis augustudunẽsis ⁊c. vt supra.

¶ Gregori⁹ Maximo epo Salonitano. De scriptis ei⁹ sine subscriptione non suscipiendis. Capitulum.xiij.

Epla.xiij.

F

ALia quidẽ scripta ad fraternitatẽ tuã ante fecerámus: sed tẽpore quo hoies tuos quos ad nos misisti relaxare volum⁹: scripsisse te quibusdam nostrũ cõperimus: q veteranũ presbyterũ atq; optatũ defensorẽ tũc minime i causa trãsmiseris: ⁊ ideo ea que cũ eis acta sunt/nõ debere subsistere. Sed ⁊ Thomas ecclesie tue defensor sibi verbo a te dictũ p̃hibuit. Ex qua re iam presentium portitorib⁹ indicauimus esse credendũ: ne de ipsis quoq; post hec similiter diceretur. Quia ergo hec nos res valde fecit ambigere/et cautos esse debere premonuit: si causam vultis dicere: instructã de cetero personã cũ mãdato legaliter facto: tuis ac presbyterorum seu diaconorũ in testimoniũ subscriptionibus roborato: gestisq; ex more indito transmittatur: vt quicquid cũ ea actũ fuerit/possit iure subsistere. Nã nos non solum tibi: sed etiam omnib⁹ quod iustũ legitimũq; fuerit/parati sumus deo iuuãte per oia custodire: tantũ vt tu quod lege precipitur/facere non omittas.

¶ Gregorius Uenantio episcopo Patricio. De persona vrbici abbatis. Capitulum.xiiij.

Epl.xiiij.

EXcellentie vestre electionem in persona vrbici abbatis quia valde nobis placuit indicamus: quoniam sicut iudicij vestri discretionẽ oportuit/ad ecclesie gubernationẽ virũ quesistis vigilantem atq; sollicitũ/et diuine scripture scientia (qđ maxime in sacerdotibus eligẽdum est) institutũ. Sed q: ceteris sic

G

est aliquis preponẽdus:vt dũ ipse exterius proficit/inte
rius non decrescat: quietẽ ipsius turbare nõ possumus:
ne cũ eũ ad altiora producimus/minorẽ illum seipso fie
ri missum in fluctib⁹ cõpellamus. Persone vero cresce
tis diaconi ꝑpterea ꝙ omnino nobis ignota est/prima
nobis cura fuit requirere quẽadmodũ xenodochiũ cui
prefuerat/gubernasset: vt ex minimis/qualis esse possit ĩ
maximo/noscerem⁹. Sed quid nobis portitores scripto
rũ vestrorũ respõderint/ab ipsis addiscetis. Nunc ergo
presbyterum dare omnino vobis excellentia vestra scit
esse difficile: qꝛ personarum nos necessitas ad ordinãda
alia loca pastorib⁹ destituta nõ leuis angustat. Et ideo
qꝛ deum timere/et anime vestre vos habere respectũ no
uimus: paterna charitate salutationis alloquiũ premit
tentes hortamur: vt sicut decet/cauta diligẽtiqꝫ inuesti
gatiõe scrutari interius de vita/moribus/actuqꝫ prefa
ti diaconi debeatis. Et si eum ad ecclesie assurgere regi
men agnoscatis/vestra adhortatione omnes in eo cõcor
dent. Si autẽ aliud vestri sentit sollicitudo iudicij: ⁊ eũ
pastoralẽ curam efficaciter administrare non posse cõsi
derat: agendũ cũ omnib⁹ concorditer: vt alterũ qui apt⁹
visus fuerit/de ecclesia ipsa possint eligere: vt venientes
tam diaconus qui iam elect⁹ est/ꝙ etiam qui eligẽdus
est: is qui deo placuerit/ordinetur. Enimuero si in eccle
sia illa neqꝫ de ꝑsbyteris vel diaconibus: siue reliquo cle
ro huiusmodi inueniri potuerit/de alia sibi ecclesia ta
lem ordinãdum eligere festinent antistitẽ: qui vigilanti

H

sollicitudine exterioribus eorũ vtilitatib⁹: ⁊ sacerdota
li adhortatione animab⁹ valeat deo miserante vtilis re
periri. Preterea ne qua hac in causa possit esse dilatio: ⁊
peccatis facientib⁹ nullus de electis aptus existat: hor
tandus est clerus ⁊ populus vt eis qui ad nos venerint/
sua debeant vice mãdare: quatenus hic habeant eligẽdi
licentiam: nobisqꝫ hoc ipsum apicibus suis roboratis ꝓ
prijs subscriptionib⁹ innotescat: vt si vel hic inueniri po
tuerit/sine difficultate aliqua xp̃i operãte gratia ꝯsecre
tur. Quod tamẽ nos non voluntate impulsi loquimur: sed
necessitate cõpulsi: qꝛ quantũ ad nostrũ est iudicium/de
suis volumus vt debeant habere pastorem.

¶ Gregori⁹ Pascasio episcopo neapolitano. De iudeis
non opprimendis. Capitulum.xv.

Ep̃la.xv.
Parte.j.
di.xlv.c.q
sincera.

Qui sincera intẽtione extraneos a xp̃iana reli
gione ad fidẽ cupiunt rectã perducere/blãdi
mentis non asperitatib⁹ debẽt studere: ne qꝫ
reddita ad planum ratio poterat reuocare/pellat ꝓcul
aduersitas. Nã quicũqꝫ aliter agunt/⁊ eos sub hoc vele
mine a cõsueta ritus sui volunt cultura suspẽdere: suas
illi magis ꝙ dei causas ꝓbantur attẽdere. Iudei siqui
dem neapoli consistẽtes/questi nobis sunt: asserentes ꝙ
quidã eos a quibusdã feriarũ suarũ solẽnitatibus irra
tionabiliter nitantur arcere: ne illis sit licitũ festiuitatũ
suarum solẽnia colere: sicut eis nũcusqꝫ et parẽtibus eo
rum longis retro temporibus licuit obseruare. Quod si

I

ita se veritas habet/superuacue rei vidẽtur operã adhi
bere. Nam quid vtilitatis est: quãdo (et si cõtra longum
vsum fuerint vetiti) ad fidẽ illis ⁊ conuersionẽ nihil ꝓfi
cit? Aut cur iudeis qualiter cerimonias suas colere de
beant/regulas ponimus: si per hoc eos lucrari nõ possu
mus? Agendum ergo est vt ratione potius ⁊ mãsuetudi
ne ꝓuocati/sequi nos velint/nõ fugere: vt eos/ex eoꝝ co
dicibus ostẽdẽtes que dicimus/ad sinũ matris ecclesie
deo possim⁹ adiuuãte cõuertere. Itaqꝫ fraternitas tua
eos monitis quidẽ prout potuerit deo adiuuãte ad con
uertendum accendat: ⁊ de suis illos solẽnib⁹ inquietari
denuo non permittat: sed oẽs festiuitates feriasqꝫ suas
(sicut hactenus tam ipsi: ꝙ parẽtes eorũ per longa colẽ
tes retro tẽpora tenuerunt) liberam habeant obseruan
di celebrandiqꝫ licentiam.

¶ Gregorius Barbaro episcopo Carinis. De obitu vi
ctoris episcopi/⁊ de alio eligendo. Capitulum.xvj.

Epi.xvj.
Parte.j.
di lxj.ca.
Obitum.

Obitum victoris panormitane ciuitatis antisti
tis directa relatio patefecit. Quapropter visita
tionis destitute ecclesie fraternitati tue operã
solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere/
vt nihil de prouectionib⁹ clericorũ/redditu/ornatu/mi
nisterijsqꝫ/vel quicquid est in patrimonio eiusdẽ/a quo
ꝙ presumatur ecclesie. Et ideo dilectio tua ad predictã
ecclesiam properabit: et assiduis adhortationibus clerũ

K

plebẽqꝫ eiusdẽ ecclesie admonere festinet: vt remoto stu
dio/vno eodẽqꝫ cõsensu talẽ sibi preficiendũ expetãt sa
cerdotẽ: qui ⁊ tãto ministerio dignus valeat reperiri: et
a venerandis canonib⁹ nullatenus respuat. Qui dũ fue
rit postulatus/cũ solẽnitate decreti oim subscriptionib⁹
roborati: et dilectionis tue testimonio litterarũ ad nos
sacrandus occurrat. Cõmonemus etiam fraternitatem
tuã: vt nullum de altera eligi ꝑmittas ecclesia: nisi forte
inter clericos ipsius ciuitatis/in qua visitationis impẽ
dis officium: nullus ad episcopatũ dignus (qđ euenire
nõ credimus) potuerit inueniri: prouisurus ante oĩa: ne
ad id cuiuslibet conuersationis vel meriti laicam perso
nam aspirare permittas: ne ⁊ conatus eorũ habeatur in
efficax: et tu periculũ ordinis tui (quod absit) incurras.
Monasteria autẽ si qua sunt in ipsi⁹ cõstituta parochia/
sub tua cura dispositioneqꝫ quousqꝫ illic proprius fuerit
ordinatus episcopus/esse concedimus.

¶ Gregorius clero/ordini et plebi Panormitane ciui
tatis. De eligendo episcopo. Capitulum.xvij.

Epistola
xvij.

Vestri antistitis obitũ cognoscentes/cure no
bis fuit destitute ecclesie visitationẽ fratri et
coepiscopo nostro Barbaro solenniter dele
gare. Cui dedimus in mãdatis: vt nihil de prouectioni
bus clericoꝝ/redditu/ornatu/ministerijsqꝫ a quoqꝫ vsur
pari patiat. Cuius vos assiduis adhortationib⁹ conue
nit obedire: ⁊ remoto strepitu: vno eodẽqꝫ cõsensu talem
vobis preficiendũ expetere sacerdotẽ: qui a venerandis

L

canonibus nulla discrepet ratione: et tãto ministerio di
gnus valeat reperiri. Qui dũ fuerit postulatus/cũ solen
nitate decreti omnium subscriptionibus roborati: ⁊ visi
tatoris pagina prosequente ad nos veniat ordinandus.
Prouisuri ante omnia ne cuiuslibet vite vel meriti lai
cam personã presumatis eligere: ⁊ nõ solũ ille ad episco
patus apicem nulla ratione ꝓuehatur/verũetiam vos
nullis intercessionib⁹ veniam promereri posse cognosci
te: sed omnes quos ex vobis de laica ꝑsona aspirasse con
stiterit/ab officio ⁊ a cõmunione alienos faciendos pro
culdubio noueritis.

¶ Gregori⁹ Passiuo episcopo firmano. De reliquijs sã
cti Sauini: ⁊ oratorio construendo. Capitulum.xviij.

Epi.xviij

Proculus diacon⁹ ecclesie asculane petitoria
nobis insinuatione suggessit: in fundo gressia
no iuris sui monasterium se pro sua deuotiõe
fundasse: qđ in honorem sancti Sauini martyris deside
rat consecrari. Et ideo frater charissime si in tue paro
chie memorata cõstructio iure cõsistie/ ⁊ nullum corpus
ibidem cõstat humatum: percepta primitus donatione
legitima. i. cõduma vna: boues par vnũ: armenta capite
quinqꝫ: oues et capras promiscuas capita.xx. in fundo
gressiano vbi ipsum monasterium fundatur vncias.viij.
fundum staciani vncias.viij. fundum paterni in integro
porcos.x. lectisternia gestisqꝫ municipalibus alligata.
⁊c. ſm morem.

¶ Gregorius Joanni subdiacono Rauenne. De exupe
rantio episcopo. Capitulũ.xix.

M

Ep̃la.xix.

Lator presentium Joannes frater et coepisco
pus noster aliqua vobis de causis ecclesie sue
dato capitulari noscitur intimasse. Quib⁹ co
gnitis/culpanda a nobis experientia tua fuerat/si ad te
perlata hacten⁹ indefinita remãserint. Sed inquirẽtes
agnouimus ꝙ ad notitiam tuã minime sunt perducta.
Ipsum ergo quod nobis capitulare porrectũ est/his fe
cimus subter annecti. Agnitis itaqꝫ oibus ac discussis/
si ita apud te esse vt suggestum est/manifesta veritate pa
tuerit: fratrẽ et coepiscopũ nostrũ marinianum adire te
volumus: eũqꝫ modis omnib⁹ adhortari: vt his quorum
in peragendis negocijs ecclesie ipsius interesse dinoscit
debeat deputare/quatenus perpẽsis oibus cũ predicto
viro de his que nota fuerit/ecclesiastica inter se debeant
tranquillitate decidere. Si vero elegerint retinendũ: ex
perientia tua imminẽat esse iudicium: ⁊ quicquid cogni
torũ inter eos fuerit sentẽtia diffinitũ/te debeat exequẽ
te ꝯpleri: ne diuturnis protractionibus dilata paupertas
ecclesie ipsius (sicut iam factũ asserit) dispendijs ingra
uetur. Indicauit etiã nobis ꝙ quidã exuperantius epi
scopus ausu temerario in diocesi ipsius oratorium con
struxerit: idqꝫ sine precepti auctoritate contra morẽ pre
sumpserit dedicare: missasqꝫ illic publicas celebrare nõ

A metuit. Quā rem cū summa te celebritate ac districtiōe cōuenit emēdare: nec vlterius tale aliquid attētare permittas. Ora toriū vero quod ab incōpetenti persona repereris esse cōstructum: huic proprio te volumus episcopo: si res (vt dictū est) ita se habere constiterit: sine mora aliqua reformare.

Gregorius Leoni episcopo et alijs ꝙ plurimis. Ne ad consignādos infantes egressi/nimium aggrauent ecclesias. Capitulum.xx.

Epi.xx.

Sicut nos nobis inuicē specialia per apostolorum orationem admonemur impartiri suffragia: ita in his ꝙ necessitate iniuncti regiminis per dispensationē rerū pauperū: deo per nos fuerint auctore disposita: sacerdotalia dignum est solatia nō deesse. Latorē siquidē presentiū Adrianū chartularium nostrum ad regendū ecclesie nostre patrimonium Syracusanarum partium dirigentes: fraternitati vestre necessario duximus cōmendandum: vt in quo vsus exegerit: vestra ei solatia cōferatis: quatenus dū ad agēdum p vos corporalibus/et ad facilitatē explendi que cepertt spiritualibus orationū fuerit fultus auxilijs/pspere ea que a nobis ei iniūcta sunt/ deo quoqꝫ valeat cooperāte pficere. Vosmetipsos aūt ita in cōspectu omnipotētis dei in bonis operibꝰ debetis exhibere/ vt inueniri in vestra actiōe nequeat qđ vel deo iudice pcuti: vel quolibet homine insidiāte valeat accusari. Nā exinde prefato chartulario nostro iniunximꝰ: vt si qua de reuerētissimis fratribꝰ nostris episcopis inordinate acta cognouerit: priꝰ quidem secreta ac modesta adhortatione ipse corripiat.

B

x q.iij.ca. Relatum.

Preterea relatū est nobis sācte memorie decessoris mei temporibus per seruū dei diaconē qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit/fuisse dispositū vt sacerdotes p vniuersas dioceses vestras constituti: quotiens ad consignādos infantes egredimini/vltra modū grauari minime debuissent. Sūma enim prefixa fuerat/vobis (vt audio) cōsentiētibꝰ: que ab eisdē sacerdotibꝰ p labore clericorum dari debuisset. Atqꝫ hoc qđ tunc placuit (sicut nunc dicitur) minime custoditur. Unde fraternitatē vestram admoneo: vt subiectis vestris graues non studeatis existere: sed si qua sunt grauamina tēperetis: qꝛ nec ab eo qđ semel definitū est/deflectere debuistis. Etenim in futura/ꝛ in presenti vobis vita prospicitis: si eos qui vobis cōmissi sunt/sine grauamine conseruatis.

Gregorius Juliano. De beneficio eiꝰ monasterio collato. Capitulū.xxj.

Epi.xxj.

Gloriæ vestre scripta suscipiēs/legēda lecꝰ aperui: sꝫ tristis perlecta replicaui. In eis quippe dicebatur (qđ pudoris causa fuerat) mihi vos ea que dicenda erāt/tempore multo tacuisse. Et certum est quia minus amatur: qui adhuc erubescitur. Atqꝫ modo contristatus sum: quia me a vobis comperi minus ꝙ existimaueram amari. In hoc autem valde me contēnitis: si mercedis causas mihi assidue prouidēdas studiose nō reqritis. Nec debet esse verecundie ei aliqđ de elee-

C mosynis importune dicere: quē constat non suas: sed ad dispensandum res pauperū habere. De causis itaqꝫ mercedis apud episcopū libere agere debuistis: etiā si meū animū qualis in amore vr̄o existeret nesciretis. Postꝙ enim ꝛ nos omnino gloriam vestram diligimus/ꝛ dispēsationis locum in rebus (sicut scitis) pauperū tenemus: vestra fateor verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor: vt hanc a corde vestro funditus repellam: et in mercedis causas magnum solatium vestre prouisionis habeam. Monasterio itaqꝫ nostro quod a vobis in Cathenensi vrbe cōstructum est: per Adrianum notarium et rectorem patrimonij emisse precepti pagina decem annuos solidos dari deputauimus: quos petimus sine iniuria suscipi: quia non hec vobis nostra oblatio/sed sancti Petri apostolorum principis benedictio offertur.

Gregorius Honorio episcopo Tarentino. De baptisterio construendo. Capitulum.xxij.

Epla.xxij

Fraternitate tua indicāte didicimus in ciuitate Tarentina in qua preesse dinosceris/ in ecclesia sancte Marie baptisteriū te nouiter cōstruxisse. Et ideo frater charissime presenti auctoritate suscepta/tui desiderij cōplebis effectū: quatenus p sacrum lauacrum peccatorum illic macule deleantur.

Gregorius Paschali et Consolantie. De spe ad eternam patriam tendenda. Capitulum.xxiij.

D

Epi.xxiij

Epistolam magnitudinis vestre latore presentium deferente suscepimus. Et licet tēpora restituende pecunie in inducijs data defluxerūt: petitionē tamē vestrā nullo modo duximꝰ contristādā. Adriano itaqꝫ chartulario nostro: quē illuc ad regendū ecclesie nostre patrimoniū direximus/ de presenti iniunximus: que vobiscū exinde loqui debeat: vt nec ecclesiastica in aliquo negligatꝰ vtilitas/ꝛ postulatio vestra sortiatur effectū. Quia ergo plus de anime vestre salute ꝙ de terrenarū rerū vtilitate debetis esse solliciti: salutantes paterno affectu hortamur: vt mens onere tribulationis oppressa/cōtra deum non murmuret: ne post amissionem rerū/etiam anime sequātur dispēdia. Nihil de prauis actibus: nil cū peccato (necessitate quasi faciente) festinetis acqrere: sed spem in redēptoris vestri misericordia habētes: qui cōfidētes in se non deserit/tolerabiliter que ptulistis incōmoda sustinete. Erigite animos. Tribulatio vires nō opprimat. Aduersa seculi patientia superet. Pompam mūdi secura mens despiciat. Actio vestra se ad ea que dei sunt occupet. Cōsiderantes ꝙ nullū sit quicquid casibus subiacet: quicquid fine cōcluditur. Et cor se vestrū vltra ꝙ cōuenit/nō affligat: sed studeat quatenus in omnipotētis dei protectione iure cōfidat: qui ꝛ non habita donat/amissaqꝫ reparat/ꝛ reparata custodit. Potens est enim si vos in mādatorum suorū via ambulare cognouerit: ꝛ hic illata dāna multiplici compensatione sarcire: et vitā vobis que toto magis anuisu petenda est/eternam concedere.

E

Gregorius Rusticiane patricie. De quodam beatoꝛ plurima iniusta faciente. Capitulum.xxiiij.

Epistola xxiiij.

Quotiens de vrbe regia ad nos aliquis venit: cure nobis est de corporis vestri sospitate requirere: sed peccatis meis faciētibꝰ ea semp audio que me penitet audire: qꝛ in tanta tenuitate atqꝫ debilitate adhuc in vobis referunꝰ podagre dolores excrescere: sed oro omnipotentē dñm vt omnia que in vestro corpore agūtur/ad salutē anime dirigantur. Flagella tēporalia eternā quietē vobis preparent: ꝛ p eos dolores qui cū fine sunt/gaudia vobis sine fine cōcedat. Ego aūt in tāto gemitu ꝛ occupationibꝰ viuo: vt ad dies quos ago/ me peruenisse peniteat: solaqꝫ mihi consolatio sit mortis expectatio. Unde peto vt p me debeatis orare: quatenꝰ de hoc carnis carcere citius educar: ne tātis laboribus diutius torquear. Preterea indico quendā hic nomine beatoꝛ/qui quasi comes priuatorum dici vult/venisse: ꝛ multa cōtra oēs agere: maxime autē cōtra excellētie vestre homines: vel nobilissimarū neptium vestrarū: quasi res publicas querēs. Et nos quidē puerse eū agere non permittimus: sed neqꝫ vtilitatibꝰ publicis possumus obuiare. Vos ergo apud piissimū principē (sicut potestis) agite: vt ei agere praua cōtradicat. Nam cū omni strepitu/neqꝫ vtilitas publica agiꝰ: neqꝫ magni est dispēdij qđ repetere videꝰ. Dulcissimū filium meū dñm Stategium mea peto vice salutari: quē omnipotēs deꝰ sibi/vobisqꝫ nutriat: vosqꝫ semp de sua gratia ꝛ de vita illius consoletur. De reuersiōe autē vestra qđ scribere debeo/ꝗ quātū eā desiderem scitis? Sed dū causarū obligationes aspicio/mihi i desperatiōe est: atqꝫ ideo creatorē oīm exoro: vt vbicūqꝫ estis: vbicūqꝫ fueritis: sue vos dextere extensione protegat: atqꝫ a malis oībus conseruet.

F

Gregorius Bonifacio notario Cōstātinopolitano. De Joanne Rauēnate clerico. Capitulum.xxv.

Epla.xxv

Ea que nobis experientia tua de Joanne rauēnati clerico idicauit/facere idcirco distulimꝰ: qꝛ i absenti de qualitate psone iudicare nō possumus. Sed hortare eū vt ad nos venire festinet: quatenus in presenti mores ꝛ personam ipsius subtiliter addiscentes: quid de his que petit fieri debeat: sine dubietate aliqua disponamus.

Gregorius Philippo presbytero. De obitu Andree presbyteri. Capitulum.xxvj.

Epi.xxvj.

Suscepi epistolas dilectionis tue/ in quibꝰ mihi innotescere curauit/ ꝙ vir venerabilis Andreas pſbyter de hac luce migrauit. De cuius ereptione gauisus sum: qꝛ ad ea ꝗ semp expetijt/gaudia eterna peruenit. De solidis vero qui p faciēdo xenodo-

G

chio a filio nostro Probo abbate hierosolymis relicti sunt: hoc qđ deliberatũ fuerat/vt fieri debuisset/immutare nõ potui. Sed benedictionem paruulam quinquaginta solidos sanctitati vestre trãsmisi. Vos igitur pro me (sicut credo q: facitis) enixius orate: vt de presentis vite pelago me omnipotens deus sua manu eripiat: atq; me quiescere in eterne vite littore cõcedat. Graues enim gladiorũ oppressiones ⁊ causarũ tumultus patior. Sed si me diligitis: orando monstrate: quaten⁹ orationis vestre intercessionem sentiam: ⁊ amplius in tot malis atq; perturbationibus non affligar. Omnipotens deus sua vos manu protegat/ ⁊ peruenire cum vestris ad celestia bona concedat.

¶ Gregorius Sauino subdiacono regionario. De negligentia palumbi episcopi. Capitulum.xxvij.

Epistola xxvij.

Quare venerabilis frater noster Proculⁱ episcop⁹ ab ecclesia sua diu abfuerit: experientia tua non ignorat. Ad quã qm̃ deo ꝓpitio habita nunc (vt oportuit) satisfactionis purgatiõe reuersus est: ne forte p eius absentiam in aliquo ecclesie ipsius sit neglecta vtilitas: aut aliqua sint de eius iure subtracta: reparare ea vel corrigere cupienti: illi in omnib⁹ (equitate seruata) solatiari te volumus atq; concurrere: vt tua opitulatione suffultus/in his que ab eo agẽda sunt: nec difficultatem aliquã quorũdam impedimẽto sustineat: nec diutius debeat laborare.

H

¶ Gregorius Sauino subdiacono. De absentia Pauli episcopi. Capitulum.xxviij.

Epistola xxviij.

Peruenit ad nos reuerẽtissimũ fratrẽ ⁊ coepiscopum nostrũ Palumbũ ita (quod dici graue est) ecclesie sue vel parochiarum causas et vtilitates negligere: vt nõ solũ res aliquas: vel mãcipia earũ: sed etiã ⁊ ministeria apud diuersos esse incaute patiatur: qđ ita esse hoc etiam nobis ex parte aliqua innuit ac cõfirmat: q; Gregorius lator presentium/qui iuris se emolitane ecclesie (que in eius diocesi cõstituta est) esse perhibet: ab alio se idebite eo presente queritur seruitio subiugari. Ideoq; experientia tua predictũ fratrem nostrum studeat cõmonere: vt res ecclesiarũ vel parochiarum suaꝝ siue ministeria rationabiliter vẽdicet atq; defendat: et ab alijs detineri nullo modo patiatur. In qua re nequam forte excusationem valeat inuenire: tua ei volumus salua equitate adesse solatia. Quẽ si forte (vt hactenus extitit) videris esse negligẽtem: ea que eũ facere oportuerat/te agere volumus ⁊ implere in omnib⁹: quatenus ecclesiarũ vtilitas nulla occasione depereat: sed ⁊ nobis queq; acta fuerint/renunciare festina: vt a nobis quid post hoc facere debeas/instruaris.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono cãpanie. De desidia paschasij episcopi increpanda. Capitulum.xxix.

Epi.xxix. Parte.j. distictiõe lxxxiiij.c. Peruenit

I

Peruenit ad nos fratrẽ et coepiscopũ nostrum Paschasium ita desidem/negligẽtẽq; in cunctis existere: vt in nullo q: est episcopus agnoscatur: adeo vt neq; ecclesia ipsius/neq; monasteria/siue filij ecclesie: vel oppressi pauperes ei⁹ erga se dilectionis studiũ sentiant: nec aliquã supplicãtib⁹ sibi his quibus iustum est: opem defensionis accõmodet: et (quod adhuc dici est grauius) consilia sapientum: et recta suadẽtium nulla patiatur ratione suscipere: vt qđ per se nequit attẽdere/ab alio saltẽ possit addiscere: sed reb⁹ que ad pastoris curã pertinẽt pretermissis/ad fabricandã nauim toto se studio inutiliter occupare. Unde (sicut fertur) cõtigit quadringẽtos illũ/aut amplĭ⁹ iã solidos pdidisse. Hoc quoq; eius culpis adiungit/ q; ita quotidie despectus cũ vno aut duobus clericis dicitur ad mare descẽdere: vt ⁊ apud suos in fabula sit: ⁊ extraneis sic vilis ac despicabilis videatur: vt nihil habere episcopalis/ vel ingenij/vel reuerẽtie iudicetur. Quod si ita est: non sine culpa tua esse cognoscas: qui eũ obiurgare/atq; coercere (vt dignũ est) distulisti. Quia ergo hoc totũ nõ solum ipsum reprobat: sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium: volumus vt eũ corã alijs sacerdotibus/vel quibusdã de filijs suis nobilib⁹ cõtestari debeas/ac hortari: vt vitio corporis excusso/deses esse nõ debeat: sed in ecclesie sue/ac monasteriorũ cura sit vigilans: paternã filijs suis charitatẽ exhibeat: in defensionem pauperũ cũ discretiõe (in quib⁹ iustitia suaserit) sit erectus: consilia sapientũ libẽter suscipiat: quaten⁹ et ciuitas illa eius queat sollicitudine cõsolari: ⁊ ipse desidie sue culpã valeat operire. Si vero (qđ nõ credimus) post hanc adhortationẽ nostrã solito adhuc more negligens esse tẽtauerit: ad uos est modis omnib⁹ transmittẽdus: vt hic positus discere possit quid vel qualiter ꝓm timorem dei agere conueniat sacerdotem.

K

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De facinorib⁹ benenati messenatis episcopi. Capitulum xxx.

Epi.xxx.

Comperimus benenatũ messenatẽ/facinus qđ de se per scripturã manus prius ꝓfessus est/abnegare. Et ideo q: hui⁹ sceleris negatio sicut maiori discussione: ita ⁊ maiori indiget vltione: experientie tue presenti auctoritate precipimus: vt eundẽ Benenatum accusatorẽq; ipsius simul et personas de quibus accusat⁹ est: atq; oẽs qui in accusationis chartula leguntur/sub omni hac cautela ⁊ celeritate trãsmittat: quatenus cause huius veritas districta (vt dignũ est) inquisitione examinari valeat et agnosci.

¶ Gregori⁹ Anthemio subdiacono. De benenato messenate episcopo. Capitulum.xxxj.

Epi.xxxj.

Peruenit ad nos quõdam Benenatũ messenatem episcopũ pro cõstruendo illic castro solidos accepisse. Et q: pars eorũ solidorũ apud eũ dicitur remãsisse: experientia tua subtili indagatione perquirat: et si qđ manifeste de ipsis solidis cognouerit remãsisse: comitatio comiti ꝓdicte ciuitatis sub desuscepti illud pagina contradat: atq; immineat: vt in constructiõe eiusdẽ loci: sicut sunt dati/deo adiuuãte proficiãt: q: ratio nulla pmittit/vt proprijs cuiusq; vsib⁹ applicet: qđ pro cõmuni vtilitate datũ esse cognoscitur.

L

¶ Gregorius Marimano episcopo Rauenne. De infirmitate ⁊ medicamine eius. Capitulum.xxxij.

Epistola xxxij.

Multa nos frater charissime cogit infirmitas: ex quib⁹ si sani essem⁹/iure reprehẽsibiles videremur. Sed q: aliter subsistere i hoc fragili corpore positi nõ valemus/nisi eius languorib⁹ seruiamus/erubescere qđ imponit necessitas/non debem⁹. Et ideo qm̃ eruptionẽ sanguinis patientib⁹ ieiunia medici oĩno dicũt esse contraria: his fraternitatẽ tuã hortamur affatibus/vt reducẽs ad animũ ea que est solita de egritudine sustinere: ieiunãdi sibi laborẽ minime imponat. Si autẽ (deo miserãte) adeo melioratã se esse/ac virtutẽ suã sufficere posse cognoscit: semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te pre oĩbus studere cõuenit: vt exasperationẽ sentire nullo modo debeas: ne egritudo q̃ modo leuior est/⁊ quasi suspẽsa creditr: per exacerbationem postmodũ sentiatur grauis.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono cãpanie. De negligẽtia ⁊ desidia episcopoꝝ campanie. Capitulum.xxxiij.

Epistola xxxiij.

Quotiẽs illis de fratrib⁹ coepiscopisq; nostris audimus: que et illos reprehẽsibiles ostẽdere et nobis tristitiam valeant generare: de eorũ nos emẽdatione non mediocriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nũciatum nobis est cãpanie episcopos ita negligẽtes existere: vt immemores honoris sui: neq; erga ecclesias: neq; erga filios suos paterne vigilãtie curam exhibeãt: vel monasterioꝝ sollicitudinẽ gerant: seu in oppressorũ et pauperũ se tuitionẽ impẽdant: ideo hec tibi auctoritate precipimus: vt eis a te cõuocatis/ex nostro illos mandato districte cõmoneas: quaten⁹ desides vlterius esse non debeant: sed sacerdotalẽ se habere zelũ at sollicitudinẽ opere doceant: atq; ita in his que eos iuste ꝓm deum agere conuenit/vigilantes existãt: vt nullũ nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eoꝝ post hec negligentem esse cognoueris: ad nos eũ sine aliqua excusatione transmitte: vt q̃ sit graue nolla ab his que reprehẽsibilia/⁊ valde vituperanda sunt corrigi/regulari in se valeat districtione sentire.

M

¶ Gregorius Joãni episcopo Syracusano. De cosma/at de benignitate erga subiectos. Capitulum.xxxiiij.

Epistola xxxiiij.

Quorũdam ad nos relatiõe peruenit Cosmã qui ex monacho monasterij sancte Lucie a decessore vestro memorãde memorie Maximiano in ecclesia Syracusana factus subdiacon⁹/atq; a vobis postea i possessiõe q̃ Juliana dr/p̃sbyter est ordinat⁹: ita nimia tristitia et loci q̃litate vehemẽter afflictũ: vt vitã sibi penã existimet/⁊ ꝯtritiõis sue fugã q̃rat auxiliũ. Et ideo q: tales erga subiectos nr̃os debem⁹ existere: q̃les

[A] nobis si subiecti fuissemus/nostros volueramus esse pre
positos:magne benignitatis est si eū i eccl'ia vbi subdia
conī est funct⁹ officio/sanctitas vestra reducere:atq; il:
lic presbyterū voluerit cōstituere cardinalem. Qd' t fa:
cere quātū ar bitramur debebitis:si tamē nihil est qd' iu:
ste contra ipsum animos vestros exasperet. Si vero ali:
qua culpa est:suis nobis hoc epistolis fraternitas vestra
vt scire possimus insinuet.

¶ Gregorius Deodato episcopo mediolanēsi. De que:
rimonia Theodori episcopi. Capitulum.xxxv.

[Epistola xxxv.] FRater et coepiscop⁹ noster Theodorus mul:
ta queritur se cōtra iustitiam atq; promissio:
nem tue sanctitatis ꝑpeti: que nos facile non
dux im⁹ credēda. Sed q: hec relinquere sine inquisitiōe
non possumus: fratri t coepiscopo nostro Venātio eius
causam deputauimus ventilādam: vt subtiliter ipse co:
gnoscat:nobisq; renūciet. Tua itaq; fraternit as eūdem
episcopum cum defensore ecclesie sue sub festinatiōe ad
predictū fratrē dirigat:vt nos eiusdē negocij tui cogni:
ta veritate suis ipse epistolis certiores reddat.

¶ Gregorius Phoce augusto. De releuatiōe afflictio:
nis reipublice. Capitulum.xxxvj.

[Epistola xxxvj. Dan.ij. Dan.iiij.] GLoria in excelsis deo: qui iuxta qd' scriptū est
mutat tēpora/t trāsfert regna:et q: hoc cūctis
innotuit: qd' per prophetā suū loqui dignatus
est dicēs:Q: dn̄atur excelsus in regno hominū/t cui vo
luerit/ipse dat illud. In omnipotētis quippe dei incōpre:
[B] hēsibili dispēsatione vite mortalis sunt moderamina:et
aliquādo cū iustorū multorū peccata ferienda sunt/vn⁹
erigitur:ꝑ cuius duritiam tribulationis iugo subiecto:
rum colla deprimātur. Quod in nostra diutina afflictio
ne probauimus. Aliquādo vero cū misericors deus me:
rētium multorum corda sua decreuit collatione refoue:
re: vnū ad regiminis culmen prouehit:per cuius miseri:
cordie viscera in cūctoꝝ mētib⁹ exultationis sue gratiā
infundit. De qua exultationis abundātia roborari nos
citius credimus/qui benignitatē pietatis vestre ad im:
[Ps.xcv.] perialē fastigium peruenisse gaudemus. Letentur celi t
exultet terra:et de vestris benignis actib⁹ vniuerse rei:
publice populus nūcusq; vehemēter afflict⁹ hilarescat.
Comprimātur iugo dn̄ationis vestre superbe mētes ho
stiū. Releuentur vestra misericordia contriti ac depressi
animi subiectorū. Virtus celestis gratie inimicis terri:
biles vos faciat:pietas subditis benignos. Quiescat fe:
licissimis tēporibus vestris vniuersa respublica/prolata
sub causarū imagine preda pacis. Cessent testamentorū
insidie/donationū gratie violenter exacte. Redeat cun
ctis in reb⁹ proprijs secura possessio: vt sine timore habe
re se gaudeat:que nō sunt eis fraudib⁹ acquisita. Refor
met iam singulis sub iugo imperij pij libertas sua. Hoc
nāq; inter reges gētiū et reipublice imperatores distat/
[C] q: reges gentiū dn̄i seruorū sunt:imperatores vero reipu
blice dn̄i liberorū. Sed melius hoc orādo q̄ suggerēdo
dicim⁹. Omnipotēs deus in cūcta cogitatione et opere
cor vestre pietatis sua gratia manuteneat:t queq; iuste/
queq; clementer agēda sunt:inhabitator vestri pectoris
spiritus sanctus benigne disponat: vt ex tēporali regno
vestra clementia post multorum annorum curricula ad
celestia regna pertingat.

¶ Gregorius Eusebie patricie. De salute anime sue.
Capitulum.xxxvij.

[Epistola xxxvij.] ETsi occupata mens vestra diuinis actionib⁹/
aut fortasse regie ciuitatis tumultuosis impli:
cationibus/nos ꝑ epistolas suas visitare post:
ponit: nostrū est tamē etiam aduersa filiorū corda dulci
charitate ꝑsequi:eaq; ād benignū animū t admonendo
et orando reuocare. Unde nūc debitū salutationis allo:
quiū soluēs:hortor vt excellētia vestra a ciuitatis illius
superfluis tumultib⁹ animū auertat : plusq; ea que anime
q̄ que sunt corporis cogitet. Trāsitoria esse omnia per:
pendat. Uēturi iudicii examē tremēdum cū metu et la
chrymis quotidie sine cessatiōe cōsideret: illūq; diem in
quo perturbanda sunt omnia:cū timore ad animū redu
cat:vt iram iudicis in ipso iam die non timeat. Omnipo
tens autem deus hec vestris cogitationib⁹ aspiratione
sui spiritus infundat:vosq; hic cū nobilissimo cōiuge t
trāquille viuere: t de dn̄i stategij salute gaudere faciat:
atq; post lōga tēpora ad eterna premia ꝑuenire cōcedat.

¶ Gregorius Smaragdo patricio exarcho. De violen
tia seueri cōtra firmanū episcopum. Capitm̄.xxxviij. [D]

[Epistola xxxviij.] OLim nouimus excellētissime fili quo desiderio
qua ve cōuersione animi pro adiuuanda dei ec
clesia in histrie videlicet partib⁹ zelo redēpto:
ris nostri amore eterne mercedis studij vestri feruor ex:
titerit. Qd' cum ita sit:ea que nobis de illis nup sunt par
tibus nūciata:ad vestrā nō destitimus perferre notitiā.
Firminus siquidē frater et coepiscopus noster tregesti:
ne antistes ecclesie/ante aduentū vestre excellentie salu:
bri consilio ab schismate cui inheserat resipiscēs:atq; ad
vnitatē matris ecclesie reuertēs/nostris est epistolis cō:
firmatus:quatenus in vero quē cognouerat sinu matris
ecclesie fortitudine animi fixus ac stabilis permaneret.
Quo audito seuerus gradēsis episcopus eiusdē caput
schismatis:eū diuersis premioꝝ cepit (si posset) suasioni
bus a bono reuocare ꝓposito. Qd' dū perficere posse au:
ctore deo minime valuisset:seditionem illi suoꝝ ciuium
excitare non timuit. Quāta vero predict⁹ frater t coepi:
scopus noster Firminus ex eadē immissione pertulerit:
plenius illic ac verius e vicino poteritis agnoscere. Di:
rectis itaq; excellētie vestre iussionib⁹ his qui in histrie
partibus locum vestrū agere (deo auctore) noscūtur/di
strictius iubete:quatenus t sepedictū fratrē nostrum
ab illatis debeāt defensare molestijs:t quietē illius mul
tis ad imitandū profuturā modis omnibus procurare:
[E] vt hec vestra prouisio t conuersorū sit optata securitas/
t occasio apta sequētium. Excellentiam quapropter ve
stram paterno salutātes affectu petimus vt zeli vestri in
hac causa olim exhibiti/nunc vehemētius feruor incan:
deat:tantoq; vos cōtra hostes dei vindices defensoresq;
reperiāt:quāto apud deum preciosior est anime q̄ defen
sio corporis. Armet vos cōtra deuios/ipsa que in vobis
fidei viget rectitudo:redintegret vestris tēporib⁹ qd' in
illis est partibus scissum corpus ecclesie. Habetis i hac
causa retributorē vestri operis rectitudinis ac integri:
tatis auctorem. De diuina nāq; miseratione cōfidimus:
q: tanto exteriores hostes nostri valentiores vos contra
se reperiēt:quāto vos inimici recte fidei diuino in se sen
serint amore terribiles. Preterea duas ad tilquinū epi:
stolas misimus:si pacē que ab excellētia vestra in trigin
ta dieb⁹ facta est:custodiret:et rescripsit eā se seruaturū:
si tamē ipsi a reipublice partib⁹ fuerit custodita. Homi:
nes autē illos quos tenuerat : oēs cū rebus suis relaxa:
uit:sed de occisis hominib⁹ suis valde dolet: atq; de vo:
bis vehemēter suspect⁹ est:q: si (qd' deus auertat) locum
inuenerit/etiā in pace eū non est dubiū excessurū. Ad pi:
sanos autē hominē nostrū dudum qualem debuimus: t
quomodo debuimus transmisimus: sed obtinere nil po:
tuit. Unde t dromones eorum iam parati ad egredien:
dum nunciati sunt.

¶ Gregorius Panthaleoni notario. De mensura rusti: [F]
corum iniusta. Capitulum.xxxix.

[Epistola xxxix.] EXperiētia tua qd' vel quale apud sacratissimū
corpus beati Petri apostoli iusiurandum pre
buerit/memor est. Unde nos quoq; securi dis:
cussionis tibi causam in patrimonio partis syracusane
cōmisimus. Oportet ergo te fidē tuā t eiusdē beati Pe:
tri apostoli timorem semper ante oculos habere:atq; ita
agere: vt neq; ab hominibus in presenti vita/neq; ab om
nipotente deo in extremo iudicio valeas reprehēdi. Va
lerio siquidē chartulario nostro narrante cognouimus
q: modium cū quo coloni ecclesie frumenta dare cōpelle
bantur.xxv.sextariorū inueneris. Quod omnino execra
ti sum⁹: atq; eādē excussiōis causam tarde fecisse dolui:
mus. Quia ergo eūdē modiū te fregisse/t iustū fecisse cō
memoras/gauisi sumus. Sed q: predict⁹ chartularius
summā nobis quoq; indicare studuit:que de fraudibus
conductorū apud experientiā tuam iam de duob⁹ terri:
torijs est collecta : sicut te studiose fecisse fracto iniusto
modio gaudem⁹:q: in futuro nobis ꝓspicimus:ita etiā
de peccatis preteritis cogitamus:ne si ea que fraudulen
ter cōductores a rusticis abstulerūt/ad nos peruenissēt:
peccata que ab ipsis perpetrata sunt:ad nos traherentur.
Et ideo volumus cū omni fide/omni puritate/cōsidera
to timore omnipotentis dei/reducta ad memoriā distri
ctione beati Petri apostoli/per vnāquāq; massam colo:
nos pauperes t indigētes experientiam tuā describere:

G atq; ex eis pecunijs que in fraudib⁹ sũt inuẽte/vaccas/ oues/ porcosq; cõparare: et singulis colonis pauperib⁹ ea distribuere. Qđ facere te cũ cõsilio viri reuerẽtissimi dñi Joannis episcopi atq; Adriani chartularij nostri ꝛ rectoris volumus. Si autẽ necesse propter cõsilium fuerit/etiam fili⁹ noster dñs Julianus debet adhiberi: ita vt nullus alius agnoscat: sed secretũ sit. Uos ergo inter vos ptractate: vtrũ in auro aut certe in pecunijs eisdem colonis pauperib⁹ dari eadẽ cõtinẽtia debeat. Quicqđ vero cõmuniter steterit: prius descriptionẽ (sicut dixi) facito: ꝛ postmodũ singulis iuxta qualitatẽ sue paupertatis distribuere stude. Ego enĩ sicut magister gẽtium testatur/habeo omnia/ꝛ abũdo: nec pecunias/sed mercedem quero. Ita ergo age/vt ĩ die iudicij de eadẽ causa mercedis q̃ experientie tue cõmissa est: mihi fructũ quẽ feceris/ostẽdas. Quod si pure ac fideliter ꝛ strenue egeris: et hic illud in filijs tuis recipies: et postmodũ retributionẽ plenariã in eterni iudicis examine habebis.

Gregorius Catulo Romano ꝛ victarith: Qꝫ episcopi cũ mulierib⁹ habitare non debeant. Capitulum.xl.

Epl'a.xl. PErvenit ad nos q̃ qui sunt in sacro ordine cõstituti/ in territorio nursino/ cũ mulierib⁹ extraneis habitent. Quod qꝛ ignauũ ꝛ valde est indecens/optato defensori precepim⁹: vt eos debeat adhortari: quatenus si ita est/nullus eorum cum extraneis mulieribus decetero debeat habitare. Qꝫ si forte adhortationem eius neglexerint: hoc quoq; ei iniunximus: vt

H ad notitiam fratris et coepiscopi nostri chrisanti illud perducere debeat: dummodo aut per illum corrigãtur: aut cũ eius auctoritate predictus defensor studeat emẽdare. Et ideo magnitudo vestra in hoc capitulo (sicut eam decet) concurrat: atq; eundem desuper fratrem habeat in omnibus cõmendatum: vt vobis solatiantibus: et que ei iniuncta sunt salubriter expleat: ꝛ in alijs cõtra rationem laborare non valeat.

Gregori⁹ Chrisanto ep̃o Spoletano. De sacerdotibus nursie cũ mulieribus cohabitantib⁹. Capitulũ.xlj.

Epl'a.xlj. EX quorundã relatione cognouim⁹ sacerdotes territorij nursini cũ mulierib⁹ extraneis cõmanere. Pro qua re valde nos fraternitas tua cõtristatos agnoscat: q̃ dudum talia (si t\~n cognouit) minime passa est coerceri. Sed qm̃ p̃cepim⁹ defensori: vt hec debeat modis oĩb⁹ emẽdare: si quisq; ex eis in tali capitulo cõtumax voluerit apparere: ad fraternitatis tue eũ debeat euocare iudicium. Ideoq; sanctitati tue necessario duxim⁹ scribẽdum: vt si quos de sacerdotib⁹ ad tuã diocesim pertinentib⁹/vel certe de quib⁹ antedict⁹ optatus tue renũciauerit sanctitati ꝑeaces inuenerit: admonitione sacerdotali p̃missa: et si res ita exegerit: etiã ꝛ canonicã adhibẽs disciplinã: decetero emẽdare festinet: qꝛ nos audire talia nulla patimur ratione. Sed ꝛ presbyterum quẽ dicũt sine dei respectu plurimas violẽtias irrogare: admonere eũ vel increpare pro talibus fraternitas

I tua studeat. Qui si te audire noluerit/a cõmunione eum suspẽde: vt vel sic incipiat a prauis se actib⁹ remouere.

Gregorius Joanni episcopo panormitano. De vsu pallij notanda. Capitulum.xlij.

Epl.xlij. APostolice sedis grata beniuolẽtia prouocati/ fraternitati tue quã panormitane ecclesie speculatoris cõstat suscepisse officium: pallij vium preuidimus concedẽdum: illis videlicet temporibus: atq; eo ordine: vt alios quoq; ĩ insula Sicilie sacerdotes vel decessores tuos esse vsos non ambigis. Illud autem admonemus: vt apostolice sedis reuerentia nullius presumptione turbetur. Tunc enim status mẽbrorum integer manet: si caput fidei nulla pulset iniuria/et canonum manet incolumis atq; intemerata semper auctoritas: vt sicut a nobis huiuscemodi decoris vsum ad sacerdotalis officij honorẽ accepisse te gaudes: ita etiã morum atq; actuũ probitate susceptũ adornare contendas officiũ. Sic etenim alterno eris inuicem decore cõspicu⁹: si ad huiuscemodi corporis habitũ mẽtis quoq; tue bona concordent.

Gregorius foce augusto. De responsalibus apostolicis. Capitulum.xliij.

Epl.xliij. COnsiderare cũ gaudijs ꝛ magnis actionibus gratiarũ libet: quãtas omnipotẽti domino laudes debem⁹: q̃ remoto iugo tristitie ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis vestre pietate

K peruenimus. Nam q̃ p̃manere in palatio iuxta antiquã cõsuetudinẽ apostolice sedis diaconem vestra serenitas non inuenit: nõ hoc mee negligẽtie: sed grauissime necessitatis fuit: qꝛ dũ ministri oẽs huius nostre ecclesie contrita asperaq; tẽpora cũ formidine declinarẽt atq; refugerent: nulli eorũ poterat imponi: vt ad vrbem regiã in palatio permãsurus accederet. Sed postq; vestrã clemẽtiam omnipotẽtis dei gratia disponẽte ad culmẽ imperij peruenisse cognouerunt: ipsi quoq; suadẽte letitia ad vestra vestigia venire festinant: qui illuc accedere valde timuerant. Sed qꝛ eoꝝ quidã ita senectute sunt debiles: vt laborẽ ferre vix possint: quidã ecclesiasticis curis vehementer implicãtur/ ꝛ lator presentiũ qui primus olim defensor fuit/bene mihi ex lõga assiduitate cõpertus est vita/fide/ac moribus approbatus/hũc aptũ pietatis vestre vestigijs iudicaui. Unde eum auctore deo diaconẽ feci: et sub celeritate trãsmittere studui: qui cũcta que in his partib⁹ agũtur/inuẽto opportuno tẽpore valeat clementie vestre suggerere. Propter qđ rogo vt serenitas vestra pias aures inclinare dignetur: vt tanto nobis valeat celerius misereri: quãto afflictionẽ nostrã verius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs: ꝛ quãtis longobardorũ incursionibus ecce iam per.xxxv. annorũ longitudinẽ premimur: nullis explere

L vocib⁹ suggestionis valemus. Sed in omnipotente dño confidimus: qui ea que cepit/cõsolationis sue nobis bona pficiet. Et qui suscitauit ĩ republica pios dominos/ etiã extinguet crudeles inimicos. Sãcta itaq; trinitas vitã vestrã per tẽpora longa custodiat: vt de bono vestre pietatis qđ rarde suscepimus diutius gaudeamus.

Gregorius Leontie auguste. De ecclesia sancti Petri specialiter honoranda. Capitulum.xliiij.

Epistola xliiij. QUe lingua loqui/quis animus cogitare sufficiat/quantas de serenitate vestri imperij omnipotẽti deo gratias debemus: q̃ tã dura longi tẽporis pondera ceruicibus nostris amota sunt: ꝛ imperialis culminis leue iugũ subijt qđ libeat portare subiectis? Reddatur ergo creatori omniũ ab hymnidicis angelorum choris gloria in celo: psoluatur ab omnibus gratiarũ actio in terra: qꝛ vniuersa respublica que multa merorisptulit vulnera/iam nũc consolationis vestre inuenit fomenta. Unde nobis necesse est oĩpotentis dei misericordiam enixius exorare/ vt cor vestre pietatis sua semp dextera teneat/eiusq; cogitationes celestis gratie ope dispenset: quatenus trãquillitas vestra tãto rectius valeat sibi seruientes regere: quãto dñatori omniũ nouerit verius deseruire. In amore catholice fidei faciat defensores suos: quos fecit ex benigno opere imperatores nostros. Infundat in vestris mẽtibus zelum simul ꝛ mãsuetudinem: vt pio semp feruore valeatis ꝛ quicquid in deo exceditur/nõ inultum relinquere: ꝛ si quid in vobis

M delinquitur/parcẽdo tolerare. Sed det vobis in vestra pietate pulchre auguste clemẽtiã/que pro zelo catholice fidei in sancta synodo helena noua vocata est. Omnipotentia dei misericordia largiora vobis cũ piissimo domino spatia viuẽdi cõcedat: vt quo vestra lõgius vita extẽditur/ subiectorũ omniũ consolatio validius cõfirmet. Rogare forsitan debui: vt ecclesiam beati Petri apostoli que nũcusq; grauib⁹ insidijs laborauit/haberet vestra tranquillitas specialiter cõmendatam. Sed qui scio qꝛ omnipotentẽ deum diligitis: non debeo petere qđ sponte ex benignitate vestre pietatis exhibetis. Quãto enim plus timetis conditorẽ omnium: tãto amplius eius potestis ecclesiã amare/cui dictũ est: Tu es Petrus: et su- Mat.xvj. per hanc petrã edificabo ecclesiam meam: et porte inferi non preualebũt aduersus eã: ꝛ tibi dabo claues regni celorum: et quodcũq; ligaueris sup terrã/ erit ligatũ et in celo: ꝛ quodcũq; solueris super terrã, erit solutũ ꝛ in celo. Unde nobis dubium nõ est q̃ forti amore ad eũ vos stringitis: per quẽ solui ab omnib⁹ peccatorũ nexib⁹ desideratis. Ipse ergo sit vestri custos imperij: sit vobis ꝓtector in terra: sit pro vobis intercessor ĩ celo: vt per hoc quod releuatis duris ponderib⁹ in vestro imperio subiectos gaudere facitis: post multa annorũ tẽpora in celesti regno gaudeatis.

Gregorius Cyriaco patriarche constãtinopolitano. De pace ꝛ vnitate sancte ecclesie. Capitulum.xlv.

B
Epl.xlv.
Joã.xiiij.

QUanta sit pacis virtꝰ/charissime frater ex vo
ce dñica diligẽtius intuentes: que ait: Pacẽ
meam relinquo vobis:pacẽ meã do vobis:ita
in eius nos decet dilectiõe ꝑsistere/vt locũ prebere dis:
cordie nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsiꝰ
viuere aliter nõ valemus:nisi mente et actu humilitatẽ/
quã ipse auctor pacis docuit/teneamus:cũ ea charitate
qua dignũ est suademus:vt profanam elatiõnẽ/que ani:
mabus semper aduersa est/cordis pede calcantes:puer:
si superbiq; vocabuli scandalũ ecclesie auferre de medio
festinetis:ne a pacis nostre societate diuisi iueniri possi:
tis. Sed vnus in vobis spiritus/ vna mens/ vna chari:
tas/vna i xpõ(qui sua mẽbra esse nos voluit) sit cõpago
concordie. Nam q̃ durũ/q̃ indecens/q̃ crudele/q̃q; a
sacerdotali proposito sit extraneũ: pacem illũ quã aliis
predicat non habere/ sanctitas vestra consideret:et suos
de superbia fratres scandalizare nõ presumat. Sed hoc
magis studeat:vt vane aut superflue elatiõis auctorem/
humilitatis queat ense ꝯsternere:quatenus ex eiusmodi
victoria/suũ vos habitaculum sancti spiritus gratia si:
bi vendicet:et aperte impleatur in vobis qđ scriptũ est:

ij.Cor.vj.

Templum dei sanctũ est/qđ estis vos. Presentium vero
portitorẽ dilectissimũ cõmunẽ filiũ Bonifacium diaco:
nem vobis in omnibꝰ cõmendamus: vt quocũq; necesse
fuerit/solatia vestre(sicut decet) inueniat sanctitatis.

Gregoriꝰ Eulogio patriarche alexandrino. De pue:
to ordinato i diaconẽ/ꝛ de simoniaca heresi. Capi.xlvj.

Epl.xlvj.
B

QUadam die iter me ꝛ familiares meos de cõ:
suetudinibus ecclesiarũ cũ sermo fuisset exor:
tus/quidã qui in magna ciuitate Alexãdrina
medicinali arte erat imbutꝰ:collectorem se apud sophi:
stam suũ habuisse perhibuit/summe prauitatis puerũ/
quẽ repente dixit esse diaconẽ ordinatũ. Atq; addidit q̃
per premia et donationes ordinatus fuisset:qꝛ eandẽ cõ:
suetudinem in sancta alexandrina ecclesia couaiuisse fa:
tebatur. Quod ego audiens obstupui:et valde miratus
sum:qꝛ sanctissimi ac beatissimi viri dñi Eulogij lingua
que tã multos hereticos ad fidẽ catholicam reuocat/si:
moniacam heresim de sancta Alexandrina ecclesia non
erasit. Et quis erit cuiꝰ exhortatio vel correctio hoc po:
terit emẽdare:si magna et admirabilis doctrina eiꝰ hoc
sine emẽdatione reliquerit? Unde pro absolutione ani:
me vestre: proq; augmento mercedis vestre/vt ante tre:
mendi oculos iudicis vestra in omnibꝰ perfecta sint ope
ra/festinare debetis/simoniacam heresim/ que prima in
ecclesia exorta est/a sanctissima sede vestra / q̃ nostra est/
funditꝰ euellere atq; eradicare. Propter hoc etenim cõ:
tingit vt ecclesiastici ordinis a plurimis sanctitas cade
ret:quia persone non pro vita ꝛ actibus:sed pro premijs
ad eos ordines adducũtur. Si autẽ morũ merita et non
premia querunt:ad ordinationẽ persone indigne non ve
niunt. Et tanto plus incipiet vobis merces accrescere:
quanto boni quiq; q̃ adducti ad sacros ordines fuerit/
de animarum lucris studuerint cogitare.

Gregorius Eulogio patriarche Alexãdrino. De ver
bo dei instantius predicando. Capitulum.xlvij.

C
Epl.xlvij
Puer.xxv.

MAgnas omnipotenti deo gratias reddimus:
qꝛ i ore cordis dulcis fit sapor charitatis: cũ
impletur quod scriptũ est: Sicut aqua frigi:
da sitienti: sic nuncius bonus de terra longinqua. Ante
hoc enim tẽporis Bonifacij chartularij respõsalis mei/
qui in vrbe regia demoratur/vehemẽter me scripta tur:
bauerunt: que dicebant dulcissimã mihi atq; suauissimã
sanctitatẽ vestram defectum corporei luminis ptulisse.
Ex quibꝰ scriptis graui merore pculsus sum. Sed subito
creatoris ac redemptoris nostri gratia prosperante bea
titudinis vestre suscepi epistolam:ꝛ sanam de ea quã au
diui corporis molestia agnoscens/ exultaui vehemẽter:
quia tãta letitia cordis secuta est:quanta prius tristitie
amaritudo precesserat. Scimus enim qꝛ in omnipoten:
tis dei adiutorio multorũ salus est vita vestra. Nam tũc
inter fluctus naute securi nauigant: quãdo gubernator
doctꝰ atq; artifex ad claui regimẽ sedet. In salutis autẽ
vestre gaudio: hec quoq; mihi est exultatio addita:qꝛ et
iminutos ore vestro eccl̃ie hostes: et multiplicatos dñi:
cos greges agnoui. Crescũt enim quotidie per ligue ve
stre vomerẽ grana celestia: atq; in supernis horreis mul
tiplicantur:ita vt in vobis impletũ esse gaudeamus: qđ
scriptum est: Ubi plurime segetes: ibi manifesta fortitu
do boum. Unde aperte colligimus: qꝛ quãtum plus ad
seruitium dei omnipotẽtis fugitiuos eius reducitis: tã:
tum apud eum maius meritũ habetis. Et quãto meritũ
maius accipitis: tanto potestis amplius impetrare que
petitis. Rogo ergo vt pro me peccatore enixius oretis/
qꝛ ꝛ dolor corporis/ꝛ amaritudo cordis/ꝛ immẽsa vasti
tas mortalitatis iter tot barbaroꝝ gladios me vehemẽ
ter affligit. Inter que omnia nõ tẽporalem: sed eternam
cõsolationem requiro. quã per me impetrare non valeo:
sed intercessione vestre beatitudinis hanc me obtinere
confido. Secũdo vero anno nulla sanctitatis vestre scri:
pta suscepi/atq; omnino contristatus sum. Et quidẽ ve
stra benedictio: quã sine epistola transmisistis: data atq;
suscepta est. Sed quia plus me lingua vestra q̃ data leti
ficãt: minoris gratie esse credidi que dabãtur. Cõmunẽ
autẽ filium epiphanium diaconẽ Alexãdro atq; Isido:
ro sanctissime ecclesie vestre diaconibus feci scribere: vt
constaret qꝛ ea que transmissa sunt /suscepissemus. Scri
psi vero qꝛ grandia ad arbores ac temones faciendos li
gna parauerã: sed nauis parua que venerat: hec portare
nõ potuit: ꝛ nihil mihi exinde rescripsistis. Unde si sunt
necessaria / cõmuni filio Bonifacio diacono quem nunc
ad vrbẽ regiam pro faciendis responsis transmittimus:
scribite vt mihi ipse rescribat quatenꝰ preparẽtur: vt cũ
beatitudo vestra transmiserit / parata valeant inueniri.
Preterea trãsmisimus crucem paruulam: in qua de ca:
tenis amatorũ vestrorũ sanctorũ Petri ꝛ Pauli aposto
lorũ inserta est benedictio: que oculis vestris assidue sup
ponatur: qꝛ multa per eandẽ benedictionẽ miracula fie:
ri cõsueuerũt. Omnipotẽs deus cordi beatitudinis ve:
stre aspiret: vt pro me orare assidue curetis. Et vos ve:
strosq; oẽs sua dextera protegat / atq; post longa annoꝝ
curricula ad celestia regna pducat. Eulogias vero san:
cti Marci a beatissima fraternitate vestra trãsmissas cũ
ea charitate qua sunt directe: ſm notitiam earum susce:
pimus: ꝛ gratias affectui vestro referimus: qꝛ ex his ex:
terioribus: quales erga nos sitis / agnoscimus.

D
Puer.xiiij

E

Gregorius Joanni episcopo panormitano. De vidẽ:
do eo. Capitulũ.xlviij.

Epistola
xlviij.

AMorem circa nos vestrum quẽ corporali no:
bis visione volui mꝰ exhiberi: scriptis et ope:
ribꝰ assidue demonstratis. Sed qđ aliud hec
exhibendo agitis: nisi vt plus queramus videre quẽ do
cemur ampliꝰ amare? Et paulominꝰ iam etiã murmur
accepimus: qꝛ non possumus videre quẽ amamus. Sed
affuit qui mihi impossibilitatẽ nauigij de vestra glorie
narraret: atq; ideo quod amaui retinui: ꝛ qđ iratus fue:
ram peperci. Omnipotens deus sua vos protectione cu:
stodiat: ꝛ a malis omnibus gratia assidua defendat.

Gregorius Joanni episcopo panormitano. De chari
tate clericis suis exhibenda. Capitulum.xlix.

Epla.xlix
F

IMplenda sunt semper postulantium desideria
quotiens illa poscũtur: que a ratione non deui:
ant. Et ideo qꝛ quedã capitula: que seruaturũ
te clericis tuis petẽtibus promisisti / nostra ab eis postu:
latur auctoritate firmari: fraternitatem tuam his horta
mur affatibus: vt ea que presentia scripta continẽt: sine
aliqua debeas refragatione seruare. Primũ vt de reddi
tibus ecclesie quartã in integro portionẽ ecclesie tue cle
ricis ſm meritũ vel officium siue laborẽ suũ: vt ipse vni:
cuiq; dãdum ꝯspexeris / sine aliqua prebere debeas tar:
ditate. De hoc vero qđ ex fidelium oblatione accesserit /
quartam partẽ in solidis vel cellario eis iuxta pristinã
cõsuetudinẽ dare nõ differas. Reliqua autẽ omnia mo:
bilia in tua retineas potestate. Immobilia enim eccle:
siasticis redditibus aggregentur: vt multiplicata quan
titate / clericorum tuorum vsibus (deo largiente) profi:
ciant. Tabellarium vna cum consensu seniorum et cleri
memineris ordinandũ: qui annis singulis ad amputan:
dam fraudis suspitionẽ solẽniter suas debeat rationes
exponere. Uindemiarũ autẽ tẽpore idem clerus emẽdi
vinũ de possessiõibus ecclesie tue ad iustis precia: inquã:
tum vendẽdum est: remedium consequatur. Nam satis
cõtra rationem est: vt quod potest extraneis venũdari /
clericis dato precio denegetur. Possessiones igitur / vel
si qua sunt ecclesiastico iuri cõpetẽtia: ꝛ ab extraneis in:
debite detinẽtur: cũ omni studio seruata ciuilitate i ius

G xv.q.vij.c. Si quid.

ecclesie tue preparare festina: vt negligens in aliquo videri non valeas. Si quid igitur de quocunq; clerico ad aures tuas peruenerit: quod te iuste possit offendere/facile non credas: nec ad vindictã te res accẽdat incognita: sed presentib⁹ senioꝛib⁹ ecclesie tue diligẽter est veritas perscrutãda: ꝛ tũc si qualitas rei popolcerit/canonica districtio culpã feriat delinquentis. Hec itaq; omnia sic sollicite ac mãsuete studij tui sit custodire: quatenus nec tu ꝓmissionis tue videaris immemoꝛ extitisse: nec illi cõtra te iustã occasionẽ inuenire valeant murmurãdi.

¶ Gregorius Joanni defensori eunti in hispaniam. De lege multimoda episcoporũ ꝛ alioꝛum. Capitulum.l.

Epl'a.l. ij.q.j.c. In primis.

In primis requirẽdũ est de persona presbyteri dilectissimi fratris ꝛ coepiscopi nostri Januarij: et si ita se veritas habet: sicut eiusdẽ ep̃iscopi petitio continet/in ecclesia atq; in loco suo: modis oĩbus idẽ presbyter reuocetur. Si autẽ dictũ fuerit: q; cõtra ipsum causa aliqua mota siue probata est: subtiliter ipso presente: ꝛ pro se rationẽ reddẽte: querendũ est ꝛ genus cause: ꝛ modus probationis: vt ex hoc colligere valeas: vtrũ adhuc in exilio demorari/an certe in ecclesia sua et officio suo debeat reuocari. De supradicti episcopi persona hoc statuẽdũ est: vt si nulla cõtra eũ criminalis causa/que exilio vel depositione digna est: mota siue probata est: is qui eo superstite episcop⁹ peruerse ac contra canones in ecclesia ei⁹ ordinari presumpsit/sacerdotio priuat⁹: ab omni ecclesiastico ministerio repellatur. Qui etiam eidẽ dilectissimo Januario fratri ꝛ coepiscopo nostro tradẽdus est: vt ab ipso in custodia habeatur: aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi vero qui eũ ordinauerũt/vel ordinationi eius consentientes interfuerũt/ in sex mẽsibus dũici corporis ꝛ sanguinis cõmunione priuati/agere penitẽtiam decernantur in monasterio: ꝛ suprascriptus Januarius loco ꝛ ordini suo modis omnib⁹ reformetur. Si vero cõmunione priuatis: mortis cõtigerit imminere periculum/benedictio eis viatici non negetur. Si autem episcopi in preiudicium condẽnationis vel depositiõis memorati episcopi se metu iudicis cõsensisse/ac talia fecisse nõ sua spõte fassi fuerint/tẽpus eis abbreuiandũ est: ꝛ modus penitentie tẽperandus. Si vero ille qui locũ eius inuasit/de hac fortasse luce migrauit: et alter est ordinat⁹: q; leuioꝛ culpa videt: cũ non quasi isti supersstiti/sed successisse defuncto videat: ep̃atus illi officiũ in illa eccl'ia tantũmodo interdicatur: vt in alia ecclesia que sacerdote vacauerit/si elect⁹ fuerit/possit esse episcopus: ad malachitanã tñ ecclesiã nunq̃ aliquo modo reuersur⁹. Gloriosus autẽ comitiolus quicquid predictus episcopus per violentiam atq; insecutionẽ ipsius expendisse/vel dãnũ pertulisse dato sacramẽto firmauerit: eidem ep̃o restituere cõpellatur. Si aũt aliter q̃ antefati ep̃i petitio cõtinet/ actum esse forsitan perhibetur/ subtiliter querendũ est: ꝛ veritate cognita/cũ dei timore qd̃ iustitie ordo suaserit iudicandũ. Quia ergo Stephanus ep̃s in odio suo quedam ficta/ꝛ de falsis se capitulis accusatũ/neq; aliquid ordinabiliter factum: sed iniuste se asserit condẽnatum: diligenter querẽdum est primo si iudicium ordinabiliter est habitum: aut si alij accusatores/alij testes fuerũt. Deinde causarum qualitas: si digna exilio vl' depositione fuit. Aut si eo presente sub iureiurando cõtra eum testimoniũ dictum est: si scriptis actum est: vel ipse licentiam respondẽdi ꝛ defendẽdi se habuit. Sed ꝛ de ꝑsonis accusantium ac testificantiũ subtiliter querendũ est cuius vite/cuius cõditionis/cuiusue opinionis/aut ne inopes sint/aut ne forte aliquas contra predictũ episcopũ inimicitias habuissent: ꝛ vtrum testimoniũ ex auditu dixerũt: aut certe se scire specialiter testati sunt: si scriptis iudicatũ est: ꝛ partibus presentib⁹ sententia recitata est. Quod si forte hec solẽniter acta non sunt/nec causa probata est q̃ exilio vel depositione digna sit: in ecclesia sua modis omnibus reuocetur. Hi vero qui eũ cõtra dei timorem ꝛ canonũ statuta cõdẽnauerũt: excõmunicati in monasterio ad agendam penitentiam sex mensibus sunt mittendi: ita sane vt si cuiq; eorũ mortis cõtigerit imminere periculum/viatici benedictio nõ negetur. Ipse autem qui eo viuente locũ eius temerarie ambiuit: priuat⁹ sacerdotio ab oĩ ministerio ecclesiastico repellatur: atq; eidẽ dilectissimo fratri ꝛ coepiscopo nostro tradatur: vt eum aut ipse ad nos trãsmittat/aut apud se in custodia habeat. Episcopi vero qui eũ ordinare presumpserunt: vel peruerse ipsius ordinationi prebuere cõsensum: ijdẽ cõmunione priuati/sex mẽsibus ad agẽdam penitẽtiam in monasterio deputent. Si aũtẽ episcopi in preiudiciũ condẽnationis vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis cõsensisse/ac talia fecisse non sua spõte professi fuerint/tẽpus eis abbreuiandũ est: ꝛ modus penitẽtie temperandus. Si igitur is qui predicti Stephani locum inuasit/fortasse defunct⁹ est: atq; alius ĩ ecclesia ei⁹ episcopus ordinat⁹ est/illud de eo statuẽdum est: quod superi⁹ de causa fratris ꝛ coepiscopi nostri Januarij diximus. Quod si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopũ probata sunt: aliqua vero doceri minime potuerũt: causa omni cõsideratione pensanda est: vtrũ leuioꝛa capitula: an certe grauioꝛa probata sint: vt ex eis qualiter diffinitionẽ tuã formare debeas/possis scire. Gloriosus vero comitiolus: si suprascriptus episcopus innocẽs esse claruerit/quicq̃d de rebus ei⁹ vel ecclesie ipsi⁹ tulit/et sine aliqua restituat dilatione. Sed et queq; se in persecutionẽ ac violentiam eius expẽdisse: vel dãnum idẽ episcopus ꝑtulisse iurauerit/ idẽ memoratus gloriosus comitiol⁹ reddat ac satisfaciat. Si aũt talẽ culpã antedictũ episcopũ cõmisisse cõstiterit (quod absit) vt constet eum nõ irrationabiliter fuisse depositũ: eadem eius depositio confirmetur: et ecclesie res sue oẽs restituantur: que ablate claruerint: q; delictũ persone in dãnum ecclesie nõ est cõuertendũ. Si enim/vt dicũt/comitiolus defunct⁹ est: ab herede eius que ab illo iniuste ablata sunt/sine excusatione reddantur.

K L

¶ Gregorius Vitali defensori. De consiliarijs excõmunicatis Januarij episcopi. Capitulum.lj.

Ep'la.lj.

Quid de fratre nr̃o Januario episcopo agnouimus/ꝛ lator presentium ꝛ exẽplaria scriptorum nostroꝛũ te poterũt informare: atq; ideo excõmunicationẽ quã super vniuersos eius cõsiliarios dari decreuimus: tua experientia solerter exequatur: vt cadẽtes discant: quatenus incaute ambulare nõ debeãt. Preterea precium tritici quod nobis xenij nomine fuerat transmissum: per latorẽ presentium redẽptorẽ defensorem transmisim⁹. Videat experientia tua ne vel tu vel ipse qui detulit/aliq̃d ex eo in precio cõmodi participare presumat: sed totũ singulis vel simul omnibus illibatum restituat: eoꝛũq; mihi scripta de eodẽ premio transmittat: quia si aliter q̃ admoneo factũ cognouero/vindictam ex eadem causa non mediocriter exercebo.

¶ Gregorius Joanni defensori. De monachis capree insule. Capitulum.lij.

Ep'la.lij. M

Vbi canonicam districtionẽ culparũ cõtra se qualitas excitat: postponere que corrigenda sunt nõ debemus: ne dissimulatione vires dare prauis actibus/quos falce nos discipline resecare cõuenit/videamur. Q; ergo peruenit ad nos/ monachos monasterij in capricana insula: que iuxta maioricã insulam est posita: ita peruerse agere: ac vitã suã diuersis facinoribus submisisse/vt non omnipotẽti deo: sed antiquo hosti (quod cũ gemitu dicimus) ostẽdantur militare: experiẽtia tua presenti auctoritate cõmonita/ad predictũ monasteriũ accedere: et vitã moresq; illic cõuersantium sub tali studeat inuestigatione perquirere: ꝛ ita que resecatiõe digna repererit (sicut canonicus ordo desiderat) cõgrua vltione corrigere: atq; eos q̃ obseruare debeant studeat informare: quaten⁹ emendationis tue modus ꝛ istos ad viam recte conuersationis reducere: et te apud nos nullo modo valeat accusare culpabilem.

¶ Epistola Joannis defensoris de cognitione de qua inter episcopos resedit. Capitulum.liij.

Ep'la.liij.

In nomine dñi ipse ill. die. ill. indict. illis/cui officium cognitoris iniungitur: ita se pura ac intemerata cõscientia debet in omnib⁹ exhibere: vt ex his que in alijs iudicat/ipse vltionẽ eterni examinis non incurrat. Cum igitur ex deputatione ꝛ iussione beatissimi atq; apostolici dñi mei Gregorij Ego Joannes defensor inter Joannem episcopum malachitane ciuitatis: ĩter illos et illos episcopos cognitor resedissem: necesse fuit huiusmodi causam predicti Januarij interna inquisitione discutere/et a partib⁹ subtiliter querere veritatem: si vt petitio eius cõtinet/transmissis clericis

A

s memoratis epis vna cū hoib⁹ gloriosi comitioli de ecclesia fuerit violēter abstractus. Qui dū multa cōtra se inuicem (sicut gesta testātur) obijcerēt: ad conclusionis huc vtreq̧ ptes aliq̄ terminū puenerūt/petētes me de agnitis debere iudicare. Vñ sollicite relegens que acta sunt: et veritatē diligēti inuestigatiōe pquirēs: nullā in antedicto ianuario culpā que exilio vel depositione digna esset puniri: sed magis illū eiectū de eccl̃ia violēter inueni. Et q̄q̄ hmōi temeritatem legū cēsura districtissime feriat: ego tñ legū vigorē sacerdotali moderamine tēperās: medijs sacrosctis euāgelijs quib⁹ presentibus ab initio in hoc cognitor resedi iudicio: ea que cōtra eū statuta sunt/licet iure nō teneāt: nec alicui⁹ sint mometi: iniusta tñ et infirma esse pnuncio: atq̧ illos memoratos epos/q̄ postposita consideratione sacerdotali/in fratris preiudiciū atq̧ cōdēnationē iniuste et cōtra dei timorē versati sunt/cōdēnās: in monasteriū recipiēdos ad agēdam in tēpus penitētiam statuo atq̧ decerno. Illum vo q̄ locū antedicti sanctissimi ianuarij cōtra sacrorꝫ canonum statuta nequiter presūpsit inuadere/condēnās priuari sacerdotio: et ab omni eccl̃iastico ordine remoueri statuo: vt ꝫ hoc q̄d male est adeptus amittat: nec ad officium q̄d ante indigne gesserat/reuertat. Sepedictū aūt sctissimū ianuariū epm absolutū loco suo i epat⁹ gradu deo auctore reuerti: ac modis oib⁹ reformari cōstituo.

¶ Gregorius Joanni defensori eūti ad hispaniam. De pluribus causis examinandis. Capitulum.liiij.

B Epi.liiij. xj.q.i.cap. De psona.

De persona pbr̄i hoc attendēdum est: q: si quā causam habuit/nō ab alio teneri: sed eps ipsi⁹ adiri debuit: sicut nouella constitutio manifestat: que loquitur de sanctissimis ꝫ deo amabilib⁹ ac reuerētissimis epis/clericis/et monachis. Imperator Justinianus augustus Petro gloriosissimo prefecto pretorio. Si qs ꝯtra aliquē clericum aut monachum: aut diaconissam aut monastriā aut assistriam habeat aliquam actionē/adeat prius sanctissimū epm cui horꝫ vnusq̧sq̧ subiacet. Ille vo causam inter eos diiudicet. Et si qdē vtraq̧ pars his que iudicata sunt/nō acquieuerit: iubemus per loci iudicem hec executioni pfecte mādari.ꝛc. Ne vo obijciatur: q: de clerico hoc loquit/non de pbr̄o: sciēdum est q: in eadem cōstitutione lib.C.j.legitur appellatione clericorꝫ: et pbr̄os ꝫ diaconos contineri. Uerba aūt legis ista sunt: Pbr̄os aūt ꝫ diacones ꝫ subdiacones/cātores ꝫ lectores/quos oēs clericos appellamus. et reliqua. De persona Januarij epi sciēdum est grauiter oino ꝫ contra leges esse actū: vt violenter de ecclesia traheret: dum si quālibet aliam iniuriam a quocūq̧ epo in eccl̃ia passus fuerit: iniuriātem lex capitali pena percutiat/et sicut maiestatis reū oib⁹ det accusandi illū licentiam: vt hui⁹ legis series loquit codicis lib.j.titu.vj.cōstitutione.x. Imperatores Archadius et Honorius augusti Theodoro prefe.preto. Si qs in hoc genus sacrilegij proruperit: vt in ecclesias catholicas irruens/sacerdotibus et ministris/vel cultorib⁹ ipsis/locoq̧ aliquid importet iniurie/q̄d geritur/a puincie rectoribus animaduertatur: atq̧ ita puincie moderator/sacerdotum

ij.q.j.cap. In pmis. §.de psōa.

C

et clericorum/et catholice ecclesie ministrorꝫ: loci quoq̧ ipsius ꝫ diuini cultus iniuriam capitali in cōuictos seu cōfessos reos sentētia nouerit vindicādam. Et post pauca. Siteq̧ cunctis laudabile factas atroces sacerdotib⁹ aut ministris iniurias/veluti publicum crimen insequi: atq̧ de talib⁹ reis vltionē mereri.ꝛc. Data.vj.cal.maij. Mediolani Honorio augusto quater: ꝫ Euthiciano ter cōsulib⁹. Libri suprascripti titu.xv.cōsti.ij. Imperator Honorius et Theodosi⁹ augusti Jonio prefe.preto. Fideli ac deuota preceptiōe sancimus nemini licere ad sacrosanctas ecclesias cōfugiētes abducere: sub hac videlicet diffinitione: vt si quisq̧ cōtra hāc legē venire tentauerit/sciat se maiestatis crimine esse retinendum. Data cal.aprilis. Honorio septies: et Theodosio tertio cōsulibus. Item eiusdem titu.consti.v. Imperator Leo augustus Eutrio prefe.preto. Presenti lege decernimus/per oia loca valitura (excepta hac vrbe regia in qua nos diuinitate propitia degētes: quotiēs vsus exegerit inuocati/singulis causis atq̧ personis presentanea cōstituta prestamus) nullos penitus cuiuscūq̧ conditionis de sacrosctis ecclesijs orthodoxe fidei expelli/aut trahi/vel ptrahi confugas. Et post pauca. Qui hoc moliri/aut facere/aut nuda cogitatiōe saltem/atq̧ tractatu ausi fuerint tētare/capitali et vltima supplicij animaduersione plectēdi sunt. Ex his ergo locis/eorūq̧ finib⁹ quos anteriorꝫ legū prescripta sanxerunt: nullos eijci aut expelli aliq̄ patimur: nec in ipsis ecclesijs reuerendis ita quēq̄ detineri atq̧ restringi: vt ei aliquid aut victualiū rerū/aut vestis negetur/aut requies.ꝛc. Data pridie cal.martij Cōstātinopoli: Leone augusto tertium cōsule. De persona Stephani epi hoc attendendum est: q: nec inuitus ad iudicium trahi/nec ab epis alieni concilij debuit iudicari: sicut nouella quedam traditio que de epis loquitur/continet. Ait enim. Sed neq̧ pro qualicunq̧ pecuniaria vel criminali causa ad iudicem ciuilem siue militarem/inuitum epm producere/vel exhibere citra imperialem iussionem permittimus: sꝫ iudicem qui tale aliquid/siue ex scripto siue ex non scripto presumpserit imperare: post cinguli priuationem.xx.librarum auri penā exoluere iubem⁹ eccl̃e cui⁹ eps pduci aut exhiberi iussus est. executorē similiter post cinguli priuationē et verberib⁹ subdēdū: et in exiliū deportādū. Item post multa. Si aūt ꝫ a clerico aut laico quocūq̧ aditio cōtra episcopum fiat pp̄ter quālibet causam: apud sanctissimum eius metropolitam s̄m sanctas regulas ꝫ nostras leges causa iudicetur. Et si qs iudicatis cōtradixerit: ad beatissimum archiepm ꝫ patriarchā dioceseos illi⁹ referat causa: et ille s̄m canones ꝫ leges huic prebeat finem. Cōtra hec si dictū fuerit q: nec metropolitā habuit nec patriarcham: dicendum est q: a sede aplica (que oim ecclesiarum caput est) causa audiēda/ac dirimēda fuerat: sicut ꝫ predictus eps petijsse dinoscitur: q̄ epos alieni cōcilij habuit oino suspectos. Quia ergo sentētia nō a suo iudice dicta/nihil firmitatis obtineat: lectionis hui⁹ tenor ostēdit.lib.C.vij.titu.xlviij.ꝯstit.iiij. Imperatores Gratianus: Ualentinianus: et Theodosius augusti ad Pontium mutium. Et in priuatorꝫ causis hmōi forma seruetur: ne quēq̄ litigatorꝫ sentētia non a suo iudice dicta constringat. Data.xj.cal.Octobris Rome/Ausonio et Olibrio consulib⁹. Q: autē dicitur a seruis suis accusatus: sciēdū est q: audiri minime debuerūt/vt hec cōstitutio patefacit sic dicēs. C.lib.ix.titu.j.cōstitu.xx. Imperatores Archadius et Honorius augusti Eutbiciano prefe.preto. Si quis ex familiarib⁹ vel ex seruis cuiuslibet dom⁹ cuiuscūq̧ criminis delator atq̧ accusator extiterit: eius estimationē/caput/atq̧ fortunas petiturus: cui⁹ familiaritati vel dominio inheserit/ante exhibitionem testium/aut examinationem iudicij/in ipsa expositione criminum atq̧ accusatiōis exordio/vltore gladio feriatur. Uocem em̄ funestam intercidi oportet potius q̄ audiri. maiestatis aūt crimen tātum excipimus. Data.v.idus nouēbris Cesaribus consulibus. Si vo dictū fuerit: q: de hoc accusatus est: q̄d ad maiestatis crimen attinet: nec ipsum de eo credendum fuit: si vita vel opinio ei⁹ talis ante nō extitit: sicut lib. pādectarum.xlviij. ad legem iuliam maiestatis scribit modestin⁹.l.famosi. paulo post princi. Hoc tñ crimen a iudicib⁹ non in occasione ob pncipalis maiestatis venerationē habēdū est/sed i veritate rei iudicate. Nam ꝫ psona spectāda est: an potuerit facere: ꝫ an ante qd fecerit: ꝫ an cogitauerit. Q: autē dicit idem eps q: se absente/aliqui vilissimi sint testes exhibiti: hoc si verum est/nulli⁹ esse momēti lege noscendum est: Cōstitutione nouella que de testib⁹ loquit. Hoc quoq̧ sepius agnouimus: q̄m quidam aut apud locorꝫ defensores/aut apud clarissimos puinciarum iudices/aut etiā (vt assolet) hic apud virū clarissimū magistrū census ingrediunt: ꝫ querunt tanq̄ ab alio passi aliquid cōtra leges/aut aliter lesi aut dānificari/testes volentes pducere. At ne postea obijciatur eis: q: per vnam partē gesta cōfecta sunt: oportet illum in ipsa ciuitate cōstitutum vbi testimonia dātur/admonitum a iudice siue a defensore aduenire: et audire attestationes. Si vo noluerit aduenire/sed contēpserit: vt ex hoc ab vna pte testimonia aduersus eum inutilia sint: sancimus hmōi testimonia ita valere/ac si non ex vna parte cōsisterent/sed etiam ipso presente fuissent facta. Si em̄ recusauerit et venire noluerit/et audire que deponūtur (cum vtiq̧ in publico sit: et non ex ineuitabili quadā necessitate venire non possit) similis aduenienti erit: et nulla vtilitas ex contēptu suo ei adhibebitur: sed videbūtur quidem

Marginal notes (right column): D — ij.q.j.cap. In pmis. §.De psōa epi stephani. — E — vbi supra. §.Q: aūt. — vbi supra. — F — vbi supra.

G in vtriuſq; preſentia pbatiões facte. Ecce admonẽdus
eſt ſemper aduerſari⁹ vt ad audiẽdos teſtes adueniat.
Qḋ qr hic omiſſum eſt/neceſſe eſt vt qḋ cõtrã leges actũ
vbi.z.ḡ. Teſtes. eſt/firmitatẽ non habeat. Quales aũt teſtes vel cui⁹ opi
nionis ad teſtimonium admittendi ſont/plurime leges
oſtẽdũt:q̃ pene nulli habẽtur incognite:q̃ etiã ſanciũt vt
viliſſimis teſtib⁹ ſine corporali diſcuſſione credi non de:
beat. Qḋ aũt dr qr nihil ſcriptis iudicatũ eſt/legẽd⁹ eſt
titu.xliiij.lib. vij.codicis:quia ſcriptis debuit iudicari.
Nam ibi iter alia dr atq; precipit vt ſentẽtia q̃ ſine ſcri:
pto dicta fuerit:ne nomen q̃dẽ ſnie habere mereatur.

¶ Greg. Theodoro curatori. De petro viro magnifico.

POſtq̃ ſic de glorie vr̃e ſinceritate preſumim⁹/
vt veſtros vos credamus reputare qui noſtri
ſunt:latori preſentium Petro viro magnifico
ad pmerẽdam bonitatis vr̃e grãm/hoc ſolum ſufficere
poterat/indicare qr noſter eſt. Sed qm̃ paterna cõmẽda
tio boni filij mẽtem ſolet ſemp accẽdere : paterna dulce:
dine ſalutantes petimus:vt memorato filio noſtro/atq;
memorate filie noſtre glorioſe matri ipſi⁹ patrocinij vr̃i
grãm oſtẽdatis:eoſq; et illic poſitos tuitionis vr̃e reme:
dio foueatis:et venientes ad nos vr̃is ſubſidijs adiuue
tis:quatenus dum ea que glia vr̃a ex ſe ſolet impẽdere/
noſtra benigni⁹ epl̃a interueniẽte preſtiterit:et ipſam rẽ
conſuetam videat laudabiliter exhibere:et nos ſibi pro
ſua bonitate grãz eſſe per oia faciat debitores.

¶ Gregorius Paulo ſcholaſtico. De vltione ei⁹ in ma:
leficos. Capitulum.lv.

Epl.lv. H QVãto nos gloria veſtra triſtes dudum effece:
rat propterea q̃ ſe aduerſus fratrem ⁊ coep̃m
noſtrũ Leonem reuerentiſſimũ virũ querelas
habere aliquas phibebat:tãto eodẽ fratre ad nos modo
veniẽte/cor noſtrũ gauiſum eſt:qr in priſtinã vos cõcor:
diam(deo ppitio)ad inuicẽ rediſſe teſtat⁹ eſt. Qui etiã
inter alia bona que vr̃is laudib⁹ inſerebat / adiecit oĩno
vos in vltiõe maleficoꝝ ſollicitos ac diſtrictos/ſicut re:
uera vos vt xp̃ianos oportuit/extitiſſe. Unde valde i no
bis letitia quã de vobis ſumpſeram⁹ excreuit:qr illũ vo
bis placabilẽ redditis:ↄtra cui⁹ inimicos zeli vr̃i recti:
tudinẽ exercetis. Propterea gloriã veſtrã paterna dul:
cedine ſalutantes hortamur: vt qr ſatis eſt morib⁹ vr̃is
accõmodum pacẽ diligere:reparatã inter vos grãm nul
lius lingua pturbet:ſed ſic in vobis erga paternum amo
rem charitas ardeat:vt eã aduerſi flatus more flãme nõ
extinguãt/ſ; augeãt. Nam ⁊ eũdẽ antedictũ fratrẽ nr̃m
hortati ſum⁹ / vt ita paternã vobis dilectionẽ impẽdat:
quaten⁹ reciprocũ glie vr̃e affectũ non odioſe/ſed velut
mutuum tanq̃ fenerator ſemper poſſit exigere.

¶ Gregori⁹ Uitali defenſori. De xenodochio neglecto.
De eccleſijs vacãtibus. De pompeiana. De infirmitate
Januarij ep̃i tempore ſacrificij. Capitulum.lvj.

Epl.lvj. I EXperiẽtia tua indicãte cõperim⁹ xenodochia
in Sardinia conſtituta/grauem habere negle
ctum. Unde reuerẽtiſſimus frater ⁊ coep̃s no:
ſter Januarius vehementiſſime fuerat obiurgãdus:niſi
nos ei⁹ ſenect⁹ ac ſimplicitas/et ſuperueniẽs egritudo/
quã ip̃e retuliſti/ſuſpenderet. Quia ergo ita eſt poſitus:
vt ad aliquã ordinationẽ eſſe non poſſit idoneus:ecocono:
mum ei⁹ eccleſie / atq; Epiphaniũ archipbr̃m ex noſtra
diſtricte auctoritate cõmonem⁹ : vt eadem xenodochia
ſine periculo ſuo ſollicite ac vtiliter ſtudeant ordinare.
Nam ſi q̃s illic poſt hec neglectus extiterit/nulla ſe no:
uerint poſſe apud nos ratione aliquaten⁹ excuſare. Qm̃
ꝟo poſſeſſores nos Sardinie petiuerunt : vt qr diuerſis
onerib⁹ affligũtur:Conſtãtinopolim pro eoꝝ debeas re:
medio pficiſci/licẽtiam tibi eũdi cõcedimus. Sed ⁊ di
lectiſſimo filio noſtro Bonifacio ſcripſimus : vt ſuũ tibi
p remedio illi⁹ puincie ſtudeat adhibere ſolatium. De
eccleſijs aũt quas vacare ſacerdotib⁹ indicaſti:predicto
reuerẽtiſſimo fratri ⁊ coep̃o noſtro Januario ſcripſim⁹:
vt eas debeat ordinare:ſic tñ vt nõ oẽs ad epiſcopatum
de eccleſijs ipſi⁹ eligãtur. Nam ſic eũ cõuenit alias ordi
nare:vt eccl̃ie ſue de pſonis que in ea poſſint pficere/ne:
ceſſitatem non faciat. Illud igitur qḋ ad gubernationẽ
quorũdam monaſterioꝝ pſonas eſſe prepoſitas : que an:
te dum adhuc in minori eſſent ordine/monaſtico ſc; ha:
bitu/lapſe ſunt indicaſti : officium quidẽ abbatis ſuſci:
pere:niſi oĩno correcta vita ⁊ digna precedente peniten:
tia minime debuerũt. Sed qm̃ iam oblatũ(ſicut dicis) K
officium ſuſceperũt/de vita/morib⁹/ac ſollicitudine eo:
rum cura gerẽda eſt. Et ſi actus non ſunt cõtra officiũ/
in eo quo ſunt ordine perſeuerẽt : alioqdin remotis eis/
alij qui cõmiſſis ſibi animab⁹ prodeſſe valeant/ordinen
tur. Cauſa ppterea de monaſterio ſancti Herme/qḋ in
domo Pompeiane religioſe a fratre noſtro cõſtructum
eſt:qr plus blandimẽtis q̃ diſtrictione agenda eſt:expe:
riẽtia tua apud eãdem mulierem cum dulcedine agere
ſtudeat:quatenus nec illa in peccato pprio auctoris ſui
debeat poſtponere volũtatem : et tu vtilitates monaſte:
rij valeas ſalubriter procurare. Puellas aũt ſuas quas
antedicta Pompeiana in monaſterio mutata olim reli
gioſa veſte conuertit:abſtrahi ab ea vel inquietari nullo
modo patiaris:ſed in ea qua ſunt cõuerſione(deo ptegẽ
te)permaneãt. Pro requirẽdis ꝟo rebus eccleſiaꝝ/vel
monaſterioꝝ/ſiue piarum cauſarum qḋ ſcripſiſti : prius
quidẽ hi quoꝝ intereſt/admonẽdi ſunt:vt ab eis te inſi
ſtente/te ſolatiante modis oibus requirãtur. Qr ſi forte
vel ipſi negligẽtes extiterint/vl̃ certe qui eas requirere
debeãt/inuẽti non fuerint : tũc oia ip̃e perquire/atq; ita
reperta collige / vt mano aliqḋ iudicium inferre cuiq;
minime videaris. De xenodochijs itaq; horioliani atq;
Thome nihil hactenus hoꝝ que indicaſti cognouim⁹.
Ea propter experiẽtia tua iuſſionem pricipis ex hoc da:
tam diligẽter inſpiciat : et oia ſm̃ ei⁹ tenorem diſponat:
L et nobis quicqd egerit/innoteſcat. De hoc igitur qḋ
ſcripſiſti / fratrem ⁊ coep̃m noſtrum Januarium tẽpore
quo ſacrificium celebrabat / tãtam pati frequẽter angu:
ſtiam: vt vix poſt longa interualla ad locum canonis re:
dire valeat quẽ reliquit : atq; ex hoc multos dubitare:ſi
cõmunionem debeãt de ei⁹ conſecratione percipere:ad:
monẽdi ſunt vt nullatenus pertimeſcãt:ſed cum omni fi
de ⁊ ſecuritate cõmunicẽt:qr egritudo perſone/ſacri my
ſterij benedictionem nec mutat/nec polluit. Secretius
tamen oĩno idem frater noſter hortãdus eſt:vt quotiẽs
aliquam moleſtiã ſenſerit/non pcedat:ne ex hoc ſe ⁊ de:
ſpiciẽdum prebeat/et infirmoꝝ animis ſcandalũ faciat.
Preterea Põpeiana religioſa femina queſta nobis eſt:
hereditatem quondam generi ſui epiphanij (in qua epi
phanius idem matronam coniugem ſuã filiam antefate
Pompeiane vſufructuariam conſtituerat) monaſterio
qḋ in domo ſua fundari ſtatuerat:et poſtea extincto vſu:
fructu modis oib⁹ profuturam:atq; alia que eidem ma:
trone pprietatis iure pbãtur competere : ab experiẽtia
tua/et a reuerentiſſimo fratre ⁊ coep̃o noſtro Januario
iniuſte ſublata:et exinde nihil hactenus vel filie ſue red
ditum/vel pfeciſſe monaſterio. Qr ſi ita ꝟitas ſe habet:
et aliquid te indecẽter feciſſe cognoſcis:abſq; vlla mora
ablata reſtitue : aut certe ſi aliter eſſe putas(ne grauari
pars aduerſa preiudicialiter videatur) electoꝝ cum ea
iudicium hac de cauſa nullo modo ſubire poſtponas:vt
vtrum vera iuſtaq; eius ſit querimonia/diffinitione iu:
dicij declaretur. M

¶ Gregorius Joanni ep̃o Panormitano. De tranſmu
tatione rerum eccleſiaſticarum. Capitulum.lvij.

Epl.lvij. SIcut rationi cõtraria procul eſt abijciẽda pe:
titio:ita in his que bene deſiderãtur/effectum
negari non cõuenit. Quia igitur vt fraternita:
tis tue petitio(que tenetur in ſubditis)continet:in qua
tecum vna preſbyteri ⁊ diaconi:ceteraq; eccleſiaſtica of:
ficia preſcribẽtes prebuere conſenſum:domum cum hor
to et balneo ſuo:atq; omnibus ad eam pertinentibus in
hac vrbe Romana poſitam / que ad ius Panormitane
eccleſie ex hereditate quondã Flori viri magnifici per:
ueniſſe dinoſcitur:cum dilectiſſimo filio noſtro Epipha
nio diacono permutare deſideras:propter hoc quod do
mus ipſa / ita parte detecta /parte diruta / parte igne
pbatur eſſe conſumpta : vt nihil exinde commodi (ſicut
teſtaris) ante multos iam annos nuncuſq; eccleſiaſti:
cis vtilitatibus potuiſſet accedere : atq; hac in re no:
ſtra tibi dari poſtulas auctoritate licentiam : proui:
ſionem tuam diligentius intuentes : poſtq̃ et nobis co:
gnitum eſt : domum ipſam in eo eſſe ſtatu quo aſſeris:
atq; ita minante ruina quotidie deteriorem fieri: vt non
ſolum eccleſie tue non vtilis / ſed potius ſubinde dam:
noſa poſſe videatur exiſtere : iccirco permutandi tibi
eam cum balneo et horto ſuo/omnibuſq; generaliter ad

A eam pertinētib⁹/iuxta petitionem tuā: quā et veritatis et rationis apud nos ordo suffulcit: huius auctoritatis nostre serie liberam per oīa cōcedimus facultatem: quatenus huiͦ accepta licentia: nec te culpa de temeritate/ vel incautelis respiciat: nec ille aliquid dubietatis incurrat. Nam prouidum/ saluberq; est aliquid cōpēdij procurare/ vnde nulla spes lucri/ sed dānī magis formido est.

¶ Gregorius Fantino defensori panormitano. De exhilarato episcopo. Capitulum.lviij.

Epl.lviij. Talia ad nos de fratre ⁊ coepō nostro Exhilarato (sicut et ipse nosti) peruenerūt: que districta essent oīno vltione plectenda: sed qm̄ bis eam reuerentissimus frater et coepiscopus noster Leo: qui etiam in causa ei⁹ iudicem se fuisse testatus est/ leuigauit: ad ecclesiam suam illum transmittēdum esse preuidimus: iudicantes sufficere illi hoc q; eum hic diuti⁹ retinētes afflixSimus. Itaq; experiētie tue precipimus/ vt erga mores/ actusq; illi⁹ curam habeat/ atq; eum frequēter admoneat: quatenus se ad impēdēdam clericis suis charitatem benignum: et si res exegerit/ ad corrigēdas culpas debeat exercere sollicitū. Sed ⁊ clerum ei⁹ admonere volumus: vt humilitatem illi/ ac obediētiam quam dn̄s mandat exhibeat: nec in aliquo illi superbus presumat existere. Qz si quis cop.i.episcopus siue cler⁹ admonitionem tuam neglexerit: ex hac nostra auctoritate canonica coerctione inobediētie culpam: aut tu (sicut preuideris) corrige: aut nobis renunciare festina: vt disponere valeamus qualiter discipline frenum extra iter

B suum eos pergere non permittat: quos ad excessum acuileus praue mentis irritat.

¶ Gregorius Joanni episcopo Panormitano. De Fātino defensore et Petro. Capitulum.lix.

Epl.lix. Quia sunt culpe in quibus culpa est relaxare vindictam: querēda semper est veritas: vt inquiri debeat virū accusatum noxa condēnet: an a pena innocentia patefacta subducat. Itaq; peruenit ad nos Fantinum defensorem vltionem exercere in Petrum latorem presentium voluisse: pro eo q; (quātum dicitur) relictam cuiusdam diaconi tēpore quo conductor fuerat/ marito tradiderit. Sed qm̄ iste coniugem diaconi asserit nō fuisse: dicēs nec virginem illam ad eū venisse: deniq; vt nec religiosam vestem mutare presumeret: postq; ille in sacro ordine promotus est: adijciens et priusq; ad diaconem perueniret/ et postea praua illa opinione vixisse. Ideoq; fraternitatem tuā his hortamur affatibus: vt cum dei (sicut decet) timore causam hanc subtili oīno inuestigatione perquirat: vt si in coniugio diaconi mulierem de qua agitur/ fuisse constiterit: et suprascriptus lator memorato defensori: et rectori patrimonij ad vindictam modis oīb⁹ tradatur: et cum cōpetēti emēdatione hi qui male sociati sunt/ disiungantur. Si vero in eius cōiugio non fuit: memoratum Fantinum ex nostro mādato cōmonere te volumus: vt ei facere nil presumat: nec illum accusatio apud eū in aliquo pregra-

C uet. Quia vero relictam sibi antedictus Petrus apud ecclesie colonos perhibet reducere: volumus vt sine cuiuscūq; impedimento eam habeat: si tamen ita est exigendi licētia. Nam si inuēt⁹ fuerit esse culpabilis: nō res suas amittere/ sed in se debet dignam vltionem suscipere.

¶ Expliciunt epistole Indictionis sexte.

¶ Sequitur Liber Duodecimus.

¶ Incipiunt epistole Indictionis septime: ex Registro beati Gregorij pape.

¶ Gregorius seruus seruoꝝ dei Mariniano epō Rauenne. De Fortunato abbate iniuste deposito. Capi.j.

Epla.j. Quia incōgruum valde est a suscepto officio sola quēq; volūtate suspendi: quem culpa non remouet: sollicite disponēdum est vt nec prior ordinatio irrationabiliter destruatur: nec sine emēdatione que male secuta fuerint/ relinquantur. Fortunatus itaq; lator presentium in monasterio sctōꝝ Laurētij et Zenonis/ qd̄ in Cesenati castro est cōstitutum: a Natali quondam epō officium sibi abbatis asserens esse cōmissum/ nunc se a successore eius Concordio nulla existente causa vel culpa exinde remotū/ atq; aliū in loco suo queritur ordinatum. Qd̄ etiam coram testibus quibusdam diaconib⁹ nostris presente diacone predicti Concordij epī sui causas allegāte ex parte ita esse

D perclaruit. Sed qm̄ certior in partib⁹ illis vbi res acta est potest esse pbatio: fraternitas tua diligēter atq; sollicite hoc studeat perscrutari. Et si nulla manifesta causa depositionis extitit: que predictum Fortunatum ab abbatis officio remouerit: cum in suo loco reformare festinet: atq; ei⁹ episcopum digna reprehensione increpare non desinat: cur decessoris sui nullis prouocatus excessibus destruere ordinationem molitus sit. Si vero aliter q̄ edocti sumus/ causam esse pars altera dixerit: subtili veritas inuestigatione querenda est: et ita quicquid canonicus ordo poposcerit terminādum: vt nulla ex de re denuo querela remaneat.

¶ Gregorius Alcysono episcopo Corcyre. De cassiopi castro iniuste peruaso. Capitulum.ij.

Epl.ij. Non immerito elati cordis retūdi postulatur ambitio: qm̄ sacroꝝ canonū vigore postposito/ temerarie presumptionis excessus aliena illicite cōcupiscēdo: nō solū ad generāda dispēdia noxius/ verūetiam paci ecclesiastice pbatur esse cōtrarius. Relectis igit̄ fraternitatis tue epistolis: que de cassiopi castro quod in tua situm est diocesi epō Isaurie ciuitatis vel prius vel modo sint acta cognouimus. Et cōtristati

E sumus q; hi qui ecclesie tue pro impēsa sibi charitate debitores esse debuerāt/ inimici magis fieri nullo sunt pudore phibiti. Deniq; vt cōtra ecclesiasticam ordinationem: cōtra sacerdotalem modestiam: cōtra sacroꝝ canonum statuta: predictum castrum de iurisdictione ei⁹ abducere/ ac sue molirentur potestati subijcere: vt fierent quodammodo dn̄i/ vbi prius suscepti fuerāt peregrini. Qua de re qm̄ Andreas venerabilis memorie frater noster Nicopolitan⁹ metropolita iniūgente sibi quoq; principali iussione in qua ei cause hui⁹ fuerat iniūcta cognitio: plata sicut nobis patuit noscitur statuisse sententia: antefatum cassiopi castrum sub iurisdictione ecclīe tue quēadmodum semper fuit debere psistere: formā eiusdē sententie cōprobātes/ apostolice sedis auctoritate eā fauente iustitia comprobamus/ cōfirmamus/ atq; per oīa robustam manere decernimus. Nam nulla equitatis ratio/ null⁹ canonum ordo consentit/ vt parochiam alteri⁹ alter aliquo modo debeat occupare. Unde licet districtionem cōtra se non modicam hui⁹ litigij culpa videatur exigere: ppter qd̄ ab eis mala p bonis sint reddita: studendum tn̄ est vt excessum benignitas non videatur perpetrare: nec illud qd̄ extraneis debetur/ fratrib⁹ etiā necessitatem patiētib⁹ denegetur: ne nihil charitas agere in episcopoꝝ mētibus iudicetur: si sine consolationis remedio hi quib⁹ magna est habēda cōpassio relinquā-

F tur. Oportet ergo vt sacerdotes vel clerus Isaurie ciuitatis ab antefati cassiopi castri habitatione nullaten⁹ repellātur: sed ⁊ beati Donati sanctū ac venerabile corpus qd̄ secum detulerūt/ in vnam ecclesiaꝝ antedicti loci quā elegerint/ siue intus siue foris habeāt recondendi debita cum veneratiōe licētiam. Sic tamen vt dilectioni tue in cui⁹ parochia castrum ipm̄ est positum: emissa procuretur cautione munitio: per quam pmittat episcopus Isaurie nullam sibi potestatem/ nullum priuilegiū fore/ nullam iurisdictionem: nullā tanq; cardinalis epūs vlteri⁹ auctoritatem defendere: sed post pacem deo ppitio redditam ablato venerabili sancti Donati corpore/ ad ppria modis oīb⁹ reuersurus. Ut huius pmissionis persistente memoria/ nec de cetero quicq; sibi illic principaliter quacūq; occasione audeāt vendicare: sed omni se tempore esse ibidem hospites recognoscāt: et fraternitatis tue ecclesia iuris vel priuilegij sui in qualibet parte preiudicium non incurrat.

¶ Gregorius Bonifacio diacono Constātinopolitano. De peruasione castri cassiopi. Capitulum.iij.

Epl.iij. Quotiens nos eoꝝ discordia tristes facit q̄ pacis pdicatores esse debuerāt/ magna sollicitudine studēdū est: vt litigij ablata materia ad concordiā redeāt hi q̄ diuersa ab inuicē volūtate discordāt. Que igit̄ de Cassiopi castro qd̄ in insula corcyra est positū/ acta sint/ qualiter de iurisdictione corcyrani epī epūs Isaurie moliat̄ subtrahere/ et sue nequiter iurisdictioni subijcere/ valde plixū est dicere. Sz dilectiōi tue

G vt cūcta ſubtiliter cōprehendas/fratris noſtri Alcyſoni
epiſcopi corcyre ſcripta tranſmiſimus/atq; eius illic ve
nire hoiem fecimus:qui etiā verbo tutius te ad ſingula
poſſit inſtruere. Hoc tamen breuiter indicam⁹:q2 dum
imperatori Mauricio eſſet in preiudicio eccleſie Corcy
rane quondam ſubreptum:nec iuſſio eius (quippe q2 cō:
tra leges et ſacros canones data fuerat) habuiſſet effe:
ctum:et indeciſa inter partes contentio remanſiſſet:aliā
illum ad Andream quondam fratrem noſtrum ⁊ coepm
metropolitam nicopolitanum iuſſionem dediſſe: vt qm̄
vtraq; pars eius erat iuriſdictioni ſubiecta:ipſe hāc cau
ſam cognoſcere:⁊ finire canonice debuiſſet. Qui metro:
polita cognita cauſa probataq; ſententia cui⁹ tibi exem
plaria miſimus: predictum Caſſiopi caſtrum ſub pote:
ſtate ac iuriſdictione corcyritani epi:cuius⁊ ſemper fuit
dioceſis/eſſe diſtinxit. Quam nos ſentētiam comprobā:
tes/apoſtolice ſedis auctoritate preuidimus cōfirman:
dam. Et ne ea que decreuimus/ita potuiſſent eſſe diſtri:
cta:vt nihil benignitatis habere viderētur admixtum:
cure nobis fuit ita cauſam tēperate diſponere(ſicut ſen:
tentie noſtre quā ad te miſimus textus oſtendit)vt neq;
epiſcopus neq; clerus Iſaurie ciuitatis neceſſitatem ha
bitationis incurrerent:nec corcyritane eccleſie priuile:
gia in aliquo turbarentur. Sed q2 inter ipſa primordia
sereniſſimo domino ſurreptum eſt:atq; cōtra iudicium
nicopolitani metropolite:quod eccleſiaſtica rectitudi:
ne ⁊ canonica ratione ſuffultum eſt/epus Iſaurie (quod
nec ſine dolore audire/nec loqui ſine gemitu poſſumus)
cum maiori iniuria epi corcyritani ⁊ clericoꝝ ei⁹ antefa
H tum Caſſiopi caſtrum traditum memoratur: vt amota
(qd̄ graue eſt dici) iuriſdictione corcyritane eccl'ie ipſe
illic oēm tanq; principalem habeat poteſtatem/ ſenten:
tiam noſtram nulli dare preuidim⁹/ne contra iuſſionem
clemētiſſimi dn̄i imperatoris: vel(qd̄ abſit) i deſpectū ei⁹
aliqd̄ facere videremur. Itaq; dilectio tua pietati eius
cūcta diligēter inſinuet/atq; conſtāter aſtruat hoc oino
illicitum/oino prauum/oino iniuſtum/et ſacris eſſe val
de canonib⁹ inimicum. Et ideo hmōi peccatū tēporib⁹
ſuis introduci in eccl'ie preiudicium non pmittat. Sed
quid de hoc negocio iudicatū antefati quōdā metropo:
lite iudiciū cōtineat/vel a nobis qualiter ea que ab illo
decreta ſunt/confirmata fuerint ſuggerat:atq; id agere
ſtudeat:vt cū ei⁹ iuſſione noſtra illic ſentētia tranſmitta
tur:quatenus ⁊ ſerenitati ipſius(ſicut dignum eſt)reſer:
uaſſe:et rōnabiliter correxiſſe que male preſumpta ſunt/
videamur. Qua in re oino danda opera eſt/vt ſi fieri po:
teſt/etiam iuſſionem ſuā ipſe tribuat:in qua ea que a no:
bis definita ſunt/ſeruari precipiat. Nam hoc facto/om:
nis de cetero ſurreptiōis locus obſtruitur. Ita ergo ad
cōpeſcēda hec preiudicia vigilātiam tuā cū oipotentis
dei adiutorio exercere feſtina: vt nec modo volūtas coꝝ
qui peruerſa moliūtur/aliquid ꝯtra antiquam eccleſia:
I ſtice cōſuetudinis ſtatum obtineat:nec poſt ad exēplum
res nephanda ꝓficiat. Quanta preterea mala quantaſq;
oppreſſiōes ſupraſcriptus alcyſon⁹ frater ⁊ coeps noſter
ab actionarijs eccleſie theſſalonicenſis aſſerat ſuſtinere:
vt poſſis cognoſcere: ipſam quā ad nos miſit epiſtolam
dilectioni tue tranſmiſimus. Ideoq; predicte eccl'ie re:
ſponſalem venire ad te facito: atq; cauſam ipſo preſente
cognoſce:et de capitulis quibus te ratio mouerit/fratri
et coepo noſtro Euſebio ſcribe: vt hoies ſuos agere in:
iuſta prohibeat: et minores non premere/ ſed magis in
quibus iuſtum fuerit/moneat adiuuare. Hoc quoq; vo
lumus:vt ei q̄ in ciuitate nicopolitana metropolita fue:
rit ordinatus/dilectio tua ſcribere debeat:quaten⁹ cau:
ſam de dānis que eccleſie ſue illata predictus frater no:
ſter alcyſon⁹ queritur/cognoſcere/⁊ quod iuſtum eſt de:
beat definire:quia a deceſſore ipſi⁹ negocium ipſum non
deciſum/ſed legitur reſeruatum.

❡ Gregorius Ioanni epiſcopo. De eccleſia ſancte Ma:
rie conſecranda. Capitulum.iiij.

Epl.iiij. Baſilicam quā a dilectione tua in honorem bea
te ſemperq; ꝟginis Marie per Sauinum ſub:
diaconem noſtrū: et rectorem patrimonij ſug:
geris eſſe perfectam:conſecrādi tibi preceptionis noſtre
ſerie noueris facultatem attributam:quaten⁹ frater cha
riſſime deuotionis tue deſiderium complens celebrita:
tis perfectione graguleris.

❡ Gregorius Deſiderio epo Gallie. De milite qui an: K
cillam dei de monaſterio rapuit. Capitulum.v.

Epla.v. Cum inter multa bona que nobis de magnitu:
dine veſtra ſepi⁹ nūciātur:illud in vobis plus
laudabile dr̄ exiſtere: q charitatem diligitis:
et diſciplinam(ſicut dignum eſt)cuſtoditis:ſatis mirati
ſumus q in milite illo qui ancillam dei diabolica inſti:
gatione perdiderit:diſtrictiſſima vindicta hactenus fa
cta non fuerit. Nam moribus ⁊ bonitati veſtre valde cō
ueniens fuit:vt ante ad nos vitio q̄ꝫ perpetrate culpe ini
quitas perueniret. Sed q2 vindictam hui⁹ ſceleris non
volūtate veſtra/ſed alioꝝ credimus ſurreptionibus eſſe
ſuſpenſam: neq; hoc peccatum vel numerum indiſcipli:
nati militis:vel loca illa in quibus cōmiſſum eſt/valeat
premere/hortamur vt ſine excuſatione aliqua vel modo
qualis vobis feruor ſit erga charitatis cuſtodiā demon
ſtrātes:ita pro exēplo alioꝝ diſtricte emēdare tātum fa:
ciatis feſtinetis:vt ⁊ deū vobis:in cui⁹ ille hoc iniuriam
ꝑpetrauit/et timorē eius deſpexit/placabilem faciatis:
et nos vobis de zeli veſtri rectitudine gratias referam⁹.
Nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo mo:
do patimur.

❡ Gregorius Ioanni epiſcopo. De eligendo epiſcopo
anchonitane eccleſie. Capitulum.vj.

Epl.vj. Ne incauta eoꝝ ordinatio: q ad epiſcopatum
eligūtur/valeat ꝑuenire/vigilāti de eoꝝ per:
ſonis ſollicitudine eſt requirendum. Indica:
tum ſiqdē nobis eſt florentinum archidiaconem eccleſie
anchonitane q ad epiſcopatum fuerat electus:ſcripture
quidē ſacre ſciētiam habere: ſꝫ ita etatis ſenio confectū
accepim⁹: vt ad regiminis officiū non poſſit aſſurgere.
Addētes etiā ita illum tenacem exiſtere: vt in domo ei⁹
amicus ad charitatē nunq; introeat. Ruſticus aūt dia:
conus eiuſdem eccl'ie/q ſimiliter electus fuerat/vigilās
quidē homo dr̄:ſed quātum aſſeritur/pſalmos ignorat.
Florentium ꝟo diaconem eccl'ie Rauēnatis/qui elect⁹
ab oib⁹ dicitur/ ſollicitum eſſe nouimus: ſed qualis ſit
interius/oino non ſcimus. Ideoq; fraternitas tua vna
cum fratre et coepo noſtro armenio ſupraſcripte ancho:
nitane eccleſie viſitatore illuc feſtinet accedere:et diligē
ter de moribus ſinguloꝝ requirere: ſi de nullo ſibi ſunt
crimine conſcij: qd̄ eos ad hoc officium vetet accedere.
Pariter etiā requirēdum eſt ſi hoc qd̄ de prefato archi:
diacone dictum eſt: q2 nunq; amicus domum ei⁹ ingreſ:
ſus eſt:ſi ita ſe veritas habeat:et vtrum ex neceſſitate/an
ex tenacia talis ſit:aut ſi ita ſenex eſt: vt ad regēdum nō
poſſit aſſurgere: vel ſi tactis ſacroſanctis euangelijs(ſi:
cut nobis nunciatum eſt)iuſiurandum prebuit/nunq; ſe
ad epiſcopatū accedere. Sed ⁊ de ruſtico diacono:quā:
tos pſalmos minus teneat/perſcrutandum eſt. Florētio
autem diacono Rauennati / ſi nullum (ſicut diximus)
crimen eſt quod obſiſtat: apud epm eius agi neceſſe eſt:
vt ei debeat ceſſionem concedere: non tamen ex noſtro
mandato vel dictione cōtra ſuam volūtatem eum conce:
dere videatur. Sed hoc vt norunt/qui eum eligūt/ex ſe
agant:tu ꝟo de ſingulis cum omni ſtudio ac ſollicitudi: M
ne oia que ſcripſim⁹ require: atq; nobis ſtude ſubtiliter
indicare: vt renunciatione tua redditi certiores: quid
poſt hec fieri debeat/deo auctore diſponamus.

Marginal notes: L. parte.j.di. lxxv.ca. Archidia conē:alias florentinū archidia: conem.

❡ Gregorius Theodelinde regine longobardoꝝ. De
ſcriptis ſecundini. Capitulum.vij.

Epl.vij. Scripta que ad nos dudum a ianuenſibus par:
tibus tranſmiſiſtis: gaudij vr̄i nos fecere par:
ticipes: propterea q omnipotentis dei gratia
et filium vobis donatum:et (quod valde excellentie ve:
ſtre eſt laudabile)catholice eum fidei nouimus ſociatū.
Nec enim de chriſtianitate veſtra aliud credendum:niſi
id ſtudere vos: vt quem diuino munere ſuſcepiſtis / ca:
tholice rectitudinis auxilio muniretis:vt et redemptor
noſter familiarem te ſuam famulam cognoſceret:et lon:
gobardoꝝ gēti nouum regem in timore ſuo feliciter nu:
triret. Unde oramus omnipotentem deum:vt et vos in
mandatorum ſuoꝝ vis cuſtodiat:et eundem excellentiſ:
ſimum filium Adulouualdum in ſuo amore faciat pro:
ficere : quatenus ſicut hic inter homines iam magnus
eſt / ſic quoq; et bonis actibus ante dei noſtri oculos
ſit glorioſus. Illud autem quod excellentia veſtra ſcri:
pſit : vt dilectiſſimo filio noſtro Secundino abbati ad

A ea que scripsit/subtiliter respõdere deberemus:quis vel petitionem/vel vestra desideria que multis esse profutura cognoscit: si egritudo non obsisteret/duceret postponenda? Sed tãte nos podagre infirmitas tenuit: vt non solum non dictare/sed nec ad loquẽdum possimus assurgere: sicut et presentium portitores legati vestri cognouerunt: qui nos et venietes infirmos inuenerũt: et discedẽtes in summo vite periculo atq; discrimine reliquerunt. Sed si omnipotẽte deo disponente conualuero/ad cuncta que mihi scripsit/subtiliter respõdebo. Eam tamen synodum que pie memorie Justiniani tempore facta est per latores presentium transmisi: vt predictus fili⁹ me⁹ dilectissimus ipsam relegens/agnoscat qꝫ falsa sunt oĩa que cõtra sedem apostolicam vel catholicam ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum heretici recipere / vel a tomo sancte memorie Leonis predecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quecũq; a sanctis quattuor synodis sunt definita/recipimus: et quecũq; reprobata sunt/cõdẽnamus. Excellentissimo aũt filio nostro Adulouualdo regi trãsmittere filateria curauim⁹: id est crucem cum ligno sancte crucis dñi: et lectionem sancti euãgelij theca persica inclusam. Filie quoq; mee sorori ei⁹ tres annulos transmisi: duos cũ hyacinthis: et vnũ cum albula: q̃ eis per vos peto dari/ vt apud eos nostra charitas ex vestra excellentia condiatur. Paterna preterea charitate persoluentes salutationis officium / petimus vt excellentissimo filio nostro coniugi vestro pro nobis de facta pace gratias referatis: atq; eius animum (sicut cõsueuistis) ad pacem de futuro per omnia prouocetis: quatenus mercedem populi innocentis: qui in scandalo

B perire poterat: ante cõspectum dei inter multa bona que agitis/inuenire possitis.

¶ Gregorius Alcysono epõ corcyre. De corpore beati Donati in cassiopi castro. Capitulum.viij.

Epi.viij. Resipiscentibus fratribus/et ad salubre se consilium conuertẽtibus non est negãda benignitas: vt ne plus in episcoporum mẽtibus culpa videatur posse ꝙ charitas. Venientem igit̃ ad nos Petrum ecclesie Jsaurie lectorem cũ scriptis fratris et coepiscopi nostri Joannis: coram respõsalibus dilectionis tue suscepimus: atq; eum post relecta scripta que detulerat: cure nobis fuit requirere: si quid contra allegationẽ eorũdem responsalium tuorum haberet/quod diceret. Qui dum nihil sibi aliud iniunctum vel responsurum se penitus perhiberet: extra hoc quod episcopi ipsius epistola continebat: ea que canonibus congruebãt/deo auctore sine tarditate decreuimus. Post longum vero tẽpus suprascriptus Petrus chartularem protulit: quem sibi datũ a suo asserebat episcopo: et iccirco moras causa sustinuit. Sed quia in eodem capitulari memoratus sperasse legebatur antistes: vt in ecclesia beati Joannis que in Cassiopi castro est posita: sanctum ac venerabile corpus beati Donati haberet recondendi licentiam: paratum se esse inquiẽs dilectioni tue: ꝓpterea ꝙ tua probatur esse diocesis/munitionem emittere/nullum tibi ex

C hoc preiudicium generari: petitionem eius sine effectu non preuidim⁹ relinquẽdam: postꝙ ita sibi necessitatis tempore desiderat fieri cõsultum: vt ecclesie tue iurisdictionem seruare se in oĩbus fateatur. Hac itaq; ratione permoti/fraternitatem tuam scriptis presentib⁹ adhortamur: vt sine mora vel aliqua excusatione in prenominati beati Joãnis eccl'ia recondendi supra scripti sancti venerabile corpus prebeat potestatem: ita sane vt prius scriptura interueniente te muniat: nũꝙ se in antefata ecclesia vel castro sub quolibet argumento: aliquam iurisdictionem vel priuilegium tanꝙ ꝓprius episcopus vendicare: sꝫ omne illic ius ac potestatem ecclesie tue (quippe cui⁹ est parochia) inuiolabiliter custodire. Pariter quoq; te sicut idem frater noster petijt/conuenit respondere: vt tempore quo miserante deo pace reddita illi ad propria fuerit reuertendi licentia: antedictum venerabile corpus auferendi secum sine aliqua obiectione fas habeat. Quia de re ne personale esse videatur quod geritur/ et inueniri possit vnde recidiua rursus excitetur contentio: et successores vestri in hac promissione pro conseruãdis omnibus sunt per omnia complectendi: quatenus huiusmodi preueniẽte cautela: nec illic ibidem de cetero sibi quicꝙ in diocesi tua contra equitatem: et sacrorum

canonum decreta presumat defendere: et ius ecclesie tue ex huiusmodi concessione preiudicium aliquod nulla vnꝙ ratione sustineat. D

¶ Gregorius Felici subdiacono rectori patrimonij. De redditibus ecclesie sancti Pauli concessis.

Capitulum.ix.

Epi.ix. Licet omnia que hic apostolica habet ecclesia beatorum Petri et Pauli: quorum honore et beneficijs acquisita sunt / deo sint auctore cõmunia: est tamen in administratione actionũ diuersitas personarum: vt in assignatis cuiq; rebus cura adhiberi possit impẽsior. Cum ergo pro ecclesia beati Pauli apostoli: sollicitudo debita nos commoneret: ne minus illic habere luminaria idem preco fidei cerneretur / qui totum mundum lumine sue predicationis impleuit: et valde incongruum ac esse durissimum videretur/ vt illis ei specialiter possessio nõ seruiret in qua palmam sumẽs martyrij capite est truncatus vt viueret/ vtile iudicauimus eãdem massam: que aquas saluias nuncupatur: cũ omnibus fundis suis. i. cella vinaria / Antoniano villa pertusa in foro ꝓminiano cassiano silonis: Cornelij: thessela atq; corneliano cũ omni iure/instructu/instrumẽtoq; suo: et omnibus generaliter ad eam pertinentibus/ cum eius christi gratia luminaribus deputare: adijciẽtes etiã eidem cessioni hortos duos inter tiberim et porticum ipsius ecclesie: euntibus a porta ciuitatis parte

E dextera: quos diuidit fluuius almon: inter affines horti monasterij sancti Stephani: qđ est ancillarum dei: positum ad sanctum Paulum: et ad fines possessionis pissiniani simul et terrulas que vocantur fossa latronis positas. i. iuxta eãdem porticum eũtibus: similiter parte sinistra ad portã vbi nunc vinee facte sunt: que terrule coherent ab vno latere possessioni eugentis quõdam scholastici/et ab alia parte possessioni monasterij sancti Hedisti: que oĩa deo adiuuãte per antedicte ecclesie prepositos qui per tẽpora fuerint subsequentia a presenti. vij. indictione volumus ordinari. Et quicq̃d exinde accesserit/luminaribus eius impendi: atq; ipsos exinde ponere rationes. Jccirco experientie tue prescripsimus: vt suprascriptam massam aquas saluias cũ prenominatis oĩb⁹ fundis suis: necnon hortos atq; terrulas que superius cõtinẽtur/de breuib⁹ suis deleri facias/ac auferri/ et ad nomen predicte ecclesie beati Pauli apostoli tradere: quatenus seruientes ibi prepositi omni per hoc carentes excusatione / de luminaribus eius ita nostra studeant sollicitudine cogitare: vt nullus vnꝙ illic neglectus possit existere. Facta ꝗ̃o suprascriptarum oĩm rerũ traditione: volumus vt hoc preceptum in scrinio ecclesie nostre experientia tua restituat.

¶ Gregorius Felici episcopo messanensi. De construẽda ecclesia. Capitulum.x.

F Epis.x. Januarius subdiaconus ecclesie Messanensis petitoria nobis insinuatione suggessit/que habetur in subditis: in ciuitate messanensi basilicam se pro sua deuotione fundasse: quã in honorem sancti Stephani et Pancratij: atq; Eupli desiderat consecrari. Et ideo frater charissime si in tue diocesis ciuitatis iure consistit: et nullum corpus ibidem cõstat humatum: percepta primitus donatione legitima/id est a presentis anni tributis liberos fiscalibus solidos decem: et reliqua: de substãtia sua sibi tãtũmodo vsumfructum retineat. Que omnia diligenter inquire: vt si eoꝝ que offeruntur redditũum quantitas: vel que tẽpore mortis reliquerint: sartis tectis: et luminaribus: necnõ alimonijs seruiẽtium annua possunt prestatione sufficere: ipsa munificentia sit gestis municipalib⁹ alligata. Quod si hec que diximus/per sollicitudinem tuam impleta non fuerint / de propria substãtia quãti interfuerit/ vtilitati ecclesie vel heredes tuos satisfacturum esse non dubites. His igitur procuratis / benedictio optata proueniat. Nec ante dedicationis munus impartias / ꝙ superius comprehẽsus fuerit ordo donationis impletus: enũciaturus ex more nihil illic cõditoris iuri alterius iam deberi: nisi processionis gratia / que christianis omnibus in cõmune debetur. Sãctuarium ꝗ̃o susceptum sui cum reuerentia collocabis.

¶ Gregorius Juliano Scriboni. De maximi inquisitione. Capitulum.xi.

G Epi.xi.

SI secularib⁹ officijs ordo suus ⁊ tradita a ma
ioribus disciplina seruatur: q̄s ferat ecclesiasti
cos ordines temeraria presumptione cõfũdi/
audita negligere: et emẽdãda non bene remittẽdo post:
ponere? Et quidẽ vos bene facitis charitatem diligere:
et ad cõcordiam suadere. Sed quoniam loci nostri cõsi:
deratione cõpellimur/ ea que ad nostram notitiam per:
uenerunt: minime propter deum irrequisita relinquere:
iccirco veniente maximo/subtiliter ab eo que de ipso di:
cta sunt/perscrutari curauimus. Et cõfidimus de crea:
toris nostri custodia: q: cognita veritate/a statu canonũ
et equitatis rectitudine: nec grã cuiusq̄: nec culpa defle:
ctimur: sed libenter que congruunt rationi/seruamus.
Nam si (q̄d absit) ecclesiasticã sollicitudinem vigorẽq̄
negligimus: perdit desidia disciplinam: et animab⁹ ꝑfe
cto fidelium nocetur: dum talia a suis pastoribus exem:
pla suscipiũt. Illud aũt q̄d scribitis: q: volũtas palatij
et amor ab eo ppli non discordet: hec res a iustitie vos
zelo non reuocat: nec intẽtionem vestram in requirenda
facit veritate peccare. Studendum ergo est fili magnifi
ce: vt amorem sibi dei quisq̄ conciliet. Nam sine diuina
gratia humana dilectio quid dicam in posterum: dũmo:
do quoq̄ apud nos amplius nocet?

¶ Gregorius conductoribus massarum per Galliam.
Et eos Arigio patricio cõmendauit. Capitulum.xij.

Eplã.xij.

QUãuis inter medias sitis turbas gẽtium cõ:
stituti: tamen ratio nos ipsa suspicari cõpellit
multum vos ab alijs bona actiõe distare. Si:
cut enim appellatio sancti Petri aplõꝝ principis fami
H liam eccřie tante multitudini clariorem demonstrat: ita
debetis ceteros morum claritate ꝑcedere: atq̄ eos qui:
bus preestis/ vt bene agant: vt agnoscãt cui seruiũt: assi:
due cõmonere: vt a rapinis gentium atq̄ prauitatibus
abstineãt: et familia ecclesie non solum noĩe/sed meritis
honoretur. Nos enim de vobis cognoscite studiosissime
cogitare. Disposuimus eñ hominem nostrum: qui vos
possit tueri/et regere: et cum hoib⁹ cõmẽdatitijs ad ex:
cellentissimum regem xp̄o auxiliãte transmittere. Sed
viam tẽpus hyemis impediuit. Uiro ꝗ glorioso Arigio
patricio vos ꝑuidimus commẽdãdos: cui interim cũ
summa benignitate atq̄ obedientia (sicut beati Petri
famulos decet) obedire studete: atq̄ ea que pro ecclesia:
stica vtilitate vobis ꝑcipiuntur/implete. Uisum aũt
nobis est: vt cõsuetudinaria excepta ei⁹ vtilitati debea:
tis inferre. Pensiones ṽo fideliter cum omni colligite
diligẽtia: vt apud vnũquẽq̄ vestrũ/quẽ cõmuni cõsensu
elegeritis reiaceãt: a quo cũ veneritis/quem a latere no
stro transmiserim⁹/eas possit accipere. Non eñ sumus
dubij: q̄ per eũ qui vobis visus fuerit: possit fideliter cõ:
seruari. Ita ergo in oib⁹ irreprehensibiles atq̄ obediẽ:
tes existite: quatenus veniẽs ad nos is q̄ patrimonium
ipsum recturus est: sciat quẽadmodum vnicuiq̄ vestrũ
I pro sua debeat strenuitate rependere.

¶ Gregorius Cypriano diacono. De persequendis ma
leficijs canternis. Capitulum.xiij.

Epi.xiij.

VIr sanctissimus Maximianus ep̄s noster ec:
clesiam dei prauis hoib⁹ purgare desiderãs/
laudabiliter erga ecclesiasticoꝝ vitam (sicut
nosti) sollicitus fuit. Qui dum eoꝝ actus vigilanter cu:
ra pastorali intẽderet/maleficio q̄d vulgo canterma dr/
quosdam didicit maculatos. Quos etiam (sicut ⁊ dile:
ctionis tue nũciauit epistola) dedit in custodia retinen:
dos. Sed q: peccatis nostris facientibus morte preuen
tus/crimen ipm vlcisci non potuit: necesse est vt dilectio
tua cum omni hoc subtilitate indagare festinet: atq: eos
ꝑm immanitatem studeat facinoris vindicare: qualiter
ꝑm leges suprascriptum episcopum zelo correptionis ac
iustitie in hac vltione ꝑpter deum nouit si viueret com:
moueri. Omni ergo virtute: omniq: instãtia tua dilectio
in hac causa zelum suũ erga omnipotentem deum curet
ostendere: et inimicis illius aduersitatem dignam infli:
ctis vltionibus exhibere: vt impleas quod scriptum est:

Psalm. cxxxviij.

Nonne qui oderũt te dñe oderã: et super inimicos tuos
tabescebam? Si ergo hoc zelo dilectio tua accenditur:
in eos qui deum dereliquerũt: et contra eum maleficijs
aliquid egerunt: pena mõstretur. Q̄d si recte illic exequi
nõ valet: nobis qui tales sunt transmitti debẽt: si tamen
hic monstrari poterint: vnde illic possunt absq̄ difficul:
tate conuinci. Sed q: impossibile esse existimo: illic per
te debet districta atq̄ fortis correctio prouenire. Uirũ

K

autem gloriosum dñm Libertinum pretorem in tali lo:
co per contemplationem oĩpotẽtis dei adiutorem te ha
bere confido. In hac tamen causa mitescere minime de:
buisti: etiam si tibi quilibet secularis iudex aduersari⁹
potuisset existere. Possessiões preterea Archilai medici
dilectio tua rationabiliter tueatur/vt ab aliquib⁹ iniu:
ste eum minime grauari permittatis.

¶ Gregorius Datiano episcopo Metropolitano. De
barbarorum gladijs. Capitulum.xiiij.

Epi.xiiij.

SCripta dulcissime ⁊ cordis vinis oĩbus ample
ctãde vestre beatitudinis tristis cepi/letus re:
legi. Quis eñ in hac terra non lugeat: que bar:
barorum gladijs tradita: pene iam non habet qui in ea
viuat: et tñ habet quotidie qui moriãtur? Sed in quãta:
libet tristitia/quẽ non vestre epistole in gaudium exulta
tionis excuterẽt: in quib⁹ non oris efficacia cũ prepollẽ
tis sapientie ingenio mihi medullitus loquebatur: non
carnis lingua/sed charitatis. Quia ṽo ego de fonte ve:
stre securitatis hauriẽs/ex aliquãto letificat⁹ sum: vos
quoq̄ rogo nostre tristitie luctum tangite: et afflictionẽ
nostram in vobismetipsis magistra charitate ꝑtrabite.
Neq̄ eñ nostri meroris sordes mũdabitis: nisi ipsi q̄q̄
per cõpassionem manum vestri cordis inquinetis. Nam
sordida vascula: vt inquinatione terre careãt/cum terra
mũdari solent: et vos si parũper ad curam vestrum ani:

L

mum ducitis: vt nobis opitulari valeatis/quasi cũ luto
lutum mũdatis. Sed q: hoc operãdo simul ⁊ orãdo agi:
tis: si quid pro nobis in vobis terrena actio inquinat: sta
tim aqua ordinatiõis lauat. Quia enim si quid patitur
vnum mẽbrum/cõpatiuntur oĩa mẽbra: cõpatiẽdo labo
ribus nostris ostendite q: vnum sumus. Narrare enim
mala que extrinsecus ⁊ intrinsecus patior: epistolari bre
uitate prohibeor. Sed cõmunis filius Sabinianus dia
conus vestre dulcissime sanctitati curanda vulnera no:
stra aperiet: sed ex opere superne gratie subsequẽte salu:
te cognoscat: q: medicus est/qui vulnus videt. Pueros
vero episcopo similes non transmitto: nisi prius cũ om:
nipotentis dei et beatitudinis vestre solatio a terrenis
implicationibus exutus ipse episcopus fuero. Quando
enim me apud meipsum inuenero: tũc foris mei similes/
videlicet deformes quero.

¶ Gregorius Augustino episcopo angloꝝ. De vsu pal:
lij. et de Eboracensi ecclesia. Capitulum.xv.

Epi.xv.

CUm certum sit pro oĩpotente deo laborãtibus
ineffabilia eterni regni ꝑmia reseruari: nobis
tamen eis necesse est honoꝝ beneficia tribuere:
vt in spiritualis operis studio ex remuneratione valeãt
multiplicius insudare. Et q: noua angloꝝ ecclesia ad

M

omnipotẽtis dei gratiam eodem dño largiente: et te la:
borante perducta est: vsum tibi pallij ad sola missarum
solennia agẽda cõcedimus: ita vt per loca singula duo:
decim episcopos ordines: q̄ tue ditioni subiaceant: qua:
tenus Lundoniensis episcopus ciuitatis semper in po:
sterum a synodo propria debeat cõsecrari: atq̄ honoris
pallium ab hac sancta et apostolica (cui auctore deo de:
seruio) sede percipiat. Ad Eboracam vero ciuitatem te
volumus episcopum mittere: quem ipse iudicaueris or:
dinandum: ita vt si eadem ciuitas cum finitimis locis
verbũ dei receperit: ipse quoq̄ duodecim episcopos or:
dinet: ⁊ metropolitani honore perfruatur: quia ei quoq̄
si vita comes fuerit/pallium tribuere dño fauente pro:
ponimus: quem tamen tue fraternitatis volumus dispo
sitioni subiacere. Post obitum vero tuum ita episcopis
quos ordinauerit presit: vt Lũdoniensis episcopi nullo
modo ditioni subiaceat. Sit ṽo inter Lũdonie et Ebo
race ciuitatis episcopos in posterum honoris ista disti:
ctio: vt ipse prior habeatur/qui prius fuerit ordinatus.
Cõmuni autem consilio/et concordi actione queq̄ erũt
pro christi zelo agenda disponant: vnanimiter recta sen:
tiant: et ea que senserint/non sibimet discrepando perfi:
ciant. Tua ergo fraternitas non solum eos episcopos
quos ordinauerit/neq̄ eos tantũmodo qui per Ebora:
cen. episcopum fuerint ordinati: sed etiã oẽs Britannie
sacerdotes habeat domino deo nostro auctore subiectos:
quatenus ex vita et lingua tue sanctitatis/et recte cre:
dendi/et bene viuendi formam percipiãt: atq̄ officium

A suum fide ac morib⁹ prosequentes/ad celestia(cum dñs voluerit)regna pertingant.

¶ Gregorius Joanni abbati de monte sina. Petit pro se orare. Capitulum.xvj.

Epi.xvj.

SAnctitatem vite tue/humilitatis tue testatur epistola. vnde oīpotēti deo grās agimus:quia adhuc esse cognoscimus: qui pro pctis nostris valeant exorare. Nos em̄ sub colore ecclesiastici regiminis mūdi hui⁹ fluctib⁹ voluimur: qui frequēter nos obruūt. Sed celestis gratie manu ꝓtegēte de ꝓfundo releuamur. Uos ergo qui in tanta quietis vestre serenitate tranquillam vitā ducitis: et securi quasi i litrore statis: nobis nauigātib⁹/aut potius naufragantib⁹/orationis vestre manū tēdite:et conātes ad terrā viuētiū pergere: quantis potestis precib⁹ adiuuate:vt non solū de vestra vita/sed etiam de ereptione nostra mercedem habere in ꝑpetuum valeatis. Sācta trinitas dilectionem tuā sue ꝓtectionis dextera ꝓtegat:detqꝫ tibi cōmissum gregem orādo/admonēdo/boni operis studium ostēdēdo:in cōspectu sui redēptoris recte pascere:vt ad eterne vite pascua valeas cum ipso quē pascis grege peruenire. Scri-

Joã.x.

ptum quippe est:Oues mee venient : et pascua inuenient. Que videlicet pascua tunc inuenimus:quādo hui⁹ vite hyeme carētes/de eterne vite quasi de noui veris viriditate satiamur. Filio nr̄o Simplicio renūciāte cognouimus:lectos vel lectisternia in gerōtochomio:qđ illic ab Jsauro cōstructū est/deesse. Propterea misim⁹ lenas.xv. rachanas.xxx.lectos.xv.precium qꝫ de emendis culcitris vel naulis dedim⁹:que dilectionē tuā petim⁹ non indigne suscipere:sꝫ in loco quo transmissa sunt/prebere.

¶ Gregorius Asclepidato patricio galloꝝ. Patrimo-

B nium ecclesie ipsi ꝛ regib⁹ cōmēdat. Capitulum.xvij.

Epi.xvij.

PRudētes viros(sicut estis)regib⁹ adherere/ multoꝝ solamen est. Nam dum prestandi sibi locum ad aīe vtilitatem datū intelligūt:certū est qꝛ mercedis causas/vbi inueniunt / non postponunt. Quāto igitur affectu/quātaqꝫ deuotiōe gloria se vestra in causis pauperū studio pietatis impenderit/dilectissimo filio nostro Candido pbr̄o renūciāte comperimus. Sed cū hāc sibi quodāmodo nobilitas legem imponit: vt debere se quod sponte tribuit estimet:et nisi in beneficijs suis crequerit/nihil prestitisse se reputet : paterna dilectione salutantes glorie vestre suprascriptum pbr̄m et patrimoniolū eccl̄ie nostre fiducialiter commēdamus: vt ope gr̄e vestre premunitum/molestias et onera nulla sustineat. Sic igitur studij boni i vobis cura proficiat/ vt vtilitates pauperum vobis annitentib⁹ nutriantur: et sentiamus quod de charitate vestra presumimus. Augete fauoris vestri presidia:qꝛ nobilium mentium semiplenum bonum videtur qđ sine adiectione relinquitur. Et qm̄ ab excellentissimis regibus frācoꝝ filijs nostris poscimus : vt ip̄m patrimoniolum sub sua cura habere dignētur/vobis adminiculātibus impleatur/vt vestrū possit esse qđ poscimus:quatenus ꝛ nos gratias referen-tes pro glorie vestre incolumitate orare enixius valea-

C mus : et vestroꝝ bonoꝝ vicissitudinem de⁹ vobis omnipotens ꝛ hic ꝛ in futuro recompenset. Clauim vero a sacratissimo beati Petri corpore in qua de catenis ei⁹ benedictio continetur/transmisimus:que collo vr̄o suspensa contra omnia aduersa vos muniat.

¶ Gregorius Bacande et Agnello episcopis. De synagoga iudeorum. Capitulum.xviij.

Epi.xviij

SUpplicauerūt nobis hebrei terracine degētes vt locum quem synagoge hactenus habuerūt/ cum illis nostra quoqꝫ auctoritate esset habendi licentia. Sed qꝛ peruenit ad nos ꝙ locus ip̄e sic vicinus esset ecclesie:vt etiam voces psallētium illic ad eam peruenirēt : ideo scripsim⁹ fratri ꝛ coep̄o nostro Petro/ si ita esset vt vox de eodem loco in ecclesia resonaret : iudei celebrationibus priuarentur. Itaqꝫ fraternitas vestra cum suprascripto fratre et coep̄o nostro locū ipsum diligēter inspiciat : et si ita est vt aliquid vobis in ecclesia visum fuerit obfuisse/alium locum intra ipsum castellum preuidete/vbi prefati iudei conueniāt : quo possint suas sine impedimēto cerimonias celebrare. Talem ꝟo fraternitas vestra preuideat:si hoc fuerint loco priuati: vt nulla exinde in futuro querela nascatur . Predictos vero iudeos grauari vel affligi cōtra ordinem rationis

D prohibemus : sed sic Romanis viuere legibus permittantur: annuente iustitia: actusqꝫ suos(vt norunt)nullo impediente disponant : eis tamen christiana mancipia habere non liceat.

¶ Gregorius Sabino subdiacono. De horto feliciani monasterio ancillarum dei tradendo. Capitulum.xix.

Epi.xix.

OFficio pietatis impellimur monasterijs prouida cōsideratione ferre cōsultum:ne hi ꝗ in seruitio dei deputati esse noscunt/necessitatē aliquā (quod auertat dñs)possint sustinere. Ideoqꝫ experiētie tue hac auctoritate ꝑcipim⁹/ vt hortū quōdā Feliciani pbr̄i positum regione prima ante gradus sancte Sabine excusatione postposita monasterio Euprepie:in quo ancillarum dei cōgregatio esse dinoscitur : iure proprietario possidēdū tradere sine ambiguitate festinet : quatenus nostre beneficio largitatis in dei seruitio ipso ꝗꝫ suffragante securis mentibus perseuerent.

¶ Gregorius Stephano chartulario. De monachis fugitiuis restituendis. Capitulum.xx.

Epla.xx.

SCientes magnitudinem charitatis vestre toto dñm corde diligere:ob hoc ea que in marsis de iure quondam patricij viri pie recordationis contra precepta dñica/contraqꝫ canonum regulam commissa esse didicimus: ad ei⁹ necesse duxim⁹ referre notitiam:quatenus hec que perpetrata sunt/corrigi debeāt: et alij deinceps tentare non presumāt. Insinuatum igi-

E tur nobis est/in massa que nuncupatur Maratoclis:abbati monasterij sancti Georgij : qđ in eadem situm est/ duos monachos refugisse:et vnum quidē ex eis iam cōiugem accepisse:alium autem laicum effectum seculariter viuere:cum nec ex familia masse hoies ipsi esse liberi asserātur:et vel si sm̄ conditionem debuissent agere/contra deum erat vt post adeptum officij diuini cultum/ad secularem vitam atqꝫ habitum remearēt. Unde hortor: vt habita iudicij eterni cōsideratione:monachos ipsos retrudi sine dilatione faciatis : ne eoꝝ exemplo/cum vestro (qđ absit) peccato/ceteroꝝ monasterioꝝ districtio dissipetur : sed magis vt magnitudinis vestre solatio/ alijs monachis spes gerendi talia submoueat. Asseruit autem predictus abbas presbyterum predicte masse nouas monasterio ipsi velle ponere consuetudines / que ex tempore conditionis monasterij per triennale tempus hactenus non fuerunt : siquidem si quid illic munificentie gratis a fidelib⁹ viris oblatum fuerit/portionem se debere percipere. Quod magnitudo vestra studeat diligēter agnoscere:et si hoc ab initio non fuit/etiam labentibus tēporibus aliquid nouiter imponi non concedat: qꝛ maxime exigue substātie/et monasterium pauperum esse didicim⁹:et abbatem ip̄m hospitalem oīno esse multorum attestatione didicimus.

¶ Gregorius Ueloci magistro militum. De persecutione Arnulfi. Capitulum.xxj.

F Epi.xxj.

ET pridem expressimus glorie vestre:quia milites illic erāt parati venire:sed qm̄ inimicos cōgregatos ꝛ hic discurrere epistola vestra significauerat:hec eos hic causa retinuit. Utile nūc ꝟo est visum:vt aliquāti illuc milites transmittantur : quos gloria tua admonere et hortari : vt parati sint ad laborem/ studeat. Et occasione inuenta cū gloriosis filijs nostris Mauricio et Uitaliano loquere : et quecūqꝫ vobis deo adiutore pro vtilitate reipublice statuerint /facite. Et si huc vel ad Rauēnates partes / nec dicēdū Arnulphum cognoueritis excurrere:vos a dorso eius ita(sicut decet viros fortes)laborate / quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in re publica (deo auxiliante)proficiat.illud tamen pre oīb⁹ admonemus : vt familiam Maloin/et Adobin/Uigildi / atqꝫ Grussingi/qui cum glorioso Mauricio magistro militum esse noscuntur /sine aliqua mora vel excusatione relaxes ; quatenus veniētes illuc hoies predicti viri cum eis sine aliquo impedimento debeant ambulare.

¶ Gregorius Mauricio et Uitaliano magistris militum. De Arnulfo. Capitulum.xxij.

Epi.xxij.

GLorie vestre suscipiētes epistolas/deo gratias egimus : qꝛ de salute vestra cognouimus:et de sollicitudine vr̄a multum gauisi sumus:et mox ea que scripsistis/parata fuerūt. Sed ailidio memorād⁹ vir post aduētū hoim vestroꝝ nobis scripsit:qꝛ in primo

G iam Arnulfus esset: ⁊ timuimus ne milites q̃ ad nos dirigũtur: in manus eiꝰ inciderẽt. Et tñ hic (quãtum deus adiuuerit) contra eũ filiꝰ noster gloriosus magister militum se parauit. Sed ⁊ gloria vestra / si huc perrexerit ipse hostis / q̃uo consueuistis / cum auxilio dei a dorso eiꝰ qḋ potestis perficite. Speramus eñ in oĩpotẽtis dei virtute / et in ipsius beati Petri apostoloꝝ principis / in cuiꝰ natali sanguinem effundere desiderat: q̃ ipsum sibi contrarium sine mora inueniet.

¶ Gregorius Mauricio et Vitaliano magistris militum. De fide Suanensium. Capitulum. xxiij.

Epi. xxiij. SVppliciter glorie vestre per filiũ nostrum Vitalianum cũ quo ⁊ tractaretis ⁊ v̄bo ⁊ scripto mãdauimus. Vndecimo autẽ die mẽsis Junij Arnulphus hanc epistolã quam vobis direximꝰ transmisit. Et ideo relegẽtes eã / videte si in fide sua Suanẽses quã reipublice promisere / perstiterunt. Obsides dignos de quibꝰ possitis cõfidere / ab eis percipite: ⁊ insuper eos sacramẽtis obstringite: reddentes illis qḋ loco pignoris sustulistis / sermonibꝰ vestris eos sanãtes. Si aũt manifestissime cognoueritis eos cum Arnulpho de sua subditione locutos fuisse: vel certe obsides ei dedisse: sicut nos Arnulfi epistola quã vobis direximꝰ / dubios reddidit / salubri cõsilio pertractãtes: ne in aliquo anima nostra de sacramẽtis grauetur: quicquid vtile reipublice iudicaueritis / peragite. Sȝ ita gloria vestra faciat vt neq̧ sit aliq̃d vnde possimus ab aduersarijs cõprehẽdi: neq̧ in quo qḋ vtilitas reipublice exigit (qḋ auertat H dñs) negligatur. Preterea gloriosi filij estote solliciti: q̃ quãtum comperi / hostis collectam habet: et narinas dicit residere: et si h̃ cursum deo sibi irato mittere voluerit / vos loca ipsius (quãtum dñs vos iuuerit) depredate: aut certe sculcas quos mittitis / sollicite requirãt: ne dolens factum ad nos discurrat.

¶ Gregorius vniuersis ep̃is Neapolitanis. De obediẽtia Constantio exhibenda. Capitulum. xxiiij.

Epistola xxiiij. SVmma militie laus inter alia bona merita hec est: obediẽtiã sancte reipublice exhibere: qḋq̧ sibi vtiliter imperatum fuerit / obtemperare: sicut ⁊ nũc deuotionem vestram fecisse didicimꝰ: que epistolis nostris quibus magnificum virum Constantium tribunum custodie ciuitatis deputauimus preesse / paruit: et congruam militaris deuotionis obediẽtiam demonstrauit. Vnde scriptis vos presentibus curauimus admonẽdos: vt predicto magnifico viro tribuno (sicut et fecistis) omnem debeatis pro serenissimoꝝ dominoꝝ vtilitate / vel conseruanda ciuitate obediẽtiam exhibere: quatenus quicq̃d a vobis bene gestũ hactenus agnoscitur: per presentis temporis vigilantiam ac sollicitudinem augmentetis.

¶ Gregorius Juuino Cathanensi episcopo. De societate legendi. Capitulum. xxv.

Epi. xxv. DIlectissimus filius meus Cyprianus diaconus reuertens mihi valde placuerat: si ad me totꝰ redijsset. Sed postq̧ gloria vestra in Si- I cilia sese retinuit: certissime scio q̃ predictus filiꝰ meus ad me quidem corpore redijt: sȝ mente in Sicilia remansit. Hec tamen dicẽs: tãtum quieti vestre congaudeo / quãtum de meis occupationibus ingemisco. Atq̧ hoc summopere exhortor: vt si palatũ corporis dulcedo tetigit intime suauitatis: ita introrsus rapiatur animus: vt triste sit omne qḋ foris sonat / omne quod foris delectat. Laudo aũt q̧ humana conuẽticula cauetis: q̃ sepe animus qui renouari in deo per cõpũctionis gratiam desiderat: per praua colloquia iterũ veterascit. Quesiui autẽ qui vobis adhereant in lectionis sacre collegio: et neminem reperi / et vehemẽter ingemui paupertatem boni. Et q̧uis peccator ego valde occultꝰ: tamen si ad beati Petri apostoli limina venire volueritis: in sacro eloquio strictum poteritis me habere collegam. Oĩpotẽs deus celesti vos ꝓtectione custodiat: atq̧ ab antiqui hostis insidijs munitos permanere concedat.

¶ Gregorius Maximiano episcopo. De Eusebio abbate refouendo. Capitulum. xxvj.

Epi. xxvj. FRequenter me admonuisse vos recolo / vt in proferẽda sententia esse precipites nullatenꝰ deberetis. Et nũc esse cognoui: q̃ reuerẽtissimum virum abbatem Eusebium cõmota furore vestra fraternitas excõmunicauit. Quod ego valde miratus K sum / vt non antiqua eiꝰ conuersatio: non etas longa: non egritudo diuturna: ab ira vestrũ animum flexerit. Quilibet eñ in eo fuerit excessus / ipsa egritudinis afflictio ei debuit pro flagello sufficere. Quem enim diuina disciplina conterit: ei humana flagella addi superfluum fuit. Sed fortasse ideo excedere in tali persona permissus es vt cautior in vilioribꝰ fias / ⁊ diu trutines cum aliquem per presentẽ ferire sentẽtiã disponis. Eũdem tñ prefatũ virum quãto furore exasperasti / tãta nũc dulcedine consolare: quia valde iniustum est vt qui te plus amauerũt / ipsi te sine causa atrocem contra se sentiant.

¶ Gregorius Honorato diacono. De Venantio honorando. Capitulum. xxvij.

Epistola xxvij. FIlius meus dñs Venantius nepos quondã opilionis patricij ad beatum Petrũ apostolum veniens: hoc a me summopere petijt: vt causam eius tue dilectioni commẽdare debuissem. Honores enim non habet: et chartas exconsulatus petijt: pro quibus. xxx. auri libras transmisit: vt ei debeant cõparari. In qua re volo vt dilectio tua se summopere impẽdat: q̃ talis vir est / cui etiam honor sine precio debeatur. Et q̃ easdẽ chartas emere paratꝰ est vt dixi: nõ valde necesse est vt ex me aliquid serenissimis principibus dicatur / sȝ magis ex se agat dilectio tua: quatenꝰ oblatis in sacella cõsuetudinibꝰ honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere: maximam de eo L mercedẽ habebis. Sed ita fac vt labor eiꝰ q̧ hic ad nos fatigatus est / vacuus nõ sit. Si vero in eadẽ causa difficile aliquid esse perspexeris / etiam q̃ per me hoc postulet indicare debes: et cuius natiuitatis / cuius modestie sit atq̧ sapiẽtie / serenissimis dominis intimare.

¶ Gregorius Anthemio subdiacono. De malis que patiebatur Romana ciuitas. Capitulum. xxviij.

Epistola xxviij. QVia gloriam vestram fixam valde atq̧ stabilem in suis esse moribꝰ audio / multum letificor: et sic vobis que mihi displicent: sicut speciali filio fiducialiter loquor. Excellẽtissimus eñ exarchus aliqua loquitur: que oẽs qui illum amãt: ad inimicitias illiꝰ valeãt excitare. De qua re et per latorem presentium in excepto: que mihi visa sunt relegẽda dictaui: que si placet / et vobis relegãtur: vt sciatis quid ei de re eadẽ scribere debeatis. Hic aũt quãta necessitas: et que nos mala constringant: et presentis respõsalis nostri relatione / et ex epistolis fratris et coep̃i mei Mariniani potestis agnoscere. Vnde gloriam vestrã decet studiose cogitare: q̃ nos de sapiẽtia vestra magnam in oĩpotẽte dñõ fiduciam habemus: et vbi vos estis / illic causam negligi nullo modo credimꝰ. Ita ergo facite vt confidẽtia nostra a sua certitudine non inueniatur aliena. Deꝰ vos superna custodiat: et ꝓspere agere oĩa concedat.

¶ Gregorius Romano defensori. De necessitatibus an- M none in vrbe Roma. Capitulum. xxix.

Epi. xxix. QValem necessitatem diuersa officia palatij vrbis Rome de annonis suis sustineãt / experientiam tuam credimus non latere. Et ideo q̃ latores presentium vice sua illuc oẽs elegerunt transmittere / vt apud filium nostrum gloriosum Leontium agere debeant: qualiter eis annone (sicut a serenissimis principibus largite sunt) deputentur impendi: et in hac re etiã sibi petiuerũt experiẽtiam tuã debere cõcurrere: ea propter q̃ hoc te etiam illis non petentibꝰ eoꝝ exigit paupertas ac necessitas impartiri: dum aptum opportunũq̧ esse conspexeris: eis in quibꝰ valueris studij tui sit ita prebere solatia: quatenus hoc qḋ illis clementissimi principes pietate sibi ingenita cõcesserũt: et illi cõsequi valeãt: et tu indisertus non videaris existere.

¶ Gregorius Petro subdiacono Sicilie. De diuersis causis. Capitulum. xxx.

Epi. xxx. INdicãte mihi Romano defensore cognoui: q̃ monasterium ancillarum dei quod est in fũdo monasteo / ab ecclesia nostra de villa noua de fundo iuris sui violentiam pertulit: qui eidem monasterio dicit dimissus. Qḋ si ita est / experiẽtia tua eis ⁊ fundum restituat: et eiusdem fundi de duabꝰ indictionibus quas exegisti pensiones reddat. Quia autem multi Judeorum in massis ecclesie cõmanẽt: volo vt si qui ex eis christiani voluerint fieri / aliquantulum eis pensi relaxe

A tur: quatenus isto beneficio prouocati/tali desiderio et
alij assurgant. Vacce autem que iam sunt etate steriles:
vel boues masculi qui oino inutiles esse videntur: vendi
debent/vt saltē eorū preciū ad aliquā vtilitatē crescat.
Greges vero equarum quas valde inutiliter habemus/
oēs volo distrahi: et tāmodo quadringentas iuniores
seruari ad fetum: ex quibus quadringentis singulis cō:
ductoribus singule cōdonari debent: quatenus ex ipsis
singulis annis aliquid reddāt: quia durum est valde vt
lx. solidos pastoribus expēdamus: et .lx. denarios ex eis:
dem gregibus non habeamus. Ita ergo experiētia tua
faciat: vt alia per conductores omnes (sicut diximus)
partiantur: alia sint distracta: et in nummū reducta. Pa
stores vero ipsos per possessiones ordina: vt ex cultura
terre ferre aliquid vtilitatis possint. Erramēta vero om
nia que vel in Syracusis / vel in Panormo/ iuris eccle:
siastici esse possunt: distrahēda sunt priusq̄ ipsa vetusta:
te funditus pereant. Veniente autē fratre Cyriaco Ro:
mā: de illo subtiliter requisiui: si cū tua consciētia fuerit de
accipiēdo premio in causa mulieris cuiusdā locut⁹. Qd
idem ita se dicit te referēte cognouisse: quia ex te immis:
sus est vt quis esset ad conferendū premiū immissor pro:
baret. Quod ego credidi: moxq̄ eum in gratiā familia:
riter recepi: corā populo ꝛ clero eū perduxi: presbyteriū
ei auxi: in loco superiori inter defensores posui: collau:
dās coram oībus fidē eius: quia ita se in obsequio tuo fi
B deliter gesserit. quem idcirco ad te celeriter retransmisi.
Quia vero multū festinas: et ego q̄uis egrotus videre
te desidero: quē ipse in oīb⁹ ꝓbatū habeo: loco tuo in Sy
racusana parte derelinque: et ipse ad me venire festina:
vt si oīpotenti deo placuerit/cōmuni consilio pertracte:
mus: vtrum ipse illuc reuerti: an alter in loco tuo illic de
beat ordinari. Benenatū vero notariū pariter trāsmisi:
vt in panormitana parte locū tuū in patrimonio quoad:
usq̄ oīpotens deus ordinet: quod ei placuerit/ipse cōser
uet. Romanū de leuitate sua vehementer increpaui: q̄
sicut usse reperi/in xenodochio quod tenuit/magis vti:
litatibus q̄ mercedibus occupatus fuit. Et ideo si for:
tasse tibi visum fuerit/loco tuo ipm̄ relinquere: vide quē:
admodū eū terrendo et admonēdo premunias: vt sciat
circa rusticos pie et sollicite agere: et circa extraneos et
vrbanos se in oībus strenuū exhibere. Ego tamē hec lo:
quēs/nullam personā eligo: sed tuo hoc iudicio derelin:
quo. In panormitana autē parte loci seruatorē tui me
sufficit elegisse. Et videre volo qd ipse in Syracusana
parte prouideris. Veniens autem pecunias et ornamē:
ta de Antonini parte vel substantia tecum defer. Pēsio:
nes quoq̄ none ꝛ decime Indictionis quas egisti: et ra:
tiones oēs pariter deporta. Stude si deo placuerit / vt i
hāc vrbem ante natalem beati Cypriani trāseas: ne ex si:
gno qd dieb⁹ istis semp iminet (qd absit) aliqd periculū
C possit euenire. Preterea cognoscas: q̄ propterea q̄ pre:
ciosum dei seruū non pro graui culpa grauiter auersat⁹
sum: eūq̄ a me tristem amaricatūq̄ repuli: nō leuiter in
mea cogitatione mordear. Et scripsi dño epo: vt eū trāſ
mittere debuisset si vellet: sed oino noluit. Quē contrista
re ego nec debeo/nec possum: quia in causis dei occupa:
tus/cōsolatione fulciri debet: nō amaritudine deprimi.
Idem vero preciosus (sicut audio) oino contristatur: q̄
ad me nō reuertitur. Ego vero dñm epm (vt dixi) cōtri:
stare non possum: q̄ eū nō vult dimittere: et inter vtrosq̄
anceps maneo. Tu ergo/siqdē in paruo corpusculo ma:
iorem sapientiā habes: eandē causam dispone: vt et mea
voluntas fiat/ꝛ dñs epus non cōtristetur. Quem tamen
si leuiter cōtristari videris: oino exinde nihil loquaris.
Egre tamē tuli domnū Eusebiū excōmunicatū: virum
tante etatis/ꝛ tante egritudinis. Unde necesse est: vt ei:
dem dño episcopo secrete dicas: quaten⁹ in proferendis
sententijs preceps non sit: q̄ cause que p sentētiam deci:
dende sunt: necesse est vt prius studiosa ꝛ frequentissima
consideratione mensurentur. Venientibus scribonibus
(nam sicut audio iam illi tirones colligunt) loci tui ser:
uatoribus deputa/vt parum aliquid xenij offerant: qua
tenus sibi eos placabiles reddant. Sed et officio preto:
ris/prius q̄ venias/ aliquid ſm antiquā cōsuetudinem
tribue: per manus tamen illius quem dimittis: vt ei gra
tiam eorū concilies. Ne et nos omnino eis inhumani es:
se videamur: ea que danda per preceptum singulis qui:
busq̄ personis vel monasterijs tue experientie iniunxi/ D
loci seruatoribus tuis precipe: vt per omnia impleant.
Hec vero auxiliante dño cū veneris/qualiter disponen:
da sunt/ꝑtractemus. Trecentos vero solidos quos per
te pauperibus direxi: eorū arbitrio non arbitror cōmit:
tendos. Illa ergo de singulis locis et personis impleāt
Ante vero hoc tempus iam scripsisse memini: vt legata
que ex tenore Antonini defensoris a nobis debētur/mo:
nasterijs vel alijs soluerētur. Et quare nescio tua expe:
rientia hoc implere tardauerit. Proinde volumus vt
pro portione nostra ex pecunijs ecclesie eadē legata im:
pleas: vt cum ad me veneris/illic contra te gemitū pau:
perū non relinquas. Cautiones vero que in eiusdem An
tonini substātia sunt inuente/pariter defer. Cognoui au
tem Romano referente: quia moriens vxor redēpti vnā
conchā argēteā nudis verbis dixerit venūdari: et liber:
tis suis tradi. Scutellā quoq̄ argenteā monasterio cui:
dam reliquerit. in quibus vtrisq̄ voluntatē eius per om
nia volumus impleri: ne ex rebus minimis pctā maiora
capiamus. Fratre autē Mariniano abbate indicāte co:
gnoui: quia fabrica in pretoriano monasterio/ne ad me:
dietatē quidē adhuc ꝑducta est. Ex qua re qd aliud q̄
fauorē tue experientie collaudem⁹? Sed vel nunc admo
nitus excitare: et quantū potes/in eiusdē monasterij cō:
E structione te exhibe. Ego nihil dari eis in expēsis dixi:
non autē monasteriū de eis fabricare prohibui. Sed ita
fac: vt ei quē loco tuo panormi dimiseris/iniūgas: qua:
tenus expensis ꝛ annona ecclesiastica hoc idem monaste
rium cōstruat: et ad me priuati abbatis querela non re:
deat. Preterea cognoui q̄ quasdā res vel plures fundo
rū alieni iuris esse cognoscis: sed pro quorūdam obtesta
tione vel metu/dñis suis restituere formidas. Qui si ve:
raciter xp̄ianus esses: plus dei iudiciū q̄ voces hominū
timeres. Attende quia ego te quoq̄ hac de re indesinen
ter admoneo. Quod si implere neglexeris: etiā meas vo
ces contra te in testimonium habebis. Si vero de laicis
deū timētibus inueneris: vt tonsurari debeant/et actio:
narij sub rectore fieri: oino libenter fero. Quibus necesse
est vt etiam epistole transmittantur. De causa vero filij
Cōmissi scholastici consuluisti: ꝛ nō sunt legibus iusta q̄
repetit. Utilitatē pauperū grauare nolum⁹: sed pro eo
F q̄ se hic fatigauit/quinquaginta solidos ei dare te volu
mus: quos tuis certū est rationibus imputari. In causa
vero ptochotrophij quas expensas de reb⁹ ecclesie fecisti: aut
illic de pensione redditū eius tibi satisfacito: aut si cer:
te ipsi redditus minime ad recōpensandū sufficiant: hic
necesse est vt a diacono hoc recipiantur. De Gelasio au:
tem subdiacono loqui aliquid nō presumas: quia scelus
illius vsq̄ ad finem vite grauissima penitentia indiget.
Preterea vnū nobis caballum miserū: et quinq̄ bonos
asinos transmisisti. Caballū illū sedere non possum: quia
miser est: illos autem bonos non possum: quia asini sunt.
Sed petimus: vt si nos cōtinere disponitis/aliquid no:
bis cōdignū deferatis. Eusebio autē abbati dare te vo:
lumus auri solidos centū: quos tuis certū est rationib⁹
imputari. Cognouim⁹ aut sisinniū q̄ iudex sisannij fuit/
graui inopia in Sicilia laborare: cui volum⁹ .ccxx. deci:
matos vini: ꝛ quattuor solidos annuos debeas ministra
re. Anastasius autē religiosus iuxta Panormitanā ciui
tatē dicitur habitare in oratorio sancte Agnetis: cui da
ri volumus auri solidos sex. Matri autē Urbici prepo:
siti dari volumus solidos sex / qui tuis rationib⁹ impu:
tabunt. De Honorate vero ancille dei causa hoc mihi vi
detur: vt omnē substantiā que constat quia ante tēpus
epatus Ioannis epi Larinēsis fuit/veniens tecum defe
ras. Eadē vero ancilla dei cū filio suo veniat: vt nos cū
ea loqui: et quod deo placitum fuerit/facere debeamus.
Codicē autē heptatici de substātia Antonini dari volu:
mus in monasterio pretoriano/ reliquos tecum deferri.

¶ Gregorius Felici epo Sicilie. De tribus capitulis.
De affinitatis coniunctione. De episcopis non detrahē:
dis. De synodo congreganda. Capitulum.xxxi.

Reuerentissimo fratri Felici epo Gregori⁹ ser: Epl.xxxj.
uus seruorū dei. Caput nostrū quod est xp̄us/
ad hoc sua membra nos esse voluit/vt per eius
largā charitatē et fidē/vnum nos in se corpus efficeret.
cui ita nos adherere conuenit: vt quia sine ipso nihil es:
se possumus: per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab

G

arce capitis res nulla nos diuidat: ne ab eo (si mẽbrum eius esse refugimus) relinquamur: et velut deiecti de vite palmites arescamus. Ut ergo redemptoris nostri habitaculũ esse mereamur: in dilectione ipsius toto mẽtis studio maneamus. Ipse nãq; ait. Qui diligit me / sermonẽ meũ seruabit: et pater meus diliget eũ: et ad eũ veniemus / et apud eum mansionẽ faciemus. Exegit ergo dilectio tua frater charissime: vt ex auctoritate sedis ap̃lice tuis deberemus consultis respõdere. Quod licet nõ prolixe: sed succincte agere festinarem⁹: propter quasdã importunitates que nostris prepediẽtibus pctis in nos superuenere: tuis tamẽ hoc per reliqua sanctorũ patrũ instituta studijs pquirere latius ⁊ inuestigare cõmittim⁹. Nõ enim potest mens attrita / ⁊ honoribus ⁊ importunitatibus grauata: et oppressionibus soluta: libere de his loqui. Non ergo ista ob id pretulimus: vt hec et alia que necessaria fore cognouerimus / tue sanctitati velim⁹ denegare: sed vt quod hic minus inuenitur / latius perquiratur. De tribus enĩ apostolicã sedẽ (in qua alitus es et doctus) capitulis cõsulendã predecessorũ tuorũ sequẽs exempla credidisti. i. de cõsanguinitatis coniunctione: ⁊ de vexatione ep̃orum a subditis: et de ecclesiarũ dubitatione consecrationum. Quod autẽ scripsi Augustino anglorũ gẽtis ep̃o / alumno videlicet vt recordatus es tuo / de cõsanguinitatis coniunctione: ipsi ⁊ anglorũ genti: q̃ nuper ad fidem venerat: ne a bono qḋ ceperat / metuẽdo austeriora recederet / specialiter et nõ generaliter ceterĩ me scripsisse cognoscas. Unde et mihi oĩs Romana ciuitas extitit testis: nec ea intentione hec illis scriptis man-

H

daui: vt postq̃ firma radice in fide fuerint solidati: si infra propriã fuerint consanguinitatẽ iuncti / non separentur: aut infra affinitatis lineã. i. vsq; ad septimã generationẽ coniungãtur: sed adhuc illos neophitos existẽtes sepissime eos prius illicita docere vitare: ⁊ verbis ac exemplis instruere: et que post de talibus egerint / rationabiliter et fideliter excludere oportet. Nam iuxta apostolum qui ait: Lac vobis potum dedi non escam: ista illis

j. Cor. iij.

modo non posteris (vt prefixũ est) temporibus tenenda indulsimus: ne bonũ quod infirma adhuc radice plantatum est erueretur: sed ceptũ firmaretur: et vsq; ad perfectionẽ custodiretur. Sane si in his secus quã debuimus aliq̃d egimus / non propter ipsam: sed cõmiserando actũ esse cognoscas. Unde testẽ inuoco deum: qui cogitationes omniũ hominũ nouit: cuius etiam oculis oĩa nuda sunt et aperta. Nam si ea destruerẽ que antecessores nostri statuerunt: non cõstructor: sed euersor esse iuste comprobarer: testãte veritatis voce / que ait. Omne regnum in seipsum diuisum nõ stabit: et omnis scientia et lex aduersum se diuisa destruetur. Ideoq; necesse est: vt oẽs cõcorditer statuta sanctorum patrum nostrorũ teneamus: nihil videlicet per contentionem agentes: sed ad omne studium bone deuotionis vnanimes diuinis ⁊ apostolicis constitutionibus auxiliante dño pareamus. O q̃ bona est charitas: que absentia per imaginẽ / presentia sibimetipsis exhibet per amorẽ. Diuisa vnit: cõfusa ordinat: inequalia sociat: imperfecta ꝯsummat. Quã recte predicator egregius vinculum perfectionis vocat: quia virtutes quidẽ cetere perfectionẽ generant: sed tamẽ eas ita charitas ligat: vt ab amãtis mẽte dissolui iam nequeãt. His rite perpensis / charitati tue iam dictis indulsi: nec preceptũ dedi / sed consiliũ: nec regulã in his posteris vilis tenẽdam tradidi: sed de duobus periculis quod facilius vitandũ sit / ostendi. Si igitur in rebus secularibus suũ cuiq; ius et proprius ordo seruãdus est: quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci cõfusio: ne ibi discordia locũ inueniat / vnde pacis debẽt bona procedere? Quod hac ratione seruabit / si nihil potestati: sed totum equitati tribuitur. Quapropter multum cor nostrũ magnitudini vestre congaudet: q sic vos in vestris actibus studiosos inuenimus: vt ⁊ nostri curã habeatis: quatenus talis vobis non solum apud homines gloriã: sed et apud omnipotentẽ dñm premia mercedis acquirãt. Ceterũ super vexatione ep̃orum quia nos consulere voluistis: scimus quia a nullis vita presulum perturbari debet: quoniam si Dauid regũ iustissimus in Saul quẽ constabat iam a dño reprobatũ ⁊ abiectũ esse / manũ mittere non presumpsit: quanto magis cauẽdum est ne manum detractionis aut vituperationis siue indiscretionis aut dehonorationis quidã mittãt in vnctum dñi / vel in predicatores sancte ecclesie: quia eorum vexatio siue detractio ad christũ pertinet: cuius vice in ecclesia legatione fungũtur. Unde summopere cauendũ omnibus fidelibus: ne clanculo aut publice episcopũ suũ. i.

xxv. q. ij. c. Sicu.

Luc. xj.

I

Coll. iij.

K

vnctum dñi detractionibus aut vituperationibus dilanient: perpẽdentes illud exemplũ Marie: quia pro eo q̃ Moysi famulo dei propter ethiopissam detraxit: immũdicia lepre multata sit. ⁊ illud psalmiste. Nolite tangere christos meos: et in pphetis meis nolite malignari. Et in lege diuina legitur: Dijs non detrahes: et populi tui principi nõ maledices. Unde valde prouidendũ est subditis tã clericis q̃ laicis / ne episcoporũ / ne prepositorũ vitam temere reprehẽdant: si quid eos fortasse agere reprehẽsibiliter vident: ne vnde mala redarguũt / inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiã ne cum culpas prepositorũ suorũ cõsiderant / contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum praua apud semetipsos considerent / vt diuino timore cõstricti / ferre sub eis iugũ reuerentie non recusent: quoniã facta suorũ episcoporũ vel prepositorũ oris gladio nõ sunt ferienda: etiã cum recte reprehendenda videntur: quoniã a predecessoribus nostris et reliquis multis sanctis episcopis statutũ fore cognouimus: vt oues pastores suos non facile reprehendant: nec eos criminari vel accusare presumant: quia cum in prepositos delinquimus: ei⁹ ordinationi qui nobis eos pretulit / obuiam⁹. Unde Moyses dũ contra se et Aaron conqueri populũ cognouisset / ait. Nos enim quid sumus? Nec cõtra nos est murmur vestrũ: sed cõtra deũ. Quapropter admonendi sunt subditi vtriusq; ordinis viri: vt cum magistrorum facta cõspiciunt: ad suũ cor redeãt: et de eorum increpationibus non presumant: quia non est discipulus super magistrũ: nec seruus sup dñm suũ. De dedicationũ vero ecclesiarũ dubitatione / super qua inter cetera nos cõsuluistis: hoc vos rite tenere debetis / quod nos ab antecessoribus nostris traditum accepimus. i. vt quotiẽs tam de baptismo aliquorum vel confirmatione / q̃ de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur: et nec scriptis nec testib⁹ ratio certa habetur vtrum baptizati vel confirmati: siue ecclesie consecrate sunt: vt baptizentur tales ac confirmẽtur: atq; ecclesie canonice dedicentur: ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniã non monstratur iteratum quod nõ certis indicijs ostenditur rite peractũ: hec nos adminiculãte diuina gratia ita tenere cupim⁹ / vobisq; vt postulatis / tenere ⁊ docere mandamus: vt ea que a sanctis patribus ante nos sunt statuta / nõ proterue irrũpere / sed fideliter seruare optemus. Unde redẽptoris misericordiã exoramus: vt sua vobis oĩbus gratia suffragetur: et effectu implere vos tribuat quod velle concessit: quia in hac re tanto commoda retributiõis accrescũt: quanto et studiũ laboris augetur. Progeniẽ vero suã vnũquẽq; de his qui fideliter edocti sunt: et iã firma radice plantati / stant inconuulsi / vsq; ad septimã obseruare decernimus generationem. Et q̃diu se affinitate agnoscũt propinquos: ad huius copule non accedere societatẽ presumãt: nec eam quam aliquis ex propria cõsanguinitate coniugem habuit: vel aliqua illicita pollutione maculauit: in coniugiũ ducere vlli profecto licet christianorũ vel licebit: quia incestuosus est talis coit⁹ / et abominabilis est deo: et cunctis bonis hoĩbus. Incestuosos vero nullo cõiugij nomine reputãdos a sanctis patribus dudũ statutũ esse legimus. Ideo nolum⁹ nos in hac re a vobis siue a ceteris fidelibus reprehẽdi. Qḋ in his anglorũ genti indulsimus: non formã dando / sed considerãdo ne christianitatis bonũ qḋ ceperãt / imperfectũ dimitterẽt: egimus. Paterna ergo vos dilectione salutãtes hortamur vt ppositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis: atq; id modis quibus possibile fuerit: omni studio agere contendatis: quatenus predicabile desideriũ vestrũ in auxilium omnium adiuuante dño cõpleatis. Nec hoc quoq; in hac sollicitudinis parte relinquimus: quod oẽs incestuosi a liminibus sancte ecclesie sint separandi / quousq; per satisfactionẽ precib⁹ sacerdotũ eidẽ sancte ecclesie catholice reconcilientur. Sunt enĩ mali segregandi a bonis: iniqui a iustis: vt saltẽ rubore suo conscientias suas recognoscant / et conuertãtur a prauitatibus suis. Et si

Nume. xij

Ps. ciiij.

Exo. xxij.

L

Exo. xvj.

Mat. x.

M

A incorrigibiles apparuerint:segregentur a fidelibus vsq3
ad satisfactionē: iuxta saluatoris dñi sententiā/qua inter
Lu.xvij. cetera de peccante in se fratre precipiendo ait. Si pecca
uerit in te frater tuus: corripe cū inter te et ipsum solū. Si
te audierit/lucratus es fratrē tuū. Si autē nō audierit
te:adhibe tecū vnū vel duos: vt in ore duorū vel triū te:
stium stet omne verbum. Quod si nō audierit/dic eccle:
mat.xviij. sie. Si autē ecclesiā nō audierit: sit tibi sicut ethnicus et
publicanus. His ergo et alijs multis sanctorū patrum
auctoritatibus segregādi sunt mali a bonis: ne pereant
Eccls.vij iusti pro iniustis:sicut scriptum est: Perit iustus pro im
pio. Debet eni discretio fieri inter bonos et malos:sicut
est inter hedos et oues. Manifesta quoq3 pctā non sunt
occulta correctione purganda:sed palam sunt arguendi
qui palā nocent:vt dū aperta obiurgatione sanantur:hi
qui eos imitando deliquerāt/corrigantur. Dū eni vnus
corripitur:plurimi emēdātur. Et melius est vt pro mul
torū salute vnus condēnetur: q3 per vnius licētiam mul
ti periclitētur. Nec mirū si inter hoies hec ratio custodi
tur:cū et inter iumenta hoc fieri persepe cognouimus:vt
ea q̄ scabiem aut impetiginē habere videntur/separent
a sanis:ne illorū morbo sana dānentur et pereant. Unde
volumus nos in vnū conuenire epos/vt de incidētibus
causis fiat disceptatio:et salubris de ecclesiastica obser:
uatione collatio: quatenus dum per hoc et preterita cor
riguntur:et regulā futura suscipiunt:omnipotens vbiq3
B dñs fratrū ore collaudetur. Cui⁹ vobis adesse presentiā
mat.xviij. si hec obseruaueritis/scitote:q2 scriptū est. Ubi fuerint
duo vel tres ↄgregati in noīe meo:ibi i medio eorū sum.
Si ergo dignaē adesse duob⁹ vel trib⁹ cōgregatis: quā:
to magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes?
Et quidem quia adhibēdū bis in anno cōcilium/patrū
sit regulis institutū/non latet. Sed ne forte aliqua excu:
satio sit:semel decreuimus congregari: vt expectatione
concilij nihil presumatur illicitū. Nā plerisq3 et sine amo
re iustitie/ metu examinationis abstinene ab hoc qd om
niū notū est posse displicere iudicio. Hanc frater charis:
sime obseruātiam nostris relinquendam posteris tenea:
mus:et oia que ad eruditionē nostrā sacris apicib⁹ scri:
pta sunt/custodiamus:atq3 ad ea quoscūq3 possumus ex
citemus. Certū quippe est: q2 si toto corde precepti salu:
taribus nos occupamus:omnē vitiorū labē effugimus:
quia dū his quibus edificamur innitimur:locū sine du:
bio deceptionis excludim⁹. Quapropter oportet vt eni:
xius in cunctis studiosum vos circa fratres atq3 subie:
ctos ostendatis: vt oēs cū quibus alitus estis/atq3 didi
cistis sancte Romane ecclesie preceptionib⁹ parere/apo
stolice sedis precepta multiplicare/ apertissimeq3 nota
facere cognoscat: q2 qd specialiter tibi tuisq3 (vt tue lit:
tere innotuerūt)consultis scribimus: generaliter omni:
bus tenere mandamus. Circa subiectorū autē actus fra
C ternitas tua sit vigilās: vt cum illis exemplū instructio
et vita magistra sit:lingue vestre exhortatione discāt qd
metuāt:et doceantur quod diligāt: vt dū talēta credita
cū lucro multiplicant:in diē retributionis annuēte diui
Mat.xxv. na gratia audire mereamini: Euge serue bone et fidelis:
intra in gaudiū dñi tui. Curā preterea de oibus que vo:
bis alijsq3 fratribus vestris/ et generaliter cūctis pro il:
larum rerū prohibitione scripsimus/habere vos per om
nia cognoscamus: quia omni studio/omniq3 annisu ne:
cesse est fraternitatis vestre vigilantia cōpleatur:atq3 il
lic oia que pro animarū scripsimus salute/fideliter recē
seantur : quatenus et vos per hoc vestrum zelum quali:
ter vobis illicita displiceant ostendatis : et nos vtiliter
prouidisse qui vos ac vestrā ad hoc pre ceteris personā
elegimus/videamur. Omnipotens deus sua vos prote:
ctione custodiat:honoremq3 perceptum moribus serua:
re concedat. Amen.

¶ Gregorius oibus episcopis. Gairaldo abbati sancti
Medardi monasterij Suessionensis. Priuilegium eius
dem ecclesie amplissimum.

P Reciosissimis lapidibus in diademate Chri:
sti merito renitentibus/oibus sancte dei eccle
sie mēbris/quorū vniuersale caput est christ⁹/
Gregorius licet sancte Romane sedis pontificio subli:
matur:humillim⁹ tamē seruorū dei seruus. Quando ca
tholicorū regū corda/ad ea ad que pōtificalib⁹ sunt mo
nitis prouocāda:ita ardenti desiderio diuina preueniē:
te gratia succenduntur: vt ab eis vltro poscantur:tanto
D sunt letius cōcedēda / quāto ea ipsa que cupiūt/ si nollēt
facere/peti debuerāt. Proinde iuxta filiorū nostrorū pre
cellentissimorū scripta regum Brunichildis ac nepotis
eius Theodorici:monasterio sancte dei genitricis Ma
rie:ac beatorū Petri apostolorū principis : necnon pro:
tomartyris Christi Stephani:qd est in Suessorū ciuita
te situm: vbi sanctus Medardus requiescere:et vir vene
rabilis Gairaldus abbas preesse videē:huiusmodi priui:
legia auctoritatis nostre decreto indulgemus:et ea ple:
nius cōfirmam⁹ priuilegia q̄ a bone memorie dño papa
Joāne comitāte illustriū regū clemētia Clotarij.s.et Si
geberti hui⁹ nostre filie iugalis ipsi loco sub anathema:
tis vinculo sunt cōcessa vel indulta:cōcedimus atq3 ter:
minamus. Statuentes nullū regū/antistitū vel iudicū:
nullū quacūq3 preditū dignitate/ea que a precellentissi:
mis regibus: vel quibuslibet alijs deū timentibus loco
concessa sunt vel conferentur / sub cuiuslibet occasionis
specie minuere vel auferre: vel suis vsibus applicare:sed
cuncta que deo seruientibus monachis oblata sunt vel
offerri contigerit : perenni tēpore illibata/et sine aliqua
inquietudine volumus possideri:eorū vsibus pro quorū
sustentatione concessa sunt:modis oibus profutura. Cō
cedimus etiam vt obeunte abbate/nō alius ibi quicūq3
obreptionis astutia ordinetur:nisi quē cōmunis consen:
sus monachorū elegerit aut preuiderit ordinādum. Ca:
E ueant autē prefati monachi simoniacā heresim: ne potē:
tia regū vel antistitū cōuicti / loco pastoris suscipiāt ty:
rannū. Quod oīno fieri prohibemus : et eundē abbatem
causa ordinationis sue aliquid dare presumere vetam⁹:
ne hac occasione/que a fidelibus pijs locis offeruntur vel
oblata sunt/cōsumātur. Et quia fama religiōis deo ser:
uientiū monachorū nostras peruenit ad aures : quibus
vir vite venerabilis Gairaldus pesse dinoscitur: iustis
petitionibus pcellentissimorū regū Brunichildis atq3
Theodorici fauētes ob amorē domini Medardi tantū
diuini honoris dignitatē et securitatē concedimus per:
enni tempore mānsuram. Auctoritate igitur diuina vice
beati Petri apostolorū principis: consensu omniū Ro:
manorū pontificū: et volūtate totius senatus Romani:
suadente nobis viro apl̄ico Anserico Suessorum vrbis
pontifice: et omniū Gallie epōrū fauente iudicio decer:
nimus : vt nullus archiepiscoporū/vel archidiaconorū
fratres prefate basilice de ordinatiōe sui abbatis:vel ec:
clesiasticorū graduū assumptione inquietet : sed sm pre:
rogatiuā ipsius loci vobis modo recitatā beatissimi pre
decessoris nostri domini Joannis pape tempore decre:
tam: et apostolica auctoritate firmatam ordinationē sui
abbatis ipsi fratres peragāt: et ecclesiasticorū graduū di:
gnitatē suscipiant:cōsecrationes quoq3 fontiū:et scruti:
nij mysteria in ipso monasterio celebrent. Chrismatis
quoq3 ac olei/altaris/calicis/corporalis/ a quocūq3 vo:
luerint pontifice benedictionē expetant: ne tātus honor
F a quoq3 rectore vllt⁹ occasionis causa vel necessitatis in:
termittatur: ne vilescat tante sublimitatis locus sancte
Marie et beati Petri:necnon et protomartyris: et domi
ni Medardi meritis sacratus : quē caput monasteriorū
totius gallie cōstituim⁹:nulliusq3 ditioni patimur sub:
esse:sed velut hec sedes Romana speculationē suā toto
orbi indicit:et nouas consuetudines oibus mittit: et om
niū personarū seruitio caret: ita prefatus locus remot⁹ a
omni cōsuetudine pessima regum/antistitū/iudicū:exē
plū diuine religionis et honestatis ceteris exhibeat mo
nasterijs:et super ea plena gaudeat libertate. Cuius re:
ctores et filij presentes et successuri tm̄ sub regum custo
dia positi admonitionē sancti Petri et successorū suorū
huius sancte Romane sedis pōtificum auctoritate pro:
clamēt. Et si incubit necessitas/ad eam. Huius rei grā:
tia fratribus dirigēdis in vis tanti itineris hec filia no:
stra Brunichildis regina.xx. mansos ingenuos: et toti:
dem seruiles:cuncta integritate eternaliter facta prece:
ptione iuxta finē alpiū contulit. Et multos alios redditus
terrarū ob hanc causam delegauit : sitos in eiusdem
itineris spatio. Cusiacū vero et mortinetū fiscos regios
cōmuniter ad stipendia fratrū dedit: et ita omnes villas
deo et sancto Medardo traditas vel tradēdas sua pre:
ceptione conclusit : vt quicūq3 super terras domini Me:
dardi habitare voluerit vel steterit : siue seru⁹ /siue liber

G

cuiuscũq; sit: alterius dñio priuetur/ et sancte genitricis seruitio aptetur: vel vltra redeundi licentiã habeat. Qui si fugerit: reputatur vt seruus nũciusq; sancte dei ecclesie. De altarib⁹ quoq; iuxta institutionẽ domini pape Joannis apostolica auctoritate cõfirmam⁹: vt qui fuerit rector prefati monasterij: fiat preterea altariũ presul ⁊ omniũ ecclesiarũ sibi pertinentiũ: ⁊ inde prefatorũ sanctoꝝ precipuo altari luminaria exhibeãtur: ⁊ hospitalitas peregrinorũ cum reuerẽtia agatur. Subiungimus ⁊ aliud edictũ/ si causa capitalis criminis abbas est deponẽd⁹/ non prius deponatur/ donec depositores aplicam auctoritatẽ requirant: et ita sint tres metropolitani cũ suffraganeis suis: et abbates q̃ plurimi. In ipso autẽ cõcilio accusatores vnusquisq; cũ .xij. testib⁹ presentes assistant: et ita veri iudicij examine probent se vidisse: vt audiẽte cõcilio obtestãtur. Ad vltimũ vero ipse abbas rationes sue excusationis reddat: et iureiurãdi pacto supra sacrorum mysteria quattuor euangelioꝝ satisfaciat. Tũc vero si cõuictus fuerit/ correctione deponatur: sin autẽ/ suo honori reddatur: et ecclesiastice dignitatis mysteria recipiat: et inter sacra missarũ solẽnia: benedictionẽ et predicationẽ iuxta instituta dñi pape Joannis peragat: et sue cõuersationis vitam melioribus exemplis deducat. Monachis quoq; hanc proponimus sententiã/ vt null⁹ eoꝝ inuidia aut odio abbatis (quod absit) cõprimatur/

H

vel extranearũ personarũ censura plectatur. Qui si culpa principalis vitij deliquerit/ priuatim intra claustrũ eiusdẽ monasterij ab ipso abbate et spiritualibus fratribus arguatur/ vt a corpore sancte cõgregatiõis segregetur. Qui si perseuerante contumacia abscissus fuerit/ precipimus illi vt precatorias accipiens litteras quodcũq; voluerit ingrediatur monasteriũ: aut causa penitentie huius sedis aplice licẽtiam petat: et susceptis a dño papa litteris liber suũ monasteriũ repetat. Hec igitur oĩa que hui⁹ aplice auctoritatis et nostre preceptionis priuilegio continẽtur: prefati monasterij rectorib⁹: et filijs presentibus et futuris: et oĩbus monasterijs ipsi loco subiectis vel sociatis sub anathemate seruanda cõstituimus. Si quis autẽ regũ/ antistitũ/ iudicũ/ vel quarũcunq; secularium personarũ: huius aplice auctoritatis: et nostre preceptionis decreta violauerit: aut contradixerit: aut negligẽter dixerit: vel fratres inquietauerit: vel conturbauerit: vel aliter ordinauerit: cuiuscũq; dignitatis vel sublimitatis sit: honore suo priuetur: ⁊ vt catholice fidei deprauator: vel sancte dei ecclesie destructor: a cõsortio christianitatis: ⁊ corpore ac sanguine dñi nr̃i Jesu christi sequestretur: ⁊ omniũ maledictionũ anathemate: quib⁹ infideles et heretici ab initio seculi vsq; in presens dãnati sunt/ cum iuda traditore dñi in inferno inferiori damnetur: nisi digna penitentia prefatorũ sanctorũ sibi pro-

I

pitiauerit clementiã: et fratrum cõmunem reconciliauerit concordiam.

Ego Gregorius sancte Romane sedis antistes huic priuilegio subscripsi. Etherius Arelatensis archiepus subscripsit. Gregorius Portuensis epus subscripsit. Andreas albanensis epo subscripsit. Augustinus canthuarioꝝ epus subscripsit. Anastasius tyburtine epus subscripsit. Sergius prenestine epus subscripsit. Petrus ananie epo subscripsit. Agnellus futrine episcopus subscripsit. Mellitus lũdonie episcopus subscripsit. Joannes veliternensiũ epus subscripsit. Tyberius silue candide epus subscripsit. Marinianus rauennatis ecclesie epus subscripsit. Vitulinus sypõtinensis epus subscripsit. Joannes syracusanorũ epo subscripsit. Sabinianus tudertinorum epo subscripsit. Eulogius alexandrie epus subscripsit. Dñicus carthaginensis epo subscripsit. Fortunatus Neapolitanorum epus subscripsit. Joannes surentinus epus subscripsit. Primenius nunciensiũ epus subscripsit. Felix portuensium epus subscripsit. Gloriosus ostiensiũ epus subscripsit. Constãtius narniensis epo subscripsit. Cõstantius mediolanensiũ epus subscripsit. Sutellius burdegalensium epus subscripsit. Vitalis vesocensiũ epus subscripsit. Bonifacius placentie epus subscripsit. Siagrius augustudunẽsium epus subscripsit. Flauius remorũ archiepo subscripsit. Ansericus suessorũ epus subscripsit. Theodoricus rex subscripsit. Brunichildis regina subscripsit. Ego Petrus sancte Romane sedis subscripsi ⁊ sigillaui. Datum .vij. kal. Junij. Anno ab incarnatione domini .dxciij. Indictione .xj.

K

¶ Incipiunt decreta beati Gregorij pape: tempore Mauricij/ Tiberij/ Theodosij augustorũ.

REgnãte i perpetuũ dño nostro Jesu christo temporibus pijssimi ac sanctissimi dñi Mauricij Tiberij Theodosij augustorũ eiusdẽ dñi Mauricij imperij anno .xiij. Indictio .xiiij. quinta die mensis Julij: Gregorius papa coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore cũ episcopis oĩbus romane ecclesie: et presbyteris residens: assistentibus diaconibus et cuncto clero dixit. In sancta hac Romana ecclesia cui diuina dispensatio preesse me voluit: dudum consuetudo valde reprehensibilis exorta est/ vt quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligãtur: et in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inseruiant: quos ad predicationis officiũ ⁊ elemosynarũ studium vacare congruebat. Unde fit plerũq; vt ad sacrum ministerium dũ blanda vox queritur: queri congrua vita negligatur. Et cantor minister deum moribus stimulet: cum populum vocibus delectat. Qua de re presenti de-

L

creto constituo: vt in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant: solũq; euangelice lectionis officiũ inter missarum solennia exsoluant: psalmos vero ante reliquas lectiones censeo per subdiaconos: vel (si necessitas exigit) per minores ordines exhiberi. Si quis autẽ contra hoc decretũ meũ venire tẽtauerit/ anathema sit.

VErecũdus mos tempore indiscretionis inoleuit: vt huius sedis põtificibus ad secreta cubiculi seruitia laici pueri ac seculares obsequãtur: et cũ pastoris vita esse discipulis semp debeat in exẽplo: plurimi clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciũt: quã (vt dictũ est) seculares pueri sciunt. De qua re presenti decreto constituo: vt quidam ex clericis/ vel etiã ex monachis electi/ ministerio cubiculi pontificalis obsequãtur: vt is qui in loco regiminis est/ habeat tales/ qui vitam eius in secreta conuersatione videant: qui ex visione sedula exemplũ profectus sumant.

COnsuetudo noua in hac ecclesia ⁊ valde reprehensibilis erupit: vt cũ rectores eius patrimonij vrbana vel rustica predia iuri illius competere posse suspicãtur: fiscali more titulos imprimãt: atq; hoc qd cõpetere pauperib⁹ existimãt: nõ iudicio/ sed manibus defendãt. Et cum per predicatores suos veritas

ad Phil. ij

dicat: nihil per contentionẽ: etiam ipsum litigiose contẽtionis malũ trãscenditur: ⁊ res quelibet cũ existimatur ecclesie posse cõpetere/ per vim tenetur. Proinde presenti decreto constituo: vt si quis ecclesiasticorũ vnq; titu-

M

los ponere siue in rustico: siue in vrbano predio sua sponte presumpserit/ anathema sit. Et responderunt omnes/ anathema sit. Is autem qui preest ecclesie/ si hoc vel ipse fieri precipit/ vel sine sua preceptione factum digna punire animaduersione neglexerit/ anathema sit. Et respõderunt omnes/ anathema sit.

SIcut indignos nos pro beati apostoli Petri reuerẽtia mens fideliũ veneratur: ita nostram infirmitatẽ decet semetipsam semper agnoscere: et impense sibi venerationis honorem declinare. Ex amore quippe fideliũ huius sedis rectoribus mos vltra meritũ erupit: vt cũ eoꝝ corpora humanda deferuntur/ hec dalmaticis cõtegãt: ⁊ eas deniq; dalmaticas ꝓ sanctitatis reuerẽtia: sibimet partiendas populus scindãt. Et cũ assint multa a sacris corporibus apostoloꝝ martyrũq; velamina: a peccatoꝝ corpore sumitur: qd ꝓ magna reuerentia seruetur. De qua re presenti decreto constituo: vt feretrũ quo romani pontificis corpus ad sepeliendũ ducitur: nullo tegmine veletur. Quã decreti mei curam gerere sedis huius pbr̃os ac diaconos censem⁹. Si quis vero ex eorũ ordine hec curare neglexerit/ anathema sit. Responderunt omnes. Anathema sit.

ANtiquã patrũ regulã sequens/ nihil vnq; de ordinationibus accipiendum esse constituo: neq; ex datione pallij: neq; ex traditiõe chartarũ: neq; ex ea quã noua per ambitionẽ simulatio inue-

A

nit appellatione pastelli. Quis enĩ ordinando epo ponti fex manũ imponit: euangelij vero lectionem minister legit: cõfirmationis vero huius epistolam notarius excipit: sicut pontificẽ manũ non decet quã imponit vendere: ita minister vel notarius nõ debet in ordinatione eius vocẽ suã vel calamũ venũdare. Pro ordinatione vero/ vel vsu pallij/seu chartis atq̃ pastello: eundem qui ordinandus est vel ordinatur/ oĩno aliquid dare prohibeo. Ex quibus predictis rebus si quis aliquid huic cõmodi appellatione exigere vel petere forte presumpserit: in districto oĩpotentis dei examine reatui subiacebit. Is autẽ qui ordinatus fuerit: si nõ ex placito/neq̃ exactus/ vel appetitus post acceptas chartas et pallium offerre aliquid cuilibet ex clero gratie tãtũmodo causa voluerit/hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpe maculã ingerit: que ex accipientis ambitu non processit.

Multos ex ecclesiastica familia/seu seculari militia nouimus ad oĩpotẽtis dei seruitiũ festinare/vt ab humana seruitute liberi ĩ diuino seruitio valeant familiarius in monasterijs conuersari. Quos si passim dimittimus: oĩbus fugiendi ecclesiastici iuris dominiũ/occasionẽ prebemus. Si vero festinantes ad oĩpotentis dei seruitiũ incaute retinemus: illi inuenimur negare quedam qui dedit oĩa. Unde necesse est vt quisquis ex iuris ecclesiastici seruitute vel secularis militie: ad dei seruitiũ cõuerti desiderat: probetur prius in laico habitu constitutus. Et si mores illius bono desiderio illius testimonium ferũt: absq̃ vlla retractatione seruire in monasterio oĩpotẽti deo permittatur: vt a seruitio humano recedat: q̃ diuino amore districtiorẽ subire appetit seruitutẽ. Si autem et in monastico habitu fm patrũ regulas irreprehẽsibiliter fuerit conuersatus: post p̃fixa sacris canonibus tẽpora/licenter iã ad quodlibet ecclesiasticũ officium proueh atur: si tamen illis nõ fuerit criminibus maculatus/que in testamento veteri morte mulctantur.

B

¶ Gregorius gratia dei epus his decretis subscripsit: et confirmauerũt episcopi et presbyteri numero.lviij.

Gregorius sanctissimus apostolicus papa ante corpus beatissimi Petri in synodo residens dixit. Hinc maxime nimium dolens et ingemiscens dico: quia aliquot ex christianis in occidẽtis partibus cõstitutos audio temere cõtra catholicam fidẽ et patrum statuta agere: ita vt cõsecratas feminas ducere presumant mulieres: et propinquas coniugio sortiantur. Qđ opportunũ est spirituali amputare mucrone: atq̃ si vestre placet sanctitati/radicit⁹ euellere: ne sedes boni agricole: iniquorum mixta horrentibus frutetis sordescat. Sanctissimi episcopi seu venerabiles presbyteri responderũt. Uere cognoscimus gratia sancti spirit⁹ cor apostolatus vestri succẽsum: vt tante miserie squalorẽ a fideliũ mẽtibus detergatis. Post hanc omniũ consonã responsionem Gregorius apostolicus papa ante corpus memoratum venerabile christi apostolorũ principis inferendo sententiam dixit.j.

C

Si quis presbyterã in coniugium duxerit/ anathema sit.ij. Si quis presbyter vel diacon⁹ duxerit vxorem/anathema sit.iij. Si quis monacham quã vel ancillã appellant/in cõiugiũ duxerit/anathema sit.iiij. Si quis cõmatrẽ spiritualẽ duxerit in cõiugiũ/anathema sit.v. Si quis fratris vxorẽ duxerit in coniugiũ/anathema sit.vj. Si quis neptẽ duxerit in coniugiũ/anathema sit.vij. Si q̃s nouercã aut nurũ suã duxerit in coniugiũ/anathema sit.viij. Si quis cõsobrinã duxerit in coniugiũ/anathema sit.ix. Si quis de ꝓpria cognatione in qua cognatas habuit/ duxerit ĩ vxorem/ anathema sit.x. Si quis virginem rapuerit/vel furatus fuerit eam/cum sibi consentiẽtibus anathema sit.xj. Si quis virginẽ quã sibi non desponsauerit rapuerit: vel furatus fuerit in vxorẽ: vna cũ sibi fauentibus/anathema sit.xij. Si quis hariolos/aruspices vel incantatores obseruauerit: aut filaterijs vsus fuerit/anathema sit.xiij. Si quis in quãlibet partẽ precepta ante emissa apostolice ecclesie de camerio et locis diuersis temerauerit: et nõ in omnibus obseruauerit/anathema sit.xiiij. Si quis homicidiũ fecerit/agat penitentiã decem annis.xv. Si quis in scelere permãserit/anathema sit.xvj. Si quis ex clericis laxauerit coronã/anathema sit.xvij. Et responderunt omnes per singula capitula tertio anathema sit.

D

¶ Subscriptio beati Gregorij pape.

Gregorius sancte catholice atq̃ apostolice romane ecclesie: huic cõstituto a vobis promulgato subscripsi. Agellus episcopus ciuitatis Ferecentis: huic constituto a nobis promulgato subscripsit. Et ceteri subscripserunt. Ualete.

¶ Incipiunt vndecim interrogationes Augustini cantuariensis anglie archiepi ad beatissimũ Gregoriũ papam. Prima interrogatio Augustini vt supra.

Quero pater beatissime de epis qualiter cũ suis clericis cõuersentur. Uel de his que fideliũ oblationibus accedunt altari/quante debeant fieri portiones.

¶ De obuẽtionibus ecclesiasticis diuidendis. Capi.j.

¶ Responsio beatissimi Gregorij pape vrbis Rome.

Qualiter epus agere debet in ecclesia: sacra scriptura testatur: quã te bene nosse nõ dubiũ est: et specialiter beati Pauli ad Timotheũ epistole: in quibus eum erudire studet qualiter ĩ domo dei cõuersari debuisset. Mos autẽ apostolice sedis est ordinatis episcopis ꝑceptũ tradere: vt ex omni stipendio qđ accedit/ quattuor fieri debeãt portiones. Una videlicet episcopo et familie propter hospitalitatẽ et susceptionẽ. Alia clero. Tertia pauperibus. Quarta ecclesijs reparandis. Sed qr tua fraternitas monasterij regulis erudita/seorsum fieri nõ debet a clericis suis: in ecclesia anglorũ (que auctore deo nuper ad fidẽ perducta est) hanc debet instituere conuersationem: que in initio nascentis ecclesie fuit patribus nostris: in quib⁹ nullus eorum ex his que possidebant/ aliquid suum esse dicebat: sed erãt illis omnia communia.

xij.q.ij.c. Mos.

xij.q.j.ca. Quia tua.

E

¶ Secunda interrogatio Augustini.

Opto enim doceri an clerici cõtinere non valentes possint contrahere. Et si contraxerint/an debeant ad seculum redire.

¶ De clericis contrahentibus post clericatũ. Cap.ij.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Si qui vero sũt clerici extra sacros ordines cõstituti/qui se continere nõ possunt/ sortiri vxores debent/ et stipendia sua exterius accipere: quia et de eisdem patribus de quibus prefati sumus/nouimus scriptum q̃ diuidebãt singulis prout cuiq̃ opus erat. De eorum ergo stipẽdio cogitãdum atq̃ prouidendum est/et sub ecclesiastica regula sunt tenẽdi: vt bonis moribus viuant: et canendis psalmis inuigilent: et ab omnibus illicitis cor et linguã ꝛ corpus deo auctore cõseruent. Cõmuni autem vita viuẽtibus/tam de faciẽdis portionibus/vel exhibenda hospitalitate/et adimplenda misericordia/nobis quid erit loquendũ: cũ omne qđ superest/in causis pijs ac religiosis erogãdum est? Dño magistro omniũ dicente: Qđ superest/date elecmosynã: et ecce omnia munda sunt vobis.

Parte.j. di.xxxij.c. Si qui vero. Itẽ.xij q.j.ca. Nr a tua.§. Si qui vero.

Luce.xj.

¶ Tertia interrogatio Augustini.

F

Cur cũ vna sit fides/sunt ecclesiarũ consuetudines tam diuerse? Et altera cõsuetudo missarum est in Romana ecclesia/atq̃ altera in gallia tenetur.

¶ De diuersis consuetudinibus diuersarũ ecclesiarum non improbandis. Capitulum.iij.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Nouit fraternitas tua Romane ecclesie cõsuetudinẽ: in qua se meminit enutritã. Sed mihi placet/ vt siue in Romana/siue ĩ gallicanorũ/ seu in qualibet ecclesia aliquid inuenisti qđ plus omnipotẽti deo possit placere/sollicite eligas: et in anglorum ecclesia/que adhuc ad fidẽ noua est/institutione ꝑcipua que de multis ecclesijs colligere potuisti/infundas. Nõ enĩ pro locis res / sed pro bonis rebus loca amãda sunt. Ex singulis ergo quibusq̃ ecclesijs que pia/que religiosa/que recta sunt/elige: ꝛ hec quasi in fasciculũ collecta/ apud anglorũ mentes in consuetudinem depone.

Parte.j. dist.xij.c. Nouit.

¶ Quarta interrogatio Augustini.

Obsecro quid pati debeat si quis aliq̃d de ecclesia furto extulerit.

¶ De pena furũ/ꝛ restitutiõe ecclesiasticarũ rerũ.c.iiij.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Hoc tua fraternitas ex ꝑsona furis pensare potest: qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidã

xij.q.ij.c. Fraterni.

G qui habētes subsidia/furtū perpetrant: et sunt alij qui in hac re ex inopia delinquūt. Unde necesse est vt quidam damnis: quidā vero verberibus: et quidam districtius: quidā vero leuius corrigantur. Et cū paulo districtius agitur: ex charitate agendū est/et nō ex furore: quia ipsi hoc prestatur qui corrigitur: ne gehenne ignibus tradatur. Sic enim nos fidelib⁹ tenere disciplinā debemus: sicut boni patres carnalibus filijs solent: quos et pro culpis verberibus feriūt: et tamen ipsos quos doloribus affligunt/habere heredes querūt: et que possidēt/ipsis seruant: quos irati insequi videntur. Hec ergo charitas in mente seruanda est. Et ipse modus correctionis dictat: vt mens extra rationis regulā oīno nihil faciat. Addis etiā quomodo ea q̄ furto de ecclesijs abstulerūt/reddere debeant. Sed absit q̄ ecclesia cum augmēto recipiat qđ de terrenis videtur amittere: et lucra damnis querat.

¶ Quinta interrogatio Augustini.

Peto an debeāt duo germani fratres singulas sorores accipere/q̄ sunt ab illis longa ꝓgenie ꝯiūcte.

¶ Qđ duo fratres possunt contrahere cum duabus sororibus. Capitulum. v.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Hoc fieri oībus modis licet. Nequaq̄ enī in sacris eloquijs inuenit̄: qđ huic capitulo ꝯdicere videat̄.

¶ Sexta interrogatio Augustini.

Usq; ad quotā generationē fideles debeāt cū propinquis sibi cōiugio copulari: et nouercis et cognatis si liceat coniugio copulari.

H ¶ Qui sunt in cōtrahendo prohibiti gradus consanguinitatis et affinitatis. Capitulum. vj.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Quedā terrena lex in Romana republica permittit: vt siue frater/siue soror/seu duorū fratrum germanorū/ vel duarū sororū filius et filia misceantur. Sed experimēto didicimus: ex tali coniugio sobolē non posse succrescere. Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinē reuelare. Unde necesse est: vt iam tertia vel quarta generatio fideliū licenter sibi iungi debeat. Nam secūda quā diximus: a se oīmodo debet abstinere. Cum nouerca autē misceri/graue est facinus: quia in lege scriptū est. Turpitudinē patris tui nō reuelabis. Neq; enī turpitudinē patris reuelare potest: sed quia in lege scriptū est: Erunt duo in carne vna: qui turpitudinē nouerce/que vna caro cum patre fuit/reuelare presumpserit: ꝓfecto patris turpitudinē reuelauit. Cū cognata quoq; misceri prohibitū est: que per coniūctionem priorē caro fratris facta est. Pro qua re etiā Joannes baptista capite truncatus est: et sancto martyrio coronatus. Cui non est dictū: vt christum negaret/nec pro xp̄i cōfessione occisus est: sed quia idē dñs noster Jesus christus dixerat: Ego sum veritas: quia pro veritate occisus est Joannes/pro christo sanguinem fudit.

Leu. xviij. — Gen. ij. — Joā. xiiij.

¶ Septima interrogatio Augustini.

I Declarari posco an sic turpiter cōiunctis sit indicēda separatio: et sacre cōionis deneganda oblatio.

¶ Qđ neophiti in gradu prohibito iuncti: nec separandi sunt: nec sacra cōmunione priuandi. Capitulū. vij.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Quia vero multi sunt in Anglorū gēte/qui dū adhuc in infidelitate essent/huic nephādo cōiugio dicūtur admixti: ad fidē venientes admonendi sunt: vt se abstineant/et graue hoc peccatū esse cognoscant. Tremendū dei iudiciū timeant: ne pro carnali delectatione tormenta eterni cruciatus incurrant. Non tamē pro hac re sacri corporis ac sanguinis dñi cōmunione priuādi sunt: ne in eis illa vlcisci videamur in quib⁹ se per ignorantiā ante lauacrū baptismatis astrinxerūt. In hoc enī tēpore sancta ecclesia quedā p feruorē corrigit: q̄dā per māsuetudinē tolerat: quedā per cōsiderationē dissimulat: vt sepe malū qđ aduersatur/portādo et dissimulādo cōpescat. Oēs autē qui ad fidē veniunt/admonendi sunt ne aliquid tale valeant perpetrare. Si qui autē perpetrauerint: corporis et sanguinis dñi communione priuādi sunt: quia sicut in his que p ignorātiā fecerūt/culpa aliquatenus tolerāda est: ita est in his fortiter insequenda/qui non metuunt sciendo peccare.

¶ Octaua interrogatio Augustini.

Peto si longinquitas itineris magna interiacet/vt ipsi facile non possint conuenire: an debeat sine aliorum episcoporum presentia episcopus ordinari?

K ¶ Qđ sunt necessarij epi in epi cōsecratione. Cap. viij.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Et quidē etiā in anglorū ecclesia in qua adhuc solus tu eṗus inueniris/ordinare episcopum non aliter nisi cum epis potes. Nam quādo de gallijs episcopi veniunt: illi in ordinationē episcopi testes tibi assistāt. Sed fraternitatē tuam ita volumus in anglia epos ordinare: vt ipsi sibi epi lōgo interuallo minime disiūgantur: quatenus nulla sit necessitas: vt in ordinatione cōuenire non possint pastores quoq; alij: quorum presentia valde est vtilis. Cū igitur (deo auctore) ita fuerint episcopi etiā in propinquis sibi locis ordinati/per oīa episcoporū ordinatio sine aggregatis tribus vel quattuor epis fieri non debet. Nā in ipsis rebus spiritualibus (vt sapiēter et mature disponātur) exemplū trahere a rebus etiam carnalibus possum⁹. Certe enim dū coniugia in mundo celebrantur/coniugati quiq; vocantur: vt qui in via iam coniugij precesserunt: in subsequenti quoq; gaudio misceātur. Cur nō ergo in hac spirituali ordinatione qua per sacrū mysteriū homo deo cōiungitur/tales conueniant: qui vel in profectu ordinati episcopi gaudeant: vel per eius studio omnipotenti domino preces pariter fundant?

Parte. j. di. lxxx. c. Fraternitatē.

¶ Nona interrogatio beati Augustini.

L Postulo etiam qualiter debem⁹ cum galliarū atq; britannorum episcopis agere.

¶ Qualiter Metropolitanus in aliena prouincia se habere debeat. Capitulum. ix.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

In galliarū episcopos nullā tibi auctoritatē tribuimus: quia ab antiquis predecessorū meorū tēporibus palliū Arelatensis epo accepit: quē nos priuare auctoritate percepta minime debemus. Si igitur contingat vt fraternitas tua ad Galliarū prouinciam transeat: cū eodē Arelatensi epo debet agere: qualiter si qua sunt in episcopis vitia corrigātur. Qui si forte in discipline vigore tepidus existat: tuc fraternitatis zelo accendēdus est. Cui etiā epistolas fecimus: vt cum tue sanctitatis presentia in gallijs fuerit/et ipse tota mēte subueniat: et q̄ sunt creatoris nostri iussioni cōtraria: ab episcoporū morib⁹ cōpescantur. Ipse autē auctoritate propria episcopos Galliarū iudicare nō poteris/sed suadendo/blādiendo/bona quoq; tua opera eorū imitationi monstrādo/prauorū mentes ad sanctitatis studia reforma: quia scriptum est in lege. Per alienā messem trāsiens falcē mittere non debet: sed manu spicas conterere et manducare. Falcem ergo iudicij mittere nō potes in eam segetē que alteri videtur esse ꝯmissa: sed per affectū boni operis frumenta dñica vitiorū suorum paleis expolia: et in ecclesie corpus quasi mādendo conuerte. Quicquid vero ex auctoritate agendū est: cū predicto Arelatēsi epo agatur: ne pretermitti possit hoc qđ antiqua patrū institutio inuenit. Britannorū vero oēs epos tue fraternitati cōmittimus/vt indocti doceātur: infirmi persuasione roborentur: peruersi auctoritate corrigantur.

xxv. q. ij. c. In galliarum. — Deutero. xxiij. — M

¶ Decima interrogatio Augustini.

Si pregnās mulier debeat baptizari: aut postq̄ genuerit/post quātū tempus possit ecclesiā intrare. Aut etiam ne morte preoccupetur qđ genuerit/post quot dies hoc liceat sacri baptismatis sacramenta percipere. Aut post quantum temporis huic vir possit in carnis copulatione cōiungi. Aut si mēstrua consuetudine tenetur: an ecclesiā introire ei liceat: aut sacre cōmunionis sacramentū percipere. Aut vir sue coniugi permixtus anteq̄ lauetur aqua/si ecclesiam intrare possit: vel etiā ad mysteriū sacre cōmunionis accedere. Que omnia rudi Anglorū genti oportet habere comperta.

¶ Qđ mulier pregnans et puer natus possit baptizari: et de concubitu/et menstruis vitandis. Capitulum. x.

¶ Responsio beati Gregorij pape.

Hoc non ambigo fraternitatē tuam esse requisitam: cui etiā respōsum addidisse me arbitror. Sed hoc quod ipse dicere et sentire potuisti: credo q̄ mea apud te volueris respōsione firmari. Mulier etenī pregnās cur nō debeat baptizari/cū nō sit ante omnipotētis dei oculos culpa aliqua fecūditas carnis:

A

Nam cũ primi parẽtes nostri in paradiso deliquissent/
immortalitatẽ quã acceperant/recto dei iudicio ꝑdide
rũt. Quia itaqꝫ oĩpotẽs deus humanũ genꝰ ꝓ culpa sua
funditus extinguere noluit: et immortalitatẽ homini ꝓ
peccato suo abstulit: et tamen pro benignitate sue piete
tis/fecũditatem ei sobolis reseruauit. Quod ergo natu:
re humane ex oĩpotentis dei dono seruatũ est: qua ratio:
ne poterit a sacri baptismatis gratia prohiberi? Illi qp
pe mysterio in quo oĩs culpa funditus extinguitur: val:
de stultũ est si donũ gratie contradicere posse videatur.

Parte.i. distin.v.c. Cũ enixa.

Cũ vero enixa fuerit mulier/post quot dies debeat eccle
siã intrare/testamẽti veteris ꝑceptione didicisti: vt pro
masculo diebus.xxxiij. pro femina vero.lxvj. debeat ab:
stinere. Quod tamen sciendũ est quia in mysterio accipi
tur. Nam si eadẽ hora qua genuerit/actura gratias in:
trat ecclesiã: nullo peccati põdere grauatur. Voluptas
enim carnis non dolor in culpa est. In carnis autem cõ
mixtione voluptas est: nam in prolis prolatione gemitꝰ.

Gen.iij.

Unde et ipsi prime matri omniũ dicitur. In dolorib' pa
ries. Si itaqꝫ enixam mulierẽ prohibemus ecclesiam in
trare: ipsam ei penã suã in culpã deputamus. Baptizari
autem vel enixam mulierẽ: vel hoc quod genuerit si mor
tis periculo vrgetur: vel ipsa hora eadẽ qua gignit: vel
hoc quod gignitur/eadem qua natum est: nullo modo
prohibetur: quia sicut sancti mysterij gratia viuentibus
atqꝫ discernentibus cum magna discretione prouiden:
da est: ita quibus mors imminet/sine vlla dilatione offe
renda est: ne dum adhuc tempus ad prebendum redem:
ptionis mysteriũ queritur: interueniẽte paululũ mora/
inueniri non valeat qui redimatur. Ad eius vero concu

B

bitũ vir eius accedere nõ debet/quousqꝫ qui gignitur/
ablactetur. Praua autẽ in coniugatorũ moribus cõsue
tudo surrexit: vt mulieres filios quos gignunt/nutrire
contẽnant: eosqꝫ alijs mulieribus ad nutrendũ tradãt.
Quod videlicet ex sola causa incõtinẽtie videtur inuentũ:
quia dũ se continere nolunt: despiciunt lactare quos gi:
gnunt. Hec autem que filios suos ex praua consuetudine
alijs ad nutriendũ tradunt: nisi purgationis tẽpus trã:
sierit/viris suis non debent admisceri: quippe cũ et sine
partus causa/cũ inconsuetis menstruis detinẽtur: viris
suis misceri ꝓhibeanẽ: ita vt morte lex sacra feriat si qs
vir ad menstruatã mulierem accedat. Que tamẽ mulier
dum ex consuetudine menstrua patitur: prohiberi eccle:
siam intrare nõ debet: quia ei nature superfluitas in cul
pã non valet imputari. Et per hoc quod inuita patitur/
iustũ nõ est vt ingressu ecclesie priuetur. Nouimus nãqꝫ
q̃ mulier que sanguinis fluxum patiebatur/post tergũ

Notẽt hec mulieres Gallicane que suos filios recẽter editos tanqꝫ alie:nos ac ad:ulterinos ꝓscribũt: alijsqꝫ con ducititijs mulieribus enutri endos con mittunt.

Matth.ix.

dñi veniens/vestimenti eius fimbriã tetigit: atqꝫ statim
ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis
posita laudabiliter potuit dñi vestimẽtum tangere: cur
que menstruũ sanguinis patitur/ei non liceat dñi eccle:
siam intrare? Sed dices. Illã infirmitas compulit: has
vero de quibus loquimur: consuetudo cõstringit. Per:
pende autem frater charissime: quia omne qđ in hac mor

C

tali carne patimur: ex infirmitate nature est (digno dei
iudicio) post culpam ordinatum. Esurire nãqꝫ et sitire/
algere/lassescere/ex infirmitate nature est. Et quid est
aliud cõtra famẽ alimẽta: cõtra sitim potũ: cõtra estũ au
ras: contra frigus vestẽ: contra lassitudinẽ requiem que:
rere: nisi medicamẽtum quoddã contra egritudines ex:
plorare? Feminis itaqꝫ ex menstruis sui sanguinis flu:
xus egritudo est. Si igitur bene presumpsit que vestimẽ
tum dñi in languore posita tetigit: quod vni persone in:
firmanti conceditur: cur non concedatur cunctis mulie
ribus: que nature sue vitio infirmãtur? Sancte autẽ cõ:
munionis mysteriũ in eisdem diebus percipere non de:
bet prohiberi. Si autẽ ex veneratione magna presume:
re non presumit: laudanda est: sed si percipiat/non iudi:
canda. Bonarũ quippe mentiũ est etiam ibi aliquo mo:
do culpas suas agnoscere vbi culpa non est: quia sepe si:
ne culpa agitur: quod venit ex culpa. Unde etiã cum esu
rimus/sine culpa comedimus: quibꝰ ex culpa primi ho:
minis factũ est vt esuriremus. Menstrua enim cõsuetu:
do mulieribꝰ non aliqua culpa est: videlicet qꝛ naturali:
ter accidit: sed tñ q̃ natura ipsa vitiata/sine voluntatis
studio videatur esse polluta: ex culpe venit vitio: in quo
seipsam qualis per iudiciũ facta sit humana natura co:
gnoscat: vt homo qui sponte culpam perpetrauit/reatũ
culpe portet inuitꝰ. Atqꝫ ideo femine que cũ semetipsas

D

cõsiderant in mẽstrua cõsuetudine/ad sacramentũ dñici
corporis et sanguinis accedere nõ presumunt: de sua re:
cta cõsideratione laudande sunt. Dũ vero percipiẽdi ex
religiose vite cõsuetudine eiusdẽ mysterij amore rapiũ:
tur: reprimende (sicut diximus) non sunt. Sicut enim in
veteri testamẽto exteriora opera seruabãtur: ita in testa
mento nouo non tam quod exterius agitur: q̃ id quod
interius cogitatur/sollicita intentione attendiẽ: vt sub:
tili sententia puniatur. Nam cum multa lex velut immũ

Matt.xv.

da manducari precipiat: in euãgelio tamen dñs ait. Nõ
quod intrat in os/coinquinat hominẽ: sed que exeũt de
corde/illa sunt que coinquinãt hominẽ. Atqꝫ paulopost

Ibidem.

subiecit exponens. Ex corde exeunt cogitationes male.
Unde vbertim indicatũ est: quia illud ab oĩpotenti deo
pollutũ esse in opere ostenditur: quod ex pollute cogita:
tionis radice generatur. Unde Paulus quoqꝫ apl's di:

ad Titũ.i.

cit. Oĩa mũda mũdis: coinquinatis autẽ et infidelibus
nihil est mũdum. Atqꝫ mox eiusdẽ coinquinationis cau
sam annũcians subiũgit. Coinq̃nata sunt eñi eorũ mens
et cõsciẽtia. Si ergo ei cibus immũdus nõ est: cuiꝰ mens
immũda nõ fuerit: cur quod munda mente mulier ex na:
tura patitur/ei in immũditiã reputeẽ? Uir autẽ cũ pro:
pria coniuge dormiẽs nisi lotus aqua intrare ecclesiam
non debet: sed neqꝫ lotus intrare statim debet. Lex autẽ
veteri populo precepit: vt mixtus vir mulieri: et lauari
aqua debeat: et ante solis occasum ecclesiã non intrare.

E

Quod intelligi spũaliter potest: quia mulieri vir misce:
tur/quãdo illicite concupiscẽtie animus in cogitatione
per delectationẽ coniũgitur. Qui nisi prius ignis concu
piscentie a mente deferueat: dignũ se congregatione fra:
trũ existimare nõ debet: quia se grauari per nequitiã pra
ue voluntatis videt. Quis eñi de hac re diuerse hoĩm na:
tiones diuersa sentiant: atqꝫ alia custodire videanẽ: Ro:
manorũ tamẽ semper ab antiquioribꝰ vsus fuit: post ad:
mixtionẽ proprie coniugis: et lauacri purificationẽ que:
rere: et ab ingressu ecclesie paululũ reuerenter abstinere.
Nec hec dicẽtes deputamus culpam esse cõiugiũ. Sed
quia ipsa licita admixtio coniugũ sine voluptate carnis
fieri non potest: a sacri loci ingressu abstinẽdum est: quia
voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non eñ
de adulterio vel fornicatione: sed de legitimo coniugio

Psalm.l.

natus fuerat qui dicebat. Ecce enim in iniquitatibꝰ cõ:
ceptus sum: et in delictis cõcepit me mater mea. Qui eñ
in iniquitatibus conceptum se nouerat: in delicto se na:
tum gemebat: quia portat arbor in ramo humorem vitij
quem traxit ex radice. In quibus verbis non ipsam ad:
mixtionẽ coniugũ iniquitatẽ nominat: sed ipsam videlꝫ
voluptatẽ admixtionis. Sunt eñi multa licita ac legiti:
ma: et tamen in eorũ actu aliquatenus fedamur: sicut se:
pe irascẽdo culpas insequimur: et tranquillitatẽ nobis
animi perturbamus. Et cũ rectũ sit quod agitur: nõ est
tamen approbabile q̃ in eo animus perturbatur. Cõtra

F

Psalm.vi.

quippe vitia delinquentiũ iratus fuerat q̃ dicebat: Tur
batus est pre ira oculus meus. Quia enim non valet nisi
tranquilla mens in contemplationis lucem se suspende:
re: in ira suum oculũ turbatum dolebat: quia dum male
acta deorsum insequitur: confundi tamen atqꝫ turbari a
summorũ cõtẽplatione cogebat. Et laudabilis ergo est
ira cõtra vitiũ: et tamẽ molesta: qꝛ turbatũ se reatum ali
quẽ incurrisse existimabat. Oportet itaqꝫ legitima carnis
copula vt causa prolis sit: non voluptatis. et carnis com
mixtio: creandorum liberorum sit gratia: nõ satisfactio
vitiorum. Si quis ergo suam coniugem nõ cupidine vo
luptatis captus: sed solũmodo liberorũ creandorũ gra:
tia vtitur: iste profecto de ingressu ecclesie/seu de sumen:
do corporis dñici sanguinisqꝫ mysterio/suo est relinquẽ
dus iudicio: quia a nobis prohiberi nõ debet accipere:
qui in igne positꝰ nescit ardere. Cum vero nõ ardor pro:
creande sobolis: sed voluptas dñatur in opere cõmixtio
nis: habent coniuges etiam de sua cõmixtione quod de:
fleant. Hoc enim eis concedit sancta predicatio: et tamẽ
de ipsa concessione metu animũ concutit. Nam cũ Pau

i.Cor.vij.

lus apostolꝰ diceret: Qui se cõtinere non potest/habeat
vxorẽ suam: statim subiũgere curauit. Hoc aũt dico ꝑm
indulgentiã: nõ ꝑm imperiũ. Nõ enim indulgetur quod
licet et iustũ est. Quod eñ indulgeri dixit: culpã esse de:
mõstrauit. Uigilanti ergo mente pensandũ est q̃ in syno

monte dñs ad populũ abstinere a mulieribus precepit. Et si illic vbi dñs per creaturam subditã hoĩbus loquebatur / tanta prouisione est mũditia corporis requisita: vt qui verba dei perciperent: mulierib⁹ mixti non essent: q̃to magis qui corpus domini omnipotentis accipiũt / custodire in se munditiam carnis debẽt: ne ipsi inestimabilis mysterij magnitudine pregrauentur? Hinc etiam ad Dauid de pueris suis per sacerdotem dicitur: vt si a mulieribus mundi essent: panes propositionis acciperent: quos omnino non acciperẽt: nisi prius mũdos eos Dauid a mulieribus fateretur. Tũc autem vir qui post cõmixtionẽ coniugis lotus fuerit aqua: etiam sacre cõmunionis mysterium valet accipere: cum ei iuxta prefatam sententiam etiam licuerit intrare.

Undecima interrogatio Augustini.

Quero etiam si post illusionẽ que per somniũ solet accidere / vel corpus dñi quilibet accipere valeat: vel si sacerdos sit / sacra mysteria celebrare.

Quando nocturna pollutio celebrationẽ et communionem impediat. Capitulum. xj.

Responsio beati Gregorij pape.

Hunc quidẽ testamentũ veteris legis / sicut in superiori capitulo iam diximus / pollutũ dño: et nisi lotum aqua etiã vsq3 ad vesperã intrare ecclesiam non concedit. Quod tunc concedit spiritualiter illum populũ ecclesiã intrare. spiritualiter autem intelligẽs sub eodẽ intellectu accipiet quẽ prefati sumus: quia quasi per somniũ illuditur / qui tentatus immunditia / veris imaginib⁹ in cogitatiõe inquinat. Sed lauandus est aqua: vt culpas cogitationis lachrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit: reum se quasi vsq3 ad vesperã cognoscat. Sed est in eadẽ illusione valde necessaria discretio: qua valde subtiliter pensare debent: ex qua re accidat menti dormientis. Aliquãdo eñ ex crapula. Aliquando ex nature superfluitate vel infirmitate. Aliquãdo ex cogitatione contingit. Et quidem cũ ex nature superfluitate vel ĩfirmitate euenerit: oĩmodo hec illusio nõ est timenda: quia hanc animus nesciẽs pertulisse magis dolendus est q̃ fecisse. Cum vero vltra modũ appetit⁹ gule in sumẽdis alimentis rapitur: atq3 idcirco humoꝝ receptacula grauãtur: habet exinde animus aliquẽ reatum: non tamẽ vsq3 ad prohibitionẽ percipiendi sacri mysterij / vel missarũ solennia celebrandi: cum fortasse aut festus dies exigit / aut exhiberi mysteriũ pro eo ꝙ sacerdos alius in loco deest / ipsa necessitas cõpellit. Nam si adsunt alij qui implere mysteriũ valẽt / illusio per crapulã facta / a pceptione sacri mysterij prohibere non debet: sed ab immolatiõe sacri mysterij abstineri (vt arbitror) humiliter debet: si tamẽ dormiẽtis mẽtem turpis imaginatio non concusserit. Nam sunt quibus ita plerũq3 illusio nascitur: vt eorum animus etiam in somno corporis positus turpibus imaginationibus non fedetur. Qua in re sibi ostenditur mens rea / nõ tuo vel suo iudicio libera: cũ se etsi dormienti corpore nihil meminit vidisse: tamen in vigilijs corporis meminit in ingluuiem cecidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio dormiẽtis: patet animo suo reatus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit: qui quod cogitauit sciens / hoc pertulit nesciẽs. Sed pẽsandum est / ipsa cogitatio vtrum suggestione: an delectatione: vel (quod maius est) peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatũ: videlicet suggestione / delectatione / consensu. Suggestio quippe fit p diabolum: delectatio per carnem: consensus per spiritũ: quia etiam primã culpam serpens suggessit. Eua velut caro delectata est. Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio: vt inter suggestionem / delectationem / ꝛ consensum iudex sui animus presideat. Cũ enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente: si nulla peccati delectatio sequatur / peccatũ omnimodo perpetratum non est. Cum vero caro delectari ceperit: tunc peccatum incipit nasci. Si autem etiam ex deliberatione cõsentit: tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est. In delectatiõe fit nutrimentum. In consensu perfectio. Et sepe cõtingit: vt hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione: caro in delectationem trahat: nec tamen animus eidem delectationi consentiat. Et cũ caro sine anima delectari nequeat: ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur: vt ei ex ratione contradicat ne consentiat: ꝛ tamen delectatione ligatus sit: sed ligatum se vehementer ingemiscat. Unde et ille celestis exercitus precipuus miles gemebat dicens. Uideo aliam legem in membris meis repu- (Rom. vij.) gnantem legi mentis mee: et captiuum me ducentem in lege peccati: que est in mẽbris meis. Si autem captiuus erat / minime pugnabat. Sed pugnabat: quapropter captiuus non erat. Ecce itaq3 homo est (vt ita dixerim) captiuus: et liber. Liber ex iustitia quã diligit. Captiuus ex delectatione quam portat inuitus.

Laus deo.

Impressum est volumẽ hoc Parrhisijs apud Claudium Cheuallon / ipsius impẽsis / anno dñi. Mcccccxxiij. ad calculũ Romanum: decimosexto calẽdas martias: ad solem aureum in via Jacobea.

Tabula Materiarū Registri diui Gregorij.

¶ Tabula sequēs super libris epistolarū Registri sancti Gregorij pape: in se continens notabiles sententias ipsius Beatissimi Gregorij in epistolis contentas: diligēter per alphabetum ſm librorum ac capitulorum numerum ordinata.

Tabula Materiarum

Tabula Materiarum

Tabula Materiarum

¶ Finis tabule materiarum.

¶ Tabula epistolarũ ƀm ordinem alphabeti/ nomina eorũ ad quos diuus Gregorius scripsit/ demonstrans.

Tabula nominū eorum

Ad quos scripsit diuus Gregorius.

Registrum.

aa.bb.cc. a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.
q.r.s.t.v.x.y.z. A.B.C.D.E.F.G.H.
I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.
X.Y.Z. AA.BB.CC.DD.EE.
FF.GG.HH.II.KK.LL.
Omnes sunt quaterniones preter cc/ qui est ternio: et B/qui est quinternio.

Laus deo.

C·CHEVALLON